

БІБЛІЯ

ПЕРЕКЛАД
НОВОГО СВІТУ

Ця Біблія належить

БІБЛІЯ

ПЕРЕКЛАД НОВОГО СВІТУ

За основу цього видання взято переклад «New World Translation» (2013 року).

До уваги також бралися тексти мовою оригіналу.

**«ТОМУ ТАК ГОВОРИТЬ ВСЕВЛАДНИЙ ГОСПОДЬ
ЄГОВА [יְהוָה, ЙГВГ]: "...ОСЬ Я ТВОРЮ НОВІ НЕБЕСА
І НОВУ ЗЕМЛЮ, І МИНУЛЕ ВЖЕ НЕ БУДЕ ЗГАДУВАТИСЬ
І НЕ ПРИЙДЕ НА СЕРЦЕ"»**

(Ісаї 65:13, 17; також дивіться 2 Петра 3:13)

© 2014

WATCH TOWER BIBLE
AND TRACT SOCIETY
OF PENNSYLVANIA

200 Watchtower Drive
Patterson, NY 12563-9205
U.S.A.

*Біблія. Переклад
нового світу*

ВИДАВНИЦТВО

WATCHTOWER BIBLE AND
TRACT SOCIETY OF NEW
YORK, INC.

Wallkill, New York, U.S.A.

Доступна повністю
або частково понад 180
мовами. Повний список
мов подано на www.jw.org.

Загальний тираж усіх
видань «Перекладу
нового світу»

235 115 528 примірників

Видано в грудні 2019 року

Не для продажу.
Видається Свідками Єгови
в рамках всесвітньої
програми з поширення
біблійних знань.

*New World Translation of the
Holy Scriptures*

Ukrainian (nwt-K)

Made in the United States
of America

900 Red Mills Road
Wallkill, NY 12589-5200
U.S.A.

Фотоілюстрації:

Сторінка 1728:
Вроти: Courtesy of Shrine
of the Book, Israel Museum,
Jerusalem

Внизу: Courtesy of Ben-Zvi
Institute; photographer:
Ardon Bar-Hama

Сторінка 1730:
© The Trustees of the
Chester Beatty Library,
Dublin

Сторінка 1732:
Shrine of the Book,
Photo © The Israel Museum,
Jerusalem

Сторінка 1734:
© The British Library Board
(G.12161)

Сторінка 1738:
Ліворуч: From the book
*A Pre-Massoretic Biblical
Papyrus*, by Stanley A. Cook,
M. A. (1903)

Сторінка 1739:
From *The Codex Alexandrinus
in Reduced Photographic
Facsimile*, 1909

Вступ до Божого Слова

У Біблії міститься слово Бога, те, що він хоче розповісти нам. З Біблії ми дізнаємось, як жити так, щоб бути щасливими і щоб Бог був задоволений нами. У ній є відповіді на такі запитання:

1. Хто такий Бог?	11. Що стається після смерті?
2. Як можна дізнатися про Бога?	12. Чи померлі будуть жити знову?
3. Хто написав Біблію?	13. Що в Біблії говориться про роботу?
4. Чи Біблія узгоджується з наукою?	14. Як розпоряджатися своїм майном?
5. Яка головна тема Біблії?	15. Як стати щасливим?
6. Що Біблія передрекла про Месію?	16. Як не піддаватися тривозі?
7. Що Біблія передрікає про наш час?	17. Як Біблія допомагає у сімейному житті?
8. Чи Бог винний у стражданнях людей?	18. Як наблизитись до Бога?
9. Чому люди страждають?	19. Яка інформація міститься в біблійних книгах?
10. Що в Біблії говориться про майбутнє?	20. Як отримати найбільшу користь з читання Біблії?

ЯК ЗНАХОДИТИ БІБЛІЙНІ ВІРШІ

Біблія — це збірка з 66 книг. Вона складається з двох частин: Єврейсько-арамейських Писань (Старий Завіт) і Грецьких Писань (Новий Завіт). Кожна біблійна книга поділена на розділи та вірші. У посиланні на уривок з Біблії цифра після назви книги означає номер розділу, а друга цифра або цифри — номер вірша або віршів. Наприклад, Буття 1:1 означає: книга Буття, 1-й розділ, 1-й вірш.

Хто такий Бог?

«Хай люди знають, що ти, чие ім'я Єгова, тільки ти Всевишній над усією землею».

Псалом 83:18 [сторінка 817]

«Знайте, що Єгова — Бог. Це він створив нас, і ми належимо йому».

Псалом 100:3 [сторінка 829]

«Я — Єгова, це моє ім'я. Своєї слави я не віддам нікому і хвали своєї — різьбленим ідолам».

Ісаї 42:8 [сторінка 991]

«Кожен, хто кличе ім'я Єгови, спасеться».

Римлян 10:13 [сторінка 1512]

«Безперечно, кожен дім хтось збудував, а той, хто збудував усе,— Бог».

Євреїв 3:4 [сторінка 1602]

«Підведіть очі до неба й подивіться: хто створив усе це? Той, хто виводить військо зірок, порахувавши їх. Він кожному з них кличе на ім'я. Завдяки його безмежній могутності і грізній силі жодна з них не загубиться».

Ісаї 40:26 [сторінка 988]

Як можна дізнатися про Бога?

«Нехай ця книга Закону завжди буде в тебе на устах; читай її упівголоса вдень і вночі, щоб старанно дотримуватися всього, що записано в ній, бо тоді матимеш успіх і будеш поводитись мудро».

Ісуса Навина 1:8 [сторінка 327]

«Вони вголос читали книгу, Закон правдивого Бога, та докладно пояснювали його і розтлумачували його зміст, тож вони допомагали народу зрозуміти читане».

Неемії 8:8 [сторінка 670]

«Щаслива людина, яка не ходить згідно з порадами неправедних... а знаходить насолоду в законі Єгови і читає його закон упівголоса вдень і вночі... вона матиме успіх у всьому, що робить».

Псалом 1:1—3 [сторінка 749]

«Пилип підбіг до колісниці і, почувши, що той читає вголос пророка Ісаю, запитав: “Скажи, ти розумієш, що читаєш?” Той відповів: “Хіба я можу зрозуміти, якщо ніхто мені не пояснить?”»

Дії 8:30, 31 [сторінка 1466]

«Його невидимі риси — вічну силу й божественність — чітко видно ще від створення світу, оскільки вони помітні у творінні, тому таким людям немає виправдання».

Римлян 1:20 [сторінка 1501]

«Розмірковуй над цим, будь весь у цьому, щоб твій поступ був явний для всіх».

1 Тимофія 4:15 [сторінка 1588]

«Зважаймо одне на одного, щоб спонукувати до любові й добрих діл, і не переставаймо збиратися разом».

Євреїв 10:24, 25 [сторінка 1609]

«Якщо комусь із вас бракує мудрості, нехай безупинно просить у Бога, який усім дає щедро та без дорікання, і тоді отримає її».

Якова 1:5 [сторінка 1615]

Хто написав Біблію?

«Мойсей записав усі слова Єгови».

Вихід 24:4 [сторінка 144]

«Даниїл уві сні побачив видіння. Він записав цей сон, детально про все розповівши».

Даниїла 7:1 [сторінка 1208]

«Ви, почувши від нас слово Боже, прийняли його не як слово людини, а як те, чим воно є насправді,— як слово Бога».

1 Фессалонікійців 2:13 [сторінка 1579]

«Усе Писання натхнене Богом і корисне для того, щоб навчати».

2 Тимофія 3:16 [сторінка 1594]

«Пророцтво ніколи не з'являлося з волі людини, але люди говорили від Бога, керовані святим духом».

2 Петра 1:21 [сторінка 1627]

Чи Біблія узгоджується з наукою?

«Він північне небо простяг над порожнечою, і ні на чому він землю повісив».

Йова 26:7 [сторінка 720]

«Всі потоки течуть у море, але море не переповнюється. Звідки потоки витікають, туди й вертаються, щоб знову текти».

Екклезіяста 1:7 [сторінка 916]

«Він той, хто перебуває над кругом землі».

Ісаї 40:22 [сторінка 988]

Яка головна тема Біблії?

«Я покладу ворожнечу між тобою і жінкою, між потомством твоїм і потомством її. Воно розчавить тобі голову, а ти пораниш його в п'яту».

Буття 3:15 [сторінка 46]

«Через твоє потомство всі народи землі здобудуть для себе благословення, бо ти послухався мого голосу».

Буття 22:18 [сторінка 67]

«Нехай прийде твоє Царство. Нехай виконується твоя воля як на небі, так і на землі».

Матвія 6:10 [сторінка 1302]

«Бог же, який дає мир, незабаром розчавить Сатану під вашими ногами».

Римлян 16:20 [сторінка 1519]

«Коли ж усе буде підкорене Сину, тоді й сам Син підкориться тому, хто йому все підкорив, щоб Бог був усім для всіх».

1 Коринфян 15:28 [сторінка 1537]

«Аврааму ж і його потомству були дані обіцянки... а ним [потомством] є Христос. Більш того, якщо ви належите Христу, то ви справді потомство Авраама».

Галатів 3:16, 29 [сторінки 1556, 1557]

«Царська влада над світом належить нашому Господу і його Христу, і він царюватиме повік-віки».

Об'явлення 11:15 [сторінка 1650]

«Тож скинений був великий дракон, змії стародавній, який називається Диявол і Сатана та вводить в оману всю населену землю. Він був скинений на землю разом зі своїми ангелами».

Об'явлення 12:9 [сторінка 1650]

«Він схопив дракона, змія стародавнього, який є Дияволом і Сатаною, і закував його на 1000 років».

Об'явлення 20:2 [сторінка 1658]

Що Біблія передрекла про Месію?

ПРОРОЦТВО

«Віфлееме Ефрато...
са́ме з тебе вийде той,
хто буде правити
в Ізраїлі».

Михея 5:2 [сторінка 1256]

«Вони ділять між
собою моє вбрання й
кидають жеребок,
щоб вирішити, кому
припаде мій одяг».

Псалом 22:18 [сторінка 764]

СПОВНЕННЯ

«Коли за днів царя
Ірода у Віфлеемі
юдейському народився
Ісус, до Єрусалима
прийшли астрологи
зі Сходу».

Матвія 2:1 [сторінка 1297]

«Коли ж воїни прибили
Ісуса до стовпа, вони
поділили його вбрання
на чотири частини...
але оскільки він [спід-
ній одяг] був без шва,
витканий згори дони-
зу, вони сказали один
одному: “Не роздирай-
мо його. Ліпше киньмо
жеребок, і побачимо,
кому він припаде”».

Івана 19:23, 24
[сторінка 1448]

ПРОРОЦТВО

«Він береже всі кості праведного, жодна з них не буде зламана».

Псалом 34:20 [сторінка 774]

«Його прокололи за наші переступи».

Ісаї 53:5 [сторінка 1008]

«Вони дали мені плату — 30 срібняків».

Захарія 11:12, 13
[сторінка 1286]

СПОВНЕННЯ

«Підійшовши до Ісуса, вони побачили, що він уже мертвий, і тому не зламали йому ніг».

Івана 19:33 [сторінка 1448]

«Один воїн проколов йому списом бік, і з рани відразу ж потекла кров з водою».

Івана 19:34 [сторінка 1449]

«Тоді один з дванадцятьох, названий Юдою Іскаріотом, пішов до старших священників і сказав: “Що ви дасте мені, коли я видам його?” І вони домовилися дати йому 30 срібняків».

Матвія 26:14, 15; 27:5
[сторінки 1333, 1336]

Що Біблія передрікає про наш час?

«Повстане народ на народ і царство на царство...
Усе це початок нестерпних мук».

Матвія 24:7, 8 [сторінка 1329]

«З'явиться багато лжепророків, які введуть в оману багатьох; і через ріст беззаконня у більшості людей охолоне любов».

Матвія 24:11, 12 [сторінка 1329]

«Коли почуєте про війни у різних місцях, не лякайтеся; усе це має відбуватися, але це ще не кінець».

Марка 13:7 [сторінка 1361]

«Відбудуватимуться сильні землетруси, і в одному місці за іншим буде голод та епідемії. Люди бачитимуть страшні видовища, а з неба з'являтимуться великі знаки».

Луки 21:11 [сторінка 1409]

«В останні дні придуть скрутні часи, коли жити буде дуже важко. Бо люди будуть самолюбними, грошолобними, хвалькуватими, пихатими, сповненими зневаги, неслухняними батькам, невдячними. Вони не виявлятимуть відданості і природної любові, будуть незговірливими, наклепниками, а також позбавленими самовладання і агресивними, не любитимуть великодушності, крім того, будуть зрадниками, свавільними, гордими, вони любитимуть задоволення, а не Бога і матимуть вигляд побожності, але зречуться її сили».

2 Тимофія 3:1—5
[сторінка 1593]

Чи Бог винний у стражданнях людей?

«Не може правдивий Бог поводитись негідно,
і Всемогутній не може чинити кривду!»

Йова 34:10 [сторінка 730]

«Під час випробування хай ніхто не говорить:
“Мене випробовує Бог”, тому що Бога неможливо
випробовувати злом і сам він нікого злом не
випробовує».

Якова 1:13 [сторінка 1616]

«Всі свої тривоги покладіть на нього, бо він
дбає про вас».

1 Петра 5:7 [сторінка 1625]

«Єгова не зволікає з виконанням своєї обіцянки,
як декому здається, а виявляє до вас терпеливість,
бо не хоче, щоб хтось був знищений, він хоче,
щоб усі прийшли до каяття».

2 Петра 3:9 [сторінка 1629]

Чому люди страждають?

«Швидкі не завжди перемагають у бігу, а сильні — у битві, також мудрі не завжди мають їжу, а розумні — багатство, і ті, хто має знання, не завжди досягають успіху, бо на них усіх має вплив час і випадок».

Екклезіаста 9:11 [сторінка 924]

«Через одного чоловіка у світ увійшов гріх, а через гріх — смерть, і так смерть поширилась на всіх людей, бо всі згрішили...»

Римлян 5:12 [сторінка 1506]

«Син Божий виявився для того, щоб розладнати діла Диявола».

1 Івана 3:8 [сторінка 1632]

«Весь світ лежить у владі Злого».

1 Івана 5:19 [сторінка 1635]

Що в Біблії говориться про майбутнє?

«Успадкують праведні землю і повік будуть жити на ній».

Псалом 37:29 [сторінка 777]

«Земля залишається назавжди».

Еклезіяста 1:4 [сторінка 916]

«Всевадний Господь Єгова знищить смерть назавжди, він зітре сльози з облич усіх людей».

Ісаї 25:8 [сторінка 968]

«У той час очі сліпих прозріють і вуха глухих будуть чути. Тоді кульгавий стрибатиме, як олень, і язик німого співатиме з радості. У пустелі проб'ється вода, і в пустельній рівнині потечуть потоки».

Ісаї 35:5, 6 [сторінка 981]

«Він витре кожную сльозу з їхніх очей, і вже не буде ні смерті, ні жалоби, ні голосіння, ні болю. Колишнє минуло».

Об'явлення 21:4 [сторінка 1659]

«Люди побудують доми й житимуть у них, насадять виноградники і їстимуть їхні плоди. Не будуть вони будувати, щоб хтось інший жив, і не будуть садити, щоб хтось інший споживав. Бо дні мого народу стануть мов дні дерева, і мої обранці сповна насолодяться працею своїх рук».

Ісаї 65:21, 22 [сторінка 1024]

Що стається після смерті?

«Виходить дух його, і він повертається в землю, того ж дня його задуми гинуть».

Псалом 146:4 [сторінка 868]

«Живі знають, що помруть, а мертві нічого не знають... Усе, що в змозі робити твоя рука, роби з усіх сил, бо в могилі, куди ти йдеш, немає ні праці, ні задумів, ні знання, ні мудрості».

Екклезіяста 9:5, 10 [сторінка 924]

«[Ісус] додав: “Наш друг Лазар заснув, і я йду розбудити його”. Але Ісус мав на увазі його смерть, хоча вони подумали, що він говорить про звичайний сон. Тоді Ісус прямо сказав: “Лазар помер”».

Івана 11:11, 13, 14 [сторінки 1435, 1436]

Чи померлі будуть жити знову?

«Не дивуйтесь цьому, бо надходить година, коли всі, хто перебуває в пам'ятних гробницях, почують його голос і вийдуть».

Івана 5:28, 29 [сторінка 1425]

«Буде воскресіння праведних і неправедних».

Дії 24:15 [сторінка 1492]

«Я побачив мертвих, видатних і простих, які стояли перед престолом, а також розгорнені сувої. Тоді розгорнувся ще один сувій — сувій життя. Мертвих було суджено за їхніми вчинками згідно з тим, що записано в сувоях. Море віддало мертвих, що в ньому, і смерть та могила віддали мертвих, що в них, і ті були суджені — кожен згідно зі своїми вчинками».

Об'явлення 20:12, 13 [сторінка 1659]

Що в Біблії говориться про роботу?

«Чи ти бачив людину, вправну в роботі своїй? Вона стоятиме перед царями, вона не стоятиме перед простими людьми».

Прислів'я 22:29 [сторінка 902]

«Хто крав, нехай більше не краде, хай він наполегливо працює, виконуючи своїми руками корисну працю, щоб мати чим поділитися з нужденними».

Ефесян 4:28 [сторінка 1564]

«Кожен повинен їсти, пити й тішитися своєю тяжкою працею. Це дар від Бога».

Екклезіаста 3:13
[сторінка 919]

Як розпоряджатися своїм майном?

«Хто любить розважатись, той збідніє, і хто полюбляє вино та олію, не розбагатіє».

Прислів'я 21:17 [сторінка 900]

«Боржник — раб того, хто дає в борг».

Прислів'я 22:7 [сторінка 901]

«Хто з вас, бажаючи побудувати вежу, спершу не сяде й не порахує витрат, щоб побачити, чи вистачить коштів її завершити? Інакше якщо він закладе фундамент, але не зможе докінчити вежу, то всі, хто бачитиме це, почнуть з нього сміятися, кажучи: “Цей чоловік почав будувати, але докінчити не зміг”».

Луки 14:28—30 [сторінка 1399]

«Коли люди наїлися, він сказав учням: “Позбирайте все, що залишилось, аби нічого не змарнувалося”».

Івана 6:12 [сторінка 1426]

Як стати щасливим?

«Ліпше страва з овочів і при цьому любов, ніж відгодований бик і при цьому ненависть».

Прислів'я 15:17 [сторінка 891]

«Я, Єгова,— твій Бог. Я навчаю тебе про корисне і веду дорогою, якою ти маєш іти».

Ісаї 48:17 [сторінка 1001]

«Щасливі ті, хто усвідомлює свої духовні потреби, оскільки їм належить Царство небесне».

Матвія 5:3 [сторінка 1300]

«Люби свого ближнього, як самого себе».

Матвія 22:39 [сторінка 1327]

«Що хочете, аби робили вам люди, те робіть їм і ви».

Луки 6:31 [сторінка 1381]

«Щасливі ті, хто слухає Божі слова й дотримується їх!»

Луки 11:28 [сторінка 1392]

«Якщо людина й має достаток, її життя залежить не від її майна».

Луки 12:15 [сторінка 1394]

«Отже, якщо маємо їжу й одяг, будьмо цим задоволені».

1 Тимофія 6:8 [сторінка 1590]

«Більше щастя в тому, щоб давати, а не брати».

Дії 20:35
[сторінка 1486]

Як не піддаватися тривозі?

«Свого тягаря поклади на Єгови, і тебе він підтримає. Він ніколи не дасть праведному впасти».

Псалом 55:22 [сторінка 792]

«Плани старанної людини завжди ведуть до успіху, а хто квапиться, той прямує до бідності».

Прислів'я 21:5 [сторінка 899]

«Не бійся, бо я з тобою. Не тривожся, бо я — твій Бог. Зміцню я тебе й допоможу тобі. Я буду підтримувати тебе правою рукою праведності».

Ісаї 41:10 [сторінка 989]

«Хто з вас тривогою може продовжити собі життя хоча б на лікоть?»

Матвія 6:27 [сторінка 1303]

«Ніколи не тривожтесь про завтра, бо завтрашній день принесе свої тривоги. Кожен день має досить своїх клопотів».

Матвія 6:34 [сторінка 1303]

«Тому невпинно молюся... аби ви могли визначати, що є важливішим».

Філіппійців 1:9, 10 [сторінка 1568]

«Ні про що не тривожтесь, але завжди з будь-якими проханнями звертайтеся у молитвах і благаннях до Бога, висловлюючи йому також вдячність. Тоді Божий мир, який неможливо збагнути розумом, берегтиме завдяки Христу Ісусу ваші серця та вашу здатність мислити».

Філіппійців 4:6, 7 [сторінка 1572]

Як Біблія допомагає у сімейному житті?

ЧОЛОВІК/БАТЬКО

«Так само чоловіки повинні любити своїх дружин, як власне тіло. Чоловік, який любить свою дружину, любить самого себе, адже ніхто ніколи не відчуває ненависті до свого тіла, а, навпаки, годує його та плекає... Кожен з вас має любити свою дружину так, як самого себе».

Ефесян 5:28, 29, 33 [сторінка 1566]

«Батьки, не дратуйте своїх дітей, а виховуйте їх, повчаючи і наставляючи згідно з волею Єгови».

Ефесян 6:4 [сторінка 1566]

ДРУЖИНА

«Дружина має глибоко поважати свого чоловіка».

Ефесян 5:33 [сторінка 1566]

«Дружини, підкоряйтеся своїм чоловікам, як це личить послідовницям Господа».

Колоссян 3:18 [сторінка 1576]

ДІТИ

«Діти, будьте слухняні своїм батькам, пам'ятаючи про єдність з Господом, бо робити так — праведно. “Шануй батька і матір” — це перша заповідь, до якої було дано обіцянку: “Щоб добре велося тобі і щоб довго ти жив на землі”».

Ефесян 6:1—3 [сторінка 1566]

«Діти, в усьому будьте слухняні батькам, бо це приємно Господу».

Колоссян 3:20 [сторінка 1576]

Як наблизитись до Бога?

«Ти молитви вислуховуєш, до тебе приходять всілякі люди».

Псалом 65:2 [сторінка 798]

«Надійся на Єгови всім своїм серцем, а на власне розуміння не покладайся. Пам'ятай про Бога на всіх дорогах своїх, і він вирівняє твої стежки».

Прислів'я 3:5, 6 [сторінка 875]

«Мати вічне життя означає добре знати тебе, єдиного правдивого Бога, і посланого тобою Ісуса Христа».

Івана 17:3 [сторінка 1444]

«[Бог] недалеко від кожного з нас».

Дії 17:27 [сторінка 1481]

«Тому невпинно молюся, аби ваша любов ще більше збагачувалась точним знанням і повною розважливістю».

Філіппійців 1:9 [сторінка 1568]

«Якщо комусь із вас бракує мудрості, нехай безупинно просить у Бога, який усім дає щедро та без дорікання, і тоді отримає її».

Якова 1:5 [сторінка 1615]

«Наблизьтесь до Бога, і він наблизиться до вас. Очистьте руки свої, грішники, і серця свої, нерішучі».

Якова 4:8 [сторінка 1619]

«Любов до Бога полягає в тому, щоб ми виконували його заповіді, а ці заповіді не обтяжливі».

1 Івана 5:3 [сторінка 1634]

Яка інформація міститься в біблійних книгах?

ЄВРЕЙСЬКІ ПИСАННЯ (СТАРИЙ ЗАВІТ)

П'ЯТИКНИЖЖЯ (5 КНИГ):

Буття, Вихід, Левіт, Числа, Повторення Закону

Від початку творіння до заснування давнього народу Ізраїль

ІСТОРИЧНІ КНИГИ (12 КНИГ):

Ісуса Навина, Суддів, Рут

Вхід ізраїльського народу в Обіцяний край і подальші події

1 і 2 Самуїла, 1 і 2 Царів, 1 і 2 Хронік

Історія ізраїльського народу до часу знищення Єрусалима

Ездри, Неемії, Естер

Історія юдеїв після повернення з вавилонського вигнання

ПОЕТИЧНІ КНИГИ (5 КНИГ):

Йова, Псалми, Прислів'я, Екклезіаста, Пісня над піснями

Збірка мудрих думок і пісень

ПРОРОЧІ КНИГИ (17 КНИГ):

Ісаї, Єремії, Плач Єремії, Єзекіїля, Даниїла, Осії, Йоїла,

Амоса, Овдія, Йони, Михея, Наума, Авакума, Софонії,

Огія, Захарія, Малахії

Пророцтва, або передбачення, стосовно Божого народу

ГРЕЦЬКІ ПИСАННЯ (НОВИЙ ЗАВІТ)

ЧОТИРИ ЄВАНГЕЛІЯ (4 КНИГИ):

Матвія, Марка, Луки, Івана

Розповідь про життя і служіння Ісуса

ДІЇ АПОСТОЛІВ (1 КНИГА)

Заснування християнського збору і початок місіонерської діяльності

ЛИСТИ (21 КНИГА):

Римлян, 1 і 2 Коринфян, Галатів, Ефесян, Філіппійців, Колоссян, 1 і 2 Фессалонікійців

Листи до християнських зборів

1 і 2 Тимофія, Тита, Филимона

Листи до окремих християн

Євреїв, Якова, 1 і 2 Петра, 1, 2 і 3 Івана, Юди

Інші листи до християн

ОБ'ЯВЛЕННЯ (1 КНИГА)

Ряд пророчих видінь, які бачив апостол Іван

Як отримати найбільшу користь з читання Біблії?

КОЛИ ЧИТАЄТЕ БІБЛІЮ, ЗНАХОДЬТЕ ВІДПОВІДІ НА ТАКІ ЗАПИТАННЯ:

Що це говорить мені про Бога Єгови?

Як цей уривок з Біблії пов'язаний з її головною темою?

Як мені застосовувати це у житті?

Як ці вірші можуть допомогти іншим?

«Твоє слово —
світильник для моїх
ніг і світло для
стежки моєї».

Псалом 119:105

[сторінка 851]

ПЕРЕДМОВА

Свята Біблія — це лист від Бога до всіх нас. Нам слід вивчати її, щоб набувати знань про її Автора (Івана 17:3; 2 Тимофія 3:16). На сторінках Біблії Бог Єгова розкриває свій намір щодо людей і землі (Буття 3:15; Об'явлення 21:3, 4).

Жодна інша книга не має такого впливу на життя людей. Біблія спонукує нас віддзеркалювати такі риси Єгови, як любов, милосердя і співчуття. Вона дає надію і допомагає зносити найважчі страждання. Завдяки їй ми знаємо, що у цьому світі не узгоджується з досконалою Божою волею (Псалом 119:105; Євреїв 4:12; 1 Івана 2:15—17).

Біблія була написана єврейською, арамейською і грецькою мовами, її перекладено повністю або частково на понад 3000 мов. За всю історію людства не було жодної іншої книги, яку б переклали стількома мовами. Біблія — це найпоширеніша у світі книга. Саме так і має бути. Адже у біблійному пророцтві сказано: «Цю добру новину про Царство [головну звістку Біблії] будуть проповідувати по цілій населеній землі на свідчення всім народам, а тоді прийде кінець» (Матвія 24:14).

Усвідомлюючи важливість біблійної звістки, ми поставили за мету видати переклад, який би не тільки точно передавав текст оригіналу, але й був чітким і легко читався. Принципи, якими ми керувалися під час перекладу, а також особливості цього видання описані в додатках: «Принципи перекладу Біблії», «Особливості цього видання» і «Як Біблія дійшла до наших днів».

Ті, хто любить Бога Єгову і поклоняється йому, прагнуть користуватися точним і зрозумілим перекладом Божого Слова (1 Тимофія 2:4). Тому нашою метою є видати «Переклад нового світу» якомога більшою кількістю мов. Тепер це видання вийшло українською мовою. Дорогий читачу, ми молимося про те, щоб ця Біблія допомогла тобі наполегливо шукати Бога і знайти його (Дії 17:27).

Комітет перекладу Біблії нового світу

НАЗВИ І ПОРЯДОК КНИГ

ЄВРЕЙСЬКО-АРАМЕЙСЬКІ ПИСАННЯ

КНИГА	СКОРОЧЕННЯ	СТОР.	КНИГА	СКОРОЧЕННЯ	СТОР.
Буття	Бт	41	Екклезіяста	Ек	915
Вихід	Вх	111	Пісня над піснями	Псн	927
Левіт	Лв	171	Ісаї	Іс	936
Числа	Чс	216	Єремії	Єр	1026
Повторення Закону	Пв	274	Плач Єремії	Пл	1113
Ісуса Навина	ІсН	325	Єзекіїля	Єз	1122
Суддів	Сд	359	Даниїла	Дн	1196
Рут	Рт	392	Осії	Ос	1217
1 Самуїла	1См	397	Йоїла	Йл	1232
2 Самуїла	2См	441	Амóса	Ам	1237
1 Царів	1Цр	477	Овдія	Ов	1247
2 Царів	2Цр	521	Йони	Йн	1249
1 Хронік	1Хр	562	Михея	Мих	1252
2 Хронік	2Хр	600	Наума	На	1260
Ездри	Езд	647	Авакума	Ав	1264
Неемії	Не	660	Софонії	Сф	1269
Естер	Ес	679	Огія	Ог	1273
Йова	Йв	690	Захарія	Зх	1276
Псалми	Пс	742	Малахії	Мл	1289
Прислів'я	Пр	870			

ГРЕЦЬКІ ПИСАННЯ

КНИГА	СКОРОЧЕННЯ	СТОР.	КНИГА	СКОРОЧЕННЯ	СТОР.
Матвія	Мт	1294	1 Тимофія	1Тм	1585
Марка	Мр	1339	2 Тимофія	2Тм	1591
Луки	Лк	1368	Тита	Тит	1595
Івана	Ів	1417	Филимона	Флм	1598
Дії	Дії	1452	Євреїв	Єв	1599
Римлян	Рм	1499	Якова	Як	1615
1 Коринфян	1Кр	1520	1 Петра	1Пт	1620
2 Коринфян	2Кр	1539	2 Петра	2Пт	1626
Галатів	Гл	1553	1 Івана	1Ів	1630
Ефесян	Еф	1560	2 Івана	2Ів	1635
Філіппійців	Флп	1567	3 Івана	3Ів	1636
Колоссян	Кл	1573	Юди	Юд	1637
1 Фессалонікійців	1Фс	1578	Об'явлення	Об	1639
2 Фессалонікійців	2Фс	1582			

Таблиця біблійних книг	1662	Додаток А	1717
Показчик біблійних слів	1664	Додаток Б	1765
Глосарій біблійних термінів	1692		

БУТТЯ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Створення неба і землі (1, 2)
Бог шість днів готує землю (3–31)
День 1: світло; день і ніч (3–5)
День 2: простір (6–8)
День 3: суша і рослинність (9–13)
День 4: небесні світила (14–19)
День 5: риби і птахи (20–23)
День 6: наземні тварини і люди (24–31)
- 2 На сьомий день Бог відпочиває (1–3)
Бог Єгова — Творець неба і землі (4)
Чоловік і жінка в Едемському саду (5–25)
Людина створена з пороку (7)
Заборонене дерево знання (15–17)
Створення жінки (18–25)
- 3 Походження людського гріха (1–13)
Перша брехня (4, 5)
Єгова виносить вирок бунтарям (14–24)
Пророцтво про насіння жінки (15)
Вигнання з Едему (23, 24)
- 4 Каїн і Авель (1–16)
Нашадки Каїна (17–24)
Сиф і його син Енош (25, 26)
- 5 Від Адама до Ноя (1–32)
В Адама народилися сини і дочки (4)
Енох ходив з Богом (21–24)
- 6 Сини Бога беруть дружин на землі (1–3)
Народження велетнів (4)
Зло людей засмучує Єгову (5–8)
Ной отримує завдання будувати ковчег (9–16)
Бог попереджає про потоп (17–22)
- 7 Вхід у ковчег (1–10)
Всесвітній потоп (11–24)
- 8 Вода спадає (1–14)
Ной випускає голуба (8–12)
Вихід з ковчеза (15–19)
Божа обіцянка для землі (20–22)
- 9 Вказівки для всіх людей (1–7)
Закон про кров (4–6)
Угода, на знак якої дано веселку (8–17)
Пророцтва про нащадків Ноя (18–29)
- 10 Перелік народів (1–32)
Нашадки Яфета (2–5)
Нашадки Хама (6–20)
Німрод противиться Єгові (8–12)
Нашадки Сима (21–31)
- 11 Вавилонська вежа (1–4)
Єгова змішує мову (5–9)
Від Сима до Аврама (10–32)
Сім'я Тераха (27)
Аврам покидає Ур (31)
- 12 Аврам покидає Харан і йде в Ханаан (1–9)
Божа обіцянка Авраму (7)
Аврам і Сара в Єгипті (10–20)
- 13 Аврам повертається в Ханаан (1–4)
Лот відділяється від Аврама (5–13)
Бог повторює обіцянку Авраму (14–18)
- 14 Аврам рятує Лота (1–16)
Мелхиседек благословляє Аврама (17–24)
- 15 Бог укладає угоду з Аврамом (1–21)
Пророцтво про 400 років утиску (13)
Бог повторює обіцянку Авраму (18–21)
- 16 Агар та Ізмаїл (1–16)
- 17 Авраам має стати батьком багатьох народів (1–8)
Аврам отримує ім'я Авраам (5)
Угода про обрізання (9–14)
Сара отримує ім'я Сарра (15–17)
Обіцянка про сина Ісака (18–27)
- 18 Три ангели приходять до Авраама (1–8)
Саррі обіцяють сина; вона сміється (9–15)
Авраам благає за Содом (16–33)
- 19 До Лота приходять ангели (1–11)
Ангели підганяють Лота і його сім'ю (12–22)

- Знищення Содомо і Гоморри (23–29)
 Лотова дружина стає соляним стовпом (26)
 Лот і його дочки (30–38)
 Походження Моава та Аммона (37, 38)
- 20 Сарра врятована від Авімелеха (1–18)
- 21 Народження Ісака (1–7)
 Ізмаїл насміхається з Ісака (8, 9)
 Авраам відсилає Агар та Ізмаїла (10–21)
 Угода між Авраамом та Авімелехом (22–34)
- 22 Авраам отримує наказ принести Ісака в жертву (1–19)
 Благословення через потомство Авраама (15–18)
 Рідня Ревеки (20–24)
- 23 Смерть Сарри і місце для поховання (1–20)
- 24 Пошуки дружини для Ісака (1–58)
 Ревека їде до Ісака (59–67)
- 25 Авраам одружується знову (1–6)
 Смерть Авраама (7–11)
 Сини Ізмаїла (12–18)
 Народження Якова та Ісава (19–26)
 Ісав продає своє право первородства (27–34)
- 26 Ісак і Ревека в Герарі (1–11)
 Бог підтверджує Ісаку свою обіцянку (3–5)
 Суперечки через колодязі (12–25)
 Угода між Ісаком та Авімелехом (26–33)
 Дві Ісавові дружини-хетянки (34, 35)
- 27 Яків отримує благословення Ісака (1–29)
 Ісав хоче мати благословення, але не кається (30–40)
 Ісавова злоба на Якова (41–46)
- 28 Ісак відсилає Якова в Паддан-Арам (1–9)
 Сон Якова у Бетелі (10–22)
 Бог підтверджує Якову свою обіцянку (13–15)
- 29 Яків зустрічає Рахіль (1–14)
 Яків закохується в Рахіль (15–20)
- Яків одружується з Лією і Рахілью (21–29)
 Лія народжує Якову чотирьох синів: Рувима, Симеона, Левія і Юду (30–35)
- 30 Білга народжує Дана і Нефталима (1–8)
 Зілла народжує Гада й Асира (9–13)
 Лія народжує Іссахара й Завулону (14–21)
 Рахіль народжує Йосипа (22–24)
 Отари Якова збільшуються (25–43)
- 31 Яків таємно вирушає в Ханаан (1–18)
 Лаван доганяє Якова (19–35)
 Угода між Яковом і Лаваном (36–55)
- 32 Яків зустрічає ангелів (1, 2)
 Яків готується до зустрічі з Ісавом (3–23)
 Яків бореться з ангелом (24–32)
 Яків отримує ім'я Ізраїль (28)
- 33 Яків зустрічається з Ісавом (1–16)
 Яків прибуває в Сихем (17–20)
- 34 Згвалтування Діни (1–12)
 Сини Якова вдаються до обману (13–31)
- 35 Яків позбувається чужих богів (1–4)
 Яків повертається в Бетель (5–15)
 Народження Веніяміна; смерть Рахілі (16–20)
 12 синів Ізраїля (21–26)
 Смерть Ісака (27–29)
- 36 Нащадки Ісава (1–30)
 Царі й голови племен Едому (31–43)
- 37 Сні Йосипа (1–11)
 Брати заздрять Йосипу (12–24)
 Йосипа продають в рабство (25–36)
- 38 Юда і Тамара (1–30)
- 39 Йосип у домі Потіфара (1–6)
 Йосип опирається дружині Потіфара (7–20)
 Йосип у в'язниці (21–23)
- 40 Йосип тлумачить сни в'язнів (1–19)
 «Бог дає тлумачення» (8)
 День народження фараона (20–23)
- 41 Йосип тлумачить сни фараона (1–36)
 Фараон дає Йосипу високе становище (37–46a)

Йосип дає вказівки про запаси зерна (46б–57) 42 Брати Йосипа ідуть в Єгипет (1–4) Йосип зустрічається з братами і випробовує їх (5–25) Брати повертаються до Якова (26–38) 43 Брати Йосипа вдруге ідуть в Єгипет, уже з Веніямином (1–14) Йосип знову зустрічається з братами (15–23) Йосип обідає з братами (24–34) 44 Йосипова срібна чаша в сумці Веніямина (1–17) Юда просить за Веніямина (18–34) 45 Йосип виявляє, хто він (1–15) Йосипові брати повертаються до Якова (16–28) 46 Яків з родиною переселяється в Єгипет (1–7) Імена тих, хто переселився в Єгипет (8–27)	Йосип зустрічається з Яковом в Гошені (28–34) 47 Яків зустрічається з фараоном (1–12) Йосип мудро керує справами (13–26) Ізраїль оселяється в Єгипті (27–31) 48 Яків благословляє двох синів Йосипа (1–12) Єфрем отримує більше благословення (13–22) 49 Передсмертне пророцтво Якова (1–28) Шіло походить від Юди (10) Яків дає вказівки щодо свого поховання (29–32) Смерть Якова (33) 50 Йосип ховає Якова в Ханаані (1–14) Йосип ще раз підтверджує своє прощення (15–21) Останні дні і смерть Йосипа (22–26) Наказ Йосипа щодо його кісток (25)

1 На початку Бог створив небо і землю.^а

2 Земля була безформна й пуста*, і темрява огортала поверхню водних глибин^б,^с а над поверхнею вод ширяла Божа діюча сила^д.^е

3 І Бог сказав: «Нехай буде світло». Тоді з'явилося світло.^г

4 Після того Бог побачив, що світло добре, і Бог почав відділяти світло від темряви.

5 Бог назвав світло днем, а темряву ніччю.^а І був вечір, і був ранок — це день перший.

6 Тоді Бог сказав: «Нехай між водами буде простір^е і нехай води будуть відділені від вод».^с **7** Далі Бог зробив простір і відділив води, що під простором, від вод, що над простором.^ж Так і сталося.

1:2 *Або «порожня». ^бАбо «бурхливих вод». ^дАбо «Божий дух».

РОЗД. 1

а Пс 102:25
Іс 42:5
Іс 45:18
Рм 1:20
Єв 1:10
Об 4:11
Об 10:6

б Пр 8:27,28

в Пс 33:6
Пс 104:5,6
Іс 40:26

г Іс 45:7
2Кр 4:6

д Бт 8:22

е Бт 1:20

с 2Пт 3:5

ж Бт 7:11

Пр 8:27,28

Друга кол.

а Йв 38:8,11
Пс 104:6–9
Пс 136:6

б Пс 95:5

в Пр 8:29

г Пв 32:4

д Пс 104:14

8 Бог назвав простір небом. І був вечір, і був ранок — це день другий.

9 Тоді Бог сказав: «Нехай води, що під небом, зберуться в одне місце і хай з'явиться суша».^а Так і сталося.

10 Бог назвав сушу землею,^б а зібрані води морем.^в І побачив Бог, що це добре.^г **11** Потім Бог сказав: «Нехай на землі виросте трава, а також рослини, що дають насіння, і плодови дерева, які приносять плоди з насінням, за їхніми родами — усе це буде рости на землі».

Так і сталося. **12** І на землі почала рости трава, рослини, що дають насіння,^а і дерева, які приносять плоди з насінням, за їхніми родами. І побачив Бог, що це добре.

13 І був вечір, і був ранок — це день третій.

14 Тоді Бог сказав: «Нехай у небесному просторі будуть світила*,^a які відділятимуть день від ночі,^b служитимуть знаками і вказуватимуть на пори року, на дні та роки.»^a

15 Ці світила будуть у небесному просторі, щоб освітлювати землю». Так і сталося.

16 Далі Бог зробив два великі світила, а також зірки. Більше світило мало керувати днем,^c а менше – ніччю.^d 17 Бог помістив їх у небесному просторі, щоб вони освітлювали землю, 18 керували днем і ніччю та відділяли світло від темряви.^e І побачив Бог, що це добре. 19 І був вечір, і був ранок – це день четвертий.

20 Далі Бог сказав: «Нехай води закишать живими створіннями*, а над землею в небесному просторі хай літають летючі створіння».^e 21 Тож Бог створив величезні морські створіння і всі живі створіння*, які закишили у водах, – усі за їхнім родом, а також усі летючі створіння за їхнім родом. І побачив Бог, що це добре. 22 Тоді Бог поблагословив їх, кажучи: «Плодіться, розмножуйтесь і наповняйте моря.»^ж І хай на землі розмножуються летючі створіння». 23 І був вечір, і був ранок – це день п'ятий.

24 І Бог сказав: «Нехай на землі з'являться живі створіння* за їхнім родом: домашні тварини, тварини, що повзають*, і дикі тварини – усі за їхнім родом на землі».^з Так і сталося. 25 Далі Бог ство-

РОЗД. 1

- a Пв 4:19
- б Пс 104:19
- в Бт 8:22
- г Пс 136:7,8
- д Пс 8:3
Єр 31:35
- е Пс 74:16
- є Бт 2:19
- ж Не 9:6
Пс 104:25
- з Бт 2:19

Друга кол.

- a Пр 8:30
Ів 1:3
Кл 1:16
- б 1Кр 11:7
- в Бт 5:1
Як 3:9
- г Бт 9:2
- д Пс 139:14
Мт 19:4
Мр 10:6
1Кр 11:7,9
- е Бт 9:1
- є Бт 2:15
- ж Пс 8:4,6
- з Бт 9:3
Пс 104:14
Дії 14:17
- и Пс 147:9
Мт 6:26
- і Пв 32:4
Пс 104:24
1Тм 4:4

РОЗД. 2

- к Не 9:6
Пс 146:6
- л Вх 31:17
Єв 4:4

рив* на землі диких тварин за їхнім родом, домашніх тварин за їхнім родом та всіх тварин, що повзають, за їхнім родом. І побачив Бог, що це добре.

26 Після того Бог сказав: «Створімо^a людину на наш образ,^b на нашу подобу,^b і нехай вона панує над рибами в морі, над летючими створіннями в небі, над домашніми тваринами і над цілою землею та всіма тваринами, що повзають по землі».^г 27 Далі Бог створив людину за своїм образом, він створив її за образом Божим; як чоловіка і жінку створив їх.^д 28 І Бог поблагословив їх та сказав: «Народжуйте дітей, розмножуйтесь і наповнюйте землю.^e Оволодівайте нею^e і пануйте^ж над рибами, що в морі, над летючими створіннями, що в небі, і над усіма живими створіннями, що рухаються по землі».

29 Потім Бог сказав: «Я дам вам усі рослини на землі, які дають насіння, і всі дерева, які приносять плоди з насінням. Усе це буде вам на їжу.»^з 30 Також я дав усю зелень на їжу кожній дикій тварині на землі, кожному летючому створінню в небі і всьому, що рухається по землі і що має життя*».^и Так і сталося.

31 Після того Бог побачив, що все зроблене ним – дуже добре.^і І був вечір, і був ранок – це день шостий.

2 Так були завершені небо, земля і все, що на них*.^к 2 До сьомого дня Бог завершив свою працю, а сьомого дня почав відпочивати від усієї праці, яку робив.^л 3 Потім Бог

1:25 * Букв. «зробив». 1:30 * Або «життя як душа; живу душу». 2:1 * Букв. «все їхнє військо».

1:14 * Або «джерела світла». 1:20 * Або «душами». 1:21, 24 * Або «душі». 1:24 * Або «тварини, що рухаються». Це, очевидно, стосується плазунів та інших представників тваринного світу, які не входять до згаданих категорій.

поблагословив сьомий день та проголосив його святим, бо в цей день він почав відпочивати від своєї праці, створивши все, що мав намір зробити.

4 Це розповідь про те, як з'явилося небо і земля в час, коли їх було створено, в день, коли Бог Єгова* зробив землю і небо.^a

5 На землі ще не було ні кущів, ні інших рослин, тому що Бог Єгова не посилав на землю дощу і не було людини, яка обробляла б землю. **6** Але із землі підіймався туман і зрошував усю її поверхню.

7 Далі Бог Єгова створив із земного пороху людину^b та вдихнув їй у ніздрі дихання життя^c — і стала людина живим створінням*.^d **8** До того ж Бог Єгова посадив сад в Едемі*,^e а на сході, і поселив там людину, яку створив.^e **9** І виростив Бог Єгова із землі всілякі дерева, що були гарні на вигляд і мали добрі* плоди, а також дерево життя^e посередині саду та дерево знання добра і зла.^ж

10 В Едемі брала початок річка, яка зрошувала цей сад і далі розділялась на чотири річки*. **11** Назва першої — Пішон. Вона обтікає цілий край Хавіла, де є золото, **12** а золото того краю добре; також там є бделій* і камінь онікс. **13** Назва другої річки — Гіхон. Вона обтікає цілий край Куш. **14** Назва тре-

2:4 * Це перший випадок вживання Божого особистого імені *יְהוָה* (ЙГВГ). Див. додаток А4. 2:7 * Або «душею». Євр. *нефеш*, що букв. озн. «створіння, що дихає». Див. глосарій. 2:8 * Озн. «приємність; насолода». 2:9 * Або «добрі для їди». 2:10 * Букв. «ставала чотирма головами». 2:12 * Пахуча смола, подібна до мирри.

РОЗД. 2

a Іс 45:18

b Бт 3:19
Пс 103:14
Ек 3:20в Бт 7:22
Іс 42:5
Дії 17:25

г 1Кр 15:45, 47

д Бт 2:15
Бт 3:23

е Бт 1:26

є Бт 3:22, 24
Об 2:7

ж Бт 2:17

Друга кол.

a Дн 10:4

б Бт 10:8, 11

в Бт 15:18
Пв 11:24г Бт 1:28
Бт 2:8
Пс 115:16д Бт 2:8, 9
Бт 3:2е Бт 3:19
Пс 146:4
Ек 9:5, 10
Єз 18:4
Рм 5:12
1Кр 15:22є 1Кр 11:8, 9
1Тм 2:13

ж Бт 1:26

з Мр 10:9
1Тм 2:13

и 1Кр 11:8

тьої річки — Хіддекель*.^a Вона тече на схід від Ассирії.^b А річка четверта — Євфрат.^в

15 Бог Єгова поселив людину в Едемському саду, щоб вона обробляла та доглядала його.^г **16** Також Бог Єгова дав людині такий наказ: «Плоди з усіх дерев у саду можеш їсти досхочу,^д **17** але плоди з дерева знання добра і зла не їж, бо якщо з'їси, то в той самий день обов'язково помреш».^е

18 Потім Бог Єгова сказав: «Недобре чоловікові бути самому. Створю* йому помічницю, яка б його доповнювала».^є **19** Бог Єгова створив із землі всіляких диких тварин та всілякі летючі створіння, що в небі, і почав приводити їх до чоловіка, щоб побачити, як він назве кожне з них. І яку назву чоловік давав кожному живому створінню*, так воно і називалось.^ж **20** Тож чоловік дав назви всім домашнім тваринам, летючим створінням у небі і всім диким тваринам. Але для чоловіка не було помічниці, яка б його доповнювала. **21** Тому Бог Єгова навів на чоловіка глибокий сон і, поки той спав, узяв його ребро і закрив те місце тілом. **22** І з ребра, взятого в чоловіка, Бог Єгова створив* жінку та привів її до чоловіка.^з

23 Тоді чоловік сказав:

«Ось нарешті кість від
костей моїх

і плоть від плоті моєї.

Вона буде називатися

Жінкою,

бо взята вона з чоловіка*».^и

2:14 * Або «Тигр». 2:18 * Букв. «зроблю». 2:19 * Або «душі». 2:22 * Букв. «збудував». 2:23 * В євр. мові слова «чоловік» і «жінка» подібні. «Чоловік» євр. *ish*, «жінка» — *ishá*.

24 Тому покине чоловік батька і матір та приліпиться до* своєї дружини, і вони стануть одним тілом.^a 25 Чоловік і його дружина були голі,^b але не соромились.

3 А змії^a був найобережнішим* з усіх тварин, яких створив Бог Єгова. І промовив змії до жінки: «Чи Бог дійсно сказав вам їсти плоди не з усіх дерев у саду?»^г

2 На це жінка відповіла змію: «Ми можемо їсти плоди з дерев у саду.^d 3 Тільки про дерево, яке росте посередині саду,^e Бог сказав: “З нього плоди не їжте і навіть не торкайтеся його, інакше ви помрете”».

4 Тоді змії сказав жінці: «Ні, ви не помрете.^e 5 Адже Бог знає, що в той самий день, коли з’їсте плід з того дерева, ваші очі відкриються і ви станете як Бог: ви будете знати, що є добром, а що злом.»^ж

6 Тоді жінка побачила, що плоди з того дерева добрі* і приємні для очей, що вони гарні на вигляд. Тож вона взяла плід і з’їла.^з Потім, коли чоловік був з нею, вона дала плід і йому, і він теж з’їв.^и 7 Після того в них обох відкрилися очі, і вони зрозуміли, що голі. Тому вони позшивали фігові листки і зробили собі пов’язки на стегна.^і

8 Пізніше вони почули голос Бога Єгови, який проходжувався садом в ту пору дня, коли вівяв легкий вітерець. Чоловік і його дружина сховалися від Бога Єгови між деревами саду. 9 І Бог Єгова кликав чоловіка, кажучи: «Де ти?»

10 Зрештою чоловік відізвав-

2:24 *Або «залишиться з». 3:1 *Або «найхитрішим; найпідступнішим». 3:6 *Або «добрі для їди».

РОЗД. 2

а Мн 2:16
Мт 19:5
Мр 10:7,8
Рм 7:2
1Кр 6:16
Еф 5:31
Ев 13:4

б Бт 3:7

РОЗД. 3

в 2Кр 11:3
Об 12:9
Об 20:2

г Бт 2:17

д Бт 2:16

е Бт 2:8,9

є Ів 8:44
1Ів 3:8

ж Бт 3:22

з 2Кр 11:3
1Тм 2:14
Як 1:14, 15

и Рм 5:12

і Бт 3:21

Друга кол.

а Бт 2:25

б Бт 2:17

в 2Кр 11:3
1Тм 2:14

г Бт 3:1

д Об 12:7,17

е Об 12:9

є Об 12:1

ж Ів 8:44
1Ів 3:10

з Бт 22:18
Бт 49:10
Гл 3:16, 29

и Об 20:2, 10

і Мт 27:50
Дії 3:15

к Бт 2:17

л Бт 5:29

м Рм 8:20

ся: «Я чув твій голос у саду, але злякався, бо я голій. Тому я і сховався від тебе». 11 Бог запитав: «Хто сказав тобі, що ти голій?»^а Чи ти їв плід з дерева, з якого я наказав тобі не їсти?»^б 12 Чоловік відповів: «Це жінка, яку ти мені дав, це вона дала мені плід з дерева, тому я їв». 13 І Бог Єгова запитав жінку: «Що ти зробила?» А жінка відповіла: «Змії обманув мене, тому я їла.»^в

14 Тоді Бог Єгова сказав до змії:^г «За це ти проклятий серед усіх домашніх тварин і диких тварин. Ти будеш плазувати на череві та їсти порох усі дні свого життя. 15 І я покладу ворожнечу^д між тобою^е і жінкою,^є між потомством* твоїм* і потомством* її.^з Воно* розчавить^а тобі голову,^и а ти пораниш^б його в п’яту.»^і

16 До жінки Бог сказав: «Я зроблю так, що вагітність приноситиме тобі сильний біль* і ти будеш народжувати в муках; ти прагнучи бути зі своїм чоловіком, а він пануватиме над тобою».

17 Адаму* ж він сказав: «За те, що ти послухався голосу дружини і з’їв плід з дерева, про яке я наказав:^к “Не їж плодів з нього”, – проклята через тебе земля.^л Усі дні свого життя ти важко працюватимеш на ній, щоб мати їжу.^м 18 Земля буде родити тобі терни й будяки, і ти їстимеш польові рослини. 19 У поті чола ти здобуватимеш хліб*, аж поки не повернешся в землю, бо з

3:15 *Букв. «наслідням». # Букв. «він». ^а Або «уразити; поранити». # Або «уразити; розчавити». 3:16 *Або «я надзвичайно збільшу біль твоєї вагітності». 3:17 *Озн. «земна людина; людство». # Букв. «ти в блю їстимеш її плоди». 3:19 *Або «їжу».

неї ти взятий.^а Бо ти порох і до пороху вернешся».^б

20 Після того Адам назвав свою дружину Євою*, тому що вона мала стати матір'ю всіх живих.^в **21** І Бог Єгова зробив для Адама і його дружини довгий одяг зі шкіри, щоб одягти їх.^г **22** Потім Бог Єгова сказав: «Ось людина стала як один із нас: вона знає, що є добром, а що злом.^д Тож, щоб вона не простягнула руки і не взяла плоду з дерева життя,^е щоб не з'їла й не жила вічно...»

23 І Бог Єгова вигнав людину з Едемського саду,^в щоб вона обробляла землю, з якої була взята.^ж **24** А вигнавши людину, Бог поставив на сході Едемського саду херувимів^з і палаючий меч, який постійно обертався. Так було закрито шлях до дерева життя.

4 Адам мав зі своєю дружиною Євою інтимні стосунки, і вона завагітніла.^и Єва народила Каїна^і і сказала: «Я народила* хлопчика з допомогою Єгови». **2** Згодом вона народила також його брата Авеля.^к

Авель став пастухом овець, а Каїн – рільником. **3** Через якийсь час Каїн склав для Єгови приношення з плодів землі. **4** Авель же дав як приношення первістків зі своєї отари^л разом з їхнім жиром. І Єгова поставився до Авеля прихильно та прийняв його приношення.^м **5** а до Каїна не поставився прихильно і його жертву не прийняв. Тоді Каїн сильно розлютився, і лице його стало похмурим*. **6** Тож Єгова сказав Каїну: «Чому ти так розлютився? Чому лице твоє таке похму-

3:20 *Озн. «жива». 4:1 *Або «створила». 4:5 *Або «похилилося».

РОЗД. 3

а Бг 2:7

б Пс 104:29
Ек 3:20
Ек 12:7

в Дії 17:26

г Бг 3:7

д Бг 3:5

е Бг 2:9

є Бг 2:8

ж Бг 3:19

з Пс 80:1
Іс 37:16
Єз 10:4

РОЗД. 4

и Бг 1:28

і 1Ів 3:10–12
Юд 11

к Мт 23:35

л Вх 13:12

м Єв 11:4

Друга кол.

а Мт 23:35
1Ів 3:10–12
Юд 11

б Єв 12:24

в Бг 9:5

г Бг 2:8

д Бг 5:4

ре? **7** Якщо почнеш робити добро, хіба я знову не виявлятиму тобі ласку*? Якщо ж ні, то знай, що біля дверей тебе підстерігає гріх і він прагне заволодіти тобою. Але чи ти його переможеш?»

8 Після того Каїн сказав своєму брату Авелю: «Ходімо в поле». І, коли вони були в полі, Каїн накинувся на свого брата і вбив його.^а **9** Через якийсь час Єгова запитав Каїна: «Де твій брат Авель?» – «Не знаю, – відповів той. – Я що, сторож свого брата?» **10** Тоді Бог сказав: «Що ти зробив?! Ось кров твого брата кличе до мене з землі!^б **11** Тепер ти проклятий: я виганяю тебе з землі, що відкрила свої уста і поглинула кров твого брата, яку ти пролив.^в **12** Тож, коли оброблятимеш землю, вона не даватиме тобі врожаю*. Ти станеш вигнанцем і блукатимеш по землі». **13** Тоді Каїн сказав Єгови: «Таке покарання за мою провину надто важке. **14** Ти проганяєш мене сьогодні з цього краю*, і я зникну з-перед твого лица. Тепер я стану вигнанцем і буду блукати по землі, і кожен, хто мене зустріне, точно мене вб'є». **15** У відповідь Єгова сказав: «Тоді на людину, яка вб'є Каїна, помста спаде сім разів».

І Єгова дав* для Каїна знак, щоб ніхто не вбив його при зустрічі. **16** Тож Каїн пішов від лица Єгови та оселився в краю Вигнання*, на схід від Едему.^г

17 Після того Каїн мав зі своєю дружиною інтимні стосунки,^д і вона завагітніла та

4:7 *Або «хіба не буде піднесення?»

4:12 *Букв. «сили». 4:14 *Букв. «з лица землі».

4:15 *Або «встановив».

4:16 *Або «краю Нод».

народила Ено́ха. Тоді Каї́н по-чав будувати місто і назвав його на честь свого сина Ено́ха. **18** Згодом в Ено́ха народився Іра́д, в Іра́да – Мегуаї́л, в Мегуаї́ла – Метушаї́л, а в Метушаї́ла – Ламе́х.

19 Ламе́х взяв собі дві дружини. Першу звали А́да, а другу – Ці́лла. **20** А́да народила Ява́ла; від нього походять ті, хто живе в наметах і розводить худобу. **21** Його брата звали Юва́л; від нього походять ті, хто грає на арфі й сопілці*. **22** Ці́лла теж народила сина – Тувáл-Каї́на; він кував усілякі знаряддя з міді та заліза. Тувáл-Каї́н мав сестру, яку звали Наа́ма. **23** Згодом Ламе́х склав для своїх дружин А́ди й Ці́лли такі рядки:

«Послухайте мого голосу,
Ламе́хові дружини,
послухайте мене уважно!
Я вбив чоловіка, який
поранив мене,
я вбив хлопця, який мене
вдарив.

24 Якщо за Каї́на помста спаде 7 разів,^а
то за Ламе́ха – 77».

25 Адам знову мав інтимні стосунки зі своєю дружиною, і вона народила сина. Єва назвала його Сифом*^б і сказала: «Бог дав^в мені іншого потомка^а замість Авеля, якого вбив Каї́н». **26** У Сифа також народився син, і він назвав його Ено́шем.^г Саме в той час люди почали кликати ім'я Єгови.

5 Ось книга про життя Адама. У день, коли Бог створив Адама, він створив його на Божу подобу.^а **2** Він ство-

4:21 *Або «флейти». 4:25 *Озн. «призначений; встановлений; утверджений». ^аАбо «призначив». ^бАбо «потомство». Букв. «насліддя».

РОЗД. 4
а Бт 4:15

б Бт 5:3
1Хр 1:1

в Бт 4:8
Мт 23:35
Єв 11:4

г Бт 5:6
Лк 3:23, 38

РОЗД. 5
д Бт 1:26
Як 3:9

Друга кол.
а Бт 1:27
Мр 10:6

б Бт 2:23
Іс 45:12
Мт 19:4

в Бт 4:25

г Бт 2:17
Бт 3:19
Рм 6:23
1Кр 15:22

д Бт 4:26
Лк 3:23, 38

е Лк 3:23, 37

є Лк 3:23, 37

ж Юд 14

рив їх як чоловіка і жінку.^а І в день, коли вони були створені,^б Бог поблагословив їх і дав їм ім'я – Людина*.

3 Адам прожив 130 років, і в нього народився син, якого він назвав Сифом.^в Він був на подобу Адама, на його образ. **4** Після народження Сифа Адам прожив 800 років. У нього народилися сини і дочки. **5** Проживши загалом 930 років, Адам помер.^г

6 Сиф прожив 105 років, і в нього народився Ено́ш.^д **7** Після народження Ено́ша Сиф прожив 807 років. У нього народилися сини і дочки. **8** Проживши загалом 912 років, Сиф помер.

9 Ено́ш прожив 90 років, і в нього народився Кенáн. **10** Після народження Кенáна Ено́ш прожив 815 років. У нього народилися сини і дочки. **11** Проживши загалом 905 років, Ено́ш помер.

12 Кенáн прожив 70 років, і в нього народився Магалалель.^е **13** Після народження Магалалеля Кенáн прожив 840 років. У нього народилися сини і дочки. **14** Проживши загалом 910 років, Кенáн помер.

15 Магалалель прожив 65 років, і в нього народився Ярéd.^є **16** Після народження Ярéда Магалалель прожив 830 років. У нього народилися сини і дочки. **17** Проживши загалом 895 років, Магалалель помер.

18 Ярéd прожив 162 роки, і в нього народився Ено́х.^ж **19** Після народження Ено́ха Ярéd прожив 800 років. У нього народилися сини і дочки. **20** Проживши загалом 962 роки, Ярéd помер.

5:2 *Або «Адам; Людство».

21 Ено́х прожив 65 років, і в нього народився Метушала́х.^а
22 Після народження Метушала́ха Ено́х ходив з правдивим Богом* 300 років. У нього народилися сини і дочки.
23 Загалом Ено́х прожив 365 років. **24** Ено́х завжди ходив з правдивим Богом.^б Потім Ено́ха не стало, тому що Бог забрав його.^в

25 Метушала́х прожив 187 років, і в нього народився Ламе́х.^г **26** Після народження Ламе́ха Метушала́х прожив 782 роки. У нього народилися сини і дочки. **27** Проживши загалом 969 років, Метушала́х помер.

28 Ламе́х прожив 182 роки, і в нього народився син. **29** Ламе́х назвав його Но́ем*,^д кажучи: «Він принесе нам полегшення^е від нашого труда, від виснажливої праці на землі, яку Єгова прокляв».^е **30** Після народження Ноя Ламе́х прожив 595 років. У нього народилися сини і дочки. **31** Проживши загалом 777 років, Ламе́х помер.

32 Ной прожив 500 років, і в нього народилися Сим,^е Хам^ж і Яфет.^з

6 Людей на землі ставало дедалі більше, і в них народжувалися дочки. **2** А сини правдивого Бога*^и почали звертати увагу на те, що людські дочки вродливі. Тож вони стали брати собі за дружин, кого хотіли. **3** Після того Єгова сказав: «Мій дух не терпітиме людині повіки,^і бо

5:22 *Букв. «з Богом». Див. глосарій.
5:29 *Ймовірно, озн. «відпочинок; потіха». ^аАбо «потіху». **6:2** *Євр. ідіома, що стосується ангелів, які є синами Бога.

РОЗД. 5

а Лк 3:23, 37

б Бт 6:9
Пв 8:6
Пв 13:4
3Іа 4
Юд 14, 15в Ів 3:13
Єа 11:5

г Лк 3:23, 36

д Бт 7:1
Єз 14:14
Мт 24:37
Єа 11:7
1Пт 3:20
2Пт 2:5

е Бт 3:17

є Бт 10:21
Бт 11:10
Лк 3:23, 36ж Бт 6:10
Бт 10:6

з Бт 10:2

РОЗД. 6и Йв 1:6
Йв 38:7
2Пт 2:4
Юд 6і Бт 7:4
1Пт 3:20**Друга кол.**

а 2Пт 3:9

б Бт 8:21
Єр 17:9
Мт 15:19

в Пс 78:40, 41

г Бт 7:1
Єз 14:14
Єв 11:7

д 2Пт 2:5

е Бт 5:32

є Об 11:18

ж Мт 24:37–39
2Пт 2:5

з Бт 7:4

вона тільки плоть*. Тому їй залишилось 120 років».^а

4 У ті дні, а також пізніше на землі були велетні*. Упродовж того часу сини правдивого Бога мали інтимні стосунки з людськими дочками, і ті народжували від них синів, які були силачами і мали славу серед людей давнини.

5 І побачив Єгова, що люди на землі погрузли у злі і що всі нахили думок у їхньому серці постійно лихі.^б **6** Єгова пожалкував*, що створив людей на землі, і засмутився у своєму серці.^в **7** Тож Єгова сказав: «Я зітру з лица землі людей, яких створив, а разом з ними домашніх тварин, тварин, що повзають, і летючі створіння, що в небі, бо жалкую, що створив їх». **8** Але Ной знайшов ласку в очах Єгови.

9 Ось історія життя Ноя.

Ной був чоловіком праведним і бездоганим серед своїх сучасників*. Він ходив з правдивим Богом.^д **10** У Ноя народилось троє синів: Сим, Хам і Яфет.^е **11** Земля ж зіпсувалась в очах правдивого Бога і наповнилась насиллям. **12** І побачив Бог, що земля зіпсувалась;^є всі люди* спотворили свої шляхи на землі.^ж

13 Тоді Бог сказав Ною: «Я вирішив вигубити все живе, бо через людей земля наповнилась насиллям. Тому я знищу людей і спустошу землю.» **14** Ти ж зроби собі зі

6:3 *Або «бо вона діє згідно з плоттю».

6:4 *Або «нефіліми». Можливо, озн. «ті, хто валить», тобто ті, хто змушує інших падати. Див. глосарій. **6:6** *Або «глибоко засмутився». ^аАбо «йому стало боляче на серці». **6:9** *Букв. «своїх поколінь». **6:12** *Букв. «все тіло».

смолистого дерева* ковчег^{ж, а}, а в ньому — перегородки. Покрый ковчег смолою^{а, б} зсередини і ззовні. **15** Він має бути 300 ліктів* завдовжки, 50 ліктів завширшки і 30 ліктів завширшки. **16** Зроби в ковчезі вікно для світла*, щоб від верху воно мало 1 лікоть. Ковчег повинен мати перший, другий і третій поверхи, а вхід до ковчеза має бути збоку.^в

17 Я збираюся навести на землю потоп^г і знищити з-під неба всі живі створіння*, які мають дихання життя^ж. І все, що на землі, помре.^д **18** А з тобою я укладаю угоду. Ввійди у ковчег, і нехай з тобою ввійдуть твої сини, твоя дружина і твої невістки.^е **19** Також візьми у ковчег по двоє — самця і самицю^е — з усіляких живих створінь,^ж щоб вони врятувались разом з тобою. **20** Це мають бути летючі створіння за їхнім родом, домашні тварини за їхнім родом, усі створіння, що повзають, за їхнім родом — усі по двоє ввійдуть з тобою, щоб вони врятувались.^з **21** Крім того, збери всіляку їжу^и і візьми з собою, щоб і ти, і тварини мали що їсти».

22 І зробив Ной усе, як наказав йому Бог. Саме так він і зробив.^і

7 Після того Єгова сказав Ною: «Увійди з усіма своїми домашніми в ковчег, бо я побачив, що ти праведний се-

6:14 *Букв. «з дерев гофер», можливо, йдеться про кипарис. ^жБукв. «скриню»; велике судно. ^аАбо «земляною смолою», тобто природним асфальтом. **6:15** *1 лікоть — 44,5 см. Див. додаток Б14. **6:16** *Євр. *цогар*. Дехто вважає, що *цогар* — це не отвір для світла чи вікно, а двохилий дах, гребінь якого піднятий на 1 лікоть. **6:17** *Букв. «все тіло». ^жАбо «дух життя».

РОЗД. 6

- а Єв 11:7
- б Бт 14:10
Вх 2:3
- в Бт 7:16
- г Бт 1:7
Бт 7:6, 11
- д Бт 7:21
Пс 104:29
Мт 24:39
2Пт 2:5
- е Бт 7:13
- є Бт 7:2
- ж Бт 8:17
- з Бт 7:14, 15
- и Бт 1:29, 30
- і Вх 40:16
Єв 11:7

Друга кол.

РОЗД. 7

- а Бт 6:9
- єв 10:38
Єв 11:7
1Пт 3:12
2Пт 2:5, 9
- б Бт 8:20
- в Бт 7:23
Бт 8:19
- г Бт 2:5
- д Бт 7:11, 12
- е Бт 6:7, 17
- є Бт 8:13
- ж Лк 17:27
Єв 11:7
- з Бт 6:19, 20
- и Бт 1:7
Бт 8:2
- і Бт 9:18
1Хр 1:4
- к Бт 6:18
1Пт 3:20
2Пт 2:5

ред цього покоління.^з **2** Візьми з собою по семеро з кожного роду чистих тварин*,^б самців і самиць, а з кожного роду нечистих тварин — лише по двоє, самця і самицю. **3** Також з летючих створінь, що в небі, візьми по семеро*, самців і самиць, щоб їхнє потомство жило по всій землі.^в **4** Бо вже через сім днів я пошлю на землю дощ,^г і він падатиме 40 днів та 40 ночей.^д Я зітру з лица землі все живе, що створив».^е **5** І зробив Ной усе, як наказав Єгова.

6 Ною було 600 років, коли на землі почався потоп.^є **7** Перед потопом Ной увійшов у ковчег, а з ним — його сини, його дружина і його невістки.^ж **8** З усіляких чистих і нечистих тварин, летючих створінь і зі всього, що рухається по землі,^з **9** до Ноя в ковчег увійшли парами самці і самиці, як Бог і наказав Ною. **10** А через сім днів на землі почався потоп.

11 Сімнадцятого дня другого місяця, на 600-му році Ноевого життя, відкрились усі джерела величезних водних глибин та небесні отвори,^и **12** і дощ лив на землю 40 днів та 40 ночей. **13** Того дня в ковчег увійшов Ной, його сини — Сим, Хам і Яфет,^і а також його дружина і три невістки.^к **14** З ними увійшли всілякі дикі тварини за їхнім родом, всілякі домашні тварини за їхнім родом, всілякі створіння, що повзають по землі, за їхнім родом і всілякі летючі створіння за їхнім родом, всілякі птахи, всілякі крилаті створін-

7:2 *Або, можливо, «по сім пар з усіх чистих тварин». **7:3** *Або, можливо, «по сім пар летючих створінь, що в небі».

ня. **15** Вони заходили до Ноя в ковчег пара за парою – всілякі живі створіння, які мали ди- хання життя*. **16** Тож, як Бог і наказав Ною, в ковчег уві- йшли самці і самиці з усіля- ких живих створінь. Після того Єгова зачинив за Ноем двері.

17 І потоп не припинявся* на землі 40 днів. Вода постій- но прибувала та зрештою по- несла ковчег, і він плавав ви- соко над поверхнею землі. **18** Води було дуже багато, і вона піднімалась над землею дедалі вище, ковчег же три- мався на поверхні води. **19** І води стало так багато, що во- на покрила всі високі го- ри, які тільки були під небом.^a **20** Вода піднялась над горами на 15 ліктів*.

21 Отже, на землі померли всі живі створіння*:^b і летючі створіння, і домашні тварини, і дикі тварини, і дрібні ство- ріння, якими кишіла земля, і всі люди.^c **22** На суші помер- ло все, в чиїх ніздрях було ди- хання життя*.^d **23** Тож Бог* стер з лица землі все живе: і людей, і тварин, і створіння, що повзають, і летючі створін- ня, що в небі; всі були стерті з лица землі.^e Врятувався лише Ной і ті, хто був з ним у ков- чезі.^f **24** І вода не убувала з землі 150 днів.^g

8 Але Бог звернув увагу* на Ноя та на всіх диких і до- машніх тварин, що були з ним у ковчезі.^h Бог навів на землю вітер – і вода почала спадати. **2** Джерела водних глибин та небесні отвори закрилися, і

7:15 *Або «дух життя». 7:17 *Або «ставав дедалі більшим». 7:20 *1 лі- коть — 44,5 см. Див. додаток Б14. 7:21 *Букв. «все тіло». 7:22 *Або «ди- хання духу життя». 7:23 *Букв. «він». 8:1 *Букв. «здавав».

РОЗД. 7

a 2Пт 3:5,6

б Бг 6:7,17

в Лк 17:27

г Бг 2:7
Бг 7:15
Ек 3:19
Іс 42:5д Бг 6:7
2Пт 3:5,6e Мт 24:37–39
1Пт 3:20
2Пт 2:5,9

e Бг 8:3

РОЗД. 8

ж Бг 6:19,20
Єв 11:7

Друга кол.

a Бг 7:11,12

б Бг 7:20

в Бг 6:16

г Бг 7:19

д Бг 7:20
Бг 8:3

e Бг 7:6,11

e Бг 7:7
1Пт 3:20
2Пт 2:5ж Бг 6:19,20
Бг 7:14,15

дощ припинився*.^a **3** Тоді во- да на землі почала потро- ху спадати, і через 150 днів її стало значно менше. **4** Сім- надцятого дня сьомого міся- ця ковчег зупинився на горах Арарат. **5** Вода і далі спадала аж до 10-го місяця, а першого дня 10-го місяця з'явилися вер- шини гір.^b

6 Через 40 днів Ной відчи- нив вікно,^c яке зробив у ков- чезі, **7** і випустив крука. Він літав, час від часу повертаю- чись, аж поки земля не ви- сохла.

8 Потім Ной випустив голу- ба, щоб побачити, чи вода зі- йшла з поверхні землі. **9** Але голуб, не знайшовши куди сіс- ти*, повернувся до нього в ковчег, бо на всій поверхні землі ще була вода.^d Тоді Ной простягнув руку та взяв його всередину. **10** Ной почекав ще сім днів і знову випустив голуба з ковчеза. **11** Голуб повернувся до нього під ве- чір і в дзьобі тримав свіжий оливковий листочок! Побачив- ши це, Ной зрозумів, що вода спала.^e **12** Він почекав ще сім днів і знову випустив голуба, але цього разу голуб не повер- нувся.

13 Коли настав перший день першого місяця 601-го ро- ку,^f вода вже зійшла з поверх- ні землі. Тоді Ной зняв по- криття ковчеза і побачив, що земля довкола підсихає. **14** А 27-го дня другого місяця земля висохла повністю.

15 Тоді Бог сказав Ною: **16** «Вийди з ковчеза ти, твоя дружина, сини і невістки.^g **17** Виведи з ковчеза всі живі створіння:^h летючі створіння,

8:2 *Або «був стриманий». 8:9 *Або «місця для стопи своєї ноги».

тварин та всіх тварин, що повзають по землі, щоб вони наповнювали землю*, плодились і розмножувались на землі».^а

18 Тож Ной, його сини,^б дружина та невістки вийшли з ковчега. **19** І всі живі створіння, всі тварини, що повзають, всі летючі створіння, все, що рухається по землі, вийшли з ковчега по своїх родах.^в **20** Після того Ной збудував жертвник^г для Єгови і з усіх чистих тварин і чистих летючих створін^д узав кількох та приніс їх як цілопалення на жертвнику.^е **21** Єгова відчув приємні* пахощі, і сказав Єгова у своєму серці: «Я більше ніколи не прокляну землю^ж через людину, бо людське серце ще з юності схильне до зла.^з Я більше ніколи не знищу всього живого, як я це зробив.^и **22** Відтепер на землі ніколи не припиниться сівба і жнива, холод і спека, літо і зима, день і ніч».^й

9 Бог поблагословив Ноя та його синів, кажучи: «Народжуйте дітей, розмножуйтеся і наповнюйте землю.^к **2** Всі живі створіння на землі, всі летючі створіння в небі, все, що рухається по землі, та всі риби в морі будуть мати страх перед вами і лякатимуться вас; тепер вони віддані у ваші руки*.^л **3** Я даю вам на їжу всіх живих тварин,^м так само як дав колись зелені рослини.^н **4** Не їжте лише м'яса з кров'ю,^о яка є його життям*.^п **5** Крім того, я притягатиму до відповідальності за вашу

8:17 *Або «щоб ними кишіла земля». **8:21** *Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють». **9:2** *Або «у вашу владу». **9:4, 10, 12** *Або «душею».

РОЗД. 8

- а Бт 1:22
- б Бт 6:10
- в Бт 7:13, 14
- г Бт 12:7
- д Бт 7:2
Лв 20:25
- е Пв 27:6
- ж Бт 3:17
Бт 5:29
- з Бт 6:5
Ек 7:20
Мт 15:19
- и Бт 6:7, 17
Бт 9:11
Іс 54:9
- й Бт 1:14
Пс 74:17
Ек 1:4

РОЗД. 9

- і Бт 1:28
- к Бт 1:26
Як 3:7
- л 1Тм 4:3
- м Бт 1:29
- н Лв 3:17
Лв 7:26
Лв 17:10, 13
Пв 12:16, 23
Дії 15:20, 29
Дії 21:25
- о Лв 17:11, 14

Друга кол.

- а Бт 4:8, 10
Вх 21:12
- б Вх 20:13
Чс 35:30
Мт 26:52
- в Бт 1:27
- г Бт 1:28
Бт 10:32
- д Бт 9:15
Іс 54:9
- е Бт 8:17
- ж Бт 8:21
- з Бт 8:21

кров, ваше життя*. Кожне живе створіння я притягатиму до відповідальності, кожную людину — за життя її брата.^а **6** Якщо хтось пролле кров людини, то і його кров буде пролита іншою людиною,^б адже Бог створив людину на свій образ.^в **7** Ви ж народжуйте дітей і розмножуйтеся, наповнюйте землю і ставайте численними».^г

8 Після того Бог сказав Ною та його синам: **9** «Я укладаю угоду з вами,^а вашим потомством **10** і з кожним живим створінням*, що з вами: з птахами, тваринами й усіма живими створіннями, які з вами, з усіма, що вийшли з ковчега,— з усіма живими створіннями на землі.^б **11** Отже, я укладаю з вами угоду: потоп більше ніколи не знищить усього живого* і більше ніколи потоп не зруйнує землі».^в

12 Потім Бог додав: «Ось знак моєї угоди з вами та з кожним живим створінням*, що з вами. Це угода для всіх майбутніх поколінь. **13** Я даю свою веселку в хмарі, і вона буде знаком угоди між мною і землею. **14** Коли я посылатиму на землю хмари, обов'язково з'являтиметься веселка. **15** І я неодмінно буду згадувати угоду, яку уклад з вами та всіляким живим створінням*, і потоп більше ніколи не знищить усього живого.^ж **16** Коли у хмарі з'явиться веселка, я обов'язково побачу її та згадаю про вічну угоду між мною і всіляким живим створінням* на землі».

9:5 *Або «за кров ваших душ». **9:11** *Букв. «усього тіла». **9:15, 16** *Або «кожною живою душею з-поміж усього тіла».

17 І Бог знову сказав Ною: «Це знак угоди, яку я укладаю з усім живим на землі».^а

18 Разом з Ноем з ковчега вийшли його сини — Сим, Хам і Яфёт.^б Згодом у Хама народився Ханаан.^в **19** Тож у Ноя було три сини; від них походять всі люди, які зрештою заселили землю.^г

20 Ной став рільником і насадив виноградник. **21** Одного разу, випивши вина, він сп'янів і роздягнувся догола у своєму наметі. **22** А Хам, батько Ханаана, побачив наготу свого батька і, вийшовши, розказав про це своїм двом братам. **23** Тоді Сим і Яфёт взяли на плечі одяг і, обернувшись спинами, ввійшли у намет та прикрили наготу батька. Вони не бачили його наготи, бо відвернули свої обличчя.

24 Коли ж Ной, витверезившись, прокинувся і дізнався, що зроби́в його наймолодший син, **25** то сказав:

«Нехай буде проклятий Ханаан!^а

Хай він стане найменшим рабом для своїх братів».^б

26 А потім він додав:

«Хай лине хвала Єгови, Сімовому Богу!
Ханаан же нехай стане рабом Сіма».^в

27 Нехай Бог поширить володіння Яфета

і хай Яфёт замешкає в Сімових наметах.

Ханаан же нехай стане рабом і йому».

28 Після потопу Ной прожив ще 350 років.^ж **29** Тож, проживши загалом 950 років, Ной помер.

9:26 * Букв. «його рабом».

РОЗД. 9

а Бт 9:12, 13

б Бт 5:32

Бт 7:7

Бт 10:1

в Бт 10:6

г Бт 10:32

д Пв 7:1

е Існ 17:13

є Сд 1:28

ж Бт 7:6

Друга кол.

РОЗД. 10

а Лк 3:23, 36

б Бт 9:18, 19

в Єз 38:6

г Єз 38:2

д Іс 66:19

Єз 27:13

е Пс 120:5

Єз 32:26

є 1Хр 1:5–7

ж Єр 51:27

з Єз 27:14

Єз 38:6

и Єз 27:7

і Йн 1:3

к Іс 23:1

л Бт 50:11

м Єр 46:9

На 3:9

н Чс 34:2

1Хр 1:8–10

о Пс 72:10

п Єз 27:22

р Бт 11:9

с Езд 4:9

т Дн 1:2

у Мх 5:6

ф Йн 3:3

Мт 12:41

х Єр 46:9

ц 1Хр 1:11, 12

ч Єз 29:14

ш Існ 13:2, 3

Єр 47:4

ю Пв 2:23

я Існ 13:6

Мр 7:24

10 Ось історія життя Ноевих синів — Сіма,^а Хама і Яфета.

Після потопу в них народилися сини.^б **2** Сини Яфета: Гомёр,^в Магóg,^г Мада́й, Ява́н, Тува́л,^д Мешéх^е і Тіра́с.^є

3 Сини Гомёра: Ашкенáз,^ж Ріфа́т і Тогáрма.^з

4 Сини Ява́на: Елі́ша,^и Тарші́ш,^і Кітті́м^к і Додані́м.

5 Від них походять жителі островів, які розселились по своїх землях,— всі відповідно до того, якою мовою розмовляли, з якої родини походили і до якого народу належали.

6 Сини Ха́ма: Куш, Міцраї́м,^л Пут^м і Ханаа́н.^н

7 Сини Ку́ша: Сéва,^о Ха́віла, Са́вта, Раа́ма^п і Савте́ха.

Сини Раа́ми: Ше́ва і Дедáн.

8 В Ку́ша народився Ні́мрод, який став першим силачем на землі. **9** Він був сильним мисливцем, який

протиставився Єгови, тому й говорять: «Як Ні́мрод, сильний мисливець, який проти-

вився Єгови». **10** Початком* його царства були Вавилон,^р Ере́х,^с Акка́д і Ка́льне,

що в краю Шина́р.^т **11** З того краю він пішов до Ассирі́ї^у

і збудував Ніне́вію,^ф Рехово́т-Ір, Кала́х **12** і Ресéн, що між Ніне́вію та Кала́хом; це велике місто*.

13 У Міцраї́ма народились Луді́м,^х Анамі́м, Легаві́м, Нафтугі́м,^ц **14** Патрусі́м,^ч Каслухі́м (від нього походять філістимляни)^ш та Кафторі́м*.^ю

15 У Ханаа́на народились Сидо́н,^я який був первістком,

10:10 * Або «першими містами». **10:12** * Або, можливо, «вони утворюють велике місто».

10:14 * Можливо, цими іменами було названо племена і народи, які походили від Міцраїма.

і Хет.^а **16** Від Ханаа́на також походять євусеяни,^б амореяни,^в гіргашеяни, **17** хіввеяни,^г аркіяни, сінеяни, **18** арвадіяни,^д цемаритяни і хаматяни.^е Згодом ханаа́нські родини розпорошились; **19** територія ханаа́нців простягалась від Сидо́на до Герáру,^є що біля Га́зи,^ж до Содома, Гоморри,^з А́дми та Цево́йма,^и що біля Лáші. **20** Це нащадки Ха́ма відповідно до того, з якої родини вони походили, якою мовою розмовляли, в яких землях жили і до якого народу належали.

21 Діти народились також у Сі́ма – він був прабатьком усіх Евéрових^к синів і братом Яфе́та, найстаршого серед своїх братів*. **22** Сини Сі́ма: Ела́м,^л Ашшúр,^м Арпахшáд,^н Луд і Арáм.^о

23 Сини Арáма: Уц, Хул, Гетéр і Маш.

24 В Арпахшáда народився Шелáх,^п а в Шелáха – Евéр.

25 Евéр мав двох синів. Ім'я одного – Пелéг*,^р бо за його життя земля^с поділилась, а другого – Йокта́н.^т

26 У Йокта́на народились Алмодáд, Шелéф, Хацармавéт, Ера́х,^у **27** Гадора́м, Узáл, Ді́кла, **28** Ова́л, Авімаї́л, Шéва, **29** Офі́р,^в Хаві́ла і Йова́в; це сини Йокта́на.

30 А край, де вони жили, простягався від Мéші до Сефа́ра, гористої місцевості на Сході.

31 Це нащадки Сі́ма відповідно до того, з якої родини вони походили, якою мовою

10:21 *Або, можливо, «і старшим братом Яфе́та». 10:25 *Озн. «поділ». ^рАбо «населення землі».

РОЗД. 10

а Бт 25:10
Бт 27:46
1Хр 1:13–16

б Сд 1:21

в Бт 15:16
Пв 3:8

г ІсН 11:3

д Єз 27:11

е 1Цр 8:65

є Бт 20:1

ж ІсН 15:20,47
Дії 8:26

з Бт 13:10
Бт 19:24
Юд 7

и Пв 29:23

і Бт 11:17

к Езд 4:9
Дії 2:8,9

л Єз 27:23

м Бт 11:10

н 1Хр 1:17

о Бт 11:12
Лк 3:23,35

п Бт 11:16

р 1Хр 1:19

с 1Хр 1:20–23

т 1Цр 9:28
1Цр 10:11

Друга кол.

а Бт 10:5

б Бт 9:7,19
Дії 17:26

РОЗД. 11

в Бт 10:9,10
Дн 1:2

г Бт 9:1

д Бт 11:1

е Бт 1:26

є Пв 32:8

ж Єр 50:1

розмовляли, в яких землях жили і до якого народу належали.^а

32 Це родини Ноевих синів відповідно до того, яке в них походження і до якого народу вони належали. З цих родин утворились народи, які заселили землю після потопу.^б

11 Уся земля розмовляла однією мовою і використовувала ті самі слова. **2** Якось люди вирушили на схід та дорогою натрапили на долину в краю Шинáр^в і там оселились. **3** Вони сказали одні одним: «Наробімо цегли й випалімо її у вогні». Тож люди використовували цеглу замість каміння і смолу* замість розчину. **4** Вони сказали: «Побудуймо собі місто й вежу, яка б сягала до неба. Так ми прославимо своє ім'я і не розпорошимося по цілій землі».^г

5 Тоді Єгова спустився, щоб подивитися на місто й вежу, що їх почали будувати люди. **6** Після того Єгова сказав: «Усі вони – один народ, який розмовляє однією мовою,^д і ось що вони почали робити. З усього, що вони задумують зробити, для них не буде нічого неможливого. **7** Спустімося^є й змішаймо їхню мову, щоб вони не розуміли одне одного». **8** Тож Єгова розпорошив людей по цілій землі,^є і вони зрештою перестали будувати місто. **9** Тому це місто отримало назву Вавилон*,^ж бо там Єгова змішав мову всієї землі, і звідти Єгова розпорошив їх по цілій земній поверхні.

11:3 *Або «земляну смолу», тобто природний асфальт. 11:9 *Озн. «замішання».

10 Ось історія життя Сіма.^а

Сіму було 100 років, коли в нього народився Арпахшад,^б це сталося через два роки після потопу. **11** Після народження Арпахшада Сим прожив 500 років. У нього народилися сини і дочки.^в

12 Арпахшад прожив 35 років, і в нього народився Шелэх.^г **13** Після народження Шелеха Арпахшад прожив 403 роки. У нього народилися сини і дочки.

14 Шелэх прожив 30 років, і в нього народився Евёр.^д **15** Після народження Евёра Шелэх прожив 403 роки. У нього народилися сини і дочки.

16 Евёр прожив 34 роки, і в нього народився Пелэг.^е

17 Після народження Пелёга Евёр прожив 430 років. У нього народилися сини і дочки.

18 Пелэг прожив 30 років, і в нього народився Рёу.^є

19 Після народження Рёу Пелэг прожив 209 років. У нього народилися сини і дочки.

20 Рёу прожив 32 роки, і в нього народився Серуг.

21 Після народження Серуга Рёу прожив 207 років. У нього народилися сини і дочки.

22 Серуг прожив 30 років, і в нього народився Нахор.

23 Після народження Нахора Серуг прожив 200 років. У нього народилися сини і дочки.

24 Нахор прожив 29 років, і в нього народився Терэх.^ж

25 Після народження Тереха Нахор прожив 119 років. У нього народилися сини і дочки.

26 Терэх прожив 70 років, і в нього народилися Аврам,^з Нахор^и і Харан.

27 Ось історія життя Тереха.

РОЗД. 11

а Бт 6:10
Лк 3:23, 36
б Бт 10:22
1Хр 1:17
в Бт 10:21
г Бт 10:24
1Хр 1:18
Лк 3:23, 35
д Бт 10:21
1Хр 1:18
е Бт 10:25
1Хр 1:19
є Лк 3:23, 35
ж Бт 11:32
Лк 3:23, 34
з Бт 12:7
Бт 15:1, 6
Бт 17:5
Як 2:23
и ІсН 24:2

Друга кол.

а Бт 12:4
Бт 19:1
2Пт 2:7
б Бт 15:7
Не 9:7
в Дії 7:4
г Бт 12:11
Бт 17:15
Бт 20:12, 13
1Пт 3:6
д Бт 22:20
Бт 24:15
е Бт 16:1, 2
Рм 4:19
Єв 11:11
є Бт 11:27, 28
ж Бт 10:19
з Бт 12:4
Бт 27:42, 43
Дії 7:2, 4

РОЗД. 12

и ІсН 24:3
Дії 7:3, 4
і Бт 13:14, 16
Бт 15:1, 5
Бт 17:5
Бт 22:17, 18
Пв 26:5
к Бт 27:29, 30
л Дії 3:25
Гл 3:8
м Єв 11:8
н Бт 11:29
о Бт 11:31
п Бт 13:5, 6
р Бт 26:3

У Тереха народилися Аврам, Нахор і Харан. У Харана народився Лот.^а **28** Харан помер в краю свого народження, в Урі^б халдейському,^в ще за життя свого батька Тереха. **29** Аврам і Нахор взяли собі дружин. Аврамову дружину звали Сара,^г а Нахорову — Мілка;^д вона була дочкою Харана, який, крім неї, мав ще одну дочку, Їску. **30** А Сара була неплідна^е і не мала дитини.

31 Згодом Терех взяв свого сина Аврама, свого внука Лота^є — Харанового сина — та невістку Сару, дружину свого сина Аврама, і, покинувши з ними Ур халдейський, пішов до ханаанського краю.^ж Через якийсь час вони прийшли в Харан^з і там оселились. **32** Терех помер у Харані, проживши 205 років.

12 І Єгова сказав Авраму: «Покинь свій край, своїх рідних та дім свого батька і йди до краю, який я тобі покажу.» **2** Я зроблю тебе великим народом, я поблагословлю тебе та звеличу твоє ім'я, і ти станеш благословенням для інших.^и **3** Я поблагословлю тих, хто благословлятиме тебе, і прокляну тих, хто тебе проклинатиме.^к І через тебе всі народи землі неодмінно отримають* благословення».^л

4 Тож за наказом Єгови Аврам покинув Харан,^м і Лот пішов з ним. На той час Авраму було 75 років. **5** Він взяв свою дружину Сару,^н племінника Лота,^о всіх людей*, яких набув у Харані, а також усе майно, яке вони нажили,^п і вирушив до ханаанського краю.^р

12:3 *Або «здобудуть для себе». **12:5** *Або «всі душі».

Прибувши в ханаанський край, **6** Аврам пройшов тим краєм і дістався до місця Сихем,^a що поблизу великих дерев Морє;^b в той час у краю жили ханаанці. **7** Тоді Єгова з'явився Авраму і сказав: «Я дам цей край твоєму потомству*».^a І Аврам побудував там жертвонник для Єгови, який йому з'явився. **8** Пізніше він вирушив у гористу місцевість, що на схід від Бетеля,^c і розбив намет між Бетелем та Аєм^d (Бетель був на захід від нього, Ай – на схід). Там він теж збудував для Єгови жертвонник^e і став кликати ім'я Єгови.^e **9** Після того Аврам зібрався і вирушив у напрямку до Негеву,^f стаючи табором в різних місцях.

10 Коли ж у краю настав голод, Аврам вирушив до Єгипту, щоб якийсь час пожити там*,^g бо голод був дуже сильний.^h **11** Підійшовши до Єгипту, Аврам сказав своїй дружині Сарі: «Будь ласка, послухай мене: ти така вродлива жінка!ⁱ **12** Єгиптяни обов'язково звернуть на тебе увагу і скажуть: “Це його дружина.” Тоді вони вб'ють мене, а тебе залишать живою. **13** Тож, будь ласка, скажи, що ти моя сестра, аби я не постраждав. Так ти врятуєш моє життя*».^k

14 Як тільки Аврам прийшов у Єгипет, єгиптяни помітили, що Сара дуже вродлива. **15** Князі фараона теж звернули на неї увагу і почали вихвалити її перед ним. Тому Сару забрали у фараонів дім. **16** Завдяки їй фараон добре ставився до Аврама і подарував йому овець, биків, ослів, ослиць, верблюдів, а та-

РОЗД. 12

a Дії 7:15, 16

b Бт 35:4
Пв 11:29, 30

v Бт 3:15
Бт 13:14, 15
Бт 15:1, 7
Бт 17:1, 8
Бт 21:12
Бт 28:13, 14
Пв 34:4
Рм 9:7
Гл 3:16

г Бт 28:16–19
Бт 31:13

д Бт 13:1, 3
ІсН 7:2

е Бт 8:20
Бт 35:2, 3

є Бт 26:25

ж Бт 20:1
Бт 24:62

з Пс 105:13

и Бт 26:1, 2

і Бт 26:7

к Бт 20:11, 12

Друга кол.

a Бт 20:14
Бт 24:34, 35

b Бт 11:29
Бт 17:15
Бт 23:2, 19

v Бт 20:11, 12

г Пс 105:14

РОЗД. 13

д Бт 12:9
Бт 20:1

е Бт 24:34, 35

є Бт 12:8, 9
ІсН 7:2

ж Бт 10:19

з Бт 11:27

кож слуг і служниць.^a **17** Тоді Єгова навів на фараона та його дім великі кари через Сару, Аврамову дружину.^b **18** І фараон покликав Аврама та сказав: «Що ж ти наробив? Чому не сказав, що вона твоя дружина? **19** Чому сказав: “Вона моя сестра”?»^c Я ж мало не взяв її за дружину! А тепер забирай її і йди!» **20** Тож фараон наказав своїм слугам відіслати Аврама та його дружину з усім, що той мав.^c

13 Після того Аврам взяв усе, що в нього було, і разом зі своєю дружиною та Лотом вирушив з Єгипту до Негеву.^d **2** Аврам мав дуже багато худоби, срібла й золота.^e **3** І дучи дорогою з Негеву до Бетеля, він у різних місцях став табором, аж поки не дійшов до місця між Бетелем та Аєм,^e де колись розбив намет, **4** до місця, де раніше поставив жертвонник. Там Аврам покликав ім'я Єгови.

5 Лот, який ходив з Аврамом, також мав овець, велику худобу і намети. **6** Вони обоє мали стільки майна, що їм не вистачало місця в тій землі, і вони вже не могли жити разом. **7** Тож пастухи Аврамової худоби і пастухи Лотової худоби почали сваритися між собою. (У той час край населяли ханаанці та перізейяни.)^f **8** Тоді Аврам сказав Лоту:^g «Прошу тебе, хай не буде сварки між мною і тобою, між моїми пастухами і твоїми, адже ми брати. **9** Хіба ж не весь цей край перед тобою? Будь ласка, відділися від мене. Якщо ти підеш ліворуч, я піду праворуч, а якщо ти підеш праворуч, я піду ліворуч». **10** І Лот, звівши очі,

12:7 *Був. «насіння». 12:10 *Або «пожити там як чужинець». 12:13 *Або «моя душа залишиться живою».

побачив усю Йорданську округу*^а до Цо́ара.^б Вона добре зрошувалась і була як сад Єгови,^в як єгипетський край. (Це було перед тим, як Єгова зруйнував Содом і Гоморру.) **11** Тоді Лот вибрав усю Йорданську округу і вирушив зі своїм табором на схід. Тож вони відділились один від одного. **12** Аврам жив у ханаанському краю, а Лот – поряд з містами в Йорданській окрузі.^г Зрештою Лот розбив намет біля Содома. **13** А мешканці Содома були злі і сильно грішили проти Єгови.^д

14 Після того як Лот віддівся, Єгова сказав Авраму: «Підведи, будь ласка, очі та подивися з місця, де ти стоїш, на північ, на південь, на схід і на захід, **15** бо всю землю, яку ти бачиш, я дам тобі й твоєму потомству* у володіння на віки.^е **16** Я зроблю твоє потомство* таким численним, як порошок на землі. І якби можна було порохувати порошок, то можна було б порохувати твоє потомство*.^е **17** Тож збирайся та перейди весь край вздовж і впоперек, бо я дам його тобі». **18** Отже, Аврам і далі жив у наметах. Через деякий час він прийшов та оселився біля великих дерев у Мамре,^ж що в Хевроні,^з і там збудував жертвник для Єгови.^и

14 За днів Амрафеля, царя Шина́ру,^і Арі́оха, царя Елласáру, Кедорлаомéра,^к царя Ела́му,^л і Тіда́ла, царя Го́їму, **2** вони пішли воювати з Бéroю, царем Содома,^м Біршею, царем Гоморри,^н Шина́вом, царем А́дми, Шемевéром, царем

13:10 *Йдеться про нижню частину Йорданської долини. 13:15 *Букв. «насінно». 13:16 *Букв. «насіння».

РОЗД. 13

- а Бт 19:28
б Бт 19:20–22
в Бт 2:8, 9
г Бт 19:28, 29
д Бт 18:20
Ет 19:5
2Пт 2:6–8
Юд 7
е Бт 12:7
Бт 15:18
Бт 24:7
Вх 33:1
е Бт 12:2
Бт 15:1, 5
Вх 1:7
Еа 11:12
ж Бт 18:1
Бт 23:19
Бт 25:9, 10
Бт 35:27
з Бт 23:2
и Бт 12:7

РОЗД. 14

- і Бт 10:9, 10
к Бт 14:17
л Бт 10:22
м Бт 10:19
Бт 13:12
н Бт 13:10, 12

Друга кол.

- а Пв 29:23
б Бт 14:10
в Чс 34:2, 12
г Пв 2:10, 11
д Пв 2:12
е Бт 36:8
е Чс 20:1
ж Бт 36:12
1См 15:2
з Бт 10:15, 16
и 2Хр 20:2
і Бт 14:1, 2
к Бт 14:16
л Бт 19:1
м Бт 13:18

Цево́їма,^а та царем Бéли, тобто Цо́ара. **3** Їхні війська об'єднались у долині Сідд́ім,^б де тепер Солоне море*.^в

4 Вони служили Кедорлаомéру 12 років, а на 13-й збунтувались. **5** Тож 14-го року Кедорлаомéр і царі, які були з ним, прийшли і розбили рефаї́мів в Аштерóт-Карнаї́мі, зузі́мів у Ха́мі, емі́мів у Ша́ве-Кі́р'ятаї́мі **6** і хоря́н^д у їхній гористій місцевості Се́р^е аж до Ель-Пара́ну, що біля пустелі. **7** Після того вони повернули й пішли в Ен-Мішпа́т, тобто Кадéш,^е і захопили всю землю амалікітя́н^ж та завдали поразки аморея́нам,^з які жили в Хацацо́н-Тамарі́.^и

8 Тоді цар Содома, цар Гоморри, цар А́дми, цар Цево́їма та цар Бéли, тобто Цо́ара, вийшли в долину Сідд́ім і вишикувалися в бойовому порядку **9** проти Кедорлаомéра, царя Ела́му, Тіда́ла, царя Го́їму, Амрафеля, царя Шина́ру, та Арі́оха, царя Елласáру^і — чотири царі проти п'ятьох. **10** У долині Сідд́ім було багато ям зі смолою, і царі Содома та Гоморри, втікаючи, попадали в них. А ті, хто врятувався, втекли в гори. **11** Тож переможці позабирали все майно з Содома і Гоморри та їжу, яка там була, і пішли.^к **12** Також вони взяли з собою Аврамового племінника Ло́та, який жив у Содомі,^л і все його майно та пішли далі.

13 А один чоловік, який врятувався, прийшов до єврея Аврама і все йому розказав. Аврам тоді жив* біля великих дерев амореянина Мамре,^м котрий мав ще двох

14:3 *Тобто Мертве море. 14:13 *Або «жив у наметах».

братів – Ешкбола і Анэра;^а вони були Аврамовими союзниками. **14** Коли Аврам почув, що його родича^б взяли в полон, то зібрав 318 вправних чоловіків – слуг, які народились у його домі, – і погнався за ворогом до Дана.^в **15** Вночі, розділивши своє військо, він напав на ворогів і розбив їх. Аврам переслідував їх аж до Хови, що на північ від Дамаска. **16** Він відібрав у ворогів усе награбоване майно, визволив свого родича Лбта з його майном і звільнив жінок та інших людей.

17 Після того як Аврам повернувся, завдавши поразки Кедорлаомэру та царям, що були з ним, цар Содомо виїшов йому назустріч у долину ШАве, тобто Царську долину.^г **18** А Мелхиседék,^д цар Саліма,^е священник Всевишнього Бога,^є виніс йому хліб і вино. **19** Мелхиседék поблагословив його, кажучи:

«Нехай поблагословить Аврама Всевишній Бог, Творець неба і землі.

20 Нехай лине хвала Всевишньому Богу, який віддав твоїх ворогів у твою руку!»

І Аврам дав Мелхиседéку частину всього, що мав.^ж

21 Потім цар Содомо сказав Авраму: «Поверни мені тільки людей^з, а все майно залиш собі». **22** Та Аврам відповів царю Содомо: «Я піднімаю руку і клянусь Всевишньому Богу Єгови, Творцю неба і землі, **23** що не візьму від тебе нічого – навіть нитки чи ремінця сандалії, щоб ти часом не сказав: “Аврам збагатився завдя-

14:14 * Букв. «брата». 14:21 * Або «душі».

РОЗД. 14

а Бт 14:24

б Бт 11:27

в Сд 18:29

г 2См 18:18

д Пс 110:4

Єв 6:20

е Єв 7:1,2

є Пс 83:18

Єв 5:5, 10

ж Єв 7:4

Друга кол.

а Бт 14:13

РОЗД. 15

б Пс 27:1

Іс 41:10

Рм 8:31

Єв 13:6

в Пв 33:29

Пр 30:5

г Бт 17:5,6

д Бт 24:2,3

е Бт 12:7

Дії 7:5

є Бт 17:15, 16

Бт 21:12

ж Бт 22:17

Пв 1:10

Рм 4:18

Єв 11:12

з Єв 11:8

и Рм 4:13, 22

Гл 3:6

Як 2:23

і Бт 11:31

Не 9:7

ки мені”. **24** З того, що належить тобі, я не візьму нічого, тільки харчі, які з’їли юнаки. Крім того, нехай візьмуть свою частку чоловіки, які ходили зі мною, – Анэр, Ешкóл і Мамрэ». ^а

15 Після того Єгова промовив до Аврама у видінні: «Авраме, не бійся.^б Я – твій щит.^в Твоя нагорода буде дуже велика». ^г **2** Аврам відповів: «Всевадний Господи Єгови! Що ти даси мені? Я ж бездітний, і мій дím успадкує Еліезэр,^д чоловік з Дамаска». **3** Потім він продовжив: «Ти не дав мені потомства^е,^ж і моїм спадкоємцем стане один^з з домочадців». **4** Єгова ж сказав у відповідь: «Твоїм спадкоємцем буде не цей чоловік, а син, який народиться в тебе^є». ^є

5 Потім він вивів Аврама з намету і сказав: «Подивись, будь ласка, на небо і порахуй зірки, якщо тільки зможеш, – а тоді додав: – Таким численним буде твоє потомство^ж». ^ж **6** Аврам повірив Єгови,^з і Бог зарахував^и йому це як праведність.^и **7** Після того Бог сказав: «Я – Єгова, який вивів тебе з Ура халдэйського, щоб дати тобі цей край у володіння». ^і **8** Аврам же запитав: «Всевадний Господи Єгови, як мені переконатися, що я заволодію цим краєм?» **9** На це Бог відповів: «Вибери для мене трирічну телицю, трирічну козу, трирічного барана, горлицю і молодого голуба». **10** Тож Аврам узяв їх, розрубав навпіл і поклав половинки одну навпроти одної^к, а птахів не роз-

15:3, 5 * Букв. «насіння». 15:3 * Букв. «син». 15:4 * Букв. «той, хто виходить з твоїх нутрощів». 15:6 * Або «приписав». 15:10 * Або «поклав кожну частину відповідно до другої».

різав. **11** І до мертвих тварин почали злітатися хижі птахи, але Аврам їх відганяв.

12 Перед самим заходом сонця Аврам поринув у глибокий сон, і уві сні його огорнула страшна темрява. **13** Тоді Бог сказав Авраму: «Знай, що твої потомки* стануть чужинцями в краю, який їм не належатиме, і тамтешній народ буде їх поневолювати й утискати 400 років.^а **14** Але над народом, якому вони служитимуть, я здійснию суд,^б і після цього вони вийдуть з того краю, взявши з собою багато майна.^в **15** Ти ж помреш у мирі, доживши до глибокої старості, і будеш похований зі своїми прабатьками.^г **16** А четверте покоління твоїх нащадків повернеться сюди,^д бо міра гріха амореян ще не повна».^е

17 Коли сонце зайшло і спала густа темрява, то з'явилася піч, що диміла, а між половинками тварин пройшов вогняний смолоскип. **18** Того дня Єгова уклав з Аврамом угоду,^ж кажучи: «Твоєму потомству* я дам цей край^з—від єгипетської ріки до великої ріки, ріки Євфрат:^и **19** край кенейн,^к кенізейн, кадмонейн, **20** хетян,^л перізейн,^м рефамів,^н **21** амореян, ханаанців, гірґашейн та евусейн».^о

16 А Сара, Аврамова дружина, була бездітною.^п Вона мала служницю-єгиптянку, яку звали Агár.^р **2** Тож Сара сказала Авраму: «Будь ласка, послухай мене: Єгова не дав мені дітей, тому візьми мою служницю і проведи з нею ніч. Може, завдяки їй я матиму дітей».^с І Аврам послу-

15:13 *Або «потомство». Букв. «насіння». **15:18** *Букв. «насінню».

РОЗД. 15

а Бг 21:9
Вх 1:13, 14
Вх 3:7
Дії 7:6, 7

б Вх 7:4
Чс 33:4

в Вх 3:22
Пс 105:37

г Бг 25:8

д Існ 14:1
Дії 7:7

е 1Цр 21:26
2Цр 21:11

ж Бг 17:19
Бг 22:17

з Вх 3:8

и 1Цр 4:21

к 1См 15:6

л Існ 1:4

м Вх 3:17

н Існ 17:15

о Пв 7:1

РОЗД. 16

п Бг 15:2, 3

р Гл 4:25

с Бг 30:1, 3

Друга кол.

а Бг 25:17, 18
Вх 15:22

б Бг 17:20
Бг 25:13–16
1Хр 1:29–31

хався Сари. **3** Тоді Аврамова дружина Сара взяла свою служницю-єгиптянку Агár і дала її за дружину Авраму, своєму чоловікові. Це сталося після 10 років Аврамового перебування в ханаанському краю. **4** Аврам мав інтимні стосунки з Агár, і та завагітніла. Коли ж вона зрозуміла, що вагітна, то почала зневажати своєю господиню.

5 Тоді Сара сказала Авраму: «Ти винен у тому, що я скривджена. Я дала свою служницю у твої руки*, а вона, зрозумівши, що вагітна, почала мене зневажати. Нехай Єгова розсудить нас з тобою».

6 У відповідь Аврам сказав Сарі: «Слухай, твоя служниця в твоєму розпорядженні. Роби з нею, що хочеш». Тож Сара почала принижувати Агár, і та зрештою втекла від неї.

7 Пізніше ангел Єгови зустрів її біля джерела в пустелі, на шляху до Шүру.^а **8** Він запитав: «Агár, Сарина служнице, звідки ти прийшла і куди йдеш?» – «Я втікаю від своєї господині Сари», – відповіла вона. **9** На це ангел Єгови сказав: «Повертайся до своєї господині і впокорися перед нею». **10** Потім ангел Єгови додав: «Я розмножу твоє потомство*, і воно стане таким численним, що його неможливо буде порахувати».^б **11** Також ангел Єгови сказав: «Ти вагітна і народиш сина, якого назвеш Ізмаїлом*, бо Єгова почув про твою кривду. **12** Син твій стане як дикий осел*».

16:5 *Букв. «на твоє лоно». **16:10** *Букв. «насіння». **16:11** *Озн. «Бог чує». **16:12** *Або «онагр», вид дикого осла, хоча дехто вважає, що йдеться про зебру. Очевидно, це порівняння вказує на незалежну вдачу.

Його рука буде проти всіх, а рука всіх – проти нього, і він житиме навпроти своїх братів*».

13 Після того Агър покликав ім'я Єгови, який промовляв до неї, і сказала: «Ти Бог, який бачить усе!^а – а тоді дала: – Невже я бачила того, хто бачить мене?!» **14** Тому цей колодязь назвали Беєр-Лакхай-Рбі* (він стоїть між Кадешем та Бередом). **15** Через якийсь час Агър народила Авраму сина, і Аврам дав йому ім'я Ізмаїл.^б **16** Коли Агър народила Ізмаїла, Авраму було 86 років.

17 Коли Авраму було 99 років, йому з'явився Єгова й сказав: «Я – Бог Всемогутній. Служи мені* і будь бездоганим. **2** Я виконаю свою угоду з тобою^в і дам тобі дуже багато нащадків».^г

3 Почувши це, Аврам упав ниць, і Бог продовжив: **4** «Я уклав з тобою угоду,^д і ти неодмінно станеш батьком багатьох народів.^е **5** Тебе вже не називатимуть Аврамом*; відтепер твоє ім'я буде Авраам^ж, бо я зроблю тебе батьком багатьох народів. **6** Я дам тобі дуже багато нащадків, так що з тебе вийдуть народи, і з твоїх нащадків вийдуть царі.^з

7 Я виконаю свою угоду, вічну угоду, укладену з тобою^ж і твоїм потомством*, майбутні поколіннями твоїх нащадків, щоб бути твоїм Богом і

16:12 *Або, можливо, «і він ворогуватиме з усіма своїми братами». 16:13 *Або «бачить мене; дозволяє себе побачити (з'являється)». 16:14 *Озн. «колодязь Живого, який мене бачить». 17:1 *Букв. «ходи переді мною». 17:5 *Озн. «батько є великий (звеличений)». *Озн. «батько натовпу; батько багатьох». 17:7 *Букв. «наслідням».

РОЗД. 16
а Пр 15:3

б Бт 21:9
Гл 4:22,24

РОЗД. 17
в Бт 15:18
Пс 105:8–11

г Бт 22:17
Пв 1:10
Єв 11:11, 12

д Пс 105:9–11

е Бт 13:16
Рм 4:17

є Бт 35:10, 11

ж Лк 1:72, 73

Друга кол.

а Вх 6:4
Єв 11:8, 9

б Пв 14:2

в Бт 21:4
Рм 2:29

г Дії 7:8
Рм 4:11

д Лк 2:21

е Вх 12:44

є Бт 11:29

ж Бт 18:10

Богом твого потомства*. **8** А землю, на якій ти жив як чужинець, – цілий ханаанський край – я дам тобі й твоєму потомству*^а у володіння на віки і буду їхнім Богом».^б

9 Далі Бог сказав Аврааму: «Ти і все твоє потомство*, майбутні покоління твоїх нащадків, повинні дотримуватися моєї угоди. **10** Ось угода між мною і тобою, якої маєш дотримуватися ти і твоє потомство*: кожен чоловік^в серед вас мусить бути обрізаний.^г **11** У вас буде обрізана крайня плоть, і це стане знаком угоди між мною і вами.^д **12** Кожен хлопчик, якому сповниться вісім днів, – кожен, хто народиться у твоєму домі, і кожен, хто куплений у чужинця й не належить до твого потомства*, – буде обрізаний;^е так робитимете з покоління в покоління. **13** Кожен чоловік, народжений у твоєму домі чи куплений тобою, має бути обрізаний.^є Цей знак на вашому тілі буде доказом моєї угоди, укладеної на віки. **14** Якщо ж в якогось чоловіка не буде обрізана крайня плоть, то він* буде знищений з-посеред народу. Він порушив мою угоду».

15 Потім Бог сказав Аврааму: «А свою дружину ти більше не називатимеш Сарою*,^є бо відтепер її ім'я буде Сарра^ж. **16** Я поблагословлю її: вона народить тобі сина^ж і стане матір'ю багатьох народів та царів». **17** І Авраам упав ниць, засміявся та сказав у своєму

17:7, 9, 10, 12 *Букв. «наслідням». 17:8 *Букв. «наслідням». 17:10 *Або «кожна особа чоловічої статі», у тому числі хлопчики. 17:14 *Або «така душа». 17:15 *Можливо, озн. «сварлива». *Озн. «вельможна».

серці:^а «Хіба у 100-літнього може бути дитина? Хіба Сарра в 90 років зможе народити?»^б

18 Тож Авраам сказав правдивому Богу: «Нехай Ізмаїл отримає твоє благословення!»^в **19** Тоді Бог сказав: «Твоя дружина Сарра обов'язково народить тобі сина, і ти назвеш його Ісаком».^г Я укладу вічну угоду з ним та з його потомством».^д **20** Я також почув твоє прохання про Ізмаїла. Я поблагословлю та розмножу його і дам йому дуже багато нащадків. Від нього вийдуть 12 провідників, і я зроблю його батьком великого народу.^е **21** Але угоду я укладу з Ісаком,^є якого Сарра народить тобі через рік у цей самий час».^ж

22 Коли Бог закінчив говорити з Авраамом, то пішов від нього. **23** Після того Авраам взяв свого сина Ізмаїла, всіх чоловіків, народжених у його домі, і всіх чоловіків, яких купив,— усіх чоловіків свого дому— і в той же день обрізав їхню крайню плоть, як Бог і сказав.^з **24** Аврааму було 99 років, коли йому обрізали крайню плоть.^и **25** А його сину Ізмаїлу було 13 років, коли йому обрізали крайню плоть.^і **26** У той же день були обрізані і Авраам, і його син Ізмаїл. **27** З Авраамом були обрізані також усі чоловіки його дому— кожен, народжений у його домі, і кожен, куплений у чужинця.

18 Після того Єгова^к з'явився Аврааму біля великих дерев у Мамре,^л коли той сидів при вході в намет у найспекотніший час дня. **2** Звівши очі,

17:19 *Озн. «сміх». ^вБукв. «насінням».

РОЗД. 17

а Бг 18:12

б Рм 4:19
Єв 11:11

в Бг 16:11

г Мт 1:2

д Бг 26:24

е Бг 16:10
Бг 21:13, 18
Бг 25:13–16
1Хр 1:29–31є Бг 26:3
Єв 11:8, 9ж Бг 18:10, 14
Бг 21:1

з Бг 17:13

и Дії 7:8
Рм 4:11

і Бг 16:16

РОЗД. 18

к Бг 16:7
Єв 13:21л Бг 13:18
Бг 14:13

Друга кол.

а Бг 19:1

б Бг 19:2
Бг 24:32

в Єв 13:2

г Бг 17:15

д Бг 17:21
Бг 21:2
Рм 9:9

е Бг 17:17

є Рм 4:19

ж Єв 11:11
1Пт 3:6

Авраам побачив, що неподалік стоять троє чоловіків.^а Тож він відразу побіг їм назустріч, вклонився до землі **3** і сказав: «Єгово, якщо я знайшов ласку у твоїх очах, будь ласка, не проходи повз свого слугу. **4** Дозвольте принести трохи води і помити вам ноги,^б а потім відпочиньте під деревом. **5** Якщо ви вже прийшли до вашого слуги, то я принесу трохи хліба, і ви підкріпитесь*, а після того підете собі далі». На це вони відповіли: «Добре, зроби, як ти кажеш».

6 І Авраам поспішив до Сарри в намет і сказав: «Швидко візьми три міри* найліпшого борошна, заміси тісто та спечи хліб». **7** Потім Авраам побіг, вибрав зі стада добре теля і дав слугі, і той швиденько приготував його. **8** Після того він взяв масло, молоко та приготоване теля і поставив усе це перед ними. Сам же він, поки вони їли, стояв поряд під деревом.^в

9 Потім вони запитали його: «Де твоя дружина Сарра?»^г — «У наметі»,— відповів Авраам. **10** І один з тих чоловіків сказав: «Я обов'язково повернуся наступного року у цей самий час, і твоя дружина Сарра матиме сина».^д А Сарра все це чула, бо була біля самого входу в намет, позаду того чоловіка. **11** На той час Авраам і Сарра були вже старі, у похилому віці,^е і Сарра вже не могла народити*.^є **12** Тож вона засміялась у своєму серці: «Хіба я ще зможу мати таку радість, коли сама постаріла і постарів мій пан?»^ж **13** Тоді

18:5 *Букв. «зміцните свої серця».

18:6 *Букв. «сєї». 1 сєя — 7,33 л. Див. додаток Б14. **18:11** *Букв. «шлях жінок припинився для Сарри».

Єгова сказав Аврааму: «Чому Сарра розсміялась і сказала: “Невже я справді зможу народити? Я ж стара!”? **14** Хіба є щось неможливе для Єгови?^а Я повернуся наступного року в цей самий час, і Сарра матиме сина». **15** Але Сарра, злякавшись, почала заперечувати: «Я не сміялась!» Він же сказав: «Ні, сміялась».

16 Коли ті чоловіки встали і, подивившись у бік Содома,^б вирушили в дорогу, Авраам пішов їх провести. **17** Єгова сказав: «Хіба я буду приховувати від Авраама те, що збираюся зробити?»^в **18** Він неодмінно стане великим та сильним народом, і через нього всі народи землі отримають* благословення.^г **19** Бо я добре знаю Авраама і впевнений, що він накаже своїм сином та майбутнім нащадкам триматися доріг Єгови і чинити праведність та справедливість.^д Тоді я, Єгова, дам йому все те, що обіцяв».

20 Потім Єгова сказав: «Я чую голосні скарги на Содом і Гоморру.^е Гріхи їхні стали дуже важкі.^є **21** Тож я зійду і подивлюсь, чи справедливі скарги, які до мене дійшли, і чи їхні вчинки й справді такі безбожні. Я хочу це знати».^ж

22 Після того чоловіки* пішли звідти в бік Содома, а Єгова^з залишився з Авраамом. **23** І Авраам, підійшовши, сказав: «Невже ти знищиш праведного разом з неправедним?»^и **24** Може, в цьому місті є 50 праведних. Невже ти знищиш усе місто і не помилуєш його заради тих 50 праведних?

18:18 *Або «здобудуть для себе».
18:22 *Очевидно, двоє чоловіків.

РОЗД. 18

а Іс 40:29
Мт 19:26
Лк 1:36, 37

б Бт 13:12

в Пс 25:14
Ам 3:7

г Бт 12:1–3
Гл 3:14

д Пв 4:9

е 2Пт 2:7, 8

є Бт 13:13
Юд 7

ж Бт 11:5
Вх 3:7, 8
Пс 14:2

з Бт 31:11
Бт 32:30

и Чс 16:22

Друга кол.

а Пс 37:10, 11
Пр 29:16
Мн 3:18
Мт 13:49

б Пв 32:4

в Йв 34:12
Іс 33:22

г Чс 14:18
Пс 86:15

д Вх 34:6

е Бт 18:2, 22

РОЗД. 19

є Бт 18:2, 22

25 Це ж неможливо, щоб ти знищив праведного разом з неправедним і щоб праведний зазнав того ж, що й неправедний!^а Неможливо, щоб ти таке зробив!^б Хіба Суддя всієї землі не поведеться справедливо?»^в

26 На це Єгова сказав: «Якщо я знайду в Содомі 50 праведних, то заради них помилую ціле місто». **27** Та Авраам сказав: «Єгово, я наважився говорити з тобою, хоча я порох і попіл. Будь ласка, вислухай мене. **28** Може, до 50 праведних бракуватиме 5. Невже через тих 5 ти знищиш ціле місто?» На це Бог сказав: «Якщо я знайду 45 праведних, то не знищу місто».^г

29 Але він став знову просити: «Може, там буде 40». Бог же сказав: «Не зроблю цього і заради 40». **30** Та він і далі просив: «Будь ласка, Єгово, не гнівайся,^д але послухай мене ще цього разу. Може, там буде лише 30». І Бог відповів: «Не зроблю цього, якщо знайду там 30». **31** Авраам же не перестав просити: «Єгово, я ще раз наважився говорити з тобою. Будь ласка, вислухай мене. Може, там буде тільки 20». Бог сказав: «І заради 20 я не знищу місто». **32** Тоді Авраам сказав: «Будь ласка, Єгово, не гнівайся, але вислухай мене ще тільки раз. Може, там буде всього 10». На це Бог відповів: «Я не знищу місто навіть ради 10». **33** І, закінчивши розмовляти з Авраамом, Єгова пішов.^е Авраам же повернувся додому.

19 Під вечір ті два ангели прийшли в Содом, а Лот у той час сидів біля міської брами. І як тільки він їх побачив, то встав, щоб зустріти їх, і, низько поклонившись,^є

2 сказав: «Будь ласка, панове, зайдіть і переночуйте в домі вашого слуги. Дозвольте помити вам ноги, а рано-вранці встанете і підете собі далі». У відповідь вони сказали: «Ні, ми заночуємо на ринковій площі». **3** Але він так наполягав, що вони пішли до його дому. Там він влаштував для них гостину, напik прісного хліба, і вони поїли.

4 Вони ще навіть не полягали спати, як усі содомські чоловіки – від малого до старого – зібралися в одну юрбу і, обступивши дiм, **5** стали кричати до Лота: «Де ті чоловіки, які прийшли до тебе ввечері? Виведи їх до нас, щоб ми зайналися з ними сексом».^a

6 Тоді Лот сам вийшов до них і, закривши за собою двері, **7** сказав: «Брати мої, будь ласка, не робіть цього зла. **8** Я маю двох незайманих дочок. Я введу їх до вас, і робіть з ними, що хочете. Тільки, прошу вас, не робіть нічого поганого тим чоловікам, бо вони знайшли прихисток* під моїм дахом».^b **9** Але содомляни закричали: «Ану відійди! Він тут лише чужинець, а хоче бути нам суддею! Тепер тобі буде ще гірше, ніж їм!» Тож вони навалилися* на Лота і вже збирались виламати двері, **10** але ті чоловіки простягнули руки і забрали Лота в дiм, зачинивши за ним двері. **11** Тоді вони вразили сліпотою всіх чоловіків, які були біля дверей дому, – від малого до великого, і ті з усіх сил намагалися знайти вхід, але не могли.

12 Після того чоловіки запитали Лота: «Ти маєш тут ще

19:8 *Або «захист». Букв. «тінь». **19:9** *Або «сильно тиснути».

РОЗД. 19

а Юд 7

б Сд 19:23, 24

Друга кол.

а Бт 13:13
Бт 18:20

б Лк 17:28

в Лк 17:29–31

г Вх 33:19
2Пт 2:7–9

д Лк 9:62

е Бт 13:10

є Пс 143:11

ж Пс 6:4

якихось родичів? Візьми всіх своїх рідних, які живуть у цьому місті, – зятів, синів і дочок – та виведи їх звідси. **13** Ми знищимо це місто, бо Єгова почув голосні* скарги на його мешканців.^a Тому Єгова послав нас, щоб вигубити це місто». **14** Тоді Лот пішов і почав говорити своїм зятям, які мали одружитися з його дочками: «Збирайтеся! Виходьте звідси, бо Єгова знищить це місто!» Але зятям здавалося, що він жартує.^b

15 Як тільки засвітали, ангели стали підганяти Лота, кажучи: «Швидко бери свою дружину та двох дочок, щоб ви не загинули, коли це місто буде знищене за свою провину!»^в **16** Та Лот zvolікав. Тож ті чоловіки схопили за руку його, а також його дружину й двох дочок і вивели їх за місто, бо Єгова змилосердився над Лотом.^г **17** І, коли всі вони вже були за містом, один з тих чоловіків сказав: «Рятуй своє життя*! Не оглядайся^d і не затримуйся в окрузі*!^e Втікай у гори, щоб не загинути!»

18 На це Лот сказав: «Ні, Єгово, прошу тебе, тільки не туди! **19** Твій слуга знайшов ласку у твоїх очах, і ти виявляєш мені велику доброту* тим, що зберігаєш мені^ж життя,^є але я не зможу втекти в гори. Боюся, що мене спіткає лихо, і я помру.» **20** Тут недалеко є маленьке місто, в якому я міг би схватись. Будь ласка, дозволь мені втекти туди, воно ж таке маленьке! Тоді я врятуюся*». **21** У відповідь

19:13 *Або «великі». **19:17** *Або «душу». ^aЙдеться про нижню частину Йорданської долини. **19:19** *Або «віддану любов». ^жАбо «моїй душі». **19:20** *Або «моя душа далі житиме».

Бог сказав: «Добре, хай буде так.^а Я не знищу місто, про яке ти кажеш.^б **22** Швидко втікай у те місто, бо я не зможу нічого зробити, поки ти не дістанешся туди!»^в Тому він назвав це місто Цоар*.^г

23 Коли Лот прийшов у Цоар, вже зійшло сонце. **24** Тоді Єгова послав на Содом і Гоморру сірчаний та вогняний дощ, це був дощ з неба від Єгови.^а **25** І Бог винищив ті міста і всю округу: всіх її мешканців та всю рослинність.^б **26** А дружина Лота, яка йшла за ним, почала оглядатись і стала соляним стовпом.^в

27 Авраам же прокинувся рано-вранці і пішов до місця, де раніше стояв і говорив з Єговою.^ж **28** Він глянув на Содом і Гоморру та на всю округу і побачив, що з землі, ніби з печі, піднімається густий дим.^з **29** Тож, коли Бог нищив міста тієї округи, він пам'ятав про Авраама, тому врятував Лота, вивівши його з міст, в яких той жив^и і які були зруйновані.

30 Пізніше Лот, побоявшись залишатися в Цоарі,^г пішов звідти разом зі своїми двома дочками та оселився в горах.^д І він та його дві дочки стали жити в печері. **31** Якось старша дочка сказала молодшій: «Наш батько вже старий, і в цьому краю немає жодного чоловіка, який би одружився з нами, як це робиться по всій землі. **32** Тому треба напоїти батька вином, лягти з ним і продовжити його рід».

33 Тож тієї ночі вони напоїли свого батька вином, і стар-

РОЗД. 19

- а Пс 34:15
- б Бт 19:30
Пс 68:20
- в 2Пт 3:9
- г Бт 14:2
- д Пв 29:23
Лк 17:29
2Пт 2:6
- е Бт 13:10
- є Лк 17:32
Єв 10:38
- ж Бт 18:2, 22
- з Юд 7
- и 2Пт 2:7, 8
- і Бт 19:20, 22
- к Бт 19:17

Друга кол.

- а Пв 2:9
- б 1Хр 18:2
- в Пв 2:19
Сд 11:4
Не 13:1
Сф 2:9

РОЗД. 20

- г Бт 13:18
- д Чс 13:26
- е Бт 25:17, 18
- є Бт 10:19
Бт 26:6
- ж Бт 12:11–13
Бт 20:11, 12
- з Бт 12:15
- и Бт 12:17
Пв 22:22
Пс 105:14

ша дочка прийшла й лягла з ним. Він же не знав ні коли вона прийшла, ні коли пішла. **34** А наступного дня вона сказала молодшій: «Минулої ночі я лягла з нашим батьком, а цієї ми знову напоїмо його, і тоді ти прийдеш і ляжеш з ним. Так ми продовжимо рід нашого батька». **35** Тож тієї ночі вони знову напоїли батька вином, і молодша дочка прийшла і лягла з ним. Він же не знав ні коли вона прийшла, ні коли пішла. **36** І обидві Лотові дочки завагітніли від свого батька. **37** Старша дочка народила сина і дала йому ім'я Моав;^а він став батьком тих, кого сьогодні називають моавітянами.^б **38** А молодша теж народила сина і дала йому ім'я Бен-Аммі; він став батьком тих, кого сьогодні називають аммонітянами.^в

20 Зібравши табір,^г Авраам вирушив до краю Негев. Він розбив табір між Кадешем^а та Шуром^б і якийсь час жив* у Герарі.^в **2** Там Авраам теж казав про свою дружину Сарру: «Це моя сестра».^ж І Авімелех, цар Герару, наказав привести до нього Сарру.^з **3** Після того Бог з'явився Авімелеху вночі уві сні та сказав: «За те, що ти взяв собі одружену жінку, яка належить іншому чоловікові, ти маєш померти».^и **4** Оскільки ж Авімелех не торкався її*, то сказав: «Єгова, невже ти знищиш ні в чому не винний# народ? **5** Хіба той чоловік не казав мені: “Це моя сестра”? І хіба вона не казала: “Він мій брат”? Я не хотів нічого пога-

20:1 *Або «жив як чужинець». **20:4** *Тобто не мав з нею інтимних стосунків. #Або «праведний».

ного, моє серце чисте, і мої руки невинні». **6** На це правдивий Бог відповів йому уві сні: «Я знаю, що ти не хотів зробити нічого поганого і серце твоє чисте, тому й не дав тобі згрішити проти мене і не дозволив торкнутися її. **7** Тепер же поверни дружину тому чоловікові, бо він пророк.^а Він помолиться за тебе,^б і ти будеш жити. Але якщо не повернеш її, то знай, що точно помреш — і ти, і всі твої домашні».

8 Тож, вставши рано-вранці, Авімелех скликав усіх слуг, і, коли розповів їм про все, вони дуже злякались. **9** Після того Авімелех покликав Авраама і сказав: «Що ти наробиш? Чим я згрішив перед тобою, що ти стягнув на мене й моє царство такий великий гріх? Недобре ти повівся зі мною». **10** Потім він запитав: «Навіщо ти це зробив?»^в **11** Авраам відповів: «Я подумав, що люди цього краю звсім не бояться Бога і, як побачать мою дружину, то вб'ють мене.^г **12** Крім того, вона й справді моя сестра, — сестра по батькові, але не по матері, — і вона стала моєю дружиною.^д **13** І, коли Бог вислав мене з дому мого батька,^е я попросив її: "Вияви мені віддану любов. Всюди, куди підемо, говори про мене: «Це мій брат»».^ж

14 Після того Авімелех дав Аврааму овець, велику худобу, а також слуг і служниць та повернув Сарру, його дружину. **15** Також Авімелех сказав: «Ось перед тобою весь мій край. Можеш оселитись, де захочеш». **16** А Саррі сказав: «Я даю твоєму братові^ж 1000 срібняків. Для тих, хто з тобою, та для всіх ін-

РОЗД. 20

а Пс 105:14, 15

б Йв 42:8

в Бт 12:18, 19
Бт 26:9, 10г Бт 12:11, 12
Бт 26:7

д Бт 11:29

е Бт 12:1

е Бт 12:13

ж Бт 20:2, 12

Друга кол.

а Бт 12:17

РОЗД. 21

б Бт 18:10

в Єв 11:11

г Бт 17:21
Бт 18:10, 14
Рм 9:9д Бт 17:19
Існ 24:3
Рм 9:7е Бт 17:12
Лв 12:3
Дії 7:8

е Бт 16:4, 15

ж Бт 15:13
Гл 4:22, 29

ших людей це буде доказом твоєї невинності*, і з тебе знято ганьбу». **17** Тоді Авраам помолився до правдивого Бога, і Бог зцілив Авімелеха, його дружину та всіх рабів — і в них почали народжуватись діти, **18** бо через Авраамову дружину Сарру Єгова зробив безплідними усіх жінок, що були* в Авімелеховому домі.^а

21 Єгова, як і говорив, згадав про Сарру. І зробив Єгова для неї те, що обіцяв.^б **2** Тож, коли Авраам був уже в похилому віці, Сарра завагітніла^в і народила йому сина. Це сталося саме в той час, про який Бог говорив Аврааму.^г **3** І назвав Авраам свого новонародженого сина, якого народила Сарра, Ісаком.^д **4** Коли Ісаку виповнилось вісім днів, Авраам зробив йому обрізання, як Бог і наказав.^е **5** Авраам же мав 100 років, коли народився його син Ісак. **6** Тоді Сарра сказала: «Бог дав мені радісний сміх. Тепер давай мені почує про це, буде сміятися зі мною*, — **7** і додала: — Хто б міг сказати Аврааму: «Сарра неодмінно годуватиме грудьми дитину»? Але я таки народила сина Авраамові на старість».

8 Тож дитина виросла, і в той день, коли її відлучили від грудей, Авраам влаштував великий бенкет. **9** Але Сарра стала помічати, що син, якого єгиптянка Аг'ар^е народила Аврааму, насміхається з Ісака.^ж **10** І Сарра сказала Аврааму: «Прожені цю рабиню та її сина, бо син рабині не буде спадкоємцем разом з моїм сином,

20:16 *Букв. «дивись, це для тебе покриття очей». **20:18** *Або «повністю закрив кожну утробу». **21:6** *Або, можливо, «з мене».

з Ісаком!»^а **11** Коли Авраам почув таке про свого сина, то дуже засмутився.^б **12** Тоді Бог сказав Аврааму: «Хай тебе не засмучує те, що Сарра говорить про хлопця і твою роботу. Послухайся її*, бо обіцяне тобі потомство^в прийде через Ісака.^г **13** А оскільки син рабині^г – теж твоє потомство^в, я зроблю так, що з нього вийде цілий народ».^д

14 Вставши рано-вранці, Авраам взяв хліб і бурдюк води, поклав усе це на плечі Агар та відіслав її разом з хлопцем.^е Агар пішла звідти і блукала в пустелі Беєр-Шеви.^е **15** Згодом у бурдюку закінчилась вода, і Агар покляла хлопця під кущем, **16** а сама відійшла на відстань випущеної стріли, сіла і сказала: «Не хочу дивитися, як мій син помирає». Тож, сівши на віддалі, вона голосно заплакала.

17 А Бог почув голос хлопця,^ж і Божий ангел запитав з неба Агар:^з «Чому ти плачеш, Агар? Не бійся, Бог почув голос хлопця там, де ти його покляла. **18** Вставай і підними хлопця, підтримай його своєю рукою, бо я зроблю так, що з нього вийде великий народ».^и **19** Тоді Бог відкрив їй очі, і вона побачила колодязь. Агар пішла, наповнила бурдюк водою і дала хлопцеві пити. **20** А Бог був з хлопцем,^и поки той підростав. Хлопець жив у пустелі і став лучником. **21** Він оселився в пустелі Паран,^к і мати взяла йому дружину з єгипетського краю.

22 Якось Авімелех разом з Піхолом, начальником свого війська, сказали Аврааму-

21:12 *Букв. «її голосу». **21:12, 13** ^вБукв. «насіння».

РОЗД. 21

а Бт 15:2, 4
Гл 4:30

б Бт 17:18

в Бт 17:19
Рм 9:7
Єв 11:18

г Гл 4:22

д Бт 16:9, 10
Бт 17:20
Бт 25:12, 16

е Бт 25:5, 6

є Бт 22:19

ж Бт 16:11

з Бт 16:7, 8

и 1Хр 1:29–31

і Бт 16:16

к Чс 10:12

Друга кол.

а Бт 20:17, 18
Бт 26:26, 28

б Бт 20:14, 15

в Бт 26:15, 20

г Бт 26:32, 33

д Бт 26:26, 28

е Бт 10:13, 14
Бт 26:1

є Бт 12:8, 9
Бт 26:25

ж Пс 90:2
Іс 40:28
1Тм 1:17

з Єв 11:8, 9

РОЗД. 22

и Єв 11:17

і Бт 17:19
Існ 24:3
Рм 9:7

ві: «Ми бачимо, що Бог з тобою в усьому, що ти робиш.»^а **23** Тепер поклянися Богом, що не поведешся підступно ні зі мною, ні з моїми дітьми, ні з моїми внуками. Пообіцяй, що так само, як я виявив віддану любов тобі, ти виявиш віддану любов мені і мешканцям краю, в якому живеш».^б **24** Тож Авраам сказав: «Клянусь».

25 Але Авраам поскаржився Авімелеху, що його слуги силою захопили колодязь.^в

26 Той сказав: «Я не знаю, хто це зробив. Ти ж нічого не казав мені. Перший раз про це чую». **27** Тоді Авраам дав Авімелеху овець та велику худобу, і вони уклали угоду. **28** Потім Авраам вибрав з отари сім овець і поставив окремо. **29** Авімелех запитав: «Чому ти відділив сім овець?» **30** У відповідь Авраам сказав: «Прийми від мене цих сім овець як свідчення того, що цей колодязь викопав я». **31** Він назвав те місце Беєр-Шева*,^г бо там вони дали клятву один одному. **32** Отже, вони уклали в Беєр-Шеві угоду,^д і після того Авімелех та начальник його війська Піхол повернулися до філістимського краю. **33** Потім Авраам посадив у Беєр-Шеві тамариск і покликав ім'я Єгови,^е вічного Бога.^ж **34** І Авраам ще довгий час* жив^з у філістимському краю.^з

22 Після того правдивий Бог випробував Авраама.^и Бог покликав: «Аврааме!» Той відповів: «Я тут». **2** Тоді Бог сказав: «Будь ласка, візьми свого єдиного сина Ісака,^и

21:31 *Можливо, озн. «колодязь клятви» або «колодязь семи». **21:34** *Букв. «багато днів». ^зАбо «жив як чужинець».

якого ти так любиш,^a піди в край М'орія^b і принеси його як цілопалення на горі, котру я тобі покажу».

3 Тож Авраам встав рановранці, осідлав осла, нарубив дров для цілопалення і, взявши двох слуг та свого сина Ісака, пішов туди, куди сказав правдивий Бог. **4** На третій день Авраам, звівши очі, побачив удалечині те місце. **5** Він сказав слугам: «Залишайтеся тут з ослом, а ми з сином підємо поклонимось Богу і повернемося».

6 Отже, Авраам поклав дрова для цілопалення на плечі своєму синові Ісаку, а сам взяв вогонь та ніж*, і вони рушили далі. **7** Тоді Ісак звернувся до свого батька Авраама: «Батьку!» Той відповів: «Що, сину?» Ісак сказав: «Вогонь і дрова ми маємо, а де ж вівця для цілопалення?» **8** Авраам відповів: «Бог сам дасть вівцю для цілопалення,^a мій сину». І вони обидва пішли далі.

9 Зрештою вони прийшли до місця, яке вказав правдивий Бог. Там Авраам збудував жертвник, розклав на ньому дрова, зв'язав своєму синові Ісаку руки й ноги та поклав його на дрова.^г **10** Після того Авраам узяв ніж* і вже був готовий убити свого сина,^д **11** як раптом ангел Єгови покликав з неба: «Аврааме! Аврааме!» Той відповів: «Я тут». **12** І ангел сказав: «Не вбивай хлопця і нічого йому не роби, бо тепер я знаю, що ти боїшся Бога, адже не пошкодував для мене свого єдиного сина».^e **13** Тоді Авраам побачив неподалік барана, який рогами заплутався в кущах. Ав-

22:6, 10 *Або «різницький ніж».

РОЗД. 22

a Іс 3:16

b 2Хр 3:1

в Іс 1:29
ІПт 1:18, 19

г Іс 10:17, 18

д Єв 11:17

e Єв 11:17–19
Як 2:21

Друга кол.

a Бг 22:2
2Хр 3:1

b Єв 6:13, 14

в Іс 3:16
Рм 8:32
Єв 11:17

г Бг 13:14, 16
Бг 15:1, 5
Дії 3:25

д Пс 2:8
Дн 2:44

e Бг 3:15
Рм 9:7
Гл 3:16

є Гл 3:8

ж Бг 21:31

з Бг 11:26, 29

и Бг 25:20

i Бг 24:15
Рм 9:10

РОЗД. 23

к Бг 17:17

л ІсН 14:15

м Бг 35:27
Чс 13:22

н Бг 12:5

раам взяв барана і приніс його як цілопалення замість свого сина. **14** І назвав Авраам те місце Єгова-Ір'є*. Тому сьогодні говорять: «На своїй горі Єгова дасть необхідне».^a

15 І ангел Єгови вдруге сказав з неба до Авраама: **16** «Клянуся собою,— говорить Єгова,^б — що, оскільки ти зробив це і не пошкодував свого єдиного сина,^в **17** я неодмінно пооблагодословлю тебе і обов'язково розмножу твоє потомство*. Воно стане таким численним, як зорі на небі і як пісок на березі моря.^г Твоє потомство* заволодіє брамами^д своїх ворогів.^д **18** І через твоє потомство*^е всі народи землі здобудуть для себе благословення, бо ти послухався мого голосу».^е

19 Після того Авраам повернувся до слуг, і вони разом пішли назад у Беєр-Шеву.^ж Тож Авраам і далі жив у Беєр-Шеві.

20 Згодом Аврааму розповіли: «Мілка народила твоєму братові Нахору^з синів: **21** первістка Їца, його брата Б'уза, Кемуїла (він став батьком Арама), **22** Кес'еда, Хазо, П'ілд'аша, Ідлафа і Бетуїла».^з **23** А Бетуїл став батьком Рев'еки.^и Цих вісьмох синів Мілка народила Авраамовому братові Нахору. **24** Його наложниця, на ім'я Реума, теж народила йому синів: Тев'аха, Гахама, Тахаша і Мааху.

23 Сарра прожила 127 років.^к **2** Вона померла в Кір'ят-Арбі,^л тобто Хевроні,^м що в ханаанському краю,^н і Авраам почав оплакувати її.

22:14 *Озн. «Єгова дасть; Єгова по-дбає». 22:17, 18 *Букв. «насліддя». 22:17 ^аАбо «містами».

3 Потім, залишивши свою померлу дружину, він сказав Хетовим^a синам: **4** «Я серед вас чужинець і поселенець.^b Продайте мені наділ на вашій землі, місце для поховання, щоб я поховав там свою дружину». **5** На це Хетові сини відповіли Аврааму: **6** «Послухай, пане, ми бачимо, що ти провідник, вибраний Богом*.^a Візьми найліпший наділ для поховання і там поховай свою дружину. Ніхто з нас не пошкодує для тебе свого наділу для поховання».

7 Тоді Авраам встав, вклонився жителям того краю, Хетовим^c синам, **8** і сказав: «Якщо ви* згодні, щоб я поховав свою дружину на вашій землі, то послухайте мене і попросіть Ефрона, сина Цохара, **9** щоб він продав мені свою печеру Махпела, що на краю його поля. Я при вас заплачу за неї повну ціну сріблом,^d щоб мати місце для поховання».^e

10 Ефрон же сидів серед Хетових синів. І хетянин Ефрон відповів Аврааму при Хетових синах та при всіх, хто проходив через міську браму:^e **11** «Ні, пане, послухай мене. На очах синів мого народу даю тобі і поле, і печеру, що на ньому. Поховай там свою дружину». **12** Але Авраам вклонився мешканцям того краю **13** та в їхній присутності сказав Ефрону: «Послухай мене, будь ласка. Я заплачу за поле повну ціну. Візьми моє срібло, щоб я поховав там свою дружину».

14 У відповідь Ефрон сказав Аврааму: **15** «Послухай, мій пане. Ця земля коштує

23:6 *Або, можливо, «великий провідник». **23:8** *Або «ваші душі».

РОЗД. 23

a Бт 10:15

b Бт 17:1,8
Єв 11:9,13

в Бт 21:22

г 1Хр 1:13

д Бт 23:15

e Бт 25:9,10
Бт 49:29–33
Бт 50:13,14

є Пр 4:1

Друга кол.

a Дії 7:15,16

b Бт 25:9,10
Бт 49:29–33
Бт 50:13,14

РОЗД. 24

в Бт 13:2

г Бт 15:2,3

д Бт 28:1
Пв 7:1,3
2Кр 6:14

e Бт 22:20–23

e Бт 11:27,28
Бт 15:7

400 шекелів* срібла. Але хіба для нас це так важливо? Поховай свою дружину». **16** Авраам послухав Ефрона і відважив стільки срібла, скільки той сказав при Хетових синах: 400 шекелів* срібла, відповідно до ваги, прийнятої серед купців.^a **17** Отже, Ефрону поле, що в Махпелі навпроти Мамре,— поле, а також печера та всі дерева, що були на ньому,— перейшло **18** у власність Авраама. Він купив його в присутності Хетових синів і всіх, хто проходив через міську браму. **19** Після того Авраам поховав свою дружину Сарру в печері на полі Махпела навпроти Мамре, тобто в Хевроні, що в ханаанському краю. **20** Так Хетові сини віддали у власність Аврааму поле і печеру, що на ньому, як наділ для поховання.^b

24 Авраам дожив до глибокої старості, і Єгова в усьому його благословив.^a **2** Одного дня Авраам сказав слугі, який був найстаршим у його домі та управляв усім, що той мав:^c «Прошу тебе, поклади руку під моє стегно* **3** і поклянися Єговою, Богом неба і землі, що не візьмеш для мого сина дружину з дочок ханаанського краю, в якому я живу.^d **4** Піди до мого рідного краю, до моїх родичів,^e і там візьми дружину для Ісака, мого сина».

5 Але слуга сказав: «А якщо вона не захоче прийти сюди зі мною? Що тоді робити? Повернути твого сина до краю, з якого ти вийшов?»^e **6** На це Авраам відповів: «Ні, не роби цього, не повертай мого сина

23:15, 16 *1 шекель — 11,4 г. Див. додаток Б14. **24:2** *Очевидно, в давнину так підтверджували клятву.

туди.^a **7** Колись Єгова, небесний Бог, вивів мене з дому мого батька і краю моїх рідних.^b Розмовляючи зі мною, він поклявся:^c «Цей край я дам твоєму потомству*».^d Тож він пошле свого ангела перед тобою,^e і ти обов'язково візьмеш звідти дружину для мого сина.^f **8** Але якщо дівчина не захоче йти з тобою, ти вільний від клятви. Тільки нехай мій син не повертається туди». **9** Тоді слуга поклав руку під стегно Авраама, свого пана, і дав йому клятву.^g

10 Після того слуга взяв у свого пана 10 верблюдів та різні дарунки і вирушив у Месопотамію до Нахорового міста. **11** Діставшись до колодязя, який був за містом, він зупинився, щоб верблюди могли відпочити. Це було під вечір, коли жінки з міста зазвичай приходили по воду. **12** Слуга сказав: «Єгово, Боже мого пана Авраама, будь ласка, виконай сьогодні моє прохання і вияви віддану любов моему пану Аврааму. **13** Ось я стою біля джерела, до якого підходять доньки жителів цього міста, щоб набрати води. **14** Нехай дівчина, якій я скажу: «Будь ласка, дай напитись з твого глека»,—і яка відповідь: «Прошу, напийся сам, а також я напою твоїх верблюдів», і буде тою, яку ти вибрав для твого слуги Ісака. Тоді я побачу, що ти виявив віддану любов моему пану».

15 Не встиг він домовити, як з міста, тримаючи на плечі глек, вийшла Ревека, донька Бетуїла,^ж сина Мілки,^з дружини Авраамового брата Нахора.^и **16** Це була ду-

РОЗД. 24

a Єв 11:15

б Бг 12:1
Єв 11:8в Мих 7:20
Лк 1:72, 73
Єв 6:13, 14г Бг 13:14, 15
Бг 26:3, 4
Пв 34:4
Дії 7:4, 5
Єв 11:18

д Єв 1:7, 14

е Бг 12:5

є Бг 24:2, 3

ж Бг 22:23

з Бг 11:29

и Бг 11:26

Друга кол.

a Бг 22:23

б Бг 11:29

же вродлива дівчина. Вона була незаймана і ще ніколи не мала інтимних стосунків з чоловіком. Дівчина спустилась до джерела, наповнила глек водою і вже стала підніматись, **17** як слуга підбіг до неї і попросив: «Будь ласка, дай мені ковток води з твого глека». **18** Вона відповіла: «Прошу, пане, пий»,—і, швидко знявши з плеча глек, дала йому пити. **19** Після того як він напився, вона сказала: «Я.nanoшу води, щоб напоїти і твоїх верблюдів». **20** Тож вона швидко вилила воду з глека в жолоб і знову побігла до колодязя. Вона носила воду доти, доки не напоїла всіх верблюдів. **21** А слуга, онімівши від подиву, весь той час дивився на неї і намагався зрозуміти, чи Єгова поблагословив його подорож, чи ні.

22 Коли ж верблюди напилися, він дав дівчині золоту носову сережку вагою у півшекеля* і два золотих браслети вагою у 10 шекелів* **23** та сказав: «Скажи, будь ласка, чия ти дочка? Чи в домі твого батька є місце, щоб заночувати?» **24** Вона відповіла: «Я дочка Бетуїла,^a сина Мілки, якого вона народила Нахору,^b— **25** а потім додала: — Ми маємо і солому, і багато корму для худоби. Також у нас є де переночувати». **26** Тоді чоловік впав на коліна, вклонився Єгові до землі **27** і сказав: «Нехай лине хвала Єгові, Богу, якому служить мій пан Авраам! Адже він не перестав виявляти віддану любов та вірність моему пану. Єгова привів мене до дому братів мого пана».

24:22 * 1 шекель — 11,4 г. Див. додаток Б14.

28 Дівчина побігла й розповіла про все своїй матері та іншим. 29 У Реве́ки був брат, на ім'я Лаван.^a Він поспішив до чоловіка, який чекав біля джерела за містом. 30 Коли він побачив у своєї сестри Реве́ки браслети на руках та носову сережку і коли почув, як вона сказала: «Цей чоловік говорив мені так і так», то відразу пішов до того чоловіка, який був біля джерела зі своїми верблюдами. 31 Лаван сказав: «Благословенний Єгови, чому ти тут стоїш? Ходімо зі мною. Я приготував для тебе дім, а також місце для твоїх верблюдів». 32 Тоді чоловік пішов з ним до дому, і він* розсідлав верблюдів, дав їм соломи й корму, а також дав води, щоб помити ноги йому та людям, які були з ним. 33 Та коли чоловікові подали їсти, він сказав: «Я не буду їсти, поки не розповім, для чого сюди прийшов». Лаван сказав: «Тоді розповідай!»

34 Тож він почав розповідати: «Я слуга Авраама.^b 35 Єгова рясно благословив мого пана і зробив його дуже багатим, давши йому овець, велику худобу, верблюдів, ослів, срібло, золото, а також слуг і служниць.^b 36 Крім того, Сарра, дружина мого пана, в похилому віці народила йому сина.^c І мій пан дасть йому все, що має.^d 37 Тож мій пан сказав мені: “Поклянися, що не візьмеш для мого сина дружини з дочок ханаанського краю, в якому я живу.^e 38 Піди до дому мого батька, до моїх родичів,^e і там візьми дружину для мого сина”.^ж 39 Але я сказав пану: “А якщо

24:32 * Ймовірно, йдеться про Лавана.

РОЗД. 24

a Бт 25:20
Бт 29:10

b Бт 15:2,3

в Бт 12:15,16
Бт 13:2
Бт 24:1

г Бт 21:1,2
Рм 4:19
Єв 11:11

д Бт 25:5

е Бт 24:2,3
Бт 28:1

є Бт 22:20–23

ж Бт 24:4

Друга кол.

a Бт 24:5

b Бт 48:15

в Єв 1:7,14

г Бт 11:25

д Бт 24:9

е Бт 24:16

є Бт 24:14

ж Бт 24:15,17

з Бт 24:18

и Бт 24:22,23

i Бт 24:27

вона не захоче піти зі мною?”^a 40 Він відповів: “Єгова – Бог, якому я служу*^b,^c – пошле з тобою свого ангела^b і обов'язково поблагословить твою подорож. Ти візьмеш дружину для Ісака з-поміж моїх родичів, з дому мого батька.^c 41 Ти будеш вільний від клятви, яку мені дав, якщо прийдеш до моїх родичів, а вони не захочуть віддати дівчину. Це звільнить тебе від клятви”.^d

42 І коли я прийшов сьогодні до джерела, то сказав: “Єгово, Боже мого пана Авраама, якщо ти благословиш мою подорож, 43 нехай станеться так: ось я стою біля джерела, і коли сюди по воду прийде дівчина^e і я скажу їй: «Будь ласка, дай попити з твого глека», 44 а вона відповість: «Прошу, пий, а також я нанашу води для твоїх верблюдів», то вона і буде тою, яку ти, Єгово, вибрав для сина мого пана”.^e

45 Не встиг я домовити це у своєму серці, як прийшла Реве́ка з глеком на плечі. Вона спустилась до джерела і почала набирати воду. Тоді я попросив: “Будь ласка, дай мені попити”.^ж 46 Вона швидко зняла глек з плеча і сказала: “Прошу, пий,^з а також я напою твоїх верблюдів”. Тож вона дала мені води і напоїла моїх верблюдів. 47 Після того я запитав: “Чия ти дочка?” Вона відповіла: “Я дочка Бетуїла, якого Мілка народила Нахору”. Тоді я надів їй носову сережку та одягнув браслети на руки.” 48 Я впав на коліна, вклонився Єгові до землі та прославив Єгову, Бога, якому служить мій пан Авраам,ⁱ адже він повів мене правильним

24:40 * Букв. «перед яким я ходжу».

шляхом, щоб я взяв для сина мого пана онуку його брата. **49** Тепер же скажіть, чи ви готові виявити віддану любов і вірність моему пану, чи ні, аби я знав, що робити*».^а

50 У відповідь Лаван і Бетуїл сказали: «Не нам казати “так” чи “ні”*, бо ця справа від Єгови. **51** Ось Ревека, бери її з собою і йди. Нехай вона, як і сказав Єгова, стане дружиною для сина твого пана». **52** Як тільки Авраамів слуга почув ці слова, то вклонився Єгови до землі. **53** Потім він витягнув одяг, срібні й золоті речі та подарував їх Ревеці. Також він дав дорогі дарунки її брату і матері. **54** Після того він та люди, які були з ним, сіли їсти й пити і залишились там ночувати.

А вранці, коли вони встали, він сказав: «Тепер відпустіть мене до мого пана». **55** Але брат і мати Ревеки попросили: «Нехай дівчина побуде з нами ще хоч 10 днів, а тоді підете». **56** На це він сказав: «Не затримуйте мене. Єгова поблагословив мою подорож. Тому відпустіть мене, щоб я повернувся до свого пана». **57** Вони сказали: «Покличмо дівчину і запитаймо її саму». **58** Тоді вони покликали Ревеку і запитали: «Хочеш піти з цим чоловіком?» – «Хочу», – відповіла вона.

59 Тож вони відправили свою сестру Ревеку^с та її годувальницю*^в разом з Авраамовим слугою і його людьми. **60** Вони поблагословили Ревеку й сказали їй: «Сестро

24:49 *Букв. «повернув праворуч або ліворуч». **24:50** *Або «ми не можемо сказати тобі щось погане чи добре». **24:59** *Тобто годувальницю, яка тепер була її служницею.

РОЗД. 24

а Бг 24:8

б Бг 28:5

в Бг 35:8

Друга кол.

а Бг 22:15, 17

б Бг 12:9

Бг 20:1

Чс 13:22

Сд 1:9

в Бг 16:14

Бг 25:11

г Пс 77:12

Пс 143:5

д Єв 11:9

е Бг 26:8

є Бг 23:2, 19

РОЗД. 25

ж Бг 37:28

Вх 2:15

Чс 31:2

Сд 6:2

з 1Хр 1:32, 33

и Бг 24:36

наша, стань матір'ю тисяч десятків тисяч*, і нехай твоє потомство^в заволодіє брамами^а своїх ненависників».^а **61** Потім Ревека та її служниці сіли на верблюдів і поїхали з тим чоловіком. Так слуга взяв Ревеку і вирушив у дорогу.

62 А Ісак жив у краю Негев.^б Одного разу, звернувши з дороги, що вела до Беєр-Лахай-Рої,^в **63** він пішов у поле, щоб подумати.^г Було це під вечір. І ось він помітив, що йдуть верблюди. **64** Коли Ревека побачила Ісака, то зіскачила з верблюда **65** і запитала слугу: «Хто цей чоловік у полі, який іде нам назустріч?» Слуга відповів: «Це мій пан». Тоді вона взяла покривало і накинула на голову. **66** Слуга ж розповів Ісаку про все, що зробив. **67** Після того Ісак ввів Ревеку в намет Сарри,^а своєї матері, і вона стала його дружиною. Ісак полюбив її^е і знайшов потіху після смерті матері.^с

25 Авраам взяв собі ще одну дружину, Кетуру. **2** Вона народила йому Зімрана, Йокшана, Медана, Мідіяна,^ж Ішбака і Шуаха.^з

3 У Йокшана народилися Шева і Дедан.

Сини Дедана: Ашшурім, Летушім і Леумім*.

4 Сини Мідіяна: Ёфа, Ефёр, Ханох, Авіда та Елдаа.

Усі вони були синами* Кетури.

5 Через якийсь час Авраам віддав Ісаку все, що мав.^и

6 А синам, яких народили наложниці, Авраам дав дарунки

24:60 *Або «стань тисячами міриад».

^аБукв. «насіння». ^бАбо «містами».

25:3 *Кожне з цих трьох євр. імен, очевидно, представляє племена або народи. **25:4** *Або «внуками».

і ще за свого життя відіслав їх від свого сина Ісака на Схід.^а **7** Усього Авраам прожив 175 років. **8** Задовлений життям, він дожив до глибокої старості, помер і приєднався до свого народу*. **9** Його сини Ісак та Ізмаїл поховали його в печері Махпéла, що навпроти Мамрé,— на полі Ефрона, сина хетянина Цохара.^б **10** На полі, яке Авраам купив у Хéтових синів. Там були поховані Авраам та його дружина Сарра.^в **11** Після смерті Авраама Бог і далі благословляв його сина Ісака.^г А жив Ісак неподалік Беёр-Лахай-Рóї.^д

12 Ось історія життя Ізмаїла,^е Авраамового сина, якого народила єгиптянка Агáр,^е служниці Сарри.

13 Це Ізмаїлові сини за їхніми іменами і за їхніми рідинами: Невайóт,^ж Ізмаїлів первісток, Кедáр,^з Адбеїл, Мівсáм,^и **14** Мішма, Дúма, Мáсса, **15** Гада́д, Тéма, Е́тур, Нафíш і Кéдма. **16** Це імена Ізмаїлових синів за їхніми поселеннями і таборами* — імена 12 провідників за їхніми родовими громадами.^к **17** Ізмаїл, проживши 137 років, помер і приєднався до свого народу*. **18** Його нащадки жили в місцевості, яка простягалась від Хавілі,^л що біля Шуру,^м поблизу Єгипту, до Ассирії. Вони оселились неподалік від усіх своїх братів*.^н

19 Ось історія життя Ісака, Авраамового сина.^о

Батьком Ісака був Авраам. **20** Коли Ісаку було 40 років,

25:8, 17 *Це поетичний вислів, яким описували смерть. **25:16** *Або «таборами, обгородженими мурами». **25:18** *Або, можливо, «вони ворогували з усіма своїми братами».

РОЗД. 25

а Бт 21:14
б Бт 23:8,9
Бт 49:29,30
в Бт 23:2,19
г Бт 17:19
Бт 26:12–14
д Бт 16:14
е Бт 16:10,11
є Гл 4:24
ж Бт 36:2,3
Іс 60:7
з Пс 120:5
Єр 49:28
Єз 27:21
и 1Хр 1:29–31

і Бт 17:20
к 1См 15:7
л Бт 16:7,8
м Бт 16:11,12
н Бт 22:2
Мт 1:1,2

Друга кол.

а Бт 22:23
б Рм 9:10
в Пс 139:15
г Бт 36:31
Чс 20:14
д Бт 27:29,30
Пв 2:4
е 2См 8:14
Мн 1:2,3
Рм 9:10–13
є Бт 27:11
ж Бт 27:32
Бт 36:9
Мн 1:3
з Ос 12:3
и Бт 27:36

і Бт 27:3,5
к Єв 11:9
л Бт 27:6,7,46

він одружився з Ревéкою; вона була дочкою Бетуї́ла,^а арамеїця з Паддán-Ара́му, сестрою арамеїця Лавáна. **21** Дружина Ісака була неплідна, тож він не перестав благати Єгову про неї. Єгова вислухав його благання, і Ревéка завагітніла. **22** Та ось сини в її утробі почали битися один з одним.^б Тож вона сказала: «Навіщо мені жити, якщо я маю так страждати?» — і запитала про це Єгову. **23** Тоді Єгова сказав їй: «У твоїй утробі два народи,^в два народи вийдуть з твого нутра.^г Один буде сильніший від другого,^д і старший буде служити молодшому».^е

24 Зрештою настав час їй родити, і виявилось, що в її утробі близнюки. **25** Син, який народився першим, був весь червоний і ніби у волохатому одязі,^є тому його назвали Ісавом*.^ж **26** Після того народився його брат. Він тримав Ісава за п'яту,^з тому його назвали Яковом*.^и Ревéка народила їх, коли Ісаку було 60 років.

27 Коли хлопці підросли, Ісав став умілим мисливцем^і і часто ходив на полювання, а Яків багато часу проводив у наметах;^к він був людиною бездоганною. **28** Ісак більше любив Ісава, бо той завжди приносив йому дичину, а Ревéка більше любила Якова.^л **29** Одного разу, коли Яків варив юшку, з поля повернувся виснажений Ісав. **30** Він сказав Якову: «Прошу, дай мені трохи* тої червоної юшки!^м Дай вже, бо я падаю з ніг^н!»

25:25 *Озн. «волохатий». **25:26** *Озн. «який хапає за п'яту; який займає чийсь місце». **25:30** *Або «дай мені ковток». ^аБукв. «червоного, того червоного». ^бАбо «вмираю з голоду».

Тому Ісава назвали Едб́омом*.^а
31 А Яків відповів: «Спочатку продай мені своє право первородства».^б **32** На це Ісав сказав: «Слухай, я вмираю! Що мені з того первородства?»
33 Тоді Яків сказав: «Спочатку поклянися!» Тож Ісав поклявся і продав Якову право первородства.^в **34** Після того Яків дав Ісаву хліба та сочевичної юшки, і той поїв і попив, а потім встав і пішов. Так Ісав знехтував правом первородства.

26 І настав у краю ще один голод після того голоду, що був за днів Авраама.^г Тож Ісак вирушив у Герар до філістимського царя Авімелéха.
2 Тоді Єгова з'явився Ісаку і сказав: «Не йди до Єгипту, а оселися в краю, який я тобі покажу. **3** Живи в цьому краю як чужинець,^д і я завжди буду з тобою та благословлятиму тебе, бо всі ці землі я дам тобі й твоєму потомству*^е і виконаю клятву, яку я дав твоєму батьку Аврааму,^в коли сказав: **4** “Я розмножу твоє потомство”, і воно стане таким численним, як зорі на небі.^ж Я дам твоєму потомству* всі ці землі,^з і через нього^и всі народи землі здобудуть для себе благословення”.^к **5** Бо Авраам слухався мого голосу і дотримувався моїх вимог, заповідей, постанов і законів».^л
6 Отже, Ісак оселився в Герарі.^к

7 Усім же чоловікам, які розпитували про його дружину, він говорив: «Це моя сестра».^н Ісак боявся казати: «Це моя дружина», бо думав: «Чоловіки того краю можуть вби-

25:30 *Озн. «червоний». **26:3, 4** *Букв. «насінню». **26:4** *Букв. «насіння».

РОЗД. 25

а Бг 36:1

б Пв 21:16, 17

в Єв 12:16

РОЗД. 26

г Бг 12:10

д Бг 20:1
Єв 11:8, 9е Бг 12:7
Бг 15:18є Бг 22:16–18
Пс 105:9–11
Єв 6:13, 14ж Бг 15:1, 5
Єв 11:12

з Пв 34:4

и Бг 12:1–3
Дії 3:25
Гл 3:8і Бг 17:10, 23
Бг 22:3, 12
Єв 11:8
Як 2:21

к Бг 26:17

л Бг 12:11–13

Друга кол.

а Бг 24:16

б Бг 24:67

в Бг 20:11

г Бг 12:18

д Бг 20:9

е Бг 24:34, 35

є Бг 12:16

ж Бг 21:27, 30

з Бг 10:19
Бг 20:1

и Бг 21:25

ти мене через Ревéку», тому що вона була дуже приваблива.^а **8** Через якийсь час філістимський цар Авімелéх, дивлячись у вікно, побачив, як Ісак голубить* свою дружину Ревéку.^б **9** Авімелéх відразу покликав Ісака й сказав: «Таж вона твоя дружина! Чому ти казав: “Вона моя сестра”?» Ісак відповів: «Я боявся, що мене вб'ють через неї».^в **10** Тоді Авімелéх вигукнув: «Що ти наробив? Ще трохи, і хтось з мого народу ліг би з твоєю дружиною, і ти стягнув би на нас вину!»^г **11** Тож Авімелéх дав цілому народу такий наказ: «Кожен, хто торкнеться цього чоловіка і його дружини, обов'язково буде покараний смертю!»

12 Ісак почав засівати зерно у цьому краю і в той рік зібрав стократний урожай, бо Єгова благословляв його.^є **13** Тож Ісак розбагатів, і багатство його помножувалось, аж поки він не став дуже багатим. **14** У нього були отари овець та череди великої худоби, а також багато слуг,^з і філістимляни почали йому заздрити.

15 Тож філістимляни позасипали землею всі колодязі, котрі слуги його батька Авраама повикопували за Авраамових днів.^ж **16** Тоді Авімелéх сказав Ісаку: «Йди з нашого краю, бо ти став набагато сильніший від нас». **17** Після того Ісак пішов звідти і, отаборившись у долині* Герар,^з почав жити там. **18** Він повідкопував колодязі, які були за днів його батька Авраама та які філістимляни позасипали після Авраамової смерті,^и і дав

26:8 *Або «обіймає». **26:17** *Або «ваді». Див. глосарій.

їм ті самі назви, які колись дав його батько.^а

19 Коли слуги Ісака копали в долині*, то знайшли джерело питної води. **20** Але герарські пастухи почали сваритися з пастухами Ісака, кажучи: «Це наша вода!» І через сварку Ісак назвав той колодязь Есék*. **21** А як стали копати ще один колодязь, то сварка зчинилась і за нього, тому Ісак назвав його Сітна*. **22** Потім, переселившись в інше місце, він викопав ще один колодязь. Цього разу вони вже не сварилися через нього, тому Ісак назвав його Реховót* і сказав: «Усе це завдяки Єгови, який дав нам так багато місця і поблагословив нас багатьма нащадками».^б

23 Звідти Ісак вирушив до Беёр-Шéви.^в **24** Тієї ночі Єгова з'явився йому і сказав: «Я Бог твого батька Авраама.^г Не бійся,^д бо я з тобою. Я поблагословлю тебе і розмножу твоє потомство* заради мого слуги Авраама».^е **25** Тож Ісак збудував на тому місці жертвник і покликав ім'я Єгови.^ж Також Ісак розбив там свій намет,^з а його слуги викопали колодязь.

26 Потім з Герáру до Ісака прийшов Авімелéх за своїм особистим радником Ахуззáтом та начальником війська Піхóлом.^и **27** Ісак запитав їх: «Чому ви прийшли? Ви ж мене зненавиділи і вигнали зі свого краю!» **28** А вони відповіли: «Ми бачимо, що Єгова справді з тобою.»^й Тому ми вирішили сказати тобі: «Складімо присягу, яка буде між нами і тобою.»

26:19 *Або «ваді». Див. глосарій. **26:20** *Озн. «суперечка». **26:21** *Озн. «звинувачення». **26:22** *Озн. «широкі місця». **26:24** *Букв. «насіння».

РОЗД. 26

а Бт 21:31

б Бт 17:5, 6
Бт 28:1, 3

в Бт 21:31

г Бт 17:1
Бт 28:13

д Бт 15:1

е Бт 17:19
Пс 105:9–11

ж Бт 12:8, 9

з Єв 11:9

и Бт 21:32

й Бт 21:22

Друга кол.

а Бт 21:27

б Бт 21:22–24

в Бт 26:18

г Сд 20:1

д Бт 36:2, 3

е Бт 27:46
Бт 28:8

РОЗД. 27

е Бт 25:28

ж Бт 25:27

Просимо тебе, уклади з нами угоду^а й пообіцяй, **29** що не зробиш нічого поганого нам, так само як ми не зробили нічого поганого тобі. Ми добре обійшлися з тобою і відпустили тебе з миром. І тепер Єгова поблагословив тебе^б». **30** Тоді Ісак влаштував для них бенкет, на якому вони їли й пили. **31** Вставши рано-вранці, вони дали клятву один одному,^в після чого Ісак відіслав їх з миром.

32 Того ж дня слуги Ісака прийшли до нього, аби розповісти, що викопали колодязь,^г і сказали: «Ми знайшли воду!» **33** І він дав тому колодязю назву Шіва*. Саме тому це місце донині називається Беёр-Шéва*.^д

34 А Ісав у віці 40 років взяв собі за дружину Єгудіт, дочку хетянина Беєрі, а також Басмáт, дочку хетянина Елóна.^е **35** І вони здавали великого смутку* Ісакові та Ревéці.^ж

27 Коли Ісак постарів і вже майже не бачив, він покликав свого старшого сина Ісава:^а «Сину мій!» Той відізвався: «Я тут!» **2** Ісак сказав: «Я постарів і не знаю, скільки мені ще лишилося жити. **3** Візьми, будь ласка, своє мисливське знаряддя, свій лук і стріли, піди в поле та злови дичину.»^б **4** Потім приготуй смачну страву – таку, як я люблю, і принеси мені поїсти, щоб я* поблагословив тебе, перш ніж помру».

5 А Ревéка чула, як Ісак розмовляв зі своїм сином Ісавом. І, коли Ісав пішов у поле,

26:33 *Озн. «клятва; сім». ^а Можливо, озн. «колодязь кляти» або «колодязь семи». **26:35** *Букв. «гіркоти духу». **27:4** *Або «моя душа».

щоб упіймати і принести дичину,^a **6** вона сказала своєму синові Якову:^b «Я зойно чула, як твій батько говорив твоєму брату Ісаву: **7** “Злови дичину і приготуй смачну страву, щоб я поїв і поблагословив тебе перед Єговою, перш ніж помру”.^b **8** Тепер же, сину, уважно вислухай мене і зроби, як я кажу тобі.^c **9** Піди, будь ласка, й принеси з отари двох найліпших козенят, а я приготую смачну страву – таку, яку любить твій батько. **10** Потім віднеси її батькові, щоб він поїв та поблагословив тебе перед своєю смертю».

11 Яків сказав своїй матері Ревеці: «Але ж в Ісава, мого брата, тіло волохате,^d а в мене ні. **12** Що буде, як батько доторкнеться до мене?»^e Він точно подумає, що я з нього насміхаюсь, і замість благословення я отримаю прокляття». **13** На це його мати сказала: «Сину, якщо таке станеться, то нехай твоє прокляття буде на мені. Просто зроби, як я кажу, піди й принеси козенят».^e **14** Тож він пішов, взяв козенят і приніс матері, а вона приготувала смачну страву – таку, яку любив його батько. **15** Після того Ревека знайшла в домі найліпше вбрання свого старшого сина Ісава та одягла в нього Якова, молодшого сина.^ж **16** А руки і шию Якова вона обгорнула шкурками козенят.^з **17** Потім вона дала своєму синові Якову смачну страву та хліб, що сама приготувала.^и

18 Прийшовши до батька, Яків сказав: «Батьку мій!» Той відізвася: «Я тут! Хто ти, сину?» **19** Яків відповів: «Я Ісав, твій первісток.ⁱ Я

РОЗД. 27

a Бг 27:30

b Бг 25:28

в Бг 27:30, 31

г Бг 27:13, 43

д Бг 25:25
Бг 27:23

е Бг 27:21

є Бг 27:8, 43

ж Бг 25:23, 26

з Бг 25:25
Бг 27:11

и Бг 27:9

i Бг 25:31–33
Рм 9:10–12

Друга кол.

a Бг 27:4

b Бг 27:11, 12

в Бг 27:16

г Єв 11:20

д Бг 48:10

е Бг 25:27
Бг 27:15

є Пв 11:11

ж Чс 13:26, 27

з Бг 27:37
Пв 7:13

и Бг 25:23

зробив усе, як ти сказав. Сядь, будь ласка, поїж дичини, щоб ти* поблагословив мене».^a **20** Та Ісак запитав: «Сину, як тобі вдалося так швидко щось упіймати?» Той же відповів: «Єгова, твій Бог, послав мені дичину». **21** Тоді Ісак сказав Якову: «Сину, підійди, будь ласка, ближче, щоб я доторкнувся до тебе і переконався, що ти справді син мій Ісав».^b **22** Коли ж Яків підійшов ближче до свого батька Ісака, той доторкнувся до нього і сказав: «Голос ніби Якова, а руки Ісава».^b **23** Він так і не впізнав Якова, бо у нього руки були такі ж волохаті, як у його брата Ісава. Тож Ісак поблагословив Якова.^г

24 Потім Ісак запитав: «Ти справді мій син Ісав?» – «Так», – відповів той. **25** Тоді Ісак сказав: «Сину, подай мені дичину, і я поїм. Після цього я* поблагословлю тебе». Яків подав страву, й Ісак поїв. Також Яків дав йому вина, і той випив. **26** Потім Ісак, його батько, сказав: «Сину, підійди, будь ласка, ближче і поцілуй мене».^d **27** І, коли Яків підійшов та поцілував його, той відчув запах одягу^e та поблагословив його, кажучи:

«Запах мого сина – немов запах поля, яке поблагословив Єгова. **28** Нехай правдивий Бог дасть тобі роси з неба^e й родючої землі,^ж а також вдосталь зерна й молодого вина.^з **29** Нехай тобі служать народи, хай народи низько кланяються перед тобою. Пануй над своїми братами, і нехай сини твоєї матері низько кланяються тобі.» Кожен, хто тебе

27:19 *Або «твоя душа». 27:25 *Або «моя душа».

проклинатиме, буде проклятий, а хто благословлятиме — отримає благословення».^а

30 Як тільки Ісак поблагословив Якова і той вийшов від свого батька Ісака, повернувся з полювання його брат Ісав.^б **31** Він теж приготував смачну страву, приніс батькові й сказав: «Встань, батьку, поїж дичини, яку вполював твій син, щоб ти* поблагословив мене». **32** Ісак же запитав: «Хто ти?» Той відповів: «Це я, твій син Ісав, твій первісток».^в **33** А Ісак сильно затремтів і вигукнув: «Хто ж тоді був перед тобою?! Хто приніс мені з полювання дичину? Я вже поїв і поблагословив його, і він неодмінно буде благословенний!»

34 Почувши слова батька, Ісав почав дуже голосно й гірко плакати, кажучи: «Благослови мене, і мене, батьку!»^г

35 Ісак же сказав: «Твій брат прийшов і обманом отримав твоє благословення». **36** На це Ісав сказав: «Недаремно його звати Яків*! Він уже двічі зайняв моє місце!^д Спочатку забрав моє право первородства,^е а тепер ще й моє благословення!»^в Потім він додав: «Невже для мене не залишилось жодного благословення?» **37** У відповідь Ісак сказав: «Я вже поставив його паном над тобою,^ж всіх його братів дав йому за слуг і обдарував його зерном та молодим вином.^з Що ж я можу зробити для тебе, сину?»

38 На це Ісав сказав: «Батьку, невже ти маєш тільки одне благословення? Благосло-

27:31 *Або «твоя душа». **27:36** *Озн. «який хапає за п'яту; який займає чийсь місце».

РОЗД. 27

а Бт 12:1,3
Бт 28:1,3
Бт 31:42
Єв 25:12, 13

б Бт 27:3

в Бт 25:25, 31
Єв 12:16

г Єв 12:16, 17

д Бт 25:26
Бт 32:28
Ос 12:3

е Бт 25:32–34

є Бт 27:28

ж Бт 25:23
Бт 27:29
Рм 9:10, 12

з Пв 33:28

Друга кол.

а Єв 12:16, 17

б Існ 24:4
Єв 11:20

в Бт 32:6
Чс 20:18

г Бт 25:23
2См 8:14
Мл 1:2, 3

д 2Цр 8:20
2Хр 28:17

е Ам 1:11

є Бт 35:28, 29

ж Бт 28:5

з Бт 26:34, 35
Бт 28:8

и Бт 24:2, 3

РОЗД. 28

і Бт 24:34, 37
Вх 34:15, 16
1Цр 11:1–3
2Кр 6:14

ви мене, і мене, батьку!» І він голосно заривав.^а **39** Тоді його батько Ісак сказав:

«Там, де ти житимеш, не буде ні родючої землі, ні роси з неба.^б **40** Ти будеш жити зі свого меча^в і служитимеш своєму братові.^г Але ти збунтуєшся і скинеш його ярмо зі своєї ший».^д

41 І затаїв Ісав злобу на Якова, бо той отримав благословення від батька.^е Тож Ісав постійно говорив у своєму серці: «Скоро прийдуть дні жалоби за моїм батьком,^є і після того я в'ю свого брата Якова».

42 Коли Ревеці розповіли, що задумав її старший син Ісав, вона відразу послала за молодшим сином Яковом та сказала йому: «Твій брат Ісав хоче помститися і вбити тебе».^ж **43** Тому, сину, зроби, щоб я кажу: збирайся і втікай у Харан до мого брата Лавана.^з

44 Поживи у нього якийсь час, поки не мине лютя твого брата. **45** Коли ж його гнів пройде і він забуде, що ти йому зробив, я пошлю за тобою і ти повернешся. Навіщо я маю в один день втратити тебе обох?»

46 Після того Ревека стала говорити Ісаку: «Життя мені обридло через Хетових дочок.^а Якщо і Яків одружиться на Хетовій дочці — такій, як дочки цього краю, то ліпше мені не жити».^б

28 Тож Ісак покликав Якова, поблагословив його і наказав: «Не бери собі дружини з ханаанських дочок.^і **2** Піди в Паддан-Арам, до дому Бетуїла, батька твоєї матері, і вибери собі дружину серед дочок твого дядь-

27:42 *Або «тішити себе думкою, що вб'є тебе».

ка Лавана.^а **3** А Всемогутній Бог поблагословить та розмножить тебе, і ти неодмінно матимеш багато нащадків та станеш багатма народами.^б **4** Він дасть тобі й твоєму потомству* благословення Авраама,^в і ти заволодієш краєм, де живеш як чужинець, — краєм, який Бог дав Аврааму».^г

5 Отже, Ісак відіслав Якова, і той вирушив у Паддан-Арам до Лавана, який був сином арамейця Бетуїла^а і братом Ревеки,^в матері Якова та Ісава.

6 Ісав дізнався, що Ісак поблагословив Якова та послав його за дружиною в Паддан-Арам і, благословляючи, наказав: «Не бери собі дружини з ханаанських дочок»,^е — **7** і що Яків послухався батьків та вирушив до Паддан-Араму.^ж **8** Тоді Ісав зрозумів, що ханаанські дочки не до впадоби його батькові Ісаку.^з **9** І, хоча Ісав уже мав дружин,^и він пішов до Ізмаїла* та взяв собі ще одну — Махалат, дочку Авраамового сина Ізмаїла, Невайотову сестру.

10 Яків вирушив з Беєр-Шеві до Харана.^і **11** Через якийсь час він зупинився, щоб переночувати, бо сонце вже зайшло. Яків узяв один з каменів, які там були, поклав собі під голову і ліг спати.^к **12** Уві сні він побачив сходи*, які від землі сягали аж до неба, і Божі ангели піднімалися й спускалися по них.^л **13** Над сходами він побачив Єгову, який промовив:

«Я — Єгова, Бог твого батька Авраама і Бог Ісака.^м Зем-

28:4, 13 * Букв. «насієнню». **28:9** * Або «ізмаїлівців». На той час сам Ізмаїл уже помер, а Ісаву було прибіл. 77 років. Див. Бт 25:17, 26. **28:12** * Або «драбини».

РОЗД. 28

а Бт 29:16

б Бт 17:5
Бт 46:15, 19
1Хр 2:1, 2

в Бт 12:2, 3

г Бт 12:7
Бт 15:13
Бт 17:1, 8
Єв 11:9

д Бт 25:20

е Бт 24:29

є Бт 28:1
2Кр 6:14

ж Бт 27:43

з Бт 27:46

и Бт 36:2, 3

і Бт 11:31
Бт 27:43

к Бт 28:18, 19

л Ів 1:51
Єв 1:7, 14

м Бт 26:24, 25

Друга кол.

а Бт 12:7
Бт 28:4
Пс 105:9–11б Бт 13:14, 16
1Цр 4:20в Бт 18:18
Бт 22:15, 18

г Бт 35:6

д Бт 31:3
Чс 23:19
Існ 23:14
Єв 6:18

е Пс 47:2

є Бт 35:1

ж Бт 31:13

з Бт 35:6
Існ 16:1, 2

и Бт 35:1

лю, на якій ти лежиш, я віддам тобі й твоєму потомству*.^а **14** Будь певний: воно* стане таке численне, як поросинки на землі,^б і пошириться на захід, на схід, на північ і на південь. І через тебе й твоє потомство* всі народи на землі обов'язково отримають* благословення.^в **15** Я ж буду з тобою та оберігатиму тебе, хоч би куди ти пішов, і поверну тебе в цей край.^г Я не залишу тебе, поки не виконаю всього, що тобі обіцяв».^д

16 Коли Яків прокинувся, то сказав: «Таж тут Єгова, а я про це не знав!» **17** І, налякавшись, він вигукнув: «Це місце вселяє благоговіння! Це не що інше, як дім Бога,^е брами небесні!»^є **18** Тож, вставши рано-вранці, Яків узяв камінь, який був у нього під головою, поставив його як пам'ятник та вилив на нього олію.^ж **19** І він назвав це місце Бетель*, а раніше воно називалося Луз.^з

20 Потім Яків дав таку обітницю: «Якщо Бог і надалі буде зі мною та буде захищати мене в дорозі, і якщо він дасть мені хліб та одяг, **21** і якщо я з миром повернуся до дому свого батька, то цим Єгова покаже, що справді є моїм Богом. **22** А камінь, котрий я поставив як пам'ятник, стане домом Бога,^и і з усього, що ти даси мені, я обов'язково віддам тобі десятю частину».

29 Після того Яків вирушив далі до краю мешканців Сходу*. **2** Дорогою він побачив у полі колодязь, отвір якого був закритий великим

28:14 * Букв. «насієння». * Або «здобудуть для себе». **28:19** * Озн. «дім Бога». **29:1** * Тобто до краю на схід від Ханаану.

каменем, а біля нього лежало три отари овець. З того колодязя пастухи зазвичай брали воду, щоб напоювати свої отари. **3** Коли всі отари збирались, пастухи відкочували камінь і напоювали овець, а потім знову закривали колодязь каменем.

4 Тож Яків звернувся до пастухів: «Звідки ви, брати мої?» Ті відповіли: «З Харана». **5** Тоді він запитав: «Скажіть, ви знаєте Лавана, б Нахорового внука?»^б — «Знаємо», — відповіли вони. **6** І він став розпитувати далі: «Як він поживає?» Вони сказали: «У нього все добре. А ось і його дочка Рахіль^г веде овець!» **7** Тоді він сказав: «Зараз тільки обідня пора, і ще не час збирати отари. Понапувайте овець і пасіть їх далі». **8** На це вони відповіли: «Не можемо, поки не зберуться всі отари. Тільки тоді відкотять камінь від колодязя, і ми зможемо напоїти овець».

9 Тимчасом як він з ними говорив, прийшла Рахіль з віццями свого батька; вона була пастушкою. **10** І коли Яків побачив Рахіль, дочку Лавана, брата своєї матері, а також Лаванових овець, то відразу пішов і, відкотивши камінь від колодязя, напоїв овець. **11** Потім Яків поцілував Рахіль і голосно заплакав. **12** І Яків став розповідати Рахілі, що він родич* її батька, син Ревеки. Тоді Рахіль побігла й розказала про все своєму батькові.

13 Лаван^д же, як тільки почув про Якова, сина своєї сестри, побіг йому назустріч. Він обняв його, поцілував і забрав

РОЗД. 29

а Бт 27:42, 43
Дп 7:2

б Бт 24:29

в Бт 24:24
Бт 31:53

г Бт 46:19
Пр 4:11

д Бт 24:29

Друга коп.

а Бт 28:5

б Бт 30:27, 28
Бт 31:7

в Пр 4:11

г Бт 31:41

д Бт 30:26
Ос 12:12

е Бт 16:1, 2
Бт 30:9
Бт 46:18

е Бт 31:7, 42

до свого дому, а Яків розповів йому про все, що трапилось. **14** Тоді Лаван сказав: «Ти кість від моєї кості і плоть від моєї плоти*!»^е І Яків жив у нього цілий місяць.

15 Після того Лаван сказав Якову: «Ти мій родич*^а, але це не означає, що ти маєш служити мені просто так. Скажи, яку плату ти хочеш?»^б **16** Лаван же мав дві дочки: старшу звали Лія, а молодшу — Рахіль.^в **17** Ліїні очі були тьмяні, а Рахіль була вродлива й дуже приваблива. **18** Яків закохався в Рахіль і сказав Лавану: «Я готовий служити тобі сім років за твою молодшу дочку Рахіль».^г **19** На це Лаван сказав: «Ліпше я віддам її тобі, ніж комусь іншому. Залишайся в мене». **20** Отже, Яків служив за Рахіль сім років,^д але для нього вони пролетіли як кілька днів, бо він дуже її любив.

21 Згодом Яків сказав Лавану: «Дні моєї служби закінчилися. Дай мені мою дружину, щоб ми почали жити з нею як чоловік і жінка». **22** Тоді Лаван зібрав усіх людей тієї місцевості і влаштував бенкет. **23** Але ввечері він взяв свою дочку Лію і привів до Якова, щоб той мав з нею інтимні стосунки. **24** Лаван дав своїй доці Лії свою служницю Зілпу.^е **25** А зранку Яків дивиться — а це Лія! Тож він сказав Лавану: «Що ти зробив?! Хіба не за Рахіль я служив тобі? Чому ти мене обманув?»^е **26** На це Лаван відповів: «У нас не заведено, щоб молодша дочка виходила заміж швидше, ніж старша. **27** Цей тиждень на-

29:12, 15 * Букв. «брат».

29:14 * Або «мій кровний родич».

лежить Лії, то вже проведіть його разом, а після того я дам тобі другу дочку, якщо прослушиш мені ще сім років». ^а
28 Тож Яків так і зробив: провів тиждень з Лією. А тоді Лаван дав йому за дружину свою дочку Рахіль. **29** Лаван дав своїй дочці Рахілі свою служницю Білгу. ^б

30 Потім Яків мав інтимні стосунки з Рахіллю і полюбив її більше, ніж Лію. І Яків служив Лавану ще сім років. ^в

31 Коли ж Єгова побачив, що Лія нелюба*, він зробив так, що вона завагітніла^г; а Рахіль була неплодною. ^г **32** Лія завагітніла, народила сина і назвала його Рувимом*. ^д **33** Згодом Лія знову завагітніла, народила сина і сказала: «Я була нелюба, але Єгова вислухав мене і дав ще одного сина». Тож вона назвала його Симеоном*. ^е **34** Тоді вона завагітніла ще раз, народила сина і сказала: «Тепер я справді здобуду прихильність свого чоловіка, бо народила йому вже трьох синів». Тому цього сина назвали Левієм*. ^ж **35** І вона завагітніла знову, народила сина і вигукнула: «Цього разу я буду вихваляти Єгову!» Тож вона назвала сина Юдою*. ^з Після цього Лія якийсь час не народжувала.

30 Коли Рахіль побачила, що не може народити Якову дітей, то почала заздрити своїй сестрі. Вона говорила Якову: «Дай мені дітей, інакше

29:31 *Букв. «зненавиджена». ^а Букв. «він відкрив її утробу». **29:32** *Озн. «ось син!» **29:33** *Озн. «чує». **29:34** *Озн. «прихильність; прилучений». **29:35** *Озн. «той, кого вихвалюють».

РОЗД. 29

а Бт 31:41

б Бт 30:1,3
Бт 35:22

в Ос 12:12

г Бт 46:15
Рт 4:11

д Бт 30:22

е Бт 35:22
Бт 37:22
Бт 49:3,4
Вх 6:14
1Хр 5:1є Бт 30:20
1См 1:5,6
Лк 1:24,25ж Бт 34:25
Бт 49:5
1Хр 4:24з Бт 34:25
Бт 49:5
Вх 6:16
Чс 3:12
1Хр 6:1и Бт 35:23
Бт 37:26
Бт 44:18
Бт 49:8
1Хр 2:3
Об 5:5

Друга кол.

РОЗД. 30

а Бт 29:29

б Бт 35:22

в Бт 35:25
Бт 46:23
Бт 49:16г Бт 35:25
Бт 46:24
Бт 49:21
Пв 33:23

д Бт 35:26

е Бт 49:19
Чс 32:33

є Лк 1:46,48

ж Бт 35:26
Бт 46:17
Бт 49:20
Пв 33:24

з Бт 29:32

я помру». **2** Тоді Яків розгнівався на Рахіль і сказав: «Хіба я Бог, який не дає тобі дітей*?»

3 А вона сказала: «Візьми мою служницю Білгу^а і ляж з нею, щоб вона народила для мене* дітей. Ці діти стануть моїми».

4 Тож вона дала йому за дружину свою служницю Білгу, і він мав з нею інтимні стосунки. ^б

5 Білга завагітніла і народила Якову сина. **6** Тоді Рахіль сказала: «Бог став моїм суддею, він почув мій голос і дав мені сина». Тому вона назвала його Даном*. ^в **7** Після цього Білга, служниця Рахілі, завагітніла ще раз і народила Якову другого сина. **8** І Рахіль вигукнула: «Я з усіх сил боролась зі своєю сестрою і перемогла!» Тому цього сина вона назвала Нефталімом*.^г

9 Коли ж Лія побачила, що перестала народжувати, то дала Якову за дружину свою служницю Зілпу.^а **10** І Зілпа, служниця Лії, народила Якову сина. **11** Тоді Лія вигукнула: «Яка ж удача!» – і дала йому ім'я Гад*. ^б **12** Після того Ліїна служниця Зілпа народила Якову другого сина. **13** А Лія сказала: «Яке щастя! Тепер жінки точно будуть називати мене щасливою». ^в Тому вона назвала його Асіром*.^г

14 Одного дня, коли жали пшеницю, Рувим,^з ідучи полем, знайшов там мандрагорові ягоди і приніс їх своїй матері Лії. Тоді Рахіль попросила Лію: «Дай мені, будь ласка, кілька тих ягід, які приніс твій син». **15** У відповідь Лія сказала: «Тобі мало того, що

30:2 *Або «стримав плід утроби від тебе». **30:3** *Букв. «народила на мої коліна». **30:6** *Озн. «суддя». **30:8** *Озн. «моя боротьба». **30:11** *Озн. «удача». **30:13** *Озн. «щасливий; щастя».

ти забрала в мене чоловіка?^a Тепер ти хочеш забрати ще й мандрагорові ягоди, які знайшов мій син?» На це Рахіль сказала: «Якщо даси мені тих ягід, то ця ніч Яків проведе з тобою».

16 Увечері, коли Яків повертався з поля, Лія вийшла йому назустріч і сказала: «Цю ніч ти проведеш зі мною, бо я заплатила за тебе мандрагоровими ягодами, які знайшов мій син». Тож він провів ту ніч з нею. **17** Бог вислухав Лію, і вона завагітніла та народила Якову п'ятого сина. **18** Тоді Лія сказала: «Бог дав мені нагороду* за те, що я дала чоловікові свою служницю». І вона назвала цього сина Іссахаром[#]. **19** Потім Лія завагітніла ще раз і народила Якову шостого сина.^b **20** Вона сказала: «Бог дав мені дуже щедрий подарунок. Тепер мій чоловік буде терпіти мене,^c бо я народила йому шестеро синів».^d Тому вона назвала сина Завулоном*.^e **21** А після того в неї народилась дочка, яку вона назвала Діною.^e

22 Потім Бог згадав про Рахіль, він вислухав її та зробив так, що вона завагітніла*.^ж **23** Тож вона завагітніла і після того, як народила сина, вигукнула: «Бог зняв з мене ганьбу!»^з **24** І вона дала йому ім'я Йосип*,^и сказавши: «Єгова додав мені ще одного сина».

25 Після того як Рахіль народила Йосипа, Яків сказав Лавану: «Відпусти мене до мого краю і до мого дому.»

30:18 *Або «плату наймита». [#]Озн. «він плата». **30:20** *Озн. «терпимість». **30:22** *Букв. «Бог вислухав її і відкрив її утробу». **30:24** *Скорочена форма імені Йосифія, що озн. «нехай Яг дасть (збільшить)».

РОЗД. 30

a Бг 29:30

б Бг 35:23
Бг 46:13
Бг 49:14
Пв 33:18

в Рг 4:11

г Бг 29:32

д Бг 35:23
Бг 46:15
Пс 127:3

е Бг 46:14
Бг 49:13
Пв 33:18

є Бг 34:1

ж Бг 29:31

з Лк 1:24, 25

и Бг 35:24
Бг 45:4
Пв 33:13
Дії 7:9

і Бг 28:15
Бг 31:13

Друга кол.

a Бг 31:41
Ос 12:12

б Бг 31:7

в Бг 31:38

г Бг 32:9, 10

д Ос 12:12

е Бг 31:7

є Бг 31:8

26 Дай мені моїх дружин і дітей, за яких я служив тобі, і я піду. Адже ти сам знаєш, як вірно я тобі служив».^a

27 На це Лаван сказав: «Якщо я знайшов ласку у твоїх очах, залишайся! Я бачу по знаках*, що завдяки тобі Єгова мене благословляє». **28** Він додав: «Назви плату—і я дам її тобі».^б **29** У відповідь Яків сказав: «Ти знаєш, що я вірно тобі служив і добре дбав про твоїх овець».^в **30** Коли я прийшов, ти мав небагато, а тепер твої череди збільшилися і стали численними. Відколи я тут, Єгова благословляє тебе. Але коли я робитиму щось для власного дому?»^г

31 Тоді Лаван запитав: «Що ж тобі дати?» Яків відповів: «Я не прошу нічого, тільки одне. Якщо ти погодишся, я і далі буду пасти й стерегти твою отару.»^а **32** Сьогодні я отягну ціле твоє стадо. Ти забереш з нього всіх плямистих та рябих овець, всіх темно-коричневих молодих баранів, а також всіх рябих і плямистих кіз. Якщо такі вівці, барани й кози будуть народжуватися згодом, вони стануть моєю платою.^б **33** У майбутньому, коли ти прийдеш подивитися на мою плату, то переконаєшся у моїй праведності*. Якщо знайдеш у моїх отарах якийсь інших кіз, крім плямистих чи рябих, або інших баранів, крім темно-коричневих, значить, я вкрав їх».

34 На це Лаван сказав: «Добре! Хай так і буде».^в

35 Отже, того дня він відібрав усіх смугастих і рябих козлів, плямистих і рябих кіз, а також усіх темно-коричневих моло-

30:27 *Або «бачу докази того». **30:33** *Або «чесності».

дих баранів – усіх тварин, що мали хоча б маленькі білі плями, – і віддав їх своїм синам. **36** Після того він відігнав це стадо на відстань трьох днів ходи від Якова, а Яків залишився з рештою Лаванових отар.

37 Потім Яків узяв свіжозрізані палиці зі стираксових, мигдалевих та платанових дерев і в деяких місцях пообдирав кору так, що було видно білу деревину. **38** Він поклав ті палиці в жолоби й напувалки, з яких отари пили воду, щоб вони бачили їх, коли будуть приходити до водопою й паруватися.

39 Отже, отари парувалися перед палицями і народжували смугастих, плямистих та рябих ягнят і козенят. **40** Тоді Яків відділяв молодих баранів, а решту тварин з Лаванових отар ставив передом до смугастих і темно-коричневих тварин. І він тримав свої отари окремо, щоб вони не змішувалися з отарами Лавана. **41** Щоразу, коли парувалися здорові тварини, Яків клав у жолоби палиці, щоб тварини парувались перед ними. **42** А коли приходили кволі, він палиць не клав. Тож усі кволі тварини діставалися Лаванові, а здорові – Якову.^a

43 І Яків дуже розбагатів. Він набув великі отари овець і кіз, багато верблюдів та ослів, а також слуг і служниць.^b

31 Через деякий час Яків почув, як Лаванові сини говорили: «Яків забрав у нашого батька все і нажив своє багатство за його рахунок».^a **2** Також коли Яків бачив Лавана, то помічав, що той ставиться до нього вже не так, як раніше.^c **3** Тоді Єгова сказав Якову: «Повертайся до

РОЗД. 30

a Бг 31:9

b Бг 32:5
Бг 36:6, 7

РОЗД. 31

в Бг 30:33

г Бг 30:27

Друга кол.

a Бг 28:15
Бг 32:9
Бг 35:27

b Бг 30:27

в Бг 48:15

г Бг 30:29, 30

д Бг 30:32

e Бг 30:39

e Бг 29:25
Бг 31:39ж Бг 12:8, 9
Бг 35:15

з Бг 28:18, 22

и Бг 35:14
Бг 37:1

краю своїх батьків, до своєї рідні,^a а я і далі буду з тобою».

4 І Яків послав за Рахїллю та Лією, щоб ті прийшли в поле, де він пас отару. **5** Він сказав їм:

«Я бачу, що ваш батько ставиться до мене вже не так, як колись.^b Але Бог мого батька завжди зі мною.^c **6** Ви самі добре знаєте, що я служив вашому батькові з усіх сил,^г **7** але він намагався обманути мене і 10 разів змінював мою плату. Та Бог не дав йому скривдити мене. **8** Коли ваш батько говорив: “Твоєю платою будуть плямисті тварини”, то в отарі народжувались тільки плямисті. А коли казав: “Твоєю платою будуть смугасті”, в отарі народжувались лише смугасті.^d

9 Тож Бог робив так, що тварини з отари вашого батька ставали моїми. **10** Одного разу, коли тварини парувались, я, звівши очі, побачив у сні, що козли, які спарювалися з козами, були смугасті, плямисті та рябі.^e **11** Тоді ангел правдивого Бога покликав мене у сні: “Якове!” І я відповів: “Я тут”. **12** Далі він сказав: “Поглянь, будь ласка: всі козли, які спарюються з козами, – смугасті, плямисті та рябі, бо я бачив, як Лаван поведився з тобою.^f **13** Я – правдивий Бог, який з'явився тобі в Бетелі,^ж де ти присвятив* мені пам'ятник і склав обітницю.^з Вставай і йди з цієї землі до краю, де ти народився”».^и

14 Тоді Рахіль і Лія сказали Якову: «Хіба ми ще маємо якийсь спадок у домі нашого батька? **15** Хіба ми не стали для нього чужинками? Він

31:13 * Букв. «помазав».

же нас продав і тепер живе на гроші, які за нас отримав.^а **16** Усе багатство, яке Бог забрав у нашого батька, належить нам і нашим дітям.^б Отже, роби все, що Бог наказав тобі!».^в

17 Тож Яків встав, посадив на верблюрів своїх жінок та дітей^г **18** і вирушив зі всім своїм майном та отарою,^д що набув у Падд'ан-Арамі, до свого батька Ісака у ханаанський край.^е

19 Коли Лаван, батько Рахіль, пішов стригти овець, вона вкрала його статуї терафімів*.^е **20** Яків же перехитрив арамейця Лавана: не сказав, що йде від нього, **21** а швидко зібрав свою сім'ю і все своє майно та й втік. І, перейшовши Ріку*,^ж він попрямував у гористий край Гілеад.^з **22** Через три дні Лаван дізнався, що Яків утік. **23** Тож Лаван взяв своїх братів*, погнався за ним і через сім днів догнав його в гористому краю Гілеад. **24** Вночі Бог з'явився арамейцю^и Лавану уві сні^и та сказав: «Зважай на те, що ти говориш Якову, чи то добре, чи погане*».^к

25 Яків розбив свій намет у гористому краю Гілеад, і Лаван отаборився зі своїми братами в цьому ж краю. Тоді Лаван наблизився до Якова. **26** І Лаван сказав Якову: «Що ти зробив? Чому перехитрив мене і забрав моїх дочок, немов захоплених у бою полонянок? **27** Чому нічого не сказав, а втік таємно, перехитривши мене? Я б віді-

31:19 *Або «домашніх божків; ідолів». 31:21 *Тобто Євфрат. 31:23 *Або «родичів». 31:24 *Букв. «пильний за собою, щоб ти не говорив з Яковом від доброго до поганого».

РОЗД. 31

а Бт 31:41
Ос 12:12

б Бт 31:1

в Бт 31:3

г Бт 33:13

д Бт 30:42, 43

е Бт 35:27

є Бт 31:14
Бт 35:2
ІсН 24:2

ж Бт 15:18

з Чс 32:1

и Бт 25:20
Ос 12:12

і Бт 20:3

к Пс 105:15

Друга кол.

а Бт 31:24

б Бт 31:19
Бт 35:2

в Бт 46:18, 25

г Лв 15:19

д Бт 31:19

слав тебе з веселощами й піснями, під гру бубнів та арф. **28** А так ти навіть не дав мені поцілувати моїх внуків* і дочок. Як же немудро ти зробив! **29** Я міг би усіх вас покарати, але Бог вашого батька сказав мені минулої ночі: «Зважай на те, що ти говоритимеш Якову, чи то добре, чи погане».^а **30** Я розумію, ти пішов, бо сильно загужив за домою свого батька, але для чого ти вкрив моїх богів?»^б

31 Яків відповів Лавану: «Я просто боявся. Я подумав, що ти відбереш у мене своїх дочок. **32** У кого знайдеш своїх богів, той помре. Можеш передивитися всі мої речі на очах у наших братів і, якщо знайдеш щось своє, забирай». Яків же не знав, що тих божків украла Рахіль. **33** Отже, Лаван оглянув намет Якова, Лії та двох служниць,^в але нічого не знайшов. Вийшовши з Ліїного намету, він зайшов у намет Рахілі. **34** А Рахіль поклала статуї терафімів у кошик, який возила при своєму сідлі на верблюді, і сіла на нього. Тож Лаван обшукав цілий намет, але теж нічого не знайшов. **35** Тоді вона сказала батькові: «Не гнівайся, мій пане, але я не можу встати перед тобою, бо в мене зараз те, що буває в жінок».^г Лаван же, старанно все обшукавши, так і не знайшов статуї терафімів.^д

36 Яків розгнівався і почав дорікати Лавану. Він сказав: «Чим я перед тобою завинив і за який гріх ти погнався за мною? **37** Ти передивився всі мої речі і хіба знайшов щось своє? Якщо знайшов, то поклади перед братами моїми

31:28 *Букв. «синів».

і перед братами твоїми, нехай вони нас розсудять. **38** Я прожив у тебе 20 років. Твої вівці і кози народжували і ніколи не скидали,^а а баранів твоєї отари я ніколи не їв. **39** Коли якийсь тварину розривали звірі,^б я не ніс її до тебе, а сам повертав втрачене. І, якщо тварину крали, – чи вдень, чи вночі, – ти вимагав відшкодувати втрату. **40** Вдень мене мучила спека, а вночі – холод, від мене часто втік сон.^в **41** І так було всі 20 років, які я провів у твоєму домі. За двох твоїх дочок я прослужив 14 років, а за отару – 6. І за цей час ти 10 разів міняв мою плату.^г **42** Якби зі мною не був Бог мого батька,^д Бог Авраама, Бог, перед яким Ісаак має страх*,^е ти б відіслав мене з порожніми руками. Але Бог побачив мої страждання та важку працю і тому докорив тобі минулої ночі».^є

43 У відповідь Лаван сказав Якову: «Це ж мої дочки, і внуки мої, і отара моя, та й усе, що ти бачиш, належить мені і моїм дочкам. Як я можу сьогодні зробити щось погане їм чи їхнім дітям? **44** Тож укладімо угоду, яка буде для нас свідком». **45** І Яків узяв камінь та поставив його як пам'ятник.^ж **46** Після того Яків сказав своїм братам: «Назбирайте каміння». І вони назбирали каміння, зробили з нього насип і їли на ньому. **47** Лаван назвав той насип Егар-Сагадута*, а Яків назвав його Галеєд*».

48 Тоді Лаван сказав: «Сьогодні цей насип став для нас свідком». Тому його назвали

31:42 *Букв. «страх Ісаака». **31:47** *Арам. вислів, який озн. «насип-свідок». ^вЄвр. вислів, який озн. «насип-свідок».

РОЗД. 31

а Бг 30:27

б 1См 17:34

в Бг 47:9

г Бг 31:7

д Бг 28:13
Бг 31:29

е Бг 31:53

є Бг 31:24

ж Бг 28:18

Друга кол.

а Бг 31:22, 23

б Бг 31:44, 45

в Бг 17:1, 7

г Бг 31:42

д Бг 31:28

е Бг 24:59, 60

є Бг 27:43
Бг 28:2

РОЗД. 32

ж Бг 27:39

Бг 36:8

Пв 2:5

ІсН 24:4

з Бг 25:30

и Бг 31:41

Галеєд,^а **49** а також Вартова башта*, бо Лаван сказав: «Нехай Єгова буде нашим вартовим, коли ми будемо далеко один від одного. **50** Якщо ти будеш кривдити моїх дочок і якщо візьмеш собі ще інших дружин, то пам'ятай: навіть коли цього не побачить людина, то побачить Бог, наш свідок!» **51** Потім він додав: «Ось насип і пам'ятник, що я поставив на знак угоди між мною і тобою. **52** Цей насип і пам'ятник є свідками,^б що я не перейду насипу, аби скривдити тебе, і ти не перейдеш ні його, ні пам'ятника, аби скривдити мене. **53** Тож нехай Бог Авраама^в і Бог Нахора, Бог їхнього батька, буде нашим суддею». Яків же поклявся Богом, перед яким його батько Ісаак має страх*.^г

54 Потім Яків приніс на горі жертву і запросив своїх братів їсти з ним хліб. Поївши, вони заночували на тій горі. **55** А рано-вранці Лаван встав, поцілував своїх внуків*^д і дочок, поблагословив їх^е і повернувся додому.^є

32 Тож Яків пішов далі і по дорозі зустрів Божих ангелів. **2** Побачивши їх, він вигукнув: «Це табір Бога!» – і назвав це місце Маханайм*.

3 Потім Яків вислав посланців до свого брата Ісава в землю Сеїр,^ж в едомський^з край*,

4 і наказав їм: «Передайте моєму панові Ісаву такі слова: “Ось що сказав Яків, твій слуга: «Досі я жив* у Лавана і за весь цей довгий час” **5** набув

31:49 *Або «Міцпа», євр. слово, що озн. «вартова башта; спостережний пункт».

31:53 *Букв. «страхом його батька Ісака». **31:55** *Букв. «синів». **32:2** *Озн. «два табори». **32:3** *Букв. «поле». **32:4** *Або «жив як чужинець».

биків, ослів, овець, а також слуг і служниць.^а Тепер я хочу знайти ласку в очах мого пана і тому передаю тобі ці слова»»).

6 Через якийсь час посланці повернулись до Якова і сказали: «Ми бачилися з твоїм братом Ісавом, і зараз він іде тобі назустріч, а з ним 400 чоловіків».^б **7** Почувши це, Яків дуже злякався і стривожився.^в Тож він розділив людей, які були з ним, а також отари, велику худобу та верблюдів на два табори **8** і сказав: «Якщо Ісав нападе на один табір, то другий зможе врятуватися».

9 Після того Яків сказав: «О Єгово, Боже мого батька Авраама, Боже мого батька Ісака! Ти говорив мені: «Повертайся до краю своїх батьків та до своєї рідні, і я буду тебе благословляти».^г **10** Я негідний всієї відданої любові та всієї вірності, яку ти виявляєш до свого слуги,^д бо я перейшов Йордан лише з однією палицею, а тепер у мене аж два табори.^е **11** Благаю, врятуй мене^в від руки мого брата Ісава, бо я боюся, що він нападе на мене^ж і на матерів з дітьми. **12** Ти ж обіцяв: «Я неодмінно благословляти тебе, і зроблю твоє потомство* таким численним, як морський пісок, який неможливо порахувати»».^з

13 І Яків заночував там. Потім з усього, що в нього було, він взяв на подарунок для свого брата Ісава^а **14** 200 кіз, 20 козлів, 200 овець, 20 баранів, **15** 30 верблюдиць з верблюднятами, 40 корів, 10 биків, 20 ослиць і 10 ослів.^б

32:12 * Букв. «насіння».

РОЗД. 32

а Бт 30:43
Бт 33:11

б Бт 33:1,2

в Бт 27:41
Бт 32:11

г Бт 31:3, 13

д Бт 28:15
Пс 100:5

е Бт 28:10
Бт 30:43
Бт 32:7

є Пс 34:4

ж Бт 27:41

з Бт 28:14
Бт 46:2,3
Вх 1:7
Вх 32:13
Дії 7:17

и Бт 33:10

і Бт 30:43

Друга кол.

а Бт 33:8

б Бт 43:11
1См 25:18

в Бт 29:30
Рт 4:11

г Бт 30:3,9

д Пв 3:16
Існ 12:2
Сд 11:13

е Ос 12:3

є Бт 32:31, 32

ж Ос 12:4

16 Тоді він розділив тих тварин на стада і дав своїм слугам, кажучи: «Йдіть переді мною і перейдіть потік. Постійно тримайте стада на віддалі одне від одного». **17** Він наказав першому слугі: «Якщо тебе по дорозі зустріне мій брат Ісав і запитає: «Чий ти слуга, куди ідеш і чие це стадо?» — **18** то скажеш йому: «Твого слуги Якова. Це подарунок, який він послав моему панові Ісаву».^а А сам він іде позаду»». **19** І другому слугі, і третьому, і всім іншим, хто вів стада, Яків наказав: «Коли зустрінете Ісава, говоріть йому те саме. **20** Кажіть йому: «Твій слуга Яків іде за нами»». Бо Яків думав собі: «Якщо я спочатку задобрю його подарунком,^б то, може, при зустрічі він буде привітний зі мною». **21** Отже, всі слуги з дарами перейшли потік, а сам він залишився на ніч у таборі.

22 Тієї ночі він встав і, взявши двох дружин,^в двох служниць^г та 11 синів, перейшов убрід Яббók.^д **23** Він препровадив через потік* їх, а також усе своє майно.

24 А коли Яків залишився сам, з'явився якийсь чоловік і почав боротися з ним. І боролись вони аж до світанку.^е **25** Побачивши, що Якова не вдалося перемогти, чоловік, борючись з ним, доторкнувся до суглоба його стегна, і суглоб вивихнувся.^є **26** Тоді чоловік сказав: «Відпусти мене, бо вже світає». Та Яків відповів: «Не відпущу, поки не поблагословиш мене».^ж **27** Чоловік запитав: «Як тебе звати?» Той відповів: «Яків».

32:23 * Або «річкову долину; ваді». Див. глосарій.

28 І чоловік сказав: «Відтепер твоє ім'я буде не Яків, а Ізраїль*,^a бо ти боровся з Богом^b і з людьми та переміг». **29** А Яків попросив: «Скажи мені, будь ласка, своє ім'я». У відповідь той сказав: «Для чого тобі моє ім'я?»^a — і поблагословив його. **30** Яків назвав це місце Пені́л*,^r бо сказав: «Я бачив Бога лице в лице, але не втратив життя^d».^d

31 Коли Яків минав Пенуї́л*, уже світило сонце. Він кульгав, бо в нього було вивихнуте стегно.^e **32** Тож Ізраї́леві сини донині не їдять сухожилля*, що біля стегового суглоба, бо в цьому місці той чоловік доторкнувся до стегна Якова.

33 Згодом Яків глянув і побачив, що наближається Ісав, а з ним 400 чоловіків.^e Тож Яків сказав, щоб Лія, Рахіль та обидві служниці взяли своїх дітей.^ж **2** і щоб першими йшли служниці з дітьми,^з потім — Лія та її діти,^и а позаду — Рахіль та Йосип.^і **3** Сам же Яків пішов попереду і, наближаючись до свого брата, сім разів вклонився йому до землі.

4 А Ісав побіг йому назустріч, обійняв і поцілував його, і вони обоє розплакалися. **5** Потім Ісав, звівши очі, побачив жінок та дітей і запитав: «Хто це з тобою?» У відповідь Яків сказав: «Це діти, якими Бог поблагословив твого слугу».^к **6** Тоді підійшли служниці з дітьми і вклонились йому, **7** після того підійшла та вкло-

32:28 * Озн. «той, хто бореться з Богом (домагається чогось у Бога)» або «Бог бореться». **32:30** * Озн. «Боже лице». ^aАбо «душу». **32:31** *Або «Пені́л». **32:32** * Букв. «сухожилля стегового нерва».

РОЗД. 32
а Бг 35:10

б Ос 12:3

в Сд 13:17,18

г 1Цр 12:25

д Бг 16:7,13
Сд 6:22
Ів 1:18

е Бг 32:25

РОЗД. 33
є Бг 32:6

ж Бг 32:22

з Бг 30:7,12

и Бг 30:19

і Бг 30:22–24

к Бг 32:22
Пс 127:3

Друга кол.

а Бг 33:2

б Бг 32:16

в Бг 32:4,5

г Бг 36:6,7

д Бг 32:11,20

е Бг 32:13–15

є Бг 30:43

ж Бг 31:17

з Бг 32:3

и ІсН 13:24,27
1Цр 7:46

нилася Лія з дітьми, а потім — Йосип і Рахіль.^a

8 Ісав же запитав: «Для чого ти вислав увесь той табір, який я зустрів?»^б — «Щоб знайти ласку в очах мого пана», — відповів Яків.^в **9** На це Ісав сказав: «Брате, я маю всього вдосталь.^г Залиш це собі». **10** Але Яків заперечив: «Ні, якщо я знайшов ласку у твоїх очах, прошу, прийми мій подарунок, який я приніс, щоб мати змогу побачити тебе. І я побачив твоє лице, немов побачив лице Боже, тому що ти прийняв мене привітно.^д **11** Прощу, візьми цей подарунок як благословення від мене,^е бо я знайшов ласку в Бога та маю всього вдосталь».^є І він впросив Ісава взяти подарунок.

12 Потім Ісав сказав: «Рухаймо в дорогу, я піду попереду». **13** Але Яків відповів: «Мій пане, ти ж знаєш, що зі мною діти, а вони малі й тендітні.»^ж Також у мене вівці й велика худоба з приплодом, і якщо я хоча б один день пожену їх надто швидко, то ціла отара загине. **14** Прощу тебе, мій пане, іди вперед, а я, твій слуга, піду повільніше, щоб не підганяти ні худоби, ні дітей. Я побачуся з моїм паном уже в Сеїрі».^з **15** Тоді Ісав сказав: «Залиш собі, будь ласка, кількох моїх людей». На це Яків відповів: «Для чого? Все, що я хочу, — це знайти ласку в очах мого пана». **16** Отже, того дня Ісав пішов назад до Сеїру. **17** А Яків вирушив до Суккот^а. Там він збудував собі дім і зробив загони для отари. Тому він і назвав це місце Суккот^б.

33:17 * Озн. «загін; укриття».

18 Прийшовши з Падд'ан-Араму,^а Яків щасливо добрався до міста Сихема,^б що в ханаанському краю,^в і отаборився біля того міста. 19 А ділянку поля, на якій стояв його намет, він купив за 100 кесітів* у синів Гамора, Сихемового батька.^г 20 Там він поставив жертвник і назвав його «Бог – Бог Ізраїля».^д

34 А Діна, дочка Лії, яку та народила Якову,^е не раз приходила до молодих жінок того краю^в і проводила з ними час*. 2 Її побачив Сихем, син хіввейнина^ж Гамора, провідника краю, і потім забрав та згвалтував її. 3 І він* дуже прив'язався до Діни, дочки Якова, закохався в цю дівчину і став запевняти її у своїй любові^з. 4 Зрештою Сихем сказав своєму батькові Гамору:^а «Візьми мені цю дівчину за дружину».

5 Яків почув, що Сихем згвалтував його дочку Діну, коли його сини пасли в полі отару. Тож він вирішив нікому нічого не розповідати, поки вони не повернуться. 6 Через якийсь час Гамор, Сихемів батько, прийшов до Якова, щоб з ним порозмовляти. 7 А сини Якова, почувши про все, відразу повернулися з поля. Те, що сталося, сильно їх образило і розлютило, бо Сихем повівся негідно і стягнув ганьбу на Ізраїля, згвалтувавши дочку Якова.^в

8 Тож Гамор сказав: «Мій син Сихем дуже хоче бути з* вашою дочкою. Прошу, від-

33:19 *Грошова одиниця невідомої вартості. 34:1 *Або «щоб подивитись на них». 34:3 *Або «його душа». ^вБукв. «говорив до серця цієї молодої жінки». 34:8 *Або «душа мого сина Сихема прив'язана до».

РОЗД. 33

а Бт 25:20
Бт 28:6

б ІсН 24:1

в Бт 10:19
Бт 12:6

г ІсН 24:32
Дії 7:15, 16

д Бт 35:1, 7

РОЗД. 34

е Бт 30:19, 21
Бт 46:15

ж Бт 26:34, 35
Бт 27:46

з Пв 7:1
1Хр 1:13–15

а Бт 33:18, 19

и 2См 13:22
Єв 13:4

Друга кол.

а Бт 24:2, 3

б Бт 24:53
Ос 3:2

в Бт 17:9, 12

г Бт 17:10

д Бт 33:18, 19

е Бт 34:2

ж Бт 34:15

з 3х 8:16

дайте Діну йому за дружину. 9 Порідніться* з нами. Дайте нам своїх дочок, а собі візьміть наших.^а 10 Перед вами весь наш край. Залишайтеся з нами і живіть тут, ведіть торгівлю та набувайте майно». 11 Тоді Сихем звернувся до батька і братів дівчини: «Виявіть мені ласку. Я дам вам усе, що скажете. 12 Хочете, прощіть за неї дуже великий викуп та будь-який дар.^б Я готовий дати все, чого забажаєте, тільки дозвольте одружитися з нею».

13 А сини Якова вирішили обманути Сихема та його батька Гамора за те, що Сихем згвалтував їхню сестру Діну. 14 Вони сказали: «Ми не можемо цього зробити, не можемо дати нашу сестру чоловікові, який необрізаний*.^в Це для нас ганьба. 15 Ми дамо її лише за умови, що ви станете такими, як ми, і обріжете всіх ваших чоловіків.^г 16 Тоді ми дамо вам своїх дочок, а ваших візьмемо собі; ми будемо жити разом і станемо одним народом. 17 Якщо ж ви не послухаетесь і не обріжетеся, ми заберемо свою дочку та й підемо».

18 Це сподобалося Гамору^д та його сину Сихему,^е 19 і молодий чоловік, не зволікаючи, зробив те, що вони просили,^в бо йому дуже подобалась дочка Якова. А Сихем був найшанованішим у цілому домі свого батька.

20 Тож Гамор і його син Сихем пішли до міської брами і сказали чоловікам свого міста:^ж 21 «Ці люди хочуть жити в мирі з нами.

34:9 *Або «укладіть шлюбні союзи». 34:14 *Букв. «який має країну плоть».

Нехай залишаються в нашому краю і ведуть торгівлю; землі вистачить для всіх. Ми будемо одружуватися з їхніми дочками, а вони – з нашими.^а

22 Але вони погодяться жити з нами і стати з нами одним народом лише за однієї умови: всі наші чоловіки мають бути обрізані, як і вони.^б

23 Хіба ж тоді все їхнє майно, все багатство і вся худоба не перейдуть до нас? Тож погодьмося на їхні слова, щоб вони жили з нами». **24** Тоді всі, хто збирався біля міської брами, послуhalися Гамбра та його сина Сихема, і всі чоловіки – всі, хто збирався біля брами, – обрізалися.

25 А на третій день, коли вони відчували сильний біль, два сини Якова, Симеон і Левій, Дініні брати,^в взяли мечі і, ввійшовши в місто, мешканці якого нічого не підозрювали, повбивали всіх чоловіків.^г

26 Вони вбили мечем Гамбра та його сина Сихема, а тоді забрали Діну з Сихемового дому і пішли. **27** Після того як були вбиті всі чоловіки того міста, інші сини Якова прийшли і пограбували місто за те, що Сихем згвалтував їхню сестру.^д **28** Вони забрали їхню велику і дрібну худобу, ослів і все, що було в місті та на полі. **29** Також вони пограбували їхні дома, забрали все їхнє майно, а їхніх дружин і малих дітей взяли в полон.

30 Після того Яків сказав Симеону й Левію:^е «Ви стягнули на мене велике лихо*. Тепер мешканці цього краю – ханаанці та періззеїни – зне-

34:30 *Або «прирекли мене на вигнання».

РОЗД. 34

а Бг 34:8,9

б Бг 17:11

в Бг 46:15

г Бг 49:5–7

д Бг 34:2

е Бг 49:5

Друга кол.

РОЗД. 35

а Бг 28:19

Бг 31:13

б Бг 27:42–44

в Бг 31:19

Пв 5:7

Існ 23:7

1Кр 10:14

г Бг 28:13,15

Бг 31:42

д Бг 28:19

е Бг 28:20–22

є Бг 24:59

навидять мене. Вони точно зберуться, нападуть на мене та на мій дім і всіх повбивають, бо нас небагато». **31** А брати у відповідь сказали: «Невже з нашою сестрою мають поводитись як з повією?»

35 Потім Бог сказав Якову: «Збирайся та йди в Бетель.^а Оселись там і постав жертovníк правдovому Богу, який з'явився тобі, коли ти втікав від свого брата Ісава».^б

2 Тоді Яків сказав своїм домашнім та всім, хто був з ним: «Позбудьтеся чужих богів, яких маєте,^в очистьтеся і змініть свій одяг. **3** Збираймося і ходімо в Бетель. Там я поставлю жертovníк правдovому Богу, який вислухав мене в час мого лиха і був зі мною, хоч би куди* я йшов».^г **4** Тож вони віддали Якову всіх чужих богів і сережки, які познімали з вух, а він закопав* усе це під великим деревом, що росло біля Сихема.

5 Поки вони були в дорозі, Бог навів страх на мешканців довколишніх міст, тому вони не гналися за синами Якова. **6** Зрештою Яків і всі, хто був з ним, прийшли в Луз,^д тобто в Бетель, що в ханаанському краю. **7** Там він побудував жертovníк і назвав це місце Ель-Бетель*, бо саме там, коли він утікав від брата, йому з'явився правдивий Бог.^е **8** Через деякий час померла Девора,^є годувальниця Ревеки, і її поховали під дубом біля півніжжя пагорба, на якому стояв Бетель. Тому Яків назвав це місце Аллон-Бахут*.

35:3 *Або «у дорозі, якою». **35:4** *Або «заховав». **35:7** *Озн. «Бог Бетеля». **35:8** *Озн. «дуб плачу».

9 Бог ще раз з'явився Якову, коли той повертався з Падд́ан-Ара́му, і поблагословив його. 10 Бог сказав йому: «Тебе звати Яків,^a але тепер твоє ім'я буде не Яків, а Ізраїль», – і назвав його Ізраїлем.^b 11 Далі Бог сказав: «Я – Бог Всемогутній.^b Народжуй дітей і розмножуйся. Ти станеш батьком народів, багатьох народів,^c і від тебе будуть походити* царі.^d 12 А край, який я дав Аврааму та Ісаку, я дам тобі, а також твоєму потомству*».^e 13 Тоді Бог пішов від нього з того місця, де з ним говорив.

14 Тож Яків поставив там кам'яний пам'ятник і вилив на нього виливну жертву та олію.^c 15 Після того Яків знову назвав місце, де Бог розмовляв з ним, Бетель.^ж

16 Потім вони вирушили з Бетеля, і в дорозі, на певній відстані від Ефрата, Рахілі настав час родити; пологи були дуже важкі. 17 Під час пологів повитуха сказала Рахілі, яка сильно мучилася: «Не бійся, в тебе буде ще один син».^з 18 Та Рахіль вже була при смерті. І, коли життя покидало її*, вона назвала сина Бен-Оні^и, а батько дав йому ім'я Веніамін^л. 19 Тож Рахіль померла, і її поховали по дорозі до Ефрата, тобто Віфлеєма.^л 20 Яків поставив на її могилі стовп. І цей стовп стоїть на могилі Рахілі аж досі.

21 Після того Ізраїль пішов далі і розбив намет за вежею Едер. 22 Одного разу, коли Ізраїль перебував у тому краю,

35:11 *Букв. «з твоїх стегон вийдуть». 35:12 *Букв. «насінню». 35:18 *Або «її душа виходила». ^жОзн. «син моєї жалоби». ^лОзн. «син правої руки».

РОЗД. 35

а Бт 25:26
Бт 27:36
б Бт 32:28
в Бт 17:1
Вх 6:3
Об 15:3
г Бт 48:3,4
д Бт 17:5,6
Ів 12:13
е Бт 15:18
Пв 34:4
є Бт 28:18
ж Бт 28:19
з Бт 30:22–24
и Бт 46:21
Бт 49:27
Пв 33:12
і Бт 48:7
Мих 5:2
Мт 2:6

Друга кол.

а Бт 49:3,4
1Хр 5:1
б Бт 49:3
в Бт 31:17,18
г Бт 15:13
Єв 11:9
д Бт 25:20,26
е Бт 49:30,31

РОЗД. 36

є Бт 25:30
Єз 25:12,13
Рм 9:13
ж Бт 36:10
з Бт 26:34
и Бт 36:18
і Бт 36:17
к Бт 25:13
Бт 28:9
л 1Хр 1:35
м Бт 33:9

Рувім пішов і ліг з Білгою, наложницею свого батька. А Ізраїль дізнався про це.^a

Отже, Яків мав 12 синів. 23 Сини Лії, яких вона народила Якову: первісток Рувім,^б після нього Симеон, Левій, Юда, Іссахар і Завулон. 24 Сини Рахілі: Йосип та Веніамін. 25 Сини Білги, служниці Рахілі: Дан і Нефталім. 26 Сини Зілли, Лійної служниці: Гад і Асир. Всі ці сини народились Якову в Падд́ан-Ара́мі.

27 Зрештою Яків прийшов до свого батька Ісака в Мамре,^в що коло Кір'ят-Арби, тобто Хеврона, де Авраам та Ісак жили як чужинці.^г 28 Ісак прожив 180 років.^г 29 У глибокій старості та задоволений життям* Ісак помер і приєднався до свого народу^ж. Його сини, Ісав та Яків, поховали його.^є

36 Ось історія життя Ісава, тобто Едома.^є

2 Ісав узвв собі за дружин ханаанських дочок: Аду,^ж дочку хетянина^з Елона, Оголіваму,^и дочку Ани, внучку хіввеянина Цівеона, 3 і Басмат,^л Ізмаїлову дочку, сестру Невайота.^к

4 Ада народила Ісаву Еліфаза, Басмат – Реуїла,

5 а Оголіваму – Єуша, Ялама і Корей.^л

Ці сини народилися в Ісаву в ханаанському краю. 6 Після того Ісав узвв своїх дружин, синів, дочок, всіх*, хто був у його домі, а також свої отари, всіх інших тварин і все багатство,^м яке набув у ханаанському краю, і пішов від свого брата Якова до ін-

35:29 *Букв. «старий і насичений днями». ^жЦе поетичний вислів, яким описували смерть. 36:6 *Або «всі душі».

шого краю,^а **7** бо вони нажили стільки майна, що вже не могли перебувати разом, і через їхні великі череди їм обом не вистачало землі в краю, де вони жили*. **8** Тож Ісав оселився в гористому краю Сеїр.^б Інше ім'я Ісава – Едóm.^в

9 Це історія життя Ісава, батька едомлян, які живуть у гористому краю Сеїр.^г

10 Ісавових синів звали так: Еліфáз, син Ісавової дружини Ади, та Реуїл, син Ісавової дружини Басмáт.^д

11 Сини Еліфáза: Темán,^е

Омáр, Цефó, Гатáм і Кенáз.^є

12 Наложницею Еліфáза, Ісавового сина, стала Тімна. Вона народила Еліфáзу Амаліка.* Це сини* Ади, дружини Ісава.

13 Сини Реуїла: Нахát, Зерáх, Шáмма та Мізза. Це сини* Басмáт,^ж дружини Ісава.

14 Ось сини, яких Ісаву народила його дружина Оголівáма, дочка Ани, внучка Цівебна: Еуш, Ялám і Корéй.

15 Ось голови племен, нащадки Ісава.^з Сини Ісавового первістка Еліфáза: голова племені Темán, голова племені Омáр, голова племені Цефó, голова племені Кенáз,^и **16** голова племені Корéй, голова племені Гатáм, голова племені Амалік. Ці нащадки Еліфáза* є головами племен в едómському краю, синами* Ади.

17 Ось сини Ісавового сина Реуїла: голова племені Нахát, голова племені Зерáх, голова племені Шáмма, голова племені Мізза. Ці нащадки Реуїла є головами племен в едómському

РОЗД. 36

а Бт 27:39
Бт 32:3

б Бт 14:6
Пв 2:5

в Бт 25:30

г Пв 2:12

д 1Хр 1:35

е Бт 36:34

є Бт 36:40, 42
1Хр 1:36

ж Вх 17:8
Чс 13:29
Чс 24:20
Пв 25:19
1См 15:8
1См 30:1

з Бт 26:34

и Вх 15:15

і 1Хр 1:53, 54

к 1Хр 1:36

Друга кол.

а Чс 20:23
1Цр 9:26

б Бт 25:30
Бт 32:3

в Бт 14:6
Пв 2:12, 22

г 1Хр 1:40

д 1Хр 1:38

е 1Хр 1:39

є Бт 36:2

ж 1Хр 1:41

з 1Хр 1:42

и 1Хр 1:38

і Чс 20:14

му краю,^а синами* Басмáт, дружини Ісава.

18 А це сини Ісавової дружини Оголівáми: голова племені Еуш, голова племені Ялám, голова племені Корéй. Вони – голови племен, нащадки Ісавової дружини Оголівáми, дочки Ани.

19 Це сини Ісава, тобто Едóма,^б та їхні нащадки, голови племен.

20 Ось сини хорянина Сеїра, мешканці того краю:^в Лотán, Шовáл, Цівебн, Ана,^г **21** Дішóн, Ецéр і Дішán.^д Ці сини Сеїра є головами хорянських племен в едómському краю.

22 Сини Лотána: Хóрі та Гемám; Лотán мав сестру Тімну.^е

23 Сини Шовála: Алвán, Манахát, Евáл, Шефó та Онám.

24 Сини Цівебна:^є Аїя та Ана. Це той самий Ана, який знайшов у пустелі гарячі джерела, коли пас ослів свого батька Цівебна.

25 Діти Ани: Дішóн та Оголівáма, дочка Ани.

26 Сини Дішóна: Хемдán, Ешбán, Їтрán і Керán.*

27 Сини Ецэра: Білгán, Заавán та Акán.

28 Сини Дішána: Уц та Арán.^ж

29 Ось голови хорянських племен: голова племені Лотán, голова племені Шовáл, голова племені Цівебн, голова племені Ана, **30** голова племені Дішóн, голова племені Ецéр і голова племені Дішán.^з Це голови хорянських племен у сеїрському краю, згадані поіменно.

31 А ось царі, які правила в едómському краю до того,

36:7 *Або «жили як чужинці». 36:12, 13 *Або «внуки». 36:16, 17 *Або «внуками».

як з'явився перший цар в ізраїльтян*.^а **32** В Едóмі правив Бéла, Беóрів син, а місто, в якому він царював, називалося Дінга́ва. **33** Коли Бéла помер, замість нього царем став Йо́ва́в, син Зера́ха з Бо́цри. **34** Коли помер Йо́ва́в, замість нього царем став Хуша́м з краю теманян. **35** Коли помер Хуша́м, замість нього царем став Гада́д, Беда́дів син, який переміг мідіянітян^б у моавському краю*, а місто, в якому він царював, називалося Аві́т. **36** Коли помер Гада́д, замість нього царем став Са́мла з Масре́ки. **37** Коли помер Са́мла, замість нього царем став Шау́л з Рехово́та, що біля Ріки. **38** Коли помер Шау́л, замість нього царем став Ваа́л-Хана́н, син Ахбо́ра. **39** Коли помер Ваа́л-Хана́н, син Ахбо́ра, замість нього царем став Гада́р, а місто, в якому він царював, називалося Па́у. Йо́го дружиною була Меґетаве́ль, дочка Матре́д, внучка Мезага́ва*.

40 Отже, це імена Ісавових нащадків, голів племен за їхніми родинами, за місцевостями, в яких вони жили, та за їхніми іменами: голова племені Тімна, голова племені А́лва, голова племені Е́тет,^в **41** голова племені Оґоліва́ма, голова племені Ё́ла, голова племені Пінóн, **42** голова племені Кена́з, голова племені Теман, голова племені Мівца́р, **43** голова племені Маґді́л та голова племені Іра́м. Ці нащадки Едо́ма є головами племен за місцями їхнього проживання в краю, де вони оселились.^г Це нащадки Ісава, батька едомлян.^д

36:31 * Букв. «синів Ізраїля». **36:35** * Букв. «полі». **36:39** * Або «Мезага́в».

РОЗД. 36

а Пв 17:14, 15
1См 10:19
1Хр 1:43–50

б Бт 25:1, 2
Вх 2:15
Чс 31:2

в 1Хр 1:51–54

г Пв 2:5

д Бт 25:30
Бт 36:8

Друга кол.

РОЗД. 37

а Бт 23:3, 4
Бт 28:1, 4
Єв 11:8, 9

б Бт 30:25
Бт 46:19

в Бт 47:3

г Бт 35:25

д Бт 35:26

е 1Хр 2:1, 2

є Бт 37:19

ж Бт 42:6, 9

з Бт 45:8
Бт 49:26

и Бт 44:14
Бт 45:9

37 Яків залишився в ха-наїнському краю, де його батько жив як чужинець.^а

2 Ось історія життя Якова.

Коли Йо́сипу^б було 17 років, він пас овець^в разом із синами Білґи^г і Зілли,^д дружин свого батька. І Йо́сип розповів батькові, як погано поводяться його брати. **3** Йо́сип народився, коли Ізраїль був уже старий, тому батько любив його більше від усіх інших синів^е і наказав, щоб для нього зробили особливий одяг*.

4 Брати, побачивши, що батько любить Йо́сипа більше, ніж їх, зненавиділи брата і не могли говорити з ним спокійно.

5 Через деякий час Йо́сипу приснився сон. Він розповів про нього братам,^в але ті ще більше зненавиділи його.

6 Він сказав їм: «Послухайте, будь ласка, що мені приснилось: **7** ми в'язали на полі снопи, і ось мій сніп випрямився, а ваші стали довкола і вклонилися моєму».^ж **8** Тоді брати сказали: «Ти що, хочеш царювати над нами? Хочеш над нами панувати?»^з Тож, почувши про ті сни, брати стали ненавидіти його ще більше.

9 Потім йому знову приснився сон, про який він теж розповів братам: «Я бачив ще один сон: цього разу мені вклонялись сонце, місяць та 11 зір».^и **10** І Йо́сип розповів цей сон також батькові. Той же докорив йому, кажучи: «І що цей сон має означати? Невже ти думаєш, що всі ми — я, твоя мати і твої брати — справді прийдемо й низько вклонимось тобі?» **11** Йо́сипові слова викликали у

37:3 * Або «гарний довгий одяг».

братів сильну заздрість,^a а батько зберіг ті слова у своєму серці.

12 Якось брати пішли пассти отару свого батька в місці неподалік від Сихема.^b

13 Трохи згодом Ізраїль сказав Йосипу: «Здається, твої брати пасуть отару біля Сихема. Я хочу, щоб ти пішов до них». На це Йосип сказав: «Добре, я готовий». **14** Тоді батько сказав: «Прошу тебе, піди подивися, чи все добре у твоїх братів і як там отара, а потім повернешся і розкажеш». Тож він пішов з долини Хеврон^a до Сихема. **15** Через якийсь час Йосип, ідучи полем, зустрів чоловіка, і той запитав: «Що ти шукаєш?» — **16** «Я шукаю своїх братів, — відповів Йосип. — Скажи, будь ласка, може, ти знаєш, де вони пасуть отару?» **17** Чоловік сказав: «Вони пішли звідси. Я чув, як вони говорили між собою: “Ходімо в Дотан”». Тож Йосип пішов за ними і знайшов їх у Дотані.

18 Брати побачили Йосипа ще здалека і, перш ніж він підійшов до них, почали змовлятися, щоб його вбити. **19** Вони казали один одному: «Дивіться, он іде той сновидець!» **20** Убиймо його та киньмо в яму для води, а самі скажемо, що його роздер дикий звір. Тоді побачимо, чи сповняться його сни». **21** Почувши це, Рувім^a спробував урятувати Йосипа. Він сказав: «Не вбиваймо його*! — **22** і додав: — Не проливайте крові.^e Вкниньте його в яму тут у пустелі, тільки не заподійте йому шкоди*».ж

37:21 *Або «не вражаймо його душі». 37:22 *Або «не кладіть на нього руки».

РОЗД. 37

a Дії 7:9

b Бг 33:18

в Бг 23:19
Бг 35:27

г Бг 37:5

д Бг 49:3

е Бг 9:5
Вх 20:13

є Бг 4:8,10
Бг 42:22

ж Бг 42:21

Друга кол.

a Бг 37:3

b Бг 25:12

в Бг 43:11

г Бг 4:8,10

д Дії 7:9

е Бг 25:1,2

є Бг 40:15
Бг 45:4
Пс 105:17

ж Бг 37:3

Він хотів врятувати його і повернути батькові.

23 Щойно Йосип підійшов до братів, вони здерли з нього одяг, особливий одяг, який він носив,^a **24** а його самого вкинули в яму. Вона в той час була порожня, без води.

25 Після того брати сіли їсти. Підвівши очі, вони побачили ізмаїлівців,^b які йшли з Гілеаду до Єгипту за караваном верблюдів, нав'ючених лабданумом^{*}, бальзамом та смолистою корою.^b **26** Тоді Юда сказав братам: «Яка нам користь з того, що вб'ємо брата і приховаємо його смерть*?» **27** Не кривдьмо його, а продаймо^a ізмаїльцям. Все-таки він наш брат, наша плоть і кров». І вони послухались його. **28** Тож, коли поблизу проходили мідіянські^e купці, брати витягли Йосипа з ями та продали ізмаїльцям за 20 срібняків,^e і ті забрали його до Єгипту.

29 Згодом Рувім підійшов до ями і побачив, що Йосипа немає. Тоді він роздер свій одяг **30** і, повернувшись до братів, вигукнув: «Хлопець зник! Що мені тепер робити?»

31 А брати зарізали козла, взяли Йосипів одяг і змочили його кров'ю. **32** Потім вони відіслали його особливий одяг батькові, передавши такі слова: «Ось що ми знайшли. Подивись, будь ласка, чи це не одяг твого сина».ж **33** Яків роздивився його і вигукнув: «Це одяг мого сина! На Йосипа напав лютий звір і точно розірвав його на шматки!» **34** Тоді Яків роздер свій одяг, підперезався мішковиною і багато

37:25 *Або «пахучою смолою». 37:26 *Бувк. «його кров».

днів оплакував Йосипа. **35** І всі сини та дочки намагались розрадити батька, але ніщо не могло його потішити. Він казав: «Оплакуючи свого сина, я зійду в могилу*!»^а — і не перестав плакати за ним.

36 А мідіянітяни, прийшовши в Єгипет, продали Йосипа Потіфáру, який служив придворним фараона і начальником охоронців.^б

38 Приблизно в той час Юда пішов від своїх братів і отаборився в місцевості, де жив адулламітянин, на ім'я Хіра. **2** Там Юда побачив дочку одного ханаанця,^в якого звали Шуа. Юда взяв її за дружину і мав з нею інтимні стосунки. **3** Вона завагітніла і народила сина, якому Юда дав ім'я Ер.^г **4** Завагітнівши знову, вона народила сина й дала йому ім'я Онán. **5** Потім вона народила ще одного сина і дала йому ім'я Шелáх. Цей син народився тоді, коли він* був в Ахзіві.^д

6 З часом Юда взяв для свого первістка Ёра дружину, на ім'я Тамара.^е **7** Але Ер, Юдин первісток, був негідний в очах Єгови, і Єгова заподіяв йому смерть. **8** Тоді Юда сказав Онáну: «Одружися з братовою вдовою*, виконай свій обов'язок і продовж рід свого брата».^е **9** Та Онán знав, що ця дитина не вважатиметься його нащадком,^ж і коли мав інтимні стосунки з Тамарою, то випускав своє сім'я на землю, щоб не продовжувати роду свого брата.^з **10** Це було злом в очах Єгови, то-

37:35 *Або «шебл», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій. **38:5** *Тобто Юда. **38:8** *Идется про левірат. Див. глосарій.

РОЗД. 37

а Бт 42:38
Бт 44:29
Пс 89:48
Ек 9:10
Ос 13:14
Дії 2:27
Об 20:13

б Бт 39:1
Бт 40:2,3

РОЗД. 38

в Бт 24:2,3
Бт 28:1

г Чс 26:19

д ІсН 19:29,31

е Мт 1:3

е Пв 25:5,6
Мт 22:24

ж Рт 4:6

з Пв 25:7,9

Друга кол.

а 1Хр 2:3

б Чс 26:19

в Бт 38:2

г Бт 38:1

д ІсН 15:10,12
Сд 14:1

е Пв 25:5

е Бт 38:11

ж Бт 41:42
1Цр 21:8

му Бог заподіяв смерть і йому.^а

11 Юда сказав своїй невістці Тамарі: «Залишайся вдовою і живи в домі свого батька, аж поки не підросне мій син Шелáх», бо думав собі: «Він теж може померти, як і його брати».^б Отже, Тамара пішла жити в дім свого батька.

12 Через деякий час померла Юдина дружина, дочка Шуа,^в і Юда був у жалобі. Коли дві жалоби закінчились, він зі своїм другом, адулламітянином Хірою,^г пішов у Тімну,^д де стригли його овець. **13** Тамарі сказали: «Твій свекор іде в Тімну стригти овець». **14** Як тільки вона почувала це, то зняла з себе вдовиний одяг, накинула покривало і, закривши обличчя, сіла біля входу до Енаїму, що по дорозі до Тімни. Тамара зробила це, бо бачила, що Шелáх уже підір, а її досі не дали йому за дружину.^е

15 Побачивши Тамару, Юда відразу прийняв її за повію, бо вона закрила своє обличчя. **16** Він звернув до неї з дороги і сказав: «Дозволь мені провести з тобою ніч». Та він не знав, що це його невістка.^е У відповідь вона сказала: «А що я отримам за це?» **17** Він сказав: «Я пришлю тобі козеня зі своєї отари». Вона ж запитала: «А даси мені щось у заставу, поки пришлеш козеня?» **18** На це він сказав: «Що ти хочеш у заставу?» — «Твій перстень з печаткою,^ж твій шнурок і твою палицю»,— відповіла вона. Він дав їй усе це, а потім мав з нею інтимні стосунки, і вона завагітніла. **19** Після того Тамара встала й пішла і, знявши покривало, перведяглася у вдовиний одяг.

20 А Юда послав свого друга адулламітіянина,^a щоб він передав тій жінці козеня і забрав у неї заставу, але той ніде не міг її знайти. **21** І він запитав тамтешніх чоловіків: «Де та храмова повія, яка сиділа в Енаїмі при дорозі?» Вони відповіли: «Тут ніколи не було повії». **22** Тож, повернувшись до Юди, він сказав: «Я її не знайшов. Крім того, тамтешні чоловіки говорили: “Тут ніколи не було повії”». **23** Тоді Юда сказав: «Нехай вона залишить все собі, щоб ми не стягнули на себе ганьби. В будь-якому разі, я посилав козеня, але ти її не знайшов».

24 А приблизно через три місяці Юді розповіли: «Твоя невістка Тамара стала повією і тепер вагітна». На це Юда сказав: «То виведіть її та спаліть*».^b **25** Коли ж за нею прийшли, вона передала свекру такі слова: «Я вагітна від чоловіка, якому належить ось це. Подивися, будь ласка, чий то перстень з печаткою, шнурок і палиця».^c **26** Побачивши ці речі, Юда промовив: «Вона праведніша від мене, бо я не дав її своєму синові Шелáху».^d Після того він більше не мав з нею інтимних стосунків.

27 Коли ж настав час їй родити, виявилось, що в неї в утробі близнюки. **28** Під час положів одна дитина витягнула ручку, і повитуха відразу обв'язала її червоною ниткою, кажучи: «Цей вийшов першим». **29** Та як тільки він сховав ручку, народився його брат, і повитуха вигук-

РОЗД. 38

a Бт 38:1

б Лв 21:9

в Бт 38:16, 18

г Бт 38:11
Лв 25:5

Друга кол.

a Бт 46:12
Рт 4:12
1Хр 2:4
Лк 3:23, 33

б Мт 1:3

РОЗД. 39

в Бт 17:20
Бт 37:25г Пс 105:17
Дії 7:9

д Бт 37:36

e Рм 8:31
Єв 13:6

e Бт 30:27

нула: «Як тобі вдалося прорватися?» Тож його назвали Перéцом*.^a **30** Потім народився його брат, ручка якого була обв'язана червоною ниткою, і його назвали Зерáхом*.^b

39 А ізмаїлівці^a привезли Йосипа в Єгипет,^г де його купив єгиптянин Потіфáр^a — придворний фараона, начальник охоронців. **2** Єгова підтримував Йосипа,^e тому він у всьому мав успіх. Йосип став управителем у домі свого пана, **3** і той побачив, що Єгова дійсно був з Йосипом і що Єгова благословляв усі його діла.

4 Йосип здобув ласку в очах Потіфáра і став його особистим слугою. Потіфáр призначив його управителем у своєму домі й поставив його над усім, що мав. **5** Відтоді як Йосип почав управляти домою та всім майном єгиптянина Потіфáра, Єгова через Йосипа благословляв його дім. Єгова зливав своє благословення на все, що Потіфáр мав як у домі, так і на полі.^e **6** З часом Потіфáр довірив Йосипу все і вже ні про що не турбувався; він дбав лише про те, щоб йому їсти. А Йосип був стрункий і вродливий.

7 Згодом на Йосипа почала задивлятися дружина його пана, і вона стала говорити: «Лягай зі мною». **8** Та він відмовився, сказавши їй: «Мій пан довірив мені все у своєму домі і доручив дбати про все, що йому належить. **9** У цьому домі немає більшого від мене, і єдине, що мені непідвладне, — це ти, бо ти його дружина. Як же я можу зробити таке

38:24 *Цей вирок виконували тільки після того, як людина була страчена. Див. ІсН 7:25.

38:29 *Озн. «розрив», ймовірно, стосується розриву промежини. **38:30** *Озн. «свайво; схід (сонця)».

велике зло і згрішити проти Бога?!»^а

10 І, хоча вона день у день підмовляла Йосипа, він ніколи не погоджувався лягти з нею чи навіть залишатися з нею наодинці. **11** Та одного дня він зайшов у дім, щоб виконати свою роботу, і нікого зі слуг у той час не було. **12** Тоді вона схопила його за одяг і сказала: «Лягай зі мною!» Але він залишив одяг в її руках і вибіг з дому. **13** І коли вона побачила, що він утік, а його одяг залишився в неї, **14** то скликала слуг, галасуючи: «Дивіться, він привів сюди цього єврея, щоб зробити з нас посміховисько! Він хотів згвалтувати мене, але я почала сильно кричати. **15** Як тільки він почув мій крик, то залишив свій одяг і вибіг з дому». **16** І той одяг був у неї, поки не прийшов Потіфάρ, Йосипів пан.

17 Тоді вона сказала йому те саме: «Слуга, якого ти привів до нас, отой єврей, прийшов і хотів посміятися з мене. **18** Але коли я закричала, він залишив свій одяг і вибіг з дому». **19** Як тільки Потіфάρ почув слова своєї дружини, яка сказала: «Ось що зробив мені твій слуга», то спалахнув гнівом. **20** Тож Потіфάρ кинув Йосипа до в'язниці, де тримали царських в'язнів. Там він і залишався.^б

21 Але Єгова і далі був з Йосипом, виявляв йому віддану любов та допоміг здобути ласку в очах начальника в'язниці.^в **22** І начальник доручив Йосипу наглядати над усіма в'язнями і стежити за тим, як вони виконували свою роботу.^г **23** Тож начальник в'язниці нічим не турбував-

РОЗД. 39

а Бт 2:24
Бт 20:3,6
Пс 51:Надп.
Пс 51:4
Мр 10:7,8
Єв 13:4

б Пс 105:17,18

в Бт 40:2,3
Пс 105:19
Дії 7:9

г Бт 39:6

Друга кол.

а Бт 49:22,25
Дії 7:9,10

РОЗД. 40

б Бт 40:11

в Бт 40:20–22

г Бт 37:36

д Бт 39:20
Пс 105:17,18

е Бт 39:22

є Бт 41:15,16
Дн 2:28,45

ся, бо з Йосипом був Єгова, і все, що він робив, Єгова благословляв.^а

40 Після цього головний чашник^д і головний пекар єгипетського царя згрішили проти свого пана. **2** І фараон розгнівався на цих двох слуг – головного чашника і головного пекаря^е – **3** та кинув їх до в'язниці, що була в домі начальника охоронців.^г У тій в'язниці сидів і Йосип.^а **4** Тож начальник охоронців доручив Йосипу дбати про них;^в і вони пробули у в'язниці деякий час*.

5 Одної ночі і чашнику, і пекарю єгипетського царя, що сиділи у в'язниці, приснився сон. Сон кожного з них мав своє значення. **6** Коли Йосип вранці прийшов до них, то побачив, що вони пригнічені. **7** Тож він запитав цих фараонових слуг, які разом з ним були ув'язнені в домі його пана: «Чому ви сьогодні такі сумні?» **8** Вони відповіли: «Нам обом приснився сон, але ніхто не може його розтлумачити». Йосип сказав: «Хіба ж не Бог дає тлумачення?»^є Розкажіть, будь ласка, що вам приснилось».

9 І головний чашник розповів Йосипу свій сон: «Мені приснилася виноградна лоза, **10** а на ній – три галузки. Ці галузки випустили бруньки, потім вкрилися цвітом, і на них дозріли грона. **11** У моїй руці була фараонова чаша. Я взяв виноград, видавив сік у чашу і подав її фараону». **12** На це Йосип сказав: «Ось що значить твій сон: три галузки – це три дні. **13** Через три дні фараон тебе випус-

40:4 * Букв. «дні».

тять* і поверне на твоє місце.^a Ти подаси фараонові чашу, як робив це і раніше, коли був його чашником.^b **14** А як повернешся, згадай, будь ласка, про мене і вияви мені віддану любов: замов за мене слово перед фараоном та допоможи вийти звідси, **15** бо мене викрали з землі євреїв,^b а тут кинули у в'язницю*, хоч я не зробив нічого поганого».^c

16 Коли головний пекар побачив, що Йосипове тлумачення провіщало для чашника добро, то й сам почав розповідати: «Я теж бачив сон. У мене на голові було три кошики з білим хлібом. **17** У верхньому кошику, що був на моїй голові, лежала найрізноманітніша випічка, приготована для фараона, і птахи клювали з того кошика». **18** Тоді Йосип сказав: «Ось що значить твій сон: три кошики – це три дні. **19** Через три дні фараон накаже відрубати тобі голову* і повісити тебе на стовпі. І птахи клюватимуть твоє тіло».^d

20 Отож третього дня, коли фараон святкував свій день народження,^e він влаштував бенкет для всіх слуг і наказав вивести* головного чашника та головного пекаря і поставити перед усіма присутніми. **21** Фараон повернув головного чашника на його колишнє місце, – і той далі подавав фараонові чашу, – **22** а головного пекаря повісив. Отже, їхні сни сповнились так, як говорив Йосип.^e

40:13 *Букв. «підніме твою голову». **40:15** *Букв. «водозбір, яму». **40:19** *Букв. «підніме твою голову з тебе». **40:20** *Букв. «і підняв голову».

РОЗД. 40
a Бг 41:12, 13

b Бг 40:20, 21

в Бг 37:28

г Бг 39:7, 8

д Бг 40:20, 22

е Мр 6:21

є Бг 40:8

Друга кол.

a Бг 40:14

РОЗД. 41

b Дн 2:1

в Бг 41:18–21

г Бг 41:22–24

д Бг 40:2, 3

е Бг 40:5

є Бг 39:1

ж Бг 40:8

23 Але головний чашник забув про Йосипа.^a

41 Коли минуло два роки, фараону приснилось,^b що він стоїть біля річки Ніл. **2** З Нілу вийшли сім гарних відгодованих корів і стали пастися біля річки.^b **3** Потім з Нілу вийшли сім негарних та худих корів і стали на березі біля тих відгодованих. **4** І негарні худі корови з'їли сім гарних відгодованих корів. На цьому фараон прокинувся.

5 Потім він знову заснув і побачив ще один сон. З одного стебла виросло сім повних і гарних колосків.^c **6** Після того виросло ще сім колосків – тонких та обпалених східним вітром. **7** І сім тонких колосків проковтнули сім повних і гарних. На цьому фараон прокинувся і зрозумів, що це був сон.

8 А зранку фараона* охопила тривога, і він скликав усіх жерців-магів та мудреців Єгипту і розповів свої сни. Але ніхто не міг їх розтлумачити.

9 Тоді головний чашник сказав фараону: «Сьогодні я зізнаюся у своїх гріхах. **10** Якось фараон розгнівався на своїх слуг, на мене й головного пекаря, і кинув нас до в'язниці, що в домі начальника охоронців.^d **11** Одної ночі і мені, і головному пекарю приснився сон; кожен сон мав своє значення.^e **12** У в'язниці разом з нами був молодий єврей, слуга начальника охоронців.^e І, коли ми розповіли свої сни,^f він пояснив кожному, що означає його сон. **13** Усе сталося саме так, як він говорив: я повернувся на

41:8 *Букв. «його дух».

своє місце, а головного пекаря повісили». ^а

14 Почувши це, фараон наказав негайно привести Йосипа з в'язниці*. ^б Тож Йосип поголився, перевдягнувся та з'явився перед фараоном.

15 І фараон сказав Йосипу: «Мені приснився сон, але ніхто не може його розгадати. Я чув, що ти можеш розтлумачити будь-який сон». ^в **16** У відповідь Йосип сказав: «Не я, а Бог дасть фараону добру звістку». ^г

17 Тож фараон почав розповідати Йосипу: «Снилось мені, що я стою на березі річки Ніл. **18** З Нілу вийшли сім гарних відгодованих корів і стали пастися біля річки. ^д

19 Потім вийшли сім страшних корів – негарних та худих. Гірших від них я ніколи не бачив у цілому єгипетському краю. **20** Ті худі негарні корови з'їли сім відгодованих корів. **21** Хоча вони з'їли їх, вигляд їхній зовсім не змінився – вони залишились такі ж худі й негарні, як були. І я прокинувся.

22 Після того мені приснилося, що з одного стебла виросло сім повних гарних колосків. ^е **23** Потім виросло ще сім колосків – сухих, тонких та обпалених східним вітром. **24** І тонкі колоски проковтнули сім повних і гарних. Ці сні я розказав жерцям-магам, ^ж але ніхто не зміг їх пояснити». ^з

25 Тоді Йосип сказав фараону: «Обидва сні означають те саме. Правдивий Бог виявляє фараону, що збирається зробити. ^а **26** Сім гарних корів – це сім років, і сім

РОЗД. 41

а Бт 40:21, 22

б Бт 40:15
Пс 105:20

в Дн 5:12
Дії 7:9, 10

г Бт 40:8
Дн 2:23, 28

д Бт 41:2–4

е Бт 41:5–7

є Бт 41:8
Дн 2:2

ж Дн 2:27
Дн 4:7

з Дн 2:28
Ам 3:7

Друга кол.

а Дії 7:11

б Бт 41:26, 47

в Бт 41:48, 49
Дії 7:12

г Бт 45:9, 11
Бт 47:13, 19

гарних колосків – це сім років. Сні ці означають одне й те ж. **27** Сім худих і негарних корів, які вийшли після семи гарних, – це сім років. І сім порожніх та обпалених східним вітром колосків – та кож сім років; це будуть роки голоду. **28** Тож, як я сказав фараону, правдивий Бог виявляє фараону, що збирається зробити.

29 В усьому єгипетському краю настануть сім років великого достатку. **30** Але після того неодмінно придуть сім років голоду, і в Єгипті зовсім забудуть про весь той достаток, бо голод виснажить цілий край. ^а **31** Цей голод буде настільки сильний, що про достаток вже ніхто не пам'ятатиме. **32** А те, що фараон бачив сон двічі, означає, що правдивий Бог твердо постановив, що зробить усе це, причому дуже скоро.

33 Тож нехай фараон знайде розсудливого й мудрого чоловіка та поставить його над єгипетським краєм. **34** Крім того, нехай фараон призначить наглядачів, яким протягом семи років достатку зноситимуть п'яту частину врожаю єгипетської землі. ^б **35** Нехай у ті врожайні роки вони збирають зерно, зберігають його в містах і охороняють; ^в це зерно буде належати фараону. **36** Завдяки цим запасам можна буде прогудувати весь край протягом семи років голоду, що настане в Єгипті. І тоді край не вигине через голод». ^г

37 Ця пропозиція сподобалась фараонові та всім його слугам. **38** Тому фараон сказав їм: «Хіба знайдеться інший такий чоловік, в якому був

41:14 * Букв. «водозбору; ями».

би дух Божий?» **39** Потім фараон сказав Йосипу: «Бог виявив усе це тобі. Тож розсудливішого й мудрішого від тебе не знайти. **40** Я поставлю тебе над своїм домом, і мій народ у всьому тобі підкорятиметься.^a Лише трон^{*} я буду вищий від тебе,— **41** і додав: — Я даю тобі владу над усім єгипетським краєм».^b **42** Тоді фараон зняв свій перстень з печаткою та одягнув Йосипові на руку. Також він дав йому одяг з тонкого лляного полотна, а на шию повісив золоте намисто. **43** Крім того, він наказав возити його у своїй другій почесній колісниці й вигукувати перед ним: «*Aврéч!*» Отож фараон поставив Йосипа над усім єгипетським краєм.

44 Після того фараон сказав Йосипу: «Я — фараон, але в усьому єгипетському краю жодна справа не буде зроблена^{*} без твого дозволу».^a **45** Тоді фараон назвав Йосипа Цафенат-Панеах і дав йому за дружину Асенат,^г дочку Потіфери, який був священником Она^{*}. І Йосип почав наглядати за^ж єгипетським краєм.^d **46** Йосипу було 30 років,^е коли він з'явився перед^{*} фараоном, царем Єгипту.

Отже, вийшовши від фараона, Йосип став їздити по всьому єгипетському краю, щоб оглянути його. **47** Упродовж семи років достатку земля щедро^{*} родила. **48** І в ті сім

41:40 *Або «лише своїм становищем царя». **41:43** *Очевидно, цим вигуком закликали виявляти шану і честь. **41:44** * Був. «жоден чоловік не підніме своєї руки чи ноги». **41:45, 50** *Тобто Геліополя. **41:45** ^аАбо «об'їжджати». **41:46** *Або «вступив на службу до». **41:47** * Був. «повними жменями».

РОЗД. 41

а Бт 39:6
Пс 105:21
Дії 7:9, 10

б Дн 5:7

в Бт 44:18
Бт 45:8
Дії 7:9, 10

г Бт 46:20

д Пс 105:21

е Чс 4:3
2См 5:4
Лк 3:23

Друга кол.

а Бт 48:5

б Бт 50:23
Чс 1:34, 35

в Бт 48:17
Чс 1:32, 33
Пв 33:17
Існ 14:4

г Пс 105:17, 18
Дії 7:9, 10

д Бт 41:26

е Бт 41:30
Дії 7:11

е Бт 45:9, 11
Бт 47:17

ж Бт 47:13

з Пс 105:21

и Бт 43:1

і Бт 41:48, 49
Бт 47:16

к Бт 47:4

врожайних років, що настали в єгипетському краю, Йосип робив запаси зерна, які зберігалися в містах. У кожне місто він звозив зерно з довколишніх полів. **49** Йосип зібрав стільки зерна, що згодом його вже перестали рахувати, бо того зерна було як морського піску.

50 Ще перед тим як настав голод, Асенат, дочка Потіфери, який був священником Она^{*}, народила Йосипу двох синів.^a **51** Свого первістка Йосип назвав Манасією^{*},^б бо сказав: «Бог змусив мене забути всі мої нещасти і весь дім мого батька». **52** А другого сина він назвав Єфремом^{*},^в бо сказав: «Бог зробив мене плідним у краю мого страждання».^г

53 Зрештою сім років достатку в єгипетському краю закінчились^a **54** і почалися сім років голоду, як і говорив Йосип.^в Голод був у всіх краях, і лише в єгипетській землі люди мали хліб^{*}.^с **55** Коли ж голод поширився по цілому єгипетському краю, люди почали благати фараона, щоб він дав їм хліба.^ж Та фараон сказав усім єгиптянам: «Ідіть до Йосипа і зробіть усе, що він скаже».^з **56** А голод поширився по всій землі.^и Тож Йосип став продавати єгиптянам зерно із зроблених запасів,^і бо в єгипетському краю був сильний голод. **57** Крім того, люди з усіх країв приходили в Єгипет, щоб купувати в Йосипа зерно, бо ціла земля потерпала від сильного голоду.^к

41:51 *Озн. «той, хто змушує забути».
41:52 *Озн. «двічі плідний». **41:54** *Або «їжу».

42 Коли Яків почув, що в Єгипті є зерно,^a то сказав своїм синам: «Чому ви сидите і дивитесь один на одного? — **2** а потім додав: — Я чув, у Єгипті є зерно. Йдіть туди і щось купіть, аби ми вижили і не померли з голоду».^b **3** Тож 10 Йосипових братів^c пішли в Єгипет купити зерна. **4** А Веняміна,^г Йосипового брата, Яків не пустив,^d сказавши: «Щоб з ним часом не сталося якогось нещастя».^e

5 Отже, сини Ізраїля пішли разом з іншими людьми, щоб купити зерна, бо голод досяг ханаанського краю.^e **6** А Йосип правив у Єгипті^ж та продавав зерно людям, які приходили з усіх земель.^з Тож, прибувши до Йосипа, брати вклонились йому до землі.^и **7** Як тільки Йосип побачив своїх братів, то відразу впізнав їх, але, приховавши, хто він,^і різко запитав: «Звідки ви прийшли?» Вони відповіли: «З ханаанського краю, щоб купити їжі».^к

8 Тож Йосип впізнав своїх братів, але вони його не впізнали. **9** У ту ж мить Йосип згадав, що йому снилося про них,^л і сказав: «Ви шпигуни! Ви прийшли, щоб вивідати вразливі місця* нашого краю!» **10** Та вони відповіли: «Ні, пане. Твої слуги прийшли, щоб купити їжі. **11** Усі ми сини одного чоловіка, люди добropорядні. Твої слуги не шпигуни». **12** Але Йосип сказав: «Ні! Ви прийшли, щоб вивідати вразливі місця нашого краю!» **13** Вони ж сказали: «Нас усього 12 братів.^м Твої слуги — сини одного чоловіка^н з ханаанського краю. Наймо-

РОЗД. 42

а Бт 41:48, 49

б Дії 7:12

в 1Хр 2:1, 2

г Бт 35:18, 19
Бт 44:20

д Бт 42:38

е Бт 43:14

є Бт 41:57
Дії 7:11ж Бт 41:44
Бт 45:8
Пс 105:21
Дії 7:9, 10

з Бт 47:14

и Бт 37:7, 9

і Бт 42:23

к Бт 37:1
Дії 7:11, 12

л Бт 37:7–9

м 1Хр 2:1, 2

н Вх 1:1–4

Друга коп.

а Бт 35:18, 19
Бт 42:38
Бт 43:7б Бт 37:27, 35
Бт 44:20в Бт 42:34
Бт 43:29

г Бт 45:21, 23

д Бт 37:18, 28
Бт 50:17
Дії 7:9

е Бт 37:21

є Бт 9:5

ж Бт 43:30

лодший брат зараз з батьком,^а а одного вже немає».^б

14 Та Йосип заперечив: «Кажу вам: ви шпигуни! **15** Але все ж перевірю, чи ви кажете правду. Клянусь життям фараона, ви не вийдете звідси, поки не прийде ваш наймолодший брат.» **16** Нехай один з вас піде за ним, а решта будуть ув'язнені. Тоді побачу, чи ви говорите правду. Якщо ж він не прийде, то клянусь життям фараона, ви справді шпигуни». **17** І Йосип на три дні посадив їх у в'язницю.

18 А третього дня Йосип сказав їм: «Я боюсь Бога. Тому зробіть, що я скажу, і не помрете. **19** Якщо ви люди добropорядні, то нехай один з вас залишиться тут у в'язниці, а інші хай візьмуть зерно і повернуться до своїх сімей, щоб вони не голодували.» **20** Потім приведіть до мене наймолодшого брата. Тоді я повірю вам, і ви не помрете». Вони погодилися на це.

21 І вони сказали один одному: «Це точно кара за те, що ми так повелися з нашим братом.^а Коли він просив змилосердитися над ним, ми не слухали, хоч і бачили його страждання*. Саме тому на нас спало все це лихо». **22** Тоді Рувим сказав: «Хіба я не говорив: “Не грішіть проти хлопця”? Але ви не послухались.» І тепер від нас явно вимагається плата за його кров».^б **23** Вони й не здогадувались, що Йосип розуміє їхню розмову, бо він говорив з ними через перекладача. **24** А Йосип відійшов убик і заплакав.^ж Потім він повернувся, знову порозмовляв з ними і на їхніх очах зв'язав Си-

42:9 *Або «ослаблений стан».

42:21 *Або «страждання його душі».

мебна.^а **25** Після того Йосип наказав наповнити їхні сумки* зерном, повернути їм гроші — кожному в його торбу, а також дати харчів на дорогу. І цей наказ було виконано.

26 Тож, нав'ючивши зерно на ослив, вони вирушили в дорогу. **27** Коли вони зупинилися в заїзді, один з них розв'язав свою торбу, щоб взяти кóрму для осла, і побачив, що зверху лежать його гроші. **28** Він сказав братам: «Хтось повернув мені гроші! Вони в сумці!» Від цього їхні серця аж завмерли, і вони тремтячи говорили один одному: «Що це Бог нам зробив?»

29 Коли вони прийшли в ханаанський край до свого батька Якова, то розповіли про все, що сталося, кажучи: **30** «Чоловік, який панує в тому краю, звинуватив нас у тому, що ми шпигуни, і був з нами різкий.^б **31** Але ми сказали йому: “Ми добропорядні люди, ми не шпигуни.”^в **32** Ми сини одного батька, і всього нас 12 братів.^г Одного брата вже немає,^д а наймолодший зараз з батьком у ханаанському краю”.^е **33** Але той чоловік, правитель того краю, сказав: “Я повірю, що ви добропорядні, лише за однієї умови. Нехай один з вас залишиться в мене,^є а ви візьміть зерна і повертайтеся до своїх сімей, щоб вони не голодували.”^ж **34** Потім приведіть наймолодшого брата, і я повірю, що ви не шпигуни, а добропорядні люди. Тоді я відпущу вашого брата, і ви зможете купувати зерно в нашому краю”».

35 Коли вони почали висипати все з торб, то ви-

РОЗД. 42

а Бт 42:19
Бт 43:23

б Бт 42:7,9

в Бт 42:11

г Бт 42:13

д Бт 37:28, 35

е Бт 35:18, 19
Бт 42:4

є Бт 42:19

ж Бт 42:2

Друга кол.

а Бт 43:14

б Бт 37:28, 35

в Бт 42:24

г Бт 37:22
Бт 46:9д Бт 43:8, 9
Бт 44:32е Бт 37:31–34
Бт 44:20є Бт 37:34, 35
Бт 44:29Пс 89:48
Ек 9:10

Ос 13:14

Дії 2:27
Об 20:13

РОЗД. 43

ж Бт 41:30
Дії 7:11

з Бт 42:1, 2

и Бт 42:15

і Бт 42:15

к Бт 32:28

л Бт 42:13

явилось, що в торбі кожного лежить вузлик з грішми. Побачивши ці гроші, і вони, і їхній батько злякались. **36** Тож Яків, їхній батько, вигукнув: «Я втратив через вас своїх дітей!^а Йосипа вже немає,^б Симеона теж,^в а тепер ви хочете забрати ще й Веняміна! Скільки всього спало на мене!» **37** Але Рувім сказав батькові: «Можеш убити двох моїх синів, якщо я не приведу його назад.^г Я відповідаю за нього і обіцяю, що він повернеться до тебе».^д **38** Яків же сказав: «Ні, я не відпущу з вами свого сина, бо його брат помер, і він залишився сам.^е Якщо в дорозі з ним станеться якесь нещастя, ви точно зведете мене, сивого і вбитого горем, у могилу*».^є

43 А в краю і далі був сильний голод.^ж **2** Коли ж зерно, яке вони привезли з Єгипту,^з закінчилось, батько сказав: «Підіть знову і купіть ще трохи їжі». **3** Але Юда відповів: «Той чоловік ясно сказав нам: “Не з'являйтеся переді мною без свого брата”».^и **4** Якщо відпустиш з нами брата, ми підемо і купимо для тебе їжі. **5** Якщо ж не відпустиш, ми не підемо, бо той чоловік сказав: “Не з'являйтеся переді мною без свого брата”».^і **6** Тоді Ізраїль^к запитав: «Як ви могли мені таке зробити? Чому розповіли тому чоловікові, що маєте ще одного брата?» **7** Вони відповіли: «Бо він детально розпитував про нас і наших родичів, кажучи: “Чи живий ще ваш батько? Чи маєте ще інших братів?” От ми і розказали йому все, як є.»^л

42:38 * Або «шебл», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій.

Звідки ми могли знати, що він скаже: “Приведіть свого брата?”»^а

8 Тож Юда сказав своєму батькові Ізраїлю: «Відпусти хлопця з мною,^б і ми підемо. Тоді будемо жити і не помираємо^в – ні ми, ні ти, ні наші діти.» **9** Я обіцяю, що з ним нічого не станеться*.^а Можеш вважати мене відповідальним за нього. Якщо я не повернуся разом з ним, якщо не приведу його до тебе, гріх буде на мені до кінця життя. **10** І якби ми не зволікали, то вже двічі сходили б туди і назад».

11 Тоді їхній батько Ізраїль сказав: «Якщо так, то наберіть у свої сумки* найліпшого з того, що є в нашому краю, – трохи бальзаму,^в трохи меду, ладануму^г, смолистої кори,^д фісташок та мигдало – і принесіть у дар тому чоловікові.» **12** Візьміть з собою вдвічі більше грошей, а також повернені гроші, які ви знайшли у сумках.^з Можливо, це була якась помилка. **13** Беріть свого брата і йдіть до того чоловіка. **14** Нехай Всемогутній Бог допоможе вам знайти ласку в очах того чоловіка, щоб він відпустив вашого брата і Веніяміна. А якщо я вже мушу втратити своїх дітей, то треба з цим змиритися!..»^ж

15 Отже, взявши подарунок, а також подвійну суму грошей, вони разом з Веніямином вирушили в Єгипет і знову прийшли до Йосипа.^з **16** Як тільки Йосип побачив з ними Веніяміна, то сказав управителів свого дому: «Відведи цих чоловіків у дім, а потім заріж тварин і приготуй

РОЗД. 43

- а Бт 42:16
- б Бт 37:26
Бт 42:38
- в Бт 42:1,2
- г Дії 7:14
- д Бт 44:32
- е Єр 8:22
Єз 27:17
- є Бт 37:25
- ж Бт 32:20
- з Бт 42:25, 35
- и Бт 42:36
- і Бт 37:7,9

Друга кол.

- а Бт 41:39, 40
- б Бт 42:25, 35
- в Бт 42:3
- г Бт 42:27
- д Бт 43:12
- е Бт 42:23, 24
- є Бт 43:16
- ж Бт 43:11
- з Бт 37:7,9
Бт 42:6
- и Бт 43:7

обід, бо опівдні вони їстимуть зі мною». **17** Той відразу зробив так, як наказав Йосип,^а і повів тих чоловіків у Йосипів дім. **18** Коли ж їх повели туди, вони налякались і почали говорити: «Це все через гроші, які ми знайшли минулого разу у своїх сумках. Тепер на нас нападуть, позабирають наших ослів, і ми станемо рабами!»^б

19 І вони підійшли до управителя Йосипового дому та сказали йому біля входу в дім: **20** «Вибач, пане, ми вже колись приходили, щоб купити їжі.» **21** Коли ж дорогою назад ми зупинилися в заїзді і почали розв'язувати сумки, то кожен знайшов у своїй сумці всі свої гроші.^г Тож ми хочемо особисто їх повернути. **22** Крім того, ми привезли ще грошей, аби купити їжі. А хто минулого разу поклав гроші у наші сумки, ми не знаємо».^д **23** На це він сказав: «Не бійтеся, все добре. Я знаю, що ви платили. Ваш Бог і Бог вашого батька поклав скарб у ваші сумки». Після того він привів до них Симеона.^е

24 Потім управитель завів чоловіків у Йосипів дім і дав їм води, щоб помити ноги. Також він дав корму їхнім ослам. **25** Брати ж, почувши, що Йосип прийде опівдні і що вони будуть їсти разом з ним,^є приготували для нього подарунок.^ж **26** І, коли Йосип зайшов у дім, вони піднесли цей подарунок та вклонились йому до землі.^з **27** Після того Йосип запитав, чи все у них добре, і сказав: «Як ваш старий батько, про якого ви говорили? Він ще живий?»^ж **28** Вони відповіли: «Так, наш батько, твій слуга, ще живий. У нього все добре». І вони впа-

43:9 *Або «ручаюся за нього». 43:11 *Або «мішки». *Або «пахучої смоли».

ли на коліна та вклонились йому до землі.^а

29 Коли ж Йосип звів очі й побачив свого брата Веніяміна, сина своєї матері,^б то запитав: «Це ваш наймолодший брат, про якого ви розповідали?»^в — а тоді додав: — Нехай Бог виявить тобі ласку, сину мій». **30** Потім Йосип швидко вийшов, бо його переплювали сильні почуття до брата. Він хотів десь поплакати, тому зайшов у кімнату, де його ніхто не бачив, і дав волю сльозам.^г **31** Після того він умив лице і, взявши себе в руки, вийшов та сказав: «Подавайте на стіл». **32** Тож слуги почали подавати їжу — окремо Йосипу, окремо його братам і окремо єгиптянам, які з ним обідали, бо для єгиптян їсти з євреями було гидотою.^д

33 Братів* посадили перед Йосипом, — від найстаршого, який мав право первородства,^е до наймолодшого, — і вони здивовано переглядалися між собою. **34** Йосип передавав їм їжу зі свого столу, але Веніяміна давав упятеро більше, ніж іншим братам.^ж Отже, вони їли й пили з ним досхочу.

44 Потім Йосип наказав управителю свого дому: «Дай цим чоловікам у сумки стільки їжі, скільки вони зможуть донести, і поклади кожному в сумку його гроші.»^з **2** А в сумку наймолодшого разом з грішми за зерно поклади мою срібну чашу». Управитель зробив усе так, як наказав Йосип.

3 Удосвіта чоловіків відправили в дорогу. І вони взяли ослів та пішли. **4** Вони ще не встигли відійти далеко від

РОЗД. 43

а Бг 37:7,9

б Бг 35:24

в Бг 42:13

г Бг 42:23,24

д Бг 46:33,34
Вх 8:26е Бг 49:3
Пв 21:17

ж Бг 45:22

РОЗД. 44

ж Бг 42:25

Друга коп.

а Бг 43:12

б Бг 44:2

в Бг 43:8
Бг 44:32

г Бг 37:7,9

д Бг 44:5

е Бг 37:18,28
Бг 42:21,22

міста, як Йосип сказав управителю свого дому: «Збирайся й вирушай за тими чоловіками. Наздожени їх і скажи: “Чому ви відплатили злом за добро? **5** Хіба не її він бере, щоб вміло тлумачити знаки? Недобре ви зробили!”»

6 Тож управитель наздогнав їх і говорив з ними так, як наказав Йосип. **7** На це вони сказали: «Чому наш пан так говорить? Як твої слуги могли таке зробити? **8** Коли ми їхали сюди з ханаанського краю, ми взяли з собою гроші, які минулого разу знайшли у своїх сумках.^а Як же ми могли вкрасти срібло чи золото з дому твого пана? **9** Якщо знайдеш чашу в когось з твоїх рабів, нехай він помре, а всі ми станемо рабами нашого пана». **10** Управитель сказав: «Добре, нехай так і буде. Той, у кого знайдуть чашу, стане моїм рабом, а всі інші невинні». **11** Тож вони швидко поставили на землю свої сумки і порозв'язували їх. **12** А він став обшукувати сумку кожного — від найстаршого до наймолодшого — і зрештою знайшов чашу в сумці Веніяміна.^б

13 Тоді брати роздерли свій одяг і, знову поклавши сумки на ослів, повернулися в місто. **14** Коли Юда^в та брати увійшли в дім Йосипа, — а він ще був там, — то впали йому до ніг.^г **15** Йосип же сказав: «Що ви зробили? Хіба ви не знали, що такий чоловік, як я, вміло тлумачить знаки?»^д

16 Юда відповів: «Що скажемо нашому панові і як перед ним виправдаємось? Чим доведемо, що ми праведні? Правдивий Бог виявив провинку твоїх рабів.^е Відтепер ми раби

нашого пана – і ми, і той, у кого знайшли чашу». **17** А Йосип сказав: «Ні, цього не буде! Моїм рабом стане той, у кого знайшли чашу,^a а всі інші можуть повертатися з миром до свого батька».

18 Почувши це, Юда підійшов до нього і сказав: «Благаю, пане, вислухай мене, будь ласка, і не гнівайся на свого раба, бо ти маєш таку ж владу, як фараон.^b **19** Наш пан запитував своїх рабів: “Чи маєте батька? Чи у вас є ще брати?” **20** Ми сказали нашому панові: “Так, ми маємо старенького батька і наймолодшого брата,^c який народився у нього в старості. Був у хлопця ще один брат по матері, але помер.^d Після його смерті наш наймолодший брат залишився один,^e тому батько дуже любить його”. **21** Тоді ти наказав своїм рабам: “Приведіть його сюди, щоб я побачив його”.^e **22** Але ми відповіли нашому панові: “Хлопець не може піти від батька, бо, якщо піде, батько обов’язково помре”.^e **23** Ти ж сказав: “Якщо з вами не буде наймолодшого брата, навіть не з’являйтеся переді мною”.^ж

24 Коли ми повернулися до свого батька, твого раба, то передали всі слова нашого пана. **25** Згодом батько сказав: “Підіть знову і купіть ще їжі”.^з **26** Але ми відповіли: “Ми не можемо піти. Якщо наш наймолодший брат буде з нами, ми підемо, а якщо його з нами не буде, ми не зможемо з’явитися перед тим чоловіком”.^и **27** Тоді наш батько, твій раб, сказав: “Ви добре знаєте, що моя дружина народила мені тільки двох синів.^і **28** Потім я втратив одного сина і ска-

РОЗД. 44

a Бт 44:9

b Бт 41:44
Бт 45:8

v Бт 42:13
Бт 43:7

г Бт 37:31–34

д Бт 35:18, 19

e Бт 42:15
Бт 43:29

е Бт 42:38

ж Бт 42:20

з Бт 43:2

и Бт 43:5

i Бт 29:18
Бт 30:22–24
Бт 35:18, 19
Бт 46:19

Друга кол.

a Бт 37:33

b Бт 37:34, 35
Бт 42:38
Пс 16:10
Пс 88:3
Ек 9:10
Ос 13:14
Дії 2:27
Об 20:13

v Бт 43:9

РОЗД. 45

г Бт 43:30

д Дії 7:13

зав: «Він точно розірваний на шматки!»^a І з того часу я його не бачив. **29** Якщо ж ви забереєте від мене ще й цього сина і з ним станеться якийсь нещастя, ви точно зведете мене, сивого і вбитого горем, у могилу».^б

30 Тож тепер, коли я повернуся до свого батька, твого раба, без хлопця, — а батькове життя* так зв’язане з його життям^в, — **31** то, як тільки він побачить, що хлопця немає, він просто помре, і твої раби зведуть його, сивого і вбитого горем, у могилу”. **32** Твій раб пообіцяв, що з хлопцем нічого не станеться, і сказав батькові: “Якщо я не приведу його до тебе, цей гріх буде на мені до кінця життя”.^г **33** Отже, прошу, мій пане, дозволь мені стати твоїм рабом замість хлопця, щоб він міг повернутися з братами. **34** Бо як я зможу повернутися без хлопця і дивитись на горе свого батька?»

45 Почувши це, Йосип більше не міг приховувати перед слугами свої почуття^г і вигукнув: «Нехай усі вийдуть!» І, коли залишилися тільки його брати, Йосип виявив, хто він насправді.^д

2 Він так голосно заплакав, що його почули єгиптяни, і звістка про це дійшла до фараонового дому. **3** Зрештою Йосип сказав братам: «Це я, Йосип. Скажіть, мій батько ще живий?» Брати були настільки вражені, що не могли вимовити і слова. **4** Тож Йосип попросив їх: «Будь ласка, підійдіть до мене». І брати підійшли.

44:29, 31 *Або «шеол», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій. **44:30** *Або «душа». ^вАбо «душею».

Тоді він сказав: «Я ваш брат Йосип, якого ви продали в Єгипет.^а 5 Але не тривожтесь і не звинувачуйте один одного за те, що продали мене. Це Бог послав мене перед вами, щоб врятувати ваше життя.^б 6 Тепер тільки другий рік голоду в краю,^в а попереду ще п'ять років, коли не будуть ні орати поле, ні збирати врожай. 7 Бог послав мене перед вами, щоб зберегти для вас останок^г на землі* і щоб дати вам величній порятунк. 8 Отже, не ви послали мене сюди, а правдивий Бог, який зробив мене головним радником* для фараона і поставив панувати над усім його домом та над усім єгипетським краєм.^д

9 Тепер швидко повертайтеся до мого батька і передайте йому такі слова: “Твій син Йосип сказав: «Бог поставив мене панувати над усім Єгиптом.^е Приходь до мене якнайшвидше.^є 10 Ти поселишся в краю Гошён^ж і житимеш біля мене – ти, твої сини, твої внуки, твоя дрібна і велика худоба та все, що твоє. 11 Я потурбуюся, щоб ти мав їжу, бо попереду ще п'ять років голоду.^з Інакше збіднієш ти, твій дім та все, що твоє». 12 І ви, і мій брат Веніямін на власні очі бачите, що це справді я.” 13 Розкажіть батькові про ту славу, яку я маю в Єгипті, та про все, що ви бачили. Йдьте і якнайшвидше приведіть його сюди».

14 Тоді Йосип обійняв* свого брата Веніяміна і розплакався. Плакав і Веніямін, обійнявши руками його шию.^и 15 Після того Йосип почав цілувати й інших братів, обійма-

45:7 *Або «у краю». 45:8 *Букв. «батьком». 45:14 *Букв. «впав на шию».

РОЗД. 45

а Бг 37:28
Дп 7:9

б Бг 47:23, 25
Бг 50:20
Пс 105:17

в Бг 41:30
Бг 47:18

г Бг 46:26

д Пс 105:21
Дп 7:9, 10

е Бг 45:26

є Дп 7:14

ж Бг 46:33, 34
Бг 47:1
Вх 8:22
Вх 9:26

з Бг 47:12

и Бг 42:23

і Бг 46:29

Друга кол.

а Бг 47:6

б Бг 41:39, 40

в Бг 45:27
Бг 46:5

г Бг 47:9

д Бг 46:6

е Бг 43:34

є Бг 42:21, 22

ж Пс 105:21

з Бг 42:38
Бг 44:27, 28

ти їх та плакати. І вони стали з ним говорити.

16 У фараоновому домі дізналися про те, що прийшли Йосипові брати. І фараон та його слуги зраділи цьому. 17 Тож фараон звернувся до Йосипа: «Скажи своїм братам: “Нав'ючте тварин та йдьте у ханаанський край. 18 Візьміть батька і свої сім'ї та приходьте сюди до мене, а я дам вам усякого добра, що в Єгипті, і ви будете їсти* найліпше^а, що є в нашому краю”.^а 19 І накажи їм:^б “Візьміть собі з єгипетського краю вози,^в посадіть на них своїх дітей, дружин та батька і приходьте сюди.^г 20 Не шкодуйте за своїм майном,^д бо все найліпше в єгипетському краю – ваше”».

21 Сини Ізраїля так і зробили. Йосип же за фараоновим наказом дав їм вози та харчів на дорогу. 22 Крім того, він дав кожному з них зміну одягу, а Веніямину – 5 змін одягу і 300 срібняків.^є 23 Батькові ж він послав 10 ослів, нав'ючених усіляким добром з Єгипту, і 10 ослиць із зерном, хлібом та іншою їжею для подорожі. 24 Тож він відіслав братів і, коли вони вирушали, сказав їм: «Не сваріться в дорозі».^є

25 Вийшовши з Єгипту, вони прибули в ханаанський край до свого батька Якова 26 і розповіли йому: «Йосип живий! Він править над усім єгипетським краєм!»* Але Яків не вірив їм,^з тому це не зворушило його серця. 27 Але коли вони передали батькові всі Йосипові слова і коли він побачив вози, які Йосип послав за ним, то піднісся духом. 28 Ізраїль вигукнув: «Тепер я

45:18 *Або «жити з». # Або «жир».

віру! Мій син Йосип живий! Я мушу поїхати і побачити його перед смертю!»^а

46 Тож Ізраїль взяв усе, що мав*, і вирушив у дорогу. Прийшовши до Беєр-Шеви,^б він склав жертви Богові свого батька Ісака.^в **2** Тоді Бог з'явився Ізраїлю вночі у видінні та покликав: «Якове! Якове!» Той відповів: «Я тут!» **3** І Бог сказав: «Я – правдивий Бог, Бог твого батька.^г Не бійся, йди в Єгипет, бо там я зроблю тебе великим народом.^д **4** Я піду з тобою в Єгипет, і я виведу тебе звідти.^е А Йосип своєю рукою закриє тобі очі*».^є

5 Після того Яків вийшов з Беєр-Шеви. І сини Ізраїля повезли його, а також своїх дітей та дружин на возах, які для цієї подорожі дав фараон. **6** Вони взяли з собою свої стада і все добро, що набули в ханаанському краю, і зрештою прибули в Єгипет – Яків та все його потомство. **7** Отже, до Єгипту з ним пішло все його потомство – усі його сини, дочки та внуки.

8 Ось імена Ізраїлевих, тобто Яковових, синів, які прийшли в Єгипет.^ж Яківів первісток – Рувім.^з

9 Сини Рувіма:^и Ханох, Паллу, Хецрон і Кармі.

10 Сини Симеона:^й Емуїл, Ямін, Огад, Яхін, Цохар і Шаул, син ханаанки.

11 Сини Левія:^к Гершон, Кегат і Мерарі.

12 Сини Юди:^л Ер, Онан, Шелах,^м Перец^н і Зерах.^о Але Ер та Онан померли ще в ханаанському краю.^п

Сини Переца:^р Хецрон і Хамул.

46:1 *Або «усіх своїх». 46:4 *Тобто закриє Якову очі, коли той помре.

РОЗД. 45
а Бт 46:30

РОЗД. 46

б Бт 21:31
в Бт 31:42
вх 3:6
г Бт 28:13
д Бт 12:1, 2
вх 1:7
Пв 26:5
е Бт 15:16
Бт 28:15
Бт 47:29, 30
Бт 50:13
є Бт 50:1
ж вх 1:1–4
з Бт 35:23
1Хр 5:1
и Чс 26:5, 6
й Бт 29:33
Чс 26:12, 13
1Хр 4:24
к Бт 29:34
1Хр 6:16
л Бт 29:35
Об 5:5
м Бт 38:2–5
н Лк 3:23, 33
о Бт 38:30
п Бт 38:7, 9, 10
р Чс 26:21
1Хр 2:5

Друга кол.

а Чс 26:23, 24
1Хр 7:1
б Бт 30:20
Чс 26:26
в Бт 30:21
г Бт 30:11
Чс 26:15–17
д Бт 30:13
е Чс 26:44, 45
є Бт 29:24
ж Бт 30:24
з Бт 35:18
и Бт 41:51
й Бт 41:52
к Бт 41:50
л 1Хр 7:6
м 1Хр 8:1, 3
н 1Хр 7:12
о Чс 26:38–40
п Бт 30:6
Чс 26:42
р Бт 30:8
Чс 26:48, 49

13 Сини Іссахара:^а Тола, Пува, Йов та Шімрон.

14 Сини Завулона:^б Серед, Елон і Яхлеїл.

15 Це сини Лії, яких вона народила Якову в Паддан-Арамі. Крім того, вона народила йому дочку Діну.^в А всіх його синів і дочок* було 33.

16 Сини Гада:^г Ціфйон, Хяггі, Шуні, Ецбон, Ері, Ароді та Арелі.

17 Сини Асіра:^д Імна, Ішва, Ішві та Берія. У них була сестра Серах.

Сини Берії: Хевер і Малкіїл.^е

18 Це сини Зілпи,^є яку Лаван дав своїй дочці Лії. Усього Зілпа народила Якову 16 нащадків*.

19 Сини Рахілі, дружини Якова: Йосип^ж і Венямін.^з

20 А Йосипу в єгипетському краю народилися Манасія^и та Ефрем*.^й Їх народила Асенат,^к дочка Потіфери, священника Она^л.

21 Сини Веняміна:^н Бела, Бехер, Ашбел, Гера,^м Нааман, Ехі, Рош, Муппим, Хуппим^п та Ард.^о

22 Це сини Рахілі, яких вона народила Якову, – усього 14*.

23 Син* Дана:^п Хушім.

24 Сини Нефталіма:^р Яхцеїл, Гуні, Ецер і Шіллем.

25 Це сини Білги, яку Лаван дав своїй дочці Рахілі. Усього Білга народила Якову 7 нащадків*.

26 Усіх нащадків* Якова, які прийшли з ним до Єгипту,

46:15 *Або «всіх душ його синів і дочок». 46:18 *Або «16 душ». 46:20 *У Септуагінті подано ще п'ять імен. Тому в Дії 7:14 Степан, очевидно, цитуючи Септуагінту, згадує 75 осіб, а не 70. *Тобто Геліополя. 46:22 *Або «14 душ». 46:23 *Букв. «сини». 46:25 *Або «7 душ». 46:26 *Або «всіх душ».

крім його невісток, було 66.^a **27** В Йосипа в Єгипті народилося два сини*. Усіх тих^z, хто належав до Яковового дому і хто прийшов у Єгипет, було 70^{a, b}.

28 Яків послав Юду,^a щоб той пішов уперед і сказав Йосипу, що він вже йде в Гошён. Коли вони прибули в край Гошён,^г **29** Йосип наказав приготувати колісницю і поїхав у Гошён назустріч своєму батькові Ізраїлю. Зустрівшись з ним, він обійняв його* і довго плакав^z. **30** Тоді Ізраїль сказав Йосипу: «Тепер я поbachив тебе і знаю, що ти живий».

31 Після того Йосип сказав братам і батьковій родині: «Я піду до фараона^г і скажу: «З ханаанського краю прибули мої брати і батько зі своєю родиною.^o **32** Ці чоловіки – пастухи^e і скотарі.^ж Вони прийшли сюди з дрібною і великою худобою та всім, що в них було».^z **33** І, коли фараон покличе вас та запитає: «Чим ви займаєтесь?» – **34** скажіть так: «Твої слуги скотарі ще з юності – і ми, і наші прабатьки»,^h – тоді ви оселитесь в краю Гошён,^г бо єгиптяни вважають гідотою всіх, хто пасе овець».^k

47 Тож Йосип прийшов до фараона^г і сказав: «З ханаанського краю прийшов мій батько і брати зі своєю дрібною і великою худобою та всім майном. Зараз вони в краю Гошён».^h **2** І Йосип узяв п'ятох братів та привів до фараона.^h

46:27 *Або «дві душі». ^aАбо «душ». ^zЗгідно з Септуагінтою, «75». **46:29** *Букв. «впав йому на шию». ^hАбо «знову і знову плакав на його шиї».

РОЗД. 46

a Бт 35:10, 11

b Вх 1:5
Пв 10:22
Дп 7:14в Бт 43:8
Бт 44:18г Бт 45:10
Бт 47:1

д Бт 41:39, 40

e Бт 45:19
Дп 7:13e Бт 31:17, 18
Бт 47:3

ж Бт 31:38

з Бт 46:6

и Бт 30:35, 36

i Бт 45:17, 18
Бт 47:27

к Бт 43:32

РОЗД. 47

л Бт 46:31

м Бт 45:10
Вх 8:22

н Дп 7:13

Друга кол.

a Бт 12:16
Бт 26:12, 14
Бт 31:17, 18
Бт 46:33, 34

б Дп 7:11

в Бт 15:13
Пв 26:5
Пс 105:23
Дп 7:6

г Бт 45:10

д Бт 45:17, 18

e Йв 14:1, 2

e Бт 25:7
Бт 35:28ж Бт 45:10
Вх 1:8, 11
Вх 12:37
Чс 33:3

3 Фараон же запитав Йосипових братів: «Чим ви займаєтесь?» Вони відповіли: «Твої слуги – пастухи овець. Пастухами були й наші прабатьки».^a

4 Потім брати додали: «В Ханаані лютує голод, худобу годувати нічим,^б тому ми прийшли сюди і хотіли б жити тут як чужинці.^в Будь ласка, дозволь твоїм слугам оселитись у землі Гошён».^г **5** І фараон сказав Йосипу: «До тебе прийшов твій батько і твої брати. **6** Маєш перед собою весь єгипетський край, тож посели їх у найліпших землях.^д Нехай вони живуть у краю Гошён. Якщо ж серед них є здібні чоловіки, то зроби їх відповідальними за мою худобу».

7 Тоді Йосип привів до фараона свого батька Якова, і той поблагословив фараона. **8** Фараон запитав Якова: «Скільки тобі років?» **9** У відповідь Яків сказав: «Мандрую* я вже 130 років. Роки мого життя нечисленні та важкі^e і не такі довгі, як роки життєвої мандрівки^z моїх прабатьків».^e **10** Після того Яків поблагословив фараона і вийшов від нього.

11 Отже, Йосип поселив батька і братів у Єгипті та за наказом фараона дав їм у володіння найліпші землі, землі в краю Рамесес.^ж **12** І Йосип постійно дбав, щоб його батько, брати і вся батькова родина отримували їжу* – відповідно до того, скільки в кожній сім'ї було дітей.

13 По цілому краю не було їжі*, бо лютував голод, і

47:9 *Або «тимчасово перебуваю; живу як чужинець». ^aАбо «тимчасового перебування; життя як чужинців». **47:12** *Букв. «хліб». **47:13** *Букв. «хліба».

мешканці Єгипту та Ханаану через той голод дуже виснажились.^a **14** А Йосип, продаючи людям зерно, збирав усі гроші Єгипту та Ханаану^b і передавав їх до фараонового дому. **15** З часом у мешканців Єгипту та Ханаану гроші закінчилися, і всі єгиптяни почали приходити до Йосипа й казати: «Дай нам їжі, інакше ми всі померемо в тебе на очах, бо в нас більше немає грошей!» **16** Тоді Йосип сказав: «Якщо немає грошей, то давайте свою худобу, і отримаєте їжу». **17** І вони почали приводити до Йосипа худобу, а він взамін за коней, ослів, дрібну та велику худобу давав їм їжу. Отже, в той рік Йосип забезпечував їх їжею взамін за всю їхню худобу.

18 Коли цей рік закінчився, люди стали приходити до Йосипа і наступного року, і вони казали: «Пане, хочемо, щоб ти знав, що всі свої гроші і всю худобу ми вже віддали тобі. Єдине, що тепер можемо дати нашому пану,— це самих себе і свої землі. **19** Невже ти хочеш, щоб ми померли в тебе на очах і щоб наша земля запустіла? Купи нас і нашу землю взамін за їжу. Ми станемо рабами фараона, і вся наша земля належатиме йому. Дай нам насіння, щоб ми вижили й не померли і щоб наша земля не запустіла». **20** Тоді Йосип скупив для фараона всю землю єгиптян, бо через сильний голод кожен єгиптянин продав своє поле, і так вся земля стала фараоною.

21 Потім Йосип наказав, щоб усі мешканці Єгипту з усіх його куточків переселилися в

РОЗД. 47

a Бт 41:30,31

b Бт 41:56
Бт 44:25

Друга кол.

a Бт 41:48,49

b Бт 41:45

в Бт 41:34

г Бт 45:5
Дії 7:11

д Бт 47:19

е Бт 47:22

є Бт 47:4

ж Вх 1:7
Пв 10:22
Пс 105:24
Дії 7:17

з Бт 47:9

и Бт 49:33

i Бт 46:4
Бт 50:13
Дії 7:15,16

к Бт 25:9,10
Бт 49:29,30

міста.^a **22** Йосип не купив лише тої землі, яка належала священикам.^b Вони отримували харчі з дому фараона і завдяки цьому жили. Тому свою землю вони не продавали. **23** Тоді Йосип сказав народу: «Сьогодні я купив для фараона вас і ваші землі. Ось вам насіння — засівайте поля. **24** Коли ж будете збирати врожай, то п'яту частину віддасте фараону,^c а чотири частини залишите собі, щоб ви мали чим засівати поля і могли прогодувати себе, своїх дітей та всіх у своєму домі». **25** У відповідь народ сказав: «Пане, ти врятував нам життя.^d Тож вияви нам ласку й тепер, і ми станемо рабами фараона». **26** І Йосип видав постанову, яка діє в єгипетській землі і донині: фараону належить п'ята частина врожаю. У власність фараона не перейшла тільки земля священиків.^e

27 А ізраїльтяни і далі жили в Єгипті, в краю Гошєн.^e Вони оселилися там, розмножувались і зрештою стали дуже численними.^ж **28** Яків провів у єгипетському краю 17 років. Усього він прожив 147 років.^з

29 Коли прийшов час Ізраїлю помирати,^и він покликав свого сина Йосипа і сказав: «Якщо я знайшов ласку у твоїх очах, прошу, поклади руку під моє стегно* і поклонись, що виявиш мені віддану любов та вірність. Будь ласка, не ховай мене в Єгипті.ⁱ **30** Коли я помру*, забери мене з Єгипту та поховай у могилі моїх прабатьків». ^к На це Йосип від-

47:29 *Очевидно, в давнину так підтверджували клятву. **47:30** *Букв. «ляжу зі своїми батьками».

повів: «Я зроблю так, як ти кажеш». **31** Тоді Яків сказав: «Поклянись». І той поклявся.^a А Ізраїль схилився над узголів'ям свого ліжка.^b

48 Після цього Йосипу сказали: «Твій батько ослаб». Тоді Йосип взяв двох своїх синів – Манасію і Єфрема^a – та пішов до нього. **2** І Якову сказали: «Прийшов твій син Йосип». Тож Ізраїль, зібравши сили, сів на ліжку. **3** І Яків сказав Йосипу:

«Всемогутній Бог з'явився мені в ханаанському краю, в Лўзі, та поблагословив мене,^г **4** кажучи: “Я розмножу тебе, я дам тобі багато нащадків і зроблю тебе багатьма народами.^д А цю землю я віддам у володіння твоєму потомству* на віки”.^e **5** Двоє твоїх синів, що народилися в Єгипті ще до того, як я прийшов сюди, стануть моїми.^є Єфрем і Манасія будуть моїми синами так само, як Рувім і Симеон.^ж **6** А діти, народжені тобі після них, уже будуть твоїми. Вони носитимуть імена цих двох братів і отримають спадщину з їхньої частки.^з **7** Пригадую, коли я виходив з Паддану, то в ханаанському краю померла моя Рахіль,^и а до Ефрата^й залишалась ще досить велика відстань. Тож я поховав її по дорозі до Ефрата, тобто Віфлеєма». ^к

8 Побачивши Йосипових синів, Ізраїль запитав: «Хто це?» **9** Йосип відповів: «Це мої сини, яких Бог дав мені в цьому краю». ^л Тоді Ізраїль попросив: «Будь ласка, підведи їх до мене, щоб я поблагословив їх». ^м **10** У старості в Ізраїля був дуже слабкий зір, і він

РОЗД. 47

a Бт 50:5

b Єв 11:21

РОЗД. 48

в Бт 41:50

Існ 14:4

г Бт 28:13, 19

Ос 12:4

д Бт 35:10, 11

е Бт 28:13, 14

є Існ 14:4

1Хр 5:1

ж Бт 35:23

з Існ 13:29

Існ 16:5

и Бт 35:19

й Мхв 5:2

к 1См 17:12

Мт 2:6

л Бт 41:50

м Єв 11:21

Друга кол.

a Бт 37:34, 35

Бт 42:36

Бт 46:30

b Бт 41:52

в Бт 41:51

г Бт 41:51

Бт 46:20

д 1Хр 5:2

е Бт 17:1

Бт 24:40

є Бт 28:13

Пс 23:1

ж Бт 28:15

Бт 31:11

Пс 34:7

з Бт 32:26

и Вх 1:7

Чс 26:34, 37

нічого не бачив. Тож Йосип підвів до нього своїх синів, а той поцілував їх та обійняв. **11** Ізраїль сказав Йосипу: «Я навіть не міг уявити, що побачу тебе,^a але Бог дозволив побачити навіть твоє потомство*». **12** Потім Йосип відвів їх від Ізраїля* і вклонився обличчям до землі.

13 І Йосип взяв обох синів – правою рукою Єфрема,^b щоб він був ліворуч від Ізраїля, а лівою рукою Манасію,^є щоб він був праворуч від Ізраїля – і знову підвів їх до батька. **14** Але Ізраїль поклав праву руку на голову Єфрема, хоча той був молодший, а ліву – на голову Манасії. Він зробив це свідомо, хоча знав, що первістком був Манасія.^г **15** Тоді він поблагословив Йосипа,^д кажучи:

«Правдивий Боже, якому служили* мої батьки, Авраам та Ісаак,^є правдивий Боже, який був моїм пастирем усе моє життя аж донині,^є

16 ангеле, який визволяв мене від усіх нещасть,^ж поблагослови хлопців.^з Нехай вони називаються моїм іменем та іменем моїх батьків, Авраама та Ісака.

І хай вони мають багато нащадків на землі!».^и

17 Коли Йосип побачив, що батько поклав праву руку на Єфремову голову, це йому не сподобалось, і він спробував забрати батькову руку з Єфремової голови і покласти на Манасію. **18** Йосип сказав: «Не так, батьку, бо первісток ось

48:11 * Букв. «насіння». **48:12** * Букв. «від його колін». **48:15** * Букв. «перед яким ходили».

цей.^а Поклади праву руку на його голову». **19** Але батько не захотів, кажучи: «Знаю, си-ну, знаю. Він теж стане народом, теж буде великим. Та його молодший брат буде більшим від нього,^б і його потомство* стане таким численним, як цілі народи». **20** Тож Ізраїль продовжив благословляти їх того дня,^г кажучи:

«Благословляючи одне одного, ізраїльтяни будуть згадувати тебе і говоритимуть:

“Нехай Бог зробить тебе подібним до Єфрема і Манасії”».

Отже, він поставив Єфрема перед Манасією.

21 Після цього Ізраїль сказав Йосипу: «Я вже помираю,^д але Бог неодмінно буде з вами надалі та поверне вас у край ваших прабатьків.^е **22** Я ж даю тобі на один наділ землі* більше, ніж твоїм братам. Цю землю я взяв від амореян мечем і луком».

49 І Яків покликав своїх синів, кажучи: «Прийдіть всі до мене, і я розкажу, що вас чекає наприкінці днів. **2** Зберіться та послушайте, сини Якова, послушайте, що скаже ваш батько Ізраїль.

3 Рувиме,^з ти мій первісток,^ж моя міць і початок моєї сили*, вершина величі й могутності. **4** Ти нестримний, мов бурхливі води, ти не будеш вищій, бо піднявся на батькове ложе.^з Тоді ти опоганий* його. Він піднявся на моє ложе!

5 Симеон і Левій – брати.^и Їхня зброя – це знаряддя на-

48:19 *Букв. «насіння». **48:22** *Або «один схил землі». Букв. «одне плече». **49:3** *Або «дітородної сили». **49:4** *Або «осквернив».

РОЗД. 48

а Бт 41:51
б Чс 2:18–21
в Чс 1:32,33
г Єв 11:21
д Бт 50:24
е Бт 15:14
Бт 26:3
Пв 31:8

РОЗД. 49

є Пв 33:6
ж Бт 29:32
Вх 6:14
1Хр 5:1
з Бт 35:22
и Бт 29:33,34
Бт 35:23

Друга кол.

а Бт 34:25
б Бт 34:7
в Бт 34:25
г Існ 19:41
Існ 21:41
д Бт 29:35
Пв 33:7
е Бт 43:8,9
Бт 46:28
1Хр 5:2
є Сд 1:2
ж Чс 10:14
2См 5:3
з Об 5:5

и Чс 24:17
2См 2:4
2См 7:16,17

і Іс 9:6
Єз 21:27
Лк 1:32
Єв 7:14

к Пс 2:8
Іс 11:10
Мт 2:6

л Пв 33:18,19

м Мт 4:13

н Існ 19:10

о Пв 33:18
1Хр 7:5

сильства.^а **6** Душе* моя, не будь разом з ними. І ти, славо^з моя, не шукай їхнього товариства, бо вони у гніві повбивали людей^б і заради забави покалічили биків^а. **7** Нехай буде проклятий їхній гнів, бо він жорстокий, і їхня лють, бо вона безжалісна.^в Розсію їх по краю Якова, розпорошу по краю Ізраїля.^г

8 А ти, Юдо,^д матимеш похвалу від своїх братів.^е Рука твоя буде на шиї твоїх ворогів.^з Сини батька твого вклоняться тобі.^ж **9** Юда – молодий лев.^з Наситившись здобиччю, ти, сину мій, неодмінно піднімешся. Ти ляжеш та простягнешся, як лев. Хто наважиться потривожити його? **10** В Юди залишатиметься жезл^и і берло^з, аж поки не прийде Шіло^а,^і якому будуть коритися народи.^к **11** До виноградної лози він прив'яже свого осла, до найкращої лози – своє ослятко. Він випере свій одяг у вині, своє вбрання – у крові виноградної лози. **12** Його очі червоні від вина, а зуби білі від молока.

13 Завулон^л житиме на узбережжі, на березі, де стоять на якорі кораблі.^м Його дальній кордон буде простягатися в напрямку Сидона.^н

14 Іссахар^о – осел, в якого міцні кістки; він тримає на спині по два в'юки, навіть коли лежить. **15** Він побачить, що його місце відпочинку добре і край його приємний. Він

49:6 *Див. глосарій. ^аАбо, можливо, «розуме». ^аАбо «підрізали коліні сухожилля бикам». **49:10** *Вказує на його царську владу. ^вВказує на його право видавати накази. Згідно з євр. текстом, берло тримали між стопами. ^аОзн. «той, чие воно; той, кому воно належить».

підставить плече, щоб нести тягар, і погодиться виконувати підневільну працю.

16 Дан,^a одне з племен Ізраїля, судитиме весь народ.^b
17 Хай Дан буде змією край дороги, рогатою гадюкою на узбіччі, яка кусає коня за п'яту, так що той скидає вершника.^b **18** Я чекатиму спасіння від тебе, Єгово!

19 На Гада^г нападе банда грабіжників, але він дасть їм відсіч і гнатиметься за ними по п'ятах.^d

20 Асир^e матиме вдосталь хліба* і постачатиме царську їжу.^e

21 Нефталім^ж – граційна лань. Він промовляє вишуканими словами.^з

22 Йосип^и – паросток дерева, яке приносить плоди, дерева, яке росте біля джерела, простягаючи гілки понад муром. **23** Лучники нападали на нього, стріляли в нього і тайли на нього злобу,^и **24** але його лук міцно натягнений^к і його руки сильні та спритні.^л Це від могутнього Бога Якового, від пастиря і наріжного каменя Ізраїля. **25** Він* – дар від Бога, якому служить його батько і який йому допоможе. Він буде разом зі Всемогутнім, який дасть йому благословення неба вгорі, глибин внизу^м та поблагословить його численним потомством^н. **26** Благословення батька його будуть ліпшими від благословень вічних гір, від краси віковичних пагорбів.^о І ці благословення завжди залишатимуться на голові Йосипа, на тімені того, хто відокремлений від своїх братів.^o

49:20 *Або «їжі». **49:25** *Тобто Йосип. *Бук. «благословенням грудей і утроби».

РОЗД. 49

а Пв 33:22

б Сд 13:2, 24
Сд 15:20в Сд 14:19
Сд 15:15

г Пв 33:20

д Існ 13:8

е Пв 33:24

є 1Цр 4:7, 16

ж Пв 33:23

з Мт 4:13, 15

и Пв 33:13–17

і Бт 37:5, 8
Бт 40:15

к Бт 50:20

л Існ 1:1, 6
Сд 11:32

м Пв 33:13

н Існ 17:14

о Пв 33:16

Друга кол.

а Пв 33:12

б Сд 20:15, 16
1См 9:16в Єс 2:5
Єс 8:7

г Єв 11:21

д Бт 35:29
Бт 49:33

е Бт 23:17, 18

є Бт 23:2, 19
Бт 25:9, 10

ж Бт 35:29

з Бт 23:17, 18

и Дії 7:15

РОЗД. 50

і Бт 46:4

к Бт 50:26

л Бт 47:29–31

27 Венямін^a роздиратиме здобич, як вовк.^b Вранці він їстиме те, що вполював, а ввечері ділитиме здобич».^b

28 Це ті, від кого походять 12 племен Ізраїля, і це слова, якими батько поблагословив їх. Кожен з них отримав відповідне благословення.^г

29 Потім він наказав їм: «Прийшов час мені приєднатися до свого народу*.^d Похуйте мене в печері на полі хетянина Ефрона,^e де поховані наші батьки, **30** в печері, що на полі Махпела навпроти Мамре, в ханаанському краю; це поле Авраам купив у хетянина Ефрона, щоб мати місце для поховання. **31** Там поховали Авраама і його дружину Сарру,^e Ісака^ж та його дружину Ревеку. Там я поховав і Лію. **32** Це поле й печера на ньому куплені в Хетових синів».^з

33 Після того як Яків дав синам ці настанови, він ліг на ліжку і помер, приєднавшись до свого народу*.^и

50 Тоді Йосип припав до батька,^и розридався та почав його цілувати. **2** Після того він наказав лікарям, які були його слугами, забальзамувати^к батька. І вони забальзамували Ізраїля. **3** Це зайняло повних 40 днів, бо саме стільки часу мало тривати бальзамування. І єгиптяни оплакували Ізраїля 70 днів.

4 Коли дні жалоби закінчилися, Йосип сказав придворним* фараона: «Якщо я знайшов ласку у ваших очах, прошу, передайте фараонові такі слова: **5** «Мій батько взяв з мене клятву,^л кажучи:

49:29, 33 *Це поетичний вислів, яким описували смерть. **50:4** *Або «домашнім».

«Я вже помираю.^а Поховай мене в гробниці,^б яку я приготував у ханаанському краю».^в Тож, будь ласка, дозволь мені піти і поховати батька. Потім я повернуся^г». **6** На це фараон сказав: «То виконай свою клятву: йди і поховай батька».^г

7 Отже, Йосип пішов ховати батька, а з ним пішли всі слуги фараона, старійшини його двору,^а всі старійшини єгипетського краю, **8** всі домашні Йосипа, його брати і домашні його батька.^в У краю Гошен залишилися тільки їхні малі діти, а також дрібна і велика худоба. **9** Крім того, разом з ним у дорогу вирушили вершники і колісники.^в Тож з ним пішло дуже багато людей. **10** Прийшовши на тік Атаду, що біля Йордану, всі вони почали сильно голосити і оплакувати Йосипового батька. І жалоба за ним тривала сім днів. **11** Коли ж ханаанці, мешканці того краю, побачили жалобу на току Атаду, то вигукнули: «У єгиптян велика жалоба!» Тому це місце біля Йордану назвали Абель-Міцраїм*.

12 Тож сини зробили все так, як наказав батько.^ж **13** Вони віднесли його тіло в ханаанський край і поховали в печері на полі Махпела, що навпроти Мамре; це поле Авраам купив у хетянина Ефрона, щоб мати місце для поховання.^з **14** Поховавши батька, Йосип, його брати і всі, хто пішов з ним на похорон, повернулися в Єгипет.

15 Після смерті батька Йосипові брати сказали один одному: «А що, як Йосип затаїв на нас злобу і відплатить за

РОЗД. 50

- а Бт 48:21
- б Бт 46:4
Бт 47:29
- в Бт 23:17, 18
Бт 49:29, 30
- г Бт 47:31
- д Пс 105:21, 22
- е Бт 46:27
- в Бт 41:43
Бт 46:29
- ж Бт 47:29
- з Бт 23:17, 18
Бт 25:9, 10
Бт 35:27
Бт 49:29, 30

Друга кол.

- а Бт 37:18, 28
Бт 42:21
Пс 105:17
- б Бт 37:7, 9
- в Бт 37:18
- г Бт 45:5
Пс 105:17
- д Бт 47:12
- е 1Хр 7:20
- в ІсН 17:1
1Хр 7:14
- ж Вх 4:31
- з Бт 12:7
Бт 17:8
Бт 26:3
Бт 28:13
- и Вх 13:19
ІсН 24:32
Ев 11:22
- і Бт 50:2

все те зло, яке ми йому заподіяли?»^а **16** Тоді вони передали Йосипу такі слова: «Перед смертю твій батько наказав: **17** “Скажіть Йосипу: «Благаю тебе, прости, будь ласка, переступ і гріх своїх братів, прости ту кривду, якої вони тобі завдали»». Тому просимо тебе, пробач переступ слуг Бога, якому служив твій батько». Почувши ці слова, Йосип розридався. **18** Тоді брати прийшли до Йосипа і, впавши йому до ніг, сказали: «Ми твої раби!»^б **19** Та Йосип відповів: «Не бійтеся! Хіба ж я Бог? **20** Ви хотіли завдати мені кривди,^в але Бог задумав обернути все на добро і багатьом врятувати життя, що він і робить сьогодні.^г **21** Тому не бійтеся. Я дбатиму, щоб ви і ваші діти мали що їсти».^д Тож він потішив і заспокоїв їх.

22 Йосип та всі домашні його батька і далі жили в Єгипті. Усього Йосип прожив 110 років **23** і побачив Єфремових синів^е до третього покоління, а також синів Махіра,^в Манасїного сина. Вони були для нього наче власні діти*.^з **24** Зрештою Йосип сказав братам: «Я вже помираю, але Бог обов'язково згадає про вас^ж і неодмінно виведе вас з цієї землі у край, який поклявся дати Аврааму, Ісаку та Якову».^з **25** Отже, Йосип взяв клятву з синів Ізраїля, кажучи: «Бог обов'язково допоможе вам. Ви ж пообіцяйте, що заберете звідси мої кістки».^и **26** Тож Йосип помер у віці 110 років. Його забальзамували^і і поклали у труну в Єгипті.

50:23 * Букв. «народилися на коліна Йосипові».

50:11 * Озн. «жалоба єгиптян».

ВИХІД

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Ізраїльтяни розмножуються в Єгипті (1–7)
Фараон гнобить ізраїльтян (8–14)
Богобоязливі повитухи рятують життя (15–22)
- 2 Народження Мойсея (1–4)
Донька фараона усиновляє Мойсея (5–10)
Мойсей тікає в Мідіян і одружується з Ціппорою (11–22)
Бог чує стогін ізраїльтян (23–25)
- 3 Мойсей і палаючий кущ (1–12)
Єгова пояснює значення свого імені (13–15)
Єгова дає вказівки Мойсею (16–22)
- 4 Три чуда, які має виконати Мойсей (1–9)
Мойсей почувачється нездатним (10–17)
Мойсей повертається в Єгипет (18–26)
Мойсей зустрічається з Аароном (27–31)
- 5 Мойсей та Аарон перед фараоном (1–5)
Гноблення посилюється (6–18)
Ізраїльтяни звинувачують Мойсея та Аарона (19–23)
- 6 Єгова повторює обіцянку про свободу (1–13)
Ім'я Єгови розкрите не повністю (2, 3)
Родовід Мойсея та Аарона (14–27)
Мойсей знову має стати перед фараоном (28–30)
- 7 Єгова зміцнює Мойсея (1–7)
Палиця Аарона стає великою змією (8–13)
Кара 1: вода перетворюється на кров (14–25)
- 8 Кара 2: жаби (1–15)
Кара 3: мошки (16–19)
Кара 4: гедзі (20–32)
Гошен карі не зазнає (22, 23)
- 9 Кара 5: гине худоба (1–7)
Кара 6: чиряки на людях і тваринах (8–12)
- Кара 7: град (13–35)
Фараон має побачити Божу силу (16)
Про ім'я Єгови мають розповідати (16)
- 10 Кара 8: сарана (1–20)
Кара 9: темрява (21–29)
- 11 Оголошення 10-ї карі (1–10)
Ізраїльтяни мають попросити дари (2)
- 12 Запровадження Пасхи (1–28)
Потрібно покропити кров'ю одвірки (7)
Кара 10: помирають первістки (29–32)
Народ починає виходити (33–42)
Кінець 430 років (40, 41)
Вказівки про те, хто може споживати Пасху (43–51)
- 13 Кожен первісток чоловічої статі належить Єгові (1, 2)
Свято прісного хліба (3–10)
Кожен первісток чоловічої статі присвячений Богові (11–16)
Бог веде ізраїльтян до Червоного моря (17–20)
Стовп хмари і вогню (21, 22)
- 14 Ізраїльтяни підходять до моря (1–4)
Фараон женеться за ізраїльтянами (5–14)
Ізраїльтяни переходять Червоне море (15–25)
Єгиптяни тонуть у морі (26–28)
Ізраїльтяни вірять в Єгову (29–31)
- 15 Мойсей і переможна пісня ізраїльтян (1–19)
Міріам співає у відповідь (20, 21)
Гірка вода стає прісною (22–27)
- 16 Народ нарікає на їжу (1–3)
Єгова чує нарікання (4–12)
Перепілки і манна (13–21)
У суботу манни немає (22–30)
Манна зберігається як нагадування (31–36)
- 17 Скарги на нестачу води в Хориві (1–4)

- Вода зі скелі (5–7)
 Напад і поразка амалікітан (8–16)
- 18 Приходять Їтро і Ціппора (1–12)
 Їтро радить призначити суддів (13–27)
- 19 На горі Сінай (1–25)
 Ізраїльтяни мають стати царством
 священиків (5, 6)
 Народ освячений, щоб стати
 перед Богом (14, 15)
- 20 Десять заповідей (1–17)
 Видовище вселяє страх
 в ізраїльтян (18–21)
 Вказівки щодо поклоніння (22–26)
- 21 Присуди для ізраїльтян (1–36)
 Про рабів-євреїв (2–11)
 Про насилля над ближнім (12–27)
 Про тварин (28–36)
- 22 Присуди для ізраїльтян (1–31)
 Про крадіжку (1–4)
 Про пошкодження врожаю (5, 6)
 Про відшкодування і власність
 (7–15)
 Про спокушання (16, 17)
 Про поклоніння і соціальну
 справедливість (18–31)
- 23 Присуди для ізраїльтян (1–19)
 Про чесну і справедливу
 поведінку (1–9)
 Про суботи і свята (10–19)
 Ангел веде ізраїльтян (20–26)
 Здобуття краю і його межі (27–33)
- 24 Народ погоджується дотримуватися
 угоди (1–11)
 Мойсей на горі Сінай (12–18)
- 25 Пожертви для святого намету (1–9)
 Ковчег (10–22)
 Стіл (23–30)
 Світильник (31–40)
- 26 Святий намет (1–37)
 Плотнища (1–14)
 Рами і підставки (15–30)
 Завіса і заслона (31–37)
- 27 Жертовник для цілопалень (1–8)
 Подвір'я (9–19)
 Олія для світильника (20, 21)
- 28 Одяг священика (1–5)
 Ефод (6–14)
- Нагрудник (15–30)
 Урім і туммім (30)
 Безрукава сорочка (31–35)
 Тюрбан із золотою пластинкою
 (36–39)
 Інший одяг священика (40–43)
- 29 Покладення священицьких
 обов'язків (1–37)
 Щоденні жертви (38–46)
- 30 Жертовник для спалювання
 фіміаму (1–10)
 Перепис і гроші для примирення
 (11–16)
 Мідна умивальниця (17–21)
 Особлива суміш олії помазання
 (22–33)
 Склад святого фіміаму (34–38)
- 31 Майстри наділені святим духом (1–11)
 Субота — знак між Богом
 та ізраїльтянами (12–17)
 Дві кам'яні таблиці (18)
- 32 Поклоніння золотому теляті (1–35)
 Мойсей чує незвичний спів (17, 18)
 Мойсей розбиває таблиці (19)
 Левіти виявляють відданість
 Єгови (26–29)
- 33 Бог докоряє народу (1–6)
 Намет зборів поза табором (7–11)
 Мойсей хоче побачити славу
 Єгови (12–23)
- 34 Нові кам'яні таблиці (1–4)
 Мойсей бачить славу Єгови (5–9)
 Бог повторює деталі угоди (10–28)
 Лице Мойсея сяє (29–35)
- 35 Вказівки щодо суботи (1–3)
 Пожертви для святого намету (4–29)
 Бецалель та Оголіав наділені
 духом (30–35)
- 36 Пожертв більше, ніж потрібно (1–7)
 Будівництво святого намету (8–38)
- 37 Виготовлення ковчега (1–9)
 Стіл (10–16)
 Світильник (17–24)
 Жертовник для спалювання
 фіміаму (25–29)
- 38 Жертовник для цілопалень (1–7)
 Мідна умивальниця (8)

- Подвір'я (9–20)
Перелік речей святого намету (21–31)
39 Виготовлення одягу священика (1)
Ефод (2–7)
Нагрудник (8–21)
Безрукава сорочка (22–26)

- Інший одяг священика (27–29)
Золота пластинка (30, 31)
Мойсей оглядає святий намет (32–43)
40 Встановлення святого намету (1–33)
Слава Єгови наповнює святий намет (34–38)

1 Ось імена Ізраїлевих синів, які разом з Яковом та його родинами прийшли в Єгипет:^a **2** Рувїм, Симеон, Левїї та Юда,^b **3** Іссахар, Завулон і Венямін, **4** Дан і Нефталїм, Гад і Асїр.^b **5** Усіх нащадків*, які народилися в Якова[#], було 70[^]. А Йосип тоді вже був у Єгипті.^г **6** Через якийсь час Йосип помер.^а Померли також усі його брати і все те покоління. **7** Проте ізраїльтяни* народжували багато дітей і сильно розмножувались. Вони ставали дедалі численнішими та могутнішими і зрештою наповнили весь той край.^е

8 З часом Єгиптом почав правити інший цар, який не знав Йосипа. **9** Він сказав своєму народу: «Дивіться! Ізраїльтяни стали численнішими і могутнішими від нас!^е **10** Нам треба бути мудрими, інакше їх стане ще більше і, якщо раптом почнеться війна, вони приєднаються до наших ворогів, воюватимуть проти нас і підуть з нашого краю».

11 Тоді над ізраїльтянами поставили людей, які стежили за їхньою підневільною працею* і гнобили їх важкою роботою.^ж І нащадки Ізраїля по-

1:5 *Або «душ». [#]Букв. «які вийшли зі стегна Якова». [^]Або «70 душ». 1:7 *Букв. «сини Ізраїля». 1:11 *Або «поставили наглядачів».

РОЗД. 1

а Бт 46:8

б 1Хр 2:3, 4

в Бт 46:17

г Бт 46:26
Пв 10:22
Дії 7:14

д Бт 50:26

е Бт 46:3
Пв 26:5
Дії 7:17–19

е Пс 105:24, 25

ж Бт 15:13
Вх 3:7
Чс 20:15
Пв 26:6

Друга кол.

а Бт 47:11

б Вх 1:7
Пс 105:24, 25

в Вх 2:23
Дії 7:6

г Лв 26:13

д Єз 16:4

е Бт 9:5, 6

будували для фараона Пітом і Раамсєс,^а міста для зберігання запасів. **12** Але чим більше їх гнобили, тим більше вони розмножувалися та наповнювали край, тому єгиптяни дуже їх боялись.^б **13** Тож єгиптяни змусили ізраїльтян стати рабами і жорстоко з ними поводитись.^в **14** Вони зробили їхнє життя нестерпним, наказуючи виготовляти глиняний розчин і цеглу, а також важко працювати в полі. Єгиптяни жорстоко гнобили їх, змушуючи до всілякої рабської праці.^г

15 Також єгипетський цар наказав єврейкам-повитухам, одну з яких звали Шіфра, а другу Пуа: **16** «Коли ви будете допомагати єврейкам народжувати^а і побачите, хто народжується*, то якщо це син, вбийте його, а якщо дочка, залишіть живою». **17** Але повитухи боялися правдивого Бога, тому не слухались єгипетського царя і залишали хлопчиків живими.^е **18** Згодом єгипетський цар покликав повитух і сказав: «Чому ви залишаєте хлопчиків живими?» **19** Повитухи відповіли: «Єврейки не такі, як єгиптянки. Вони сильні і народжують ще до того, як прийде повитуха».

1:16 *Букв. «побачите їх на стільці для пологів».

20 За це Бог благословляв повитух, а народ ставав дедалі численнішим і могутнішим. **21** І, оскільки повитухи боялися правдивого Бога, він згодом їх винагородив, давши їм сім'ї. **22** Зрештою фараон наказав усьому своєму народу: «Кожного сина, який народиться в євреїв, кидайте в річку Ніл, а дочку залишайте живою».^а

2 Приблизно в той час один чоловік з роду Лівія взяв собі за дружину дочку Лівія.^б **2** Вона завагітніла і народила сина. Побачивши, який він гарний, жінка переховувала його три місяці.^в **3** Коли ж вона більше не могла переховувати дитину,^г то взяла кошик* з папірусу, покрила його асфальтом і смолою, поклала туди дитину і поставила в очереті на березі річки Ніл. **4** А сестра хлопчика^а стала на віддалі, щоб побачити, що з ним буде.

5 Коли до Нілу прийшла купатися дочка фараона, її служниці почали ходити вздовж берега річки. Помітивши серед очерету кошик, вона відразу послала рабину принести його.^в **6** Коли фараонова дочка відкрила кошик, то побачила мале дитя, яке плакало. Фараоновій дочці стало шкода хлопчика, але вона сказала: «Це дитина євреїв». **7** Тоді хлопчикова сестра запитала її: «Хочеш, я піду і знайду євреюку, яка зможе годувати дитину?» — **8** «Іди», — відповіла фараонова дочка. Тож дівчинка пішла й поклікала матір дитини.^в **9** І дочка фараона сказала їй: «Візьми і годуй цю дитину, а я буду тобі

2:3 *Або «скриню, ковчег».

РОЗД. 1
а Дії 7:18, 19

РОЗД. 2
б Вх 6:20
Чс 26:59

в Дії 7:20
Єв 11:23

г Дії 7:18, 19

д Вх 15:20
1Хр 6:3
Мих 6:4

е Дії 7:21

є Вх 6:20

Друга кол.
а Єв 11:24, 25

б Дії 7:21

в Вх 1:11
Вх 3:7
Дії 7:23

г Дії 7:24

д Дії 7:26

е Дії 7:27, 28

є Бт 25:1, 2
Вх 3:1
Вх 4:19

ж Вх 18:12

платити». Жінка взяла дитину і почала годувати її. **10** А коли хлопчик підріс, вона привела його до фараонової дочки, і він став їй сином.^а І фараонова дочка дала йому ім'я Мойсей*, кажучи: «Я витягнула його з води».^б

11 Згодом, коли Мойсей вже став дорослим*, він пішов до своїх братів та на власні очі побачив їхню тяжку працю.^в І він побачив, як один єгиптянин бив його брата-єврея. **12** Мойсей озирнувся довкола і, переконавшись, що нікого немає, вбив єгиптянина і закопав його в пісок.^г

13 Наступного дня він вийшов і побачив, що б'ються двоє євреїв. Тоді він сказав тому, хто був винним: «Чому ти б'єш свого брата?»^а **14** Той же відповів: «Хто поставив тебе над нами начальником і суддею? Може, ти і мене хочеш убити, як того єгиптянина?»^в Почувши це, Мойсей злякався і сказав: «Усі вже точно знають, що я зробив!»

15 Фараон дізнався про те, що сталося, і наказав убити Мойсея. Тож Мойсей утік від фараона та відправився до краю Мідіян,^в де й оселився. Прийшовши до однієї місцевості в тому краю, Мойсей сів біля колодязя. **16** Жив там мідіянський священик,^ж в якого було сім дочок. Одного разу вони прийшли до колодязя, щоб набрати води, наповнити жолоби і напоїти батькову отару. **17** І, як завжди, прийшли пастухи й відігнали їх. Але на поміч* жінкам прийшов Мойсей і напоїв їхню отару. **18** Коли дочки прийшли додо-

2:10 *Озн. «витягнений», тобто врятований з води. 2:11 *Або «коли Мойсей став сильним». 2:17 *Або «захист».

му, їхній батько Реуїл^а* здивовано запитав: «Як це ви сьогодні так швидко повернулись?»

19 Вони відповіли: «Якийсь єгиптянин^б захистив нас від пастухів і навіть набрав води та напоїв отару». **20** Тоді Реуїл сказав своїм дочкам: «А де він? Чому ви не привели його з собою? Покличте його, щоб він поїв з нами». **21** Мойсей погодився залишитися в того чоловіка, і той віддав свою дочку Ціппору^в Мойсеєві за дружину. **22** Згодом вона народила сина, і Мойсей дав йому ім'я Гершом^г,^г кажучи: «Я став чужинцем у чужому краю».^д

23 Минуло багато часу^е, і єгипетський цар помер,^е але ізраїльтяни й далі стогнали від рабської праці та голосили. І їхній крик про допомогу здійснювався до правдивого Бога.^е **24** Зрештою Бог почув їхній стогін^ж і згадав про свою угоду з Авраамом, Ісаком та Яковом.^з **25** Тож Бог побачив страждання ізраїльтян і зглянувся над ними.

3 Мойсей став пасти отару свого тестя, мідіянського священика Ітра.^а Одного разу, повівши отару в західну частину пустелі, він дійшов до Хоріву, гори правдивого Бога.^і **2** Там, у терновому кущі, охопленому полум'ям, йому з'явився ангел Єгови.^к Мойсей побачив, що той кущ горить, але не згоряє. **3** Тож він сказав: «Цікаво, чому кущ горить, але не згоряє. Підійду ближче і подивлюся на це диво». **4** А Бог Єгова, побачивши, що Мойсей підходить, щоб роздивитися, промовив до нього з

2:18 *Тобто Ітра. 2:22 *Озн. «чужинець там». 2:23 *Букв. «багато днів».

РОЗД. 2

а Вх 4:18
Вх 18:1
Чс 10:29
б Дії 7:22
в Вх 18:2–4
Чс 12:1
г 1Хр 23:15
д Дії 7:29
е Вх 7:7
Дії 7:30
є Вх 3:7
1Цр 8:51
ж Дії 7:34
з Бг 15:13, 14
Вх 6:5
Чс 20:15, 16

РОЗД. 3

и Вх 2:16
Вх 18:1
і Вх 24:12, 13
1Цр 19:8, 9
к Дії 7:30–34

Друга кол.

а Бг 17:1, 7
б Бг 26:24
в Бг 28:13
Бг 32:9
Мт 22:32
Дії 7:32
г Вх 1:11
Іс 63:9
Дії 7:34
д Вх 12:51
е Чс 13:26, 27
Пв 27:3
є Бг 10:15–17
Вх 33:1, 2
Пв 7:1
ІсН 3:10
Не 9:7, 8
ж Вх 1:11
з Пс 105:26, 38
Дії 7:34
и Пв 31:23
ІсН 1:5
Іс 41:10
Рм 8:31
Флп 4:13
і Пв 19:2
Пв 4:11, 12
к Вх 15:3
Пс 96:8
Пс 135:13
Ос 12:5
Ів 17:26
Рм 10:13

куща: «Мойсею! Мойсею!» Той відповів: «Я тут». **5** І Бог сказав: «Не підходь ближче. Зніми з ніг сандалі, бо земля, на якій ти стоїш, свята».

6 Потім він сказав: «Я Бог твого батька, Бог Авраама,^а Бог Ісака^б і Бог Якова».^в Мойсей же сховав своє лице, оскільки боявся дивитись на правдивого Бога. **7** І Єгова промовив: «Безперечно, я побачив, як мій народ страждає в Єгипті, і почув, як ці люди кличуть на допомогу, бо їх змушують до важкої праці. Я добре знаю про їхній біль і страждання.^г **8** Тож я зйду і визволю їх з рук єгиптян^д та виведу з цього краю у край добрий і просторий, край, що тече молоком і медом,^е у край ханаанців, хетян, амореян, перізейн, хіввейн та євусейн.^є **9** Я почув голосіння ізраїльського народу і побачив, як жорстоко єгиптяни гноблять його.^ж **10** Тепер іди, я пошлю тебе до фараона, і ти виведеш мій народ, ізраїльтян, з Єгипту».^з

11 Та Мойсей сказав правдивому Богу: «Хто я такий, щоб піти до фараона і вивести ізраїльтян з Єгипту?» **12** На це Бог сказав: «Я буду з тобою.^и І, щоб ти був упевнений, що саме я посилаю тебе, я даю тобі обіцянку*: коли виведеш народ з Єгипту, ви прийдете на цю гору і будете служити^к мені, правдивому Богу».^л

13 Мойсей же відповів правдивому Богу: «Якщо я прийду до ізраїльтян і скажу: “Мене послав до вас Бог ваших прабатьків”, вони запитують: “Яке його ім'я?”^м Що я маю відповісти?» **14** Тож

3:12 *Букв. «знак». ^нАбо «поклоняйтесь».

Бог сказав Мойсею: «Я Стану Тим, Ким Вирішу* Стати[#],^a — і додав: — Скажи ізраїльтянам так: “Я Стану послав мене до вас”».^b **15** Тоді Бог знову звернувся до Мойсея:

«Скажи ізраїльтянам так: “Єгова, Бог ваших прабатьків, Бог Авраама,^в Бог Ісака^г і Бог Якова,^д послав мене до вас”. Це моє ім’я навіки,^е і під цим ім’ям мене пам’ятатимуть з покоління в покоління. **16** Іди збери старійшин Ізраїля та скажи їм: “Єгова, Бог ваших прабатьків, Бог Авраама, Ісака і Якова, з’явився мені і сказав: «Я обов’язково допоможу вам^є і визволю вас від страждань, яких ви зазнаєте в Єгипті. **17** Я обіцяю, що визволю вас від гніту^ж єгиптян і приведу у край ханаанців, хетян, амореян,^з перізеян, хіввеян та євусеян,^и у край, що тече молоком і медом”».^і

18 І вони обов’язково послухаються твого голосу.^к Тоді ти і старійшини Ізраїля підете до єгипетського царя та скажете йому: “Нам з’явився Єгова, Бог євреїв.”^л Тож просимо, відпусти нас на три дні ходи в пустелю, щоб ми принесли жертву для Єгови, нашого Бога”.^м **19** Але я знаю, що цар Єгипту не відпустить вас, якщо його не змусити до цього силою.^н **20** Він відпустить вас лише після того, як я простягну свою руку і вражу Єгипет, виконавши в ньому багато дивовижних діл.^о **21** Я зроблю так, що ви знайдете ласку в очах єгиптян і не підете в дорогу з порожніми руками.^п **22** Нехай кожна жінка попросить чужинку, яка живе

3:14 *Або «Захочу». #Або «Я виявлюся Тим, Ким Я Виявлюся». Див. додаток А4.

РОЗД. 3

а Йв 23:13
Іс 14:27
Ів 12:28

б Вх 6:3,7
Рм 9:17

в Бт 17:1,7

г Бт 26:24

д Бт 28:13
Мт 22:32

е Пс 135:13

є Бт 50:24
Ів 13:19

ж Бт 15:13,14
Лв 26:13

з Бт 15:16

и Вх 23:23

і Чс 13:27
Пв 8:7–9

к Вх 4:31

л Бт 14:13

м Вх 5:3
Вх 10:25,26

н Вх 5:2
Вх 14:8
Рм 9:17

о Вх 7:3
Вх 12:33
Пв 6:22

п Вх 11:2
Вх 12:35,36

Друга кол.

а Бт 15:13,14
Вх 12:36

РОЗД. 4

б Вх 2:13,14

в Вх 7:9

г Лк 20:37

д Вх 3:16
Вх 4:31

е Чс 12:10

є Дії 7:36

ж Вх 4:30

в її домі, а також сусідку дати їй срібні й золоті речі та одяг, і ви надягнете все це на своїх синів та дочок. Так ви забере-те з собою багатство єгиптян».^а

4 Мойсей же сказав: «А що, коли вони не повірять мені і не послухаються мого голосу?^б Що, коли скажуть: “Єгова тобі не з’являвся”?» **2** Тоді Єгова запитав його: «Що в тебе в руці?» — «Палиця», — відповів той. **3** Бог сказав: «Кинь її на землю». Коли Мойсей кинув її на землю, вона стала змією,^в і Мойсей утік від неї. **4** Після того Єгова сказав Мойсею: «Простягни руку і схопи змію за хвіст». Мойсей так і зробив. І, коли він схопив змію за хвіст, вона стала в його руці палицею. **5** «Зроби це для того, — промовив Бог, — щоб вони повірили, що Єгова, Бог їхніх прабатьків, Бог Авраама, Бог Ісака і Бог Якова,^г з’явився тобі».^д

6 Єгова сказав йому знову: «Будь ласка, засунь руку за пазуху». Він засунув руку за пазуху, а коли витягнув, вона була вражена проказою і стала білою як сніг.^е **7** І Бог сказав: «Тепер ще раз засунь руку за пазуху». Мойсей так і зробив. Коли ж він витягнув руку, вона знову стала такою, як усе тіло. **8** «Якщо вони не повірять тобі і знехтують першим чудом, — сказав Бог, — то обов’язково повірять у друге чудо.^є **9** Але якщо вони не повірять у ці два чуда і не захочуть послухатися твого голосу, то візьмеш воді з річки Ніл і виллеш її на землю. І вода, яку ти набереш з Нілу, перетвориться на землю у кров».^ж

10 Тоді Мойсей сказав Єгови: «Вибач, Єгово, але я ніко-

ли не вмів гарно говорити: ні раніше, ні відтоді, як ти почав розмовляти з твоїм слугою. Я не вмію гарно промовляти».^а

11 Єгова сказав: «Хто дав людині уста і хто може зробити людину німою, глухою, зрячою чи сліпою? Хіба не я, Єгова? **12** Тож іди. Я буду з тобою, коли ти говоритимеш*, і навчу тебе, що маєш казати».^б

13 Мойсей відповів: «Вибач, Єгово, будь ласка, пошли того, кого хочеш». **14** Тоді Єгова запалав гнівом на Мойсея і сказав: «Ти маєш брата Аарона,^в левіта. Я знаю, що він може дуже добре говорити. Він уже йде тобі назустріч, і коли він тебе побачить, то зрадіє у своєму серці.^г **15** Ти маєш говорити йому мої слова і вкладати їх у його уста.^д А я буду з вами, коли ви говоритимете,^е і буду вчити вас, що робити. **16** Аарон говоритиме замість тебе до народу, він буде твоїм речником, а ти будеш для нього як Бог».^є **17** Ти візьмеш в руку цю палицю і будеш здійснювати нею чуда».^ж

18 Тож Мойсей пішов до свого тестя Їтра^з і сказав: «Дозволь мені, будь ласка, повернутись до моїх братів у Єгипет і подивитись, чи вони ще живі». Їтро відповів Мойсею: «Іди з миром». **19** Після того Єгова сказав Мойсею в краю Мідіян: «Повертайся в Єгипет, бо ті, що хотіли вбити тебе*, вже померли».^з

20 Тоді Мойсей взяв свою дружину та синів, посадив їх на осла і вирушив назад у Єгипет. Також він взяв у руку па-

4:10 * Букв. «з важкими устами і важким язиком». **4:12** * Букв. «з твоїми устами». **4:16** * Або «ти будеш для нього представником Бога». **4:19** * Або «шукали твоєї душі».

РОЗД. 4

а Вх 6:12
Чс 12:3
Єр 1:6
Дії 7:22

б Іс 50:4
Мр 13:11

в Чс 26:59

г Вх 4:27

д Вх 4:28

е Єр 1:9

є Вх 7:1,2

ж Вх 8:5
Чс 17:5,6
Чс 20:11

з Вх 2:18,21
Вх 18:1
Чс 10:29

и Вх 2:15

Друга кол.

а Вх 7:9

б Вх 7:3
Вх 8:15
Вх 9:12
Вх 11:10
Рм 9:17,18

в Вх 7:22

г Пв 7:6
Пв 14:2
Ос 11:1
Рм 9:4

д Вх 12:29

е Чс 22:22
1Хр 21:16

є Бт 17:14

ж Вх 2:16,21

з Вх 4:14

и Вх 3:1
Вх 20:18
Вх 24:16

і Вх 4:15

к Вх 4:8

л Вх 3:16
Вх 24:1

м Вх 4:3,6,9

н Вх 3:18

о Бт 50:25

л Вх 1:14
Вх 3:7
Пв 26:6

лицю правдивого Бога. **21** І Єгова сказав Мойсею: «Я дав тобі владу здійснювати чуда. Після того як ти повернешся в Єгипет, обов'язково виконай їх перед фараоном.^а Я ж дозволю, щоб серце фараона стало впертим,^б і він не відпустить мого народу.^в **22** Ти маєш сказати фараону: “Так говорить Єгова: «Ізраїль – мій син, мій первісток.^г **23** І я кажу тобі: “Відпусти мого сина, щоб він міг служити мені. А якщо не відпустиш, я вб'ю твого сина, твого первістка”»».^д

24 По дорозі, в заїзді, Єгова^е зустрів його і хотів його погубити.^є **25** Тоді Ціппора* взяла гострий уламок кременя*, відрізала крайню плоть своєму сину і, кинувши її до його стіп, сказала: «Адже ти мій наречений крові». **26** Тож Він відпустив його. Тоді вона сказала: «Наречений крові», – через обрізання.

27 Потім Єгова сказав Аарону: «Іди в пустелю назустріч Мойсеєві».^з І той пішов, зустрів Мойсея на горі правдивого Бога^и і привітав його поцілунком. **28** А Мойсей розповів Аарону про все, що сказав Єгова, який його послав,^і і про всі чуда, які він наказав йому здійснити.^к **29** Після того Мойсей та Аарон пішли до ізраїльтян і зібрали всіх старійшин.^л **30** Аарон передав їм усе, що Єгова говорив Мойсею, і той здійснив чуда^м перед народом. **31** І народ повірив.^н Коли ізраїльтяни почули, що Єгова згадав про них^о і побачив їхні страждання,^п то впали на коліна і вклонились обличчям до землі.

4:25 * Або «кремінний ніж».

5 Після того Мойсей та Аарон прийшли до фараона і сказали: «Так говорить Єгова, Бог Ізраїля: “Відпусти мій народ у пустелю, щоб він відзначив для мене свято”». **2** Але фараон відповів: «Хто такий Єгова,^a що я маю послухатись його голосу і відпустити Ізраїль?^b Не знаю ніякого Єгови і нікуди Ізраїль не відпущу!»^a **3** Вони ж сказали: «З нами говорив Бог євреїв. Тож просимо, відпусти нас на три дні ходи в пустелю, щоб ми принесли жертву Єгови, нашому Богу.^c Бо, якщо ми цього не зробимо, він вразить нас хворобою або мечем». **4** Єгипетський цар відповів їм: «Мойсею та Аароне, ви чому відриваєте народ від роботи? Ідьте працювати!»^d **5** Потім фараон додав: «Ваш народ став дуже численним, і ви хочете, щоб усі ці люди покинули свою роботу і пішли з вами?»

6 Того ж дня фараон наказав наглядачам, які змушували народ працювати, а також їхнім помічникам: **7** «Більше не давайте цим людям соломи на цеглу.^e Нехай ідуть і збирають самі. **8** Але далі вимагайте, щоб вони робили стільки ж цегли, скільки раніше. Не зменшуйте норми, бо вони ледарі* і тому говорять: “Відпусти нас, ми хочемо принести жертву нашому Богу”. **9** Дайте їм ще більше роботи, щоб вони працювали, а не слухали всяких вигадок».

10 Тож наглядачі^e та їхні помічники пішли й сказали народу: «Так говорить фараон: “Я більше не буду давати вам солому, **11** але ваша норма не зменшиться ні на трохи.

5:4 *Або «до тягарів». 5:8 *Або «відпочивають».

РОЗД. 5

a Вх 7:5
Вх 9:15,16

b 2Цр 18:28,35

v Вх 3:19

г Вх 3:18

d Вх 1:11

e Вх 1:14

e Вх 1:11

Друга кол.

a Вх 2:11

b Вх 5:7,8

v Вх 5:3

Тепер ідіть і шукайте солому, де хочете!» **12** Після того народ розійшовся по цілому єгипетському краю і збирав стерню, щоб мати солому для цегли. **13** А наглядачі постійно підганяли їх: «Ану працюйте! Кожен за день має здати стільки цегли, скільки раніше, коли вам давали солому!» **14** Крім того, фараонові наглядачі стали бити помічників, яких вибрали з ізраїльтян,^a і казати: «Чому ні вчора, ні сьогодні ви не зробили стільки цегли, скільки мали зробити?»

15 Тоді помічники, яких вибрали з ізраїльтян, пішли до фараона і почали скаржитися йому: «Чому ти так поводишся зі своїми слугами? **16** Твоїм слугам не дають соломи і при тому говорять: “Робіть цеглу!” Нас б'ють, хоча винен твій власний народ”. **17** На це фараон сказав: «Ви ледарі*! Ви всі ледарі*! Тому й говорите: “Відпусти нас, ми хочемо принести жертву Єгови”.» **18** Так що повертайтеся до роботи! Соломи вам не дадуть, але маєте робити стільки цегли, скільки й раніше».

19 Коли помічники, яких вибрали з ізраїльтян, почули наказ, що кожного дня вони мають виготовляти стільки цегли, скільки й раніше, то зрозуміли, що потрапили в біду. **20** Вийшовши від фараона, вони зустрілись з Мойсеєм та Аароном, які стояли й чекали їх, **21** і сказали: «Нехай Єгова побачить, що ви зробили, і хай буде вам суддею, бо через вас фараон і його слуги ставляться до нас з презирством*. Ви дали їм в руки ме-

5:17 *Або «відпочиваєте». 5:21 *Або «ми неприємно пахнемо для фараона і його слуг».

ча, щоб нас убити». ^а **22** Тоді Мойсей звернувся до Єгови і сказав: «Єгово, чому ти навів лихо на цей народ? Чому ти мене послав? **23** Відтоді як я прийшов до фараона і почав говорити від твого імені, ^б він ще більше кривдить цей народ, ^в а ти так і не визволив свого народу». ^г

6 Тоді Єгова сказав Мойсею: «Тепер ти побачиш, що я зроблю фараону. ^а Своєю сильною рукою я змушу його відпустити їх, і не просто відпустити, а вигнати з цього краю». ^б

2 Далі Бог сказав Мойсею: «Я – Єгова. **3** Я з'являвся Аврааму, Ісаку та Якову як Бог Всемогутній, ^в але своє ім'я, Єгова, ^ж я повністю їм не розкрив. ^з **4** І я уклав з ними угоду та пообіцяв дати їм ханаанський край, де вони жили як чужинці. ^и **5** Я чую стогін ізраїльтян, яких поневолюють єгиптяни, і пам'ятаю про свою угоду. ^і

6 Тож скажи ізраїльтянам: «Я – Єгова. Я звільню вас з рабства і скину з вас тягарі, які наклали єгиптяни. ^к Здійснивши великі присуди, я визволю вас могутньою ^л рукою. ^м

7 Я зроблю вас своїм народом і буду вашим Богом. ^н Тоді ви обов'язково зрозумієте, що я – Єгова, ваш Бог, який скинув з вас тягарі єгиптян. **8** Я приведу вас у край, який я поклявся ^о дати Аврааму, Ісаку та Якову, і цей край я дам вам у власність. ^п Я – Єгова». ^р

9 Згодом Мойсей передав ці слова ізраїльтянам, але вони не хотіли його слухати, бо занепали духом і були знесилені рабською працею. ^с

6:6 *Або «протягнутою». **6:8** *Букв. «підняв свою руку».

РОЗД. 5

а Вх 6:9
б Вх 5:1
в Вх 5:6, 9
г Вх 3:8

РОЗД. 6

д Вх 14:13
е Вх 9:3
вх 11:1
вх 12:29, 31
е Бр 17:1
Бр 35:10, 11
ж Пс 83:18
Лк 11:2
Ів 12:28
Дії 15:14
Об 15:3
з Бр 12:8
Бр 28:16
Єр 32:20
и Бр 15:18
Бр 28:4
і Бр 17:1, 7
Вх 2:24
к Пв 4:20
л Пв 26:8
1Хр 17:21
Дії 13:17
м Вх 29:45
Пв 7:6
2См 7:24
Пс 33:12
н Бр 15:18
Бр 26:3
Бр 35:12
Вх 32:13
о Вх 20:2
Іс 42:8
л Вх 5:21

Друга кол.

а Вх 5:21
Вх 6:9
б Вх 4:10
Дії 7:22
в Бр 49:3
г Бр 46:9
д 1Хр 4:24
е Бр 29:34
Бр 46:11
Чс 26:57
е Чс 3:18
ж Чс 3:19
з Чс 3:20
и Вх 2:1
Чс 26:59
і 1Хр 23:13
к Чс 16:1, 32
Чс 26:10
л Лв 10:4
Чс 3:30
м Пр 4:19–21
Мт 1:4

10 Тоді Єгова сказав Мойсею: **11** «Іди до фараона, єгипетського царя, і скажи, щоб він відпустив ізраїльтян зі свого краю». **12** Але Мойсей відповів Єгови: «Мене не послухали ізраїльтяни, ^а то хіба послухає фараон? Я ж не можу добре говорити ^б». **13** Однак Єгова і далі промовляв до Мойсея та Аарона й передавав накази ізраїльтянам і фараону, єгипетському царю, щоб вивести ізраїльтян з єгипетського краю.

14 Ось голови їхніх родів. Сини Ізраїлевого первістка Рувіма: ^а Хан'ох, П'аллу, Хе'црон та Кармі. ^в Це нащадки Рувіма.

15 Сини Симеона: ^а Емуїл, Ямін, Огад, Яхін, Цохар та Шаул, син ханаанки. Це нащадки Симеона.

16 Ось імена синів Левія ^а за їхніми родинами: Гершон, Кегат і Мерарі. Усього Левій прожив 137 років.

17 Сини Гершона ^в за їхніми родинами: Лівні та Шімї.

18 Сини Кегата: ^ж Амрам, Іцгар, Хеврон та Уззіл. Усього Кегат прожив 133 роки.

19 Сини Мерарі: ^з Махлі та Муші.

Усе це родини левітів і їхні нащадки.

20 Амрам взяв собі за дружину Йохевед, ^и сестру свого батька, і вона народила йому Аарона та Мойсея. ^л Всього Амрам прожив 137 років.

21 Сини Іцгара: Корей, ^к Нефег та Зіхрі.

22 Сини Уззіла: Мисаїл, Еліцафан ^н та Сітрі.

23 Аарон взяв собі за дружину Елішеву, дочку Аммінадава, сестру Нахшона. ^м І вона

6:12 *Букв. «в мене необрізані уста».

народила йому Надáва, Авігу, Елеазáра та Ітамáра.^а

24 Сини Корéя:^б Ассйр, Елkáна та Авіасáф. Це родини корéївців.^в

25 Ааронів син Елеазáр взяв за дружину одну з дочок Путііла, і вона народила йому Пінхáса.^г

Це голови левітських родів та їхні нащадки.^д

26 Це родовід Аарона та Мойсея, яким Єгова сказав: «Виведіть ізраїльський народ з єгипетського краю загін за загоном*».^е **27** Саме ці Мойсей та Аарон говорили з фараоном, єгипетським царем, і мали вивести ізраїльський народ з Єгипту.^ж

28 І в той день, коли Єгова розмовляв з Мойсеєм у єгипетському краю, **29** Єгова наказав йому: «Я – Єгова. Передай фараону, єгипетському царю, все, що я тобі кажу». **30** У відповідь Мойсей сказав Єгови: «Я ж не можу добре говорити*! Хіба фараон мене послухає?»^з

7 Тоді Єгова сказав Мойсею: «Я зробив так, що ти будеш як Бог* для фараона. А твій брат Аарон стане твоїм пророком.» **2** Ти говоритимеш усе, що я тобі накажу, а твій брат Аарон передаватиме це фараону, і він зрештою відпустить ізраїльтян зі свого краю. **3** Я ж дозволю, щоб фараонове серце стало впертим,^а і покажу в єгипетському краю багато знаків та чуд.^б **4** Але фараон вас не послухає. Тоді я вражу Єгипет своєю могутньою рукою і, здійснивши великі присуди, виведу мій

6:26 *Букв. «відповідно до їхніх військ». 6:30 *Букв. «в мене необрізані уста». 7:1 *Букв. «я зробив тебе Богом».

РОЗД. 6

- а Чс 3:2
- б Чс 26:10, 11
- в Чс 26:58
1Хр 9:19
- г Чс 3:32
- д Чс 25:7
Чс 31:6
ІсН 22:31
Сд 20:28
- е Вх 6:19
- є Вх 7:2, 4
Вх 12:41
Дії 7:35
- ж Пс 77:20
- з Вх 4:10
Вх 6:12

РОЗД. 7

- и Вх 4:14–16
Вх 4:30
- і Вх 4:21
Вх 7:13, 22
Вх 8:15, 19
Вх 9:12, 35
Вх 10:20, 27
Вх 11:10
Вх 14:8
Рм 9:17, 18
- к Вх 3:19, 20
Пс 105:26, 27
Дії 7:36

Друга кол.

- а Вх 12:12, 51
- б Вх 7:17
Вх 8:9, 10
Вх 8:22
Вх 9:29
Вх 14:4
- в Пв 34:7
Дії 7:22, 23
- г Вх 4:2, 3
- д Бт 4:8
2Тм 3:8
- е Вх 7:20, 22
Вх 8:7, 18
Вх 9:11
- є Вх 7:3
- ж Вх 10:1
- з Вх 4:2, 3
- и Вх 3:18

народ, численний народ*, ізраїльтян, з єгипетського краю.^а

5 Коли я простягну свою руку на Єгипет і виведу ізраїльтян з цього краю, його мешканці обов'язково зрозуміють, що я – Єгова».^б **6** Отже, Мойсей та Аарон зробили так, як наказав Єгова. Саме так вони й зробили. **7** Коли Мойсей та Аарон говорили з фараоном, Мойсею було 80 років, Аарону ж – 83.^в

8 Потім Єгова сказав Мойсею та Аарону: **9** «Якщо фараон накаже вам: “Зробіть якість чудо”, то скажи Аарону: “Візьми свою палицю і на очах у фараона кинь її на землю”. І вона стане великою змією».^г **10** Отже, Мойсей та Аарон пішли до фараона і зробили все так, як наказав Єгова. Аарон кинув палицю перед фараоном та його слугами, і вона стала великою змією. **11** Однак фараон зібрав мудреців та чарівників, і єгипетські жерці-магі^д зробили те саме за допомогою магії*.^е **12** Кожен з них кинув на землю свою палицю, і ті перетворились на великих змій, але палиця Аарона проковтнула їхні палиці. **13** Все ж серце фараона стало впертим,^є і він не послухався їх, як Єгова і говорив.

14 Тоді Єгова сказав Мойсею: «Фараон має вперте серце* і тому не хоче відпустити мій народ. **15** Тож завтра зранку зроби так: коли фараон прийде до річки Ніл, вийди до нього і стань на березі річки. Також візьми в руку палицю, яка раніше перетворилась на змію.»^ж **16** Скажи фараону: “Єгова, Бог євреїв, наказав мені піти до тебе” й передати та-

7:4 *Букв. «мої війська». 7:11 *Або «чарів».

кі слова: «Відпусти мій народ, щоб він пішов служити мені в пустелю», але ти й досі не послухався. **17** Так говорить Єгова: «Ти зрозумієш, що я — Єгова,^a коли я вдарю цією палицею по водах річки Ніл, і вони перетворяться на кров. **18** Уся риба в Нілі вимре, а сама річка засмердиться, і єгиптяни не зможуть пити з неї воду»^г».

19 Після того Єгова промовив до Мойсея: «Скажи Аарону так: «Візьми свою палицю і простягни руку над водами Єгипту^б — над річками, каналами*, болотами^в та всіма водозборами, і вони перетворяться на кров». Кров буде в цілому єгипетському краю, навіть у дерев'яних та кам'яних посудинах». **20** І Мойсей та Аарон відразу зробили так, як наказав Єгова. Аарон підняв палицю і на очах у фараона та його слуг вдарив по водах річки Ніл. Тоді вся вода в річці перетворилась на кров.^г **21** Риба, яка була в річці Ніл, вимерла,^а а сама річка засмерділась. Єгиптяни більше не могли пити воду з Нілу,^в і кров була в цілому єгипетському краю.

22 Але єгипетські жерці-маги за допомогою магії зробили те саме.^в Тому серце фараона залишилось впертим, і він не послухався їх, як Єгова і говорив.^ж **23** Тоді фараон повернувся до свого дому, не звернувши уваги на Мойсееві слова і цього разу. **24** Тож всі єгиптяни стали копати колодязі довкола річки Ніл, щоб знайти питну воду, бо не могли пити воду з Нілу. **25** З того часу, як Єгова вразив річку Ніл, пройшло сім днів.

7:19 * Тобто каналами Нілу.

РОЗД. 7

а Вх 7:5
Вх 8:9, 10
Вх 8:22
Вх 9:29
Вх 14:4

б Вх 9:22
Вх 10:12
Вх 14:21

в Вх 8:5

г Пс 78:44

д Пс 105:29

е Вх 7:18, 24

є Вх 7:11, 12
Вх 8:7, 18
Вх 9:11
2Тм 3:8

ж Вх 3:19

Друга кол.

РОЗД. 8

а Вх 3:12

б Пс 78:45

в Пс 105:30

г Вх 7:11, 12
Вх 7:20, 22
Вх 8:17, 18
Вх 9:11
2Тм 3:8

д Вх 10:16–19

е Вх 9:14
Вх 15:11
Пс 83:18
Пс 86:8
Іс 46:9
Єр 10:6, 7
Рм 9:17

8 Тоді Єгова сказав Мойсею: «Йди до фараона і скажи йому: «Так говорить Єгова: «Відпусти мій народ, щоб він міг служити мені.^а **2** Якщо знову не захочеш його відпустити, я наповню весь твій край жабами.^б **3** Річка Ніл закишить жабами, і вони повилазять та позаповзають у твій дім, у твою спальню, на твоє ліжко, в доми твоїх слуг і твого народу, а також у твої печі та діжі*.^в **4** І ці жаби будуть на тобі, на всіх твоїх слугах і на всьому народі»».

5 Потім Єгова наказав Мойсею: «Скажи Аарону так: «Простягни палицю над річками, каналами Нілу й болотами, і з них вилізуть жаби та розповзуться по цілому єгипетському краю». **6** Тож Аарон простягнув руку над водами Єгипту, і з них почали вилазити жаби та наповнювати єгипетський край. **7** Але єгипетські жерці-маги за допомогою своєї магії зробили те саме: вони також наповнили єгипетський край жабами.^г **8** Тоді фараон покликав Мойсея та Аарона і сказав: «Попросіть Єгову, щоб він забрав жаб від мене і мого народу,^а бо тепер я згідний відпустити ваш народ, щоб він пішов і приніс жертву Єгові». **9** У відповідь Мойсей сказав фараону: «Ти сам виріши, коли я маю попросити за тебе, твоїх слуг і твій народ, і я попрошу, щоб жаби зникли з твоїх домів і залишилися тільки в річці Ніл».— **10** «Завтра»,— відповів фараон. І Мойсей сказав: «Добре, буде так, як ти кажеш. Щоб ти зрозумів, що ніхто не може зрівнятися з Єговою, нашим Богом,^в

8:3 * Тобто посудини для замішування тіста.

11 жаби зникнуть з твого дому, а також з домів твоїх слуг і твого народу; вони залишаться тільки в річці Ніл».^а

12 Тож Мойсей та Аарон вийшли від фараона, і Мойсей став благати Єгова, щоб він забрав жаб, якими вразив фараона.^б **13** Тоді Єгова виконав Мойсеєве прохання, і жаби в домах, на подвір'ях та на полях вимерли. **14** Єгиптяни згрібали їх на купи, і весь той край засмердівся. **15** Коли ж фараон побачив, що прийшло полегшення, то дозволив, щоб його серце зачерствіло,^в і він не послухався, як Єгова й казав.

16 Тоді Єгова промовив до Мойсея: «Скажи Аарону так: «Простягни палицю та вдар порох на землі, і в цілому єгипетському краю порох перетвориться на мошок»». **17** Вони так і зробили. Коли Аарон простягнув руку та вдарив палицею порох, то на людей і тварин налетіли мошки. Тож по цілому єгипетському краю порох перетворився на мошок.^г **18** Єгипетські жерці-маги за допомогою своєї магії теж спробували навести мошок,^д але не змогли. І мошки дошкуляли людям і тваринам. **19** Тому жерці-маги сказали фараону: «Це рука* Божа!»^е Але серце фараона залишилось впертим, і він не послухався, як Єгова й казав.

20 Після того Єгова сказав Мойсею: «Рано-вранці, коли фараон буде йти до річки, піди до нього і скажи: «Так говорить Єгова: «Відпусти мій народ, щоб він міг служити мені. **21** А якщо не відпустиш, то на тебе, на твоїх

РОЗД. 8

а Вх 8:3

б Вх 8:30, 31
Вх 9:33в Вх 4:21
Вх 7:3

г Пс 105:31

д Вх 7:11, 12
Вх 7:20, 22
Вх 8:7
Вх 9:11е Вх 31:18
Лк 11:20**Друга кол.**а Вх 9:4, 26
Вх 10:23
Вх 12:13б 1См 17:46
1Цр 20:28
2Цр 19:17, 19

в Вх 8:3

г Пс 78:45
Пс 105:31д Бт 46:33, 34
Вх 10:25, 26

е Вх 3:18

є Вх 8:8
Вх 9:28

ж Вх 8:15

з Вх 9:33

і на твій народ я нашлю гедзів, і вони наповнять доми єгиптян та вкриють їхні землі. **22** У той день я відділю край Гошён, де живе мій народ, і там гедзів не буде.^а Тоді ти точно зрозумієш, що я, Єгова, перебуваю в цьому краю.^б **23** Я покажу різницю між моїм народом і твоїм народом. Це чудо станеться завтра»».

24 Отже, Єгова так і зробив. Хмари гедзів наповнили дім фараона, доми його слуг та цілий єгипетський край.^в І гедзі спустошили Єгипет.^г **25** Зрештою фараон сказав Мойсею та Аарону: «Ідіть принесіть жертву вашому Богові десь тут, у цьому краю». **26** Але Мойсей відповів: «Ми не можемо так зробити, бо жертва, яку ми принесемо Єгові, нашому Богу, буде гідною для єгиптян.^д Хіба ж вони не поб'ють нас камінням, якщо ми принесемо таку жертву в них на очах? **27** Ми підемо в пустелю на три дні ходи і там принесемо жертву для Єгови, нашого Бога, як він і наказав».^е

28 На це фараон сказав: «Я відпущу вас у пустелю, щоб ви принесли жертву вашому Богу Єгові, тільки не йдіть так далеко. А тепер попросіть за мене вашого Бога».^є **29** У відповідь Мойсей сказав: «Добре, я піду від тебе і попрошу Єгову. Завтра гедзі зникнуть з фараонового дому та з домів його слуг і його народу. Тільки хай цього разу фараон не хитрує з нами* і не відмовляється відпустити народ, щоб він міг принести жертву Єгові».^ж **30** Тоді Мойсей вийшов від фараона і попросив Єгову.^з

8:19 * Букв. «палець».

8:29 * Або «не обманює нас».

31 Єгова виконав прохання Мойсея, і з фараонового дому та з домів його слуг і його народу гедзі зникли – всі до одного. **32** Але фараон і цього разу дозволив, щоб його серце зачерствіло, і не відпустив ізраїльський народ.

9 Тож Єгова сказав Мойсею: «Йди до фараона і скажи йому: “Так говорить Єгова, Бог євреїв: «Відпусти мій народ, щоб він міг служити мені.»^а **2** Якщо ж ти знову не захочеш відпустити мій народ, а далі будеш його тримати, **3** то рука Єгови^б вразить твою худобу. Він пошле страшну хворобу на твоїх коней, ослів, верблюдів, на велику і дрібну худобу.»^в **4** А худобу ізраїльтян Єгова обов'язково відділить від худоби єгиптян, і в ізраїльтян не помере жодна тварина»».^г **5** До того ж Єгова чітко визначив час, коли це станеться, і сказав: «Завтра Єгова зробить у твоєму краю те, що говорив».

6 Наступного дня Єгова так і зробив, і в єгиптян почала гинути всіляка худоба,^а а в ізраїльтян не померла жодна тварина. **7** Тоді фараон, прославши своїх слуг, дізнався, що в ізраїльтян не померла жодна тварина. Все ж фараонове серце й далі було впертим, і він не відпустив ізраїльський народ.^в

8 Після того Єгова сказав Мойсею та Аарону: «Візьміть повні жмені сажі з печі, і хай Мойсей в очах у фараона підкине сажу вгору. **9** По цілому єгипетському краю вона перетвориться на дрібний порох, через який на людях і тваринах з'являться гнійні чиряки».

10 Тож вони взяли з печі сажі та прийшли до фа-

РОЗД. 9

а Вх 5:1
Вх 8:1

б Вх 7:4

в Вх 9:15

г Вх 8:22
Вх 10:23
Вх 11:7
Вх 12:13

д Пс 78:48

е Вх 4:21

Друга кол.

а Вх 7:11, 12
Вх 7:20, 22
Вх 8:7, 18
2Тм 3:8б Вх 4:21
Вх 8:31, 32
Вх 14:17в Вх 8:9, 10
2См 7:22
Пс 83:18г Вх 14:17
ІсН 2:9, 10
1Хр 16:24
Пр 16:4
Іс 63:12
Рм 9:17

раона. Тоді Мойсей підкинув сажу вгору, і на людях та тваринах з'явилися гнійні чиряки. **11** Цього разу жерці-маги не могли прийти до Мойсея, бо чиряки з'явилися також на них. І чиряки були як на жерцях-магах, так і на всіх інших єгиптянах.^а **12** А Єгова дозволив, щоб серце фараона знову стало впертим. І фараон не послушався, як Єгова і говорив Мойсею.^б

13 Потім Єгова наказав Мойсею: «Рано-вранці піди до фараона і скажи: “Так говорить Єгова, Бог євреїв: «Відпусти мій народ, щоб він пішов служити мені. **14** Бо тепер я пошлю всі свої кари на тебе, твоїх слуг і твій народ, аби ти зрозумів, що на цілій землі ніхто не може зрівнятись зі мною.»^в **15** Я вже давно міг би простягнути свою руку і вразити тебе та твій народ страшною хворобою і стерти* тебе з лиця землі. **16** Але ось для чого я залишив тебе при житті: щоб показати тобі свою силу і щоб про моє ім'я розповідали по цілій землі.»^г **17** Тож доки ти ще будеш поводитися зарозуміло і не відпускати-меш мого народу? **18** Завтра в цей час я пошлю дуже сильний град, якого ще ніколи не було в Єгипті. **19** Тому накажи, щоб усю твою худобу позганяли під укриття, а також щоб зібрали у доми всіх, хто в полі. А тих людей і тварин, які залишаться в полі, поб'є град, і вони загинуть»».

20 Ті фараонові слуги, які боялися слова Єгови, швидко зібрали своїх слуг і худобу в доми, **21** а хто не зважав на

9:15 * Або «вигубити».

слово Єгови, той залишив слуг та худобу на полі.

22 І Єгова сказав Мойсею: «Простягни руку до неба, і в єгипетському краю почнетесь град;^a він буде падати на людей, на тварин та на всі рослини».^b **23** Тож Мойсей простягнув палицю до неба, і Єгова послав на землю град із громом та вогнем*. І град від Єгови вразив весь єгипетський край; **24** цей град був змішаний з вогнем. За всю історію єгипетського народу в цьому краю не було такого сильного граду.^c **25** І град побив весь єгипетський край, усе, що було в полі: людей, тварин і всілякі рослини, а також поламав у полі всілякі дерева.^d **26** Граду не було лише в краю Гошён, де жили ізраїльтяни.^e

27 Тож фараон послав за Мойсеєм та Аароном і сказав їм: «Тепер я розумію, що згрішив. Єгова праведний, а я та мій народ винні. **28** Просіть Єгову, щоб грім і град, які він послав, припинились. Тоді я відразу відпущу вас і не буду затримувати». **29** Мойсей відповів: «Як тільки я вийду за місто, то простягну руки в молитві до Єгови, і грім та град припиняться. Коли це станеться, ти зрозумієш, що вся земля належить Єгові».^f **30** Але я знаю, що навіть після того ні ти, ні твої слуги не будете мати страху перед Богом Єговою».

31 І були понищені льон та ячмінь, бо ячмінь якраз дозрів, а льон вкрився цвітом. **32** А пшениця і полба понищені не були, бо вони дозрівали пізніше*. **33** Тож, вийшовши від фараона, Мойсей пішов за міс-

9:23 *Можливо, йдеться про сильні блискавки. 9:32 *Або «були пізніми».

РОЗД. 9

a Пс 78:47
Пс 105:32

b Вх 10:4,5

в Вх 9:18

г Пс 105:33

d Вх 8:22
Вх 9:3,4
Вх 10:23
Вх 11:7
Вх 12:13

e Вх 7:5,17
Вх 8:9,10
Вх 8:22
Вх 14:4
Пв 10:14
Пс 24:1

Друга кол.

a Вх 10:17–19

b Вх 4:21
Вх 8:13,15

в Вх 7:4

РОЗД. 10

г Вх 4:21
Вх 9:34

d Вх 9:15,16
Пс 78:12
Рм 9:17

e Вх 13:3,8
Пв 4:9
Пв 6:20–22
Пс 44:1

е Вх 9:17

ж Вх 9:31,32

з Вх 9:24

то і простягнув руки в молитві до Єгови. Тоді грім та град припинились, і дощ вже не лив на землю.^a **34** Коли фараон побачив, що дощ, град і грім припинились, він та його слуги знову згрішили і дозволили, щоб їхнє серце стало зачерствілим.^b **35** Тож серце фараона затішалось впертим, і він не хотів відпускати ізраїльтян, як Єгова і говорив через Мойсея.^c

10 Потім Єгова сказав Мойсею: «Йди до фараона, бо я дозволив, щоб його серце та серця його слуг стали впертими.^d Я зробив це для того, щоб здійснити перед ним усі ці чуда^e 2 і щоб ти міг розповідати своїм синам і внукам про те, як я покарав Єгипет, і про те, які чуда я там здійснив.^f Тоді ви обов'язково зрозумієте, що я – Єгова».

3 Тож Мойсей та Аарон прийшли до фараона і сказали: «Так говорить Єгова, Бог євреїв: “Доки ти ще будеш протистояти мені?^g Відпусти мій народ, щоб він міг служити мені. **4** Бо якщо знову не захочеш його відпустити, то завтра я наведу на твій край сарану, **5** і вона вкриє всю поверхню землі. Сарани буде стільки, що не буде видно землі. Вона поїсть усе, що залишилось у вас після граду, і об'їсть усі дерева в полі».^h **6** Сарана наповнить твої дома, дома всіх твоїх слуг та цілого Єгипту. Такого нашестя не бачили ні твої батьки, ні прабатьки, відколи ви живете в цьому краю».ⁱ Сказавши це, він повернувся і вийшов від фараона.

7 Після того слуги фараона сказали йому: «Доки цей чоловік буде приносити нам ли-

хо*? Відпусти цих людей, нехай вони йдуть і служать своєму Богу Єгови. Хіба ти досі не бачиш, що Єгипет спустошений?» **8** Тоді Мойсея та Аарона знову привели до фараона, і він сказав: «Ідіть служіть вашому Богу Єгови. Тільки скажіть, хто саме піде?» **9** Мойсей відповів: «Підуть наші молоді і старі, наші сини і дочки. Крім того, ми візьмемо з собою худобу,^a бо в нас буде свято для Єгови.»^b **10** Фараон сказав: «Якщо я колись і відпущу вас і ваших дітей, то Єгова справді з вами!»^c Ви точно задумали щось лихе. **11** Ні, так не буде! Нехай тільки чоловіки ідуть і служать Єгови, бо ж саме цього ви хочете». Після цих слів фараон їх вигнав.

12 Тоді Єгова сказав Мойсею: «Простягни руку над єгипетським краєм, і з'явиться сарана. Вона вкриє весь край та поїсть усі рослини – все, що не побив град». **13** І, коли Мойсей простягнув свою палицю над єгипетським краєм, Єгова навів східний вітер. Цей вітер дув цілий день та цілу ніч, а зранку приніс сарану. **14** Тож сарана налетіла на Єгипет і, вкривши весь той край, стала завдавати багато лиха.^d Такої сарани ще ніколи не було і більше не буде. **15** Вона вкрила всю поверхню єгипетської землі, і через це земля аж потемніла. Сарана поїла всі рослини у краю та всі плоди на деревах, які вціліли від граду. І по всьому єгипетському краю не залишилось жодного зеленого листочка ні на деревах, ні на польових рослинах.

10:7 * Букв. «буде нам пасткою».

РОЗД. 10

a Вх 10:25, 26

b Вх 3:18

Вх 5:1

v Вх 12:31, 32

г Вх 10:5

Пс 78:46

Пс 105:34, 35

Друга кол.

a Вх 8:30, 31

b Вх 7:3

Вх 11:10

Рм 9:17, 18

v Пс 105:28

г Вх 8:21, 22

Вх 9:3, 6

Вх 9:26

Вх 11:7

Вх 12:13

d Вх 8:28

Вх 9:28

e Вх 3:18

Вх 5:3

16 Тож фараон відразу покликав Мойсея та Аарона і сказав: «Згрішив я проти вашого Бога Єгови і проти вас. **17** Прошу, вибачте мій гріх ще тільки цього разу і попросіть Єгову, вашого Бога, щоб він відвернув від мене цю страшну кару». **18** Вийшовши від фараона, він* попросив Єгову.^a **19** Тоді Єгова змінив напрям вітру, і з заходу почав дув дуже сильний вітер, який відніс сарану та кинув у Червоне море. І в єгипетському краю не залишилось жодної сарани. **20** Але Єгова дозволив, щоб серце фараона знову стало впертим,^b і той не відпустив ізраїльтян.

21 Після того Єгова сказав Мойсею: «Простягни свою руку до неба, щоб єгипетський край огорнула темрява, дуже густа темрява». **22** Мойсей відразу простягнув руку до неба, і цілий єгипетський край на три дні огорнула густа темрява.^c **23** Люди не бачили одне одного, і три дні ніхто не виходив з дому. А там, де жили ізраїльтяни, було світло.^d **24** Тоді фараон покликав Мойсея і сказав: «Ідіть служіть Єгови.»^e Лише ваші вівці і велика худоба мають залишитись тут. А дітей можете забрати з собою». **25** У відповідь Мойсей сказав: «Ні, ти даси нам* худобу для жертв та цілопалень, які ми складемо для Єгови, нашого Бога.»^f **26** Ми заберемо з собою всю нашу худобу – не залишимо жодної тварини*, бо з цих тварин ми виберемо жертви для поклоніння Єгови, нашому Богу. А поки ми не прийдемо туди,

10:18 * Очевидно, Мойсей. 10:25 * Або «дозволиш нам мати». 10:26 * Букв. «копита».

ми не знаємо, що принесемо в жертву для Єгови». **27** Але Єгова дозволив, щоб серце фараона знову стало впертим, і той не погодився їх відпустити.^a **28** Фараон сказав Мойсею: «Забирайся звідси! І дивись, більше не з'являйся мені на очі, бо, як тільки з'явися ще раз, помреш!» **29** На це Мойсей відповів: «Добре, буде так, як ти сказав. Я більше не з'явлюсь тобі на очі».

11 Єгова сказав Мойсею: «Я наведу на фараона і на Єгипет ще одну кару. Після неї він відпустить вас,^b і не просто відпустить, а вижене звідси.^b **2** Тому скажи народу, щоб кожен чоловік і жінка попросили у своїх сусідів срібні й золоті речі».^c **3** І Єгова допоміг ізраїльському народу знайти ласку в очах єгиптян. До того ж Мойсей став дуже великою людиною в єгипетському краю — як в очах фараонових слуг, так і в очах усього народу.

4 Тоді Мойсей сказав: «Так говорить Єгова: “Приблизно опівночі я пройдуся по Єгипту,^d **5** і в цьому краю помре кожен первісток^e — від первістка фараона, який сидить на троні, до первістка служниці, яка меле на жорнах; помре також кожен первісток з худоби.^e **6** І по всьому єгипетському краю здійсниться таке велике голосіння, якого ще ніколи не було і більше не буде.»^ж **7** А на ізраїльтян навіть пес не гавкне^ж, ні на людину, ні на тварину. Тоді ви зрозумієте, що Єгова може обійтися по-різному з єгиптянами та ізраїльтянами”.^з **8** Після того

11:7 *Букв. «не загострить свого язика».

РОЗД. 10

a Вх 4:21
Вх 14:4

РОЗД. 11

b Пв 4:34

в Вх 12:31,32

г Вх 3:21,22
Вх 12:35,36
Пс 105:37

д Вх 12:29

е Вх 4:22,23
Пс 78:51
Пс 105:36
Пс 136:10
Єв 11:28

є Вх 12:12

ж Вх 12:30

з Вх 8:22
Вх 9:3,4
Вх 10:23
Вх 12:13

Друга кол.

a Вх 12:33

b Вх 3:19
Рм 9:17,18

в Вх 7:3,4

г Пс 135:9

д Вх 4:21
Вх 9:15,16
Вх 10:20

РОЗД. 12

е Вх 13:4
Вх 23:15
Чс 28:16
Пв 16:1

є Ів 1:29
1Кр 5:7
Об 5:6

ж Льв 22:18–20
Пв 17:1
1Пт 1:19

з Чс 28:16

и Вх 12:18
Лв 23:5
Пв 16:6

і 1Кр 5:7
Єв 11:28

к Пв 16:6,7

всі твої слуги неодмінно придуть до мене, впадуть переді мною на коліна і, вклонившись до землі, скажуть: “Ідїть — ти і весь твій народ”.^a І потім я піду». Сказавши це, він вийшов від фараона у сильному гніві.

9 Далі Єгова сказав Мойсею: «Фараон вас не послухає,^b щоб я міг зробити ще більше чуд у єгипетському краю».^b

10 Отже, Мойсей та Аарон здійснили на очах у фараона всі ті чуда.^c Але Єгова дозволив, щоб серце фараона було впертим, і той не відпустив ізраїльтян зі свого краю.^d

12 І Єгова сказав Мойсею та Аарону в єгипетському краю: **2** «Цей місяць буде для вас першим місяцем року.^e **3** Скажіть усій Ізраїлевій громаді: “Десятого дня цього місяця кожен має взяти ягня^e для своєї родини — ягня для свого дому. **4** Якщо ж родина буде замалою, щоб з'їсти ціле ягня, то нехай вони* покличуть до себе найближчого сусіда. Хай вони порадують, скільки людей^f буде їсти це ягня, і поділять його між усіма. **5** Ягня виберіть однорічне, без вад;^ж це має бути самець. Візьміть молодого барана або козла. **6** Тримайте його до 14-го дня цього місяця,^з а 14-го дня після заходу сонця* нехай кожна родина в Ізраїлевій громаді, в Ізраїлевому зборі, заріже ягня.” **7** І нехай кров'ю того ягняти покроплять верхній та два бокових одвірки дому, в якому будуть його їсти.^і

8 З'їжте м'ясо тої самої ночі.^к Спечіть його на вогні та

12:4 *Букв. «він». #Або «душ». **12:6** *Букв. «між двома вечорами».

їжте з прісним хлібом^а і гіркими травами.^б **9** Не їжте ягняти ні сирим, ні вареним у воді, а спечіть цілим на вогні – з головою, ногами та нутрощами. **10** Нічого з ягняти не залишайте до ранку, а коли щось залишиться до ранку, спаліть.^в **11** Ягня маєте їсти, підперезавшись поясами*, взувши ноги в сандалії та взявши в руку палицю; ви маєте їсти його поспіхом. Це Пасха^г для Єгови. **12** Бо тієї ночі я пройдуся Єгиптом і вражу там кожного первістка – від людини до тварини.^г І я здійсно свій присуд над усіма єгипетськими богами.^д Я – Єгова. **13** А на ваших домах буде знак – кров на одвірках. Побачивши її, я омину ваші доми, і вас не торкнеться згубна кара, якою вражу єгипетський край.^е

14 Цей день буде для вас пам'ятним днем. Відзначайте його як свято для Єгови і робіть це з покоління в покоління. Це постанова на віки. **15** Сім днів їжте прісний хліб.^е У перший день повикидайте з ваших домів усю закваску, бо якщо в один з тих семи днів якась людина* їстиме щось приготоване на заквасці, то буде знищена з-посеред Ізраїля. **16** Першого і сьомого дня будете мати святі збори. У ці дні не виконуйте жодної роботи.* Єдине, що можете робити, – це готувати для себе* їжу.

17 Відзначайте Свято прісного хліба,^з бо саме в цей день я введу ваш численний народ* з єгипетського краю.

12:11 *Букв. «з підперезаними стегнами». *Євр. слово *léсах* озн. «оминання, перескакування». **12:15** *Або «душа». **12:16** *Або «для кожної душі». **12:17** *Букв. «війська».

РОЗД. 12

а Вх 13:3
Вх 34:25
Пв 16:3
1Кр 5:8

б Чс 9:11

в Ль 7:15
Ль 22:29, 30
Пв 16:4

г Вх 11:4, 5
Вх 12:29

д Чс 33:4

е Вх 8:22
Вх 9:4, 26
Вх 10:23
Вх 11:7

є Вх 23:15
Ль 23:6

ж Ль 23:8

з Ль 23:6
Лк 22:1
1Кр 5:8

Друга кол.

а Ль 23:5, 6

б Чс 9:14

в Пв 16:3
1Кр 5:7

г Вх 3:16
Чс 11:16

д Єв 11:28

е Пв 16:3

є ІсН 5:10

ж Вх 13:3, 8
Пв 6:6, 7

Відзначайте цей день з покоління в покоління; це постанова на віки. **18** Їжте прісний хліб, починаючи з вечора 14-го дня першого місяця аж до вечора 21-го дня цього місяця.^а **19** Сім днів у ваших домах не буде жодної закваски, бо якщо хтось – чи чужинець, чи той, хто народиться у краю, – їстиме щось приготоване на заквасці,^б то він* буде знищений з-посеред Ізраїлевої громади.^в **20** Отже, не їжте нічого, приготованого на заквасці. В усіх ваших домах ви будете їсти тільки прісний хліб^г».

21 Мойсей відразу покликав усіх старійшин Ізраїля^г та сказав: «Виберіть для кожної родини молоду тварину* і заколіть пасхальну жертву. **22** Потім вмочіть пучок гісопу в посудину з кров'ю та покропіть цією кров'ю верхній і два бокових одвірки. Нехай ніхто з вас не виходить з дому аж до ранку. **23** І коли Єгова буде проходити цим краєм і карати єгиптян, то, побачивши кров на верхньому й бокових одвірках, Єгова обов'язково оминє ті двері. Він не дозволить згубній карі* вразити ваші доми.^д

24 Це постанова для вас і ваших синів на віки; дотримуйтеся її.^е **25** Відзначайте це свято, коли ввійдете в край, який Єгова вам дасть.^е **26** І, коли ваші сини запитують: «Що це свято означає?»^ж – **27** ви відповісте: «Це пасхальна жертва для Єгови, який оминув доми ізраїльтян, коли проходив Єгиптом. Він покарав єгиптян, а наші родини зберіг».

12:19 *Або «така душа». **12:21** *Тобто молодого барана або козла. **12:23** *Букв. «загибелі».

Тоді весь народ упав на коліна і вклонився обличчям до землі. **28** Отже, ізраїльтяни пішли і зробили так, як Єгова наказав Мойсею та Аарону.^a Саме так вони й зробили.

29 Тож опівночі Єгова вразив у єгипетському краю кожного первістка^b – від первістка фараона, який сидів на троні, до первістка полоненого, який був у в'язниці^c; також він вразив первістка кожної тварини.^d **30** Прокинулися тої ночі фараон, його слуги та всі інші єгиптяни, і серед єгиптян здійнялось велике голосіння, бо в кожному домі хтось помер.^e **31** Тої ж ночі фараон покликав Мойсея та Аарона^f і сказав: «Забирайтеся, йдіть від мого народу – ви і всі ізраїльтяни. Йдіть служити Єгови, як ви і казали.^g **32** Беріть з собою вашу дрібну і велику худобу, як ви й говорили, і йдіть.^h Але поблагословіть мене».

33 І єгиптяни почали підганяти ізраїльтян, щоб ті якнайшвидше пішлиⁱ з їхнього краю. Вони казали: «Інакше ми всі помремо».^j **34** Тож ізраїльтяни загорнули діжі^k з незаквашеним тістом у свій одяг і понесли їх на плечах. **35** Крім того, вони зробили так, як сказав Мойсей: попросили в єгиптян срібні й золоті речі та одяг.^l **36** Єгова ж допоміг своєму народу знайти ласку в очах єгиптян, і ті дали їм все, що вони просили. Так ізраїльтяни забрали з собою багатство єгиптян.^m

37 Отже, ізраїльтяни вирушили з Рамесісуⁿ до Суккоту.^o Їх було приблизно 600 000

12:29 ^a Букв. «домі водозбору». 12:34 ^p Тобто посудини для замішування тіста.

РОЗД. 12

a Єв 11:28

b Чс 33:4
Пс 78:51
Пс 105:36

v Бт 15:14
Вх 11:4, 5
Чс 3:13
Пс 135:8

г Вх 11:6

д Вх 10:28, 29

e Вх 3:19, 20
Вх 6:1
Вх 10:8–11
Пс 105:38

є Вх 10:26

ж Вх 12:11

з Вх 10:7

и Бт 15:14
Вх 3:21
Вх 11:2
Пс 105:37

i Вх 3:22

к Бт 47:11
Вх 1:11

л Чс 33:5

Друга кол.

a Бт 12:1, 2
Бт 15:1, 5
Бт 46:2, 3
Вх 1:7
Чс 2:32

b Чс 11:4

v Вх 12:31

г Бт 46:2, 3
Бт 47:27
Дії 13:17

д Гл 3:17

є Пв 16:1

є Лв 22:10

ж Бт 17:12, 23

з Чс 9:12
Пс 34:19, 20
Ів 19:33, 36

піших чоловіків, крім дітей.^a

38 Разом з ними пішло багато людей з різних народів^b.^c Також ізраїльтяни взяли багато худоби – великої і дрібної.

39 У дорозі ізраїльтяни пекли коржі з прісного тіста, яке взяли з Єгипту. В тісто вони не поклали закваски, бо, коли їх вигнали з Єгипту, вони виходили поспіхом і не встигли приготувати іншу їжу.^d

40 Ізраїльтяни, які жили в Єгипті,^e пробули на чужині 430 років^f.^g **41** І саме в той день, коли минуло 430 років, весь численний народ^h Єгови вийшов з єгипетського краю.

42 В цю ніч вони мають святкувати те, що Єгова вивів їх з Єгипту. Всі ізраїльтяни з покоління в покоління в цю ніч мають відзначати свято для Єгови.ⁱ

43 І Єгова сказав Мойсею та Аарону: «Це постанова про Пасху: жоден чужинець не може їсти пасхальну жертву.^j

44 Якщо ж хтось має раба, купленого за гроші, хай обріже його,^k і лише після того раб зможе їсти цю жертву. **45** А поселенець чи найманий робітник не буде їсти її. **46** Ягня треба з'їсти в одному домі. Не виносьте м'яса з дому і не ламайте ягняті жодної кістки.^l

47 Уся Ізраїлева громада має відзначати це свято. **48** А якщо якийсь чужинець, що живе з тобою, захоче святкувати Пасху для Єгови, то нехай всі чоловіки у його домі будуть обрізані. Лише після того він може прийти й відзначати

12:38 ^m У тому числі єгиптяни. **12:40**

ⁿ За деякими стародавніми текстами, згадана кількість років стосується часу, який ізраїльтяни провели не лише в Єгипті, але й у Ханаані. **12:41** ^o Букв. «війська».

це свято; і він буде для вас як корінний житель. Але жоден необрізаний чоловік не їстиме пасхальної жертви.^а **49** Той самий закон буде для корінних жителів і для чужинців, які живуть серед вас».^б

50 Отже, ізраїльтяни зробили все так, як Єгова наказав Мойсею та Аарону. Саме так вони й зробили. **51** У той самий день Єгова вивів ізраїльтян, їхній численний народ*, з єгипетського краю.

13 Далі Єгова сказав Мойсею: **2** «Освятиті* для мене серед ізраїльтян кожного первістка чоловічої статі^а. Всі первістки — і первістки людей, і первістки тварин — належать мені».^б

3 Тоді Мойсей промовив до народу: «Пам'ятайте той день, коли ви вийшли з Єгипту,^г з дому рабства, коли Єгова вивів вас звідти могутньою рукою.^д Не їжте нічого, що приготоване на заквасці. **4** Ви виходите сьогодні в місяці авіви*.^е **5** Єгова приведе вас у край ханаанців, хетян, амореян, хіввеян та євусеян,^е край, що тече молоком і медом;^ж цей край він дасть вам, бо поклявся в цьому вашим прабатькам.^з І коли ви туди прийдете, то щороку в цьому місяці відзначаєте таке свято: **6** сім днів їжте прісний хліб,^и а на сьомий день відзначайте свято для Єгови. **7** Тож сім днів їжте прісний хліб^і і не тримайте в себе нічого, що має закваску.^к Ніде у вашому краю* не має бути закваски. **8** Того дня ви скаже-

12:51 *Букв. «війська». **13:2** *Або «відділіть». ^аБукв. «кожного первістка, який відкриває кожну утробу». **13:4** *Див. додаток Б15. **13:7** *Букв. «кордонах».

РОЗД. 12

а Чс 9:14

б Льв 24:22
Чс 15:16**РОЗД. 13**в Чс 3:13
Чс 18:15
Льв 15:19
Лк 2:22, 23г Вх 12:42
Пв 16:3д Пв 4:34
Не 9:10

е Пв 16:1

є Вх 3:8
Вх 34:11ж Вх 3:17
Пв 8:7–9з Бт 15:18
Вх 6:5, 8и Вх 12:15
Вх 34:18

і Вх 23:15

к Пв 16:3

Друга кол.

а Вх 12:26, 27

б Вх 12:14
Пв 11:18

в Вх 12:24, 25

г Бт 15:18

д Вх 22:29
Вх 34:19, 20
Льв 27:26
Чс 3:13
Лк 2:22, 23

е Чс 18:15

є Пв 7:7, 8

ж Вх 5:2

з Вх 12:29
Пс 78:51

те своїм синам: «Це на згадку про все, що Єгова зробив для нас, коли ми виходили з Єгипту».^а **9** Це свято буде як знак на вашій руці, як нагадування* на вашому чолі,^б щоб закон Єгови був у ваших устах, адже Єгова вивів вас з Єгипту своєю могутньою рукою. **10** Дотримуйтеся цієї постанови у визначений час і робіть це з року у рік.^в

11 Тож коли Єгова приведе вас у край ханаанців, який він пообіцяв дати вам, поклявшись у цьому вам і вашим прабатькам,^г **12** то присвятиті Єгові кожного вашого первістка чоловічої статі*, а також кожного первістка чоловічої статі, який народиться у ваших тварин. Первістки чоловічої статі належать Єгові.^д **13** За кожного первістка, який народиться в ослиці, дайте викуп — вівцю. Якщо ж викупу за нього не дасте, то мусите зламати йому шию. Також мусите викупити кожного первістка з-посеред своїх синів.^е

14 І, якщо ваші сини колиш запитують: «Що це означає?» — ви відповісте: «Єгова вивів нас могутньою рукою з Єгипту, з дому рабства.^є **15** Коли ж фараон вперто відмовлявся відпустити нас,^ж Єгова вбив кожного первістка в єгипетському краю — від первістка людини до первістка тварини.^з Саме тому ми приносимо в жертву Єгові всіх первістків чоловічої статі, які народжуються у тварин*, і викупляємо всіх первістків з-посеред наших синів». **16** Це буде як знак на вашій руці, як

13:9 *Або «пам'ятка». ^аБукв. «між вашими очима». **13:12, 15** *Букв. «кожного, хто відкриває утробу».

пов'язка на вашому чолі*,^а бо Єгова вивів нас з Єгипту своєю могутньою рукою».

17 Коли ж фараон відпустив ізраїльський народ, Бог не повів його коротшим шляхом через край філістимлян, бо сказав: «Якщо ці люди побачать війну, то передумують і повернуться в Єгипет». **18** Отже, Бог повів ізраїльтян в обхід, через пустелю біля Червоного моря;^б а вирушили вони з єгипетського краю в бойовому порядку. **19** Мойсей забрав з собою Йосипові кістки, бо Йосип взяв клятву з Ізраїлевих синів, кажучи: «Бог обов'язково допоможе вам, а ви пообіцяйте, що заберете звідси мої кістки».^в **20** Вони вирушили з Суккоту й отаборились в Ефамі, на краю пустелі.

21 Удень Єгова ішов перед ними у стовпі хмари, показуючи їм шлях,^г а вночі — у стовпі вогню, даючи їм світло, щоб вони могли йти і вдень, і вночі.^д **22** Тож перед народом завжди був стовп хмари вдень і стовп вогню вночі.^е

14 І Єгова сказав Мойсею: **2** «Накажи ізраїльтянам повернутися і стати табором перед Пігахір'отом, що між Мігд'олом і морем, неподалік Ваал-Цефону.^в Отаборіться навпроти нього, біля моря. **3** А фараон скаже про ізраїльтян: «Вони заблукали у цьому краю. Довкола них лише пустеля». **4** Я дозволю, щоб серце фараона стало впертим.^ж Він поженеться за ними, і тоді я завдам поразки фараону та всьому його війську і цим прославлю себе.^з І єгиптяни обов'язково зрозуміють, що я — Єгова».^и Ізраїльтяни так і зробили.

13:16 * Букв. «між вашими очима».

РОЗД. 13

- а Пв 11:18
- б Вх 14:2,3
Чс 33:5
- в Бг 50:24, 25
ІсН 24:32
Єв 11:22
- г Вх 14:19
- д Чс 9:15
Пс 78:14
- е Пс 105:39
1Кр 10:1

РОЗД. 14

- є Вх 13:17,18
- ж Вх 7:13
Рм 9:17,18
- з Вх 9:15,16
Вх 15:11
Вх 18:10,11
ІсН 2:9,10
- и Вх 7:5
Вх 8:22

Друга кол.

- а Вх 12:33
- б Вх 14:23
- в Чс 33:3
- г Вх 15:9
- д ІсН 24:6,7
Не 9:9
- е Вх 16:3
Вх 17:3
Чс 14:2–4
Пс 106:7
- є Вх 5:21
Вх 6:6,9
- ж Чс 14:9
Пв 20:3
2Хр 20:15,17
Пс 27:1
Пс 46:1
Іс 41:10
- з 2Хр 20:17
- и Вх 14:30
Вх 15:5
Пс 136:15

- і Пв 1:30
Пв 20:4
2Хр 20:29

5 Пізніше єгипетському царю донесли, що ізраїльський народ утік. Фараон та його слуги відразу пошкодували, що відпустили народ,^а і сказали: «Що ми наробили? Як ми могли відпустити своїх рабів?» **6** Тож фараон підготував бойові колісниці та зібрав своїх воїнів.^б **7** Він взяв 600 своїх найліпших колісниць та всі інші колісниці, які були в Єгипті, а також воїнів на кожному з них. **8** Отже, Єгова дозволив, щоб серце фараона, єгипетського царя, стало впертим, і він погнався за ізраїльтянами; а вони тим часом впевнено* виходили з Єгипту.^в **9** Єгиптяни — всі фараонові колісниці, вершники та воїни — гналися за ними^г та наздогнали їх, коли вони стояли табором над морем, біля Пігахір'оту, навпроти Ваал-Цефону.

10 Коли ж фараон наблизився, ізраїльтяни звели очі й побачили, що за ними женуться єгиптяни. Ізраїльтяни сильно злякалися і почали благати Єгову про допомогу.^д **11** Вони казали Мойсею: «Хіба в Єгипті мало гробниць, що ти привів нас помирати в пустелю?»^е Для чого ти вивів нас з Єгипту? **12** Хіба ми не казали тобі ще в Єгипті: «Дай нам спокій! Ми будемо служити єгиптянам»? Вже ліпше служити єгиптянам, ніж мерти в пустелі».^є **13** У відповідь Мойсей сказав народу: «Не бійтесь,^ж стійте непохитно. Сьогодні ви побачите, як вас рятуватиме Єгова.^з Бо ви вже ніколи не побачите єгиптян, яких бачите сьогодні.» **14** Єгова сам воюватиме за вас,^и а ви стійте спокійно».

14:8 * Букв. «з піднятою рукою».

15 Потім Єгова сказав Мойсею: «Чому ти кличеш мене? Накажи ізраїльтянам збирати табір, 16 а сам підними свою палицю, простягни її над морем і розділи його, щоб ізраїльтяни пройшли серединою моря по сухій землі. 17 Я ж дозволю, щоб серця єгиптян стали впертими і щоб вони погналися за ізраїльтянами. Тоді я завдам поразки фараону і всьому його війську – його колісницям та вершникам – і цим прославлю себе.^а 18 І коли я себе прославлю, завдавши поразки фараону, його бойовим колісницям та вершникам, то єгиптяни обов'язково зрозуміють, що я – Єгова».^б

19 Після того ангел,^в який за наказом правдивого Бога йшов попереду ізраїльського табору, став позаду і стовп хмари, що раніше був перед табором, перемістився і став позаду.^г 20 Тож стовп опинився між єгиптянами та ізраїльтянами.^д Для єгиптян він був темною хмарою, а для ізраїльтян – світлом, завдяки якому вони могли бачити вночі.^е І цілу ніч єгиптяни не наближались до ізраїльтян.

21 Мойсей же простягнув руку над морем,^в і Єгова навів сильний східний вітер, який гнав море цілу ніч, так що води розділились^ж і дно стало суходолом.^з 22 Тож ізраїльтяни пройшли серединою моря по сухій землі,^и тимчасом як праворуч і ліворуч від них води стояли стіною.^й 23 Єгиптяни кинулися їм навздогін, і всі коні фараона, всі його бойові колісниці та вершники увійшли в море.^к 24 А під час ранкової сторожі* Єгова, який

РОЗД. 14

а Вх 9:15, 16

б Вх 14:4

Рм 9:17, 18

в Бг 48:16

Вх 32:34

Чс 20:16

Юд 9

г Вх 13:21

д Існ 24:6, 7

е Пс 105:39

в Вх 14:16

Дпії 7:36

ж Не 9:10, 11

Пс 78:13

Пс 136:13

Іс 63:12

з Існ 2:9, 10

Пс 66:6

Пс 106:9

Пс 114:3

и 1Кр 10:1

Єв 11:29

і Вх 15:8

к Вх 14:17

Друга кол.

а Вх 13:21

б Вх 14:4

в Вх 15:1, 4

г Вх 15:5, 10

Пв 11:3, 4

Існ 24:6, 7

Не 9:10, 11

Пс 78:53

Єв 11:29

д Вх 14:13

Пс 106:11

Пс 136:15

е Пс 77:19

в Вх 15:8

ж Пв 4:20

Пс 106:8–11

з Вх 4:31

Вх 19:9

Пс 106:12

РОЗД. 15

и Сд 5:1

2См 22:1

Об 15:3

і Вх 9:16

Вх 18:10, 11

Пс 106:11, 12

к Вх 15:21

Пс 136:15

л Іс 12:2

був у стовпі вогню і хмари,^а подивився на табір єгиптян і викликав серед них замішання. 25 Він почав скидати колеса з їхніх колісниць, і через це їм було важко їхати. Тож вони стали кричати: «Утікаймо від ізраїльтян, бо Єгова воює за них з Єгиптом!»^б

26 Тоді Єгова сказав Мойсею: «Простягни руку над морем, щоб води зійшлися та накрили єгиптян, їхні бойові колісниці й вершників». 27 Мойсей відразу простягнув руку над морем, і з наближенням ранку води повернулися на своє місце. Єгиптяни стали втікати, але Єгова кинув їх прямо в море.^в 28 Води повернулися і накрили все фараонове військо – колісниці та вершників, які кинулися за ізраїльтянами в море.^г І загинули всі єгиптяни, всі до одного.^д

29 А ізраїльтяни пройшли серединою моря по сухій землі,^е тимчасом як праворуч і ліворуч від них стіною стояли води.^в 30 Отже, того дня Єгова врятував Ізраїль з руки єгиптян,^ж і Ізраїль побачив трупи єгиптян на березі моря. 31 Ізраїль побачив, як Єгова виявив свою велику силу*, завдавши поразки єгиптянам. Тож увесь народ став бояться Єгови і повірив в Єгову та в Мойсея, його слугу.^з

15 Тоді Мойсей та ізраїльтяни почали співати Єгови:^и

«Буду співати Єгові, бо він здобув славу перемогу.^й

Коня й вершника він кинув у морську глибину.^к

2 Яг* – моя сила і міць, бо він мій спаситель.^л

14:31 * Букв. «руку». 15:2 * Яг — скорочена форма імені Єгова.

- Він – Бог мій, і я буду його прославляти.^a Він – Бог мого батька,^b і я буду його звеличувати.^b
- 3** Єгова – могутній воїн.^г Єгова – ім'я його.^d
- 4** Фараонові колісници та військо він кинув у море,^e в Червоному морі потонули найліпші воїни фараона.^e
- 5** Їх накрили бурхливі води, і вони пішли на дно, мов камінь.^ж
- 6** Твоя права рука, о Єгово, дуже могутня;^з твоя права рука, о Єгово, трощить ворогів.
- 7** У своїй незрівнянній величності ти можеш повалити тих, хто повстає проти тебе.^и Ти посилаєш свій палячий гнів – і він поїдає їх, як стерню.
- 8** Від подиху твоїх ніздрів води стали немов стіна; вони зупинилися, стримуючи потоки; бурхливі води загусли у серці моря.
- 9** Ворог казав: “Я поженуся за ними, я їх захоплю! Я розділю здобич і насичуся*! Я витягну свій меч, і рука моя поневолить їх!”^и
- 10** Але ти дмухнув – і від твого подиху вкрило їх море;^к і вони, як свинець, потонули у бурхливих водах.
- 11** Єгово, хто серед богів зрівняється з тобою?^н Хто зрівняється з тобою у величній святості?^м Ти – той, кого треба боятись, кому треба співати хвалу, ти – той, хто виконує чуда.^н

15:9 *Або «моя душа насититься».

РОЗД. 15

a 2См 22:47
Іс 25:1

b Вх 3:15

в Пс 83:18
Пс 148:13

г Пс 24:8

д Вх 6:3
Іс 42:8

е Вх 14:27

є Вх 14:6,7

ж Нє 9:10,11

з Пс 60:5
Пс 89:13

и Іс 37:23

і Вх 14:5,9

к Вх 14:21,28

л Пв 3:24
2См 7:22

м Іс 6:3

н Вх 11:9

Друга кол.

a Пс 78:53
Єв 11:29

b Пс 106:10

в Чс 14:13,14

г Чс 22:1,3

д ІсН 2:9–11
ІсН 5:1

е Пв 11:25

є Чс 20:14,17
Чс 21:21,22
2См 7:23
Іс 43:1

ж Пс 80:8

з Пс 10:16

и Вх 14:23

і Вх 14:28

к Вх 14:22

- 12** Ти простягнув свою праву руку – і їх поглинула земля.^a
- 13** Ти своєю відданою любов'ю ведеш народ, який викупиш,^b і силою своєю приведеш його у свою святу оселю.
- 14** Почують народи^a – і затремтять, мешканці Філістії зазнають мук*.
- 15** У той час голови племен Едбору жахнуться, могутні правителі* Моаву затремтять,^г а всі мешканці Ханаану впадуть духом.^d
- 16** Їх охопить страх і жах.^e Побачивши твою велич, вони замруть і стануть як камінь, поки не пройде твій народ, о Єгово, поки не пройде народ, який ти створив.^e
- 17** Ти приведеш їх і оселиш* на горі свого спадку,^ж на місці, яке ти, Єгово, приготував для свого перебування, у святині, яку ти, Єгово, створив своїми руками.
- 18** Єгова царюватиме повік-віків.^з
- 19** Коли коні фараона з його бойовими колісницями та вершинами увійшли в море,^и Єгова зімкнув над ними води,^и а ізраїльський народ пройшов серединою моря по сухій землі.^к
- 20** Тоді пророчиця Міріам, Ааронова сестра, стала грати

15:14 *Бувк. «пологового болю».

15:15 *Або «деспоти». 15:17 *Бувк. «посадиш» (як рослину).

на бубні. За нею вийшли всі жінки і теж почали грати на бубнах і танцювати. **21** Міріам почала співати у відповідь чоловікам:

«Співайте Єгови, бо він здобув славу перемогу.»^а

Коня й вершника він кинув у морську глибінь».^б

22 Після того Мойсей повів ізраїльтян від Червоного моря до пустелі Шур. Вони три дні йшли пустелею і не могли знайти води. **23** І прийшли вони до М'ари,^в але не могли пити воду, яка там була, бо та вода була гірка. Тому він назвав це місце М'ара. **24** І люди почали нарікати на Мойсея,^г кажучи: «Що ми маємо пити?» **25** Тоді Мойсей став благати Єгова про допомогу,^д і Єгова показав йому дерево. Мойсей кинув його у воду, після чого вода стала прісною.

Там Бог дав їм постанову та закон, щоб випробувати їх і побачити, чи будуть вони слухняні.^е **26** Він сказав: «Якщо ви будете у всьому слухатися голосу Єгови, вашого Бога, будете робити те, що правильне в його очах, і зважатиме на заповіді його та на всі його постанови,^ж то я не вражу вас хворобами, якими вразив єгиптян,^з бо я – Єгова, ваш зцілитель».^и

27 Потім вони прийшли в Елім, де було 12 джерел та 70 пальм. Там, біля води, вони розбили табір.

16 Вирушивши з Еліму, вся ізраїльська громада зрештою прийшла в пустелю Сін,^а що між Елімом і Сінаєм; це було 15-го дня другого місяця після виходу з єгипетського краю.

15:23 * Озн. «гіркота».

РОЗД. 15

а Вх 9:16
Вх 18:11

б Вх 14:27, 28
Пс 106:11, 12

в Чс 33:8

г Вх 16:2, 3
Вх 17:3
1Кр 10:6, 10

д Вх 17:4

е Вх 16:4
Пв 8:2

ж Пв 28:1

з Пв 7:12, 15

и Вх 23:25
Пс 103:3

РОЗД. 16

и Чс 33:10, 11

Друга кол.

а Вх 15:24
1Кр 10:6, 10

б Чс 11:4
Чс 14:2, 3

в Вх 17:3
Чс 16:13

г Пс 78:24, 25
Пс 105:40
Ів 6:31, 32
Ів 6:58
1Кр 10:1, 3

д Мт 6:11

е Пв 8:2

ж Вх 35:2

з Вх 16:22

и Вх 6:7
Чс 16:28, 29

и Чс 21:7
1См 8:7

і Вх 16:2
Чс 11:1

к Вх 13:21
Чс 16:19
Мт 17:5

л Чс 14:27

2 У пустелі вся ізраїльська громада почала нарікати на Мойсея та Аарона.^а **3** Ізраїльтяни казали: «Ліпше б ми померли від руки Єгови в єгипетському краю, де ми мали повні казани м'яса^б і вдосталь хліба. А ви привели нас у цю пустелю, щоб вся наша громада померла з голоду».^в

4 Тоді Єгова сказав Мойсею: «Я дам вам хліб, який буде падати з неба, як дощ.^г Нехай люди виходять і щодня збирають його – скільки кожному потрібно на день.^д І я випробую їх та побачу, чи вони будуть ходити в моєму законі.»^е **5** На шостий день^ж нехай вони назбирають і приготують удвічі більше, ніж у попередні дні».^и

6 Тож Мойсей та Аарон сказали всім ізраїльтянам: «Ввечері ви обов'язково зрозумієте, що це Єгова вивів вас з єгипетського краю.»^з

7 А зранку ви побачите славу Єгови, тому що Єгова почув, як ви на нього нарікаєте. **8** Далі Мойсей сказав: «Увечері Єгова дасть вам м'яса, а зранку – вдосталь хліба. Тоді ви побачите, що Єгова почув, як ви нарікаєте на нього. Адже хто ми такі? Ви нарікаєте не на нас, а на Єгову».^и

9 Потім Мойсей звернувся до Аарона: «Скажи всій ізраїльській громаді: “Станьте перед Єговою, бо він почув ваші нарікання”».^л **10** І, коли Аарон передав ці слова ізраїльтянам, вони повернулися лицем до пустелі та побачили у хмарі славу Єгови.^к

11 Після того Єгова сказав Мойсею: **12** «Я почув, як нарікають ізраїльтяни.^н Тому

скажи їм: “Після заходу сонця* ви будете їсти м’ясо, а зранку будете мати вдосталь хліба.^a Тоді ви обов’язково зрозумієте, що я — Єгова, ваш Бог”».^b

13 Коли ж настав вечір, прилетіли перепілки та вкрили табір,^a а зранку на землі довкола табору з’явилась роса. **14** Через деякий час роса висохла, і на поверхні залишилось щось дрібне, як крупа,^c подібне до інею на землі. **15** Побачивши це, ізраїльтяни почали запитувати одне одного: «Що це?» (Бо вони не знали, що це було.) Тоді Мойсей сказав: «Це хліб, який вам дав Єгова.^d **16** Ось що наказав Єгова: “Нехай кожен збирає стільки, скільки зможе з’їсти. Хай бере по омеру*^e для всіх^f, хто живе у його наметі”». **17** Ізраїльтяни так і зробили. Вони назбирали цієї їжі,— хтось більше, хтось менше,— **18** і коли виміряли омерами все, що зібрали, то виявилось, що той, хто зібрав багато, не мав надлишку, а хто зібрав мало, не мав нестачі.^e Кожен назбирав стільки, скільки міг з’їсти.

19 Потім Мойсей сказав: «Не залишайте нічого до ранку».^ж **20** Але вони не послуухалися Мойсея, і дехто таки залишив їжу до ранку. В ній завелися хробаки, і вона засмерділася. Тоді Мойсей розгнівався на них. **21** Отже, щоранку люди збирали стільки їжі, скільки кожен міг з’їсти. Коли ж пригрівало сонце, вона розтавала.

22 А на шостий день вони зібрали вдвічі більше хліба^з — по 2 омери на кожного. І всі

16:12 *Букв. «між двома вечорами». 16:16 *Прибл. 2,2 л. Див. додаток Б14. ^aАбо «душ».

РОЗД. 16

- a Пс 105:40
- b Вх 4:5
Вх 6:7
- в Чс 11:31,34
Пс 78:27–29
- г Чс 11:7
Плв 8:3
Не 9:15
- д Чс 21:5
Плв 8:14, 16
ІсН 5:11, 12
Ів 6:31, 32
Ів 6:58
1Кр 10:1, 3
- e Вх 16:36
- є 2Кр 8:15
- ж Мт 6:11,34
- з Вх 16:5

Друга кол.

- a Вх 20:8
Вх 31:15
Вх 35:2
Лв 23:3
- б Чс 11:7,8
- в Вх 20:9, 10
Вх 31:13
Плв 5:15
- г Чс 14:11
Пс 78:10
Пс 106:13
- д Вх 31:13
- e Лв 23:3
Плв 5:13, 14
- є Вх 16:15
Чс 11:7

ж Пс 105:5, 40

провідники громади прийшли та розповіли про це Мойсею. **23** Він же сказав: «Ось що говорить Єгова: “Завтра буде повний відпочинок*, свята субота для Єгови.^a Спечіть, що потрібно спекти, і зваріть, що потрібно зварити,^b а все, що залишиться, зберіть і тримайте до ранку”». **24** Тож, як Мойсей і наказав, вони тримали їжу до ранку; вона не засмерділася, і в ній не завелися хробаки. **25** Тоді Мойсей сказав: «Їжте її сьогодні, бо сьогодні субота для Єгови, і ви нічого не знайдете поза табором. **26** Будете збирати їжу шість днів, а на сьомий день її не буде, бо цей день — субота».^в **27** Але дехто з народу все-таки пішов збирати їжу сьомого дня, та нічого не знайшов.

28 Отже, Єгова сказав Мойсею: «Доки ви будете нехтувати моїми заповідями та законами?^г **29** Пам’ятайте, що Єгова дав вам суботу.^d Тому шостого дня він дає вам хліба на два дні. Нехай сьомого дня кожен залишається на своєму місці і нікуди не виходить».^e **30** Тож сьомого дня народ відзначав суботу*.^e

31 І назвали ізраїльтяни цей хліб «манна»*. На вигляд манна була біла, як коріандрове насіння, а на смак нагадувала коржі з медом.^є **32** Тоді Мойсей сказав: «Ось що наказав Єгова: “Наберіть омер цього хліба і зберігайте його з покоління в покоління,^ж щоб ваші нащадки бачили хліб, який я дав вам у пустелі, коли виводив з єгипетського краю”». **33** Потім Мойсей

16:23 *Або «святкування суботи». 16:30 *Або «відпочивав». 16:31 *Ймовірно, походить від євр. вислову «що це?»

звернувся до Аарона: «Візьми посудину, набери в неї повний омер манни і постав перед Єговою. Нехай вона зберігається з покоління в покоління». ^a **34** Аарон пішов і зробив так, як Єгова наказав Мойсею: поставив посудину з манною перед Свідченням*, ^b і вона мала там зберігатись. **35** Отже, ізраїльтяни їли манну 40 років, ^c поки не прийшли в заселену землю. ^d Вони їли манну аж до приходу в ханаанський край. ^e **36** А омер — це десята частина ефи*.

17 І вся ізраїльська громада вирушила з пустелі Сін, ^a переходячи за наказом Єгови з місця на місце. ^b Зрештою ізраїльтяни отаборились у Рефідімі. ^c Але там не було води, тож люди не мали що пити.

2 Тоді народ почав сваритися з Мойсеєм, ^a кажучи: «Дай нам води, бо ми хочемо пити!» У відповідь Мойсей сказав: «Чому ви сваритесь зі мною? Чому постійно випробовуєте Єгову?» ^b **3** Людей же мучила спрага, тому вони нарікали на Мойсея і казали: «Ти що, вивів нас з Єгипту, щоб усі ми померли від спраги — ми, і наші сини, і наша худоба?» **4** Тоді Мойсей почав у розпачі питати Єгову: «Що мені робити з цим народом? Ще трохи, і вони закидають мене камінням!»

5 У відповідь Єгова сказав Мойсею: «Піди перед народом разом з декількома старійшинами Ізраїля. Візьми в руку палицю, якою ти вдарив по річці Ніл, ^a і йди. **6** Я стану перед тобою на скелі у Хоріві. Ти вдариш по скелі — і з неї поте-

16:34 *Очевидно, йдеться про скриню, в якій зберігалися важливі документи. **16:36** *1 ефа — 22 л. Див. додаток Б14.

РОЗД. 16

a Єв 9:4
b Вх 27:21
в Пв 8:2
Не 9:21
Пс 78:24
г ІсН 5:11, 12
д Чс 33:48
Пв 34:1

РОЗД. 17

e Чс 33:12
є Чс 33:2
ж Чс 33:14
з Вх 5:19, 21
Чс 14:2, 3
Чс 20:3
и Чс 14:22
Пс 78:18, 22
Пс 106:14
і Вх 16:2, 3
к Вх 7:20

Друга кол.

a Чс 20:8
Пв 8:14, 15
Не 9:15
Пс 78:15
Пс 105:41
1Кр 10:1, 4
b Пв 9:22
в Пс 81:7
г Пв 6:16
Пс 95:8, 9
Єв 3:8, 9
д Бг 36:12
e Пв 25:17
1См 15:2
є Чс 11:28
ж ІсН 11:15
з Вх 24:13, 14
и ІсН 11:12
і Чс 24:20
Пв 25:19
1Хр 4:42, 43
к Об 9:1

че вода. ^a Її питимуть люди». ^a Мойсей так і зробив на очах у старійшин Ізраїля. **7** Він назвав це місце Масса* ^b і Мерива*, ^c бо ізраїльтяни сварилися там з Мойсеєм і випробовували Єгову, ^d кажучи: «Єгова з нами чи ні?»

8 Після того до Рефідіма прийшли амаліктяни ^a і напали на ізраїльтян. ^b **9** Тож Мойсей сказав Ісусу Навіну: ^c «Вибери чоловіків і йди воюй з амаліктіянами. Я ж візьму завтра в руку палицю правдивого Бога і стану на пагорбі». **10** Ісус Навін зробив усе так, як сказав Мойсей, ^d і пішов воювати з амаліктіянами. А Мойсей, Аарон та Хур ^e виїшли на пагорб.

11 І поки Мойсей тримав руки піднятими, перемагали ізраїльтяни, а як тільки опускав, перемагали амаліктяни. **12** Коли ж руки Мойсея втомились, Аарон та Хур поставили камінь і Мойсей сів на нього, а вони підтримували Мойсееві руки — один з одного боку, а другий з другого, так що руки Мойсея не опускалися аж до заходу сонця. **13** Тож Ісус Навін переміг амаліктян і тих, хто був з ними, вразивши їх мечем. ^a

14 Тоді Єгова сказав Мойсею: «Запиши як нагадування* в книзі та передай Ісусу Навіну такі слова: “Я зітру амаліктян з лиця землі”, і про них вже ніколи не згадають». ^b **15** Після того Мойсей побудував жертвник, який назвав Єгова-Ніссі*, **16** кажучи: «За те, що амаліктяни підняли руку на престол Яг, ^c Єгова

17:7 *Озн. «випробування». ^a *Озн. «сварка». **17:14** *Або «пам'ятку». ^b *Букв. «з-під неба». **17:15** *Озн. «Єгова — мій сигнальний прапор».

воюватиме з цим народом з покоління в покоління».^а

18 Мойсеїв тесть Їтро, який був мідіянським священиком,^б почув про все, що Бог зробив для Мойсея та для свого народу Ізраїля, і про те, як Єгова вивів Ізраїль з Єгипту.^в **2** Їтро, Мойсеїв тесть, взяв до себе Ціппору, Мойсеєву дружину, яку Мойсей відіслав до нього, **3** та її двох синів.^г Одному сину Мойсей дав ім'я Гершом*,^д кажучи: «Я став чужинцем у чужому краю», **4** а другому – Еліезер*, кажучи: «Бог мого батька – мій помічник; він врятував мене від фараонового меча».^е

5 Отже, Мойсеїв тесть Їтро разом з синами та дружиною Мойсея прийшов у пустелю, де той стояв табором; а пустеля ця була біля гори правдивого Бога.^ж **6** Він передав Мойсею такі слова: «Я, твій тесть Їтро,^з іду до тебе разом з твоєю дружиною та двома її синами». **7** Мойсей відразу ж вийшов назустріч своєму тестю, вклонився йому і поцілував його. Вони розпитали один одного, як їм живеться, і після того увійшли в намет.

8 Мойсей розповів тестю про все, що Єгова зробив фараону та єгиптянам, заступившись за ізраїльтян,^и а також про всі труднощі, яких вони зазнали в дорозі,^й і як Єгова їх визволив. **9** Їтро дуже здивувався, коли почув про все добро, яке Єгова зробив для Ізраїля, визволивши його з Єгипту*. **10** Тоді Їтро сказав: «Хай лише хвала Єгові, адже він врятував вас від єгиптян і фараона,

РОЗД. 17

а 1См 15:20
Ес 9:24

РОЗД. 18

б Вх 2:16,21
Вх 3:1

в Існ 2:9,10
Існ 9:3,9

г Дії 7:29

д Вх 2:22

е Вх 2:15

ж Вх 19:2
1Цр 19:8,9

з Вх 4:18
Чс 10:29

и Вх 7:3
Вх 14:27,28
Пв 4:34

й Вх 15:22
Вх 16:3

Друга кол.

а Вх 15:11
Пс 95:3
Пс 97:9

б Пв 4:5
Пв 5:1

в Існ 1:5,17

г Вх 20:19

д Чс 27:1–5

е Пв 7:11

ж Чс 11:16,17
Пв 1:13
Дії 6:3

з Вх 23:8
1Тм 3:2,3
Тит 1:7
1Пт 5:2

він визволив цей народ з-під влади Єгипту. **11** Тепер я розумію, що Єгова більший від усіх інших богів,^а бо бачу, що він зробив з тими, хто зухвало поводився з його народом». **12** І Мойсеїв тесть Їтро приніс цілопалення та жертви для Бога. Потім Аарон та всі старійшини Ізраїля стали їсти з Мойсеєвим тестем перед лицем правдивого Бога.

13 А наступного дня Мойсей, як завжди, сів судити народ. Народ же стояв перед ним від ранку до вечора. **14** Коли тесть Мойсея побачив все, що той робить для народу, то сказав: «Чому ти так робиш? Чому ти сидиш і все судиш сам, а цілий народ стоїть перед тобою з ранку до вечора?» **15** У відповідь Мойсей сказав: «Бо народ приходить до мене, щоб почути пораду від Бога. **16** Якщо між людьми виникає якась суперечка, вони приходять до мене, і я розсуджую їх та кажу їм про рішення правдивого Бога і про його закони».^б

17 Тоді тесть Мойсея сказав йому: «Недобре ти робиш. **18** Так ти точно виснажиш і себе, і свій народ, бо для тебе це надто важкий тягар. Ти не зможеш нести його сам. **19** А тепер послухай мене. Я дам тобі пораду, і Бог буде з тобою.^в Представляй народ перед правдивим Богом^г і з'являйся перед правдивим Богом зі справами цих людей.^д **20** Навчай їх постанов і законів^е та говори, якою дорогою вони мають ходити і що мають робити. **21** Але вибери з-посеред народу зібраних і надійних чоловіків,^ж які ненавидять нечесний прибуток^з та бояться Бога, і постав

18:3 *Озн. «чужинець там». **18:4**

*Озн. «Бог — мій помічник». **18:9**

*Букв. «з руки Єгипту».

їх начальниками над тисячами, над сотнями, над півсотнями і над десятками.^а **22** Нехай вони судять народ, коли виникатиме потреба*. З кожну складною справою хай приходять до тебе,^б а просту хай розглядають самі. Так вони розділять твій тягар, і тобі буде легше.^в **23** Якщо ти зробиш, як я кажу, і якщо Бог це схвалить, то не будеш перетомлюватися, а люди повертатимуться додому задоволеними».

24 Мойсей послухався теста і, не зволікаючи, зробив усе, що той сказав. **25** Тож Мойсей вибрав з-посеред Ізраїля здібних чоловіків і зробив їх головами народу – начальниками над тисячами, над сотнями, над півсотнями і над десятками. **26** Вони судили народ, коли виникала потреба. Зі складними справами вони приходили до Мойсея,^г а прості розглядали самі. **27** Після того Мойсей провів тестя,^а і той повернувся до свого краю.

19 А третього місяця після виходу з єгипетського краю, того самого дня, ізраїльтяни прийшли у пустелю Сінай. **2** Вийшовши з Рефідіму,^б вони прийшли і стали табором у пустелі Сінай. Ізраїль отаборився там біля гори.^в

3 І Мойсей вийшов на гору, щоб з'явитися перед правдивим Богом.^г Там Єгова промовив до нього: «Скажи ізраїльтянам, нащадкам Якова, так: **4** «Ви бачили, що я зробив єгиптянам,^а як я носив вас на крилах орлиних і привів вас до себе.» **5** Тож якщо ви будете у всьому слухатись мого голо-

РОЗД. 18

а Пв 1:15
Дії 14:23

б Лв 24:10, 11
Чс 15:32, 33
Пв 1:17

в Чс 11:17

г Дії 15:2

д Чс 10:29

РОЗД. 19

е Вх 17:1

є Вх 3:1, 12

ж Дії 7:38

з Пв 4:34

и Пв 32:11, 12
Іс 63:9

Друга кол.

а 1Цр 8:53
Пс 135:4

б Пв 10:14

в Лв 11:44
Пв 7:6
1Пт 2:9
Об 5:9, 10

г Вх 24:3

д Вх 24:7
Існ 24:24

е Єв 12:20

є Вх 20:18

ж Вх 19:10

су і дотримуватись угоди, яку я з вами укладу, то неодмінно станете моєю особливою* власністю з-посеред усіх народів,^а бо вся земля належить мені.^б **6** Я зроблю вас царством священників і народом святим».^в Передай усі ці слова ізраїльтянам».

7 Повернувшись, Мойсей зібрав старійшин народу і передав їм усе, що наказав Єгова.^г

8 На це весь народ в один голос відповів: «Ми обов'язково зробимо все, що Єгова сказав».^а Мойсей відразу ж передав Єгові слова народу, **9** і Єгова сказав Мойсею: «Я зійду до тебе в темній хмарі, щоб народ чув, як я говоритиму з тобою, і щоб завжди вірив тобі». Тож Мойсей передав Єгові слова народу.

10 Тоді Єгова сказав Мойсею: «Йди до народу і за сьогодні й завтра освяти його і скажи, щоб люди випрали свій одяг. **11** А третього дня хай будуть готові, бо того дня Єгова зійде на гору Сінай на очах усього народу. **12** Встанови довкола гори межу і скажи народу: «Дивіться, не піднімайтесь на гору і навіть не ступайте на неї, бо кожен, хто ступить на гору, обов'язково має бути покараний смертю. **13** Хай жодна людина не торкається того, хто ступить на гору, а нехай його поб'ють камінням або прострелять*. Не залишайте живу ні людину, ні тварину».^б Але коли пролунає звук баранячого рога,^в народ зможе підійти до гори».

14 Зійшовши з гори, Мойсей освятив людей, і вони випрали свій одяг.^г **15** Він сказав народові: «На третій день

19:5 *Або «цінною». **19:13** *Можливо, стрілою.

будьте готові. Стримуйтеся від інтимних стосунків*».

16 А зранку третього дня вдарили громи, спалахнули блискавки, гору вкрила густа хмара^а і почувся дуже гучний звук рога. Від цього весь народ у таборі аж затремтів.^б **17** Тоді Мойсей вивів народ з табору, щоб зустрітися з правдивим Богом, і всі стали біля підніжжя гори. **18** Вся гора Сінай димилася, бо Єгова спустився на неї у вогні.^в І дим піднімався, як з печі, а гора сильно дрижала.^г **19** Звук рога ставав дедалі голоснішим, і Мойсей почав говорити з правдивим Богом, а Бог відповідав йому гучним голосом.

20 Отже, Єгова спустився на гору Сінай, на верхів'я гори. Потім Єгова покликав Мойсея до себе, і, коли Мойсей піднявся,^д **21** Єгова сказав йому: «Зійди вниз і попереду людей, щоб вони не намагалися попри заборону наблизитися до Єгови і побачити його, бо якщо вони спробують це зробити, то багато з них помре. **22** І нехай священики, які постійно наближаються до Єгови, освятяться, щоб Єгова не покарав їх».^е **23** Тоді Мойсей сказав Єгові: «Люди не наближаться до гори Сінай, адже ти застеріг нас, кажучи: “Встанови довкола гори межу та освяти цю гору”».^в **24** На це Єгова відповів: «Зійди вниз і повернися разом з Аароном. А священики і народ хай не наближаються до Єгови, щоб він не покарав їх».^ж **25** Тож Мойсей зійшов і передав народу всі ці слова.

19:15 * Букв. «не наближайтесь до жінок».

РОЗД. 19

а Пв 4:11
1Цр 8:12
Пс 97:2
б Єв 12:18–21
в Вх 24:17
Пв 4:11, 12
2Хр 7:1–3
г Пс 68:8
д Вх 24:12
е Лв 10:1, 2
1Хр 13:10
є Вх 19:12
ж Чс 16:19, 35

Друга кол.

РОЗД. 20

а Пв 5:22
Дії 7:38
б Пв 5:6
Ос 13:4
в Пв 5:7–10
г Лв 26:1
Пв 4:15, 16
Іс 40:25
Дії 17:29
д Вх 23:24
1Кр 10:20
1Ів 5:21
е Вх 34:14
Мт 4:10
Лк 10:27
є Ек 12:13
ж Лв 19:12
з Лв 24:15, 16
Пв 5:11
и Вх 16:23
Вх 31:13, 14
Пв 5:12–14
і Вх 23:12
к Вх 16:29
Вх 34:21
л Бт 2:2
м Вх 21:15
Лв 19:3
Пр 1:8
н Пв 5:16
Мт 15:4
Еф 6:2, 3
о Бт 9:6
Пв 5:17
Як 2:11
1Ів 3:15
Об 21:8
л Бт 39:7–9
Пв 5:18
Пр 6:32
Мт 5:27, 28
Рм 13:9
1Кр 6:18
Єв 13:4
р Лв 19:11
Пв 5:19
Мр 10:19
1Кр 6:9, 10
Еф 4:28

20 І Бог дав такі заповіді:^а **2** «Я – Єгова, твій Бог, який вивів тебе з єгипетського краю, з дому рабства.^б

3 Не май інших богів, крім мене*.^в

4 Не роби собі різьбленого ідола чи будь-якої подоби того, що на небі вгорі, на землі внизу або у воді під землею.^г

5 Не вклоняйся і не служи їм,^д бо я, твій Бог Єгова, – Бог, який вимагає цілковитої відданості.^е За провину батьків, які ненавидять мене, я караю синів до третього і четвертого покоління, **6** але виявляю віддану любов тисячам поколінь тих, хто любить мене і виконує мої заповіді.^в

7 Не вживай імені Єгови, твого Бога, нешанобливо,^ж бо Єгова не залишить без каритого, хто вживає його ім'я нешанобливо.^з

8 Пам'ятай, що суботній день священний.^и **9** Виконуй всю свою роботу шість днів,^і **10** а сьомий день – субота для Єгови, твого Бога. У цей день не повинен працювати ні ти, ні твій син, ні дочка, ні раб, ні рабня, ні худоба, ні чужинець, який живе у твоїх поселеннях*.^к **11** Бо шість днів Єгова творив небо, землю, море і все, що в них, а сьомого дня почав відпочивати.^л Тому Єгова поблагословив суботній день і зробив його священним.

12 Шануй батька і матір,^м щоб ти довго жив у краю, твій Бог.^н

13 Не вбивай*.^о

14 Не чини перелюбу.^п

15 Не кради.^р

20:3 * Або «всупереч мені». Букв. «проти мого лица». **20:10** * Букв. «брамах». **20:13** * Вжите тут слово озн. навмисне і незаконне вбивство.

16 Не давай неправдивого свідчення проти свого ближнього.^a

17 Не жадай дому свого ближнього. Не жадай дружини свого ближнього,^b ні його раба, ні рабині, ні бика, ні осла, ні будь-чого, що належить твоєму ближньому».^a

18 Тож весь народ чув гromи і звук рога та бачив блискавки й дим, який піднімався з гори. Через це люди тремтіли зі страху і стояли на віддалі.^c 19 Вони сказали Мойсею: «Ти говори з нами, і ми будемо слухати. А Бог нехай не говорить з нами, щоб ми не померли».^d 20 На це Мойсей відповів: «Не бійтесь. Правдивий Бог зійшов, щоб випробувати вас,^e бо хоче, щоб ви завжди мали страх перед ним і не грішили».^e 21 Отже, народ стояв на віддалі, а Мойсей наблизився до темної хмари, де був правдивий Бог.»^f

22 І Єгова сказав Мойсею: «Скажи ізраїльтянам: “Ви самі бачили, що я промовляв до вас з неба.” 23 Тож не робіть собі богів зі срібла чи золота, бо ви не повинні мати інших богів, крім мене.” 24 Зроби для мене жертвник із землі, візьми тварин зі своєї дрібної і великої худоби та принеси на ньому цілопалення й мирні жертви. У кожному місці, яке я виберу, щоб там згадувалось моє ім'я,^g я буду приходити до тебе і благословляти тебе. 25 Якщо будеш робити для мене жертвник з каменів, то не використовуй обтесаних каменів,^h бо, обробляючи камені зубилом, ти оскверниш жертвник. 26 Зроби жертвник без сходинок, щоб, коли ти будеш

РОЗД. 20

a Лв 19:16
Пв 5:20
Лв 19:16–19

b Мт 5:28

v Пв 5:21
Рм 7:7

г Вх 19:16
Єв 12:18, 19

d Дії 7:38
Гл 3:19

e Пв 8:2

є ІсН 24:14
Йв 28:28
Пр 1:7

ж Пв 5:5
Пс 97:2

з Пв 4:36
Не 9:13

и Дії 17:29

i Пв 12:5, 6
2Хр 6:6

к Пв 27:5
ІсН 8:30, 31

Друга кол.

РОЗД. 21

a Вх 24:3
Пв 4:14

b Лв 25:39, 40

v Пв 15:12

г Пв 15:12

d Пв 15:16, 17

e 1Кр 7:3

підніматися, ніхто не бачив твоєї наготи*”.

21 Ось присуди, які ти маєш передати народу.^a

2 Якщо купиш раба-єврея,^b то нехай він служить тобі шість років, а на сьомий рік відпусти його на волю, не вимагаючи плати.^c 3 Якщо раб прийшов до тебе один, то хай вийде на волю один. Якщо ж він одружений, то відпусти дружину разом з ним. 4 А якщо дружину дав йому пан і вона народила синів та дочок, то дружина з дітьми належатиме панові, а на волю вийде тільки той раб.^c 5 Та якщо раб буде наполягати, кажучи: “Я люблю свого пана, свою дружину та синів і не хочу йти на волю”,^d 6 то нехай пан підведе раба до дверей чи одвірка і, стоячи перед правдивим Богом, проколе шилом йому вухо, і той раб служитиме пану до кінця свого життя.

7 Якщо якийсь чоловік продасть у рабство свою дочку, то вона не вийде на волю так, як виходять чоловіки. 8 Якщо пан буде незадоволений нею і не захоче, щоб вона була його наложницею, нехай дозволить, щоб хтось її купив*. Але він не може продати її чужинцям, бо повівся з нею несправедливо. 9 А якщо пан захоче дати її своєму сину, то вона матиме права дочки. 10 Якщо ж він візьме собі ще одну дружину, то хай не обділяє першу їжею, одягом чи подружнім обов'язком.^e 11 Якщо він буде відмовляти їй у цих трьох речах, то вона може вийти на волю, не платячи грошей.

20:26 *Або «статевих органів». 21:8

*Букв. «їй бути викупленою».

12 Хто вдарить людину, і вона помре, той має бути покараний смертю.^a 13 Але якщо хтось вб'є людину ненавмисно,— і правдивий Бог це допустить,— то я визначу місце, куди він зможе втекти.^b

14 Та коли хтось розгнівається на свого ближнього і вб'є його навмисно,^c то мусить померти. Навіть якщо він буде біля мого жертovníка, забери його звідти і вбий.^г 15 Хто вдарить батька або матір, той має бути покараний смертю.^d

16 Той, хто викраде людину^e і продасть її, як і той, у кого знайдуть викрадену людину,^e має бути покараний смертю.^ж

17 Хто проклинає батька чи матір, той має бути покараний смертю.^з

18 Якщо під час сварки людина вдарить свого ближнього каменем або кулаком* і той не помре, а якийсь час буде прикутий до ліжка, 19 але потім, спираючись на палицю, зможе вийти з дому, то людина, яка вдарила його, не буде покарана. Вона має тільки відшкодувати збитки за той час, впродовж якого потерпілий не зможе працювати, поки повністю не одужає.

20 Якщо пан вдарить палицею когось зі своїх рабів — чи то раба, чи рабиню — і той раб помре, то пана покарають.^а 21 Але якщо раб проживе ще день або два, то пан не буде покараний, бо цей раб — його власність.

22 Якщо чоловіки під час бійки вдарять вагітну жінку і вона передчасно народить*,^б але це не призведе до смер-

21:18 *Або, можливо, «якимось знаряддям». 21:22 *Букв. «ті діти вийдуть».

РОЗД. 21

а Бт 9:6
Чс 35:30
Мт 5:21

б Чс 35:11
Чс 35:22–25
Пв 4:42
Пв 19:3–5
ІсН 20:7–9

в Чс 15:30

г Пв 19:11, 12
1Цр 1:50
1Цр 2:29
1л 3:15

д Вх 20:12

е Бт 40:15

є Бт 37:28

ж Пв 24:7

з Ль 20:9
Пр 20:20
Пр 30:11, 17
Мт 15:4

и Бт 9:5, 6
Лв 24:17

і Пс 139:16
Єр 1:5

Друга кол.

а Вх 18:25, 26
Пв 16:18
Пв 17:8

б Бт 9:6
Лв 24:17
Чс 35:31
Об 21:8

в Ль 24:20
Мт 5:38

г Еф 6:9
Кл 4:1

д Бт 9:5
Чс 35:33

ті*, то винний має відшкодувати збитки — заплатити стільки, скільки за згодою суддів^a вимагатиме чоловік тої жінки. 23 Та якщо хтось помре, то даси життя за життя*,^б 24 око за око, зуб за зуб, руку за руку, ногу за ногу,^в 25 опік за опік, рану за рану, удар за удар.

26 Якщо пан вдарить свого раба чи рабиню в око і пошкодить його, то за пошкоджене око мусить відпустити раба на волю.^г 27 Якщо він виб'є зуб своєму рабу чи рабині, то за вибитий зуб мусить відпустити раба на волю.

28 Якщо бик вдарить рогами чоловіка або жінку і він або вона помре, то бика закидайте камінням до смерті,^d а м'ясо його не їжте; власник же бика не буде покараний. 29 Та якщо бик і раніше був битливий і його власнику про це говорили, але він не пильнував бика, і той убив чоловіка або жінку, то бика побийте камінням і власника покарайте смертю. 30 Якщо ж власнику бика скажуть дати викуп*, то він має дати за своє життя^e такий викуп, який від нього буде вимагатися. 31 Власник бика буде суджений за цим присудом і тоді, коли бик заколе хлопця чи дівчину. 32 Якщо бик вб'є раба або рабиню, то власник бика має заплатити 30 шекелів* пану, який втратив раба, а бика треба закидати камінням до смерті.

33 Якщо якась людина відкриє яму або якщо викопає яму та не закриє її і туди впаде

21:22 *Або «серйозних ушкоджень». 21:23 *Або «душу за душу». 21:30 *Або «відшкодування». ^вАбо «душу». 21:32 *1 шекель — 11,4 г. Див. додаток Б14.

бик або осел, **34** то вона має відшкодувати збитки,^a заплативши власнику за тварину, а тушу тварини хай залишить собі. **35** Якщо чийсь бик заб'є іншого бика, то хай власники поділять між собою мертвого бика, а живого продадуть і гроші теж поділять між собою. **36** Якщо ж власник знав, що його бик битливий, але не пильнував його, то він має відшкодувати збитки, віддавши бика за бика, а мертвого бика хай залишить собі.

22 Якщо хтось вкраде бика або вівцю і заріже чи продасть цю тварину, то за бика має відшкодувати п'ять биків, а за вівцю – чотири вівці.^b

2 (Якщо хтось схопить злодія,^a коли той вдирається в дім, і вдарить його та вб'є, то не буде винен у пролитті крові. **3** Але якщо він уб'є злодія після того, як зійшло сонце, то буде винен у пролитті крові.)

Злодій має відшкодувати те, що вкрав. А якщо він нічого не матиме, то, аби відшкодувати все вкрадене, хай його продадуть. **4** Якщо те, що він вкрав, – чи то бика, чи осла, чи вівцю, – знайдуть у нього живим, то він має відшкодувати вдвічі більше.

5 Якщо хтось випустить свою худобу пастися на полі чи у винограднику і допустить, щоб вона зайшла на чуже поле та знищила його, то власник худоби має відшкодувати знищене, віддавши найліпше зі свого поля чи винограднику.

6 Якщо почнеться пожежа та займуться терни, і згорять снопи, незібране збіжжя чи все поле, то людина, через яку почалася пожежа, має відшкодувати збитки.

РОЗД. 21

a Вх 22:6, 14
Пв 22:8

РОЗД. 22

b 2См 12:6
Лк 19:8

в Вх 20:15

Друга кол.

a Вх 22:4

b Пв 16:18
Пв 19:17в Пв 16:18
Пв 25:1

г Вх 22:4

д Лв 6:2–5

7 Якщо хтось дасть ближньому на зберігання гроші або якісь речі і їх украдуть з його дому, то злодій, коли його знайдуть, має відшкодувати усе вдвічі.^a **8** Та якщо злодія не знайдуть, нехай власника дому поставлять перед правдивим Богом,^b щоб дізнатися, чи він не простягав руки на майно свого ближнього. **9** Якщо виникне суперечка про те, кому належить бик, осел, вівця чи якийсь одяг або загублена річ, і хтось скаже: “Це мое!” – то вони обоє мають представити свої докази у цій справі перед правдивим Богом.^a І той, кого Бог визнає винним, має відшкодувати своєму ближньому вдвічі.^г

10 Якщо хтось дасть ближньому на деякий час осла, бика, вівцю чи іншу домашню тварину і вона помре, покалічиться або ж її відберуть, але цього ніхто не бачив, **11** то нехай людина, якій довірили тварину, поклянеться перед Єговою, що не простягала руки на власність свого ближнього. Тоді господар має погодитися з цим, і та людина не мусить нічого відшкодовувати.^a **12** Але якщо тварину в цієї людини вкрадуть, то вона повинна відшкодувати за неї господареві. **13** Якщо ж тварину розірве дикий звір, то як доказ треба показати розшматовану тварину; за неї нічого відшкодовувати не потрібно.

14 Якщо хтось позичить у свого ближнього тварину і вона покалічиться або помре, а її господаря не буде поряд, то той, хто позичив, має відшкодувати за цю тварину. **15** Але якщо господар буде поряд, то нічого

відшкодувати не треба. Якщо ж тварину найняли за плату, то ця плата буде відшкодуванням.

16 Якщо хтось спокусить незайману дівчину, яка ще не заручена, і ляже з нею, то повинен дати за неї викуп і взяти її за дружину.^а **17** Але якщо батько рішуче відмовиться дати свою дочку цьому чоловікові, той все одно має заплатити за неї як за незайману наречену.

18 Чарівницю не залишай при житті.^б

19 Кожен, хто буде злягтися з твариною, обов'язково має бути покараний смертю.^в

20 Той, хто приносить жертви іншим богам, крім Єгови, має бути знищений*.^г

21 Не знущайся з чужинця і не гноби його,^д бо ви самі були чужинцями в єгипетському краю.^е

22 Не утискайте вдови чи сироти*,^є **23** бо якщо будете утискати їх, то вони покличуть до мене про допомогу, і я обов'язково їх почую.* **24** Я розлючусь та вигублю вас мечем, і тоді ваші дружини стануть вдовами, а ваші сини — сиротами.

25 Якщо позичиш гроші бідняку* з мого народу, тому, хто живе поруч з тобою, то не стався до нього як лихвар, не бери відсотків.^з

26 А якщо візьмеш у заставу одяг свого ближнього,^и то мусиш повернути його до заходу сонця, **27** бо це єдине, чим він може накритися; це одяг для його тіла*. У чому він

22:20 *Або «присвячений для знищення». Див. глосарій. **22:22** *Або «дитини, яка залишилася без батька». **22:25** *Або «знедоленому». **22:27** *Букв. «шкіри».

РОЗД. 22

- а Пв 22:28, 29
- б Лв 19:26
Лв 20:6
Пв 18:10–12
1См 28:3
Гл 5:20
Об 22:15
- в Лв 18:23
Лв 20:15
Пв 27:21
- г Чс 25:3
1Цр 18:40
1Кр 10:20
- д Лв 25:35
- е Лв 19:33, 34
Пв 10:19
- є Пв 27:19
Як 1:27
- ж Пс 10:18
Як 5:4
- з Лв 25:35, 36
Пв 23:19
Лк 6:34, 35
- и Пв 24:6

Друга кол.

- а Пв 24:13
- б Пв 10:18
Пс 34:6
- в Лв 24:11, 14
- г Ек 10:20
Дії 23:5
Юд 8
- д Пр 3:9
2Кр 9:7
- е Вх 13:2
- є Пв 15:19
- ж Лв 22:27
- з Лв 19:2
Чс 15:40
1Пт 1:15
- и Лв 22:3, 8

РОЗД. 23

- і Лв 19:16
Пр 6:16, 19
- к Лв 19:18, 19
Пр 19:5
- л Лв 19:15
- м Пр 25:21
1Фс 5:15
- н Пв 22:4
Лк 6:27
Рм 12:21
- о Пв 16:19
2Хр 19:7

ляже спати?а Коли він покличе до мене про допомогу, я обов'язково його почую, бо я співчутливий*.^б

28 Не проклинай* Бога^в і не проклинай провідника^г свого народу.^г

29 Без вагань давай принесення з перших плодів свого рясного врожаю, а також зі своїх переповнених давилень*.^д Кожного первістка з твоїх синів віддай мені.^е

30 А з телям чи з ягням зроби так:^є сім днів нехай воно буде з матір'ю, а на восьмий — віддай його мені.*

31 Ви повинні бути моїм святим народом.^з Не їжте м'яса тварини, яку в полі розірвав дикий звір;^и викиньте його псам.

23 Не поширюй* неправдивих чуток.^і Не будь заодно з тим, хто чинить зло, — не ставай свідком, який замишляє лихе.^к **2** Не йди за більшістю людей, якщо вони чинять зло. Не викривляй правосуддя, даючи неправдиве свідчення, щоб підтримати більшість*. **3** Вирішуючи судову справу бідного, не будь упередженим.^л

4 Якщо побачиш, що бик або осел твого ворога заблукав, то повернеш його власнику.^м **5** А якщо побачиш, що осел твого ворога впав під ношею, то не проходи повз нього, а допоможи ворогу розв'язати його.^н

6 Не викривляй правосуддя, розглядаючи судову справу бідного.^о

22:27 *Або «ласкавий». **22:28** *Або «не лихослов». #Або «правителя». **22:29** *Тобто давилень для винограду й оливок. **23:1** *Букв. «не приймай». **23:2** *Або «свідчення, яке подобається більшості».

7 Не висувай і не приймай фальшивих звинувачень*. Не вбивай невинного і праведного, бо я не визнаю неправедного праведним#. ^a

8 Не бери хабара, бо хабар засліплює того, хто судить мудро, і перекручує слова праведного. ^b

9 Не гноби чужинця. Ти добре знаєш, що таке бути чужинцем*, бо сам був чужинцем у єгипетському краю. ^a

10 Шість років засівай своє поле і збирай урожай. ^г 11 А на сьомий рік не обробляй поля, щоб земля відпочила. Те, що виростає на полі, їстимуть бідні з твого народу, а що вони залишать, їстимуть дикі звірі. Те саме роби зі своїм виноградником та оливковим гаєм.

12 Шість днів виконуй свою роботу, а сьомого дня не працюй, щоб твій бик та осел відпочили і щоб син твоєї рабині та чужинець відновили силу. ^d

13 Обов'язково виконуй усе, що я сказав тобі, ^e і не згадуй імен інших богів; їхні імена не мають бути на твоїх устах. ^e

14 Тричі на рік відзначаай для мене свято. ^ж 15 Відзначаай Свято прісного хліба: ^з сім днів їж прісний хліб, як я і наказав. Роби це визначеного часу в місяці авіви*, ^з бо саме тоді ти вийшов з Єгипту. Ніхто не має з'являтися переді мною з порожніми руками. ⁱ 16 Крім того, відзначаай Свято жнив* перших плодів своєї праці — плодів того, що ти посіяв на полі. ^к А в кінці року, коли збе-

23:7 *Букв. «сло́ва». ^aАбо «не виправдаю неправедного». 23:9 *Або «знаєш життя (душу) чужинця». 23:15 *Див. додаток Б15. 23:16 *Також відоме як Свято тижнів або П'ятидесятниця.

РОЗД. 23

а Пр 17:15
Рм 1:18
Рм 2:6

б Ек 7:7

в Ль 19:34

г Ль 25:3, 4

д Вх 20:9, 10
Пв 5:14

е Пв 4:9

є Пв 12:3
ІсН 23:6, 7

ж Пв 16:16

з Ль 23:6
Лк 22:7

и Вх 12:18

і Пв 16:17

к Чс 28:26
Пв 16:9, 10
Дії 2:1

Друга кол.

а Пв 16:13
Не 8:14
Ів 7:2

б Пв 12:5, 6

в Чс 18:8, 12
1Кр 15:20

г Пв 14:21
Пр 12:10

д Вх 14:19

е Чс 20:16

є Чс 14:35
ІсН 24:19

ж Вх 34:11
ІсН 5:13, 14
ІсН 24:8

з Вх 20:5
Лв 18:3
Пв 12:30
2Хр 33:2

и Вх 20:3
Чс 33:52

і Пв 6:13
Пв 10:12
ІсН 22:5
Мт 4:10

к Пв 7:13

л Пв 7:15

реш з поля всі плоди своєї праці, відзначаай Свято збору врожаю*. ^a 17 Нехай тричі на рік всі ваші чоловіки* з'являються перед Єговою, правдивим Господом. ^b

18 Кров моєї жертви не принось у жертву разом з тим, що приготоване на заквасці. Не залишай до ранку жиру, який складаєш у жертву під час моїх свят.

19 Принось до дому Єгови, твого Бога, найліпше з перших стиглих плодів, ^в які дасть твоя земля.

Не вари козеняти в молоці його матері. ^г

20 Я посилаю перед тобою ангела, ^d щоб він оберігав тебе в дорозі і привів до місця, яке я тобі приготував. ^e 21 В усьому слухайся його голосу. Не бунтуйся проти нього, бо він не простить тобі переступів, ^e адже він діє від мого імені. 22 І якщо ти будеш в усьому слухатися його голосу та виконувати все, що я кажу, то я стану ворогом для твоїх ворогів і противником для твоїх противників. 23 Мій ангел піде перед тобою і приведе тебе до краю аморейн, хетян, перізеян, хананців, хіввейн та евусейн, і я винищу їх. ^ж 24 Не вклоняйся та не служи їхнім богам і не переймай їхніх звичаїв. ^з Повикидай зображення їхніх богів і поруйнуй їхні священні стовпи. ^з 25 Служи Єгові, своєму Богові, ⁱ і він поблагословить тебе хлібом та водою. ^к Я відверну від тебе хвороби. ^н 26 У твоєму краю не буде безплідної жінки або жінки, в якій

23:16 *Також відоме як Свято наметів. 23:17 *Або «особи чоловічої статі», у тому числі хлопчики.

станеться викидень.^а І я дам тобі довге життя*.

27 Народи, до яких ти прийдеш, почують про мене ще до того, як зустрінуться з тобою, і затремтять зі страху^б та будуть у замішанні. Я зроблю так, що від тебе втікатимуть усі твої вороги*.^в **28** Перш ніж ти прийдеш до цих народів, я наведу на них почуття безпорадності*,^г і хіввеяни, ханаанці та хетяни втечуть перед тобою.^д **29** Я не вижену їх відразу*, щоб той край не став пустою і щоб у ньому не розмножились дикі звірі, які завдали б вам шкоди.^е **30** Я проганятиму ці народи поступово, поки ти не розмножишся і не заволодієш краєм.^ж

31 Я дам тобі землю від Червоного моря до філістимського моря, від пустелі до Ріки*.^з Бо я віддам мешканців того краю у твою руку, і ти проженеш їх.^и **32** Не укладай угоди ні з ними, ні з їхніми богами.^к **33** Ці народи не повинні жити у твоєму краю, щоб вони не спонукали тебе грішити проти мене. Якщо ж ти служитимеш їхнім богам, це обов'язково стане для тебе пасткою».^л

24 І він сказав Мойсею: «Піднімися на гору до Єгови ти, а також Аарон, Надів, Авігу та 70 старійшин Ізраїля, і здалека йому поклоняться. **2** Нехай до Єгови наблизиться тільки Мойсей, а інші хай не наближаються. Народ же взагалі хай не йде на гору з Мойсеєм».^м

23:26 *Або «я зроблю число твоїх днів повним». **23:27** *Або «я зроблю так, що всі твої вороги обернуться до тебе спинами». **23:28** *Або, можливо, «паніку; жах». **23:29** *Букв. «за один рік». **23:31** *Тобто Єврату.

РОЗД. 23

- а Пв 7:14
Пв 28:4
- б Пв 2:25
ІсН 2:9
- в Пв 7:23, 24
- г Пв 7:20
ІсН 2:11
- д ІсН 24:11
- е Пв 7:22
- ж Пв 9:4
- з Бт 15:18
Пв 1:7
ІсН 1:4
1Цр 4:21
- и Сд 1:4
Сд 11:21
- к Вх 34:12
Чс 25:1, 2
Пв 7:2
2Кр 6:14
- л ІсН 23:12, 13
Сд 1:28
Пс 106:36

РОЗД. 24

- к Лв 10:1
- л Вх 20:21
Чс 12:8

Друга кол.

- а Вх 21:1
Пв 4:1
- б Пв 5:27
ІсН 24:22
- в Вх 34:27
Пв 31:9
- г Лв 3:1
Лв 7:11
- д Пв 31:11
Дії 13:15
- е Вх 19:8
- ж Єв 9:18–20
- з Ів 1:18
- и Єз 1:26
Об 4:3
- и Вх 24:1
- к Пв 5:22
- л Чс 11:28
- м Вх 24:2

3 Тоді Мойсей пішов і передав народу всі слова Єгови та всі його присуди.^а І народ в один голос відповів: «Ми обов'язково зробимо все, що Єгова сказав».^б **4** Тож Мойсей записав усі слова Єгови.^в А рано-вранці він встав, збудував біля підніжжя гори жертovníк і поставив 12 стовпів — за кількістю 12 Ізраїлевих племен. **5** Потім Мойсей вибрав ізраїльських юнаків, і вони склали цілопалення, а також принесли в жертву биків як мирну жертву^г для Єгови. **6** Половину крові Мойсей налив у чаші, а рештою покropив жертovníк. **7** Після цього він взяв книгу угоди і прочитав її народу.^д І народ сказав: «Ми обов'язково зробимо все, що Єгова сказав, і будемо його слухатись».^е **8** Тоді Мойсей взяв кров і, покropивши нею народ,^ж сказав: «Це кров угоди, яку Єгова уклав з вами на основі всіх цих слів».^з

9 Отже, Мойсей, Аарон, Надів, Авігу та 70 старійшин Ізраїля піднялися на гору **10** і побачили Ізраїлевого Бога.^и У нього під ногами було щось подібне до плит із сапфіру, таке чисте, немов небо.^к **11** І Бог не простягнув руки на цих Ізраїлевих провідників.^л Тож вони бачили у видінні правдивого Бога, їли й пили.

12 Після того Єгова сказав Мойсею: «Піднімися до мене на гору і залишайся там. Я дам тобі кам'яні таблиці, на яких напишу закони й заповіді, щоб навчати свій народ».^м **13** Отже, Мойсей та його помічник Ісус Навін^н встали, і Мойсей пішов на гору правдивого Бога.^о **14** А старійшинами Мойсей сказав: «Чекайте нас тут,

поки ми не повернемось.^а З вами залишаються Аарон та Хур.^б З кожною справою, яку треба буде розсудити, приходьте до них».^в **15** Тоді Мойсей піднявся на гору; гора ж була вкрита хмарою.^г

16 Слава Єгови^а перебувала на горі Сінай,^б і хмара вкривала гору шість днів. А сьомого дня Бог звернувся до Мойсея з хмари. **17** Ізраїльтяни бачили славу Єгови, і для них вона була наче вогонь, що охопив вершину гори. **18** Тоді Мойсей увійшов у хмару, піднявся на вершину гори^с і залишався там 40 днів та 40 ночей.^ж

25 Єгова промовив до Мойсея: **2** «Скажи ізраїльтянам, щоб вони дали для мене пожертви. Приймайте їх від кожного, кого серце спонукує жертвувати.^а **3** Як жертву приймайте золото,^б срібло,^в мідь,^г **4** синю пряжу, пурпурну вовну, яскраво-червону пряжу, тонке лляне полотно, козячу вовну, **5** баранячі шкури, пофарбовані в червоний колір, тюленьчі шкури, деревину акації,^д **6** олію для каганців,^е бальзам для олії помазання^ж і пахучого фіміаму,^з **7** онікс та інші камені для ефода^и і нагрудника.^й **8** Нехай вони зроблять для мене святиню, і я перебуватиму* серед них.^к **9** Святий намет і все, що в ньому, зробить точно за зразком*, який я тобі покажу.^л

10 Зробіть з акації ковчег* — два з половиною лікті^а завдовжки, півтора ліктя завширшки і півтора ліктя заввишки.^б **11** Зсередини і ззов-

25:8 *Або «житиму в наметі». 25:9 *Або «планом». 25:10 *Або «скриню». #1 лікоть — 44,5 см. Див. додаток Б14.

РОЗД. 24

а Вх 32:1
б Вх 17:10
в Вх 18:25, 26
г Вх 19:9
д Вх 16:10
лв 9:23
чс 16:42
е Вх 19:11
є Вх 19:20
ж Вх 34:28
пв 9:9

РОЗД. 25

з Вх 35:4–9
1Хр 29:9
2Кр 9:7
и Вх 38:24
і Вх 38:25
к Вх 38:3
Вх 38:29
л Вх 36:20
м Вх 27:20
н Вх 30:23–25
о Вх 30:34, 35
п Вх 28:6
р Вх 28:15
с Вх 29:45
1Цр 6:13
Єв 9:11
т 1Хр 28:12
Дії 7:44
Єв 8:5
Єв 9:9
у Вх 37:1–5

Друга кол.

а Єв 9:4
б Вх 30:1, 3
в Вх 30:1, 5
1Хр 15:15
г 1Цр 8:8
д Вх 31:18
Вх 40:20
1Цр 8:9
Єв 9:4
е Вх 37:6–9
є 1См 4:4
Єв 9:5
ж 1Цр 8:7
1Хр 28:18
з Вх 40:20
Єв 9:4, 5
и Вх 30:6
Лв 16:2
Чс 7:89
Сд 20:27
Пс 80:1
і Вх 40:22
Лв 24:6
Чс 3:30, 31
Єв 9:2
к Вх 37:10–15

ні покрій його чистим золотом,^а а довкола верхнього краю зроби золоте оздоблення*.^б **12** Також вилий з золота чотири кільця і прикріпи їх над чотирма ніжками ковчега — два кільця з одного боку і два кільця з другого. **13** Крім того, зроби держакі з акації і покрій їх золотом.^в **14** Встав держакі в кільця, що з обох боків ковчега; його будуть переносити, тримаючи за ці держакі. **15** Держакі мають залишатися в кільцях, їх не можна звідти витягати.^г **16** Поклади у ковчег таблиці зі Свідченням, які я тобі дам.^д

17 Зроби з чистого золота кришку — два з половиною лікті завдовжки і півтора ліктя завширшки.^е **18** На двох кінцях кришки зроби двох херувимів,^ж які мають бути викувані з золота. **19** Один херувим буде на одному кінці, а другий — на іншому. Вони будуть на двох кінцях кришки **20** і матимуть по два крила, що будуть простягатися вгору і затінювати кришку.^з Херувими будуть повернені обличчями один до одного і схилатимуться над кришкою. **21** Постав кришку^и на ковчег, а в середину ковчега поклади таблиці зі Свідченням, які я тобі дам. **22** Я ж з'являтимусь тобі над кришкою між двома херувимами, які на ковчезі Свідчення, говоритиму з тобою^й і даватиму накази для ізраїльтян.

23 Зроби з акації стіл^к — два лікті завдовжки, лікоть завширшки і півтора ліктя заввишки.^л **24** Покрий його чистим золотом, а вздовж країв столу зроби золоте оздоблення*.^м **25** Також уздовж країв

25:11, 24 *Або «обрамлення».

столу зроби кайму, яка має бути завширшки з долоню*, а по її краях – золоте оздоблення[#]. **26** Зроби чотири золотих кільця і прикріпи їх на чотирьох кутах біля ніжок стола. **27** Кільця мають бути біля кайми; у них вставлятимуть держак, щоб переносити стіл. **28** Ці держак зроби з акації та покрій їх золотом; стіл будуть переносити, тримаючи за ці держак.

29 Зроби миски й кухлі, а також глеки й чаші, з яких будуть виливати виливні жертви; цей посуд має бути з чистого золота.[#] **30** На стіл завжди клади переді мною хліби представлення.^б

31 Зроби з чистого золота кований світильник.^в Його основа, ніжка, гілки, чашечки, пуп'янки і квітки мають бути викувані з одного куска золота.^г **32** Всього з ніжки світильника повинні виходити шість гілок – три гілки з одного боку і три з другого. **33** На кожній гілці з одного боку світильника зроби по три чашечки, схожі на квіти мигдалю, які будуть чергуватися з пуп'янками та квітками. І на кожній гілці з другого боку світильника – по три чашечки, схожі на квіти мигдалю, які будуть чергуватися з пуп'янками та квітками. Так мають виглядати всі шість гілок, які будуть виходити з ніжки світильника. **34** А на ніжці світильника зроби чотири чашечки, схожі на квіти мигдалю, які будуть чергуватися з пуп'янками і квітками. **35** Під першою парою гілок на ніжці буде пуп'янок, під другою парою – пуп'янок

25:25 * Прибл. 7,4 см. Див. додаток Б14.
Або «обрамлення».

РОЗД. 25

а Вх 37:16
Чс 4:7
1Цр 7:48, 50

б Льв 24:5, 6
1См 21:6
1Хр 9:32
2Хр 13:11
Мт 12:4

в Вх 40:24
1Цр 7:48, 49
Єв 9:2

г Вх 37:17–24

Друга кол.

а Чс 8:4

б Вх 30:8
Льв 24:2, 3
Чс 8:2
2Хр 13:11

в Чс 4:9

г Вх 39:42
Чс 8:4
Дп 7:44
Єв 8:5

РОЗД. 26

д Єв 8:5
Єв 9:9, 11

е Бт 3:24
Вх 36:8–13
Пс 99:1

є Чс 4:25

ж Вх 39:33, 34

і під третьою парою – пуп'янок. Пуп'янки будуть під усіма шістьма гілками, які виходять з ніжки. **36** Пуп'янки, гілки і весь світильник мають бути викувані з одного куска чистого золота.^а **37** Зроби для світильника сім каганців; коли вони горітимуть, то будуть освітлювати місце перед ним.^б **38** Щипці* та посудини для жару мають бути з чистого золота.^в **39** Для виготовлення світильника та цих речей візьми талант* чистого золота. **40** Дивись, зроби все за зразком*, який було показано тобі на горі.^г

26 Для святого намету^д зроби 10 полотниць з тонкої лляної крученої нитки, синьої пряжі, пурпурної вовни та яскраво-червоної пряжі. На цих полотнищах мають бути вишиті херувими.^е **2** Кожне полотнище зроби 28 ліктів* завдовжки і 4 лікті завширшки; всі вони мають бути однакового розміру.^є **3** П'ять полотниць з'єднай в одне покривало; так само з'єднай в одне покривало п'ять інших полотниць. **4** У першому покривалі по краю останнього полотнища зроби петлі з синьої пряжі і такі самі петлі зроби по краю другого покривала, щоб можна було з'єднати обидва покривала. **5** Зроби 50 петель на одному покривалі і 50 петель по краю другого – петля навпроти петлі, щоб з'єднати обидва покривала. **6** Також виготов 50 золотих застібок і з'єднай ними покривала. Так намет стане одним цілим.^ж

25:38 * Див. глосарій. 25:39 * 1 талант – 34,2 кг. Див. додаток Б14.
25:40 * Або «планом». 26:2 * 1 лікоть – 44,5 см. Див. додаток Б14.

7 Щоб покрити святий намет, зроби також 11 полотнищ з козячої вовни.^a 8 Кожне полотнище має бути 30 ліктів завдовжки і 4 лікті завширшки; всі 11 полотнищ мають бути однакового розміру. 9 П'ять полотнищ з'єднай в одне покривало. Так само з'єднай в одне покривало шість інших полотнищ, склавши шосте полотнище вдвоє над входом у намет. 10 Зроби 50 петель на одному покривалі, по краю останнього полотнища, і 50 петель на другому покривалі, щоб можна було з'єднати обидва покривала. 11 Також виготов 50 мідних застібок, встав їх у петлі та з'єднай два покривала. Так намет стане одним цілим. 12 Залишок полотнищ буде звисати. Ззаду намету він виступатиме на половину одного полотнища. 13 По боках намету полотнища теж звисатимуть, виступаючи на лікоть з одного боку і на лікоть з другого.

14 Також зроби для святого намету накриття з баранячих шкур, пофарбованих у червоний колір, і зверху накриття з тюленячих шкур.^b

15 Зроби для святого намету рами^c з акації і постав їх вертикально.^г 16 Кожна рама має бути 10 ліктів заввишки і півтора ліктя завширшки. 17 Крім того, кожна рама матиме по два виступи^д, один біля одного. Так виглядатимуть всі рами святого намету. 18 Зроби 20 рам для святого намету, які будуть стояти з південного боку, оберненого на південь.

19 Для цих 20 рам з виступами виготов 40 срібних підставок із заглибинами^e — дві

26:17 * Або «вертикальні стовпи».

РОЗД. 26

a Вх 35:26
Вх 36:14–18

б Вх 36:19

в Чс 4:29, 31

г Вх 36:20–23

д Чс 3:36

Друга кол.

a Вх 36:24–26

б Вх 36:27–30

в Вх 36:31–33

г Вх 12:35, 36
Вх 36:34

д Вх 19:3
Вх 25:9
Дії 7:44
Єв 8:5

e Вх 36:35, 36
Лк 23:45
Єв 6:19
Єв 9:3
Єв 10:19, 20

підставки для першої рами і по дві підставки для всіх інших рам.^a 20 Для північного боку святого намету теж зроби 20 рам 21 і 40 срібних підставок із заглибинами — дві підставки для першої рами і по дві підставки для всіх інших рам. 22 Для тильного боку, який виходить на захід, зроби шість рам.^б 23 Крім того, для тильного боку святого намету зроби дві рами, які стануть наріжними підпорами. 24 Вони повинні складатися з двох однакових частин, які будуть з'єднані вгорі біля першого кільця і розходитимуться до низу. Обидві рами зроби однаковими; вони будуть наріжними підпорами. 25 Тож всього має бути вісім рам та 16 срібних підставок із заглибинами — дві підставки для першої рами і по дві підставки для всіх інших рам.

26 Зроби поперечки з акації: п'ять для рам на одному боці святого намету,^в 27 п'ять для рам на другому боці святого намету і п'ять для рам на тильному боці, який виходить на захід. 28 Середня поперечка проходить посередині рам від одного кінця намету до іншого.

29 Рами покрій золотом^г і зроби для них золоті кільця, в які будете вставляти поперечки; поперечки теж покрій золотом. 30 Звезди святий намет згідно з планом, який тобі було показано на горі.^д

31 Також зроби завісу^e з сільної пряжі, пурпурної вовни, яскраво-червоної пряжі і тонкої лляної крученої нитки. На завісі мають бути вишиті херувими. 32 Повісь її на чотирьох покритих золотом

стовпах з акації, які матимуть золоті гачки. Стовпи стоять на чотирьох срібних підставках із заглибинами. **33** Завісу повісь під застібками і внеси за завісу ковчег Свідчення.^a Цією завісою ви відділите Святе^b від Найсвятішого.^c **34** А на ковчег Свідчення, що в Найсвятішому, покладай кришку.

35 Перед завісою постав стіл, а навпроти столу, на південному боці святого намету, постав світильник; стіл же стоятиме на північному боці намету. **36** На вході до святого намету повісь заслону*, виткану з синьої пряжі, пурпурної вовни, яскраво-червоної пряжі і тонкої лляної крученої нитки, які були сплетені разом.^d **37** Для заслони* зроби п'ять покритих золотом стовпів з акації, які матимуть золоті гачки. А для стовпів вилий п'ять мідних підставок із заглибинами.

27 Зроби квадратний жертovníк з акації^e — 5 ліктів* завдовжки, 5 ліктів завширшки і 3 лікті заввишки.^f **2** На чотирьох кутах зроби роги,^g які будуть частиною жертovníка. Покрий жертovníк міддю.^h **3** Зроби казанки, в які зсипатимуть попіл*, також зроби лопатки, чаші, виделки і посудини для жару; все це приладдя буде з міді.ⁱ **4** Зроби для жертovníка решітку — сітку з міді — і на чотирьох її кутах прикріпи чотири мідних кільця. **5** Встав решітку в жертovníк, нижче від кайми, так, щоб вона була ближче до середини жертovní-

26:36 *Або «завісу». **26:37** *Або «завіси». **27:1** *1 лікоть — 44,5 см. Див. додаток Б14. **27:3** *Або «жирний попіл», тобто попіл, просочений жиром жертв.

РОЗД. 26

a 1Цр 8:6

б Вх 40:22, 26

в Вх 40:21

Лв 16:2

1Цр 8:6

Єв 9:2–4

Єв 9:12, 24

г Лв 24:2, 3

1Цр 7:48, 49

д Вх 36:37, 38

РОЗД. 27

е Вх 40:29

2Хр 4:1

Єв 13:10

є Вх 38:1–7

ж Лв 4:25

з 1Цр 8:64

и 1Цр 7:45

Друга кол.

а Чс 4:14, 15

б Вх 25:40

1Хр 28:12

Дії 7:44

Єв 8:5

в Вх 40:8

1Цр 6:36

г Вх 38:9–15

д Вх 39:33, 40

ніка. **6** Зроби для жертovníка держакі з акації та покрий їх міддю. **7** Ці держакі потрібно вставляти в кільця, щоб вони були з обох боків жертovníка, коли його будуть переносити.^a **8** Жертovníк має бути порожнистий, зроблений з дощок. Він має бути зроблений так, як тобто було показано на горі.^b

9 Зроби для святого намету подвір'я.^c Воно має бути обгороджене завісами з тонкої лляної крученої нитки. З південного боку, оберненого на південь, довжина огорожі з завіс має бути 100 ліктів.^г **10** Для цього боку потрібно 20 мідних стовпів, які стоятимуть на 20 мідних підставках із заглибинами, а на стовпах будуть срібні гачки і кріплення*. **11** З північного боку довжина огорожі з завіс теж має бути 100 ліктів, і для цього боку потрібно 20 мідних стовпів, які стоятимуть на 20 мідних підставках із заглибинами, а на стовпах будуть срібні гачки і кріплення*. **12** Ширина огорожі з завіс із західного боку — 50 ліктів. Для цього боку потрібно 10 стовпів, які стоятимуть на 10 підставках із заглибинами. **13** Ширина огорожі з завіс зі східного боку, оберненого на схід сонця, — теж 50 ліктів. **14** Справа від входу огорожа з завіс буде завдовжки 15 ліктів. Там стоятимуть три стовпи на трьох підставках із заглибинами.^d **15** Зліва від входу огорожа з завіс теж буде завдовжки 15 ліктів, і там стоятимуть три стовпи на трьох підставках із заглибинами.

27:10, 11 *Або «кільця; обручі; ободи» для з'єднання.

16 Вхід на подвір'я закрий заслоною* 20 ліктів завдовжки. Вона має бути виткана з синьої пряжі, пурпурної вовни, яскраво-червоної пряжі та тонкої лляної крученої нитки.^a На вході має бути чотири стовпи на чотирьох підставках із заглибинами.^b **17** Всі стовпи довкола подвір'я повинні мати срібні з'єднувачі та гачки, а підставки для стовпів повинні бути мідні.^b **18** Довжина подвір'я має бути 100 ліктів,^c ширина — 50 ліктів, а висота завіс, зроблених з тонкої лляної крученої нитки, — 5 ліктів. Підставки для стовпів мають бути з міді. **19** Весь посуд і приладдя, які будуть використовуватись для служіння у святому наметі, а також всі кілки для намету і для подвір'я зроби з міді.^d

20 Накажи ізраїльтянам приносити для освітлення чисту олію з товчених оливок, щоб каганці завжди горіли.^e **21** Аарон та його сини мають дбати, щоб у наметі зборів перед завісою, за якою буде ковчег Свідчення,^e з вечора до ранку перед Єговою горіли каганці.^ж Це постановою на віки; ізраїльтяни повинні дотримуватися її з покоління в покоління.^з

28 Візьми з-поміж ізраїльтян свого брата Аарона^а і його синів^б Надава, Авігу,^в Елеазара та Ітамара,^г і нехай вони служать моїми священиками.^д **2** Зроби для свого брата Аарона святий одяг для слави і краси.^е **3** Скажи всім умілим майстрам*, яких я наповнив духом мудрості,^ж щоб вони зробили для

27:16 *Або «завісою». 28:3 *Букв. «тим, хто мудрий серцем».

РОЗД. 27

а Вх 35:25
б Вх 38:18, 19
в Вх 38:17
г Вх 27:9
д Вх 38:20
Чс 3:36, 37
е Вх 39:33, 37
Ль 24:1–3
є Вх 26:33
Вх 40:3
Єв 9:2, 3
ж Вх 30:8
з Чс 18:23

РОЗД. 28

и Єв 5:4
і Вх 6:23
1Хр 6:3
к Ль 10:1
Чс 26:61
л Вх 38:21
Ль 10:16
1Хр 24:2
м Ль 8:2
Єв 5:1
н Вх 29:5
Ль 8:7
о Вх 31:6
Вх 36:1

Друга кол.

а Вх 39:8, 15
Ль 8:8
б Вх 39:2
в Вх 39:22
г Вх 39:27, 28
Вх 39:30, 31
Ль 8:9
д Вх 39:27, 29
Ль 8:7
е Вх 39:2–5
є Вх 29:5
ж Вх 35:5, 9
Вх 35:27
з Вх 1:1–4
и Вх 39:6, 14
і Вх 39:7

Аарона одяг, який би його освячував. І Аарон служитиме моїм священиком.

4 Нехай вони зроблять таке вбрання: нагрудник,^а ефод,^б безрукаву сорочку,^в довгу сорочку з шаховим візерунком, тюрбан^г і пояс.^д Це буде святе вбрання для твого брата Аарона та його синів, які служитимуть моїми священиками. **5** Вмілі майстри будуть використовувати золоті нитки, синю пряжу, пурпурну вовну, яскраво-червону пряжу і тонкі лляні нитки.

6 Нехай вони витчуть ефод з синьої пряжі, пурпурної вовни, яскраво-червоної пряжі та тонкої лляної крученої нитки і вишиють його золотими нитками.^е **7** Він матиме два прикріплені наплічники, які з'єднуюватимуть його два краї. **8** Щоб підперізувати ефод, до нього буде прикріплений тканний пояс,^є виготовлений з того самого матеріалу — із золотих ниток, синьої пряжі, пурпурної вовни, яскраво-червоної пряжі та тонкої лляної крученої нитки.

9 Візьми два онікси* і вирізьби на них імена Ізраїлевих синів.^з **10** Шість імен на одному камені і шість імен на другому. Імена запиши по порядку, від найстаршого до наймолодшого. **11** Майстер повинен вирізьбити імена Ізраїлевих синів на цих каменях так само, як вирізьблює напис на кам'яній печатці.^н Потім встав камені в золоті оправи. **12** Прикріпи ці два камені до наплічників ефода, щоб вони служили нагадуванням для Ізраїлевих синів^і і щоб Аарон носив їх*

28:12 *Або «імена на каменях».

перед Єговою як нагадування. **13** Зроби золоті оправы **14** і два ланцюжки з чистого золота, плетені, як шнури.^a Прикріпи ланцюжки до оправ.^b

15 Також зроби вишитий нагрудник для суду.^a Нагрудник, як і ефод, має бути витканий із синьої пряжі, пурпурної вовни, яскраво-червоної пряжі та тонкої лляної крученої нитки і вишитий золотими нитками.^c **16** Якщо його скласти вдвоє, він буде квадратний — п'ядь* завдовжки і п'ядь завширшки. **17** Повставляй у нього камені в чотири ряди. У першому ряді буде рубін, топаз і смарагд; **18** у другому ряді — бірюза, сапфір і яшма; **19** у третьому — *лешем*^d, агат і аметист; **20** у четвертому — хризоліт, онікс і жадеїт. Ці камені встав у золоті оправы. **21** Камені відповідатимуть іменам 12 синів Ізраїля. Імена мають бути вирізьблені так, як вирізьблюють напис на кам'яній печатці, кожне ім'я представлятиме одне з 12 племен.

22 На нагруднику має бути ланцюжок з чистого золота, плетений, як шнур.^a **23** Зроби для нагрудника два золотих кільця і прикріпи їх до двох верхніх кутів нагрудника. **24** Крізь два кільця на кутах нагрудника протягни два золотих ланцюжки. **25** Протягни кінці двох ланцюжків крізь дві оправы і прикріпи спереду до наплічників ефода. **26** Зроби ще два золотих кільця і прикріпи їх до двох нижніх кутів нагрудника так, щоб

28:16 *Прибл. 22,2 см. Див. додаток Б14. **28:19** *Невідомий коштовний камінь, можливо, бурштин, гіацинт, опал або турмалін.

РОЗД. 28

a Вх 39:15

b Вх 39:18

в Вх 28:30

Ль 8:8

Чс 27:21

г Вх 39:8–14

д Вх 39:15–18

Друга кол.

a Вх 39:19–21

b Вх 28:8

Ль 8:7

в Ль 8:8

Чс 27:21

Пв 33:8

1См 28:6

Езд 2:62, 63

г Вх 39:22–26

Ль 8:7

кільця були з внутрішнього боку і прилягали до ефода.^a

27 Також зроби два золотих кільця з лицьового боку ефода. Вони мають бути нижче від двох наплічників, біля місця з'єднання, над тканим поясом ефода.^b **28** Нехай нагрудник прив'яжуть за його кільця до кілець ефода синім шнуром, щоб нагрудник був над тканим поясом ефода і не зсувався.

29 Коли Аарон входить у Святе, він повинен мати біля серця нагрудник для суду з іменами Ізраїлевих синів. Цей нагрудник служитиме постійним нагадуванням перед Єговою. **30** У нагрудник для суду поклади урім і туммім*^{a, b} і вони будуть біля серця Аарона, коли він з'являтиметься перед Єговою. Тож, стаючи перед лицем Єгови, Аарон завжди матиме біля серця цей нагрудник, щоб судити ізраїльтян.

31 Також зроби безрукаву сорочку, яка вдягатиметься під ефод. Уся сорочка має бути з синьої пряжі.^c **32** Зверху* у безрукавій сорочці зроби виріз, такий як у панцирі, щоб він не рвався. Довкола вирізу має бути ткани облямівка. **33** Потім з синьої пряжі, пурпурної вовни та яскраво-червоної пряжі зроби гранати по всьому нижньому краю сорочки так, щоб вони чергувалися з золотими дзвіночками: **34** золотий дзвіночок і гранат, золотий дзвіночок і гранат; так має бути оздоблений весь нижній край безрукавої сорочки. **35** Аарон повинен вдягати безрукаву сорочку, ко-

28:30 *Див. глосарій. **28:32** *Або «для голови».

ли буде виконувати служіння. І коли Аарон входить у святиню, щоб з'явитися перед Єговою, і коли виходитиме з неї, дзвіночки на сорочці мають дзвеніти, щоб він не помер.^а

36 Зроби блискучу пластинку з чистого золота і на ній, як на печатці, вирізьби напис: «Єгова – святий».^б **37** Прикріпи її синім шнуром до тюрбана.^в Пластинка має бути спереду на тюрбані, **38** на Аароновому чолі, і Аарон нестиме відповідальність за гріхи, які ізраїльтяни вчинять проти святих речей^г – проти приношень, які вони освячують як святі дари. Ця пластинка завжди повинна бути на Аароновому чолі, щоб ізраїльтяни мали схвалення в очах Єгови.

39 Зроби з тонкої лляної пряжі довгу сорочку з шаховим візерунком і тканий пояс до неї. Також зроби з тонкого лляного полотна тюрбан.^д

40 Крім того, витчи довгі сорочки та пояси Аароновим синам,^е а також зроби їм головні убори для слави і краси.^ж

41 Нехай твій брат Аарон та його сини одягнуть це вбрання. Після того помаж їх,^з урочисто поклади на них священницькі обов'язки^и та освяти їх, і вони служитимуть моїми священниками. **42** Зроби лляні штани*, щоб прикрити їхне голе тіло.^л Ці штани будуть довжиною до колін. **43** Аарон та його сини мають бути одягненими в них, коли входить у намет зборів або наблизатимуться до жертвника під час служіння у святому

28:41 *Букв. «наповни їхню руку». **28:42** *Або «спідній одяг».

РОЗД. 28

а Лв 16:2
Чс 18:7
б Вх 39:30, 31
Лв 8:9
1Хр 16:29
Пс 93:5
1Пт 1:16
в Вх 29:6
г Лв 22:9
Чс 18:1
д Вх 28:4
Вх 39:27–29
е Лв 8:13
ж Вх 28:2
з Вх 29:8, 9
Лв 8:33
Чс 3:2, 3
и Лв 6:10

Друга кол.

РОЗД. 29

а Лв 8:2
Лв 17:1
б Лв 6:20
в Лв 8:26
г Вх 26:36
Вх 40:28
Лв 8:2, 3
д Лв 8:6
Св 10:22
е Вх 28:4
Лв 8:7
Лв 16:4
ж Вх 28:8
з Вх 28:36
Вх 39:30
Лв 8:9
и Вх 30:23–25
л Лв 8:12
Пс 133:2
Іс 61:1
Дії 10:38
і Вх 28:40
Лв 8:13
к Вх 28:1–3
Вх 28:40, 43
Вх 40:15
л Вх 28:41
м Лв 8:14–17

місці, щоб вони не стягнули на себе вини і не померли. Це незмінна постанова для нього і його потомства*.

29 Освяти їх і зроби моїми священниками. Для цього візьми молодого бика, два безвадні барани,^а 2 а також прісний хліб, прісні кільця, замішані на олії, та прісні тоненькі коржі, змащені олією.^б Вони мають бути приготовані з найліпшого пшеничного борошна. **3** Поклади їх у кошик^в і принеси до намету зборів, взявши також бика і двох баранів.

4 Приведи Аарона та його синів до входу в намет зборів^г і накажи їм помитися водою.^д **5** Потім візьми вбрання^е і одягни Аарона – одягни на нього довгу сорочку, ефод з безрукавою сорочкою і нагрудник, а також міцно опережи його тканим поясом від ефода.^ж **6** Вдягни йому на голову тюрбан, а до тюрбана прикріпи святий знак присвячення Богові*.^з **7** Візьми олію помазання,^и вилий Ааронові на голову і помаж його.^л

8 Після того приведи його синів і вдягни у довгі сорочки.^і **9** Опережи їх поясами – Аарона і його синів – та одягни на них головні убори. Їм належатиме священство; це незмінна постанова.^к Так ти урочисто покладеш на Аарона та його синів священницькі обов'язки*.^л

10 Приведи до намету зборів бика, і нехай Аарон та його сини покладуть руки йому на голову.^м **11** Тоді заріж

28:43 *Букв. «насіння». **29:6** *Або «святу діадему». **29:9** *Букв. «наповниш руку Аарона і руку його синів».

бика біля входу в намет, перед лицем Єгови.^а **12** Вмочи палець у кров бика і помасти нею роги жертовника,^б а решту крові вилий біля його основи.^в **13** Візьми весь жир,^г що покриває кишки, жир, що на печінці, дві нирки та жир, що на них, спали їх, і хай дим від них здіймається з жертовника,^д **14** а м'ясо бика, його шкуру і кал спали поза таббором. Це приношення за гріх.

15 Потім візьми одного барана, і нехай Аарон та його сини покладуть руки йому на голову.^е **16** Заріж барана і його кров'ю покропи жертовник з усіх боків.^є **17** Розрубай його на частини, вимий кишки^ж та гомілки і поклади голову і всі частини по порядку. **18** Тоді всього барана спали, і хай дим від нього здіймається з жертовника. Це цілопалення, приємні пахощі для Єгови.^з Це приношення, яке спалюється для Єгови на вогні.

19 Після того візьми другого барана, і нехай Аарон та його сини покладуть руки йому на голову.^и **20** Заріж того барана і, взявши трохи крові, помаж Аарону та його синам мочку правого вуха, великий палець правої руки і великий палець правої ноги. Також візьми трохи крові та покропи жертовник з усіх боків.^і **21** Візьми трохи крові з жертовника і трохи олії помазання^к та покропи Аарона, його вбрання, а також його синів і їхнє вбрання. Тоді Аарон, його сини та все їхнє вбрання стануть святими.^л

22 Візьми з барана жир, курдюк, жир, що покриває кишки, жир, що на печінці, дві нирки та жир, що на них,^м і праву задню ногу, бо це баран

РОЗД. 29

а Льв 4:3

б Вх 27:2

в Льв 4:7

г Льв 3:17

д Льв 4:8–10

е Льв 1:4
Льв 8:18–21

є Єв 9:22

ж Льв 1:13

з Бт 8:21

и Льв 8:22–24

і Вх 30:23–25

к Льв 8:30

л Льв 3:9, 10

Друга кол.

а Льв 8:22
Льв 8:25–28б Льв 8:29
Пс 99:6

в Вх 29:22

г Льв 7:34
Льв 10:14

д Льв 7:11, 14

е Вх 28:4

є Чс 20:26

посвячення*.^а **23** Також візьми з кошика, який ти поставив перед лицем Єгови, прісний круглий хліб, прісне кільце, замішане на олії, та прісний тоненький корж **24** і дай усе це в руки Аарону та його синам. Після того поколивай усім цим; це жертва коливання перед лицем Єгови. **25** Потім візьми цю жертву з їхніх рук, поклади на жертовник поверх цілопалення і спали. Це приємні* пахощі для Єгови, приношення, яке спалюється для Єгови на вогні.

26 Тоді візьми грудну частину з барана посвячення,^б принесеного в жертву за Аарона, та поколивай нею; це жертва коливання перед лицем Єгови, це твоя частка. **27** І освяти грудну частину, принесену як жертву коливання, а також ногу, принесену як священну частку,— частини барана посвячення,^в складеного в жертву за Аарона та його синів. **28** Ці частини ізраїльтяни повинні віддавати Аарону та його синам як священну частку; це незмінна постанова.^г Тож ізраїльтяни мають віддавати зі своїх мирних жертв священну частку для Єгови.^д

29 А святе вбрання^е Аарона переходиме його синам,^є які служитимуть після нього. Вони одягнуть це вбрання, коли їх будуть помазувати та урочисто покласти на них священницькі обов'язки. **30** Той син, який стане священником після Аарона і входитемо в намет зборів, щоб виконувати

29:22 * Цього барана принесли в жертву, коли на Аарона та його синів були покладені священницькі обов'язки. **29:25** * Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють».

служіння у святому місці, буде носити це вбрання сім днів.^а

31 Візьми барана посвячення і звари його м'ясо у святому місці.^б **32** Потім нехай Аарон та його сини їдять м'ясо барана, а також хліб з кошика, що біля входу в намет зборів. **33** Вони їстимуть цю жертву, завдяки якій примірилися з Богом, щоб урочисто прийняти священницькі обов'язки* та бути освяченими. А стороннім^в цього їсти не можна, бо ця жертва свята.^г **34** Якщо ж м'ясо жертви посвячення чи хліб залишаться до ранку, спали все це на вогні.^д Ніхто не має їсти того, що залишиться, бо воно свята.

35 Зроби Ааронові та його синам усе так, як я тобі наказав. На те, щоб урочисто покласти на них священницькі обов'язки*, виділи сім днів.^е **36** Щодня для їхнього примирення з Богом складай у жертву бика; це буде приношення за гріх. Очисти від гріха жертвовник, принісши жертви для його очищення; помаж його, щоб він став святим.^ж **37** Сім днів принось жертви для очищення жертвовника. Освятяй його, щоб він став особливо святим.^з Його може торкатися лише той, хто освячений.

38 Ось що будете складати в жертву на жертвнику: по два однорічних барани щодня, постійно.^и **39** Одного барана приносьте в жертву зранку, а другого — після заходу сонця.*^й **40** Разом з першим бараном складайте одну десятину ефі* найліпшого борошна,

29:33, 35 * Букв. «щоб наповнити їхню руку». **29:33** * Тобто тим, хто не належить до Ааронового роду. **29:39, 41** * Букв. «між двома вечорами». **29:40** * 1 ефа — 22 л. Див. додаток Б14.

РОЗД. 29

а Ль 8:35

б Ль 8:31

в 1Кр 9:13

г Ль 22:10

Чс 3:10

д Ль 8:32

е Ль 8:4, 33

ж Вх 30:26, 28

Ль 8:11

Чс 7:1

з Вх 40:10

и 2Кр 2:4

Єв 7:27

Єв 10:11

й Чс 28:4–6

Друга коп.

а Вх 25:22

Ль 1:1

Чс 17:4

б Вх 40:34

Чс 12:5

1Цр 8:11

в Ль 22:9

г Вх 25:8

Ль 26:12

3х 2:11

2Кр 6:16

д Вх 20:2

РОЗД. 30

е Вх 37:25–28

Вх 40:5

ж Вх 27:1, 2

Ль 4:7

змішаного з одною четвертою гіна* олії, виготовленої з товчених оливок, а також приносьте виливну жертву — одну четверту гіна вина. **41** Другого барана приносьте в жертву після заходу сонця*. Разом з ним складайте хлібне приношення та виливну жертву — вони мають бути такі ж, як і зранку. Це приємні^в пахощі, приношення, яке спалюється для Єгови на вогні. **42** І таке цілопалення приносьте перед лицем Єгови постійно, з покоління в покоління. Приносьте його біля входу в намет зборів, де я з'являтимусь вам і розмовлятиму з тобою.^г

43 У тому місці я з'являтимусь ізраїльтянам, і воно буде освячене завдяки моїй славі.^д **44** Я освячу намет зборів і жертвовник. Також я освячу Аарона та його синів,^е щоб вони служили моїми священниками. **45** Я перебуватиму* серед ізраїльтян і буду їхнім Богом.^ж **46** Тоді вони обов'язково зрозуміють, що я — Єгова, їхній Бог, який вивів їх з єгипетського краю, щоб перебувати серед них.^з Я — Єгова, їхній Бог.

30 Зроби з акації жертвовник для спалювання фіміаму.^и **2** Він має бути квадратний — 1 лікоть* завдовжки, 1 лікоть завширшки і 2 лікті заввишки. Роги з жертвовником будуть одним цілим.^й **3** Верх жертвовника, всі боки і роги покрий чистим золотом, а довкола верхнього краю зроби золоте оздоблення*. **4** Під

29:40 * 1 гін — 3,67 л. Див. додаток Б14.

29:41 * Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють». **29:45** * Або «житиму в наметі».

30:2 * Прибл. 44,5 см. Див. додаток Б14. **30:3** * Або «обрамлення».

оздобленням* зроби золоті кільця — по два кільця на двох протилежних боках жертovníка; у них вставлятимуть держак, щоб переносити жертovníк. **5** Держак зроби з акації і покрій їх золотом. **6** Постав жертovníк перед завісою, що біля ковчега Свідчення,^а перед кришкою, що над Свідченням, де я з'являтимусь тобі.^б

7 На цьому жертovníку Аарон^в має запалювати пахучий фіміам,^г щоб він димився. Аарон має робити це кожного ранку, коли підготовлятиме каганці.^д **8** Також Аарон спалюватиме фіміам після заходу сонця*, коли буде запалювати каганці. Цей фіміам потрібно спалювати перед лицем Єгови завжди, з покоління в покоління. **9** Не приносьте на жертovníку недозволеного фіміаму,^е цілопалень і хлібних приношень, а також не виливайте на нього виливних жертв. **10** Раз у рік Аарон повинен складати на жертovníку жертви для примирення:^ж він має взяти трохи крові тварини, яку дали як приношення за гріх, і помастити нею роги жертovníка, щоб здійснити примирення.^з Так потрібно робити з покоління в покоління. Це особливо святе для Єгови».

11 Далі Єгова сказав Мойсею: **12** «Коли будеш перераховувати Ізраїлевих синів під час перепису,^а кожен з них мусить дати Єгові викуп за своє життя*, щоб на них не спало лихо. **13** Усі, хто проходить перепис, мають дати по

30:4 *Або «обрамленням». **30:8** *Букв. «між двома вечорами». **30:12, 16** *Або «душу».

РОЗД. 30

а Вх 26:33
Єв 9:3

б Вх 25:22

в 1Хр 23:13

г Вх 30:34, 35
Чс 16:39, 40
1См 2:27, 28
Лк 1:9

д Вх 27:20

е Лв 10:1
2Хр 26:18
Єз 8:11, 12

є Лв 23:27
Єв 9:7

ж Лв 16:5, 6
Лв 16:18, 19

з Вх 38:25
Чс 1:2
2См 24:10, 15

Друга кол.

а Лв 27:25

б 2Хр 24:9
Мт 17:24

в Вх 38:26
Чс 1:3
Чс 26:1, 2

г Вх 38:8
Лв 8:11
1Цр 7:38

д Вх 40:7

е Вх 40:30, 31
Єв 10:22

є 2Хр 4:6

півшékеля* у святих шékелях^а (1 шékель — це 20 гер^б); цих півшékеля буде пожертвою для Єгови.^в **14** Кожен, хто проходить перепис, — кожен, кому 20 років і більше, — має дати Єгові жертву.^г **15** Багатий не повинен жертвувати Єгові більше, ніж півшékеля*, а бідний — менше, ніж півшékеля; всі дадуть однаковий викуп за своє життя^д. **16** А срібло, яке візьмеш в ізраїльтян як викуп, дай для служіння в наметі зборів, щоб воно нагадувало Єгові про ізраїльтян; це викуп за ваше життя*».

17 Після того Єгова сказав Мойсею: **18** «Зроби для вмивання мідну умивальницю і підставку для неї,^г постав її між наметом зборів та жертovníком і наповни умивальницю водою.^а **19** Тою водою Аарон та його сини будуть мити руки й ноги.^б **20** Вони мають помитися цією водою перед тим, як увійти в намет зборів чи наблизитись до жертovníка, щоб виконувати служіння — спалювати для Єгови приношення, які мають димитися на вогні. Якщо ж вони не помийються, то помруть. **21** Тож вони повинні мити руки й ноги, щоб не померти. Це незмінна постанова для Аарона та його потомства; її треба дотримуватися з покоління в покоління».^в

22 Потім Єгова сказав Мойсею: **23** «Візьми найліпших пахоців: застиглої мирри 500 шékелів, пахучої кориці удвічі менше, тобто 250 шékеля-

30:13, 15 *1 шékель — 11,4 г. Див. додаток Б14. **30:13** *Або «у стандартних шékелях святого місяця». ^а1 гера — 0,57 г. Див. додаток Б14. **30:15** *Або «своєї душі».

лів, пахучого аїру 250 шéкелів, **24** кáсії 500 шéкелів (усе це в святих шéкелях*),^a а також гін[#] оливкової олії. **25** Зроби з цього святу олію помазаня — суміш, яка має бути вміло приготовлена*.^d Це свята олія помазання.

26 Помаж нею намет зборів,^a ковчег Свідчення, **27** стіл та весь його посуд, світильник та його приладдя, жертвник для спалювання фіміаму, **28** жертвник для цілопалень та все його приладдя, умивальницю і підставку. **29** Освяти все це, і воно стане особливо святим.^г Цих речей може торкатися лише той, хто освячений.^а **30** Також помаж Аарона^e та його синів,^e освяти їх, і нехай вони служать моїми священиками.^ж

31 Скажи ізраїльтянам так: «Ця олія помазання буде для мене святою з покоління в покоління.^з **32** Не намащуйте нею жодної людини і не робіть нічого, що має подібний склад. Ця олія — свята, і для вас вона завжди буде святою. **33** Якщо хтось зробить подібну суміш або намастить нею когось стороннього*, то буде знищений з-посеред народу».^и

34 Після того Єгова сказав Мойсею: «Візьми в однаковій кількості такі пахощі: краплі стáкте*, ониху[#], пахучий гальбáн і чистий ладан. **35** Зроби з цього фіміам,^к запашну суміш, посолену,^л чис-

30:24 *Або «у стандартних шéкелях святого місця». [#]1 гін — 3,67 л. Див. додаток Б14. **30:25, 35** *Або «наче виготовлена майстром з приготування пахучої олії». **30:33** *Тобто того, хто не належить до Ааронового роду. **30:34** *Пахуча смола, яка скапує з дерев. [#]Складник невідомого походження, який отримували з певного виду ароматичних рослин або з молюсків.

РОЗД. 30

а Чс 3:47

б Вх 37:29

в Вх 40:9
Чс 7:1

г Лв 8:10

д Вх 29:37

е Лв 8:12

є Чс 3:2, 3

ж Вх 40:15

з Вх 37:29
1Цр 1:39
Пс 89:20

и Вх 30:37, 38

і Вх 25:3, 6

к Вх 37:29
Пс 141:2
Об 5:8

л Лв 2:13

Друга кол.

а Вх 30:31, 32

РОЗД. 31

б Вх 37:1

в 1Хр 2:20

г Вх 35:30–34

д Вх 28:9–11

е 2Хр 2:13, 14

є Вх 38:23

ж Вх 36:1

з Вх 36:8

и Вх 37:1

і Вх 37:6

к Вх 37:10

л Вх 37:17, 24

м Вх 37:25

н Вх 38:1

Вх 40:6

о Вх 30:18

Вх 38:8

ту і святу. Ця суміш має бути вміло приготовлена*. **36** Розтовчи частину суміші на дрібний порошок і трохи порошку поклади перед Свідченням у наметі зборів, де я з'являтимусь тобі. Ця суміш буде для вас особливо святою. **37** Не робіть для себе фіміаму з таким складом.^a Пам'ятайте, що для Єгови цей фіміам святий. **38** Якщо хтось зробить подібний фіміам, щоб вдихати його пахощі, то буде знищений з-посеред народу».

31 Після того Єгова сказав Мойсею: **2** «Я вбрав* Бецалéля,^б сина Ёрі, сина Хура,^в з Юдиного племені.^г **3** Його я наділю своїм духом*, і він матиме мудрість, розуміння й знання і буде майстерним у всякому ремеслі, **4** він втілюватиме мистецькі задуми, буде працювати з золотом, сріблом і міддю, **5** буде обробляти і вставляти в оправу каміння^д і виготовляти всілякі речі з дерева.^е **6** Його помічником я призначив Оголіава,^є сина Ахісамáха, з Дáнового племені. І я наповню мудрістю серце всіх умілих майстрів*, щоб вони зробили все, що я тобі наказав:^ж **7** намет зборів,^з ковчег Свідчення^и і кришку,^и що на ньому, все приладдя намету, **8** стіл^к і весь його посуд, світильник з чистого золота та його приладдя,^л жертвник для спалювання фіміаму,^м **9** жертвник для цілопалень^н та все його приладдя, умивальницю і підставку,^о **10** тканний одяг тонкої роботи і святе вбрання для священика

31:2 *Букв. «покликав на ім'я». **31:3** *Букв. «Божим духом». **31:6** *Букв. «тих, хто мудрий серцем».

Аарона та одяг для його синів, які служитимуть священниками,^а **11** олію помазання і пахучий фіміам для святині.^б Вони зроблять усе так, як я тобі наказав».

12 Далі Єгова сказав Мойсею: **13** «Передай ізраїльтянам такі слова: “Обов’язково дотримуйтесь моїх субот,^в бо це знак між мною і вами. З покоління в покоління цей знак буде нагадувати вам, що я, Єгова, вас освятив. **14** Дотримуйтесь суботи, бо вона для вас свята.^г Хто осквернить суботу, має бути покараний смертю. Якщо хтось працюватиме в цей день, то він* буде знищений з-посеред народу.^д **15** Шість днів можете працювати, а сьомий день – субота, день повного відпочинку.^е Цей день для Єгови святий. Кожен, хто працюватиме в суботу, має бути покараний смертю. **16** Ізраїльтяни мають дотримуватися суботи з покоління в покоління; це угода на віки. **17** Тож субота – знак між мною та ізраїльським народом на віки,^є бо шість днів Єгова творив небо і землю, а сьомого дня завершив працю і почав відпочивати”».^ж

18 Закінчивши говорити з Мойсеєм на горі Сінай, Бог дав йому дві кам’яні таблиці зі Свідченням,^з написані Божою рукою*.^и

32 Коли народ побачив, що Мойсей довго не сходить з гори,^і то зібрався довкола Аарона і сказав: «Зроби нам бога.^к Ми підемо за ним, бо не знаємо, що сталося з тим Мойсеєм, чоловіком,

31:14 *Або «ця душа». **31:18** *Букв. «Божим пальцем».

РОЗД. 31

а Вх 28:2, 15
Вх 39:1, 27
Ль 8:7

б Вх 30:25, 35
Вх 37:29

в Вх 20:8
Ль 19:30
Кл 2:16, 17

г Пв 5:12

д Вх 35:2
Чс 15:32, 35

е Вх 16:23
Вх 20:10

є Вх 31:13

ж Бт 2:2

з Вх 24:12
Вх 32:15
Пв 4:13
Пв 9:15

и Мт 12:28
Лк 11:20
2Кр 3:3

РОЗД. 32

і Вх 24:18
Пв 9:9

к Дії 7:40

Друга кол.

а Вх 12:35, 36

б Пв 9:16
Іс 46:6
Дії 7:41

в Вх 20:4
Не 9:18
Пс 106:19, 20

г 1Кр 10:7

д Пв 4:15–18

е Вх 18:20
Вх 20:3

є Вх 34:9
Пв 9:6
Дії 7:51

ж Чс 14:12
Пв 9:14

з Пс 106:23

и Пв 9:18, 19

який вивів нас з єгипетського краю». **2** У відповідь Аарон сказав: «Нехай ваші жінки, сини і дочки познімають з вух золоті сережки^а та принесуть мені». **3** Тож весь народ познімав з вух золоті сережки і приніс Аарону. **4** Тоді Аарон взяв це золото, обробив його різьбярським знаряддям і виготовив з нього статую* теляти.^б І люди почали говорити: «Оце, Ізраїлю, твій Бог, який вивів тебе з єгипетського краю».^в

5 Побачивши це, Аарон збудував перед телям жертвник, а потім вигукнув: «Завтра свято для Єгови!» **6** Тож наступного дня вони прокинулись рано-вранці та почали складати цілопалення і мирні жертви. Потім народ сів їсти й пити, а тоді встав, щоб розважатись.^г

7 І Єгова сказав Мойсею: «Зійди з гори, бо народ, який ти вивів з єгипетського краю, зіпсувався.^д **8** Як же швидко вони покинули дорогу, якою я наказав їм іти!^е Вони зробили собі статую* теляти і тепер поклоняються їй та приносять жертви, кажучи: “Оце, Ізраїлю, твій Бог, який вивів тебе з єгипетського краю”». **9** Далі Єгова сказав Мойсею: «Я побачив, що цей народ впертий*.^є **10** Тепер залиш мене, і я в гніві їх винищу, а тебе зроблю великим народом».^ж

11 Мойсей же став благодати* Єгову, свого Бога:^з «Єгово, не запалюйся гнівом на свій народ, який ти вивів з Єгипту великою силою та могутньою рукою.» **12** Чому єгиптяни мають казати: “Він навмисно

32:4, 8 *Або «литу статую». **32:9** *Букв. «з твердою шиєю». **32:11** *Або «пом’якушувати лице».

вивів їх у гори, щоб вигубити і стерти з лиця землі?»^а Стримай свій палючий гнів і зміни* своє рішення, не завдавай лиха своєму народу. **13** Згадай своїх слуг, Авраама, Ісака та Ізраїля. Ти ж поклявся собою, давши обіцянку: «Я розмножу ваше потомство», і воно стане таким численним, як зірки на небі.^б Я дам вашому потомству* всі землі, які я вибрав для вас, дам їх у володіння назавжди».^в

14 І Єгова змінив* своє рішення і не завдав своєму народу лиха, про яке говорив.^г

15 Тоді Мойсей зійшов з гори, тримаючи в руках дві таблиці зі Свідченням.^а На них з обох боків були написані заповіді, і спереду, і ззаду. **16** Сам Бог зробив ці таблиці й вирізьбив на них заповіді.^б **17** А Ісус Навин, почувши шум і крики людей, сказав Мойсею: «У таборі битва!» **18** Мойсей же відповів:

«Це не спів переможців і не плач переможених. Це щось інше».

19 Як тільки Мойсей наблизвся до табору, то побачив, що люди зробили теля^в і танцюють. Тож він сильно розлютився і, кинувши таблиці на землю, розбив їх біля підніжжя гори.^ж **20** Мойсей взяв теля, яке вони зробили, спалив його у вогні і розтер на порошок.^з Після того він розвіяв цей порошок над потоком та змусив ізраїльтян пити з нього воду.^и **21** І Мойсей запитав Аарона: «Що ці люди зробили з тобою? Чому ти ввів їх у такий великий гріх?»

32:12 *Або «пожалкуй про». **32:13** *Букв. «насліддя». #Букв. «наслідню». **32:14** *Або «пожалкував про».

РОЗД. 32

а Пв 9:28

б Бг 22:15–17
Бг 35:10, 11
Єв 6:13, 14в Бг 13:14, 15
Бг 26:3, 4

г Пс 106:45

д Вх 40:20
Пв 5:22
Пв 9:15е Вх 31:18
Пв 9:10є Не 9:18
Пс 106:19, 20
Дії 7:41

ж Пв 9:16, 17

з Пв 7:25

и Пв 9:21

Друга кол.

а Вх 15:24
Вх 16:2
Вх 17:2
Пв 9:7
Пв 31:27б Вх 32:1
Дії 7:40в Існ 24:15
2Лр 10:15

г Чс 25:5

д Чс 25:11
Пв 13:6–9

е Пв 33:8, 9

є Чс 16:47
Чс 21:7
Пв 9:18

ж Вх 20:23

22 Аарон відповів: «Мій пане, не гнівайся, ти ж знаєш, що цих людей завжди тягне до зла.^а **23** Вони сказали мені: “Зроби нам бога. Ми підемо за ним, бо не знаємо, що сталося з тим Мойсеєм, чоловіком, який вивів нас з єгипетського краю”.^б **24** Тому я сказав їм: “Хай кожен, хто має золоті прикраси, зніме їх і принесе мені”. Тоді я кинув їх у вогонь, і так вийшло теля».

25 Мойсей побачив, що люди стали свавільними і що Аарон це допустив. Їхня поведінка була ганебною навіть в очах ворогів. **26** Тож Мойсей став при вході у табір і вигукнув: «Хто за Єгову? Ідіть до мене!»^в І біля нього зібралися всі левіти. **27** Тоді він сказав їм: «Так говорите Єгова, Бог Ізраїля: “Хай кожен з вас прив'яже свого меча до пояса. Пройдіться по всьому табору – з одного кінця в інший* – та повбивайте кожен свого брата, друга і ближнього”». **28** Тож левіти зробили так, як наказав Мойсей, і того дня загинуло приблизно 3000 чоловіків. **29** Далі Мойсей сказав їм: «Освятіться*, щоб служити Єгові. Ви пішли проти власних синів і братів,^д але сьогодні Бог благословить вас за це».^е

30 Наступного дня Мойсей звернувся до народу: «Ви зробили дуже великий гріх. Тепер я піду до Єгови. Може, я зможу щось зробити, щоб він простив ваш гріх». **31** І Мойсей повернувся до Єгови та сказав: «Цей народ так сильно згрішив! Він зробив собі бога із золота!» **32** Якби

32:27 *Букв. «від брами до брами». **32:29** *Букв. «наповніть свою руку».

ти тільки простив їхній гріх...^a Якщо ж ні, то, прошу, зітри мене з книги, яку ти написав».^b **33** Але Єгова відповів Мойсею: «Хто згрішив проти мене, того і зітру з книги.

34 Тепер же повертайся та веди народ до місця, про яке я говорив, і я пошлю перед тобою свого ангела.^c А в день, коли я здійсно перевірку, я обов'язково покарав тих, хто згрішив». **35** І Єгова покарав людей за теля, яке зробили вони та Аарон.

33 Далі Єгова сказав Мойсею: «Візьми народ, який ти вивів з Єгипту, і йди до краю, який я поклявся дати Аврааму, Ісаку та Якову, кажучи: «Цей край я дам твоєму потомству»».^d **2** Я пошлю перед тобою ангела,^e і він повіганяє ханаанців, амореяв, хетяв, періздеяв, хіввеяв та євусеяв.^f **3** Тож іди до краю, що тече молоком і медом.^g А я не буду серед вас, бо ви впертий* народ,^h інакше я можу знищити вас по дорозі».ⁱ

4 Коли люди почули ці грізні слова, то дуже засмутились, і ніхто не одягнув своїх прикрас. **5** Єгова сказав Мойсею: «Передай ізраїльтянам такі слова: «Ви — народ впертий*».^j Я міг би в одну мить пройти серед вас та всіх вас винищити.^k Тепер же не одягайте своїх прикрас, і я подивлюся, що з вами робити»».^l **6** Тож після того, що сталося біля гори Хорів, ізраїльтяни більше не носили* своїх прикрас.

7 А Мойсей узяв свій намет, поставив його на деякій від-

33:1 *Букв. «насіню». **33:3, 5** *Букв. «з твердою шиєю». **33:6** *Букв. «поривали».

РОЗД. 32

a Чс 14:19

b Флп 4:3

Об 3:5

в Вх 23:20

Вх 33:2

РОЗД. 33

г Бт 12:7

Бт 26:3

д Вх 23:20

Вх 32:34

е Пв 7:1, 22

ІсН 24:11

є Вх 3:8

Пв 8:7–9

ж Вх 32:9

Пв 9:6

Дії 7:51

з Вх 32:10

Чс 16:21

и Вх 34:9

Пв 9:6

Дії 7:51

i Чс 16:45

Друга кол.

a Вх 18:25, 26

Чс 27:1–5

б Вх 13:21

Пс 99:7

в Чс 11:16, 17

Чс 12:5

г Вх 33:22, 23

Чс 12:8

Пв 34:10

Ів 1:18

Ів 6:46

Дії 7:38

д Вх 17:9

Вх 24:13

Чс 11:28

Пв 1:38

ІсН 1:1

е Пс 25:4

Пс 27:11

Пс 86:11

Пс 119:33

Іс 30:21

є Пв 9:26

ж Вх 13:21

Вх 40:34

ІсН 1:5, 17

Іс 63:9

з ІсН 21:44

ІсН 23:1

и Чс 14:13, 14

i Пв 4:34

2См 7:23

Пс 147:20

стані за табором і назвав цей намет наметом зборів. І кожен, хто хотів запитати щось у Єгови,^a виходив до намету зборів за табір. **8** Щоразу, як Мойсей ішов до намету, всі люди вставали і, стоячи біля входу у свої намети, дивились вслід Мойсею, аж поки він не входив у намет. **9** І, як тільки Мойсей входив усередину намету, до входу опускався стовп хмари^b і стояв там, поки Бог говорив з Мойсеєм.^c **10** Коли весь народ бачив той стовп хмари, то кожен ставав біля входу у свій намет і вклонявся низько до землі. **11** Тож Єгова говорив з Мойсеєм лице в лице^d — так, як людина говорить з людиною. Коли ж Мойсей повертався у табір, його слуга і помічник Ісус,^e Навинів син, не покидав намету.

12 І Мойсей сказав Єгови: «Ти кажеш мені: «Веди цей народ», але не говориш, кого зі мною пошлеш. Також ти кажеш: «Я знаю тебе на ім'я*, і ти знайшов ласку в моїх очах»». **13** Тож, якщо я справді знайшов ласку у твоїх очах, прошу, дай пізнати дороги твої,^f щоб я знав тебе і далі мав ласку у твоїх очах. Пам'ятай, що це твій народ».^g **14** Бог відповів: «Я сам* піду з тобою^h і дам тобі мир»».ⁱ **15** На це Мойсей сказав: «Якщо ти* не підеш, то не виводь нас звідси. **16** З чого буде видно, що я і твій народ знайшли ласку у твоїх очах? Хіба не з того, що ти підеш з нами?»^j Адже саме цим ми будемо відрізнитись від усіх інших народів на землі».^k

33:12 *Або «я вибрав тебе». **33:14** *Букв. «моє лице». ^fБукв. «відпочинок». **33:15** *Букв. «твоє лице».

17 Після того Єгова сказав Мойсею: «Ти знайшов ласку в моїх очах і я знаю тебе на ім'я, тож я зроблю і те, про що ти просив». 18 Тоді Мойсей сказав: «Покажи мені, будь ласка, свою славу». 19 Бог відповів: «Я зроблю так, що ти побачиш усю мою великодушність, і я проголошу тобі своє ім'я – Єгова.^a Також, кому захочу виявити ласку, тому виявлю і, над ким захочу змилюсередитися, над тим і змилюсереджусь.^b – 20 а потім додав: – Але мого лица ти не побачиш, бо людина не може побачити мене і залишитись живою».

21 Далі Єгова сказав: «Стань ось тут, на цій скелі. 22 Коли я проходилиму повз тебе і ти побачиш мою славу, я сховаю тебе в западині скелі та прикриватиму своєю рукою, поки не пройду. 23 Потім я заберу руку, і ти побачиш мене зі спина, але мого лица ти не побачиш».^b

34 Після того Єгова сказав Мойсею: «Витєши дві кам'яні таблиці – такі, як попередні,^c і я напишу на них слова, що були на перших таблицях,^d які ти розбив.^e 2 А на ранок будь готовий, бо ти підеши і станеш переді мною на вершині гори Сінай.^c 3 І нехай ніхто не піднімається разом з тобою. Крім тебе, на горі не має бути нікого. Навіть дрібна і велика худоба не повинна пастися біля підніжжя гори».^ж

4 Тож Мойсей витєсав дві кам'яні таблиці – такі, як попередні, і, вставши рано-вранці, взяв у руки таблиці та пішов на гору Сінай, як наказав

РОЗД. 33

a Вх 3:13
Вх 6:3
Вх 34:6
б Рм 9:15
в Ів 1:18

РОЗД. 34

г Пв 10:1
д Пв 9:10
е Вх 32:19
Пв 9:17
є Вх 19:20
Вх 24:12
ж Вх 19:12, 13

Друга кол.

а Дії 7:38
б Вх 6:3
Вх 33:19
в Лк 6:36
г Вх 22:27
2Хр 30:9
Не 9:17
Пс 86:15
Ілп 2:13
д Чс 14:18
2Пт 3:9
е Єр 31:3
Пл 3:22
Мих 7:18
є Пс 31:5
Рм 2:2
ж Дн 9:4
з Пс 103:12
Іс 55:7
Еф 4:32
1Ів 1:9
и Пв 32:35
ІсН 24:19
Рм 2:5
2Пт 2:4
Юд 14, 15
і Вх 20:5
Пв 30:19
1См 15:2
к Вх 33:14
л Вх 32:9
Вх 33:3
м Чс 14:19
н 2См 7:23
Пс 147:19, 20
о Вх 33:16
Пв 10:21
п Вх 19:5, 6
Пв 12:28
р Вх 3:8
Вх 33:2
Пв 7:1
с Пв 7:2
г Вх 23:32, 33
у Вх 23:24
Пв 12:3

Єгова. 5 Тоді Єгова спустився^a в хмарі, став біля нього і проголосив своє ім'я – Єгова.^b

6 І Єгова пройшов перед ним та промовив: «Єгова, Єгова, Бог милосердний^c і співчутливий^d, гнєвливий,^e сповнений відданої любові^f та у всьому правдивий^г;^e 7 він виявляє віддану любов тисячам^ж і прощає провини, переступи та гріхи,^з але ніколи не залишає винних без кари.^и За провину батьків він карає синів і внуків до третього і четвертого покоління».^і

8 Як тільки Мойсей почув це, то впав на коліна, вклонився обличчям до землі 9 і сказав: «Єгово, якщо я знайшов ласку у твоїх очах, то прошу тебе, Єгово, іди з нами й далі,^к хоча ми впертий* народ.^л Прости нашу провину та гріх^м і дозволь нам стати твоєю власністю». 10 У відповідь Бог сказав: «Я укладаю з вами угоду: на охочу сього твого народу я вчиню чуда, яких ще не було* ніде на землі, серед жодного народу.^н І народи, серед яких ти живеш, побачать діла Єгови, бо те, що я зроблю заради тебе, вселятиме благоговіння.^o

11 Дотримуйтеся усього, що я сьогодні вам наказую.^п І я повиганяю перед вами амореян, ханаанців, хетян, перізейян, хіввейян та євусеян.^р 12 Дивіться, не укладайте угоди з мешканцями краю, в який ідете,^с щоб це не стало для вас пасткою.^т 13 Порозбивайте їхні жертвовники і священні стовпи та позрубуйте їхні священні палі*.^у 14 Не

34:6 *Або «ласкавий». *Або «вірний». 34:9 *Букв. «з твердою шиєю». 34:10 *Або «не було створено». 34:13 *Див. глосарій.

вклоняйтесь іншому богові,^a бо Єгова знаний за те, що* вимагає цілковитої відданості^z. Він — Бог, який вимагає цілковитої відданості.^o **15** Дивіться, не укладайте угоди з мешканцями того краю. Адже коли вони будуть поклоняться* своїм богам і приносять їм жертви,^b то запросять вас приєднатися до них, і ви будете їсти ці жертви.^g **16** Тоді ви точно будете брати їхніх дочок для своїх синів,^a а їхні дочкі будуть поклоняться* своїм богам і змусять ваших синів робити те саме.^o

17 Не робіть литих божків з металу.^c

18 Відзначайте Свято прісного хліба.^ж Сім днів їжте прісний хліб, як я і наказав. Робіть це визначеного часу в місяці авіві*,^z бо саме в той місяць ви вийшли з Єгипту.

19 Кожен первісток* належить мені,^h у тому числі всі первістки з вашої худоби — самці з биків і овець.ⁱ **20** А за кожного первістка, який народиться в ослиці, дайте викуп — вівцю. Якщо ж викупу за нього не дасте, то мусите зламати йому шию. Також мусите викупити кожного первістка з-посеред ваших синів.^к Нехай ніхто не з'являється переді мною з порожніми руками.

21 Шість днів працюйте, а сьомого дня відпочивайте*.^л Відпочивайте навіть у час оранки або жнив.

22 Відзначайте Свято тижнів, приносячи перші стиглі плоди врожаю пшениці, а в

РОЗД. 34

a Вх 20:3

1Кр 10:14

1Ів 5:21

б ІсН 24:19

в 1Кр 10:20

г Чс 25:2

2Кр 6:14

д Езд 9:2

е Пв 7:4

Пв 31:16

Сд 2:17

Сд 8:33

1Цр 11:2

Не 13:26

Пс 106:28

є Вх 32:8

Лв 19:4

ж Лв 23:6

з Вх 23:15

и Вх 13:2

Лк 2:23

і Вх 22:30

к Вх 13:15

Чс 18:15, 16

л Пв 5:12

Друга кол.

a Вх 23:16

Лв 23:34

б Пв 16:16

в Вх 34:11

г Вх 23:18

д Вх 12:10

Чс 9:12

е Чс 18:8, 12

Пв 26:2

Пр 3:9

є Вх 23:19

Пв 14:21

ж Вх 24:4

Пв 31:9, 11

з Вх 24:8

Пв 4:13

и Пв 9:18

і Вх 31:18

Пв 10:2

к Вх 32:15

л 2Кр 3:7

кінці року відзначайте Свято збору врожаю*.^a

23 Тричі на рік всі чоловіки* з вашого народу мають з'являтися перед лицем Єгови, правдивого Господа, Бога Ізраїля.^o **24** Я повиганяю перед вами народи^o та розширю кордони вашого краю, і ніхто не посягатиме на вашу землю, коли тричі на рік ви будете з'являтися перед лицем Єгови, вашого Бога.

25 Кров моєї жертви не приносьте у жертву разом з тим, що приготоване на закуску.^г Не залишайте пасхальної жертви до ранку.^д

26 Приносьте до дому Єгови, вашого Бога, найліпше з перших стиглих плодів,^o які дасть ваша земля.

Не варіть козеняти в молоці його матері».^e

27 Після того Єгова сказав Мойсею: «Запиши ці слова,^ж бо згідно з цими словами я укладаю угоду з тобою та Ізраїлем».^з **28** І Мойсей був з Єговою 40 днів та 40 ночей. Весь той час він нічого не їв і не пив.^и І він* записав на таблицях слова угоди — Десять заповідей*.^і

29 Коли ж Мойсей зійшов з гори Сінай, тримаючи в руці дві таблиці зі Свідченням,^к то не знав, що його обличчя сяяло від того, що він розмовляв з Богом. **30** Побачивши, що обличчя Мойсея сяє, Аарон та всі ізраїльтяни боялися до нього підійти.^л

31 Тоді Мойсей покликав їх. Аарон та всі провідни-

34:14 *Букв. «Єгова, його ім'я». ^aАбо «який не терпить суперників». **34:15, 16** *Або «займатися духовною проституцією з». **34:18** *Див. додаток Б15. **34:19** *Букв. «кожен, хто відкриває утробу». **34:21** *Або «дотримуйтесь суботи».

34:22 *Також відоме як Свято наметів. **34:23** *Або «особи чоловічої статі», у тому числі хлопчики. **34:28** *Очевидно, йдеться про Єгову. Див. вірш 1. ^aБукв. «Десять слів». Також відомі як Декалог.

ки громади підійшли до нього, і він почав з ними говорити. **32** Після того до Мойсея підійшли всі ізраїльтяни, і він передав їм всі накази, які Єгова дав йому на горі Сінай.^a **33** Щоразу, коли Мойсей закінчував говорити з ними, він закривав обличчя покривалом.^b **34** А входячи в намет, щоб розмовляти з Єговою, Мойсей знімав покривало й одягав тоді, коли виходив.^a Коли ж він виходив, то передавав ізраїльтянам Божі накази.^c **35** І бачили ізраїльтяни, що обличчя Мойсея сяяло. Тож Мойсей знову закривав обличчя покривалом і не знімав його, поки не входив у намет, щоб розмовляти з Богом*.^d

35 Після того Мойсей зібрав усю ізраїльську громаду і сказав: «Ось що наказав Єгова:^e **2** шість днів можете працювати, а сьомий день буде для вас святий. Для Єгови це субота, день повного відпочинку.^e Кожен, хто працюватиме в суботу, має бути покараний смертю.^ж **3** В суботу нехай ніхто не запалює вогню у своєму домі».

4 Далі Мойсей сказав усій ізраїльській громаді: «Ось що наказав Єгова: **5** “Зберіть для Єгови пожертви.^з Нехай кожен, кого серце спонукає” щось пожертвувати для Єгови, принесе золоту, срібло, мідь, **6** синю пряжу, пурпурну вовну, яскраво-червону пряжу, тонке лляне полотно, козячу вовну,^и **7** баранячі шкури, пофарбовані в червоний колір, тюленьчі шкури, деревину акації, **8** олію для каганців, бальзам для олії

РОЗД. 34

a Вх 24:3

Пв 1:3

б 2Кр 3:13

в 2Кр 3:16

г Пв 27:10

д 2Кр 3:7,13

РОЗД. 35

e Вх 34:32

є Вх 20:9,10

Лв 23:3

ж Вх 31:14,15

Чс 15:32,35

з Вх 25:2–7

Вх 35:29

и 2Кр 8:12

2Кр 9:7

і Вх 26:7

Вх 36:8

Друга кол.

a Вх 25:3,6

б Вх 28:9

Вх 39:14

в Вх 28:15

г Вх 31:6

Вх 36:1

д Вх 25:10

e Вх 25:13

є Вх 25:17

ж Вх 26:31

з Вх 25:23

и Вх 25:30

Лв 24:5,6

і Вх 25:31

к Вх 27:20

л Вх 30:1

Вх 37:25

Вх 40:5

м Вх 30:34,35

н Вх 27:1

o Вх 30:18

Вх 38:8

п Вх 27:9

р Вх 27:19

с Вх 31:6,10

Вх 39:33,41

т Вх 39:1

у Вх 25:2

Вх 36:2

2Кр 8:12

2Кр 9:7

помазання і для пахучого фіміаму,^a **9** онікс та інші камені для ефода^b і нагрудника.^a

10 Нехай усі ваші вмілі майстри*^г придуть і зроблять усе, що Єгова наказав: **11** святий намет: сам намет, його накриття, застібки, рами, поперечки, стовпи та підставки із заглибинами; **12** ковчег,^д його держак^e і кришку;^e завісу,^ж що закриватиме ковчег; **13** стіл^з і його держак, весь його посуд та хліби представлення;^и **14** світильник^і для освітлення і все його приладдя, каганці, а також олію для освітлення;^к **15** жертвник для спалювання фіміаму^л і його держак, олію помазання, пахучий фіміам,^м заслону*, що буде на вході до святого намету; **16** жертвник для цілопалень,^н його мідну решітку, держак та все приладдя; умивальницю і підставку;^o **17** завіси, якими буде обгороджене подвір'я,^п стовпи, підставки з заглибинами, заслону*, що закриватиме вхід на подвір'я; **18** кілки для святого намету, кілки для подвір'я, мотузки;^р **19** тканий одяг тонкої роботи,^с в якому виконуватимуть служіння у святині, і святе вбрання для священника^т та одяг для його синів, які служитимуть священниками”».

20 І вся ізраїльська громада пішла від Мойсея. **21** Потім всі, хто мав охочий дух і кого спонукало серце,^у прийшли і принесли для Єгови жертви, щоб виготовити намет зборів та все, що потрібне для служіння в ньому, а також щоб зробити святе

35:10 * Букв. «ті, хто мудрий серцем».
35:15, 17 * Або «завісу».

вбрання. **22** Приходили всі, кого серце спонукувало жертвувати,— як чоловіки, так і жінки,— і приносили брошки, сережки, персні, інші коштовності та всілякі вироби з золота. Всі вони дали це золото як приношення* для Єгови.^a **23** І кожен, хто мав синю пряжу, пурпурну вовну, яскраво-червону пряжу, тонке лляне полотно, козячу вовну, баранячі шкури, пофарбовані в червоний колір, тюленьчі шкури, приносив усе це. **24** Всі, хто жертвував срібло й мідь, приносили їх як пожертву для Єгови. Також кожен, хто мав деревину акації, потрібну для будь-якої роботи, приносив її.

25 Усі жінки, які були вмілими майстринями,^b пряли своїми руками і приносили синю пряжу, пурпурну вовну, яскраво-червону пряжу і тонке лляне полотно. **26** І всі вмілі майстрині, яких серце спонукувало допомогти, пряли козячу вовну.

27 Провідники ж народу принесли онікс та інші камені для ефода і нагрудника,^c **28** бальзам та олію для освітлення, бальзам для олії помазання^d і для пахучого фіміаму.^d **29** Всі чоловіки і жінки, яких спонукувало серце, жертвували щось на працю, яку Єгова через Мойсея наказав виконати. Отже, ізраїльтяни давали свої добровільні приношення Єгови.^e

30 Потім Мойсей сказав ізраїльтянам: «Єгова вибрав Бецалєля, сина Урі, сина Хұра, з Юдиного племені,^e **31** та наділив його своїм духом, щоб він мав мудрість, розуміння й знання і був майстерним у

35:22 * Або «жертву колювання».

РОЗД. 35

a Вх 38:24

b Вх 28:3

Вх 31:6

Вх 36:8

в Вх 28:15, 28

Вх 39:15, 21

г Вх 30:23–25

д Вх 30:34, 35

e Вх 36:5

2Кр 9:7

e Вх 31:2–6

Друга кол.

a Вх 36:1

b Вх 31:3

РОЗД. 36

в Вх 25:9

Вх 31:6

г Вх 28:3

Вх 35:10

д Вх 35:21, 26

e Вх 35:5–9

Пр 3:9

2Кр 9:7

всякому ремеслі **32** та втілював мистецькі задуми, працював з золотом, сріблом і міддю, **33** обробляв і вставляв в оправу каміння та виготовляв всілякі мистецькі вироби з дерева. **34** Крім того, він вклав уміння навчати в його серце, а також у серце Оголіава,^a сина Ахисамаха, з Данового племені. **35** І він наділив їх умінням*^b робити всілякі мистецькі речі, вишиті і ткані вироби з синьої пряжі, пурпурної вовни, яскраво-червоної пряжі і тонкої лляної пряжі та інші вироби, виткані на ткацькому станку. Ці чоловіки виготовлятимуть різні вироби та втілюватимуть усілякі задуми.

36 І буде працювати Бецалєль, а з ним Оголіав та всі вмілі майстри*, яким Єгова дав мудрість і розуміння для того, щоб вони знали, як виконувати всю роботу, пов'язану зі святим наметом, і робити все так, як Єгова наказав».^c

2 Тож Мойсей покликав до себе Бецалєля, Оголіава та всіх умілих майстрів, у серця яких Єгова дав мудрість,^d — усіх, кого серце спонукало взятися за роботу і виконати її.^d **3** Вони взяли в Мойсея всі пожертви,^e які ізраїльтяни принесли для робіт, пов'язаних зі святим наметом. Але ізраїльтяни і далі кожного ранку давали йому добровільні приношення.

4 Після того як було розпочато святу роботу, всі вмілі майстри стали по черзі приходити **5** і казати Мойсею: «На-

35:35 * Букв. «мудрістю серця». 36:1 * Букв. «кожен чоловік, мудрий серцем».

род приносить набагато більше, ніж потрібно для роботи, яку Єгова наказав виконати». **6** Тому Мойсей сказав, щоб по цілому табору оголосили: «Чоловіки і жінки, більше не збирайте пожертв на святий намет». І люди перестали приносити пожертви. **7** А того, що вони принесли, було навіть більше, ніж потрібно, щоб виконати всю роботу.

8 І всі вмілі майстри^а виготовили святий намет^б з 10 полотниць, витканих з тонкої лляної крученої нитки, синею пряді, пурпурної вовни та яскраво-червоної пряді. Він* вишив на них херувимів.^в **9** Кожне полотнище було 28 ліктів* завдовжки і 4 лікті завширшки; всі вони були однакового розміру. **10** П'ять полотниць він з'єднав в одне покривало і так само з'єднав в одне покривало п'ять інших полотниць. **11** Після того в першому покривалі по краю останнього полотнища він зробив петлі з синьої пряді, і такі самі петлі він зробив по краю другого покривала, щоб з'єднати обидва покривала. **12** Він зробив 50 петель по краю одного покривала і 50 петель по краю другого – петля навпроти петлі, щоб з'єднати обидва покривала. **13** Потім він виготовив 50 золотих застібок і з'єднав ними два покривала. Так намет став одним цілим.

14 Крім того, щоб покрити святий намет, він зробив 11 полотниць з козячої вовни.^г **15** Кожне полотнище було 30 ліктів завдовжки і 4 лікті завширшки; всі 11 полотниць

36:8 *Очевидно, Бецалель. **36:9** *1 лікоть — 44,5 см. Див. додаток Б14.

РОЗД. 36

а Вх 31:6

б Вх 25:9
Вх 39:32
Єа 9:9

в Вх 26:1–6

г Вх 26:7–11

Друга кол.

а Вх 26:14

б Вх 25:10, 23
Вх 27:1
Вх 30:5
Вх 36:36

в Вх 26:15–18

г Вх 26:19–21

д Вх 26:22–25

були однакового розміру. **16** П'ять полотниць він з'єднав в одне покривало і так само з'єднав в одне покривало шість інших полотниць. **17** Потім він зробив 50 петель на одному покривалі, по краю останнього полотнища, і 50 петель на другому покривалі, щоб з'єднати обидва покривала. **18** Також він виготовив 50 мідних застібок, щоб з'єднати два покривала. Так намет став одним цілим.

19 Він зробив для святого намету накриття з баранячих шкур, пофарбованих у червоний колір, і зверху накриття з тюленячих шкур.^а

20 Також він зробив для святого намету рами з акації^б і поставив їх вертикально.^в **21** Кожна рама була 10 ліктів заввишки і півтора лікта завширшки. **22** Крім того, кожна рама мала по два виступи*, один біля одного. Так виглядали всі рами святого намету. **23** Тож він зробив рами для південного боку святого намету, 20 рам, обернених на південь. **24** Для цих 20 рам з виступами він виготовив 40 срібних підставок із заглибинами – дві підставки для першої рами і по дві підставки для всіх інших рам.^г **25** Для північного боку святого намету він теж зробив 20 рам **26** і 40 срібних підставок з заглибинами – дві підставки для першої рами і по дві підставки для всіх інших рам.

27 Для тильного боку, який виходив на захід, він зробив шість рам.^а **28** Крім того, для тильного боку святого намету він зробив дві рами, які мали стати наріжними підпорами.

36:22 *Або «вертикальні стовпи».

29 Вони склалися з двох однакових частин, які були з'єднані вгорі біля першого кільця і розходились донизу. Так він зробив обидві наріжні підпори. **30** Тож всього було 8 рам та 16 срібних підставок із заглибинами – по дві підставки для кожної рами.

31 Потім він зробив поперечки з акації: п'ять для рам на одному боці святого намету.^a **32** П'ять для рам на другому боці святого намету і п'ять для рам на тильному боці, який виходив на захід. **33** Середня поперечка проходила посередині рам від одного кінця намету до іншого. **34** Він покрити рами золотом і зробив для них золоті кільця, в які мали вставляти поперечки; поперечки він теж покрити золотом.^b

35 Також він зробив завісу^b з тонкої лляної крученої нитки, синьої пряжі, пурпурної вовни та яскраво-червоної пряжі. На ній були вишиті херувими.^c **36** Потім для завіси він зробив чотири стовпи з акації і покрити їх золотом. Він також зробив золоті гачки та вилив для стовпів чотири срібні підставки з заглибинами. **37** Крім того, він зробив заслону*, яка мала висіти на вході до святого намету. Вона була виткана з синьої пряжі, пурпурної вовни, яскраво-червоної пряжі та тонкої лляної крученої нитки, які були сплетені разом.^d **38** Також він зробив для заслони п'ять стовпів і гачки. Верх стовпів і кріплення* до них він покрити золотом, а п'ять підставок з заглибинами були з міді.

36:37 * Або «завісу». 36:38 * Або «кільця; обручі; ободи» для з'єднання.

РОЗД. 36
a Вх 26:26–28

b Вх 26:29

в Вх 40:21
Єв 10:19, 20

г Бт 3:24
Вх 26:31, 32

д Вх 26:36, 37

Друга кол.

РОЗД. 37

a Вх 31:2–5
Вх 38:22

b Вх 40:3
Чс 10:33

в Вх 25:10–15

г Єв 9:4

д 2Хр 5:9

е ІсН 3:8

є Льв 16:2, 14
1Хр 28:11

ж Вх 25:17–20

з Вх 40:20

и Бт 3:24

і Єв 9:5

к 1См 4:4
Пс 80:1

л Вх 40:4

м Вх 25:23–28

37 І Бецалель^a зробив з акації ковчег^b – два з половиною лікті* завдовжки, півтора ліктя завширшки і півтора ліктя заввишки.^b **2** Зсередины і ззовні він покрити його чистим золотом, а довкола верхнього краю зробив золоте оздоблення*.^c **3** Також він вилив чотири кільця з золота і прикріпив їх над чотирма ніжками ковчега – два кільця з одного боку і два кільця з другого. **4** Потім він зробив держакки з акації та покрити їх золотом.^d **5** У кільця, що з обох боків ковчега, він вставив держакки, щоб переносити ковчег.^e

6 Після того він зробив з чистого золота кришку^e – два з половиною лікті завдовжки і півтора ліктя завширшки.^ж **7** На двох кінцях кришки^з він зробив двох херувимів;^и вони були викувані з золота. **8** Один херувим був на одному кінці, а другий – на іншому. Вони були на двох кінцях кришки **9** і мали по два крила, що простягалися вгору і затінювали кришку.^і Херувими були повернені обличчями один до одного і схилилися над кришкою.^к

10 Потім він зробив стіл з акації^л – два лікті завдовжки, лікоть завширшки і півтора ліктя заввишки.^м **11** Він покрити його чистим золотом, а вздовж країв столу зробив золоте оздоблення*. **12** Крім того, він зробив уздовж країв столу кайму, яка була завширшки з долоню^н, а по її краях – золоте оздоблення*. **13** Далі він вилив чотири зо-

37:1 * 1 лікоть — 44,5 см. Див. додаток Б14. 37:2, 11, 12 * Або «обрамлення». 37:12 * Прибл. 7,4 см. Див. додаток Б14.

лотих кільця і прикріпив їх на чотирьох кутах біля чотирьох ніжок стола. **14** Ці кільця були біля кайми; у них мали вставляти держак, щоб переносити стіл. **15** Він зробив держак з акації та покритий його золотом; стіл мали переносити, тримаючи за ці держак. **16** Після того він зробив з чистого золота посуд для столу: миски і кухлі, а також чаші й глеки, з яких мали виливати виливни жертви.^а

17 Тоді він зробив з чистого золота кований світильник.^б Його основа, ніжка, чашечки, пуп'янки і квітки були викувані з одного куска золота.^в **18** Всього з ніжки світильника виходило шість гілок – три гілки з одного боку і три з другого. **19** На кожній гілці з одного боку світильника було по три чашечки, схожі на квіти мигдалю, які чергувалися з пуп'янками та квітками. І на кожній гілці з другого боку світильника – по три чашечки, схожі на квіти мигдалю, які чергувалися з пуп'янками та квітками. Так виглядали всі шість гілок, які виходили з ніжки світильника. **20** А на ніжці світильника було чотири чашечки, схожі на квіти мигдалю, які чергувалися з пуп'янками і квітками. **21** Під першою парою гілок на ніжці світильника був пуп'янок, під другою парою – пуп'янок і під третьою парою – пуп'янок. Пуп'янки були під шістьма гілками, які виходили з ніжки світильника. **22** Весь світильник, його пуп'янки і гілки, був викуваний з одного куска чистого золота. **23** Потім він зробив з чистого золота сім каганців^г для світиль-

РОЗД. 37

а Вх 25:29

б Вх 40:24

Ль 24:4

2Хр 13:11

в Вх 25:31–39

г Чс 8:2

Друга кол.

а Вх 30:7

Вх 40:5

Пс 141:2

Об 8:3

б Вх 30:1–5

в Вх 30:25, 33

Вх 40:9

г Вх 30:34, 35

Пс 141:2

РОЗД. 38

д Вх 27:1–8

Вх 40:10

е 2Хр 1:5

ника, щипці* та посудини для жару. **24** Для виготовлення світильника та всіх цих речей він узяв талант* чистого золота.

25 Після того він зробив з акації жертвник для спалювання фіміаму.^а Жертвник був квадратний – 1 лікоть завдовжки, 1 лікоть завширшки і 2 лікті заввишки; роги з жертвником були одним цілим.^б **26** Верх жертвника, всі боки і роги він покритий чистим золотом, а довкола верхнього краю зробив золоте оздоблення*. **27** Під оздобленням* він зробив золоті кільця – по два кільця на двох протилежних боках жертвника; у них мали вставляти держак, щоб переносити жертвник. **28** Держак він зробив з акації і покритий його золотом. **29** Крім того, він приготував святу олію помазання^в та чистий пахучий фіміам.^г Ця суміш була вміло приготовлена*.

38 Він зробив з акації жертвник для цілопалень. Жертвник був квадратний – 5 ліктів* завдовжки, 5 ліктів завширшки і 3 лікті заввишки.^а **2** На чотирьох кутах він зробив роги. Роги з жертвником були одним цілим. Потім він покритий жертвник міддю.^б **3** Після того він зробив все приладдя для жертвника: казанки для попелу, лопатки, чаші, виделки і посудини для жару; все це приладдя він зробив з міді. **4** Далі він зробив для

37:23 *Див. глосарій. **37:24** *1 талант – 34,2 кг. Див. додаток Б14. **37:26** *Або «обрамлення». **37:27** *Або «обрамлення». **37:29** *Або «наче виготовлена майстром з приготування пахучої олії». **38:1** *1 лікоть – 44,5 см. Див. додаток Б14.

жертвника решітку – сітку з міді. Решітка була під каймою, ближче до середини жертвника. **5** Він вилив чотири кільця і прикріпив їх на чотирьох кутах жертвника, біля мідної решітки; у ці кільця мали вставляти держак. **6** Після того він зробив держак з акації та покрив їх міддю. **7** Ці держаки він вставив у кільця з обох боків жертвника, щоб переносити жертвник. Він зробив жертвник з дощок у вигляді порожнистої скрині.

8 Також він зробив мідну умивальницю^а і мідну підставку з дзеркал* жінок, які служили згідно зі встановленим порядком при вході в намет зборів.

9 Потім він зробив подвір'я.^б Воно було обгороджене завісами з тонкої лляної крученої нитки. З південного боку, оберненого на південь, довжина огорожі з завіс була 100 ліктів.^в **10** Для цього боку він зробив 20 мідних стовпів, які стояли на 20 мідних підставках із заглибинами, а на стовпах були срібні гачки і кріплення*. **11** З північного боку довжина огорожі з завіс теж була 100 ліктів, і для цього боку він зробив 20 мідних стовпів, які стояли на 20 мідних підставках із заглибинами, а на стовпах були срібні гачки і кріплення*. **12** Ширина огорожі з завіс із західного боку була 50 ліктів. Для цього боку він зробив 10 стовпів, які стояли на 10 підставках із заглибинами, а на стовпах бу-

38:8 *Це були металеві дзеркала з відшліфованою поверхнею. **38:10–12, 17, 19** *Або «кільця; обручі; ободи» для з'єднання.

РОЗД. 38

а Вх 30:18
Лв 8:11
1Цр 7:23

б Вх 40:8

в Вх 27:9–15

Друга кол.

а Вх 27:17

б Вх 27:16

в Вх 27:19

г Вх 25:16
Вх 31:18
Чс 17:7

д Чс 3:6
Чс 4:46, 47

е Вх 6:23
Чс 4:28
1Хр 6:3

е Вх 31:2–5
Вх 35:30
Вх 36:1
Вх 37:1
2Хр 1:5

ли срібні гачки і кріплення*. **13** Ширина огорожі з завіс із східного боку, оберненого на схід сонця, – теж 50 ліктів. **14** Справа від входу огорожа з завіс була завдовжки 15 ліктів. Там стояло три стовпи на трьох підставках із заглибинами. **15** Зліва, як і справа від входу, огорожа з завіс була завдовжки 15 ліктів, і там стояло три стовпи на трьох підставках із заглибинами. **16** Всі завіси для подвір'я були з тонкої лляної крученої нитки. **17** Підставки з заглибинами, на яких стояли стовпи, були мідні, а гачки та кріплення* на стовпах – срібні. Верхівки стовпів на подвір'ї були покриті сріблом; всі стовпи мали срібні з'єднувачі.^а

18 Вхід на подвір'я закривала заслона*, виткана з сінної пряжі, пурпурної вовни, яскраво-червоної пряжі та тонкої лляної крученої нитки. Ця заслона була 20 ліктів завдовжки і 5 ліктів заввишки; її висота була така ж, як висота всіх інших завіс на подвір'ї.^б **19** Там були чотири стовпи на чотирьох підставках із заглибинами. Стовпи і підставки були мідні, а гачки та кріплення* – срібні. Верхівки стовпів були покриті сріблом. **20** Усі кілки для святого намету і кілки для подвір'я були мідні.^в

21 Це перелік речей святого намету, намету Свідчення,^г складений за наказом Мойсея. Скласти перелік доручили левітам,^д і вони виконали це завдання під керівництвом Ітамара,^е сина священника Аарона. **22** І Бецалель,^е син Урі,

38:18 *Або «завіса».

сина Хура, з Юдиного племені, зробив усе, що Єгова наказав Мойсею. **23** Йому допомагав Оголіав,^a син Ахісамáха, з Дáнового племені. Він робив усілякі мистецькі речі, вишиті і ткані вироби з синьої пряжі, пурпурної вовни, яскраво-червоної пряжі та тонкої лляної пряжі.

24 На всі роботи, пов'язані зі святим місцем, пішло 29 талантів* і 730 шéкелів[#] золота у святих шéкелях^Δ. Це було золото, яке принесли як жертву коливання.^б **25** А срібла, яке принесли ті, хто пройшов перепис у громаді, було 100 талантів і 1775 шéкелів у святих шéкелях^Δ. **26** Під час перепису всі чоловіки, яким було 20 років і більше,— усього 603 550 чоловіків^в — принесли по півшéкеля срібла у святих шéкелях^Δ.

27 100 талантів срібла пішло на те, щоб вилити підставки з заглибинами для святого місця і підставки з заглибинами для завіси. На 100 підставок із заглибинами пішло 100 талантів срібла — по таланту на кожну підставку.^г **28** Він використав 1775 шéкелів срібла, щоб зробити гачки, а також щоб покрити верхівки стовпів та з'єднати їх разом.

29 А міді, яку дали як приношення*, було 70 талантів і 2400 шéкелів. **30** З цієї міді він виготовив підставки з заглибинами для входу в намет зборів, мідний жертвник та його решітку, все приладдя жертвника, **31** підставки з заглибинами для подвір'я,

38:24 * 1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14. # 1 шéкель — 11,4 г. Див. додаток Б14. 38:24—26 ^ΔАбо «у стандартних шéкелях святого місця». 38:29 *Або «жертву коливання».

РОЗД. 38

а Вх 31:6
Вх 35:34
Вх 36:2

б Вх 35:22

в Вх 12:37
Чс 1:45, 46

г Вх 30:15

д Вх 26:19–21
Вх 26:25, 32

Друга кол.

а Вх 27:19

РОЗД. 39

б Вх 35:23

в Вх 28:4, 5
Вх 29:5
Вх 35:10, 19

г Вх 28:6–8
Ль 8:7

д Вх 29:5

е Вх 28:9, 10

е Вх 28:12

ж Ль 8:8

підставки з заглибинами для входу на подвір'я, всі кілки для святого намету і кілки для подвір'я.^а

39 Для служіння у святому місці виготовили тканий одяг тонкої роботи. Його зробили з синьої пряжі, пурпурної вовни та яскраво-червоної пряжі.^б Святе вбрання для Аарона^в зробили так, як Єгова наказав Мойсею.

2 Ефóд^г зробили з золотих ниток і синьої пряжі, пурпурної вовни, яскраво-червоної пряжі та тонкої лляної крученої нитки. **3** Потім золоті листи розплескали на тонкі пластинки, і він порізав їх на нитки. Їх переплели з синьою пряжею, пурпурною вовною, яскраво-червоною пряжею і тонкою лляною пряжею та вишили ними ефóд. **4** Також зробили і прикріпили наплічники, і він був з'єднаний з ними за два краї. **5** Щоб підперізувати ефóд, до нього прикріпили тканий пояс,^г виготовлений із самого матеріалу — із золотих ниток, синеї пряжі, пурпурної вовни, яскраво-червоної пряжі та тонкої лляної крученої нитки, як Єгова і наказав Мойсею.

6 Після того онікси вставили в золоті оправи і вирізьбили на них імена Ізраїлевих синів, так як вирізьблюють напис на кам'яній печатці.^е

7 Він прикріпив ці камені до наплічників ефóда, щоб вони служили нагадуванням для Ізраїлевих синів,^е як Єгова і наказав Мойсею. **8** Потім він зробив тканий нагрудник,^ж котрий, як і ефóд, був витканий із синьої пряжі, пурпурної вовни, яскраво-червоної пряжі та тонкої лляної

крученої нитки і вишитий золотими нитками.^a **9** Складений вдвоє, нагрудник був квадратний – п'ядь* завдовжки і п'ядь завширшки. **10** У нагрудник вставили чотири ряди каменів. У першому ряді був рубін, топаз і смарагд; **11** у другому ряді – бірюза, сапфір і яшма; **12** у третьому – *лешем**, агат і аметист; **13** у четвертому – хризоліт, онікс і жадеїт. Ці камені були вставлені в золоті оправы. **14** Тож каменів було 12 – за кількістю синів Ізраїля. На кожному камені було ім'я одного з 12 племен. Імена були вирізьблені так, як вирізьблюють напис на кам'яній печатці.

15 Крім того, на нагруднику зробили ланцюжок з чистого золота, плетений, як шнур.^б **16** Також зробили дві золоті оправы та два золотих кільця і прикріпили кільця до двох верхніх кутів нагрудника. **17** Крізь ці два кільця протягнули два золотих ланцюжки. **18** Кінці двох ланцюжків протягнули крізь дві оправы і прикріпили спереду до наплічників ефода. **19** Після того зробили ще два золотих кільця і прикріпили їх до двох нижніх кутів нагрудника так, щоб кільця були з внутрішнього боку і прилягали до ефода.^в **20** Також зробили два золотих кільця з лицьового боку ефода. Вони були нижче від двох наплічників, біля місця з'єднання, над тканим поясом ефода. **21** Потім нагрудник прив'язали за його кільця до кілець ефода синім

39:9 *Прибл. 22,2 см. Див. додаток Б14. **39:12** *Невідомий коштовний камінь, можливо, бурштин, гіацинт, опал або турмалін.

РОЗД. 39

а Вх 28:15–21

б Вх 28:22–25

в Вх 28:26–28

Друга кол.

а Вх 28:31–35

б Вх 28:39, 40

в Вх 28:4

г Вх 29:8, 9

д Вх 28:42

шнуром, щоб нагрудник був над тканим поясом ефода і не зсувався. Все було зроблено так, як Єгова наказав Мойсею.

22 Також виткали з синьої пряжі безрукаву сорочку, поверх якої мав одягатися ефод.^а **23** У безрукавій сорочці був виріз для голови, такий як у панцирі, щоб він не рвався. Довжика вирізу була тканим облямовка. **24** Потім по всьому нижньому краю безрукавої сорочки зробили гранати, скрутивши синю пряжу, пурпурну вовну та яскраво-червону пряжу разом. **25** Крім того, зробили дзвіночки з чистого золота і причепили їх по всьому нижньому краю так, щоб вони чергувалися з гранатами: **26** дзвіночок і гранат, дзвіночок і гранат. Так був оздоблений весь нижній край безрукавої сорочки, в якій мали виконувати служіння. Вони зробили все так, як Єгова і наказав Мойсею.

27 Далі для Аарона та його синів виткали довгі сорочки з тонкої лляної пряжі,^б **28** зробили тюрбан^в з тонкого лляного полотна, нарядний головний убір^г з тонкого лляного полотна, штани^а з тонкої лляної крученої нитки **29** і пояс з тонкої лляної крученої нитки та синьої пряжі, пурпурної вовни і яскраво-червоної пряжі, які були сплетені разом. Усе зробили так, як Єгова і наказав Мойсею.

30 Потім зробили блискучу пластинку з чистого золота, святий знак присвячення Богові*, і на ній, як на печатці, вирізьбили напис: «Єго-

39:28 *Або «спідній одяг». **39:30** *Або «святую діадему».

ва — святей». ^а **31** До пластинки прикріпили синій шнур, щоб її можна було причепити до тюрбана. Вони зробили все так, як Єгова і наказав Мойсею.

32 Отже, вся робота, пов'язана зі святим наметом, тобто наметом зборів, завершилась. Ізраїльтяни зробили все так, як Єгова наказав Мойсею, ^б саме так вони й зробили.

33 Після того святей намет ^в принесли до Мойсея, намет ^г і все його приладдя: застібки, ^д рами, ^е поперечки, ^ж стовпи та підставки з заглибинами; ^з **34** накриття з баранячих шкур, пофарбованих у червоний колір, ^и і накриття з тюленьчих шкур; завісу, ^к що мала закривати ковчег; **35** ковчег Свідчення, його держакі і кришку; ^л **36** стіл і весь його посуд ^м та хліби представлення; **37** світильник з чистого золота, його каганці, ^н розміщені в один ряд, все його приладдя ^о та олію для освітлення; ^п **38** золотий жертвник, ^р олію помазання, ^с пахучий фіміам ^т і заслону ^у, ^ф яка мала висіти на вході до намету; **39** мідний жертвник, ^х його мідну решітку, його держакі, ^ц все приладдя жертвника, ^ч умивальницю і її підставку; ^ш **40** завіси для подвір'я, стовпи, підставки з заглибинами, ^щ заслону ^з, ^ж що мала закривати вхід на подвір'я, мотузки, кілки для святого намету, ^и все приладдя для служіння у святому наметі, для намету зборів; **41** тканий одяг тонкої роботи, в якому мали виконувати служіння у святому наметі, святе вбрання для священника Аарона ^я та

39:38, 40; 40:5, 8 * Або «завісу».

РОЗД. 39

а Вх 28:36, 37
Лв 8:9
б Вх 25:40
Єв 8:5
в Вх 36:8
г Вх 36:14
д Вх 36:18
е Вх 36:20
є Вх 36:31
ж Вх 36:24
з Вх 36:19
и Вх 36:35
і Вх 37:1, 4
к Вх 37:6
л Вх 37:10, 16
м Вх 37:17, 23
н Вх 25:38
о Вх 35:27, 28
п Вх 37:25
р Вх 37:29
с Вх 30:34, 35
т Вх 36:37
у Вх 38:1, 4
ф Вх 38:6
х Вх 38:30
ц Вх 30:18
Вх 38:8
ч Вх 38:9–11
ш Вх 38:18
ю Вх 38:20
я Вх 28:3

Друга кол.

а Вх 35:10
Вх 36:1

РОЗД. 40

б Чч 7:1
в Вх 25:21
г Чч 4:5
Єв 9:3
д Вх 26:35
є Вх 25:31
Єв 9:2
є Вх 25:37
ж Вх 30:1
з Вх 26:36
и Вх 38:1
і Вх 30:18
к Вх 27:9
л Вх 27:16
Вх 38:18
м Вх 30:23–25
н Лв 8:10
Чч 7:1
о Вх 29:36, 37
Лв 8:11
п Лв 8:6
р Вх 29:5
Лв 8:7
с Лв 8:12
Пс 133:2

одяг для його синів, які служитимуть священиками.

42 Усю цю роботу ізраїльтяни виконали саме так, як Єгова наказав Мойсею. ^а

43 Коли Мойсей оглянув усю роботу, то побачив, що вони зробили все так, як Єгова наказав. І Мойсей поблагословив їх.

40 Потім Єгова сказав Мойсею: **2** «Першого дня першого місяця встанови святей намет, тобто намет зборів. ^б **3** Постав у ньому ковчег Свідчення ^в і закрий ковчег завісою. ^г **4** Принеси стіл ^д і розклади на ньому все, що треба. Також принеси світильник ^е і запали на ньому каганці. ^є **5** Перед ковчегом Свідчення постав золотий жертвник для спалювання фіміаму, ^ж а на вході до святого намету повісь заслону. ^з

6 Перед входом у святей намет, тобто намет зборів, постав жертвник для цілопалень. ^и **7** Між наметом зборів і жертвником постав умивальницю і наповни її водою. ^к **8** Довкола святого намету зроби подвір'я ^л і при вході на подвір'я повісь заслону. ^м **9** Тоді візьми олію помазання ^н і помаж святей намет та все, що в ньому. ^о Освяти намет та все його приладдя, щоб він став святим. **10** Помаж жертвник для цілопалень та все його приладдя. Освяти жертвник, щоб він став особливо святим. ^п **11** Також помаж умивальницю з підставкою та освяти її.

12 Після того приведи Аарона та його синів до входу в намет зборів і накажи їм помитися водою. ^р **13** Одягни Аарона у святе вбрання, ^с помаж ^т та освяти його, і він буде

служити моїм священиком.

14 Тоді приведи його синів і одягни їх у довгі сорочки.^a

15 Помаж їх так само, як ти помазав їхнього батька,^b щоб вони служили моїми священиками. Це буде знаком їхнього священства на віки, з покоління на покоління».^c

16 І Мойсей зробив усе так, як Єгова наказав,^d саме так він і зробив.

17 Першого дня першого місяця другого року Мойсей встановив святий намет.^e

18 І коли він встановлював святий намет, то у підставки з заглибинами^f вставив рами,^g в них — поперечки,^h а потім поставив стовпи. **19** Він покрив святий наметⁱ накриттям, а наверх поклав ще одне накриття,^j як Єгова і наказав Мойсею.

20 Тоді він взяв таблиці зі Свідченням^k та поклав їх у ковчег.^l Він вставив у ковчег держак^m і накрив ковчег кришкою.ⁿ **21** Мойсей поставив ковчег у святий намет і, повисивши завісу,^o закрив ковчег Свідчення.^p Мойсей зробив усе так, як Єгова наказав.

22 Далі Мойсей приніс у намет зборів стіл,^q поставив його перед завісою з північного боку святого намету **23** і виклав на столі хліб^r перед лицем Єгови, як Єгова і наказав Мойсею.

24 Він поставив світильник^s у наметі зборів навпроти столу, з південного боку святого намету. **25** І Мойсей запалив каганці^t перед лицем Єгови, як Єгова і наказав Мойсею.

26 Тоді перед завісою в наметі зборів Мойсей поставив золотий жертвник,^u **27** на якому мав димитися пахучий

РОЗД. 40

а Льв 8:13

б Льв 8:30

в Єв 7:11

г Вх 39:43

Пв 4:2

д Чс 7:1

Чс 9:15

е Вх 36:24

є Вх 26:15

ж Вх 36:31

з Вх 26:7

и Вх 26:14

і Вх 31:18

к Вх 25:22

Вх 37:1

л Вх 37:4

1Цр 8:8

м Вх 37:6

Льв 16:2

1Хр 28:11

н Вх 36:35

Єв 10:19, 20

о Єв 9:3

л Вх 37:10

Єв 9:2

р Вх 25:30

Мт 12:4

с Вх 37:17

т Вх 25:37

Вх 37:23

у Вх 30:1

Вх 37:25

Друга кол.

а Вх 30:7

Вх 30:34, 35

б Вх 26:36

Вх 36:37

в Вх 38:1

г Вх 29:38

д Вх 30:18

е Вх 30:18, 19

є Вх 27:9

Вх 38:9

ж Вх 38:18

з Чс 9:15

Об 15:8

и 2Хр 5:14

і Чс 10:11

Не 9:19

к Чс 9:17, 22

л Вх 13:21

Чс 9:16

Пс 78:14

фіміам,^a як Єгова і наказав Мойсею.

28 Потім він повісив заслону^b на вході до святого намету.

29 При вході до святого намету, тобто намету зборів, Мойсей поставив жертвник для цілопалень,^c на якому мали складати цілопалення^d і хлібні приношення, як Єгова і наказав Мойсею.

30 Потім між наметом зборів та жертвником він поставив умивальницю для вмивання і наповнив її водою.^e **31** І Мойсей, Аарон та його сини мили цією водою руки і ноги.

32 Кожного разу, перш ніж увійти в намет зборів чи наблизитись до жертвника, вони мали помитися,^f як Єгова і наказав Мойсею.

33 Зрештою довкола святого намету й жертвника він зробив подвір'я^g і при вході на подвір'я повісив заслону^h.

Тож Мойсей закінчив усю роботу. **34** Тоді намет зборів накрила хмара, і слава Єгови наповнила святий намет.ⁱ

35 І через те, що хмара накрила намет і слава Єгови наповнила святий намет, Мойсей не міг увійти в намет зборів.^j

36 Щоразу, коли хмара піднімалась над святим наметом, ізраїльтяни збирали табір. Так вони робили, коли переходили з місця на місце.^k **37** Якщо ж хмара не піднімалась, вони табір не збирали. Вони збирали табір лише тоді, коли хмара піднімалась.^l **38** Вдень над святим наметом була хмара Єгови, а вночі — вогонь, і це бачили всі ізраїльтяни під час усєї своєї подорожі,^m коли переходили з місця на місце.

40:28, 33 * Або «завісу».

ЛЕВІТ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Цілопалення (1–17)
- 2 Хлібне приношення (1–16)
- 3 Мирне приношення (1–17)
Не їжте жир і кров (17)
- 4 Приношення за гріх (1–35)
- 5 Окремі гріхи і приношення за них (1–6)
Виявлення чужого гріха (1)
Приношення, які можуть принести бідні (7–13)
Приношення за провину і ненавмисні гріхи (14–19)
- 6 Ще про приношення за провину (1–7)
Вказівки щодо приношень (8–30)
Цілопалення (8–13)
Хлібне приношення (14–23)
Приношення за гріх (24–30)
- 7 Вказівки щодо приношень (1–21)
Приношення за провину (1–10)
Мирне приношення (11–21)
Заборона їсти жир чи кров (22–27)
Священицька частка (28–36)
Закінчення вказівок про приношення (37, 38)
- 8 Посвячення Аарона та його синів на священиків (1–36)
- 9 Аарон складає приношення (1–24)
- 10 Вогонь від Єгови вбиває Надава та Авіру (1–7)
Постанови для священиків щодо напоїв та їжі (8–20)
- 11 Чисті і нечисті тварини (1–47)
- 12 Очищення після народження дитини (1–8)
- 13 Постанови щодо прокази (1–46)
Проказа на одязі (47–59)
- 14 Очищення від прокази (1–32)
Очищення заражених домів (33–57)
- 15 Нечисті виділення зі статевих органів (1–33)
- 16 День примирення (1–34)
- 17 Намет, місце для жертвоприношень (1–9)
Заборона їсти кров (10–14)
Постанови про падаль (15, 16)
- 18 Недозволені статеві стосунки (1–30)
Не наслідуйте ханаанців (3)
Різні кровозмішні врожай (6–18)
Під час менструації (19)
Гомосексуалізм (22)
Скотолозтво (23)
Залишайтеся чистими, інакше земля вас виблює (24–30)
- 19 Різні закони про святість (1–37)
Як слід збирати врожай (9, 10)
Зважати на глухих і сліпих (14)
Наклеп (16)
Не затаюй злоби (18)
Не займайтеся магією і спиритизмом (26, 31)
Заборона робити татуювання (28)
Повага до старших (32)
Ставлення до чужинців (33, 34)
- 20 Поклоніння Молоху; спиритизм (1–6)
Будьте святі і поважайте батьків (7–9)
Смерть за порушення статевої моралі (10–21)
Будьте святі, щоб залишатися в краю (22–26)
Спірити мають бути покарані смертю (27)
- 21 Священики мають бути святі і неопоганені (1–9)
Первосвященик не має опоганюватися (10–15)
Священики не можуть мати фізичні вади (16–24)
- 22 Чистота священиків і споживання святих речей (1–16)
Лише безвадні жертви є прийнятними (17–33)
- 23 Святі дні та свята (1–44)
Субота (3)
Пасха (4, 5)
Свято прісного хліба (6–8)
Приношення перших плодів (9–14)

- Свято тижнів (15–21)
Як слід збирати врожай (22)
Свято сурмлення (23–25)
День примирення (26–32)
Свято наметів (33–43)
- 24 Олія для каганців у наметі (1–4)
Хліби представлення (5–9)
Каменування того, хто зневажає
Боже ім'я (10–23)
- 25 Суботній рік (1–7)
Ювілейний рік (8–22)
Відновлення власності (23–34)
Як ставитися до бідних (35–38)
Закони про рабство (39–55)
- 26 Уникайте ідолопоклонства (1, 2)
Благословення за послух (3–13)
Покарання за непослух (14–46)
- 27 Викуплення обіцяного (1–27)
Людей (1–8)
Тварин (9–13)
Домів (14, 15)
Полів (16–25)
Первістків (26, 27)
Те, що беззастережно присвячене
Єгови (28, 29)
Викуплення десятин (30–34)

1 Єгова покликав Мойсея та промовив до нього з намету зборів:^а **2** «Передай ізраїльтянам* такий наказ: «Якщо хтось з вас захоче взяти тварину зі своєї худоби, щоб скласти приношення для Єгови, то нехай візьме її з великої або дрібної худоби.^б

3 Якщо він візьме для цілопалення тварину з великої худоби, то хай вибере безвадного самця.^в Нехай з власної волі^г приведе його до входу в намет зборів та поставить перед Єговою. **4** Хай він покладе руку на голову тварини, яка має бути принесена як цілопалення, і це цілопалення буде прийняте; так він примириться з Богом.

5 Потім молодого бика треба зарізати перед Єговою. І нехай Ааронові сини, священники,^а принесуть кров до жертovníка, що біля входу в намет зборів, і покроплять нею жертovníк з усіх боків.^б **6** Хай з тварини, яку хочуть принести як цілопален-

1:2 * Букв. «синам Ізраїля».

РОЗД. 1

а Вх 40:34

б Ль 22:18–20

в Пв 15:19, 21
Мл 1:14

г 2Кр 9:7

д Єв 10:11

е Єв 9:13, 14

Друга кол.

а Ль 7:8

б Ль 6:12

в 1Цр 18:23

г Бт 8:20, 21
Чс 15:2, 3

д Бт 4:4

е Ль 12:6

Ль 22:18–20

ня, знімуть шкуру, а потім розділять тварину на частини.^а **7** Ааронові сини, священники, мають покласти на жертovníк вогонь^б і поскладати на ньому дрова. **8** Після того хай Ааронові сини, священники, візьмуть частини цієї тварини,^в у тому числі голову та жир*, і розкладуть на дровах, які горітимуть на жертovníку. **9** Кишки та гомілки тварини треба помити водою, і священник має покласти все це на вогонь, щоб воно димилося на жертovníку. Це цілопалення, приношення, яке спалюється на вогні, приємні* пахощі для Єгови.^г

10 Якщо ж хтось захоче взяти для цілопалення тварину з дрібної худоби,^а то хай вибере безвадного самця, молодого барана або козла.^б **11** Нехай тварину заріжуть перед Єговою біля жертovníка, з його північного боку. І хай Ааронові сини, священни-

1:8 *Або «жир довкола нирок». 1:9

*Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють».

ки, візьмуть її кров та покроплять жертвник з усіх боків.^a **12** Після того тварину треба розділити на частини, відділивши голову та жир*, і священник має розкласти все це на дровах, які горітимуть на жертвнику. **13** Кишки та гомілки тварини треба помити водою, і хай священник принесе й покладе все це на вогонь, щоб воно димилося на жертвнику. Це цілопалення, приношення, яке спалюється на вогні, приємні* пахощі для Єгови.

14 А якщо хтось захоче принести птаха як цілопалення для Єгови, то хай вибере горлицю чи молодого голуба.^b **15** Священник має принести птаха до жертвника, надломити йому шию та покласти на вогонь, щоб він димився на жертвнику. А кров птаха має стекти по стінці жертвника. **16** Священник повинен відділити волю і пір'я та кинути їх біля жертвника, зі східного боку,— туди, де висипатимуть попіл*.^c **17** Хай він розірве птаха біля крил, не розділяючи його навпіл. Після того священник має покласти птаха на дрова, розкладені на вогні, і птах буде димитися на жертвнику. Це цілопалення, приношення, яке спалюється на вогні, приємні* пахощі для Єгови.

2 Якщо хтось* захоче скласти хлібне приношення^d для Єгови, то нехай візьме для цього найліпше борошно. Потім хай вилле на приношення

1:12 *Або «жир довкола нирок». 1:13, 17; 2:2, 9 *Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють». 1:16 *Або «жирний попіл», тобто попіл, просочений жиром жертв. 2:1 *Або «якась душа».

РОЗД. 1

a Вх 29:16–18
Ль 8:18–21
Ль 9:12–14

b Ль 5:7
Ль 12:8
Лк 2:24

v Вх 27:3
Ль 4:11, 12
Ль 6:10

РОЗД. 2

г Ль 9:17
Чс 15:2–4

Друга кол.

a Вх 29:1–3
Ль 6:14, 15
Чс 7:13

b Чс 5:25, 26

v Ль 7:9, 10

г Ль 10:12
Чс 18:9

d Ль 8:26, 28
Чс 6:13, 19

e Ль 6:20, 21

e Чс 28:9

ж Ль 2:2
Ль 5:11, 12

з Вх 29:38–41
Чс 28:4–6

олію, покладе ладан^a **2** і принесе все це до Ааронових синів, священників. Священик хай візьме жменю цього борошна з олією, а також весь ладан і покладе на вогонь, щоб усе це димилося на жертвнику. Це символічне приношення^{d, e} приношення, яке спалюється на вогні, приємні* пахощі для Єгови. **3** Решта хлібного приношення належить Аарону та його синам.^b Це особливо свята частина^г приношення для Єгови, яке спалюється на вогні.

4 Якщо ти захочеш скласти як хлібне приношення хліб, випечений у печі, то він має бути з найліпшого борошна. Це можуть бути прісні кільця, замішані на олії, або прісні тоненькі коржі, змащені олією.^в

5 Якщо захочеш скласти як хлібне приношення хліб, приготовлений на сковороді,^g то він має бути прісний, з найліпшого борошна, змішаного з олією. **6** Поламай його на шматки і полий олією;^c це хлібне приношення.

7 Якщо захочеш дати як приношення хліб, приготовлений у казанку з олією, то він має бути з найліпшого борошна та олії. **8** Склади це хлібне приношення для Єгови: принеси його священнику, а він принесе його до жертвника. **9** Священник нехай візьме частину хлібного приношення і покладе на вогонь, щоб воно димилося на жертвнику. Це символічне приношення^{d, ж} приношення, яке спалюється на вогні, приємні* пахощі для Єгови.^з **10** Решта хлібного приношення належить

2:2, 9 *Тобто частина приношення, яка нагадує про ціле приношення або символізує його.

Аарону та його синам. Це особливо свята частина приношення для Єгови, яке спалюється на вогні.^а

11 У жодне хлібне приношення для Єгови не давайте закваски,^б бо ні закваска, ні мед не можуть бути в приношенні, яке буде димитися для Єгови на вогні.

12 Мед і закваску можна давати Єгові як приношення перших плодів,^в але не можна спалювати їх на жертovníку як приємні* пахощі.

13 Кожне хлібне приношення треба посолити. Жодне хлібне приношення не може бути без солі, бо сіль буде нагадувати тобі про Божу угоду. Отже, кожне своє приношення приправляй сіллю.^г

14 Якщо захочеш скласти хлібне приношення для Єгови з перших стиглих плодів, то принеси зерно з молодих колосків*, спечене на вогні і розтовчене; це хлібне приношення з перших стиглих плодів.^д

15 Вилий на нього олію та поклади ладан; це хлібне приношення. **16** І хай священник візьме трохи розтовченого зерна з олією, а також весь ладан і покладе на вогонь, щоб усе це димилося на жертovníку. Це символічне приношення*,^е приношення, яке спалюється для Єгови на вогні.

3 Якщо хтось захоче скласти мирну жертву^е і дати тварину з великої худоби, то хай вибере безвадного самця чи самицю, поставить перед Єговою **2** і покладе руку на

2:12; 3:5 *Або «які умироутворюють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють». **2:14** *Або «принеси зелені колоски». **2:16** *Тобто частина приношення, яка нагадує про ціле приношення або символізує його.

РОЗД. 2

а Чс 18:9

б Лв 6:14, 17

в Вх 23:19
Чс 15:20
2Хр 31:5
Пр 3:9

г Єз 43:23, 24

д Вх 23:16
Вх 34:22
Чс 28:26е Лв 5:11, 12
Лв 6:14, 15**РОЗД. 3**е Лв 22:21
Чс 6:13, 14**Друга кол.**

а Лв 7:29–31

б Вх 29:13
Лв 7:23–25
1Цр 8:64

в Лв 7:1–4

г Лв 6:12

д Лв 4:29, 31

е Чс 6:13, 14

е Вх 29:22
Лв 9:18–20
2Хр 7:7ж Лв 4:8, 9
Лв 9:10

голову цієї тварини. Після того хай її заріжуть біля входу в намет зборів, і Ааронові сини, священники, нехай візьмуть її кров та покроплять нею жертovníк з усіх боків. **3** Частину мирної жертви він має дати як приношення, яке спалюється для Єгови на вогні.^а Це має бути весь жир,^б що покриває кишки, весь жир довкола кишок, **4** дві нирки з жиром, що на них біля стегон. Також нехай разом з нирками він відділить жир, що на печінці.^в **5** Усе це має димитися на жертovníку. Нехай Ааронові сини покладуть це на жертovníк поверх цілопалення, що горітиме на дровах.^г Це приношення, яке спалюється на вогні, приємні* пахощі для Єгови.^д

6 Якщо хтось захоче скласти мирну жертву для Єгови і дати тварину з дрібної худоби, то хай вибере для цього безвадного самця чи самицю.^е **7** Якщо він захоче дати як приношення молодого барана, то хай поставить його перед Єговою **8** і покладе руку йому на голову. Потім того барана хай заріжуть перед наметом зборів, і нехай Ааронові сини візьмуть його кров та покроплять нею жертovníк з усіх боків. **9** А жир мирної жертви він має дати як приношення, яке спалюється для Єгови на вогні.^е Це має бути весь курдюк, який він відділить від хребта, жир, що покриває кишки, весь жир довкола кишок, **10** дві нирки з жиром, що на них біля стегон. Також нехай разом з нирками він відділить жир, що на печінці.^ж **11** І священник покладе все це на вогонь, щоб воно димилося на жертovníку. Це

їжа*, приношення, яке спалюється для Єгови на вогні.^а

12 Якщо хтось захоче дати як приношення козла, то хай поставить його перед Єговою **13** і покладе руку йому на голову. Потім того козла хай заріжуть перед наметом зборів, і нехай Ааронові сини візьмуть його кров та покроплять нею жертovníк з усіх боків. **14** А жир цієї жертви він дасть як приношення, яке спалюється для Єгови на вогні. Це має бути жир, що покриває кишки, весь жир довкола кишок,^б **15** дві нирки з жиром, що на них біля стегон. Також нехай разом з нирками він відділить жир, що на печінці. **16** І священник покладе все це на вогонь, щоб воно димилося на жертovníку. Це їжа*, приношення, яке спалюється на вогні, приємні* пахощі. Весь жир належить Єгові.^в

17 Не їжте жодного жиру і жодної крові.^г Це постанова на віки; дотримуйтесь її у ваших домах з покоління в покоління»».

4 Далі Єгова сказав Мойсею: **2** «Скажи ізраїльтянам: «Якщо хтось* згрішить ненавмисно^а і зробить те, що Єгова забороняє, то ось що потрібно зробити.

3 Якщо помазаний священник^е згрішить^с і стягне вину на весь народ, то за вчинений гріх нехай дасть Єгові безвадного молодого бика – приношення за гріх.^ж **4** Нехай він приведе бика до входу в намет зборів^з і поставить перед лицем Єгови, потім хай покла-

3:11, 16 * Букв. «хліб», тобто Божа частка в мирній жертві. **3:16** *Або «які умиряють»; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють». **4:2** *Або «якась душа».

РОЗД. 3

а Ль 4:31

б Ль 4:24, 26

в Ль 7:23
1См 2:15–17

г Бт 9:4
Ль 17:10, 13
Пв 12:23
Дії 15:20, 29

РОЗД. 4

д Ль 5:17
Чл 15:27, 28

е Ль 8:12
Ль 21:10

є Чс 12:1, 11

ж Єв 5:1–3
Єв 7:27

з Ль 6:25

Друга кол.

а Вх 29:10, 11

б Вх 30:30

в Ль 8:15, 16

г Ль 16:14, 19

д Вх 30:10

е Ль 5:9

є Ль 9:8, 10

ж Ль 3:3, 4

з Вх 29:14

и Ль 8:14, 17
Єв 13:11

і ІсН 7:11

к Чс 15:22–24

де руку на голову бика і заріже його перед лицем Єгови.^а

5 Після того помазаний священник^б має взяти трохи крові бика та принести її в намет зборів. **6** І священник хай вмочить палець у кров^в і покропить нею сім разів^г перед завісою святого місця, перед лицем Єгови. **7** Також нехай священник візьме трохи крові і помастить нею роги жертovníка для спалювання фіміаму,^д що перед Єговою, в наметі зборів, а решту крові бика хай виле біля основи жертovníка для цілопалень,^е що при вході до намету зборів.

8 Тоді нехай він відділить весь жир бика, якого хоче дати як приношення за гріх, у тому числі жир, що покриває кишки, жир довкола кишок, **9** дві нирки з жиром, що на них біля стегон. Також нехай разом з нирками він відділить жир, що на печінці.^є **10** Усе це відділять так само, як у бика, якого приносять у мирну жертву.^ж І священник покладе все це на вогонь, щоб воно димилося на жертovníку для цілопалень.

11 А шкуру бика, все м'ясо, голову, гомілки, кишки, кал^з **12** і все інше, що залишиться від бика, потрібно винести за табір у чисте місце, туди, де висипатимуть попіл*. Хай він покладе його на дрова і спалить.^и Тож бик має бути спалений там, де висипатимуть попіл.

13 Якщо цілий збір, ціла ізраїльська громада, ненавмисно згрішить^і і цим стягне на себе вину, якщо порушить котрись із заповідей Єгови, не помітивши цього,^к **14** і потім

4:12 *Або «жирний попіл», тобто попіл, просочений жиром жертв.

про гріх стане відомо, то збір повинен привести до намету зборів молодого бика і дати його як приношення за гріх. **15** Нехай старійшини громади, ставши перед Єговою, покладуть руки на голову бика. Після того бика заріжуть перед Єговою.

16 Потім хай помазаний священник принесе трохи крові бика в намет зборів. **17** І священник хай вмочить палець у кров та покropить нею сім разів перед завісою святині,^а перед лицем Єгови. **18** Також нехай священник візьме трохи крові і помастить нею роги жертownika,^б що перед Єговою, в наметі зборів, а решту крові бика хай вилле біля основи жертownika для цілопалень, що при вході до намету зборів.^в **19** Нехай він відділить весь жир бика і покладе цей жир на вогонь, щоб він димився на жертovníку.^г **20** З цим биком він повинен зробити те саме, що й з попереднім биком, даним як приношення за гріх. Отже, священник примирить громаду з Богом,^д і її гріх буде прощено. **21** Бика потрібно винести за табір, і він спалить його, так само як спалив попереднього бика.^е Це приношення за гріх збору.^є

22 Якщо хтось із провідників* народу ненавмисно згрішить і стягне на себе вину, порушивши одну з заповідей Єгови, свого Бога, **23** або якщо він дізнається про свій гріх, то має взяти козеня, безвадного самця, і дати його як приношення. **24** Нехай він покладе руку на голову козеняти і заріже його перед лицем Єгови^з – там, де ріжуть жертву цілопалення. Це приношення за гріх.

РОЗД. 4

а Вх 26:31
Вх 40:21
Єв 10:19, 20

б Вх 30:1, 6

в Вх 27:1
Вх 40:6

г Лв 3:16

д Вх 32:30
Лв 16:17
Чс 15:25
Еф 1:7
Єв 2:17

е Лв 4:11, 12

є Лв 16:15
1лв 2:1, 2

ж Вх 18:21

з Лв 1:10, 11
Лв 6:25
Лв 7:2

Друга кол.

а Лв 9:8, 9
Лв 16:18
Єв 9:22

б Лв 8:15

в Лв 3:3–5

г Чс 15:27–29

д Лв 1:10, 11
Лв 6:25

е Лв 4:25
Лв 8:15
Лв 9:8, 9
Єв 9:22

є Лв 3:16

ж Лв 3:3, 4

з Лв 1:10, 11

25 І священник хай вмочить палець у кров тварини, даної як приношення за гріх, та помастить нею роги жертownika^а для цілопалень, а решту крові хай вилле біля основи жертownika.^б **26** Він має покласти весь жир тварини на вогонь, щоб цей жир димився на жертovníку, так само як жир мирної жертви.^в Отже, священник примирить провідника народу з Богом, і його гріх буде прощено.

27 Якщо хтось* з простого народу ненавмисно згрішить і стягне на себе вину, порушивши одну з заповідей Єгови,^г **28** і йому виявлять його гріх, то він має взяти молоду безвадну козу і дати її як приношення за гріх. **29** Нехай він покладе руку на голову кози, яку хоче дати як приношення за гріх, і заріже її там, де ріжуть жертву цілопалення.^д

30 І священник хай вмочить палець у кров тварини та помастить нею роги жертownika для цілопалень, а решту крові хай вилле біля основи жертownika.^е **31** Священик відділить весь жир,^є так само як відділяють жир мирної жертви,^ж і покладе його на вогонь, щоб він димився на жертovníку як приємні* пахощі для Єгови. Отже, священник примирить з Богом того, хто згрішив, і його гріх буде прощено.

32 Якщо ж він захоче дати ягня як приношення за гріх, то це має бути безвадна самця. **33** Нехай він покладе руку на голову тварини, яку хоче дати як приношення за гріх, і заріже її там, де ріжуть жертву цілопалення.^з **34** І свяще-

4:27 *Або «якась душа». 4:31 *Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють».

ник хай вмочить палець у кров тварини, даної як приношення за гріх, та помастить нею роги жертovníка для цілопалень,^а а решту крові хай вилле біля основи жертovníка. **35** Священик відділить весь її жир, так само як відділяють жир молодого барана – мирної жертви. Цей жир буде димитися на жертovníку. Нехай священик покладе його поверх приношень, які будуть спалюватись для Єгови на вогні.^б Отже, священик примирить з Богом того, хто згрішив, і його гріх буде прощено.^в

5 Якщо хтось* почує людський заклик дати свідчення^г, але не виявить, що був свідком подій і щось бачив чи знає, то цим згрішить^г і мусить відповісти за свою провину.

2 Або якщо хтось* торкнеться до чогось нечистого – до трупа дикого звіра, трупа домашньої тварини чи трупа якогось зі створінь,^а якими кишить земля, то він занечиститься і стане винним, навіть якщо не усвідомить цього. **3** Якщо він торкнеться до людської нечистоти^б – до будь-чого, через що може стати нечистим, і не знатиме цього, але потім довідається, то стане винним.

4 Або якщо хтось* поспішно поклянеться зробити щось добре чи погане, хоч би що це було, то, навіть якщо він не усвідомлював цього, а потім усвідомив, що поклявся поспішно, він буде винний^г.^с

5:1, 2, 4 *Або «якась душа». **5:1** ^гБукв. «голос прокляття (клявти)». Ймовірно, повідомлення про злочин, яке включало в себе прокляття для злочинця або свідка, що не дав свідчення. **5:4** ^гЙмовірно, мається на увазі, що людина не виконала клявти.

РОЗД. 4

а Лв 4:25
Лв 16:18

б Вх 29:13, 14
Лв 3:3, 4
Лв 6:12
Лв 9:8, 10

в Чс 15:28
1Ів 1:7
1Ів 2:1, 2

РОЗД. 5

г Пр 29:24

д Лв 11:21–24
Лв 17:15
Лв 14:8

е Лв 12:2
Лв 13:3
Лв 15:3
Чс 19:11

є Мт 5:33

Друга кол.

а Чс 5:7
Пс 32:5
Пр 28:13
1Ів 1:9

б Лв 7:1
Лв 14:2, 12
Лв 19:20, 21
Чс 6:12

в Лк 2:24

г Лв 12:7, 8
Лв 14:21, 22
Лв 15:13–15

д Лв 1:4, 5
Лв 7:2
Єв 9:22

е Лв 1:15–17

є Лв 6:7

ж Вх 16:36

5 Якщо хтось буде винний в одному з цих гріхів, він має зізнатись,^а у чому згрішив. **6** Також нехай за вчинений гріх він принесе Єгови приношення за провину:^б самицю з отари – молоду вівцю або козу – як приношення за гріх. Тоді священик примирить його з Богом, і його гріх буде прощено.

7 Якщо ж той, хто згрішить, буде неспроможний принести вівцю, то нехай дасть Єгови як приношення за провину дві горлиці або два молодих голуби:^в одного птаха як приношення за гріх, а другого як цілопалення.^г **8** Нехай він принесе їх священику. Священик має дати першого птаха як приношення за гріх. Хай він надломить йому шию, але голову не відриває. **9** Потім хай він візьме трохи крові птаха, даного як приношення за гріх, і кропить нею бік жертovníка, а решту крові хай вилле біля основи жертovníка.^д Це приношення за гріх. **10** А другого птаха священик хай принесе як цілопалення за всіма вимогами.^е Священик примирить цю людину з Богом, і її гріх буде прощено.^є

11 Якщо ж той, хто згрішить, буде неспроможний принести дві горлиці або два молодих голуби, то нехай дасть як приношення за гріх десяту частину ефі*ж найліпшого борошна. Але хай не додає до нього олії і не кладе ладану, бо це приношення за гріх. **12** Потім хай принесе це борошно священику, і священик візьме з нього жменю і покладе поверх приношень,

5:11 *Десята частина ефі — 2,2 л. Див. додаток Б14.

які горітимуть для Єгови на вогні. Ця жменя борошна буде димитися на жертovníку як символічне приношення*. Це приношення за гріх. **13** Священик примирить цю людину з Богом, і будь-який з цих гріхів буде прощено.^a А те, що залишиться від приношення за гріх, буде належати священику,^b так само як і частка від хлібного приношення^c».^b

14 Далі Єгова сказав Мойсею: **15** «Якщо хтось* поведеться неправильно* і ненавмисно згрішить проти того, що присвячене Єгові,^d то нехай складе Єгові приношення за провину – безвадного барана з отари,^e який буде оцінений у срібних шékелях^f, у святих шékелях^g». **16** Крім того, нехай він покриє свій гріх: відшкодує те, що мало належати святому місцю, і додасть п'яту частину його вартості.^e Він має віддати все це священику, щоб священик примирив його з Богом,^ж давши барана як приношення за провину, і його гріх буде прощено.^з

17 Якщо хтось* згрішить і порушить котрусь із заповідей Єгови, то, навіть якщо він не усвідомить цього, він буде винний і має відповісти за свою провину.^и **18** Нехай він візьме з отари безвадного барана встановленої вартості і приведе його до священика для приношення за провину.^і І священик примирить його з Богом, очистивши від ненавмисної помилки, яку він вчи-

5:12 *Тобто частина приношення, яка нагадує про ціле приношення або символізує його. **5:15, 17; 6:2** *Або «якась душа». **5:15** *Або «виявить невірність». ^a 1 шékель — 11,4 г. Див. додаток Б14. ^b Або «у стандартних шékелях святого місця».

РОЗД. 5

а Ль 4:26

б Ль 2:10
Ль 7:1, 6в Ль 6:14–16
1Кр 9:13

г Ль 10:17, 18

д Ль 6:6

е Вх 30:13
Ль 27:25с Ль 6:4, 5
Ль 22:14
Чс 5:6, 7

ж Вх 32:30

з Ль 6:7
Ль 19:22

и Ль 5:2

і Ль 6:6

Друга кол.

РОЗД. 6

а Чс 5:6

б Вх 22:7
Ль 19:11в Вх 22:10, 11
Ль 19:12
Еф 4:25
Кл 3:9г Ль 5:15, 16
Чс 5:6, 7д Ль 5:15
Ль 7:1
Іс 53:10

е Ль 5:18

е Вх 29:38–42
Чс 28:3
Єв 10:11

ж Вх 28:42

з Вх 28:39
Вх 39:27, 28
Ль 16:32
Єз 44:17

нив несвідомо, і вона буде прощена. **19** Це приношення за провину. Він справді винний у гріху проти Єгови».

6 Єгова сказав Мойсею: **2** «Якщо хтось* згрішить і стане невірним Єгові:^a якщо скаже неправду своєму ближньому про заставу^b чи про річ, котру отримав на зберігання, або якщо вкраде щось, або якщо оббере свого ближнього, **3** або якщо знайде загублену річ і не зізнається, якщо поклянется, що не робив жодного з цих гріхів,^a — **4** отже, якщо він згрішить і стане винним, то має повернути те, що вкрав, відібрав або здобув обманом, чи те, що отримав на зберігання, чи те, що знайшов, **5** чи будь-яку річ, про яку неправдиво поклявся. У день, коли його вина буде доведена, він має повністю все відшкодувати власнику^г і додати до цього п'яту частину вартості. **6** Хай він складе Єгові приношення за провину – безвадного барана встановленої вартості. Нехай приведе цього барана до священика для приношення за провину.^д **7** Священик примирить його з Єговою, і йому буде прощено все те, чим він стягнув на себе вину».^e

8 Далі Єгова сказав Мойсею: **9** «Передай Аарону та його синам такий наказ: «Ось закон про цілопалення:^e залишайте цілопалення на вогні жертovníка на цілу ніч, до самого ранку, і постійно підтримуйте вогонь на жертovníку. **10** Нехай священик одягне на голе тіло лляні штани*,^ж а також священицьке вбрання з тонкого лляного полотна.^з По-

6:10 *Або «спідній одяг».

тім хай візьме попіл*,^а який лишиться від цілопалення, що приноситься на жертovníку, і висипле його біля жертovníка. **11** Після того хай зніме своє вбрання^б й одягне інше, а тоді винесе попіл за табір у чисте місце.^в **12** Постійно підтримуйте вогонь на жертovníку і не давайте йому згаснути. Хай кожного ранку священник кладе на вогонь дрова,^г на них цілопалення, а зверху жир мирної жертви, який має димитися на жертovníку.^д **13** Вогонь на жертovníку має завжди горіти і ніколи не згасати.

14 Ось закон про хлібне приношення:^е Ааронові сини повинні складати приношення Єгови, стоячи перед жертovníком. **15** Хай один з них візьме жменю борошна з хлібного приношення, трохи олії та весь ладан, який на хлібному приношенні, і покладе на вогонь, щоб усе це димилося на жертovníку. Це приємні* пахощі для Єгови, символічне приношення.^ж **16** Решта хлібного приношення буде належати Аарону та його синам.^з З цього треба зробити прісний хліб, і Аарон та його сини будуть їсти його у святому місці, на подвір'ї намету зборів.^и **17** У хліб не кладіть жодної закваски.^і Цю частину приношень, які спалюються для мене на вогні, я даю Аарону та його синам;^к вона особливо свята,^л так само як приношення за гріх і приношення за провину.

6:10 *Або «жирний попіл», тобто попіл, просочений жиром жертв. **6:15, 21** *Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють». **6:15** ^лТобто частина приношення, яка нагадує про ціле приношення або символізує його.

РОЗД. 6

а Вх 27:3
Лв 1:16

б Лв 16:23
Ез 44:19

в Лв 4:3, 12

г Лв 1:7
Не 13:30, 31

д Лв 3:5, 16

е Лв 2:1
Чс 15:3, 4

ж Лв 2:2, 9
Лв 5:11, 12

з Лв 2:3
Лв 5:13
Ез 44:29
1Кр 9:13

и Лв 10:12

к Лв 2:11

л Чс 18:9

м Лв 2:3, 10

Друга кол.

а Чс 18:10

б Лв 24:8, 9

в Вх 30:30
Ев 5:1

г Вх 16:36

д Вх 29:1, 2
Вх 29:40, 41
Лв 2:1
Лв 9:17
Чс 28:4, 5

е Лв 2:5
Лв 7:9
1Хр 23:29

ж Лв 10:6

з Лв 4:3

и Лв 1:3, 11

к Лв 10:17
Чс 18:9
Ез 44:29

л Вх 27:9
Лв 6:14, 16
Ез 42:13

18 Кожен нащадок чоловічої статі з роду Аарона буде їсти частину приношень,^а які спалюються для Єгови на вогні. Це їхня постійна частка, вона належатиме їм з покоління в покоління.^б Все, що торкнеться до них*, стане святим^в».

19 Після того Єгова сказав Мойсею: **20** «Ось приношення, яке Аарон та його сини складуть для Єгови у день його помазання:^г десяту частину як постійне хлібне приношення.^д Половину треба принести зранку і половину – ввечері. **21** Його треба приготувати з олією, на сковороді.^е Принеси його добре вимішаним з олією. Поламай спечений хліб і дай його як хлібне приношення, як приємні* пахощі для Єгови. **22** Таке хлібне приношення має складати помазаний священник, наступник Аарона, вибраний з його синів.^ж Усе приношення для Єгови треба покласти на вогонь, щоб воно димилося на жертovníку. Це постанова на віки. **23** Хлібне приношення, складене священником, треба повністю спалити; його не можна їсти».

24 Потім Єгова сказав Мойсею: **25** «Передай Аарону та його синам такий наказ: “Ось закон про приношення за гріх:^а тварину, яка має бути дана як приношення за гріх, треба зарізати перед лицем Єгови – там, де ріжуть жертву цілопалення.^б Це особливо святе приношення. **26** І священник, який складає приношення за гріх, хай їсть його^в у святому місці, на подвір'ї намету зборів.^г»

6:18 *Або «приношень». **6:20** *Десята частина ефи — 2,2 л. Див. додаток Б14.

27 Усе, що торкнеться до м'яса цієї тварини, стане святим. А якщо її кров попаде на одяг, то ці плями треба запрати у святому місці. 28 Якщо м'ясо буде варитись у глиняному посуді, то після того цей посуд треба розбити, якщо ж у мідному, то його треба добре вичистити і помити водою.

29 Це м'ясо особливо святе,^а і його буде їсти кожен чоловік, який є священиком.^б 30 Але не можна їсти м'яса тварини, кров якої вносять в намет зборів для примирення у святому місці.^в Це приношення за гріх треба спалити на вогні.

7 Ось закон про приношення за провину,^г особливо святе приношення. 2 Тварини, яка буде дана як приношення за провину, мають зарізати там, де ріжуть жертву цілопалення, а її кров'ю^а потрібно покропити жертovníк з усіх боків.^в 3 Треба взяти весь жир тварини,^в у тому числі курдюк, весь жир, що покриває кишки, 4 дві нирки з жиром, що на них біля стегон. Також разом з нирками потрібно відділити жир, що на печінці.^ж 5 Священик покладе все це на вогонь, щоб воно димилося на жертovníку. Це приношення за провину, приношення, яке спалюється для Єгови на вогні.^з 6 М'ясо тварини буде їсти кожен чоловік, який є священиком;^з воно особливо святе.^д Його будуть їсти у святому місці. 7 Для приношення за провину буде той самий закон, що й для приношення за гріх. Священик, який здійснюватиме примирення, отримує частку від приношення.^к

8 Коли священик принесе за когось цілопалення, то шу-

РОЗД. 6

а Лв 6:25

б Лв 6:14, 18
Лв 21:21, 22
Чс 18:10в Лв 4:5
Лв 10:18
Лв 16:27
Єв 13:11

РОЗД. 7

г Лв 5:6
Лв 6:6
Лв 14:2, 12
Лв 19:20, 21
Чс 6:12

д Єв 9:22

е Лв 3:1, 2
Лв 5:9в Вх 29:13, 14
Лв 3:9, 17
Лв 4:8, 9
Лв 8:16, 20

ж Лв 3:3, 4

з Лв 3:14–16

и Лв 5:13
Лв 6:14, 16
Чс 18:9

і Лв 2:3

к Лв 6:25, 26
Лв 14:13

Друга кол.

а Вх 29:14
Лв 1:6б Лв 6:20, 21
1Хр 23:29в Лв 2:3–7
Чс 18:9
1Кр 9:13

г Лв 14:21

д Лв 5:11
Чс 5:15е Лв 3:1
Лв 7:20
Лв 22:21
1Кр 10:16є Лв 22:29
2Хр 29:31ж Лв 6:25, 26
Лв 10:14
Чс 18:8

з Лв 22:29, 30

и Лв 22:21

і Лв 22:23
Пв 12:5, 6

к Лв 19:5, 6

ра тварини^а буде належати йому.

9 Всяке хлібне приношення, випечене в печі, або приготовлене в казанку з олією, або приготовлене на сковороді,^в буде належати священику, який складає це приношення. Воно належатиме йому.^в 10 А всяке хлібне приношення, змішане з олією,^г чи сухе хлібне приношення^д буде для всіх Ааронових синів; кожен отримує однакову частку.

11 Ось закон про мирну жертву,^е яку складатимуть Єгови. 12 Якщо хтось захоче принести мирну жертву як вираз подяки,^в нехай разом з цією жертвою подяки складе приношення: прісні кільця, змішані на олії, прісні тонькі коржі, змащені олією, і хлібні кільця з борошна, добре вимішаного з олією. 13 Нехай складе це приношення і мирну жертву – жертву подяки – разом з хлібними кільцями, приготованими на заквасці. 14 А з приношення нехай він візьме по одному виробу і принесе священну частку для Єгови; ця частка належатиме священику, який покропить жертovníк кров'ю мирної жертви.^ж 15 М'ясо мирної жертви – жертви подяки – треба з'їсти у той самий день, коли її приносять. Нічого не має залишатися до ранку.^з

16 Якщо жертва, яку хтось принесе, пов'язана з обітницею^д або є добровільним приношенням,^д то жертву треба їсти в день, коли її приносять, а те, що з неї залишиться, можна з'їсти наступного дня. 17 Але м'ясо, яке залишиться від жертви на третій день, треба спалити.^к 18 Якщо м'я-

со мирної жертви будуть їсти на третій день, то людина, яка склала жертву, не отримає Божого схвалення і ця жертва не буде їй зарахована. М'ясо жертви стане чимось огидним, і той*, хто їстиме його, відповість за свою провину.^а **19** Якщо до м'яса торкнеться щось нечисте, цього м'яса їсти не можна; його треба спалити. Кожен чистий може їсти чисте м'ясо.

20 Якщо хтось* буде нечистим і їстиме м'ясо мирної жертви, принесеної для Єгови, то ця людина[#] буде знищена з-посеред народу.^б **21** І якщо хтось* торкнеться до чогось нечистого — до людської нечистоти,^в або до нечистої тварини,^г або до якогось огидного нечистого створіння^д — і потім з'їсть м'ясо мирної жертви, принесеної для Єгови, то ця людина[#] буде знищена з-посеред народу^ж».

22 Потім Єгова сказав Мойсею: **23** «Передай ізраїльтянам такий наказ: "Не їжте ніякого жиру^е бика, молодого барана чи козла. **24** Жир здохлої тварини або тварини, розірваної звіром, можна використовувати для різних потреб, але їсти його не можна.^е **25** Якщо хтось їстиме жир тварини — жир, що має спалюватися для Єгови як приношення, то він буде знищений з-посеред народу.

26 По всіх ваших оселях не їжте жодної крові^ж — ні крові птаха, ні крові тварини. **27** Кожен, хто* їстиме будь-яку кров, буде знищений^з з-посеред народу^ж».

7:18 *Або «та душа». 7:20, 21 *Або «якась душа». 7:20, 21 [#]Або «душа». 7:27 *Або «кожна душа».

РОЗД. 7

- а Ль 19:7,8
б Чс 19:20
в Ль 12:2,4
г Ль 11:21–24
Пв 14:7
д Ль 11:10
Пв 14:10
е Ль 3:16,17
Ль 4:8–10
1См 2:16,17
е Вх 22:31
Ль 17:15
ж Бт 9:4
Ль 3:17
Ль 17:10
Пв 12:16
1См 14:33
Дії 15:20,29
з Ль 17:14

Друга кол.

- а Ль 3:1
б Ль 3:3
в Вх 29:24
Ль 8:25–27
Ль 9:21
г Ль 3:3–5
д Ль 8:29
е Вх 29:27,28
Ль 10:14
Чс 6:20
е Пв 18:3
ж Ль 10:14
з Вх 28:1
Вх 29:4,7
Вх 40:13
и Вх 40:15
Ль 8:12
і Ль 6:9
к Ль 2:1
Ль 6:14
л Ль 6:25
м Ль 5:6
Ль 7:1
н Вх 29:1
Ль 6:20
о Ль 3:1

28 Далі Єгова сказав Мойсею: **29** «Передай ізраїльтянам такий наказ: "Коли хтось буде приносити для Єгови мирну жертву, то частина цієї жертви належатиме Єгови.^а

30 Нехай той, хто приносить жертву, візьме жир^б і грудну частину тварини та поколиває ними. Це жертва коливання^в перед лицем Єгови, приношення, яке спалюється для Єгови на вогні. **31** І священник покладе жир на вогонь, щоб він димився на жертovníку,^г а грудна частина буде належати Аарону та його синам.^д

32 З усіх мирних жертв давайте священнику праву задню ногу як священну частку.^е

33 Праву задню ногу отримає той син Аарона, який принеситиме в жертву кров і жир; це буде його частка.^е **34** Бо з мирних жертв, які складати-муть ізраїльтяни, я візьму грудну частину, принесену як жертву коливання, та праву задню ногу, священну частку, і дам священнику Аарону та його синам; для ізраїльтян це постанова на віки.^ж

35 Це священницька частка з приношень для Єгови, які спалюються на вогні. І ця частка належить Аарону та його синам з того дня, коли вони почали служити священниками Єгови.^з **36** Єгова наказав ізраїльтянам давати цю частку Аарону та його синам з того дня, коли вони були помазані на священників.^и Це незмінна постанова для всіх майбутніх поколінь^л».

37 Це закон про цілопалення,^і хлібне приношення,^к приношення за гріх,^н приношення за провину,^м жертву посвячення^п і мирну жертву.^о **38** Єгова дав цей закон Мойсею на

горі Сінай^а у той день, коли наказав ізраїльтянам складати приношення для Єгови в пустелі Сінай.^б

8 Після того Єгова сказав Мойсею: **2** «Приведи Аарона та його синів,^в візьми вбрання,^г олію помазання,^д а також бика для приношення за гріх, двох баранів та кошик з прісним хлібом^е **3** і збери всю громаду при вході до намету зборів».

4 Мойсей зробив усе, як наказав йому Єгова, і, коли громада збиралась біля входу в намет зборів, **5** він звернувся до громади: «Ось що наказав нам зробити Єгова». **6** Тоді Мойсей привів Аарона та його синів і сказав їм помитися водою.^ж **7** Потім він одягнув Аарона в довгу сорочку,^з оперезав його поясом,^и надягнув на нього безрукаву сорочку^й та ефод^к і міцно оперезав тканим поясом^л від ефода. **8** Після того він надягнув на нього нагрудник^м і поклав у нагрудник урім і туммім.^н **9** Мойсей також вдягнув йому на голову тюрбан,^о а спереду тюрбана прикріпив блискучу золоту пластинку, святий знак присвячення^п,^р як Єгова і наказав Мойсею.

10 Потім Мойсей взяв олію помазання, помазав нею святий намет і те, що було в ньому,^с та освятив усе це. **11** Тоді він сім разів покропив жертovníк олією та помазав жертovníк і все його приладдя, а також умивальницю і підставку для неї, щоб освятити їх. **12** Зрештою він вилив трохи олії помазання на голову Аарона і помазав його, щоб освятити.^д

8:9 * Або «святу діадему».

РОЗД. 7

а Вх 34:27

б Ль 1:2

РОЗД. 8

в Вх 28:1

г Вх 28:4
Вх 39:33, 41д Вх 30:23–25
Вх 40:15

е Вх 29:1, 2

ж Вх 29:4
Вх 40:12

з Вх 28:39

и Вх 39:27, 29

й Вх 39:22

к Вх 28:6
Вх 39:2л Вх 28:8
Вх 29:5
Вх 39:20м Вх 28:15
Вх 39:9

н Вх 28:30

о Вх 29:6
Вх 39:27, 28п Вх 28:36
Вх 39:30

р Вх 30:26–28

с Вх 29:4, 7
Вх 30:30
Вх 40:13
Ль 21:10
Пс 133:2

Друга кол.

а Вх 28:40
Вх 29:8, 9б Вх 29:10–14
Ль 4:3, 4
Ль 16:6

в Єв 9:21, 22

г Ль 4:8, 9

д Ль 4:11, 12
Ль 16:27е Вх 29:15–18
Ль 1:4

є Ль 8:33

13 Після того Мойсей привів Ааронових синів, одягнув їх у довгі сорочки, оперезав поясами і надягнув* їм головні убори,^а як Єгова і наказав йому.

14 Тоді Мойсей привів бика для приношення за гріх, і Аарон та його сини поклали руки на голову бика.^б **15** Мойсей зарізав бика і, вмочивши палець у кров,^в помастив нею кожен ріг жертovníка та очистив жертovníк від гріха. Решту крові він вилив біля основи жертovníка, щоб освятити його і приносити на ньому жертви для примирення. **16** Потім Мойсей взяв весь жир, що покривав кишки, жир, що на печінці, дві нирки та жир, що на них, і поклав на вогонь, щоб все це димилося на жертovníку.^г **17** А решту бика, його шкуру, м'ясо і кал Мойсей спалив поза табором,^д як Єгова і наказав йому.

18 Далі Мойсей привів барана для цілопалення, і Аарон та його сини поклали руки на голову барана.^е **19** Тоді Мойсей зарізав барана і його кров'ю покропив жертovníк з усіх боків. **20** Розрубавши барана на частини, він поклав голову, частини і жир* на вогонь. **21** Мойсей помив кишки та гомілки водою і поклав усього барана на вогонь, щоб він димився на жертovníку. Це було цілопалення, приємні* пахощі, приношення, яке спалюється для Єгови на вогні, як Єгова і наказав Мойсею.

22 Потім Мойсей привів другого барана – барана посвячення,^є і Аарон та його

8:13 * Або «намотав». **8:20** * Або «жир довкола нирок». **8:21** * Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють».

сини поклали руки на голову барана.^а **23** Мойсей зарізав барана і, взявши трохи крові, помастив Аарону мочку правого вуха, великий палець правої руки і великий палець правої ноги. **24** Далі Мойсей вивів вперед Ааронових синів і помастив їм кров'ю мочку правого вуха, великий палець правої руки і великий палець правої ноги. Також він узяв трохи крові та покropив жертovníк з усіх боків.^б

25 Після того Мойсей взяв жир, курдюк, весь жир, що покpивав кишки, жир, що на печінці, дві нирки та жир, що на них, і праву задню ногу.^в **26** З кошика, що був перед лицем Єгови, він взяв одне прісне кільце, одне хлібне кільце, замішане на олії, один прісний тоненький корж^г і поклав на жир та праву задню ногу. **27** Потім він поклав усе це на долоні Аарону та його синам і поколивав усім цим; це жертва коливання перед лицем Єгови. **28** І Мойсей взяв цю жертву з їхніх рук та поклав на вогонь поверх цілопалення, щоб вона димилася на жертovníку. Це була жертва посвячення, приємні* пахощі, приношення, яке спалюється для Єгови на вогні.

29 Тоді Мойсей взяв грудну частину барана посвячення і поколивав нею; це жертва коливання перед лицем Єгови,^д і вона стала часткою Мойсея, як Єгова і наказав йому.^е

30 І, взявши трохи крові з жертovníка і трохи олії помазання,^ж Мойсей покropив Аарона, його вбрання, а також його синів і їхнє вбрання. Так

8:28 *Або «які умироутворюють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють».

РОЗД. 8

а Вх 29:19, 20

б Вх 24:6

в Вх 29:22–25

г Вх 29:1,2
Лв 2:4

д Лв 7:29, 30

е Вх 29:26, 27
Лв 7:34, 35

є Вх 30:30

Друга кол.

а Чс 3:2, 3

б Вх 29:21

в Лв 6:28

г Вх 29:31, 32
1Кр 9:13

д Вх 29:34

е Вх 29:30, 35
Чс 3:2, 3є Вх 29:36
Лв 17:11

ж Вх 29:37

з Чс 1:53

РОЗД. 9

и Лв 8:35

і Лв 4:3

к Лв 3:1

л Лв 2:4
Лв 6:14

він освятив Аарона, його синів^а та все їхнє вбрання.^б

31 Після того Мойсей сказав Аарону та його синам: «Зварить^в м'ясо біля входу в намет зборів і там їжте це м'ясо, а також хліб, що в кошику посвячення. Зробіть усе так, як наказав мені Бог, кажучи: “Нехай це їсть Аарон та його сини”.^г **32** А м'ясо і хліб, які залишаться, спаліть на вогні.”^д

33 Залишайтеся біля входу в намет зборів сім днів, поки не приймете священницькі обов'язки, бо саме стільки часу – сім днів – потрібно, щоб урочисто покласти на вас священницькі обов'язки*.^е **34** Упродовж решти днів треба робити за наказом Єгови те саме, що й сьогодні, аби примирити вас з Богом.^ж **35** Залишайтеся біля входу в намет зборів сім днів,^з день і ніч, і виконуйте свій обов'язок перед Єговою.^д Якщо ж ви порушите наказ, який я отримав, то помрете».

36 І Аарон та його сини зробили все так, як Єгова наказав через Мойсея.

9 На восьмий день^а Мойсей покликав Аарона, його синів і старійшин Ізраїля **2** та сказав Аарону: «Візьми собі безвадне теля для приношення за гріх,^б а також безвадного барана для цілопалення і постав їх перед лицем Єгови. **3** Потім скажи ізральтянам: “Візьміть козла для приношення за гріх, теля і молодого барана – однорічних і безвадних – для цілопалення, **4** візьміть також бика і барана для мирної жертви,^в яка буде принесена перед лицем Єгови, і хлібне приношення,^г змішане

8:33 *Букв. «наповнити вашу руку».

з олією, бо вам сьогодні з'явиться Єгова".^а

5 Тож вони прийшли до входу в намет зборів, узявши з собою все, що наказав Мойсей. А коли підійшла ціла громада і стала перед лицем Єгови, **6** Мойсей сказав: «Ось що наказав вам зробити Єгова, щоб вам з'явилася слава Єгови». **7** Після того Мойсей сказав Аарону: «Підійди до жертвника і склади своє приношення за гріх^а та цілопалення, аби примирити з Богом себе^г і свій дім. Також склади приношення за народ,^д щоб примирити його з Богом.^е Зроби все так, як наказав Єгова».

8 Аарон відразу підійшов до жертвника і зарізав теля – приношення за свій гріх.^е

9 Коли сини Аарона принесли йому кров,^ж він, вмочивши в неї палець, помастив роги жертвника, а решту крові вилив біля його основи.^з **10** З приношення за гріх він узяв жир, нирки та жир, що на печінці, і поклав усе це на вогонь, щоб воно димилося на жертвнику, як Єгова і наказав Мойсею.^и **11** А м'ясо та шкуру він спалив поза табором.^л

12 Потім Аарон зарізав тварину, яка мала стати цілопаленням. І, коли сини Аарона принесли йому кров, він покropив нею жертвник з усіх боків.^м **13** Також вони принесли йому розрубане на частини цілопалення, в тому числі голову тварини, і він поклав це на вогонь, щоб воно димилося на жертвнику. **14** Після того він помив водою кишки та гомілки і поклав їх поверх цілопалення, щоб вони димилися на жертвнику.

15 Тоді Аарон склав приношення за гріх народу: він взяв

РОЗД. 9

а Вх 29:43

б Вх 16:10

Вх 24:16

Вх 40:34

в Лв 4:3

г Єв 7:27

д Єв 5:1–3

е Лв 16:33

є Лв 4:3, 4

ж Єв 9:22

з Лв 4:7

Лв 8:14, 15

и Лв 4:8–10

і Лв 4:11, 12

Єв 13:11

к Лв 1:5

Друга кол.

а Лв 1:3

Лв 6:9

б Вх 29:39

в Лв 2:1, 11, 13

г Лв 3:1, 2

д Лв 3:3, 4

е Лв 3:9, 10

є Лв 7:29–31

ж Вх 29:27, 28

з Чс 6:23–27

Лв 10:8

Лв 21:5

1Хр 23:13

и 2См 6:18

2Хр 6:3

і Лв 9:6

к Сд 6:21

1Хр 21:26

л 1Цр 18:38, 39

2Хр 7:1, 3

РОЗД. 10

м Вх 6:23

1Хр 24:2

козла і зробив з ним те саме, що й з першою твариною, — зарізав його і дав як приношення за гріх. **16** Потім він склав цілопалення за всіма вимогами.^а

17 Крім цілопалення, складеного вранці,^б він склав хлібне приношення.^в Він узяв жменьку з приношення і поклав на вогонь, щоб воно димилося на жертвнику.

18 Потім він зарізав бика і барана – мирну жертву за народ. Коли сини Аарона принесли йому кров, він покropив нею жертвник з усіх боків.^г **19** А частини жиру бика,^д курдюк барана, нирки, жир, що покриває нутрощі, і жир, що на печінці,^е – **20** весь цей жир Ааронові сини поклали на грудну частину бика і грудну частину барана. Після того Аарон спалив жир на жертвнику,^є **21** а грудні частини та праві задні ноги тварин поколивав; це жертва коливання перед лицем Єгови. Він зробив так, як наказав Мойсей.^ж

22 І, піднявши руки до народу, Аарон поблагословив його^з та зійшов униз, після того як склав приношення за гріх, цілопалення і мирну жертву. **23** Зрештою Мойсей та Аарон увійшли в намет зборів. Потім вони вийшли і поблагословили народ.^и

Тоді слава Єгови з'явилась цілому народу,^л **24** і Єгова послав вогонь,^м який пожер цілопалення та жир на жертвнику. Коли ж усі люди це побачили, то закричали і попадали ниць.^н

10 Пізніше Ааронові сини, Надав і Авігу,^о взяли кожен свою посудину для жару, поклали туди вогонь, а на

вогонь фіміам^а і принесли Єгови недозволене приношення*^б, яке він не казав їм приносити.

2 Тоді Єгова послав на них вогонь^в – і вони померли перед лицем Єгови.^г **3** Потім Мойсей звернувся до Аарона: «Ось що сказав Єгова: “Я буду освячений серед тих, хто наближається до мене,^д і прославлений перед усім народом”». Аарон же мовчав.

4 І Мойсей покликав Мисаїла та Еліцафана, синів Уззіїла,^е Ааронового дядька, і сказав: «Підійдіть і винесіть своїх братів зі святого місця за табір». **5** Тож вони підійшли та винесли їх, вдягнених у довгі сорочки, за табір, як і наказав Мойсей.

6 Тоді Мойсей сказав Аарону та його іншим синам, Елеазару й Ітамару: «Не залишайте волосся на своїй голові неохайним і не роздирайте свого одягу,^ж щоб вам не померти і не накликати Божого гніву на всю громаду. А ваші брати – вся Ізраїлева громада – будуть оплакувати тих, кого Єгова знищив вогнем. **7** Залишайтеся біля входу в намет зборів, щоб вам не померти, адже Єгова помазав вас олією помазання».^з Тож вони зробили все так, як сказав Мойсей.

8 І Єгова промовив до Аарона: **9** «Коли ти або твої сини будете входити в намет зборів, не пийте ні вина, ні іншого алкогольного напою,^д щоб не померти. Це незмінна постанова. Дотримуйтеся її з покоління в покоління, **10** щоб ви відрізняли святе від несвятого, чисте від нечистого,^е **11** а також щоб ви

РОЗД. 10

а Вх 30:34, 35
Лв 16:12

б Вх 30:9
Лв 10:9
Лв 16:1, 2

в Чс 16:35

г Чс 26:61

д Вх 19:22

е Вх 6:18

є Лв 21:10

ж Вх 28:41
Лв 8:12
Лв 21:11, 12

з Єз 44:21

и Єз 44:23

Друга кол.

а Лв 33:10
2Хр 17:8, 9
Не 8:7, 8
Мн 2:7

б Лв 6:14, 16

в Лв 21:22

г Лв 6:26
Чс 18:10

д Вх 29:26–28
Лв 7:31, 34
Лв 9:21

е Лв 22:13
Чс 18:11

є 1Кр 9:13

ж Лв 9:3, 15

з Лв 6:25, 26
Єз 44:29

навчали ізраїльтян усіх постанов, які Єгова дав їм через Мойсея».^а

12 Потім Мойсей сказав Аарону та синам, які в нього залишились, – Елеазару й Ітамару: «Візьміть те, що залишилось від хлібного приношення, з приношень, що спалюються для Єгови на вогні, та їжте це прісне приношення біля жертownika,^б бо воно особливо святе.^в **13** Їжте його у святому місці,^г бо ця частина від приношень, що спалюються для Єгови на вогні, належить тобі і твоїм синам; саме так мені було наказано.

14 Крім того, ви маєте їсти грудну частину – жертву коливання, а також ногу – священну частку.^д Ти, твої сини і дочки маєте їсти їх^е у чистому місці, бо це частка з мирних жертв ізраїльтян, яка належить тобі і твоїм синам. **15** Нехай ізраїльтяни візьмуть ногу – священну частку, а також грудну частину – жертву коливання – і принесуть їх разом з жиром приношень, які спалюються на вогні, та поколюють цим перед лицем Єгови; ця частина – нога і грудна частина – належить тобі і твоїм синам,^є як і наказав Єгова, це ваша постійна частка».

16 І почав Мойсей шукати козла – приношення за гріх,^ж але виявилось, що його спалили. Тож він розгнівався на Елеазара й Ітамара, синів, які залишились в Аарона, і сказав: **17** «Чому ви не їли приношення за гріх? Це ж особливо святе приношення, і Бог дав його вам, щоб ви їли його у святому місці^з і так відповіли за провину громади та примирили її з Єговою. **18** Адже кров тварини не була внесена

у святе місце.^а Ви обов'язково мали їсти м'ясо у святому місці, як мені було наказано». **19** І відповів Аарон Мойсею: «Народ склав Єгови приношення за гріх та цілопалення,^б але я не міг їсти м'яса з цих приношень. Ти ж знаєш, що зі мною сталося сьогодні. Хіба Єгови сподобалося б, якби я їв приношення за гріх?» **20** Почувши цю відповідь, Мойсей погодився з ним.

11 Далі Єгова звернувся до Мойсея та Аарона: **2** «Скажіть ізраїльтянам: “З усіх живих створінь на землі* ви можете їсти^в **3** тих, які мають роздвоєні копита, а на копитах щілину і які жують жуйку; їх ви можете їсти.

4 Однак деяких тварин, що мають роздвоєні копита або жують жуйку, не їжте: верблюда, бо він жує жуйку, але не має роздвоєних копит, він для вас нечистий;^г **5** дамана,^д бо він жує жуйку, але не має роздвоєних копит, він для вас нечистий; **6** зайця, бо він жує жуйку, але не має роздвоєних копит, він для вас нечистий; **7** свині,^е бо вона має роздвоєні копита і на копитах щілину, але не жує жуйки, вона для вас нечиста. **8** Їхнього м'яса не їжте і до їхніх трупів не торкайтесь; вони для вас нечисті.^е

9 З істот, які живуть у воді — в морях чи річках, їжте все, що має плавники та луску.^ж **10** А ті створіння в морях і річках, які не мають плавників та луски, з-поміж усіх створінь, якими кишать води, та всіх інших створінь*, що живуть у воді,— вони для вас мерзота. **11** Не їжте їхнього

11:2 *Або «наземних тварин». **11:10** *Або «душ».

РОЗД. 10
а Льв 6:29,30

б Льв 9:8,12

РОЗД. 11
в Пв 14:4–6
Ез 4:14

г Пв 14:7,8

д Пр 30:26

е Іс 65:4
Іс 66:3,17

є Дії 10:14

ж Пв 14:9,10

Друга кол.
а Пв 14:3

б Йв 39:27,30

в Пв 14:12–19

г Мт 3:4
Мр 1:6

д Льв 14:46,47
Льв 15:8
Льв 17:15
Льв 22:4–6

е Льв 14:2,8
Льв 15:2,5
Чс 19:10

є Пв 14:7,8

м'яса і бридьтеся їхніми трупами.^а Вони мають бути для вас мерзотою. **12** Все, що живе у воді і не має плавників та луски,— мерзота для вас.

13 Ось летючі створіння, які будуть для вас мерзотою і яких ви не будете їсти: орел,^б скопа, чорний гриф,^в **14** червоний шуліка, всі з роду чорного шуліки, **15** всі з роду крука, **16** страус, сова, мартин, усі з роду сокола, **17** хатній сич, баклан, вухата сова, **18** лебідь, пелікан, гриф, **19** лелека, всі з роду чаплі, одуд і кажан. **20** Всі крилаті створіння, якими кишить земля* і які пересуваються на чотирьох ніжках,— мерзота для вас.

21 З усіх крилатих створінь, якими кишить земля і які пересуваються на чотирьох ніжках, ви можете їсти лише тих, що мають скакальні ніжки, якими стрибають по землі. **22** Ось створіння, які ви можете їсти: різні види перелітної сарани, інша їстівна сарана,^г цвіркуни і коники. **23** А всі інші крилаті створіння, якими кишить земля і які пересуваються на чотирьох ніжках,— мерзота для вас. **24** Через них ви можете стати нечистими. Кожен, хто торкнеться до їхніх трупів, буде нечистим до вечора.^д **25** І кожен, хто візьме до рук їхні трупи, має випрати свій одяг^е і буде нечистим до вечора.

26 Усі тварини, які мають роздвоєні копита, але не мають щілини на копитах і не жують жуйки, для вас нечисті. Кожен, хто торкнеться до них, стане нечистим.^е **27** Серед усіх живих створінь, які

11:20 *Або «всі комахи».

пересуваються на чотирьох ногах, для вас нечисті всі створіння, що ходять на лапах. Кожен, хто торкнеться до їхніх трупів, буде нечистим до вечора. **28** І кожен, хто візьме до рук їхні трупи, має випрати свій одяг^а і буде нечистим до вечора.^б Вони для вас нечисті.

29 З усіх створінь, якими кишить земля, для вас будуть нечистими такі: сліпак, миша,^в всі з роду ящірки, **30** гекоп, велика ящірка, тритон, піщана ящірка і хамелеон. **31** Ці створіння, якими кишить земля, для вас нечисті.^г Кожен, хто торкнеться до їхніх трупів, буде нечистим до вечора.^д

32 Якщо їхні трупи впадуть на якусь річ – дерев'яну посудину, одяг, шкуру чи мішковину, така річ стане нечистою. Посудину, якою ви користуєтесь, треба помити у воді; вона буде нечистою до вечора, а потім стане чистою. **33** Якщо їхні трупи впадуть на глиняний посуд, то його треба розбити, а все, що було в посуді, стане нечистим.^е **34** Якщо вода з такого посуду попаде на їжу, то їжа буде нечиста; всі напої з цього посуду також будуть нечисті. **35** Усе, на що впадуть їхні трупи, буде нечисте. Якщо труп впаде на піч або підставку для горщика*, їх треба розбити. Вони нечисті і будуть нечисті для вас. **36** Чистими залишаться тільки джерело і водозбір, а той, хто торкнеться до їхніх трупів, стане нечистим. **37** Якщо їхні трупи впадуть на насіння, яке мають сіяти, воно залишиться чистим. **38** Але якщо насіння буде за-

11:35 *Або «підставку, на якій підігривається горщик».

РОЗД. 11

а Ль 17:15, 16

б Ль 5:2

в Іс 66:17

г Ль 14:19

д Ль 11:24
Ль 22:4, 5

е Ль 15:12

Друга кол.

а Ль 11:23, 24
Чс 19:11, 16

б Ль 17:15
Ль 22:3, 8
Пв 14:21
Єз 4:14
Єз 44:31

в Ль 11:21

г Пв 14:3

д Ль 20:25

е Вх 20:2

в Вх 19:6
Ль 19:2
Пв 14:2
1Фс 4:7

ж 1Пт 1:15, 16
Об 4:8

з Вх 6:7
Вх 29:46
Ос 11:1

и Вх 22:31
Чс 15:40
Пв 7:6

і Ль 20:7, 26
ІсН 24:19
1См 2:2

к Ль 20:25
Єз 44:23

мочене водою і на нього впаде частина їхнього трупа, це насіння стане для вас нечистим.

39 Якщо тварина, яку можна їсти, здохне, той, хто торкнеться до її трупа, буде нечистим до вечора.^а **40** Той, хто з'їсть м'ясо такої тварини, має випрати свій одяг і буде нечистим до вечора.^б І той, хто буде виносити труп тварини, має випрати свій одяг і буде нечистим до вечора. **41** Усі нечисті створіння, якими кишить земля, – мерзота;^в їх не можна їсти. **42** Не їжте створінь, які повзають на череві, створінь, які пересуваються на чотирьох ніжках, і створінь, якими кишить земля і які мають багато ніжок, бо вони мерзота.^г **43** Не опоганюйте себе* жодним зі створінь, якими кишить земля, не занечищуйтеся ними і не ставайте через них нечистими.^д **44** Адже я – Єгова, ваш Бог.^е Тож освятіться і будьте святі,^в бо я святий.^ж Не занечищуйте себе* жодним зі створінь, якими кишить земля. **45** Я – Єгова, який вивів вас з єгипетського краю, щоб показати, що я ваш Бог.^з Тож будьте святі,^и бо я святий.^і

46 Це закон про тварин, летючі створіння, всі створіння*, які живуть у воді, та всі створіння*, якими кишить земля, **47** щоб ви розрізняли між чистим і нечистим та знали, які живі істоти можна їсти, а які не можна**.^к

12 І Єгова сказав Мойсею: **2** «Передай ізраїльтянам такий наказ: “Якщо жінка завагітніє* і народить хлопчика, то буде нечистою сім днів.

11:43, 44 *Або «своїх душ». **11:46** *Або «душ». **12:2** *Або «зачне насіння».

Вона буде нечистою, як і тоді, коли в неї менструація.^а **3** На восьмий день хлопчику обріжуть крайню плоть.^б **4** А жінка буде очищатися від крові ще 33 дні. Вона не повинна торкатися нічого святого і не повинна входити у святе місце, поки не закінчатся дні її очищення.

5 Якщо жінка народить дівчинку, то буде нечистою 14 днів. Жінка буде нечистою, як і тоді, коли в неї менструація. Вона буде очищатися від крові ще 66 днів. **6** Коли закінчатся дні її очищення за сина чи за дочку, нехай вона приведе до входу в намет зборів молодого однорічного барана для цілопалення,^в а також принесе молодого голуба або горлицю для приношення за гріх і дасть їх священнику. **7** Він принесе їх Єгови і примирить жінку з Богом. Тоді вона буде чиста від кровотечі. Це закон про жінку, яка народить хлопчика або дівчинку. **8** А якщо жінка буде неспроможна дати барана, нехай принесе дві горлиці або двох молодих голубів^г — одного птаха як цілопалення, а другого як приношення за гріх. Тоді священник примирить її з Богом, і вона стане чистою^д».

13 Потім Єгова сказав Мойсею та Аарону: **2** «Якщо в людини на шкірі* з'явиться набряк, струп чи пляма і це буде нагадувати проказу^е,^ж її треба привести до священника Аарона або до одного з його синів, священників.^з **3** Нехай він огляне уражене інфекцією

13:2 *Букв. «на шкірі її тіла». ^вЄвр. слово, перекладене як «проказа», має широке значення і може стосуватися різних інфекційних шкірних хвороб, а також інфекцій на одязі і домах.

РОЗД. 12

а Лв 15:19

б Бт 17:12
Бт 21:4
Лк 1:59
Лк 2:21, 22
Ів 7:22

в Лв 1:10

г Лв 1:14
Лв 5:7
Лв 14:21, 22
Лк 2:24

РОЗД. 13

д Чс 12:10, 12
2Хр 26:19
Мт 8:3е Пв 24:8
Єз 44:23
Мн 2:7
Лк 17:14

Друга кол.

а Лв 13:50
Лв 14:38
Чс 12:15б Мт 8:4
Мр 1:44
Лк 5:14
Лк 17:14в Лв 13:15, 25,
30, 42
Чс 12:10, 12

г Лв 13:3

д Лв 13:24, 25

е Лв 13:4

місце на шкірі. Якщо волосся на цьому місці побіліло й ураження на вигляд глибоке, це проказа. Тож священник огляне його та оголосить людину нечистою. **4** Але якщо на шкірі є біла пляма й ураження на вигляд неглибоке, а волосся не побіліло, то священник ізолює людину на сім днів.^а **5** На сьомий день священник огляне людину, і, якщо побачить, що уражене місце не змінилось і ураження не поширилось по шкірі, він ізолює людину ще на сім днів.

6 На сьомий день священник огляне людину ще раз, і, якщо уражене інфекцією місце поблідло й ураження не поширилось по шкірі, він оголосить людину чистою;^б це був лише струп. Тоді людина випере свій одяг і буде чиста. **7** Але якщо інфекція* таки поширилась по шкірі після того, як людина показувалась священнику, щоб він оголосив її чистою, то вона знову^в прийде до священника, **8** і він огляне її. Якщо інфекція поширилась по шкірі, священник має оголосити людину нечистою; це проказа.^г

9 Якщо в людини буде проказа, то її треба привести до священника. **10** Нехай священник огляне людину.^г Якщо в неї на шкірі є білий набряк, на якому побіліло волосся і утворилася відкрита рана,^д **11** то це хронічна проказа, і священник оголосить людину нечистою. Її не потрібно ізолювати,^е бо вона нечиста. **12** Якщо проказа пошириться по всій шкірі хворої людини і вкриє її з голови до ніг, наскільки буде видно священнику, **13** і священник

13:7 *Або «струп». ^аАбо «вдруге».

огляне людину та побачить, що проказа вкрила всю шкіру, він оголосить її чистою*. Людина чиста, бо вся її шкіра побіліла. **14** Але якщо на шкірі утвориться відкрита рана, людина стане нечистою. **15** І священник, побачивши відкрити рану, оголосить людину нечистою.^а Відкрита рана нечиста; це проказа.^б **16** А якщо відкрита рана знову побіліє, людина має прийти до священника. **17** Нехай священник огляне її.^в Якщо уражене інфекцією місце побіліє, він оголосить хвору людину чистою.

18 Якщо людина матиме на шкірі чиряк і цей чиряк загоїться, **19** а на його місці з'явиться білий набряк або червонувато-біла пляма, то людина повинна показатися священнику. **20** Священик огляне її,^г і якщо волосся на плямі побіліло, а сама пляма на вигляд глибока, то він оголосить людину нечистою. Це проказа, яка виступила на місці чиряка. **21** Але якщо священник побачить, що волосся на плямі не побіліло, а сама пляма на вигляд неглибока і біла, то він ізолує людину на сім днів.^д **22** Якщо буде чітко видно, що пляма поширилась по шкірі, то священник оголосить людину нечистою; це проказа. **23** А якщо пляма не зміниться і не пошириться по шкірі, це лише запалення від чиряка. Тоді священник оголосить людину чистою.^е

24 Якщо в людини буде рана від опіку і на місці, де видно живе м'ясо, з'явиться біла або червонувато-біла пляма, **25** то священник огляне її. Якщо волосся на ураженому міс-

РОЗД. 13

а Пв 24:8

б Лв 13:8

в Лк 5:14
Лк 17:14

г Єз 44:23

д Лв 13:4,50
Лк 14:38
Чс 12:15е Мт 8:4
Мр 1:44
Лк 5:14
Лк 17:14

Друга кол.

а Лв 13:4,50
Лк 14:38
Чс 12:15б Пв 24:8
Мн 2:7в Лв 13:4,50
Лк 14:38
Чс 12:15

ці побіліло і ураження на шкірі глибоке, це проказа, яка з'явилась на рані. Тоді священник оголосить людину нечистою; це проказа. **26** Але якщо священник огляне людину і побачить, що уражене місце біде й на ньому немає білого волосся і що ураження неглибоке, він ізолує її на сім днів.^а **27** На сьомий день священник огляне людину, і, якщо буде чітко видно, що пляма поширилась по шкірі, він оголосить людину нечистою; це проказа. **28** Якщо ж пляма буде біла, не зміниться і не пошириться по шкірі, це лише набряк на місці опіку. Тоді священник оголосить людину чистою, бо це запалення на місці опіку.

29 Якщо інфекція вразить шкіру голови чи підборіддя в чоловіка або жінки, **30** то священник огляне уражене інфекцією місце.^б Якщо ураження на вигляд глибоке і волосся на ньому жовте і рідке, то священник оголосить людину нечистою. Оскільки шкіра на голові чи борода вражені інфекцією, це проказа – проказа на голові або на підборідді. **31** Але якщо священник побачить, що ураження на вигляд неглибоке і на ураженому інфекцією місці немає чорного волосся, то він ізолує хвору людину на сім днів.^в **32** На сьомий день священник огляне уражене інфекцією місце. Якщо інфекція не поширилась та ураження на вигляд неглибоке і якщо волосся не поговтіло, **33** то людина має поголити всю голову, крім ураженого місця. Тоді священник ізолує хвору людину на сім днів.

34 На сьомий день священник знову огляне уражене інфекцією місце. Якщо інфекція

13:13 * Або «незаразною».

на голові і бороді не поширилась по шкірі і ураження на вигляд неглибоке, то священник має оголосити людину чистою. Вона випере свій одяг і буде чиста. **35** Але якщо буде чітко видно, що інфекція поширюється по шкірі після того, як священник оголосив людину чистою, **36** він огляне її. Якщо інфекція поширилась по шкірі, священнику не треба перевіряти, чи волосся пожовтіло. Людина нечиста. **37** Але якщо видно, що інфекція не поширилась і на ураженому місці вирросло чорне волосся, то людина вилікувалась. Вона чиста, і священник оголосить її чистою.^a

38 Якщо в чоловіка або жінки на шкірі* з'являться білі плями, **39** то священник огляне їх.^b Якщо плями блідо-білі, то це звичайна висипка на шкірі. Така людина чиста.

40 Якщо в чоловіка випаде волосся на голові і з'явиться лисина, то він чистий. **41** Якщо волосся випаде на надлобній частині голови і з'явиться лисина, то він чистий. **42** Але якщо на лисині, яка на маківці або на передній частині голови, з'явиться червонувато-біла виразка, це проказа на лисині. **43** Священник огляне такого чоловіка. Якщо через інфекцію на лисині, яка на маківці або на передній частині голови, буде червонувато-білий набряк, подібний до прокази на шкірі, **44** то цей чоловік прокажений. Він нечистий. Священник має оголосити його нечистим, бо в нього на голові проказа. **45** Прокажений буде ходити в роздертому одязі та з

РОЗД. 13

а Мт 8:4
Мр 1:44
Лк 5:14
Лк 17:14

б Лв 13:2

Друга кол.

а Чс 5:2
Чс 12:14
2Лр 7:3
2Хр 26:20, 21

б Лв 13:4
Лв 14:38
Чс 12:15

недоглянутим волоссям на голові. Він буде прикривати свої уста* і вигукувати: "Нечистий! Нечистий!" **46** Він буде нечистий весь час, поки хворітиме. Оскільки він нечистий, то має жити поза табором, окремо від інших.^a

47 Якщо проказа з'явиться на одязі – на вовняному чи льняному одязі, **48** на поздовжній або поперечній нитці льняної чи вовняної тканини, на шкірі чи на будь-якій шкіряній речі, **49** якщо жовтуватозелені або червонуваті плями з'являться на одязі, на шкірі, на поздовжній або поперечній нитці, то вона заражена проказою і її треба показати священнику. **50** Він огляне річ, на якій з'явилась пляма, та ізолює її на сім днів.^b **51** Якщо священник, оглянувши пляму на сьомий день, побачить, що вона поширилась на одязі, на поздовжній або поперечній нитці чи на шкірі (хоч би для чого ця шкіра використовувалась), то це проказа, яка буде ширитись далі. Ця річ нечиста.^b **52** Він має спалити все, на чому є проказа: одяг, вовняну або льняну тканину чи будь-яку шкіряну річ, бо це проказа, яка буде ширитись далі. Таку річ треба спалити.

53 Але якщо священник, оглянувши пляму, побачить, що вона не поширилась на одязі, на поздовжній або поперечній нитці чи на шкіряній речі, **54** то він накаже випрати заражену річ. Потім священник ізолює її ще на сім днів. **55** Після того як річ добре виперуть, священник огляне її. Якщо пляма на цій речі не змі-

13:38 * Букв. «шкірі їхнього тіла».

в Лв 14:44, 45

13:45 * Або «вуса».

нилася, навіть якщо вона й не поширилась, така річ нечиста. Цю річ треба спалити, бо проказа пройла її з лицьового чи виворітного боку.

56 Але якщо священик, оглянувши пляму, побачить, що після прання вона поблідла, то відірве від одягу, шкіри чи тканини шматок з плямою. **57** Якщо ж пляма з'явиться на іншій частині одягу, на поздовжній чи поперечній нитці або на шкіряній речі, це означає, що проказа поширюється, і таку річ треба спалити.^а **58** А якщо після прання одягу, тканини чи шкіряної речі пляма зникне, таку річ треба випрати вдруге, і вона буде чиста.

59 Це закон про проказу на вовняному або лляному одязі, на поздовжній або поперечній нитці чи на будь-якій шкіряній речі, щоб знати, яку річ оголошувати чистою або нечистою».

14 Далі Єгова сказав Мойсею: **2** «Ось закон про прокаженого. Цього закону треба дотримуватися в день, коли прокаженого оголосять чистим. Його потрібно привести до священика.^б **3** Нехай священик вийде за табір до прокаженого та огляне його. Якщо він вилікувався від прокази, **4** то священик накаже йому принести для очищення двох чистих птахів, а також кедрову гілку, яскраво-червону пряжу та гісоп.^в **5** Священик накаже зарізати одного птаха над глиняною посудиною з джерельною водою. **6** Потім він візьме живого птаха, а також кедрову гілку, яскраво-червону пряжу та гісоп і вмочить усе це в кров птаха, зарізаного над

РОЗД. 13
а Льв 13:52

РОЗД. 14
б Льв 13:2
Мт 8:4
Мр 1:44
Лк 5:14
Лк 17:14

в Льв 14:49–53
Чс 19:6,9
Пс 51:7

Друга коп.
а Льв 16:22

б Льв 4:32

в Льв 2:1

г Мр 1:44

д Льв 6:6

е Льв 14:21,24

є Льв 1:10,11
Льв 4:3,4

ж Льв 2:3
Льв 7:7
1Кр 9:13
1Кр 10:18

з Льв 6:25

джерельною водою. **7** Священик має взяти кров і сім разів покрити нею того, хто очищається від прокази. Тоді священик оголосить його чистим, а живого птаха відпустить у поле.^а

8 Той же, хто очищається від прокази, повинен випрати свій одяг, поголити все тіло, помитися у воді, і тоді він стане чистим. Після того він зможе увійти в табір, але ще сім днів буде жити поза своїм наметом. **9** На сьомий день він повинен поголити голову, підборіддя і брови. Зголивши все волосся, він має випрати свій одяг, помитися у воді, і тоді він стане чистим.

10 На восьмий день він візьме два безвадних молодих барани, одну безвадну однорічну вівцю,^б три десятих ефі* найліпшого борошна для хлібного приношення,^в змішаного з олією, і 1 лог^г олії.^г **11** Священик, який оголошуватиме його чистим, поставить його разом з цими приношеннями перед входом у намет зборів, перед Єговою. **12** І священик візьме одного молодого барана, дасть його як приношення за провину^а разом з логом олії та поколиває цим перед Єговою; це жертва коливання.^б **13** Він заріже молодого барана у святому місці — там, де ріжуть приношення за гріх і цілопалення,^в бо приношення за провину, так само як і приношення за гріх, належить священику,^ж і воно особливо святе.^з

14 Потім священик візьме трохи крові барана, даного як приношення за провину,

14:10 *Три десятих ефі — 6,6 л. Див. додаток Б14. ^а1 лог — 0,31 л. Див. додаток Б14.

підійде до того, хто очищається від прокази, і помастить йому мочку правого вуха, великий палець правої руки і великий палець правої ноги. **15** Далі священик візьме лог олії і,^а наливши собі трохи олії в ліву долоню, **16** вмочить в цю олію палець правої руки та сім разів покropить нею перед Єговою. **17** Після того він помастить олією, яка в його долоні, мочку правого вуха того, хто очищається від прокази, великий палець його правої руки і великий палець правої ноги. Він має помастити ті місця, які мастив кров'ю тварини, даної як приношення за провину. **18** Рештою олії, яка в його долоні, хай помастить голову того, хто очищається від прокази, і примирить його з Єговою.^б

19 Священик складе приношення за гріх^в і примирить з Богом того, хто очищається від своєї нечистоти, а потім заріже тварину, призначену для цілопалення. **20** Священик складе цілопалення і хлібне приношення^г на жертвнику та примирить його з Богом,^д і він стане чистим.^е

21 Якщо ж той, хто очищається від прокази, вбогий і не має достатньо засобів, то нехай візьме одного молодого барана для приношення за провину і поколиває ним, щоб примиритися з Богом. Також хай візьме десяту частину ефі* найліпшого борошна, змішаного з олією, для хлібного приношення, 1 лог олії, **22** дві горлиці або два молодих голуби – хай візьме те, на що спроможний. Один птах бу-

14:21 *Десята частина ефі — 2,2 л. Див. додаток Б14.

РОЗД. 14

а Лв 14:10

б Лв 6:7
1Ів 1:7
1Ів 2:1,2

в Лв 5:6

г Лв 2:1
Лв 14:10
Чс 15:4

д Мт 8:4

е Лв 14:9
Мр 1:44
Лк 5:14
Лк 17:14

Друга кол.

а Лв 1:14
Лв 5:7
Лв 12:8

б Лв 15:13, 14

в Лв 14:10, 11

г Лв 6:6

д Лв 14:12

е Лв 14:14

е Лв 14:15–18

ж Лв 12:8
Лв 14:22

з Лв 5:7

де для приношення за гріх, а другий – для цілопалення.^а

23 На восьмий день^б хай принесе їх до священика і поставить перед входом у намет зборів, перед Єговою, щоб священик оголосив його чистим.^в

24 І священик візьме молодого барана, який має бути даний як приношення за провину,^г а також 1 лог олії і поколиває всім цим; це жертва коливання перед Єговою.^д

25 Тоді він заріже молодого барана, який має бути даний як приношення за провину, візьме трохи крові барана, підійде до того, хто очищається від прокази, і помастить мочку його правого вуха, великий палець правої руки та великий палець правої ноги.^е **26** Далі священик наллє собі в ліву долоню трохи олії^в **27** та, вмочивши палець правої руки в цю олію, сім разів покropить нею перед Єговою. **28** Після того він помастить олією, яка в його долоні, мочку правого вуха того, хто очищається від прокази, великий палець його правої руки і великий палець правої ноги. Він помастить ті місця, які мастив кров'ю тварини, даної як приношення за провину. **29** Рештою олії, яка в його долоні, хай помастить голову того, хто очищається від прокази, і примирить його з Єговою.

30 Священик складе у жертву горлиці або молодих голубів – те, на що спроможна людина,^ж яка очищається від прокази. **31** Один птах буде для приношення за гріх, а другий – для цілопалення;^з ці приношення він складе разом з хлібним приношенням. Так священик примирить з Єго-

вою того, хто очищається від прокази.^а

32 Це закон для того, в кого була проказа і хто неспроможний принести те, що потрібно для очищення».

33 Далі Єгова сказав Мойсею та Аарону: **34** «Коли ви прийдете в ханаанський край,^б котрий я даю вам у володіння,^в і я допущу, щоб в якомусь з ваших домів з'явилась проказа,^г **35** то власник дому має прийти і сказати священику: «У моєму домі з'явилося щось подібне на проказу». **36** Перш ніж увійти й оглянути дім, священик накаже винести все з дому, щоб він не оголосив усе це нечистим. Після того священик увійде в дім і огляне його. **37** Якщо священик побачить жовтуватозелені або червонуваті плями на стінах дому і буде видно, що вони в'їлися в стіну, **38** то він має вийти з дому і зачинити його на сім днів.^а

39 На сьомий день священик повернеться й огляне той дім. Якщо плями поширились по стінах, **40** то священик накаже витягнути зі стін заражені камені та викинути їх у нечистому місці за містом. **41** Тоді священик накаже вишкребти весь дім зсередини і висипати штукатурку та висохлий розчин, який зішкребли, у нечистому місці за містом. **42** А замість витягнутих каменів він накаже вставити інші, скріпити їх новим розчином і покрити дім штукатуркою.

43 Якщо ж після того, як камені витягнули і дім вишкребли та покрили штукатуркою, на стінах знову з'явилися плями, **44** то священик прийде і ще раз огляне

РОЗД. 14

а Ль 14:20

б Чс 35:10

в Бр 17:8

г Ль 7:12, 15

д Ль 13:4, 50
Чс 12:15

Друга кол.

а Ль 13:51

б Ль 14:41

в Ль 14:38

г Ль 11:23–25
Ль 15:8
Ль 17:15
Ль 22:4–6

д Ль 14:3, 4
Чс 19:6, 7

е Ль 14:6, 7

є Ль 13:30

ж Ль 13:47

з Ль 14:34

и Ль 13:2

і Ль 10:10
Єз 44:23

к Пв 24:8

дім. Якщо плями поширились, це проказа, яка буде ширитись далі;^а той дім нечистий. **45** Він накаже зруйнувати дім і винести все каміння, дерево, штукатурку і розчин в нечисте місце за містом.^б **46** Кожен, хто увійде в заражений дім після того, як священик зачинить той дім,^в буде нечистим до вечора.^г **47** І кожен, хто ляже в тому домі чи буде їсти в ньому, мусить випрати свій одяг.

48 Але якщо після того, як дім покрили штукатуркою, священик прийде і побачить, що плями не поширились, він має оголосити той дім чистим, бо проказа зникла. **49** Щоб очистити дім від нечистоти*, він візьме двох птахів, кедрову гілку, яскраво-червону пряжу та гісоп.^а **50** і заріже одного птаха над глиняною посудиною з джерельною водою. **51** Потім він візьме кедрову гілку, гісоп, яскраво-червону пряжу і живого птаха та вмочить усе це в кров птаха, зарізаного над джерельною водою, і сім разів покропить дім.^б **52** Отже, взявши кров птаха, джерельну воду, а також живого птаха, кедрову гілку, гісоп і яскраво-червону пряжу, він очистить дім від нечистоти*. **53** Тоді він відпустить живого птаха в поле за місто. Так він очистить дім, і той дім буде чистий.

54 Це закон про різні випадки прокази, про інфекцію на шкірі голови чи на бороді,^в **55** про проказу на одязі^ж чи на домі,^з **56** про набряки, струпи чи плями,^и **57** щоб визначати, що є чисте, а що нечисте.^к Це закон про проказу».^к

14:49, 52 * Букв. «гріха».

15 Потім Єгова сказав Мойсею та Аарону: **2** «Передайте ізраїльтянам такий наказ: “Якщо якийсь чоловік матиме виділення зі статевого органа^{*}, то через це стане нечистим.^а **3** Через такі виділення він нечистий. Він нечистий і тоді, коли вони виділяються зі статевого органа, і тоді, коли затримуються в ньому.

4 Якщо чоловік, який має виділення, ляже на якусь ліжку, воно стане нечистим, і, якщо сяде на якусь річ, вона стане нечистою. **5** Кожен, хто торкнеться до його ліжка, повинен випрати свій одяг і помитися водою; він буде нечистим до вечора.^б **6** Кожен, хто сяде на річ, на якій сидів чоловік, у котрого виділення, повинен випрати свій одяг і помитися водою; він буде нечистим до вечора. **7** І кожен, хто торкнеться до тіла людини, яка має виділення, повинен випрати свій одяг і помитися водою; він буде нечистим до вечора. **8** Якщо той, хто має виділення, плюне на людину, яка є чистою, то вона повинна випрати свій одяг і помитися водою; вона буде нечистою до вечора. **9** Кожне сідло, в якому буде їздити той, хто має виділення, буде нечистим. **10** Кожна людина, яка торкнеться до речі, на якій сидів такий чоловік, буде нечистою до вечора. І кожна людина, яка нестиме цю річ, повинна випрати свій одяг та помитися водою; вона буде нечистою до вечора. **11** Якщо той, хто має виділення,^в торкнеться до якоїсь людини немитими руками, то вона повинна

15:2 * Букв. «з плоті».

РОЗД. 15

а Лв 22:4
Чс 5:2

б Лв 11:24, 25
Лв 14:46, 47
Лв 17:15
Лв 22:6

в Лв 15:2

Друга кол.

а Лв 11:32, 33

б Лв 14:8

в Лв 1:14

г Лв 22:4
Пв 23:10, 11

д Вх 19:15
1См 21:5

е Лв 12:2, 5

є Лв 20:18

ж Лв 15:4–6

випрати свій одяг і помитися водою; вона буде нечистою до вечора. **12** Глиняну посудину, до якої торкнувся той, хто має виділення, треба розбити, а дерев'яну — помити у воді.^а

13 Якщо виділення в чоловіка припиняться, то після того він відрхає сім днів для свого очищення. Він повинен випрати свій одяг, помитися джерельною водою, і тоді він стане чистим.^б **14** На восьмий день він візьме дві горлиці або два молодих голуби,^в стане перед Єговою, біля входу в намет зборів, і дасть їх священникові. **15** Священик дасть одного птаха як принесення за гріх, а другого як цілопалення і примирить з Єговою того, хто мав виділення.

16 Якщо в чоловіка виділиться сім'я, він повинен помити все своє тіло у воді; він буде нечистим до вечора.^г **17** Якщо сім'я попаде на якийсь одяг чи шкіряну річ, то їх треба випрати у воді; вони будуть нечистими до вечора.

18 Якщо чоловік ляже з жінкою і в нього виділиться сім'я, то вони обоє мусять помитися водою; вони будуть нечистими до вечора.^д

19 Якщо в жінки буде менструація, то через кровотечу жінка буде нечистою сім днів.^е І кожен, хто до неї торкнеться, буде нечистим до вечора.^є **20** Все, на чому вона лежатиме, коли буде нечистою через менструацію, стане нечистим. І все, на чому вона сидітиме, стане нечистим.^ж

21 Кожен, хто торкнеться до її ліжка, повинен випрати свій одяг і помитися водою; він буде нечистим до вечора. **22** Кожен, хто торкнеться

ся до речі, на якій вона сиділа, повинен випрати свій одяг і помитися водою; він буде нечистим до вечора. **23** Кожен, хто торкнеться до ліжка чи будь-якої речі, на якій вона сиділа, буде нечистим до вечора.^a **24** Якщо чоловік ляже з жінкою і на нього потрапить кров її менструації,^b він буде нечистим сім днів. І ліжка, на якому він лежатиме, буде нечистим.

25 Якщо ж кровотеча в жінки не припиняється багато днів^a — якщо вона має кровотечу не в час менструації або кровотеча триває довше, ніж менструація, то всі дні кровотечі вона буде нечистою, як і в дні, коли вона нечиста через менструацію. **26** Якщо жінка, яка матиме кровотечу, ляже на якесь ліжко, воно стане нечистим, як і тоді, коли вона нечиста через менструацію.^a І все, на що вона сяде, стане нечистим, як і тоді, коли вона нечиста через менструацію. **27** Кожен, хто торкнеться до цих речей, буде нечистим і повинен випрати свій одяг та помитися водою; він буде нечистим до вечора.^e

28 Коли ж кровотеча припиниться, то жінка відрхує сім днів і тоді стане чистою.^e **29** На восьмий день вона візьме дві горлиці або два молодих голуби^ж і принесе їх священнику до входу в намет зборів.^з **30** Священик дасть одного птаха як приношення за гріх, а другого як цілопалення і примирить з Єговою жінку, яка була нечистою через кровотечу.^и

31 Тож оберігайте* ізраїльтян від нечистоти, щоб своєю

РОЗД. 15

а Ль 15:10

б Ль 18:19
Ль 20:18в Мт 9:20
Лк 8:43

г Ль 15:19

д Ль 15:21

е Ль 15:22

є Ль 15:13

ж Ль 1:14

з Ль 15:14, 15

и Ль 12:7

Друга коп.

а Ль 19:30
Чс 5:3
Чс 19:20

б Ль 15:16

в Ль 15:19

г Ль 15:2, 25

РОЗД. 16

д Ль 10:1, 2

е Вх 40:21
Єв 6:19
Єв 9:3, 7

є Ль 23:27

ж Вх 40:34

з Вх 25:22

и Чс 4:19, 20

і Ль 4:3

к Ль 1:3

л Вх 28:39

м Вх 28:42

н Вх 39:27, 29

о Вх 28:4

п Вх 28:2

р Вх 30:20

єв 10:22

с Єв 7:27

г Єв 5:1–3

нечистотою вони не опоганили мій святий намет, який серед них,^a і не померли.

32 Це закон про чоловіка, який має виділення, і про чоловіка, який стає нечистим через виділення сім'я,^b **33** і про жінку, яка стає нечистою через менструацію,^в — про кожного чоловіка чи жінку, які мають виділення,^г і про чоловіка, який лягає з нечистою жінкою^д».

16 Після смерті двох Ааронових синів, які померли за те, що негідно наблизились до Єгови,^a Єгова говорив з Мойсеєм. **2** Єгова промовив до Мойсея: «Скажи своєму братові Аарону, що він не має права входити у святе місце за завису^e і ставати перед кришкою ковчега, коли йому захоочеться,^e бо я буду з'являтися у хмарі^ж над кришкою ковчега.^з Якщо ж він не послухається, то помре.^и»

3 Коли Аарон входитиме у святе місце, він має привести молодого бика для приношення за гріх^і і барана для цілопалення.^к **4** Він повинен одягнути святу довгу лляну сорочку,^л лляні штани^м,^м які мають прикривати його тіло^н, оперезатися лляним поясом^и і надягнути на голову лляний тюрбан;^o це святе вбрання.^п Він поміється водою^р і вдягне все це вбрання.

5 В ізраїльській громаді^с він візьме двох козенят-самців для приношення за гріх і одного барана для цілопалення.

6 Тоді Аарон приведе бика для приношення за свій гріх і примирить з Богом себе^г та свій дім.

16:4 *Або «спідній одяг». ^нАбо «оголену плоть».

7 Потім він візьме двох козлів і поставить їх при вході до намету зборів, перед Єговою.

8 Аарон витягне жеребки, щоб вибрати, який з двох козлів буде для Єгови, а який – для азазеля*. 9 Тоді Аарон візьме козла, який за жеребкуванням^а буде для Єгови, і дасть цього козла як приношення за гріх. 10 А козла, який за жеребкуванням буде для азазеля, він має поставити живим перед Єговою, щоб виконати над ним обряд примирення, і тоді відішле його в пустелю.^б

11 Аарон приведе до жертownika бика, якого має дати як приношення за свій гріх, та примирить з Богом себе і свій дім; після того він заріже бика, склавши приношення за свій гріх.^в

12 Потім Аарон візьме посудину для жару,^г наповнену розжареним вугіллям з жертownika,^д що перед Єговою, також він візьме дві повні жмені подрібненого пахучого фіміаму^е і внесе усе це за завісу.^в 13 Він покладе фіміам на розжарене вугілля перед Єговою,^ж і тоді дим від фіміаму вкріє кришку,^з що на ковчезі Свідчення.^и Якщо ж він не зробить цього, то помре.

14 Він візьме трохи крові бика^і, вмочивши в неї палець, покropить перед кришкою ковчега,^к зі східного боку; він покropить цією кров'ю сім разів.

15 Після того він має зарізати козла – приношення за гріх народу^л – та внести кров козла за завісу.^м Він повинен зробити з цією кров'ю^н те саме, що й з кров'ю бика: покро-

16:8 * Можливо, озн. «козел, який зникає».

РОЗД. 16

а Пр 16:33
б Ль 14:7, 53
Ль 16:21, 22
Іс 53:4
Рм 15:3
в Ль 16:6
г Св 9:4
д Вх 40:29
Ль 6:13
Чс 16:46
е Вх 30:34–36
Об 5:8
Об 8:3–5
є Ль 16:2
Св 6:19
Св 10:19, 20
ж Вх 25:22
2Цр 19:15
з Вх 25:18, 21
1Хр 28:11
и Вх 34:29
і Св 9:22
к Рм 3:25
Св 9:12
Св 9:24, 25
Св 10:4, 12
л Ль 16:5
Св 2:17
Св 5:1–3
Св 9:26
1Ів 2:1, 2
м Св 6:19
Св 9:3, 7
Св 10:19, 20
н Ль 17:11

Друга кол.

а Ек 7:20
б Ль 16:6
в Мр 10:45
Св 2:9
Св 7:27
Св 9:7, 12
Об 1:5
г Вх 38:1
д Св 9:23
е Ль 16:16
є Ль 16:8, 10
ж Іс 53:5, 6
2Кр 5:21
з Ль 16:10
Пс 103:12
Іс 53:12
Еф 1:7
Св 9:28
Св 13:12
1Пт 2:24
1Ів 3:5
и Вх 30:20

пити нею перед кришкою ковчега.

16 Аарон мусить очистити святе місце від нечистих учинків ізраїльтян – від їхніх переступів та гріхів.^а Також Аарон очистить намет зборів, бо цей намет – серед народу, вчинки якого нечисті.

17 У той час, коли Аарон буде у святому місці та здійснюватиме примирення, жодна людина не матиме права перебувати в наметі зборів. І він примирить з Богом себе, свій дім^б та цілий Ізраїлів збір.^в

18 Тоді він повинен вийти до жертownika,^г що перед Єговою, і очистити жертownik. Взнявши трохи крові бика і трохи крові козла, він має помстити кожен ріг жертownika. 19 Також, вмочивши палець у кров, він сім разів покropить жертownik, очистити його від нечистих учинків ізраїльтян та освятить його.

20 Коли Аарон закінчить очищати^д святе місце, намет зборів і жертownik,^е то приведе живого козла.^в 21 Аарон має покласти обидві руки на голову живого козла і визнати над ним усі провини, переступи та гріхи ізраїльтян. Склавши всі провини на голову козла,^ж він відішле його в пустелю через призначеного чоловіка*. 22 І козел, якого він відішле в пустелю, понесе на собі всі провини ізраїльтян.^з

23 Потім Аарон увійде в намет зборів та зніме й покладе там ляне вбрання, яке одягнув, коли входив у святе місце. 24 Він має помитися* водою^и у святому місці, одягнути

16:21 * Або «чоловіка, який готовий».
16:24 * Або «помити своє тіло».

інше вбрання,^a а тоді піти й скласти цілопалення за себе^b і цілопалення за народ^b та примирити з Богом себе і народ.^c **25** Він покладе на вогонь жир тварини, даної як приношення за гріх, і цей жир буде димитися на жертovníку.

26 А той, хто відіслав козла для азазеля,^d має випрати свій одяг і помитися водою; після того він може увійти в табір.

27 Бика й козла – тварин, які були дані як приношення за гріх і кров яких для примирення була внесена у святе місце, винесуть за табір. Шкуру цих тварин, їхнє м'ясо і кал спалять у вогні.^e **28** А той, хто спалить їх, має випрати свій одяг і помитися водою; після того він може увійти в табір.

29 Це для вас постанова на віки: 10-го дня сьомого місяця впокорюйте себе* і не виконуйте жодної роботи^e – ні корінні жителі, ні чужинці, які живуть серед вас. **30** У той день ви примиритесь з Богом,^ж і він очистить вас. Тоді в очах Єгови ви будете чистими від усіх своїх гріхів.^з **31** Це для вас субота, день повного відпочинку – день, коли ви маєте впокорювати себе*.^з Це постанова на віки.

32 Жертви для примирення складатиме священник, якого було помазано^г і на якого було урочисто покладено священницькі обов'язки*,^к щоб він служив замість свого батька.^л Він буде одягненим у лляне вбрання,^м святе вбрання.^н

16:29 *Або «свої душі». Вважається, що вислів, перекладений як «впокорювати себе», стосується різних виявів самообмеження, в тому числі посту. **16:31** *Або «свої душі». **16:32** *Букв. «чия рука буде наповнена».

РОЗД. 16

a Вх 28:4

Лв 8:7

б Лв 16:3

в Лв 16:5

г Еф 1:7

д Лв 16:8,21

е Лв 4:11,12

Єв 13:11,12

є Лв 23:27,28

Чс 29:7

ж Ів 3:16

Рм 8:32

Тит 2:13,14

1Ів 1:7

1Ів 3:16

з Єр 33:8

Єв 9:13,14

Єв 10:2

и Лв 23:32

і Вх 29:4,7

Лв 8:12

к Лв 8:33

л Чс 20:26

м Вх 28:39

Вх 39:27,28

н Вх 28:22

Вх 29:29

Лв 16:4

Друга кол.

а Лв 16:16

б Лв 16:20

в Лв 16:18

г Лв 16:24

1Ів 2:1,2

д Лв 23:31

Чс 29:7

е Вх 30:10

Єв 9:7

РОЗД. 17

є Лв 3:1,2

Лв 7:11

ж Лв 3:3–5

Лв 7:29–31

з Лв 32:17

Існ 24:14

и Вх 34:15

Пв 31:16

33 Він очистить святу святиню,^a намет зборів^b і жертovníк,^в а також примирить з Богом священників і всю ізраїльську громаду.^г **34** Це для вас постанова на віки:^д раз у рік священник примиритиме з Богом ізраїльтян, очищаючи їх від усіх їхніх гріхів».^е

Тож він зробив усе, як Єгова наказав Мойсею.

17 Далі Єгова сказав Мойсею: **2** «Передай Аарону, його сином та всім ізраїльтянам такий наказ: “Ось що наказав Єгова:

3 «Якщо хтось з ізраїльтян заріже бика, молодого барана або козла в таборі чи поза табором **4** замість того, щоб принести його до входу в намет зборів і скласти перед наметом Єгови приношення для Єгови, то він буде винний у пролитті крові. Він пролить кров і має бути знищений з-посеред народу. **5** Це для того, щоб ізраїльтяни принесли Єгові жертви не в полі, як вони роблять це тепер, а приводили жертovníх тварин до священника, до входу в намет зборів. Вони мають приносити їх як мирні жертви для Єгови.^є **6** І священник буде кропити кров'ю жертovníк Єгови біля входу в намет зборів та класти жир на вогонь, щоб він димився на жертovníку як приємні* пахощі для Єгови.^ж **7** Тож нехай вони більше не приносять жертв демонам,^з схожим на козлів*, і не поклоняються їм».^и Це для вас постанова на

17:6 *Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють». **17:7** *Букв. «козлам». ^аАбо «не займаються з ними духовною проституцією».

віки; дотримуйтесь її з покоління в покоління»*.

8 Також скажи їм: «Якщо хтось з ізраїльтян або з чужинців, які живуть серед вас, принесе тварину як цілопалення або жертву **9** і не приведе її до входу в намет зборів, щоб там дати її для Єгови, то він буде знищений з-посеред народу.^a

10 Якщо хтось з ізраїльтян або з чужинців, що живуть серед вас, буде їсти якусь кров,^b то я неодмінно відкину цю людину* та знищу її з-посеред народу. **11** Бо життя* тіла – в крові,^a і я дозволив використовувати кров тільки на жертвнику,^c щоб ви могли примирити себе^d зі мною, бо завдяки тому, що в крові життя*, через неї можна отримати примирення.^d **12** Саме тому я сказав ізраїльтянам: «Ніхто* з вас чи з чужинців, які живуть серед вас,^e не повинен їсти кров».^c

13 Якщо хтось з ізраїльтян або з чужинців, що живуть серед вас, піде на полювання і зловить звіра чи птаха, якого можна їсти, то повинен випустити з нього кров* і присипати її землею. **14** Бо життя* кожного тіла – це його кров; життя* у крові. Тому я сказав ізраїльтянам: «Не їжте крові жодної істоти, бо життя* кожного тіла – це його кров. Кожен, хто їстиме кров, буде знищений».^g **15** Кожен*, хто їстиме падаль або м'ясо тварини, розірваної звіром,^h – чи то корінний житель, чи чужинець, – має випрати свій одяг і помитися водою; він буде не-

17:10 *Або «оберну своє лице проти цієї душі». 17:11, 14 *Або «душа». 17:11 #Або «свої душі». 17:12 *Або «жодна душа». 17:15 *Або «будь-яка душа».

РОЗД. 17

a Лв 1:3
Пв 12:5, 6
Лв 12:13, 14

b Бт 9:4
Лв 3:17
Лв 7:26
Лв 19:26
1См 14:33
Дії 15:20, 29

v Лв 17:14
Пв 12:23

g Лв 8:15
Лв 16:18

d Мт 26:28
Рм 3:25
Рм 5:9
Еф 1:7
Єв 9:22
Єв 13:12
1Пт 1:2
1Ів 1:7
Об 1:5

e Вх 12:49

e Пв 12:23

ж Пв 12:16
Пв 15:23

з Лв 17:10, 11

и Вх 22:31
Лв 14:21

Друга кол.

a Лв 11:40

b Чс 19:20

РОЗД. 18

v Бт 17:7
Вх 6:7

g Вх 23:24
Лв 20:23

d Лв 20:22
Пв 4:1

e Лк 10:27, 28
Рм 10:5
Гл 3:12

e Лв 20:17

ж Бт 35:22
Бт 49:4
Лв 20:11
Пв 27:20
2См 16:21
1Кр 5:1

з Лв 20:17
Пв 27:22
2См 13:10–12

чистим до вечора,^a а після того стане чистим. **16** Той же, хто не випере свого одягу і не поміється* водою, відповідь за свою провину»^b.

18 І Єгова сказав Мойсею: **2** «Передай ізраїльтянам такий наказ: «Я – Єгова, ваш Бог.^a **3** Не поведься так, як мешканці єгипетського краю, в якому ви жили, чи так, як мешканці ханаанського краю, в який я вас веду.^г Не живіть за їхніми постановами. **4** Виконуйте мої присуди і живіть за моїми постановами.^a Я – Єгова, ваш Бог. **5** Дотримуйтесь моїх постанов і присудів. Кожен, хто виконує їх, завдяки їм житиме.^o Я – Єгова.

6 Ніхто з вас не буде наближатися до свого близького родича, щоб мати з ним інтимні стосунки*.^c Я – Єгова. **7** Ти не матимеш інтимних стосунків зі своїм батьком чи своєю матір'ю. Вона твоя мати, тому ти не матимеш з нею інтимних стосунків.

8 Ти не матимеш інтимних стосунків з батьковою дружиною,^ж бо цим стягнеш ганьбу на свого батька*.

9 Ти не матимеш інтимних стосунків зі своєю сестрою, ні з дочкою свого батька, ні з дочкою своєї матері, незалежно від того, чи вона народилась в одному домі з тобою, чи ні.^з

10 Ти не матимеш інтимних стосунків з дочкою свого сина чи дочкою своєї дочки, бо цим стягнеш на себе ганьбу*.

17:16 *Або «не помие свого тіла». 18:6 *Букв. «відкрити наготу», тут і в наступних віршах. 18:8 *Букв. «це нагота твого батька». 18:10 *Букв. «вони твоя нагота».

11 Ти не матимеш інтимних стосунків з дочкою батькової дружини, бо вона твоя сестра, народжена від твого батька.

12 Ти не матимеш інтимних стосунків із сестрою свого батька; вона його кровна родичка.^а

13 Ти не матимеш інтимних стосунків із сестрою своєї матері, бо вона її кровна родичка.

14 Ти не повинен стягувати ганьбу на* батькового брата, маючи інтимні стосунки з його дружиною; вона твоя тітка.^б

15 Ти не матимеш інтимних стосунків зі своєю невісткою.^в Вона дружина твого сина, і ти не матимеш з нею інтимних стосунків.

16 Ти не матимеш інтимних стосунків з братовою дружиною,^г бо цим ти стягнеш ганьбу на свого брата*.

17 Якщо ти одружишся з якоюсь жінкою, то не матимеш інтимних стосунків ні з її дочкою,^д ні з дочкою її сина чи дочкою її дочки. Вони її близькі родичі. Це огидно*.

18 Поки жива твоя дружина, ти не одружишся з її сестрою, бо вони стануть суперницями,^е і не матимеш з нею інтимних стосунків.

19 Ти не наблизатимешся до жінки, щоб мати з нею інтимні стосунки, коли вона нечиста через менструацію.^ж

20 Ти не матимеш інтимних стосунків з дружиною свого ближнього*, інакше станеш нечистим.^з

18:14 *Букв. «відкривати наготу». **18:16** *Букв. «це нагота твого брата». **18:17** *Або «ганебна поведінка; хтивість». **18:20** *Або «сусіда; товариша».

РОЗД. 18

а Ль 20:19

б Ль 20:20

в Ль 20:12

г Ль 20:21
Пв 25:5
Мр 6:17, 18д Ль 20:14
Пв 27:23

е Бг 30:15

є Ль 15:19, 24
Ль 20:18ж Вх 20:14
Ль 20:10
Пв 22:22
Пр 6:29
Мт 5:27, 28
1Кр 6:9, 10
Єв 13:4

Друга кол.

а Ль 20:2
Пв 18:10
1Цр 11:7
2Цр 23:10

б Ль 20:3

в Бг 19:5
Ль 20:13
Сд 19:22
Рм 1:26, 27
1Кр 6:9, 10
Юд 7г Вх 22:19
Ль 20:15, 16д Ль 20:23
Пв 18:12

е Бг 15:16

є Ль 20:22
Пв 4:1, 40

ж Вх 12:49

з Ль 20:17, 18
2Цр 16:2, 3
2Цр 21:1, 2и Ль 18:3
Ль 20:23
Пв 18:9

РОЗД. 19

і Ль 11:44
Іс 6:3
1Пт 1:15, 16
Об 4:8

21 Не віддавай* своєї дитини Молоху.^а Не оскверняй цим імені свого Бога.^б Я – Єгова.

22 Не лягай з чоловіком, як з жінкою.^в Це гидота.

23 Ти не будеш злягатися з твариною, інакше станеш нечистим. Так само і жінка не буде злягатися з твариною.^г Це збочення.

24 Не занечишуйтесь такими вчинками. Адже всім цим занечистилися народи, які я виганяю перед вами.^д **25** Через них земля стала нечистою, тому я покараю її мешканців за їхню провину, і земля їх виблює.^е **26** Ви ж дотримуйтесь моїх постанов і присудів.^є Ніхто з вас – ні корінний житель, ні чужинець, який живе серед вас, – не буде робити таких гидких учинків.^ж **27** Бо такі гидкі вчинки робили люди, які жили перед вами на цій землі,^з тому земля стала нечистою. **28** Якщо ви не занечистите цю землю, то вона не виблює вас, як виблює народи, які в ній живуть. **29** Усі ті*, хто зробить будь-який з цих гидких учинків, будуть знищені з-посеред народу. **30** Тож слухайтеся моїх слів: не дотримуйтеся жодного з тих гидких звичаїв, яких дотримувалися всі ті народи,^и щоб ви не занечистилися цим. Я – Єгова, ваш Бог^і».

19 Далі Єгова сказав Мойсею: **2** «Передай усій ізраїльській громаді такий наказ: «Будьте святі, бо я, Єгова, ваш Бог, святий.^і

3 Кожен з вас повинен поважати* свою матір і свого

18:21 *Або «не присвячую; не принось у жертву». **18:29** *Або «душі». **19:3** *Букв. «боятися».

батька^а та дотримуватися моїх субот.^б Я – Єгова, ваш Бог. **4** Не звертайтеся до нікчемних божків^в і не робіть собі литих божків з металу.^г Я – Єгова, ваш Бог.

5 Якщо будете складати мирну жертву для Єгови,^а то складайте її так, щоб отримати Боже схвалення.^б **6** М'ясо жертви їжте в той самий день і наступного дня, а те, що залишиться на третій день, треба спалити.^в **7** Якщо хтось їстиме м'ясо на третій день, то його жертва не буде прийнята, бо м'ясо жертви стане чимось огидним. **8** Той, хто їстиме це м'ясо, відповідь за свою провину, бо він осквернив те, що для Єгови святе. Така людина* буде знищена з-посеред народу.

9 Коли будете збирати врожай на своїй землі, то не дожинайте поля до краю і не підбирайте того, що залишилось після збору врожаю,^ж **10** не збирайте залишків винограду у своєму винограднику і не збирайте розсипаних ягід. Ви маєте залишити це для бідного*^з і чужинця. Я – Єгова, ваш Бог.

11 Не крадіть,^а не обманюйте,^б не поводьтеся підступно одне з одним. **12** Не клянїться моїм іменем, даючи неправдиву обіцянку,^в щоб не осквернити імені свого Бога. Я – Єгова. **13** Не обирай^г і не грабуй свого ближнього.^д Не залишай у себе до ранку плату найманого робітника.^е

14 Не проклинай глухого і не став перешкоди перед сліпим.^б Бійся свого Бога.^в Я – Єгова.

19:8 *Або «душа». **19:10** *Або «знедоленого».

РОЗД. 19

а Вх 20:12
Еф 6:2
Єв 12:9
б Вх 20:8, 11
Вх 31:13
Лк 6:5
в Лв 26:1
Пс 96:5
Ав 2:18
1Кр 10:14
г Вх 20:4, 23
Лв 27:15
д Лв 3:1
е Лв 7:11, 12
Лв 7:17, 18
ж Лв 23:22
Лв 24:19
з Лв 15:7
и Вх 20:15
Еф 4:28
і Лв 6:2
Пр 12:22
Еф 4:25
к Вх 20:7
Мт 5:33, 37
Як 5:12
л Пр 22:16
Мр 10:19
м Пр 22:22
н Лв 24:15
Єр 22:13
Як 5:4
о Лв 27:18
п Лв 25:17
Не 5:15
Пр 1:7
Пр 8:13
1Пт 2:17

Друга кол.

а Вх 23:3
Лв 1:16, 17
Лв 16:19
2Хр 19:6
Рм 2:11
Як 2:9
б Пс 15:1, 3
в Вх 20:16
1Цр 21:13
г Пр 10:18
1лв 2:9
1лв 3:15
д Пс 141:5
Пр 9:8
Мт 18:15
е Пр 20:22
Рм 12:19
є Мт 5:43, 44
Мт 22:39
Рм 13:9
Гл 5:14
Як 2:8
ж Лв 22:9
з Пв 22:11
и Лв 6:6, 7

15 Не винось несправедливого рішення в суді. Не ставай на бік якоїсь людини тільки тому, що вона вбога, чи тільки тому, що вона багата.^а Суди свого ближнього справедливо.

16 Не поширюй наклепів серед свого народу.^б Не посягай на життя* свого ближнього^в. Я – Єгова.

17 Не май у серці ненависті до свого брата.^г Обов'язково докорі своєму ближньому,^д щоб ти не розділив вини за його гріх.

18 Не мстися^е синам свого народу і не затаюй на них злоби. Люби свого ближнього, як самого себе.^в Я – Єгова.

19 Дотримуйся моїх постанов. Не схрещуй домашніх тварин двох порід. Не засівай поля двома видами насіння.^ж Не одягай вбрання з двох видів ниток.^з

20 Якщо чоловік матиме інтимні стосунки з жінкою – служницею, яка має бути віддана іншому чоловікові, але за яку не заплатили викуп і яку не відпустили на волю, то вони обоє мають бути покарані, але не смертю, бо жінка не була вільна. **21** Цей чоловік повинен дати барана як приношення за провину. Хай приведе його до входу в намет зборів і поставить перед Єговою.^а **22** Священик дасть барана як приношення за провину і примирить чоловіка з Єговою. Тож священик очистить чоловіка від гріха, і його гріх буде прощено.

23 Коли ви прийдете в той край і посадите яєсь плодове

19:16 * Букв. «кров». * Або, можливо, «не будь байдужим, коли життя твого ближнього в небезпеці».

дерево, то вважайте його плоди нечистими і забороненими*. Перші три роки його плоди будуть для вас заборонені*, їх не можна їсти. **24** На четвертий рік усі його плоди будуть святі, і це буде час радіти перед Єговою.^а **25** А на п'ятий рік ви можете їсти плоди з цього дерева, і воно дасть вам щедрий урожай. Я – Єгова, ваш Бог.

26 Не їжте нічого з кров'ю.^б

Не шукайте прикмет, щоб передбачити майбутнє, і не займайтесь магією.^в

27 Не голить* волосся на скронях. Не псуєте країв бородини.^г

28 Не робіть на своєму тілі порізів, коли хтось помирає*,^д і не робіть на собі татування. Я – Єгова.

29 Не стягуй ганьби на свою дочку – не роби з неї повій,^е щоб у краю не поширилась проституція і щоб він не наповнився розбещеністю.^є

30 Дотримуйтесь моїх субот* і ставтеся з пошаною* до моєї святині. Я – Єгова.

31 Не звертайтеся до тих, хто викликає духів,^з і не радьтеся з віщунами,^и щоб через них ви не стали нечистими. Я – Єгова, ваш Бог.

32 Перед свиною вставай.^к Поважай старшу людину* і бійся свого Бога.^л Я – Єгова.

33 Якщо у вашому краю буде жити чужинець, не гноб'ть його.^м **34** Нехай чужинець, який живе з вами, стане

19:23 *Букв. «як його крайню плоть».
*Букв. «необрізани». **19:27** *Або «не підстригайте». *Очевидно, мова йде про певні язичницькі звичаї. **19:28** *Або «за душу». Тут євр. слово *нефеш* стосується померлої людини. **19:30** *Або «благоговінням». Букв. «страхом».

РОЗД. 19

а Пв 26:1,2
Пр 3:9
б Лв 3:17
Лв 17:13
Пв 12:23
Дії 15:20, 29
в Вх 8:7
Пв 18:10–12
Гл 5:19, 20
Об 21:8
г Лв 21:1,5
д Пв 14:1
е Пв 23:17
є Єз 13:4
1Пт 4:3
ж Вх 20:10
Вх 31:13
з Лв 20:6
Пв 18:10–12
1Хр 10:13
Іс 8:19
и Лв 20:27
Дії 16:16
і Пр 16:31
Пр 20:29
к Йв 32:6
Пр 23:22
1Тм 5:1
л Йв 28:28
Пр 1:7
Пр 8:13
1Пт 2:17
м Вх 23:9

Друга кол.

а Вх 12:49
б Пв 22:21
в Пв 25:13, 15
Пр 20:10
г Пр 11:1
д Лв 18:5
Пв 4:6

РОЗД. 20

е Лв 18:21
Пв 18:10
є Єз 5:11
ж Пв 13:6–9
з Вх 20:5
и Лв 19:31
Пв 18:10–12
Гл 5:19, 20
Об 21:8
і Лв 20:27
Дії 16:16
к 1Хр 10:13

для вас як корінний житель.^а Хай кожен з вас любить його, як самого себе, бо ви теж були чужинцями в єгипетському краю.^б Я – Єгова, ваш Бог.

35 Завжди будьте чесними, коли вимірюєте або зважуєте щось.^в **36** У вас мають бути точні терези, точні гирі, точна ефа* і точний гін*.^г Я – Єгова, ваш Бог, який вивів вас з єгипетського краю. **37** Дотримуйтесь усіх моїх постанов і присудів.^д Я – Єгова».

20 Єгова сказав Мойсею: **2** «Передай ізраїльтянам такий наказ: “Якщо якийсь ізраїльтянин або чужинець, який живе в Ізраїлі, віддасть свою дитину Молоху, то він обов'язково має бути покараний смертю.^е Народ має закидати його камінням на смерть. **3** Я відкину* такого чоловіка і знищу з-посеред народу за те, що він присвятив свою дитину Молоху і опоганив мою святиню^є та осквернив моє святе ім'я. **4** Якщо ж народ закрие очі на вчинок такого чоловіка – на те, що він присвятив свою дитину Молоху, – і не вб'є його,^ж **5** то я неодмінно відкину* цього чоловіка та його сім'ю^з і знищу з-посеред народу і його, і всіх, хто разом з ним став невірним, поклоняючись^и Молоху.

6 Якщо хтось* буде мені невірний* – якщо буде звертатися до тих, хто викликає духів,^к і до віщунів,^л то я неодмінно відкину його^м і знищу з-посеред народу.^н

19:36 *Идеться про мірильну посудину. Див. додаток Б14. **20:3, 5** *Букв. «оберну своє лице проти». **20:5** *Або «займаючись духовною проституцією з». **20:6** *Або «душа». *Або «буде займатися духовною проституцією». ^аАбо «цю душу».

7 Освятіться і будьте святі,^a бо я — Єгова, ваш Бог. 8 Дотримуйтесь моїх постанов.^b Я — Єгова, який освячує вас.^b

9 Якщо якийсь чоловік прокляне батька чи матір, він обов'язково має бути покараний смертю.^c Його кров буде на ньому, через те що він прокляв свого батька чи матір.

10 А тепер про чоловіка, який вчинить перелюб з дружиною іншого чоловіка. Якщо чоловік вчинить перелюб з дружиною свого ближнього, то вони обов'язково мають бути покарані смертю — і перелюбник, і перелюбниця.^d

11 Якщо чоловік ляже з батьковою дружиною, то цим стягне ганьбу* на свого батька.^e І чоловік, і ця жінка обов'язково мають бути покарані смертю. Їхня кров буде на них.

12 Якщо чоловік ляже зі своєю невісткою, вони обов'язково мають бути покарані смертю. Це збочення. Їхня кров буде на них.^e

13 Якщо чоловік ляже з чоловіком, як з жінкою, це гідота,^ж і вони обов'язково мають бути покарані смертю. Їхня кров буде на них.

14 Якщо чоловік візьме якусь жінку та її матір, це огидно*.^з Усі вони мають бути спалені^ж,^з щоб серед вас не поширилась огидна поведінка.

15 Якщо чоловік буде злягатися з твариною, то і він, і тварина обов'язково мають бути покарані смертю.ⁱ 16 Якщо жінка буде злягатися з твариною,^к то вбийте і її, і тварину. Вони обов'язково мають бути

20:11 *Букв. «відкриє наготу свого батька». 20:14 *Або «ганебна поведінка; хтивість». ^жЦей вирок виконували тільки після того, як люди були страчені. Див. ІсН 7:25.

РОЗД. 20

а Лв 11:44
1Пт 1:15, 16

б Лв 18:4
Ек 12:13

в Вх 31:13
Лв 21:8
1Фс 5:23
2Фс 2:13

г Вх 21:17
Пв 27:16
Пр 20:20
Мт 15:4

д Пв 5:18
Лв 22:22
Рм 7:3
1Кр 6:9, 10

е Лв 18:8
Пв 27:20

є Лв 18:15, 29

ж Бг 19:5
Лв 18:22
Сд 19:22
Рм 1:26, 27
1Кр 6:9, 10
Юд 7

з Лв 18:17
Пв 27:23

и Лв 21:9

і Вх 22:19
Пв 27:21

к Лв 18:23

Друга кол.

а Лв 18:9
Пв 27:22

б Лв 18:19

в Лв 18:12, 13

г Лв 18:14

д Лв 18:16
Пв 25:5

е Вх 21:1
Пв 5:1
Ек 12:13

є Лв 18:26, 28

ж Лв 18:3, 24
Пв 12:30

з Лв 18:27
Пв 9:5

покарані смертю. Їхня кров буде на них.

17 Якщо чоловік матиме інтимні стосунки зі своєю сестрою, дочкою свого батька або дочкою своєї матері, і або дочку своєї матері, і побачить її наготу, а вона — його наготу, це ганьба.^a Вони мають бути вбиті на очах синів свого народу. Він стягне ганьбу на свою сестру* і має відповісти за свою провину.

18 Якщо чоловік ляже з жінкою, коли в неї менструація, і матиме з нею інтимні стосунки, то цим вони відкриють її кровотечу.^b Вони обоє будуть знищені з-посеред народу.

19 Ти не матимеш інтимних стосунків з сестрою своєї матері чи сестрою свого батька, бо цим ти стягнеш ганьбу на кровного родича.^в Ті, хто зробить це, мають відповісти за свою провину. 20 Якщо чоловік ляже з дружиною свого дядька, то він стягне ганьбу на свого дядька*.^г І чоловік, і ця жінка мають відповісти за свій гріх. Вони помруть бездітними. 21 Якщо чоловік візьме дружину свого брата, це огидна річ.^д Цим він стягне ганьбу на свого брата*. І чоловік, і ця жінка будуть бездітними.

22 Дотримуйтесь усіх моїх постанов і присудів,^е щоб земля, в яку я вас веду і в якій ви будете жити, не виблювала вас.^є 23 Не живіть за постановами народів, які я виганяю перед вами.^ж Адже вони займалися всім цим і стали для мене огидними.^з 24 Тому я сказав вам: «Ви заволодієте їхнім

20:17 *Букв. «відкрив наготу своєї сестри». 20:20 *Букв. «відкриє наготу свого дядька». 20:21 *Букв. «відкриє наготу свого брата».

краєм – краєм, що тече молоком і медом.^а Я даю його вам. Я – Єгова, ваш Бог, який відділю вас від інших народів».^б **25** Розрізняйте між чистою твариною і нечистою, між чистим птахом і нечистим.^в Не опоганюйте себе* тваринами, птахами і всіма створіннями, що повзають по землі, – всім, що я наказав вам вважати нечистим.^г **26** Будьте для мене святі, бо я, Єгова, святий.^д Я відділяю вас від інших народів, щоб ви належали мені.^е

27 Якщо якийсь чоловік або жінка будуть викликати духів або віщувати*, вони обов'язково мають бути покарані смертю.^е Народ має закидати їх камінням на смерть. Їхня кров буде на них»).

21 Далі Єгова сказав Мойсею: «Передай Аароновим синам, священикам, такий наказ: “Жоден священик не опоганить себе серед свого народу через мертву людину*.”^ж **2** Але через близьких родичів – свою матір, свого батька, сина, дочку, брата чи **3** незайману сестру, якщо вона живе поряд* і ще не одружена, йому можна опоганити себе. **4** Але нехай він не опоганює і не оскверняє себе через жінку, яка належить чоловікові з-поміж його народу. **5** Священики не повинні голити голову^з і бороду по краях чи робити порізи на тілі.” **6** Вони повинні бути святі для свого Бога^и і не оскверняти його ім'я,^к бо вони приносять своєму Богу хліб* – приношення, які спалюються

20:25 *Або «своїх душ». **20:27** *Або «матимуть дух передбачення». **21:1** *Або «через душу». **21:3** *Або «близька йому». **21:6** *Або «їжу», стосується жертв.

РОЗД. 20

а Вх 3:17
Вх 6:8
Ль 8:7–9
Єз 20:6
б Вх 19:5
Вх 33:16
1Цр 8:53
1Пт 2:9
в Ль 11:46, 47
Ль 14:4–20
г Ль 11:43
д Ль 19:2
Пс 99:5
1Пт 1:15, 16
Об 4:8
е Пв 7:6
є Вх 22:18
Ль 19:31
Ль 20:6
Ль 18:10–12
Об 21:8

РОЗД. 21

ж Чс 19:14
з Пв 14:1
и Ль 19:27, 28
і Вх 29:44
к Ль 18:21
Ль 19:12
Ль 22:32

Друга кол.

а Іс 52:11
1Пт 1:15, 16
б Ль 19:29
в Пв 24:1
Єз 44:22
г Вх 28:41
д Вх 28:36
Ль 11:45
Ль 20:7, 8
е Ль 20:14
є Ль 8:12
ж Вх 28:2
Вх 29:29
Ль 16:32
з Бт 37:34
Ль 10:6
и Чс 6:7
Чс 19:11, 14
і Ль 10:7
к Ль 8:12
л Єз 44:22

для Єгови на вогні. Тож священики мають бути святі.^а **7** Священик не може одружитися з повією,^б зі збезчещеною жінкою чи з розлученою,^в бо він святий для свого Бога. **8** Освяти його,^г бо він приносить хліб своєму Богу. Він має бути для тебе святий, бо святий я, Єгова, – той, хто вас освячує.^д

9 Якщо дочка священика оскверниться, ставши повією, то цим вона осквернить свого батька. Її треба спалити у вогні*.^е

10 А первосвященик – той з ваших братів, який був помазаний олією помазання^є і на якого було урочисто покладено священицькі обов'язки*, щоб він носив святе вбрання,^ж – має дбати, щоб волосся на його голові було охайне, і не повинен роздирати свого одягу.^з **11** Він не буде підходити до мертвої людини*,^и йому не можна опоганювати себе навіть через батька чи матір. **12** Він не покидатиме святині свого Бога і не осквернятиме її,^к бо на ньому знак присвячення, Божа олія помазання.^л Я – Єгова.

13 Він має одружитися з незайманою дівчиною.^н **14** Він не може взяти собі за дружину вдову, розлучену жінку, збезчещену чи повію. Тільки незаймана дівчина з його народу може стати його дружиною. **15** Він не повинен оскверняти своє потомство* серед свого

21:9 *Цей вирок виконували тільки після того, як людина була страчена. Див. ІсН 7:25. **21:10** *Букв. «чия рука була наповнена». **21:11** *Або «якоїсь мертвої душі». Тут евр. слово *néfesh* утворює словосполучення з евр. словом, що озн. «мертвий». **21:15** *Букв. «насіння».

народу,^а бо я — Єгова, який освячує його»).

16 Після того Єгова сказав Мойсею: **17** «Передай Аарону такий наказ: “В усіх твоїх поколіннях жоден чоловік з твого потомства*, який матиме якусь ваду, не повинен наближатись до святині, щоб приносити хліб своєму Богу.

18 До святині не наблизиться жоден чоловік з вадою — сліпий, чи кульгавий, чи зі спотвореним обличчям*, чи з задовгою кінцівкою, **19** чи зі зламаною ногою або рукою, **20** чи горбатий, чи карлик*, чи з вадою очей, чи з екземою або лишаєм, чи з покаліченими яечками.^б **21** Жоден чоловік з потомства* священика Аарона, який матиме ваду, не повинен складати для Єгови приношення, які спалюються на вогні. Він має ваду і тому не може приносити хліб своєму Богу. **22** Він може їсти хліб свого Бога — з того, що святе^в та особливо святе.^г

23 Але цей чоловік не повинен підходити до завіси^а і наближатись до жертовника,^о бо він має ваду. Хай не оскверняє моєї святині,^с бо я — Єгова, який їх освячує”».ж

24 Тож Мойсей передав усю це Аарону, його сином і всім ізраїльтянам.

22 І Єгова промовив до Мойсея: **2** «Скажи Аарону та його сином, щоб вони обережно поводилися зі* святими речами, які ізраїльтяни освячують для мене,^з і щоб не оскверняли мого святого імені.” Я — Єгова. **3** Передай їм

21:17, 21 *Букв. «насіння». **21:18** *Букв. «розщепленим носом». **21:20** *Або, можливо, «хворобливо худий». **22:2** *Букв. «вони відділили себе від»).

РОЗД. 21

а Езд 9:2

б Пв 23:1

в Лв 22:10
Чс 18:19г Лв 2:10
Лв 6:14, 16
Лв 24:8, 9
Чс 18:9

д Вх 30:6

е Вх 38:1

є Вх 25:8

ж Вх 28:41

РОЗД. 22

з Вх 28:38
Чс 18:32

и Лв 21:6

Друга кол.

а Лв 7:20

б Лв 14:2
Лв 15:13

в Лв 13:2

г Лв 15:2

д Лв 21:1
Чс 19:11, 22

е Лв 15:16

є Лв 11:24, 43

ж Лв 15:7, 19

з Чс 19:6, 7

и Чс 18:11

і Вх 22:31
Лв 17:15
Пв 14:21

к Вх 29:33

такий наказ: “Якщо в майбутніх поколіннях хтось з вашого потомства, будучи нечистим, наблизиться до святих речей, які ізраїльтяни освятили для Єгови, то такий чоловік* має бути знищений.^а Я — Єгова.

4 Жоден нечистий чоловік з Ааронового потомства не повинен їсти те, що святе, поки не стане чистим,^б — ні прокажений,^в ні той, хто має виділення,^г ні той, хто торкнувся людини, яка занечистилась через дотик до померлого*,^д ні той, в кого виділилось сім'я,^е **5** ні той, хто торкнувся нечистих створінь, якими кишить земля,^с або нечистої людини, через яку він може занечиститись, хоч би якою була причина її нечистоти.ж **6** Кожен*, хто торкнеться до цього, буде нечистим до вечора і не їсти нічого святого, поки не помийється водою.^з **7** Коли ж заїде сонце, він буде чистий. Після того він зможе їсти те, що святе, бо це його пожива.” **8** Він не повинен їсти падаль або м'ясо тварини, розірваної звіром, бо тоді він стане нечистим. і Я — Єгова.

9 Вони мають виконувати свої обов'язки переді мною, щоб не стати винними в гріху і не померти за те, що осквернили святі речі. Я — Єгова, який їх освячує.

10 Жоден сторонній* не повинен їсти те, що святе.^к Жоден чужинець, який живе у священика, або найманий робітник не повинен їсти те, що святе. **11** Якщо священик купить когось* за гроші, то ця людина може їсти те, що свя-

22:3, 6 *Або «душа». **22:4** *Або «через душу». **22:10** *Тобто той, хто не належить до Ааронового роду. **22:11** *Або «душу».

те. Також раби, народжені в домі священика, можуть їсти його поживу.^а **12** Якщо дочка священика одружиться з тим, хто не є священиком*, вона не повинна їсти святих пожертв. **13** Якщо ж дочка священика, яка стала вдовою або розлученою і не має потомства, повернеться до батькового дому і житиме там, як за днів молодості, то вона може їсти поживу свого батька,^б але жоден сторонній* не може їсти цю поживу.

14 Якщо чоловік помилково з'їсть щось святе, він відшкодує це, додасть п'яту частину його вартості та принесе святе приношення священику.^в **15** Тож нехай священики не оскверняють святих речей, які ізраїльтяни приносять Єгови як дар,^г **16** і не наражають ізраїльтян на покарання за вину, дозволяючи їм їсти святе. Я — Єгова, який їх освячує**».

17 Далі Єгова сказав Мойсею: **18** «Передай Аарону, його сином та всім ізраїльтянам такий наказ: «Якщо хтось з ізраїльтян або з чужинців, які живуть в Ізраїлі, захоче скласти для Єгови цілопалення,^д щоб виконати свої обітниці чи дати добровільне приношення,^е **19** то, аби отримати Боже схвалення, він має вибрати безвадного самця^в з отари — молодого барана або козла. **20** Не складайте в жертву тварин, які мають ваду,^ж бо тоді ви не отримаєте Божого схвалення.

21 Якщо хтось захоче скласти Єгові мирну жертву,^з щоб виконати свою обітницю

РОЗД. 22

а Чс 18:11

б Льв 10:14
Чс 18:19

в Льв 5:15, 16

г Чс 18:32

д Чс 15:14, 16

е Льв 7:16
Чс 15:3
Плв 12:5, 6в Льв 1:3
Льв 22:22ж Плв 15:19, 21
Плв 17:1
Мн 1:8
Єв 9:14
1Пт 1:19

з Льв 3:1

Друга кол.

а Вх 22:30

б Вх 23:19
Плв 22:6

в Льв 7:12

г Льв 7:15

д Льв 19:37
Чс 15:40
Плв 4:40е Льв 18:21
Льв 19:12

цю чи дати добровільне приношення, то, аби отримати Боже схвалення, він має вибрати з великої або дрібної худоби тварину без жодної вади. **22** Не приносьте Єгові сліпих тварин чи тварин, які мають переломи, порізи, бородавки, струпи або лишай. Таких тварин не можна класти на жертвник і давати як приношення для Єгови. **23** Якщо в бика чи вівці одна з кінцівок буде закоротка або задовга, таку тварину можна дати як добровільне приношення. Але вона не буде прийнята як приношення, пов'язане з обітницею. **24** Не можна давати як приношення для Єгови тварину, яка має пошкоджені, розчавлені, відірвані чи відрізані яєчка. У вашому краю ви не даватимете таких тварин як приношення. **25** Якщо чужинець захоче принести таких тварин у жертву і дати їх як хліб для вашого Бога, не приймайте їх, бо вони не бездоганні, в них є вада. Такі жертви не будуть прийняті**».

26 Потім Єгова сказав Мойсею: **27** «Коли народиться теля, ягня чи козеня, воно залишатиметься з матір'ю сім днів,^а а з восьмого дня його можна дати як приношення, яке спалюється для Єгови на вогні, і це приношення буде прийняте. **28** Ні корови, ні вівці не ріжте в один день з її малям.^б

29 Якщо ви захочете скласти Єгові жертву подяки,^в то принесіть її так, щоб отримати схвалення. **30** Їжте її в той самий день і не залишайте нічого до ранку.^г Я — Єгова.

31 Дотримуйтеся моїх наказів.^д Я — Єгова. **32** Не оскверняйте мого святого імені.^е Я

22:12 *Або «одружиться зі стороннім».

22:13 *Тобто той, хто не належить до Ааронового роду.

маю бути освячений серед ізраїльтян.^а Я—Єгова, який освячує вас,^б **33** я той, хто вивів вас з єгипетського краю, щоб показати, що я ваш Бог.^в Я—Єгова».

23 Після того Єгова сказав Мойсею: **2** «Передай ізраїльтянам такий наказ: “Ось свята для Єгови,^г які ви маєте оголошувати,^д — святі збори. Це мої свята.

3 Шість днів можете працювати, а сьомий день — субота, день повного відпочинку,^е святі збори. У цей день не виконуйте жодної роботи. Це субота для Єгови. Дотримуйтесь цього закону, хоч би де ви жили.^є

4 Це свята для Єгови, святі збори, які ви маєте оголошувати у визначений для них час. **5** У 14-й день першого місяця,^ж після заходу сонця*, відзначаєте Пасху^з для Єгови.

6 А 15-го дня цього місяця відзначаєте Свято прісного хліба^и для Єгови. Сім днів їсте прісний хліб.^і **7** Першого дня у вас будуть святі збори;^к ви не повинні виконувати жодної важкої роботи. **8** Сім днів складайте приношення, які спалюються для Єгови на вогні. На сьомий день у вас будуть святі збори; ви не повинні виконувати жодної важкої роботи”».

9 Далі Єгова сказав Мойсею: **10** «Передай ізраїльтянам такий наказ: “Коли ви прийдете в край, який я даю вам, і зберете врожай, то перший сніп^л цього врожаю принесіть священнику.^м **11** І священник поколиває снопом перед Єговою, щоб ви отримали схвалення. Священик має

23:5 * Букв. «між двома вечорами».

РОЗД. 22

а Лв 10:3

б Вх 19:5
Лв 20:8
Лв 21:8

в Вх 6:7
Лв 11:45

РОЗД. 23

г Вх 23:14
Лв 23:37

д Чс 10:10

е Вх 16:30
Вх 20:10
Дії 15:21

є Нє 13:22

ж Чс 9:2,3
Чс 28:16

з Вх 12:3,6
Лв 16:1
1Кр 5:7

и Чс 28:17
1Кр 5:8

і Вх 12:15
Вх 13:6
Вх 34:18

к Вх 12:16

л 1Кр 15:20,23

м Чс 18:8,12
Пр 3:9
Єз 44:30

Друга кол.

а Вх 34:22
Лв 16:9,10

б Дії 2:1

в Чс 28:26–31
Лв 16:16

г Лв 7:11,13

д Вх 23:16
Вх 34:22

е Чс 28:26,27

поколивати ним наступного дня після суботи. **12** Того дня, коли священник коливати-ме снопом, ви повинні принести безвадного однорічного барана як цілопалення для Єгови. **13** Разом з цілопаленням складіть хлібне приношення — дві десятих ефі* найліпшого борошна, змішаного з олією. Це приношення, яке спалюється для Єгови на вогні, приємні^н пахощі. Також складіть виливну жертву — одну четверту гіна^а вина. **14** Ви не повинні їсти ні хліба, ні смаженого зерна, ні зерна з нового врожаю аж до дня, в який складете приношення вашому Богу. Це постанова на віки; дотримуйтесь її з покоління в покоління, хоч би де ви жили.

15 Відрахуйте сім субот, сім повних тижнів, від дня, який настане після суботи, тобто від дня, коли ви дасте сніп як жертву коливання.^з **16** І в день, який настане після сьомого тижня, в 50-й день,^б складіть Єгові хлібне приношення з нового врожаю.^в **17** Візьміть з дому два хліби, щоб принести їх як жертву коливання. Вони мають бути спечені з двох десятих ефі* найліпшого борошна, замішаного на заквасці,^г як перші стиглі плоди для Єгови.^д **18** Разом з хлібами принесіть сім безвадних однорічних ягнят, одного молодого бика і двох баранів.^є Це цілопалення для Єгови. Його треба принести з відповідним хлібним приношенням і виливною жертвою як прино-

23:13, 17 * Дві десятих ефі — 4,4 л. Див. додаток Б14. **23:13** ^аАбо «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють». ^а1 гін — 3,67 л. Див. додаток Б14.

шення, яке спалюється на вогні, приємні* пахощі для Єгови. **19** Також дайте козеня як приношення за гріх^а і двох однорічних ягнят як мирну жертву.^б **20** Священик візьме цих двох ягнят, а також хліби — перші стиглі плоди — і поколиває всім цим як жертвою коливання перед лицем Єгови. Це святе приношення для Єгови, і воно належить священику.^в **21** У той день оголосить,^г що у вас будуть святі збори; ви не повинні виконувати жодної важкої роботи. Це постановою на віки; дотримуйтесь її з покоління в покоління, хоч би де ви жили.

22 Коли будете збирати врожай на своїй землі, то не дожинайте поля до краю і не підбирайте того, що залишилось після збору врожаю.^д Залиште це для бідного*^е і чужинця.^е Я — Єгова, ваш Бог*».

23 Після того Єгова сказав Мойсею: **24** «Передай ізраїльцям такий наказ: «Першого дня сьомого місяця ви будете мати день повного відпочинку, святі збори, пам'ятний день, який будуть оголошувати звуком сурми.*» **25** Ви не повинні виконувати жодної важкої роботи. Ви будете складати Єгові приношення, яке спалюється на вогні*».

26 Далі Єгова сказав Мойсею: **27** «А 10-го дня сьомого місяця відзначає День примирення.*^з У цей день ви будете мати святі збори і будете впокорювати себе*»^и та складати

23:18 *Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють». **23:22** *Або «знедоленого». **23:27** *Або «свої душі». Вважається, що вислів, перекладений як «впокорювати себе», стосується різних виявів самообмеження, в тому числі посту.

РОЗД. 23

а Ль 4:23

б Ль 3:1

в Ль 7:34
Ль 10:14
Чс 18:9
Пв 18:4
1Кр 9:13

г Чс 10:10

д Ль 19:9
Пв 24:19
Рт 2:2, 3

е Іс 58:7

е Ль 19:33

ж Чс 10:10
Чс 29:1з Вх 30:10
Ль 25:9и Ль 16:29, 30
Чс 29:7

Друга кол.

а Ль 16:34
Єв 9:12,
24–26
Єа 10:10
1Ів 2:1, 2б Чс 9:13
Чс 15:30в Ль 16:29–31
Ль 23:27
Чс 29:7г Вх 23:16
Чс 29:12
Пв 16:13
Езд 3:4
Не 8:14–18
Ів 7:2

д Не 8:18

е Вх 23:14
Пв 16:16е Чс 28:26
Чс 29:7

Єгові приношення, яке спалюється на вогні. **28** Цього дня не виконуйте жодної роботи, тому що це День примирення, коли ви маєте примиритися^а з Єговою, вашим Богом. **29** Кожен*, хто в цей день не буде впокорювати себе^в, буде знищений з-посеред народу.^б **30** Я знищу з-посеред народу кожного*, хто цього дня виконуватиме будь-яку роботу. **31** Ви не повинні виконувати жодної роботи. Це постановою на віки; дотримуйтесь її з покоління в покоління, хоч би де ви жили. **32** Це для вас субота, день повного відпочинку. Дев'ятого дня цього місяця, увечері, ви будете впокорювати себе*.^в Дотримуйтесь суботи з вечора того дня до вечора наступного дня».

33 Потім Єгова сказав Мойсею: **34** «Передай ізраїльцям такий наказ: «У 15-й день сьомого місяця у вас буде ще одне свято для Єгови — Свято наметів*, яке триватиме сім днів.^г **35** У перший день ви будете мати святі збори; ви не повинні виконувати жодної важкої роботи. **36** Сім днів складайте Єгові приношення, яке спалюється на вогні. Восьмого дня у вас будуть святі збори,^д і ви складете Єгові приношення, яке спалюється на вогні. Це буде урочисте зібрання; ви не повинні виконувати жодної важкої роботи.

37 Це свята для Єгови,^е які ви маєте оголошувати, святі збори,^е під час яких будете складати приношення, яке

23:29 *Або «будь-яка душа». ^вАбо, можливо, «постити». **23:30** *Або «кожну душу». **23:32** *Або «свої душі». **23:34** *Або «місце для тимчасового ритуалу».

спалюється для Єгови на вогні: цілопалення^а разом з хлібним приношенням^б і виливною жертвою,^в згідно зі щоденним розпорядком. **38** Крім того, ви і далі маєте складати суботні приношення для Єгови,^г приносити Єгові свої дари,^д приношення, пов'язані з обітницями,^е і добровільні приношення.^є **39** А 15-го дня сьомого місяця, коли ви зберете врожай землі, у вас має бути свято для Єгови; відзначайте його сім днів.^ж Першого дня ви будете мати день повного відпочинку, і восьмого дня – день повного відпочинку.^з **40** Першого дня візьміть плоди з найліпших дерев, пальмове листя,^и віття гіллястих дерев і тополь, які ростуть у долині*, і сім днів радійте^і перед вашим Богом Єговою.^к **41** Відзначайте це свято для Єгови сім днів у році.^л Це постанова на віки; дотримуйтесь її з покоління в покоління. Це свято ви маєте відзначати сьомого місяця. **42** Ви повинні сім днів жити в наметах.^м Усі корінні жителі в Ізраїлі будуть жити в наметах, **43** щоб ваші нащадки знали,^н що, коли я виводив ізраїльтян з єгипетського краю, я поселив їх у наметах.^о Я – Єгова, ваш Бог^п».

44 Тож Мойсей розповів ізраїльтянам про свята для Єгови.

24 Потім Єгова сказав Мойсею: **2** «Накажи ізраїльтянам приносити для освітлення чисту олію з товчених оливок, щоб каганці завжди горіли.^а **3** Аарон має дбати, щоб у наметі зборів перед завісою Свідчення з вечора до ранку перед Єговою завж-

РОЗД. 23

а Лв 1:3
б Лв 2:1, 11
в Чс 15:5
Чс 28:6, 7
г Вх 16:23
Вх 20:8
Вх 31:13
д Вх 28:38
Чс 18:29
е Пв 12:11
є Чс 29:39
Пв 12:6
1Хр 29:9
2Хр 35:8
Езд 2:68
ж Пв 16:13
з Чс 29:12
и Нє 8:15
Об 7:9
і Нє 8:10
к Пв 16:15
л Чс 29:12
м Пв 31:10, 11
н Пс 31:13
Пс 78:6
о Вх 12:37, 38
Чс 24:5

РОЗД. 24

л Вх 27:20, 21
Чс 8:2

Друга кол.

а Вх 25:31
Вх 39:33, 37
Єв 9:2
б Вх 25:23, 24
1Цр 7:48
в Вх 40:22, 23
1См 21:4
Мр 2:25, 26
г Лв 2:2
Лв 6:15
д Чс 4:7
1Хр 9:32
2Хр 2:4
е Лв 21:22
Лв 22:10
1См 21:4, 6
Мт 12:3, 4
Лк 6:3, 4
є Лв 6:14, 16
ж Вх 12:38
Чс 11:4
з Вх 20:7
Вх 22:28
Лв 19:12
и Вх 18:22
і Вх 18:15, 16
Чс 15:32, 34

ди горіли каганці. Це незмінна постанова; дотримуйтесь її з покоління в покоління. **4** Він завжди має дбати, щоб перед Єговою горів вогонь у каганцях, що на світильнику^а з чистого золота.

5 Візьми найліпшого борошна і спечи 12 хлібних кілець; на кожне кільце піде дві десятих ефі* борошна. **6** Поклади їх перед Єговою на стіл з чистою золота,^б склавши у два стоси, по шість у кожному.^в **7** А на кожен стос поклади чистий ладан, який представлятиме хліб і буде символічним приношенням*,^г яке спалюється для Єгови на вогні. **8** Він повинен складати хлібні кільця перед Єговою кожної суботи.^д Це угода між мною та ізраїльтянами на віки. **9** Хлібні кільця належатимуть Аарону та його синам.^е Вони будуть їсти їх у святому місці,^є бо ці кільця особливо святі; це священникова частина з приношень, які спалюються для Єгови на вогні. Це постанова на віки».

10 Серед ізраїльтян був один чоловік, син ізраїльтянки та єгиптянина,^ж який почав битися у таборі з ізраїльтянином. **11** І син ізраїльтянки став зневажати й проклинати ім'я*.^з Тож його привели до Мойсея.^и Його матір'ю була Шеломіт, дочка Діврі з Данового племені. **12** Цього чоловіка взяли під варту і стали чекати рішення Єгови.^і

13 І Єгова сказав Мойсею: **14** «Виведи цього чоловіка за табір, і нехай ті, хто чув, як

24:5 *Дві десятих ефі — 4,4 л. Див. додаток Б14. **24:7** *Тобто частинною приношення, яка нагадує про ціле приношення або символізує його. **24:11** *Тобто ім'я Єгови, як видно з віршів 15 і 16.

він проклинав Боже ім'я, покладуть руки йому на голову, і вся громада нехай закидає його камінням.^а **15** Скажи ізраїльцям: “Якщо якийсь чоловік прокляне свого Бога, то він відповідь за свій гріх. **16** Отже, той, хто зневажає ім'я Єгови, обов'язково має бути покараний смертю.^б Ціла громада закидає його камінням. Кожен, хто зневажатиме Боже ім'я,— чи то чужинець, чи корінний житель,— має бути покараний смертю.

17 Той, хто відбере комусь життя*, обов'язково має бути покараний смертю.^в **18** Якщо хтось вдарить і вб'є чийсь домашню тварину*, то має відшкодувати за неї, давши життя за життя^г. **19** Якщо хтось покалічить свого ближнього, то йому треба зробити те, що зробив він.^г **20** Перелом за перелом, око за око, зуб за зуб — те, що він зробив іншій людині, треба зробити і йому.^д **21** Той, хто вб'є чийсь тварину, має відшкодувати за неї,^е але той, хто вб'є людину, має бути покараний смертю.^е

22 Ті самі присуду будуть як для корінного жителя, так і для чужинця,^ж бо я — Єгова, ваш Бог”.

23 Після того Мойсей передав ізраїльцям ці слова, і вони вивели за табір чоловіка, який проклинав Боже ім'я, та закидали його камінням.^з Тож ізраїльтяни зробили все так, як Єгова наказав Мойсею.

25 Далі Єгова сказав Мойсею на горі Сінай: **2** «Передай ізраїльцям такий наказ: “Коли ви прийде-

24:17 *Або «смертельно вразить якусь людську душу». 24:18 *Або «якщо хтось смертельно вразить душу тварини». ^аАбо «душу за душу».

РОЗД. 24

а Чс 15:32, 35
Пв 17:7

б Пв 5:11

в Бг 9:6
Вх 21:12
Чс 35:31
Пв 19:11–13

г Вх 21:23, 24

д Пв 19:21
Мт 5:38

е Вх 22:1

є Бг 9:6
Вх 21:12

ж Вх 12:49
Лв 17:10
Лв 19:34
Чс 9:14
Чс 15:16

з Чс 15:33, 36
Пв 17:7

Друга кол.

РОЗД. 25

а Бг 15:16

б Лв 26:34
2Хр 36:20, 21

в Вх 23:10, 11

г Лв 16:30
Лв 23:27, 28

д Іс 61:1, 2
Лк 4:18, 19
Рм 8:20, 21

е Лв 27:24
Чс 36:4
Пв 15:1

є Лв 25:5

ж Вх 23:11
Лв 25:6

те в край, який я даю вам,^а то дайте землі відпочити і відзначте суботу для Єгови.^б **3** Шість років засівайте поля та підрізайте виноградники, шість років збирайте врожай,^в **4** а сьомий рік — субота, повний відпочинок для землі, субота для Єгови. Не засівайте своїх полів і не підрізайте виноградників. **5** Ви не повинні жати того, що само виросте із зерен, які залишились після збору врожаю, чи збирати виноград з необрізаного винограднику. Це буде рік повного відпочинку для землі. **6** Але ви можете їсти все, що земля вродить у суботній рік,— і ви, і ваші раби, і ваші рабині, і ваші наймані робітники, і чужинці, які живуть з вами, **7** а також ваші домашні тварини і дикі звірі, які живуть у вашому краю. Все, що вродить земля, буде вам на їжу.

8 Відрахуйте сім суботніх років — сім разів по сім років; ці сім суботніх років стануть 49 років. **9** Десятий день сьомого місяця — День примирення.^г Оголосить його гучним звуком рога, який буде чутий по всьому вашому краю. **10** Освятить 50-й рік і проголосить для всіх мешканців краю звільнення.^д Це буде для вас Ювілей. І кожен з вас повернеться до свого володіння та до своєї родини.^е **11** Цей 50-й рік стане для вас Ювілеєм. У цей рік не сійте насіння, не жніть того, що само виросте із зерен, які залишились після збору врожаю, і не збирайте винограду з необрізаного винограднику.^є **12** Адже це Ювілей, і цей рік буде святим для вас. Ви можете їсти тільки те, що само виросте на землі.^ж

13 У цей ювілейний рік кожен з вас нехай повернеться до свого володіння.^а **14** Якщо ви будете продавати щось своєму ближньому або купувати щось у нього, то не поводьтесь один з одним нечесно.^б **15** Купуючи землю у ближнього, порахуйте, скільки років пройшло після Ювілею. Він встановить ціну залежно від кількості років, в якій можна буде збирати врожай.^в **16** Чим більша кількість років, тим вища буде ціна, а чим менша кількість років, тим нижча ціна, бо він продає кількість урожаю.^г **17** Ніхто з вас не буде поводитися нечесно зі своїм ближнім,^г бійтеся свого Бога,^а бо я — Єгова, ваш Бог.^в **18** Дотримуйтеся моїх постанов і виконуйте мої присуди. Тоді ви будете жити безпечно в цьому краю.^е **19** Земля дасть свій урожай,^ж і ви матимете досталь їжі та будете жити в безпеці.^з

20 Але якщо ви скажете: «Що ми будемо їсти на сьомий рік, якщо не засіємо поля і не зберемо врожаю?»^и — **21** то знайте, що на шостий рік я зіллю на вас благословення і земля вродить стільки врожаю, що його вистачить на три роки.^и **22** На восьмий рік ви засієте поле, але до дев'ятого року будете їсти старий урожай. Ви їстимете його, поки не зберете нового.

23 Землю не можна продавати назавжди,^к бо земля належить мені.^л А ви для мене чужинці й поселенці на цій землі.^м **24** У краю, яким ви будете володіти, той, хто продасть свою землю, матиме право викупити її.

РОЗД. 25

а Лв 25:29,30
Лв 27:24

б 1См 12:3
Пр 14:31

в Лв 27:18

г Лв 19:13
Пр 22:22

д Лв 25:43
Пр 1:7
Пр 8:13

е Іс 33:22

є Лв 12:10
Пс 4:8
Пр 1:33

ж Пс 67:6

з Лв 26:3–5

и Лв 25:4,5
Мт 6:25

і Бт 26:12
Пв 28:8
Мн 3:10

к 1Цр 21:3

л Пс 24:1

м 1Хр 29:15

Друга кол.

а Рт 2:20
Рт 4:4–6

б Лв 25:50

в Лв 27:24

г Лв 25:10,13

д Лв 25:25–27

е Чс 35:2,8

25 Якщо твій брат збідніє і буде змушений продати частину своєї землі, то його близький родич повинен прийти і викупити її.^а **26** Якщо хтось не матиме родича, який би викупив його землю, але сам розбагатіє і зможе викупити її, **27** то він порахує, скільки років пройшло відтоді, як він продав землю, потім від вартості землі відніме вартість врожаю за ті роки, а те, що залишиться, поверне чоловікові, якому продав землю. Після того земля знову стане його власністю.^б

28 Якщо ж він не зможе викупити землю, то до ювілейного року вона залишатиметься в того, хто її купив.^в А в ювілейний рік земля повернеться до попереднього власника, вона знову стане його власністю.^г

29 Якщо чоловік продасть дім у місті, обнесеному муром, то протягом першого року після продажу він матиме право викупити його^а і зможе скористатися цим правом протягом цілого року. **30** Але якщо впродовж року він не викупить цього дому, то дім назавжди залишиться власністю того, хто його купив, та його нащадків. І в ювілейний рік дім не повернеться до попереднього власника. **31** А доми в поселеннях, які не обнесені мурами, будуть вважатися частиною поля. На ці доми поширюється право викупу, а в ювілейний рік вони повернуться до попередніх власників.

32 Але якщо це доми левітів у їхніх містах,^є то за левітами завжди залишатиметься право викупити свої доми.

33 Коли ж левіт не викупить свого дому в місті левітів, то в ювілейний рік цей дім повернеться до нього,^а бо доми в містах левітів — це їхня власність серед ізраїльтян.^б

34 Крім того, пасовища^а довкола їхніх міст не можна продавати, бо вони завжди будуть їхньою власністю.

35 Якщо твій брат збідніє і не зможе себе утримувати, то допоможи йому^г так само, як чужинцю й поселенцю,^д щоб він і далі міг жити з тобою.

36 Не бери з нього відсотків і не наживайся на ньому,^е бійся свого Бога.^е Хай твій брат живе з тобою. **37** Не позичай йому грошей під відсотки^ж і не давай йому їхі задля наживи. **38** Я — Єгова, ваш Бог, який вивів вас з єгипетського краю,^з щоб дати вам ханаанський край і показати, що я — ваш Бог.^и

39 Якщо твій брат збідніє і буде змушений продати себе тобі,^і то не примушуй його виконувати рабську працю.^к

40 Ти маєш ставитись до нього як до найманого робітника,^л як до поселенця. І він буде служити тобі до ювілейного року. **41** Потім він піде від тебе — і він, і його діти* — та повернеться до своєї родини, до володіння своїх праатьків.^м **42** Адже ізраїльтяни — мої раби, яких я вивів з єгипетського краю.^н Вони не повинні продавати себе в рабство. **43** Не поведься зі своїм братом жорстоко,^о бійся свого Бога.^н **44** Ваші раби і рабині мають бути з народів, які живуть довкола вас, — у них будете купувати собі рабів. **45** Крім того, можна

РОЗД. 25

а Ль 25:28

б Чс 18:20
Чс 35:2, 4
Пв 18:1в Чс 35:7
Існ 14:4г Ль 15:7
Пс 41:1
Пс 112:5
Пр 3:27
Пр 19:17
Мр 14:7
Дії 11:29
1Тм 6:18
1Ів 3:17д Вх 22:21
Вх 23:9
Лв 19:34
Пв 10:18е Вх 22:25
Пв 23:19
Пс 15:5
Пр 28:8

є Пр 8:13

ж Пв 23:20
Лк 6:34, 35з Вх 20:2
1Цр 8:51

и Вх 6:7

і Вх 21:2
Пв 15:12

к 1Цр 9:22

л Ль 25:53

м Вх 21:3
Лв 25:10н Вх 1:13, 14
Вх 19:5
Лв 25:55о Вх 3:7
Еф 6:9
Кл 4:1п Ль 25:17
Ек 12:13

Друга кол.

а Вх 12:38
Існ 9:21

б Ль 25:39, 43

в Ль 25:25

г Ль 25:26, 27

д Ль 25:10

е Ль 25:15, 16

є Пв 15:18

ж Ль 25:40, 43
Кл 4:1

купувати рабів з-поміж поселенців, які живуть серед вас,^а а також їхніх дітей, які народились у вашому краю. Вони стануть вашою власністю.

46 Ви можете передавати їх у спадщину вашим сином, і вони завжди будуть вашими рабами, вашою власністю. А з ізраїльтянами, вашими братами, не поведьтесь жорстоко.^б

47 Якщо чужинець чи поселенець, який живе з тобою, розбагатіє, а твій брат збідніє і буде змушений продати себе тому чужинцеві, чи поселенцеві, чи комусь із сім'ї чужинця, **48** то, після того як він продасть себе, за ним залишатиметься право викупу. Його зможе викупити один з його братів,^в **49** або дядько, або син дядька, або інший близький родич* — хтось з його родини.

А якщо він сам розбагатіє, то сам себе викупить.^г **50** Разом з чоловіком, який його купив, він порухе час від року продажу до ювілейного року,^д і його ціна відповідатиме кількості років.^е Дні його роботи впродовж цього часу потрібно рахувати, як дні найманого робітника.^е **51** Якщо до Ювілею залишиться багато років, то, щоб викупити себе, він має повернути гроші за ці роки. **52** Але якщо до Ювілею залишиться лише кілька років, він все підрахує і заплатить за себе викуп відповідно до тих років. **53** Він має з року в рік служити йому як найманий робітник. Дивись, щоб чоловік, який його купив, не ставився до нього жорстоко.^ж **54** Але якщо він не зможе викупити себе, дотримуючись

цих вимог, то вийде на волю в ювілейний рік^а – і він, і його діти*.

55 Адже ізраїльтяни – мої раби, яких я вивів з єгипетського краю.^б Я – Єгова, ваш Бог.

26 Не робіть собі нікчемних божків^в і не ставте різьблених ідолів^г чи священних стовпів. Не ставте у вашому краю різьблених каменів^д і не вклоняйтесь їм,^е бо я – Єгова, ваш Бог. **2** Дотримуйтеся моїх субот і ставтеся з пошаною* до моєї святині. Я – Єгова.

3 Якщо ви будете жити за моїми постановами і виконувати мої заповіді,^в **4** то я pošлю вам рясні дощі своєчасно,^ж і земля дасть свій урожай,^з а дерева на полі вродять плоди. **5** Ви ще не закінчите молотити, як треба буде збирати виноград, ще не закінчите збирати виноград, як треба буде засівати поле. Ви будете мати вдосталь їжі та житимете безпечно у вашому краю.^и **6** Я дам у вашому краю мир.^й Ви будете лягати спокійні, бо не буде того, хто б вас лякав.^к Я прожену з вашого краю лютих звірів, і ніхто не піде з мечем воювати проти вас. **7** Ви неодмінно будете гнатися за своїми ворогами, і вони будуть гинути від вашого меча. **8** П'ятеро з вас поженеться за сотнею ворогів, а сотня – за десятьма тисячами. І вороги ваші загинуть від вашого меча.^л

9 Я виявлю вам ласку*, розмножу вас і дам вам багато нащадків.^м Я дотримаюся угоди, яку з вами уклав.^н **10** Ви

25:54 *Букв. «сини». **26:2** *Або «благоговінням». Букв. «страхом». **26:9** *Букв. «поверну до вас».

РОЗД. 25

а Вх 21:3

б Вх 20:2
Лв 25:42

РОЗД. 26

в Вх 20:4

Лв 19:4
Дп 17:29
1Кр 8:4

г Лв 5:8

д Чс 33:52

е Дн 3:18
1Кр 10:14

є Пв 11:13–15

Ек 12:13

ж Пв 28:12

Іс 30:23

Єз 34:26

Йл 2:23

з Пс 67:6

Пс 85:12

и Лв 25:18

і 1Хр 22:9

Пс 29:11

Ор 2:9

к Мих 4:4

л Пв 28:7

ІсН 23:10

Сд 7:15, 16

Сд 15:15, 16

1Хр 11:20

м Пв 28:4

н Вх 6:4

Друга кол.

а Вх 25:8

Єз 37:26

Об 21:3

б Пв 23:14

в Вх 6:7

2Кр 6:16

г Пв 28:15

д 2Цр 17:15

е Вх 24:7

Пв 31:16

Єв 8:9

є Пв 28:22, 33

Сд 6:3

ж Пв 28:15, 25

Сд 2:14

1См 4:10

з Пс 106:41

Пл 1:5

и Лв 26:36

і Пв 11:17

1Цр 17:1

к Єр 12:13

Ор 1:6, 10

будете їсти старий, минулорічний урожай і навіть будете виносити старий урожай, щоб звільнити місце для нового.

11 Я поставлю серед вас свій святий намет,^а і я* не відкину вас. **12** Я ходитиму серед вас і буду вашим Богом,^б а ви будете моїм народом.^в **13** Я – Єгова, ваш Бог, який вивів вас з єгипетського краю і звільнив з рабства. Я зламав ваше ярмо і зробив так, що ви йшли з високо піднятою головою*.

14 Але якщо ви не послухаетесь мене і не будете виконувати усі мої заповіді,^г **15** якщо відкинете мої постанови,^д якщо мої присуди стануть огидними для вас* і ви не будете виконувати усі мої заповіді, якщо ви порушите угоду зі мною,^е **16** то я покараю вас: я наведу на вас страх, наведу туберкульоз і сильну гарячку, від яких ваші очі ослабнуть і ви* знесилитесь. Ви будете сіяти насіння, але даремно, бо його з'їдять ваші вороги.^є **17** Я відкину* вас, і вороги вас розібіють.^ж Ваші ненависники будуть вас гнобити.^з Ви будете втікати, хоча ніхто за вами не гнати-меться.^и

18 Якщо ж і після того ви не будете слухатись мене, то я семикратно покараю вас за ваші гріхи. **19** Я зламаю вашу гордість та впертість, і небо стане для вас як залізо,^й а земля – як мідь. **20** Ви будете витрачати силу марно, бо земля не дасть вам урожаю,^к а ваші дерева не вродять плодів.

21 Але якщо ви і далі будете противитись мені і не захо-

26:11 *Або «моя душа». **26:13** *Букв. «йшли випрямлені». **26:15** *Або «ваших душ». **26:16** *Або «ваші душі». **26:17** *Букв. «оберну своє лице проти».

чете мене слухатись, то за ваші гріхи я завдам вам усемо більше ударів. **22** Я пошлю на вас диких звірів,^а які повбивають ваших дітей^б і вашу худобу,— вас стане менше, і дороги ваші опустіють.^в

23 Але якщо ви й тоді мене не послухаєтесь і не виправитесь,^г якщо і далі будете противитись мені, **24** то і я буду противитись вам та семикратно покараю вас за ваші гріхи.

25 Я пошлю на вас меч помсти за те, що ви порушили угоду зі мною.^д Якщо ви заховаєтесь у своїх містах, я вражу вас хворобою^е і віддам у руки ворогів.^є **26** Коли я знищу ваші запаси* хліба^ж,^з то 10 жінок будуть пекти хліб в одній печі і роздавати його на вагу;^и ви їститиме цей хліб, але не насититесь.^я

27 Якщо ж ви і після того не будете слухатись мене, якщо далі будете мені противитись, **28** то я буду противитись вам ще більше^к і семикратно покараю вас за ваші гріхи. **29** Ви будете їсти своїх синів та дочок.^л **30** Я знищу ваші священні узвишся^м і порозбиваю курильниці для фіміама. Я покладу ваші трупи на трупи ваших гідких ідолів*,^н і я^о з огидою відвернуся від вас.^п **31** Ваші міста я віддам на знищення,^р а ваші святині спустошу. Я не вдихатиму приємних* пахоців ваших жертв. **32** Я спустошу цей край,^с і ваші вороги, які

26:26 *Бук. «палицю». Можливо, стосується палиць, на яких зберігали хліб. *Або «їжі». **26:30** *Євр. слово, перекладене тут як «гідкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу. *Або «моя душа». **26:31** *Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють».

РОЗД. 26

а Пв 32:24
Єр 15:3
б Єз 5:17
в Сд 5:6
Іс 33:8
Зк 7:14
г Іс 1:16
Єр 2:30
Єр 5:3
д Вк 24:7
е Пв 28:21
Єр 24:10
Ам 4:10
є Сд 2:14
1См 4:10
ж Єз 5:16
з Єз 4:16
и Іс 9:20
Мих 6:14
Ор 1:6
і Єр 21:5
к Пв 28:53
2Лр 6:29
Єр 19:9
Пл 4:10
Єз 5:10
л 2Хр 34:3
Іс 27:9
м 1Цр 13:2
2Цр 23:8, 20
Єз 6:5
н Пс 78:58, 59
о 2Лр 25:9, 10
2Хр 36:17
He 2:3
Іс 1:7
Єр 4:7
л Єр 9:11

Друга кол.

а Пв 28:37
Пв 29:22–24
Єр 18:16
Пл 2:15
Єз 5:15
б Пс 44:11
в Єр 9:16
Єз 12:14
г Зк 7:14
д 2Хр 36:20, 21
е Іс 24:6
є Пв 28:17
Іс 30:17
ж Існ 7:12
Сд 2:14
Єр 37:10
з Пв 4:27
Пв 28:48
Єр 42:17
и Пв 28:65
і Вк 20:5
Чс 14:18
к 1Цр 8:33
He 9:2
Єз 6:9
Дн 9:5
л Сз 36:31
м Лв 26:24
н 1Цр 8:47
2Хр 36:20
о Пв 30:6
Єр 4:4
Дп 7:51
л Бр 28:13
р Бр 26:3

житимуть у ньому, остовпіють від здивування, коли це побачать.^а **33** Я розпорошу вас серед інших народів^б та підійму на вас меч.^в Ваш край стане пустою,^г а ваші міста — руїною.

34 У той час, коли ви будете жити у ворожому краю і земля буде лежати спустошена, вона надолужить свої суботи. Тоді земля відпочиватиме*, щоб надолужити свої суботи.^д

35 Вона відпочиватиме всі дні, поки буде лежати спустошена, бо ви не дотримувались субот, коли жили на цій землі, і вона не відпочивала.

36 Я сповню розпачем серця тих, хто вціліє^е і житиме у ворожих краях. Вони будуть втікати навіть від шелесту листочка, будуть втікати, немов від меча, і падати на землю, хоча ніхто не гнатиметься за ними.^є **37** Вони будуть спотикатися один об одного, як ті, хто тікає від меча, хоча ніхто за ними не гнатиметься. І ви не зможете протистояти своїм ворогам.^ж **38** Ви загинете серед інших народів,^з і вас поглине ворожий край. **39** А ті, хто залишиться, зачахнуть у краю ворогів* через свою провину і через провини своїх батьків.^и **40** І вони визнають свою провину,^к а також провину та невірність своїх батьків і зізнаються, що були невірні та противились мені.^л **41** Тому і я противився їм^м і завів їх у ворожий край.^н

Можливо, тоді вони впокорять свої необрізані* серця^о і заплатять за свої провини. **42** І я згадаю свою угоду з Яковом,^п угоду з Ісаком^р

26:34 *Або «дотримуватиметься суботи». **26:41** *Або «вперті».

і угоду з Авраамом.^a Також я згадаю про той край. **43** Поки земля буде залишатися покинутою, вона надолужуватиме свої суботи^b і лежатиме спустошена. А вони будуть розплагуватися за свої провини, бо відкинули мої присуди і мої постанови стали огидними для них*.^b **44** Але навіть коли вони будуть у ворожому краю, я не відкину їх назавжди^c і не зненавиджу настільки, щоб їх знищити. Я не порушу своєї угоди з ними,^d бо я — Єгова, їхній Бог. **45** Ради їхнього блага я буду пам'ятати про свою угоду з їхніми прабатьками,^e яких я вивів з єгипетського краю на очах інших народів,^e щоб показати, що я — їхній Бог. Я — Єгова”».

46 Ці постанови, присуди і закони Єгова дав ізраїльцям через Мойсея на горі Сінай.^ж

27 Потім Єгова сказав Мойсею: **2** «Передай ізраїльцям такий наказ: “Якщо хтось дасть особливу обітницю^з віддати Єгови суму грошей, яка дорівнює встановленій вартості людини*, то ця вартість буде такою: **3** вартість чоловіка віком від 20 до 60 років буде 50 шéкелів* срібла у святих шéкелях^ж. **4** Якщо це жінка, то її вартість буде 30 шéкелів. **5** Якщо це хлопець віком від 5 до 20 років, то його вартість буде 20 шéкелів, а вартість дівчини такого віку — 10 шéкелів. **6** Якщо це дитина віком від одного місяця до п'яти років, то вартість хлопчика буде 5 срібних шéкелів, а

26:43 *Або «їхніх душ». **27:2** *Або «душі». **27:3** *1 шéкель — 11,4 г. Див. додаток Б14. ^aАбо «у стандартних шéкелях святого місяця».

РОЗД. 26

а Бт 12:7
Пв 4:31
Пс 106:45

б Ль 26:34
2Хр 36:20, 21

в 2Цр 17:15

г Пв 4:31
2Цр 13:23
Не 9:31

д Пв 4:13
Єр 14:21

е Вх 24:3, 8
Пв 9:9

є Єз 20:9

ж Ль 27:34
Пв 6:1

РОЗД. 27

з Пв 23:21
Сд 11:30, 31
1См 1:11

Друга кол.

а Ль 5:7, 11
Лв 12:8
Лв 14:21

б Лк 21:2–4
2Кр 8:12

в Ль 20:25
Пв 14:7, 8

г Ль 27:19

д Ль 27:11, 12

вартість дівчинки — 3 срібних шéкелів.

7 Якщо це чоловік, якому 60 років або більше, то його вартість буде 15 шéкелів, а вартість жінки такого віку — 10 шéкелів. **8** Якщо хтось буде бідний і неспроможний заплатити встановлену вартість,^a то людина повинна стати перед священиком. Священик визначить вартість відповідно до спроможності того, хто дає обітницю.^б

9 Якщо обітниця стосується тварини, яку можна дати як приношення для Єгови, то будь-яка тварина, яку дадуть Єгові, буде свята. **10** Він не зможе повернути її чи замінити на гіршу або ліпшу. Але якщо він все-таки замінить її, то і перша тварина, і друга стануть святими. **11** А якщо це нечиста тварина,^в яку не можна давати як приношення для Єгови, то він поставить її перед священиком. **12** І священик оцінить її, залежно від того, добра ця тварина чи погана. Її вартість буде такою, яку встановить священик. **13** Але якщо чоловік захоче викупити тварину, то мусить заплатити її встановлену вартість і додати п'яту частину до цієї вартості.^г

14 Якщо хтось захоче освятити свій дім для Єгови, то священик оцінить цей дім — добрий він чи ні. І його вартість буде такою, яку встановить священик.^д **15** Але якщо той, хто освячує дім, захоче його викупити, то він повинен заплатити встановлену вартість та додати п'яту частину до цієї вартості, і дім стане його власністю.

16 А якщо хтось захоче освятити для Єгови частину

свого поля, то вартість поля буде залежати від того, скільки насіння можна на ньому посіяти: 50 срібних шéкелів за кожен хомér* ячменю. **17** Якщо хтось освятить поле в ювілейний рік,^a то за цим полем залишатиметься встановлена вартість. **18** Якщо ж хтось освятить поле після Ювілею, то священик порахує, скільки років залишилось до наступного Ювілею, і зменшить встановлену вартість поля відповідно до кількості цих років.^b **19** Але якщо той, хто освячує поле, захоче викупити його, то повинен заплатити його встановлену вартість та додати п'яту частину до цієї вартості, і поле знову стане його власністю. **20** Якщо ж він не викупить поля і його продадуть комусь іншому, то це поле вже не можна буде викупити. **21** В ювілейний рік це поле стане присвяченим Єгови; воно буде святим і стане власністю священиків.^c

22 Якщо хтось освятить для Єгови поле, яке купив і яке не є його спадковою власністю,^d **23** то священик встановить вартість поля відповідно до того, скільки років залишилось до Ювілею, і цей чоловік сплатить за поле в той же день.^e Ця пожертва свята для Єгови. **24** А в ювілейний рік поле повернеться до того, в кого він його купив і хто є його власником.^f

25 Вартість усього буде визначатись у святих шéкелях. Один шéкель – це 20 гер*.

26 Але ніхто не повинен освячувати первістків з тварин, бо первісток належить

РОЗД. 27

a Ль 25:10

б Ль 25:15, 16

в Чс 18:8, 14

г Ль 25:25

д Ль 27:11, 12
Ль 27:18

e Ль 25:10, 28

Друга кол.

a Вх 13:2

Чс 18:17

б Вх 22:30

Пв 15:19

в Ль 27:11–13

г Чс 18:8, 14

д Чс 21:2

e Існ 6:17
ІСм 15:3, 18

e Бг 14:20

Бг 28:22

Чс 18:21, 26

Пв 14:22

2Хр 31:5

Не 13:12

Мл 3:10

Лк 11:42

Єв 7:5

ж Ль 27:9, 10

Єгови;^a чи то бик, чи вівця,— кожен первісток уже належить Єгови.^b **27** Якщо це первістки з нечистих тварин і власник захоче їх викупити, то він повинен заплатити встановлену вартість і додати п'яту частину до цієї вартості.^c Якщо ж він не викупить її, то тварину продадуть за встановленою вартістю.

28 Якщо хтось беззастережно присвятить* Єгови людину, тварину чи поле, що є його власністю, то присвячене не можна ні продати, ні викупити, бо воно особливо святе для Єгови.^d **29** Крім того, жодна засуджена* людина, яка призначена для знищення, не буде викуплена.^e Вона обов'язково має бути покарана смертю.^f

30 Кожна десята частина^g з усього, що вродить земля,— чи то урожаю з поля, чи плодів з дерев,— належить Єгови. Ця частина для Єгови свята. **31** Якщо хтось захоче викупити свою десятку частину, то мусить заплатити її вартість і додати до неї п'яту частину. **32** Кожна десята частина з дрібної або великої худоби, тобто кожна 10-та тварина, що проходить під палицею пастуха, буде для Єгови свята. **33** Він не буде перевіряти, чи добра це тварина, чи погана, і не замінюватиме її іншою. Бо якщо він замінить її, то і перша тварина, і друга стануть святими.^h Їх не можна викуплятиⁱ».

34 Це заповіді, які Єгова дав Мойсею на горі Сінай,^j щоб той передав їх ізраїльтянам.

27:16 *1 хомér — 220 л. Див. додаток Б14. 27:25 *1 гера — 0,57 г. Див. додаток Б14.

27:28 *Або «присвятить для знищення». Див. глосарій. 27:29 *Або «присвячена».

з Вх 3:1

Чс 1:1

ЧИСЛА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Перепис чоловіків для війська (1–46)
Левіти звільнені від війська (47–51)
Організоване розміщення табору (52–54)
- 2 Табір організований у групи з трьох племен (1–34)
На сході табір Юди (3–9)
На півдні табір Рувима (10–16)
Посередині табір левітів (17)
На заході табір Єфрема (18–24)
На півночі табір Дана (25–31)
Кількість чоловіків, які пройшли перепис (32–34)
- 3 Сини Аарона (1–4)
Левіти вибрані служити (5–39)
Викуп первістків (40–51)
- 4 Служіння кегатівців (1–20)
Служіння гершонівців (21–28)
Служіння мерарівців (29–33)
Підсумок перепису (34–49)
- 5 Ізолювання нечистих (1–4)
Зізнання і відшкодування (5–10)
Випробування водою, коли є підозра у перелюбі (11–31)
- 6 Обітниця назорейства (1–21)
Священики благословляють (22–27)
- 7 Приношення під час присвячення святого намету (1–89)
- 8 Аарон запалює сім каганців (1–4)
Левіти очищені, починають служити (5–22)
Вікові обмеження для служіння левітів (23–26)
- 9 Вказівки про пізніше відзначання Пасхи (1–14)
Хмара й вогонь над святим наметом (15–23)
- 10 Срібні сурми (1–10)
Ізраїльтяни вирушають з Сінаю (11–13)
Порядок, у якому йшли (14–28)
Ховава просять показувати дорогу Ізраїлю (29–34)
Молитва Мойсея, коли табір збирався (35, 36)
- 11 Через нарікання сходить вогонь від Бога (1–3)
Народ плаче і просить м'яса (4–9)
Мойсей відчуває свою безпорадність (10–15)
Єгова дає дух 70 старійшинам (16–25)
Елдад і Медад; Ісус Навин боїться за Мойсея (26–30)
Перепілки; народ покараний за жадібність (31–35)
- 12 Міріам та Аарон противляться Мойсею (1–3)
Мойсей — найсумирніша людина (3)
Єгова захищає Мойсея (4–8)
Міріам вражена проказою (9–16)
- 13 12 розвідників ідуть у Ханаан (1–24)
Погана звістка 10 розвідників (25–33)
- 14 Народ хоче повернутися в Єгипет (1–10)
Добра звістка Ісуса Навина й Калева (6–9)
Єгова розгнівався; Мойсей заступається (11–19)
Покарання: 40 років у пустелі (20–38)
Амаликітjани перемагають Ізраїль (39–45)
- 15 Закони про принесення (1–21)
Однаковий закон для ізраїльтян і чужинців (15, 16)
Приношення за ненавмисні гріхи (22–29)
Покарання за навмисні гріхи (30, 31)
Порушник закону про суботу покараний смертю (32–36)
Торочки на подолі одягу (37–41)
- 16 Бунт Корея, Датана й Авірона (1–19)
Покарання бунтарів (20–50)
- 17 Палиця Аарона, яка пустила бруньки,— знак (1–13)
- 18 Обов'язки священиків і левітів (1–7)
Частки священиків (8–19)
Непорозна угода (19)
Левіти мають отримувати і давати десятину (20–32)

19 Руда корова і вода для очищення (1–22) 20 Міріам помирає в Кадеші (1) Мойсей б'є по скелі і грішить (2–13) Едом не дозволяє Ізраїлю пройти (14–21) Смерть Аарона (22–29) 21 Перемога над царем Арада (1–3) Мідний змії (4–9) Ізраїль обходить Моав (10–20) Перемога над аморейським царем Сигоном (21–30) Перемога над аморейським царем Огом (31–35) 22 Балак наймає Валаама (1–21) Валаамова ослиця говорить (22–41) 23 Перша притча Валаама (1–12) Друга притча Валаама (13–30) 24 Третя притча Валаама (1–11) Четверта притча Валаама (12–25) 25 Ізраїль грішить з моавськими жінками (1–5) Вчинок Пінхаса (6–18) 26 Другий перепис племен Ізраїля (1–65) 27 Целофехадові дочки (1–11) Ісус Навин призначений наступником Мойсея (12–23)	28 Вказівки про різні приношення (1–31) Щоденні приношення (1–8) Приношення в суботу (9, 10) Щомісячні приношення (11–15) Під час Пасхи (16–25) Під час Свята тижнів (26–31) 29 Вказівки про різні приношення (1–40) День сурмлення (1–6) День примирення (7–11) Свято наметів (12–38) 30 Обітниці чоловіків (1, 2) Обітниці жінок і дочок (3–16) 31 Помста мідіянітянам (1–12) Валаам убитий (8) Вказівки щодо воєнної здобичі (13–54) 32 Поселення на східному боці Йордану (1–42) 33 Шлях ізраїльтян у пустелі (1–49) Вказівки про завоювання Ханаану (50–56) 34 Кордони Ханаану (1–15) Чоловіки, призначені розділити край (16–29) 35 Міста для левітів (1–8) Міста-сховища (9–34) 36 Закон про одруження спадкоємців (1–13)

1 Єгова звернувся до Мойсея в пустелі Сінай,^a у наметі зборів,^b першого дня другого місяця другого року після виходу з єгипетського краю^в та сказав: **2** «Зробіть перепис^г усієї громади ізраїльтян* – кожного окремо* – за їхніми родинами, за їхніми родами, перерахуй усіх чоловіків поіменно. **3** Ви з Аароном маєте зробити перепис чоловіків за їхніми загонами* – усіх чоловіків від 20 років і

1:2 * Букв. «синів Ізраїля». * Або «голова за головою». 1:3 * Букв. «відповідно до їхніх військ».

РОЗД. 1

a Вх 19:1
Дії 7:38
б Вх 25:22
в Вх 40:17
г Вх 30:12

Друга кол.

a Вх 30:14
б Вх 18:25
Чс 1:16
ІсН 22:13, 14
ІсН 23:2
1Хр 27:1
в Чс 2:10
г Чс 7:11, 36
д Пр 4:20
Лк 3:23, 32
е Чс 10:15
є Чс 7:11, 24
ж Бт 48:20

більше,^a які можуть служити в ізраїльському війську.

4 Візьміть собі на допомогу по одному чоловікові з племені; кожен з них має бути головою роду.^б **5** Ось імена чоловіків, які вам будуть допомагати: Еліцур,^в син Шедеура, з Рувимового племені; **6** Шелумїл,^г син Цуришаддая, з Симеонового племені; **7** Нахшон,^а син Аммінадава, з Юдиного племені; **8** Нетанель,^е син Цуара, з Іссахарового племені; **9** Еліав,^є син Хелбона, з Завулбонного племені; **10** Елішама, син Аммігуда, з Єфремового^ж

племені, і Гамалїїл, син Педацира, з Манасїїного племені — з Йосипових синів; **11** Авідан,^а син Гїдеонї, з Венїямїнового племені; **12** Ахіезер,^б син Амїшаддїа, з Дїанового племені; **13** Пагїїл,^в син Охрїана, з Асїрового племені; **14** Еліасїф,^г син Деуїла, з Гїдогового племені; **15** Ахіра,^д син Енїана, з Нефталїмового племені. **16** Цї чоловіки вибрані з громади. Вони провідники^е племен своїх батьків, голови Ізраїлевих тисяч».^є

17 Тож Мойсей та Аарон взяли чоловіків, згаданих поіменно, **18** і першого дня другого місяця зїбрали всю громаду, щоб перелїчити поіменно всїх чоловіків від 20 років і більше* за їхніми родинами, за їхніми родами, **19** як Єгова наказав Мойсею. Отже, він зробив перепис у пустелї Сїнай.^з

20 Сини Рувїма, нащадки Ізраїлевого первїстка,^и були записані поіменно за їхніми родинами, за їхніми родами. Усі чоловіки, віком від 20 років і більше, які могли служити у війську, були пороховані один за одним. **21** Чоловіків з племені Рувїма, які пройшли перепис, налічувалось 46 500.

22 Нащадки Симеона^і були записані поіменно за їхніми родинами, за їхніми родами. Усі чоловіки, віком від 20 років і більше, які могли служити у війську, були пороховані один за одним. **23** Чоловіків з племені Симеона, які пройшли перепис, налічувалось 59 300.

24 Нащадки Гада^і були записані поіменно за їхніми родинами, за їхніми родами. Були пороховані всі чоловіки, віком від 20 років і більше,

РОЗД. 1

а Чс 2:22

б Чс 7:11, 66

в Чс 7:11, 72

г Чс 2:14
Чс 7:11, 42
Чс 10:20

д Чс 2:29
Чс 10:27

е Вх 18:21
Чс 7:2

є Пв 1:15

ж Вх 30:14

з Чс 26:1, 2

и Бт 29:32
Чс 2:10, 11

і Бт 29:33
Бт 46:10
Чс 2:12, 13

к Бт 30:10, 11
Бт 46:16
Чс 2:14, 15

Друга кол.

а Бт 29:35
Бт 46:12
Чс 2:3, 4
1Хр 5:2
Мт 1:2
Єв 7:14

б Бт 30:17, 18
Бт 46:13
Чс 2:5, 6

в Бт 30:20
Чс 2:7, 8

г Бт 41:51, 52
Бт 46:20
Бт 48:17–19
Чс 2:18, 19

д Чс 2:20, 21

які могли служити у війську. **25** Чоловіків з племені Гада, які пройшли перепис, налічувалось 45 650.

26 Нащадки Юди^а були записані поіменно за їхніми родинами, за їхніми родами. Були пороховані всі чоловіки, віком від 20 років і більше, які могли служити у війську. **27** Чоловіків з племені Юди, які пройшли перепис, налічувалось 74 600.

28 Нащадки Іссахара^б були записані поіменно за їхніми родинами, за їхніми родами. Були пороховані всі чоловіки, віком від 20 років і більше, які могли служити у війську. **29** Чоловіків з племені Іссахара, які пройшли перепис, налічувалось 54 400.

30 Нащадки Завулїона^в були записані поіменно за їхніми родинами, за їхніми родами. Були пороховані всі чоловіки, віком від 20 років і більше, які могли служити у війську. **31** Чоловіків з племені Завулїона, які пройшли перепис, налічувалось 57 400.

32 Нащадки Йосипа, які походили від Єфрема,^г були записані поіменно за їхніми родинами, за їхніми родами. Були пороховані всі чоловіки, віком від 20 років і більше, які могли служити у війську. **33** Чоловіків з племені Єфрема, які пройшли перепис, налічувалось 40 500.

34 Нащадки Манасїї^д були записані поіменно за їхніми родинами, за їхніми родами. Були пороховані всі чоловіки, віком від 20 років і більше, які могли служити у війську. **35** Чоловіків з племені Манасїї, які пройшли перепис, налічувалось 32 200.

36 Нащадки Веніяміна^а були записані поіменно за їхніми родинами, за їхніми родами. Були пораховані всі чоловіки, віком від 20 років і більше, які могли служити у війську. **37** Чоловіків з племені Веніяміна, які пройшли перепис, налічувалось 35 400.

38 Нащадки Дана^б були записані поіменно за їхніми родинами, за їхніми родами. **39** Чоловіків з племені Дана, які пройшли перепис, налічувалось 62 700.

40 Нащадки Асіра^в були записані поіменно за їхніми родинами, за їхніми родами. Були пораховані всі чоловіки, віком від 20 років і більше, які могли служити у війську. **41** Чоловіків з племені Асіра, які пройшли перепис, налічувалось 41 500.

42 Нащадки Нефталіма^г були записані поіменно за їхніми родинами, за їхніми родами. Були пораховані всі чоловіки, віком від 20 років і більше, які могли служити у війську. **43** Чоловіків з племені Нефталіма, які пройшли перепис, налічувалось 53 400.

44 Це ті, хто пройшов перепис, кого перерахували Мойсей, Аарон і 12 провідників Ізраїля. Кожен з них представляв свій рід. **45** Усі ізраїльтяни, віком від 20 років і більше, які могли служити в ізраїльському війську, пройшли перепис за їхніми родами. **46** Всіх, хто пройшов перепис, було 603 550.^д

47 А левіти^е не проходили перепису за родами своїх батьків, як інші племена.^ж **48** Тож Єгова сказав Мойсею: **49** «Тільки плем'я Левія не підлягає перепису. Не перераховуй левітів, як реш-

РОЗД. 1

а Бт 43:29
Бт 46:21
Чс 2:22, 23

б Бт 30:4–6
Бт 46:23
Чс 2:25, 26
Чс 10:25

в Бт 35:26
Чс 2:27, 28

г Бт 30:7, 8
Бт 46:24
Чс 2:29, 30
Чс 26:48

д Бт 13:16
Бт 22:17
Бт 46:3
Вх 38:26
Чс 2:32

е Бт 29:34
Бт 46:11
Чс 3:12

ж Чс 2:33
Чс 26:63, 64

Друга кол.

а Чс 26:62, 63

б Вх 31:18

в Вх 38:21
Чс 3:6, 8

г Чс 4:15
Чс 4:24–26
Чс 4:31–33

д Чс 3:30, 31
Чс 4:12

е Чс 2:17
Чс 3:23, 29
Чс 3:35, 38

ж Чс 10:17, 21

з Чс 3:10
Чс 18:22

и Чс 2:2, 34

и Чс 8:19
Чс 18:5

і Чс 8:24
Чс 18:2, 3
1Хр 23:32

РОЗД. 2

к Чс 1:52

ту ізраїльтян.^а **50** Доручи левітам дбати про святий намет Свідчення,^б про його приладдя та все, що з ним пов'язано.^в Вони мають переносити святий намет та все його приладдя.^г Вони будуть виконувати служіння при святому наметі^д і жити в наметах довкола нього.^е **51** Кожного разу, коли буде потрібно переносити святий намет, левіти розбиратимуть його,^ж а коли святий намет потрібно буде ставити, левіти збиратимуть його. Якщо до намету підійде хтось сторонній*, він має бути покараний смертю.^з

52 Кожен ізраїльтянин має ставити намет у своєму таборі, у своїй групі з трьох племен*,^а у своєму загоні^б. **53** Левіти повинні жити у своїх наметах довкола святого намету Свідчення, щоб не накликати Божого гніву на ізраїльську громаду.^в Левіти матимуть обов'язок дбати про* святий намет Свідчення».^г

54 Тож ізраїльтяни зробили все так, як Єгова і наказав Мойсею. Саме так вони зробили.

2 Далі Єгова сказав Мойсею та Аарону: **2** «Ізраїльтяни мають ставити свої намети в місці, призначеному для їхньої групи з трьох племен,^а кожен біля прапора* свого роду. Народ має отаборитися довкола намету зборів.

3 Зі східного боку, зі сходу сонця, буде табір Юди, його група з трьох племен розташується відповідно до своїх

1:51 *Тобто той, хто не є левітом. **1:52** *Або «біля свого штандарта (прапора)». *Букв. «відповідно до їхніх військ». **1:53** *Або «стояти на варті у; виконувати своє служіння у». **2:2** *Або «знака».

загонів*. Провідник племені Юди – Нахшбн,^a син Аммінадава. **4** Його військо налічує 74 600 чоловіків, які пройшли перепис.^b **5** Поруч розташується плем'я Іссахара. Провідник племені Іссахара – Нетанель,^c син Цуара. **6** Його військо налічує 54 400 чоловіків, які пройшли перепис.^d **7** Також поруч буде плем'я Завулона. Провідник племені Завулона – Еліав,^e син Хелбна. **8** Його військо налічує 57 400 чоловіків, які пройшли перепис.^e

9 Війська в таборі Юди налічують 186 400 чоловіків, які пройшли перепис. Вони вирушатимуть у дорогу першими.^e

10 З південного боку буде табір Рувіма,^ж його група з трьох племен розташується відповідно до своїх загонів*. Провідник племені Рувіма – Елішур,^з син Шедеура. **11** Його військо налічує 46 500 чоловіків, які пройшли перепис.^и

12 Поруч розташується плем'я Симеона. Провідник племені Симеона – Шелуміл,^і син Цурішаддая. **13** Його військо налічує 59 300 чоловіків, які пройшли перепис.^к **14** Також поруч буде плем'я Гада. Провідник племені Гада – Еліасаф,^л син Реула. **15** Його військо налічує 45 650 чоловіків, які пройшли перепис.^м

16 Війська в таборі Рувіма налічують 151 450 чоловіків, які пройшли перепис. Вони вирушатимуть у дорогу другими.^н

17 Коли намет потрібно буде переносити,^о табір левітів має йти посередині, а інші табори будуть довкола.

В якому порядку вони будуть стояти табором, у такому

2:3, 10, 18, 25 * Букв. «військ».

РОЗД. 2

- a Чс 7:12
- Чс 10:14
- Пр 4:20
- Мт 1:4
- б Чс 1:27
- в Чс 7:11, 18
- Чс 10:15
- г Чс 1:29
- д Чс 7:11, 24
- Чс 10:16
- е Чс 1:31
- є Чс 10:14
- ж Чс 1:20
- з Чс 7:11, 30
- Чс 10:18
- и Чс 1:21
- і Чс 7:11, 36
- Чс 10:19
- к Чс 1:23
- л Чс 7:11, 42
- Чс 10:20
- м Чс 1:25
- н Чс 10:18
- о Чс 1:51

Друга кол.

- a 1Кр 14:33, 40
- б Чс 7:11, 48
- Чс 10:22
- в Чс 1:33
- г Бт 48:20
- д Чс 7:11, 54
- Чс 10:23
- е Чс 1:35
- є Чс 7:11, 60
- Чс 10:24
- ж Чс 1:37
- з Чс 10:22
- и Чс 7:11, 66
- Чс 10:25
- і Чс 1:39
- к Чс 7:11, 72
- Чс 10:26
- л Чс 1:41
- м Чс 7:11, 78
- Чс 10:27
- н Чс 1:43

хай вирушають у дорогу,^a кожен має бути на своєму місці, у своїй групі з трьох племен.

18 Із західного боку буде табір Єфрема, його група з трьох племен розташується відповідно до своїх загонів*. Провідник племені Єфрема – Елішама,^б син Аммігуда.

19 Його військо налічує 40 500 чоловіків, які пройшли перепис.^в **20** Поруч розташується плем'я Манасії.^г Провідник племені Манасії – Гамалііл,^д син Педацура. **21** Його військо налічує 32 200 чоловіків, які пройшли перепис.^е **22** Також поруч буде плем'я Веніяміна. Провідник племені Веніяміна – Авідан,^є син Гідебні. **23** Його військо налічує 35 400 чоловіків, які пройшли перепис.^ж

24 Війська в таборі Єфрема налічують 108 100 чоловіків, які пройшли перепис. Вони вирушатимуть у дорогу третіми.^з

25 З північного боку буде табір Дана, його група з трьох племен розташується відповідно до своїх загонів*. Провідник племені Дана – Ахiezер,^и син Аммішаддая. **26** Його військо налічує 62 700 чоловіків, які пройшли перепис.^к **27** Поруч розташується плем'я Асіра. Провідник племені Асіра – Пагііл,^л син Охрана. **28** Його військо налічує 41 500 чоловіків, які пройшли перепис.^н **29** Також поруч буде плем'я Нефталіма. Провідник племені Нефталіма – Ахіра,^м син Енана. **30** Його військо налічує 53 400 чоловіків, які пройшли перепис.^м

31 Війська в таборі Дана налічують 157 600 чоловіків, які пройшли перепис. Ця група з

трьох племен вирушатиме в дорогу останньою».^а

32 Це ізраїльтяни, які про- йшли перепис за їхніми ро- дами. В усіх таборах перепис пройшло 603 550 чоловіків,^б придатних служити у війську.

33 А левіти не проходили пе- репису разом з усіма іншими ізраїльтянами,^в бо так Єгова наказав Мойсею. **34** Тож ізраїльтяни зробили все, що Єгова наказав Мойсею. Саме в такому порядку їхні групи з трьох племен ставали табором,^г і в такому порядку вони вирушали в дорогу,^д кожен зі своєю родиною, за своїм ро- дом.

3 Ось нащадки*, які були в Аарона і Мойсея на той час, коли Єгова говорив з Мойсеєм на горі Сінай.^е **2** Це Ааронові сини: первісток Надів, Авігу,^в Елеазар^ж та Ітамар.^з **3** Це іме- на Ааронових синів, помаза- них священиків, на яких було покладено священицькі обо- в'язки*.^и **4** Але Надів та Аві- гу померли перед Єговою, коли принесли Єгові недозволене приношення*^і в пустелі Сінай; синів же у них не було. А Еле- азар^к та Ітамар^л і далі служи- ли священиками разом зі сво- їм батьком Аароном.

5 І Єгова сказав Мойсею: **6** «Приведи плем'я Левія^м та постав перед священиком Аа- роном; левіти будуть йому служити.»^н **7** Вони мають ви- конувати свої обов'язки пе- ред ним і перед громадою при наметі зборів, здійснюю- чи служіння, пов'язане зі свя- тим наметом. **8** Левіти ма- ють дбати про все приладдя^о

3:1 *Букв. «покоління». **3:3** *Букв. «чії руки були наповнені». **3:4** *Букв. «вогонь».

РОЗД. 2

а Чс 10:25
б Бг 15:5
Вх 38:26
Чс 1:46
Чс 14:29
Чс 26:51, 64
в Чс 1:47
Чс 3:15
Чс 26:62, 63
г Чс 2:2
д Чс 10:28

РОЗД. 3

е Вх 19:2
е Лв 10:1
1Хр 24:2
ж Вх 6:25
Лв 10:6
з Вх 6:23
Вх 38:21
1Хр 6:3
и Вх 28:1
Лв 8:2, 3
і Лв 10:1, 2
к Чс 3:32
Чс 20:26
л Чс 4:28
Чс 7:8
м Чс 8:6
Чс 18:2
н Чс 1:50
Чс 8:11
о Чс 4:12

Друга кол.

а Чс 1:51
б Чс 8:15, 16
Чс 18:6
в Вх 40:15
Чс 18:7
г Чс 16:39, 40
1См 6:19
2Хр 26:16, 18
д Чс 3:41, 45
е Вх 13:2
Вх 34:19
Чс 18:15
Лк 2:23
е Вх 13:15
ж Лв 27:26
з Вх 19:1
и Чс 3:39
і Вх 6:16
Чс 26:57
1Хр 23:6
к Вх 6:17
л Вх 6:18
м 1Хр 6:29
н Вх 6:19

намету зборів і виконувати свої обов'язки перед ізраїльтянами, здійснюючи слу- жіння при святому наметі.^а

9 Віддай левітів Аарону та його сином. Вони дані Ааро- ну з-посеред ізраїльтян для служіння.^б **10** Признач Аа- рона та його синів, щоб вони виконували свої священицькі обов'язки;^в якщо до святого намету підійде хтось сторон- ній*, він має бути покараний смертю».^г

11 Далі Єгова сказав Мой- сею: **12** «З-поміж ізраїльтян я вибрав левітів замість усіх первістків* Ізраїля;^д леві- ти належатимуть мені, **13** бо кожен первісток належить мені.^е У той день, коли я вбив усіх первістків у єгипетсько- му краю,^в я освятив для себе кожного первістка в Ізраїлі — і з-поміж людей, і з-поміж тва- рин.»^ж Вони мають бути моїми. Я — Єгова».

14 Потім Єгова сказав Мой- сею в пустелі Сінай:^з **15** «Зро- би перепис Левієвих синів за їхніми родами, за їхніми роди- нами. Перепиши всіх осіб чо- ловічої статі віком від одного місяця і більше».^и **16** Тож Мойсей переписав їх, як Єго- ва йому і наказав. **17** Це іме- на синів Левія: Гершон, Кегат і Мерарі.^і

18 Сини Гершона за їхніми родами: Лівні та Шімї.^к

19 Сини Кегата за їхні- ми родами: Амрам, Іцгар, Хеврон та Уззіл.^л

20 Сини Мерарі за їхніми родами: Махлі^м та Муші.^н

Це родини левітів за їхніми родами.

3:10 *Тобто той, хто не належить до Аа- ронового роду. **3:12** *Букв. «кожного первістка, який відкриває утробу».

21 Від Гершона походить родина лівнівців^а та родина шім'ївців. Це родини, які походять від Гершона. **22** Усіх осіб чоловічої статі віком від одного місяця і більше, які пройшли перепис, було 7500.^б **23** Родини гершонівців отаборилися з західного боку, позаду святого намету.^в **24** Провідником роду гершонівців був Еліасаф, син Лаїла. **25** Синам Гершона^г було доручено дбати про намет зборів: про святий намет,^д його накриття,^е заслону^є на вході до намету зборів, **26** завіси,^ж якими обгороджене подвір'я, заслону^з,^и яка закриває вхід на подвір'я, що довкола святого намету і жертовника, а також про мотузки для намету – про все, що пов'язане з їхнім служінням.

27 Від Кегата походять родини амрамівців, іцгарівців, хевронівців і уззілівців. Це родини, які походять від Кегата.^н **28** Усіх осіб чоловічої статі віком від одного місяця і більше було 8600; вони дбали про святе місце.^о **29** Родини кегатівців отаборилися з південного боку святого намету.^п **30** Провідником роду кегатівців був Елісафан, син Уззіїла.^р **31** Їм було доручено дбати про ковчег,^с стіл,^т світильник,^у жертовники^ф та все приладдя,^х яке використовується для служіння у святому місці, а також про заслону^є – про все, що пов'язане з їхнім служінням.^ц

32 Над усіма провідниками левітів був поставлений провідник Елеазар,^ч син священника Аарона. Він наглядав за тими, хто дбав про святе місце.

33 Від Мерарі походить родина махлівців і родина мушів-

РОЗД. 3

- а 1Xp 6:20
- б Чс 4:38–40
- в Чс 1:53
- г Чс 4:24–26
- д Вх 26:7
- е Вх 26:14
- є Вх 26:36
- ж Вх 27:9
- з Вх 27:16
- и Чс 3:19
- і Чс 4:34–36
- к Чс 1:53
- л Вх 6:22
1Xp 6:18
- м Вх 25:10
- н Вх 25:23
- о Вх 25:31
- п Вх 27:1,2
Вх 30:1–3
- р Вх 38:3
- с Вх 26:31
- т Чс 4:15
- у Чс 4:16
Чс 20:28

Друга кол.

- а Чс 3:20
Чс 26:58
- б Чс 4:42–44
- в Чс 1:53
- г Вх 36:20
- д Вх 36:31
- е Вх 26:32,37
Вх 36:37,38
- є Вх 27:19
- ж Чс 4:31,32
- з Вх 27:10,11
- и Чс 3:10
- і Чс 3:15
- к Чс 3:12
- л Вх 13:2
Чс 18:15

ців. Це родини, які походять від Мерарі.^а **34** Усіх осіб чоловічої статі віком від одного місяця і більше, які пройшли перепис, було 6200.^б **35** Провідником роду мерарівців був Цуріїл, син Авіаїла. Вони отаборилися з північного боку святого намету.^в **36** Синам Мерарі було доручено дбати про рами^г святого намету, його поперечки,^д стовпи^е і підставки з заглибинами та все приладдя^є – про все, що пов'язане з їхнім служінням.^ж **37** а також про стовпи на подвір'ї, підставки з заглибинами,^з кілки і мотузки.

38 А перед святим наметом зі східного боку – перед наметом зборів зі сходу сонця – отаборилися Мойсей, Аарон та сини Аарона. Їм було доручено дбати про святиню, це обов'язок, який вони мали виконувати від імені ізраїльтян. Якщо до святині підійде хтось сторонній^и, він має бути покараний смертю.^й

39 Усіх левітів, які пройшли перепис за їхніми родинами, всіх, кого за наказом Єгови переписали Мойсей та Аарон, усіх осіб чоловічої статі віком від одного місяця і більше, було 22 000.

40 Тоді Єгова сказав Мойсею: «Зроби перепис усіх Ізраїлевих первітків чоловічої статі віком від одного місяця і більше^к і перерахуй їх поіменно. **41** Візьми для мене левітів замість усіх Ізраїлевих первітків,^л а також худобу левітів замість усіх первітків худоби, яка належить ізраїльтянам.^м Я – Єгова». **42** І Мойсей зробив перепис усіх Ізраїлевих первітків, як Єгова йому

і наказав. **43** Усіх первістків чоловічої статі віком від одного місяця і більше, всіх, хто пройшов перепис, було 22 273.

44 І Єгова сказав Мойсею: **45** «Візьми левітів замість усіх Ізраїлевих первістків, а також худобу левітів замість усіх первістків худоби, яка належить ізраїльтянам. Левіти мають бути моїми. Я – Єгова.

46 А оскільки кількість Ізраїлевих первістків перевищує кількість левітів на 273 первістки,^a то візьми за них викуп.^b **47** Візьми за кожного первістка по 5 шéкелів^{*a} у святих шéкелях[#] (1 шéкель – це 20 гер[^]).^г **48** Віддай гроші Аарону та його синам як викуп за ту кількість первістків, що перевищує кількість левітів».

49 Тоді Мойсей взяв гроші як викуп від тих, хто не був викуплений ціною левітів. **50** Він взяв від Ізраїлевих первістків 1365 шéкелів у святих шéкелях. **51** Потім Мойсей за словом* Єгови дав ці гроші як викуп Аарону та його синам. Мойсей зробив так, як Єгова йому наказав.

4 І Єгова сказав Мойсею та Аарону: **2** «Серед синів Лévія потрібно зробити перепис Кегáтових синів^a за їхніми родами, за їхніми родами, **3** переписати всіх, кому від 30e до 50 років,^e тих, хто призначений виконувати роботу в наметі зборів.^ж

4 Служіння Кегáтових синів у наметі зборів^з пов'язане з тим, що особливо святе. **5** Коли табір буде рушати, Аарон і його сини придуть, знімуть завісу^и та накриють нею

3:47 *1 шéкель — 11,4 г. Див. додаток Б14. ^aАбо «у стандартних шéкелях святого місця». [^]1 гера — 0,57 г. Див. додаток Б14. **3:51** *Букв. «устами».

РОЗД. 3

а Чс 3:39, 43

б Чс 18:15

в Чс 18:15, 16

г Льв 27:25

РОЗД. 4

д Чс 3:19, 27

е 1Хр 23:3
Лк 3:23

є Чс 8:25, 26

ж Чс 4:30
1Хр 6:48з Чс 3:30, 31
Чс 4:15и Вх 26:31
Вх 40:3
Льв 16:2**Друга кол.**

а Вх 25:10

б Вх 25:13

в Вх 25:23, 24

г Вх 25:29

д Льв 24:5, 6

е Вх 25:28

є Вх 25:31

ж Вх 25:37

з Вх 25:38

и Вх 30:1
Вх 37:25, 26

і Вх 30:5

к Чс 3:30, 31

л Льв 16:12

м Вх 27:3

ковчег^a Свідчення. **6** Зверху вони покладуть накриття з тюленьчих шкур, на нього – синє полотно, а після того вставлять у ковчег держак.^б

7 Також вони розстелять синє полотно на столі з хлібами представлення^в і поставлять на нього миски й кухлі, а також глеки й чаші для виливних жертв.^г На столі має лежати хліб, який приноситься постійно.^д **8** Зверху вони покладуть яскраво-червоне полотно, потім – накриття з тюленьчих шкур, а після того вставлять у стіл держак.^е

9 Тоді вони візьмуть синє полотно і накриють ним світільник^є з його каганцями,^ж а також щипці*, посудини для жару^з та весь посуд для олії, який використовують, щоб підтримувати вогонь у каганцях. **10** Вони загорнуть світільник і все його приладдя в накриття з тюленьчих шкур і поставлять усе це на носі. **11** Вони розстелять на золотому жертovníку^и синє полотно, покриють його накриттям з тюленьчих шкур і вставлять у жертovníк держак.^і **12** Тоді вони візьмуть все приладдя^к святого місця, яке використовується у служінні, загорнуть його в синє полотно, покриють накриттям з тюленьчих шкур і покладуть на носі.

13 Вони повинні зсипати з жертovníка попіл^л і покрити жертovníк полотном з пурпурної вовни. **14** На нього вони покладуть усе приладдя, яке використовується в служінні, а також посудини для жару, виделки, лопатки, чаші та все приладдя жертovníка.^м

4:9 *Див. глосарій. **4:13** *Або «жирний попіл», тобто попіл, просочений жиром жертв.

Вони мають покрити все це накриттям з тюленьчих шкур і вставити у жертвник держаки.^а

15 Перед тим як табір буде рушати, Аарон та його сини накриють усі речі святого місця^б і все його приладдя, а тоді придуть Кегатові сини, які мають переносити все це.^в Але вони не повинні торкатися до речей святого місця, щоб не померти.^г Кегатові сини будуть переносити ці речі намету зборів; це їхній обов'язок*.

16 Елеазар,^а син священика Аарона, має дбати про олію для освітлення,^б пахучий фіміам,^в постійне хлібне приношення та олію помазання.^г Він відповідальний за весь святий намет і все, що в ньому, за святе місце і його приладдя».

17 Далі Єгова сказав Мойсею та Аарону: **18** «Дбайте про те, щоб плем'я Кегатових синів^в не було знищене з-посеред левітів. **19** Ось що треба зробити, аби вони залишились живими і не померли за те, що наблизяться до особливо святих речей:^а Аарон та його сини мають прийти до них і сказати кожному, яке служіння він має виконувати і що переносити. **20** Самим же їм не можна підходити і дивитися на святі речі навіть одну мить, інакше вони помруть».^і

21 Потім Єгова сказав Мойсею: **22** «Потрібно зробити перепис Гершонових синів^к за їхніми родами, за їхніми родинами. **23** Перепиши всіх, кому від 30 до 50 років, тих, хто призначений служити в наметі зборів. **24** Ось речі, про які мають дбати родини

РОЗД. 4

- а Вх 27:6
- б Чс 4:5
- в Чс 7:6–9
1Хр 15:2
- г 2См 6:6, 7
- д Чс 3:32
- е Вх 27:20
- е Вх 30:34, 35
- ж Вх 30:23–25
- з Чс 3:27
- и Чс 4:4
- і Вх 19:21
1См 6:19
- к Чс 3:21

Друга кол.

- а Чс 3:25, 26
- б Вх 26:1
- в Вх 26:7, 14
- г Вх 26:36
- д Вх 27:9
- е Вх 27:16
- е Чс 3:21, 23
- ж Чс 3:25, 26
- з Вх 6:23
Чс 4:33
Чс 7:8
- и Вх 6:19
Чс 3:33
- і Чс 3:36, 37
- к Вх 26:15
- л Вх 26:26
- м Вх 26:37
Вх 36:38
- н Вх 26:19
Вх 38:27
- о Вх 27:10
- п Вх 27:11
- р Вх 27:19
- с Чс 3:33
- т Чс 4:28

гершоновців і які вони мають переносити.^а **25** Вони будуть переносити полотнища святого намету,^б намет зборів, його накриття, а також накриття з тюленьчих шкур, яке має бути зверху,^в заслону*, що на вході до намету зборів,^г **26** завіси, якими обгороджене подвір'я,^д заслону*, яка закриває вхід на подвір'я,^е що довкола святого намету і жертвника, мотузки та приладдя для них і все, що використовується для цього служіння. Це їхнє завдання. **27** Гершоновці^е мають виконувати своє служіння і переносити речі під наглядом Аарона та його синів. Доручи їм переносити всі ці речі. **28** Це служіння родин гершоновців у наметі зборів* – обов'язки, які вони мають виконувати під наглядом Ітамара,^з сина священика Аарона.

29 Зроби перепис Мерарієвих синів^в за їхніми родинами, за їхніми родами. **30** Перепиши всіх, кому від 30 до 50 років, усіх, хто призначений служити в наметі зборів. **31** Ось речі, які вони мають переносити,^і виконуючи своє служіння в наметі зборів: рами^к святого намету, його поперечки,^н стовпи^м та підставки з заглибинами,^п **32** стовпи^о довкола подвір'я та їхні підставки з заглибинами,^п кілки^р та мотузки для намету, все приладдя та все, що пов'язане з цим служінням. Доручить кожному з них приладдя, яке він має переносити. **33** Це служіння родин Мерарієвих синів,^с яке вони мають виконувати в наметі зборів під наглядом Ітамара, сина священика Аарона».^т

4:15 * Букв. «ноша».

4:25, 26 * Або «завісу».

34 Тож Мойсей та Аарон і провідники^а громади зробили перепис Кегатових синів^б за їхніми родинами, за їхніми родами, **35** переписали всіх, кому від 30 до 50 років, тих, хто призначений служити в наметі зборів.^в **36** Усіх, хто пройшов перепис за своїми родинами, було 2750.^г **37** Це ті, хто пройшов перепис з родин кегатівців, усі, хто служив у наметі зборів. Їх переписали Мойсей та Аарон, як Єгова і наказав Мойсею.^д

38 Потім зробили перепис Гершонових синів^е за їхніми родинами, за їхніми родами, **39** переписали всіх, кому від 30 до 50 років, тих, хто призначений служити в наметі зборів. **40** Усіх, хто пройшов перепис за своїми родинами, за своїми родами, було 2630.^є **41** Це ті, хто пройшов перепис з родин Гершонових синів, усі, хто служив у наметі зборів. Їх переписали Мойсей та Аарон, як Єгова і наказав.^ж

42 Тоді зробили перепис Мерарієвих синів за їхніми родинами, за їхніми родами, **43** переписали всіх, кому від 30 до 50 років, тих, хто призначений служити в наметі зборів.^з **44** Усіх, хто пройшов перепис за своїми родинами, було 3200.^и **45** Це ті, хто пройшов перепис з родин Мерарієвих синів. Їх переписали Мойсей та Аарон, як Єгова і наказав Мойсею.^і

46 Мойсей, Аарон і провідники Ізраїля зробили перепис усіх цих левітів за їхніми родинами, за їхніми родами, **47** переписали всіх, кому від 30 до 50 років, і всіх їх призначили служити і переносити речі намету зборів.^к **48** Усіх, хто

РОЗД. 4

а Чс 1:16
б Чс 3:19, 27
в Чс 4:47
Чс 8:25, 26
г Чс 3:27, 28
д Чс 3:15
е Чс 3:21
є Чс 3:21, 22
ж Чс 4:22, 23
з Чс 8:25, 26
и Чс 3:33, 34
і Чс 4:29
к Чс 4:15
Чс 4:24–26
Чс 4:31–33

Друга кол.

а Чс 3:39

РОЗД. 5

б Лв 13:45, 46
в Лв 15:2
г Лв 22:4
Чс 19:11
д Чс 19:22
е Вх 25:8
Лв 26:11
є Лв 5:1, 17
ж Лв 5:5
Існ 7:19
Як 5:16
з Лв 6:4, 5
и Лв 5:16
Лв 6:6, 7
Лв 7:7
і Лв 6:14, 17
Лв 7:1, 6
Лв 10:12, 13
к Вх 29:27, 28
Чс 18:8
Лв 18:3
Єз 44:29
1Кр 9:13

пройшов перепис, було 8580.^а

49 Вони пройшли перепис за наказом, який Єгова дав Мойсею, кожен згідно з тим, яке служіння виконував і які речі переносив. Отже, вони пройшли перепис, як Єгова і наказав Мойсею.

5 Далі Єгова сказав Мойсею: **2** «Накажи ізраїльтянам вислати за табір усіх прожакених,^б усіх, хто має виділення,^в і всіх, хто занечистився через дотик до померлого*.^г **3** Ви маєте вислати їх за табір, як чоловіків, так і жінок, щоб через них не занечистився^д весь табір, серед якого я перебуваю*».^є **4** Ізраїльтяни так і зробили – вислали їх за табір. Як Єгова наказав Мойсею, так ізраїльтяни і зробили.

5 І Єгова сказав Мойсею: **6** «Передай ізраїльтянам такий наказ: “Якщо людина – чоловік чи жінка – зробить якийсь гріх, виявивши невірність Єгови, така людина* буде винна.^є **7** Вона* має зізнатись* у своєму гріху і повністю відшкодувати збитки за свою вину, додавши п'яту частину вартості;^з вона віддасть усе це тому, кого скривдила. **8** Але якщо скривлений помре і в нього не буде близького родича, якому можна відшкодувати збитки, то відшкодування потрібно дати Єгови, і воно буде належати священнику, так само як і баран примирення, якого винний складе, щоб примиритися з Богом.»

9 Усі святі пожертви,^і які ізраїльтяни приносять священнику, мають належати йому.^к **10** Святі пожертви

5:2 *Або «через душу». Див. глосарій.
5:3 *Або «живу в наметі». **5:6** *Або «душа». **5:7** *Бувк. «вони».

кожного належать священику. Хоч би які жертви хтось приносив священику, вони належать йому»).

11 Потім Єгова сказав Мойсею: **12** «Передай ізраїльтянам такі слова: «Якщо дружина якогось чоловіка згрішить і стане йому невірною, **13** якщо з нею матиме інтимні стосунки інший чоловік,^a але її чоловік не знатиме про це і її гріх не буде виявлений, вона опоганила себе, але не буде жодного свідка, щоб дати свідчення проти неї, і її не зловлять на гріху, то потрібно зробити ось що: **14** якщо в чоловіка з'являться ревності і він засумнівається у вірності своєї дружини, яка опоганила себе, або ж якщо в чоловіка з'являться ревності і він засумнівається у вірності дружини, яка не опоганила себе, **15** то він має привести свою дружину до священика і принести за неї приношення — десять частину ефі* ячмінного борошна. Але хай він не виливає олії на приношення і не кладе на нього ладану, бо це хлібне приношення ревнощів, хлібне приношення, яке нагадує про провину.

16 Тоді священик приведе її та поставить перед Єговою.^b **17** Священик набере в глиняний посуд чистої* води, візьме трохи землі, що під ногами у святому наметі, і покладе у воду. **18** Потім священик поставить жінку перед Єговою, розпустить їй волосся і покладе в її руки хлібне приношення, яке нагадує про провину, тобто хлібне приношення ревнощів.^b А у своїй руці свяще-

5:15 * Десята частина ефі — 2,2 л. Див. додаток Б14. 5:17 * Букв. «святої».

РОЗД. 5

а Льв 18:20
Пв 5:18

б Єр 17:10
Єв 13:4

в Чс 5:15,25

Друга кол.

а Чс 5:22,24

б Рм 7:2

в Льв 18:20
1Кр 6:9,10

г Чс 5:15

ник має тримати гірку воду, що несе прокляття.^a

19 І священик візьме з жінки клятву та скаже їй: «Якщо інший чоловік не мав з тобою інтимних стосунків, відколи ти вийшла заміж*,^b якщо ти не вчинила гріха і не опоганилась, то ця гірка вода, що несе прокляття, не шкодить тобі. **20** Але якщо ти, будучи заміжною, вчинила гріх і опоганила себе тим, що мала інтимні стосунки з кимсь,^b крім твого чоловіка...» **21** Тоді священик візьме з жінки клятву, що містить прокляття, і скаже їй: «Нехай Єгова зробить так, що серед твого народу тебе будуть згадувати в прокляттях і клятвах. Хай Єгова зробить так, що твоє стегно* відпаде^c, а твій живіт спухне. **22** Ця вода, що несе прокляття, увійде до твого нутра, від неї живіт твій спухне і твоє стегно* відпаде^c». У відповідь жінка скаже: «Амінь^d! Амінь!»

23 Священик повинен записати ці прокляття в книгу і змити їх гіркою водою. **24** Він дасть жінці напитися гіркої води, що несе прокляття, і, коли ця вода увійде в неї, вона відчує гіркоту. **25** Священик має взяти з рук жінки хлібне приношення ревнощів,^г поколювати ним перед Єговою і піднести до жертвника. **26** Він візьме жменю хлібного приношення і покладе на жертвник, щоб воно димилося як символічне при-

5:19 *Або «перебуваєш під владою свого чоловіка». 5:21, 22 *Очевидно, стосується дітородних органів. 5:21, 22 *Або «ослабне». Це може вказувати на безпліддя. 5:22 ^dАбо «нехай буде так».

ношення^а.^а Після того священик дасть жінці напитися цієї води. **27** І якщо жінка опоганила себе тим, що була невірною чоловікові, то, напившись води, що несе прокляття, вона відчує гіркоту, її живіт спухне і її стегно* відпаде^б. І ту жінку будуть згадувати в прокляттях серед її народу. **28** Але якщо жінка не опоганила себе, якщо вона чиста, то не буде покарана, вона зможе завагітніти і народити дитину.

29 Це закон про ревності,^б коли заміжня жінка вчинить гріх і опоганить себе **30** або коли в чоловіка з'являться ревності і він засумнівається у вірності своєї дружини. Тоді він має поставити дружину перед Єговию, і священик виконає все за цим законом. **31** І чоловік буде чистий від провини, а дружина відповідь за свою провину^в».

6 І Єгова сказав Мойсею: **2** «Передай ізраїльтянам такий наказ: «Якщо хтось — чоловік чи жінка — дасть особливу обітницю, що буде жити для Єгови як назорей*,^а **3** то він має стримуватися від вина та іншого алкогольного напою. Він не повинен пити оцту, зробленого з вина чи з іншого алкогольного напою.^г Також він не повинен пити жодного виноградного напою і їсти свіжого чи сушеного винограду. **4** Усі дні свого назорейства він не може їсти нічого з виноградної лози — навіть не-

5:26 *Тобто частина приношення, яка нагадує про ціле приношення або символізує його. **5:27** *Очевидно, стосується дітородних органів. ^аАбо «ослабне». Це може вказувати на безпліддя. **6:2** *Євр. *назір*, озн. «відокремлений; присвячений; відділений».

РОЗД. 5

а Ль 2:9

б Чс 5:14, 15

РОЗД. 6

в Сд 13:5

г Ль 10:9

Ам 2:11, 12

Лк 1:15

Друга кол.

а Сд 13:5

Сд 16:17

1См 1:11

б Ль 21:1, 11

в Чс 19:14

г Чс 6:13, 18

д Ль 5:8, 10

стиглого винограду чи шкірки винограду.

5 Усі дні, коли він буде дотримуватись обітниці назорейства, бритва не має торкатися його голови.^а Він повинен залишатися святим, відпускаючи волосся на голові, поки він відокремлений для Єгови. **6** Усі дні, коли він буде відокремленим для Єгови, він не має наближатись* до мертвої людини^б. **7** Навіть якщо помре його батько, мати, брат чи сестра, він не може опоганити себе,^б бо на голові у нього знак назорейства для його Бога.

8 Усі дні свого назорейства він святий для Єгови. **9** Якщо ж біля нього хтось раптово помре^в і він опоганить своє волосся, яке вказує на відокремленість для Бога*, то він має поголити голову^г в день свого очищення. Він має поголити її на сьомий день, **10** а на восьмий день принести до входу в намет зборів дві горлиці або два молодих голуби і дати їх священику. **11** І оскільки через мертву людину* він став винним у гріху, то для його примирення священик дасть одного птаха як приношення за гріх, а другого як цілопалення.^д Потім у той же день він має освятити свою голову. **12** Він повинен знову відокремити себе для Єгови на всі дні свого назорейства. Він принесе молодого однорічного барана як приношення за провину. Але попередні дні не будуть зараховані йому як дні назорейства, бо він опоганив себе.

6:6 *Або «з жодного боку підходити». ^аАбо «душі». Див. глосарій. **6:9** *Або «опоганить голову свого назорейства». **6:11** *Або «через душу». Див. глосарій.

13 Це закон про назорей. Коли закінчатся дні його назорейства,^a його треба привести до входу в намет зборів.

14 Він повинен дати Єгови приношення: безвадного однорічного барана як цілопалення,^b безвадну однорічну вівцю як приношення за гріх,^b безвадного барана як мирну жертву,^c **15** кошків з прісними кільцями з найліпшого борошна, змішаного з олією, прісні тоненькі коржі, змащені олією, а також хлібне приношення^d та виливні жертви.^e

16 І священик, ставши перед Єговою, складе його приношення за гріх і цілопалення. **17** Також він принесе барана як мирну жертву для Єгови і кошків з прісним хлібом. Разом з бараном священик складе хлібне приношення^e і виливну жертву.

18 Тоді назорей має поголити свою голову^{*ж} біля входу в намет зборів. Він візьме волосся, яке виросло під час його назорейства, і спалить його на вогні, що під мирною жертвою. **19** Після того як назорей поголить волосся, знак свого назорейства, священик має взяти зварену² лопатку барана, одне прісне кільце з кошика, а також один прісний тоненький корж і покласти все це йому на руки. **20** І священик поколиває усім цим перед Єговою; це жертва коливання.³ Для священика вона свята, так само як грудна частина, що приноситься як жертва коливання, а також нога, священна частка.ⁱ Після того назорей може пити вино.

21 Якщо назорей пообіцяє скласти приношення для Єгови, яке він спроможний при-

РОЗД. 6

a Чс 30:2
Ек 5:4

b Лв 1:10

v Лв 4:32

г Лв 3:1

д Лв 2:1
Лв 6:14

е Чс 15:8,10

є Лв 2:9

ж Чс 6:5

з Лв 8:31

и Вх 29:23, 24

i Лв 7:34

Друга кол.

a Сд 13:5

b Лв 9:22
Лв 10:8

v Рт 2:4
Пс 134:3

г Пс 31:16
Пс 67:1

д Пс 29:11
Лк 2:14

е Пв 28:10
Іс 43:7,10

є Пс 5:12
Пс 67:7

РОЗД. 7

ж Вх 40:17

з Вх 30:26

и Лв 8:10

i Вх 40:10

к Вх 18:21
Чс 1:4, 16

нести, — крім тих приношень, які обов'язково має складати назорей, — то нехай виконає свою обітницю. Це закон про назорей³».^a

22 Потім Єгова сказав Мойсею: **23** «Скажи Аарону та його сином: «Благословляйте^b ізраїльський народ такими словами:

24 «Нехай Єгова благословить тебе^a й охоронить.

25 Нехай над тобою засяє обличчя Єгови і хай він виявить тобі ласку.

26 Нехай Єгова оберне до тебе своє лице і дасть тобі мир»³».^d

27 Благословляючи ізраїльтян, вони мають згадувати моє ім'я,^e і я їх поблагословлю».^e

7 У той день, коли Мойсей встановив святий намет,^ж він помазав та освятити його³ і все, що в ньому, а також жертвник і все його приладдя.^и Коли він помазав усе це та освятити,ⁱ **2** провідники Ізраїля,^к голови родів, склали приношення. Ці провідники племен, які наглядали за переписом, **3** дали як приношення для Єгови шість критих возів і 12 волів — по одному возу від двох провідників і по одному быку* від кожного провідника. Усе це вони поставили перед святим наметом. **4** Єгова сказав Мойсею: **5** «Прийми від них це приношення, бо все це має використовуватись для служіння у святому наметі, і віддай левітам. Кожному дай стільки, скільки потрібно для виконання його обов'язків».

6 Тож Мойсей прийняв вози та худобу і віддав леві-

6:18 * Або «голову свого назорейства».

7:3 * Або «волу».

там. **7** Гершóновим синам він дав два вози і чотири воли — стільки, скільки потрібно для виконання їхніх обов'язків;^a **8** Мерарієвим синам він дав чотири вози і вісім волів — стільки, скільки потрібно для виконання їхніх обов'язків. Все це було під наглядом Ітамара, сина священника Аарона.^b **9** А Кегатовим синам він не дав нічого, бо вони мали обов'язок переносити речі, які використовувались у святому місці.^c Вони переносили святі речі на плечах.^d

10 Під час присвячення^e жертovníка, під час його помазання, провідники принесли своє приношення. Коли вони поставили його перед жертovníком, **11** Єгова сказав Мойсею: «Ось як вони повинні приносити свої приношення під час присвячення жертovníка: кожного дня один з провідників приносить своє приношення».

12 Першого дня приніс своє приношення Нахшóн,^e син Амíнадава, з племені Юди. **13** Він дав одну срібну миску вагою 130 шéкелів* і одну срібну чашу вагою 70 шéкелів (у святих шéкелях^f).^e Вони були наповнені найліпшим борошном, змішаним з олією, для хлібного приношення.^ж **14** Також він дав одну золоту чашу* вагою 10 шéкелів, наповнену фіміамом, **15** одного молодого бика, одного барана та одне однорічне ягня для цілопалення,^з **16** одне козеня для приношення за гріх,^и **17** а також два бики, п'ять баранів, п'ять козлів і п'ять одноріч-

7:13 *1 шéкель — 11,4 г. Див. додаток Б14. ^aАбо «у стандартних шéкелях святого місця». 7:14 *Або «миску».

РОЗД. 7

а Чс 3:25, 26

Чс 4:24–26

б Чс 3:36, 37

Чс 4:31–33

в Чс 3:30, 31

Чс 4:15

г 2См 6:13

1Хр 15:15

д 1Цр 8:63

2Хр 7:5

е Чс 1:4, 7

Чс 2:3

Рт 4:20

Мт 1:4

є Лв 27:25

ж Лв 2:1

з Лв 1:3

и Лв 4:22, 23

Друга кол.

а Лв 3:1

б Вх 6:23

Лк 3:23, 33

в Чс 1:4, 8

Чс 2:5

Чс 10:15

г Лв 27:25

д Лв 2:1

е Лв 1:3

є Лв 4:22, 23

ж Лв 3:1

з Чс 2:7

Чс 10:16

и Лв 27:25

і Лв 2:1

к Лв 1:3

л Лв 4:22, 23

м Лв 3:1

н Чс 1:4, 9

о Чс 2:10

Чс 10:18

них ягнят для мирної жертви.^а Це приношення Нахшóна, сина Амíнадава.^б

18 Другого дня приніс своє приношення Нетанéль,^в син Цуара, провідник Іссахарового племені. **19** Він дав одну срібну миску вагою 130 шéкелів і одну срібну чашу вагою 70 шéкелів (у святих шéкелях).^г Вони були наповнені найліпшим борошном, змішаним з олією, для хлібного приношення.^д **20** Також він дав одну золоту чашу вагою 10 шéкелів, наповнену фіміамом, **21** одного молодого бика, одного барана та одне однорічне ягня для цілопалення,^е **22** одне козеня для приношення за гріх,^є **23** а також два бики, п'ять баранів, п'ять козлів і п'ять однорічних ягнят для мирної жертви.^ж Це приношення Нетанéля, сина Цуара.

24 Третього дня приніс своє приношення Еліав,^з син Хелóна, провідник Завулóнових синів. **25** Він дав одну срібну миску вагою 130 шéкелів і одну срібну чашу вагою 70 шéкелів (у святих шéкелях).^и Вони були наповнені найліпшим борошном, змішаним з олією, для хлібного приношення.^и **26** Також він дав одну золоту чашу вагою 10 шéкелів, наповнену фіміамом, **27** одного молодого бика, одного барана та одне однорічне ягня для цілопалення,^к **28** одне козеня для приношення за гріх,^н **29** а також два бики, п'ять баранів, п'ять козлів і п'ять однорічних ягнят для мирної жертви.^м Це приношення Еліава,^н сина Хелóна.

30 Четвертого дня приніс своє приношення Еліцур,^о син

Шедеура, провідник Рувімових синів. **31** Він дав одну срібну миску вагою 130 шéкелів і одну срібну чашу вагою 70 шéкелів (у святих шéкелях).^а Вони були наповнені найліпшим борошном, змішаним з олією, для хлібного приношення.^б **32** Також він дав одну золоту чашу вагою 10 шéкелів, наповнену фіміамом, **33** одного молодого бика, одного барана та одне однорічне ягня для цілопалення,^в **34** одне козеня для приношення за гріх,^г **35** а також два бики, п'ять баранів, п'ять козлів і п'ять однорічних ягнят для мирної жертви.^д Це приношення Еліцура,^е сина Шедеура.

36 П'ятого дня приніс своє приношення Шелуміл,^є син Цуришадд́а, провідник Симеонових синів. **37** Він дав одну срібну миску вагою 130 шéкелів і одну срібну чашу вагою 70 шéкелів (у святих шéкелях).^ж Вони були наповнені найліпшим борошном, змішаним з олією, для хлібного приношення.^з **38** Також він дав одну золоту чашу вагою 10 шéкелів, наповнену фіміамом, **39** одного молодого бика, одного барана та одне однорічне ягня для цілопалення,^и **40** одне козеня для приношення за гріх,^і **41** а також два бики, п'ять баранів, п'ять козлів і п'ять однорічних ягнят для мирної жертви.^к Це приношення Шелуміла,^л сина Цуришадд́а.

42 Шостого дня приніс своє приношення Еліас́аф,^м син Деу́ла, провідник Га́дових синів. **43** Він дав одну срібну миску вагою 130 шéкелів і одну срібну чашу вагою 70 шéкелів (у святих шéкелях).^н Во-

РОЗД. 7

- а Лв 27:25
- б Лв 2:1
- в Лв 1:3
- г Лв 4:22, 23
- д Лв 3:1
- е Чс 1:4, 5
- є Чс 2:12
- ж Лв 27:25
- з Лв 2:1
- и Лв 1:3
- і Лв 4:22, 23
- к Лв 3:1
- л Чс 1:4, 6
- м Чс 2:14
- чс 10:20
- н Лв 27:25

Друга кол.

- а Лв 2:1
- б Лв 1:3
- в Лв 4:22, 23
- г Лв 3:1
- д Чс 1:4, 14
- е Чс 2:18
- чс 10:22
- є Лв 27:25
- ж Лв 2:1
- з Лв 1:3
- и Лв 4:22, 23
- і Лв 3:1
- к Чс 1:4, 10
- л Чс 2:20
- чс 10:23
- м Лв 27:25
- н Лв 2:1

ни були наповнені найліпшим борошном, змішаним з олією, для хлібного приношення.^а

44 Також він дав одну золоту чашу вагою 10 шéкелів, наповнену фіміамом, **45** одного молодого бика, одного барана та одне однорічне ягня для цілопалення,^б **46** одне козеня для приношення за гріх,^в **47** а також два бики, п'ять баранів, п'ять козлів і п'ять однорічних ягнят для мирної жертви.^г Це приношення Еліас́афа,^д сина Деу́ла.

48 Сьомого дня приніс своє приношення Еліша́ма,^є син Амміѓуда, провідник Єфремових синів. **49** Він дав одну срібну миску вагою 130 шéкелів і одну срібну чашу вагою 70 шéкелів (у святих шéкелях).^є Вони були наповнені найліпшим борошном, змішаним з олією, для хлібного приношення.^ж

50 Також він дав одну золоту чашу вагою 10 шéкелів, наповнену фіміамом, **51** одного молодого бика, одного барана та одне однорічне ягня для цілопалення,^з **52** одне козеня для приношення за гріх,^и **53** а також два бики, п'ять баранів, п'ять козлів і п'ять однорічних ягнят для мирної жертви.^і Це приношення Еліша́ми,^к сина Амміѓуда.

54 Восьмого дня приніс своє приношення Гамалі́л,^л син Педац́ура, провідник Манасі́євих синів. **55** Він дав одну срібну миску вагою 130 шéкелів і одну срібну чашу вагою 70 шéкелів (у святих шéкелях).^м Вони були наповнені найліпшим борошном, змішаним з олією, для хлібного приношення.^н **56** Також він дав одну золоту чашу вагою 10 шéкелів, наповнену фіміамом, **57** одного молодого

бика, одного барана та одне однорічне ягня для цілопалення,^а **58** одне козеня для приношення за гріх,^б **59** а також два бики, п'ять баранів, п'ять козлів і п'ять однорічних ягнят для мирної жертви.^в Це приношення Гамалїла,^г сина Педацұра.

60 Дев'ятого дня приніс своє приношення Авідан,^а син Гїдебні, провідник^б Венїамїнових синів. **61** Він дав одну срібну миску вагою 130 шекелів і одну срібну чашу вагою 70 шекелів (у святих шекелях).^в Вони були наповнені найліпшим борошном, змішаним з олією, для хлібного приношення.^г **62** Також він дав одну золоту чашу вагою 10 шекелів, наповнену фіміамом, **63** одного молодого бика, одного барана та одне однорічне ягня для цілопалення.^д **64** одне козеня для приношення за гріх,^е **65** а також два бики, п'ять баранів, п'ять козлів і п'ять однорічних ягнят для мирної жертви.^ж Це приношення Авідана,^з сина Гїдебні.

66 Десятого дня приніс своє приношення Ахіезер,^а син Амїшадд́а, провідник Данових синів. **67** Він дав одну срібну миску вагою 130 шекелів і одну срібну чашу вагою 70 шекелів (у святих шекелях).^б Вони були наповнені найліпшим борошном, змішаним з олією, для хлібного приношення.^в **68** Також він дав одну золоту чашу вагою 10 шекелів, наповнену фіміамом, **69** одного молодого бика, одного барана та одне однорічне ягня для цілопалення.^г **70** одне козеня для приношення за гріх,^д **71** а також два бики, п'ять баранів, п'ять козлів і п'ять однорічних ягнят

РОЗД. 7

а Лв 1:3
б Лв 4:22, 23
в Лв 3:1
г Чс 1:4, 10
д Чс 2:22
Чс 10:24
е Чс 1:16
е Лв 27:25
ж Лв 2:1
з Лв 1:3
и Лв 4:22, 23
і Лв 3:1
к Чс 1:4, 11
л Чс 2:25
Чс 10:25
м Лв 27:25
н Лв 2:1
о Лв 1:3
п Лв 4:22, 23

Друга кол.

а Лв 3:1
б Чс 1:4, 12
в Чс 2:27
Чс 10:26
г Лв 27:25
д Лв 2:1
е Лв 1:3
е Лв 4:22, 23
ж Лв 3:1
з Чс 1:4, 13
и Чс 2:29
Чс 10:27
і Лв 27:25
к Лв 2:1
л Лв 1:3
м Лв 4:22, 23
н Лв 3:1
о Чс 1:4, 15

для мирної жертви.^а Це приношення Ахіезера,^б сина Амїшадд́а.

72 Одинадцятого дня приніс своє приношення Пагїл,^в син Охра́на, провідник Асірових синів. **73** Він дав одну срібну миску вагою 130 шекелів і одну срібну чашу вагою 70 шекелів (у святих шекелях).^г Вони були наповнені найліпшим борошном, змішаним з олією, для хлібного приношення.^д **74** Також він дав одну золоту чашу вагою 10 шекелів, наповнену фіміамом, **75** одного молодого бика, одного барана та одне однорічне ягня для цілопалення,^е **76** одне козеня для приношення за гріх,^ж **77** а також два бики, п'ять баранів, п'ять козлів і п'ять однорічних ягнят для мирної жертви.^з Це приношення Пагїла,^и сина Охра́на.

78 Дванадцятого дня приніс своє приношення Ахіра,^а син Ена́на, провідник Нефталїмових синів. **79** Він дав одну срібну миску вагою 130 шекелів і одну срібну чашу вагою 70 шекелів (у святих шекелях).^б Вони були наповнені найліпшим борошном, змішаним з олією, для хлібного приношення.^в **80** Також він дав одну золоту чашу вагою 10 шекелів, наповнену фіміамом, **81** одного молодого бика, одного барана та одне однорічне ягня для цілопалення,^г **82** одне козеня для приношення за гріх,^д **83** а також два бики, п'ять баранів, п'ять козлів і п'ять однорічних ягнят для мирної жертви.^е Це приношення Ахіри,^ж сина Ена́на.

84 Отже, під час присвячення жертовника, під час його помазання, провідники

Ізраїля принесли таке приношення:^а 12 срібних мисок, 12 срібних чаш, 12 золотих чаш^б **85** (кожна срібна миска важила 130 шéкелів, кожна срібна чаша – 70 шéкелів, усього срібний посуд важив 2400 шéкелів, у святих шéкелях;^в **86** кожна з 12 золотих чаш, наповнених фіміамом, важила 10 шéкелів, у святих шéкелях, усього вага золотих чаш становила 120 шéкелів). **87** Для цілопалення вони принесли 12 биків, 12 баранів, 12 однорічних ягнят разом з хлібним приношенням; для приношення за гріх – 12 козенят; **88** для мирної жертви – 24 бики, 60 баранів, 60 козлів, 60 однорічних ягнят. Це приношення, яке склали під час присвячення^г жертovníка після його помазання.^д

89 Щоразу, як Мойсей вхід у намет зборів, щоб говорити з Богом*,^е він чув голос з-над кришки,^е що над ковчегом Свідчення, між двома херувимами.^ж І Бог говорив з Мойсеєм.

8 Потім Єгова сказав Мойсею: **2** «Передай Аарону такий наказ: “Коли запалюватимеш сім каганців на світильнику, став їх так, щоб вони освітлювали місце перед світильником”».^з **3** Аарон так і робив: він запалював каганці, щоб вони освітлювали місце перед світильником,^и як Єгова і наказав Мойсею. **4** Світильник був викуваний з золота; від ніжки до квіток він був кований.^і Мойсей зробив світильник так, як Єгова показав йому у видінні.^к

5 Далі Єгова сказав Мойсею: **6** «Візьми левітів з-по-

РОЗД. 7

- а Чс 7:10
- Езд 2:68
- б Чс 7:13–17
- в Лв 27:25
- г Чс 7:10
- д Чс 7:1
- е Вх 33:9
- Чс 11:7
- Чс 12:8
- е Вх 25:22
- Вх 37:6
- ж Вх 25:18
- 1См 4:4
- Пс 80:1

РОЗД. 8

- з Вх 25:37
- Вх 40:24, 25
- Лв 24:2
- и Єв 9:2
- і Вх 37:17
- к Вх 25:9, 40
- 1Хр 28:12, 19

Друга кол.

- а Вх 29:4
- Іс 52:11
- б Вх 30:18, 19
- Лв 16:28
- Чс 19:7
- в Лв 1:3
- г Лв 2:1
- д Лв 4:3
- е Лв 8:2, 3
- е Чс 3:9, 41
- ж Лв 7:30
- Чс 8:21
- з Чс 1:50
- Чс 3:6
- 2Хр 31:2
- и Вх 29:10
- і Лв 1:4
- к Чс 3:45
- Чс 16:9
- л Чс 3:12

- м Вх 13:2, 12
- Лв 27:26
- н Вх 12:29
- Вх 13:15

серед ізраїльтян та очистиь їх.^а **7** Для цього покропи їх водою, яка очищає від гріха. Після того вони мають поголити все своє тіло, випрати одяг і очиститися.^б **8** Тоді хай візьмуть одного молодого бика^в з хлібним приношенням^г – найліпшим борошном, змішаним з олією. Ти ж візьми ще одного молодого бика, щоб скласти приношення за гріх.^д **9** Постав левітів перед наметом зборів і збери всю ізраїльську громаду.^е **10** Коли левіти стануть перед Єговою, ізраїльтяни мають покласти на них руки.^е **11** Аарон має дати* левітів перед Єговою як жертву коливання^ж від ізраїльтян. І левіти будуть служити Єгові.^з

12 Потім левіти покладуть руки на голови биків.^и Після цього дай одного бика як приношення за гріх, а другого як цілопалення для Єгови, щоб примирити левітів з Богом.^і **13** Ти маєш поставити левітів перед Аароном та його синами і дати* левітів як жертву коливання для Єгови. **14** Відділи левітів від ізраїльтян, і левіти стануть моїми.^к **15** Тоді левіти прийдуть, щоб служити при наметі зборів. Так ти маєш очистити їх і дати* як жертву коливання. **16** Левіти дані мені, дані з-посеред ізраїльтян. Я візьму їх замість усіх ізраїльських первістків*.^л **17** Бо всі ізраїльські первістки належать мені – і люди, і тварини.^м Я освятити їх для себе в той день, коли вбив кожного первістка в єгипетському краю.^н **18** Я візьму левітів замість усіх ізраїльських пер-

8:11, 13, 15 * Букв. «коливати», тобто зробити так, щоб вони рухалися з боку в бік. **8:16** * Або «всіх первістків, які відкривають утробу».

вістків. **19** Я відділю левітів з-посеред ізраїльтян, вони будуть дані Аарону та його сином. Вони мають виконувати служіння в наметі зборів замість ізраїльтян^а і примиряти їх з Богом, щоб ті не наближались до святого місця і не стягнули на себе лиха».^б

20 Тож Мойсей, Аарон і ціла ізраїльська громада так і зробили. Ізраїльтяни зробили все, що Єгова наказав Мойсею про левітів. **21** І, коли левіти очистились та випрали свій одяг,^в Аарон дав* їх як жертву коливання перед Єговою.^г Тоді Аарон примирив їх з Богом, щоб очистити їх.^д **22** Потім левіти пішли в намет зборів, щоб виконувати своє служіння під наглядом Аарона та його синів. Отже, як Єгова наказав Мойсею про левітів, так усе і зробили.

23 Далі Єгова сказав Мойсею: **24** «Це наказ про левітів: левіт починатиме служити при наметі зборів з 25 років. **25** А коли йому виповниться 50 років, він припинить своє служіння і більше не буде там служити. **26** Він може допомагати своїм братам, які виконують обов'язки при наметі зборів, але сам він служити не буде. Дотримуйся цього наказу про левітів і їхні обов'язки».^е

9 Першого місяця^в другого року після виходу ізраїльтян з єгипетського краю Єгова сказав Мойсею в пустелі Сінай: **2** «Ізраїльтяни повинні приготувати пасхальну жертву^ж у визначений час.^з **3** Приготуйте її 14-го дня цього місяця після заходу сонця*.

РОЗД. 8

а Чс 3:9
Чс 18:6
1Хр 23:32
Єз 44:11

б Чс 1:53
Чс 18:5
1См 6:19

в Чс 8:7

г Чс 8:11

д Чс 8:12

е Чс 1:53
Чс 3:32
Чс 18:4

РОЗД. 9

в Вх 40:2
Чс 1:1

ж Вх 12:27

з Вх 12:3,6
Ль 23:5
Пв 16:1
1Кр 5:7

Друга кол.

а Вх 12:8

б Чс 5:2
Чс 19:14, 16

в Вх 18:15
Чс 15:33
Чс 27:1, 2

г Ль 7:21
Пв 16:2

д Вх 25:22
Ль 16:2
Пс 99:6

е Чс 5:2

є 2Хр 30:2, 15

ж Вх 12:8

з Вх 12:10

и Вх 12:46
Пс 34:20
Ів 19:36

Приготуйте її у визначений час за всіма постановами і вимогами».^а

4 Тож Мойсей передав ізраїльтянам, щоб вони приготували пасхальну жертву. **5** І першого місяця, 14-го дня, після заходу сонця* вони приготували пасхальну жертву в пустелі Сінай. Ізраїльтяни зробили все так, як Єгова і наказав Мойсею.

6 Але деякі люди, які занечистились через дотик до померлого*,^б не могли приготувати пасхальну жертву того дня. Тож вони прийшли до Мойсея та Аарона^в **7** і сказали: «Ми занечистились через дотик до померлого*. Але чому нам не можна скласти Єгові приношення у визначений час разом з іншими ізраїльтянами?»^г **8** У відповідь Мойсей сказав: «Почекайте там, а я послухаю, що скаже Єгова».^д

9 І Єгова сказав Мойсею: **10** «Передай ізраїльтянам такий наказ: “Якщо хтось з вас або ваших нащадків занечиститься через дотик до померлого*^е чи буде далеко в дорозі, він все одно має приготувати пасхальну жертву для Єгови. **11** Він повинен приготувати її другого місяця,^в 14-го дня, після заходу сонця* та їсти її разом з прісним хлібом і гіркими травами.^ж **12** З цієї жертви нічого не має залишатись до ранку.^з Також не можна ламати їй жодної кістки.” Він повинен приготувати жертву, дотримуючись усіх постанов про Пасху. **13** Якщо ж хтось буде чистий і не буде далеко в дорозі, але не приготує пасхальної жертви, він*

8:21 *Букв. «коливав», тобто зробив так, щоб вони рухалися з боку в бік.
9:3, 5, 11 *Букв. «між двома вечорами».

9:6, 7 *Або «через людську душу».
9:10 *Або «через душу». 9:13 *Або «така душа».

має бути знищений з-посеред свого народу^а за те, що не склав Єгови приношення у визначений час. Він відповідь за свій гріх.

14 Якщо з вами житиме чужинець, він також повинен приготувати пасхальну жертву для Єгови^б за всіма вимогами і постановами про Пасху.^в Та сама постанова буде для корінного жителя і для чужинця”.^г

15 У той день, коли було встановлено святий намет,^а тобто намет Свідчення, його вкрила хмара, а з вечора до ранку над святим наметом було щось подібне до вогню.^б

16 І так було завжди: вдень над наметом була хмара, а вночі – щось подібне до вогню.^в

17 Кожного разу, коли хмара піднімалась над святим наметом, ізраїльтяни відразу вирушали в дорогу,^ж і в тому місці, де хмара зупинялась, вони ставали табором.^з **18** За наказом Єгови ізраїльтяни рушали в дорогу і за наказом Єгови ставали табором.^и Весь час, поки хмара була над святим наметом, вони стояли табором.

19 Коли хмара залишалася над святим наметом багато днів, ізраїльтяни слухались Єгову і не вирушали в дорогу.^к **20** Іноді хмара залишалась над святим наметом кілька днів. За наказом Єгови вони стояли табором і за наказом Єгови вирушали в дорогу.^л **21** Часом хмара була над наметом лише з вечора до ранку, і, коли зранку вона піднімалась, ізраїльтяни рушали в дорогу. Хоч би коли піднімалася хмара, – чи вдень, чи вночі, – вони вирушали в дорогу.^м **22** Якщо хмара залишалась над святим наметом два дні, місяць чи більше, ізраїль-

РОЗД. 9

- а Вх 12:15
- б Вх 12:19, 48
- в Вх 12:8
- г Льв 24:22
Пв 31:12
- д Вх 40:2, 17
- е Вх 40:34, 38
- є Вх 13:22
Не 9:19
- ж Чс 10:11, 34
- з Вх 40:36, 37
- и Вх 17:1
Чс 10:11–13
- і Вх 40:37
- к Вх 40:36
Пс 78:14

Друга кол.

РОЗД. 10

- а Льв 23:24
- б Чс 1:18
Пв 29:10, 11
- в Вх 18:21
Чс 1:16
Чс 7:2
Пв 1:15
Пв 5:23
- г Чс 2:3
- д Чс 2:10
- е Чс 10:3
- є Чс 31:6
1Хр 15:24
1Хр 16:6
2Хр 29:26
Не 12:35, 41
- ж 2Хр 13:12
- з 1Хр 15:28
2Хр 5:12
2Хр 7:6
Езд 3:10
- и Льв 23:24
Чс 29:1

тяти стояли табором і не вирушали в дорогу. Вони вирушали тільки тоді, коли хмара піднімалась. **23** За наказом Єгови вони стояли табором і за наказом Єгови вирушали в дорогу. Ізраїльтяни слухались Єгову і робили все, що Єгова говорив через Мойсея.

10 І Єгова сказав Мойсею: **2** «Зроби дві срібні сурми.^а Вони мають бути ковани. Ти будеш використовувати їх, коли потрібно буде скликати громаду і збирати табори, щоб вирушати в дорогу. **3** Коли засурмлять обидві сурми, ціла громада має зібратися до тебе біля входу в намет зборів.^б **4** Якщо ж засурмить лише одна сурма, до тебе мають зібратися тільки провідники народу, голови Ізраїлевих тисяч.^в

5 Коли ви подасте сурмою уривчастий звук, у дорогу повинні вирушити табори, які розташовані зі східного боку.^г

6 Коли подасте сурмою уривчастий звук вдруге, у дорогу повинні вирушити табори, які розташовані з південного боку.^а Кожного разу після уривчастого звуку сурми табори будуть вирушати в дорогу.

7 Скликаючи громаду, ви маєте сурмити,^б але звук не повинен бути уривчастим. **8** Сурмити будуть Ааронові сини, священики.^в Це постанова на віки; дотримуйтеся її з покоління в покоління.

9 Якщо у вашому краю ви підете на війну з гнобителями, які будуть вас утискати, дайте сурмою бойовий клич,^ж і Єгова, ваш Бог, згадає про вас та врятує від ворогів.

10 У дні, коли ви будете радіти,^з – коли будете відзначати свята,^и а також на почат-

ку кожного місяця,— ви маєте сурмити над вашими цілопаленнями^а та мирними жертвами.^б І це буде нагадувати вашому Богу про вас. Я — Єгова, ваш Бог».^в

11 У 20-й день другого місяця другого року^г хмара піднялася з-над святого намету^д Свідчення. **12** Тож ізраїльтяни вирушили з пустелі Сінай у тому порядку, в якому їм було наказано,^е і йшли, поки хмара не зупинилась у пустелі Паран.^є **13** Вони вперше вирушили в дорогу за наказом, який Єгова дав через Мойсея.^ж

14 Спочатку вирушив табір Юди, його група з трьох племен, відповідно до своїх загонів*. Провідником загонів був Нахшон,^з син Аммінадава. **15** Провідником загону Іссахарового племені був Нетанель,^и син Цуара. **16** Провідником загону Завулбового племені був Еліав,^і син Хелбна.

17 Коли було розібрано святий намет,^к у дорогу вирушили Гершонові сини^л і Мерарієві сини,^м які переносили святий намет.

18 Потім вирушив табір Рувіма, його група з трьох племен, відповідно до своїх загонів*. Провідником загонів був Еліцур,^н син Шедеура. **19** Провідником загону Симебного племені був Шелуміл,^о син Цурашаддая. **20** Провідником загону Гадового племені був Еліасáf,^п син Деуїла.

21 Далі вирушили кегатівці, які несли речі святині.^р Святий намет мав бути встановлений до їхнього приходу.

22 Після того вирушив табір Єфрема, його група з трьох племен, відповідно до сво-

РОЗД. 10

а Чс 28:11
б Льв 3:1
в Вх 6:7
г Льв 11:45
г Чс 1:1
д Чс 9:17
д Пс 78:14
е Вх 40:36
Чс 2:9, 16, 17, 24, 31
є Чс 12:16
Чс 13:26
Лв 1:1, 2
ж Чс 2:34
Чс 9:23
з Чс 1:4, 7
Чс 2:3
и Чс 1:4, 8
Чс 2:5
і Чс 2:7
к Чс 1:51
л Чс 3:25, 26
м Чс 3:36, 37
н Чс 1:4, 5
Чс 2:10
о Чс 1:5, 6
Чс 2:12
п Чс 1:4, 14
Чс 2:14
р Чс 3:30, 31
Чс 4:15
Чс 7:9

Друга кол.

а Чс 1:4, 10
Чс 2:18, 24
б Чс 1:4, 10
Чс 2:20
в Чс 1:4, 11
Чс 2:22
г Чс 1:4, 12
Чс 2:25, 31
д Чс 1:4, 13
Чс 2:27
е Чс 1:4, 15
Чс 2:29
є Чс 2:34
ж Вх 2:16, 18
Вх 3:1
Вх 18:1, 5
з Бг 12:7
Бг 13:14, 15
Бг 15:18
и Сд 1:16
Сд 4:11
1См 15:6
і Вх 3:8
Вх 6:7
к Сд 1:16
Сд 4:11
л Вх 3:1
Вх 19:3
Вх 24:16
Лв 5:2
м Вх 25:10, 17
н Пв 1:32, 33
ІсН 3:3, 4

їх загонів*. Провідником загонів був Елішама,^а син Аммігу́да. **23** Провідником загону Манасїїного племені був Гамалїл,^б син Педацура. **24** Провідником загону Веніяїмового племені був Авідан,^в син Гідебні.

25 Потім вирушив табір Дана, його група з трьох племен, відповідно до своїх загонів*. Вони йшли позаду й охороняли всі табори. Провідником загонів був Ахіезер,^г син Аммішаддая. **26** Провідником загону Асірового племені був Пагіїл,^д син Охрана. **27** Провідником загону Нефталімового племені був Ахіра,^е син Ена́на. **28** Саме в такому порядку ізраїльтяни вирушали в дорогу відповідно до своїх загонів*.^є

29 І Мойсей сказав Хова́ву, сину мідянітянина Реуї́ла*,^ж свого тестя: «Ми вирушаємо до місяця, про яке Єгова сказав: «Я дам його вам».^з Ходімо з нами,^и і тобі буде добре серед нас, бо Єгова пообіцяв добро Ізраїлю».^і **30** Той відповів: «Ні, я не піду з вами. Я повернусь до свого краю, до своєї родини». **31** Тоді Мойсей сказав: «Прошу тебе, не йди від нас, бо ти знаєш, де в пустелі можна стати табором, і будеш показувати нам дорогу».^к **32** Якщо підеш з нами,^л ми обов'язково будемо виявляти тобі таку ж великодушність, яку Єгова виявлятиме нам».^м

33 Отже, вони рушили від гори Єгови^н і йшли три дні, а попереду несли ковчег^м угоди Єгови, щоб знайти місце для відпочинку.^п **34** Коли

10:29 * Тобто Ітра. **10:31** * Або «будеш нашими очима».

вони вдень рушали в дорогу, над ними була хмара Єгови.^а

35 І щоразу, коли ковчег рушав з місця, Мойсей говорив: «Устань же, Єгово!^б Нехай розпорошаться твої вороги і хай повтікають ті, хто тебе ненавидить!» **36** А коли ковчег зупинявся, Мойсей говорив: «Прийди, Єгово, до незлічених* тисяч Ізраїля».^в

11 А народ почав сильно нарікати перед Єговою. Коли Єгова почув це, то дуже розгнівався, і зійшов вогонь від Єгови та пожер тих, хто був на окраїні табору. **2** Коли народ почав кликати Мойсея на допомогу, він звернувся з благаннями до Єгови,^г і вогонь погас. **3** Тож це місце назвали Тавєра*, бо там на них зійшов вогонь від Єгови.^д

4 І люди з різних народів*^е, які були серед них, стали виявляти самолюбні прагнення.^е Тоді ізраїльтяни теж знову почали плакати, кажучи: «Хто дасть нам м'яса?» **5** Ми пам'ятаємо, як у Єгипті ми їли рибу задарма, і огірки, і кавуни, і порей, і цибулю, і часник!^ж **6** А тепер ми* марніємо, і тільки манна в нас перед очима».^з

7 Манна^и ж була на вигляд як коріандрове насіння^к і подібна до бделію*.^к **8** Люди ходили й збирали її та мололи на жорнах або розтирали в ступках, а потім варили в горщиках або пекли з неї коржі.^л На смак манна нагадувала солодкі коржі, приготовлені з олією. **9** Коли ввечері табір вкривала роса, з'являлась і манна.^м

10:36 *Або «міріад». **11:3** *Озн. «горіння», тобто пожежа, полум'я. **11:4** *Або «мішаний натовп». **11:6** *Або «наші душі». **11:7** *Пахуча смола, подібна до мирри.

РОЗД. 10

а Вх 13:21
He 9:12
Пс 78:14
б Пс 132:8
в Пв 1:10

РОЗД. 11

г Вх 32:11
Пв 9:19
Пс 106:23
Як 5:16
д Пв 9:22
е Вх 12:37,38
Лв 24:10
є 1Кр 10:6,10
ж Пс 78:18,22
Пс 106:14
з Вх 16:3
и Вх 16:35
Чс 21:5
і Вх 16:14
He 9:20
Ів 6:31
к Вх 16:31
л Вх 16:16,23
м Пс 78:24

Друга кол.

а Чс 11:1
б Вх 17:4
Пв 1:12
в Бт 13:14,15
Бт 26:3
г Вх 18:17,18
Пв 1:9
д 1Цр 19:2,4
Ів 6:8,9
е Пв 16:18
є Вх 19:11
Вх 25:22
Вх 34:5
Чс 12:5
ж Чс 11:25
Чс 12:8
з 1См 10:6
2Цр 2:15
He 9:20
Дії 2:17
и Вх 18:21,22
і Вх 19:10
к Вх 16:7
л Чс 11:4,5

10 Мойсей почув, що люди плачуть зі своїми сім'ями, кожен біля входу у свій намет. На них сильно запалав гнів Єгови,^а і Мойсею це також дуже не сподобалося. **11** Тож Мойсей сказав Єгові: «Чому ти навів лихо на свого слугу? Чим я провинився перед тобою, що ти поклав на мене цей тягар, весь цей народ?» **12** Чи я зачав весь цей народ? Чи я народив його, що ти кажеш мені: «Неси його біля грудей, як нянька носить немовля», в край, який ти поклявся дати їхнім прабатькам?» **13** Де я візьму м'яса, щоб нагодувати весь цей народ? Бо вони плачуть переді мною, кажучи: «Дай нам м'яса!» **14** Цей народ – надто важкий тягар для мене. Я не можу сам нести його.^г **15** Якщо ти й далі будеш так поводитись зі мною, то ліпше вбий мене відразу ж.^д Якщо я знайшов ласку у твоїх очах, не змушуй мене більше страждати».

16 Єгова відповів Мойсею: «Вибери з-посеред старійшин Ізраїля 70 чоловіків, яких ти знаєш як* старійшин і начальників народу.^е Приведи їх до намету зборів і постав біля себе. **17** Я зійду^є і буду там говорити з тобою.^ж Я візьму частину духу,^з що на тобі, і дам їм; вони допомагатимуть тобі нести цей тягар, цей народ, щоб ти не ніс його сам.» **18** А народу скажи: «До завтра ви маєте освятитись,^и бо ви точно будете їсти м'ясо. Адже ви плакали перед Єговою,^к кажучи: «Хто нагодує нас м'ясом? Нам було ліпше в Єгипті!»^л Єгова обов'язково дасть вам

11:16 *Або «яких ти визнаєш за; про яких тобі відомо як про».

м'яса, і ви будете їсти.^а **19** Ви будете їсти його не 1 день, не 2, не 5, не 10 і не 20 днів, **20** а цілий місяць, поки воно не полізе вам носом і не стане огидним.^б Адже ви відкинули Єгови, який перебуває серед вас, і плакали перед ним, кажучи: «Навіщо нам було виходити з Єгипту?»^в»^г

21 Тоді Мойсей сказав: «Зі мною йде великий народ, 600 000 чоловіків,^г а ти кажеш: "Я дам їм м'яса, і вони будуть їсти його цілий місяць!" **22** Навіть якщо зарізати всю дрібну і велику худобу, навіть якщо виловити всю рибу в морі, хіба їм цього вистачить?»

23 На це Єгова сказав Мойсею: «Чи рука Єгови закоротка?^а Тепер ти побачиш, станеться те, що я говорю, чи ні».

24 Тож Мойсей пішов і передав народу слова Єгови. Мойсей зібрав 70 старійшин народу і поставив їх навколо намету.^б **25** Тоді Єгова зіштов у хмарі^в та говорив з Мойсеєм.^г Він взяв частину духу,^д що був на Мойсеєві, і дав кожному з 70 старійшин. І як тільки вони отримали дух, то почали поводитись як пророки,^е а потім перестали.

26 Двоє з тих чоловіків залишилися у таборі. Ім'я одного – Елдад, а другого – Медад. Вони не вийшли до намету, але теж отримали дух, бо їхні імена були в списку. І ці чоловіки почали поводитись у таборі як пророки. **27** Тож один юнак прибіг до Мойсея і сказав: «Там, у таборі, Елдад і Медад поводяться як пророки!» **28** Тоді Ісус, Навінів син, який з юності був помічником Мойсея, вигукнув:

11:25 * Або «почали пророкувати».

РОЗД. 11

а Вх 16:8

б Пс 78:29

в Чс 21:5

г Вх 12:37
Вх 38:26
Чс 1:45,46д Бг 18:14
Іс 59:1
Мр 10:27
Лк 1:37

е Чс 11:16

е Вх 33:9
Чс 12:5
Пв 31:15

ж Пс 99:7

з Чс 11:17
2Цр 2:9, 15и 1См 10:6
1См 19:20і Вх 17:9
Вх 24:13
Вх 33:11
Чс 27:18–20
Пв 31:3

Друга кол.

а Мр 9:38

б Вх 16:13
Пс 78:26, 27в Пс 78:30, 31
1Кр 10:10г Чс 33:16
Пв 9:22

д 1Кр 10:6

е Чс 33:17

РОЗД. 12

е Вх 2:16, 21

ж Вх 4:14–16
Вх 4:30
Вх 15:20
Вх 28:30
Мих 6:4

з Чс 11:1

«Мойсею, мій пане, заборони їм!»^а **29** Але Мойсей сказав: «Ти що, боїшся* за мене? Не варто. Я б хотів, щоб весь народ Єгови отримав дух Єгови і щоб усі були пророками!» **30** Згодом Мойсей зі старійшинами Ізраїля повернувся в табір.

31 Тоді здійнявся вітер від Єгови і приніс з моря перепілок. Довкола табору їх було стільки, що вони вкрили землю^б на відстань денної ходи в один бік і на відстань денної ходи в інший бік. І довкола табору земля вкрилась шаром перепілок, що був приблизно 2 лікті*. **32** Тож люди пішли і збирали перепілок весь день, усю ніч і весь наступний день. Ніхто не зібрав менше ніж 10 хомерів*. І люди порозклали перепілок по всьому табору. **33** Те м'ясо було ще в їхніх зубах, вони ще не встигли його дожувати, як Єгова запалав гнівом на цей народ, і Єгова вразив народ великою карою.^в

34 І назвали те місце Ківрот-Гаттава*,^г бо там поховали людей, які загинули через свої самолюбні прагнення.^д **35** З Ківрот-Гаттави народ вирушив до Гацероту і там зупинився.^е

12 А Міріам та Аарон почали нарікати на Мойсея через те, що він узяв собі за дружину кушитянку.^б **2** Вони казали: «Хіба Єгова говорив тільки через Мойсея? Хіба він не говорив також через нас?»^в І Єгова все це чув.^г **3** Мойсей же був

11:29 * Букв. «ревнуєш». 11:31 * 1 лікоть — 44,5 см. Див. додаток Б14. 11:32 * 1 хомер — 220 л. Див. додаток Б14. 11:34 * Озн. «гробниці прагнення».

найсмирнішою людиною*^а на землі.

4 Єгова відразу сказав Мойсею, Аарону та Міріам: «Йдіть усі троє до намету зборів». І вони пішли. **5** А Єгова зішшов у стовпі хмари,^б став біля входу в намет і покликав Аарона та Міріам. Коли вони обоє підійшли, **6** він сказав: «Послушайте мене, будь ласка. Якби серед вас з'явився пророк Єгови, я виявився б йому у видінні,^в я говорив би до нього у сні.^г **7** Але з Мойсеєм, моїм слугою, все по-іншому. Я довірив йому весь свій дім*.^д **8** Я говорю з ним лице в лице*.^е Я говорю прямо, а не загадками, і він бачить образ Єгови. Як ви не побоялись нарікати на Мойсея, мого слугу?»

9 Тож Єгова сильно розгнівався на них і пішов. **10** Хмара піднялася з-над намету, і проказа вразила Міріам так, що вона стала білою як сніг.^е Обернувшись, Аарон побачив, що Міріам вражена проказою.^ж **11** Аарон відразу почав просити Мойсея: «Благаю, мій пане! Не зарахуй нам, будь ласка, цього гріха! Ми вчинили це через свою глупоту. **12** Прошу тебе, нехай вона не буде як та мертва дитина, що виходить з утроби матері, наповнину зітліла!» **13** І Мойсей почав благати Єгова: «О Боже, прошу тебе! Прошу тебе, зціли її!»^з

14 Єгова відповів Мойсею: «Якби батько плюнув їй в лице, хіба вона не ходила б принижена сім днів? Тож нехай вона буде за табором сім

12:3 *Або «був дуже смиренним (лагідним), більше, ніж будь-яка інша людина». **12:7** *Букв. «у всьому моєму домі він доводить, що є вірний». **12:8** *Букв. «уста в уста».

РОЗД. 12

- а Мт 11:29
- б Вх 34:5
Чс 11:25
- в Бт 15:1
Бт 46:2
Вх 24:9–11
- г Бт 31:10, 11
- д Єв 3:2, 5
- е Вх 33:11
Пв 34:10
- є Пв 24:9
- ж 2Хр 26:19
- з Вх 32:11
Як 5:16

Друга кол.

- а Лв 13:45, 46
Чс 5:2
- б Пв 24:9
- в Чс 11:35
Чс 33:18
- г Чс 10:12

РОЗД. 13

- д Пв 1:22, 23
- е Вх 18:25
Пв 1:15
- є Чс 12:16
Пв 1:19
- ж Чс 13:30
Чс 14:30, 38
Чс 34:18, 19
1Хр 4:15
- з Чс 11:28
Чс 13:16
Чс 14:30
Чс 34:17
- и Бт 48:5
- і Бт 48:17, 19
- к Вх 17:9
- л Пв 1:7
- м Вх 3:8
Пв 8:7

днів,^а а після того вона зможе повернутись». **15** І Міріам сім днів залишалась за табором,^б а народ не рушав у дорогу, поки вона не повернулась. **16** Потім народ вирушив з Гацерботу^в і став табором у пустелі Паран.^г

13 І Єгова сказав Мойсею: **2** «Пошли людей розвідати ханаанський край, який я даю ізраїльтянам. Пошліть по одному чоловікові з кожного племені,^а по одному провіднику».^б

3 Тож Мойсей послав їх з пустелі Паран,^в як Єгова і наказав. Усі ці чоловіки були головами ізраїльського народу. **4** Ось їхні імена: Шаммуа, син Заккура, з Рувимового племені; **5** Шафат, син Хорі, з Симеонового племені; **6** Калев,^ж син Єфунне, з Юдиного племені; **7** Ігал, син Йосипа, з Іссахарового племені; **8** Гошея,^з син Навїна з Єфремового племені; **9** Палті, син Рафу, з Венямїнового племені; **10** Гадділ, син Соді, з Завулонового племені; **11** Гадді, син Сусі, з Йосипового племені,^и від племені Манасії;^і **12** Амміл, син Гемалі, з Данового племені; **13** Сетур, син Михаїла, з Асирогов племені; **14** Няхбі, син Вбфсі, з Нефталімового племені; **15** Геул, син Махі, з Гадового племені. **16** Це імена чоловіків, яких Мойсей послав розвідати край. А Гошею, Навїнового сина, Мойсей назвав Ісусом*.^к

17 Коли Мойсей послав їх розвідати ханаанський край, він сказав: «Ідіть у Негев, а потім у гористий край.^л **18** Подивіться, що це за край^м і які

13:16 *Або «Єгошуа», озн. «Єгова є спасіння».

люди там живуть: сильні вони чи слабкі, мало їх чи багато; **19** добрий їхній край чи поганий, міста, в яких вони живуть, без мурів чи укріплені; **20** яка там земля: родюча* чи безплідна#,^a чи є там дерева, чи ні. Будьте мужні^b і принесіть плодів з тієї землі». Це була пора, коли дозрівав перший виноград.^b

21 Тож вони пішли і розвідали край від пустелі Цинг до Рехову,^a що біля Лево-Хамата*. **22** Діставшись до Негеву, вони пішли в Хеврон.^c Там жили анакіми* Ахіман, Шешай і Талмай.^d А Хеврон був побудований на сім років раніше від Цоана, що в Єгипті. **23** І прийшли вони в долину* Ешкол.^e Там вони зрізали гілку винограду, на якій було одне гроно. І двоє чоловіків несли її на жердині. Також вони взяли з собою гранати і фіги.^f **24** Це місце вони назвали долиною* Ешкол^g,^h бо там ізраїльтяни зрізали гроно винограду.

25 Розвідавши край, вони повернулися через 40 днів.^l **26** І прийшли вони до Мойсея, Аарона та всієї ізраїльської громади у пустелю Паран, в Кадеш,^m розповіли їм усе і показали плоди того краю. **27** Вони сказали Мойсею: «Ми були в краю, в який ти нас послав. Це справді край, що тече молоком і медом,ⁿ і ось плоди з того краю.^o **28** Але народ, що там живе, сильний, а укріплені міста дуже великі. Також ми бачили анакімів.^p **29** В краю Негев^q живуть амаликитяни,^c в гористому краю —

13:20 * Букв. «жирна». # Букв. «пісна». **13:21** * Або «входу до Хамата». **13:23, 24** * Або «ваді». Див. глосарій. **13:24** # Озн. «гроно винограду».

РОЗД. 13

a Не 9:25
 Єз 20:6
 б Пв 31:6
 ІсН 1:6, 9
 в Чс 13:23
 г Чс 34:2, 3
 ІсН 15:1
 д 2См 10:6, 8
 е Чс 34:8
 е Бг 13:18
 ІсН 15:13
 ІсН 21:11, 12
 ж Пв 9:1, 2
 ІсН 11:21
 з Сд 1:10
 и Чс 32:9
 і Пв 1:25
 Пв 8:7–9
 к Пв 1:24
 л Чс 14:33, 34
 м Пв 1:19
 н Вх 3:8
 Льв 20:24
 о Пв 1:25
 п Чс 13:22, 33
 Пв 1:27, 28
 р Чс 13:17
 с Бг 36:12
 Вх 17:8
 1См 15:3

Друга кол.

a Сд 1:21
 2См 5:6, 7
 б Бг 10:15, 16
 в Бг 10:19
 Вх 23:23
 Пв 7:1
 Пв 20:17
 г ІсН 14:7, 8
 д Чс 32:9
 е Чс 14:36
 є Ам 2:9
 ж Пв 1:28
 Пв 9:1, 2

РОЗД. 14

з Пв 1:32, 33
 и Пв 1:27
 Пс 106:25
 і Пс 78:40
 к Чс 14:31
 Пв 1:39
 л Чс 11:5
 м Не 9:17
 н Чс 13:8, 16
 о Чс 13:6, 16
 Чс 14:30

хетяни, євусейяни^a та амореяни,^b а біля моря і вздовж Йордану — ханаанці».^b

30 Але Калев намагався заспокоїти народ, що стояв перед Мойсеєм, кажучи: «Ходімо до того краю, не вагаймося! Ми обов'язково заволодіємо ним, бо це нам під силу!»^г

31 Однак чоловіки, які ходили з ним, заперечили: «Ми не зможемо виступити проти цих людей, бо вони сильніші від нас».^д **32** І говорили вони ізраїльтянам тільки погане^е про той край, який розвідали. Вони казали: «Край, який ми ходили розвідувати, пожирає своїх мешканців, і всі люди, яких ми там бачили, величезні».^є **33** Ми бачили там велетнів*, синів Анака,^ж нащадків# велетнів, і нам здавалось, що поряд з ними ми як сарана^а, і такими ми були також у їхніх очах».

14 І вся громада здійняла сильний плач. Люди кричали й плакали цілу ніч.^з **2** Усі ізраїльтяни почали нарікати на Мойсея та Аарона,^н і ціла громада стала говорити: «Ліпше б ми померли в єгипетському краю або в цій пустелі! **3** Чому Єгова привів нас у цей край? Щоб ми загинули тут від меча?^і Наші дружини і діти стануть здобиччю.^к Хіба не ліпше нам повернутися в Єгипет?»^л **4** Вони навіть говорили один одному: «Оберімо собі провідника і повертаймося в Єгипет!»^м

5 Тоді Мойсей і Аарон попадали ниць перед усім ізраїльським збором, який там зібрався. **6** Ісус,^н син Навина, і Калев,^о син Єфунне, які були

13:33 * Або «нефілімів». # Або «які є з-поміж». ^а Або «коники».

серед тих, хто розвідував край, роздерли свій одяг **7** і звернулись до всієї ізраїльської громади: «Край, який ми ходили розвідувати, дуже-дуже добрий.^а **8** Якщо Єгова буде нами задоволений, то обов'язково приведе нас у цей край і дасть нам його, край, що тече молоком і медом.^б **9** Тільки не бунтуйтеся проти Єгови і не бійтесь людей того краю,^в бо ми легко їх переможемо*. Вони не мають захисту, а з нами Єгова.^г Не бійтеся їх!»

10 Але вся громада хотіла закидати їх камінням.^д Тоді слава Єгови з'явилась над наметом зборів на очах усіх ізраїльтян.^е

11 І Єгова сказав Мойсею: «Доки цей народ буде зневажати мене?^ж Доки вони не віритимуть мені, хоча я зробив серед них стільки чуд?»^з **12** Я вражу їх пощестю і знищу їх, а тебе зроблю великим народом, народом сильнішим від них».^и

13 Мойсей же сказав Єгови: «Тоді єгиптяни, з-поміж яких ти вивів цей народ своєю сильною рукою, почують» **14** і розкажуть про це мешканцям того краю, які чули, що ти, Єгово, перебуваєш серед цих людей,^к з'являєшся їм лице в лице,^л що ти – Єгова, що твоя хмара перебуває над ними і що вдень ти йдеш попереду них у стовпі хмари, а вночі – у стовпі вогню.^м **15** Якщо ти вигубиш цей народ – усіх відразу*, то народи, які чули про твою славу, скажуть: **16** «Єгова не зміг ввести цей народ у край, який

14:9 * Букв. «вони хліб для нас». **14:15** * Букв. «як одного чоловіка».

РОЗД. 14

а Чс 13:26, 27
Пв 1:25
Пв 8:7, 8
б Вх 3:8
в Пв 7:17, 18
Пв 20:3
г Вх 33:16
Пв 20:1
д Вх 17:4
е Вх 16:10
е Вх 16:28
Чс 14:22, 23
ж Пв 9:23
Єв 3:19
з Вх 32:10
и Вх 32:12
Єз 20:9
і Вх 15:13, 14
ІсН 2:10
ІсН 5:1
к Пв 4:12
Пв 5:4
л Вх 13:21
Пс 78:14

Друга кол.

а Пв 9:28
б Пс 103:8
Мих 7:18
в Вх 34:6, 7
г Вх 34:9
Пс 78:38
д Як 5:16
е Пс 72:19
Ав 2:14
є Не 9:17
ж Вх 17:2
Пс 95:9
Пс 106:14
Єв 3:16
з Пс 81:11
и Чс 26:63, 64
Чс 32:11
Пв 1:35
Пс 95:11
Пс 106:26
Єв 3:18
Єв 4:3
і Чс 13:30
Чс 26:65
к ІсН 14:9, 14
л Чс 13:29
м Пв 1:40
н Вх 16:28
Чс 14:11
о 1Кр 10:6, 10
л Чс 14:2
Чс 26:64
Чс 32:11
Пв 1:35

покаявся їм дати, тому й вигубив їх у пустелі».^н **17** Єгово, прошу, вияви всім свою велику силу, адже ти сам говорив: **18** «Єгова негнівливий, сповнений відданої любові,^о він прощає провини та переступи, але ніколи не залишає винних без кари. За провину батьків він карає синів до третього і четвертого покоління».^п **19** Тож, будь ласка, вияви свою велику віддану любов і прости провину цього народу, як ти прощав його відтоді, як він вийшов з Єгипту».^р

20 І Єгова сказав: «Добре, я прощу, як ти і просиш.»^с

21 Але, клянусь собою*, вся земля буде наповнена славою Єгови.^т **22** І жоден з тих, хто бачив мою славу і мої чуда^д в Єгипті та в пустелі, але десять разів випробовував мене^у і не слухався мого голосу,^з **23** ніколи не побачить краю, який я поклявся дати їхнім батькам. Знайте, жоден з тих, хто зневажав мене, не побачить цього краю.^и **24** Але в мого слуги Калéва^к був зовсім інший дух, і він усім серцем слухався мене, тому я обов'язково приведу його в край, який він розвідував, і його нащадки заволодіють цим краєм.^л **25** Оскільки в долині живуть амалікітяни і ханаанці,^м то завтра повертайтеся і вирушайте в пустелю дорогою, яка веде до Червоного моря».^н

26 Потім Єгова сказав Мойсею та Аарону: **27** «Доки ця зла громада буде нарікати на мене?» Я чую всі нарікання ізраїльтян.^о **28** Скажи їм: «Так говорить Єгова: «Клянусь собою*, я зроблю вам усе, що ви говорили і що я чув!»^п **29** У цій

14:21, 28 * Букв. «як живий я».

пустелі залишаться ваші трупи^а — трупи всіх, хто пройшов перепис, кому 20 років і більше, усіх, хто нарікав на мене.^б **30** Хоч я і поклявся*, що ви будете жити в цьому краю,^в але ніхто з вас не ввійде туди, крім Калéва, сина Єфунне, та Ісуса, сина Навина.^г

31 Я приведу туди ваших дітей, про яких ви казали, що вони стануть здобиччю,^д і вони побачать той край, який ви відкинули.^е **32** А ваші трупи залишаться в цій пустелі. **33** Ваші сини будуть пастухами в пустелі 40 років,^є і вони відповідатимуть за вашу невірність*, аж поки ви всі до одного не помрете в пустелі.^ж **34** Оскільки ви розвідували той край 40 днів,^з ви відповідатимете за ваші провини 40 років^и — день за рік, день за рік — і зрозумієте, що означає противитись мені*.

35 Я, Єгова, сказав і виконаю все, що говорив про цю злу громаду, про тих, хто пішов проти мене: усі вони загинуть у цій пустелі, всі до одного помруть.^к **36** Чоловіки, яких Мойсей послав розвідати край і які, повернувшись, говорили тільки погане про той край^л та підштовхнули всю громаду до нарікання, **37** чоловіки, які принесли погану звістку, будуть покарані і помруть перед Єговою.^м **38** Але Ісус, син Навина, і Калéв, син Єфунне, які були серед тих, хто ходив розвідувати край, неодмінно залишаться живими»^н».^м

39 Коли Мойсей передав ці слова всім ізраїльтянам, вони дуже засмутились. **40** Встав-

14:30 *Букв. «я підняв свою руку».

14:33 *Букв. «проституцію». **14:34** *Або «мати мене за ворога».

РОЗД. 14

а Пс 106:26

1Кр 10:5

Єв 3:17

б Чс 1:45, 46

Юд 5

в Вх 6:8

г Чс 26:65

Чс 32:11, 12

Пв 1:34–38

д Чс 14:3

Пв 1:39

е Пс 106:24

є Чс 32:13

ІсН 14:10

ж Пв 1:3

Пв 2:14

з Чс 13:25

и Пс 95:10

Дії 7:36

Дії 13:18

і Чс 14:29

Єв 3:17

к Чс 13:32

л 1Кр 10:6, 10

Юд 5

м Чс 14:30

Чс 26:65

Чс 32:11, 12

Пв 1:35, 36

ІсН 14:6

Друга кол.

а Пв 1:41

б Пв 26:14, 17

Пв 1:42

в Чс 13:29

г 2Хр 15:2

д Пв 1:43

є Чс 10:33

є Чс 21:1, 3

Пв 1:44

РОЗД. 15

ж Бт 15:18

з Пв 1:2, 3

и Пв 7:16

Пв 22:18, 19

Пв 22:21

і Пв 23:4

Чс 28:16

Чс 29:1

Пв 16:13, 16

к Пв 1:9

л Вх 29:40

Пв 2:1, 11

ши рано-вранці, вони вирішили піднятися на гору. Вони говорили: «Ми згрішили. Але тепер ми готові піти на гору, в те місце, про яке говорив Єгова».^а **41** Але Мойсей сказав: «Чому ви порушуєте наказ Єгови? З цього нічого не вийде. **42** Не йдіть туди, бо Єгова не з вами. Якщо ж підете, то вороги вас переможуть.^б **43** Там ви зустрінете амалікітян та ханаанців^в і загинете від їхнього меча. Ви відвернулись від Єгови і перестали слухатись Його, тому Єгова не буде з вами».^г

44 Однак вони зухвало пішли на гору,^д а Мойсей і ковчег угоди Єгови залишилися в таборі.^е **45** Тоді амалікітяни і ханаанці, які жили на тій горі, зійшли та розбили їх і гналися за ними до Хорми.^є

15 Потім Єгова сказав Мойсею: **2** «Передай ізраїльтянам такий наказ: “Коли ви прийдете в край, який я вам даю, оселитесь там”^ж **3** і хтось з вас захоче скласти тварину з великої або дрібної худоби як приношення, яке спалюється для Єгови на вогні: цілопалення,^з або жертву на знак особливої обітничі, або добровільне приношення,^и або приношення під час свят,^і щоб до Єгови здійнялись приємні* пахощі,^к **4** та разом з цим приношенням він повинен скласти Єгові хлібне приношення — одну десяту ефі* найліпшого борошна,^л змішаного з одною четвертою гіна^м олії. **5** Разом з цілопаленням та з кожним ягням,

15:3 *Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють».

15:4 *Одна десята ефі — 2,2 л. Див. додаток Б14. ^а 1 гін — 3,67 л. Див. додаток Б14.

яке будеш складати в жертву, принось виливну жертву — одну четверту гіна вина.^a **6** Разом з бараном складай хлібне приношення — дві десятих ефі найліпшого борошна, змішаного з одною третьою гіна олії. **7** Крім того, принось виливну жертву — одну третю гіна вина як приємні* пахощі для Єгови.

8 Якщо ти захочеш принести молодого бика як цілопалення^b або як жертву на знак особливої обітниці,^c або як мирну жертву для Єгови,^г **9** то разом з молодим биком складай хлібне приношення^a — три десятих ефі найліпшого борошна, змішаного з половиною гіна олії. **10** Крім того, принеси виливну жертву — півгіна вина як приношення,^e яке спалюється на вогні, приємні* пахощі для Єгови. **11** Так роби з кожним биком, бараном, ягням чи козлом. **12** Хоч би скільки тварин ви приносили в жертву, саме так маєте робити з кожною, відповідно до їхньої кількості. **13** Кожен ізраїльтянин, народжений у тому краю, складаючи приношення, яке спалюється на вогні, приємні* пахощі для Єгови, повинен складати їх саме так.

14 Якщо чужинець, який живе з вами, або той, хто перебуває серед вас багато поколінь, також захоче скласти приношення, яке спалюється на вогні, приємні* пахощі для Єгови, то він повинен скласти його так само, як ви.^e **15** Одна постанова буде для вас — для тих, хто належить до збору, і для чужинців, які живуть

15:7, 10, 13, 14, 24 *Або «які умиротворюють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють».

РОЗД. 15

a Чс 28:6, 7
Чс 28:11, 14

b Лв 1:3

v Лв 7:16

г Лв 3:1, 3
Лв 7:11

д Лв 6:14
Чс 28:11, 12
Чс 29:6

e Чс 28:11, 14

e Вх 12:49
Лв 24:22
Чс 9:14

Друга кол.

a Лв 19:34

b Існ 5:11, 12

v Вх 23:19
Лв 2:14
Чс 18:8, 12
Лв 26:1, 2
Пр 3:9

г Чс 15:8–10

д Чс 28:15

e Лв 4:20
Ев 2:17
1Ів 2:1, 2

серед вас. Це постанова на віки; дотримуйтесь її з покоління на покоління. І ви, і чужинці рівні перед Єговою.^a **16** Для вас і для чужинців, які живуть серед вас, будуть ті самі закони і присуди^ж».

17 Далі Єгова сказав Мойсею: **18** «Передай ізраїльтянам такий наказ: “Коли ви прийдете в край, в який я вас веду, **19** і будете їсти хліб^б того краю,^б то маєте складати приношення для Єгови. **20** Давайце як приношення хлібні кільця, зроблені з першого борошна^в грубого помелу. Ці приношення треба складати так само, як ви складаєте приношення з току. **21** З покоління в покоління давайце як приношення для Єгови частину першого борошна грубого помелу.

22 Якщо ви через помилку не виконаєте всіх наказів, які Єгова дав Мойсею,— **23** всіх наказів, які Єгова передав вам через Мойсея і які ви та ваші нащадки маєте виконувати відтоді, як Єгова дав ці накази,— **24** якщо це станеться через помилку і громада не знатиме цього, то вся громада має принести молодого бика як цілопалення, як приємні* пахощі для Єгови, разом з хлібним приношенням і виливною жертвою за всіма вимогами.^г Крім того, громада має дати козеня як приношення за гріх.^д **25** Священик примирить з Богом всю громаду ізраїльтян, і їм буде прощено,^e бо це була помилка. А вони повинні скласти приношення, яке спалюється для Єгови на вогні. Також вони мають скласти для Єгови приношення за гріх, бо вони зробили

15:19 *Або «їжу».

помилку. **26** Тоді буде прощено всю громаду ізраїльтян і чужинців, які живуть серед них, бо весь народ зробив помилку.

27 Якщо хтось* ненавмисно згрішить, то має дати однорічну козу як приношення за гріх.^а **28** І священник примирить з Єговою того*, хто ненавмисно згрішив, і його гріх буде прощено.^б **29** Той самий закон буде для всіх, хто згрішить ненавмисно,— і для корінних ізраїльтян, і для чужинців, які живуть серед них.^в

30 Якщо ж хтось* — чи народжений у краю, чи чужинець — згрішить навмисно,^г то він зневажить Єгову і має бути знищений з-посеред свого народу. **31** За те, що він зневажив слово Єгови і порушив його заповідь, він* обов'язково буде знищений.^д Він має відповісти за свою провину».^е

32 Якось, коли ізраїльтяни ще були в пустелі, один чоловік збирав дрова в суботу.^є **33** Ті, хто бачив, як він збирає дрова, привели його до Мойсея, Аарона та всієї громади. **34** Його взяли під варту,^ж бо з закону не було чітко видно, що з ним робити.

35 І Єгова сказав Мойсею: «Цей чоловік обов'язково має бути покараний смертю.^з Вся громада виведе його за табір і закидає камінням».^и **36** Тож уся громада вивела чоловіка за табір і закидала його камінням до смерті, як Єгова і наказав Мойсею.

37 Потім Єгова сказав Мойсею: **38** «Накажи ізраїльтянам, щоб з покоління в покоління вони робили торочки на подолі свого одягу, а над

15:27, 30, 31 * Або «душа». 15:28 * Або «душу».

РОЗД. 15

а Ль 4:27,28

б Ль 4:32,35

в Вх 12:49

Лв 24:22

Чс 9:14

Чс 15:15

г Вх 21:14

Лв 17:12

Єа 10:26,27

д Єв 10:28

є Єз 18:20

є Вх 20:9,10

Вх 35:2

Лв 5:13,14

ж Ль 24:11,12

з Вх 31:14

и Ль 24:14

Друга кол.

а Ль 22:12

Мт 23:5

б Ль 11:18

в Вх 34:15

г Ль 11:44

Рм 12:1

1Пт 1:15

д Бт 17:8

Вх 29:45

Лв 25:38

є Вх 3:15

Вх 6:2,3

РОЗД. 16

є Юд 11

ж Вх 6:21

з Вх 6:18

и Вх 6:16

і Чс 26:7–9

к Бт 46:8

л Чс 12:1,2

Чс 14:2

Пс 106:16

м Вх 19:6

н Вх 29:45

о 2Тм 2:19

л Вх 28:43

Лв 21:6

р Вх 28:1

Чс 17:5

Пс 105:26

с Чс 16:2

т Ль 10:1

у Чс 3:10

ф Чс 16:1

торочками прикріпляли синій шнур.^а Скажи їм: **39** «Ці торочки з синім шнуром будуть нагадувати вам про всі заповіді Єгови. Дотримуйтеся їх^б і не йдіть за бажаннями свого серця та своїх очей, бо такі бажання спонукують вас бути невірними мені*.^в **40** Я дав вам цей наказ, щоб ви пам'ятали і виконували всі мої заповіді та були святими для вашого Бога.^г **41** Я — Єгова, ваш Бог, який вивів вас з єгипетського краю, щоб показати, що я ваш Бог.^д Я — Єгова, ваш Бог».^е

16 І зібрались Корей,^є син Іцгара,^ж сина Кегата,^з сина Лівія,^и Датан і Авірон, сини Еліава,^і та Он, син Пелета, — Рувимові^к нащадки — **2** та збунтувалися проти Мойсея. До них приєдналось 250 ізраїльських чоловіків — провідників громади, вибраних збору, видатних людей. **3** Тож усі вони зібрались проти^л Мойсея та Аарона і сказали: «З нас досить! Уся громада свята,^м і Єгова перебуває серед усієї громади.^н Чому ж ви підносите себе над збором Єгови?»

4 Почувши це, Мойсей упав ниць **5** і сказав Корію та всім його прибічникам: «Зранку Єгова виявить, хто йому належить,^о хто святий і хто має право наближатися до нього.^п Кого він вибере,^р той і буде наближатися до нього. **6** Зробіть ось що: ти, Корію, та всі твої прибічники,^с візьміть посудини для жару^т **7** і покладіть у них вогонь, а на вогонь фіміам. Зробіть це завтра перед Єговою. І кого Єгова вибере,^у той святий. Сини Лівія,^ф ви зайшли надто далеко!»

15:39 * Або «займатися духовною просвітницею».

8 Потім Мойсей сказав Корією: «Лівієві сини, послухайте, будь ласка! 9 Невже вам мало того, що Бог Ізраїля відділив вас з-посеред Ізраїлевої громади^а і дозволив наближатися до нього, щоб виконувати служіння при святому наметі Єгови і служити всій громаді?»^б 10 Невже тобі мало того, що Бог наблизив до себе як тебе, так і всіх твоїх братів, синів Лівія? Чому ви домагаєтесь ще й священства?»^в 11 Ти і всі твої приборники йдете проти Єгови. А хто такий Аарон, що ви нарікаєте на нього?»^г

12 Після того Мойсей послав за Датаном і Авіроном,^д синами Еліава, але вони сказали: «Ми не прийдемо! 13 Хіба тобі мало того, що ти вивів нас з краю, що тече молоком і медом, та привів помирати в пустелю?»^е Тепер ти хочеш ще й бути правителем* над нами? 14 Де той край, що тече молоком і медом, край, куди ти обіцяв нас привести?»^ж Де ті поля і виноградники, які ти обіцяв нам дати у спадок? Чи, може, ти хочеш виколоти очі цим чоловікам? Ми не прийдемо!»

15 Тож Мойсей дуже розгнівався і сказав Єгові: «Не приймай їхніх хлібних приношень. Я не взяв від них жодного осли, і жодного з них я не скривдив».^з

16 Потім Мойсей сказав Корією: «Ти і всі твої приборники маєте завтра стати перед Єговою – ти, вони і Аарон. 17 Візьміть кожен свою посудину для жару – 250 посудин, покладіть туди фіміам і станьте перед Єговою. Так само ти і Аарон маєте стати зі

16:13 *Або «панувати».

РОЗД. 16

а Чс 3:9, 41

б Чс 1:53
Чс 3:6
Чс 4:4
Пв 10:8

в Флп 2:3

г Вх 16:8
Пс 106:16

д Чс 16:1

е Вх 16:3
Чс 14:28, 29

ж Вх 3:8
Лв 20:24

з 1См 12:1, 3
Дії 20:33
2Кр 7:2

Друга кол.

а Чс 16:2

б Чс 12:5
Чс 14:10

в Чс 3:10, 38
Чс 16:45

г Йв 12:10
Ек 3:19
Ек 12:7

д Бт 18:23

е Чс 16:1, 2

ж Чс 11:16

своїми посудинами для жару». 18 Тож кожен з них взяв свою посудину для жару, поклав туди вогонь, а на вогонь фіміам і став перед входом у намет зборів разом з Мойсеєм та Аароном. 19 Коли Корей зібрав проти них своїх приборників^а біля входу в намет зборів, то слава Єгови з'явилася всій громаді.^б

20 І Єгова сказав Мойсею та Аарону: 21 «Відділіться від цих людей, і я відразу знищу їх».^в 22 Тоді вони падали ниць і сказали: «О Боже, ти той, хто всім дає життя».^г Хіба через гріх одного чоловіка ти будеш гніватись на всю громаду?»^д

23 На це Єгова сказав Мойсею: 24 «Передай громаді такий наказ: "Відійдіть подалі від наметів Корей, Датана й Авірона!"»^е

25 Після того Мойсей встав і разом зі старійшинами^ж Ізраїля пішов до Датана й Авірона. 26 Він сказав громаді: «Прощу вас, відійдіть подалі від наметів цих неправедних чоловіків і не торкайтесь нічого, що їм належить, щоб не померти за всі їхні гріхи». 27 Люди відразу відійшли від наметів Корей, Датана та Авірона, а Датан і Авірон вийшли й стали біля входу у свої намети разом з дружинами, синами і малими дітьми.

28 Тоді Мойсей сказав: «Ось як ви визнаєте, що мене послав Єгова і що все це я роблю не від себе»: 29 якщо вони помруть, як всі інші люди, якщо вони зазнають такого ж покарання, як всі інші люди, то Єгова мене не поси-

16:22 *Букв. «Бог духів усього тіла».

16:28 *Або «не зі свого серця».

лав.^a **30** Але якщо Єгова зробить щось надзвичайне, якщо земля розкриється* й поглине їх та все, що їм належить, і вони зійдуть живими в могилу^б, то ви точно будете знати, що ці люди зневажили Єгову».

31 Як тільки він це сказав, під ними розкололась земля.^б

32 Земля розкрилася* й поглинула їх та їхніх домашніх, усіх людей Корéя^в і все їхнє майно. **33** Тож вони живими зійшли в могилу^б – вони та всі їхні домашні. Земля закрилась над ними, і вони були знищені з-посеред збору.^г **34** Всі ізраїльтяни довкола них почули їхні крики і стали втікати, кажучи: «Тікаймо, бо земля поглине й нас!» **35** Тоді зійшов вогонь від Єгови^а та пожеж 250 чоловіків, які приносили фіміам.^б

36 Після того Єгова сказав Мойсею: **37** «Накажи Елеазáру, сину священика Аарона, позбирати зі згарища посудини для жару,^в бо вони святі. Крім того, накажи йому порозкидати жар на деякій відстані звідти. **38** З посудин тих, хто згрішив і поплатився за це життям*, потрібно зробити тонкі металеві пластинки, щоб покрити ними жертovníк,^ж бо в них принесли Єгові фіміам, і вони стали святі. Вони будуть знаком для ізраїльтян».^з **39** Тож священик Елеазáр зібрав мідні посудини для жару, принесені тими, хто згорів, і з цих посудин зробив пластинки для покриття жертovníка, **40** як Єгова наказав йому через Мойсея. Це було нагаду-

16:30 *Букв. «відкриє свої уста».

16:30, 33 ^бАбо «шеол», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій. 16:32

*Букв. «відкрила свої уста». 16:38

*Або «згрішив проти своєї душі».

РОЗД. 16

а Пв 18:21, 22

б Чс 26:10
Пв 11:6
Пс 106:17

в Вх 6:24
Чс 26:11
1Хр 6:31, 37

г Юд 11

д Ль 10:1, 2
Чс 11:1

е Чс 16:17
Чс 26:10
Пс 106:18

є Чс 16:6, 7

ж Вх 38:1

з Чс 16:5
Чс 17:10

Друга коп.

а Чс 3:10
Чс 18:7
2Хр 26:16–18

б Пс 106:17
Юд 11

в Чс 14:2

г Вх 16:7
Чс 14:10
Чс 16:19

д Чс 20:2, 6

є Вх 23:20, 21
1Хр 10:6, 10

є Чс 16:21, 22

ж Ль 6:12

з Вх 34:9
Чс 8:19

ванням для ізраїльтян, що жоден сторонній, жоден чоловік, який не є нащадком Аарона, не повинен підходити і спалювати фіміам перед Єговою^а і що ніхто не повинен поводитись як Корéй та його прибічники.^б

41 Але вже наступного дня вся ізраїльська громада почала нарікати на Мойсея та Аарона,^в кажучи: «Це ви вбили народ Єгови!» **42** Коли вся громада зібралася проти Мойсея та Аарона, вони обернулись до намету зборів і побачили, що його накрила хмара і почала з'являтися слава Єгови.^г

43 Мойсей та Аарон прийшли до намету зборів,^а **44** і Єгова сказав Мойсею: **45** «Відійдіть від цієї громади, і я відразу знищу її».^б Почувши це, вони впали ниць.^в **46** Потім Мойсей сказав Аарону: «Візьми посудину для жару, поклади туди вогонь з жертovníка,^ж а зверху фіміам і швидко йди до громади та примири її з Богом,^з бо розпалився гнів Єгови. Кара вже почалась!» **47** Аарон відразу взяв посудину для жару і побіг до збору, як Мойсей і наказав. Побачивши, що серед народу почалась кара, він поклав фіміам у посудину і почав примиряти народ з Богом. **48** Він стояв між мертвими і живими, і зрештою кара припинилася. **49** А тих, хто помер від карі, – крім тих, хто помер через Корéя, – було 14 700. **50** Після того як кара припинилась, Аарон повернувся до Мойсея, який був біля входу в намет зборів.

17 І Єгова сказав Мойсею: **2** «Скажи ізраїльтянам, щоб вони принесли по одній палиці від кожного роду. Нехай кожен провідник роду

принесе одну палицю;^а усього має бути 12 палиць. Напиши ім'я кожного провідника на його палиці. **3** А ім'я Аарона напиши на палиці від роду Лівія, бо одна палиця буде для одного голови роду.

4 Поклади палиці в наметі зборів перед ковчегом Свідчення,^б де я постійно з'являюся вам.^в **5** І палиця того чоловіка, якого я виберу,^г пустить бруньки. Так я припиню нарікання ізраїльтян, які нарікають на мене,^д а також на вас». ^е

6 Тож Мойсей передав ці слова ізраїльтянам, і всі провідники принесли 12 палиць — по одній палиці від кожного провідника роду. Серед цих палиць була також палиця Аарона. **7** І Мойсей поклав палиці перед лицем Єгови у наметі Свідчення.

8 Наступного дня, коли Мойсей увійшов до намету Свідчення, то побачив, що на Аароновій палиці — палиці від роду Лівія — з'явилися бруньки, цвіт і дозрілий мигдаль.

9 Тоді Мойсей виніс усім ізраїльтянам палиці, які були перед Єговою, і кожен знайшов та взяв свою палицю.

10 Після того Єгова сказав Мойсею: «Поклади Ааронову палицю^е перед ковчегом Свідчення. Вона буде зберігатися там як знак^ж для бунтівливих синів,^з щоб вони перестали нарікати на мене і щоб не померли». **11** І Мойсей відразу зробив усе, як Єгова йому наказав. Саме так він і зробив.

12 А ізраїльтяни почали говорити Мойсею: «Тепер ми загинемо, ми точно помремо! Всі ми помремо! **13** Кожен, хто тільки наблизиться до святого намету Єгови, помре!^и Невже нас чекає така смерть?»^і

РОЗД. 17

- а Чс 1:4, 16
- б Вх 34:29
- в Вх 25:22
Лв 30:36
Лв 16:2
- г Чс 16:5
- д Чс 11:1
Чс 14:27
Чс 16:11
1Кр 10:6, 10
- е Чс 14:2
Чс 16:13, 41
- є Єв 9:4
- ж Чс 16:38
- з Пв 9:7
Пв 31:27
- и Чс 1:51
Чс 18:4, 7
- і Чс 16:49

Друга кол.

РОЗД. 18

- а Вх 25:8
Лв 21:10–12
- б Вх 28:38
Лв 22:9
Чс 18:23
- в Чс 3:6
Чс 8:22
Чс 16:9
- г Чс 1:53
- д Чс 3:25, 26
Чс 3:30, 31
Чс 3:36, 37
- е Чс 4:15, 20
Чс 16:39, 40
- є Чс 1:51
Чс 3:10
- ж Лв 24:2, 3
Чс 3:32
- з Вх 30:7
- и Чс 16:46
- і Чс 3:9, 12
Чс 8:15, 16
- к Чс 8:19
- л Лв 16:2, 12
Єв 9:3, 7
- м 1См 2:28
Єв 5:4
- н Чс 3:10
Чс 16:39, 40

18 Потім Єгова сказав Аарону: «Якщо хтось порушить закони щодо святині,^а то ти, твої сини і весь ваш рід будете відповідати за цю провину. Також ти і твої сини будете відповідати за порушення законів про ваше священство.^б **2** Приведи своїх братів з племені Лівія, з племені твого батька, і хай вони приєднаються до тебе та служать тобі^в і твоїм синам перед наметом Свідчення.^г **3** Вони будуть виконувати свої обов'язки перед тобою, а також всю працю в наметі.^д Але вони не повинні наблизитися до приладдя святого місця і до жертovníка, щоб не померли ні вони, ні ви.^е **4** Вони приєднаються до тебе і будуть виконувати свої обов'язки при наметі зборів, усю працю, пов'язану зі служінням у наметі. Жоден сторонній* не повинен наблизитися до вас.^є **5** Виконуйте свої обов'язки і дбайте про святе місце^ж та жертovníк,^з щоб Божий гнів^и більше не розпалювався на ізраїльтян. **6** Я вибрав ваших братів, левітів, з-посеред ізраїльтян і дав їх вам як дар.^і Вони — дані Єгові, вони будуть виконувати служіння при наметі зборів.^к **7** Ти і твої сини маєте виконувати священницькі обов'язки, пов'язані з жертovníком і тим, що за завесою.^л Виконуйте це служіння.^м Я даю вам це священницьке служіння як дар. І, якщо до святині підійде хтось сторонній*, він має бути покараний смертю».^н

8 Далі Єгова сказав Аарону: «Я призначаю тебе відповідальним за пожертви, які да-

18:4, 7 * Тобто той, хто не належить до Ааронового роду.

ють мені.^а Я даю тобі і твоїм синам частку з усіх святих пожертв, які приносять ізраїльтяни; це ваша постійна частка.^б **9** Ось що буде твоїм з особливо святих приношень, які спалюються на вогні: всі їхні приношення, у тому числі хлібні приношення,^в приношення за провину,^г які будуть давати мені. Це особливо святі приношення для тебе і твоїх синів. **10** Ти маєш їсти ці приношення в особливо святому місці.^д Їх можуть їсти всі чоловіки. Це святі приношення для тебе.^е **11** Також я віддаю тобі, твоїм синам і дочкам дари, які приносять ізраїльтяни,^ж і всі їхні жертви коливання.^з Це ваша постійна частка.^и Її може їсти кожен чистий у твоєму домі.^к

12 Я даю тобі всю найліпшу олію, все найліпше молоде вино та зерно – перші плоди,^л які ізраїльтяни дають Єгови. **13** Перші стиглі плоди з усього, що вродить їхня земля, вони принесуть Єгови, і ці плоди належатимуть тобі.^м Їх може їсти кожен чистий у твоєму домі.

14 Все, що присвячене* в Ізраїлі, буде твоїм.^н

15 Кожен первісток усього живого*,^о якого віддаватимуть Єгови, – чи то людина, чи тварина, буде твоїм. Але ти обов'язково маєш викупляти первістка людини^п і первістка нечистої тварини.^р **16** Ти маєш викупляти його за ціну викупу; вартість первістка віком від одного місяця і більше бу-

18:14 *Тобто все, що зробили священним, присвятивши Богові без права повернення чи викупу. **18:15** *Букв. «усього тіла».

РОЗД. 18

а Вх 23:19
Лв 27:28, 30
Чс 18:11, 26
б Лв 7:34
Чс 5:9
в Лв 2:3
г Лв 5:11, 12
Лв 6:25, 26
д Лв 7:1, 7
е Вх 29:32
Лв 6:14, 16
Лв 10:12, 13
є Лв 6:18
Лв 7:1, 6
Лв 14:13
Лв 21:22
ж Чс 15:20
Єз 44:30
з Вх 29:27
Лв 7:34
и Лв 10:14
Лв 18:3
і Лв 22:4–6
к Лв 2:14
Лв 18:4
Пр 3:9
л Вх 23:19
м Лв 27:21, 28
н Вх 13:2
Лв 27:26
Чс 3:13
о Вх 13:13
п Вх 34:20
Лв 27:27

Друга кол.

а Лв 27:6
б Вх 22:30
Лв 15:19
в Лв 17:11
г Лв 3:16
д Вх 29:26
Лв 7:31, 34
е Вх 23:19
Чс 15:18, 19
Чс 18:11, 26
Чс 31:28, 29
є 2Хр 31:4
ж Чс 26:62, 63
Лв 10:9
Лв 14:27
ІсН 14:3
з Лв 18:1, 2
ІсН 18:7
Єз 44:28
и Лв 27:30
Не 10:37
Не 12:44
Єа 7:5
і Чс 3:6, 7
Чс 18:1
к ІсН 13:33

де 5 срібних шékелів*^а у святих шékелях^б (1 шékель – це 20 гер^в). **17** Лише первістків з биків, баранів і козлів не потрібно викупляти.^г Вони святі. Ти маєш покрити їхньою кров'ю жертвник,^д а жир покласти на вогонь, і він буде димитися на жертвнику як приношення, яке спалюється на вогні, як приємні* пахощі для Єгови.^г **18** А їхнє м'ясо буде твоїм, так само як грудна частина, принесена як жертва коливання, і права задня нога.^г **19** Я даю тобі, твоїм синам і дочкам усі святі пожертви, які ізраїльтяни приносять Єгови;^е це ваша постійна частка.^е Це непорушна угода*, яку Єгова на віки уклав з тобою і твоїми нащадками.

20 Після того Єгова сказав Аарону: «Ти не отримаєш частки разом з ізраїльтянами і не матимеш спадщини в їхньому краю.^ж Я – твоя частка і спадщина серед ізраїльтян.^з

21 Левієвим синам я даю десятину^и як спадщину в Ізраїлі за служіння, яке вони виконують при наметі зборів. **22** А ізраїльтяни більше не наблизяться до намету зборів, щоб не стати винними у гріху і не померти. **23** Левіти мають виконувати служіння при наметі зборів і відповідати за гріхи народу.^і Це постановою на віки для вас і для ваших поколінь: левіти не отримають спадщини серед ізраїльтян.^к **24** Бо я даю левітам десятину з приношень, які ізраїльтяни

18:16 *1 шékель — 11,4 г. Див. додаток Б14. ^аАбо «у стандартних шékелях святого місяця». ^в1 гера — 0,57 г. Див. додаток Б14. **18:17** *Або «які умиро-творяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють». **18:19** *Букв. «угода солі».

принесуть Єгови, і це буде їхньою спадщиною. Саме тому я сказав їм: «Вони не отримають спадщини серед ізраїльтян»».^а

25 Тоді Єгова сказав Мойсею: **26** «Передай левітам такий наказ: «Коли ви отримуєте від ізраїльтян десятину, яку я даю вам як спадщину,^б ви принесете десятю частину цієї десятини як пожертву для Єгови.» **27** Це буде вважатися вашою жертвою, ніби це зерно з вашого току^г і вино та олія з ваших переповнених давильень. **28** Тож ви так само дасте жертви для Єгови з усіх десятин, які отримаєте від ізраїльтян. Жертви, які належать Єгови, ви повинні принести священику Аарону. **29** Зі всіх дарів, які ви отримаєте, з усього, що найліпше,^д ви дасте жертви для Єгови; ці жертви святі».

30 Скажи їм: «Коли ви пожертвуєте найліпше з того, що отримали, то решта буде належати вам, левітам, ніби це зерно з вашого току і вино та олія з ваших давильень. **31** Ви і ваші домашні можете їсти це в будь-якому місці, бо це плата за ваше служіння у наметі зборів.» **32** Віддавайте найліпше з того, що отримали, щоб не стати винними в гріху. Не оскверняйте речей, які приносять ізраїльтяни, інакше помре»».^е

19 І Єгова сказав Мойсею та Аарону: **2** «Це закон, якого Єгова наказав дотримуватися: «Скажи ізраїльтянам, щоб вони привели до тебе безвадну^ж руду корову, яка ще не була в ярмі. **3** Дайте цю корову священику Елеазару. Він виведе її за табір, і там її заріжуть перед ним. **4** Тоді священик Елеазар вмо-

РОЗД. 18

а Пв 10:9

б Чс 18:21
Пв 12:19

в Нс 10:38

г Чс 15:20

д Чс 18:8, 12

е 1Кр 9:13

є Лв 22:2, 15

РОЗД. 19

ж Лв 22:20
Мл 1:14

Друга кол.

а Єв 9:13, 14

б Лв 4:11, 12

в Пс 51:7

г Єв 9:13, 14

д Чс 19:13, 21

е Вх 12:49
Лв 24:22
Чс 15:15

є Лв 21:1, 11
Чс 5:2
Чс 6:9
Чс 9:6
Чс 31:19

ж Лв 15:31

чить палець у її кров і сім разів покропить кров'ю в напрямі входу в намет зборів.^а **5** А корову сплять у нього на очах: її шкуру, м'ясо, кров і кал.^б **6** Священик візьме кедрову гілку, гісоп^в та яскраво-червону пряжу і кине усе це у вогонь, на якому горітиме корова. **7** Після того священик випере свій одяг і помиється* водою, і тоді він зможе увійти в табір, але буде нечистим до вечора.

8 Той, хто спалював корову, також випере свій одяг і помиється* водою; він буде нечистим до вечора.

9 Потім чистий чоловік збере попіл, який залишився від корови,^г і покладе його в чистому місці за табором. Ізраїльська громада буде використовувати цей попіл, щоб готувати воду для очищення.^д Це приношення за гріх. **10** Чоловік, який збирав попіл, випере свій одяг; він буде нечистим до вечора.

Це постанова на віки для ізраїльтян і для чужинців, які живуть серед них.^е **11** Кожен, хто торкнеться до мертвої людини*, буде нечистий сім днів.^є **12** На третій день він має очиститись цією водою* і на сьомий день буде чистий. Якщо ж на третій день він не очиститься, то на сьомий день не буде чистий. **13** Кожен, хто торкнеться до трупа, до якоїсь мертвої людини*, і не очиститься, опоганив святий намет Єгови.^ж Такий чоловік^ж має бути

19:7, 8 *Або «поміє своє тіло». **19:11** *Або «до трупа якоїсь людської душі». Див. глосарій. **19:12** *Букв. «цим». **19:13** *Або «до трупа, душі якоїсь померлої людини». Див. глосарій. ^аАбо «душа».

знищений з-посеред Ізраїля.^a Він не був покроплений водою для очищення,^b тому він нечистий. Його нечистота залишається на ньому.

14 Це закон, якого необхідно дотримуватись, коли якась людина помре в наметі. Кожен, хто увійде в намет або вже перебуватиме в ньому, буде нечистий сім днів. **15** Нечистою буде кожна відкрита посудина, на якій немає прив'язаної кришки.^a **16** Кожен, хто торкнеться в полі до вбитого мечем, чи до трупа,

чи людських кісток, чи могили, буде нечистий сім днів.^f **17** Щоб очистити нечисту людину, треба взяти трохи попелу з приношення за гріх, яке було спалене на вогні, покласти цей попіл у посудину і залити джерельною водою. **18** Потім чистий чоловік^a візьме гісоп,^e вмочить його у воду і покропить намет, усі посудини, а також людей*, які були в наметі. Він покропить і того, хто торкався до кісток, чи до убитого, чи до померлого, чи до могили.

19 Він покропить нечисту людину на третій і на сьомий день та очистить її від гріха на сьомий день.^e А нечиста людина має випрати одяг та помитися водою, і ввечері вона стане чистою.

20 Але якщо нечиста людина не очиститься, вона* має бути знищена з-посеред збору,^ж бо опоганила святиню Єгови. Вона не була покроплена водою для очищення; вона нечиста.

21 Це для них постанова на віки: той, хто кропить водою

19:18 *Або «душі». 19:20, 22 *Або «душа».

РОЗД. 19

a Ль 22:3
Єв 10:28

b Чс 19:9

в Ль 11:31, 32

г Чс 19:11
Чс 31:19

д Чс 19:9

е Пс 51:7

є Ль 14:9
Чс 19:12
Чс 31:19

ж Чс 19:13

Друга коп.

a Чс 19:18
Єв 9:9, 10
Єв 9:13, 14

b Ль 15:4, 5

РОЗД. 20

в Чс 13:26
Чс 20:22
Чс 33:36
Пв 2:14

г Вх 15:20
Чс 26:59
Мих 6:4

д Вх 17:1

е Вх 17:2

є Вх 14:11
Вх 17:3
Чс 16:13, 14
Чс 21:5

ж Пв 8:14, 15

з Пв 8:7, 8

и Вх 16:10
Чс 14:10

i Вх 17:5, 6
Пс 78:15
Пс 105:41
Пс 114:8
Іс 48:21

к Вх 7:12, 19
Чс 17:10

л Пс 106:32, 33

для очищення,^a також має випрати свій одяг; той, хто торкається до цієї води, буде нечистим до вечора. **22** Все, до чого торкнеться нечистий, стане нечистим, і людина*, яка торкнеться до цього, також буде нечистою до вечора».^b

20 Першого місяця вся ізраїльська громада прийшла в пустелю Цин і розташувалася в Кадеші.^b Там померла Міріам,^г і там її поховали.

2 У громади не було води,^a тож люди зібрались проти Мойсея та Аарона. **3** Вони почали сваритися з Мойсеєм,^є кажучи: «Ліпше нам було померти перед Єговою разом з нашими братами! **4** Чому ви привели збір Єгови в цю пустелю? Щоб ми і наша худоба тут померли?»^є **5** Навіщо ви нас вивели з Єгипту і привели в це жахливе місце?»^ж Тут нема ні зерна, ні фіг, ні винограду, ні гранатів, нема навіть що пити!»^з **6** Тоді Мойсей та Аарон пішли від громади і, ставши перед входом у намет зборів, попадали ниць. І з'явилась їм слава Єгови.»

7 Потім Єгова сказав Мойсею: **8** «Візьми палицю і разом з твоїм братом Аароном склич усю громаду. І на очах у людей скажіть скелі, щоб вона дала воду. Виведіть воду зі скелі і дайте пити людам та їхній худобі».

9 Тож Мойсей взяв палицю, яка була перед Єговою,^к як він йому і наказав. **10** Після того Мойсей та Аарон зібрали весь збір перед скелею, і Мойсей сказав: «Послухайте, бунтарі! Хочете, щоб ми вивели вам воду з цієї скелі?»^л **11** Тоді Мойсей підняв руку і двічі вдарив палицею по скелі. Зі скелі

19:18 *Або «душі». 19:20, 22 *Або «душа».

ринула вода, і люди та їхня худоба почали пити.^а

12 Пізніше Єгова сказав Мойсею та Аарону: «Ви не виявили віри в мене і не освятили мене на очах ізраїльтян, тому не введете цей збір у край, який я дам їм».^б **13** Це води Меріви*,^в де ізраїльтяни сварилися з Єговою і де він був осячений серед них.

14 Потім Мойсей вислав з Кадешу посланців до едомського царя^г з такими словами: «Ось що говорить твій брат Ізраїль:^д “Ти добре знаєш, яких труднощів ми зазнали. **15** Наші батьки пішли в Єгипет,^е і там ми пробули багато років*,^є але єгиптяни почали кривдити нас і наших батьків.»^ж **16** Тож ми кликали Єгову на допомогу,^з і він почув нас, послав свого ангела^и і вивів нас з Єгипту. Тепер ми в Кадеші, місті, що на кордоні твоєї землі. **17** Дозволь нам, будь ласка, пройти через твій край. Ми не підємо через поля чи виноградники і не будемо пити воду з колодязів. Ми підємо Царським шляхом і не відхилимось ні праворуч, ні ліворуч, поки не пройдемо твій край».^к

18 Але едомський цар сказав: «Ви не пройдете через наш край, інакше я вийду на вас з мечем!» **19** На це ізраїльтяни відповіли: «Ми підємо битим шляхом. Якщо ми або наша худоба будемо пити твою воду, то заплатимо за неї.^л **20** Проте едомський цар сказав: «Ви не пройдете через цей край!»^м І він вийшов їм назустріч з ве-

20:13 *Озн. «сварка». **20:15** *Букв. «днів».

РОЗД. 20

- а 1Кр 10:1,4
- б Чс 27:12–14
Пв 1:37
Пв 3:26
Пв 32:51,52
Пв 34:4
ІсН 1:2
- в Пс 106:32,33
- г Сд 11:17
- д Бт 36:8
Пв 2:4
Пв 23:7
- е Бт 46:6
- є Бт 15:13
Вх 12:40
- ж Вх 1:11,14
- з Вх 2:23
Вх 3:7
- и Вх 14:19
Вх 23:20
Вх 33:2
- і Чс 21:21,22
Пв 2:26,27
- к Пв 2:5,6
- л Пв 2:26,28
- м Сд 11:17

Друга кол.

- а Пв 2:8
Сд 11:18
- б Чс 21:4
Чс 33:37
- в Чс 33:38
Пв 32:50
- г Чс 20:12
Пв 32:51,52
- д Вх 28:2
Вх 29:29
- е Вх 6:23
Чс 4:16
- є Чс 33:39
Пв 10:6
Пв 32:50
- ж Пв 34:8

РОЗД. 21

- з Чс 33:40
ІсН 12:7,14

ликим натовпом і сильним військом*. **21** Тож Едом не дозволив Ізраїлю пройти через свій край. Тому Ізраїль пішов іншим шляхом.^а

22 І ціла ізраїльська громада вирушила з Кадешу і прийшла до гори Гор.^б **23** На горі Гор, біля кордону едомського краю, Єгова сказав Мойсею та Аарону: **24** «Аарон приєднається до свого народу*^в і не ввійде у край, який я дам ізраїльтянам, бо ви повстали проти мого наказу при водах Меріви.^г **25** Візьми Аарона та його сина Елеазара на гору Гор. **26** Зніми з Аарона одяг^д і надягни на його сина Елеазара.^е І там Аарон помер*».

27 Тож Мойсей зробив так, як йому наказав Єгова, і на очах усієї громади вони пішли на гору Гор. **28** Потім Мойсей зняв з Аарона одяг і надягнув на його сина Елеазара. Там, на вершині гори, Аарон помер.^є А Мойсей та Елеазар зійшли з гори. **29** Коли вся ізраїльська громада побачила, що Аарон помер, то оплакувала його 30 днів.^ж

21 Коли цар Арада,^з ханаанець, який жив у Негеві, почув, що Ізраїль іде дорогою, яка веде до Атаріму, і напав на ізраїльтян і взяв декого з них у полон. **2** Тож ізраїльтяни дали Єгові обітницю: «Якщо ти віддаси цей народ у нашу руку, ми обов'язково знищимо* його міста». **3** Тож Єгова почув голос ізраїльтян і дав їм перемогу над ханаанцями. Ізраїльтяни знищили їх

20:20 * Букв. «рукою». **20:24** * Це поетичний вислів, яким описували смерть. **20:26** * Букв. «буде забраний і помер там». **21:2** * Або «присвятимо для знищення». Див. глосарій.

та їхні міста. Тому це місце назвали Хбрма*.^а

4 Щоб обійти едомський край,^б вони вирушили з гори Гор^в шляхом, який вів до Червоного моря. І народ* стовмився від дороги **5** та почав нарікати на Бога та Мойсея,^г кажучи: «Чому ви нас вивели з Єгипту? Щоб ми померли в пустелі? Тут немає ні їжі, ні води,^д і нам* стала ненависною^е ця огидна їжа».^о **6** Тоді Єгова послав на ізраїльтян отруйних* змій, які кусали їх, і багато з них померло.^с

7 Тож народ прийшов до Мойсея і сказав: «Ми згрішили, бо нарікали на Єгову і на тебе.^ж Попроси Єгову, щоб він забрав від нас змій». Мойсей почав просити за народ,^з **8** і Єгова сказав Мойсею: «Зроби подобу отруйного* змія та прикріпи її до стовпа. Усі, кого кусають змії, повинні подивитись на неї, щоб залишитись живими».^и **9** Мойсей відразу зробив мідного змія^и та прикріпив його до стовпа. І всі, кого кусали змії, дивилися на мідного змія і залишалися живими.^к

10 Після того ізраїльтяни вирушили в дорогу і отаборилися в Овоті.^л **11** Потім вони пішли з Овоту і стали табором в Іє-Аварімі,^м в пустелі перед Моавом, на сході. **12** Звідти вони вирушили далі і отаборилися в долині* Зеред.^н **13** Після того вони вирушили далі і отаборилися коло Арнону,^о що в пустелі, яка простягається від кордону аморейсь-

21:3 *Озн. «присвячення для знищення». **21:4** *Або «душа народу». **21:5** *Або «нашим душам». *Або «відразливою». **21:6** *Або «вогняних». **21:8** *Або «вогняного». **21:12, 14, 15** *Або «ваді». Див. глосарій.

РОЗД. 21

а Чс 14:45

б Чс 20:21
Пв 2:8
Сд 11:18

в Чс 33:41

г Вх 14:11
Вх 15:24
Чс 16:13

д Чс 20:5

е Вх 16:15
Чс 11:6
Пс 78:24, 25

є 1Кр 10:6, 9

ж Пс 78:34

з Вх 32:11

и 2Цр 18:1, 4

і Ів 3:14, 15

к Ів 6:40

л Чс 33:43

м Чс 33:44

н Пв 2:13

о Чс 22:36
Сд 11:18

Друга кол.

а ІсН 13:15, 17

б Чс 33:49

в Пв 3:27
Пв 34:1

г Чс 23:28

д Пв 2:26–28

е Чс 20:14, 17

є Пв 2:30–35
Пв 29:7
Сд 11:19, 20

ж Пс 135:10, 11

з Чс 32:33
Не 9:22

и Чс 21:13
Пв 3:16

і Сд 11:21, 22

к Чс 32:1
1Хр 6:77, 81

кого краю; Арно́н — це кордон Моаву, кордон між Моавом і аморейським краєм. **14** Ось чому в Книзі війн Єгови говориться про «Вагев і Сүфі, долини* Арно́ну, **15** схил^д долин^д, що простягається до поселення Ар і прилягає до кордону Моаву».

16 Потім вони вирушили до Беєру. Це колодязь, про який Єгова сказав Мойсею: «Збери народ, і я дам йому воду».

17 Тоді ізраїльтяни заспівали таку пісню:

«Колодязю, бий джерелом!
Відповідайте* йому!

18 Князі викопали цей колодязь, його викопали вельможі народу своїм берлом, своїми палицями».

З пустелі Ізраїль пішов у Маттану, **19** з Маттані в Нахалїїл, з Нахалїїлу в Бамот,^а **20** а з Бамота в долину, що в моавському краю*,^б по верхів'ю Пісги,^в що біля Єшимону^г.

21 Тоді ізраїльтяни вислали посланців до аморейського царя Сигона з таким проханням:^д **22** «Дозволь нам пройти через твій край. Ми не заїдемо на поля і виноградники та не будемо пити воду з колодязів. Ми пройдемо твій край Царським шляхом».^е

23 Але Сигон не дозволив їм пройти через свій край. Натомість він зібрав весь народ і вийшов назустріч ізраїльтянам у пустелю. Прийшовши в Ягац, Сигон напав на них.^є

24 Проте Ізраїль вразив його мечем* і заволодів його краєм* від Арно́ну^ж до Яббоку,^з що біля краю аммонітян, бо Язєр^к

21:15 *Букв. «уста». **21:17** *Або «співайте». **21:20** *Букв. «полі». *Або, можливо, «пустелі».

був біля кордону краю аммонітян.^а

25 Тож ізраїльтяни захопили всі аморейські^б міста й оселилися в них, у Хешбоні та залежних від нього* містах. **26** А Хешбон був містом аморейського царя Сигона, який колись воював з царем Моаву та захопив увесь його край до Арнону. **27** Ось чому з'явилася глузлива притча:

«Прийдіть до Хешбона!
Хай місто Сигона буде збудоване і міцно укріплене.

28 Вогонь вийшов із Хешбона, полум'я – з міста Сигона.

Вогонь пожер Армоавський і панів з узвиш Арнону.

29 Горе тобі, Моаве! Ти загинеш, народе Кемоша!^в

Він робить своїх синів утікачами, а дочок полонянками Сигона, аморейського царя.

30 Стріляймо в них!
Хешбон буде знищений аж до Дівона.^г

Спустошмо його до Нофаха.

Вогонь поширяться аж до Медєви».^д

31 Тож ізраїльтяни оселились в краю амореян. **32** Згодом Мойсей послав розвідників у Язер.^е Ізраїльтяни захопили залежні від нього* міста і вигнали звідти амореян. **33** Після того Ізраїль повернув і пішов Башанським шляхом. Тоді Ог,^ж цар Башану, вийшов з усім своїм народом, щоб воювати з Ізраїлем біля Едрєя.^з **34** І Єгова сказав Мойсею: «Не бійся його,^и

21:25 *Або «довколишніх». **21:32** *Або «довколишні».

РОЗД. 21

а ІсН 12:1, 2

б Бт 10:15, 16
Бт 15:16
Вх 3:8
Пв 7:1

в Сд 11:23, 24
1Цр 11:7
2Цр 23:13

г ІсН 13:15, 17

д ІсН 13:8, 9

е Чс 32:1

ж Пв 3:11
Пв 4:47
ІсН 13:8, 12

з Пв 3:1
Пв 3:8, 10

и Пв 20:3

Друга кол.

а Вх 23:27
Пв 7:24

б Пв 3:2
Пс 135:10, 11

в Пв 3:3

г ІсН 12:4–6

РОЗД. 22

д Чс 33:48

е ІсН 24:9
Сд 11:25

ж Вх 15:15
Пв 2:25

з Чс 31:7, 8
ІсН 13:15, 21

и Пв 23:3, 4
ІсН 13:22
2Пт 2:15

и Бт 13:14, 16

і Чс 23:7
ІсН 24:9
Не 13:1, 2

к 2Пт 2:15
Юд 11

бо я віддам у твою руку його, а також його народ і його край.^а Зроби з ним те саме, що зробив з Сигоном, аморейським царем, який жив у Хешбоні».^б **35** Тож ізраїльтяни розбили його, а також його синів і весь народ, вигубивши всіх до одного,^в і заволоділи його краєм.^г

22 Після того ізраїльтяни вирушили далі й отаборилися на пустельних рівнинах Моаву, за Йорданом, навпроти Єрихона.^а **2** А Балак,^б син Ціппора, бачив усе, що Ізраїль зробив з амореянами. **3** І моавітяни сильно злякались ізраїльтян, бо ті були дуже численні. Тож моавітян охопив панічний страх перед ізраїльтянами.^в **4** І моавітяни сказали старійшинам Мідіяну: «Тепер цей народ поїсть усе довкола, як бик поїдає траву на полі».

Балак, син Ціппора, був на той час царем Моаву. **5** Він вислав посланців у Петор, що біля Ріки* в його рідному краю, щоб вони передали Валааму,^г сину Беора, такі слова: «Послухай! З Єгипту прийшов народ, який вкрив усю поверхню^ж землі^д» та оселився прямо переді мною. **6** Прошу тебе, прийди і прокляни цей народ,^е бо він сильніший від мене. Може, тоді я розіб'ю його і вижену з мого краю. Адже я знаю, що той, кого ти поблагословиш, буде благословенний, а кого проклянеш, буде проклятий».

7 Тож старійшини Моаву і старійшини Мідіяну, взявши з собою плату за ворожіння, пішли до Валаама^а і передали

22:5 *Очевидно, Євфрату. ^бБукв. «око». ^вАбо «краю».

йому Бала́кові слова. **8** На це Валаа́м сказав їм: «Заночуйте тут. Моя відповідь буде залежати від того, що скаже мені Єгова». Тож князі Моаву залишились у Валаа́ма.

9 Тоді Бог прийшов до Валаа́ма і сказав:^a «Хто ці чоловіки?» **10** Валаа́м відповів правдивому Богові: «Моавський цар Бала́к, син Ціппора, послав їх до мене з таким проханням: **11** “Послухай! З Єгипту прийшов народ, який вкрив усю поверхню* землі”. Прийди і прокляни цей народ.^b Може, тоді я розіб’ю його і вижену з мого краю”. **12** Але Бог сказав Валаа́му: «Не йди з ними. Не проклинай цей народ, бо він благословенний».^a

13 Валаа́м встав вранці і сказав князям Бала́ка: «Повертайтеся до вашого краю, бо Єгова заборонив мені йти з вами». **14** Тож моавські князі повернулися до Бала́ка і сказали: «Валаа́м відмовився піти з нами».

15 Але Бала́к послав інших князів. Цього разу їх було більше, і вони були поважніші, ніж попередні. **16** Ці князі прийшли до Валаа́ма і сказали: «Бала́к, син Ціппора, передав тобі такі слова: “Прошу, не відмовляйся прийти до мене. **17** Я гідно вшаную тебе і зроблю все, що захочеш. Прошу, прийди і прокляни цей народ”». **18** У відповідь Валаа́м сказав слугам Бала́ка: «Навіть якби Бала́к віддав мені свій дім, повний срібла і золота, я б не зміг порушити наказ мого Бога Єгови ні в малому, ні в великому.^c **19** Прошу вас, заночуйте тут ще й сьогодні. Я ді-

РОЗД. 22

a Чс 22:20

b Чс 22:5, 6

Чс 23:7, 11

Чс 24:10

в Бг 12:1–3

Бг 22:15, 17

Пв 33:29

г Чс 24:13

Друга кол.

a Чс 22:8

b Чс 22:35

Чс 23:11, 12

в 2Пт 2:15

Юд 11

г 2Пт 2:15, 16

д Чс 22:32

знаюь, що Єгова скаже мені цього разу».^a

20 Вночі Бог прийшов до Валаа́ма і сказав: «Якщо вже ці чоловіки прийшли за тобою, то збирайся і йди з ними. Але ти будеш говорити тільки те, що я скажу».^b **21** Тож вранці Валаа́м встав, осідлав ослицю і вирушив у дорогу з моавськими князями.^c

22 Однак Бог запалав на нього гнівом за те, що він пішов, і ангел Єгови став на дорозі, щоб перешкодити йому. Валаа́м же їхав на ослиці, і з ним було двоє слуг. **23** Коли ослиця побачила на дорозі ангела Єгови з оголеним мечем у руці, то звернула з дороги і спробувала піти в поле. Але Валаа́м почав бити ослицю, щоб вона повернулась на дорогу. **24** Потім ангел Єгови став у вузькому проході між двома виноградниками, а з одного і з другого боку була кам'яна стіна. **25** Побачивши ангела Єгови, ослиця притиснулася до стіни і придавила Валаа́мові ногу, тому він знову почав її бити.

26 Тоді ангел Єгови прийшов трохи вперед і став у вузькому проході, де не можна було звернути ні праворуч, ні ліворуч. **27** Коли ослиця побачила ангела Єгови, то лягла під Валаа́мом. Валаа́м розізлився і почав бити її палицею. **28** Зрештою Єгова відкрив уста ослиці,^c і вона сказала Валаа́му: «Що я зробила тобі, що ти б'єш мене вже третій раз?»^a **29** Валаа́м сказав ослиці: «Ти зробила з мене посміховище. Якби я зараз мав меча в руці, то вбив би тебе!» **30** Ослиця сказала йому: «Я ж твоя ослиця, на якій ти їздив усе своє життя!

22:11 * Букв. «око». ^a Або «краю».

Хіба я колись тобі так робила?» — «Ні»,— відповів Валаа́м. **31** Тоді Єгова відкрив Валаа́му очі,^a і він побачив ангела Єгови, який стояв на дорозі з оголеним мечем у руці. Валаа́м відразу вправ на коліна і вклонився обличчям до землі.

32 Ангел Єгови сказав: «За що ти тричі бив свою ослицю? Ось я вийшов, щоб перешкодити тобі, бо ти вперто протишися моїй волі.^b **33** Ослиця ж побачила мене і тричі пробувала обійти.^c Якби вона не зробила цього, то я вбив би тебе, а її залишив би живою». **34** Валаа́м сказав ангелу Єгови: «Я згрішив, бо не знав, що ти стоїш на дорозі переді мною. Якщо я роблю щось неправильне у твоїх очах, я повернусь назад». **35** Однак ангел Єгови відповів: «Іди з цими чоловіками, але говорити будеш тільки те, що я скажу». Тож Валаа́м пішов з князями Бала́ка.

36 Почувши, що прийшов Валаа́м, Бала́к відразу пішов йому назустріч до моавського міста, що на краю Арно́ну, на кордоні його земель. **37** Бала́к сказав Валаа́му: «Чому ти не хотів прийти, коли я посилав за тобою? Неже ти думаєш, що я не можу гідно вшанувати тебе?»^d **38** Той же відповів Бала́ку: «Ось я прийшов до тебе. Але хіба я зможу щось сказати? Я буду говорити тільки те, що Бог вкладе в мої уста».^e

39 І Валаа́м з Бала́ком пішли в Кір'ят-Хуцо́т. **40** Там Бала́к приніс у жертву биків та овець і дав частину Валаа́му та князям, які були з ним. **41** А зранку Бала́к взяв Валаа́-

РОЗД. 22

a 2Цр 6:17

b Чс 22:12
2Пт 2:15, 16

v Чс 22:23
Чс 22:25
Чс 22:27

г Чс 22:16, 17
Чс 24:10, 11

д Чс 23:26
Чс 24:13

Друга кол.

a Чс 23:13, 14

РОЗД. 23

b Чс 22:41

v Чс 23:13, 14
Чс 23:28–30

г Чс 22:20

д Чс 22:35

e Чс 23:18
Чс 24:3

e Бт 10:22
Чс 22:5
Пв 23:3, 4

ж Чс 22:6

з Чс 22:12

и 1Цр 8:53

i Вх 33:16

ма і привів його в Бамо́т-Ваа́л*. Звідти він міг бачити весь народ.^a

23 Тоді Валаа́м сказав Бала́ку: «Збудуй для мене на цьому місці сім жертovníків^b і приготуй сім биків та сім баранів». **2** Бала́к відразу зробив так, як сказав Валаа́м. І на кожному жертovníку вони склали в жертву бика й барана.^b **3** Після того Валаа́м сказав Бала́ку: «Почекай біля свого цілопалення, а я піду. Може, Єгова звернеться до мене, і все, що він скаже, я розкажу тобі». Тож Валаа́м пішов на лису гору.

4 Тоді Бог звернувся до Валаа́ма,^c і той сказав йому: «Я поставив сім жертovníків і на кожному з них склав у жертву бика й барана». **5** Єгова вклав в уста Валаа́ма слова, які той мав говорити,^d і наказав: «Повертайся і скажи все це Бала́ку». **6** Валаа́м повернувся і побачив, що Бала́к стоїть з усіма моавськими князями біля свого цілопалення. **7** І Валаа́м розповів притчу:^e

«Бала́к, моавський цар, привів мене з Ара́му,^e зі східних гір:

“Прийди і прокляни Якова. Прийди і засуди Ізраїля”.^ж

8 Як я можу прокляти тих, кого Бог не прокляв? Як можу засудити тих, кого Єгова не засудив?^з

9 Я бачу їх з гірських вершин, дивлюсь на них з узвиш. Цей народ живе окремо від усіх,^и і до інших народів він не приєднується.ⁱ

22:41 *Озн. «узвишша Ваа́ла».

10 Хто може порахувати нащадків Якова, численних, як порошинки?^a

Чи порахувати хоча б четвертину Ізраїля?

Нехай я* помру смертю праведних, хай мій кінець буде такий, як у них».

11 Тоді Балák сказав Валаа́му: «Що це ти робиш? Я привів тебе проклясти моїх ворогів, а ти їх благословляєш!»^b

12 Валаа́м відповів: «Хіба я не повинен говорити лише те, що Єгова вкладає в мої уста?»^b

13 Балák сказав: «Будь ласка, ходімо до іншого місця, звідки їх буде видно. Ти побачиш не весь народ, а лише частину і там його проклянеш». **14** Тож він повів його на поле Цофім, що на верхіві Пісги,^d збудував там сім жертвників і на кожному з них приніс у жертву бика й барана.^e **15** Валаа́м сказав Балáку: «Почекай біля свого цілопалення, а я піду, щоб поговорити з Богом». **16** І Єгова, звернувшись до Валаа́ма, вклав йому в уста слова, які той мав говорити,^e і наказав: «Повертайся і скажи все це Балáку». **17** Повернувшись, Валаа́м побачив, що Балák чекає з моавськими князями біля свого цілопалення. Балák запитав: «Що сказав Єгова?» **18** І Валаа́м розповів притчу:^ж

«Устань, Балáку, і послухай. Почуй мене, о сину Ціпфора.

19 Бог не людина, він не говорить неправди,^з і не син людський, він не міняє своїх рішень*.^л

23:10 *Або «моя душа». **23:19** *Або «не жалкує».

РОЗД. 23

а Бг 13:14, 16
Бг 22:17
Бх 1:7

б Чс 24:10
ІсН 24:10
Не 13:1, 2

в Чс 22:38
Чс 24:13

г Чс 22:11

д Чс 22:41
Пв 34:1

е Чс 23:1
Чс 23:28, 29

є Чс 22:35
Чс 23:5

ж Чс 23:7
Чс 24:3

з Пс 89:35
Тит 1:2

и 1См 15:29

Друга кол.

а Іс 14:24
Іс 46:10
Мих 7:20

б Бг 12:1, 2
Бг 22:15, 17
Чс 22:12

в Чс 22:18

г Бх 13:21
Бх 23:20
Бх 29:45
Іс 8:10

д Бх 20:2

е Чс 24:8

є Бг 12:1, 3

ж Чс 22:7

з Чс 24:9

и Чс 22:38
Чс 23:12

і Чс 23:13

к Чс 21:20

л Чс 22:41
Чс 23:1, 14

Чи він скаже і не зробить?
Чи буде говорити і не виконає?^a

20 Я мусив благословити. Він благословив,^b і я не можу цього змінити.^b

21 Він не дасть використати магічну силу проти Якова чи наслати лихо на Ізраїля. З ними його Бог Єгова,^г і вони гучно вітають його як царя.

22 Бог виводить їх з Єгипту.^д Для них він мов роги дикого бика.^є

23 Проти Якова немає зловісних знаків,^є

жодне ворожіння не зашкодить Ізраїлю.^ж

Сьогодні про Якова, про Ізраїля, можна сказати: «Подивіться, що Бог зробив!»

24 Ось народ встане, як лев, і, як лев, він підніметься.^з Він не ляже, поки не з'їсть своєї здобичі, поки не нап'ється крові убитих».

25 Тоді Балák сказав Валаа́му: «Якщо ти не можеш проклясти його, то хоч не благословляй». **26** Валаа́м відповів: «Хіба я не говорив тобі: «Я буду робити все, що скаже Єгова?»?»^и

27 Балák сказав Валаа́му: «Прошу, ходімо ще в одне місце. Може, правдиво-му Богу буде до вподоби, щоб там ти прокляв цей народ».^і

28 Тож Балák повів Валаа́ма на вершину Пеор, з якої видно Єшимон*.^к **29** Там Валаа́м сказав Балáку: «Збудуй для мене на цьому місці сім жертвників та приготуй сім биків і сім баранів».^л **30** І Балák

23:28 *Або, можливо, «пустелю».

зробив так, як сказав Валаа́м: на кожному жертovníку він приніс у жертву бика й баяна.

24 Коли Валаа́м побачив, що Єгови було до вподоба* благословити Ізраїль, він не пішов, як раніше, шукати зловісних знаків,^a а подивився в напрямку пустелі. **2** Звівши очі, Валаа́м побачив ізраїльтян, які отаборились за своїми племенами,^b і на нього зійшов Божий дух.^b **3** Тож Валаа́м розповів притчу:^c

«Це слова Валаа́ма, сина Бебра, слова чоловіка, якому було відкрито очі.

4 Це слова чоловіка, який чує те, що говорить Бог, слова того, хто бачив видіння від Всемогутнього, хто вклоняється з відкритими очима.^d

5 Які гарні твої намети, Якове, твої помешкання, Ізраїлю!^e

6 Вони широко розкинулись,^e як долини*, як садки понад річкою, як алойні дерева, що посадив Єгова, як кедри над водою.

7 З його відер ллється вода, насіння* його посієне біля багатьох вод.^ж Його цар^з буде більший від Агага,^и і його царство буде піднесене.ⁱ

8 Бог виводить його з Єгипту. Для них він мов роги дикого бика.

РОЗД. 24

a Чс 23:3, 15
Чс 23:23

b Чс 2:2
Чс 23:9

в 1См 19:20

г Чс 23:7, 18

д Чс 24:16

e Чс 1:52
Чс 2:2

є Чс 22:11

ж Пв 8:7

з Бт 49:10
Пс 2:6
Ів 1:49

и Чс 24:20

i 1Хр 12:42
Дн 2:44
Об 11:15

Друга кол.

a Вх 23:27
Пв 9:5

b Бт 12:1–3
Бт 27:29

в Чс 22:10, 11
Чс 23:11
Не 13:1, 2

г Чс 22:16, 17

д Чс 22:18, 38

e Чс 23:7

e Чс 24:3, 4

Він пожере інші народи, своїх гнобителів,^a він обгризе їхні кістки, вразить їх стрілами.

9 Він схилився та ліг, як лев, і хто наважиться потривожити його?

Ті, хто тебе благословляє, будуть благословенні, а ті, хто тебе проклинає, будуть прокляті.^b

10 Тоді Балак розгнівався на Валаа́ма і, презирливо сплеснувши в долоні, сказав: «Я покликав тебе проклясти моїх ворогів,^b а ти вже тричі їх благословив! **11** Тепер забирайся звідси і йди додому. Я хотів гідно вшанувати тебе,^c але Єгова позбавив тебе такої честі».

12 Валаа́м відповів Балаку: «Хіба я не говорив твоїм посланцям: **13** “Навіть якби Балак віддав мені свій дим, повний срібла й золота, я б не зміг порушити наказ Єгови і зробити щось від себе*, добре воно чи погане. Я буду говорити тільки те, що Єгова мені скаже”?^d **14** А тепер я повернусь до свого народу, але перед цим підійди, я розкажу тобі, що цей народ зробить з твоїм народом у майбутньому*».^e **15** І Валаа́м розповів притчу:^e

«Це слова Валаа́ма, сина Бебра, слова чоловіка, якому було відкрито очі.^e

16 Це слова чоловіка, який чує те, що говорить Бог, слова того, кому Всевишній дає знання, він бачив видіння від Всемогутнього,

24:1 *Букв. «добре в очах Єгови». 24:6 *Або «ваді». Див. глосарій. 24:7 *Або «потомство».

24:13 *Букв. «від свого серця». 24:14 *Або «у кінці днів».

коли вклонявся з відкритими очима.

17 Я побачу його, але не зараз,
я побачу його, але не скоро.
Серед нащадків Якова зійде зоря,^а
серед нащадків Ізраїля підніметься жезл.^б
Він обов'язково проломить чоло* Моаву^в
і черепи всіх синів сум'яття.

18 Едóm перейде у його власність,^г
Сеїр^а стане власністю своїх ворогів,^в
а Ізраїль тим часом виявлятиме мужність.

19 З нащадків Якова постане завойовник^с
і знищить усіх, хто лишився живим у місті».

20 Коли Валаам побачив Амаліка, то далі у притчі сказав:

«Амалік був перший серед народів,^ж
але в кінці його чекає загибель».^з

21 Побачивши кенейн,^и Валаам також у притчі сказав:

«Твоє житло надійне, наче гніздо, звите на скелі.

22 Але прийде той, хто спалить Каїна* дотла.
Скільки ще залишилось часу, перш ніж Ассирія забере тебе в полон?»

23 Тоді він продовжив притчу:

«Горе! Хто живе, коли Бог буде це робити?

24 Від узбережжя Кіттім^л прийдуть кораблі,

РОЗД. 24

а Об 22:16
б 2См 7:16, 17
Пс 110:2
Іс 9:7
Єв 1:8
в 2См 8:2
1Хр 18:2
Пс 108:9
г Бт 27:37
2См 8:14
Ам 9:11, 12
д Бт 36:8
ІсН 24:4
е 1Хр 4:42, 43
Єз 25:14
с Бт 49:10
Пс 2:9
Пс 72:11
Об 6:2
Об 19:15
ж Вх 17:8, 14
з Пв 25:19
1См 15:3
1Хр 4:43
и Бт 15:18, 19
Сд 1:16
і Бт 10:2, 4
Єз 27:6

Друга кол.

а На 3:18
б Чс 31:7, 8

РОЗД. 25

в ІсН 2:1
Мих 6:5
г Чс 31:16
1Кр 10:8
Об 2:14
д Вх 34:15
1Кр 10:20
е Вх 20:5
є Пв 4:3
ІсН 22:17
Пс 106:28, 29
Ос 9:10
ж Вх 18:21
з Вх 22:20
Вх 32:25, 27
Пв 13:6–9
и Чс 25:14, 15
і Вх 6:25
ІсН 22:30
к Пс 106:30
л Чс 25:4
Пв 4:3
1Кр 10:8

які нападуть на Ассирію^а
і вразять Евér,
але його теж чекає
загибель».

25 Після того Валаам^б пішов своєю дорогою, а Балак — своєю.

25 Коли Ізраїль жив у Шит-тімі,^в народ почав займатися статевою розпустою з моавськими дочками.^г **2** Ці жінки стали запрошувати народ разом з ними приносити жертви їхнім богам,^а і народ почав їсти їхні жертви й поклонятися їхнім богам.^є

3 Так Ізраїль став поклонятися* пеорському Ваалу.^с І Єгова розгнівався на ізраїльтян.

4 Єгова сказав Мойсею: «Візьми всіх провідників* цих людей, страть їх і повісь їхні тіла перед Єговою серед білого дня^з, щоб відвернути від Ізраїля палючий гнів Єгови». **5** І Мойсей сказав ізраїльським суддям:^ж «Кожен з вас має вбити тих, хто став поклонятися* пеорському Ваалу».^з

6 Саме тоді прийшов один ізраїльтянин і привів до своїх братів мідіанітянку.^и Він зробив це на очах у Мойсея та всієї громади ізраїльтян, які плакали біля входу у намет зборів. **7** Коли Пінхас,^л син Елеазара, сина священника Аарона, побачив це, то відразу встав з-посеред громади та, взявши в руку спис, **8** увійшов за тим чоловіком у намет і пробив списом ізраїльтянина і ту жінку, проколовши їй живіт*. Після того кара на ізраїльтян припинилась.^к **9** А тих, хто загинув від карі, було 24 000.^л

25:3, 5 *Або «прихилився до». **25:4** *Букв. «голів». ^аБукв. «навпроти сонця». **25:8** *Букв. «статеві органи».

24:17 *Або «скроні голови». **24:22** *Тобто плем'я кенейн.

10 Потім Єгова сказав Мойсею: **11** «Пінхас,^a син Елеазара, сина священника Аарона, зупинив мою лютю на ізраїльтян, бо взагалі не терпів їхнього суперництва зі мною.^b Тож я не знищив ізраїльтян, хоч міг би це зробити, вимагаючи цілковитої відданості.^c **12** Тому скажи: “Я укладаю з ним угоду про мир. **13** Це буде угода про священство для нього і його нащадків,^d укладена на віки, бо він не терпів суперництва стосовно свого Бога^e і примирив з Богом ізраїльський народ”».

14 А ізраїльтянина, який помер разом з мідіянітянкою, звали Зімірі; він був сином Салу, провідника роду сімеонівців. **15** Убиту мідіянітянку звали Козбі; вона була дочкою Цура,^e провідника родових громад одного з мідіянських родів.^f

16 Після того Єгова сказав Мойсею: **17** «Нападїть на мідіянітян і повбивайте їх,^g **18** бо вони напали на вас, поводячись підступно у випадку з Пеобром^h і з їхньою сестрою Козбі, дочкою провідника Мідіяну, яку вбилиⁱ в день, коли ви були покарані за те, що сталося у випадку з Пеобром.»^j

26 Після кари^k Єгова сказав Мойсею та Елеазару, сину священника Аарона: **2** «Зробіть перепис усієї громади ізраїльтян віком від 20 років і більше за їхніми родами, перерахувавши усіх, хто може служити в ізраїльському війську.»^l **3** Тож Мойсей та священник Елеазар^m звернулись до ізраїльтян на пустельних рівнинах Моаву,ⁿ що біля Йордану, недалеко від Єрихо-

РОЗД. 25

a Чс 25:7
 б Пс 106:30,31
 в Вх 20:5
 Вх 34:14
 Пв 4:24
 г 1Хр 6:4
 Езд 7:1,5
 Езд 8:1,2
 д 1Цр 19:10
 е Чс 31:7,8
 ІсН 13:21
 є 1Хр 1:32,33
 ж Чс 31:1,2
 з Чс 25:3
 Чс 31:16
 и Чс 25:8,15
 і Чс 25:9

РОЗД. 26

к Чс 25:7,8
 л Вх 30:12
 Вх 38:26
 Чс 1:2
 м Чс 20:26
 н Чс 22:1
 Чс 33:48

Друга кол.

a ІсН 6:1
 б Чс 1:3
 в Бт 29:32
 г Бт 46:8,9
 Вх 6:14
 д Чс 1:21
 е Чс 16:12
 є Чс 16:1
 ж Чс 16:5,19
 Пв 11:6
 Пс 106:17
 з Чс 16:32,35
 Пс 106:18
 и Чс 16:38
 1Кр 10:10,11
 і Вх 6:24
 Чс 26:58
 Пс 42:Надп.
 к Бт 35:23
 Бт 46:10
 Вх 6:15
 1Хр 4:24
 л Чс 1:23
 м Бт 35:26
 Бт 46:16

на,^a і сказали: **4** «Зробіть перепис усіх, кому від 20 років і більше, як Єгова наказав Мойсею».^b

Ось ізраїльтяни, які вийшли з Єгипту. **5** Ізраїлів первісток Рувім;^c Рувімові сини:^d від Ханоха – родина ханохівців, від Паллу – родина паллівців, **6** від Хедрона – родина хедронівців, від Кармі – родина кармівців. **7** Це родини рувімівців. Усього перепис пройшло 43 730 чоловіків.^e

8 Паллу мав сина Еліава. **9** Сини Еліава: Немуїл, Датан та Авірон. Датан та Авірон були представниками громади, які збунтувались проти Мойсея^f та Аарона разом з Кореем та його прибічниками.^g Це ті, хто збунтувався проти Єгови.^ж

10 У той час земля розкрилася* і поглинула їх. І Корей помер разом зі своїми прибічниками, коли вогонь пожер 250 чоловіків.^з Тож вони стали застережливим прикладом.^и **11** Але Корееві сини не загинули.^і

12 Ось сини Симеона^к за їхніми родинами: від Немуїла – родина немуїлівців, від Яміна – родина ямінівців, від Яхіна – родина яхінівців, **13** від Зераха – родина зерахівців, від Шаула – родина шаулівців. **14** Це родини сімеонівців – усього 22 200 чоловіків.^л

15 Ось сини Гада^м за їхніми родинами: від Цефона – родина цефонівців, від Хаггі – родина хаггівців, від Шуні – родина шунівців, **16** від Озні – родина ознівців, від Ері – родина ерівців, **17** від Арода – родина ародівців, від Арелі – родина арелівців. **18** Це родини

26:10 * Букв. «відкрила свої уста».

Гáдових синів. Усього перепис пройшло 40 500 чоловіків.^а

19 В Юди^б народились Ер та Онán,^в але вони померли в ханаанському краю.^г **20** Ось сини Юди за їхніми родинами: від Шелáха^д – родина шелáхівців, від Перéца^е – родина перéцівців, від Зерáха^е – родина зерáхівців. **21** Сини Перéца:^ж від Хецрóна^з – родина хецрóнівців, від Хаму́ла – родина хаму́лівців. **22** Це Юдині родини. Усього перепис пройшло 76 500 чоловіків.^и

23 Ось сини Іссаха́ра^і за їхніми родинами: від Тóли^к – родина тóлівців, від Пу́ви – родина пу́вців, **24** від Яшу́ва – родина яшу́вівців, від Шімрóна – родина шімрóнівців. **25** Це родини Іссаха́ра. Усього перепис пройшло 64 300 чоловіків.^л

26 Ось сини Завулóна^м за їхніми родинами: від Серéда – родина серéдівців, від Елóна – родина елóнівців, від Яхле́ла – родина яхле́лівців. **27** Це родини завулóнівців. Усього перепис пройшло 60 500 чоловіків.^н

28 Ось сини Їосипа^о за їхніми родинами: Манасія та Єфрém.^п **29** Сини Манасії:^р від Махіра^с – родина махірівців. У Махіра народився Гілеáд. Від Гілеáда^т – родина гілеáдівців. **30** Ось сини Гілеáда: від Єзéра – родина єзéрівців, від Хелéка – родина хелéківців, **31** від Асрі́ла – родина асрі́лівців, від Сихéма – родина сихéмівців, **32** від Шемі́ди – родина шемі́дівців, від Хефéра – родина хефéрівців. **33** А Целофехáд, син Хефéра, не мав синів, а тільки дочок,^у яких звали^ф Máхла, Нóа, Хóгла, Мíлка і Тірца.

РОЗД. 26

а Чс 1:25
б Бг 29:35
Бг 46:12
в Бг 38:2–4
г Бг 38:7–10
д Бг 38:2, 5
Бг 38:26
1Хр 4:21
е Бг 38:29
Пр 4:18
Мт 1:3
є Бг 38:30
1Хр 2:4
ж 1Хр 2:5
з Пр 4:19
и Чс 1:27
і Бг 30:18
Бг 35:23
Бг 46:13
1Хр 7:1
к 1Хр 7:2
л Чс 1:29
м Бг 30:20
Бг 46:14
н Чс 1:31
о Бг 30:24
Бг 35:24
Бг 46:20
п Бг 41:52
р Бг 41:51
с Бг 50:23
Пв 3:15
1Хр 7:14
т Існ 17:1
у Чс 27:7
1Хр 7:15
ф Чс 36:11

Друга кол.

а Чс 1:35
б Бг 41:52
1Хр 7:20
в Чс 1:33
Існ 17:17
г Бг 35:24
Бг 46:21
1Хр 7:6
1Хр 8:1
д 1Хр 8:3, 4
е Чс 1:37
є Бг 30:6
ж Чс 1:39
з Бг 30:13
Бг 35:26
Бг 46:17
1Хр 7:30
и Чс 1:41
і Бг 30:8
Бг 35:25
Бг 46:24
1Хр 7:13

34 Це родини Манасії. Усього перепис пройшло 52 700 чоловіків.^а

35 Ось сини Єфрéма^б за їхніми родинами: від Шутелáха – родина шутелáхівців, від Бехéра – родина бехéрівців, від Тахáна – родина тахáнівців.

36 Сини Шутелáха: від Ера́на – родина ера́нівців. **37** Це родини Єфрéмових синів. Усього перепис пройшло 32 500 чоловіків.^в Це були Їосипові сини за їхніми родинами.

38 Ось сини Венія́міна^г за їхніми родинами: від Бéли – родина бéлівців, від Ашбéля – родина ашбéлівців, від Ахіра́ма – родина ахіра́мівців, **39** від Шефу́фама – родина шефу́фамівців, від Хуфа́ма – родина хуфа́мівців. **40** Сини Бéли:^д Ард і Наамán. Від Áрда – родина áрдівців, від Наамána – родина наамáнівців. **41** Це сини Венія́міна за їхніми родинами. Усього перепис пройшло 45 600 чоловіків.^е

42 Ось сини Дána^е за їхніми родинами: від Шухáма – родина шухáмівців. Це родини Дána. **43** Усього з родин шухáмівців перепис пройшло 64 400 чоловіків.^ж

44 Ось сини Асі́ра^з за їхніми родинами: від Імні – родина імнівців, від Ішві – родина ішвівців, від Бері́ї – родина бері́ївців. **45** Сини Бері́ї: від Хевéра – родина хевéрівців, від Малкі́ла – родина малкі́лівців. **46** А дочку Асі́ра звали Серáх. **47** Це родини Асі́рових синів. Усього перепис пройшло 53 400 чоловіків.^и

48 Ось сини Нефталі́ма^і за їхніми родинами: від Яхце́ла – родина яхце́лівців, від Гу́ні – родина гу́нівців, **49** від Єцéра – родина єцéрівців, від

Шілліма – родина шіллімівців. **50** Це Нефталімові родини. Усього перепис пройшло 45 400 чоловіків.^а

51 Усіх ізраїльтян, які пройшли перепис, було 601 730.^б

52 Після того Єгова сказав Мойсею: **53** «Розподіли цей край як спадщину між ними відповідно до списку імен».^в

54 Більші групи мають отримати більше спадщину, а менші групи – меншу спадщину.^г Спадщина кожної групи буде залежати від кількості чоловіків, які пройшли перепис.

55 Але землю діли жеребкуванням.^д Вони мають отримати спадок за іменами племен їхніх батьків. **56** Землю поділи між більшими і меншими групами відповідно до того, як випаде жеребок».

57 Ось левіти,^е які пройшли перепис за їхніми родинами: від Гершона – родина гершонівців, від Кегата^а – родина кегатівців, від Мерарі – родина мерарівців. **58** Ось родини левітів: родина лівнівців,^ж родина хевронівців,^з родина махлівців,^и родина мушівців,^к родина корейців.^л

У Кегата народився Амра́м.^м **59** Амра́мову дружину звали Йохевед.^н Вона народилась у Єгипті і була дочкою Лівія. У Амра́ма і Йохевед народились Аарон та Мойсей і їхня сестра Міріа́м.^о **60** В Аарона народились Надав, Авігу, Елеазар та Ітамар.^п **61** Але Надав та Авігу померли за те, що принесли Єгові незголене приношення*.^р

62 Усіх левітів, які пройшли перепис, усіх осіб чоловічої статі віком від одного місяця

26:53 *Або «відповідно до числа перелічених імен». 26:61 *Букв. «вогонь».

РОЗД. 26

- а Чс 1:43
- б Вх 38:26
Чс 1:46, 49
Чс 14:29
- в ІсН 11:23
ІсН 14:1
- г Чс 33:54
- д Чс 34:13
ІсН 14:2
ІсН 17:4
ІсН 18:6
Пр 16:33
- е Бт 46:11
Вх 6:16
- є Чс 3:19
- ж Вх 6:17
Чс 3:18
- з Чс 3:27
- и Вх 6:19
Чс 3:33
- і Чс 3:20
1Хр 23:23
- к Вх 6:24
- л Вх 6:18
Чс 3:19
- м Вх 2:1
Вх 6:20
- н Вх 15:20
Мих 6:4
- о Вх 6:23
Вх 24:9
- п Ль 10:1, 2
Чс 3:2, 4
1Хр 24:2

Друга кол.

- а Чс 3:39
- б Чс 1:49
- в Чс 18:24
Пв 10:9
Пв 14:27
ІсН 14:3
- г Чс 1:2
Пв 2:14
1Кр 10:5
- д Єв 3:17
- е Чс 14:29, 30
ІсН 14:14
ІсН 19:49

РОЗД. 27

- є Чс 26:33
- ж Вх 18:25, 26
- з Чс 14:35
Чс 16:1, 2
Чс 16:19, 35
- и Вх 18:15, 16
Вх 33:11
Ль 24:11, 12

і більше, було 23 000.^а Вони не проходили перепис разом з іншими ізраїльтянами,^б бо не повинні були отримати спадщину серед них.^в

63 Це ті, кого переписали Мойсей та священник Елеазар, коли робили перепис ізраїльтян на пустельних рівнинах Моаву, що біля Йордану, недалеко від Єрихона. **64** Але серед них не було жодного, хто пройшов перепис, коли Мойсей і священник Аарон переписували ізраїльтян у пустелі Сінай,^г **65** бо Єгова сказав про них: «Вони обов'язково помруть у пустелі».^д Тож з них не залишилось нікого, крім Калєва, сина Єфунне, та Ісуса, сина Навіана.^е

27 Потім прийшли дочки Целофехада,^є сина Хефєра, сина Гілеада, сина Махіра, сина Манасії – з родин Манасії, Йосипового сина. Целофехадових дочок звали Ма́хла, Нба, Хбгла, Мілка і Тірца. **2** Вони стали перед Мойсеєм і священником Елеазаром, а також перед провідниками^ж і всією громадою біля входу в намет зборів та сказали: **3** «Наш батько помер у пустелі, але не був разом з прибічниками Корєя,^з з тими, хто виступив проти Єгови. Батько помер за свій гріх, і в нього не було синів. **4** Невже ім'я нашого батька має зникнути з його родини через те, що в нього не було сина? Дай нам спадок разом з батьковими братами». **5** Тож Мойсей звернувся з їхньою справою до Єгови.^и

6 Тоді Єгова сказав Мойсею: **7** «Целофехадові дочки говорять правильно. Обов'язково дай їм спадок разом з батьковими братами. Спадок

їхнього батька має перейти до них.^a **8** А ізраїльтянам скажи так: “Якщо хтось помре, не залишивши після себе сина, то його спадок перейде дочці. **9** Якщо він не матиме дочки, спадок перейде його братам. **10** Якщо в нього не буде братів, то спадок перейде батьковим братам. **11** Якщо ж його батько не матиме братів, то спадок перейде найближчому кровному родичу і буде його власністю. Цей присуд буде постановою для ізраїльтян. Саме так Єгова наказав Мойсею”.

12 Потім Єгова сказав Мойсею: «Піднімись на цю гору в Аваримі^b і подивись на край, який я дам ізраїльтянам.^c **13** Побачивши той край, ти приєднаєшся до свого народу”^d, як і твій брат Аарон.^e **14** бо ви повстали проти мого наказу в пустелі Цин, коли громада сварилась зі мною, і не освятили мене перед народом^e при водах Мерйви,^e що біля Кадешу^ж в пустелі Цин».^з

15 Тоді Мойсей сказав Єгови: **16** «Нехай Єгова – Бог, який всім дає життя*, – призначить над громадою чоловіка, **17** який буде давати людям провід у всьому, і вони в усьому будуть його слухатися, щоб громада Єгови не була як отара овець без пастуха». **18** І Єгова сказав Мойсею: «Візьми Ісуса, Навінового сина, чоловіка, який виявляє належний дух, і поклади на нього руки.” **19** Постав його перед священиком Елеазаром та перед усією громадою і на

27:13 *Це поетичний вислів, яким описували смерть. **27:16** *Букв. «Бог дувів усього тіла».

РОЗД. 27

a Чс 36:2
ІсН 17:3, 4
б Чс 33:47
Пв 32:48, 49
в Бг 13:14, 15
Пв 3:27
Пв 32:52
Пв 34:1
г Чс 31:2
Пв 34:7
д Чс 20:24, 28
Чс 33:38
Пв 10:6
Пв 32:50
е Чс 20:10, 12
Пв 1:37
є Пс 106:32, 33
ж Пв 1:2
з ІсН 15:1
и Пв 34:9
Дп 6:5, 6

Друга кол.

a Пв 31:7
б Пв 1:38
Пв 31:3
Пв 34:10
в ІсН 1:17
г Вх 28:30
1См 23:9
1См 28:6
Не 7:65
д Чс 27:18
е Пв 3:28
Пв 31:14, 23

РОЗД. 28

є 2Хр 8:13
Не 10:32, 33
ж Вх 29:38
Лв 6:9
Єз 46:15
з Вх 29:39
и Вх 29:40
Чс 15:4
і Вх 29:38, 42
2Хр 2:4
Езд 3:3

очах у всіх зроби його провідником.^a **20** Дай йому частину своєї влади”^b, щоб уся ізраїльська громада слухалась його.^в **21** Хай він приходить до священика Елеазара, і той хай отримує для нього відповідь перед Єговою за допомогою уриму.^г Його наказу будуть слухатися всі – він сам, усі ізраїльтяни і вся громада”.

22 Тож Мойсей зробив, як Єгова йому наказав: узяв Ісуса, поставив його перед священиком Елеазаром і перед усією громадою, **23** поклав на нього руки і зробив його провідником.^a Саме це Єгова наказав зробити через Мойсея.^б

28 Далі Єгова сказав Мойсею: **2** «Передай ізраїльтянам такий наказ: “Дбайте про те, щоб у визначений час складати мені приношення,^c мій хліб, який спалюється на вогні як приємні* пахощі”.

3 Скажи їм: “Ось приношення для Єгови, яке спалюється на вогні. Щодня як постійне цілопалення складайте двох безвадних однорічних ягнят.”^ж **4** Одне ягня приносьте в жертву зранку, а друге – після заходу сонця”.^з **5** Разом з кожним ягням приносьте хлібне приношення – одну десятку ефі* найліпшого борошна, змішаного з однією четвертою гіна^д олії, виготовленої з товчених оливок. **6** Це постійне цілопалення,^і про яке було наказано на горі Сінай і яке потрібно приносити як приємні* пахощі, приношення, яке

27:20 *Або «величі». **28:2, 6** *Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють». **28:4** *Букв. «між двома вечорами». **28:5** *Одна десята ефі – 2,2 л. Див. додаток Б14. *1 гін – 3,67 л. Див. додаток Б14.

спалюється для Єгови на вогні. **7** Разом з кожним ягням приносьте виливну жертву^а — по одній четвертій гіна алкогольного напою. Цю виливну жертву для Єгови виливайте у святому місці. **8** Друге ягня приносьте після заходу сонця* з таким самим хлібним приношенням і виливною жертвою, як зранку. Це приношення, яке спалюється на вогні, приємні^в пахощі для Єгови.^б

9 А в суботу^в приносьте в жертву двох однорічних безвадних ягнят і хлібне приношення — дві десятих ефі найліпшого борошна, змішаного з олією, а також виливну жертву. **10** Це цілопалення, яке треба приносити щосуботи разом з постійним цілопаленням і виливною жертвою.^г

11 На початку кожного місяця* приносьте для Єгови як цілопалення двох молодих биків, одного барана і сім однорічних безвадних ягнят.^а **12** Разом з цілопаленням приносьте хлібне приношення^б з найліпшого борошна, змішаного з олією: з кожним биком — три десятих ефі борошна, з бараном^в — дві десятих ефі, **13** а з кожним ягням — одну десятину ефі найліпшого борошна, змішаного з олією. Це цілопалення, приємні^в пахощі,^ж приношення, яке спалюється для Єгови на вогні. **14** З кожним биком приносьте як виливну жертву півгіна вина,^з з бараном — одну третю гіна вина,^и а з ягням — одну четверту гіна вина.^і Це щомісячне цілопа-

28:8 *Букв. «між двома вечорами». 28:8, 13, 24 ^аАбо «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють». 28:11 *Букв. «ваших місяців».

РОЗД. 28

а Вх 29:39, 40

б Вх 29:41

в Вх 16:29
Вх 20:10
Єз 20:12

г Чс 28:3, 7

д Чс 10:10
1Хр 23:31
2Хр 2:4
Не 10:32, 33

е Лв 2:11

є Лв 1:10

ж Лв 1:10, 13

з Чс 15:8, 10

и Чс 15:6, 7

і Чс 15:5

Друга кол.

а Вх 12:14
Лв 23:5
Пв 16:1
Єз 45:21
1Кр 5:7

б Вх 12:15
Лв 23:6
1Кр 5:8

в Лв 22:20, 22
Пв 15:21

г Лв 2:1

д Вх 13:6

е Вх 12:16
Лв 23:8
Пв 16:8

є Вх 34:22
Пв 16:10
Дії 2:1

ж Вх 23:16

лення, яке потрібно приносити кожного місяця в році. **15** Крім постійного цілопалення і виливної жертви, давайте для Єгови козеня як приношення за гріх.

16 У 14-й день першого місяця відзначаєте Пасху^а для Єгови. **17** А в 15-й день цього місяця у вас буде свято. Сім днів їжте прісний хліб.^б **18** Першого дня ви будете мати святі збори; не виконуйте жодної важкої роботи. **19** Принесіть для Єгови як цілопалення двох молодих биків, одного барана і сім однорічних ягнят; вони повинні бути безвадні.^в Це приношення, яке спалюється на вогні. **20** Разом з цілопаленням принесіть хлібне приношення з найліпшого борошна, змішаного з олією:^г з кожним биком — три десятих ефі борошна, з бараном — дві десятих ефі, **21** а з кожним із семи ягнят — одну десятину ефі. **22** Також дайте одного козла як приношення за гріх, щоб примиритися з Богом. **23** Принесіть усе це на додаток до ранкового цілопалення, яке має приноситись постійно. **24** Усе це приносьте щодня однаково впродовж семи днів як їжу*, приношення, яке спалюється на вогні, приємні^в пахощі для Єгови. Приносьте все це разом з постійним цілопаленням і виливною жертвою. **25** А сьомого дня ви будете мати святі збори.^а Не виконуйте жодної важкої роботи.^б

26 Під час Свята тижнів,^в у день перших стиглих плодів,^ж коли ви складете Єгові хлібне приношення з нового вро-

28:24 *Букв. «хліб».

жаю,^a у вас будуть святі збори; не виконуйте жодної важкої роботи.^b **27** Принесіть як цілопалення двох молодих биків, одного барана і сім однорічних ягнят; це приємні* пахощі для Єгови.^a **28** Разом з цілопаленням принесіть хлібне приношення з найліпшого борошна, змішаного з олією: з кожним биком – три десятих ефі борошна, з бараном – дві десятих ефі, **29** а з кожним із семи ягнят – одну десятю ефі. **30** Також складіть у жертву одне козеня, щоб примиритися з Богом.^г **31** Усе це разом з виливними жертвами ви повинні принести на додаток до постійного цілопалення і хлібного приношення; тварини мають бути безвадні.^d

29 Першого дня сьомого місяця ви будете мати святі збори. Не виконуйте жодної важкої роботи.^e У цей день ви маєте сурмити в сурми.^e **2** Принесіть як цілопалення одного молодого бика, одного барана і сім однорічних ягнят; усі вони повинні бути безвадні. Це приємні* пахощі для Єгови. **3** Разом з цілопаленням принесіть хлібне приношення з найліпшого борошна, змішаного з олією: з биком – три десятих ефі борошна, з бараном – дві десятих ефі, **4** а з кожним із семи ягнят – одну десятю ефі. **5** Також дайте одне козеня як приношення за гріх, щоб примиритися з Богом. **6** Принесіть усе це на додаток до щомісячного цілопалення* і постійного цілопалення, які складаються з хлібними при-

28:27; 29:2, 6, 8, 13 *Або «які умироत्वорять; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють».

РОЗД. 28

a Лв 23:15, 16

б Лв 23:16, 21

в Лв 23:16, 18

г Лв 23:16, 19

д Лв 1:3

РОЗД. 29

e Лв 23:24, 25

e Чс 10:2
Пс 81:3

ж Чс 28:11–13

Друга кол.

a Чс 28:3, 5

б Чс 28:6, 7

в Лв 16:29

г Лв 23:27–31

д Лв 1:3
Лв 22:22
Лв 15:21
Лв 17:1

e Лв 16:3

e Вх 23:16
Лв 23:34–36
Лв 16:13–15
Не 8:14–18

ж Езд 3:4

з Лв 22:22
Лв 17:1

ношеннями^a і виливними жертвами.^b Складіть ці жертви за всіма вимогами як приємні* пахощі, приношення, яке спалюється для Єгови на вогні.

7 Десятого дня сьомого місяця ви будете мати святі збори,^a і ви повинні впокорювати себе*. Не виконуйте жодної роботи.^г **8** Принесіть як цілопалення одного молодого бика, одного барана і сім однорічних ягнят; усі вони повинні бути безвадні.^d Це приємні* пахощі для Єгови. **9** Разом з цілопаленням принесіть хлібне приношення з найліпшого борошна, змішаного з олією: з биком – три десятих ефі борошна, з бараном – дві десятих ефі, **10** а з кожним із семи ягнят – одну десятю ефі. **11** Крім того, дайте одне козеня як приношення за гріх на додаток до приношення за гріх,^e яке складається з виливною жертвою для примирення, а також постійного цілопалення, яке складається з хлібним приношенням і виливною жертвою.

12 У 15-й день сьомого місяця ви будете мати святі збори. Не виконуйте жодної важкої роботи. Сім днів відзначайте свято для Єгови.^e **13** Принесіть як цілопалення* **13** молодих биків, 2 барани і 14 однорічних ягнят; усі вони повинні бути безвадні.^з Це приношення, яке спалюється на вогні, приємні* пахощі для Єгови. **14** Разом з цілопаленням принесіть хлібне приношення з найліпшого борошна, змішаного з олією: з кожним із 13 биків – три десятих ефі

29:7 *Або «свої душі». Вважається, що вислів, перекладений як «впокорювати себе», стосується різних виявів самообмеження, в тому числі посту.

борошна, з кожним з 2 баранів — дві десятих ёфи, **15** а з кожним із 14 ягнят — одну десятю ёфи. **16** Також дайте одне козеня як приношення за гріх на додаток до постійного цілопалення, яке складається з хлібним приношенням і виливною жертвою.^а

17 Другого дня складіть у жертву 12 молодих биків, 2 барани і 14 однорічних ягнят; усі вони повинні бути безвадні.^б

18 Разом з кожним биком, бараном і ягням складіть хлібне приношення і виливні жертви за всіма вимогами. **19** Також дайте одне козеня як приношення за гріх на додаток до постійного цілопалення і хлібного приношення, які складаються з виливними жертвами.^в

20 Третього дня складіть у жертву 11 биків, 2 барани і 14 однорічних ягнят; усі вони повинні бути безвадні.^г **21** Разом з кожним биком, бараном і ягням складіть хлібне приношення і виливні жертви за всіма вимогами. **22** Також дайте одного козла як приношення за гріх на додаток до постійного цілопалення, яке складається з хлібним приношенням і виливною жертвою.^д

23 Четвертого дня складіть у жертву 10 биків, 2 барани і 14 однорічних ягнят; усі вони повинні бути безвадні.^е

24 Разом з кожним биком, бараном і ягням складіть хлібне приношення і виливні жертви за всіма вимогами. **25** Також дайте одне козеня як приношення за гріх на додаток до постійного цілопалення, яке складається з хлібним приношенням і виливною жертвою.^ж

26 П'ятого дня складіть у жертву 9 биків, 2 барани і 14 однорічних ягнят; усі вони по-

РОЗД. 29

а Чс 28:3–8

б Льв 22:22
Пв 17:1

в Чс 28:3–8

г Льв 22:22
Пв 17:1

д Чс 28:3–8

е Льв 22:22
Пв 17:1

є Чс 28:3–8

Друга кол.

а Пв 15:21
Пв 17:1

б Чс 28:3–8

в Льв 22:22
Пв 17:1

г Чс 28:3–8

д Льв 22:22
Пв 17:1

е Чс 28:3–8

є Льв 23:36,39

ж Льв 22:22
Пв 17:1

винні бути безвадні.^а **27** Разом з кожним биком, бараном і ягням складіть хлібне приношення і виливні жертви за всіма вимогами. **28** Також дайте одного козла як приношення за гріх на додаток до постійного цілопалення, яке складається з хлібним приношенням і виливною жертвою.^б

29 Шостого дня складіть у жертву 8 биків, 2 барани і 14 однорічних ягнят; усі вони повинні бути безвадні.^в **30** Разом з кожним биком, бараном і ягням складіть хлібне приношення і виливні жертви за всіма вимогами. **31** Також дайте одного козла як приношення за гріх на додаток до постійного цілопалення, яке складається з хлібним приношенням і виливними жертвами.^г

32 Сьомого дня складіть у жертву 7 биків, 2 барани і 14 однорічних ягнят; усі вони повинні бути безвадні.^д **33** Разом з кожним биком, бараном і ягням складіть хлібне приношення і виливні жертви за всіма вимогами. **34** Також дайте одного козла як приношення за гріх на додаток до постійного цілопалення, яке складається з хлібним приношенням і виливною жертвою.^е

35 Восьмого дня ви будете мати урочисте зібрання. Не виконуйте жодної важкої роботи.^ж **36** Принесіть як цілопалення одного бика, одного барана і сім однорічних ягнят; усі вони повинні бути безвадні.^з Це приношення, яке спалюється на вогні, приємні* пахощі для Єгови. **37** Разом з биком, бараном і ягням складіть хлібні приношення і ви-

29:36 * Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють».

ливні жертви за всіма вимогами. **38** Також дайте одного козла як приношення за гріх на додаток до постійного цілопалення, яке складається з хлібним приношенням і виливною жертвою.^а

39 Усе це складайте Єгови під час щорічних свят^б на додаток до ваших приношень, пов'язаних з обітницями,^в і добровільних приношень^г — цілопалень,^д хлібних приношень,^е виливних жертв^ж і мирних жертв^з.^ж **40** І Мойсей передав ізраїльтянам усе, що Єгова йому наказав.

30 Потім Мойсей сказав головам^а Ізраїлевих племен: «Ось що наказав Єгова: **2** якщо чоловік дасть обітницю^б Єгови або поклянется,^в зобов'язавши себе* обітницею не робити чогось, то він не повинен порушувати своє слово.^г Він має виконати все, що пообіцяв.^д

3 Якщо дівчина, живучи в домі батька, дасть обітницю Єгови або зобов'яже себе обітницею не робити чогось **4** і батько почує, що вона зобов'язала себе* обітницею, але він не заперечуватиме, то всі її обітници залишаться в силі. **5** Якщо ж її батько почує обітницю, якими вона зобов'язала себе, і заборонить їх виконувати, то обітници не залишаться в силі. Єгова її простить, бо батько заборонив їй виконувати ці обітници.^ж

6 Якщо дівчина, яка зобов'язала себе обітницею або поспішно щось пообіцяла, вийде заміж **7** і її чоловік у той день, коли почує про її обітницю, не буде заперечувати, то

30:2 *Або «зв'язавши свою душу зобов'язанням». **30:4** *Або «свою душу».

РОЗД. 29

а Чс 28:3–8

б Льв 23:2
Плв 16:16

в Плв 12:5, 6

г Льв 7:16
Льв 22:21

д Льв 1:3

е Льв 2:1

ж Чс 15:5

з Льв 3:1

РОЗД. 30

а Вх 18:25

и Бт 28:20–22
Сд 11:30, 31

і Пс 132:1–5

к Пс 23:21
Пс 116:14
Пс 119:106
Ек 5:4
Мт 5:33л Пс 50:14
Пс 66:13

м Вх 20:12

Друга кол.

а Рм 7:2
1Кр 11:3
Еф 5:22б 1Кр 11:3
1Пт 3:1

в Плв 23:21

обітницю, які вона дала, або обітницю не робити чогось, якими вона зобов'язала себе, залишаться в силі. **8** Якщо ж її чоловік, почувши про ці обітници, заборонить виконувати їх, то тим самим він скасує її обітницю або поспішну обіцянку, якою вона зобов'язала себе,^а і Єгова її простить.

9 Якщо ж обітницю дасть вдова або розлучена жінка, то все, чим вона зобов'яже себе, залишиться в силі.

10 Але якщо жінка, живучи в домі свого чоловіка, дасть якусь обітницю або зобов'яже себе обітницею не робити чогось **11** і чоловік почує про це, але не заперечить або не заборонить їх виконувати, то всі обітници, які вона дала, або обітниця не робити чогось, якою вона зобов'язала себе, залишаться в силі. **12** Якщо ж чоловік у день, коли почує про обітницю, які вона дала, або обітницю не робити чогось, якою вона зобов'язала себе, заборонить їх виконувати, то її обітницю не залишаться в силі.^б Її чоловік скасував їх, і Єгова її простить. **13** Чоловік має підтвердити або скасувати будь-яку її обітницю або клятву, в тому числі обітницю не робити чогось, дану задля самообмеження*. **14** Якщо минають дні, а її чоловік не заперечує, то цим він підтверджує всі обітници, які вона дала, і всі її обітници не робити чогось. Чоловік підтверджує їх, бо не заперечував у день, коли їх почув. **15** Але якщо він скасує обітницю через якийсь час після того, як їх почує, то її провина буде на ньому.^в

30:13 *Або «обітницю впокорювати душу».

16 Це постанови, які Єгова дав Мойсею стосовно чоловіка і дружини, а також батька і його молодшої дочки, яка живе в його домі».

31 І Єгова сказав Мойсею: **2** «Помстися^а мідіянітянам за ізраїльтян.^б Після того ти приєднаєшся до свого народу*».^в

3 Тож Мойсей передав народу такі слова: «Виберіть з-поміж себе чоловіків і спорядіть їх до бою* проти мідіянітян, щоб через них Єгова помстився мідіянітянам. **4** З кожного ізраїльського племені візьміть у військо 1000 чоловіків». **5** Отже, з Ізраїлевих тисяч^г вибрали 12 000 чоловіків, споряджених до бою*, по 1000 з кожного племені.

6 І Мойсей послав ізраїльтян на війну, по 1000 з кожного племені, разом з Пінхасом,^д сином Елеазара, священником для війська, який мав у руках святе приладдя і сурми,^е щоб подавати сигнали. **7** Вони воювали з мідіянітянами, як Єгова наказав Мойсею, і повбивали всіх їхніх чоловіків. **8** Серед убитих були п'ять царів Мідіяну: Еві, Рекем, Цур, Хур і Рева. Також вони вбили мечем Валаама,^в сина Беора. **9** А мідіянських жінок і дітей вони взяли в полон. Крім того, ізраїльтяни забрали всіх домашніх тварин і худобу та пограбували все майно. **10** Всі мідіянські міста і табори* вони спалили. **11** Тож вони забрали все награвоване майно та всю здобич, людей і тварин. **12** Зі своєю здобиччю, полоненими і награвова-

31:2 *Це поетичний вислів, яким описували смерть. **31:3, 5** *Або «для війська». **31:10** *Або «табори, обгороджені мурами».

РОЗД. 31

а Пс 94:1
Іс 1:24
На 1:2

б Чс 22:7
Чс 25:1–3
Чс 25:17, 18
1Кр 10:8
Об 2:14

в Чс 27:12, 13
Пв 32:48–50

г Чс 26:51

д Чс 25:7, 8

е Чс 10:2, 9

є Чс 22:12
2Пт 2:15
Об 2:14

Друга кол.

а Чс 22:1

б Чс 25:1, 2
Об 2:14

в Чс 25:17, 18
Пв 4:3
ІсН 22:17

г Чс 25:9
1Кр 10:8

д Чс 31:35

е Чс 5:2
Чс 19:11, 16

є Чс 19:20

ж Чс 19:9

ним майном вони прийшли до Мойсея, священника Елеазара та ізраїльської громади у табір на пустельних рівнинах Моаву,^а що біля Йордану, недалеко від Єрихона.

13 А Мойсей, священник Елеазар і всі провідники громади вийшли з табору їм назустріч. **14** Тоді Мойсей розгнівався на провідників війська: начальників над тисячами і начальників над сотнями, які поверталися з військового походу. **15** Мойсей запитав їх: «Ви що, залишили живими всіх жінок? **16** Саме вони за словом Валаама підштовхнули ізраїльтян до невірності^б Єгови у випадку з Пебором,^в і тоді на громаду Єгови спала кара.^г **17** Тепер повбивайте всіх хлопчиків, а також усіх жінок, які мали інтимні стосунки з чоловіками, **18** а всіх дівчат, які ще не мали інтимних стосунків з чоловіками,^д можете залишити живими. **19** Самі ж ви сім днів будьте поза табором. Усі, хто вбив когось* або торкнувся до вбитого,^е – і ви, і ваші полонені – повинні очиститись^є на третій і на сьомий день. **20** Крім того, очистьте від гріха весь одяг, шкіряні і дерев'яні речі та все, що виготовлено з козячої шерсті».

21 Тоді священник Елеазар сказав чоловікам, які ходили на війну: «Єгова передав через Мойсея такий закон: **22** “Золото, срібло, мідь, залізо, олово і свинець – **23** все, що витримає вогонь, – очистьте вогнем. Але також очистьте його водою для очищення.^ж А все, що не витримає вогню, очистьте лише водою. **24** На

31:19 *Або «душу».

сьомий день виперіть свій одяг, і ви будете чисті. Після того ви зможете повернутись у табір».^а

25 Потім Єгова сказав Мойсею: **26** «Разом зі священником Елеазаром і головами родів громади порухуй всю здобич: полонених і тварин.

27 Розділи здобич на дві частини і віддай одну тим, хто ходив воювати, а другу – решті громади.^б

28 Як данину для Єгови візьми в чоловіків, які ходили воювати, по одній душі* з кожних 500 – з людей, великої і дрібної худоби та ослів – **29** і віддай священнику Елеазару. Це пожертва для Єгови з їхньої половини.^в **30** З половини, яку отримали ізраїльтяни, візьми одного з 50 – з людей, з великої і дрібної худоби, з ослів, з усіх домашніх тварин – і віддай левітам,^г які виконують свої обов'язки при святому наметі Єгови».^д

31 Тож Мойсей та священник Елеазар зробили так, як Єгова наказав Мойсею. **32** Здобич – залишок того, що захопили чоловіки під час походу, – становила 675 000 голів дрібної худоби, **33** 72 000 голів великої худоби **34** і 61 000 ослів. **35** Також було 32 000 жінок*, які не мали інтимних стосунків з чоловіками.^е **36** Чоловіки, які ходили воювати, отримали свою половину – 337 500 голів дрібної худоби – **37** і як данину для Єгови дали 675 тварин. **38** Вони отримали 36 000 голів великої худоби і як данину для Єгови дали 72 тварини. **39** Вони отримали 30 500 ослів і як данину для Єгови дали 61 осла.

31:28 *Див. глосарій. **31:35** *Або «душ».

Розд. 31

а Чс 19:19, 20

б Існ 22:7, 8
1См 30:24

в Чс 18:20, 29

г Пв 12:19

д Чс 3:6, 7
Чс 18:2, 3
1Хр 23:32

е Чс 31:18

Друга кол.

а Чс 18:8, 19

б Пв 12:19

в Чс 3:6, 7
Чс 18:2, 3
1Хр 23:32

г Чс 31:4

д Вх 23:27
Лв 26:7, 8

40 Вони отримали 16 000 людей* і як данину для Єгови дали 32 людини^ж. **41** Після того Мойсей передав цю данину священнику Елеазару^з як пожертву для Єгови, як Єгова і наказав Мойсею.

42 Половина, яка належала ізраїльтянам і яку Мойсей відділив від частки тих, хто ходив воювати, **43** становила 337 500 голів дрібної худоби, **44** 36 000 голів великої худоби, **45** 30 500 ослів **46** і 16 000 людей*. **47** Тоді з половини, яка належала ізраїльтянам, Мойсей взяв одного з 50 – з людей і тварин – і дав левітам,^д які виконували свої обов'язки при святому наметі Єгови.^е Мойсей зробив так, як наказав йому Єгова.

48 Потім до Мойсея прийшли чоловіки, поставлені над тисячами у війську,^г – начальники над тисячами і начальники над сотнями – **49** та сказали: «Твої слуги порухували підпорядкованих їм воїнів і побачили, що нікого не бракує.^д **50** Тож дозволь кожному з нас принести як приношення для Єгови те, що ми знайшли: золоті вироби, ланцюжки на ногу, браслети, персні з печаткою, сережки та інші коштовності, бо ми хочемо примирити себе* з Єговою».

51 І Мойсей та священник Елеазар взяли від них золото, всі коштовності. **52** Усього золота, пожертвованого для Єгови від начальників над тисячами і начальників над сотнями, було 16 750 шекелів*. **53** Кожен воїн приніс свою здобич. **54** Тож Мойсей

31:40, 46 *Або «людських душ». **31:40** *Або «душі». **31:50** *Або «свої душі». **31:52** *1 шекель — 11,4 г. Див. додаток Б14.

і священник Елеазър взяли золото від начальників над тисячами і начальників над сотнями та принесли в намет зборів як нагадування* Єгови про ізраїльтян.

32 А сини Рувіма^а й сини Гада^б мали дуже багато худоби. І вони побачили, що край Язёр^в та край Гілеад – це добре місце для худоби. **2** Тож Гадові й Рувімові сини прийшли до Мойсея, священника Елеазара і провідників громади та сказали: **3** «Атарот, Дівон, Язёр, Німра, Хешбон,^г Ель-Алє, Севам, Нєво^д і Беон^е – 4 зємли, які Єгова підкорив Ізраїлевій громаді,^є добрі для худоби, а твої слуги мають багато худоби».^ж **5** Далі вони сказали: «Якщо ми знайшли ласку у твоїх очах, дай ці зємли твоїм слугам у володіння. Не переводь нас через Йордан».

6 Тоді Мойсей сказав Гадовим і Рувімовим синам: «Ви що, хочете спокійно жити тут, тимчасом як ваші брати будуть воювати? **7** Чому ви знеохочуєте ізраїльський народ і стримуєте його від того, щоб увійти в край, який Єгова обов'язково дасть йому? **8** Так робили ваші батьки, коли я послав їх з Кадєш-Барнеа розвідати край.^з **9** Прийшовши в долину* Ешкбл^и і побачивши той край, вони знеохотили ізраїльський народ і стримали його від того, щоб увійти в край, який Єгова пообіцяв дати.^і **10** У той день Єгова запалав гнівом та поклявся:^к **11** "Всі, хто вийшов з Єгипту, кому 20 років і більше, не побачать краю,^л про який я покляв-

31:54 * Або «пам'ятку». 32:9 * Або «ваді». Див. глосарій.

РОЗД. 32

- а Чс 26:7
- б Чс 26:18
- в Чс 21:32
- г Чс 21:26
- д Чс 33:47
- е Чс 32:37,38
- є Чс 21:23, 24
Пв 2:24
- ж Пв 2:35
- з Чс 13:31
ІсН 14:7, 8
- и Чс 13:23
Пв 1:24
- і Чс 13:32
Пв 1:26–28
- к Пс 95:11
Єз 20:15
Єв 3:18
- л Чс 14:29, 30
Пв 2:14

Друга кол.

- а Бт 13:14, 15
Бт 26:3
Бт 28:13
- б Чс 13:30
- в ІсН 19:49
- г Чс 14:24
Пв 1:34–38
ІсН 14:8
- д Чс 14:33
Пв 29:5
ІсН 5:6
Пс 95:10
Дп 13:18
- е Чс 26:63, 64
Пв 2:14
1Кр 10:5
Єв 3:17
- є Пв 3:18
ІсН 4:12
- ж ІсН 22:1, 4
- з Чс 32:33
ІсН 12:1
ІсН 13:8
- и ІсН 4:13
- і Пс 78:55
- к ІсН 11:23
ІсН 18:1
Пс 44:2
- л ІсН 22:4, 9
- м Пв 3:19, 20
ІсН 1:14, 15
ІсН 13:8

ся Аврааму, Ісаку та Якову,^а бо вони не слухалися мене усім серцем. **12** Лише Калєв,^б син кеніззєянина Єфуннє, та Ісус,^в син Навіна, усім серцем слухались Єгови".^г **13** Тож Єгова запалав гнівом на ізраїльтян і змусив їх 40 років блукати в пустелі,^д поки не вимерло все покоління, яке робило зло в очах Єгови.^є **14** А тепер замість ваших батьків з'явилися ви, нащадки грішних людей, і ви ще більше розпалюєте гнів Єгови на Ізраїль. **15** Якщо ви не будете слухатися Бога, знайте: він знову залишить Ізраїль в пустелі, і через вас загине весь цей народ».

16 Згодом вони підійшли до Мойсея і сказали: «Дозволь нам побудувати тут кам'яні кошари для нашої худоби і міста для наших дітей. **17** Нехай наші діти залишаються в укріплених містах, де будуть захищені від жителів цього краю, а ми, готові до бою,^є будемо йти перед ізраїльтянами, поки не приведемо їх до їхньої землі. **18** Ми не повернемося додому, поки кожен ізраїльтянин не отримає свого наділу, свого спадку».^ж **19** Ми ж не матимемо спадку з ними на землях, що по той бік Йордану, бо наш спадок на східному боці Йордану».^з

20 Мойсей відповів: «Якщо ви це зробите, якщо підете озброєні перед Єговою на війну,^и **21** якщо кожен з вас візьме зброю, перейде Йордан і буде йти перед Єговою, тимчасом як він проганятиме всіх своїх ворогів,^і **22** поки край не буде підкорений перед Єговою,^к то, коли повернетесь,^л будете невинні в очах Єгови та Ізраїля, і Єгова дасть вам у спадок цю землю».^м **23** Але

якщо ви не зробите цього, то вчините гріх проти Єгови. Тоді знайте, що ваш гріх наздожене вас. **24** Тож збудуйте міста для ваших дітей та кошари для отар,^a але зробіть усе, що ви пообіцяли».

25 Гáдові та Рувімові сини відповіли Мойсею: «Твої слуги зроблять так, як наказав наш пан. **26** Наші діти, дружини, а також худоба і всі домашні тварини залишаться тут, у гілеадських містах,^b **27** а твої слуги, всі озброєні чоловіки, підуть перед Єговою на війну,^b як сказав наш пан».

28 І Мойсей дав стосовно них наказ священику Елеазáру, Ісусу, сину Навіна, і головам родів Ізраїлевих племен. **29** Мойсей сказав: «Якщо Гáдові й Рувімові сини, всі озброєні чоловіки, перейдуть з вами Йордан та підуть перед Єговою на війну і край буде підкорений вам, то дайте їм у спадок край Гілеад.^c **30** Але якщо вони не озброяться і не підуть з вами, то оселяться серед вас у ханаанському краю».

31 На це Гáдові й Рувімові сини відповіли: «Твої слуги зроблять усе, що сказав Єгова. **32** Ми озброїмося і підемо перед Єговою в ханаанський край,^d а наш спадок, наш наділ, буде на цьому боці Йордану». **33** Тож Мойсей дав Гáдовим синам, Рувімовим синам^e і половині племені Манасії,^e Йосипового сина, царство аморейського царя Сигónа* і царство башанського царя Ога^a – всі землі з містами, великі міста, а також малі у віддалених місцевостях.

34 І Гáдові сини побудували* такі міста: Дівон,^b Ата-

32:34 * Або «відбудували».

РОЗД. 32

a Чс 32:16
 Чс 32:34–38
 б ІсН 1:12–14
 в ІсН 4:12
 г ІсН 13:15, 24
 д ІсН 4:13
 e Пв 3:12
 e ІсН 22:7
 ж Чс 21:23, 24
 Пв 2:31
 з Пв 3:4
 и Чс 33:45
 ІсН 13:15, 17

Друга кол.

a Чс 32:3, 4
 б Пв 2:36
 ІсН 12:1, 2
 в Чс 21:32
 г Сд 8:11
 д Чс 32:3, 4
 e ІсН 13:27, 28
 e Чс 21:26
 ж Чс 32:3, 4
 з ІсН 13:15, 19
 и Чс 32:3, 4
 i ІсН 13:15, 17
 к Чс 26:29
 л Пв 3:13
 ІсН 13:31
 ІсН 17:1
 м Пв 3:14
 ІсН 13:29, 30

РОЗД. 33

н Вх 12:51
 o Вх 13:18
 л ІсН 24:5
 1См 12:8
 p Чс 9:17
 c Бг 47:11
 Вх 12:37
 т Вх 12:2
 Вх 13:4
 y Вх 12:3, 6
 Пв 16:1
 ф Вх 12:29
 Пс 78:51
 x Вх 12:12
 Вх 18:11
 ц Вх 12:37
 ч Вх 13:20

рót,^a Ароёр,^b **35** Атрót-Шофán, Язёр,^b Йогбéга,^г **36** Бет-Німра^d і Бет-Гарán^e – укріплені міста. Також вони побудували кам'яні кошари для отар. **37** А Рувімові сини побудували такі міста: Хешбón,^e Ель-Алé,^ж Кір'ятáйм,^з **38** Нéво,^и Ваál-Меóнⁱ (ці міста були перейменовані), а також Сівму. Відбудованим містам вони дали нові назви.

39 Сини Махіра,^к Манасііного сина, пішли в Гілеад, захопили його і вигнали звідти амореян. **40** Тож Мойсей віддав Гілеад Махіру, Манасііному сину, і він оселився там.^л **41** Яір, Манасіін син, пішов і захопив наметові поселення та назвав їх Хаввóт-Яір*.^м **42** А Новáх пішов і захопив Кенáт разом з залежними від нього* містами та назвав його своїм іменем – Новáх.

33 Ось шлях ізраїльтян, які вийшли з Єгипту^н відповідно до своїх загонів*^o під проводом Мойсея та Аарона.^п **2** Мойсей записував місця, де вони зупинялись, як Єгова і наказав. Ось їхня подорож і місця, де вони зупинялись.^p **3** Вони вирушили з Рамесéсу^c 15-го дня першого місяця.^г На очах у всіх єгиптян ізраїльтяни впевнено* вийшли з Єгипту наступного ж дня після Пасхи.^y **4** А єгиптяни тим часом ховали своїх первістків, усіх, кого вразив Єгова,^ф бо Єгова здійснив присуди над їхніми богами.^x

5 Тож ізраїльтяни вирушили з Рамесéсу і стали табором у Суккóті.^ц **6** Потім вони вирушили з Суккóту й отаборились в Ефáмі, на краю пустелі.^ч

32:41 *Озн. «наметові села Яіра». 32:42 *Або «довколишніми». 33:1 *Букв. «військ». 33:3 *Букв. «з піднятою рукою».

7 Вирушивши з Ефа́му, вони повернули до Пігахіро́ту, що неподалік Ваа́л-Цефо́ну,^a й отаборилися перед Мігдо́лом.^б
 8 Потім вони вирушили з Пігахіро́ту, пройшли серединою моря^в до пустелі^г і після трьох днів ходи пустелею Ефа́м^д отаборились у Ма́рі.^е

9 З Ма́ри вони вирушили в Елі́м, де було 12 джерел і 70 пальм. Там вони стали табором.^є 10 З Елі́му вони пішли й отаборились біля Червоного моря. 11 Від Червоного моря вони пішли й отаборилися в пустелі Сін.^ж 12 З пустелі Сін вони пішли й отаборилися в До́фці. 13 З До́фки вони пішли й отаборилися в Алу́ші. 14 З Алу́шу вони пішли й отаборились у Рефі́дімі.^з Там не було води, тож люди не мали що пити. 15 З Рефі́діму вони пішли й отаборилися в пустелі Сінай.^и

16 Вони вирушили з пустелі Сінай і стали табором в Ківро́т-Гатта́ві.^й 17 З Ківро́т-Гатта́ви вони пішли й отаборилися в Гаце́роти.^к 18 З Гаце́роти вони пішли й отаборилися в Рі́тмі. 19 З Рі́тми вони пішли й отаборилися в Риммо́н-Пере́ці. 20 З Риммо́н-Пере́цу вони пішли й отаборилися в Лівні. 21 З Лівни вони пішли й отаборилися в Рі́ссі. 22 З Рі́сси вони пішли й отаборилися в Кегелáті. 23 З Кегелáти вони пішли й отаборилися біля гори Шафе́р.

24 Від гори Шафе́р вони пішли й отаборилися в Ха́раді. 25 З Ха́ради вони пішли й отаборилися в Макгелóті. 26 З Макгелóту вони пішли^л й отаборилися в Таха́ті. 27 З Таха́ту вони пішли й отаборилися в Тера́ху. 28 З Тера́ху вони пішли й отаборилися

РОЗД. 33

а Вх 14:9
 б Вх 14:2
 в Вх 14:22
 г Вх 15:22
 д Вх 13:20
 е Вх 15:23
 є Вх 15:27
 ж Вх 16:1
 з Вх 17:1, 8
 и Вх 18:5
 Вх 19:1, 2
 Чс 1:1
 Чс 3:4
 Чс 9:1
 й Чс 11:34
 Пв 9:22
 к Чс 11:35
 Чс 12:16
 л Чс 9:17

Друга кол.

а Пв 10:6
 б Пв 10:7
 в Пв 2:8
 1Цр 9:26
 г Чс 20:1
 Чс 27:14
 Пв 32:51
 ІсН 15:1
 д Чс 20:22
 е Пв 10:6
 є Чс 21:1
 ж Чс 21:4
 з Чс 21:10
 и Бт 19:36, 37
 Чс 21:11, 13
 й Чс 32:34
 к Чс 27:12
 Пв 32:48, 49
 л Пв 34:1

в Мітці. 29 З Мітки вони пішли й отаборилися в Хашмо́ні. 30 З Хашмо́ни вони пішли й отаборилися в Мосерóті. 31 З Мосерóту вони пішли й отаборилися в Бенé-Яка́ні.^а 32 З Бенé-Яака́ну вони пішли й отаборилися в Хор-Гаггідга́ді. 33 З Хор-Гаггідга́ду вони пішли й отаборилися в Йотва́ті.^б 34 З Йотва́ти вони пішли й отаборилися в Аврóні. 35 З Аврóни вони пішли й отаборилися в Еціо́н-Геве́рі.^в 36 З Еціо́н-Геве́ру вони пішли й отаборилися в пустелі Цин,^г у Каде́ші.

37 Потім вони пішли з Кадéшу й отаборилися біля гори Гор,^д на кордоні едо́мського краю. 38 Священик Аарон за наказом Єгови піднявся на гору Гор, і там він помер першого дня п'ятого місяця у 40-й рік після виходу ізраїльтян з Єгипту.^е 39 Аарон помер на горі Гор у віці 123 років.

40 Тоді цар Ара́да,^є ханаа́нець, який жив у Неге́ві, в ханаа́нському краю, почув, що прийшли ізраїльтяни.

41 Через якийсь час вони пішли від гори Гор^ж і отаборилися в Цалмо́ні. 42 З Цалмо́ни вони пішли й отаборилися в Пунóні. 43 З Пунóну вони пішли й отаборилися в Ово́ті.^з 44 З Ово́ту вони пішли й отаборилися в Іé-Аварі́мі*, на кордоні Моáву.^и 45 З І́му вони пішли й отаборилися в Діво́н-Га́ді.^й 46 З Діво́н-Га́да вони пішли й отаборилися в Алмо́н-Дівлата́їмі. 47 З Алмо́н-Дівлата́їму вони пішли й отаборилися в горах Аварі́му,^к перед Не́во.^л 48 Зрештою від гір Аварі́му вони пішли й отаборилися на пус-

33:44 * Те саме, що І́ім у вірші 45.

тельних рівнинах Моаву, що біля Йордану, недалеко від Єрихона.^а **49** І вони стояли табором біля Йордану, від Бет-Ешміота аж до Абель-Шиттіму,^б що на пустельних рівнинах Моаву.

50 І на пустельних рівнинах Моаву біля Йордану, недалеко від Єрихона, Єгова сказав Мойсею: **51** «Передай ізраїльтянам такий наказ: “Коли ви перейдете Йордан^а і увійдете в ханаанський край, **52** виженіть усіх його мешканців. Познищуйте всі їхні кам'яні статуї^г і статуї з металу^д та поруйнуйте їхні священні узвишся.^е **53** Ви заволодієте краєм і будете жити в ньому, бо я обов'язково дам вам цей край у володіння.^е **54** Розділіть жеребкуванням^ж землю між вашими родинами. Більша група має отримати більшу спадщину, а менша група — меншу спадщину.^з Спадщина кожного буде в тому місці, на яке вкаже жеребок. Ви отримуєте наділи за племенами ваших батьків.”

55 Але якщо ви не виженете всіх мешканців цього краю,^а то ті, кого ви залишите, стануть колючками у ваших очах і тернами у ваших боках. Вони не даватимуть вам спокою в краю, де ви будете жити.^к **56** І тоді я зроблю з вами те, що хотів зробити з ними”».^п

34 Потім Єгова сказав Мойсею: **2** «Передай ізраїльтянам такі слова: “Коли ви увійдете в ханаанський край,^м цей край з усіма його кордонами буде вашою спадщиною.”

3 Ваш південний кордон буде простягатися від пустелі Цин уздовж Едому, на сході

33:52 * Або «літі статуї».

РОЗД. 33

а Чс 22:1
б Чс 25:1
ІсН 2:1
в ІсН 3:17
г Ль 26:1
д Ль 19:4
Пл 27:15
е Вх 23:24
Вх 34:13, 17
Пл 7:5
Пл 12:3
е Пв 32:8
ж Пр 16:33
з Чс 26:53, 54
и ІсН 15:1
ІсН 16:1
ІсН 18:11
і Сд 1:21
Пс 106:34
к Вх 23:31–33
Пл 7:3, 4
ІсН 23:12, 13
Сд 2:2, 3
л Ль 18:28
ІсН 23:15

РОЗД. 34

М Бт 15:18
Бт 17:8
Н Бт 10:19
Пл 4:38
ІсН 1:4
ІсН 14:1
Єр 3:19
Дп 17:26

Друга кол.

а ІсН 15:1, 2
б Сд 1:36
в Чс 13:26
Чс 32:8
г ІсН 15:1, 3
д Вх 23:31
ІсН 15:1, 4
е ІсН 1:4
ІсН 15:12
е Чс 13:21
2Цр 14:25
ж Єз 47:15
з Єз 47:17
и Пв 3:16, 17
ІсН 11:1, 2
Лк 5:1
Ів 6:1
і ІсН 15:1, 2
к Пв 8:7–9
л Чс 26:55
Чс 33:54
ІсН 14:2
ІсН 18:6
Пр 16:33

південний кордон починатиметься від краю Солоного моря*.^а **4** Кордон поверне і пройде на південь від схилу Акраввім^б до Ціну і закінчиться на південному боці Кадеш-Барнеа.^в Звідти він піде до Хацар-Аддара^г і до Ацмону. **5** Біля Ацмону кордон поверне до Єгипетської долини* і закінчиться коло моря^д.

6 Західний кордон буде простягатися вздовж узбережжя Великого моря*; це ваш західний кордон.^е

7 Північний кордон буде проходити від Великого моря до гори Гор. **8** Від гори Гор проведіть кордон до Лево-Хамата*,^е кінець кордону буде в Цедаді.^ж **9** Далі кордон піде до Зіфрону, і закінчиться він у Хацар-Енані.^з Це ваш північний кордон.

10 Ваш східний кордон буде проходити від Хацар-Енану до Шефаму, **11** потім йтиме від Шефаму до Рівли, на сході від Аїну, і спустатиметься до східного берега Кіннеретського моря*,^п **12** а тоді до Йордану, і він закінчиться біля Солонного моря.^і Це буде ваш край^к з усіма його кордонами”».

13 Тож Мойсей наказав ізраїльтянам: «Цю землю, яка має стати вашою власністю, розділіть жеребкуванням^п між дев'ятьма з половиною племенами, як Єгова і наказав. **14** А плем'я рувімівців за їхніми родами і плем'я гадівців за їхніми родами, а також половина племені Манасії

34:3 * Тобто Мертвого моря. **34:5** * Або «ваді». Див. глосарій. ^п Тобто Великого, або Середземного, моря. **34:6** * Тобто Середземного моря. **34:8** * Або «входу до Хамата». **34:11** * Тобто озера Генісарет, або Галілейського моря.

вже отримали свій спадок.^a **15** Ці два з половиною племені отримали в спадок землі на схід від Йордану, біля Єрихона, у напрямку сходу сонця».^b

16 Потім Єгова сказав Мойсею: **17** «Ось чоловіки, які розділять край і дадуть його вам у володіння: священник Елеазар^a та Ісус,^г Навійнів син. **18** Візьміть по одному провіднику з кожного племені, щоб вони допомагали ділити землю, ваш спадок.^d **19** Ось імена тих чоловіків: від Юдиного племені^e Калев,^с син Єфунне, **20** від Симеонського племені^ж Шемуїл, син Аммігуда, **21** від Веніямінового племені^з Елідад, син Кіслона, **22** від Данового племені^и провідник Буккі, син Йоглі, **23** від Йосипових синів,^і від Манасійного племені^к провідник Ханніл, син Ефода, **24** а від Єфремового племені^л провідник Кемуїл, син Шіфта, **25** від Завулонового племені^м провідник Еліцафан, син Парнаха, **26** від Іссахарового племені^н провідник Палтіл, син Аззана, **27** від Асірового племені^о провідник Ахіуд, син Шеломі, **28** від Нефталімового племені^п провідник Педаїл, син Аммігуда». **29** Це ті, кому Єгова наказав розділити ханаанський край^р і дати його у володіння ізраїльтянам.

35 Єгова сказав Мойсею на пустельних рівнинах Моаву, біля Йордану,^с недалеко від Єрихона: **2** «Накажи ізраїльтянам, щоб вони виділили зі своєї спадщини міста для левітів^г і пасовища довкола тих міст.^д **3** У містах вони будуть жити, а пасовища будуть для їхньої худоби, всіх інших тварин і для їхнього господарства. **4** Пасовища

РОЗД. 34

- a Чс 32:33
- Пв 3:12, 13
- ІсН 13:8
- б Чс 32:5, 32
- в Чс 3:32
- Чс 20:26
- ІсН 14:1
- г Чс 14:38
- Чс 27:18
- ІсН 19:51
- д Чс 1:4, 16
- е ІсН 15:1
- є Чс 14:30
- Чс 26:65
- ж ІсН 19:1
- з ІсН 18:11
- и ІсН 19:40
- і Бт 46:20
- Бт 48:5
- ІсН 16:1
- к ІсН 17:1
- л ІсН 16:5
- м ІсН 19:10
- н ІсН 19:17
- о ІсН 19:24
- п ІсН 19:32
- р Чс 34:18
- Пв 32:8
- ІсН 19:51
- Дії 17:26

РОЗД. 35

- с Чс 22:1
- Чс 36:13
- г Бт 49:7
- Пв 18:1
- ІсН 14:4
- у Пв 25:32–34
- ІсН 21:3
- 2Хр 11:14

Друга кол.

- a ІсН 20:2, 3, 7, 8
- ІсН 21:13, 21, 27, 32, 36, 38
- б Пв 4:42
- в ІсН 21:3
- г Бт 49:7
- д Чс 26:54
- Чс 33:54
- е Вх 3:8
- Вх 23:23
- Чс 34:2
- є Вх 21:12, 13
- Пв 4:42
- Пв 19:4, 5
- ж Чс 35:19
- Пв 19:6
- з Пв 19:11, 12
- ІсН 20:5, 9
- и Пв 4:41–43
- і Пв 19:8, 9
- ІсН 20:7
- к Вх 12:49
- Лв 19:34
- Чс 15:16
- л ІсН 20:2, 3

довкола міст, які ви дасте левітам, будуть простягатися на 1000 ліктів* від міського муру. **5** Відміряйте за містом 2000 ліктів на схід, 2000 ліктів на південь, 2000 ліктів на захід і 2000 ліктів на північ, саме ж місто буде посередині. Це будуть пасовища довкола міст.

6 Ось міста, які ви дасте левітам: 6 міст-сховищ^a ви дасте для того, щоб туди міг утекти кожен, хто вб'є людину.^б Крім того, ви дасте їм ще 42 міста. **7** Усього левіти отримають 48 міст з прилеглими пасовищами.^в **8** Ці міста ви дасте з володінь ізраїльтян.^г У тих, хто матиме багато міст, візьміть багато, а в тих, хто матиме мало, візьміть мало.^д Кожна група дасть левітам міста залежно від того, яку спадщину отримає».

9 Далі Єгова сказав Мойсею: **10** «Передай ізраїльтянам такий наказ: "Ви переходите Йордан, щоб увійти в ханаанський край."^є **11** Виберіть собі зручні міста. Вони будуть для вас містами-сховищами, і туди має втікати той, хто ненавмисно вб'є когось*.^с **12** Ці міста будуть служити сховищами від месника за кров,^ж щоб убивця не помер, перш ніж стане перед громадою на суд.^з **13** Для цього й будуть шість міст-сховищ, які ви дасте. **14** Три міста дасте на цьому боці Йордану^и і три – в ханаанському краю.^і Це будуть міста-сховища. **15** Ці шість міст будуть сховком для ізраїльтян, чужинців^к і поселенців, і туди втікатиме кожен, хто ненавмисно вб'є когось*.^л

35:4 *1 лікоть — 44,5 см. Див. додаток Б14. **35:11, 15** *Або «уразить душу».

16 Якщо хтось вдарить людину залізним предметом і людина помре, то він убивця і обов'язково має бути покараний смертю.^а **17** Якщо хтось вдарить людину каменем, яким можна вбити, і людина помре, то він убивця і обов'язково має бути покараний смертю. **18** Якщо хтось вдарить людину дерев'яним предметом, яким можна вбити, і людина помре, то він убивця і обов'язково має бути покараний смертю.

19 Його вб'є месник за кров. Він уб'є його, як тільки зустріне. **20** Якщо хтось з ненависті штовхне людину чи, маючи лихий намір*, кине в неї чимось і людина помре^б **21** або якщо хтось з ненависті вдарить людину рукою і людина помре, то він убивця і обов'язково має бути покараний смертю. Месник за кров уб'є його, як тільки зустріне.

22 А якщо хтось випадково, не з ненависті, штовхне людину чи, не маючи лихого наміру*, кине в неї чимось^в **23** або якщо хтось, не побачивши людини, упустить на неї камінь і вона помре,— а він не ворогував з нею і не хотів завдати їй шкоди,— **24** то громада розсудить між тим, хто вбив людину, і месником за кров згідно з цими постановами.^г **25** І громада визволить того, хто вбив людину, з руки месника за кров та поверне його в місто-сховище, куди він утік. Він повинен жити там до смерті первосвященника, який був помазаний святою олією.^д

26 Але якщо той, хто вбив людину, вийде за межі міста-

35:20 * Букв. «лежачи у засідці». **35:22** * Букв. «не лежачи у засідці».

РОЗД. 35

а Бт 9:5
Вх 21:12
Ль 24:17
Пв 19:11, 12

б Вх 21:14
Пв 19:11, 12

в Вх 21:12, 13
Ль 19:4, 5
ІсН 20:2, 3

г Чс 35:12
ІсН 20:4, 5

д Вх 29:4, 7

Друга кол.

а ІсН 20:6

б Бт 9:6
Вх 20:13

в Пв 17:6
Ль 19:15
Єв 10:28

г Бт 9:5
Вх 21:14
Пв 19:13

д Бт 4:8, 10
Пс 106:38
Лк 11:50

е Бт 9:6

є Вх 25:8
Ль 26:12

РОЗД. 36

ж Чс 26:29

з Чс 26:55
Чс 33:54

сховища, куди втік, **27** і месник за кров знайде його за межами міста-сховища та вб'є, то месник за кров не буде винний у пролитті крові. **28** Бо той, хто вбив людину, має залишатися в місті-сховищі до смерті первосвященника і лише після того може повернутися до свого наділу.^а **29** Ви будете судити, керуючись цими постановами з покоління в покоління там, де будете жити.

30 Кожен, хто вб'є людину*, має бути покараний смертю як убивця,^б якщо справа буде підтверджена свідченням^в свідків.^г Але свідчення одного свідка недостатньо, щоб когось* покарати смертю. **31** Не беріть викупу за життя* вбивці, який заслуговує смерті; він обов'язково має бути покараний смертю.^д **32** Також не беріть викупу за того, хто втік у місто-сховище і хоче повернутися до свого наділу ще до смерті первосвященника.

33 Земля занечищується кров'ю,^а тож не занечищуйте землю, в якій живеєте. А від пролітої крові землю можна очистити тільки кров'ю того, хто її пролив.^б **34** Не опоганюйте землю, в якій живеєте і в якій я перебуваю, бо я, Єгова, перебуваю серед ізраїльського народу».^в

36 Голови родин нащадків Гілеада, сина Махіра,^ж сина Манасії,— з родин Йосипових синів — прийшли і стали говорити з Мойсеєм та провідниками, головами Ізраїлевих родин. **2** Вони сказали: «Єгова наказав нашому панові розділити жеребкуванням землю,^з яку ізраїльтяни

35:30, 31 *Або «душу». **35:30** ^вБукв. «устами».

отримають у спадок. Також Єгова наказав нашому панові віддати спадок нашого брата Целофехáда його дочкам.^a

3 Але якщо вони вийдуть заміж за чоловіків з інших ізраїльських племен, то наділ цих жінок перейде від спадщини наших батьків до спадщини інших племен, і ми втрачимо землю, яку отримаємо під час жеребкування. **4** Коли прийде ювілейний рік^b для ізраїльтян, то наділ цих жінок назавжди додасться до спадщини племен їхніх чоловіків, і плем'я наших батьків втрапить землю, отриману в спадок».

5 Тоді за наказом Єгови Мойсей сказав ізраїльтянам: «Плем'я Йосипових синів говорить слушно. **6** Ось що наказав Єгова про Целофехáдових дочок: “Нехай виходять заміж за кого захочуть, але тільки за чоловіків з тих родин, які належать до племені їхнього батька. **7** Спадщина ізраїльтян не має переходити

РОЗД. 36

a Чс 27:1–7

b Лв 25:10

Друга кол.

a 1Хр 23:22

b Чс 36:6

v Чс 27:1

r Чс 26:3

Чс 33:50

Чс 35:1

з одного племені в інше; кожен ізраїльтянин повинен мати спадщину лише свого племені. **8** Дочка, яка отримає спадок серед ізраїльських племен, зможе вийти заміж лише за чоловіка з племені свого батька.^a Тож кожен ізраїльтянин отримає спадок своїх прабабтьків. **9** Спадщина не має переходити з одного племені в інше, бо кожне ізраїльське плем'я повинне мати лише свою спадщину”».

10 Дочки Целофехáда зробили так, як Єгова наказав Мойсею.^b **11** Отже, Мáхла, Тірца, Хóгла, Мíлка і Нóба, Целофехáдові дочки,^b вийшли заміж за синів батькових братів. **12** Вони вийшли заміж за чоловіків з родин Манасії, Йосипового сина, щоб їхній спадок залишився в племені їхнього батька.

13 Це заповіді та присуди, які Єгова передав через Мойсея ізраїльтянам на пустельних рівнинах Моáву, біля Йордану, недалеко від Єрихона.^r

ПОВТОРЕННЯ ЗАКОНУ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- Ізраїльтяни вирушають від гори Хорив (1–8)
Призначення начальників і суддів (9–18)
Непослух в Кадеш-Барнеа (19–46)
Ізраїль відмовляється увійти в край (26–33)
Безуспішне завоювання Ханаану (41–46)
- Народ 38 років блукає пустелю (1–23)

- Перемога над Сигоном, царем Хешбона (24–37)
- Перемога над Огом, царем Башану (1–7)
Розподіл земель на східному боці Йордану (8–20)
Мойсей каже Ісусу Навину не боятися (21, 22)
Мойсей не ввійде у край (23–29)
- Заклик бути слухняними (1–14)
Не забувайте про Божі діла (9)

- Єгова вимагає цілковитої відданості (15–31)
Немає іншого Бога, крім Єгови (32–40)
Міста-сховища на східному боці Йордану (41–43)
Вступ до Закону (44–49)
- 5 Угода Єгови біля Хориву (1–5)
Повторення Десятох заповідей (6–22)
Страх народу біля гори Сінай (23–33)
- 6 Люби Єгову всім своїм серцем (1–9)
«Слухай, Ізраїлю» (4)
Батьки мають навчати дітей (6, 7)
Не забувайте Єгову (10–15)
Не випробуйте Єгову (16–19)
Розповідайте майбутньому поколінню (20–25)
- 7 Сім народів мають бути знищені (1–6)
Чому був вибраний Ізраїль (7–11)
Слухняність принесе в майбутньому успіх (12–26)
- 8 Нагадування про благословення Єгови (1–9)
«Не хлібом самим живе людина» (3)
Не забувайте Єгову (10–20)
- 9 Чому Ізраїль отримав край (1–6)
Ізраїль чотири рази гнівить Єгову (7–29)
Золоте теля (7–14)
Мойсей заступається (15–21, 25–29)
Ізраїль ще тричі гнівить Єгову (22)
- 10 Дві нові таблиці (1–11)
Чого вимагає Єгова (12–22)
Бійся і люби Єгову (12)
- 11 Ви бачили велич Єгови (1–7)
Обіцаний край (8–12)
Нагорода за слухняність (13–17)
Божі слова потрібно закарбувати на серцях (18–25)
«Благословення або прокляття» (26–32)
- 12 Поклоняйтесь у місці, яке вибере Бог (1–14)
Дозвіл їсти м'ясо, але не кров (15–28)
Не потрапте в пастку інших богів (29–32)
- 13 Як ставитися до відступників (1–18)
- 14 Неналежні ознаки жалоби (1, 2)
Чиста і нечиста їжа (3–21)
Десятина для Єгови (22–29)
- 15 Скасування боргів кожного сьомого року (1–6)
Допомога бідним (7–11)
Звільнення рабів кожного сьомого року (12–18)
Вуха раба, проколене шилом (16, 17)
Освячення первістків тварин (19–23)
- 16 Пасха; Свято прісного хліба (1–8)
Свято тижнів (9–12)
Свято наметів (13–17)
Призначення суддів (18–20)
Заборонені об'єкти поклоніння (21, 22)
- 17 Жертви мають бути безвадні (1)
Вирішення справ відступників (2–7)
Складні судові справи (8–13)
Вказівки для майбутнього царя (14–20)
Цар має переписати Закон (18)
- 18 Частка священників і левітів (1–8)
Окультні заняття заборонені (9–14)
Пророк, подібний до Мойсея (15–19)
Як розпізнати фальшивих пророків (20–22)
- 19 Вина у пролитті крові та міста-сховища (1–13)
Не можна пересувати межові знаки (14)
Свідки в суді (15–21)
Необхідно два чи три свідки (15)
- 20 Вказівки щодо ведення війни (1–20)
Звільнення від військової служби (5–9)
- 21 Нерозкриті вбивства (1–9)
Одруження з полоненими жінками (10–14)
Право первістка (15–17)
Впертий син (18–21)
Той, хто висить на стовпі, проклятий (22, 23)
- 22 Дбай про тварин ближнього (1–4)
Не можна носити одягу протилежної статі (5)
Доброта до тварин (6, 7)
Огорожа на даху (8)
Неналежне поєднання (9–11)
Китиці на одязі (12)

Закони про порушення статевої моралі (13–30) 23 Ті, хто не може належати до Божого збору (1–8) Чистота в таборі (9–14) Раби-втікачі (15, 16) Проституція заборонена (17, 18) Позики під відсотки й обітниця (19–23) Що можуть їсти перехожі (24, 25) 24 Одруження й розлучення (1–5) Повага до життя (6–9) Турбота про бідних (10–18) Вказівки про збирання залишків урожаю (19–22) 25 Вказівки про тілесне покарання (1–3) Не зав'язуй рота бичу, коли він молотить (4) Левірат (5–10) За що не можна хапати під час бійки (11, 12) Правильні гирі та мірильні посудини (13–16) Амаликітяни мають бути знищені (17–19) 26 Приношення перших плодів (11–11) Друга десятина (12–15) Ізраїль — особлива власність Єгови (16–19) 27 Закон потрібно написати на каменях (1–10)	На горі Евал і на горі Геризім (11–14) Повторення проклять (15–26) 28 Благословення за слухняність (1–14) Прокляття за неслухняність (15–68) 29 Угода з Ізраїлем у Моаві (1–13) Пересторога про непослух (14–29) Приховане і відкрите (29) 30 Повернення до Єгови (1–10) Заповіді Єгови не занадто важкі (11–14) Вибір між життям або смертю (15–20) 31 Мойсей незабаром помре (1–8) Прилюдне читання Закону (9–13) Призначення Ісуса Навина (14, 15) Передречення бунту ізраїльтян (16–30) Пісня, яку мали вивчити ізраїльтяни (19, 22, 30) 32 Пісня Мойсея (1–47) Єгова — скеля (4) Ізраїль забуває свою Скелю (18) «Помста моя» (35) «Радійте, народи, разом з його народом» (43) Мойсей помре на горі Нево (48–52) 33 Мойсей благословляє племена (1–29) «Вічні руки» Єгови (27) 34 Єгова показує Мойсею край (1–4) Смерть Мойсея (5–12)

1 Це слова, з якими Мойсей звернувся до всього Ізраїля в пустелі, що біля Йордану, на пустельних рівнинах перед Сүфом, біля Парану, Тофелу, Лавану, Гацероту і Ді-Заґаву. **2** (Від Хоріву до Кадеш-Барнеа^a 11 днів ходи, якщо йти дорогою, яка веде у гористий край Сеїр.) **3** Першого дня 11-го місяця 40-го року^b Мойсей передав ізраїльтянам* усе, що Єгова наказав. **4** Це було після того, як він переміг аморей-

1:3 * Букв. «сином Ізраїля».

РОЗД. 1

a Пв 9:23

b Чс 32:13

Чс 33:38

Друга кол.

a Чс 21:23, 24

Існ 12:1, 2

b Чс 21:33–35

в Існ 13:8, 12

г Пв 4:8

Пв 17:18

Не 8:7

д Вх 19:1

Чс 10:11, 12

е Бт 15:16

є Існ 12:2, 3

ського царя Сигбона,^a який жив у Хешбоні, і башанського царя Ога,^b який жив в Аштароті (він переміг його в Едрейо).^a

5 Тож біля Йордану, в моавському краю, Мойсей почав роз'яснювати Закон,^г кажучи:

6 «Наш Бог Єгова сказав нам біля Хоріву: «Ви вже довго перебуваєте в цьому гористому краю.^а **7** Збирайтеся і рушайте до гористого краю аморейн^е і до всіх сусідніх місцевостей: до Араві,^є до гористого краю, до Шефелі, до Не-

гёву і до узбережжя.^а Йдіть до ханаанського краю, до Лівану*^б і великої ріки, ріки Євфрат.^в **8** Я даю вам цей край. Тож ідіть і заволодійте краєм, який Єгова поклявся дати вашим прабатькам, Аврааму, Ісаку^г та Якову,^д а також їхньому потомству**^е.

9 У той час я сказав вам: “Ви для мене важкий тягар, я не можу нести вас сам.^е

10 Ваш Бог Єгова розмножив вас, і ви стали такі численні, як зірки на небі.^ж **11** Нехай Єгова, Бог ваших прабатьків, помножить вас^з і зробить у тисячу разів численнішими. Хай він поблагословить вас, як і обіцяв.” **12** Для мене ви важкий тягар і важка ноша. Як мені самому зносити вас і всі ваші сварки? **13** Виберіть зі своїх племен мудрих, розсудливих і досвідчених чоловіків, і я поставлю їх над вами”.^к **14** У відповідь ви сказали: “Те, що ти говориш, добре”. **15** Тож я вибрав голів ваших племен, мудрих та досвідчених чоловіків, і призначив їх начальниками над тисячами, начальниками над сотнями, начальниками над півсотнями, начальниками над десятками та іншими начальниками в племенах.^л

16 І в той час я наказав вашим суддям: “Коли будете розглядати суперечку між вашими братами, між чоловіком і його братом або чужинцем,^м то судіть праведно.” **17** Коли судите, будьте безсторонні.^о Вислуховуйте кожну людину.^о Як видатну, так і просту.^п Не майте страху перед людьми,^п бо ваш суд від Бога.^с Як-

1:7 *Очевидно, Ліванського гірського хребта. 1:8 *Букв. «насіню».

РОЗД. 1

а Існ 9:1,2

б Існ 13:1,5
1Цр 9:19

в Бт 15:18

г Бт 26:3

д Бт 28:13

е Бт 12:7
Бт 13:14, 15
Бт 17:1, 7

е Вх 18:17, 18

ж Бт 15:1, 5

Вх 32:13

Чс 26:51

Плв 10:22

з 1Цр 3:8

и Бт 12:1–3

Бт 22:15, 17

Бт 26:3, 4

Вх 23:25

і Вх 18:17, 18

Чс 11:11

Чс 20:3

к Вх 18:21

л Вх 18:25

м Вх 22:21

Лв 19:34

Лв 24:22

н Вх 23:8

Плв 16:18

Ів 7:24

о Лв 19:15

Рм 2:11

п Вх 23:3

р Пр 29:25

с 2Хр 19:6

Друга кол.

а Вх 18:25, 26

б Чс 10:12

Плв 8:14, 15

Ер 2:6

в Чс 13:29

г Чс 13:26

д Вх 23:27

Плв 1:8

е Чс 13:1, 2

е Чс 13:3

ж Чс 13:17

з Чс 13:23–27

и Чс 14:1–4

що ж якась справа буде надто складна для вас, приходьте до мене, і я вас вислухаю”.^а **18** Тож я дав вам накази про все, що ви маєте робити.

19 Потім ми вирушили з Хоріву і пішли через велику й страшну пустелю,^б яку ви бачили. Ми пішли дорогою, що веде до гористого краю амореян,^в як наказав наш Бог Єгова, і зрештою прийшли в Кадеш-Барнеа.^г **20** Там я сказав вам: “Ви прийшли в гористий край амореян, який дає нам Бог Єгова. **21** Єгова, ваш Бог, дає вам цей край, тож ідіть і заволодійте ним, як наказав Єгова, Бог ваших прабатьків.^д Не бійтесь і не жахайтеся”.

22 Але всі ви прийшли до мене і сказали: “Пошлімо спочатку чоловіків, щоб вони розвідали край. Повернувшись, вони розкажуть, якою дорогою йти і які міста нам траплятимуться на шляху”.^е **23** Мені це сподобалося, і я вибрав 12 чоловіків, по одному з кожного племені.^е **24** Вони зібрались, вирушили в гористий край^ж і розвідали долину* Ешкёл. **25** Вони взяли плодів того краю та принесли нам.

Ці чоловіки розповіли нам усе і сказали: “Добрий той край, який дає нам Єгова, наш Бог”.^з **26** Але ви не захотіли йти туди і збунтувалися проти наказу вашого Бога Єгови.” **27** Ви нарікали у своїх наметах, кажучи: “Єгова нас ненавидить, тому і вивів нас з єгипетського краю, щоб віддати в руку амореян та вигубити нас. **28** Куди ми йдемо? Наше серце зомліло зі страху*,”

1:24 *Або «ваді». Див. глосарій. 1:28 *Букв. «розтануло».

коли наші брати сказали:^a «Люди там вищі й сильніші від нас, а їхні міста великі та укріплені аж до небес*.^b Крім того, ми бачили там нащадків Анака».^a

29 Тоді я сказав вам: «Не бійтесь їх і не лякайтесь.»^г

30 Ваш Бог Єгова піде перед вами і воюватиме за вас,^д як раби це на ваших очах у Єгипті.^е **31** І в пустелі ви бачили, що весь той час, поки ви йшли сюди, Єгова, ваш Бог, носив вас, як батько носить свого сина». **32** Незважаючи на все це, ви не повірили вашому Богу Єгові,^е **33** який ішов перед вами, щоб знайти місце, де ви б могли отаборитись. Вночі він з'являвся у вогні, а вдень — у хмарі, щоб показати вам, яким шляхом іти.^ж

34 Весь той час Єгова чув ваші слова, тому він розгнівався і поклявся:^з **35** «Ніхто з цього злого покоління не побачить доброго краю, який я поклявся дати вашим прабабкам.» **36** Цей край побачить лише Калев, син Єфунне. Край, по якому він ходив, я, Єгова, дам йому та його нащадкам, бо він усім серцем* слухався мене.^і **37** (Через вас Єгова розгнівався і на мене та сказав: «Ти також не ввійдеш у той край.» **38** Туди ввійде твій слуга Ісус,^л син Навіна. Зміцни його*,^м бо він допоможе Ізраїлю успадкувати той край».) **39** А ваші діти, про яких ви говорили, що вони стануть здобиччю,^н — ваші сини, які ще не знають, що таке добро і зло, — вони ввійдуть у край, і я дам його їм у володіння.^о **40** Ви ж повертайтеся

1:28 *Тобто з високими мурами. 1:36 *Букв. «повністю; цілковито». 1:38 *Або, можливо, «Бог зміцнив його».

РОЗД. 1

а Чс 32:9
ІсН 14:7,8

б Чс 13:28, 33

в Чс 13:22
ІсН 11:21

г Чс 14:9

д Вх 14:14
ІсН 10:42

е Чс 14:22

є Пс 78:22
Пс 106:24
Єв 3:16, 19
Юд 5

ж Вх 13:21
Вх 40:36
Чс 10:33, 34
Пс 78:14

з Чс 14:28, 35
Чс 32:10–12
Пв 2:14
Пс 95:11
Єв 3:11

и Чс 14:29, 35
1Кр 10:1, 5
Єв 3:17

і Чс 14:24
ІсН 14:9

к Чс 20:12
Чс 27:13, 14
Пв 3:26
Пс 106:32

л Вх 33:11
Чс 11:28
Чс 14:38

м Чс 27:18
Пв 31:7
ІсН 1:6, 9

н Чс 14:3

о Чс 14:30, 31

Друга кол.

а Чс 14:25

б Чс 14:39–45

в Лв 26:14, 17

РОЗД. 2

г Чс 14:25

д Чс 20:14
Пв 23:7

є Бт 27:39, 40
Бт 36:8, 9

є Вх 15:15
Вх 23:27

ж Пв 32:8
ІсН 24:4
Дії 17:26

з Чс 20:18, 19

і йдїть у пустелю дорогою, що веде до Червоного моря».^а

41 Тоді ви сказали: «Ми згрішили перед Єговою. Тепер ми підемо і будемо воювати, як наказав наш Бог Єгова!» Кожен з вас взяв свою зброю, думаючи, що буде легко піднятися на гору.^б **42** Але Єгова сказав мені: «Передай їм: «Не йдїть туди і не воюйте, бо я не буду з вами.» Якщо ж підете, то вороги вас переможуть»».

43 Я сказав вам це, але ви не послухались. Ви почали бунтуватися проти наказу Єгови і самовпевнено спробували піднятися на гору. **44** Тоді амореяни, які жили на тій горі, вийшли вам назустріч і погнали вас, немов бджоли, і ви розпорошилися в Сеїрі та втікали аж до Хорми. **45** Тож ви повернулись і стали плакати перед Єговою, але Єгова не слухав вас і не звертав на вас уваги. **46** І ви довгий час залишалися у Кадеші.

2 Потім ми вирушили в пустелю дорогою, що веде до Червоного моря, як Єгова мені наказав.^г Довгий час ми ходили поблизу гористого краю Сеїр, 2 і зрештою Єгова сказав мені: **3** «Досить вам уже обходити цю місцевість. Повертайте на північ. **4** Накажи народу: «Ви будете йти вздовж кордону ваших братів, нащадків Ісава,^а які живуть у Сеїрі.^є Вони боятимуться вас,^є а ви будьте обережні. **5** Не воюйте з ними*; я не дам вам їхньої землі навіть на ширину ступні, бо гористий край Сеїр я віддав у володіння Ісаву.» **6** Ви будете їсти їжу і пити воду, що купите в них за гроші.» **7** Ваш Бог Єгова бла-

2:5 *Або «не провокуйте їх».

гословляв вас у всіх ваших ділах. Він добре знає, як ви ходили цією великою пустелею. Всі 40 років Єгова, ваш Бог, був з вами, і вам нічого не бракувало».^а **8** Тож ми обмирили наших братів, нащадків Ісава,^б які живуть у Сеїрі. Ми не пішли дорогою, що вела в Араву, не пішли в Елат і Ецібн-Гевєр.^в

Ми повернули і пішли дорогою, яка провадила в моавську пустелю.^г **9** Тоді Єгова сказав мені: “Не нападай на Моав і не воюй з ним, бо я не дам тобі його землі. Я віддав Ар у володіння синам Лота.^д **10** (Раніше там жили еміми^е — народ сильний і численний. Вони були високі, як анакіми. **11** Рефаїмів^е також вважали подібними до анакімів,^ж тому моавтяни називали їх емімами. **12** А в Сеїрі раніше жили хоряни.^з Нащадки Ісава захопили їхню володіння, а їх самих вигубили і оселились на їхній землі.” Те саме Ізраїль зробить у краю, який Єгова обов’язково дасть йому у володіння.) **13** Встаньте і перейдіть долину* Зерєд”. Тож ми перейшли долину* Зерєд.^и **14** Відтоді як ми вийшли з Кадеш-Барнеа і до того часу, як перейшли долину* Зерєд, минуло 38 років. За той час у таборі вимерло все покоління чоловіків, придатних служити у війську, як Єгова і поклявся.^к **15** Рука Єгови була проти них, щоб жодного з них не залишилось у таборі, і зрештою всі вони помиралі.^л

16 Коли ж у народі вимерли всі чоловіки, придатні служити у війську,^м **17** Єгова знову сказав мені: **18** “Сьогодні

РОЗД. 2

а Пв 29:5
He 9:21
Пс 23:1
Пс 34:9, 10

б Чс 20:20, 21

в 2Хр 8:17

г Чс 21:13
Сд 11:17, 18
2Хр 20:10

д Бт 19:36, 37

е Бт 14:5

е Пв 3:11
1Хр 20:6

ж Чс 13:22, 33

з Бт 14:6
Бт 36:20

и Бт 27:39, 40

і Чс 21:12

к Чс 14:33
Чс 32:11
Пв 1:35
Пс 95:11
Ев 3:18
Юд 5

л 1Кр 10:1, 5

м Чс 26:63, 64

Друга кол.

а Бт 19:36, 38
Пв 2:9
Сд 11:15
2Хр 20:10
Дії 17:26

б Бт 15:18–20
Пв 3:11

в Чс 13:33
Пв 9:1, 2

г Бт 36:8

д Бт 14:6
Пв 2:12

е Бт 10:19

е Бт 10:13, 14

ж Чс 21:13

з Чс 21:23

и Вх 15:14
Вх 23:27
Пв 11:25
Існ 2:9, 10

і Існ 13:15, 18
Існ 21:8, 37

к Пв 20:10

л Чс 21:21, 22

ти переходиш через моавський край, тобто Ар. **19** Коли наблизитися до аммонітян, не виявляй до них ворожості і не провокуй їх, бо я не дам тобі їхнього краю. Я віддав його у володіння нащадкам Лота.^а **20** Цей край також вважався краєм рефаїмів.^б (Раніше там жили рефаїми, й аммонітяни називали їх сильними та численними і високими, як анакіми.^в Але Єгова знищив їх перед аммонітянами, ті вигнали їх та оселились на їхній землі. **22** Так він зробив і для нащадків Ісава, які тепер живуть у Сеїрі:^г він знищив хорянів^д перед нащадками Ісава, вони захопили їхню володіння і живуть на їхній землі аж донині. **23** Аввіми жили в поселеннях у околицях Гази,^е поки кафторіми,^е які вийшли з Кафтору*, не знищили їх і не оселилися на їхній землі.)

24 Встаньте і перейдіть долину* Арнон.^ж Я даю у вашу руку амореянина Сигбона,^з царя Хешбона. Тож починай захоплювати його край і веди з ним війну. **25** У той день я наведу страх і жах на всі народи, що під небом. Почувши про вас, вони налякаються і затремтять*.”^и

26 З пустелі Кедембт^і я вислав посланців до Сигбона, царя Хешбона, зі словами миру:^к **27** “Дозволь мені пройти через твій край. Я піду Царським шляхом і не відхилилось ні праворуч, ні ліворуч.^л **28** За їжу і за воду я заплачу тобі, тільки дозволяй мені пройти через твій край, **29** як дозволили Ісавові нащадки, які живуть у Сеїрі,

2:23 * Тобто Криту. 2:25 * Або «їх схопить такий біль, як під час пологів».

і моавітяни, які живуть в Арі. Тоді я зможу перейти Йордан і увійти в край, який дає нам Єгова, наш Бог". **30** Але Сигон, цар Хешбона, не впустив нас у свій край, бо ваш Бог Єгова дозволив, щоб його дух став впертим,^а а його серце затверділо. Бог зробив це, щоб віддати його у вашу руку. Саме так і сталося.^б

31 Тоді Єгова сказав мені: "Я даю у твою руку Сигона і його край. Іди і заволодій ним".^в **32** Коли Сигон вийшов нам назустріч з усім своїм народом і напав на нас у Ягаци,^г **33** то наш Бог Єгова дав його в нашу руку, і ми перемогли його, його синів та весь його народ. **34** У той час ми захопили всі його міста і знищили* там усіх мешканців – чоловіків, жінок і дітей. Ніхто не залишився живий.^д **35** Із захоплених міст ми взяли тільки худобу і здобич. **36** Від Ароера,^е що лежав на краю долини* Арнон (у тому числі міста, що в долині), аж до Гілеаду не було жодного міста, неприступного для нас. Наш Бог Єгова дав нам усі ці міста.^ж **37** Ви не наблизились тільки до кордону аммонітян,^з до краю долини* Яббоб,^а до міст у гористій місцевості і до всіх міст, до яких наш Бог Єгова заборонив наблизатись.

3 Потім ми повернули і пішли Башанським шляхом. Тоді Ог, цар Башану, вийшов з усім своїм народом, щоб воювати з нами в Едрю.^б **2** І Єгова сказав мені: "Не бійся його, бо я віддам у твою руку його, весь його народ і його

2:34; 3:6 *Або «присвятили для знищення». Див. глосарій. **2:36, 37; 3:8, 12** *Або «ваді». Див. глосарій.

РОЗД. 2

а Рм 9:18

б Чс 21:25

в Чс 32:33
Пс 135:10–12г Чс 21:23, 24
Сд 11:20

д Пв 20:16, 17

е Пв 3:12
Пв 4:47, 48
ІсН 13:8, 9

е Пс 44:3

ж Пв 3:16
Сд 11:15

з Чс 21:23, 24

РОЗД. 3

и Чс 21:33–35

Друга кол.

а Чс 32:33
Пв 29:7, 8
ІсН 13:29, 30

б Лв 27:29

в Лв 18:25

г Чс 32:33

д ІсН 12:1, 2

е Чс 21:33

е Чс 32:34

ж Чс 32:33

край. Зроби з ним те саме, що зробив з Сигоном, аморейським царем, який жив у Хешбоні". **3** Тож наш Бог Єгова дав у нашу руку Ога, царя Башану, та весь його народ, і ми розбили їх, вигубивши всіх до одного. **4** У той час ми захопили всі його міста – 60 міст, усю місцевість Аргов, царство Ога в Башані; не залишилося жодного міста, яке б ми не завоювали.^а **5** Це були укріплені міста з високими мурами, з воротами і засувами. Крім того, там було дуже багато неукріплених містечок. **6** У тому краю ми зробили те саме, що в краю Сигона, хешбонського царя: знищили*^б всі міста разом з їхніми мешканцями – чоловіками, жінками і дітьми.^в **7** А всю худобу і здобич з тих міст ми взяли собі.

8 Отже, тоді ми захопили землю двох аморейських царів^г біля Йордану – всю землю від долини* Арнон аж до гори Хермон^д **9** (гори, яку сидоняни називали Сиріоном, а амореяни – Сеніром): **10** усі міста на плоскогірті*^е, весь Гілеад і весь Башан до Салхи та Едрія^ж – міст у царстві Ога в Башані. **11** Ог, цар Башану, був останнім з рефаїмів. (Його поховальні ноші* були із заліза^а. Вони досі в Раббі, аммонітському місті. Довжина цих нош – 9 ліктів^б, а ширина – 4 лікті, у звичайних ліктях.) **12** Це землі, які ми тоді захопили. Рувімівцям і гадівцям я дав землі від Ароера,^в що біля долини* Арнон, і половину гористого краю Гілеад з його містами.^г **13** А решту

3:10 *Або «плато». **3:11** *Або «саркофаг; труна». ^аАбо, можливо, «чорного базальту». ^б1 лікоть — 44,5 см. Див. додаток Б14.

Гілеаду та весь Башан, царство Ога, я дав половині племені Манасії.^a Всю місцевість Аргов, що в Башані, називали краєм рефаїмів.

14 Яір,^b син Манасії, взяв усю місцевість Аргов^b до кордону гешурян та маахатян^c і назвав села Башану своїм іменем, Хаввот-Яір*.^d Так вони називаються і сьогодні. **15** Махіру^e я дав Гілеад. **16** Рувімівцям і гадівцям^e я дав землі від Гілеаду до долини* Арнон (середина цієї долини служить кордоном) і до долини Яббок – кордону аммонітян, **17** а також Араву, Йордан і прикордонну територію, від Кіннерету до моря Арави, Солоного моря*, що біля підніжжя схилів Пісги, на сході краю.*

18 У той час я наказав вам: “Єгова, ваш Бог, дав вам цей край у володіння. Всі ваші хоробрі чоловіки озброються і перейдуть річку перед вашими братами, ізраїльтянами.³ **19** Тільки ваші дружини, діти і худоба (а я знаю, що у вас дуже багато худоби) залишаться в містах, які ви отримали, **20** поки Єгова не дасть відпочинку вашим братам, як і вам, і поки вони теж не заволодіють краєм, який Єгова, ваш Бог, дасть їм за Йорданом. Після того кожен з вас повернеться до свого володіння, яке я вам дав”.

21 Також у той час я сказав Ісусу:ⁱ “Ти на власні очі бачив те, що Єгова, наш Бог, зробив з двома царями. Те саме Єгова зробить з усіма царствами, в які ти йдеш.” **22** Тож не бійтесь їх, бо ваш Бог Єгова воює за вас”.

3:14 *Озн. «наметові села Яіра». **3:16** *Або «ваді». Див. глосарій. **3:17** *Тобто Мертвого моря.

РОЗД. 3

a Чс 32:39
ІсН 13:29–31
1Хр 5:23
б 1Хр 2:22
в Пв 3:4
г ІсН 13:13
д Чс 32:40,41
е Чс 32:39
ІсН 17:1
є Чс 32:33
ІсН 22:9
ж Чс 34:11,12
з Чс 32:20–22
и ІсН 1:14,15
ІсН 22:4,8
і Чс 11:28
Чс 14:30
Чс 27:18
к ІсН 10:25
л Вх 14:14
Вх 15:3
Пв 1:30
Пв 20:4
ІсН 10:42

Друга кол.

a Вх 15:16
Пв 11:2
б Вх 15:11
2См 7:22
1Цр 8:23
Пс 86:8
Єр 10:6,7
в Вх 3:8
Пв 1:7
Пв 11:11,12
г Чс 20:12
Чс 27:13,14
Пв 4:21
Пс 106:32
д Чс 27:12
е Пв 34:1,4
є Чс 27:18–20
Пв 1:38
Пв 31:7
ж ІсН 1:1,2
з Пв 4:45,46
Пв 34:5,6

РОЗД. 4

и Ль 18:5
і Пв 12:32
Пр 30:5,6
Об 22:18,19
к Чс 25:5,9
Пс 106:28
Ос 9:10
1Кр 10:7,8

23 Тоді я благав Єгову виявити мені ласку: **24** “О Всеволодний Господи Єгова, ти почав показувати своєму слугі свою велич і могутність*.^a Хіба є на небі або на землі бог, який виконує такі діла, як ти, і може зрівнятися з тобою в могутності?^b **25** Дозволь мені, будь ласка, перейти Йордан і побачити цей добрий край – чудову гористу місцевість і Ліван”.^c **26** Але через вас Єгова все ще палав гнівом на мене^c і не хотів мене слухати. Єгова сказав: “Досить! Більше ніколи не говори мені про це! **27** Піднімись на верхів'я Пісги^d і подивись на захід, на північ, на південь і на схід, бо ти не перейдеш Йордану.^e **28** Зроби Ісуса провідником,^c підбадьор його і зміцни, бо саме він переведе народ через цю річку* і допоможе йому успадкувати край, який ти побачиш”. **29** А весь той час ми жили в долині перед Бет-Пеором.^g

4 Тепер же, Ізраїлю, послухай постанови і присуди, яких я навчаю тебе. Виконуйте їх, щоб ви жили” і щоб ви пішли та заволоділи краєм, який дає вам Єгова, Бог ваших прабатьків. **2** Не додавайте ні слова до того, що я вам наказую, і нічого не віднімайте.^f Виконуйте заповіді вашого Бога Єгови, які я вам передаю.

3 Ви на власні очі бачили, що Єгова зробив у випадку з пеорським Ваалом. Ваш Бог Єгова знищив з-поміж вас усіх, хто пішов за пеорським Ваалом.^h **4** А ви сьогодні живі, бо міцно тримаєтесь вашого Бога Єгови. **5** Я навчив

3:24 *Або «могутню руку».

вас постанов і присудів,^а як наказав мені Єгова, мій Бог. Виконуйте їх у тому краю, яким заволодієте. **6** Коли ви будете старанно дотримуватись цих постанов,^б тоді інші народи побачать, що ви маєте мудрість^в і розуміння.^г Почувши про ці постанови, вони скажуть: “Цей великий народ справді мудрий і має розуміння”.^д **7** Який великий народ має богів, що такі ж близькі йому, як близький нам Єгова, наш Бог, хоч би коли ми до нього звертались?^е **8** І який великий народ має постанови і присуди такі ж праведні, як весь цей Закон, що я даю вам сьогодні?^є

9 Тільки будьте уважні та добре пильнуйте за собою*, щоб не забути того, що ви бачили на власні очі, і щоб усе це залишалось у ваших серцях усі дні вашого життя. Також розповідайте про це своїм дітям і внукам.^ж **10** У день, коли ви стояли перед вашим Богом Єговою біля Хорйву, Єгова сказав мені: “Збери народ, щоб люди почули мої слова,^з щоб навчилися боятись мене” всі дні, поки вони будуть жити на цій землі, і щоб передали це своїм синам”.^и

11 Тоді ви підійшли і стали біля підніжжя гори, з якої піднімався вогонь до самого неба*. Там була темна хмара і густа темрява.^к **12** І з вогню до вас говорив Єгова.^л Ви чули слова, але не бачили жодного образу;^м ви чули тільки голос.^н **13** Він уклав з вами угоду* – Десять заповідей*^о – і наказав її дотримуватись. Після того

4:9 *Або «та звертайте пильну увагу на свою душу». **4:11** *Букв. «до серця неба». **4:13** *Букв. «Десять слів». Також відомі як Декалог.

РОЗД. 4

а Ль 26:46
Чс 30:16
Чс 36:13
Пв 6:1
б 1Цр 2:3
в Пс 111:10
г Пс 119:98, 100
д 1Цр 4:34
1Цр 10:4–7
Дн 1:19, 20
е Вх 25:8
Ль 26:12
Пв 5:26
2См 7:23
є Пс 147:19, 20
ж Бт 18:19
Пв 6:6, 7
з Вх 19:9
и Вх 20:20
Пв 5:29
і Пр 22:6
Еф 6:4
к Вх 19:18
Єв 12:18, 19
л Пв 9:10
м Іс 40:18
Ів 1:18
Ів 4:24
н Вх 20:22
о Вх 19:5
Пв 5:2
Пв 9:9
Єв 9:19, 20
п Вх 20:1
Вх 34:28
Пв 10:4

Друга коп.

а Вх 24:12
Вх 31:18
Вх 32:19
Вх 34:1
б Вх 20:4
Пв 27:15
Іс 40:18
Дії 17:29
1Кр 10:14
в Пв 5:8
Рм 1:22, 23
г 1См 5:4
д Пв 17:2, 3
2Цр 17:16
Єз 8:16
е Вх 19:5
є Пс 106:32
ж Чс 20:12
Пв 31:1, 2
з Пв 3:27
и Вх 24:3
і Вх 20:4

він написав ці заповіді на двох кам'яних таблицях.^а **14** У той час Єгова наказав мені навчити вас постанов і присудів, які ви маєте виконувати в краю, яким заволодієте.

15 Отже, в той день, коли Єгова говорив до вас з вогню біля Хорйву, ви не бачили жодного образу, тому добре пильнуйте за собою*, **16** щоб ви не стали на шлях зіпсуття, роблячи собі різьблених ідолів у будь-якому образі – у вигляді чоловіка чи жінки,^б **17** у вигляді будь-якої тварини на землі чи птаха в небі,^в **18** у вигляді будь-якого створіння, що повзає по землі, чи риби у воді під землею.^г **19** Коли ви зведете очі до неба і побачите сонце, місяць і зірки – все небесне військо, пильнуйте, щоб ви не спокусились і не почали вклонятись та служити їм.^д Єгова, ваш Бог, дав їх усім народам під небом. **20** Єгова вивів вас з Єгипту, з розжареної печі*, щоб зробити вас своїм народом, своєю власністю,^е як це є сьогодні.

21 Через вас Єгова розсердився на мене^є і поклявся, що я не перейду Йордан і не ввійду в добрий край, який дає вам у спадок ваш Бог Єгова.^ж **22** Я помру в цьому краю і не перейду Йордан,^з а ви перейдете його і заволодієте тим добрим краєм. **23** Пильнуйте, щоб не забути угоду, яку уклав з вами ваш Бог Єгова.^и Не робіть собі різьбленого ідола чи образу будь-чого, що Єгова, ваш Бог, заборонив робити.^л **24** Адже ваш Бог Єго-

4:15 *Або «звертайте пильну увагу на свої душі». **4:20** *Або «печі, в якій плавлять залізо». *Або «своїм спадком».

ва є нищівним вогнем,^a Богом, який вимагає цілковитої відданості.^b

25 Якщо після того, як ви проживете в краю довгий час і у вас народяться діти і внуки, ви станете на шлях загибелі, якщо зробите якогось різьбленого ідола,^c якщо вчините зло в очах вашого Бога Єгови і цим образите його,^d **26** то — беру сьогодні за свідків проти вас небо і землю — ваша загибель буде неминуча і швидка. Ви не залишитесь надовго в краю, яким заволодієте за Йорданом. Ви будете вигублені дощенту.^e **27** Єгова розпорошить вас серед народів,^f і лише небагато з вас вціліє^g серед тих народів, до яких Єгова прожене вас. **28** Ма ви будете служити витвору людських рук, дереву і каменю^h — богам, які не бачать, не чують, не їдять і не мають нюху.

29 Якщо, будучи там, ви почнете шукати вашого Бога Єгову всім своїм серцем і всією своєю душею*, то обов'язково знайдете його.ⁱ **30** З часом, коли все це станеться з вами і ви будете в біді, ви повернетесь до вашого Бога Єгови і будете слухатись його голосу.^j **31** Бо ваш Бог Єгова — милосердний Бог.^k Він не покине вас, не дасть вам загинути і не забуде угоду, яку уклали з вашими прабатьками* і якої поклявся дотримуватись.

32 А тепер запитайте про давні часи, коли вас ще не було, про те, що відбувалося від дня, коли Бог створив на землі людину, дослідіть від одного кінця неба до іншого. Чи відбувалося колись щось та-

РОЗД. 4

a Вх 24:17
Пв 9:3
Єв 12:29
б Вх 20:5
Вх 34:14
Чс 25:11
Лк 10:27
в Сд 18:30
2Цр 21:1, 7
г 2Цр 17:16, 17
д Лв 18:24, 28
Лв 26:27, 32
е Пв 28:64
Не 1:8
є Пв 28:62
ж Пв 28:15, 36
Єр 16:13
Єз 20:39
з Пв 30:1–3
Пв 30:8–10
1Цр 8:48, 49
2Хр 15:4, 15
Єр 29:13
Йл 2:12
и 2Хр 33:13
Не 1:9
і Вх 34:6
Пв 30:3
2Хр 30:9
Не 9:31
Іс 54:7
Іс 55:7
к Лв 26:42

Друга кол.

a Пс 44:1
б Пв 5:26
в Вх 7:3
г Вх 15:3
д Вх 13:3
е Пв 26:8
Пс 78:43–51
є Вх 6:7
ж Вх 15:11
Пв 32:39
1См 2:2
Іс 45:18
Мр 12:32
з Вх 19:18
Вх 20:22
и Пв 10:15
Пс 105:6
і Вх 23:28
Пв 7:1
Пв 9:1
ІсН 3:10
к 2Хр 20:6
л Іс 44:6
м Бг 48:3, 4
н Чс 35:14
о Чс 35:22–24
л Чс 35:11, 25
Пв 19:4, 5

ке ж величне, як це? Чи хтось чув про щось подібне?^a **33** Чи ще якийсь народ, крім вас, чув Божий голос із вогню і залишився живим?^b **34** Чи Бог намагався забрати собі народ з-посеред іншого народу за допомогою присудів*, знаків, чуд,^c війни,^d сильною та могутньою рукою^e і діл,^f які вселяють страх? Заради вас Єгова, ваш Бог, зробив це в Єгипті, і все це відбулося на ваших очах. **35** Усе це було показано вам, щоб ви зрозуміли, що Єгова — правдивий Бог^g і немає іншого, крім нього.^ж **36** Він говорив з неба, щоб навчити вас послуху. Він показав вам великий вогонь на землі, і ви чули його слова з вогню.^з

37 Він любив ваших прабатьків і після них вибрав їх не потомство*^и і тому вивів вас з Єгипту сильною рукою. **38** Він прогнав перед вами народи, більші й могутніші від вас, щоб привести вас у їхній край і дати його вам у спадок, що і відбувається сьогодні.^і **39** Тож знайте і покладіть до серця, що Єгова — правдивий Бог високо в небі і тут на землі.^к Іншого Бога немає.^л **40** Дотримуйтеся його постанов і заповідей, які я сьогодні передаю вам, щоб добре велося вам і вашим синам, щоб ви довго жили на цій землі, яку дає вам Єгова, ваш Бог».^м

41 Тоді Мойсей відділив три міста, що на східному боці Йордану.^н **42** Той, хто ненавмисно вб'є свого ближнього, не маючи до нього ненависті,^о повинен утекти в одне з цих міст, щоб залишитись живим.^п **43** Ось ці міста: для

4:34 * Або «випробувань». **4:37** * Букв. «насліддя».

рувiмiвцiв – Бецёр,^а що в пус-телi, на плоскогiр'ї*, для гадiв-цiв – Рамбт^б у Гiлеадi, а для манасiївцiв – Голан^в у Башанi.^г

44 Це Закон,^а який Мойсей дав iзраїльському народу.

45 Це нагадування, постанови i присуди, якi Мойсей передав iзраїльцям пiсля виходу з Єгипту^в **46** бiля Йордану, в долини перед Бет-Пеором,^в у краю аморейського царя Сигона, який жив у Хешбонi^ж i якого Мойсей та iзраїльцянi перемогли пiсля того, як виiшли з Єгипту.^з **47** Вони заволодiли його краєм i краєм Ога,^з башанського царя, – землями двох аморейських царiв, якi жили на схiдному боцi Йордану. **48** Це були землi вiд Ароера,^з що лежав на краю долини* Арнон, аж до гори Сибон, тобто Хермон.^к

49 а також уся Арава на схiдному боцi Йордану i територiя, яка простягалась до моря Арави*, бiля пiднiжжя схилiв Пiсги.^л

5 I Мойсей зiбрав увесь Iзраїль та сказав: «Послухай, Iзраїлю, постанови й присуди, якi я сьогодні тобі передаю. Навчися їх i старанно їх дотримуйся. **2** Наш Бог Єгова уклав з нами угоду бiля Хориву,^м **3** Єгова уклав угоду не з нашими прабатьками, а з нами – усiма, хто сьогодні живий i є тут. **4** Лице в лице Єгова говорив з вами на горi з-посеред вогню.» **5** У той час я стояв мiж Єговою i вами,^н щоб передавати вам слова Єгови, бо ви боялися вогню i не хотiли пiднятись на гору.^о I Бог сказав:

4:43 *Або «плато». **4:48** *Або «вадi». Див. глосарiй. **4:49** *Тобто Солоного, або Мертвого, моря.

РОЗД. 4

а Існ 21:8, 36
б Існ 21:8, 38
в Існ 21:27
г Існ 20:8, 9
д Пв 17:18
Пв 27:2, 3
Гл 3:24
е Лв 26:46
Пв 4:1
є Пв 1:5
Пв 3:29
ж Чс 21:26
з Чс 21:23, 24
и Чс 21:33
Пв 3:4
і Пв 2:36
Пв 3:12
л Пв 3:8, 9
к Пв 3:16, 17
Пв 34:1

РОЗД. 5

м Вх 9:15
єв 9:19, 20
н Вх 19:9, 18
Дії 7:38
о Вх 20:19
Гл 3:19
л Вх 19:16

Друга кол.

а Вх 13:3
Вх 20:2
б Вх 20:3–6
2Цр 17:35
в Лв 26:1
Пв 4:15, 16
Пв 4:23
Пв 27:15
Дії 17:29
г Вх 23:24
1Кр 10:14
д Вх 34:14
Пв 4:24
Іс 42:8
Мт 4:10
е Вх 34:6, 7
є Вх 22:28
Лв 19:12
ж Вх 20:7
Лв 24:16
з Вх 16:23
Вх 20:8–10
Вх 31:13
и Вх 34:21
і Вх 16:29
к Нє 13:15
л Вх 23:12
м Пв 10:17
Еф 6:9
н Вх 6:6
Пв 4:34
о Вх 21:15
Лв 19:3
Пв 27:16
Пр 1:8
Мр 7:10

6 “Я – Єгова, твій Бог, який вивів тебе з єгипетського краю, з дому рабства.^а **7** Не май інших богiв, крiм мене*.^б

8 Не роби собі рiзьбленого iдола^в чи будь-якої подоби того, що на небi вгорi, на землi внизу або у водi пiд землею.

9 Не вклоняйся i не служи їм,^г бо я – твій Бог Єгова, Бог, який вимагає цiлковитої вiдданостi.^а За провину батькiв, якi ненавидять мене, я караю синiв до третього i четвертого поколiння,^в **10** але виявляю вiддану любов тисячам поколiнь тих, хто любить мене i виконує мої заповiдi.

11 Не вживай iменi Єгови, твого Бога, нешанобливо,^в бо Єгова не залишить без кари того, хто вживає його iм'я нешанобливо.*^ж

12 Вiдзначай суботний день, вважай його священним, як i наказав тобі Єгова, твій Бог.^з

13 Тож працюй i виконуй всю свою роботу шість днiв,^з **14** а сьомий день – субота для Єгови, твого Бога.^і У цей день не повинен працювати ні ти,^к ні твій син, ні дочка, ні раб, ні рабиня, ні бик, ні осел, ні інші домашні тварини, ні чужинець, який живе у твоїх мiстах*.^л Твій раб i рабиня мають вiдпочивати так само, як ти.^м **15** Пам'ятай, що ти був рабом у єгипетському краю i твій Бог Єгова вивів тебе звiдти сильною, могутньою рукою.^н Тому Єгова, твій Бог, наказав вiдзначати суботний день.

16 Шануй батька i матiр,^о як твій Бог Єгова i наказав, щоб добре велoся тобі* i щоб ти

5:7 *Або «всупереч менi». Букв. «проти мого лица». **5:14** *Букв. «брамах». **5:16** *Або «ти процiвав».

довго жив у краю, який дає тобі Єгова, твій Бог.^а

17 Не вбивай*.^б

18 Не чини перелюбу.^в

19 Не кради.^г

20 Не давай неправдивого свідчення проти свого ближнього.^д

21 Не жадай дружини свого ближнього.^е Не жадай самолюбно дому свого ближнього, ні його поля, ні раба, ні рабині, ні бика, ні осла, ні будь-чого, що належить твоєму ближньому*.^є

22 Ці заповіді* Єгова дав усьому вашому збору, коли гучним голосом говорив на горі з-посеред вогню, хмари та густої темряви.* Більше він нічого не додав. Потім він написав їх на двох кам'яних таблицях і передав мені.^з

23 Почувши цей голос з-посеред темряви, – а гора у той час горіла,^ж – всі голови племен і старійшини підійшли до мене **24** і сказали: “Наш Бог Єгова показав нам свою славу та велич, і ми чули його голос з-посеред вогню.” Сьогодні ми побачили, що людина може залишитись живою після того, як з нею говорив Бог.^з **25** Але нащо нам помирати? Адже цей великий вогонь може пожерти нас. Якщо ми й далі будемо чути голос нашого Бога Єгови, то неодмінно помремо. **26** Хіба якась людина* чула, подібно до нас, голос живого Бога, який говорив з-посеред вогню, і залишилась живою? **27** Ти сам підійди і послухай усе, що буде говорити Єгова, наш Бог. А потім передай нам те, що скаже наш Бог Єгова, і ми вислу-

5:17 *Вжите тут слово озн. навмисне і незаконне вбивство. 5:22 *Букв. «слово». 5:26 *Або «хтось з усього тіла».

РОЗД. 5

а Вх 20:12
Еф 6:2,3
б Бт 9:6
Вх 20:13
Чс 35:20,21
Мт 5:21
Рм 13:9
в Вх 20:14
1Кр 6:18
Єв 13:4
г Вх 20:15
Лв 19:11
Пр 30:8,9
1Кр 6:10
Еф 4:28
д Вх 20:16
Вх 23:1
Лв 19:16
Пр 19:16–19
Пр 6:16,19
Пр 19:5
е Мт 5:28
є Вх 20:17
Лк 12:15
Рм 7:7
ж Вх 19:9,18
з Вх 24:12
Вх 31:18
Лв 4:12,13
и Вх 20:18
Єв 12:18,19
і Вх 24:17
к Лв 4:33,36

Друга коп.

а Вх 20:19
Єв 12:18,19
б Лв 18:16,17
в Лв 10:12
Ив 28:28
Пр 1:7
Мт 10:28
1Пт 2:17
г Пр 4:4
Пр 7:2
Ек 12:13
Іс 48:18
1Ів 5:3
д Пс 19:8,11
Як 1:25
е Лв 6:3,25
Лв 8:1
є Лв 12:32
ІсН 1:7,8
ж Лв 10:12
з Лв 4:40
Лв 12:28
Рм 10:5

РОЗД. 6

и Бт 18:19
Лв 9:9
і Пр 3:1,2
к Лв 5:7
Іс 42:8
Зх 14:9
Мр 12:29,32
1Кр 8:6

хаємо все це та будемо виконувати*.^а

28 Тож Єгова почув ваші слова, і Єгова сказав мені: “Я почув слова, які сказали тобі ці люди. Все, що вони говорили, добре.” **29** Якби тільки вони завжди мали серце, схильне боятись мене^б і дотримуватись всіх моїх заповідей,^г тоді б їм і їхнім синам повіки добре велося!^д **30** Йди і скажи їм: «Повертайтеся до своїх наметів». **31** А ти залишайся тут зі мною, і я передам тобі всі заповіді, постанови і присуди, яких ти навчиш народ. Хай він дотримується їх у краю, який я даю йому у володіння”. **32** Старанно виконуйте все, що наказав ваш Бог Єгова.^є Не відхиляйтесь ні праворуч, ні ліворуч.^є **33** Ідьте тією дорогою, якою наказав іти Єгова, ваш Бог,^ж щоб ви жили, щоб вам добре велося і щоб ви надовго залишились у краю, яким заволодієте.^з

6 Це заповіді, постанови і присуди, яких Єгова, ваш Бог, наказав навчити вас, щоб ви дотримувались їх, коли прийдете до того краю, яким маєте заволодіти. **2** Тоді ви, ваші сини і внуки” всі дні свого життя будете боятись Єгови, вашого Бога, і слухатись усіх його постанов і заповідей, які я вам передаю, і завдяки цьому довго житимете.^і **3** Слухай їх, Ізраїлю, та старанно виконуй, щоб тобі добре велося і щоб ти став численним у краю, що тече молоком і медом, як пообіцяв тобі Єгова, Бог твоїх прабатьків.

4 Слухай, Ізраїлю: Єгова, наш Бог, – один Єгова.^к **5** Люби Єгову, Бога свого, всім своїм серцем, всією своєю

душею^{*а} та всією своєю силою^{*б}. **6** Накази, які я сьогодні даю тобі, бережи у своєму серці. **7** Наполегливо навчай цього^{*} своїх синів:^в говори про все це, коли сидітимеш удома, коли йтимеш дорогою, коли лежатимеш і коли вставатимеш.^г **8** Пов'яжи це як нагадування на свою руку і як пов'язку на своє чоло^{*д}. **9** Напиши це на одвірках свого дому і на своїх брамах.

10 Коли ваш Бог Єгова приведе вас у край, який пообіцяв дати вам, поклявшись у цьому вашим прабатькам,^е Аврааму, Ісаку та Якову,— в край з великими і гарними містами, які ви не будували,^є **11** з домами, повними всілякого добра, яке ви не нагромаджували, з возозборами, які ви не висікали, з виноградниками та оливковими гаями, які ви не садили,— і коли ви будете їсти та насититесь,^ж **12** то пильнуйте, щоб не забути Єгову,^з який вивів вас з єгипетського краю, з дому рабства. **13** Бійтесь Єгови, вашого Бога,^и тільки йому служіть і його іменем клянїться.^к **14** Не йдіть за іншими богами, богами докотишніх народів,^л **15** бо ваш Бог Єгова, який серед вас, є Богом, який вимагає цілковитої відданості.^м Інакше ваш Бог Єгова спалахне гнівом^н і зітре вас з лиця землі.^о

16 Не випробуйте Єгову, вашого Бога,^п як ви робили це в Массі.^р **17** Старанно виконуйте всі заповіді, які дав ваш Бог Єгова, і слухайтесь його нагадувань та постанов. **18** Робіть те, що правильне і приємне в

6:5 *Див. глосарій. ^аАбо «життєвою силою; можливостями». **6:7** *Або «поторою це; закарбовуй це». **6:8** *Букв. «між очима».

РОЗД. 6

а Пв 10:12
Пв 11:13
Пв 30:6
Мт 22:37
б Мр 12:30,33
Лк 10:27
в Бт 18:19
Пв 4:9
Пр 22:6
Еф 6:4
г Пв 11:19
д Пв 11:18
е Бт 15:18
є ІсН 24:13
Пс 105:44
ж Пв 8:10
з Сд 3:7
и Пв 10:12
Пв 13:4
і Лк 4:8
к Єр 12:16
л Вх 34:14
м Вх 20:5
Пв 4:24
н Вх 32:9,10
Чс 25:3
Пв 11:16,17
Сд 2:14
о 2Цр 17:18
л Мт 4:7
Лк 4:12
1Кр 10:9
р Вх 17:2,7
Пс 95:8,9
Єв 3:8,9

Друга кол.

а Бт 15:18
б Вх 23:30
в Вх 7:3
г Пв 4:34
д Вх 13:5
Пв 1:8
е Пс 111:10
Пр 14:27
є Лв 18:5
Пв 4:1
Гл 3:12
ж Ек 12:13
Рм 10:5

РОЗД. 7

з Пв 31:3
и Бт 15:16
і Бт 10:15–17
л Вх 33:2
ІсН 3:10
к Пв 20:1
л Чс 33:52
М лв 27:29
ІсН 6:17
ІсН 10:28
н Вх 23:32
Вх 34:15
Пв 20:16,17

очах Єгови, щоб вам добре велося і щоб ви увійшли в той хороший край, який Єгова поклявся дати вашим прабатькам,^а щоб ви заволоділи ним **19** і прогнали від себе всіх ворогів, як і обіцяв Єгова.^б

20 У майбутньому, коли ваші сини запитують: «Що означають ці нагадування, постанови і присуди, які наш Бог Єгова наказав вам виконувати?» —

21 то ви відповісте: «Ми стали рабами фараона в Єгипті, але Єгова вивів нас з Єгипту могутньою рукою. **22** На наших очах Єгова здійснив великі знаки та чуда, які принесли спустошення усьому Єгипту,^в фараонові та всім його домашнім.^г **23** Бог вивів нас з Єгипту, щоб привести сюди і дати нам край, про який поклявся нашим прабатькам.^д **24** Тож Єгова наказав нам виконувати всі ці постанови і боятися Єгови, нашого Бога, щоб нам добре велося^е і щоб ми були живі,^є як це є сьогодні. **25** Якщо ми будемо старанно дотримуватися всіх заповідей, слухаючись^{*} нашого Бога Єгову, як він і наказав нам, то будемо праведні в його очах^ж».

7 Коли Єгова, ваш Бог, приведе вас у край, яким ви маєте заволодіти,^з то він прожене перед вами хетян, гірґашейн, аморейн,^и ханаанців, перізеяйн, хіввейн і євусейн^и — сім народів, численніших та могутніших від вас.^к **2** Ваш Бог Єгова дасть їх у вашу руку, і ви їх переможете.^л Обов'язково знищите^{*} їх.^м Не укладайте з ними жодної угоди і не будуйте до них прихильними.^н **3** Не

6:25 *Або «виявляючи послух перед». **7:2** *Або «присвятити для знищення». Див. глосарій.

рідніться* з ними. Не видавайте своїх дочок за їхніх синів і не беріть їхніх дочок для своїх синів.^a **4** Бо вони відвернуть ваших синів від мене, і ті будуть служити іншим богам.^b Тоді Єгова спалахне гнівом і швидко вигубить вас.^b

5 Зробіть їм ось що: порозбивайте їхні жертовники і священні стовпи,^c позрубуйте їхні священні палі*^a і спаліть їхніх різьблених ідолів.^e **6** Бо ви — святий народ для вашого Бога Єгови, і Єгова, ваш Бог, вибрав вас з-посеред усіх інших народів на землі та зробив своїм народом, своєю особливою* власністю.^c

7 Єгова показав, що дорожить вами, і вибрав вас* не тому, що ви були найчисленнішим народом, — насправді ви були найменшим з усіх народів,³ — **8** а тому, що Єгова любить вас і дотримується клятви, яку дав вашим прабатькам.^h Саме тому Єгова вивів вас могутньою рукою і викупив вас з дому рабства,ⁱ з руки фараона, єгипетського царя. **9** Ви добре знаєте, що ваш Бог Єгова — правдивий і вірний Бог, який дотримується своєї угоди та виявляє віддану любов тисячам поколінь тих, хто любить його і виконує його заповіді.^k **10** А тим, хто його ненавидить, він відкрито* відплатить, знищивши їх.^l Він без зволікань відплатить тим, хто його ненавидить. **11** Тому старанно дотримуйтеся заповідей, постанов і присудів, які я даю вам сьогодні.

12 Якщо ви будете слухати і виконувати ці присуди, то ваш Бог Єгова дотримається сво-

7:3 *Або «не укладайте шлюбних союзів». **7:5** *Див. глосарій. **7:6** *Або «цінною». **7:10** *Букв. «в лице».

РОЗД. 7

a Існ 23:12, 13
1Цр 11:1, 2
Езд 9:2
б Вх 34:16
1Цр 11:4
в Пв 6:14, 15
г Вх 23:24
Вх 34:13
д Пв 16:21, 22
е Пв 7:25
Пв 12:2, 3
є Вх 19:5, 6
Пв 14:2
Ам 3:2
ж Пв 10:15
з Пв 10:22
и Бг 22:16, 17
і Вх 6:6
Вх 13:3, 14
к Вх 34:6, 7
л Пр 2:22
2Пт 3:7

Друга кол.

a Лв 26:9
б Лв 26:4
в Бг 13:14, 15
г Пв 33:29
Пс 147:20
д Вх 23:26
Пв 28:11
Пс 127:3
е Пв 28:15, 27
є Пв 7:1, 2
Пв 20:16
Існ 10:28
ж Бг 15:16
Лв 18:25
Пв 9:5
з Вх 20:3
и Вх 23:33
Пв 12:30
Сд 2:2, 3
Пс 106:36
і Чс 13:31
к Пв 1:29
Пв 31:6
Пс 27:1
Іс 41:10
л Вх 14:13
м Не 9:10, 11
Єр 32:20
н Пв 4:34
о Вх 23:28
Існ 3:10
п Вх 23:29
Пв 2:25
Існ 2:9
Існ 24:12
р Чс 14:9

її угоди і виявить вам віддану любов, як і поклявся вашим прабатькам. **13** Він буде любити і благословляти вас, він розмножить вас. Він дасть вам багато дітей*^a і поблагословить ваш урожай, зерно, молоде вино та олію,^b приплід корів та овець у краю, який пообіцяв дати вам, поклявшись у цьому вашим прабатькам.^b **14** З усіх народів ви будете найбільш благословенні.^c У вас не буде безплідних ні серед чоловіків, ні серед жінок, ні серед худоби.^d **15** Єгова забере від вас усі хвороби. Він не вразить вас жодною з тих страшних хвороб, що були в Єгипті,^e а нашла їх на тих, хто вас ненавидить. **16** Тож ви повинні вигубити* всі народи, які Єгова, ваш Бог, дає у вашу руку.^e Ви* не будете мати до них жалю* і не служитимете їхнім богам,³ бо це стане для вас пасткою.^h

17 Якщо ви скажете у своєму серці: «Ці народи численніші від нас. Як ми зможемо їх вигнати?»^h — **18** то все одно не бійтеся їх.^k Згадайте, що ваш Бог Єгова зробив фараону і всьому Єгипту,^l **19** згадайте великі присуди*, які виконались на ваших очах, а також знаки й чуда,^m які ваш Бог Єгова здійснив, коли виводив вас з Єгипту сильною, могутньою рукою.ⁿ Те саме Єгова, ваш Бог, зробить з усіма народами, яких ви боїтеся.^o **20** Також ваш Бог Єгова буде наводити на них почуття безпорадності*, поки не загинуть ті, хто залишився* і сховався від вас. **21** Не бійтеся їх, бо з вами Єгова,^p

7:13 *Букв. «поблагословить плід вашої утроби». **7:16** *Букв. «пожерти». ^hБукв. «твое око». **7:19** *Або «випробування». **7:20** *Або, можливо, «паніку; жах».

ваш Бог – Бог величний і грізний.^а

22 Ваш Бог Єгова проганятиме ці народи поступово.^б Ви не вигубите їх відразу, щоб у краю не розмножились дикі звірі й не завдали вам шкоди. **23** Єгова, ваш Бог, дасть ці народи у вашу руку і раз за разом завдаватиме їм поразки, поки вони не будуть знищені.^в

24 Він дасть у вашу руку їхніх царів,^г і ви зітрете їхні імена з лиця землі.^д Ніхто не зможе протистояти вам,^е ви знищите їх усіх.^є **25** Їхніх різьблених ідолів спалить у вогні.^ж Не прагніть та не беріть срібла і золота, яке на них,^з щоб це не стало для вас пасткою, бо для вашого Бога Єгови вони гідота.^и **26** Не приносьте цієї гідоти у свій дім, щоб ви не були знищені*, як вони. Бريدьтєся ними і відчувайте до них відразу, бо вони мають бути знищені*.

8 Старанно виконуйте всі заповіді, які я сьогодні передаю вам, щоб ви жили^і й мали багато нащадків, щоб пішли й заволоділи тим краєм, про який Єгова поклявся вашим прабатькам.^к **2** Пам'ятайте довгий шлях, яким вів вас Єгова, ваш Бог. Він 40 років вів вас пустелею,^л щоб навчити смирення і випробувати,^м щоб побачити, що у вашому серці^н і чи будете ви дотримуватись його заповідей. **3** Тож він учив вас смирення, допускав, щоб ви були голодні,^о та годував манною,^п якої раніше не бачили ні ви, ні ваші прабатьки. Він робив це для того, щоб ви знали: не хлібом самим живе людина, а

7:26 *Або «присвячені для знищення». Див. глосарій.

РОЗД. 7

а Пв 10:17
1См 4:7,8
б Вх 23:30
в Пв 9:3
г ІсН 10:24
ІсН 12:1
д Вх 17:14
Пс 9:5
е Пв 11:25
ІсН 1:5
РМ 8:31
є ІсН 11:14
ж Пв 12:3
1Хр 14:12
з Іс 30:22
и Пв 27:15

РОЗД. 8

і Пр 3:1,2
к Бт 15:18
л Пв 2:7
м Вх 16:4
Вх 20:20
н Пв 13:3
Пр 17:3
о Вх 16:3
п Вх 16:31
Пс 78:24

Друга кол.

а Мт 4:4
б Пв 29:5
Не 9:21
в Пр 3:12
1Кр 11:32
Єв 12:5–7
Об 3:19
г Вх 3:8
Лв 26:4
Пв 11:11,12
д Чс 13:23
е Єз 20:6
є Пв 6:10–12
ж Ос 13:6
з Пв 9:4
Пв 32:15
и Пс 106:21
і Пв 1:19
Єр 2:6
к Чс 20:11
л Вх 16:35

кожним словом, що виходить з уст Єгови.^а **4** Усі ці 40 років ваш одяг не зношувався, а ноги не опухали.^б **5** І ви знаєте у своєму серці, що ваш Бог Єгова виправляв вас, як батько виправляє свого сина.^в

6 Виконуйте заповіді вашого Бога Єгови: ходіть його шляхами і бійтеся його. **7** Адже Єгова, ваш Бог, веде вас у добрий край^г – у край потоків*, струмків і джерел^д, які течуть в долинах і гористій місцевості, **8** у край, де є пшениця, ячмінь, виноградні лози, фіги, гранати,^є оливкова олія і мед,^є **9** у край, де вам не бракуватиме хліба і ви будете мати вдосталь усього, у край, де в каменях є залізо і де в горах можна добувати мідь.

10 Коли ви будете їсти досита, вихваляйте вашого Бога Єгову за добрий край, який він вам дав.^є **11** Пильнуйте, щоб ви не забули вашого Бога Єгову і не перестали виконувати його заповіді, присуди і постанови, які я сьогодні передаю вам. **12** Коли ви будете їсти досита, побудуєте гарні дома і житимете в них,^ж **13** набудете багато дрібної і великої худоби, багато срібла й золота і будете мати достаток у всьому, **14** то не дозволяйте, щоб ваше серце загордилось^з і ви забули вашого Бога Єгову, який вивів вас з єгипетського краю, з дому рабства.^и **15** Він вів вас через велику й страшну пустелю,^і де водяться отруйні змії та скорпіони і де земля суха й безводна; він дав вам воду з крем'яної скелі^к **16** і годував у пустелі манною,^л якої не зна-

8:7 *Або «ваді, наповнених водою». Див. глосарій. ^аАбо «глибоких водних джерел».

ли ваші батьки. Так він хотів навчити вас смирення^а і випробувати вас, щоб у майбутньому це пішло вам на благо.^б **17** Якщо ви скажете у своєму серці: “Я набув усе це багатство своєю силою, своєю рукою”,^в **18** то пригадайте, що це ваш Бог Єгова дає вам силу набувати багатство.^г Він робить це, щоб дотриматися угоди, про яку поклявся вашим прабатькам і якої дотримується донині.^д

19 Якщо ж ви колись забудете вашого Бога Єгову і будете служити та вклонятися іншим богам, то сьогодні свідчу проти вас, що ви обов'язково загинете.^е **20** Ви загинете так само, як народи, які Єгова винищує перед вами, за те, що не будете слухатися голосу Єгови, вашого Бога.^є

9 Слухай, Ізраїлю! Сьогодні ти переходиш Йордан,^ж щоб захопити володіння народів, більших та могутніших від тебе,^з міста великі й укріплені аж до небес*,^и **2** володіння анакімів,^і людей сильних і високих. Ти знаєш і чув, що про них говорять: “Хто може протистояти синам Анака?” **3** Тож знай, що цього дня перед тобою іде твій Бог Єгова,^к який є нищівним вогнем.^л Він вигубить і підкорить їх на твоїх очах, і ти швидко проженеш* та знищиш їх, як Єгова й говорив.^м

4 Коли Єгова, твій Бог, вижене перед тобою ці народи, не говори у своєму серці: “Єгова привів мене в цей край за мою праведність”,^н бо Єгова проганяє їх перед тобою за їхню неправедність.^о **5** Ти за-

9:1 *Тобто з високими мурами. **9:3** *Або «відбереш їхні володіння».

РОЗД. 8

а Пв 8:2
б Єв 12:11
в Ос 12:8
г Пс 127:1
Ос 2:8
д Пв 7:12
е Пв 4:25, 26
Пв 30:17, 18
ІсН 23:12, 13
є Дн 9:11, 12

РОЗД. 9

ж ІсН 4:19
з Пв 7:1
и Чс 13:28
і Чс 13:33
к Пв 1:30
Пв 20:4
Пв 31:3
л Пв 4:24
Єв 12:29
м Вх 23:31
Пв 7:23, 24
н Пв 7:7, 8
Єв 36:22
о Бр 15:16
Пв 12:31
Пв 18:9, 12

Друга кол.

а Пв 18:25
б Бр 13:14, 15
Бр 17:1, 8
в Бр 26:3
г Бр 28:13
д Вх 34:9
Пс 78:8
е Пв 9:22
Пс 78:40
Єв 3:16
є Вх 17:2
Чс 11:4
Чс 16:1, 2
Чс 25:2, 3
Пв 31:27
ж Вх 32:4, 10
з Вх 24:12
Вх 31:18
Вх 32:16
и Вх 24:7
і Вх 24:18
к Вх 19:19
Пв 4:10–13
л Вх 32:7
м Вх 32:4
н Вх 32:9

володіш їхнім краєм не тому, що ти праведний і маєш праведне серце. Твій Бог Єгова вижене перед тобою ці народи за їхню неправедність.^а Єгова зробить це також для того, щоб виконати клятву, яку дав твоїм прабатькам, Аврааму,^б Ісаку^в та Якову.^г **6** Тож знай, що не за твою праведність Єгова, твій Бог, дає тобі цей добрий край у володіння, адже ти народ впертий*.^д

7 Пам'ятайте і ніколи не забувайте, як ви гнівили вашого Бога Єгову в пустелі.^е Відтоді як ви вийшли з єгипетського краю і до дня, коли прийшли сюди, ви бунтувались проти Єгови.^є **8** Навіть біля Хоріву ви гнівили Єгову, і Єгова так розсердився, що був готовий вигубити вас.*^ж **9** Коли я піднявся на гору, щоб отримати кам'яні таблиці^з – таблиці угоди, яку Єгова уклав з вами,^и то залишався на горі 40 днів та 40 ночей^і і нічого не їв і не пив. **10** Тоді Єгова дав мені дві кам'яні таблиці, написані Божою рукою*. На них були всі слова, які Єгова говорив до вас із вогню на горі в той день, коли весь народ зібрався разом*.^к **11** Через 40 днів і 40 ночей Єгова дав мені дві кам'яні таблиці, таблиці угоди. **12** І Єгова сказав мені: “Швидко зійди з гори, бо народ, який ти вивів з Єгипту, зіпсувався.”^л Як же швидко вони покинули дорогу, якою я наказав їм йти, і зробили собі ідола з металу*!^м **13** Тоді Єгова сказав мені: “Я побачив, що народ цей впертий*.”^н **14** Тепер залиш мене, і я зітру їхні імена з лиця землі, а тебе зроблю

9:6, 13 *Букв. «з твердою шиєю». **9:10** *Букв. «Божим пальцем». *Або «в день збору». **9:12** *Або «литу статую».

народом могутнішим і численнішим, ніж вони".^a

15 Після того я зійшов з гори, тримаючи в руках дві таблиці угоди.^b А з гори піднімався вогонь.^a **16** І я побачив, що ви згрішили проти Єгови, вашого Бога. Ви зробили собі з металу* теля. Як же швидко ви покинули дорогу, якою Єгова наказав вам йти!^c **17** Тоді я взяв дві таблиці обома руками і, кинувши на землю, розбив їх на ваших очах.^d **18** Я впав ниць перед Єговою, як і раніше, і 40 днів та 40 ночей нічого не їв і не пив,^e бо ви вчинили зло в очах Єгови і своїми гріхами образили його. **19** Я боявся палючого гніву Єгови, бо він так розлютився, що був готовий вас знищити.^e Але й цього разу Єгова прислухався до мене.^ж

20 Крім того, Єгова сильно розгнівався на Аарона^z та був готовий його знищити, але тоді я став благати і за Аарона. **21** А ваш гріх – теля, яке ви зробили,^з – я взяв і спалив у вогні. Потім я розтер його на порошок та кинув цей порошок до потоку, що тік з гори.^и

22 Ви гнівили Єгову і в Тавері,^к і в Массі,^л і в Ківрбт-Гаттаві.^м **23** Коли ж Єгова послав вас з Кадеш-Барнеа,^н кажучи: "Йдіть і заволодійте краєм, який я обов'язково дам вам", ви знову збунтувались проти наказу вашого Бога Єгови,^о не повірили йому^п і не послухались його. **24** Відколи я вас знаю, ви постійно бунтуєтесь проти Єгови.

25 Тож я впав ниць перед Єговою і лежав 40 днів та 40 ночей,^р бо Єгова сказав, що знищить вас. **26** Я почав бла-

РОЗД. 9

а Вх 32:10
б Вх 32:15
в Вх 19:18
г Вх 20:3, 4
д Вх 32:19
е Вх 34:28
є Вх 32:10
ж Вх 32:11, 14
Пс 106:23
з Вх 32:2, 21
и Вх 32:4
і Вх 32:20
к Чс 11:3
л Вх 17:7
м Чс 11:4, 34
н Чс 13:26
о Чс 14:3, 4
п Пв 1:32
Пс 106:24, 25
Єв 3:19
р Вх 34:28

Друга кол.

а Вх 19:5
Пс 135:4
б Вх 32:11
в Вх 3:6
Вх 6:8
Пв 9:5
г Вх 32:31, 32
д Вх 32:12
Чс 14:15, 16
е 1Цр 8:51
Не 1:10
є Вх 6:6
Пв 4:20, 34

РОЗД. 10

ж Вх 34:1
з Вх 34:4
и Вх 32:15
і Вх 20:1
Вх 34:28
Пв 4:13
к Пв 4:36
Пв 5:4
л Вх 19:17
Пв 5:22
м Вх 34:29
н Чс 20:23, 24
Чс 33:31, 38

гати Єгову: "Всеволодний Господи Єгово, не знищуй свій народ, свою власність*.^a Ти ж викупив його у своїй величії вивів з Єгипту своєю сильною рукою.^b **27** Згадай своїх слуг, Авраама, Ісаака та Якова.^в Не зважай на впертість цього народу, на його неправедність і гріх.^г **28** Інакше мешканці краю, з якого ми вийшли, скажуть: «Єгова вивів їх звідси, щоб вигубити в пустелі, тому що не зміг ввести у край, який їм пообіцяв, і тому що зневажив їх».^д **29** Вони ж твоя власність*, твій народ,^е який ти вивів сильною, могутньою рукою!"^є

10 У той час Єгова сказав мені: "Витеші дві кам'яні таблиці – такі, як попередні,^ж а також зроби дерев'яний ковчег* і піднімісь до мене на гору. **2** На цих таблицях я напишу слова, що були на перших таблицях, які ти розбив. І ти покладеш їх у ковчег". **3** Тож я зробив ковчег з акації, витесав дві кам'яні таблиці – такі, як попередні, – і пішов на гору з таблицями в руках.^з **4** Після того він написав на таблицях те саме, що було на попередніх,^и – Десять заповідей*,^к які Єгова дав, промовляючи до вас з вогню на горі^л у той день, коли весь народ зібрався разом.^м **1** І Єгова дав їх мені. **5** Тоді я зійшов з гори^н й поклав таблиці у ковчег, який зробив, і там вони зберігаються, як і наказав мені Єгова.

6 І вирушили ізраїльтяни з Беербт-Бенé-Яакану до Мосé-ри. Там помер Аарон,^п і там

9:26, 29 *Або «спадок». **10:1** *Або «скриню». **10:4** *Букв. «Десять слів». Також відомі як Декалог. **а**Або «у день збору».

його поховали, а замість нього священиком став його син Елеазар.^a **7** Звідти вони вирушили до Гудгді, а з Гудгді – до Йотваті,^b краю, в якому течуть потоки*.

8 У той час Єгова відділив плем'я Лівія,^a щоб левіти носили ковчег угоди Єгови,^c виконували своє служіння перед Єговою, а також благословляли від його імені,^d як вони роблять це донині. **9** Саме тому Лівій не має частки і спадку разом зі своїми братами. Його спадок – Єгова, як і сказав йому Єгова, ваш Бог.^e **10** Я ж пробув на горі 40 днів та 40 ночей,^e як і раніше, і Єгова знову прислухався до мене.^ж Єгова вирішив не знищувати вас. **11** Потім Єгова сказав мені: «Йди попереду народу, приготуйся рушати в дорогу, щоб народ пішов і заволодів краєм, який я пообіцяв дати йому, поклявшись у цьому його прабатькам».^з

12 Тепер же, Ізраїлю, чого вимагає від тебе Єгова, твій Бог?^и Лише того, щоб ти боявся твого Бога Єгови,^і щоб ходив усіма його дорогами,^к любив його і служив твоєму Богу Єгові всім своїм серцем і всією своєю душею*.^л **13** щоб ти дотримувався заповідей і постанов Єгови, які я сьогодні передаю тобі на добро.^м **14** Подивіться: Єгові, вашому Богу, належить небо, навіть небеса небес*, а також земля та все, що на ній.^н **15** Але Єгова зблизився тільки з вашими прабатьками, тільки до них він виявив любов, і він вибрав вас, їхніх нащадків,^о з-посеред ін-

10:7 *Або «ваді, наповнені водою». Див. глосарій. **10:12** *Див. глосарій. **10:14** *Або «найвищі небеса».

РОЗД. 10

а Чс 20:28
б Чс 33:33
в Чс 1:50
Чс 3:6
Чс 8:14
г Чс 3:30, 31
д Чс 6:23–27
Пв 21:5
2Хр 30:27
е Чс 18:20, 24
Пв 18:1
є Вх 24:18
Вх 34:28
ж Вх 32:14
з Бт 15:18
и Мхв 6:8
і Пв 5:29
к Пв 5:33
ІсН 22:5
л Пв 6:5
Лк 10:27
м Пв 6:24
н 1Хр 29:11
Пс 24:1
Пс 115:16
о Пв 4:37

Друга кол.

а Пв 30:6
б Вх 34:9
Пв 9:6
Пв 31:27
в Вх 18:11
2Хр 2:5
Пс 97:9
г Дії 10:34
Рм 2:11
д Пс 68:5
Як 1:27
е Лв 19:10
Пв 24:14
Пс 146:9
є Вх 22:21
Лв 19:34
ж Лк 4:8
з Вх 15:2
Об 19:6
и 2См 7:23
і Бт 46:27
Вх 1:5
Дії 7:14
к Бт 15:1, 5

РОЗД. 11

л Пв 6:5
Пв 10:12
Мр 12:30
м Пв 8:5
Єв 12:6
н Пв 5:24
Пв 9:26
о Вх 13:3
л Пв 4:34

ших народів, як це є сьогодні. **16** Очистьте* свої серця^а і більше не будьте впертими^б, **17** адже ваш Бог Єгова – Бог над богами^в і Пан над панами, Бог величний, могутній та грізний. Він безсторонній^г і не бере хабара, **18** справедливо судить сироту* і вдову,^д любить чужинця^е і дає йому їжу та одяг. **19** Ви теж любіть чужинців, бо ви самі були чужинцями в єгипетському краю.^є

20 Бійтеся вашого Бога Єгови і йому служіть,^ж до нього горніться і його іменем клянїться. **21** Тільки його хваліть.^з Він – ваш Бог, який виконав для вас величні та грізні діла, і ви бачили це на власні очі.^и **22** Коли ваші прабатьки прийшли в Єгипет,^і їх було 70*, а тепер ваш Бог Єгова зробив вас такими численними, як зірки на небі.^к

11 Любіть вашого Бога Єгову^л і завжди виконуйте свої обов'язки перед ним та дотримуйтеся його постанов, присудів і заповідей. **2** Ви знаєте, що сьогодні я звертаюсь до вас, а не до ваших синів, які не знали і не бачили, як Бог Єгова повчас,^м не знали і не бачили його величі,^н його сильної, могутньої руки,^о **3** його знаків і чуд – того, що він зробив у Єгипті з фараоном, єгипетським царем, та з усім його краєм;^п **4** того, що він зробив з єгипетським військом, кіньми та бойовими колісницями фараона; того, як Єгова повернув на них води Червоного моря, коли вони гналися за вами, і знищив

10:16 *Букв. «обріжте крайню плоть». **10:18** *Букв. «більше не робіть свою шию твердою». **10:18** *Або «дитину, яка залишилася без батька». **10:22** *Або «70 душ».

їх раз і назавжди*;^a **5** того, що він робив для вас* у пустелі, поки ви не прийшли сюди; **6** того, що він зробив з Дата́ном та Авіро́ном, синами Елі́ава, Рувимового сина, коли земля розступилася і на очах усього Ізраїля поглинула їх, їхніх домашніх, їхні намети та всіх людей і тварин, які були з ними.^b **7** Ви на власні очі бачили всі величні діла, які вчинив Єгова.

8 Тож виконуйте всі заповіді, які я сьогодні передаю вам, щоб ви були сильні та заволоділи краєм, в який ідете, **9** і щоб ви довго жили^c в краю, що тече молоком і медом,^d у краю, який Єгова поклявся дати вашим прабатькам і їхньому потомству*.^d

10 Край, яким ви маєте заволодіти, не подібний до єгипетського краю, з якого ви вийшли. Там ви сіяли насіння і, важко трудячись, поливали землю*, як город. **11** Край, в який ви ідете, щоб ним заволодіти, — це край гір і долин.^e Він напувається дощами з неба.^e **12** і про нього дбає ваш Бог Єгова. Очі Єгови, вашого Бога, завжди дивляться на цей край, від початку року до кінця.

13 Якщо ви будете старанно виконувати заповіді, які я сьогодні передаю вам, якщо будете любити вашого Бога Єгову та служити йому всім своїм серцем і всією своєю душею*,^ж **14** то я буду давати у вашому краю дощі своєчасно,

11:4 *Або «до цього дня». **11:5** *Або «вам». **11:9** *Букв. «насі́нню». **11:10** *Або «поливали землю за допомогою ноги», тобто застосовували силу ніг, обертаючи водяне колесо або прокладаючи і відкриваючи водні канали. **11:13, 18** *Див. глосарій.

РОЗД. 11

a Вх 14:23, 28

Єв 11:29

б Чс 16:1, 32

в Пв 4:40

Пр 3:1, 2

г Вх 3:8

Єз 20:6

д Бт 13:14, 15

Бт 26:3

Бт 28:13

е Пв 1:7

є Пв 8:7

ж Пв 4:29

Пв 6:5

Пв 10:12

Мт 22:37

Друга кол.

a Лв 26:4

Пв 8:7–9

Пв 28:12

Єр 14:22

б Пв 8:10

в Пв 8:19

Пв 29:18

Єв 3:12

г Пв 28:15, 23

1Цр 8:35, 36

2Хр 7:13, 14

д Пв 8:19

е Пр 7:1–3

є Пв 6:6–9

Пр 22:6

Еф 6:4

ж Пв 4:40

Пр 4:10

з Бт 13:14, 15

и Пв 6:5

Лк 10:27

i Пв 10:20

Пв 13:4

ІсН 22:5

к Вх 23:28

ІсН 3:10

л Пв 7:1

Пв 9:1, 5

м ІсН 14:9

дощі осінні й весняні, і ви матимете зерно, молоде вино та олію.^a **15** Я вирощу траву на полі для вашої худоби, і ви самі будете мати вдосталь їжі.^b **16** Пильнуйте, щоб ваше серце не піддалося спокусі і ви не відступили від мене, щоб не служили та не вклонялися іншим богам.^c **17** Інакше Єгова спалахне на вас гнівом, він закриє небо, і не буде дощу,^d земля не дасть врожаю, і ви швидко вимрете у цьому добром краю, який дає вам Єгова.^d

18 Закарбуйте мої слова у своєму серці та у своїй душі* і пов'яжіть їх як нагадування на свою руку, нехай вони будуть як пов'язка на вашому чолі*.^e **19** Навчайте цього своїх дітей: говоріть про все це, коли ви будете сидіти вдома, коли будете йти дорогою, коли будете лежати і коли будете вставати.^e **20** Напишіть це на одвірках свого дому і на своїх брамах, **21** щоб ви і ваші сини довго жили* в краю, який Єгова поклявся дати вашим прабатькам,^з щоб ви жили там стільки, скільки небо буде над землею.

22 Якщо ви будете старанно виконувати всі заповіді, які я сьогодні передаю вам, якщо будете любити вашого Бога Єгову,^и ходити всіма його дорогами і горнутися до нього,ⁱ **23** то Єгова вижене перед вами всі ці народи* і ви захопите володіння народів, могутніших і численніших від вас.^и **24** Земля, на яку ступить ваша нога, стане вашою.^м Ваш кордон простягатиметься від пустелі до Лівану, від Ріки, ріки Євфрат, до західного мо-

11:18 *Букв. «між вашими очима».

ря*.^а **25** Ніхто не зможе протистояти вам.^б Ваш Бог Єгова зробить так, що всі мешканці краю, в який ви йдете, будуть боятися вас і тремтіти зі страху перед вами,^в як він і обіцяв.

26 Сьогодні я пропоную вам вибрати благословення або прокляття:^г **27** якщо ви будете підкорятися заповідям вашого Бога Єгови, які я сьогодні передаю вам, то отримаєте благословення,^д **28** а якщо не будете підкорятися заповідям вашого Бога Єгови,^е якщо зійдете зі шляху, яким я сьогодні наказую вам йти, і підете за богами, яких не знаєте, то отримаєте прокляття.

29 Коли Єгова, ваш Бог, приведе вас у край, яким ви маєте заволодіти, виголосить* благословення на горі Герізім, а прокляття на горі Евал.^в **30** Ці гори стоять на іншому боці Йордану, на заході*,— в краю ханаанців, які живуть в Араві, навпроти Гілгала, біля великих дерев Морé.* **31** Ви перейдете Йордан, щоб заволодіти краєм, який дає вам Єгова, ваш Бог.^з А коли ви заволодієте цим краєм та оселитесь в ньому, **32** старанно виконуйте всі постанови і присуди, які я даю вам сьогодні.^и

12 Ось які постанови і присуди ви маєте старанно виконувати весь час, поки будете жити в краю, який дасть вам у володіння Єгова, Бог ваших прабабків. **2** Повністю знищте всі місця, де служать своїм богам народи, які ви проженете,^а— місця на високих горах, на пагорбах і під усіма розлогими деревами.

11:24 *Тобто Великого, або Середземного, моря. **11:29** *Або «дайте». **11:30** *Або «у напрямі заходу сонця».

РОЗД. 11

а Бг 15:18
Вх 23:31
б Пв 7:24
ІсН 1:5
в Вх 23:27
ІсН 2:9, 10
ІсН 5:1
г Пв 30:15
д Пв 28:1, 2
Пс 19:8, 11
е Пв 26:15, 16
Іс 1:20
є Пв 27:12, 13
ІсН 8:33, 34
ж Бг 12:6
з ІсН 1:11
и Пв 5:32
Пв 12:32

РОЗД. 12

і Вх 34:13

Друга кол.

а Вх 23:24
б Пв 7:25
в Вх 23:13
ІсН 23:7
г Пв 18:3
Пв 12:31
д 2Хр 7:12
е Лв 1:3
є Пв 14:22
ж Чс 18:19
Пв 12:11
з 1Хр 29:9
Езд 2:68
и Пв 12:17
Пв 15:19
і Пв 15:19, 20
к Лв 23:40
Пв 12:12, 18
Пв 14:23, 26
Пс 32:11
Пс 100:2
Флп 4:4
л 1Цр 8:56
1Хр 23:25
м ІсН 3:17
н Пв 33:28
1Цр 4:25
о Пв 16:2
Пв 26:2
л Пв 14:22, 23
р Пв 14:26
1Цр 8:66
Не 8:10

3 Порозбивайте їхні жертovníки і священні стовпи,^а спаліть у вогні їхні священні палі*, а різьблених божків порубайте,^б щоб навіть згадки не залишилось про їхні імена.^в

4 Поклоняйтесь вашому Богу Єгові не так, як ці народи поклоняються своїм богам,^г **5** а йдіть у місце, яке Єгова, ваш Бог, вибере для свого імені та для свого перебування серед усіх ваших племен, і там поклоняйтесь йому.^д **6** Туди приносьте свої цілопалення,^е жертви, десятини,^є пожертви,^ж приношення, пов'язані з обітницями, добровільні приношення^з та первістків з вашої великої і дрібної худоби.^и **7** Там ви і ваші домашні будете їсти перед лицем вашого Бога Єгови^і і тішитися всією своєю працею,^к бо Єгова, ваш Бог, благословив вас.

8 Пильнуйте, щоб не сталося так, що кожен робитиме те, що правильне в його очах*, як це є тепер, **9** оскільки ви ще не прийшли у місце, де будете жити,^л до спадку, який дає вам Єгова, ваш Бог. **10** Коли ви перейдете Йордан^м і оселитесь в краю, який дає вам у володіння ваш Бог Єгова, він неодмінно подарує вам спокій, і ваші вороги не будуть вас турбувати, ви будете жити безпечно.^н **11** Приносьте у місце, яке Єгова, ваш Бог, вибере для свого імені,^о все, що я наказую: ваші цілопалення, жертви, десятини,^п пожертви і кожне приношення, пов'язане з обітницею, яке ви поклянетесь дати Єгові. **12** Ви будете радіти перед лицем Єгови, вашого Бога,^р— ви, ваші сини

12:3 *Див. глосарій. **12:8** *Або «на його думку».

і дочки, ваші раби і рабині, а також левіти, які житимуть у ваших містах*, бо левіти не мають частки і спадку разом з вами.^a **13** Дивіться, не приносьте цілопалення в якомусь іншому місці.^b **14** Складайте цілопалення тільки в тому місці, яке Єгова вибере на території одного з ваших племен, і там робіть усе, що я вам наказую.^в

15 Коли тільки забажаєте^д, можете різати тварин і їсти м'ясо в будь-якому з ваших міст^г за благословенням Єгови, вашого Бога. Чистий і нечистий можуть їсти це м'ясо, як їдять м'ясо газелі чи оленя. **16** Але не їжте крові.^д Виливайте її на землю, як воду.^е **17** У ваших містах* не їжте десятини вашого зерна, молодого вина й олії, первістків з вашої великої і дрібної худоби,^е жодних приношень, пов'язаних з обітницями, які ви поклянетесь дати, добровільних приношень та пожертв. **18** Їжте все це перед лицем вашого Бога Єгови в тому місці, яке вибере Єгова, ваш Бог,^ж — їжте ви, ваші сини і дочки, ваші раби і рабині, а також левіти, які житимуть у ваших містах*. Ви будете тішитися всією своєю працею перед вашим Богом Єговю. **19** Дивіться, не забувайте про левітів^з весь час, поки будете жити в цьому краю.

20 Коли ваш Бог Єгова розширить ваші володіння,^и як і обцяв,^и і ви^и захочете м'яса та скажете: "Я з'їв би м'яса", то їжте м'ясо, коли тільки заба-

12:12, 18, 21 * Букв. «брамах». 12:15, 20, 21 ^а Або «скільки забажає ваша душа». 12:15 ^в Букв. «у всіх твоїх брамах». 12:17 * Букв. «у твоїх брамах». 12:20 ^г Або «ваша душа».

РОЗД. 12

а Чс 18:20, 24
Пв 10:9
Пв 14:28, 29
ІсН 13:14

б Лв 17:3, 4
1Цр 12:28

в 2Хр 7:12

г Пв 12:21

д Бг 9:4
Лв 7:26
Лв 17:10
Діт 15:20, 29

е Лв 17:13
Пв 15:23

є Пв 14:22, 23

ж Пв 12:11
Пв 14:26

з Чс 18:21
Пв 14:27
2Хр 31:4
Не 10:38, 39
Мл 3:8

и 1Цр 4:21

і Бг 15:18
Вх 34:24
Пв 11:24

Друга кол.

а Лв 11:2–4

б Пв 14:23
2Хр 7:12

в Пв 14:4, 5

г Лв 3:17
Пв 12:16

д Бг 9:4
Лв 17:11, 14

е Лв 17:13
Пв 15:23

є Лв 17:11

ж Лв 4:29, 30

з Вх 23:23
Пс 44:2
Пс 78:55

и Пв 7:16
Пс 106:36
Єз 20:28

жаєте^д.^a **21** Якщо місце, яке Єгова, ваш Бог, вибере для свого імені,^б буде далеко від вас, то зробіть, як я вам наказав: заріжте тварину з великої або дрібної худоби, яку дав вам Єгова, ваш Бог, і їжте м'ясо у ваших містах*, коли тільки забажаєте^д. **22** Можете їсти це м'ясо, як їсте м'ясо газелі та оленя.^в Чистий і нечистий можуть їсти це м'ясо. **23** Але твердо постановіть не їсти крові,^г бо кров — це життя*,^д і ви не повинні їсти життя^д, споживаючи м'ясо. **24** Не їжте крові; виливайте її на землю, як воду.^е **25** Не їжте її, і тоді ви робитимете те, що правильне в очах Єгови, і вам та вашим дітям буде добре вестися. **26** Тільки святі приношення і приношення, пов'язані з обітницями, несіть до місця, яке вибере Єгова. **27** Там, на жертovníку вашого Бога Єгови, складайте цілопалення — м'ясо жертви і кров.^є Кров ваших жертв виливайте під жертovníк^ж вашого Бога Єгови, а м'ясо можете їсти.

28 Дивіться, підкоряйтеся всім наказам, які я вам передаю, бо так ви робитимете те, що добре і правильне в очах вашого Бога Єгови, і вам та вашим синам завжди буде добре вестися.

29 Коли Єгова, ваш Бог, знищить народи, володіння яких ви захопите,^з і ви будете жити в їхньому краю, **30** пильнуйте, щоб ви не потрапили в пастку. Не питайте про богів тих народів, які будуть знищені: "Як ці народи служили своїм богам? Я буду робити так само".^и **31** Не слу-

12:23 * Або «душа». ^и Або «душу».

жін так вашому Богу Єгови, бо Єгова ненавидить гидкі речі, які вони роблять для своїх богів. Для цих богів вони навіть спляють у вогні своїх синів і дочок.^а **32** Старанно виконуйте всі накази, які я вам даю.^б Нічого не додавайте і не віднімайте.^в

13 Якщо серед вас з'явиться пророк або той, хто бачить віщі сни, і дасть якийсь знак чи передвістя **2** і якщо той знак чи передвістя сповниться й він скаже: “Ходімо за іншими богами, за богами, яких ви не знаєте, і будемо їм служити”, **3** то не слухайте слів цього пророка або того, хто бачить віщі сни,^г бо Єгова, ваш Бог, випробовує вас,^д щоб побачити, чи ви любите вашого Бога Єгову всім своїм серцем і всією своєю душею*.^е **4** Йдіть тільки за Єговою, вашим Богом, і тільки його бійтеся, дотримуйтеся його заповідей і слухайтеся його голосу, тільки йому служіть і його міцно тримайтеся.^в **5** А пророк або той, хто бачить віщі сни, має бути покараний смертю,^ж бо він схилив до бунту проти вашого Бога Єгови, який вивів вас з єгипетського краю і викупив з дому рабства. Цей чоловік хотів звести вас зі шляху, яким Єгова, ваш Бог, наказав вам іти. Тож усуньте зло з-поміж себе.^з

6 Якщо твій брат, син твоєї матері, або твій син чи дочка, або твоя кохана дружина, або твій найближчий друг* буде таємно намовляти тебе, кажучи: “Ходімо і будемо служити іншим богам”,^а — богам, яких не знав ні ти, ні твої прабабки,

13:3 *Див. глосарій. **13:6** *Або «друг, який тобі наче твоя душа».

РОЗД. 12

а Лв 18:3,21
Лв 20:2
Пв 18:10–12
Єр 32:35

б ІсН 22:5

в Пв 4:2
ІсН 1:7

РОЗД. 13

г Іс 8:19
Єр 27:9

д Пв 8:2

е Пв 6:5
Пв 10:12
Мт 22:37

в Пв 10:20

ж Пв 18:20

з Пв 17:2,3,7
1Кр 5:13

и 1Цр 11:4
2Пт 2:1

Друга кол.

а Гл 1:8

б Вх 22:20
Вх 32:27
Чс 25:5

в Пв 17:2,3,7

г Лв 20:2,27

д Пв 17:13
1Тм 5:20

е Пв 19:15
1Тм 5:19

в Пв 17:4,5
2Хр 28:6

ж Вх 22:20

з ІсН 6:18

7 богам, яким служать народи, що живуть близько чи далеко від тебе, від одного краю землі до іншого, **8** то не піддавайся на вмовляння та не слухайся його,^а не май до нього жалю чи співчуття і не захищай його. **9** Ти обов'язково мусиш його вбити.^б Ти першим піднімеш на нього руку, щоб убити його, а потім це зробить весь народ.^в **10** Побий його камінням до смерті,^г бо він хотів відвести тебе від твого Бога Єгови, який вивів тебе з єгипетського краю, з дому рабства. **11** Тоді весь Ізраїль почує про це та буде мати страх, і ніхто з народу більше ніколи не зробить такого зла.^д

12 Якщо ти почуєш, що в одному з міст, в яких вас оселив Єгова, ваш Бог, будуть говорити: **13** “Серед вас з'явилися нікчемні люди, які відвертають жителів свого міста, кажучи: «Ходімо і будемо служити іншим богам»,— богам, яких ви не знали”, **14** то розгляньте цю справу, старанно дослідіть її і про все розпитайте.^е І якщо підтвердиться, що серед вас чиниться така гидота, **15** то обов'язково повбивайте мечем усіх мешканців того міста.^в Знищте* місто і все, що в ньому,^ж навіть худобу. **16** Зберіть усю здобич, складіть на середину ринкової площі і спаліть місто, а вся та здобич буде як цілопалення для вашого Бога Єгови. Це місто назавжди залишиться руїною і ніколи не буде відбудоване. **17** Не беріть собі жодної речі з того, що відділене для знищення*,^з якщо хочете, щоб Єгова відвернув від

13:15 *Або «присвятить для знищення». Див. глосарій. **13:17** *Або «освячене заборонаю».

вас свій палючий гнів, щоб виявив до вас милосердя та співчуття і розмножив вас, як і поклявся вашим прабабкам.^а **18** Слухайтеся* вашого Бога Єгови та виконуйте всі Його заповіді, які я сьогодні передаю вам, і тоді ви будете робити те, що правильне в очах вашого Бога Єгови.^б

14 Ви – сини вашого Бога Єгови. Не робіть на своєму тілі порізів^в і не голіть своїх брів*, коли хтось помирає,^г **2** бо ви святий народ^д для вашого Бога Єгови, і Єгова вибрав вас з-посеред усіх інших народів на землі та зробив своїм народом, своєю особливою* власністю.^е

3 Не їжте жодної гидоти.^е **4** З усіх тварин ви можете їсти таких:^ж бика, вівцю, козла, **5** оленя, газель, козулю, дикого козла, антилопу, дику вівцю і гірську вівцю. **6** Усіх тварин, які мають роздвоєні копита і жують жуйку, ви можете їсти. **7** Але з тих тварин, які жують жуйку або мають роздвоєні копита, не їжте таких: верблюда, зайця і дамана, – бо вони жують жуйку, але не мають роздвоєних копит, вони для вас нечисті,^з – **8** а також свині, бо вона має роздвоєні копита, але не жує жуйки, вона для вас нечиста. Їхнього м'яса не їжте і до їхніх трупів не торкайтесь.

9 З істот, які живуть у воді, їжте все, що має плавники та луску.^и **10** А істот, які не мають плавників і луски, не їжте; вони для вас нечисті.

11 Будь-якого чистого птаха ви можете їсти. **12** Але ось

13:18 *Або «слухайте голос». **14:1** *Букв. «не робіть лисини між вашими очима». **14:2** *Або «цінною».

РОЗД. 13

а Бт 22:15, 17
Бт 26:3, 4

б Пв 6:18

РОЗД. 14

в Лв 19:28

г Лв 21:1, 5

д Лв 19:2
Лв 20:26
Пв 28:9
1Пт 1:15

е Вх 19:5, 6
Пв 7:6

е Лв 11:43
Лв 20:25
Дт 10:14

ж Лв 11:2, 3

з Лв 11:4–8

и Лв 11:9, 10

Друга кол.

а Лв 11:13–20

б Вх 22:31
Лв 17:15

в Вх 23:19
Вх 34:26

г Пв 12:11
Пв 26:12

д Пв 12:5, 17
Пв 15:19, 20

е Пс 111:10

е Пв 12:5, 6

птахи, яких ви не будете їсти: орел, скопа, чорний гриф,^а **13** червоний шуліка, чорний шуліка та інші птахи з роду шуліки, **14** усі з роду крука, **15** страус, сова, мартин, усі з роду сокола, **16** хатній сич, вухата сова, лебідь, **17** пелікан, гриф, баклан, **18** лелека, усі з роду чаплі, одуд і кажан. **19** Усі крилаті створіння, якими кишить земля*, також будуть для вас нечисті. Не їжте їх. **20** Ви можете їсти тільки чисті летючі створіння.

21 Не їжте падалі.^б Можете віддати її чужинцю, який живе у ваших містах*, і він може їсти, або можете продати її чужинцю. Адже ви святий народ для вашого Бога Єгови.

Не варіть козеняти в молоці його матері.^в

22 Обов'язково віддавайте десятину всього, що виросте з насіння, – того, що будете збирати на своєму полі з року в рік.^г **23** Десятину зерна, молодого вина та олії, а також первістоків з вашої великої і дрібної худоби ви будете їсти перед вашим Богом Єговою в тому місці, яке він вибере для свого імені,^д щоб ви вчилися завжди боятися Єгови, вашого Бога.^е

24 Але якщо місце, яке Єгова, ваш Бог, вибере для свого імені,^е буде далеко і ви не зможете піти в таку далеку дорогу та віднести десятину всього того, чим поблагословив вас Єгова, ваш Бог, **25** то продайте десятину, а виручені гроші візьміть і йдіть у місце, яке вибере ваш Бог Єгова. **26** Купіть на ці гроші все, що ви* забажаєте: худобу, овець,

14:19 *Або «всі комахи». **14:21** *Букв. «брамах». **14:26** *Або «ваша душа».

козлів, а також вино та інші алкогольні напої, усе, що захочете*, – і їжте це перед лицем вашого Бога Єгови та радійте, ви і ваші домашні.^a **27** Не забувайте про левітів, які житимуть у ваших містах,^b бо левіти не мають частки і спадку разом з вами.^a

28 Під кінець кожних трьох років приносьте всю десятину врожаю, зібраного на третій рік, і складайте у ваших містах.^c **29** І нехай левіти, які не мають частки і спадку разом з вами, а також чужинці, сироти* і вдови, які житимуть у ваших містах, приходять і їдять досита,^d щоб ваш Бог Єгова поблагословив вас у всіх ваших ділах.^e

15 Під кінець кожних семи років робіть звільнення.^e **2** Воно полягатиме в тому, що кожен позикодавець звільнить свого ближнього від боргу. Він не повинен вимагати від свого ближнього чи брата повернення боргу, адже буде оголошено звільнення на честь Єгови.^ж **3** Від чужинця можете вимагати повернення боргу,^з а від свого брата не вимагайте, хоч би який був його борг. **4** Серед вас не має бути бідних, адже ваш Бог Єгова обов'язково буде благословляти вас^и у краю, який Єгова дає вам у спадок. **5** Але Єгова, ваш Бог, робитиме це лише тоді, коли ви будете в усьому слухатися його голосу і старанно виконувати всі заповіді, які я сьогодні передаю вам.^и **6** Ваш Бог Єгова поблагословить вас, як і обцяв, і ви будете позича-

14:26 *Або «усе, що ваша душа попросить у вас». **14:29** *Або «діти, які залишилися без батька».

РОЗД. 14

а Пв 12:7

Пв 26:11

Пс 100:2

б Чс 18:21

2Хр 31:4

1Кр 9:13

в Чс 18:20

Пв 10:9

г Пв 26:12

д Вх 22:21

Пв 10:18

Як 1:27

е Пв 15:10

Пс 41:1

Пр 11:24

Пр 19:17

Мн 3:10

Лк 6:35

РОЗД. 15

є Лв 25:2

ж Пв 31:10

з Вх 12:43

Пв 14:21

Пв 23:20

и Пв 28:8

i ІсН 1:7,8

Іс 1:19

Друга кол.

а Пв 28:12

б Пв 28:13

1Цр 4:24,25

в Пр 21:13

Як 2:15,16

1Ів 3:17

г Лв 25:35

Пр 19:17

Мт 5:42

Лк 6:34,35

Гл 2:10

д Пв 15:1

е Вх 22:22,23

Пв 24:14,15

Пр 21:13

є Дії 20:35

2Кр 9:7

1Тм 6:18

Єв 13:16

ж Пв 24:19

Пс 41:1

з Мт 26:11

и Пр 3:27

Мт 5:42

Лк 12:33

i Вх 21:2

Лв 25:39

ти* багатством народам, а самі ні в кого не будете позичати.^а Ви пануватимете над багатьма народами, а вони над вами панувати не будуть.^б

7 Якщо в одному з ваших міст у краю, який дає вам Єгова, ваш Бог, збідніє хтось з ваших братів, то стережися, щоб твоє серце не зачерствіло і ти не став скупим*.^в

8 Будь щедрий до нього! обов'язково позич* те, чого йому не вистачає, дай йому стільки, скільки він потребує.

9 Пильнуй, щоб ти не почав виношувати у своєму серці злу думку: «Наближається сьомий рік, рік звільнення»,^г – і щоб не став скупим та не відмовив убогому братові. Бо якщо він поскаржиться на тебе Єгови, ти будеш винний у гріху.^г

10 Дай йому щедро^є і не скупися*, бо тоді твій Бог Єгова поблагословить тебе у всьому, що ти робиш і за що візьмешся.^ж **11** Вбогі завжди будуть у цьому краю.^з Тому я наказую: «Будь щедрий* до нужденних і вбогих у твоєму краю».^и

12 Якщо ти купиш когось зі свого народу*, єврея або єврейку, і він прослужить тобі шість років, то на сьомий рік відпусти його на волю.^и

13 Коли будеш відпускати його на волю, не відсилай його з порожніми руками. **14** Щедро дай йому щось зі своєї отари і з току, а також олію і вино з давилень. Чим поблагословив тебе Єгова, твій Бог, тим і поділися зі своїм братом. **15** Пам'ятай, що ти був

15:6 *Або «позичати під заставу». **15:7** *Букв. «не закрив своєї руки».

15:8 *Або «позич під заставу». **15:10** *Або «нехай твоє серце не скупиться». **15:11** *Букв. «відкрив свою руку». **15:12** *Або «свого брата».

рабом у єгипетському краю і твій Бог Єгова викупив тебе. Тому я сьогодні наказую тобі все це.

16 Якщо ж твоєму рабові буде добре з тобою і він полюбить тебе і твоїх домашніх та скаже: “Я не піду від тебе!”^а –

17 то візьми шило і, приклавши вухо раба до дверей, проколи йому вухо, і він стане твоїм рабом на все життя. Те саме зроби зі своєю рабиною. **18** Але якщо ти відпускаєш раба на волю, то не шкоди про це, бо за шість років, протягом яких він служив тобі, він приніс удвічі більше користі, ніж найманий робітник, і твій Бог Єгова щедро благословляв тебе.

19 Освячайте для вашого Бога Єгови всіх первістків-самців,^б які народяться у вашій великій і дрібній худобі. Не використовуйте для роботи первістка з великої худоби* і не стрижіть первістка з дрібної худоби. **20** З року в рік ви і ваші домашні будете їсти їх перед вашим Богом Єговою на місці, яке вибере Єгова.^в **21** Але якщо тварина має ваду, якщо вона крива, сліпа чи з якоюсь іншою вадою, то не складайте її в жертву вашому Богу Єгові.^г **22** Їжте її у ваших містах*^д; чистий і нечистий можуть їсти її, як їдять м'ясо газелі чи оленя.^д **23** Але не їжте крові^е тварини. Виливайте її на землю, як воду.^е

16 Пам'ятайте про місяць авів* і відзначайте Пасху для Єгови,^ж вашого Бога, бо саме в місяці авіві, вночі, ваш Бог Єгова вивів вас з Єгипту.^з

15:19 *Букв. «бика». 15:22 *Букв. «брамах». 16:1 *Див. додаток Б15.

РОЗД. 15

- а Вх 21:5,6
б Вх 13:2
Вх 22:30
Чс 3:13
Чс 18:15, 17
в Пв 12:5,6
Пв 14:23
Пв 16:11
г Лв 22:20
Пв 17:1
Мн 1:8
Єа 9:14
д Пв 12:15
Пв 14:4,5
е Єт 9:4
Лв 7:26
Дії 15:20,29
є Лв 17:10,13
Пв 12:16

РОЗД. 16

- ж Вх 12:14
Лв 23:5
Чс 9:2
Чс 28:16
1Кр 5:7
з Вх 34:18

Друга кол.

- а Мт 26:17
б Вх 12:5,6
2Хр 35:7
в 1Цр 8:29
г Вх 13:3
Лв 23:6
Чс 28:17
1Кр 5:8
д Вх 12:33
е Вх 12:14
Вх 13:8,9
є Вх 12:15
Вх 13:7
ж Вх 12:10
Вх 34:25
з Вх 12:3,6
Чс 9:2,3
Мт 26:19,20
и Вх 12:8
2Хр 35:13
і Лв 2:13
Ів 11:55
к Вх 12:16
Лв 23:8
л Вх 23:16
Вх 34:22
Лв 23:15
м Чс 28:26
н Пв 16:17
1Кр 16:2
2Кр 8:12

2 Складайте для вашого Бога Єгови пасхальну жертву^а з дрібною і великою худобою^б в тому місці, яке Єгова вибере для свого імені.^в **3** Не їжте з цієї жертвою нічого, приготованого на заквасці.^г Сім днів їжте прісний хліб, хліб страждання (бо ви поспіхом виходили з єгипетського краю),^д щоб ви все життя пам'ятали день, коли вийшли з Єгипту.^е **4** Сім днів у вас не має бути нічого, що містить закваску.^є Крім того, не залишайте нічого до ранку з того м'яса, яке ви принесете в жертву ввечері першого дня.^ж **5** Ви не можете складати пасхальну жертву в будь-якому з міст, які дає вам Єгова, **6** а тільки в тому місці, яке Єгова, ваш Бог, вибере для свого імені. Приносьте пасхальну жертву ввечері, відразу після заходу сонця,^з бо саме в той час ви вийшли з Єгипту. **7** Приготуйте її та їжте^и в місці, яке вибере ваш Бог Єгова,^і а зранку можете повернутися до своїх наметів. **8** Шість днів ви будете їсти прісний хліб, а на сьомий день у вас буде урочисте зібрання, присвячене вашому Богу Єгові; не виконуйте жодної роботи.^к

9 Відрахуйте сім тижнів. Починайте відлік від того дня, коли вперше вийдете з серпом на поле і зріжете дозрілі колоски.^л **10** Тоді відзначте Свято тижнів^м для вашого Бога Єгови: складіть добровільне приношення відповідно до того, як поблагословить вас Єгова,^н ваш Бог. **11** Радійте перед лицем вашого Бога Єгови – ви, ваші сини і дочка, ваші раби і рабині, левіти, які житимуть у ваших міс-

тах*, а також чужинці, сироти^а і вдови, які живуть серед вас. Радійте у місці, яке Єгова, ваш Бог, вибере для свого імені.^а **12** Пам'ятайте, що ви були рабами в Єгипті.^б Тож дотримуйтесь цих постанов.

13 Коли зберете зерно з току, а також олію і вино з давильні, сім днів відзначайте Свято наметів*.^в **14** Радійте під час свята^г — ви, ваші сини і дочки, ваші раби і рабині, левіти і чужинці, а також сироти і вдови, які житимуть у ваших містах. **15** Сім днів відзначайте свято^д для Єгови, вашого Бога, у місці, яке вибере Єгова, бо ваш Бог Єгова буде благословляти ваш урожай і всі ваші діла;^е тож радійте.^е

16 Тричі на рік всі ваші чоловіки мають з'являтися перед Єговою, вашим Богом, у місці, яке він вибере: на Свято прісного хліба,^ж на Свято тижнів^з і на Свято наметів*.^и Нехай жоден з них не з'являється перед Єговою з порожніми руками. **17** Нехай кожен принесе дар відповідно до того, як поблагословив його Бог Єгова.^й

18 Призначте суддів^к і начальників для кожного племені у містах*, які дає вам Єгова, ваш Бог. Вони повинні судити народ праведно. **19** Не викривляйте правосуддя.^л Будьте безсторонні,^м не беріть хабара, бо хабар засліплює мудрого^н і перекручує слова праведного. **20** Справедливість, лише справедливість намагайтесь виявляти з усіх сил,^о щоб ви жили далі й за-

16:11 *Букв. «брамах». ^аАбо «діти, які залишилися без батька». **16:13, 16** *Або «місць для тимчасового притулку». **16:18** *Букв. «в усіх твоїх брамах».

РОЗД. 16

а Пв 12:5–7
б Вх 3:7
Пв 5:15
в Вх 23:16
Лв 23:34
Чс 29:12
Пв 31:10, 11
Ів 7:2
г Пв 12:12
Не 8:10, 17
Ек 5:18
д Лв 23:36, 40
Не 8:18
е Пв 7:13
Пв 28:8
Пв 30:16
е Фпп 4:4
1Фс 5:16
ж Вх 23:14, 15
з Пв 16:10
и Пв 16:13
і 2Кр 8:12
к Вх 18:25, 26
Пв 1:16
2Хр 19:4, 5
л Вх 23:2
Лв 19:15
м Пв 1:17
н Вх 23:8
1См 12:3
Ек 7:7
о Мих 6:8

Друга кол.

а Вх 34:13
б Вх 23:24
Лв 26:1
Пв 12:3

РОЗД. 17

в Лв 22:20
Пв 15:21
Мл 1:8
г Пв 4:23
Пв 13:6–9
д Пв 4:19
е Пв 13:12–15
е Ів 7:51
ж Пв 13:6, 10
з Мт 18:16
Ів 8:17
1Тм 5:19
Ес 10:28
и Чс 35:30
Пв 19:15
і Пв 13:5
1Кр 5:13
к Чс 35:11

володіли тим краєм, який дає вам Єгова, ваш Бог.

21 Коли зробите жертвник для вашого Бога Єгови, не садіть біля нього жодного дерева як священну палю*.^а

22 Також не ставте собі священних стовпів,^б бо ваш Бог Єгова це ненавидить.

17 Не приносьте в жертву для вашого Бога Єгови бика чи вівцю, які мають якусь ваду або недолік, бо це гидота для Єгови, вашого Бога.^в

2 Якщо в одному з міст, які дає вам Єгова, ваш Бог, серед вас з'явиться чоловік або жінка, які робитимуть щось погане в очах вашого Бога Єгови і порушуватимуть його угоду,^г

3 якщо вони почнуть служити і вклоняться іншим богам, якщо будуть вклонятися сонцю, місяцю або всьому небесному війську^д — робитимуть те, чого я їм не наказував,^е **4** і вам розкажуть про це або ви про це дізнаєтесь, то старанно дослідіть цю справу. Якщо підтвердиться,^е що в Ізраїлі справді чиниться така гидота,

5 то виведіть того чоловіка чи жінку до брам міста, а тоді побийте їх камінням на смерть.^ж

6 Щоб покарати людину смертю, необхідно мати свідчення* двох чи трьох свідків.^з А свідчення одного свідка недостатньо.^и **7** Свідки мають першими підняти на нього руку, щоб убити його, а потім це зробить весь народ. Тож усуньте зло з-поміж себе.^й

8 Якщо у вашому місті буде якась складна справа, в якій ви самі не зможете винести присуд, наприклад, коли хтось пролле кров,^к або

16:21 *Див. глосарій. **17:6** *Букв. «уста».

подасть позов, або вчинить на-силля, або виникне якась су-перечка, то йдїть до місця, яке вибере ваш Бог Єгова,^a **9** і зверніться з цією справою до священників-левітів і до суддї,^b який судитиме на той час, і во-ни оголосять присуд.^b **10** Усе, що вони скажуть вам у місці, яке вибере Єгова, зробіть. Стара-нно все виконайте. **11** Зро-біть усе за законом, на який во-ни вкажуть, і за присудом, який вони оголосять.^c Не від-хиляйтесь від їхніх слів ні праворуч, ні лїворуч.^d **12** Як-що хтось поведеться зухвало і не послухає суддї або священни-ка, який служить вашому Бо-гу Єгови, він повинен померти.^e Усуньте зло з-поміж Ізраїля.^e **13** Тодї весь народ почує про це і буде мати страх, і більше ніхто не буде поводитись зух-вало.^ж

14 Коли ви прийдете в край, який дає вам Єгова, ваш Бог, і заволодієте ним, коли оселитесь там і скажете: “Ви-берімо для себе царя, як усі народи довкола”,^з **15** то зро-біть царем тільки того, кого вибере ваш Бог Єгова.^а Царем має бути хтось з ваших братів. Не вибирайте царем чужинця, який не є вашим братом. **16** Але нехай цар не заводить собі багато коней^і і не поси-лає народ у Єгипет, щоб мати більше коней,^к бо Єгова ска-зав вам: “Ніколи не повертай-тесь в Єгипет”. **17** Також хай він не бере собі багато дру-жин, щоб його серце не зіпсу-валось,^л і хай не нагромаджує багато срібла й золота.^м **18** І коли він сяде на трон та заца-рює, то нехай перепише собі у книгу* Закон, який зберігаєть-ся у священників-левітів.^н

17:18 * Або «свій».

РОЗД. 17

- а Пв 12:5
1Цр 3:16, 28
Пс 122:2, 5
- б 1См 7:15, 16
- в Пв 19:17
Пв 21:5
- г Мл 2:7
- д Пв 5:32
Пв 12:32
- е Пр 11:2
Єв 10:28
- є Пв 13:5
1Кр 5:13
- ж Пв 13:11
Пв 19:20
- з 1См 8:5, 20
1См 10:19
- и 1См 9:17
1См 10:24
1См 16:12, 13
- і Пв 20:1
2См 8:4
Пс 20:7
Пр 21:31
- к Іс 31:1
- л 1Цр 11:1–3
Не 13:26
- м Йв 31:24, 28
1Тм 6:9
- н Пв 31:9, 26
2Цр 22:8

Друга кол.

- а 2Хр 34:18
- б Пс 1:2
Пс 119:97

РОЗД. 18

- в Чс 18:20, 24
Пв 10:9
Існ 13:14, 33
1Кр 9:13
- г Вх 23:19
Чс 18:8, 12
2Хр 31:4
Не 12:44
- д Вх 28:1
Чс 3:10
Пв 10:8
- е Чс 35:2
- є Пв 12:5, 6
Пв 16:2
Пс 26:8
- ж 2Хр 31:2
- з Лв 7:10

19 Нехай цей Закон зали-шається в царя і нехай він чи-тає його всі дні свого життя,^а щоб він учився боятись сво-го Бога Єгови і дотримувався всіх слів Закону та всіх поста-нов,^б **20** щоб його серце не підносилося над його братами і щоб він не відхилився від цих заповідей ні праворуч, ні лїво-руч. Тодї він і його сини бу-дуть довго царювати в Ізраїлі.

18 Священники-левіти, все плем'я Лєвія, не мати-муть частки і спадку разом з Ізраїлем. Вони будуть їс-ти приношення, які спалюва-тимуться для Єгови на вогні, його частку.^в **2** Вони не отри-мають спадку разом зі свої-ми братами, бо їхній спадок — Єгова, як він їм і сказав.

3 Священники матимуть пра-во брати частку з жертв, які буде приносити народ. Коли хтось принесе в жертву бика або вівцю, то з цієї тварини хай віддасть священнику лопат-ку, щелепи та шлунок. **4** Да-вайте священникам плоди з першого врожаю:^г зерно, моло-де вино, олію і першу вов-ну, зістрижену з ваших овець. **5** Ваш Бог Єгова вибрав леві-тів з усіх ваших племен, щоб вони і їхні сини завжди служи-ли від імені Єгови.^д

6 А якщо левїт, що житиме в одному з Ізраїлевих міст,^є по-кине його і якщо він* захоче піти до місця, яке вибере Є-гова,^є **7** то нехай він служить там від імені свого Бога Є-гови так само, як його брати-ле-віти, котрі служитимуть перед Єговою.^ж **8** Йому належати-ме така ж частка їжі, як і їм,^з на додаток до грошей, які

18:6 * Або «його душа». ^а Тобто місця, яке Єгова вибере як центр поклоніння.

він отримає від продажу майна своїх прабатьків.

9 Коли ви ввійдете у край, який дає вам Єгова, ваш Бог, не переймайте гидких звичаїв тих народів.^а **10** Нехай жоден з вас не спалює у вогні* свого сина чи дочки,^б не ворожить,^в не займається магією,^г не шукає прикмет,^д щоб передбачити майбутнє, не чарує,^е **11** не закликає, не звертається до того, хто викликає духів,^є не віщує^ж і не запитує померлих.^з **12** Бо кожен, хто робить таке,— гидота для Єгови. І через такі гидкі звичаї ваш Бог Єгова виганяє ці народи перед вами. **13** Тож будьте бездоганні в очах вашого Бога Єгови.^и

14 Ви захопите володіння народів, які слухають тих, хто займається магією^л та ворожить.^м Але Єгова, ваш Бог, заборонив вам наслідувати їх. **15** Ваш Бог Єгова вибере для вас пророка з-поміж ваших братів, подібного до мене. Ви повинні його слухатися.^н **16** Це буде відповіддю на прохання, з яким ви біля Хоріву зверталися до Єгови, вашого Бога, у день, коли весь народ зібрався разом*.^о Ви казали: “Якщо ми знову почуємо голос Єгови, нашого Бога, і побачимо цей великий вогонь, то помremo”.^п **17** Тоді Єгова промовив до мене: “Добре вони кажуть. **18** Я дам їм пророка з-посеред їхніх братів, подібного до тебе.^р Я вкладу свої слова в його уста,^с і він передасть їм усе, що я накажу.^т **19** Кожен, хто не послухається слів, які говоритиме той пророк від мо-

18:10 * Букв. «не переводить через вогонь». **18:16** * Або «у день збору».

РОЗД. 18

- а Ль 18:26
Пв 12:30
б Пв 12:31
2Цр 16:1, 3
2Хр 28:1, 3
Пс 106:35–37
Єр 32:35
в 2Цр 17:17
Дії 16:16
г Ль 19:26
Дії 19:19
д Єз 21:21
е Вх 22:18
є Ль 20:27
1Хр 10:13
ж Ль 19:31
з 1См 28:7–11
Іс 8:19
Гл 5:19, 20
и Мт 5:48
2Пт 3:14
і Ль 19:26
2Цр 21:1, 2, 6
к ІсН 13:22
л Бт 49:10
Чс 24:17
Лк 7:16
Ів 1:45
Ів 6:14
Дії 3:22
Дії 7:37
м Вх 19:17
н Вх 20:19
о Вх 34:28
Чс 12:3
Мт 4:1, 2
Мт 11:29
Ів 5:46
п Ів 17:8
р Ів 12:49
Єв 1:2

Друга кол.

- а Дії 3:23
б Пв 13:1–5
Єр 28:11–17

РОЗД. 19

- в Пв 7:1
Пв 9:1
г Чс 35:14
ІсН 20:7, 9
д Чс 35:15
Пв 4:42
е Чс 35:25
є Чс 35:12, 19

го імені, буде відповідати переді мною.^а

20 Якщо якийсь пророк зухвало говоритиме від мого імені те, що я йому не наказував, або говоритиме від імені інших богів, то цей пророк має померти.^б **21** Але ви, можливо, скажете у своєму серці: «Як нам дізнатись, що Єгова не говорив таких слів?» **22** Якщо пророк скаже щось від імені Єгови і його слова не будуть виконані і не справдяться, то Єгова цього не говорив. Той пророк повівся зухвало. Не бійтесь його”.

19 Ваш Бог Єгова дає вам край цих народів. Тож, коли ваш Бог Єгова знищить ці народи і ви заволодієте їхнім краєм та оселитесь у їхніх містах і домах,^в **2** відділіть три міста в краю, який дає вам у володіння Єгова,^г ваш Бог. **3** Розділіть на три частини територію краю, який дасть вам у володіння ваш Бог Єгова. Підготуйте дороги, щоб той, хто вб'є людину, міг втекти в одне з цих міст.

4 Убивця може втекти в місто-сховище і залишитись живим, лише якщо вб'є свого ближнього ненавмисно, не маючи до нього ненависті,^д **5** як-от, коли він піде з ближнім у ліс по дрова і коли замахнеться, щоб зрубати дерево, лезо сокири злетить з топорича, вдарить ближнього і той помре,— тільки в такому разі вбивця повинен утікати в місто-сховище, щоб залишитись живим.^е **6** Але якщо до того міста буде надто далеко, то месник за кров,^є розлютившись*, може погнатися за ним,

19:6 * Букв. «тому що його серце гаряче».

наздогнати і вбити його, хоча той і не заслуговував смерті, адже не мав ненависті до вбитого.^а **7** Тому я наказую вам: “Відділіть три міста”.

8 Якщо ваш Бог Єгова розширить вашу територію, як він поклявся вашим прабатькам,^б і дасть вам весь край, який пообіцяв дати вашим прабатькам,^в — **9** а він зробить це, якщо ви будете дотримуватись усіх заповідей, які я сьогодні передаю, і будете любити Єгову, вашого Бога, та завжди ходити всіма його дорогами,^г — то додайте до цих трьох міст ще три міста.^д **10** Тоді не проллється невинна кров^е у краю, який Єгова, ваш Бог, дає вам у спадок, і ви не будете винні у пролитті крові.^є

11 Якщо ж хтось з ненависті^ж буде підстерігати свого ближнього, нападе на нього, смертельно його* поранить і той помре, а сам убивця втече у місто-сховище, **12** то старійшини його міста повинні забрати його звідти. Вони мають видати його в руки месника за кров, і вбивця мусить померти.^з **13** Вам* не слід жаліти його. Очистьте Ізраїль від вини за пролиття невинної крові,^и і тоді вам буде добре.

14 Коли ви отримаєте спадок у краю, який дає вам у володіння Єгова, ваш Бог, не пересувайте межового знака свого ближнього^і з того місця, на якому його встановили прабатьки, визначаючи межі.

15 Один свідок не може звинувачувати* людину в тому, що вона вчинила якусь провину

19:11 *Або «його душу». 19:13, 21 *Букв. «твоєю оку». 19:15 *Букв. «виступати проти».

РОЗД. 19

а ІсН 20:4,5

б Бт 15:18
Вх 23:31
Пв 11:24

в Бт 28:14

г Пв 11:22,23

д ІсН 20:7,8

е Пр 6:16,17

є Пв 21:6–9

ж 1Ів 3:15

з Бт 9:6
Вх 21:12
Чс 35:16
Пв 27:24и Лв 24:17,21
Чс 35:33
2См 21:1

і Пв 27:17

Друга кол.

а Чс 35:30
Пв 17:6б Мт 18:16
Ів 8:17
2Кр 13:1
1Тм 5:19в Вх 23:1
1Цр 21:13
Мр 14:56

г Пв 17:8,9

д Пв 13:14
Пв 17:4
2Хр 19:6

е Пр 19:5

є Пв 21:20,21
Пв 24:7
1Кр 5:13ж Пв 13:11
Пв 17:13
1Тм 5:20

з Пв 19:13

и Вх 21:23–25
Лв 24:20
Мт 5:38

РОЗД. 20

і Пв 3:22
Пв 31:6
Пс 20:7
Пр 21:31

к Чс 31:6

л Вх 14:14
ІсН 23:10

чи якийсь гріх.^а Справа має бути підтверджена свідченням* двох чи трьох свідків.^б **16** Якщо свідок, який замишляє лихе, дасть свідчення проти когось, і звинуватить його у переступі,^в **17** то, щоб вирішити цю суперечку, вони обоє повинні стати перед Єговою, перед священниками і суддями, які служитимуть у той час.^г **18** Судді старанно дослідять цю справу,^д і якщо виявиться, що свідок говорить неправду і несправедливо звинувачує свого брата, **19** то зробить з ним те, що він замишляв зробити зі своїм братом.^є Усуньте зло з-поміж себе.^є **20** Тоді інші почують про це та будуть мати страх, і ніхто з вас більше не зробить такого зла.^ж **21** Вам* не слід жаліти його.^з В таких випадках треба дати життя^и за життя^и, око за око, зуб за зуб, руку за руку, ногу за ногу.^и

20 Коли ви підете воювати зі своїми ворогами і побачите коней, бойові колісниці та народ, численніший за вас, не бійтеся їх, бо з вами Єгова, ваш Бог,^і який вивів вас з єгипетського краю. **2** Перед початком бою священник повинен підійти й звернутись до народу.^к **3** Нехай він скаже: “Слухай, Ізраїлю! Сьогодні ви йдете воювати зі своїми ворогами. Нехай ваше серце не має страху. Не бійтесь і не жайтеся їх, не тремтіть перед ними, **4** бо з вами йде ваш Бог Єгова, щоб воювати проти ваших ворогів і врятувати вас”.^л

5 Начальники також мають сказати народу: “Хто з вас по-

19:15 *Букв. «устами». 19:21 *Або «душу».

будував новий дім і ще не поселився в ньому? Нехай він повертається додому, бо якщо він загине на війні, то інший поселиться в його домі. **6** Хто з вас посадив виноградник і не зібрав першого врожаю? Нехай він повертається додому, бо якщо він загине на війні, то інший збере його врожай. **7** Хто з вас заручився з жінкою і не встиг одружитися з нею? Нехай він повертається додому,^a бо якщо він загине на війні, то інший візьме її за дружину”. **8** Крім того, начальники мають сказати: “Хто з вас боїться і має в серці страх?”^b Нехай він повертається додому, щоб його страх не передався його братам”.^c **9** Після того як начальники скажуть усе це народу, вони повинні призначити воєначальників, які будуть вести народ.

10 Коли ви наблизитесь до міста, щоб захопити його, спочатку запропонуйте йому укласти мир.^d **11** Якщо мешканці міста погодяться укласти мир і відкриють брами, то всі вони виконуватимуть для вас підневільну працю і будуть вам служити.^e **12** Але якщо вони не захочуть укласти мир, а почнуть воювати з вами, то візьміть місто в облогу; **13** ваш Бог Єгова неодмінно дасть їх у вашу руку, і ви вб'єте мечем усіх чоловіків. **14** А жінок, дітей, худобу і все, що буде в місті, всю здобич, заберіть собі.^f Іжте захоплену у ворогів здобич, яку Єгова, ваш Бог, дав у вашу руку.^g

15 Робіть так з усіма містами, які дуже далеко від вас і

20:8 *Або «серце його братів не розтануло так само, як його серце».

РОЗД. 20

a Пв 24:5

b Сд 7:3

в Чс 13:33
Чс 14:1–3
Чс 32:9
Пв 1:28

г ІсН 11:19

д Лв 25:44, 46
ІсН 9:22, 27

е 2Хр 14:13

є ІсН 22:8

Друга кол.

a ІсН 6:17
ІсН 10:28
ІсН 11:11

б Пв 7:1

в Вх 34:15
Пв 7:4
ІсН 23:12, 13
Іс 2:6
1Кр 5:6
1Кр 15:33

г Не 9:25

РОЗД. 21

д Пв 16:18

е Чс 35:33

не належать народам, що живуть поблизу. **16** Але в містах, які належать цим народам і які Єгова, ваш Бог, дає вам у спадок, не залишайте живим нічого, що дихає.^a **17** Повністю знищте* ці народи – хетян, аморейн, ханаанців, періздеян, хіввеян та евусеян,^b як і наказав ваш Бог Єгова, **18** щоб вони не навчили вас тих гидких речей, які роблять для своїх богів, і щоб ви не почали грішити проти вашого Бога Єгови.^c

19 Якщо ви будете тримати місто в облозі, воюючи проти нього довгий час, і захопите його, то не знищуйте дерев, не зрубуйте їх сокирою. Іжте плоди з цих дерев, а самі дерева не зрубуйте.^d Бо хіба дерево – це людина, щоб воювати проти нього? **20** Можете зрубувати тільки ті дерева, які не приносять істівних плодів, і використовувати їх для облоги, поки вороже місто не впаде.

21 Якщо в краю, який дає вам у володіння ваш Бог Єгова, знайдуть на полі вбитого і ніхто не знатиме, хто його вбив, **2** то старійшини і судді^e мають піти й виміряти відстань від убитого до навколишніх міст **3** і визначити, яке місто найближче. Старійшини того міста повинні взяти з череди молоду корову, яку ще не використовували в роботі та не впрягали в ярмо. **4** Потім старійшини міста мають привести цю корову в долину*, в якій тече вода і яку не обробляли й не засівали. Там вони повинні зламати корові шию.^f

20:17 *Або «присвятить для знищення». Див. глосарій. **21:4** *Або «ваді». Див. глосарій.

5 Туди мають прийти священники-левіти, бо Єгова, ваш Бог, вибрав їх, щоб вони служили йому,^a благословляли в ім'я Єгови^b і вирішували кожну складну справу, пов'язану з насиллям.^a 6 Тоді всі старійшини міста, розташованого найближче до місця, де знайшли вбитого, мають помити руки^c над молодою коровою, якій зламали шию в долині, 7 і сказати: "Наші руки не проливали цієї крові, і наші очі не бачили, як це сталося. 8 О Єгово, не вважай винним свій народ Ізраїль, який ти викупив.^d Не дозволяй, щоб на твій народ Ізраїль спала вина за пролиття невинної крові".^e І вони не вважатимуться винними у пролитті крові. 9 Так ви очистите себе від вини за пролиття невинної крові, зробивши те, що правильне в очах Єгови.

10 Якщо ви підете воювати зі своїми ворогами і ваш Бог Єгова дасть їх у вашу руку, якщо ви захопите полонених^e 11 і хтось з вас побачить серед полонених вродливу жінку, яка йому сподобається, і він захоче взяти її за дружину, 12 то хай приведе її до свого дому. Та жінка має поголити свою голову, обрізати нігті 13 і зняти з себе одяг, в якому була захоплена в полон. Після того вона житиме в його домі і цілий місяць оплакуватиме свого батька і матір,^ж а потім він буде мати з нею інтимні стосунки. Тож він одружить-ся з нею, і вона стане його дружиною. 14 Якщо ж чоловік буде незадоволений нею, то хай дозволить їй піти,^з куди вона захоче*. Оскільки він безчестив її, то не має пра-

21:14 * Або «за її душею».

РОЗД. 21

a Вх 28:1

б Чс 6:23–27
1Хр 23:13

в Пв 17:8,9

г Пс 26:6
Мт 27:24

д 2См 7:23

е Іс 26:21
Єр 26:15є Чс 31:9
Пв 20:13,14ж Чс 20:29
Пв 34:8

з Пв 24:1

Друга кол.

a Бг 29:30,33

б Бг 25:31
2Хр 21:3в Вх 20:12
Пв 27:16
Пр 1:8
Еф 6:1г Пв 8:5
Пр 13:24
Пр 19:18
Пр 23:13
Єв 12:9

д Пр 28:7

е Рм 13:13
1Кр 6:10
Еф 5:18

є Пв 13:10,11

ж Чс 25:5

з ІсН 10:26
Дії 10:39и ІсН 8:29
Ів 19:31

і Гл 3:13

к Чс 35:34

ва її продати чи поводитися з нею жорстоко.

15 Якщо чоловік матиме дві дружини й одну любитиме більше, ніж другу*, і обидві народять йому синів, але первісток буде від нелюбкої дружини,^a 16 то в день, коли він буде ділити спадщину між синами, він не зможе назвати первістком сина улюбленої дружини, знехтувавши сином нелюбкої. 17 Він мусить визнати первістком сина нелюбкої дружини і віддати йому подвійну частку з усього, що має, бо цей син – початок його сили, і йому належить право первородства.^b

18 Якщо в когось буде пертий і бунтівний син, який не слухатиметься батька і матері,^c і вони будуть виправляти його, але він все одно не буде їх слухатись,^г 19 то батьки повинні взяти і привести його до старійшин, які сидітимуть при брамах міста. 20 Нехай вони скажуть старійшинам: "Наш син впертий та бунтівний і зовсім не слухається нас. Він ненажера^d та п'яниця".^e 21 Тоді всі мешканці міста закидають його камінням до смерті. Так ви усунете зло з-поміж себе. І весь Ізраїль почує про це та буде мати страх.^є

22 Якщо хтось вчинить гріх, за який карають смертю, і якщо його вб'ють^ж та повісять на стовпі,^з 23 то його тіло не має залишатися на стовпі цілу ніч.^и Обов'язково поховайте його в той же день, бо кожен, хто висить на стовпі, проклятий Богом.^і Не опоганяйте землю, яку дає вам у спадок ваш Бог Єгова.^к

21:15 * Букв. «дві дружини, одну улюблену і одну зненавиджену».

22 Якщо ти побачиш, що бик або вівця твого брата заблудились, то не прохось повз,^а а обов'язково відведи їх до свого брата. **2** Якщо ж твій брат живе далеко або ти його не знаєш, то забори тварину до свого дому і тримай у себе, поки він не почне її шукати. Тоді поверни йому тварину.^б **3** Зроби те саме, коли знайдеш осла, який належить твоєму брату, або одяг чи будь-яку іншу річ твого брата. Не прохось повз те, що загубив твій брат.

4 Якщо ти побачиш, що осел або бик твого брата впав на дорозі, то не прохось повз нього. Обов'язково допоможи брату підняти його.^в

5 Жінка не повинна вдягати чоловічого одягу, а чоловік — жіночого, бо кожен, хто робить це, — гідота для Єгови, вашого Бога.

6 Якщо, йдучи по дорозі, ти побачиш на дереві або на землі гніздо з пташенятами або з яйцями і в гнізді сидітиме мати, то не забирай матері разом з пташенятами.^г **7** Обов'язково відпусти її, а пташенят можеш забрати собі. Роби так, щоб добре велося тобі і щоб ти довго жив на землі.

8 Коли ти побудуєш дім, зроби на даху огорожу,^д щоб ніхто не впав з даху і ти не стягнув на свій дім вина у пролитті крові.

9 Не засівай винограднику двома видами насіння.^е Інакше все, що виросте з посіяного насіння, і все, що збереш у винограднику, треба буде віддати до святині.

10 Коли будеш орати, не запрягай бика разом з ослом.^в

11 Не одягай вбрання, вшитого з льону і вовни разом.^ж

РОЗД. 22

а Вх 23:4

б Мт 7:12

в Вх 23:5
Лв 19:18
Лк 10:27
Гл 6:10г Лв 22:28
Пс 145:9
Пр 12:10
Мт 10:29д 2См 11:2
Дії 10:9

е Лв 19:19

в Пр 12:10

ж Лв 19:19

Друга кол.

а Чс 15:38
Мт 23:2,5б Вх 18:21
Пв 1:13
Пв 16:18в Пв 25:2
Пр 10:13
Пр 19:29

г Мл 2:16

д Єв 13:4

12 Зроби китиці на чотирьох кінцях одягу, який носиш.^а

13 Якщо чоловік візьме собі дружину і буде мати з нею інтимні стосунки, а потім зненавидить* її **14** і звинуватить в ганебній поведінці та пустить про неї недобру славу, кажучи: «Я взяв цю жінку і почав жити з нею, але виявилось, що вона не була незайманою», **15** то батьки дівчини мають принести доказ її незайманості старійшинам, які сидять біля брам міста. **16** Батько дівчини має сказати старійшинам: «Я дав свою дочку цьому чоловікові за дружину, а він ненавидить* її **17** і звинувачує в ганебній поведінці, кажучи: «Вона не була незайманою». Але ось доказ її незайманості». Тоді вони повинні розстелити накидку перед старійшинами міста. **18** І старійшини^б міста мають взяти й покарати* того чоловіка.^в **19** Крім того, вони повинні накласти на чоловіка штраф у розмірі 100 срібних шекелів* і віддати ці гроші батькові дівчини, бо той чоловік пустив недобру славу про ізраїльську дівчину.^г Після того вона й далі буде його дружиною, і він не зможе розлучитися з нею до кінця життя.

20 Якщо ж виявиться, що чоловік говорив правду і дівчина не була незайманою, **21** то цю дівчину треба привести до входу в дім батька, і мешканці міста мають закидати її камінням на смерть, бо вона повелася ганебно^д в Ізраїлі,

22:13 *Або «відкине». **22:16** *Або «відкидає». **22:18** *Або «дати повчання». **22:19** *1 шекель — 11,4 г. Див. додаток Б14.

займаючись статевою розпущеною* в домі свого батька.^a Тож усуньте зло з-поміж себе.^b

22 Якщо чоловік ляже з жінкою, яка є дружиною іншого, то вони обоє – і чоловік, який ліг з жінкою, і ця жінка – мають померти.^a Усуньте зло з-посеред Ізраїля.

23 Якщо чоловік зустрине в місті незайману дівчину, яка заручена з іншим чоловіком, і ляже з нею, **24** то виведіть їх обох до брам міста, а тоді закидайте камінням на смерть: дівчину за те, що не кричала в місті, а чоловіка за те, що безчестив дружину свого ближнього.^c Тож усуньте зло з-поміж себе.

25 Якщо ж чоловік зустрине заручену дівчину на полі, схопить її та ляже з нею, то померти повинен тільки чоловік, **26** а дівчині нічого не буде. Вона не вчинила гріха, за який заслуговує смерті, бо це те саме, коли б хтось напав на свого ближнього і вбив його*.^d **27** Адже той чоловік зустрів заручену дівчину на полі, і, хоча вона кричала, не було нікого, хто б її врятував.

28 Якщо чоловік зустрине незайману дівчину, яка не заручена, схопить її і ляже з нею, і про це стане відомо,^e **29** то цей чоловік повинен дати їй батькові 50 срібних шекелів, і вона стане його дружиною.^e Оскільки він безчестив її, то не матиме права розлучитися з нею до кінця життя.

30 Жоден чоловік не має права брати собі батькову дружину, щоб не зганьбити* свого батька.*

22:21 *Або «протиступаю». **22:26** *Або «вбив його, душу». **22:30** *Букв. «не підняти подолу одягу».

РОЗД. 22

a Лв 21:9

b Лв 11:45
1Кр 5:13в Бт 20:3
Вх 20:14
Лв 20:10
1Кр 6:9, 10
1Кр 6:18г Лв 20:10
Пв 5:18
1Фс 4:3, 6
Єв 13:4д Бт 4:8
Чс 35:20, 21
Як 2:11

е Бт 34:2, 5

є Бт 34:11, 12
Вх 22:16ж Лв 18:8
Лв 20:11
Пв 27:20
1Кр 5:1

Друга кол.

РОЗД. 23

a Лв 21:18, 20
Іс 56:4, 5б Вх 20:14
Лв 20:10

в Нє 13:1, 2

г Сд 11:18

д Чс 22:6
ІсН 24:9

е Чс 22:35

є Чс 23:11, 25
Чс 24:10

ж Пв 7:7, 8

з 2См 8:2
2См 12:31и Бт 25:25, 26
Бт 36:1
Чс 20:14і Бт 46:6
Лв 19:34
Пс 105:23к 1См 21:5
2См 11:11

л Лв 15:16

23 Жоден кастрований чоловік – чоловік з розчавленими яєчками чи з відрізаним чоловічим членом – не може належати до збору Єгови.^a

2 Незаконнонароджений син не може належати до збору Єгови.^b Жоден з його нащадків – аж до 10-го покоління – не може належати до збору Єгови.

3 Жоден аммонітянин чи моавітянин не може належати до збору Єгови.^c І жоден з їхніх нащадків – аж до 10-го покоління й далі – не може належати до збору Єгови, **4** тому що вони не допомогли вам і не дали хліба та води, коли ви виходили з Єгипту,^c і тому що вони найняли Валаама, сина Беора, з Петора, що в Месопотамії, щоб він прокляв вас.^d

5 Але ваш Бог Єгова не послухав Валаама^e і заради вас Єгова, ваш Бог, змінив прокляття на благословення,^e адже Єгова, ваш Бог, любить вас.^ж **6** Не сприяйте їхньому добробуту і процвітанню, і хай так буде всі дні вашого життя.^з

7 Не майте ненависті до едомлян, бо вони ваші брати.^и

Не майте ненависті до єгиптян, бо ви були чужинцями в їхньому краю.^і **8** Третє покоління їхніх нащадків зможе належати до збору Єгови.

9 Коли станете табором, щоб воювати проти своїх ворогів, ви повинні уникати всього поганого*.^к **10** Якщо якийсь чоловік стане нечистим через те, що вночі в нього виділиться сім'я,^л то він повинен вийти за табір і залишатися там. **11** А ввечері він має помитися водою і після за-

23:9 *Або «всього, що опоганює».

ходу сонця зможе повернутися в табір.^а **12** Визначте поза табором відлюдне місце*, куди ви повинні виходити, щоб справити нужду. **13** Кожен з вас повинен мати серед своїх речей кілок*, і коли ви вийдете за табір, то маєте викопати ямку та справити нужду, а потім закопати свої випороження. **14** Ваш Бог Єгова ходить по вашому таборі,^б щоб визволити вас і віддавати ворогів у вашу руку, тому ваш табір має бути святий.^в Якщо Бог побачить серед вас щось непристойне, то покине вас.

15 Якщо раб, який втік від свого пана, прийде до вас, не віддавайте цього раба його панові. **16** Нехай він живе серед вас у місці, яке собі вибере в одному з ваших міст, там, де захоче. Не знущайтесь над ним.^г

17 Нехай жодна дочка в Ізраїлі не буде храмовою повією^а і хай жоден син в Ізраїлі не займається храмовою проституцією.^б **18** Не можна для виконання обітниць приносити в дім Єгови, вашого Бога, ціну, заплачену повії, або ціну, заплачену* чоловікові, який займається проституцією^в, бо і те, і інше – гидота для вашого Бога Єгови.

19 Не позичай своєму брату під відсотки грошей,^г харчів чи будь-чого іншого, що можна позичити під відсотки. **20** Ти можеш позичити під відсотки чужинцю,^ж але своєму брату не позичай під відсотки.^з Тоді твій Бог Єгова буде благословляти тебе у всіх твоїх ділах, коли ти прийдеш у край, яким маєш заволодіти.^и

23:12 *Тобто туалет. **23:13** *Або «лопатку». **23:18** *Або «заробіток». ^вБукв. «псові».

РОЗД. 23

а Ль 15:31

б Ль 26:12

в 1Пт 1:16

г Вх 22:21

д Ль 19:29

Ль 21:9

е 1Цр 14:24

2Цр 23:7

е Вх 22:25

Ль 25:36, 37

Не 5:10

Пс 15:5

ж Пв 15:6

з Пр 28:8

и Пв 15:4

Ль 15:7, 10

Пр 19:17

Лк 6:34, 35

Друга кол.

а Сд 11:30, 31

1См 1:11

б Йн 2:9

в Ек 5:4, 6

г Ек 5:5

д Чс 30:2

Пс 15:4

Пр 20:25

е Сд 11:35

1См 14:24

Мт 5:33

е Мт 6:11

Рм 13:10

ж Мт 12:1

Лк 6:1

РОЗД. 24

з Мт 5:31, 32

Мр 10:4, 11

и Мн 2:16

Мт 1:19

Мт 19:3–8

і Ль 21:7

21 Якщо даси Богу Єгови якусь обітницю,^а то не зволькай її виконати,^б бо Єгова, твій Бог, обов'язково вимагатиме цього від тебе. Якщо ти не виконаєш своєї обітниці, то будеш винний у гріху.^в **22** Але якщо не даси обітниці, то не будеш винний у гріху.^г **23** Дотримуйся всього, що ти сказав своїми устами,^д і виконуй обітниці, які склав як добровільне приношення своєму Богу Єгови.^е

24 Якщо ти підеш у виноградник свого ближнього, то можеш їсти виноград доскочу*, але не набирай нічого у свою посудину.^е

25 Якщо підеш на поле свого ближнього, то можеш зривати рукою спілі колоски, але не зрїзай серпом збіжжя, яке належить твоєму ближньому.^ж

24 Якщо чоловік одружить-ся з жінкою, але буде незадоволений нею, бо побачить в її поведінці щось варте осуду, то він напише свідоцтво про розлучення,^з дасть їй це свідоцтво і відішле її зі свого дому.^и **2** Після того як вона піде з його дому, вона може стати дружиною іншого чоловіка.^і **3** Якщо ж і той чоловік зненавидить* її, напише свідоцтво про розлучення і, давши їй свідоцтво, відішле її зі свого дому або якщо той чоловік помре, **4** то перший чоловік не зможе знову взяти її за дружину після того, як вона була опоганена, бо це гидота для Єгови. Не вводьте в гріх той край, який дасть вам у спадок ваш Бог Єгова.

5 Якщо чоловік недавно одружився, він не повинен служити у війську і на нього

23:24 *Або «щоб задовольнити свою душу». **24:3** *Або «відчурається».

не можна накладати якихось інших обов'язків. Нехай він цілий рік залишається вдома і приносить радість своїй дружині.^а

6 Ніхто не має права брати в заставу жорна або верхній камінь жорен,^б бо тоді в заставу він візьме те, без чого неможливо жити*.

7 Якщо стане відомо, що якийсь чоловік викрав когось* зі своїх братів, ізраїльтян, повівся з ним жорстоко і продав його,^в то викрадач має померти.^г Усуньте зло з-поміж себе.^д

8 Якщо почнетися спалах прокази*, то робіть усе, що скажуть вам священники-левіти.^е Старанно виконуйте все, що я їм наказав. **9** Пам'ятайте, що ваш Бог Єгова зробив з Міріам,^є коли ви йшли з Єгипту.

10 Якщо ти позичиш щось своєму ближньому,^ж то не заходь у його дім, щоб узяти те, що він пообіцяв дати в заставу. **11** Почекай надворі, поки твій боржник винесе тобі заставу. **12** Якщо ж цей чоловік у скруті, то не лягай спати, поки в тебе його заставка.^з **13** Обов'язково поверни йому заставу ще до заходу сонця, щоб він мав свій одяг, коли лягатиме спати.^и Тоді він поблагословить тебе, і ти будеш праведним в очах Єгови, твого Бога.

14 Не обирай найманого робітника, який потрапив у скруту і зубожів,— ні твого брата, ні чужинця, котрий живе у твоєму краю, у тво-

24:6 *Або «візьме життя; візьме душу». **24:7** *Або «душу». **24:8** *Євр. слово, перекладене як «проказа», має широке значення і може стосуватися різних інфекційних шкірних хвороб, а також інфекцій на одязі і домах.

РОЗД. 24

а Пв 20:7
Пр 5:18
Ек 9:9
б Вх 22:26, 27
в Бт 37:28
Бт 40:15
г Вх 21:16
д Пв 19:18, 19
Пв 21:20, 21
е Лв 13:2, 15
Мр 1:44
Лк 17:14
є Чс 12:10, 15
ж Пв 15:7, 8
Пр 3:27
з Йв 24:9, 10
и Вх 22:26, 27

Друга кол.

а Лв 25:39, 43
Пр 14:31
б Лв 19:13
Єр 22:13
Мт 20:8
в Пр 22:22, 23
Як 5:4
г 2Хр 25:3, 4
д Єз 18:20
е Вх 22:21, 22
є Вх 22:26, 27
ж Пв 5:15
з Лв 19:9
Лв 23:22
Рт 2:16
Пс 41:1
и Пв 15:7, 10
Пр 11:24
Пр 19:17
Лк 6:38
2Кр 9:6
1Ів 3:17
і Лв 19:10
Пв 26:13

РОЗД. 25

к Пв 16:18
Пв 17:8, 9
Пв 19:16, 17

їх містах*.^а **15** Заплати йому за відпрацьований день^б ще до заходу сонця, бо він у скруті і його життя* залежить від цієї плати. Інакше він поскаржиться на тебе Єгови, і ти будеш винний у гріху.^в

16 Батьків не можна карати смертю за гріх дітей, а дітей — за гріх батьків.^г Людина має бути покарана смертю лише за власний гріх.^д

17 Не викривляй правосуддя, коли розглядаєш справу чужинця або сироти*,^е і не бери в заставу одягу вдови.^є **18** Пам'ятай, що ти був рабом у Єгипті і твій Бог Єгова викупив тебе.^ж Тому я наказую тобі все це.

19 Коли збиратимеш врожай і забудеш на полі сніп, то не повертайся за ним. Залиш його для чужинця, сироти і вдови,^з щоб твій Бог Єгова поблагословив тебе у всіх твоїх ділах.^и

20 Коли будеш оббивати плоди з оливкового дерева, то не оббивай ще раз його віття. Хай те, що залишиться, буде для чужинця, сироти і вдови.^і

21 Коли будеш збирати врожай у своєму винограднику, не повертайся, щоб вибирати весь виноград. Хай те, що залишиться, буде для чужинця, сироти і вдови. **22** Пам'ятай, що ти був рабом у єгипетському краю. Тому я наказую тобі все це.

25 Якщо між людьми виникне суперечка, то нехай вони придуть до суддів,^к і судді розглянуть їхню справу та оголосять праведного невинним, а неправед-

24:14 *Букв. «брамах». **24:15** *Або «душа». **24:17** *Або «дитини, яка залишилася без батька».

ного винним.^а **2** Якщо неправедний заслуговує тілесного покарання,^б то нехай суддя накаже йому лягти, і його поб'ють у присутності судді. Він має отримати стільки ударів, скільки заслуговує за свій злочин. **3** Йому можна завдати не більше ніж 40 ударів.^в Якщо він отримає більше ударів, то зазнає ганьби у вас на очах.

4 Не зав'язуй рота бичу, коли він молотить зерно.^г

5 Якщо брати живуть разом і один з них помре, а сина в нього не було, то жінка померлого не може стати дружиною того, хто не належить до їхньої родини. Брат померлого чоловіка має піти до неї й одружитися з нею*, виконати свій обов'язок.^а **6** Первісток, якого вона народить, носите ім'я померлого брата,^в щоб його ім'я не зникло з Ізраїля.^с

7 Але якщо чоловік не захоче одружитися з вдовою свого брата, то вона повинна піти до старійшин, які сидять біля міських брам, і сказати: "Брат мого чоловіка відмовляється зберегти ім'я свого брата в Ізраїлі. Він не хоче виконати свій обов'язок і одружитися зі мною". **8** Тоді старійшини міста мають покликати чоловіка, щоб поговорити з ним. Якщо ж він і далі буде казати: "Я не хочу одружуватися з нею", **9** то вдова його брата на очах у старійшин підійде до нього, зніме сандалію з його ноги^ж і, плюнувши йому в обличчя, скаже: "Так роблять чоловіки, який відмовляється продовжити рід свого брата". **10** Після цього його ро-

25:5 *Йдеться про левірат. Див. глосарій.

РОЗД. 25

а Вх 23:6
2Хр 19:6
Пр 17:15
Пр 31:9

б Пр 10:13
Пр 20:30
Пр 26:3
Лк 12:48
Єв 2:2

в 2Кр 11:24

г Пр 12:10
1Кр 9:9
1Тм 5:18

д Бг 38:7,8
Рт 4:5
Мр 12:19

е Бг 38:9
Рт 4:10, 17

є Чс 27:1,4

ж Рт 4:7

Друга коп.

а Пр 11:1
Пр 20:10
Мих 6:11

б Ль 19:36

в Пв 4:40

г Ль 19:35

д Вх 17:8
Чс 24:20

е ІсН 22:4

є Вх 17:14
1См 14:47,48
1См 15:1-3
1Хр 4:42,43

дину* знатимуть в Ізраїлі як "дім роззутого".

11 Якщо двоє чоловіків почнуть битися і дружина одного з них втрутиться, щоб захистити свого чоловіка, і, простягнувши руку, схопить іншого за статеві органи, **12** то відрубайте їй руку*. Ви^ж не повинні мати до неї жалю.

13 Не тримайте в сумці двох різних кам'яних гир,^а великої і малої. **14** Не майте у своєму домі двох різних мірильних посудин*,^б великої і малої. **15** Гиря у вас має бути завжди точна і правильна. Також мірильна посудина має бути точною і правильною. Тоді ви довго житимете на землі, яку дає вам Єгова, ваш Бог.^в **16** Бо кожен несправедливий, який чинить так,— гідота для вашого Бога Єгови.^г

17 Пам'ятайте, що вам зробили амалікітяни, коли ви йшли з Єгипту,^а **18** як вони зустріли вас на дорозі, виснажених та знесилених, і, напавши ззаду, побивали тих, хто відстав. Вони не боялися Бога. **19** Тож коли ваш Бог Єгова подарує вам спокій і всі ваші вороги не будуть турбувати вас у краю, який дає вам у спадок ваш Бог Єгова,^в то зітріть амалікітян з лиця землі, щоб навіть згадки про них не залишилось.^с Не забудьте про це!

26 Коли ти зрештою прийдеш у край, який дає тобі у спадок твій Бог Єгова, коли заволідєш цим краєм та оселишся в ньому, **2** то візьми перші плоди з усього врожаю, зібраного в краю, який

25:10 *Або «ім'я його роду». Букв. «його ім'я». **25:12** *Тобто кисть. ^жБукв. «твоє око». **25:14** *Букв. «у своєму домі єфі і єфі». Див. додаток Б14.

дає тобі Єгова, твій Бог, поклади їх у кошик і піди до місця, яке Єгова, твій Бог, вибере для свого імені.^a **3** Прийди до священика, який буде служити в ті дні, і скажи йому: «Сьогодні я підтверджую перед Богом Єговою, що я прийшов у край, який Єгова пообіцяв дати нам, поклявшись у цьому нашим прабатькам».^b

4 Священик візьме кошик з твоїх рук і поставить перед жертovníком твого Бога Єгови. **5** Тоді ти скажеш перед лицем Єгови, твого Бога: «Мій батько був мандрівним арамейцем».^c Він прийшов в Єгипет^г разом зі своїми домашніми, яких було небагато,^d і почав жити там як чужинець. Там він став великим народом, могутнім та численним.^e **6** Але єгиптяни кривдили нас, утискали і змушували до рабської праці.^e **7** Тоді ми почали благати Єгову про допомогу, і Єгова, Бог наших прабатьків, почув наші благання та побачив, як ми страждаємо і як нас утискають та гноблять.^ж **8** Єгова вивів нас з Єгипту сильною, могутньою рукою^з за допомогою діл, які усуляють страх, знаків та чуд.^и **9** Він привів нас сюди і дав нам цей край – край, що тече молоком і медом.^і **10** І тепер я приніс перші плоди врожаю, зібраного в краю, який дав мені Єгова».^к

Постав цей кошик перед лицем твого Бога Єгови і поклонись своєму Богу Єгови. **11** Після цього ти радітимеш через усе добро, яке Єгова, твій Бог, дав тобі й твоїм домашнім, радітимеш і ти, і ле-

26:5 *Або, можливо, «арамейцем, який мало не помер».

РОЗД. 26

а Вх 23:19
Лв 23:10
Чс 18:8, 12
2Хр 6:6
2Хр 31:5
Пр 3:9

б Бт 17:1,8
Бт 26:3

в Бт 28:5
Ос 12:12

г Бт 46:3
Дії 7:15

д Бт 46:27

е Вх 1:7
Пв 10:22
Пс 105:24

є Вх 1:11

ж Вх 3:9
Вх 4:31
Дії 7:34

з Вх 6:6

и Вх 7:3
Пв 4:33, 34

і Вх 3:8
Пв 8:7, 8
Єз 20:6

к Пв 26:2

Друга коп.

а Пв 12:7
Пв 16:14

б Пв 12:5, 6
Пв 14:22

в Пв 14:28, 29
Пр 14:21
1Ів 3:17

г Як 1:27

д Вх 23:25

е Бт 15:18
Бт 26:3

є Пв 8:7, 8

ж Пв 6:6
Пв 11:1
Пс 119:34
1Ів 5:3

з Лв 26:46

и Ек 12:13

і Лв 19:37

к Пв 14:2
Пв 29:10–13

л Пв 4:8

віт, і чужинець, який житиме серед вас.^a

12 Коли ти відділиш усю десяту частину^б врожаю, зібраного на третій рік, рік сплати десятини, то віддай її левіту, чужинцю, сироті^в та вдові, і нехай вони їдять досита у твоїх містах.^г **13** Після того скажи своєму Богу Єгови: «Я не залишив у себе вдома святої частки. Я віддав її левіту, чужинцю, сироті та вдові,^г як ти і наказав. Я не порушував твоїх заповідей і не нехтував ними. **14** Я не їв зі святої частки, коли був у жалобі, не брав її до рук, коли був нечистий, і не давав з неї нічого для померлого. Я слухався голосу мого Бога Єгови. Я робив усе, що ти мені наказав. **15** Тож подивися з неба, зі святої оселі своєї, і поблагослови свій народ Ізраїль, а також край, який ти нам дав^а і про який поклявся, що нашим прабатькам,^є край, що тече молоком і медом».^є

16 Сьогодні ваш Бог Єгова наказує вам виконувати всі ці постанови і присуди. Дотримуйтесь їх всім своїм серцем^ж і всією своєю душею^з. **17** Сьогодні ви отримали запевнення* Єгови, що він буде вашим Богом, поки ви будете ходити його дорогами, виконувати його постанови,^з заповіді^и та присуди^і і слухатись його голосу. **18** І сьогодні Єгова отримав ваше запевнення, що ви будете його народом, його особливою* власністю,^к як він і обіцяв, і що ви будете виконувати всі його заповіді. **19** І він звеличить вас над усіма іншими народами,^л які ство-

26:12 *Або «дитині, яка залишилася без батька». ^бБукв. «брамах». **26:16** *Див. глосарій. **26:17** *Або «проголошення». **26:18** *Або «цінною».

рив, і обдарує вас хвалою, славою та пишнотою, тому що ви будете святим народом для вашого Бога Єгови,^a як він і обіцяв».

27 Потім Мойсей разом зі старійшинами Ізраїля наказав народу: «Виконуйте всі заповіді, які я сьогодні передаю вам. **2** Коли ви перейдете Йордан і вийдете в край, який дає вам Єгова, ваш Бог, візьміть великі камені та поштукатурте їх*.^b **3** Напишіть на них усі слова цього Закону, коли перейдете ріку і вийдете в край, який дає вам Єгова, ваш Бог, край, що тече молоком і медом, край, який пообіцяв дати вам Єгова, Бог ваших прабатьків.^a **4** Перейшовши Йордан, поставте ці камені на горі Евал^г і поштукатурте їх*, як я і наказую вам сьогодні. **5** Крім того, побудуйте там для вашого Бога Єгови жертвник з каменів. Не обробляйте їх залізним інструментом.^a **6** Побудуйте жертвник для вашого Бога Єгови з необтесаного каміння і складайте на ньому цілопалення для Єгови, вашого Бога. **7** Приносьте мирні жертви,^e їжте їх^c і радійте перед лицем вашого Бога Єгови.^ж **8** Чітко напишіть на каменях всі слова цього Закону».^з

9 Потім Мойсей і священники-левіти сказали всьому Ізраїлю: «Мовчи і слухай, Ізраїлю! Сьогодні ви стали народом вашого Бога Єгови.» **10** Слухайте голосу Єгови, вашого Бога, і виконуйте його заповіді та постанови, які я сьогодні передаю вам».

11 У той день Мойсей передав народу такий наказ:

27:2, 4 * Або «побіліть їх вапном».

РОЗД. 26

а Пв 7:6
Пв 28:1,9

РОЗД. 27

б ІсН 8:30–32

в Чс 13:26, 27

г Пв 11:29

д Вх 20:25

е Лв 3:1

є Лв 7:15

ж Пв 12:7

з Вх 24:12

и Вх 19:5
Пв 26:18

і 1Цр 2:3
Мт 19:17
1Ів 5:3

Друга коп.

а Пв 11:29

б ІсН 8:33

в Пв 33:10

г Вх 20:4
Пв 4:15, 16
Іс 44:9

д Вх 34:17
Лв 19:4

е Пв 7:25
Пв 29:17

є Вх 20:12
Пв 21:18–21
Пр 20:20
Пр 30:17
Мт 15:4

ж Пв 19:14
Пр 23:10

з Лв 19:14

и Пв 16:20
Пр 17:23
Мих 3:11

і Вх 22:21, 22
Пв 10:17, 18
Мн 3:5
Як 1:27

к Лв 18:8
1Кр 5:1

л Вх 22:19
Лв 18:23
Лв 20:15

м Лв 18:9
Лв 20:17

12 «Коли ви перейдете Йордан, нехай Симеон, Левій, Юда, Ісахар, Йосип та Веніамін стануть на горі Геризим,^a щоб поблагословити народ. **13** А Рувім, Гад, Асир, Завулун, Дан і Нефталім нехай стануть на горі Евал,^б щоб виголосити прокляття. **14** Левіти ж скажуть усьому Ізраїлевому народу гучним голосом:^в

15 «Проклятий той, хто зробить різьбленого ідола^г або статую з металу*^л і хто сховає їх, бо такий витвір майстра^ж — гидота для Єгови».^є (І весь народ скаже: «Амінь!»)

16 «Проклятий той, хто зневажає батька чи матір».^є (І весь народ скаже: «Амінь!»)

17 «Проклятий той, хто пересуває межовий знак свого ближнього».^ж (І весь народ скаже: «Амінь!»)

18 «Проклятий той, хто збиває сліпого з дороги».^з (І весь народ скаже: «Амінь!»)

19 «Проклятий той, хто вносить несправедливе рішення^у у справі чужинця, сироти* чи вдови».^і (І весь народ скаже: «Амінь!»)

20 «Проклятий той, хто лягає з батьковою дружиною, бо цим він ганьбить* свого батька».^к (І весь народ скаже: «Амінь!»)

21 «Проклятий той, хто злягається з твариною».^л (І весь народ скаже: «Амінь!»)

22 «Проклятий той, хто лягає з рідною сестрою, дочкою свого батька або дочкою своєї матері».^м (І весь народ скаже: «Амінь!»)

27:15 * Або «литу статую». ^а Або «того, хто обробляє дерево і метал». ^б Або «нехай буде так». **27:19** * Або «дитини, яка залишилася без батька». **27:20** * Букв. «піднімає поділ одягу».

23 “Проклятий той, хто лягає зі своєю тещею”.^а (І весь народ скаже: “Аміль!”)

24 “Проклятий той, хто нападе на ближнього із засідки і вб’є його”.^б (І весь народ скаже: “Аміль!”)

25 “Проклятий той, хто бере хабар, щоб убити* невинну людину”.^в (І весь народ скаже: “Аміль!”)

26 “Проклятий той, хто не буде виконувати слова цього Закону і дотримуватись їх”.^г (І весь народ скаже: “Аміль!”)

28 Якщо ви будете беззастережно слухатися голосу вашого Бога Єгови і виконувати всі його заповіді, які я сьогодні передаю вам, то Єгова, ваш Бог, неодмінно звеличить вас над усіма іншими народами на землі.^а **2** Якщо ви будете слухатися голосу вашого Бога Єгови, то зійдуть на вас всі ці благословення, і ви їх не уникнете.^б

3 Благословенні ви будете в місті і благословенні ви будете на полі.^в

4 Благословенні будуть ваші діти*,^г ваш урожай, приплід вашої худоби, ваших черід і отар.^д

5 Благословенний буде ваш кошук^е і діжа*.^ж

6 Благословенні ви будете в усіх ваших ділах.

7 Єгова розіб’є перед вами всіх ворогів, які на вас нападуть.^к Вони підуть на вас однією дорогою, а втікатимуть сімома.^л **8** Єгова пошле благословення на ваші комори^м і обов’язково поблагословить всі ваші діла у краю, який дає

27:25 * Або «уразити». ^а Або «душу невинної крові». 28:4, 18 * Букв. «плід твоєї утроби». 28:5, 17 * Тобто посудина для замішування тіста.

РОЗД. 27

а Ль 18:17
Ль 20:14
б Вх 20:13
Вх 21:12
Чс 35:31
в Мт 27:3, 4
г Пв 28:15
Гл 3:10

РОЗД. 28

д Пв 26:18, 19
е Ль 26:3, 4
Пр 10:22
Іс 1:19
є Пв 11:14
ж Ль 26:9
Пс 127:3
Пс 128:3
з Пв 7:13
и Пв 26:2
і Вх 23:25
к Пв 32:30
ІсН 10:11
л Пв 7:23
2Хр 14:13
м Ль 26:10
Пр 3:9, 10
Мн 3:10

Друга кол.

а Пв 7:6
б Вх 19:6
в Іс 43:10
Дн 9:19
Дії 15:17
г Чс 22:3
Пв 11:25
ІсН 5:1
д Пв 30:9
Пс 65:9
є Бт 15:18
є Ль 26:4
Пв 11:14
ж Пв 15:6
з 1Цр 4:21
и Пв 5:32
ІсН 1:7
Іс 30:21
і Ль 19:4
к Ль 26:16, 17
Дн 9:11
л 1Цр 17:1
м Пв 26:2
н Ль 26:26
о Пл 2:11, 19
Пл 4:10
л Пв 26:20, 22

вам Єгова, ваш Бог. **9** Єгова зробить вас своїм святим народом,^а як і поклявся вам,^б якщо ви будете виконувати заповіді вашого Бога Єгови і ходити його дорогами. **10** Тоді всі народи на землі побачать, що ви називаєтесь іменем Єгови,^в і будуть мати страх перед вами.^г

11 Єгова щедро обдарує вас: ви матимете багато дітей, численну худобу і рясні врожаї^а в краю, який Єгова пообіцяв дати вам, поклявшись у цьому вашим прабатькам.^б **12** Єгова відкриє для вас небо, свої багаті комори, щоб давати у вашому краю дощі своєчасно^в і щоб благословляти всі ваші діла. Ви будете позичати багатьом народам, а самі ні в кого не будете позичати.^г **13** Єгова зробить вас головою, а не хвостом, ви будете завжди зверху,^д а не знизу, якщо будете слухатися заповідей вашого Бога Єгови, які я сьогодні передаю вам і які ви повинні виконувати. **14** Не відступайте ні праворуч, ні ліворуч від усього, що я вам сьогодні наказую,^е не служіть і не поклоняйтесь іншим богам.^ж

15 Якщо ж ви не будете слухатись голосу вашого Бога Єгови, якщо не будете старанно виконувати всі його заповіді й постанови, які я сьогодні передаю вам, то зійдуть на вас всі ці прокляття, і ви їх не уникнете.^к

16 Прокляті ви будете в місті і прокляті ви будете на полі.^л

17 Проклятий буде ваш кошук^м і діжа*.^н

18 Прокляті будуть ваші діти*,^о ваш урожай, приплід вашої худоби, ваших черід і отар.^п

19 Прокляті ви будете в усіх ваших ділах.

20 Єгова посилає на вас прокляття, замішання й кару,— і так буде в усьому, за що ви візьметесь,— поки він швидко не знищить і не вигубить вас за ваші погані вчинки, за те, що ви покинули його.^а **21** Єгова буде вражати вас хворобами, поки не вигубить вас у краю, яким ви маєте заволодіти.^б **22** Єгова вразить вас туберкульозом, лихоманкою,^в запаленням, сильною гарячкою, мечем,^г палючим вітром і цвілюю.^д Вони будуть переслідувати вас, поки ви не вимрете.

23 Небо над вами стане міддю, а земля під вами — залізом.^е **24** Замість дощу у вашому краю Єгова пошле пісок і порох. Вони будуть падати на вас з неба, поки всі ви не загинете. **25** Єгова розіб'є вас перед вашими ворогами.^є Ви підете на них однією дорогою, а втікатимете сімома. І, коли всі царства на землі почують про те, що з вами сталося, їх огорне жаж.^ж **26** Ваші трупи стануть поживою для всіляких птахів, які літають у небі, і для звірів, які живуть на землі, і ніхто їх не буде відлякувати.^з

27 Єгова вразить вас чиряками, які були в єгиптян, гемороєм, а також екземою та шкірною висипкою, і ви не зможете вилікуватись від них.

28 Єгова вразить вас божевіллям, сліпотою^и та приведе вас у замішання*. **29** Опівдні ви будете ходити навпомацки, немов сліпий у темряві,^й і в жодній справі не матимете успіху. Вас будуть завжди оббирати та грабувати, і ніхто вас не

РОЗД. 28

а ІсН 23:16

б Льв 26:25
Єр 24:10

в Льв 26:16

г Льв 26:33

д Ам 4:9

е Льв 26:19
Плв 11:17
1Цр 17:1є Льв 26:14, 17
1См 4:10ж Єр 29:18
Лк 21:24

з Єр 7:33

и Вх 4:11

й Іс 59:10

Друга кол.

а Сд 3:14
Сд 6:1–5
Не 9:27б Іс 5:9
Плв 5:2в Ам 5:11
Мих 6:15

г 2Хр 29:9

д Не 9:37
Іс 1:7е 2Лп 17:6
2Лп 25:7
2Хр 33:11
2Хр 36:5, 6

є Єр 16:13

ж 1Цр 9:8
2Хр 7:20
Єр 24:9
Єр 25:9з Іс 5:10
Ор 1:6

и Сф 1:13

врятує.^а **30** Якщо хтось з вас заручиться з жінкою, то інший згвалтує її. Якщо хтось побудує дім, то не житиме в ньому,^б якщо хтось посадить виноградник, то не збере навіть першого врожаю.^в **31** Ваших биків заріжуть у вас на очах, але ви не будете їсти їхнє м'ясо. Ваших ослів покрадуть у вас на очах, і ви їх більше не побачите. Вороги заберуть ваших овець, і ніхто не прийде вам на допомогу. **32** Інший народ забере ваших синів і дочок,^г і це станеться на ваших очах. Ви будете завжди тужити за ними, але ваші руки будуть безсилі. **33** Ваш урожай і всі плоди вашої праці буде їсти народ, якого ви не знаєте.^д Вас будуть завжди оббирати й гнобити. **34** І ви збожеволієте від того, що будете бачити на власні очі.

35 Єгова вразить вас болючими чиряками на колінах і стегнах, вразить вас від голови до п'ят, і ви не зможете вилікуватись. **36** Єгова відведе вас і царя, якого ви собі виберете, до народу, що його не знали ні ви, ні ваші прабатьки.^е Там ви будете служити іншим богам, богам з дерева і каменю.^є **37** Ви станете жакливим видовищем та посміховищем*, і з вас глузуватимуть усі народи, до яких відведе вас Єгова.^ж

38 Ви посієте багато насіння, але зберете мало,^з бо його пожере сарана. **39** Ви посадите виноградники і будете їх обробляти, але не зберете врожаю і не будете пити вина,^и бо черв'яки об'їдять ваші виноградники. **40** Ви матимете оливкові дерева по всьому вашому

28:28 * Або «збентеження серця».

28:37 * Букв. «притчею».

краю, але не зможете намащуватись олією, бо ваші оливки пообпадають. **41** У вас будуть народжуватися сини і дочки, але вони не залишаться з вами, бо їх заберуть у полон.^а **42** Хмари комах^б об'їдять всі ваші дерева і плоди землі. **43** Чужинці, які житимуть серед вас, будуть підніматись над вами чимраз вище, а ви будете опускатися чимраз нижче. **44** Ви будете в них позичати, а вони позичати у вас не будуть.^в Вони стануть головою, а ви – хвостом.^г

45 Усі ці прокляття^г неодмінно зійдуть на вас, будуть вас переслідувати і ви не зможете їх уникнути, поки не вимрете,^д бо ви не слухалися голосу вашого Бога Єгова і не виконували його заповідей і постанов, які я сьогодні передаю вам.^е **46** Ці прокляття спадуть на вас і ваших нащадків і завжди будуть знаком та застережливим прикладом,^в **47** бо ви не служили вашому Богу Єгови з радісним серцем, коли мали достаток усього.^ж **48** Єгова пошле на вас ворогів, і ви будете служити їм^з в голоді,^и спразі, наготі та у великій нужді. Він покладе на вас залізне ярмо, яке буде на вашій шиї, аж поки він не вигобить вас.

49 Єгова приведе народ здалека,^і з кінців землі, народ, який налетить на вас, як орел.^к Це буде народ, що говоритиме незрозумілою для вас мовою,^л **50** жорстокий народ, який не помилує ні старого, ні молодого.^м **51** Ці люди їстимуть приплід вашої худоби і врожай вашої землі, поки ви не вимрете. Вони забирати-

РОЗД. 28

а 2Цр 24:14

Єр 52:15, 30

б Пр 22:7

в Езд 9:7

г Пв 28:15

Пв 29:27

д 2Цр 17:20

Єр 24:10

е Пв 11:26–28

є 1Кр 10:11

ж Пв 12:7

Не 9:35

з 2Хр 12:8, 9

Єр 5:19

и Єр 44:27

і Єр 6:22

Ав 1:6

к Єр 4:13

Ос 8:1

л Єр 5:15

м 2Хр 36:17

Іс 47:6

Лк 19:44

Друга кол.

а Ль 26:26

Єр 15:13

б 2Цр 17:5

2Цр 25:1

Лк 19:43

в 2Цр 6:28

Пл 4:10

Єз 5:10

г Єр 52:6

д Пл 4:5

е Вх 24:7

Пв 31:26

є Пс 10:17

Пс 99:3

ж Вх 3:15

Вх 6:3

Вх 20:2

Пс 83:18

Пс 113:3

Іс 42:8

з Ль 26:21

Дн 9:12

муть ваше зерно, молоде вино, олію, приплід худоби і приплід ваших овець, поки не знищать вас.^а **52** Вони триматимуть в облозі всі ваші міста*, поки не впадуть високі й укріплені мури, на які ви покладаєтесь. Вони обов'язково візьмуть в облогу всі міста у краю, який дасть вам Єгова, ваш Бог.^б **53** І через важку облогу й утиск ворогів ви будете їсти своїх дітей*, тіла своїх синів і дочок,^в яких дав вам Єгова, ваш Бог.

54 Навіть дуже ніжний і чуйний чоловік не матиме жалю до свого брата, своєї коханої дружини і синів, які в нього залишаться, **55** і не захоче поділитися з ними ані шматком тіла своїх синів, яких їстиме через важку облогу ваших міст і утиск ворогів, оскільки більше нічого не залишиться.^г **56** Також дуже ніжна і чуйна жінка, яка через свою розніженість ніколи не ступала ногою на землю,^д не матиме жалю до свого коханого чоловіка, своїх синів і дочок **57** і не захоче поділитися з ними тілом дитини, яку народить, і навіть послідом, що вийде з її утроби. Вона буде їсти все це таємно через важку облогу ваших міст і утиск ворогів.

58 Якщо ви не будете старанно дотримуватись усіх слів Закону, записаних у цій книзі,^е і не будете боятися славного й грізного імені^є Єгови,^ж вашого Бога, **59** то Єгова вразить вас і ваших нащадків великими і страшними карами,^з тяжкими хворобами, від яких ви довго страждатимете. **60** Він вразить вас усіма хворобами,

28:52 * Букв. «брами». **28:53** * Букв. «плід твоєї утроби».

які були в Єгипті і наводили на вас страх, і вони від вас не відчепляться. **61** Більш того, Єгова буде наводити на вас карі і хвороби, про які не написано в цій книзі Закону, поки ви не повмираєте. **62** І, хоча ви такі численні, як зірки на небі,^a вас залишиться дуже мало,^b бо ви не слухалися голосу вашого Бога Єгови.

63 Як Єгова радів, коли робив вам добро і помножував вас, так Єгова радітиме, коли буде знищувати і вигубляти вас. І ви будете вирвані з землі, в яку йдете, щоб заволодіти нею.

64 Єгова розпорошить вас серед народів, від краю до краю землі,^a і ви будете служити богам з дерева й каменю, богом, яких не знали ні ви, ні ваші прабатьки.^г **65** Серед цих народів ви не будете мати спокою^d і не знайдете місця, де могла б відпочити стопа вашої ноги. Єгова зробить так, що ваше серце наповниться тривоною,^e очі ослабнуть і вас* охопить відчай.^e

66 Ваше життя буде у великій небезпеці, ви вдень і вночі будете жити в страху і не знатимете, чи залишитесь живими.

67 Вранці ви скажете: “Хоч би швидше настав вечір!” – а ввечері скажете: “Хоч би швидше настав ранок!” – через страх, який сповнюватиме ваші серця, і через те, що бачитимуть ваші очі. **68** Знайте, Єгова поверне вас на кораблях у Єгипет тим шляхом, про який я сказав вам: “Ви більше ніколи не побачите його”. Там ви будете продавати себе ворогам у рабство, але ніхто не купуватиме вас».

28:65 * Або «вашу душу».

РОЗД. 28

a Пв 10:22

б Пв 4:27

в Пв 26:33
Не 1:8
Лк 21:24

г Пв 4:27,28

д Ам 9:4

е Єз 12:19

є Пв 26:16, 36

Друга кол.

РОЗД. 29

a Вх 24:8

б Вх 19:4
ІсН 24:5в Пв 4:34
Не 9:10

г Рм 11:8

д Пв 1:3
Пв 8:2е Пв 8:4
Не 9:21
Мт 6:31

є Чс 21:26

ж Чс 21:33

з Пс 135:10, 11

и Чс 32:33
Пв 3:12, 13i Пв 4:6
Пв 8:18
ІсН 1:7, 8
1Цр 2:3
Пс 103:17, 18
Лк 11:28

к Не 8:2

л Вх 12:38

29 Ось слова угоди, яку Єгова наказав Мойсееві укласти з ізраїльським народом у моавському краю, крім угоди, яку він уклав з ними біля Хоріву.^a

2 Мойсей скликав усіх ізраїльтян і сказав їм: «Ви на власні очі бачили все, що Єгова зробив у єгипетському краю з фараоном, його слугами і з усім Єгиптом,^б – **3** бачили великі присуди*, ті великі знаки і чуда.^в **4** Але донині Єгова не дав вам серця, яке б розуміло, очей, які б бачили, та вух, які б чули.^г **5** “40 років водив вас пустелею,^d але ваш одяг не зношувався і не зношувались ваші сандалії на ногах.^e **6** Хліба ви не їли, вина та іншого алкогольного напою не пили, все ж я дбав про вас, щоб ви зрозуміли, що я – Єгова, ваш Бог”. **7** Зрештою ви прибули на це місце. Тоді Сигбн, цар Хешбона,^є та Ог, цар Башану,^ж вийшли, щоб воювати з нами, але ми їх перемогли.^з **8** Потім ми забрали їхні землі і дали в спадок племені Рувіма, племені Гада і половині племені Манасії.^и **9** Тож дотримуйтесь слів цієї угоди і виконуйте їх, щоб мати успіх у всіх ваших ділах.ⁱ

10 Усі ви сьогодні стоїте перед лицем Єгови, вашого Бога: голови племен, старійшини, начальники та всі інші чоловіки Ізраїля, **11** ваші діти і дружини,^к чужинці,^л які живуть у вашому таборі, – ті, хто рубає для вас дрова, і ті, хто носить для вас воду. **12** Ви стоїте тут, щоб укласти угоду з вашим Богом Єговою, угоду, скріплену клятвою. Ваш Бог Єгова сьогодні укладає з вами

29:3 * Або «випробування».

цю угоду,^a **13** щоб зробити вас своїм народом^b і стати вашим Богом,^a як він і пообіцяв вам, поклявшись у цьому вашим прабатькам, Аврааму,^c Ісаку^d та Якову.^e

14 Я укладаю цю угоду, скріплену клятвою, не лише з вами, **15** але з тими, хто сьогодні стоїть з нами перед лицем нашого Бога Єгови, і з тими, кого з нами сьогодні немає. **16** (Адже ви знаєте, як ми жили в єгипетському краю і як по дорозі сюди йшли через землі різних народів.^e **17** Ви бачили їхні мерзоти та гидких ідолів^f,* зроблених з дерева, каменю, срібла і золота.) **18** Остерігайтесь, щоб сьогодні серед вас не було чоловіка, жінки, родини або племені, чие серце відвернеться від нашого Бога Єгови та служитиме богам тих народів,^g щоб серед вас не було кореня, з якого виросте полин чи якийсь отруйний плід.^h

19 Якщо ж хтось почує слова цієї клятви, але буде хвалитися у своєму серці: “У мене все буде добре, хоч я не поступатимусь і житиму так, як мені підказує серце”, руйнуючи все* на своєму шляху, **20** то Єгова не захоче простити йому.ⁱ Натомість запалає великий гнів Єгови, і на цього чоловіка неодмінно спадуть усі прокляття, записані в цій книзі,^k і Єгова зітре його ім'я з лиця землі. **21** Тож Єгова відділить його від усіх Ізраїлевих племен і пошле на нього лихо – всі прокляття, згадані в угоді і записані в цій книзі Закону.

29:17 *Євр. слово, перекладене тут як «гідкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу. **29:19** *Букв. «добре напоєне разом з сухим».

РОЗД. 29

а Пв 1:3
Пв 29:1
б Вх 19:5
Пв 7:6
Пв 28:9
в Вх 6:7
Вх 29:45
г Бт 17:1,7
Бт 22:16, 17
д Бт 26:3
е Бт 28:13
є Пв 2:4
ж Чс 25:1,2
з Пв 11:16
Єв 3:12
и Єв 12:15
і ІсН 24:19
к Пв 27:26
Пв 28:15

Друга кол.

а Бт 19:24
Юд 7
б Бт 10:19
Бт 14:2
в 1Цр 9:8,9
2Хр 7:21,22
Єр 22:8,9
г 1Цр 19:10
д Єр 31:32
е Сд 2:12
є Лв 26:16
Пв 27:26
ж Пв 28:45,63
1Цр 14:15
2Цр 17:18
Лк 21:24
з Езд 9:7
Дн 9:7
и Рм 11:33
і Пс 78:5
Ек 12:13

РОЗД. 30

к Пв 11:26–28
Пв 28:2, 15
л 1Цр 8:47
Не 1:9
Єз 18:28
Йл 2:13
м 2Цр 17:6
2Хр 36:20
н Іс 55:7
1Ів 1:9
о Пв 4:29

22 І коли майбутні покоління ваших синів, а також чужинці, які придуть з далекого краю, побачать кари, нещастя, які Єгова пошле на ваш край, – **23** сірку, сіль і вогонь, через що земля не буде засіяна і на ній нічого не зійде та не виросте, як було після знищення Содоми й Гоморри,^a Адами та Цевойма,^b які Єгова знищив у гніві та люті, – **24** то вони і всі народи говоритимуть: “Чому Єгова так зробив з цим краєм?^в Чому він запалав таким великим гнівом?” **25** У відповідь їм скажуть: “Тому що вони порушили угоду Єгови,^г Бога їхніх прабатьків, яку він уклав з ними, вивівши їх з Єгипту.^д **26** Вони служили та вклонялися іншим богам – богам, яких раніше не знали і яким він не дозволив поклонятися*.^є **27** І Єгова спалахнув гнівом на той край та послав усі прокляття, записані в книзі Закону.^є **28** У гніві та люті і з великим обуренням Єгова викоренив їх з цього краю^ж і кинув в інший край, де вони є і сьогодні.”^з

29 Приховане належить нашому Богу Єгови,^а а відкрите – нам і нашим нащадкам назавжди, щоб ми виконували всі слова цього Закону.^і

30 Коли всі ці слова сповняться на вас – благословення і прокляття, про які я вам говорив,^к коли ви згадаєте* їх^к у краю інших народів, серед яких розпорошить вас Єгова,^л ваш Бог, **2** і ви повернетесь до вашого Бога Єгови^л та всім своїм серцем і всією своєю душею* будете слухатися його голосу,^о ви і ваші си-

29:26 *Букв. «яких він не виділив їм». **30:1** *Букв. «повернете до свого серця». **30:2** *Див. глосарій.

ни, дотримуючись усього, що я сьогодні передаю вам, **3** тоді ваш Бог Єгова поверне вас з полону,^a виявить вам милосердя^b і знову позбирає вас з усіх народів, серед яких Бог Єгова розпоршив вас.^b **4** Навіть якщо ваш народ буде розпоршений до краю неба, то ваш Бог Єгова збере вас і поверне звідти.^c **5** Ваш Бог Єгова приведе вас у край, яким володіли ваші прабатьки, і дасть його вам у володіння. Бог робитиме вам добро, і ви станете численнішими, ніж ваші прабатьки.^d **6** Єгова, ваш Бог, очистить* ваші серця і серця ваших нащадків,^e щоб ви любили вашого Бога Єгову всім своїм серцем і всією своєю душею^f та жили.^e **7** А всі ті прокляття ваш Бог Єгова пошле на ваших ворогів, які вас ненавиділи та переслідували.^ж

8 Ви ж повернетесь до Єгови і будете слухатись його голосу та виконувати всі заповіді, які я сьогодні передаю вам. **9** Ваш Бог Єгова дасть вам достаток у всьому, що ви будете робити.^з Ви матимете багато дітей, численну худобу та рясні врожаї, бо, як Єгова радів вашими прабатьками, так він знову буде радіти вами і дасть вам достаток.^и **10** Адже ви будете слухатись голосу вашого Бога Єгови та виконувати його заповіді й постанови, записані в цій книзі Закону, і ви повернетесь до Єгови, вашого Бога, всім своїм серцем і всією своєю душею^к.ⁱ

11 Заповідь, яку я сьогодні передаю вам, не надто важка для вас і не є для вас недосяжною*.^к **12** Вона не на не-

РОЗД. 30

а Єр 29:14

б Пл 3:22

в Езд 1:2, 3
Пс 147:2
Єр 32:37
Єз 34:13г Пв 28:64
Сф 3:20

д Не 1:9

е Єр 32:37, 39

є Пв 6:5

ж Бг 12:2, 3
Єр 25:12
Пл 3:64
Рм 12:19з Іс 65:21, 22
Мл 3:10

и Єр 32:37, 41

і Не 1:9
Дії 3:19

к Іс 45:19

Друга кол.

а Рм 10:6

б Рм 10:8

в Мт 7:21
Як 1:25

г Пв 11:26

д Пв 6:5

е Лв 18:5

є Лв 25:18
Пв 30:5ж Пв 29:18
Єв 3:12

з Пв 4:19

и Пв 8:19
ІсН 23:15
ІСм 12:25і Пв 11:26
Пв 27:26
Пв 28:2, 15

к Пв 32:47

л ІсН 24:15

м Пв 10:12

н Пв 4:4

о Бг 12:7
Бг 15:18

бі, і ви не можете сказати: “Хто підніметься в небо і принесе її, щоб ми могли її почути та виконувати?”^a **13** Також вона не на іншому березі моря, і ви не можете сказати: “Хто вирушить на інший берег моря і принесе її, щоб ми могли її почути та виконувати?” **14** Це слово дуже близько до вас, у ваших устах, у вашому серці,^b щоб ви його виконували.^b

15 Сьогодні я пропоную вам вибрати життя і благословення або смерть і прокляття.^c **16** Якщо ви будете слухатися заповідей вашого Бога Єгови, які я сьогодні передаю вам, якщо будете любити вашого Бога Єгову,^d ходити його дорогами, виконувати його заповіді, постанови та присуди, то будете жити^e й станете численними, і Єгова, ваш Бог, благословить вас у краю, яким ви заволодієте.^e

17 Але якщо ваше серце відвернеться від Бога^ж і ви не будете слухатись його, якщо піддастесь спокусі і будете вклоняться та служити іншим богам,^з **18** то, кажу вам сьогодні, ви обов'язково загинете.^и Ви недовго будете жити в краю, яким заволодієте за Йорданом. **19** Сьогодні я беру за свідків проти вас небо і землю і пропоную вам вибрати життя або смерть, благословення або прокляття.ⁱ Тож виберіть життя, щоб жили^к ви і ваші нащадки,^л **20** щоб ви любили Єгову, вашого Бога,^м слухалися його голосу та горнули до нього,^н бо він дає вам життя і завдяки йому ви довго житимете в краю, який Єгова поклявся дати вашим прабатькам, Аврааму, Ісаку та Якову^о.^о

30:6 *Букв. «обріже». 30:6, 10 # Див. глосарій. 30:11 *Букв. «не є далеко».

31 Потім Мойсей пішов і сказав усьому Ізраїлю: **2** «Мені вже 120 років.^а Я більше не можу бути вашим провідником*, бо Єгова сказав: «Ти не перейдеш Йордану».^б **3** Але перед вами буде йти ваш Бог Єгова. Він вигубить перед вами ці народи, і ви проженете їх геть.^в Вас поведе Ісус Навін,^г як Єгова і говорив. **4** Єгова знищить їх так само, як знищив Сигбона^а та Ога,^б аморейських царів, і віддасть вам їхні землі.^в **5** Єгова віддасть їх у вашу руку, і ви маєте зробити з ними так, як я вам говорив, дотримуючись усіх моїх наказів.^ж **6** Будьте мужні й сильні.^з Не бійтесь їх і не лякайтесь,^и бо з вами йде ваш Бог Єгова. Він ніколи вас не полишить і не покине».^л

7 Тоді Мойсей покликав Ісуса Навіна і на очах усього Ізраїля сказав йому: «Будь мужній і сильний,^к бо ти приведеш цей народ у край, який Єгова поклявся дати вашим прабатькам, і ти допоможеш цьому народові успадкувати цей край.^л **8** Перед тобою буде йти сам Єгова. Він завжди буде з тобою,^м він ніколи тебе не полишить і не покине. Не бійся і не лякайся».^н

9 Потім Мойсей записав цей Закон^о і дав його священникам-левітам, які переносили ковчег угоди Єгови, а також усім старійшинам Ізраїля. **10** Мойсей наказав їм: «У році кожного сьомого року, року звільнення,^п у визначений час, протягом Свята наметів*^р, **11** коли весь Ізраїль буде з'являтися перед вашим Богом Єговою^с у місці, яке він вибе-

31:2 *Букв. «виходити і входити». **31:10** *Або «місце для тимчасового приюту».

РОЗД. 31

а Вх 7:7
Пв 34:7
Дп 7:23
б Чс 20:12
Пв 3:27
в Пв 9:3
г Чс 27:18
Пв 3:28
ІсН 1:2
д Чс 21:23, 24
е Чс 21:33, 35
е Вх 23:23
ж Чс 33:52
Пв 7:2, 24
Пв 20:16
з ІсН 1:6
Пс 27:14
Пс 118:6
и Чс 14:9
Пв 7:18
і Пв 4:31
ІсН 1:5
Єв 13:5
к ІсН 10:25
л Пв 1:38
м Вх 33:14
н ІсН 1:9
о Вх 34:27
п Пв 15:1
р Пв 23:34
с Пв 16:16

Друга кол.

а Не 8:7
б Пв 4:10
Єв 10:25
в Пв 6:6, 7
Еф 6:4
г Пв 30:16
д Чс 27:13
е Пв 3:28
е Вх 33:9
Вх 40:38
ж Сд 2:17
Пс 106:37–39
з 1Цр 11:33
и Сд 2:12, 20
і Пв 29:20
к 1Хр 28:9
2Хр 15:2
2Хр 24:20
л Пв 32:20
Пс 104:29
Єз 39:23

м Не 9:27
н Сд 6:13
о Іс 59:2

ре, читайте цей Закон, щоб його чув весь Ізраїль.^а **12** Збирайте весь народ^б – чоловіків, жінок, дітей* і чужинців, які житимуть у ваших містах^в, щоб вони слухали і дізнавались про вашого Бога Єгову, боялись його і старанно виконували всі слова цього Закону. **13** Тоді їхні нащадки, які не знатимуть цього Закону, будуть слухати^и і вчитись боїтись вашого Бога Єгови всі дні, поки будуть жити в краю, яким ви заволодієте за Йорданом».^л

14 Після того Єгова сказав Мойсею: «Ось наблизився час твоєї смерті.^а Поклич Ісуса Навіна, і станьте обидва* в наметі зборів, щоб я зробив його провідником».^б Тож Мойсей та Ісус Навін пішли і стали в наметі зборів. **15** Тоді Єгова з'явився біля намету зборів у стовпі хмари, і стовп хмари став біля входу в намет.^в

16 І Єгова сказав Мойсею: «Невдовзі ти помреш*, а цей народ стане поклонятися^ж чужим богам у тому краю, в який він іде.^к Ці люди покинуть мене^з і порушать угоду, яку я з ними уклав».^и **17** У той час я запалаю на них гнівом,^і покину їх^к та ховатиму від них своє лице,^л поки вони не будуть знищені. Коли на них спадуть численні лиха і нещастя,^м вони скажуть: «Усі ці лиха спіткали нас тому, що наш Бог покинув нас».^н **18** Того дня я і далі ховатиму від них своє лице, через те що вони чинили велике зло, поклоняючись іншим богам.^о

31:12 *Букв. «малих». ^аБукв. «брамах». **31:14** *Або «займіть свої місця». **31:16** *Букв. «ляжеш зі своїми батьками». ^аАбо «займатися духовною проституцією з».

19 А тепер запишіть ось цю пісню^а і навчіть її ізраїльтян.^б Нехай вони вивчать цю пісню^а, щоб вона була моїм свідком проти них.^в 20 Я приведу їх у край, про який я поклявся їхнім прабатькам,^г у край, що тече молоком і медом.^д Там вони будуть їсти досита і добре заживуть^е, а тоді почнуть поклонятися і служити іншим богам. Вони будуть зневажати мене і порушувати угоду зі мною.^є 21 І коли на них спадуть численні лиха й нещастя,^ж то ця пісня буде свідчити проти них (адже їхні нащадки не повинні забувати її). Бо я вже бачу, до чого схиляється їхнє серце,^з хоча вони ще не прийшли в край, який я поклявся їм дати».

22 Отже, того дня Мойсей записав пісню і навчив її ізраїльтян.

23 Тоді він^а призначив Ісуса Навіна провідником^б та сказав: «Будь мужній і сильний,^в бо ти приведеш ізраїльтян у край, який я поклявся їм дати.^г А я буду з тобою».

24 Коли Мойсей записав у книгу всі слова цього Закону,^д 25 він наказав левітам, які переносили ковчег угоди Єгови: 26 «Візьміть книгу Закону^е й покладіть її біля ковчеза^ж угоди Єгови, вашого Бога, і вона буде свідком проти вас. 27 Бо я добре знаю, що ви бунтівливі^з та вперті*.^л Якщо ви так бунтуєтесь проти Єгови, коли я ще з вами, то що буде, коли я помру! 28 Зберіть усіх старійшин ваших племен та всіх начальників, і я передам їм ці слова та візьму за

31:19 *Букв. «поклади її в їхні уста». 31:20 *Букв. «розжиріють». 31:23 *Очевидно, Бог. 31:27 *Букв. «з твердою шиєю».

РОЗД. 31

а Пв 31:30
Пв 32:44
б Пв 4:9
Пв 11:19
в Пв 31:21
г Бт 15:18
д Вх 3:8
Чс 13:26, 27
е Не 9:25
є Вх 24:7
Пв 8:12–14
Пв 29:1
Не 9:26
ж Пв 28:59
з Вх 16:4
и Чс 27:18
Пв 31:14
і ІсН 1:6, 9
к Пв 1:38
Пв 3:28
л Вх 34:27
м Пв 17:18
2Хр 34:14
н 1Цр 8:9
о Пв 9:24
Не 9:26
л Вх 32:9
Пс 78:8

Друга кол.

а Пв 30:19
б Сд 2:19
в Пв 28:15
г Пв 32:44

РОЗД. 32

д Ів 17:26
е 1Хр 29:11
Пс 145:3
є 2См 22:31
Пс 18:2
Пс 19:7
Як 1:17
ж Пс 33:5
з Пв 7:9
1Пт 4:19
и Пв 25:16
і Бт 18:25
к Пв 31:27
Сд 2:19
Пс 14:1
л Іс 1:4
м Пс 78:8
Лк 9:41
н Іс 1:2
о Єр 4:22
л Вх 4:22
Пс 32:18
Іс 63:16

свідків проти них небо і землю.^а 29 Адже я добре знаю, що після моєї смерті ви обов'язково будете чинити зло^б і зійдете зі шляху, яким я наказав вам йти. Тож у майбутньому вас неодмінно спіткає лихо,^в бо ви будете робити зло в очах Єгови та ображати його своїми вчинками».

30 І Мойсей передав цілому Ізраїлевому збору всі слова цієї пісні, від початку до кінця:^г

32 «Послухай, небо, я промовлятиму,
послухай, земле, слова моїх уст!

2 Мої настанови поллються, як дощ,
а слова мої спадуть, як роса,
як дрібний дощ на траву і як злива на зелень.

3 Я звіщатиму про ім'я Єгови.^д
Розповідайте про велич нашого Бога!^е
4 Він — Скеля, його діла досконалі,^є
всі його дороги справедливі.^ж

Він — Бог вірний,^з він ніколи не поводиться несправедливо.^и

Він праведний і правдивий.^і

5 Вони зіпсувалися,^к вони не його діти і самі винні у цьому.^л

Це зіпсоване і збочене покоління!^м

6 Отак ти віддячуєш Єгови,^н народе безглуздий і немудрий?^о

Хіба він не твій Батько, завдяки якому ти існуєш,^п

хіба він не той, хто створив тебе і міцно утвердив?

- 7 Згадай давні дні,
подумай про роки минулих
поколінь.
Запитай свого батька, і він
тобі розповість,^а
запитай старих людей,
і вони скажуть тобі.
- 8 Коли Всевишній давав
спадок народам,^б
коли розселяв синів
Адама*,^в
то встановив кордони для
народів^г
за кількістю Ізраїлевих
синів.^д
- 9 Адже народ Єгови — це
його частка,^е
Яків — це його власність*.^є
- 10 Він знайшов його в пустелі,^ж
в безлюдній пустелі, де
виють дикі звірі.^з
Він став для нього захи-
стом, піклувався про
нього^и
і оберігав, як зіницю свого
ока.^і
- 11 Як орел піднімає пташенят
з гнізда,
ширяє над ними,
розправляє крила,
підхоплює їх
та несе на своїх перах,^к
- 12 так Єгова сам вів його*,^л
і з ним не було чужого
бога.^м
- 13 Він підняв його на верши-
ни землі^н
і годував урожаєм з поля.^о
Він насичував його медом
зі скелі,
олією з крем'яної гори,
- 14 маслом черід і молоком
отар,
найліпшими вівцями*,

32:8 *Або, можливо, «людський рід».
32:9 *Букв. «спадок». 32:12 *Тоб-
то Якова. 32:14 *Букв. «жиром бара-
нів».

РОЗД. 32

а Вх 13:14
Пс 44:1

б Бт 10:5
Пс 115:16

в Бт 11:9

г Пв 2:5, 19
Дії 17:26

д Бт 15:18
Вх 23:31

е Вх 19:5
Пв 7:6

є Пс 78:71

ж Пв 8:14, 15

з Єр 2:6

и Нє 9:19, 20

і Зх 2:8

к Вх 19:4

л Пв 1:31

м Іс 43:12

н Пв 33:29

о Пв 8:7, 8

Друга кол.

а Пс 147:14

б Пв 31:20
Нє 9:25

в Іс 1:4
Ос 13:6

г Сд 2:12
1Цр 14:22
1Кр 10:21, 22

д 2Цр 23:13
Єз 8:17

е Пв 17:7
Пс 106:37
1Кр 10:20

є Пс 106:21
Іс 17:10
Єр 2:32

ж Пв 4:34

з Сд 2:14
Пс 78:59

и Пв 31:17

і Пв 32:5
Іс 65:2
Мт 17:17

к Іс 1:2

л Пс 96:5
1Кр 10:21, 22

м 1См 12:10, 21

башанськими баранами,
козлами
і найліпшою пшеницею*.^а
Ти пив вино з крові^б
винограду.

- 15 Єшуруне*, ти розтовстів
і почав брикатися.
Ти розтовстів, розжирів
і став гладкий.^б
Вони забули Бога, який їх
створив,^в
і зневажили Скелю свого
спасіння.
- 16 Чужими богами вони роз-
палювали в нього лють^г
та ображали його своїми
гидкими вчинками.^д
- 17 Вони приносили жертви
для демонів, а не для
Бога,^е
для богів, яких раніше
не знали,
нових богів, які з'явилися
недавно,
богів, яких не знали ваші
прабатьки.
- 18 Ти забув Скелю,^є яка тебе
породила,
ти не пам'ятав Бога, який
дав тобі життя.^ж
- 19 Побачивши це, Єгова відки-
нув своїх синів і дочок,^з
бо вони образили його.
- 20 Тож він сказав: «Я сховаю
від них своє лице»
і побачу, що з ними
станеться,
адже вони — покоління
зіпсоване,^и
це невірні сини.^к
- 21 Вони розпалили в мене
лють* через тих, що не є
богами.^л
Вони ображали мене свої-
ми нікчемними ідолами.^м

32:14 *Букв. «нирковим жиром пшени-
ці». ^бАбо «соку». 32:15 *Озн. «прав-
дивий; чесний», почесна назва Ізраїля.
32:21 *Або «ревнощі».

- Тому я розпалу в них рев-
нощі через тих, хто не є
народом,^а
завдам їм образи через
народ безглуздий.^б
- 22** Адже від мого гніву запалав вогонь,^в
який пошириться до гли-
бин могили*.^г
Він пожере землю з її
врожаєм
і підпалить основи гір.
- 23** Я пошлю на них численні
лиха,
я пушу в них свої стріли.
- 24** Вони будуть виснажені від
голоду^д
і знеможені від сильної га-
рячки, вони не уникнуть
страшного знищення.^е
Я пошлю на них звірів, які
їх кусатимуть,^є
і отруйних змії*^ж, що повза-
ють у поросі.
- 25** На вулиці меч забиратиме
їхніх дітей,^з
а в домі жах охопить^и
юнака і дівчину,
немовля і сивого чоловіка.^й
- 26** Я міг би сказати: «Розпоро-
шу їх
і зітру з-поміж людей
пам'ять про них»,
- 27** але не хочу, щоб ворог
з мене насміхався,^к
щоб противники перекру-
тили це^л
і сказали: «Не Єгова
зробив усе це —
ми перемогли їх власною
силою».^м
- 28** Адже це народ, який втра-
тив здоровий глузд*,
народ, якому бракує
розуміння.^н

32:22 *Або «шеблу», тобто спільної мо-
гили людства. Див. глосарій. **32:24**
*Або «плазунів». **32:28** *Або, можли-
во, «глухий до порад».

РОЗД. 32

а Ос 2:23
Рм 9:25
Рм 11:11
1Пт 2:10
б Рм 10:19
в Пл 4:11
г Ам 9:2
д Пв 28:53
е Пв 28:21, 22
є Лв 26:22
ж Пл 1:20
з Єз 7:15
и 2Хр 36:17
Пл 2:21
й 1См 12:22
Єз 20:14
к Вх 32:12
Чс 14:15, 16
л Пс 115:2
м Мт 13:15

Друга кол.

а Пс 81:13
б Ос 14:9
в Єр 2:19
г 2Хр 24:24
д Сд 2:14
1См 12:9
е 1См 2:2
є Вх 14:25
1См 4:8
Єзд 1:2, 3
ж Юд 7
з Іс 5:4
Єр 2:21
и Рм 2:5
й На 1:2
Рм 12:19
Єв 10:30
к Пс 73:12, 18
л Єв 10:30
м Сд 2:18
Пс 90:13
Пс 106:45
Пс 135:14
н Сд 10:14

- 29** О, якби ж вони були мудрі!^а
Тоді б вони задумались
про це^б
і зрозуміли, яким буде їхній
кінець.^в
- 30** Хіба один може прогнати
тисячу,
а двоє — десять тисяч?^г
Тільки якщо їхня Скеля
продасть їх,^д
якщо Єгова віддасть їх
у руки ворогів.
- 31** Бо їхня скеля не така, як
наша Скеля.^е
Навіть вороги наші це
визнають.^є
- 32** Їхня виноградна лоза —
з винограднику Содома
і з полів Гоморри.^ж
Виноград їхній повний
отрути,
їхні грона гіркі.^з
- 33** Їхнє вино — зміїна отрута,
смертельна отрута кобри.
- 34** Хіба все це не зберігається
в мене,
запечатане в моєму схови-
щі?^и
- 35** Помста моя, я відплачу^й
у визначений час, і вони
послизнуться.^к
Бо наближається день
лиха,
і те, що їх очікує, прийде
швидко^л.
- 36** Єгова судитиме свій
народ,^м
але відчує жаль до* своїх
слуг,^н
коли побачить, що зникла
їхня сила
і залишилися тільки безпо-
радні й слабкі.
- 37** Тоді він скаже: «Де їхні
боги^н —
скеля, в якій вони шукали
сховку,

32:36 *Або «пожалкує про».

- 38** які їли жир їхніх приношень* і пили вино виливних жертв?^а Нехай вони допоможуть вам, хай стануть вашим сховком.
- 39** Зрозумійте нарешті, що я Бог^б і немає інших богів, крім мене.^в Я позбавляю життя й оживляю.^г Я завдаю ран^д і зціляю,^е і ніхто не визволить з моєї руки.^є
- 40** Я піднімаю руку до неба і клянусь: «Настільки ж певно, як і те, що я живу вічно».^ж
- 41** Коли я нагострю свій блискучий меч і приготуюся судити,^з я відімщу ворогам^и і відплатю тим, хто мене ненавидить.
- 42** Я напою свої стріли кров'ю, кров'ю убитих і полонених, я нагодую свій меч плоттю, головами ворожих провідників^і.
- 43** Радійте, народи, разом з його народом,^л бо він помститься за кров своїх слуг^к і відплатить своїм противникам.^м Він очистить землю свого народу».
- 44** Тож Мойсей та Гошєя*^н Навїнів син, прийшли і передали народу всі слова цієї пісні.^о **45** Закінчивши гово-

32:38 *Або «їхні найліпші приношення».
32:44 *Таке ім'я спочатку мав Ісус Навїн. Це форма імені Гош'а, що озн. «врятований завдяки Яг; Яг врятував».

РОЗД. 32

а Ос 2:8
 1Кр 10:20,21
 б Іс 41:4
 Іс 48:12
 в Пв 4:35
 г 1См 2:6
 Пс 68:20
 д 2Хр 21:16, 18
 е Чс 12:13
 Єр 17:14
 є Іс 43:13
 ж 1Тм 1:17
 Об 10:5, 6
 з На 1:3
 и Іс 1:24
 Іс 59:18
 і Бт 12:2, 3
 1Цр 8:43
 Рм 3:29
 Рм 15:10
 к 2Цр 9:7
 Об 6:10
 л Мкх 5:15
 м Чс 11:28
 Пв 31:22, 23
 н Об 15:3

Друга кол.

а Пв 11:18
 б Пв 6:6, 7
 в Лв 18:5
 Пв 30:19
 Рм 10:5
 г Чс 27:12
 д Пв 34:1
 е Бт 10:19
 Бт 15:18
 ІсН 1:3
 є Чс 20:28
 Чс 33:38
 ж Чс 20:12, 13
 з Лв 22:32
 Іс 8:13
 и Чс 27:13, 14
 Пв 3:27
 Пв 34:4, 5

РОЗД. 33

і Бт 49:28
 к Вх 19:18
 л Ав 3:3
 м Дн 7:10
 Юд 14
 н Пс 68:17
 о Пв 7:8
 Ос 11:1
 л Вх 19:6

риту все це Ізраїлю, Мойсей **46** сказав: «Бережіть у своєму серці всі слова, якими я сьогодні перестерігаю вас,^а і накажіть своїм синам старанно виконувати всі слова цього Закону.^б **47** Адже для вас це не порожні слова: від них залежить ваше життя^в і завдяки їм ви зможете довго жити в краю, яким заволодієте за Йорданом».

48 У той же день Єгова сказав Мойсею: **49** «Піднімись на гору в Аварїмі,^г на гору Нєво,^д що в моавському краю, навпроти Єрихона, і подивись на ханаанський край, який я даю ізраїльтянам у володіння.^е **50** Там, на горі, ти поmrеш і приєднаєшся до свого народу*, так само як помер на горі Гор твій брат Аарон,^є приєднавшись до свого народу, **51** тому що ви були невірні мені серед ізраїльтян біля вод Мерїви,^ж що біля Кадєшу в пустелі Цин, і не осяятили мене перед народом Ізраїля.^з **52** Ти лише здалека побачиш край, який я даю народу Ізраїля, але не ввійдеш у нього».^и

33 Ось якими словами Мойсей, Божий чоловік, поблагословив ізраїльтян перед своєю смертю.^і **2** Він сказав:

«Єгова прийшов із Сінаю,^к осяяв їх світлом з Сефу, він засяяв у славі з гористого краю Паран.^л З ним були міриади святих ангелів*^м його воїни були праворуч від нього.^н

3 Він любив свій народ.^о Усі святі народу у твоїй руці.^п

32:50 *Це поетичний вислів, яким описували смерть. **33:2** *Або «десятки тисяч святих».

Вони сиділи біля твоїх ніг,^a
почали слухати твої
слова.^b

4 (Мойсей передав нам на-
каз, закон,^a
який належить збору
Якова.)^c

5 Бог став царем в Єшуру-
ні*^d,
коли зібрались голови
народу^e
разом з усіма племенами
Ізраїля.^c

6 Нехай Рувім живе і не
вмирає,^ж
хай він завжди буде
численний».^з

7 Для Юди він виголосив
таке благословення:^к

«Єгово, почуй голос Юди^і
і поверни його до народу.
Своїми руками він захи-
щає* те, що йому нале-
жить.

Допоможи йому в боротьбі
з ворогами».^к

8 Про Лівія він сказав:^л

«Твій* туммім і урім^м нале-
жить чоловіку, відданому
тобі,^н

якого ти випробовував
біля Масси.^о

Ти почав сперечатися з
ним при водах Мерйви,^п

9 з чоловіком, який говорив
своєму батькові і матері:
“Мені до вас байдуже”,
який не визнавав навіть
своїх братів^р
і не зважав на своїх дітей.
Він беріг твоє слово
і дотримувався твоєї
угоди.^с

10 Нехай він розповість Яко-
ву про твої присуди^т

33:5 *Озн. «правдивий; чесний», почес-
на назва Ізраїля. **33:7** *Або «бореться
за». **33:8** *Твій», «тобі» і «ти» у цьому
вірші стосуються Бога.

РОЗД. 33

a Вх 19:23

б Вх 20:19

в Вх 24:8

г Пв 4:8
Дп 7:53

д Іс 44:2

е Вх 18:25
Вх 19:7

є Чс 1:44, 46

ж Бг 49:3

з Чс 26:7
ІсН 13:15

и Бг 49:8
1Хр 5:2

і Пс 78:68

к Сд 1:2
2См 7:8, 9

л Бг 49:5
Чс 3:12

м Вх 28:30
Лв 8:6, 8

н Вх 32:26

о Вх 17:7

п Чс 20:13

р Вх 32:27
Лв 10:6, 7

с Мл 2:4, 5

т Пв 17:9

Друга кол.

a 2Хр 17:8, 9
Мл 2:7

б Вх 30:7
Чс 16:40

в Лв 1:9

г Бг 49:27

д Бг 49:22

е ІсН 16:1

є Бг 49:25

ж Лв 26:5
Пс 65:9

з ІсН 17:17, 18

и Пв 8:7, 8

і Вх 3:4
Дп 7:30

к Бг 37:7
Бг 49:26
1Хр 5:1, 2

і навчить Ізраїль твого
Закону.^a

Хай він спалює фіміам як
приємні пахощі для тебе*^б
і складає цілопалення на
твоєму жертovníку.^в

11 Єгово, благослови його
силу,

і хай будуть тобі до вподо-
би діла його рук.

Поламай ноги* тим, хто
повстає проти нього,
щоб ті, хто його ненави-
дить, більше не встали».

12 Про Веніяміна він ска-
зав:^г

«Нехай живе у безпеці той,
кого Єгова любить;
він весь день захищає
його,

і той буде жити між його
плечима».

13 Про Йосипа він сказав:^д

«Нехай Єгова благослов-
ляє його землю^є
найкращими дарами
з неба,
росою та водами джерел,
що внизу,^є

14 найкращими дарами сонця
і найкращими врожайми
кожного місяця,^ж

15 найліпшими дарами старо-
давніх гір*^з

і віковичних пагорбів,

16 найліпшими плодами і ба-
гатствами землі.^л

Нехай він має схвалення
того, хто з'являвся
в терновому кущі.^і

Хай всі ці благословення
зійдуть на голову
Йосипа,

на тім'я того, хто відокрем-
лений від своїх братів.^к

33:10 *Букв. «для твого носа». **33:11**
*Або «стега». **33:15** *Або, можливо,
«східних гір».

- 17** Він величний, як первісток бика,
його роги – роги дикого бика.
Ними він проганятиме* народи,
всіх разом аж до краю землі.
Його роги – десятки тисяч Єфрема,^а
його роги – тисячі Манасії».
- 18** Про Завулону він сказав:^б
«Радій, Завулоне, коли виходиш,
а ти, Иссахаре, радій у своїх наметах.^в»
- 19** Вони будуть кликати народи на гору
і там принеситимуть жертви в праведності.
Вони будуть використовувати* багатства морів і заховані в піску запаси^г».
- 20** Про Гада він сказав:^г
«Нехай буде благословенний той, хто розширює кордони Гада.^д
Він лежатиме як лев, готовий роздерти руку і навіть тім'я.
- 21** Він вибере собі найліпшу землю,^е
частку, виділену законодавцем.^є
Голови народу зберуться.
Він буде діяти згідно з праведністю Єгови і виконувати його присуди для Ізраїля».
- 22** Про Дана він сказав:^ж
«Дан – молодий лев,^з
який вискочить з Башану».^з
- 23** Про Нефталіма він сказав:^и

РОЗД. 33

а Бт 48:19, 20

б Бт 49:13

в Бт 49:14

г Бт 49:19

д ІсН 13:24–28

е Чс 32:1–5

є ІсН 22:1, 4

ж Бт 49:16

з Сд 13:2, 24

Сд 15:8, 20

Сд 16:30

и ІсН 19:47

і Бт 49:21

Друга кол.

а Бт 49:20

б Пв 8:7, 9

в Вх 15:11

г Іс 44:2

д Пс 68:32–34

е Пс 46:11

Пс 91:2

є Іс 40:11

ж Пв 9:3

з Пв 31:3, 4

и Пв 8:7, 8

і Пв 11:11

к Пс 33:12

Пс 144:15

Пс 146:5

л Пв 4:7

2См 7:23

Пс 147:20

м Пс 27:1

Іс 12:2

н Пс 115:9

«Нефталім обдарований схваленням Єгови і в усьому має його благословення.

Заволодій заходом і півднем».

24 Про Асіра він сказав:^а

«Асір поблагословлений синами.

Нехай він має схвалення своїх братів.

Хай він занурює* ноги в олію.

25 Залізо і мідь – засуви твоїх брам.^б

І всі твої дні будуть безпечні*.

26 Ніхто не може зрівнятися з правдивим Богом^в

Єшуруна,^г

який їде верхи крізь небеса тобі на допомогу,

у своїй величі він їде на хмарах.^д

27 Бог – твій сховок від давніх часів,^е

і його вічні руки підтримують тебе.^є

Він прожене перед тобою ворогів^ж

і скаже: “Понищ їх!”^з

28 Ізраїль буде жити в безпеці,

джерело Якова буде відокремлене

в краю, багатому на зерно і молоде вино,^и

а небо благословлятиме його росою.^і

29 Який ти щасливий, Ізраїлю!^к

Хто може зрівнятися з тобою?^л

Ти народ, якому Єгова дає спасіння.^м

Він твій захисний щит,^н

Він твій величний меч.

33:24 *Або «купає». **33:25** *Букв. «твоя сила буде як твої дні».

33:17 *Або «колотиме». **33:19** *Букв. «ссати». ^аАбо «скарби».

Твої вороги низько схиляться перед тобою,^а і ти будеш топтатися по їхніх спинах*».

34 Потім з пустельних рівнин Моаву Мойсей пішов на гору Нево,^б на верхів'я Пісги,^в що навпроти Єрихона.^г Звідти Єгова показав йому весь край, від Гілеаду до Дана,^д **2** всю землю Нефталіма, землю Єфрема і Манасії, всю землю Юди до західного моря*,^е **3** Негев^є і Йорданську округу*,^ж а також долину Єрихона, міста пальм, аж до Цоара.^з

4 І Єгова сказав Мойсею: «Ось край, про який я поклявся Аврааму, Ісаку та Якову, кажучи: “Я дам цей край твоєму потомству**.” Я дозволив тобі побачити його на власні очі, але ти не ввійдеш у нього».^и

5 Після того Мойсей, слуга Єгови, помер там, у моавсько-

33:29 *Або, можливо, «узвишшях».

34:2 *Тобто Великого, або Середземного, моря. **34:3** *Букв. «і округу».

34:4 *Букв. «наси́нно».

РОЗД. 33

а Пс 66:3

РОЗД. 34

б Пв 32:49

в Пв 3:27

г Чс 36:13

д Сд 18:29

е Вх 23:31

Чс 34:2, 6

Пв 11:24

є ІсН 15:1

ж Бг 13:10

з Бг 19:22, 23

и Бг 12:7

Бг 26:3

Бг 28:13

і Чс 20:12

Друга кол.

а Пв 32:50

ІсН 1:2

б Юд 9

в Пв 31:1, 2

Дії 7:23

Дії 7:30, 36

г Чс 20:29

д Пв 31:14

1Тм 4:14

є Чс 27:18, 21

ІсН 1:16

є Пв 18:15

Дії 3:22

Дії 7:37

ж Вх 33:11

Чс 12:8

з Пв 4:34

и Пв 26:8

Лк 24:19

му краю, як Єгова і говорив.^а

6 Він* поховав його в моавському краю, в долині навпроти Бет-Пеора, і ніхто досі не знає, де його могила.^б **7** Мойсею було 120 років, коли він помер.^в Його зір не ослаб, і сила не зменшилась. **8** Ізраїльтяни 30 днів оплакували Мойсея^г на пустельних рівнинах Моаву, поки не закінчились дні жалоби і плачу за ним.

9 А Ісус, Навинів син, був сповнений духом мудрості, бо Мойсей поклав на нього руки.^д Ізраїльтяни почали в усьому слухатися Ісуса, як Єгова і наказав Мойсею.^е **10** В Ізраїлі більше ніколи не було такого пророка, як Мойсей,^є з яким Єгова говорив лице в лице.^ж

11 Він здійснив усі знаки й чуда, задля яких Єгова послав його в Єгипет, щоб покарати фараона, всіх його слуг і цілий край.^з **12** Також на очах усього Ізраїля Мойсей показав могутню руку і силу, яка вселяє страх.^и

34:6 *Очевидно, стосується Бога.

КНИГА ІСУСА НАВИНА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Єгова підбадьорює Ісуса Навина (1–9) Читай Закон увігolosа (8) Підготовка до переходу Йордану (10–18) 2 Ісус Навин посилає в Єрихон двох розвідників (1–3) Рахав ховає розвідників (4–7) Рахав отримує обіцянку (8–21а) Багряна мотузка — знак (18)	Розвідники повертаються до Ісуса Навина (21б–24) 3 Ізраїль переходить Йордан (1–17) 4 Каміні як нагадування (1–24) 5 Обрізання в Гілгалі (1–9) Святкування Пасхи; манна вже не з'являється (10–12) Князь війська Єгови (13–15) 6 Мури Єрихона падають (1–21) Рахав і її сім'ю врятовано (22–27)

- 7 Ізраїль зазнає поразки в Аї (1–5)
Молитва Ісуса Навина (6–9)
До поразки призвів гріх (10–15)
Ахана викрито й каменовано (16–26)
- 8 Ісус Навин робить засідку біля Ая (1–13)
Ай захоплено (14–29)
Біля гори Евал читають Закон (30–35)
- 9 Гівонітяни просять про мир (1–15)
Хитрість гівонітян викрито (16–21)
Гівонітяни будуть рубати дрова і носити воду (22–27)
- 10 Ізраїльтяни захищають Гівон (1–7)
Єгова воює за Ізраїль (8–15)
Втікаючи, вороги гинуть від граду (11)
Сонце зупиняється (12–14)
П'ятьох царів убито (16–28)
Захоплено міста на півдні (29–43)
- 11 Захоплено міста на півночі (1–15)
Перемоги Ісуса Навина (16–23)
- 12 Царі, переможені на сході від Йордану (1–6)
Царі, переможені на заході від Йордану (7–24)
- 13 Земля, якою ще треба заволодіти (1–7)
Розподіл землі на сході від Йордану (8–14)
Спадщина Рувима (15–23)
Спадщина Гада (24–28)
Спадщина Манасії на сході (29–32)
Спадщина левітів — Єгова (33)
- 14 Розподіл землі на заході від Йордану (1–5)
Калев успадковує Хеврон (6–15)
- 15 Спадщина Юди (1–12)
Дочка Калева отримує землю (13–19)
Міста Юди (20–63)
- 16 Спадщина нащадків Йосипа (1–4)
Спадщина Єфрема (5–10)
- 17 Спадщина Манасії на заході (1–13)
Додатковий наділ для нащадків Йосипа (14–18)
- 18 Решту землі розподілено в Шіло (1–10)
Спадщина Веніямина (11–28)
- 19 Спадщина Симеона (1–9)
Спадщина Завулону (10–16)
Спадщина Іссахара (17–23)
Спадщина Асира (24–31)
Спадщина Нефталима (32–39)
Спадщина Дана (40–48)
Спадщина Ісуса Навина (49–51)
- 20 Міста-сховища (1–9)
- 21 Міста левітів (1–42)
Для Ааронових нащадків (9–19)
Для решти кегатівців (20–26)
Для гершонівців (27–33)
Для мерарівців (34–40)
Обіцянки Єгови сповнилися (43–45)
- 22 Східні племена повертаються додому (1–8)
Біля Йордану збудовано жертвник (9–12)
Пояснено значення жертвника (13–29)
Конфлікт залагоджено (30–34)
- 23 Ісус Навин прощається з провідниками Ізраїля (1–16)
Жодне слово Єгови не було порожнім (14)
- 24 Ісус Навин згадує історію Ізраїля (1–13)
Заохочення служити Єгови (14–24)
«А я та мій дім будемо служити Єгови» (15)
Угода Ісуса Навина з Ізраїлем (25–28)
Смерть і поховання Ісуса Навина (29–31)
Кості Йосипа поховано в Сихемі (32)
Смерть і поховання Елеазара (33)

1 Коли Мойсей, слуга Єгови, помер, Єгова сказав до Ісуса*,^а Навиного сина, який був Мойсевим помічником:^б **2** «Мій слуга Мойсей помер.^в Тепер ти і весь ізраїльський народ перейдїть Йордан і ввійдїть у край, який я вам даю.^г **3** Я дам вам усі землі, на якій ступить ваша нога, як і обіцяв Мойсею.^д **4** Ваш край простягатиметься від пустелі аж до Лівану і до великої ріки Євфрат — через всю землю хетян^е — та до Великого моря* на заході.^є **5** Ніхто не зможе протистояти тобі по всі дні твого життя.^ж Як був я з Мойсеєм, так буду і з тобою.^з Я ніколи тебе не полишу й не покину.^и **6** Будь мужній і сильний,^і бо ти допоможеш цим людям успадкувати землю, яку я поклявся дати їхнім прабатькам.^к

7 Тільки будь мужній і дуже сильний, старанно дотримуйся всього Закону, який передав тобі мій слуга Мойсей. Не відставай від нього ні праворуч, ні ліворуч,^л тоді в усьому будеш поводитись мудро.^м **8** Нехай ця книга Закону завжди буде в тебе на устах;^н читай її упівголоса* вдень і вночі, щоб старанно дотримуватися всього, що записано в ній,^о бо тоді матимеш успіх і будеш поводитись мудро.^п **9** Тож знову наказую тобі: будь мужній і сильний. Не бійся і не лякайся, адже Єгова, твій Бог, буде з тобою всюди, куди ти підеш».^р

10 Тоді Ісус Навін звелів начальникам народу: **11** «Пройдїть через табір і дайте людям

РОЗД. 1

а Пв 31:14
б Вх 24:13
Чс 11:28
в Пв 34:5
г Пв 3:28
д Пв 11:24
е Чс 13:29
є Бт 15:18
Вх 23:31
Чс 34:2,3
Пв 1:7
ІсН 15:1,4
ж Пв 7:24
Пв 11:25
з Вх 3:12
ІсН 3:7
и Пв 31:6
і Пв 31:23
к Бт 12:7
Бт 15:18
Бт 26:3
л Пв 5:32
м Пв 29:9
1Цр 2:3
н Пв 6:6
Пв 30:14
о Пв 17:18, 19
Пс 1:1, 2
1Тм 4:15
Як 1:25
п 1Хр 22:13
р Вх 23:27
Пв 31:7,8

Друга кол.

а Пв 9:1
ІсН 3:2,3
б Чс 32:20–22
ІсН 22:1–4
в Пв 3:19, 20
Пв 29:8
ІсН 13:8
г Чс 1:3
Чс 26:2
д Пв 3:18
е Чс 32:33
ІсН 22:4, 9
є Чс 32:17, 25
ж Чс 27:18, 20
Пв 34:9
з Пв 17:12
и Пв 31:7
ІсН 1:6, 9

РОЗД. 2

і Чс 25:1
Чс 33:49

такий наказ: “Запасіться харчами, бо через три дні ви перейдете Йордан, щоб заволодїти землею, яку Єгова, ваш Бог, дає вам у власність”».^а

12 А рувимівцям, гадівцям і половині племені Манасї Ісус Навін сказав: **13** «Пам’ятайте, щб наказав вам Мойсей, слуга Єгови:^б “Ваш Бог Єгова дає вам мир. Він дає вам цей край. **14** Дружини ваші й діти та ваша худоба залишаться по цей бік* Йордану в землі, яку вам виділив Мойсей,^в а всі ви, сильні воїни,^г підете в бойовому порядку попереду своїх братів.^д Ви будете допомагати їм, **15** поки Єгова не дасть миру вашим братам, як і вам, і вони також заволодїють землею, яку дає їм ваш Бог Єгова. Лише тоді ви повернетесь і заволодїєте краєм, який Мойсей, слуга Єгови, призначив вам на східному боці Йордану”».^е

16 На це вони відповіли Ісусу Навину: «Ми зробимо все, що ти наказав, і підемо всюди, куди ти пошлеш нас.^є **17** Як ми слухались у всьому Мойсею, так будемо слухатись тебе, тільки нехай твій Бог Єгова буде з тобою, як він був з Мойсеєм.^ж **18** Кожен, хто збунтується проти твого наказу і не послухається тебе, хоч би що ти звелів, буде покараний смертю.^з А ти будь мужній і сильний».^и

2 Після цього Ісус, Навинів син, таємно послав з Шиттіму^і двох розвідників. Він сказав їм: «Йдїть огляньте цей край, особливо Єрихон». Тож вони вирушили в дорогу, а коли дісталися Єрихона, зупинились у домі повії,

1:1 * Або «Єгоша», озн. «Єгова є спасіння». 1:4 * Тобто Середземного моря. # Або «у напрямі заходу сонця». 1:8 * Або «роздумуй про неї».

1:14 * Тобто східний бік.

на ім'я Рахав.^а **2** Єрихонському цареві донесли: «Цієї ночі сюди прийшли якісь ізраїльські чоловіки, щоб розвідати наш край». **3** Тоді єрихонський цар передав Рахав такі слова: «Видай чоловіків, які зупинились у твоєму домі, бо вони прийшли розвідати весь край».

4 Проте жінка сховала двох розвідників, а посланцям сказала: «Так, ті люди приходили до мене, але я не знала, звідки вони. **5** Коли стемніло й мала замикатися міська брама, вони пішли собі, та я не знаю куди. Якщо ви поспішите, то надзоженете їх». **6** (Насправді ж вона вивела розвідників на дах і сховала під стеблами льону, який був там розстелений.) **7** Тож царські посланці кинулися навздогін за тими чоловіками до Йорданських бродів,^б і браму за ними відразу ж закнули.

8 А Рахав, перш ніж розвідники полягали спати, піднялася до них на дах **9** і сказала: «Я точно знаю, що Єгова дасть вам цей край.^в Нас огорнув страх перед вами,^г і всі мешканці краю тремтять,^д **10** бо ми чули, що Єгова висушив перед вами води Червоного моря, коли ви йшли з Єгипту.^е Знаємо також про те, як ви вщент розбили* Сигбона^є й Ога,^ж двох аморейських царів по той бік^з Йордану. **11** Коли ми довідались про це, нас охопив страх*, і ніхто не має сміливості^и протистояти вам, бо ми побачили, що ваш Бог Єгова – єдиний

2:10 *Або «присвятили для знищення». Див. глосарій. ^вТобто східний бік. **2:11** *Букв. «наші серця розтанули». ^гБукв. «і в чоловікові більше не піднімався дух».

РОЗД. 2

а ІсН 6:17
Мт 1:5
Єв 11:31
Як 2:25

б Сд 3:28
Сд 12:5

в Вх 3:8

г Вх 23:27
Пв 2:25
Пв 11:25

д Вх 15:15
ІсН 5:1

е Вх 14:21
Вх 15:13, 14

є Чс 21:21–24

ж Чс 21:33, 34
Пв 3:3
ІсН 9:9, 10

Друга кол.

а Пв 4:39
2Хр 20:6
Дн 4:35

б ІсН 6:23

в Єв 11:31

г Чс 30:2

д ІсН 6:23

е ІсН 2:14

Бог високо в небі і тут на землі.^а **12** А тепер, прошу вас, присягніть Єговою: за те, що я виявила вам віддану любов, ви теж виявите віддану любов домашнім мого батька. Дайте мені щось на знак того, що дотримаєте слова* **13** і збережете при житті мого батька і матір, моїх братів і сестер, а також усіх їхніх домашніх і врятуєте нас* від смерті!»^б

14 Чоловіки ж відказали: «Ми віддамо своє життя за ваше*! Якщо ви не видасте нас, то ми виявимо вам віддану любов та вірність, коли Єгова дасть нам цей край». **15** Після того Рахав спустила їх з вікна по мотузці, бо її дім був у міському мурі, на самому верху.^в **16** Вона сказала їм: «Утікайте в гори і переховуйтеся там три дні, щоб переслідувачі не знайшли вас. А коли вони повернуться, ви підете своєю дорогою».

17 Чоловіки промовили: «Ми будемо вільні від клятви,^г яку ти взяла з нас, **18** якщо не зробиш так, як ми скажемо. Коли ми увійдемо в цей край, прив'яжи оцю багряню мотузку до вікна, через яке ти нас спустила. Також збери у своєму домі батька, матір, братів та всіх домашніх твого батька.^д **19** Якщо хтось вийде за поріг твого дому, то кров його буде на його голові, ми ж будемо невинні. А якщо хтось заподіє шкоду* тим, хто з тобою в домі, то їхня кров буде на нашій голові. **20** Але якщо ти нас видаси,^е ми будемо вільні від клятви, яку ти взяла з нас». **21** Вона відпо-

2:12 *Або «надійний знак». **2:13** *Або «наші душі». **2:14** *Або «наші душі помруть замість вас». **2:19** *Або «якщо рука буде покладена на».

віла: «Нехай буде, як ви сказали».

Тоді Рахав відправила розвідників, і вони пішли своєю дорогою. Згодом вона прив'язала до вікна багряну мотузку. **22** Розвідники подалися у гори й переховувалися там три дні, поки не повернулись їхні переслідувачі. Вони шукали їх на всіх дорогах, та не знайшли. **23** А ті двоє чоловіків спустилися з гір і, перейшовши річку, прибули до Ісуса Навина та розповіли йому про все, що з ними трапилось. **24** Вони сказали Ісусу Навину: «Єгова віддав нам весь той край,^a і всі його мешканці тремтять перед нами».^b

3 Рано-вранці Ісус Навин та всі ізраїльтяни* повставали і вирушили з Шиттіму^a до Йордану. Прибувши до річки, вони не перейшли її, а заночували там.

2 Коли минуло три дні, начальники^c народу пройшли через табір **3** і наказали людям: «Як тільки побачите, що священники-левіти^a несуть ковчег угоди вашого Бога Єгови, то відразу рушайте за ним, **4** щоб знати, куди вам іти, бо ви ще не ходили тією дорогою. Тільки не наближайтесь до ковчега — тримайтеся від нього на віддалі приблизно 2000 ліктів*».

5 А Ісус Навин сказав народу: «Освятіться,^e бо завтра Єгова здійснить серед вас щось дивовижне».^c

6 І звернувся Ісус Навин до священників: «Візьміть ковчег^ж угоди та йдіть попереду народу». Тож вони взяли ковчег і пішли попереду народу.

3:1 * Букв. «сини Ізраїля». **3:4** * Прибл. 890 м. Див. додаток Б14.

РОЗД. 2

a Bx 23:31
IcH 6:2
IcH 21:44

b Bx 15:14–16
IcH 2:9–11
IcH 5:1

РОЗД. 3

v Чс 25:1
IcH 2:1

г Пв 1:15
IcH 1:10, 11

д Чс 4:15
1Xp 15:2

e Bx 19:10
Лв 20:7

e Bx 34:10

ж Bx 25:10
Чс 4:15

Друга кол.

a IcH 4:14

b IcH 1:5, 17

v Bx 3:12
Bx 14:31

г IcH 3:17

д Пв 7:21

e Bx 3:8
Пв 7:1
Пс 44:2

e IcH 4:2, 3

ж Пс 114:1, 3

з Bx 25:10
IcH 3:6
Дп 7:44, 45

и IcH 4:18
1Xp 12:15

ІСУСА НАВИНА 2:22 – 3:16

7 Тоді Єгова промовив до Ісуса Навина: «Віднині я буду звеличувати тебе в очах усього Ізраїля,^a щоб народ побачив, що я з тобою,^b так само як був з Мойсеєм».^b **8** Накази священникам, котрі несуть ковчег угоди: «Коли ввійдете у води Йордану, то зупиніться»».^г

9 Тож Ісус Навин сказав ізраїльтянам: «Підійдіть і послухайте, що говорить ваш Бог Єгова,— **10** а після того додав: — Тепер ви побачите, що живий Бог серед вас^a і що він неодмінно прожене перед вами ханаанців, хетян, хіввеян, перізеян, гіргашеян, амореян і евусеян».^e **11** Ось попереду вас нестимуть до Йордану ковчег угоди Господа всієї землі. **12** Виберіть з-поміж племен Ізраїля 12 чоловіків, по одному з кожного племені.^c **13** Як тільки ноги священників, які нестимуть ковчег Єгови, Господа всієї землі, торкнуться вод* Йордану, то води, що течуть зверху, зупиняться і стануть наче вал^ж».^ж

14 Отже, коли народ вийшов зі своїх наметів, щоб перейти Йордан, священники з ковчегом^з угоди пішли попереду народу. **15** Як тільки священники з ковчегом підійшли до Йордану і ступили в його води (а він в усі дні жнив виходить з берегів),^з **16** то води, які текли зверху, зупинилися і стали наче вал^ж аж коло міста Адам, що поблизу Царетану. А води, які текли в море Араві, у Солоне море*, повністю спали, і народ перейшов річку

3:13 * Букв. «спочинуть у водах». **3:13**, **16** * Або «стіна». **3:16** * Тобто Мертве море.

навпроти Єрихона. **17** Поки священики з ковчегом угоди Єгови непорушно стояли посеред Йордану на сухому дні,^а весь Ізраїль перейшов Йордан по сухому,^б доки не пройшов цілий народ.

4 Коли весь народ перейшов Йордан, Єгова промовив до Ісуса Навіна: **2** «Вибери з-поміж народу 12 чоловіків, по одному з кожного племені,^в **3** і накажи їм: «Підіть на середину Йордану, де стоять священики,^г візьміть звідти 12 каменів і віднесіть туди, де заночуєте»».^д

4 Тож Ісус Навін покликав 12 чоловіків, яких призначив з-поміж ізраїльтян, по одному з кожного племені, **5** і сказав їм: «Підіть на середину Йордану повз ковчег Єгови, вашого Бога, і нехай кожен візьме собі на плече по каменю, за числом ізраїльських племен. **6** Ці камені будуть нагадувати вам про те, що зробив Бог. І, якщо ваші діти* колись запитав: «Що то за камені?»^е — **7** ви поясните їм: «Ці камені служать для ізраїльтян вічним нагадуванням»^ж про те, що води Йордану зупинилися, коли через нього перенесли ковчег^з угоди Єгови»».

8 Ізраїльтяни зробили все так, як звелів Ісус Навін. Вони взяли з середини Йордану 12 каменів, за числом ізраїльських племен, як Єгова сказав Ісусу Навіну, і поклали їх там, де мали заночувати.

9 А Ісус Навін взяв 12 інших каменів і поклав посеред Йордану — там, де стояли священики з ковчегом угоди.^з Це каміння лежить там досі.

4:6 * Букв. «сини». **4:7** * Або «пам'яркою».

РОЗД. 3

а ІсН 4:3

б Пс 66:6

РОЗД. 4

в ІсН 3:12, 13

г ІсН 3:17

д ІсН 4:19, 20

е Вх 13:14
Пв 6:20, 21
Пс 78:3, 4

ж Пв 4:9

з ІсН 3:13, 16

а ІсН 3:17

Друга кол.

а ІсН 3:8, 17

б ІсН 1:12, 14

в Чс 32:20–22
Чс 32:25–29

г ІсН 3:7

д Вх 14:31

е Вх 25:22

ж Чс 4:15

з ІсН 3:13, 15

а ІсН 4:3
ІсН 5:8, 9
ІсН 10:6

и ІсН 4:8

і Пс 44:1

к ІсН 3:17
Пс 66:6

10 Отож священики з ковчегом стояли посеред Йордану, доки не було зроблено все, що Єгова наказав людям через Ісуса Навіна, — все, що звелів Ісусу Мойсей. А народ тим часом у поспіху перейшов річку. **11** Коли всі закінчили перехід, то на очах всього народу перейшли і священики з ковчегом Єгови.^а **12** Рувимівці, гадівці і половина племені Манасії перейшли в бойовому порядку^б попереду ізраїльтян, як і наказував їм Мойсей.^в **13** Коло 40 000 озброєних чоловіків пройшло перед Єговою, щоб воювати на пустельних рівнинах Єрихона.

14 Того дня Єгова звеличив Ісуса Навіна в очах усіх ізраїльтян,^г і відтоді по всі дні його життя вони глибоко поважали* його, як поважали Мойсея.^д

15 І сказав Єгова Ісусу Навіну: **16** «Накажи священикам, що тримають ковчег^е Свідчення, вийти з Йордану». **17** Тож Ісус звелів священикам: «Вийдіть з Йордану!» **18** Коли ж священики з ковчегом^ж угоди Єгови вийшли і ступили на берег, води Йордану почали текти так, як раніше, і знову вийшли з берегів.^з

19 Народ перейшов Йордан 10-го дня першого місяця і отаборився в Гілгалі,^а на східному кордоні Єрихона.

20 А 12 каменів, які взяли з Йордану, Ісус Навін поклав у Гілгалі.^б **21** Він сказав ізраїльтянам: «Якщо в майбутньому ваші діти запитав вас, своїх батьків: «Що то за камені?» — **22** ви поясните їм: «Ізраїльтяни перейшли Йордан по сухому дну,^в **23** коли ваш

4:14 * Букв. «боялися».

Бог Єгова висушив перед нами води річки, щоб народ міг перейти її. Так само зробив ваш Бог Єгова з Червоним морем, коли висушив його води, щоб ізраїльтяни могли перейти по дну.^а **24** Він зробив це для того, щоб усі народи землі побачили, наскільки могутня рука Єгови,^б і щоб ви завжди боулися свого Бога Єгови»».

5 А коли всі аморейські^а царі, які правили на західному* боці Йордану, і всі ханаанські^г царі, які правили в приморських краях, почули, що Єгова висушив води Йордану перед ізраїльтянами, то їх охопив страх^г і в них не залишилося сміливості^{д,а} щоб протистояти ізраїльтянам.^б

2 Тоді Єгова сказав Ісусу Навіну: «Зроби собі кременні ножі та обріж^в ізраїльських чоловіків знову, вдруге».

3 Тож Ісус Навін зробив кременні ножі та обрізав ізраїльських чоловіків у Гіват-Гааралоті*.^ж **4** Він обрізав їх тому, що всі здатні до бою чоловіки*, які вийшли з Єгипту, помирали, поки народ ходив пустелею.^з

5 Всі, хто вийшов з Єгипту, були обрізані, а всі, хто народився в пустелі,— ні. **6** Ізраїльтяни 40 років^г ходили пустелею, поки не помирали всі здатні до бою чоловіки, які вийшли з Єгипту і які не слухали голосу Єгови.^д Єгова присягнув, що ніколи не дозволить їм побачити край,^ж який тече молоком і медом,^з— край, який Єгова пообіцяв дати нам, поклавшись у цьому нашим прабатькам.^и **7** Тож замість них Бог привів

5:1 * Букв. «спрямованому до моря». ^а Букв. «їхні серця розтанули». ^б Букв. «не стало духу». 5:3 * Озн. «пагорб крайньої плоті». 5:4 * Або «чоловіки призовного віку».

РОЗД. 4

а Вх 14:21
Іс 63:12
Єа 11:29

б Вх 9:16
Вх 15:6
Плв 28:10
1См 17:46
2Цр 19:19
Пс 106:8

РОЗД. 5

в Бр 10:15, 16

г Чс 13:29

д Вх 15:15
ІсН 2:24

е ІсН 2:9–11

є Бр 17:9–11

ж ІсН 5:8, 9

з Чс 14:29
Чс 26:65
Плв 2:14

и Чс 14:33
Плв 1:3

і Чс 14:22, 23

к Плв 1:35

л Вх 3:8
Чс 13:26, 27
Єз 20:6

м Бр 13:14, 15
Вх 33:1

Друга кол.

а Чс 14:31

б ІсН 4:19
ІсН 5:3

в Вх 12:24, 25
Чс 9:5

г Вх 12:18

д Вх 16:35

е Плв 6:10–12
Плв 8:10

є Бр 18:2
Єд 13:6
Дп 1:10

ж Вх 23:23
Чс 22:23
1Хр 21:16

з Вх 23:20
1Цр 22:19
Дн 10:13

и Вх 3:4, 5

РОЗД. 6

і ІсН 2:9

у цей край їхніх синів.^а Оскільки ж їх не обрізали в дорозі, то Ісус Навін зробив це тепер.

8 Після обрізання весь народ залишався в таборі, поки не одужав.

9 Тоді Єгова сказав Ісусу Навіну: «Сьогодні я зняв* з вас єгипетську ганьбу». Тому це місце донині називають Гілгал^г.^б

10 Ізраїльтяни далі таборували в Гілгалі, а ввечері 14-го дня місяця відзначили Пасху^в на пустельних рівнинах Єрихона. **11** Наступного дня після Пасхи вони почали споживати плоди тієї землі— зробили собі прісний хліб^г та насмажили зерна. **12** З того дня, коли ізраїльтяни стали їсти плоди тієї землі, манна вже не з'являлася,^д і того року вони почали їсти плоди ханаанського краю.^б

13 Коли Ісус Навін був біля Єрихона, то звів очі й побачив, що перед ним стоїть чоловік^в з оголеним мечем у руці.^ж Ісус підійшов до нього й запитав: «Ти за нас чи за наших ворогів?» **14** А той відповів: «Ні те, ні інше. Я прийшов як князь* війська Єгови».^з Почувши це, Ісус Навін упав на коліна, вклонився йому до землі і промовив: «Що мій пан хоче сказати своєму слугі?» **15** Князь війська Єгови відповів Ісусу Навіну: «Зніми з ніг сандалії, бо місце, на якому ти стоїш,— святе». Ісус відразу так і зробив.^и

6 Місто Єрихон наглухо замкнули через страх перед ізраїльтянами, ніхто не виходив з міста і ніхто не входив у нього.^і

5:9 * Букв. «відкотив». ^а Озн. «відкочення». 5:14 * Або «восначальник».

2 Єгова сказав Ісусу Навіну: «Я віддав тобі Єрихон, його царя та його сильних воїнів.^а 3 Нехай усі ваші воїни протягом шести днів обходять місто довкола, раз у день, 4 а семеро священиків хай несуть перед ковчегом сім баранячих рогів. Сьомого ж дня обійдьте місто довкола сім разів і священики хай засурмлять у роги.^б 5 Коли вони засурмлять і ви почуєте звук* рога, нехай усі воїни здіймуть гучний бойовий клич – і мури впадуть.^в Тоді кожен хай рушить вперед і увійде в місто».

6 Після того Ісус, син Навіна, покликав священиків і сказав їм: «Візьміть ковчег угоди Єгови, а семеро з вас нехай несуть перед ковчегом сім баранячих рогів». 7 Дов воїнів же Ісус Навін промовив: «Обійдіть місто довкола, і озброєні чоловіки^а нехай ідуть попереду ковчегу Єгови». 8 Тож, як Ісус Навін і сказав народові, семеро священиків, які несли сім баранячих рогів перед Єговою, йшли і сурмили, а за ними несли ковчег угоди Єгови. 9 Попереду священиків, які сурмили, йшли озброєні чоловіки, позаду ковчегу – ті, що охороняли його. І звук рогів не змовкав ні на мить.

10 Ісус Навін наказав воїнам: «Не кричіть і не подавайте голосу. Не говоріть ні слова аж до дня, коли я скажу вам кричати. Тоді ви й закричите». 11 І він звелів пройти з ковчегом Єгови довкола міста один раз. Після того вони повернулися в табір і там заночували.

12 Рано-вранці Ісус Навін встав, і священики знову понесли ковчег^в Єгови. 13 Се-

РОЗД. 6

а Чс 14:9
Пв 7:24
Не 9:24

б Сд 7:22

в Єв 11:30

г Чс 4:15

д Чс 10:14,
18, 22
ІсН 1:12, 14

е 1Хр 15:2

Друга кол.

а ІсН 6:3

б ІсН 6:4

в ІсН 6:5, 10

г Льв 27:29
Пв 7:2
Пв 20:16

д ІсН 2:1
Мт 1:5
Єв 11:31

е Бт 12:3
ІсН 2:4, 6
Як 2:25

в Пв 7:26

ж Пв 13:17
ІсН 7:11, 21

з ІсН 7:25

и Чс 31:22, 23

і ІсН 6:24
1Цр 7:51
1Хр 18:11

к ІсН 6:4, 16

л ІсН 6:5
Єв 11:30

меро священиків, які несли сім баранячих рогів, йшли перед ковчегом Єгови й постійно сурмили. Попереду них йшли озброєні чоловіки, а за ковчегом Єгови – ті, що його охороняли. І звук рогів не змовкав ні на мить. 14 На другий день вони також обійшли місто один раз та повернулися в табір. Так ізраїльтяни робили шість днів.^а

15 Коли ж настав сьомий день, вони повставали вранці, ще на світанку, і так само обійшли місто довкола, але вже сім разів. Вони обійшли місто сім разів лише в цей день.^б 16 І на сьомий раз, коли священики засурмили в роги, Ісус Навін наказав воїнам: «Кричіть,^в бо Єгова віддав вам це місто! 17 Місто і все, що в ньому, має бути знищене^г, все це належить Єгові. Залишіть при житті тільки повою Рахав^д та всіх, хто в її домі, бо вона схвала наших посланців.^е 18 Ви ж тримайтеся подалі від усього, що має бути знищене^в,^е бо якщо хтось забажає і візьме щось із того,^ж що має бути знищене, то прирече ізраїльський табір на знищення, накликавши на нього лихо^з.^з 19 А все срібло, золото й вироби з міді та заліза освятить для Єгови^и і віддайте у скарбницю Єгови.»^і

20 Як тільки воїни почули звук рога, то закричали.^к Коли вони здійняли гучний бойовий клич, мури впали.^л Тоді всі рушили вперед і захопили місто. 21 Вони знищили^м всіх, хто був у місті: повбивали мечем чоловіків і жінок,

6:17, 18 *Або «присвячене для знищення». Див. глосарій. 6:18 *Або «нещастя; вигнання». 6:21 *Або «присвятили для знищення». Див. глосарій.

6:5 *Або «протяжний звук».

молодих і старих, а також биків, овець та ослів.^в

22 Двом чоловікам, які розвідували цей край, Ісус Навін сказав: «Підіть у дім тієї жінки, повії, і виведіть її та всіх, хто з нею, як ви й присягли їй».^б **23** Тож ті молоді розвідники вивели Рахав, її батька, матір, братів і всіх, хто був з нею, усіх її родичів,^в та розмістили їх у безпечному місці поза ізраїльським табором.

24 Після того місто і все, що в ньому було, ізраїльтяни спалили. Тільки срібло, золото і вироби з міді й заліза вони віддали до скарбниці дому Єгови.^г **25** А повію Рахав, домашніх її батька та всіх, хто був з нею, Ісус Навін залишив при житті.^д І вона донині живе серед Ізраїля,^е бо сховала посланців Ісуса Навіна, які розвідували Єрихон.^е

26 У той час Ісус Навін присягнув*: «Чоловік, який намагатиметься відбудувати місто Єрихон, буде проклятий перед Єговою. Коли він закладатиме фундамент, то втратить свого первістка, а коли буде ставити ворота, втратить наймолодшого сина».^ж

27 Тож Єгова був з Ісусом Навіном,^з і слава про Ісуса рознеслась по цілій землі.^и

7 Але ізраїльтяни виявили невірність, не послухавшись наказу про те, що мало бути знищене*: Ахан,^и син Кармі, сина Завді, сина Зераха з племені Юди, взяв те, що мало бути знищене*.^к І тому Єгова запалав гнівом на ізраїльтян.^л

6:26 *Або, можливо, «змусив народ присягнути цією клятвою». **7:1** *Або «присвячене для знищення». Див. глосарій.

РОЗД. 6

а Пв 7:2
Пв 20:16

б ІсН 2:14
Єв 11:31

в ІсН 2:12, 13
ІсН 2:17–19

г ІсН 6:19

д ІсН 2:14
ІсН 6:17, 22

е Мт 1:5

є Єв 6:10
Як 2:25

ж 1Цр 16:34

з Пв 31:6
ІсН 1:5

и ІсН 9:1, 2
ІсН 9:9, 10

РОЗД. 7

і ІсН 22:20
1Хр 2:7

к Пв 7:26

л ІсН 6:17, 18

Друга кол.

а Бт 12:8

б Бт 28:19

в Лв 26:14, 17
Пв 28:15, 25
Пв 32:30

г Пв 32:26, 27
Пс 106:8
Пс 143:11
Єз 20:9

ІСУСА НАВИНА 6:22 – 7:10

2 У той час Ісус Навін послав з Єрихона чоловіків до міста Ай,^а що поблизу Бет-Авена, на сході від Бетеля,^б і сказав їм: «Підіть розвідайте ту місцевість». Тож чоловіки пішли й розвідали Ай. **3** Коли вони повернулися до Ісуса Навіна, то сказали: «Не посилайте туди всього народу. Щоб завойувати Ай, достатньо дві-три тисячі. А всього народу не муч і не посилайте, бо там людей небагато».

4 І пішло туди коло 3000 воїнів, але мешканці Ая змусили їх утікати.^в **5** Тоді загинуло 36 ізраїльтян. Чоловіки Ая гналися за ними згори, від брами міста аж до Шеваріма*, вбиваючи їх дорогою. Від цього серце ізраїльтян затремтіло, і вони втратили сміливість*.

6 Почувши це, Ісус Навін і старійшини Ізраїля роздерли на собі одяг, впали долілиць перед ковчегом Єгови і лежали так аж до вечора та посипали голови порохом. **7** Ісус Навін промовив: «О Всевладний Господи Єгово! Навіщо ти перевів весь цей народ через Йордан? Невже для того, щоб віддати нас у руки амореян і погубити нас? Якби ж то ми лишилися жити по той бік* Йордану! **8** Вибач, Єгово, але що мені сказати після того, як Ізраїль утік від своїх ворогів*? **9** Коли почують про це ханаанці й усі мешканці краю, то оточать нас і зітруть наше ім'я з лиця землі. Що ж тоді буде з твоїм величним іменем?»^г

10 На це Єгова відповів Ісусу Навіну: «Встань! Чому ти

7:5 *Озн. «каменоломні». ^вБукв. «серце народу розтануло і стало як вода». **7:7** *Тобто східний бік. **7:8** *Або «обернув спину перед ворогами».

лежиш долілиць? **11** Ізраїльтяни згрішили. Вони порушили мою угоду,^a якої я наказав їм дотримуватися. Вони взяли те, що мало бути знищене*,^b — вкрали^c і заховали серед своїх речей.^г **12** Відтепер ізраїльтяни не зможуть протистояти своїм ворогам, а втікатимуть від них, бо самі підлягають знищенню^д. Якщо ви не усунете з-поміж себе того, що має бути знищене*, я не буду більше з вами.^д **13** Встань і освяти людей!^е Накажи ім: «Освятіться завтра, бо Єгова, Бог Ізраїля, говорить: «Ізраїлю, серед вас є те, що має бути знищене*. Ви не зможете протистояти ворогам, поки не усунете з-поміж себе того, що має бути знищене*. **14** Завтра вранці нехай підйдуть усі племена, і те плем'я, на яке вкаже Єгова,^е підійде ближче з усіма родинами, а родина, на яку вкаже Єгова, хай підійде вся, кожен дім, і з дому, на який вкаже Єгова, нехай підйдуть усі чоловіки. **15** Той же, у кого знайдуть речі, які мали бути знищені^ж, буде спалений вогнем*^ж — він і все, що йому належить, бо він порушив угоду^з з Єговою і скоїв в Ізраїлі ганебну річ»»).

16 Тож Ісус Навїн встав рано-вранці й наказав підійти по черзі всім племенам Ізраїля. І було вказано на плем'я Юди. **17** Він звелів підійти родинам Юди, і було вказано на родину зерахівців,^в а тоді звелів підійти по черзі чоловікам з родини зерахівців, і було

7:11—13 *Або «присвячене для знищення». Див. глосарій. 7:12, 15 *Або «присвячені для знищення». Див. глосарій. 7:15 *Цей вирок виконували тільки після того, як людина була страчена. Див. ІсН 7:25.

РОЗД. 7

a Вх 24:7

b ІсН 6:17

в Вх 20:15

г ІсН 7:21

д Пв 7:26
ІсН 6:18
Іс 59:2

е Вх 19:10

є Пр 16:33

ж ІсН 1:18
ІсН 7:25

з Вх 24:7

и Бт 38:30
Чс 26:20
1Хр 2:4, 6

Друга кол.

a Пр 16:33
Діп 5:3

b Бт 10:10

в ІсН 22:20

г ІсН 6:19

д ІсН 15:7, 12
Іс 65:10
Ос 2:15

е ІсН 6:18
1Хр 2:7

є Лв 24:14
ІсН 1:18

ж ІсН 7:15

вказано на Завді. **18** Зрештою він звелів підійти по черзі чоловікам з дому Завді, і було вказано^a на Ахана, сина Кáрмі, сина Завді, сина Зера́ха, що з племені Юди. **19** І промовив Ісус Навїн до Ахана: «Сину мій, прошу тебе, віддай славу Єгові, Богу Ізраїля, зізнайся перед ним у гріху і скажи, будь ласка, що ти зробив. Нічого від мене не приймуй».

20 Ахán відповів Ісусу Навїну: «Так, це я згрішив перед Єговою, Богом Ізраїля. Ось що я зробив: **21** коли я побачив серед здобичі дорогий одяг з Шина́ру,^b 200 шéкелів* срібла і золотий зливok вагою 50 шéкелів, то забажав того і взяв собі. Все це сховане в землі у моєму наметі, гроші лежать під одягом».

22 Ісус Навїн відразу послав людей, і вони побігли до намету і знайшли схований одяг та гроші під ним. **23** Вони забрали все це з намету, принесли до Ісуса Навїна та всіх ізраїльтян і поклали перед Єговою. **24** А Ісус Навїн та весь Ізраїль взяли Ахана,^в Зерахового сина, коштовний одяг, срібло і зливok золота,^г а також його синів і дочок, його биків, ослів та всю отару разом з наметом та всім майном і повели їх у долину Ахор.^д **25** Ісус Навїн сказав: «Навіщо ти стягнув на нас лихо*^е? Сьогодні Єгова спровадить лихо на тебе». Тоді всі ізраїльтяни закидали їх камінням,^е а потім спалили.^ж Так їх усіх каменували. **26** І над Аханом накидали велику купу каміння, яка лежить дотепер.

7:21 *1 шéкель — 11,4 г. Див. додаток Б14. 7:25 *Або «нешастя; вигнання».

Після цього палючий гнів Єгови вщух.^a Ось чому те місце донині називається долиною Ахор*.

8 Єгова сказав до Ісуса Навіна: «Не бійся і не лякайся.^b Візьми з собою всіх воїнів та йди на Ай. Я даю у твою руку царя Ая, його народ, його місто і край.^b **2** Вчини з Аєм та його царем те, що ти вчинив з Ерихоном і його царем.^c Але здобич і худобу можете взяти собі. Влаштуй за містом засідку».

3 Тож Ісус Навін і всі воїни пішли на Ай. Ісус вибрав 30 000 сильних воїнів і вночі відіслав їх. **4** Він наказав їм: «Зробіть засідку позаду міста. Не відходьте далеко від нього і будьте наготові. **5** Я ж зі своїми людьми підйду до самого Ая. Коли його мешканці вийдуть проти нас, як минулого разу,^d то ми почнемо відступати. **6** Вони подумают, що ми втікаємо від них, як раніше, і кинуться навздогін.^e А ми відступатимемо, поки не відведемо їх від міста. **7** Ви тоді вибіжте із засідки й захопите Ай – ваш Бог Єгова дасть його у ваші руки. **8** Коли ж захопите місто, відразу підпаліть його.^e Зробіть усе за словом Єгови. Це мій наказ».

9 Після цього Ісус Навін вислав їх, і вони пішли до місця засідки. Розмістилися вони на заході від Ая, між Бетелем і Аєм. А Ісус Навін заночував з рештою воїнів.

10 Наступного дня він встав рано-вранці, зібрав* військо та разом з ізраїльськими старійшинами повів його на Ай. **11** І всі воїни,^ж які

7:26 *Озн. «лихо; вигнання». 8:10 *Або «переглянув».

РОЗД. 7

a Пв 13:17

РОЗД. 8

b Пв 7:18

Пв 31:8

ІсН 1:9

Іс 12:2

Рм 8:31

в Пс 44:3

г ІсН 6:2,21

д ІсН 7:5

е ІсН 8:16

е ІсН 8:19,28

ж ІсН 8:1,3

Друга коп.

a ІсН 8:2

б Бт 28:19

в ІсН 8:5

г ІсН 8:4

д ІсН 8:6

е Вх 17:11

ІсН 8:26

е Пв 7:24

ж ІсН 8:8,28

були з ним, вирушили, щоб підійти до міста спереду. Вони отаборилися на півночі від Ая, так що від міста їх відділяла долина. **12** Ісус Навін взяв коло 5000 чоловіків і посадив їх у засідці^a між Бетелем^b та Аєм, із західного боку міста. **13** Головна частина війська стала табором з північного боку міста,^a а решта – із західного.^c Ісус же пішов тієї ночі в долину.

14 Як тільки цар Ая дізнався про це, то він і всі чоловіки міста вранці поспішно вирушили на бій з ізраїльтянами до місця, що було перед пустельною рівниною. Проте цар не знав про засідку за містом. **15** Коли чоловіки Ая напали, Ісус Навін та всі ізраїльтяни почали втікати дорогою в напрямку пустелі.^d **16** Тоді всі мешканці міста зібралися й погнались за ізраїльтянами. Переслідуючи Ісуса Навіна, вони віддалилися від міста. **17** В Ай та Бетелі не залишилося жодного чоловіка, бо всі погнались за Ізраїлем, залишивши міську браму навстіж відкритою.

18 Єгова сказав до Ісуса Навіна: «Простягни свого списа* в бік Ая,^e бо я віддам його у твої руки».^e Тож Ісус Навін простягнув у бік міста спис, який тримав у руці. **19** Як тільки він це зробив, воїни із засідки схопилися на ноги та побігли в Ай. Вони захопили місто й одразу підпалили його.^ж

20 Коли мешканці Ая обернулися, то побачили, що над містом аж до неба здіймається дим, і вони вже не мали сил нікуди втікати. Тоді

8:18 *Або «дротика».

ізраїльтяни, які бігли в напрямку пустелі, розвернулися і кинулись на своїх переслідувачів. **21** Коли Ісус Навін та всі ізраїльтяни побачили, що засідка захопила місто і над ним здіймається дим, то розвернулися й напали на воїнів Ая. **22** Тоді ті, що захопили місто, вийшли назустріч, і воїни Ая опинилися в пастці, бо ізраїльтяни були з обох боків. Ізраїльтяни повбивали їх усіх, так що ніхто не вцілів і не втік.^а **23** А царя Ая^б вони схопили живим і привели до Ісуса Навіна.

24 Отже, ізраїльтяни вигубили всіх воїнів Ая в пустелі, якою ті гналися за ізраїльтянами, – всіх до одного вигубили мечем. Після того весь Ізраїль повернувся в Ай і повбивав мечем позostalих людей. **25** У той день загинули всі мешканці Ая – 12 000 чоловіків і жінок. **26** Ісус Навін не опускав свої руки зі сплосом,^в поки не винищив*^г усіх мешканців Ая. **27** А худобу і здобич з того міста Ізраїль забрав собі, як і наказав Єгови Ісусу Навіну.^д

28 Потім Ісус Навін спалив Ай і назавжди перетворив його на купу руїн,^е і так залишається аж донині. **29** Царя Ая він повісив на стовпі*. А ввечері, коли сідало сонце, Ісус наказав зняти його тіло,^є кинути при виході до міської брами і насипати над ним велику купу каміння, яка лежить там дотепер.

30 Тоді Ісус Навін збудував на горі Евал^ж жертвник для Єгови, Бога Ізраїля, **31** як і звелів ізраїльтянам

8:26 *Або «присвятив для знищення». Див. глосарій. 8:29 *Або «дереві».

РОЗД. 8

а Ль 27:29
Пв 7:2

б ІсН 8:29
ІсН 12:7,9

в Вх 17:11
ІсН 8:18

г Ль 27:29

д ІсН 8:2

е ІсН 8:8

є Пв 21:22, 23

ж Пв 11:29
Пв 27:4, 5

Друга кол.

а Пв 31:9
ІсН 1:8

б Вх 20:25

в Пв 27:6, 7

г Пв 27:2, 3

д Вх 24:4
Вх 34:27

е Ль 24:22
Чс 15:16

є Пв 27:12, 13

ж Пв 11:29

з Пв 31:9
Не 8:3

и Пв 28:2

і Пв 27:15
Пв 28:15

к Пв 4:2
Пв 12:32

л Ль 24:22
Чс 15:16

м Пв 29:10, 11
Пв 31:12
Не 8:2

РОЗД. 9

н Бг 15:18–21
Вх 3:17
Вх 23:23
Пв 7:1

о ІсН 12:7, 8

л Чс 34:2, 6

р ІсН 24:11

с ІсН 10:2
ІсН 11:19

Мойсей, слуга Єгови, і як написано в книзі Закону^а Мойсея: «Жертвник з нетесаного каміння, якого не торкалося жодне залізне знаряддя».^б І вони принесли на ньому цілопалення та мирні жертви для Єгови.^в

32 Ісус Навін написав там на каменях копію Закону^г Мойсея, який той записав перед ізраїльтянами.^д **33** Увесь народ, старійшини, начальники та судді стояли по обидва боки ковчега перед священиками-левітами, які тримали ковчег угоди Єгови, – стояли там і чужинці, і ізраїльтяни.^е Одна половина народу була перед горою Геризім, а друга – перед горою Евал^є (як раніше наказав Мойсей, слуга Єгови),^ж щоб народ Ізраїля почув благословення. **34** Після того Ісус Навін прочитав углос всі слова Закону,^з благословення^и і прокляття,^і – все, що написано в книзі Закону. **35** З усього, що наказав Мойсей, Ісус Навін не пропустив жодного слова – усе зачитав перед цілим збором ізраїльтян,^к у тому числі перед жінками, дітьми і чужинцями,^л які жили* серед них.^м

9 Коли ж про все це почувли царі хетян, аморейн, ханаанців, перізейн, хіввейн та євусейн^н – народів, що жили на західному боці Йордану:^о в гористому краї, у Шефелі, вздовж усього узбережжя Великого моря*^п і перед Ліваном, **2** то уклали союз, щоб воювати з Ісусом Навіном та Ізраїлем.^р

3 Жителі Гівона^с також почувли про те, що зробив Ісус

8:35 *Букв. «ходили». 9:1 *Тобто Середземного моря.

Навін з Єрихоном^а і Аєм.^б

4 Але вони повелися далекоглядно: поклали харчі у зношені мішки і нав'ючили ними ослив, взяли старі бурдюки для вина, подерті й полатані,

5 взули стоптани й позашивані сандалії та вдягли зношений одяг. Весь їхній хліб був сухий і розкришений.

6 Отак прийшли вони до Ісуса Навіна в табір у Гілгалі^в і звернулися до нього й ізраїльських чоловіків: «Ми прийшли з далекого краю, тож, будь ласка, укладіть з нами угоду».

7 На це ізраїльські чоловіки відповіли хіввеям:^г «А може, ви живете десь поблизу. Як тоді нам укласти з вами угоду?»^д **8** Та вони сказали Ісусу Навіну: «Ми – твої слуги*».

Ісус же запитав: «Хто ви і звідки прийшли?» **9** Хіввеїні відказали: «Твої слуги прибули з дуже далекого краю,^е бо шанують ім'я твого Бога Єгови. Ми чули про його славу, про все, що він вчинив у Єгипті,^є **10** і про те, що він зробив по той бік* Йордану двом аморейським царям – хешбонському цареві Сигону^ж та башанському цареві Огу,^з який був в Аштароті. **11** Тому наші старійшини та всі жителі нашого краю сказали нам: “Візьміть з собою харчів на дорогу та йдіть їм назустріч. Скажіть їм: «Ми будемо вашими слугами.” Будь ласка, укладіть з нами угоду».^и **12** Оцей хліб був гарячий, коли ми брали його з дому в дорогу, а тепер він сухий і розкришений.^к **13** Бурдюки оці були новими, коли ми наливали в них вино, а тепер

9:8 * Або «раби». **9:10** * Тобто східний бік.

РОЗД. 9

а ІсН 6:20

б ІсН 8:24

в ІсН 5:10
ІсН 10:43

г Бг 10:15, 17
Бг 34:2
Вх 3:8

д Вх 34:12
Пв 7:2
Пв 20:16–18

е Пв 20:10, 15

є Вх 9:16
Вх 15:13, 14
ІсН 2:9, 10

ж Чс 21:21–24
Пв 2:32–34

з Чс 21:33–35
Пв 3:3

и Пв 20:10, 11

і ІсН 9:6

к ІсН 9:5

Друга кол.

а ІсН 9:4

б Чс 27:18, 21
1См 30:7, 8

в ІсН 11:19

г 2См 21:2

д ІсН 10:2

е ІсН 18:11, 14
1См 7:1
1Хр 13:5

є Чс 30:2
Пв 6:13

ж 2См 21:1
Пс 15:4
Ек 5:4, 6

з ІсН 9:6, 16

и Бг 9:25, 26

попроривалися.^а Одяг наш і сандалії позношувалися через далеку дорогу».

14 Ізраїлеві чоловіки взяли* в них трохи харчів, але Єгови про все це не запитали.^б **15** Ісус Навін пообіцяв їм мир^в та уклав з ними угоду, що залишить їх живими, і провідники ізраїльської громади дали клятву, присягнувши дотримати слова.^г

16 А через три дні після того, як ізраїльтяни уклали угоду, вони почули, що ті люди живуть неподалік, що це їхні сусіди. **17** Тоді ізраїльтяни вирушили в дорогу і третього дня прийшли до їхніх міст – Гівбна,^д Кефіри, Беерота й Кір'ят-Сарима.^е **18** Але ізраїльтяни не напали на них, бо провідники громади дали клятву, присягнувши їм Єговою,^є Богом Ізраїля. І весь народ почав нарікати на своїх провідників. **19** Почувши це, усі провідники сказали громаді: «Ми поклялися, присягнувши Єговою, Богом Ізраїля, тому не можемо заподіяти їм зла. **20** Ось що ми зробимо: залишимо їх при житті, щоб не наклікали на себе Божого гніву, бо ми дали клятву».^ж **21** Провідники додали: «Нехай залишаються при житті, але хай рубають дрова та носять воду для всієї громади». Таку обіцянку дали їм провідники.

22 Після цього Ісус Навін покликав хіввеян і запитав: «Чому ви обманули нас, сказавши, що прийшли здалека, якщо живете зовсім поруч?»^з

23 Відтепер ви прокляті^и й назавжди станете рабами – будете рубати дрова і носити

9:14 * Або «перевірили».

воду для дому мого Бога». **24** Вони ж відповіли йому: «Нам, твоїм слугам, сказали, що твій Бог Єгова звелів своєму слугі Мойсею дати вам увесь цей край та вигубити перед вами всіх його мешканців.^a Ми дуже злякалися за своє життя*,^b тому і вчинили так.» **25** Тепер ми у твоїх руках*. Роби з нами те, що вважаєш слушним і справедливим». **26** Тож він так і зробив: врятував їх від руки ізраїльтян, і ті їх не вбили. **27** Але того дня Ісус Навін призначив хіввеян рубати дрова і носити воду для громади^c та для жертovníка Єгови у місці, яке Він собі вибере,^d і так є донині.^e

10 Коли Адоні-Цедек, цар Єрусалима, дізнався, що Ісус Навін захопив і знищив* Ай – зробив з ним та його царем^e те, що з Єрихоном та його царем,^f і що мешканці Гівона уклали мир з ізраїльтянами^g й живуть серед них, **2** то сильно стривожився,^h бо Гівон був містом великим, подібним до одного з царських міст, більшим від Ая,ⁱ а всі його чоловіки були воїнами. **3** Тому єрусалимський цар Адоні-Цедек передав хевронському^k царю Гогаму, ярмутському царю Піраму, лахиському царю Яфїї та еглонському^m царю Девіру таку звістку: **4** «Прийдіть мені на допомогу. Нападимо на Гівон, бо він уклав мир з Ісусом Навином та ізраїльтянами».ⁿ **5** І зібралися разом п'ять аморейських^o царів – єрусалимський цар, хевронський цар, ярмутський цар, лахиський

9:24 *Або «душі». 9:25 *Або «віддаєсь на твоє милосердя». 10:1 *Або «присвятив для знищення». Див. глосарій.

РОЗД. 9

- a Пв 7:1
Пв 20:16
- b Пв 2:25
Пв 11:25
ІсН 5:1
- в Єа 11:31
- г ІсН 9:21
- д 1Цр 8:29
2Хр 6:6
- e 1Хр 9:2
Езд 7:24
Езд 8:17
Не 3:26
Не 7:60

РОЗД. 10

- e ІсН 8:24, 29
- ж ІсН 6:2, 21
- з ІсН 9:9, 15
ІсН 11:19
- и Пв 2:25
Пв 11:25
ІсН 2:10, 11
ІсН 5:1
- і ІсН 8:25
- к Бт 23:2
Чс 13:22
- л ІсН 12:7,
10–12
- м ІсН 9:9, 15
ІсН 11:19
- н Бт 15:16

Друга кол.

- a ІсН 5:10
- b ІсН 9:25, 27
- в ІсН 8:3
- г Пв 3:2
Пв 20:1
- д Пв 7:24
ІсН 11:6
- e ІсН 1:3–5
- е Пс 44:3
- ж 2Цр 20:10
Пс 135:6
Іс 38:8
- з Іс 28:21

цар і цар еглонський – та й вирушили зі своїми військами до Гівона. Вони отаборились коло нього, щоб почати війну.

6 А Гівонітяни послали людей до Ісуса Навина в табір у Гілгал^a з таким проханням: «Не покидай напризволяще* своїх рабів.^b Поспіши нам на допомогу! Врятуй нас! Проти нас зібралися всі аморейські царі, що живуть у гористому краї». **7** Тож Ісус Навін з усім своїм військом і усіма сильними воїнами^c вирушив з Гілгала.

8 Тоді Єгова сказав Ісусу Навину: «Не бійся їх,^d бо я віддаю їх у твою руку.^e Жоден з них не встоїть перед тобою».^f **9** Ісус Навін ішов з Гілгала всю ніч і напав на аморейн зенацька. **10** Тоді Єгова викликав серед них замішання.^g І почали ізраїльтяни вбивати аморейн, так що дуже багато полягло їх коло Гівона. Ізраїльтяни гналися за аморейянами дорогою, що піднімалася до Бет-Хорона, і вбивали їх аж до Азєки та Маккеди. **11** Коли ж ті втікали по схилі Бет-Хорона, Єгова послав великий град з неба, який сипався на них аж до Азєки, і вони гинули. Загиблих від граду було більше, ніж тих, кого ізраїльтяни вбили мечем.

12 Того дня, коли Єгова завдав аморейнам поразки на очах ізраїльтян, Ісус Навін промовив до Єгови перед Іраїлем:

«Сонце, зупинись* над Гівоном!»^h

А ти, місяцю,— над долиною Айялон!»

10:6 *Букв. «не давай своїй руці опуститися».

13 І сонце зупинилося, а місяць стояв непорушно, поки народ не помстився своїм ворогам. Чи ж не написано про це в книзі Яшар?^а Сонце нерухомо стояло посеред неба й не поспішало сідати майже цілий день. **14** Такого дня не було ні до того, ні після того, щоб Єгова так слухав голосу людини,^б бо Єгова воював за Ізраїль.^в

15 Потім Ісус Навін з усім Ізраїлем повернувся до табору в Гілгал.^г

16 А п'ять царів тим часом утекли і сховалися в печері коло Маккеди.^д **17** Ісусу Навіну донесли: «Знайшли тих п'яťох царів: вони ховаються в печері коло Маккеди».^е

18 Тож Ісус наказав: «Заваліть вхід у печеру великими каменями й поставте варту, **19** а самі не стійте, біжіть навздогін за ворогами і нападiть на них ззаду.^ж Не дайте їм утекти до своїх міст. Єгова, ваш Бог, віддав їх у ваші руки».

20 Ісус Навін та ізраїльтяни завдали амореянам великої поразки і вигубили майже всіх. А ті, хто вцілів, повтікали в укріплені міста. **21** Після того весь народ безпечно повернувся до Ісуса в табір коло Маккеди. І ніхто не наважувався й слова сказати* проти ізраїльтян. **22** Тоді Ісус Навін наказав: «Відкрийте вхід у печеру, виведіть звідти п'яťох царів та приведіть до мене». **23** Тож ізраїльтяни вивели до Ісуса з печери п'яťох царів: царя Єрусалима, царя Хеврона, царя Ярмута, царя Лахіша та царя Еглона.^з **24** Коли царів привели, Ісус Навін скликав усіх із-

РОЗД. 10

а 2См 1:17, 18

б Пв 9:18, 19
1Цр 17:22
Як 5:16

в Пв 1:30
ІсН 23:3

г ІсН 5:10
ІсН 9:6

д ІсН 10:10

е ІсН 10:28

ж Пв 28:7

з ІсН 10:3–5
ІсН 12:7,
10–12

Друга кол.

а Вх 23:27

б Пв 31:6
ІсН 1:9

в Пв 3:21
Пв 7:18, 19

г Пв 21:22, 23
ІсН 8:29

д ІсН 10:10
ІсН 15:20, 41

е Пв 20:16

ж ІсН 12:7, 16

з ІсН 15:20, 42
ІсН 21:13

и ІсН 12:7, 15

к ІсН 6:2, 21

л ІсН 10:3, 4
ІсН 12:7, 11
ІсН 15:20, 39

м Пв 20:16

раїльських чоловіків і сказав воєначальникам, які ходили з ним на війну: «Підійдіть і станьте ногою на шию тих царів». Вони так і зробили.^а **25** Ісус Навін сказав їм: «Не бійтесь і не лякайтесь.^б Будьте мужні й сильні, бо так само Єгова вчинить усім ворогам, з якими ви воюєте».^в

26 Потім Ісус Навін убив тих царів та повісив їхні тіла на п'яťох стовпах*, і вони висіли так аж до вечора. **27** Коли ж сонце почало сідати, їх за наказом Ісуса зняли зі стовпів і кинули в печеру, де ті царі ховалися, а вхід завалили великими каменями, які лежать там і досі.

28 Того дня Ісус Навін захопив Маккеду^а та вигубив її мешканців мечем. Він знищив* царя і всіх^б, хто був у місті, не залишивши нікого живим.^в З царем Маккеди^г він зробив те саме, що з царем Єрихона.

29 Після цього Ісус Навін та весь Ізраїль пішли з Маккеди до Лівни* і воювали з нею. **30** Єгова дав у руки ізраїльтян також Лівну та її царя.^з Тож вони вигубили мечем це місто – всіх^д, хто був у ньому, не залишивши нікого живим. З його царем вони зробили те саме, що з царем Єрихона.^е

31 Далі Ісус Навін з усім Ізраїлем пішов з Лівни до Лахіша, і отаборився і став воювати з ним. **32** Єгова дав Лахіш у руки ізраїльтян, і вони захопили його наступного дня. Вони вигубили мечем це місто – всіх^ж, хто був у ньому,^з зробивши з ним те саме, що з Лівною.

10:26 *Або «деревах». **10:28** *Або «присвятив для знищення». Див. глосарій. **10:28, 30, 32** *Або «кожну душу».

10:21 *Букв. «не гострив язика».

33 Гезерський^а цар Горам вирушив на допомогу Лакішу, але Ісус Навін побив Горам та його народ, не залишивши нікого живим.

34 Тоді Ісус Навін та весь Ізраїль пішли з Лакіша до Еглона,^б отаборилися і стали воювати з ним. **35** Того дня вони захопили місто і вигубили його мечем. У той день вони знищили* в ньому всіх^в, зробивши з ним те саме, що з Лакішем.^б

36 А з Еглона Ісус Навін та весь Ізраїль пішли до Хеврона^г і воювали з ним. **37** Вони захопили Хеврон і вигубили мечем це місто, його царя, довколишні міста й усіх^в, хто там був, не залишивши нікого живим. Він зробив те саме, що з Еглоном: знищив* це місто — усіх^в, хто в ньому був.

38 Зрештою Ісус Навін з усім Ізраїлем повернув до Девіра^д і воював з ним. **39** Він захопив Девір, його царя й усі довколишні міста та вигубив їх мечем, знищив* усіх^в,^е хто там був, не залишивши нікого живим.^е Він зробив з Девіром та його царем те саме, що з Хевроном, а також з Лівною та її царем.

40 Ісус Навін завоював усю цю землю: гористий край, Негев, Шефелу^ж та схили і всіх тамтешніх царів, не залишивши нікого живим. Він знищив* усіх мешканців^з,^з як і наказав Єгова,^и Бог Ізраїлів. **41** Ісус захопив землі від Кадеш-Барнеа^и до Газі^и і весь край Гошен^и аж до Гівона.^и **42** Отже, за один похід Ісус

10:35 *Або «присвятили для знищення». Див. глосарій. **10:35, 37, 39** *Або «кожну душу». **10:37, 39, 40** *Або «присвятив для знищення». Див. глосарій. **10:40** *Букв. «кожне дихання».

РОЗД. 10

а ІсН 12:7, 12
ІсН 16:10
ІсН 21:20, 21
1Цр 9:16

б ІсН 10:3, 4
ІсН 12:7, 12
ІсН 15:20, 39

в Пв 20:16
ІсН 10:32

г Бт 13:18
Бт 23:19
Чс 13:22
ІсН 10:3, 4
ІсН 15:13
ІсН 21:13

д ІсН 12:7, 13
ІсН 15:15

е Пв 7:2

е ІсН 11:14

ж ІсН 9:1, 2
Сд 1:9

з Лв 27:29
Пв 20:16
ІсН 11:14

и Пв 7:2
Пв 9:5

і Чс 34:2, 4
Пв 9:23

к Пв 2:23

л ІсН 15:20, 51

м ІсН 11:16, 19

Друга кол.

а Вх 14:14
Пв 1:30

б ІсН 4:19

РОЗД. 11

в ІсН 12:7, 19

г ІсН 12:7, 20

д ІсН 17:11
Сд 1:27

е Чс 13:29

е Бт 15:16

ж Пв 7:1
Пв 20:17

з Пв 4:48

и ІсН 10:8

і Пв 17:16
Пр 21:31

к ІсН 21:44

л Бт 10:19
ІсН 19:28, 31

м ІсН 13:1, 6

н Пв 20:16

захопив усі ті землі разом з їхніми царями, бо за ізраїльтян воював їхній Бог, Єгова.^а **43** Після того Ісус Навін і весь Ізраїль повернулися до табору в Гілгал.^б

11 Коли про все це почув Явін, цар Хацора, то послав своїх людей до мадонського^в царя Йовава, до царя шимронського, царя ахшафського,^г **2** до царів, що правили в гористому краї на півночі, на рівнинах* на півдні від Кіннеретського моря, в Шефелі й на схилах Дора^д на заході, **3** а також до ханаанців,^е що жили на сході та заході, до амореян,^е хетян, перізеян, до евусеян, мешканців гористого краю, і до хіввеян,^ж що заселяли підніжжя гори Хермон^з у землі Міцпа. **4** Тож усі ті царі виступили зі своїми військами, численними, як пісок на березі моря, та з великою кількістю коней і колісниць. **5** І зустрілись усі ті царі, як домовилися, та й отаборилися разом біля вод Мерома, щоб воювати з Ізраїлем.

6 Тоді Єгова сказав Ісусу Навіну: «Не бійся їх,^и бо завтра приблизно в цей час я віддам їх усіх Ізраїлю, і він їх погубить. Переріж їхнім коням жили,^и а колісниці спали вогнем». **7** Ісус Навін виступив разом з усіма своїми воїнами і зненацька напав на них коло вод Мерома. **8** Єгова віддав ворогів у руки ізраїльтян,^к і вони завдали їм поразки та переслідували аж до Велико-го Сидона^и і до Місrefот-Маїма^и та долини Міцпи, що на сході. Вони вигубляли їх доти, доки не залишилося нікого при житті.^и **9** Потім Ісус

11:2 *Або «в Араві».

Навін зробив те, що наказав йому Єгова: перерівав їхнім коням жили, а колісниці спалили вогнем.^а

10 Ісус Навін повернув назад, захопив Хацор і вбив мечем його царя,^б бо раніше Хацор був головним містом усіх тих царств. **11** Ізраїльтяни вигубили мечем всіх*, хто був у місті,— знищили^в всіх, не залишивши нікого живим.^г Потім вони спалили Хацор вогнем. **12** Отож Ісус Навін захопив усіх тих царів та всі їхні міста і вигубив їх мечем.^д Він знищив* їх,^е як і наказав Мойсей, слуга Єгови. **13** Проте ізраїльтяни не спалили міст, що стояли на пагорбах. Ісус Навін спалив лише Хацор. **14** Усю здобич тих міст та худобу ізраїльтяни позабирали собі,^ж а всіх людей вигубили мечем,^з не залишивши нікого живим.^и **15** Як наказав Єгова своєму слугі Мойсею, а Мойсей повелів Ісусу Навіну,^і так Ісус і зробив. Не знехтував він жодним словом з усього, що Єгова наказав Мойсею.^л

16 Ісус Навін завоював усю ту землю: гористий край, весь Негев,^к весь край Гошен, Шефелу,^м Араву,^н гористий край Ізраїля і його передгір'я* — **17** всі землі від гори Халак, яка здійсмається над Сеїром, і аж до Ваал-Гада,^о що в Ліванській долині коло підніжжя гори Хермон.^п Усіх тамтешніх царів він захопив і стратив. **18** Ісус Навін воював з усіма тими царями довгий час. **19** Окрім Гівона, в

11:11 *Або «кожну душу». ^а Або «присвятили для знищення». Див. глосарій. **11:12, 21** *Або «присвятив для знищення». Див. глосарій. **11:16** *Або «його Шефелу».

РОЗД. 11

а ІсН 11:6
б ІсН 12:7, 19
в Ль 27:29
г Ль 20:16
ІсН 11:14
д Ль 9:5
е Ль 7:2, 16
є ІсН 8:2, 27
ж Пв 7:2
з Пв 20:16
и Пв 3:28
Ль 7:1
Пв 31:7
і Пв 4:2, 5
к Чс 13:17
Пв 1:7
л ІсН 10:40, 41
м ІсН 12:7, 8
н ІсН 13:1, 5
о Пв 4:48
ІсН 13:8, 11

Друга кол.

а ІсН 9:7, 15
б Пв 20:17
в Пв 2:30
г Вх 34:12
Ль 7:2
д Пв 20:16
е Чс 13:22
Пв 1:28
ІсН 15:13, 14
є Ль 27:29
ІсН 11:12
ІсН 24:11
ж Вх 23:28–30
з Сд 1:18
и 1См 17:4
і 2Хр 26:1, 6
к Вх 23:27
Пв 11:23
л Чс 26:53, 54
ІсН 14:1
м ІсН 14:15
ІсН 21:44
ІсН 23:1

РОЗД. 12

н Пв 2:24
о Пв 3:8
л Пв 4:47–49
р Чс 21:23, 24
с Пв 3:12
т Чс 21:13
у ІсН 6:1

якому мешкали хіввейни, жодне місто не уклало з ізраїльтянами угоди^а про мир. Всі інші міста вони взяли боєм.^б

20 Єгова дозволив, щоб вороги стали впертими^в та воювали з Ізраїлем. Він зробив це для того, щоб знищити* їх, бо вже не мав підстав виявляти до них милосердя.^г Вони мали бути вигублені, як Єгова звелів Мойсеєві.^д

21 Того часу Ісус Навін по-вигублював також анакімів^е у гористому краї, у Хевроні, Девірі, Анаві та в усьому гористому краї Юди й Ізраїля. Ісус Навін знищив* їх та їхні міста.^є **22** Жодного анакіма не залишилось у краї ізраїльтян, окрім тих, що zostалися^ж в Газі,^з Гаті^и та Ашдоді.^і

23 Отож, як Єгова і обіцяв Мойсею, Ісус Навін заволодів^к усім тим краєм і дав його ізраїльським племенам у спадщину відповідно до їхніх часток.^л І спочив край від війни.^м

12 Ось царі краю, яких розбили ізраїльтяни, захопивши їхні землі на східному боці Йордану, від долини* Арнон^н до гори Хермон,^о і всю Араву на сході.^п **2** Вони захопили Сигбона,^р аморейського царя, який жив у Хешбоні. Він правив над містом Ароер,^с що стояло на краю долини* Арнон.^т Йому належали всі землі від середини цієї долини до долини* Яббок, яка була кордоном синів Аммона. Він правив над половиною Гілеаду, **3** над Аравою на сході, аж до Кіннеретського моря^у і аж до моря Арави,

11:20 *Або «присвятити для знищення». Див. глосарій. **12:1, 2** *Або «ваді». Див. глосарій. **12:3** *Тобто озера Генісарет, або Галілейського моря.

Солоного моря*, а також над землями, що простягалися на схід до Бет-Єшимота і на південь за схили Пісги.^а

4 Захопили вони також землі башанського царя Ога,^б одного з останніх рефаїмів,^в який жив в Аштароті й Едрію **5** і панував над горою Хермон, над Салхою, над усім Башаном^г аж до кордону з гешурянами та маахатянами,^д а також над половиною Гілеаду аж до земель хешбонського^е царя Сигона.

6 Тих царів розбив слуга Єгови Мойсей разом з ізраїльтянами,^є після чого Мойсей, слуга Єгови, дав ці землі у володіння рувимівцям, гадівцям і половині племені Манасії.^ж

7 А ось царі краю, яких Ісус Навін та ізраїльтяни розбили на західному боці Йордану від Ваал-Гада,^з що в Ліванській долині,^и аж до гори Халак,^й яка здійсмається над Сеїром.^к Ці землі Ісус Навін дав у володіння ізраїльським племенам, відповідно до їхніх часток,^л **8** у гористому краї, у Шефелі, в Араві, на схилах, у пустелі і в Негеві.^м То були землі хетян, амореян,^н ханаанців, перізеян, хіввеян і євусеян.^о Отже, були це такі царі:

- 9** цар Єрихона,^п цар Ая,^р що коло Бетеля,
- 10** цар Єрусалима, цар Хеврона,^с
- 11** цар Ярмута, цар Лахіша,
- 12** цар Еглона, цар Гезера,^т
- 13** цар Девіра,^у цар Гедера,
- 14** цар Хорми, цар Арада,
- 15** цар Лівни,^ф цар Адуллама,

12:3 *Тобто Мертвого моря.

РОЗД. 12

- а Пв 3:27
- б Чс 21:33–35
- в Пв 3:11
- г Пв 29:7
- д ІсН 13:13
- е Чс 21:26
- є Чс 21:23, 24
- ж Чс 21:33–35
- з ІсН 13:1, 5
- и ІсН 1:4
- й ІсН 11:16, 17
- к Пв 2:12
- л ІсН 11:23
- м ІсН 10:40
- н ІсН 11:16
- о Бт 15:16
- п Вх 3:8
- р Вх 23:23
- с Пв 7:1
- т ІсН 6:2
- у ІсН 8:29
- ф ІсН 10:23, 26
- г ІсН 10:33
- у ІсН 10:38
- ф ІсН 10:29

Друга кол.

- а ІсН 10:28
- б Сд 1:22
- в ІсН 11:1, 10
- г ІсН 21:34
- д ІсН 11:1, 2

РОЗД. 13

- є ІсН 23:1
- ж ІсН 24:29
- є Вх 23:29, 30
- ж 1См 27:8
- з Бт 10:19
- и Сд 3:1, 3
- й 1См 6:4
- й ІсН 15:20, 46
- к Сд 14:19
- л 2См 21:19
- м 1См 5:10
- н Пв 2:23
- о Сд 1:31
- п 1Цр 5:18
- р Чс 34:2, 8
- с Пв 3:25
- т ІсН 11:8
- у Сд 3:1–3

16 цар Маккеди,^а цар Бетеля,^б

17 цар Таппуаха, цар Хефера,

18 цар Афєка, цар Лашшарона,

19 цар Мадбона, цар Хацора,^в

20 цар Шіморн-Мерона, цар Ахшафа,

21 цар Таанаха, цар Мегіддо,

22 цар Кедєша, цар Йокнеама,^г що в Кармелі,

23 цар Дора,^д цар Гоїма, що в Гілгалі,

24 і цар Тірци. Усього 31 цар.

13 Коли ж Ісус Навін постарів і був похилого віку,^є Єгова промовив до нього: «Ти постарів, ти вже похилого віку, а землі, якою треба заволодіти*, ще багато.

2 Ось яка земля залишається:^є вся територія філістимлян та гешурян* **3** (земля, що простягалася від притоки Нілу* на схід від* Єгипту і аж до околиць Екрона на півночі, вважалася ханаанською),^з у тому числі землі п'яти правителів філістимлян* – газян, ашдодян,^и ашкелонян,^к гатян^н та екронян;^м а також земля аввімів* **4** на півдні; увесь край ханаанців; Меара, що належить сидоніям,^о аж до Афєка, до кордону з амореянами; **5** земля гевалян^п та весь Ліван на сході – від Ваал-Гада, що коло підніжжя гори Хермон, і аж до Лєво-Хамата*;^р **6** усі жителі гористого краю від Лівану^с до Місрефот-Маїма^т та всі сидоняни.^у

13:1 *Або «завоювати». 13:3 *Або «від Шихору». *Букв. «навпроти». 13:5 *Або «входу до Хамата».

Я прожену їх* перед ізраїльтянами.^a Ти маєш лише признати цей край Ізраїлю у спадщину, як я і наказав тобі.^b **7** Розподіли цей край як спадщину між дев'ятьма племенами і половиною племені Манасії».^c

8 Друга ж половина племені Манасії та рувімівці й гадівці отримали спадщину, яку Мойсей, слуга Єгови, дав їм на східному боці Йордану:^d **9** землю від Ароера,^e що на краю долини* Арнон,^e місто, що посередині тієї долини, та все плоскогір'я* біля Медєви аж до Дівона; **10** усі міста аморейського царя Сигона, який правив у Хешбоні, аж до кордону з аммонітянами;^e **11** Гілеад і землі гешурян та маахатян;^ж всю гору Хермон; увесь Башан^з аж до Салхи;^и **12** а також усі володіння башанського царя Ога, який правив в Аштароті та Едрєу. (Він був одним з останніх рефаїмів.)ⁱ Мойсей завдав поразки всім цим народам і прогнав їх*.^к **13** Але ізраїльтяни не прогнали*^л гешурян та маахатян, і ті досі живуть серед Ізраїля.

14 Мойсей не дав спадщини лише племені левітів,^м бо їхній спадок, як Бог і обіцяв,^н — це частина від приношень, які спалюються для Єгови,^o Бога Ізраїлевого.

15 І призначив Мойсей спадщину для племені рувімівців, розподіливши її між їхніми родинами. **16** Ось їхній наділ: земля від Ароера, що на краю долини* Арнон, міс-

13:6 *Або «відберу їхні володіння». **13:9, 16** *Або «ваді». Див. глосарій. **13:9** *Або «плато». **13:12** *Або «відібрав їхні володіння». **13:13** *Або «не відібрали володінь».

РОЗД. 13

a Bx 23:30
б Чс 34:17
ІсН 14:1
в Чс 33:54
г Чс 32:33
ІсН 22:4
д Пв 3:12
е Чс 21:13
є Чс 21:23, 24
ж Пв 3:14
з ІсН 17:1
и 1Хр 5:11
і Пв 3:11
к Чс 21:23, 24
Чс 21:33–35
л Чс 33:55
ІсН 23:12, 13
м Чс 18:20
Пв 10:9
Пв 12:12
н Чс 18:24
o Пв 7:33–35
Пв 18:1

Друга кол.

a Чс 21:25, 26
б Чс 32:37, 38
в Чс 21:23
г Пв 2:26
д ІсН 21:8, 37
е Чс 32:37, 38
є Пв 3:16, 17
ж Чс 33:48, 49
з Чс 21:25
и Пв 2:30
і Чс 31:7, 8
к Чс 22:7
л Чс 22:5
2Пт 2:15
м Чс 32:34, 35
н ІсН 12:2
Од 11:13
o 2См 11:1
л Чс 21:26
р Бг 32:2
ІсН 21:8, 38
с Чс 32:34, 36
т Бг 33:17
у Чс 21:26

ф Чс 34:2, 11
Пв 3:16, 17
Ів 6:1

то, що посередині тієї долини, все плоскогір'я біля Медєви, **17** Хешбон і всі його міста^a на плоскогір'ї, Дівон, Бамот-Ваал, Бет-Ваал-Меон,^б **18** Ягац,^в Кедемот,^г Мефаат,^д **19** Кір'ятаїм, Сівма,^є Церет-Шахар, що стояв на горі поблизу долини, **20** Бет-Пеор, схили Пісги,^є Бет-Єшимот,^ж **21** усі міста на плоскогір'ї і всі володіння аморейського царя Сигона, який правив у Хешбоні.^з Мойсей завдав поразки йому^и і мідіянським провідникам Єві, Рекєму, Цуру, Хуру і Рєві^и — підвладним* Сигона, що жили в тому краї. **22** Серед тих, кого ізраїльтяни вбили мечем, був ворожит^к Валаам,^л Бебрів син. **23** Кордоном земель рувімівців був Йордан. Цей край з його містами і поселеннями став спадщиною рувімівців, яка була розподілена між їхніми родинами.

24 Дав Мойсей спадщину також племені Гада, розподіливши її між родинами гадівців. **25** До їхнього наділу входив Язєр,^м усі міста Гілеаду і половина землі аммонітян^н аж до Ароера, що навпроти Раббі;^o **26** землі від Хешбона^п до Рамат-Міцпи й Бетоніма та від Маханаїма^р до околиць Девіра; **27** а в долині — Бет-Гарам, Бет-Німра,^с Суккот,^т Цафон і решта володінь хешбонського^у царя Сигона. Йордан був кордоном їхнього наділу, який тягнувся від нижнього краю Кіннеретського моря*^ф вздовж східного берега цієї ріки. **28** Ці землі разом з містами та поселеннями стали спадщиною

13:21 *Тобто царям, які були підвладні Сигону. **13:27** *Тобто генералів, або Галілейського моря.

га́дівців і були розподілені між їхніми родинами.

29 Призначив Мойсей спадщину і половині племені Манасії, тож вона стала їхньою власністю і була розподілена між їхніми родинами.^а **30** Їхній наділ простягався від Маханаїма^б й охоплював увесь Башан, усі володіння башанського царя Ога та всі наметові поселення Яіра,^в що в Башані,— усього 60 міст. **31** Половина Гілеаду, а також міста Аштарот і Едрей,^г що входили до царства Ога в Башані, дісталися синам Махіра,^д Манасійного сина, тобто половині родин Махіра.

32 Ці землі Мойсей дав їм у спадщину, коли вони перебували на пустельних рівнинах Моаву, що за Йорданом, на схід від Єрихона.^е

33 А племені левітів Мойсей не дав спадщини.^е Їхня спадщина — Єгова, Бог Ізраїля, як Бог і обіцяв їм.^ж

14 Ось яку спадщину в ханаанському краї дав ізраїльтянам священик Елеазар, Ісус Навін та голови родів Ізраїлевих племен.^з **2** Як і наказав Єгова через Мойсея, спадок між дев'ятьма племенами й половиною племені^и вони розподілили жеребкуванням.^і **3** Двом же іншим племенам і половині племені Мойсей дав спадщину на другому боці* Йордану,^к а левітам спадщину між ними не дав.^л **4** Від Йосипових нащадків пішло два племені^м — Манасії та Єфрема.^н Левіти ж не отримали частки в тому краї, їм дали тільки міста^о для проживання та пасовища для їхньої худоби і для їхнього господарства.^п **5** Тож ізра-

14:3 *Тобто східному боці.

РОЗД. 13

- а Пв 3:13
- б 1Хр 6:77,80
- в Чс 32:40,41
Пв 3:14
- г Чс 21:33
- д Чс 32:39
- е Чс 32:33
- е Пв 10:9
ІсН 18:7
- ж Чс 18:24
Чс 26:62,63
Пв 18:1

РОЗД. 14

- з Чс 34:17
ІсН 19:51
- и Чс 34:13
- і Чс 26:55
Чс 33:54
Пр 16:33
Дп 13:19
- к Чс 32:29
- л Пв 10:9
ІсН 13:14
- м Бт 48:5
1Хр 5:2
- н Бт 48:19,20
- о Чс 35:7
ІсН 21:1,2
- л Чс 35:2,5

Друга кол.

- а ІсН 4:19
ІсН 10:43
- б Чс 32:11,12
- в Чс 13:26
- г Пв 1:35,36
- д Чс 12:7,8
- е Чс 13:2,6
- е Чс 13:30
Чс 14:6,7
- ж Чс 14:24
Чс 32:11,12
- з Пв 1:36
- и ІсН 21:45
- і Чс 14:29,30
- к Чс 14:33
- л Чс 13:33
- м Чс 13:22,28
- н Чс 14:8
Рм 8:31
- о ІсН 15:14
Сд 1:20

їльтяни розподілили цей край, як Єгова і наказав Мойсею.

6 Якимсь після того чоловіки з племені Юди прийшли до Ісуса Навіна в Гілгал,^а і Калев,^б син кенізеїнина Єфунне, промовив до нього: «Ти добре знаєш, що в Кадеш-Барнеа^в Єгова сказав^г про тебе й про мене Мойсею, Божому чоловікові.^в **7** Мені було 40 років, коли слуга Єгови Мойсей послав мене з Кадеш-Барнеа розвідати цей край.^о Я повернувся і приніс чесний звіт про все, що бачив*.^с **8** Хоча через слова моїх братів, які ходили зі мною, люди охопив страх*, я всім серцем^д слухався свого Бога Єгову.^ж

9 І того дня Мойсей поклявся: «Край, по якому ти ходив, на віки перейде у спадщину тобі й твоїм синам, бо ти всім серцем слухався мого Бога Єгову».^з **10** Тож Єгова за своєю обіцянкою^и зберігав мені життя^і впродовж цих 45 років, відтоді як Єгова пообіцяв це Мойсеєві, коли Ізраїль ходив по пустелі.^к І ось мені вже 85 років, **11** але я такий же сильний, як і того дня, коли посилав мене Мойсей. Скільки сили я мав тоді, стільки ж маю тепер, чи то для війни, чи для чогось іншого. **12** Тому дай мені гористий край, який Єгова пообіцяв того дня. Хоча ти чув, що там живуть анакіми^л у великих укріплених містах,^м Єгова обов'язково* буде зі мною,^н і я прожену їх^о, як і обіцяв Єгова».^п

13 Ісус поблагословив Калева, сина Єфунне, і дав йому

14:7 *Або «зі словом, яке було в моему серці». 14:8 *Букв. «серце людей розтануло». *Букв. «повністю; цілковито». 14:12 *Або «очевидно». *Або «відберу їхні володіння».

у спадщину Хеврѳн.^а **14** Тож Хеврѳн донині залишається спадщиною Калѳва, сина кенізеянина Єфуннѳ, бо він усім серцем слухався Єгови, Бога Ізраїля.^б **15** Раніше Хеврѳн називався Кір'ят-Арба.^в (Арба був найбільшим чоловіком серед анакімів.) І спочив край від війни.^г

15 Наділ, що був виділений^а родинам племені Юди, простягався до кордону з Едѳмом,^в до пустелі Цин і аж до південної межі Негѳву. **2** Його південний кордон тягнувся від краю Солоного моря^а,^в від його південної затоки. **3** Він ішов на південь до схилу Акраввім,^ж переходив до Цїну, з півдня піднімався до Кадѳш-Барнеа,^з до Хецрѳна, вгору до Аддара і повертав до Карки. **4** Потім він ішов до Ацмѳну,^и а далі до Єгипетської долини^и і закінчувався біля моря^з. Таким був південний кордон.

5 Східним кордоном було Солоне море^а аж до гирла Йордану. Північний кордон починався від морської затоки коло гирла Йордану,^к **6** тягнувся вгору до Бет-Хогли,^л проходив на північ від Бет-Араві^м й піднімався до каменя Богана,^н Рувіймового сина. **7** Далі він піднімався до Девїру, що в долині Ахѳр,^о повертав на північ до Гїлгала,^п який лежить навпроти схилу Адуммім, що на південь від долини^а, простягався до вод Ен-Шемѳшу^п і закінчувався біля Ен-Рогѳлю.^с **8** Звідти кордон тягнувся вго-

15:1 *Або «даний за жеребком». **15:2** *Тобто Мертвого моря. **15:4, 7** *Або «ваді». Див. глосарій. **15:4** *Тобто Великого, або Середземного, моря. **15:5** *Тобто Мертве море.

РОЗД. 14

а ІсН 10:36, 37
ІсН 15:13
ІсН 21:11, 12
1Хр 6:55, 56
б Чс 14:24
Пв 1:35, 36
ІсН 14:8
в Бт 23:2
г Льв 26:6
ІсН 11:23

РОЗД. 15

д Чс 26:55
е Бт 36:19
є Чс 34:2, 3
ж Сд 1:36
з Чс 34:4
и Чс 34:2, 5
і 1Цр 8:65
к Чс 34:12
л ІсН 18:19, 20
м ІсН 18:21, 22
н ІсН 18:17, 20
о ІсН 7:26
п ІсН 5:8, 9
р ІсН 18:17, 20
с 1Цр 1:9

Друга кол.

а ІсН 18:16, 20
2Цр 23:10
Єр 7:31
б Сд 1:21
в ІсН 18:28
Сд 19:10
г ІсН 18:15, 20
д ІсН 9:16, 17
2См 6:2
1Хр 13:6
е ІсН 21:8, 16
є ІсН 19:43, 48
Сд 14:1, 2
2Хр 28:18
ж 1См 5:10
1См 7:14
2Цр 1:2
з Чс 34:2, 6
Пв 11:24
и Чс 13:30
Пв 1:36
і Бт 23:2
Бт 35:27
ІсН 20:7
ІсН 21:11, 12
к Чс 13:33
ІсН 11:21
л Чс 13:22
Сд 1:10, 20
м ІсН 10:38, 39
н Сд 3:9-11
о 1Хр 4:13
п 1Хр 2:49

ру до долини Гїннѳмового Сина,^а до південного схилу євусейн,^б тобто до Єрусалима,^в а далі виходив на вершину гори, яка здійсмається над західною частиною долини Гїннѳма, на північному краю долини Рефаїмів. **9** Від вершини гори кордон простягався до джерела Нефтоах,^г йшов до міст, що на горі Ефрѳн, і далі до Ваїли, тобто Кір'ят-Єарїма.^д **10** А від Ваїли кордон повертав на захід до гори Сеїр, простягався до північного схилу гори Єарїм, тобто до Кесалѳна, і, спустившись до Бет-Шемѳша,^є проходив до Тїмни.^є **11** Далі він тягнувся до північного схилу Екрѳна,^ж тоді до Шиккерѳну та проходив до гори Ваїла і до Явнеїлу. А закінчувався кордон біля моря.

12 Західним кордоном було узбережжя Великого моря^а.^з Це кордони, які з усіх боків оточували землю, що належала нащадкам Юди і була розподілена між їхніми родинами.

13 А Калѳву,^и сину Єфуннѳ, Ісус Навїн за наказом Єгови дав частку серед Юдиних нащадків. Він виділив йому Кір'ят-Арбу (Арба був батьком Анака), тобто Хеврѳн.^і **14** Калѳв прогнав звідти трьох синів Анака,^к його нащадків, — Шешая, Ахімана і Талмая.^л **15** Звідти він пішов воювати з жителями Девїра.^м (Раніше Девїр називали Кір'ят-Сефѳр.) **16** Тоді Калѳв сказав: «Хто поб'є і захопить Кір'ят-Сефѳр, за того я видам свою дочку Ахсу». **17** Це місто захопив Отніїл,^н син Кеназ,^о Калѳвового брата, і Калѳв дав йому за жінку свою дочку Ахсу.^п **18** Коли ж вони

15:12 *Тобто Середземного моря.

вирушали додому, А́хса намовила Отні́ла, щоб він попросив її батька дати їм поле. Вона злізла з осла*, і Калев запитав її: «Чого ти хочеш?»^а **19** Вона сказала: «Прошу в тебе благословення. Ти дав мені безводну землю на півдні*, то дай і Гуллот-Маїм*». Тоді Калев дав їй Верхній Гуллот та Нижній Гуллот.

20 Це спадщина племені Юди, що була розподілена між його родинами.

21 На південному краю наділу Юди, неподалік кордону з Едомом,^б були такі міста: Кавцеїл, Едер, Ягур, **22** Кіна, Дімона, Адада, **23** Кедеш, Хацор, Ітнан, **24** Зіф, Телем, Беалот, **25** Хацор-Хадатта, Керіот-Хецрон, тобто Хацор, **26** Амам, Шема, Молада,^в **27** Хацар-Гадда, Хешмон, Бет-Палет,^г **28** Хацар-Шуал, Бейр-Шева,^д Бізйотія, **29** Ваала, Їм, Ецем, **30** Ельтолад, Кесіл, Хорма,^е **31** Циклаг,^є Мадманна, Сансанна, **32** Леваот, Шилхім, Аїн і Риммон* – усього 29 міст з поселеннями.

33 А в Шефелі^з були Ештаобл, Цора,^и Ашна, **34** Заноах, Ен-Ганнім, Таппуах, Енам, **35** Ярмут, Адуллам,^і Собо, Азэка,^к **36** Шаараїм,^л Адітаїм, Гедера і Гедеротаїм* – усього 14 міст з поселеннями.

37 Ценан, Хадаша, Мігдал-Гад, **38** Ділеан, Міцпа, Йоктеїл, **39** Лахїш,^м Боцкат, Еглон, **40** Каббон, Лахмам, Кітліш, **41** Гедерот, Бет-Дагон, Наама й Маккеда^н – усього 16 міст з поселеннями.

15:18 *Або, можливо, «сидячи на ослі, вона сплеснула в долоні», ймовірно, щоб привернути увагу. **15:19** *Або «у Негеві». ^аОзн. «резервуари (часі) з водою». **15:36** *Або, можливо, «Гедера та її кошари».

РОЗД. 15

а Сд 1:14, 15
б Чс 34:2, 3
Пв 2:5
в Існ 19:1, 2
г Нв 11:25, 26
д Бт 21:31
Існ 19:1–3
е Чс 14:44, 45
Існ 19:1, 4
Сд 1:17
є Існ 19:1, 5
1См 27:5, 6
1Хр 12:1
ж Існ 19:1, 7
Нв 11:25, 29
з Сд 1:9
и Існ 19:40, 41
Сд 16:31
і 1См 22:1
к 1См 17:1
л 1См 17:52
м 2Цр 18:14
н Існ 10:28

Друга кол.

а Існ 10:29
2Цр 8:22
б Існ 19:1, 7
в 1См 5:1
г Бт 10:19
д Чс 34:2, 5
е Існ 21:8, 14
є 1Хр 6:57
ж Існ 11:16
з 2См 15:12
и Існ 14:15
і 1См 23:25
1См 25:2, 3
к 1См 23:14
л Бт 38:12
м Існ 9:16, 17
Існ 18:11, 14
1См 7:1
н Існ 18:21, 22
о 1См 23:29
л Чс 33:55
Сд 1:8, 21
2См 5:6
р Бт 10:15, 16
Сд 19:11
1Хр 11:4

42 Лівна,^а Етер, Ашан,^б **43** Іфтах, Ашна, Нецив, **44** Кеїла, Ахзів і Мареша – усього 9 міст з поселеннями.

45 Екрон, залежні від нього* міста і його поселення.

46 А від Екрона на захід – уся земля коло Ашдода разом з поселеннями.

47 Ашдод,^є залежні від нього* міста і його поселення; Газа,^з залежні від неї міста і її поселення аж до Єгипетської долини* та до узбережжя Великого моря^{д, з}.

48 У гористому краї – Шамір, Яттїр,^є Собо, **49** Данна, Кір'ят-Санна, тобто Девір, **50** Анав, Ештемо,^є Анім, **51** Гошен,^ж Холон і Гіло^з – усього 11 міст з поселеннями.

52 Арав, Дума, Ешан, **53** Янім, Бет-Таппуах, Афэка, **54** Хумта, Кір'ят-Арба, тобто Хеврон,^и і Ціор – усього 9 міст з поселеннями.

55 Маон,^і Кармель, Зіф,^к Ютта, **56** Єзреїл, Йокдеам, Заноах, **57** Каїн, Гіва і Тимна^л – усього 10 міст з поселеннями.

58 Халхул, Бет-Цур, Гедор, **59** Маарат, Бет-Анот і Ельтекон – усього 6 міст з поселеннями.

60 Кір'ят-Ваїл, тобто Кір'ят-Єарїм,^м і Рабба – усього 2 міста з поселеннями.

61 В пустелі – Бет-Арава,^н Міддін, Сехаха, **62** Нівшан, Соляне місто і Ен-Гедї^о – усього 6 міст з поселеннями.

63 Чоловіки з племені Юди не змогли вигнати^п з Єрусалима євусеян,^р тому ті й донині живуть там з племенем Юди.

15:45, 47 *Або «довколишні». **15:47** *Або «ваді». Див. глосарій. ^аТобто Середземного моря.

16 Кордон наділу, що випав при жеребкуванні*^а нащадкам Йосипа,^б починався від Йордану, недалеко Єрихона, йшов до джерел, що на сході Єрихона, через пустелю, яка розкинулась при ньому, і далі гористою місцевістю до Бетеля.^в **2** З Бетеля, який лежав біля Луза, кордон їхнього наділу тягнувся до кордону з архітянами в Атароті, **3** далі спускався на захід до кордону з яфлетянами, доходючи до кордону Нижнього Бет-Хорбона^г і аж до Гезера,^д а закінчувався він коло моря.

4 Тож нащадки Йосипа,^е Манасія та Єфрём, заволоділи своїм краєм.^є **5** Ось кордони наділу Єфрёмових нащадків, який був розподілений між їхніми родинами. Кордоном їхнього спадку на сході був Атарот-Аддър,^ж далі він ішов до Верхнього Бет-Хорбона^з **6** і сягав до моря. З північного боку був Міхметат,^и і кордон повертав на схід до Таанат-Шіло й тягнувся на сході до Яноаха, **7** з Яноаха спускався до Атарота й Наари, сягав Єрихона^і і йшов до Йордану. **8** З Таппуаха^к кордон простягався на захід до долини* Кана й закінчувався коло моря.^л Це спадщина племені Єфрёма, розподілена між його родинами. **9** Також Єфрёмові нащадки мали свої міста в межах спадкових земель Манасії,^м і довкола всіх тих міст були поселення.

10 Але єфрёмівці не вигнали ханаанців, які мешкали в Гезері,^н тож ті й досі живуть серед єфрёмівців^о і працюють на них як підневільні робітники.^п

16:1 *Або «був виділений». **16:8; 17:9** *Або «ваді». Див. глосарій.

РОЗД. 16

а Чс 26:55
Чс 33:54
Пр 16:33
б Бт 49:22
Пв 33:13
в ІсН 18:11, 13
г ІсН 18:11, 13
1Хр 7:24
д 1Хр 7:20, 28
е Бт 48:5
є Пв 33:13–15
ІсН 17:17, 18
ж ІсН 18:11, 13
з 2Хр 8:1, 5
и ІсН 17:7
і ІсН 6:20, 26
к ІсН 17:8
л Чс 34:2, 6
м ІсН 17:9
н Сд 1:29
о Чс 33:52, 55
п ІсН 17:13

Друга кол.

РОЗД. 17

а Чс 26:55
Чс 33:54
Пр 16:33
б Бт 41:51
Бт 46:20
Бт 48:17, 18
в Пв 21:17
г Бт 50:23
Чс 26:29
1Хр 7:14
д Пв 3:13
ІсН 13:31
е Сд 6:11
є Чс 26:29–32
ж Чс 26:33
з Чс 27:1, 2
Чс 34:17
ІсН 14:1
и Чс 27:7, 11
і Чс 36:6, 12
к ІсН 13:29
л ІсН 16:5, 6
м ІсН 20:7
ІсН 24:1
1Хр 6:66, 67
н ІсН 16:8

17 Тоді випав жеребок^а для племені Манасії,^б який був Йосиповим первістком.^в Оскільки Манасіїн первісток Махір,^г батько Гілеада, був хоробрим воїном, він отримав Гілеад і Башан.^д **2** Решті нащадків Манасії випав жеребок за їхніми родинами: синам Авіезера,^е синам Хелёка, синам Асріїла, синам Сихёма, синам Хефёра і синам Шеміди. Це були нащадки Манасії, Йосипового сина, чоловіки за їхніми родинами.^є **3** Однак Целофехад,^ж син Хефёра, сина Гілеада, сина Махіра, сина Манасії, не мав синів, а тільки дочок, яких звали Махла, Ноа, Хогла, Мілка й Тірца. **4** Вони підійшли до священника Елеазара,^з до Ісуса, Навійнового сина, та до провідників громади і сказали: «Єгови наказав Мойсею дати нам спадщину серед наших братів». **н** Тож за наказом Єгови вони отримали спадок серед братів свого батька.^і

5 Окрім земель Гілеад і Башан, які були по той бік* Йордану, Манасії випало ще 10 наділів,^к **6** бо дочки Манасії одержали спадщину разом з його синами. А решта нащадків Манасії отримали у власність землю Гілеад.

7 Кордон Манасії тягнувся від Асіра до Міхметату,^л що навпроти Сихёма,^м а далі йшов на південь* до землі мешканців Ен-Таппуаха. **8** Земля біля Таппуаха^н дісталася Манасії, сам же Таппуах, який був на кордоні Манасії, належав нащадкам Єфрёма. **9** Далі кордон спускався на південь до долини*

17:5 *Тобто східний бік. **17:7** *Букв. «праворуч».

Кана. Серед міст Манасії були міста Єфрема.^a Кордон Манасії проходив північним боком долини* та закінчувався біля моря.^b **10** На південь від долини лежав наділ Єфрема, а на північ – наділ Манасії, і його кордоном було море.^a На півночі вони* межували з Асиром, а на сході – з Іссахаром.

11 У наділах Іссахара й Асіра плем'я Манасії отримало Бет-Шеан і залежні від нього* міста, Івлеам і залежні від нього міста, Дор^a з його мешканцями й залежні від нього міста, Ен-Дор^o з його мешканцями й залежні від нього міста, Таанан^c з його мешканцями й залежні від нього міста і Мегіддо з його мешканцями й залежні від нього міста – три пагористі місцевості.

12 Але нащадки Манасії не змогли заволодіти цими містами, і ханаанці залишилися в тому краї.^ж **13** Коли ж ізраїльтяни зміцніли, то примусили ханаанців до підневільної праці,^з але не прогнали їх* повністю.^o

14 Нащадки Йосипа запитали Ісуса Навіна: «Чому ти виділив нам* за жеребкуванням лише один наділ?ⁱ Ми ж народ численний, бо Єгова донині благословляє нас».^к

15 Ісус Навін відповів: «Якщо ви такий численний народ і гористий край Єфремаⁿ затісний для вас, то розчистіть для себе місце в лісистій землі періззеян^m та рефаїмів».^п **16** Але Йосипові нащадки сказали: «Гористого краю нам замало, а всі ханаан-

17:9 *Або «ваді». Див. глосарій. 17:10 *Тобто манасіївці або землі Манасії. 17:11 *Або «довколишні». 17:13 *Або «не відібрали їхніх володінь». 17:14 *Букв. «мені».

РОЗД. 17

- a ІсН 16:9
- б ІсН 16:8
- в Чс 34:2, 6
- г 2Цр 9:27
- д ІсН 12:7, 23
- е 1См 28:7
- є ІсН 12:7, 21
- ж Сд 1:27
- з ІсН 16:10
- Сд 1:30
- 2Хр 8:8
- и Вх 23:33
- Чс 33:55
- Пв 20:16, 17
- ІсН 23:12, 13
- Сд 1:28
- i Чс 33:54
- к Бт 48:19
- Чс 26:34, 37
- л ІсН 24:33
- м Вх 33:2
- н Бт 15:18–20

Друга кол.

- a ІсН 17:11
- б ІсН 19:17, 18
- Сд 6:33
- в Пв 20:1
- Сд 1:19
- г ІсН 17:14
- д Чс 33:53
- ІсН 20:7
- Сд 4:5
- е Пв 20:1
- Пв 31:6
- ІсН 13:6
- Пр 21:31

РОЗД. 18

- є ІсН 19:51
- ІсН 22:9
- Сд 21:19
- ж 1См 1:3
- 1См 4:3
- Пс 78:60
- Єр 7:12
- Дії 7:44, 45
- з Чс 14:8
- Пв 7:22
- Пв 33:29
- и Чс 33:53, 55
- i Чс 34:13
- ІсН 19:51
- к ІсН 15:1
- л ІсН 16:1, 4
- м Чс 26:55
- Чс 33:54
- ІсН 14:2
- Пр 16:33
- Дії 13:19
- н Чс 18:20
- ІсН 13:33

ці, що живуть у долині, – ті, що в Бет-Шеан^a та залежних від нього* містах, і ті, що в долині Єзрейл,^б – мають бойові колісниці^в з залізними косами^г». **17** Тоді Ісус Навін відказав нащадкам Йосипа, племенам Єфрема і Манасії: «Ви дійсно народ численний і могутній. Одного наділу вам справді буде мало,^г **18** тому вам належатиме весь гористий край.^д Там є ліс, але ви його вирубаєте, і ця місцевість стане межею вашого наділу. Вам треба прогнати ханаанців, хоча вони сильні і мають бойові колісниці з залізними косами^ж».^o

18 Тоді вся ізраїльська громада зібралася в Шіло.^є Вони поставили там намет зборів,^ж бо вже завоювали той край.^з **2** Але серед ізраїльтян залишилося сім племен, яким ще не виділили спадщини. **3** Тож Ісус Навін сказав ізраїльтянам: «Доки будете зволікати? Коли підете й повністю заволодієте землею, яку вам дав Єгова, Бог ваших прабадьків?» **4** Виберіть з кожного племені по троє чоловіків, і я пошлю їх, щоб вони обійшли цю землю та склали її опис для розподілу спадщини. А потім нехай повернуться до мене. **5** Вони поділять землю на сім частин.ⁱ Юда залишиться у своїх землях на півдні,^к а нащадки Йосипа – на півночі.^п **6** Ви ж, склавши опис, розділіть край на сім частин, принесіть цей опис мені, і я кину для вас жеребок^m перед нашим Богом Єговою. **7** Однак левіти не матимуть частки серед вас,ⁿ бо їхня спадщина –

17:16 *Або «довколишні». 17:16, 18 *Букв. «залізни колісниці».

священницьке служіння Єгови.^а А Гад, Рувім і половина племені Манасії^б вже отримали спадок, який дав їм Мойсей, слуга Єгови, на східному боці Йордану».

8 Тож, коли чоловіки збралися в дорогу, щоб скласти опис тих земель, Ісус Навін звелів їм: «Рушайте, обійдьте ті землі, складіть опис і поверніться до мене. А я тут, у Шіло,^в кину для вас жеребки перед Єговою». **9** Ті чоловіки вирушили, обійшли край і зробили в сувої опис того краю, поділивши його на сім частин відповідно до міст, які там були. Після цього вони повернулися до Ісуса Навина в табір у Шіло. **10** Там він кинув для них жеребки перед Єговою^г і розподілив край серед ізраїльтян за їхніми частками.^д

11 Наділ за першим жеребком дістався племені Веніяміна і був розподілений між його родинами. Їхній наділ лежав між землями Юди^е та землями Йосипа.^е **12** Північний кордон Веніяминового наділу починався від Йордану, йшов до північного схилу Єрихона,^ж тягнувся на захід, підіймаючись на гору, і проходив через пустелю коло Бет-Авена.^з **13** Звідти кордон простягався до південного схилу Лұза, тобто Бетеля,^и і спускався до Атарот-Аддара,^и що стоїть на горі, на південь від Нижнього Бет-Хорона.^к **14** На західному боці кордон повертав на південь: він тягнувся від гори, яка навпроти Бет-Хорона, до Кір'ят-Ваала, тобто Кір'ят-Єаріма,^к — міста Юдиних нащадків — і там закінчувався. Це західний кордон.

15 Південний кордон починався від краю міста Кір'ят-

РОЗД. 18

а Пв 10:9
Пв 18:1
б Пв 3:12, 13
в ІсН 19:51
Сд 21:19
г Пр 16:33
д Чс 33:54
Дії 13:19
е ІсН 15:1
е ІсН 16:1
ж ІсН 2:1
ІсН 16:1
з ІсН 7:2
и Бт 28:18, 19
і ІсН 16:5
к ІсН 10:11
ІсН 21:20, 22
л ІсН 15:9

Друга кол.

а ІсН 15:9, 12
б ІсН 15:8, 12
Єр 7:31
Єр 19:2
Мт 5:22
в Пв 2:11
г ІсН 15:63
д ІсН 15:7, 12
1Цр 1:9
е ІсН 15:7, 12
е Пв 19:14
ж ІсН 15:6, 12
з ІсН 15:6, 12
и Чс 34:12
і ІсН 15:6, 12
к Бт 12:8
1Цр 12:28, 29
л ІсН 21:8, 17
м ІсН 9:16, 17
1Цр 3:4
н 2См 21:14
о ІсН 15:8, 12
1Хр 11:4
2Хр 3:1
л 1См 10:26

РОЗД. 19

р ІсН 18:6
с Бт 46:10

Єаріма, простягався на захід і виходив до джерела Нефтоах.^а

16 Тоді кордон спускався до підніжжя гори, що стояла навпроти долини Гіннобового Сина,^б на півночі долини Рефаїмів,^в а тоді сходив у долину Гінноба, до південного схилу євусеян,^г і вниз до Ен-Рогелю.^д

17 Далі кордон простягався на північ, йшов до Ен-Шемешу, потім до Гелілоту, що навпроти схилу Адуммім,^е і спускався до каменя^е Богана,^ж Рувимового сина. **18** Звідти він тягнувся до північного схилу навпроти Араві, спускався до самої Араві, **19** йшов до північного схилу Бет-Хогли^з і закінчувався коло північної затоки Солоного моря*,^и біля гирла Йордану. Таким був південний кордон. **20** Зі східного боку кордоном служив Йордан. Такі кордони з усіх боків оточували спадок нащадків Веніяміна, який був розподілений між їхніми родинами.

21 Ось які міста отримали родини Веніяминового племені: Єрихон, Бет-Хогла, Емек-Кецїц, **22** Бет-Арава,^и Цемараїм, Бетель,^к **23** Аввім, Пара, Офра, **24** Кефар-Аммоні, Офні й Гева^н — усього 12 міст з поселеннями.

25 Гівон,^м Рама, Беерот, **26** Міцпа, Кефіра, Мбца, **27** Релем, Ірпел, Тараїла, **28** Цела,^н Елеф, а також місто євусеян, тобто Єрусалим,^о Гіва^н й Кір'ят — усього 14 міст з поселеннями.

Це спадок Веніяминових нащадків, розподілений між їхніми родинами.

19 Наділ за другим жеребком^р дістався племені Симеона^с і був розподілений

18:19 * Тобто Мертвого моря.

між його родинами. Їхній спадок був серед наділу Юди.^а **2** Плем'я Симеона успадкувало Беєр-Шеву^б з Шевою, Моладу,^в **3** Хацар-Шуал,^г Балу, Ецєм,^д **4** Хельолад,^е Бетул, Хорму, **5** Циклаг,^є Бет-Маркавот, Хацар-Сусу, **6** Бет-Леваот^ж і Шарухен – усього 13 міст з поселеннями. **7** А ще Аїн, Риммон, Етер і Ашан^з – усього 4 міста з поселеннями, **8** а також усі поселення довкола тих міст аж до Ваалат-Беєра, тобто Рами, що на півдні. Це спадок племені Симеона, розподілений між його родинами. **9** Симеоновим нащадкам виділили спадок у наділі Юди, бо частка племені Юди була для нього велика. Тож нащадки Симеона отримали володіння серед Юдиного спадку.^и

10 Наділ за третім жеребком^і дістався нащадкам Завулбона^к і був розподілений між їхніми родинами. Кордон їхнього спадку тягнувся аж до Саріда. **11** Він піднімався на захід до Марали, сягав Даббашета і далі йшов до долини*, що навпроти Йокнеама. **12** А з Саріда кордон простягався у напрямі сходу сонця до околиць Кіслот-Тавора і до Даверата,^л а потім піднімався до Яфії. **13** Звідти він тягнувся у напрямі сходу сонця до Гат-Хефера,^м до Ет-Каціну, до Риммона та до Неа **14** і, огинаючи місто з півночі, повертав до Ханнатона, а закінчувався в долині Іфтах-Ель. **15** Там були також Каттат, Нагалал, Шімон,^н Ідала і Віфлеєм^о – усього 12 міст з поселеннями. **16** Ці міста з поселеннями були спадщиною нащадків За-

РОЗД. 19

а Бт 49:5,7
б Бт 21:31
в Бт 26:32, 33
ІсН 15:21, 28
г ІсН 15:21, 26
1Хр 4:28–31
д ІсН 15:21, 28
е ІсН 15:20, 29
ІсН 15:21, 30
ж ІсН 15:21, 31
1См 27:6
з ІсН 15:21, 32
и ІсН 15:20, 42
1Хр 4:24, 32
1Хр 6:59, 64
к Сд 1:3
л ІсН 18:6
м Бт 49:13
н ІсН 21:27, 28
о 2Цр 14:25
п ІсН 12:7, 20
р Сд 12:8

Друга кол.

а Чс 26:27
б Чс 33:54
в Бт 49:14
г ІсН 17:16
Сд 6:33
1Цр 21:1
д 1См 28:4
1Цр 1:3
2Цр 4:8
е ІсН 21:8, 29
є Сд 4:6
ж Чс 26:25
з Чс 26:55
ІсН 18:6
и Бт 49:20
і ІсН 21:8, 31
к 1Цр 18:19
л Бт 10:15
Сд 1:31
м 2См 5:11
1Цр 5:1
н Сд 1:31
о ІсН 21:8, 31
п Чс 26:47
р Чс 26:55
ІсН 18:6

вулбона, яку розподілили між їхніми родинами.^а

17 Наділ за четвертим жеребком^б дістався нащадкам Іссахаара^в і був розподілений між їхніми родинами. **18** Кордон їхнього наділу тягнувся до Езрейла,^г Кесулота, Шунема,^д **19** Хафараїма, Шіона, Анахарата, **20** Раббіта, Кішйона, Авєца, **21** Ремєта, Ен-Ганніма,^є Ен-Хадди і Бет-Паццєца. **22** Кордон сягав Тавору,^є Шахайму і Бет-Шемєша, а закінчувався коло Йордану. Усього було 16 міст з поселеннями. **23** Ці міста з поселеннями були спадщиною племені Іссахаара, яку розподілили між його родинами.^ж

24 Наділ за п'ятим жеребком^з дістався племені Асіра^и і був розподілений між його родинами. **25** Кордон їхнього наділу йшов до Хелката,^і Халі, Бетєна, Ахшафа, **26** Алламелєха, Амада та Мішала і тягнувся на захід до Кармєлю^к та до Шихор-Лівнату, **27** далі повертав на схід до Бет-Дагона, сягав Завулбона й північного краю долини Іфтах-Ель, а також Бет-Емєка й Неїїла, проходив зліва від Кавула, **28** а тоді тягнувся до Еврона, Рехова, Хаммона, Кани та аж до Великого Сидона.^л **29** Потім кордон повертав назад, до Рами, і, проходячи через укріплене місто Тир,^м а також Хосу, закінчувався коло моря, поблизу міст Ахзів, **30** Умма, Афєк^н і Рехов.^о Усього було 22 міста з поселеннями. **31** Ці міста з поселеннями були спадщиною племені Асіра, яку розподілили між його родинами.^п

32 Наділ за шостим жеребком^р дістався нащадкам Нефталіма і був розподілений

між їхніми родинами. **33** Кордон їхнього наділу тягнувся від Хелєфу і від великого дерева в Цаананнімі,^a йшов до Адамі-Некеву, Явнеїлу і аж до Лаккуму, а закінчувався коло Йордану. **34** На заході кордон повертав до Азнот-Тавора, звідти йшов до Хуккока, на півдні сягав Завулона, на заході — Асіра, а на сході коло Йордану — землі Юди*. **35** Ось які укріплені міста там були: Циддїм, Цер, Хаммат,^b Раккат, Кіннерет, **36** Адама, Рама, Хацор,^b **37** Кедеш,^c Едрей, Ен-Хацор, **38** Ірон, Мігдал-Ель, Хорем, Бет-Анат і Бет-Шемеш^a — усього 19 міст з поселеннями. **39** Ці міста з поселеннями були спадщиною племені Нефталіма, яку розподілили між його родинами.^e

40 Наділ за сьомим жеребком^e дістався племені Дана^ж і був розподілений між його родинами. **41** Кордон їхнього спаду йшов через Цору,^з Ештаол, Ір-Шамеш, **42** Шаалаввін,^и Айялон,^і Ітлу, **43** Елон, Тімну,^к Екрон,^л **44** Ельтеке, Гіббетон,^м Ваалат, **45** Егуд, Бене-Верак, Гат-Риммон,^н **46** Ме-Яркон та Раккон і проходив навпроти Йіппї.^o **47** Але наділ нащадків Дана був замалий для них.^п Тож вони пішли війною на Лешем,^р захопили це місто і вигубили його мешканців мечем. Тоді Данові нащадки взяли Лешем собі у володіння, оселилися в ньому і назвали це місто Дан, за іменем свого прабатька.^c **48** Ці міста з поселеннями були спадщиною племені Дана, яку розподілили між його родинами.

19:34 *Очевидно, йдеться не про племя Юди, а про родину чоловіка, який належав до цього племені.

РОЗД. 19

а Сд 4:11
б ІсН 21:32
в ІсН 11:10
Сд 4:2
1См 12:9
г ІсН 20:7
д Сд 1:33
е Чс 26:50
е ІсН 18:6
ж Бт 49:17
з ІсН 15:20, 33
Сд 13:2
и Сд 1:35
і ІсН 10:12
ІсН 21:8, 24
к Сд 14:1
л ІсН 15:20, 45
м ІсН 21:8, 23
н ІсН 21:8, 24
o Йн 1:3
Дії 9:36
л Чс 26:54
Чс 33:54
р Сд 18:7
с Сд 18:29

Друга кол.

а ІсН 24:29, 30
б Чс 34:17
ІсН 14:1
в Сд 21:19
Ер 7:12
г ІсН 18:1, 8

РОЗД. 20

д Вх 21:12, 13
Чс 35:14, 15
Пв 4:41
е Бт 9:6
Вх 21:23
Чс 35:26, 27
е Пв 19:3
ж Пр 31:23
з Чс 35:22–24
Пв 19:4–6
и Чс 35:12, 24
і Чс 35:28
к Чс 35:25

49 Так було закінчено розподіл землі на спадкові наділи. Після цього ізраїльтяни виділили у своїх володіннях спадок і самому Ісусові, сину Навіна. **50** За наказом Єгови вони дали йому місто, яке він просив, — Тімнат-Серах,^a що в гористому краї Ефрема. Ісус відбудував те місто й оселився в ньому.

51 Це спадкові наділи, які розподілили жеребкуванням священник Елеазар, Ісус Навін та голови родів Ізраїлевих племен.^b Зробили вони це в Шіло^в перед Єговою при вході в намет зборів.^г Так закінчився розподіл краю.

20 Тоді Єгова промовив до Ісуса Навіна: **2** «Скажи ізраїльтянам: “Виберіть собі міста-сховища,^a про які я говорив вам через Мойсея. **3** Ці міста будуть для вас сховищами від месника за кров:^e туди зможе втекти той, хто ненавмисно або випадково* когось уб'є^ж. **4** Він має втекти в одне з цих міст,^c стати біля входу в міську браму^ж і розповісти про свою справу старійшинам міста. Тоді вони пустять його в місто, дадуть місце для проживання, і він залишиться з ними. **5** Коли за ним поженеться месник за кров, вони не повинні видавати його в руки месника, бо той чоловік убив свого ближнього випадково*, а раніше не мав до нього ненависті.^з **6** Він житиме в тому місті, поки не стане перед громадою на суд.^и А повернутися додому у своє місто^і він зможе лише після смерті первосвященника,^к який служитиме в той час”».

20:3, 5 *Або «несвідомо». **20:3** ^жАбо «уразити душу».

7 Тож у гористому краї Нефталіма, в Галілеї, вони освятили* для цього Кедеш,^a у гористому краї Єфрема – Сихем,^b а в гористому краї Юди – Кір'ят-Арбу,^a тобто Хеврон.
8 Біля Йордану, на схід від Єрихона, вибрали місто Бецеґ,^c яке належало Рувимовому племені й було в пустелі на плоскогір'ї*; у Гілеаді вибрали Рамот,^d що належав племені Гада, а в Башані, на землях племені Манасії, – Голан.^e

9 Це були міста, призначені для всіх ізраїльтян і тих, хто жили серед них як чужинці. Кожен, хто ненавмисно вбив когось*, міг утекти туди,^e щоб не загинути від руки месника за кров, перш ніж стане перед громадою на суд.^ж

21 Тоді голови родів левітів прийшли до священника Елеазара,^з до Ісуса, Навиного сина, і до голів родин Ізраїлевих племен, – 2 а було це в Шіло,^и в ханаанському краї, – і сказали їм: «Єгова звелів через Мойсея дати нам міста для проживання, а також пасовища для нашої худоби».^і 3 Тож за наказом Єгови ізраїльтяни дали левітам зі своєї спадщини міста^к і прилеглі пасовища.

4 Спочатку випав жеребок родинам кеґатівців.^л Левітам, які були нащадками священника Аарона, дісталось за жеребком* 13 міст від племен Юди,^м Симеона^н і Веніяміна.^o

5 А решті кеґатівців було виділено* 10 міст від родин племені Єфрема,^п племені Дана і половини племені Манасії.^p

20:7 *Або «відділили». 20:8 *Або «плато». 20:9 *Або «душу». 21:4 *Або «було виділено». 21:5 *Або «да-но за жеребком».

РОЗД. 20

a Існ 21:32
б Бт 33:18
в Існ 21:20, 21
г Існ 14:15
д Існ 21:13
е Існ 21:8, 36
ж 1Хр 6:77, 78
з Існ 21:8, 38
и 1Хр 6:77, 80
і Пв 4:41–43
к Існ 21:27
л 1Хр 6:71
м 1Хр 35:11, 15
н Чс 35:12, 24
о Пв 21:5

РОЗД. 21

з Чс 34:17
и Існ 18:1
і Лв 25:33, 34
к Чс 35:2–4
л Існ 14:4
м Бт 49:5, 7
н Чс 35:8
о Лт 46:11
п Чс 3:27–31
и 1Хр 6:54, 55
н Існ 19:1
о 1Хр 6:60, 64
п 1Хр 6:66
р 1Хр 6:61, 70

Друга кол.

a Вх 6:17
б Чс 3:21, 22
в Чс 32:33
г 1Хр 6:62
д Вх 6:19
е 1Хр 6:63
ж Чс 35:2, 5
з 1Хр 6:64, 65
и Бт 23:2
к Бт 35:27
л Існ 15:13, 14
м Існ 20:7
н Сд 1:10
о 2См 2:1
п 2См 15:10
и 1Хр 6:54–56
і Сд 1:20
к Існ 15:20, 54
л Чс 35:6, 15
м Існ 15:20, 42
н Існ 15:20, 48
о Існ 15:20, 50
п Існ 15:20, 51
и Існ 15:20, 49
л 1Хр 6:57, 58
м Існ 19:1, 7
н Існ 15:20, 55
о Існ 9:3
п Існ 18:21, 25
и 1Хр 6:57, 60
у Єр 1:1
ф Лв 25:33, 34
ч Чс 35:4

6 Гершонівцям^a було виділено 13 міст від родин племені Іссаха́ра, племені Асіра, племені Нефталіма і половини племені Манасії в Башані.^б

7 Родини мерарівців^в отримали 12 міст від племені Рувима, племені Гада і племені Заулона.^г

8 Отже, за жеребком ізраїльтяни дали левітам міста й прилеглі пасовища, як і наказав Єгова через Мойсея.^д

9 Тож плем'я Юди і плем'я Симеона виділили міста, назви яких наведені далі,^е 10 і вони були дані нащадкам Аарона з родин кеґатівців, левітам, бо їм випав перший жеребок. 11 Їм виділили в гористому краї Юди Кір'ят-Арбу^з (Арба був батьком Ана́ка), тобто Хеврон,^ж і прилеглі пасовища, 12 а поля того міста і довколишні поселення дали у володіння Калеву,^з сину Єфунне.

13 Нащадкам священника Аарона дали Хеврон^и з прилеглими пасовищами як місто-сховище для тих, хто когось убив,^і а також Лівну^к з прилеглими пасовищами, 14 Яттїр^л з пасовищами, Ештемба^м з пасовищами, 15 Холон^н з пасовищами, Девір^o з пасовищами, 16 Аїн^п з пасовищами, Ютту^п з пасовищами та Бет-Шемеш з пасовищами – 9 міст від тих двох племен.

17 А плем'я Веніяміна дало Гівон^с з пасовищами, Ге́ву з пасовищами,^т 18 Анатот^у з пасовищами та Алмон з пасовищами – 4 міста.

19 Усього нащадки Аарона, священники, отримали 13 міст з прилеглими пасовищами.^ф

20 Решті родин кеґатівців, які належали до левітів, діс-

талися за жеребком міста від племені Єфрема. **21** У гористому краї Єфрема їм дали Сихем^а з прилеглими пасовищами як місто-сховище для тих, хто когось убив,^б а також Гезер^в з пасовищами, **22** Ківцаїм з пасовищами і Бет-Хорон^г з пасовищами — 4 міста.

23 Від племені Дана вони отримали Ельтеке з пасовищами, Гіббетон з пасовищами, **24** Айялон^д з пасовищами і Гат-Риммон з пасовищами — 4 міста.

25 Від половини племені Манасії — Таанак^е з прилеглими пасовищами та Гат-Риммон з пасовищами — 2 міста.

26 Отже, решта родин кегатівців отримала 10 міст з прилеглими пасовищами.

27 А гершонівці^є з родин левітів отримали від половини племені Манасії башанський Голан^ж з прилеглими пасовищами як місто-сховище для тих, хто когось убив, і Беештеру з пасовищами — 2 міста.

28 Від племені Іссахара^з — Кішйон з пасовищами, Даверат^и з пасовищами, **29** Ярмут з пасовищами та Ен-Ганнім з пасовищами — 4 міста.

30 Від племені Асіра^і — Мішал з пасовищами, Авдон з пасовищами, **31** Хелкат^к з пасовищами та Рехов^л з пасовищами — 4 міста.

32 Від племені Нефталіма — Кедеш,^м що в Галілеї, з прилеглими пасовищами як місто-сховище^н для тих, хто когось убив, а також Хаммот-Дор з пасовищами та Картан з пасовищами — 3 міста.

33 Усього ж родини гершонівців отримали 13 міст з прилеглими пасовищами.

РОЗД. 21

а ІсН 20:7
1Цр 12:1
б Чс 35:11, 15
в ІсН 16:10
г ІсН 16:1, 3
ІсН 18:11, 13
д ІсН 10:12
Сд 1:35
2Хр 28:18
е ІсН 17:11
є ІсН 21:6
ж 1Хр 6:71
з 1Хр 6:72, 73
и ІсН 19:12, 16
і 1Хр 6:74, 75
к ІсН 19:25, 31
л ІсН 19:28, 31
Сд 1:31
м ІсН 20:7
н Чс 35:14, 15

Друга кол.

а ІсН 21:7
б 1Хр 6:77
в ІсН 19:10, 11
г Сд 1:30
д Пс 4:41–43
ІсН 20:8
е 1Хр 6:78, 79
є 1Хр 6:80, 81
ж ІсН 20:8, 9
1Цр 22:3
з Бр 32:2
2См 2:8
и Чс 21:26
Чс 32:37
і Чс 32:1
к Чс 35:5, 7
л Бр 13:14, 15
Бр 15:18
Бр 26:3
Бр 28:4
м Вх 23:30
н Вх 33:14
Пс 12:10
ІсН 1:13
ІсН 11:23
ІсН 22:4
о Пс 28:7
л Пс 7:24
Пс 31:3
р ІсН 23:14
1Цр 8:56
Єв 6:18

РОЗД. 22

с Чс 32:20–22
Пс 3:18
г ІсН 1:16

34 Родини мерарівців,^а решта левітів, отримали від племені Завулона^б Йокнеам^в з пасовищами, Карту з пасовищами, **35** Дімну з пасовищами та Нагалал^г з пасовищами — 4 міста.

36 Від племені Рувіма — Бецер^д з пасовищами, Ягац з пасовищами,^е **37** Кедемот з пасовищами та Мефаат з пасовищами — 4 міста.

38 Від племені Гада^є — гілеадський Рамот^ж з пасовищами як місто-сховище для тих, хто когось убив, а також Маханаїм^з з пасовищами, **39** Хешбон^и з пасовищами та Язер^к з пасовищами — усього 4 міста.

40 Отже, родинам мерарівців, решті родин левітів, було виділено 12 міст.

41 Усього на землях ізраїльтян левіти отримали 48 міст з пасовищами.^к **42** Довкола кожного з тих міст було пасовище.

43 І дав Єгова ізраїльтянам увесь той край, як і поклявся їхнім прабатькам,^л тож вони заволоділи ним та оселилися там.^м **44** Єгова дав ізраїльтянам мир навкруги, як і поклявся їхнім прабатькам.^н Ніхто не міг встати перед ними^о — Єгова дав їм у руки всіх ворогів.^п **45** З усього того доброго, що Єгова обіцяв Ізраїлю, жодна обіцянка* не залишилась невиконаною — усе здійснилося.^р

22 Тоді Ісус Навін скликав рувімівців, гадівців та половину племені Манасії 2 і сказав їм: «Ви дотримувалися всього, що велів вам Мойсей,^с слуга Єгови, і слухалися всіх моїх наказів.^т **3** Весь цей

21:45 *Або «слово».

час, аж донині, ви не покидали своїх братів^а та виконували наказ Єгови, вашого Бога.^б **4** І ось ваш Бог Єгова дарував мир вашим братам, як і обіцяв їм.^в Тепер ви можете повернутися до своїх наметів у землю, яку Мойсей, слуга Єгови, дав вам у володіння по той бік* Йордану.^г **5** Тільки старанно дотримуйтеся наказів та Закону, який дав вам Мойсей, слуга Єгови,^д — любіть свого Бога Єгову,^е ходіть усіма його дорогами,^є виконуйте його заповіді,^ж горніться до нього^з і служіть йому^и всім своїм серцем і всією своєю душею*».^й

6 Після цього Ісус Навін поблагословив їх та відіслав додому, і вони пішли до своїх наметів. **7** Одній половині племені Манасії Мойсей дав спадок у Башані.^к А іншій половині Ісус Навін дав землю на західному боці Йордану^л разом з їхніми братами. Коли Ісус Навін відсилав їх до наметів, він поблагословив їх **8** і сказав: «Вертайтеся до своїх наметів і візьміть з собою великі мастки, численну худобу, срібло, золото, мідь, залізо та багато одягу.^м Поділіться зі своїми братами здобиччю,^н яку ви захопили у ворогів».

9 Після того рувімівці, гадівці і половина племені Манасії розійшлися з іншими ізраїльцями і вирушили з Шіло, що в ханаанському краї, до Гілеаду^о — землі, яку вони отримали у власність і в якій оселилися за наказом Єгови, даним через Мойсея.^п **10** Коли рувімівці, гадівці й половина племені Манасії прибули

22:4 *Тобто східний бік. 22:5 *Див. глосарій.

РОЗД. 22

а ІсН 11:18

б Чс 32:25–27

в ІсН 21:44

г Чс 32:33

д Пв 6:6
Пв 12:32
2Цр 21:8е Пв 6:5
Пв 11:1
Мт 22:37

є Пв 10:12

ж Пв 13:4
1Ів 5:3з Пв 4:4
Пв 10:20
ІсН 23:8и Пв 6:13
ІсН 24:15
Лк 4:8і Пв 4:29
Пв 11:13
Мр 12:30, 33

к ІсН 13:29, 30

л ІсН 17:5

м Пв 28:8

н Чс 31:27

о Чс 32:1

п Чс 32:33

Друга кол.

а Пв 13:12–15

б ІсН 18:1
ІсН 19:51в Вх 6:25
Чс 25:11
Сд 20:28г Чс 1:16
Пв 1:13

д ІсН 22:11, 12

е Пв 12:13, 14

є Чс 25:3, 9
Пв 4:3ж ІсН 7:1
1Хр 21:14з Чс 34:2
ІсН 1:11

и ІсН 18:1

до околиць Йордану в ханаанському краї, то збудували біля ріки дуже великий жертovníк. **11** Згодом інші ізраїльтяни почули^а таке: «Рувімівці, гадівці та половина племені Манасії побудували жертovníк на кордоні ханаанського краю, біля Йордану, на території, яка належить ізраїльцям». **12** Почувши це, ізраїльтяни зібралися всією громадою в Шіло,^б щоб піти проти них війною.

13 Тоді ізраїльтяни відіслали в Гілеад до рувімівців, гадівців і до половини племені Манасії Пінхаса,^в сина священника Елеазара, **14** а з ним 10 провідників родів — по одному провіднику з кожного роду, з кожного племені Ізраїля. Усі вони були головами родів між Ізраїлевими тисячми*.^г **15** І коли посланці прийшли в Гілеад до рувімівців, гадівців та половини племені Манасії, то сказали:

16 «Ціла громада Єгови запитує вас: “Чому ви зрадили^д Бога Ізраїля? Ви сьогодні відвернулися від Єгови, бо побудували собі жертovníк і збунтувалися проти Єгови.^е **17** Чи ж мало нам провини, яку ми вчинили коло Пеору? Ми досі не очистилися від неї, хоча громада Єгови і була покарана.^є **18** А тепер ви відвертаєтесь від Єгови! Таж якщо ви сьогодні збунтуєтесь проти Єгови, то завтра він розгнівається на всю Ізраїлеву громаду.* **19** Коли земля, якою ви заволоділи, нечиста, то поверніться в край, що належить Єгови,^з — край, де стоїть святий намет Єгови,^и та оселиться серед нас. Але проти Єгови не

22:14 *Або «родовими громадами».

бунтуйтеся і не робіть з нас бунтівників, будуючи собі ще один жертвник, бо в нас уже є жертвник Єгови, нашого Бога.^a **20** Хіба ж не на всю громаду Ізраїля розгнівався Бог, коли Ахън,^b син Зераха, зрадив Бога і взяв те, що треба було знищити?^b І не він один загинув через ту провину?»^г

21 На це рувімівці, гадівці та половина племені Манасії відповіли головам Ізраїлевих тисяч*:^д **22** «Єгова – Бог над богами!^е Єгова – Бог над богами!^е Він знає, і весь Ізраїль також буде знати. Якщо ми збунтувалися і стали невірними Єгови, нехай він не пощадить нас сьогодні. **23** Якщо ми збудували собі цей жертвник, аби відвернутися від Єгови й складати на ньому цілопалення, хлібні приношення й мирні жертви, то хай Єгова покарає нас.^е **24** Насправді ж ми зробили це з іншої причини. Ми подумали, що в майбутньому ваші сини скажуть нашим синам: “Яке ви маєте право поклонятися з нами Єгови, Богу Ізраїля?” **25** Таж Єгова розділив Йорданом нас і вас, рувімівці й гадівці. Ви не маєте нічого спільного з Єговою!” І ваші сини будуть перешкоджати нашим синам поклонятися* Єгови.

26 Тому ми подумали: “Нам обов’язково потрібно збудувати собі жертвник, але не для того, щоб приносити цілопалення чи жертви, **27** а щоб він став свідком між нами і ва-

РОЗД. 22

а Пв 12:13, 14

б ІсН 7:1

в ІсН 7:11, 15

г ІсН 7:5
ІсН 7:24, 25

д ІсН 22:13, 14

е Пв 10:17

е Пв 12:11, 13

Друга кол.

а Бг 31:48
ІсН 24:27

б Пв 12:5, 6

в Пв 6:14

г Пв 12:14

д ІсН 22:13, 14

ми^a та між нашими нащадками* — свідком того, що ми будемо служити Єгови, складати цілопалення, мирні жертви та інші жертвоприношення.^б Тоді в майбутньому ваші сини не скажуть нашим синам: «Ви не маєте нічого спільного з Єговою!» **28** Ми подумали: “Якщо вони в майбутньому скажуть це нам і нашим нащадкам*, то ми відповімо: «Подивіться на жертвник, який наші праатьки зробили на подобу жертвника Єгови. Вони поставили його не для цілопалень чи жертвоприношень, а як свідка між вами і нами». **29** Нам навіть на думку не спадало бунтуватися проти Єгови і відвертатися від Єгови!^в Ми зовсім не хотіли будувати собі інший жертвник для цілопалень, хлібних приношень і жертв, бо в нас уже є жертвник Єгови, нашого Бога, що стоїть перед його святим наметом.»^г

30 Коли священик Пінхас, а також провідники громади і голови Ізраїлевих тисяч*, які були з ним, почули слова нащадків Рувіма, Гада і Манасії, то це їм сподобалось.^д **31** Тож Пінхас, син священика Елеазара, сказав нащадкам Рувіма, Гада і Манасії: «Сьогодні ми переконалися, що Єгова між нами, бо ви не зрадили Єгову. Ви врятували ізраїльтян від руки Єгови».

32 Після цього Пінхас, син священика Елеазара, і провідники народу повернулися з Гілеаду від рувімівців та гадівців у ханаанський край і принесли відповідь

22:20 *Або «присвятити для знищення». Див. глосарій. **22:21, 30** *Або «родових громад». **22:22** *Або «Божественний, Бог, Єгова». **22:24** *Або «що вам до Єгови, Бога Ізраїлевого?» **22:25** *Букв. «боятися».

22:20 *Або «присвятити для знищення». Див. глосарій. **22:21, 30** *Або «родових громад». **22:22** *Або «Божественний, Бог, Єгова». **22:24** *Або «що вам до Єгови, Бога Ізраїлевого?» **22:25** *Букв. «боятися».

решті ізраїльтян. **33** Почуте сподобалося ізраїльтянам, тож вони прославили Бога й більше не говорили про те, щоб піти війною на рувімівців та гадівців і зруйнувати їхній край.

34 Тож рувімівці та гадівці дали тому жертovníку назву*, бо казали: «Це свідок для нас, що Єгова — правдивий Бог».

23 Минуло багато часу відтоді, як Єгова дарував Ізраїлю мир,^a врятувавши від усіх довоколишніх ворогів. Ісус Навін вже постарів і був похилого віку.^б **2** Тож він скликав усіх ізраїльтян,^в їхніх старійшин, голів, суддів та начальників^г і сказав їм: «Я постарів, я вже похилого віку. **3** Ви на власні очі бачили все, що ваш Бог Єгова зробив задля вас усім цим народам. Ваш Бог Єгова воював за вас.^д **4** Дивіться, я жеребкуванням розподілив^е між вами* землі незавойованих народів, і вони будуть спадщиною ваших племен,^є а також землі всіх народів, які я вигубив,^ж — від Йордану до Великого моря^з на заході^и. **5** Ваш Бог Єгова змушував їх утікати від вас, він прогнав їх*,^я і зрештою ви заволідали їхнім краєм, як ваш Бог Єгова і обіцяв вам.^к»

6 Тож будьте хоробрими й мужніми: дотримуйтеся усіх слів, записаних в книзі Закону^л Мойсея, і виконуйте все, про що говориться в цьому Законі. Ніколи не відступайте від нього ні вправо, ні влі-

22:34 *З огляду на подальше пояснення, жертovníк, очевидно, назвали «Свідок». **23:4** *Або «я виділив вам». *Тобто Середземного моря. ^Або «у напрямі заходу сонця». **23:5** *Або «відбрав їхні володіння».

РОЗД. 23

а Вх 33:14
Лв 26:6
ІсН 21:44
б ІсН 13:1
в Пв 31:28
г Пв 16:18
д Пв 20:4
ІсН 10:11–14
ІсН 10:40, 42
е ІсН 18:10
є ІсН 13:2–6
ж Пв 7:1
з Вх 23:30
Вх 33:2
Пв 11:23
и Чс 33:53
і Вх 24:7
Пв 17:18
Пв 31:26

Друга кол.

а Пв 5:32
Пв 12:32
ІсН 1:7, 8
б Вх 23:33
Пв 7:2
в Вх 23:13
г Вх 20:5
д Пв 10:20
ІсН 22:5
е Пв 11:23
є ІсН 1:3–5
ж Пв 26:8
Сд 3:31
2См 23:8
з Вх 23:27
Пв 3:22
и Пв 28:7
і Пв 6:5
к Пв 4:9
ІсН 22:5
л Вх 23:29
ІсН 13:2–6
м Вх 34:16
Пв 7:3
Сд 3:6
1Цр 11:4
Езд 9:2
н Сд 2:3, 21
о Чс 33:55
л ІсН 21:45
1Цр 8:56
р Пв 26:3–12
Пв 28:1

во^а **7** і ніколи не єднайтеся з народами,^б які залишилися серед вас. Імена їхніх богів навіть не згадуйте,^в не клянїться ними, ніколи не служїть їм і не вклонїйтесь.^г **8** Горнїться лише до свого Бога Єгови,^д як ви робили донині. **9** Єгова прожене перед вами великі й могутні народи,^є адже досі ніхто не зміг протистояти вам.^є **10** Один чоловік з-поміж вас поженеться за тисячею,^ж бо за вас воює ваш Бог Єгова,^з як він і обіцяв.^и **11** Тож любіть Єгову, свого Бога,^і і завдяки цьому ви постійно будете пильними*.^к

12 Якщо ж ви відвернетесь від Бога й почнете горнутися до решти з тих народів, що залишилися серед вас,^л будете укладати з ними шлюбні союзи*^м і єднатися з ними, а вони з вами, **13** то знайте: тоді ваш Бог Єгова перестане проганяти ці народи* задля вас.^н Вони будуть для вас пасткою, тенетами, батогами на вашу спину та колючками у ваших очах,^о поки ви не погинете в цьому доброму краї, який ваш Бог Єгова вам дав.

14 Я скоро помру*, а ви добре знаєте — знаєте всім своїм серцем та всією своєю душею*, що жодне слово з усіх тих добрих обіцянок, які Єгова дав вам, не залишилося несповненим, усе виконалося. Жодне слово не було порожнім.^п **15** Але так само як ваш Бог Єгова сповнив усі добрі обіцянки,^р котрі вам дав, так Єгова наведе на вас і все те

23:11 *Або «ви старанно пильнуватимете свої душі». **23:12** *Або «віднитися з ними». **23:13** *Або «відбрати володіння цих народів». **23:14** *Букв. «сьогодні я їду дорогою всієї землі». *Див. глосарій.

лихо, яке обіцяв*, і винищить вас з того хорошого краю, котрий ваш Бог Єгова дав вам.^а

16 Якщо ви порушите угоду, якої вам наказав дотримуватися ваш Бог Єгова, і почнете служити іншим богам та вклонятися їм, тоді Єгова запалає на вас гнівом,^б і ви швидко погинете в цьому доброму краї, який він дав вам».^в

24 Тоді Ісус Навін зібрав у Сихемі всі племена Ізраїля і скликав його старійшин, голів, суддів та начальників,^г і вони стали перед правдивим Богом. **2** Ісус Навін промовив до цілого народу: «Так говорить Єгова, Бог Ізраїля: “Багато років тому ваші прабабки^д — а серед них і Терэх, батько Авраама й Нахора,— жили по той бік Ріки* і служили іншим богам.»^е

3 Згодом я взяв вашого прабабця Авраама^в з того боку Ріки*, водив його по всьому ханаанському краю і розмножив його потомство^ж.^к Я дав йому Ісака,^з **4** потім Ісака дав Якова та Ісава.^и Ісав упадкував гору Сеїр,^л а Яків зі своїми синами пішов до Єгипту.^м **5** Пізніше я послав Мойсея^н та Аарона і вразив Єгипет карами,^о а після того вивів вас звідти. **6** Коли ж я вивів ваших батьків з Єгипту^п і вони підійшли до Червоного моря, єгиптяни кинулися їм навздогін з бойовими колісницями й вершинами і гналися за ними до самого моря.^р **7** Тоді ваші батьки почали кликати мене, Єгову, на допомогу,^с тож я відділив вас від єгиптян темрявою і навів на

23:15 *Або «все лихе слово». **24:2, 3, 14** *Тобто Євфрату. **24:3** ^жБукв. «насіння».

РОЗД. 23

а Льв 26:14–17
Пв 28:15, 63
б 2Цр 24:20
в ІсН 23:12, 13

РОЗД. 24

г Вх 18:25
ІсН 23:2
д Бг 11:26–28
Бг 11:31
е ІсН 24:15
е Бг 12:1
Не 9:7
Дії 7:2
ж Бг 15:1, 5
з Бг 21:3
и Бг 25:26
і Бг 36:8
Пв 2:5
к Бг 46:2, 3
л Вх 3:10
М Вх 11:1
н Вх 12:37
о Вх 14:9
л Вх 14:10

Друга кол.

а Вх 14:20, 27
Пс 106:11
б Вх 3:20
Пв 4:34
в Чс 14:34
г Чс 21:23
д Не 9:22
е Чс 22:2, 5
Пв 23:3, 4
е Чс 22:12
ж Чс 23:11, 25
Чс 24:10
з Чс 31:7, 49
и ІсН 3:17
і ІсН 5:10
к ІсН 11:16
ІсН 21:44
Еа 11:30
л Пс 44:3
м Вх 23:28
ІсН 2:9, 10
н ІсН 11:14
о Пв 6:10, 11
Пв 8:7, 8
л Бг 17:1
Пв 10:12
Пв 18:13
ІСм 12:24
р Лв 17:7
Ез 23:8

них води моря, які їх покрили.^а Ви на власні очі бачили, що я вчинив у Єгипті.^б Потім ви багато років^{в*} жили в пустелі.

8 Зрештою я привів вас у землю амореян, які мешкали по той бік* Йордану, і вони стали воювати з вами.^г Але я дав їх у вашу руку і вигубив їх перед вами, щоб ви заволоділи їхнім краєм.^д **9** Тоді моавський цар Балак, син Ціппора, пішов війною на Ізраїля. Він послав за Валаамом, Бебровим сином, щоб той прокляв вас.^е **10** Та я не послухав Валаама^е і змусив його кілька разів поблагословити вас.^ж Так я визволив вас з його рук.^з

11 Коли ж ви перейшли Йордан^и і прибули до Єрихона,^і то його провідники*, амореяни, перізеяни, ханаанці, хетяни, гірґашейни, хіввеяни і євусейни почали воювати з вами, але я дав їх у вашу руку.^к **12** Перш ніж ви прийшли, я навів на них почуття безпорадності*, і ця безпорадність — а не ваш меч або лук^л — змусила їх утікати від вас,^м як утікали двоє аморейських царів. **13** Я дав вам землю, яку ви не надбали важкою працею, та міста, які ви не будували,^н і ви оселилися в них. Ви їсте плоди виноградників та оливкових гаїв, які не садили^о.

14 Тож бійтеся Єгови й служіть йому з непорочністю* і вірністю^а.^п Позбудьтеся богів, яким служили ваші прабабки по той бік Ріки* та в Єгипті,^р

24:7 *Букв. «днів». **24:8** *Тобто східний бік. **24:11** *Або, можливо, «земле-власники». **24:12** *Або, можливо, «паніку; жах». **24:14** *Або «бездоганно». ^аАбо «у правді».

і служить Єгови. **15** Якщо ж ви не хочете служити Єгови, то виберіть собі сьогодні, кому будете служити:^а чи богам, яким служили ваші прабадьки по той бік Ріки*,^б чи богам амореян, у краю яких ви живете.^в А я та мій дім будемо служити Єгови».

16 На це народ відповів: «Ні! Ми нізачо не покинемо Єгову і не будемо служити іншим богам. **17** Це Єгова, наш Бог, вивів нас і наших батьків з єгипетського краю,^г з дому рабства.^д Це він чинив на наших очах^е великі чуда і завжди охороняв нас на шляху, яким ми йшли, та серед усіх народів, чиї землі ми проходили.^е **18** Єгова вигнав усі ті народи, в тому числі амореян, що жили в цьому краї до нас. Тому ми також будемо служити Єгови, бо він наш Бог».

19 Тоді Ісус Навін промовив до народу: «Чи зможете ви служити Єгови? Адже він — Бог святий,^ж Бог, який вимагає цілковитої відданості.^з Він не прощатиме ваших переступів* та гріхів.^з **20** І, якщо ви покинете Єгову й служитимете чужим богам, він теж стане проти вас і знищить вас, хоча перед тим робив вам добро».^і

21 Та люди відповіли Ісусу Навіну: «Ні, ми будемо служити Єгови!»^к **22** А він сказав: «Ви самі собі свідки, що з власної волі вирішили служити саме Єгови».^л Вони ж відказали: «Так, ми свідки».

23 «Тоді усуньте з-поміж себе чужих богів і прихилить своє серце до Єгови, Бога Ізраїля». **24** І народ відповів

24:15 *Тобто Євфрату. 24:19 *Або «бунтарства».

РОЗД. 24

а Пв 30:19, 20
1Цр 18:21

б Існ 24:2

в Вх 23:32
Пв 7:25
Сд 6:10
Сд 10:6

г Вх 19:4
Пв 32:12

д Пв 6:12

е Вх 14:31
Пв 4:34
Пв 29:2

е Вх 23:23

ж Лв 19:2
Пс 99:5
Іс 6:3
1Пт 1:15

з Вх 20:5
Вх 34:14
Чс 25:11
Мт 4:10

и Вх 23:20, 21
Чс 14:35

і Пв 28:15, 20
Існ 23:16
2Хр 15:2
Іс 63:10
Ер 17:13

к Вх 19:8

л Пв 26:17
Існ 24:15

Друга коп.

а Пв 31:26

б Бт 31:45

в Бт 31:48

г Сд 2:6

д Сд 2:8, 9

е Існ 19:49, 50

е Пв 31:12, 13
Сд 2:7

ж Бт 50:25
Вх 13:19
Єв 11:22

з Бт 33:18, 19
Дії 7:15, 16

и Існ 20:7

і Чс 3:4
Чс 20:26

к Вх 6:25
Сд 20:28

Ісусу Навіну: «Ми будемо служити Єгови, нашому Богу, і будемо слухати його голосу!»

25 Того дня Ісус Навін уклав з ізраїльтянами угоду і дав їм у Сихемі відповідну постанову й закон. **26** Потім він записав ці слова у книгу Божого Закону,^а взяв великого каменя^б і поставив його під великим деревом коло святині Єгови.

27 І промовив Ісус Навін до всього народу: «Цей камінь буде свідком проти нас,^в бо він чув усе, що говорив нам Єгова. Якщо ви зречетеся свого Бога, цей камінь свідчитиме проти вас». **28** Ісус Навін відпустив усіх, і кожен пішов до свого спадку.^г

29 Після усіх тих подій Ісус, Навинів син, слуга Єгови, помер у віці 110 років.^д

30 Тож Ісуса поховали на землі, яка належала до його спадкового наділу, в Тимнат-Сераху,^е що в гористому краї Єфрема на північ від гори Гааш. **31** І служили ізраїльтяни Єгови всі дні Ісуса Навина й усі дні старійшин, які пережили Ісуса і знали все, що Єгова зробив для Ізраїля.^е

32 А Йосипові кості,^ж які ізраїльтяни принесли з Єгипту, були поховані в Сихемі, на ділянці поля, котру Яків купив за 100 кесітів* у синів Гамбра,^з Сихемового батька, і котра стала спадком синів Йосипа.^л

33 Помер також Елеазар, Ааронів син.^і Поховали Елеазара на пагорбі Пінхаса, його сина.^к Цей пагорб Пінхас отримав у гористому краї Єфрема.

24:32 *Грошова одиниця невідомої вартості.

КНИГА СУДДІВ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Юда і Симеон завойовують землі (1–20)
Євусеяни далі в Єрусалимі (21)
Нашадки Йосипа захоплюють Бетель (22–26)
Ханаанці не вигнані повністю (27–36)
- 2 Попередження від ангела Єгови (1–5)
Смерть Ісуса Навина (6–10)
Бог дає суддів Ізраїлю (11–23)
- 3 Єгова випробує ізраїльтян (1–6)
Отніл, перший суддя (7–11)
Суддя Егуд вбиває Еглона (12–30)
Суддя Шамгар (31)
- 4 Ханаанський цар Явін гнобить ізраїльтян (1–3)
Пророциця Девора і Барак (4–16)
Яїл вбиває Сісеру (17–24)
- 5 Пісня Девори і Барака (1–31)
Зорі воювали проти Сісери (20)
Потік Кішон змив ворогів (21)
Ті, хто любить Єгову,— мов сонце (31)
- 6 Мідіянітяни гноблять ізраїльтян (1–10)
Ангел запевняє суддю Гедеона в підтримці (11–24)
Гедеон руйнує жертвник Ваала (25–32)
Божий дух сходить на Гедеона (33–35)
Випробування руном (36–40)
- 7 Гедеон і його 300 чоловіків (1–8)
Гедеон перемагає мідіянітян (9–25)
«Меч Єгови і Гедеона!» (20)
Замішання серед мідіянітян (21, 22)
- 8 Сварка єфремівців з Гедеоном (1–3)
Мідіянських царів убивають (4–21)
Гедеон відмовляється бути правителем (22–27)
Підсумок Гедеонового життя (28–35)
- 9 Авімелех стає царем у Сихемі (1–6)
Притча Йотама (7–21)
Правління Авімелеха (22–33)
Авимелех нападає на Сихем (34–49)
Жінка ранить Авімелеха;
він помирає (50–57)
- 10 Судді Тола та Яір (1–5)
Бунт і каяття Ізраїля (6–16)
Аммон виступає проти Ізраїля (17, 18)
- 11 Їфтаха виганяють, пізніше роблять провідником (1–11)
Переговори з аммонітянами (12–28)
Обіцянка Їфтаха і його донька (29–40)
Дочка не виїде заміж (38–40)
- 12 Конфлікт з єфремівцями (1–7)
Скажи «шібболет» (6)
Судді Івцан, Елон та Авдон (8–15)
- 13 Ангел приходить до Маноаха і його дружини (1–23)
Народження Самсона (24, 25)
- 14 Суддя Самсон шукає собі дружину-філістимлянку (1–4)
Самсон вбиває лева (5–9)
Самсонова загадка (10–19)
Дружину Самсона віддають іншому (20)
- 15 Помста філістимлянам (1–20)
- 16 Самсон у Газі (1–3)
Самсон і Деліла (4–22)
Самсонова помста і смерть (23–31)
- 17 Ідоли Михая і його священник (1–13)
- 18 Данівці шукають собі землю (1–31)
У Михая забирають ідолів і священника (14–20)
Лайш захоплено (27–29)
Поклоніння ідолу в Дані (30, 31)
- 19 Злочин веніямінівців у Гіві (1–30)
- 20 Війна з веніямінівцями (1–48)
- 21 Плем'я Веніямина збережене (1–25)

1 Після смерті Ісуса Навіна^а ізраїльтяни* запитали Єгова:^б «Хто з нас першим піде воювати проти ханаанців?»

2 Єгова відповів: «Плем'я Юди піде.^в Я даю* цей край у його руку».

3 Тоді нащадки Юди сказали своїм братам, нащадкам Симебна: «Ходімо з нами в наш наділ^г, щоб воювати з ханаанцями, а потім ми підемо з вами у ваш наділ». І нащадки Симебна пішли з ними.

4 Тож нащадки Юди виступили проти ханаанців та перізеян, і Єгова дав ці народи в їхню руку.^д Юдині нащадки вбили в Безеку 10 000 чоловіків.

5 У Безеку вони знайшли Адоні-Безека, воювали з ним і побили ханаанців^е та перізеян.^е **6** Адоні-Безек став утікати, але Юдині нащадки погналися за ним і, піймавши, відрубали йому великі пальці рук та ніг. **7** Тоді Адоні-Безек сказав: «Я повідубував великі пальці рук та ніг 70 царям, і вони збирають їх у мене під столом. Як я зробив їм, так Бог зробив мені». Потім його привели до Єрусалима,^ж і там він помер.

8 Після того чоловіки з племені Юди воювали з Єрусалимом^з і, захопивши його, вигубили мешканців мечем, а саме місто спалили. **9** Далі чоловіки з племені Юди пішли воювати з ханаанцями, що жили в гористому краї, у Негеві та в Шефелі.^и **10** Вони вирушили на війну з ханаанцями, які жили в Хевроні (раніше Хеврон називали Кір'ят-Арба), і вбили Шешая, Ахімана й Талмая.^і

11 Звідті Юдині нащадки пішли воювати з жителями

1:1 *Букв. «сини Ізраїля». 1:2 *Або «дав». 1:3 *Букв. «жеребок».

РОЗД. 1

а Існ 24:29
б Чс 27:18, 21
Сд 20:18
в Бт 49:8
Пв 33:7
1Хр 5:2
г Існ 15:1
Існ 19:1, 9
д Пв 9:3
е Бт 10:6
Пв 20:17
е Бт 15:18–21
Вх 3:8
Сд 3:5
1Цр 9:20, 21
ж Існ 15:8, 12
з Існ 15:63
Сд 1:21
и Існ 11:16
Існ 15:20, 33
і Існ 11:21
Існ 15:13, 14

Друга кол.

а Існ 10:38
б Існ 15:15
в Чс 13:3, 6
Чс 14:24
Пв 1:35, 36
Існ 14:13
г Існ 15:16–19
д Сд 3:9
е 1Хр 4:13
е Чс 24:21
Сд 4:11
ж Вх 3:1
Вх 4:18
Вх 18:1
Чс 10:29
з Пв 34:3
Сд 3:13
и Чс 21:1
і Чс 10:29–32
к Лв 27:29
Пв 20:16
л Існ 19:1, 4
м Бт 10:19
Існ 11:22
н Сд 14:19
о Існ 13:1–3
Існ 15:20, 45
л Пв 20:1
Існ 17:16
р Чс 14:24
Існ 14:9

Девіра^а (раніше Девір називали Кір'ят-Сефєр).^б **12** Тоді Калєв^в сказав: «Хто поб'є і захопить Кір'ят-Сефєр, за того я видам свою дочку Ахсу».^г

13 Це місто захопив Отніїл,^д син Кенáза,^е Калєвового молодшого брата, і Калєв дав йому за жінку свою дочку Ахсу.

14 Коли ж вони вирушали додому, Ахса намовила Отніїла, щоб він попросив її батька дати їм поле. Вона злізла з осла^а, і Калєв запитав її: «Чого ти хочеш?» **15** Ахса сказала: «Прощу в тебе благословення. Ти дав мені безводну землю на півдні*, то дай і Гуллòт-Маїм^в». Тоді Калєв дав їй Верхній Гуллòт та Нижній Гуллòт.

16 Нащадки кенейнина,^е Мойсеєвого тестя,^ж вийшли з міста пальм^з разом з племенем Юди і пішли в Юдейську пустелю, на південь від Арáда.^и Прийшовши туди, вони оселилися серед народу.^і **17** Нащадки Юди вирушили з нащадками Симебна, своїми братами, напали на ханаанців, що жили в Цефáті, і знищили* місто.^к Тому його назвали Хòрма^л. **18** Потім нащадки Юди завоювали Гáзу^м з її землями, Ашкелон^н з його землями та Екрòн^о з його землями. **19** Єгова був з нащадками Юди, і вони заволоділи гористим краєм, але жителів рівнини не змогли вигнати, бо ті мали бойові колісниці із залізними косами*.^п **20** Як і обіцяв Мойсей,^р Калєву дали Хеврòн,

1:14 *Або, можливо, «сидячи на ослі, вона сплеснула в долоні», ймовірно, щоб привернути увагу. 1:15 *Або «у Негеві». *Озн. «резервуари (часі) з водою». 1:17 *Або «присвятили для знищення». Див. глосарій. *Озн. «присвячення для знищення». 1:19 *Букв. «залізни колісниці».

і він прогнав звідти трьох синів Ана́ка.^а

21 Але веніямінці не прогнали євусеян, мешканців Єрусалима, тож ті й досі живуть в Єрусалимі^б з веніямінцями.

22 Тим часом нащадки Йосипа^в пішли на Бетель,^г і Єгова був з ними.^д **23** Їхні розвідники стежили за Бетелем (раніше це місто називалося Луз)^е

24 і побачили чоловіка, який виходив з міста. Вони сказали йому: «Покажи нам, як увійти в місто, і ми зробимо тобі добро*». **25** Тож чоловік показав їм, і вони, увійшовши в місто, вигубили мешканців мечем, а того чоловіка і всю його сім'ю відпустили.^ж

26 Він пішов у землю хетян і побудував там місто, яке назвав Луз. Так воно називається й до сьогоднішнього дня.

27 Нащадки Манасії не змогли заволодіти Бет-Шеаном і залежними від нього* містами, Таанáхом^к і залежними від нього містами, Дóром з його мешканцями і залежними від нього містами, Ївлеáмом з його мешканцями і залежними від нього містами та Мегіддо з його мешканцями і залежними від нього містами.^л Тож ханаанці залишилися жити в тому краї. **28** Коли ж ізраїльтяни зміцніли, то примусили ханаанців до підневільної праці,^м але не прогнали їх повністю.^н

29 Єфрémівці теж не прогнали ханаанців, які мешкали в Гезері,^о і ті продовжували жити серед нащадків Єфрéма.^п

30 Завулóнівці не вигнали мешканців Кітрона та Нагалóла,^р тож ханаанці продовжува-

1:24 *Букв. «вивимо тобі віддану любов». 1:27 *Або «довколишніми».

РОЗД. 1

а Чс 13:22
б ІсН 15:63
2См 5:6
в ІсН 14:4
г ІсН 16:1
д Бт 49:22, 24
Пс 44:3
е Бт 35:6
є ІсН 6:25
1См 15:6
ж ІсН 21:8, 25
Сд 5:19
з ІсН 17:11, 12
и Бт 9:25
1Цр 9:20, 21
і Чс 33:55
лв 7:2
лв 20:16
ІсН 17:13
к 1Цр 9:16
л ІсН 16:10
м ІсН 19:15, 16

Друга кол.

а лв 20:17
Сд 2:2
б ІсН 11:8
в ІсН 19:28, 31
г ІсН 19:29, 31
д ІсН 19:30, 31
е ІсН 21:8, 31
є ІсН 19:38, 39
є лв 7:2
ж ІсН 19:47
Сд 18:1
з ІсН 10:12
и ІсН 19:42, 48
і Чс 34:2, 4
ІсН 15:3, 12

РОЗД. 2

к Вх 23:20, 23
ІсН 5:13, 14
л ІсН 5:8, 9
м Бт 12:7
Бт 26:3
н Бт 17:1, 7
лв 26:42
о Вх 23:32
лв 7:2
2Кр 6:14
л Вх 34:13
Чс 33:52
р Сд 1:28
с Сд 2:20–23
г Чс 33:55
ІсН 23:12, 13
у Вх 23:33
лв 7:16
1Цр 11:2

ли там жити, і їх примусили до підневільної праці.^а

31 Нащадки Асіра не прогнали мешканців Акко і мешканців Сидóна,^б Ахлáва, Ахзіва,^в Хéлби, Афíка^г та Рехóва.^д

32 Тож асирівці дали жили серед ханаанців, що заселяли той край, бо не прогнали їх.

33 Нефталімівці не прогнали мешканців Бет-Шемéша та Бет-Ана́та^е і далі жили серед ханаанців, що заселяли той край.^є Проте нефталімівці примусили мешканців Бет-Шемéша й Бет-Ана́та до підневільної праці.

34 Амореяни відтіснили данівців у гористий край і не дозволяли їм сходити на рівнину.^ж **35** Тож амореяни і дали залишалися на горі Херéс, в Айлóні^з та Шаалвiмi.^и Коли ж сила* нащадків Йосипа збільшилася^л, вони примусили амореян до важкої праці. **36** Зéмлі амореян простягалися від схилу Акраввiмi і від Сéли вгору.

2 Тоді ангел^к Єгови приїшов з Гiлгáла^л в Бохiм і промовив: «Я вивів вас з Єгипту і привів у край, який поклявся дати вашим прабатькам.^м Я сказав: “Я ніколи не порушу своєї угоди з вами.” **2** А ви не укладайте жодної угоди з жителями цього краю^н і поруйнуйте їхні жертвовники.”^п Проте ви не послушали мого голосу.^р Чому ви так зробили? **3** Тому я сказав: “Не вижену їх перед вами,^с і вони стануть вам пасткою,^г а їхні боги – приманкою”».^у

4 Коли ангел Єгови промовив ці слова до всіх ізраїльтян, люди здійняли сильний плач.

1:35 *Букв. «рука». ^аБукв. «стала важкою».

5 Тому вони назвали це місце Бохім* і принесли там жертви Єгови.

6 Ісус Навін відпустив ізраїльтян, і кожен пішов до свого спадку,^a щоб оволодіти землею. 7 Народ служив Єгови всі дні Ісуса Навіна і всі дні старійшин, що пережили Ісуса й бачили всі великі діла, які Єгова чинив для Ізраїля.^b 8 І помер Ісус, Навінів син, слуга Єгови, у віці 110 років.^b 9 Ісуса поховали на землі, яка належала до його спадкового наділу, в Тімнат-Хересі,^c що в гористому краї Єфрема на північ від гори Гааш.^a 10 Все те покоління також приєдналося до своїх прабатьків*, а після нього з'явилося інше покоління, яке не знало Єгови й усього, що він зробив для Ізраїля.

11 Ізраїльтяни чинили зло в очах Єгови і служили* Ваїлам.^e 12 Вони покинули Єгову, Бога своїх батьків, який вивів їх з єгипетського краю,^e і пішли за іншими богами — богами довколишніх народів,^ж поклонялися їм та ображали Єгову.^з 13 Покинули вони Єгову і служили Ваїлу й Астартам.^и 14 Тоді Єгова запалав гнівом на ізраїльтян і віддав їх у руки грабіжників, які їх обкрадали.^і Він віддав* їх ворогам, що жили довкола.^к Тож ізраїльтяни більше не могли протистояти своїм ворогам.^л 15 Хоч би куди вони йшли, рука Єгови була проти них, так що вони зазнавали нещастя,^м як і говорив Єгова, як Єгова їм клявся,^н і було їм дуже тяжко.^o 16 Тому Єго-

2:5 *Озн. «плакальники». 2:10 *Це поетичний вислів, яким описували смерть. 2:11 *Або «поклонялися». 2:14 *Букв. «продав».

РОЗД. 2

а ІсН 24:28
б ІсН 23:3
ІсН 24:31
в ІсН 24:29
г ІсН 19:49, 50
д ІсН 24:30
е Сд 3:7
Сд 10:6
1Цр 18:17, 18
є Пв 31:16
ж Пв 6:14
з Вх 20:5
и Сд 3:7
Сд 10:6
1Цр 11:5
і Сд 3:8
2Цр 17:20
Пс 106:40, 41
к Сд 4:2
л Лв 26:17, 37
Пв 28:15, 25
м Пв 28:15
н Пв 4:25, 26
o Сд 10:9

Друга кол.

а Сд 3:9
1См 12:11
Не 9:27
Пс 106:43
б Сд 2:7
в Сд 3:9
г Пв 32:36
Пс 106:45
д Сд 4:3
е Сд 4:1
Сд 8:33
є Пв 7:4
Сд 10:7
Пс 106:40
ж Вх 24:3, 8
Вх 34:27
Пв 29:1
ІсН 23:16
з Лв 26:14, 17
и ІсН 13:1, 2
і Чс 33:55
Пв 8:2
ІсН 23:12, 13
Сд 3:4

РОЗД. 3

к Пв 8:2
Сд 2:10

ва давав їм суддів, які рятували їх з рук грабіжників.^п

17 Але вони не слухали навіть суддів, служили* іншим богам і вклонялися їм. Ізраїльтяни швидко зійшли з дороги, котрою ходили їхні прабатьки, які дотримувалися заповідей Єгови.^q Не були вони такими, як їхні прабатьки. 18 Коли ж Єгова призначав їм суддю,^р то Єгова був з ним і рятував їх з рук ворогів усі дні того судді. Єгова відчував жаль*,^с коли вони стогнали через тих, хто їх гнобив^а і утискав.

19 Та як вмирав суддя, вони бралися за старе і поводитись гірше від своїх батьків, бо йшли за іншими богами, служили і вклонялися їм.^o Не змінювалися вони і вперто продовжували робити своє. 20 Зрештою Єгова запалав гнівом на Ізраїля^e і сказав: «За те, що цей народ порушив угоду,^ж яку я уклав з його прабатьками, і не послухався мене,^з 21 я не вижену перед ним жодного з народів, які залишилися після смерті Ісуса Навіна.^и 22 Так я дізнаюся, чи ізраїльтяни триматимуться дороги Єгови^і і йтимуть нею, як це робили їхні батьки». 23 Тож Єгова дозволив цим народам залишитися — не вигнав їх відразу і не віддав у руки Ісуса Навіна.

3 Ось народи, яким Єгова дозволив залишитися, щоб вони випробовували усіх тих ізраїльтян, які ще ніколи не воювали з ханаанцями.^к 2 (Залишив він їх для того, щоб наступні покоління ізраїльтян, які не знали війни, навчилися воювати.) 3 Це були

2:17 *Або «займалися духовною проституцією з». 2:18 *Або «жалкував».

п'ять філістимських^а правителів, всі ханаанці, сидоняни^б й хіввеяни,^в що населяли Ліванські гори^г – від гори Ваал-Хермон і аж до Лівно-Хамата*.^д 4 Ними випробовувались ізраїльтяни, чи будуть вони слухатися заповідей Єгови,^е які він дав їхнім батькам через Мойсея. 5 Отже, ізраїльтяни жили серед ханаанців,^е хетяїн, амореяїн, перізеяїн, хіввеяїн та евусеяїн. 6 Вони брали їхніх дочок собі за дружин, а своїх дочок віддавали їхнім синам, і почали вони служити їхнім богам.^ж

7 Ізраїльтяни робили зло в очах Єгови й забули Єгову, свого Бога, та служили Ваалам^з і священним палям*.^и 8 Через це Єгова запалав гнівом на ізраїльтян і віддав* їх у руку Кушан-Рішатаїма, царя Месопотамії^к, і вони служили йому вісім років. 9 Коли ізраїльтяни стали кликати Єгову на допомогу,^л Єгова дав їм рятівника^к – Отніїла,^л сина Кеназіа, молодшого Калéвоного брата. 10 На нього зійшов дух Єгови,^м і він став суддею в Ізраїлі. Коли Отніїл вийшов на війну, Єгова віддав у його руку Кушан-Рішатаїма, царя Месопотамії^н, і Отніїл переміг його. 11 Після цього у краї 40 років був спокій*. Згодом Отніїл, Кеназів син, помер.

12 Ізраїльтяни знову почали робити зло в очах Єгови.^о Тож Єгова дозволив моавському царю Еглону перемогти ізраїльтян, бо вони чинили зло в очах Єгови. 13 Також він зібрав проти них аммонітян^п і амалікітян.^п Вони напали

3:3 *Або «входу до Хамата». 3:7 *Див. глосарій. 3:8 *Букв. «продав». *Букв. «Арам-Нагараїму». 3:10 *Букв. «Араму». 3:11 *Або «мир».

РОЗД. 3

а Сд 1:18, 19

б Існ 13:1, 4
Сд 1:31

в Існ 9:1, 2

г Існ 13:1, 6

д Чс 34:2, 8
Існ 13:1, 5е Вх 23:33
Сд 2:21, 22е Сд 1:29
Пс 106:34ж Вх 34:15, 16
Чс 25:1, 2
Пв 7:3, 4
1Цр 11:1, 4з Пв 31:16
Сд 2:11
Сд 10:6и Вх 34:13
Пв 12:3
Пв 16:21і Пв 4:30
Сд 10:10, 15к Сд 2:16, 18
Сд 3:15

л 1Хр 4:13

м Чс 11:16, 17
Сд 6:34
Сд 11:29
Сд 14:5, 6
Сд 15:14
1См 11:6
1См 16:13
2Хр 15:1

н Сд 2:19

о Бг 19:36, 37

л Бг 19:36, 38
Сд 11:4, 5р Вх 17:8
Сд 6:3

Друга кол.

а Пв 34:3

б Пв 28:48

в Пс 78:34

г Сд 3:9

д Бг 49:27

е Сд 4:1

е Сд 20:15, 16

ж Існ 4:19
Існ 5:8, 9

на Ізраїль та захопили місто пальм.^а 14 Ізраїльтяни служили моавському цареві Еглону 18 років.^б 15 Тоді вони покликали Єгову на допомогу,^в і Єгова дав їм рятівника^г – веніамінівця^г Егуда,^г Геріного сина, лівшу.^е Згодом ізраїльтяни послали його з даниною до моавського царя Еглона. 16 А Егуд зробив собі обосіч-ного меча завдовжки з лікоть* і прив'язав його на поясі з правого боку, сховавши під одягом. 17 Він приніс данину моавському царю Еглону, який був дуже товстий.

18 Після того як Егуд передав царю данину, він відіслав чоловіків, які її несли, 19 а сам, дійшовши до різьблених ідолів* неподалік Гілгала,^ж вернувся до царя і сказав: «Царю, маю для тебе таємну звістку». А той промовив: «Тихо!» – і всі його слуги повиходили. 20 Егуд зайшов до Еглона (а той сидів сам у своїй прохолодній горішній кімнаті) і сказав: «Маю для тебе звістку від Бога». Почувши це, Еглон підвівся з трону*. 21 Тоді Егуд лівою рукою вихопив меча, який висів у нього з правого боку, і встро-мив цареві в живіт, 22 так що за лезом увійшов і держак, а жир закрит лезом, бо Егуд не витягав меча. І з Еглона почав виходити кал. 23 Егуд замкнув двері горішньої кімнати та вібрався назовні через веранду*. 24 Після того як він утік, слуги Еглона повернулись і побачили, що двері горішньої кімнати зачинені. Вони

3:16 *Можливо, короткий лікоть, прибл. 38 см. Див. додаток Б14. 3:19 *Або, можливо, «каменоломень». 3:20 *Або «сидіння». 3:23 *Або, можливо, «отвір для повітря».

сказали: «Мабуть, він справляє нужду* в прохолодній внутрішній кімнаті». **25** Тож вони чекали-чекали, але з часом почали непокоїтися. Коли ж він так і не відчинив дверей, вони взяли ключ, відчинили самі і побачили, що їхній пан лежить на підлозі* мертвий.

26 Поки слуги зволікали, Егуд утік і, минувши різьблених ідолів*,^a безпечно дістався до Сеїри. **27** Коли ж він прийшов у гористу місцевість Єфрема,^b то засурмив у ріг.^b Тоді ізраїльтяни спустилися з гір, а він ішов попереду. **28** І Егуд сказав їм: «Йдіть за мною, бо Єгова дав вам у руки ваших ворогів, моавітян». Тож вони пішли за ним та захопили Йорданські броди, щоб перешкодити моавітянам і не дозволити нікому переходити Йордан. **29** Тоді ізраїльтяни побили близько 10 000 моавітян,^c — а всі вони були міцними й хоробрими, — жоден з них не втік.^d **30** Того дня ізраїльтяни підкорили Моав, і в краї 80 років був спокій*.^e

31 Після Егуда ізраїльтяни рятували Шамгар,^e син Ана́та. Він убив рожном для худоби*^ж 600 філістимлян.^з

4 Коли Егуд помер, ізраїльтяни знову стали робити зло в очах Єгови.^и **2** Тому Єгова віддав* їх у руку ханаанського царя Явіна,^и який правив у Хацбрі. Начальником його війська був Сісера, котрий жив у Харошét-Гоїмі*.^и **3** Ізраїльтяни почали кликати Єгову на допомогу,^и бо Явін* мав 900 бо-

3:24 *Букв. «покриває свої стопи». **3:25** *Букв. «землі». **3:26** *Або, можливо, «каменоломні». **3:30** *Або «мир». **4:2** *Букв. «продав». ^aАбо «Харошétі, який належав народам». **4:3** *Букв. «він».

РОЗД. 3

а Сд 3:19

б Сд 7:24

в Сд 6:34
1См 13:3

г Пв 28:7

д Лв 26:7,8

е Сд 3:11

е Сд 5:6

ж Сд 15:3, 15
1См 17:47, 50

з Існ 13:1, 2

РОЗД. 4

и Сд 2:19

і Сд 2:14
Сд 3:8
Сд 10:7

к Сд 4:16

л Сд 2:18
Сд 3:9
Пс 107:19

Друга кол.

а Існ 17:16
Сд 1:19

б Пв 28:48

в Вх 15:20
2Цр 22:14
Лк 2:36
Дії 21:8, 9

г Існ 18:21, 25

д Бг 28:17, 19

е Існ 21:32

е Єв 11:32

ж 1Цр 18:40
Пс 83:9

з Пв 20:1

и Сд 4:21, 22
Сд 5:24, 26і Існ 20:7, 9
Існ 21:32

к Сд 5:18

л Чс 24:21
Сд 1:16
1См 15:6

м Чс 10:29

н Сд 4:6

йових колісниць із залізними косами*^a і 20 років жорстоко гнобив ізраїльтян.^б

4 У той час суддею в Ізраїлі була пророчиця^в Девб́ра — дружина Лапді́ота. **5** Вона сиділа під пальмою Девб́ри між Ра́мою^г й Бетéлем^д у гористому краї Єфре́ма, і до неї ізраїльтяни приходили на суд. **6** Девб́ра послала людей до Кедéш-Нефтáліма,^е щоб вони поклонили Барáка,^е сина Авіноáма, і сказала йому: «Єгова, Бог Ізраїля, наказує тобі: “Візьми з собою 10 000 чоловіків з племен Нефтáліма та За-вулб́на і піднімися з ними* на гору Тавб́р. **7** Я приведу Сіс́еру, Явіно́вого воєначальника, з його колісницями та військом до потоку* Кішб́н*^ж і віддам його у твою руку”».^з

8 На це Барáк сказав їй: «Якщо ти підеш зі мною, то я піду, якщо ж ні, то не піду». **9** А вона відповіла: «Добре, я піду з тобою. Але ти не про-славився у поході, в який вирушаєш, бо Єгова віддасть Сіс́еру в руки жінки».^и Після того Девб́ра встала й пішла з Барáком у Кедéш.^и **10** Тоді Барáк скликав до Кедéша завулб́нівців та нефталімівців,^к і за ним пішло 10 000 воїнів. Пішла з ним і Девб́ра.

11 А кенейнин Хевéр відділився від кенейн,^л нащадків Ховáва, Мойсеєвого тестя.^м Його намет стояв неподалік великого дерева в Цаананнімі, що біля Кедéша.

12 І донесли Сіс́ері, що Барáк, син Авіноáма, піднявся на гору Тавб́р.^н **13** Сіс́ера відразу зібрав усі свої коліс-

4:3 *Букв. «залізних колісниць». **4:6** *Або «розташуй своїх людей». **4:7** *Або «ваді». Див. глосарій.

ниці — 900 бойових колісниць із залізними косами* — та все військо, що було з ним, і вирушив з Харошét-Гоїму до потоку# Кішóн.^а **14** Тоді Девóра сказала Барáкові: «Встань, бо цього дня Ёгова дасть Сісéру у твої руки. Хіба ж Ёгова не йде перед тобою?» Тож Барáк разом з 10 000 воїнів зійшов з гори Тавóр. **15** І Ёгова привів у замішання^б Сісéру та все його військо з колісницями й винищив їх мечем Барáка. Зрештою Сісéра зіскочив з колісниць і кинувся втікати, **16** а Барáк гнався за його колісницями та воїнами аж до Харошét-Гоїму. І всі воїни Сісéри погинули від меча — ні один не залишився живим.^в

17 Сісéра ж прибіг до намету Яїл,^г дружини кенейнина Хевéра,^д бо між Явіном,^е царем Хацóра, і домом Хевéра був мир. **18** Яїл вийшла Сісéрі назустріч і сказала: «Заходь, мій пане. Не бійся, заходь сюди». І він зайшов до її намету, а коли ліг спочити, вона накрила його покривалом. **19** Тоді він попросив: «Дай мені, будь ласка, трохи води, бо я хочу пити». Тож вона взяла бурдюк з молоком, дала йому напиться^ж і знову накрила його. **20** Він сказав їй: «Стань при вході до намету. Якщо хтось прийде й запитає тебе: “Чи тут хтось є?” — скажи: “Нема”».

21 Коли Сісéра, знесилений, міцно заснув, Яїл взяла наметовий кілок та молоток, обережно підійшла до нього і прбила кілком його скроні, увігнавши кілок у землю. Так Сісéра й помер.^з

4:13 *Букв. «залізних колісниць». #Або «ваді». Див. глосарій.

РОЗД. 4

а Сд 5:20, 21

б Вх 14:24
ІсН 10:10

в Ль 26:7

г Сд 5:24

д Сд 4:11

е Сд 4:1, 2

є Сд 5:25

ж Сд 4:9
Сд 5:26, 27**Друга кол.**

а Єв 11:32, 33

б Бг 9:25

в Пв 7:24

РОЗД. 5

г Сд 4:4

д Сд 4:6
Єв 11:32е Вх 15:1
Пс 18:Надп.

є Сд 4:10

ж 2См 22:50
Пс 7:17

з Вх 20:2

и Пв 33:2

і Пв 4:11

к Вх 19:18
Не 9:13

л Вх 20:2

м Сд 3:31

н Сд 4:17

22 Тоді прибіг Барáк, який гнався за Сісéрою. Яїл вийшла йому назустріч і сказала: «Ходи, я покажу тобі того, кого ти шукаєш». Коли він увійшов, то побачив, що Сісéра лежить мертвий з кілком у скронях.

23 Отже, того дня Бог підкорив ізраїльтянам ханаанського царя Явіна.^а **24** Рука ізраїльтян дедалі більше тяжіла над ханаанським^б царем Явіном, і зрештою вони вбили його.^в

5 У той день Девóра^г і Барáк,^д син Авіноáма, заспівали таку пісню:^е

2 «Вихваляйте Ёгову за те, що розпустили волосся* в Ізраїлі, за те, що народ пішов у бій добровільно!^є

3 Послухайте, царі! Прислухайтесь і ви, правителі! Я співатиму для Ёгови і пісню вихвалитиму* Ёгову,^ж Бога Ізраїля.^з

4 Ёгово, коли ти вийшов із Сеїру,^д коли вирушив з краю едóмського, земля затряслася, з небес пішов дощ і з хмар полилася вода.

5 Гори розтанули* перед обличчям Ёгови,^е і навіть Сінай розтанув перед обличчям Ёгови,^є Бога Ізраїля.^ж

6 За днів Шамгáра,^з Анáтoвoгo сина, за днів Яїл^д опустіли дороги і подорожні ходили обхідними шляхами.

5:2 *Або «за воїнів з розпущеним волоссям». **5:3** *Або «і гратиму для». **5:5** *Або, можливо, «затряслася».

- 7** В Ізраїлі не стало мешканців у селах,
їх не було, поки не піднялась я, Девора,^а
поки не встала як мати в Ізраїлі.^б
- 8** Вони вибрали собі нових богів,^в
і тоді у брамах війна почалася.^г
Та не бачив ніхто ні щита, ні списа
серед сорока тисяч в Ізраїлі.
- 9** Моє серце з воєначальниками Ізраїля,^д
які пішли добровільно з народом.^е
Вихваляйте Єгови!
10 Ви, що їздите на рудих ослах,
ви, що сидите на розкішних килимах,
і ви, що ходите дорогою, подумайте!
- 11** Біля водозборів лунали голоси тих, хто черпає воду для худоби.
Там вони розповідали про праведні діла Єгови, праведні діла мешканців ізраїльських сіл.
Тоді народ Єгови спустився до брам.
- 12** Прокинься, прокинься, Деворо!^ж
Прокинься та заспівай пісню.^з
Встань, Бараку!^и Веди своїх полонених, сину Авіноама!
- 13** Тоді ті, хто залишився, зійшли до вельмож.
Народ Єгови зійшов до мене, щоб виступити проти могутніх воїнів.
- 14** З Єфрема походили ті, хто прийшов у долину;
вони йдуть за тобою, Веніамїне, серед твоїх воїнів.

РОЗД. 5

а Сд 4:4

б Сд 4:5

в Пв 32:16, 17

Сд 2:12

г Сд 4:1–3

д Сд 4:6

е Сд 4:10

є Сд 4:4

ж Сд 5:1

з Сд 4:6

Друга кол.

а Чс 32:39

б Сд 4:6
Єв 11:32

в Сд 4:14

г Чс 32:1

д ІсН 22:9

е ІсН 19:46, 48

є ІсН 19:24, 29

ж Сд 4:6, 10

з Сд 4:14

и Сд 4:13

і Сд 1:27

к Сд 4:16

л Сд 4:7, 13
Пс 83:9

Від Махіра^а прийшли воєначальники,
і від Завулона — ті, хто набирає у військо*.

- 15** Іссахарові князі були з Деворою.
Яким був Іссахар, таким був Барак,^б
він пішов у долину.^в
А серця людей з Рувимових родів були нерішучими.
- 16** Чому ти сів між двома в'юками
і слухаєш, як грають ота-рам^г на сопілці?
Серця людей з Рувимових родів були нерішучими.
- 17** Гілеад залишався за Йорданом.^д
А Дан? Чому він був біля своїх кораблів?^е
Асир бездіяльно сидів на березі моря,
перебував біля своїх гаваней*.^є
- 18** А от Завулон був народом, який ризикував своїм життям*, ішов на смерть.
Таким же був Нефталім^ж на відкритих пагорбах.^з
- 19** Коли прийшли царі, то стали воювати.
Воювали царі ханаанські^и в Таанаху, коло вод Мегіддо,^и але срібла їм не дісталось.^к
- 20** Тоді зорі небесні воювали, просто з неба* воювали вони із Сісеорою.
- 21** Потік Кішбон змив ворогів,^л потік стародавній, потік Кішбон.
Душе* моя, ти потоптала сильних.

5:14 *Або, можливо, «хто користується писарським приладдям». **5:17** *Або «пристаней». **5:18** *Або «зневажав свою душу». **5:20** *Або «зі своїх орбіт». **5:21** *Див. глосарій.

- 22 Тоді коні били копитами, шаленим галопом мчали його скакуни.^а
- 23 “Проклинайте Мербз,— сказав ангел Єгови,— проклинайте його мешканців, бо вони не прийшли на допомогу Єгові, не прийшли з сильними воїнами на допомогу Єгові”.
- 24 Яїл,^б дружина кенейнина Хевєра,^в — найбільш благословенна серед жінок, серед жінок, що живуть у наметах.
- 25 Просив він води, а вона дала молока. У розкішній чаші піднесла йому кисле молоко*.^г
- 26 Тоді руку свою простягла до кілка для намету, правою рукою взяла молоток робітників. І вдарила Сісєру, розтросила йому голову, проломила, пробила вона йому скроні.^д
- 27 У ноги він їй повалився, впав і лежав, у ноги повалився, упав. Де повалився, там лежав переможений.
- 28 У вікно дивилася жінка, мати Сісєри виглядала крізь решітку. “Чому припізналась його колісниця? Чому не чути, як б’ють копитами коні його колісниць?”^е
- 29 Наймудріші з її знатних жінок кажуть їй, та й сама вона вмовляє себе:
- 30 “Певно, вони ділять знайдену здобич.

5:25 * Або «вершки».

РОЗД. 5

а Пс 20:7
Пр 21:31

б Сд 4:17

в Сд 4:11

г Сд 4:19

д Сд 4:21,22

е Сд 4:15,16

Друга коп.

а Пс 83:9

б Сд 3:10,11
Сд 3:30

РОЗД. 6

в Сд 2:19

г Пв 28:15,48
Сд 2:14
Не 9:28

д Чс 33:55

е 1См 13:5,6

е Сд 3:13

ж Сд 8:10

з Пв 28:15,33
Пв 28:31,48

и Сд 8:10

і Сд 7:12

к Пв 4:30

л Сд 2:18
Пс 107:19

По дівчині*, по дві дівчини# на кожного воїна.

Здобич з барвистих тканин для Сісєри, здобич з барвистих тканин.

Шати гаптовані, барвиста тканина, двоє гаптованих шат на шию грабіжників”.

31 Тож хай погинуть усі твої вороги,^а о Єгово!

А ті, хто любить тебе, нехай будуть як сонце, що сходить у славі своїй».

І в краї 40 років був спокій*.^б

6 Але ізраїльтяни знову стали чинити зло в очах Єгови,^в тому Єгова на сім років віддав їх у руки мідіянітян,^г 2 і ті гнобили їх.^д Через мідіянітян ізраїльтяни поробили собі сховища* в горах, печерах і важкодоступних місцях.^е

3 Коли ізраїльтяни засівали поля, то приходили мідіянітяни, амалікітяни^е й народи Сходу^ж і нападали на них.

4 Вони ставали табором проти ізраїльтян і нищили врожай у їхньому краї аж до Гази, не залишаючи в Ізраїлі ані харчів, ані овець, ані биків, ані ослів.^з

5 Приходили вони зі своєю худобою та наметами — численні, як сарана.^и Їх самих та верблюдів їхніх не злічити.^і Вони приходили в край і спустошували його. **6** Тож ізраїльтяни сильно зубожіли через мідіянітян і почали кликати Єгову на допомогу.^к

7 Коли через гніт мідіянітян ізраїльтяни благали Єгову про допомогу,^л **8** Єгова послав до них пророка, і той сказав: «Так говорить Єгова, Бог Ізраїлів: “Я вивів вас із

5:30 * Букв. «утробі». # Букв. «утробі». 5:31 * Або «мир». 6:2 * Або, можливо, «підземні склади».

Єгипту, звільнив з дому рабства.^a **9** Визволив я вас з руки єгиптян та від усіх ваших гнобителів, я прогнав їх перед вами, а їхню землю віддав вам.^b **10** І я сказав: «Я — Єгова, ваш Бог.^c Не бійтеся богів амореян, в краю яких живете».Г Але ви не слухались мене*».^d

11 Згодом ангел Єгови прийшов^e і сів в Офрі під великим деревом, яке належало авіезерівцю^e Йоашу. Його син Гедебн^ж молотив пшеницю у виноградній давильні, щоб сховати її від мідіянітян. **12** Перед ним з'явився ангел Єгови і сказав: «Єгова з тобою,^з сильний воїне». **13** Та Гедебн відповів: «Вибач, мій пане, але якщо Єгова з нами, чому нас спіткало все це?» Де всі його чуда, про які розповідали наші батьки,^и кажучи: «Єгова вивів нас з Єгипту?»^к А тепер Єгова покинув нас^л і віддав у руку мідіянітян». **14** Тоді Єгова повернувся до нього і промовив: «У тебе є сила, тож іди. Ти врятуєш Ізраїль з руки мідіянітян,^м бо я посилаю тебе». **15** На це Гедебн сказав: «Вибач мені, Єгово, але як я врятую Ізраїль? Моя родова громада* найменша в Манасії, а я найнезначніший у домі мого батька». **16** Проте Єгова промовив: «Я буду з тобою,^н тому ти легко переможеш мідіянітян — наче одного чоловіка».

17 Тоді Гедебн сказав: «Якщо я знайшов ласку у твоїх очах, дай мені знак, що це ти говориш зі мною. **18** Будь ласка, не відходь звідси, поки я не повернуся з даром і не поставлю його перед тобою».О А він відповів: «Я залишуся тут,

6:10 *Букв. «не слухали мого голосу».
6:15 *Букв. «тисяча».

РОЗД. 6

a Вх 20:2
Лв 26:13
Сд 2:1

b Існ 10:42
Не 9:24

в Пв 6:4

г Існ 24:15

д Пв 28:15
Сд 2:2
Єр 3:13

е Сд 2:1

є Існ 17:2
Сд 6:24
Сд 8:32

ж Бт 49:22, 24
Єв 11:32

з Сд 2:18

и Сд 6:2

і Пв 4:9
Пс 44:1

к Вх 13:14

л Пв 31:17
2Хр 15:2

м Сд 8:22
Єв 11:32

н Пв 20:3, 4
Сд 2:18

о Бт 18:3, 5
Сд 13:15

Друга кол.

a Бт 18:6, 7
Бт 19:1, 3

b Лв 9:24
Сд 13:19, 20
1Цр 18:38
1Хр 21:26
2Хр 7:1

в Сд 13:8, 9
Єв 13:2

г Бт 16:7, 13
Бт 32:24, 30
Сд 13:21, 22
Лк 1:11, 12

д Дн 10:19

е Бт 22:14
Вх 17:15

є Вх 23:24
Пв 12:3

поки ти не прийдеш». **19** Тож Гедебн пішов і приготував козень та прісний хліб з однієї ёфи* борошна.^є Він поклав м'ясо в кошик, налив у горщик юшку і виніс усе це та й подав йому під великим деревом.

20 Ангел правдивого Бога сказав: «Візьми м'ясо та прісний хліб, поклади на той великий камінь і вилий юшку». Гедебн так і зробив. **21** Потім ангел Єгови простягнув палицю, яку тримав у руці, і її кінцем торкнувся м'яса та прісного хліба. На камені спалахнув вогонь і пожер м'ясо й прісний хліб.^є Після цього ангел Єгови зник. **22** І Гедебн зрозумів, що це був ангел Єгови.^є

Гедебн скрикнув: «Горе мені, Всевладний Господи Єгово, бо я бачив ангела Єгови лице в лице!»^г **23** Але Єгова сказав: «Мир тобі! Не бійся,^д ти не помреш». **24** І Гедебн побудував там жертвник для Єгови, який донині називається Єгова-Шалом*^є і стоїть в Офрі авіезерівці.

25 Тієї ночі Єгова сказав Гедебну: «Візьми молодого бика, що належить твоєму батькові, другого семирічного молодого бика. Зруйнуй жертвник Ваала, який має твій батько, і зрубай священну палю* коло нього.^є **26** Потім на вершині цього пагорба побудуй Єгові, твоєму Богу, жертвник, уклавши каміння в ряд. Візьми другого молодого бика і принеси його як цілопалення, а на дрова порубай священну палю*». **27** Тож Гедебн взяв 10 своїх слуг і зробив усе так, як сказав йому Єгова. Та ос-

6:19 *Прибл. 22 л. Див. додаток Б14.
6:24 *Озн. «Єгова є мир». **6:25, 26** *Див. глосарій.

кільки він дуже боявся домашніх свого батька і мешканців міста, то зробив це не вдень, а вночі.

28 Рано-вранці наступного дня мешканці міста прокинулись і побачили, що хтось зруйнував жертвник Ваала, зрубав коло нього священну палю*, побудував інший жертвник і приніс на ньому в жертву другого молодого бика. **29** Люди стали питати одне одного: «Хто це зробив?» Усе розвідавши, вони сказали: «Це зробив Гедеон, син Йоаша». **30** Тож мешканці міста сказали Йоашу: «Виведи свого сина! Він має померти, бо зруйнував жертвник Ваала і зрубав священну палю* коло нього». **31** Але Йоаш^а відповів усім, хто виступив проти нього: «Невже ви мусите захищати Ваала? Невже мусите рятувати його? Хто його захищатиме, той сьогодні вранці буде покараний смертю.^б Якщо Ваал – бог, то нехай сам себе захищає,^в бо хтось зруйнував його жертвник». **32** Того дня Йоаш назвав Гедеона Єруваалом*, сказавши: «Нехай Ваал сам себе захищає, бо хтось зруйнував його жертвник».

33 Усі мідіянітяни,^г амалікітяни^д й народи Сходу об'єднали свої сили,^е перейшли* в долину Єзреїл й отаборилися там. **34** Тоді дух Єгови зійшов на* Гедеона,^в і той засурмив у ріг,^ж після чого авіезерівці^з приєдналися до нього. **35** Гедеон розіслав людей по всьому краї Манасії, і нащадки Манасії теж приєднали-

РОЗД. 6

а Сд 6:11

б Пв 13:5

Пв 17:2–5

в 1Цр 18:26, 27

Пс 115:5

Єр 10:5

г Чс 25:17, 18

Сд 6:2

д Вх 17:16

Чс 24:20

Пв 25:19

е Сд 6:3

Сд 7:12

е Сд 3:9, 10

Сд 11:29

Сд 13:24, 25

Сд 14:6

Сд 15:14

3х 4:6

ж Сд 3:26, 27

з ІсН 17:2

Друга кол.

а Сд 6:14

РОЗД. 7

б Сд 6:11, 32

в 1См 14:6

2Хр 14:11

г 1См 17:47

д Пв 20:8

ся до нього. Послав він людей і в землі Асіра, Завулбона та Нефталіма, і чоловіки з тих земель вийшли йому назустріч.

36 Гедеон сказав правдивому Богові: «Дай мені знак, що ти врятуєш Ізраїль моєю рукою, як і пообіцяв.^а **37** Я розстелю на току руно, і, якщо роса впаде тільки на руно, а земля довкола буде сухою, я знатиму, що ти врятуєш Ізраїль моєю рукою, як і пообіцяв». **38** Так і сталося. Коли наступного дня він встав рано-вранці, то витиснув з руна стільки роси, що нею наповнилась велика чаша. **39** Але Гедеон промовив до правдивого Бога: «Не гнівайся на мене, дозволь попросити ще раз. Дозволь, будь ласка, ще раз перевірити, що станеться з руном. Нехай руно залишається сухим, а вся земля вкриється росою». **40** Тож Бог так і зробив тієї ночі. Тільки руно залишилося сухим, а вся земля вкрилась росою.

7 Вранці Єруваал, тобто Гедеон,^б і всі, хто був з ним, встали й отаборилися біля джерела Харод. Табір же мідіянітян був на півночі від них, у долині коло пагорба Морé. **2** І сказав Єгова Гедеону: «У тебе забагато людей,^в тому я не дам мідіянітян у вашу руку, щоб ізраїльтяни не хвалилися переді мною, говорячи: “Ми врятували себе своєю рукою”.^г **3** Тепер же оголоси, будь ласка, всьому народу: “Хто з вас боїться, хто тремтить зі страху, нехай повертається додому”». ^д Гедеон випробував їх цими словами, і 22 000 воїнів повернулося, а 10 000 залишилось.

6:28, 30 *Див. глосарій. 6:32 *Озн. «нехай Ваал захищається (бореться)». 6:33 *Або «перейшли через річку». 6:34 *Букв. «одягнув».

4 Але Єгова промовив до Гедеона: «Людей все одно забагато. Накажи їм спуститися до води, і там я випробую їх. Про кого скажу: “Він піде з тобою”, той і піде, а про кого скажу: “Він не піде з тобою”, той не піде». 5 І Гедеон спустився з людьми до води.

Тоді Єгова сказав йому: «Кожного, хто хлебтатиме воду, мов собака, відділиш від тих, хто питиме, ставши навколішки». 6 І тих, хто хлебтав воду з руки, було 300 чоловіків. А решта пили воду, ставши навколішки.

7 Після цього Єгова промовив до Гедеона: «Я врятую вас і дам у твою руку мідіянітян за допомогою цих 300 чоловіків,^a які хлебтали воду, а решта нехай ідуть додому». 8 Після того як вони взяли в людей харчі та роги, Гедеон залишив лише тих 300 чоловіків, а всіх інших відіслав додому. Табір же мідіянітян стояв унизу, в долині.^b

9 А вночі Єгова сказав Гедеону: «Встань і напади на табір, бо я віддав його у твою руку.^b 10 Але якщо боїшся нападати, то сходи в табір з Пурою, своїм слугою. 11 Послухай, про що говоритимуть мідіянітяни, і ти наберешся мужності* напасти на табір». Тоді Гедеон і його слуга Пюра підійшли до військового табору.

12 Мідіянітяни, амалікітяни та всі народи зі Сходу^c вкрили долину, мов сарана, а верблюдові вони мали стільки, що й не злічити,^d — як піску на березі моря. 13 І, коли Гедеон підійшов до та-

7:11 *Був. «твої руки стануть сильними».

РОЗД. 7

a Сд 7:2

б Сд 6:33

в Сд 3:9, 10
Сд 4:14

г Сд 6:33

д Сд 6:3, 5

Друга кол.

a Сд 6:16

б Сд 6:14

в Сд 7:7

г Сд 7:11

д Сд 7:8

e Сд 7:8

e Сд 7:16

бору, якийсь чоловік розповідав своєму товаришу сон: «Послухай, що мені приснилося. У табір мідіянітян закотилася кругла ячмінна хлібина. Вона докотилася до одного намету і так сильно в нього вдарила, що він упав.^a Намет перекинувся догори дном і розвалився». 14 На це його товариш відповів: «Це може бути тільки меч ізраїльянина Гедеона,^b Йоашевого сина. Бог віддав у його руку мідіянітян і весь табір».^b

15 Як тільки Гедеон почув сон і його пояснення,^c то поклонився Богові. Тоді він повернувся в ізраїльський табір і сказав: «Вставайте, бо Єгова віддав табір мідіянітян у вашу руку». 16 Після цього він поділив 300 воїнів на три загони, дав їм усім роги^d й великі порожні глеки, всередині яких були смолоскипи. 17 Гедеон наказав: «Дивіться на мене і робіть усе так само, як я. Коли я підйду до табору, повторюйте все за мною: 18 як тільки я і всі, хто зі мною, почнемо сурмити в роги, тоді й ви — всі, хто стоятиме довкола табору, — теж засурміть і крикніть: “За Єгову і за Гедеона!”»

19 На початку середньої нічної сторожі* Гедеон підійшов зі своєю сотнею чоловіків до табору якраз після того, як змінилася варта. Вони засурмили в роги^e і розбили глеки,^e які тримали в руках. 20 Усі три загони засурмили в роги і порозбивали глеки. У лівій руці вони тримали смолоскипи, а в правій — роги. Засурмивши, вони крикнули: «Меч Єгови і Гедеона!» 21 Увесь той час вони стояли

7:19 *Тобто прибл. від 22:00 до 02:00.

довкола табору, кожен на своєму місці. А ціле військо почало з криком утікати.^а **22** Три сотні чоловіків продовжували сурмити, і Єгова зробив так, що всі воїни в таборі обернули свої мечі один проти одного.^б Вони втікали аж до Бет-Шітти, до Церери й аж до околиць Авель-Мехоли,^в що біля Таббата.

23 Тоді скликали чоловіків з племен Нефталіма, Асіра й цілого племені Манасії,^г і вони погналися за мідіянітянами. **24** А Гедеон розіслав людей по всьому гористому краї Єфрема з такою звісткою: «Зійдіть і нападять на мідіянітян. Захопять усі броди Йордану та його приток аж до Бет-Бари». Тож усі єфремівці зібралися і захопили броди Йордану та його приток аж до Бет-Бари. **25** Також вони ввіймали двох мідіянських князів – Орєва й Зеєва. Орєва вони вбили на скелі Орєва,^д а Зеєва – поблизу давильні Зеєва. Ізраїльтяни далі гналися за мідіянітянами,^е а голови Орєва та Зеєва принесли Гедеону до Йордану.

8 Потім єфремівці сказали Гедеону: «Як ти міг таке зробити? Чому ти не покликав нас, коли йшов воювати з мідіянітянами?»^ж І вони дуже сварилися з ним.^з **2** Але він промовив: «Що я зробив у порівнянні з вами? Хіба рештки винограду, які підібрав Єфрем,^и не ліпші від урожаю, зібраного Авіезером?» **3** Таж у ваші руки Бог дав мідіянських князів, Орєва і Зеєва.^і А що я зробив у порівнянні з вами?» І, коли він сказав їм так*, вони заспокоїлися^к.

8:3 *Букв. «це слово». # Букв. «їхній дух заспокоївся проти нього».

РОЗД. 7

а Вх 14:25
2Цр 7:6,7

б 2Хр 20:23

в 1Цр 19:16

г Сд 6:35

д Пс 83:11
Іс 10:26

е Сд 8:4

РОЗД. 8

є Сд 7:2

ж Сд 12:1
2Хр 25:10

з Сд 7:24

и Сд 6:11,34

і Сд 7:24,25

Друга кол.

а Сд 8:16

б Сд 8:17

в Сд 7:12

г Чс 32:34,35

4 Потім Гедеон прибув з 300 чоловіками до Йордану і переправився на другий бік. Хоча всі вони були стомлені, але погоню не припиняли. **5** Гедеон сказав мешканцям Суккота: «Будь ласка, дайте моїм людям хліба, бо вони втомлені, а я женуся за мідіянськими царями Зевахом і Цалмунною». **6** Але князі Суккота сказали: «Хіба ти вже схопив Зеваха і Цалмунну? Хіба вони вже у твоїх руках, що ми маємо дати хліба твоїм воїнам?» **7** На це Гедеон відповів: «Якщо так, то, коли Єгова дасть Зеваха і Цалмунну в мою руку, я пороздираю ваше тіло пустельними колочками і тернами».^а **8** Звідти він пішов у Пенуїл і попросив у його мешканців те саме, але вони відповіли йому так, як мешканці Суккота. **9** Тож він сказав мешканцям Пенуїла: «Коли я повернуся з перемогою*, то зруйную вашу башту».^б

10 Тим часом Зевах та Цалмунна були в Каркобі, і з ними їхні війська – близько 15 000 воїнів. Це все, що залишилося від цілого війська народів Сходу,^в оскільки полягло 120 000 воїнів, озброєних мечами. **11** А Гедеон, продовжуючи погоню, рушив шляхом кочівників на схід від Новаху та Йогбєги.^г Він напав на ворожий табір, коли вороги того не очікували. **12** Зевах же й Цалмунна, двоє мідіянських царів, стали втікати, але Гедеон кинувся навздогін і піймав їх. Тож всіх у таборі охопила паніка.

13 А коли Гедеон, син Йоаша, повертався з війни шляхом, що вів угору до Харєсу,

8:9 *Букв. «з миром».

14 та захопив юнака із Сукко́та і став його розпитувати. І юнак написав йому імена 77 сукко́тських князів та старійшин. **15** Тоді Гедео́н пішов до мешканців Сукко́та і сказав: «Я привів вам Зева́ха і Цалму́нну, через яких ви насміхалися з мене, кажучи: “Хіба Зева́х і Цалму́нна вже у твоїх руках, що ми маємо дати хліба твоїм виснаженим воїнам?”»^а **16** Він схопив старійшин Сукко́та, взяв пустельних колючок і тернів та провчив їх.^б **17** Також він зруйнував башту Пену́ла^в і повбивав жителів того міста.

18 Потім він запитав Зева́ха і Цалму́нну: «Як виглядали чоловіки, яких ви повбивали на Таво́рі?» А ті відповіли: «Усі вони були подібні до тебе і виглядали, як царські сини». **19** Тоді Гедео́н промовив: «Це були мої брати, сини моєї матері. Як живий Єгова*, якої ви зберегли їх при житті, я б вас не вбивав». **20** І він наказав Ете́ру, своєму первістку: «Встань і вбий їх». Але той не витягнув свого меча, оскільки був ще юнаком і боявся. **21** Тож Зева́х і Цалму́нна сказали: «А ти сам візьми і вбий нас. Ти що, не чоловік*?» І Гедео́н убив їх^г та забрав прикраси у вигляді півмісяця, що висіли на шиях їхніх верблюдів.

22 Після того ізраїльтяни сказали Гедео́ну: «Стань нашим правителем – ти, твій син і твій онук, бо ти врятував нас з руки мідіянітян».^д **23** Але Гедео́н відповів їм: «Не прави-

8:19 *Серед ізраїльтян було звичним клястися існуванням Єгови чи іншої особи, щоб надати ваги своїм словам. **8:21** *Або «який чоловік, така і його сила».

РОЗД. 8

а Сд 8:5, 6

б Сд 8:7

в Сд 8:8, 9

г Пс 83:11

д Сд 6:14

Друга кол.

а Вх 15:18
1См 10:19
Іс 33:22
Іс 43:15б Бт 16:11
Бт 25:13
Бт 28:9
Бт 37:28

в Сд 8:21

г Вх 28:6
Сд 17:5

д Сд 6:11

е Сд 2:17

є Пс 106:36

ж Сд 6:1

з Сд 3:11
Сд 5:31и Сд 6:32
1См 12:11і Сд 9:1, 2
2См 11:21

к Сд 6:11, 24

тиму вами ані я, ані мій син. Вами буде правити Єгова!^а – **24** і додав: – «Хочу вас про щось попросити: нехай кожен дасть мені зї своєї здобичі по носовій сережці». (Бо переможені ізмаїлці^б носили золоті носові сережки.) **25** Ізраїльтяни ж відказали: «Добре, дамо». Тоді вони розстелили одяг і кожен кинув на нього носову сережку зі своєї здобичі. **26** І вага тих сережок із золота була 1700 золотих шéкелів*. Крім того, Гедео́н взяв прикраси у вигляді півмісяця, підвіски, шати мідіяньських царів з пурпурної вовни і ланцюжки, що висіли на шиях верблюдів.^в

27 З цього золота Гедео́н зробив ефо́д,^г який виставив у своєму місті О́фрі.^д Весь Ізраїль поклонявся* тому ефо́ду,^е і це стало пасткою для Гедео́на та його домашніх.^є

28 Отже, мідіянітяни* були підкорені ізраїльтянам і більше не противилися їм*. Після того впродовж 40 років, поки жив Гедео́н, у краї був спокій^ж.^з

29 Йо́ашів син Єрувваа́л^и повернувся додому і жив там.

30 У Гедео́на народилося 70 синів*, бо він мав багато дружин. **31** Народила йому сина й наложниці, що жила в Сихемі, і він назвав його Авіме́лех.^к **32** Згодом Гедео́н, Йо́ашів син, помер, проживши до глибокої старості, і був похований у гробниці свого батька Йо́аша в О́фрі авіезе́ривців.^к

8:26 *1 шéкель — 11,4 г. Див. додаток Б14. **8:27** *Або «займався духовною проституцією з». **8:28** *Букв. «не піднімали своєї голови». ^аАбо «мир». **8:30** *Букв. «мав 70 синів, які вийшли з його стегна».

33 Як тільки Гедеон помер, ізраїльтяни знову почали поклонятися* Ваа́лам^а і вибрали собі за бога Ваа́л-Бері́та.^б

34 Ізраїльтяни не пам'ятали Єгову, свого Бога,^в який врятував їх з рук усіх ворогів,^г що жили довкола. **35** І вони не виявляли відданої любові домашнім Єруваа́ла, тобто Гедеона, за все добро, яке він зробив Ізраїлеві.^д

9 Через якийсь час Авимелéх,^е син Єруваа́ла, пішов у Сихéм до братів своєї матері та сказав їм і цілій родині свого діда*: **2** «Запитайте, будь ласка, усіх провідників* Сихéма: “Що для вас краще: щоб вами правили всі 70 синів Єруваа́ла^е чи тільки один чоловік? І пам'ятайте, що я кість від вашої кості і плоть від вашої плоти”».

3 Тож брати його матері передали від його імені ці слова всім провідникам Сихéма, і їхнє серце спонукало їх підтримати Авимелéха, бо вони говорили: «Він наш брат». **4** Вони дали Авимелéху 70 срібняків з дому* Ваа́л-Бері́та,^ж за які він найняв собі нахабних чоловіків, що тинялися без діла. **5** Після того він пішов з ними в Офру,^з до дому свого батька,^и і повбивав на одному камені 70 своїх братів, синів Єруваа́ла. Вцілів тільки Йотам, наймолодший, бо він сховався.

6 Згодом зібралися всі провідники Сихéма й увесь Бет-Мілла́ та пішли до великого дерева, до сихéмського стов-

8:33 *Або «займатися духовною проституцією з». **9:1** *Букв. «родині дому батька його матері». **9:2** *Або, можливо, «землевласників». ^аАбо «ваш кровний родич». **9:4** *Або «храму».

РОЗД. 8а Сд 2:17,19
Сд 10:6

б Сд 9:4

в Сд 3:7

г Пс 106:43

д Сд 9:16–18

РОЗД. 9

е Сд 8:30,31

є Сд 8:30

ж Сд 8:33

Сд 9:46

з Сд 6:11

Сд 8:27

и 2Цр 11:1

2Хр 21:4

Друга кол.

а Пв 17:14

1См 8:7

б Пв 11:29

Існ 8:33

Ів 4:20

в Сд 8:22

г Сд 9:6

д Сд 9:6

е Сд 7:9

па, і там проголосили Авимелéха царем.^а

7 Коли про це дізнався Йотам, то відразу подався на вершину гори Геризі́м^б і промовив гучним голосом: «Послухайте мене, провідники Сихéма, і тоді Бог послухає вас.

8 Якось дерева вирішили помазати над собою царя. Вони сказали до оливи: “Царюй над нами”.^в **9** Але та відповіла: “Мені що, перестати давати олію*, якою прославляють Бога та людей, і піти гойдати віттям над іншими деревами?” **10** Тоді сказали вони фіговому дереву: “Царюй ти над нами”. **11** Однак фігове дерево відповіло: “Мені що, перестати приносити свої солодкі й добрі плоди і піти гойдати віттям над іншими деревами?” **12** Далі дерева звернулися до виноградної лози: “Ти царюй над нами”. **13** Та вона відказала: “Мені що, перестати давати своє молоде вино, яке тішить Бога й людей, і піти гойдати віттям над іншими деревами?” **14** Зрештою всі дерева сказали до тернового ку-

ща: “Тоді царюй над нами ти”.^г **15** На це куц відповів: “Якщо ви справді хочете помазати мене на царя, то прийдіть і сховайтеся в мой тіні. Якщо ж ні, то з мене вийде вогонь і пожеже ліванські кедри”.

16 Хіба ви вчинили чесно і благородно, зробивши Авимелéха царем?^а Хіба виявили великодушність Єруваа́лу та його домашнім і повелися з ним так, як він цього заслуговував за вас,^б то ризикував своїм життям*, щоб визволити

9:9 *Або «плоди». **9:17** *Або «душею».

вас з руки мідіянітян.^а **18** А ви, провідники Сихема, сьогодні повстали проти домашніх мого батька і повбивали на одному камені 70 його синів.^б Після цього ви зробили своїм царем Авимелеха, сина його рабині,^в оскільки він ваш брат. **19** Отож, якщо ви повелися нині чесно і благородно з Єруваалом і його домашніми, то шитесь Авимелехом, а він нехай тішиться вами. **20** Якщо ж ні, то нехай вогонь вийде від Авимелеха й пожере провідників Сихема та Бет-Мілло і хай вийде вогонь від провідників Сихема та Бет-Мілло й пожере Авимелеха».^д

21 Після цього Йотам^е втік у Беер і жив там, тому що боявся свого брата Авимелеха.

22 Авимелех три роки правив* над Ізраїлем. **23** Згодом Бог дозволив, щоб розпалася ворожнеча* між Авимелехом і провідниками Сихема, і ті зрадили його. **24** Це сталося, щоб здійснилась помста за жорстоке вбивство 70 синів Єруваала, щоб Авимелех відповів за пролиття крові своїх братів,^е а провідники Сихема — за те, що допомогли йому їх вбити. **25** Тож провідники Сихема поставили на нього засідки на вершинах гір, і люди, які були в засідках, грабували кожного, хто проходив повз них. Через деякий час про це донесли Авимелеху.

26 Тоді до Сихема* прийшов Гаал, син Еведа, зі своїми братами, і провідники міста стали надіятися на нього. **27** Вони вийшли в поле, зібрали виноград у своїх виноградниках, видавили його та влаш-

9:22 *Або «удавав з себе князя». **9:23** *Букв. «послав поганий дух».

РОЗД. 9

а Сд 8:28

б Сд 9:5

в Сд 8:30,31

г Сд 9:6,49

д Сд 9:39,53

е Сд 9:5

є Бг 9:6

Сд 9:5

ж ІсН 21:20,21
ІсН 24:1

Друга кол.

а Сд 8:33

б Сд 6:32

ували свято, а потім пішли у дім свого бога^а і стали їсти й пити та проклинати Авимелеха. **28** Гаал, син Еведа, сказав: «Хто такий Авимелех і хто такий Зевул, якого він зробив своїм довіреним у Сихемі? Чому ми маємо служити їм? Хіба Авимелех не син Єруваала?»^б Ліпше служіть людям Гамора, Сихемового батька. Навіщо нам служити Авимелеху? **29** Якби ж цей народ пішов за мною, я б скинув Авимелеха!» Тоді Гаал сказав Авимелеху: «Збільш своє військо і виходь на війну».

30 Зевул, князь того міста, почув слова Гаала, Еведового сина, і розгнівався. **31** Він таємно* послав людей до Авимелеха й передав йому: «Гаал, син Еведа, та його брати зараз у Сихемі і підбурюють проти тебе місто. **32** Тому встань зі своїми людьми вночі й зроби в полі засідку, **33** а рано-вранці, як тільки зійде сонце, вируши і напади на місто. Коли ж Гаал зі своїми людьми вийде проти тебе, зроби все можливе, щоб завдати йому поразки*».

34 Тож Авимелех встав уночі і заліг у засідці біля Сихема, розділивши своїх людей на чотири загони. **35** Коли Гаал, Еведів син, вийшов і став при міській брамі, Авимелех зі своїми людьми піднявся із засідки. **36** Як тільки Гаал побачив це, то сказав до Зевула: «Глянь, якісь люди спускаються з гірських вершин». Але Зевул відповів: «Це тіні гір видаються тобі людям».

37 Пізніше Гаал сказав: «Дивись, з узвишся, що посе-

9:31 *Або «хитро». **9:33** *Або «зроби йому те, що зможе твоя рука».

ред краю, спускаються люди, а ще один загін наближається дорогою, що проходить біля великого дерева Меоненім».

38 На це Зевул промовив: «Невже ти забув, як казав: “Хто такий Авімелех, що ми маємо служити йому?”^a Хіба не проти цих людей ти виступав? Виходь тепер і бийся з ними».

39 Тож Гаал вийшов на чолі провідників Сихема й воював з Авімелехом. **40** Авімелех гнався за Гаалом, а той утікав. І падало багато вбитих, аж до входу в міську браму.

41 Авімелех далі жив в Арумі, а Зевул^b прогнав Гаала та його братів із Сихема. **42** Наступного дня сихемівці вийшли в поле, і про це донесли Авімелеху. **43** Отож він взяв своїх людей, поділив їх на три загони й зробив у полі засідку. Коли він побачив, що сихемівці виходять з міста, то напав на них і побив. **44** Авімелех зі своїми загонами кинувся вперед і став при міській брамі, тимчасом як два інші його загони напали на тих, хто був у полі, та побили їх. **45** Увесь той день Авімелех воював з Сихемом і, захопивши місто, вигубив його жителів, а місто зруйнував^c і посипав сіллю.

46 Коли про це почули всі провідники сихемської башти, то відразу втекли до сховища* в домі^d Ель-Беріа.^e **47** А як Авімелеху донесли, що всі провідники сихемської башти зібралися разом, **48** то він зі своїми людьми вирушив на гору Цалмон. Взнявши в руки сокиру, він зрубав з дерева гілку, поклав її собі на плече і сказав тим, хто був з ним: «Бачи-

РОЗД. 9

a Сд 9:28, 29

b Сд 9:30

v 1Цр 12:25

г Сд 8:33
Сд 9:4, 27

Друга кол.

a 2См 11:21

b Бг 9:6
Сд 9:5, 24

v Сд 9:7, 20

г Сд 6:32

РОЗД. 10

д Сд 2:16

ли, що я зробив? Мерщій роби́ть те саме!» **49** Тож кожен з них зрубав по гілці і пішов за Авімелехом. Вони обклали сховище гілками й підпалили його. Так загнули і всі, хто був у сихемській башті,— коло 1000 чоловіків і жінок.

50 Авімелех же пішов до Тевеца, став табором проти цього міста й захопив його. **51** Посеред міста стояла укріплена башта, і всі мешканці — усі чоловіки і жінки разом з провідниками міста — повтікали в неї та, замкнувшись, вилізли на дах. **52** Тоді Авімелех рушив до башти і напав на неї. Він підійшов до входу в башту, щоб спалити її. **53** Але одна жінка кинула йому на голову верхнє жорно й проломила череп.^a **54** Авімелех відразу покликав свого слугу, зброєношу, і звелів: «Витягни меча й убий мене, щоб ніхто не сказав: “Його вбила жінка”». Тієї ж миті слуга проколов його мечем, і той помер.

55 Коли ізраїльтяни побачили, що Авімелех мертвий, то розійшлися по своїх домівках. **56** Так Бог відплатив Авімелеху за те зло, яке він заподіяв батькові, убивши 70 своїх братів.^b **57** Також усе зло, яке вчинили чоловіки Сихема, Бог обернув проти них*. Так сповнилося прокляття Йотама,^c Єрувааолового^d сина.

10 Після смерті Авімелеха рятувати Ізраїль^e почав Тбла, син Пуа, сина Додо. Він був з племені Іссахара і жив у Шамірі, в гористому краї Єфрема. **2** Тбла судив Ізраїль 23 роки, а потім помер і був похований у Шамірі.

9:57 * Букв. «Ім на голови».

9:46 * Або «твердині». ^a Або «храмі».

3 Після нього суддею став гілеадівець Яір. Він судив Ізраїль 22 роки. 4 У нього було 30 синів, які їздили на 30 ослах і мали 30 міст. Ці міста лежать у краї Гілеад і досі називаються Хаввот-Яір.^a 5 Згодом Яір помер і був похований у Камоні.

6 Ізраїльтяни знову почали робити зло в очах Єгови^b й служити Ваалам,^c Астартам, богам Араму*, Сидона, Моаву,^d а також богам аммонітян^e і філістимлян.^e Вони покинули Єгову і не служили йому. 7 Через це Єгова запалав на них гнівом і віддав* їх у руки філістимлян та аммонітян.^e 8 Тож вони того року утискали й сильно гнобили ізраїльтян. Вони 18 років гнобили всіх ізраїльтян, що жили по той бік Йордану в землі амореян, у Гілеаді. 9 Аммонітяни також переходили Йордан, щоб воювати з Юдою, Веніяміном та Єфремом. Через це Ізраїлю було дуже тяжко. 10 Тоді ізраїльтяни покликали Єгову на допомогу,^ж говорячи: «Боже наш, згрішили ми проти тебе, бо покинули тебе і стали служити Ваалам».^з

11 Але Єгова сказав ізраїльтянам: «Хіба я не рятував вас від египтян,^а амореян,^б аммонітян, філістимлян,^в 12 сидонян, амалікітян та мідіянітян, які гнобили вас? Коли ви кликали мене на допомогу, я рятував вас з їхньої руки. 13 Ви ж покинули мене і служили іншим богам.^г Тому я більше не рятуватиму вас.^д 14 Ідїть, кличте на допомогу богів, яких ви собі вибрали.»

10:6 *Або «Сирії». 10:7 *Букв. «продав».

РОЗД. 10

а Пв 3:14

б Сд 2:19
Сд 4:1
Сд 6:1
Не 9:28в Сд 3:7
Пс 106:36–38

г Чс 25:1,2

д 1Цр 11:5
2Цр 23:13е Сд 16:23
1См 5:4
2Цр 1:2є Пв 28:15, 48
Пв 31:17
Сд 2:14
Сд 4:2

ж Пв 4:30

з Сд 2:13
Сд 3:7
1См 12:9, 10

и Вх 14:30

і Чс 21:23–25

к Сд 3:31

л Сд 2:12

м 2Хр 15:2
Мих 3:4

н 1Цр 18:27

Друга кол.

а Єр 2:28

б Пв 7:26

в 2Хр 7:14
2Хр 33:13, 15
Пс 106:44
Іс 63:9г Бт 19:36, 38
Сд 3:13

д Сд 11:1

РОЗД. 11

е Сд 12:7
1См 12:11
Єв 11:32

є Сд 10:17

Нехай вони рятують вас у час лиха».^а 15 Але ізраїльтяни сказали Єгові: «Згрішили ми. Роби з нами все, що забажаєш, тільки благаємо, врятуй нас цього дня». 16 Ізраїльтяни позбулися чужих богів^б і стали служити Єгові, тому він більше не міг дивитися на* їхні страждання.^в

17 Згодом було скликано аммонітян,^г і вони розкинули табір у Гілеаді. А ізраїльтяни зібрались і отаборилися в Міцпі. 18 Тоді весь народ і князі Гілеаду почали запитувати одні одних: «Хто поведе нас на війну з аммонітянами?^д Нехай він і стане провідником усіх жителів Гілеаду».

11 Гілеадівець Іфтáх^е був сильним воїном. Він був сином повії; батька його звали Гілеад. 2 Дружина* Гілеада також народила йому синів. І коли ті попідростали, то прогнали Іфтáха, кажучи: «Ти не матимеш спадщини в домі нашого батька, бо ти син іншої жінки». 3 Тож Іфтáх утік від своїх братів і оселився у землі Тов. Там до нього зійшлися люди, які залишились без роботи, і стали ходити за ним.

4 Згодом аммонітяни рушили війною на Ізраїль.^є 5 І, коли вони напали на ізраїльтян, старійшини Гілеаду відразу пішли, щоб привести Іфтáха із землі Тов. 6 Вони сказали йому: «Ходи й стань нашим воєначальником, і ми зможемо воювати з аммонітянами». 7 Але Іфтáх відповів старійшинам Гілеаду: «Хіба ж не ви так сильно зненавиділи мене, що прогнали з батьково-

10:16 *Або «його душа стала нетерпеливою через». 11:2 *Очевидно, інша дружина.

го дому? То чому ви прийшли до мене тепер, коли потрапили в біду?» **8** На це гілеадські старійшини сказали: «Тому ми й прийшли до тебе. Якщо ти підеш з нами і воюватимеш проти аммонітян, то станеш провідником усіх мешканців Гілеаду». **9** Тоді Їфтáх промовив до них: «Добре, я піду з вами воювати проти аммонітян, але якщо Єгова віддасть їх у мої руки, я таки буду вашим провідником». **10** І відповіли гілеадські старійшини: «Єгова буде свідком* між нами, якщо ми не зробимо так, як ти кажеш». **11** Тож Їфтáх пішов з ними, і народ зробив його своїм провідником та воєначальником. Їфтáх повторив усі свої слова перед Єговою в Міцпі.^в

12 І послав Їфтáх людей до аммонітського^г царя з такими словами: «Що ти маєш проти мене*, що прийшов напасти на мій край?» **13** А цар відповів Їфтáховим посланцям: «Я прийшов, бо ізраїльтяни, вийшовши з Єгипту, забрали мою землю^а від Арно́ну^в до Яббóку і аж до Йордану.^с Поверніть її по-доброму». **14** Але Їфтáх знову послав до нього людей, **15** щоб вони сказали:

«Так говорить Їфтáх: “Ізраїль не забирав земель у моавітян^ж та аммонітян.^з **16** Коли ізраїльтяни після виходу з Єгипту мандрували пустелею аж до Червоного моря^и і прийшли до Кадéшу,^і **17** то послали людей до едóмського царя,^к кажучи: «Дозволь нам, будь ласка, перейти твоїм краєм», але він їх не послухав. Просили вони і моавського^л

11:10 *Букв. «тим, хто чує». **11:12** *Букв. «що мені й тобі».

РОЗД. 11

а Сд 11:2

б Сд 10:18

в Сд 10:17
Сд 11:34

г Бт 19:36, 38

д Чс 21:23, 24

е Чс 21:26

є Пв 3:16, 17

ж Бт 19:36, 37
Пв 2:9

з Пв 2:19, 37

и Чс 14:25

і Чс 20:1

к Бт 36:1
Чс 20:14
Пв 2:4

л Бт 19:36, 37

Друга кол.

а Чс 20:22

б Чс 21:4

в Чс 21:11

г Чс 21:13

д Чс 21:21–26
Пв 2:26, 27

е Пв 2:32, 33

є ІсН 13:15, 21

ж Пв 2:36

з Не 9:22

и 1Цр 11:7

і Вх 23:28
Вх 34:11
Чс 33:53
Пв 9:5
Пв 18:12к Чс 22:2, 3
ІсН 24:9

л Чс 21:25

царя, однак і той не погодився. Тому ізраїльтяни залишилися в Кадéші.^а **18** Коли вони пішли пустелею, то оминули землі Едóму^б й Моáву. Вони пройшли повз Моáв зі східного боку^в і отаборилися коло Арно́ну. Ізраїльтяни не заходили на територію Моáву,^г оскільки Арно́н був кордоном моавського краю.

19 Після того ізраїльтяни послали людей до аморе́йського царя Сигóна, який царював у Хешбóні, і сказали: «Дозволь, будь ласка, перейти твоїм краєм у свою землю». **20** Але Сигóн не дозволив ізраїльтянам перейти через свій край, бо не довіряв їм. Він зібрав увесь свій народ і, отаборившись в Яга́ці, воював з Ізраїлем.^є **21** Тоді Єгова, Бог Ізраїля, віддав Сигóна та весь його народ у руку ізраїльтян, і вони перемогли їх та заволоділи всім краєм аморея́н.^с **22** Так ізраїльтяни здобули увесь край аморея́н від Арно́ну до Яббóку і від пустелі аж до Йордану.^ж

23 Сам Єгова, Бог Ізраїля, прогнав аморея́н перед своїм народом.^з А тепер ти хочеш прогнати Ізраїль? **24** Чи ж ти не володієш усім тим, що дає тобі у володіння твій бог Кемóш?^и Тож і ми проженемо кожного, кого Єгова, наш Бог, проганяє перед нами.^і **25** Хіба ти ліпший від моавського царя Бала́ка,^к сина Ціппóра? Чи він колись сперечався або воював з Ізраїлем? **26** Триста років Ізраїль жив у Хешбóні та залежних від нього* містах,^л в Аро́е́рі й залежних від нього містах, а також у всіх містах уздовж берегів Арно́ну. Чому ж ви тоді не намагались

11:26 *Або «довколишніх».

повернути їх?² **27** Не згрішив я проти тебе, а ти робиш зло — нападаєш на мене. Нехай Єгова, Суддя,⁶ розсудить сьогодні народ Ізраїля та народ Аммонітян».

28 Але аммонітський цар не послухав того, що говорили Іфтахові посланці.

29 Дух Єгови зійшов на Іфтаха,⁵ і той перейшов через Гілеада, і Манасію та дійшов до гілеадської Міцпи,⁶ а звідти рушив на аммонітян.

30 Тоді Іфтах пообіцяв² Єгови: «Якщо віддаси аммонітян у мою руку, **31** то перший, хто вийде мені назустріч з дверей мого дому, коли я повертатимуся з перемогою над аммонітянами, буде належати тобі, Єгово,⁹ і я віддам його як цілопалення».⁶

32 Тож Іфтах пішов воювати з аммонітянами, і Єгова віддав їх у його руку. **33** Іфтах завдав аммонітянам великої поразки, вигубивши 20 міст від Ароера до Мінніта і Авель-Кераміма. Так аммонітяни були підкорені ізраїльтянам.

34 Зрештою Іфтах повернувся додому в Міцпу.^ж Аж ось йому назустріч вийшла його дочка, танцюючи і граючи на бубні. Вона була його єдиною дитиною. Крім неї він більше не мав ні сина, ні дочки. **35** Як тільки він її побачив, то роздер свій одяг і вигукнув: «О ні, донечко моя! Ти розбила мені серце», бо я прирік тебе на вигнання. Я поклявся перед Єговою і не могу забрати своїх слів назад».³

36 Але вона відповіла: «Батьку, якщо ти поклявся перед Єговою, то зроби зі мною

11:35 * Букв. «зробила мене дуже низьким».

РОЗД. 11

а Чс 21:26

б Іс 33:22

в Сд 3:9, 10

Зк 4:6

г Сд 10:17

д Пв 23:21

е 1См 1:11

є 1См 1:24

ж Сд 10:17

Сд 11:11

з Чс 30:2

Пс 15:4

Ек 5:4

Друга кол.

а Сд 11:30, 31

б 1См 1:22, 24

РОЗД. 12

в Сд 8:1

г Сд 11:29

д Пв 3:12, 13

те, що пообіцяв,² бо Єгова помстився за тебе аммонітянам, твоїм ворогам». **37** А тоді вона сказала батькові: «Прошу тебе, дай мені два місяці, і я піду в гори з подругами, аби оплакати свою незайманість».

38 На це Іфтах сказав: «Йди». Він відпустив її на два місяці, і вона пішла в гори з подругами, аби оплакати свою незайманість. **39** А через два місяці вона повернулася до батька, і він виконав свою обітницю.⁶ Тож вона ніколи не мала інтимних стосунків з чоловіком. І в Ізраїлі з'явився такий звичай*: **40** з року в рік — чотири дні на рік — молоді ізраїльтянки ходять хвалити доньку гілеадівця Іфтаха.

12 А ефремівці зібралися, перейшли річку і дійшли до Цафбона*. Вони сказали Іфтахові: «Чому ти не покликав нас, коли ходив воювати з аммонітянами?» За це ми спалимо твій дім разом з тобою». **2** Проте Іфтах відповів: «Я та мій народ ворогуємо з аммонітянами. Я кликав вас на допомогу, але ви не врятували мене з їхньої руки. **3** Коли я побачив, що ви не врятуєте мене, то вирішив ризикнути життям* і виступити проти аммонітян,⁷ і Єгова дав їх у мою руку. Чому ж ви прийшли сьогодні воювати зі мною?»

4 Тоді Іфтах зібрав усіх чоловіків Гілеаду,² і вони воювали з ефремівцями. Гілеадівці побили ефремівців, які казали: «Ви, гілеадівці, лише згря втікачів з Єфрема, хоча й живе-те на території Єфрема й Ма-

11:37 * Або «з друзями поплакати, бо ніколи не вийду заміж». **11:39** * Або «постанова». **12:1** * Або, можливо, «перейшли річку у напрямі на північ». **12:3** * Або «поклав свою душу у свою руку».

насії». **5** І гілеадівці захопили йорданські броди^а перед наділом єфрémівців. Коли ж чоловіки з племені Єфрема намагалися втекти і казали: «Дозвольте перейти», то гілеадівці запитували кожного: «А ти не єфрémівець?» Якщо той відповідав: «Ні», **6** вони говорили: «Скажи "шібболет"». Але той казав: «Сібболет», бо не міг правильно вимовити це слово. Тож вони хапали його і там же, коло Йордану, вбивали. Тоді полягло 42 000 єфрémівців.

7 Гілеадівець Йфтах судив Ізраїль шість років, а потім помер і був похований у своєму місті в Гілеаді.

8 Після нього ізраїльтян судив Івцан,^б який був з Віфлеєма. **9** У нього було 30 синів та 30 дочок. Він послав своїх дочок, щоб вони одружилися з чоловіками, які не належали до їхньої родової громади, а також взяв з інших родових громад 30 невісток для своїх синів. Івцан судив Ізраїль сім років, **10** а тоді помер і був похований у Віфлеємі.

11 Після нього 10 років ізраїльтян судив завулбнівець Елбн. **12** Коли Елбн помер, то був похований в Аяялбні, у землі Завулбна.

13 Потім ізраїльтян судив Авдбн, син піратонянина Гіллеля. **14** Він мав 40 синів і 30 онуків, які їздили на 70 ослах. Авдбн був суддею в Ізраїлі вісім років. **15** Згодом Авдбн, син піратонянина Гіллеля, помер і був похований у Піратбні, в землі Єфрема, на горі амалікітян.^в

13 Ізраїльтяни знову почали робити зло в очах Єгови,^г і Єгова на 40 років віддав їх у руки філістимлян.^д

РОЗД. 12

а Сд 3:28
Сд 7:24

б Сд 2:16

в Бг 36:12
Вх 17:16
Чс 13:29
1См 15:2

РОЗД. 13

г Сд 2:11, 19
Сд 10:6

д Існ 13:1–3
Сд 10:7

Друга кол.

а Існ 15:20, 33
Існ 19:41, 48

б Бг 49:16

в Сд 16:31

г Бг 30:22, 23

д Бг 18:10
1См 1:20
Лк 1:11, 13

е Чс 6:2, 3
Лк 1:15

є Льв 11:26, 27

ж Чс 6:2, 5

з Сд 2:16
Сд 13:1
Не 9:27

и Сд 13:17, 18

і Сд 13:3

2 У той час був один чоловік із Цбри,^а з родини данівців,^б якого звали Маноах.^в Дружина його була безплідна й не мала дітей.^г **3** Якось їй з'явився ангел Єгови і сказав: «Хоча ти жінка неплідна й не маєш дітей, але ти завагітнієш і народиш сина.^д **4** Відтепер пильнуй, щоб не пити вина та жодного алкогольного напою,^е і не їж нічого нечистого.^є **5** Ти завагітнієш та народиш сина, і бритва не торкнеться його голови,^ж бо від самого народження* він буде Божим назорем. Твій син рятуватиме Ізраїль від руки філістимлян».^з

6 І жінка пішла до Маноаха й сказала йому: «До мене приходив Божий чоловік, який нагадував ангела правдивого Бога. Від його вигляду в мене аж перехопило подих. Та я не запитала, звідки він, а він не назвав свого імені.» **7** Той чоловік сказав: «Ти завагітнієш і народиш сина. Тож відтепер не пий вина та жодного алкогольного напою і не їж нічого нечистого, бо твоя дитина буде Божим назорем від народження* і до самої смерті».

8 Маноах благав Єгова: «Вибач, Єгово, будь ласка, нехай Божий чоловік, якого ти щойно посилав, знову прийде до нас і навчить, як виховувати дитину, що народиться». **9** Правдивий Бог вислухав Маноаха, і Божий ангел ще раз прийшов до жінки, коли вона сиділа в полі. Її чоловіка Маноаха не було з нею. **10** Тому жінка швидко побігла й сказала Маноаху: «Мені знову з'явився чоловік, який недавно приходив».^і

13:5, 7 * Букв. «від утроби».

11 Тоді Маноах встав, пішов з дружиною до того чоловіка й запитав його: «Це ти розмовляв з моєю жінкою?» А той відповів: «Так». **12** Маноах сказав: «Нехай збудуться твої слова! Але як нам вихувати сина і що він робитиме?»^а **13** На це ангел Єгови відказав: «Нехай твоя жінка утримується від всього, про що я говорив.^б **14** Хай не їсть плоду виноградної лози, не п'є вина та іншого алкогольного напою^в і не їсть нічого нечистого.^г Хай дотримується всього, що я їй наказав».

15 А Маноах сказав ангелу Єгови: «Будь ласка, залишися ще на трохи, і ми приготуємо для тебе козеня».^д **16** Проте ангел Єгови відповів: «Навіть коли я залишуся, то нічого не їстиму, але якщо ти хочеш принести цілопалення Єгови — принеси». Маноах же не знав, що це ангел Єгови. **17** Після цього він промовив до ангела Єгови: «Скажи, як тебе звати,^е щоб ми могли віддати тобі шану, коли сповниться твоє слово». **18** Однак ангел Єгови відповів: «Навіщо тобі знати моє ім'я? Воно дивовижне».

19 Тож Маноах взяв козеня та хлібне приношення і на камені склав усе це в жертву Єгови. І Бог на очах Маноаха та його дружини вчинив щось неймовірне. **20** Коли полум'я з жертовника піднялося до неба, здійнявся в тому полум'ї і ангел Єгови. А Маноах з дружиною, побачивши це, відразу попадали долілиць. **21** Ангел Єгови більше не з'являвся Маноаху та його дружині. І Маноах зрозумів, що то був ангел Єгови.^є **22** Тоді він сказав своїй дружині: «Ми неодмін-

РОЗД. 13

а Сд 13:8

б Сд 13:4

в Чс 6:2,3

г Льв 11:26,27

д Бт 18:5,7
Сд 6:18,19
Єв 13:2е Бт 32:29
Сд 13:6

є Сд 6:22,23

Друга коп.

а Вх 33:20
Ів 1:18

б Сд 13:16

в Єв 11:32

г Сд 18:11,12

д Існ 15:20,33

е Сд 3:9,10
Сд 6:34
Сд 11:29
ІСм 11:6

РОЗД. 14

є Пв 7:3

ж Сд 13:1

з Сд 13:24,25

но помремо, тому що бачили Бога».^а **23** Але вона промовила: «Якби Єгова хотів заповідати нам смерть, то не прийняв би з наших рук цілопалення^б та хлібного приношення, не показав би всього цього й не промовив того, що ми почули».

24 Згодом жінка народила сина і назвала його Самсбном.^в Хлопець ріс, і Єгова благословляв його. **25** Потім у Маханедані,^г що між Цброю й Ештаблом,^д дух Єгови зійшов^е на Самсбна.

14 Тоді Самсбн пішов у Тімну і побачив там одну філістимлянку*. **2** Повернувшись, він сказав своєму батькові й матері: «У Тімні мені сподобалась одна філістимлянка, я хочу, щоб ви взяли її мені за дружину». **3** Але батько і мати відповіли: «Хіба ти не можеш знайти для себе жінку серед твоїх родичів та всього нашого народу?»^є Нащо тобі брати дружину з необрізаних філістимлян?» Однак Самсбн сказав батькові: «Візьми її, бо вона саме та, яка мені потрібна*». **4** Його ж батько й мати не розуміли, що це було від Єгови. Адже Він шукав нагоди, щоб виступити проти філістимлян, бо в той час вони панували над Ізраїлем.^ж

5 Тож Самсбн пішов з батьком і матір'ю до Тімни. Коли він наблизився до виноградників Тімни, йому назустріч вийшов рикаючі лев*. **6** Тоді Самсбн завдяки духу Єгови сповнився силою^з і великими руками роздер лева навпіл, як

14:1 *Букв. «жінку з дочок філістимлян». **14:3** *Букв. «вона правильна в моїх очах». **14:5** *Або «гривастий молодий лев».

козеня. А батькові й матері він не розповів про те, що зробив. **7** Самсбн прийшов до тієї жінки і, порозмовлявши з нею, переконався, що вона справді та, яка йому потрібна.^a

8 Пізніше, коли Самсбн повертався, щоб забрати її у свій дім,^b то завернув, аби подивитися на мертвого лева. У ньому був бджолиний рій та мед. **9** Самсбн зішкріб собі меду в руки і, йдучи дорогою, їв його. Коли він наздогнав батька й матір, то дав їм. Проте він не говорив, що вишкріб мед з мертвого лева.

10 Його батько пішов до тієї жінки, і Самсбн влаштував там бенкет, бо так зазвичай робили наречені. **11** Коли Самсбн прийшов туди, до нього привели 30 дружб. **12** І сказав їм Самсбн: «Дозвольте загадати вам загадку. Якщо за сім днів бенкету ви розгадаєте її і дасте мені відповідь, то я подарую вам 30 лляних сорочок і 30 шат. **13** Якщо ж не зможете відповісти, то ви дасте мені 30 лляних сорочок і 30 шат». На це вони відказали: «Загадуй, ми хочемо почути твою загадку». **14** Тож він промовив до них:

«З того, хто їсть, вийшло їстівне,
а з сильного — солодке».^a

Вони три дні не могли розгадати загадку, **15** а на четвертий сказали Самсоновій дружині: «Перехитри свого чоловіка^c і дізнайся в нього розгадку, інакше ми спалимо і тебе, і дім твого батька. Ви що, запросили нас, аби забрати наше майно?» **16** Тоді вона почала плакати перед Самсоном, говорячи: «Ти ненавидиш мене, ти мене зов-

РОЗД. 14

a Сд 14:2

b Бт 24:67
Мт 1:24

в Сд 14:8,9

г Сд 16:5

Друга кол.

a Сд 16:15

б Сд 16:16, 18

в Сд 14:14

г Сд 14:15

д Сд 13:24, 25
Сд 14:6
Сд 15:14e ІсН 13:2, 3
Сд 1:18

e Сд 14:12

ж Сд 14:2

з Сд 14:11
Сд 15:1, 2

РОЗД. 15

и Сд 14:17

i Сд 14:11, 20

сім не любиш.^a Загадав загадку людям з мого народу, а мені розгадку не сказав». Але він відповів: «Я не сказав її навіть своєму батькові й матері. Хіба маю сказати тобі?» **17** І плакала вона перед ним решту з семи днів бенкету. Сьомого дня він нарешті сказав їй розгадку, бо вона йому дуже доучала. А вона переказала розгадку людям зі свого народу.^b **18** Тож сьомого дня, перш ніж зайшло сонце*, мешканці міста сказали йому:

«Що солодше від меду і хто сильніший від лева?»^a

На це він відповів:

«Якби ви не орали мою телицею,^г
то й загадки моєї не
розгадали б».

19 Тоді Самсбн завдяки духу Єгови сповнився силою^a і пішов до Ашкелона.^e Він убив там 30 чоловіків, зняв їхній одяг і дав тим, хто розгадав загадку.^e Після того Самсбн, палаючи гнівом, повернувся до дому свого батька.

20 А дружину Самсона^ж віддали одному з чоловіків, який був у нього дружбою.^з

15 Через якийсь час, коли жали пшеницю, Самсбн узяв козеня і пішов провідати свою дружину. Прийшовши, він сказав: «Я хочу зайти у спальню* до своєї дружини». Але її батько не дозволив, **2** говорячи: «Я подумав, що ти точно ненавидиш мою дочку,^и тому віддав її твоєму дружбі.^і Хіба ж молодша сестра не привабливіша за неї? Прошу, візьми її замість

14:18 *Або, можливо, «перш ніж він увійшов до внутрішньої кімнати». **15:1** *Або «внутрішню кімнату».

старшої». **3** Однак Самсбн відповів: «Цього разу нехай філістимляни не звинувачують мене, коли я завдам їм лиха».

4 Тоді він пішов і зловив 300 лисиць. Він взяв смолоскипи, зв'язав по дві лисиці хвостами до купи, а між хвостами вставив по смолоскипу.

5 Потім Самсбн запалив смолоскипи і пустив лисиць у невижаті філістимські поля. Так він підпалив усе — снопи, нежате збіжжя, а також виноградники й оливкові гаї.

6 «Хто це зробив?» — спитали філістимляни. Їм відповіли: «Це зробив Самсбн, зять тімнейнина, за те, що той взяв його дружину і віддав дружбі». ^аТоді філістимляни пішли й спалили ту жінку і її батька. ^б**7** Самсбн сказав їм: «Якщо ви так чините, то я не заспокоюся, поки не відімщу вам». ^в**8** І він перебив чимало* філістимлян, учинивши велике побоїще, а потім пішов і оселився в печері^г, що в скелі Етам.

9 Згодом філістимляни прийшли в Юдин край, отаборились і ходили по Лехі, готуючись до нападу. **10** Мешканці ж Юдиного краю запитали: «Чому ви вийшли проти нас?» А ті відповіли: «Ми прийшли, щоб схопити* Самсбна й зробити йому те, що він зробив нам». **11** Тож до печери*, що в скелі Етам, прийшли 3000 чоловіків з племені Юди і сказали Самсбну: «Хіба ти не знаєш, що філістимляни панують над нами?^а Чому ти нам таке вчинив?» Самсбн же відповів: «Як вони зробили мені, так я зробив їм». **12** Але ті

15:8 *Букв. «ногу на стегні». ^аАбо «розколіні». 15:10, 12 *Або «зв'язати». 15:11 *Або «розколіни».

РОЗД. 15

а Сд 14:11, 20

б Сд 14:15

в Сд 14:4

г 2См 23:11, 12

д Сд 13:1

Друга кол.

а Сд 13:24, 25
Сд 14:5, 6

б Сд 16:9, 12

в Сд 3:31

г Сд 16:30

д Сд 15:9

е Вх 17:6

е Бт 49:16
Сд 2:16
Сд 13:1, 5
Сд 16:31
Єв 11:32

чоловіки промовили до нього: «Ми прийшли схопити* тебе і віддати філістимлянам». На це Самсбн сказав: «Покляніться, що самі ви не піднімете на мене руки». **13** І вони пообіцяли: «Ми лише зв'яжемо тебе і віддамо їм, але вбивати не будемо».

Тож вони зв'язали Самсбна двома новими мотузками і вивели з печери. **14** Коли він прийшов до Лехі, то філістимляни, побачивши його, переможно закричали. Тоді Самсбн завдяки духу Єгови сповнився силою,^а і мотузки, якими його зв'язали, стали наче лляні нитки, обпалені вогнем, і пута спали з його рук.^б

15 Він знайшов свіжу осяччу щелепу, схопив її і вбив нею^в 1000 чоловіків. **16** Після цього Самсбн промовив:

«Осяччою щелепою я перебив ворогів і поскладав їх на купи!

Осяччою щелепою я убив 1000 чоловіків».^г

17 Сказавши це, Самсбн викинув щелепу й назвав те місце Рамат-Лехі*.^а **18** Потім він дуже захотів пити і звернувся до Єгови: «Ти дав у руку свого слуги такий великий порятунк. Невже тепер я маю померти від спраги і потрапити в руки тих необрізаних?» **19** Тоді Бог зробив щілину в Лехі, і звідти потекла вода.^б Коли Самсбн напився, до нього повернулася сила*, і він віджив. Тому він назвав це місце Ен-Гаккоре^в. Воно й досі є в Лехі.

20 І судив Самсбн Ізраїль за днів філістимлян 20 років.^г

15:17 *Озн. «узвишша щелепи». 15:19 *Букв. «дух». ^аОзн. «джерело того, хто кличе».

16 Якось Самсѳн пішов до Гָази. Там він побачив повію та ввійшов до її дому. **2** І донесли газянам: «Сюди прийшов Самсѳн!» Тож вони оточили те місце і цілу ніч чатували на Самсѳна біля міської брами. Сиділи вони причаївшись і казали: «Як тільки засвітає, ми вб'ємо його».

3 Самсѳн же пролежав до півночі. Потім він встав, пішов до міської брами, захопився за її ступки і вирвав разом із засувом та двома бічними стовпами. Він поклав їх собі на плечі і поніс на вершину гори, що напроти Хеврѳна.

4 Згодом він закохався в жінку, на ім'я Деліла,^a яка жила в долині* Сорек. **5** До неї прийшли філістимські правителі і сказали: «Перехитри* Самсѳна^b й дізнайся, звідки в нього така велика сила. Вивідай, як нам його подужати, зв'язати і перемогти. За це кожен з нас дасть тобі по 1100 срібняків».

6 І промовила Деліла до Самсѳна: «Прошу тебе, скажи: в чому твоя велика сила і чим тебе зв'язати, щоб подужати?» **7** Самсѳн відповів: «Якщо мене зв'язати сімома сирими, невисушеними тятивами*, то я втрачу силу і стану як звичайна людина». **8** Тож філістимські правителі принесли Делілі сім сирих, невисушених тятів, і вона зв'язала його. **9** А тим часом в іншій її кімнаті сиділа засідка. Деліла вигукнула: «Самсѳне, філістимляни йдуть на тебе!» Тоді він розірвав тятиви так легко, як рветься нитка з льону*, коли

РОЗД. 16
a Сд 16:18

б Сд 14:15

Друга кол.
a Сд 15:14

б Сд 16:9

в Сд 16:7,11

г Сд 14:16

д Сд 16:7
Сд 16:11
Сд 16:13

е Сд 14:17

ї торкнеться вогонь.^a Тож гамниця його сили залишилась нерозгаданюю.

10 І Деліла стала дорікати Самсѳну: «Ти морочиш мені голову* і обманюєш мене! Прошу, скажи: чим тебе можна зв'язати?» **11** А він відповів: «Якщо мене зв'язати новими мотузками, які ще не були вжитку, то я втрачу силу і стану як звичайна людина». **12** Тож Деліла взяла нові мотузки і, зв'язавши його, вигукнула: «Самсѳне, філістимляни йдуть на тебе!» (А в той час в іншій її кімнаті сиділа засідка.) Та він розірвав мотузки на своїх руках, наче нитки.^b

13 Після цього Деліла сказала Самсѳнові: «Ти далі морочиш мені голову і обманюєш мене!^c Признайся, чим тебе зв'язати». Він відповів: «А ти вплети сім моїх кіс в основу тканини». **14** Вона зробила так і, затиснувши його коси ткацьким гребенем, вигукнула: «Самсѳне, філістимляни йдуть на тебе!» Та він прокинувся і вирвав гребінь разом з нитками основи.

15 Тоді Деліла стала дошкуляти йому: «Як ти можеш говорити, що любиш мене,^d якщо твоє серце не зі мною? Три рази ти морочив мені голову і не сказав, звідки в тебе така велика сила».^e **16** І, оскільки вона день у день докучала йому й тиснула на нього, не міг він* більше терпіти – аж йому життя набридло.^e **17** Врешті Самсѳн відкрив їй своє серце і сказав: «Я Божий назорей ще від народження*, тому бритва ніколи не торкалася моєї

16:4 *Або «ваді». Див. глосарій. **16:5** *Або «вмов». **16:7** *Або «жилами». **16:9** *Або «клоччя».

16:10 *Або «ти жартуєш зі мною». **16:16** *Або «його душа». **16:17** *Букв. «від материнської утроби».

голови.^а Якщо мене поголити, сила покине мене, я ослабну й стану як усі інші люди».

18 Зрозумівши, що він сказав їй правду, Деліла зараз же послала за філістимськими правителями^б з такими словами: «Тепер приходьте, бо він нарешті відкрив мені своє серце». І ті прийшли до неї й принесли гроші. **19** Деліла ж приспала Самсбона в себе на колінах, а тоді покликала одного чоловіка, і той зголив йому сім кіс. Так вона здолала Самсбона, і сили стали покидати його. **20** Потім вона вигукнула: «Самсбоне, філістимляни йдуть на тебе!» Він одразу прокинувся і сказав: «Вийду, як і раніше,^в та звільню себе». Самсбон не знав, що Єгова залишив його. **21** Тож філістимляни схопили його і викололи йому очі. Після цього вони привели його до Гази і закували в мідяні кайдани*. У в'язниці він мов зерно на жорнах. **22** Тим часом у Самсбона, після того як він був поголений,^г почало відростати волосся.

23 Філістимські правителі зібралися разом, щоб принести велику жертву своєму богові Дагбону^д і повеселитися. Вони говорили: «Наш бог віддав нам у руки нашого ворога, Самсбона!» **24** Як тільки люди побачили Самсбона, то почали вихваляти свого бога, кажучи: «Наш бог віддав нам у руки нашого ворога, який спустошував нашу землю^е і вбив багатьох з нас».^е

25 Коли їхнє серце розвеселилося, вони стали говорити: «Покличте Самсбона, нехай нас позабавляє». Самсбона при-

РОЗД. 16

а Чс 6:5

Сд 13:5,7

б Сд 16:5

в Сд 16:9, 12

Сд 16:14

г Сд 13:5

д 1См 5:4

е Сд 15:4,5

е Сд 15:7,8

Сд 15:15, 16

Друга кол.

а Єв 11:32

б Сд 14:5,6

Сд 14:19

Сд 15:14

в Сд 16:21

г Сд 16:27

д Сд 14:19

Сд 15:7,8

Сд 15:15, 16

е Сд 13:2

е Сд 13:8

ж Сд 2:16

Сд 15:20

РОЗД. 17

з ІсН 17:14, 15

вели з в'язниці, щоб їх порозважати, і поставили між колонами. **26** Тоді він сказав хлопцеві, який тримав його за руку: «Дай мені торкнутися колони, які підтримують цей дім, щоб я міг спертися на них». **27** (А в тому домі було повно людей, прийшли туди і всі філістимські правителі; близько 3000 чоловіків і жінок зібралися на даху і розважались, дивлячись на Самсбона.)

28 І Самсбон^а голосно звернувся до Єгови: «Всевладний Господи Єгово, благаю, згадай мене і дай сили,^б ще хоч раз! Боже, дозволь помститися філістимлянам хоча б за одне з моїх очей!»^в

29 Після того Самсбон вперся у дві середні колони, які підтримували дім,— правою рукою в одну колону, а лівою в другу— **30** і вигукнув: «Нехай я* помру з філістимлянами!» Тоді він з усіх сил наліг на колони, і дім рухнув на правителів та всіх, хто був у ньому.^г Тож у час своєї смерті Самсбон убив більше ворогів, ніж за ціле життя.^д

31 Пізніше прийшли Самсбонів брати і вся родина його батька, забрали його тіло і поховали між Цброю^е й Ештаблом в гробниці його батька Маноаха.^е Самсбон судив Ізраїль 20 років.^ж

17 У гористому краї Єфрема^а жив чоловік, на ім'я Михаїл. **2** Якимось він сказав своїй матері: «Пам'ятаєш, у тебе вкрали 1100 срібняків і ти при мені прокляла за це злодія? Так от, ті срібняки в мене, то я їх узяв». На це його мати відповіла: «Нехай Єгова поблагословить тебе, мій сину».

16:21 * Букв. «подвійні кайдани».

16:30 * Або «моя душа».

3 Він повернув матері 1100 срібняків, але вона сказала: «Я обов'язково присвячу це срібло Єгови, щоб мій син зробив з нього різьбленого ідола і статую з металу*.^a Тож я віддаю це срібло тобі».

4 Отже, після того як він повернув срібло матері, вона взяла 200 срібняків і віддала їх срібляреві. Той зробив різьбленого ідола і статую з металу*, яких поставили в домі Михая. 5 А Михай мав дім з божками. Він зробив ефод^b та статуї терафімів*^b і призначив[#] одного зі своїх синів своїм священиком.^c 6 У ті дні в Ізраїлі не було царя.^d Кожен робив те, що було правильне в його очах*.^e

7 В Юдиному місті Віфлеємі^e якийсь час жив молодий чоловік з родини Юди. Він був левітом.^ж 8 Цей чоловік пішов звідти, щоб пожити десь в іншому місці. Дорогою він проходив через гористий край Єфрема і зайшов до дому Михая.^з 9 Михай запитав його: «Звідки ти йдеш?» Той відповів: «Я левіт з Юдиного Віфлеєма, йду пошукати, де б мені оселитися». 10 Тоді Михай сказав: «Залишайся в мене і будь мені батьком* та священиком. Я щороку даватиму тобі по 10 срібняків та одяг і харчі». І левіт залишився. 11 Він погодився жити в Михая і став для нього як син. 12 Крім того, Михай призначив[#] молодого левіта своїм священиком,^и і той жив у його домі. 13 Потім Михай сказав: «Тепер я знаю, що Єгова буде добрим

17:3, 4 *Або «литу статуєю». 17:5 *Або «домашніх божків; ідолів». 17:5, 12 [#]Букв. «наповнив руку». 17:6 *Або «на його думку». 17:10 *Або «радником».

РОЗД. 17

a Bx 20:4
Лв 26:1
Пв 27:15

b Bx 28:6
Сд 8:27

в Бг 31:19

г Чс 3:10
Пв 12:11, 13
2Xp 13:8, 9

д 1См 8:4, 5

е Сд 21:25

є Мих 5:2

ж Чс 3:45
ІсН 14:3
ІсН 18:7

з Сд 17:1, 5

и Чс 3:10
Сд 17:5

Друга кол.

РОЗД. 18

a Сд 8:23
1См 8:4, 5

b ІсН 19:40

в ІсН 19:47, 48
Сд 1:34

г ІсН 19:41, 48

д Сд 17:1, 5

е Сд 17:9, 10

є ІсН 19:47, 48
Сд 18:29

ж Сд 18:27

з ІсН 15:20, 33
Сд 18:2

до мене, бо моїм священиком став левіт».

18 У ті дні в Ізраїлі не було царя.^a І плем'я данівців^b шукало місця, де можна було б оселитися, бо до того часу вони ще не отримали серед племен Ізраїля достатньо землі у спадок.^в

2 Данівці послали зі своєї родини п'ятьох здібних чоловіків з Цѳри та Ештабла,^г щоб розвідати й оглянути землю. Вони сказали їм: «Ідіть, огляньте землю». Коли розвідники прийшли в гористий край Єфрема, до дому Михая,^д то заночували там. 3 Будучи біля дому Михая, вони впізнали голос* молодого левіта, підійшли до нього й запитали: «Хто привів тебе сюди? Що ти тут робиш? Що тебе тут тримає?» 4 І він їм розповів, що зробив для нього Михай і як найняв його собі за священика.^є 5 Тоді вони сказали: «Запитай, будь ласка, в Бога, чи наша дорога буде успішною». 6 Священик відказав: «Ідіть з миром. Єгова з вами у вашій дорозі».

7 Тож ті п'ятеро чоловіків рушили далі і прибули до Лаїша.^є Вони побачили, що люди там живуть подібно до сидонян, покладаючись тільки на себе. Почуваються вони спокійно й безпечно,^ж бо туди не приходив завойовник, ніхто не гнобив їх і не тривожив. Вони живуть далеко від сидонян і ні з ким не мають жодних справ.

8 Коли ж розвідники повернулися до своїх братів у Цѳру та Ештабл,^з ті запитали їх: «Як там було?» 9 Вони відповіли: «Збирайтеся, підемо проти

18:3 *Або «вимову».

них, бо ми побачили, що їхній край дуже хороший. Чому ви вагаєтесь? Не зволікайте, йдіть і заволодійте тією землею. **10** Коли ви прийдете, то побачите, що люди живуть там безпечно,^а а їхній край просторий. І це місце, де ні в чому немає нестачі, Бог дає у вашу руку!»^б

11 Тоді 600 озброєних чоловіків з родини данівців вирушили з Цόри та Ештабла.^а **12** Вони пішли й отаборилися поблизу Кір'ят-Єарйма,^г що в Юді. Тому це місце, яке лежить на захід від Кір'ят-Єарйма, донині називається Маханедан*.^а **13** Звідти вони вирушили в гористий край Єфрема і дійшли до дому Михая.^е

14 П'ятеро чоловіків, які ходили розвідувати землю Лаїша,^є сказали своїм братам: «Чи ви знаєте, що тут є ефод, статуї терафімів*, різьблений ідол і статуя з металу?»^ж Тож подумайте, що вам робити». **15** Тоді вони зупинилися там і увійшли до молодого левіта,^з дїм якого був біля дому Михая, і запитали, як йому живеться. **16** Тим часом 600 озброєних чоловіків з племені Дана^и стояли біля брами. **17** П'ятеро ж чоловіків, які розвідували край,^і увійшли в дїм, щоб забрати різьбленого ідола, ефод,^к статуї терафімів*^л та ідола з металу.^м (А священик^н стояв коло брами з 600 озброєними чоловіками.) **18** І ті п'ятеро увійшли в дїм Михая та забрали різьбленого ідола, ефод, статуї терафімів* та ідола з металу.^н Священик вигук-

18:12 *Озн. «табір Дана». **18:14** *Або «домашні божки; ідоли». *Або «лита статуя». **18:17, 18, 20** *Або «домашніх божків; ідолів». **18:17, 18** *Або «литу статую».

РОЗД. 18

а Сд 18:7,27

б Вх 3:8
Пв 8:7-9

в Сд 18:2

г 1См 7:1

д Сд 13:24,25

е Сд 17:1,5

є Сд 18:2
Сд 18:29ж Пв 27:15
Сд 17:4,5з Сд 17:7,12
Сд 18:30

и Сд 18:11

і Сд 18:2

к Вх 28:6
Сд 8:27

л Бт 31:19

м Пв 19:4
Пв 27:15
Сд 17:3-5

н Сд 17:12

Друга кол.

а Сд 17:12

б Сд 18:30

в Сд 17:4,5

г Існ 19:47,48
Сд 18:29

д Сд 18:7,10

нув: «Що ви робите?» **19** А вони відповіли: «Тихо! Мовчи*! Ходи з нами і стань нам батьком^п та священиком. Що тобі ліпше: залишатися священиком у домі одного чоловіка^а чи бути священиком для цілої родини, для племені в Ізраїлі?»^б **20** Священику це сподобалось, і він, узявши ефод, статуї терафімів* та різьбленого ідола,^в вийшов з тими людьми.

21 Тоді вони вирушили далі, пропустивши дітей, худобу та майно поперед себе. **22** І коли вони вже трохи відійшли від дому Михая, то люди, що жили з ним по сусідству, зібралися і наздогнали данівців. **23** Данівці почули позад себе їхній крик, обернулися і запитали Михая: «Що сталося? Чого ви зібрались?» **24** Той же відповів: «Ви забрали богів, яких я собі зробив, та мого священика і пішли, залишивши мене ні з чим. А тепер ще й питаєте: «Що сталося?»» **25** На це данівці сказали: «Не кричи на нас! А то наші люди у гніві* накинуться на вас. Тоді втрапиш життя^г і ти, і твої домашні». **26** І данівці пішли далі своєю дорогою, а Михай, побачивши, що вони сильніші за нього, повернувся до дому.

27 Отже, данівці взяли те, що зробив Михай, а також його священика і пішли на Лаїш,^г де люди жили спокійно і безпечно.^а Вони повбивали його мешканців мечем, а саме місце спалили. **28** І ніхто не врятував їх, бо жили вони далеко від Сидона й не мали ні з ким

18:19 *Букв. «поклади руку на свої уста». *Або «радником». **18:25** *Або «люди, гіркі душею». *Або «душу».

ніяких справ. Лаїш стояв у долині, що належала Бет-Рехову.^a Потім данівці відбудували місто й оселилися в ньому. **29** І вони назвали те місто Дан,^б за іменем свого прабатька Дана, сина Ізраїля.^в Але раніше місто називалося Лаїш.^г **30** Після того данівці поставили собі різьбленого ідола,^д а Йонатан,^е син Гершом, а Мойсеєвого сина, та його сини служили священиками для племені Дана аж до часу, коли мешканці краю пішли у вигнання. **31** І той ідол, якого зробив Михайл, стояв у них весь час, поки дім* правдивого Бога перебував у Шіло.^ж

19 У ті дні, коли в Ізраїлі не було царя,^з один левіт жив далеко в гористому краю Єфрема.^и Він узяв собі за наложницю жінку з Юдиного Віфлеєма.^і **2** Але вона зраджувала його і зрештою пішла у Віфлеєм до свого батька й пробула в його домі чотири місяці. **3** Тоді її чоловік вирушив до неї, щоб вмовити її повернутися. Він взяв з собою слугу та двох віслюків. Коли ж він прибув, жінка завела його в дім свого батька, і той, побачивши зятя, зрадів. **4** Тесть, батько молодої жінки, уприсив його залишитися на три дні; тож левіт ів і пив з ним та ночував у його домі.

5 А на четвертий день, коли вони повставали рановранці, щоб вирушити в дорогу, батько молодої жінки сказав зятеві: «Поїж трохи, щоб мати силу*, а потім підеш». **6** Тож вони сіли й почали обоє їсти та пити. Після того батько молодої жінки

18:31 *Тобто святий намет. **19:5, 8** *Або «підтримати своє серце».

РОЗД. 18

a Чс 13:17,21

б ІсН 19:47,48
Сд 20:1
1Цр 4:25
1Цр 12:28,29в Бг 30:6
Бг 32:28

г Сд 18:7

д Сд 17:1,4
Сд 18:18

е Сд 17:12

є Вх 2:21,22

ж Вх 40:2
ІсН 18:1
1См 1:3

РОЗД. 19

з 1См 8:4,5

и ІсН 17:14,15

і Бг 35:19
Мих 5:2

Друга кол.

a ІсН 15:8,63
ІсН 18:28
Сд 1:8

б ІсН 18:28

в ІсН 18:21,25

г Бг 19:2

промовив: «Прошу, заночуй у нас і відпочинь*». **7** Коли чоловік все-таки встав, щоб іти, тесть почав його вмовляти, і той залишився ще на одну ніч.

8 Як встав він удосвіта п'ятого дня, батько молодої жінки знову сказав: «Прошу тебе, поїж трохи, щоб мати силу*». Так вони засиділися допізна та все їли і їли. **9** Коли чоловік разом з наложницею та своїм слугою встав, щоб іти, тесть сказав йому: «Дивись, скоро вечір. Прошу, заночуй тут, бо день закінчується. Залишайся на ніч і відпочинь. А завтра вранці встанете та й вирушите в дорогу, до свого дому*». **10** Але чоловік не погодився. Він встав, узяв двох осідланих віслюків і разом з наложницею та слугою вирушив до Євуса, тобто Єрусалима.^а

11 Коли вони були біля Євуса, день уже закінчувався. Тоді слуга запитав свого пана: «Зупинимось в цьому місті євусеян і заночуємо тут?»

12 Але той відповів: «Ми не повинні входити до міста чужинців, які не є ізраїльтянами. Підемо далі, до Гіви,^б – **13** а потім сказав слугі: – Спробуймо дійти до одного з тих місць. Заночуємо в Гіві або в Рамі». ^в **14** Тож вони пішли далі, і, коли наблизилися до Гіви, що належить Веніяїну, сонце стало заходити.

15 Отже, вони завернули в Гіву, увійшли в місто, щоб заночувати там, і сіли на ринковій площі. Але ніхто не взяв їх у свій дім на ніч.^г **16** Аж ось увечері після роботи на полі повертався один старий

19:6 *Або «і нехай тобі буде добре на серці». **19:9** *Букв. «намету».

чоловік. Родом він був з гористого краю Єфрема,^а але вже якийсь час жив у Гіві, де мешкали веніямінівці.^б **17** Він побачив на ринковій площі подорожнього і запитав його: «Звідки ти і куди йдеш?» **18** Той відповів: «Ми були у Віфлеємі, що в Юді, і йдемо далеко в гористий край Єфрема, бо сам я звідтіля. Я ходив у Віфлеєм,^в а тепер іду в дім Єгови*. Однак ніхто не бере мене у свій дім. **19** У нас вдосталь соломи і корму для віслуків,^г а також хліба^д та вина для мене, для жінки і для нашого слуги. Нам нічого не бракує». **20** На це старий чоловік сказав: «Мир тобі! Я подбаю про все, що потрібно, тільки не ночуй на площі». **21** Тоді він привів його у свій дім і нагодував* віслуків. А гості, помивши ноги, стали їсти і пити.

22 Коли ж вони відпочивали, дім обступили нікчемні чоловіки, що мешкали в тому місті. Вони гримали у двері і вигукували до господаря дому: «Виведи чоловіка, який зайшов до тебе! Ми хочемо зайнятися з ним сексом!»^е **23** Почувши це, господар дому вийшов і сказав: «Брати мої, прошу, не робіть зла. Той чоловік – гість у моєму домі. Не чиніть такого, це ж ганьба! **24** Ось моя дочка, вона ще дівчина, і ось його наложниця. Я введу їх, а ви, якщо вже так хочете, можете безчестити їх*.^е Тільки не поводьтєся так з цим чоловіком, бо це ганьба!»

25 Але ті не хотіли його слухати. Тож левіт схопив свою наложницю* та вивів її

19:18 *Або, можливо, «а служу в дімі Єгови». **19:21** *Або «дав кормову суміш». **19:24** *Або «чиніть над ними наругу і робіть те, що добре у ваших очах».

РОЗД. 19

а Сд 19:1

б ІсН 18:21, 28

в Сд 19:1, 2

г Бт 24:32

д Бт 18:5
Бт 19:3е Бт 19:4, 5
Лв 20:13
Рм 1:27
1Кр 6:9, 10
Юд 7

е Бт 19:6–8

ж Сд 19:2

Друга кол.

а Сд 20:7

РОЗД. 20

б ІсН 19:47, 48
Сд 18:29

в ІсН 22:9

г 1См 7:5
1См 10:17
2Цр 25:23д Сд 20:17
2См 24:9

е Сд 19:22

е Сд 19:1, 2

ж Сд 19:12, 14

до них. Вони гвалтували її і знущалися над нею цілу ніч аж до ранку, а на світанку відіслали її назад. **26** Рано-вранці жінка повернулася, впала перед дверима дому, в якому був її пан, і лежала там, поки не розвиднілося. **27** Коли вранці її пан встав і відкрив двері, щоб продовжити свою подорож, то побачив, що його наложниця лежить біля входу, поклавши руки на поріг. **28** Він промовив до неї: «Вставай, підемо далі». Але вона мовчала. Тоді чоловік поклав її на осла і вирушив додому.

29 А як він прийшов додому, то взяв великого ножа, порізав тіло наложниці на 12 частин і розіслав по одній частині в усі землі Ізраїля. **30** І кожен, хто бачив це, казав: «Відколи ізраїльтяни вийшли з єгипетського краю, такого ще не було і не бачено. Обміркуймо це*, порадьмося^а і обговорімо, що будемо робити».

20 Зрештою вийшли всі ізраїльтяни – від Дана^б до Беєр-Шеви та весь Гілеад^в – і ціла громада зібралася разом* перед Єговою у Міцпі.^г **2** Провідники народу, всіх племен Ізраїля, зайняли свої місця серед збору Божого народу. Піших воїнів, озброєних мечами, було 400 000 чоловіків.^д

3 А веніямінівці почули, що ізраїльські чоловіки пішли у Міцпу.

Тоді ізраїльські чоловіки сказали: «Розкажіть, як сталася така жаклива річ».^е **4** На це левіт,^е чоловік замордованої жінки, сказав: «Я прийшов зі своєю наложницею до Веніяминової Гіві,^ж щоб зано-

19:30 *Або «покладімо на це свої серця». **20:1** *Букв. «як один чоловік».

чувати там. **5** Вночі мешканці* міста зібралися проти мене й оточили дім, в якому я зупинився. Вони хотіли вбити мене, але згвалтували мою наложницю, і вона померла.^a **6** Тож я взяв тіло своєї наложниці, порізав його на частини і розіслав по всіх наділах Ізраїлевого спадку,^b бо веніямінівці повелися в Ізраїлі ганебно і безсоромно. **7** Тепер, весь народ Ізраїля, порадь^c і скажи, що робити».

8 Тож весь народ піднявся разом* і промовив: «Ніхто з нас не піде до свого намету і не повернеться у свій дім. **9** А Гіві ми зробимо ось що: хай ті, на кого вкаже жеребок,^d виступлять проти неї. **10** В усіх Ізраїлевих племенах ми виберемо по 10 чоловіків з кожних 100, по 100 з кожної 1000 і по 1000 з кожних 10 000. Нехай вони зберуть харчі для війська, яке піде на мешканців Веніяминової Гіви і відплатить за ганебний вчинок, який вони зробили в Ізраїлі». **11** Отож всі ізраїльські чоловіки, об'єднавшись, разом* вирушили проти Гіви.

12 Тоді племена Ізраїля послали чоловіків до всіх веніямінівців з такими словами: «Як ви могли допустити, щоб серед вас сталася така жальлива річ? **13** Видайте нам тих нікчемних чоловіків з Гіви,^e ми покараємо їх смертю й вигубимо зло з-посеред Ізраїля». ^e Але веніямінівці не хотіли слухати своїх братів, ізраїльтян.

14 Веніямінівці з різних міст зійшлися до Гіви, щоб піти на бій з ізраїльськими чоловіками. **15** Того дня ве-

20:5 *Або, можливо, «землевласники». 20:8, 11 *Букв. «як один чоловік».

РОЗД. 20

a Сд 19:25, 26

b Сд 19:29

v Сд 19:30

г Сд 20:18
Пр 16:33

d Сд 19:22, 25

e Пв 13:5
Пв 17:7
Пв 22:22
1Кр 5:6, 13

Друга кол.

a Сд 20:2

b Вх 28:30
Чс 27:21
Сд 20:27

v Сд 20:28

г Сд 20:21

d Сд 20:23

e 2Хр 20:3
Езд 8:21

e Лв 1:3

ж Лв 3:1

ніямінівці скликали зі своїх міст 26 000 чоловіків, озброєних мечами, окрім 700 вправних воїнів із самої Гіви. **16** У цьому війську було 700 лівшів, вправних воїнів. Кожен з них метав камінь із праці, не хиблячи ані на волосину.

17 А ізраїльтян, без веніямінівців, зібрали 400 000 чоловіків, озброєних мечами,^a і кожен з них був досвідченим воїном. **18** Вони вирушили в Бетель і запитали Бога:^b «Хто з нас має очолити бій з веніямінівцями?» Єгова відповів: «Нехай Юда очолить».

19 Після того ізраїльтяни вийшли вранці і стали табором, щоб воювати проти Гіви.

20 Ізраїльські чоловіки вирушили в бій з веніямінівцями і вишикувалися в бойовому порядку біля Гіви. **21** А веніямінівці вийшли з Гіви і вбили того дня 22 000 ізраїльтян. **22** Проте ізраїльські воїни не втратили відваги і знову вишикувалися в бойовому порядку на тому ж місці, що й першого дня. **23** Тоді ізраїльтяни пішли до Бетеля, плакали перед Єговою аж до вечора і запитували Єгову: «Чи нам знову йти на бій з веніямінівцями, нашими братами?»^c Єгова відповів: «Ідть».

24 Тож другого дня ізраїльтяни наблизилися до веніямінівців, **25** а ті вийшли їм назустріч з Гіви і погубили ще 18 000 ізраїльтян,^d озброєних мечами. **26** Після того всі ізраїльські чоловіки пішли до Бетеля. Вони сиділи перед Єговою,^e плакали й постили^e аж до вечора і приносили перед Єговою цілопалення^e та мирні жертви.^ж **27** І, оскільки в той час у Бетелі був ковчег угоди правдивого Бога, вони

стали запитувати в Єгови,^а що робити далі. **28** У ті дні при ковчезі служив* Пінхас,^б син Елеазара, Ааронового сина. Ізраїльтяни запитали: «Йти нам знову проти веніямінівців, наших братів, чи ні?»^в Єгова відповів: «Ідіть, бо завтра я віддам їх у вашу руку». **29** Тож ізраїльтяни поставили засідку* довкола Гіви.

30 На третій день вони знову виступили проти веніямінівців і, як раніше, вишикувалися в бойовому порядку коло Гіви.^г **31** Коли веніямінівці вийшли назустріч ізраїльтянам, ті стали відводити їх від міста.^д Веніямінівці, як і під час попередніх боїв, почали нападати і вбивати ізраїльтян на битих дорогах, одна з яких веде до Бетеля, а друга до Гіви. Тож на відкритому полі полягло близько 30 ізраїльських воїнів.^е **32** Тоді веніямінівці сказали: «Вони знову зазнають поразки».^ж Але ізраїльтяни говорили: «Відступаймо, щоб вони відійшли від міста на биті дороги». **33** Тоді всі ізраїльські чоловіки повставали і вишикувалися у бойовому порядку біля Ваал-Тамару, а ті, хто був у засідці довкола Гіви, рушили в наступ. **34** Коли 10 000 вправних воїнів з усього Ізраїля підійшли до Гіви, зчинився запеклий бій. Веніямінівці не знали, що на них насувається лихо.

35 Єгова розбив Веніяміна^з перед Ізраїлем, і того дня від рук ізраїльтян полягло 25 100 веніямінівців, озброєних мечами.^и

36 Коли ізраїльтяни відступали, покладаючись на свою засідку біля Гіви,^й веніямінівці думали, що ті зазнають пораз-

20:28 * Букв. «стояв».

РОЗД. 20

а Чс 27:21
Сд 20:18

б Вх 6:25
Чс 25:7

в Сд 20:23

г Існ 8:3,4

д Сд 20:20,22

е Сд 20:36

ж Сд 20:39

з Сд 20:21,25

и Сд 20:28,48

й Сд 20:14,15
Сд 20:46

і Сд 20:29

Друга кол.

а Сд 20:31

б Сд 20:31

в Сд 20:21,25

г Сд 20:15

д Сд 21:13

е Сд 20:15,35

ки.^а **37** Тим часом воїни із засідки швидко напали на Гіву. Вони розбіглися по цілому місті й вигубили мечем усіх його мешканців.

38 Ізраїльтяни ж домовилися, що засідка подасть їм знак — дим, який здіймати- меться над містом.

39 Тож, як ізраїльтяни стали відступати під час бою, веніямінівці почали нападати і вбили близько 30 чоловіків.^б Веніямінівці казали: «Вони точно зазнають поразки, як і в попередній битві».^в **40** Та з міста почав здійматися дим стовпом: це був знак для ізраїльтян. Коли веніямінівці озирнулися, то побачили, що місто охоплене вогнем, який піднімався аж до неба. **41** Тоді ізраїльтяни розвернулися та пішли в наступ на веніямінівців, і ті злякалися, побачивши, що лиха їм не минути. **42** Вони кинулись тікати від ізраїльтян у пустелю, але ті не відступали від них. Повибігали також ізраїльські воїни, що були в місті, і стали їх вбивати. **43** Ізраїльтяни оточили веніямінівців та гналися за ними, не даючи їм спочинку, і били їх аж до Гіви, до її східного боку. **44** Серед веніямінівців полягло 18 000 воїнів. Усі вони були сильними воїнами.^г

45 Веніямінівці розвернулися і стали втікати в пустелю, до скелі Риммон.^д А ізраїльтяни вбили* на дорогах 5000 веніямінівців і, погнавшись за вцілілими воїнами до Гідбама, вбили ще 2000. **46** Усіх же веніямінівців, які полягли того дня, було 25 000 сильних воїнів, озброєних мечами.^е

47 Але 600 чоловіків утекли

20:45 * Букв. «вони визбирали решту».

в пустелю, до скелі Риммон, і пробули там чотири місяці.

48 Ізраїльтяни повернулися і стали вигублювати мечем у Веніямінових містах усіх, хто залишився, — і людей, і тварин. Всі міста на своєму шляху вони попалили вогнем.

21 Після того ізраїльтяни дали в Міцпі^а таку клятву: «Жоден з нас не віддасть своєї дочки заміж за веніямінівця». **2** І посходилися люди до Бетеля^в й сиділи там перед правдивим Богом аж до вечора. Усі вони гірко плакали і голосили, **3** кажучи: «О Єгова, Боже Ізраїля! Як таке могло статися? Чому сьогодні в Ізраїлі не стало одного племені?» **4** Наступного дня вранці народ встав і збудував там жертвник, щоб принести цілопалення та мирні жертви.^г

5 Тоді ізраїльтяни сказали: «Хто з усіх племен Ізраїля не прийшов, коли вся громада збиралась перед Єговою?» Бо вони урочисто поклялися, що кожен, хто не прийшов у Міцпу, щоб стати перед Єговою, обов'язково буде вбитий. **6** Ізраїльтяни сумували через те, що сталося з їхніми братами, веніямінівцями. Вони говорили: «Сьогодні від Ізраїля було відрубано одне плем'я. **7** Що ж нам тепер робити? Звідкіля ті, хто залишився, візьмуть собі дружин, якщо ми поклялися Єговою^д не віддавати за них своїх дочок?»^е

8 Вони запитали: «Котре з Ізраїлевих племен не прийшло в Міцпу, щоб стати перед Єговою?»^е І виявилось, що в табір на збір громади не прийшов ніхто з Явеш-Гілеада. **9** Коли перерахували людей, то побачили, що з Явеш-Гілеада немає жодного мешканця. **10** Тому

РОЗД. 21

а Сд 20:1

б Сд 21:18

в Сд 20:18, 26

г Ль 3:1

д Ль 5:4
Ль 19:12
Мт 5:33

е Сд 21:1, 18

е Сд 20:1

Друга коп.

а Сд 21:5

б ІсН 18:1

в Сд 20:46, 47

г Сд 21:8, 12

д Сд 21:6

е Ль 19:12
Сд 21:1

е ІсН 18:1

громада послала 12 000 найсильніших чоловіків, наказавши їм: «Ідіть та вигубіть мечем всіх жителів Явеш-Гілеада — навіть жінок і дітей.^а **11** Зробіть так: вигубіть* кожного чоловіка й кожну жінку. Залишіть тільки тих жінок, які ще не мали інтимних стосунків з чоловіком». **12** І вони знайшли в Явеш-Гілеаді 400 незайманих дівчат і привели їх до табору в Шіло,^б у ханаанський край.

13 Тоді вся громада послала звістку веніямінівцям, які були на скелі Риммон,^в та запропонувала їм мир. **14** Тож веніямінівці повернулися назад. Ізраїльтяни дали їм жінок з Явеш-Гілеада,^г яких залишили живими, але тих жінок було недостатньо. **15** Народ сумував через те, що сталося з Веніяміном,^д бо Єгова спричинив поділ серед племен Ізраїля. **16** Старійшини громади запитали: «Що нам робити? Звідки взяти дружин для по-зосталих чоловіків, адже всі жінки в племені Веніяміна вигублені?» **17** І сказали вони: «Веніямінівці, які залишилися живими, мусять мати спадок, щоб їхнє плем'я не зникло з-поміж Ізраїля. **18** Але ми, ізраїльтяни, не можемо віддавати за них своїх дочок, бо поклялися, що кожен, хто віддасть свою дочку веніямінівцю, буде проклятий».^е

19 Тож вони промовили: «Кожного року відбувається свято для Єгови в Шіло,^е що лежить на північ від Бетеля, на схід від битої дороги, яка йде від Бетеля до Сихема, та на південь від Левоні».

21:11 * Або «присвятить для знищення». Див. глосарій.

20 Вони наказали чоловікам з племені Веніяміна: «Йдіть та зробіть засідку у виноградниках. **21** А як побачите, що з Шіло виходять дівчата*, щоб танцювати в хороводі, вибігайте з виноградників, хапайте кожен собі дружину та повертайтеся у край Веніяміна. **22** Якщо ж їхні батьки або брати прийдуть і поскаржаться на нас, ми скажемо: “Виявіть нам ласку заради веніямінців, бо ми не змогли взяти на війні дружину для кожного з них,^a та й ви не мо-

21:21 *Букв. «дочки».

Розд. 21
a Сд 21:12, 14

Друга кол.
a Сд 21:1, 18

b Сд 20:48

b Сд 17:6
1См 8:4, 5

жете дати їм дружин, адже тоді будете винні”».^a

23 Чоловіки з племені Веніяміна так і зробили. Кожен взяв собі дружину з-поміж жінок, які танцювали. Потім вони повернулися на свої спадкові землі, відбудували міста^b й оселилися в них.

24 Ізраїльтяни порозходилися звідти, кожен до свого племені та до своєї родини. І кожен пішов до свого спадку.

25 У ті дні в Ізраїлі не було царя^a і кожен робив те, що було правильне в його очах*.

21:25 *Або «на його думку».

КНИГА РУТ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- Сім'я Елімелеха йде в Моав (1, 2)
Ноомі, Орпа і Рут стають вдовами (3–6)
Рут віддана Ноомі та її Богу (7–17)
Ноомі повертається у Віфлеєм разом з Рут (18–22)
- Рут на полі Боаза (1–3)
Знайомство Рут і Боаза (4–16)
Рут розповідає Ноомі про доброту Боаза (17–23)

- Ноомі наставляє Рут (1–4)
Рут і Боаз на току (5–15)
Рут повертається до Ноомі (16–18)
- Боаз стає викупником (1–12)
У Боаза і Рут народжується Овед (13–17)
Родовід Давида (18–22)

1 За днів, коли правосуддя здійснювали* судді,^a у краю настав голод. Тож один чоловік разом з дружиною та двома синами покинув Юдин Віфлеєм,^b щоб оселитися в моавському краю^{a, b}. **2** Того чоловіка звали Елімелех*, його дружину – Ноомі[#], а синів –

1:1 *Букв. «судили». [#]Або «полях».
1:2 *Озн. «мій Бог – Цар». [#]Озн. «моя приємність».

Розд. 1
a Сд 2:16

b Мих 5:2

b Бт 19:36, 37
Пв 2:9
Сд 3:30

Махлон* і Кілійон[#]; це були ефратяни з Юдиного Віфлеєма. Прийшовши до моавського краю, вони там оселились.

3 Через деякий час Елімелех, чоловік Ноомі, помер, і вона залишилася сама з двома синами. **4** Згодом сини одружилися з моавітянками – одну

1:2 *Можливо, походить від євр. слова, що озн. «ослабнути; захворіти». [#]Озн. «той, хто втрачає силу; той, хто гине».

звали Ђрпа, а другу Рут.^а Проживши там близько 10 років, 5 Махлѳн і Кїлійѳн також померли. Тож Ноѳмі втратила і чоловіка, і обох дітей. 6 Коли вона почувала, що Ђгова згадав про свій народ і дав йому їжі*, то разом з невістками вирушила з моавського краю, щоб повернутись додому.

7 Вона залишила місце, де жила з двома невістками. А в дорозі до краю Юди 8 Ноѳмі сказала обом невісткам: «Повертайтеся лїпше додому, до своїх матерїв. І хай Ђгова виявить вам віддану любов,^б яку ви виявляли до мене і своїх покійних чоловіків. 9 Нехай Ђгова дозволить* кожній з вас знайти спокїй# у домі свого чоловіка».^в Тодї вона поцїлувала їх, а вони голосно заплакали 10 і почали говорити: «Нї, ми підемо з тобою до твого народу!» 11 Але Ноѳмі відказала: «Вертайтеся, доньки. Чого вам їти зі мною? Хїба я зможу народити синїв, якї б стали вам чоловіками?»^г 12 Вертайтеся, доньки мої, їдїть, бо я вже застара, щоб вийти замїж. Та навїть якби я сьогодні знайшла чоловіка і народила синїв, 13 хїба ви чекали б, поки вони виростуть? Хїба залишалися б ради них неодруженими? Менї дуже шкода вас, доньки, бо Ђгова обернувся проти мене».^д

14 Пїсля цих слїв вони знову голосно заплакали, і Ђрпа, поцїлувавши свєкруху, пішла, а Рут залишилась. 15 Ноѳмі промовила до неї: «Дивись, моя друга невістка, яка теж овдовїла, повернулася до свого народу і своїх богїв. Вертайся і ти з нею».

1:6 *Букв. «хїба». 1:9 *Або «обдарує». #Букв. «місце відпочинку».

РОЗД. 1

а Мт 1:5

б Вх 34:6
Пр 2:20

в Пр 3:1

г Пв 25:5,6

д Пр 1:20

Друга кол.

а Пр 2:11,12

б Пр 1:1,2

в Пр 1:13

г Пр 1:3,5

д Чс 21:13
Пр 1:1

е Пр 2:23

РОЗД. 2

е Пр 2:20
Пр 4:21,22
Мт 1:5
Лк 3:23,32ж Лв 23:22
Пв 24:19

16 Але Рут відповіла: «Не впрошуй мене, я тебе не покину, я залишуся з тобою. Куди підеш ти, туди піду я, де ночуватимеш ти, там ночуватиму і я. Твій народ буде моїм народом, і твій Бог – моїм Богом.» 17 Де помреш ти, там помру і я, і там мене поховують. Нехай Ђгова суворо покарає мене, якщо я не залишуся з тобою аж до смерті».

18 Коли Ноѳмі побачила, що Рут таки хоче їти з нею, то перестала її вмовляти. 19 Тож вони пішли далї й прибули до Віфлеєма.^б Тїльки-но вони прийшли, усе місто почало говорити про них. Тамтешні жїнки питали: «Невже це Ноѳмі?» 20 Та вона відказувала: «Більше не називайте мене Ноѳмі*, а кличте Мара^в, бо Всемогутній зробив моє життя гїрким.» 21 Коли я йшла звїдси, то мала все, але Ђгова зробив так, що я повертаюся з порожніми руками. Чому називаєте мене Ноѳмі, якщо Ђгова повстав проти мене, якщо Всемогутній навїв на мене бїду?»^г

22 Отже, Ноѳмі повернулася з моавського краю^а разом зі своєю невісткою, моавїтянкою Рут. Вони прийшли до Віфлеєма на початку жнив ячменю.^б

2 Ноѳмі мала дуже багатого родича з боку чоловіка. Звали його Боаз,^в і походив він з родини Елімелєха.

2 Моавїтянка Рут попросила Ноѳмі: «Дозволь менї, будь ласка, піти в поле, щоб підбирати колоски^ж за тим, у чїїх очах я знайду ласку». А та відказала: «Їди, дочко». 3 Тож

1:20 *Озн. «моя приємність». #Озн. «гїрка».

Рут пішла й почала підбирати колоски за женцями. Вона випадково опинилася на ділянці поля, яка належала Боазу^а з родини Елімелéха.^б **4** Саме тоді Боаз прибув з Віфлема. Він привітався з женцями: «Нехай Єгова буде з вами!» — ті ж відповіли: «Нехай Єгова благословляє тебе!»

5 Потім Боаз запитав робітника, поставленого над женцями: «Чия та молода жінка?»

6 Робітник відповів: «Це моавітянка,^в яка повернулася з моавського краю разом з Ноомі.^г **7** Вона попросила: “Дозволь мені, будь ласка, підбирати зрізані колоски*^д,^е що лишаються позаду женців”. Прийшла вона рано-вранці і відтоді увесь час на ногах, тільки зараз на хвилину присіла відпочити під накриттям».

8 Тоді Боаз сказав Рут: «Послухай мене, дочко, не ходи підбирати колоски на інше поле, не йди звідси, а тримайся моїх робітниць.^ж **9** Дивись, на якому полі вони жнуть, і ходи за ними. Я наказав своїм робітникам не чіпати* тебе. Коли ж захочеш води, то йди і пий з глеків, які наповнили робітники».

10 Почувши це, Рут впа-ла навколiшки, вклонилася до землі й сказала: «Чому я знайшла ласку у твоїх очах? Чому ти звернув увагу на мене, чужинку?»^з **11** Боаз відповів: «Мені розповіли про все, що ти зробила для своєї свекрухи після того, як помер твій чоловік, і про те, як ти покинула батька й матір та рідний край і пішла до народу, якого раніше не знала.»^и

2:7, 15 *Або, можливо, «поміж снопами». 2:9 *Або «не турбувати».

РОЗД. 2

а Рт 2:20

б Рт 1:2

в Рт 1:3, 4

г Рт 1:16, 22

д Льв 23:22
Пв 24:19

е Рт 2:22

є Вх 23:9
Лв 19:34

ж Рт 1:14, 16

Друга кол.

а Рт 4:11, 17
Мт 1:5, 16

б Пс 17:8
Пс 36:7
Пс 57:1
Пс 63:7

в Льв 19:9
Рт 2:2

г Рт 2:9

д Рт 2:7

е Рт 2:14

є Пс 41:1

12 Нехай Єгова винагородить тебе за те, що ти зробила,^а і хай Єгова, Бог Ізраїля, під крилами якого ти прийшла шукати притулку,^б щедро віддячити* тобі.^в **13** Вона ж відказала: «Пане мій, будь і далі ласкавий до мене. Ти потішив мене, свою служницю, і заспокоїв*^г, хоч я навіть не належу до твоїх служниць».

14 Як прийшла обідня пора, Боаз сказав їй: «Підходь сюди, бери хліба, мочай в оцет та їж». І Рут сіла біля женців, а він подав їй смаженого зерна. Вона поїла досита, і ще залишилось. **15** Коли вона встала, щоб підбирати колоски,^д Боаз наказав своїм робітникам: «Нехай вона підбирає і зрізані колоски*^е, а ви не кривдіть їй.^ж **16** Також відділяйте від снопів трохи колосса та залишайте, щоб вона могла підбирати, не забороняйте їй».

17 Отож Рут збирала колоски аж до вечора.^з Коли вона вимолотила їх, то виїшло близько ефі* ячменю.

18 Взявши зерно, вона пішла в місто і показала свекрусі, скільки назбирала. Також Рут вийняла і дала Ноомі їжу, яка залишилась^и після того, як вона поїла.

19 Свекруха ж запитала: «Де ти сьогодні збирала колоски? Де працювала? Хай буде благословенний той, хто звернув на тебе увагу».^я Рут розповіла свекрусі, в кого працювала. Вона сказала: «Чоловіка, на полі якого я працювала, звати Боаз». — **20** «Нехай його поблагословить Єгова, який не перестав виявляти

2:12 *Або «нагородить сповна». 2:13 *Букв. «говорив до серця». 2:17 *Прибл. 22 л. Див. додаток Б14.

свою віддану любов ні живим, ні мертвим,^а — промовила Ноо́мі і додала: — Цей чоловік — наш родич.^б Він один з наших викупників*».^в **21** Моавітянка Рут промовила: «Він ще сказав мені: “Тримайся моїх робітників, поки вони не зберуть усього врожаю”».^г **22** На це Ноо́мі відказала невістці: «Дочко, ліпше тобі працювати поряд з його робітниками, ніж бути скривдженою на іншому полі».

23 Тож Рут до кінця жнив ячменю^а та пшениці збирала колоски, тримаючись робітниць Боа́за. Вона і далі жила зі своєю свекрухою.^б

3 Якось Ноо́мі, свекруха Рут, сказала: «Дочко, чи не пошукати мені для тебе дому*^а,^б в якому тобі було б добре? **2** Хіба Боа́з, з чийми робітниками ти працювала, нам не родич?»^в Сьогодні ввечері він буде віяти ячмінь на току. **3** Тож помийся, намастись пахучою олією, нарядися* і йди на тік. Але не показуйся йому на очі, поки він не закінчить їсти й пити. **4** А коли він піде спати, подивись, де він ляже. Потім підійди, відкинь покривало з його ніг і ляж. Далі він сам скаже, що тобі робити».

5 На це Рут відповіла: «Я зроблю все, що ти мені кажеш». **6** Отож вона пішла на тік і зробила все так, як їй порадила свекруха. **7** Тим часом Боа́з поїв, попив, і стало йому весело на серці. Він пішов і ліг біля купи зерна. Тоді Рут тихенько підійшла, від-

2:20 *Або «один з наших родичів, які мають право викупу». **3:1** *Букв. «місця відпочинку». **3:3** *Або «вдягни верхній одяг».

РОЗД. 2

а Вх 34:6
Рт 1:8
Пс 36:7

б Рт 2:1

в Ль 25:25
Ль 25:5,6
Рт 3:9,12

г Рт 2:8

д Рт 1:22

е Рт 1:16

РОЗД. 3

є Рт 1:9

ж Рт 2:1,20

Друга кол.

а Ль 25:25
Ль 25:5,6
Рт 2:20

б Рт 1:14,16

в Рт 3:9

г Ль 25:25
Рт 2:20

д Рт 4:1

е Рт 4:5

кинула покривало з його ніг і лягла. **8** Опівночі Боа́з затремтів і, прокинувшись, сів та побачив, що у нього в ногах лежить жінка. **9** «Хто ти?» — запитав він. «Я Рут, твоя служниця, — відповіла вона. — Простягни над своєю служницею свій одяг*^а, адже ти викупник».^б **10** Він же сказав: «Нехай Єгова благословить тебе, дочко моя. У цьому останньому вчинку твоя віддана любов виявилась ще більше, ніж у попередньому,^в бо ти не пішла шукати собі чоловіка серед молодих — бідних чи багатих. **11** А тепер, дочко, не бійся. Я зроблю для тебе все, чого просиш,^г бо все місто* знає, що ти — чудова жінка. **12** Це правда, що я один з викупників,^г але є інший викупник — ближчий родич, ніж я.^д **13** Переночуй тут, а зранку, якщо він захоче викупити тебе, то нехай викупляє.^е Якщо ж не захоче, то, як живий Єгова*, я тебе викуплю. А поки що полежи тут до ранку».

14 Вона пролежала у нього в ногах до ранку і встала ще затемна, до того як її могли впізнати. Боа́з промовив: «Нехай ніхто не знає, що на тік приходила жінка». **15** Він також сказав: «Зніми свою накидку й розстели». Вона розстелила накидку, а він насипав 6 мір* ячменю, допоміг підняти ношу, а потім пішов у місто.

16 Коли ж Рут прийшла до свекрухи, та запитала її: «Як

3:9 *Або «поділ свого одягу». **3:11**

*Букв. «вся брама мого народу». **3:13**

*Серед ізраїльтян було звичним класитися існуванням Єгови чи іншої особи, щоб надати ваги своїм словам. **3:15** *Можливо, 6 сей, тобто прибл. 44 л. Див. додаток Б14.

усе було*, дочко?» Рут розповіла їй про все, що зробив для неї Боаз, **17** і додала: «Він дав мені 6 мір ячменю, сказавши: “Не повертайся до свекрухи з порожніми руками”». **18** Тоді Нообі промовила: «Будь тут, дочко, поки не дізнаєшся, чим все закінчиться, бо цей чоловік не заспокоїться, якщо сьогодні ж не вирішить цієї справи».

4 Боаз пішов до міської брами^а й сів там. Аж ось він побачив, що повз браму проходить викупник, про якого він говорив.^б Тоді Боаз сказав: «Чоловіче*, підійди сюди і сядь». Той підійшов і сів. **2** Боаз покликав 10 старійшин міста^в і сказав їм: «Сідайте». І ті сіли.

3 Він промовив до викупника:† «Нообі, яка повернулася з моавського краю,^д має продати ділянку землі, що належала нашому братові Елімелеху.^е **4** Я подумав, що повинен сказати тобі про це й запропонувати: “Купи цю землю в присутності мешканців міста і старійшин мого народу.^в Якщо будеш викупляти її – викупляй, а якщо ні, то скажи, щоб я знав. Бо ти перший, хто має право викупу, а я наступний”». Той відповів: «Я хочу викупити».^ж **5** Боаз же промовив: «Але пам’ятай, що поле належить не лише Нообі, а й дружині її померлого сина, моавітянці Рут. Тому ти маєш купити поле в них обох, і тоді за спадком померлого збережеться його ім’я».^з **6** Почувши це, родич сказав: «У такому разі я не можу викупити це поле, щоб не розорити власного

3:16 * Букв. «хто ти». 4:1 * Або «такий-то».

РОЗД. 4

а Пв 25:7
Пр 31:23

б Пр 3:12

в Пв 16:18

г Лв 25:25
Пв 25:5, 6
Рт 2:20
Пр 3:9, 12

д Рт 1:1, 6

е Рт 1:2

є Бт 23:18
Єр 32:9, 10

ж Рт 3:13

з Бт 38:7, 8
Пв 25:5, 6

Друга кол.

а Пв 25:7, 9

б Бт 23:18
Рт 4:4
Єр 32:12

в Бт 38:7, 8
Пв 25:5, 6

г Рт 4:4

д Бт 28:3
Бт 35:23–26
Бт 46:15, 18
Бт 46:22, 25

е Бт 35:19

є Рт 1:1
Мих 5:2

ж Пс 127:3

з Бт 38:29
Чс 26:20
Мт 1:3

спадку. Викупляй ти, бо я не можу викупити».

7 В Ізраїлі ж віддавна був звичай, пов’язаний з правом викупу та з обміном: щоб угода стала чинною, чоловік мав зняти сандалію^а і віддати її іншій стороні – так в Ізраїлі затверджували домовленість*. **8** Тож викупник, сказавши Боазу: «Купляй ти», зняв свою сандалію. **9** А Боаз промовив до старійшин та до всього народу: «Сьогодні ви свідки,^б що я купую в Нообі всю власність Елімелеха і всю власність Кільбона та Махлона. **10** Також я беру собі за дружину моавітянку Рут, дружину Махлона, щоб за його спадком збереглося його ім’я^в і щоб воно не забулося серед його братів та в брамах його рідного міста. Сьогодні ви свідки цього».^г

11 Почувши це, всі старійшини і ті, хто був при брамі міста, відказали: «Ми свідки цього! Нехай Єгова зробить дружину, яка входить у твій дім, подібною до Рахілі та Лії, які стали матерями всього Ізраїля.^д Нехай тобі добре вестеться в Ефраті^е і хай твоє ім’я поважають* у Віфлемі.^є **12** Нехай завдяки нащадкам, котрих Єгова дасть тобі через цю молоду жінку,^ж твій рід стане мов рід Перєца,^з якого Тамара народила Юді».

13 Тож Боаз взяв Рут за дружину, і вони почали жити як чоловік і жінка. Єгова поблагословив її: вона завагітніла й народила сина. **14** Тоді жінка сказала Нообі: «Нехай лине хвала Єгові, який сьогодні не залишив тебе без

4:7 * Або «відбувалося засвідчення». 4:11 * Букв. «і проголоси ім’я».

викупника! Хай в Ізраїлі прославляють його ім'я! **15** Він* відновив# твоє життя^ і буде підтримувати тебе у старості, бо його народила твоя невістка, яка любить тебе^a і яка ліпша для тебе за сімох синів». **16** Нообмі взяла дитину, пригорнула її до грудей і стала доглядати її*. **17** А сусідки дали дитині ім'я. Вони сказали: «У Нообмі народився

4:15 *Тобто внук Нообмі. #Або «став відновником». ^Або «душу». **4:16** *Або «стала її нянькою».

РОЗД. 4

а Рт 1:14, 16

Друга кол.

а Мт 1:5

Лк 3:23, 32

б 1См 17:12

Іс 11:1

Рм 15:12

в Рт 4:12

Мт 1:2–6

г Бт 46:12

Чс 26:21

1Хр 2:5

д 1Хр 2:9–15

е Вк 6:23

е Рт 4:17

1См 16:1

ж 2См 7:8

1Хр 2:13, 15

РУТ 4:15 – 1 САМУЇЛА Зміст

син», — і назвали його Оведом.^a Він — батько Єссєя,^б Давидового батька.

18 Ось родовід* Перєца:^в в Перєца народився Хецрбн,^г **19** у Хецрбна народився Рам, у Рама народився Аммінадав,^д **20** в Аммінадава^е народився Нахшбн, у Нахшбна народився Салмбн, **21** у Салмбна народився Боаз, у Боаза народився Овед, **22** в Оведа народився Єссєй,^е а в Єссєя народився Давид.^ж

4:18 *Букв. «покоління».

ПЕРША КНИГА САМУЇЛА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Елкана і його дружини (1–8) Бездітна Анна молиться про сина (9–18) Народжується Самуїл; його віддають Єгови (19–28) 2 Молитва Анни (1–11) Гріхи двох синів Ілія (12–26) Єгова засуджує рід Ілія (27–36) 3 Самуїла призначено пророком (1–21) 4 Філістимляни захоплюють ковчег (1–11) Ілій і його сини вмирають (12–22) 5 Ковчег у філістимському краї (1–12) Приниження Дагона (1–5) Єгова карає філістимлян (6–12) 6 Філістимляни вертають ковчег (1–21) 7 Ковчег у Кір'ят-Єаримі (1) Самуїл заохочує служити лише Єгови (2–6) Перемога Ізраїля в Міцпі (7–14) Самуїл судить ізраїльтян (15–17) 8 Ізраїльтяни вимагають царя (1–9)	Самуїл попереджає народ (10–18) Єгова задовольняє прохання народу (19–22) 9 Самуїл зустрічається з Саулом (1–27) 10 Саул помазаний на царя (1–16) Саула представлено народу (17–27) 11 Саул перемагає аммонітян (1–11) Утвердження влади Саула (12–15) 12 Прощальні слова Самуїла (1–25) «Не йдіть за нікчемними божками» (21) Єгова не покине свого народу (22) 13 Саул набирає військо (1–4) Зухвалий вчинок Саула (5–9) Самуїл докоряє Саулу (10–14) В Ізраїлі немає зброї (15–23) 14 Подвиг Йонатана у Міхмаші (1–14) Бог розбиває Ізраїлевих ворогів (15–23) Саул дає поспішну клятву (24–46) Народ їсть м'ясо з кров'ю (32–34) Війни Саула; його сім'я (47–52)

- 15 Саул шадить Агага (1–9)
Самуїл докоряє Саулові (10–23)
«Послух ліпший від жертви» (22)
Єгова відкидає царя Саула (24–29)
Самуїл вбиває Агага (30–35)
- 16 Самуїл помазує Давида на царя (1–13)
«Єгова дивиться на серце» (7)
Бог забирає від Саула свій дух (14–17)
Давид стає музикантом Саула (18–23)
- 17 Давид перемагає Голяфа (1–5)
Голяф насміхається з Ізраїля (8–10)
Давид приймає виклик (32–37)
Давид виступає в ім'я Єгови (45–47)
- 18 Дружба Давида і Йонатана (1–4)
Саул заздрий Давиду (5–9)
Саул хоче вбити Давида (10–19)
Давид одружується на Мелхолі (20–30)
- 19 Саул далі ненавидить Давида (1–13)
Давид тікає від Саула (14–24)
- 20 Йонатан вірний Давиду (1–42)
- 21 Давид їсть хліби представлення в Нові (1–9)
Давид вдає безумного в Гаті (10–15)
- 22 Давид в Адулламській печері та в Міцпі (1–5)
Саул наказує вбити священників Нова (6–19)
Евіатар рятується (20–23)
- 23 Давид визволяє місто Кеїлу (1–12)
Саул переслідує Давида (13–15)
Ионатан зміцнює Давида (16–18)
Давид рятується від Саула (19–29)
- 24 Давид шадить Саула (1–22)
Давид поважає помазанця Єгови (6)
- 25 Смерть Самуїла (1)
Навал відмовляє Давидовим посланцям (2–13)
Мудрий вчинок Авігаїл (14–35)
Єгова збереже тебе, «як оберігають дорогоцінності» (29)
Єгова карає гупого Навала (36–38)
Авігаїл стає дружиною Давида (39–44)
- 26 Давид знову шадить Саула (1–25)
Давид поважає помазанця Єгови (11)
- 27 Філістимляни дають Давиду Циклаг (1–12)
- 28 Саул іде в Ен-Дор до жінки, яка викликає духів (1–25)
- 29 Філістимляни не довіряють Давиду (1–11)
- 30 Амалікітяни спалюють Циклаг (1–6)
Давид зміцняється завдяки Богу (9)
Давид перемагає амалікітян (7–31)
Полонених звільнено (18, 19)
Вказівка щодо здобичі (23, 24)
- 31 Смерть Саула і трьох його синів (1–13)

1 У гористому краї Єфрема,^а в Раматаїм-Цофїмі*,^б жив чоловік, на ім'я Елкана.^в Був він єфремівцем*, сином Єрохāма, сина Елігу, сина Тōху, сина Цуфа. **2** Він мав двох дружин, одну звали Анною, другу – Пенінною. У Пенінни були діти, а в Анни ні. **3** Елкана кожного року ходив зі свого міста до Шїло, щоб поклонитися*

1:1 *Або «з Раїми, цуфівець». *Жив на території Єфрема, але був левітом. Див. 1Хр 6:19, 22–28. 1:3 *Або «кланятися».

розд. 1

а Існ 16:5
б 1См 1:19
1См 7:15, 17
в 1Хр 6:22, 27

Друга кол.

а Вх 23:14
Вх 34:23
Пв 12:5, 6
Існ 18:1
Сд 21:19
Лк 2:41
б Чс 3:10
Пв 33:10
Мн 2:7
в 1См 2:12, 22
1См 4:17
г Ль 7:15

Єгові, Богу військ*, і приносити йому жертви.^а Там служили священиками^б Єгови два сини Ілія – Хōфні і Пінхās.^в

4 Щоразу, коли Елкана приносив жертву, він давав частки жертви своїй дружині Пенінні та всім її синам і дочкам.^г **5** Анна ж отримувала особливу частку, бо Елкана любив її більше, хоч Єгова і не давав їй дітей*. **6** Суперниця постій-

1:3 *Див. глосарій. 1:5 *Букв. «закрив її утробу».

но насміхалася з Анни і пригнічувала її, бо Єгова не давав Анні дітей. **7** Пенінна робила це з року в рік. Коли тільки Анна приходила в дім Єгови,^a та насміхалася з неї так сильно, що Анна плакала і не їла. **8** А її чоловік Елкана говорив: «Анно, чому ти плачеш і нічого не їси? Чому ти така сумна?» Хіба я не ліпший для тебе за 10 синів?»

9 Після того як вони закінчили їсти та пити в Шіло, Анна встала. У той час священник Ілій сидів на стільці біля одвірка храму*^b Єгови. **10** Анні було дуже гірко*, тому вона почала молитися до Єгови^c та нестримно плакати. **11** Вона дала обітницю: «Єгово, Боже відьськ, якщо ти зглянешся над моєю бідюю і згадаєш про мене, свою служницю, якщо не забудеш мене й даси мені сина,^г то я віддам його тобі, Єгово, на всі дні його життя і бритва ніколи не торкнеться його голови».^d

12 Вона довго молилася до Єгови, а Ілій спостерігав за її губами. **13** Анна ж промовляла у своєму серці – лише губи її тремтіли, а голосу не було чути. Тому Ілій подумав, що вона п'яна, **14** і сказав їй: «Чи довго ти ще будеш п'яна? Не пий більше вина». **15** Однак Анна відповіла: «Я не п'яна, мій пане. Перед тобою сильно пригнічена жінка*, а вина чи іншого алкогольного напою я не пила. Просто я виливаю перед Єговою свою душу».^e **16** Не думай, що твоя служниця – нік-

1:8 *Або «чому твоєму серцю погано?»
1:9 *Тобто святого намету. **1:10** *Або «була гірка душею». **1:15** *Або «жінка, дуже пригнічена духом». ^d Див. глосарій.

РОЗД. 1

a Пв 16:16
 1См 2:18, 19

b Вх 25:8
 1См 3:3
 2См 7:2

v Пс 55:22
 Пс 65:2

г Бг 30:22

д Чс 6:5

e Пс 42:6
 Пс 62:8
 Пс 142:2

Друга кол.

a 1См 1:11

b 1См 1:1

v 1См 1:11
 Пс 66:19
 Пр 15:29

г Бг 5:29
 Бг 41:51
 Вх 2:21, 22
 Мт 1:21

д 1См 1:3

e Пв 16:16

e 1См 1:11
 1См 2:11
 2Хр 31:16

ж Чс 15:8–10

чменна жінка. Бо весь цей час я молилася через свій сильний біль і тривогу». **17** Тоді Ілій сказав: «Іди з миром, і нехай Бог Ізраїля виконає твоє прохання».^a **18** Анна ж промовила: «Хай твоя служниця і далі має ласку у твоїх очах», – і пішла своєю дорогою. Вона почала їсти, і обличчя її більше не було сумним.

19 А рано-вранці вони встали, поклонилися Єгови і повернулися до свого дому в Раму.^b Потім Елкана мав інтимні стосунки зі своєю дружиною Анною, і Єгова звернув на неї увагу*.^c **20** Тож не минуло й року*, як Анна завагітніла і народила сина, якого назвала^г Самуїлом^d, бо сказала: «Я випросила його в Єгови».

21 Згодом Елкана пішов з усіма своїми домашніми скласти Єгови щорічну жертву^a і приношення, пов'язане з обітницею. **22** Анна ж не пішла,^e сказавши чоловікові: «Я приведу хлопчика, коли відлучу його від грудей. Він стане перед Єговою і залишатиметься там».^c **23** На це її чоловік Елкана промовив: «Роби, як вважаєш за потрібне*. Залишайся вдома, поки не відлучиш його від грудей. І нехай Єгова виконає твоє слово». Тому жінка залишалася вдома і годувала свого сина, поки не прийшов час відлучити його.

24 А коли Анна відлучила його, то вирушила з ним у Шіло, взявши з собою трирічного бика, одну ефу* борошна та великий глек вина.^ж Разом

1:19 *Букв. «згадав про неї». **1:20** *Або, можливо, «у належний час». ^г Озн. «Боже ім'я». **1:23** *Букв. «що є добрим у твоїх очах». **1:24** *Прибл. 22 л. Див. додаток Б14.

з хлопчиком вона ввійшла у дім Єгови в Шіло.^а **25** Там бика зарізали, і хлопчика привели до Ілія. **26** Анна сказала: «Вибач, мій пане. Клянусь твоїм життям*, я та жінка, яка стояла тут і при тобі молилася Єгові.^б **27** Про цього хлопчика я молилася, і Єгова виконав моє прохання.^в **28** А тепер я віддаю* сина Єгові. Його буде віддано Єгові на всі дні його життя».

І він^г поклонився там Єгові.

2 Анна почала молитися:

«Єгова – радість мого серця,^г

Єгова силу мені дав*.
Я сміливо відкриваю уста
проти своїх ворогів
і радію, що ти даєш
спасіння.

2 Ніхто не є настільки
святий, як Єгова,
немає такого, як він,^д
наш Бог – це скеля, іншої
такої немає.^е

3 Не говоріть пихато,
хай зухвалі слова не вихо-
дять з ваших уст,
бо Єгова – Бог, який знає
усе,^е
і про все він правильно
судить.

4 Луки сильних чоловіків
порозбивані,
а люди слабкі отримують
силу.^ж

5 Ситі наймаються працюва-
ти за хліб,
а голодні більше не голоду-
ють.^з
Неплідна народила сімох,^и
а та, що мала багато синів,
стала пустокою*.

1:26 *Або «життям твоєї душі». **1:28**
*Або «позижаю». *Очевидно, Елкана.
2:1 *Або «звеличив мій ріг». Див. глоса-
рій. **2:5** *Букв. «зів'яла».

РОЗД. 1

а ІсН 18:1
б 1См 1:15
в 1См 1:11, 17
Гс 66:19

РОЗД. 2

г Пс 13:6
Лк 1:46
д Вх 15:11
Пв 4:35
Пс 73:25
Пс 86:8
Пс 89:6
е Пв 32:4
є Йв 36:4
Йв 37:16
Рм 11:33
ж Іс 40:29
з Лк 1:53
и 1См 1:11, 20

Друга кол.

а Пв 32:39
Йв 14:13
Пс 30:3
Пс 49:15
Пс 68:20
Ос 13:14
Ів 11:24
1Кр 15:55
б Пв 8:18
Пв 28:12
2Хр 1:11, 12
Йв 42:12
Пр 10:22

в Пс 75:7
г Пс 113:5, 7
Лк 1:52
д Пс 102:25

е Пс 91:11
Пс 97:10
Пс 121:3
є Пс 37:28
ж Пс 33:16
Зх 4:6

з Вх 15:6
и 1См 7:10
2См 22:14
Пс 18:13
і Пс 96:13
Дії 17:31
к Пс 2:6
Пс 110:1
Мт 28:18

л Лк 1:69
Дії 4:27
м 1См 1:11
1См 3:1, 15
н 1См 2:22
о Ль 7:34

6 Єгова забирає життя
і життя зберігає*,
зводить у могилу^а і підні-
має з неї.^а

7 Єгова робить убогим
і збагачує,^б
понижує і звеличує.^б

8 Він піднімає пригнобленого
з порогу
і підносить бідного
з попелу*,^г

щоб посадити з князями
на сидінні слави.

Єгові належать опори
землі,^д

на них він землю родючу
поставив.

9 Він охороняє кроки тих,
хто відданий йому,^е
а неправедні назавжди
заповкднуть у темряві,^е
бо не власною силою
перемагає людина.^ж

10 Єгова розіб'є тих, хто
з ним воює*,^з
загримить проти них його
голос у небі.^и

Єгова буде судити аж
до кінців землі^и

і дасть силу своєму цареві,^к
наділить міццю^к помазан-
ця свого.^л

11 Потім Елкана повернув-
ся до свого дому в Рамі, а
хлопчик став служити* Єгові^м
при священику Ілієві.

12 Сини ж Ілія були людь-
ми неправедними,^н вони не
вважали на Єгову. **13** Ось як
вони використовували пра-
во священиків брати частку
з жертв, які приносив народ:^о
коли хтось приносив жерт-

2:6 *Або «оживляє». *Або «шеол»,
тобто спільну могилу людства. Див. глоса-
рій. **2:8** *Або, можливо, «смітника».
2:10 *Або, можливо, «ті, хто бореться з
Єговою, будуть наляканими». *Або «зве-
личить ріг». Див. глосарій. **2:11** *Або
«став служителем».

ву, слуга священика приходив з великою виделкою в руці у той час, як варилося м'ясо, **14** і записав її в миску, казан, котел або горщик. Усе, що слуга витягував виделкою, священик забирав собі. Так вони поводитися з усіма ізраїльтянами, які приходили в Шіло. **15** І навіть перед тим, як сплювали жир,^a приходив слуга священика і говорив тому, хто приносив жертву: «Дай священику м'яса, бо він хоче спекти його. Вареного він від тебе не візьме, тільки сире». **16** Коли той казав: «Нехай спочатку сплять жир,^b а потім бери все, що хочеш*», слуга вимагав: «Ні, давай негайно, бо якщо не даси, то візьму силою!» **17** Тож гріх цих слуг був дуже великий в очах Єгови,^b бо вони зневажали приношення для Єгови.

18 А Самуїл служив^c Єгови і носив* лляний ефод,^d хоча був ще хлопчиком. **19** Його мати кожного року шила маленьку безрукаву сорочку і приносила йому, коли приходила зі своїм чоловіком, аби скласти щорічну жертву.^e **20** І благословив Ілій Елкану та його дружину, кажучи: «Хай Єгова дасть тобі дитя від цієї дружини замість того, яке ви віддали Єгови». ^e Після цього вони пішли додому. **21** Єгова згадав про Анну: вона завагітніла^ж і народила ще трьох синів і двох дочок. А малий Самуїл виростав перед Єговою.^з

22 Ілій був дуже старий. Він чув про все, що його сини робили^з ізраїльтянам, і про те, що вони лягали з жінками, які служили при вході до намету

2:16 *Або «твоя душа жадає». **2:18** *Букв. «був підперезаний».

РОЗД. 2

а Ль 3:3–5

б Ль 3:16
Ль 7:25, 31

в 1См 2:29

г 1См 2:11
1См 3:15

д 2См 6:14

е Вх 23:14
1См 1:3, 21

є 1См 1:27, 28

ж Бг 21:1, 2
1См 1:19з 1См 2:26
1См 3:19

и 1См 2:12–17

Друга кол.

а Вх 38:8
Ль 21:6б Чс 15:31
1См 2:17
1См 3:13, 14в Пр 29:1
Пр 30:17

г 1См 2:21

д Вх 4:14, 27

е Вх 28:1
Ль 8:12
Чс 17:5, 8

є Чс 18:7

ж Ль 2:3
Ль 6:16
Ль 10:14
Чс 5:9
Чс 18:9з Вх 25:8
ІсН 18:1
1См 1:3

и 1См 2:14–16

зборів.^а **23** Ілій казав їм: «Чому ви таке робите? Від усіх я чую про вас тільки погане. **24** Не можна так, сини мої. Недобрі ті чутки, що ширяться про вас серед народу Єгови. **25** Якщо хтось згрішить проти людини, то можна попросити за нього Єгову*. Але якщо хтось згрішить проти Єгови,^б то хто зможе помолитися за таку людину?» Проте сини не слухали свого батька, і Єгова вирішив заповідати їм смерть.^в **26** Тим часом Самуїл підростав і здобував дедалі більшу прихильність в очах Єгови і людей.^г

27 Якось до Ілія прийшов Божий чоловік та сказав: «Ось що говорить Єгова: “Я ж чітко виявив себе дому твого прабатька в Єгипті, коли ізраїльтяни були рабами фараонового дому.” **28** Я вибрав його з усіх племен Ізраїля,^д щоб він служив моїм священиком, піднімався на мій жертвник,^е аби складати жертви і сплювати фіміам*, та щоб носив переді мною ефод. Я дав йому приношення ізраїльтян^ж — всі приношення, які сплювалися на вогні.^з **29** Чому ж ви глузуєте з* моїх жертв і приношень, про які я дав наказ у своїй оселі?^з Чому ти шануєш своїх синів більше, ніж мене? Чому ви поїдаєте найліпші частки з кожного приношення мого народу, Ізраїля?»

30 Тому так промовляв Єгова, Бог Ізраїля: «Я дійсно говорив, що твої нащадки і нащадки твого прабатька завжди ходитимуть перед моїм

2:25 *Або, можливо, «то Бог заступиться за нього». **2:28** *Або, можливо, «сплювати жертви, від яких здійснюється дим». ^жБукв. «синів Ізраїля». **2:29** *Букв. «кopaсте».

лицем».^а Тепер же Єгова проголошує: «Не буде цього! Бо я шануватиму тих, хто шанує мене,^б а до тих, хто мене зневажає, будуть ставитися з презирством». **31** Ось надходять дні, коли я заберу силу* в тебе та в нащадків твого прабатька, і ніхто з твого роду не доживе до старості.^в **32** Серед усього добра, яке я чинитиму Ізраїлю, ти будеш бачити лише суперника в моїй оселі,^г і ніхто з твого роду більше не доживе до старості. **33** Але є в тебе чоловік, якого я залишу служити при моєму жертovníку; через нього твої очі згаснуть, і він принесе тобі горе*. А більшість твоїх нащадків загине від меча.^д **34** Знаком для тебе буде те, що станеться з двома твоїми синами, Хóфні та Пінхасом: обидва вони помруть в один день.^е **35** Після того я поставлю собі вірного священика.^є Він буде робити те, чого бажатиме моє серце*. Я зміцню його рід, і він завжди служитиме священиком для мого помазанця. **36** А той, хто залишиться з твого роду, прийде до цього священика, вклониться і буде просити роботи й хліба, кажучи: «Дай мені, будь ласка, якусь роботу священика, щоб я мав шматок хліба»».^ж

3 Тим часом малий Самуїл служив^з Єгові при Ілєві. У ті дні Єгова рідко промовляв до людей, і видінь^и майже не було.

2 Якось Ілїй лежав у своїй кімнаті. Зір його ослаб, і він вже нічого не бачив.^і **3** Сві-

2:31 *Букв. «руку». 2:33 *Або «змусить твою душу знемагати». 2:35 *Або «те, що в моєму серці і душі».

РОЗД. 2

а Вх 28:43

б Пс 18:20
Пс 91:14в 1См 3:14
1См 4:11,18
1См 22:18
1Цр 2:27

г Пс 78:60,61

д 1См 22:18,21

е 1См 4:11,17

є 1Цр 2:27,35
1Хр 29:22ж Лв 2:3
Чс 5:9

РОЗД. 3

з 1См 2:11,18

и Чс 12:6
1Хр 17:15

і 1См 4:15

Друга коп.

а Лв 24:2

б 1См 1:9
1См 3:15

в Ам 3:7

г 1См 4:17

д Чс 23:19
1См 2:31–34
Іс 55:10,11е 1См 2:22,23
Ів 15:22
Як 4:17є Чс 15:30
1См 2:12,17

ж Ек 8:11

з 1См 4:11
1См 22:21
1Цр 2:27

тильник Бога^а ще не загасили, і Самуїл лежав у храмі*^б Єгови, де був Божий ковчег. **4** Аж ось Єгова покликав Самуїла. Той відповів: «Я тут,— **5** і, підбігши до Ілїя, сказав:— Я тут. Ти мене кликав?» — «Ні, не кликав,— відповів Ілїй.— Іди лягай». Тож Самуїл пішов і ліг. **6** Тоді Єгова знову покликав: «Самуїле!» Самуїл встав, пішов до Ілїя і сказав: «Я тут. Ти ж мене кликав». Але той відказав: «Не кликав, сину мій. Іди лягай». **7** (А Самуїл ще не знав Єгову близько, і Єгова ще не звичав йому свого слова.)^в **8** Єгова втретє покликав: «Самуїле!» Той встав, пішов до Ілїя і сказав: «Я тут. Я чув, як ти кликав мене».

Тоді Ілїй зрозумів, що хлопця кликав Єгова, **9** і сказав йому: «Іди ляж і, коли він покличе тебе знову, скажи: “Говори, Єгово, твій слуга слухає”». Тож Самуїл пішов до себе і ліг.

10 Коли Єгова знову покликав: «Самуїле! Самуїле!» — той відповів: «Говори, твій слуга слухає». **11** Тоді Єгова промовив до Самуїла: «Знай, я зроблю в Ізраїлі таке, від чого в кожного, хто про це почує, задзвенить у вухах.^г **12** У той день я виконаю від початку до кінця все, що говорив про Ілїя та про його рід.^д **13** Скажи йому, що я назавжди засуджу його рід за провину, про яку він знає.^е Бо його сини проклинають Бога,^є а він не докоряє їм.^ж **14** Тому клянуся: ні жертва, ні приношення ніколи не очистять рід Ілїя від провини».^з

15 Самуїл пролежав аж до ранку, а тоді встав і відкрив

3:3 *Тобто у святому наметі.

двері дому Єгови. Він боявся розповісти Ілію про своє видіння. **16** Але Ілій покликав його: «Самуїле, сину мій!» — «Я тут»,— відповів той. **17** «Що він тобі сказав? — запитав Ілій.— Прошу, нічого не приховуй. Нехай Бог покарає тебе, якщо ти приховаєш від мене хоч одне з його слів». **18** Тож Самуїл розповів йому все і нічого не приховав. На це Ілій сказав: «Така воля Єгови. Нехай він робить все, що йому до вподоби».

19 Самуїл підростав, а Єгова був з ним^а і не залишив невиконаним жодного з його слів*. **20** І стало відомо в усьому Ізраїлі, від Дана до Бєр-Шєви, що Самуїл призначений пророком Єгови. **21** Єгова і далі з'являвся в Шіло, бо там Єгова відкривався Самуїлу через слово Єгови.^б

4 Самуїл передавав Божі слова всьому Ізраїлю.

І вийшли ізраїльтяни на бій з філістимлянами й отаборилися біля Евєн-Езєру, а філістимляни стали табором в Афєку. **2** Філістимляни вишикувались у бойовому порядку і виступили проти ізраїльтян. Зав'язалася жорстока битва, в якій філістимляни перемогли ізраїльтян і вбили на полі бою близько 4000 чоловіків. **3** Коли ізраїльські воїни повернулися в табір, старійшини сказали: «Чому Єгова допустив, щоб ми зазнали поразки* сьогодні від філістимлян?^в Візьмімо з Шіло ковчег угоди нашого Бога Єгови, щоб ковчег був у нас і рятував від рук ворогів». **4** Тож

3:19 *Або «не допустив, щоб якась його слово впало на землю». **4:3** *Був. «чому Єгова завдав нам поразки?»

РОЗД. 3

а 1См 2:21

б 1См 3:1, 4
Пс 99:6

РОЗД. 4

в Пв 28:15, 25
Пв 32:30
Сд 2:14

г 2См 15:25

Друга коп.

а Вх 25:18
Чс 7:89
2Цр 19:15
Пс 80:1

б 1См 2:12

в Вх 14:25
Вх 15:14г Вх 7:5
Пс 78:43, 51д Пв 28:48
Сд 10:7
Сд 13:1е Пв 26:14, 17
Пв 28:25
1См 4:2є 1См 2:31, 34
1См 4:3, 17
Пс 78:61, 64

ж ІсН 7:6

з 1См 4:4

вони послали людей у Шіло, і ті принесли звітти ковчег угоди Єгови, Бога військ, який сидить на престолі над* херувимами.^а Ковчег угоди правдивого Бога також супроводжували два сини Ілія, Хфні та Пінхас.^б

5 Коли ковчег угоди Бога Єгови принесли в табір, усі ізраїльтяни здійняли такий гучний крик, що аж земля затряслася. **6** Філістимляни почули цей крик і запитали: «Що це за крик в єврейському таборі?» Дізнавшись, що в табір принесли ковчег Єгови, **7** вони злякалися. «Бог прийшов у табір!^в — казали вони.— Горе нам, бо такого ще ніколи не було!

8 Горе нам! Хто врятує нас від руки цього величного Бога? Цей Бог вигубив єгиптян у пустелі вслякими карами.^г

9 Тому, філістимляни, будьте сміливі й мужні, інакше вам доведеться служити євреям, як вони служили вам.^д Будьте мужні і воюйте!» **10** Тож філістимляни кинулися в бій та перемогли ізраїльтян,^е і ті порозбігалися по своїх наметах. Ізраїльтяни зазнали великих втрат: у бою полягло 30 000 піших воїнів. **11** Також філістимляни захопили ковчег Бога, і двоє синів Ілія, Хфні та Пінхас, загинули.^є

12 Один веніямінівець втік з поля бою і того ж дня прибіг у Шіло. Одяг на ньому був роздертий, а голова посипана порохом.^ж **13** Коли він прибіг, Ілій в очікуванні сидів на стільці при дорозі, бо його серце тривожилося за ковчег правдивого Бога.^з Увійшовши в місто, веніямінівець розповів про те, що сталося, і все

4:4 *Або, можливо, «між».

місто заголосило. **14** Ілій почув голосіння і запитав: «Що це за шум?» А вісник поспішив до нього і про все розповів. **15** (У той час Ілій мав 98 років, очі його весь час дивилися вперед, але він нічого не бачив.)^а **16** Веніямінівець сказав Ілію: «Я з поля бою... я втік звідти сьогодні». Той же запитав: «Що сталося, сину мій?» **17** На це вісник відповів: «Ізраїльтяни втікали від філістимлян і зазнали великої поразки.^б Обидва твої сини, Хобні і Пінхас, загинули,^в а ковчег правдивого Бога захопили філістимляни».^г

18 І, коли він згадав про ковчег правдивого Бога, Ілій упав навznak зі стільця, на якому сидів біля міської брами, зламав собі шию і помер, бо він був старий та огрядний. Він судив Ізраїль 40 років. **19** Його невістка, дружина Пінхаса, була тоді вагітна і мала скоро народжувати. Коли вона почула, що ковчег правдивого Бога захоплено, а її свекор і чоловік померли, то зігнулася, бо в неї несподівано почалися перейми, і народила дитину. **20** Коли вона помирала, жінки, які були біля неї, сказали: «Не бійся, ти народила сина». Але вона нічого не відповіла і ніяк не зреагувала* на це. **21** Хлопчика вона назвала Іхавод*,^д промовивши: «Слава Ізраїля пішла у вигнання».^е Вона мала на увазі захоплення ковчега правдивого Бога і те, що сталося з її свекром та чоловіком.^в **22** Вона сказала: «Слава Ізраїля пішла у вигнання, бо ковчег правдивого Бога захоплено».^ж

4:20 *Або «і не поклала свого серця».
4:21 *Озн. «де слава?»

РОЗД. 4

а 1См 3:2

б 1См 3:11

в 1См 2:34

г 1См 4:10, 11

д 1См 14:3

е Пс 78:61

в 1См 2:32, 34
1См 4:5, 11

ж 1См 4:11

Ер 7:12

Друга кол.

РОЗД. 5

а 1См 4:11

б Сд 16:23

1Хр 10:8–10

в Вх 12:12

1Хр 16:26

Пс 97:7

г Іс 46:6, 7

д 1См 6:5, 6

е 1См 17:4

5 Коли філістимляни захопили ковчег^а правдивого Бога, то перенесли його з Евен-Езёру в Ашдод. **2** Вони внесли ковчег правдивого Бога в дім* Дагона і поставили поряд зі статуєю Дагона.^б **3** Вранці наступного дня ашдодяни встали і побачили, що статуя Дагона лежить обличчям до землі перед ковчегом Єгови.^в Тоді вони підняли статую і поставили на місце.^г **4** Коли наступного дня вони зранку встали, Дагон знову лежав обличчям до землі перед ковчегом Єгови. Голова і кисті рук Дагона були відрубані й валялися на порозі. Цілим залишився тільки тулуб*. **5** Ось чому жерці Дагона і всі, хто входить у його дім, досі не наступають на поріг Дагонового дому в Ашдоді.

6 Рука Єгови тяжіла над ашдодянами. Він навіть на них спустошення, вразивши гульми*^а всіх, хто жив в Ашдоді та його володіннях. **7** Коли мешканці Ашдода побачили це, то сказали: «Нехай у нас не залишається ковчег ізраїльського Бога, бо його рука жорстоко карає нас і нашого бога Дагона». **8** Тож вони скликали усіх філістимських правителів і запитали: «Що нам робити з ковчегом ізраїльського Бога?» — «Треба відслати його в Гат»,^в — відповіли ті. І ковчег Бога Ізраїля відправили туди.

9 Коли ж ковчег доставили, рука Єгови обернулася проти міста, навівши на нього велику паніку. Бог вразив мешкан-

5:2 *Або «храм». 5:4 *Букв. «Дагон». Або «частина тіла, яка мала вигляд риби». Дагона, очевидно, зображали напівлюдиною-напіврибою. 5:6 *Або «геоморфальними вузлами».

ців міста, від малого до великого, і в них з'явилися гулі.^a

10 Тоді вони відправили ковчег правдивого Бога в Екрон.^b Проте коли ковчег доставили в це місто, екроняни почали кричати: «Вони прислали сюди ковчег ізраїльського Бога, щоб погубити нас та наш народ!»^c **11** І скликали вони усіх філістимських правителів та сказали: «Відішліть звідси ковчег ізраїльського Бога. Нехай він повертається на своє місце, інакше загинемо ми і наш народ». Усе місто охопив страх перед смертю, бо над ним тяжла рука правдивого Бога.^d **12** Тих, хто не помер, вразили гулі, і крик міста про допомогу здіймався до неба.

6 Ковчег^a Єгови пробув у філістимській землі сім місяців. **2** Філістимляни покликали жерців та ворожбитів^b і запитали: «Що нам робити з ковчегом Єгови? Скажіть, як відіслати його назад?» **3** Ті відповіли: «Якщо будете відсилати ковчег угоди ізраїльського Бога Єгови, то не відсилайте його без нічого, дайте приношення за свою провину.^c Лише тоді ви зцілитесь і дізнаєтесь, чому його рука не відвертається від вас». **4** Вони запитали: «Яке приношення за провину нам послати?» Ті ж відповіли: «Дайте п'ять золотих гуль* та п'ять золотих мишей за кількістю філістимських правителів,^d бо всі ви і ваші правителі страждаєте від тієї самої кари. **5** Зробіть фігурки гуль і мишей,^e які спустошують землю, і вшануйте Бога Ізраїля. Можливо, його рука не так сильно тяжітиме над вами, вашим богом та

6:4 *Або «гемороїдальних вузлів».

РОЗД. 5

a 1См 5:6

b ІсН 15:20, 45
2Цр 1:2
Ам 1:8

в 1См 5:7

г 1См 5:6, 9

РОЗД. 6

д 1См 4:11
1См 5:1
Пс 78:61

е Пв 18:9, 10
Іс 2:6

є 1См 6:4, 17

ж ІсН 13:2, 3
1См 6:16

з 1См 6:18

Друга кол.

a 1См 5:6, 11

b Вх 7:13
Вх 8:15
Вх 14:17

в Вх 9:14, 16
Рм 9:17, 18

г Вх 6:1
Вх 11:1
Вх 12:33

д 1См 6:3, 4

е ІсН 15:10, 12
ІсН 21:8, 16
2Хр 28:18

є 1См 6:8, 9

ж 1См 6:7

з Чс 3:30, 31

вашим краєм.^a **6** Навіщо вам робити свої серця зачерствілими, як це зробили єгиптяни й фараон?^b Коли Бог суворо покарав їх,^в вони все одно були змушені відпустити ізраїльтян, і ті пішли.^г **7** Тому приготуйте новий віз і візьміть двох дійних корів, на яких не було ярма. Запряжіть їх у віз, а телят їхніх відведіть додому, подалі від них. **8** Тоді поставте ковчег Єгови на віз, а золоті предмети, які ви даєте як приношення за провину, покладіть у скриню поряд з ним,^д і нехай іде. **9** А ви дивіться: якщо ковчег поїде дорогою до свого краю, до Бет-Шемеша,^е значить, це він зробив нам велике зло, але якщо не поїде туди, значить, не його рука вразила нас — це сталося з нами випадково».

10 Філістимляни так і зробили. Взяти двох дійних корів, запрягли їх у віз, а їхніх телят закрили вдома. **11** Потім поставили на віз ковчег Єгови, а також скриню із золотими мишами і фігурками гуль. **12** Корови пішли дорогою прямо до Бет-Шемеша.^е Вони йшли, мучаючи, тією битою дорогою і не звертали ні вліво, ні вправо, а філістимські правителі йшли за ними до самого кордону Бет-Шемеша. **13** У той час мешканці Бет-Шемеша жали в долині пшеницю. Звівши очі, вони побачили ковчег і дуже зраділи. **14** Віз приїхав на поле бетшемешанина Ісуса й зупинився біля великого каменя. Тоді люди порубали віз на дрова, а корів^ж принесли як жертву цілопалення для Єгови.

15 Левіти^з зняли ковчег Єгови разом зі скринєю, в якій були золоті предмети, і поставили на великий камінь. У той

день мешканці Бет-Шемéша^а принесли Єгови цілопалення та інші жертви.

16 А п'ять філістимських правителів, побачивши це, того ж дня повернулися в Екрон. **17** Отже, філістимляни дали Єгови як приношення за свою провину золоті гулі:^б одну за Ашдод,^в одну за Га́зу, одну за Ашкелон, одну за Гат^г і одну за Екрон.^д **18** Також вони дали золотих мишей за кількістю філістимських міст, що належали п'яти правителям,— за всі укріплені міста й неогорожені села.

Той великий камінь, на якому поставили ковчег Єгови, досі лежить на полі бетшемéшанина Ісуса як свідок усього цього. **19** Але Бог вразив мешканців Бет-Шемéша за те, що вони розглядали ковчег Єгови. Він вигубив 50 070 чоловік*, і люди здійняли плач, бо Єгова вразив їх великою карою.^е **20** Тоді жителі Бет-Шемéша запитали: «Хто встоїть перед Єговою, цим святим Богом?»^ж **21** І вони послали вісників до мешканців Кір'ят-Єаріма^з з такими словами: «Філістимляни повернули ковчег Єгови. Прийдіть і заберіть його».^и

7 Тож мешканці Кір'ят-Єаріма прийшли, забрали ковчег Єгови та віднесли його в дім Авінада́ва,^і що стояв на пагорбі. І вони посвятили Елеаза́ра, сина Авінада́ва, щоб той охороняв ковчег Єгови.

2 З того дня, як ковчег принесли в Кір'ят-Єарім, минуло багато часу—20 років, і тоді весь Ізраїль почав шука-

6:19 * Букв. «70 чоловік, 50 000 чоловік».

РОЗД. 6

а Існ 21:8, 16
б 1См 6:4
в 1См 5:1
г 1См 5:8
д Сд 1:18
1См 5:10
е Чс 4:15, 20
1Хр 13:10
є Льв 11:45
ж Чс 17:12, 13
2См 6:8, 9
Пс 76:7
з Існ 18:14
1Хр 13:5, 6
и 1Хр 16:1
2Хр 1:4

РОЗД. 7

і 2См 6:2, 4
1Хр 13:5, 7

Друга кол.

а Не 9:28
б 1См 12:24
в Сд 2:13
Сд 10:6
1Цр 11:33
г Існ 24:14, 23
Сд 3:7
д Пв 10:20
Пв 13:4
Лк 4:8
е Пв 28:1
є Сд 10:16
ж Сд 20:1
1См 10:17
2Цр 25:23
Єр 40:6
з 1См 12:23
Як 5:16
и 2Хр 20:3
Не 9:1
Ил 2:12
і Сд 10:10
к Сд 2:18
л Існ 13:2, 3
1См 6:4
м 1См 12:19
Іс 37:4
н Льв 1:10
о Пс 99:6
п 1См 2:10
2См 22:14
р Існ 10:10
Сд 4:15
с Пв 20:4
Пв 28:7

ти* Єгову.^а **3** Самуїл сказав Ізраїлю: «Якщо ви від усього серця^б хочете повернутися до Єгови, то позбудьтеся всіх своїх ідолів Астарти^в та інших чужих богів,^г рішуче прихильте своє серце до Єгови і служіть тільки йому.^д Тоді він визволить вас з рук філістимлян».^е **4** Тож ізраїльтяни позбулися всіх ідолів Ваала й Астарти і почали служити лише Єгови.^є

5 Потім Самуїл сказав: «Зберіть увесь Ізраїль у Міцці,^ж і я помолюся за вас Єгови».^з **6** Люди зібралися в Міцці і стали черпати воду та виливати її перед Єговою. У цей день вони також постили,^и кажучи: «Згрішили ми проти Єгови».^і І Самуїл почав судити^к ізраїльтян у Міцці.

7 Коли філістимляни почули, що ізраїльтяни зійшлися до Міцци, їхні правителі^л виступили проти Ізраїля. Дізнавшись про це, ізраїльтяни злякалися **8** і сказали Самуїлу: «Не переставай кликати нашого Бога Єгову на допомогу».^м Нехай він врятує нас від рук філістимлян». **9** Тоді Самуїл взяв молочне ягня і приніс його як жертву цілопалення^н Єгови. Самуїл кликав до Єгови, щоб він допоміг Ізраїлю, і Єгова відповів йому.^о **10** Коли ж Самуїл приносив цілопалення, філістимляни рушили в бій проти ізраїльтян. Але в той час Єгова послав сильний грім^п і привів філістимлян у сум'яття,^р тож вони зазнали поразки перед Ізраїлем.^с **11** Тоді ізраїльтяни вирушили з Міцци і гналися за філістимлянами аж до півдня Бет-Кáру, вбиваючи їх. **12** Після

7:2 * Або «тужити за».

цього Самуїл взяв камінь,^а поставив між Міцпою та Єшаною і назвав його Евен-Езэр*, сказавши: «Єгова, як і раніше, допомагає нам».^б **13** Так ізраїльтяни підкорили філістимлян, і ті більше не заходили на територію Ізраїля.^в Рука Єгови була обернена проти них впродовж усього життя Самуїла.^г **14** Також ізраїльтяни повернули собі міста, які філістимляни забрали в них, — від Екрона до Гата — і звільнили від філістимлян прилеглі до них міст землі.

Крім того, між Ізраїлем та амореянами запанував мир.^д

15 Самуїл був суддею в Ізраїлі всі дні свого життя.^е

16 З року в рік він ходив у Бетель,^є Гілгал^ж та Міцпу^з і в усіх цих містах судив Ізраїль.

17 Після того він повертався в Раму,^и до себе додому, де також судив ізраїльтян. Там він побудував жертвник для Єгови.^і

8 Коли Самуїл постарів, то призначив суддями над Ізраїлем своїх синів. **2** Його першого сина звали Йоїл, а другого — Авія,^к вони були суддями в Беер-Шеві. **3** Але сини Самуїла не йшли його слідами: вони шукали нечесної наживи,^л брали хабарі^м і викривляли правосуддя.^н

4 Через якийсь час усі старійшини Ізраїля зібралися і, прийшовши до Самуїла в Раму, **5** сказали: «Ти постарів, а сини твої не йдуть твоїми слідами. Тож постав над нами царя, щоб він судив нас, як прийнято в усіх інших народів».^о

6 Але Самуїлу не сподобалося* те, що вони сказали: «Дай

7:12 *Озн. «камінь допомоги». 8:6 *Букв. «було погане в очах».

РОЗД. 7

а Існ 4:9
Існ 24:26
б Пс 44:3
в 1См 9:16
1См 13:5
г 1См 14:22, 23
1См 17:51
д Бт 15:18, 21
е 1См 3:20
1См 12:11
1См 25:1
Дії 13:20
є Існ 16:1
ж Існ 15:7, 12
1См 11:15
з 1См 7:5
и 1См 1:1
1См 8:4
1См 19:18
і Вх 20:25

РОЗД. 8

к 1Хр 6:28
л Вх 18:21
м Вх 23:8
Пв 16:19
Пс 15:5
Пр 29:4
н Пв 24:17
о Пв 17:14, 15
1См 12:13
Дії 13:21

Друга кол.

а Сд 8:23
1См 10:19
1См 12:12
Іс 33:22
б Пв 9:24
в Сд 2:19
г 1См 10:25
д 1См 14:52
е 1Цр 9:22
1Цр 10:26
є 1Цр 4:26
ж 2См 18:1
1Хр 27:1
з 2Цр 1:14
и 1Хр 27:26
і 1Цр 4:7
к 1Цр 4:26
л 1Цр 4:22
м 1Хр 27:28, 31
н 1Цр 5:15, 16
о 1Цр 4:22, 23

нам царя, щоб судив нас». Тож Самуїл помолився до Єгови, **7** а Єгова відповів йому: «Зроби все, про що просять тебе люди. Бо вони відкидають не тебе, вони відкидають мене як свого царя».^а **8** Вони роблять те саме, що робили від дня, коли я вивів їх з Єгипту; вони покидають мене^б і служать іншим богам.^в Так вони чинять і з тобою. **9** Послухай їх, але чітко попередь про наслідки, розкажи їм, що по праву буде вимагати цар, який пануватиме над ними».

10 Тож Самуїл передав усі слова Єгови людям, які просили дати їм царя. **11** Він сказав: «Ось що по праву буде вимагати від вас цар,^г який пануватиме над вами: він забере ваших синів^д і одних зробить візниками своїх колісниць^е та вершниками,^є а інших змусить бігти перед колісницями. **12** Він поставить собі начальників над тисячами^ж та над півсотнями,^з і дехто з ваших синів буде для нього орати^и й збирати врожай^і або ж виготовляти зброю та все необхідне для колісниць.^к **13** Він забере ваших дочок, щоб вони виготовляли мазі*, варили їжу і пекли.^л **14** Він забере ваші найліпші поля, виноградники та оливкові гаї^м і віддасть своїм слугам. **15** Братиме він у вас десятину з врожаю зерна й винограду і віддаватиме своїм придворним та слугам. **16** Також він забере ваших слуг і служниць, найліпші ваші череди та ваших ослів, щоб вони працювали на нього.»^н **17** Він братиме десятину з ваших стад,^о і ви станете його слугами. **18** Прийде

8:13 *Або «пахощі».

день, коли ви будете нарікати на царя,^a якого собі вибрали, але Єгова не відповідь вам».

19 Однак люди не хотіли слухати те, що Самуїл говорив їм, і казали: «Ні, ми такі хочемо мати царя. **20** Тоді ми станемо як усі інші народи: наш цар буде судити нас, буде нами керувати і вести наші війни». **21** Самуїл, почувши все, що говорив народ, повторив ці слова Єгови. **22** А Єгова відповів: «Послухайся їх і постав над ними царя».^b Тож Самуїл сказав ізраїльтянам: «Повертайтеся кожен у своє місто».

9 Жив один дуже багатий веніямінівець,^a на ім'я Кіш,^c — син Авїїла, сина Церора, сина Бехората, сина Афіаха. **2** Кіш мав сина Саула,^d молодого і вродливого. Серед ізраїльтян не було вродливішого за нього. Він був на цілу голову вищий від інших людей.

3 Якось у Кіша, Саулового батька, загубилися ослиці. Тож він сказав своєму синові, Саулу: «Візьми, будь ласка, з собою слугу та йди пошукай ослиць». **4** Вони обійшли гористий край Єфрема та землю Шаліша, але ослиць не знайшли, потім обійшли землю Шалім, однак їх і там не було. Обійшли вони і весь край веніямінівців, але так нічого і не знайшли.

5 Коли вони прийшли в землю Цуф, Саул сказав слугі: «Повертаймося додому, інакше мій батько почне хвилюватися вже не за ослиць, а за нас».^e

6 Але слуга відказав: «У цьому місті є Божий чоловік, якого дуже поважають. Усе, що він говорить, завжди збувається».^e Ходімо до нього, може, він скаже нам, куди йти». **7** На це

РОЗД. 8

a 1Цр 12:3, 4

b 1См 8:7
Oc 13:11**РОЗД. 9**

в Сд 21:17

г 1См 14:51
1Хр 8:33
Дії 13:21д 1См 11:15
1См 13:13
1См 15:26
1См 28:7
1См 31:4
2См 1:23

e 1См 10:2

e 1См 3:19

Друга кол.a 1См 9:19
2См 15:27
1Хр 9:22
1Хр 29:29

б 1См 9:19

в 1См 7:9
1См 16:5г 1Цр 3:2
1Хр 16:39
2Хр 1:3

д ІсН 18:11

e 1См 10:1
1См 15:1

Саул відповів: «Якщо ми підемо, то що принесемо цьому чоловікові? В наших мішках вже немає хліба, і нам нічого подарувати Божому чоловікові. Що ми дамо йому?» **8** А слуга сказав: «У мене є чверть шékеля* срібла. Я дам його Божому чоловікові, і він порадить, куди нам йти». **9** (У давні часи, коли хтось в Ізраїлі хотів звернутися до Бога, то говорив: «Ходімо до прозорливця»,^a бо пророків колись називали прозорливцями.) **10** Саул відповів: «Добре кажеш. Ходімо». І вони вирушили в місто, де був Божий чоловік.

11 Піднімаючись до міста, вони зустріли дівчат, які йшли по воду, і запитали їх: «Чи є тут прозорливець?»^b **12** А ті відказали: «Є, он він перед вами. Поспішіть, він прийшов у місто, бо сьогодні люди приносять жертву^c на священному узвишші».^c **13** Як увійдете в місто, то ще зустрінете його, перш ніж він підійметься на узвишшя, щоб їсти принесене в жертву. Люди не їстимуть, поки він не прийде і не поблагословить жертви. Коли він це зробить, запрошені зможуть їсти. Тож піднімайтеся і знайдете його». **14** І Саул зі слугою пішов до міста. Коли вони входили в нього, назустріч їм вийшов Самуїл, який прямував на узвишшя.

15 За день до приходу Саула Єгова сказав* Самуїлу: **16** «Завтра, приблизно в цей же час, я пошлю до тебе чоловіка із землі Веніяміна.^d Помаж його на провідника для мого народу Ізраїля,^e і він врятує мій народ від рук філістим-

9:8 *1 шékель — 11,4 г. Див. додаток Б14. **9:15** *Букв. «відкрив вухом».

лян. Бо я бачу біду свого народу і чую його голосіння».^а
17 Коли Самуїл побачив Саула, Єгова промовив до нього: «Ось чоловік, про якого я говорив тобі: "Він правитиме моїм народом*"».^б

18 Проходячи через браму, Саул підійшов до Самуїла і запитав: «Скажи, будь ласка, де дім прозорливця?» **19** А той відповів: «Я прозорливець. Ідїть попереду мене на узвишшя, і сьогодні ви будете їсти зі мною.»^в А зранку я скажу тобі все, що ти хочеш знати*, і ви підете. **20** Не турбуйся про ослиць, які загубилися три дні тому,^г бо вони знайшлися. Та й кому належить усе цінне в Ізраїлі? Чи ж не тобі і всьому дому твого батька?»^а **21** На це Саул відказав: «Хіба я не з племені Веніяміна, найменшого племені в Ізраїлі?»^е І хіба моя родина не найменша з усіх родин Веніяміна? Чому ж ти мені таке говориш?»

22 Тоді Самуїл взяв Саула та його слугу, привів у їдальню і посадив на найпочесніших місцях серед запрошених, а запрошених було близько 30. **23** Самуїл сказав кухарю: «Принеси той шматок м'яса, який я дав тобі і просив відкласти». **24** Тож кухар приніс стегно й поклав перед Саулом. А Самуїл сказав: «Це відклали для тебе. Їж, цей шматок залишили для сьогоднішньої події, бо я сказав, що чекаю гостей». І того дня Саул і з Самуїлом. **25** Після цього вони спустилися з узвишшя^е та увійшли в місто. І Самуїл продовжив розмовляти з Сау-

9:17 *Або «триматиме мій народ у межках». **9:19** *Букв. «все, що є у твоєму серці».

РОЗД. 9

а Пс 106:43, 44
Пс 107:19

б 1См 10:24
1См 15:17
Дії 13:21

в 1См 9:13, 24

г 1См 9:3

д 1См 8:5, 19
1См 12:13

е Сд 20:46, 47

є 1См 9:13, 19

Друга кол.

а 1См 9:3, 10

РОЗД. 10

б 1См 16:13
2Цр 9:2, 3

в 1См 9:16
Дії 13:21

г Вх 19:5
Пв 32:9

д Бг 35:19

е 1См 9:3, 5

є Бг 28:19, 22

лом на даху дому. **26** А вранці, як тільки почало світати, Самуїл покликав Саула, який був на даху, і сказав: «Збирайся, я проведу тебе». Тоді Саул зібрався і разом із Самуїлом вийшов з дому. **27** Коли вони спускалися до околиць міста, Самуїл промовив до Саула: «Скажи, хай слуга^а піде вперед». Тож слуга пішов, і Самуїл продовжив: «А ти зупинися, і я виявлю тобі слово Бога».

10 Тоді Самуїл взяв посудину з олією, вилив її на голову Саула^б і, поцілувавши його, промовив: «Єгова помазав тебе, щоб ти був провідником^в його народу, його власності.^г **2** Сьогодні, коли ти підеш від мене, то в Целсбаху, на землях Веніяміна, побачиш біля гробниці Рахілі^а двох чоловіків. Вони скажуть тобі: "Ослиці, яких ти пішов шукати, знайшлися. Тепер твій батько вже забув про ослиць^е і хвилюється за тебе й говорить: «Що сталося з моїм сином?»" **3** Звідти йди далі, і біля великого дерева в Таворі зустрінеш трьох чоловіків, які прямуватимуть у Бетель,^е щоб поклонитися правдивому Богу. Один нестиме трьох козенят, другий – три хлібини, а третій – великий глек вина. **4** Вони привітають тебе і дадуть дві хлібини, а ти візьми їх. **5** Після цього піди до пагорба правдивого Бога, де розташований філістимський гарнізон. Коли ти наблизишся до міста, то зустрінеш групу пророків, які спускатимуться зі священного узвишшя. Вони будуть пророкувати, а перед ними йтимуть музиканти, які гратимуть на лірах, бубнах, флейтах і арфах. **6** Тоді

завдяки духу Єгови ти сповнишся силою,^а почнеш пророкувати разом з ними й станеш зовсім іншою людиною.^б **7** Коли ці знаки виконаються, роби те, що вважаєш потрібним, бо з тобою буде правдивий Бог. **8** Потім піди переді мною в Гілгал,^в і я прийду до тебе, щоб скласти цілопалення та мирні жертви. Зачекай сім днів, поки я прийду. Тоді я скажу тобі, що робити».

9 Коли Саул розвернувся, щоб піти від Самуїла, Бог почав змінювати його серце. І того дня всі ці знаки виконалися. **10** Тож Саул зі слугою пішли до пагорба і зустріли там групу пророків. Завдяки Божому духу Саул відразу сповнився силою^г і став пророкувати^а серед них. **11** Коли всі, хто знав його перед тим, побачили, що він пророкує разом з пророками, то почали говорити: «Що сталося з сином Кіша? Невже і Саул серед пророків?» **12** На це один чоловік з тих місць сказав: «А інші пророки? Хто їхні батьки?» Так з'явилася приказка*: «Невже й Саул серед пророків?»^е

13 Закінчивши пророкувати, Саул піднявся на узвишся. **14** Пізніше його дядько сказав до нього і до слуги: «Де ви були?» А той відповів: «Шукали ослиць,^в але не могли знайти, тому пішли до Самуїла». **15** Дядько попросив: «Розкажи, будь ласка, що Самуїл сказав вам». **16** Саул відповів: «Він запевнив нас, що ослиці вже знайшлися», однак того, що Самуїл сказав про царську владу, Саул не розповів.

10:12 * Або «прислів'я».

РОЗД. 10

а Чс 11:25

б 1См 10:10

в 1См 7:15, 16
1См 11:14г Сд 14:5, 6
1См 11:6
1См 16:13д 1См 10:6
1См 19:23

е 1См 19:24

є 1См 9:3

Друга кол.

а 1См 7:5

б Вх 13:14
Пв 4:34в 1См 8:7
1См 12:12г Існ 7:16–18
Дії 1:24

д 1См 9:21

е Дії 13:21

є Сд 1:1
Сд 20:18, 28
1См 23:2

ж 1См 9:2

з Пв 17:14, 15
1См 9:17

и 1См 8:11–18

17 І скликав Самуїл ізраїльтян в Міцпу,^а щоб вони зібралися перед Єговою, **18** та звернувся до народу: «Так говорить Єгова, Бог Ізраїля: «Я вивів вас з Єгипту^б і врятував від рук єгиптян та всіх інших царств, які гнобили вас. **19** Ви ж сьогодні відкинули свого Бога^в – свого Спасителя, який рятував вас від усякого лиха й страждання, і сказали: «Ні, постав над нами царя». А тепер станьте перед Єговою з своїми племенами і тисячами*»».

20 Після того Самуїл наказав підійти всім племенам Ізраїля,^г і було вибрано плем'я Веніяміна.^д **21** Далі він наказав племені Веніяміна підходити за родинами, і було вибрано родину матрітян. Зрештою було вибрано Саула, сина Кіша.^е Та коли люди почали його шукати, то не могли знайти. **22** Тож вони запитали Єгову:^в «Чи цей чоловік вже прийшов сюди?» Єгова відповів: «Так, він ховається он там, серед мішків з речами». **23** І вони побігли й привели Саула. Коли він став серед народу, то виявилось, що він на голову вищий за всіх інших людей.^ж **24** Тоді Самуїл сказав: «Бачите, кого вибрав Єгова?»^з Серед усього народу немає такого, як він». І всі люди закричали: «Хай живе цар!»

25 Самуїл розповів народу про права царя,^и записав їх у книгу і поклав її перед Єговою, після чого відпустив усіх по домах. **26** Саул також пішов додому в Гіву, і разом з ним пішли воїни, оскільки Єгова спонукав до цього їхні серця. **27** А деякі негідні лю-

10:19 * Або «родовими громадами».

ди говорили: «Як такий зможе врятувати нас?»^а Тож вони погордували ним і не принесли йому жодного дару.^б Однак він нічого на це не сказав*.

11 Після того аммонітянин^в Нахаш вийшов і став табором проти Явеша,^г що в Гілеаді. Побачивши це, всі мешканці Явеша сказали йому: «Уклади з нами угоду*», і ми будемо служити тобі». **2** А Нахаш відповів: «Я укладу з вами угоду лише за умови, що виколу кожному з вас праве око. Я зроблю це, щоб принизити весь Ізраїль». **3** На це старійшини Явеша відказали: «Дай нам сім днів. Ми пошлемо вісників по всьому ізраїльському краю, і якщо ніхто нас не врятує, то ми здамося тобі». **4** Через якийсь час вісники прийшли в Гіву,^д де жив Саул, і розповіли про все людям. Почувши це, всі голосно заплакали.

5 Аж ось з поля повернувся зі стадом Саул і запитав: «Що сталося? Чому люди плачуть?» Йому переказали слова мешканців Явеша. **6** Коли Саул почув це, то завдяки Божому духу сповнився силою^е і запалав гнівом. **7** Тоді він взяв пару биків і порубав їх на частини. Він розіслав їх у усі кінці Ізраїля через вісників, які мали говорити: «Так зроблять з худобою того, хто не піде за Саулом та Самуїлом!» І Єгова навів на людей страх, тож вони всі разом* вийшли. **8** Він порухував їх у Безеку, і було ізраїльтян 300 000, а чоловіків з Юди 30 000. **9** Вони сказали вісникам: «Передайте мешкан-

10:27 *Букв. «він був як безмовний». 11:1 *Або «договор». 11:7 *Букв. «як один чоловік».

РОЗД. 10

а 1См 11:12

б 1Цр 10:1, 10
2Хр 17:5

РОЗД. 11

в Пв 2:19

г Сд 21:8
1См 31:11, 12д 1См 10:26
1См 14:2е Сд 3:9, 10
Сд 6:34
Сд 11:29
Сд 14:5, 6
1См 10:10, 11
1См 16:13

Друга кол.

а 1См 11:3

б 1См 11:1

в 1См 10:26, 27

г 2См 19:22

д 1См 7:15, 16

е 1См 10:17, 24

є Лв 7:11

ж 1Цр 1:39, 40
2Цр 11:12, 14
1Хр 12:39, 40

РОЗД. 12

з 1См 8:5
1См 10:24
1См 11:14, 15

и 1См 8:20

і 1См 8:1, 3

к 1См 3:19

л 1См 9:16, 17
1См 10:1

цям Явеша, що в Гілеаді: “Завтра, коли сонце почне припікати, ви будете врятовані”». Вісники пішли й переказали ці слова жителям Явеша, і ті дуже зраділи. **10** Вони сказали аммонітянам: «Завтра ми здамося вам, і робіть з нами все, що хочете».^а

11 Наступного дня Саул розділив людей на три загони. Під час ранкової сторожі* вони пробралися в середину табору аммонітян^б і вбивали їх, аж поки не почало припікати сонце. Ті ж, хто врятувався, порозбігалися, так що не залишилося навіть двох воїнів разом. **12** Тоді народ сказав Самуїлу: «Хто говорив: “Чи ж Саулу бути нашим царем?”»^в Нехай приведуть цих людей, і ми їх повбиваємо». **13** Але Саул відказав: «У такий день не слід нікого вбивати,^г бо сьогодні Єгова врятував Ізраїль».

14 Згодом Самуїл сказав народу: «Ходімо до Гілгала,^д щоб знову проголосити Саула царем».^е **15** Тож усі люди пішли в Гілгал і там перед Єговою зробили Саула царем та принесли Єгові мирні жертви.^є І Саул та всі ізраїльтяни святкували з великою радістю.^ж

12 Зрештою Самуїл сказав усьому Ізраїлю: «Я зробив* усе, про що ви мене просили, і поставив над вами царя.^з **2** Тепер ви маєте царя, який очолює* вас.^и Я вже постарів і посивів, сини ж мої тут, серед вас.^і Я вів вас від своєї юності аж до цього дня.^к **3** Ось я. Свідчіть проти мене перед Єговою та його помазанцем.^л У кого я взяв бика чи

11:11 *Тобто прибл. від 02:00 до 06:00.

12:1 *Букв. «послухав вашого голосу».

12:2 *Букв. «іде попереду».

осла?^а Кого обібрав або скривдив? У кого взяв хабара*, щоб по-іншому дивитися на якусь справу?^б Якщо таке було, я все поверну».^в **4** На це вони відповіли: «Ти нас не оббирав, не кривдив і ні в кого нічого не брав». **5** Тоді він сказав: «Єгова – свідок проти вас, і його помазанець сьогодні свідок того, що ви не маєте в чому мене звинуватити*». Вони відказали: «Так, він свідок».

6 Тож Самуїл продовжив: «Свідок цього – Єгова, який вибрав Мойсея та Аарона і вивів ваших прабатьків з єгипетського краю.^г **7** А тепер станьте тут, і я буду вашим суддею перед Єговою, бо ж Єгова зробив заради вас і ваших прабатьків стільки праведних діл!

8 Коли Яків прийшов до Єгипту^а і ваші прабатьки почали кликати Єгову на допомогу,^б то Єгова послав Мойсея^в та Аарона, щоб вони вивели звітди ваших прабатьків і оселили їх у цьому місці.^ж **9** Однак вони забули свого Бога Єгову, тому він віддав*^з їх у руки Сісєри,^д начальника хацорського війська, в руки філістимлян^і та в руки царя Моаву,^к і ті воювали з ними. **10** Тож вони знову почали кликати Єгову на допомогу,^л кажучи: “Єгово, ми згрішили,^м покинули тебе, щоб служити Ваа́лам^н та ідолам Астарти.^о Але просимо, врятуй нас тепер з рук ворогів, і ми будемо служити тобі”. **11** Тоді Єгова послав Єрувваа́ла,^п Бедана, Їфта́ха^р та Самуїла^с і врятував вас з рук докколишніх во-

12:3 *Або «гроші за мовчання». **12:5** *Букв. «нічого не знайшли в моїй руці». **12:9** *Букв. «продав».

РОЗД. 12

а Чс 16:15
б Пв 16:19
в Вх 22:4
Лв 6:4
г Вх 6:26
д Бт 46:6
е Вх 2:23
є Вх 3:9, 10
ж ІсН 11:23
з Пв 32:18, 30
Сд 2:12, 14
и Сд 4:2
і Сд 10:7
Сд 13:1
к Сд 3:12
л Сд 2:18
Сд 3:9
м Сд 10:10, 15
н Сд 3:7
о Сд 2:13
л Сд 6:32
р Сд 11:1
с Єв 11:32

Друга кол.

а Пв 26:6
б 1См 11:1
в 1См 8:5, 19
г Сд 8:23
1См 8:7
Іс 33:22
д 1См 9:16, 17
1См 10:24
е Пв 10:12
Пв 17:19
є ІсН 24:14
ж Пв 13:4
Пв 28:2
з Пв 26:14, 17
Пв 28:15
ІсН 24:20
и 1См 8:7
Ос 13:11
і 1См 7:5
1См 12:23
к Пв 31:29
ІсН 23:6
1См 12:15
л Пв 6:5

рогів, щоб ви жили безпечно.^а

12 Проте коли ви побачили, що Нахаш,^б цар аммонітян, виступив проти вас, то почали говорити мені: “Ми хочемо мати царя”,^в хоча ваш Цар – Єгова, Бог ваш.^г **13** І ось цар, якого ви собі вибрали, про якого просили. Єгова поставив над вами царя.^д **14** Якщо ви будете боятися Єгови,^е служити йому^є і слухатись його голосу,^ж якщо не будете бунтуватися проти наказів Єгови, якщо ви і цар, який правитиме над вами, будете йти за вашим Богом Єговою, то вам буде добре. **15** Якщо ж ви не будете слухатись голосу Єгови і збунтуєтесь проти наказів Єгови, то рука Єгови обернеться проти вас і ваших батьків.^з **16** А тепер станьте й подивіться, яке велике діло вчинить Єгова у вас на очах. **17** Хіба тепер не час жнив пшениці? Але я попрошу Єгову, щоб він послав грім і дощ. Тоді ви дізнаєтесь і зрозумієте, яке велике зло ви вчинили в очах Єгови, зажадавши собі царя».^и

18 Після того Самуїл звернувся до Єгови, і в той день Єгова послав грім та дощ. Побачивши це, весь народ проїнявся великим страхом перед Єговою та Самуїлом. **19** І всі люди сказали Самуїлу: «Помолися своєму Богу Єгові за слуг своїх,^і бо ми не хочемо вмирати, адже до всіх гріхів ми додали ще й те, що попросили для себе царя».

20 Самуїл же відказав: «Не бійтеся. Ви справді вчинили все це зло, але більше не відступайте від Єгови^к і служіть Єгові від усього серця.^л

21 Не відступайте і не йдіть

за нікчемними божками^а, які не приносять користі^б та не рятують, бо вони нікчемні^в. **22** Єгова не покине свого народу^г заради свого величного імені,^г бо Єгова вирішив зробити вас своїм народом.^д **23** Для мене ж немислимо перестати молитися за вас і цим згрішити проти Єгови. Я і далі наставлятиму вас на добру й правильну дорогу. **24** Тільки бійтеся Єгови^е і вірно^ж служіть йому від усього серця. Пам'ятайте всі великі діла, які він зробив для вас.^е **25** А якщо ви будете вперто чинити зло, то і ви, і ваш цар загинете.^ж

13 Саул став царем,^з коли мав...^з років, і правив над Ізраїлем два роки. **2** Він вибрав собі 3000 ізраїльтян: 2000 були з ним у Міхмаші та в гористому краї довкола Бетеля, а 1000 – з Йонатаном^и у Веніяміновій Гіві.^и Решту ж людей він розпустив, і кожен пішов до свого намету. **3** Після того Йонатан розбив філістимський^к гарнізон у Гіві,^к і про це дізналися філістимляни. Тоді Саул наказав сурмити в ріг^л по всьому краю, сказавши: «Нехай євреї чують!» **4** Весь Ізраїль почув звістку: «Саул розбив гарнізон філістимлян, тому вони зненавиділи ізраїльтян». І народ зійшовся в Гілгал,^л щоб піти за Саулом.

5 Філістимляни також зібралися на бій з Ізраїлем. Мали вони 30 000 бойових колісниць та 6000 кіннотників. Їхнє військо було таке численне, як пісок на березі моря.^л Вони ви-

12:21 ^а Або «за тим, що пусте (нереальне)». ^б Або «пусті; нереальні». **12:24** ^г Або «у правді». **13:1** ^з В євр. тексті числа немає.

РОЗД. 12

а Пв 32:21
Єр 2:11
б Пс 115:4, 5
Єр 16:19
в 1Цр 6:13
Пс 94:14
Рм 11:1
г Існ 7:9
Пс 23:3
Пс 106:8
Єр 14:21
Єз 20:14
д Вх 19:5
Пв 7:7
е 1См 12:14
Пс 111:10
Ек 12:13
є Пв 10:12, 21
ж Пв 28:15, 36
Існ 24:20

РОЗД. 13

з Дії 13:21
и 1См 18:1
2См 1:4
2См 21:7
і Існ 18:28
1См 10:26
к Існ 13:2, 3
1См 9:16
л Існ 21:8, 17
м Сд 3:26, 27
Сд 6:34
2См 2:28
н Існ 5:9
1См 11:14
о Пв 20:1

Друга кол.

а Існ 7:2
Існ 18:11, 12
1См 14:23
б 1См 14:11
в Чс 32:1, 33
Існ 13:24, 25
г 1См 15:22, 23
д 1См 13:6, 8
е 1См 13:5
є 1См 15:11
ж 1См 15:28

з 1См 16:1
2См 7:15
Пс 78:70
Дії 13:22

йшли й отаборилися в Міхмаші, на схід від Бет-Авена.^а **6** Ізраїльтяни ж, побачивши, що потрапили в біду і що вороги тиснуть їх, почали ховатися в печерах,^б ущелинах, серед скель, у підвалах^в та водозборах. **7** Деякі євреї навіть перебралися за Йордан, у землі Гада і Гілеада.^в А Саул залишився в Гілгалі, і всі люди, які були з ним, тремтіли зі страху. **8** Він чекав сім днів до часу, призначеного Самуїлом, але Самуїл не прийшов до Гілгала. Тож люди почали розбігатися від Саула. **9** Тоді він сказав: «Принесіть мені те, що призначено для цілопалення та мирних жертв», – і склав жертву цілопалення.^г

10 Але як тільки він закінчив приносити жертву цілопалення, прийшов Самуїл. Саул вийшов йому назустріч і привітав^и його. **11** Тоді Самуїл запитав: «Що ти зробив?» – «Я побачив, що люди почали розбігатися від мене,^а – відповів Саул, – а ти не прийшов у визначений час. Та ще й філістимляни зібралися в Міхмаші.^є **12** От я і подумав: “Тепер філістимляни нападуть на мене біля Гілгала, а якщо це не просив Єгову про ласку^ж”. Тому мені й довелося принести жертву цілопалення».

13 На це Самуїл відказав: «Ти повівся нерозумно. Ти не послухався наказу свого Бога Єгови.^є Якби ти виконав його, то Єгова утвердив би твоє царство над Ізраїлем навіки. **14** Тепер же твоє царство не встоїть.^ж Єгова знайде чоловіка, який буде йому до вподоби.^з І Єгова зробить його

13:6 ^а Або «укриттях». **13:10** ^в Букв. «полагословив». **13:12** ^ж Або «не пом'якшив лица Єгови».

провідником свого народу,^а бо ти не послухався наказу Єгови».^б

15 Після цього Самуїл підвівся і пішов з Гілгала у Венямінову Гіву. Саул же перерахував людей, які з ним залишилися, і було їх близько 600.^в **16** Саул, його син Йонатан та люди, які залишилися з ними, перебували у Веняміновій Геві,^г а філістимляни стояли табором у Міхмаші.^д **17** З філістимського табору виходило три загони, які чинили набіги. Один загін вирушав у напрямку дороги до Офри, у землю Шуал, **18** другий – у напрямку дороги до Бет-Хорона,^е а третій – у напрямку дороги, яка веде до межі перед долиною Цевоїм, у напрямку пустелі.

19 У всьому Ізраїлі не було жодного коваля, бо філістимляни казали: «Щоб євреї не зробили собі меча або списа». **20** І якщо треба було нагострити лезо плуга, мотики, сокири чи серпа, то всі ізраїльтяни ходили до філістимлян. **21** Щоб нагострити вила, лезо плуга, мотики, сокири або полагодити рожен, необхідно було заплатити 1 пім*. **22** Тому в день бою ніхто з людей Саула і Йонатана не мав ані меча, ані списа,^е озброєні були тільки Саул та його син Йонатан.

23 Філістимський сторожовий загін* вийшов до переходу через ущелину, що біля Міхмаша.^ж

14 Одного разу Йонатан,^з син Саула, промовив до свого слуги-зброєноші: «Переїдімо на той бік до сторожо-

13:21 *Стародавня міра ваги, приבל. дві треті шекеля. **13:23** *Або «гарнізон».

РОЗД. 13

а Бт 49:10
2См 5:2
2См 7:8
1Хр 28:4

б Пр 11:2

в 1См 13:7
1См 14:2

г 1См 13:3

д 1См 13:2

е ІсН 10:11

е 1См 17:47,50

ж 1См 13:2
1См 14:4,5

РОЗД. 14

з 1См 14:49
1См 18:1
2См 1:4

Друга кол.

а 1См 10:26

б 1См 13:15

в 1См 22:9

г 1См 4:21

д 1См 2:12
1См 4:17

е 1См 1:9

е ІсН 18:1
1См 1:3

ж Вх 29:5
Чс 27:21

з 1См 13:2,3

и Бт 17:9,10
Сд 14:3
Сд 15:18
1См 17:36
1Хр 10:4

і Сд 7:2
2Лр 6:15,16
2Хр 14:11

к Бт 24:14
Сд 7:11
1См 10:7

л 1См 13:6
1См 14:22

вого загону філістимлян», але батькові він нічого не сказав.

2 Саул перебував тоді на околиці Гиви^а під гранатовим деревом, що в Мігроні, і з ним було близько 600 чоловіків.^б **3** (Ахія, син Ахитіва,^в брата Іхавода,^г сина Пінхаса,^д сина Ілія,^е священика Єгови в Шіло,^е носив ефод.)^ж Народ же не знав, що Йонатан пішов. **4** Між переходами, якими Йонатан збирався пройти до сторожового загону філістимлян, з кожного боку було по шпильастій скелі. Одна з них називалася Боцец, а друга – Сене. **5** Одна скеля, мов стовп, височіла на півночі навпроти Міхмаша, а друга – на півдні навпроти Геві.^з

6 Йонатан сказав своєму зброєноші: «Переїдімо на той бік до загону цих необрізаних.»^и Можливо, Єгова допоможе нам, бо ніщо не перешкодить Єгови дати порятунок як через багатьох, так і через небагатьох людей».^і **7** На це зброєноша відповів: «Роби все, до чого спонукує тебе серце. Іди, куди захочеш, і я піду за тобою, хоч би куди серце спонукало тебе йти». **8** Тоді Йонатан сказав: «То переїдімо до цих людей і покажімося їм. **9** Якщо вони скажуть: «Стійте там, поки ми не підійдемо!» – то ми залишимося на місці і не будемо підніматися до них. **10** Якщо ж вони скажуть: «Піднімайтеся до нас!» – то ми так і зробимо. Це буде знаком,^к що Єгова віддасть їх у наші руки».

11 І, коли вони обидва показалися філістимському загону, філістимляни казали: «Дивіться, євреї вилазять з нір, в яких ховалися».^л **12** Тож вони гукнули до Йонатана та йо-

го зброєноші: «Піднімайтеся до нас, ми вам зараз покажемо!»^а І Йонатан сказав зброєноші: «Йди за мною, бо Єгова віддає їх у руки Ізраїля».^б 13 Тоді Йонатан виліз нагору, чіпляючись руками й ногами, а за ним – його зброєноша. І кинувся Йонатан на філістимлян та почав їх убивати, тих же, хто залишався позаду, убивав зброєноша. 14 Під час першого нападу Йонатан і його зброєноша вбили близько 20 чоловік на короткому відривку*.

15 Тоді страх охопив весь табір на полі та всіх воїнів у сторожовому загоні. Налякалися навіть ті, хто чинив набіги.^в Земля почала трясатися, і філістимлян пройняв страх від Бога. 16 Вартові Саула у Веніяминській Гіві^г побачили, що почав ширитися переполох.^д

17 Саул наказав своїм людям: «Перерахуйте всіх і подивіться, кого з наших немає». Коли всіх перерахували, то виявилось, що немає Йонатана і його зброєноші. 18 Після того Саул промовив до Ахії:^е «Принеси сюди ковчег правдивого Бога!» (У той час* ковчег правдивого Бога був з ізраїльтянами.) 19 Поки Саул говорив до священника, переполох у філістимському таборі ставав дедалі більшим. Тож Саул сказав священнику: «Зачекай*!» 20 Саул та всі його люди зібралися і, прийшовши на місце бою, побачили, що філістимляни обернули свої мечі один проти одного і що серед них панує велике замішання. 21 Також євреї, які

14:14 *Або «на половині поля, яке може за день зорати пара биків». 14:18 *Букв. «у той день». 14:19 *Букв. «забери назад свою руку».

РОЗД. 14

а 1См 14:10

б 1См 14:6
2См 5:23, 24
2Цр 6:15, 16

в 1См 13:17

г 1См 10:26
1См 14:2

д 1См 14:20

е 1См 14:3

Друга кол.

а 1См 13:6

б Пв 33:29
Сд 2:18

в 1См 13:5

г Льв 5:4
Чс 30:2
Пв 23:21

д 1См 14:17

е 1См 14:24

е 1См 14:26

раніше перейшли на бік філістимлян і були в їхньому таборі, приєдналися до людей Саула та Йонатана. 22 Всі ізраїльтяни, які ховалися^а в гористому краї Єфрема, почувши, що філістимляни тікають, теж погналися за ними і кинулися в бій. 23 Тож у цей день Єгова врятував Ізраїль.^б І поле бою простяглося аж до Бет-Авена.^в

24 Але ізраїльтяни були знесилені того дня, бо Саул зобов'язав народ клятвою: «Проклятий їжу* до настання вечора, поки я не відімщу своїм ворогам!» І ніхто з народу нічого не їв.^г

25 Після того весь народ* пішов до лісу, а там на землі був мед. 26 Увійшовши в ліс, люди побачили, як скапує мед, але ніхто не простягнув руки і не взяв його до рота, бо всі боялися порушити клятву. 27 Йонатан же не чув, що батько зобов'язав народ клятвою.^д Тож він простяг палицю, що була в його руці, встромив її кінець у медовий стільник, підніс до уст – і очі його просвітлили. 28 Тоді хтось із людей сказав йому: «Твій батько зобов'язав народ суворою клятвою, промовивши: "Проклятий кожен, хто сьогодні буде споживати їжу!"^е Ось чому народ такий стомлений». 29 Йонатан відказав: «Мій батько стягнув велике лихо* на наш край. Подивіться, як просвітлили мої очі, коли я з'їв трохи меду. 30 Наскільки ж ліпше було б, якби сьогодні люди могли з'їсти щось^є зі здобичі, яку захопили

14:24 *Букв. «хліб». 14:25 *Букв. «край». 14:29 *Або «прирік на вигнання».

у ворогів! Тоді філістимляни зазнали б ще більшої поразки».

31 У цей день ізраїльтяни вбивали філістимлян, женучись за ними від Міхмаша до Аяялона,^a і дуже втомилися. **32** Вони жадібно накинулись на здобич: хапали овець, телят та іншу худобу, різали на землі і їли м'ясо з кров'ю.^b

33 Саулу повідомили: «Дивися, люди грішать проти Єгови, вони їдять м'ясо з кров'ю».^a Він відповів: «Ви повелися зрадливо. Негайно прикотіть до мене великий камінь». **34** Потім Саул наказав: «Обійдіть народ і скажіть: "Нехай кожен приведе свого бика або вівцю, хай ріже їх на цьому місці та їсть. Не грішіть проти Єгови, не їжте м'яса з кров'ю».^г І кожен приводив тієї ночі свого бика та різав його там. **35** Тоді Саул збудував жертovníк для Єгови.^d Це був перший жертovníк, який він збудував для Єгови.

36 Пізніше Саул сказав: «Ми поженемося вночі за філістимлянами і будемо грабувати їх до світанку. Нікого не залишимо при житті». На це люди відповіли: «Роби все, що тобі до вподоби». Але священник промовив: «Спочатку спитаймо тут правдивого Бога».^e **37** І Саул запитав Бога: «Чи гнатися мені за філістимлянами? Чи ти віддаси їх у руки Ізраїля?» Однак Бог не відповів йому в той день. **38** Тоді Саул сказав: «Усі провідники народу, підійдіть сюди і дізнайтесь, який гріх було вчинено сьогодні. **39** Як живий Єгова*, який врятував Ізраїль: як-

14:39 *Серед ізраїльтян було звичним клястися існуванням Єгови чи іншої особи, щоб надати ваги своїм словам.

РОЗД. 14

a ІсН 10:12

b Бт 9:4
Лв 3:17
Лв 17:10
Пв 12:16
Дії 15:29

в Пв 12:23

г 1См 14:32

д 1См 7:15, 17

e Чс 27:21
1См 30:7, 8e Сд 1:1
1См 30:8
2См 5:19

Друга кол.

a Вх 28:30
Пв 33:8
Езд 2:62, 63

б Пр 16:33

в 1См 14:27

г 1См 14:24

д 1См 14:14

e 1См 14:6

e 1См 12:9

ж 1См 11:11

з Бт 36:8

и 2См 10:6

i 1См 9:16, 17

що згрішив навіть мій син Йонатан, він неодмінно помре». Але ніхто з народу йому не відповів. **40** Саул сказав усім ізраїльтянам: «Станьте з одного боку, а я зі своїм сином Йонатаном стану з іншого». На це люди відповіли: «Роби, що тобі до вподоби».

41 Тоді Саул звернувся до Єгови: «Боже Ізраїля, дай нам відповідь через туммім».^a І туммім вказав на Йонатана й Саула, а людей відпустили.

42 Саул промовив: «Киньте жеребок^b між мною і Йонатаном, моїм сином». І жеребок вказав на Йонатана. **43** Саул запитав Йонатана: «Скажи, що ти зробив?» — «Я лише скуштував трохи меду з кінця палиці, що в мой руці,^в — відповів той. — І тепер я готовий померти».

44 На це Саул сказав: «Нехай Бог суворо покарає мене, якщо ти не помреш, Йонатане».^г **45** Але люди відказали: «Хіба має померти Йонатан — той, хто приніс Ізраїлю цю велику перемогу?»^d Не буде цього! Як живий Єгова, жодна волосина не впаде з його голови, бо це Бог допомагав йому сьогодні».^e Так люди врятували^f Йонатана, і він не помер.

46 Тож Саул більше не гнався за філістимлянами, і ті повернулися на свої землі.

47 Саул зміцнив свою царську владу над Ізраїлем і воював з усіма довколишніми ворогами: моавітянами,^г аммонітянами,^ж едомлянами,^з царями Ціви^и та філістимлянами.^і І, хоч би куди Саул ішов, він всюди завдавав ворогам поразки.

48 Він хоробро воював — роз-

14:45 *Або «спасіння». ^a Букв. «викупили».

бив амалікітян^а і врятував Ізраїль від тих, хто чинив набіги.

49 Саул мав синів: Йонатана, Ішві та Малкі-Шуа,^б а також двох дочок: старшу звали Мерав,^в а молодшу — Мелхола.^г
50 Дружиною Саула була Ахіноам, дочка Ахімааца. Начальником його війська був Авнер,^д Нерів син, дядько Саула.
51 Батьком Саула був Кіш,^е а Нер,^є батько Авнера, був сином Авіла.

52 За всіх днів Саула точилися жорстокі війни з філістимлянами.^ж Як тільки Саул бачив сильного або хороброго чоловіка, то забирав до себе у військо.^з

15 І сказав Самуїл до Саула: «Колись Єгова послав мене помазати тебе на царя над його народом Ізраїлем,^и тож тепер вислухай слово Єгови.^і **2** Ось що говорить Єгова, Бог військ: “Я притягну амалікітян до відповідальності за те, що вони чинили опір Ізраїлю, коли той виходив з Єгипту.^к **3** Тому іди й вигуби амалікітян^л і знищ^м усе, що в них є. Не щади^н їх, повбивай^о усіх: чоловіків і жінок, дітей і немовлят, биків і овець, верблюдів і ослів”.^п **4** Саул скликав людей та перерахував їх у Телаймі, і було 200 000 піших воїнів та 10 000 чоловіків з Юди.^р

5 Тоді Саул підійшов до міста Амаліка й зробив засідку при долині^с. **6** Він сказав кенейнам:^д «Вийдіть і відділіться від амалікітян, щоб я не вигубив вас разом з ними.^е Адже

15:3, 8, 9, 15 *Словом «знищити» перекладено євр. вислів «присвятити для знищення». Див. глосарій. **15:3** *Або «не виявляй співчуття». **15:5** *Або «ваді». Див. глосарій.

РОЗД. 14

а Вх 17:14
Пв 25:19
1См 15:3
б 1См 31:2
1Хр 8:33
1Хр 9:39
в 1См 18:17
г 1См 18:27
1См 25:44
2См 3:13
2См 6:20
д 1См 17:55
2См 2:8
2См 3:27
е 1См 9:1
є 1Цр 2:5
ж Бт 49:27
1См 9:16, 17
з 1См 8:11
1См 10:26

РОЗД. 15

и 1См 9:16
1См 10:1
і 1См 12:14
к Вх 17:8
Чс 24:20
Пв 25:17, 18
л Вх 17:14
Пв 25:19
1Хр 4:43
м Лв 27:29
1См 15:18
н Пв 9:1, 3
о Пв 13:17
ІсН 6:18
п 1См 11:8
1См 13:15
р Чс 10:29, 32
Чс 24:21
Сд 1:16
с Бт 18:25
Бт 19:12, 13
ІсН 6:17

Друга кол.

а Вх 18:9, 12
б Пв 25:19
1См 14:47, 48
в Бт 25:17, 18
г 1См 27:8
д 1См 15:33
е Лв 27:29
1См 15:3
є ІсН 7:12
ж 1См 13:13
1См 15:3
з 1См 16:1
и ІсН 15:20, 55
і 2См 18:18
к 1См 15:3
л 1См 15:10, 11

ви виявили віддану любов до всього ізраїльського народу,^а коли він виходив з Єгипту». І кенейні відділилися від Амаліка. **7** Після того Саул вигубив амалікітян^б від Хавіли^в аж до Шуру,^г що біля Єгипту. **8** Царя амалікітян, Агага,^д він захопив живим, а всіх інших знищив^є мечем.^е **9** Але Саул та народ пощадили^ж Агага і не хотіли знищити^з найліпших тварин з дрібної та великої худоби, відгодованих тварин, баранів і всього, що було добре.^с А все маловартісне і нікому не потрібне вони знищили^и.

10 Тоді Самуїл отримав від Єгови таку звістку: **11** «Я жалкую^к, що призначив Саула царем, бо він відступив від мене і не виконує моїх слів».^л Це сильно засмутило Самуїла, і він всю ніч ревно молився до Єгови.^м **12** Рано-вранці він встав, щоб зустрітись з Саулом, але йому сповістили: «Саул пішов у Кармель^н і там поставив собі пам'ятник,^о і а потім пішов звідти до Гілгала». **13** Коли зрештою Самуїл прийшов до Саула, той сказав йому: «Нехай Єгова благословить тебе. Я виконав слово Єгови». **14** Але Самуїл промовив: «Чому ж тоді я чую мекання овець і мукання биків?»^п **15** На це Саул відповів: «Їх пригнали від амалікітян. Народ пощадив^р найліпше з дрібної та великої худоби, щоб принести жертву твоєму Богу Єгові, а решту ми знищили^с». **16** Самуїл відказав: «Досить! Тепер послухай, що Єгова сказав мені минулої ночі».^д — «Говори», — промовив Саул.

15:9 *Або «виявили співчуття». **15:11** *Або «глибоко засмучений». **15:15** *Або «виявив співчуття».

17 Самуїл продовжив: «Хіба ти не був незначним у власних очах,^a коли Єгова поставив тебе головою ізраїльських племен і помазав на царя над Ізраїлем?»^б 18 Потім Єгова дав тобі доручення, сказавши: “Іди, знищ^{*} цих грішних амалікітян.^в Воюй з ними, поки не вигубиш їх усіх”.^г 19 Чому ж ти не послухався голосу Єгови, а жадібно накинуся на здобич^д і вчинив зло в очах Єгови?»

20 Однак Саул заперечив: «Ні, я послухався голосу Єгови і виконав доручення, яке дав мені Єгова, я привів Агага, царя амалікітян, самих же амалікітян знищив^{*}».^е 21 Це люди взяли овець і биків зі здобичі – найліпше з того, що треба було знищити*. Вони хотіли принести в Гілгалі жертву твоєму Богу Єгови».^є

22 Тоді Самуїл сказав: «Хіба цілопалення та інші жертви настільки ж приємні Єгови,^ж як послух голосу Єгови? Послух ліпший від жертви,^з і слухняність ліпша від баранячого жиру.^и 23 Адже бунтарство^и – такий самий гріх, як ворожіння,^к а самовпевненість – те саме, що магія та ідолопоклонство*. Оскільки ти відкинув слово Єгови,^л він відкинув тебе, і ти не будеш царем».^м

24 Саул відказав Самуїлу: «Я згрішив. Я не виконав наказу Єгови і твоїх слів, тому що побоявся людей і послухався того, що вони говорили. 25 Прощу тебе, пробач мій гріх і піди зі мною, щоб я вклю-

15:18, 20, 21 *Словом «знищити» перекладено евр. вислів «присвятити для знищення». Див. глосарій. 15:23 *Букв. «статуй терафімів», тобто домашні божки, ідоли.

РОЗД. 15

а 1См 9:21
1См 10:22

б 1См 9:16
1См 10:1

в 1См 15:3

г Пв 25:19

д Пв 13:17
1См 15:9

е Лв 27:29
Пв 7:16
1См 15:3, 9

є 1См 15:15

ж Іс 1:11

з Пр 21:3
Ос 6:6
Мр 12:33

и Лв 3:16

і 1См 12:15

к Лв 20:6
Пв 18:10, 12
1Хр 10:13

л 1См 15:3

м 1См 13:14
1См 16:1
Дії 13:22

Друга кол.

а 1См 15:30

б 1См 13:14
1См 16:1

в 1См 13:14
1См 16:12, 13
Дії 13:22

г 1Хр 29:11

д Тит 1:2
Єв 6:18

е Чс 23:19

є 1См 15:25

ж Вх 17:14
Пв 25:19
1См 15:3

з 1См 16:1

и 1См 15:11

нився Єгови».^а 26 Але Самуїл сказав: «Я не піду з тобою, бо ти відкинув слово Єгови, і Єгова відкинув тебе, тому ти більше не будеш царем над Ізраїлем».^б 27 Коли Самуїл розвернувся, щоб піти, Саул вхопив його за облямівку безрукавого халата, але вона відірвалася. 28 І Самуїл сказав: «Сьогодні Єгова відірвав від тебе царську владу над Ізраїлем. Він віддасть її твоєму ближньому, який ліпший за тебе».^в 29 Більш того, Величний Бог Ізраїля^г виконає своє слово^д і не змінить свого рішення*, бо він не людина і не мусить міняти свої рішення».^є

30 Саул же промовив: «Я згрішив, але, прошу, вшануй мене перед старійшинами мого народу та перед Ізраїлем. Піди зі мною, щоб я вклонився твоєму Богу Єгови».^є 31 Тож Самуїл пішов за Саулом, і той вклонився Єгови. 32 Самуїл сказав: «Приведіть до мене Агага, царя амалікітян». Агаг неохоче* пішов до нього, бо подумав: «Загроза^ж смерті точно минула». 33 Однак Самуїл сказав: «Як через твій меч інші жінки втрачали своїх дітей, так і твоя мати стане бездітною серед жінок». З цими словами він порубав Агага на частини перед Єговою в Гілгалі.^ж

34 Тоді Самуїл подався до Рами, а Саул пішов до свого дому в Саулову Гіву. 35 Самуїл не бачився з Саулом до самої смерті, бо дуже засмутився через нього.^з А Єгова жалкував, що поставив Саула царем над Ізраїлем.^и

15:29 *Або «не пожалкує». *Або «жалкувати». 15:32 *Або, можливо, «впевнено». *Букв. «гіркота».

16 Через якийсь час Єгова сказав Самуїлу: «Доки ти будеш засмучений через Саула?^а Я ж відкинув його, і він більше не буде царем над Ізраїлем.^б Наповни ріг олією^в і йди. Я пошлю тебе до віфлеємлянина Ессєя,^г бо я вибрав собі царя з-поміж його синів».^д **2** Але Самуїл відповів: «Як я піду туди? Якщо Саул дізнається про це, то вб'є мене».^е Єгова промовив: «А ти візьми з собою телицю і скажи: “Я прийшов сюди, щоб принести жертву Єгови”. **3** Запроси Ессєя на жертвоприношення, і я скажу тобі, що робити. Ти помажеш того, на кого я вкажу».^є

4 Самуїл зробив все так, як наказав Єгова. Коли він прийшов до Віфлеєма,^ж старієшини міста, тремтячи, вийшли йому назустріч і запитали: «Чи ти прийшов до нас з миром?» — **5** «З миром,— відповів той.— Я прийшов принести жертву Єгови. Освятяться і йдуть зі мною на жертвоприношення». Після цього він освятив Ессєя та його синів і скликав їх на жертвоприношення. **6** Коли вони прийшли, Самуїл побачив Еліава^з і подумав: «Ось точно перед Єговою стоїть його помазанець». **7** Однак Єгова промовив до Самуїла: «Не дивися на його зовнішність і на високій зріст,^и бо я відкинув його. Бог дивиться не так, як людина: людина дивиться на те, що бачать очі, а Єгова дивиться на серце».^й **8** Тоді Ессєй покликав Авінадава^к і наказав йому пройти перед Самуїлом, але Самуїл сказав: «І не його вибрав Єгова». **9** Далі Ессєй показав Шамму,^л проте Самуїл сказав: «І не його вибрав Єгова». **10** Так сім синів Ессєя

РОЗД. 16

а 1См 15:35

б 1См 15:23, 26

в 1Цр 1:39

г Рт 4:17
1Хр 2:12д Бт 49:10
1См 13:14
Пс 78:70
Дії 13:22

е 1См 22:17

є Пс 89:20

ж Рт 4:11
1См 20:6з 1См 17:28
1Хр 2:13

и 1См 10:21, 23

й 1Цр 8:39
1Хр 28:9
Пс 7:9
Пр 24:12
Єр 17:10
Дії 1:24к 1См 17:13
1Хр 2:13

л 2См 13:3

Друга кол.

а 1См 17:14

б 2См 7:8
Пс 78:70

в 1См 17:42

г 1См 13:14
Пс 89:20
Дії 13:22д 1См 16:1
1Цр 1:39е Чс 11:17
Сд 3:9, 10
1См 10:6
2См 23:2

є 1См 1:1, 19

ж 1См 18:12
1См 28:15з 1См 18:10
1См 19:9

и Пр 22:29

й 1См 17:32, 36
1См 17:45, 46

к 1См 16:12

л 1См 18:12

м 1См 17:15

пройшли перед Самуїлом, однак він сказав Ессєю: «Єгова не вибрав жодного з них».

11 Зрештою Самуїл запитав Ессєя: «Чи це всі твої сини?» Той відповів: «Досі немає наймолодшого,^а він зараз пасе овець».^б Тоді Самуїл сказав: «Пошли за ним, бо ми не сядемо їсти, поки він не прийде». **12** Тож Ессєй послав за ним. Це був рум'яний юнак з гарними очима та приємною зовнішністю.^в Єгова промовив: «Встань і помаж його, бо це він!»^г **13** Тоді Самуїл взяв ріг з олією^д та помазав Давида в присутності його братів. І з цього дня Давид завдяки духу Єгови сповнявся силою.^є Потім Самуїл вирушив до Рами.^є

14 А від Саула відійшов дух Єгови,^ж і Єгова дозволив, щоб Саула мучив поганий дух.^з **15** Слуги Саула стали говорити йому: «Бог дозволив, щоб тебе мучив поганий дух. **16** Нехай наш пан накаже своїм слугам пошукати чоловіка, який гарно грає на арфі.»^и Щоразу, коли на тебе найде поганий дух, цей чоловік буде грати, і тобі ставатиме ліпше». **17** Тож Саул звелів своїм слугам: «Знайдіть когось, хто добре грає, і приведіть до мене».

18 На це один слуга відказав: «Я бачив, як гарно грає син віфлеємлянина Ессєя. Він мужній та сильний воїн.^й Він вміє гарно говорити, має приємну зовнішність,^к і, крім того, з ним Єгова».^л **19** Тоді Саул послав до Ессєя слуг з такими словами: «Пришли до мене свого сина Давида, який пасе овець».^м **20** І Ессєй нав'ючив на осла хліб, бурдюк вина та козеня і послав усе це Саулу через свого сина Давида. **21** Тож Давид прийшов до

Саула і почав у нього служити.^а Той сильно полюбив його і зробив своїм зброєношею. **22** Саул передав Ессéю: «Прощу, нехай Давид залишиться в мене на службі, бо він знайшов ласку в моїх очах». **23** І щоразу, коли Бог дозволяв, аби на Саула находив поганий дух, Давид брав арфу і грав. Тоді Саул заспокоювався, йому ставало ліпше, і поганий дух відходив від нього.^б

17 Філістимляни^в зібрали свої війська* на війну. Вони зійшлись у Сôхо,^г що належить Юді, і отаборилися в Ефéс-Даммімі,^д між Сôхо й Азéкою.^е **2** Саул та ізраїльтяни також зібралися і, отаборившись у долині Ёла,^в вишикувалися в бойовому порядку, щоб воювати з філістимлянами. **3** Філістимляни зайняли гору з одного боку, а ізраїльтяни – з іншого, і між ними була долина.

4 З філістимських таборів вийшов єдинокорець Голіаф,^ж родом з Гáта.^з Він був заввишки 6 ліктів із п'яддю*. **5** На голові він мав мідний шолом і був одягнений у мідний панцир з лусок, які накладалися одна на одну. Цей панцир^и важив 5000 шéкелів*. **6** На ногах у нього були мідні наголінники, а за плечима висів короткий мідний спис*.^й **7** Держак його довгого списа був завбільшки з ткацький вал,^к а залізний наконечник важив 600 шéкелів*. Перед ним ішов воїн, який ніс його щит. **8** Голіаф зупинився і крикнув ізраїльським воїнам:^л

17:1 * Букв. «табори». 17:4 * Тобто прибл. 2,9 м. Див. додаток Б14. 17:5 * Прибл. 57 кг. Див. додаток Б14. 17:6 * Або «дротик». 17:7 * Прибл. 6,84 кг. Див. додаток Б14.

РОЗД. 16

а Пр 22:29

б 1См 16:14
1См 18:10
1См 19:9

РОЗД. 17

в Сд 3:1,3
1См 9:16
1См 14:52

г 2Хр 28:18

д 1Хр 11:12,13

е Існ 15:20,35
Єр 34:7

є 1См 21:9

ж 1См 17:23

з Існ 11:22
2См 21:20,21и 1См 17:38,39
1Цр 22:34

і 1См 17:45

к 1Хр 20:5

л Чс 33:55

Друга кол.

а 1См 17:26
2Цр 19:22б Бт 35:16,19
Рт 1:2в 1См 17:58
Мих 5:2
Мт 2:6

г Рт 4:22

д 1Хр 2:13–15

е Чс 1:3

є 1См 16:6

ж 1См 16:8

з 1См 16:9

и 1Хр 2:13,15

і 1См 16:11,19

«Чого ви прийшли сюди і вишикувалися до бою? Я – славний філістимлянин, а ви – слуги Саула. Виберіть собі того, хто буде битися за вас, і нехай він спуститься до мене. **9** Якщо він зможе вийти на бій зі мною і вб'є мене, то ми станемо вашими слугами. Але якщо я переможу і вб'ю його, то ви станете нашими слугами і будете нам служити». **10** Далі він сказав: «Сьогодні я посміюся* з ізраїльського війська.^а Нехай до мене вийде хтось із ваших воїнів, і ми будемо битися!»

11 Коли Саул і всі ізраїльтяни почули слова філістимлянина, їх охопив жах.

12 Давид був сином ефратянина^б з Юдиного Віфлеєма,^в якого звали Ессéй^г і який мав вісьмох синів.^д У дні Саула цей чоловік був уже старий. **13** Три його старших сини пішли з Саулом на війну.^е Цих трьох синів звали: найстаршого Еліаф,^в другого Авінадаф,^ж а третього Шáмма.^з **14** Давид був наймолодший.^и Три старших сини пішли за Саулом.

15 Давид ходив до Саула і вертався у Віфлеєм, щоб пасти батькових овець.^й **16** А той філістимлянин 40 днів поспіль виходив вранці й увечері і ставав на тому самому місці.

17 Одного дня Ессéй сказав своєму сину Давиду: «Візьми, будь ласка, цю ёфу* смаженого зерна і ці 10 буханців хліба та швидко віднеси своїм братам у табір. **18** А ці 10 кругів сиру* занеси начальнику над їхньою тисячею. І подивися, чи все добре у твоїх братів, та прине-

17:10 * Або «кидаю виклик». 17:17 * Прибл. 22 л. Див. додаток Б14. 17:18 * Букв. «10 порцій молока».

си якийсь доказ того, що з нами все гаразд». **19** Тим часом Давидові брати були з Саулом і всіма іншими ізраїльськими чоловіками в долині Ела,^а щоб виступити на бій з філістимлянами.^б

20 Тож рано-вранці Давид встав, залишив овець на сторожа, зібрався і пішов, як наказав йому Ессей. Коли він наближався до табору, військо з бойовим кличем виходило на поле бою. **21** Ізраїльтяни і філістимляни вишикувалися в ряди одні навпроти одних. **22** Давид відразу залишив свою ношу чоловікові, який стеріг речі, і побіг на поле бою. Прибігши туди, він почав розпитувати братів, чи в них усе добре.^в

23 Коли він розмовляв з братами, то з філістимських рядів вийшов єдинокорець Голіаф,^г філістимлянин з Гата, і говорив те, що й раніше,^д а Давид це почув. **24** Побачивши Голіафа, всі ізраїльтяни дуже злякалися^е і побігли від нього. **25** Вони говорили: «Ви бачили цього чоловіка? Він виходить, щоб посміятися* з Ізраїля.^е Того, хто його вб'є, цар одбарає великим багатством і віддасть за нього свою доньку,^ж а дім його батька звільнить від усіх податків і повинностей».

26 Давид почав розпитувати чоловіків, які стояли поряд: «Що буде тому, хто вб'є цього філістимлянина і зніме ганьбу з Ізраїля? Хто він такий, цей необрзаний філістимлянин, щоб насміхатися* з війська живого Бога?»^з **27** І люди повторили йому те, що говорили раніше: «Ось що буде зроб-

РОЗД. 17

а 1См 17:2
1См 21:9

б 1См 9:16, 17

в 1См 17:17, 18

г 1См 17:4

д 1См 17:10

е 1См 17:11

є 1См 17:10

ж ІсН 15:16
1См 14:49
1См 18:17, 21

з 1См 17:10
Єр 10:10

Друга кол.

а 1См 16:6, 7
1Хр 2:13

б 1См 17:20

в 1См 17:26

г 1См 17:25

д 1См 16:18

е 1См 17:42

є Іс 31:4

ж 1См 17:10
Єр 10:10

з Пв 7:21
2Цр 6:16
Єв 11:32–34

лено для того, хто його вб'є». **28** Коли Еліав,^а найстарший брат Давида, почув, що той розмовляє з чоловіками, то роззлився на нього і сказав: «Ти чого сюди прийшов? На кого ти залишив у пустелі тих кілька овець?»^б Я знаю, який ти зухвалий і які лихі наміри маєш у серці. Ти прийшов, щоб лише подивитись на бій». **29** На це Давид відказав: «Що я такого зробив? Я тільки запитав!» — **30** і, повернувшись до когось іншого, знову почав розпитувати те саме,^в а люди давали йому таку саму відповідь.^г

31 Слова Давида почули та передали Саулу, і він наказав привести його. **32** Давид сказав царю: «Нехай ніхто не втрачає через нього відваги*. Я, твій слуга, вийду на бій з тим філістимлянином». **33** Але Саул заперечив: «Ти не можеш вийти на бій з ним, бо ти ще молодий,^е а він воїн з юних літ». **34** На це Давид відповів: «Твій слуга пас овець свого батька. Бувало, приходив лев^є або ведмідь і хапав вівцю з отари. **35** Тоді я гнався за ним, нападав і виривав вівцю з його пащі. А коли він кидався на мене, я хапав його за шерсть*, валив і вбивав. **36** Твій слуга вбивав і лева, і ведмедя. Так само буде з цим необрзаним філістимлянином, бо він насміхається* з війська живого Бога». **37** Давид додав: «Єгова, який визволяв мене з пазурів лева і ведмедя, визволить мене також з рук цього філістимлянина». **3** На це Саул сказав: «Іди, і нехай Єгова буде з тобою».

17:32 *Букв. «серця». 17:35 *Або «щелепу». Букв. «бороду». 17:36 *Або «кидас виклик».

17:25 *Або «кинути виклик». 17:26 *Або «кидати виклик».

38 Тож він одягнув Давида у своє військове вбрання, на голову йому дав мідний шолом, а потім надягнув на нього панцир. **39** Давид прив'язав до пояса Саулів меч і спробував походити, але не зміг, бо не звик носити такі обладунки. Тому він сказав Саулу: «Не можу я в цьому ходити. Я не звик», — і зняв усе. **40** Він взяв у руку палицю, підняв з русла потоку* п'ять гладких каменів, поклав їх у кишеню пастушої сумки, і з працею^а в руках рушив на ворога.

41 Філістимлянин підходив до Давида ближче й ближче, а перед ним ішов воїн, який ніс щит. **42** Побачивши Давида, філістимлянин став зневажливо насміхатися з нього, бо це був всього лиш рум'яний і гарний хлопець.^б **43** Він сказав Давиду: «Хіба я пес,^в що ти вийшов на мене з палицями?» — і прокляв Давида своїми богами. **44** Філістимлянин промовив: «Підійди-но сюди, і я віддам твоє тіло птахам небесним і звірам польовим».

45 Однак Давид сказав: «Ти йдеш на мене з мечем і списом*,^г а я іду на тебе в ім'я Єгови, Бога військ,^д в ім'я Бога військ ізраїльських, з якого ти насміхаєшся*.^е **46** Сьогодні Єгова віддасть тебе в мої руки,^в я вб'ю тебе і зітну тобі голову. І сьогодні ж я віддам трупи філістимлян птаству небесному та диким звірам. Усі народи землі дізнаються, що Є Бог в Ізраїлі,^ж **47** і всі, хто тут зібрався*, побачать, що Єгова рятує не мечем і не списом.^з Це

17:40 *Або «з ваді». Див. глосарій.
17:45 *Або «мечем, списом і дротиком». #Або «якому ти кинув виклик».
17:47 *Бувк. «увесь цей збір».

РОЗД. 17

а Сд 20:15, 16

б 1См 16:12
1См 17:33

в 1См 24:14
2См 16:9
2Цр 8:13

г 1См 17:4, 6

д 2См 5:10
Єв 11:32–34

е 1См 17:10
2Цр 19:22

є Пв 9:1–3
Існ 10:8

ж Вх 9:16
Пв 28:10
1Цр 8:43
2Цр 19:19
Дн 3:29

з Пс 44:6, 7
Зх 4:6

Друга кол.

а 2Хр 20:15
Пр 21:31

б Пв 20:4

в 1См 17:37
2См 21:22

г Сд 3:31
Сд 15:15, 16
1См 17:47

д 1См 21:9

е Пв 28:7
Існ 23:10
Єв 11:32–34

є 1См 17:2, 19

ж Існ 15:20, 45

з Існ 15:20, 36

и 1См 21:9

і 1См 14:50

к 1См 16:19, 21

битва Єгови,^а і він віддасть вас у наші руки».^б

48 Тоді філістимлянин став упевнено наблизитися до Давида, а Давид швидко побіг до філістимських рядів йому назустріч. **49** Витягнувши із сумки камінь, Давид метнув його з праці і влучив у ворога. Камінь уп'явся філістимлянину в чоло, і він впав обличчям до землі.^в **50** Тож Давид з працею та каменем перемиг філістимлянина. Він вразив і вбив його, хоча не мав меча.^г **51** Давид підбіг, став над ним, а тоді вихопив з піхов меч філістимлянина^д і добив його, відрубавши голову. Коли філістимляни побачили, що їхній силач загинув, то кинулися навтьоки.^е

52 Після того чоловіки Ізраїля та Юди з криком погналися за ворогами, переслідуючи їх від долини^є аж до брам Екрона.^ж Вздох усієї дороги від Шаараїма^з до Га́та й Екрона лежали трупи філістимлян. **53** Потім ізраїльтяни повернулися з погоні за філістимлянами і розграбували їхні табори.

54 Тоді Давид взяв голову філістимлянина і приніс її в Єрусалим, а його зброю поклав у своєму наметі.^а

55 Коли Саул побачив, що Давид іде на двобій з філістимлянином, то запитав Авне́ра,^і начальника свого війська: «Авне́ре, чий син цей хлопець?»^к Той же відповів: «Клянись твоїм життям*, царю, я не знаю!» **56** Цар сказав: «То дізнайся, чий він син». **57** І, коли Давид, убивши філістимлянина, повернувся, Авне́р привів його до Саула. В руці Давид тримав голову філістим-

17:55 *Або «життям твоєї душі».

лянина.^а **58** Саул запитав його: «Чий ти син, хлопче?» — «Твого слуги, віфлеємлянина Ессєя»,^б — відповів Давид.

18 Після того як Давид розмовляв із Саулом, Йонатан^а і Давид стали близькими друзями*, і Йонатан полюбив його, як самого себе.^г **2** З того дня Саул взяв Давида до себе і не дозволив йому повернутись у дім батька.^а **3** А Йонатан уклав з Давидом угоду,^е бо полюбив його, як самого себе.^г **4** Він скинув із себе безрукавий халат і віддав його Давиду, а також дав йому свій інший одяг та меч, лук і пояс. **5** І Давид почав ходити на війну. Хоч би куди Саул посилав його, він мав успіх*.^ж Тож Саул поставив його над воїнами,^з і це сподобалося всьому народу та всім царським слугам.

6 Коли Давид та інші поверталися, здобувши перемогу над філістимлянами, жінки з усіх ізраїльських міст виходили назустріч царю Саулу з піснями^и й танцями. Вони раділи, били в бубни^і і грали на лютнях. **7** Святкуючи, жінки співали:

«Саул убив тисячі ворогів,
а Давид — десятки тисяч».^к

8 Ця пісня не сподобалася Саулу, і він дуже розгнівався.^л Він сказав: «Давиду дали десятки тисяч, а мені тільки тисячі. Тепер залишилось віддати йому лише царство!»^м **9** Відтоді він завжди дивився на Давида з підозрою.

10 Наступного дня Бог дозволив, щоб царем Саулом ово-

18:1 *Або «Йонатанова душа прив'язалася до Давидової душі». **18:1, 3** *Або «як власну душу». **18:5, 14** *Або «діяв мудро».

РОЗД. 17

а 1См 17:54
б Рт 4:22
1См 16:1
1См 17:12
1Хр 2:13, 15
Мт 1:6
Лк 3:23, 32
Дії 13:22

РОЗД. 18

в 1См 14:1, 49
г 1См 19:2
1См 20:17, 41
2См 1:26
д 1См 8:11
1См 16:22
1См 17:15
е 1См 20:8, 42
1См 23:18
2См 9:1
2См 21:7
є Пр 17:17
Пр 18:24
ж 1См 18:30
з 1См 14:52
и Вх 15:20, 21
Сд 5:1
і Сд 11:34
к 1См 21:11
1См 29:5
л Бт 4:5
Пр 14:30
м 1См 13:14
1См 15:27, 28
1См 16:13
1См 20:31
1См 24:17, 20

Друга кол.

а 1См 16:14
б 1См 16:16, 23
в 1См 19:9, 10
г 1См 20:33
д 1См 18:28, 29
е 1См 16:14
є 2См 5:2
ж 1См 18:5
з Бр 39:2
Існ 6:27
1См 10:7
1См 16:18
и 1См 17:25
і 1См 14:49
к 1См 25:28
л 1См 18:25
м 2См 7:18
н 2См 21:8
о 1См 14:49
1См 19:11
1См 25:44
2См 3:13
2См 6:16
л 1См 18:17

лодів поганий дух:^а цар почав дивно поводитись* у себе вдома. В той час Давид, як і раніше, грав на арфі,^б а Саул тримав у руці спис.^в **11** Він метнув його,^г подумавши: «Приб'ю Давида до стіни!» — але Давид двічі утік від нього. **12** Саул боявся Давида, бо Єгова був з ним,^а а від Саула відступив.^б **13** Тому Саул віддалив від себе Давида і поставив його начальником над тисячею. Давид водив людей у військові походи*.^в **14** Він і далі мав успіх*^ж у всьому, що робив, і Єгова був з ним.^з **15** Коли Саул побачив, що Давид має великий успіх, то почав боятись його. **16** А весь Ізраїль та Юда любили Давида, бо він водив їх у військові походи.

17 Згодом Саул сказав Давиду: «Я дам тобі за дружину мою найстаршу дочку^и Мерав.^і Але ти мусиш продовжувати відважно служити мені і вести війни Єгови».^к Бо Саул думав: «Нехай він загине не від моєї руки, а від рук філістимлян».^л **18** На це Давид відказав: «Хто я такий і хто такі в Ізраїлі мої родичі, сім'я мого батька, щоб я став зятем царя?»^м **19** Коли ж настав час віддати Давиду Мерав, дочку Саула, виявилось, що вона вже віддана за дружину мехблівцю Адріїлу.^н

20 А Давида покохала Саулова дочка Мелхóла.^о Про це донесли Саулу, і він втішився. **21** «Це добра можливість заманити Давида в пастку,— подумав цар.— Віддам її за нього і зроблю так, щоб він помер від рук філістимлян».^п

18:10 *Або «цар поведився як пророк».
18:13 *Букв. «виходив і входив перед народом».

Тож Саул сказав Давиду вдру-ге: «Тепер ти станеш моїм зятем*». **22** Потім він наказав своїм слугам: «Поговоріть з Давидом наодинці і скажіть: “Цар прихильний до тебе, і всі його слуги люблять тебе. Стань зятем царя”». **23** Коли слуги переказали ці слова Давиду, той відповів: «Думаєте, легко стати зятем царя? Я ж людина бідна і незатна». **24** Слуги Саула донесли йому: «Давид сказав так і так».

25 Тоді Саул сказав: «Передайте Давиду: “У викуп за наречену^б цар не хоче нічого, окрім крайньої плоті^в 100 філістимлян, щоб помститись ворогам царя”». Саул же задумав убити Давида руками філістимлян. **26** Тож слуги переказали ці слова Давиду, і йому сподобалась думка про те, щоб стати зятем царя.^г Ще не закінчився відведений час, **27** як Давид та його люди пішли і вбили 200 філістимлян. Він обрізав у них крайню плоть і віддав її в повній кількості царю, щоб стати його зятем. І Саул віддав йому за дружину свою доньку^д Мелхоло. **28** Він зрозумів, що Єгова з Давидом^е і що його донька Мелхоло любить Давида.^е **29** Через це Саул почав ще більше боятися Давида і був його ворогом до кінця свого життя.^ж

30 Щоразу, коли філістимські князі йшли війною, Давид мав більший успіх*, ніж всі слуги Саула,^з і його ім'я дуже прославилося.^з

19 Зрештою Саул сказав своєму сину Йонатану та всім слугам, що задумав убити Давида.^и **2** Але Йонатан ду-

18:21 * Або «укладеш зі мною шлюбний союз». **18:30** * Або «діяв мудріше».

РОЗД. 18

а 1См 18:18

б Бт 29:18

в 1См 17:26,36
2См 3:14

г 1См 18:21

д 1См 17:25

е 1См 16:13
1См 24:17,20

є 1См 18:20

ж 1См 18:9,12
1См 20:33

з 1См 18:5

и 2См 7:9

РОЗД. 19і 1См 18:9
Пр 27:4**Друга кол.**а 1См 18:1
Пр 18:24б 1См 20:9,13
Пр 17:17

в 1См 22:14

г 1См 17:49

д 1См 20:32

е 1См 16:21
1См 18:2,13є 1См 16:14
1См 18:10,11

же любив Давида,^а тому попередив його: «Мій батько Саул хоче тебе вбити. Прошу, будь завтра вранці обережний, сховайся в потаємному місці і залишайся там. **3** Я піду і стану біля батька в полі, де будеш ти. Я поговорю з ним про тебе, і якщо дізнаюся щось, то все тобі розповім».^б

4 Йонатан почав говорити добре про Давида^в своєму батькові Саулу і сказав: «Цар не повинен чинити гріха проти свого слуги Давида, бо він не згрішив проти тебе і робив тобі тільки добро. **5** Ризикуючи життям*, він убив філістимлянина,^г щоб Єгова дав усьому Ізраїлю велику перемогу^ж. Ти бачив це і дуже радів. То навіщо тобі грішити проти невинної крові і ні за що вбивати Давида?»^д **6** Саул послухав Йонатана і сказав: «Як живий Єгова, я не вб'ю його». **7** Після цього Йонатан покликав Давида і, переказавши йому все, привів до Саула. І Давид служив Саулу, як раніше.^е

8 Через якийсь час знову почалася війна, тож Давид вийшов проти філістимлян. Він завдав їм великої поразки, і вони повтікали від нього.

9 Одного разу, коли Саул сидів у своєму домі зі списом у руці, а Давид грав на арфі, Єгова дозволив, щоб на Саула найшов поганий дух.^е **10** Саул хотів прибити Давида списом до стіни, але той ухилився, і спис застряг у стіні. Тієї ночі Давид утік, рятуючи своє життя. **11** Тоді Саул послав слуг до дому Давида, щоб підстерегти його.

19:5 * Або «поклавши свою душу у свою руку». ^а Або «спасіння».

го і вранці вбити.^а Але Мелхóла, дружина Давида, сказала йому: «Якщо сьогодні вночі ти не втечеш*, то завтра будеш мертвий». **12** Вона допомогла йому спуститися через вікно, щоб він утік і сховався. **13** Потім Мелхóла взяла статую терафіма* і поклала її в ліжко, а там, де мала бути голова Давида, поклала сітку, сплетену з козячої вовни, і накрила все це одягом.

14 Саул послав слуг схопити Давида, але Мелхóла сказала: «Він хворий». **15** Тоді Саул звелів слугам самим подивитися на Давида і наказав: «Принесіть його сюди на ліжку, і я його вб'ю». **16** Коли слуги прийшли, то побачили, що на ліжку лежить статуя терафіма*, а в головах — сітка з козячої вовни. **17** Саул сказав Мелхóлі: «Чому ти мене обманула і відпустила мого ворога,^а щоб він утік?» Вона ж відповіла: «Він сказав: «Відпусти мене, інакше я тебе вб'ю!»»

18 Тож Давид утік і врятувався. Він прийшов до Самуїла в Рáму^г і розповів усе, що зробив йому Саул. Після того вони із Самуїлом пішли звідти й зупинилися в Найóті.^а **19** Через якийсь час Саулу донесли: «Давид у Найóті, що в Рáмі». **20** Саул не гаючись послав своїх слуг схопити Давида. Але коли вони побачили літніх пророків, які пророкували, і Самуїла, який головував над ними, то на них зійшов Божий дух, і вони теж стали поводитись як пророки.

19:11 *Або «не даси своїй душі втекти». **19:13** *Або «домашнього божка; ідола». **19:16** *Або «домашній божок; ідол».

РОЗД. 19

а Пс 59:Надп.
Пс 59:3

б 1См 18:9

в 1См 18:29

г 1См 7:15, 17

д 1См 20:1

Друга кол.

а 1См 19:18

б 1См 10:11

РОЗД. 20

в 1См 24:11
Пс 18:20

г 1См 19:6

д 1См 18:1
1См 19:2

е 1См 27:1

21 Коли про це розповіли Саулу, він відразу послав інших слуг, однак вони також стали поводитись як пророки. Тоді він втретє послав слуг, але й ті почали поводитись як пророки. **22** Врешті він сам пішов у Рáму. Дійшовши до великого водозбору в Сéху, він запитав: «Де Самуїл і Давид?» Йому відповіли: «У Найóті,^а що в Рáмі». **23** По дорозі звідти в Найóт на нього теж зійшов Божий дух. Саул ішов і поведився як пророк, поки не прийшов у Найóт в Рáмі. **24** Там він також зняв із себе одяг і поведився перед Самуїлом як пророк. Саул лежав голий* весь той день і всю ніч. Ось чому говорять: «Невже і Саул серед пророків?»^б

20 Тоді Давид утік з Найóта, що в Рáмі, і, прийшовши до Йонатáна, запитав: «Що я такого зробив?^в У чому моя вина? Який гріх я вчинив проти твого батька, що він хоче забрати в мене життя*?» **2** На це Йонатán відповів: «Не буде цього! Ти не помреш! Мій батько не зробить ні великого, ні малого, не відкривши спочатку мені. То чому б він приховував від мене, що хоче вбити тебе? Цього не буде». **3** Однак Давид поклявся, кажучи: «Твоєму батькові добре відомо, що я знайшов ласку у твоїх очах,^а тому він говорить: «Нехай Йонатán не знає про це, бо він засмутиться». Але, як живий Єгова і як живий ти*, лише кров відділяє мене від смерті».^б

4 Тоді Йонатán сказав Давиду: «Я зроблю для тебе все,

19:24 *Або «легко вдягнений». **20:1** *Або «душу». **20:3** *Або «твоя душа».

що ти* скажеш». 5 Давид відповів: «Послухай, завтра новомісяччя,^a і я мушу сидіти з царем за столом. Але ти відпусти мене, і я ховатимусь у полі до післязавтрашнього вечора. 6 Якщо твій батько зверне увагу, що мене немає, скажи йому: “Давид дуже просив у мене дозволу піти до свого міста Віфлеєма,^b бо там уся його сім'я приносить щорічну жертву”.^b 7 І коли він відповість: “Добре!” – то це означає мир для твого слуги. Але якщо він розгнівається, то будь певний, що він задумав зло проти мене. 8 вияви віддану любов до свого слуги,^c адже ти уклав перед Єговаю угоду зі своїм слугою.^d Якщо ж я в чомусь винний,^e убий мене сам. Навіщо видавати мене твоєму батькові?»

9 Йонатан сказав: «Мені таке навіть на думку не спадало! Якщо я дізнаюся, що мій батько задумав зло проти тебе, то хіба не скажу тобі?»^e 10 Давид же запитав Йонатана: «А хто повідомить мені, якщо батько відповість тобі суворо?» 11 Йонатан сказав Давиду: «Ходімо в поле», тож вони обидва пішли в поле. 12 І Йонатан промовив: «Нехай Єгова, Бог Ізраїля, буде свідком, що завтра або післязавтра я поговорю з батьком. Якщо він ставиться до тебе, Давиде, добре, я пошлю когось і дам тобі знати. 13 Нехай Єгова суворо покарає Йонатана, якщо батько задумав зло проти тебе, а я не дам тобі знати і не відпущу тебе з миром. Хай Єгова буде з тобою,^ж як він був з моїм батьком.^з 14 Але поки я живу і навіть

20:4 *Або «твоя душа».

РОЗД. 20

а Чс 10:10
2Хр 2:4

б 1См 16:4, 18

в 1См 20:28, 29

г Пр 17:17

д 1См 18:3
1См 23:18

е 1См 20:1

є 1См 19:2

ж 1См 16:13
1См 17:37

з 1См 10:7
1См 11:6

Друга кол.

а 2См 9:1, 3
2См 9:6, 7

б 2См 21:7

в 1См 18:1, 3
2См 1:26
Пр 18:24

г 1См 20:5

д 1См 20:13, 14

е 1См 20:42

є 1См 20:5

ж 1См 14:50

коли помру, хіба й ти не виявлятимеш мені відданої любові,^a яку виявляє Єгова? 15 Ніколи не відмовляй у своїй відданій любові моїм домашнім,^b навіть коли Єгова зітре з лица землі всіх Давидових ворогів». 16 І Йонатан уклав угоду з родом Давида, говорячи: «Єгова притягне до відповідальності Давидових ворогів». 17 Тож Йонатан змусив Давида знову поклястись у своїй любові, бо любив його, як самого себе*.^b

18 Тоді Йонатан промовив: «Завтра новомісяччя,^c і твоєї відсутності помітять, бо місце твоє буде порожнім. 19 А післязавтра твоя відсутність буде ще помітнішою. Іди туди, де ти ховався в один з минулих днів*, і залишайся неподалік тою каменя. 20 Я випущу три стріли збоку від нього, ніби стріляю в якусь ціль, 21 і потім пошлю слугу, кажучи: “Піди знайди стріли”. Якщо я скажу: “Дивися! Стріли тут, біля тебе, підніми їх”, то можеш повертатися, бо, як живий Єгова, для тебе це означає мир і тобі нічого не загрожує. 22 Але якщо я скажу хлопцю: “Дивися! Стріли лежать далі, попереду тебе”, то йди, бо Єгова відпустив тебе. 23 А стосовно обіцянки, яку ми дали один одному,^d нехай Єгова повік буде між нами свідком».^e

24 Тож Давид сховався в полі. Коли настало новомісяччя, цар сів їсти.^e 25 Він, як завжди, сидів на своєму місці біля стіни, Йонатан – навпроти, Авнер^ж – поряд із Саулом, а Давидове місце було порож-

20:17 *Або «власну душу». 20:19

*Букв. «у будній день».

нім. **26** Саул нічого не сказав того дня, бо подумав: «Мабуть, з якоїсь причини Давид став нечистим.^а Він точно нечистий». **27** На другий день, тобто наступного дня після новомісяччя, Давидове місце далі було порожнім. Тоді Саул запитав свого сина Йонатана: «Чому син Ессєя^б не прийшов до столу ні вчора, ні сьогодні?» **28** Йонатан відповів: «Давид дуже просив у мене дозволу піти до Віфлеєма.^в **29** Він сказав: “Прошу, відпусти мене, бо наша сім’я приносить у місті жертву і мій брат покликав мене. Якщо я знайшов ласку у твоїх очах, дозволь мені, будь ласка, непомітно піти, щоб я зустрівся зі своїми братами”. Ось чому він не прийшов до царського столу». **30** Тоді Саул розлютився на Йонатана і сказав йому: «Сину непокірної жінки, думаєш, я не знаю, що ти заодно з Ессєєвим сином на сором собі і своїй матері*?! **31** Поки син Ессєя буде жити на землі, не встояти ні тобі, ні твоєму царству.^г Зараз же пошли когось, щоб привів його до мене, бо він має померти*».^д

32 На це Йонатан сказав своєму батькові Саулу: «Навіщо його вбивати?^е Що він робив?» **33** Але Саул кинув у нього списом, аби вбити його,^в і тоді Йонатан зрозумів, що батько дійсно задумав заповідати Давиду смерть.^ж **34** Сильно розгнівавшись, Йонатан відразу встав з-за столу і нічого не їв на другий день після новомісяччя, тому що сумував через Давида^з і тому що батько принизив його.

20:30 *Букв. «і на сором наготи твоєї матері». **20:31** *Букв. «він син смерті».

РОЗД. 20

а Льв 11:23, 24
Льв 15:4, 5
Льв 15:16, 18
Чс 19:16

б 1См 17:12

в 1См 20:6

г 1См 18:8

д 1См 19:6, 10

е 1См 19:5
Пр 17:17
Пр 18:24

в 1См 18:11
1См 19:10

ж 1См 20:6, 7

з 1См 18:1

Друга кол.

а 1См 20:19–22

б 1См 20:17, 23

в 1См 23:18
2См 9:7

РОЗД. 21

г 1См 22:9, 19

д 1См 18:13

35 Вранці Йонатан зі своїм молодим слугою вийшов у поле, як і домовлявся з Давидом.^а **36** Він сказав слугі: «Біжи шукай стріли, які я пускаю». Той побіг, а Йонатан пустив стрілу так, щоб вона впала попереду нього. **37** Коли слуга добіг до місця, куди впала стріла, Йонатан гукнув йому: «Хіба стріла не лежить далі, попереду тебе?» **38** Потім він закричав: «Поспішай! Швидше! Не барись!» Тож слуга позбирав стріли і повернувся до свого пана. **39** Він не розумів, що відбувається, лише Йонатан і Давид знали, в чому річ. **40** Тоді Йонатан віддав свою зброю слугі і сказав: «Піди віднеси це в місто».

41 Коли слуга пішов, Давид вийшов зі схованки, яка була неподалік, з південного боку. Він впав на коліна і тричі вклонився до землі. Вони поцілували один одного і плакали один за одним, але Давид плакав сильніше. **42** І Йонатан сказав Давиду: «Іди з миром, бо ми обоє поклялися^б іменем Єгови, кажучи: “Нехай Єгова повік буде свідком між мною і тобою, між моїм потомством* і твоїм”».^в

Після цього Давид пішов звідти, а Йонатан повернувся в місто.

21 Згодом Давид прийшов у Нов^г до священика Ахімелєха. Побачивши Давида, той затремтів зі страху і запитав: «Чому ти сам? Чому з тобою нікого немає?»^а **2** Давид відповів священику: «Цар дав мені доручення, але сказав: “Ніхто не має знати про те, що я тобі доручив і що наказав”. І я домовився зі своїми

20:42 *Букв. «насінням».

людьми зустрінись у визначеному місці. **3** Тому дай мені, якщо маєш, п'ять буханців хліба або що в тебе знайдеться». **4** Священик відказав: «У мене немає звичайного хліба, є тільки святий.^а Я дам його, якщо твої люди утримувались від жінок*».^б **5** Давид промовив: «Будь певний, з нами не було жінок, як і раніше, коли я ходив у військові походи.^в Якщо тіла моїх людей святі навіть тоді, коли вони виконують звичайне доручення, тим більше вони святі сьогодні». **6** Тож священик дав йому святий хліб,^г бо не мав іншого хліба, а лише хліби представлення, які забрали з-перед обличчя Єгови того дня, коли покладали свіжі хліби.

7 У той час там був перед Єговою Саулів слуга, едомлянин^а Доєг,^в старший над пастухами Саула.

8 Тоді Давид запитав Ахімелеха: «Чи є в тебе спис або меч? Я не взяв ні свого меча, ні іншої зброї, бо доручення царя було дуже нагальним».

9 На це священик відповів: «Є меч філістимлянина Голіафа,^в якого ти вбив у долині Ёла.»^ж Він лежить за ефбдом,^з загорнений у тканину. Якщо хочеш узяти його, бери, бо іншого немає». Давид сказав: «Іншого такого меча не знайти. Дай мені його».

10 Того дня Давид, втікаючи^и від Саула, подався далі. Зрештою він прийшов до Ахіша, царя Гата.^і **11** Слуги сказали Ахішу: «Хіба це не Давид, цар цього краю? Чи ж не про нього, танцюючи, співали:

«Саул убив тисячі ворогів,
а Давид — десятки тисяч?»^к

21:4 * Або «від ставевих стосунків».

РОЗД. 21

а Вх 25:30
Лв 24:5, 9
Мт 12:3, 4

б Вх 19:15
Лв 15:16
2См 11:11

в Лв 15:18

г Лв 24:7–9
Мр 2:25, 26
Лк 6:3, 4

д Бт 36:1

е 1См 22:9
Пс 52:Надп.

є 1См 17:51, 54

ж 1См 17:2, 50

з Вх 28:6

и 1См 27:1

і Існ 11:22
1См 5:8
1См 17:4
1См 27:2
Пс 56:Надп.

к 1См 18:6–8
1См 29:4, 5

Друга кол.

а Пс 56:3, 6

б Пс 34:Надп.

РОЗД. 22

в 1См 21:10

г Існ 15:20, 35
2См 23:13
Пс 34:19
Пс 56:13

д Пр 4:10, 17
1См 14:47

е 1См 22:1

є 2См 24:11, 12
1Хр 21:9, 10
1Хр 29:29
2Хр 29:25

ж 1См 23:3

з 1См 10:26

12 Ці слова стривожили серце Давида, і він дуже злякався^а Ахіша, царя Гата. **13** Тому перед слугами він удавав із себе безумного^б і поводився серед них* як навіжений. Він креслив якісь знаки на воротах і пускав слину по бороді. **14** Ахіш сказав своїм слугам: «Ви ж бачите, що цей чоловік божевільний! Навіщо ви привели його до мене? **15** Чи в мене мало своїх божевільних, що мені потрібен ще й цей, аби він шаленів переді мною? Хіба можна пускати такого в мій дім?»

22 Тож Давид пішов звідти^а і сховався в Адулламській печері.^г Коли його брати і всі домашні його батька почули про це, то прийшли до нього. **2** До Давида зібралися всі знедолені, боржники та невдоволені*, і він став їхнім ватажком. З ним було близько 400 чоловік.

3 Пізніше Давид пішов звідти у Міцпу, що в Моаві, і попросив моавського^а царя: «Дозволь, будь ласка, моему батькові й матері пожити серед вас, поки я не дізнаюся, що зробити для мене Бог».

4 Тож він залишив батьків у моавського царя, і вони жили в нього весь час, поки Давид ховався у твердині.^в

5 Згодом пророк Гад^в сказав йому: «Досить тобі ховатись у твердині. Іди в край Юди».^ж І Давид пішов до лісу Харет.

6 Саул почув, що об'явився Давид зі своїми людьми. В той час Саул був у Гіві,^з він сидів зі списом на пагорбі під тамариском, а довкола нього сто-

21:13 * Букв. «у їхній руці». 22:2 * Або «гіркі душею».

яли всі його слуги. **7** Він сказав їм: «Веніямінівці, послухайте мене. Думаєте, син Ессєя^а теж дасть вам поля та виноградники і поставить усіх вас начальниками над тисячами й сотнями?»^б **8** Усі ви змовилися проти мене! Ніхто не виявив мені, що мій власний син уклав угоду із сином Ессєя^а! Ніхто не співчуває мені і не розповідає, що мій син підбурих проти мене мого ж слугу, аби той чатував на мене в засідці, що він і робить тепер».

9 Тоді едомлянин Доєг,^г який був поставлений над слугами Саула, сказав:^а «Я бачив, як син Ессєя приходив у Нов до Ахімелєха, сина Ахітува.^б **10** Той питав про нього Єгови і дав йому харчів. Він навіть віддав йому меч філістимлянина Голіафа».^в **11** Після того цар відразу ж послав за священником Ахімелєхом, сином Ахітува, і за всіма священниками, домашніми його батька, які були в Нбві. І всі вони приїшли до царя.

12 Саул сказав: «Послухай, сину Ахітува». Той відповів: «Так, мій пане».— **13** «Чому ти змовився із сином Ессєя проти мене? — запитав Саул.— Ти дав йому хліба й меч і питав про нього Бога. Він же повстав проти мене і чатує тепер на мене в засідці». **14** Ахімелєх відказав царю: «Чи серед усіх твоїх слуг є хтось такий же надійний*, як Давид?»^ж Він зять царя,^з начальник охоронців, і всі у твоєму домі шанують його.^и **15** Хіба я перший раз питав про нього Бога?^и Я б ніколи не зробив того, про що ти кажеш! Царю,

22:14 * Або «вірний».

РОЗД. 22

а Рт 4:22

б 1См 8:11, 12

в 1См 18:3
1См 20:17

г 1См 21:1, 7
Пс 52:Надп.

д Пс 52:2, 3

е 1См 14:3
1См 22:20

є 1См 21:6, 9

ж 1См 19:4
1См 20:32
1См 24:11
1См 26:23

з 1См 17:25
1См 18:27

и 1См 18:5, 13

і 1См 22:10

Друга кол.

а 1См 21:1, 2

б 1См 14:44
1См 20:31

в 1См 2:27, 32

г Пс 52:Надп.

д Бт 25:30

е 1См 2:27, 31

є 1См 21:1
1См 22:9

ж 1См 23:6
1См 30:7
2См 20:25
1Цр 2:27

з 1См 21:1, 7

и 1Цр 2:26

РОЗД. 23

і ІсН 15:20, 44

к 1См 30:8
2См 5:19
Пс 37:5

прошу тебе, не винувать свого слугу і домашніх мого батька, бо твій слуга взагалі нічого не знав про все це».^а

16 Але цар сказав: «Ахімелєху, ти неодмінно помреш^б — ти й усі домашні твого батька».^в — **17** і звелів охоронцям*, які стояли поряд: «Підійдіть до священників Єгови і вбийте їх, бо вони заодно з Давидом! Вони знали, що він утік, але не розповіли мені!» Однак слуги царя не захотіли підняти руку на священників Єгови і вбити їх. **18** Тоді цар сказав Доєгу:^г «Убий ти священників!» Едомлянин^д Доєг відразу ж пішов і вбив священників. Того дня від його руки загинуло 85 чоловіків, які носили лляний ефод.^е **19** Крім того, він вигубив мечем весь Нов,^є місто священників,— повбивав чоловіків і жінок, дітей і немовлят, а також биків, ослів та овець.

20 Але Евіатар,^ж один із синів Ахімелєха, сина Ахітува, врятувався і втік до Давида. **21** Він розповів: «Саул повбивав священників Єгови». **22** Давид сказав Евіатару: «Коли я побачив у той день едомлянина Доєга, то знав,^з що він обов'язково все розкаже Саулу. Це я винен у смерті всіх* домашніх твого батька. **23** Залишайся зі мною, не бійся. Хто посягає на твоє життя*, той посягає і на моє життя*. Ти під моїм захистом».^и

23 Через якийсь час Давиду повідомили: «Філістимляни воюють проти Кеїли і розкрадають зерно на токах».^к **2** Давид запитав Єгову:^к «Чи піти мені на цих філістимлян?

22:17 * Букв. «бігунам». 22:22 * Або «кожної душі». 22:23 * Або «душу».

Чи я поб'ю їх?» Єгова відповів: «Іди, ти поб'єш філістимлян і врятуєш Кеїлу». **3** Але люди сказали Давиду: «Послухай, нам страшно навіть у цій частині Юди,^a а що буде, коли підемо в Кеїлу проти військ філістимлян?»^b **4** Давид ще раз запитав Єгову.^c І Єгова відповів йому: «Іди до Кеїли, бо я віддам філістимлян у твої руки».^d **5** Тож Давид і його люди пішли в Кеїлу та напали на філістимлян. Вони завдали їм великої поразки і забрали їхню худобу. Так Давид врятував жителів Кеїли.^e

6 Коли Евіат'р,^o син Ахімел'еха, втік до Давида в Кеїлу, то взяв із собою еф'од. **7** Саулу донесли: «Давид прийшов у Кеїлу». Тоді Саул сказав: «Бог віддав його мені*»,^o бо він піймався у пастку, зайшовши в місто з брамами і засувами». **8** Тож Саул скликав весь народ на війну, щоб піти до Кеїли й оточити Давида з його людьми. **9** Коли Давид дізнався, що Саул задумав проти нього зло, то сказав священнику Евіат'ру: «Принеси сюди еф'од».^ж **10** Давид звернувся до Бога: «Єгова, Боже Ізраїля, твій слуга почув, що Саул хоче прийти до Кеїли і знищити місто через мене».^з **11** Чи провідники* Кеїли віддадуть мене в його руки? Чи Саул прийде сюди, як сказали твоєму слугі? Єгово, Боже Ізраїля, вияви це, будь ласка, своєму слугі». Єгова відповів: «Прийде». **12** І Давид запитав: «Чи провідники Кеїли віддадуть мене і моїх людей

23:7 * Букв. «продав його в мою руку». **23:11** * Або, можливо, «землевласники».

РОЗД. 23

а 1См 22:5

б 1См 13:5
1См 14:52

в Сд 6:39

г 1См 14:6
2См 5:19

д 1См 23:1

е 1См 22:20

є 1См 23:14

ж Чс 27:21
1См 30:7

з 1См 22:19

Друга кол.

а 1См 22:1, 2
1См 25:13
1См 30:9б Існ 15:20, 55
1См 23:19
1См 26:1в 1См 18:29
1См 20:33
1См 27:1г Пс 37:5
Пр 17:17д 1См 16:13
2См 2:4
2См 5:3е 1См 20:31
1См 24:17, 20є 1См 18:3
1См 20:42

ж 1См 10:26

з 1См 26:1
Пс 54:Надп.

и 1См 23:15

і 1См 26:3

к 1См 23:24

л Пс 54:3

у руки Саула?» Єгова відповів: «Віддадуть».

13 Тоді Давид і його люди, яких було близько 600,^a відразу вийшли з Кеїли і ходили від одного місця до іншого, де тільки могли. Коли Саулу донесли, що Давид утік з Кеїли, то він відмінив похід. **14** Давид перебував у пустелі, в неприступних місцях у гористому краї, що в пустелі Зіф.^b Саул же весь час шукав Давида,^c але Єгова не віддавав його в Саулові руки. **15** Ховаючись у Хореші, в пустелі Зіф, Давид знав, що* Саул вирушив, аби забрати в нього життя*.^d

16 А Йонатан, син Саула, пішов до Давида в Хореш і допоміг йому зміцнити надію* на Єгову.^e **17** Йонатан сказав йому: «Не бійся, мій батько Саул не знайде тебе. Ти станеш царем над Ізраїлем,^f а я буду другим після тебе, і мій батько теж знає про це».^g **18** Після того вони уклали угоду^h перед Єговою, і Давид залишився в Хореші, а Йонатан пішов додому.

19 Через якийсь час зіф'яни прийшли до Саула в Гіву^ж і сказали: «Чи ти знаєш, що Давид ховається неподалік від нас^z у неприступних місцях в Хореші,^и на пагорбі Хахіла,^і що на південь* від Ешимону*?»^к **20** Приходь, царю, коли тобі* захочеться, а ми видамо його в руки царя».^л **21** На це Саул відказав: «Нехай Єгова поблагословить вас за те, що ви виявили мені співчуття. **22** Прошу вас,

23:15 * Або, можливо, «Давид боявся, бо». * Або «душу». **23:16** * Букв. «і зміцнив його руку». **23:19** * Букв. «праворуч». * Або, можливо, «пустелі». **23:20** * Або «твоєї душі».

ідить і спробуйте дізнатися, де саме він перебуває і хто бачив його там, бо мені казали, що він дуже хитрий. **23** Ретельно розвідайте про всі місця, де він ховається, і, коли будете точно знати, повертайтеся до мене. Тоді я піду з вами, і якщо він у цьому краї, то я розшукаю його серед усіх тисяч* Юди».

24 Тож вони пішли перед Саулом до Зіфа,^а а Давид у той час був зі своїми людьми в пустелі Маон,^б в Араві,^в на південь від Єшимону. **25** Потім Саул зі своїми слугами вирушив шукати його.^г Коли Давиду сказали про це, він відразу пішов до скелі^а і залишався в пустелі Маон. Почувши це, Саул погнався за ним у пустелю. **26** Зрештою Саул підійшов до гори з одного боку, а Давид зі своїми людьми був з іншого боку. Він намагався втекти^б від Саула, але той зі своїми слугами почав оточувати Давида та його людей, щоб схопити їх.^в **27** Але тоді до Саула прибув вісник і сказав: «Швидко повертайся, бо філістимляни напали на наш край!» **28** І Саул перестав гнатися за Давидом^ж та вирушив проти філістимлян. Тому це місце назвали скелею Розділення.

29 Давид же вийшов звідти і перебував у неприступних місцях в Ен-Геді.^з

24 Коли Саул повернувся після погоні за філістимлянами, йому сказали: «Давид у пустелі Ен-Геді».^а

2 Тож Саул вибрав з усього Ізраїля 3000 воїнів і пішов шукати Давида та його людей серед стрімких скель, де живуть

23:23 * Або «родових громад».

РОЗД. 23

а 1См 23:14

б ІсН 15:20, 55
1См 25:2, 3

в Пв 1:7

г 1См 26:2
Пс 54:3

д 1См 23:28

е Пс 31:22

є Пс 17:9

ж Пс 54:7

з ІсН 15:20, 62
Псн 1:14

РОЗД. 24

и 1См 23:28, 29

Друга кол.

а Пс 57:Надп.
Пс 142:Надп.

б 1См 26:8, 23

в 2См 24:10

г Вх 22:28
1См 26:11
2См 1:14
1Хр 16:22

д 1См 26:17

е 1См 26:19

є 1См 24:4

ж 1См 9:16
1См 10:1
1См 26:9
Пс 105:15

гірські козли. **3** Саул дійшов до кам'яних кошар при дорозі, де була печера, і зайшов туди справити нужду*. А Давид зі своїми людьми в той час сидів у глибині печери.^а **4** Вони сказали Давиду: «Сьогодні Єгова говорить тобі: "Я віддаю твого ворога тобі в руки,^б роби з ним усе, що хочеш"». І Давид непомітно підійшов та відрізав край безрукавого халата Саула. **5** Але потім серце* почало докоряти Давиду^в за те, що він відрізав край безрукавого халата Саула. **6** Тому він сказав своїм людям: «З погляду Єгови було б неправильно, якби я зробив таке своєму панові, помазанцю Єгови, якби підняв на нього руку, адже він – помазанець Єгови».^г **7** Цими словами Давид стримав* своїх людей і не дозволив їм напасти на Саула. А Саул вийшов з печери і пішов далі.

8 Тоді Давид теж вийшов з печери і крикнув навздогін Саулу: «Пане мій, царю!»^д Саул озирнувся, і Давид, впавши на коліна, вклонився йому до землі. **9** Він сказав: «Чому ти слухаєш людей, які говорять: "Давид хоче заподіяти тобі зло"?»^е **10** Сьогодні ти на власні очі бачиш, що в печері Єгова віддав тебе в мої руки. Мене намовляли вбити тебе,^є але я змилосердився над тобою і сказав: "Не підніму руки на свого пана, бо він помазанець Єгови".^ж **11** Батьку, подивися: у мене в руці край твого безрукавого халата. Я відрізав його, але не вбив тебе. Тепер ти бачиш і розумієш, що я не замишляю зла і не

24:3 * Був. «покрити свої стопи». 24:5 * Або «сумління». 24:7 * Або, можливо, «наказав розійтися».

бунтую проти тебе. Ні в чо-
му я не згрішив перед то-
бою,^а а ти переслідуєш мене і
хочеш відібрати моє життя*.^б
12 Нехай Єгова розсудить
нас.^в Нехай Єгова помститься
тобі за мене,^г а я не під-
німу на тебе руки.^д **13** Давне
прислів'я говорить: “Зло по-
ходить від злочинців”, я ж не
підніму на тебе руки. **14** На
кого вийшов цар Ізраїля? За
ким ти ганяєшся? За мертвим
псом? За блохою?^е **15** Нехай
Єгова буде суддею і розсудить
нас. Хай розгляне мою справу,^є
хай судить мене і врятує з
твоїх рук».

16 Коли Давид сказав це,
Саул запитав: «Чи це твій го-
лос, сину мій, Давиде?»^ж — і го-
лосно заплакав. **17** Він про-
мовив: «Ти праведніший за
мене, бо робиш мені добро, а
я віддаю тобі злом.^з **18** Сьо-
годні ти розповів, яке добро
вчинив мені: Єгова віддав ме-
не у твої руки, але ти не вбив
мене.» **19** Якщо хтось знай-
де свого ворога, то хіба від-
пустить його неушкодженим?
Єгова винагородить тебе^и за
те, що ти сьогодні зробив для
мене. **20** Я знаю, ти обов'яз-
ково станеш царем^й і міцно
триматимеш царство Ізраїля у
своїй руці. **21** Тож поклянися
Єговою,^к що не вигубиш мо-
їх нащадків* і не знищиш мо-
го імені з роду батька мого».^л
22 І Давид поклявся Саулу.
Після цього Саул вирушив до-
дому,^м а Давид зі своїми люди-
ми пішов у твердиню.^н

25 Згодом помер Самуїл.^о
Всі ізраїльтяни зібрани-
ся, щоб оплакати Самуїла і по-
ховати його біля його дому

24:11 * Або «душу». 24:21 * Букв. «на-
сіння».

РОЗД. 24

а 1См 26:18
Пс 35:7

б 1См 23:14

в 1См 26:23

г Пв 32:35

д 1См 26:11

е 1См 26:20

є 1См 25:39
Пс 35:1

ж 1См 26:17

з 1См 26:21

и 1См 24:4, 10

і 1См 26:25
Пс 18:20

к 1См 13:14
1См 15:28
1См 18:8
1См 20:31
1См 23:17

л Лв 19:12
Пв 6:13

м 2См 9:1
2См 21:7

н 1См 15:34

о 1См 23:29

РОЗД. 25

л 1См 1:20
1См 2:18
1См 3:20
Пс 99:6

Друга кол.

а 1См 7:15, 17

б 1См 23:24

в Існ 15:20, 55

г 1См 25:25

д 1См 27:3

е Чс 13:6
Чс 32:11, 12

є 1См 25:17, 21

ж 1См 25:14–16

з Пв 15:7

и 1См 22:2

в Рамі.^а Після того Давид пі-
шов у пустелю Паран.

2 У Маоні^б жив один чоло-
вік, який тримав свою ху-
добу в Кармелі*.^в Він був дуже
багатий: мав 3000 овець і
1000 кіз. У той час він стриг у
Кармелі своїх овець. **3** Цього
чоловіка звали Навал,^г а його
дружину — Авігаїл.^д Вона була
розважлива й гарна, її ж чо-
ловік, з роду Калєва,^є був
людиною жорстокою і злою.^є

4 Коли Давид перебував у пус-
телі, то почув, що Навал стри-
же овець, **5** і послав до нього
10 юнаків. Він сказав їм: «Пі-
діть до Навала в Кармель, за-
питайте від мого імені, чи все
у нього гаразд, **6** і передайте:
“Бажаю тобі довгого життя, і
хай добре ведесть тобі*, тво-
їм домашнім і всьому, що в те-
бе є. **7** Я чую, що ти стрижеш
овець. Коли твої пастухи були
з нами, ми їх не кривдили,^ж і
за весь час, поки вони були в
Кармелі, у них нічого не про-
пало. **8** Запитай про це у сво-
їх слуг, і вони тобі розкажуть.
Тож нехай мої люди знайдуть
ласку у твоїх очах, адже ми
прийшли в радісний час*. Про-
шу тебе, дай своїм слугам і
своєму сину Давиду, що мож-
еш”».^з

9 Ті юнаки прийшли до
Навала і сказали йому все це
від імені Давида. Коли вони за-
кінчили говорити, **10** Навал
відповів їм: «Хто такий Давид?
Хто такий син Ессєя? Сьогодні
багато слуг втікає від своїх па-
нів.» **11** Чи я маю взяти свій
хліб, воду і м'ясо, приготова-
не для моїх стрижів, і віддати
людям, які прийшли невідомо
звідки?»

25:2 * Місто в Юді; не те саме, що гора
Кармель. 25:6 * Або «мир тобі». 25:8
* Букв. «в добрий день».

12 Тоді люди Давида повернулися і передали йому всі ці слова. 13 Давид відразу ж наказав: «Нехай кожен прив'яже до пояса свого меча!»^а Вони так і зробили, і Давид теж взяв меча. Близько 400 чоловіків пішло за Давидом, а 200 залишилися пильнувати речі.

14 Тим часом один зі слуг сказав Авігаїл, дружині Навала: «Давид послав з пустелі людей побажати добра нашому пану, але він накинувся на них з образами.»^б 15 Ці люди дуже добре ставилися до нас. Вони ніколи нас не кривдили, і за весь час, поки ми були з ними в полі, у нас нічого не пропало.^в 16 Вони вдень і вночі захищали нас, немов мур, поки ми були з ними і пасли овець. 17 Тепер подумай, що тобі робити, бо нашому пану і всім його домашнім загрожує велика біда.^г Він настільки нікчемна людина,^д що з ним ніхто не може поговорити».

18 Авігаїл^е швидко взяла 200 буханців хліба, 2 великих глеки вина, 5 зарізаних овець, 5 сей* смаженого зерна, 100 кругів пресованих родзинок, 200 кругів пресованих фіг і нав'ючила все це на ослив.^е 19 Потім вона наказала своїм слугам: «Ідіть вперед, а я піду за вами», проте своєму чоловікові Навалу вона нічого не сказала.

20 Коли Авігаїл верхи на осли спускалася вниз, Давид зі своїми людьми йшов їй назустріч, хоч і не знав цього, бо її заступала гора. І раптом вони зустрілися. 21 Давид перед тим говорив: «Дарма я стеріг у пустелі все, що на-

25:18 *1 сея — 7,33 л. Див. додаток Б14.

РОЗД. 25

а Пс 37:8
Пр 15:1
Ек 7:9

б 1См 25:10

в 1См 25:7

г 1См 25:13

д 1См 25:3

е 1См 25:3

е 2См 16:1
2См 17:27–29

Друга кол.

а 1См 25:7

б 1См 25:10
Пс 35:12

в 1См 25:17

г Бт 20:6

д Бт 9:6

е 1См 25:18

е 1См 22:2
1См 25:13

ж 1См 15:28
2См 7:8, 11
1Цр 9:5

з 1См 17:45
1См 18:17

и 1См 24:11
1Цр 15:5

лежить цьому чоловіку. Нічого не пропало з його майна,^а а він платить мені злом за добро.^б 22 Нехай Бог суворо покарає Давидових ворогів*, якщо до ранку я залишу живим у нього хоча б одного чоловіка^в».

23 Побачивши Давида, Авігаїл зіскочила з осла, впала перед Давидом на коліна і вклонилася до землі. 24 Вона припала йому до ніг і сказала: «Пане мій, нехай ця провина буде на мені. Дозволь своїй служниці поговорити з тобою, вислухай служницю свою. 25 Прошу, мій пане, не звертай уваги на цього нікчемного чоловіка Навала,^а бо яке його ім'я, такий він сам. Його звати Навал*, і він дійсно безглуздий. А я, твоя служниця, не бачила юнаків, яких послав мій пан. 26 Пане мій, як живий Єгова і як живий ти*, це Єгова стримав тебе^г від пролиття крові^д і від того, щоб ти своєю рукою мстився за себе^е. Нехай твої вороги і ті, хто хоче заподіяти тобі зло, стануть такими, як Навал. 27 А цей подарунок*,^е який моєму пану привезла його служниця, нехай віддадуть юнакам, що йдуть слідом за моїм паном.^е 28 Прошу, вибач переступ своєї служниці. Єгова обов'язково змиснить рід мого пана,^ж бо ти ведеш війни Єгови,^з і впродовж усього свого життя ти не робив нічого поганого.^ж 29 Коли хтось стане

25:22 *Або, можливо, «Давида». ^аБукв. «будь-кого, хто мочиться на стіну». Зневажливий євр. вислів, що стосується чоловіків. 25:25 *Озн. «безглуздий; глупий». 25:26 *Або «твоя душа». ^вАбо «приніс спасіння». 25:27 *Букв. «благословення».

переслідувати тебе і посягне на твоє життя*, то Єгова, твій Бог, збереже тобі життя*, як оберігають дорогоцінності, сховавши їх у торбину. Але життя# твоїх ворогів він викине, наче каміння з пращі^а. **30** Коли Єгова зробить моєму пану все те добро, яке обіцяв, і поставить тебе провідником Ізраїля,^а **31** то ти, мій пане, не будеш каятися і жалкувати* у своєму серці, що пролив кров даремно, що своєю рукою помстився за себе#. ^б Пане мій, коли Єгова обдарує тебе добром, згадай про свою служницю».

32 На це Давид сказав Авігаїл: «Нехай лине слава Єгові, Богу Ізраїля, який сьогодні послав тебе мені назустріч. **33** Благословенний твій розум і благословенна ти за те, що стримала мене сьогодні від пролиття крові^в й від того, щоб я власною рукою помстився за себе#. **34** Бо — як живий Єгова, Бог Ізраїля, який не дав мені заподіяти тобі зло,^г — якби ти не поспішила мені назустріч,^а то до ранку в Навала не залишилося б живим жодного чоловіка*». ^е **35** Давид прийняв від неї те, що вона привезла, і промовив: «Повертайся з миром додому. Знай, я прислухався до твоїх слів і виконаю твоє прохання».

36 Коли Авігаїл повернулася до Навала, він, наче цар, бенкетував у своєму домі.

25:29 *Або «душу». #Або «душі». ^аАбо «наче із заглибини праці». **25:31** *Букв. «не будеш хитатися або слотикатися». **25:31, 33** *Або «приніс спасіння». **25:34** *Букв. «будь-кого, хто мочиться на стіну». Зневажливий евр. вислів, що стосується чоловіків.

РОЗД. 25

а 1См 13:13, 14
1См 23:17
2См 6:21
2См 7:8
Пс 89:20

б Пв 32:35
1См 24:15

в Пв 19:10
1См 25:26

г 1См 25:24

д 1См 25:18

е 1См 25:22

Друга кол.

а 1См 24:15
Пс 35:1

б 1См 25:10, 14

в 1См 25:34

г Бт 18:3, 4
Лк 7:44

д 1См 25:3

е Існ 15:20, 56

е 1См 27:3
2См 3:2
1Хр 3:1

ж 1См 30:5
2См 5:13

з 1См 18:20

и 2См 3:14, 15

РОЗД. 26

і Існ 15:20, 55

к Сд 19:14
1См 10:26

Навал* мав хороший настрій і дуже напився. Авігаїл до світанку нічого йому не говорила. **37** А вранці, коли Навал протверезів, дружина про все йому розповіла. Тоді серце Навала завмерло, його самого спаралізувало, і він лежав, наче камінь. **38** Днів через 10 Єгова вразив Навала, і той помер.

39 Як Давид почув, що Навал помер, то сказав: «Нехай лине слава Єгові, який виправдав мене,^а звільнив від ганьби, що її стягнув на мене Навал,^б і стримав мене, свого слугу, щоб я не вчинив зла,^в а зло Навала Єгова повернув на його ж голову». Потім Давид передав Авігаїл, що хоче взяти її за дружину. **40** Тож Давидові слуги прийшли до Авігаїл у Кармель і сказали: «Давид послав нас до тебе, бо хоче, щоб ти стала йому дружиною». **41** Вона відразу встала, вклонилася до землі і відповіла: «Твоя служниця готова прислужувати тобі, мій пане, і мити ноги твоїм слугам». **42** Після цього Авігаїл^а швидко зібралася, сіла на осла і в супроводі п'ятьох своїх служниць вирушила з посланцями Давида. І стала вона його дружиною.

43 Давид також взяв собі єзрейльянку^в Ахіноам,^е і вони обидві були його дружинами.^ж

44 А Саул віддав свою дочку Мелхолу,^з дружину Давида, за Лаїшевого сина Палті,^и що з Галліму.

26 Згодом мешканці Зіфа^і прийшли до Саула в Гіву^к і сказали: «Чи ти знаєш, що Давид ховається на пагорбі Хахіла, який навпроти

25:36 *Букв. «Навалове серце».

Ешимбону*?»^а **2** Тож Саул вивбрав з Ізраїля 3000 воїнів і вирушив у пустелю Зіф шукати Давида.^б **3** Саул отаборився при дорозі на пагорбі Хахіла, що навпроти Ешимбону. В той час Давид жив у пустелі, і він почув, що Саул прийшов туди за ним. **4** Давид послав розвідників дізнатися, чи це дійсно правда. **5** Потім Давид пішов до місця, де отаборився Саул, і подивився, де спав він та начальник його війська Авнер,^в син Нера. Саул лежав посередині обгородженого табору, а довкола нього були його воїни. **6** Тоді Давид запитав хетянина^г Ахімелеха і Авішая,^д Йоавового брата, сина Церуї:^е «Хто спуститься зі мною в Саулів табір?» Авішай відповів: «Я спущусь». **7** Тож уночі Давид та Авішай пробралися в табір і знайшли Саула, який спав посередині табору, а біля його голови був встромлений у землю спис. Авнер же та інші воїни лежали довкола нього.

8 Авішай сказав Давиду: «Сьогодні Бог віддав ворога у твої руки.^ж Дозволь мені, будь ласка, одним ударом списа прибити його до землі. Мені не доведеться ударяти двічі». **9** Але Давид відказав: «Не кривдь його. Хіба може хтось підняти руку на помазанця Єгови?»^з і залишитись непокараним?» — **10** та додав: «Як живий Єгова, Єгова сам вразить його,^и або одного дня^к він просто помре, або ж піде на війну й загине.^л **11** З погляду Єгови було б неправильно, якби я підняв руку на помазанця Єгови!»^м Візьмімо спис, що біля його голови, та глек для води

РОЗД. 26

а 1См 23:14
1См 23:19, 24
Пс 54: Надп.

б 1См 24:2

в 1См 14:50
1См 17:55
2См 2:8
2См 3:27

г Бт 10:15

д 2См 16:9
2См 18:5
2См 23:18

е 2См 2:18
1Хр 2:15, 16

ж 1См 24:4
1См 26:23

з 1См 10:1

и 1См 24:6
2См 1:14
1Хр 16:22
Пс 20:6

к Пв 32:35
1См 24:12
1См 25:38
Пс 94:1, 23

л Пс 37:12, 13

м 1См 31:3, 6

н Льв 19:18
1См 24:6
1Хр 16:22
Пс 105:15

Друга кол.

а 1См 24:4

б 1См 14:50
1См 17:55
2См 2:8
2См 3:8

в 1См 26:8

г 1См 9:16, 17
1См 10:1

д 1См 26:11

е 1См 24:8, 16

ж Пс 35:7

з 1См 24:9, 11

и 1См 24:9

к Вх 19:5
Пв 26:18

і ходімо звідси». **12** Тож Давид взяв спис та глек, що були біля Саулової голови, і пішов з Авішаєм назад. Ніхто їх не бачив,^п ніхто не помітив, і ніхто не прокинувся. Всі спали, бо Єгова наслав на них глибокий сон. **13** Перейшовши на інший бік, Давид став удалині на вершині гори, так що між ним і табором була немала відстань.

14 Давид закричав до Саулових воїнів і до Авнера,^р Нерового сина: «Авнере, ти мене чуєш?» Той відіззався: «Хто це там кричить і непокоїть царя?» **15** Тоді Давид сказав: «Ти що, не чоловік? Тобі ж нема рівних в Ізраїлі! Чому ти не охороняв свого пана, царя? Бо один воїн приходив убити його.^с **16** Недобре ти вчинив. Як живий Єгова, ти заслуговуєш смерті за те, що не охороняв свого пана, помазанця Єгови.^т Озирнись! Де спис і глек,^у які були біля голови царя?»

17 А Саул впізнав Давидів голос і запитав: «Це ти, сину мій, Давиде?»^в — «Я, пане мій, царю, — відповів Давид **18** і додав: — Чому пан мій переслідує свого слугу?»^ф Що я такого зробив? У чому я винен?»^г **19** Прошу тебе, пане мій, царю, вислухай слова твого слуги. Якщо це Єгова підбурив тебе проти мене, то нехай він прийме* хлібце приношення від мене, а якщо люди,^з то хай вони будуть прокляті перед Єговою. Бо сьогодні вони прогнали мене, і я не можу бути разом з народом Єгови, його власністю.^и Вони ніби сказали: «Йди, служи іншим богам!»^к **20** Не проливай моєї

26:1 * Або, можливо, «пустелі».

26:19 * Букв. «відчує запах».

крові далеко від лица Єгови. Цар Ізраїля вийшов шукати блоху,^a він мовби ганяється за куріпкою в горах».

21 На це Саул сказав: «Згрішив я.^b Сину мій, Давиде, повертайся, я більше не буду тебе кривдити, бо сьогодні ти показав, що моє життя* цінне для тебе.^c Я ж поводи́ся безглуздо і зробив величезну помилку». **22** Тоді Давид промовив: «Ось спис царя. Нехай хтось із юнаків підійде й забере його. **23** Єгова винагородить кожного за його праведність^d і вірність. Сьогодні Єгова віддав тебе в мої руки, але я не захотів підняти руку на помазанця Єгови.^e **24** Як твоє життя* було цінним для мене, так нехай моє життя* буде цінним для Єгови і нехай він врятує мене від усіх нещастя». **25** Саул відказав: «Будь благословенний, сину мій, Давиде. Ти обов'язково чинитимеш великі діла і матимеш успіх у тому, що будеш робити». ^e Після цього Давид пішов своєю дорогою, а Саул повернувся додому.^f

27 Однак Давид сказав у своєму серці: «Колись я таки загину від рук Саула. Тому найліпше мені втекти^g в край філістимлян. Тоді Саул перестане шукати мене по всьому Ізраїлю,^h і я врятуюсь від його рук». **2** Тож Давид і 600 чоловіків,ⁱ які були з ним, пішли до Ахіша,^k Мабохового сина, царя Гата. **3** Давид та його люди зі своїми домашніми залишались у Гаті в Ахіша. З Давидом були дві його дружини: езреїльтянка Ахіноамⁿ і кармелянка Авігаїл,^m вдова Навала. **4** Коли Саулу

26:21, 24 * Або «душа».

РОЗД. 26

a 1См 24:14
b 1См 24:17
в 1См 24:10
1См 26:11
г Пс 7:8
Пс 18:20
д 1См 24:6
1См 26:9
е Пс 34:19
є 1См 24:19
ж 1См 24:22
1См 27:4

РОЗД. 27

з 1См 19:18
1См 22:1, 5
и 1См 18:29
1См 23:23
і 1См 25:13
1См 30:9
к 1См 21:10, 14
1См 27:12
л 1См 25:43
м 1См 25:39, 42

Друга кол.

a 1См 23:14
1См 26:25
b Існ 19:1, 5
1См 30:1
2См 1:1
1Хр 12:1, 20
в 1См 29:3
г Існ 13:1, 2
д Бт 36:12
Вх 17:8, 14
Чс 13:29
1См 15:2
2См 1:1
е Бт 25:17, 18
Вх 15:22
1См 15:7
є Пв 25:19
1См 15:3
ж Існ 15:1, 2
з 1Хр 2:9
и Чс 24:21
1См 15:6

РОЗД. 28

і 1См 14:52
к 1См 27:12
1См 29:3

донесли, що Давид втік у Гат, він більше не шукав його.^a

5 Давид сказав Ахішу: «Якщо я знайшов ласку у твоїх очах, нехай мені дозволять оселитися в одному з малих міст. Навіщо твоєму слугі жити у тебе в царському місті?»

6 І того дня Ахіш віддав йому Циклаг.^b Ось чому Циклаг досі належить царям Юди.

7 Ось скільки часу* Давид прожив у краю філістимлян — рік і чотири місяці.^b **8** Він виходив зі своїми людьми і чинив набіги на гешурян,^c гірзеян та амалікітян,^d бо вони жили в краю, що простягався від Теламу до Шуру^e і вниз до Єгипту. **9** Коли Давид нападав на цей край, то не залишав живими ні чоловіків, ні жінок.^e Він забирав велику і дрібну худобу, ослів, верблюдів та одяг, після чого повертався до Ахіша. **10** Ахіш питає: «На які землі ви нападали сьогодні?» А Давид відповідав йому: «На південь* Юди»,^f або «На південь краю ерахмеїлівців»,^g або «На південь краю ке-неян».^h **11** Давид не залишав ні чоловіків, ні жінок при житті, щоб привести у Гат, бо говорив: «Інакше вони видадуть нас і скажуть: “Ось що зробив Давид”». (Так він чинив увесь час, поки жив у краю філістимлян.) **12** Ахіш вірив Давиду і думав собі: «Ізраїльтяни точно зненавиділи його, і він завжди буде моїм слугою».

28 У ті дні філістимляни зібрали свої війська, щоб воювати з Ізраїлем.ⁱ Тоді Ахіш сказав Давиду: «Ти, звичайно, розумієш, що ти і твої люди підете зі мною на війну».^k **2** На

27:7 * Букв. «кількість днів». 27:10 * Або «Негев».

це Давид відповів: «Ти краще знаєш, що робити твоєму слугі». Ахіш сказав: «Знаю, тому призначу тебе своїм постійним охоронцем*».^а

3 На той час Самуїл вже помер, і всі ізраїльтяни оплакали його і поховали в його рідному місті Рамі.^б Саул усунув з краю віщунів і тих, хто викликав духів.^в

4 Філістимляни зібралися і отаборилися в Шунемі.^г Саул також зібрав усіх ізраїльтян й отаборився в Гілбоа.^д **5** Побачивши філістимський табір, Саул злякався, і його серце аж затремтіло від страху.^е **6** І, хоча він питав Єгова,^ж Єгова не відповідав йому ні в снах, ні через урім,^з ні через пророків. **7** Тоді Саул наказав своїм слугам: «Знайдіть мені жінку, яка вмє викликати духів.^и Я піду до неї і спитаю поради». Слуги сказали: «Така жінка є в Ен-Дорі».^к

8 Тож Саул вдягнув інший одяг, щоб його не впізнали, і разом з двома слугами вночі вирушив до тієї жінки. Він попросив її: «Поворожи мені, будь ласка, і виклич духа того, кого я скажу». **9** Але вона відказала: «Ти ж знаєш, що зробив Саул – він усунув з краю всіх віщунів і тих, хто викликає духів.^л Чому ти ставиш пастку для мене*, чому хочеш мене погубити?»^м **10** Тоді Саул присягнув Єгову, сказавши: «Як живий Єгова, на тобі не буде вини за це!» **11** Жінка запитала: «Кого тобі викликати?» – «Виклич Самуїла», – відповів він. **12** Коли жінка побачила «Самуїла»*,^н

28:2 * Букв. «охоронцем моєї голови всі дні». **28:9** * Або «моєї душі». **28:12** * Або «те, що виглядало як Самуїл».

РОЗД. 28

а 1См 29:2

б 1См 25:1

в Вх 22:18
Лв 19:31
Ль 20:6, 27
Пв 18:10, 11
Об 21:8г Існ 19:17, 18
2Цр 4:8д 1См 31:1
2См 1:21
2См 21:12

е 1См 28:20

ж 1См 14:37

з Вх 28:30
Чс 27:21и Вх 22:18
Лв 19:31
Ль 20:6
1См 15:23
1См 28:3

к Існ 17:11

л Пв 18:10, 11
1Хр 10:13

м 1См 28:3

н Вх 22:18
Ль 20:27

о 1См 28:3

Друга кол.

а 1См 15:27

б 1См 28:6

в Лв 19:31

г 1См 15:23
1См 16:14д 1См 13:14
1См 15:28
1См 16:13
1См 24:20е 1См 15:9
1Хр 10:13ж 1См 28:1
1См 31:1

з 1См 31:5

и 1См 31:2
2См 2:8

к 1См 31:7

вона закричала на весь голос і сказала Саулу: «Навіщо ти обманув мене? Ти ж Саул!» **13** Цар відповів: «Не бійся! Говори, що бачиш». І жінка сказала: «Я бачу когось, подібно до бога, який виходить із землі».— **14** «Як він виглядає?» – відразу запитав Саул. Вона відповіла: «Це старий чоловік, одягнений у безрукавий халат».^а Саул зрозумів, що це «Самуїл», і, впавши на коліна, вклонився до землі.

15 Тоді «Самуїл» запитав Саула: «Чому ти непокоїш мене? Навіщо ти мене викликаєш?» – «У мене велика біда, – відповів Саул, – філістимляни воюють проти мене, а Бог відвернувся від мене і більше не відповідає ні через пророків, ні у снах.^б Тому я покликав тебе, аби ти сказав, що мені робити».^в

16 А «Самуїл» промовив: «Чому ж ти питаєш мене, якщо Єгова відвернувся від тебе^г і став твоїм ворогом? **17** Єгова вчинить те, про що передрік через мене: вирве Єгова царство з твоїх рук і віддасть одному з твоїх ближніх – Давиду.^д **18** Сьогодні Єгова робить тобі все це, бо ти не послушався голосу Єгови і не зробив так, щоб амалікітяни^е відчули на собі його палючий гнів. **19** Єгова віддасть тебе та Ізраїль у руки філістимлян,^ж і завтра ти^з разом зі своїми синами^и будеш зі мною. Все ізраїльське військо Єгова також віддасть у руки філістимлян».^к

20 Саул відразу ж упав на землю, простягнувшись на весь зріст, бо дуже злякався слів «Самуїла». Сили залишили його, оскільки він нічого не їв увесь день і всю ніч.

21 Жінка підійшла до Саула і, побачивши, як він налякався, сказала: «Твоя служниця послухалась тебе і, ризикуючи життям*,^a зробила те, про що ти мене просив. 22 А тепер, прошу, послухай свою служницю. Дозволь мені дати тобі шматок хліба, щоб ти поїв. Тоді до тебе повернуться сили, і ти зможеш піти своєю дорогою». 23 Але він відмовився, сказавши: «Я не буду їсти». Та слуги і жінка продовжували вмовляти його, і він послухався їх, підвівся із землі й сів на ліжку. 24 Ця жінка мала вдома відгодоване теля. Вона відразу ж зарізала* його і, взявши борошна, замісила тісто та спекла прісний хліб. 25 Потім вона подала все це Саулу та його слугам, і вони поїли. Тієї ж ночі^b вони пішли від неї.

29 Філістимляни^b зібравши всі свої війська в Афеку, ізраїльтяни ж отаборилися біля джерела в Єзреїлі.^c 2 Філістимські правителі йшли зі своїми сотнями й тисячами, а Давид і його люди йшли позаду них з Ахішем.^d 3 Але князі філістимлян запитали: «Що ці євреї тут роблять?» Ахіш відказав: «Це Давид, слуга ізраїльського царя Саула. Він зі мною вже рік чи більше,^e і я не бачив у ньому нічого поганого, відколи він прийшов до мене і аж до цього дня». 4 Та філістимські князі розсердилися на нього і сказали: «Відишли цього чоловіка назад.^e Нехай він повертається в те місце, яке ти йому виділив. Не дозволяй йому іти з нами в бій, щоб він не став воювати проти нас.» Чим він ще догодить

28:21 * Або «взявши свою душу в руку». 28:24 * Або «принесла в жертву».

РОЗД. 28
a Лв 20:27

b 1См 28:8

РОЗД. 29
в 1См 28:1

г ІсН 19:17, 18
1См 29:11

д 1См 28:2

е 1См 27:7, 12

є 1Хр 12:19

ж 1См 14:21

Друга коп.

a 1См 18:7
1См 21:11

b 1См 21:10
1См 27:2

в 1См 28:2

г 1См 27:11, 12

д 1См 29:3, 9

е 1См 27:12

є ІсН 19:17, 18
1См 29:1

РОЗД. 30
ж ІсН 15:21, 31
1См 27:5, 6

з Бг 36:12
Вх 17:14
1См 15:2
1См 27:8

и 1См 27:3

своєму панові, як не головами наших людей? 5 Хіба не про цього Давида, танцюючи, співали:

«Саул убив тисячі ворогів, а Давид — десятки тисяч?»^a

6 Тоді Ахіш^b покликав Давида і сказав: «Як живий Єгова, ти чесна людина, і я хотів би, щоб ти пішов разом з моїм військом на війну.^b Я не бачив у тобі нічого поганого, відколи ти прийшов до мене і аж до цього дня.^c Але правителі тобі не довіряють.^d 7 Тому повертайся назад з миром і не роби нічого, що не сподобається філістимським правителям». 8 Однак Давид сказав Ахішу: «Що я зробив? Чи ти бачив щось погане у своєму слугі, відколи я прийшов до тебе і аж до цього дня? Чому я не можу піти і воювати з ворогами мого пана, царя?» 9 Ахіш відповів: «На мою думку, ти добрий, наче ангел Божий.^e Але філістимські князі сказали: “Не дозволяй йому іти з нами в бій”. 10 Тож рано-вранці, як тільки почне світати, встань зі слугами свого пана, які прийшли з тобою, і повертайся».

11 Отже, Давид та його люди встали вранці й повернулись у філістимський край, а філістимляни рушили в Єзреїл.^e

30 На третій день Давид зі своїми людьми прийшов до Циклаґа.^ж Тим часом амалікітяни^з вчинили набіг на південні землі* й на Циклаґа. Вони напали на місто і спалили його, 2 а жінок^з та всіх, хто був у ньому,— від малого до великого — захопили в полон. Во-

30:1 * Або «Негев».

ни нікого не вбили, але забрали всіх із собою і пішли своєю дорогою. **3** Коли Давид і його люди прийшли до міста, то побачили, що воно спалене, а їхні дружини, сини та доньки забрані в полон. **4** Давид та його люди голосно заплакали. Вони голосили, поки вже не стало сил плакати. **5** У полон забрали також двох дружин Давида, езреїльтянку Ахіноам та Авігаїл, вдову кармеляніна Навала.^а **6** Усім людям* Давида було дуже гірко через те, що вони втратили синів та дочок. Вони почали говорити про те, щоб каменувати Давида, і це дуже його пригнітило. Але він зміцнівся завдяки Єгови, своєму Богу.^б

7 Тоді Давид сказав священику Евіатару,^в синові Ахімелеха: «Прошу тебе, принеси ефод». ^г Тож Евіатар приніс йому ефод. **8** Давид запитав Єгову:^д «Чи погнатися мені за цими грабіжниками? Чи я наздожену їх?» На це Бог відповів: «Женися за ними. Ти обов'язково наздоженеш їх і врятуєш усіх з полону».^е

9 Давид і 600 чоловіків,^ж які були з ним, відразу ж кинулися в погоню. Коли вони прийшли у долину* Бесор, то лишили там частину людей. **10** Давид і 400 чоловіків продовжили погоню, а 200 чоловіків, які сильно втомились і не могли перейти долину*, залишились.^з

11 У полі вони знайшли одного єгиптянина і привели його до Давида. Вони дали йому їжі та води, **12** а також шматок пресованих фіг і два круги пресованих родзинок. Коли

30:6 *Або «душам усіх людей». **30:9, 10, 21** *Або «ваді». Див. глосарій.

РОЗД. 30

а 1См 25:42
1См 25:43

б Пс 18:6
Пс 31:1,9
Пс 34:19
Пс 143:5

в 1См 22:20
1Цр 2:26

г 1См 23:9

д Чс 27:21
Сд 20:28
1См 23:2,11
1См 28:6

е 1См 30:18
Пс 34:19

ж 1См 23:13
1См 27:2

з 1См 30:21

Друга кол.

а 2См 8:18
1Цр 1:38
1Хр 18:17
Єз 25:16
Сф 2:5

б ІсН 14:13

в Вх 17:14

г 1См 30:3

д 1См 30:8
Пс 34:19

е 1См 30:10

цей чоловік поїв, до нього повернулися сили*, бо він нічого не їв і не пив три дні і три ночі. **13** Давид запитав його: «Чий ти і звідки?» Той відповів: «Я єгиптянин, раб одного амалікітянина, але три дні тому я захворів, і мій пан кинув мене. **14** Ми напали на південь* краю керетян,^а на землю, яка належить Юді, і на південь* Калéва,^б а Циклаг спалили вогнем». **15** Давид сказав: «Чи ти відведеш мене до цих грабіжників?» Той відповів: «Якщо ти поклянешся Богом, що не вб'єш мене і не віддаси в руки мого пана, то я відведу тебе».

16 І він відвів його до амалікітян, а вони, розсіявшись по всьому тому краю, їли, пили та святкували, бо захопили велику здобич у землях філістимлян і Юди. **17** Давид вигубив їх усіх, вбиваючи від світанку до вечора. Ніхто не врятувався,^в окрім 400 чоловіків, які втекли на верблюдах. **18** Давид повернув усе, що забрали амалікітяни,^г і врятував двох своїх дружин. **19** Нічого в них не пропало – ні з найдрібнішого, ні з найбільшого. Вони повернули своїх синів і дочок, а також здобич.^д Давид повернув усе, що забрали амалікітяни. **20** Він забрав усю дрібну та велику худобу, і люди погнали її перед своєю худобою. Вони казали: «Це здобич Давида».

21 Після того Давид повернувся до тих 200 чоловіків, які через сильну втому не змогли піти з ним і залишились в долині* Бесор.^е Вони вийшли назустріч Давиду і людям,

30:12 *Букв. «дух». **30:14** *Або «Негев».

які були з ним. Підійшовши до них, Давид привітався. **22** Але злі і нікчемні люди з-поміж тих, хто ходив з Давидом, сказали: «Вони не пішли з нами, тому не дамо їм нічого зі здобичі, яку ми повернули. Нехай забирають своїх дружин і синів та йдуть собі». **23** Давид же відповів: «Брати, не робіть так з тим, що дав нам Єгова. Він захистив нас і віддав у наші руки грабіжників, які напали на нас.» **24** Хіба вас хтось послухається? Частка того, хто ходив у бій, буде такою самою, як і частка того, хто залишався з речами.^б Всі отримають свою частку».^в **25** Відтоді це стало для Ізраїля постановою і правилом, що діє аж досі.

26 Повернувшись у Циклаґ, Давид послав частину здобичі старійшинам Юди, які були його друзями, і сказав: «Це вам подарунок* зі здобичі, яку ми забрали у ворогів Єгови». **27** Давид послав подарунки тим, хто був у Бетелі,^г у Рамоті, що в Негеві*, в Яттірі,^д **28** Ароері, Сіфмоті, Ештемба,^е **29** в Рахалі, у містах ерахмелівців,^є у містах кенейн,^ж **30** у Хормі,^з Борашані, Атаху, **31** у Хевроні^и і в усіх місцях, де він часто бував зі своїми людьми.

31 Філістимляни пішли війною на ізраїльтян,^і і ті почали втікати від них. Тоді багато людей полягло на горі Гілба.^к **2** Філістимляни гналися по п'ятах за Саулом та його синами і вбили Йонатана,^л Авінадава і Малкі-Шуа, Саулових синів.^м **3** Довкола Саула розгорівся запеклий бій. У нього попали лучники і

30:26 *Букв. «благословення». 30:27 *Або «на півдні».

РОЗД. 30

а 1См 30:8
б 1См 30:10
в Чс 31:27
Існ 22:8
Пс 68:12
г Існ 19:4, 8
д Існ 15:20, 48
Існ 21:8, 14
е Існ 15:20, 50
Існ 21:8, 14
є 1См 27:10
1Хр 2:9
ж Сд 1:16
1См 15:6
з Чс 21:3
Існ 19:1, 4
Сд 1:17
и Існ 14:13
2См 2:1

РОЗД. 31

і 1См 14:52
1См 29:1
к 1См 28:4
2См 1:21
1Хр 10:1–5
л 1См 13:2
м 1Хр 8:33

Друга кол.

а 2См 1:4, 6
б 1См 17:26
2См 1:20
в 1Хр 10:4
г 1См 26:10
1Хр 10:13
д 1См 28:19
1Хр 10:6, 7
е 1См 13:6
є 1См 28:4
1См 31:1
2См 1:6
1Хр 10:8–12
ж 2См 1:20
з Сд 16:23
и Існ 17:11
Сд 1:27
і 1См 11:1, 9–11
к 2См 21:12
л 2См 2:4, 5

важко поранили його.^п **4** Тоді Саул сказав своєму зброєноші: «Витягни меч і простроми мене, інакше прийдуть ці необрізані,^б простромлять мене і понузаються* наді мною». Але зброєноша не хотів цього робити, бо сильно боявся. Тож Саул взяв меч і впав на нього.^в **5** Побачивши, що Саул помер,^г зброєноша й сам упав на меч і теж помер. **6** Так Саул, його три сини, зброєноша і всі його люди загинули разом того дня.^д **7** Коли ізраїльтяни, які були в долині і поблизу Йордану, побачили, що ізраїльські воїни повтікали, а Саул і його сини загинули, то стали покидати свої міста і тікати.^е Після того філістимляни прийшли й оселилися в їхніх містах.

8 Наступного дня, коли філістимляни прийшли забирати речі вбитих, то побачили трупи Саула і трьох його синів на горі Гілба.^є **9** Вони відтяли йому голову, зняли з нього обладунки і послали звістку по цілому філістимському краю, щоб оголосити про це^ж в домах* своїх божків^з і сповістити народ. **10** Його обладунки вони покляли в домі Астарти, а тіло повісили на мурі Бет-Шана.^и **11** Коли мешканці Явеш-Гілеада^к почували про те, що філістимляни зробили з Саулом, **12** то всі воїни вирушили до Бет-Шана і йшли туди всю ніч. Вони зняли з муру тіла Саула та його синів і, повернувшись у Явеш, спалили їх. **13** А їхні кістки^л вони поховали під тамариском у Явеші^м і постили сім днів.

31:4 *Або «жорстоко розправляться». 31:9 *Або «храмах».

ДРУГА КНИГА

САМУЇЛА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Давид дізнається про смерть Саула і Іонатана (1–16)
Давидова жалобна пісня (17–27)
- 2 Давид — цар Юди (1–7)
Іш-Бошет — цар Ізраїля (8–11)
Війна між домами Давида і Саула (12–32)
- 3 Дім Давида зміцнюється (1)
Давидові сини (2–5)
Авнер переходить до Давида (6–21)
Йоав вбиває Авнера (22–30)
Давид оплакує Авнера (31–39)
- 4 Іш-Бошета вбивають (1–8)
Давид карає убивць смертю (9–12)
- 5 Давид — цар усього Ізраїля (1–5)
Єрусалим захоплено (6–16)
Сіон — Давидове місто (7)
Давид перемагає філістимлян (17–25)
- 6 Ковчег приносять у Єрусалим (1–23)
Смерть Уззи (6–8)
Мелхола зневажає Давида (16, 20–23)
- 7 Давид не побудує храму (1–7)
Угода з Давидом про царство (8–17)
Давидова молитва подяки (18–29)
- 8 Перемоги Давида (1–14)
Наближені Давида (15–18)
- 9 Давид виявляє віддану любов Мефівошету (1–13)
- 10 Перемоги над Аммоном і Сирією (1–19)
- 11 Перелюб з Вірсавією (1–13)
Вбивство Урії (14–25)
Вірсавія стає дружиною Давида (26, 27)
- 12 Натан докоряє Давиду (1–15а)
Син Вірсавії помирає (15б–23)
Вірсавія народжує Соломона (24, 25)
Аммонітську Раббу захоплено (26–31)
- 13 Амнон гвалтує Тамару (1–22)
Авесалом вбиває Амнона (23–33)
Авесалом тікає в Гешур (34–39)
- 14 Йоав і текоюнка (1–17)
Давид розкриває задум Йоава (18–20)
Авесалому дозволено повернутися (21–33)
- 15 Змова і бунт Авесалома (1–12)
Давид тікає з Єрусалима (13–30)
Ахітофел заодно з Авесаломом (31)
Хушай має перешкодити Ахітофелу (32–37)
- 16 Наклеп Ціви на Мефівошета (1–4)
Шім'ї проклинає Давида (5–14)
Авесалом приймає Хушай (15–19)
Ахітофелова порада (20–23)
- 17 Хушай зводить нанівець пораду Ахітофела (1–14)
Давида попереджено; він тікає від Авесалома (15–29)
Барзіллай приносить необхідне (27–29)
- 18 Авесаломова поразка і смерть (1–18)
Давиду повідомляють про смерть Авесалома (19–33)
- 19 Давид оплакує сина (1–4)
Йоав докоряє Давиду (5–8а)
Давид вертається в Єрусалим (8б–15)
Шім'ї просить пробачення (16–23)
Невинність Мефівошета доведено (24–30)
Барзіллай вшановано (31–40)
Суперечка між племенами (41–43)
- 20 Бунт Шеви; Йоав вбиває Амасу (1–13)
Шеву переслідують і вбивають (14–22)
Наближені Давида (23–26)

21 Гівонітjани мстяться дому Саула (1–14) Війни з філістимлянами (15–22) 22 Давид вихваляє Єгова за спасіння (1–51) «Єгова — скеля моя» (2) З відданим Єгова поводитьсья віддано (26)	23 Останні слова Давида (1–7) Подвиги сильних воїнів Давида (8–39) 24 Давид перераховує народ (1–14) Від пошесті гине 70 000 (15–17) Давид будує жертовник (18–25) Не принесе жертви, яка нічого не коштує (24)

1 Після Саулової смерті Давид, завдавши поразки* амалікітянам, повернувся в Цикла́г^а і пробув там два дні. **2** На третій день прийшов один юнак з табору Саула. Одяг на ньому був роздертий, а голова посипана порохом. Він підійшов до Давида і, впавши на коліна, вклонився йому до землі.

3 Давид запитав його: «Звідки ти прийшов?» — «Я втік з ізраїльського табору», — відповів той. **4** «Будь ласка, розкажи, що там сталося», — попросив Давид. Юнак сказав: «Війсьво втекло з поля бою, і полягло багато людей. Загинули також Саул і його син Йонатан».^б

5 Тоді Давид запитав юнака, який приніс цю звістку: «Звідки ти знаєш, що Саул і Йонатан померли?» **6** Той відповів: «Я випадково опинився на горі Гі́лбо́а.^в Там був Саул, він спирався на спис, а до нього наближались колісничі і вершники.^г **7** Саул обернувся і, побачивши мене, покликав до себе. Я озвався: “Слухаю, мій пане!” — **8** “Хто ти?” — запитав він. Я відповів: “Амалікітянин”.^д **9** Тоді Саул сказав: “Прошу, підійди і вбий мене. Бо мене схопили передсмертні судоми, але я ще жи-

1:1 *Або «поваливши».

РОЗД. 1

а 1См 27:5, 6

б 1См 31:1, 6
1Хр 10:4, 6

в 1См 28:4
1Хр 10:1

г 1См 31:3
1Хр 10:3

д Вх 17:16
Пв 25:19
1См 15:20
1См 30:1

Друга кол.

а 1См 31:4

б 1См 31:11, 13

в 1См 31:1

г Чс 12:8
1См 24:6
1См 26:9
1См 31:4

д 2См 4:10

е 2См 1:6, 10

є 1См 31:6

вий**». **10** Я знав, що він лежить поранений і не виживе, тому підійшов і вбив його.^а Потім я зняв корону* з його голови та браслет з його руки і приніс їх тобі, мій пане».

11 Тоді Давид роздер свій одяг, і те саме зробили чоловіки, які були з ним. **12** Аж до вечора вони голосили, плакали й постили,^б сумуючи за Саулом, за його сином Йонатаном та за народом Єгови, за мешканцями Ізраїлю,^в бо вони полягли від меча.

13 Давид запитав юнака, який приніс йому новину: «Звідки ти?» — «Я син чужинця, амалікітянина», — відповів той. **14** Тоді Давид промовив до нього: «Як же ти не побоявся підняти руку на помазанця Єгови^г та вбити його? — **15** і, покликавши одного зі своїх юнаків, наказав: — Підійди і вбий його». Той вдарив амалікітянина, і він помер.^д **16** Давид сказав: «Твоя кров на твоїй голові, бо ти сам свідчив проти себе, говорячи: “Я вбив помазанця Єгови”».^е

17 І Давид заспівав жалобну пісню про Саула та його сина Йонатана.^є **18** Він наказав, щоб мешканців Юди навчили цієї пісні, яка називається

1:9 *Або «бо вся моя душа ще в мені».

1:10 *Або «діадему».

«Лук». Вона записана в книзі Яшар:^a

- 19** «О Ізраїлю, твоя краса полягла на узвишсях,^b побиті там могутні воїни!
- 20** Не розповідайте про це в Гаті,^b не звійчайте на вулицях Ашкелона, щоб не раділи філістимські дочки, щоб не тішилися доньки необрізаних.
- 21** Гори Гілбоа,^c нехай не буде на вас ні роси, ні дощу і хай ваші поля не дають плодів для святих приношень,^d бо там опоганили щит сильних, щит Саула вже не намащений олією.
- 22** Лук Йонатана ніколи не повертався^e без крові вбитих, без жиру воїнів могутніх, і меч Саула не повертався без перемоги.^e
- 23** Саул і Йонатан^ж — любі й милі* за життя — лишилися нерозлучними і в смерті.^з Вони були швидші за орлів^и і сильніші за левів.^и
- 24** Доньки Ізраїля, плачте за Саулом, адже він одягав вас у багряне вбрання з оздобами і прикрашав золотом ваші шати.
- 25** Полягли в бою могутні воїни! Загинув Йонатан на твоїх узвишсях, Ізраїлю!^к
- 26** Брате мій, Йонатане, я тужу за тобою.

1:23 * Або «приємні».

РОЗД. 1

а Існ 10:13
б 1См 31:8
в 1См 31:9
г 1См 31:1
1Хр 10:1
д Лв 27:16
е 1См 18:4
1См 20:20
є 1См 14:47
ж 1См 18:1
з 1См 31:6
1Хр 10:6
и Йв 9:26
і Пр 30:30
к 1См 31:8

Друга кол.

а 1См 18:1, 3
б 1См 19:2
1См 20:17, 41
1См 23:16–18
Пр 17:17
Пр 18:24

РОЗД. 2

в Чс 27:21
1См 28:6
г Бт 23:2
Чс 13:22
Існ 14:14
Існ 20:7
2См 5:1
1Цр 2:11
д 1См 25:43
є 1См 25:42
1См 30:5
є 1См 22:1, 2
1См 27:2
1Хр 12:1
ж Бт 49:10
1См 15:24, 28
1См 16:13
2См 5:4, 5
1Хр 11:3
з 1См 31:11–13
и 2См 9:7
2См 10:2
і 1См 14:50
1См 17:55
1См 26:5
2См 4:1
1Цр 2:5
к 2См 4:5–8
2См 4:12
л Бт 32:1, 2
Існ 13:29, 30
м Існ 13:8, 11
н Існ 19:17, 18
о Існ 16:5–8

Ти був такий дорогий моему серцю!^a
Твоя любов була для мене миліша за любов жіночу.^b

- 27** Полягли могутні воїни, загинула зброя військова!»

2 Після цього Давид запитав Єгову:^в «Чи піти мені в одне з міст Юди?» Єгова відповів: «Піди». — «Куди мені піти?» — запитав Давид. «У Хеврон»,^г — сказав Бог. **2** Тож Давид пішов туди разом з двома своїми друзинами: єзрейлянкою Ахіноам^а та Авігаїл,^є вдовою кармелянина Навала. **3** Давид також взяв своїх людей,^є кожного з його домашніми, і вони оселилися в містах довкола Хеврона. **4** Тоді до Давида прийшли чоловіки з Юдиного племені і помазали його там на царя Юди.^ж

Давиду повідомили: «Мешканці Явеш-Гілеада поховали Саула». **5** І Давид послав вісників до мешканців Явеш-Гілеада з такими словами: «Нехай Єгова благословить вас за те, що ви виявили віддану любов своєму панові Саулу, поховавши його.^з **6** Хай Єгова виявить вам за це віддану любов та вірність, і я теж буду до вас добрим.» **7** Тепер, коли ваш пан Саул помер, а мене мешканці Юди помазали на царя, зміцніть свої руки і будьте хоробрі».

8 Проте Авнер,^и син Нера, начальник війська Саула, взяв Іш-Бошета,^к Саулового сина, привів його в Маханаїм^н **9** і поставив царем над Гілеадом,^м ашуриянами, Єзрейлом,^н Єфремом^о і Веніяїном — над усім Ізраїлем. **10** Іш-Бошет, син Саула, став царем над Ізраїлем, коли мав 40 років, і царював два роки. Але нащадки

Юди підтримували Давида.^а
11 І царював* Давид у Хевроні над Юдою сім років і шість місяців.^б

12 Через якийсь час Авнер, син Нера, і слуги Іш-Бошета, Саулового сина, пішли з Маханайма^в в Гівон.^г **13** Йоав,^д син Церуй,^е і слуги Давида також прийшли до Гівона й зустрілися з ними коло ставка. Одні сіли по цей бік ставка, а інші — по той. **14** Тоді Авнер сказав Йоаву: «Нехай юнаки встануть і поміряються силою перед нами». Йоав відповів: «Добре». **15** Тож вийшло 12 чоловіків з веніямінців, від Саулового сина Іш-Бошета, і 12 чоловіків зі слуг Давида. **16** Кожен з них схопив свого противника за голову та встромив йому меч у бік — і всі вони разом попадали. Тому це місце в Гівоні назвали Хелкат-Хаццурім.

17 Того дня зав'язався дуже запеклий бій і слуги Давида розбили Авнера та ізраїльтян. **18** Там були три сини Церуй:^ж Йоав,^з Авішай^и та Асаїл,^я який був швидкий, наче газель у полі. **19** Асаїл погнався за Авнером і переслідував його, не звертаючи ні праворуч, ні ліворуч. **20** Зрештою Авнер озирнувся і запитав: «Асаїле, це ти?» Той відповів: «Я». **21** Тоді Авнер сказав: «Поверни праворуч або ліворуч, схопи одного з юнаків і заberi собі все, що він має». Проте Асаїл не переставав гнатися за ним. **22** Авнер знову сказав йому: «Перестань гнатися за мною. Навіщо мені вбивати тебе? Як я подивлюся в очі твоєму брату Йоаву?» **23** Але той не відставав від нього. Тоді Авнер

2:11 *Або «кількість днів царювання».

РОЗД. 2

- а 2См 2:4
 б 1Хр 3:4
 в 2См 2:8
 г ІсН 10:12
 ІсН 18:21,25
 ІсН 21:8,17
 2См 20:8
 2Хр 1:3
 д 2См 8:16
 2См 20:23
 1Цр 1:5,7
 е 1Хр 2:15,16
 є 1Хр 2:15,16
 ж 2См 10:7
 2См 24:2
 1Цр 11:15
 1Хр 11:6
 з 1См 26:6
 2См 20:6
 1Хр 11:20
 и 2См 3:27
 2См 23:24
 1Хр 27:1,7

Друга кол.

- а 2См 3:27
 б Пв 1:7
 ІсН 12:2,3
 в ІсН 21:8,38
 2См 2:8
 г 2См 2:18
 1Хр 2:15,16
 д Бт 35:19
 Пр 4:11
 1См 16:1

- е 2См 2:1,3
 1Хр 11:1

вдарив його в живіт заднім кінцем списа,^а простромивши наскрізь. Асаїл упав і помер на місці. І кожен, хто проходив повз його труп, зупинявся.

24 Йоав же та Авішай погналися за Авнером. Коли сонце вже сідало, вони наблизилися до пагорба Амма, що навпроти Гіаху, на шляху до гівонської пустелі. **25** Там веніямінівці зібралися довкола Авнера і, об'єднавшись у групу, встали на вершині одного пагорба. **26** Авнер крикнув до Йоава: «Чи меч буде поїдати вічно? Хіба ти не знаєш, що кінець цього буде гіркий? Коли ж ти накажеш своїм людям перестати гнатися за їхніми братами?» **27** Йоав відповів: «Як живий правдивий Бог*, якби ти не сказав цього, то люди переслідували б своїх братів аж до ранку». **28** Тоді Йоав засурмив у ріг, і його люди перестали гнатися за ізраїльтянами. Так битва припинилася.

29 Авнер та його люди цілу ту ніч йшли через Араву.^б Вони перейшли Йордан, пройшли всю ущелину* і зрештою прибули в Маханайм.^в **30** Після того як Йоав перестав гнатися за Авнером, він зібрав усіх своїх людей. Слуги Давида втратили 19 чоловіків, не рахуючи Асаїла. **31** Вони завдали поразки веніямінцям та людям Авнера, вбивши 360 чоловіків. **32** Давидові слуги забрали тіло Асаїла^г і поховали у Віфлеємі,^д в гробниці його батька. Після цього Йоав та його люди йшли всю ніч і на світанку прийшли у Хеврон.^е

2:27 *Серед ізраїльтян було звичним клястися існуванням Єгови чи іншої особи, щоб надати ваги своїм словам.
 2:29 *Або, можливо, «весь Бітрон».

3 Війна між домом Саула і домом Давида тривала. Давид зміцнявся,^a а дім Саула слабшав.^b

2 Тим часом у Давида в Хевроні народилися сини:^a первісток – Амнон^c від єзрейльтянки Ахіноам,^d **3** другий син – Кілеав від Авігаїл,^e вдови кармелянина Навала, третій – Авесалом^f від Маахи, дочки Талмаї,^ж царя Гешуру, **4** четвертий – Адонія^з від Хагїт, п'ятий – Шефатія від Авітал **5** і шостий – Їтреам від Ёгли, дружини Давида. Всі вони народились у нього в Хевроні.

6 У той час як між домом Саула і домом Давида точилася війна, Авнер^и зміцняв своє становище в домі Саула. **7** У Саула була наложниця, на ім'я Рїцпа,^і дочка Аїї. Якось Іш-Бошєт^к запитав Авнера: «Навіщо ти слав з наложниці мого батька?»^л **8** Авнер дуже розсердився через слова Іш-Бошєта і сказав: «Я що – псяча голова з Юди? Я аж донині виявляв віддану любов домові твого батька Саула, його братам і друзям. Я не віддав тебе в руки Давида. А ти звинувачуєш мене у провині через якусь жінку! **9** Нехай Бог суворо покарає мене, Авнера, якщо я не зроблю того, про що Єгова поклявся Давиду:^м **10** забрати царство від дому Саула й утвердити трон Давида над Ізраїлем та Юдою, від Дана до Беєр-Шєви».^н **11** Іш-Бошєт не наважився сказати Авнеру жодного слова у відповідь, тому що боявся його.^o

12 Авнер відразу ж послав вісників до Давида, щоб вони передали йому: «Хіба ти не знаєш, чия це земля? Уклади зі мною угоду, і я до-

РОЗД. 3

а 1См 15:27,28
1См 24:17,20
1См 26:25

б 2См 2:17

в 1Хр 3:1–4

г 2См 13:1

д 1См 25:43

е 1См 25:42

є 2См 15:12

ж 2См 13:37

з 1Цр 1:5

и 2См 2:8

і 2См 21:8–11

к 2См 2:10

л 2См 16:21
1Цр 2:22

м 1См 15:27,28
Пс 78:7
Пс 89:20

н Сд 20:1
2См 24:2

o 2См 3:39

Друга кол.

а 2См 5:3

б 1См 18:20
1См 19:11
1Хр 15:29

в 2См 2:10

г 1См 18:25,27

д 1См 25:44

е 2См 16:5
1Цр 2:8

є 1См 13:14
1См 15:27,28
1См 16:1,13
Пс 89:3,20
Пс 132:17
Дії 13:22

ж 1См 10:20,21
1Хр 12:29

поможу* прихилити до тебе весь Ізраїль».^a **13** Той відповів: «Добре, я укладу з тобою угоду, але за однієї умови: прийшовши до мене, ти маєш привести Мелхόлу,^б дочку Саула. Інакше ти не побачиш мого обличчя». **14** Потім Давид послав вісників до Іш-Бошєта,^в сина Саула, з такими словами: «Віддай мою дружину Мелхόлу, з якою я заручився за крайню плоть, обрізану в 100 філістїмлян».^г **15** Тож Іш-Бошєт послав людей, щоб вони забрали Мелхόлу в її чоловіка Палтїїла,^д Лаїшевого сина. **16** І той, плачучи, йшов за нею аж до Бахурїма.^є Тоді Авнер наказав йому: «Йди додому», і він пішов.

17 А тим часом Авнер передав старійшинам Ізраїля такі слова: «Ви вже давно хотіли поставити Давида царем над собою. **18** Тому дійте, бо Єгова пообіцяв Давиду: “Рукою мого слуги Давида^є я врятую свій народ Ізраїль з рук філістїмлян та з рук усіх його ворогів”. **19** Потім Авнер поговорив з венїямїнцями^ж і пішов до Давида в Хеврон, щоб особисто розповісти йому про те, чого бажають ізраїльтяни і всі венїямїнці.

20 Коли Авнер з 20 чоловіками прийшов до Давида в Хеврон, той влаштував бенкет для Авнера та його людей. **21** Авнер сказав Давиду: «Мій пане царю, дозволь мені піти і зібрати весь Ізраїль до тебе, щоб народ уклав з тобою угоду і щоб ти став царем над усім, чим ти* хочеш». Давид відпустив Авнера, і він пішов з миром.

3:12 * Букв. «і ось моя рука з тобою».

3:21 * Або «твоя душа».

22 У той час з походу поверталися Давидові слуги та Йоав і несли багато здобичі. Авнер тоді вже не було з Давидом у Хевроні, бо Давид відпустив його з миром. 23 Коли Йоав^а зі своїм військом прийшов, йому повідомили: «До царя приходив Авнер,^б син Нера,^в і цар відпустив його з миром». 24 Йоав увійшов до царя і сказав: «Що ти зробив? До тебе приходив Авнер, а ти відпустив його. Чому ти дав йому спокійно піти? 25 Ти ж знаєш Авнера, Нерового сина: він приходив, щоб обдурити тебе, розвідати про кожен твій крок і дізнатися про все, що ти робиш».

26 Вийшовши від Давида, Йоав послав за Авнером своїх людей, і вони завернули його від водозбору Сіра, а Давид нічого про це не знав. 27 Коли Авнер повернувся у Хеврон,^г Йоав відвів його вбік, у глибину проходу в міській брамі, ніби для того, щоб поговорити з ним наодинці. Але там він вдарив його мечем у живіт. Так Авнер загинув^д за те, що вбив* Асаїла,^е брата Йоава. 28 Почувши про це, Давид сказав: «Єгова знає, що на мені і на моєму царстві повіки не буде вина за кров^в Авнера, Нерового сина. 29 Нехай вина спаде на голову Йоава^ж і на весь рід його батька! Хай у роді Йоава ніколи не переводяться чоловіки, які мають виділення,^з прокажені,^и чоловіки, які прядуть*, а також ті, що вмирають від меча, і ті, що не мають їжі!»^л 30 Йоав і його брат Авішай^к вбили Авнера^л за те, що він вбив їхньо-

3:27 *Букв. «за кров». 3:29 *Можливо, йдеться про чоловіків-калік, які муштрували жіночу роботу.

РОЗД. 3

- а 2См 8:16
б 1См 14:50
2См 2:8, 22
в 1См 14:51
г 2См 3:20
д 1Цр 2:5
е 2См 2:22, 23
є Бт 9:6
Вх 21:12
Чс 35:33
Пв 21:9
ж Пс 7:16
Пс 55:23
Пр 5:22
з Лв 15:2
и Лв 13:44
Чс 5:2
і Пв 27:24
Пс 109:2, 10
к 2См 2:24
л 2См 2:8

Друга кол.

- а 2См 2:23
б 1Цр 2:31, 32
в Сд 20:26
г 2См 3:28
1Цр 2:5
д 1См 14:50
2См 2:8
2См 3:12
е 2См 2:4
є 1Хр 2:15, 16
ж 2См 19:13
2См 20:10
з 2См 3:29
1Цр 2:5, 34

го брата Асаїла в бою^а біля Гівона.

31 Давид сказав Йоаву та всім його людям: «Роздеріть на собі одяг, підпережіться мішковиною та голосіть над Авнером». І сам цар Давид ішов за його похоронними ношами. 32 Авнера поховали у Хевроні, і цар голосно плакав над його гробницею, плакав також весь народ. 33 Давид заспівав жалобну пісню про Авнера:

«Хіба мав Авнер померти так, як вмирають безумні?

34 Твої руки не були зв'язані, ноги не були закуті в кайдани*.

Ти впав, як падають від рук злочинців^б».^б

І всі люди знову заплакали.

35 Пізніше, ще за дня, до Давида прийшли люди і хотіли дати йому хліба, щоб він утішився в горі*, але Давид поклявся: «Нехай Бог суворо покарає мене, якщо до заходу сонця я поїм хліба або ще чогось!»^в 36 Люди це побачили, і це їм сподобалося. Та й усе, що робив цар, було їм до вподоби. 37 Усі Давидові люди і весь Ізраїль зрозуміли в той день, що цар непричетний до смерті Авнера,^г Нерового сина. 38 Цар сказав своїм слугам: «Чи ви знаєте, хто сьогодні загинув в Ізраїлі? Князь і велика людина.^д 39 Я зараз слабкий, хоч і помазаний на царя,^е а ці люди, сини Церуї,^є — дуже жорстокі.^ж Нехай Єгова відплатить по заслугі тому, хто чинить зло».^з

3:34 *Букв. «мідь». ^б Букв. «синів неправедності». 3:35 *Або «хліба жалоби».

4 Коли Сау́лів син Іш-Боше́т*^a почув, що Авне́р загинув у Хевро́ні,^б то дуже злякався^в, налякалися також усі ізраїльтяни. **2** У цього Сау́лового сина було двоє слуг, які водили його заго́ни в розбійницькі набіги. Одного звали Баа́на, а другого – Рехав. Вони були синами бееротянина Риммо́на, з Венія́миного племені. (Бееро́т^в належав тоді Венія́мину. **3** Бееротя́ни втекли в Гіттаїм^г і живуть там як чужинці аж до цього часу.)

4 Йо́натан,^д син Сау́ла, мав сина, кульгавого* на обидві ноги,^е якого звали Мефі́воше́т.^е Він мав п'ять років, коли з Езре́ла^ж прийшла звістка про смерть Сау́ла та Йо́натана. Йо́го нянька стала втікати з ним, але в паніці впустила його з рук, і він упав та покалічив собі ноги.

5 Яко́сь у полудневу спеку сини бееротянина Риммо́на, Рехав і Баа́на, підійшли до дому Іш-Боше́та, коли той відпочивав. **6** Вони увійшли в дім – ніби для того, щоб взяти щениці,^з – і вдарили Іш-Боше́та мечем у живіт. Після цього Рехав і його брат Баа́на^з втекли. **7** Коли вони входили в дім, Іш-Боше́т лежав на ліжку у своїй спальні. Убивши його, вони відтіла́ли йому голову, забрали її з собою і всю ніч ішли дорогою до Ара́ви. **8** Вони принесли голову Іш-Боше́та^з Давиду в Хевро́ні і сказали: «Ось голова Іш-Боше́та, сина Сау́ла, твого ворога,^и який хотів відібрати твоє життя*.^к Сьогодні Єгова помстився Сау́лу і його нащадкам за нашого пана царя».

4:1 *Букв. «Сау́лів син». ^вБукв. «його руки ослабли». 4:4 *Або «кривого». 4:8 *Або «душу».

РОЗД. 4

а 2См 2:8
б 2См 3:27
в ІсН 9:17
ІсН 18:21, 25
г Не 11:31, 33
д 1См 20:16
е 2См 9:3
е 2См 9:13
1Хр 8:34
ж 1См 29:1, 11
з 2См 4:2
и 2См 2:10
і 1См 18:28, 29
к 1См 18:10, 11
1См 20:1, 33
1См 23:15

Друга коп.

а 1См 24:12
1См 26:25
2См 12:7
Пс 34:7
б 2См 1:2, 4
в 2См 1:13–15
г Бт 9:6
Вх 21:12
Чс 35:16, 30
д Пс 55:23
е Пв 21:22

РОЗД. 5

е 2См 2:1, 11
1Хр 12:23
ж 1Хр 11:1–3
з 1См 18:13
1См 25:28
и Бт 49:10
1См 16:1
1См 25:30
2См 6:21
2См 7:8
1Хр 28:4
Пс 78:71
і 2Цр 11:17
к 1См 16:13
2См 2:4
Дії 13:22
л 1Хр 29:26, 27
м Бт 14:18
н Вх 23:23
ІсН 15:63
Сд 1:8, 21

9 Однак Давид сказав Рехаву і його брату Баа́ні, синам бееротянина Риммо́на: «Як живий Єгова, який визволив мене* від усіх бід,^д **10** коли один чоловік сповістив мене: «Сау́л мертвий»,^е думаючи, що приніс добру звістку, я схопив його і вбив^в у Цикла́гу. Таку нагороду він отримав від мене! **11** То хіба ж я не покараю злочинців, які вбили праведного на ліжку в його домі? Невже я не жадаю від вас плати за його кров^г і не зітру вас з лиця землі?» **12** Тож Давид наказав своїм юнакам убити їх.^д Вони відрізали їм руки і ноги та повісили^е біля ставка у Хевро́ні, а голову Іш-Боше́та поховали у Хевро́ні, там, де був похований Авне́р.

5 Через якийсь час усі племена Ізраї́ля прийшли до Давида в Хевро́н^е і сказали: «Послухай, ми кість від твоєї кості і плоть від твоєї плоти*.^ж **2** Ще раніше, коли царем над нами був Сау́л, ти водив Ізраї́ль на війну*.^з Єгова сказав тобі: “Ти будеш пасти мій народ Ізраї́ль і станеш його провідником”»,^и **3** Тож усі старійшини Ізраї́ля прийшли до царя Давида в Хевро́н, і там він уклав з ними угоду^л перед лицем Єгови. Після того вони помазали Давида, зробивши його царем над Ізраї́лем.^к

4 Давид став царем, коли мав 30 років, і царював 40 років.^л **5** Він царював над Юдою в Хевро́ні 7 років і 6 місяців, а над усім Ізраї́лем та Юдою в Єрусалимі^м – 33 роки. **6** Цар зі своїми людьми пішов на Єрусалим проти евусеян,^н

4:9 *Або «вкупив мою душу». 5:1 *Або «твої кровні родичі». 5:2 *Букв. «виводив і приводив Ізраї́ль».

які жили в тому краю. Але ті стали насміхатися з Давида: «Ти ніколи не ввійдеш сюди! Навіть сліпий і кульгавий зможе тебе прогнати». Вони думали, що Давид ніколи туди не ввійде.^а **7** Проте Давид захопив твердиню Сіон, яка тепер є Давидовим містом.^б **8** Він сказав того дня: «Нехай ті, хто піде в наступ на евусеян, пройдуть через водний тунель і в'юють сліпих та кульгавих, яких ненавидить Давид*!»^в Тому й кажуть: «Сліпий і кульгавий ніколи не ввійде у дім». **9** І оселився Давид у твердині, яку називали* Давидовим містом. Він став розбудовувати місто, почавши від Пагорба^г.^д **10** Давид ставав дедалі могутнішим,^е і з ним був Єгова, Бог військ*.^ж^з

11 Тирський цар Хірам^а відіслав до Давида слуг і передав для нього кедрове дерево,^б а також послав теслярів та мулярів, і вони почали будувати Давидові дім*.^в **12** Давид зрозумів, що Єгова утвердив його царську владу в Ізраїлі^г та звеличив його царство* ради Ізраїля, свого народу.^д

13 Після того як Давид прийшов з Хеврона, він взяв собі в Єрусалимі ще інших наложниць^а та дружин, і в нього народились також інші сини і дочки.^б **14** Ось імена синів Давида, які народились у нього в Єрусалимі: Шамуа, Шовав, Натан,^в Соломон,^г **15** Івхар, Елішуа, Нефег, Яфія, **16** Елішама, Еліада та Еліфелет.

5:8 *Або «душа Давида». **5:9** *Або, можливо, «яку він назвав». ^аАбо «Мілло». Свр. слово, що озн. «насип». **5:10** *Див. глосарій. **5:11** *Або «па-лац».

РОЗД. 5

а 1Хр 11:4–6

б 1Цр 2:10
Не 12:37в 1Цр 9:15, 24
1Цр 11:27
1Хр 11:7–9
2Хр 32:5г 1См 16:13
2См 3:1

д 1См 17:45

е 1Цр 5:1, 8

ж 2См 7:2

1Хр 14:1, 2

з 2См 7:16

Пс 41:11

Пс 89:21

и Пс 89:27

і 1Цр 10:9

2Хр 2:11

к 2См 15:16

л 1Хр 3:5–9

1Хр 14:3–7

м Лк 3:23, 31

н 2См 12:24

Друга кол.

а 2См 5:3

б Пс 2:2

в 1См 22:1, 5

1См 24:22

2См 23:14

1Хр 14:8

г Існ 15:8, 12

1Хр 11:15

1Хр 14:9

д Чс 27:21

е 1Хр 14:10–12

ж Іс 28:21

з Існ 15:8, 12

1Хр 11:15

1Хр 14:13–17

и Лв 26:7

і Існ 18:21, 24

к Існ 16:10

РОЗД. 6

л 1См 7:2

1Цр 8:1

1Хр 13:1–5

м Вх 25:22

1См 4:4

1Хр 13:6–11

Пс 80:1

17 А філістимляни почули, що Давид був помазаний на царя над усім Ізраїлем,^а і пішли шукати його.^б Дізнавшись про це, Давид подався у твердиню.^в **18** Коли філістимляни прийшли, то розбрелися по долині Рефаїмів.^г **19** Тоді Давид запитав Єгову:^д «Чи йти мені проти філістимлян? Чи да-си їх у мою руку?» Єгова відповів: «Йди, я обов'язково дам їх у твою руку».^е **20** Тож Давид пішов у Ваал-Перацім і розбив там філістимлян. Він сказав: «Єгова, як бурхливий потік, прорвав переді мною ряди моїх ворогів».^ж **21** Там філістимляни залишили своїх ідолів, і Давид зі своїми людьми забрав їх.

22 Потім філістимляни знову повернулися в долину Рефаїмів^з і розбрелися по ній. **23** Давид ще раз запитав Єгову, але Бог відповів: «Не йди прямо на них, а обійди їх і напад на них біля кущів баха*».^д **24** Як тільки почувеш шум, наче хтось іде по верхівках кущів, то дій рішуче, бо це Єгова вийшов перед тобою, щоб розбити їхнє військо». **25** Тож Давид зробив так, як наказав йому Єгова. Давид убивав філістимлян,^е переслідуючи їх від Геві^ж до Гезера.^з

6 Давид знову зібрав найліпші загопи Ізраїля – 30 000 чоловіків. **2** Потім він з усіма своїми людьми пішов у Ваал-Юду, щоб забрати звідти ковчег правдивого Бога,^а який сидить на престолі над* херувимами,^б – ковчег, перед

5:20 *Озн. «господар проривів». **5:23**

*Транслітерація евр. слова, точне значення якого невідоме. **6:2** *Або, можливо, «між».

яким кличуть ім'я Єгови, Бога військ.^а **3** Вони поставили ковчег правдивого Бога на новий віз,^б аби вивезти його з дому Авінадава,^в що стояв на пагорбі. Віз супроводжували Ўзза та Ахіо, сини Авінадава.

4 Тож ковчег правдивого Бога вивезли з дому Авінадава, і Ахіо йшов попереду ковчега. **5** Давид і всі мешканці Ізраїлю веселилися перед лицем Єгови, граючи на арфах та інших струнних інструментах,^г на бубнах,^д систрах, кимвалах,^е а також на різних інструментах з ялівцю. **6** Коли вони прийшли до току Накона, то Ўзза простягнув руку і підтримав^в ковчег правдивого Бога, бо його мало не перекинула худоба. **7** Тоді Єгова запалав гнівом на Ўззу. Правдивий Бог вразив його^ж за нешанобливий вчинок,^з і він помер біля ковчега правдивого Бога. **8** Давид розсердився* через те, що Єгова спалахнув гнівом на Ўззу, тому це місце донині називається Періець-Ўзза^и. **9** Того дня Давид злякався Єгови^і і сказав: «Як же до мене увійде ковчег Єгови?»^л — **10** і не захотів забрати ковчег Єгови до себе, в Давидове місто.^к Натомість він наказав віднести його в дім гатянина Овед-Едбома.^н

11 Ковчег Єгови залишався в домі гатянина Овед-Едбома три місяці, і весь той час Єгова благословляв Овед-Едбома і всіх його домашніх.^м **12** Царю Давиду сказали: «Єгова благословляє домашніх Овед-Едбома і все, що в нього є, бо в його домі стоїть ковчег

РОЗД. 6

а Пв 20:4
1См 1:3
1Хр 17:24

б Вх 25:14
Чс 7:9
ІсН 3:14

в 1См 7:1

г 1См 10:5

д Вх 15:20

е Пс 150:3–5

є Чс 4:15
1Хр 15:2

ж Лв 10:1,2
1См 6:19

з Пр 11:2

и 1См 6:20
Пс 119:120

і 1Хр 13:12–14

к 2См 5:7

л 1Хр 15:25

м Бт 30:27
Бт 39:5

Друга кол.

а 1Хр 15:25,26
Пс 24:7
Пс 68:24

б Чс 4:15
Чс 7:9
ІсН 3:3
1Хр 15:2,15

в 1Хр 15:27,28

г Вх 37:1
Пс 132:8

д 1Хр 15:16

е Пс 150:3

є 1См 14:49
1См 18:20,27
2См 3:14

ж 1Хр 15:29

з 1Хр 15:1

и Лв 1:3

і Лв 3:1

к 1Хр 16:1–3

л 1См 18:27

м Вх 22:28

правдивого Бога». Тоді Давид пішов і, радіючи, переніс ковчег правдивого Бога з дому Овед-Едбома в Давидове місто.^а **13** Коли ті, хто ніс^б ковчег Єгови, зробили шість кроків, Давид склав у жертву бика і відгодоване теля.

14 Давид, одягнений* у лляний ефод,^в з усіх сил танцював перед Єговою. **15** Цар і всі мешканці Ізраїлю несли ковчег^г Єгови, радісно^д вигукуючи під звуки рога.^е **16** Коли ковчег Єгови вносили в Давидове місто, то Мелхoola,^в Саулова дочка, дивилася з вікна. Побачивши, як цар Давид скаче і танцює перед Єговою, вона почала зневажати його у своєму серці.^ж **17** Ковчег Єгови принесли і поставили в наметі, який приготував Давид.^з Потім цар склав цілопалення^и і мирні жертви^і перед лицем Єгови.^к **18** Закінчивши приносити цілопалення і мирні жертви, Давид поблагословив народ в ім'я Єгови, Бога військ. **19** Також він дав численному ізраїльському народові — кожному чоловікові й жінці — по хлібному кільцю і по кругу пресованих фініків та родзинок. Після цього всі люди розійшлися по домах.

20 Коли Давид повернувся, щоб поблагословити своїх домашніх, Мелхoola,^л дочка Саула, вийшла йому назустріч і сказала: «Але ж прославився сьогодні цар Ізраїля, оголившись на очах рабинець своїх слуг, ніби якийсь пустоголовий чоловік!»^м **21** Давид відповів їй: «Я радів перед Єговою, який вибрав мене замість твого батька чи когось іншого з його роду і поставив

6:8 *Або «засмутився». ^аОзн. «проти [гніву] проти Ўззи».

6:14 *Букв. «підперезаний».

провідником Ізраїля,^а народу Єгови. Тому я буду веселитися перед Єговою **22** і впокоюся ще більше та ще більше принижуся у своїх очах, а в очах рабинь, про яких ти казала, я прославлюсь». **23** І Мелхόла,^б Саулова дочка, до самої смерті не мала дітей.

7 Коли цар оселився у своєму домі*,^в Єгова дав йому мир, і довколишні вороги вже не турбували його. **2** Тоді він сказав пророку Натану:^г «Я живу в домі з кедрового дерева,^д а ковчег правдивого Бога стоїть у наметі».^е **3** На це Натан відповів: «Роби все, чого бажає твоє серце, бо Єгова з тобою».^є

4 Тієї ж ночі Єгова промовив до Натана: **5** «Йди і скажи моєму слугі Давиду: “Так говорить Єгова: «Хіба ти побудуєш для мене дім?»^ж **6** Від того дня, коли я вивів ізраїльський народ з Єгипту, і аж донині я не жив у домі,^з а переходив з місця на місце і пробував у наметі.» **7** Всьє той час я ходив з ізраїльтянами*. Однак чи казав я хоч раз якомусь провіднику ізраїльського племені, котрого призначив пасти мій народ: “Чому ти не побудував мені дому з кедрового дерева?”» **8** Тож передай моєму слугі Давиду: “Так говорить Єгова, Бог військ: «Я взяв тебе з пасовища, де ти пас отару,^и і зробив провідником мого народу Ізраїля.» **9** Я буду з тобою, хоч би куди ти йшов,^й і знищу перед тобою всіх ворогів.^к Я звеличу твоє ім'я,^л і ти станеш одним з найвідоміших людей на землі. **10** Я виділю місце для свого народу Ізраїля

7:1 *Або «палаці». 7:7 *Букв. «синами Ізраїля».

РОЗД. 6

а 1См 13:13, 14
1См 15:27, 28
1См 16:1, 12
б 1См 14:49
2См 6:16

РОЗД. 7

в 1Хр 17:1
г 2См 12:1
1Хр 29:29
д 2См 5:11
е 2См 6:17
є 1Цр 8:17
1Хр 17:2
1Хр 22:7
ж 1Цр 5:3
1Цр 8:17–19
1Хр 17:4–6
1Хр 22:7, 8
з Ісх 18:1
и Вх 40:18, 34
і 1См 16:11
к 2См 5:2
1Хр 17:7–10
1Хр 28:4
Пс 78:70, 71
л 1См 18:14
2См 5:10
м 2См 22:1
Пс 18:37
н 1Хр 14:2, 17

Друга кол.

а Сд 2:14
Пс 89:20, 22
б Сд 2:16
в Пс 25:19
г 1Цр 2:24
Пс 89:4
д 1Цр 2:1
е Бт 49:10
1Цр 8:20
1Хр 17:11–14
Пс 132:11
Іс 9:7
Іс 11:1
Мт 21:9
Мт 22:42
Лк 1:32, 33
Ів 7:42
Дп 2:30
є 1Цр 5:5
1Цр 6:12
3х 6:12, 13
ж 1Цр 1:37
1Хр 22:10
1Хр 28:7
Пс 89:4, 36
з 1Хр 28:6
Мт 3:17
Єв 1:5
и Пс 89:30, 32
Єр 52:3
і 1См 15:23, 26
к Пс 45:6
Пс 89:36
Дн 2:44
Єв 1:8
Об 11:15
л 1Хр 17:15
м 1Хр 17:16–22

і поселю його там. Він житиме в тому місці, і вже ніхто не буде його турбувати. Неправедні більше його не гнобитимуть, як це було колись,^а **11** як було за часів суддів,^б яких я призначав над своїм народом Ізраїлем. Я дам тобі мир, і жоден з твоїх ворогів уже не буде турбувати тебе.^в

Єгова сказав тобі, що Єгова збудує для тебе дім*.^г **12** Коли ж закінчатся твої дні^д і ти спочинеш зі своїми прабатьками, я поставлю після тебе царем твого потомка*, твого сина^е, та утверджу його царство.^є **13** Він побудує дім для мого імені,^є і я міцно поставлю трон його царства навіки.^ж **14** Я стану йому батьком, а він буде мені сином.^з Коли він чинитиме зло, я покараю його людською палицею та ударами людських* синів.^и **15** Але я не заберу від нього своєї відданої любові, як забрав від Саула,^й якого відкинув перед тобою. **16** Твій дім і твоє царство ніколи не порушаться, і трон твій стоятиме вічно».^к

17 Тож Натан сказав Давиду про своє видіння і передав усі ці слова.^л

18 Тоді цар Давид прийшов, сів перед Єговою і промовив: «Всевадний Господи Єгово, хто я такий і чим особливий мій рід, що ти так благословив мене?»^м **19** І ти зробив ще більше, Всевадний Господи Єгово, сказавши, що буде з домом твого слуги в далекому майбутньому. Жодна людина не змінить цього*, Всевад-

7:11 *Або «династію». 7:12 *Букв. «насіння». *Букв. «того, хто вийде з твоїх нутроців». 7:14 *Або, можливо, «Адамових». 7:19 *Букв. «це закон для людей».

ний Господи Єгово. **20** Що мені ще сказати тобі, Всевладний Господи Єгово? Ти ж добре знаєш^а свого слугу Давида. **21** Заради свого слова ти здійснив і виявив усі ці великі діла своєму слугі,^б бо це було до вподоби твоєму серцю*. **22** Тому ти, Всевладний Господи Єгово,— величний.^в Ніхто не може зрівнятися з тобою,^г і немає Бога, крім тебе.^д Все, що ми чули, підтверджує це. **23** Чи є ще народ на землі, подібний до твого народу Ізраїля?^е Ти, Боже, викупив його і зробив своїм народом.^є Вчинивши задля нього великі та грізні діла,^ж ти прославив своє ім'я.^з Ти прогнав інші народи та їхніх богів заради свого народу, який ти викупив і вивів з Єгипту. **24** Ти, Єгово, зробив Ізраїль своїм народом навіки^и і став його Богом.^й

25 Тож тепер, Боже Єгово, виконай слово, яке ти сказав про свого слугу і про його дім, і хай воно буде незмінним повіки. Зроби все так, як ти пообіцяв.^к **26** Нехай твоє ім'я звеличується вічно,^л щоб люди говорили: "Єгова, Бог військ,— він є Богом Ізраїля". Хай дім твого слуги Давида твердо стоїть перед тобою.^м **27** Ти, Єгово, Боже військ, Боже Ізраїля, сказав своєму слугі: "Я збудую тобі дім**",^н тому твій слуга насмілювався^о звернутись до тебе з цією молитвою. **28** Всевладний Господи Єгово, ти — Бог правдивий, і слова твої правдиві,^п ти пообіцяв своєму слугі такі блага. **29** Тож нехай тобі буде до вподоби благословити дім свого слуги,

7:21 *Або «згідно з твоєю волею». 7:27 *Або «династію». ^аБукв. «знайшов серце».

РОЗД. 7

а 1См 16:7
Пс 17:3
б Пс 25:14
в Пв 3:24
1Хр 16:25
г Вк 15:11
Пс 83:18
д Пв 4:35
е Пв 4:7
Пс 147:19, 20
є Вк 3:8
Вк 19:5
Іс 63:9
ж Пв 10:21
з Вк 9:16
и Пв 26:18
і Вк 15:2
к 1Хр 17:23–27
Пс 89:20, 28
л 1Хр 29:11
Пс 72:19
Мт 6:9
Ів 12:28
м Іс 9:7
Єр 33:22
н 2См 7:11
о Чс 23:19
Пс 89:35
Пс 132:11
Ів 17:17

Друга кол.

а Пс 89:20, 36
Пс 132:12
б 2См 22:51
Пс 72:17

РОЗД. 8

в Існ 13:2, 3
2См 21:15
г 1Хр 18:1
д Чс 24:17
Сд 3:29
1См 14:47
Пс 60:8
е Пв 23:3–6
є 2Цр 3:4
1Хр 18:2
ж 2См 10:6
1Цр 11:23
Пс 60:Надп.
з Бт 15:18
Вк 23:31
1Цр 4:21
1Хр 18:3, 4
и Пв 17:16
Пс 20:7
Пс 33:17
і Іс 7:8
к 1Хр 18:5, 6
л Пв 7:24
2См 8:14
м 1Хр 18:7, 8
н 2Цр 14:28
о 1Хр 18:9–11

щоб він стояв перед тобою вічно.^а Ти, Всевладний Господи Єгово, це пообіцяв, і нехай дім твого слуги буде благословенний навіки».^б

8 Через деякий час Давид розбив філістимлян,^в підкорив їх^г і забрав у них Метег-Амму.

2 Також він розбив моавітян.^д Наказавши їм лягти на землю, Давид почав вимірювати їх шнуром: він відміряв дві довжини шнура — і тих людей віддавав на смерть, а потім відміряв одну довжину шнура — і тих залишав при житті.^е Моавітяни стали слугами Давида і платили йому данину.^є

3 Давид розбив Гададезера, Реховового сина, царя Цови,^ж коли той ішов до річки Євфрат,^з щоб знову утвердити свою владу. **4** Давид захопив у нього 1700 вершників і 20 000 піших воїнів. Він перерізав жили всім колісничним коням, залишивши з них тільки 100.^и

5 Коли на допомогу Гададезеру, царю Цови, прийшли сирійці з Дамаска,^і то Давид убив 22 000 з них.^к **6** Після того Давид поставив у сирійському Дамаску свої гарнізони. Сирійці стали його слугами і почали платити йому данину. А Єгова давав Давидові перемогу* скрізь, куди той ішов.^л **7** Давид забрав у слуг Гададезера круглі золоті щити і приніс їх до Єрусалима.^м **8** А з Бетáха і Беротáя, Гададезерових міст, цар Давид забрав дуже багато міді.

9 Тобі, цар Хамáта,^н почув, що Давид розбив усе військо Гададезера.^о **10** Він послав свого сина Йорáма до царя Давида, щоб запитати, як

8:6 *Або «спасіння».

у нього справи, і привітати з перемогою над Гададезéром. (Адже Гададезéр часто воював з Тої.) Йора́м приніс Давиду речі з золота, срібла і міді. **11** Ці речі цар Давид освятив для Єгови, так само як срібло й золото, забране в усіх народів, які він підкорив:^а **12** у сирійців, моавітян,^б аммонітян, філістимлян^в та амалікітян.^г І ще він освятив здобич, яку взяв у Гададезéра,^д Рехóвового сина, царя Цóви. **13** Крім того, Давид прославився, коли переміг едомлян у Солянній долині,^е убивши 18 000 чоловіків. **14** Він поставив по всьому Едо́му свої гарнізони, і всі едомляни стали Давидовими слугами.^є Єгова давав перемогу* Давиду скрізь, куди той ішов.^ж

15 Давид царював над усім Ізраїлем^з і судив весь свій народ справедливо й праведно.^и **16** Йоа́в,^и син Церуї,^и був воєначальником, Йо́сафа́т,^к син Ахілуда,^к – літописцем, **17** Садо́к,^л син Ахіту́ва, та Ахімелéх, син Евіа́тара, були священниками, а Се́ра́я – царським писарем. **18** Беная́,^л син Єго́яди, був начальником керетян і пелетян,^л а Давидові сини були начальниками при цареві*.

9 Якось Давид сказав: «Чи залишився ще хтось із дому Сау́ла? Я хочу виявити йому віддану любов заради Йо́натана».^о **2** У домі Сау́ла був слуга, на ім'я Ці́ва.^п Його покликали до Давида, і цар запитав: «Чи ти Ці́ва?» – «Так, твій слуга перед тобою», – відповів той. **3** «Чи залишився ще хтось із дому Сау́ла? Я хочу виявити йому віддану лю-

8:14 *Або «спасіння». **8:18** *Букв. «стали священиками».

РОЗД. 8

а Існ 6:19
1Цр 7:51
1Хр 22:14
1Хр 26:27
б 2См 8:2
в 2См 8:1
г 1См 30:18
д 2См 8:7
е 1Хр 18:12, 13
Пс 60:Надп.
є Бт 25:23, 26
Бт 27:29, 37
Чс 24:18
ж Пс 60:12
з 2См 5:3, 5
и 1Цр 3:6
1Хр 18:14–17
і 2См 20:23
1Хр 11:6
к 2См 20:24
1Цр 4:3
л 2См 15:27
1Хр 6:8
1Хр 24:3
м 2См 23:20
1Цр 1:44
1Цр 2:35
н 2См 15:18
2См 20:7

РОЗД. 9

о 1См 18:1, 3
1См 20:15, 42
л 2См 16:1
2См 19:17

Друга кол.

а 2См 4:4
2См 9:13
2См 19:26
б 2См 17:27–29
в Пр 11:17
г 2См 19:28
Пр 11:25
д 1См 24:14
е 2См 9:1
2См 16:4
2См 19:29
є 2См 19:28
ж 2См 19:17
з 1Хр 8:34
1Хр 9:40

бов, яку виявляє Бог», – сказав цар. «Є син Йо́натана, кульгавий* на обидві ноги»,^а – відказав Ці́ва. **4** «Де він?» – запитав цар. Ці́ва відповів: «У домі Махі́ра,^б сина Аммі́ла, в Ло-Девáрі».

5 Цар Давид відразу ж послав своїх слуг у Ло-Девáр, щоб ті привели Йо́натанового сина з дому Махі́ра, сина Аммі́ла. **6** Коли Мефівоше́т, син Йо́натана, Сау́лового сина, увійшов до Давида, то впав на коліна і вклонився обличчям до землі. Давид сказав: «Мефівоше́те!» – «Твій слуга перед тобою», – відповів той. **7** Давид промовив до нього: «Не бійся, бо я хочу виявити тобі віддану любов^в заради батька твого Йо́натана. Я поверну тобі всю землю твого діда Сау́ла, і ти завжди будеш їсти* за моїм столом».^г

8 Тоді Мефівоше́т вклонився і сказав: «Хто твій слуга, що ти звернув увагу* на такого мертвого пса,^д як я?» **9** Цар послав за Ці́вою, слугою Сау́ла, і сказав йому: «Усе, що належало Сау́лу і його домашнім, я віддаю онуку твого пана.^е **10** А ти зі своїми синами і слугами будеш обробляти його землю і збирати врожай, щоб домашні онука твого пана мали що їсти. Сам же Мефівоше́т завжди їстиме за моїм столом».^є

Ці́ва мав 15 синів і 20 слуг.^ж **11** Він відповів царю: «Твій слуга зробить усе, що наказує мій пан цар». І Мефівоше́т їв за Давидовим* столом, як царський син. **12** Він мав маленького сина, на ім'я Мі́ха.^з Всі ж домашні Ці́ви стали слугами

9:3 *Або «кривий». **9:7** *Букв. «їсти хліб». **9:8** *Букв. «лице». **9:11** *Або, можливо, «моїм».

Мефівошета. **13** А сам Мефівошét жив у Єрусалимі, бо завжди їв за столом царя.^a Він був кульгавий на обидві ноги.^b

10 Через якийсь час помер Нахаш, цар аммонітян,^a і замість нього зацарював його син Ханун.^г **2** Дізнавшись про це, Давид сказав: «Я виявлю доброту* Хануну, синові Нахаша, як колись його батько виявив доброту* мені». Тож Давид вислав своїх слуг, щоб потішити Хануна після смерті батька. Проте коли Давидові слуги прийшли у край аммонітян, **3** їхні князі сказали своєму панові Хануну: «Думаєш, Давид прислав розрадників з поваги до твого батька? Хіба він послав своїх слуг не для того, щоб оглянути і розвідати твоє місто, а потім його спустошити?» **4** Тоді Ханун схопив Давидових слуг і кожному зголив полівину бороди,^d обрізав одяг аж до пояса та відправив їх усіх геть. **5** Почувши, що сталося з тими чоловіками і як сильно вони були принижені, Давид вислав їм назустріч людей з такими словами: «Залишайтеся у Єрихоні,^e поки у вас не відростуть бороди, і тоді повертайтеся».

6 Коли аммонітяни зрозуміли, що Давид їх зненавидів, то відправили посланців, і ті найняли з Бет-Рехову^c й Цови^{жк} 20 000 сирійських піших воїнів, а з Іштóву* — 12 000 чоловіків. Також вони найняли царя Маахи^з з 1000 чоловіків.^и **7** Почувши про це, Давид послав Йоава та все військо з найсильнішими воїнами.^л **8** Аммонітяни вийшли і виши-

10:2 *Або «віддану любов». **10:6** *Або «чоловіків з Тóву».

РОЗД. 9

a 2См 9:7
2См 19:28

b 2См 4:4

РОЗД. 10

в Бт 19:36, 38
Сд 10:7
Сд 11:12, 33
1См 11:1

г 1Хр 19:1–5

д Лв 19:27

е ІсН 18:21

є Чс 13:21

ж 2См 8:5

з ІсН 13:13

и 1Хр 19:6, 7

і 2См 23:8
1Хр 19:8, 9

Друга кол.

a 1Хр 19:10–13

b 1См 26:6
2См 2:18
2См 23:18
1Хр 2:15, 16

в Чс 21:24

г Пв 31:6

д Пс 37:5
Пс 44:5
Пр 29:25

е 1Хр 19:14, 15

є 1Хр 19:16

ж 2См 8:3–5

з Бт 15:18
Вх 23:31

и 1Хр 19:17–19

кувались біля входу в міську браму, а сирійці з Цови й Рехову, а також воїни з Іштóву* та Маахи стали окремо в полі.

9 Йоав побачив, що вороги наступають спереду і ззаду, тому вибрав найліпші ізраїльські загони та вишикував їх у бойовому порядку проти сирійців.^a **10** А над рештою воїнів він поставив* свого брата Авішая,^б і вони вишикувались проти аммонітян.^в **11** Йоав сказав: «Якщо сирійці почнуть перемагати мене, то ти прийдеш мені на порятунок, а якщо аммонітяни будуть перемагати тебе, то я врятую тебе. **12** Будьмо сильні! Відважно воюймо^г за наш народ і міста нашого Бога! А Єгова зробить те, що йому до вподоби».^d

13 Тож Йоав зі своїми воїнами напав на сирійців, і ті почали втікати.^є **14** Аммонітяни побачили, що сирійці втікають, і самі втекли від Авішая, відступивши в місто. Після бою з аммонітянами Йоав повернувся в Єрусалим.

15 Коли сирійці побачили, що Ізраїль їх переміг, то перегрупувалися.^є **16** Гададезёр^{жк} послав за сирійцями, які жили біля Ріки*,^з і ті прийшли в Хелам під проводом Шоваха, начальника Гададезєрово-го війська.

17 Почувши про це, Давид відразу зібрав увесь Ізраїль, перейшов Йордан і прийшов у Хелам. Тоді сирійці вишикувались в бойовому порядку проти Давида та вступили з ним у бій.^и **18** І почали сирійці втікати від ізраїльтян. Давид

10:8 *Або «а також чоловіки з Тóву». **10:10** *Букв. «дав у руку». **10:16** *Тобто Євфрату.

вбив у сирійському війську 700 візників колісниць і 40 000 вершників. Також він убив їхнього воєначальника Шова́ха, і той помер там.^а **19** Як тільки всі царі, Гададезёрові слуги, побачили, що Ізраїль їх переміг, вони уклали мир з ізраїльтянами і стали підкорятися їм.^б Відтоді сирійці боялися допомагати аммонітянам.

11 На початку року*, коли царі йдуть на війну, Давид послав Йо́ава, своїх слуг і все ізраїльське військо знищити аммонітян, і вони взяли в облогу Ра́ббу.^в Давид же тим часом залишався в Єрусалимі.^г

2 Якось увечері* Давид встав з ліжка і вийшов на дах царського дому^д, щоб пройтися. З даху він побачив жінку, яка купалася. Ця жінка була дуже гарна. **3** Тож Давид послав розпитати про неї, і йому сказали: «Це Вірсавія,^е дочка Елі́ама,^є дружина хетянина^з Урі́ї».^ж **4** Давид наказав слугам привести її,^з і, коли вона прийшла, ліг з нею.^и (Це сталося в той час, коли вона очищалась від своєї нечистоти*.)^й Потім вона повернулася до свого дому.

5 Жінка завагітніла і переказала Давиду: «Я вагітна». **6** Тоді Давид передав Йо́аву наказ: «Пришли до мене хетянина Урію», і той послав Урію до Давида. **7** Коли Урія прийшов, Давид розпитав його про Йо́ава, про військо і про те, як іде війна. **8** Після цього Давид сказав: «Йди додому та відпочинь*». Урія вийшов з царського дому, і слідом за

11:1 *Тобто навесні. **11:2** *Або «під вечір». ^аАбо «палацу». **11:4** *Очевидно, через менстрауацію. **11:8** *Букв. «обмий свої ноги».

РОЗД. 10

а Пв 20:1
Пс 18:37,38

б Бт 15:18
Пв 20:10,11

РОЗД. 11

в 2См 12:26

г 1Хр 20:1

д 2См 12:24
1Цр 1:11

е 1Хр 3:5,9

є Бт 10:15
Пв 20:17

ж 2См 23:8,39
1Цр 15:5

з Вх 20:14,17

и Лв 18:20
Ль 20:10
Пр 6:32
Єв 13:4

й Лв 12:2
Ль 15:19
Ль 18:19

Друга кол.

а 2См 6:17
2См 7:2

б Лв 15:16
1См 21:5

в Пс 51:14
Пр 3:29

г 2См 12:9

ним понесли подарунок від царя*. **9** Але Урія не пішов додому, а ліг спати біля входу в царський дім разом зі слугами свого пана. **10** Давиду донесли: «Урія не пішов додому». Тоді Давид сказав Урі́ї: «Ти ж з дороги. Чому ти не пішов додому?» **11** Той відповів: «Ковчег,^а Ізраїль та Юда — у наметах, мій пан Йо́ав і слуги його пана стоять табором у полі. Як же я піду додому, щоб їсти, пити і спати зі своєю дружиною?^б Клянусь тобою і твоїм життям*, я цього не зроблю!»

12 Давид сказав Урі́ї: «Залишайся тут ще сьогодні, а завтра я відправлю тебе». Тож Урія залишався в Єрусалимі того дня і наступного. **13** Давид покликав його до себе поїсти й попиту та напоїв його. Але ввечері Урія вийшов і знову ліг спати зі слугами свого пана, а додому не пішов. **14** Вранці Давид написав Йо́аву листа і передав його з Урією. **15** У листі він наказав: «Поставте Урію спереду, де буде найзапекліший бій, а тоді відступіть від нього, щоб його вбили».^в

16 Тож Йо́ав під час облоги міста поставив Урію там, де, як він знав, були дуже сильні аммонітяни. **17** Мешканці міста вийшли і воювали з Йо́авом. Дехто зі слуг Давида поліг у бою, загинув також хетянин Урія.^г **18** Йо́ав послав Давиду детальне повідомлення про бій **19** і наказав посланцю: «Докладно розкажи цареві про бій. **20** Якщо він розгнівається і запитає: “Навіщо ви підійшли так близько

11:8 *Або «царську частку», тобто частку, яку господар посилав зі свого столу шанованому гостю. **11:11** *Або «і життям твоєї душі».

до міста? Чи ви не знали, що у вас будуть стріляти з муру? **21** Хто вбив Авімелéха,^a сина Єруббешéта?^b Хіба не жінка скинула на нього з муру верхнє жорно, і він помер біля Тевéца? Чому ж ви підійшли так близько до муру?“ – то скажи йому: “Твій слуга хетянин Урія теж загинув”.

22 Посланець прийшов до Давида і розповів йому все так, як наказав Йоав. **23** Він сказав Давиду: «Їхні люди були сильніші за нас і вийшли проти нас у поле. Але ми відтіснили їх аж до входу в міську браму. **24** Лучники обстріляли твоїх слуг з муру, і дехто загинув. Помер і твій слуга, хетянин Урія».^b **25** Тоді Давид сказав посланцеві: «Передай Йоаву: “Нехай це не турбує тебе, бо меч не вибирає, кого пожерти. Посиль наступ на місто і завойуй його”.^c Підбадьор Йоава».

26 Дружина Урії почула, що її чоловік помер, і почала його оплакувати. **27** Коли час жалоби минув, Давид відразу послав за нею, щоб взяти до себе в дім. Вона стала його дружиною^d і народила сина. Але те, що зробив Давид, дуже не сподобалось Єгови*.^e

12 Тож Єгова послав до Давида Натана.^e Прийшовши до нього,^ж той сказав: «В одному місті жили два чоловіки: один багатий, другий бідний. **2** У багача було дуже багато овець і биків,^з **3** а в бідного не було нічого, крім однієї маленької овечки, яку він купив.^и Він піклувався про неї, і вона росла разом з його синами. Він ділився з нею своїм шматком хліба, вона пи-

РОЗД. 11

а Сд 9:50–53
б Сд 6:32
Сд 7:1
в 2См 11:17
г 2См 12:26
д 2См 5:13
2См 12:9
е Бт 39:7–9
1Цр 15:5
Пс 5:6
Пс 11:4
Єв 13:4

РОЗД. 12

є 1Цр 1:8
1Хр 17:1
1Хр 29:29
ж Пс 51:Надп.
з 2См 5:13
2См 15:16
и 2См 11:3

Друга кол.

а 2См 11:4
б Пв 6:13
в Вх 22:1
г 1См 16:13
2См 7:8
д 1См 18:10, 11
1См 19:10
1См 23:14
е 1См 13:13, 14
1См 15:26, 28
є 2См 3:7
1Цр 2:22
ж 2См 2:4
2См 5:5
з 2См 7:19
и Вх 20:13
і Вх 20:14, 17
к 2См 11:15, 27
л Чс 14:18
2См 13:32
2См 18:33
Гл 6:7
м 2См 12:15, 19
2См 13:10–15
2См 15:14
н Вх 21:24
Ив 31:9–11
Ив 34:11
о 2См 16:21, 22
л 2См 11:4, 15
р Бт 39:9
Пс 32:5
Пс 38:3
Пс 51:Надп.
Пс 51:4
Пр 28:13
с Вх 34:6
Пс 32:1

ла з його чаші, спала в нього на руках і стала йому як дочка. **4** Якось до багача прийшов гість, але він не захотів узяти свою віцю чи бика, щоб приготувати для нього їжу. Тому він взяв овечку бідняка і приготував її для гостя».^a

5 Давид розгнівався на того чоловіка і сказав Натану: «Як живий Єгова,^b той, хто так вчинив, заслуговує смерті, **6** бо він не виявив співчуття! А за овечку він повинен відшкодувати вчетверо».^b

7 Тоді Натан промовив: «Цей чоловік – ти! Ось що говорить Єгова, Бог Ізраїля: “Я помазав тебе на царя Ізраїля^г і визволив з рук Саула.^д **8** Я віддав тобі дім твого пана^є і дружин твого пана,^є також я дав тобі Ізраїль і Юду.^ж А якби цього було мало, я зробив би для тебе ще більше.^з **9** Чому ти знехтував словом Єгови і вчинив зло в його очах? Ти погубив хетянина Урія,^и а його дружину забрав собі.^і Ти вбив його мечем аммонітян.^к **10** Відтепер меч ніколи не відступить від твого дому,^л бо ти знехтував мною, взявши собі дружину хетянина Урії”. **11** Ось що говорить Єгова: “Я наведу на тебе лихо з твого ж дому.^м У тебе на очах я забру твоїх дружин, віддам їх іншому чоловікові*^н, і він ляже з ними серед білого дня^о. **12** Ти зробив це потай,^п а я зроблю це перед усім Ізраїлем, серед білого дня**”».

13 На це Давид сказав Натану: «Я згрішив проти Єгови».^р Натан же промовив: «Єгова прощає твій гріх*^с. Ти

12:11 *Або «твоєму ближньому». [#]Букв. «на очах цього сонця». **12:12** *Букв. «перед сонцем». **12:13** *Або «дозволяє твоєму гріху проминути».

11:27 *Букв. «було злом в очах Єгови».

не помреш.^а **14** Але оскільки ти сильно зневажив Єгови, то син, який щойно у тебе народився, обов'язково помре».

15 Після цього Натан пішов додому.

Єгова вразив дитя, яке народила Давиду дружина Урії, і воно захворіло. **16** Давид почав благувати правдивого Бога за хлопчика і суворо постити. Він пішов до себе і цілу ніч пролежав на землі.^б **17** Старійшини його дому підійшли, щоб підняти його, але він не захотів підвестися і не їв разом з ними. **18** На сьомий день дитина померла. Але слуги Давида боялися сказати йому про це, говорячи між собою: «Коли дитина була ще жива, він не хотів нас слухати. Як же ми скажемо йому, що дитина померла? Він може збити щось жадливе».

19 Побачивши, що слуги перешіптуються, Давид зрозумів, що його син помер. Він запитав їх: «Дитина вмерла?» — «Так», — відповіли вони. **20** Тоді Давид підвівся із землі, помився, намастився олією^в і переодягнувся. Потім він пішов у дім^г Єгови і вклонився там. Повернувшись додому^д, він попросив, щоб йому подали їсти, і поїв. **21** Слуги запитали його: «Чому ти так поводишся? Поки дитина була жива, ти постив і плакав. А коли вона померла, ти підвівся і почав їсти». **22** Він сказав: «Доки дитина була жива, я постив^а і плакав, бо думав: «Хто знає, може, Єгова виявить мені ласку, і вона житиме». **23** Тепер же, коли дитина померла, навіщо мені постити? Хіба я можу її повер-

12:20 * Або «в палац».

РОЗД. 12

а Льв 20:10
Пс 103:10

б 2См 12:22
Ин 3:8, 9

в Рт 3:3
2См 14:2

г 2См 6:17

д 2См 12:16
Ип 1:14

е Іс 38:3, 5
Ип 2:13, 14
Ам 5:15
Ин 3:8, 9

Друга кол.

а Ек 9:6

б Йв 30:23
Ек 3:20
Дії 2:29, 34
Дії 13:36

в Ек 9:5, 10

г 2См 11:3

д 1Хр 3:5, 9
1Хр 22:9
1Хр 28:5
Мт 1:6

е 2См 7:12
1Хр 29:1

е 2См 7:4, 5
2См 12:1
1Цр 1:8

ж Пв 3:11
ІсН 13:24, 25

з Пв 23:3, 6

и 2См 11:25
1Хр 20:1

і 2См 11:1

к 2См 8:11, 12
1Хр 20:2, 3

нути?^а Я піду туди, куди пішла вона,^б а от вона до мене вже не повернеться».^в

24 Давид утішив свою дружину Вірсавію.^г Він прийшов до неї і ліг з нею. Згодом вона народила сина, якого назвали Соломоном.^д **25** І Єгова полюбив його.^е **25** Він послав пророка Натана,^е щоб той назвав його Єдідія*, адже Єгова любив його.

26 Йоав продовжував воювати проти Раббі,^ж яка належала аммонітянам,^з і захопив царське місто*.^и **27** Він послав до Давида вісників, щоб вони сказали: «Я воював проти Раббі^і і здобув місто вод*.^к **28** Тепер збери решту загонів, отаборися біля міста і сам захопи його. Інакше це зроблю я, і мені припишуть усю заслугу*».

29 Тож Давид, зібравши всі загоны, пішов і воював проти Раббі та захопив її. **30** Він зняв з голови Малкама корону, зроблену з одного таланта* золота й прикрашену дорогоцінним камінням, і цю корону поклали на голову Давида. З того міста Давид виніс дуже багато здобичі.^к **31** Він вивів мешканців міста і змусив їх розпилювати каміння та працювати гострими залізними знаряддями й залізними сокирами, а також виготовляти цеглу. Так Давид зробив з усіма містами аммонітян. Зрештою Давид з усіма загонами повернувся в Єрусалим.

12:24 * Від євр. слова, що озн. «мир». 12:25 * Озн. «той, кого любить Яг». 12:26 * Або «місто царства». 12:27 * Можливо, водні джерела міста. 12:28 * Букв. «над містом кликатимуть моє ім'я». 12:30 * 1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14.

13 В Авесалóма, Давидового сина, була дуже гарна сестра, яку звали Тамара.^а У неї закохався Амнóн,^б син Давида. **2** Амнóн так страждав через свою сестру Тамару, що аж захворів. Вона була незайманою дівчиною, і йому здавалось неможливим збити з нею те, чого він хотів. **3** Амнóн мав друга Єгонада́ва,^в сина Давидового брата Шімєї.^г Він був дуже хитрий. **4** Якось Єгонада́в запитав Амнóна: «Царський сину, скажи, чому ти щоранку такий сумний?» На це Амнóн відповів: «Я закохався в Тамару, сестру^д мого брата Авесалóма». **5** Єгонада́в порадив йому: «А ти лягай у ліжку і вдавай, що хворий. Коли батько прийде відвідати тебе, скажи йому: “Нехай прийде моя сестра Тамара і дасть мені поїсти. Хай вона на моїх очах приготує їжу, яку дають хворим”, тоді я поїм з її рук”».

6 Тож Амнóн ліг і вдав, що захворів. Коли цар прийшов відвідати Амнóна, той сказав: «Нехай до мене прийде моя сестра Тамара і спече при мені два коржички у формі серця, щоб я поїв з її рук». **7** Давид послав слуг до дому Тамари, щоб вони передали їй: «Прошу, піди у дім свого брата Амнóна і приготуй йому їжу*». **8** Тамара пішла в дім Амнóна, який лежав у ліжку. Вона взяла тісто, виробила при ньому коржички і насмажила їх. **9** Потім вона взяла сковорідку і подала коржички Амнóну, але він відмовився їсти, сказавши: «Нехай всі вийдуть звідси!» – і всі повиходили.

13:5, 7, 10 *Або «хліб потихи».

РОЗД. 13

а 1Хр 3:9

б 2См 3:2

в 2См 13:35

г 1См 16:9
1Хр 2:13

д Льв 18:9
Льв 20:17

Друга кол.

а Льв 18:9, 29
Льв 20:17
Пв 27:22

б Бт 34:2, 7
Сд 20:5, 6

в ІсН 7:6
Ес 4:1
Єр 6:26

г 2См 3:3
2См 13:1

д Льв 18:9
Пв 27:22

10 Амнóн попросив Тамару: «Принеси їжу* в спальню, щоб я поїв з твоїх рук». Тож Тамара взяла коржички у формі серця і принесла їх своєму брату Амнóну в спальню. **11** Коли вона подала йому коржички, він схопив її і сказав: «Іди до мене, сестро, лягай зі мною». **12** Але вона відказала: «Ні, брате мій! Не безчесть мене! Так не робитись в Ізраїлі,^а не чини такого, це ж ганьба!»^б **13** Як же я позбудуся свого сорому? І тебе в Ізраїлі будуть вважати негідником. Прошу, поговори з царем. Він не відмовить віддати мене за тебе». **14** Але він не послухався своєї сестри, взяв її силою і збезчестив. **15** Після цього Амнóн дуже її зненавидів, і ненависть його була сильніша за його любов. Він сказав: «Вставай і забирайся!» **16** Та вона відповіла: «Ні, брате мій! Якщо ти тепер проженеш мене, то вчиниш ще більше зло, ніж те, що зробив!» Але він не послухався її.

17 Покликавши свого молодого слугу, він наказав: «Виведи її звідси геть і замкни за нею двері». **18** (А на ній було особливе* вбрання – таке вбрання носили незаймані доньки царя.) Тож слуга вивів її і замкнув за нею двері. **19** Тамара посипала голову попелом,^в розірвала своє гарне вбрання і, схопившись руками за голову, пішла геть. Вона йшла та ридала.

20 Її брат Авесалóм^г запитав її: «Це Амнóн був з тобою? Мовчи, сестро, бо він твій брат.^д Нехай твоє серце не хвилюється через те, що сталося». І Тамара почала

13:18 *Або «оздоблене».

жити усамітнено в домі свого брата Авесалóма. **21** Цар Давид, почувши про все це, дуже розгнівався.^а Але він боявся образити Амнóна, оскільки любив його, адже той був його первістком. **22** І Авесалóм не сказав Амнóну ні слова – ні поганого, ні доброго, бо зненавидів^б його за те, що той збезчестив його сестру Тамару.^в

23 Через два роки, коли в Авесалóма стригли овець у Ва́л-Хацбóрі, що біля Єфре́ма,^г він запросив до себе всіх царських синів.^д **24** Авесалóм прийшов до царя і сказав: «Царю, твій слуга стриже овець. Нехай цар і його слуги підуть зі мною». **25** Але цар відповів: «Ні, сину мій! Якщо ми всі підемо, то будемо тобі тягарем». І, хоча той вмовляв його, він відмовився, але дав своє благословення. **26** Тоді Авесалóм сказав: «Якщо ти не підеш, то нехай з нами піде мій брат Амнóн». ^е Однак цар заперечив: «Навіщо йому йти з тобою?» **27** Та Авесалóм вмовив його, і він відпустив з ним Амнóна і всіх царських синів.

28 Авесалóм наказав своїм слугам: «Дивіться, як тільки Амнóн розвеселиться від вина і я скажу вам: “Убийте Амнóна!” – то відразу вбийте його. Не бійтеся, адже це я вам наказую. Будьте сильні та сміливі!» **29** І за наказом Авесалóма слуги розправились з Амнóном. Тоді всі інші царські сини посідали на мулів і втекли. **30** Коли вони ще були в дорозі, до Давида дійшла чутка: «Авесалóм вбив усіх царських синів, жодного не залишив при житті». **31** Почувши про це, Давид встав, роздер на собі одяг і ліг на землю. Усі слуги царя поставали бі-

РОЗД. 13

а Пр 19:13
б Пр 18:19
в Бт 34:7
г Ів 11:54
д 1Цр 1:9, 19
е Пс 55:21
Пр 10:18
Пр 26:24–26

Друга кол.

а 2См 13:3
б 1См 16:9
1Хр 2:13
в 2См 12:10
г Бт 27:41
Пс 7:14
Пр 18:19
д Лв 18:9, 29
е 2См 13:12–14
є 2См 13:38
ж 2См 13:3
з 2См 3:3

и Пс 3:14
Існ 12:4, 5
2См 14:23

РОЗД. 14

і 2См 2:18
1Хр 2:15, 16
к 2См 13:39
2См 18:33
2См 19:2
л 2Хр 11:5, 6
2Хр 20:20
Ам 1:1
м Ек 9:8
Дн 10:3

ля нього і теж пороздирали на собі одяг.

32 Але Єгонада́в,^а син Шіме́ї,^б Давидового брата, сказав: «Нехай мій пан не думає, що вбили всіх юнаків, усіх царських синів. Помер тільки Амнóн.^в Це було зроблено за наказом Авесалóма. Він задумав^г це ще того дня, коли Амнóн збезчестив його сестру^д Тамару.^е **33** Нехай мій пан цар не слухає* звістки, що померли всі царські сини, бо вмер тільки Амнóн».

34 Тим часом Авесалóм утік.^в Згодом вартовий побачив, що дорогою, котра була позаду нього і пролягала біля гори, йде багато людей. **35** Дізнавшись про це, Єгонада́в* сказав царю: «Бачиш, царські сини повернулися. Усе сталося так, як говорив твій слуга». **36** Коли він це сказав, увійшли царські сини, голосно плачучи. Цар і всі його слуги також гірко заплакали. **37** Авесалóм же втік до Талма́я,^з Аммігудо́вого сина, царя Гешу́ру. А Давид багато днів оплакував свого сина Амнóна. **38** Авесалóм пробув у Гешу́рі* три роки.

39 Зрештою цар Давид змирився зі смертю* Амнóна, і захотів побачити Авесалóма.

14 Йоа́в, син Церу́ї,^і дізнався, що серце царя сумує за Авесалóмом.^к **2** Тоді Йоа́в послав слуг у Теко́ю,^л щоб йому привели звідти мудру жінку. Він сказав їй: «Прошу тебе, вдай, ніби ти у жалобі, вдягни жалобний одяг і не намащуйся олією.^м Веди себе так, ніби ти вже давно тужиш за помер-

13:33 * Букв. «не бере до серця».
13:39 * Або «знайшов потіху після смерті».

лим. **3** Увійди до царя і скажи йому таке...» І Йоав навчив її, що говорити*.

4 Тож ця текоюнка прийшла до царя, впала на коліна і, вклонившись обличчям до землі, сказала: «О царю, допоможи!» **5** Цар запитав її: «Що сталося?» Вона відповіла: «Я вдова, мій чоловік помер. **6** У мене, твоєї служниці, було два сини. Якось вони билися в полі, але не було кому розборонити їх. Один син вдарив другого і вбив його. **7** Тепер вся родина виступила проти твоєї служниці, кажучи: “Віддай нам убивцю свого брата, і ми вб’ємо його за те, що він відібрав життя* братові,^a — погубимо його, хоч він і спадкоємець!” Вони хочуть загасити мою останню жарину^b і стерти з лица землі ім’я мого чоловіка та погубити його єдиного нащадка^c».

8 Цар звернувся до жінки: «Йди додому, а я дам наказ щодо тебе». **9** Текоюнка сказала: «Мій пане, нехай провина буде на мені і на домашніх мого батька, а цар і його трон нехай будуть невинні». **10** Цар промовив: «Якщо хтось тобі щось скаже, приведи його до мене, і він більше не буде тебе турбувати». **11** Але вона відказала: «Благаю, нехай цар згадає свого Бога Єгову, щоб месник за кров^b не завдав шкоди і не вбив мого сина». Цар відповів їй: «Як живий Єгова,^a жодна волосина не впаде з голови твого сина». **12** Потім жінка попросила: «Дозволь твоїй служниці промовити слово до свого па-

14:3 *Або «вклав слова в її уста». **14:7, 14** *Або «душу». **14:7** [#]Тобто останню надію мати нащадків. ^aБув. «останок».

РОЗД. 14

^a Чс 35:19
Пв 19:11, 12

^b Чс 35:19, 27
Пв 19:6

^v Пв 6:13
Ек 8:3, 4

Друга кол.

^a Вх 19:5
Чс 6:27

^b 2См 13:38

^v 2См 14:2, 7

^г 2См 14:1–3

на царя». — «Кажі!» — погодився він.

13 Тоді жінка сказала: «Чому ж ти чиниш таку саму кривду Божому народу?^a Ти вигнав свого сина^b і не приймаєш його назад, тому своїми словами ти сам себе звинуватив. **14** Усі ми неодмінно помремо, станемо наче вилита на землю вода, яку вже не збереш. Але Бог не бажає відібрати життя*, він шукає підстав, щоб повернути вигнанця до себе. **15** Я прийшла сказати це моему пану царю, бо люди налякали мене. Тому твоя служниця подумала: “Поговорю з царем. Може, цар зробить так, як попросить його рабиня. **16** Цар вислухає і визволить свою рабиню з рук того, хто хоче позбавити мене і мого єдиного сина спадщини, яку дав нам Бог”.^a **17** І твоя служниця сказала собі: “Хай мене заспокоять слова мого пана царя”. Адже мій пан цар розрізняє добро і зло, мов ангел правдивого Бога. Нехай твій Бог Єгова буде з тобою».

18 Тоді цар промовив до жінки: «Будь ласка, не приховуй від мене того, про що я тебе буду питати». — «Прошу, говори, мій пане царю», — відповіла вона. **19** Цар запитав: «Чи не Йоав стоїть за всім цим?»^г Жінка сказала: «Клянуся твоїм життям*, мій пане царю, все саме так, як[#] ти говориш. Твій слуга Йоав дав мені наказ і навчив твою служницю, що говорити. **20** Йоав зробив це, щоб ти подивився на справу по-іншому. Але ти, мій пане, мудрий, як ангел

14:19 *Або «як жива твоя душа».

[#]Або «неможливо відхилитися ні вправо, ні вліво від того, що».

правдивого Бога, і знаєш усе, що відбувається в краю».

21 Потім цар сказав Йоабу: «Добре, я так і зроблю.^a Иди й приведи мого сина Авесалома». ^b **22** Йоав упав на коліна, вклонився обличчям до землі і, віддавши хвалу цареві, сказав: «Мій пане царю, тепер твій слуга знає, що знайшов ласку у твоїх очах, тому що цар зробив так, як просив його слуга». **23** Після цього Йоав пішов до Гешуру^c і привів Авесалома в Єрусалим. **24** Тоді цар сказав: «Нехай іде до свого дому, але мого обличчя він не побачить». Тож Авесалом повернувся до свого дому і не бачив царевого обличчя.

25 Авесалом прославився як найгарніший чоловік у всьому Ізраїлі. Від голови до п'ят він не мав жодної вади. **26** Наприкінці кожного року він стриг своє волосся (бо воно було дуже тяжке), і вага його становила 200 шéкелів* за вагою царської кам'яної гирі^d. **27** В Авесалома народилося три сини^e і одна дочка, яку звали Тамара. Вона була дуже вродливою жінкою.

28 Авесалом прожив у Єрусалимі два роки, але так і не бачив царевого обличчя.^d **29** Тому Авесалом послав за Йоавом, щоб відправити його до царя, та Йоав не прийшов. Авесалом вдруге послав за ним, однак той знову не захотів прийти. **30** Зрештою він сказав слугам: «Бачите поле Йоава, що поряд з моїм? Там у нього росте яч-

14:26 * Прибл. 2,3 кг. Див. додаток Б14. ^a Це міг бути еталон ваги, який зберігався у царському палаці, або ж «царський» шéкель, який відрізнявся від звичайного шéкеля.

РОЗД. 14

a 2См 14:13

b 2См 13:38

v Пв 3:14
2См 3:3
2См 13:37

г 2См 18:18

д 2См 14:24

Друга кол.

a 2См 14:23

b Бт 45:15

РОЗД. 15

v 1См 8:11
1Цр 1:5
Пр 11:2

г Пв 25:7
Рт 4:1

д 1См 8:20
2См 8:15

e Пс 10:9
Пс 55:21
Пр 26:25

e Пр 11:9

мінь. Підіть і підпаліть його». Слуги Авесалома так і зробили. **31** Тоді Йоав прийшов у дім Авесалома і запитав: «Навіщо твої слуги підпалили мое поле?» **32** Авесалом відповів: «Я передавав тобі через слуг: «Прийди, я пошлю тебе до царя, і ти його запитаєш: «Навіщо я прийшов з Гешуру?»^a Ліпше б я залишався там. Нехай цар дозволить мені побачити його обличчя, а якщо я в чомусь провинився, то хай уб'є мене»».

33 Тож Йоав пішов до царя, все йому переказав, і цар покликав Авесалома. Прийшовши до царя, Авесалом упав на коліна, вклонився йому до землі, і той поцілував його.^b

15 Після цього Авесалом завів собі колісницю і коней та взяв 50 чоловіків, які мали бігти перед ним.^a **2** Рано-вранці Авесалом ставав при дорозі, яка вела до міської брами,^c і, коли хтось приходив зі своєю справою на суд до царя,^d він кликав його і питає: «З якого ти міста?» Той відповідає: «Твій слуга з такого-то племені Ізраїля». **3** Авесалом казав йому: «Ти говориш правильно і слушно, але в царя немає кому вислухати твою справу». **4** Він також говорив: «От якби мене призначили суддею в цьому краї! Тоді б до мене міг приходити кожен, хто має судову справу, і я судив би справедливо».

5 Коли хтось підходив, щоб вклонитися йому, він простягав руку, обіймав його і цілував.^e **6** Так Авесалом поведився з усіма мешканцями Ізраїлю, які приходили на суд до царя. І крав він серця ізраїльтян.^e

7 Коли минуло чотири роки*, Авесалом сказав царю: «Дозволь мені піти у Хеврон^а і виконати обітницю, яку я дав Єгови. 8 Живучи в Сирії у Гешурі,^б твій слуга дав таку обітницю:^в “Якщо Єгова поверне мене до Єрусалима, я принесу жертву* Єгови”». 9 Цар сказав: «Іди з миром». І той пішов у Хеврон.

10 Тоді Авесалом таємно послав шпигунів у всі племена Ізраїля з такими словами: «Як почуєте звук рога, оголосите: “Авесалом зацарював у Хевроні!”»^г 11 Разом з Авесаломом з Єрусалима пішло 200 чоловіків, яких він запросив. Вони нічого не підозрювали і не знали, що відбувається. 12 Під час жертвоприношення Авесалом послав слуг у місто Гіло,^д щоб вони привели Давидового радника,^е гілонянина Ахітофела.^в Змова набирала сили, і до Авесалома приєднувалося дедалі більше людей.^ж

13 Через деякий час прийшов вісник і сказав Давиду: «Серця ізраїльтян прихилилися до Авесалома». 14 Давид відразу наказав усім слугам, які були з ним у Єрусалимі: «Вставайте, треба втікати,^з інакше ніхто з нас не врятується від Авесалома! Поспішіть, інакше він швидко захопить нас, вчинить нам зло і вигубить місто мечем!»^а 15 Вони відповіли цареві: «Пане наш, царю, твої слуги зроблять усе так, як ти вирішиш».^б 16 Тож цар пішов з усіма своїми домашніми, залишивши тільки 10 наложниць^в

15:7 *Або, можливо, «40 років». 15:8 *Або «поклоніння». Букв. «виконаю служіння».

РОЗД. 15

- а 2См 3:2
б 2См 13:38
2См 14:23
в Льв 22:21
г 2См 2:1
2См 5:1, 5
1Хр 3:4
д ІсН 15:20, 51
е Пс 41:9
Пс 55:12, 13
Ів 13:18
є 2См 16:23
2См 17:14
2См 23:8, 34
ж Пс 3:1
Пр 24:21
з 2См 19:9
Пс 3:Надп.
и 2См 12:11
і Пр 18:24
к 2См 12:11
2См 16:21
2См 20:3

Друга кол.

- а 2См 8:18
2См 20:7
1Цр 1:38
1Хр 18:17
б ІсН 13:2, 3
в 1См 27:4
1Хр 18:1
г 2См 18:2
д 2См 2:5, 6
Пс 25:10
Пс 57:3
Пс 61:7
Пс 89:14
е Пр 17:17
Пр 18:24
є 2См 18:2
ж 1Цр 2:36, 37
2Хр 30:14
Ів 18:1
з 2См 8:17
2См 20:25
1Цр 1:8
1Цр 2:35
1Хр 6:8
и Чс 8:19
і Вх 37:1
Лв 16:2
к Чс 4:15
Чс 7:9
1Хр 15:2

- л 1См 22:20
1См 30:7

доглядати за домом*. 17 Цар вирушив зі всіма своїми людьми і через деякий час зупинився в Бет-Мерхаку.

18 Всі його слуги, які вийшли разом з ним*, і всі керетяни, пелетяни^а та гатяни^б – 600 чоловік, які пішли за ним з Гата,^в – проходили, а цар оглядав їх*. 19 Він запитав гатянина Іттая:^г «Навіщо тобі йти з нами? Вертайся і живи з новим царем, адже ти чужинець, ти теж вигнаний зі свого краю. 20 Ти прийшов тільки вчора. Хіба я можу змусити тебе сьогодні поневірятися разом з нами і в будь-яку хвилину йти за мною туди, куди мені доведеться? Візьми своїх братів і повертайся назад. Нехай Єгова виявить тобі віддану любов і вірність!»^д 21 Але Іттій відповів царю: «Як живий Єгова і як живий ти, мій пане царю, де буде мій пан, там буде і твій слуга! Я готовий навіть померти з тобою!»^е 22 Тоді Давид сказав Іттая:^в «Добре, проходи». І гатянин Іттій пройшов з усіма своїми людьми й дітьми.

23 Усі тамтешні мешканці голосно плакали, коли народ йшов. Цар же стояв перед долиною Кедрон.^ж Перейшовши долину, народ вирушив далі дорогою, що вела в пустелю. 24 Там був і Садок^з разом з усіма левітами,^а які несли ковчеґ угоди правдивого Бога.^б Поставивши ковчег, вони зупинилися. Евіатар^в також підійшов туди і стояв, поки всі люди не вийшли з міста. 25 Цар сказав Садоку: «Віднеси ковчег правдивого Бога

15:16 *Або «палацом». 15:18 *Або «переходили поруч із ним». *Або «переходили перед обличчям царя».

назад у місто.^а Якщо я знайду ласку в очах Єгови, то він поверне мене і дозволить побачити ковчег та місце, де він пробуває.^б **26** Але якщо Бог скаже: “Ти мені не до вподобу”, що ж, нехай робить те, що добре в його очах». **27** Далі цар сказав священнику Садок: «Ти ж прозорливець.^в Повертайся з миром у місто разом зі своїм сином Ахімаацом та Йонатаном,^г сином Евіатара. Повертайтеся ви і обидва ваші сини. **28** А я затримаюсь у пустелі, біля бродів, поки не отримаю від вас звістки».^д **29** Тож Садок та Евіатар віднесли ковчег правдивого Бога назад в Єрусалим і залишилися там.

30 Давид же почав підніматися на Оливкову гору*.^е Він ішов і плакав, голова його була покрита, а ноги босі. Усі люди, які були з ним, також ішли, покривши голови, і плакали. **31** Давиду донесли: «Ахітофел – серед тих, хто у змові^є з Авесаломом».^ж Тоді Давид сказав: «Єгово,^з прошу тебе, зроби пораду Ахітофела безглуздою!»^з

32 Коли Давид піднявся на вершину, де поклонялися Богу, йому назустріч вийшов архітязини^и Хушай;^и одяг на ньому був роздертий, а голова посипана порохом. **33** Давид сказав йому: «Якщо ти підеш зі мною, то будеш мені тягарем, **34** а якщо повернешся в місто і скажеш Авесалому: “Царю, я – твій слуга. Колись я служив твоєму батькові, а тепер буду служити тобі”,^н то зведеш нанівець пораду Ахітофела.^м **35** Там з тобою будуть священники Садок та Евіатар.

15:30 * Або «схил».

РОЗД. 15

а 2См 6:17

б 2См 7:2

Пс 26:8

Пс 27:4

в 1См 9:9

г 2См 17:17

д 2См 15:36

2См 17:16, 21

е Мт 21:1

Мт 24:3

Дії 1:12

є Пс 41:9

Пс 55:12, 13

Ів 13:18

ж Пс 3:Надп.

з Пс 3:7

и 2См 16:23

2См 17:14

і ІсН 16:1, 2

к 2См 16:16

л 2См 16:18, 19

м 2См 17:7, 14

Друга кол.

а 2См 17:15, 16

б 2См 18:19

в 2См 17:17

1Цр 1:42

г 2См 16:16

1Хр 27:33

РОЗД. 16

д 2См 15:30

е 2См 9:2, 9

є 2См 9:6

ж 1См 25:18

з 2См 17:27–29

и 2См 9:3

і 2См 19:25–27

к 2См 9:9, 10

л Пр 26:22

м 2См 19:16

1Цр 2:8, 44

н Вх 22:28

Ек 10:20

Передавай їм усе, що почуєш з дому царя.^а **36** З ними також будуть два їхні сини: Ахімаац,^б син Садок, та Йонатан,^в син Евіатара. Передавайте мені через них усе, що почуєш. **37** Тож Хушай, друг*^г Давида, прийшов у Єрусалим, коли в місто входив Авесалом.

16 Коли Давид трохи спустився з вершини,^а йому назустріч вийшов Ціва,^в слуга Мефівошета,^є з парою осідланих ослів, на яких було нав'ючено 200 буханців хліба, 100 кругів пресованих родзинок, 100 кругів літніх плодів* і великий глек вина.^ж **2** Цар сказав Ціві: «Для чого ти все це привіз?» Ціва відповів: «Осли – для їзди домашнім царя, хліб і літні плоди – для їди юнакам, а вино – для пиття тим, хто стомиться в пустелі».^з **3** Потім цар запитав: «А де син* твого пана?»^и Ціва відповів: «Він залишився в Єрусалимі, сказавши: “Сьогодні ізраїльтяни повернуть мені царську владу мого батька”».^і **4** Тоді цар промовив: «Все, що належить Мефівошету, – твоє».^к – «Низько тобі кланяюсь, – сказав Ціва. – Будь і далі ласкавий до мене, мій пане царю».^л

5 Коли цар Давид дійшов до Бахуріма, звідти вийшов чоловік з родини Саула. Це був Шімї,^м син Гери. Він ішов і сипав прокльонами.^н **6** Цей чоловік кидав камінням у царя Давида, в його слуг та всіх людей, навіть у сильних чоловіків, що стояли праворуч і ліворуч від царя. **7** Викрикуючи прокльони, Шімї казав: «Забирайся звідси! Забирайся, вбив-

15:37 * Або «довірена особа». 16:1 * Зазвичай це були фіги і, можливо, фініки. 16:3 * Або «онук».

це і негіднику! **8** Єгова зму- сив тебе розплатитись за кров усіх вбитих з роду Саула, за- мість якого ти царюєш. Єго- ва віддав царську владу в ру- ки твого сина Авесалома. Ти вбивця, тому на тебе спало це лихо!»^а

9 Зрештою Авішай, син Це- руй,^б сказав царю: «Чому цей мертвий пес^в проклинає мо- го пана царя?^г Дозволь я піду і відітну йому голову».^д **10** Але цар відказав: «Що нам до цього», сини Церуй?»^е Нехай собі проклинає,^в бо сам Єго- ва сказав йому:^ж «Прокляни Давида!» — тож хто може гово- рити: «Навіщо ти це робиш?»

11 Далі Давид промовив до Авішая і всіх слуг: «Якщо мій власний син, який народився в мене*, посягає на моє жит- тя^з, то чого ж мені чека- ти від веняминівця?!» Облиш- те його, нехай проклинає, бо так наказав йому Єгова!^к **12** Може, Єгова побачить мої страждання,^л може, Єгова від- платить мені добром за про- кльони Шімї!»^м **13** Давид зі своїми людьми попрямував да- лі дорогою, а Шімї йшов на- рівні з ним коло гори, про- клинав^н його та кидав у нього каміння і порох.

14 Врешті-решт цар та його люди прибули втомлені на міс- це і там відпочили.

15 Тим часом Авесалом і всі ізраїльтяни, які були з ним, ввійшли в Єрусалим. З ними був також Ахітофел.^о **16** Тоді архітязнин^п Хушай,^о друг* Да- вида, прийшовши до Авесало- ма, промовив: «Хай живе цар!»^п Хай живе цар!» **17** Авесалом

РОЗД. 16

а 1См 24:6, 7
1См 26:9, 11
Пс 3:1, 2
Пс 7:1
Пс 71:10, 11

б 1Хр 2:15, 16

в 1См 24:14

г Вх 22:28

д 1См 26:8

е 2См 19:22

1Цр 2:5

є Пс 37:8

1Пт 2:23

ж 2См 12:10

з 2См 12:11

2См 15:14

2См 17:12

и 2См 19:16

і Бт 29:32

Вх 3:7

Пс 25:18

к Пс 109:28

л 2См 16:5

м 2См 15:12, 31

н ІсН 16:1, 2

о 2См 15:32, 37

1Хр 27:33

п 1Цр 1:25

Друга кол.

а 2См 15:34

б Пс 37:12

в Лв 18:8

Лв 20:11

1Цр 2:22

г 2См 15:16

д 2См 11:2

е Пв 22:30

2См 20:3

є 2См 12:11, 12

ж 2См 15:12

2См 17:14, 23

РОЗД. 17

з 2См 16:14

и Пс 37:12

Пс 41:9

Пс 55:12, 13

сказав Хушай: «Оце такий ти відданий* своєму другові?! Чо- му ж ти не пішов з ним?»

18 Хушай відповів Авесалому: «Тому що я на боці того, кого вибрав Єгова, цей народ і всі ізраїльтяни. Кого вони вибра- ли, з тим я і залишусь. **19** Та й кому мені служити? Чи ж не синові Давида? Як я служив твоєму батькові, так буду слу- жити і тобі».^а

20 Згодом Авесалом сказав Ахітофелу: «Порадь,^б що нам робити». **21** Ахітофел відпо- вів: «Лягай з наложницями свого батька,^в яких він зали- шив доглядати за домом».^г То- ді весь Ізраїль почув, що ти став ненависним для батька, і ті, хто з тобою, зміцняться».

22 Тож для Авесалома поста- вили на даху^д намет, і він ля- гав з наложницями свого бать- ка^е на очах усього Ізраїля.^є

23 У ті дні до порад Ахі- тофела^ж ставилися так, немов це були слова* правдивого Бо- га. Такими їх вважав і Давид, і Авесалом.

17 Ахітофел сказав Авеса- лому: «Дозволь мені ви- брати 12 000 чоловіків і цієї ж ночі погнатися за Давидом.

2 Коли цар втомиться та зне- силиться*,^з я нападу на нього, і його охопить паніка. Всі лю- ди царя втечуть, і я вб'ю його одного.» **3** Так я повер- ну до тебе весь народ. Якщо не стане того, кого ти шукаєш, всі люди повернуться до тебе і заспокояться». **4** Цей задум дуже сподобався Авесалому і всім старійшинам Ізраїля.

16:17 *Або «оце твоя віддана любов».

16:21 *Або «палацом». **16:23** *Або «поради Ахітофела були такими, наче хтось питав». **17:2** *Або «його обидві руки ослабнуть».

16:10 *Або «що мені до вас». **16:11** *Букв. «вийшов з моїх нутрощів». *Або «душу». **16:16** *Або «довірена особа».

5 Проте Авесалом наказав: «Покличте архитянина Хушя́а,^a послухаємо і його». 6 Коли Хушя́й прийшов до Авесало́ма, той сказав: «Ось яку пораду дав Ахітофел. Чи зробити нам так, як він говорить? Якщо ні, то порадь щось ти». 7 Хушя́й відповів: «На цей раз Ахітофел дав погану пораду!»^b

8 Далі він сказав: «Ти добре знаєш свого батька і його людей. Це сильні чоловіки,^b до того ж зараз вони здатні на все*, наче ведмедиця, яка втратила в полі своїх малят.^c Твій батько – воїн,^d він не буде почувати з народом. 9 Тепер він ховається в якійсь печері* або в іншому місці.^e І якщо він нападе першим, то кожен, хто почує про це, скаже: “Люди, які пішли за Авесаломом, переможені!” 10 Тоді навіть воїн, серце якого хоробре, мов у лева,^e неодмінно ослабне зі страху, бо весь Ізраїль знає, що твій батько – сильна людина,^ж а всі його воїни – дуже сміливі. 11 Тому дам тобі таку пораду: нехай до тебе зійдуться всі ізраїльтяни, від Дана аж до Беєр-Шеві,^з – численні, наче піщинки в морі,^и – і ти поведеш їх у бій. 12 Ми нападємо на нього, хоч би де він переховувався, – нападємо, як роса падає на землю, і не залишимо нікого живим: ні його, ні людей, що з ним. 13 А якщо він відступить у якесь місто, то весь Ізраїль прийде з мотузками і стягне те місто в долину, так що від нього не залишиться навіть камінця».

14 Тоді Авесалом і всі ізраїльські чоловіки сказали: «Порада архитянина Хушя́а ліп-

17:8 *Або «гіркі душею». 17:9 *Або «ямі; ущелині».

РОЗД. 17

a 2См 15:32
2См 16:16

b 2См 15:34

в 1См 16:18
2См 15:18
2См 23:8, 18
1Хр 11:26

г Пр 17:12

д 1См 17:50
1См 18:7
1См 19:8
2См 10:18

е 1См 22:1
1См 23:19

є Бт 49:9
2См 1:23
Іс 31:4

ж 1См 18:5

з Сд 20:1

и 1Цр 4:20

Друга кол.

a Пр 21:1

b 2См 15:31, 34
2См 16:23
Пр 19:21
Пр 21:30

в Пв 2:30
2Хр 25:20

г 2См 8:17
2См 15:35

д Пс 35:24, 25

е 1Цр 1:42

є 2См 15:27, 36
2См 18:19

ж ІсН 15:7, 12
ІсН 18:16, 20
1Цр 1:9

з 2См 16:5
2См 19:16

и Вх 1:19
ІсН 2:3–5
1См 19:12, 14
1См 21:2

ша^a за пораду Ахітофела!» Вони сказали так, бо Єгова вирішив* звести нанівець слушну пораду Ахітофела,^b щоб на Авесаломі спало лихо від Єгови.^в

15 Потім Хушя́й сказав священникам Садбуку та Евіатару:^г «Ахітофел порадив Авесалому і старійшинам Ізраїля так-то, а я – так-то. 16 Швидко передайте це Давиду і попередьте його: “Не ночуй сьогодні коло бродів* у пустелі. Обов'язково перейди на інший бік річки, інакше ти, царю, з усіма своїми людьми загинеш^ж”».^д

17 У той час Йонатан^e і Ахімаац^є були в Ен-Рогелі.^ж До них прийшла служниця і все їм передала, а вони пішли розповісти це Давиду. У місто ж вони не наважувалися ввійти, щоб їх ніхто не побачив.

18 Але їх таки помітив один юнак і доніс про це Авесалому. Тоді Йонатан і Ахімаац почали відкати й прийшли у дім одного чоловіка в Бахуріймі.^з У нього на подвір'ї був колодязь, і вони там сховалися. 19 А дружина того чоловіка взяла покривало, накрила ним колодязь і зверху насипала дроблене зерно, так що нічого не було помітно. 20 У дім тієї жінки прийшли слуги Авесалома і запитали: «Де Ахімаац та Йонатан?» На це вона відповіла: «Вони вирушили звідси до річки».^и Ті почали шукати їх і, не знайшовши, повернулися в Єрусалим.

21 Коли слуги пішли, Ахімаац та Йонатан вилізли з колодязя і пішли до царя Давида. Вони сказали: «Вставайте і

17:14 *Або «наказав». 17:16 *Або, можливо, «пустельних рівнин». ^ж Букв. «будеш проковтнути».

швидко переходьте через річку, бо Ахітофел порадив зробити проти вас так-то і так-то». **22** Давид та всі його люди відразу ж встали, перейшли Йордан, і до світанку не залишилось нікого, хто б не перейшов.

23 Коли Ахітофел побачив, що його пораду відкинули, то осідлав осла і поїхав додому в рідне місто. **6** Давши останні настанови своїм домашнім, **8** він повісився*. **7** Так він помер, і його поховали там, де були поховані його прабатьки.

24 Тим часом Давид прийшов у Маханаїм, **2** Авесалом же з усіма ізраїльтянами перейшов Йордан. **25** Замість Йоава^а Авесалом поставив начальником війська Амасу,^с сина ізраїльтянина Ітри і Авігаїл,^ж що була дочкою Нахаша і сестрою Церуї, матері Йоава. **26** Авесалом з ізраїльтянами став табором у гілеадському краї.³

27 Як тільки Давид прибув у Маханаїм, до нього прийшли Шові, син Нахаша, з Раббі,^и що належала аммонітянам, Махір,^і син Амміїла, з Ло-Девару та гілеадівець Барзіллай^к з Рогеліма **28** і принесли постелі, тази і глиняні горщики, а також пшеницю, ячмінь, борошно, смажене зерно, боби, сочевицю, печене зерно, **29** мед, масло, сир і овець. Вони принесли все це Давиду і його людям,^н бо казали: «Народ у пустелі втомився, зголоднів і хоче пити».^м

18 Давид перерахував людей, які були з ним, і поставив начальників над тисячами й сотнями.^п **2** Він послав на війну третину людей

17:23 * Або «задушився».

РОЗД. 17

а 2См 17:1, 2

б ІсН 15:20, 51
2См 15:12

в 2Цр 20:1

г 1См 31:4
1Цр 16:18
Пс 5:10
Пс 55:23
Мт 27:3, 5
Дії 1:18

д Бт 32:1, 2
ІсН 13:24, 26

е 2См 8:16

є 2См 19:13
2См 20:4, 10

ж 1Хр 2:16, 17

з Чс 32:1
Пв 3:15

и Пв 3:11
ІсН 13:24, 25
2См 12:26, 29

і 2См 9:3–5

к 2См 19:31, 32
1Цр 2:7

л Пр 11:25

м 1См 25:18
2См 16:2

РОЗД. 18

н Пр 20:18

Друга кол.

а 2См 8:16
2См 10:7

б 2См 23:18, 19

в 1Хр 2:15, 16

г 2См 15:19, 21

д 2См 21:17

е 2См 17:1–3
Пл 4:20

є 2См 18:12

ж 2См 17:26

з 2См 16:15

и Пс 3:7
Пр 24:21, 22

і 2См 8:16
2См 18:2

під командуванням* Йоава,^а третину – під командуванням Йоавового брата Авішая,^б сина Церуї,^в і третину – під командуванням гатіянина Іттая.^г Цар сказав народу: «Я теж піду з вами». **3** Але люди відказали: «Ні, не йди.^д Якщо ми побіжимо від ворогів або навіть якщо половина з нас загине, їм буде все одно*, бо вони шукають тебе. Ти вартий 10 000 таких, як ми.^е Лепше допомагай нам з міста». **4** Тоді цар промовив: «Добре, я зроблю, як ви кажете». Він стояв біля міської брами, а весь народ виходив своїми сотнями й тисячами. **5** Цар наказав Йоаву, Авішайу та Іттāju: «Заради мене будьте лагідні з моїм сином Авесаломом».^є І всі чули, як цар давав начальникам наказ про Авесалома.

6 Давидові люди вийшли в поле назустріч ізраїльтянам і вступили з ними в бій у лісі Єфрема.^ж **7** Слуги Давида завдали ізраїльтянам^з великої поразки:^и у той день загинуло 20 000 чоловік. **8** Бій поширився по всьому краї. І того дня ліс погубив більше людей, ніж меч.

9 Авесалом їхав на мулі і, зіткнувшись з Давидовими слугами, почав утікати. Мул забіг під велике гіллясте дерево, і волосся Авесалома заплуталося в гілках. Він повис над землею*, а мул, на якому він сидів, утік. **10** Один чоловік побачив це і сказав Йоаву:^л «Я бачив Авесалома, він повис на великому дереві». **11** Йоав відказав: «Якщо бачив, то чому не вбив його на місці? Я дав би тобі 10 срібняків і пояс». **12** Але

18:2 * Букв. «рукою». 18:3 * Букв. «не покладуть серця». 18:9 * Букв. «між небом і землею».

той відповідь: «Навіть якби мені дали* 1000 срібняків, я не підняв би руки на царського сина, бо ми чули, як цар наказав тобі, Авішаю та Іттаю: «Кажу кожному з вас: збережіть мого сина Авесалома».»^а **13** Якби я не послухався і відібрав йому життя*, це не вдалося б приховати від царя, а ти б не захистив мене». **14** Йоав сказав: «Ніколи мені тут стояти з тобою!» Він взяв три стріли* і встромив їх у серце Авесалома, коли той ще живий висів серед гілок. **15** Потім 10 зброєнош Йоава підійшли до Авесалома й добили його.^б **16** Тоді Йоав засурмив у ріг, і народ перестав гнатися за ізраїльтянами. Так він зупинив народ. **17** Тіло Авесалома кинули у глибоку яму в лісі й накидали над ним велику купу каміння.^в А всі ізраїльтяни розбіглися по домах.

18 Ще при житті Авесалом поставив у Царській долині^г стовп на свою честь, сказавши: «У мене немає сина, який би зберіг пам'ять про моє ім'я». ^д Тому він назвав стовп своїм іменем, і цей стовп досі називають Авесаломовим пам'ятником.

19 Ахімаац,^е син Садбока, попросив Йоава: «Дозволь, я побіжу і сповіщу царя, що Єгова встановив справедливість, визволивши його від ворогів». ^ж **20** Однак Йоав відповів: «Не тобі сьогодні бути вісником. Понесеш вістку іншого разу, але не сьогодні, бо помер царський син». ^з **21** Тоді Йоав наказав одному кушитянину:^а «Іди скажи царю, що ти ба-

18:12 *Букв. «відважили у долоні». **18:13** *Або «якби я повівся зрадливо проти його душі». **18:14** *Або, можливо, «дротики; списи». Букв. «палиці».

РОЗД. 18

а 2См 18:5

б 2См 12:10

Пр 2:22

Пр 20:20

Пр 30:17

в ІсН 7:24, 26

ІсН 8:29

ІсН 10:23, 27

г Бт 14:17

д 2См 14:27

е 2См 15:35, 36

2См 17:17

е Пс 9:4

ж 2См 18:5

з Бт 10:6

Друга кол.

а 2См 18:4

б 2Цр 9:17

в 2См 18:19

г 2См 22:47

Пс 144:1

чив». Той вклонився Йоаву і побіг. **22** Ахімаац знову почав просити Йоава: «Будь що буде, дозволь, я побіжу за кушитянином». Проте Йоав відказав: «Навіщо тобі бігти, сину мій? Тобі нічого повідомити». **23** Той же знову сказав: «Та хай вже буде, що буде, дозволь, я побіжу». Йоав відповів: «Біжи!» І Ахімаац побіг дорогою, що вела через Йорданську округу*, та обігнав кушитянина.

24 У той час Давид сидів між двома брамами міського муру.^а Вартовий^б піднявся на дах над брамами і побачив, що біжить якийсь чоловік. **25** Гучним голосом вартовий сповістив про це Давида. Цар сказав: «Якщо він один, значить, це вісник». А чоловік усе наближався. **26** Тоді вартовий побачив, що біжить ще один чоловік, і крикнув сторожу при брамі: «Дивися, ще хтось біжить!» Цар сказав: «Це теж вісник». **27** Вартовий повідомив: «Бачу, що перший біжить, як Ахімаац,^в син Садбока». — «Це добра людина і, напевно, несе хорошу вістку», — промовив цар. **28** Ахімаац, прибігши до царя, вигукнув: «Усе гаразд!» Він вклонився цареві обличчям до землі і додав: «Нехай буде благословенний твій Бог Єгова, який підкорив тобі, мій пане царю, тих, хто повстав* проти тебе!»^г

29 Цар запитав: «Чи все добре з моїм сином Авесаломом?» Ахімаац відповів: «Коли Йоав послав до тебе вісника і мене, твого слугу, я бачив сильне замішання, але

18:23 *Букв. «через округу». **18:28** *Букв. «підняв руку».

не зрозумів, що відбувається». ^а **30** Цар сказав: «Відійди і стань отут». І той відійшов убік.

31 Тут прибув кушитянин ^б і сказав: «У мене вістка для мого пана царя. Сьогодні Єгова встановив справедливість, визволивши тебе з рук тих, хто повстав проти тебе». ^в

32 Але цар запитав: «Чи все добре з моїм сином Авесаломом?» Кушитянин відповів: «Нехай всіх ворогів мого пана царя і тих, хто повстав проти тебе, аби завдати шкоди, спіткає те, що й того юнака!» ^г

33 Приголомшений почутим, цар піднявся у верхню кімнату над брамою і заридав. Ідучи, він примовляв: «Сину мій, Авесаломе! Сину мій, Авесаломе, сину мій! Ліпше б я помер замість тебе, сину мій, Авесаломе!» ^д

19 Йоаву повідомили: «Цар плаче й сумує за Авесаломом». ^е **2** І в той день перемога* обернулася для всіх людей на жалобу, бо вони почули, що цар сумує за своїм сином. **3** Тоді люди почали крадькома повертатися в місто, ^в як повертаються ті, хто соромиться своєї втечі з поля бою. **4** А цар, закривши обличчя, голосив: «Сину мій, Авесаломе! Сину мій, Авесаломе, сину мій!» ^г

5 Зрештою Йоав прийшов у дім царя і сказав: «Сьогодні ти засоромив усіх своїх слуг, які щойно врятували твоє життя*, життя** твоїх синів^в і дочок,^г твоїх дружин та наложниць.^д **6** Ти любиш тих, хто тебе ненавидить, і ненавидиш тих, хто тебе любить. Сього-

19:2 *Або «спасіння». **19:5** *Або «душу». ^аАбо «душі».

РОЗД. 18

а 2См 18:22

б 2См 18:21

в 2См 22:49
Пс 55:18
Пс 94:1
Пс 124:2, 3

г Пс 27:2

д 2См 12:10
2См 17:14
2См 19:1
Пр 19:13

РОЗД. 19

е 2См 18:5
2См 18:14

в 2См 17:24

ж 2См 18:33

з 2См 3:2–5
2См 5:14–16

и 2См 13:1

і 2См 5:13
2См 15:16

Друга кол.

а 2См 18:17

б 1См 17:50
1См 18:7
1См 19:5
2См 5:25
2См 8:5

в 2См 15:14

г 2См 15:10, 12

д 2См 18:14

е 2См 8:17
2См 15:25
1Цр 1:8

в 1См 22:20
1См 30:7
2См 15:24
1Хр 15:11, 12

ж 2См 2:4

з 2См 17:25
1Хр 2:16, 17

и 2См 8:16
2См 18:5, 14

дні ти показав, що твої начальники і слуги для тебе ніщо. Я впевнений: ти волів би, щоб Авесалом залишився живим, а ми всі загинули. **7** Тож встань, вижди і підбадьор* своїх слуг, бо якщо не вийдеш, то, клянусь Єговою, цієї ж ночі з тобою не залишиться жодної людини. І це буде найбільшим з усіх лих, що траплялися з тобою від юності аж досі».

8 Тоді цар пішов і сів коло міської брами. Всьому народу повідомили: «Цар сидить біля брами», і всі почали сходитися до царя.

А ізраїльтяни* розбіглися по своїх домах. ^а **9** Люди в усіх племенах Ізраїля сперечалися, кажучи: «Цар визволив нас від ворогів,^б врятував від філістимлян, але тепер сам утік з цього краю через Авесалома. ^в **10** Авесалом же, якого ми помазали на царя,^г загинув у бою.^д Тож чому ви нічого не робите, щоб повернути царя назад?»

11 Цар Давид послав слуг до священників Садбока^а та Евіатара^в з такими словами: «Поговоріть зі старійшинами Юди* і скажіть їм: “Чому ви зволікаєте, чому не повертаєте царя у його дім? Адже цар уже знає, про що говорять весь Ізраїль. **12** Ви ж мої брати — кість від моєї кості і плоть від моєї плоти*. Чому ви зволікаєте, чому не повертаєте царя?” **13** Амасі^г ж передайте: “Хіба ти не кість від моєї кості і плоть від моєї плоти? Нехай Бог суворо покарає мене, якщо віднині ти не станеш начальником мого війська замість Йоава”». ^д

19:7 *Був. «говори до серця». **19:8** *Тобто ті, хто підтримував Авесалому. **19:12** *Або «мої кровні родичі».

14 Так цар завоював* серця всіх мешканців Юди — усіх до одного, і вони передали йому: «Вертайся разом зі своїми слугами».

15 Цар вирушив у дорогу і дійшов до Йордану. А мешканці Юди прийшли в Гілгал,^a щоб зустріти царя і переправити його через Йордан. 16 Шімї,^b син Гєри, веніямїнець з Бахурїма, поспішив разом з мешканцями Юди назустріч царю Давиду. 17 З ним була 1000 веніямїнівців. Цїва,^c слуга з дому Саула, і його 15 синів та 20 слуг також поспішили до Йордану і дісталися туди раніше за царя. 18 Цїва* перейшов річку вбїрд, щоб переправити домашніх царя і прислужитися йому. Коли цар збирався перейти через Йордан, Шімї, син Гєри, упав перед ним на коліна 19 і сказав: «Нехай мій пан цар пробачить провину мою і не згадає зла, яке вчинив твій слуга^d у день, коли ти, пане, виходив з Єрусалима. Нехай цар не тримає цього в серці, 20 бо твій слуга і сам знає, що згрїшив. Тому сьогодні я перший з усього роду Йосипа прийшов, щоб зустріти мого пана царя».

21 Тоді Авїшай,^e син Церуї,^f сказав: «Хїба Шімї не заслуговує смерті за те, що проклинав помазанця Єгови?»^g 22 Але Давид відповів: «Що вам до цього, сини Церуї?»^h Навіщо вам сьогодні ставати моїми противниками? Хїба годиться сьогодні вбивати когось в Ізраїлі? Чи ж я не знаю, що тепер я цар над Ізраїлем?» 23 Тож цар сказав Шімї: «Ти

19:14 *Букв. «нахилив». 19:18 *Або, можливо, «вони».

РОЗД. 19

a Існ 5:9
1См 11:14

b 2См 16:5
1Цр 2:8,9

v 2См 9:2,10
2См 16:1

г 2См 16:5

д 2См 23:18

е 2См 2:18

е Вх 22:28
2См 16:7
1Цр 21:13

ж 2См 3:39
2См 16:10

Друга кол.

a 1Цр 2:8,9

b 2См 9:3,6
2См 16:3,4

v 2См 9:9

г 2См 4:4

д Льв 19:16
2См 16:3

е 2См 9:7–10

е 2См 16:4

ж 2См 17:27–29
1Цр 2:7

з Пр 3:27

и Пр 11:25

не помреш», — і поклявся йому в цьому.^a

24 Зустрічати царя пішов і Мефївошєт,^b внук Саула. Він не мив ніг, не підстригав вусів і не прав одягу відтоді, як цар пішов, і аж до дня, коли він повернувся з миром.

25 Коли Мефївошєт прийшов у* Єрусалим і зустрівся з царем, той запитав: «Мефївошєте, чому ти не пішов зі мною?»

26 Він відповів: «Мій пане, царю, мене обманув мій слуга.^c Я, твій слуга, сказав: “Осїдлаю свого віслюка, сяду на нього і поїду з царем”, бо я кульгавий.^d» 27 А він обмовив мене перед моїм паном царем.^e

Однак ти, пане мій, царю, — мов ангел правдивого Бога, тому роби те, що тобі до вподоби.

28 Усі домашні мого батька не заслужили в мого пана царя нічого, крім смерті, але ти посадив свого слугу між тими, хто їсть за твоїм столом.^f Тож хїба я маю право скаржитися на щось царю?»

29 Проте цар відказав: «Досить про це говорити! Я вже вирішив: ви з Цївою розділите між собою землю.»^g 30 Мефївошєт відповів: «Та хай забере хоч усе — особливо тепер, коли мій пан цар з миром повернувся додому».

31 Гїлеадївець Барзіллай^ж прийшов з Рогелїма до Йордану, щоб провести царя до річки. 32 Цей чоловік був дуже старий — мав уже 80 років. Коли цар перебував у Маханаїмі,^з Барзіллай постачав йому харчі, тому що був досить багатий. 33 Цар сказав йому: «Переправляйся зі мною, і я буду забезпечувати тебе харчами в Єрусалимі».^и 34 Але

19:25 *Або, можливо, «їз».

Барзілла́й відповів: «Чи ж багато років* мені ще залишилось жити, щоб іти з царем в Єрусалим? **35** Мені вже 80.^а Чи можу я відрізняти добре від поганого або відчувати смак того, що їм і п'ю? Чи можу насолоджуватися голосами співаків і співачок?»^б Тож навіть твоєму слугі бути тягарем для свого пана царя? **36** Досять з твого слуги й того, що він провів царя до Йордану. За що ж цар має давати мені таку нагороду? **37** Дозволь своєму слугі повернутися, щоб померти в рідному місті, там, де поховані мої батько й мати.^в Але ось Кімга́м,^г твій слуга, нехай він переправиться з моїм паном царем. Зроби для нього, що захочеш».

38 Цар відповів: «Добре, нехай Кімга́м переправиться зі мною, і я зроблю для нього те, що тобі до вподоби. Для тебе я теж зроблю все, чого забажаєш». **39** Весь народ переправився через Йордан, а потім перейшов і цар. Він поцілував та поблагословив Барзілла́я,^д і той повернувся додому. **40** Коли цар переправився в Гілга́л,^е з ним переправився і Кімга́м. Царя супроводжували всі мешканці Юди і половина ізраїльтян.^ж

41 Ізраїльтяни прийшли до царя і сказали: «Чому наші брати, Юдині нащадки, викрали тебе? Чому переправили через Йордан царя, його домашніх та всіх його людей?»^з **42** На це Юдині нащадки відповіли ізраїльтянам: «Бо цар — наш родич.^и Чому ви так розгнівалися? Хіба ми щось з'їли в царя чи отримали якийсь подарунок?»

19:34 * Букв. «днів років».

РОЗД. 19

а Пс 90:10

б Ек 2:8

в Бг 50:13

г 1Цр 2:7

д Бг 31:55
1См 20:41
Дії 20:37

е 1См 11:14

ж 2См 2:4

ж Сд 8:1
Сд 12:1
2См 19:15

з Пс 78:68, 70

Друга кол.

РОЗД. 20

а 2См 20:21

б Сд 3:26, 27
2См 15:10

в 2См 19:43

г 1Цр 12:16

д Пр 24:21

е 2См 19:15
2См 19:41, 42

ж 2См 5:11

ж 2См 15:16

з 2См 16:21, 22

и 2См 17:25
2См 19:13
1Хр 2:17і 1См 26:6
2См 10:10
2См 23:18
1Хр 18:12

к 2См 20:1

л 2См 15:12

43 Ізраїльтяни сказали: «Ми маємо 10 частин у царстві, то й на Давида маємо більше права, ніж ви. Чому ж ви зневажили нас? Хіба не ми першими мали повернути царя?» Але слова нащадків Юди були вагомішими* за слова ізраїльтян.

20 Був там один бунтар, на ім'я Ше́ва,^а син веняминівця Біхрі. Він засурмив у риг^б і сказав: «Ми не маємо нічого спільного з Давидом, не маємо спадку з сином Єссєя.^в Повертайтеся до своїх богів*, ізраїльтяни!»^г **2** Тоді всі ізраїльтяни покинули Давида і пішли за Ше́вою, сином Біхрі.^д А мешканці Юди залишалися з царем, супроводжуючи його впродовж усієї дороги від Йордану до Єрусалима.^е

3 Коли Давид прийшов у свій дім* в Єрусалимі,^в він взяв 10 наложниць, яких залишив доглядати за домом,^ж і поселив їх в окремому будинку під вартою. Він і далі забезпечував їх їжею, але не мав з ними інтимних стосунків.^з Вони перебували під вартою до кінця своїх днів і жили як вдови, хоча їхній чоловік був живий.

4 Потім цар сказав Ама́сі:^и «Протягом трьох днів склич до мене всіх мешканців Юди і повертайся сюди». **5** Ама́са пішов скликати їх, але затримався і не повернувся у призначений час. **6** Тоді Давид сказав Авіша́ю:^і «Ше́ва,^к син Біхрі, може зробити нам більше зла, ніж Авесалом.^л Візьми моїх слуг і відправляйся за ним у погоню, інакше він увіjde в якесь укріплене місце і сховається там». **7** Разом

19:43 *Або «різкішими». 20:1 *Або, можливо, «наметів». 20:3 *Або «палац».

з Авішаєм вирушили люди Йоава,^a а також керетяни, пелетяни^b і всі воїни. Вони вийшли з Єрусалима і погналися за Шéвою. **8** Неподалік від великого каменя в Гівоні^a вони зустрілися з Амáсоу.^c Йоав був одягнений у військо-ве вбрання, а збоку за поясом мав у піхвах меч. Коли він зробив крок уперед, меч випав.

9 Йоав запитав Амáсу: «Брате, у тебе все гаразд?» – і взяв його правою рукою за бороду, ніби хотів поцілувати. **10** Амáсу не насторожив меч у руці Йоава, і той вдарив його в живіт,^d аж його нутрощі випали на землю. Йоаву не довелося бити вдруге, він вбив Амáсу одним ударом. Після цього Йоав зі своїм братом Авішаєм погнався за Шéвою, сином Біхрі.

11 Один з юнаків Йоава стояв біля Амáси й казав: «Хто на боці Йоава і Давида, хай іде за Йоавом!» **12** В той час Амáса лежав у крові посеред дороги. Коли юнак побачив, що всі люди зупиняються, проходячи повз Амáсу, то відтягнув його з дороги в поле і прикрив одягом. **13** Коли він забрав його, всі приєдналися до Йоава в погоні за Шéвою,^e сином Біхрі.

14 А Шéва пройшов через усі племена Ізраїля аж до Авель-Бет-Маахи.^e І всі біхрійці зібралися разом та ввійшли за ним у місто.

15 Йоав і його люди* прийшли, взяли в облогу Авель-Бет-Мааху, де був Шéва, і насипали облоговий вал перед містом, оскільки воно було оточене фортечним валом. Люди Йоава почали роби-

РОЗД. 20

a 2См 8:16

b 2См 8:18
2См 15:18
1Цр 1:38в ІсН 18:21,25
ІсН 21:8,17г 2См 17:25
2См 19:13д 2См 3:27
1Цр 2:5

e 2См 20:1

e 1Цр 15:20
2Цр 15:29

Друга кол.

a Вх 19:5
Пв 32:9b ІсН 17:14,15
Сд 2:8,9

в 2См 20:1

г Ек 9:14,15
Ек 9:18д 2См 8:16
2См 19:13e 2См 23:20
1Хр 27:5

e 1Хр 12:27

ж 2См 8:18
2См 15:18
1Цр 1:38,44з 1Цр 4:6
1Цр 12:18

и 1Цр 4:3

ти підкоп під мур, щоб зруйнувати його. **16** Тоді одна мудра жінка крикнула з міського муру: «Послухайте! Послухайте! Скажіть Йоаву, нехай підійде сюди, бо я хочу з ним порозмовляти». **17** Коли він підійшов, вона запитала: «Це ти Йоав?» – «Я», – відповів він. Жінка сказала: «Послухай слів своєї служниці». – «Слухаю», – відказав Йоав. **18** І вона продовжила: «Колись говорили: “Нехай запитують поради в Авелі і так вирішать справу”. **19** Я говорю від імені мирних і вірних людей Ізраїля. Ти що, хочеш знищити місто, яке немов мати в Ізраїлі? Навіщо ти руйнуєш* власність Єгови?»^a **20** На це Йоав сказав: «Я і не думав щось руйнувати або нищити. **21** У мене інша мета. Один чоловік з гористого краю Єфрема,^b на ім'я Шéва,^c син Біхрі, повстав* проти царя Давида. Якщо видасте його, я відступлю від міста». Жінка відповіла: «Ми скинемо вам з муру його голову!»

22 Ця мудра жінка відразу пішла й поговорила з усіма людьми. Ті відрубали Шéві голову і скинули Йоаву. Тоді він засурмив у ріг, і його люди відступили від міста.^c Вони розійшлися по домах, а Йоав повернувся в Єрусалим до царя.

23 Йоав був начальником над усім ізраїльським військом,^d Беная,^e син Єгояди,^e – над керетянами і пелетянами,^ж **24** Адорам^з – над підневільними робітниками, Йосафат,^и син Ахилуда, був літописцем, **25** Шіва – царським писарем,

20:15 * Букв. «ковтаєш». 20:21 * Букв. «підняв руку».

20:15 * Букв. «Вони».

Садок^а та Евіатар^б — священниками, **26** а ярівець Іра став начальником* при Давиді.

21 За днів Давида три роки підряд був голод.^а Коли Давид запитав про це Єгови, Єгова відповів: «На Саул і на його роді лежить вина за пролиття крові, бо він винищував гівонітян».^г **2** Тоді цар покликвав гівонітян^а і порозмовляв з ними. (Гівонітяни ж були не з нащадків Ізраїля, а з амореян,^б які залишились. Ізраїльтяни поклялися зберегти їм життя,^в але Саул хотів винищити їх через свою ревність до мешканців Ізраїлю та Юди.) **3** Давид запитав гівонітян: «Що мені зробити для вас? Як загладити провину, щоб ви поблагословили власність Єгови?» **4** Гівонітяни відповіли: «Ми не хочемо ні срібла, ні золота* від Саула та його домашніх, і не нам убивати когось в Ізраїлі». Давид пообіцяв: «Я зроблю все, що ви скажете». **5** І вони промовили: «За чоловіка, який вбив нас і хотів усіх нас винищити в ізраїльському краї,^з **6** нехай нам видадуть сімох його синів, і ми повісимо їхні трупи^и перед Єговою в Гіві Саула, обранця Єгови».^к Цар сказав: «Добре, я видам їх».

7 Але він змилосердився над Мефівошетом,^н сином Йонатана, сина Саула, через клятву, яку Давид і Йонатан^м дали перед Єговою. **8** Цар взяв Армоні і Мефівошета, двох синів Ріцпи,^п дочки Айї, яких вона народила Саулу, а також п'ятьох синів Мелхоль*,^о дочки Саула, яких вона народила Адрілу,^п сину мехолівця Барзіллая, **9** і видав їх

20:26 * Букв. «священником». **21:8** * Або, можливо, «Мерав».

РОЗД. 20

а 2См 15:27
б 2См 17:15
в 2См 19:11
г Цр 4:4

РОЗД. 21

в Лв 26:18, 20
г Бт 9:6
вх 20:13
чс 35:30, 33
д Існ 9:3, 27
е Бт 10:15, 16
е Існ 9:15
ж Чс 35:31
з 2См 21:1
и Чс 25:4
Пв 21:22
і 1См 10:26
к 1См 9:17
л 2См 4:4
2См 9:10
2См 19:24
м 1См 18:3
1См 20:42
н 2См 3:7
о 1См 18:20
1См 25:44
2См 3:14
2См 6:23
л 1См 18:19

Друга кол.

а Чс 35:31
Пв 19:21
б 2См 3:7
в 2См 2:5
г 1См 28:4
1См 31:1
1См 31:11, 12
2См 1:6
1Хр 10:8
д 2См 21:9
е Існ 18:28
е 1См 9:1
1См 10:11
ж Існ 7:24–26
2См 24:25
з 2См 5:17, 22
и Пв 2:11
і 1См 17:4, 7
1Хр 11:23
к 2См 22:19
л 2См 23:18, 19

гивонітянам. Ті повісили їхні трупи на горі перед Єговою.^а Так одночасно загинули всі семеро. Вони були вбиті у перші дні жнив, на початку жнив ячменю. **10** Ріцпа,^б дочка Айї, взяла мішковину, розстелила на скелі і сиділа на ній від початку жнив аж до часу, поки з неба не полився дощ. Вдень вона не давала небесним птахам сідати на трупи, а вночі не підпускала до них польових звірів.

11 Через деякий час Давиду розповіли про те, що зробила Ріцпа, дочка Айї, наложниця Саула. **12** Тоді Давид пішов і взяв кістки Саула та його сина Йонатана у провідників* Явеш-Гілеада,^в які викрали їхні тіла з ринкової площі Бет-Шана, де філістимляни повісили їх у день, коли вбили Саула на горі Гілбоа.^г **13** Він виніс звідти кістки Саула і його сина Йонатана. Позбирали також і кістки страчених чоловіків.^д **14** Потім кістки Саула і Йонатана поховали в краю Веніяміна, в Целі,^е у гробниці Саулового батька Кіша.^е Після того як було виконано все, що наказав цар, Бог прислухався до благань про землю.*

15 І знову почалася війна між філістимлянами та Ізраїлем.^з Давид і його слуги вступили з ними в бій, і Давид сильно втомився. **16** Один з нащадків рефаїмів,^и Ішбі-Бенів, який мав мідний спис вагою 300 шекелів*^і і новий меч, вже хотів убити Давида. **17** Але на допомогу^к Давиду прийшов Авшай,^н син Церуї. Він напав на філістимлянина і вбив його. Тоді люди Давида

21:12 * Або, можливо, «землевласників». **21:16** * Прибл. 3,42 кг. Див. додаток Б14.

поклонилися йому, сказавши: «Ти більше не підеш з нами у бій,^а щоб не згас світильник Ізраїля!»^б

18 Після того почалася війна з філістимлянами^в в Гові. Тоді хушатянин Сіббехай^г убив Сафа, нащадка рефаїмів.^д

19 І знову почалась війна з філістимлянами^е в Гові, і Елханан, син віфлеємлянина Яарé-Орегіма, вбив гатянина Голіафа, в якого держак списа був як ткацький вал.^є

20 Потім почалась війна в Гаті. Там жив чоловік надзвичайно великого зросту, який мав по 6 пальців на кожній руці і нозі – усього 24 пальці. Він також був нащадком рефаїмів.^ж **21** Він постійно насміхався з Ізраїля,^з тому Йонатан, син Давидового брата Шімї,^и вбив його.

22 Ці четверо чоловіків були нащадками рефаїмів, які жили в Гаті. Вони загинули від рук Давида та його слуг.^и

22 Давид звернувся до Єгови зі словами цієї пісні^к в день, коли Єгова визволив його з рук усіх ворогів^л і з рук Саула.^м **2** Він сказав:

«Єгова – скеля моя і твердиня,^н він мій Визволитель.^о

3 Мій Бог – скеля,^п і в ньому знайду пристановище. Він мій щит^р і спасіння^с, мій безпечний шовок^с,^с він моє укриття,^т спаситель,^т від насилля рятую мене.

4 Я кличу Єгову – того, хто достойний хвали, і він врятує мене від ворогів.

22:3 *Або «і могутній спаситель». Букв. «ріг спасіння». Див. глосарій, *Ріг*. *Або «твердиня».

РОЗД. 21

а 2См 18:3
б 1Цр 11:36
1Цр 15:4
2Цр 8:19
в 1Хр 20:4
г 1Хр 11:26, 29
1Хр 27:1, 11
д Бт 14:5
е 1Хр 20:5
є 1См 17:4, 7
ж 1Хр 20:6–8
з 1См 17:10, 45
2Цр 19:22
и 1См 16:9
1См 17:13
1Хр 2:13
і Пс 60:12

РОЗД. 22

к Вх 15:1
Сд 5:1
л Пс 34:19
м 1См 23:14
Пс 18: Надп.
н Пс 31:3
о Пс 18:2, 3
п Пв 32:4
1См 2:1, 2
р Бт 15:1
Пв 33:29
Пс 3:3
с Пс 9:9
Пр 18:10
т Пс 59:16
у Іс 12:2
Лк 1:46, 47
Тит 3:4

Друга кол.

а Пс 69:14
б Пс 18:4
в Пс 116:3, 4
г Пс 18:5
д Пс 142:1
Ин 2:2
е Вх 3:7
Пс 18:6
Пс 34:15
є Сд 5:4
ж Йв 26:11
з Пс 18:7–12
Пс 77:18
и Іс 30:27
і Пс 144:5
Іс 64:1
к Пв 4:11
1Цр 8:12
Пс 18:9
Пс 97:2
л 1См 4:4
Пс 80:1
Пс 99:1
м Єв 1:7
н Йв 36:29
о Вх 19:16
1См 2:10
л Пс 18:13–16
Іс 30:30
р Пс 7:13
Пс 77:17
с Пс 144:6

5 Хвилі смертоносні бушують довкола мене,^а і негідники, наче стрімкі потоки, навели на мене жах.^б

6 Пута могили* обвили мене,^в смерть поставила на мене свої тенета.^г

7 У час біди я кликав Єгову,^д кликав я Бога свого, і він зі свого храму мій голос почув, мої благання про поміч дійшли до його вух.^є

8 Здригнулася земля і затряслась,^є основи небес затремтіли^ж і захитались, бо розгнівався він.^з

9 З його ніздів ішов дим, а з уст – нищівний вогонь,^и розжарене вугілля розліталось від нього.

10 Він нахилив небеса і зійшов,^и під ногами в нього були темні хмари.^к

11 На херувима^л він сів і прилетів, з'явився на крилах духа*.^м

12 Його шовком стала п'ятьма,^н темні води і густі хмари.

13 З осяйного неба перед ним посипалось розжарене вугілля.

14 Тоді голос Єгови загримів із небес,^о озвався Всевишній.^п

15 Він пустив стріли^р і розпорошив ворогів, метнув блискавки і викликав серед них замішання.^с

22:6 *Або «шео́лу», тобто спільної могили людства. Див. глосарій. **22:11** *Або «вітру».

- 16 Від докору Єгови, від потужного подиху його ніздрів^а оголилося дно морське^б і відкрились основи землі.
- 17 Простягнув він руку свою з висоти і мене підхопив, з глибоких вод мене витягнув.^в
- 18 Він врятував мене від могутнього ворога,^г від моїх ненависників, які були сильніші за мене.
- 19 Вони напали на мене в день мого нещастя,^д але Єгова був мені опорою.
- 20 Він привів мене у безпечне* місце,^е врятував, тому що вподобав мене.^є
- 21 Єгова винагороджує мене за праведність,^ж дає нагороду за невинність мою*.^з
- 22 Адже я тримаюсь доріг Єгови, Бога свого я не покидаю — такого зла не чиню.
- 23 Усі його присуди^и переді мною, і я не відхилився від його постанов.^і
- 24 Я буду перед ним бездоганним^к і остерігатимусь провини.^л
- 25 Нехай Єгова винагородить мене за праведність,^м за те, що я невинний перед ним.^н
- 26 З відданим ти поводишся віддано,^о з людиною бездоганною — бездоганно.^п
- 27 Тому, хто зберігає чистоту, ти виявляєш свою чистоту,^р

22:20 *Або «просторе». 22:21 *Букв. «чистоту моїх рук».

РОЗД. 22

- а Вх 15:8
б Вх 14:21
Пс 106:9
Пс 114:3
в Пс 18:16–19
Пс 124:2–4
Пс 144:7
г Пс 3:7
Пс 56:9
д 1См 19:11
1См 23:26
2См 15:10
е Пс 31:8
є Пс 149:4
ж 1См 26:23
1Цр 8:32
з Пс 18:20–24
Пс 24:3, 4
и Пв 6:1
Пс 19:9
і Пв 8:11
к Пс 84:11
л Пс 18:23
Пр 14:16
м Йв 34:11
Іс 3:10
Єа 11:6
н Пс 18:24
Пр 5:21
о Пс 37:28
Пс 97:10
п Пс 18:25–30
р Мт 5:8
1Пт 1:16

Друга кол.

- а Пс 125:5
б Йв 34:28
в Дн 4:37
1Пт 5:5
г Пс 27:1
д Пс 97:11
є Пс 18:29
Флп 4:13
Єв 11:33, 34
є Пв 32:4
ж Пс 12:6
Пр 30:5
з Пс 35:2
Пс 91:4
и Іс 44:6
і Пв 32:31
Пс 18:31–42
к Пс 27:1
Іс 12:2
л Іс 26:7
м Іс 33:15, 16
Ав 3:19
н Пс 18:35
Пс 113:6–8
о Пс 17:5

- а підступному показуєш, що тебе не перехитрувати*.^а
- 28 Смирених людей ти рятуюєш,^б а пихатих зневажаєш поглядом своїм.^в
- 29 Єгово, ти — мій світильник,^г Єгова освітлює мені темряву.^д
- 30 З твоєю допомогою я виступлю проти банди грабіжників, завдяки Божій силі переберусь через мур.^е
- 31 Дорога правдивого Бога досконала,^є слово Єгови чисте,^ж він щит для всіх, хто сховку в нього шукає.^з
- 32 Хто ж є Богом, крім Єгови?^и Хто є скелею, крім нашого Бога?^і
- 33 Правдивий Бог — моя надійна фортеця.^к Він вирівнює дорогу мою.^л
- 34 Він робить ноги мої швидкими, як в оленя, і допомагає встояти на висотах.^м
- 35 Він вчить мене воювати, і руки мої можуть напнути мідного лука.
- 36 Ти даєш мені щит спасіння. Твоє смирення звеличує мене.^н
- 37 Ти робиш дорогу мою широкою, щоб я мав де ступати, і не послизнуться ноги* мої.^о
- 38 Я буду гнатися за своїми ворогами і їх знищу, не повернуся, доки вони не будуть вигублені.

22:27 *Або, можливо, «з підступним поведешся як безумний», тобто Божі дії здаватимуться підступній людині безумними. 22:37 *Або «щиколотки».

- 39 Вигублю і розіб'ю їх, і вони вже не встануть,^а попадають мені під ноги.
- 40 Ти даси мені силу для бою,^б повалиш переді мною тих, хто повстає проти мене.^в
- 41 Ворогів моїх ти змушиш утікати*,^г і я погублю# своїх ненависників.^д
- 42 Вони кличуть на допомогу, але їх ніхто не рятує, кличуть Єгови, але він не відповідає.^е
- 43 Зітру їх на порох земний, розітру і розтопчу, як вуличне болото.
- 44 Ти захистиш мене від уїдливих дорікань моїх людей,^є збережеш, щоб поставити над народами.^ж Народ, якого я не знав, буде служити мені,^з
- 45 прийдуть до мене чужинці з поклонами.^и Те, що вони почують про мене, спонукає їх підкоритися мені*.
- 46 Вони втратять відвагу* і тремтячи повиходять з укріплень своїх.
- 47 Єгова – живий Бог! Нехай лине хвала мойй Скелі^і і хай звеличиться Бог, Скеля мого спасіння!^к
- 48 Правдивий Бог мститися за мене,^л народи мені підкоряє^м
- 49 і визволяє від ворогів. Ти підносиш мене^н над тими, хто нападає на мене, і спасаєш від людини жорстокої.^о

22:41 *Або «даси мені спину моїх ворогів». #Букв. «змушу замовкнути».

22:45 *Букв. «почувши вухом, вони підкоряться мені». 22:46 *Або «зів'януть».

РОЗД. 22

а Вх 14:13
б 1См 23:5
в 1См 17:49
Пс 44:3, 5
г Бт 49:8
д Пс 18:40
е 1См 28:6
Пр 1:28
Іс 1:15
Мих 3:4
є 1См 30:6
2См 15:12
ж 2См 8:3
Пс 2:8
Пс 60:8
з Пс 18:43–45
и Пв 33:29
і Пв 32:4
к Пс 18:46
Пс 89:26
л 1См 25:29
2См 18:19
м Пс 18:47
Пс 110:1
Пс 144:1, 2
н 2См 5:12
2См 7:9
о Пс 18:48

Друга кол.

а Пв 32:43
Пс 117:1
б 1Хр 16:9
Пс 145:2
Рм 15:9
в Пс 2:6
Пс 21:1
г Пс 89:20, 29
Лк 1:32, 33

РОЗД. 23

д Бт 49:1
Пв 33:1
е 1См 17:58
Мт 1:6
є 2См 7:8
ж 1См 16:13
з 1Хр 16:9
и Мр 12:36
2Тм 3:16
і Дії 1:16
2Пт 1:21
к Пв 32:4
Пс 144:1
л Пр 29:2
Іс 9:7
Іс 32:1
м Вх 18:21
Іс 11:3
н Мн 4:2
Мт 17:2
Об 1:16
о Пс 72:1, 6
л 2См 7:16, 19
1Хр 17:11
Пс 89:3
Пс 89:28, 29
Пс 132:11

- 50 Тому, Єгово, я буду дякувати тобі серед народів^а і піснею буду вихваляти* твое ім'я.^б
- 51 Бог чинить величні діла, рятуючи* свого царя.^в Він повіки виявлятиме віддану любов своєму помазанцю, Давиду і його потомству^г.^г

23 Це останні слова Давида.^а

«Слова Давида, Єссеевого сина,^є який був поставлений високо^є і якого помазав* Бог Якова, слова приємного співця* пісень^з Ізраїля.

2 Через мене говорив дух Єгови,^и

його слово було на моєму язиці.^і

3 Ізраїлів Бог сказав мені, Скеля Ізраїля^к промовила: «Якщо правитель людей праведний,^л якщо він має страх перед Богом,^м
4 то його правління – мов промені ранкового сонця,^н що світить у безхмарному небі,

мов сонячне світло після дощу, від якого з землі проростає трава».^о

5 Хіба не такий мій дім перед Богом?

Адже Він уклав зі мною вічну угоду,^п

в усьому впорядковану і надійну, –

в ній уся моя радість і мое цілковите спасіння.

22:50 *Або «і гратиму для». 22:51 *Або «величні перемоги для». #Букв. «наслідню». 23:1 *Або «приємної людини».

Саме тому Бог подбає, щоб мій дім процвітав.^а

- 6** А всі нікчемні люди відкинені,^б наче терня, яке не можна взяти руками
7 і якого ніхто не торкається, хіба що залізним знярядям або держаком списа. Його на місці спалюють дотла».

8 Ось імена сильних воїнів Давида:^в тахкемонівець Йошев-Башшевет, серед трьох він був головним.^г В одній битві він підняв спис і вбив 800 чоловік. **9** Наступний — Елеазар,^д син Додо,^е сина Ахохі. Він був серед трьох сильних воїнів Давида, коли вони насміялися з філістимлян. Тоді філістимляни зібралися на бій, і, коли ізраїльтяни відступили, **10** Елеазар залишився й убивав філістимлян, поки в нього не втомилася і не заніміла рука, якою він стискав меч.^е Того дня Єгова дав велику перемогу*.^ж І народ повернувся на поле бою до Елеазара, щоб пограбувати вбитих.

11 Наступний — Шамма, син гарарівця Аге. Філістимляни зібралися в Лехі, де було поле, засіяне сочевицею, і люди повтікали від них. **12** Але Шамма став посеред поля і оборонив його, розбивши філістимлян. Єгова дав тоді велику перемогу*.^з

13 Троє з 30 головних воїнів прийшли в час жнив до Адулламської печери,^д де був Давид. Тим часом загін* філістимлян стояв табором у долині Рефаїмів.^е **14** Коли Давид перебував у твердині,^ж філістимський сторожовий загін

РОЗД. 23

- а Іс 9:7
Іс 11:1
Ам 9:11
б Пс 37:10
в 2См 10:7
2См 20:7
1Хр 11:10
г 1Хр 11:11
д 1Хр 11:12–14
е 1Хр 27:1, 4
є Сд 8:4
ж Сд 15:14, 16
1См 14:6
1См 19:5
з Пс 3:8
Пс 44:3
и Існ 15:20, 35
1См 22:1
і Існ 15:1, 8
2См 5:22
1Хр 11:15–19
к 1См 22:1, 4
1Хр 12:16

Друга кол.

- а Лв 9:9
Лв 17:13
б Бт 9:4
Лв 17:10
в 1См 26:6
2См 21:17
г 2См 2:18
1Хр 2:15, 16
д 1Хр 11:20, 21
е 2См 8:18
2См 20:23
1Цр 1:8
1Цр 2:29
1Хр 27:5, 6
є Існ 15:21

- ж 1Хр 11:22–25
Пр 30:30

стояв у Віфлеємі. **15** Захотівши пити, Давид сказав: «О, якби мені зараз води з віфлеємського водозбору, що біля міської брами!» **16** Тоді троє сильних воїнів пробралися в табір філістимлян, зачерпнули води з віфлеємського водозбору і принесли Давиду. Але він відмовився пити цю воду і вилити її на землю перед лицем Єгови.^а **17** Він сказав: «Єгово, як я могу таке зробити?! Хіба я могу пити кров^б чоловіків, які ризикували своїм життям*, коли ходили по воду?» — і відмовився пити. Ось що зробили ці троє сильних воїнів.

18 Авішай,^в брат Йоава, син Церуї,^г був головним серед інших трьох сильних воїнів. Він підняв спис і вбив 300 чоловік. Авішай прославився, як перші троє воїнів.^д **19** У своїй трійці він був найвизначнішим і став її провідником, однак становища перших трьох не досягнув.

20 Беная,^е син Єгойди, був хоробрим чоловіком*, який здійснив багато подвигів у Кавцеїлі.^ж Він убив двох синів моавітянина Аріїла, а також спустився в яму для води у день, коли падав сніг, і вбив лева.* **21** Крім того, він убив величезного єгиптянина. Хоча єгиптянин мав спис, Беная пішов на нього з палицею, вирвав йому з руки спис і ним же вбив його. **22** Усе це зробив Беная, син Єгойди. Він прославився, як перші троє сильних воїнів. **23** Хоча він був визначнішим, ніж тридцятка сильних воїнів, але не досягнув такого становища, як перші троє. Давид поставив його над своєю охороною.

23:17 *Або «душами». **23:20** *Букв. «був сином доблесного чоловіка».

23:10, 12 *Або «спасіння». **23:13** *Або «наметове поселення».

24 Асаїл,^a брат Йоава, належав до тридцятки. Ось дехто з сильних воїнів: Елханан, син віфлеємлянина Додо,^b 25 хародянин Шамма, хародянин Еліка, 26 палетянин Хелєц,^c Іра,^d син текоянина Іккєша, 27 анатотянин^e Авіезєр,^e хушатянин Мевуннай, 28 ахєхївець Цалмон, нетофатянин Магарай,^f 29 Хелєв, син нетофатянина Баани, Іттай, син Рівая з Гиви, що належить веніямїнївцям, 30 піратонянин Беная,^ж Гїддаї з долин* біля Гаашу,^з 31 арватянин Авї-Алвон, бахурїмївець Азмавєт, 32 шаалвонїтянин Еліахба, сини Яшєна, Йонатан, 33 гарарївець Шамма, Ахіам, син гарарївця Шарара, 34 Еліфелєт, син Ахасбая, сина маахатянина, Еліам, син гілонянина Ахітофєла,^и 35 кармелянин Хєцрб, аравїтянин Паарай, 36 Ігал, син Натана з Цови, гадївець Бани, 37 аммонїтянин Целєк, бееротянин Нахарай, який був зброєношею Йоава, сина Церуї, 38 їтрянин^і Іра, їтрянин Гарєв 39 і хетянин Урія^к — всього 37.

24 Єгова знову дуже розгнівався на ізраїльтян,^л коли дехто підбурив Давида* проти них, сказавши: «Іди перелїчи^м Ізраїль та Юду». 2 Тож цар промовив до Йоава,^o свого воєначальника: «Прошу, пройди по всіх племенах Ізраїля від Дана до Беєр-Шєви^п і зроби перепис народу. Я хочу знати, скільки є людей». 3 У відповідь Йоав сказав: «Нехай твій Бог Єгова зробить цей народ у сто разів численнішим і хай мій пан цар побачить це на власні очі. Але

23:30; 24:5 *Або «ваді». Див. глосарій.
24:1 *Або «Давид був підбурений».

РОЗД. 23

а 2См 2:18, 23
1Хр 2:15, 16
1Хр 27:1, 7
б 1Хр 11:26–41
в 1Хр 27:1, 10
г 1Хр 27:1, 9
д Існ 21:8, 18
Ер 1:1
е 1Хр 27:1, 12
є 1Хр 27:1, 13
ж 1Хр 27:1, 14
з Сд 2:8, 9
и 2См 15:31
2См 16:23
2См 17:23
1Хр 27:33
і 1Хр 2:53
к 2См 11:3
1Цр 15:5

РОЗД. 24

л 2См 21:1
м 1Хр 27:23, 24
н 1Хр 21:1–3
о 2См 8:16
2См 20:23
п Сд 20:1

Друга кол.

а Чс 1:2
1Хр 21:4
б Пв 2:36
Існ 13:8, 9
в Чс 32:34, 35
г Чс 32:40
д Бт 10:15
Бт 49:13
Існ 11:8
є Існ 19:24, 29
є Існ 11:19
ж Бт 21:31
Існ 15:21, 28
з Існ 15:1
и Чс 2:32
Чс 26:51
1Хр 21:5, 6
1Хр 27:23
і 1См 24:5
Рм 2:15
к 2См 12:13
л Пс 130:3
Ос 14:2
1Ів 1:9
м 1Хр 21:8–13
н 1См 22:5
1Хр 29:29
о Пр 3:12
л Пв 26:18, 20
2См 21:1
р Пв 26:14, 17

навіщо мій пан надумав таке робити?»

4 Однак цар напоїг на своєму, не послухавши Йоава і воєначальників. Тож вони вийшли від царя і пішли переписувати ізраїльський народ.^а 5 Вони перейшли Йордан і отаборилися біля Ароєра,^б на південь^в від міста, що стоїть посеред долини*, а потім подалися до краю гадївців, у Язєр.^г 6 Після того вони пішли в Гїлеад^г і в землю Тахтїм-Ходші, тоді — в Дан-Яан, а звідти — в обхід до Сидбона.^а 7 Далі вони пішли у фортецю Тира,^є у всі міста хїввей^є та ханаанців і зрештою дісталися до Беєр-Шєви,^ж що в Негєві,^з у землі Юди. 8 Так за 9 місяців і 20 днів вони обійшли весь край і повернулися до Єрусалима. 9 Йоав повідомив царю, скільки людей пройшло перепис: в Ізраїлі було 800 000 воїнів, озброєних мечами, а в Юді — 500 000.^и

10 Після того як Давид перелїчив народ, серце* стало докоряти йому.^і Тоді він сказав Єгові: «Я зробив великий гріх.^к Єгово, будь ласка, прости провину твого слуги,^л бо я повівся дуже нерозумно». 11 І, коли Давид встав зранку, Єгова наказав пророкові Гаду,^м Давидовому провидцю: 12 «Піди до Давида і скажи: “Так говорить Єгова: «Ось перед тобою три кари. Вибери, яку з них я маю послати на тебе»». 13 Тож Гад прийшов до Давида і сказав: «Вибирай: або у твоєму краю сім років буде голод,^н або три місяці ти втікатиш від своїх ворогів, а вони будуть тебе переслідувати,^п або ж твій

24:5 *Букв. «праворуч». 24:10 *Або «сумління».

край три дні потерпатиме від пощесті.^а А тепер добре подумай, що я маю відповісти тому, хто мене послав». **14** І Давид сказав Гаду: «Як же мені тяжко! Але ліпше попасти в руки Єгови,^б бо він милосердний,^в ніж попасти в руки людини». ^г

15 Тоді Єгова навів на Ізраїль пощесть,^а яка вражала людей від ранку до призначеного часу. І в краю від Дана аж до Беєр-Шеви^е загинуло 70 000 людей.^в **16** Коли ж ангел простяг руку, щоб знищити Єрусалим, Єгова пожалкував*, що навів це лихо,^ж і сказав ангелу, який нищив народ: «Досить! Опустити руку!» В той час ангел Єгови був біля току евусейнина^з Аравни.^и

17 Побачивши ангела, який винищував народ, Давид сказав Єгови: «Це я згрішив, я вчинив зло. У чому ж винні ці вівці? Прошу, покарай лише мене і мій рід».^к

18 Пізніше цього ж дня Гад прийшов до Давида і сказав: «Піди постав жертвник для Єгови на току евусейнина Аравни».^л **19** І Давид пішов, як Єгова наказав йому через Гада. **20** Аравна ж, побачив-

24:16 *Або «глибоко засмутився».

РОЗД. 24

а Ль 26:16

б Єв 12:6

в Пс 103:8

Пс 119:156

г 2Хр 28:1, 5

д Чс 16:46

1Хр 27:24

е 2См 24:2

є 1Хр 21:14, 15

ж Пс 78:38

Єр 26:19

Йл 2:13

з Бт 10:15, 16

Існ 15:8

и 2Хр 3:1

і Пс 95:7

к 1Хр 21:16, 17

л 1Хр 21:18–23

2Хр 3:1

Друга кол.

а Чс 16:46, 47

Чс 25:8

2См 24:15

б 1Хр 21:24–28

в Вх 20:25

1Хр 22:1

г 2См 21:14

2Хр 33:13

ши, що до нього йде цар зі своїми слугами, відразу вийшов йому назустріч і низько вклонився. **21** Він запитав: «Чому мій пан цар прийшов до свого слуги?» Давид сказав: «Я хочу купити в тебе тік і побудувати на ньому жертвник для Єгови. Тоді кара, від якої страждає народ, припиниться».^а **22** Однак Аравна відповів: «Пане мій, царю, бери його собі й принось у жертву те, що тобі до вподоби*. Візьми моїх биків для цілопалення, а на дрова – молотилну дошку, плуг і ярмо. **23** Усе це Аравна віддає тобі, царю». Потім він додав: «Нехай твій Бог Єгова виявить тобі ласку».

24 Проте цар сказав Аравні: «Ні, я куплю його в тебе, бо не хочу складати моєму Богу Єгові цілопалення, яке мені нічого не коштувало». Тож Давид купив тік і биків за 50 срібних шекелів*.^б **25** Він побудував там жертвник^в для Єгови і приніс цілопалення та мирні жертви. Тоді Єгова відповів на благання про землю,^г і кара в ізраїльському краї зупинилась.

24:22 *Або «що добре у твоїх очах».

24:24 *1 шекель — 11,4 г. Див. додаток Б14.

ПЕРША КНИГА

ЦАРІВ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Давид і Авішаг (1–4)
Адонія прагне престолу (5–10)
Натан і Вірсавія діють (11–27)
Давид наказує помазати Соломона (28–40)

- Адонія тікає до жертвника (41–53)
2 Давид наставляє Соломона (1–9)
Смерть Давида; Соломон на троні (10–12)

- Адонія гине через свій підступний задум (13–25)
Цар виганяє Евіатара; Йоава вбивають (26–35)
Шім'ї вбито (36–46)
- 3 Соломон одружується з дочкою фараона (1–3)
Єгова з'являється Соломону уві сні (4–15)
Соломон просить мудрості (7–9)
Соломон розсуджує двох матерів (16–28)
- 4 Наближені Соломона (1–19)
Добробут за правління Соломона (20–28)
Безпека; кожен під своєю виноградною лозою (25)
Соломонова мудрість (29–34)
- 5 Цар Хірам постачає будівельні матеріали (1–12)
Соломон набирає робітників (13–18)
- 6 Соломон будує храм (1–38)
Внутрішня кімната (19–22)
Херувими (23–28)
Різьблення, двері, внутрішнє подвір'я (29–36)
Храм побудовано приблизно за сім років (37, 38)
- 7 Палацовий комплекс Соломона (1–12)
Хірам допомагає Соломону (13–47)
Два мідні стовпи (15–22)
Море, вилите з металу (23–26)
Десять візків і умивальниці (27–39)
Золоте приладдя готове (48–51)
- 8 Ковчег занесено в храм (1–13)
Соломон звертається до народу (14–21)
Молитва присвячення (22–53)
Соломон благословляє народ (54–61)
Жертви і свято присвячення (62–66)
- 9 Єгова знову з'являється Соломону (1–9)
Соломонів дар царю Хіраму (10–14)
Інші проекти Соломона (15–28)
- 10 Візит цариці Шеви (1–13)
Соломонове багатство (14–29)
- 11 Дружини зводять Соломона (1–13)
Противники Соломона (14–25)
Єровоаму обіцяно 10 племен (26–40)
Соломон помирає; Реговоам стає царем (41–43)
- 12 Сувора відповідь Реговоама (1–15)
Повстання 10 племен (16–19)
Єровоам стає царем Ізраїля (20)
Реговоаму не слід воювати з Ізраїлем (21–24)
Єровоам запроваджує поклоніння теляті (25–33)
- 13 Пророцтво про жертвник у Бетелі (1–10)
Жертвник розколюється (5)
Непослух Божого чоловіка (11–34)
- 14 Сувора звістка для Єровоама (1–20)
Реговоам править Юдою (21–31)
Вторгнення Шішака (25, 26)
- 15 Авіам, цар Юди (1–8)
Аса, цар Юди (9–24)
Надав, цар Ізраїля (25–32)
Бааша, цар Ізраїля (33, 34)
- 16 Вирок Єгови Бааші (1–7)
Ела, цар Ізраїля (8–14)
Зімірі, цар Ізраїля (15–20)
Омрі, цар Ізраїля (21–28)
Ахав, цар Ізраїля (29–33)
Хіїл відбудовує Єрихон (34)
- 17 Пророк Ілля передрікає посуху (1)
Іллю годують круки (2–7)
Ілля йде до вдови в Сарепту (8–16)
Син вдови помирає, але оживає (17–24)
- 18 Ілля зустрічається з Овдієм і Ахавом (1–18)
Ілля і пророки Ваала на Кармелі (19–40)
«Доки ви будете стояти на роздоріжжі?» (21)
Посуха закінчується (41–46)
- 19 Ілля тікає від лютої Єзавелі (1–8)
Єгова з'являється Іллі на Хориві (9–14)
Ілля має помазати Хазаїла, Єгу, Єлісея (15–18)
Єлісей буде наступником Іллі (19–21)

- 20 Сирійці воюють проти Ахава (1–12)
Ахав перемагає сирійців (13–34)
Пророцтво проти Ахава (35–43)
- 21 Ахав хоче мати виноградник
Навота (1–4)
Єзавель підлаштовує смерть
Навота (5–16)
Звістка Іллі проти Ахава (17–26)

- Ахав упокоряється (27–29)
- 22 Союз Йосафата й Ахава (1–12)
Михая передвіщає поразку (13–28)
Дух має обманути Ахава (21, 22)
Ахава вбивають (29–40)
Правління Йосафата в Юді (41–50)
Ахазія, цар Ізраїля (51–53)

1 Коли цар Давид постарів^а і був на схилі літ*, його вкривали одягом, але він не міг зігрітися. **2** Тоді слуги сказали йому: «Хай для нашого пана знайдуть молоду незайману дівчину, яка буде прислужувати царю і доглядати його. Вона лежатиме коло тебе і тобі, наш пане царю, буде тепло». **3** Тож по всьому ізраїльському краї стали шукати вродливу дівчину і знайшли шунамітянку^б Авшіаг^в та привели до царя. **4** Дівчина була надзвичайно вродлива. Вона почала доглядати за царем і прислужувати йому, але він не мав з нею інтимних стосунків.

5 Тим часом Адонія,^г син Хаггіт, став звеличувати себе і говорити: «Я буду царем!» Він мав колісницю, вершників і 50 чоловіків, які бігли перед ним.^д **6** А батько ніколи не перечив йому* і не казав: «Чому ти так робиш?» Адонія народився після Авесалома і також був дуже вродливий. **7** Він почав радитися з Йоавом, сином Церуї, та священником Евіатаром,^е і вони перейшли на його бік і стали йому допомагати.^є **8** А

1:1 *Букв. «днів». 1:6 *Або «не докоряв йому; не хотів вразити його почуття».

РОЗД. 1

а 2См 5:4
1Хр 29:26, 27

б Існ 19:17, 18

в 1Цр 2:17, 22

г 2См 3:2, 4
1Хр 3:1, 2

д 2См 15:1

е 2См 20:25

є 1Цр 2:22

Друга кол.

а 2См 8:17

б 2См 20:23
1Хр 27:5

в 2См 7:2
2См 12:1

г 1Цр 4:7, 18

д 2См 23:8
1Хр 11:10

е 2См 15:12

є 2См 7:4, 5

ж 2См 11:3, 27

з 2См 12:24

и 2См 3:2, 4

і Сд 9:4–6
1Цр 1:21
2Цр 11:1

к 1Хр 22:9
1Хр 28:5
1Хр 29:1

священик Садок,^а Беная,^б син Єгоїди, пророк Натан,^в Шімї,^г Реї та сильні воїни Давида^д не підтримували Адонію.

9 Через якийсь час Адонія склав у жертву^е овець, биків та відгодованих телят біля каменя Зохелет, що коло Ен-Рогелю, і запросив усіх своїх братів, синів царя, та всіх чоловіків Юди, царевих слуг. **10** Але пророка Натана, Беная, Давидових сильних воїнів і свого брата Соломона він не запросив. **11** Тоді Натан^є сказав Вірсавії,^ж матері Соломона:^з «Хіба ти не чула, що Адонія,^и син Хаггіт, став царем, а наш пан Давид нічого про це не знає? **12** Прошу, підійди, і я дам тобі пораду, щоб ти врятувала своє життя і життя свого сина* Соломона.^і **13** Піди до царя Давида і скажи йому: “Мій пане, царю, хіба ти не присягнув своїй служниці, кажучи: «Твій син Соломон буде царем після мене, і він сидітиме на моєму троні?»^к Чому ж Адонія став царем?” **14** І тимчасом, як ти ще будеш говорити з царем, я ввійду та підтверджу твої слова».

15 Тож Вірсавія пішла до царя в спальню. А цар був

1:12 *Або «свою душу і душу свого сина».

дуже старий, і йому прислужувала шунамітянка Авіша́г.^а

16 Упавши на коліна, Вірсавія низько вклонилась царю. І цар запитав: «Чого ти бажаєш?»

17 Вона відповіла: «Мій пане, ти присягався своїй служниці Єговою, своїм Богом, кажучи: “Твій син Соломон буде царем після мене, і він сидітиме на моєму троні”».^б

18 Але царем став Адонія, і мій пан нічого не знає про це.^в **19** Адонія склав у жертву багато биків, відгодованих телят і овець та запросив усіх царських синів, священника Евіатара і воєначальника Йоава,^г а Соломона, твого слугу, не запросив.^д **20** Мій пане, царю! Очі всього Ізраїля звернені до тебе, щоб ти сказав, хто сяде на трон мого пана, царя, після нього. **21** Інакше коли цар, мій пан, спочине зі своїми прабатьками, то мене і мого сина Соломона вважати-муть зрадниками».

22 Тимчасом як вона ще говорила з царем, увійшов пророк Натан.^е **23** Царю відразу повідомили: «Прийшов пророк Натан!» Після того Натан підійшов до царя і, впавши на коліна, вклонився йому до землі. **24** Він сказав: «Мій пане, царю, хіба ти говориш: “Адонія стане царем після мене і буде сидіти на моєму троні”?»^ж **25** Бо він сьогодні пішов скласти в жертву^з багато биків, відгодованих телят і овець та запросив усіх царських синів, воєначальників і священника Евіатара.^и Вони їдять та п'ють з ним і вигукують: “Хай живе цар Адонія!” **26** Але ні мене, твого слугу, ні священника Садбока, ні Беная, сина Єгояди, ні твого слугу Соломона він не запросив.

РОЗД. 1

а 1Цр 1:1, 3

б 1Цр 1:13
1Хр 22:9, 10

в 1Цр 1:5, 11

г 1Цр 1:7

д 1Цр 1:9, 10

е 1Цр 1:14

є 1Цр 1:5

ж 2См 15:12

з 1Цр 1:5, 7

и 1Хр 27:5

Друга кол.

а Пс 71:23
Пс 103:4

б 2См 20:23
2См 23:20
1Хр 27:5

в 1Цр 1:8

г 1Цр 1:38
Лк 19:33–35

д 2Хр 32:30

е 1См 16:13

є 1См 10:1, 24
2См 15:10
2Цр 11:12

ж 1Хр 28:20

27 Невже все це було зроблено за наказом мого пана, царя, і ти не сказав своєму слугі, хто буде сидіти на троні мого пана, царя, після нього?»

28 У відповідь цар Давид сказав: «Покличте до мене Вірсавію». Вона ввійшла і стала перед царем. **29** І цар присягнув: «Як живий Єгова*, який визволив мене^в від усіх бід:^а **30** як я сказав тобі, поклявшись Єговою, Ізраїлевим Богом: “Твій син Соломон буде царем після мене, і він сидітиме на моєму троні”, так я сьогодні й зроблю». **31** Тоді Вірсавія впала на коліна і, низько вклонившись цареві, сказала: «Царю Давиде, мій пане, живи повіки!»

32 І цар Давид наказав: «Покличте до мене священника Садбока, пророка Натана і Беная,^б сина Єгояди».^в Коли вони прийшли до царя, **33** він сказав їм: «Візьміть з собою слуг вашого пана, посадіть Соломона на мого мула^г і відведіть до Гіхону.^д **34** Там священник Садбок і пророк Натан помажуть його^е і зроблять царем над Ізраїлем. Тоді сурміть у ріг і вигукуйте: “Хай живе цар Соломон!”^є **35** Потім поверніться з ним назад, і хай він увійде та сяде на мій трон. Він буде царем замість мене, і я поставлю його провідником над Ізраїлем та Юдою».^ж **36** На це Беная, син Єгояди, сказав царю: «Амінь! Хай Єгова підтвердить слова мого пана, царя. **37** Нехай Єгова буде з Соломоном,^з так само як він був з моїм паном, царем,

1:29 *Серед ізраїльтян було звичним клястися існуванням Єгови чи іншої особи, щоб надати ваги своїм словам. ^вАбо «викупив мою душу». **1:33** ^аАбо «мулицю».

і хай звеличить трон Соломона ще більше, ніж трон мого пана, царя Давида».^а

38 Тож священик Садбк, пророк Натан, Беная,^б син Єгоїди, а також керетяни і пелетяни^в пішли, посадили Соломона на Давидового мула^г і відвели його до Гіхону.^д

39 Священик Садбк узяв з намету^е ріг з олією^е і помазав Соломона.^ж Після того засурмили в ріг, і всі люди почали вигукувати: «Хай живе цар Соломон!» **40** Потім весь народ пішов услід за Соломоном. Люди грали на флейтах і раділи так, що аж земля здригалася від цього шуму.^з

41 Адонія та всі, кого він запросив, почули шум, коли закінчили їсти.^и І Йоав, почувши звуки рога, запитав: «Що це за шум і гамір у місті?» **42** Поки він це говорив, прийшов Йонатан,^и син священика Євіатара. Адонія сказав: «Заходь! Ти добрий* чоловік і, мабуть, несеш добру звістку».

43 Але Йонатан відповів Адонії: «Я приніс недобру звістку: наш пан, цар Давид, зробив царем Соломона!» **44** Цар послав з ним священика Садба, пророка Натана, Беная, сина Єгоїди, керетян та пелетян, і вони повезли його на мулі царя.^к

45 Вони прийшли до Гіхону, і там священик Садбк та пророк Натан помазали його, зробивши царем. Після того вони повернулись радіючи, тож у місті зчинився гамір. І саме цей шум ви чули. **46** Соломон вже сів на царський трон, **47** а цареві слуги прийшли привітати нашого пана, царя Давида, кажучи: «Хай твій Бог зробить ім'я Соломо-

РОЗД. 1

а 1Цр 3:12
1Цр 10:23
Пс 72:8

б 1Хр 27:5

в 2См 15:18
1Хр 18:17

г 1Цр 1:33
Мт 21:7

д 2Хр 32:30

е 2См 6:17

е Вх 30:23–25
1См 16:13

ж 1Хр 29:22

з 1См 4:5

и 1Цр 1:9,25

и 2См 15:36
2См 17:17

к 1Цр 1:33,34

Друга кол.

а Вх 21:14
Вх 38:1,2
1Цр 2:28

б 1Цр 2:23

РОЗД. 2

в Пв 31:6
ІсН 1:6
1Хр 28:20

г 1Цр 3:7

д Пв 17:18–20
Ек 12:13

на славетнішим, ніж твоє ім'я, і хай звеличить його трон ще більше, ніж твій трон!» І цар вклонився на своєму ліжку. **48** Також цар сказав: «Нехай лине хвала Єгови, Ізраїлевому Богу, який сьогодні дозволив моєму синові сісти на мій трон і дав мені побачити це на власні очі!»

49 Тоді всі, кого запросив Адонія, дуже злякалися. Вони встали і пішли, кожен своїм шляхом. **50** Сам же Адонія зі страху перед Соломоном пішов і вхопився за роги жертovníка.^а **51** Тоді Соломону повідомили: «Адонія злякався царя Соломона. Він тримається за роги жертovníка і говорить: «Хай цар Соломон спочатку присягне мені, що не вб'є свого слугу мечем»».

52 На це Соломон сказав: «Якщо він буде достойним чоловіком, то жодна волосина не впаде з його голови. Але якщо він вчинить зло,^б то помре». **53** Тож цар Соломон послав за ним, і його забрали від жертovníка. Коли Адонія прийшов і вклонився Соломону, той сказав йому: «Іди до свого дому».

2 Як наблизився час смерті Давида, він сказав своєму синові Соломону: **2** «Я помираю*, тому будь сильний^а та мужній.^г **3** Слухайся свого Бога Єгови: ходи його дорогами і тримайся його постанов, заповідей, присудів і нагадувань, як написано в Законі Мойсея.^д Тоді ти матимеш успіх* у всьому, що будеш робити, і всюди, куди підеш. **4** А Єгова виконає те, що обіцяв про мене: «Якщо твої сини

2:2 *Букв. «іду дорогою всієї землі».

2:3 *Або «діятимеш мудро».

1:42 *Або «достойний».

будуть зважати на свої дороги і ходити переді мною у вірності, служачи всім своїм серцем і всією душою^а, то хтось із твоїх нащадків завжди^б сидітиме на троні Ізраїля.^б

5 Ти добре знаєш, що зробив мені Йоав, син Церуї, що він заповдіяв двом начальникам Ізраїлевого війська — Авнеру,^в синові Нера, і Амасі, синові Етера. В мирний час він убив їх, проливши кров,^г немов на війні, і заплямував цією кров'ю свій ремінь на поясі і сандалії на ногах. **6** Вчини мудро і не дозволяй, щоб він у своїй сивині мирно зійшов у могилу*.^е

7 Синам гілеадівця Барзіл-лая^в вияви віддану любов, і хай вони їдять за твоїм столом, бо вони теж допомогли мені,^ж коли я втікав від твого брата Авесалома.^з

8 А ще недалеко живе Шімї, син венямінівця Гери з Бахуріма. Він проклинав мене тяжкими прокляттями^и в той день, коли я йшов у Маханаїм,^и але потім він зустрів мене біля Йордану, і я присягнув йому Єгови: «Я не вб'ю тебе мечем».^к **9** Не залиш його непокараним.^и Ти мудрий чоловік і знаєш, що з ним зробити. Не дай йому спокійно померти в старості*.^м

10 Після того Давид спочив зі своїми прабатьками, і його поховали в Давидовому місті.^и

11 Царював* Давид в Ізраїлі 40 років: 7 років — у Хевроні^о і 33 роки — в Єрусалимі.^п

2:4 *Див. глосарій. ^аАбо «то не буде вигублений у тебе чоловік, який». 2:6 *Або «шеол», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій. 2:9 *Букв. «зведи його сивину в крові до шеолу». Див. глосарій, *Шеол*. 2:11 *Або «кількість днів царювання».

РОЗД. 2

а Пв 6:5
2Цр 20:3
2Цр 23:3
2Хр 17:3
Мт 22:37

б 2См 7:12, 16
1Цр 8:25
1Хр 17:11
Пс 132:11, 12

в 2См 3:27, 30

г 2См 17:25
2См 20:10
1Хр 2:17

д Чс 35:33
2См 3:28

е 2См 3:29
1Цр 2:31–34

е 2См 19:31

ж 2См
17:27–29

з 2См 15:14

и 2См 16:5–7

и 2См 17:24

к 2См 19:23

л Вх 22:28

м 1Цр 2:44, 46

н 2См 5:7
1Хр 11:7
1Хр 29:26, 27
Дії 2:29

о 1Хр 12:23

п 2См 5:4, 5

Друга кол.

а 2См 7:8, 12
1Хр 29:23
2Хр 1:1
Пс 89:36, 37
Пс 132:12

б 1Цр 1:5, 25

в 1Хр 22:9

г 1Цр 1:1, 3

12 Соломон сів на трон свого батька Давида, і зрештою його царська влада міцно утвердилась.^а

13 Через якийсь час Адонія, син Хаггіт, прийшов до Вірсавії, матері Соломона. Вона запитала: «Ти прийшов з миром?» — «З миром, — відповів той **14** і додав: — Хочу поговорити з тобою». Тож вона сказала: «Говори». **15** Адонія продовжив: «Ти добре знаєш, що царська влада мала перейти до мене і весь Ізраїль сподівався*, що я буду царем.^б Але царська влада відійшла від мене і дісталася моєму братові, бо це було від Єгови.^в **16** Тепер же маю до тебе лише одне прохання. Не відмов мені». Вірсавія сказала йому: «Говори». **17** І він сказав: «Будь ласка, попроси царя Соломона, — він тобі не відмовить, — щоб він дав мені за дружину шунамітянку Авішаг».^г **18** Вірсавія відповіла: «Добре, я поговорю про тебе з царем».

19 Тож Вірсавія прийшла до царя Соломона, щоб поговорити з ним про Адонію. Цар відразу встав, вийшов їй назустріч і вклонився. Потім він сів на свій трон і наказав поставити трон для матері царя, щоб вона сіла праворуч від нього. **20** І вона сказала: «Маю до тебе невелике прохання. Не відмов мені». Цар відповів: «Кажі, мати моя, я тобі не відмовлю». **21** Тоді вона попросила: «Нехай шунамітянка Авішаг стане дружиною твого брата Адонії». **22** У відповідь цар Соломон сказав: «Чому ти просиш для Адонії шунамітянку Авішаг? Проси вже для **2:15** *Або «обернув своє лице до мене».

нього і царську владу,^а бо він мій старший брат,^б до того ж його підтримують священник Евіатар і Йоав,^в син Церуї».^г

23 І цар Соломон присягнув Єгови: «Нехай Бог суворо покарає мене, якщо Адонія не поплатиться своїм життям за це прохання*». **24** Як живий Єгова, який зміцнив мене,^а посадив на трон мого батька Давида і збудував для мене дім*,^в як і обіцяв, клянусь, що сьогодні Адонія помре».^с **25** Цар Соломон відразу дав наказ Беная,^ж сину Єгояди. Той пішов і вразив* Адонію, і він помер.

26 А священнику Евіатару^з цар сказав: «Іди в Анатот^к на свої поля! Ти заслуговуєш смерті, але сьогодні я не вб'ю тебе, бо ти носив ковчег Всевадного Господа Єгови перед моїм батьком Давидом^л і разом з моїм батьком зносив усі утиски».^м **27** Соломон усунув Евіатара від виконання обов'язків священника Єгови, щоб сповнилося слово Єгови, яке він сказав проти роду Ілія^н в Шіло.^о

28 Звістка про це дійшла до Йоава. (А він підтримував Адонію,^п хоч і не підтримував Авесалба.)^к Тож Йоав утік до намету Єгови^п і вхопився за роги жертовника. **29** Царю Соломону сказали: «Йоав утік до намету Єгови. Зараз він біля жертовника». Тоді Соломон послав Беная, сина Єгояди, та наказав: «Іди вбий його!» **30** Прийшовши до намету Єгови, Беная сказав Йоаву: «Цар говорить: "Вийди звідси!"» Але той відповів:

2:23 *Або «не висловив цього прохання проти власної душі». **2:24** *Або «династію». **2:25** *Або «направ на».

РОЗД. 2

а 2См 16:21
б 1Хр 3:1,2,5
в 2См 8:16
г 1Цр 1:7
д 1Хр 22:9,10
е 2См 7:11
1Хр 17:10
є 1Цр 1:51,52
ж 2См 8:18
1Цр 1:8
1Хр 27:5
з 1См 22:20
1Цр 1:7
и Існ 21:8,18
Єр 1:1
і 1См 23:6
2См 15:24
1Хр 15:11,12
к 1См 22:22,23
л 1См 2:31
1См 3:12
м Існ 18:1
н 1Цр 1:7
о 2См 18:14
п 1Хр 21:29

Друга кол.

а Бр 9:6
Вх 21:14
Чс 35:33
Пв 19:13
1Цр 2:5
б 2См 3:26,27
в 2См 2:8
г 2См 20:10
д 2См 17:25
е 2См 3:29
є 1Хр 11:24
1Хр 27:5
ж 1См 2:35
1Хр 6:50,53
1Хр 12:28
1Хр 16:37,39
1Хр 24:3
з 1Цр 2:8
и 2См 15:23
2Цр 23:6
Ів 18:1
і 1См 21:10
1См 27:2

«Ні, я помру тут». Беная передав його слова царю: «Ось так Йоав сказав і так відповів». **31** Цар промовив: «То зроби так, як він сказав. Вбий його і поховай та зніми з мене і з дому мого батька вину крові, яку несправедливо пролив Йоав».^а **32** Єгова змусить його розплатитися за пролиту кров*, бо він убив Авнера,^б сина Нера, начальника Ізраїлевого війська,^в і Амасу,^г сина Етера, начальника Юдиного війська,^д – двох чоловіків, які були праведніші і кращі за нього. Він убив їх, вразивши мечем, а мій батько Давид нічого про це не знав. **33** Вина за пролиту кров вічно буде лежати на Йоавові та його потомстві*.^е А Давида і його потомство^ж, його дім і його трон Єгова поблагословить вічним миром». **34** Тоді Беная, син Єгояди, пішов та вбив Йоава. І його поховали біля його дому в пустелі. **35** Замість нього цар поставив на чолі війська Беная,^з сина Єгояди, а священника Садбака^к призначив замість Евіатара.

36 Згодом цар покликав Шімї^л та сказав йому: «Побудуй для себе дім в Єрусалимі. Живи тут і нікуди не виходь. **37** Бо того дня, коли ти вийдеш звідси, перейдеш долину Кедрон,^м ти обов'язково помреш. І твоя кров буде на твоїй голові». **38** У відповідь Шімї сказав царю: «Слова твої справедливі. Твій слуга зробить так, як сказав мій пан, цар». І Шімї жив у Єрусалимі довгий час.

39 Але через три роки два раби Шімї втекли до Ахіша,^п

2:32 *Або «поверне його кров йому ж на голову». **2:33** *Або «нащадках».
^аАбо «нащадків».

сина Маахі, царя Гата. Коли Шімї повідомили: «Твої раби в Гаті», **40** він одразу зібрався, осідлав віслюка і поїхав у Гат до Ахіша шукати своїх рабів. Забравши їх з Гата, він повернувся. **41** А Соломону сказали: «Шімї ходив з Єрусалима в Гат і повернувся». **42** Тоді цар покликав Шімї і промовив: «Хіба я не взяв з тебе клятви перед Єговою і не попередив тебе: “Того дня, коли ти вийдеш звідси і підеш кудись, то обов’язково помреш”,—і хіба ти не відповів: “Слова твої справедливі, так як і зроблю?”» **43** Чому ж ти порушив клятву, яку дав перед Єговою, і не послухався мого наказу?» **44** Далі цар сказав Шімї: «Ти добре знаєш у своєму серці, яке зло ти зробив моєму батькові Давиду,^б Але Єгова все те зло поверне на твою голову.^в **45** А цар Соломон буде благословенний,^г і трон Давида буде міцно утверджений перед Єговою повіки». **46** Після того цар дав наказ Бенії, сину Єгояди. Той пішов та вбив Шімї, і він помер.^д

Так царство міцно утвердилось в руках Соломона.^е

3 Соломон поріднився* з фараоном, царем Єгипту. Він одружився з^ж фараоною дочкою^з і поселив її в Давидовому місті.^и Вона жила там, поки Соломон не закінчив будувати свій дім,^й дім Єгови^к і мур довкола Єрусалима.^л **2** У той час народ далі складав жертви на узвишсях,^м бо дім для імені Єгови ще не був побудований.^н **3** Соломон любив Єгову та дотримувався постанов свого батька Давида, тільки жерт-

3:1 *Букв. «уклав шлюбний союз». *Або «взяв».

РОЗД. 2

а 1Цр 2:38
б 2См 16:5, 13
в Пс 7:16
Пр 5:22
г Пс 21:6
Пс 72:17
д 1Цр 2:8, 9
е 2Хр 1:1
Пр 16:12

РОЗД. 3

е Пв 7:3, 4
1Цр 7:8
1Цр 9:24
1Цр 11:1
Не 13:25–27
ж 2См 5:7
1Хр 11:7
з 1Цр 7:1
и 1Цр 8:17–19
й 1Цр 9:15
к 2Хр 33:17
л Пв 12:5, 6
1Цр 5:3
1Хр 28:6

Друга кол.

а 1См 7:9
1См 10:8
1Хр 21:26
б 1Хр 16:39, 40
1Хр 21:29
в 2Хр 1:3–6
г 2Хр 1:7–10
д 1Цр 2:1, 4
е 1Хр 29:1
Єр 1:6
є Вх 19:5, 6
ж Пс 72:1
Пс 119:34
з Єв 5:14
и Пр 15:8
й 1Хр 22:12
1Хр 29:19
2Хр 1:11, 12
Пр 16:16
к Ек 1:16
1Ів 5:14
л 1Цр 4:29
Пр 2:3–5
Як 1:5
м Мт 12:42

ви та приношення він спалював на узвишсях.^а

4 Якийсь цар пішов у Гівон, на головне* узвишся,^б щоб принести жертву. І там на жертovníку Соломон склав 1000 тварин як цілопалення.^в **5** У Гівоні Бог Єгова з’явився Соломону вночі уві сні та сказав: «Преси в мене, чого тільки забажаєш».^г **6** Соломон відповів: «Ти виявляв велику віддану любов моєму батькові, своєму слугі Давиду, тому що він ходив у вірності й праведності та служив тобі від щирого серця. І ти донині виявляєш йому велику віддану любов, бо дав йому сина, щоб той сидів на його троні.»^д **7** А тепер, мій Боже, Єгово, ти зробив мене, твого слугу, царем замість мого батька Давида, хоча я ще дуже молодий* і недосвідчений^е.^е **8** Твій слуга править над вибраним тобою народом,^з який настільки численний, що його неможливо порахувати. **9** Тож дай своєму слугі слухняне серце, щоб він судив твій народ^ж та розрізняв добро і зло.^з Бо як я сам зможу судити цей численний* народ?»

10 Єгові було приємно, що Соломон просив саме про це.^и **11** Тож Бог сказав: «За те, що ти просив саме цього, а не довгого життя*, багатства чи смерті* твоїх ворогів, за те, що ти просив розуміння, щоб справедливо судити,^й **12** я виконаю твоє прохання^к і дам тобі мудре і розумне серце.^л Такого, як ти, ніколи не було перед тобою і не буде після тебе.^м **13** Також я дам тобі

3:4 *Або «велике». **3:7** *Або «ще хлопчик». *Букв. «не знаю, як виходити і входити». **3:9** *Букв. «важкий». **3:11** *Букв. «багатьох днів». *Або «душ».

те, чого ти не просив,^а — багатство й славу,^б і за твого життя* не буде такого царя, як ти.^в

14 Якщо ти ходитимеш моїми дорогами, дотримуючись моїх постанов і заповідей, як твій батько Давид,^г я ще й подарую тобі довге життя*».^д

15 Коли Соломон прокинувся, то зрозумів, що Бог говорив з ним уві сні. Тоді він пішов у Єрусалим і, ставши перед ковчегом угоди Єгови, склав цілопалення та мирні жертви^е і влаштував бенкет для всіх своїх слуг.

16 Якось дві повії прийшли і стали перед царем. **17** Одна з них сказала: «Мій пане, ми з цією жінкою живемо в одному домі, і я народила дитину, коли вона була вдома. **18** На третій день після того, як я народила, ця жінка теж народила. Ми були разом, у домі не було нікого, крім нас двох. **19** І от вночі син цієї жінки помер, бо вона придавила його своїм тілом. **20** Тоді вона встала серед ночі і, поки твоя служниця спала, забрала мого сина і поклала біля своїх грудей*, а коло мене поклала свого мертвого сина. **21** Вранці я встала, щоб погодувати сина, і побачила, що він мертвий. Коли ж я придивилась, то зрозуміла, що це не мій син, якого я народила». **22** Але друга жінка сказала: «Ні, це мій син живий, а твій мертвий!» Однак перша заперечила: «Ні, це твій син мертвий, а мій живий!» І так вони сперечалися перед царем.

23 Зрештою цар сказав: «Одна говорить: "Це мій син живий, а твій мертвий!" — а

3:13 *Букв. «усі твої дні». 3:14 *Букв. «продовжу твої дні». 3:20 *Букв. «прилоні».

РОЗД. 3

а Пс 84:11
Мт 6:33
Еф 3:20

б 1Цр 4:21
Ек 7:11

в 1Цр 10:23

г 1Цр 15:5

д Пс 21:4
Пс 91:14, 16
Пр 3:13, 16

е Лв 7:11

Друга кол.

а 1Хр 29:23–25
Пс 72:5

б 1Цр 3:9, 10

РОЗД. 4

в 2Хр 9:30
Ек 1:12

г 1Хр 6:8
1Хр 27:16, 17

д 2См 8:17
1Хр 27:32

е 2См 8:16
2См 20:24

є 1Цр 1:8
1Цр 2:35
1Хр 27:5

ж 1Цр 2:26

з 1Цр 1:9, 10

и 2См 15:37
1Хр 27:33

і 2См 20:24
1Цр 5:14
1Цр 12:18

к 1Цр 9:15

л 1Хр 27:1

друга: «Ні, це твій син мертвий, а мій живий!» **24** Тож він сказав: «Дайте мені меч», і, коли йому принесли меч, **25** він наказав: «Розітніть живу дитину навпіл і віддайте одну половину одній жінці, а другу — другій». **26** У ту ж мить серце жінки, син котрої був живий, стислось від жалю, і вона почала благоді царя: «Мій пане, прошу, віддай їй живе дитя, тільки не вбивай його!» А друга жінка сказала: «Нехай не буде ні мені, ні тобі! Хай розтинають!» **27** Тоді цар звелів: «Віддайте дитя першій жінці, не вбивайте його. Вона його мати».

28 Коли всі ізраїльтяни почувли, який присуд виніс цар, то стали глибоко шанувати* царя,^а адже бачили, що Бог дав йому мудрість, щоб чинити правосуддя.^б

4 Цар Соломон правив над усім Ізраїлем.^в **2** Провідниками* в нього були: священник Азарія, син Садба;^г **3** царські писарі^а Еліхорéф і Ахія, сини Шіші; літописець Йосафат,^е син Ахілуда; **4** воєначальник Беная,^є син Єгояди; священники Садб та Евіатар;^ж **5** Азарія, син Натана,^з начальник над урядниками; священник Завуд, син Натана, друг царя;^и **6** Ахішар,^і управитель дому, і Адоніра́м,^і син Авди, начальник підневільних робітників.^к

7 Над усім Ізраїлем Соломон поставив 12 урядників, які постачали їжу для царя і його домашніх. Кожен з них мав робити це протягом одного місяця в році.^л **8** Цими урядниками були: син Хура — в гористому краї Єфрема; **9** син

3:28 *Букв. «боятися». 4:2 *Або «князями».

Декера – в Макаці, Шаалвімі,^a Бет-Шемеші та Елон-Бет-Ханані; **10** син Хеседа – в Арубботі (йому належали Сохо і весь край Хефер); **11** син Авінадава – над усіма схилами Дора (його дружиною стала Тафат, дочка Соломона); **12** Баана, син Ахилуда, – в Танаху, Мегиддо^b та в усьому Бет-Шеані,^b що біля Царетану, нижче Езрела, від Бет-Шеана до Авель-Мехоли та території Йокмеам;^c **13** син Гевера – в Рамот-Гілеаді^d (йому належали наметові поселення Яіра,^e сина Манасії, що в Гілеаді;^e також йому належала місцевість Аргов,^ж що в Башані;^з **60** великих міст з мурами і мідними засувами); **14** Ахінадав, син Іддо, – в Маханаїмі;^з **15** Ахімаац – в краю Нефталіма (він взяв собі за дружину іншу Соломонову дочку, Басмат); **16** Баана, син Хушай, – в краю Асіра і в Беалоті; **17** Йосафат, син Паруха, – в краю Іссахара; **18** Шімї, син Елі, – в краю Веніяміна;^к **19** Гевер, син Урі, – в краю Гілеад,^л в краю аморейського царя Сигбона^м та башанського царя Ога.^н А один урядник був поставлений над усіма цими урядниками в краю.

20 Мешканці Юди та Ізраїлю були такі численні, як пісок на березі моря.^o Вони їли, пили та веселились.^п

21 Соломону підкорялись усі царства від Ріки^р до філістимського краю і до кордону з Єгиптом. Вони сплачували данину Соломону і служили йому всі дні його життя.^с

22 Кожного дня в Соломоновому палаці споживали 30

РОЗД. 4

a ІсН 19:42, 48

б 2Цр 23:29

в ІсН 17:11
1См 31:8, 10

г ІсН 21:34

д Пв 4:41–43
1Цр 22:3е Чс 32:41
Пв 3:14

ж Чс 32:1

ж Пв 3:4

з ІсН 13:8, 11

и Бт 32:1, 2
2См 2:8, 9

і 1Цр 1:8

к ІсН 18:11

л ІсН 17:1

м Чс 21:21

н Пв 3:4

о Бт 22:15, 17

п Ек 2:24

р Бт 15:18
Вх 23:31
2См 8:3
Пс 72:8–10

с Пс 72:10

Друга коп.

а ІсН 1:4

б Бт 10:19

в 1Цр 5:4
1Хр 22:9
Пс 72:7г Пв 17:15, 16
1Цр 10:24–26
2Хр 1:14, 17

д 1Цр 4:7

е 1Цр 10:23
2Хр 1:10
Пр 2:6

ж Дії 7:22

ж Пс 89:Надп.

з Пс 88:Надп.

и 1Хр 2:4, 6

і 1Цр 10:1, 7
Лк 11:31

коров^{*} найліпшого борошна та 60 корів іншого борошна, **23** 10 відгодованих биків, 20 биків з пасовища і 100 овець, окрім оленів, газелей, козуль і відгодованих зозуль. **24** Соломон панував над усім, що було по цей бік Ріки^{*,a} від Тіфсаху до Гази,^б над усіма царями по цей бік Ріки. Він мав мир по всьому краї і на всіх своїх кордонах.^в **25** Усі дні Соломона мешканці Юди та Ізраїлю, від Дана до Беер-Шеви, жили безпечно, кожен під своєю виноградною лозою і під своїм фіговим деревом.

26 Соломон мав 4000^{*} стійл для коней, яких запрягали в колісниці, та 12 000 коней^{*,г}.

27 Кожен урядник у свій місяць постачав їжу цареві Соломону та всім, хто їв за його столом. Урядники дбали про те, щоб усього було вдосталь.^д

28 А для коней, яких запрягали в упряжку, та для інших коней вони привозили ячмінь і солому в ті місця, де була потреба. Кожен привозив стільки, скільки від нього вимагалось.

29 І Бог дав Соломону надзвичайно проникливе^{*} серце, а також стільки мудрості та розважливості, як піску на березі моря.^е **30** Своєю мудрістю Соломон перевершував усіх жителів Сходу та Єгипту.^е **31** Він був мудріший від усіх людей, навіть від езрахівця Етана^ж та від Гемана,^з Калкола^и і Дарді, синів Махола. Соломон прославився серед усіх довколишніх народів.^і **32** Він

4:22 * 1 кор — 220 л. Див. додаток. Б14.

4:24 * Тобто на захід від Євфрату. **4:26**

* Це число подається в деяких рукописах, а також у паралельному вірші. Інші рукописи подають число 40 000. * Або «вершників». **4:29** * Або «широке».

склав* 3000 прислів'їв^а і 1005 пісень.^б **33** Він говорив про різні рослини – від кедрів, що ростуть на Лівані, до гісопу,^в що росте на стіні, а також про звірів,^г птахів*,^д про створіння, що повзають*,^е і про риби. **34** Тож люди зі всіх народів, у тому числі царі з усієї землі, які чули про Соломонову мудрість, приходили до нього, щоб послухати його мудрі слова.^є

5 Коли тирський^ж цар Хірам почув, що Соломон був помазаний на царя замість свого батька, то послав до нього своїх слуг, бо завжди був другом* Давида.^з **2** Соломон у свою чергу передав Хіраму^и такі слова: **3** «Ти добре знаєш, що мій батько Давид не зміг побудувати дім для імені Єгови, свого Бога, бо воював з довколишніми ворогами, поки Єгова не поклав їх йому під ноги. **4** Тепер же мій Бог Єгова дав мені мир навкруги.^к Немає ні противника, ні жодної небезпеки.^л **5** Тому я хочу побудувати дім для імені Єгови, мого Бога, як Єгова і обіцяв моему батькові Давиду, кажучи: “Твій син, якого я посаджу на твій трон замість тебе, побудує дім для мого імені”.^м **6** Накажи своїм слугам нарубати для мене кедрів з Лівану.^н Мої слуги будуть працювати разом з твоїми, а я заплачу тобі за твоїх слуг, скільки скажеш. Адже ти знаєш, що в нас ніхто не вміє рубати дерева так, як сидоняни». ^о

7 Коли Хірам почув слова Соломона, то дуже зрадив і сказав: «Нехай сьогодні ли-

4:32 *Або «розповід». **4:33** *Або «створіння, що літають». ^ж Можливо, стосується плазунів і комах. **5:1** *Або «завжди любив».

РОЗД. 4

а Пр 1:1
Ек 12:9
б Псн 1:1
в Вх 12:22
г Пр 30:30
д Пр 30:19
е Пр 6:6
Пр 30:25
є 2Хр 9:1,23

РОЗД. 5

ж Єз 27:3
з 2См 5:11
и 2Хр 2:3
і 2См 7:5
1Хр 22:7,8
к 1Цр 4:24,25
л Пр 16:7
м 2См 7:12,13
1Хр 22:9,10
2Хр 2:4
н 1Цр 6:9,20
о 2Хр 2:8

Друга кол.

а 2Хр 2:11,12
б 2См 6:5
1Цр 6:15
2Хр 3:5
в 2Хр 2:15,16
Езд 3:7
г 2Хр 2:10
д 1Цр 3:12
1Цр 4:29
Як 1:5
е 1Цр 9:15
є 2См 20:24
1Цр 4:6
1Цр 12:18
ж 1Хр 22:15
з Існ 16:10
1Цр 9:20–22
2Хр 2:2
2Хр 2:17,18
2Хр 8:7–9
и 1Цр 9:23

і 1Цр 7:9
1Хр 22:2
к 1Цр 6:7
л Об 21:14

не хвала Єгові, бо він дав Давиду мудрого сина, щоб той правив цим великим* народом!»^а **8** Тож Хірам передав Соломону: «Я вислухав твоє прохання і зроблю все, що ти хочеш. Я дам тобі кедрового та ялівцевого дерева.^б **9** Мої слуги перевезуть його з Лівану до моря, потім я зв'яжу його в плоти та переправлю морем до місця, яке ти вкажеш. Там я розберу їх, і ти забереш дерево. Ти ж взамін посилатимеш для мого дому харчі, які я попрошу». ^в

10 І Хірам постачав Соломону кедрове та ялівцеве дерево, як той і просив. **11** Соломон же давав для дому Хірама 20 000 корів* пшениці і 20 корів дуже доброї оливкової олії. Усе це Соломон давав Хіраму з року в рік.^г **12** А Єгова, як і обіцяв, наділив Соломона мудрістю.^д Між Хірамом та Соломоном був мир, і вони уклали між собою договір*.

13 Цар Соломон набрав підневільних робітників з цілого Ізраїля; усього їх було 30 000.^е **14** Він послав їх у Ліван по черзі – по 10 000 щомісяця. Один місяць вони працювали на Лівані, а два місяці були вдома. Начальником підневільних робітників був Адонірам.^є **15** Соломон мав 70 000 різноробів* і 80 000 каменярів^ж у горах.^з **16** Крім того, він мав 3300 урядників,^и які наглядали за цими робітниками. **17** За царевим наказом вони добували велике дороге каміння,^к щоб з тесаних каменів^л закласти фундамент* дому. **18** Тож будівельники

5:7 *Або «численним». **5:11** *1 кор — 220 л. Див. додаток Б14. **5:12** *Або «угоду». **5:15** *Або «носіїв».

Соломона і Хірама, а також ге-валіяни^а витісували каміння і готували колоди та каміння для будівництва дому.

6 У 480-му році після виходу ізраїльтян* з Єгипту,^б в четвертий рік свого царювання над Ізраїлем, у місяці зіві^в, тобто в другому місяці, Соломон почав будувати дім Єгови^{а, г}. **2** Дім, який цар Соломон побудував для Єгови, був 60 ліктів* завдовжки, 20 ліктів завширшки і 30 ліктів заввишки.^д **3** Спереду храму* був притвор,^е довжина^в якого становила 20 ліктів (стілки, скільки ширина дому). Він виступав на 10 ліктів перед домом.

4 Соломон зробив у домі вікна, які звужувались і мали рами*.^с **5** Потім уздовж стіни довкола дому він зробив прибудову (вона йшла вздовж стін дому: довкола стін храму* і внутрішньої кімнати^ж) і по всій довжині зробив бічні кімнати.^з **6** Нижній ярус прибудови, в якій розташовувалися бічні кімнати, був завширшки 5 ліктів, другий – 6 ліктів, а третій – 7 ліктів. Довкола дому він зробив уступи, щоб нічого не кріпити до самих стін дому.^и

7 Дім будувався з каменів, які обтісували в каменоломнях.^і Під час будівництва дому не було чути ні молотка, ні сокири, ні іншого залізного знаряддя. **8** Вхід на нижній ярус прибудови з бічними кімната-

6:1 * Букв. «синів Ізраїля». ^а Див. додаток Б15. ^б Див. додаток Б8. **6:2** * 1 лікоть — 44,5 см. Див. додаток Б14. **6:3** * Букв. «храму дому». Очевидно, стосується Святого. ^в Або «ширина». **6:4** * Або «вікна зі скошеними укосами». **6:5** * Тут стосується Святого. ^и Стосується Найсвятішого.

РОЗД. 5

а ІсН 13:1, 5

РОЗД. 6

б Вх 12:14, 51

в 1Цр 6:37

г 1Хр 28:11, 12
2Хр 3:1, 2д 2Хр 3:3
Езд 6:3

е 2Хр 3:4

е Єз 41:26

ж Ль 16:2
2Хр 5:7
Єв 9:3з 1Цр 6:10
Єз 41:5, 26

и Єз 41:6, 7

і 1Цр 5:17

Друга кол.

а Єз 41:11

б 1Цр 6:38

в 1Цр 5:6
1Цр 6:20

г 1Цр 6:5

д Пв 17:18, 19
1Цр 8:25
1Хр 28:9е 2См 7:13
1Хр 22:9е Вх 25:8
Ль 26:12
Пс 132:13

ж 1Хр 28:20

з 1Цр 5:8
2Хр 3:5

и 1Цр 6:5

і 2Хр 3:8, 9
Єв 9:3

к Єв 9:2

л 1Цр 7:24

м Вх 25:33

ми був з південного* боку дому.^а Гвинтовими сходами можна було піднятися на другий поверх, а з другого – на третій. **9** І він будував дім, поки не закінчив,^б а потім покрив його кедровими брусами і рядами кедрових дощок.^в **10** Довкола дому він прибудував бічні кімнати^г (кожна мала 5 ліктів заввишки); вони були з'єднані з домом кедровими брусами.

11 У той час Єгова сказав Соломону: **12** «Якщо ти будеш жити за моїми постановами, виконувати мої присуди і старанно дотримуватися всіх моїх заповідей*,^д то я теж виконаю свою обіцянку, яку дав твоєму батькові Давиду стосовно тебе і стосовно дому, який ти будувеш.^е **13** Я перебуватиму серед ізраїльтян^е і не залишу мого народу, Ізраїля».^ж

14 Соломон будував дім, поки не закінчив. **15** Стіни зсередини дому він обшив кедровими дошками. Він обшив деревом внутрішні стіни дому, від підлоги до балок стелі, а підлогу дому покрив ялівцевими дошками.^з **16** Він відміряв від задньої стіни дому 20 ліктів і зробив кімнату з кедрових дощок, від підлоги до балок, і так влаштував всередині* внутрішню кімнату^и – Найсвятіше.^і **17** А храм*^к – передня частина дому – мав 40 ліктів. **18** На кедровій обшивці всередині дому були вирізьблені дикі гарбузи^л і розпуцені квіти.^м Усе було обшито кедром так, що не було видно каміння.

6:8 * Букв. «правого». **6:12** * Або «і дотримуватися всіх моїх заповідей, ходячи в них». **6:16** * Тобто всередині дому. **6:17** * Тобто Святе, що було перед Найсвятішим.

19 Він зробив у домі внутрішню кімнату,^a щоб поставити там ковчег угоди Єгови.^b
20 Внутрішня кімната була 20 ліктів завдовжки, 20 ліктів завширшки і 20 ліктів заввишки.^c Цю кімнату він покрив чистим золотом, а жертovníк^d — кедром. **21** Потім Соломон покрив чистим золотом дім зсередини^e і повівів золоті ланцюги перед внутрішньою кімнатою,^e яка була покрита золотом. **22** Увесь дім він покрив золотом, увесь дім повністю, і весь жертovníк,^e що стояв перед внутрішньою кімнатою.

23 У внутрішній кімнаті він зробив двох херувимів^ж з соснового дерева*. Кожен з них був 10 ліктів заввишки.^з
24 Одне крило херувима було завдовжки 5 ліктів, і друге завдовжки 5 ліктів. Усього від кінця одного крила до кінця другого було 10 ліктів. **25** Другий херувим також мав 10 ліктів. Обидва херувими були однакового розміру і форми. **26** Висота одного херувима була 10 ліктів, і такою ж була висота другого херувима. **27** Він поставив херувимів^и у внутрішній частині дому*. Крила херувимів були простягнуті так, що крило одного херувима торкалось однієї стіни, крило другого — другої стіни, а посередині дому їхні крила торкалися одне одного. **28** Херувимів він також покрив золотом.

29 На всіх стінах дому, у внутрішній і зовнішній кімнатах*, він вирізьбив херувимів,^к пальми^л і розпущені квіти.^л
30 Підлогу у внутрішній і зов-

6:23 * Букв. «з олійного дерева», можливо, з алепської сосни. **6:27** * Тобто в Найсвятішому. **6:29** * Букв. «всередині і зовні».

РОЗД. 6

а Єа 9:3
 б Вх 40:21
 1Цр 8:6
 в 1Цр 6:16
 г Вх 30:1
 1Цр 7:48
 д Вх 26:29
 2Хр 3:7
 е Вх 26:33
 є Вх 30:1,3
 Вх 40:5
 ж Бг 3:24
 2Цр 19:15
 Пс 99:1
 з 2Хр 3:10–13
 2Хр 5:8
 и Пс 80:1
 Іс 37:16
 Єа 9:4,5
 і 2Хр 3:14
 к Єа 41:17,18
 л Вх 25:33
 1Цр 6:18

Друга кол.

а Єа 41:24,25
 б Вх 27:9
 2Хр 4:9
 2Хр 7:7
 в 1Цр 7:12
 г 1Цр 6:1
 д 1Хр 28:11,12

РОЗД. 7

е 1Цр 9:10
 є Ек 2:4,5
 ж 1Цр 10:16,17
 Іс 22:8

нішній кімнатах дому він покрив золотом. **31** Для входу у внутрішню кімнату він зробив двері з соснового дерева, бічні стовпи й одвірки, як п'яту частину*. **32** На двох стулках дверей, зроблених із соснового дерева, він вирізьбив херувимів, пальми і розпущені квіти та покрив їх золотом. Він покрив золотом херувимів і пальми. **33** Для входу в храм^ж він таким же чином зробив із соснового дерева одвірки, що належали до четвертої частини*, **34** а також двостулкові двері з ялівцю. Одна стулка цих дверей складалася з двох частин, що оберталися на стержнях, і друга стулка складалася з двох частин, що оберталися на стержнях.^з
35 Він вирізьбив херувимів, пальми і розпущені квіти та покрив їх шаром золота.

36 Також він побудував внутрішню подвір'я,^б звівши стіну з трьох рядів тесаного каміння і одного ряду кедрових брусів.^в

37 У четвертому році в місяці зіві* був закладений фундамент дому Єгови,^г **38** а 11-го року в місяці бўлі*, тобто восьмому місяці, будівництво дому закінчилось — було зроблено все, що передбачалося планом.^д Соломон будував цей дім сім років.

7 А власний дім* Соломон будував 13 років,^е доки повністю не закінчив його.^є

2 Він побудував також Дім з ліванського лісу,^ж який був 100 ліктів* завдовжки, 50 ліктів

6:31, 33 * Можливо, стосується конструкції дверної рами або ж розміру дверей. **6:33** * Тут стосується Святого. **6:37, 38** * Див. додаток Б15. **7:1** * Або «палац». **7:2** * 1 лікоть — 44,5 см. Див. додаток Б14.

завширшки і 30 ліктів заввишки. Цей дім стояв на чотирьох рядах кедрових стовпів, а на стовпах були кедрові бруси.^a **3** Дім був обшитий кедром над балками, що були на стовпах; їх було 45, по 15 у ряді. **4** Дім мав три ряди вікон з рамами, вікно навпроти вікна у всіх трьох рядах. **5** Усі входи та одвірки мали прямокутні* рами, як і вікна зовні, що розміщувались одне напроти одного у три ряди.

6 Також він зробив Колонну галерею*, яка була 50 ліктів завдовжки і 30 ліктів завширшки. Перед нею був портик з колонами і накриттям.

7 Крім того, він побудував Тронний зал*,^b або Судовий зал, де мав судити.^b Усередині, від підлоги до балок, зал був обшитий кедром.

8 А дім*, в якому Соломон мав жити, стояв на іншому подвір'ї,^c окремо від Залу^d, і був побудований так само. Соломон побудував ще один дім, такий самий, як той Зал; у цьому домі мала жити фараонова дочка, яку він взяв собі за дружину.^d

9 Усі будинки, від фундаменту до карниза, а також усе назовні аж до великого подвір'я^e було збудоване з дорогого каміння,^e обтесаного до потрібного розміру і обрізаного пилами з усіх боків. **10** У фундамент було закладено величезні дорогі камені, одні розміром 8 ліктів, а інші – 10 ліктів. **11** Зверху були дорогі камені, обтесані до потрібного розміру, а також кедрові бруси. **12** Довкола великого под-

7:5 *Або «чотиристоронні; чотирикутні». 7:6, 7 *Або «притвор». 7:8 *Або «палац». *Букв. «дому залу». Очевидно, стосується Тронного залу.

РОЗД. 7

a 1Цр 5:8

b 1Цр 10:18
Пс 122:2, 5в 1Цр 3:9, 28
Пр 20:8

г 2Цр 20:4

д 1Цр 3:1
1Цр 9:24
2Хр 8:11

e 2Хр 4:9

e 1Цр 5:17

Друга кол.

a 2Хр 4:9
2Хр 7:7

b 1Цр 6:3

в 1Цр 6:36

г 1Цр 7:40
2Хр 2:13, 14

д 2Хр 4:16

e вх 36:1

e 1Цр 7:21

ж 2Цр 25:13, 17
2Хр 3:15
Єр 52:21з 2Цр 25:17
2Хр 4:12, 13и 2Цр 25:17
2Хр 3:16
Єр 52:22, 23i 1Цр 6:3
Єз 40:48

вір'я, як і довкола внутрішнього подвір'я^a дому Єгови з його притвором*,^b була стіна з трьох рядів тесаного каміння і одного ряду кедрових брусів.^b

13 Цар Соломон послав у Тир людей за Хірамом.^c **14** Він був сином вдови з племені Нефталіма. Його батько, тирянин, обробляв мідь*.^d Хірам був чудовим майстром, мав розуміння^e й досвід у виготовленні всіляких речей з міді. Тож він прийшов до царя Соломона і виконав усю доручену йому роботу.

15 Він вилив два мідні стовпи^c по 18 ліктів заввишки. Округлість кожного з двох стовпів становила 12 ліктів*.^ж

16 Також він вилив дві мідні капітелі, які мали стояти на стовпах. Висота одної капітелі була 5 ліктів, і висота другої – 5 ліктів. **17** Капітелі на стовпах були прикрашені сітками з переплетеними ланцюгами:^з сім на одній капітелі і сім на другій. **18** Потім він зробив по два ряди гранатів на кожній сітці довкола, щоб прикрасити капітелі на стовпах. Так він зробив на двох капітелях. **19** Капітелі на стовпах біля притвору були зроблені у вигляді лілії заввишки 4 лікті. **20** Ці частини капітелей на двох стовпах височіли над випуклою частиною, що була прикрашена сіткою, і довкола кожної капітелі рядами висіли 200 гранатів.^и

21 Ці стовпи він поставив біля притвору храму*:ⁱ один

7:12 *Притвор — передня частина храму. 7:14 *Або «бронзу» (також у наступних випадках в цьому розділі).

7:15 *Або «обхопити кожен з двох стовпів можна було мірильним шнуром завдовжки 12 ліктів». 7:21 *Тут стосується Святого.

стовп – з правого* боку і назвав його Яхін^д, а другий стовп – з лівого^а і назвав його Боаз^{б, в}. **22** Капітелі на стовпах були у вигляді лілії. І робота над стовпами була завершена.

23 Також він зробив кругле море^г, вилите з металу,^д яке мало 10 ліктів від одного краю до іншого. Воно було 5 ліктів заввишки, а його окружність – 30 ліктів^е. **24** Нижче від краю моря, по всій його окружності, був візерунок у вигляді диких гарбузів,^ж по 10 гарбузів на лікоть. Море і два ряди диких гарбузів були суцільноліті. **25** Море стояло на 12 биках:^з 3 бики дивились на північ, 3 на захід, 3 на південь, і 3 на схід. Море стояло на биках, і всі вони були повернені задом досередини. **26** Завтовшки море було в долоню^и, і його край був як край чаші, у вигляді лілії. Воно вміщало 2000 батів^к.

27 Потім він зробив 10 мідних візків^л.^е Кожен візок був 4 лікті завдовжки, 4 лікті завширшки і 3 лікті заввишки. **28** Ось як були зроблені візки: вони мали обрамлені бічні пластини. **29** На цих обрамлених бічних пластинах, а також на самих рамках були леви,^м бики та херувими,^н а вище і нижче від левів та биків – рельєф у вигляді гірлянд. **30** Кожен візок мав чотири мідних колеса на мідних осях. Вони трималися на чо-

7:21 *Або «південного». ^дОзн. «нехай він [тобто Єгова] поставить міцно». ^аАбо «північного». ^бМожливо, озн. «у силі». 7:23 *Або «резервуар». ^вАбо «обхопити його можна було мірильним шнуром завдовжки 30 ліктів». 7:26 *Прибл. 7,4 см. Див. додаток Б14. ^гПрибл. 44 000 л. Див. додаток Б14. 7:27 *Або «візків для води».

РОЗД. 7

а 2Xp 3:17

б Bx 30:18
2Цр 25:13

в 2Xp 4:2-5

г 1Цр 6:18

д Єр 52:20

е 2Цр 25:16
Єр 52:17

є Єз 41:19

ж Бг 3:24
Bx 25:18
1Цр 6:27
2Xp 3:7
Єз 41:17, 18

Друга кол.

а 1Цр 6:29
1Цр 6:32

б 1Цр 7:27

в 1Цр 7:15, 46
2Xp 4:3

г Bx 30:18

д 2Xp 4:6, 10

тирьох опорах, що були на кутах візка. Під умивальницею також були опори, прикрашені гірляндами, які були вилиті разом з опорами. **31** Відкрита частина умивальниці кріпилася у вінку, відстань до якого була 1 лікоть. Отвір вінка був круглим. Вінок з опорами утворював підставку в півтора ліктя заввишки. На вінку було різьблення; його бічні пластини були чотирикутні, а не круглі. **32** Чотири колеса були нижче бічних пластин, і їхні кріплення з'єднувалися з візком. Висота кожного колеса – півтора ліктя. **33** Ці колеса були зроблені так само, як колеса колісниць. Їхні кріплення, обіддя, спиці й маточни – усе було лите з металу. **34** Кожен візок мав чотири опори на чотирьох кутах. Ці опори були вилиті разом* з візком. **35** Зверху на візку був круглий вінок заввишки півліктя. Рамки і бічні пластини верхньої частини візка були вилиті разом* з ним. **36** На поверхні рамок і на бічних пластинах він вирізьбив херувимів, левів і пальми там, де було місце. Також він вирізьбив гірлянди довкола.^а **37** Так він зробив 10 візків.^б Усі вони були вилиті однаково^в і мали однаковий розмір та форму.

38 Далі він зробив 10 мідних умивальниць.^г Кожна з них мала 4 лікті* і вміщала 40 батів^д. На кожному з 10 візків стояла одна умивальниця. **39** П'ять візків він поставив з правого боку дому і п'ять – з лівого, а море поставив з правого боку дому, на південному сході.^е

7:34, 35 *Або «були одним цілим». 7:38 *Або «4 лікті в діаметрі». ^аПрибл. 880 л.

40 Хіра́м^а зробив умивальниці, лопатки^б і чаші.^в

Зрештою Хіра́м закінчив усю роботу, пов'язану з домом Єгови, яку виконував для царя Соломона.^г 41 Він зробив два стовпи^д з чашоподібними капітелями; дві сітки,^е які прикрашали дві чашоподібні капітелі на стовпах; 42 зробив 400 гранатів^е для двох сіток, по два ряди гранатів на кожну сітку, щоб покрити дві чашоподібні капітелі на двох стовпах; 43 10 візків^ж і 10 умивальниць,^з що були на цих візках; 44 море^и і 12 биків, на яких воно стояло; 45 казанки для попелу, лопатки, чаші та інше приладдя. І все це, що Хіра́м зробив цареві Соломону для дому Єгови, було з відполірованою міді. 46 Цар вилив усі ці речі в глиняних формах у Йорданській окрузі, між Суккотом і Царетаном.

47 Соломон не зважував усіх цих речей, бо їх було надзвичайно багато. Тож невідомо, скільки міді пішло на все це.^і 48 Соломон зробив усе приладдя для дому Єгови, золотий жертвник,^к золотий стіл^л для хлібів представлення, 49 світільники^м з чистого золота, які мали стояти перед внутрішньою кімнатою (п'ять праворуч і п'ять ліворуч), квіти,^н каганці та щипрці* – усе з золота,^о 50 умивальниці, гасила,^п чаші, кухлі^р та посудини для жару^с – з чистого золота, а також золоті гнізда для стержнів, на яких оберталися двері у внутрішню кімнату,^т тобто Найсвятіше, і двері в дім храму.^у

51 Так цар Соломон закінчив усю роботу, яку повинен

РОЗД. 7

а 1Цр 7:13
2Хр 7:13
б Вх 27:3
2Цр 25:14
в Вх 24:6
г 2Хр 4:11–17
д 1Цр 7:15
е 1Цр 7:17
е 1Цр 7:20
ж 1Цр 7:27
з 1Цр 7:38
и 1Цр 7:23
і 1Хр 22:14, 16
2Хр 4:18–22
к Вх 37:25
л Вх 37:10
м Вх 37:17
Об 1:20
н 1Цр 6:18
о Вх 37:23
л Єр 52:18
р Вх 25:29
с Ль 16:12
т 1Цр 6:31
у 1Цр 6:33

Друга кол.

а 2См 8:10–12
б 2Хр 5:1

РОЗД. 8

в Ек 1:1
г 2Хр 5:2, 3
д 2См 6:17
е 2См 5:7
1Хр 11:5
е Ль 23:34
Пв 16:13
ж 1Хр 15:2, 15
2Хр 5:4–6
з Вх 40:2
2Хр 1:13
и 1Хр 16:1
і Вх 26:33
Вх 40:21
2См 6:17
Об 11:19
к 1Цр 6:27
2Хр 5:7
Пс 80:1
Єз 10:5
л Вх 25:20
2Хр 5:8–10
м Вх 25:14
Вх 37:4
н Пв 4:13
Єв 9:4
о Вх 40:20
Пв 10:5

був зробити для дому Єгови. Після цього Соломон приніс речі, які освятив його батько Давид,^а та поклав срібло, золото і різні вироби у скарбниці дому Єгови.^б

8 Тоді Соломон зібрав^в в Єрусалимі старійшин Ізраїля, всіх голів племен і провідників Ізраїлевих родів,^г щоб перенести ковчег угоди Єгови з Давидового міста,^д тобто з Сіону.^е 2 Усі ізраїльтяни прийшли до царя Соломона на свято*, яке відбувалося в сьомому місяці, місяці етанімі^ж.^с 3 І, коли прийшли всі старійшини Ізраїля, священники взяли ковчег і понесли.^к 4 Вони принесли ковчег Єгови, намет зборів^з і всі святі речі, які були в наметі. Усе це принесли священники і левіти. 5 А цар Соломон і вся Ізраїлева громада, що збиралася з ним, стояли перед ковчегом. Вони склали в жертву так багато овець і биків,^н що їх неможливо було злічити.

6 Потім священники занесли ковчег угоди Єгови у внутрішню кімнату дому, в Найсвятіше, і поставили його там, де він мав стояти,^і – під крилами херувимів.^к

7 Крила херувимів були простягнуті над місцем, де стояв ковчег, і затінювали ковчег та його держакі.^н

8 Держакі^м були такі довгі, що їхні кінці було видно зі Святого, що перед внутрішньою кімнатою, але ззовні їх не було видно; вони там і досі. 9 У ковчезі не було нічого, крім двох кам'яних таблиць,^п які Мойсей поклав туди^о біля Хоріву, коли Єгова уклав

8:2 *Тобто Свято наметів. ^а Див. додаток Б15.

угоду^а з ізраїльським народом після його виходу з Єгипту.^б

10 Коли священники вийшли зі святого місця, хмара^в наповнила дім Єгови.^г **11** Через цю хмару священники не могли стояти там і виконувати служіння, бо слава Єгови наповнила дім Єгови.^д **12** Тоді Соломон сказав: «Єгово, ти говориш, що перебуватимеш в густій темряві.^е **13** Я ж побудував для тебе величний дім — місце, де ти житимеш вічно.»^є

14 Потім цар обернувся до Ізраїлевого збору і почав благословляти його, а весь збір тим часом стояв.* **15** Цар промовив: «Нехай лине хвала Єгови, Ізраїлевому Богу, який своїми устами дав обіцянку моему батькові Давиду і власною рукою виконав її. Він сказав: **16** “З того дня, коли я вивів свій народ Ізраїль з Єгипту, в жодному з ізраїльських племен я не вибрав міста, щоб побудувати в ньому дім для свого імені.^з Але я вибрав Давида, щоб він був провідником мого народу Ізраїля”. **17** Мій батько Давид від усього серця хотів побудувати дім для імені Єгови, Ізраїлевого Бога.” **18** Та Єгова сказав моему батькові Давиду: “Ти всім серцем хотів побудувати дім для мого імені,— і добре, що у твоєму серці було таке бажання,— **19** але ти не побудуєш цього дому. Твій син, який народиться в тебе*, побудує дім для мого імені”.^и **20** І Єгова дотримався своєї обіцянки, бо я став наступником мого батька Давида і сів на трон Ізраїля, як Єгова й обіцяв. Крім того, я побудував дім для імені Єгови, Ізраїлевого Бога,^к **21** та при-

РОЗД. 8

а Вх 24:8

б Вх 19:1
Чс 10:11, 12

в Вх 40:34
Лв 16:2

г 2Хр 5:11–14

д Вх 40:35
Єз 10:4
Єз 43:4
Єз 44:4
Дії 7:55
Об 21:23

е Вх 20:21
Пв 5:22
2Хр 6:1, 2
Пс 18:11
Пс 97:2

є Пс 78:69
Пс 132:13, 14

ж 2Хр 6:3–11

з Пв 12:11

и 2См 7:1–3
1Хр 17:1, 2

і 2См 7:12, 13

к 1Хр 28:5, 6

Друга кол.

а Вх 34:28
Пв 9:9
Пв 31:26

б 2Хр 6:12

в Вх 15:11
1См 2:2
2См 7:22

г Пв 7:9

д 2Хр 6:14–17

е 2См 7:12, 13

є 1Цр 2:4
Пс 132:12

ж Іс 66:1

з Пс 148:13
Єр 23:24

и 2Хр 2:6
2Хр 6:18–21
Не 9:6
Дії 17:24

і Вх 20:24
2См 7:13

готував там місце для ковчега, де зберігається угода,^а яку Єгова уклав з нашими прабадьками, коли виводив їх з єгипетського краю».

22 Після того Соломон став навпроти жертовника Єгови перед усім Ізраїлевим збором, простягнув руки до неба^б **23** і сказав: «О Єгово, Боже Ізраїля, немає такого Бога, як ти,^в ні високо в небі, ні тут на землі! Ти дотримуєшся угоди та виявляєш віддану любов' своїм слугам, які служать тобі* всім серцем.^г **24** Ти дотримався обіцянки, яку дав моему батькові, твоєму слугі Давиду. Ти дав обіцянку своїми устами і сьогодні виконав її власною рукою.^е **25** Тепер же, Єгово, Боже Ізраїля, зроби те, що ти пообіцяв своєму слугі Давиду, моему батькові: “Якщо твої сини будуть зважати на свої дороги і служити мені*, як служив ти, то хтось із твоїх нащадків завжди сидітиме на троні Ізраїля”.^є **26** Боже Ізраїля, прошу, хай виконається обіцянка, яку ти дав своєму слугі Давиду, моему батькові.

27 Чи Бог справді житиме на землі? Якщо саме небо, якщо небо небес не може тебе вмістити,^з то що вже казати про дім, який я збудував!^и **28** Боже мій, Єгово, зверни увагу на молитву свого слуги і на його прохання про ласку, вислухай благання про допомогу і молитву, з якою твій слуга сьогодні звертається до тебе. **29** Нехай твої очі день і ніч дивляться на цей дім — місце, про яке ти сказав: “У ньому перебуватиме моє ім'я”.^к Почуй

8:23 * Букв. «ходять перед тобою».

8:25 * Букв. «ходити переді мною».

8:19 * Букв. «вийде з твоїх стегон».

молитву, з якою твій слуга звертається, ставши лицем до цього дому.^a **30** Вислухай свого слугу і свій народ Ізраїль, коли вони будуть молитися і просити тебе про ласку, обернувшись лицем до цього дому. Почуй з неба,^b своєї оселі, почуй і прости.^a

31 Коли якась людина згрішить проти свого ближнього і з неї візьмуть клятву* та зобов'яжуть її цією клятвою[#], а вона, будучи під клятвою[#], прийде і стане перед твоїм жертвником у цьому домі,^г **32** то почуй з неба і розсуди своїх слуг: проголоси неправедного винним* і оберни його вчинки проти нього самого, а праведного проголоси невинним[#] і винагороди за його праведність.^a

33 Коли твій народ Ізраїль буде грішити проти тебе, і через це його розіб'ють вороги,^e але він навернеться і буде прославляти твоє ім'я,^c буде молитись у цьому домі та благоді тебе про ласку,^ж **34** то почуй з неба і прости гріх свого народу Ізраїля, поверни цих людей до краю, який ти дав їхнім прабатькам.^з

35 Коли вони будуть грішити проти тебе, і через це закрийється небо та не буде дощу,^и і коли вони будуть молитися, ставши лицем до цього дому, будуть прославляти твоє ім'я та перестануть грішити після того, як ти їх впокориш*^и, **36** то почуй з неба і

8:31 *Або «і той покладе на неї прокляття». Йдеться про клятву, що тягнула за собою покарання — прокляття, якщо клятва була неправдива або її не було виконано. [#]Букв. «прокляттям». **8:32** *Букв. «неправедним». [#]Букв. «праведним». **8:35** *Або «утискатимеш».

РОЗД. 8

a Дн 6:10

1Пт 3:12

б Пс 33:13

в 2Хр 7:13, 14
Дн 9:19

г 2Хр 6:22, 23

д Йв 34:11

e Лв 26:14, 17
Існ 7:8, 11
2Цр 17:6, 7

е Не 1:11

ж 2Цр 19:19, 20
2Хр 6:24, 25

з Пс 106:47

и Лв 26:19
Пв 28:23
Ез 14:13

і 2Хр 6:26, 27

Друга кол.

a Іс 30:20

Іс 54:13

б 1Цр 18:1

в Лв 26:16
2Цр 6:25г Пв 28:21, 22
Ам 4:9

д 2Хр 6:28–31

e 2Хр 33:12, 13

е Пр 14:10

ж Іс 63:15

з Пс 130:4

и Йв 34:11
Пс 18:20і 1См 16:7
1Хр 28:9
Ер 17:10к Чс 9:14
Пр 1:16
2Цр 5:15
2Хр 6:32, 33
Іс 56:6, 7
Дії 8:27

л Не 9:10

м Пс 11:4

н Пс 67:2
Пс 102:15

прости гріх своїх слуг, свого народу Ізраїля. Настав їх^a на добру дорогу, якою вони мають ходити, і пошли дощ на свій край,^b який ти дав у спадщину своєму народові.

37 Якщо край вразить голод^a або пошесть, палючий вітер або цвіль,^г якщо налетять рої сарани, якщо ненажерлива сарана* поїдатиме все на своєму шляху, якщо ворог візьме в облогу якість із міст[#] цього краю, якщо будь-яка інша кара чи хвороба спаде на цей народ,^д **38** і цілий твій народ Ізраїль чи навіть одна людина звернеться до тебе з якоюсь молитвою чи проханням про ласку^e (бо кожен знає біль свого серця)^e та простягне руки в напрямку до цього дому, **39** то почуй з неба, твоєї оселі,^ж прости^з і відплати кожному за його вчинками,^и бо ти знаєш людське серце, ти єдиний знаєш серце кожної людини.^и **40** Тоді вони будуть боїтись тебе весь час, поки житимуть у краю, який ти дав нашим прабатькам.

41 Також якщо чужинець, який не належить до твого народу Ізраїля, почує про твоє ім'я* і прийде з далекого краю^к **42** (бо він почує про твоє величне ім'я^н і про великі діла, які ти здійснив могутньою рукою), якщо він прийде та помолиться, ставши лицем до цього дому, **43** то почуй з неба, твоєї оселі,^и і зроби все, що він попросить, щоб усі народи на землі знали твоє ім'я і боялися тебе,^и як боїться твій народ Ізраїль, і щоб вони знали, що дім, який я побудував, названий твоїм іменем.

8:37 *Або «коники». [#]Букв. «брам».
8:41 *Або «репутацію».

44 Якщо твій народ піде на війну з ворогами шляхом, яким ти його пошлеш,^a і помолиться до тебе, Єгово,^b ставши лицем до міста, яке ти вибрав,^c і до дому, який я збудував для твого імені,^d **45** то почуй з неба його молитву і прохання про ласку та поведися з ним справедливо.

46 Якщо твій народ згрішить проти тебе (адже немає людини, яка б не грішила),^a і ти розгніваєшся на нього та віддаси його в руку ворога, а той забере його в неволю до ворожого краю — далеко чи близького,^e **47** і якщо в краю своєї неволі він, опам'ятавшись,^c повернеться до тебе^ж і буде благодіяти про ласку^з та скаже: «Ми грішили, чинили зло і поводилися негідно»,^и **48** і якщо твій народ навернеться до тебе всім серцемⁱ і всією душею* в краю своїх ворогів, які забрали його в неволю, та помолиться, повернувшись у напрямку до краю, який ти дав їхнім прабабкам, до міста, що ти вибрав, і до дому, який я збудував для твого імені,^к **49** то почуй з неба, твоєї оселі,^л його молитву і прохання про ласку, поведися зі своїм народом справедливо **50** і прости його гріх та всі переступи проти тебе. Пробуди жалість у тих, хто його поневолює, щоб вони змілосердились над ним,^м **51** бо це твій народ, твоя власність,^н народ, який ти вивів з Єгипту,^o з розжареної печі*.^п **52** Хай твої очі будуть відкриті, коли твій слуга і твій народ Ізраїль проситимуть тебе про ласку,^р до прохань тво-

8:48 * Див. глосарій. **8:51** * Або «печі, в якій плавлять залізо».

РОЗД. 8

- a Вх 23:31
1Цр 20:13
б 2Хр 14:11
2Хр 20:5, 6
в Пс 78:68
Пс 132:13
г 2Хр 6:34, 35
д Пс 51:5
Пс 130:3
Ек 7:20
Рм 3:23
1Іс 1:8
е Пв 28:15, 36
2Цр 17:6
2Цр 25:21
2Хр 6:36–39
ж Пв 26:40
Пс 30:1, 2
з Пв 4:27, 29
2Хр 33:12, 13
и Нс 1:6
Пс 106:6
Пр 28:13
Дн 9:5
і 1См 7:3
к Дн 6:10
л Іс 63:15
м 2Хр 30:9
Езр 7:28
Не 2:7, 8
н Вх 19:5
Пс 9:26
o Вх 14:30
л Пв 4:20
р 2Хр 6:40

Друга кол.

- a Пс 86:5
Пс 145:18
б Вх 19:6
Пв 4:34
Пс 32:9
в 2Хр 6:12, 13
г 1Цр 4:24, 25
д Пв 10:11
ІсН 21:45
е Пв 31:6
ІсН 1:5
2Хр 32:7
Пс 46:7
є Іс 41:10
Єв 13:5
ж Пс 86:11
Пс 119:36
2Фс 3:5
з ІсН 4:24
1См 17:46
Єз 36:23
Єз 39:7
и Пв 4:35, 39
Іс 44:6

го слуги і твого народу Ізраїля, вислуховуй їх завжди, коли вони будуть звертатись до тебе*.^a **53** Адже ти, Всевладний Господи Єгово, відділив їх від усіх народів землі та зробив своєю власністю,^b як і проголосив через свого слугу Мойсея, коли виводив наших прабабків з Єгипту».

54 Після того як Соломон помолиться Єгові, звернувшись до нього з цією молитвою і проханням про ласку, він піднявся з місця, де стояв на колінах перед жертвником Єгови, простягнувши руки до неба.^в **55** Він встав і гучним голосом поблагословив весь збір Ізраїля: **56** «Хай лине хвала Єгові, який виконав свою обіцянку і дав своєму народу Ізраїлю місце відпочинку.^г З усього того доброго, що він обіцяв через свого слугу Мойсея, жодне слово не залишилось невиконаним.^д **57** Нехай наш Бог Єгова буде з нами, як був з нашими прабабками.^е Хай не полишить нас і не покине,^є **58** нехай прихилить до себе наше серце,^ж щоб ми ходили всіма його дорогами і дотримувались його заповідей, постанов та ісудів, які він дав нашим прабабкам. **59** Нехай ці слова, з якими я звертаюсь до Єгови, мої благання про ласку, будуть день і ніч перед нашим Богом Єговою і нехай він чинить правосуддя задля свого слуги та свого народу Ізраїля щодня, коли буде потрібно, **60** щоб усі народи землі зрозуміли, що Єгова — правдивий Бог,^з і немає іншого, крім нього.^и **61** Нехай ваше серце буде

8:52 * Або «вислуховуй їх, хоч би про що вони просили тебе».

повністю віддане^а Єгови, нашому Богу. Живіть за його постановами і дотримуйтесь його заповідей, як ви це робите сьогодні».

62 Цар і весь Ізраїль склали дуже багато жертв перед лицем Єгови.^б **63** Цар Соломон склав для Єгови мирні жертви.^в Він приніс 22 000 биків і 120 000 овець. Тож цар і всі ізраїльтяни присвятили дім Єгови.^г **64** У той день цар освятив середню частину подвір'я, що перед домом Єгови, щоб скласти там цілопалення, хлібні приношення і жир мирних жертв, бо всі ці жертви – цілопалення, хлібні приношення і жир^д мирних жертв – не вміщались на мідному жертovníку,^е який був перед Єговою. **65** І влаштував Соломон свято,^є на яке зібрався весь Ізраїль – великий збір людей, котрі населяли землі від Лівона-Хамата^ж аж до Єгипетської долини^з.^ж Народ святкував перед лицем Єгови, нашого Бога, 7 днів, потім ще 7 днів, усього 14 днів. **66** Наступного^и дня цар відпустив людей, і вони благословили його та пішли додому. Вони тішились і раділи у своєму серці, що Єгова виявив таку великодушність^к своєму слугі Давиду та своєму народу Ізраїлю.

9 Коли Соломон закінчив будувати дім Єгови та царський дім^л,^а а також усе, що хотів побудувати,^л **2** Єгова з'явився йому вдруге, як колись у Гівоні.^к **3** І Єгова сказав: «Я почув твою молитву і прохання про ласку, з яким ти звернувся

8:65 *Або «входу до Хамата». ^аАбо «ваді». Див. глосарій. **8:66** *Букв. «восьмого», тобто наступного дня після другого семиденного періоду. **9:1, 10** *Або «палац».

РОЗД. 8

а Пв 18:13
2Цр 20:3
1Хр 28:9
Мт 22:37
б 2Хр 7:4, 5
в Лв 3:1
г Езд 6:16
Не 12:27
д Лв 3:16
е 2Хр 4:1
є Лв 23:34
ж Бт 15:18
Чс 34:5, 8
з Пс 31:19
Іс 63:7
Єр 31:12

РОЗД. 9

и 2Хр 8:1
Ек 2:4
і 2Хр 7:11
к 1Цр 3:5

Друга кол.

а Пв 12:5, 6
1Цр 8:28, 29
б 2Хр 6:40
2Хр 16:9
Пс 132:13
в 1Цр 3:6
г 1Хр 29:17
Пс 78:70, 72
д Ек 12:13
е 2Хр 7:17, 18
є 2См 7:16, 17
1Цр 2:4
Пс 89:20, 29
ж 1Цр 11:4
2Хр 7:19–22
з Лв 18:28
Пв 4:26
2См 7:14
2Цр 17:22, 23
Пс 89:30–32
и 2Цр 25:9, 10
2Хр 15:2
і Пв 28:37
Пс 44:14
к 2Хр 36:19
Іс 64:11
л Пв 29:24, 25
Єр 22:8, 9
м Пв 28:64
Єр 5:19
Єр 12:7
н 1Цр 6:37–7:1
2Хр 8:1, 2
о 1Цр 5:1, 7

до мене. Дім, який ти побудував, я освятив, зробивши так, щоб моє ім'я перебувало в ньому повіки.^а Мої очі і моє серце будуть там завжди.^б **4** Якщо ти служитимеш мені^в, як твій батько Давид,^в у праведності та з непорочним серцем^г і будеш дотримуватись усього, що я тобі наказав,^д якщо будеш виконувати мої постанови і присуди,^є **5** то я міцно поставлю твій царський трон в Ізраїлі, щоб він стояв вічно, як я і обіцяв твоєму батькові Давиду, кажучи: «Хтось із твоїх нащадків завжди сидітиме на троні Ізраїля».^є **6** Але якщо ви і ваші сини не будете слухатися мене і дотримуватись моїх заповідей та постанов, якщо почнете служити та вклонятися іншим богам,^ж **7** то я вигублю Ізраїль з краю, який йому дав,^з а дім, що я освятив для свого імені, відкину з-перед моїх очей.^и Ізраїль стане посміховищем^к, і всі народи глузуватимуть з нього.^л **8** Цей дім обернеться на купу руїн,^к і кожен, хто проходитиме повз нього, остовпіє від здивування, присвисне та запитає: «За що Єгова зробив таке цьому краю і цьому дому?»^н **9** У відповідь йому скажуть: «За те, що вони покинули свого Бога Єгову, який вивів їхніх прабатьків з єгипетського краю, і вибрали собі інших богів, почали вклонятися та служити їм. Саме тому Єгова навів на них усе це лихо».^м

10 Соломон побудував два доми – дім Єгови і царський дім^л – за 20 років.^н **11** Тирський цар Хірам^о постачав йому кедрове та ялівцеве дерево, а також золото – стільки, скіль-

9:4 *Букв. «ходитимеш переді мною».
9:7 *Букв. «притчею».

ки той хотів.^а Тож Соломон дав Хіра́му 20 міст у Галілейському краї. **12** Хіра́м вирушив з Тира, щоб оглянути міста, які дав йому Соломон, але вони йому не сподобалися*. **13** І він сказав: «Що це за міста ти дав мені, брате?» Тому їх донині називають краєм Каву́л*. **14** Хіра́м послав царю 120 талантів* золота.^б

15 Цар Соломон набрав підневільних робітників,^в щоб вони побудували дім Єгови,^г його власний дім*, Пагорб*,^д мур Єрусалима, Хацо́р,^е Мегі́ддо^є і Гезе́р.* **16** (Свого часу фараон, цар Єгипту, захопив Гезе́р і спалив його вогнем, а хана́нців,^з які там жили, повбивав. Це місто він дав як придане* своїй дочці,^ж Соломонової дружині.) **17** Соломон відбудував* Гезе́р, Нижній Бет-Хоро́н,^и **18** Ваала́т,^й Тама́р, що в пустелі у тому краї, **19** всі свої міста для зберігання запасів, всі міста для колісниць^л і міста для вершників. Також він побудував усе, що хотів побудувати в Єрусалимі, на Лівані та в усьому краю свого панування. **20** А всіх неізраїльтян, всіх, хто залишився з амореян, хетян, перізеян, хіввеян і еусеян,^м — **21** тобто їхніх нащадків, які залишились у краю і яких ізраїльтяни не могли знищити*, — Соломон змусив до підневільної праці, і вони є рабами донині.^н **22** Але нікого з

9:12 *Або «були невідповідними в його очах». 9:13 *Або, можливо, «ні до чого не придатною землею». 9:14 *1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14. 9:15 *Або «палац». 9:15, 24 *Або «Мілло́». Євр. слово, що озн. «насип». 9:16 *Або «прощальний подарунок; весільний подарунок». 9:17 *Або «укріпив». 9:21 *Або «присвятити для знищення». Див. глосарій.

РОЗД. 9

а 1Цр 5:8
б 1Цр 10:21
в 1Цр 4:6
1Цр 5:13
г 1Цр 6:37
д 2См 5:9
1Цр 11:27
2Цр 12:20
е ІсН 19:32, 36
є ІсН 17:11
Сд 5:19
2Цр 9:27
ж Сд 1:29
з ІсН 16:10
и 1Цр 3:1
й ІсН 16:1, 3
2Хр 8:4–6
к ІсН 19:44, 48
л 1Цр 4:26
м Чс 13:29
Пв 7:1
Сд 1:21
2Хр 8:7–10
н Бг 9:25

Друга кол.

а Пв 25:39
б 1Цр 5:16
2Хр 2:18
в 1Цр 3:1
1Цр 7:8
2Хр 8:11
г 2См 5:9
д 1Цр 9:15
е Вх 23:14
є 2Хр 8:12, 13
ж 2Хр 8:16
з Пв 2:8
и 2Хр 8:17, 18
й 1Цр 5:12
к Бг 10:29
1Хр 29:3, 4
Пс 45:9

РОЗД. 10

л 1Цр 4:29
м 2Хр 9:1, 2
Мт 12:42
н Пс 72:10
о Вх 25:3, 6
2Цр 20:13

ізраїльтян Соломон не зробив рабами.^а Вони були його воїнами, слугами, князями, помічниками, а також начальниками візників та вершників. **23** Цар Соломон мав 550 начальників над урядниками; ці начальники наглядали за працею робітників.^б

24 Фараонова дочка^в переселилася з Давидового міста^г в дім, який Соломон збудував для неї. Саме тоді він побудував Пагорб*.^д

25 Тричі на рік^е Соломон складав цілопалення та мирні жертви на жертovníку, який збудував для Єгови.^є Крім того, він спалював там принесення, які димилися перед лицем Єгови. Тож він закінчив будувати дім.*

26 І побудував цар Соломон кораблі в Еці́он-Геве́рі^з біля Елб́ту, що на березі Червоного моря, в едо́мському краї.^н **27** На цих кораблях Хіра́м посилав своїх слуг,^й досвідчених моряків, щоб ті допомагали слугам Соломона. **28** І коли вони плавали в Офі́р,^к то щоразу привозили звідти царю Соломону 420 талантів золота.

10 Цариця Ше́ви почула про славу Соломона, яку він мав завдяки імені Єгови,^н і прийшла, щоб поставити йому складні запитання* і тим випробувати його.^м **2** Вона прийшла в Єрусалим у супроводі багатьох придворних*^н і привезла на верблюдах бальзам,^о дорогоцінне каміння і дуже багато золота. Прибувши до Соломона, цариця почала розмовляти з ним про все, що було в неї на серці. **3** Соломон відповів на всі її запитання,

10:1 *Або «загадки». 10:2 *Або «з величезним караваном».

і для царя не було нічого надто складного*, чого він не міг би їй пояснити.

4 Коли цариця Шéви побачила всю мудрість Соломона^а і дім, який він збудував,^б **5** коли побачила страви на його столі^в і те, як сидять його наближені, як прислужують слуги за столом і як вони одягнені, коли побачила, які в нього чашники та які цілопалення він приносить у домі Єгови, то в неї просто перехопило подих*. **6** Тоді цариця сказала Соломону: «Те, що я чула у своєму краї про твої досягнення* і мудрість,— усе це правда! **7** Я не вірила в те, що говорять, поки не прийшла і не побачила все на власні очі. Тепер я розумію, що мені не розказали й половини. У тебе значно більше мудрості й багатства, ніж мені говорили. **8** Щасливий твій народ, щасливі твої слуги, які завжди біля тебе і можуть слухати твою мудрість!»^г **9** Нехай лине хвала твоєму Богу Єгові,^д якому було до вподоби посадити тебе на трон Ізраїля. Єгова полюбив Ізраїль навіки, тому він зробив тебе царем, щоб ти приймав справедливі й праведні рішення».

10 Потім вона дала царю 120 талантів* золота, дорогоцінне каміння і дуже багато бальзаму.^е Більше ніхто не привозив стільки бальзаму, скільки привезла Соломону цариця Шéви.

11 Кораблі Хірама, які привозили з Офіру золото,^е також привозили звідти дорогоцінне каміння і дуже багато сандалового дерева.^ж **12** Із сандало-

10:3 *Букв. «нічого прихованого». **10:5** *Букв. «у ній не стало духу». **10:6** *Або «слова». **10:10** *1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14.

РОЗД. 10

а 1Цр 3:28
Ек 12:9

б 2Хр 9:3–8

в 1Цр 4:22

г Пр 8:34

д 1Цр 5:7

е Бт 43:11
Пс 72:10

є 1Цр 9:27,28
Пс 45:9

ж 2Хр 2:8
2Хр 9:10,11

Друга кол.

а 2Хр 5:12
Пс 150:3

б 2Хр 9:12

в 2Хр 9:13,14

г 1Цр 14:25,26

д 2Хр 9:15,16

е 1Цр 7:2

є Пс 122:2,5

ж 2Хр 9:17–19

з Бт 49:9
Чс 23:24
Чс 24:9

и 1Цр 7:2

вого дерева цар зробив опори для дому Єгови і для царського дому*, а також арфи і ліри для співаків.^а Такого сандалового дерева ніхто не привозив і не бачив до цього часу.

13 А цар Соломон дав цариці Шéви зі своєї щедрості* великий дар, а також усе, що вона хотіла і що просила. Після того цариця повернулася зі слугами до свого краю.^б

14 Кожного року Соломон отримував 666 талантів* золота,^в **15** окрім усього, що отримував від купців і торговців та від усіх арабських царів і намісників того краю.

16 Цар Соломон зробив 200 великих щитів із золотого сплаву^г (на кожен великий щит пішло 600 шéкелів* золота)^д **17** і 300 малих щитів* із золотого сплаву (на кожен малий щит пішло 3 міни^е золота). Ці щити цар поклав у Домі з ліванського лісу.^е

18 Також цар зробив великий трон^є зі слонової кістки і покритий його очищеним золотом.^ж **19** До трону вели шість сходинок, а за ним був округлий балдахін. Трон мав поручні, поряд з якими стояло два леви.^з **20** На шістьох сходах стояло 12 левів, по одному з кожного боку сходинок. Нічого подібного не було в жодному царстві.

21 Усі посудини для напоїв у царя Соломона були золоті, і все приладдя в Домі з ліванського лісу^и було з чистого зо-

10:12 *Або «палацу». **10:13** *Букв. «за рукою царя Соломона». **10:14** *Прибл. 23 т. **10:16** *1 шéкель — 11,4 г. Див. додаток Б14. **10:17** *Идетсья про невеликі щити, які часто носили лучники. ^вВ Єврейських Писаннях 1 міна — 570 г. Див. додаток Б14.

лота. А зі срібла не було нічого, бо за днів Соломона срібло не вважалося цінним.^а **22** На морі цар мав таршіські^б кораблі, які плавали разом з кораблями Хірама. І раз на три роки таршіські кораблі привозили золото, срібло, слонову кістку,^в а також мавп і павичів.

23 Цар Соломон перевершував багатством^г і мудрістю^д всіх земних царів. **24** І всі люди на землі хотіли зустрітися* з Соломоном, щоб послухати мудрість, яку Бог вклав у його серце.^е **25** Кожен підносив йому свій дар – срібні та золоті речі, одяг, зброю, бальзам, коней і мулів. І так було з року в рік.

26 Соломон набував дедалі більше колісниць та коней*. Він мав 1400 колісниць і 12 000 коней*,^в яких тримав у містах для колісниць та в себе в Єрусалимі.*

27 Цар нагромадив стільки срібла в Єрусалимі, що його було як каміння, і стільки кедрового дерева, що його було як сикоморів у Шефелі.*

28 Коней Соломон привозили з Єгипту. Царські купці купували табуни коней* за встановленою ціною.^и **29** Колісницю доставляли з Єгипту за 600 шéкелів срібла, а коня – за 150. Царські купці продавали їх усім хетянським^і і сирійським царям.

11 Крім фараонової дочки,^к цар Соломон полюбив багату жінок-чужинок^л – моавітянок,^м аммонітянок,^н едомлянок, сидонянок^о і хетянок^п – **2** з народів, про які Єгова го-

10:24 *Букв. «шукали лица». **10:26** *Або «вершників». **10:28** *Або, можливо, «привозили з Єгипту і з Куе. Царські купці купували їх в Куе». «Куе», імовірно, стосується Кілікії.

РОЗД. 10

а 2Xp 9:20, 21

б Бт 10:4

Пс 72:10

Єз 27:12

Йн 1:3

в 1Цр 10:18

г Ек 5:19

д 1Цр 3:12, 13

1Цр 4:29

2Xp 9:22–24

е Пр 2:6

є Пв 17:15, 16

1Цр 4:26

ж 2Xp 1:14

2Xp 9:25

з 2Xp 1:15

2Xp 9:27

и 2Xp 1:16, 17

2Xp 9:28

і Існ 1:4

РОЗД. 11

к 1Цр 3:1

л Пв 17:15, 17

Не 13:26

м Бт 19:36, 37

н 1Цр 14:21

о 1Цр 16:30, 31

п Бт 26:34, 35

Друга кол.

а Вх 34:16

Пв 7:3

Існ 23:12, 13

2Кр 6:14

б 1Цр 11:42

в Пв 7:3, 4

Не 13:26

г Сд 2:11, 13

Сд 10:6

1См 7:3

д Сф 1:5

е 1Цр 15:5

є Лв 26:30

Чс 33:52

2Цр 21:1, 3

ж Лв 18:21

Дії 7:43

з 2Цр 23:13

и Пв 7:3, 4

Пр 4:23

і 1Цр 3:5

1Цр 9:2

к 2Xp 7:19, 20

ворив ізраїльтянам: «Не єднатися з ними* і не дозволяйте їм єднатися з вами, бо вони неодмінно прихилилять ваше серце до своїх богів». ^а Але Соломон прихилився до них і полюбив їх. **3** Він мав 700 дружин, які були княгинями, та 300 наложниць, і поступово ці жінки звели його серце*. **4** Коли Соломон постарів,^б його дружини схилили його серце до того*, щоб служити іншим богам.^в Соломонове серце не було повністю віддане його Богові Єгови, як серце його батька Давида. **5** І почав Соломон поклонятися Астарті,^г богині сидонян, та Мілкому,^д мерзотному богові аммонітян. **6** Соломон робив зло в очах Єгови і не слухався Єгову в усьому*, як слухався його батько Давид.^е

7 У той час Соломон побудував на горі перед Єрусалимом узвишшя^є Кемошу, мерзотному богові Моава, і узвишшя Молоху,^ж мерзотному богові аммонітян.^з **8** Так він зробив для всіх дружин-чужинок, які спалювали приношення і складали жертви для своїх богів.

9 Тож Єгова розгнівався на Соломона, бо його серце відвернулось від Єгови, Ізраїлевого Бога,^и який двічі з'являвся йому^і **10** і застерігав, щоб він не служив іншим богам.^к Але цар не послухався наказу Єгови. **11** Тоді Єгова сказав Соломону: «За те, що ти зробив це, за те, що не дотримувався моєї угоди і не виконував постанов, які я тобі дав, я неодмінно вирву

11:2 *Або «не одружуйтеся з ними». **11:3** *Або «і ці жінки мали сильний вплив на нього». **11:4** *Або «відвернули його серце». **11:6** *Букв. «цілкови-то».

царство з твоїх рук і віддам твоєму слугі.^а **12** Але ради твого батька Давида я не зроблю цього за твого життя. Я вирву царство з руки твого сина,^б **13** тільки вирву в нього не все царство.^в Одне плем'я я дам твоєму сину^г ради мого слуги Давида і ради Єрусалима, який я вибрав».^д

14 І Єгова поставив Соломону противника^е — едомлянина Гадáда, який походить з царської родини в Едóмі.^е **15** Коли Давид розбив едомлян,^ж воєначальник Йоáв прийшов в Едóм, щоб поховати мертвих, і хотів убити там всіх чоловіків. **16** (Йоáв і всі ізраїльтяни пробули в Едóмі шість місяців, поки не вигубили там усіх чоловіків.) **17** У той час Гадáд був ще хлопчиком і втік у Єгипет разом з декотрими едомлянами, слугами його батька. **18** Вони пішли з Мідіяну в Парáн.^з Там вони взяли з собою людей і пішли в Єгипет до фараона, єгипетського царя, який дав Гадáду землю, дім і забезпечував його харчами. **19** Гадáд здобув прихильність в очах фараона, і той видав за нього сестру своєї дружини, цариці* Тахпенéси. **20** Через якийсь час сестра Тахпенéси народила Гадáду сина, Генувáта. Тахпенéса принесла його* в дім фараона. І Генувáт жив там разом з фараоновими синами.

21 В Єгипті Гадáд почув, що Давид спочив зі своїми прабатьками^и і що воєначальник Йоáв також помер.^и Тож Гадáд сказав фараону: «Відпусти мене, щоб я пішов у свій край». **22** Але фараон запитав його:

11:19 *Неправлячої цариці. **11:20** *Або, можливо, «відлучила від грудей».

РОЗД. 11

а 2Цр 17:21

б 2Хр 10:18, 19

в 2См 7:12, 15

г 1Цр 12:20
2Хр 11:1

д Пв 12:11

е 2См 7:12, 14

е Бт 27:40

ж 2См 8:13

з Чс 10:12

и 1Цр 2:10

і 1Цр 2:34

Друга кол.

а 1Цр 11:14

б 2См 8:3

в 2См 10:18

г 2См 8:5
1Цр 19:15
Іс 7:8

д 1Цр 9:22

е 1Цр 11:31
1Цр 12:32
1Цр 14:10
2Хр 11:14
2Хр 13:3, 20

е 2Хр 13:6

ж 1Цр 9:15, 24

з 2См 5:7

и 1Цр 5:16

і 1Цр 12:15
1Цр 14:2
2Хр 9:29

«Хіба тобі тут чогось бракує, що ти хочеш повернутися до свого краю?» — «Ні,— відповів Гадáд,— але, прошу, відпусти мене».

23 Бог поставив Соломону ще одного противника^а — Еліáдиного сина Резóна, який утік від свого пана Гададезэра,^б царя Цóви. **24** Після того як Давид розбив* військо Цóви,^в Резóн зібрав до себе людей і очолив банду грабників. Вони пішли та оселилися в Дамаску^г і почали там правити. **25** Резóн був противником Ізраїля всі дні життя Соломона і, як Гадáд, чинив зло Ізраїлю. Весь час, поки Резóн правив Сирією, він відчував огиду до Ізраїля.

26 Слуга Соломона^д Єровоáм,^е син Невáта, також збунтувався* проти царя.^е Він був єфрémівцем з Церéди, а його овдовілу матір звали Церуá. **27** І ось чому він збунтувався проти царя. Соломон побудував Пагорб*^ж і замурував пролом муру в Давидовому місті, місті свого батька.^з **28** А Єровоáм був здібним молодим чоловіком. Соломон помітив, що він працьовитий, і зробив його наглядачем^и над усіма підневільними робітниками з племені Йоcипа. **29** Якось у той час Єровоáм вийшов з Єрусалима, і по дорозі його зустрів пророк Ахія^і з Шіло, який мав на собі новий одяг. Крім них, у полі не було нікого. **30** Ахія розірвав свій новий одяг на 12 частин **31** і сказав Єровоáму:

«Візьми собі 10 частин, бо Єгова, Бог Ізраїля, сказав так: «Я вирву царство з руки Со-

11:24 *Букв. «вбив». **11:26** *Букв. «підняв свою руку». **11:27** *Або «Мілло». Евр. слово, що озн. «насип».

ломона і дам тобі 10 племен.^а
32 Я залишу йому тільки одне плем'я^б ради мого слуги Давида^в і ради Єрусалима, міста, яке я вибрав з усіх Ізраїлевих племен.^г **33** Я зроблю це тому, що вони покинули мене^а і почали вклонятися Астарті, богині сидонян, Кемошу, моавському богові, і Мілкму, богу аммонітян. Вони не ходили моїми дорогами, не робили того, що правильне в моїх очах, і не дотримувались моїх постанов і присудів, як дотримувався Соломонів батько Давид.
34 Але всього царства я не заберу від нього. Я залишу його провідником до кінця його життя ради мого слуги Давида, якого я вибрав^в за те, що він дотримувався моїх заповідей і присудів.
35 Я заберу царську владу з руки його сина і віддам тобі; ти отримаєш 10 племен.^в **36** А його сину я дам одне плем'я, щоб нащадки мого слуги Давида завжди правили* переді мною в Єрусалимі,^ж місті, яке я вибрав для свого імені.
37 Я зроблю тебе царем, і ти будеш правити над усім, чим бажаєш*. Ти станеш царем над Ізраїлем.
38 Якщо ти будеш слухатись усього, що я тобі наказую, якщо будеш ходити моїми дорогами, будеш робити те, що правильне в моїх очах, і дотримуватись моїх постанов і заповідей, як мій слуга Давид,^з то я буду з тобою. Я збудую для тебе дім*, як збудував для Давида,^и і цей дім стоятиме завжди. Я зроблю тебе царем над Ізраїлем.
39 А нащадків Давида я впокорятиму за ліхи вчинки, але не завжди».^к

11:36 *Або «щоб мій слуга Давид завжди мав світильник». **11:37** *Або «твоя душа бажає». **11:38** *Або «династію».

РОЗД. 11

а 1Цр 12:16

б 1Цр 12:20
2Хр 11:1

в Бт 49:10

г Пв 12:5, 6
1Цр 11:13
Пс 132:13д Пв 28:15
2Хр 15:2е 1Цр 9:4, 5
Пс 89:49
Пс 132:17
Іс 9:7є 1Цр 12:20
2Хр 10:16ж 2См 7:29
1Цр 15:4
2Цр 8:19

з 1Цр 15:5

и 2См 7:11

і 1Цр 12:16

к Бт 49:10
Іс 11:1
Лк 1:32, 33

Друга кол.

а 1Цр 14:25

б 2Хр 10:2

в 2Хр 9:29–31

г 1Хр 3:10
2Хр 13:7
Мт 1:7

РОЗД. 12

д Бт 12:6
ІсН 20:7, 9
Сд 9:1, 2
Дп 7:15, 16

е 2Хр 10:1–4

є 1Цр 11:26, 40

ж 1См 8:11–18
1Цр 4:7

з 2Хр 10:5–7

40 Оскільки Соломон хотів убити Єровоама, той утік в Єгипет до Шішака,^а єгипетського царя,^б і жив там до смерті Соломона.

41 А все інше про Соломона — про його мудрість і все, що він зробив, — записано в літописі Соломона.^в **42** І царював* Соломон у Єрусалимі над усім Ізраїлем 40 років.
43 Коли Соломон спочив зі своїми прабатьками, його поховали в Давидовому місті, місті його батька, а замість нього зацарював його син Реговоам.^г

12 І пішов Реговоам до Сихема,^а бо там зібрався весь Ізраїль, щоб зробити його царем.^в **2** Про це почув Єровоам, Неватів син, який все ще був у Єгипті (він втік у Єгипет від царя Соломона і там оселився).^б **3** За Єровоамом послали людей, і він та весь збір Ізраїля прийшли до Реговоама і сказали: **4** «Твій батько поклав на нас непосильне ярмо.* Ти ж полегши це тяжке* ярмо та нашу непосильну працю, і ми будемо тобі служити».

5 На це Реговоам відповів: «Ідїть, а через три дні поверніться». І народ пішов.^з **6** Тоді цар Реговоам порадився зі старшими чоловіками*, які служили його батькові Соломону, коли той був ще живий. Він запитав: «Що ви поради́те відповісти цьому народові?»
7 Вони сказали: «Якщо сьогодні ти станеш слугою для цього народу, якщо прислухаєшся до його прохання і даси добру відповідь, то він завжди буде тобі служити».

11:42 *Або «кількість днів царювання». **12:4** *Або «жорстоке». **12:6** *Або «старійшинами».

8 Але цар відкинув пораду старших чоловіків* і почав радитися з молодими, які виростили разом з ним і тепер служили йому.^а 9 Він запитав їх: «А ви що порадите відповісти цьому народу, який просив мене: “Полегши ярмо, яке поклав на нас твій батько?”» 10 Молоді чоловіки, які виростили разом з ним, відповіли: «Народу, який сказав: “Твій батько поклав на нас тяжке ярмо, а ти полегши його”, скажи так: “Мій мізинець буде товстішим, ніж стегна моего батька. 11 Мій батько поклав на вас тяжке ярмо, а я зроблю його ще тяжчим. Мій батько шмагав вас батогами, а я шмагатиму колючими бичами”».

12 На третій день, коли Єровоам і весь народ прийшли до царя Реговоама, як він і наказав, говорячи: «Прийдіть до мене через три дні»,^б 13 цар відповів їм суворо, відкинувши пораду старших чоловіків*. 14 Він відповів так, як порадили молоді чоловіки: «Мій батько поклав на вас тяжке ярмо, а я зроблю його ще тяжчим. Мій батько шмагав вас батогами, а я шмагатиму колючими бичами». 15 Отже, цар не послухався народу, бо це спричинив Єгова,^в щоб Єгова виконав своє слово, яке сказав Єровоаму, Неватовому сину, через шілонянину Ахію.^г

16 Коли весь Ізраїль побачив, що цар не послухався його, то відповів: «Що в нас спільного з Давидом? Ми не маємо спадку з сином Ессєя. Повертайся, Ізраїлю, до своїх богів! А ти, Давиде, пильнуй свій дім!» Після того всі ізраїльтяни розійшлися по до-

12:8, 13 *Або «старійшин».

РОЗД. 12

а 2Хр 10:8–11

б 2Хр 10:12–15

в Пв 2:30
2Хр 22:7
Рм 9:18

г 1Цр 11:31

Друга кол.

а 2Хр 10:16, 17

б 1Цр 11:12, 13
2Хр 11:13, 16

в 2См 20:24
1Цр 4:6
1Цр 5:13, 14

г 2Хр 10:18, 19

д 2Цр 17:21

е 1Цр 11:30, 31

є 1Цр 11:12, 13
Ос 11:12

ж 2Хр 11:1–4
2Хр 25:5

з 2Хр 12:5

и 1Цр 11:30, 31

і 1Цр 12:1

к Бт 32:30
Сд 8:13, 17

л 1Цр 11:38

маж*.^а 17 Але Реговоам і далі правив над ізраїльтянами, які жили в містах Юди.^б

18 Пізніше цар Реговоам послав до ізраїльтян Адорама,^в який був начальником підневільних робітників, однак весь Ізраїль закидав його камінням до смерті. А цар Реговоам встиг сісти в колісницю і втік до Єрусалима.^г 19 Тож ізраїльтяни збунтувались^д проти дому Давида і донині не хочуть йому підкорятися.

20 Як тільки всі ізраїльтяни почули, що Єровоам повернувся, то покликали його на збори і зробили царем над усім Ізраїлем.^е Крім племені Юди, ніхто з народу не підтримав дому Давида.^є

21 Коли Реговоам, син Соломона, прибув до Єрусалима, то зібрав 180 000 навчених* воїнів з племен Юди і Веніяміна, щоб піти війною проти Ізраїля і відновити своє царювання.^ж 22 Тоді правдивий Бог сказав Шемаї,^з Божому чоловікові: 23 «Передай Юдиному цареві Реговоаму, сину Соломона, всьому племені Юди і Веніяміна та решті народу: 24 “Так говорить Єгова: «Не йдіть воювати проти своїх братів, ізраїльтян. Повертайтесь до своїх домів, бо все це спричинив я»».^з Вони послухалися слів Єгови і повернулися додому, як Єгова їй наказав.

25 Єровоам укріпив* Сихем^и у гористому краї Єфрема й оселився там. Звідти він пішов і укріпив* Пенуїл.^к 26 Єровоам сказав у своєму серці: «Царство може повернутись до дому Давида.» 27 Якщо ці люди

12:16 *Букв. «наметах». 12:21 *Букв. «вибраних». 12:25 *Або «відбудував».

й далі будуть ходити в Єрусалим, щоб складати жертви в домі Єгови,^a то їхнє серце знову прихилиться до Юдиного царя Реговоама, їхнього пана. Тоді вони точно вб'ють мене і повернуться до Реговоама, Юдиного царя». **28** Порадившись, цар зробив двох золотих телят^b і сказав народу: «Навіщо вам так обтяжувати себе і ходити в Єрусалим? Ось твій Бог, Ізраїлю, який вивів тебе з Єгипту!»^a **29** Потім він поставив одне теля в Бетелі,^c а друге в Дані.^d **30** І це привело народ до гріха.^e Щоб поклонятися одному з телят, люди ходили аж у Дан.

31 На узвишшях Єровоам збудував святилища і призначив священниками тих, хто не належав до левітів.^e **32** Крім того, 15-го дня восьмого місяця він започаткував таке ж свято, як у Юді.^ж На жертovníку, який Єровоам поставив у Бетелі,^з він склав жертви телятам, котрих зробив. У Бетелі він призначив священників, щоб вони служили на узвишшях, які він влаштував. **33** Єровоам почав складати приношення на жертovníку, який зробив у Бетелі, 15-го дня восьмого місяця – місяця, який він сам і вибрав. Він влаштував свято для Ізраїля і зійшов на жертovníк, щоб принести жертви і спалити приношення.

13 За наказом Єгови з Юди в Бетел прийшов Божий чоловік.^и У той час Єровоам стояв біля жертovníка,ⁱ щоб спалити приношення. **2** Звернувшись до жертovníка, Божий чоловік передав слова Єгови: «Жертovníку, жертovníку! Так говорить Єгова: “У домі Давида наро-

РОЗД. 12

a Пв 12:5, 6

b Вх 20:4
2Цр 10:29в Вх 32:4, 8
2Хр 11:15, 16г Бг 12:8, 9
Бг 28:19д Бг 14:14
Пв 34:1
Сд 18:29
Сд 20:1e 2Цр 10:31
2Цр 17:21–23e Чс 3:10
1Цр 13:33
2Хр 11:14
2Хр 13:9

ж Лв 23:34

з Ам 7:13

РОЗД. 13

и 2Цр 23:16, 17

i 1Цр 12:32
Ам 3:14

Друга кол.

a 2Цр 21:24
2Цр 22:1б 2Цр 23:15, 16
2Хр 34:33в 2Хр 16:10
Єр 20:2

г 2Цр 6:18

д Вх 10:16, 17
Чс 21:7
Єр 37:3
Дії 8:24

диться син, на ім'я Йосія.^a Він складе на тобі в жертву священників узвиш, які спалюють тут приношення. І він спалить на тобі людські кістки».^б **3** Того дня він також дав їм такий знак*, кажучи: «Ось вам знак* від Єгови: “Жертovníк розколеться, і попіль^в, що на ньому, розсиплеться”».

4 Як тільки цар Єровоам, який стояв біля жертovníка, почув те, що сказав Божий чоловік про жертovníк у Бетелі, то простягнув руку і вигукнув: «Схопіть його!»^г В ту ж мить рука всохла*, і він не міг поворохнути нею.^д **5** А жертovníк розколовся, і попіль розсипався. Так виконався знак* від Єгови, який дав Божий чоловік.

6 Тоді цар сказав Божому чоловікові: «Прошу, помолися за мене і вблагай* свого Бога Єгову, щоб моя рука зцілилась».^е Божий чоловік почав благати Єгову, і царева рука зцілилась та стала такою, як раніше. **7** Цар сказав Божому чоловікові: «Ходімо до мого дому, поїси, і я дам тобі дарунків». **8** Але Божий чоловік відповів: «Навіть якщо ти даси мені половину свого дому, я не піду з тобою і не буду їсти хліба чи пити води в цьому місці, **9** бо Єгова мені наказав: “Не їж хліба, не пий води і не повертайся тією дорогою, якою прийшов”». **10** Тож він пішов іншою дорогою, а не тією, що прийшов у Бетель.

11 У Бетелі жив один старий пророк. Його сини прийшли додому і розказали йому

13:3, 5 *Або «передвістя». **13:3** *Або «жирний попіль», тобто попіль, просочений жиром жертв. **13:4** *Або «руку паралізувало». **13:6** *Або «пом'якши лице».

про все, що Божий чоловік зробив того дня в Бетелі. Також вони передали батьку слова, які той чоловік сказав царю. **12** Батько запитав їх: «Якою дорогою він пішов?» — і сини показали дорогу, якою пішов Божий чоловік, що приходив з Юди. **13** Тоді батько наказав сином: «Осідлайте для мене осла». Вони осіддали осла, і він поїхав.

14 Старий пророк поїхав за Божим чоловіком та зустрів його, коли той сидів під великим деревом. Він запитав: «Це ти Божий чоловік, який прийшов з Юди?»^а — «Так», — відповів чоловік. **15** Старий пророк сказав: «Ходімо до мого дому і поїси хліба». **16** Але той відповів: «Я не можу повернутися з тобою і увійти до твого дому, не можу їсти чи пити в цьому місці, **17** бо Єгова мені наказав: “Не їж там хліба, не пий води і не повертайся тією дорогою, якою прийшов”». **18** На це старий пророк сказав: «Я теж пророк, як і ти. Ангел передав мені слова Єгови: “Запроси його до свого дому, щоб він поїв хліба і попив води”». (Але він його обманув.) **19** І той пішов з ним, щоб поїсти хліба й попити води в його домі.

20 Коли вони ще сиділи за столом, пророк, який повернув чоловіка, отримав звістку від Єгови **21** і сказав Божому чоловікові, який прийшов з Юди: «Так говорить Єгова: “Ти не послухався наказу Єгови і не виконав заповіді, яку дав твій Бог Єгова, **22** а повернувся, щоб їсти й пити в місці, про яке я тобі наказав: “Не їж там хліба і не пий води”. Через це твоє тіло не буде поховане в гробниці твоїх прабатьків”». ^б

РОЗД. 13

а 1Цр 13:1

б 1Цр 13:30
2Цр 23:17, 18

Друга кол.

а 2См 6:7
1Цр 20:35, 36
2Цр 17:25

б 1Цр 13:9

в 1Цр 13:21, 22

г 2Цр 23:17, 18

д Льв 26:30
1Цр 12:29, 31

е 2Цр 23:15, 19

23 Після того як Божий чоловік — пророк, який повернувся, — поїв хліба і попив води, старий пророк осідлав для нього осла, **24** і той пішов своїм шляхом. По дорозі на нього напав лев та вбив його.^а І тіло пророка лежало на дорозі, а поруч стояв осел і лев. **25** Коли тією дорогою проходили люди, то побачили, що на дорозі лежить тіло і поруч стоїть лев. Вони пішли і розповіли про це в місті, де жив старий пророк.

26 Коли про це почув пророк, який повернув Божого чоловіка, то сказав: «Це Божий чоловік, який не послухався наказу Єгови,^б і тому Єгова послав лева, який роздер його і вбив. Усе сталося так, як говорив Єгова».^в **27** Він наказав своїм сином: «Осідлайте для мене осла». І вони осіддали. **28** Тоді він поїхав і знайшов на дорозі тіло, біля якого стояв лев та осел. Лев не з'їв тіла і не роздер осла. **29** Старий пророк підняв тіло Божого чоловіка, поклав його на осла і повіз у своє місто, щоб оплакати і поховати його. **30** Він поклав його тіло у свою гробницю, і його оплакували, кажучи: «Яке ж горе, мій брате!» **31** Поховавши його, старий пророк сказав своїм сином: «Коли я помру, поховайте мене в гробниці, де похований Божий чоловік. Покладіть мої кістки поряд з його кістками.»^г **32** Усі слова, що він говорив про жертвник у Бетелі і про всі святилища на узвишсях^а у містах Самарії, — всі слова, які Єгова передав через нього, — обов'язково сповняться».^е

33 Але й після того Єгови не покинув неправедно-

го шляху. Він і далі призначав священників з простого народу,^a щоб ті служили на узвишшях. Він призначав священником* кожного, хто хотів, і казав: «Нехай він буде священником узвишшя».^b **34** Через цей гріх домашні Єровоама^a загинули і були стерті з лица землі.^c

14 У той час захворів Авія, син Єровоама. **2** І Єровоам сказав своїй дружині: «Прошу, переодягнися, щоб ніхто не дізнався, що ти дружина Єровоама, і піди в Шіло. Там є пророк Ахія, який сказав, що я стану царем цього народу.»^a **3** Візьми з собою 10 буханців хліба, коржі з посипкою, глечик меду та піди до нього. І він скаже тобі, що буде з хлопцем».

4 Єровоамова дружина так і зробила. Вона зібралась, вирушила в Шіло^e і прийшла в дім Ахії. Від старості Ахія втратив зір і вже нічого не бачив.

5 Єгова промовив до Ахії: «Ось іде дружина Єровоама, щоб запитати тебе про свого сина, бо він захворів. Я повідомлю, що ти маєш їй сказати*. Коли вона прийде, то буде приховувати, ким є насправді».

6 Почувши біля входу її кроки, Ахія сказав: «Заходь, дружино Єровоама. Чому ти приховуєш, ким є? Я маю для тебе сувору звістку. **7** Йди і скажи Єровоаму: “Так говорить Єгова, Бог Ізраїля: «Я звеличив тебе серед твого народу, щоб зробити провідником мого народу Ізраїля.»^e **8** Я вирвав царство від дому Да-

13:33 *Букв. «наповнював руку». **14:5** *Або «скажеш їй так-то і так-то».

РОЗД. 13

a 1Цр 12:25,31

b 2Хр 11:14,15

в 1Цр 16:30,31

2Цр 3:1,3
2Цр 10:31
2Цр 13:1,2

г 1Цр 14:10

1Цр 15:25–29
2Цр 17:22,23

РОЗД. 14

д 1Цр 11:30,31

e Існ 18:1
1См 4:3

е 1Цр 11:30,31

1Цр 12:20

Друга кол.

a 1Цр 12:16

b 1Цр 15:5
Дп 13:22в Пв 27:15
2Хр 11:15г Не 9:26
Пс 50:17

д 1Цр 15:25–29

е 1Цр 15:25–29

е Пв 8:7–9
Пв 29:28
Існ 23:15
2Цр 17:6ж Пв 28:64
2Цр 15:29
2Цр 18:11

з Пв 12:3

вида і віддав тобі,^a але ти не став таким, як мій слуга Давид, який виконував мої заповіді, служив мені* всім серцем і робив лише те, що правильне в моїх очах.^b **9** Ти поводився гірше від усіх, хто був перед тобою. Ти зробив для себе іншого бога та ідолів з металу*, щоб ображати мене.^a Ти відвернувся від мене.^c **10** За це, Єровоаме, я наведу лихо на твій дім і вигублю в тебе кожного чоловіка*, вигублю всіх, навіть найнезначнішого в Ізраїлі. Я викину твій дім,^d як викидають гній, щоб нічого не залишилось. **11** Якщо хтось із твого дому помре в місті, його з'їдять пси, а якщо помре в полі, його склюють небесні птахи, бо так сказав Єгова».

12 Тепер же вставай і йди додому. А коли ввійдеш у місто, хлопець помре. **13** Весь Ізраїль буде його оплакувати і потім поховає. Він єдиний з дому Єровоама буде похований у гробниці, бо з цілого дому Єровоама тільки в ньому Єгова, Бог Ізраїля, знайшов щось добре. **14** Прийде день,— і то дуже скоро,— коли Єгова поставить над Ізраїлем царя, який вигубить дім Єровоама.^e **15** Єгова вразить Ізраїль, і той захитається, як очерет у воді. Він вирве з корінням ізраїльтян з тієї доброї землі, яку дав їхнім прабатькам,^e і розпорозить їх на тому боці Ріки*^ж за те, що вони робили собі священні палі*^з і тим ображали Єгову. **16** Він покине Ізраїль за гріхи,

14:8 *Букв. «ходив переді мною».

14:9 *Або «лїти статуї».

14:10 *Букв.

«будь-кого, хто мочиться на стїну».

Зневажливий євр. вислів, що стосується чоловіків.

14:15 *Тобто Євфрату.

^a Див. глосарій.

які чинив Єровоам і які через нього почали чинити ізраїльтяни».^а

17 Тоді дружина Єровоама встала, пішла своєю дорогою і прийшла в Тірцу. Як тільки вона ступила на поріг свого дому, хлопець помер. **18** Його поховали, і весь Ізраїль оплакував його, як Єгова і говорив через свого слугу, пророка Ахію.

19 Все інше про Єровоама, про те, як він воював^б і як царював, записано в літописі Ізраїлевих царів. **20** Царював* Єровоам 22 роки і спочив зі своїми прабатьками,^в а замість нього зацарював його син Надав.^г

21 В Юді у той час правив Реговоам, син Соломона. Реговоам став царем, коли йому був 41 рік, і 17 років царював у Єрусалимі — місті, яке Єгова вибрав^д з усіх Ізраїлевих племен для свого імені.^е Його матір'ю була аммонітянка Наама.^е **22** Мешканці Юди робили зло в очах Єгови^ж і своїми гріхами гнівили його більше, ніж їхні прабатьки.^з **23** Вони також будували узвишся, священні стовпи й священні палі^и на кожному високому пагорбі^і та під кожним розлогим деревом.^к **24** У тому краю були також чоловіки, які займалися храмовою проституцією.^л Ізраїльтяни наслідували гидкі звичаї народів, які Єгова вигнав перед ними.

25 П'ятого року царювання Реговоама на Єрусалим напав єгипетський цар Шішак^м **26** і забрав скарби дому Єгови і скарби царського дому.^н Він забрав усе, в тому числі всі

14:20 *Або «кількість днів царювання». **14:23** *Див. глосарій. **14:26** *Або «палацу».

РОЗД. 14

а 1Цр 12:28–30

1Цр 13:33, 34

б 2Хр 12:15

2Хр 13:3

в 2Хр 13:20

г 1Цр 15:25

д Пс 78:68

Пс 132:13

е Вх 20:24

Пв 12:5, 6

1Цр 8:16, 17

є 1Цр 11:1

2Хр 12:13

ж 1Цр 11:7

2Хр 12:1

з Іс 65:2

и Лв 26:1

і Іс 65:7

к Пв 12:2, 3

Іс 57:5

Єр 2:20

Ос 4:13

л Пв 23:17, 18

1Цр 15:11, 12

1Цр 22:46

2Цр 23:7

Ос 4:14

м 1Цр 11:40

2Хр 12:2–4

н 1Цр 7:51

1Цр 15:18

2Цр 18:14, 15

2Цр 24:12, 13

Друга кол.

а 1Цр 10:16, 17

2Хр 12:9–11

б 1Хр 27:24

2Хр 12:15

в 1Цр 15:6

г 1Цр 11:43

д 1Цр 11:1

2Хр 12:13

е 1Хр 3:10

Мт 1:7

РОЗД. 15

є 1Цр 12:20

2Хр 13:1, 2

ж 2Хр 11:20–22

з 1Цр 11:36

2Хр 21:7

Пс 132:13, 17

и 2См 7:8, 12

Пс 89:33–37

Іс 37:35

Єр 33:20, 21

і 2См 11:4, 15

Пс 51:Надп.

к 1Цр 14:30

2Хр 12:15

золоті щити, які зробив Соломон.^а **27** Замість них цар Реговоам зробив мідні щити і доручив їх начальникам вартових*, які охороняли вхід у царський дім. **28** І, коли цар мав іти до дому Єгови, приходили вартові та несли щити, а потім повертали їх у кімнату для вартових.

29 Все інше про Реговоама, про те, що він робив, записано в літописі Юдиних царів.^б **30** Між Реговоамом та Єровоамом увесь час точилася війна.^в **31** Коли Реговоам спочив зі своїми прабатьками, його поховали в Давидовому місті,^г де були поховані його прабатьки. Його матір'ю була аммонітянка Наама.^д Замість Реговоама зацарював його син Авіям*.^е

15 Авіям став царем Юди у 18-й рік царювання Єровоама,^в Неватового сина, **2** і царював у Єрусалимі три роки. Його матір'ю була Мааха,^ж внучка Авішаломба. **3** Він наслідував усі гріхи свого батька, і його серце не було повністю віддане його Богу Єгови, як серце його прабатька Давида. **4** Але Єгова, його Бог, дав йому царську владу* в Єрусалимі^з та поставив після нього його сина і зберіг Єрусалим ради Давида,^и **5** бо Давид робив те, що правильне в очах Єгови, і всі дні свого життя не відступав від наказів Бога, окрім випадку з хетяніном Урією.^і **6** І, поки жив Реговоам, між ним та Єровоамом постійно точилася війна.^к

7 Про інші діла Авіяма, про все, що він робив, написа-

14:27 *Букв. «бігунів». **14:31** *Його ще називали Авія. **15:4** *Букв. «світильник».

но в літописі Юдиних царів.^а Між Авіямом та Єровоамом також точилася війна.^б **8** Коли Авіям спочив зі своїми прабатьками, його поховали в Давидовому місті, а замість нього зацарював його син Аса.^в

9 Аса став царем Юди у 20-й рік царювання Ізраїлевого царя Єровоама. **10** Він царював у Єрусалимі 41 рік. Його бабусею була Мааха,^г внучка Авішалома. **11** Аса робив те, що правильне в очах Єгови,^д як і його прабатько Давид. **12** Він вигнав з краю чоловіків, які займалися храмовою проституцією,^е і знищив гидких ідолів*, яких зробили його прабатьки.^є **13** Він навіть позбавив свою бабусю Мааху^ж титулу цариці-матері, бо вона зробила сороміцького ідола для поклоніння священній палі*. Цього ідола Аса зрубав^з і спалив у долині Кедрон.^з **14** А священні узвишся він не знищив.^и Однак серце Аси все його життя* було повністю віддане Єгови. **15** Аса приніс у дім Єгови все, що освятити його батько і він сам, – срібло, золото та різні речі.^к

16 Між Асою та ізраїльським царем Баашею^л постійно точилася війна. **17** Ізраїльський цар Бааша виступив проти Юди і почав укріпляти* Раму,^м щоб ніхто не міг виходити від Юдиного царя Аси і приходити до нього.^н **18** Тоді Аса взяв усе срібло й золото, яке залишилось у скарбницях дому Єгови і царського

15:12 *Євр. слово, перекладене тут як «гидкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу. **15:13** *Див. глосарій. **15:14** *Букв. «дні». **15:17, 21** *Або «відбудувати». **15:17** *Або «залишати володіння Юдиного царя Аси чи приходити туди».

РОЗД. 15

- а 2Xp 13:22
б 2Xp 13:3
в 1Xp 3:10
2Xp 14:1
Mт 1:7
г 2Xp 11:21,22
д 2Xp 14:2–5
2Xp 14:11
2Xp 15:17
е Пв 23:17,18
1Цр 14:24
1Цр 22:45,46
є 1Цр 11:7
1Цр 14:22,23
ж 2Xp 11:18,20
з Пв 7:5
2Цр 18:1,4
2Xp 34:1,4
и 2См 15:23
2Xp 15:16–18
Ів 18:1
і Цк 33:52
Пв 12:2
1Цр 22:41,43
к 1Xp 26:26,27
л 1Цр 16:3,12
м ІсН 18:21,25
н 2Xp 16:1–6

Друга кол.

- а 2Xp 16:7
б 2Цр 15:29
в Сд 18:29
1Цр 12:28,29
г 1Цр 14:17
Псн 6:4
д ІсН 21:8,17
е ІсН 18:21,26
Сд 20:1
1См 7:5
Єр 40:6
є 2Xp 16:11–14
ж 1Цр 22:42
2Xp 17:3,4
2Xp 18:1
2Xp 19:4
Mт 1:8
з 1Цр 14:20

дому*, і через своїх слуг послав Бен-Гадáду, сину Таврїммона, сина Хезїона, сирійському цареві,^а який жив у Дамаску. Аса передав йому такі слова: **19** «Згадай про договір* між мною і тобою, між моїм батьком і твоїм. Я посилаю тобі в дарунок срібло й золото. Розірви свій договір* з ізраїльським царем Баашею, щоб він відступив від мене». **20** Бен-Гадáд послушався царя Аси та послав своїх воєначальників на ізраїльські міста. І вони захопили Йїон,^б Дан,^в Áвель-Бет-Мааху, весь Кїнерет і весь край Нефталїма. **21** Як тільки Бааша дізнався про це, то перестав укріпляти* Раму і повернувся в Тїрцу.^г **22** А цар Аса зібрав усіх мешканців Юди, всіх до одного, і вони повиносили з Рами каміння й дерево, які Бааша використовував для будівництва. Цим камінням і деревом Аса укріпив* Геву^д в краю Венїямїна і Міцпу.^е

23 Про інші діла Аси, про його могутність, про все, що він робив, і про міста, які збудував*, записано в літописі Юдиних царів. На старості в нього почали боліти ноги.^є **24** Коли Аса спочив зі своїми прабатьками, його поховали в Давидовому місті, місті його прабатька, де були поховані його прабатьки. Замість Аси зацарював його син Йосафат.^ж

25 Надáв,^з син Єровоама, став царем над Ізраїлем у другий рік царювання Юдиного царя Аси і царював в Ізраїлі два роки. **26** Надáв робив зло в очах Єгови, він

15:18 *Або «палацу». **15:19** *Або «угоду». **15:22** *Або «відбудував». **15:23** *Або «укріпив; відбудував».

ходив слідами свого батька^а і чинив гріх, до якого той спонукав ізраїльтян.^б **27** Коли Надáva і всі ізраїльтяни тримали в облозі Гіббетон,^в який належав філістимлянам, Бааша, син Ахії з племені Іссаха́ра, вчинив проти Надáva змову і вбив його біля Гіббетона.

28 Бааша вбив його у третій рік царювання Юдиного царя Аси і став царем замість нього. **29** Як тільки Бааша став царем, то вигубив весь дім Єровоама. Він не залишив живим нікого, хто дихає, а знищив усіх, як і наказав Єгова через свого слугу, шілонянина Ахію.^г **30** Це сталося через гріхи, які чинив Єровоам і до яких він спонукав ізраїльтян, а також через те, що Єровоам сильно ображав Єгову, Бога Ізраїля. **31** Про інші діла Надáva, про все, що він робив, записано в літописі Ізраїлевих царів. **32** А між Асоу та Ізраїлевим царем Баашею постійно точилася війна.^д

33 Бааша, син Ахії, став царем над усім Ізраїлем у третій рік царювання Юдиного царя Аси і царював у Тірці 24 роки.^е **34** Бааша робив зло в очах Єгови,^є він ходив слідами Єровоама і чинив гріх, до якого той спонукав ізраїльтян.^ж

16 Єгова передав через Єгу,^з сина Ханані,^и такий присуд Бааші: **2** «Я підняв тебе з порохи і зробив провідником мого народу Ізраїля,^и але ти пішов слідами Єровоама та спонукав мій народ Ізраїль грішити, так що ізраїльтяни ображали мене своїми гріхами.^к **3** За це я погублю Баашу та його дім, зроблю з його домом те саме, що з домом Єровоама,^л Неватового сина. **4** Якщо хтось із дому Бааші

РОЗД. 15

а 1Цр 14:7,9

б 1Цр 12:28–30
1Цр 13:33в Існ 19:44, 48
Існ 21:20, 23
1Цр 16:15

г 1Цр 14:9, 10

д 2Хр 12:15

е 1Цр 16:8

є 1Цр 16:7

ж 1Цр 12:28–30
1Цр 13:33

РОЗД. 16

з 2Хр 19:2
2Хр 20:34

и 2Хр 16:7

и 1См 2:8

к 1Цр 13:33

л 1Цр 14:10, 11
1Цр 15:29

Друга кол.

а 1Цр 15:21, 33

б 1Цр 15:25–29

в 2Цр 9:31

г 1Цр 16:1–3

д Пв 32:21
1См 12:21
2Цр 17:15
Іс 41:29

ші помре в місті, його з'їдять пси, а якщо помре в полі, його склюють небесні птахи».

5 Про інші діла Бааші, про його могутність і про все, що він робив, записано в літописі Ізраїлевих царів. **6** Коли Бааша спочив зі своїми прабатьками, його поховали в Тірці,^а а замість нього зацарював його син Ела. **7** Єгова передав через пророка Єгу, сина Ханані, присуд Бааші та його дому за те, що Бааша робив зло в очах Єгови, ображаючи його ділами своїх рук і наслідуючи дім Єровоама, а також за те, що він убив його*.^б

8 Ела, син Бааші, став царем над Ізраїлем у 26-й рік царювання Юдиного царя Аси і царював у Тірці два роки. **9** Його слуга Зімірі, начальник над половиною колісничного війська, вчинив проти нього змову. І, коли Ела напився в Тірці у домі Арци, який був управителем його дому в Тірці, **10** Зімірі прийшов і вбив його,^в а сам став царем замість нього. Це сталося у 27-й рік царювання Юдиного царя Аси. **11** Як тільки Зімірі став царем і сів на трон, то вигубив весь дім Бааші. Він не пощадив жодного чоловіка* – ані родича^г, ані друга. **12** Зімірі знищив весь дім Бааші, згідно з присудом, який Єгова виніс Бааші через пророка Єгу.^г **13** Це сталося через усі гріхи Бааші та його сина Ели, у які вони втягнули ізраїльтян, так що ті ображали Єгову, Бога Ізраїля, своїми нікчемними ідолами.^д **14** А про

16:7 *Тобто Надáva, сина Єровоама. **16:11** *Букв. «будь-кого, хто мочиться на стіну». Зневажливий євр. вислів, що стосується чоловіків. ^аАбо «месника за кров».

інші діла Ёли, про все, що він робив, записано в літописі Ізраїлевих царів.

15 Зімір став царем у 27-й рік царювання Юдиного царя Аси і царював у Тірці сім днів, тимчасом як загони тримали в облозі Гіббетон,^а що належав філістимлянам. **16** Воїни, які тримали місто в облозі, почувши, що Зімір вчинив змову проти царя та вбив його. Тож всі ізраїльтяни у таборі того ж дня зробили царем над Ізраїлем воєначальника Омрі.^б **17** І Омрі та всі ізраїльтяни відступили від Гіббетона та взяли в облогу Тірцу. **18** Коли Зімір побачив, що місто захопили, то ввійшов в укріплену башту царського дому, підпалив царський дім і сам згорів у вогні.^в **19** Це сталося через його гріхи, через те що він робив зло в очах Єгови, ходив слідами Єровоама і звів Ізраїль на шлях гріха.^г **20** А про інші діла Зімір і про змову, яку він вчинив, записано в літописі Ізраїлевих царів.

21 У той час народ Ізраїля поділився на дві частини. Одна частина підтримувала Тівні, сина Гіната, і хотіла зробити його царем, а друга — Омрі. **22** Зрештою ті, хто підтримував Омрі, перемогли тих, хто підтримував Тівні, сина Гіната. Тож Тівні загинув, а Омрі став царем.

23 Омрі став царем над Ізраїлем у 31-й рік правління Юдиного царя Аси і царював 12 років. У Тірці він царював 6 років. **24** Він купив у Шемэра за 2 таланти* срібла гору Самарію і побудував на

РОЗД. 16

а ІсН 19:44, 48
ІсН 21:20, 23
1Цр 15:27

б 2Цр 8:26
Мих 6:16

в Сд 9:53, 54
1См 31:4
2См 17:23

г 1Цр 12:28–30
1Цр 14:7, 9

Друга кол.

а 1Цр 20:1
2Цр 17:24
Ам 6:1
Дії 8:5

б Мих 6:16

в 1Цр 12:28–30
1Цр 13:33

г 1Цр 16:33
1Цр 21:4
1Цр 21:20–22
2Цр 10:1

д 1Цр 16:23, 24
Іс 7:9

е 1Цр 16:25
1Цр 21:25
2Цр 3:1, 2

є 1Цр 12:28–30

ж 1Цр 18:4, 19
1Цр 21:7
2Цр 9:30
Об 2:20

з Бг 10:15

и Сд 2:11
Сд 10:6
2Цр 10:19
2Цр 17:16

і 2Цр 10:21, 27

к Вх 34:13
2Цр 10:26, 28
2Цр 13:6

л ІсН 6:26

ній місто. Це місто він назвав Самарія^а на честь Шемэра, власника^б гори. **25** Омрі робив зло в очах Єгови і поводився гірше, ніж усі його попередники.^б **26** Він у всьому наслідував Єровоама, Неватового сина, і чинив гріх, до якого той спонукав ізраїльтян, так що вони ображали Єгову, Бога Ізраїля, своїми нікчемними ідолами.^в **27** А про інші діла Омрі, про його могутність і про те, що він робив, записано в літописі Ізраїлевих царів. **28** Коли Омрі спочив зі своїми прабатьками, його поховали в Самарії, а замість нього зацарював його син Ахав.^г

29 Ахав, син Омрі, став царем над Ізраїлем у 38-й рік царювання Юдиного царя Аси і царював над Ізраїлем у Самарії^а 22 роки. **30** Ахав, син Омрі, робив ще більше зло в очах Єгови, ніж усі його попередники.^в **31** Він не тільки наслідував гріхи Єровоама,^в Неватового сина, але й узяв собі за дружину Єзавель,^ж дочку сидонського^з царя Етваала, і почав служити та вклонятися Ваалу.^и **32** Крім того, він поставив жертвник Ваалу в домі* Ваала,^і який побудував у Самарії, **33** а також зробив священну палю^к.^к Ахав поводився гірше, ніж усі Ізраїлеві царі, які були перед ним, і тим ображав Єгову, Бога Ізраїля.

34 За його днів Хііл з Бетеля відбудував Єрихон. Коли він закладав фундамент, то втратив свого первістка Авірона, а коли ставив ворота — втратив наймолодшого сина Сегува, як і говорив Єгова через Ісуса, Навиногового сина.^л

16:24 *Озн. «належить родовій громаді Шемэра». ^бБукв. «пана». **16:32** *Або «храмі». **16:33** *Див. глосарій.

16:18 *Або «палацу». **16:24** *1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14.

17 Тішбеянин Ілля*,^а житель Гілеаду,^б сказав до Ахава: «Як живий Єгова, Ізраїлів Бог, якому я служу,^в в ці роки не буде ні роси, ні дощу, хіба що за моїм словом».^г

2 Єгова сказав Іллі: **3** «Піди звідси на схід та сховайся біля долини* Керїт, що на схід від Йордану. **4** Ти питимеш з потоку, а їжу тобі будуть приносити круки за моїм наказом».^г **5** Він відразу послухався слова Єгови: пішов у долину* Керїт, що на схід від Йордану, і залишився там. **6** Зранку та ввечері круки приносили йому хліб і м'ясо, а воду він брав з потоку.^д **7** Але через якийсь час потік висох,^е бо в краю не було дощу.

8 Тоді Єгова промовив до Іллі: **9** «Іди в Сарепту, що належить до Сидона, і залишайся там. А я накажу одній вдові годувати тебе».^е **10** Тож Ілля пішов у Сарепту і, коли входив у місто, побачив вдову, яка збирала дрова. Він покликав її та попросив: «Принеси мені, будь ласка, трохи води в горняті, щоб я попив».^ж **11** Коли ж вона пішла по воду, він сказав їй услід: «Прощу, принеси ще й шматок хліба». **12** Але вона відповіла: «Як живий Єгова, твій Бог, я не маю хліба, а лише жменю борошна у великому глеку і трохи олії в глечичку.^з Я назбираю дров та піду приготую щось для себе і свого сина. Ми з'їмо це, а потім помремо».

13 На це Ілля сказав: «Не бійся. Піди й зроби так, як ти говорила. Але спочатку приготуй для мене маленьку хліби-

РОЗД. 17

а 1Цр 17:15, 16
1Цр 17:22, 24
1Цр 18:36, 38
1Цр 18:46
2Цр 2:8, 11
Лк 1:17
Ів 1:19, 21

б Існ 22:9

в Пв 28:15, 23
Єр 14:22
Лк 4:25
Як 5:17

г Пс 37:25
Мт 6:11

д Чс 11:23
Сд 15:19

е 1Цр 18:5

є Лк 4:25, 26

ж Єв 11:32, 37

з 2Цр 4:2

Друга кол.

а Пс 34:10
Пс 37:17, 19
Флп 4:19

б Мт 10:41, 42
Лк 4:25, 26

в 2Цр 4:19, 20

г Йв 13:26

д 2Цр 4:21, 32

е Пс 99:6

є Як 5:16

ж Пв 32:39
1См 2:6
2Цр 4:32, 34
2Цр 13:21
Лк 7:15
Лк 8:54, 55
Ів 5:28, 29
Ів 11:44
Дії 9:40, 41
Дії 20:9, 10
Рм 14:9
Єв 11:17, 19

з Єв 11:35

и Ів 3:2

ну з того, що маєш, і принеси мені, а потім приготуєш щось для себе і для свого сина.

14 Бо так говорить Єгова, Бог Ізраїля: «Не закінчиться ні борошно у великому глеку, ні олія в глечичку аж до дня, коли Єгова пошле на землю дощ».^а **15** Вона пішла і зробила так, як сказав Ілля. І багато днів він, ця вдова та її домашні мали що їсти.^б **16** Не закінчувалося ні борошно у великому глеку, ні олія в глечичку, як Єгова і сказав через Іллю.

17 Через якийсь час син тієї жінки, господині дому, сильно захворів і помер*.^в **18** Тоді вона сказала Іллі: «Навіщо ти зробив мені це*, чоловіче Божий? Ти прийшов, щоб нагадати мою провину і вбити моего сина?»^г **19** Але він відповів: «Дай мені свого сина». Ілля взяв його з її рук, заніс до себе в горішню кімнату і поклав на своє ліжко.^д **20** Він звернувся до Єгови, кажучи: «Боже мій, Єгово,^е невже ти заподієш зло і цій вдові, в якій я зупинився, і дозволиш її сину померти?»^ж **21** Потім він тричі простягнувся над хлопцем і почав благати Єгову: «Єгово, мій Боже, прошу тебе, хай життя* цього хлопця повернеться до нього». **22** Єгова вислухав Іллю,^є і до хлопця повернулось життя*. Тож хлопець ожив.^ж **23** Ілля взяв його, переніс з горішньої кімнати в дім, віддав матері і промовив: «Дивись, твій син живий!»^з **24** І жінка сказала Іллі: «Тепер я знаю, що ти дійсно Божий чоловік» і що слова, які Єгова говорить через тебе, — правдиві».

17:17 *Або «в ньому не залишилося духу». **17:18** *Або «що тобі до мене». **17:21, 22** *Або «душа».

17:1 *Озн. «мій Бог — Єгова». ^вБукв. «перед яким я стою». **17:3, 5** *Або «ваді». Див. глосарій.

18 Згодом, третього року,^a Єгова сказав Іллі: «Піди до Аха́ва, бо я вирішив послати на землю дощ».^b **2** Тож Ілля пішов до Аха́ва; у ті дні в Самарії був сильний голод.^a

3 Аха́в тим часом покликав Овдія, управителя дому. (Овдій дуже боявся Єгови. **4** І, коли Єзавель знищувала пророків Єгови, Овдій узяв 100 пророків, сховав їх по 50 у печерах та приносив їм хліб і воду.) **5** Аха́в сказав Овдію: «Обійди всі водні джерела і всі долини* в краю. Може, вдасться знайти траву, щоб зберегти коней та мулів і щоб не загинули всі наші тварини». **6** І вони розділили між собою край, який мали обійти: Аха́в пішов одним шляхом, а Овдій — іншим.

7 По дорозі Овдій зустрів Іллю. Впізнавши його, Овдій упав ниць і промовив: «Це ти, Ілле, пане мій?»^a — **8** «Так, це я,— відповів той.— Піди скажи своєму пану: «Ілля тут»». **9** Але Овдій відказав: «Який гріх я зробив, що ти хочеш віддати свого слугу в руки Аха́ва, щоб він мене вбив? **10** Як живий Єгова, твій Бог: нема такого народу чи царства, куди б мій пан не посилав шукати тебе. І, коли йому казали: «Його тут немає», він брав клятву з того царства чи народу, що тебе там справді немає.» **11** Тепер же ти говориш: «Піди скажи своєму пану: «Ілля тут»». **12** А коли я піду, дух Єгови перенесе тебе^c невідомо куди. Як я прийду і скажу Аха́ву, а він тебе не знайде, то обов'язково вб'є мене. Слуга ж твій з юності боїться Єгови. **13** Хіба моєму пану не говори-

18:5 *Або «ваді». Див. глосарій.

РОЗД. 18

a Лк 4:25
Як 5:17

b Пс 65:9, 10
Єр 14:22

в Льв 26:26
Пв 28:24

г 1Цр 16:31

д 2Цр 1:8

е 1Цр 17:2, 3

є 2Цр 2:15, 16
Мт 4:1
Дії 8:39

Друга кол.

a 1Цр 18:4

b Вх 20:4
1Цр 9:9
1Цр 16:30–33

в ІсН 19:26, 31

г 1Цр 16:33

д Єр 2:11
Ос 10:2
Мт 12:30
1Кр 10:21
2Кр 6:14, 15

є Вх 20:5
ІсН 24:15
1См 7:3
Пс 100:3

є 1Цр 19:9, 10

ли, щоб я зробив, коли Єзавель убивала пророків Єгови, як я переховував 100 пророків Єгови? Я сховав їх по 50 у печерах та приносив їм хліб і воду.^a **14** Тепер же ти говориш: «Піди скажи своєму пану: «Ілля тут»». Тоді він точно вб'є мене». **15** Але Ілля промовив: «Як живий Єгова, Бог військ*, якому я служу^z: сьогодні я покажуся йому».

16 Тож Овдій пішов до Аха́ва та передав йому ці слова, і Аха́в пішов назустріч Іллі.

17 Побачивши Іллю, Аха́в сказав: «Так це ти? Той, що стягнув велике лихо на* Ізраїль?»

18 Ілля відповів: «Не я стягнув лихо на Ізраїль, а ти і дім твого батька, бо ви відкинули заповіді Єгови і почали служити Ваа́лам.^b **19** Тепер збери до мене на гору Кармель^a весь Ізраїль. Також поклич 450 пророків Ва́ала і 400 пророків, які поклоняються священній палі*^г та їдять за столом Єзавелі». **20** Аха́в послав звістку і зібрав усіх ізраїльтян, а також пророків на горі Кармель.

21 Ілля підійшов до всього народу і сказав: «Доки ви будете стояти на роздоріжжі*?^a Якщо Єгова — правдивий Бог, то йдіть за ним,^є а якщо Ва́ал, то йдіть за ним». Але народ не відповів ні слова. **22** Тоді Ілля промовив до народу: «З пророків Єгови залишився я один,^є а пророків Ва́ала — 450 чоловіків. **23** Дайте нам двох молодих биків. Хай ці пророки виберуть собі одного бика, розрубають його

18:15, 19 *Див. глосарій. 18:15 ^aБукв. «перед яким я стою». 18:17 *Або «пририк на вигнання». 18:21 *Або «кульгати на двох милицях».

і покладуть на дрова, але хай не підпалюють. Я розрубаю другого бика, покладу на дрова і теж не буду підпалювати. **24** Ви будете кликати ім'я свого бога,^а а я буду кликати ім'я Єгови. Той Бог, який у відповідь пошле вогонь, покаже, що є правдивим Богом».^б Народ сказав: «Добре».

25 І промовив Ілля до пророків Ваа́ла: «Ви перші виберіть одного молодого бика і розрубайте його, бо вас більше. Кличте ім'я свого бога, але не запалюйте вогню». **26** Тож вони взяли молодого бика, якого їм дали, розрубали його і з ранку до полудня кликали ім'я Ваа́ла, вигукуючи: «Ваа́ле, почуй нас!» Але не було ні голосу, ні відповіді.^в І вони, кульгаючи, танцювали довкола свого жертовника. **27** Опівдні Ілля став насміхатися з них, кажучи: «Кричіть голосніше, він же бог! Може, він задумався або пішов справити нужду*. А може, він спить, і його треба розбудити!» **28** Тоді вони почали кричати ще голосніше і за своїм звичаєм різати себе кинджалами та колоти списами, так що їх аж заливала кров. **29** Минув полудень, а вони й далі шаленіли*, поки не настав час вечірнього хлібного приношення, але не було ні голосу, ні відповіді, і ніхто їх не почув.^г

30 Зрештою Ілля сказав усьому народу: «Підійдіть до мене», і всі підійшли. Тоді Ілля відновив зруйнований жертовник Єгови.^д **31** Він узяв 12 каменів, за кількістю пле-

18:27 *Або, можливо, «вирушив у до рогу». 18:29 *Або «поводились як пророки».

РОЗД. 18

а Сд 6:31

б Льв 9:23, 24
Пв 4:24
Сд 6:21
1Хр 21:26
2Хр 7:1в Іс 45:20
Єр 10:5
Дн 5:23
Ав 2:18, 19
1Кр 8:4

г Іс 41:23

д Іс 44:19, 20

е 1Цр 19:14

Друга кол.

а Бт 32:28, 30
Бт 35:10
Іс 48:1б Вх 20:25
Пв 27:6в Бт 22:9
Лв 1:7, 8

г Вх 29:41

д Бт 26:24

е Бт 28:13

е Чс 16:28
Ів 11:42ж Єр 31:18
Єз 33:11з Льв 9:23, 24
Сд 6:21
2Хр 7:1

и 1Цр 18:23, 24

і Сд 5:20, 21
Пс 83:9к Пв 13:1–5
Пв 18:20

мен синів Якова, якому Єгова сказав: «Твоє ім'я буде Ізраїль»,^а **32** і побудував з цих каменів жертовник^б на славу імені Єгови та зробив довкола нього рів завбільшки з ділянку, на якій можна було б посіяти 2 сѐй* насіння. **33** Після того Ілля поскладав дрова, розрубав молодого бика, поклавав його на дрова^в і сказав: «Наберіть чотири великі глеки води і вилийте на цілопалення та дрова». **34** Потім він сказав: «Зробіть так ще раз», і вони зробили. Тоді він промовив: «Зробіть так третій раз». Вони зробили те саме втретє, **35** і вода потекла довкола жертовника. Крім того, він наповнив водою рів.

36 Коли настав час вечірнього хлібного приношення,^г пророк Ілля вийшов уперед і сказав: «Єгово, Боже Авраама,^д Ісака^е та Ізраїля! Хай сьогодні всі зрозуміють, що ти — Бог в Ізраїлі, а я — твій слуга, і я зробив все це за твоїм словом.^ж **37** Почуй мене, Єгово, почуй, щоб цей народ зрозумів, що ти, Єгово, — правдивий Бог і що ти повертаєш до себе їхні серця».^з

38 Після цих слів зійшов з неба вогонь від Єгови і пожег цілопалення,^з дрова, камені та порох і висушив воду в рові.^и **39** Коли всі люди побачили це, то попадали ниць і стали казати: «Єгова — правдивий Бог! Єгова — правдивий Бог!» **40** Тоді Ілля наказав їм: «Схопіть пророків Ваа́ла! Жодному з них не дайте втекти!» — і вони відразу схопили тих пророків. Потім Ілля привів їх до потоку* Кішбон^і і там убив.^к

18:32 *1 сѐя — 7,33 л. Див. додаток Б14. 18:40 *Або «ваді». Див. глосарій.

41 І сказав Ілля Ахаву: «Іди їж та пий, бо чути шум сильної зливи».^а **42** Ахав пішов їсти й пити, а Ілля піднявся на вершину гори Кармелъ і, упавши на коліна, низько схилився до землі.^б **43** Потім він сказав до свого слуги: «Піднімись, будь ласка, вище і подивись у бік моря». Той піднявся, подивився і сказав: «Там нічого нема». Тоді Ілля знову сказав йому: «Піди ще раз», і так він послав його сім разів. **44** На сьомий раз слуга сказав: «З-над моря піднімається маленька хмара, здебільшки з долоню». Ілля звелів: «Іди й скажи Ахаву: “Запрягай колісницю та їдь, щоб тебе не застала злива”». **45** Тим часом небо затягнулось чорними хмарами, здійнявся вітер і почалася сильна злива.^в Ахав же їхав у колісниці до Єзреїла.^г **46** І рука Єгови була на Іллі: він підігннув свій одяг за пояс і біг перед Ахавом всю дорогу до Єзреїла.

19 Ахав^а розповів Єзавелі^б про все, що зробив Ілля, і як він убив мечем всіх пророків.^в **2** Тоді Єзавель вислала до Іллі посланця з такими словами: «Нехай боги суворо покарають мене, якщо завтра у цей час я не зроблю з тобою те саме, що ти зробив з кожним* із них!» **3** І злякався Ілля. Він встав і втік, щоб врятувати своє життя**.^ж Прийшовши в Беєр-Шеву,^з що в Юді,^и він залишив там свого слугу, **4** а сам пішов у пустелю на один день ходи. Він сів під кущем^л і став просити собі^м смерті, кажучи: «Я більше

19:2 *Або «не зроблю твою душу як душу кожного». 19:3, 4, 10 *Або «душу». 19:4 #Букв. «ретамом». ^аАбо «своїй душі».

РОЗД. 18

а 1Цр 17:1
б Як 5:17, 18
в 1См 12:18
Йв 38:37
г ІсН 19:17, 18
1Цр 21:1

РОЗД. 19

д 1Цр 16:29
1Цр 21:25
е 1Цр 16:31
є 1Цр 18:40
ж Вк 2:15
1См 27:1
з Бг 21:31
и ІсН 15:21, 28

Друга кол.

а Чс 11:15
Йв 3:21
Йн 4:3
б Дн 10:8–10
Дії 12:7
в Пс 34:7
Єв 1:7, 14
г Вк 3:1
Вк 19:18
Мл 4:4
д Єв 11:32, 38
е Вк 20:4, 5
Чс 25:11
Пс 69:9
є Пв 29:24, 25
Сд 2:20
1Цр 8:9
2Цр 17:15
ж 1Цр 18:4
з 1Цр 19:2
Рм 11:2, 3
и Вк 33:22
і Пс 50:3
Іс 29:6
к 1См 14:15
Йв 9:6
Пс 68:8
На 1:5
л Пв 4:11
м Вк 34:5, 6
н Вк 3:6

не можу! Єгово, забери в мене життя*,^а бо я не ліпший від своїх прабатьків».

5 Потім він ліг під кущем і заснув. Та раптом до нього доторкнувся ангел^б і сказав: «Встань і поїж».^в **6** Ілля подивився – аж ось біля його голови лежить кругла хлібина на розпеченому камінні, а поряд стоїть глечик з водою. Він поїв, попив і знову ліг. **7** Через якийсь час ангел Єгови прийшов вдруге, доторкнувся до нього і сказав: «Встань і поїж, бо попереду важка дорога».^г **8** Ілля встав, поїв і попив. Підкріпившись, він вирушив до Хоріву, гори правдивого Бога,^г і йшов туди 40 днів і 40 ночей.

9 Там він зайшов до печери^а і заночував у ній. Єгова сказав йому: «Ілле, що ти тут робиш?» **10** Той відповів: «Я з великою ревністю служив Єгови,^б Богу військ, а ізраїльтяни порушили твою угоду,^в зруйнували твої жертovníки та повбивали мечем твоїх пророків.^ж Залишився я один, і вони хочуть відібрати моє життя*».^з **11** Тоді Бог сказав: «Вийди і стань на горі перед Єговою». І, коли Єгова проходив повз нього,^и подув сильний вітер, який розколював гори та розбивав скелі перед Єговою,^л але Єгова не був у вітрі. Після вітру почався землетрус,^м але Єгова не був у землетрусі. **12** Після землетрусу був вогонь,^н але Єгова не був у вогні. А після вогню почувся спокійний, тихий голос.^п **13** Як тільки Ілля почув його, то закрив лице накидкою,^п вийшов і став біля входу в печеру. І голос запитав його: «Ілле, що ти тут робиш?» **14** Той відповів: «Я з великою ревністю служив Єгови,

Богу військ, а ізраїльтяни порушили твою угоду,^a зруйнували твої жертовники та повбивали мечем твоїх пророків. Залишився я один, і вони хочуть відібрати моє життя*».^b

15 Сгова сказав йому: «Повертайся і йди в пустелю Дамаска. Коли прийдеш, помаж Хазаїла,^a щоб він був царем Сирії. **16** Ёгу,^c внука Німші, помаж, щоб він був царем Ізраїля, а Єлисея*, сина Шафата, з Абель-Мехоли помаж, щоб він був пророком замість тебе.^d **17** Хто врятується від меча Хазаїла,^e того погубить Ёгу,^e а хто врятується від меча Ёгу, того погубить Єлисей.* **18** Я залишив собі в Ізраїлі 7000 людей,³ котрі не схилили колін перед Ваалом^f і не цілували його».¹

19 Тож Ілля пішов і знайшов Єлисея, сина Шафата, коли той орав землю. Там було 12 пар запряжених биків, і Єлисей ішов за 12-ю. Ілля підійшов і накинув на нього свою накидку.* **20** Єлисей залишив биків, побіг за Іллею та сказав: «Прошу, дозволя мені піти й поцілувати свого батька і матір, і після того я піду за тобою». Ілля відповів: «Іди. Хіба я тобі забороняю?» **21** Єлисей повернувся, узяв пару биків і склав їх у жертву. Він розпалив вогонь з дерев'яних частин плуга та ярма, зварив на ньому м'ясо биків, а тоді роздав м'ясо людям, і вони їли. Потім він встав, пішов за Іллею і почав йому служити.^h

20 Сирійський^m цар Бен-Гаддⁿ зібрав все своє військо та скликав 32 царів з їхніми конями та колісницями,

19:14 *Або «душу». **19:16** *Озн. «Бог — спасіння».

РОЗД. 19

a Пв 31:20
Пс 78:37
Іс 1:4
Єр 22:9

b Рм 11:2,3

в 2Цр 8:7,8
Ам 1:4

г 2Цр 9:1-3
2Цр 9:30-33

д 2Цр 2:9,15

е 2Цр 8:12
2Цр 10:32
2Цр 13:3

є 2Цр 9:14, 24
2Цр 10:6, 7
2Цр 10:23, 25

ж 2Цр 2:23, 24

з Рм 11:4

и Вх 20:5

і Ос 13:2

к 2Цр 2:8

л Вх 24:13
2Цр 2:3
2Цр 3:11

РОЗД. 20

м 2См 8:6
2Цр 5:2
Іс 9:12

н 2Цр 8:7

Друга кол.

а 2Цр 6:24
2Цр 17:5

б Пв 28:52

в 1Цр 16:29

г Пв 28:15, 48

щоб піти на Самарію.^a Він взяв її в облогу^b та воював проти неї. **2** Бен-Гадд відправив посланців у місто до ізраїльського царя Ахава^c і передав йому такі слова: «Так говорить Бен-Гадд: **3** “Твоє срібло і золото — мої. І найкращі з твоїх дружин та синів — мої”». **4** Ізраїльський цар відповів: «Мій пане, я і все, що мені належить, — твоє,^c як ти і сказав».

5 Після того посланці прийшли знову і сказали: «Так говорить Бен-Гадд: “Я посилав тобі звістку: «Ти віддаси мені своє срібло і золото, своїх дружин і синів». **6** Але завтра, приблизно в цей час, я пошлю до тебе своїх слуг, і вони старанно обшукають твій дім і доми твоїх слуг та заберуть все, що цінне у твоїх очах”».

7 Тоді ізраїльський цар покликав усіх старійшин того краю і сказав: «Подивіться, прошу вас, подивіться! Цей чоловік явно задумує зло! Він вже вимагав, щоб я віддав йому своїх дружин і синів, своє срібло і золото, і я не відмовився». **8** На це всі старійшини і весь народ сказали: «Не підкоряйся йому і не згоджуйся». **9** Тож він відповів посланцям Бен-Гадда: «Передайте моєму пану цареві: “Я виконаю все, про що ти просив свого слугу першого разу, але те, чого вимагаєш тепер, не можу зробити”». І посланці пішли та передали його слова.

10 Бен-Гадд знову відправив посланців, щоб сказати: «Нехай боги суворо покарають мене, якщо в Самарії буде достатньо пороху, щоб дати по жмені кожному з моїх вої-

нів!» **11** У відповідь ізраїльський цар сказав: «Передайте йому: “Хто вдягає обладунки, хай не вихвалється так, як той, хто їх скидає”». **12** Почувши ці слова, Бен-Гадад, який у той час пив з царями в наметах, наказав своїм слугам: «Готуйтеся до нападу!» І вони приготувались напасти на місто.

13 А до ізраїльського царя Ахава^б прийшов пророк і сказав: «Так говорить Єгова: “Бачиш це велике полчище? Сьогодні я віддам його у твою руку, і ти зрозумієш, що я — Єгова”». **14** Ахав запитав: «Через кого?» Той відповів: «Так говорить Єгова: “Через людей, що служать князям провінцій*”». Тоді Ахав запитав: «Хто почне бій?» Пророк відповів: «Ти!»

15 Ахав перерахував людей, що служать князям провінцій, і було їх 232. Після того він перерахував весь народ, всіх ізраїльтян, придатних служити у війську, і було їх 7000. **16** Вони вийшли у полудень, коли Бен-Гадад і 32 царі, які йому допомагали, були п'яні в наметах. **17** Люди, які служили князям провінцій, вийшли першими. Бен-Гадад відразу ж вислав своїх посланців, і ті, повернувшись, повідомили: «З Самарії вийшли чоловіки». **18** Він сказав: «Якщо вони вийшли з миром, схопіть їх живими, а якщо вони вийшли на бій, також схопіть їх живими». **19** Проте коли люди, які служили князям провінцій, вийшли з міста, а за ними — все військо, **20** то кожен почав убивати свого противника, і сирій-

20:14 * Або «підвідомчих округів».

РОЗД. 20

а Пр 16:18
Пр 27:1
Ек 7:8

б 1Цр 16:29

в Вх 14:18
Пс 37:20

Друга коп.

а Льв 26:8
Пв 28:7

б 1Цр 20:13

в Пр 20:18

г 2См 11:1

д 1Цр 20:1, 16

е 2Цр 13:17

е Сд 6:5, 6
1См 13:5
2Хр 32:7

ж Пв 32:26, 27
Ез 20:9
Ез 36:22

ці стали втікати.^а Ізраїльтяни погналися за ними, але сирійський цар Бен-Гадад втік на коні разом з деякими вершниками. **21** Цар Ізраїля виступив, знищив коней і колісницю та завдав сирійцям великої поразки.

22 Пізніше до ізраїльського царя прийшов пророк^б і сказав: «Іди, зміцни свої сили. Подумай, що ти маєш робити,^в бо на початку наступного року* сирійський цар знову виступить проти тебе». ^г

23 Слуги сирійського царя сказали йому: «Іхній Бог — Бог гір, тому вони перемогли нас. Якщо ж будемо воювати з ними на рівнині, то ми переможемо. **24** Зроби так: поскидай усіх царів^д і на їхнє місце постав намісників. **25** Збери* собі стільки війська, скільки в тебе загинуло, — коня за коня і колісницю за колісницю. Ми будемо воювати з ними на рівнині і обов'язково переможемо їх». Обслуховавши, цар так і зробив.

26 На початку року* Бен-Гадад зібрав сирійське військо і пішов в Афек^е на війну з Ізраїлем. **27** Ізраїльтяни також підготувались до війни і, взявши все необхідне, вийшли назустріч сирійцям. Коли ізраїльтяни отаборилися навпроти них, то були як дві малі отари кіз, а сирійці наповнили весь край.^е **28** Тоді до ізраїльського царя прийшов Божий чоловік і сказав: «Так говорить Єгова: “Через те що сирійці сказали: «Єгова — Бог гір, а не Бог долин», я віддам це велике полчище у твою руку.»^ж

20:22 *Тобто наступної весни. 20:25 *Букв. «відрахуй». 20:26 *Тобто на-весні.

і ви обов'язково зрозумієте, що я — Єгова».^а

29 Сім днів вони стояли тaborом один навпроти одного, а на сьомий день почалася битва. Ізраїльтяни за один день вбили серед сирійців 100 000 піших воїнів. **30** Решта з них втекла в Афék,^б у саме місто, але там на них обвалився мур, і загинуло 27 000. Бен-Гадáд також утік в місто і сховався у внутрішній кімнаті.

31 Його слуги сказали йому: «Ми чули, що царі Ізраїля милосердні*. Будь ласка, дозволь нам підперезатися мішковиною та обв'язати голови мотузкою і піти до Ізраїлевого царя. Може, він збереже твоє життя».^в **32** Тож, підперезавшись мішковиною та обв'язавши голови мотузкою, вони прийшли до ізраїльського царя і сказали: «Твій слуга Бен-Гадáд передав тобі такі слова: “Прошу, пощади мене*!”» Ахáв відповів: «Хіба він ще живий? Таж він мені як брат!» **33** Слуги сприйняли це за добрий знак і відразу підхопили його слова: «Так, Бен-Гадáд — твій брат». Ахáв сказав: «Підіть і приведіть його». І, коли Бен-Гадáд прийшов до Ахáва, той взяв його у свою колісницю.

34 Бен-Гадáд сказав Ахáву: «Я поверну тобі міста, які мій батько забрав у твого батька, і ти зробиш собі базари* в Дамаску, як мій батько зробив у Самарії».

На це Ахáв відповів: «Якщо ти укладемо таку домовленість*, я відпущу тебе».

20:31 *Або «виявляють віддану любов». *Або «душу». **20:32** *Або «мою душу». **20:34** *Або «вибереш собі вулицю». *Або «угоду».

РОЗД. 20

а Вх 6:7
Вх 7:5
Пс 83:18
Єз 6:14
Єз 39:7

б 1Цр 20:26

в Йн 3:8, 9

Друга кол.

а 2Цр 2:3

б 2Цр 10:24
Дії 12:19
Дії 16:27

в 1Цр 20:35

г Лв 27:29
1См 15:9
Єр 48:10

д 1Цр 22:31, 35
2Хр 18:33

е 2Цр 6:24
2Цр 8:12
2Хр 18:16

є 1Цр 16:29

Після того Ахáв уклав з ним домовленість і відпустив його.

35 А один з пророчих синів*^а за наказом Єгови сказав своєму другу: «Прошу, вдар мене». Але той не захотів. **36** Тоді він сказав йому: «За те, що ти не послухався голосу Єгови, тебе вб'є* лев, як тільки ти підеш від мене». І, коли той пішов, на нього напав лев і вбив його.

37 Він знайшов іншого чоловіка і сказав: «Прошу, вдар мене», і той вдарив його та поранив.

38 Тоді пророк пішов і став чекати царя при дорозі, а щоб його не впізнали, вдягнув на очі пов'язку. **39** І, коли проїжджав цар, він вигукнув: «Твій слуга був у гущі бою, аж раптом один чоловік, покинувши свої яри, привів до мене іншого чоловіка і сказав: “Стережи його. А якщо він пропаде, то віддати своє життя за його життя*^б або відважиш за нього талант*^в срібла”. **40** І, тимчасом як твій слуга щось робив, той чоловік щез». На це ізраїльський цар сказав: «Ти сам собі виніс вирок». **41** Тоді пророк зірвав з очей пов'язку, і цар Ізраїля впізнав у ньому пророка.^г **42** Він сказав царю: «Так говорить Єгова: “За те, що ти випустив з рук чоловіка, якого я наказав знищити,^г то віддати своє життя за його життя*^д і свій народ за його народ”».^е **43** Почувши це, ізраїльський цар пішов додому в Самарію^є засмучений і понурий.

20:35 *Вислів «пророчі сини», очевидно, стосується громади пророків або школи для їхнього навчання. **20:36** *Або «повалить». **20:39, 42** *Або «свою душу за його душу». **20:39** *1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14.

21 Через якийсь час сталося ось що. Єзреїльтянин Навót мав виноградник в Єзреїлі,^а поряд з палацом Ахáva, царя Самарії. **2** Ахав сказав Навóту: «Віддай мені свій виноградник, бо він біля мого дому, і я зроблю собі город. А замість нього я дам тобі ліпший виноградник або, якщо хочеш, дам за нього відповідну суму грошей». **3** Але Навót відповів Ахаву: «Я не можу віддати тобі спадок моїх прабатьків, бо Єгова цього не схвалить».^б **4** Ахав пішов додому засмучений і понурий, бо єзреїльтянин Навót сказав йому: «Я не віддам тобі спадку моїх прабатьків». Тож він ліг на ліжку, обернувся лицем до стіни і не хотів нічого їсти.

5 А його дружина Єзавель^в прийшла до нього і запитала: «Чому ти* такий сумний і нічого не хочеш їсти?» **6** Ахав відповів: «Я сказав єзреїльтянину Навóту: “Продай мені свій виноградник або, якщо хочеш, я дам тобі замість нього інший”, але він сказав: “Я не віддам тобі свого винограднику”». **7** На це його дружина Єзавель сказала: «Хіба ти не цар Ізраїля? Встань, поїж, і хай тобі буде весело на серці. А я зроблю так, що виноградник єзреїльтянина Навóта стане твоїм».^г **8** Тоді вона написала листи від імені Ахáva, запечатала ці листи його печаткою^д і послала до старійшин^е та вельмож, які жили в одному місті з Навóтом. **9** А в листах вона написала: «Оголосить піст і посадить Навóта перед усім народом. **10** Нехай напроти нього сядуть два нікчемні чоловіки і хай свід-

РОЗД. 21

а ІсН 19:17, 18

б Ль 25:23
Чс 36:7в 1Цр 16:31
1Цр 18:4
1Цр 19:2
1Цр 21:25г Мхх 2:1
Мхх 7:3д Не 9:38
Ес 8:8

е Пв 16:18

Друга кол.

а Вх 20:16
Пв 17:6

б Вх 22:28

в Ль 24:16
Ів 10:33г Ам 5:12
Ав 1:4д 2Цр 9:25, 26
Ек 4:1е Ек 5:8
Ек 8:14
Ав 1:13

є 1Цр 21:7

ж 1Цр 17:1

з 1Цр 16:29

и Бт 4:8, 10

і Пв 5:21
Ав 2:9к 1Цр 22:37, 38
2Цр 9:25, 26л 1Цр 18:17
Ам 5:10

чать проти нього,^а кажучи: “Ти проклинав Бога і царя!”^б Потім виведіть його і закидайте камінням до смерті».^в

11 Тож чоловіки міста – старійшини та вельможі, які жили в одному місті з Навóтом, – зробили так, як написала в листах Єзавель. **12** Вони оголосили піст і посадили Навóта перед усім народом. **13** Потім прийшли два нікчемні чоловіки, сіли напроти Навóта і стали свідчити проти нього перед усім народом, кажучи: «Навót проклинав Бога і царя!»^г Після того Навóта вивели за місто, закидали камінням, і він помер.^д **14** А Єзавелі повідомили: «Навóта побили камінням до смерті».^е

15 Як тільки Єзавель почула, що Навóта забили камінням, то сказала Ахаву: «Йди і заberi собі виноградник, який єзреїльтянин Навót^є відмовився тобі продати, бо Навóта вже немає, він мертвий». **16** Почувши, що єзреїльтянин Навót помер, Ахав відразу пішов забрати його виноградник.

17 Тим часом Єгова промовив до тішбеянина Іллі:^ж **18** «Вийди назустріч ізраїльському цареві Ахаву, який у винограднику Навóта. Він прийшов туди, щоб його забрати. **19** Скажи йому: “Так говорить Єгова: «Ти вбив людину,^з а тепер збираєш її землю?»”^и Потім скажи: “Так говорить Єгова: «На місці, де пси лизали кров Навóта, вони лизатимуть твою кров»».^к

20 Ахав сказав Іллі: «Ти таки знайшов мене, мій вороже!»^л Ілля відповів: «Так,

21:5 * Букв. «твій дух».

21:19 * Букв. «власність».

знайшов. “За те, що ти зятя-то робиш зло* в очах Єгови,^a **21** я наведу на тебе лихо і знищу тебе, я вигублю в домі Ахáva кожного чоловіка*,^b вигублю всіх, навіть найнезначнішого в Ізраїлі.^a **22** Я зроблю з твоїм домом те, що зробив з домом Єровоама,^c сина Невáта, та з домом Баáші,^d сина Ахїї, бо ти гнівив мене і звів Ізраїль на шлях гріха”. **23** А про Єзавель Єгова сказав: “Пси з’їдять Єзавель на полі в Єзреїлі.^e **24** Якщо хтось із дому Ахáva помре в місті, його з’їдять пси, а якщо помре в полі, його склюють птахи небесні.^e **25** Ще ніколи не було такого чоловіка, як Ахáv,^ж який би так зятято робив зло* в очах Єгови. Його дружина Єзавель підштовхувала його до цього.^з **26** Він поводився вкрай огидно і поклонявся гидким ідолам*, так само як амореяни, яких Єгова вигнав перед ізраїльтянами”^и.”

27 Як тільки Ахáv почув ці слова, то роздер свій одяг і накинув на тіло мішковину. Він постив, лежав, одягнений у мішковину, і ходив пригнічений. **28** Тоді Єгова сказав тішбеяніну Іллі: **29** «Ти бачив, як Ахáv упокорився переді мною? Через те що він упокорився, я не наведу лиха за його життя. Я наведу лихо на його дім за днів його сина.»^к

22 Три роки між Сирією та Ізраїлем не було війни. **2** На третій рік Юдин цар Йосафát^л пішов до ізраїльського

21:20, 25 * Або «продав себе, щоб робити зло». 21:21 * Букв. «будь-кого, хто мочиться на стіну». Зневажливий євр. вислів, що стосується чоловіків. 21:26 * Євр. слово, перекладене тут як «гидкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу.

РОЗД. 21

a 1Цр 16:30
б 2Цр 10:7, 17
в 2Цр 9:7–9
г 1Цр 15:25–29
д 1Цр 16:3, 11
е 2Цр 9:10, 35
є 1Цр 14:11
1Цр 16:4
ж 1Цр 16:30
з 1Цр 16:31
2Хр 22:2, 3
Об 2:20
и Вх 23:28
Пв 9:5
і Пс 78:34
к 2Цр 9:25, 26
2Цр 10:7, 11

РОЗД. 22

л 1Цр 15:24

Друга кол.

a 2Хр 18:2, 3
б Існ 20:8, 9
1Цр 4:7, 13
в 2Цр 3:7
2Хр 19:2
г Чс 27:21
д 2Хр 18:4, 5
е 2Цр 3:11
2Хр 18:6, 7
є 1Цр 18:4
ж 1Цр 21:20
2Хр 36:16

з Іс 30:9, 10
Єр 38:4

и 2Хр 18:8–11

і Єз 13:2, 3

царя.^a **3** І цар Ізраїля сказав своїм слугам: «Хіба ви не знаєте, що Рамót-Гілеáд^б належить нам? А ми нічого не робимо, щоб забрати його в сирійсько-го царя!» **4** Ізраїльський цар запитав Йосафáта: «Підеш зі мною на Рамót-Гілеáд?» Той відповів: «Якщо підеш ти, піду і я, мій народ — твій народ, мої коні — твої коні».^в

5 При тому Йосафát сказав ізраїльському царю: «Але прошу тебе, дізнайся^г спочатку, що скаже Єгова».^д **6** Тож цар Ізраїля зібрав приблизно 400 пророків і запитав їх: «Іти мені війною на Рамót-Гілеáд чи не йти?» Ті відповіли: «Йди, і Єгова дасть його в цареву руку».

7 Однак Йосафát сказав: «Чи є тут ще якийсь пророк Єгови? Запитаймо також його».^є **8** У відповідь ізраїльський цар сказав Йосафáту: «Є ще один чоловік, через якого можна запитати Єгову,^є але я його ненавиджу,^ж бо він ніколи не пророкує для мене доброго, а тільки погане.^з Це Михáя, син Їмли». Але Йосафát сказав: «Не говори так, цáрю».

9 Тоді цар Ізраїля покликав придворного і наказав: «Швидко приведи Михáю, сина Їмли».^и **10** У той час ізраїльський цар і Йосафát, цар Юди, були на току біля входу в браму Самáрії. Вони сиділи на своїх тронах, одягнені в царські шати, і перед ними пророкували всі пророки.^і **11** Седекія, син Кенаáни, зробив собі залізні роги і промовив: «Так говорить Єгова: “Ними ти будеш бити* сирійців, аж поки не знищиш”». **12** Усі

22:11 * Або «проганяти».

інші пророки говорили те саме: «Йди на Рамот-Гілеад і переможеш. Єгова дасть його в цареву руку».

13 Посланець, який пішов за Михаєю, сказав йому: «Послухай, усі пророки в один голос пророкують царю перемогу. Прошу тебе, нехай і твоє слово буде таке ж, як їхнє. Скажи і ти щось добре». **14** Але Михаїя відповів: «Як живий Єгова, я говоритиму тільки те, що скаже Єгова». **15** Після того він прийшов до царя, і цар запитав: «Михає, йти нам війною на Рамот-Гілеад чи не йти?» — «Йдїть, — відповів той, — і переможете. Єгова віддасть його в цареву руку». **16** Тоді цар вигукнув: «Скільки разів мені брати з тебе клятву, що ти говоритимеш тільки правду від імені Єгови?!» **17** Михаїя промовив: «Я бачу всіх ізраїльтян, розпрошених по горах,^б немов віці без пастуха. Єгова сказав: “Вони не мають господаря. Нехай з миром повертаються до своїх домів”».

18 Тож цар Ізраїля сказав Йосафату: «Хіба я не говорив, що він не буде пророкувати для мене доброго, а тільки погане?»^в

19 І Михаїя сказав: «Послухай слово Єгови. Я бачив Єгову, який сидів на престолі,^г а праворуч і ліворуч від нього стояло все небесне військо.^д **20** Єгова запитав: “Хто обманом змусить Ахава піти на Рамот-Гілеад, щоб він там загинув?” І хтось говорив одне, а хтось — інше. **21** Зрештою вийшов один дух*,^е став перед Єговою і сказав: “Я обману його”. — “Як ти це зробиш?” — за-

РОЗД. 22

а 2Xp 18:12–16

б Пв 28:15, 25

в 2Xp 18:17

г Іс 6:1
Єз 1:26

д 2Xp 18:18–22
Йв 1:6
Дн 7:9, 10
Мт 18:10
Об 5:11

е Пс 104:4
Єв 1:7, 14

Друга коп.

а 1Цр 22:6

б Єз 14:9

в 1Цр 20:42

г 2Xp 18:23–27

д Єв 11:32, 36

е Чс 16:28, 29

є 2Xp 18:28–32

ж 2Xp 35:22

з 1Цр 20:1

питав Єгова. **22** Він відповів: “Я піду і стану духом омани в устах усіх його пророків”.^а Тоді Бог сказав: “Тобі вдасться його обманути. Йди і зроби це”. **23** Тож Єгова вклав дух омани в уста всіх твоїх пророків.^б Але Єгова сповістив, що тебе чекає лихо». ^в

24 Тоді Седекія, син Кенаїни, підійшов до Михаї і вдарив його по щоці, кажучи: «Коли це дух Єгови відійшов від мене, щоб говорити з тобою?»^г **25** Михаїя відповів: «Ти взнаєш це, як будеш ховатись у найдальшій кімнаті». **26** І цар Ізраїля сказав: «Схопіть Михаїю, відведіть його до Амона, начальника міста, і Йоаїша, царового сина, **27** і скажіть їм: “Цар наказав так: “Киньте його до в'язниці^д та зменшіть йому норму хліба і води. Хай він буде там, поки я не прийду з перемогою*”»». **28** На це Михаїя сказав: «Якщо ти повернешся з перемогою*, то Єгова не говорив через мене,^е — і додав: — Слушайте це, всі народи!»

29 Після того ізраїльський цар і Йосафат, цар Юди, пішли в Рамот-Гілеад.^є **30** Цар Ізраїля сказав Йосафату: «Я піду в бій переодягненим, а ти йди у своїх царських шатах». Тож ізраїльський цар переодягнувся,^ж і вони пішли у бій. **31** А сирійський цар наказав 32 начальникам своїх колісниць:^з «Не воюйте ні з малим, ні з великим, а лише з царем Ізраїля». **32** Як тільки начальники побачили Йосафата, то подумали: «Це точно ізраїльський цар!» — і повернули, щоб напасти на нього. Тоді Йосафат почав кликати на допомогу.

22:21 * Або «ангел».

22:27, 28 * Або «з миром».

33 Побачивши, що це не ізраїльський цар, начальники перестали гнатися за ним.

34 А один чоловік навманя* випустив стрілу, і вона влучила в ізраїльського царя, у щілину в його панцирі. Тоді цар сказав візнику колісниць: «Повертай! Вивези мене з поля бою^а, бо я тяжко поранений^а». 35 Але весь день йшла жорстока битва, тому царя підтримували, щоб він міг стояти в колісницьці лицем до сирійців. Кров з його рани текла в бойову колісницьку, а ввечері він помер.^б 36 Під час заходу сонця серед табору пролунав клич: «Всі до своїх міст! Всі до свого краю!»^в 37 І цар помер. Його привезли в Самарію і там поховали. 38 Коли ж його бойову колісницьку мили біля ставка в Самарії, то пси лизали його кров і там же милися повії*, як Єгова і говорив.^г

39 Про інші діла Ахава, про все, що він робив, про дім* зі словової кістки,^а який він побудував, і про всі міста, які він збудував, записано в літописі Ізраїлевих царів. 40 Коли Ахав спочив зі своїми прабатьками,^в замість нього зацарював його син Ахазія.^с

41 А Йосафат,^ж син Аси, став царем Юди в четвертий рік царювання ізраїльського царя Ахава. 42 Йосафат став царем, коли йому було 35 років, і царював у Єрусалимі 25 років. Його матір'ю була Азуба, дочка Шілхі. 43 Він у всьому наслідував свого батька Асу,^з не відхилявся від його

22:34 *Або «ненавмисно». ^аБукв. «з табору». 22:38 *Або, можливо, «де зазвичай милися повії, то пси лизали його кров». 22:39 *Або «палац».

РОЗД. 22

а 2Хр 18:33, 34

б 1Цр 20:42

в 1Цр 22:17

г 1Цр 21:18, 19

д 1Цр 10:22
Єз 27:15

е 1Цр 16:28

є 2Цр 1:2

ж 2Хр 20:35

ж 1Хр 3:10
2Хр 17:1
2Хр 20:31
Мт 1:8з 1Цр 15:11
2Хр 14:11
2Хр 15:8

Друга кол.

а 2Хр 17:3

б Пв 12:14
1Цр 14:23
1Цр 15:14в 2Хр 18:1
2Хр 19:2г Пв 23:17, 18
1Цр 14:24

д 1Цр 15:11, 12

е Бг 36:1, 9

є 2См 8:14
2Цр 8:20–22
Пс 108:9

ж 1Цр 10:22

з 1Цр 9:26
2Хр 20:35–37

и 1Цр 2:10

і 2Цр 8:16
2Хр 21:1, 5

к 2Цр 1:2

л 1Цр 16:30

м 1Цр 21:25

н 1Цр 12:28–30
1Цр 13:33о 1Цр 16:31, 32
2Цр 1:2л Вх 20:3
Вх 34:14

го шляху і робив те, що правильне в очах Єгови.^а Тільки священні узвишся не були знищені. Народ і далі приносив там жертви і спалював приношення.^б 44 Йосафат був у мирі з ізраїльським царем.^в 45 А про інші діла Йосафата, про його могутність і про те, як він воював, записано в літописі Юдиних царів. 46 Він також вигубив у краю всіх чоловіків, які займалися храмовою проституцією^г і залишилися з часу його батька Аси.^д

47 А в Едмі^е у той час не було царя; замість нього був урядник.^с

48 Йосафат побудував таршіські кораблі*, щоб привозити з Офіру золото.^ж Але вони так і не попливли туди, бо розбилися в Еціон-Гевері.^з

49 Саме тоді Ахазія, син Ахава, сказав Йосафату: «Хай мої слуги попливуть на кораблях разом з твоїми слугами». Але Йосафат не погодився.

50 Коли Йосафат спочив зі своїми прабатьками,^и його поховали разом з прабатьками у Давидовому місті, місті його прабатька, а замість нього зацарював його син Єгорам.^і

51 Ахазія,^к син Ахава, став царем над Ізраїлем у 17-й рік правління Юдиного царя Йосафата і правив у Самарії два роки. 52 Він робив зло в очах Єгови і ходив слідами свого батька^л і матері,^м а також слідами Єровоама, Неватового сина, який звів Ізраїль на шлях гріха.^н 53 Він служив і вклонявся Ваалу^о та ображав Єгову, Ізраїлевого Бога,^п як це робив його батько.

22:48 *Див. глосарій.

ДРУГА КНИГА

ЦАРІВ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- Ілля передрікає смерть Ахазії (1–18)
- Вихор підхоплює Іллу (1–18)
Елисей забирає накидку Іллі (13, 14)
Елисей зціляє води Єрихона (19–22)
Ведмедиці вбивають хлопців (23–25)
- Єгорам, цар Ізраїля (1–3)
Моав бунтується проти Ізраїля (4–25)
Моав зазнає поразки (26, 27)
- Елисей помножує олію у вдови (1–7)
Гостинність шунамітянки (8–16)
У жінки народжується син; він помирає (17–31)
Елисей воскрешає померлого (32–37)
Елисей робить юшку їстівною (38–41)
Елисей чудом помножує хліб (42–44)
- Зцілення Наамана від прокази (1–19)
Гехазі вражає проказа (20–27)
- Лезо сокири спливає (1–7)
Елисей проти сирійців (8–23)
Очі Елисеєвого слуги відкриваються (16, 17)
Засліплення сирійців (18, 19)
Самарія в облозі; голод (24–33)
- Елисей передрікає закінчення голоду (1, 2)
Їжа в сирійському таборі (3–15)
Пророцтво Елисея сповняється (16–20)
- Шунамітянці повертають землю (1–6)
Елисей, Бен-Гадад і Хазаїл (7–15)
Єгорам, цар Юди (16–24)
Ахазія, цар Юди (25–29)
- Єгу помазано на царя Ізраїля (1–13)
Єгу вбиває Єгорама і Ахазію (14–29)
Єзавель вбивають; пси з'їдають її тіло (30–37)
- Єгу вигублює дім Ахава (1–17)
Єгонадав приєднується до Єгу (15–17)
Єгу вбиває поклонників Ваала (18–27)
Підсумок правління Єгу (28–36)
- Аталія захоплює трон (1–3)
Єгоаша таємно роблять царем (4–12)
Аталію вбито (13–16)
Реформи Єгояди (17–21)
- Єгоаш, цар Юди (1–3)
Єгоаш ремонтує храм (4–16)
Вторгнення сирійців (17, 18)
Єгоаша вбивають (19–21)
- Єгоахаз, цар Ізраїля (1–9)
Єгоаш, цар Ізраїля (10–13)
Елисей випробовує ревність Єгоаша (14–19)
Смерть Елисея; від дотику до його костей оживає людина (20, 21)
Останнє пророцтво Елисея сповняється (22–25)
- Амація, цар Юди (1–6)
Війна з Едомом та з Ізраїлем (7–14)
Смерть Єгоаша (15, 16)
Смерть Амації (17–22)
Єрвоам II, цар Ізраїля (23–29)
- Азарія, цар Юди (1–7)
Останні царі Ізраїля: Захарій (8–12), Шаллум (13–16), Менахем (17–22), Пекахія (23–26), Пеках (27–31)
Йотам, цар Юди (32–38)
- Ахаз, цар Юди (1–6)
Ахаз підкупляє ассирійців (7–9)
Ахаз робить язичницький жертвник (10–18)
Смерть Ахаза (19, 20)
- Гошея, цар Ізраїля (1–4)
Падіння Ізраїля (5, 6)
За відступництво Ізраїль іде у вигнання (7–23)
У містах Самарії поселяють чужинців (24–26)
Змішана релігія самарян (27–41)
- Єзекія, цар Юди (1–8)
Падіння Ізраїля: огляд (9–12)
Вторгнення Сінаххеріба в Юду (13–18)
Равшак насміхається з Єгови (19–37)

- 19 Єзекія шукає Божої допомоги через Ісаю (1–7)
Погрози Сінаххериба (8–13)
Молитва Єзекії (14–19)
Ісая передає відповідь Бога (20–34)
Ангел вбиває 185 000 ассирійців (35–37)
- 20 Хвороба й одужання Єзекії (1–11)
Посланці з Вавилону (12–19)
Смерть Єзекії (20, 21)
- 21 Манасія, цар Юди; його злочини (1–18)
Єрусалим буде знищено (12–15)
Амон, цар Юди (19–26)
- 22 Йосія, цар Юди (1, 2)
Вказівки щодо ремонту храму (3–7)
Знайдено книги Закону (8–13)
Хулда передвіщає лихо (14–20)
- 23 Реформи Йосії (1–20)
Святкування Пасхи (21–23)
Подальші реформи Йосії (24–27)
Смерть Йосії (28–30)
Єгоахаз, цар Юди (31–33)
Єгояким, цар Юди (34–37)
- 24 Бунт Єгоякіма і його смерть (1–7)
Єгояхін, цар Юди (8, 9)
Перше виселення до Вавилону (10–17)
Седекія, цар Юди; його бунт (18–20)
- 25 Навуходоносор бере Єрусалим в облогу (1–7)
Єрусалим і храм зруйновано; друге виселення (8–21)
Гедалія стає намісником (22–24)
Гедалія вбито; народ утікає в Єгипет (25, 26)
Єгояхіна звільняють з в'язниці (27–30)

1 Після смерті Ахава Моав^а збунтувався проти Ізраїля.

2 Одного дня Ахазія провалився крізь решітку своєї верхньої кімнати в Самарії та покалічився. Він відправив посланців, давши їм наказ: «Ідіть запитайте Ваал-Зевува, екронського бога,^б чи я видужаю».^в
3 Тоді ангел Єгови сказав тішбеянину Іллі*:^г «Піди назустріч посланцям самарійського царя і скажи їм: “Хіба немає Бога в Ізраїлі, що ви йдете запитати Ваал-Зевува, екронського бога?»^д
4 Тому ось що говорить Єгова: «Ти не встанеш з ліжка, на яке ліг, ти обов'язково помреш»». Після того Ілля пішов.

5 Коли посланці вернулись до царя, він запитав: «Чому ви повернулися?»
6 Ті відповіли: «Нам назустріч вийшов чоловік і сказав: “Повертай-

РОЗД. 1

^а Бт 19:36, 37
^б 2См 8:2
^в Пс 60:8

^б Існ 13:2, 3
^г 1См 5:10

^в 2Цр 1:16

^г 1Цр 17:1
^д 1Цр 18:36

^д Іс 8:19
^єр 2:11

Друга кол.

^а 1Хр 10:13, 14

^б 1Цр 19:19
^в 3х 13:4
^г Єв 11:32, 37

^в Мт 3:4

^г Пв 33:1

^д Чс 11:1
^є Чс 16:35
^ж Лк 9:54
^з Юд 7

тець до царя, який вас послав, і передайте йому: «Так говорить Єгова: “Хіба немає Бога в Ізраїлі, що ти послав запитати Ваал-Зевува, екронського бога? Тому ти не встанеш з ліжка, на яке ліг, ти обов'язково помреш”»».^а
7 Цар запитав: «Як виглядав той чоловік, який вийшов вам назустріч і передав ці слова?»
8 Вони відповіли: «Той чоловік мав волохату накидку^б і був підпезаний шкіряним поясом».^в — «Це тішбеянин Ілля», — відразу сказав Ахазія.

9 І цар послав до нього начальника над півотною разом з його воїнами. Той піднявся до Іллі, який сидів на вершині гори, і сказав йому: «Чоловіче Божий,^г цар говорить: “Зійди вниз!”»
10 У відповідь Ілля сказав начальнику над півотною: «Якщо я Божий чоловік, то хай з неба зійде вогонь^д та пожере тебе і твою півотню».

1:3 *Озн. «мій Бог — Єгова».

І з неба зійшов вогонь та пожер начальника разом з його півсотнею.

11 Після того цар послав до нього іншого начальника над півсотнею разом з його воїнами. Той пішов і сказав Іллі: «Чоловіче Божий, цар говорить: “Негаймо зійди вниз!”»

12 У відповідь Ілля сказав: «Якщо я Божий чоловік, то хай з неба зійде вогонь та пожере тебе і твою півсотню». І з неба зійшов вогонь від Бога та пожер начальника разом з його півсотнею.

13 Потім цар послав третього начальника над півсотнею разом з його воїнами. Але той, піднявшись до Іллі, упав перед ним на коліна і почав благати про ласку, кажучи: «Чоловіче Божий, прошу тебе, нехай моє життя і життя* цих 50 чоловіків, твоїх слуг, буде дорогим у твоїх очах. **14** Двох попередніх начальників над півсотнями і їхні півсотні пожер вогонь з неба, але, прошу, хай моє життя* буде дорогим у твоїх очах».

15 Тоді ангел Єгови сказав Іллі: «Зійди вниз разом з ним. Не бійся його». І він встав і пішов з ним до царя. **16** Ілля сказав цареві: «Так говорить Єгова: “Ти посилав запитати Ваал-Зевува, екронського^а бога. Хіба ж немає Бога в Ізраїлі?^б Чому ти не спитав його? Тому ти не встанеш з ліжка, на яке ліг, ти обов'язково помреш”». **17** Згодом цар помер, як Єгова і говорив через Іллю. А оскільки він не мав сина, замість нього зацарював Єгорам^а.^в Він став царем у дру-

1:13 *Або «нехай моя душа і душі». **1:14** *Або «душа». **1:17** *Тобто брат Ахазії.

РОЗД. 1

а ІсН 13:2,3

б 2Цр 1:3

в 2Цр 3:1
2Цр 9:22

Друга кол.

а 2Цр 8:16

б 1Цр 22:51

РОЗД. 2

в 1Цр 17:1

г 1Цр 19:16

д 2Цр 4:38

е 2Цр 2:11

е Бр 28:18, 19
1Цр 12:28, 29
2Цр 2:23

ж 1Цр 19:16

з ІсН 6:26
1Цр 16:34

гий рік царювання Юдиного царя Єгорāма,^а сина Йосафāта.

18 Про інші діла Ахазії^б і про все, що він робив, записано в літописі Ізраїлевих царів.

2 Одного разу Ілля^в з Єлисеєм^г ішли з Гілгāла.^д (Це було перед тим, як Єгова підняв Іллю у вихрі на небо.)^е **2** Ілля сказав Єлисею: «Будь ласка, залишся тут, бо Єгова послав мене в Бетель». Але той відповів: «Як живий Єгова* і як живий ти^ж, я не покину тебе». І вони разом пішли в Бетель.^з **3** А пророчі сини^а, що були в Бетелі, вийшли до Єлисея і запитали: «Ти знаєш, що сьогодні Єгова забере твого пана і він більше не буде твоїм наставником?»^ж Він сказав: «Знаю, мовчїть».

4 Ілля знову сказав: «Єлисею, будь ласка, залишся тут, бо Єгова послав мене в Єрихон».^з Але той відповів: «Як живий Єгова і як живий ти^ж, я не покину тебе». І вони пішли в Єрихон. **5** А пророчі сини, що були в Єрихоні, підійшли до Єлисея і запитали: «Ти знаєш, що сьогодні Єгова забере твого пана і він більше не буде твоїм наставником?» Він сказав: «Знаю, мовчїть».

6 Ілля знову сказав йому: «Будь ласка, залишся тут, бо Єгова послав мене до Йордану». Але той відповів: «Як живий Єгова і як живий ти^ж, я не покину тебе». І вони обоє пішли далі. **7** А 50 пророчих синів пішли за ними. Коли Ілля з Єлисеєм зупинились біля

2:2 *Серед ізраїльтян було звичним клястися існуванням Єгови чи іншої особи, щоб надати ваги своїм словам. **2:2, 4, 6** *Або «твоя душа». **2:3** *Вислів «пророчі сини», очевидно, стосується громади пророків або школи для їхнього навчання.

Йордану, пророчі сини стали і дивилися на них здала. **8** Тоді Ілля взяв свою накидку^а та, згорнувши її, вдарив нею по воді – і вода розступилась. Тож вони обоє пройшли по сухій землі.^б

9 Як тільки вони перейшли на другий бік, Ілля сказав Єлисею: «Що мені зробити для тебе, перш ніж я буду від тебе забраний?» Єлисей відповів: «Прошу, хай на мені буде подвійна частка*^в твого духу».^г

10 Ілля сказав: «Нелегке твоє прохання. Якщо ти побачиш, як мене буде забрано від тебе, то отримаєш те, що просиш, а якщо не побачиш – не отримаєш».

11 Коли вони йшли і розмовляли дорогою, раптом з'явилась вогняна бойова колісниця з вогняними кіньми^а та розлучила їх, і піднявся Ілля у вихрі на небо.^б **12** Єлисей, побачивши це, закричав: «Батьку мій! Батьку мій! Колісниця Ізраїля та його вершники!»^в Коли Ілля зник з його очей, Єлисей схопив свій одяг і роздер на дві частини.^г

13 Після того він підняв накидку,^а яка спала з Іллі, повернувся назад і став на березі Йордану. **14** Взявши накидку Іллі, він ударив нею по воді та вигукнув: «Де Єгова, Бог Іллі?» І, коли Єлисей вдарив по воді, вода розступилась, і він перейшов на другий бік.^б

15 А пророчі сини, які були в Єрихоні, побачили його здалека і сказали: «Дух Іллі зійшов на Єлисея».^в Тож вони пішли Єлисею назустріч і, вклонившись до землі, **16** сказали йому: «У твоїх слуг є 50 вправних чолові-

2:9 *Або «дві частини».

РОЗД. 2

а 1Цр 19:19

б Вх 14:21, 22
Ісх 3:17
2Цр 2:13, 14

в Пв 21:17

г Пв 34:9
1Цр 19:16
Лк 1:17

д 2Цр 6:17
Пс 68:17

е 2Хр 21:5, 12
Ів 3:13

є 2Цр 13:14

ж 2См 1:11, 12
Ів 1:19, 20

з 1Цр 19:19
2Цр 1:8
3х 13:4
Мт 3:4

и Ісх 3:13
2Цр 2:8

і Чс 11:24, 25
Чс 27:18, 20
2Цр 2:9

Друга кол.

а 1Цр 18:11, 12

б Ісх 6:26
1Цр 16:34

в Пв 34:1–3

г Вх 15:23–25
2Цр 4:38–41

д 2Хр 36:15, 16
Лк 10:16

е Пр 17:12

є 2Цр 1:10

ж 2Цр 4:25

ків. Хай вони підуть та пошукають твого пана. Може, дух* Єгови підняв його і кинув на якийсь горі або в долині».^а Але той відповів: «Не посилайте їх». **17** Однак вони впрошували його так, що йому стало ніяково, тому він сказав: «То пошліть». І послали вони 50 чоловіків, які шукали Іллію три дні, але не знайшли. **18** Коли вони повернулись до Єлисея (а він у той час був в Єрихоні),^б він сказав: «Хіба я не говорив, щоб ви не йшли?»

19 Через якийсь час мешканці міста сказали Єлисею: «Як бачить наш пан, місто розташоване в доброму місці,^в але вода тут погана, а земля неродюча*».^г **20** У відповідь Єлисей промовив: «Принесіть мені невелику нову чашу і покладіть туди солі». Вони так і зробили. **21** Тоді він пішов до джерела води, кинув туди сіль^г і сказав: «Так говорить Єгова: “Я зціляю цю воду. Вона більше не буде спричиняти смерть чи безпліддя*»». **22** За словом Єлисея вода була зцілена, і такою вона залишається донині.

23 Звідти Єлисей відправився у Бетель. Коли він ішов дорогою, з міста вийшли хлопці й почали насміхатись над ним,^а кажучи: «Іди звідси, лисий! Іди звідси, лисий!» **24** Обернувшись, Єлисей подивився на них і прокляв їх в ім'я Єгови. Тоді з лісу вийшли дві ведмеді^б та розірвали 42 дитини.^в **25** Після того він пішов до гори Кармель,^г а звідти повернувся в Самарію.

2:16 *Або «вітер». 2:19 *Або, можливо, «спричиняє викидні». 2:21 *Або, можливо, «викидні».

3 Єгорам,^а син Ахáva, став царем над Ізраїлем у 18-й рік царювання Юдиного царя Йосафата і царював у Самарії 12 років. **2** Він робив зло в очах Єгови, але не так, як його батько і мати, бо він знищив священний стовп Ваала, який зробив його батько.^б **3** Проте він тримався гріхів Єровоама, Невáтового сина, до яких той спонукав ізраїльтян,^в і не відступав від цих гріхів.

4 Моавський цар Меша розводив овець і давав ізраїльському царю як данину 100 000 ягнят і 100 000 нестрижених баранів. **5** А коли Ахав помер,^г моавський цар збунтувався проти ізраїльського царя.^д **6** Тоді цар Єгорам виїшов з Самарії та зібрав увесь Ізраїль. **7** Він послав Юдиному цареві Йосафату таку звістку: «Моавський цар збунтувався проти мене. Підеш зі мною на війну проти Моáva?» — «Піду,^е — відповів Йосафат. — Я зроблю те, що зробиш ти, мої коні — твої коні, і мій народ — твій народ».^є **8** Він запитав: «Якою дорогою ми підемо?» Той відповів: «Дорогою, що веде в едомську пустелю».

9 І цар Ізраїля, цар Юди та цар Едому^ж вирушили в похід. Сім днів вони йшли обхідною дорогою, і в них не залишилось води ні для людей у таборі, ні для худоби, яка йшла за ними. **10** Ізраїльський цар сказав: «О горе! Єгова зібрав нас, трьох царів, щоб віддати в руки Моáva!» **11** А Йосафат запитав: «Чи є тут пророк Єгови, через якого можна спитати Єгову?»^з На це один зі слуг ізраїльського царя сказав: «Так, є. Це син Шафата, Елисей,^и який лив воду на ру-

РОЗД. 3

- а 2Цр 1:17
б 1Цр 16:30–33
в 1Цр 12:28–30
г 1Цр 22:37
д 2См 8:2
е 2Хр 19:2
є 1Цр 22:3,4
ж 2См 8:14
з 1Цр 22:7
и 1Цр 19:16
2Цр 2:15

Друга кол.

- а 1Цр 19:19,21
б 1См 2:30
Єз 14:3
в Сд 10:14
1Цр 18:19
1Цр 22:6
г 2Хр 17:3,4
2Хр 19:3,4
д Пр 15:29
е 1См 10:5
1Хр 25:1
є 1Цр 18:46
Єз 1:3
Дії 11:21
ж Пс 107:35
з Єр 32:17
Мр 10:27
и Пв 28:7
і Пв 3:5
к 2Цр 3:25
л Вх 29:39,40

ки* Іллі».^а **12** Йосафат сказав: «У нього слово Єгови». Тож цар Ізраїля, цар Йосафат і цар Едому пішли до нього.

13 Елисей сказав ізраїльському цареві: «Чого ти хочеш від мене?»^б Іди до пророків свого батька і до пророків своєї матері».^в Але ізраїльський цар відповів: «Не проганяй мене, бо це Єгова зібрав нас, трьох царів, щоб віддати в руки Моáva». **14** Елисей сказав: «Як живий Єгова, Бог військ*, якому я служу^г: якби я не поважав Йосафата,^г царя Юди, то навіть не подивився б на тебе і не звернув уваги».^д

15 А тепер приведіть до мене чоловіка, який грає на арфі*».^е Коли той чоловік заграє, на Елисея почала діяти сила Єгови,^є **16** і він сказав: «Так говорить Єгова: “Викопайте рови по всій долині*, **17** бо так говорить Єгова: “Ви не побачите ні вітру, ні зливи, але ця долина* наповниться водою.” Тоді ви і ваша худоба будете мати що пити»”. **18** Єгові неважко це зробити.^ж Він також віддасть Моав у ваші руки.” **19** Ви ж зруйнуюте всі укріплені міста^и і всі найліпші міста, зрубайте всі добрі дерева, позасипайте всі джерела і закидайте камінням всі добрі поля».^к

20 Вранці, у час хлібного приношення,^л з боку Едому несподівано потекла вода, і земля наповнилась водою.

21 А всі моавітяни почули, що царі прийшли воювати проти них. Тож вони зібрали всіх чоловіків, які могли

3:11 *Або «який був слугою». **3:13** *Букв. «що мені й тобі?» **3:14** *Див. глосарій. **3:15** *Букв. «перед яким я стою». **3:15** *Або «музиканта». **3:16, 17** *Або «ваді». Див. глосарій.

носити зброю*, і стали на кордоні. **22** Рано-вранці, коли моавітяни прокинулись і сонце засяяло над водою, їм з протилежного боку здалося, що вода червона, як кров. **23** І вони сказали: «Це кров! Царі точно повбивали один одного мечем. Йди за здобиччю,^a Моаве!» **24** Коли моавітяни прийшли в ізраїльський табір, ізраїльтяни напали на них і почали їх вбивати. Тож моавітяни кинулися втікати,^b а ізраїльтяни погналися за ними у Моав, вбиваючи їх дорогою. **25** Ізраїльтяни зруйнували міста, закідали камінням всі добрі поля,— кожен кинув по каменю на поле,— засіпали всі джерела^c та зрубали всі добрі дерева.^d Залишилися тільки кам'яні мури Кір-Харесета,^e тому ті, хто метав з праці, оточили місто і знищили його.

26 Коли моавський цар побачив, що програв битву, то взяв 700 чоловіків, озброєних мечами, щоб прорватися до едёмського царя.^e Але їм це не вдалося. **27** Тоді він узяв свого первістка, який мав стати царем замість нього, і приніс його на мурі як цілопалення.^f І запалав сильний гнів на ізраїльтян, тому вони відступили та повернулися до свого краю.

4 Одна жінка, дружина пророчого сина,^ж прийшла до Єлисея і сказала зі слізьми на очах: «Помер мій чоловік, твій слуга. Ти знаєш, що він завжди боявся Єгови.^з Але він був боржником одного чоловіка, який тепер прийшов і хоче забрати обох моїх дітей у рабс-

3:21 *Або «всіх, хто підперізувався поясом».

РОЗД. 3

а Вх 15:9, 10

б Льв 26:7

в Бг 26:15
2Хр 32:4

г 2Цр 3:19

д Іс 16:7

е 2Цр 3:9

е Пв 12:31
2Хр 28:1, 3
Пс 106:37, 38

РОЗД. 4

ж 2Цр 2:3, 5

з 1Цр 19:18

Друга кол.

а 1Цр 17:9, 12

б Мр 6:41
Мр 8:6–8
Ів 2:7–9

в Мт 14:19

г ІсН 5:12
1Цр 17:14

д ІсН 19:17, 18

е Бг 19:1–3
Сд 13:15е Сд 3:20
1Цр 17:19ж Мт 10:41
Рм 12:13
Ев 13:2з 2Цр 5:25–27
2Цр 8:4

и ІсН 19:17, 18

тво». **2** Єлисей запитав: «Що мені для тебе зробити? Скажи, що ти маєш вдома?» Вона відповіла: «Твоя служниця не має нічого, крім дзбанка* олії».^a **3** Тоді він сказав: «Піди і полич порожні посудини у всіх сусідів. Набери якомога більше. **4** Потім повернись додому і закрій двері за собою та своїми синами. Наливай олію в кожную посудину і, наповнивши, відставляй убік». **5** І вона пішла.

Коли жінка закрила двері за собою і своїми синами, вони стали підносити їй посудини, а вона наливала туди олію.^b

6 Наповнивши посудини, вона сказала одному зі своїх синів: «Подай наступну».^в Він відповів: «Більше немає». І тоді олія перестала литись.^г

7 Жінка пішла до Божого чоловіка і про все йому розповіла. Він сказав: «Піди продай олію і віддай борги, а на решту житимеш ти і твої сини».

8 Якимсь Єлисей пішов у Шунём,^a і там одна знатна жінка вмовила його поїсти в неї.^б Відтоді, проходячи повз її дім, він щоразу заходив до неї поїсти. **9** Тому вона сказала своєму чоловікові: «Я знаю, що Божий чоловік, який завжди заходить до нас,— святий. **10** Будь ласка, зробімо для нього невелику кімнату на даху^в і поставмо там ліжко, стіл, стілець і світильник. Коли він буде заходити до нас, то зможе там зупинятись».^ж

11 Одного дня Єлисей прийшов туди, піднявся у свою кімнату і ліг. **12** Він сказав своєму слугі Гехазі:^з «Поклич цю жінку, шунамітянку».^и Той покликав, і вона при-

4:2 *Або «дзбанка з носиком».

йшла. **13** Єлисей сказав Гехазі: «Будь ласка, передай їй: “Через нас ти зносиш усі ці незручності.^a Що для тебе зробити?^b Може, поговорити про тебе з царем^c чи начальником війська?”» Але вона відповіла: «Ні, не треба, бо я безпечно живу серед свого народу». **14** Єлисей запитав: «Що ж тоді зробити для неї?» Гехазі відповів: «У неї немає сина,^d а її чоловік вже старий». **15** Тоді Єлисей сказав: «Поклич її». Гехазі покликав жінку, і вона прийшла й стала при вході. **16** Єлисей промовив: «Наступного року в цей час ти будеш тримати на руках сина». ^e Але вона відповіла: «Не кажи так, мій пане, чоловіче Божий! Не обманюй своєї служниці!»

17 Наступного року в той час, про який говорив Єлисей, жінка завагітніла і народила сина. **18** Коли хлопчик підріс, то одного дня пішов до батька, який був з жінцями. **19** Він почав жалітися батькові: «Голова моя, голова моя!» Тож батько наказав слугі: «Віднеси його до матері», **20** і слуга відніс. Хлопчик сидів у матері на колінах аж до обіду, а тоді помер.^e **21** Жінка занесла дитину в кімнату Божого чоловіка,^c поклатла на його ліжко і, закривши двері, вийшла. **22** Вона покликкала свого чоловіка і сказала: «Пришли мені, будь ласка, слугу з ослицею. Я швидко поїду до Божого чоловіка і повернуся». **23** Чоловік запитав: «Навіщо тобі їхати до нього? Хіба сьогодні новомісяччя^ж або субота?» Але вона відповіла: «Все добре, не хвилюйся». **24** Вона осідлала ослицю і сказала слугі: «Поспі-

РОЗД. 4

a Рм 16:6

б 2Цр 4:1, 2
Єв 6:10

в 2Цр 8:3

г Бт 15:2
Бт 30:1

д Бт 18:10

е 1Цр 17:17

є 2Цр 4:9, 10

ж Чс 10:10
Чс 28:11

Друга кол.

а Мт 28:9

б 2Цр 4:16

в 1Цр 18:46

г Мт 15:22, 28

д Мт 17:15, 16
Мр 9:17, 18

е 2Цр 4:21

шаймо*. Не сповільнюйся, хіба що я накажу».

25 Жінка вирушила до Божого чоловіка на гору Кармель. Побачивши її здалека, він сказав своєму слугі Гехазі: «Дивись, там шунамітнка! **26** Побіжи, будь ласка, їй назустріч і запитай: “Чи в тебе все гаразд? Чи все добре з твоїм чоловіком? Чи все добре з дитиною?”» Вона відповіла: «Все добре». **27** Прийшовши до Божого чоловіка на гору, вона обхопила його ноги.^a Гехазі підійшов, щоб відштовхнути її, але Божий чоловік сказав: «Не чіпай її, бо вона у відчай*, а Єгова приховавав це від мене і не сказав мені». **28** І жінка промовила: «Хіба я просила сина в моего пана? Хіба я не казала: “Не давай мені марних надій?”»^b

29 Тоді Єлисей відразу сказав Гехазі: «Підіткни свій одяг за пояс,^c візьми в руку мою палицю і йди. Якщо зустрінеш когось по дорозі, не вітайся з ним, і, якщо хтось буде тебе вітати, не відповідай йому. Коли прийдеш, поклади мою палицю хлопчику на лице». **30** Але мати хлопчика сказала: «Як живий Єгова і як живий ти*, я не піду без тебе». ^d Тож він встав і пішов з нею. **31** А Гехазі пішов уперед і поклав палицю хлопчику на лице, але той нічого не сказав і не поворухнувся.^e Тоді Гехазі пішов назустріч Єлисею і сказав: «Хлопець не прокинувся».

32 Коли Єлисей зайшов у дім, хлопчик лежав мертвий на його ліжку.^e **33** Єлисей увійшов, зачинив за собою

4:24 *Або «поганяй її швидко». 4:27 *Або «її душа гірка у ній». 4:30 *Або «твоя душа».

двері та почав молитись до Єгови.^а **34** Потім він ліг на ліжку, на тіло хлопчика, і приклав свої губи до його губ, свої очі до його очей та свої долоні до його долонь. Він простягнувся над тілом хлопчика, і воно стало теплим.^б **35** Тоді Елисей походив по дому туди-сюди і знову ліг на ліжку та простягнувся над хлопчиком. Той чхнув сім разів і розплющив очі.^в **36** Елисей покликав Гехазі й сказав: «Поклич шунамітянку», і слуга покликав. Коли вона прийшла, він сказав: «Візьми свого сина».^г **37** Вона підійшла і припала йому до ніг, низько вклонившись. Потім взяла свого сина і вийшла.

38 А Елисей повернувся в Гілгал. У той час в краю був голод.^а І, коли пророчі сини^в сиділи перед ним, він сказав своєму слугі:^в «Постав великий казан і звари юшку для пророчих синів». **39** А один з них пішов у поле збирати мальви і, знайшовши якусь витку рослину, назбирав з неї плодів, які нагадували дикі гарбузи, та поклав у свій одяг. Коли ж він повернувся, то нарізав їх і всипав до казана з юшкою, хоча й не знав, що це. **40** Потім юшку розлили, щоб нагодувати людей, та коли вони попробували її, то вигукнули: «Чоловіче Божий, у казані смерть!» І вони не могли їсти ту юшку. **41** Тоді Елисей наказав: «Принесіть борошна». Кинувши борошно в казан, він сказав: «Розлийте, щоб люди поїли». І в казані вже не було нічого шкідливого.^ж

42 Якось прийшов один чоловік з Ваал-Шаліш^з та приніс Божому чоловікові 20 ячмінних хлібів^з з перших плодів

РОЗД. 4

а 1Цр 17:19, 20
Ів 11:41
Діт 9:40

б 1Цр 17:21, 22
Діт 20:9, 10

в 2Цр 8:1, 5

г Єв 11:35

д Пв 28:23, 24
2Цр 8:1
Єз 14:13

е 2Цр 2:3, 5

є 2Цр 4:12

ж Вх 15:23–25
2Цр 2:19–21

з 1См 9:3, 4

и Ів 6:9

Друга кол.

а 1См 9:6, 7

б Мт 14:17
Мр 8:4

в Мт 14:20
Мр 8:8

г Лк 9:17
Ів 6:13

РОЗД. 5

д 1Цр 19:16

е Мт 8:2
Мт 11:5
Лк 4:27

є Пв 32:39

урожаю та мішок свіжого зерна.^а Елисей сказав: «Роздай це людям, хай поїдять». **43** Але слуга запитав: «Як я поділю це на 100 людей?»^б Елисей відповів: «Дай людям, хай їдять, бо так говорить Єгова: “Вони наїдяться, і ще залишиться”».^в **44** Тож він роздав людям, вони наїлись, і ще залишилось,^г як Єгова і говорив.

5 Нааман, начальник війська сирійського царя, був великим і шанованим чоловіком у свого пана, бо через нього Єгова дав Сирії перемогу*. Нааман був хоробрим чоловіком, але хворів на проказу*. **2** Якось, під час набігу на ізраїльський край, сирійці взяли в полон маленьку дівчинку, і вона стала служницею Нааманової дружини. **3** Одного разу вона сказала своїй господині: «Якби мій пан побував у пророка^а в Самарії, той зцілив би його від прокази!»^б **4** Тож він* пішов і розповів своєму панові, що сказала ізраїльська дівчинка.

5 Тоді сирійський цар промовив до Наамана: «То йди, а я пошлю ізраїльському цареві листа». І Нааман вирушив у дорогу, взявши з собою 10 талантів* срібла, 6000 шекелів золота і 10 змін одягу. **6** Він прийшов до ізраїльського царя з листом, в якому говорилось: «З цим листом я посилаю до тебе свого слугу Наамана, щоб ти зцілив його від прокази». **7** Як тільки ізраїльський цар прочитав листа, то розірвав своє вбрання і вигукнув: «Хіба я Бог, щоб позбавляти життя чи оживляти?»^є

5:1 *Або «спасіння». *Або «був уражений шкірною хворобою». 5:4 *Можливо, Нааман. 5:5 *1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14.

Він посилає до мене цього чоловіка і каже, щоб я зцілив його від прокази! Подивіться, він явно хоче зі мною посваритись!»

8 Коли Єлисей, Божий чоловік, почув, що ізраїльський цар розірвав на собі одяг, то відразу передав цареві такі слова: «Чому ти розірвав своє вбрання? Прошу, пошли його до мене, аби він зрозумів, що є пророк в Ізраїлі». **9** Тож Нааман приїхав зі своїми кінями та бойовими колісницями і став перед входом у дім Єлисея. **10** Але Єлисей вислав до нього посланця, щоб той сказав йому: «Піди обмийся сім разів^б у Йордані.^в Тоді твоє тіло зцілиться, і ти станеш чистим». **11** Як тільки Нааман почув це, то розгнівався і пішов геть, кажучи: «Я думав, що він вийде до мене, покличе ім'я свого Бога Єгови, поведить рукою над хворим місцем і зцілить мене від прокази. **12** Хіба дамаські^г річки Авана і Парпяр не ліпші від усіх річок Ізраїля? Хіба я не міг обмитися в них і стати чистим?» Сказавши це, він обернувся і пішов розлючений.

13 Але його слуги підійшли до нього і запитали: «Батьку, якби пророк сказав тобі зробити щось надзвичайне, хіба б ти не зробив цього? То не вже не послухаєшся, коли він каже: "Обмийся і станеш чистим"?» **14** Тоді він пішов і сім разів занурився* в Йордан, як і наказав Божий чоловік.^д Після того тіло його стало як тіло дитини,^е і він очистився.^е

15 Потім він з усіма своїми людьми* повернувся до Бо-

5:14 *Або «пірнув». 5:15 *Букв. «табором».

РОЗД. 5

а 1Цр 17:24
1Цр 19:16
2Цр 3:11, 12
2Цр 8:4

б Лв 14:7
Чс 19:4

в Ів 9:6, 7

г Іс 7:8

д 2Цр 5:10

е Йв 33:25

є Лк 4:27
Лк 5:13

Друга кол.

а Лк 17:15, 16

б Пс 96:4, 5
Іс 43:10

в Мт 10:8

г 2Цр 4:12
2Цр 8:4

д 1Цр 17:24

е 2Цр 5:1
Лк 4:27

жого чоловіка,^а став перед ним і сказав: «Тепер я знаю, що на всій землі немає Бога, тільки в Ізраїлі.^б Прошу, приймай подарунок* від твого слуги». **16** Але той сказав: «Як живий Єгова, якому я слугую*: я не візьму подарунка». ^в І хоч як Нааман його впрошував, він не хотів прийняти. **17** Тоді Нааман попросив: «Якщо так, то нехай мені, твоєму слугі, дадуть стільки землі з цього краю, скільки зможе понести пара мулів, бо твій слуга більше не буде складати цілопалення і жертви для жодних інших богів, лише для Єгови. **18** Тільки одне хай Єгова простить твоєму слугі: коли мій пан іде поклонитися в дім* Риммона, він спирається на мою руку, так що і мені доводиться там вклонятись. Тож нехай Єгова простить мене, твого слугу, за те, що я вклонятимусь у домі Риммона». **19** У відповідь Єлисей сказав: «Іди з миром». Коли Нааман пішов від нього і пройшов невелику відстань, **20** Гехазі,^г слуга Єлисея, Божого чоловіка,^д подумав: «Мій пан пошкодував цього сирійця Наамана^е і не прийняв дарунка з його рук. Як живий Єгова, я побіжу за ним і візьму щось у нього». **21** І Гехазі побіг за Нааманом. Коли Нааман побачив, що хтось біжить за ним, то зійшов з колісниці і запитав: «Чи все добре?» **22** Гехазі відповів: «Так, все добре. Мій пан послав мене передати тобі: "Тільки що прийшли до мене з гористого краю Єфрема двоє юнаків з пророчих синів. Дай

5:15 *Букв. «благословення». 5:16 *Букв. «перед яким я стою». 5:18 *Або «храм».

їм, будь ласка, талант срібла і дві зміни одягу».^а **23** Нааман сказав: «Візьми 2 таланти». І він вмовив його,^б зав'язав 2 таланти срібла у два мішки, взяв дві зміни одягу і дав усе це двом своїм слугам, щоб вони несли перед Гехазі.

24 Як тільки вони прийшли в Офел*, Гехазі забрав у слуг мішки і поклав у своєму домі, а їх самих відпустив, і вони пішли. **25** Після того він повернувся до свого пана. І Елісей запитав його: «Гехазі, куди ти ходив?» — «Твій слуга нікуди не ходив», — відповідав той.^в **26** Тоді Елісей сказав: «Хіба моє серце не було з тобою, коли той чоловік зішшов з колісниць, щоб зустріти тебе? Невже тепер час брати срібло й одяг, оливкові гаї і виноградники, овець і биків, слуг і служниць?»^г **27** Тож Нааманова проказа^д назавжди пристане до тебе і твоїх нащадків». І той вийшов від нього білий як сніг,^е весь у проказі.

6 Пророчи сини^е сказали Елісею: «Знаєш, нам затісно жити з тобою. **2** Дозволь нам, будь ласка, піти до Йордану. Кожен з нас візьме по колоді, і ми збудуємо собі там житло». Той відповів: «Ідіть». **3** А один з них сказав: «Будь ласка, ходи і ти зі своїми слугами». Елісей відповів: «Добре, я піду». **4** Тож він пішов з ними. Прибувши до Йордану, вони почали рубати дерева. **5** Коли один з них валив дерево, лезо сокири впало у воду, і він кричав: «Ой пане, ця сокира позичена!» **6** Божий чоловік запитав: «Де впало ле-

5:24 * Місце в Самарії, можливо, пагорб або укріплення.

РОЗД. 5

а 2Цр 5:5

б 2Цр 5:16

в Дії 5:8, 9

г Мт 10:8
Лк 12:15
Дії 20:33
1Тм 6:10

д 2Цр 5:1

е Вх 4:6
Чс 12:10

РОЗД. 6

е 2Цр 2:3, 5
2Цр 9:1

Друга кол.

а 1Цр 20:1, 34
1Цр 22:31

б 1Цр 17:24

в Мт 2:12

г Дн 2:22, 28

д Бт 37:16, 17

е Вх 14:13
Пс 3:6

зо?» — і той показав місце. Тоді Елісей відрубав шматок дерева, кинув його туди, і лезо сплигло. **7** Він сказав: «Забери його». Той простягнув руку і забрав.

8 А сирійський цар вирушив війною проти Ізраїля.^а Порадившись зі своїми слугами, він сказав: «Станьмо табором там-то і там-то». **9** Але Божий чоловік^б передав ізраїльському царю: «Дивись, не проходи через це місце, бо туди йдуть сирійці». **10** Тож ізраїльський цар послав звістку в те місце, про яке говорив Божий чоловік. Елісей попереджав царя, і він тримався подалі від того місця.^в І так було не раз і не два.

11 Це розгнівило царя* Сирії, і він покликав своїх слуг та запитав: «Скажіть, хто з наших підтримує ізраїльського царя?» **12** Один з його слуг відповів: «Ніхто, мій пане. Це Елісей, ізраїльський пророк, передає царю Ізраїля все, що ти говориш навіть у своїй спальні».^г **13** Тож цар наказав: «Ідіть і дізнайтесь, де він, щоб я послав людей схопити його». Через якийсь час цареві повідомили: «Він у Дотані».^д **14** Цар відразу послав туди численне військо з кінями і бойовими колісницями. Вони прийшли вночі й оточили місто.

15 Слуга Божого чоловіка, вставши рано-вранці, вийшов і бачить — аж ось довкола міста стоїть військо з кінями і бойовими колісницями. Він вигукнув: «Мій пане! Що нам робити?» **16** Той відповів: «Не бійся,^е бо тих, хто з нами, більше, ніж тих,

6:11 * Букв. «серце царя».

хто з ними». ^а **17** І Єлисей почав молитися: «Єгови, прошу, відкрий йому очі, щоб він бачив». ^б У ту ж мить Єгова відкрив очі слуги, і той побачив, що довкола Єлисея ^в на всіх горах повно вогняних коней та бойових колісниць. ^г

18 Коли сирійці наблизилися до Єлисея, він почав молитись до Єгови, кажучи: «Прощу, враз цих людей сліпотою». ^а І Бог вразив їх сліпотою, як Єлисей і просив. **19** Тоді Єлисей сказав сирійцям: «Це не та дорога і не те місто. Ідїть за мною, і я приведу вас до чоловіка, якого ви шукаєте». Але він привів їх у Самарію. ^б

20 І, коли вони прийшли в Самарію, Єлисей сказав: «Єгови, відкрий їхні очі, щоб вони могли бачити». Тож Єгова відкрив їхні очі, і вони побачили, що опинилися в Самарії. **21** Побачивши їх, ізраїльський цар запитав Єлисея: «Вбити їх, батьку? Вбити?» — **22** «Ні, не вбивай, — відповів той. — Невже ти вбиваєш тих, кого береш у полон мечем і луком? Дай їм хліба й води, щоб вони поїли і напилися, ^в а потім відпусти їх до їхнього пана». **23** Тож він влаштував для них великий бенкет, і вони їли та пили. Після того він відпустив їх, і вони пішли до свого пана. Відтоді сирійці більше не робили розбійницьких набігів ^ж на ізраїльський край.

24 Через якийсь час сирійський цар Бен-Гадад зібрав усі своє військо ^з і пішов та взяв в облогу Самарію. ^а **25** І в Самарії почався сильний голод. ^б Облога тривала так дов-

6:24 * Букв. «табір».

РОЗД. 6

а 2См 22:31
2Хр 32:7
Пс 18:2
Пс 27:3
Пс 46:7
Пс 55:18
Пс 118:11
Рм 8:31

б Дії 7:56

в Пс 34:7

г 2Цр 2:11
Пс 68:17
3х 6:1
Мт 26:53

д Бр 19:10, 11

е 1Цр 16:29

в Пр 25:21
Рм 12:20

ж 2Цр 5:2

з Пв 28:52
1Цр 20:1

и Льв 26:26
Пв 28:15, 17

Друга кол.

а Пв 14:3
Ез 4:14

б Льв 26:29
Пв 28:53–57
Ез 5:10

в Пн 4:10

г Бр 37:29
1Цр 21:27

д Єр 38:4

е 1Цр 18:13
1Цр 21:9, 10

го, що осяляча голова ^а коштувала 80 срібняків, а четверта частина кава* голубиного посліду — 5 срібняків. **26** Якось, коли цар Ізраїля проходив по мурі, одна жінка закричала: «Царю, мій пане, поможи!» **27** Цар відповів: «Якщо Єгова не допомагає, то чим я допоможу? Думаєш, я можу дати тобі зерна з току чи вина та олії з давильні? — **28** а потім запитав: — Що в тебе сталося?» Вона відповіла: «Ось ця жінка сказала мені: “Віддай свого сина, і ми з’їмо його сьогодні, а мого сина з’їмо завтра”. ^б **29** Тож ми зварили мого сина і з’їли. ^в Наступного дня я сказала їй: “Дай свого сина, і ми з’їмо його”. Але вона його сховала».

30 Почувши слова тієї жінки, цар роздер своє вбрання. ^г І, коли він проходив по мурі, люди побачили, що в нього під одягом* мішкоovina. **31** Він сказав: «Нехай Бог суворо покарає мене, якщо голова Єлисея, сина Шафата, сьогодні не спаде з його плечей!» ^д

32 Тимчасом як Єлисей сидів зі старійшинами у своєму домі, цар вислав перед собою посланця. Але перш ніж той прийшов, Єлисей сказав старійшинам: «Ви знаєте, що цей син убивці ^е вислав посланця, щоб відрубати мені голову? Дивіться: коли прийде той чоловік, зачиніть двері і тримайте їх, щоб він не ввійшов. Ось вже чути кроки його пана, який іде за ним!» **33** Не встиг він промовити це, як прийшов посланець, і цар сказав: «Це лихо від Єгови. Для чого мене це чекати на Єгову?»

6:25 * 1 кав — 1,22 л. Див. додаток Б14.

6:30 * Або «під сподом, на тілі».

7 Єлисей сказав: «Слухайте слово Єгови. Так говорить Єгова: “Завтра, приблизно в цей час, у брамі* Самарії сєя^а найліпшого борошна буде коштувати 1 шéкель^а і 2 сєі меню — 1 шéкель”». **2** На це помічник царя, якому цар довіряв, сказав Божому чоловікові: «Навіть якби Єгова відкрив небесні отвори, хіба таке* станеться?»^б Єлисей відповів: «Ти побачиш це на власні очі,^в але їсти не будеш».^г

3 Біля входу в міську браму було четверо прокажених.^д Вони почали говорити один одному: «Чому ми тут сидимо і чекаємо своєї смерті? **4** Якщо ми підемо в місто, то помремо, бо там голод.^е А якщо будемо сидіти тут, все одно помремо. Ходімо в табір сирійців. Якщо вони залишать нас живими, то будемо жити, а якщо вб'ють, то помремо». **5** Тож, як смеркалося, прокажені встали і пішли в сирійський табір. І коли вони наблизились до краю табору, то побачили, що там нікого немає.

6 А сталося ось що. Єгова зробив так, що сирійцям у таборі почувся гуркіт бойових колісниць, тупіт коней та шум величезного війська.^е І сирійці почали говорити один одному: «Ізраїльський цар наїняв хетянських і єгипетських царів, щоб напасти на нас!» **7** Тому вони встали і ще на смерканні втекли, залишивши свої намети, коней та ослів — весь табір, все, як було. Вони побігли, щоб врятувати своє життя*.

7:1 *Або «на ринках». ^а 1 сєя — 7,33 л. Див. додаток Б14. ^а 1 шéкель — 11,4 г. Див. додаток Б14. **7:2** *Буков. «це слово». **7:7** *Або «свої душі».

РОЗД. 7

а Пв 32:36
2Цр 7:18

б Чс 14:11

в Чс 11:23

г 2Цр 7:17

д Лв 13:45, 46

е 2Цр 6:25

е Пв 28:7
2См 5:24

Друга кол.

а 2Цр 6:25
2Цр 6:28, 29

б Існ 8:4, 12
Сд 20:29, 37

8 А прокажені, підійшовши до краю табору, увійшли в один намет та почали їсти й пити. Потім вони винесли звідти срібло, золото, одяг та пішли і сховали все це. Після того вони повернулись, зайшли в інший намет і, взявши звідти речі, також пішли і заховали їх.

9 Зрештою вони сказали один одному: «Неправильно ми робимо. Цей день — день доброї звістки! Якщо будемо зволікати і чекати до ранку, то заслужимо покарання. Ходімо, розкажемо про все в царському домі!» **10** І вони пішли, покликали вартових при брамах і сказали: «Ми ходили в табір сирійців, але там нікого немає, і навіть не чути людського голосу. Залишились тільки коні та осли на прив'язі, а намети стоять, як стояли». **11** Вартові негайно повідомили про це людям, які були в царському домі.

12 Цар встав уночі та промовив до своїх слуг: «Я скажу вам, що вони зробили. Сирійці знають, що тут голод,^а тому залишили табір і сховались у полі, кажучи: “Коли вони вийдуть з міста, ми схопимо їх та увійдемо в місто”». **13** Тоді один з його слуг сказав: «Прощу, вибери людей, і хай вони візьмуть п'ять коней з тих, що залишились у місті. Цих людей все одно чекає смерть, як і всю Ізраїлеву громаду, що залишилась у місті. Багато ізраїльтян вже померло, і ці так само помруть. Пошлімо їх і побачимо, що сталося». **14** Тож вони взяли дві колісниць з кіньми, і цар послав їх у сирійський табір, кажучи: «Йдіть і подивіться». **15** Чоловіки пішли по слідах сирій-

ців аж до Йордану і побачили одяг, розкиданий по дорозі, та різні речі, які сирійці залишили, втікаючи в паніці. Коли посланці повернулися, то розповіли про все цареві.

16 Після того народ виїшов та розграбував сирійський табір. І тоді сєя найліпшого борошна стала коштувати 1 шékель і 2 сєї ячменю — 1 шékель, як Єгова і говорив.^а

17 Ще раніше цар доручив нагляд за брамою своєму помічнику, якому довіряв, але народ затоптав його при брамі, і він помер, як і говорив Божий чоловік, коли до нього приходив цар. **18** Тож сповнилось усе, що говорив цареві Божий чоловік. А він казав: «Завтра в цей час у брамі Самарії 2 сєї ячменю будуть коштувати 1 шékель і сєя найліпшого борошна — 1 шékель».^б **19** Але помічник царя сказав Божому чоловікові: «Навіть якби Єгова відкрив небесні отвори, хіба таке* станеться?» Елісей відповів: «Ти побачиш це на власні очі, але їсти не будеш». **20** Так з ним і сталося: народ затоптав його при брамі, і він помер.

8 Елісей сказав жінці, си-на якої повернув до життя:^в «Збирайся і разом зі своїми домашніми піди оселися десь на чужині, бо Єгова наведе на цей край голод,^г який буде тривати сім років». **2** Жінка зробила, як сказав їй Божий чоловік: вона пішла зі своїми домашніми, оселилась у філістимському краї^д і прожила там сім років.

3 Через сім років жінка повернулася з філістимського краю і пішла просити в ца-

РОЗД. 7

а Чс 23:19
2Цр 7:1
Іс 55:10, 11

б 2Цр 7:1, 2

РОЗД. 8

в 2Цр 4:32–35

г Льв 26:19
Плв 28:15, 23
1Цр 17:1

д ІсН 13:2, 3

Друга кол.

а 2Цр 2:14
2Цр 2:20, 21
2Цр 3:17
2Цр 4:4, 7
2Цр 6:5–7
2Цр 7:1

б 2Цр 4:32–35

в Чс 36:9

г Іс 7:8

д 1Цр 20:1
2Цр 6:24

е 1Цр 17:24

є 1Цр 19:15

ж 1См 9:8
1Цр 14:2, 3

з 2Цр 8:15

и 2Цр 10:32
2Цр 12:17
2Цр 13:3
Ам 1:3

ря, щоб їй віддали дім та поле. **4** Тим часом цар розмовляв з Гехазі, слугою Божого чоловіка, і сказав йому: «Прощу, розкажи мені про всі великі діла Елісея».^а **5** Коли він розповідав цареві про те, як Елісей оживив померлого хлопця,^б прийшла мати того хлопця, щоб просити в царя про дім і поле.^в Гехазі відразу сказав: «Пане мій, царю, це та сама жінка і її син, якого оживив Елісей!» **6** Цар розпитав жінку, і вона все йому розказала. Тоді цар послав з нею одного придворного, наказавши: «Поверніть їй усе майно і гроші за урожай, який вона могла б збирати всі ті роки».

7 А Елісей пішов у Дамаск.^г У той час сирійський цар Бен-Гадад^д був хворий, і йому повідомили: «Сюди прийшов Божий чоловік».^е **8** Цар сказав Хазаїлу:^є «Візьми з собою подарунок і виїди назустріч Божьому чоловікові.»^ж Запитай через нього Єгову, чи я одужаю». **9** Тож Хазаїл взяв у подарунок стільки різного добра з Дамаска, скільки могли понести 40 верблюдів, і пішов назустріч Елісею. Прийшовши до нього, він сказав: «Твій син Бен-Гадад, цар Сирії, послав мене до тебе, щоб запитати: “Чи я одужаю?”» **10** Елісей відповів: «Іди і передай йому: “Ти неодмінно одужаєш”, хоча Єгова виявив мені, що він таки помре».^з **11** І Божий чоловік дивився на Хазаїла, аж поки тому не стало ніяково, а тоді заплакав. **12** Хазаїл запитав: «Чому пан мій плаче?» Той відповів: «Бо я знаю, скільки зла ти завдаси ізраїльтянам.” Ти спиши їхні укріплення, вигубиш мечем найліпших воїнів, безжалісно повбиваєш дітей,

а вагітним жінкам порозпорюеш животи». ^а **13** На це Хазаїл сказав: «Хто такий твій слуга? Я ж тільки пес. Хіба я можу чинити таке?» Єлисей відповів: «Єгова виявив мені, що ти будеш царем Сирії». ^б

14 Пішовши від Єлисея, він повернувся до свого пана, і той запитав його: «Що сказав Єлисей?» — «Він сказав, що ти неодмінно одужаєш». ^в **15** А наступного дня Хазаїл взяв покривало і, намочивши його у воді, накрити обличчя царя і тримав*, доки той не помер. ^г Хазаїл став царем замість нього. ^д

16 У п'ятий рік царювання ізраїльського царя Єгорάма, ^е сина Аха́ва, у той час як в Юді царював Йосафа́т, царем став Єгорάм, ^ж син юдейського царя Йосафа́та. **17** Він став царем, коли йому було 32 роки, і правив у Єрусалимі вісім років. **18** Єгорáм ходив слідами Ізраїлевих царів, ^з так само як дім Аха́ва, ^и бо Аха́вова дочка була його дружиною. ^й Тож він робив зло в очах Єгови. ^к **19** Але Єгова не хотів погубити Юду, бо пообіцяв своєму слугі Давиду, ^л що він та його сини завжди матимуть царську владу*. ^м

20 За його днів Едо́м збунтувався проти Юди ^н і поставив собі царя. ^о **21** Тоді Єгорáм пішов у Цаїр зі всіма своїми колісницями. Вночі він встав і розбив едомлян, які оточили його, а також начальників колісниць. І воїни повтікали до своїх наметів. **22** Але Едо́м донині не підкоряється Юді. У той же час проти Єгорáма збунтувалась і Лівна. ^п

8:15 *Або «поклав цареві на обличчя». **8:19** *Букв. «світильник».

РОЗД. 8

а Пв 28:63
Ам 1:13
б 1Цр 19:15
в 2Цр 8:10
г 1Цр 16:8, 10
2Цр 11:1
2Цр 15:8, 10
д 1Цр 19:15
е 2Цр 1:17
є 1Цр 22:50
2Хр 21:3, 5
ж 1Цр 12:28–30
з 1Цр 16:32, 33
1Цр 21:25
и 2Цр 8:26, 27
2Хр 18:1
й 2Хр 21:6, 7
к Бт 49:10
2См 7:16, 17
л 1Цр 11:36
Пс 132:17
м Бт 27:40
2См 8:14
н 1Цр 22:47
2Хр 21:8–10
о Існ 21:13
2Цр 19:8

Друга кол.

а 1Цр 2:10
2Хр 21:18–20
б 1Хр 3:10, 11
2Хр 21:16, 17
2Хр 22:1, 2
в 2Цр 9:29
г 2Цр 11:1
2Цр 11:13, 16
д 1Цр 16:16, 23
е 1Цр 16:33
є 2Цр 8:16, 18
2Хр 22:3, 4
ж Існ 21:38
1Цр 22:2, 3
з 1Цр 19:17
2Хр 22:5
и Існ 19:17, 18
1Цр 21:1
2Хр 22:6
й 2Цр 9:15

РОЗД. 9

к 2Цр 8:25, 28
л 1Цр 19:16, 17

23 Про інші діла Єгорáма, про все, що він робив, записано в літописі Юдиних царів.

24 Коли Єгорáм спочив зі своїми прабатьками, його поховали в Давидовому місті, ^а де були поховані його прабатьки. А замість нього зацарював його син Ахазія. ^б

25 Ахазія, син юдейського царя Єгорáма, став царем у 12-й рік царювання ізраїльського царя Єгорáма, сина Аха́ва. ^в **26** Ахазія зацарював, коли йому було 22 роки, і правив у Єрусалимі один рік. Його матір'ю була Ата́лія, ^г внучка* ізраїльського царя О́мрі. ^д **27** Ахазія ходив слідами Аха́вового дому* і робив зло в очах Єгови, так само як домашні Аха́ва, бо мав родинні зв'язки з домом Аха́ва. ^є

28 Тому він пішов з Єгорáмом, сином Аха́ва, на війну проти сирійського царя Хазаї́ла в Рамо́т-Гілеа́д. ^ж і сирійці поранили Єгорáма. ^з **29** Тож цар Єгорáм повернувся в Єзреї́л, ^и щоб лікувати рани, які отримав у Ра́мі* під час війни з сирійським царем Хазаї́лом. ^й А Юдин цар Ахазія, син Єгорáма, пішов у Єзреї́л віддати Єгорáма, сина Аха́ва, бо той був поранений*.

9 Пророк Єлисей покликав одного з пророчих синів і сказав: «Підіткни свій одяг за пояс, візьми цю посудину з олією і поспши в Рамо́т-Гілеа́д. ^а **2** Коли прийдеш туди, знайди Єгу, ^б сина Йосафа́та, сина Німші, відведи його від братів та заведи у найдальшу кімнату. **3** Візьми посудину з олією, вилий олію йому на голову і скажи: “Так говорить

8:26 *Букв. «дочка». **8:29** *Скорочена назва Рамо́т-Гілеа́да. *Або «хворий».

Єгова: «Я помазую тебе на царя над Ізраїлем»^а.^а Після того відчини двері і відразу вти-
кай».

4 І слуга пророка вирушив у Рамбт-Гілеад. **5** Коли він прийшов, то побачив воєначальників, які сиділи разом. Він сказав: «Начальнику, маю для тебе звістку». — «Для кого з нас?» — запитав Єгу. «Для тебе, начальнику», — відповів той. **6** Тоді Єгу встав і зайшов у дім. Слуга пророка вилити олію йому на голову і сказав: «Так говорить Єгова, Бог Ізраїля: “Я помазую тебе на царя над народом Єгови, над Ізраїлем.»^б **7** Вигуби дім свого пана Ахава. Так я відімщу за кров моїх слуг, пророків, та всіх слуг Єгови, які померли від рук Єзавелі.^в **8** Загине весь дім Ахава: я вигублю в домі Ахава кожного чоловіка*, вигублю всіх, навіть найнезначнішого в Ізраїлі.^г **9** Я зроблю з домом Ахава те, що зробив з домом Єровоама,^д сина Невата, і з домом Бааши,^е сина Ахії. **10** А Єзавель з’їдять пси на полі в Єзреїлі,^ж і ніхто її не поховає». Сказавши це, він відчинив двері і втік.^з

11 Коли Єгу повернувся до слуг свого пана, вони запитали: «Все добре? Чому до тебе приходив цей божевільний?» Він відповів: «Ви ж знаєте того чоловіка. Що він може сказати?!» **12** Але вони наполягали: «Ні-ні! Скажи нам правду!» Тоді Єгу розповів: «Він говорив мені те й те і сказав: “Так говорить Єгова: “Я помазую тебе на царя над Ізраїлем.”»^а.^а **13** Почувши

9:8 * Букв. «будь-кого, хто мочиться на стіну». Зневажливий євр. вислів, що стосується чоловіків.

РОЗД. 9

а 2Xp 22:7

б 1Цр 19:16

в 1Цр 18:4
1Цр 19:2
1Цр 21:15, 25
Лк 18:7

г 1Цр 21:20, 21

д 1Цр 15:28, 29

е 1Цр 16:11, 12

є 1Цр 21:23

ж 2Цр 9:3

з 2Цр 9:6

Друга кол.

а Мт 21:7

б 2См 15:10
1Цр 1:34, 39

в 1Цр 19:16

г 2Цр 8:28

д 1Цр 19:15
2Цр 8:15
2Цр 10:32е Існ 19:17, 18
1Цр 21:1

є 2Xp 22:6

це, вони відразу взяли свій одяг, постелили перед ним на сходах,^а а потім засурмили в ріг та вигукнули: «Єгу став царем!»^б **14** Тоді Єгу,^в син Йосафата, сина Німші, вчинив змову проти Єгорам.

Перед тим Єгорам і весь Ізраїль охороняли Рамбт-Гілеад^г від сирійського царя Хазаїла.^д **15** Але потім цар Єгорам повернувся в Єзреїл,^е щоб залікувати рани, які отримав на війні з сирійським царем Хазаїлом.^є

Єгу сказав: «Якщо ви згодні*, то не випускайте нікого з цього міста, щоб ніхто не пішов і не розповів про це в Єзреїлі». **16** Після цього Єгу сів у колісницю і поїхав до Єзреїла, де лежав поранений Єгорам. А Юдин цар Ахазія прийшов відвідати Єгорам. **17** Коли вартовий, який стояв на башті в Єзреїлі, побачив, як наближається натовп людей Єгу, то сказав: «Я бачу натовп людей». Єгорам наказав: «Візьми вершника і пошли їм назустріч. Нехай він запитає: “Ви з миром?”» **18** Вершник поїхав назустріч Єгу і сказав: «Цар питає: “Ви з миром?”» Але він відповів: «Яка тобі різниця, з миром чи ні? Ідь за мною!»

І вартовий повідомив: «Посланець доїхав до них, але не повертається». **19** Тоді цар послав ще одного вершника, і той підїхав до них та сказав: «Цар питає: “Ви з миром?”» Єгу відповів: «Яка тобі різниця, з миром чи ні? Ідь за мною!»

20 І вартовий повідомив: «Він доїхав до них, але не повертається. А один з них їде,

9:15 * Або «ваша душа згідна».

як Ёгу, внук* Нїмші, бо мчить як скажений». **21** Тоді Єгорам наказав: «Запрягайте!» – і йому запрягли бойову колїсницю. Тож ізраїльський цар Єгорам та Юдин цар Ахазія^а виїхали у своїх бойових колїсницях назустріч Ёгу і зустріли його на полі єзреїльтянина Навота.^б

22 Як тільки Єгорам побачив Ёгу, то запитав: «Ёгу, ти з миром?» Той відповів: «Який може бути мир, якщо твоя мати Єзавель^в займається проституцією і чаклунством?»^г

23 Єгорам відразу розвернув колїсницю, щоб втікати, і крикнув Ахазїї: «Зрада, Ахазїє!» **24** А Ёгу взяв лук і пустив стрілу Єгораму між лопатки. Стріла пробила йому серце, і він впав у своїй колїсницї. **25** Тоді Ёгу сказав своєму помічнику Бїдкарю: «Підніми його і кинь на поле єзреїльтянина Навота.^д Пам'ятаєш, коли ми з тобою їхали разом* за його батьком Ахавом, Єгова сказав про нього:^е **26** «Вчора я бачив кров Навота^в і кров його синів», – говорить Єгова. «І я відплачу^ж тобі на цьому полі», – говорить Єгова». Тож підніми його і кинь на це поле, як Єгова і сказав».^з

27 Коли Юдин цар Ахазія^а побачив, що відбувається, то кинувся втікати дорогою, яка проходила біля дому в саду. (Пізнїше Ёгу погнався за ним і наказав: «Вбийте також його!») І Ахазїю поранили, коли він їхав у своїй колїсницї по дорозї в Гур, що біля Івлеама.^и Але він втік у Мегїддо, де і помер. **28** Тоді слуги відвезли його на колїсницї до

9:20 * Букв. «син». 9:25 * Або «запрягами коней».

РОЗД. 9

а 2Цр 8:25
2Цр 8:29
2Хр 22:7

б 1Цр 21:1, 15

в 1Цр 16:31
1Цр 18:4
1Цр 19:2
1Цр 21:7

г Лв 20:6
Лв 18:10
1Цр 18:19

д 1Цр 21:19

е 1Цр 21:29

є Бт 4:8, 10
Пс 9:12
Пс 72:14

ж Бт 9:5
Лв 24:17

з 1Цр 21:24

и 2Цр 8:29
2Хр 22:7

і Існ 17:11

Друга кол.

а 2См 5:7

б 2Цр 8:24
2Хр 22:2

в 1Цр 21:1

г 1Цр 16:31
1Цр 21:25

д 1Цр 16:15–19

е Вх 32:26
Пс 94:16

є 1Цр 16:31

ж 2Цр 9:10

з Іс 55:10, 11

и 1Цр 21:23

РОЗД. 10

і 1Цр 16:29

к 1Цр 21:8

Єрусалима і поховали разом з його прабатьками в Давидовому місті.^а **29** Ахазія^б став царем Юди в 11-й рік царювання Єгорам, Ахавового сина.)

30 І прибув Ёгу в Єзреїл.^в Як тільки Єзавель^г почула про це, то підмалювала очі чорною фарбою*, зробила зачіску і виглянула у вікно. **31** Коли Ёгу вїжджав через браму, вона сказала: «Чи все добре у Зїмрі, вбивці свого пана?»^д **32** Звівши очі, він подивився на вікно і вигукнув: «Хто на моєму боці? Хто?»^е Тоді виглянуло двоє чи троє придворних, **33** і він сказав: «Скиньте її!» – і вони скинули. Її кров бризнула на стїну та коней, і коні затоптали її. **34** Після того він пішов їсти і пити, а потім сказав: «Прошу, підїть і поховайте тіло тїєї проклятої, бо все-таки вона дочка царя».^є **35** Але коли вони пішли її ховати, то побачили, що від неї залишився тільки череп, стопи і кїсті рук.^ж **36** Повернувшись, вони розповіли про це Ёгу, і він сказав: «Так виконалось слово Єгови,^з яке він промовив через свого слугу, тїшбеянина Іллу: «Тїло Єзавелї зїдять пси на полі в Єзреїлі.» **37** І труп Єзавелї буде лежати в Єзреїлі, як гнїй на полі, так що ніхто не скаже: «Це Єзавель»».

10 Ахав^а мав у Самарїї 70 синів. Тож Ёгу написав листи і послав їх у Самарїю князям Єзреїла, старїйшинам^к і опїкунам Ахавових дїтей*. У листах було сказано: **2** «З вами сини вашого пана, і у вашому розпорядженї бойовї колїсницї, конї, укрїплене мїсто і зброя. Тож, як тільки цей лист

9:30 * Або «тїнями для очей». 10:1 * Букв. «опїкунам Ахава».

дійде до вас, **3** виберіть найліпшого і найбільш достойного* з синів свого пана і посадить його на батьків трон. А потім воюйте за дім свого пана».

4 Але вони дуже злякались і сказали: «Два царі не встояли перед ним.^а Як же встоїмо ми?» **5** І управитель палацу*, начальник міста, старійшини й опікуни передали Ёгу такі слова: «Ми твої слуги і зробимо все, що скажеш. Ми нікого не поставимо царем. Роби те, що добре у твоїх очах».

6 Тоді він написав їм другого листа, в якому говорилось: «Якщо ви за мене і готові слухатись мого голосу, то візьміть голови синів свого пана і завтра у цей час прийдіть до мене в Єзреїл».

А 70 царевих синів тим часом були зі своїми опікунами, знатними чоловіками міста. **7** Як тільки вони отримали листа, то взяли 70 царських синів і вбили їх,^б а потім поклали їхні голови в кошики й відіслали в Єзреїл. **8** Посланець прийшов до Ёгу і повідомив: «Принесли голови царських синів». Тоді Ёгу наказав: «Поскладайте їх на дві купи біля входу в міську браму. Хай лежать там до ранку». **9** Вранці Ёгу вийшов, став перед усім народом і сказав: «Ви невинні*. Це я вчинив змову проти свого пана і вбив його.^в Але хто вбив усіх цих?» **10** Знайте: з усього, що Єгова говорив про дім Ахава, жодне слово Єгови не залишиться невиконаним*.^г Єгова зробив те, що сказав через свого слу-

10:3 *Або «праведного». **10:5** *Букв. «дому». **10:9** *Або «праведні». **10:10** *Букв. «не впаде на землю».

РОЗД. 10

a 2Цр 9:24,27

б 1Цр 21:21

в 2Цр 9:14,24

г 1См 15:29
Іс 14:27

Друга кол.

a 1Цр 21:19–24
2Цр 9:7,36

б 1Цр 18:19
2Цр 23:19,20

в 1Цр 21:21

г 2Цр 8:29
2Цр 9:21,27
2Хр 22:1

д 2Хр 22:8

е Єр 35:6,19

е 1Хр 2:55

ж Чс 25:11
1Цр 19:10

з 2Цр 9:8
2Хр 22:7

и 1Цр 21:20,21
2Цр 9:26

гу Іллу».^а **11** Потім Ёгу вбив усіх, хто залишився з дому Ахава в Єзреїлі, всіх знатних людей, його друзів та його священників;^б він нікого не залишив живим.^в

12 Після того Ёгу зібрався і вирушив у Самарію. Проїжджаючи повз дім пастухів, де стрижуть* овець, **13** він зустрів братів Юдиного царя Ахазії.^г Ёгу запитав: «Хто ви?» — «Ми брати Ахазії, — відповіли вони. — Ідемо дізнатись, чи все добре в синів царя і синів цариці-матері». **14** Ёгу наказав: «Схопіть їх живими!» Їх схопили — а було їх 42 чоловіки — та вбили біля водозбору, що поряд з домом пастухів. Жодного з них Ёгу не залишив живим.^д

15 Дорогою він зустрів Єгонадава,^е сина Рехава,^е який ішов йому назустріч. Привітавши* його, він запитав: «Чи ти всім серцем^ж зі мною, як я з тобою?»

«Так», — відповів Єгонадав.

«Якщо так, то дай мені руку».

І той дав йому руку. Ёгу взяв його до себе в колісницю **16** і сказав: «Поїхали зі мною, і ти побачиш, що я не допущу жодного суперництва з Єговою*». ^ж І Єгонадав поїхав з Ёгу в його бойовій колісниці. **17** Коли Ёгу приїхав у Самарію, то вбив усіх, хто залишився з дому Ахава. Він вигубив їх,^з як і говорив Єгова через Іллу.^и

18 Потім Ёгу зібрав весь народ і сказав: «Ахав мало робив

10:12 *Або «зв'язують». Очевидно, йдеться про місце, де овець зв'язують, щоб постригти. **10:15** *Або «поблаговисловивши». ^ж *Або «твоє серце праведне». **10:16** *Або «побачиш мою ревність до Єгови».

для поклоніння Ваа́лу.^а Ё́гу робитиме більше. **19** Зберіть до мене всіх пророків Ваа́ла,^б всіх його поклонників і всіх його жерців.^в Простежте, щоб прийшли всі до одного, бо я хочу скласти велику жертву для Ваа́ла. Кожного, хто не прийде, чекає смерть». Ё́гу хотів вигубити поклонників Ваа́ла, тому й пішов на таку хитрість.

20 Ё́гу сказав: «Оголосіть* урочисте зібрання для Ваа́ла», і вони оголосили. **21** Після того Ё́гу розіслав посланців по цілому Ізраїлю, щоб покликати всіх поклонників Ваа́ла. Тож прийшли всі до одного, увійшли в дім* Ваа́ла^г і наповнили увесь дім. **22** Він сказав відповідальному за одяг: «Принеси одяг для всіх поклонників Ваа́ла», і той приніс. **23** Потім Ё́гу разом з Єгонада́вом,^д сином Реха́ва, зайшов у дім Ваа́ла і сказав поклонникам Ваа́ла: «Добре перевірте, щоб серед вас не було поклонників Єгови, а тільки поклонники Ваа́ла». **24** І, коли вони увійшли, щоб скласти жертви та цілопалення, Ё́гу поставив зовні 80 своїх чоловіків і сказав: «Якщо хтось із тих, кого я віддаю у ваші руки, врятується, то ви поплатитесь своїм життям за його життя*».

25 Як тільки Ё́гу закінчив складати цілопалення, він наказав своїм вартовим* і помічникам: «Увійдіть і вбийте їх! Не дайте нікому втекти!»^е І вартові та помічники стали вбивати їх мечем та викидати трупи на вулицю і так дійшли до внутрішньої святині^ж

10:20 *Букв. «освятить». **10:21** *Або «храм». **10:24** *Або «то ваша душа буде за його душу». **10:25** *Букв. «бігунам». ^вБукв. «міста». Можливо, йдеться про фортечу споруду.

РОЗД. 10

а 1Цр 16:32, 33
1Цр 18:22

б 2Цр 3:13

в 2Цр 10:11

г 1Цр 16:30, 32

д 2Цр 10:15
Єр 35:6, 19

е Вх 32:26, 27
Пв 13:6–9
Єз 9:5

Друга коп.

а Лв 26:1

б Пв 7:25

в Лв 26:30
Пв 7:5

г 1Цр 16:30, 32

д 1Цр 12:28–30
1Цр 13:33
Ос 8:6

е 1Цр 21:21

є 2Цр 13:1, 10
2Цр 14:23
2Цр 15:8, 12

ж Пв 10:12
Ос 1:4

з 1Цр 12:28–30
1Цр 13:34
1Цр 14:16

и 1Цр 19:17
2Цр 8:12
2Цр 13:22

і Чс 32:33
ІсН 22:9

к Пв 3:13–16
Пв 28:63
ІсН 13:8–12

л 2Цр 13:1

дому Ваа́ла. **26** Потім вони винесли з дому Ваа́ла священні стовпи^а і спалили їх.^б **27** Вони зруйнували священний стовп^в Ваа́ла, а також дім Ваа́ла^г і зробили з нього туалети, які там донині.

28 Так Ё́гу знищив Ваа́ла в Ізраїлі. **29** Але Ё́гу не відступив від гріхів Єровоа́ма, Нева́тового сина, до яких той спонукав ізраїльтян. Він не знищив золотих телят, одне з яких було в Бетелі, а друге — в Дані.^д **30** Єгова сказав Ё́гу: «Оскільки ти вчинив те, що правильне в моїх очах, і зробив з домом Аха́ва^е все, що було в мене на серці, твої сини аж до четвертого покоління будуть сидіти на троні Ізраїля». **31** Але Ё́гу не докладав зусиль, щоб усім серцем ходити в Законі Єгови,^ж Ізраїлевого Бога. Він не відступив від гріхів Єровоа́ма, якими той звів Ізраїль на шлях гріха.^з

32 У ті дні Єгова почав відрізати* від Ізраїля шматок за шматком, і Хазаїл нападав на ізраїльтян в усіх їхніх володіннях:^и **33** від Йордану на схід, у всьому краї Гілеад — у краї гадівців, рувіймівців і манасівців^і — від Ароера, що біля долини* Арно́н, до Гілеаду і Баша́ну.^к

34 А про інші діла Ё́гу, про його могутність і про все, що він робив, записано в літописі Ізраїлевих царів. **35** Коли Ё́гу спочив зі своїми прабатьками, його поховали в Самарії, а замість нього зацарював його син Єгоаха́з.^л **36** Царював* Ё́гу над Ізраїлем у Самарії 28 років.

10:32 *Або «зменшувати». **10:33** *Або «ваді». Див. глосарій. **10:36** *Або «кількість днів царювання».

11 Коли Ат́лія,^а мати Ахазі́ї, побачила, що її син помер,^б то стала винищувати увесь царський рід*.^в **2** Але Єго́ше́ва, дочка царя Єгора́ма, сестра Ахазі́ї, викрала Єго́ша,^г сина Ахазі́ї, з-посеред царських синів, яких збиралися вбити, і забрала його разом з годувальницею в спальню. Тож Єго́ша сховали, і Ат́лія його не била. **3** Його переховували в домі Єгови шість років, а тим часом в краю царювала Ат́лія.

4 Сьомого року Єго́йда зібрав начальників над сотнями карійських охоронців та вартових палацу*^д і привів їх до себе в дім Єгови. Він уклав з ними домовленість^е і взяв з них клятву в дім Єгови, а потім показав їм царського сина.^в **5** Він наказав їм: «Зробіть ось що: третина з вас нехай несе службу в суботу і пильно охороняє царський дім*.^з **6** третина хай буде біля брами Основи і ще третина — біля брами позаду вартових палацу. Охороняйте дім по черзі. **7** Нехай дві ваші групи, які не будуть нести службу в суботу, залишаться охороняти дім Єгови і захищати царя. **8** Візьміть у руки зброю і станьте довкола царя. Кожен, хто спробує ввійти у ваші ряди, буде покараний смертю. Залишайтеся біля царя, хоч би куди він ішов*».

9 Начальники над сотнями^ж зробили все так, як наказав священник Єго́йда. Вони взяли своїх людей, які були на службі в суботу, і тих, які не були, і прийшли до священни-

11:1 *Букв. «усе насіння царства». 11:4 *Букв. «бігунів». #Або «угоду». 11:5 *Або «палац». 11:8 *Букв. «коли він виходить і коли входить».

РОЗД. 11

а 2Цр 8:26
2Цр 11:20
2Хр 21:5, 6
2Хр 24:7

б 2Цр 9:27

в 2Хр 21:4
2Хр 22:10–12

г 2Цр 12:1

д 1Цр 14:27

е 2Хр 23:1–3

є 1Цр 7:1
2Хр 23:4–7

ж 2Цр 11:4

Друга кол.

а 2Хр 23:8–11

б 1Цр 14:27

в 1Цр 8:22
2Хр 4:1

г 2Цр 11:2

д Вх 25:21
Вх 31:18

е 1Цр 1:39, 40

є 2Хр 23:12–15

ж 2Цр 23:3

з 2Хр 5:12

и 2Цр 11:4
2Хр 23:9

і 1Цр 7:1

к 1См 10:25
2См 5:3

л 2Хр 23:16, 17

м Пв 12:3

н Пв 7:25

ка Єго́йди.^а **10** Священик дав начальникам над сотнями списи і круглі щити царя Давида, які були в домі Єгови. **11** І вартові палацу^б зі зброєю в руках зайняли свої місця — від правого боку дому до лівого боку, біля жертовника^в і біля дому, щоб охороняти царя з усіх сторін. **12** Після того Єго́йда вивів царського сина^г і поклав на нього корону* та Свідчення*.^д І, коли царського сина помазали та зробили царем, народ почав плескати в долоні і вигукувати: «Хай живе цар!»^е

13 Як тільки Ат́лія почувла, що люди біжать, то прийшла до дому Єгови, де зібрався народ,^є **14** і побачила, що цар стоїть біля стовпа, де зазвичай стоять царі.^ж Поряд з ним були начальники і сурмачі,^з а весь народ того краю радів і сурмив у сурми. Тоді Ат́лія роздерла свій одяг і закричала: «Змова! Змова!» **15** А Єго́йда наказав начальникам над сотнями,^и провідникам війська: «Виведіть її зі своїх рядів! І, якщо хтось піде за нею, убийте його мечем!» — бо перед тим він сказав: «Не вбивайте її в домі Єгови». **16** Тож вони схопили її, привели до кінського заїзду царського дому* і там убили.

17 Після того Єго́йда уклав угоду між Єговою, царем і народом,^к щоб вони і далі були народом Єгови, а також між царем і народом.^л **18** Потім весь народ того краю прийшов до дому* Ва́ала. Люди зруйнували його жертовники^м і дощенту розбили його зображення,^н а Матта́на, жерця

11:12 *Або «діадему». #Можливо, сувій із Законом Бога. 11:16 *Або «палацу». 11:18 *Або «храму».

Ваа́ла,^а вбили перед жертвниками.

І священник призначив наглядачів у домі Єгови.^б **19** Крім того, він взяв з собою начальників над сотнями,^в карійських охоронців, вартових палацу^г і весь народ краю, щоб супроводжувати царя. Тож вони вивели царя з дому Єгови, провели через браму вартових палацу до царського дому*, і він сів на царський трон.^д **20** Весь народ того краю радів, і в місті запанував спокій, бо Аталію вбили мечем біля царського дому.

21 Єгоа́ш^е став царем, коли йому було сім років.^є

12 Єгоа́ш* став царем у сьомий рік царювання Єгуса і царював у Єрусалимі 40 років. Його матір'ю була Цівія з Беєр-Шеви.^ж **2** Єгоа́ш був те, що правильне в очах Єгови, весь час, поки його наставляв священник Єгояда. **3** Але священні узвишшя^з не були знищені. Народ і далі складав жертви і спалював приношення на узвишшях.

4 Одного разу Єгоа́ш сказав священникам: «Усі гроші, які приносять у дім Єгови як святі приношення,^к – визначену суму грошей, яку кожен повинен дати,^л гроші за особу* згідно з встановленою вартістю і гроші, які кожен за бажанням серця вирішити принести в дім Єгови,^м – **5** нехай священники беруть від тих, хто жертвує*, і використовують на ремонт дому, щоб полагодити в ньому все, що попсувалося».^н

6 Але до 23-го року царювання Єгоа́ша священники так

РОЗД. 11
а Пв 13:5

б 2Хр 23:18–21

в 2Цр 11:4, 15

г 1Цр 14:27

д 2См 7:8, 16

е 2Цр 11:2

є 2Хр 24:1

РОЗД. 12

ж 2Цр 11:2

1Хр 3:10, 11

з 1Цр 19:16

2Цр 10:30

и 2Хр 24:1, 2

і Чс 33:52

к 2Хр 31:12

л Вх 30:13

2Хр 24:9

м Вх 25:2

Вх 35:21

н 2Хр 24:7

Друга кол.

а 2Хр 24:5

б 2Цр 11:4

2Хр 23:1

2Хр 24:15

в 2Хр 24:6

г 2Хр 24:8

Мр 12:41

Лк 21:1

д 2Хр 24:10

е 2Хр 24:11

є 2Цр 22:4–6

2Хр 24:12

ж Чс 10:2

2Хр 5:12

з 2Хр 24:14

і не відремонтували дому.^а **7** Тож цар Єгоа́ш покликав священника Єгояду^б та інших священників і сказав: «Чому ви не ремонтуєте дому? Відтепер не беріть грошей у тих, хто жертвує, хіба що ті гроші підуть на ремонт дому».^в **8** І священники погодились, що більше не будуть брати гроші від народу і не відповідатимуть за ремонт дому.

9 Тоді священник Єгояда взяв скриньку,^г зробив у її кришці отвір і поставив біля жертвника, праворуч від входу в дім Єгови. І священники, котрі служили вартовими, клали в скриньку всі гроші, які люди приносили в дім Єгови.^д **10** Коли ж бачили, що в скриньці назбиралось багато грошей, то приходили царський писар і первосвященик, забирали* гроші, принесені в дім Єгови, і перераховували їх.^е **11** Перераховані гроші вони давали тим, хто був призначений наглядати за роботами в домі Єгови, а ті у свою чергу платили теслярам і будівельникам, які працювали в домі Єгови.^є **12** а також мулярам і каменярам. Крім того, вони використовували ці гроші, щоб купувати деревину і тесане каміння на ремонт дому Єгови і щоб оплачувати інші видатки, пов'язані з ремонтом дому.

13 А втім, гроші, які приносили в дім Єгови, не використовували на виготовлення срібних умивальниць, гасил, чаш, сурем* та різних золотих і срібних речей для дому Єгови.^з **14** Ці гроші віддавали тим, хто виконував робо-

12:10 *Або «клали в мішки». Букв. «зв'язували».

11:19 *Або «палацу». 12:4 *Букв. «душ». 12:5 *Або «від своїх знайомих». *Або «всі тріщини».

ти, щоб вони ремонтували дім Єгови. **15** Люди, які отримували гроші для виплати робітникам, були чесними, тому їх не перевіряли.^a **16** А гроші, які мали використовуватись для приношень за провину^b і для приношень за гріх, не давали на ремонт дому Єгови; вони належали священикам.^b

17 У той час сирійський цар Хазайл^г пішов воювати проти Гаата^а і захопив його, а потім вирішив напасти* на Єрусалим.^е **18** Тоді Юдин цар Єгоаш взяв усі святі приношення, які освятили його прабатьки – Йосафат, Єгорам і Ахазія, царі Юди, а також свої святі приношення і все золото зі скарбниць дому Єгови і царського дому* та послав усе це сирійському царю Хазайлу,^е і той відступив від Єрусалима.

19 А про інші діла Єгоаша, про все, що він робив, записано в літописі Юдиних царів. **20** Його слуги вчинили проти нього змову^ж і вбили його в домі Пагорба*,^з що біля дороги, яка веде в Сіллу. **21** Єгоаша вбили його слуги^и Йозахар, син Шімеата, і Єгозавад, син Шомера. Тож Єгоаша поховали разом з його прабатьками в Давидовому місті, а замість нього зацарював його син Амація.^і

13 Єгоахаз, син Єгу,^к став царем над Ізраїлем у 23-й рік царювання Юдиного царя Єгоаша,^л сина Ахазії,^м і царював у Самарії 17 років. **2** Він робив зло в очах Єгови і не переставав чинити той самий гріх, у який ізраїльтяни

12:17 *Букв. «обернув своє лице, щоб піти». **12:18** *Або «палацу». **12:20** *Або «в Бет-Мілло».

РОЗД. 12

а 2Цр 22:7

б Льв 5:15

в Льв 7:7
Чс 18:8г 1Цр 19:15
2Цр 8:13
2Цр 10:32

д 1Хр 18:1

е 2Хр 24:23

є 1Цр 15:18
2Цр 16:8
2Цр 18:15ж 2Хр 24:25, 26
2Хр 25:27з 2См 5:9
1Цр 9:15, 24
2Хр 32:5

и 2Цр 14:1, 5

і 2Хр 24:27

РОЗД. 13

к 2Цр 10:30, 35

л 2Цр 11:2, 21

м 2Цр 8:26
2Цр 9:27

Друга кол.

а 1Цр 12:28–30
1Цр 13:33
1Цр 14:16

б Єв 12:29

в Льв 26:14, 17

г 1Цр 19:17
2Цр 8:12

д 2Цр 13:24

е Вк 3:7
Сд 10:16
2Цр 14:26, 27

є Не 9:27

ж 2Цр 10:29
2Цр 17:21з Пв 7:5
1Цр 14:15
1Цр 16:33и 2Цр 8:12
2Цр 10:32

і Ам 1:3

к 2Цр 10:35

л 2Цр 14:1

м 2Цр 10:29

втягнулися через Єровоама, Неватового сина.^а Він не відступав від цього гріха. **3** Тож гнів Єгови^б запалав на ізраїльтян,^в і він знову й знову віддавав їх у руки сирійського царя Хазайла^г і в руки Бен-Гадіада,^д Хазайлового сина.

4 З часом Єгоахаз став бламати* Єгову, і Єгова почув його, тому що бачив, як сирійський цар гнобить ізраїльтян.^е **5** Єгова дав ізраїльтянам рятівника,^є який визволив їх з-під гніту Сирії. Тож вони стали жити у своїх домах, як і раніше*. **6** (Але ізраїльтяни не відступили від гріха родини Єровоама, який звів Ізраїль на шлях гріха.*^ж Вони не переставали чинити цей гріх*, і в Самарії далі стояла священна паля*.)^з **7** З усього війська Єгоахаза залишилось тільки 50 вершників, 10 колісниць і 10 000 піхоти, бо сирійський цар вигубив решту воїнів,^и постопавши їх, як порох під час молотьби.^і

8 А про інші діла Єгоахаза, про його могутність і про все, що він робив, записано в літописі Ізраїлевих царів. **9** Коли Єгоахаз спочив зі своїми прабатьками, його поховали в Самарії,^к а замість нього зацарював його син Єгоаш.

10 Єгоаш,^л син Єгоахаза, став царем над Ізраїлем у 37-й рік царювання Юдиного царя Єгоаша і царював у Самарії 16 років. **11** Він робив зло в очах Єгови і не відступав від усіх гріхів Єровоама, Неватового сина, до яких той спонукав ізраїльтян.^м Він не переставав чинити* ці гріхи.

13:4 *Або «пом'якшувати лице». **13:5** *Тобто в мирі й безпеці. **13:6** *Букв. «у ньому він ходив». ^д Див. глосарій. **13:11** *Букв. «він ходив у».

12 Про інші діла Єгоа́ша, про його могутність, про те, як він воював з Юдиним царем Амацією,^а і про все, що він робив, записано в літописі Ізраїлевих царів. 13 І Єгоа́ш спочив зі своїми прабатьками, а на його трон сів Єровоа́м*.^б Єгоа́ша поховали в Самарії разом з царями Ізраїля.^в

14 Коли Єлисей^г смертельно захворів, до нього прийшов ізраїльський цар Єгоа́ш і почав плакати над ним та говорити: «Батьку мій! Батьку мій! Колісники Ізраїля та його вершники!»^д 15 Єлисей сказав йому: «Візьми лук і стріли», і той взяв лук і стріли. 16 Після того він сказав ізраїльському цареві: «Візьми лук в руки». І, коли цар так зробив, Єлисей поклав свої руки на його руки 17 і сказав: «Відчини вікно, що виходить на схід», і той відчинив. Тоді Єлисей наказав: «Стрілья!» – і той вистрільв. Єлисей промовив: «Це стріла перемоги* Єгови, стріла перемоги* над Сирією! Ти розіб'єш^ж сирійців в Афёку^е і повністю розгромив їх».

18 Після того Єлисей наказав: «Візьми стріли», і той взяв. Тоді Єлисей сказав ізраїльському цареві: «Бий по землі». Той вдарив три рази і зупинився. 19 Божий чоловік розгнівався на царя і сказав: «Ти повинен був вдарити п'ять або шість разів! Тоді б ти повністю розгромив сирійців, а тепер ти розіб'єш їх лише тричі».^з

20 Потім Єлисей помер, і його поховали. А банди моавських грабіжників^и на почат-

РОЗД. 13

а 2Цр 14:8, 13

б 2Цр 14:28

в 2Цр 10:35
2Цр 13:9

г 1Цр 19:16

д 2Цр 2:11, 12

е 1См 29:1
1Цр 20:26

є 2Цр 13:25

ж 2Цр 1:1
2Цр 24:2

Друга кол.

а Ів 11:44
Єв 11:35

б 1Цр 19:15

в 2Цр 8:12
2Цр 10:32

г 2Цр 14:26, 27

д Бт 13:14–16

е Бт 26:3

є Бт 28:13
Пс 105:8
Мх 7:20

ж 2Цр 13:19

РОЗД. 14

з 2Цр 13:10

и 2Хр 25:1–4

і 1Цр 15:5

к 2Хр 24:2

л 1Цр 15:14

м 2Цр 12:1, 3

н 2Цр 12:20
2Хр 24:25

ку кожного року* нападали на край. 21 Якоюсь люди ховали одного чоловіка і, побачивши банду грабіжників, кинули його тіло в гробницю Єлисея, а самі втекли. Щойно тіло торкнулось костей Єлисея, чоловік ожив^а і встав на ноги.

22 А Хазаїл,^б цар Сирії, гнобив ізраїльтян^в усі дні Єгоаха́за. 23 Але Єгова виявляв їм ласку і милосердя^г та піклувався про них ради своєї угоди з Авраамом,^д Ісаком^е і Яковом.^є Він не хотів знищити їх і донині не відкинув їх від себе*. 24 Коли сирійський цар Хазаїл помер, замість нього зацарював його син Бен-Гада́д. 25 Єгоа́ш, син Єгоаха́за, відібрав у Бен-Гада́да, Хазаїлового сина, міста, які той захопив у його батька Єгоаха́за. Єгоа́ш тричі розбив*^ж Бен-Гада́да і повернув ізраїльські міста.

14 Амація, син Юдиного царя Єгоа́ша,^з став царем у другий рік царювання ізраїльського царя Єгоа́ша, сина Єгоаха́за. 2 Амація став царем, коли йому було 25 років, і царював у Єрусалимі 29 років. Його матір'ю була Єгоаддін з Єрусалима.^и 3 Він робив те, що правильне в очах Єгови, хоч і не так, як його прабатько Давид.^і Амація у всьому наслідував свого батька Єгоа́ша.^к 4 Але священні узвишся не були знищені.^л Народ і далі складав жертви і спалював приношення на священних узвишсях.^м 5 Як тільки Амація зміцнив свою царську владу, то повбивав слуг, які колись убили царя, його батька.^н

13:20 * Букв. «з приходом року», очевидно, весною. 13:23 * Букв. «від свого лиця». 13:25 * Або «переміг».

13:13 * Тобто Єровоа́м II. 13:17 * Або «спасіння». ^а Або «переможеш».

6 Але їхніх синів він не вбив, бо дотримувався заповіді Єгови, записаної в книзі Закону Мойсея: «Батьків не можна карати смертю за гріх синів, а синів — за гріх батьків. Кожен має бути покараний смертю за власний гріх».^a 7 Також він розбив едомлян^b у Солянній долині,^c вбивши 10 000 чоловіків, і захопив Селу;^d її назвали Йоктеїл, і вона називається так донині.

8 Тоді Амація вислав посланців до ізраїльського царя Єгоаша, сина Єгоахаза, сина Єгу, з такою звісткою: «Приходь! Поміряємося силами в бою*».^d 9 У відповідь ізраїльський цар Єгоаш передав Юдиному царю Амації такі слова: «Будяк з Лівану послав ліванському кедру звістку: "Віддай свою дочку моему синові за дружину". Але проходив дикий звір з Лівану і затоптав той будяк. 10 Ти розбив едомлян,^e і твоє серце загордилось. Тішся своєю славою і сиди вдома*. Навіщо тобі накликати на себе біду? Адже впадеш і ти, і Юда з тобою». 11 Однак Амація не послухався його.^e

Тож ізраїльський цар Єгоаш пішов до Юдиного царя Амації, щоб помірятися силами в бою біля Бет-Шемеша,^f що в Юді.^g 12 Ізраїльтяни розбили мешканців Юди, і ті повтікали до своїх домів*. 13 Ізраїльський цар Єгоаш захопив у Бет-Шемеші Юдиного царя Амацію, сина Єгоаша, сина Ахазії, і привів його в Єрусалим. Після того він розвалив єрусалимський мур від Єфремо-

14:8 *Або «зустрінемося лицем в лице». 14:10 *Або «в палаці». 14:12 *Букв. «наметів».

РОЗД. 14

a Пв 24:16

b 2Цр 8:20

в 2См 8:13
1Хр 18:12

г 2Хр 25:11, 12

д 2Хр 25:17–19

е 2Цр 14:7

е 2Хр 25:15, 16

ж ІсН 15:10, 12
ІсН 21:8, 16

з 2Хр 25:20–24

Друга кол.

a He 8:16
He 12:38, 39b Єр 31:38
Зх 14:10в 2Цр 10:35
2Цр 13:9г Ос 1:1
Ам 1:1
Ам 7:10

д 2Цр 14:1

е 2Цр 13:10

е 2Хр 25:25–28

ж 2Цр 12:20

з 1Цр 2:10

и Мт 1:8

i 2Цр 15:1, 2

к 2Хр 26:1

л Пв 2:8
1Цр 9:26
2Цр 16:6

м 2Хр 26:2

н Ос 1:1
Ам 1:1

вої брами^a до Наріжної брами,^b зробивши пролом довжиною 400 ліктів*. 14 Він забрав усе золото, срібло та всі речі, які були в домі Єгови та в скарбниціх царського дому*, взяв заручників і повернувся в Самарію.

15 Про інші діла Єгоаша, про його могутність, про те, як він воював з Юдиним царем Амацією, та про все, що він робив, записано в літописі Ізраїлевих царів. 16 Коли Єгоаш спочив зі своїми прабатьками, його поховали в Самарії^c разом з ізраїльськими царями, а замість нього зацарював його син Єровоам*.^d

17 Юдин цар Амація,^e син Єгоаша, прожив після смерті ізраїльського царя Єгоаша,^e сина Єгоахаза, ще 15 років.^e

18 Про інші діла Амації записано в літописі Юдиних царів. 19 Проти Амації вчинили змову* в Єрусалимі, і він утік в Лакіш, але за ним погналися до Лакіша і там убили.

20 Потім його привезли на конях в Єрусалим і поховали разом з його прабатьками в Давидовому місті.^g 21 Тоді весь народ Юди взяв Азарію*,^h якому було 16 років,ⁱ і зробив його царем замість його батька Амації.^k 22 Азарія відбудував Елатⁿ і повернув його Юді, після того як цар* спочив зі своїми прабатьками.^m

23 Єровоам,ⁿ син ізраїльського царя Єгоаша, став царем у 15-й рік царювання Юдиного царя Амації, сина Єгоаша, і царював у Самарії 41 рік. 24 Він

14:13 *Прибл. 178 м. Див. додаток Б14. 14:14 *Або «палацу». 14:16 *Тобто Єровоам II. 14:21 *Озн. «Єгова допоміг». У 2Цр 15:13; 2Хр 26:1–23; Іс 6:1; Зх 14:5 «Уззія». 14:22 *Тобто його батько, Амація.

робив зло в очах Єгови і не відступав від усіх гріхів Єровоама, Неватового сина, до яких той спонукав ізраїльтян.^а

25 Він відновив кордони Ізраїлю від Лёво-Хамата^б до моря Аравіи^в, як і говорив Єгова, Бог Ізраїля, через свого слугу Йону, сина Амїттая, про рока з Гат-Хефэра.^г **26** Аджэ Єгова бачив, що Ізраїль так сильно утискають,^д що не залишилось навіть безпорадного і слабкого, не було помічника для Ізраїля. **27** Але Єгова пообіцяв, що не зitre імені Ізраїля з лица землі.^е Тому він визволив ізраїльтян рукою Єровоама, сина Єгоаша.^ж

28 Про інші діла Єровоама, про його могутність, про те, як він воював, як повернув Дамаск^з і Хамат^и під владу Юди та Ізраїля, і про все, що він робив, записано в літописі Ізраїлевих царів. **29** Коли Єровоам спочив зі своїми прабатьками, царями Ізраїля, то замість нього зацарював його син Захарій.^і

15 Азарія^к, син Юдиного царя Амації,^л став царем^м у 27-й рік царювання Ізраїлевого царя Єровоама^н. **2** Він став царем, коли йому було 16 років, і царював у Єрусалимі 52 роки. Його матір'ю була Єхолья з Єрусалима. **3** Він робив те, що правильно в очах Єгови, як і його батько Амація.^о **4** Але священні узвишся не були знищені.^п Народ і далі складав жертви і спалював приношення на священних узвишсях.^п **5** Єгова вразив царя прока-

14:25 * Або «входу до Хамата». ^а Тобто Солоного, або Мертвого, моря. **15:1** * Озн. «Єгова допоміг». У 2Цр 15:13; 2Хр 26:1–23; Іс 6:1; 3х 14:5 «Уззія». ^ж Тобто Єровоама II.

РОЗД. 14

а 1Цр 12:28–30

1Цр 13:34
Пс 106:20

б Чс 13:21

Чс 34:2, 7, 8

в Пв 3:16, 17

г Йн 1:1

Мт 12:39

д ІсН 19:10, 13

е Вх 3:7

Сд 10:16
Пс 106:43, 44

е Єр 31:20

ж 2Цр 13:4, 5

з 2См 8:6

и 2Хр 8:3

і 2Цр 15:8

РОЗД. 15

к 2Цр 14:21

л 2Цр 14:1

м 2Хр 26:1, 3

н 2Хр 26:4, 5

о Чс 33:52

п Пв 12:13, 14

1Цр 22:41, 43
2Цр 14:1, 4

Друга кол.

а Чс 12:10

2Цр 5:27

б Пв 13:45, 46

в 2Цр 15:32

г 2Хр 26:16–21

д 2Хр 26:22, 23

е Іс 6:1

е 2Цр 14:29

ж 2Цр 14:21

з 1Цр 12:28–30

1Цр 13:33

1Цр 14:16

и Ос 1:4

Ам 7:9

і ІсН 17:11

к 2Цр 13:1, 10

2Цр 14:23, 29

л 2Цр 10:30

м 2Хр 26:1

н 1Цр 14:17

1Цр 15:21

1Цр 16:8, 17

о 2Цр 15:10

зою, і той залишався прокаженим^а аж до смерті. Весь той час він жив в окремому домі,^б а його син Йотам^в управляв царським домом^г і судив народ краю.^г **6** Про інші діла Азарії,^д про все, що він робив, записано в літописі Юдиних царів. **7** Коли Азарія спочив зі своїми прабатьками,^е його поховали з прабатьками в Давидовому місті, а замість нього зацарював його син Йотам.

8 Захарій,^е син Єровоама, став царем над Ізраїлем у 38-й рік царювання Юдиного царя Азарії^ж і правив у Самарії шість місяців. **9** Він робив зло в очах Єгови, як і його прабатьки, і не відступав від гріхів Єровоама, Неватового сина, до яких той спонукав ізраїльтян.^з **10** Проти нього вчинив змову Шаллум, син Явеша. Він убив його^и в Івлеаї^л і став царем замість нього.

11 Про інші діла Захарія записано в літописі Ізраїлевих царів. **12** Так виконалось слово Єгови, яке він сказав Єгу: «Твої сини аж до четвертого покоління^к будуть сидіти на троні Ізраїля.^л» Так і сталося.

13 Шаллум, син Явеша, став царем у 39-й рік царювання Юдиного царя Уззії^м і царював у Самарії один місяць. **14** Потім з Тірци^н в Самарію прийшов Менахем, син Гаді. Там, у Самарії, він убив Шаллума,^о сина Явеша, і став царем замість нього. **15** Про інші діла Шаллума і про те, як він вчинив змову, записано в літописі Ізраїлевих царів. **16** Вишовши з Тірци, Менахем напав на Тіфсэх і вбив усіх, хто був у ньому і в його околицях, за те, що йому не відкрили брам. Він

15:5 * Або «палацом».

спустошив місто, а вагітним жінкам у ньому порозпорював животи.

17 Менахем, син Гаді, став царем над Ізраїлем у 39-й рік царювання Юдиного царя Азарії і правив у Самарії 10 років. **18** Він робив зло в очах Єгови і ціле своє життя не відступав від усіх гріхів Єровоама, Неватового сина, до яких той спонукав ізраїльтян.^а **19** Коли асирійський цар Пул^б прийшов у край, Менахем дав йому 1000 талантів* срібла, щоб він допоміг йому зміцнити царську владу.^в **20** Це срібло Менахем зібрав з видатних, багатих ізраїльтян^г — з кожного по 50 срібних шекелів* — і віддав асирійському цареві. Тоді цар Ассирії залишив той край. **21** Про інші діла Менахема,^д про все, що він робив, записано в літописі Ізраїлевих царів. **22** Коли Менахем спочив зі своїми прабатьками, замість нього зацарював його син Пекахія.

23 Пекахія, син Менахема, став царем над Ізраїлем у 50-й рік царювання Юдиного царя Азарії і правив у Самарії два роки. **24** Він робив зло в очах Єгови і не відступав від гріхів Єровоама, Неватового сина, до яких той спонукав ізраїльтян.^е **25** Проти нього вчинив змову його помічник Пекáх,^є син Ремалії. Він взяв з собою 50 чоловіків з Гілеаду і в укріпленій башті царського дому* в Самарії вбив Пекахію разом з Аргівом та Аріє, і став царем замість нього. **26** Про інші діла Пекахії, про все, що він робив, запи-

15:19 * 1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14. 15:20 * 1 шекель — 11,4 г. Див. додаток Б14. 15:25 * Або «палацу».

РОЗД. 15

- а 1Цр 12:28–30
1Цр 13:33
1Цр 14:16
б 1Хр 5:26
в 2Цр 12:18
2Цр 16:8
г 2Цр 23:35
д 2Цр 15:14
е 1Цр 12:28–30
1Цр 13:33
1Цр 14:16
є 2Хр 28:6

Друга кол.

- а 2Хр 28:6
Іс 7:1, 4
б 1Цр 12:28–30
1Цр 13:33
1Цр 14:16
в 2Цр 16:7
1Хр 5:6
1Хр 5:26
2Хр 28:19, 20
г 1Цр 15:20
д Існ 20:7, 9
е Чс 32:40
є Іс 9:1
ж Льв 26:38
Плв 28:64
2Цр 17:22, 23
Іс 8:4
з 2Цр 17:1
и 2Хр 27:1
і 2Хр 27:7
Мт 1:9
к 2Цр 14:21
л 2Хр 27:1
м 2Хр 27:2
н Чс 33:52
Плв 12:14
о 2Хр 27:3
п 2Цр 15:27
2Цр 16:5
2Хр 28:6
Іс 7:1, 2

сано в літописі Ізраїлевих царів.

27 Пекáх,^а син Ремалії, став царем над Ізраїлем у 52-й рік царювання Юдиного царя Азарії і правив у Самарії 20 років. **28** Він робив зло в очах Єгови і не відступав від гріхів Єровоама, Неватового сина, до яких той спонукав ізраїльтян.^б **29** За днів ізраїльського царя Пекáха прийшов асирійський цар Тіглатпаласар^в і захопив Йіон, Авель-Бет-Маáху,^г Яноáх, Кедéш,^д Хацóр, Гілеáд^е і Галілею, весь край Нефталіма,^є а їхніх мешканців забрав у вигнання в Ассирію.^ж **30** Однак Гошéя,^з син Ёли, вчинив змову проти Пекáха, сина Ремалії, і вбив його, а сам став царем замість нього; це сталося у 20-й рік царювання Йотáма,^и сина Уззії. **31** Про інші діла Пекáха, про все, що він робив, записано в літописі Ізраїлевих царів.

32 Йотáм,^і син Юдиного царя Уззії,^к став царем у другий рік царювання Ізраїлевого царя Пекáха, сина Ремалії. **33** Йотáм став царем, коли йому було 25 років, і царював у Єрусалимі 16 років. Його матір'ю була Єруша, дочка Садóка.^л **34** Він робив те, що правильне в очах Єгови, і в усьому наслідував свого батька Уззію.^м **35** Але священні узвишся не були знищені. Народ і далі складав жертви і спалював приношення на узвишсях.^н Саме Йотáм збудував верхню браму дому Єгови.^о **36** А про інші діла Йотáма, про все, що він робив, записано в літописі Юдиних царів. **37** У той час Єгова став посилати на Юду Реціна, царя Сирії, і Пекáха,^п сина Ремалії. **38** Коли Йотáм

спочив зі своїми прабатьками, його поховали в Давидовому місті, місті його прабатька, де були поховані його прабатьки. А замість нього зацарював його син Ахáz.

16 Ахáz,^a син Юдиного царя Йотáма, став царем у 17-й рік царювання Пекáха, сина Ремалїї. **2** Ахáz став царем, коли йому було 20 років, і царював у Єрусалимі 16 років. На відміну від свого прабатька Давида, він не робив того, що правильне в очах його Бога Єгови.^c **3** Він ходив слідами Ізраїлевих царів^b і навіть спалив у вогні*^g свого сина, перейнявши гідкі звичаї народів,^a які Єгова вигнав перед ізраїльтянами. **4** Він також приносив жертви і спалював приношення на священних узвишшях,^e на пагорбах і під кожним розлогим деревом.^c

5 Саме тоді сирійський цар Рецін та ізраїльський цар Пекáх, син Ремалїї, пішли війською* проти Ахáза і взяли в облогу Єрусалим, але не змогли захопити його. **6** У той час сирійський цар Рецін повернув Едóму Елáт^o і вигнав звідти всіх юдеїв*. В Елáті оселились едомляни, які живуть там донині. **7** Ахáz відправив посланців до ассирійського царя Тіглатпаласáра,ⁿ щоб вони передали йому: «Я твій слуга і твій син. Прийди і врятуй мене з рук сирійського та ізраїльського царів, які виступили проти мене». **8** Ахáz взяв срібло і золото, яке було в домі Єгови та в скарбницях царського дому*, і послав ассирій-

16:3 *Букв. «перевів через вогонь». **16:6** *Або «чоловіків Юди». **16:8** *Або «палацу».

РОЗД. 16

a Іс 1:1
Іс 7:1
Ос 1:1
Мих 1:1
Мт 1:9

b 2Xp 28:1-4

в 1Цр 12:28-30
1Цр 16:33

г Льв 20:2,3
2Xp 33:1,6
Єр 7:31

д Пв 12:29-31

е Чс 33:52

є Пв 12:2

ж 2Цр 15:37
2Xp 28:5,6

з 2Цр 14:21,22

и 2Цр 15:29

Друга кол.

a 1Цр 15:18,19

b Ам 1:4,5

в Іс 9:11

г Пв 12:30

д Іс 8:2

е Єр 23:11
Єз 22:26

є 2Xp 28:22,23
2Xp 28:25

ж 2Xp 4:1

з Іс 8:2

и 2Xp 28:23

i Вх 29:39-41

к 2Цр 16:11

л 1Цр 7:27,28

м 1Цр 7:38
2Xp 4:6

ському цареві, щоб підкупити його.^a **9** Ассирійський цар виконав його прохання, він пішов і захопив Дамаск. Його мешканців він повів у вигнання в Кір,^o а Реціна вбив.^b

10 Потім цар Ахáz вирушив у Дамаск, щоб зустрітися з ассирійським царем Тіглатпаласáром. У Дамаску цар Ахáz побачив жертвник і послав священнику Урїї план цього жертвника з усіма його деталями.^г **11** І священник Урїя^d почав будувати жертвник^e за всіма вказівками, які прислав з Дамаска цар Ахáz, і закінчив його ще до того, як цар повернувся з Дамаска. **12** Коли цар повернувся і побачив жертвник, то підійшов і склав на ньому приношення.^c **13** Він спалив свої цілопалення і хлібні приношення, вилив свої виливні жертви і покропив жертвник кров'ю мирних жертв. **14** А мідний жертвник,^ж який стояв перед лицем Єгови спереду дому, між новим жертвником і домом Єгови, Ахáz пересунув і поставив з північного боку того нового жертвника. **15** Цар Ахáz наказав священнику Урїї:^з «Спалюй на великому жертвнику ранкове цілопалення» і вечірне хлібне приношення, цілопалення царя і його хлібне приношення, а також цілопалення всього народу і його хлібні приношення та складай виливні жертви. Кропи жертвник кров'ю всіх цілопалень та інших жертв. А що робиш з мідним жертвником, я ще подумаю». **16** І священник Урїя робив усе, як наказав йому цар Ахáz.^к

17 Крім того, цар Ахáz порубав бічні пластини візків^л і зняв з них умивальниці.^м Та-

кож він зняв море з мідних биків,^a на яких воно стояло, і поставив його на кам'яну підлогу.^б **18** А крите приміщення для суботи, яке було побудоване при домі, і зовнішній царський вхід він переніс з дому Єгови в інше місце через страх перед асирійським царем.

19 Про інші діла Ахаз, про все, що він робив, записано в літописі Юдиних царів.^в **20** Коли Ахаз спочив зі своїми прабатьками, його поховали в Давидовому місті, де були поховані його прабатьки. А замість нього зацарював його син Єзекія*.^г

17 Гошея,^a син Єли, став царем над Ізраїлем у 12-й рік царювання Юдиного царя Ахаз і правив у Самарії дев'ять років. **2** Він робив зло в очах Єгови, хоч і не так, як Ізраїлеві царі, що були перед ним. **3** Проти Гошеї виступив асирійський цар Салманасар,^б і Гошея став його слугою та почав платити йому данину.^в **4** Але цар Ассирії дізнався, що Гошея замішаний у змові проти нього, адже той вислав посланців до єгипетського царя*^г Со і перестав платити данину, яку платив у попередні роки. Тож асирійський цар посадив Гошею у в'язницю і тримав там у пугах.

5 Асирійський цар виступив проти всього краю, прийшов до Самарії і тримав її в облозі три роки. **6** У дев'ятий рік царювання Гошеї асирійський цар захопив Самарію,^з забрав ізраїльтян у вигнання^д до Ассирії та поселив їх у Халлаху і Хавборі біля річки Гозан^е та в мідійських містах.^ж

16:20 *Озн. «Єгова зміцнює».

РОЗД. 16

а 1Цр 7:23, 25

б 2Хр 28:24
2Хр 29:19

в 2Хр 28:26, 27

г 2Цр 18:1
2Хр 29:1
Іс 1:1
Ос 1:1
Мт 1:9

РОЗД. 17

д 2Цр 15:30

е 2Цр 18:9
Іс 10:5, 6
Ос 10:14, 15

ж Іс 31:1

з Ос 13:16

и Льв 26:32, 33
Плв 4:27
Плв 28:64
1Цр 14:15

і 1Хр 5:26

к 2Цр 18:9–11

Друга кол.

а Вх 20:2

б Вх 20:5

в Ос 12:11

г Вх 34:13
Плв 16:21, 22

д Плв 12:2
Іс 57:5

е Льв 20:23

в 1Цр 12:28–30
1Цр 21:25, 26

ж Вх 20:3–5
Льв 26:1
Плв 4:23

з 2Хр 24:18, 19
2Хр 36:15, 16
Єр 25:4

и Іс 55:7

і Плв 1:32

Плв 31:27

7 Це сталося тому, що ізраїльтяни грішили проти свого Бога Єгови, який вивів їх з єгипетського краю і визволив з-під влади фараона, єгипетського царя.^а Ізраїльтяни поклонялися* іншим богам^б **8** і переймали звичаї народів, які Єгова вигнав перед ними, а також звичаї, які встановили ізраїльські царі.

9 Ізраїльтяни робили те, що неправильне в очах їхнього Бога Єгови. Вони будували священні узвишся по всіх своїх містах,^в від вартової башти до укріпленого міста*, **10** ставили священні стовпи і священні палі*^г на кожному високому пагорбі та під кожним розлогим деревом,^д **11** спалювали приношення на всіх священних узвишсях, подібно до народів, які Єгова вигнав перед ними,^е і робили зло, ображаючи Єгову.

12 Вони і далі служили гидким ідолам*,^в хоч Єгова говорив: «Не робіть цього!»*^ж **13** Через усіх своїх пророків та провидців Єгова застерігав^з Ізраїль та Юду: «Поверніться зі своїх неправедних доріг!»^д Дотримуйтеся моїх заповідей і постанов – усього закону, який я наказав виконувати вашим прабатькам і який я дав вам через моїх слуг, пророків». **14** Але вони не слухались і лишилися впертими*, як їхні прабатьки, які не вірили своєму Богу Єгові.^і **15** Вони відкидали його постанови

17:7 *Букв. «боялися». 17:9 *Тобто всюди — і в густонаселених місцях, і в малолюдних. 17:10 *Див. глосарій. 17:12 *Євр. слово, перекладене тут як «гидкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу. 17:14 *Букв. «зробили свою шию твердою».

й угоду,^a яку він уклав з їхніми прабатьками, і нагадування, якими він їх застерігав.^b Вони поклонялися нікчемним ідолам^a і самі стали нікчемними,^c бо наслідували доволишні народи, хоч Єгова наказував не робити цього.^d

16 Вони покинули всі заповіді свого Бога Єгови, зробили собі статуї з металу* — двох телят,^e поставили священну палю^f і вклонялися всьому небесному війську^ж та служили Ваалу.^з **17** Вони спалювали у вогні* своїх синів і дочок,^и ворожили,^і шукали прикмет, щоб передбачати майбутнє, і свідомо робили^к зло в очах Єгови, ображаючи його.

18 Тому Єгова дуже розгнівався на ізраїльтян і відкинув їх.^л Він не залишив нікого, крім племені Юди.

19 Але навіть народ Юди не виконував заповідей свого Бога Єгови,^м а жив за звичаями, яких дотримувався Ізраїль.^н

20 Тож Єгова відвернувся від усіх нащадків Ізраїля. Він упорював їх та віддавав у руки грабіжників, поки зрештою не відкинув від себе. **21** Він відірвав ізраїльтян від Давидового дому, і вони зробили собі царем Єровоама,^о Неватового сина, який відвернув їх від Єгови та втягнув у великий гріх. **22** Ізраїльтяни чинили всі гріхи, які робив Єровоам,^п і не відступали від них, **23** поки Єгова не покинув Ізраїль, як і говорив через усіх своїх слуг, пророків.^р Тож ізраїльтян відправили з їхнього краю у вигнання до Ассирії,^р і вони перебувають там донині.

17:16 *Або «літі статуї». ^а Див. глосарій. **17:17** *Букв. «переводили через вогонь». ^б Або «продавали себе, щоб робити».

РОЗД. 17

а Пв 5:2
Пв 29:12

б Ос 4:6

в Пв 32:21
1См 12:21

г Пс 115:4–8
Іс 44:9

д Пв 12:30

е 1Цр 12:28–30

є 1Цр 14:15
1Цр 16:33

ж Пв 4:19
Єр 8:2

з 1Цр 16:30, 31
1Цр 22:51, 53
2Цр 10:21
2Цр 23:4, 5

и 2Цр 16:1, 3

і Пв 18:10
Мих 5:12

к Існ 23:12, 13
Іс 42:24

л 1Цр 14:22
Єр 3:8

м Єз 23:4, 11

н 1Цр 12:20

о 1Цр 12:28–30

п Пв 28:45, 63
1Цр 14:16
Ос 1:4
Ам 5:27
Мих 1:6

р 2Цр 18:11

Друга кол.

а 2Цр 19:11, 13

б Вх 23:29

в Бт 28:18, 19
Існ 16:1
1Цр 12:28, 29

г Ів 4:20–22

д 2Цр 17:24

е 2Цр 18:34

24 Потім ассирійський цар привів людей з Вавилону, Кута, А́вви, Хама́та і Сефарваїма^a та поселив їх у містах Самарії замість ізраїльтян. Вони заволоділи Самарією і почали жити в її містах. **25** Коли вони тільки оселились там, то не боялись* Єгови, тому Єгова послав на них левів,^б і ті вбивали їх. **26** Тоді ассирійському цареві повідомили: «Народи, які ти захопив і переселив у міста Самарії, не знають, як поклоняться* Богу того краю, і він посилає на них левів, які їх убивають, бо ніхто з них не знає, як поклоняться Богу того краю».

27 У відповідь ассирійський цар наказав: «Пошліть у той край одного зі священників, яких виселили звідти. Нехай він оселиться там і вчить їх, як поклоняться Богові того краю». **28** Тоді один зі священників, виселених у Самарії, повернувся, оселився в Бетелі^в і почав навчати їх, як бояться* Єгови.^г

29 Але кожен народ зробив собі власного бога* і поставив у святилищах на узвишнях, які збудували самаряни, — кожен у тому місті, де жив. **30** Мешканці Вавилону зробили собі Суккот-Бенбта, мешканці Кута — Нергала, а мешканці Хама́та^д — Ашіму. **31** Аввітяни зробили собі Нівхаза і Тартака, а сефарваїмці спалювали своїх синів у жертву для Адраммелеха і Анаммелеха, богів Сефарваїма.^е **32** Хоча вони боялись Єгови, але робили священниками людей з народу, і ті служили в їхніх святилищах на

17:25 *Або «не поклонялися». **17:26** *Або «не знають релігійних звичаїв». **17:28** *Або «поклоняться». **17:29** *Або «богів».

узвишсях.^а **33** Вони боялись Єгови, але поклонялися своїм богам, як це робили народи^в в тих краях, з яких вони були переселені.^б

34 І вони досі поклоняються* так, як раніше. Ніхто з них не поклоняється^в Єгові і не виконує його постанов, присудів, Закону і заповідей, які Єгова дав синам Якова (Його ім'я він змінив на Ізраїль).^в

35 Коли Єгова уклав з ними угоду,^г то наказав їм: «Не бійтеся інших богів, не вклоняйтеся і не служіть їм та не складайте їм жертв.^д **36** Бійтеся Єгови,^е який вивів вас з єгипетського краю великою силою та могутньою рукою,^е йому вклоняйтесь і йому складайте жертви. **37** Завжди старанно виконуйте постанови, присуди, Закон і заповіді, які він написав для вас,^ж і не бійтеся інших богів. **38** Не забувайте угоду, яку я уклав з вами,^з і не бійтеся інших богів. **39** Бійтеся свого Бога Єгови, бо лише він визволить вас з рук усіх ваших ворогів».

40 Та вони не слухались, а поклонялися* так, як раніше.^и **41** Ті народи боялись Єгови,^и але служили і своїм різьбленим ідолам. Їхні сини й онуки досі роблять так, як їхні прабабки.

18 Єзекія,^к син Юдиного царя Ахаза,^л став царем у третій рік царювання Ізраїлевого царя Гошеї,^л сина Єли. **2** Єзекія став царем, коли йому було 25 років, і царював у Єрусалимі 29 років. Його ма-

17:33 *Або «за релігійними звичаями народів». 17:34 *Або «дотримуються своїх релігійних звичаїв». ^вБукв. «не боїться». 17:40 *Або «дотримувалися своїх релігійних звичаїв».

РОЗД. 17

а 1Цр 12:31,32
1Цр 13:33
б 2Цр 17:24,41
в Бт 32:28
г Вх 19:5
Вх 24:7
Пв 29:1
д Вх 20:3-5
Вх 23:24
Вх 34:14
Пв 5:9
е Пв 6:12,13
є Вх 6:6
ж Пв 31:9
з Пв 4:23
и 2Цр 17:34
і Езд 4:1,2

РОЗД. 18

к 2Хр 28:27
Мт 1:9
л 2Цр 16:2,20
м 2Цр 15:30
2Цр 17:1

Друга кол.

а 2Хр 29:1,2
б 2Цр 20:3
2Хр 31:20,21
Пс 119:128
в 1Цр 15:5
г Чс 33:52
1Цр 3:2
2Цр 14:1,4
д Пв 7:5
Пв 12:3
2Хр 31:1
е Чс 21:8,9
є 2Цр 19:15
2Хр 32:7,8
ж Пв 10:20
ІсН 23:8
з 2Цр 16:7
и 2Хр 28:18,19
Іс 14:28,29
і 2Цр 17:1
к 2Цр 17:3-6
л Ос 13:16
Ам 3:11
Мхл 1:6

м Іс 8:4
Ам 6:1,7
н 2Цр 17:6
1Хр 5:26

тір'ю була Аві*, дочка Захарія.^а **3** Він робив те, що правильне в очах Єгови,^б як і його прабацько Давид.^в **4** Єзекія знищив священні узвишся,^г розстрошив священні стовпи, зрубав священну палю*^а і розбив мідного змія, якого зробив Мойсей,^є бо ізраїльтяни аж до того часу спалювали для цього ідола приношення і називали його Нехуштан*.^ж

5 Єзекія покладался на Єгову,^є Ізраїлевого Бога, і такого царя, як він, не було серед усіх Юдиних царів ні до нього, ні після нього. **6** Він міцно тримався Єгови* і не відвертався від нього, виконуючи заповіді, які Єгова передав через Мойсея. **7** Єгова був з ним, і він у всьому поводився мудро. Єзекія збунтувався проти асирійського царя і більше йому не служив.^з **8** Він також розбив філістимлян* аж до Гази та її володіння, завоювавши і вартові башти, і укріплені міста*.

9 У четвертий рік царювання Єзекії, тобто у сьомий рік царювання ізраїльського царя Гошеї,^і сина Єли, проти Самарії виступив асирійський цар Салманасар і взяв її в облогу.^к

10 В кінці трирічної облоги він захопив Самарію.^л Це сталося у шостий рік царювання Єзекії, тобто у дев'ятий рік царювання ізраїльського царя Гошеї. **11** Після того асирійський цар забрав ізраїльтян у вигнання^м до Ассирії та поселив їх у Халлаху і Хаворі біля річки Гозан та в мідійських містах,^н **12** бо вони не слухались голосу свого Бога Єгови і порушували його угоду – все, що

18:2 *Скорочена форма імені Авія. 18:4 *Див. глосарій. ^аАбо «мідний змії». 18:8 *Тобто все — і густонаселені міста, і малолюдні.

Мойсей, слуга Єгови, наказав їм виконувати.^a Вони не хотіли ні слухати, ні виконувати.

13 У 14-й рік царювання Єзекії ассирійський^b цар Сінахеріб виступив проти всіх укріплених міст Юди і захопив їх.^b **14** Тоді Юдин цар Єзекія вислав посланців у Лахіш, щоб вони передали ассирійському цареві: «Я винний перед тобою. Відступи від мене, і я дам тобі все, що захочеш». Тож ассирійський цар наказав, щоб Юдин цар Єзекія дав 300 талантів* срібла і 30 талантів золота. **15** Єзекія віддав усе срібло, яке було в домі Єгови і в скарбницях царського дому*.^c **16** Також Юдин цар Єзекія зняв* двері храму^a Єгови та одвірки, які він сам свого часу покритв золотом,^e і віддав золото, яке було на них, ассирійському цареві.

17 Після того цар Ассирії послав до Єзекії тартана*, равсаріса[#] і равшака[^] з численним військом. Вони втрутили з Лахіша^e в Єрусалим^ж і зупинилися біля водогону верхнього ставка, що при дорозі, яка веде до поля пральників.^з **18** Вони покликали царя, але до них вийшов наглядач царського дому* Еліякім,^г син Хілкії, а також царський писар Шівнаⁱ і літописець Йоах, син Асафа.

19 І промовив до них равшак: «Скажіть Єзекії: “Так говорить великий цар, цар Ассирії: «На що ти надієшся?» **20** Ти кажеш, що маєш план і військову силу, але слова твої

18:14 * 1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14. 18:15, 18 * Або «палацу». 18:16 * Або «спіляв; зрубав». 18:17 * Або «головнокомандувача». # Або «головного придворного». ^ Або «головного чашника».

РОЗД. 18

a Пв 8:20
1Цр 14:15

b Іс 10:5

в 2Хр 32:1
Іс 36:1

г 2Цр 12:18
2Цр 16:8
2Хр 16:2, 3

д 1Цр 6:33–35

е 2Хр 29:1, 3

є ІсН 15:20, 39
2Хр 11:5, 9

ж 2Хр 32:9

з Іс 36:2, 3

и 2Цр 19:2
Іс 22:20–24

і Іс 22:15–19

к 2Хр 32:10
Іс 36:4–10

Друга кол.

a 2Цр 18:7

b Іс 30:1, 2

в 2Хр 32:8

г 2Хр 31:1

д Пв 12:11, 13
2Хр 32:12

е Іс 10:12, 13

є 2Цр 18:18

ж 2Цр 18:17

з Езд 4:7
Дн 2:4

и Іс 36:11, 12

порожні. На кого ти покладаєшся, що наважився збунтуватися проти мене?^a **21** Ти покладаєшся на Єгипет,^b на ту зламану очеретину. Таж вона, якщо на неї спертися, проб'є долоню! Таким є фараон, цар Єгипту, для всіх, хто шукає в нього підтримки. **22** Може, скажете, що покладаєтесь на Єгову, вашого Бога?^в Але хіба не його священні узвишся і жертovníки понищив Єзекія,^г сказавши Юді та Єрусалиму: “Ви маєте поклонятися лише перед одним жертovníком у Єрусалимі?”^д **23** Тож покажи моему пану, ассирійському цареві, на що ти спроможний: я дам тобі 2000 коней, і тоді подивимось, чи ти знайдеш для них вершників.^є **24** Як же ти змушиш відступити хоча б одного намісника з найменших рабів мого пана, якщо тобі доводиться поклатися на Єгипет з його колісницями й вершниками? **25** Чи ж не з волі Єгови я виступив проти цього місця, щоб знищити його? Адже Єгова сказав мені: “Піди на цей край і спустош його”».

26 На це Еліякім, син Хілкії, Шівна^є і Йоах відповіли равшакові:^ж «Говори, будь ласка, до нас, твоїх слуг, арамейською* мовою,^з ми зрозуміємо, а мовою юдеїв не говори, бо тебе чують люди на мурі».^д

27 Але равшак сказав: «Хіба мій пан послав мене передати ці слова тільки вам і вашому панові? Хіба він не послав мене також до людей на мурі, які разом з вами будуть їсти свій кал і пити свою сечу?»

28 Тож равшак стояв та голосно кричав мовою юдеїв:

18:26 * Або «сирійською».

«Послухайте слово великого царя, царя Ассирії!»^а **29** Ось що каже цар: «Нехай Єзекія не бреше! Він не врятує вас з моєї руки!»^б **30** Не звертайте уваги на Єзекію, який спонукує вас надіятись на Єгова і каже: «Єгова неодмінно врятує нас, і це місто не буде віддане в руки ассирійського царя.»^в **31** Не слухайте Єзекію, бо так говорить цар Ассирії: «Укладіть мир зі мною і здайтеся». Тоді кожен з вас буде їсти плоди своєї виноградної лози та свого фігового дерева і пити воду зі свого водозбору, **32** аж поки я не прийду і не заберу вас у край, подібний до вашого,^г край зерна й молодого вина, край хліба й виноградників, край оливкових дерев і меду. Тоді ви залишитесь живими і не помрете. Не слухайте Єзекію, який зводить вас, кажучи: «Єгова нас врятує». **33** Хіба хоч один бог інших народів врятував свій край з руки царя Ассирії? **34** Де боги Хамата^д й Арпада? Де боги Сефарваїма,^е Гєни та Івві? Хіба вони врятували Самарію з моєї руки?^є **35** Котрий з усіх богів тих земель врятував свій край з моєї руки? Тож хіба Єгова врятує з моєї руки Єрусалим?»^ж

36 Але люди мовчали й у відповідь не промовили ані слова, бо цар наказав їм нічого не відповідати.^з **37** Тоді наглядач царського дому* Еліякім, син Хілкїї, а також царський писар Шєвна і літописець Йоах, син Асафа, роздерли на собі одяг, пішли до Єзекїї і передали йому слова равшака.

18:31 * Букв. «зробіть благословення зі мною і вийдіть до мене». **18:37; 19:2** * Або «палацу».

РОЗД. 18

а Іс 36:13–20

б 2Хр 32:15

в 2Цр 19:32–34

г 2Цр 17:6

д Чс 13:21

е 2Цр 17:24

є 2Цр 17:6

ж 2Цр 19:17–19

2Хр 32:15

Іс 37:23

з Іс 36:21,22

Друга кол.

РОЗД. 19

а Іс 37:1–4

б Іс 1:1

в Іс 26:17,18

г 1См 17:45

2Цр 18:35

д 2См 22:7

2Хр 20:9

2Хр 32:20

Пс 50:15

е Іс 37:5–7

є Пв 20:3

Іс 41:10

Іс 51:7

ж 2Цр 18:17

з 2Хр 32:21

Іс 37:37,38

и 2Цр 18:14

і Іс 37:8–13

к 2Цр 18:17

л 2Хр 32:15

19 Шойно цар Єзекія почув ті слова, він роздер свої шати, одягнув мішковину і пішов у дім Єгови.^а **2** Потім він послав наглядача царського дому* Еліякіма, царського писаря Шєвна і старших священників – усі вони були одягнені в мішковину – до пророка Ісаї,^б сина Амбца. **3** І сказали вони йому: «Так говорить Єзекія: «Це день нещастя, докору* й ганьби, бо діти мають ось-ось народитися^в, а родити немає сили.»^г **4** Може, твій Бог Єгова почує усі слова равшака, якого цар Ассирії, його пан, послав, щоб насміхатися над живим Богом.^д Твій Бог Єгова почує і покарає його за ті слова. Тож помолись^е за тих, хто ще залишився^ж».

5 Отже, слуги царя Єзекїї прийшли до Ісаї,^є **6** і він їм відповів: «Передайте своєму панові: «Так каже Єгова: «Не бійся^є тих слів, якими слуги ассирійського царя зневажали мене.»^ж **7** Я вкяду в його розум думку», і він почує звістку та піде назад у свій край. Я зрблю так, що він загине від меча у своїй же землі»^з».^з

8 Згодом равшак почув, що ассирійський цар відступив від Лахіша.^а Коли ж равшак повернувся до царя, той уже воював з Лівною.^б **9** І донесли царю, що на нього йде війною Тіргакка, цар Ефіопії. Тож він знову відрядив до Єзекїї посланців,^в сказавши їм: **10** «Ось що ви маєте передати Єзекїї, цареві Юди: «Хай твій Бог, на якого ти покладаєшся, не обманює тебе, обіцяючи: «Єрусалим не буде відданий в руки ассирійського царя.»^д **11** Хіба ти не

19:3 * Або «образи». ^а Букв. «підійшли до виходу з утроби». **19:7** * Букв. «в нього дух».

чув, щоб царі Ассирії зробили з усіма тими землями? Не чув, як вони спустошили їх?^a А ти думаєш врятуватися? **12** Ти чув про народи, які були знищені моїми прабатьками? Зніба їхні боги врятували їх? Хіба врятувались Гозан, Харан,^b Рецэф і народ Едему, що був у Тель-Ассарі? **13** Де цар Хамата, цар Арпада і цар Сефарваїма? Де цар Гєни та цар Івви?»^a

14 Єзекія взяв листи з рук посланців, прочитав їх, а тоді пішов у дім Єгови і розгорнув їх* перед Єговою.^c **15** Він почав молитися^d до Єгови: «Єгово, Боже Ізраїля, що сидиш на престолі над* херувимами!^e Лише ти правдивий Бог усіх царств землі,^e і ти створив небеса й землю. **16** Прихили своє вухо, Єгово, і почуй!^f Відкрий свої очі,^g Єгово, і побач! Почуй слова Сінаххеріба, якими він звелів насміхатися з тебе, живого Бога. **17** Єгово, царі Ассирії справді розорили народи, а їхні землі спустошили.^h **18** Богів тих земель вони повкидали до вогню, бо це були не боги,ⁱ а витвір людських рук,^k дерево та камінь, тому їх і змогли понищити. **19** О Єгово, Боже наш, прошу, врятуй нас з його руки, щоб усі царства землі знали: тільки ти, Єгово, є Богом».^l

20 Тоді Ісаїя, син Амоца, передав Єзекії такі слова: «Ось що каже Єгова, Бог Ізраїлів: “Я почув твою молитву^m про асирійського царя Сінаххеріба.” **21** Тож послухай слово Єгови про нього:

«Зневажає тебе дівчина,
сіонська дочка, глузує
вона з тебе.

19:14 * Букв. «його». 19:15 * Або, можливо, «між».

РОЗД. 19

a 2Цр 17:5
2Хр 32:10, 13
Іс 10:8–11

b Бт 11:31

v 2Цр 17:24
2Цр 18:33, 34

г 1Цр 8:30
Іс 37:14–20

д 2Хр 32:20

е Вх 25:22

є 1Хр 29:10, 11

ж 1Цр 8:29
Пс 65:2

з 2Хр 16:9
Дн 9:18

и 2Цр 16:8, 9
2Цр 17:6, 24

i Іс 41:29

к Єр 10:3

л Пс 83:17, 18
Іс 45:5, 6

м 2Цр 19:15

н Іс 37:21, 22

Друга кол.

a 2Цр 19:10

b 2Цр 18:30
Іс 10:12, 13

v Іс 37:23–25

г 2Цр 18:17

д 2Хр 32:17
Іс 10:10, 11

е Іс 14:24

є Пс 33:11

ж Іс 46:10

з Іс 10:5
Іс 37:26, 27

и Іс 40:7

i Пр 5:21
Єв 4:13

к Іс 37:28, 29

Над тобою дочка Єрусалима хитає головою.

22 Над ким ти насміхаєшся і кого зневажаєш?^a

На кого піднімаєш голос^b і на кого дивишся з погордою?

На Святого Ізраїлевого?!

23 Через своїх посланців^г насміхаєшся з Єгови^d і кажеш:

“Зі своїми численними колісницями

я зійду на найвищі гори, доберусь до найвіддаленіших околиць Лівану!

Позрубую його величні кедри, його найкращі ялівці!

Я піду до найдальших його кінців, увійду в його найгустіші ліси!

24 Я буду копати криниці і пити чужу воду.

Ногами своїми повисують всі єгипетські потоки*”.

25 Хіба ти не чув? Ще віддавна я це постановив*.^e

Ще в минулі дні я це задумав*^f,

а тепер здійсню*^г.

Ти спустошиш укріплені міста і обернеш їх на руїни.^з

26 Жителі їхні будуть безсильними,

вони злякаються і засоромляться.

Стануть вони мов трава, мов зелена билинка,^и

мов трава на дахах, яку обпалює східний вітер.

27 Я добре знаю все, що ти робиш: коли сидиш, коли виходиш і коли повертаєшся,ⁱ

знаю також, коли ти лютуєш на мене.^к

19:24 * Або «канали Нілу». 19:25 * Букв. «зробив». ^г Або «сформував».

28 Адже я чув про твою лють проти мене,^a і твоє ричання дійшло до моїх вух.^b

Тож у ніс тобі я встромлю гак і у твій рот вкладу вудила.^c

а тоді відведу тебе назад тим шляхом, яким ти прийшов».^d

29 Тобі* ж я дам знак: цього року ви будете їсти те, що виросте саме^e, на другий рік — збіжжя, яке зійде на тому ж місці,^f а на третій рік засієте зерно і зберете врожай, засадите виноградники і будете споживати їхні плоди.^g

30 Ті з племені Юди, що вцілюють, ті, що залишаться,^e пустять коріння і принесуть плоди. **31** Бо з Єрусалима вийде останок і з гори Сіон — ті, хто вціліє. Ревність Єгови, Бога військ, здійснить це.^h

32 Отже, так каже Єгова про асирійського царя:ⁱ

«Не ввійде він до цього міста^j

і не випустить там стріли,^k не стане проти нього зі щитом

і не насипле валу.^l

33 Яким шляхом він прийшов, таким і повернеться, він не увійде до цього міста,— каже Єгова.

34 «Я оборонятиму це місто^m і врятую його заради себеⁿ і заради мого слуги, Давида».^o

35 Тої ночі вийшов ангел Єгови і вбив в асирійському таборі 185 000 воїнів.^p І на світанку люди побачили, що всі воїни лежать мертві.^q **36** Тож асирійський цар Сінаххеріб

РОЗД. 19

a Пс 46:6
lc 10:5, 15
б 2Цр 18:35
lc 10:12, 13
в Пс 32:9
г 2Цр 19:33
д Лв 25:4–6
e lc 37:30–32
e 2Хр 32:22
lc 10:20
ж lc 59:17
зх 1:14, 15
з lc 10:24
и 2Хр 32:22
i lc 37:33–35
к lc 31:5
л 1См 12:22
lc 43:25
Сз 36:22
м 2Цр 20:6
ср 23:5
н 2Хр 32:21
lc 31:8
o вх 12:30
lc 37:36–38

Друга кол.

a йн 1:2
б 2Цр 19:7, 28
в 2Хр 32:21
г Бт 8:4
д Езд 4:2

РОЗД. 20

e 2Хр 32:24
e lc 38:1–3
ж 2Хр 31:20, 21
Пс 25:7
Пс 119:49
з lc 38:4–6
и Пс 39:12
i Пс 32:39
Пс 41:3
Пс 103:3
Пс 147:3
к Пс 66:13
Пс 116:12–14
л 2Хр 32:22
lc 10:24
м 2Цр 19:34
lc 37:35
н lc 38:21, 22
o Сд 6:17
lc 7:11

відступив, повернувся в Ніневію^a і залишився там.^b **37** Коли ж він вклонявся у домі* свого бога Нісрôха, то його сини, Адраммелех і Шарецер, вбили його мечем,^c а самі втекли в край Арарат.^d І замість Сінаххеріба зацарював його син Есар-Хаддон.^e

20 У ті дні Єзекія захворів і був при смерті.^f Тож до нього прийшов пророк Ісаїя, син Амôца, і сказав: «Так говорить Єгова: “Дай останні настанови своїм домашнім, бо ти не одужаєш, ти помреш”».^g **2** Почувши це, Єзекія повернувся обличчям до стіни і почав молитися до Єгови: **3** «Благаю тебе, Єгово, пригадай, будь ласка, що я вірно тобі служив* і серце мое було повністю віддане тобі. Я робив те, що було приємне у твоїх очах».^h І Єзекія гірко заплакав.

4 Ісаїя ще не встиг вийти на середнє подвір'я, як Єгова сказав йому:ⁱ **5** «Повернися і скажи Єзекії, провіднику мого народу: “Так говорить Єгова, Бог твого прабатька Давида: «Я почув твою молитву і побачив твої сльози.” Тож я зцілю тебе,^j і на третій день ти підеш у дим Єгови.^k **6** Я додам до твого життя* ще 15 років. І я визволю тебе з руки асирійського царя,^l а це місто захищу та врятую заради себе й заради мого слуги, Давида»».^m

7 І сказав Ісаїя: «Принесіть сухих пресованих фіг». Їх принесли, приклали до чиряка, і Єзекія поступово одужав.ⁿ

8 Єзекія перед тим запитав Ісаю: «Який буде знак,^o що Єгова зцілить мене і на

19:29 * Тобто Єзекії. **#** Або «виросте з розсіпаних зерен». **20:3** * Букв. «хочдив перед тобою». **20:6** * Букв. «днів».

19:29 * Тобто Єзекії. **#** Або «виросте з розсіпаних зерен».

третій день я зможу піти в дім Єгови?» **9** Ісая відповів: «Ось тобі знак від Єгови, яким Єгова запевняє, що виконає своє слово. Чого хочеш: щоб тінь на сходах* пересунулася на 10 сходинок вперед чи щоб повернулася на 10 сходинок назад?»^а **10** Єзекія сказав: «Тинь може легко пересунути на 10 сходинок вперед. Хай ліпше повернеться на 10 сходинок назад». **11** Тоді пророк Ісая звернувся до Єгови – і Він зробив так, що тинь, яка спустилася по сходах Ах'аза, повернулася на 10 сходинок назад.^б

12 У той час вавилонський цар Беродах-Баладан, син Баладана, почув, що Єзекія був хворий. Тож він послав Єзекії листи й подарунок.^в **13** Єзекія привітав* посланців і показав їм усю свою скарбницю:^г срібло, золото, бальзам та іншу цінну олію, зброю, а також усе, що було в його скарбницях. Не було в його домі^д та в його царстві того, чого б він їм не показав.

14 Тоді до царя Єзекії прийшов пророк Ісая і запитав: «Що говорили ці люди і звідки вони приходили?» Єзекія ж відповів: «З далекого краю, з Вавилону».^а **15** А Ісая запитав: «Що вони бачили у тебе в домі?» На це Єзекія сказав: «Я їм показав усі свої скарби, усе, що є в моєму домі»^в.

16 Тож Ісая сповістив його: «Послухай слово Єгови:^б **17** "Ось надходять дні, коли до Вавилону заберуть усе,^в що є у твоєму домі^д, все, що на-

20:9 *Можливо, ці сходи використовувалися для визначення часу і були чимось на зразок сонячного годинника. **20:13** *Або «вислухав». **20:13, 15, 17** *Або «палаці».

РОЗД. 20

а Іс 38:7,8
б ІсН 10:12
2Хр 32:31
в Іс 39:1,2
г 2Хр 32:27
д Іс 39:3,4
е Іс 39:5–7
є 2Цр 24:12,13
2Цр 25:13
2Хр 36:7,18
Єр 27:21,22
Дн 1:2

Друга кол.

а 2Цр 24:12
б Дн 1:19
Дн 2:49
в Пс 141:5
г Іс 39:8
д Ів 9:11
е 2Хр 32:30
є 1Цр 2:10
ж 2Цр 21:16
2Цр 23:26
2Хр 32:33
2Хр 33:11–13

РОЗД. 21

з 1Хр 3:13
Мт 1:10
и 2Хр 33:1
і Пв 12:30,31
2Хр 36:14
Єз 16:51
к 2Хр 33:2–6
л 2Цр 18:1,4
м 2Цр 23:4
н 1Цр 16:30,32
о Пв 4:19
л Єр 32:34
р Пв 12:5
2См 7:12,13
1Цр 8:29
1Цр 9:3
с 1Цр 6:36
1Цр 7:12

т Єз 8:16
у Ль 19:26

громадили твої прабатьки. Нічого не залишиться, – каже Єгова. – **18** І декотрих з твоїх синів, які в тебе народяться, відведуть^а до палацу вавилонського царя та зроблять придворними».^б

19 Почувши це, Єзекія сказав Ісаї: «Слово Єгови, яке ти передав мені, добре,^в – і додав: – Добре, якщо за мого життя* буде спокій і безпека».^г

20 А про інші діла Єзекії, про його могутність, про те, як він зробив ставок^а і водогін та провів у місто воду,^б записано в літописі Юдиних царів. **21** Коли Єзекія спочив зі своїми прабатьками,^в замість нього зацарював його син Манасія.^ж

21 Манасія^з став царем, коли йому було 12 років, і царював у Єрусалимі 55 років.^и Його матір'ю була Хецціва. **2** Він робив зло в очах Єгови, перейнявши гидкі звичаї народів,^к які Єгова вигнав перед Ізраїлем.^л **3** Він відбудував священні узвишся, які зруйнував його батько Єзекія,^м поставив жертовники для Ва'ала і зробив священну палу^н,^м так само як ізраїльський цар Ах'ав.^о Він вклонявся усьому небесному війську та служив йому.^п **4** Також він побудував жертовники в домі Єгови,^р про який Єгова сказав: «Моє ім'я буде перебувати в Єрусалимі».^с **5** На двох підвиір'ях дому Єгови^т Манасія збудував жертовники для всього небесного війська.^у **6** Крім того, він спалив* свого сина, займався магією, шукав прикмет,^ф щоб передбачати май-

20:19 * Букв. «днів». *Або «правда». **21:3** * Див. глосарій. **21:6** * Букв. «перевів через вогонь».

бутне, та призначив віщунів і тих, хто викликає духів.^a Він чинив багато зла в очах Єгови та ображав його.

7 Також він зробив різьблену священну палю^{*б} і поставив її в домі, про який Єгова сказав Давиду і його синові Соломону: «У цьому домі та в Єрусалимі, який я вибрав з усіх Ізраїлевих племен, моє ім'я буде перебувати повіки.^в **8** Я більше ніколи не вижену ізраїльтян з краю, який дав їхнім прабатькам,^г і більше не змушу їх мандрувати, якщо вони будуть старанно виконувати все, що я їм наказав,^д — увесь мій Закон, який я дав їм через свого слугу Мойсея». **9** Але вони не слухались. Манасія збив ізраїльтян з дороги, спонукаючи їх робити ще більше зло, ніж народи, які Єгова вигубив перед ними.^е

10 А Єгова постійно говорив через своїх слуг,^є пророків: **11** «За те, що Манасія, цар Юди, робив усі ці гидкі речі, поведився гірше, ніж усі амореяни,^ж які жили до нього,^з і звів Юду на шлях гріха своїми гидкими ідолами», **12** так говорить Єгова, Бог Ізраїля: «Я наведу на Єрусалим і Юду таке лихо, що кожному, хто почує про нього, задзвенить у вухах.^и **13** Я простягну по Єрусалиму мірильний шнур,^к як зробив це з Самарією,^л і прикладу до нього рівень^м, як зробив це з домом Ахава.^н Я начисто витру Єрусалим, як витирають миску,— витру і переверну догори дном.^о **14** Я покину останок своєї власності^п і тих,

21:7 *Див. глосарій. 21:11 *Євр. слово, перекладене тут як «гидкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал», і виражає зневагу. 21:13 *Або «висок».

РОЗД. 21

а Льв 20:27
Пв 18:10, 11
б 2Цр 23:6
в 2Хр 33:7–9
г 1Хр 17:9
д Пв 28:1
е Пв 7:1
є 2Хр 33:10
2Хр 36:15, 16
Єр 7:25
Мт 23:37
ж Бт 15:16
з Льв 18:24, 25
2Цр 23:26
2Цр 24:3
Єр 15:4
и 2Цр 22:16, 17
Мкх 3:12
і Єр 19:3
к Іс 28:17
Пл 2:8
л 2Цр 17:6
Єз 23:33
м 1Цр 21:21
2Цр 10:11
н Єр 25:9
о Пв 32:9
2Цр 17:18

Друга кол.

а Льв 26:25
Пв 28:63
б Пв 9:21
Пв 31:29
Сд 2:11, 13
в 2Цр 24:3, 4
Єр 2:34
Мт 23:30
Єа 11:37
г 2Цр 21:23, 26
д Мт 1:10
є 2Хр 33:21
є 2Хр 33:22, 23
ж 2Цр 21:1, 3
з 2Цр 22:16, 17
Єр 2:13
и 2Хр 33:25
і 2Цр 21:18
к Мт 1:10

хто залишився, віддам в руки ворогів. Їхні вороги пограбують їх і заберуть у полон^a **15** за те, що вони робили зло в моїх очах і постійно ображали мене відтоді, як їхні прабатьки вийшли з Єгипту, і аж донині».^б

16 Також Манасія пролив дуже багато невинної крові та наповнив нею Єрусалим від краю до краю.^в Крім того, він грішив тим, що спонукував мешканців Юди грішити, роблячи зло в очах Єгови. **17** А про інші діла Манасії, про його гріхи і про все, що він робив, записано в літописі Юдиних царів. **18** Коли Манасія спочив зі своїми прабатьками, його поховали в саду біля його дому, в саду Уззи,^г а замість нього зацарював його син Амбн.

19 Амбн^д став царем, коли йому було 22 роки, і царював у Єрусалимі два роки.^е Його матір'ю була Мешулемет, дочка Харуца з Йотви. **20** Він робив зло в очах Єгови, як і його батько Манасія.^є **21** Амбн у всьому наслідував свого батька, служив і вклонявся гидким ідолам, як і його батько.^ж **22** Тож він покинув Єгову, Бога своїх прабатьків, і не ходив дорогами Єгови.^з **23** Зрештою слуги Амбна змовились проти нього і вбили його у власному домі. **24** Однак люди того краю повбивали всіх, хто вчинив змову проти царя Амбна, а царем замість нього зробили його сина Йосію.^и **25** Про інші діла Амбна, про все, що він робив, записано в літописі Юдиних царів. **26** Його поховали в гробниці в саду Уззи,^і а замість нього зацарював його син Йосія.^к

22 Йосія^а став царем, коли йому було вісім років, і царював у Єрусалимі 31 рік.^б Його матір'ю була Єдда, дочка Адаї з Боцката.^в **2** Він робив те, що правильне в очах Єгови, в усьому наслідував свого прабатька Давида^г і не відхилився ні праворуч, ні ліворуч.

3 У 18-й рік свого правління Йосія послав царського писаря Шафана, сина Ацалії, сина Мешуллама, у дім Єгови,^д кажучи: **4** «Піди до первосвященика Хілкїї,^е і нехай він забере гроші, які вартові зібрали серед народу,^є – всі гроші, принесені в дім Єгови.^ж **5** Нехай гроші віддадуть тим, кому доручено наглядати за роботами в домі Єгови. Ті ж хай дадуть гроші робітникам, які ремонтують все, що попсувалося* в домі Єгови.^з – **6** майстрам, будівельникам і мулярам, а вони нехай куплять за них деревину й тесане каміння для ремонту дому.» **7** Не перевіряйте тих, кому даєте гроші, бо вони заслугують довір'я».^и

8 Згодом Хілкїя сказав царському писареві Шафану:^к «Я знайшов у домі Єгови книгу Закону.»^л Хілкїя віддав книгу Шафану, і той почав її читати.^м **9** Потім царський писар Шафан прийшов до царя і повідомив: «Твої слуги вісипали гроші, які були в домі Єгови, і віддали їх призначеним чоловікам, яким доручено наглядати за роботами в домі.»^н **10** Також царський писар Шафан сказав царю: «Ось книга,^о яку дав мені священик Хілкїя». І Шафан почав читати її перед царем.

11 Як тільки цар почув слова, записані в книзі Закону,

22:5 * Або «всі тріщини».

РОЗД. 22

а 1Цр 13:2
єр 1:2
сф 1:1

б 2Хр 34:1,2

в Існ 15:20,39

г 1Цр 15:5

д 2Хр 34:8

е 1Хр 6:13

є 2Цр 12:9

2Хр 34:9

ж 2Цр 12:4,5

2Хр 24:8

з 2Цр 12:11,12

2Хр 34:10

и 2Хр 34:11

і 2Цр 12:15

2Хр 34:12

к 2Цр 22:3

л Пв 31:24–26

м 2Хр 34:14,15

н 2Хр 34:16–18

о Пв 31:9

Друга кол.

а 2Хр 34:19–21

Ил 2:13

б 2Цр 25:22

єр 26:24

в Пв 4:24

Пв 29:27

Пв 31:17

г Вх 15:20

Сд 4:4

Не 6:14

Лк 2:36

Дії 21:8,9

д 2Хр 34:22–28

е 2Цр 22:8

є Вх 20:3

Пв 32:17

Сд 2:12

єр 2:11

ж Іс 2:8

з 3Цр 32:22

Іс 33:14

єр 7:20

єз 20:48

и 1Цр 21:29

Як 4:6

і 2Цр 22:11

то роздер свій одяг^а **12** і наказав священику Хілкїї, Ахїкаму,^б сину Шафана, Ахбору, сину Михай, царському писарю Шафану й Асаї, своєму слугі: **13** «Ідїть запитайте Єгову про мене, про народ і всіх у Юді, запитайте, що чекає нас згідно зі словами знайденої книги. Адже великий гнів Єгови запалився на нас^в за те, що наші прабатьки не слухалися слів цієї книги і не виконували всього, що в ній записано».

14 Тоді священик Хілкїя, Ахїкам, Ахбор, Шафан і Асаї пішли поговорити про це з пророчицею^г Хулдою, яка жила в Єрусалимі, в новій частині міста. (Її чоловік Шаллум, син Тїкви, сина Хархаса, був відповідальний за одяг.)^д **15** Хулда сказала їм: «Так говорить Єгова, Бог Ізраїля: «Передайте тому, хто вас прислав: **16** «Так говорить Єгова: «Я наведу лихо на це місце і на його мешканців, я виконаю всі слова, записані в книзі, яку читав Юдин цар.» **17** Вони покинули мене і спалюють приношення для інших богів,^є щоб образити мене всіма ділами своїх рук.»^ж Тому мій гнів запалає проти цього місця, і ніхто не зможе його загасити»».^з **18** А Юдиному цареві, який послав вас запитати Єгову, скажіть: «Так говорить Єгова, Бог Ізраїля, про слова, які тобі читали: **19** «Оскільки в тебе сприйнятлив* серце і ти впокорився переді мною,^и коли почув, що я, Єгова, сказав про це місце і його мешканців,— що вони стануть жахливим видовищем і прокляттям,— оскільки ти роздер свій одяг^і та плакав переді мною,

22:19 * Букв. «М'яке».

я також почув тебе, — говорить Єгова. — **20** Я приєднаю тебе до прабатьків*, і тебе поховують у твоїй гробниці за мирного часу. Твої очі не побачать того лиха, яке я наведу на це місце^{»»}». І вони передали цю відповідь цареві.

23 Тоді цар послав звістку і зібрав усіх старійшин Юди та Єрусалима.^а **2** Він пішов у дім Єгови, а з ним пішли всі мешканці Юди та Єрусалима, священники і пророки — весь народ, від малого до великого. Цар прочитав уголос всі слова, записані в книзі^б угоди,^в що була знайдена в домі Єгови.^г **3** Стоячи біля стовпа, цар уклав* угоду перед лицем Єгови^д і пообіцяв служити Єгови, дотримуватись його заповідей, нагадувань і постанов усім серцем та всією душею^е і виконувати всі слова угоди, які записані в цій книзі. І весь народ приєднався до тієї угоди.^о

4 Потім цар наказав первосвященнику Хілкїї,^е іншим священникам і вартовим винести з храму Єгови всі речі, зроблені для Ваа́ла, для священної палі^ж та для всього небесного війська. Він спалив ці речі за Єрусалимом, на схилах Кедрону, а їхній попіл відніс у Бетель.^з **5** Цар повиганяв жерців, яких царі Юди поставили спалювати приношення на священних узвишшях у містах Юди й околицях Єрусалима, а також тих, хто спалював приношення Ваа́лу, сонцю, місяцю, сузір'ям зодіаку та всьому небесному війську.^з **6** Крім того, він виніс священну палю^и з дому Єгови

22:20 *Це поетичний вислів, яким описували смерть. **23:3** *Або «поновив». **23:3, 4, 6, 7** *Див. глосарій.

РОЗД. 23

а 2Xp 34:29,30

б Пв 31:26

в Вх 24:8

г 2Цр 22:8

д 2Цр 11:17
2Xp 15:10, 12е Існ 24:24, 25
2Xp 34:31, 32

е 2Цр 22:4

ж 2Цр 21:1, 7
2Xp 34:4

з 1Цр 12:28, 29

и 2Цр 21:1, 3
Єр 8:1, 2

і 2Цр 21:1, 7

Друга кол.

а Пв 7:25

б 2Xp 34:4

в Лв 18:22
Пв 23:17, 18
1Цр 15:11, 12
1Цр 22:46г Існ 21:17, 19
1Цр 15:22

д Бр 21:31

е Єз 44:10
Мн 2:7, 8

е Єр 7:31

ж Існ 15:8

з 2Цр 16:2, 3
Єр 32:35и Пв 4:19
Єз 8:16і Єр 19:13
Сф 1:4, 5

к 2Цр 21:1, 5

за Єрусалим, у долину Кедрон, і там спалив її,^а розтер на порох та розсипав над могилами простого люду.^б **7** Він також зруйнував у домі Єгови дома чоловіків, які займалися храмовою проституцією.^в — дома, де жінки також ткали полотно для святинь, в яких поклонялися священній палі^г.

8 Тоді він випровадив з міст Юди усіх священників і зробив непридатними для поклоніння священні узвишшя, на яких священники спалювали приношення, від Гевї^г аж до Беєр-Шевї.^д Також він зруйнував священні узвишшя в вході в браму Ісуса, начальника міста, — браму, що була ліворуч від міської брами, якщо входити в місто. **9** Священники узвиш не служили при жертovníку Єгови в Єрусалимі,^е хоч і їли прїсний хліб разом зі своїми братами. **10** А Тофет,^е що в долині Гінно́мових Синів*,^ж він зробив непридатним для поклоніння, щоб ніхто не спалював у вогні^з свого сина чи дочки як жертву для Молоха.^з **11** Крім того, він заборонив виводити в дім Єгови коней, яких Юдині царі присвятили* сонцю і яких вводили в дім через кімнату^и придворного Натан-Мелеха, що була в галереї, а колїсницї, присвячені сонцю,^и спалив у вогні. **12** Цар зруйнував жертovníки на даху^и верхньої кімнати Аха́за, які зробили Юдині царі, і жертovníки, які Манасїя поставив на двох підвір'ях дому Єгови.^к Він розтер їх на порох і розсипав у долині Кедрон. **13** Цар зробив

23:10 *Див. глосарій, *Гевна*. *Букв. «не переводив через вогонь». **23:11** *Букв. «дали». *Або «їдально».

непридатними для поклоніння священні узвишся перед Єрусалимом, на південь* від гори Загібелі^а. (Ці узвишся ізраїльський цар Соломон збудував для Астарти, мерзотної богині сидонян, для Кемоша, мерзотного моавського бога, і для Мілкома,^а гидкого бога аммонітян.)^б **14** Священні стовпи цар розтрощив, священні палі^{а,в} зрубав, а місце, де вони стояли, наповнив людськими кістками. **15** Він зруйнував жертвник у Бетелі і священне узвишся, зроблене Єровоамом, Неватовим сином, через яке Ізраїль грішив.^г Зруйнувавши жертвник і узвишся, він спалив узвишся та розтер його на порошок. Також він спалив священну палю*.^д

16 Після того Йосія оглянувся довкола і побачив на горі могили. Він наказав принести з цих могил кістки і спалив їх на жертвнику, зробивши його непридатним для поклоніння. Усе це сталося за словом Єгови, яке проголосив Божий чоловік.^е **17** Потім Йосія запитав: «Я бачу там надгробок. Чий він?» Мешканці міста відповіли: «Це могила Божого чоловіка з Юди,^е який перед рік усе, що ти зробив з жертвником у Бетелі». **18** Тоді він сказав: «Нехай лежить у спокої. Не рухайте його кісток». І вони не рухали його кісток, а також кісток пророка, який прийшов з Самарії.^ж

19 Крім того, Йосія знищив усі святилища на узвишсях,^з які побудували ізраїльські царі

23:13 *Був. «справа». Тобто на південь, якщо стояти обличчям на схід.
^аТобто Оливкової гори, зокрема її південної частини, яка ще називається горою Переступу. **23:14, 15, 25** *Див. глосарій.

РОЗД. 23

- а Сф 1:4, 5
 б 1Цр 11:5, 7
 в Вх 23:24
 Пв 7:5
 2Хр 34:1, 3
 г 1Цр 12:28, 33
 д 2Хр 34:6, 7
 е 1Цр 13:2
 є 1Цр 13:1
 ж 1Цр 13:30, 31
 з 1Цр 12:25, 31
 1Цр 13:32
 2Цр 17:9

Друга кол.

- а 2Хр 34:6, 7
 б 1Цр 13:2
 в 2Хр 35:1
 г Вх 12:3–14
 д 2Хр 35:18, 19
 е Лв 19:31
 Пв 18:10, 11
 2Цр 21:1, 6
 Іс 8:19
 є Бт 31:19
 ж Чс 33:52
 Пв 12:2
 з 2Цр 22:8
 и Пв 4:29
 і 2Цр 21:11, 12
 2Цр 24:3, 4
 Єр 15:4
 к Пв 29:28
 2Цр 25:11
 Єз 23:33

- л 2Цр 18:11
 2Цр 21:13

- м Пв 12:5
 1Цр 8:29
 1Цр 9:3

в містах Самарії, щоб ображати Бога. Він зробив з ними те саме, що і з узвишсям у Бетелі.^а **20** А всіх священників узвиш, які там були, він убив на жертвниках і спалив на тих жертвниках людські кістки.^б Після того він повернувся в Єрусалим.

21 І цар наказав усьому народу: «Відзначте Пасху^в для вашого Бога Єгови, як написано в книзі угоди».^г **22** Такої Пасхи не відзначали від днів суддів, які судили Ізраїль, і за весь час правління Ізраїлевих та Юдиних царів.^д **23** Цю Пасху для Єгови відзначили в Єрусалимі у 18-й рік царювання Йосія.

24 Також Йосія очистив Єрусалим і край Юди від тих, хто викликає духів, від віщунів,^е статуй терафімів*,^е гидких ідолів^ж та всіх мерзот. Він зробив це, щоб виконати слова Закону,^ж записаного в книзі, яку священник Хілкія знайшов у домі Єгови.^з **25** Ні до нього, ні після нього не було такого царя, як він, який би повернувся до Єгови всім серцем, всією душею*^и і всією силою, роблячи все згідно з Законом Мойсея.

26 Але Єгова не відвернув свого палючого гніву, що запалав на Юду за всі ті образи, якими Манасія ображав Його.^і **27** Єгова сказав: «Я відкину від себе Юду,^к так само як відкину Ізраїль.^л Я відкину Єрусалим, місто, яке я вибрав, і дім, про який говорив: «У ньому буде перебувати мое ім'я»».^м

23:24 *Або «домашніх божків; ідолів».
^вЄвр. слово, перекладене тут як «гидкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу.

28 Про інші діла Йосії, про все, що він робив, записано в літописі Юдиних царів.

29 За його днів фараон Нехо, цар Єгипту, вийшов до річки Євфрат назустріч асирійському царю. Цар Йосія виступив проти Нехо, а той, коли побачив Йосію в Мегіддо,^a вбив його.^b 30 І слуги повезли його тіло на колісниці з Мегіддо в Єрусалим та поховали в його гробниці. Потім народ того краю взяв Єгоахаза, сина Йосії, і, помазавши його, зробив царем замість його батька.^a

31 Єгоахаз^г став царем, коли йому було 23 роки, і царював у Єрусалимі три місяці. Його матір звали Хамуталь,^д вона була дочкою Єремії з Лівни. 32 Єгоахаз робив зло в очах Єгови, в усьому наслідуючи своїх прабатьків.^е 33 Фараон Нехо^е ув'язнив його в Рівлі^ж в краю Хамат, щоб він більше не царював у Єрусалимі, а на край наклав данину — 100 талантів* срібла і 1 талант золота.^з 34 Крім того, фараон Нехо зробив царем Еліякіма, Йосіїного сина, замість його батька Йосії і дав йому нове ім'я — Єгоякім. А Єгоахаза він забрав до Єгипту,^и де той з часом помер.^і 35 Єгоякім дав срібло й золото, яке вимагав фараон. А щоб зібрати те срібло, Єгоякім наклав податок на мешканців краю. Він взяв з кожного визначену кількість золота й срібла і віддав фараону Нехо.

36 Єгоякім* став царем, коли йому було 25 років, і царював у Єрусалимі 11 років.^л Його матір'ю була Зевіда, дочка Пе-

23:33 * 1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14.

РОЗД. 23

а 1Цр 9:15
3к 12:11
б 2Хр 35:20–25
в 2Хр 36:1,2
г Єр 22:11
д 2Цр 24:18
е 2Цр 21:1,2
2Цр 21:19–21
є 2Цр 23:29
ж Єр 39:5
Єр 52:10
з 2Хр 36:3
и 2Хр 36:4,5
і Єр 22:11,12
к Єр 1:3
Єр 22:18,19
л 2Хр 36:5

Друга кол.

а Єр 26:21
Єр 36:22–24
б 2Хр 28:24,25
2Хр 33:1,4

РОЗД. 24

в Єр 25:1
Єр 46:2
Дн 1:1
Дн 3:1
Дн 4:33
г Ав 1:6
д Лв 26:27,28
Пв 28:15
2Цр 23:27
е Лв 26:33
Пв 4:26
є 2Цр 21:11
2Цр 23:26
ж 2Цр 21:16
Єр 2:34
Єр 19:4
з Єр 15:1
Пл 3:42
и 2Хр 36:8
і Єр 22:18,19
Єр 36:30
к Єр 46:2
л Чс 34:2,5
м Бт 15:18
1Цр 4:21
н Єр 24:1
Єр 37:1
о 2Хр 36:8
л Дн 1:1

даї з Руми. 37 Він робив зло в очах Єгови,^а в усьому наслідуючи своїх прабатьків.^б

24 За днів Єгоякіма проти нього виступив вавилонський цар Навуходонбсор,^в і Єгоякім був його слугою три роки, але потім збунтувався. 2 Єгова посилав на нього банди грабіжників — халдєїв,^г сирійців, моавітян і аммонітян, щоб знищити Юду, як Єгова і говорив^а через своїх слуг, пророків. 3 Усе це сталося тому, що Єгова вирішив відкинути від себе^є Юду за всі гріхи Манасії^є 4 і за те, що він пролив багато невинної крові^ж та наповнив нею Єрусалим. Єгова не захотів простити.^з

5 Про інші діла Єгоякіма, про все, що він робив, записано в літописі Юдиних царів.^и

6 Коли Єгоякім спочив зі своїми прабатьками,^і замість нього зацарював його син Єгояхін.

7 Цар Єгипту більше ніколи не наважувався виходити зі свого краю, бо вавилонський цар захопив усі його землі,^л від Єгипетської долини*^л аж до ріки Євфрат.^м

8 Єгояхін^н став царем, коли йому було 18 років, і царював у Єрусалимі три місяці.^о Його матір'ю була Нехушта, дочка Елнатана з Єрусалима. 9 Він робив зло в очах Єгови, в усьому наслідуючи свого батька. 10 У той час слуги вавилонського царя Навуходонбсора виступили проти Єрусалима і взяли його в облогу.^п 11 І, коли слуги тримали місто в облозі, Навуходонбсор, цар Вавилону, підійшов до міста.

12 Юдин цар Єгояхін разом зі своєю матір'ю, слугами,

24:7 * Або «ваді». Див. глосарій.

князями і придворними вийшов до вавилонського царя.^a Цар Вавилону взяв його в полон у восьмий рік свого царювання.^b **13** Потім він забрав всі скарби з дому Єгови і царського дому*^b та порубав всі золоті речі, які ізраїльський цар Соломон зробив для храму Єгови.^c Усе сталося так, як Єгова передіказав. **14** Вавилонський цар забрав у вигнання всіх мешканців Єрусалима, всіх князів,^d всіх сильних воїнів, а також всіх майстрів та ковалів*^e – усього 10 000 чоловік. Залишились тільки найбідніші люди того краю.^e **15** Він забрав у вигнання до Вавилону Єгояхіна,^f цареву матір, царевих дружин, придворних і знатних людей того краю. Усіх їх він переселив з Єрусалима до Вавилону. **16** Отже, вавилонський цар забрав у вигнання до Вавилону всіх 7000 воїнів, а також 1000 майстрів і ковалів* – це були сильні чоловіки, навчені воювати. **17** А замість Єгояхіна вавилонський цар зробив царем його дядька Маттанію,^g якому дав нове ім'я – Седекія.^h

18 Седекія став царем, коли йому був 21 рік, і царював у Єрусалимі 11 років. Його матір звали Хамуталь,ⁱ вона була дочкою Єремії з Лівни. **19** Седекія робив зло в очах Єгови, в усьому наслідуючи Єгояхіма.^k **20** Усе це сталося з Єрусалимом та Юдою через те, що Єгова розгнівався, і зрештою він відкинув мешканців краю.^l А Седекія збунтувався проти вавилонського царя.^m

24:13 *Або «палацу». **24:14, 16** *Або, можливо, «будівельників оборонних споруд».

РОЗД. 24

a 2Xp 36:9, 10
 Cp 24:1
 Cp 29:1, 2
 Cz 17:12
 б Cp 52:28
 в 2Цр 20:13, 17
 г 1Цр 7:48–50
 Езд 1:7
 Дн 5:2
 д Дн 1:3, 6
 е Cp 24:1
 e 2Цр 25:12
 ж 2Цр 25:27
 1Xp 3:17
 Cp 22:24, 25
 з 1Xp 3:15
 и 2Xp 36:10–12
 Cp 37:1
 Cp 52:1
 i 2Цр 23:31
 к 2Цр 23:36, 37
 Cp 24:8
 Cp 37:1, 2
 Cp 38:5, 6
 Cz 21:25
 л 2Цр 23:27
 м 2Xp 36:11, 13
 Cp 27:12
 Cp 38:17
 Cz 17:12–15

Друга кол.

РОЗД. 25

a Cp 27:8
 Cp 43:10
 Дн 4:1
 б 2Xp 36:17
 Cp 34:2
 Cz 24:1, 2
 в Іс 29:3
 Cp 32:2, 28
 Cp 39:1
 Cp 52:4, 5
 Cz 4:1, 2
 Cz 21:21, 22
 г Лв 26:26
 Пв 28:53
 Cp 37:21
 Cp 38:2
 Пн 4:4
 Cz 4:16
 Cz 5:10, 12
 д Cp 52:6–11
 e Cp 21:4
 Cp 39:2, 4–7
 Cz 33:21
 e Cz 12:12
 ж Cp 21:7
 з Cp 32:4, 5
 Cz 12:12, 13
 Cz 17:16
 и Cp 40:1
 Пн 4:12
 i Cp 52:12–14
 к 1Цр 9:8
 Пс 74:3
 Пс 79:1
 Іс 64:11
 Cp 7:14
 Пн 1:10
 Пн 2:7
 Мих 3:12
 л 1Цр 7:1
 м Cp 34:22
 н 2Xp 36:19
 o He 1:3
 Cp 39:8

25 Дев'ятого року царювання Седекії, 10-го дня 10-го місяця, до Єрусалима прийшов вавилонський цар Навуходонбсор^a з усім своїм військом.^b Він отаборився біля нього і звів довкола облоговий мур.^c **2** Місто було в облозі до 11-го року панування царя Седекії. **3** А четвертого місяця, дев'ятого дня, в місті посилювався голод,^d і народ уже не мав що їсти.^e **4** Коли ж міський мур проломили,^e усі воїни почали втікати. Хоча халдеї оточили Єрусалим, ті вийшли вночі з міста через браму, що між двома мурами, біля царського саду. І цар подався дорогою до Араві.^e **5** Тоді халдейське військо погналося за царем і наздогнало його в пустельних рівнинах Єрихона, а всі воїни покинули його і розбіглися. **6** Халдеї схопили Седекію,^f привели до вавилонського царя в Рівлу і винесли йому вирок. **7** Синів Седекії вбили у нього на очах, а самого Седекію вавилонський цар осліпив, після чого закував у мідяні кайдани і забрав до Вавилону.^g

8 А в 19-й рік правління вавилонського царя Навуходонбсора, на сьомий день п'ятого місяця, до Єрусалима прибув Невузарадан,^h начальник охоронців, який служив вавилонському цареві.ⁱ **9** Він спалив дім Єгови,^k царський дім*^л і всі будинки в Єрусалимі.^m Він також попалив вогнем доми всіх знатних людей.ⁿ **10** Халдейське військо, яке було з начальником охоронців, зруйнувало мурови довкола Єрусалима.^o **11** І Невузарадан, начальник охоронців,

25:9 *Або «палац».

забрав у неволі тих людей, які залишилися в місті, а також перебіжчиків, що перейшли до вавилонського царя, і решту народу.^а **12** А декого з найбідніших людей начальник охоронців залишив у краї як виноградарів і змусив до підневільної праці.^б **13** Мідні стовпи^в з дому Єгови, візки^г та мідне море,^д яке було в домі Єгови, халдєї розбили і мідь забрали у Вавилон.^е **14** Забрали вони й казанки для попелу, лопатки, гасила, кухлі та всі мідні речі, які використовувались під час служіння в храмі. **15** Начальник охоронців забрав також посуд зі щирого золота й срібла: посудини для жару і чаші.^е **16** Ніхто й не зважував усю мідь, з якої були зроблені два стовпи, море і візки – те, що цар Соломон зробив для дому Єгови.^ж **17** Кожен стовп був 18 ліктів* заввишки.^з На стовпі була мідна капітель заввишки 3 лікти, а довкола капітелі – мідні гранати й сітка.^и Такий самий був і другий стовп з сіткою.

18 Крім того, начальник охоронців забрав старшого священника Сераю,^и другого священника Софонію^к і трьох вартових при дверях.^л **19** Він також забрав з міста одного придворного, який наглядав за воїнами, п'ятьох наближених царя, писаря воєначальника, який набирав воїнів з народу того краю, і 60 чоловіків з простого люду. **20** Усіх їх Невузарадан,^м начальник охоронців, забрав і привіз до вавилонського царя в Рівлу.^н **21** А цар стратив їх у Рівлі, що в землі Хамат.^о І на-

25:17 * 1 лікоть — 44,5 см. Див. додаток Б14.

РОЗД. 25

а Єр 15:2
Єр 39:9
Єр 52:15, 30
Єз 5:2
б Єр 39:10
Єр 52:16
в 1Цр 7:15
г 1Цр 7:27
д 1Цр 7:23
е 2Цр 20:17
Єр 52:17–20
є 1Цр 7:48, 50
2Хр 24:14
2Хр 36:18
Езд 1:7, 10, 11
Дн 5:2
ж 1Цр 7:47
з 1Цр 7:15
и 1Цр 7:16, 20
Єр 52:21–23
і Езд 7:1
к Єр 21:1, 2
Єр 29:25, 29
л Єр 52:24–27
м 2Цр 25:8
Єр 39:9
Єр 40:1
н Єр 39:5
о Чс 34:2, 8
1Цр 8:65

Друга кол.

а Пв 28:36, 64
2Цр 23:27
Єр 25:11
б Єр 39:13, 14
Єр 40:5, 6
в Єр 26:24
г 2Цр 22:8
д Єр 40:7–9
е Єр 27:12
є Єр 40:15
ж Єр 41:1, 2
з Єр 42:14
Єр 43:4, 7
и Єр 41:17, 18
і 2Цр 24:8, 12
Єр 24:1
Мт 1:11
к Єр 52:31–34

род Юди пішов зі свого краю у вигнання.^а

22 Вавилонський цар Навуходоносор поставив над народом, який залишив у Юдиному краї, Гедалію,^б сина Ахікама,^в сина Шафана.^г **23** Коли всі воєначальники – Ізмаїл, син Нетанії, Йоханан, син Кареаха, Серая, син нетофатянина Танхумета, та Язанія, син маахтянина, – почули, що вавилонський цар поставив над народом Гедалію, то прийшли зі своїми людьми до Гедалії в Міцпу.^д **24** Гедалія поклявся їм та їхнім людям і сказав: «Не бійтеся служити халдєям. Живіть у цьому краї та служіть вавилонському цареві, і вам буде добре».^е

25 Сьомого місяця Ізмаїл,^є син Нетанії, сина Елішами, чоловік, який походив з царського роду*, прийшов з 10 чоловіками до Гедалії і вбив його, а також юдеїв і халдєїв, які були з ним у Міцпі.^ж **26** Після того весь народ, від малого до великого, в тому числі воєначальники, пішли в Єгипет,^з бо злякались халдєїв.^и

27 У 37-му році вигнання юдейського царя Єгояхіна,^і 27-го дня 12-го місяця, коли вавилонський цар Евіл-Меродах почав правити, він випустив* Єгояхіна з в'язниці.^к **28** Евіл-Меродах говорив з ним люб'язно і поставив його трон вище від тронів інших царів, які теж були у Вавилоні. **29** Тоді Єгояхін зняв свій в'язничний одяг, і всі дні свого життя він їв з царського столу. **30** Кожного дня за наказом царя йому видавали харчі, скільки він потребував. Так було по всі дні його життя.

25:25 * Букв. «насіння царства». 25:27 * Букв. «підняв голову».

ПЕРША КНИГА
ХРОНІК

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Від Адама до Авраама (1–27)
Авраамові нащадки (28–37)
Едомляни, їхні царі й голови племен (38–54)
- 2 12 синів Ізраїля (1, 2)
Нашадки Юди (3–55)
- 3 Нашадки Давида (1–9)
Царський рід Давида (10–24)
- 4 Інші нащадки Юди (1–23)
Ябец і його молитва (9, 10)
Нашадки Симеона (24–43)
- 5 Нашадки Рувима (1–10)
Нашадки Гада (11–17)
Гагрян завойовано (18–22)
Половина племені Манасії (23–26)
- 6 Нашадки Левія (1–30)
Храмові співаки (31–47)
Нашадки Аарона (48–53)
Поселення левітів (54–81)
- 7 Нашадки Іссахара (1–5),
Веніямина (6–12), Нефталима (13),
Манасії (14–19), Єфрема (20–29)
і Асира (30–40)
- 8 Нашадки Веніямина (1–40)
Рід Саула (33–40)
- 9 Родовід після полону (1–34)
Рід Саула (повторно) (35–44)
- 10 Смерть Саула і його синів (1–14)
- 11 Ізраїль помазує Давида
на царя (1–3)
Давид захоплює Сіон (4–9)
Сильні воїни Давида (10–47)
- 12 Прибічники царя Давида (1–40)
- 13 Ковчег виносять з Кір'ят-
Єарима (1–14)
Загибель Уззи (9, 10)
- 14 Владу Давида утверджено (1, 2)
Сім'я Давида (3–7)
Перемога над філістимлянами (8–17)
- 15 Ковчег переносять у Єрусалим (1–29)
Мелхола зневажає Давида (29)
- 16 Ковчег ставлять у наметі (1–6)
Давидова пісня подяки (7–36)
«Єгова став Царем!» (31)
Служіння перед ковчегом (37–43)
- 17 Давид не побудує храму (1–6)
Угода з Давидом про царство (7–15)
Давидова молитва подяки (16–27)
- 18 Перемоги Давида (1–13)
Наближені Давида (14–17)
- 19 Аммонітяни принижують Давидових
посланців (1–5)
Перемога над Аммоном
і Сирією (6–19)
- 20 Раббу захоплено (1–3)
Філістимських велетнів убито (4–8)
- 21 Незаконний перепис (1–6)
Покарання від Єгови (7–17)
Давид будує жертвник (18–30)
- 22 Приготування для будівництва
храму (1–5)
Давид наставляє Соломона (6–16)
Князям наказано помагати
Соломону (17–19)
- 23 Давид організовує левітів (1–32)
Аарон і його сини — вибрані (13)
- 24 Поділ священиків на 24 групи (1–19)
Інші призначення левітів (20–31)
- 25 Музиканти і співаки у храмі (1–31)
- 26 Групи вартових при брамах (1–19)
Скарбники та інші наглядачі (20–32)
- 27 Начальники на службі у царя (1–34)
- 28 Давидова промова про будівництво
храму (1–8)
Соломон отримує настанови та
архітектурний план (9–21)
- 29 Пожертви на храм (1–9)
Давидова молитва (10–19)
Народ радіє; правління Соломона
(20–25)
Смерть Давида (26–30)

- 1** Адам,
Сиф,^а
Ено́ш,
2 Кенан,
Магалалель,^б
Яред,^в
3 Ено́х,^г
Метушала́х,
Ламех,^д
4 Ной,^е
Сим,^е Хам і Яфет.^ж
5 Сини Яфета: Гомер, Маго́г,
Мадай, Яван, Тувал,^з Мешех^и і
Тира́с.^і
6 Сини Гомера: Ашкеназ,
Рифат і Тога́рма.^к
7 Сини Явана: Еліша, Тар-
шіш, Кіттїм і Роданїм.
8 Сини Хама: Куш,^л Міцраїм,
Пут і Ханаан.^м
9 Сини Куша: Се́ва,^н Хаві-
ла, Савта, Раама^о і Савте́ха.
Сини Раама: Ше́ва і Де-
да́н.^п
10 В Куша народився Нім-
род,^р який став першим сила-
чем на землі.
11 У Міцраїма народились
Лудїм,^с Анамім, Легавїм, Наф-
тугїм,^г **12** Патрусїм,^у Каслу-
хім (від нього походять філі-
стїмляни)^ф та Кафторїм.^х
13 У Ханаана народились
Сидон,^д який був первіст-
ком, і Хет.^ч **14** Від Ханаа-
на також походять євусея-
ни,^ш аморейни,^ю гіргашеяни,^я
15 хіввеяни,^а аркіяни, сінея-
ни, **16** арвадяни,^б цемаритя-
ни і хаматяни.
17 Сини Сїма: Ела́м,^в Аш-
шур,^г Арпахшад, Луд і Ара́м,
а також* Уц, Хул, Гетер і
Маш.^д
18 В Арпахшада народив-
ся Шелэх,^е а в Шелеха — Евёр.

1:12 *Див. прим. до Бт 10:14. 1:17
*Далі подано імена синів Арама. Див.
Бт 10:23.

РОЗД. 1

а Бт 4:25
б Бт 5:12, 15
в Бт 5:18
г Св 11:5
д Бт 5:25, 28
е Бт 5:29
є Бт 11:10
ж Бт 6:10
з Іс 66:19
и Єз 27:13
і Бт 10:2
к Бт 10:3
л Єз 27:14
м Іс 11:11
н Бт 10:6
о Пс 72:10
п Єз 27:22
р Бт 10:7
с Бт 10:8, 9
д Єр 46:9
т Бт 10:13, 14
у Єз 29:14
ф ІсН 13:2, 3
х Пв 2:23
Ам 9:7
ц Іс 23:2
ч Бт 10:15–18
ш Сд 1:21
ю Бт 15:16
чс 13:29
Пв 3:8
я Пв 7:1
а ІсН 9:3, 7
б Єз 27:11
в Езд 4:9
г Єз 27:23
д Бт 10:22, 23
е Бт 11:14

Друга кол.

а Бт 11:19
б Бт 10:26–29
в 1Цр 9:28
г Бт 2:11
Бт 25:18
д Бт 11:19
е Бт 11:21
є Бт 11:23
ж Бт 11:25
з Бт 11:26
и Бт 17:5
і Бт 21:3
к Бт 16:11, 12
л Бт 28:9
м Єз 27:21
н Бт 25:13–15
о Бт 25:1–4
п Бт 37:28
р Йв 2:11
с Іс 21:13
т Іс 60:6
у Дії 7:8
ф Бт 25:25
х Бт 32:28
ц Бт 36:4, 5
ч Ов 9
ш Бт 36:11, 12

19 Евёр мав двох синів.
Ім'я одного — Пелэг*,^а бо за
його життя земля^б поділи-
лась, а другого — Йоктан.

20 У Йоктана народились
Алмода́д, Шелэф, Хацарма-
вёт, Єра́х,^б **21** Гадора́м, Узал,
Дїкла, **22** Ова́л, Авїмаїл, Ше-
ва, **23** Офір,^в Хавїла^г і Йова́в;
це сини Йоктана.

24 Сим,
Арпахшад,
Шелэх,

25 Евёр,
Пелэг,^д
Реу,^е

26 Серуг,^є
Нахор,^ж
Тера́х,^з

27 Аврам, тобто Авраам.^и

28 Сини Авраама: Ісак^і та
Ізмаїл.^к

29 Ось їхні нащадки: Не-
вайот,^л Ізмаїлів первісток, Ке-
да́р,^м Адбеїл, Мівсам,^н **30** Міш-
ма, Ду́ма, Ма́сса, Гада́д, Те́ма,
31 Стур, Нафіш і Ке́дма. Це си-
ни Ізмаїла.

32 Кету́ра,^о наложниця Ав-
раама, народила йому Зїмра́на,
Йокша́на, Медана́, Мідїяна,^п
Ішба́ка і Шуа́ха.^р

Сини Йокша́на: Ше́ва і Де-
да́н.^с

33 Сини Мідїяна: Е́фа,^г Ефе́р,
Хано́х, Авїда та Елда́а.

Усі вони були синами* Ке-
ту́ри.

34 В Авраама народився
Ісак.^у Сини Ісака: Ісав^ф та Із-
раїль.^х

35 Сини Ісава: Еліфа́з, Ре-
уїл, Єуш, Яла́м і Корей.^д

36 Сини Еліфа́за: Теман,^ч
Ома́р, Цефо́, Гата́м, Кена́з
і Амаї́к,^ш якого народила
Тїмна.

1:19 *Озн. «піділ». ^рАбо «населення
землі». 1:33 *Або «вуками».

37 Сини Реуїла: Нахат, Зе-рах, Шамма і Мізза.^а

38 Сини Сефра:^б Лотан, Шобал, Цівеон, Ана, Дішон, Ецёр і Дішан.^в

39 Сини Лотана: Хорі та Гомам. Лотан мав сестру Тімну.^г

40 Сини Шовала: Алван, Манахат, Евал, Шефó та Онам.

Сини Цівеона: Аїя та Ана.^д

41 Син* Ани – Дішон.

Сини Дішона: Хемдан, Ешбан, Ітран і Керан.^е

42 Сини Ецера:^є Білган, Зааван та Акан.

Сини Дішана: Уц та Аран.^ж

43 Ось царі, які правили в едóмському^з краї до того, як з'явився перший цар в ізраїльтян*.^и Бела, Бебрів син, царював у місті Дінгава. **44** Коли Бела помер, замість нього царем став Йовав, син Зераха з Бцпри.^і **45** Коли помер Йовав, замість нього царем став Хушам з краю теманян. **46** Коли помер Хушам, замість нього царем став Гадад, Бедадів син, який перемиг мідіянітян у моавському краю*.

Місто, в якому він царював, називалося Авіт. **47** Коли помер Гадад, замість нього царем став Самла з Масреки. **48** Коли помер Самла, замість нього царем став Шаул з Реховота, що біля Ріки. **49** Коли помер Шаул, замість нього царем став Ваал-Ханан, син Ахбора. **50** Коли помер Ваал-Ханан, замість нього царем став Гадад. А місто, в якому він царював, називалося Пау. Його дружиною була Мегетавель, дочка Матред,

1:41; 2:7, 8 * Букв. «сини». 1:43 * Букв. «синів Ізраїля». 1:46 * Букв. «полі».

РОЗД. 1

а Бт 36:13
б Бт 36:8
в Бт 36:20, 21
г Бт 36:22
д Бт 36:23, 24
е Бт 36:25, 26
є 1Хр 1:38
ж Бт 36:27, 28
з Бт 32:3
и Бт 36:31–39
і Єр 49:13

Друга кол.

а Бт 36:40–43

РОЗД. 2

б Бт 32:28
в Бт 29:32
Бт 49:3, 4
г Бт 29:33
д Бт 29:34
Бт 49:5–7
е Бт 29:35
Бт 49:8–12
Єв 7:14
є Бт 30:7
Бт 49:14, 15
ж Бт 30:20
Бт 49:13
з Бт 30:4–6
Бт 49:16–18
и Бт 30:22, 24
Бт 49:22–26
і Бт 35:16, 18
Бт 49:27
к Бт 30:7, 8
Бт 49:21
л Бт 30:9–11
Бт 49:19
м Бт 30:12, 13
Бт 49:20
н Бт 38:2–5
о Бт 38:7
л Бт 38:11
р Лк 3:23, 33
с Чс 26:21
т ІсН 7:15, 18
у Пв 7:26
ІсН 6:18
ІсН 22:20

ф 1См 27:10
х Рт 4:19–21
Мт 1:3
ц Мт 1:4, 5
ч Чс 2:3

внучка Мезагава*. **51** Зрештою Гадад помер.

Голови племен Едóму: голова племені Тімна, голова племені Ала, голова племені Етёт,^а **52** голова племені Оголівама, голова племені Ела, голова племені Пінон, **53** голова племені Кеназ, голова племені Теман, голова племені Мівцар, **54** голова племені Магділ та голова племені Ірам. Це голови племен Едóму.

2 Сини Ізраїля:^б Рувім,^в Симеон,^г Лівій,^д Юда,^є Іссахар,^є Завулон,^ж **2** Дан,^з Йосип,^и Венямін,^і Нефталім,^к Гад^л і Асир.^м

3 Сини Юди: Ер, Онан і Шеллах. Цих трьох синів народила йому ханаанка, дочка Шуа.^н Але Юдин первісток Ер був негідний в очах Єгови, і Він заподіяв йому смерть.^о

4 Тамара,^п невістка Юди, народила йому Перєца^р і Зераха. Всього в Юди було п'ятеро синів.

5 Сини Перєца: Хецрон і Хамул.^с

6 Сини Зераха: Зіпрі, Етан, Геман, Калкол і Дара. Усього він мав п'ятеро синів.

7 Син* Кармі – Ахар^д, який приніс лихо^а Ізраїлю,^г зрадивши Бога і взявши те, що треба було знищити.^{в, у}

8 Син* Етана – Азарія.

9 У Хецрона народились Єрахмеїл,^ф Рам^х і Келувай*.

10 У Рама народився Амнінадав.^ц В Аммінадава народився Нахшон,^ч провідник

1:50 * Або «Мезагав». 2:7 * Озн. «той, хто приносить лихо (вигнання)». В ІсН 7:1 «Ахан». ^а Або «нешастя; вигнання». ^в Або «присвятити для знищення». Див. глосарій. 2:9 * У віршах 18, 19, 42 «Калев».

нащадків Юди. **11** У Нахшона народився Салма,^a а в Салми – Боаз.^b **12** У Боаза народився Овед, а в Оведа – Ессей.^a **13** Сини Ессей: Еліав – первісток, Авінадав^г – другий син, Шіма – третій,^д **14** Нетанель – четвертий, Раддай – п'ятий, **15** Оцём – шостий і Давид^е – сьомий. **16** Їхні сестри: Церуя та Авігаїл.^е Сини Церуї: Авішай,^ж Йоав^з та Асаїл.^з Усього вона мала троє синів. **17** Авігаїл же народила Амасу.^в Батьком Амаси був ізмаїлівець Етер.

18 У Калева*, сина Хецрона, народилися сини від його дружини Азуви та від Еріот. Її сини: Ешер, Шовав та Ардон. **19** Коли Азува померла, Калев взяв собі за дружину Ефрат,^к і вона народила йому Хура.^н **20** В Хура народився Урі, а в Урі – Бецалель.^м

21 Хецрон мав інтимні стосунки з дочкою Махіра,^п батька Гілеада.^о Він взяв її за дружину, коли йому було 60 років, і вона народила йому Сегува. **22** У Сегува народився Яір,^п який мав 23 міста в краї Гілеад.^п **23** (Потім гешуряни^с і сирійці^т захопили в них Хаввот-Яір^р і Кенат^ф з залежними від нього* містами – усього 60 міст.) Це нащадки Махіра, батька Гілеада.

24 Після того як Хецрон^к помер у Калев-Ефраті, його дружина Авія народила від нього Ашхура,^у батька Текої.^ч

25 Сини Хецронового первістка Ерахмеїла: Рам, його первісток, а також Буна, Орэн, Оцём і Ахія. **26** Ерахмеїл мав ще одну дружину,

РОЗД. 2

а Лк 3:23, 32

б Рт 2:1

в Рт 4:17, 22
1См 16:1

г 1См 17:13

д 1См 16:6–10

е 1См 16:13
1См 17:12
Мт 1:6

е 2См 17:25

ж 2См 21:17
2См 23:18, 19з 2См 8:16
1Хр 11:6и 2См 2:18
2См 3:30
2См 23:24і 2См 19:13
1Цр 2:5

к 1Хр 4:4

л Вх 17:12
Вх 24:14м Вх 31:2–5
Вх 36:1
Вх 37:1н Бт 50:23
1Хр 7:14о Чс 26:29
Існ 17:1п Пв 3:14
Існ 13:29, 30

р Чс 32:40, 41

с 2См 3:3
2См 13:38

т 2См 8:6

у 1Цр 4:13

ф Чс 32:42

х Бт 46:12

ц 1Хр 4:5

ч Не 3:5

Друга кол.

а 1Хр 2:9

б Існ 15:20, 58
Не 3:16

на ім'я Атара. Вона народила Онáма. **27** Сини Рама, первістка Ерахмеїла: Маїц, Ямін та Екер. **28** Сини Онáма: Шаммаї і Яда. Сини Шаммаї: Надав і Авішур. **29** Авішурову дружину звали Авіхаїл. Вона народила йому Ахбана і Моліда. **30** Сини Надáва: Селед і Аппаїм. Селед помер бездітним. **31** Син* Аппаїма – Їші, син* Їші – Шешан, син* Шешана – Ахлаї. **32** Сини Яди, брата Шаммаї: Етер і Йонатан. Етер помер бездітним. **33** Сини Йонатана: Пелет і Заза. Це нащадки Ерахмеїла.

34 У Шешана не було синів, а лише дочки. Шешан мав слугу-египтянина, на ім'я Ярха. **35** Шешан дав служі Ярси свою дочку за дружину, і вона народила йому Аттáя. **36** В Аттáя народився Натан, а в Натана – Завад. **37** У Завáда народився Ефлал, а в Ефлала – Овед. **38** В Оведа народився Егу, а в Егу – Азарія. **39** В Азарії народився Хелец, а в Хелеца – Елеаса. **40** В Елеаси народився Сісмаї, а в Сісмаї – Шаллум. **41** У Шаллума народився Скамія, а в Скамії – Елішама.

42 Сини Калева*,^а Ерахмеїлового брата: Меша, його первісток, який став батьком Зіфа, і сини Мареші, батька Хеврона. **43** Сини Хеврона: Корей, Таппуах, Рекем і Шема. **44** У Шемі народився Рахам, у Рахама – Йоркеам. У Рекема народився Шаммаї. **45** Син Шаммаї: Маон. Маон став батьком Бет-Цура.^б **46** Ефа, наложниця Калева, народила Харана,

2:18, 42 *У вірші 9 «Келувáй». 2:23 *Або «довколишніми».

2:31 *Був. «сини».

Мо́цу і Газе́за. У Харана народився Газе́з. **47** Сини Ягда́я: Реге́м, Йота́м, Геша́н, Пеле́т, Ефа́ і Шаа́ф. **48** Маа́ха, наложниця Кале́ва, народила Шеве́ра і Тірха́ну. **49** Потім вона народила Шаа́фа, батька Мадма́нни,^а і Ші́ву, батька Махбе́ни та Гіве́ї.^б Також Кале́в^в мав дочку А́хсу.^г **50** Це нащадки Кале́ва.

Сини Ху́ра,^а первістка Ефра́ти:^б Шова́л, батько Кі́р'ят-Єари́ма,^в **51** Са́лма, батько Віфле́ема,^ж і Харе́ф, батько Бет-Гаде́ра. **52** Сини Шо́вала, батька Кі́р'ят-Єари́ма: Га́ро́е і половина менухотя́н. **53** Родини з Кі́р'ят-Єари́ма: Ї́р'яні,^з п'у́твіці, шуматя́ни і мішраї́тяни. Від них походять цоратя́ни^и й ештаоля́ни.^і **54** Сини Са́лми: мешканці Віфле́ема,^к Нето́фи, Атро́т-Бет-Йоа́ва і Цо́ри, а також половина мешканців Манаха́та. **55** Родини писарів, котрі жили в Ябе́ці: тіратя́ни, шімеатя́ни і сухатя́ни. Це кенея́ни,^л які походять від Хамма́та, батька реха́вівців.^м

3 Це сини Давида, які народились у нього в Хевро́ні:^н первісток – Амно́н^о від єзреїльтя́нки Ахіноа́м,^п другий син – Даниї́л від кармеля́нки Авігаї́л,^р **2** третій – Аве́салом^с від Маа́хи, дочки Талма́я, царя Гешу́ру, четвертий – Адонія́ від Хаггі́т, **3** п'ятий – Шефатія́ від Авіта́л і шостий – Ї́треа́м від його дружини Е́гли. **4** Ці шестеро синів народились у нього в Хевро́ні. Там він царював 7 років і 6 місяців, а в Єрусали́мі – 33 роки.^у

5 Ось імена синів Давида, які народились у нього в Єрусали́мі:^ф Ші́ма, Шова́в, Натан^х

РОЗД. 2

а Існ 15:21, 31
б Існ 15:20, 57
в 1Хр 2:18
г Існ 15:16, 17
д Вх 17:12
е Вх 24:14
е 1Хр 2:19
е Існ 15:9, 12
ж 1Хр 13:5
ж Бт 35:19
ісв 7:42
з 1Хр 11:10, 40
и 1Хр 4:2
і Існ 15:20, 33
к Бт 35:19
л Мт 2:1
л Сд 1:16
л Сд 4:11
л См 15:6
м 2Цр 10:15
м Єр 35:6, 19

РОЗД. 3

н 2См 3:2–5
о 2См 13:32
п 1См 25:43
р 1См 25:2, 39
с 2См 13:28, 37
с 2См 15:10
с 2См 18:14
т 1Цр 1:5, 11
т 1Цр 2:24
у 2См 5:5
ф 2См 5:13–16
ф 1Хр 14:3–7
х Лк 3:23, 31

Друга кол.

а Мт 1:7
б 2См 11:3, 27
в 2См 13:1
г 1Цр 11:43
д 2Хр 13:1
е 2Хр 14:1
е 2Хр 20:31
ж 2Хр 21:5
з 2Хр 22:2
и 2Хр 24:1
і 2Хр 25:1
к 2Цр 14:21
л 2Хр 27:1
л 2Хр 28:1
л 2Хр 29:1
н 2Цр 21:1
л 2Цр 21:19
р 2Цр 22:1
с 2Цр 23:34
с 2Хр 36:5
т 2Цр 24:17
т 2Хр 36:11
у 2Цр 24:6, 8
у 2Цр 25:27
у Ес 2:6
ф Езд 5:2
ф Мт 1:12
ф Лк 3:23, 27

і Соломон;^а цих четверо синів народила Вірсавія,^б дочка Аммі́ла. **6** А ось імена ще дев'ятьох його синів: Ї́вха́р, Еліша́ма, Еліфелет,^в **7** Нога́н, Нефег,^г **Яфі́л**, **8** Еліша́ма, Еліа́да і Еліфелет.^д **9** Це сини Давида, окрім синів, які народились у нього від наложниць. У них була сестра Тамара.^е

10 Син Соломона – Регово́ам,^г його син – Авія,^а його син – Аса,^б його син – Йо́сафа́т,^в **11** його син – Єгоро́ам,^ж його син – Ахазія,^з його син – Єгоа́ш,^и **12** його син – Ама́ція,^і його син – Азарія,^к його син – Йо́та́м,^л **13** його син – Аха́з,^м його син – Єзекія,^н його син – Мана́сія,^о **14** його син – Амо́н,^п його син – Йо́сія.^р **15** Сини Йо́сії: первісток – Йо́ханан, другий син – Єгоякі́м,^с третій – Седекія́^т і четвертий – Шаллу́м. **16** Син* Єгоякі́ма – Єхонія́,^у його син – Седекія́. **17** Сини Єхонії, які народились у нього в полоні: Шеалті́л, **18** Малкіра́м, Педая́, Шенаццар, Єка́мія, Гоша́ма і Недаві́я. **19** Сини Педая́: Зорова́вель^ф і Ші́м'ї. Сини Зорова́веля: Мешулла́м, Хананія́ (у них була сестра Шеломі́т) **20** та ще п'ятеро синів: Хашу́ва, Огел, Берехія́, Хасадія́ і Юша́в-Хесед. **21** Сини Хананії: Пелатія́ та Еша́я. Син* Еша́ї – Рефа́я, син* Рефа́ї – Арна́н, син* Арна́на – Овді́й, син* Овді́я – Шеханія́. **22** Сини Шеханії: Шема́я та його сини (Хатту́ш, Іга́л, Баріа́х, Неарія́ і Шафа́т) – усього шестеро. **23** Сини Неарії: Еліоена́й, Хізкі́я та Азріка́м – троє синів. **24** Сини Еліоена́я: Годавія́, Еліаші́в, Пелая́, Акку́в, Йо́ханан, Делая́ та Ана́ні – семеро синів.

3:16, 21 * Букв. «сини».

4 Сини Юди: Перéц,^а Хел-рón,^б Кáрмі, Хур^в і Шовáл.^г **2** У Реаї, Шовáлового сина, народився Яхáт, а в Яхáта – Ахумáй і Лагáд. Це родини цоратя́н.^д **3** Сини батька* Ета́ма:^е Єзрейл, Їшма, Їдба́ш (у них була сестра Гаццелелпо́ні), **4** Пенуї́л був батьком Гедо́ра, а Езе́р – батьком Ху́ші. Це сини Ху́ра,^в який був першостроком Ефрати́ і батьком Віфлеє́ма.^ж **5** Ашху́р,^з батько Теко́ї,^и мав дві дружини – Хéлу і Наа́ру. **6** Наа́ра народила йому Ахузза́ма, Хефе́ра, Темéні та Ахашта́рі. Це сини Наа́ри. **7** А Хéла народила Церéта, Їцга́ра і Етна́на. **8** У Кóца народились Анув́ і Цовéва. Від Кóца походять родини Ахархéля, сина Гару́ма.

9 Ябе́ца поважали більше, ніж його братів. Мати дала йому ім'я Ябе́ц*, кажучи: «Я народила його в муках». **10** І Ябе́ц звернувся до Ізраїлевого Бога: «О, якби ти поблагословив мене і збільшив мої володіння! Якби твоя рука була зі мною і ти оберігав мене від нещастя, щоб вони не спали на мене!» – і Бог зробив те, про що він просив.

11 У Келу́ва, брата Шу́хи, народився Мехір, а в Мехі́ра – Ештóн. **12** В Ештóна народились Бет-Ра́фа, Пасаéах і Техі́на, батько Ір-Наха́ша. Це мешканці Réки. **13** Сини Кенáза: Отні́л^і і Серáя. Син* Отні́ла – Хатáт. **14** У Меонотáя народився Офра. У Серáї народився Йоа́в, батько мешкан-

4:3 *Деякі імена, згадані в цьому розділі, можуть бути назвами місцевостей, тож «батько» у таких випадках, імовірно, озн. «засновник». **4:9** *Ім'я Ябе́ц, можливо, споріднене з євр. словом, що озн. «біль». **4:13, 15** *Був. «сини».

РОЗД. 4

а Бт 38:29
Чс 26:20
Пр 4:18
Мт 1:3

б Бт 46:12
1Хр 2:5

в Вх 17:12
Вх 24:14
1Хр 2:19

г 1Хр 2:50

д 1Хр 2:53

е 2Хр 11:5, 6

є 1Хр 2:19

ж Мих 5:2

з 1Хр 2:24

и 2Хр 11:5, 6

і ІсН 15:16, 17
Сд 3:9, 11

Друга кол.

а Чс 32:11, 12
ІсН 15:13

б Бт 38:2, 5
Чс 26:20

в Бт 46:10

г Чс 26:12, 13

ців Ге-Хараші́му*, названого так через те, що вони були ремісниками.

15 Сини Калéва,^а сина Єфунне́: Їру, Ёла і Наа́м. Син* Ёли – Кенáз. **16** Сини Єгаллелéля: Зіф, Зіфа, Тірія́ та Асарéль. **17** Сини Ёзри: Єте́р, Мерéд, Ефе́р і Яло́н. Вона* завагітніла і народила Міріáма, Шамма́я та Їшба́ха, батька Ештемóа. **18** (А його дружина-юдейка народила Єре́да, батька Гедо́ра, Хевéра, батька Со́хо, та Єкуті́ла, батька Заноа́ха.) Це сини Біті́ї, фараонової дочки, яку взяв собі Мерéд.

19 Синами Годі́ної дружини, сестри Наха́ма, були махатя́нин Ештемóа і батьки гарматя́нської Ке́ли. **20** Сини Шімо́на: Амно́н, Рінна, Бен-Ханáн і Тіло́н. Сини Їші́: Зохéт і Бен-Зохéт.

21 Сини Шелáха,^б Юдиного сина: Ер, батько Лéхи, Лаáда, батько Марéші, і родини ремісників з дому Ашбе́а, які виготовляли тонку тканину, **22** а також Йокі́м, мешканці Козéви, Йоа́ш і Сара́ф, які мали жінок-моавітянок, та Яшу́ві-Лехéм. Це стародавні записи*. **23** Вони були гончарями, працювали на царя і жили в Негаї́мі та Гедéрі.

24 Сини Симеóна:^в Немуї́л, Ямі́н, Ярі́в, Зера́х і Шау́л,^г **25** його син – Шаллу́м, його син – Мі́вса́м, його син – Мі́шма. **26** Сини Мі́шми: його син Хаммуї́л, його син – Закку́р, його син – Ші́м'ї. **27** Ші́м'ї мав 16 синів і 6 дочок, але його брати не мали стільки синів, і в усіх їхніх родинах не було

4:14 *Озн. «долина ремісників». **4:17** *Можливо, йдеться про Бітію (вірш 18). **4:22** *Або «про це говорять давні перекази».

стільки синів, скільки в племені Юди.^а **28** Вони жили в Бет-Шеві,^б Моладі,^в Хацар-Шуалі,^г **29** Білзі, Ецемі,^д Толаді,^е **30** Бетуїлі,^є Хормі,^ж Циклагу,^з **31** Бет-Маркавоті, Хацар-Сусімі,^и Бет-Бірі та Шаараїмі. Ці міста належали їм аж до початку царювання Давида.

32 Вони оселилися в Етамі, Аїні, Риммоні, Тохені та Ашані^и – п'ятьох містах. **33** Їхні поселення довкола цих міст простягалися до Ваала. Це їхні родоводи та міста, де вони жили. **34** Це голови родин: Мешовай, Ямлех, Йобша, син Амації, **35** Йоїл, Егу, син Йошівві, сина Серай, сина Асіїла, **36** Елюенай, Яакоба, Ешогоа, Асаа, Адийл, Есіміїл, Беная **37** і Зіза, син Шіфі, сина Аллона, сина Едаї, сина Шіпрі, сина Шемаї. **38** Чоловіки, згадані тут на ім'я, були провідниками родин. Їхній рід став численним. **39** Шукаючи пасовищ для своїх отар, вони дійшли до входу в Гедор, до східного боку долини. **40** Зрештою вони знайшли добрі соковиті пасовища, а край той був просторий, тихий і спокійний; колись там жили нащадки Хама.^д **41** Згадані на ім'я чоловіки прийшли туди за днів Єзекиї,^є Юдиного царя, напали на хамівців та меунімів, які жили там у наметах, і повністю їх знищили*, і так є донині. Вони оселились на їхньому місці, бо там були пасовища для отар.

42 А 500 чоловіків з синів Симеона пішли на гору Сеїр.^ж Їх вели Пелатія, Неарія, Рефая та Уззіїл, сини Іші. **43** Вони повбивали решту уцілілих амалікітян^з і живуть там донині.

4:41 *Або «присвятили для знищення». Див. глосарій.

РОЗД. 4

а Чс 26:22

б ІсН 19:1,2

в ІсН 15:21,26

г ІсН 15:21,28
ІсН 19:1,3
Не 11:25–27

д ІсН 15:21,29

е ІсН 19:1,4

є Сд 1:17

ж ІсН 15:20,31
ІсН 19:1,5
ІСм 27:5,6

з ІсН 19:1,5

и ІсН 19:1,7

і Бт 10:6,20

к 2Хр 29:1

л Бт 36:8

м Вх 17:14,16
ІСм 15:7

Друга кол.

РОЗД. 5

а Бт 29:32
Бт 49:3,4

б Бт 35:22

в Бт 49:22,26
ІсН 14:4г Бт 49:8,10
Чс 2:3
Чс 10:14д Сд 1:1,2
Пс 60:7е Мт 2:6
Єв 7:14ж Бт 46:9
Вх 6:14

з 2Цр 16:7

и Пв 2:36

к Чс 32:34,38
ІсН 13:15,17
Єз 25:9,10л Бт 15:18
Пв 1:7
ІсН 1:4
2См 8:3

і ІсН 22:9

к Пв 3:8,10

л ІсН 12:4,5

5 Сини Рувіма,^а первістка Ізраїля. (Він був первістком, але опоганив* батькове ложе,^б тому його право первородства було віддане синові Йосипа,^в сина Ізраїля. Тож Рувім не був внесений до родоводу як первісток. **2** Юда^г був найсильнішим серед своїх братів, і від нього вийшов провідник,^д але право первородства отримав Йосип.) **3** Сини Рувіма, первістка Ізраїля: Ханох, Паллу, Хеєрон і Кармі.^е **4** Сини Йоїла: його син Шемаї, його син – Гог, його син – Шімї, **5** його син – Михей, його син – Реая, його син – Ваал, **6** його син – Беєра, провідник рувімівців, якого ассирійський цар Тілгатпіл-несер^ж відправив у вигнання. **7** Це його брати за їхніми родинами, записані в родовід за їхнім походженням: голова Єїл, а також Захарій **8** і Бела, син Азаза, сина Шемі, сина Йоїла. Їхні володіння простягалися від Ароєра^к до Нєво і Ваал-Меона.^з **9** А на схід їхні землі тягнулися аж до краю пустелі, що біля ріки Євфрат,^и бо вони мали дуже багато худоби в краю Гілеад.^і **10** За днів Саула вони воювали з гагрянями і перемогли їх, а самі оселилися в їхніх наметах по цілому краю, що на схід від Гілеаду.

11 Нащадки Гада жили поряд з ними; вони населяли край Башан до Салхи.^к **12** Головним у Башані був Йоїл, другим після нього – Шафам, а за ним – Янай і Шафат. **13** Ось їхні брати, які належали до їхнього роду: Михаїл, Мешуллам, Шєва, Йоїрай, Якан, Зія та Евєр – усього

5:1 *Або «осквернив». **5:6** *Або «Тілгатпаласар».

семеро. **14** Вони були синами Авіхаїла, сина Хурі, сина Яроаха, сина Гілеада, сина Михаїла, сина Єшішайа, сина Яхдо, сина Бұза. **15** А головою їхнього роду був Ахі, син Авдіїла, сина Гуні. **16** Вони жили в Гілеаді,^а в Башані^б та залежних від них* містах, а також на пасовищах Шарону аж до самого їхнього краю. **17** Усі вони були внесені до родоводу за днів Йотама,^в Юдиного царя, і за днів Єровоама,^г Ізраїлевого царя.

18 Рувімівці і гадівці, а також половина племені Манасії мали військо, яке налічувало 44 760 сильних воїнів, навчених воювати. Вони були озброєні щитами, мечами і луками*. **19** Вони пішли на війну проти гагрян,^а а також проти Стұра, Нафіша^б та Нодава. **20** І коли вони воювали з гагрянами та всіма, хто був з ними, то отримали допомогу від Бога. Вони просили в Бога допомоги і поклались на нього,^в тому Бог почув їхні благання та віддав ворогів у їхню руку. **21** Вони захопили їхню худобу: 50 000 верблюдів, 250 000 овець, 2000 ослів, а також взяли в полон 100 000 людей*. **22** У той час багато хто загинув, бо це була битва правдивого Бога.* Вони оселились на їхньому місці і жили там, поки не пішли у вигнання.^з

23 Нащадки половини племені Манасії^и жили в краю, що простягався від Башану до Ваал-Хермону, Сеніру та гори Хермон,^і і були численними. **24** Це голови їхніх родів: Ефёр, Іші, Еліїл, Азріїл, Єремія, Годавія та Яхдіїл – сильні во-

5:16 *Або «довколишніх». 5:17 *Тобто Єровоама II. 5:18 *Букв. «наступали на лук». 5:21 *Або «людських душ».

РОЗД. 5

а Чс 32:1
б Пв 3:3, 13
Пв 32:14
в 2Цр 15:32
2Хр 27:1
Іс 1:1
Ос 1:1
Мих 1:1
г 2Цр 14:16, 28
д 1Хр 5:10
е Бр 25:13, 15
1Хр 1:31
є Пс 20:7
Пс 22:4
ж Існ 10:42
1См 17:45, 47
2Хр 20:15
з 2Цр 15:29
2Цр 17:6
и Існ 13:29, 30
і Пв 4:47, 48

Друга кол.

а Пв 5:7–9
Сд 2:17
Сд 8:33
2Цр 17:10, 11
б Езд 1:1
Пр 21:1
в 2Цр 15:19, 29
г 2Цр 17:6
2Цр 18:11

РОЗД. 6

д Бт 29:34
Вх 6:16
е Вх 6:18
Чс 3:27
є Чс 3:17
Чс 26:57
ж Вх 6:21
з Вх 6:22
Лв 10:4
и Вх 6:20
і 1Хр 23:13
к Вх 6:26
Дії 7:37, 38
л Вх 15:20
м Вх 24:1
Лв 10:1
н Чс 3:32
Пв 10:6
о Вх 6:23
Вх 28:1
Чс 4:28
1Хр 24:2, 4
п Вх 6:25
Чс 25:11
р 2См 8:17
с 1Цр 1:8
1Цр 2:35
т 2См 15:27, 36
у Не 11:11
ф 2Хр 34:14
х 2Цр 25:18
ц Ор 1:1

їни, видатні люди, голови родів. **25** Вони стали невірними Богу своїх прабатьків і почали поклонятися* богам народів того краю^а – народів, які Бог знищив перед ними. **26** Тоді Бог Ізраїля спонукав Пула*,^б тобто Тілгатпільнесера,^в асирійського царя, забрати в неволю рувімівців, гадівців і половину племені Манасії. Він виселив їх у Халаб, Хавр, Гару і до річки Гозан,^г де вони живуть і донині.

6 Сини Левія:^а Гершбн, Кегат^б і Мерарі.^в **2** Сини Кегата: Амрам,^г Іцгар,^ж Хеврон та Уззіл.^з **3** Діти* Амрама:^а Аарон,^і Мойсей* та Міріам.^н Сини Аарона: Надав,^м Авігу,^м Елеазар^н та Ітамар.^о **4** В Елеазара народився Пінхас,^п а в Пінхаса – Авішуйа. **5** В Авішуйі народився Буккі,^а а в Буккі – Уззі. **6** В Уззі народився Зерахія, а в Зерахії – Мерайот. **7** У Мерайота народився Амарія, а в Амарії – Ахитув.^п **8** В Ахитува народився Садок,^с а в Садока – Ахімаац.^т **9** В Ахімааца народився Азарія, а в Азарії – Йоханан. **10** У Йоханана народився Азарія. Він служив священником у домі, який Соломон збудував у Єрусалимі.

11 В Азарії народився Амарія, а в Амарії – Ахитув. **12** В Ахитува народився Садок,^у а в Садока – Шаллум. **13** У Шаллума народився Хілкя,^ф а в Хілкії – Азарія. **14** В Азарії народився Серай,^х а в Сераї – Єгоцадак.^ц **15** Єгоцадак пішов у вигнання, коли Єгова спонукав Навуходоносора забрати в неволю мешканців Юди та Єрусалима.

5:25 *Або «займатися духовною проституцією з». 5:26 *Букв. «дух Пула». 6:3 *Букв. «сини».

16 Сини Лєвія: Гершóм*, Ке-
гáт і Мерáрі. 17 Сини Гершóма:
Лівні та Шім'ї.^а 18 Сини Кега-
та: Амра́м, Їцга́р, Хевро́н та Уз-
зіл.^б 19 Сини Мерáрі: Máхлі і
Му́ші.

Це родини левітів за імена-
ми їхніх прабатьків.^в 20 Син
Гершóма – Лівні, його син –
Яха́т, його син – Зі́мма, 21 йо-
го син – Йоа́х, його син – Іддо́,
його син – Зера́х, його син –
Єатра́й. 22 Сини* Кега́та: йо-
го син Аммінада́в, його син –
Корей.^г Корее́ві сини: Ассйр,
23 Елка́на та Евіаса́ф.^д Син Еві-
аса́фа – Ассйр, 24 його син –
Таха́т, його син – Урі́л, його
син – Уззі́я, його син – Шау́л.
25 Сини Елка́ни: Амасáй і
Ахімо́т. 26 Сини* Елка́ни: йо-
го син Цофа́й, його син – На-
ха́т, 27 його син – Елі́ав, його
син – Ероха́м, його син – Елка́-
на.^е 28 Сини Саму́їла:^ж первіс-
ток – Йої́л, другий син – Авія.^з
29 Сини* Мерáрі: його син
Ма́хлі,^и його син – Лівні, його
син – Шім'ї, його син – У́зза,
30 його син – Ші́ма, його син –
Хаггі́я, його син – Аса́я.

31 Ось яких чоловіків Да-
вид призначив керувати спі-
вом у домі Єгови,^к після то-
го як туди помістили ковчег.^к
32 Вони були відповідальними
за спів біля святого намету,
тобто намету зборів, поки Со-
ломон не збудував дім Єгови
в Єрусалимі.^л Усі вони викону-
вали служіння так, як від них
вимагалось.^л 33 Це імена тих
чоловіків, які служили разом зі
своїми синами: від кега́тівців –
співак Гема́н,^м син Йої́ла,^н си-
на Саму́їла, 34 сина Елка́ни,^н
сина Ероха́ма, сина Елі́ла, си-
на Тоа́ха, 35 сина Цу́фа, сина

6:16 *У вірші 1 «Гершóн». 6:22, 26, 29
*Або «нащадки».

РОЗД. 6

а Чс 3:18
б Чс 3:19, 20
в Чс 26:57
г Чс 3:18
д Чс 16:1, 32
Чс 26:10, 11
Юд 11
е Вх 6:24
є 1См 1:1
ж 1См 1:20
з 1См 8:1, 2
и Вх 6:19
1Хр 23:21
і 1Хр 15:16
к 2См 6:17
л 1Цр 6:14
м 2Хр 35:15
н 1Хр 15:16, 17
о 1См 8:1, 2
л 1См 1:1

Друга кол.

а 1Хр 25:1
2Хр 5:12
Пс 50:Надп.
б 1Хр 23:6
в 1Хр 15:16, 17
г Чс 3:5–7
д Вх 28:1
Чс 3:10
е Вх 29:38
є Вх 30:7
ж Вх 30:10
Ль 4:20
Ль 17:11
2Хр 29:24
з Вх 6:23
и Вх 28:1
Чс 3:32
і 2См 8:17
к 1Цр 2:35

Елка́ни, сина Маха́та, сина
Амасáя, 36 сина Елка́ни, сина
Йої́ла, сина Азарї́ї, сина Софо-
ні́ї, 37 сина Таха́та, сина Асси́-
ра, сина Евіаса́фа, сина Корей,
38 сина Їцга́ра, сина Кега́та,
сина Лєвія, сина Ізраї́ля.

39 Праворуч від нього сто-
яв його брат Аса́ф,^а син Бере-
хї́ї, сина Ші́ми, 40 сина Михаї́-
ла, сина Баасе́ї, сина Малкі́ї,
41 сина Е́тні, сина Зера́ха, си-
на Ада́ї, 42 сина Ета́на, си-
на Зі́мми, сина Шім'ї, 43 си-
на Яха́та, сина Гершóма, сина
Лєвія.

44 Ліворуч стояли їхні бра-
ти, нащадки Мерáрі:^б Ета́н,^в син
Кі́ші, сина Авді́, сина Маллу́ха,
45 сина Хашаві́ї, сина Амаці́ї,
сина Хі́лкії, 46 сина А́мці, си-
на Ба́ні, сина Шеме́ра, 47 си-
на Ма́хлі, сина Му́ші, сина
Мерáрі, сина Лєвія.

48 Їхні брати, левіти, були
призначені* виконувати обо-
в'язки, пов'язані зі служін-
ням у святому наметі, домі
правдивого Бога.^г 49 Аарон
і його сини^а складали прино-
шення, які димилися на жер-
товнику для цілопалень,^б і
спалювали пахощі на жер-
товнику для фіміаму,^в викону-
ючи свої обов'язки, пов'язані
з особливо святими речами,
щоб примирити Ізраї́ль з Бо-
гом.^ж Вони робили все так, як
наказав Мойсей, слуга прав-
дивого Бога. 50 Ось нащад-
ки Аарона:^з його син Еле-
азáр,^и його син – Пінха́с, його
син – Авішу́я, 51 його син –
Буккі́, його син – У́ззі, його
син – Зерахія́, 52 його син –
Мерайóт, його син – Амарія́,
його син – Ахіту́в,^і 53 його
син – Садóк,^к його син – Ахі-
ма́ц.

6:48 *Букв. «були дані».

54 Ось територія, в якій оселились Ааронові нащадки з родини кеґатівців, за їхніми таборами*. Вони перші отримали спадок за жеребком. 55 Їм дали Хеврѳн^а в Юдиному краї з прилеглими пасовищами. 56 А поля того міста і довколишні поселення дали Калѳву,^б сину Єфунне. 57 Аароновим нащадкам дали такі міста-сховища*:^в Хеврѳн,^г а також Лівну^д з прилеглими пасовищами, Яттїр,^е Ештемѳа з пасовищами,^є 58 Хїлѳн з пасовищами, Девїр^ж з пасовищами, 59 Ашѳн^з з пасовищами і Бет-Шемѳш^и з пасовищами. 60 А від племені Веняїмїна вони отримали Гѳву^і з прилеглими пасовищами, Алемѳт з пасовищами і Анатѳт^к з пасовищами. Усього їхні родини отримали 13 міст.^л

61 А решті кеґатівців виділили* 10 міст від родин іншого племені і від половини племені Манасїї.^м

62 Родини гершѳмївців отримали 13 міст від племені Іссахѳра, племені Асїра, племені Нефталїма і племені Манасїї в Башанї.^н

63 До родин мерѳрївців за жеребком перейшло 12 міст від племені Рувїма, племені Гѳда і племені Завулѳна.^о

64 Отже, ізраїльтяни дали левїтам ці міста з прилеглими пасовищами.^п 65 Також плем'я Юди, плем'я Симеѳна і плем'я Веняїмїна виділили їм за жеребком міста, згадані за назвами.

66 Декому з родин кеґатівців дісталися міста від племені

6:54 *Або «таборами, обгородженими мурами». 6:57 *Або, можливо, «місто-сховище», згідно з Існ 21:13. 6:61 *Або «дали за жеребком».

РОЗД. 6

а Чс 13:22
Існ 21:8, 11

б Існ 14:13
Сд 1:20

в Чс 35:12, 13

г Існ 20:7, 9

д Існ 15:20, 42

е Існ 15:20, 48

є Існ 21:13–16

ж Сд 1:11

з 1Хр 4:24, 32

и Існ 15:10, 12

і Існ 18:21, 24

к Існ 21:8, 18

Єр 1:1

л Існ 21:4

м Існ 21:5

н Існ 21:27–33

о Існ 21:34–40

п Чс 35:2–4

Друга кол.

а Існ 21:20–26

б Існ 20:7, 9

в Існ 16:10

г Існ 10:11

д Існ 10:12

Сд 1:35

е Існ 19:45, 48

є Пв 4:41–43

ж Існ 21:27

з Існ 19:12, 16

и Існ 21:8, 28

і Існ 21:8, 30

к Існ 19:28, 31

Сд 1:31

л Мт 3:13

м Існ 20:7, 9

Існ 21:32, 33

н Існ 21:34–39

о Чс 21:23

п Пв 2:26

р Бр 32:1, 2

2См 2:8

Єфрема.^а 67 Їм дали такі міста-сховища*: Сихѳм^б з прилеглими пасовищами у гористому краї Єфрема, а також Гезѳр^в з пасовищами, 68 Йокмеѳм з пасовищами, Бет-Хорѳн^г з пасовищами, 69 Аїялѳн^д з пасовищами і Гат-Риммѳн^е з пасовищами. 70 А решті родин кеґатівців дістався Анѳр з пасовищами і Білеѳм з пасовищами від половини племені Манасїї.

71 А гершѳмївці отримали від родин половини племені Манасїї башѳнський Голѳн^є з прилеглими пасовищами і Аштарѳт з пасовищами.^ж

72 Від племені Іссахѳра вони отримали Кедѳш з пасовищами, Даверѳт^з з пасовищами,^и 73 Рамѳт з пасовищами і Анѳм з пасовищами. 74 Від племені Асїра вони отримали Машѳл з прилеглими пасовищами, Авдѳн з пасовищами,^і 75 Хукѳк з пасовищами і Рехѳв^к з пасовищами. 76 Від племені Нефталїма вони отримали галїлейський^л Кедѳш^м з прилеглими пасовищами, Хаммѳн з пасовищами і Кїр'ятаїм з пасовищами.

77 А решті мерѳрївців дісталися від Завулѳнового^н племені Риммѳно з прилеглими пасовищами і Тавѳр з пасовищами.

78 У йорданській землі, на сході від Йордану коло Єрїхона, вони отримали від племені Рувїма Бецѳр, що в пустелі, з прилеглими пасовищами, Ягѳц^о з пасовищами, 79 Кедемѳт^п з пасовищами і Мефаѳт з пасовищами. 80 А від племені Гѳда вони отримали гїлеѳдський Рамѳт з прилеглими пасовищами, Маханѳїм^р з пасовищами,

6:67 *Або, можливо, «місто-сховище», згідно з Існ 21:21.

81 Хешбон^а з пасовищами та Язёр^б з пасовищами.

7 Сини Іссаха́ра: То́бла, Пу́а, Яшув і Ші́мрон^а – четверо синів. **2** Сини То́ли: У́ззі, Рефа́я, Єрі́л, Яхма́й, Ївса́м і Ше́муїл, голови родів. Від То́ли походять сильні воїни. За днів Давида їх було 22 600. **3** Нашадками* У́ззі були Ізра́хія і його сини: Михаїл, Овді́й, Йоїл, Їшші́а. Усі п'ятеро були начальниками^а. **4** Вони мали у своєму війську 36 000 чоловіків на випадок війни, – усі перелічені за їхнім походженням, за їхніми родами, – бо в них було багато дружин і синів. **5** А їхніх братів, сильних воїнів, в усіх родинах Іссаха́ра, згідно з родоводом, було 87 000 чоловіків.^г

6 Сини Венія́міна:^а Бе́ла,^б Бехе́р^в та Єдіа́л^ж – троє синів. **7** Сини Бе́ли: Ецбо́н, У́ззі, Уззі́л, Єримо́т та І́рі – п'ятеро синів, голови родів, сильні воїни. У їхньому родоводі було 22 034 чоловіки.^з **8** Сини Бехе́ра: Зе́мира, Йоа́ш, Еліезе́р, Еліоена́й, Омрі, Єремо́т, Авія, Ана́тот і Алемет. Це сини Бехе́ра. **9** У їхньому родоводі було 20 200 сильних воїнів, записаних за їхнім походженням, за головами їхніх родів. **10** Сини Єдіа́ла^а – Білган і сини Білгана: Єуш, Венія́мін, Егу́д, Кена́на, Зета́н, Тарші́ш і Ахішаха́р. **11** Усіх синів Єдіа́ла за головами їхніх родів було 17 200 сильних воїнів, придатних служити у війську в разі війни.

12 Сини І́ра:^а Шуппі́м і Хуппі́м. Сини Ахе́ра: хуші́ми.

13 Сини Нефта́ліма:^а Яхці́л, Гу́ні, Єце́р і Шаллу́м – нащадки* Білги.^а

7:3 * Букв. «синами». ^а Букв. «головами». 7:13, 17 * Букв. «сини».

РОЗД. 6

а Чс 21:26

б Чс 32:1

РОЗД. 7

в Бт 46:13
Чс 26:23, 24

г Чс 26:25

д Бт 35:16, 18
Чс 26:38, 39

е 1Хр 8:1

е Бт 46:21

ж 1Хр 7:10

з Чс 26:41

и 1Хр 7:6

і 1Хр 7:7

к Чс 26:48, 49

л Бт 30:3, 8
Бт 46:24, 25

Друга кол.

а Бт 41:50, 51

б Бт 50:23
Чс 26:29
Пв 3:15

в Чс 26:33

г Чс 27:1, 7

д Чс 1:33

е Чс 26:35

е 1См 7:14
1См 17:4

ж ІсН 16:1, 3

з ІсН 16:5
ІсН 21:20, 22
2Хр 8:3, 5и Вх 33:11
Чс 11:28
Чс 32:11, 12
Пв 34:9
ІсН 1:1

14 Сини Манасії:^а Асрі́л, якого народила наложниця-сирійка. (Вона народила Махі́ра,^б батька Гілеа́да. **15** Махі́р взяв дружин для Хуппі́ма і Шуппі́ма. Він мав сестру, на ім'я Маа́ха.) Ім'я другого сина – Целофеха́д.^в У Целофеха́да були тільки дочки.^г **16** Махі́рова дружина Маа́ха народила сина і дала йому ім'я Пе́реш. У нього був брат Шере́ш. Його сини: Ула́м і Реке́м. **17** Син* Ула́ма – Бедан. Це сини Гілеа́да, сина Махі́ра, сина Манасії. **18** У Гілеа́да була сестра Гаммолахет. Вона народила Ішго́да, Авіезе́ра і Ма́хлу. **19** Сини Шемі́ди: Ахіа́н, Сихе́м, Ліхі та Аніа́м.

20 Сини Єфре́ма:^а Шутела́х,^б його син – Беред, його син – Таха́т, його син – Елеа́да, його син – Таха́т, **21** його син – Завад, його син – Шутела́х, а також Езе́р та Елеа́д, яких убили мешканці Га́та,^в корінні жителі краю, бо вони прийшли забрати їхню худобу. **22** Їхній батько Єфре́м був у жалобі багато днів, і його брати приходили потішати його. **23** Після того він мав інтимні стосунки зі своєю дружиною, і вона завагітніла й народила сина. Він дав йому ім'я Берія*, бо вона народила його, коли в домі сталося нещастя. **24** У нього була дочка Ше́ера. Вона побудувала Нижній Бет-Хоро́н,^ж Верхній Бет-Хоро́н^з і Уззе́н-Ше́еру. **25** Нашадки Єфре́ма: Рефа́х і Реше́ф. Син Реше́фа – Тела́х, його син – Таха́н, **26** його син – Лада́н, його син – Аммігу́д, його син – Еліша́ма, **27** його син – Навін, його син – Ісус*.^а

7:23 * Озн. «у нещасті». 7:27 * Або «Єшоуа», озн. «Єгова є спасіння».

28 Ось їхні володіння та поселення: Бетель^а і залежні від нього* міста, на сході – Наран, на заході – Гезер і залежні від нього міста, Сихем і залежні від нього міста до самої Аїї^б і залежних від неї міст, **29** поряд з володіннями нащадків Манасії – Бет-Шеан^в і залежні від нього міста, Таанак^г і залежні від нього міста, Мегіддо^г і залежні від нього міста, Дор^д і залежні від нього міста. Там жили нащадки Йоїсипа, Ізраїлевого сина.

30 Сини Асіра: Імна, Ішва, Ішві та Берія.^о У них була сестра Серак.^е **31** Сини Берії: Хевер і Малкіл, батько Бірзайта. **32** У Хевера народились Яфлет, Шомер, Хотам і їхня сестра Шуа. **33** Сини Яфлета: Пасак, Бімгал і Ашват. Це сини Яфлета. **34** Сини Шемера*: Ахі, Рога, Ехубба та Арам. **35** Сини його брата Гелема*: Цофак, Імна, Шелеш і Амал. **36** Сини Цофаха: Суак, Харнефер, Шуал, Бері, Імра, **37** Бецер, Год, Шамма, Шілша, Ітран і Беера. **38** Сини Етера: Ефунне, Піспа та Ара. **39** Сини Улли: Арак, Ханніл і Ріція. **40** Це сини Асіра, голови родів, вибрані сильні воїни, головні провідники. У їхньому родоводі^ж було 26 000 чоловіків,^з придатних служити у війську в разі війни.

8 Це сини Веняміна:^и первісток – Бела,^и другий син – Ашбел,^и третій – Ахрах, **2** четвертий – Нохак, п'ятий – Рафа. **3** Сини Бєлі: Адрар, Гєра,^и Авігуд, **4** Авшуя, Нааман, Ахоак, **5** Гєра, Шефуфан

7:28; 8:12 *Або «довколишні». 7:28 ^аАбо, можливо, «Газі»; йдеться не про ту Газу, що у Філістєї. 7:34 *У вірші 32 «Шомер». 7:35 *Очевидно, інше ім'я Хотам (вірш 32).

РОЗД. 7

а Бт 28:16, 19
Існ 16:1, 2

б Існ 17:11
1См 31:8, 10

в Сд 5:1, 19

г Сд 1:27
1Цр 9:15

д 1Цр 4:7, 11

е Чс 26:44, 45

е Бт 46:17

ж Вх 30:14

з Чс 1:41
Чс 26:47

РОЗД. 8

и Бт 35:16, 18

і 1Хр 7:6

к Бт 46:21

л Бт 46:21

Друга кол.

а Існ 21:8, 17
1См 13:16

б Нє 6:2

в Езд 2:1, 33

г Існ 19:42, 48
Існ 21:8, 24

д Існ 9:15, 17
Існ 21:8, 17
1Хр 21:29

е 1Хр 9:35–38

і Хурам. **6** Ось сини Егуда, голови родів, виселених у Манакт (раніше вони жили в Гєві):^а **7** Нааман, Ахія і Гєра, який їх виселив. У нього народились Узза й Ахіхуд. **8** У Шахараїма народились діти в моавському краї*, після того як він вигнав звідти моавітян. Імена його дружин – Хушім і Баара^б. **9** А від його дружини Ходеш у нього народились Йовав, Цівія, Мєша, Малкам, **10** Суц, Сахія і Мірма. Це його сини, голови родів.

11 Від Хушім у нього народились Авітув і Елпаал. **12** Сини Елпаала: Евєр, Мішам, Шемед (він побудував Оно^в і Лод^в та залежні від нього* міста), **13** а також Берія і Шєма. Вони були головами родів, які жили в Аїялоні,^г і вигнали жителів Гата. **14** Ахіо, Шашак, Еремот, **15** Зевадія, Арад, Едер, **16** Михаїл, Ішпа і Йоха – сини Берії. **17** Зевадія, Мешуллам, Хізкі, Хевєр, **18** Ішмерай, Ізлія і Йовав – сини Елпаала. **19** Якїм, Зіхрі, Завді, **20** Елієнай, Цїллетай, Еліїл, **21** Адая, Берая і Шірат – сини Шімї. **22** Ішпан, Евєр, Еліїл, **23** Авдон, Зіхрі, Ханан, **24** Хананія, Елам, Антотія, **25** Іфдєя і Пенуїл – сини Шашака. **26** Шамшерай, Шехарія, Аталія, **27** Яарешія, Ілля і Зіхрі – сини Ерохама. **28** Це голови родів, записані за їхнім походженням. Вони жили в Єрусалимі.

29 Єїл, батько Гівона, жив у Гівоні.^д Ім'я його дружини – Мааха.^е **30** Його сини: первісток Авдон, а потім народилися Цур, Кіш, Ваал, Надав, **31** Гедор, Ахіо та Зехєр. **32** У

8:8 *Букв. «полі». ^аАбо, можливо, «після того як він вигнав своїх дружин, Хушім і Баара».

Міклота народився Шімєя. Усі вони жили зі своїми братами в Єрусалимі поряд з іншими братами.

33 У Нєра^а народився Кіш, у Кіша – Саул,^б а в Саула – Йонатан,^в Мάλкі-Шуа,^г Авинадав^д і Ешваал*.^е **34** У Йонатана народився Мерів-Ваал*,^е а в Мерів-Ваала – Михей.* **35** Сини Михєя: Пітон, Мелєх, Гарєя та Ахаз. **36** В Ахазі народився Єгоадда, в Єгоадди – Алемєт, Азмавєт і Зімір, а в Зімірі – Мбца. **37** Син Мбци – Біна, його син – Рафа, його син – Елеаса, його син – Ацєль. **38** В Ацєля було шестеро синів: Азрікам, Бохєру, Ізмаїл, Шеарія, Овдій і Ханан. Це сини Ацєля. **39** Сини його брата Ешєка: первісток – Улам, другий син – Єуш, третій – Еліфелєт. **40** Сини Улама були сильними воїнами, які вмiли стріляти з лука*. Вони мали багато дітей і внуків – 150. Це нащадки Веніямїна.

9 Усі ізраїльтяни були внесені у родовід і записані в Книгу Ізраїлевих царів. За свою невірність Юда пішов у вигнання до Вавилону.³ **2** Першими до своїх володінь у містах повернулися священники, левіти, деякі ізраїльтяни та храмові слуги*.⁴ **3** В Єрусалимі оселився дехто з нащадків Юди,¹ Веніямїна,^к Єфрєма та Манасії: **4** з нащадків Перєца,^н Юдиного сина, – Утай, син Аммігуда, сина Омрі, сина Імрі, сина Бані; **5** з нащадків Шелаха – первісток Асая і його сини; **6** з синів Зєраха^м – Єуїл і його брати, 690 чоловіків.

8:33 *Його ще називали Іш-Бошєт.

8:34 *Його ще називали Мефівошєт.

8:40 *Букв. «наступали на лук». **9:2** *Або «нетінеї». Букв. «ті, кого дали».

РОЗД. 8

а 1См 14:50

б 1См 9:1,2
1См 11:15

в 1См 14:45

г 1См 14:49

д 1См 31:2

е 2См 2:8
1Хр 9:39–44

є 2См 4:4

ж 2См 9:12

РОЗД. 9

з Єр 39:9

и ІсН 9:3,27
Езд 2:43–54
Езд 2:70
Езд 8:20
Не 7:73
Не 11:3

і Не 11:4,5

к Не 11:7–9

л Бт 46:12
1Хр 2:4

м 1Хр 2:4,6

Друга кол.

а Не 11:10–14

б Не 11:15

в 1Хр 2:54
Не 12:28г Езд 2:1,42
Не 11:19

д Не 3:29

7 З нащадків Веніямїна – Саллу, син Мешуллама, сина Годавїї, сина Гассенуї, **8** а також Івнєя, син Єрохама, Ёла, син Ўззі, сина Міхрі, і Мешуллама, син Шефатїї, сина Реуїла, сина Івнїї. **9** Їхніх братів, записаних за походженням, було 956. Усі ці чоловіки – голови їхніх родів*.

10 Зі священників: Єдая, Єгоярів, Яхін,^а **11** Азарія, син Хілкїї, сина Мешуллама, сина Садока, сина Мерайбота, сина Ахїтува – старшого в домі* правдивого Бога, **12** Адая, син Єрохама, сина Пашхура, сина Малкїї, і Маасай, син Адїїла, сина Яхзєри, сина Мешуллама, сина Мешіллеміта, сина Іммєра, **13** а також їхні брати, голови родів, – 1760 сильних, здібних чоловіків, здатних виконувати працю, пов'язану зі служінням у домі правдивого Бога.

14 З левітів: Шемая,^б син Хашшўва, сина Азрікама, сина Хашавїї, – з нащадків Мерарї; **15** Бакбаккар, Хєрєш, Галал і Маттанія, син Мїхи, сина Зїхрі, сина Асáфа, **16** Овдій, син Шемаї, сина Галала, сина Едутуна, а також Берехія, син Аси, сина Елкана. Він жив у поселеннях нетофатян.^в

17 Вартовими при входах^г були Шаллум, Аккув, Талмон і Ахіман. Їхній брат Шаллум був головним; **18** раніше він служив при царських брамах на сході.^д Ці вартові охороняли табори левітів. **19** Шаллум, син Коре, сина Евасáфа, сина Корєя, і брати з його роду, корєвіци, відповідали за обов'язки, пов'язані зі служінням вартових у наметі, так

9:9 *Букв. «голови батьків для дому своїх батьків». **9:11** *Або «храмі».

само як їхні батьки відповідали за охорону входу в табір Єгови. **20** Їхнім головою раніше був Пінхас,^а син Елеазара.^б Його підтримував Єгова. **21** Захарій,^в син Мешелемі, був вартовим при вході в намет зборів.

22 Тих, кого вибрали вартовими при входах, було 212 чоловіків. Вони оселились у поселеннях згідно з записами в родоводі.^г Давид і прозорливець^д Самуїл назначили їх на відповідальне становище. **23** Вони і їхні сини охороняли брами дому Єгови,^е брами святого намету*. **24** Вартові при входах стояли з чотирьох боків: зі східного, західного, північного і південного.^є **25** Їхні брати, які жили в поселеннях, час від часу приходили до них на сім днів і служили разом з ними. **26** Чотирьом головним* вартовим, які були левітами, довірили важливі обов'язки: вони відповідали за кімнати^ж та скарбниці дому правдивого Бога.^з **27** Всю ніч вони стояли на своїх місцях довкола дому правдивого Бога, бо їхнім обов'язком було охороняти його. Крім того, вони мали ключ, яким щоранку відчиняли дім.

28 Деякі з них відповідали за приладдя,^и що використовувалось у служінні; вони перераховували всі ці речі, коли вносили їх і коли виносили. **29** А деякі відповідали за інше приладдя, а також за всі святі речі,^і за найліпше борошно,^к вино,^л олію,^м ладан^н і бальзам.^о **30** Дехто з синів священиків виготовляв

9:23 *Букв. «дому намету». 9:26

* Букв. «сильним». * Або «ідальні».

РОЗД. 9

а Чс 25:11, 13
ІсН 22:30
Сд 20:28

б Вх 6:25
Чс 3:32

в 1Хр 26:14, 19

г 1Хр 9:1

д 1См 9:9

е 2Хр 23:16, 19
Не 12:45

є 1Хр 26:14–16

ж 1Хр 26:20
1Хр 28:11, 12
2Хр 31:12

з Чс 1:50

и 1Цр 8:4

і Лв 2:1
1Хр 23:29

к Лв 23:12, 13

л Вх 27:20

м Лв 2:1, 2

н Вх 25:3, 6

Друга кол.

а Лв 2:5, 7

б Лв 24:6, 8

в 2Хр 2:4
2Хр 13:11

г ІсН 21:8, 17

д 1См 14:50

е 1См 9:1, 2
1См 11:15

є 1См 14:45
1См 18:1
2См 1:23

ж 1См 14:49

з 1См 31:2

и 2См 4:4

і 2См 9:12

РОЗД. 10

к 1См 31:1–5
2См 1:21, 25

суміш з бальзамом. **31** Левіт Маттітія, первісток корейвця Шаллума, відповідав за те, що випікалось на сковородах.^а **32** Деяким кегатівцям, їхнім братам, було доручено щосуботи^б готувати хліби, які клали у стоси*.^в

33 Це співаки, голови левітських родів. Вони були в кімнатах*. Їх було звільнено від інших обов'язків, бо вони виконували своє доручення день і ніч. **34** Це голови левітських родів за їхнім походженням. Вони жили в Єрусалимі.

35 Єїл, батько Гівона,^г жив у Гівоні. Ім'я його дружини – Мааха. **36** Його сини: первісток Авдон, а потім народилися Цур, Кіш, Ваал, Нер, Надав, **37** Гедор, Ахію, Захарій і Міклот. **38** У Міклота народився Шімеам. Усі вони жили зі своїми братами в Єрусалимі поряд з іншими братами. **39** У Нера^д народився Кіш, у Кіша – Саул,^е а в Саула – Йонатан,^є Мאלкі-Шуа,^ж Авінадав^з і Ешваал. **40** У Йонатана народився Мерів-Ваал,^и а в Мерів-Ваала – Михей.^л **41** Сини Михея: Пітон, Мелех, Тахрея та Ахаз. **42** В Ахаза народився Яра, в Яри – Алемет, Азмавет і Зімір, а в Зімірі – Мбца. **43** Син Мбци – Біна, його син – Рефая, його син – Елеаса, його син – Ацель. **44** В Ацеля було шестеро синів: Азрікам, Бохеру, Ізмаїл, Шеарія, Овдій і Ханан. Це сини Ацеля.

10 Філістимляни пішли військово в Ізраїльтян, і ті почали втікати від них. Тоді багато ізраїльтян полягло на горі Гілбоа.^к **2** Філістимляни гналися по п'ятах за Саулом та

9:32 *Тобто хліби представлення. 9:33

* Або «ідальнях».

його синами і вбили Йонатана, Авінадана і Мאלкі-Шуа,^а Саулових синів. **3** Довкола Саула розгорівся запеклий бій. У нього попали лучники і поранили його.^б **4** Тоді Саул сказав своєму зброюші: «Витягни меч і простроми мене, інакше прийдуть ці необрізані і познущаються^в наді* мною». Але зброюша не хотів цього робити, бо сильно боявся. Тож Саул взяв меч і вправ на нього.^г **5** Побачивши, що Саул помер, зброюша й сам упав на меч і помер. **6** Так загинув Саул та його три сини; разом з ним загинули всі з його дому.^д **7** Коли ізраїльтяни, які були в долині, побачили, що всі воїни повтікали, а Саул і його сини загинули, то стали покидати свої міста і тікати. Після того філістимляни прийшли й оселилися в їхніх містах.

8 Наступного дня, коли філістимляни прийшли забирати речі вбитих, то побачили трупи Саула і його синів на горі Гілбоа.^е **9** Вони забрали його речі та обладунки, відтяли йому голову і послали звістку по цілому філістимському краю, щоб оголосити про це своїм божкам^є і народу. **10** Його обладунки вони поклали в домі* свого бога, а череп повісили в домі Дагона.^ж

11 Коли всі мешканці гілеадського Явеша^з почули про те, що філістимляни зробили з Саулом,^и **12** то всі воїни пішли й забрали тіла Саула та його синів і принесли в Явеш. Там, у Явеші, вони поховали їхні кістки^и під великим деревом і постили сім днів.

10:4 *Або «жорстоко розправляється зі». **10:10** *Або «храми».

РОЗД. 10

а 1Хр 8:33
б 1См 26:9, 10
в Сд 16:21, 23
г 1Хр 10:13
д 1См 31:6, 7
е 1См 28:4
1См 31:8–10
є Сд 16:23, 24
ж 1См 5:2
з 1См 11:1
и 1См 31:11–13
і 2См 2:5
2См 21:12

Друга кол.

а 1См 13:13
1См 15:22, 23
б Льв 20:6
1См 28:7
в Рт 4:17
1См 13:14
1См 15:27, 28
2См 5:3

РОЗД. 11

г Чс 13:22
2См 2:1
2См 5:5
1Хр 12:23
д 2См 5:1, 2
е 1См 18:6, 13
є 2См 6:21
2См 7:8, 9
Пс 78:70, 71
ж 1См 16:13
2См 2:4
2См 5:3
з 1См 15:27, 28
и Існ 15:63
Сд 1:21
Сд 19:10
і Бт 10:15, 16
Бт 15:18, 21
Вх 3:17
к 2См 5:6–10
л 1Цр 8:1
Пс 2:6
Пс 48:2
м 1Цр 2:10
н 2См 2:18

13 Тож Саул помер за те, що був невірний Єгови і не слухався слів Єгови,^а а також за те, що звернувся до жінки, яка викликала духів,^б **14** а до Єгови по допомогу не звернувся. За це Бог віддав його на смерть, а царем зробив Давида, Ессеевого сина.^в

11 Через якийсь час усі ізраїльтяни прийшли до Давида в Хеврон^г і сказали: «Послухай, ми кість від твоєї кості і плоть від твоєї плоти*».^д **2** Ще раніше, коли царем був Саул, ти водив Ізраїль на війну*.^е Твій Бог Єгова сказав тобі: «Ти будеш пасти мій народ Ізраїль і станеш його провідником».^є **3** Тож усі старійшини Ізраїля прийшли до царя Давида в Хеврон, і там він уклав з ними угоду перед лицем Єгови. Після того вони помазали Давида, зробивши його царем над Ізраїлем,^ж як Єгова сказав через Самуїла.^з

4 Згодом Давид та всі ізраїльтяни пішли на Єрусалим, тобто Євус,^и де були євусейни,^і які жили в тому краю. **5** Мешканці Євуса стали насміхатися з Давида: «Ти ніколи не ввійдеш сюди!»^к Проте Давид захопив твердиню Сіон,^л яка тепер є Давидовим містом.^м **6** Він сказав: «Той, хто першим поб'є євусейн, стане начальником* і князем». Йоав,^н син Церуї, зробив це першим і став начальником. **7** І оселився Давид у твердині, тому її назвали Давидовим містом. **8** Він став розбудовувати місто, почавши від Пагорба*, а решту міста відбу-

11:1 *Або «твої кровні родичі». **11:2** *Букв. «виводив і приводив Ізраїль». **11:6** *Букв. «головою». **11:8** *Або «Мілло». Евр. слово, що озн. «насип».

дував Йоа́в. **9** Давид ставав дедалі могутнішим,^a і з ним був Єгова, Бог військ*.

10 Ось провідники сильних воїнів Давида, які разом з усіма ізраїльтянами допомогли йому стати царем, як Єгова і обіцяв Ізраїлю.^b

11 Це перелік сильних воїнів Давида: Яшовам,^c син хахмбнівця; серед трьох він був головним.^d В одній битві він підняв спис і вбив 300 чоловік.^e

12 За ним — Елеазар,^f син ахохівця^g Додо. Він був одним з трьох сильних воїнів. **13** Він був з Давидом в Пас-Даммі,^h де філістимляни збирались на бій. Там було поле, засіяне ячменем, і люди повтікали від філістимлян. **14** Але він став посеред поля і оборонив його, розбивши філістимлян. І Єгова дав тоді велику перемогу*.ⁱ

15 Троє з 30 головних воїнів прийшли до скелі, до Адулламської печери, де був Давид.^j Тим часом військо філістимлян стояло табором у долині Рефаїмів.^k **16** Давид перебував у твердині, а філістимський гарнізон стояв у Віфлеємі. **17** Захотівши пити, Давид сказав: «О, якби мені зараз води з віфлеємського водозбору, що біля міської брами!» **18** Тоді троє чоловіків пробрались в табір філістимлян, зачерпнули води з віфлеємського водозбору і принесли Давиду. Але Давид відмовився пити цю воду і вилит її на землю перед лицем Єгови. **19** Він сказав: «Як я могу таке зробити? Я боюся Бога! Хіба я могу пити кров чоловіків, які ризикували своїм життям*?»^l Вони ж наража-

11:9 * Див. глосарій. **11:14** * Або «спасіння». **11:19** * Або «душами».

РОЗД. 11

a 2См 3:1

b 1См 16:12, 13

v 1Хр 27:1, 2

г 2См 23:8

д 1См 23:10

e 2См 23:9, 10
2См 23:15–17

e 1Хр 8:1, 4

ж 1См 17:1

з Пс 18:50

и 1См 22:1

i 1См 15:8, 12
2См 23:13–17

к 1См 20:6

л Бт 9:4
Лв 17:10

Друга кол.

a 1См 26:6

2См 2:18

2См 18:2

b 2См 3:30

v 2См 23:18, 19

г 1Цр 4:4

1Хр 27:1, 5

д 1См 15:21

e Сд 14:5, 6

1См 17:36, 37

2См 23:20–23

e 1См 17:4

ж 1См 17:7

з 1См 17:51

и 1Хр 11:19

i 2См 2:18, 23

1Хр 27:1, 7

к 2См 23:24–39

л 1Хр 27:1, 9

м 1Хр 27:1, 12

н 2См 21:18

1Хр 27:1, 11

о 1Хр 27:1, 13

п 1Хр 27:1, 15

ли на небезпеку своє життя*, щоб принести цю воду», — і відмовився пити. Ось що зробили ці троє сильних воїнів.

20 Авішай,^a брат Йоа́ва,^b був головним серед інших трьох сильних воїнів. Він підняв спис і вбив 300 чоловік. Авішай прославився, як перші троє воїнів.^c **21** Він був визначнішим за двох інших у своїй трійці і став їхнім провідником, однак становища перших трьох не досягнув.

22 Беная,^d син Єгояди, був хоробрим чоловіком*, який здійснив багато подвигів у Кавцеїлі.^e Він убив двох синів моавітянина Аріїла, а також спустився в яму для води у день, коли падав сніг, і вбив лева.^f **23** Крім того, він убив величезного єгиптянина, зростом 5 ліктів*.^g І, хоча спис того єгиптянина був як ткацький вал,^h Беная пішов на нього з палицею, вирвав йому з руки спис і ним же вбив його.ⁱ **24** Усе це зробив Беная, син Єгояди. Він прославився, як перші троє сильних воїнів. **25** Хоча він був визначнішим, ніж тридцятка сильних воїнів, але не досягнув такого становища, як перші троє.^j Давид поставив його над своєю охроною.

26 Ось хто був серед сильних воїнів: Асаїл,^k брат Йоа́ва, Елханан, син віфлеємлянина Додо,^l **27** гарорянин Шаммот, пелонітянин Хелець, **28** Іра,^m син текоянина Іккеша, анатотянин Авезер,ⁿ **29** хушатянин Сіббехай,^o ахохівець Ілай, **30** нетофатянин Магарай,^p Хеледь,^q син нетофатянина Баїни,

11:19 * Або «душі». **11:22** * Букв. «був сином доблесного чоловіка». **11:23** * Прибл. 2,23 м. Див. додаток Б14.

31 Ітаї, син Рівая з Гіви, що належить веніямінцям,^а піратонянин Беная, 32 Хурай з долин* біля Гаашу,^б арватянин Авїл, 33 бахурїмівець Азмавѣт, шаалвонїтянин Еліахба, 34 сини гізонїянина Гашема, Йонатан, син гарарівця Шаге, 35 Ахіам, син гарарівця Сахара, Еліфал, син Ура, 36 мехератянин Хефер, пелонїтянин Ахія, 37 кармельянин Хецрб, Наарай, син Езбая, 38 Йоїл, брат Натана, Мівхар, син Гагри, 39 аммонїтянин Целѣк, беротянин Нахарай, який був зброєшоєю Йоава, сина Церуї, 40 їтрянин Іра, їтрянин Гарев, 41 хетянин Урія,^в Завад, син Ахлая, 42 Адїна, син рувїмівця Шїзи, голова рувїмівців, і з ним ще 30 воїнів, 43 Ханан, син Маахи, мїтнянин Йошафат, 44 аштаротянин Уззія, Шама та Сїл, сини ароерянина Хотама, 45 Єдіал, син Шїмі, його брат тіцянин Йоха, 46 махавїтянин Еліл, Єрвай та Йошавїя, сини Елнаама, моавїтянин Їтма, 47 Еліл, Овед і мецоваянин Яасїл.

12 Ось ті, хто прийшов у Циклаг^г до Давида, коли він переховувався від Саула,^д Кїшового сина. Це сильні воїни, які допомагали йому на війні^е 2 і були озброєні луками. Вони метали каміння з пращі^є та стрїляли з лука і правою, і лівою рукою.^ж Цї чоловіки були з братів Саула, з племенї Венїямїна.^з 3 Ось їхні імена: Ахіезер, який був головою, і Йоаш – сини гїватянина^и Шемаа, Єзіл і Пелет – сини Азмавѣта,^й Бераха, анатотянин Єгу, 4 гївонїтянин^к Ішмаї, який належав до тридцят-

РОЗД. 11

а Сд 20:15
1Хр 12:1, 2

б ІсН 24:30

в 2См 11:3, 17
2См 12:9
1Цр 15:5

РОЗД. 12

г 1См 27:5, 6
2См 1:1

д 1См 27:1

е 1Хр 11:10

є 1См 17:49

ж Сд 3:15
Сд 20:15, 16

з Бт 49:27

и 1См 11:4

й 1Хр 11:26, 33

к ІсН 9:3

Друга кол.

а 1Хр 11:15

б Чс 26:10, 11

в 1См 23:14, 29
1См 24:22
1Хр 11:16г Бт 49:19
Пв 33:20

д Лв 26:8

е 1См 22:1
1См 23:14
1См 24:22є 1См 24:12, 15
1См 26:23
Пс 7:6

ж Сд 6:34

Сд 13:24, 25

ки^а сильних воїнів і був її провідником; Єремїя, Яхазїл, Йоханан, гедератянин Йозавад, 5 Елузаї, Єрїмбт, Беалїя, Шемарїя, харїфїянин Шефатїя, 6 Елкана, Ішшія, Азарель, Йоєзер і Яшовам – корївці,^б 7 Йоела і Зевадія – сини Єрохама з Гедору.

8 Деякі гадївці також стали на бік Давида, коли той був у твердинї в пустелї.^в Це були сильні воїни, навчені воювати. Вони тримали напоготовї великі щити і списи. Їхні обличчя були як обличчя левів, а самі вони були прудкі, як газелї на горах. 9 Головний – Езер, другий – Овдїй, третїй – Еліав, 10 четвертий – Мішманна, п'ятий – Єремїя, 11 шостий – Аттай, сьомий – Еліл, 12 восьмий – Йоханан, дев'ятий – Елзавад, 13 десятий – Єремїя, одинадцятий – Махбаннай. 14 Вони були з гадївців,^г воєначальники. Найменший мїг протистояти сотні, а найбільший – тисячі.^д 15 Вони перебравлись через Йордан першого місяця, коли річка вийшла з берегів, і прогнали всіх жителїв долин на схід і на захід.

16 Дехто з племенї Венїямїна та Юди також прийшов до Давида в його твердиню.^е 17 Давид вийшов їм назустріч і сказав: «Якщо ви прийшли з миром, щоб допомогти менї, то ми станемо друзями. Але якщо ви прийшли, щоб видати мене ворогам, хоч я не зробив нічого поганого, то нехай Бог наших прабатьків помачить це і розсудить».^є 18 Тодї Божий дух зійшов на* Амасая,^ж голову тридцятки, і він сказав:

12:18 * Букв. «одягнув».

«Ми твої, Давиде. Ми з тобою, сину Єссєя.^а Мир, мир тобі, і мир тому, хто тобі допомагає, адже тебе підтримує твій Бог».^б

Тож Давид прийняв їх і зробив начальниками військових загонів.

19 Також дехто з племені Манасії перейшов до Давида, коли він пішов разом з філістимлянами воювати проти Саула. Але Давид не допомагав філістимлянам, бо їхні правителі,^в порадившись, відіслали його, оскільки вважали: «Він перейде на бік свого пана Саула, і ми поплатимось своїми головами».^г **20** Коли він прийшов у Цикла́г,^д то з племені Манасії до нього перейшли Адна, Йозавад, Єдіаїл, Михаїл, Йозавад, Елігу і Ціллєтаї, начальники над тисячами Манасії.^е **21** Усі ці чоловіки були сильні та хоробрі^є і допомагали Давиду відбивати напади грабіжників. Вони стали воєначальниками. **22** Кожного дня до Давида приходили люди,^ж щоб йому допомагати, і так назбиралося величезне військо, як військо Бога.^з

23 Ось кількість споряджених на війну чоловіків, які прийшли до Давида в Хеврон,^и щоб передати йому царство Саула, як Єгова і наказав.^й **24** З племені Юди було 6800 чоловіків, споряджених на війну, які носили великі щити і списи. **25** З племені Симєона – 7100 сильних і хоробрих воїнів.

26 З левітів – 4600 чоловіків. **27** Єгойда^к був провідником Ааронових синів;^л з ним було 3700 чоловіків, **28** а та-

РОЗД. 12

а 2См 15:21

б Пс 54:4

в Сд 3:1,3

г 1См 29:2–4

д 1См 30:1

е Пв 33:17

є 1Хр 5:23,24
1Хр 11:10

ж 2См 2:3

з 2См 3:1

и 2См 2:1
2См 5:1

й 1См 16:1,13
1Хр 11:10

к 1Хр 27:1,5

л 1Хр 6:49

Друга кол.

а 2См 8:17
1Цр 1:8
1Цр 2:35
1Хр 6:1,8
1Хр 27:16,17

б 1Хр 8:1,33
1Хр 12:1,2

в Чс 32:33
ІсН 13:8

кож Садбк,^а сильний і хоробрий молодий чоловік. З його роду було 22 начальники.

29 З вєніамїнівців, братів Саула,^б – 3000 чоловіків. Більшість з них до того часу вірно служили дому Саула. **30** З єфрємівців – 20 800 сильних і хоробрих чоловіків, що прославились у своїх родах.

31 З половини племені Манасії 18 000 чоловіків, згаданих поіменно, прийшли, щоб зробити Давида царем. **32** З чоловіків із племені Іссаха́ра, які розуміли значення того часу і знали, що ізраїльтянам треба робити, – 200 провідників; і всі їхні брати підкорялися їм. **33** З племені Завуло́на – 50 000 чоловіків, які були придатні служити у війську і шикувалися в бойовому порядку повністю озброєні. Усі вони приєдналися до Давида і були йому цілковито віддані*. **34** З племені Нефталі́ма – 1000 провідників; з ними було 37 000 чоловіків, які носили великі щити і списи. **35** З данівців, які шикувалися в бойовому порядку, було 28 600 чоловіків. **36** З племені Асі́ра – 40 000 чоловіків, які були придатні служити у війську і шикувалися в бойовому порядку.

37 З племені Руві́ма, Га́да і з половини племені Манасії – з тих, хто жив за Йорданом,^в – 120 000 воїнів, які мали різну зброю. **38** Усі ці воїни, які шикувалися в бойовому порядку, прийшли у Хеврон, цілим серцем постановивши зробити Давида царем над усім Ізраї́лем. Решта ізраїльтян теж були однодушно* за те, щоб Давид

12:33 *Або «усі, хто приєднався до Давида, не мали подвійного серця».
12:38 *Букв. «одним серцем».

став царем.^а **39** Три дні вони залишалися з Давидом, їли і пили, бо їхні брати все для них приготували. **40** Також ті, хто жив поряд, і навіть ті, хто жив у землях Іссахар, Завулона і Нефталіма, привозили на ослах, верблюдах, мулах і биках багато їжі: випічку, круги пресованих фіг та родзенок, вино, олію, біків та овець, бо в Ізраїлі була велика радість.

13 Давид порадився з начальниками над тисячами, начальниками над сотнями і з усіма провідниками^б **2** та сказав усьому збору Ізраїля: «Якщо це буде вам до вподоби і якщо на це буде воля нашого Бога Єгови, то ми пошлемо звістку до наших братів, які залишилися у всіх Ізраїлевих землях, а також до священників і до левітів, які живуть у своїх містах^в з пасовищами, щоб вони прийшли до нас. **3** І ми перенесемо сюди ковчег^г нашого Бога». Адже за днів Саула про ковчег не дбали.^д **4** Весь збір погодився так зробити, бо це було до вподоби цілому народу. **5** Тож Давид зібрав увесь Ізраїль, від річки* Єгипту до Лівно-Хамата^е, щоб перенести з Кір'ят-Єаріма ковчег правдивого Бога.^є

6 І вирушив Давид та весь Ізраїль до Вааїли,^ж тобто до Кір'ят-Єаріма, що в Юді, щоб забрати звідти ковчег правдивого Бога Єгови, який сидить на престолі над* херувимами,^з ковчег, де кличуть його ім'я. **7** Вони повезли ковчег правдивого Бога з дому Авінадава на новому возі,^и який супрово-

13:5 *Або «від Шихору». ^аАбо «входо до Хамата». **13:6** *Або, можливо, «між».

РОЗД. 12
а Бт 49:8, 10
1Хр 11:10

РОЗД. 13
б 1Хр 15:25

в Чс 35:2

г 1См 7:2

д 1См 14:18

е Чс 34:2, 8

є 1См 6:21–7:1
2См 6:1, 2
1Хр 15:3

ж ІсН 15:9, 12

з Вх 25:22
Чс 7:89
1См 4:4
2См 6:2

и Вх 37:5

Друга кол.
а 2См 6:3–8

б Вх 15:20

в 1Хр 25:1

г 2Хр 5:13

д Чс 4:15

е Лв 10:1, 2

є 2См 6:9–11

ж Бт 30:27
Бт 39:5

РОЗД. 14

з 1Цр 5:6, 8

и 2См 5:11, 12

і Пс 89:20, 21

к 2См 7:8

л Пв 17:17

дживали Узза та Ахіо.^а **8** І Давид та весь Ізраїль від усього серця веселились перед лицем правдивого Бога: співали пісень, грали на арфах та інших струнних інструментах, на бубнах^б та кимвалах^в і сурмили в сурми.^г **9** Коли вони прийшли до току Кідона, то Узза простягнув руку і підтримав ковчег, бо його мало не перекинули бики. **10** Тоді Єгова запалав гнівом на Уззу і вразив його за те, що він простягнув руку й доторкнувся до ковчегу.^д І там, перед лицем Бога, Узза помер.^є **11** А Давид розсердився* через те, що Єгова спалахнув гнівом на Уззу, тому це місце донині називається Періец-Узза^є.

12 Того дня Давид злякався правдивого Бога і сказав: «Як я тепер принесу до себе ковчег правдивого Бога?»^є — **13** і не забрав ковчег до себе, в Давидове місто. Натомість він наказав віднести його в дім гатянина Овед-Едома. **14** Тож ковчег правдивого Бога залишався в домі Овед-Едома три місяці, і весь той час Єгова благословляв домашніх Овед-Едома і все, що в нього було.^ж

14 Тирський цар Хірам^в відіслав до Давида слуг і передав для нього кедрове дерево, а також послав мулярів* і теслярів, щоб побудувати йому дім^з.^и **2** І Давид зрозумів, що Єгова утвердив його царську владу в Ізраїлі та звеличив його царство ради Ізраїля, свого народу.^к

3 В Єрусалимі Давид взяв собі ще інших дружин,^л і в ньо-

13:11 *Або «засмутився». ^аОзн. «прорив [гніву] проти Уззи». **14:1** *Або «будівельників стін». ^аАбо «палац».

го народились також інші сини й дочки.^a **4** Ось імена дітей, які народились у нього в Єрусалимі:^б Шамму,^в Шовав,^г Натан,^д Соломон,^е **5** Івхар,^ж Елішуа,^з Елпелет,^и **6** Ногаг,^й Нефег,^к Яфія,^л **7** Елішам,^м Бееліада і Еліфелет.

8 Філістимляни почули, що Давид був помазаний на царя над усім Ізраїлем,^а і пішли шукати його.^б Дізнавшись про це, Давид виступив проти них.

9 Коли філістимляни прийшли, то почали нападати на мешканців долини Рефаїмів.^в

10 Тоді Давид запитав Бога: «Чи йти мені проти філістимляна? Чи даси їх у мою руку?» Єгова відповів: «Іди, я обов'язково дам їх у твою руку».^ж **11** Тож Давид пішов у Ваал-Перацім^з і розбив там філістимлян. Давид сказав:

«Правдивий Бог, як бурхливий потік, прорвав ряди моїх ворогів і зробив це мою рукою». Тому це місце назвали Ваал-Перацім*. **12** Там філістимляни залишили своїх богів, і їх спалили за наказом Давида.^и

13 Потім філістимляни знову вдерлися в долину.^й **14** Давид ще раз запитав правдивого Бога, і Бог відповів: «Не йди прямо за ними, а обійди їх і напади на них біля кущів баха*».^к **15** Як тільки почувеш шум, наче хтось іде по верхівках кущів, то напади на філістимлян, бо це правдивий Бог вийшов перед тобою, щоб розбити їхнє військо».^л **16** Тож Давид зробив так, як наказав правдивий Бог.^м І він розбив філістимське військо, переслідуючи його від Гівона

РОЗД. 14

а 2См 5:13–16

б 1Хр 3:5–9

в Лк 3:23, 31

г 1Цр 1:47
Мт 1:6

д 1Хр 11:3

е 2См 5:17
Пс 2:2є 2См 5:18, 22
2См 23:13

ж 2См 5:19–21

з Іс 28:21

и Пв 7:25

й 2См 5:22–25

к ІсН 8:2
Пс 18:34л Пв 23:14
Сд 4:14м Бт 6:22
Вх 39:32

Друга кол.

а ІсН 16:10

б Пв 2:25
Пв 11:25
ІсН 2:9

РОЗД. 15

в 2См 7:1, 2
1Хр 16:1
Пс 132:1–5г Чс 4:15
Пв 10:8д 2См 6:12
1Хр 13:5

е Чс 3:2, 3

є 1Хр 6:1

ж 1Хр 6:29, 30

з 1Хр 23:6–8

и Вх 6:18, 22

й Вх 6:16, 18

к 2См 8:17

л 1См 22:20
1Цр 2:27, 35

м 2См 6:3

н 2См 6:8

о Чс 4:15
Пв 31:9

до Гезера.^а **17** Давид прославився в усіх землях, і Єгова навів страх на всі народи, так що вони боялися Давида.^б

15 Давид побудував собі дома в Давидовому місті, приготував місце для ковчега правдивого Бога і поставив там намет для ковчега.^в **2** Тоді він сказав: «Ніхто, крім левітів, не може переносити ковчег правдивого Бога, бо тільки їх вибрав Єгова, щоб вони носили ковчег Єгови і завжди служили йому».^г **3** Після того Давид зібрав увесь Ізраїль в Єрусалимі, щоб перенести ковчег Єгови на місце, яке він приготував.^д

4 Тож Давид покликав нащадків Аарона^е і левітів.^є **5** З кега́тівців прийшли провідник Уріїл та 120 його братів. **6** З мерарівців – провідник Аса́я* та 220 його братів. **7** З гершомівців – провідник Йоїл* та 130 його братів. **8** З нащадків Еліцафана* – провідник Шема́я та 200 його братів. **9** З нащадків Хевро́на – провідник Еліїл та 80 його братів. **10** З нащадків Уззі́ла^а – провідник Аммінада́в та 112 його братів. **11** Крім того, Давид покликав священників Садо́ка^к й Евіата́ра,^л а також левітів Уріїла, Аса́ю, Йоїла, Шема́ю, Еліїла та Аммінада́ва **12** і сказав їм: «Ви – голови левітських родів. Освятіться ви і ваші брати та перенесіть ковчег Єгови, Бога Ізраїля, на місце, яке я приготував. **13** Першого разу ви не несли його,^м і наш Бог Єгова спалахнув на нас гнівом,^н оскільки ми не дізналися, як це слід було зробити».^о **14** Тож священники і левіти освятинились, щоб перенести ковчег Єгови, Бога Ізраїля.

14:11 *Озн. «господар проривів».

14:14 *Транслітерація євр. слова, точне значення якого невідоме.

15 Потім левіти понесли ковчег правдивого Бога на плечах, тримаючи його за держакі,^a – так, як Єгова наказав через Мойсея. 16 І Давид звелів провідникам левітів призначити своїх братів, співаків, щоб вони радісно співали під супровід музичних інструментів – лір, арф^b і кимвалів.^a

17 Тож левіти призначили Гемана,^c Йоїлового сина, а також його братів – Асафа,^d Берехїїного сина, й Етана,^e Кушаїїного сина, з мерарівців. 18 Разом з ними були їхні брати з другої групи:^c Захарій, Бен, Яазїл, Шемірамот, Схїл, Унні, Еліав, Беная, Маасея, Маттіїя, Еліфелегу, Мікнея, а також Овед-Едом і Єїл, вартів при входах. 19 Співаки Геман,^ж Асаф^з і Етан грали на мідних кимвалах;^и 20 Захарій, Азіл, Шемірамот, Схїл, Унні, Еліав, Маасея та Беная грали на лірах, настроєних на аламот*;^к 21 Маттіїя,^л Еліфелегу, Мікнея, Овед-Едом, Єїл та Азасія були керівниками і грали на арфах, настроєних на шемініт*;^м 22 Кенанія,^н провідник левітів, відповідав за перенесення ковчега, бо був досвідченим чоловіком; 23 Берехія і Елкана охороняли ковчег; 24 священники Шеванія, Йошафат, Нетанель, Амасай, Захарій, Беная та Еліезер голосно сурмили в сурми перед ковчегом правдивого Бога,^о а Овед-Едом і Схія також охороняли ковчег.

25 І пішов Давид разом зі старійшинами Ізраїля та начальниками над тисячами, щоб перенести з дому Овед-

РОЗД. 15

- a Вх 25:14
Чс 4:6
2Хр 5:9
- b Пс 33:2
- в 1Хр 16:5
2Хр 5:12, 13
- г 1Хр 6:31, 33
1Хр 25:5
- д 1Хр 6:31, 39
1Хр 25:1, 2
Пс 83:Надп.
- е 1Хр 6:31, 44
- є 1Хр 25:9
- ж 1Хр 6:31–33
- з 1Хр 25:1
- и 1Хр 13:8
- і Пс 46:Надп.
- к 1Хр 16:4, 5
- л Пс 6:Надп.
- м 1Хр 15:27
- н 1Хр 16:4, 6

Друга кол.

- a 1Хр 13:14
- b 2См 6:4, 5
2См 6:12
- в 2См 6:13
- г 2См 6:14, 15
- д 1Хр 16:4, 6
- е 1Хр 13:8
- є 2См 6:5
- ж 1Хр 17:1
- з 1См 18:27
2См 3:13, 14
- и 2См 6:16

РОЗД. 16

- і 1Цр 8:1
1Хр 15:1
- к 2См 6:17–19
1Цр 8:5
- л Лв 1:3
- м Лв 3:1
- н Чс 18:2
- о 1Хр 6:31, 39

Едома^a ковчег угоди Єгови. І всі вони дуже раділи.^b 26 Коли правдивий Бог допоміг левітам, які переносили ковчег угоди Єгови, то в жертву принесли сім молодих биків і сім баранів.^в 27 Давид був одягнений у безрукаву сорочку з тонкої тканини. Так само були одягнені всі левіти, які переносили ковчег, співаки і Кенанія, відповідальний за перенесення і за співаків. Крім того, Давид ще мав на собі лляний ефод.^г 28 Усі ізраїльтяни несли ковчег угоди Єгови під звуки рогів, сурем^д і кимвалів, радісно вигукуючи^е і голосно граючи на лірах та арфах.^є

29 Коли ж ковчег угоди Єгови вносили в Давидове місто,^ж то Мелхoola,^з Саулова дочка, дивилася з вікна. Побачивши, як цар Давид скаче і веселиться, вона почала зневажати його у своєму серці.^и

16 Після того як принесли ковчег правдивого Бога і поставили в наметі, який приготував Давид,^к почали складати цілопалення і мирні жертви перед лицем правдивого Бога.^л 2 Закінчивши приносити цілопалення^м і мирні жертви,^н Давид поблагословив народ в ім'я Єгови. 3 Також він дав усім ізраїльтянам, кожному чоловікові й жінці, по хлібині і по кругу пресованих фініків та родзинок. 4 Потім він призначив декотрих левітів виконувати служіння перед ковчегом Єгови.^о Вони мали віддавати честь* Єгови, Богу Ізраїля, віддавати йому подяку і хвалу. 5 Головний був Асаф,^п другий – Захарій, а потім – Єїл, Шемірамот, Схїл, Маттіїя, Еліав, Беная, Овед-

16:4 * Букв. «згадувати».

Едѡм та Єїл,^а які грали на лірах і арфах.^б Аса́ф грав на кимвалі,^в **6** а священники Беная та Яхазїл постійно сурмили перед ковчегом угоди правдивого Бога.

7 У той день Давид вперше доручив Аса́фу^г і його братам виконувати пісню подяки, яку присвятив Єгови:

- 8** «Дякуйте Єгови,^а кличте ім'я його, розповідайте серед народів про те, що він учинив!^б
- 9** Співайте йому і пісню вихваляйте* його,^в роздумуйте^г про всі його дивовижні діла.^ж
- 10** Хвалїться його святим ім'ям.^з Нехай радіє серце тих, хто шукає Єгову.^д
- 11** Шукайте Єгову^е і силу його, завжди шукайте його ласки*.^ж
- 12** Пам'ятайте про його дивовижні діла,^з про його чудеса і присуди,
- 13** ви, потомство* його слуг Ізраїля,^д ви, його обранці, сини Якова.^е
- 14** Він – Єгова, наш Бог.^ж Присуди його діють по цілій землі.^з
- 15** Пам'ятайте про його угоду повік, про обіцянку, яку він дав*, – протягом тисячі поколінь,^д
- 16** про угоду, яку уклав з Авраамом,^е клятву, яку дав Ісаку,^ж

16:9 *Або «грайте для». ^аАбо, можливо, «розповідайте». **16:11** *Або «присутності». Букв. «лиця». **16:13** *Або «нащадки». Букв. «насіння». **16:15** *Букв. «слово, яке він наказав».

РОЗД. 16

а 1Хр 15:18
б 1Хр 15:21
в 1Хр 15:17, 19
г 1Хр 6:31, 39
д Пс 106:1
е Пс 67:2
Пс 105:1–6
Іс 12:4
є 2См 23:1
Еф 5:19
ж Пс 107:43
з Льв 22:32
Іс 45:25
Єр 9:24
и 1Хр 28:9
Флп 4:4
і Ам 5:4
Сф 2:3
к Пс 24:5, 6
л Пс 111:2–4
м Іс 41:8
н Пс 135:4
о Пс 95:7
п Пс 105:7–11
р Пв 7:9
с Бт 15:18
Бт 17:1, 2
т Бт 26:3–5

Друга кол.

а Бт 28:14
б Бт 12:7
Бт 17:8
Бт 35:12
в Пв 32:8
г Бт 34:30
Пв 26:5
Пс 105:12–15
д Бт 20:1
Бт 46:6
е Бт 31:7, 42
є Бт 12:17
Бт 20:3
ж Бт 20:7
з Пс 40:10
Пс 96:1–6
и Вх 15:11
і Іс 45:20
1Кр 8:4
к Іс 44:24
л Пв 33:26
Пс 8:1
м 1Тм 1:11
н Пс 68:34
Пс 96:7–13

- 17** яку він зробив постановою для Якова^а та угодою для Ізраїля, укладеною на віки.
- 18** Він сказав: “Я дам тобі ханаанський край,^б який стане твоєю спадщиною”.^в
- 19** Тоді було їх мало, дуже мало, і жили вони як чужинці в цьому краю.^г
- 20** Вони ходили від народу до народу, від одного царства до іншого.^д
- 21** Він же нікому не дозволяв їх гнобити^е і заради них докоряв царям,^ж
- 22** кажучи: “Не торкайтесь моїх помазанців і не кривдьте моїх пророків”.^з
- 23** Співай Єгови, вся земле! З дня у день звічайте спасіння, яке він дає!^д
- 24** Розповідайте народам про славу його, проголошуйте всім народам про його дивовижні діла.
- 25** Єгова – величний і, як ніхто інший, гідний хвали. Він грізніший за усіх богів.^е
- 26** Бо всі боги народів – то нікчемні божки,^ж а Єгова – той, хто створив небеса.^з
- 27** Перед ним – велич* і слава,^д у його оселі – сила й радість.^е
- 28** Племена усі, віддайте Єгови те, чого він по праву заслуговує, віддайте Єгови належну йому славу і звеличуйте силу його.^ж

16:27 *Або «гідність».

29 Віддайте Єгови славу, належну його імені,^a принесіть свої дари і станьте перед його лицем.^b Вклоніться* Єгови у шатах святості.^a

30 Тремт перед ним, уся земля!
Земля* міцно утверджена і не буде зрушена.^{a, г}

31 Нехай радіють небеса і тішитися земля.^a Проголосіть серед народів: «Єгова став Царем!»^e

32 Хай шумить море і все, що в ньому.
Нехай тішаться поля і все, що на них.

33 І хай лісові дерева радісно вигукують перед Єговою, бо він іде* судити землю.

34 Дякуйте Єгови, бо він добрий,^c його віддана любов вічна.^ж

35 Говоріть: «Боже нашого спасіння, врятуй нас,^з збери і визволь нас від усіх народів, щоб ми прославляли твоє святе ім'я» і невимовно раділи, вихваляючи тебе*.^и

36 Хай Єгови, Богу Ізраїля, лине хвала усю вічність*».

Тоді весь народ сказав: «Амінь*!» — і віддав Єгови славу.

37 Потім Давид залишив Асафа^к з його братами перед ковчегом угоди Єгови, щоб вони постійно служили перед

16:29 *Або «поклоняйтесь». ^aАбо, можливо, «через велич його святості». **16:30** *Або «родюча земля». ^aАбо «не затрясетесь; не захитається». **16:33** *Або «прийшов». **16:35** *Або «невимовно раділи своєю славою». **16:36** *Або «від вічності до вічності». ^aАбо «нехай буде так».

РОЗД. 16

а Пв 28:58
Не 9:5
Пс 148:13

б 1Хр 29:3–5
Мт 5:23

в Пв 26:10

г Пс 104:5
Ек 1:4

д Пс 97:1

е Об 19:6

є 2Хр 5:13
Лк 18:19

ж Пс 103:17
Єр 31:3
Пл 3:22

з Пс 68:20

и Пс 122:4

і Іс 43:21

к 1Хр 15:16, 17

Друга кол.

а 1Хр 16:4–6

б Вх 29:38
2Хр 13:11
Езд 3:4

в 1Хр 12:28

г 1Цр 3:4

д Вх 29:39
2Хр 2:4

е 1Хр 25:1

є 1Хр 16:4

ж 2Хр 5:13
Езд 3:11

з 1Хр 6:31, 33
1Хр 15:16, 17

и 1Хр 25:1, 3

РОЗД. 17

і 1Цр 1:8
1Хр 29:29

к 1Хр 14:1

л 2См 7:1–3
1Хр 15:1
2Хр 1:4

м 2См 7:4–7
1Цр 8:17–19
1Хр 22:7, 8

ковчегом^a і щодня робили все, що потрібно.^б **38** Овед-Едóm і його брати — усього 68 чоловіків, а також Овед-Едóm, Едутунів син, і Хóса були вартовими. **39** Священик Садок^в та інші священики повинні були служити перед святим наметом Єгови на узвишші в Гівónі.^г **40** Вони мали постійно, зранку і ввечері, складати цілопалення для Єгови на жертovníку для цілопалень та робити все, що написано в Законі Єгови, який він дав Ізраїлю.^д **41** З ними були Гемán, Едутун^е і решта вибраних чоловіків, призначених поіменно, які мали дякувати Єгови,^є бо «його віддана любов вічна».^ж **42** Гемán^з і Едутун повинні були сурмити, грати на кимвалах та інших інструментах, якими вихваляли* правдивого Бога. Сини ж Едутуна^и мали служити біля входу. **43** Після того весь народ розійшовся по своїх домах. Давид теж пішов додому, щоб поблагословити своїх домашніх.

17 Після того як Давид оселився у своєму домі*, він сказав пророку Натáну:^а «Ось я живу в домі з кедрового дерева,^к а ковчег угоди Єгови стоїть у наметі».^б **2** На це Натán відповів Давиду: «Роби все, чого бажає твоє серце, бо правдивий Бог з тобою».

3 Тієї ж ночі Бог промовив до Натána: **4** «Йди і скажи моєму слугі Давиду: “Так говорить Єгова: “Не ти побудуєш для мене дім.” **5** Від того дня, коли я вивів Ізраїль з Єгипту, і аж донині я не жив у домі, а переходив з намету в

16:42 *Або «інструментах для пісні». **17:1** *Або «палаці».

намет, з одного святого намету в інший*.^a **6** Весь той час я ходив з Ізраїлем. Але чи сказав я хоч раз якомусь Ізраїлевому судді, котрого призначив пасти мій народ: “Чому ти не побудував мені дому з кедрового дерева?””

7 Тож передай моєму слугі Давиду: “Так говорить Єгова, Бог військ: «Я взяв тебе з пасовища, де ти пас отару, і зробив провідником мого народу Ізраїля.^b **8** Я буду з тобою, хоч би куди ти йшов,^c і знищу перед тобою всіх ворогів,^d я звеличу твоє ім'я, і ти станеш одним з найвідоміших людей на землі.^e **9** Я виділю місце для свого народу Ізраїля і поселю його там. Він житиме в тому місці, і вже ніхто не буде його турбувати. Неправедні більше його не гнобитимуть*, як це було колись,^e **10** як було за часів суддів, яких я призначав над своїм народом Ізраїлем.^e Я підкорю всіх твоїх ворогів.^ж Я кажу тобі: “Єгова збудує для тебе дім””.

11 Коли ж закінчатся твої дні і ти відійдеш до своїх прабатьків, я поставлю після тебе царем твого потомка*, одного з твоїх синів,^з та утверджу його царську владу.^з **12** Він побудує для мене дім,^з і я міцно поставлю його трон навіки.^к **13** Я стану йому батьком, а він буде мені сином.^л І я не заберу від нього своєї відданої любові,^м як забрав від того, хто був перед тобою.^н **14** Я поставлю його над своїм домом і царством навіки,^о і його трон стоятиме вічно»”.^п

17:5 * Можливо, озн. «з одного місяця, де ставили намет, в інше, з одного місяця перебування в інше». **17:9** * Букв. «не виснажуватимуть». **17:10** * Або «династію». **17:11** * Букв. «насіння».

РОЗД. 17

a Вх 40:2
Чс 4:24, 25
2См 6:17
Пс 78:60
б 1См 16:11, 12
1См 17:15
1См 25:30
2См 7:8–11
Пс 78:70, 71
в 1См 18:14
2См 8:6
г 1См 25:29
1См 26:10
Пс 89:20, 22
д 1См 18:30
e Вх 2:23
e Сд 2:16
ж Пс 18:40
з 1Цр 8:20
Пс 132:11
и 2См 7:12–17
i 1Цр 9:5
1Хр 28:5
Ер 23:5
j 1Цр 5:5
1Хр 22:10
к Пс 89:3, 4
лс 9:7
Дн 2:44
л 2См 7:14
Лк 9:35
Ев 1:5
м лс 55:3
н 1См 15:24, 28
1Хр 10:13, 14
o Дн 2:44
лв 1:49
2Пт 1:11
п Пс 89:36
Ер 33:20, 21
Лк 1:32, 33
Ев 1:8
Об 3:21

Друга кол.

a 2См 7:8
2См 7:18–20
б Мт 22:42
Дл 13:34
Об 22:16
в Пс 139:1
г 2См 7:21–24
д Вх 15:11
e лс 43:10
e Пс 4:7
Пс 147:20
ж Вх 19:5
Пс 77:15
з Пс 4:34
Не 9:10
лс 63:12
Ез 20:9
и Пс 7:1
лсН 10:42
лсН 14:22
j 1См 12:22
к Бт 17:7
Пс 7:6, 9
л 2См 7:25–29
м 2Хр 6:33
Пс 72:19
Мт 6:9
лв 12:28

15 Тож Натан розказав Давиду про своє видіння і переказав усі ці слова.

16 Тоді цар Давид прийшов, сів перед Єговою і промовив: «Боже Єгово, хто я такий і чим особливий мій рід, що ти так благословив мене?»^a

17 І ти, Боже, зробив ще більше, сказавши, що буде з домом твого слуги в далекому майбутньому.^b Боже Єгово, ти вважаєш мене достойним ще більшого звеличення*.

18 Що мені, твоєму слугі, ще сказати про честь, яку ти виявив мені? Ти ж добре знаєш свого слугу Давида.^b **19** Єгово, заради свого слуги ти здійснив усі ці великі діла і виявив свою велич, бо це було з впадоби твоєму серцю*.^г **20** Єгово, ніхто не може зрівнятися з тобою.^д Немає Бога, крім тебе,^e і все, що ми чули, підтверджує це. **21** Чи є ще народ на землі, подібний до твого народу Ізраїля?^e

Ти, правдивий Боже, викупив його і зробив своїм народом;^ж ти прославив своє ім'я великими і грізними ділами,^з прогнавши інші народи перед своїм народом,^з який ти викупив і вивіз з Єгипту. **22** Ти, Єгово, зробив Ізраїль своїм народом навіки^и і став його Богом.^к

23 Тож тепер, Єгово, хай в усі часи буде незмінним слово, яке ти сказав про свого слугу і про його дім. Зроби все так, як ти пообіцяв.^л **24** Нехай утвердиться* твоє ім'я і хай воно звеличується^м вічно, щоб люди говорили: “Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля, — він є Богом для Ізраїля”. Хай

17:17 * Або «вважаєш мене видатною людиною». **17:19** * Або «згідно з твоєю волею». **17:24** * Або «буде вічне».

дім твого слуги Давида твердо стоїть перед тобою.^а **25** Мій Боже, ти виявив своєму слугі, що хочеш збудувати йому дім*, зому твій слуга з упевненістю звертається до тебе в молитві. **26** Єгово, ти – Бог правдивий, і ти пообіцяв своєму слугі такі блага. **27** Тож нехай тобі буде до вподоби благословити дім свого слуги, щоб він стояв перед тобою вічно. Єгово, ти поблагословив його, і він буде благословенний навіки.

18 Через деякий час Давид розбив філістимлян,^б підкорив їх і забрав у них Гат^в із залежними* містами. **2** Потім він розбив моавитян.^г Вони стали слугами Давида і платили йому данину.^д

3 Біля Хамата^е Давид розбив Гададзэра,^е царя Цови,^ж коли той ішов до річки Євфрат,^з щоб утвердити свою владу. **4** Давид захопив у нього 1000 колісниць, 7000 вершників і 20 000 піших воїнів.^и Потім Давид перерізував жили всім колісничним коням, залишивши з них тільки 100.^й **5** Коли на допомогу Гададзэру, царю Цови, прийшли сирійці з Дамаска, то Давид убив 22 000 з них.^к **6** Після того Давид поставив у сирійському Дамаску свої гарнізони. Сирійці стали його слугами і почали платити йому данину. А Єгова давав Давидові перемогу* скрізь, куди той ішов.^л **7** Давид забрав у слуг Гададзэра круглі золоті щити і приніс їх до Єрусалима. **8** З Тівхата і Кўна, Гададзэрових міст, Давид забрав дуже багато міді, з якої потім Соломон зробив мідне море,^м стовпи і мідне приладдя.^н

17:25 *Або «династію». 18:1 *Або «довколишніми». 18:6, 13 *Або «спасіння».

РОЗД. 17
а Пс 89:35, 36

РОЗД. 18

б 2См 8:1
в 1См 5:8
2См 1:20
г Чс 24:17
Пс 60:8
д 2См 8:2
2Цр 3:4
е 2Хр 8:3
е 1Цр 11:23
ж 1См 14:47
2См 10:6
Пс 60:Надп.
з Бт 15:18
Вх 23:31
2См 8:3, 4
и Пс 20:7
й 1Пв 17:16
Пс 33:17
к 2См 8:5–8
л 1Хр 17:8
м 1Цр 7:23
н 1Цр 7:15, 45

Друга кол.

а 2См 8:3
2См 8:9–11
б Існ 6:19
2Хр 5:1
в 1Хр 20:1
г 2См 5:25
д 1См 27:8, 9
1См 30:18, 20
е 1См 26:6
2См 3:30
2См 10:10
2См 20:6
2См 21:17
1Хр 2:15, 16
е 2См 8:13, 14
ж Бт 25:23
Бт 27:40
з Пс 18:48
Пс 144:10
и 1Цр 2:11
й 2См 8:15–18
2См 23:3, 4
Пс 78:70–72
к 1Хр 11:6
л 1Цр 4:3
м 1См 30:14
Сф 2:5
н 1Цр 1:38

РОЗД. 19

о 2См 10:1–5
л 2См 9:7

9 Коли Тбу*, цар Хамата, почув, що Давид розбив усе військо Гададзэра,^а царя Цови, **10** то відразу послав свого сина Гадорама до царя Давида, щоб запитати, як у нього справи, і привітати з перемогою над Гададзэром. (Адже Гададзэр часто воював з Тбу.) Гадорам приніс Давиду різні речі з золота, срібла і міді. **11** Ці речі цар Давид освятить для Єгови,^б так само як срібло й золото, забране в усіх довколишніх народів: едомлян, моавитян, аммонітян,^в філістимлян^г і амаліктян.^д

12 А Церуїн син Авшай^е розбив едомлян у Солянній долині та вбив 18 000 чоловіків.^е **13** Він поставив в Едбмі гарнізони, і всі едомляни стали Давидовими слугами.^ж Єгова давав перемогу* Давиду скрізь, куди той ішов.^з **14** Давид царював над усім Ізраїлем^и і судив весь свій народ справедливо й праведно.^й **15** Йоав, син Церуї, був воєначальником,^к Йоасафат,^л син Ахілуда, – літописцем, **16** Садок, син Ахітуба, та Ахімелех, син Евіатара, були священиками, а Шавша – царським писарем. **17** Беная, син Єгойди, був начальником керетян^м і пелетян,^н а Давидові сини були першими при цареві.

19 Через якийсь час помер Нахаш, цар аммонітян, і замість нього зацарював його син.^о **2** Дізнавшись про це, Давид сказав: «Я виявлю доброту*^п Ханўну, синові Нахаша, бо його батько колись виявив доброту* мені». Тож Давид відправив посланців, щоб потішити Ханўна після смер-

18:9 *У 2См 8:9, 10 «Тбі». 19:2 *Або «віддану любов».

ті батька. Проте коли Давидові слуги прийшли у край аммонітян^а до Хануна, щоб поцінити його, **3** їхні князі сказали Хану: «Думаєш, Давид прислав розрадників з поваги до твого батька? Хіба його слуги прийшли не для того, щоб оглянути і розвідати твій край, а потім його спустошити?» **4** Тоді Ханун схопив Давидових слуг, поголовив їх,^б обрізав одяг аж до пояса та відправив їх усіх геть. **5** Почувши, що сталося з тими чоловіками і як сильно вони були принижені, Давид вислав їм назустріч людей з такими словами: «Залишайтеся у Єрихоні,^в поки у вас не відростуть бороди, і тоді повертайтеся».

6 Коли аммонітяни зрозуміли, що Давид їх зненавидів, то Ханун разом з аммонітянами відправив посланців, щоб за 1000 талантів* срібла вони найняли колісницю та вершників з Месопотамії^г, Арам-Маахі та Цюві.^д **7** Отже, вони найняли 32 000 колісниць, а також царя Маахі з його народом, які прийшли й отаборилися біля Медіві.^е І аммонітяни вийшли зі своїх міст та приготувались до бою.

8 Почувши про це, Давид послав Йоава^в та все військо з найсильнішими воїнами.^г **9** Аммонітяни вийшли і вишикувались біля входу в місто, а царі, які прийшли, стали окремо в полі.

10 Йоав побачив, що вороги наступають спереду і ззаду, тому вибрав найліпші ізраїльські загони та вишикував їх у бойовому поряд-

19:6 *1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14. ^в Букв. «Арам-Нагараїму».

РОЗД. 19

а Бт 19:36, 38

б Ль 19:27

в 1Цр 16:34

г 1См 14:47
2См 8:3
2См 10:6

д ІсН 13:8, 9

е 2См 8:16

е 2См 10:7, 8
2См 23:8

Друга кол.

а 2См 10:9–12

б 1Хр 11:20, 21

в 2См 8:5

г Пв 31:6
ІсН 1:9д Ль 26:7, 8
Пв 28:7
2См 10:13, 14

е 2См 8:3

е 2См 10:15, 16

ж 2См 10:17–19

з Пс 18:39

и 1Хр 14:17
Пс 18:44

ку проти сирійців.^а **11** А над рештою воїнів він поставив* свого брата Авішая,^б і вони вишикувались проти аммонітян. **12** Йоав сказав: «Якщо сирійці^в почнуть перемагати мене, то ти прийдеш мені на порятунок, а якщо аммонітяни будуть перемагати тебе, то я врятую тебе. **13** Будьмо сильні! Відважно вайомо за наш народ і міста нашого Бога! А Єгова зробить те, що йому до вподоби».

14 Тож Йоав зі своїми воїнами напав на сирійців, і ті почали втікати.^д **15** Аммонітяни побачили, що сирійці втікають, і самі втекли від його брата Авішая, відступивши в місто. Після того Йоав повернувся в Єрусалим.

16 Коли сирійці побачили, що Ізраїль їх переміг, то вислали посланців, щоб ті покликали на допомогу сирійців, які жили біля Ріки*^е і на чолі яких був Шофах, начальник Гада-дезєрового війська.^г

17 Почувши про це, Давид відразу зібрав увесь Ізраїль, перейшов Йордан і наблизився до сирійців. Він вишикував проти них своїх воїнів у бойовому порядку, і сирійці вступили з ним у бій.^ж **18** Але вони почали втікати від ізраїльтян, і Давид вбив у сирійському війську 7000 візників колісниць і 40 000 піших воїнів. Також він убив военачальника Шофаха. **19** Як тільки Гада-дезєрові слуги побачили, що Ізраїль їх переміг,^з вони уклали мир з Давидом і стали йому підкорятися.^и Відтоді Сирія вже не допомагала аммонітянам.

19:11 * Букв. «дав у руку». **19:16** * Тобто Євфрату.

20 На початку року*, коли царі йдуть на війну, Йоав^а повів військо у край аммонітян і спустошив його. Він пішов і взяв в облогу Раббу,^б а Давид тим часом залишався в Єрусалимі.^в Йоав захопив Раббу і зруйнував її.^г **2** Давид зняв з голови Малкама корону, зроблену з одного таланта* золотом і прикрашену дорогоцінним камінням, і цю корону поклали на голову Давида. З того міста Давид виніс дуже багато здобичі.^д **3** Також він вивів мешканців того міста і змусив їх розпилювати каміння та працювати гострими залізними знаряддями й сокирами.^е Так Давид зробив з усіма містами аммонітян. Зрештою Давид з усіма загонами повернувся в Єрусалим.

4 Після того почалася війна з філістимлянами в Гезері. Тоді хушатянин Сіббехай^е убив Сіппая, нащадка рефаїмів.^ж Так філістимляни були підкорені.

5 І знову почалась війна з філістимлянами, і Елханан, син Яіра, убив Лāхмі, брата гатянина Голіафа,^з в якого держак списа був як ткацький вал.^и

6 Потім почалась війна в Гаті.^і Там жив чоловік надзвичайно великого зросту,^к який мав по 6 пальців на кожній руці і нозі – усього 24 пальці. Він також був нащадком рефаїмів.^л **7** Він постійно насміхався^м з Ізраїля, тому Йоанатан, син Шіми,^н Давидового брата, вбив його.

8 Це нащадки рефаїмів,^о які жили в Гаті.^п Вони загинули від рук Давида та його слуг.

20:1 *Тобто навесні. **20:2** *Прибл. 34,2 кг. Див. додаток Б14.

РОЗД. 20

а 1Хр 11:6
б Пв 3:11
в 2См 11:1
г 2См 12:26
д 2См 8:11, 12
2См 12:30, 31
е 1Цр 9:20, 21
е 2См 21:18
1Хр 11:26, 29
ж Пв 3:13
з 1См 17:4, 7
1См 21:9
и 2См 21:19
1Хр 11:23, 24
і Існ 11:22
1См 7:14
к Чс 13:33
Пв 2:10
Пв 3:11
л 2См 21:16
2См 21:20–22

м 1См 17:10
2Цр 19:22
н 1Хр 2:13
о Пв 2:11
п 1См 17:4

Друга кол.

РОЗД. 21

а 2См 24:1–3
б 2См 8:16
в Сд 18:29
2См 17:11
г 2См 24:4, 8
д 2См 24:9
е Чс 1:47
е 1Хр 27:23, 24
ж 2См 12:13
з Пс 25:11
Пс 51:1
и 2См 24:10–14
і 1Хр 29:29
к Лв 26:26
л Лв 26:14, 17

21 А Сатана* виступив проти Ізраїля і підбурив Давида перерахувати Ізраїль.^а **2** Тож Давид промовив до Йоав^б і провідників народу: «Підіть перерахуйте ізраїльтян від Беер-Шеви до Дана^в і повідомте мені їхню кількість». **3** У відповідь Йоав сказав: «Нехай Єгова зробить свій народ у сто разів численнішим. Царю, пане мій, хіба не всі вони твої слуги? Навіщо мій пан надумав це робити? Навіщо йому стягувати вину на Ізраїль?»

4 Але цар наполіг на своєму, тому Йоав обійшов весь Ізраїль, а потім повернувся до Єрусалима.^г **5** Йоав повідомив Давиду, скільки людей пройшло перепис: у всьому Ізраїлі було 1 100 000 чоловіків, озброєних мечами, а в Юді – 470 000 чоловіків, озброєних мечами.^д **6** Але плем'я Левія і плем'я Веніяміна Йоав не перерахував,^е бо царський наказ був для нього гидотою.^е

7 І була ця справа дуже неприємна правдивому Богу, тому він вразив Ізраїль. **8** Тоді Давид сказав правдивому Богу: «Я зробив великий гріх.^ж Будь ласка, прости провини твого слуги,^з бо я повинся дуже нерозумно». **9** І Єгова наказав Давидовому провидцю Гаду:^и **10** «Піди до Давида і скажи: “Так говорить Єгова: «Ось перед тобою три кари. Вибери, яку з них я маю послати на тебе»». **11** Тож Гад прийшов до Давида і сказав: «Так говорить Єгова: “Вибери: **12** або настануть три роки голоду,^к або три місяці твої вороги будуть тебе спустошувати, і їхній меч досягне тебе,^л або на три дні Єго-

21:1 *Або, можливо, «противник».

ва пошле свій меч — пошесть, яка вразить цей край,^a і ангел Єгови буде нищити весь Ізраїль». ^б А тепер подумай, що я маю відповісти тому, хто мене послав». **13** І Давид сказав Гаду: «Як же мені тяжко! Але ліпше попасти в руки Єгови, бо він дуже милосердний,^в ніж попасти в руки людини». ^г

14 Тоді Єгова навів на Ізраїль пошесть^д — і в краю загинуло 70 000 людей. ^е **15** Також правдивий Бог послав ангела, щоб знищити Єрусалим. І як тільки Єгова побачив, що ангел збирається знищити його, то пожалкував*, що навів це лихо,^є і сказав ангелу, який нищить людей: «Досить!^ж Опустити руку!» В той час ангел Єгови стояв біля току євусейнина^з Орнана.^и

16 Коли Давид звів очі і побачив ангела Єгови, який стояв між небом і землею та тримав у руці оголений меч,^к простягнутий у бік Єрусалима, то Давид і старійшини, які були одягнені в мішковину,^л попадали ниць.^м **17** Давид сказав правдивому Богові: «Хіба не я наказав перерахувати народ? Це я згрішив, я вчинив зло.^н У чому ж винні ці вівці? Єгово, Боже мій, покарай лише мене і мій рід, але, прошу, не карай свого народу». ^о

18 Тоді ангел Єгови сказав Гаду^п передати Давидові, щоб він пішов і поставив жертвник для Єгови на току євусейнина Орнана.^р **19** Отже, Давид пішов, як і сказав йому Гад від імені Єгови. **20** Орнан тим часом молотив пшеницю. Обернувшись, він побачив ангела, і його четверо синів, які

21:15 * Або «глибоко засмутився».

РОЗД. 21

а Льв 26:25

б 2Цр 19:35

в Вх 34:6
Пс 51:1
Іс 55:7
Плн 3:22

г 2Хр 28:9

д Чс 16:46

е 2См 24:15, 16

є Вх 32:14
Плв 32:36

ж Пс 90:13

з 2См 5:6

и 2Хр 3:1

і Чс 22:31
ІсН 5:13

к 2Цр 19:1

л 2См 24:17

м Пс 51:4

н Вх 32:12
Чс 16:22

о 2См 24:11

п 2См 24:18–23
2Хр 3:1

Друга кол.

а Чс 25:8

б Іс 28:27

в 2См 24:24, 25

г Вх 20:25

д Льв 9:23, 24
1Цр 18:38
2Хр 7:1е 2См 24:16
Пс 103:20є 1Цр 3:4
1Хр 16:39
2Хр 1:3

були з ним, сховались. **21** Коли Давид прийшов до Орнана, той, як тільки його побачив, залишив тік і низько йому вклонився. **22** Давид сказав Орнану: «Продай* мені цей тік, щоб я побудував тут жертвник для Єгови. Я заплачу тобі за нього повну ціну. Тоді кара, від якої страждає народ, припиниться». ^а **23** Але Орнан відповів: «Я віддам його тобі, і нехай мій пан, цар, робить все, що йому до вподоби*. Також я дам биків для цілопалень, молотильну дошку^б на дрова і пшеницю для хлібного приношення. Я віддам тобі все це».

24 Проте цар Давид сказав Орнану: «Ні, я куплю його в тебе за повну ціну, бо не хочу приносити Єгові те, що належить тобі, і складати цілопалення, яке мені нічого не коштувало». ^в **25** І Давид заплатив Орнану за це місце 600 золотих шекелів*. **26** Отже, Давид побудував там жертвник^г для Єгови, приніс цілопалення і мирні жертви та звернувся до Єгови. І Бог відповів йому, пославши з неба вогонь^д на жертвник для цілопалень. **27** Потім Єгова наказав ангелу^є вкласти меч назад у піхви. **28** Давид побачив, що Єгова відповів йому біля току євусейнина Орнана, і відтоді приносив там жертви. **29** А святий намет Єгови, який Мойсей зробив у пустелі, та жертвник для цілопалень залишались на узвишші в Гівоні.^є **30** Але Давид не міг піти туди, щоб звернутись за порадою до Бога, бо дуже боявся меча ангела Єгови.

21:22 * Букв. «дай». 21:23 * Букв. «добре в його очах». 21:25 * 1 шекель — 11,4 г. Див. додаток Б14.

22 Тоді Давид сказав: «Тут буде дім правдивого Бога Єгови, а тут — жертovníк для цілопалень, які приносять тиме Ізраїль».^а

2 Давид наказав зібрати чужинців,^б які жили в Ізраїлевому краї, і зробив їх каменярами, щоб вони різали та обтісували камені для будівництва дому правдивого Бога.^в **3** Давид також приготував багато заліза, щоб виготовити цвяхи для ступок брам і з'єднання. Крім того, він приготував стільки міді, що не зважити,^г **4** і стільки кедрової деревини,^д що не злічити, бо сидоняни^е й тиряни^є постачали йому багато деревини. **5** Давид сказав: «Мій син Соломон ще молодий і недовісвідчений*^ж, а дім, який треба побудувати для Єгови, має прославитись у всіх краях^з своєю неперевершеною величністю^и і красою.^и Тому я все приготую для нього». І ще до своєї смерті Давид приготував безліч усього.

6 Він покликав свого сина Соломона і наказав йому побудувати дім для Єгови, Ізраїлевого Бога. **7** Давид сказав Соломону, своєму синові: «Я від усього серця хотів побудувати дім для імені мого Бога Єгови.^к **8** Але Єгова сказав мені: “Ти пролив багато крові і багато воював. Ти не побудуєш дому для мого імені,^л бо дуже багато крові ти пролив на землю перед моїм лицем. **9** Але в тебе народиться син,^м який буде мирною людиною*. Я дам йому мир, і довоколишні вороги не будуть його турбувати.^н Соломон^о буде його

22:5 *Або «тендітний». **22:9** *Був. «людиною спокою». ^в Від євр. слова, що озн. «мир».

РОЗД. 22

а Пв 12:5, 6
2См 24:18
2Хр 3:1

б 1Цр 9:20, 21
2Хр 2:17, 18

в 1Цр 5:15, 17
1Цр 6:7
1Цр 7:9

г 1Цр 7:47

д 2См 5:11

е 1Цр 5:6, 8

є 2Хр 2:3

ж 1Цр 3:7

з Пс 68:29

и 2Хр 2:5

і Ор 2:3

к Пв 12:5, 6
2См 7:2
Пс 132:3–5

л 1Хр 17:4

м 1Хр 28:5

н 2См 7:12, 13
1Цр 4:25
1Цр 5:4

о 2См 12:24

Друга коп.

а Пс 72:7

б 1Цр 5:5

в 2См 7:14

єв 1:5

г 1Хр 17:12–14
Пс 89:35, 36

д 1Хр 28:20

е 2Хр 1:10
Пс 72:1

є Пв 4:6

ж Пв 19:37
1Хр 28:7

з Пв 12:1
Пв 17:18, 19
Існ 1:8

и 1Цр 2:3
1Хр 28:7
Пс 19:8, 11

и Існ 1:6, 9
1Хр 28:20

і 1Хр 29:6, 7

к 1Хр 29:2–4

л 1Цр 5:17
1Цр 6:7
1Цр 7:9

м 1Цр 7:13, 14

н 1Цр 22:3

о 2Хр 1:1

ім'я, і за його днів я дам Ізраїлю мир і спокій.^а **10** Саме він побудує дім для мого імені.^б Він стане мені сином, а я йому батьком.^в І я міцно поставлю трон його царства в Ізраїлі навіки*.^г

11 А тепер, сину мій, нехай Єгова буде з тобою, і ти матимеш успіх та побудуєш дім для свого Бога Єгови, як він і говорив.^д **12** Нехай Єгова наділить тебе розсудливістю і розумінням,^е коли дасть тобі владу над Ізраїлем, щоб ти дотримувався закону свого Бога Єгови.^є **13** І якщо ти старанно виконуватимеш постанови*^ж й присуди, які Єгова передав Ізраїлю через Мойсея, то матимеш успіх.^з Будь мужній і сильний. Не бійся і не лякайся.^и **14** Я доклав великих зусиль, щоб приготувати для дому Єгови 100 000 талантів* золота і 1 000 000 талантів срібла, а міді та заліза стільки, і що й не зважити. Також я приготував деревину і каміння,^к але ти додай до цього ще більше. **15** Крім того, ти маєш багато робітників: каменярів, мулярів,^л теслярів та інших людей, вправних у різній роботі.^м **16** У тебе стільки золота, срібла, міді й заліза, що не злічити.^н Тож берися до роботи, і нехай Єгова буде з тобою».^о

17 Давид наказав усім Ізраїлевим князям допомагати його сину Соломону і сказав: **18** «Хіба ваш Бог Єгова не з вами? Хіба він не дав вам миру навкруги? Єгова віддав у мою руку мешканців цього краю, і край тепер підкорений перед ним та його народом. **19** Тож

22:14 * 1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14.

постановить шукати вашого Бога Єгови^а всім своїм серцем та всією своєю душею*. Побудуйте святиню правдивого Бога Єгови,^б щоб перенести ковчег угоди Єгови і святі речі правдивого Бога^в до дому, побудованого для імені Єгови.»^г

23 Коли Давид постарів і життя його наблизилося до кінця*, він зробив свого сина Соломона царем над Ізраїлем.^а **2** Давид зібрав усіх Ізраїлевих князів, священників^б і левітів.^в **3** Левіти віком від 30 років і більше були перераховані^ж чоловік за чоловіком; усього їх було 38 000. **4** З них 24 000 повинні були наглядати за працею в домі Єгови, 6000 мали бути начальниками і суддями.^з **5** 4000 – вартовими при брамах,^и а ще 4000 повинні були вихвалити Єгову, граючи на інструментах, про які Давид сказав: «Я зробив їх, щоб вихвалити Бога».

6 Потім Давид поділив їх на групи.^к Це були групи Левієвих синів – Гершо́на, Кегáта і Мерáрі.^л **7** Серед гершонівців були Ладáн і Шім'ї. **8** Сини Ладáна: голова Єхїл, а також Зетáм і Йоїл^м – троє синів. **9** Сини Шім'ї: Шеломóт, Хазїїл і Харáн – троє синів. Вони були головами родів, які походили від Ладáна. **10** Сини Шім'ї: Яхáт, Зіна^н, Єуш і Берія – чотири сини Шім'ї. **11** Головним був Яхáт, а другим – Зіза. В Єуша і Берії було мало синів, тому вони вважались одним родом і мали спільне призначення.

12 Сини Кегáта: Амрám, Їцгáр,^о Хеврón та Уззіїл^п – чет-

22:19 * Див. глосарій. 23:1 * Букв. «був старий і насичений днями». 23:10 * У вірші 11 «Зіза».

РОЗД. 22

а Пв 4:29

2Хр 20:3

Дп 9:3

б 1Цр 6:1

в 1Цр 8:6, 21

г Пв 12:21

1Цр 8:29

1Цр 9:3

РОЗД. 23

д 1Цр 1:33, 39

1Хр 28:5

е Вх 29:8, 9

є Чс 3:6

ж Чс 4:2, 3

з Пв 16:18

1Хр 26:29

2Хр 19:8

и 1Хр 26:12

і 1Хр 6:31, 32

к 2Хр 8:14

2Хр 31:2

л Вх 6:16

м 1Хр 26:21, 22

н Вх 6:21

о Вх 6:18

Друга кол.

а Вх 4:14

б Вх 20:26, 26

в Вх 28:1

г Лв 9:22

Чс 6:23–27

Пв 21:5

д Вх 21:21, 22

е Вх 18:3, 4

є 1Хр 26:24

ж 1Хр 26:25

з Чс 3:27

и 1Хр 24:20, 22

і 1Хр 24:20, 23

к Вх 6:22

л Вх 6:19

м 2См 7:1

н 1Цр 8:12, 13

Пс 135:21

о Чс 4:15

веро синів. **13** Сини Амрáма: Аарон^а і Мойсей.^б Аарон і його сини були відділені^в на віки, щоб освячувати Найсвятіше, служити Єгові, приносити жертви перед його лицем і благословляти в його ім'я.^г

14 Сини Мойсея, Божого чоловіка, були перелічені серед левітів. **15** Сини Мойсея: Гершóм^а і Еліезéр.^б **16** З синів Гершóма головою був Шевуїл.^в **17** З нащадків* Еліезéра головою був Рехавія.^ж Еліезéр більше не мав синів, а в Рехавії було дуже багато синів. **18** З синів Їцгáра^з головою був Шеломїт.^и **19** Сини Хеврónа: голова – Єрія, другий – Амарія, третій – Яхазїїл, четвертий – Скамеáм.^л **20** Сини Уззіїла:^к голова – Михей, другий – Їшшія.

21 Сини Мерáрі: Мáхлі та Мúші.^н Сини Мáхлі: Елеазáр і Кїш. **22** Елеазáр помер, не маючи синів. У нього були тільки дочки, які вийшли заміж за своїх родичів*, синів Кїша. **23** Сини Мúші: Мáхлі, Едér і Еремóт – троє синів.

24 Це Левієві сини за їхніми родами, голови родів згідно з переписом. Вони були перераховані поіменно і виконували працю, пов'язану зі служінням у домі Єгови; всі вони були віком від 20 років і більше. **25** Давид сказав: «Єгова, Бог Ізраїля, дав мир своєму народу,^м і він буде жити в Єрусалимі повіки.» **26** Левітам більше не потрібно переносити святий намет і все приладдя, яке використовується для служіння в ньому.^о **27** Отже, за останніми вказівками Давида були пораховані левіти віком

23:17 * Букв. «синів». 23:22 * Букв. «братів».

від 20 років і більше. **28** Вони допомагали Аароновим сидам^а в усьому, що було пов'язане зі служінням у домі Єгови: дбали про подвір'я,^б їдальні та очищення всіх святих речей і займалися іншою роботою в домі правдивого Бога. **29** Вони допомагали з хлібами, які клали у стоси^{*,б} з найліпшим борошном для хлібного приношення, прісними тоненькими коржами,^г хлібами, приготовленими на сковороді, тістом, вимішаним з олією,^д і різними мірами об'єму їй довжини. **30** Кожного ранку і кожного вечора^е вони займали свої місця, щоб віддавати Єгові подяку і хвалу.^е **31** Також вони допомагали приносити для Єгови цілопалення щосуботи,^ж у новомісяччя^з та в щорічні свята,^и відповідно до кількості, записаної в законі, і робили це перед лицем Єгови постійно. **32** Крім того, вони виконували свої обов'язки, пов'язані з наметом зборів і святим місцем, а також допомагали своїм братам, Аароновим сидам, служачи в домі Єгови.

24 Ось групи Ааронових нащадків. Сини Аарона: Надав, Авігу,^і Елеазар та Ітамар.^к **2** Але оскільки Надав та Авігу померли раніше від свого батька^л і в них не було синів, то надалі святиками служили Елеазар^м та Ітамар. **3** Давид, а також Садок,^н з синів Елеазара, і Ахімелех, з синів Ітамара, поділили їх на групи, щоб вони виконували свої обов'язки, пов'язані зі служінням. **4** Але серед синів Елеазара було більше голів, ніж серед синів Ітамара. Тому їх

23:29 * Тобто хлібами представлення.

РОЗД. 23

а Чс 3:9
б 1Цр 6:36
в Лв 24:5, 6
1Хр 9:32
г Лв 29:1,2
Лв 2:4
д Лв 7:12
е Вх 29:39
є 1Хр 16:4, 37
ж Вх 20:10
з Чс 10:10
Пс 81:3
и Пв 16:16

РОЗД. 24

і Лв 10:1
к Вх 6:23
Вх 28:1
л Чс 26:61
м Чс 16:39, 40
н 2См 8:17

Друга кол.

а Пр 16:33
б 1Цр 2:35
в 2См 8:17
г 2См 19:11
1Цр 1:5, 7
д Лк 1:5
е 2Цр 11:9
Лк 1:8, 23
є Вх 6:18
ж 1Хр 23:16
1Хр 26:24
з 1Хр 23:17
и 1Хр 23:18
і 1Хр 26:31

поділили так: серед синів Елеазара – 16 чоловіків, які були головами родів, а серед синів Ітамара – 8.

5 Потім Елеазарових та Ітамарових синів поділили за жеребком,^а бо і з одних, і з других походили начальники, які відповідали за святе місце, і начальники, які служили правдивому Богу. **6** Писар левітів Шемая, син Нетанеля, записав їхні імена перед царем, князями, священником Садокком,^б Ахімелехом,^в сином Евіатара,^г і головами священницьких та левітських родів. Один рід вибирився з синів Елеазара, і один – з синів Ітамара.

7 Перший за жеребком був Єгорів, другий – Єдая, **8** третій – Харім, четвертий – Сеорім, **9** п'ятий – Малкія, шостий – Міямін, **10** сьомий – Гаккоц, восьмий – Авія,^д **11** дев'ятий – Єшуа, 10-й – Шеханія, **12** 11-й – Еліашів, 12-й – Якім, **13** 13-й – Хуппа, 14-й – Ешевеав, **14** 15-й – Білга, 16-й – Іммер, **15** 17-й – Хезір, 18-й – Гаппіцец, **16** 19-й – Петагія, 20-й – Єхезкель, **17** 21-й – Яхін, 22-й – Гамул, **18** 23-й – Делая, 24-й – Маазія.

19 Так було встановлено порядок їхнього служіння:^е було визначено, коли саме вони мали приходити в дім Єгови, згідно з постановою, даною їхнім прабатьком Аароном, як наказав йому Єгова, Бог Ізраїля.

20 Ось решта синів Левія. З синів Амрама^є – Шуваїл.^ж З синів Шуваїла – Єхдея. **21** Від Рехавїї,^з з синів Рехавїї, – голова Ішшія. **22** З іцгарівців – Шеломот.^и З синів Шеломота – Яхат. **23** З синів Хеврона: голова – Єрія,^і другий – Амарія, третій – Яхазїл, чет-

вертий – Єкамеам. **24** З синів Уззіїла – Михей. З синів Михея – Шамір. **25** У Михея був брат Ішшія. З синів Ішшії – Захарій.

26 Сини Мерарі:^a Мэхлі і Муші. З синів Яазїї – Бено. **27** Сини Мерарі: від Яазїї – Бено, Шогам, Заккур та Іври; **28** від Мэхлі – Елеазар, який не мав синів;^b **29** від Кіша, з синів Кіша, – Ерахмеїл; **30** сини Муші: Мэхлі, Едер і Єрімот.

Це сини Лівія за їхніми родами. **31** Вони витягали жеребки^c так само, як їхні брати, сини Аарона, витягали жеребки в присутності царя Давида, а також Садба, Ахімелеха та голів священницьких і левітських родів. Рід старшого брата був нарівні з родом молодшого брата.

25 Потім Давид і начальники груп, які виконували служіння, вибрали для служіння деяких синів Асафа, Гемана і Едутуна,^г які мали пророкувати, граючи на арфах, лірах^d і кимвалах.^e Ось ті, кого призначили для цього служіння. **2** Від синів Асафа – Заккур, Йосип, Нетанія і Асарела. Їхнім керівником був Асаф, який пророкував під керівництвом царя. **3** Від Едутуна^e – його шестеро синів: Гедалія, Цєрі, Єшя, Шімї, Хашавія і Маттітія.^ж Керівником у них був їхній батько Едутун, який пророкував, граючи на арфі та віддаючи Єгови подяку і хвалу.^з **4** Від Гемана^и – його сини Буккія, Маттанія, Уззіїл, Шевуїл, Єрімот, Хананія, Ханані, Еліата, Гіддалті, Ромамті-Езєр, Йошбекаша, Маллоти, Готір і Махазіот. **5** Усі вони були синами Гемана, царсько-го провидця, який звіщав сло-

РОЗД. 24

a Бт 46:11

б 1Хр 23:22

в Пр 16:33

РОЗД. 25

г 1Хр 16:41, 42
2Хр 5:11, 12
2Хр 35:15

д 1См 10:5

е 1Хр 15:16

є 1Хр 16:41, 42

ж 1Хр 15:16, 18

з Еф 5:19

и 1Хр 15:16, 19

Друга кол.

a 1Хр 13:8
1Хр 15:16
1Хр 16:5

б Пр 16:33

в 1Хр 25:1, 2

г 1Хр 25:1, 3

д 1Хр 25:1, 2

е 1Хр 25:1, 2

є 1Хр 25:1, 4

ва правдивого Бога, прославляючи його*. Правдивий Бог дав йому 14 синів і 3 дочки. **6** Всі Геманові сини співали в домі Єгови під керівництвом свого батька і грали на кимвалах, лірах і арфах,^a виконуючи служіння в домі правдивого Бога.

Асаф, Едутун і Геман служили під керівництвом царя.

7 Вони та їхні брати були навчені співати Єгови і добре знали свою справу. Всього їх було 288. **8** Щоб розподілити обов'язки, вони витягали жеребки^b – малий нарівні з великим, досвідчений нарівні з тим, хто вчився.

9 Перший жеребок випав Асафу для Йосипа;^c другий – Гедалії^г (йому, його братам і сином, усього їх було 12); **10** третій – Заккуру,^d його сином і братам, усього їх було 12; **11** четвертий – Цєрі, його сином і братам, усього їх було 12; **12** п'ятий – Нетанії,^e його сином і братам, усього їх було 12; **13** шостий – Буккії, його сином і братам, усього їх було 12; **14** сьомий – Єшарелі, його сином і братам, усього їх було 12; **15** восьмий – Єшаї, його сином і братам, усього їх було 12; **16** дев'ятий – Маттанії, його сином і братам, усього їх було 12; **17** 10-й – Шімї, його сином і братам, усього їх було 12; **18** 11-й – Азарелю, його сином і братам, усього їх було 12; **19** 12-й – Хашавії, його сином і братам, усього їх було 12; **20** 13-й – Шувайлу,^e його сином і братам, усього їх було 12; **21** 14-й – Маттії, його сином і братам, усього їх було 12; **22** 15-й – Єремоту, його сином і братам, усього їх було 12;

25:5 * Букв. «піднімаючи свій ріг».

23 16-й – Хананії, його синам і братам, усього їх було 12; **24** 17-й – Йошбекаші, його синам і братам, усього їх було 12; **25** 18-й – Ханані, його синам і братам, усього їх було 12; **26** 19-й – Маллбті, його синам і братам, усього їх було 12; **27** 20-й – Еліагі, його синам і братам, усього їх було 12; **28** 21-й – Готіру, його синам і братам, усього їх було 12; **29** 22-й – Гіддальті,^а його синам і братам, усього їх було 12; **30** 23-й – Махазіоту,^б його синам і братам, усього їх було 12; **31** 24-й – Ромамті-Езэру,^в його синам і братам, усього їх було 12.

26 Ось групи вартових при брамах.^г Від корейців – Мешелемія,^а син Коре з Асафових синів. **2** Сини Мешелемії: первісток – Захарій, другий – Єдіаїл, третій – Зевадія, четвертий – Ятніїл, **3** п'ятий – Елам, шостий – Єгоханан і сьомий – Ельгоенай. **4** Сини Овед-Едома: первісток – Шемая, другий – Єгозавад, третій – Йоах, четвертий – Сахар, п'ятий – Нетанель, **5** шостий – Амміїл, сьомий – Іссахар і восьмий – Пеуллетай. Ось як Бог поблагословив Овед-Едома.

6 У його сина Шемаї народилися сини, здібні й сильні чоловіки; вони стали головами родів. **7** Сини Шемаї: Отні, Рефаїл, Овед і Елзавад та його брати Елгу і Семахія, які теж були здібними чоловіками. **8** Усі вони сини Овед-Едома. Вони, а також їхні сини і брати були здібними людьми, придатними до служіння. Всього з родини Овед-Едома – 62 чоловіки. **9** Мешелемія^в мав 18 синів і братів, які були здібними чоловіками.

РОЗД. 25

а 1Хр 25:1, 4

б 1Хр 25:1, 4

в 1Хр 25:1, 4

РОЗД. 26

г 1Хр 9:2, 22
2Хр 23:16, 19

д 1Хр 26:14, 19

е 1Хр 26:14, 19

Друга кол.

а Пр 16:33

б 1Хр 26:4, 5

в 1Хр 26:10, 11

г 1Хр 26:15

д 1Хр 26:16

е 1Цр 7:51
1Цр 14:25, 26
1Хр 9:26
1Хр 18:10, 11

е 1Хр 29:8

10 Сини Хоси, який був з синів Мерарі: голова – Шімрі (хоча він не був первітком, але батько зробив його головою), **11** другий – Хілкія, третій – Тевалія і четвертий – Захарій. Усього в Хоси було 13 синів і братів.

12 У цих групах вартових і голови, і їхні брати мали свої обов'язки в служінні у домі Єгови. **13** Малі родини нарівні з великими витягували жеребок^а за їхніми родами, щоб вибрати, біля якої брами будуть служити. **14** Східний бік за жеребком мав охороняти Шелемія. Потім витягнули жеребок для його сина Захарія, розсудливого радника, і йому випав північний бік. **15** Овед-Едом мав охороняти південний бік, а його сини^б – комори. **16** Шуппім і Хоса^в мали охороняти західний бік поряд з брамою Шаллехет, що біля битого шляху, який веде на гору. Варта стояла коло варті. **17** На східному боці мали стояти шестеро левітів, на північному боці щодня – четверо, на південному боці щодня – четверо, а біля комор^г – дві пари вартових. **18** На західному боці, де була галерея, четверо вартових мали стояти біля битого шляху,^а а двоє – біля галереї. **19** Це групи вартових з корейців і з мерарівців.

20 Левіт Ахія відповідав за скарбниці дому правдивого Бога і за скарбниці для освячених* речей.^е **21** З синів Ладана, тобто синів гершбнівця, Ладанового нащадка, був Єхієлі^с – один з голів родів, які походили від гершбнівця Ладана, – **22** та сини Єхієлі, Зетам і його брат Йоїл.

26:20 *Або «присвячених».

Вони відповідали за скарбниці дому Єгови.^а **23** Від амра́-мівців, іцга́рівців, хевро́нівців та уззі́лівців^б **24** був Шевуїл, син Гершóма, сина Мойсея; він відповідав за комори. **25** Йо́го брати, нащадки Еліезэ́ра:^в Рехавія,^г Єша́я, Йо́ра́м, Зіхрі та Шеломóт. **26** Шеломóт і його брати відповідали за всі скарбниці для освячених речей,^д які освятив цар Давид,^е голови родів,^є начальники над тисячами, начальники над сотнями і военачальники. **27** Частину здобичі, захопленої у війнах,^ж вони освячували для утримування дому Єгови. **28** Усе, що освятили прозорливець^з Самуїл, а також Саул, син Кіша, Авне́р,^и син Не́ра, Йо́ав,^і син Церуї,^к чи будь-хто інший, було доручено Шеломіту* та його братам.

29 Від іцга́рівців^л був Кенанія і його сини, які виконували обов'язки поза Божим домом — були начальниками та суддями^м в Ізраїлі.

30 Від хевро́нівців^н був Хашавія і його брати — 1700 здібних чоловіків, які наглядали за всіма справами Ізраїля, пов'язаними зі служінням Єгови та служінням царю, в землях на захід від Йордану. **31** Від хевро́нівців був Єрія,^о голова хевро́нівців за походженням їхніх родів. У 40-й рік царювання Давида^п серед них шукали сильних та здібних чоловіків і знайшли їх у гілеадському Язе́рі.^р **32** Його брати, голови родів, були здібними чоловіками; їх було 2700 чоловіків. Цар Давид призначив їх головами над рувімівцями, га́дівцями і над половиною племені Манасії у справах, пов'язаних

РОЗД. 26

а 1Цр 15:18
б Чс 3:27
в Вх 18:3, 4
г 1Хр 23:17
д Чс 31:50
1Хр 18:10, 11
е 1Хр 29:3, 4
є 1Хр 29:6, 7
ж Чс 31:28
ІсН 6:19
з 1См 9:9
и 1См 14:50
і 2См 20:23
к 2См 2:18
л 1Хр 23:12
м Пв 17:9
2Хр 19:8
н 1Хр 23:12
о 1Хр 23:19
п 1Хр 29:26, 27
р ІсН 13:24, 25
ІсН 21:8, 39

Друга кол.**РОЗД. 27**

а Вх 18:25
Пв 1:15
1См 8:11, 12
б 1Хр 28:1
в 1Хр 11:11
г Чс 26:20, 21
д 1Хр 8:1, 4
е 2См 23:9
є 2См 23:20–23
1Цр 4:4
ж 1Хр 12:27
з 2См 2:18
2См 23:8, 24
и 1Хр 2:15, 16
і 2См 23:8, 26
к 2Хр 11:5, 6
Ам 1:1
л 1Хр 11:10, 27

зі служінням правдивому Богу, а також у справах царя.

27 Ось групи ізраїльтян, які були в царському війську. У ці групи входили голови родів, начальники над тисячами, начальники над сотнями^а і начальники, які дбали про ці групи.^б Групи змінювали одна одну кожного місяця протягом року, і в кожній з них було 24 000 чоловіків.

2 Головою першої групи, яка мала служити в перший місяць, був Яшовам,^в син Завдіїла. У його групі було 24 000 чоловіків. **3** Він був нащадком Перэца^г і першого місяця служив головою всіх военачальників. **4** Головою групи, яка мала служити в другий місяць, був ахóхивець^д Дода́й,^е а провідником був Міклóт. У його групі було 24 000 чоловіків. **5** Головою третьої групи, яка мала служити у третій місяць, був Беня́я,^є син старшого священика Єго́йди.^ж У його групі було 24 000 чоловіків. **6** Беня́я належав до тридцятки сильних воїнів і був провідником цієї тридцятки. Начальником його групи був його син Аммізава́д. **7** Головою четвертої групи, яка мала служити в четвертий місяць, був Асаїл,^з Йо́авів брат,^и а після нього — його син Зевадія. У його групі було 24 000 чоловіків. **8** Головою п'ятої групи, яка мала служити у п'ятий місяць, був ізра́хивець Шамгу́т. У його групі було 24 000 чоловіків. **9** Головою шостої групи, яка мала служити в шостий місяць, був Іра́,^і син текоянина^к Іккэ́ша. У його групі було 24 000 чоловіків. **10** Головою сьомої групи, яка мала служити в сьомий місяць, був пелонітянин Хелéц^л з ефре́мівців. У його групі було 24 000

чоловіків. **11** Головою восьмої групи, яка мала служити у восьмий місяць, був хушатянин Сіббехай^а із зерахівців.^б У його групі було 24 000 чоловіків. **12** Головою дев'ятої групи, яка мала служити в дев'ятий місяць, був анатотянин^в Авіезер^г з венямінців. У його групі було 24 000 чоловіків. **13** Головою 10-ї групи, яка мала служити в 10-й місяць, був нетофатянин Магарай^д із зерахівців.^е У його групі було 24 000 чоловіків. **14** Головою 11-ї групи, яка мала служити в 11-й місяць, був піратонянин Беная^ж з ефремівців. У його групі було 24 000 чоловіків. **15** Головою 12-ї групи, яка мала служити у 12-й місяць, був нетофатянин Хелдай з нащадків Отніла. У його групі було 24 000 чоловіків.

16 Провідниками Ізраїлевих племен були: в Рувіма – Еліезер, син Зіхрі; у Симеона – Шефатя, син Маахі; **17** у Левія – Хашавія, син Кемуїла; в Аарона – Садок; **18** в Юди – Елігу,^з один з братів Давида; в Іссахара – Омрі, син Михаїла; **19** в Завулона – Ішмаїа, син Овдія; у Нефталіма – Єрімот, син Азріїла; **20** у Ефрема – Гошея, син Азазії; в половині племені Манасії – Йоїл, син Педї; **21** в половині племені Манасії, що в Гілеаді, – Іддо, син Захарія; у Веняміна – Яасїл, син Авне-ра;^и **22** в Дана – Азарель, син Єрохама. Це князі Ізраїлевих племен.

23 Давид не порахував тих, кому було 20 років і менше, бо Єгова пообіцяв зробити ізраїльтянам такими численними, як зірки на небі.^к **24** Йоав, син Церуї, почав рахувати народ, але не закінчив. І гнів Божий

РОЗД. 27

а 2См 21:18

б Чс 26:20

в 1Хр 6:60, 64

г 2См 23:8, 27

д 2См 23:8, 28

е Чс 26:20

є 2См 23:8, 30

ж 1См 16:1, 6

1См 17:28

з 1См 14:50

2См 3:27

и Бт 15:5

Друга кол.

а 2См 24:2, 15

1Хр 21:6, 7

б 2Цр 18:15

в 2Хр 9:27

г 2Хр 26:9, 10

д Іс 35:2

е 2См 13:3

2См 21:21

є 1Хр 3:1–9

ж 2См 15:12

2См 16:23

2См 17:23

з 2См 15:37

2См 16:16, 17

и 2См 23:20–23

1Цр 2:35

і 1Цр 1:7

к 1Хр 11:6

РОЗД. 28

л 1Хр 27:1

м Вх 18:25

н 1Хр 27:25, 29

запалився* на Ізраїль.^а Тож це число не ввійшло у літопис царя Давида.

25 За царські скарбниці^б відповідав Азмавёт, син Адїла. За сховища* в полях, містах, селах і баштах відповідав Йонатан, син Уззії.

26 За робітників, які обробляли землю, відповідав Езрі, син Келува. **27** За виноградники відповідав раматынин Шімї, а за урожай виноградарників і запаси вина – шіфмейнин Завді. **28** За оливкові гаї і сикомори^в в Шефелі^г відповідав гедерянин Ваал-Ханан, а за запаси олії – Йоаш. **29** За велику худобу, яка паслась у Шароні,^д відповідав шаронянин Шітрай, а за велику худобу в долинах – Шафат, син Адлая. **30** За верблюдів відповідав ізмаїлівець Овіл, а за ослиць – меронотянин Ехдєа. **31** За дрібну худобу відповідав гагрянин Язіз. Це чоловіки, відповідальні за майно царя Давида.

32 Давидів племінник Йонатан,^е чоловік розумний, був радником і писарем. Єхіл, син Хахмоні, дбав про царських синів.^є **33** Ахітофел^ж був царським радником, а Хушай,^з архітянин, – другом* царя. **34** Після Ахітофела радниками стали Єгойда, син Беная,^и та Евіатар.^і Начальником царського війська був Йоав.^к

28 Давид зібрав у Єрусалимі всіх князів Ізраїля: князів племен, начальників груп,^л які були на службі в царя, начальників над тисячами, начальників над сотнями,^м начальників, відповідальних за все майно та худобу царя^н і

27:24 * Букв. «і гнів був». **27:25** * Або «скарбниці». **27:33** * Або «довіреною особою».

його синів,^а зібрав він також придворних та сильних і здібних чоловіків.^б **2** Тоді цар Давид встав і сказав:

«Послухайте мене, мої брати, мій народ! Я від усього серця хотів побудувати дім, де перебував би ковчег угоди Єгови, дім, який був би підніжком для нашого Бога.^в І я приготував усе, що для цього потрібно.^г **3** Але правдивий Бог сказав мені: “Ти не побудуєш дому для мого імені,^д бо ти воював і проливав кров”.^е **4** Єгова, Бог Ізраїля, вибрав мене з усього дому мого батька, щоб я повіки був царем Ізраїля.^є Він вибрав провідником Юду,^ж з роду Юди — дім мого батька,^з а з синів мого батька вибрав мене і зробив царем над усім Ізраїлем.^и **5** З усіх моїх синів,— а Єгова дав мені багато синів,^й — Бог вибрав Соломона,^к щоб він сидів на троні царства Єгови в Ізраїлі.^л

6 Він сказав мені: “Твій син Соломон побудує для мене дім і подвір'я, бо я вибрав його, щоб він став мені сином, і я буду йому батьком.”^м **7** Я міцно поставлю його царство навіки,^н якщо він і далі буде рішуче триматися моїх заповідей і присудів”.^о **8** Тож на очах усього Ізраїля, збору Єгови, і перед нашим Богом я кажу вам: старанно виконуйте і бережіть всі заповіді вашого Бога Єгови, щоб ви володіли тим добрим краєм^п і передали його своїм сином у спадок навіки.

9 І ти, Соломоне, мій сину, знай Бога, якому поклоняється твій батько, і служи йому цілим^р серцем^с і з радісною^т душею^д, бо Єгова досліджує

28:9 *Або «повністю відданим». *Або «охочою». ^аДив. глосарій.

РОЗД. 28

а 1Хр 3:1–9
б 1Хр 11:10
в Пс 132:3–5
г 1Хр 22:2–4
д 1Хр 17:4
е 1Хр 22:7, 8
є 1См 16:1, 13
2См 7:8
Пс 89:20
ж Бт 49:10
1Хр 5:2
Пс 60:7
з Рт 4:22
и 1См 13:14
1См 16:11, 12
і 1Хр 3:1–9
к 1Хр 22:9
л 1Хр 17:14
2Хр 1:8
м 2См 7:13, 14
н 1Хр 17:13, 14
Пс 72:8
о Пв 12:1
1Цр 6:12
п Пв 6:3
р Пв 10:12

Друга кол.

а 1См 16:7
1Хр 29:17
Пр 17:3
Об 2:23
б Пв 31:21
Пс 139:2
в Мт 7:7
Єв 11:6
Як 4:8
г Пв 31:17
2Хр 15:2
Єв 10:38
д Єв 8:5
е 2Хр 3:4
є Лв 16:2
1Цр 6:19
ж 1Цр 6:36
1Цр 7:12
з 1Хр 9:26
1Хр 26:20
и 1Хр 24:1
і 2Хр 4:7
к 2Хр 4:8, 19
л 1Цр 7:48, 50

всі серця^а і знає всі думки та бажання.^б Якщо ти будеш шукати його, він дозволить себе знайти,^в а якщо покинеш його, він відкине тебе назавжди.^г **10** Памятай: Єгова вибрав тебе, щоб ти побудував дім, який стане святиною. Будь мужній і берися до роботи».

11 Тож Давид дав своєму синові Соломону план будови^а притвору,^б приміщень храму, комор, верхніх і внутрішніх кімнат, приміщення для кришки примирення^в,^г **12** а також план усього, що отримав під натхненням^д: подвір'їв^е дому Єгови, всіх ідалень, які були довкола, скарбниць дому правдивого Бога і скарбниць для освячених^ж речей.^з **13** Крім того, він дав вказівки щодо груп священників^и і левітів, щодо всіх обов'язків, пов'язаних зі служінням у домі Єгови, а також щодо всіх речей, які мали використовуватися для служіння в домі Єгови. **14** Він вказав вагу золота для виготовлення всіх золотих речей і вагу срібла — для всіх срібних речей, які мали використовуватися у служінні; **15** вагу золота для золотих світильників^л та каганців, зазначивши вагу кожного світильника та каганця, і вагу срібла для срібних світильників і каганців — залежно від їхнього призначення; **16** вагу золота для столів, на які мали класти у стоси хліби^н,^к для кожного столу, і вагу срібла для срібних столів; **17** вагу чистого золота для виделок, чаш, глеків та для малих чаш,^п

28:11 *Идется про передню частину храму. *Або «приміщення для примирення». **28:12** *Букв. «через дух». *Або «присвячених». **28:16** *Тобто хліби представлення.

для кожної малої чаші, і вагу срібла для малих чаш, для кожної малої чаші. **18** Він також вказав вагу очищеного золота для жертовника, на якому мав спалюватися фіміам,^а і для золотих херувимів,^б які, простягаючи крила, мали затінювати ковчег угоди Єгови та представляти його колісницю.^в **19** І сказав Давид: «Рука Єгови була на мені, і він дав мені проникливість, щоб записати усі вказівки щодо будівництва».^г

20 Потім Давид сказав своєму синові Соломону: «Будь мужній і сильний та берися до роботи. Не бійся і не лякайся, бо з тобою Єгова,^а мій Бог. Він не полишить тебе і не покине,^б а буде з тобою, доки ти не завершиш усієї роботи, пов'язаної зі служінням у домі Єгови. **21** Групи священників^в і левітів^г готові виконувати служіння в домі правдивого Бога. Ти маєш охочих і здібних майстрів для усіяких робіт, пов'язаних зі служінням,^а а також князів^б і цілий народ, які будуть виконувати всі твої вказівки».

29 Потім цар Давид сказав усьому збору: «Мій син Соломон, якого вибрав Бог,^а ще молодий і недосвідчений^б, а роботи дуже багато, бо цей величний храм^в не для людини, а для Бога Єгови.^г **2** Я доклав усіх зусиль, щоб приготувати для дому мого Бога золото для золотих речей, срібло для срібних, мідь для мідних, залізо для залізних,^д деревину^е для дерев'яних, а також онікс, каміння вставне, яке садять на розчин, камінці для мозаїки, всі-

29:1 *Або «тендітний». ^аАбо «циталь; палац».

РОЗД. 28

а 1Цр 7:48

б Вх 25:20

1См 4:4

1Цр 6:23

в Пс 18:10

г Вх 25:9, 40

1Хр 28:11

д Пв 31:6

Існ 1:6, 9

Рм 8:31

е Існ 1:5

є 1Хр 24:1

ж 1Хр 24:20

з Вх 36:1, 2

и 1Хр 22:17

1Хр 28:1

РОЗД. 29

і 1Хр 28:5

к 1Цр 3:7

л 2Хр 2:4

м 1Хр 22:3, 16

н 1Хр 22:4, 14

Друга кол.

а 1Хр 21:24

б Пс 26:8

Пс 27:4

Пс 122:1

в Йв 28:16

г Вх 35:5

д Вх 18:25

е 1Хр 27:25, 29

1Хр 27:31

є 1Хр 6:1

ж 1Хр 26:22

з 2Кр 9:7

и Пс 145:3

1Тм 1:17

і Об 5:13

к 1Хр 16:27

Пс 8:1

л Пс 24:1

Іс 42:5

лякі дорогоцінні камені та алебастр у великій кількості. **3** Крім усього того, що я приготував для святого дому, я даю власне золото^а і срібло з любові до дому мого Бога:^б **4** 3000 талантів^в офірського золота^г і 7000 талантів очищеного срібла, щоб покрити стіни приміщень храму, **5** а також золото для золотих речей і срібло для срібних речей та для всього, що будуть виготовляти майстри. Хто ще хотів би сьогодні принести дар для Єгови?»^г

6 І князі родів, князі Ізраїлевих племен, начальники над тисячами та над сотнями^а і начальники, які займалися справами царя,^б підійшли і почали давати пожертви. **7** Для служіння в домі правдивого Бога вони дали 5000 талантів золота, 10 000 дариків^в, 10 000 талантів срібла, 18 000 талантів міді та 100 000 талантів заліза. **8** Також кожен, хто мав дорогоцінне каміння, віддавав його до скарбниці дому Єгови, за яку був відповідальний гершбівець^г Єхіл.^ж **9** І народ мав радість від того, що давав добровільні пожертви, адже люди жертвували Єгові від усього серця.^з Цар Давид теж дуже радів.

10 Після того Давид віддав хвалу Єгові на очах усього збору і сказав: «Єгово, Боже нашого батька Ізраїля, нехай тобі лине хвала усю вічність^а. **11** Тобі, Єгово, належить велич,^б могутність,^в краса, слава і величність^г,^д адже все, що на небі і на землі,— твоє.^е То-

29:4 *1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14. **29:7** *Дарик — перська золота монета. Див. додаток Б14. **29:10** *Або «від вічності до вічності». **29:11** *Або «Гідність».

бі, Єгово, належить царство,^а ти — Голова над усіма. **12** Від тебе — багатство і слава,^б і ти пануєш над усім.^в У твоїй руці сила^г і могутність,^д і ти можеш звеличити^е та зміцнити кожного.^є **13** Боже наш, ми дякуємо тобі й вихваляємо твоє славетне ім'я.

14 Хто я і хто мій народ, що можемо так щедро жертвувати? Адже все від тебе, і все, що даємо тобі, ми отримали від тебе. **15** Ми перед тобою чужинці та поселенці, як і всі наші прабатьки.^ж Наші дні на землі — немов тінь,^з і немає надії. **16** Єгово, Боже наш, подивись, скільки всього цінного ми зібрали, щоб побудувати дім для тебе, для твого святого імені! Усе це з твоєї руки і належить тобі. **17** Я добре знаю, мій Боже, що ти досліджуєш серця^и і любиш непорочність*.^і Від чистої^к серця я по жертвував тобі все це і дуже радію, що твій народ, який тут зі мною, дає тобі добровільні приношення. **18** Єгово, Боже наших прабатьків, Авраама, Ісака та Ізраїля, поможи своєму народу завжди мати такий охочий дух і служити тобі від усього серця.^л **19** Також допоможи моєму синові Соломону цілим* серцем^м триматись твоїх заповідей,^н нагадувань і постанов. Допоможи йому робити все це і збудувати величний храм^о, для якого я все приготував.^п

20 Потім Давид сказав усьому збору: «Віддайте хвалу вашому Богу Єгови!» Тоді весь збір віддав хвалу Єгови, Богу своїх прабатьків, і всі люди попадали на коліна і вклю-

РОЗД. 29

а Пс 103:19
Мт 6:10

б Пв 8:18
Пр 10:22
Флп 4:19

в 2Хр 20:6

г Іс 40:26

д Пв 3:24
Еф 1:19
Об 15:3

е 2Хр 1:11, 12

є 2Хр 16:9
Пс 18:32
Іс 40:29

ж Пв 25:23
Єв 11:13

з Йк 14:1, 2
Як 4:13, 14

и 1Хр 28:9

і Пр 11:20
Пр 15:8
Єв 1:9

к Пс 10:17
Пс 86:11

л Мр 12:30

м 1Цр 6:12

н 1Хр 22:14

Друга кол.

а Лв 1:3

б Лв 23:12, 13
Чс 15:5

в 1Цр 8:63, 64

г Пв 12:7
2Хр 7:10
Не 8:12

д 1Цр 1:38–40
1Хр 23:1

е 1Цр 2:35

є 1Хр 28:5

ж 1Хр 22:17

з 1Хр 28:1

и 1Хр 3:1–9

і 1Цр 3:12
2Хр 1:1, 12
Ек 2:9

к 2См 2:11

л 2См 5:4, 5

м 1Цр 1:1

н 1Цр 2:10–12

о 2См 7:2

п 2См 12:1

л 1Хр 21:9, 10

нились Єгови, а також царю.

21 Наступного дня вони склали Єгови жертви і принесли цілопалення^а для Єгови: 1000 молодих биків, 1000 баранів, 1000 ягнят і разом з ними — вилиті жертви.^б Вони принесли багато жертв за весь Ізраїль.^в

22 У той день вони їли і пили перед лицем Єгови та дуже раділи.^г І вони вдруге проголосили Соломона, Давидового сина, царем і помазали його перед лицем Єгови, зробивши провідником.^д А Садба помазали, щоб він служив священиком.^е **23** Тож Соломон сів як цар на трон Єгови^є замість свого батька Давида. Його царювання було успішне, і всі ізраїльтяни слухались його.

24 Також усі князі,^ж сильні воїни^з і всі сини царя Давида^и підкорилися царю Соломону. **25** Єгова дуже звеличив Соломона перед усім Ізраїлем, і таким величним не був жоден з ізраїльських царів, які правили перед ним.^і

26 Давид, син Єссєя, був царем над усім Ізраїлем. **27** Він царював* в Ізраїлі 40 років: 7 років — у Хевроні^к і 33 роки — в Єрусалимі.^л **28** Задоволений довгим життям*,^м Давид помер у глибокій старості, маючи багатство і славу. А замість нього царем став його син Соломон.^н **29** Про всі діла царя Давида, від першого до останнього, розповідається в записках прозорливця Самуїла, пророка Натана^о і провидця Гада.^п **30** У цих записках також розповідається про його царювання, могутність і про те, що відбувалося з ним, з Ізраїлем і всіма довколишніми царствами.

29:17 *Або «праведність; чистоту». *Або «широкого». 29:19 *Або «повністю відданим». *Або «цитадель; палац».

29:27 *Або «кількість днів його царювання». 29:28 *Букв. «днями».

ДРУГА КНИГА

ХРОНІК

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Соломон просить мудрості (1–12)
Соломонове багатство (13–17)
- 2 Приготування для будівництва храму (1–18)
- 3 Соломон починає будувати храм (1–7)
Найсвятіше (8–14)
Два мідні стовпи (15–17)
- 4 Жертовник, море, умивальниці (1–6)
Свічки, столи і подвір'я (7–11а)
Речі для храму виготовлено (11б–22)
- 5 Приготування для присвячення храму (1–14)
Ковчег заносять у храм (2–10)
- 6 Соломон звертається до народу (1–11)
Молитва присвячення (12–42)
- 7 Слава Єгови наповнює храм (1–3)
Церемонія присвячення (4–10)
Єгова з'являється Соломону (11–22)
- 8 Інші будівельні проекти Соломона (1–11)
Поклоніння у храмі організовано (12–16)
Кораблі Соломона (17, 18)
- 9 Візит цариці Шеви (1–12)
Соломонове багатство (13–28)
Смерть Соломона (29–31)
- 10 Ізраїль проти Реговоама (1–19)
- 11 Царювання Реговоама (1–12)
Вірні левіти переходять в Юду (13–17)
Сім'я Реговоама (18–23)
- 12 Шішак нападає на Єрусалим (1–12)
Кінець правління Реговоама (13–16)
- 13 Авія, цар Юди (1–22)
Авія перемагає Єровоама (3–20)
- 14 Смерть Авії (1)
Аса, цар Юди (2–8)
Аса перемагає 1 000 000 ефіопів (9–15)
- 15 Реформи Аси (1–19)
- 16 Договір Аси з Сирією (1–6)
Ханані докоряє Асі (7–10)
Смерть Аси (11–14)
- 17 Йосафат, цар Юди (1–6)
Організовує навчання (7–9)
Військова сила Йосафата (10–19)
- 18 Союз Йосафата з Ахавом (1–11)
Михая передрікає поразку (12–27)
Ахав гине в Рамот-Гілеаді (28–34)
- 19 Єгу докоряє Йосафату (1–3)
Реформи Йосафата (4–11)
- 20 Сусідні народи йдуть на Юду (1–4)
Йосафат молиться про допомогу (5–13)
Відповідь Єгови (14–19)
Юда чудом врятована (20–30)
Кінець правління Йосафата (31–37)
- 21 Єгорам, цар Юди (1–11)
Лист від Іллі (12–15)
Трагічний кінець Єгорома (16–20)
- 22 Ахазія, цар Юди (1–9)
Аталія захоплює трон (10–12)
- 23 Втручання Єгояди; Єгоаша роблять царем (1–11)
Аталію вбивають (12–15)
Реформи Єгояди (16–21)
- 24 Правління Єгоаша (1–3)
Єгоаш відновлює храм (4–14)
Відступництво Єгоаша (15–22)
Єгоаша вбивають (23–27)
- 25 Амація, цар Юди (1–4)
Війна з Едомом (5–13)
Ідолопоклонство Амації (14–16)
Війна з Єгоашем, царем Ізраїля (17–24)
Смерть Амації (25–28)
- 26 Уззія, цар Юди (1–5)
Воєнні подвиги Уззії (6–15)
Гордого Уззію вражає проказа (16–21)
Смерть Уззії (22, 23)
- 27 Йотам, цар Юди (1–9)

28 Ахаз, цар Юди (1–4) Ізраїль і Сирія перемагають Юду (5–8) Одед застерігає Ізраїль (9–15) Юда упокоряється (16–19) Ідолопоклонство Ахаза; його смерть (20–27) 29 Єзекиа, цар Юди (1, 2) Реформи Єзекиї (3–11) Храм очищено (12–19) Відновлено служіння у храмі (20–36) 30 Єзекиа відзначає Пасху (1–27) 31 Єзекиа викоринює відступництво (1) Належна турбота про священників і левітів (2–21) 32 Сінаххеріб погрожує Єрусалиму (1–8) Сінаххеріб зневажає Єгови (9–19) Ангел вражає ассирійське військо (20–23) Хвороба Єзекиї та його пиха (24–26)	Досягнення Єзекиї і його смерть (27–33) 33 Манасія, цар Юди (1–9) Манасія розкаюється у гріхах (10–17) Смерть Манасії (18–20) Амон, цар Юди (21–25) 34 Йосія, цар Юди (1, 2) Реформи Йосії (3–13) Знайдено книгу Закону (14–21) Хулда передрікає лихо (22–28) Йосія читає книгу народів (29–33) 35 Небувала Пасха (1–19) Фараон Нехо вбиває Йосію (20–27) 36 Єгоахаз, цар Юди (1–3) Єгоаким, цар Юди (4–8) Єгояхін, цар Юди (9, 10) Седекія, цар Юди (11–14) Знищення Єрусалима (15–21) Кір наказує відбудувати храм (22, 23)

1 Соломон, син Давида, зміцнювався у своїй царській владі, і його Бог Єгова був з ним та дуже звеличив його.^a

2 І зібрав Соломон увесь Ізраїль, начальників над тисячами і над сотнями, суддів та всіх Ізраїлевих провідників, які були головами родів.

3 Потім Соломон разом з цілим збором пішов на узвишшя в Гівоні,^b бо саме там був намет зборів правдивого Бога – намет, який Мойсей, слуга Єгови, зробив у пустелі. **4** А ковчег правдивого Бога Давид переніс з Кір'ят-Єаріма^b в Єрусалим, у намет, який для цього приготував.^c **5** Але мідний жертвник,^d який зробив Бецалель,^e син Урі, сина Хура, стояв перед святим наметом Єгови. І Соломон та весь збір приходили, щоб молитися перед жертвником*. **6** На цьо-

1:5 * Або «запитувати Його там».

РОЗД. 1

a 1Хр 29:25
Ек 2:9
Мт 6:28, 29
Мт 12:42

b 1Цр 3:4
1Хр 21:29

v 1Хр 13:5

г 1Хр 16:1

д Вх 38:1, 2

е Вх 31:2–5

Друга кол.

a 1Цр 3:4

b 1Цр 3:5–9

v 2См 7:8

г 1Хр 28:5
Пс 89:28, 29

д 2См 7:12
1Хр 28:6
Пс 132:11

е Бг 13:14, 16

є Пр 2:6
Як 1:5

ж Пс 72:1, 2

му мідному жертвнику, який стояв перед наметом зборів, Соломон склав 1000 цілопалень^a перед лицем Єгови.

7 Тієї ночі Бог з'явився Соломону і сказав: «Проси в мене, чого тільки забажаєш».^b

8 Соломон відповів Богові: «Ти виявляв велику віддану любов моєму батькові Давиду^b і зробив мене царем замість нього.^c **9** А тепер, Боже Єгово, хай виконається обіцянка, яку ти дав моєму батькові Давиду,^d адже ти зробив мене царем над народом, що такий численний, мов порошок на землі.^e **10** Тож дай мені мудрості і знання,^e щоб вести народ цей*». Бо як я сам зможу судити твій великий народ?»^ж

11 Тоді Бог сказав Соломону: «За те, що саме таке бажання було у твоєму серці і ти

1:10 * Букв. «виходити перед цим народом і входити».

не просив ні багатства, ні майна, ні слави, ні смерті* тих, хто ненавидить тебе, ні довгого життя^а, а просив мудрості і знання, щоб судити мій народ, над яким я зробив тебе царем.^а **12** Я дам тобі не лише мудрість і знання, але й багатство, майно і славу, яких не мав жоден цар до тебе і не матиме жоден цар після тебе».^б

13 Соломон повернувся з узвишся в Гівоні,^а де стояв намет зборів, до Єрусалима і далі царював над Ізраїлем. **14** І Соломон набував дедалі більше колісниць та коней*. Він мав 1400 колісниць і 12 000 коней*,^г яких тримав у містах для колісниць^г та у себе в Єрусалимі.^е **15** Цар нагромадив стільки срібла й золота в Єрусалимі, що його було як каміння,^е і стільки кедрового дерева, що його було як сикоморів у Шефелі.^ж **16** Коней Соломону привозили з Єгипту.^з Царські купці купували табуни коней* за встановленою ціною.^и **17** Колісницю доставляли з Єгипту за 600 шéкелів срібла, а коня — за 150. Царські купці продавали їх усім хетянським і сирійським царям.

2 Соломон наказав збудувати дім для імені Єгови^і та царський дім* для себе.^к **2** Він вибрав 70 000 різноробів*, 80 000 каменярів, які мали витісувати каміння в горах,^л і призначив над ними 3600 наглядачів.^м **3** Крім того, Соломон передав тирському ца-

1:11 *Або «душі». ^аБукв. «багатьох днів». 1:14 *Або «вершників». 1:16 *Або, можливо, «привозили з Єгипту і з Куе. Царські купці купували їх в Куе». «Куе», імовірно, стосується Кілікії. 2:1, 3 *Або «палац». 2:2 *Або «носіїв».

РОЗД. 1

а 1Цр 3:10–13
1Цр 3:28

б 1Хр 29:25
2Хр 9:22
Ек 2:9

в 1Цр 3:4

г Пв 17:16
1Цр 4:26

д 2Хр 8:5, 6

е 2Хр 9:25

є 1Цр 10:21

ж 1Цр 10:27
2Хр 9:27

з 2Хр 9:28

и 1Цр 10:28, 29

РОЗД. 2

і Пв 12:11
1Хр 22:10

к 1Цр 7:1

л 1Цр 5:15

м 1Цр 5:16
1Цр 9:22
2Хр 2:17, 18

Друга кол.

а 1Цр 5:1

б 2См 5:11

в Вх 30:7

г Вх 25:30

д Чс 28:4

е Чс 28:9

є Чс 28:11

ж Пв 16:16

з 1Цр 8:27
Іс 66:1
Дії 17:24

и 1Цр 7:13, 14

і 1Хр 22:15

к 1Цр 5:6, 8
2Хр 3:5

л 1Цр 10:11

м 1Цр 5:9

н 1Цр 5:14

о 1Цр 5:11

рю Хіраму^а такі слова: «Моєму батькові Давиду ти відправляв кедрове дерево, щоб він побудував собі дім».^б Зроби те саме для мене. **4** Я збираюсь побудувати дім для імені Єгови, мого Бога, та освятити цей дім для нього, щоб перед його лицем спалювати пахучий фіміам,^в постійно класти у стоси хліби*^г та приносити цілопалення зранку і ввечері,^д в суботі,^е в новомісяччя^є і у свята^ж для нашого Бога Єгови. Це постанова для Ізраїля на віки. **5** Дім, який я хочу побудувати, має бути величний, адже наш Бог — величніший за всіх богів. **6** Хто в стані збудувати йому дім? Навіть небо і небо небес не можуть вмістити його.^з Хто я, щоб побудувати для нього дім? Я побудую цей дім хіба що для приношень, які будуть димитися перед його лицем. **7** Тож пришли мені майстра, який вміє працювати з золотом, сріблом, міддю,^и залізом, пурпурною вовною, темно-червоною і синьою пряжею і який вміє різьбити візерунки. Він працюватиме в Юді та в Єрусалимі разом з майстрами, яких призначив мій батько Давид.^і **8** Також пришли мені з Лівану кедрове, ялівцеве^к і сандалове дерево,^л бо я знаю, що твої слуги вміють зрубувати ліванські дерева.^м Мої слуги будуть працювати разом з твоїми,^н **9** щоб заготовити багато деревини, адже дім, який я збираюсь побудувати, має бути надзвичайно величний. **10** Твоїм слугам, які зрубують дерева, я дам харчі:^о 20 000 корів* пшениці, 20 000 корів ячменю,

2:4 *Тобто хліби предствалення. 2:10 *1 кор — 220 л. Див. додаток Б14.

20 000 б́атів* вина і 20 000 б́атів олії».

11 Тирський цар Хір́ам відповів Соломону в листі: «Єгова любить свій народ, тому й зроби тебе царем». **12** Також Хір́ам сказав: «Нехай лине хвала Єгови, Богу Ізраїля, Творцю неба і землі, бо він дав царю Давиду мудрого і розсудливого сина,^а наділеного розумінням,^б який побудує дім для Єгови і царський дім. **13** Я посилаю до тебе Хір́ам-Аві,^а вмілого майстра, наділеного розумінням. **14** Його мати з нащадків Д́ана, а батько – тирянин. Він має досвід у роботі з золотом, сріблом, міддю, залізом, камінням, деревом, пурпурною вовною, темно-червоною та сивною пряжею і тонкою тканиною,^г а також вміє різьбити будь-які візерунки і може зробити все, що йому доручено.^д Він буде працювати разом з твоїми майстрами і з майстрами мого пана Давида, твого батька. **15** А пшеницю і ячмінь, олію та вино, які пообіцяв дати мій пан, хай він пришле своїм слугам.^е **16** Ми нарубаємо в Лів́ані^е стільки дерев, скільки тобі потрібно, зв'яжемо їх у плоти і переправимо морем до Й́оппії,^ж а ти забереш їх до Єрусалима».^з

17 Потім Соломон перерахував усіх чоловіків, які були чужинцями в Ізраїлево-му краї,^и як це зробив колісь його батько Давид,^і і було їх 153 600 чоловіків. **18** З них 70 000 він призначив різноробами*, 80 000 – каменярами* в горах, а 3600 поставив наглядачами, які мали стежити за тим, щоб люди працювали.^л

2:10 *1 бат — 22 л. Див. додаток Б14.
2:18 *Або «носіями».

РОЗД. 2

- а 1Цр 5:7
б 2Хр 1:11, 12
в 1Цр 7:13, 14
2Хр 4:11–16
г 2Хр 3:14
д Вх 31:2–5
е 2Хр 2:10
є 1Цр 5:6, 8
ж Існ 19:46, 48
Езд 3:7
з 1Цр 5:9
и 2Хр 8:7, 8
і 1Хр 22:2
к 1Цр 5:17, 18
1Хр 22:15
л 1Цр 5:15, 16

Друга кол.

РОЗД. 3

- а 1Цр 6:1
1Цр 6:37
б Бг 22:2, 14
в 2См 24:25
1Хр 21:18
г 2См 24:18
1Хр 21:22
д 1Цр 6:2
е 1Цр 6:3
є 1Цр 6:15, 22
ж 1Цр 6:29
з 1Цр 6:21
и 1Хр 29:2, 8
і 1Хр 29:3, 4
к Вх 26:29
л Вх 26:1
1Цр 6:29
м Вх 26:33
1Цр 8:6
Єв 9:24
н 1Цр 6:20

3 І почав Соломон будувати дім Єгови^а в Єрусалимі, на горі М́орія,^б де Єгова з'явився його батькові Давиду,^в на току євусейна Орн́ана,^г на місці, яке приготував Давид. **2** Соломон почав будівництво другого дня другого місяця у четвертий рік свого царювання. **3** Для дому правдивого Бога він заклад фундамент, який був 60 ліктів завдовжки і 20 ліктів завширшки^д у старих ліктях*. **4** Спереду дому був притвор, довжина якого становила 20 ліктів (стільки, скільки ширина дому), а висота – 120*. Соломон покритв його зсередини чистим золотом.^е **5** Велику кімнату* він викав ялівцевим деревом, після чого покритв найліпшим золотом^є і прикрасив зображеннями пальм^ж та ланцюгами.^з **6** Також він прикрасив дім дорогоцінним камінням.^и Золото,^и яке він використовував, було з Парваїму. **7** Він покритв золотом дім:^к крокви, пороги, стіни і двері та вирізьбив на стінах херувимів.^л

8 Він також зробив відділ* за назвою Найсвятіше,^м довжина якого становила 20 ліктів (стільки, скільки ширина дому), а ширина – 20 ліктів. Він покритв його найліпшим золотом, і на це пішло 600 талантів* золота.^н **9** Вага золота, яке пішло на цвяхи, становила 50 ш́екелів*. Золотом були покриті й верхні кімнати.

3:3 *Стандартний лікоть дорівнює 44,5 см, але дехто вважає, що «старий лікоть» — це те саме, що довгий лікоть, який дорівнював 51,8 см. Див. додаток Б14. **3:4** *Ця величина точно не відома. **3:5** *Букв. «великий дім». Імовірно, йдеться про Святе. **3:8** *Букв. «дім». ^а 1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14. **3:9** *1 ш́екель — 11,4 г. Див. додаток Б14.

10 У відділі* за назвою Найсвятіше він зробив дві скульптури херувимів і покритв їх золотом.^а **11** Загальна довжина крил херувимів^б була 20 ліктів. Одне крило першого херувима, завдовжки 5 ліктів, торкалося стіни, а друге крило, теж завдовжки 5 ліктів, торкалося крила другого херувима. **12** Одним крилом, завдовжки 5 ліктів, другий херувим торкався стіни, а другим крилом, теж завдовжки 5 ліктів, — крилā першого херувима. **13** Отже, загальна довжина простягнутих крил херувимів була 20 ліктів. Херувими стояли на ногах, лицем досередини*.

14 Також він зробив завісу^в з тонкої тканини, з синьої пряжі, пурпурної вовни і темно-чорної пряжі та вишив на ній херувимів.^г

15 Потім він зробив два стовпи^д з капітелями, які мали стояти перед домом. Їхня довжина становила 35 ліктів, а висота кожної капітелі була 5 ліктів.^е **16** Ще він зробив ланцюги і прикрасив ними, як намистом, верхню частину стовпів. Крім того, він зробив 100 гранатів та причепив їх до ланцюгів. **17** Ці стовпи він поставив перед храмом: один з правого* боку, а другий з лівого^ж. Правий стовп він назвав Яхін^з, а лівий — Боаз^и.

4 Після того він зробив мідний жертовник^к 20 ліктів завдовжки, 20 ліктів завширшки і 10 ліктів заввишки.

2 Також він зробив кругле море*,^л вилите з металу, яке

3:10 *Букв. «домі». **3:13** *Тобто до Святого. **3:17** *Або «південного». ^аАбо «північного». ^бОзн. «нехай він [тобто Єгова] поставить міцно». ^вМожливо, озн. «у силі». **4:2** *Або «резервар».

РОЗД. 3

а 1Цр 6:23–28

б 1Цр 8:6
1Хр 28:18в Мт 27:51
Єв 10:19, 20

г Вх 26:31, 33

д 2Цр 25:13

е 1Цр 7:15–22
2Цр 25:17
2Хр 4:11–13
Єр 52:22, 23**РОЗД. 4**е Вх 38:1, 2
1Цр 8:22ж Вх 30:20
Вх 38:8**Друга кол.**

а 1Цр 7:23–26

б 1Цр 6:18

в Єр 52:20

г 1Цр 7:38, 39

д Лв 1:9
Лв 9:14

е Вх 29:4

е Вх 37:17
1Хр 28:12, 15

ж Вх 40:24

з 2Хр 4:19

и Вх 27:9
Лв 6:16

і 1Цр 6:36

к 1Цр 7:12

л 1Цр 7:39

м Вх 27:3

мало 10 ліктів від одного краю до іншого. Воно було 5 ліктів заввишки, а його окружність — 30 ліктів*.^а **3** Нижче від краю моря, по всій його окружності, був візерунок у вигляді диких гарбузів,^б по 10 гарбузів на лікоть. Дикі гарбузи йшли у два ряди і були суцільнолиті з морем. **4** Море стояло на биках:^в 3 бики дивились на північ, 3 на захід, 3 на південь, і 3 на схід. Море стояло на биках, і всі вони були повернені задом досередини. **5** Завтовшки море було в долоню*, і його край був як край чаші, у вигляді лілії. Воно могло вмістити^г 3000 бātів^д.

6 Він також зробив 10 умивальниць і поставив 5 з правого боку і 5 з лівого.^е Водою з умивальниць мили те, що приносилось у цілопалення.^ж А водою з моря милися священики.^з

7 Потім він зробив за вказівками 10 золотих світильників^и і поставив їх у храмі: 5 з правого боку і 5 з лівого.^к

8 Крім того, він зробив 10 столів і поставив їх у храмі: 5 з правого боку і 5 з лівого.^л Також він зробив 100 золотих чаш.

9 Тоді він зробив подвір'я^м священиків,^н велике подвір'я^к та брами для цього подвір'я і покритв їх міддю. **10** А море він поставив з правого боку, на південному сході.^п

11 Хірām зробив теж казанки для попелу, лопатки і чаші.^м

І закінчив Хірām роботу, пов'язану з домом правдивого

4:2 *Або «обхопити його можна було мірним шнуром завдовжки 30 ліктів». **4:5** *Прибл. 7,4 см. Див. додаток Б14. ^аАбо «його об'єм був». ^бПрибл. 66 000 л. Див. додаток Б14. **4:9** *Або «обгороджене місце».

Бога, яку виконував для царя Соломона.^a **12** Він зробив два стовпи^b з чашоподібними капітелями; дві сітки,^c які прикрашали дві чашоподібні капітелі на стовпах; **13** зробив 400 гранатів^d для двох сіток, по два ряди гранатів на кожну сітку, щоб покрити дві чашоподібні капітелі на стовпах;^e **14** 10 візків* і 10 умивальниць,^f що були на цих візках;^g **15** море і 12 биків, на яких воно стояло;^h **16** казанки для попелу, лопатки і виделки^ж та інше приладдя. І все це, що Хіра́м-Аві́в^з зробив цареві Соломону для дому Єгови, було з відполірованої міді. **17** Цар вилив усі ці речі в глинисто-му ґрунті у Йорданській окрузі, між Сукко́том^и і Цере́дою. **18** Тож цар Соломон зробив дуже багато речей, і невідомо, скільки міді пішло на все це.ⁱ

19 Соломон зробив усе приладдя^к для дому правдивого Бога, золотий жертовник,^л столи^м для хлібів представлення,^н **20** світильники і каганці з чистого золота,^o які мали горіти перед внутрішньою кімнатою* згідно з вимогами; **21** квіти, каганці та щипці* — усе з золота, з найчистішого золота; **22** гасила, чаші, кухлі та посудини для жару — з чистого золота. Також він зробив золоті двері дому — внутрішні двері в Найсвятіше^п і двері в дім храму.^р

5 Так Соломон закінчив усю роботу, яку повинен був зробити для дому Єгови.^с Після цього Соломон приніс речі, які освятив його батько Давид,^т та поклав срібло, золото

4:14 *Або «візків для води». **4:20** *Стосується Найсвятішого. **4:21** *Див. глосарій.

РОЗД. 4

а 1Цр 7:40–46

б 2Хр 3:17

в 1Цр 7:17

г 1Цр 7:20

д Єр 52:22

е 1Цр 7:27,38

є 1Цр 7:23,25

ж Вх 38:3

з 2Хр 2:13,14

и Існ 13:27,28

і 1Цр 7:47

1Хр 22:3,14

Єр 52:20

к 2Цр 24:13

л Вх 37:25,26

Об 8:3

м Вх 25:23,24

2Хр 4:8

н 1Цр 7:48–50

о Вх 25:31,37

п 1Цр 6:31,32

р 1Цр 6:33–35

РОЗД. 5

с 1Цр 6:38

т 1Хр 22:14

Друга кол.

а 1Цр 7:51

1Хр 26:26

б 2См 6:12

2Хр 1:4

в 1Цр 8:1,2

Пс 2:6

г Льв 23:34

2Хр 7:8

д Вх 25:14

Чс 4:15

1Цр 8:3–5

1Хр 15:2,15

е Вх 40:35

Чс 4:29,31

є 2См 6:13

ж 1Цр 6:20,23

1Цр 8:6–9

з Вх 25:14

и Вх 34:1

Вх 40:20

і Вх 19:5

Вх 24:7

к Вх 19:1

л Вх 19:10

Чс 8:21

м 1Хр 24:1

і всі вироби у скарбниці дому правдивого Бога.^а **2** Тоді Соломон зібрав у Єрусалимі старійшин Ізраїля, всіх голів племен і провідників Ізраїлевих родів, щоб перенести ковчег угоди Єгови з Давидового міста,^б тобто з Сіону.^в **3** Усі ізраїльтяни прийшли до царя на свято*, яке відбувалося в сьомому місяці.^г

4 І, коли прийшли всі старійшини Ізраїля, левіти взяли ковчег і понесли.^а **5** Вони принесли ковчег, намет зборів^є і всі святі речі, які були в наметі. Усе це принесли священники і левіти*. **6** А цар Соломон і вся Ізраїлева громада, що зібралася з ним, стояли перед ковчегом. Вони склали в жертву так багато овець і биків,^є що їх неможливо було злічити. **7** Потім священники занесли ковчег угоди Єгови в внутрішню кімнату дому, в Найсвятіше, і поставили його там, де він мав стояти,— під крилами херувимів.* **8** Крила херувимів були простягнуті над місцем, де стояв ковчег, і прикривали зверху ковчег та його держакі.^з **9** Держакі були такі довгі, що їхні кінці були видно зі Святого, що перед внутрішньою кімнатою, але ззовні їх не було видно; вони там і досі. **10** У ковчезі не було нічого, крім двох таблиць, які Мойсей поклав туди біля Хоріву,^н коли Єгова уклав угоду^і з ізраїльським народом після його виходу з Єгипту.^к

11 І священники вийшли зі святого місця. (Усі священники, які там були, освятились,^п незалежно від того, до якої групи належали.)^м **12** Зі

5:3 *Тобто Свято наметів. **5:5** *Або «священники-левіти».

східного боку жертовника стояли левіти-співаки^а з груп Асафа,^б Гемана,^в Едутуна,^г їхніх синів та їхніх братів. На них був одяг з тонкої тканини, а в руках вони тримали кимвали, ліри та арфи. Поруч з ними стояли 120 священиків, які сурмили в сурми.^д **13** І як тільки звуки сурем та голоси співаків зазвучали в унісон та залунала подяка і хвала Єгови, як тільки під звуки сурем, кимвалів та інших музичних інструментів співаки заспівали, вихваляючи Єгову, «бо він добрий, його віддана любов вічна»,^е то дім Єгови наповнився хмарою.^є **14** Через цю хмару священики не могли стояти там і виконувати служіння, бо слава Єгови, правдивого Бога, наповнила його дім.^ж

6 Тоді Соломон сказав: «Єгово, ти говорив, що перебуватимеш в густій темряві.^з **2** Я ж побудував для тебе величний дім — місце, де ти житимеш вічно».^и

3 Потім цар повернувся до Ізраїлевого збору і почав благословляти його, а весь збір тим часом стояв.^і **4** І цар промовив: «Нехай лине хвала Єгови, Ізраїлевому Богу, який своїми устами дав обіцянку моему батькові Давиду і власною рукою виконав її. Він сказав: **5** “З того дня, коли я вивів свій народ з єгипетського краю, в жодному з ізраїльських племен я не вибрав міста, щоб побудувати в ньому дім для свого імені,^к і не вибрав чоловіка, який би став провідником мого народу Ізраїля. **6** Але тепер я вибрав Єрусалим,^л щоб там перебувало моє ім'я. Також я вибрав Давида, щоб він був провідни-

РОЗД. 5

а 1Xp 15:16
б 1Xp 6:31,39
в 1Xp 6:31,33
г 1Xp 16:41
1Xp 25:1,6
1Xp 25:3
д 1Xp 15:24
е 1Xp 16:34
є Вх 40:34,35
1Цр 8:10,11
ж 2Xp 7:1,2
Єз 10:4
Об 21:23

РОЗД. 6

з Вх 20:21
1Цр 8:12,13
Пс 97:2
и Пс 132:13,14
і 1Цр 8:14–21
к Пв 12:5,6
л Пс 48:1

Друга кол.

а 2См 7:8
1Xp 28:4
б 2См 7:2
1Цр 5:3
в 1Xp 17:4
г 1Xp 28:5
1Xp 29:23
д 1Xp 17:11
е Вх 40:20
1Цр 8:9
є 1Цр 8:22
ж 1Цр 6:36
з 1Цр 8:54
и Пв 7:9
1Цр 8:23–26
і 1Цр 3:6
к 2См 7:12,13
1Xp 22:10

ком мого народу Ізраїля”.^а **7** Мій батько Давид від усього серця хотів побудувати дім для імені Єгови,^б Ізраїлевого Бога. **8** Та Єгова сказав моему батькові Давиду: “Ти всім серцем хотів побудувати дім для мого імені,— і добре, що у твоєму серці було таке бажання,— **9** але ти не побудуєш цього дому. Твій син, який народиться в тебе*, побудує дім для мого імені”.^в **10** І Єгова дотримався своєї обіцянки, бо я став наступником мого батька Давида і сів на трон Ізраїля,^г як Єгова й обіцяв.^д Крім того, я побудував дім для імені Єгови, Ізраїлевого Бога, **11** та поставив там ковчег, де зберігається угода,^е яку Єгова уклав з ізраїльським народом».

12 Після того Соломон став навпроти жертовника Єгови перед усім Ізраїлевим збором і простягнув руки до неба.^є

13 (Цар стояв на мідному помості, який раніше зробив і поставив посеред подвір'я*.^ж Поміст був 5 ліктів^з завдовжки, 5 ліктів завширшки і 3 лікті заввишки.) Соломон став навколішки перед усім Ізраїлевим збором, простягнув руки до неба^и **14** і сказав: «О Єгово, Боже Ізраїля, немає такого Бога, як ти, ні на небі, ні на землі! Ти дотримуєшся угоди та виявляєш віддану любов своїм слугам, які служать тобі* всім серцем.» **15** Ти дотримався обіцянки, яку дав моему батькові, твоєму слугі Давиду.^л Ти дав обіцянку своїми устами і сьогодні виконав її власною рукою.^к **16** Тепер

6:9 *Букв. «вийде з твоїх стегон». **6:13** *Або «обгородженого місця». ^а1 лікоть — 44,5 см. Див. додаток Б14. **6:14** *Букв. «ходять перед тобою».

же, Єгово, Боже Ізраїля, зроби те, що ти пообіцяв своєму слугі Давиду, моєму батькові: “Якщо твої сини зважатимуть на свої дороги і будуть жити за моїм законом,^а як це робив ти, то хтось із твоїх нащадків завжди сидітиме на троні Ізраїля”.^б **17** Єгово, Боже Ізраїля, хай виконається обіцянка, яку ти дав своєму слугі Давиду.

18 Чи Бог справді житиме з людьми на землі?^в Якщо саме небо, якщо небо небес не може тебе вмістити,^г то що вже казати про дім, який я збудував!^а **19** Боже мій, Єгово, зверни увагу на молитву свого слуги і на його прохання про ласку, вислухай благання про допомогу і молитву, з якою твій слуга звертається до тебе. **20** Нехай твої очі день і ніч дивляться на цей дім — місце, про яке ти сказав, що в ньому перебуватиме твоє ім'я.^б Почуй молитву, з якою твій слуга звертається, ставши лицем до цього дому. **21** Вислухай свого слугу і свій народ Ізраїль, коли вони будуть у молитві благати про допомогу, обернувшись лицем до цього дому.^в Почуй з неба, своєї оселі,^г почуй і прости.^з

22 Якщо якась людина згрішить проти свого ближнього і з неї візьмуть клятву* та зобов'язують її цією клятвою^в, а вона, будучи під клятвою^в, прийде і стане перед твоїм жертвником у цьому домі,^г **23** то почуй з неба і розсуди своїх слуг: відплати неправедному і оберни його вчинки проти нього самого,^а і

6:22 *Або «і той покладе на неї прокляття». Йдеться про клятву, що тягнула за собою покарання — прокляття, якщо клятва була неправдива або її не було виконано. ^вБукв. «прокляттям».

РОЗД. 6

а Пс 132:12
б 1Цр 2:4
в Дії 7:48
г 2Хр 2:6
Іс 40:12
Дії 17:24
д 1Цр 8:27–30
Іс 66:1
е Пв 26:2
є Дн 6:10
ж 2Цр 19:20
2Хр 30:27
з 2Хр 7:12–14
Мих 7:18
и 1Цр 8:31,32
і Йв 34:11

Друга кол.

а Іс 3:10,11
Єз 18:20
б Лв 26:14,17
ІсН 7:8,11
Сд 2:14
в Дн 9:3,19
г Езд 9:5
д 1Цр 8:33,34
е Іс 57:15
є Пс 106:47
ж Єз 14:13
з Лв 26:19
Пв 28:23
и 1Цр 8:35,36
і Іс 30:20,21
Іс 54:13
к 1Цр 18:1
л Рт 1:1
2Цр 6:25
м Лв 26:14,16
Пв 28:21,22
н Ам 4:9
Ор 2:17
о Пв 28:38
Йл 1:4
п 2Хр 12:2
2Хр 32:1
р 1Цр 8:37–40
с 2Хр 20:5,6
т 2Хр 33:13
у Пр 14:10
ф Дн 6:10
х Іс 63:15
ц Пс 130:4

праведного проголоси невинним* і винагороди за його праведність.^а

24 Якщо твій народ Ізраїль буде грішити проти тебе, і через це його розіб'ють вороги,^б але він навернеться і буде прославляти твоє ім'я,^в буде молитись^г у цьому домі та благодати тебе про ласку,^а **25** то почуй з неба^б і прости гріх свого народу Ізраїля, поверни цих людей до краю, який ти дав їм та їхнім прабатькам.^в

26 Коли вони будуть грішити проти тебе,^ж і через це закрийтесь небо та не буде дощу,^з і коли вони будуть молитися, ставши лицем до цього дому, будуть прославляти твоє ім'я та перестануть грішити після того, як ти їх впокорив*^и, **27** то почуй з неба і прости гріх своїх слуг, свого народу Ізраїля. Настав їх на добру дорогу, якою вони мають ходити,^і і пошли дощ^к на свій край, який ти дав у спадщину своєму народові.

28 Якщо край вразить голод^л або пошесть,^м палючий вітер або цвіль,^н якщо налетять рої сарани, якщо ненажерлива сарана* поїдатиме все на своєму шляху,^о якщо ворог візьме в облогу якусь із міст^п цього краю,^п якщо будь-яка інша кара чи хвороба спаде на цей народ^р **29** і цілий твій народ Ізраїль чи навіть одна людина звернеться до тебе з якоюсь молитвою^с чи проханням про ласку^т (бо кожен знає своє горе і свій біль)^у та простягне руки в напрямку до цього дому,^б **30** то почуй з неба, твоєї оселі,^х прости^ц і відплати кожному за його

6:23 *Букв. «праведним». **6:26** *Або «утискатимеш». **6:28** *Або «коники». ^вБукв. «брам».

вчинками, бо ти знаєш серце кожного, ти єдиний знаєш людське серце.^a **31** Тоді вони будуть боятися тебе і ходити твоїми дорогами весь час, поки житимуть у краю, який ти дав нашим прабатькам.

32 Також якщо чужинець, який не належить до твого народу Ізраїля, почує про твоє величне ім'я*^b і про великі діла, які ти здійснив могутньою рукою, і прийде з далекого краю та помолиться, ставши лицем до цього дому,^c **33** то почуй з неба, твоєї оселі, і зроби все, що він попросить, щоб усі народи на землі знали твоє ім'я^d і боялися тебе, як боїться твій народ Ізраїль, і щоб вони знали, що дім, який я побудував, названий твоїм іменем.

34 Якщо твій народ піде на війну з ворогами шляхом, яким ти його пошлеш,^e і помолиться до тебе,^f ставши лицем до міста, яке ти вибрав, і до дому, який я збудував для твого імені,^g **35** то почуй з неба його молитву і прохання про ласку та поведися з ним справедливо.^ж

36 Якщо твій народ згрішить проти тебе (адже немає людини, яка б не грішила),^з і ти розгніваєшся на нього та віддаси його в руку ворога, а той забере його в неволю до краю далекого чи близького,^д **37** і якщо в краю своєї неволі він, опам'ятавшись, повернеться до тебе і буде благодати про ласку та скаже: «Ми грішили, чинили зло і поведилися негідно»,^и **38** і якщо твій народ навернеться до тебе всім серцем^к і всією душею* в краю, куди вороги забрали його

6:32 *Або «репутацію». **6:38** *Див. глосарій.

РОЗД. 6

- а 1См 16:7
1Хр 28:9
Єр 11:20
Єр 17:10
б Вх 12:48
Рт 1:16
2Цр 5:15
Іс 56:6, 7
Дії 8:27
в 1Цр 8:41–43
г Пс 22:27
Пс 46:10
д Чс 31:2
ІсН 8:1
Сд 1:1, 2
1См 15:3
е 2Хр 14:11
2Хр 20:5, 6
є 1Цр 8:44, 45
ж Іс 37:36
з Пс 130:3
Ек 7:20
Рм 3:23
и Льв 26:34
1Цр 8:46–50
Дн 9:7
і Льв 26:40
Езд 9:6
Не 1:6
Пс 106:6
Дн 9:5
к 1См 7:3

Друга кол.

- а Пс 30:1–3
Дн 9:2, 3
б Дн 6:10
в Єр 51:36, 37
г 2Хр 7:15
2Хр 16:9
Пс 65:2
Іс 37:17
д 1Хр 28:2
е Пс 65:4
Пс 132:8–10
є 1Цр 1:34
Пс 18:50
ж Дії 13:34

РОЗД. 7

- з 1Цр 8:54
и Льв 9:24
1Хр 21:26
і Вх 40:34, 35
к 1Цр 8:11
л 1Цр 8:62, 63

го в неволю,^a та помолиться, повернувшись у напрямку до краю, який ти дав їхнім прабатькам, до міста, що ти вибрав,^б і до дому, який я побудував для твого імені, **39** то почуй з неба, твоєї оселі, його молитву і прохання про ласку, поведися зі своїм народом справедливо^в і прости його гріх проти тебе.

40 Боже мій, хай твої очі будуть відкриті і вуха твої хай будуть уважні до молитов, з якими звертатимуться у цьому місці*.^г **41** Боже Єгово, прийди до місця свого відпочинку,^д ти і ковчег твоєї сили. Боже Єгово, нехай твої священники показують, що ти даєш спасіння*, і хай твої віддані слуги тішаться своєю великодушністю.^є **42** Єгово, Боже, не відкидай* свого помазанця.^є Пам'ятай про віддану любов, яку ти виявив своєму слугі Давиду». ^ж

7 Як тільки Соломон закінчив молитися,^з з неба зійшов вогонь^и і пожер цілопалення та інші жертви, і слава Єгови наповнила дім.^и **2** Священники не могли увійти в дім Єгови, бо слава Єгови наповнила дім Єгови.^к **3** Коли всі ізраїльтяни, які стояли на бруківаному подвір'ї, побачили, що зійшов вогонь і над домом з'явилася слава Єгови, то впали на коліна, вклонились обличчям до землі й стали дякувати Єгові, «бо він добрий, його віддана любов вічна».

4 Цар і весь народ склали жертви перед лицем Єгови.^л **5** Цар Соломон приніс у жертву 22 000 биків і 120 000 овець.

6:40 *Або «молитов про це місце». **6:41** *Букв. «нехай твої священники будуть одягнені в спасіння». **6:42** *Букв. «не відвертай обличчя від».

Тож цар і весь народ присвятили дім правдивого Бога.^а **6** Священики стояли на своїх місцях, і поряд стояли левіти з музичними інструментами, під супровід яких співали Єгови.^б (Цар Давид зробив ці інструменти для того, щоб дякувати Єгови, коли віддаватиме хвалу Богові разом з ними*, «бо його віддана любов вічна».) Священики голосно сурмили перед ними в сурми,^в а всі ізраїльтяни стояли.

7 Після цього Соломон освятив середню частину подвір'я, що перед домом Єгови, щоб скласти там цілопалення^г і жир мирних жертв, бо всі ці жертви – цілопалення, хлібні приношення^д і жир^е – не вмищались на мідному жертovníку,^є який зробив Соломон.

8 І влаштував Соломон свято, яке тривало сім днів.^ж На це свято зібрався весь Ізраїль – величезний збір людей, які населяли землі від Лівона-Хамата* аж до Єгипетської долини^з.³ **9** Восьмого дня* вони мали урочисте зібрання,^и бо сім днів тривало присвячення жертovníка і ще сім днів – свято. **10** А 23-го дня сьомого місяця Соломон відпустив людей додому. Вони тішились і раділи^і у своєму серці, що Єгова виявив таку великодушність Давидові, Соломону і своєму народу Ізраїлю.^к

11 Отже, Соломон закінчив будувати дім Єгови та царський дім*.^л Йому вдалося виконати все, що він задумав у серці зробити для дому Єгови і для власного дому.^м **12** Тоді

7:6 * Можливо, стосується левітів. **7:8** * Або «входу до Хамата». * Або «ваді». Див. глосарій. **7:9** * Наступного дня після свята, тобто 15-го дня. **7:11** * Або «палац».

РОЗД. 7

- а Езд 6:16
б 1Хр 25:7
2Хр 5:11, 12
в 2Хр 5:13
г Ль 1:3
д Ль 2:1
е Ль 4:8–10
1Цр 8:64–66
є 2Хр 4:1
ж Ль 23:34
Пв 16:13
з Чс 34:2, 5, 8
и Ль 23:36
і Пв 16:15
к 2Хр 6:41
л Ек 2:4
м 1Цр 9:1–3

Друга кол.

- а 2Хр 1:7
б Пс 78:68
в Пв 12:5, 6
г Іс 43:10
д Ль 26:41
2Хр 33:12, 13
е Іс 55:7
є 2Хр 6:39
ж 2Хр 6:40
з Пв 12:21
и 2Хр 6:20
і 1Цр 9:4, 5
к 2См 7:12, 13
л Пс 89:28, 29
м 1Цр 2:4
н Вх 20:5
1Цр 9:6–9
о Пв 4:25, 26
2Цр 17:20
л Пв 28:37
Єр 24:9

Єгова з'явився Соломону^а вночі та сказав: «Я почув твою молитву і вибрав це місце,^б щоб воно стало моїм домом, в якому будуть приносити жертви.^в **13** Коли я закрию небо, і не буде дощу, коли пошлю сарану*, і вона поїсть усі рослини в краю, коли я пошлю пошесть на свій народ, **14** і народ, що називається моїм іменем,^г упокориться^д і буде молитися, буде шукати моєї ласки* і покине свою неправедну дорогу,^є то я почую з неба, прошу його гріх і зцілю цей край.^є **15** Мої очі будуть відкриті, і вуха будуть уважні до молитов, з якими звертатимуться у цьому місці.^ж **16** Я вибрав і освятив цей дім, щоб моє ім'я перебувало в ньому повіки.^з Мої очі і моє серце будуть там завжди.»

17 Якщо ти служитимеш мені*, як твій батько Давид, і будеш дотримуватись усього, що я тобі наказав, якщо будеш виконувати мої постанови і присуди,^и **18** то я міцно поставлю твій царський трон^к і дотримаюся угоди, яку уклав з твоїм батьком Давидом,^л кажучи: «Хтось із твоїх нащадків завжди буде правити Ізраїлем».^м **19** Але якщо ви відвернетесь від мене і відкинете мої постанови та заповіді, якщо почнете служити та вклонятися іншим богам,^н **20** то я викореню вас з краю, який вам дав,^о а дім, що я освятив для свого імені, відкину з-перед моїх очей. Я зроблю його посміховищем*, і всі народи глузуватимуть з нього.^п **21** Цей дім обернеться на купу руїн, і кожен, хто проходитьиме повз нього, остовпіє від

7:13 * Або «коників». **7:14** * Букв. «мого лица». **7:17** * Букв. «ходитимеш переді мною». **7:20** * Букв. «притчею».

здивування^а і запитає: “За що Єгова зробив таке цьому краю і цьому дому?”^б **22** У відповідь йому скажуть: “За те, що вони покинули Єгову,^в Бога своїх прабатьків, який вивів їх з єгипетського краю,^г і вибрали собі інших богів, почали вклонятися та служити їм.^д Саме тому він навів на них усе це лихо».^е”

8 Соломон побудував дім Єгови і власний дім* за 20 років,^е **2** а потім відбудував міста, які дав йому Хіра́м,^ж і поселив там ізраїльтян*. **3** Після того Соломон пішов і захопив Хамат-Цову. **4** Він укріпив* Тадмор, що в пустелі, і всі міста для зберігання запасів,^з які раніше побудував у Хаматі.^и **5** Крім того, Соломон зміцнив Верхній Бет-Хорон^і і Нижній Бет-Хорон,^к укріплені міста з мурами, брамами і засувами, **6** Ваалат,^л всі свої міста для зберігання запасів,^м і міста для вершників. Також він побудував усе, що хотів побудувати в Єрусалимі, на Лівані та в усьому краю свого панування.

7 А всіх неізраїльтян, всіх, хто залишився з хетян, амореян, перізеєян, хіввеян і євусеян,^н — **8** тобто їхніх нащадків, які залишились у краю і яких ізраїльтяни не знищили,^о — Соломон змусив до підневільної праці, і так є аж донині.^п **9** Але нікого з ізраїльтян Соломон не зробив рабами, щоб вони працювали на нього.^р Вони були воїнами, начальниками його помічників і начальниками візників та вершників.^с **10** Цар Соло-

8:1 *Або «палац». **8:2** *Букв. «синів Ізраїля». **8:4** *Або «відбудував».

РОЗД. 7

а 2Xp 29:8
дн 9:12
б Пв 29:24, 25
2Цр 25:8, 9
єр 22:8, 9
в 2Xp 15:2
г Вх 12:51
д Іс 2:8
єр 2:11
е 2Xp 36:17

РОЗД. 8

є 1Цр 6:37, 38
1Цр 7:1
1Цр 9:10
ж 1Цр 5:1
з 1Цр 9:17–19
и 2Цр 14:28
і ІсН 16:5
к ІсН 16:1, 3
1Xp 7:24
л ІсН 19:44, 48
м 1Цр 4:26
н Бт 15:18–21
Чс 13:29
1Цр 9:20–23
о ІсН 15:63
ІсН 17:12
п ІсН 16:10
2Xp 2:17, 18
р Пв 25:39
с 1См 8:11, 12

Друга кол.

а 1Цр 5:16
1Цр 9:23
2Xp 2:18
б 1Цр 3:1
в 1Цр 7:8
1Цр 9:24
г Вх 29:43
д 2Xp 4:1
е 1Цр 6:3
є Пв 1:3
ж Чс 28:9
з Чс 28:11–15
и Пв 16:16
і Лв 23:6
к Лв 23:15, 16
л Пв 23:34
м 1Xp 24:1
н 1Xp 6:31, 32
1Xp 15:16
1Xp 16:37, 42
1Xp 25:1
о 1Xp 26:1
п 1Цр 6:1
р 1Цр 7:51
с Чс 33:1, 35
1Цр 22:48
т Пв 2:8
2Цр 14:21, 22
2Цр 16:6

мон мав 250 начальників над урядниками; ці начальники наглядали за робітниками.^а

11 Соломон переселив фараонову дочку^б з Давидового міста в дім, який збудував для неї.^в Він сказав: «Хоча вона моя дружина, але не має права жити в домі Давида, Ізраїлевого царя, бо ті місця, куди приносили ковчег Єгови,— святі».^г

12 Тоді на жертвнику^д Єгови, який Соломон побудував перед притвором*,^е він почав складати цілопалення^е для Єгови. **13** Він приносив жертви, які за наказом Мойсея треба було приносити щодня, щосуботи,^ж в новомісяччя^з і тричі на рік у визначені свята^и — на Свято прісного хліба,^і Свято тижнів^к і Свято наметів*.^л **14** За розпорядком свого батька Давида, Соломон призначив групи священиків,^м щоб вони виконували служіння. Крім того, він призначив левітів на їхні місця, щоб вони кожен день вихваляли Бога^н і служили перед священиками, згідно з установленим порядком, а також групи вартових на різних входах,^о бо саме так наказав Давид, Божий чоловік. **15** Наказ, який цар дав священикам і левітам про комори і різні справи, був точно виконаний. **16** Тож усе, що Соломон мав зробити,— від закладення фундаменту дому Єгови^п аж до закінчення будівництва дому — було добре організовано*, і дім Єгови був завершений.^р

17 Тоді Соломон вирушив до Еціон-Геве́ру^с та Елоту,^т що на березі моря, в едомському

8:12 *Йдеться про передню частину храму. **8:13** *Або «місце для тимчасового притулку». **8:16** *Або «впорядковано; виконано».

краї.^а **18** А Хірám^б послав до Соломона кораблі (робив він це через своїх слуг), а також досвідчених моряків. І коли вони зі слугами Соломона плавали в Офір,^в то щоразу привозили звідти царю Соломону 450 талантів* золота.^г

9 Про славу Соломона почула цариця Шéви^а і прийшла в Єрусалим, щоб поставити йому складні запитання* і тим випробувати його. Вона прийшла у супроводі багатьох придворних^б і привезла на верблюдах бальзам, дорогоцінне каміння і дуже багато золота.^в Прибувши до Соломона, цариця почала розмовляти з ним про все, що було в неї на серці.^г **2** Соломон відповів на всі її запитання, і для царя не було нічого надто складного*, чого він не міг би їй пояснити.

3 Коли цариця Шéви побачила мудрість Соломона^ж і дім, який він збудував,^з **4** коли побачила страви на його столі^и і те, як сидять його наближені, як прислужують слуги за столом і як вони одягнені, коли побачила його чашників та їхнє вбрання, а також як цілопалення він приносить у домі Єгови,^д то в неї просто перехопило подих*. **5** Тоді цариця сказала Соломону: «Те, що я чула у своєму краї про твої досягнення* і мудрість,— усе це правда! **6** Я не вірила в те, що говорять, поки не прийшла і не побачила все на власні очі.^ж Тепер я розумію, що мені не розказали й половини про твою велику муд-

8:18; 9:9 *1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14. **9:1** *Або «загадки». #Або «з величезним караваном». **9:2** *Букв. «нічого прихованого». **9:4** *Букв. «у ній не стало духу». **9:5** *Або «слова».

РОЗД. 8

а 1Цр 9:26–28

б 2См 5:11

в 1Цр 22:48
Пс 45:9г 1Цр 10:22
Ек 2:8**РОЗД. 9**д Мт 12:42
Лк 11:31

е Пс 72:15

є 1Цр 10:1–3

ж 1Цр 3:28
Ек 12:9

з 1Цр 10:4–9

и 1Цр 4:22, 23

і 2Хр 8:12, 13

к Лк 11:31

Друга кол.

а Ек 1:16

б 1Цр 4:31, 34
2Хр 1:11, 12

в 2Хр 2:11

г Пс 72:10

д 1Цр 10:10

е 1Цр 9:27, 28
1Цр 10:22
2Хр 8:18

є 1Цр 10:11, 12

ж 1Цр 6:8

з 1Цр 7:1

и 1Хр 25:1
Пс 92:3

і 1Цр 10:13

к 1Цр 10:14, 15
2Хр 1:15
Пс 68:29

л Пс 72:15

л Пс 72:10

рість.^а Ти значно перевершив усе, що я чула.^б **7** Щасливий твій народ, щасливі твої слуги, які завжди біля тебе і можуть слухати твою мудрість! **8** Нехай лине хвала твоєму Богу Єгови, якому було до вподоби посадити тебе на свій трон та зробити царем для Єгови, Бога твого. Твій Бог любить Израїль^в і хоче, аби він існував вічно. Тому Бог поставив тебе царем, щоб ти приймав справедливі й праведні рішення».

9 Потім вона дала царю 120 талантів* золота,^г дорогоцінне каміння і дуже багато бальзаму. Ніхто ще не привозив такого бальзаму, який привезла Соломону цариця Шéви.^д

10 Крім того, слуги Хірáма і слуги Соломона, які привозили з Офіру золото,^е також привозили сандалове дерево і дорогоцінне каміння.^в **11** Із сандалового дерева цар зробив сходи для дому Єгови^ж і для царського дому*,^з а також арфи і ліри для співаків.^и Чогось подібного ще не було в Юдиному краї.

12 А цар Соломон дав цариці Шéви все, що вона хотіла і що просила, та подарував їй більше, ніж* вона привезла йому. Після того цариця повернулась зі слугами до свого краю.^і

13 Кожного року Соломон отримував 666 талантів* золота,^к **14** окрім усього, що отримував від купців і торговців, які привозили різні товари, а також від усіх арабських царів і намісників того краю, які постачали йому золото й срібло.^л

9:11 *Або «палацу». **9:12** *Або, можливо, «на додаток до дарів, що відповідали вартості тих, які». **9:13** *Прибл. 23 т.

15 Цар Соломон зробив 200 великих щитів із золотого сплаву^а (на кожен великий щит пішло 600 шéкелів* сплаву)^б 16 і 300 малих щитів* із золотого сплаву (на кожен малий щит пішло 3 міни^в золота). Ці щити цар поклав у Домі з ліванського лісу.^в

17 Також цар зробив великий трон зі слонової кістки і покрив його чистим золотом.^г 18 До трону вели шість сходинок, і до нього був прикріплений золотий підніжок. Трон мав поручні, поряд з якими стояло два леви.^д 19 На шістьох сходинках стояло 12 левів,^е по одному з кожного боку сходинки. Нічого подібного не було в жодному царстві. 20 Усі посудини для напоїв у царя Соломона були золоті, і все приладдя в Домі з ліванського лісу було з чистого золота. А зі срібла не було нічого, бо за днів Соломона срібло не вважалось цінним.^е 21 Кораблі царя ходили в Таршіш^ж зі слугами Хірама.^з І раз на три роки таршіські кораблі привозили золото, срібло, слонову кістку,^и а також мавп і павичів.

22 Цар Соломон перевершував багатством і мудрістю всіх земних царів.^и 23 І царі всієї землі хотіли зустрітись* з Соломоном, щоб послухати мудрість, яку правдивий Бог вклав у його серце.^к 24 Кожен підносив йому свій дар — срібні та золоті речі, одяг,^л зброю, бальзам, коней і мулів. І так було з року в рік. 25 Соломон мав 4000 стійл для ко-

9:15 *1 шéкель — 11,4 г. Див. додаток Б14. 9:16 *Йдеться про невеликі щити, які часто носили лучники. ^вВ Єврейських Писаннях 1 міна — 570 г. Див. додаток Б14. 9:23 *Букв. «шукали лица».

РОЗД. 9

а 2Хр 12:9
б 1Цр 10:16, 17
в 1Цр 7:2
г 1Цр 10:18–20
д Бт 49:9
е Чс 23:24
е 1Цр 10:21, 22
1Цр 10:27
ж Пс 72:10
Йн 1:3
з 1Цр 9:27
и 1Цр 10:18
и 1Цр 3:12, 13
1Цр 4:29
1Цр 10:23–25
к 1Цр 3:28
1Цр 4:34
2Хр 1:12
Пр 2:6
л Мт 6:29

Друга кол.

а Пв 17:16
1Цр 4:26
б 1Цр 10:26
в 1Цр 4:21
г 1Цр 10:27
1Хр 27:28
д 1Цр 10:28
2Хр 1:16
е 1Цр 11:41–43
е 2См 7:2
2См 12:1
1Цр 1:8
1Хр 29:29
ж 1Цр 11:30, 31
1Цр 14:2
1Цр 14:6, 10
з 2Хр 12:15
2Хр 13:22
и 1Цр 11:26
и 2См 5:9
1Цр 2:10
к 1Цр 14:21

РОЗД. 10

л ІсН 20:7
ІсН 24:1
Сд 9:1
м 1Цр 12:1–4
н 1Цр 11:28
о 1Цр 11:40
п 1См 8:11–18
1Цр 4:7
р 1Цр 12:5–7

ней, колісниці і 12 000 коней*.^а Він тримав їх у містах для колісниць та у себе в Єрусалимі.^б 26 Йому підкорялися всі царі від Ріки* до філістимського краю і до кордону з Єгиптом.^в 27 Цар нагородив стільки срібла в Єрусалимі, що його було як каміння, і стільки кедрового дерева, що його було як сикоморів у Шефелі.^г 28 Коней Соломону привозили з Єгипту та з усіх інших країв.^д

29 Про інші діла Соломона,^е від початку до кінця, розповідається в записях пророка Натана,^е в пророцтві шілонянина Ахії^ж та в записях видінь провидця Іддо^з про Єровоама,^и Неватового сина. 30 І царював Соломон у Єрусалимі над усім Ізраїлем 40 років. 31 Коли Соломон спочив зі своїми прабатьками, його поховали в Давидовому місті,^и місті його батька, а замість нього зацарював його син Реговоам.^к

10 І пішов Реговоам до Сихема,^н бо там зібрався весь Ізраїль, щоб зробити його царем.^н 2 Коли про це почув Єровоам,^н Неватів син, який все ще був у Єгипті (він втік туди від царя Соломона),^о то відразу повернувся з Єгипту. 3 За Єровоамом послали людей, і він та весь Ізраїль прийшли до Реговоама і сказали: 4 «Твій батько поклав на нас непосильне ярмо.^п Ти ж полегши це тяжке* ярмо та нашу непосильну працю, і ми будемо тобі служити».

5 На це Реговоам відповів: «Прийдіть до мене через три дні». І народ пішов.^п 6 Тоді цар Реговоам порадився зі

9:25 *Або «вершників». 9:26 *Тобто Євфрату. 10:4 *Або «жорстоке».

старшими чоловіками*, які служили його батькові Соломону, коли той був ще живий. Він запитав: «Що ви порадите відповісти цьому народу?» **7** Вони сказали: «Якщо ти будеш добре ставитися до цього народу, догоджатимеш йому і даси добру відповідь, то він завжди буде тобі служити».

8 Але цар відкинув пораду старших чоловіків* і почав радитися з молодими, які виростили разом з ним і тепер служили йому.^а **9** Він запитав їх: «А ви що порадите відповісти цьому народу, який просив мене: "Полегши ярмо, яке поклав на нас твій батько"?» **10** Молоді чоловіки, які виростили разом з ним, відповіли: «Народу, який сказав: "Твій батько поклав на нас тяжке ярмо, а ти полегши його", скажи так: "Мій мізинець буде товстішим, ніж стегна мого батька. **11** Мій батько поклав на вас тяжке ярмо, а я зроблю його ще тяжчим. Мій батько шмагав вас батогами, а я шмагатиму колючими бичами"».

12 На третій день, коли Єровоам і весь народ прийшли до царя Реговоама, як він і наказав, говорячи: «Прийдіть до мене через три дні»,^б **13** цар відповів їм суворо. Цар Реговоам відкинув пораду старших чоловіків* **14** і відповів так, як порадили молоді чоловіки. Він сказав: «Я зроблю ваш тягар ще тяжчим і додам до нього. Мій батько шмагав вас батогами, а я шмагатиму колючими бичами». **15** Отже, цар не послухався народу, бо це спричинив правдивий Бог Єгова,^в щоб виконати своє

10:6 *Або «старійшинами». **10:8, 13** *Або «старійшин».

РОЗД. 10

а 1Цр 12:8–11

б 1Цр 12:12–15

в Пв 2:30
2См 17:14

Друга кол.

а 1Цр 11:29–31

б 1Цр 11:32

в 1Цр 12:16, 17

г 1Цр 11:35, 36

д 2См 20:24
1Цр 4:6

е 1Цр 12:18, 19

РОЗД. 11

е Бт 49:27
2Хр 14:8

ж 1Цр 12:21–24

з 2Хр 12:15

и 1Цр 11:31
2Хр 10:15і Бт 35:19
Мт 2:1

к Ам 1:1

слово, яке він сказав Єровоаму, Неватовому сину, через шілонянину Ахію.^г

16 Оскільки цар не послухався народу, весь Ізраїль відповів йому: «Що в нас спільного з Давидом? Ми не маємо спадку з сином Єссєя. Повертайся, Ізраїлю, до своїх богів! А ти, Давиде, пильнуй свій дім!»^д Після того всі ізраїльтяни розійшлися по домах*.^е

17 Але Реговоам і далі правив над ізраїльтянами, які жили в містах Юди.^г

18 Пізніше цар Реговоам послав до ізраїльтян Гадорама,^д який був начальником підневільних робітників, але ізраїльтяни закидали його камінням до смерті. А цар Реговоам встиг сісти в колісницю і втік до Єрусалима.^е **19** Тож ізраїльтяни збунтувались проти дому Давида і донині не хочуть йому підкорятися.

11 Коли Реговоам прибув до Єрусалима, то зібрав 180 000 навчених* воїнів з племен Юди і Веніяміна,^в щоб піти війною проти Ізраїля і повернути собі царство.^ж **2** Тоді Єгова сказав Шемаї,^з Божому чоловікові: **3** «Передай Юдиному цареві Реговоаму, сину Соломона, та всім ізраїльтянам з племен Юди і Веніяміна: **4** "Так говорить Єгова: «Не йдіть воювати проти своїх братів. Повертайтеся до своїх домів, бо все це спричинив я»».^ж Вони послухалися слів Єгови і не пішли воювати з Єровоамом.

5 Реговоам жив у Єрусалимі та будував укріплені міста в Юді. **6** Він зміцнив Віфлеєм,^и Етам, Текбю,^к **7** Бет-Цур,

10:16 *Букв. «наметах». **11:1** *Букв. «вибраних».

Собо,^a Адуллам,^б 8 Гат,^в Марешу, Зіф,^г 9 Адораїм, Лахїш,^д Азэку,^е 10 Цбору, Айялон^е і Хеврон^ж — укріплені міста в землях Юди та Веніяміна. 11 Він зміцнив ці міста, призначив там начальників і забезпечив їх харчами, олією та вином. 12 Він постачив у всі міста великі щити й списи і сильно їх укріпив. І під його владою далі залишалися Юда та Веніямін.

13 Священики і левіти, які жили по всьому Ізраїлю, прийшли до нього і стали на його бік. 14 Левіти покинули свої пасовища і володіння^з та пішли в Юду і Єрусалим, бо Єровоам та його сини усунули їх і не дали служити священиками Єгови.^и 15 Тоді Єровоам поставив своїх священиків на узвишсях,^і щоб вони служили схожим на козлів демонам^к,^л а також телятам, яких він зробив.^м 16 Слідом за левітами прийшли ізраїльтяни з усіх інших племен. Вони всім серцем шукали Єгову, Ізраїлевого Бога, і прийшли в Єрусалим, щоб приносити жертви Єгові, Богу своїх прабатьків.^н 17 Вони три роки зміцнювали царство Юди та підтримували Реговоама, Соломонового сина, бо три роки ходили слідами Давида і Соломона.

18 А Реговоам взяв собі за дружину Махалат, яка була дочкою Єрімота, Давидового сина, і дочкою Авіаїл, дочки Еліава,^о Ессеевого сина. 19 Вона народила йому синів: Єўша, Шемарію та Загама. 20 Після неї Реговоам взяв собі за дружину Мааху, внучку Авесалома,^п і вона народила йому Авію,^р Аттая, Зізу

11:15 * Букв. «козлам».

РОЗД. 11

а 2Хр 28:18
б 1См 22:1
в 1Хр 18:1
г 1См 23:14
д 2Хр 32:9
е Існ 10:10
Єр 34:7
е Існ 19:42, 48
ж Існ 14:14, 15
2См 2:1
з Чс 35:2, 3
и 1Цр 12:31, 32
і 1Цр 13:33
к Льв 17:7
л 1Цр 12:26, 28
м Пв 12:11
1Хр 22:1
2Хр 15:8, 9
2Хр 30:10, 11
н 1См 16:6
1См 17:13
о 2См 13:1
2См 18:33
п 1Цр 15:1
2Хр 12:16
Мт 1:7

Друга кол.

а Пв 17:17
б 2Хр 11:5, 11

РОЗД. 12

в 2Хр 11:17
г Пв 32:15
2Хр 26:11, 16
д 1Цр 11:40
1Цр 14:25
е На 3:9
е 1Цр 12:22–24
ж Пв 28:15
2Хр 15:2
з 2Хр 33:10, 12

і Шеломїта. 21 Реговоам любив Мааху, внучку Авесалома, більше, ніж усіх інших своїх дружин і наложниць.^а Усього він мав 18 дружин і 60 наложниць, які народили йому 28 синів і 60 дочок. 22 І призначив Реговоам Авію, сина Маахи, головою та провідником серед його братів, бо хотів зробити його царем. 23 Реговоам поївся розумно^б: він розіслав^в деяких своїх синів по всіх укріплених містах^г Юди та Веніяміна, добре забезпечив їх харчами і підшукав для них багато дружин.

12 Коли Реговоам утвердив свою царську владу^в і зміцнився, він відкинув Закон Єгови,^г і за ним пішов весь Ізраїль. 2 У п'ятий рік царювання Реговоама єгипетський цар Шішака^д виступив проти Єрусалима. Це сталося тому, що ізраїльтяни були невірні Єгові. 3 Шішак взяв з собою 1200 колісниць і 60 000 вершників. А всіх, хто прийшов із ним з Єгипту, — лівійців, суккіїмів та ефіопів — неможливо було порахувати.^е 4 Він захопив укріплені міста в Юді і підійшов до Єрусалима.

5 Тоді пророк Шемая^в прийшов до Реговоама і князів Юди, які зібралися в Єрусалимі через страх перед Шішаком, і сказав: «Так говорить Єгова: “Ви залишили мене, тому і я залишив вас^ж та віддав у руку Шішака”». 6 Почувши це, цар та Ізраїлеві князі впокорились^з і сказали: «Єгова — праведний». 7 Коли Єгова побачив, що вони впокорились, то Єгова сказав Шемаї: «Вони впокорились, тому я не

11:23 * Або «з розумінням». ^б Або «розсіяв».

знищу їх,^а а невдовзі врятую. Я не виллю свого гніву на Єрусалим і не віддам їх у руку Шіша́ака. **8** Але вони стануть його слугами і побачать, що означає служити мені, а що означає служити земним царям*».

9 Тож єгипетський цар Шіша́к напав на Єрусалим і забрав скарби дому Єгови^б і скарби царського дому*. Він забрав усе, в тому числі золоті щити, які зробив Соломон.^в **10** Замість них цар Реговоа́м зробив мідні щити і доручив їх начальникам вартових*, які охороняли вхід у царський дім. **11** І, коли цар мав іти до дому Єгови, приходили вартові та несли щити, а потім повертали їх у кімнату для вартових. **12** Оскільки Реговоа́м упокорився, то Єгова відвернув від нього свій гнів^г і не знищив міста повністю.^д Крім того, в Юдиному краї ще були люди, які робили добрі діла.^е

13 Цар Реговоа́м і далі правив та зміцнював свою владу в Єрусалимі. Реговоа́м став царем, коли йому був 41 рік, і 17 років царював у Єрусалимі – місті, яке Єгова вибрав з усіх Ізраїлевих племен для свого імені. Його матір'ю була аммонітянка^е Наа́ма. **14** І він робив зло, бо не постановив у своєму серці шукати Єгову.*

15 Про всі діла Реговоа́ма, від першого до останнього, розповідається в родовідних записях пророка Шемаї́^з та провидця Іддо.^ж І весь час між Реговоа́мом та Єровоа́мом велися війни.^з **16** Коли Реговоа́м спочив зі своїми прабатьками, його поховали в Дави-

РОЗД. 12

а 1Цр 21:29
2Хр 34:26, 27

б 1Цр 7:51

в 1Цр 10:16, 17
1Цр 14:25–28

г 2Хр 33:10, 12

д Пн 3:22

е Бт 18:23–25
1Цр 14:1, 13
2Хр 19:2, 3є Пв 23:3
1Цр 11:1
1Цр 14:21ж 1См 7:3
1Цр 18:21
Мр 12:30

з 1Цр 12:22–24

и 2Хр 9:29
2Хр 13:22

і 1Цр 14:30, 31

Друга кол.

а 2См 5:9

б Мт 1:7

РОЗД. 13

в 1Цр 15:1, 2

г 2Хр 11:20, 21

д Існ 18:28
1См 10:26

е 1Цр 15:6

є 2Хр 11:1

ж 2См 7:12, 13
1Хр 17:11, 14
Лк 1:32з Бт 49:10
2См 7:8
Пс 78:70, 71

и Пс 89:28, 29

і 2Хр 10:2

к 1Цр 11:26, 27
1Цр 12:20л 1Цр 12:26, 28
2Хр 11:15

м 2Хр 11:14

н 1Цр 12:31, 33
1Цр 13:33

довому місті.^а А замість нього зацарював його син Авія.^б

13 Авія став царем Юди у 18-й рік царювання Єровоа́ма^в **2** і царював у Єрусалимі три роки. Його матір'ю була Михая,^г дочка Уріїла з Гіві.^д І почалася війна між Авією та Єровоа́мом.^е

3 Авія пішов на війну з військом, у якому було 400 000 сильних навчених* воїнів.^є А Єровоа́м вишикував проти нього своє військо – 800 000 навчених* воїнів, чоловіків сильних. **4** Авія став на горі Цемараїм, що в гористому краю Єфре́ма, і сказав: «Послухайте, Єровоа́ме та весь Ізраїлю! **5** Хіба ви не знаєте, що Єгова, Бог Ізраїля, дав царську владу над Ізраїлем Давиду і його синам^ж навіки,^з уклавши непорушну угоду*?»^и **6** Але Єровоа́м,^і син Нева́та, слуга Соломона, Давидового сина, збунтувався проти свого пана.^к **7** І коло нього зібралися нікчемні чоловіки, що тинялись без діла. Вони виявилися сильнішими від Реговоа́ма, Соломоногового сина, бо Реговоа́м був молодий і несміливий. Тож він не встояв перед ними.

8 Вам здається, що ви встоїте перед царством Єгови, яке належить синам Давида, бо вас дуже багато і ви маєте золотих телят – ваших богів, яких зробив Єровоа́м.^л **9** Але хіба ви не вигнали священників Єгови,^м Ааронових нащадків, і левітів? Хіба ви не поставили собі власних священників, як це роблять інші народи?^н Кожен, хто прийшов* і пожертвував молодого бика та сім баранів,

13:3 *Букв. «вибраних». **13:5** *Букв. «угоду солі». **13:9** *Букв. «прийшов, щоб наповнити свою руку».

12:8 *Букв. «царствам». 12:9 *Або «палацу». 12:10 *Букв. «бігунів».

став священником ідолів, які не є богами. **10** А наш Бог — Єгова,^a ми його не покинули. Наші священники, нащадки Аарона, служать Єгови, і левіти допомагають їм. **11** Щоранку і щовечора вони спляють для Єгови цілопалення і пахучий фіміам.^b Також вони кладуть у стоси хліби*^c на стіл з чистого золота і запалюють кожного вечора^d каганці на золотому світильнику.^e Ми виконуємо свої обов'язки перед нашим Богом Єговою, а ви його покинули. **12** Нас веде правдивий Бог зі своїми священниками, які мають сурми, щоб подавати клич до бою проти вас. Ізраїльтяни, не воюйте з Єговою, Богом ваших прабатьків, бо не переможете».^e

13 Але Єровоам послав своїх воїнів, щоб вони влаштували засідку позаду них. Тож його військо стояло спереду Юди, а позаду була засідка. **14** Коли воїни Юди обернулись і побачили, що ворожі війська і спереду, і ззаду, то почали кликати Єгову на допомогу,^e а священники тим часом голосно сурмили в сурми. **15** Тож воїни Юди здійняли бойовий клич. І, коли вони закричали, правдивий Бог вразив військо Єровоама і всіх ізраїльтян на очах Авії та воїнів Юди. **16** Ізраїльтяни почали втікати від мешканців Юди, і Бог віддав Ізраїль у їхні руки. **17** Авія зі своїм військом завдав їм великої поразки, і в ізраїльському війську загинуло 500 000 навчених* воїнів. **18** Так ізраїльтяни були вкорені. А мешканці Юди перемогли, бо поклалися* на

13:11 *Тобто хліби представлення.
13:17 *Букв. «вибраних». 13:18 *Букв. «спирались».

РОЗД. 13

a 2Xp 11:16

б Bx 30:1

в Bx 25:30

г Bx 29:39

д Bx 25:31
Bx 27:20

е Чс 10:9

е 2Xp 14:11
2Xp 18:31

Друга кол.

a 2Цр 18:1,5
1Xp 5:20
2Xp 16:8
Пс 22:5
Пс 37:5
На 1:7

б 1Цр 12:28,29

в Ів 11:54

г 1См 25:38
1Цр 14:20
Дії 12:21–23

д Пв 17:17

е 2Xp 9:29
2Xp 12:15

РОЗД. 14

е 2См 5:9

ж Пв 7:5

з Bx 23:24

и 1Цр 14:22,23
2Цр 18:1,4

і 2Xp 34:1,4

к 2Xp 11:5

л 2Xp 15:15
Пр 16:7

м 2Xp 32:2,5

Єгову, Бога своїх прабатьків.^a

19 Авія погнався за Єровоамом і захопив у нього такі міста: Бетель^b з залежними від нього* містами, Ешану з залежними містами та Єфраїм^c з залежними містами. **20** За днів Авії Єровоам так і не відновив своєї сили. Єгова вразив його, і він помер.^d

21 Авія ж зміцнявся. Він узяв собі 14 дружин,^e і в нього народились 22 сини та 16 дочок. **22** А про інші діла Авії, про його вчинки і слова, записано в оповідях* пророка Іддо.^e

14 Коли Авія спочив зі своїми прабатьками, його поховали в Давидовому місті,^e а замість нього зацарював його син Аса. За його днів у краї 10 років був спокій.

2 Аса робив те, що добре і правильне в очах його Бога Єгови. **3** Він зруйнував жертovníки чужих богів* та священні узвишся, порозбивав священні стовпи^g і позрубував священні палі*.^h **4** Також він наказав мешканцям Юди шукати Єгову, Бога їхніх прабатьків, і виконувати його Закон та дотримуватись його заповідей. **5** Отже, Аса зруйнував священні узвишся і курильниці для фіміамуⁱ по всіх Юдиних містах. За його правління у краю був спокій. **6** І, поки в краю був спокій, Аса будував у Юді укріплені міста.^k В ті роки ніхто не воював з ним, бо Єгова дав йому мир.^l **7** Аса сказав мешканцям Юди: «Побудуймо міста й обнесімо їх мурами з баштами,^m брамами* і засовами. Поки що цей

13:19 *Букв. «довколишніми». 13:22 *Або «тлумаченні; коментарях». 14:3 *Див. глосарій. 14:7 *Букв. «подвійними дверима».

край належить нам, бо ми шукали Єгови, нашого Бога. Ми шукали його, і він дав нам мир навкруги». Тож вони будували міста і мали успіх.^а

8 У війську Аси було 300 000 чоловіків з племені Юди, озброєних великими щитами і списами, а також 280 000 сильних воїнів з племені Веніяміна, які носили малі щити* і були озброєні луками^б.

9 Проти них виступив ефіоп Зерах з військом, в якому було 1 000 000 воїнів і 300 колісниць.^в Коли він прийшов до Мареші,^г **10** Аса вийшов йому назустріч, і вони вишикувались у бойовому порядку в долині Цефата, що біля Мареші. **11** Тоді Аса почав молитися до свого Бога Єгови:^д «Єгово, ти можеш допомогти як сильному народу, так і безсилому.^е Єгово, Боже наш, допоможи нам, бо ми покладаємось* на тебе^е і йдемо на це полчище у твоє ім'я.^ж Єгово, ти наш Бог! Не дозволь смертній людині тебе перемогти!»^з

12 Тоді Єгова на очах Аси та мешканців Юди вразив ефіопів, і ті почали втікати.^и

13 Аса і його воїни гналися за ними до Герару.^и І загинули всі ефіопи, всі до одного — їх розбив Єгова і його війсьکو. Після цього вони взяли дуже багато здобичі **14** і захопили всі міста довкола Герару, бо Єгова навів страх на жителів цих міст. Воїни Юди пограбували всі ті міста, бо там було багато здобичі. **15** Також вони захопили намети пастухів і забрали багато овець та верб-

14:8 *Йдеться про невеликі щити, які часто носили лучники. ^вБукв. «наступали на лук». **14:11** *Букв. «спираємось».

РОЗД. 14

а Пс 127:1

б 2Хр 11:1, 12
2Хр 13:3

в 2Хр 16:8

г ІсН 15:20, 44
2Хр 11:5, 8д Вх 14:10
1Хр 5:20
2Хр 32:20е Сд 7:7
1См 14:6є 2Хр 13:12
2Хр 32:7, 8ж 1См 17:45
Пс 20:5
Пр 18:10з ІсН 7:9
Пс 9:19

и Пв 28:7

і Бр 20:1

Друга кол.

РОЗД. 15

а Як 4:8

б Іс 55:6

в 1Хр 28:9
Єв 10:38г Пв 33:8, 10
2Хр 17:8, 9
Мл 2:7д Пс 106:43, 44
Іс 55:7

е Пв 28:15, 48

є ІсН 1:9
1Хр 28:20

ж 2Цр 23:24

з 2Хр 8:12

и 2Хр 11:16
2Хр 30:25

людів. Після того вони повернулися у Єрусалим.

15 І зійшов Божий дух на Азарію, сина Одéда. **2** Тож він вийшов назустріч Асі та сказав: «Послухайте мене, Асо та весь народ Юди і Веніяміна! Єгова буде з вами, поки ви будете з ним,^а і, якщо ви будете шукати його, він дозволить себе знайти.^б Але якщо ви покинете його, він покине вас.^в **3** Ізраїль довго* був без правдивого Бога, без священика, який би навчав, і без закону.^г **4** Та коли вони, опинившись у біді, поверталися до Єгови, Бога Ізраїля, і шукали його, він дозволяв себе знайти.^д **5** У той час ніхто не міг безпечно подорожувати*, бо серед жителів краю був великий неспокій. **6** Племя воювало з племенем, і місто — з містом, тому що Бог викликав серед них замішання різними лихами.^е **7** Але ви будьте сильні та не опускайте рук,^є бо за свої діла отримаєте нагороду».

8 Як тільки Аса почув ці слова і пророцтво пророка Одéда, то набрався мужності та понижив усіх мерзотних ідолів у краї Юди^ж і Веніяміна та в містах, які захопив у гористому краї Єфрема. Також Аса відбудував жертвник Єгови, який стояв перед притвором* храму Єгови.^з **9** Він скликав усіх людей з племен Юди і Веніяміна, а також чужинців з краю Єфрема, Манасії і Симеона^и (багато з них перейшли до нього з Ізраїля, коли побачили, що з ним його Бог Єгова). **10** Тож вони

15:3 *Букв. «багато днів». **15:5** *Букв. «не було миру для того, хто виходить або входить». **15:8** *Йдеться про передню частину храму.

зібралися в Єрусалимі у третій місяць 15-го року царювання Аси. **11** У той день вони принесли в жертву Єгови 700 биків і 7000 овець зі здобичі, яку захопили. **12** І вони уклали угоду, пообіцявши, що будуть шукати Єгову, Бога своїх прабатьків, усім серцем і всією душею*,^a **13** а кожен, хто не шукатиме Єгову, Ізраїлевого Бога,— великий чи малий, чоловік чи жінка — буде покараний смертю.^b **14** Вони голосно дали клятву Єгови під раднісі вигуки та звуки сурем і рогів. **15** Всі жителі Юди раділи цій клятві, бо вони давали її від усього серця і завзято шукали Бога. Тож Єгова дозволив себе знайти^b і дав їм мир навкруги.^c

16 Цар Аса навіть позбавив свою бабусю Мааху^d титулу цариці-матері, бо вона зробила сороміцького ідола для поклоніння священній палі*.^e Цього ідола Аса зрубав, розтер на порох і спалив у долині Кедрон.^e **17** А священні узвишся не були понижені^f в Ізраїлі.^g Однак серце Аси все його життя* було повністю віддане Богу.^h **18** Аса приніс у дям правдивого Бога все, що освятив його батько і він сам,— срібло, золото та різні речі.ⁱ **19** І в краю не було війни до 35-го року царювання Аси.^k

16 У 36-й рік царювання Юдиного царя Аси ізраїльський цар Бааша^l виступив проти Юди і почав укріпляти* Раму,^m щоб ніхто не міг виходити від Аси і приходити до ньогоⁿ.^o **2** Тоді Аса виніс

15:12, 16 *Див. глосарій. 15:17 *Букв. «дні». 16:1, 5 *Або «відбудувати». 16:1 # Або «залишати володіння Юдиного царя Аси чи приходити туди».

РОЗД. 15

a Пв 4:29
2Цр 23:3
He 10:28, 29

b Bx 22:20

в 2Xp 15:2

г Пр 16:7

д 1Цр 15:9, 10

е Пв 13:6–9

є 1Цр 15:13, 14

ж 1Цр 22:43

з 1Цр 14:22, 23

2Цр 14:3, 4

2Цр 23:19, 20

и 1Цр 8:61

i 1Цр 7:51

1Цр 15:15

1Xp 26:26

к 2Xp 14:1

РОЗД. 16

л 1Цр 15:25, 27

м ІсН 18:21, 25

н 1Цр 15:17–19

Друга кол.

a 1Цр 7:51

b 1Цр 20:1

2Цр 12:18

2Цр 16:8

в 2Цр 15:29

г Сд 18:29

д 1Цр 15:20–22

е ІсН 18:21, 25

є 1Цр 15:17

ж ІсН 18:21, 24

1Xp 6:60, 64

з ІсН 18:21, 26

Сд 20:1

и 1Цр 16:1

2Xp 19:2

2Xp 20:34

i Єр 17:5

к 2Xp 14:9, 11

Пс 37:39, 40

л 3x 4:10

м 1Пт 3:12

н 1Цр 15:32

срібло й золото зі скарбниць дому Єгови^a і царського дому* та послав їх сирійському цареві Бен-Гадáду,^b який жив у Дамаску. Аса передав йому такі слова: **3** «Згадай про договір* між мною і тобою, між моїм батьком і твоїм. Я посилаю тобі срібло й золото. Розірви свій договір* з ізраїльським царем Баашею, щоб він відступив від мене».

4 Бен-Гадáд послухався царя Аси та послав своїх воєначальників на ізраїльські міста. І вони захопили Ййон,^b Дан,^c Абель-Маїм та всі склади в містах Нефталіма.^d **5** Як тільки Бааша дізнався про це, то перестав укріпляти* Раму і припинив усю роботу. **6** А цар Аса зібрав усіх мешканців Юди, і вони повиносили з Рамі^e каміння й дерево, які Бааша використовував для будівництва.^e Цим камінням і деревом Аса укріпив* Геву^ж та Міцпу.^z

7 Тоді до юдейського царя Аси прийшов прозорливець Ханані^и та сказав йому: «Ти покладався* на сирійського царя, а не на свого Бога Єгову, тому військо сирійського царя врятувалося з твоєї руки.ⁱ **8** Хіба ефіопи і лівійці не мали величезного війська з численними колісницями та вершниками? Але ти покладався на Єгову, тому він дав їх у твою руку.^к **9** Адже Єгова оглядає очима всю землю,^п щоб зміцнити* тих, чие серце повністю віддане йому.^м Ти повівся нерозумно, тож відтепер у тебе будуть війни».^п

16:2 *Або «палацу». 16:3 *Або «угоду». 16:6 *Або «відбудував». 16:7 *Букв. «спирався». 16:9 *Або «підтримати; виявити свою силу заради».

10 Однак Аса сильно образився на прозорливця. Він розгнівався на нього і кинув його до в'язниці*. Також Аса почав утискати інших людей. **11** Про всі діла Аси, від першого до останнього, записано в Книзі Юдиних та Ізраїлевих царів.^a

12 У 39-й рік царювання Аси в нього почали боліти ноги, і він сильно захворів. Але навіть під час хвороби він шукав допомоги не в Єгови, а в лікарів. **13** Коли Аса спочив зі своїми прабатьками,^b а помер він на 41-му році свого царювання, — **14** його поховали у великій гробниці, яку він приготував для себе в Давидовому місті.^c Тіло Аси поклали на похоронні ноші, наповнені бальзамом та сумішшю прянощів і пахучих олій,^d і розпалили для нього велике поховальне вогнище*.

17 Замість Аси зацарював його син Йосафат,^a який зміцнив свою владу над Ізраїлем. **2** Він розташував війська по всіх укріплених містах Юди і поставив гарнізони по всьому Юдиному краї та по Єфремових містах, які захопив його батько Аса.^e **3** Єгова був з Йосафатом, бо він ходив слідами свого прабатька Давида^e і не шукав Ваалів. **4** Йосафат шукав Бога, якому служив його батько.^f Він дотримувався* Божих заповідей і не робив того, що змили ізраїльтяни.^g **5** Єгова зміцнив його царство,^h і весь народ Юди приносив йому дарунки. Тож Йосафат мав велике ба-

16:10 *Букв. «дому колодок». **16:14** *Очевидно, йдеться не про кремацію тіла Аси, а про спалення пахощів. **17:4** *Букв. «ходив у».

РОЗД. 16

a 1Цр 15:23

б 1Цр 15:24

в 2См 5:7

г Мр 16:1
Лк 23:55, 56
Ів 19:40

РОЗД. 17

д 1Цр 15:24
1Цр 22:41

е 2Хр 15:8

є 2См 8:15

ж Пв 4:29
2Хр 26:1, 5з 1Цр 12:28–30
1Цр 13:33и 1Цр 9:4, 5
Пс 132:12

Друга кол.

a 2Хр 18:1

б 1Цр 22:42, 43

в Пв 7:5

г Пв 33:8, 10
Мн 2:7д Пв 31:11
ІсН 1:7, 8
Не 8:7

е 2Хр 18:1

є 2Хр 14:2, 6

ж 1Цр 9:19
2Хр 8:3, 4з 2Хр 13:3
2Хр 26:11–13

и Бг 49:27

i 2Хр 14:8

гатство та славу.^a **6** Він мужньо тримався доріг Єгови і поруйнував священні узвишшя^b та священні палі*^в в Юдиному краї.

7 Третього року свого царювання він скликав князів — Бен-Гаїла, Овдія, Захарія, Нетанеля та Михаю — і послав їх навчати народ у містах Юди. **8** З ними пішли левіти — Шемарія, Нетанія, Зевадія, Асая, Шемірамот, Єгонатан, Адонія, Товія і Тов-Адонія, а також священники^г — Елішама і Єгорам. **9** Взявши з собою книгу Закону Єгови,^d вони почали обходити всі міста Юди і навчати народ.

10 А Єгова навів страх на всі царства довкола Юди, і вони не воювали з Йосафатом. **11** Філістимляни принесли Йосафату дарунки і платили грішми данину, араби ж приганяли йому зі своїх отар 7700 баранів і 7700 козлів.

12 І ставав Йосафат дедалі могутнішим.^e Він будував у Юді укріплення^e та міста для зберігання запасів.^f **13** і ще багато чого робив у містах Юди. В Єрусалимі він мав сильних воїнів. **14** Вони були поділені на групи за їхніми родами. Начальники над тисячами з Юдиного племені: начальник Адна, а з ним 300 000 сильних воїнів,^g **15** під його командуванням — начальник Єгоханан і з ним 280 000 воїнів. **16** Також під його командуванням був Амасія, син Зіхрі, який зголосився на добровільне служіння Єгові, і з ним 200 000 сильних воїнів. **17** З Венямінового племені:^h сильний воїн Еліада і з ним 200 000 воїнів, озброєних луками і щитами,ⁱ

17:6 *Див. глосарій.

18 під його командуванням — Єгозавад і з ним 180 000 воїнів у повному спорядженні. 19 Це воїни, які служили царю. Крім того, цар мав воїнів в укріплених містах по всьому Юдиному краї.^а

18 Йосафат дуже розбагатів та прославився.^б І він поріднився* з Ахавом.^в 2 Через кілька років він пішов до Ахава в Самарію,^г і Ахав приніс у жертву багато овець та биків за нього і за народ, який був з ним, та почав захочувати* його піти війною на Рамот-Гілеад.^д 3 Ізраїльський цар Ахав запитав Юдиного царя Йосафата: «Підеш зі мною на Рамот-Гілеад?» Той відповів: «Якщо підеш ти, піду і я, мій народ — твій народ. Ми вирушимо з тобою на війну».

4 При тому Йосафат сказав ізраїльському царю: «Але прошу тебе, дізнайся спочатку, що скаже Єгова».^е 5 Тож цар Ізраїля зібрав 400 пророків і запитав їх: «Іти нам війною на Рамот-Гілеад чи не йти?» Ті відповіли: «Йди, і правдивий Бог дасть його в цареву руку».

6 Однак Йосафат сказав: «Чи є тут ще якийсь пророк Єгови?»^ж Запитаймо також його».^з 7 У відповідь ізраїльський цар сказав Йосафату: «Є ще один чоловік,^и через якого можна запитати Єгову, але я його ненавиджу, бо він ніколи не пророкує для мене доброго, а тільки погане».^і Це Михая, син Імли». Але Йосафат сказав: «Не говори так, царю».

8 Тоді цар Ізраїля покликав придворного і наказав: «Швидко приведи Михая, сина Імли».^к 9 У той час ізраїльський цар і

18:1 * Букв. «уклав шлюбний союз».
18:2 * Або «намовляти».

РОЗД. 17
а 2Хр 11:5,23

РОЗД. 18
б 2Хр 17:5

в 1Цр 16:28,33
1Цр 21:25

г 1Цр 22:2–4
2Хр 19:2

д Пв 4:41–43
1Хр 6:77,80

е 2См 2:1
1Цр 22:5,6

ж 2Цр 3:11

з 1Цр 22:7,8

и 1Цр 18:4
1Цр 19:9,10

к Єр 38:4

л 1Цр 22:9–12

Друга кол.

а Мих 3:5

б Іс 30:9,10

в 1Цр 22:13–17

г Єр 23:28
Дії 20:27

д Лв 26:14,17
Чс 27:16,17

е 1Цр 22:18

Йосафат, цар Юди, були на току біля входу в браму Самарії. Вони сиділи на своїх тронах, одягнені в царські шаги, і перед ними пророкували всі пророки. 10 Седекія, син Кенаани, зробив собі залізні роги і промовив: «Так говорить Єгова: “Ними ти будеш бити* сирійців, аж поки не знищиш”». 11 Усі інші пророки говорили те саме: «Йди на Рамот-Гілеад і переможеш».^а Єгова дасть його в цареву руку».

12 Посланець, який пішов за Михая, сказав йому: «Послухай, усі пророки в один голос пророкують царю перемогу. Прощу тебе, нехай і твоє слово буде таке ж, як їхнє».^б Скажи і ти щось добре».^в

13 Але Михая відповів: «Як живий Єгова*, я говоритиму тільки те, що каже мій Бог».^г

14 Після того він прийшов до царя, і цар запитав: «Михае, іти нам війною на Рамот-Гілеад чи не йти?» — «Йдіть, — відповів той, — і переможете. Вороги будуть віддані у вашу руку». 15 Тоді цар вигукнув: «Скільки разів мені брати з тебе клятву, що ти говори- ти мені тільки правду від імені Єгови?!» 16 Михая промовив: «Я бачу всіх ізраїльтян, розпрошених по горах, немов вівці без пастуха».^д Єгова сказав: «Вони не мають господаря. Нехай з миром повертаються до своїх домів».

17 Тож цар Ізраїля сказав Йосафату: «Хіба я не говорив, що він не буде пророкувати для мене доброго, а тільки погане?»^е

18:10 * Або «проганяти». 18:13 * Серед ізраїльтян було звичним клястися існуванням Єгови чи іншої особи, щоб надати ваги своїм словам.

18 І Миха́я сказав: «Послухайте слово Єгови. Я бачив Єгову, який сидів на престолі,^a а праворуч і ліворуч від нього стояло все небесне військо.^b 19 Єгова запитав: “Хто обманом змусить Ізраїлевого царя Аха́ва піти на Рамо́т-Гілеа́д, щоб він там загинув?” І хтось говорив одне, а хтось – інше. 20 Зрештою вийшов один дух^{a, *} став перед Єговою і сказав: “Я обману його”. – “Як ти це зробиш?” – запитав Єгова. 21 Він відповів: “Я піду і стану духом омани в устах усіх його пророків”. Тоді Бог сказав: “Тобі вдасться його обманути. Йди і зроби це”. 22 Тож Єгова вклав дух омани в уста твоїх пророків.^c Але Єгова сповістив, що тебе чекає лихо».

23 А Седекія,^a син Кенаа́ни, підійшов до Михаї^e і вдарив його по щоці,^c кажучи: «Коли це дух Єгови відійшов від мене, щоб говорити з тобою?»^ж 24 Миха́я відповів: «Ти взнієш це, як будеш ховатись у найдальшій кімнаті». 25 І цар Ізраїля сказав: «Схопіть Миха́ю, відведіть його до Амо́на, начальника міста, і Йоа́ша, царевого сина, 26 і скажіть їм: “Цар наказав так: «Киньте його до в'язниці^з та зменшіть йому норму хліба і води. Хай він буде там, поки я не повернуся з перемогою^ж»». 27 На це Миха́я сказав: «Якщо ти повернешся з перемогою^ж, то Єгова не говорив через мене,^и – і додав: – Слухайте це, всі народи!»

28 Після того ізраїльський цар і Йосафа́т, цар Юди, пішли в Рамо́т-Гілеа́д.^г 29 Цар Ізраїля сказав Йосафа́ту: «Я піду в

18:20 *Або «ангел». 18:26, 27; 19:1 *Або «з миром».

РОЗД. 18

- a Іс 6:1
Єз 1:26
Об 20:11
- б 1Цр 22:19–23
Йв 1:6
Дн 7:9, 10
- в Пс 104:4
- г Іс 19:14
Єз 14:9
- д 2Хр 18:10
- е 2Хр 18:7
- є Єр 20:2
Мр 14:65
- ж 1Цр 22:24–28
- з 2Хр 16:10
Дії 5:18
- и Чс 16:29
- і Існ 20:8
1Цр 22:29–33
2Хр 18:2

Друга кол.

- a Вх 14:10
2Хр 13:14
- б 1Цр 22:34, 35
- в 2Хр 18:22

РОЗД. 19

- г 2Хр 18:31, 32
- д 1Цр 16:1
- е 2Хр 16:7
- є 1Цр 21:25
- ж Пс 139:21
- з 1Цр 14:1, 13
- и 2Хр 17:3–6

бій переодягненим, а ти йди у своїх царських шатах». Тож ізраїльський цар переодягнувся, і вони пішли в бій. 30 А сирійський цар наказав начальникам своїх колісниць: «Не воюйте ні з малим, ні з великим, а лише з царем Ізраїля». 31 Як тільки начальники побачили Йосафа́та, то подумали: «Це ізраїльський цар!» – і повернули, щоб напасти на нього. Тоді Йосафа́т почав кликати на допомогу,^a і Єгова допоміг Йосафа́ту. Бог одразу відвів від нього ворогів. 32 Побачивши, що це не ізраїльський цар, начальники перестали гнатися за ним.

33 А один чоловік навання^ж випустив стрілу, і вона влучила в ізраїльського царя, у щілину в його панцирі. Тоді цар сказав візнику колісниць: «Повертай! Вивези мене з поля бою^г, бо я тяжко поранений». 34 Але весь день йшла жорстока битва, тому аж до вечора ізраїльського царя підтримували, щоб він міг стояти в колісниці лицем до сирійців. А коли заходило сонце, він помер.^б

19 Йосафа́т, цар Юди, безпечно^ж повернувся^г до свого дому^в в Єрусалимі. 2 І до нього прийшов провидець Єгу,^a син Ханані,^e та сказав: «Чи слід було тобі помагати лихим людям^є і любити тих, хто ненавидить Єгову?»^ж За це Єгова розгнівався на тебе. 3 Але ти робив і добрі діла^з – зруйнував священні палі^и в цьому краї та приготував своє серце^и, щоб шукати правдивого Бога.»^и

18:33 *Або «ненавмисно». ^жБукв. «з табору». 19:1 ^аАбо «палацу». 19:3 ^иДив. глосарій. ^иАбо «твоє серце сповнене рішучості».

4 Йосафат жив у Єрусалимі. І він знову почав обходити край від Беєр-Шеви до гористого краю Єфрема,^а щоб повернути людей до Єгови, Бога їхніх прабатьків.^б 5 Він поставив суддів по цілому краї, в усіх укріплених містах Юди,^в 6 і сказав їм: «Пильнуйте за тим, що робите, бо ви судите не для людей, а для Єгови, і він буде з вами, коли ви будете судити.»^г 7 Майте страх перед Єговою.^д Дійте обачно, бо наш Бог Єгова безсторонній^е і не терпить несправедливості^ж й хабарів».^з

8 Також у Єрусалимі Йосафат поставив деяких левітів, священників і голів Ізраїлевих родів, щоб вони виносили присуди Єгови і розглядали справи, з якими будуть приходити мешканці Єрусалима.^а 9 Він наказав їм: «Вірно виконуйте своє служіння, робіть це від усього* серця і майте страх перед Єговою. 10 Коли ваші брати, які живуть у своїх містах, прийдуть до вас зі справою, пов'язаною з пролиттям крові,^б або з питанням щодо закону, заповідей, постанов чи присудів, то ви повинні застерегти їх, щоб вони не стали винними перед Єговою і не накликали Божого гніву на вас і ваших братів. Робіть так — і не стягнете на себе вини. 11 Старший священник Амарія буде головою над вами в кожній справі, пов'язаній зі служінням Єгови. Провідник Юдиного роду Зевадія, син Ізмаїла, буде головою над вами в кожній справі царя, а левіти будуть у вас начальниками. Будьте сильні і дійте. І хай Єгова полаго-

19:9 *Або «повністю відданого».

РОЗД. 19

а ІсН 17:14, 15

б 2Хр 15:8

в Пв 16:18

г Пв 1:16, 17
Пс 82:1

д Вх 18:21

е Дії 10:34
Рм 2:11
1Пт 1:17ж Бт 18:25
Пв 32:4з Пв 10:17
Пв 16:19и Пв 17:9
Пв 21:5
Пв 25:1

и Пв 17:8

и Пв 17:8

і Мл 2:7

Друга кол.

а 2Хр 15:2

РОЗД. 20

б Сд 3:14
2См 8:2
Пс 83:2, 6

в Бт 19:36–38

г ІсН 15:1

д ІсН 15:20, 62

е 2Хр 19:1, 3

ж Пв 4:29–31

з 1Цр 8:23
Мт 6:9и 1Хр 29:11
Дн 4:17и 1Хр 29:12
Іс 40:15, 17
Дн 4:35і Бт 12:7
Не 9:7, 8
Іс 41:8
Як 2:23

к 2Хр 2:4

л 2Хр 6:20

м 1Цр 8:33, 34
2Хр 6:28–30

н Бт 36:8

словить тих, хто робить добрі діла*».^а

20 Через якийсь час мавітяни,^б аммонітяни^в і декотрі аммоніти* пішли війною на Йосафата. 2 І Йосафату повідомили: «На тебе йде велике полчище з боку моря*, з Едому,^г і воно уже в Хаццон-Тамарі, тобто в Ен-Геді».^д 3 Йосафат налякався і поставив шукати Єгову^е та оголосив піст у всьому краї Юди. 4 Тож мешканці Юди зібралися, щоб запитати Єгову.^ж Вони прийшли з усіх Юдиних міст просити в Єгови порад.

5 Тоді Йосафат став перед новим подвір'ям у домі Єгови серед збору мешканців Юди та Єрусалима 6 і сказав:

«Єгова, Боже наших прабатьків! Хіба не ти Бог на небі?»^ж Хіба не ти пануєш над усіма царствами народів?^з У твоїй руці влада і могутність, і ніхто не встоїть перед тобою.^и 7 Хіба не ти, Боже наш, прогнав мешканців цього краю перед своїм народом Ізраїлем і на віки віддав цей край потомству* свого друга Авраама?^і 8 Вони оселилися там і будували святиню для твого імені,^к кажучи: 9 «Якщо нас вразить лихо — меч, страшна кара, пошесть чи голод — і ми станемо перед цим домом і перед твоїм лицем (бо дім цей названий твоїм іменем)^л та в біді будемо просити тебе про допомогу, то вислухай нас і врятуй».^м 10 Тепер сюди прийшли аммонітяни, мавітяни і мешканці гористого краю Сеїр.^н Коли Ізраїль вихо-

19:11 *Або «полагословить добрі діла». 20:1 *Або, можливо, «меунітяни». 20:2 *Очевидно, Мертвого моря. 20:3 *Букв. «обернув своє лице». 20:7 *Букв. «насінню».

див з Єгипту, ти не дозволив їх захопити, тому ізраїльтяни пішли іншим шляхом і не винищили їх.^a **11** А вони відплачують тим, що прийшли і хочуть вигнати нас з володінь, які ти дав нам у спадщину.^b **12** Боже наш, невже ти не покараєш їх?^b Ми безсилі перед цим великим полчищем, яке йде на нас. Ми не знаємо, що робити,^c але наші очі звернені до тебе».^d

13 Тим часом увесь народ Юди, серед якого були також жінки і діти*, навіть маленькі діти, стояв перед лицем Єгови.

14 І прямо посеред збору дух Єгови зійшов на Яхазіїла, сина Захарія, сина Беная, сина Єїла, сина Маттанії, левіта з Асафових синів. **15** Тож він сказав: «Слухайте, весь народ Юди, мешканці Єрусалима і ти, царю Йосафате! Так говорить Єгова: "Не бійтеся цього великого полчища і не лякайтеся, бо це не ваша битва, а Божа."^e **16** Завтра виходьте проти них. Вони будуть іти через перевал Циц, і ви побачите їх на краю долини* перед пустелею Єруїл.^f **17** Вам не потрібно буде воювати у цій війні. Станьте і стійте,^g і ви побачите, як вас рятуватиме Єгова.^h Мешканці Юди і Єрусалима, не бійтеся і не лякайтеся!ⁱ Завтра виходьте проти них, і Єгова буде з вами».^j

18 Тоді Йосафат низько вклонився до землі, і весь народ Юди та мешканці Єрусалима попадали на коліна перед Єговою і поклонилися Єгові. **19** Потім левіти — нащадки кегатівців^k і корейців —

20:13 * Букв. «сини». **20:16** * Або «ваді». Див. глосарій.

РОЗД. 20

a Чс 20:17, 18
Пв 2:5, 9, 19

b Сд 11:23, 24
Пс 83:2, 4

v Сд 11:27, 28
Пс 7:6

r 2Цр 6:15, 16

d 2Хр 14:11
Пс 25:15
Пс 62:1

e Пв 1:29, 30
ІсН 11:4, 6
2Хр 32:7, 8

e Іс 30:15

ж Вх 14:13, 14
Вх 15:2
1См 2:1
1Хр 16:23
Пл 3:26

з Пв 31:8
ІсН 10:25

и Чс 14:9
2Хр 15:2

i 1Хр 23:12

Друга кол.

a 1Хр 15:16

b 2Хр 11:5, 6

v Вх 14:31
Вх 19:9

r 1Хр 15:16

d Вх 34:6

e Сд 7:22
1См 14:20

e Пв 2:5

ж Вх 14:25
Єз 38:21

з 2Хр 20:16

и Вх 14:30
Пс 110:5, 6
Іс 37:36

i Вх 12:35
2Цр 7:15, 16

підвелися, щоб на повний голос вихваляти Єгову,^a Ізраїлевого Бога.

20 Наступного дня вони встали рано-вранці і пішли в пустелю біля Текої.^b Коли ж вони виходили, Йосафат став і сказав: «Послухайте, народе Юди і мешканці Єрусалима! Вірте вашому Богу Єгові — і зможете вистояти*. Вірте його пророкам^a — і будете мати успіх».

21 Порадившись з народом, Йосафат призначив співаків,^c щоб ті своїм співом вихваляли Єгову. Вони мали йти у священних шатах напереду озброєних чоловіків і вигукувати: «Дякуйте Єгові, бо його віддана любов вічна!»^d

22 І, коли вони почали радісно співати хвалебних пісень, Єгова влаштував засідку на аммонітян, моавітян і мешканців гористого краю Сеїр, які вдерлися в Юду, і вони почали вбивати один одного.^e

23 Аммонітяни і моавітяни напали на мешканців гористого краю Сеїр,^e щоб повбивати та винищити їх. А вигубивши мешканців Сеїру, вони почали вбивати один одного.^ж

24 Коли мешканці Юди дійшли до вартової башти в пустелі^з і глянули на те полчище, то побачили на землі самі трупи,^и ніхто не вцілів. **25** Тоді Йосафат і його люди пішли забрати здобич і знайшли багато різного майна, одягу та цінних речей. Здобичі було стільки, що вони не могли забрати її відразу.ⁱ Тож вони забирали здобич три дні. **26** Четвертого дня вони зібрались у долині Бераха і віддали там хвалу*

20:20 * Або «бути непохитними». **20:26** * Букв. «поблагословили».

Єгови. Саме тому цю долину назвали долиною Бераха*, а і так вона називається донині.

27 Після того всі чоловіки Юди та мешканці Єрусалима на чолі з Йосафатом повернулися в Єрусалим, радіючи, що Єгова дав їм перемогу над ворогами.^б **28** Вони увійшли в Єрусалим з лірами, арфами^в і сурмами^г та пішли до дому Єгови.^д **29** І всі царства землі охопив страх перед Богом, коли вони почули, що Єгова воював з ворогами Ізраїля.^е **30** Тож у царстві Йосафата був спокій, і його Бог давав йому мир навкруги.^є

31 Йосафат правив над Юдою. Він став царем, коли йому було 35 років, і царював у Єрусалимі 25 років. Його матір'ю була Азува, дочка Шілхі.^ж **32** Він наслідував свого батька Асу,^з не відхилявся від його шляху і робив те, що правильно в очах Єгови.^з **33** Тільки священні узвишся не були знищені,^з і народ ще не приготував свого серця, щоб шукати Бога своїх прабатьків.^к

34 А про інші діла Йосафата, від першого до останнього, розповідається в записках Єгу,^л сина Ханані,^л — записках, які ввійшли в Книгу Ізраїлевих царів. **35** Після того Юдин цар Йосафат уклав союз з Ізраїлевим царем Ахазією, який чинив зло.^л **36** Він домовився з ним будувати кораблі, щоб плавати в Таршіш.^л Тож вони побудували кораблі в Ецібн-Гевері.^л **37** Але Еліезер, син Додавату з Мареші, виголосив пророцтво проти Йосафата: «За те, що ти уклав союз з Ахазією, Єгова зруйнує твої діла.»^л Тож кораблі розби-

РОЗД. 20

а Вх 17:14, 15
1См 7:12
б 1См 2:1
Пс 20:5
Пс 30:1
в 2См 6:5
1Хр 16:5
г Чс 10:8
1Хр 13:8
2Хр 29:26
д Пс 116:19
е Вх 15:13, 14
ІсН 9:3, 9
2Хр 17:10
є ІсН 23:1
2См 7:1
2Хр 15:15
ж 1Цр 22:41, 42
з 1Цр 15:11
и 2Хр 17:3, 4
2Хр 19:2, 3
і 1Цр 15:14
1Цр 22:43
2Хр 17:1, 6
к 1Цр 18:21
л 1Цр 16:1
2Хр 19:2
м 2Хр 16:7
н 2Цр 1:2, 16
о 1Цр 10:22, 23
п Чс 33:1, 35
Пв 2:8
1Цр 9:26
р 2Хр 19:2
Пс 127:1

Друга кол.

а 1Цр 22:48

РОЗД. 21

б 1Цр 22:50
в 2Хр 11:5, 23
г 2Цр 8:16
д Сд 9:5, 6
е 2Цр 8:17–19
є 1Цр 14:7, 9
Ос 4:1
ж 2Хр 22:2
Не 13:26
з 2См 23:5
Пс 89:20, 28
Єр 33:20, 21
и 2См 7:12, 16
1Цр 11:36
Пс 132:11
і Бт 27:40
к 1Цр 22:47
2Цр 8:20–22
л ІсН 21:13
2Цр 19:8

лись^а і не могли відправитись у Таршіш.

21 Коли Йосафат спочив зі своїми прабатьками, його поховали разом з прабатьками у Давидовому місті, а замість нього зацарював його син Єгорам.^б **2** Ось імена його братів, синів Йосафата: Азарія, Єхїл, Захарій, Азарія, Михайл і Шефатія. Всі вони були синами Йосафата, царя Ізраїля*. **3** Їхній батько подарував їм багато срібла, золота, дорогих речей, а також укріплені міста в Юді.^в Але царство він передав Єгораму,^г бо той був первістком.

4 Коли Єгорам почав правити царством свого батька, він зміцнив свою владу та повбивав мечем усіх своїх братів^д і декотрих Ізраїлевих князів.

5 Єгорам став царем, коли йому було 32 роки, і царював у Єрусалимі вісім років.^е **6** Він ходив слідами Ізраїлевих царів,^є так само як дім Ахава, бо Ахавова дочка була його дружиною.^ж Тож він робив зло в очах Єгови. **7** Але Єгова не хотів погубити дім Давида, бо уклав угоду з Давидом^з і пообіцяв, що він та його сини завжди матимуть царську владу*.^з

8 За його днів Едом збунтувався проти Юди^і і поставив собі царя.^к **9** Тоді Єгорам пішов туди зі своїми начальниками і всіма колісницями. Вночі він встав і розбив едомлян, які оточили його, а також начальників колісниць. **10** Але Едом донині не підкоряється Юді. У той же час проти Єгорама збунтувалась і Лівна,^л бо він

21:2 *Або «Юди». У деяких віршах в 2Хр вживається загальна назва «Ізраїль» замість конкретнішої назви «Юда». **21:7** *Букв. «світильник».

покинув Єгову, Бога своїх прабатьків.^а **11** Він також зробив священні узвишся^б на горах Юди, щоб спонукати мешканців Єрусалима стати невірними Богові* і звести Юду з правильного шляху.

12 Якось він отримав листа від пророка Іллі,^в в якому було написано: «Так говорить Єгова, Бог твого прабатька Давида: “Ти не ходив слідами Йосафата,^г твого батька, і Аси,^д Юдиного царя, **13** а ходив слідами Ізраїлевих царів^е і спонукував мешканців Юди та Єрусалима стати невірними Богові*,^е як дім Ахава.^ж Ти навіть вбив своїх братів,^з синів свого батька, які були ліпші від тебе. **14** За це Єгова сильно вразить твій народ, твоїх синів і дружин, а також усе, що тобі належить. **15** А ти страждатимеш від багатьох хвороб. Через хворобу кишок тобі з кожним днем ставатиме гірше, і зрештою твої кишки вийдуть назовні”».

16 І Єгова підняв^и проти Єгорáма філістимлян^и* та арабів,^к які жили біля ефіопів. **17** Вони прийшли і вдерлися в Юду та забрали все майно з дому* царя.^л Також вони захопили в полон його синів і дружин. З його синів залишився тільки наймолодший – Єгоахáz.^м **18** Після всього цього Єгова вразив Єгорáма невиліковною хворобою кишок.^н **19** І, коли минуло два повних роки, через цю хворобу його кишки вийшли назовні, і він помер у муках. Народ не розпалив на його честь вогнища, як робив

21:11, 13 *Або «займатися духовною проституцією». 21:16 *Букв. «дух філістимлян». 21:17 *Або «палацу». ^иЙого ще називали Ахазія.

РОЗД. 21

а 2Xp 15:2

Єр 2:13

б Пв 12:2

в 2Цр 2:1,11

г 2Xp 17:3

д 1Цр 15:11

2Xp 14:2,5

е 1Цр 16:25,33

є Вх 34:15

Єр 3:8

ж 2Цр 9:22

з 2Xp 21:4

и 1Цр 11:14

2Xp 33:11

Іс 10:5

і Існ 13:1,2

2См 8:1

к 2Xp 17:11

л 1Цр 14:25,26

м 2Xp 22:1

н Дії 12:21–23

Друга кол.

а 2Xp 16:13,14

Єр 34:4,5

б 1Цр 2:10

в 2Xp 24:24,25

2Xp 28:27

РОЗД. 22

г 2Xp 21:16,17

д 2Цр 8:24–26

е 2Цр 11:1

2Цр 11:13,16

2Xp 24:7

є 1Цр 16:28

ж 1Цр 16:33

2Цр 8:27,28

Мхх 6:16

з 2Цр 8:15

2Цр 10:32

и 1Цр 22:3

2Xp 18:14

і Існ 19:18,23

к 2Цр 9:15

л 2Цр 8:16

м 2Цр 3:1

н 2Цр 9:16

це на честь його прабатьків.^а

20 Єгорáм став царем в 32 роки і царював у Єрусалимі вісім років. Коли він помер, ніхто за ним не сумував. Його поховали в Давидовому місті,^б але не в царських гробниці.^в

22 Замість Єгорáма мешканці Єрусалима зробили царем його наймолодшого сина Ахазію*, бо всіх старших синів убила банда грабіжників, яка разом з арабами напала на табір.^г Тож Ахазія, син Єгорáма, почав царювати над Юдою.^д **2** Ахазія зацарював, коли йому було 22 роки, і правив у Єрусалимі один рік. Його матір'ю була Атáлія,^е внучка* Омрі.^є

3 Ахазія також ходив слідами Ахаваового дому,^ж бо його мати своїми порадами спонукувала його робити зло.

4 Він робив зло в очах Єгови, так само як домашні Ахава, які після смерті його батька стали йому радниками, і це зрештою призвело до його погібелі. **5** За їхньою порадою він пішов з ізраїльським царем Єгорáмом, сином Ахава, на війну проти сирійського царя Хазаїла^з в Рамót-Гілеад.^и Там лучники поранили Єгорáма, **6** і він повернувся в Єзреїл,^і щоб лікувати рани, які отримав у Рáмі під час війни з сирійським царем Хазаїлом.^к

А Юдин цар Ахазія*, син Єгорáма,^л пішов у Єзреїл відвідати Єгорáма,^м сина Ахава, бо той був поранений.^н **7** Але Бог зробив так, що Ахазія прийшов до Єгорáма собі ж на погібель. Прийшовши, він разом

22:1 *У 2Xp 21:17 «Єгоахáz». 22:2 *Букв. «дочка». 22:6 *У деяких євр. рукописах «Азарія». ^аАбо «хворий».

з Єгорамом виїхав назустріч Єгу,^a внуку* Німші, якого Єгова помазав, щоб вигубити дім Ахава.^б **8** Тож Єгу, виконуючи присуд над домом Ахава, знайшов Юдиних князів та синів Ахазіїних братів, які служили Ахазії, і повбивав їх.^в **9** Після того він почав шукати Ахазію. Зрештою Ахазію схопили, коли він переховувався в Самарії, привели до Єгу і вбили. Потім його поховали,^г кажучи: «Він внук Йосафата, який усім серцем шукав Єгову».^д Тож з дому Ахазії не залишилось нікого, хто міг би правити в царстві.

10 Коли Аталія,^е мати Ахазії, побачила, що її син помер, то стала винищувати увесь царський рід* Юди.^є **11** Але Єгошават, дочка царя Єгорам,^ж викрала Єгоаша,^з сина Ахазії, з-посеред царських синів, яких збиралися вбити, і забрала його разом з годувальницею в спальню. Царева дочка Єгошават, яка була дружиною священника Єгояди^и і сестрою Ахазії, сховала Єгоаша, і Аталія його не вбила.^і **12** Його переховували в домі правдивого Бога шість років, а тим часом в краю царювала Аталія.

23 Сьомого року Єгояда, виявивши мужність, уклав домовленість* з начальниками над сотнями:^к Азарією, сином Єрохам, Ізмаїлом, сином Єгоханана, Азарією, сином Оведа, Маасеєю, сином Адаї, та Елішафатом, сином Зіхрі. **2** Після того вони обійшли Юду і зібрали левітів^л з усіх міст Юди та голів Ізраїлевих родів. Коли ті прийшли в Єруса-

22:7 *Букв. «сину». 22:10 *Букв. «усе насіння царства». 23:1 *Або «угоду».

РОЗД. 22

а 1Цр 19:16
2Цр 9:20, 21

б 2Цр 9:6, 7

в 2Цр 10:10–14

г 2Цр 9:27, 28

д 2Хр 17:3, 4

е 2Хр 22:2

є 2Цр 11:1–3

ж 2Цр 8:16

з 2Цр 11:21

и 2Хр 23:1

і 2См 7:12, 13
1Цр 15:4
2Хр 21:7

РОЗД. 23

к 2Цр 11:4

л 2Хр 8:14

Друга кол.

а 2См 5:3

б 2См 7:8, 12
1Цр 2:4
1Цр 9:5
Пс 89:20, 29

в 1Хр 24:3

г 2Цр 11:5–8
1Хр 9:22–25
1Хр 26:1

д 1Цр 7:1

е 1Цр 7:12

є 1Хр 23:28, 32

ж 2Цр 11:9–12

з 1Хр 24:1
1Хр 26:1

и 2Цр 11:4

і 2См 8:7

к 1Хр 26:26, 27
2Хр 5:1

л 2Цр 11:2

лим, **3** весь збір уклав угоду^а з царем у домі правдивого Бога, і Єгояда сказав:

«Тепер буде правити син царя, як Єгова і обіцяв Давиду про його синів.^б **4** Зробіть ось що: третина священників і левітів, які нестимуть службу^в в суботу, нехай будуть вартівими при дверях,^г **5** третина – біля царського дому^д і ще третина – біля брами Основи, а весь народ хай буде на подвір'ях дому Єгови.^е **6** Не впускайте в дім Єгови нікого, крім священників і левітів, які виконують служіння.^є Тільки вони можуть входити, бо вони святі. А весь народ нехай виконує свої обов'язки перед лицем Єгови. **7** Хай левіти візьмуть у руки зброю і стануть довкола царя. Кожен, хто увійде в дім, буде покараний смертю. Залишайтеся біля царя, хоч би куди він ішов*».

8 Левіти і всі мешканці Юди зробили все так, як наказав священник Єгояда. Вони взяли своїх людей, які були на службі в суботу, і тих, які не були,^ж бо священник Єгояда не відпустив цих груп з їхньої служби. **9** Тоді священник Єгояда дав начальникам над сотнями^и списи, малі щити* і круглі щити царя Давида,^і які були в домі правдивого Бога.^к **10** Він поставив усіх людей зі зброєю* в руках від правого боку дому до лівого боку, біля жертвника і біля дому, щоб вони охороняли царя з усіх сторін. **11** Після того ввели царського сина,^л поклали на нього корону* та Свід-

23:5 *Або «палацу». 23:7 *Букв. «коли він виходить і коли входить». 23:9 *Идеться про невеликі щити, які часто носили лучники. 23:10 *Або «метальною зброєю». 23:11 *Або «діадему».

чення*^a і зробили його царем. Єгояда і його сини помазали царського сина та вигукнули: «Хай живе цар!»^б

12 Як тільки Ат́лія почула, що люди біжать і хвалять царя, то прийшла до дому Єгови, де зібрався народ,^в **13** і побачила, що біля стовпа при вході в дім стоїть цар. Поряд з ним були князі^г і сурмачі, а весь народ того краю радів^д і сурмив у сурми. Також там стояли співаки з музичними інструментами і керували* співанням хвалебних пісень. Тоді Ат́лія роздерла свій одяг і закричала: «Змова! Змова!» **14** А Єгояда звелів вийти начальникам над сотнями, провідникам війська, і наказав їм: «Виведіть її зі своїх рядів! І, якщо хтось піде за нею, убийте його мечем!» — бо перед тим він сказав: «Не вбивайте її в домі Єгови». **15** Тож вони схопили її, привели до входу в Кінську браму царського дому* і там убили.

16 Після того Єгояда уклав угоду між собою, усім народом і царем, щоб вони і далі були народом Єгови.^е **17** Потім весь народ прийшов до дому* Ва́ала і зруйнував його.^є Люди розбили його жертovníки і зображення,^ж а Матта́на, жерця Ва́ала,^з вбили перед жертovníками. **18** Крім того, Єгояда доручив нагляд за домом Єгови священикам і левітам, яких Давид колись розділив на групи для служіння в домі Єгови, щоб вони складали цілопалення для Єгови,^и згідно з тим, що за-

23:11 *Можливо, сувій із Законом Бога. 23:13 *Або «давали сигнал для». 23:15, 20 *Або «палацу». 23:17 *Або «храму».

РОЗД. 23

а Пв 17:18

б 1См 10:1, 24

в 2Цр 11:13–16

г 2Хр 23:1

д 1Цр 1:39, 40

е 2Цр 11:17, 18
2Хр 34:1, 31

є 2Цр 10:27, 28

ж Пв 12:3
2Хр 34:1, 4з Пв 13:5
1Цр 18:40и 1Хр 23:6
1Хр 23:30, 31

Друга кол.

а Вх 29:38
Чс 28:2б 1Хр 9:26
1Хр 26:1, 13

в 2Цр 11:9

г 1Цр 7:7
2Цр 11:19, 20

РОЗД. 24

д 2Цр 11:21

е Бг 21:14
2См 3:10
2Цр 12:1

є 2Цр 12:2

ж 2Цр 22:3–5

з 2Цр 12:4, 5
2Хр 29:1, 3
2Хр 34:9, 10

и 2Цр 12:6

і 2Цр 12:7

к Вх 30:12–16

л Чс 1:50

писано в Законі Мойсея,^а і робили це з радістю та співом, як постановив* Давид. **19** Також Єгояда поставив вартових на входах^б у дім Єгови, щоб жоден нечистий, хоч би з якої причини він був нечистий, не ввійшов туди. **20** Він взяв з собою начальників над сотнями,^в вельмож, провідників народу і весь народ краю, щоб супроводжувати царя. Тож вони вивели царя з дому Єгови, провели через верхню браму до царського дому* і посадили його на царський трон.^г **21** Весь народ того краю радів, і в місті запанував спокій, бо Ат́лію вбили мечем.

24 Єгоа́ш став царем, коли йому було сім років,^д і царював у Єрусалимі 40 років. Його матір'ю була Ціввія з Бе́ер-Ше́ви.^е **2** Єгоа́ш робив те, що правильне в очах Єгови, весь час, поки жив священик Єгояда.^є **3** Єгояда вибрав йому двох дружин, і в нього народилися сини і дочки.

4 Через якийсь час у серці Єгоа́ша з'явилося бажання відновити дім Єгови.^ж **5** Тож він зібрав священиків і левітів та сказав їм: «Підіть у Юдині міста і зберіть з усіх ізраїльтян гроші на ремонт дому вашого Бога.^з Робіть так з року в рік. Не зволікайте». Та левіти не спішили виконувати цей наказ.^и **6** Тоді цар покликав Єгоя́ду, який був головою, і сказав: «Чому ти не вимагаєш, щоб левіти приносили з Юди та Єрусалима священний податок, який встановив Мойсей,^к слуга Єгови,— податок, який Ізраїлів збір має давати для намету Свідчення?»^л

23:18 *Букв. «за руками».

7 Адже сини лихої Аталії^а розграбували дім правдивого Бога.^б Всі святі речі дому Єгови вони використовували для служіння Ваа́лам». 8 Тому за наказом царя зробили скриньку^в і поставили її біля входу в дім Єгови.^г 9 Потім по всьому краї Юди і в Єрусалимі оголосили, щоб люди приносили для Єгови священний податок,^д який Мойсей, слуга правдивого Бога, наклав на ізраїльтян у пустелі. 10 Всі князі і весь народ зраділи^е та почали приносити гроші й кидати в скриньку, поки вона не наповнилась*.

11 Час від часу левіти відносили скриньку царю. І коли бачили, що в скриньці набиралось багато грошей, то приходили царський писар і помічник старшого священика, забирали зі скриньки гроші^е та повертали її на місце. Вони робили так день у день і збирали багато грошей. 12 Тоді цар і Єгойда віддавали гроші тим, хто наглядав за роботами, пов'язаними зі служінням в домі Єгови, а вони наймали каменярів і майстрів, які мали відновлювати дім Єгови,^ж а також майстрів, які працювали з залізом і міддю, щоб ті відремонтували дім Єгови. 13 Наглядачі взялися за роботу, і під їхнім наглядом праця швидко просувалась. Вони повністю відновили дім правдивого Бога та укріпили його. 14 І коли вони закінчили роботу, то решту грошей принесли царю і Єгойді. На ті гроші зробили приладдя для дому Єгови. Це приладдя мало використовуватись у служінні

24:10 *Або, можливо, «поки всі не дали».

РОЗД. 24

а 2Хр 22:2,3

б 2Хр 28:24

в Мр 12:41

г 2Цр 12:9

д Вх 30:12–16
Не 10:32
Мт 17:24

е 1Хр 29:9

е 2Цр 12:10

ж 2Цр 12:11, 12
2Хр 34:10, 11

Друга кол.

а Вх 37:16
Чс 7:84

б Чс 28:3

в 1Цр 2:10

г 2Хр 23:1

д 2Цр 17:13, 14
2Хр 36:15, 16
Єр 7:25, 26

е 2Хр 23:11

е Пв 29:24, 25
1Хр 28:9
2Хр 15:2

ж Єр 11:19

з Мт 23:35
Лк 11:51и Бт 9:5
Пс 94:1
Єр 11:20
Єв 10:30

і для приношень. Крім того, вони зробили кухлі, а також золоте і срібне приладдя.^з І всі дні, поки жив Єгойда, в домі Єгови постійно приносили цілопалення.^б

15 Задоволений життям, Єгойда дожив до глибокої старості і помер у віці 130 років. 16 Його поховали в Давидовому місті разом з царями,^в бо він робив добро для Ізраїля,^г для правдивого Бога і його дому.

17 Після смерті Єгойди до царя прийшли князі Юди та вклонились йому, і цар почав їх слухати. 18 Вони покинули дім Єгови, Бога своїх прабатьків, і стали поклонятись священним палям* та служити ідолам. І за їхню вину розпалювався Божий гнів^г на Юду та Єрусалим. 19 Єгова послав до них пророків, щоб повернути їх до себе, і ті попереджали їх*, але вони не слухали.^д

20 Тоді Божий дух зійшов на* Захарія, сина священика Єгойди.^е Тож він став перед народом на підвищенні і сказав: «Так говорить правдивий Бог: “Чому ви порушуєте заповіді Єгови? Через це ви не будете мати успіху. Ви покинули Єгову, тому він покине вас”».^е

21 Але вони змовилися проти нього^ж і за наказом царя побили його камінням на подвір'ї дому Єгови.^з 22 Отже, цар Єгоа́ш не пам'ятав відданої любові, яку виявив йому Єгойда, його батько*, і вбив його сина, який перед смертю сказав: «Нехай Єгова побачить і відплатить тобі!».

24:18 *Див. глосарій. ^вБукв. «був гнів». 24:19 *Або «свідчили проти них». 24:20 *Букв. «одягнув». 24:22 *Тобто батько Захарія.

23 На початку року* проти Єгоа́ша виступило військо сирійців. Вони захопили Юду та Єрусалим,^а убили всіх князів^б народу, а всю награбовану здобич відправили дамаському царю. **24** Хоча військо сирійців, які напали на край, було нечисленне, Єгова віддав у їхню руку численне юдейське військо,^в бо вони покинули Єгову, Бога своїх прабаб'яків. Тож вони* виконали присуд над Єгоа́шем. **25** Коли ж сирійці пішли, залишивши його тяжко пораненим*, проти нього змовились його власні слуги, щоб помститися за кров синів^г священника Єгояди.^г Єгоа́ша вбили на його ж ліжку,^д і він помер. Його поховали в Давидовому місті,^е але не в царських гробницях.^е

26 Ось ті, хто змовився^ж проти нього: Зава́д, син аммонітянки Шімеа́т, і Єгозава́д, син моавітянки Ші́мріт. **27** А про його синів, про багато присудів, які були йому виголошені,^з і про те, як він відновив* дім правдивого Бога,^и записано в оповідях^к у Книзі царів. І замість нього зацарював його син Амація.

25 Амація став царем, коли йому було 25 років, і царював у Єрусалимі 29 років. Його матір'ю була Єгоадда́н з Єрусалима.^л **2** Він робив те, що правильне в очах Єгови, хоч і не від усього серця. **3** Як тільки Амація зміцнив свою царську владу, то повбивав слуг, які колись убили царя, його батька.^м **4** Але їхніх

24:23 *Букв. «при зміні року». **24:24** *Тобто сирійці. **24:25** *Або «в тяжких хворобах». *Або «сина». Можливо, мн. вказує на вищість Заха́рія. **24:27** *Букв. «заклав основу». *Або «тлумаченні; коментарях».

РОЗД. 24

- а 2Цр 12:17
б 2Хр 24:17, 18
в Льв 26:17, 37
Пв 32:30
г 2Хр 24:20, 21
д 2Цр 12:20
е 2См 5:9
1Цр 2:10
є 2Хр 21:16, 20
2Хр 28:27
ж 2Цр 12:21
з 2Хр 24:20
и 2Хр 24:13

РОЗД. 25

- і 2Цр 14:1–6
к 2Хр 24:26

Друга кол.

- а Пв 24:16
б 1См 8:11, 12
в Чс 1:2, 3
г 2Хр 19:2
д 2Хр 14:11
2Хр 20:6
е 1См 2:7
Пр 10:22
Ор 2:8

- є 2См 8:13
Пс 60:Надп.

- ж 2Цр 14:7
2Хр 20:10, 11

синів він не вбив, бо дотримувався написаного в Законі, у книзі Мойсея, в якій Єгова наказав: «Батьків не можна карати смертю за гріх синів, а синів — за гріх батьків. Кожен має померти за власний гріх».^н

5 Амація зібрав мешканців Юди і поставив усіх чоловіків з племені Юди та Веніяміна за їхніми родами: за групами, на чолі яких були начальники над тисячами і начальники над сотнями.^о Він зробив перепис усіх, хто мав 20 років і більше.^п Усього їх було 300 000 навчених* воїнів, придатних служити у війську і споряджених списами та великими щитами.

6 Також за 100 талантів* срібла він найняв в Ізраїлі 100 000 сильних воїнів. **7** Тоді до нього прийшов Божий чоловік і сказав: «Царю, не бери з собою Ізраїлеве військо, бо Єгова не з Ізраїлем,^р він не з єфремівцями. **8** Іди сам і сміливо вступай у бій. Інакше правдивий Бог зробить так, що ти впадеш перед ворогом, адже Бог має силу і допомогти,^с і повалити». **9** Та Амація сказав Божому чоловікові: «Але ж я заплатив Ізраїлевим загонам 100 талантів!» На це Божий чоловік відповів: «Єгова може дати тобі багато більше».^т **10** Тож Амація відпустив воїнів, які прийшли до нього з Єфрема, і відіслав їх додому. Але вони сильно обурились і повернулися додому, палаючи гнівом на Юду.

11 Амація набрався мужності і повів свої загони в Соляну долину.^у Там він розбив військо Сеїру,^у вбивши 10 000 чоловіків. **12** Крім того, воїни

25:5 *Букв. «вибраних». **25:6** *1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14.

Юди захопили ще 10 000 чоловіків, яких відвели на вершину скелі та поскидали звідти, і всі вони розбились. **13** А воїни, яких Амація не взяв на війну, відіслав додому,^a почали нападати на Юдині міста, від Самарії^b до Бет-Хорбна.^c Вони вбили 3000 осіб і набрали багато здобичі.

14 Після того як Амація розбив едомлян, він повернувся додому, взявши з собою богів, яким поклонялися мешканці Сеїру. Він зробив їх своїми богами:^d поставив їх у себе і почав їм поклонятися та спалювати приношення. **15** Тоді Єгова запалав гнівом на Амацію і послав до нього пророка з такими словами: «Чому ти поклоняєшся богам цього народу, які не змогли врятувати свій народ з твоєї руки?»^e **16** І, коли пророк ще говорив, цар сказав: «Хіба ми поставили тебе царським радником?»^f Замовкни,^g якщо не хочеш померти!» Тож пророк замовк, але потім сказав: «Я знаю, що Бог постановив знищити тебе за те, що ти зробив це і не послухався моєї поради».^h

17 Тоді Амація, цар Юди, порозмовлявши зі своїми радниками, відправив посланців до ізраїльського царя Єгоаша, сина Єгоахāза, сина Єгу, з такою звісткою: «Приходь! Поміряємося силами в бою».ⁱ **18** У відповідь ізраїльський цар Єгоаш передав Юдиному царю Амації такі слова: «Будяк з Лівану послав ліванському кедру звістку: «Віддай свою дочку моему синові за дружину». Але проходив дикий звір

25:17 *Або «зустрінемось лицем в лице».

РОЗД. 25

a 2Xp 25:9

б 1Цп 16:29

в 2Xp 8:3, 5

г Вх 20:3, 5
Пв 7:25
2Xp 28:22, 23д 2Xp 24:20
Пс 115:8
Єр 2:5
Єр 10:5е 2Xp 16:10
2Xp 18:25, 26

є Іс 30:10

ж 1См 2:25
Пр 29:1

з 2Цп 14:8–10

Друга кол.

a 2Xp 25:11

б 2Цп 14:11–14

в 2Xp 22:7

г 2Xp 25:14

д Існ 21:8, 16
1См 6:19е Не 8:16
Не 12:38, 39є 2Xp 26:9
Єр 31:38
Зх 14:10ж 1Цп 7:51
1Цп 15:18
2Цп 24:12, 13
2Цп 25:13–15
2Xp 12:9

з 2Цп 14:1

и 2Цп 13:10

і 2Цп 14:17–20

к 2Цп 12:20
2Цп 15:8, 10
2Цп 21:23

з Лівану і затоптав той будяк. **19** Ти думаєш собі: «Та я* ж розбив едомлян!»^a – і твоє серце загордилось та прагне слави. Але сиди ліпше вдома^b. Навіщо тобі накликати на себе біду? Адже впадеш і ти, і Юда з тобою».

20 Однак Амація не послухався його,^c бо це було від правдивого Бога, який хотів віддати цей народ у руку ворога^d за те, що він поклонявся богам Едому.^e **21** Тож ізраїльський цар Єгоаш пішов до Юдиного царя Амації, щоб помірятися силами в бою біля Бет-Шемеша,^f що в Юді. **22** Ізраїльтяни розбили мешканців Юди, і ті потікали до своїх домів*. **23** А ізраїльський цар Єгоаш захопив у Бет-Шемеші Юдиного царя Амацію, сина Єгоаша, сина Єгоахāза*, і привів його в Єрусалим. Після того він розвалив єрусалимський мур від Єфремової брами^g до Наріжної брами,^h зробивши пролом довжиною 400 ліктівⁱ. **24** Він забрав усе золото, срібло та всі речі, які були у домі правдивого Бога в* Овед-Едōма, а також у скарбницях царського дому^j,^k взяв заручників і повернувся в Самарію.

25 Юдин цар Амація,^l син Єгоаша, прожив після смерті ізраїльського царя Єгоаша,^m сина Єгоахāза, ще 15 років.ⁿ **26** А про інші діла Амації, від першого до останнього, записано в Книзі Юдиних та Ізраїлевих царів. **27** Коли Амація відвернувся від Єгови, проти нього вчинили змову^o в Єру-

25:19 *Букв. «ти». #Або «в палаці». **25:22** *Букв. «наметів». **25:23** *Його ще називали Ахазія. #Прибл. 178 м. Див. додаток Б14. **25:24** *Або «під наглядом». #Або «палацу».

салимі. Зрештою Амація втік у Лахіш, але за ним погналися до Лахіша і там убили. **28** Потім його привезли на конях у місто Юди і поховали разом з його прабатьками.

26 Тоді весь народ Юди взяв Уззію,^а якому було 16 років, і зробив його царем замість його батька Амації.^б **2** Уззія відбудував Елёт^в і повернув його Юді, після того як цар* спочив зі своїми прабатьками.^г **3** Уззія^д став царем, коли йому було 16 років, і царював у Єрусалимі 52 роки. Його матір'ю була Ехольія з Єрусалима.^е **4** Він робив те, що правильне в очах Єгови, як і його батько Амація.^є **5** Уззія завжди шукав Бога за днів Захарія, який навчав його боятися правдивого Бога. І, доки Уззія шукав правдивого Бога Єгову, доти він його благословляв.^ж

6 Уззія пішов воювати з філістимлянами^з і зруйнував мур Гата,^и Явнелі^і та Ашдод,^к а потім побудував міста біля Ашдоду і в краю філістимлян. **7** Правдивий Бог допомагав йому воювати з філістимлянами, з арабами,^л які жили в Гур-Ваалі, та з меунімами. **8** Аммонітяни^м почали платити Уззії данину. Зрештою слава про нього поширилась аж до Єгипту, бо він став дуже могутнім. **9** Крім того, Уззія побудував у Єрусалимі башти^н біля Наріжної брами,^о біля Долинної брами^п і біля Підпори та укріпив їх. **10** Також він побудував башти^р в пустелі та викопав* чимало водозборів, бо в нього було дуже багато худоби. Те саме він зро-

26:2 * Тобто його батько, Амація. **26:10** * Або «вісік», очевидно, у скелі.

РОЗД. 26

а Мт 1:8
б 2Цр 14:21
в 1Цр 9:26
2Цр 16:6
г 2Цр 14:22
д Іс 1:1
Іс 6:1
е 2Цр 15:2
є 2Цр 14:1,3
ж 2Хр 14:7
Пс 1:2,3
з 2См 8:1
2Хр 21:16
Іс 14:29
и 1Хр 18:1
і Існ 15:11,12
к Існ 15:20,46
1См 5:1
л 2Хр 17:11
м Бр 19:36,38
Сд 11:15
н 2Хр 14:2,7
о 2Цр 14:13
Єр 31:38
3х 14:10
п Не 3:13
р 2Цр 9:17

Друга коп.

а 2Хр 24:11
б Чс 1:2,3
2См 24:9
в 2Хр 11:1
2Хр 13:3
2Хр 14:8
2Хр 17:14
2Хр 25:5
г 2Хр 11:5,12
д 1См 17:4,5
е Сд 20:16
1См 17:49
1Хр 12:1,2
є 2Хр 14:2,7
ж Чс 1:51
з Чс 16:39,40
Чс 18:7
и Вх 30:7
1Хр 23:13

бив у Шефелі і на рівнині*. А в горах і на Кармелі він мав багато рільників і виноградарів, бо любив рільництво.

11 До того ж Уззія мав озброєні військові загони, які ходили на війну. Писар^а Сїл і начальник Маасея під проводом Хананії, одного з царських князів, провели перепис^б воїнів у заганах. **12** На чолі цих сильних воїнів було 2600 голів родів. **13** Вони керували військом, в якому налічувалося 307 500 чоловіків, готових до війни; це була могутня військова сила, яка допомагала царю воювати з ворогом.^в

14 Уззія озброїв ціле військо щитами, списами,^г шоломами, панцирами,^д луками і камінням для пращ.^е **15** Також він зробив у Єрусалимі військові машини, винайдені вмільми майстрами, і поставив їх на баштах^є і на рогах мурів, щоб стріляти з них стрілами та великим камінням. І слава про нього розійшлася дуже далеко, бо він отримував величезну допомогу і став могутнім.

16 Але через свою могутність він загордився у серці, і це погубило його. Він виявив невірність своєму Богу Єгови, увійшовши в храм Єгови, щоб спалити пахоці на жертovníку для спалювання фіміаму.^ж **17** Слідом за Уззією ввійшов священник Азарія та 80 інших священників Єгови, хоробрих чоловіків, **18** щоб перешкодити царю Уззії. Вони сказали: «Уззіє, ти не маєш права спалювати фіміам для Єгови!»^з Спалювати фіміам повинні лише священники, нащадки Аарона,^и які були освячені. Вийди зі святині! Ти виявив невірність,

26:10 * Або «поскогір'ї».

і це не робить тобі честі в очах Бога Єгови».

19 Але Уззія, який тримав у руках курильницю для фіміаму, сильно розлютився^а на священиків — і тоді на його чолі з'явилась проказа.^б Усе це сталося на очах священиків у домі Єгови, біля жертвенника для спалювання фіміаму. **20** Коли старший священик Азарія та всі священики глянули на нього і побачили на його чолі проказу, то стали швидко виводити його звідти. Та й сам він хотів якнайшвидше вийти, бо його вразив Єгова.

21 Цар Уззія залишався проказаним аж до смерті. Весь той час він жив як проказаний в окремому домі^в і був відлучений від дому Єгови. А його син Йотам управляв царським домом* і судив народ краю.^г

22 Про інші діла Уззії, від першого до останнього, записав пророк Ісая,^д син Амбца. **23** Коли Уззія спочив зі своїми прабатьками, його поховали з прабатьками, але не в царській гробниці, а на царському полі поблизу, бо говориться: «Він проказаний». А замість нього зацарював його син Йотам.^е

27 Йотам^е став царем, коли йому було 25 років, і царював у Єрусалимі 16 років. Його матір'ю була Єруша, дочка Садбока.^ж **2** Він робив те, що правильне в очах Єгови. Йотам в усьому наслідував свого батька Уззію,^з але не входив у храм Єгови.^и А народ і далі чинив зло. **3** Йотам збудував верхню браму дому Єгови^к і провів багато будівельних робіт на мурі Офелю.^л

26:21 *Або «палацом».

РОЗД. 26

а 2Xp 16:10
2Xp 25:15, 16
б Чс 12:10
2Цр 5:27
в Лв 13:45, 46
Чс 5:2
Чс 12:14, 15
г 2Цр 15:5–7
д Іс 1:1
Іс 6:1
е 2Цр 15:32

РОЗД. 27

е Іс 1:1
Ос 1:1
Мих 1:1
Мт 1:9
ж 2Цр 15:33
з 2Цр 15:34, 35
2Xp 26:3, 4
и 2Xp 26:16–18
і Єр 26:10
к 2Xp 33:1, 14
Не 3:26

Друга кол.

а 2Xp 11:5
2Xp 14:2, 7
б ІсН 14:12, 13
в 2Xp 17:12
г 2Цр 9:17
2Xp 26:9, 10
д Сд 11:4
2См 10:6
2Xp 20:1
Єр 49:1
е 2Xp 26:8
е 2Цр 15:36
ж 2Цр 15:33
з 2См 5:9
и 2Цр 15:38

РОЗД. 28

і Ос 1:1
Мих 1:1
Мт 1:9
к 2Цр 16:2
л 1Цр 12:26, 28
1Цр 16:33
м Вх 34:17
н 2Xp 33:1, 6
Єр 7:31
о Пв 12:1
л Пв 26:30
р Іс 57:4, 5

4 Також він побудував міста^а в гористому краї Юди,^б а в лісах — укріплення^в і башти.^г **5** Він воював з царем аммонітян^д і зрештою переміг його. Тому в той рік аммонітяни дали йому 100 талантів* срібла, 10 000 корів^е пшениці і 10 000 корів ячменю. Стільки ж вони заплатили йому на другий і третій рік.^е **6** Тож Йотам і далі зміцнявся, бо зробив свої шляхи прямими* перед Єговою, своїм Богом.

7 А про інші діла Йотам, про всі його війни і про все, що він робив, записано в Книзі Ізраїлевих та Юдиних царів.^е **8** Він став царем, коли йому було 25 років, і царював у Єрусалимі 16 років.^ж **9** Коли Йотам спочив зі своїми прабатьками, його поховали в Давидовому місті.^з А замість нього зацарював його син Ахаз.^и

28 Ахаз^и став царем, коли йому було 20 років, і царював у Єрусалимі 16 років. На відміну від свого прабатька Давида, він не робив того, що правильне в очах Єгови.^к **2** Він ходив слідами Ізраїлевих царів^л і навіть зробив Ваалів, статуї з металу.^м **3** Він складав приношення в долині Гінномового Сина* і спалював своїх синів у вогні,^н перейнявши гідкі звичаї народів,^о які Єгова вигнав перед ізраїльтянами. **4** Він також приносив жертви і спалював приношення на священних узвишсях,^п на пагорбах і під кожним розлогим деревом.^п

5 Тож Єгова, його Бог, віддав його в руку сирійського

27:5 *1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14. *1 кор — 220 л. Див. додаток Б14. 27:6 *Або «підготував свої шляхи». 28:2 *Або «літі статуї». 28:3 *Див. глосарій, Геєна.

царя.^а Сирійці розбили його, забрали багато полонених і привели їх у Дамаск.^б Також Бог віддав його в руку Ізраїлевого царя, який завдав йому великої поразки. **6** За один день Пекàх,^в син Ремалії, вбив у Юді 120 000 хоробрих воїнів, бо мешканці Юди залишили Єгови, Бога своїх прабатьків.^г **7** А Зіхрі, воїн з племені Ефрема, вбив Маасею, царського сина, а також Азрікама, управителя палацу*, і Елкану, який був другим після царя. **8** Крім того, ізраїльтяни забрали з собою 200 000 полонених – своїх братів, їхніх дружин, синів і дочок. Також вони набрали багато здобичі, яку принесли в Самарію.^д

9 Був там один пророк Єгови, на ім'я Одéd. Він вийшов назустріч війську, яке поверталось в Самарію, і сказав: «Послухайте! Мешканці Юди розгнівали Єгови, Бога ваших прабатьків, тому він дав їх у вашу руку.^е Але ви знищували їх з такою лютістю, що це дійшло аж до неба. **10** Тепер же ви хочете зробити мешканців Юди та Єрусалима своїми слугами і служницями.^е Та хіба на вас самих немає вини перед вашим Богом Єговою? **11** Послухайте мене і відпустіть своїх братів, яких взяли в полон, бо гнів Єгови запалав на вас».

12 Тоді декотрі голови ефремівців – Азарія, син Єгоханана, Берехія, син Мешіллемота, Схізкія, син Шаллума, і Амаса, син Хадлая, – виступили проти тих, хто повертався з військового походу, **13** і сказали: «Не вводьте сюди полонених, щоб ми не стали винними перед Єговою. Невже ви

28:7 * Букв. «дому».

РОЗД. 28

а 2Цр 16:5, 6
2Хр 24:24

б 2См 8:6
1Хр 18:5

в 2Цр 15:37
Іс 7:1

г 2Хр 15:2
Іс 73:27

д 1Цр 16:23, 24
1Цр 22:51

е Сд 2:14
Сд 3:8

е Льв 25:39, 46
2Хр 8:9

Друга кол.

а 2Хр 28:8

б 2Цр 16:7, 8
Іс 7:10–12

в 2Хр 26:1, 6

г 2Хр 26:10

д ІсН 15:10, 12

е 2Хр 11:10

е Сд 14:1

ж 2Цр 15:29
2Цр 16:7, 8
1Хр 5:26

з 2Цр 17:5
Іс 7:20

и 2Цр 18:15, 16
2Хр 12:9

хочете збільшити наші гріхи і нашу вину? Ми і так сильно провинились, і Божий гнів запалився на Ізраїля». **14** Тож озброєні воїни віддали полонених і здобич^а князям та цілому збору. **15** І чоловіки, вибрані поіменно, взяли одяг зі здобичі та одягнули полонених, які були без одягу. Полонених одягнули, взули в сандалії, нагодували, напоїли і намастили олією, а тих, хто ослаб, посадили на ослив і повезли до їхніх братів у Єрихон, в місто пальм. Після того вони повернулись у Самарію.

16 В той час цар Ахаз просив царів Ассирії про допомогу.^б **17** Едомляни знову прийшли та напали на Юду і взяли полонених. **18** А філістимляни^в вдерлися в міста Шефелі^г та Негеву, що в Юді. Вони захопили Бет-Шемеш,^д Айялон,^е Гедерот, Собо з залежними від нього* містами, Тіну^е з залежними містами та Гімзо з залежними містами і там оселились. **19** Так Єгова впокорив Юду через Ахаза, царя Ізраїля*, бо він виявив велику невірність Єгові і через нього народ Юди став розпунним.

20 Зрештою прийшов ассирійський цар Тілатпінлесер*^ж і, замість того щоб зміцнити Ахаза, почав його гнобити.^з **21** Ахаз взяв усе, що було цінне в домі Єгови, в царському домі*^и та в домах князів, і подарував ассирійському царю, але це не допомогло. **22** У той важкий час цар Ахаз виявляв ще більшу невірність

28:18 *Або «довколишніми». 28:19 *Або «Юди». Див. прим. до 2Хр 21:2. 28:20 *Або «Тілатпаласар». 28:21 *Або «палаці».

Єгови. **23** Він почав приносити жертви богам Дамаска,^a які завдали йому поразки,^b бо говорив: «Боги сирійських царів допомагають їм, тому я буду складати їм жертви, щоб вони допомагали і мені».^a Але через них він і весь Ізраїль спіткнулися. **24** Ахаз зібрав речі з дому правдивого Бога і порував їх.^c Він закрив двері дому Єгови^d і поробив собі жертovníки на розі кожної вулиці Єрусалима. **25** І в усіх містах Юди він зробив узвишся, щоб спалювати там принесення для інших богів,^e і тим ображав Єгову, Бога своїх прабатьків.

26 А про інші його діла, від першого до останнього, про все, що він робив, записано в Книзі Юдиних та Ізраїлевих царів.^e **27** Коли Ахаз спочив зі своїми прабатьками, його поховали в місті, в Єрусалимі, але не в гробницях Ізраїлевих царів.^ж Замість нього зацарював його син Єзекія.

29 Єзекія^з став царем, коли йому було 25 років, і царював в Єрусалимі 29 років. Його матір'ю була Авія, дочка Захарія.^з **2** Він робив те, що правильне в очах Єгови,^и як і його прабатько Давид.^к **3** У перший місяць першого року свого царювання він відкрив двері дому Єгови і відремонтував їх.^л **4** Потім він привів священників і левітів, зібрав їх на площі зі східного боку **5** і сказав: «Послухайте, левіти. Освятіться самі^м та освятіть дім Єгови, Бога ваших прабатьків, і усуньте зі святого місця все, що нечисте».^н **6** Наші батьки були невірні і робили зло в очах нашого Бога Єгови.^о Вони покинули Єгову, відвернули своє

РОЗД. 28

a 2Xp 25:14
б 2Цр 16:10–13
в Єр 44:18
г 2Цр 16:17
д 1Цр 6:33, 34
2Xp 29:7
е 1Цр 14:22, 23
2Цр 15:32, 35
2Xp 21:5, 11
2Xp 33:1, 3
є 2Цр 16:19
ж 2Xp 21:16, 20
2Xp 33:20

РОЗД. 29

з Іс 1:1
Ос 1:1
Мт 1:10
и 2Цр 18:1, 2
і 2Xp 31:20
к 1Цр 15:5
2Цр 18:3
л 1Цр 6:33, 34
2Xp 28:24
м 1Xp 15:11, 12
н 2Цр 18:4
о 2Xp 28:22, 23
Єр 44:21

Друга кол.

a Єр 2:27
Єз 8:16
б 1Цр 6:33, 34
в Лв 24:2
г Вх 30:8
д Вх 29:38
е 2Xp 24:18
є Лв 26:32
Пв 28:15, 25
ж Лв 26:14, 17
з 2Xp 28:5–8
и 2Xp 15:10–13
і Чс 3:6
Пв 10:8
к 1Xp 23:13
л Чс 4:2, 3
1Xp 23:12
м 1Xp 23:21
н 1Xp 23:7
о 1Xp 15:16, 17
1Xp 25:1, 2
л 1Xp 25:5
р 1Xp 25:1
с 2Xp 29:5
г 1Цр 6:36

лице від його святого намету і стали до нього спиною.^a **7** Вони закрили двері притвору,^б погасили світильники^в та перестали спалювати фіміам^г і скласти у святому місці цілопалення^д для Ізраїлевого Бога. **8** Тому Єгова запалав гнівом на Юду та Єрусалим^е і зробив їх жахливим видовищем, щоб кожен, хто подивиться на них, здивувався і аж присвиснув*. Це ви і бачите на власні очі.^є **9** Наші прабатьки загинули від меча,^ж а наші сини, дочки і дружини потрапили в полон.^з **10** Тож я від усього серця хочу укласти угоду з Єговою, Богом Ізраїля,^и щоб відвернути від нас його палючий гнів. **11** Сини мої, не будьте у цей час недбалими*, бо саме вас Єгова вибрав, щоб ви були його служителлями, завжди виконували служіння^і перед його лицем і спалювали приношення».^к

12 Тоді встали левіти: з кегатівців^л – Махат, син Амасая, та Йоїл, син Азарї; з мерарівців^м – Кіш, син Авді, та Азарія, син Егаллелеля; з гершобнівців^н – Йоах, син Зімми, та Едем, син Йоаха; **13** з синів Еліцафана – Шімрі та Єуїл; з синів Асафа^о – Захарій і Маттанія; **14** з синів Гемана^п – Єхіл і Шімї; з синів Едугуна^р – Шемая та Уззіл. **15** Вони зібрали своїх братів, освятитись і пішли очищати дім Єгови, як і наказав цар згідно зі словом Єгови.^с **16** Священники увійшли в дім Єгови, щоб очистити його і повиносити на подвір'я^т дому Єгови всі нечисті речі, які були в храмі Єгови. Потім левіти

29:7 *Йдеться про передню частину храму. **29:8** *Або «глузував». **29:11** *Або «тепер не час відпочивати».

взяли ці речі й винесли в долину Кедрон.^а **17** Вони почали освячення першого дня першого місяця, а восьмого дня того місяця дійшли до притвору храму Єгови.^б Вісім днів вони освячували дім Єгови і на 16-й день першого місяця закінчили.

18 Після того вони прийшли до царя Єзекії і сказали: «Ми очистили весь дім Єгови, жертвник для цілопалень^в та все його приладдя^г і стіл для хлібів, які кладуть у стоси^{*,д} та все його приладдя. **19** Також ми приготували й освятили^е всі речі, які невірний^е цар Ахаз під час свого правління повикладав з храму, і тепер вони перед жертвником Єгови».

20 Рано-вранці цар Єзекія встав, зібрав князів міста і пішов з ними до дому Єгови. **21** Тоді привели сім биків, сім баранів, сім ягнят і сім козлів, щоб скласти їх як приношення за гріх – приношення за царство, за святиню і за Юду.^ж Єзекія наказав священикам, нащадкам Аарона, скласти ці приношення на жертвнику Єгови. **22** Після того як зарізали биків,^з священики взяли їхню кров і покропили нею жертвник.^и Потім зарізали баранів і покропили жертвник їхньою кров'ю, а тоді зарізали ягнят і покропили жертвник їхньою кров'ю. **23** Далі привели козлів, яких мали скласти як приношення за гріх, поставили їх перед царем та збором і поклали на них руки. **24** Священики зарізали їх і склали їхню кров на жертвнику як приношення за гріх, щоб примирити

РОЗД. 29

а 2Цр 23:4, 6
2Хр 15:16
Ів 18:1

б 1Цр 6:3
1Хр 28:11

в 2Хр 4:1

г 1Цр 7:40

д 1Цр 7:48

е 2Хр 29:5

є 2Хр 28:1, 2
2Хр 28:24

ж Льв 4:3
Льв 4:13, 14
Чс 15:22–24

з Льв 4:4

и Льв 4:7, 18

Друга кол.

а 1Хр 25:1, 6
2Хр 9:11

б 1Хр 28:12, 13
2Хр 8:12, 14

в 2См 24:11, 12
1Хр 29:29

г 2См 7:2
2См 12:1

д Чс 10:8
1Хр 15:24

е Льв 1:3, 4

є 2См 23:1

ж 1Хр 16:7

з Льв 1:3

и 1Цр 3:4
1Цр 8:63
1Хр 29:21, 22

весь Ізраїль з Богом, адже згідно з наказом царя цілопалення і приношення за гріх треба було скласти за весь Ізраїль.

25 А левіти тим часом стояли, як цар і звелів, біля дому Єгови з кимвалами, лірами та арфами^а за наказом Давида,^б царського провидця Гада^в і пророка Натана.^г Цей наказ дав Єгова через своїх пророків. **26** Левіти стояли з музичними інструментами Давида, а священики – з сурмами.^д

27 Потім Єзекія наказав скласти цілопалення на жертвнику.^е І, коли почали складати цілопалення, залунав спів для Єгови під супровід інструментів ізраїльського царя Давида, яким втворювали сурми. **28** І, поки не закінчили складати цілопалення, лунав спів, сурмили сурми, а весь збір вклонявся. **29** Коли ж закінчили складати цілопалення, цар і всі, хто був з ним, впали на коліна і вклонились обличчям до землі. **30** Тоді цар Єзекія та князі наказали левітам вихвалити Єгову піснями Давида^є і провидця Асафа.^ж Тож вони з великою радістю вихваляли Бога і, впавши на коліна, вклонились до землі.

31 Єзекія сказав: «Тепер ви освячені* для Єгови. Приходьте і приносьте жертви подяки та інші жертви в дім Єгови». Тож збір почав приносити жертви подяки та інші жертви; також усі, кого спонукувало серце, приносили цілопалення.^з **32** І збір приніс 70 биків, 100 баранів і 200 ягнят як цілопалення для Єгови^и

29:31 * Букв. «тепер ви наповнили свою руку».

33 та 600 биків і 3000 овець як святе приношення. **34** Але священників було замало, і вони не встигали знімати шкури з тварин, яких складали як цілопалення. Тому їхні брати, Левіти, допомагали їм,^а поки не була виконана вся робота і поки не освятилися священники.^б Левіти ж поставилися до освячення більш сумлінно*, ніж священники. **35** У той час принесли багато цілопалень,^в жиру з мирних жертв^г і виливних жертв, які приносяться з цілопаленнями.^д Так було відновлено* служіння в домі Єгови. **36** Тож Єзекія та весь народ раділи тому, що зробив для них правдивий Бог,^е адже все це сталося дуже несподівано.

30 Єзекія розіслав посланців по всьому краю Ізраїля^а та Юди і написав листи племенам Єфрема і Манасії,^б запрошуючи народ прийти у дім Єгови в Єрусалим та відзначити Пасху для Ізраїлевого Бога Єгови.^в **2** Цар, його князі і весь збір у Єрусалимі вирішили відсвяткувати Пасху другого місяця.^г **3** Вони не могли відзначити її вчасно,^д тому що було замало священників, які освятились,^е і народ не встиг зібратися в Єрусалимі. **4** Це рішення було до впадоби цареві та цілому збору. **5** Тому постановили оголосити по всьому Ізраїлю, від Беєр-Шеви до Дана,^а щоб народ прийшов у Єрусалим відзначити Пасху для Єгови, Бога Ізраїля, бо вже давно весь народ не збирався разом, щоб святкувати її так, як написано в Законі.^б

6 Тож за царським наказом гінці* з листами від царя і його

29:34 *Або «простосердо». 29:35 *Або «приготовано». 30:6, 10 *Або «бігуни».

РОЗД. 29

а Чс 8:19
2Хр 30:17
2Хр 35:10, 11

б 2Хр 30:2, 3

в 2Хр 29:32

г Лв 3:1
Лв 3:14–16

д Чс 15:5

е 2Хр 30:12

РОЗД. 30

а 2Хр 11:14, 16

ж 2Хр 34:1, 6, 7

з Вх 12:43
Лв 23:5
Пв 16:2

2Хр 35:1

и Чс 9:10, 11

і Вх 12:18

к 2Хр 29:34

л Сд 18:29

м 2Хр 35:18

Друга кол.

а 2Цр 15:29
1Хр 5:26
2Хр 28:20, 21

б 2Хр 29:8, 9

в Вх 32:9

г Пв 12:5, 6
Пс 132:13

д 2Хр 29:10

е 1Цр 8:49, 50

е Пв 30:1–3

ж Вх 34:6
Пс 86:5
Мхв 7:18

з 2Хр 15:2
Іс 55:7
Як 4:8

и 2Хр 30:1

і 2Хр 36:15, 16

к 2Хр 11:14, 16

л Чс 9:10, 11

м Лв 23:6

н 2Цр 18:22

о 2Хр 28:24

го князів обійшли весь край Ізраїля та Юди з такою звісткою: «Ізраїльтяни, поверніться до Єгови, Бога Авраама, Ісаака та Ізраїля, і тоді він повернеться до останку, який врятується від асирійських царів.^а **7** Не наслідуйте ваших прабатьків і ваших братів, які були невірні Єгови, Богу своїх прабатьків, і тому він зробив їх жакхливим видовищем, як ви самі бачите.^б **8** Не будьте такими впертими, як ваші прабатьки.^в Підкоріться Єгови, прийдіть до його святині,^г яку він освятив навіки, та служіть вашому Богу Єгови, щоб він відвернув від вас свій палючий гнів.^д **9** Якщо ви повернетесь до Єгови, то поневоловачі ваших синів і братів виявлять їм милосердя^е і дозволять повернутися в цей край,^е бо ваш Бог Єгова співчутливий* та милосердний.* Він не відверне від вас свого лиця, якщо ви повернетесь до нього».^з

10 Гінці* почали обходити всі міста в краю Єфрема і Манасії^а та дійшли до краю Завулбона, але люди насміхалися і глузували з них.^б **11** Все ж дехто з племен Асіяра, Манасії та Завулбона впокорився і прийшов до Єрусалима.^в **12** Правдивий Бог допоміг їм однодушно* виконати наказ, який дав цар і князі за словом Єгови.

13 Тож в Єрусалимі зібралася сила-силенна людей, збір дуже численний, щоб другого місяця^а відзначити Свято прісного хліба.^б **14** Вони усунули жертovníки, які були в Єрусалимі,^в та жертovníки, на яких спалювали фіміам,^г і повикидали їх у долину Кедрон. **15** А

30:9 *Або «ласкавий». 30:12 *Букв. «дав їм одне серце».

14-го дня другого місяця вони зарізали пасхальну жертву. Священикам і левітам стало соромно, тому вони освятитись і принесли цілопалення до дому Єгови. **16** Вони зайняли свої місяця, як вимагав Закон Мойсея, Божого чоловіка. І священики кропили кров'ю,^а яку подавали їм левіти. **17** Оскільки багато людей зі збору не освятилось, то левіти мали різати пасхальні жертви за всіх, хто був нечистий,^б щоб освятити їх для Єгови. **18** Дуже багато людей, особливо з племен Єфрема, Манасії,^в Іссахара і Завулбна, не очистилися і їли пасхальну жертву всупереч вимогам Закону. Тож Єзекія помолився за них, кажучи: «Єгово, ти добрий.^г Прости **19** всіх, хто приготував серце, щоб шукати тебе, правдивого Бога Єгову,^д Бога своїх прабатьків, але не очистився за вимогами святості».^е **20** І Єгова вислухав Єзекію та простив* народ.

21 Ізраїльтяни, які були в Єрусалимі, сім днів відзначали Свято прісного хліба^є і дуже раділи.^ж А левіти і священики щодня вихваляли Єгову, голосно граючи на музичних інструментах на славу Єгови.^з **22** Крім того, Єзекія підбадьорював* усіх левітів, які вміло^и виконували служіння Єгови. І впродовж семи днів^л свята люди складали мирні жертви,^м їли та дякували Єгови, Богу своїх прабатьків.

23 Потім весь збір вирішив продовжити святкування на сім днів. Тож люди відзначали свято ще сім днів і дуже раді-

30:20 *Букв. «зцілив». **30:22** *Букв. «говорив до серця». ^аАбо «розсудливо».

РОЗД. 30

а Ль 1:5
б 2Хр 29:34
в 2Хр 30:1
г Пс 86:5
д 2Хр 19:2, 3
Езд 7:10
е Чс 9:6, 10
є Ль 23:6
ж Пв 12:5, 7
Не 8:10
з 2Хр 29:25
и Ль 23:6
і Ль 3:1

Друга кол.

а 1Цр 8:65
б 2Хр 35:7, 8
в 2Хр 29:34
г 2Хр 30:11, 18
д Вх 12:49
е 1Цр 8:65, 66
є Чс 6:23–26
Пв 10:8

РОЗД. 31

ж Вх 23:24
з Пв 7:5
2Цр 18:1, 4
2Хр 14:2, 3
2Хр 34:1, 3
и Пв 12:2
і 2Хр 23:16, 17
к 2Хр 30:1, 18
л 1Хр 24:1
м 1Хр 23:6
н 2Хр 8:14
о 1Хр 23:13
1Хр 23:27–30
п 2Хр 30:24
р Вх 29:39
с Чс 28:9
т Чс 10:10
у Пв 16:16

ли.^а **24** Єзекія, цар Юди, дав збору 1000 биків і 7000 овець, а князі дали 1000 биків та 10 000 овець.^б І дуже багато священиків освятилось.^в **25** Увесь збір Юди, священики, левіти, весь збір, який прийшов з Ізраїля,^г чужинці,^д котрі прийшли з Ізраїлевого краю, і чужинці, які жили в Юді,— усі вони раділи. **26** І була в Єрусалимі велика радість, бо від днів Ізраїлевого царя Соломона, Давидового сина, в Єрусалимі не було нічого подібного.^е **27** Зрештою священики-левіти встали і поблагодословили народ.^є Бог почув їхній голос, і їхня молитва дійшла до неба, до його святої оселі.

31 Після всього того ізраїльтяни, які там були, пішли в міста Юди. Вони почали розбивати священні стовпи,^ж зрубувати священні палі^з і нищити священні узвишшя^и та жертвовники^л по всьому краї Юди, Веніяміна, Єфрема і Манасії,^к поки не поруйнували все це дощенту. Потім ізраїльтяни повернулись у свої міста, кожен у своє володіння.

2 А Єзекія поділив священиків^н і левітів на групи,^м відповідно до служіння, яке мала виконувати кожна група.^п Вони повинні були складати цілопалення та мирні жертви, а також служити і віддавати подяку та хвалу біля брам, на подвір'ях* дому Єгови.^о **3** Зі свого майна цар став давати частку для цілопалень:^п для ранкового і вечірнього цілопалення,^р а також для цілопалень, які складали щосуботи,^с у новомісяччя^т і у свята,^у як написано в Законі Єгови.

31:1 *Див. глосарій. **31:2** *Букв. «брам таборів».

4 Також він наказав мешканцям Єрусалима давати священикам і левітам частку, яка їм належить,^a щоб вони могли твердо триматися* закону Єгови. 5 Як тільки вийшов цей наказ, ізраїльтяни почали приносити багато перших плодів: зерно, молоде вино, олію,^b мед та все, що виростили на полі.^b Вони щедро давали десятину з усього.^c 6 Мешканці Ізраїлю та Юди, котрі жили в Юдиних містах, давали десятину з биків та овець і десятину зі святих речей,^d які були освячені для їхнього Бога Єгови. Вони приносили всього цього дуже багато і складали на купи. 7 Третього місяця^e вони почали складати все це, а сьомого місяця^e закінчили. 8 Коли Єзекія та князі прийшли і побачили ті купи, то віддали хвалу Єгові і поблагословили його народ Ізраїль.

9 Єзекія запитав священиків і левітів про ті купи, 10 і Азарія, старший священик з роду Садбока, відповів: «Відтоді як народ почав приносити пожертви в дім Єгови,^ж люди їдять досита і ще залишається, бо Єгова благословляє свій народ. І ось скільки всього зосталось».^з

11 Тоді Єзекія наказав приготувати комори*^и в домі Єгови, і їх приготували. 12 Туди перенесли пожертви, десятини^і та святі речі, і ті, хто переносив, виконували своє завдання сумлінно. Відповідальним за все це був левіт Конанія, а другим після нього був його брат Шімї. 13 За наказом царя Єзекії, помічника-

31:4 *Або «повністю присвятитися».
31:11 *Або «ідальні».

РОЗД. 31

а Чс 18:21
Не 10:38, 39

б Чс 18:12

в Вх 22:29
Вх 23:19
Не 10:37

г Пр 3:9

д Лв 27:30
Пв 14:28

е Лв 23:16

є Лв 23:24

ж Чс 18:8

з Мл 3:10

и Не 10:38, 39
Не 12:44

і Лв 27:30
Пв 14:28

Друга кол.

а 1Хр 26:17, 19

б Пв 12:5, 6
Пв 16:10

в Чс 18:8

г Лв 2:10
Лв 7:1

д ІсН 21:19

е 1Хр 24:1

є 1Хр 24:4

ж Чс 4:2, 3
Чс 8:24
1Хр 23:24

з 1Хр 23:6

и Лв 25:33, 34
Чс 35:2
ІсН 21:13

ми Конанії та його брата Шімї були призначені Єхіл, Азая, Нахат, Асаїл, Єрімот, Йозавад, Еліїл, Ісмахія, Махат і Беная, а наглядачем у домі правдивого Бога був Азарія. 14 Левіт Коре, син Імни, вартовий на східному боці,^a відповідав за добровільні приношення^b для правдивого Бога; він розподіляв пожертви, які приносили для Єгови,^b та особливо святі дари.^c 15 Під його керівництвом у містах священиків^d служили Едем, Мініамін, Ешуа, Шемая, Амарія та Шеханія, яким було доручено роздавати частки своїм братам, що служили в групах;^e кожен мав отримати однакову частку – і малий, і великий. 16 Частки отримували також всі, хто був записаний у родоводі і щодня приходив у дім Єгови, щоб служити і виконувати свої обов'язки в групах. У родоводі були записані особи чоловічої статі віком від трьох років і більше.

17 Священики були записані в родоводі за своїми родами,^e так само як і левіти (віком від 20 років і більше,^ж відповідно до того, які обов'язки вони виконували в групах).^з 18 У родоводі були записані також їхні діти, дружини, сини і дочки – весь їхній збір, бо вони освятились, щоб виконувати доручене їм святе служіння. 19 І були записані Ааронові нащадки, священики, які жили в околицях* своїх міст.^и У кожному місті були чоловіки, вибрані поіменно, які розподіляли їжу між особами чоловічої статі зі священницького роду і між усіма левітами, записаними в родоводі.

31:19 *Букв. «на полях пасовищ».

20 Єзекія зробив так по всьому краї Юди. Він робив те, що добре і правильне в очах Єгови, його Бога, і був йому вірний. 21 Все, що він робив, шукаючи свого Бога,— все, що було пов'язано зі служінням у домі правдивого Бога,^a із Законом і заповідями,— він робив від усього серця і мав успіх.

32 Після всіх діл, які Єзекія зробив, виявляючи вірність Богові,^b прийшов ассирійський цар Сінаххеріб і напав на Юду. Він взяв в облогу укріплені міста, маючи намір захопити їх.^b

2 Коли Єзекія побачив, що Сінаххеріб прийшов воювати проти Єрусалима, 3 то, порадившись зі своїми князями та воїнами, вирішив засипати джерела за містом.^c І вони допомогли йому зробити це. 4 Зібралось багато людей, і вони позасипали всі джерела і потік, який протікав через ту землю. Вони казали: «Чому це ассирійські царі, коли придуть, мають знайти стільки води?»

5 Крім того, Єзекія, діючи рішуче, повністю відбудував зруйновану частину муру і спорудив на ньому башти. Також він збудував ще один мур довкола, укріпив Пагорб^{*d} у Давидовому місті та зробив багато зброї^e і щитів. 6 Він поставив над народом воєначальників, зібрав їх на площі біля міської брами і підбадьорив^{*} такими словами: 7 «Будьте мужні й сильні. Не бійтесь і не лякайтесь ассирійського царя^e та полчища, яке

32:5 *Або «Міллб». Євр. слово, що озн. «нашип». ^aАбо «метальної зброї». 32:6 *Букв. «говорив до їхнього серця».

РОЗД. 31
a 2Xp 29:35

РОЗД. 32
b 2Xp 31:20

в 2Цр 18:7, 13
Іс 36:1

г 2Цр 20:20

д 2См 5:9
1Цр 9:24
1Цр 11:27
2Цр 12:20

е 2Цр 19:6

Друга коп.

a Пв 31:6, 8
ІсН 1:6, 9
2Цр 6:16, 17
2Xp 20:15

b Чс 14:9
Пв 20:1, 4
ІсН 10:42
Єр 17:5

в 2Xp 20:20

г Іс 37:8

д 2Цр 18:17
Іс 36:2

е 2Цр 18:19
Іс 36:4

е 2Цр 18:29, 30
2Цр 19:10

ж 2Цр 18:1, 4

з 2Xp 31:1

и 2Цр 18:22
Іс 36:7

i 2Цр 15:29
2Цр 17:5
Іс 37:12

к 2Цр 18:33, 34
2Цр 19:17, 18

л Вх 14:3

Вх 15:9

м 2Цр 18:29

з ним прийшло, бо тих, хто з нами, більше, ніж тих, хто з ним.^a 8 Адже він покладається на людську силу^{*}, а з нами Єгова, наш Бог, який буде допомагати нам і воювати за нас».^b Почувши слова Юдиного царя Єзекії, народ зміцнівся.^b

9 Після того ассирійський цар Сінаххеріб, який був з усім своїм військом^{*} у Лахіші,^c послав своїх слуг у Єрусалим до Єзекії, Юдиного царя, і до всіх мешканців Єрусалима^d з такою звісткою:

10 «Так говорить Сінаххеріб, цар Ассирії: «На кого ви покладаєтесь, сидячи в оточеному Єрусалимі?» 11 Хіба не зводить вас Єзекія, щоб преректи на смерть від голоду і спраги, коли каже: «Наш Бог Єгова врятує нас з руки ассирійського царя?»^e 12 Хіба сам Єзекія не поруйнував священні узвишся^ж вашого Бога^{*} і його жертвовники,^з наказавши мешканцям Юди та Єрусалима: «Вклоняйтесь лише перед одним жертвовником і тільки на ньому спалюйте приношення?»^и 13 Невже ви не знаєте, що зробив я і мої прабатьки всім народам землі?^и Чи боги тих народів змогли врятувати їхній край з моєї руки?»^к 14 Хто з богів тих народів, котрі були знищені моїми прабатьками, зміг врятувати свій народ з моєї руки? То неже ваш Бог зможе врятувати вас з моєї руки?»^н 15 Нехай Єзекія не обманює та не зводить вас!^м Не вірте йому, бо ніхто з богів тих народів і царств не зміг врятувати свій

32:8 *Букв. «плотську руку». 32:9 *Або «усією своєю військовою силою і пишнотою». 32:12 *Букв. «його».

народ з моєї руки і з руки моїх прабатьків. Так само й ваш Бог не врятує вас з моєї руки!»^а

16 Слуги ассирійського царя говорили ще багато іншого, зневажаючи Єгови, правдивого Бога, і його слугу Єзекію. **17** Крім того, ассирійський цар написав листи,^б в яких ображав Ізраїлевого Бога Єгову,^в і говорив: «Бог Єзекії не врятує свого народу з моєї руки,^г так само як боги народів землі не врятували своїх народів». **18** І вони голосно кричали по-юдейськи, звертаючись до мешканців Єрусалима, які були на мурі. Вони хотіли настрашити і залякати їх, а тоді захопити місто.^д **19** Вони зневажали Бога Єрусалима так само, як богів, яким поклонялися інші народи землі,— богів, зроблених руками людини. **20** А цар Єзекія і пророк Ісаї,^е син Амбца, молилися про це і просили допомоги в Бога, який на небі.^є

21 Тоді Єгова послав ангела і винищив усіх сильних воїнів,^ж провідників і начальників у ассирійському таборі. Тож ассирійський цар повернувся до свого краю осоромлений. Через якийсь час він пішов у дім* свого бога, і там його вбили мечем власні сини.^з **22** Так Єгова врятував Єзекію та жителів Єрусалима з руки ассирійського царя Сінахеріба та всіх інших ворогів і дав їм мир навкруги. **23** І багато людей приносили в Єрусалим дари для Єгови. Також вони приносили дорогі дарунки юдейському царю Єзекії,^и і після того він звеличився в очах усіх народів.

32:21 * Або «храм».

РОЗД. 32

- а Вх 5:2
Пв 32:27
Дн 3:14, 15
- б 2Цр 19:14
- в Іс 37:29
- г 2Цр 17:6
2Цр 19:12
- д 2Цр 18:26, 28
Іс 36:11, 13
- е 2Цр 19:2, 20
Іс 37:2
- є 2Цр 19:14, 15
2Хр 14:11
- ж Пс 76:5
- з 2Цр 19:35–37
Іс 37:37, 38
- и 1Цр 4:21
2Хр 17:1, 5

Друга кол.

- а 2Цр 20:1, 2
Іс 38:1, 2
- б 2Цр 20:5, 9
2Хр 32:31
Іс 38:8
- в Єр 26:18, 19
- г 2Цр 20:19
- д 2Хр 1:11, 12
2Хр 17:1, 5
- е 1Цр 9:17–19
- є 2Хр 32:4
- ж 1Цр 1:33, 45
- з 2См 5:9
- и 2Цр 20:8–11
Іс 38:8
- і 2Цр 20:12
Іс 39:1
- к Бт 22:1
- л Пв 8:2
Пс 7:9
Пс 139:23
- м 2Хр 31:20, 21
- н Іс 1:1
- о 2Цр 20:20
- л 1Цр 11:43

24 У ті дні Єзекія захворів і був при смерті. Тоді він почав молитися до Єгови,^а і Він відповів та дав йому знак*.^б

25 Але Єзекія не був вдячний за виявлену йому доброту, бо його серце запишалося. Через це Божий гнів запалився на нього, на Юду і на Єрусалим. **26** Однак Єзекія впокорив своє пихате серце,^в — і він, і мешканці Єрусалима,— тож гнів Єгови не прийшов на них за днів Єзекії.^г

27 Єзекія дуже розбагатів і прославився.^д Він зробив собі сховища^е для срібла, золота, дорогоцінного каміння, бальзаму, щитів та всіх коштовних речей. **28** Крім того, він зробив комори для зерна, молодого вина та олії, а також стійла для різної худоби і кошари для отар. **29** Він побудував міста і набув багато дрібної та великої худоби, адже Бог дав йому великі мастки. **30** Єзекія засіпав верхнє джерело^є Гіхону^ж і направив його води на захід до Давидового міста.^з І в усіх ділах Єзекія мав успіх. **31** Коли ж вавилонські князі вислали до Єзекії посланців, щоб розпитати про знак*,^и який був даний у краю,^л то правдивий Бог відступив від нього, щоб випробувати його^к і побачити все, що у нього в серці.^н

32 А про інші діла Єзекії та про віддану любов, яку він виявляв,^м записано у видінні пророка Ісаї,^о сина Амбца, в Книзі Юдиних та Ізраїлевих царів.^о **33** Коли Єзекія спочив зі своїми прабатьками, його поховали на схилі, яким ходили до гробниць Давидових синів.^п І всі мешканці Юди

32:24, 31 * Або «передвістя».

та Єрусалима вшанували Єзекію після його смерті. А замість нього зацарював його син Манасія.

33 Манасія^а став царем, коли йому було 12 років, і царював у Єрусалимі 55 років.^б

2 Він робив зло в очах Єгови, перейнявши гидкі звичаї народів, які Єгова вигнав перед Ізраїлем.^в **3** Він відбудував священні узвишся, які зруйнував його батько Єзекія,^г поставив жертovníки для Ваалів, зробив священні палі* і вклонявся усьому небесному війську та служив йому.^д

4 Також він побудував жертovníки в домі Єгови,^е про який Єгова сказав: «Моє ім'я буде перебувати в Єрусалимі повіки».^ж **5** На двох подвір'ях дому Єгови^з Манасія збудував жертovníки для всього небесного війська. **6** Крім того, він спалив* своїх синів^з у долині Гінно́мового Сина,^и займався магією,^і ворожив, чарував, признав віщунів і тих, хто викликає духів.^к Він чинив багато зла в очах Єгови та ображав його.

7 Також він зробив різьбленого ідола і поставив його в домі правдивого Бога,^л про який Бог сказав Давиду і його синові Соломону: «У цьому домі та в Єрусалимі, який я вибрав з усіх Ізраїлевих племен, моє ім'я буде перебувати повіки.»^м **8** Я більше ніколи не вижену ізраїльтян з краю, який пообіцяв дати їхнім прабатькам, якщо вони будуть старанно виконувати все, що я їм наказав: увесь мій Закон, усі постанови та присуди, які я

33:3 * Див. глосарій. **33:6** * Букв. «перевів через вогонь».

РОЗД. 33

а Мт 1:10

б 2Цр 21:1

в 2Цр 21:2–6

г 2Цр 18:1, 4

д Пв 4:19
2Цр 23:5

е 2Цр 16:10, 11

є Пв 12:11
2Хр 6:6

ж 1Цр 6:36
1Цр 7:12

з 2Цр 16:1, 3

и Існ 15:8, 12
2Цр 23:10

і Пв 19:26

к Пв 20:6
Пв 18:10, 11

л 2Цр 23:6

м 2Цр 21:7–9
2Цр 23:27
2Хр 7:16

Друга кол.

а Пв 18:24
Існ 24:8
2Цр 21:11, 16

б 2Хр 36:15, 16

в Іс 1:18

г Дн 4:25

д 2См 5:9
2Хр 32:2, 5

е 2Хр 32:30

є Не 3:3

ж 2Хр 27:1, 3

з 2Цр 21:1, 7

и 2Цр 21:1, 4, 5

і 2Хр 29:18

к Пв 3:1

л Пв 7:12

дав їм через Мойсея». **9** Манасія збив мешканців Юди та Єрусалима з дороги, спонукуючи їх поводитися ще гірше, ніж народи, які Єгова вигубив перед ізраїльтянами.^н

10 І Єгова говорив до Манасії та його народу, але вони не звертали уваги.^о **11** Тож Єгова навів на них воєначальників асирійського царя, які схопили Манасію гаками*, закували його в мідяні кайдани* і забрали до Вавилону. **12** Потрапивши в біду, він почав благати про ласку* свого Бога Єгову і сильно впокорився перед Богом своїх прабатьків. **13** Манасія молився до Бога, і Він почув його молитви та благання про ласку. Він повернув його в Єрусалим і відновив його царську владу.^п Тоді Манасія зрозумів, що Єгова — правдивий Бог.^р

14 Після того він збудував зовнішній мур Давидового міста^а на захід від Гіхону,^б що в долині*. Цей мур був дуже високий і тягнувся до Рибної брами,^в огинаючи Офел.^г Також Манасія поставив воєначальників у всіх укріплених містах Юди. **15** Він наказав викинути за місто чужих богів і різьбленого ідола, що був у домі Єгови,^д а також усі жертovníки, які він побудував на горі дому Єгови^е та в Єрусалимі. **16** Крім того, він відбудував жертovníк Єгови^і і почав складати на ньому мирні жертви* та жертви подяки.^л І він наказав усім мешканцям Юди служити Єгові, Ізраїлевому Богу. **17** Але народ

33:11 *Або, можливо, «в ущелинах скель». ^бБукв. «подвійні кайдани». **33:12** *Або «пом'якшувати лице». **33:14** *Або «ваді». Див. глосарій.

і далі приносив жертви на священних узвишсях, тільки робив це для свого Бога Єгови.

18 Про інші діла Манасії, про його молитву до свого Бога і про слова провидців, які говорили з ним від імені Єгови, Ізраїлевого Бога, розповідається в літописі Ізраїлевих царів. **19** А про його молитву^а і про те, як Бог почув його благання, а також про всі його гріхи, про його невірність^б і про місця, де він збудував священні узвишся і поставив священні палі^в та різьблених ідолів ще до того, як упокорився, розповідається в записах його провидців. **20** Манасія спочив з прабатьками і був похований біля свого дому. А замість нього зацарював його син Амбн.^г

21 Амбн^д став царем, коли йому було 22 роки, і царював у Єрусалимі два роки.^е **22** Він робив зло в очах Єгови, як і його батько Манасія.^е Амбн складав жертви всім різьбленим ідолам, яких зробив його батько Манасія,^ж і служив їм. **23** Але Амбн не впокорився перед Єговою,^з як впокорився його батько Манасія,^з а грішив дедалі більше. **24** Зрештою його слуги змовились проти нього^и і вбили його у власному домі. **25** Однак люди того краю повбивали всіх, хто вчинив змову проти царя Амбна,^и а царем замість нього зробили його сина Йосію.^и

34 Йосія^и став царем, коли йому було вісім років, і царював у Єрусалимі 31 рік.^и **2** Він робив те, що правильно в очах Єгови, наслідував свого прабатька Давида і не від-

РОЗД. 33

а 2Хр 33:12, 13

б 2Цр 21:2, 9

в 2Цр 21:3, 7

г 2Цр 21:18, 19

д Мт 1:10

е 2Цр 21:19–24

е 2Хр 33:1, 2

ж 2Цр 21:1, 7

з Єр 8:12

и 2Хр 33:12, 13

і 2Цр 12:20
2Хр 25:27

к 2Хр 25:1, 3

л 2Цр 21:25, 26

РОЗД. 34

м 1Цр 13:2

Сф 1:1
Мт 1:10

н 2Цр 22:1, 2

Друга кол.

а 2Хр 15:2

б 2Цр 23:4, 14

в 2Хр 33:17

г 2Хр 33:21, 22

д 2Цр 23:6

е 1Цр 13:2
2Цр 23:16е 2Цр 23:19
2Хр 30:1

ж 2Цр 17:41

з 2Хр 31:1

и 2Цр 22:12

і 2Цр 22:3–6

хилився ні праворуч, ні ліворуч.

3 У восьмий рік свого царювання Йосія, ще будучи хлопцем, почав шукати Бога,^а якому поклонявся його прабатько Давид, а 12-го року почав очищати Юду та Єрусалим^б від священних узвиш,^в священних паль^в, різьблених ідолів^г і статуй з металу^г.

4 У його присутності були зруйновані жертovníки Вааїлів, і він порозбивав курильниці для фіміаму, які були на тих жертovníках. Також він розтрощив священні палі^в, різьблених ідолів і статуї з металу^г, розтер їх на порох і розвіяв над гробницями тих, хто приносив їм жертви.^д

5 На їхніх жертovníках Йосія спалив кістки священників.^е Так він очистив Юду та Єрусалим.

6 І в містах Манасії, Єфрема,^е Симеона, навіть у містах Нефтаїма та в усіх спустошених околицях **7** він зруйнував жертovníки, розтрощив священні палі^в та різьблених ідолів,^ж розтерши їх на порох, і порозбивав курильниці для фіміаму по всьому Ізраїлево-му краї,^з а потім повернувся в Єрусалим.

8 Після того як Йосія очистив край і храм^в, у 18-й рік свого царювання він послав Шафана,^в сина Ацалїї, Маасею, начальника міста, і літописця Йоаха, сина Йоахаза, щоб вони відремонтували дім його Бога Єгови.^и **9** Вони прийшли до первосвященника Хілкїї і дали йому гроші, принесені в Божий дім. Левїти, які були вартовими, зібрали ці гро-

34:3 ^аАбо «литих статуй». **34:4** ^аАбо «литі статуї». **34:8** ^вБукв. «дім».

ші в племенах Манасії, Єфрема та в решти Ізраїля,^а а також у мешканців Юди і Веніяміна та жителів Єрусалима. **10** Потім гроші віддали тим, кому було доручено наглядати за роботами в домі Єгови. І робітники, які виконували працю в домі Єгови, використали їх на відновлення та ремонт дому. **11** Вони дали гроші майстрам і будівельникам, щоб ті купили тесане каміння і деревину для підпірок та бруси для ремонту приміщень, які були зруйновані через недогляд Юдиних царів.^б

12 Ці чоловіки працювали чесно.^в Їхніми наглядачами були левіти Яхат і Овдій з мерарівців,^г а також Захарій і Мешуллам з кегаївців.^д Всі левіти, які вміло грали на музичних інструментах,^е **13** наглядали за різнорабами* і всіма робітниками, котрі виконували різні завдання. А деякі левіти служили писарями, начальниками і вартовими при брамах.^ж

14 Коли забирали гроші, пожертвовані для дому Єгови,^з священик Хілкія знайшов книгу Закону Єгови,^и дану через* Мойсея.^л **15** Хілкія сказав царському писареві Шафану: «Я знайшов у домі Єгови книгу Закону». Потім Хілкія віддав книгу Шафану, **16** а Шафан приніс її царю і повідомив: «Твої слуги роблять все, що їм доручено. **17** Вони вїсипали гроші, які були в домі Єгови, і віддали їх признакам чоловікам та робітникам». **18** Також царський писар Шафан сказав царю: «Ось книга, яку дав мені свя-

34:13 *Або «носіями». **34:14** *Букв. «рукою».

РОЗД. 34

а 2Xp 30:11, 18

б 2Цр 12:11, 12

в 2Цр 12:15

г 1Xp 23:6

д 2Xp 20:19

е 1Xp 25:1

ж 2Xp 8:14

з 2Цр 22:4

и Пв 17:18

Пв 31:24–26

ІсН 1:8

2Цр 22:8

л Пв 26:46

Друга кол.

а 2Цр 22:8

б Пв 17:18, 19

в 2Цр 22:11–13

г 2Цр 25:22

Єр 40:14

д Пв 30:17, 18

Пв 31:16

Пв 31:24–26

ІсН 1:8

е Вх 15:20

Сд 4:4

Лк 2:36

Дії 21:8, 9

ж 2Цр 22:14–20

з Єр 35:17

и Пв 26:16

Пв 28:15

Пв 30:17, 18

Дн 9:11

л Пв 28:20

и 2Цр 21:1, 3, 6

2Xp 28:1, 3

к Пв 29:22, 23

Єр 7:20

л 2Xp 34:19

щеник Хілкія».^а І Шафан почав читати її перед царем.^б

19 Як тільки цар почув слова Закону, то роздер свій одяг.^в **20** І наказав Хілкії, Ахікаму,^г сину Шафана, Авдону, сину Михая, царському писарю Шафану й Асаї, своєму слугі: **21** «Йдіть запитайте Єгову про мене і позоставих мешканців Ізраїлю та Юди, запитайте, що чекає нас згідно зі словами знайденої книги. Адже великий гнів Єгови вилетіть на нас за те, що наші прабабки не дотримувалися слова Єгови і не виконували всього, що записано в цій книзі».^д

22 Тоді Хілкія разом з царськими посланцями пішов поговорити про це з пророчицею^е Хұлдою, яка жила в Єрусалимі, в новій частині міста. (Її чоловік Шаллум, син Тікви, сина Хархаса, був відповідальний за одяг.)^ж **23** Хұлда сказала їм: «Так говорить Єгова, Бог Ізраїля: “Передайте тому, хто вас прислав: **24** “Так говорить Єгова: “Я наведу лихо на це місце і на його мешканців,^з я наведу всі прокляття, записані в книзі,^и яку читали перед Юдиним царем. **25** Вони покинули мене^л і спалюють приношення для інших богів, щоб образити мене^л всіма ділами своїх рук. Тому я виллю свій гнів на це місце, і ніхто не зможе його загасити”».^к **26** А Юдиному цареві, який послав вас запитати Єгову, скажіть: “Так говорить Єгова, Бог Ізраїля, про слова, які тобі читали:” **27** “Оскільки в тебе сприйнятлив^ле серце і ти впокорився перед Богом,

34:27 *Букв. «м'яке».

коли почув, що Бог говорить про це місце і його мешканців, оскільки ти впокорився, роздер свій одяг та плакав переді мною, я також почув тебе,^a — говорить Єгови.— **28** Я приєднаю тебе до твоїх прабатьків*, і тебе поховать у твоїй гробниці за мирного часу. Твої очі не побачать того лиха, яке я наведу на це місце та його мешканців”»^b.

І вони передали цю відповідь цареві. **29** Тоді цар послав звістку і зібрав усіх старійшин Юди та Єрусалима.^c **30** Він пішов у дім Єгови, а з ним пішли всі мешканці Юди та Єрусалима, священники і левіти — весь народ, від малого до великого. Цар прочитав уголос всі слова, записані в книзі угоди, що була знайдена в домі Єгови.^d **31** Стоячи на своєму місці, цар уклав* угоду^e перед лицем Єгови і пообіцяв, що буде служити Єгови, дотримуватись його заповідей, нагадувань і постанов усім своїм серцем та всією душею^f і виконувати всі слова угоди, які записані в цій книзі.^e **32** Крім того, він наказав усім, хто був у Єрусалимі та в краю Веніяміна, приєднатись до цієї угоди. Тож мешканці Єрусалима почали дотримуватись угоди Бога, Бога своїх прабатьків.^ж **33** Після того Йосія понищив усі гидоти* в краю ізраїльтян^з і наказав усім в Ізраїлі служити їхньому Богу Єгови. За життя^и Йосії вони не переставали слухатись Єгови, Бога своїх прабатьків.

34:28 *Це поетичний вислів, яким описували смерть. **34:31** *Або «поновив». ^a Див. глосарій. **34:33** *Або «ідолів». ^b Букв. «усі дні».

РОЗД. 34

a 2Xp 32:26
2Xp 33:11, 13

b 1Цр 21:29
1с 39:8

в 2Цр 23:1

г 2Цр 23:2
2Xp 17:3, 9
He 8:3

д Езд 10:3

е Пв 6:5

є Пв 31:24–26
2Цр 22:8

ж 2Xp 30:1, 12
2Xp 33:1, 16

з 2Цр 23:5

Друга кол.

РОЗД. 35

a Bx 12:3–11
2Цр 23:21

b Пв 23:5
Пв 16:1

в Bx 12:21

г 2Xp 23:18
2Xp 31:2

д Пв 33:10
2Xp 17:8, 9
He 8:7, 8

е 1Цр 6:38
2Xp 5:7

є Чс 4:15
1Xp 23:25, 26

ж 1Xp 23:6

з 2Xp 8:14

и Bx 12:21
2Xp 30:1, 15

і 2Xp 30:24

к 2Цр 23:4
2Xp 34:14

35 Йосія влаштував у Єрусалимі святкування Пасхи^a для Єгови, і 14-го дня першого місяця^b зарізали пасхальну жертву.^b **2** Цар поставив священників, щоб вони виконували свої обов'язки, і захопив їх служити в домі Єгови.^г **3** Він сказав левітам, які навчали весь Ізраїль^a і були освячені для Єгови: «Поставте святі ковчег у домі, який збудував ізраїльський цар Соломон, син Давида.^є Вам більше не треба носити його на своїх плечах.^є Служіть своєму Богу Єгови та його народу Ізраїлю. **4** Приготуйтеся до служіння за вашими родами і за вашими групами, як записав ізраїльський цар Давид^ж і його син Соломон.^з **5** Станьте у святому місці за левітськими родами, відповідно до родів ваших братів, решти народу*, і служіть їм. **6** Заріжте пасхальну жертву,^и освятіться і приготуйте все для ваших братів, щоб виконати наказ Єгови, даний через Мойсея».

7 Йосія пожертвував народу, всім присутнім, отари для пасхальної жертви — усього 30 000 ягнят і козенят. Крім того, він дав 3000 биків. Це була жертва царя.^і **8** Його князі теж дали добровільне приношення для народу, священників і левітів. Хілкія,^к Захарій та Єхіл, які були провідниками в домі правдивого Бога, дали священникам 2600 ягнят і козенят для пасхальної жертви і, крім того, 300 биків. **9** Конанія, його брати Шемая і Нетанель, а також Хашавія, Єїл та Йозавад, які були провідника-

35:5 * Букв. «синів народу».

ми левітів, пожертвували левітам 500 ягнят і козенят для пасхальної жертви і, крім того, 500 биків.

10 Тож усе було приготовано для служіння. Священики стояли на своїх місцях, а левіти – за своїми групами,^а як і наказав цар. **11** Вони різали пасхальні жертви.^б Священики кропили жертвник кров'ю, яку їм подавали,^в а левіти знімали шкури з тварин.^г **12** Також вони готували цілопалення, щоб роздати їх народу, поділеному за родами, аби ті цілопалення можна було принести Єгови, як написано в книзі Мойсея. І те саме робили з биками. **13** Згідно зі звичаєм, пасхальну жертву готували* на вогні.^а Святі приношення готували в казнах, котлах і каструлях, а тоді швидко розносили всьому народу. **14** Потім левіти приготували пасхальну жертву для себе і для священиків, бо священиків, нащадки Аарона, складали цілопалення і жир аж до ночі. Тому левіти приготували жертву і для себе, і для священиків, нащадків Аарона.

15 Співаки, Асафові^в сини, були на своїх місцях, як наказали Давид,^в Асаф,^ж Геман і царський провидець Єдугун.^з А вартові стояли біля брам.^и Їм не потрібно було відриватись від свого служіння, бо їхні брати, левіти, готували для них. **16** У той день приготували все для служіння Єгови, все, що було потрібно, щоб відзначити Пасху^і і скласти цілопалення на жертвнику Єгови, як і наказав цар Йосія.^к

35:13 * Або, можливо, «пекли».

РОЗД. 35

а 1Хр 23:6

б Вх 12:3,6

в 2Хр 30:16

г 2Хр 29:34

д Вх 12:8
Пв 16:6,7

е 1Хр 16:37

є 1Хр 23:5

ж 1Хр 25:1,2

з 1Хр 16:41,42
1Хр 25:3

и 1Хр 26:12,13

і Ль 23:5

к 2Цр 23:21

Друга кол.

а Вх 12:15
Ль 23:6
Пв 16:3
2Хр 30:1,21

б 2Цр 23:22,23
2Хр 30:5,26

в Єр 46:2

г 2Цр 23:29

д 1Цр 22:30

е Сд 1:27
Сд 5:19
3х 12:11
Об 16:16

є 2Цр 23:30
2Хр 34:28

ж Єр 1:1

з Єр 9:17,20

17 Тож усі присутні ізраїльтяни відзначили в той час Пасху і Свято прісного хліба, яке тривало сім днів.^а **18** Такої Пасхи не святкували в Ізраїлі від днів пророка Самуїла. Жоден ізраїльський цар не влаштовував такого святкування Пасхи, як влаштував Йосія,^б а також священики, левіти, мешканці Єрусалима і всі, хто прийшов з Юди та Ізраїлю. **19** Цю Пасху відзначили у 18-й рік царювання Йосії.

20 Після всього того, коли Йосія відновив храм*, єгипетський цар Нехо^в пішов на війну в Кархеміш, до Євфрату. Тоді Йосія виступив проти нього.^г **21** А той вислав своїх посланців і передав через них: «Царю Юди, чого ти хочеш*? Хіба я виступив проти тебе? Я воюю з іншим народом, і Бог наказав мені поспішати. Заради свого ж добра не перешкоджай Богові, який мене підтримує, інакше він тебе знищить». **22** Але Йосія не відступив, а, переодягнувшись,^а пішов воювати проти нього. Він не послухався Нехо, який говорив від імені Бога, і пішов воювати на рівнину Мегіддо.^є

23 І попали в царя Йосію лучники. Тож він сказав своїм слугам: «Заберіть мене звідси, бо я тяжко поранений». **24** Слуги вивели його з колісниць і відвезли в Єрусалим на його другій бойовій колісниці, і він помер. Йосію поховали в гробниці його прабабків,^є і всі мешканці Юди та Єрусалима оплакували його. **25** Також Єремія^ж оплакував Йосію в пісні. Всі співаки і співачки^з

35:20 * Букв. «дім». 35:21 * Букв. «що тобі і мені».

досі співають про Йосію жалобні пісні, і це ввійшло у звичай в Ізраїлі. Ці пісні записані серед жалобних пісень.

26 А про інші діла Йосії та про його віддану любов, яку він виявляв, дотримуючись того, що записано в Законі Єгови, **27** про всі його діла, від першого до останнього, розповідається в Книзі Ізраїлевих та Юдиних царів.^a

36 Потім народ того краю взяв Єгоахáза,^b сина Йосії, і зробив царем в Єрусалимі замість його батька.^c **2** Єгоахáз став царем, коли йому було 23 роки, і царював у Єрусалимі три місяці. **3** Але єгипетський цар позбавив його влади в Єрусалимі і наклав на край данину – 100 талантів* срібла і 1 талант золота.^г **4** Крім того, єгипетський цар зробив царем Юди та Єрусалима його брата Еліякіма і дав йому нове ім'я – Єгоякім. А Єгоахáза, його брата, Нехо^d забрав до Єгипту.^e

5 Єгоякім^e став царем, коли йому було 25 років, і царював у Єрусалимі 11 років. Він робив зло в очах Єгови, свого Бога.^ж **6** Проти нього виступив вавилонський цар Навуходонóсор,^з щоб закувати його в мідяні кайдани* і забрати у Вавилон.^и **7** Навуходонóсор взяв частину речей з дому Єгови і приніс до свого палацу у Вавилоні.^і **8** А про інші діла Єгоякіма, про його гідкі вчинки і про все погане, що стало відомо про нього, записано в Книзі Ізраїлевих та Юдиних царів. І замість нього зацарював його син Єгояхін.^к

36:3 *1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14. **36:6** * Букв. «подвійні кайдани».

РОЗД. 35

a 2Цр 23:28

РОЗД. 36

б 1Хр 3:15
Єр 22:11

в 2Цр 23:30, 31

г 2Цр 18:14
2Цр 23:33д 2Цр 23:29
Єр 46:2е 2Цр 23:34
Єр 22:11, 12є Єр 26:20, 21
Єр 36:32

ж 2Цр 23:36, 37

з 2Цр 24:1
2Цр 25:1
Єр 25:1и 2Цр 24:16
Дн 1:1і Езд 1:7
Єр 27:16
Дн 1:2
Дн 5:2

к 2Цр 24:5, 6

Друга кол.

a Єр 22:24
Мт 1:12

б 2Цр 24:8, 9

в 2Цр 24:10
Єр 29:1, 2
Єз 1:2г 2Цр 24:13
Єр 27:17, 18

д 2Цр 24:17

е Єр 37:1

є 2Цр 24:18–20
Єр 52:1–3ж Єр 21:1, 2
Єр 34:2
Єр 38:14, 24з 2Цр 24:20
Єз 17:12–15и 2Цр 16:11
Єз 8:10, 11

і 2Хр 30:1, 10

к Єр 5:12

л Єр 20:7

м Пс 74:1

н 2Цр 24:2

о Льв 26:31
Пв 28:25
Пс 79:2

п Єз 9:7

9 Єгояхін^a став царем, коли йому було 18 років, і царював у Єрусалимі 3 місяці і 10 днів. Він робив зло в очах Єгови.^б

10 На початку року* цар Навуходонóсор послав своїх людей, щоб вони привели Єгояхіна у Вавилон^в і принесли коштовні речі з дому Єгови.^г А царем Юди та Єрусалима він зробив Седекію, брата його батька.^д

11 Седекія^е став царем, коли йому був 21 рік, і царював у Єрусалимі 11 років.^є

12 Він робив зло в очах Єгови, свого Бога, і не впокорився перед пророком Єремією,^ж який говорив за наказом Єгови. **13** Крім того, він збунтувався проти царя Навуходонóсора,^з який узяв з нього клятву перед Богом. Він став впертим*, його серце зачерствіло, і він не хотів повернутися до Єгови, Ізраїлевого Бога. **14** Всі старші священники і народ виявляли велику невірність, перейнявши гідкі звичаї інших народів, і опоганили дім Єгови,^и який він освятив у Єрусалимі.

15 Єгова, Бог їхніх прабатьків, знову і знову вислав своїх посланців, щоб застерегти їх, бо йому було шкода свого народу і своєї оселі. **16** Але вони насміхалися з посланців правдивого Бога,^і зневажали його слова^к і глузували з його пророків,^л доки не запалав проти них гнів Єгови, доки не залишилося жодної надії, що вони зціляться.^м

17 Тож Бог послав на них халдейського царя,^н який повбивав мечем^о їхніх юнаків у святині.^п Він не змилосердив-

36:10 *Можливо, навесні. **36:13** * Букв. «зробив свою шию твердою».

ся ні над юнаком, ні над дівчиною, ні над старим, ні над немічним.^а Бог віддав усе в його руку.^б **18** Всі речі з дому правдивого Бога, великі і малі, а також скарби дому Єгови, скарби царя і його князів — усе це він забрав у Вавилон.^в **19** Він спалив дім правдивого Бога,^г зруйнував мур Єрусалима,^д спалив у вогні всі укріплені башти, а все, що було цінне,— знищив.^е **20** Тих, хто врятувався від меча, він полонив і забрав у Вавилон.^є Вони служили йому^ж та його синам аж до початку правління царства* персів.^з **21** Так виконалося слово Єгови, проголошене устами Єремї,^и і

36:20 * Або «царської влади».

РОЗД. 36

а Пн 2:21
б Пв 28:49–51
в 2Лр 20:16, 17
г Іс 39:6
д Єр 27:19–22
е Єр 52:17
г Пс 74:4–7
д Єр 52:14
е 1Лр 9:7
в 2Лр 25:9, 10
г Пс 79:1
е 2Лр 25:21
г Пс 137:1
ж Єр 27:6, 7
з Езд 1:1–3
и Єр 25:9

Друга кол.

а Льв 26:34
б Єр 25:12
в 3х 1:12
г Іс 44:28
д Іс 45:1
е Єр 29:14
ж Єр 32:42
з Єр 33:10, 11
д Езд 1:1–4
е Дн 5:18
ж Іс 44:28
и Езд 7:12, 13

земля надолужила свої суботи.^а Усі дні, коли земля лежала спустошена, вона відпочивала*, поки не минуло 70 років.^б

22 У перший рік панування перського царя Кіра,^в щоб виконалося слово Єгови, промовлене Єремїєю,^г Єгова спонукав серце* Кіра записати^д й оголосити по всьому царству такі слова: **23** «Так говорить Кір, цар Персії: “Небесний Бог Єгова дав мені всі царства землі^е і наказав побудувати для нього дім в Єрусалимі, що в Юді.^є Нехай Бог Єгова буде з кожним із вас, хто належить до його народу, і хай така людина йде в Єрусалим”».^ж

36:21 * Або «дотримувалася суботи».
36:22 * Букв. «дух».

КНИГА ЕЗДРИ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Цар Кір видає указ про відбудову храму (1–4)
Підготовка до повернення з Вавилону (5–11)
- 2 Перелік тих, хто повернувся (1–67)
Храмові слуги (43–54)
Сини Соломонових слуг (55–57)
Добровільні приношення для храму (68–70)
- 3 Відбудовують жертвник і приносять жертви (1–7)
Починається відбудова храму (8, 9)
Закладають фундамент храму (10–13)
- 4 Протидія відбудові храму (1–6)
Вороги посилають скаргу царю Артаксерксу (7–16)
Відповідь Артаксеркса (17–22)
Будівництво храму припинилось (23, 24)
- 5 Євреї відновлюють будівництво храму (1–5)

- Лист Таттеная до царя Дарія (6–17)
- 6 Дарій досліджує справу і видає указ (1–12)
Храм завершили і присвятили (13–18)
Святкування Пасхи (19–22)
- 7 Ездра прибуває до Єрусалима (1–10)
Лист Артаксеркса для Ездри (11–26)
Ездра прославляє Єгову (27, 28)
- 8 Перелік тих, хто повернувся з Ездрую (1–14)
Підготовка до подорожі (15–30)
Вирушають з Вавилону і прибувають до Єрусалима (31–36)
- 9 Одруження ізраїльтян з чужинками (1–4)
Молитва Ездри (5–15)
- 10 Угода про те, щоб випровадити дружин-чужинок (1–14)
Відсилають дружин-чужинок (15–44)

1 У перший рік панування перського царя Кіра,^a щоб виконалося слово Єгови, промовлене Єремією,^b Єгова спонукав серце* Кіра записати й оголосити по всьому царству^a такі слова:

2 «Так говорить Кір, цар Персії: “Небесний Бог Єгова дав мені всі царства землі і звелів побудувати для нього дом в Єрусалимі,^a що в Юді. **3** Нехай Бог буде з кожним із вас, хто належить до його народу. Хай така людина йде в Єрусалим, що в Юді, і відбудує дім Єгови, Бога Ізраїля,— він є правдивим Богом,— чий дім був у Єрусалимі*. **4** Хай кожному юдею, що живе як чужинець,^e хоч би де він був, допоможуть його сусіди*, давши йому срібло, золото, майно і худобу, а також добровільні приношення для дому правдивого Бога^c — дому, який був у Єрусалимі”».

5 Тоді голови родів з Юди та Веніяміна, а також священники й левіти — усі, кого* спонукав правдивий Бог,— приготувалися піти і відбудувати дім Єгови, який був у Єрусалимі. **6** Усі ж сусіди підтримали їх, давши їм* срібні та золоті речі, майно, худобу й дорогі подарунки на додаток до всіх добровільних приношень для Божого дому.

7 Цар Кір також наказав виснести речі, які колись були в домі Єгови і які Навуходонсор забрав з Єрусалима та поклав у домі свого бога.* **8** Кір, цар Персії, наказав винести ці речі під наглядом скарбника

1:1 * Букв. «дух». 1:3 * Або, можливо, «який у Єрусалимі». 1:4 * Букв. «чоловіки його місця». 1:5 * Букв. «чий дух». 1:6 * Букв. «зміцнили їхні руки».

РОЗД. 1

a Іс 45:1
Дн 10:1
б Єр 25:12
Єр 29:14
Єр 33:10, 11
в 2Хр 36:22, 23
г Дн 4:34, 35
д Іс 44:28
е 2Цр 17:6
Єр 9:16
є Вх 35:21
1Хр 29:9
Езд 7:14–16
ж 2Цр 24:11, 13
2Хр 36:7, 18
Езд 6:5
Дн 1:1, 2
Дн 5:2

Друга кол.

a Езд 5:14, 16
Ор 1:1, 14
Ор 2:23
б 2Цр 24:14, 15
2Хр 36:20

РОЗД. 2

в Езд 8:1
г 2Цр 24:15, 16
2Цр 25:11
2Хр 36:20
д Не 7:6, 7
е Езд 1:8, 11
Ор 1:14
Мт 1:12
є Езд 3:8
Езд 5:2
Зх 3:1
ж Не 7:8–38
з Не 6:17, 18
и Езд 10:30, 44
Не 3:11
і Езд 10:26, 44
к Езд 10:27, 44
л Езд 10:33, 44
м Існ 21:8, 18
Єр 1:1

Мітредата, перерахувати їх та віддати Шешбацару*,^a провідникові Юди.

9 А всього було: 30 золотих і 1000 срібних посудин, подібних до кошків, 29 запасних посудин, **10** 30 малих чаш із золота, 410 малих чаш зі срібла і 1000 інших речей. **11** Усіх золотих та срібних речей було 5400. Все це забрав із собою Шешбацар, коли повів вигнанців^b з Вавилона до Єрусалима.

2 А оце мешканці провінції*, які вийшли з полону,^e — ті, кого вавилонський цар Навуходонсор забрав у вигнання до Вавилона^f і які згодом повернулися в Єрусалим та Юду, кожен до свого міста.^g **2** Прийшли вони із Зоровавелем,^h Ешю,^c Неемією, Серасю, Реласю, Мордехаєм, Білшаном, Міспаром, Бігваєм, Рехумом і Бааною.

Ось кількість чоловіків з ізраїльського народу:* **3** синів Пароша — 2172, **4** синів Шефатії — 372, **5** синів Араха³ — 775, **6** синів Пахат-Моава,⁴ із синів Ешю та Йоава, — 2812, **7** синів Елама¹ — 1254, **8** синів Затту* — 945, **9** синів Заккая — 760, **10** синів Бані — 642, **11** синів Беваї — 623, **12** синів Азгада — 1222, **13** синів Адонікама — 666, **14** синів Бігваї — 2056, **15** синів Адіна — 454, **16** синів Атера, з роду Єзекії, — 98, **17** синів Бецаї — 323, **18** синів Йоїри — 112, **19** синів Хашума⁷ — 223, **20** синів Гіббара — 95, **21** мешканців Віфлеєма — 123, **22** мешканців Нетофі — 56, **23** мешканців Анатота⁸ — 128, **24** мешканців Азмавета — 42, **25** мешканців Кір'ят-Сарї-

1:8 * Можливо, Зоровавель в Езд 2:2 і 3:8. 2:1 * Або «підвідомчого округу».

ма, Кефіри та Беерота – 743, **26** мешканців Рами^а та Геві^б – 621, **27** мешканців Міхмаса – 122, **28** мешканців Бетеля та Ая^в – 223, **29** мешканців Невот – 220, **30** синів Магіша – 156, **31** синів іншого Елама – 1254, **32** синів Харіма – 320, **33** мешканців Лода, Хадіда й Оно – 725, **34** мешканців Єрихона – 345, **35** синів Сеная – 3630.

36 А ось кількість священників:^а синів Єдаї,^е з роду Єшуа,^с – 973, **37** синів Іммера^ж – 1052, **38** синів Пашхура^з – 1247, **39** синів Харіма^и – 1017.

40 Левітів:^і синів Єшуа та Кадміла,^к із синів Годаві,^л – 74. **41** Співаків:^м синів Асафа^м – 128. **42** Синів вартових при брамах:^н синів Шаллума, синів Атера, синів Талмона,^о синів Аккува,^п синів Хатіти й синів Шоваї – усіх разом було 139.

43 Вийшли також храмові слуги:^р сини Ціхи, сини Хасуфі, сини Таббаота, **44** сини Кероса, сини Сіаги, сини Падона, **45** сини Левані, сини Хагави, сини Аккува, **46** сини Хагава, сини Салмая, сини Ханана, **47** сини Гідделя, сини Гахара, сини Реаї, **48** сини Реціна, сини Некоди, сини Газзая, **49** сини Уззи, сини Пасаха, сини Бесаї, **50** сини Асни, сини меунімів, сини Нефусіма, **51** сини Бакбука, сини Хакуфі, сини Хархура, **52** сини Бацлута, сини Мехіди, сини Харші, **53** сини Баркоса, сини Сісери, сини Темаха, **54** сини Неціаха та сини Хатіфи.

55 Сини Соломонових слуг: сини Сотая, сини Соферета,

2:43 *Або «нетінеїв». Букв. «ті, кого дали».

РОЗД. 2

а Існ 18:21, 25

б Існ 18:21, 24

в Існ 7:2

г Езд 10:43, 44

д Нє 7:39–42

е 1Хр 9:2, 10

Нє 11:3, 10

є 1Хр 24:3, 11

ж 1Хр 24:3, 14

Езд 10:20, 44

з Езд 10:22, 44

и 1Хр 24:3, 8

Езд 10:21, 44

і Нє 7:43

к Езд 3:9

Нє 12:8, 24

л Нє 7:44

м 1Хр 15:16, 17

Нє 11:3, 17

н Нє 7:45

о 1Хр 9:2, 17

Нє 11:3, 19

п Нє 12:25, 26

р Існ 9:3, 27

1Хр 9:2

Нє 3:26

Нє 7:46–56

Друга кол.

а Нє 7:57–60

б Нє 7:61–65

в 1Хр 24:3, 10

Нє 3:21

г 2См 17:27–29

1Цр 2:7

д Чс 3:10

е Льв 2:3

Льв 6:26

Чс 18:11

є Вх 28:30

Чс 27:21

1См 28:6

ж Нє 7:66–69

Існ 10:21

Єр 23:3

з Вх 35:5

1Хр 29:5

Нє 7:70–72

и 2Хр 3:1

сини Перуди,^а **56** сини Яліи, сини Даркона, сини Гідделя, **57** сини Шефатїї, сини Хаттіла, сини Похерет-Гаццеваїма та сини Амі.

58 Усіх храмових слуг* і синів Соломонових слуг було 392.

59 А оце ті, що вийшли з Тель-Мелая, Тель-Харші, Керува, Аддона та Іммера, але не могли сказати, з якого вони роду, і довести, що вони за походженням ізраїльтяни:^б **60** сини Делаї, сини Товїї, сини Некоди – 652. **61** І з синів священників були сини Хаваї, сини Гаккоца^в та сини Барзіллая, котрий узяв дружину з дочок гілеадівця Барзіллая^г і став називатись їхнім ім'ям. **62** Вони шукали себе в родовідних записах, щоб встановити своє походження, та не знайшли, тому їх не допустили до священства.^а **63** Через це намісник* сказав їм не споживати з особливо святого,^є поки не з'явиться священник, який буде судити з урімом і туммімом.^є

64 Цілий збір налічував 42 360 осіб,^ж **65** окрім рабів і рабинь, яких було 7337; з ними було також 200 співаків та співачок. **66** І мали вони 736 коней, 245 мулів, **67** 435 верблюдів та 6720 ослів.

68 А декотрі голови родів, прийшовши в Єрусалим, принесли добровільні приношення^з для дому правдивого Бога Єгови, щоб відбудувати його* на колишньому місці.^и **69** За своєю спроможністю вони дали до скарбниці на виконання

2:58 *Або «нетінеїв». Букв. «тих, кого дали». 2:62 *Або «їх було вилучено зі священства як нечистих». 2:63 *Або «тіршата», перський титул намісника провінції. 2:68 *Або «поставити його».

робіт 61 000 драхм* золота, 5000 мін^г срібла,^а а також 100 священницьких шат. **70** Тож священники, левіти, дехто з народу, співаки, вартові при брамах та храмові слуги* поселилися у своїх містах, а решта Ізраїля^г – у своїх.^б

3 Коли ж настав сьомий місяць^а і ізраїльтяни* вже жили у своїх містах, всі вони як один зібралися в Єрусалимі. **2** Тоді Ешўа,^г син Єгоцадака, та інші священники і Зоровавель,^д син Шеалтіїла,^е та його брати побудували жертвник Богові Ізраїля, аби приносити на ньому цілопалення, як і написано в Законі Мойсея,^е Божого чоловіка.

3 І поставили вони жертвник на його колишньому місці, хоч і боялись народів того краю,^ж і почали складати на ньому ранкові та вечірні цілопалення для Єгови.^з

4 Потім вони, як і написано, відзначили Свято наметів*,^и упродовж якого щодня приносили на жертвнику цілопалення – стільки, скільки вимагалось на кожен день.^і

5 Після цього вони приносили постійні цілопалення,^к приношення на новомісяччя^л і на всі присвячені Єгови свята,^м а також приношення від кожного, хто з радістю приносив добровільну жертву^н Єгови. **6** Вони почали приносити цілопалення Єгови з першого дня сьо-

2:69 *Здебільшого прирівнювалася до перського золотого дарика, який важив 8,4 г. Не те саме, що драхма в Грецьких Писаннях. Див. додаток Б14. ^гВ Єврейських Писаннях 1 міна — 570 г. Див. додаток Б14. **2:70** *Або «нетінéй». Букв. «ті, кого дали». ^гБукв. «увесь Ізраїль». **3:1** *Букв. «сини Ізраїля». **3:4** *Або «місце для тимчасового притулку».

РОЗД. 2

а Езд 8:25

б Не 7:73

РОЗД. 3

в 1Цр 8:2

г Ор 1:1

д Езд 1:7,8

Лк 3:23,27

е 1Хр 3:17

Мт 1:12

е Вх 20:24

Вх 40:29

ж Езд 4:4

з Чс 28:3,4

и Вх 23:16

Льв 23:34

і Вх 29:38

Чс 29:12,13

к Вх 29:39,42

л Чс 10:10

Пс 81:3

м Пв 16:16

н Пв 12:5,6

Друга кол.

а Чс 29:1

б 1Цр 5:17

в Езд 5:8

г ІсН 19:46,48

1Хр 22:3,4

2Хр 2:10,16

д Езд 1:2,3

Езд 6:3,4

е Не 7:6,7

е Не 3:18

ж 3х 4:9

з Чс 10:8

и 1Хр 6:31,32

1Хр 23:5

1Хр 25:1

і Вх 15:21

Не 12:24

к 1Хр 16:34

2Хр 7:3

л 1Цр 6:22

Ор 2:3

мого місяця,^а хоча фундамент храму Єгови ще не був закладений.

7 І дали вони каменярам^б та ремісникам^в гроші, а сидонянам і тирянам – харчі, напої та олію, щоб ті переправляли морем до Йбппії^г кедрові колоди з Лівану, за дозволом перського царя Кіра.^д

8 А другого місяця другого року після прибуття до дому правдивого Бога, що в Єрусалимі, Зоровавель, син Шеалтіїла, та Ешўа, син Єгоцадака, та решта їхніх братів – священники й левіти, а також усі, хто повернувся з неволі до Єрусалима,^е взялися за відбудову. Наглядати за роботами при домі Єгови поставили левітів віком від 20 років і більше. **9** Тоді Ешўа, його сини і брати, і Кадміїл та його сини, сини Юди, а також сини Хенадада^е зі своїми синами й братами, левіти, почали разом наглядати над тими, хто працював при домі правдивого Бога.

10 Коли ж будівельники заклали фундамент храму Єгови,^ж то священники, одягнені у священницькі шати, поставали з сурмами,^з а левіти, Асáфові сини, – з кимвалами, щоб вихваляти Єгову, як наказував Давид, цар Ізраїля.^и **11** І почали вони по черзі співати,^і вихвалючи Єгову і складаючи йому подяки, «бо він добрий, його віддана любов до Ізраїля вічна».^к А весь народ голосно вигукував, вихвалючи Єгову за те, що був закладений фундамент дому Єгови. **12** І багато священників, левітів, голів родів – старих чоловіків, які бачили попередній дiм,^л – голосно плакали, коли

на їхніх очах закладали фундамент цього дому, а багато інших людей голосно вигукували з радості.^a **13** Тож народ не міг відрізнити окрики радості від плачу, адже люди вигукували так голосно, що крик цей було чути дуже далеко.

4 Коли ж вороги Юди та Веніяміна^b дізналися, що колишні вигнанці^c будують храм Єгови, Богу Ізраїля, **2** то негайно прийшли до Зоровавеля та до голів родів і сказали: «Ми теж будемо будувати з вами, бо й ми поклоняємося* вашому Богові^d і приносимо йому жертви ще від днів асирійського царя Есар-Хаддона,^e який привів нас сюди».^f **3** Але Зоровавель, Ешўа та інші голови родів Ізраїля відповіли їм: «Ви не маєте права будувати з нами дім нашому Богові;^g ми самі побудуємо дім Ізраїлевому Богу Єгови, як і наказав нам Кір, цар Персії».^ж

4 Відтоді мешканці того краю постійно знеохочували* і пригнічували юдеїв, щоб ті не будували.^з **5** І вони наймали радників, щоб розладнати наміри юдеїв,^и усі дні перського царя Кіра аж до царювання перського царя Дарія.^к **6** А на початку правління Ахашвероша вони написали скаргу на мешканців Юди та Єрусалима. **7** Крім того, за днів перського царя Артаксέρкса Бішлám, Мітредát, Тавеїл і решта їхніх товаришів написали цареві листа, який переклали арамейською мовою^л і написали арамейськими літерами*.

4:2 *Букв. «шукаємо». **4:4** *Букв. «ослабляли руки». **4:7** *Або, можливо, «він був написаний арамейською мовою, а потім перекладений».

РОЗД. 3

а Пс 126:1, 6
Іс 35:10
3x 4:9

РОЗД. 4

б Езд 4:6–8
Не 4:7, 8

в Езд 2:1, 6, 4

г 2Цр 17:33, 34

д 2Цр 19:36, 37

е 2Цр 17:24

є Не 2:19, 20
Ів 4:9, 22

ж 2Хр 36:23
Езд 1:1–3
Езд 6:3, 4

з Не 6:9

и Не 6:10–12

к Езд 4:24
Езд 5:5
Езд 6:1

л 2Цр 18:26

Друга кол.

а Бт 10:9, 10

б Не 1:1
Ес 1:2
Дн 8:2

в Бт 10:22
Іс 11:11
Єр 49:35, 36

г 2Цр 17:24

д Не 1:3

е 2Цр 23:35
Не 5:4

є Ес 2:23
Ес 6:1

ж Єр 52:3

8 * Головний урядовець Рехўм і писар Шімшай склали листа до царя Артаксέρкса проти Єрусалима: **9** (Лист був від головного урядовця Рехўма і писаря Шімшай та від решти їхніх товаришів, суддів і підвладних намісників, царських писарів, ерех'ян,^a вавилонян і жителів Суз,^b тобто еламтян,^c **10** і від інших народів, яких великий та вельмишановний Асенаппар* забрав у неволю та оселив у містах Самарії,^d а також від інших із Заріччя^e. Ось **11** копія їхнього листа.)

«Цареві Артаксέρксу – пишуть твої слуги, чоловіки Заріччя. **12** Нехай цар знає, що юдеї, які прийшли від тебе до нас, уже прибули в Єрусалим. Вони будують це бунтівне й зле місто і вже закінчують зводити його мури^d та ремонтувати фундамент. **13** Нехай цар теж знає: як-що це місто відбудують і зведуть довкола мури, то його мешканці вже не сплачуватимуть ні податку, ні данини,^e ні мита, і тому царська скарбниця зазнає збитків. **14** Оскільки ж ми їмо сіль палацу*, то не можемо дивитись, як царю завдають збитків. Тож ми послаємо повідомлення цареві. **15** Нехай цар накаже пошукати в літописі твоїх працьків.^e З нього ти дізнаєшся, що місто це – бунтарське і завдає збитків царям та провінціям*. У ньому ще з давніх-давен живуть заколотники, тому його і знищили.» **16** Знай же, царю:

4:8 *В оригіналі текст в Езд 4:8–6:18 написано арамейською. **4:10** *Тобто Ашшурбаніпál. ^aАбо «з-за Євфрату». **4:14** *Або «отримуємо платню з палацу». **4:15** *Або «підвідомчим округам».

якщо це місто і його мури будуть відбудовані, ти втратиш свої землі* в Заріччі». ^а

17 У відповідь цар надіслав листа головному урядовцю Рехумові, писарю Шімшаєві й решті їхніх товаришів, які жили в Самарії, а також іншим мешканцям Заріччя:

«Вітаю! **18** Лист, який ви надіслали нам, був виразно прочитаний* переді мною. **19** Я наказав пошукати в літописі, і з'ясувалося, що це місто з давніх-давен повставало проти царів і що в ньому вибухали бунти і заколоту. **20** В Єрусалимі були могутні царі, які правили над усім Заріччям, і їм сплачували податок, данину й мито. **21** А тепер накажіть цим чоловікам припинити відбудову міста, поки я не видам указу. **22** І дивіться, я не допустить у цьому недбалості, щоб не завдати ще більших збитків царю». ^б

23 Після того як Рехуму, писарю Шімшаю та їхнім товаришам зачитали копію листа царя Артаксеркса, вони поспішили до юдеїв в Єрусалим і силою зупинили їх. **24** Тоді роботи над Божим домом в Єрусалимі припинилися, і так тривало аж до другого року правління перського царя Дарія. ^в

5 І пророки Огій ^а та Захарій, ^б онук Іддо, ^в почали пророкувати юдеям у Юді та Єрусалимі, говорячи від імені Ізраїлевого Бога, який був з ними. **2** Тоді Зоровавель, ^ж син Шеалтіїла, і Єшуба, ^з син Єгоцадака, взялися за відбудову Божого дому ^и в Єрусалимі, а Божі пророки допомагали їм. ^і **3** У

4:16 * Букв. «частку». **4:18** * Або, можливо, «переказали і прочитали».

РОЗД. 4

а Пв 11:24

б 2Цр 18:1, 7
2Цр 24:20
Езд 4:15

в Езд 4:13

г Езд 5:5
Езд 6:1
Ор 1:14, 15**РОЗД. 5**

д Ор 1:1

е 3х 1:1

є Не 12:1, 4

ж Мт 1:12

з 3х 6:11

и Езд 3:2, 8

і Езд 6:14
Ор 2:4, 21
3х 4:7**Друга кол.**а Езд 7:6, 28
Езд 8:22

б Езд 5:3, 4

в 1Цр 7:51

г Пв 31:17
2Хр 34:24, 25д 2Цр 24:1
2Цр 25:1

той час намісник Заріччя* Таттенай, Шетар-Бозенай та їхні товариші прийшли до них і запитали: «Хто вам наказав будувати цей дім і закінчити цю споруду?» **4** Вони також запитали: «Як звати чоловіків, що зводять цю будівлю?» **5** Але Бог охороняв* юдейських старійшин, ^а тож ніхто не міг зупинити їх, поки вістка не дійшла до Дарія і поки той не надіслав письмовою відповіді.

6 А ось копія листа, якого зарічний намісник Таттенай, Шетар-Бозенай і його товариші, підвладні намісники Заріччя, відправили цареві Дарію. **7** Вони відправили йому листа, в якому написали:

«Цареві Дарію.

Великому тобі миру! **8** Нехай знає цар, що ми ходили в провінцію* Юда до дому величного Бога і побачили, що його будують з величезного каміння, а в стіни закладають бруси. Робота виконується з великим запалом та швидко просувається. **9** І ми запитали їхніх старійшин: «Хто вам наказав будувати цей дім і закінчити цю споруду?» ^б **10** Ми також попросили їх назвати свої імена, щоб записати і повідомити тобі імена провідників.

11 Вони ж нам відповіли: «Ми, слуги Бога неба і землі, відбудовуємо дім, який був побудований багато років тому. Його побудував і завершив великий цар Ізраїля. ^в **12** Та оскільки наші батьки прогнівили небесного Бога, ^г він віддав їх у руки халдея, вавилонського царя Навуходноссора, ^д

5:3 * Або «з-за Євфрату». **5:3, 9** * Або «ці бруси». **5:5** * Букв. «око їхнього Бога було на». **5:8** * Або «повідомчий округ».

який зруйнував цей дім^а і забрав народ у неволю до Вавилона.^б **13** Проте в перший рік свого правління вавилонський цар Кір видав указ про відбудову Божого дому.^в **14** Крім того, цар Кір взяв з вавилонського храму золотий і срібний посуд Божого дому, який Навуходоносор забрав з храму в Єрусалимі та перевіз до храму у Вавилоні.^г Цей посуд дали Шешбаццару*,^д чоловіку, якого Кір зробив намісником.^е **15** Кір сказав йому: «Візьми цей посуд та віднеси в храм, що в Єрусалимі, і нехай Божий дім відбудують на його колишньому місці».^ж **16** Тоді цей Шешбаццар прийшов до Єрусалима і заклав фундамент Божого дому,^з і його відбудовують аж дотепер, але ще не закінчили».^и

17 Тож, якщо ти, царю, вважаєш за слушне, накажи пошукати в царській скарбниці Вавилона та з'ясувати, чи справді цар Кір видав указ відбудувати Божий дім в Єрусалимі,^а і нехай цар повідомить нам про своє рішення у цій справі».

6 Тоді цар Дарій видав наказ пошукати в архівах*, де зберігалися скарби Вавилона. **2** І знайшли сувій у цитаделі в Екбатані, що у провінції* Мідія, а в ньому було написано:

3 «У перший рік свого царювання Кір видав такий указ стосовно Божого дому, що в Єрусалимі:^а «Нехай буде відбудований цей дім, щоб у ньому приносили жертви, і нехай буде покладено його фундамент. Будівля має бути 60 ліктів*

5:14 *Можливо, Зоровавель в Езд 2:2 і 3:8. 6:1 *Букв. «домі записів». 6:2 *Або «підвідомчому округу». 6:3 *Прибл. 26,7 м. Див. додаток Б14.

РОЗД. 5

а 2Цр 25:8, 9
б 2Цр 25:11
в Езд 1:1–3
г 2Цр 25:14, 15
2Хр 36:7, 18
д Езд 1:8, 11
е Ор 1:1, 14
є Езд 1:2, 7
ж Езд 3:10
Ор 2:18
3к 4:9
з Езд 4:23, 24
и 2Хр 36:22, 23
Езд 6:3, 4

РОЗД. 6

і 2Хр 36:22, 23
Езд 1:1–3

Друга кол.

а 1Цр 6:2
б Езд 3:7
Езд 5:8
в Езд 7:20
Іс 49:23
г 2Цр 25:13–15
2Хр 36:7, 18
Дн 1:1, 2
Дн 5:2
д Езд 1:8, 11
е Езд 5:3, 6
є Езд 5:5
ж Езд 7:20
Ор 2:7, 8
з Ль 1:3, 5
и Ль 1:10
і Чс 28:3
к Ль 2:1
л Ль 2:13
м Чс 15:5
н Вх 27:20
Лв 2:4
о Езд 7:23

заввишки і 60 ліктів завширшки.^а **4** Стіни хай будуть викладені з трьох рядів величезного каміння і одного ряду брусів;^б а витрати покріє царський дім.^в **5** Нехай золоті і срібні посудини з Божого дому, які Навуходоносор забрав з храму в Єрусалимі й перевіз до Вавилона,^г будуть повернуті на їхнє місце у храм в Єрусалимі і поставлені у Божому домі»».^д

6 «Отже, наміснику Заріччя* Таттенаяу, Шетар-Бозенаяу і ви, їхні товариші, підвладні намісники Заріччя,^е тримайтеся від будівництва подалі.

7 Не перешкоджайте будувати цей Божий дім. Намісник юдеїв і їхні старійшини відбудують його на колишньому місці.

8 Крім того, я видаю указ про те, що ви маєте зробити для юдейських старійшин, аби вони відбудували Божий дім. Необхідні кошти слід завжди і без зволікань видавати цим чоловікам^є з царської скарбниці,^ж а саме з податків із Заріччя.

9 І давайте їм усе, що потрібно: молодих биків,^з баранів^и та ягнят^л для цілопалень небесному Богові, а також пшеницю,^к сіль,^л вино^м та олію.^н Що тільки скажуть вам єрусалимські священники, видавайте постійно, день у день, і беззастережно, **10** аби вони невпинно приносили жертви, приємні небесному Богові, і молилися за життя царя та його синів.^о **11** І я наказую, що порушника цієї постанови слід покарати так: з його дому хай витягнуть балку і повісять його на ній*, а сам дім хай обернуть у громадський туалет». **12** Бог же, який

6:6 *Або «з-за Євфрату». 6:11 *Або «і він буде прибитий до неї». *Або, можливо, «звалище сміття, купу гою».

вчинив так, щоб ім'я його перебувало в його домі,^a повалить і знищить усякого царя й народ, котрий наважиться порушити цей указ і зруйнує Божий дім в Єрусалимі. Цей указ видаю я, Дарій. Виконати його негайно!»

13 Тож намісник Заріччя Таттенай, Шетар-Бозенай^b та їхні товариші відразу зробили все так, як наказав цар Дарій.

14 А юдейські старійшини, захоплені пророкуванням Огія^c і Захарія,^d онука Іддо, будували, і робота їхня успішно проходила.^e Зрештою вони побудували й закінчили цей дім за наказом Бога Ізраїлевого^f і за наказами Кіра,^g Дарія^ж та перського царя Артаксеркса.^з **15** А завершили вони Божий дім у шостий рік царювання Дарія, у третій день місяця адара*.

16 Тоді ізраїльтяни, священники, левіти^и і решта колишніх вигнанців, радіючи, провели присвячення* Божого дому.

17 Під час присвячення Божого дому вони принесли в жертву 100 биків, 200 баранів та 400 ягнят. Склали вони також приношення за гріх усього Ізраїля – 12 козлів за кількістю ізраїльських племен.^л **18** І призначили священників за їхніми групами та левітів за їхніми групами для служіння Богові в Єрусалимі,^м як і написано в книзі Мойсея.^н

19 А 14-го дня першого місяця колишні вигнанці відзначили Пасху.^o **20** Священники та левіти всі до одного очистилися,^п і всі були чисті. Вони закололи пасхальну жертву для всіх колишніх вигнанців,

6:15 *Див. додаток Б15. **6:16** *Або «урочисте відкриття».

РОЗД. 6

а Пв 12:5, 6

2Хр 7:16

б Езд 5:6

в Ог 1:12

г Езд 5:1, 2

3х 1:1, 7

3х 6:15

д Езд 3:8

Езд 4:3

е Ог 1:8

є 2Хр 36:23

Езд 1:2, 3

Іс 44:28

ж Езд 6:12

з Езд 7:12, 13

и 1Хр 9:2

Не 7:73

і 2Хр 7:5

к 1Хр 23:6

л Чс 3:6

м Вх 12:2, 14

Лв 23:5

Пв 16:1

Ес 3:7

н Вх 30:19, 20

Лв 21:8

Лв 22:2, 3

Друга кол.

а Вх 12:48

Чс 9:14

б Вх 12:17

Лв 23:6

в Езд 7:27

Пр 21:1

РОЗД. 7

г Не 2:1

д Не 8:2

Не 12:26

е 1Хр 6:14

є 2Цр 22:8

ж 2Хр 31:10

з Чс 25:11

Сд 20:28

и Вх 6:23, 25

Чс 3:32

Пв 10:6

і Вх 7:1

Вх 28:1

к Не 8:1, 4

л Езд 8:18, 19

м 1Хр 6:31, 32

н 1Хр 9:22–27

о 1Хр 9:2

Езд 8:20

для своїх братів-священників і для себе самих. **21** І споживали її ізраїльтяни, які повернулися з вигнання, й усі, хто приєднався до них і відцурався нечистоти народів того краю, щоб поклонятися* Єгови, Богу Ізраїля.^a **22** Після цього вони сім днів з радістю відзначали Свято прісного хліба,^б бо Єгова їх потішив і прихилив до них серце асирійського царя,^в який підтримав їх* у роботі над домом правдивого Бога – Бога Ізраїлевого.

7 Згодом, за правління перського царя Артаксеркса,^г повернувся Ездра*.^д Він був сином Сераї,^е сина Азарії, сина Хілкї,^є 2 сина Шаллума, сина Садока, сина Ахитуба,^ж 3 сина Амарії, сина Азарії,^з сина Мерайота, 4 сина Зерахїї, сина Уззі, сина Буккі, 5 сина Авішуї, сина Пінхаса,^з сина Елеазара,^и сина Аарона,^і старшого священника. **6** Цей Ездра вийшов з Вавилона. Він був переписувачем* і добре знав* Закон, який Єгова, Бог Ізраїлів, дав через Мойсея.^к І цар задовольнив усі прохання Ездри, бо на ньому перебувала рука його Бога, Єгови.

7 Сьомого року правління царя Артаксеркса пішли до Єрусалима декотрі ізраїльтяни, священники, левіти,^л співаки,^м вартові при брамах* та храмові слуги*.^o **8** П'ятого місяця сьомого року царя Артаксеркса Ездра прийшов до Єрусалима. **9** Він вирушив з Вавилона першого дня першого місяця, а прибув до Єрусалима першого дня п'я-

6:21 *Букв. «шукати». **6:22** *Букв. «зміцнив їхні руки». **7:1** *Озн. «допомога». **7:6** *Або «книжником». *Або «він був вмілим переписувачем». **7:7** *Або «нетінеї». Букв. «ті, кого дали».

того місяця, оскільки Бог підтримував його своєю доброю рукою.^a **10** Ездра приготував своє серце*, щоб досліджувати Закон Єгови, виконувати його^b і навчати в Ізраїлі Божих постанов та присудів.^b

11 Ось копія листа, якого цар Артаксёркс дав Ездрі — священику й переписувачу*, знавцю* заповідей та постанов Єгови для Ізраїля:

12 * «Артаксёркс,^г цар над царями, священику Ездрі — переписувачу* Закону небесного Бога. Великий мир тобі! Тож **13** я видаю такий указ: якщо хтось з ізраїльтян та з їхніх священиків і левітів, мешканців моєї держави, хоче йти з тобою до Єрусалима, нехай іде.^д **14** Бо ти посланий царем і його сімома радниками з'ясувати, чи Закон твого Бога, який у тебе*, виконується в Юді та Єрусалимі, **15** і забрати срібло та золото, яке ми жертвуємо Ізраїлевому Богові, котрий перебуває в Єрусалимі. **16** Візьми із собою і те срібло й золото, яке збереш* з усієї провінції* Вавилон, і дари, котрі народ та священики пожертвують для Божого дому, що в Єрусалимі.^е **17** І якнайшвидше купи за ті гроші биків,^є баранів,^ж ягнят^з і все необхідне для хлібних приношень^и та виливних жертв^и і принеси на жертвник у домі вашого Бога в Єрусалимі.

18 А з рештою срібла та золота ти й твої брати зробить те, що вважаєте за потрібне,

7:10 *Або «постановив у своєму серці». **7:11**, **12** *Або «книжнику». **7:11** *Або «переписувачу слів». **7:12** *В оригіналі текст в Езд 7:12—26 написано арамейською. **7:14** *Букв. «у твоїй руці». **7:16** *Букв. «знайдеш». *Або «підвідомчого округу».

РОЗД. 7

а Езд 8:22

б Пв 5:1
Пв 17:10в Пв 33:8, 10
Мн 2:7г Езд 6:14
Не 2:1

д Езд 1:2, 3

е Езд 1:5, 6
Езд 8:25

є Лв 1:3

ж Лв 1:10

з Чс 28:3

и Чс 15:4

і Чс 15:5

Друга кол.

а Езд 8:30

б Езд 6:3, 4
Езд 6:8в Езд 7:6
Не 8:2

г Чс 15:5

д Вх 27:20
Лв 2:1

е Лв 2:13

є Езд 1:2

ж Езд 6:9, 10

з Не 5:4

и 1Хр 15:16

і 1Хр 9:2

к Не 8:2, 3

згідно з волею вашого Бога. **19** Увесь посуд, який ти отримав для служіння своєму Богові, постав перед Богом в Єрусалимі.^a **20** А інші витрати на потреби дому твого Бога покриєш із царської скарбниці.^б

21 Я, цар Артаксёркс, наказую всім скарбникам Заріччя*: виконуйте без зволікань будь-яке прохання Ездри,^в священика і переписувача* Закону небесного Бога, **22** навіть якщо він попросить 100 талантів* срібла, 100 корів* пшениці, 100 батів^г вина,^г 100 батів олії^д та солі^е без міри. **23** Усе, що небесний Бог наказує стосовно дому небесного Бога,^є робіть з ревністю, щоб його гнів не запалився на царство царя і на його синів.* **24** Також доводжу до вашого відома, що не дозволяється накладати жодного податку, данини^з чи мита на священиків, левітів, музикантів,^и вартових при дверях, храмових слуг*^и і робітників, які служать при цьому Божому домі.

25 Ти ж, Ездо, керуючись мудрістю, яку маєш від Бога*, попризначай судових урядників та суддів, щоб вони повсюкчас судили всіх мешканців Заріччя, які знають закони твого Бога. А якщо хтось не знає їх, то ви його навчіть.* **26** Кожного, хто не дотримується Закону твого Бога і закону царя, негайно покарайте: чи смертю, чи вигнанням, чи штрафом, чи ув'язненням».

7:21 *Або «з-за Євфрату». *Або «книжника». **7:22** *1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14. *1 кор — 220 л. Див. додаток Б14. *1 бат — 22 л. Див. додаток Б14. **7:24** *Або «нетінеїв». Букв. «тих, кого дали». **7:25** *Букв. «згідно з мудрістю твого Бога, яка є в твоїй руці».

27 Хай лине хвала Єгови, Богу наших прабатьків, який поклав на серце царя думку про оздоблення дому Єгови в Єрусалимі!^а 28 А мені він вивіс вїдану любов, прихиливши до мене царя,^б його радників^в та усіх впливових князів царя, і я набрався відваги*, бо на мені перебувала рука мого Бога Єгови. Тож я зібрав Ізраїлевих провідників^г, щоб узяти їх з собою.

8 А оце голови родів та родовід тих, хто за правління царя Артаксеркса вийшов зі мною з Вавилона:^г 2 із синів Пінхаса^а – Гершом, із синів Ітамара^б – Даниїл, із синів Давида – Хаттұш, 3 із синів Шеханії, із синів Пароша – Захарій, а з ним у родовідному списку було 150 чоловіків, 4 із синів Пахат-Моава^в – Ельгеоенай, син Зерахїї, і з ним 200 чоловіків, 5 із синів Затту^ж – Шеханія, син Яхазїїла, і з ним 300 чоловіків, 6 із синів Адїна^з – Евед, син Йонатана, і з ним 50 чоловіків, 7 із синів Елама^д – Ешаїя, син Аталїї, і з ним 70 чоловіків, 8 із синів Шефатїї – Зевадїя, син Михаїла, і з ним 80 чоловіків, 9 із синів Йоава – Овдїї, син Єхїїла, і з ним 218 чоловіків, 10 із синів Бани – Шеломїт, син Йосифїї, і з ним 160 чоловіків, 11 із синів Бевая^е – Захарій, син Бевая, і з ним 28 чоловіків, 12 із синів Азгада^ж – Йоханан, син Гаккатана, і з ним 110 чоловіків, 13 із синів Адонїкама,^з які прийшли останніми, – Еліфелет, Єїл, Шемая, а з ними 60 чоловіків, 14 із синів Бігвая^и – Утай і Заввуд, а з ними 70 чоловіків.

7:28 *Або «зміцнився». ^аБукв. «голів».

РОЗД. 7

а Езд 6:22
Пр 21:1
Іс 60:13

б Езд 9:9
Не 1:11

в Езд 7:14

РОЗД. 8

г Езд 7:7

д 1Хр 6:3, 4

е Вх 6:23

е Езд 2:1, 6

ж Езд 2:1, 8
Езд 10:27, 44

з Езд 2:1, 15

и Езд 2:1, 7

і Езд 2:1, 4

к Езд 2:1, 11
Езд 10:28, 44

л Езд 2:1, 12

м Не 7:6, 18

н Езд 2:1, 14

Друга кол.

а Езд 8:31

б Езд 8:24, 25

в Чс 3:20

г 1Хр 6:16

д 2Хр 16:9
Езд 7:6
Езд 7:28
Зх 4:6

15 Я зібрав їх коло річки, яка впадає в Агаву,^а і там ми стояли табором три дні. Але коли я перевірив народ і священників, то не знайшов серед них нікого з левїтів. 16 Тож я послав людей за провідниками – Еліезером, Аріїлом, Шемасю, Елнатаном, Ярівом, Елнатаном, Натаном, Захарієм та Мешулламом, а також за наставниками – Йоярівом та Елнатаном. 17 Тоді я звелів їм піти у Касїфію до Іддо, тамтешнього провідника, і передати йому та його братам – храмовим слугам* в Касїфїї, аби вони привели служителів для дому нашого Бога. 18 Оскільки ж Бог підтримував нас своєю доброю рукою, вони привели Шеревею,^б чоловіка розсудливого, який походив із синів Махлі,^в онука Лєвія, Ізраїлевого сина, а з ним його синів та братів – усього 18 чоловіків. 19 Привели вони також Хашавїю, а з ним Ешаїю з синів Мерарї,^г його братів та їхніх синів – усього 20 чоловіків. 20 А з храмових слуг*, яких Давид і князі віддали на службу левїтам, – 220 чоловіків. І всіх їх було згадано поіменно.

21 Тоді проголосив я біля річки Агави піст, щоб ми впокорилися перед Богом і просили його захищати в дорозі нас, наших дітей і все наше майно. 22 Я соромився просити царя дати вїсько і кінотників, аби вони захищали нас у разі нападу ворога, бо раніше ми сказали цареві: «Наш Бог захищає своєю доброю рукою всіх, хто шукає його,^а а тим, хто покидає його

8:17 *Або «нетінєям». Букв. «тим, кого дали». 8:20 *Або «нетінєїв». Букв. «тих, кого дали».

го, він дає відчутти свою силу і гнів». ^а **23** Тож ми постили і молили Бога про захист, і він вислухав наші благання. ^б

24 Потім я вибрав з-поміж старших священників 12 – Шеревею, Хашавію ^в та 10 їхніх братів, **25** і віддав їм, зваживши, срібло, золото та різні речі – усе, що пожертвували для дому нашого Бога цар, його радники, князі й усі ізраїльтяни. ^г **26** Отож я зважив і віддав їм 650 талантів* срібла, 100 срібних речей вартістю 2 таланти, 100 талантів золота, **27** 20 малих чаш із золота вартістю 1000 дариків* і 2 речі з найліпшої червонуваної міді, які цінувалися так, як золоті.

28 Тоді я сказав їм: «Ви святі для Єгови, ^а і ті речі святі, а срібло і золото – це жертва для Єгови, Бога ваших прабабтьків. **29** Пильно стережіть їх, аж поки не зважите все це в Єрусалимі, ^в в кімнатах* дому Єгови, перед старшими священниками і левітами та перед князями Ізраїлевих родів». **30** Отже, священники й левіти взяли срібло і золото та різні речі – все, що було зважене і віддане їм, щоб віднести в Єрусалим, до дому нашого Бога.

31 Зрештою 12-го дня першого місяця^в ми вирушили від річки Агаві^ж до Єрусалима, а рука нашого Бога захищала нас, і він урятував нас від ворогів та від засідок на дорозі. **32** Тож ми прийшли в Єрусалим^з і були там три дні. **33** Четвертого дня ми зважили принесене срібло, золото й різні речі в домі нашого Бога^и

8:26 *1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14. **8:27** *Дарик — перська золота монета. Див. додаток Б14. **8:29** *Або «ідальнях».

РОЗД. 8

а 2Xp 15:2

б 2Xp 7:14
Єр 29:10, 12
Єр 50:4, 5

в Езд 8:18, 19

г Езд 7:14–16
Езд 7:19д Ль 21:6–8
Іс 52:11е Езд 7:19
Езд 8:33

є Єс 3:7

ж Езд 8:15, 21

з Езд 7:8

и Езд 7:19
Езд 8:29**Друга кол.**

а Не 3:4, 21

б Не 8:7

в Не 12:1, 8

г Ль 1:3

д Ль 1:10

е Ль 22:18, 19

є Езд 7:17

ж Езд 7:21

з Бт 15:18

и Езд 6:13

РОЗД. 9і Ль 20:23
Пв 12:29, 30

к Ль 18:3

л Бт 15:16

м Вх 34:15, 16
Езд 10:44

н Вх 19:5, 6

о Не 13:1, 3

п Вх 29:41

та віддали Мерембу, ^а синові священника Урії, Елеазару, синові Пінхаса, а також левітам Йозаваду, ^б синові Єшуа, та Ноадії, синові Біннуя. ^в **34** Все порухували і зважили, а тоді вагу всього записали. **35** І колишні вигнанці, які прийшли з неволі, склали цілопалення для Ізраїлевого Бога: 12 биків^г за весь Ізраїль, а також 96 баранів,^д 77 ягнят і 12 козлів^е як приношення за гріх – усе на цілопалення для Єгови.^є

36 Потім ми передали постанови царя^ж його сатрапам* та намісникам Заріччя^з,^и і ті підтримали народ і дім правдивого Бога.^п

9 А після всього цього до мене підійшли князі і сказали: «Народ Ізраїля і священники та левіти не відокремились від народів того краю та їхньої гидоти,^л від ханаанців, хетян, періздеян, євусеян, аммонітян, моавітян, єгиптян^м та аморейн.^н **2** Вони взяли за дружин собі і своїм синам дочок з цих народів.^о Тож вони – святе потомство^п – змішалися з народами того краю.^р І найбільше винні у такій невірності князі та місцеві урядники».

3 Тільки-но я почув про це, то роздер на собі одяг і безрукавий халат, почав рвати волосся на голові й бороді та сидів сам не свій. **4** І, поки я сидів так аж до вечірньої хлібної жертви,^с до мене посходилися всі, кого огорнув благоговійний страх* від слів Ізраїлевого Бога про невірність колишніх вигнанців.

8:36 *Титул, що озн. «захисники царства». Тут стосується правителів провінцій у Перській імперії. ^аАбо «з-за Євфрату». **9:2** *Букв. «насиння». **9:4** *Букв. «хто тремтів».

5 Коли ж настав час вечірньої хлібної жертви,^a я перестав упокорювати себе і підвівся, а тоді в роздертому одязі і безрукавому халаті впав навколiшки й простяг руки до мого Бога Єгови. 6 Я сказав: «Мій Боже, мені соромно і ніяково піднімати обличчя до тебе. Боже мій, таж провин наших не злічити, вони сягнули нам понад голови, а наша вина — аж до самого неба.^b 7 Від днів наших прабатьків і донині на нас лежить тяжка вина,^c через наші провини ми, наші царі та священники були віддані в руки чужоземних царів: під вістря меча,^d в полон,^e на грабіж^f і ганьбу, як це видно сьогодні.^g 8 А тепер, наш Боже Єгово, ти ненадовго обдарував нас ласкою, бо дозволив урятуватись нашому останку і дав нам надійне пристановище* у своєму святому місці,^h щоб наші очі засяяли, Боже наш, і щоб ми трохи ожили в неволі. 9 Бо хоча ми раби,ⁱ але наш Бог не покинув нас у неволі, а обдарував відданою любов'ю, прихиливши до нас перських царів,^j щоб відновити наші сили, звести дiм нашого Бога^k та відбудувати його руїни і щоб захистити нас кам'яною стіною* в Юді та в Єрусалимі.

10 То що ж тепер скажемо, Боже наш? Ми покинули заповіді, 11 які ти дав через своїх слуг, пророків, говорючи: «Земля, яку ви йдете посісти, — нечиста, бо довколишні народи нечисті, у своїй нечистоті вони чинять гидоту і наповнили нею ту землю від краю до краю.^l 12 Не віддавайте своїх дочок їхнім синам та не бе-

9:8 *Букв. «кілок». 9:9 *Або «стіною захисту».

РОЗД. 9

a Чс 28:4, 5

b Дн 9:7

в Чс 32:14
2Хр 29:6г 2Цр 10:32
2Хр 36:17д 2Цр 17:22, 23
2Цр 25:6, 7

е 2Цр 17:20

є Не 9:32

ж Не 9:31
Пс 138:7

з Не 9:36, 37

и Езд 1:1–3

i Езд 6:14
3х 4:9к Льв 18:24
Пв 12:30, 31
Пв 18:9–11

Друга кол.

a Вх 23:32
Вх 34:15, 16
Пв 7:3, 4
ІсН 23:12, 13

б Пв 23:3, 6

в Пс 103:8, 10
Пл 3:22

г Пс 106:46

д Езд 9:1
Не 13:23е Не 9:33
Дн 9:7є Пс 130:3
Пс 143:2

РОЗД. 10

ж Езд 9:5, 6

з Езд 10:26, 44

и Езд 2:1, 7

i Езд 9:2

к 2Цр 11:17
2Хр 29:10
2Хр 34:31

рiть їхніх дочок своїм синам^a і ніколи не сприяйте їхньому миру й добробуту,^b і тоді ви зміцнієте, будете споживати плоди свого краю і візьмете його у володіння для своїх синів навіки». 13 Тож не вже після всього, що ми зазнали за свої злі вчинки й тяжку вину, — бо ти, Боже наш, не покарав нас за нашу провину, як ми заслуговували,^c та ще й врятував тих з нас, хто зараз тут,^d — 14 не вже ми знову будемо порушувати твої заповіді й ріднитися* з народами, що чинять таку гидоту?^e Хіба ти не розсердишся на нас так, що вже повністю знищиш нас і не залишиш ні останку, ні того, хто б врятувався? 15 Єгово, Боже Ізраїля, ти праведний,^f тому останок нашого народу врятувався і дожив до цього дня. І ось ми перед тобою зі своєю провинною, хоча після такого неможливо стояти перед тобою.^g

10 Коли Ездра молився^ж й зізнався у гріхах, плачучи й лежачи ниць перед домом правдивого Бога, до нього пошкодилося дуже багато ізраїльтян — чоловіки, жінки та діти. Усі вони гірко плакали. 2 Тоді промовив Шеханія, син Єхіїла,^з що з синів Елама: «Ми були невірні нашому Богові, бо одружувалися* з чужинками, дочками народів того краю.^и І все ж Ізраїль має надію. 3 А тепер складімо угоду з нашим Богом^к і пообіцяймо йому випровадити всіх тих дружин та їхніх дітей, як і постановив наш Бог Єгова й усі, хто має благоговійний страх* перед його запові-

9:14 *Або «укладати шлюбні союзи». 10:2 *Або «брали в наші доми». 10:3 *Букв. «хто тремтить».

дями.^а Зробімо все по Закону. **4** Устань, бо за цю справу маеш взятися саме ти, а ми будемо з тобою. Будь сильним і дій».

5 Тоді Ездра підвівся і звелів старшим священникам, левітам та всьому Ізраїлю поклястися, що вони виконають усе сказане.^б І вони поклялися. **6** Після цього Ездра пішов від дому правдивого Бога до кімнати* Єгоханана, сина Еліашіва. Але, увійшовши туди, він нічого не їв і не пив води, бо тужив через невірність тих, хто повернувся з вигнання.^в

7 Потім по всій Юді та Єрусалиму оголосили, щоб усі колишні вигнанці зібралися в Єрусалимі. **8** Тоді князі й старійшини постановили: хто не прийде за три дні, його позбавлять усього майна, а самого його вилучать зі збору вигнанців.^г **9** Тож усі чоловіки з племені Юди та Веніяміна зібралися в Єрусалимі за три дні, тобто 20-го дня дев'ятого місяця. І весь народ сидів на подвір'ї дому правдивого Бога, тремтячи через усе, що відбувалося, а також від сильного дощу.

10 Тоді священник Ездра встав і сказав: «Ви були невірними, бо одружувалися з чужинками,^д і цим ще більше обтяжили вину Ізраїля. **11** Тому визнайте свої гріхи перед Єговою, Богом ваших прабабтьків, і виконайте його волю. Відокремтеся від народів того краю і своїх дружин-чужинок».^е **12** На це весь збір відповів гучним голосом: «Ми зобов'язані зробити все так, як ти кажеш. **13** Але лю-

РОЗД. 10

а Езд 9:4

б Не 10:28–30

в Езд 9:3, 4
Дн 9:3–5

г Езд 7:26

д Не 13:23

е Пв 7:3, 4
Не 13:3
2Кр 6:17

Друга кол.

а Езд 9:1

б Не 8:7
Не 11:16в Езд 9:1, 2
Не 13:28
Сз 44:22
Мл 2:7, 8г Езд 2:1, 2
Езд 3:2
Зх 6:11

д Ль 5:17, 18

е 1Хр 24:3, 14
Езд 2:1, 37е 1Хр 24:3, 8
Езд 2:1, 39

ж Езд 2:1, 38

дей тут багато і тепер пора дощів, тому нам важко стояти надворі; та й справа ця затягнеться не на день і не на два, бо через свій бунт ми дуже згрішили. **14** Тож просимо: нехай наші князі представляють цілий збір^а і хай у призначений час приходять з наших міст усі чоловіки, які одружилися з чужинками, а з ними приходитимуть старійшини й судді їхнього міста, аж поки ця справа не вирішиться до кінця і поки ми не відвернемо від себе Божого палючого гніву».

15 Але Йонатан, син Асаїла, і Яхзєя, син Тікви, виступили проти цього, і їх підтримали левіти Мешуллам і Шаббетай.^б

16 Проте колишні вигнанці зробили те, про що домовились: першого дня 10-го місяця священник Ездра і всі голови родів, всі поіменно, зібралися окремо, щоб розглянути цю справу, **17** і до першого дня першого місяця вони розглянули справи всіх чоловіків, які одружилися з чужинками. **18** І з'ясувалось, що з чужинками одружилися деякі сини священників:^в з синів Єшўа,^г сина Єгоцадака, та його братів — Маасєя, Елієзєр, Ярїв і Гедалія. **19** Але вони пообіцяли* випроводити своїх дружин і за свою вину принести в жертву барана з отари.^д

20 З синів Іммєра^е — Ханані та Зевадія, **21** з синів Харіма^е — Маасєя, Ілля, Шемая, Єхіїл та Уззія, **22** з синів Пашхўра^ж — Еліоєнай, Маасєя, Ізмаїл, Нетанель, Йозавад та Елеаса, **23** з левітів — Йозавад, Шімї і Келая (тобто Келїта), Петагія, Юда і Елієзєр, **24** зі

10:6 *Або «їдальні».

10:19 *Букв. «вони дали свої руки».

співаків – Еліашів, а з вартових при брамах – Шаллум, Телем та Урі.

25 З решти ізраїльтян, з синів Парбша^а – Рамія, Їззія, Малкія, Міямін, Елеазар, Малкія і Беная, **26** з Еламо-вих синів^б – Маттанія, Захарій, Єхїл,^в Авді, Єремот та Ілля, **27** з синів Затту^г – Елюенай, Еліашів, Маттанія, Єремот, Завад та Азіза, **28** з синів Бе-вія^а – Єгоханан, Хананія, Заббай і Атлай, **29** з синів Бані – Мешуллам, Маллұх, Адая, Яшув, Шеал і Єремот, **30** з синів Пахат-Моава^в – Адна, Келал, Беная, Маасея, Маттанія, Бецалель, Біннуй і Манасія, **31** з синів Харіма^в – Еліезер,

РОЗД. 10

а Езд 2:1, 3
Не 3:25

б Езд 2:1, 7
Езд 8:1, 7

в Езд 10:2

г Езд 2:1, 8

д Езд 2:1, 11
Езд 8:1, 11

е Езд 2:1, 6

є Езд 2:1, 32

Друга кол.

а Не 3:11

б Езд 2:1, 19
Не 8:4

в Пв 7:3, 4

г Езд 10:16, 17

Їшшія, Малкія,^в Шемаія, Шімеон, **32** Веніамін, Маллұх і Шемарія, **33** з синів Хашұма^в – Маттенай, Маттатта, Завад, Еліфелет, Єремай, Манасія і Шімї, **34** з синів Бані – Маадаї, Амрам, Уїл, **35** Беная, Бедєя, Келұгу, **36** Ванія, Меремот, Еліашів, **37** Маттанія, Маттенай і Ясая, **38** з синів Біннұй – Шімї, **39** Шелемія, Натан, Адая, **40** Махнадвай, Шашай, Шарай, **41** Азарель, Шелемія, Шемарія, **42** Шаллұм, Амарія та Йосип **43** і з синів Нєво – Єїл, Маттітія, Завад, Зевїна, Яддаї, Йоїл і Беная. **44** Усі вони взяли собі дружин-чужинок,^в але випроводили їх разом із синами.^г

КНИГА НЕЕМІЇ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- Новини з Єрусалима (1–3)
Молитва Неемії (4–11)
- Неемію послано в Єрусалим (1–10)
Неемія оглядає міський мур (11–20)
- Відбудова муру (1–32)
- Робота продовжується незважаючи на протидію (1–14)
Люди працюють на будівництві, озброївшись (15–23)
- Неемія кладе край визискуванню (1–13)
Безкорисливість Неемії (14–19)
- Протидія будівництву продовжується (1–14)
Мур завершили за 52 дні (15–19)
- Міські брами і вартові при брамах (1–4)
Перелік тих, хто повернувся (5–69)
Храмові слуги (46–56)
Сини Соломонових слуг (57–60)

- Пожертви для виконання робіт у храмі (70–73)
- Народ читають і пояснюють Закон (1–12)
Відзначають Свято наметів (13–18)
- Народ зізнається у гріхах (1–38)
Єгова — Бог, який прощає (17)
- Народ погоджується слухатись Закону (1–39)
«Ми не будемо занедбувати дім нашого Бога» (39)
- Єрусалим знову заселений (1–36)
- Священики і левіти (1–26)
Присвячення муру (27–43)
Підтримка служіння у храмі (44–47)
- Інші зміни, які запровадив Неемія (1–31)
Має приноситись десятина (10–13)
Не можна оскверняти суботу (15–22)
Засуджено шлюби з чужинками (23–28)

1 Слова Неемії*,^а Хакалїїно-го сина. У місяці кіслеві^б, 20-го року, був я у цитаделі^а в Сўзах^{в,б}. **2** Тоді прийшов Хананї,^б один з моїх братів, та інші чоловіки з Юди, і я почав розпитувати їх про Єрусалим та про останок юдеїв, які повернулися з полону^в до свого краю. **3** Вони розповіли: «Ті, хто повернувся з полону, в жадливого становищі і зносять ганьбу^д у провінції*. Єрусалимський мур зруйнований,^е а брами спалені».^с

4 Почувши це, я сів та й заплакав і багато днів тужив, постив* і молився до небесного Бога. **5** Я сказав: «О Єгово, небесний Боже! Ти – Бог величний і грізний, ти дотримуєш своєї угоди і виявляєш віддану любов до тих, хто любить тебе і виконує твої заповіді.^з **6** Прошу, прихили вуха й відкрий очі та почувай молитву свого слуги, з якою я сьогодні звертаюсь до тебе. День і ніч я молюся^ж за ізраїльтян, твоїх слуг, і зізнаюсь у гріхах, які вчинив проти тебе народ Ізраїля. Згрішили ми, і я, і нащадки мого батька.^и **7** Ми повелились негідно перед тобою^к і не виконували заповідей, постанов та присудів, які ти дав своєму слугі Мойсею.^л

8 Згадай, будь ласка, слова, які ти сказав* через Мойсея, свого слугу: “Якщо будете невірні, я розпорошу вас серед народів.^м **9** А якщо повернетесь до мене і будете берегти та виконувати мої заповіді, то, навіть коли розпорошитесь до краю неба, я і звідти зберу

1:1 *Озн. «Яг потішає». 1:1; 2:1 ^б Див. додаток Б15. 1:1 ^а Або «палаці; фортеці». ^в Або «Шушані». 1:3 *Або «підвідомчому округі». 1:8 *Або «попередження, яке ти дав».

РОЗД. 1

а Не 1:11
Не 5:14
Не 10:1
б Єс 1:2
Єс 3:15
Дн 8:2
в Не 7:2
г Єр 52:30
д 1Цр 9:7
Не 9:36, 37
Пс 79:4
е 2Цр 25:10
є Не 2:17
Пл 1:4
ж 2Хр 20:3
Езд 8:21
з Пв 7:9
Дн 9:4
и Пс 88:1
Лк 18:7
і 2Хр 29:6
Езд 9:6
к Пс 106:6
л Льв 27:34
Чс 36:13
Пв 12:1
Не 9:34
м Льв 26:33
Пв 4:27
Пв 28:64

Друга кол.

а Пв 30:1–4
б Пв 12:5
Пс 132:13
в Льв 25:42
Пв 5:15
Пв 9:26, 29
г 1Цр 8:49, 50
Езд 7:6
Пс 106:46
Пр 21:1
д Не 2:1

РОЗД. 2

е Не 1:1
є Езд 7:1
Не 13:6
ж Не 1:11
з Не 1:2, 3
и 1См 1:13
і Дн 9:25
к Не 1:11
л Не 5:14
Не 13:6
м Існ 1:4
Езд 5:3

всіх вас^а та приведу до місця, яке вибрав для свого імені”.^б

10 Це ж твої слуги і народ твій, який ти визволив великою силою та міцною рукою.^в

11 О Єгово, прислухайся, будь ласка, до прохань свого слуги і молитов своїх слуг, які знаходять уподобання в страху перед твоїм іменем. Прошу, допоможи сьогодні своєму слугі й дозволь йому знайти ласку в очах цього чоловіка».^г

А я тоді був чашником у царя.^д

2 У місяці нісані^а, 20-го року^е царювання Артаксέρкса,^с я, як завжди, взяв вино і подав цареві.^ж До того цар ніколи не бачив мене сумним, **2** тому він запитав: «Чому обличчя твоє сумне? Ти ж ніби не хворий. Але бачу, щось гнітить твоє серце». Почувши це, я дуже злякався.

3 І я відповів: «Нехай цар живе повіки! Як же мені не сумувати, якщо місто, де поховані мої прабатьки, лежить у руїнах, а брами його спалені?»^з

4 Тоді він запитав: «Чого ж ти хочеш?» Я відразу помолився до небесного Бога^и **5** і сказав: «Якщо цареві до вподоби і якщо твій слуга знайшов ласку у твоїх очах, пошли мене в край Юди, у місто, де поховані мої прабатьки, щоб я відбудував його».^л **6** Тоді цар запитав мене (цариця ж сиділа поряд): «Скільки часу триватиме твоя подорож і коли ти повернешся?» І цареві було до вподоби послати мене,^к а я назвав йому час.^л

7 Крім того, я попросив: «Якщо цареві вгодно, нехай мені дадуть листи до намісників Заріччя*,^м щоб я безпечно

2:7 *Або «з-за Євфрату».

дістався до Юди. **8** Також нехай дадуть листа до Асафа, доглядача царського парку*, щоб він виділив мені дѣрева на бруси для брам Фортеці,^a що при домі[#], для міського муру^b та для дому, де я житиму». І цар дав мені все,^c бо наді мною була добра рука мого Бога.^г

9 Після цього я прийшов до намісників Заріччя і передав їм царські листи. А цар послав зі мною також воєначальників і вершників. **10** Коли ж про це дізналися хоронянин Санваллат^a і аммонітянин^b Товія,^c який був урядником*, то їм дуже не сподобалося, що хтось шукає добра для народу Ізраїля.

11 Зрештою я прийшов у Єрусалим. Пробувши там три дні, **12** я встав уночі і взяв із собою кількох чоловіків, але нікому не казав про те, що Бог поклав мені на серце зробити для Єрусалима. З худоби я взяв тільки осла, на якому їхав. **13** Тож я вирушив уночі через Долину браму^ж і, оминувши джерело Великої змії, подався до брами Попелищ,^з оглядаючи зруйновані мури Єрусалима та його опалені брами.^и **14** І, коли я дістався до Джерельної брами^і та Царського ставу, мій осел не зміг там пройти, бо було замало місця. **15** Я ж пішов далі, піднімаючись долиною^к* та оглядаючи вночі мур, і потім повернувся, увійшовши через Долину браму.

16 А місцеві урядники^л не знали, куди я ходив і що робив, бо я ще нічого не казав ні юдеям, ні священикам, ні

2:8 *Або «царського лісу». [#]Або «храмі». 2:10, 19 *Букв. «слугую». 2:15 *Або «ваді». Див. глосарій.

РОЗД. 2

- a He 7:2
- б He 1:3
- в Езд 7:21
- г Езд 7:6
- д He 4:1
- He 6:2
- е He 13:1
- є He 2:19
- He 4:3
- He 6:14
- He 13:7
- ж 2Xp 26:9
- з He 3:13
- и He 1:3
- Пл 1:4
- Пл 2:9
- і He 3:15
- He 12:37
- к 2См 15:23
- Ів 18:1
- л He 4:14

Друга кол.

- a Езд 7:6, 28
- He 2:7, 8
- б Дн 9:25
- в Ог 1:14
- г He 13:1, 2
- д He 6:14
- е He 4:7
- He 6:1, 2
- є Пс 79:4
- ж He 6:6
- з Пс 127:1
- и Езд 4:1–3

РОЗД. 3

- і He 12:10
- He 13:4, 28
- к Ів 5:2
- л He 12:30
- м He 12:38, 39
- н Єр 31:38
- 3x 14:10
- о Езд 2:1, 34
- л 2Xp 33:1, 14
- Сф 1:10
- р He 2:7, 8
- с Езд 8:33
- He 3:21
- т He 3:30
- He 6:17, 18

вельможам, ні місцевим урядникам, ні жодному з робітників. **17** Згодом я промовив до них: «Ви бачите, що ми в жалливому становищі. Єрусалим спустошений, а його брами попалені. Відбудуймо ж єрусалимський мур, щоб нас більше не ганьбили». **18** І я розповів їм про те, як наді мною була добра рука мого Бога,^a і про те, що сказав мені цар.^б На це вони відповіли: «Станьмо та збудуймо!» – і вони зміцнилися* для доброго діла.^в

19 Коли ж про це довідалися хоронянин Санваллат, аммонітянин^г Товія,^а який був урядником*, та араб Гешем,^є то почали насміхатися^є і презирливо говорити: «Що це ви затіяли? Бунтуєтесь проти царя?»^ж **20** Та я сказав їм: «Нам допоможе сам небесний Бог.^з І ми, його слуги, обов'язково станемо та збудуємо мур. А ви не маєте в Єрусалимі ні частки, ні жодних заслуг з минулого* чи будь-яких інших підстав щось вимагати».^и

3 Первосвященик Еліашів^і та його брати, священики, взялися будувати Овечу браму.^к Вони освятили* її^л і повісили двері. Далі вони будували аж до вежі Мѣа^м і, освятивши цю частину муру, до вежі Хананѣля.^н **2** Поруч з ними будували чоловіки з Єрихона,^о а за ними – Заккур, син Імрі.

3 Рибну браму^п будували сини Гассенїї. Вони зробили дерев'яну раму,^р двері, замки й засуву. **4** За ними будував Меремот,^с син Урії, сина Гаккоца, біля нього – Мешуллам,^т син Берехїї, сина Мешезавѣ-

2:18 *Букв. «зміцнили свої руки». 2:20 *Або «права». 3:1 *Або «присвятили».

ля, а далі — Садбк, син Баа́ни. **5** Поряд з ним працювали текоюни.^а Їхня ж знать вважала для себе принизливим брати участь* в роботі під проводом призначених наглядачів.

6 А браму Старого міста^б ремонтували Йойда, син Пасеа́ха, та Мешулла́м, син Бесоде́ї. Вони зробили дерев'яну раму, двері, замкї та засуви. **7** Поряд працювали гівонітянин^в Мелатія́ і меронотянин Ядо́н — мешканці Гівбо́на та Міцпи,^г підвладні* намісника, що правив у Зарі́ччі.^а **8** Біля них будував золотар Уззі́їл, син Харга́ї, а поруч — Хананія́, майстер з виготовлення мазі*. Вони вимостили Єрусалим камінням^д аж до Широкого муру.^е **9** Поряд з ними будував Рефа́я, Ху́рів син, князь половини Єрусалимської округи, **10** а біля нього, навпроти свого дому, працював Єда́я, син Харума́фа. Поблизу нього будував Хатту́ш, син Хашавне́ї.

11 Іншу частину* муру й вежу Печей^е ремонтували Малкія́, син Харі́ма,^ж та Хашшув́, син Паха́т-Моа́ва.^з **12** А поруч працював разом зі своїми дочками Шаллу́м, Галлохеші́в син, князь половини Єрусалимської округи.

13 Долину браму^в відбудовував Хану́н та мешканці Заноа́ха.^і Вони повісили двері, поставили замкї і засуви, а також відбудували 1000 ліктів* муру аж до брами Попелищ.^к **14** А браму Попелищ

3:5 *Букв. «не підставила своєї шії». **3:7** *Букв. «що належали трону». ^аАбо «за Євфратом». **3:8** *Або «з виготовлення пахоців». ^бАбо «плитами». **3:11** *Або «виміряну частину». **3:13** *Прибл. 445 м. Див. додаток Б14.

РОЗД. 3

а Не 3:27
Ам 1:1
б Не 12:38, 39
в 2См 21:2
г ІсН 18:21, 26
2Хр 16:6
Єр 40:6
д Бт 15:18
е Не 12:38
е Не 12:38
ж Езд 2:1, 32
з Езд 2:1, 6
и 2Хр 26:9
і ІсН 15:20, 34
Не 11:25, 30
к Не 2:13

Друга кол.

а Єр 6:1
б Не 2:14
Не 12:37
в ІсН 18:21, 26
г Іс 22:9
д Єр 39:4
е Не 12:37
е 2См 5:7
ж ІсН 15:20, 58
2Хр 11:5–7
з 1Цр 2:10
2Хр 16:13, 14
и Не 2:14
і ІсН 15:20, 44
к Езд 2:1, 40
л 2Хр 26:9
Не 3:24
м Езд 10:28, 44

н Не 3:1
Не 13:4
о Езд 8:33
л Бт 13:10

відбудовував Малкія́, син Реха́ва, князь округи Бет-Гаккерему,^а він повісив двері і поставив замкї й засуви.

15 Джерельну браму^б відбудовував Шаллу́н, син Колхо́зе, князь округи Міцпи.^в Він покрит її дахом, повісив двері, поставив замкї й засуви, а також відбудував мур біля ставу^г Шела́х* і біля Царської саду^д аж до Сходів,^е що спустилися з Давидового міста.^е

16 Поряд будував Неемія́, син Азбу́ка, князь половини округи Бет-Цу́ра.^ж Він дійшов до місця навпроти Давидових гробниць^з та до стучного ставка^и й Дому сильних.

17 Поруч працювали левіти під проводом Рехума́, сина Ба́ні, а біля них будував за свою округу Хашавія́, князь половини округи Ке́лі.^і

18 Поряд працювали їхні брати під проводом Бавва́я, Хенада́дового сина, князя половини округи Ке́лі.

19 А Езе́р, син Єсу́а,^к князь Міцпи, відбудовував іншу частину муру навпроти підйому до Складу зброї, що біля Підпори.^л

20 Коло нього завзято працював Бару́х, син Забба́я.^м Він ремонтував частину від Підпори аж до входу в дім первосвященника Еліаші́ва.^н

21 За ним наступну частину муру — від входу в дім Еліаші́ва до кінця дому Еліаші́ва — ремонтував Меремо́т,^о син Урі́ї, сина Гаккбца́.

22 Поряд працювали священники з Йорданської округи,^п **23** а біля них відбудовували мур навпроти свого дому

3:15 *«Шела́х» озн. «канал». Вода у цей став надходила з каналу. **3:22** *Або, можливо, «поблизької округи».

Веніямін і Хашшув. За ними поблизу свого дому будував Азарія, син Маасеї, сина Ананії. **24** Ще частину відбудовував Біннуй, син Хенадада, – від дому Азарії до Підпори^а та аж до рогу муру.

25 Далі працював Палал, син Узая; він будував навпроти Підпори та вежі, яка здимається з Царського дому^б, – горішньої вежі, що біля Подвір'я вартових.^в А поруч будував Педая, син Пароша.^г

26 Храмові слуги^д – мешканці Офелу^е – відбудовували мур до місця перед Водною брамою^е на сході і до великої вежі, яка виступала за мур.

27 Поруч з ними текоюні^ж відбудовували іншу частину муру: від місця перед цією вежею аж до муру Офелу.

28 Вище Кінської брами^з будували священники, кожен навпроти свого дому.

29 А за ними будував навпроти свого дому Садок,^и син Іммера.

Поруч працював Шемаї, син Шеханї, вартовий при Східній брамі.^и

30 Ще одну частину муру відбудовували Хананія, син Шелемії, та Ханун, шостий син Цалафа.

А поряд з ними навпроти свого дому^а будував Мешулам,^к син Берехії.

31 Поблизу нього працював золотар^а Малкія. Він відбудовував мур до дому храмових слуг^д і купців, що біля Оглядової брами, та аж до верхньої кімнати, яка на розі муру.

3:25 *Або «палацу». **3:26** *Або «нетінеї». Букв. «ті, кого дали». **3:30** *Або «кімнати». **3:31** *Або «член об'єднання золотарів». ^аАбо «нетінеїв». Букв. «тих, кого дали».

РОЗД. 3

а Не 3:19
б 2См 5:11
Не 12:37
в Єр 37:21
г Езд 2:1,3
д Існ 9:3,27
1Хр 9:2
Езд 2:43–54
Езд 8:17,20
е 2Хр 27:1,3
2Хр 33:1,14
Не 11:21
є Не 8:1
Не 12:37
ж Не 3:5
з Єр 31:40
и Не 13:13
і 1Хр 9:17,18
к Не 6:17,18
л Не 3:26

Друга кол.

а Не 3:1
Ів 5:2

РОЗД. 4

б Не 2:10
Не 6:1,2
Не 13:28
в Не 4:10
г Не 13:1,2
д Не 2:19
е Пс 123:3
є Пс 79:12
ж Єр 18:23
з Не 4:3
и Не 2:19
і Існ 13:2,3
Не 13:23

32 А між верхньою кімнатою на розі та Овечою брамою^а будували золотарі й купці.

4 Коли ж Санваллат^б почув, що ми відбудовуємо мур, то розізлився, його взяла велика досада^в, і він став глузувати з юдеїв. **2** Він говорив своїм братам і самарійським воїнам: «Що ті нікчемні юдеї затіяли? Невже вони думають, що зроблять все самі? Невже сподіваються жертви приносити? Може, ще й збудують все за один день? Хіба вони оживлять ці купи обгорілого каміння?»^є

3 Аммонітянин^г Товія,^д який стояв біля нього, казав: «Та навіть лисиця, коли скочить на те, що вони будують, завалить їхній кам'яний мур».

4 Почуй, Боже наш, як нас зневажають.^е Нехай ця ганьба спаде на їхні ж голови.^є Зроби їх здобиччю і невільникми в чужому краю. **5** Не закривай очей на їхні провини та гріхи і не стирай їх,^ж бо ці люди образили будівників.

6 Тож ми дали відбудовували мур і вже замурували всі проломи до половини його висоти. І люди вкладали в роботу все серце.

7 А Санваллат, Товія,^з араби,^и аммонітяни та ашдодяни^и дуже розізнилися, почувши, що відбудова єрусалимського муру успішно просувається і що його проломи почали замурувати. **8** І вони змовилися, щоб виступити проти Єрусалима і викликати в ньому замішання. **9** Але ми молилися до нашого Бога і вартували день і ніч, щоб захиститися від них.

10 Проте юдеї казали: «Ослабла сила робітників^а, а

4:1 *Або «був прикро вражений». **4:10** *Або «носіїв».

нерозібраних завалів ще багато. Ми ніколи не побудуємо цього муру».

11 А наші вороги говорили: «Вони і не помітять, як ми проберемося до них, повбиваємо їх і зупинимо роботу».

12 І коли приходили юдеї, які жили поряд з ними, то знову і знову* повторювали нам: «Прийдуть вороги і нападуть на вас звідусіль».

13 Тоді я почав ставити вартових поза муром на відкритих місцях і в низинах. Я розставляв людей за їхніми родинами, і вони несли варту з мечами, списами й луками. **14** Коли ж я побачив, що вони бояться, то відразу підвівся і сказав вельможам,^a місцевим урядникам та решті народу: «Не бійтеся їх.^b Пам'ятайте про Єгови, величного й грізного Бога.^c Воюйте за своїх братів, за синів і дочок, за дружин та за свої дома!»

15 І, відколи вороги почули, що ми про все дізнались і що правдивий Бог розладнав їхній план, ми всі повернулися до своєї роботи коло муру. **16** З того часу половина моїх юнаків працювала,^d інші ж, одягнені в панцирі, вартували зі списами, щитами та луками в руках. А князі^e стояли за юдеями, **17** які будували мур. Носії однією рукою працювали, а другою – тримали зброю*. **18** І кожен будівник працював з мечем на поясі. Біля мене ж стояв чоловік, який мав сурмити у ріг.^f

19 І я сказав вельможам, місцевим урядникам та решті народу: «Роботи на мурі ще багато, а ми працюємо далеко

РОЗД. 4

a Не 13:17

b Чс 14:9
Плв 20:3
ІсН 1:9в Плв 7:21
Плв 10:17

г Не 5:16

д Не 11:1

e Чс 10:9
2Хр 13:12

Друга кол.

a Плв 1:30
ІсН 23:10

b Не 13:19

РОЗД. 5

в Плв 15:9

г Плв 28:15, 33
Не 9:36, 37д Вх 21:7
Плв 15:12e Вх 22:25
Плв 23:19
Пс 15:5
Єз 22:12

одні від одних. **20** Тому, коли почуєте звук рога, відразу сходьтеся до нас на цей звук. І наш Бог воюватиме за нас».^a

21 Отож, поки половина з нас працювала, решта від світанку аж до появи зірок вартувала зі списами. **22** У той час я сказав народу: «Нехай всі чоловіки ночують зі своїми слугами в Єрусалимі: вночі вони будуть нас охороняти, удень же будуть працювати». **23** А я, мої брати, слуги^b та моя варта не роздягалися і завжди тримали в правій руці зброю.

5 Та ось народ – чоловіки і їхні дружини – почав голосити й нарікати на своїх братів-юдеїв.^c **2** Одні говорили: «Нас, наших синів і дочок багато. Нам потрібне зерно, щоб їсти і не померти». **3** Інші казали: «А ми віддаємо в заставу свої поля, виноградники і дома, щоб мати зерно і врятуватись від голоду». **4** Ще інші скаржилися: «Ми заставили свої поля і виноградники, щоб позичити гроші та заплатити данину цареві.^d **5** Ми з такої ж плоті і крові, як наші брати*, і наші діти такі ж, як їхні діти. Але ми мусимо віддавати в рабство своїх синів і дочок, і деякі наші дочки вже у рабстві.^e Та ми нічого не можемо зробити, бо наші поля і виноградники належать іншим».

6 Коли я почув їхні слова і голосіння, то дуже розгнівався. **7** Добре все обдумавши, я звернувся з цією справою до вельмож і місцевих урядників: «Кожен з вас вимагає відсотки* від свого ж брата!»^f

5:5 *Букв. «як плоть наших братів є наша плоть». **5:7** *Або «лихву».

4:12 *Букв. «десять разів». **4:17** *Або «метальну зброю».

Тоді я скликав великі збори **8** і сказав: «Ми робили все можливе, щоб викупити своїх братів-юдеїв у інших народів. Чи тепер ви будете продавати своїх братів,^a щоб ми їх викупляли?» Вони ж усі мовчали, бо не мали що відповісти. **9** А я продовжив: «Недобре ви робите. Хіба вам не слід ходити в страху перед нашим Богом,^b аби вороги з інших народів не зневажали нас? **10** Я, мої брати і слуги даємо в борг гроші та зерно. Прошу вас, припинімо позичати під відсоток.^b **11** Поверніть їм, будь ласка, вже сьогодні їхні поля,^c виноградники, оливкові гаї, доми, а також соту частину* грошей, зерна, молодого вина й олій, які ви вимагаєте як відсоток за позику».

12 На це вони відказали: «Ми повернемо їм усе і нічого не будемо вимагати. Зробимо так, як ти кажеш». І я змусив їх присягнути перед священиками, що вони виконають цю обіцянку. **13** Більш того, я витрусив складки свого одягу* і сказав: «Нехай правдивий Бог так само витрусить кожного, хто не виконає цього слова, з його дому та з усього, що він набув. Нехай він так само буде витрушений і залишиться ні з чим». На це весь збір промовив: «Амінь^d!» — та прославив Єгови. І вони зробили те, що пообіцяли.

14 Крім того, від дня, коли цар призначив мене намісником^a в Юдиному краю, — від 20-го^e до 32-го року^e царювання Артаксеркса,^ж тобто впродовж 12 років, — ні я, ні мої брати не їли харчів, призначених

РОЗД. 5

а Ль 25:35
Пв 15:7,8
Єр 34:8,9

б Ль 25:36
Не 5:15

в Єз 18:5,8

г Не 5:3

д Не 10:1

е Не 2:1

є Не 13:6

ж Езд 8:1

Друга кол.

а 1Кр 9:14, 15
2Фс 3:8

б Не 5:9

в 2Кр 11:9
2Кр 12:14

г Дії 20:33
2Кр 12:17

д Не 13:14
Пс 18:24
Іс 38:3
Мл 3:16

РОЗД. 6

е Не 2:10
Не 4:3

є Не 2:19
Не 4:7

ж Дн 9:25

з Не 3:1, 3

и 1Хр 8:12
Не 11:31, 35

для намісника.^a **15** А намісники, що були до мене, обтяжували народ, щодня беручи з людей по 40 срібних шéкелів* на хліб та вино. Їхні слуги теж гнали народ. Я ж боявся Бога^d і так не робив.^e

16 Більш того, я сам допомагав у роботі біля муру, і працювали також всі мої слуги, але при цьому ми навіть поля не набули.^f **17** З моєго столу їли юдеї та місцеві урядники — 150 чоловіків, а також люди, які приходили до нас з інших народів. **18** Тож для мене* щодня готували одного бика, шість найліпших овець та птицю, а раз на 10 днів подавали вдосталь різного вина. При тому всьому я не вимагав харчів, призначених для намісника, бо народ уже й так був обтяжений роботою. **19** Боже мій, пам'ятай мене з прихильністю* за все, що я зробив для цього народу.^g

6 Щойно Санваллату, Товії,^e арабу Гешему^e та решті ворогів розповіли, що я відбудував мур^ж і що в ньому не залишилося проломів (хоча тоді у брамах ще не повісили дверей),^з **2** як Санваллât і Гешем послали до мене таку звістку: «Приходь, зустрінємось в одному з сіл в долині Оно».^д Вони ж задумали заподіяти мені шкоду. **3** Тоді я передав їм через своїх гінців: «Я зайнятий дуже важливою справою, тому не можу до вас спуститися. Бо якщо я відлучусь, то робота зупиниться». **4** І вони переказували мені одні й ті ж слова чотири рази, а я давав ту саму відповідь.

5:15 *1 шéкель — 11,4 г. Див. додаток Б14. **5:18** *Або «за мій кошт». **5:19** *Або «на добро».

5:11 *Або «1 відсоток» щомісяця. **5:13** *Букв. «витрусив свою пазуху». *Або «нехай буде так».

5 Зрештою Санваллât уп'яте послав до мене слугу з тими ж словами і з відкритим листом у руці. 6 В ньому було написано: «Серед народів ходять чутки, та й Гешем^a говорить, що ти, а також інші юдеї надумали збунтуватися.^b Саме тому ти будуєш мур. А ще кажуть, що ти збираєшся стати їхнім царем. 7 Також ти призначив пророків і наказав їм оголошувати про тебе по цілому Єрусалимі: "В Юді є цар!" І тепер про все це буде донесено царю. Тож приходь, і поговоримо».

8 Але я послав йому таку відповідь: «Нічого з того, про що ти говориш, не було. Все це ти вигадуєш сам*». 9 Всі вони хотіли налякати нас і казали: «Опустяться в них руки, і вони не закінчать роботи». 9 Тож молю тебе, Боже, зміцни мої руки.^c

10 І я прийшов до дому Шемâї, сина Делâї, сина Мегтавеля, а він, замкнувшись, сидів у своєму будинку. Шемâя сказав мені: «Призначмо час і зустріньмося в домі правдивого Бога, у храмі, і позачиняймо двері храму, бо прийдуть убити тебе – вночі тебе прийдуть убити». 11 Та я відказав: «Чи ж такий чоловік, як я, має втікати? І чи може хтось такий, як я, увійти в храм і не поплатитися за це життям?» Не ввійду!» 12 Тоді мені стало зрозуміло, що то не Бог послав його, це Товія і Санваллât^e найняли його пророкувати проти мене. 13 Вони найняли його, щоб залякати мене і підштовхнути до гріха. Тоді б вони мали підстави пустити про ме-

6:8 * Букв. «зі свого серця».

РОЗД. 6

a Не 2:19

б Езд 4:14, 15

в Езд 4:4

г Пс 68:35
Пс 138:3
Іс 41:10д Чс 1:51
Чс 18:7
2Хр 26:18, 19

е Не 2:10

Друга кол.

a Не 4:3, 4

б Не 4:7
Пс 129:5

в Не 5:7

г Езд 2:1, 5

д Не 3:4

е Не 6:9
Не 6:10, 13

РОЗД. 7

e Не 2:17
Не 6:15
Дн 9:25

ж Не 3:1, 6, 13

з 1Хр 26:1
Езд 2:1, 42и 1Хр 9:33
Езд 2:1, 41

і Езд 3:8

к Не 1:2

л Не 2:8

м Не 5:15

не недобру славу і згнатьбити мене.

14 Боже мій, не забудь всього того, що зробили Товія^a та Санваллât, і пам'ятай, як пророчиця Ноадія й інші пророки постійно хотіли мене залякати.

15 А 25-го дня місяця елула* відбудова муру завершилась – за 52 дні.

16 Коли ж усі наші вороги та докколишні народи дізналися про це, то їм стало дуже соромно*,^b і вони зрозуміли, що ми виконали цю роботу з допомогою нашого Бога. 17 У ці дні юдейські вельможі^b писали Товії багато листів, і він відповідав на них. 18 Чимало юдеїв поклялись Товії у відданості, бо він був зятем Шеханії, сина Араха,^c а Товіїн син Єгоханан узив дочку Мешуллâма,^d сина Берехії. 19 І вони постійно хвалили Товію переді мною, а всі мої слова переказували йому. Він же слав листи, щоб мене залякати.^e

7 Відразу після відбудови муру^e я повісив двері,^ж а тоді призначив вартових при брамах,^з співаків^и та левітів.^і 2 Окрім того, я поставив над Єрусалимом свого брата Ханані^к і наглядча Фортеці^і Хананію, який був дуже надійний і боявся правдивого Бога^м більше, ніж багато інших. 3 Я сказав їм: «Не відчиняйте єрусалимських брам аж до полудневої спеки. І вартові, стоячи при брамах, повинні на ніч замикати двері і зачиняти їх на засуви. І призначте вартових з мешканців Єрусалима та поставте одних на постах,

6:15 * Див. додаток Б15. 6:16 * Букв. «вони сильно впали у власних очах».

а інших – навпроти своїх до- мів». **4** Місто ж було велике й просторе, а людей у ньому – мало,^a і дома ще не були відбудовані.

5 Але Бог поклав мені на серце зібрати вельмож, місцевих урядників та решту народу, щоб зробити перепис усіх людей за родовами.^b Тоді я знайшов книгу з родами тих, хто прийшов першим, і ось що в ній було написано:

6 «Оце мешканці провінції*, які вийшли з полону, – ті, кого вавилонський цар Навуходонбсор^c забрав у вигнання^d і як згодом повернулися в Єрусалим та Юду, кожен до свого міста.^e **7** Прийшли вони із Зоровавелем,^f Єшўа,^g Неємією, Азарією, Раамією, Нахамані, Мордехасем, Білшаном, Місперетом, Бівасем, Нехумом та Баанюю.

Ось кількість чоловіків з ізраїльського народу:^ж **8** синів Пароша – 2172, **9** синів Шефатїї – 372, **10** синів Арáха^з – 652, **11** синів Пахáт-Моáва,^и із синів Єшўа та Йоáва,^і – 2818, **12** синів Елáма^к – 1254, **13** синів Зáтту – 845, **14** синів Закáя – 760, **15** синів Біннўя – 648, **16** синів Бе-вáя – 628, **17** синів Азгáда – 2322, **18** синів Адонікама – 667, **19** синів Бівгáя – 2067, **20** синів Адíна – 655, **21** синів Атéра, з роду Єзекїї, – 98, **22** синів Хашўма – 328, **23** синів Бецáя – 324, **24** синів Харіфа – 112, **25** мешканців Гівóна^л – 95, **26** мешканців Віфлеєма та Нетóфи – 188, **27** мешканців Анатóта^м – 128, **28** мешканців Бет-Азмавéта – 42, **29** Кір'ят-Сарíма,^н Кефіри й Беерóта^o – 743, **30** Рами й Гéви^п – 621,

РОЗД. 7

а Не 11:1
 б 1Хр 9:1
 Езд 2:59, 62
 в 2Цр 25:1
 Дн 3:1
 г 2Цр 24:12, 14
 2Хр 36:17, 20
 Єр 39:9
 Єр 52:15, 28
 д Езд 2:1
 е Езд 1:8, 11
 3х 4:9
 Мт 1:12
 є Езд 3:8
 Езд 5:2
 Ор 1:14
 3х 3:1
 ж Езд 2:2–35
 з Не 6:17, 18
 и Езд 10:30, 44
 і Езд 8:1, 9
 к Езд 10:26, 44
 л ІсН 11:19
 2См 21:2
 Не 3:7
 м ІсН 21:8, 18
 Єр 1:1
 н 1См 7:2
 о ІсН 18:25, 28
 л ІсН 18:21, 24

Друга кол.

а 1См 13:5
 б 1Цр 12:32
 в ІсН 7:2
 г Не 6:2
 Не 11:31, 35
 д Езд 2:36–39
 е Езд 10:22, 44
 є 1Хр 24:3, 8
 ж Езд 2:40
 з Езд 3:9
 и 1Хр 25:7
 Езд 2:41
 і 1Хр 6:31, 39
 к Езд 2:42
 Не 7:1
 л 1Хр 9:2, 17
 Не 11:19
 Не 12:25
 м ІсН 9:3, 27
 1Хр 9:2
 Езд 2:43–54
 Езд 2:58
 н Езд 2:55–58
 Не 11:3

31 мешканців Міхмáса^a – 122, **32** мешканців Бетéля^б та Ая^в – 123, **33** іншого Нéво – 52, **34** синів іншого Елáма – 1254, **35** синів Харíма – 320, **36** мешканців Єрìхона – 345, **37** мешканців Лóда, Хадíда й Óно^г – 721, **38** синів Сенáа – 3930.

39 А ось кількість священиків:^д синів Єдáї, з роду Єшўа, – 973, **40** синів Іммéра – 1052, **41** синів Пашхўра^е – 1247, **42** синів Харíма^є – 1017.

43 Левітів:^ж синів Єшўа, з дому Кадмíла,^з із синів Годéви, – 74. **44** Співаків:^и синів Асáфа^а – 148. **45** Вартових при брамах:^к синів Шаллўма, синів Атéра, синів Талмóна, синів Аккўва,^л синів Хатíти й синів Шовáя – 138.

46 Вийшли також храмові слуги:^м сини Цїхи, сини Хасўфи, сини Таббаóта, **47** сини Керóса, сини Сїї, сини Падóна, **48** сини Левáни, сини Хагáви, сини Салмáя, **49** сини Ханáна, сини Гіддéля, сини Гахáра, **50** сини Реáї, сини Рецíна, сини Некóди, **51** сини Газзáма, сини Уззи, сини Пасеáха, **52** сини Бесáя, сини меунíмів, сини Нефуше-сіма, **53** сини Бакбўка, сини Хаку́фи, сини Хархўра, **54** сини Бацлíта, сини Мехíди, сини Хáрші, **55** сини Баркóса, сини Сісéри, сини Темáха, **56** сини Нецїáха та сини Хатíфи.

57 Сини Соломонових слуг:^н сини Сотáя, сини Соферéта, сини Перíди, **58** сини Яáли, сини Даркóна, сини Гіддéля, **59** сини Шефатїї, сини Хаттíла, сини Похерét-Гаццевáїма та сини Амóна. **60** Усіх храмо-

7:6 * Або «підвідомчого округу».

7:46 * Або «нетінéї». Букв. «ті, кого дали».

вих слуг*^а і синів Соломонових слуг було 392.

61 А оце ті, що вийшли з Тель-Мелáха, Тель-Харші, Керу́ва, Аддо́на та Іммéра, але не могли сказати, з якого вони роду, і довести, що вони за походженням ізраїльтяни:^б **62** сини Делáї, сини Тові́ї, сини Некóди – усіх **642**. **63** Зі священників були сини Хавáї, сини Гакко́ца* та сини Барзіллáя, котрий узяв дружину з дочок гілеáдівця Барзіллáя^г і став називатись їхнім ім'ям. **64** Вони шукали себе в родовідних записах, щоб встановити своє походження, та не знайшли, тому їх не допустили до священства*.^д **65** Через це намісник*^е сказав їм не споживати з особливо святого,^є поки не з'явиться священник, який буде судити з урiмом і туммімом.*

66 Цілий збір налічував 42 360 осіб,^з **67** окрім рабів і рабинь,^в яких було 7337; з ними було також 245 співаків та співачок.^и **68** І мали вони 736 коней, 245 мулів, **69** 435 верблюдів та 6720 ослів.

70 Декотрі голови родів дали пожертви для виконання робіт у храмі.^к Намісник* дав до скарбниці 1000 золотих драхм^л, 50 чаш і 530 священницьких шат,^м **71** інші голови родів дали до скарбниці на виконання робіт 20 000 золотих драхм та 2200 срібних мін*, **72** а решта народу дала 20 000 золотих драхм, 2000

7:60 *Або «нетінеїв». Букв. «тих, кого дали». **7:64** *Або «іх було вилучено зі священства як нечистих». **7:65, 70** *Або «тіршáта», перський титул намісника провінції. **7:70** *Здебільшого прiрівнювалася до перського золотого дарика, який важив 8,4 г. Не те саме, що драхма в Грецьких Писаннях. Див. додаток Б14. **7:71** *В Єврейських Писаннях 1 міна — 570 г. Див. додаток Б14.

РОЗД. 7

а ІсН 9:3, 27
Не 3:26
б Езд 2:59–63
в 1Хр 24:3, 10
Не 3:21
г 2См 17:27–29
2См 19:31
1Цр 2:7
д Чс 18:7
е Не 8:9
Не 10:1
є Лв 2:3
Чс 18:8, 9
ж Вх 28:30
1См 28:6
з Езд 2:64–67
и Лв 25:44
і ІсВ 15:21
1См 18:6
к Езд 2:68, 69
л Лв 6:10

Друга кол.

а Не 7:1
б Не 11:20
в Лв 23:24, 27
1Цр 8:2
Езд 3:1
г Езд 2:70

РОЗД. 8

д Не 3:26
Не 12:37
е Езд 7:6
є Пв 31:9
ІсН 1:8
ж Лв 27:34
з Лв 23:24
1Цр 8:2
и Пв 31:12
2Хр 17:8, 9
Мн 2:7
і Дії 13:15
Дії 15:21
к Дії 16:14
Дії 17:11
л Не 12:40, 42
м Пв 27:26
н Не 9:4
о Езд 8:33
Не 11:16

срібних мін та 67 священницьких шат.

73 І священники, левіти, вартові при брамах, співаки,^а дехто з народу, храмові слуги* та решта Ізраїля* поселилися у своїх містах.^б Тож, коли настав сьомий місяць,^в ізраїльтяни жили у своїх містах».^г

8 Коли всі люди як один зібралися на міській площі перед Водною брамою,^а переписувачу* Ёздрі^б сказали принести книгу Закону,^в який Ёгова дав Ізраїлеві через Мойсея.* **2** Тож першого дня сьомого місяця^з священник Ёзра виніс книгу Закону до збору^и чоловіків, жінок і всіх, хто міг зрозуміти почуте. **3** Він читав її вголос^л на площі біля Водної брами від світанку до полудня перед чоловіками, жінками та всіма, хто міг зрозуміти почуте. А весь народ уважно слухав* книгу Закону. **4** Переписувач* Ёзра стояв на дерев'яному помості, зробленому для цієї події. Праворуч від нього були Маттітія, Шéма, Ана́я, Урі́я, Хілкія і Маасéя, а ліворуч — Педáя, Мисаїл, Малкія,^н Хашу́м, Хаш-Баддана, Захáрій і Мешулла́м.

5 Ёзра розгорнув книгу на очах всього народу, бо він стояв вище за всіх. І, коли він розгорнув її, весь народ встав. **6** Тоді Ёзра прославив Ёгову, правдивого й величного Бога, а весь народ підніс руки та сказав: «Амінь*! Амінь!»^м І всі низько вклонилися і попадали ниць перед Ёговою. **7** Левіти Єшу́а, Бáні, Шеревéя,^н Ямі́н, Акку́в, Шаббетáй, Годія, Маасéя, Келі́та, Азарія, Йо́завáд,^о

7:73 *Або «нетінеї». Букв. «ті, кого дали». ^вБукв. «увесь Ізраїль». **8:1** *Або «книжнику». **8:4** *Або «книжник». **8:6** *Або «нехай буде так».

Ханан та Пелая роз'яснювали народу Закон,⁸ народ же у той час стояв. **8** Вони вголос читали книгу, Закон правдивого Бога, та докладно пояснювали його і розтлумачували його зміст, тож вони допомагали народу зрозуміти читане*.⁶

9 Після цього намісник* Неемія, священник і переписувач⁷ Ездра,⁸ а також левіти, які навчали народ, промовили до всіх: «Цей день – святий для Єгови,⁷ вашого Бога. Не сумуйте і не плачте». Бо всі люди плакали, коли чули слова Закону. **10** Тож Неемія сказав їм: «Ідіть, їжте ситне*, пийте солодке і посылайте дарунки² тим, хто не має нічого приготованого, бо цей день – святий для нашого Господа. Не сумуйте, бо радість, яку дає Єгова, – це ваша твердиня».⁸

11 І левіти почали заспокоювати народ, кажучи: «Не плачте і не сумуйте, бо цей день – святий». **12** Тому люди пішли їсти і пити та пригощати один одного, і всі дуже раділи,⁹ бо розуміли слова, які їм пояснювали.⁶

13 А другого дня голови усіх родів, священники та левіти зібралися навколо переписувача* Ездри, щоб глибше зрозуміти слова Закону. **14** Тоді знайшли в Законі, який Єгова дав через Мойсея, що під час свята сьомого місяця ізраїльтяни мають жити в наметах*^ж **15** і що по всіх містах та в Єрусалимі треба повідомити й оголосити:⁹ «Підіть

8:8 *Або «вони робили зрозумілим прочитане». **8:9** *Або «тіршіата», перський титул намісника провінції. #Або «книжник». **8:10** *Букв. «жирне». #Або «сила». **8:13** *Або «книжника». **8:14** *Або «місцях для тимчасового приюту».

РОЗД. 8

а Пв 33:8, 10

б Лк 24:27
Дії 8:30, 31

в Езд 7:11

г Лв 23:24

д Ес 9:19

е Пс 126:1–3

є Не 8:8

ж Лв 23:34, 42
Пв 16:13, 16
Ів 7:2

з Лв 23:4

Друга кол.а 1Цр 6:36
1Цр 7:12
2Хр 4:9
2Хр 20:5б Не 3:26
Не 8:1, 3в 2Лр 14:13
Не 12:38, 39

г ІсН 1:1

д Пв 16:14, 15

е Пв 31:10–12

є Лв 23:34, 36

РОЗД. 9ж ІсН 7:6
Йн 3:5, 6з Езд 9:1, 2
Не 13:3и Лв 26:40
Езд 9:6
Пс 106:6
Дн 9:8

і Не 8:3, 8

к Не 8:7

л Не 8:4

у гористу місцевість за гілками оливки, сосни, за пальмовим листям, гілками мирта і густолистим гіллям інших дерев та зробіть намети, згідно з написаним».

16 І люди пішли, поприносили гілля й зробили намети у себе на дахах та на подвір'ях, а також на подвір'ї дому правдивого Бога,⁸ на площі коло Водної брами⁶ та на площі коло Єфремової брами.⁹

17 Отож усі, хто повернувся з полону, зробили намети і стали в них жити. Ізраїльтяни не робили цього ще від днів Ісуса,⁷ Навінового сина, тому настала велика радість.²

18 І читали їм вголос книгу Закону правдивого Бога день у день,⁹ від першого дня свята до останнього. Свято тривало сім днів, а восьмого, як і належало, відбулося урочисте зібрання.⁶

9 А 24-го дня того місяця ізраїльтяни зібралися разом і почали зібрати в мішоквини та поросі.* **2** Нашадки Ізраїля відділилися від чужинців³ і, постававши, зізнавалися у власних гріхах та провинах своїх батьків.* **3** Потім, стоячи на своїх місцях, вони чверть дня* читали вголос з книги Закону¹ свого Бога Єгови і ще чверть дня зізнавалися у гріхах та вклонялися своєму Богу Єгови.

4 А Ешўа, Бані, Кадміїл, Шеванія, Бунні, Шеревея,^к Бані і Кенані стали на помості⁷ для левітів і гучним голосом звернулися до Єгови, свого Бога. **5** І левіти Ешўа, Кадміїл, Бані, Хашавнея, Шеревея, Годія, Шеванія та Петагія промовили: «Встаньте і вихваляйте

9:3 *Або «три години».

Єгови, вашого Бога, всю вічність*.^а І хай вихваляють твоє славне ім'я, яке гідне всякого благословення і хвали!

6 Ти, Єгово, єдиний.^б Ти створив небо, небо небес з усмі його військом, землю і все, що на ній, моря і все, що в них. Зберігаєш ти все прижитті, і військо небесне вклоняється тобі. **7** Єгово, ти Бог правдивий, який вибрав Аврама^в і вивів його з Ура^г халдейського та дав йому ім'я Авраам.^д **8** Ти побачив, що його серце вірне тобі,^е тому уклав з ним угоду, пообіцявши дати йому та його потомству* край ханаанців, хетян, амореян, перізеян, свусеян та гіргашеян.^ж І ти дотримав своїх обіцянок, бо ти – праведний.

9 Побачив ти страждання наших прабатьків у Єгипті^з й почув їхнє голосіння біля Червоного моря. **10** І ти дав знаки і вчинив чуда, караючи фараона, усіх його слуг та мешканців того краю,^и бо знав, що вони поводитись з нашими прабатьками зухвало.^і Ти прославив своє ім'я, і воно славне донині.^к **11** Розділив ти море перед нашими прабатьками, щоб вони перейшли його по сухій землі,^л а тих, хто гнався за ними, ти кинув у морську глибину, як камінь у бурхливій воді.^м **12** Ти вів наших прабатьків стовпом хмари вдень і стовпом вогню уночі, щоб освітлювати шлях, яким вони мали йти.^н **13** Ти зійшов на гору Сінай^о і промовляв до них з неба,^п даючи праведні присуди, закони правди* та добрі постанови й заповіді.^р **14** Ти звівиств ім про святу субо-

9:5 *Або «від вічності до вічності». **9:8** *Букв. «насінню». **9:13** *Або «надійні закони».

РОЗД. 9

а Єр 33:10, 11

б Пв 6:4

в Бг 12:1, 2

г Бг 11:31

д Бг 17:5

е Бг 22:10–12

є Бг 15:18

ж Вх 2:23–25

Вх 3:7

з Вх 7:3

Пв 6:22

и Вх 5:2

і Вх 9:16

к Вх 14:21, 22

л Вх 15:1, 5, 10

м Вх 13:21

Вх 14:19, 20

н Вх 19:11

о Пв 4:10, 36

п Пв 4:8

Друга кол.

а Вх 16:29

Вх 20:8–11

Пв 5:12–14

б Вх 16:4

в Вх 17:6

г Чс 14:44

д Пв 9:6

е Чс 14:11, 41

є Чс 14:1, 4

ж Вх 34:6

Чс 14:18

з Пв 4:31

и Вх 32:1, 4

і Чс 14:19, 20

к Вх 40:38

Чс 9:15

л Чс 11:17, 25

м Вх 16:14, 15

н Чс 20:8

о Вх 16:35

Чс 14:33

Пв 2:7

п Пв 29:5

р ІсН 11:23

с Чс 21:23, 24

Пв 2:31

т Чс 21:26

у Чс 21:33, 35

ту^а і передав через свого слугу Мойсея заповіді, постанови і закони. **15** Коли вони були голодні, ти посилав їм хліб з неба,^б коли були спрагли, давав воду зі скелі.^в Ти наказав їм піти і заволодіти краєм, який ти присягнув* їм дати.

16 Та вони, наші прабатьки, поводитись зухвало^г і вперто*^д та не слухали твоїх заповідей. **17** Вони не хотіли слухатись^е і не пам'ятали дивовижних діл, які ти чинив серед них. Стали вони впертими* та обрали собі провідника, щоб повернутися в неволю до Єгипту.^є Але ти Бог, який охоче прощає^ж, ти співчутливий^з, милосердний, негнівливий і сповнений відданої любові,^и ти не покинув їх.^к **18** Навіть коли вони зробили собі з металу* теля і сказали: “Це наш Бог, який вивів нас з Єгипту”^л – й дуже зневажали тебе, **19** навіть тоді через своє велике милосердя ти не покинув їх у пустелі.^м Стовп хмари, не відступаючи, вів їх удень, а стовп вогню постійно освітлював їхній шлях уночі.^н **20** Ти давав свій добрий дух, щоб зробити їх проникливими,^о годував манною^п і посилав їм воду, щоб втамувати спрагу.^р **21** Ти давав їм їжу в пустелі 40 років,^с і нічого їм не бракувало. Одяг їхній не зношувався,^т а ноги не опухали.

22 Ти дав їм царства й народи, розподіливши між ними землі.^у І вони заволоділи краєм Сигона,^в царя Хешбона,^г а також краєм Ога,^д царя Башану. **23** Синів їхніх ти зробив

9:15 *Букв. «підняв свою руку». **9:16, 17** *Букв. «робили свою шию твердою». **9:17** *Або «Бог прощення». ^аАбо «ласкавий». **9:18** *Або «литу статую».

такими численними, як зорі на небі,^a і привів у край, про який ти говорив їхнім прабатькам, що вони підуть і заволодіють ним.⁶ **24** Тож їхні сини заволоділи тим краєм,^a і ти підкопив їм ханаанців,⁷ що мешкали там, а також дав їм у руку тамтешніх царів та народи і дозволив зробити з ними все, що їм до вподоби. **25** Вони захопили укріплені міста,^a родючі* землі,^e доми, повні всякого добра, уже видовбані водозбори, виноградники, оливкові гаї^c та безліч плодových дерев. Тож вони їли досхочу, гладшали і тишились своєю безмежною великодушністю.

26 Але вони стали неслухняні, збунтувалися,^ж відвернулися від твого Закону* та ще й повбивали твоїх пророків, які застерігали їх, намагаючись повернути їх до тебе. Ці люди дуже зневажали тебе.³ **27** Тому ти віддав їх в руку ворога, який гнобив їх.ⁱ Проте коли в утиску вони кликали тебе, ти прислухався до них з неба й через своє велике милосердя послав їм рятівників, які визволяли їх з руки ворога.^к

28 Та щойно наставало полегшення, вони знову чинили зло перед тобою,^н і ти віддавав їх у руку ворога, який панував над ними.^м Тоді вони поверталися до тебе та благали про допомогу,^н і ти чув це з небес та знову їй знову визволяв їх через своє велике милосердя.^o **29** І, хоча ти застерігав їх, намагаючись повернути до свого Закону, вони поводитися зухвало, не хотіли слухатись твоїх заповідей^п і грішили проти твоїх постанов, які

9:25 *Або «багаті». **9:26** *Букв. «кинули твій Закон за свою спину». **9:28** *Або «чавив їх».

РОЗД. 9

а Бт 15:1, 5
б Бт 12:7
Бт 26:3
в Чс 14:29–31
Існ 21:43
г Існ 18:1
д Пв 3:4, 5
е Пв 8:7–9
е Існ 24:13
ж Пв 31:20
Пв 32:15
Сд 2:12
з 2Цр 21:11
Пс 106:38
и Сд 2:14
і Пв 31:17
к Сд 2:18
Сд 3:9, 15
1См 12:11
2Цр 13:4, 5
л Сд 2:19
м Сд 4:1, 2
Сд 6:1
н Сд 6:6
o Пс 106:43–45
п 2Цр 17:13, 14
2Хр 24:19

Друга кол.

а Ль 18:5
б Рм 10:21
в 2Хр 36:15, 16
Іс 42:24
Єр 40:2, 3
г Єз 14:22
д Вх 34:6
Пв 4:31
е Пв 7:9
Дн 9:4
е 2Цр 24:12, 14
ж Єр 34:18–20
з Пл 4:13, 14
и 2Цр 17:6
і Дн 9:5
к Пв 28:47
Пв 32:15
л Пв 28:48
Езд 9:9
м Пв 28:15, 33
Не 5:4

дають життя тому, хто їх виконує.^a Вони відвернулися*, стали впертими^в і неслухняними. **30** Ти багато років терпів їх⁶ і через пророків застерігав їх своїм духом, але вони все-таки не слухали. Зрештою ти віддав їх у руки народів землі.^б **31** Але через своє велике милосердя ти не знищив^г і не покинув їх, бо ти – Бог співчутливий* та милосердний.^д

32 І тепер, Боже наш – Боже величний, могутній та грізний, ти, що дотримуєшся своєї угоди і виявляєш віддану любов,^е нехай не здаються тобі малими страждання, які зносимо ми, наші царі, князі,^з є священники,^ж пророки,^з наші прабатьки та весь народ ще від часу ассирійських царів.^з **33** Ти праведний у всьому тому, що нас спіткало, бо ти вірний, а ми чинили зло.^і

34 Наші царі, князі, священники та прабатьки не виконували твого Закону і не зважали на твої заповіді та нагадування*, якими ти застерігав їх. **35** Навіть за часу своїх царів, коли вони мали від тебе вдосталь добра на просторій і родючій* землі, якою ти їх наділив, вони не служили тобі^к і не переставали чинити лихе. **36** І от сьогодні ми раби,^л ми раби в краю, який ти дав нашим прабатькам, щоб вони їли його плоди і насичувались його добром. **37** Щедрий урожай цього краю дістається царям, яких ти поставив над нами через наші гріхи.^м Вони панують над нами та нашою худобою, як їм до вподоби, а ми зносимо велику нужду.

9:29 *Букв. «наставили вперте плече». ^вБукв. «зробили твердою свою шию». **9:31** *Або «ласкавий». **9:34** *Або «застереження». **9:35** *Або «багатий».

38 Тож ми даємо тверду обіцянку^а і записуємо та скріплюємо її печатками наших князів, левітів і священників».^б

10 Обіцянку скріпили печатками:^в

намісник* Неемія, син Хакаллі,

а також Седекія, **2** Серая, Азарія, Єремія, **3** Пашхур, Амарія, Малкія, **4** Хаттұш, Шеванія, Маллұх, **5** Харім,^г Меремот, Овдій, **6** Даниїл,^д Гіннетон, Барұх, **7** Мешуллам, Авія, Міямїн, **8** Маазія, Білгаї і Шемаїя – вони були священниками;

9 левіти: Єшұа, син Азанїї, Біннуй, із синів Хенадада, і Кадміл,^е **10** а також їхні брати Шеванія, Годія, Келїта, Пелая, Ханан, **11** Міха, Рехов, Хашавна, **12** Закұр, Шеревей,^е Шеванія, **13** Годія, Банї та Бенїну;

14 голови народу: Парош, Пахат-Моав,^ж Елам, Затту, Банї, **15** Бунні, Азгад, Бевай, **16** Адонія, Бігвай, Адїн, **17** Атер, Єзекія, Аззур, **18** Годія, Хашұм, Бецаї, **19** Харїф, Анатот, Невай, **20** Магпіаш, Мешуллам, Хезір, **21** Мешезавель, Садок, Яддұя, **22** Пелатїя, Ханан, Аная, **23** Гошея, Хананія, Хашшув, **24** Галлохеш, Пїлха, Шоуек, **25** Рехұм, Хашавна, Маасея, **26** Ахія, Ханан, Анан, **27** Маллұх, Харім і Баана.

28 А решта народу – священники, левіти, вартові при брамах, співаки, храмові слуги* і кожен, хто відділився від родів цих земель, щоб дотримуватися Закону правдивого Бога,^з і їхні дружини, сини й дочки – всі, хто міг розуміти

10:1 *Або «тірша́та», перський титул намісника провінції. **10:28** *Або «неті́нєй». Букв. «ті, кого дали».

РОЗД. 9

а 2Цр 23:3
2Хр 15:12
Езд 10:3

б Не 10:28, 29

РОЗД. 10

в Не 9:38

г Езд 2:1, 39

д Езд 8:1, 2

е Езд 3:9
Не 12:8

е Не 12:24

ж Не 7:6, 11

з Не 8:1
Не 9:2

Друга кол.

а Вх 34:15, 16
Пв 7:3, 4

б Вх 20:10

в Вх 12:16
Чс 29:1, 12

г Вх 23:10, 11
Лв 25:4, 5

д Пв 15:1–3

е Вх 30:13

е Лв 24:5–7

ж Вх 29:40, 41

з Чс 28:9

и Чс 28:11–13
1Хр 23:31

і Пв 16:16

к Лв 16:15

присягу*, **29** долучилися до своїх братів, видатних чоловіків, і зобов'язались під присягою* ходити в Божому Законі, даному через Мойсея, слугу правдивого Бога, і старанно виконувати всі заповіді нашого Господа Єгови, його присуди і постанови. **30** Ми не будемо давати наших дочок народам цього краю, а їхніх дочок не будемо брати для наших синів.^а

31 Якщо народи краю принесуть в суботу нам на продаж товари та різне зерно, ми не будемо нічого брати ні в суботу,^б ні в інший святий день.^в І сьомого року дамо повний відпочинок землі і простимо борги усім своїм боржникам.^г

32 Також кожен з нас зобов'язався давати щороку третину шékеля* на служіння в домі* нашого Бога.^е **33** Буде це для хлібів, які клали у стоси*,^е постійного хлібного приношення* та постійного цілопалення щосуботи,^з у час новомісяччя* та свят,^д а також для святих речей і приношень за гріх^к для примирення Ізраїля з Богом та для всякої роботи в Божому домі.

34 І ми кинули жеребок, щоб дізнатись, у якій послідовності роди священників, левітів і народу мають кожного року у визначений час приносити в дім нашого Бога дрова, що горітимуть на жертвнику нашого Бога Єгови, як

10:28 *Або, можливо, «всі, хто був у такому віці, що міг розуміти». **10:29** *Букв. «зобов'язались під прокляттям і присягою». Під «прокляттям» мається на увазі покарання за недотримання присяги. **10:32** *1 шékель — 11,4 г. Див. додаток Б14. *Або «храми». **10:33** *Тобто хлібів представлення.

написано в Законі.^а **35** Крім того, ми кожного року будемо приносити в дім Єгови перші стиглі плоди нашої землі і всякого дерева,^б **36** а також приводити в дім нашого Бога до священників, що там служать, своїх синів-первістків і первістків нашої худоби,^в як написано в Законі,^г та первістків наших стад і отар. **37** І ми будемо приносити священикам до комор* Божого дому^д перше борошно грубого помелу,^е наші пожертви і плоди всякого дерева,^є молоде вино й олію^ж та будемо давати левітам десятину з плодів нашої землі,^з бо вони мають отримувати її з усіх наших міст, мешканці яких займаються рільництвом.

38 Коли ж левіти збиратимуть десятину, при них має бути священик, син Аарона. І левіти теж мають віддавати десятю частину своєї десятини в Божий дім,^и до кімнат* при сховищі, **39** бо саме до цих комор* ізраїльтяни і сини левітів приноситьимуть пожертви:^і зерно, молоде вино й олію.^к Там стоять речі святині, і там перебувають священики, які прислужують, а також вартові при брамах та співаки. І ми не будемо занедбувати дім нашого Бога.^л

11 Того часу в Єрусалимі вже мешкали князі народу.^м А з решти народу вибирали за жеребком^н кожного десятого, щоб він жив у святому місті Єрусалимі, дев'ять же інших залишалися у своїх містах. **2** Крім того, народ поблагословив усіх, хто добровільно згодився жити в Єрусалимі.

10:37—39 *Або «їдалень».

РОЗД. 10

а Лв 1:7
Лв 6:12, 13

б Вх 23:19
Чс 18:8, 13
Пв 26:2

в Вх 13:2
Чс 18:15

г Чс 18:8, 11
1Кр 9:13

д 2Хр 31:11

е Чс 15:20

є Лв 27:30

ж Чс 18:8, 12
Пв 18:1, 4

з Чс 18:21

и Чс 18:26

і Пв 12:5, 6

к Пв 14:23

л Не 13:10, 11

РОЗД. 11

м Не 7:4

н Пр 16:33

Друга кол.

а Існ 9:3, 27
Езд 8:17

б Езд 2:58

в Езд 2:70

г Чс 26:20

д 1Хр 9:3, 7

е 1Хр 9:10—13

є 1Хр 6:12

ж Єр 21:1, 2
Єр 38:1

3 Ось голови провінції*, які мешкали в Єрусалимі. (Решта Ізраїля, священики, левіти, храмові слуги^а і сини Соломонових слуг^б жили в інших містах Юди — на своїх наділах.^в

4 Також в Єрусалимі жив дехто з нащадків Юди та Веніяміна.) З нащадків Юди: Аг'я, син Уззі, сина Зах'арія, сина Амарії, сина Шефатії, сина Магалал'єля із синів Пер'єца,^г **5** і Маас'єя, син Баруха, сина Колх'озе, сина Хаз'аї, сина Адаї, сина Йояр'ива, сина Зах'арія, що з родини шел'ахівців. **6** Усіх синів Пер'єца, що мешкали в Єрусалимі, налічувалося 468 здібних чоловіків.

7 А з нащадків Веніяміна: С'аллу,^д син Мешулл'ама, сина Й'о'єда, сина Пед'аї, сина Кол'аї, сина Маас'єї, сина Іт'їла, сина Еш'аї, **8** та рід Габб'ая і Салл'ая — всього 928. **9** Й'оїл, син Зіхрі, був їхнім наглядачем, а Юда, син Гассенуї, — другим у місті.

10 Зі священиків: Ед'ая, син Й'ояр'ива, Ях'ін,^е **11** Сер'ая, син Хілк'ії, сина Мешулл'ама, сина Сад'ока, сина Мерай'ота, сина Ах'ітува^є — старшого в домі* правдивого Бога, **12** і їхні брати, які виконували працю у тому домі, — всього 822. І Ада'я, син Єрох'ама, сина Пелал'ії, сина Ам'ці, сина Зах'арія, сина Пашх'ура,^ж сина Малк'ії, **13** та його брати, голови родів, — всього 242, і Амаш'аї, син Азар'єля, сина Ахз'ая, сина Мешіллем'ота, сина Імм'єра, **14** та його брати, сильні і хоробрі чоловіки, — всього 128, а їхнім наглядачем був Завд'їл, який походив з видатної сім'ї.

11:3 *Або «підвідомчого округу».

11:11 *Або «нетін'є». Букв. «ті, кого дали».

11:11 *Або «храмі».

15 З левітів: Шемая,^а син Хашшува, сина Азрікама, сина Хашавїї, сина Бунні, 16 та Шаббетай^б і Йозавад^в – голови левітів, вони були призначені над господарськими справами дому правдивого Бога, 17 і Маттанія,^г син Михая, сина Завді, сина Асафа,^д який керував співанням пісень та віддавав хвалу Богові під час молитов,^е а також Бакбукія, що був другим серед своїх братів, і Авда, син Шаммуа, сина Галала, сина Едугуна.^є 18 Усіх левітів у святому місті налічувалося 284.

19 Вартовими при брамах були Аккув, Талмон^ж і їхні брати; вони пильнували брами. Усіх разом їх було 172.

20 Решта ізраїльтян, священників і левітів жили в усіх інших містах Юди, кожен на своєму спадковому наділі*. 21 А храмові слуги^з мешкали в Офелі;^и Ціха і Гішпа були поставлені над храмовими слугами^й.

22 Наглядачем левітів у Єрусалимі був Уззі, син Бані, сина Хашавїї, сина Маттанїї, сина Мйхи, що із синів Асафа, співаків; він відповідав за працю у домі правдивого Бога.

23 Про них був виданий царський наказ,^к за яким співаки отримували все необхідне на кожен день. 24 А Петагія, син Мешезавеля, сина Зераха, сина Юди, був царським радником* у всіх справах, що стосувались народу.

25 Декотрі з нащадків Юди жили в поселеннях, до яких прилягали поля: у Кір'ят-Арбі^л

11:20 *Або «своєї спадщині» 11:21 *Або «нетиней». Букв. «ті, кого дали». *Або «нетинейами». Букв. «тими, кого дали». 11:24 *Букв. «був при царській руці».

РОЗД. 11

а 1Xp 9:2, 14
б Езд 10:14, 15
в Езд 8:33
Не 8:7
г Не 11:22
Не 12:25
д Не 7:6, 44
е 1Xp 16:4
2Xp 5:13
є 1Xp 16:41, 42
2Xp 35:15
ж 1Xp 9:2, 17
Езд 2:1, 42
Не 12:25
з Езд 2:1, 58
и 2Xp 27:1, 3
Не 3:26
й 1Xp 9:2, 15
к Езд 6:3, 9
Езд 7:21–24
л Бр 23:2
лсН 14:15

Друга кол.

а лсН 15:21
2См 23:20
б лсН 15:21, 26
лсН 19:1, 2
в лсН 15:21, 27
г лсН 19:1, 3
д лсН 15:21, 31
лсН 19:1, 5
1См 27:5, 6
е лсН 15:21, 32
є лсН 15:20, 33
лсН 19:40, 41
ж лсН 15:20, 34
Не 3:13
з лсН 15:20, 39
лс 37:8
и лсН 15:20, 35
й лсН 15:8, 12
2Лп 23:10
к лсН 18:21, 24
л Бр 28:19
лсН 18:11, 13
м лсН 21:8, 18
н 1См 21:1
о лсН 18:21, 25
п 1Xp 8:12
Езд 2:1, 33

РОЗД. 12

р Езд 1:8, 11
с Мт 1:12
т Зх 3:1
у Езд 2:1, 40
Езд 3:9
ф 1Xp 9:2, 15
Не 11:17
Не 12:25

і залежних від неї* містах, у Дівоні і залежних від нього містах, в Скавцеїлі^а і залежних від нього містах, 26 в Єшуа, Моладі,^б Бет-Палеті,^в 27 Хацар-Шуалі,^г Беер-Шеві і залежних від неї* містах, 28 у Циклагу,^д Мехоні і залежних від неї* містах, 29 в Ен-Риммоні,^є Цорі,^є Ярмуті, 30 Заноаху,^ж Адулламі і їхніх поселеннях, у Лахіші^з й на його полях та в Азеді^и і залежних від неї* містах. Вони оселилися^й від Беер-Шеві й аж до долини Гіннома.^й

31 А нащадки Веніяміна заселили Геву,^к Міхмаш, Айю, Бетель^л і залежні від нього* міста, 32 а також Анатот,^м Нов,^н Ананію, 33 Хацор, Раму,^о Гіттаїм, 34 Хадід, Цевоїм, Неваллат, 35 Лод, Оно^п і долину ремісників. 36 Також на землях Веніяміна оселилися деякі групи левітів, що колись жили в Юді.

12 А це священники й левіти, які прийшли із Зоровавелем,^к сином Шеалтіїла,^с та з Єшуа:^г Серая, Єремія, Ездра, 2 Амарія, Маллұх, Хаттуш, 3 Шеханія, Рехұм, Меремот, 4 Іддо, Гіннетой, Авія, 5 Міамін, Маадія, Білга, 6 Шемая, Йоярив, Едая, 7 Саллу, Амок, Хілкія і Едая. Це були голови священників та їхніх братів за днів Єшуа.

8 І левіти: Єшуа, Біннуй, Кадміл,^л Шеревей, Юда й Маттанія,^ф який разом зі своїми братами брав провід у піснях подяки. 9 А Бакбукія й Унні, їхні брати, стояли навпроти них на варті*. 10 В Єшуа

11:25, 27, 28, 30 *Або «довколишніх». 11:30 *Або «отаборилися». 11:31 *Або «довколишні». 12:9 *Або, можливо, «під час служіння».

народився Йоякім, у Йоякіма народився Еліашів,^а в Еліашіва народився Йояда,^б **11** в Йояди народився Йонатан, а в Йонатана народився Яддуй.

12 За днів Йоякіма священиками, головами родів, були: з роду Сераї^в – Мерая, з роду Єремї – Хананія, **13** з роду Ездри^г – Мешуллам, з роду Амарїї – Єгоханан, **14** з роду Маллұхї – Йонатан, з роду Шеванїї – Йосип, **15** з роду Харїма^д – Адна, з роду Мерайота – Хелкаї, **16** з роду Іддо – Захарїй, з роду Гіннетона – Мешуллам, **17** з роду Авїї^е – Зїхрі, з роду Мініамїна – ...^ж, з роду Моадїї – Пілтай, **18** з роду Білгі^з – Шаммўа, з роду Шемаї – Єгонатан, **19** з роду Йоярїва – Маттенай, з роду Едаї^и – Уззі, **20** з роду Саллаї – Каллаї, з роду Амока – Евєр, **21** з роду Хїлкії – Хашавїя, з роду Едаї – Нетанель.

22 За днів Еліашіва, Йояди, Йоханана та Яддуй^о були записані голови родів левїтів, так само як священики, аж до часу царювання перського царя Дарїя.

23 Левїти, голови родів, були записані в літопис аж до днів Йоханана, сина Еліашіва. **24** Головами левїтів були Хашавїя, Шеревєя та Єшўа,^а син Кадміїла.^б А їхні брати стояли навпроти них – варта коло варті – і складали Богу хвалу та подяку, за вказівками Давида,^в Божого чоловіка. **25** Маттанїя,^г Бакбукїя, Овдїй, Мешуллам, Талмон і Аккўв^д – вартові при брамах^е – стояли на варті біля комор, що коло брам. **26** Вони служили за днів Йоякіма, сина Єшўа,^з сина

12:17 *Очевидно, в євр. тексті пропущено ім'я.

РОЗД. 12

а Не 3:1

б Не 13:28

в Не 11:3, 11

г Не 12:1

д Езд 2:1, 39

е Не 12:1, 4

є Не 12:1, 5

ж Не 12:1, 6

з Не 12:10, 11

и Не 8:7

і Езд 2:1, 40

к 1Хр 16:4

1Хр 23:28, 30

л 1Хр 9:2, 15

м 1Хр 9:17

Езд 2:1, 42

Не 11:1, 19

н 1Хр 9:22–27

о Езд 3:2, 8

Друга кол.

а Езд 7:1, 6

б 2Хр 5:13

2Хр 7:6

в 1Хр 2:54

1Хр 9:2, 16

Не 7:6, 26

г ІсН 15:7, 12

д ІсН 21:8, 17

Не 11:31

е Езд 2:1, 24

є Вх 19:10

ж Не 7:1

з Не 6:15

и Не 2:13

Не 3:13

і Чс 10:2

2Хр 5:12

к 1Хр 25:1, 2

л 1Хр 23:5

м Не 8:4

н Не 2:14

о Не 3:15

л 2См 5:7, 9

Йоцадака, і за днів намісника Неемі та священика й переписувача* Ездри.^а

27 І, коли наближалось присвячення єрусалимського муру, розшукали левїтів і привели їх до Єрусалима з усіх місць, де вони жили, щоб відзначити присвячення з радістю, подяками й піснями^б під звуки кимвалів, лїр та арф. **28** Сини співаків* зїйшлися з округи^в, з усіх околиць Єрусалима, з поселень нетофатян,^г **29** з Бет-Гїлгала^д та з полів Гєви^е й Азмавєта,^є тому що співаки побудували собі поселення довкола Єрусалима. **30** Священики та левїти очистили себе й народ,^з а також брами^и і мур.^я

31 Тодї я вивїв князїв Юди на мур і поставив два великих хори, якї співали пісні подяки, а також групи людей, котрї їх супроводжували. Один хор рушив по муру праворуч, до брами Попелищ.^а **32** За ним шшли Гошая і половина князїв Юди **33** та Азаря, Ездра, Мешуллам, **34** Юда, Венямїн, Шемаї і Єремїя. **35** Із синїв священиків їшли з сурмами/ Захарїй, син Йонатана, сина Шемаї, сина Маттанїї, сина Михаї, сина Заккура, сина Асафа,^к **36** і його брати Шемаї, Азарель, Мілалаї, Гїлалаї, Маїй, Нетанель, Юда і Хананї з музичними інструментами Давида,^л Божого чоловіка. Попереду всіх їшов переписувач* Ездра.^м **37** А від Джерельної брами^н вони подалися прямо, пройшли над Сходами^о Давидового міста^п і, їдучи частиною муру, яка підїмається вгору, минули дїм Давида та

12:26 *Або «книжника». **12:28** *Або «навчені співаки». ^аТобто з округи Йордану. **12:36** *Або «книжник».

прибули до Водної брами,^а що на сході.

38 Другий же хор, за яким пішов я та половина народу, попрямував муром в іншому напрямку*, йдучи через вежу Печей,^б по Широкому мурі,^в **39** а тоді через Єфремову браму,^г браму Старого міста,^д Рибну браму,^е через вежу Хананеля,^є вежу Меа, через Овечу браму* і зупинився коло брами Сторожі.

40 Зрештою обидва хори стали перед домом правдивого Бога, а з ними я, половина місцевих урядників, **41** а також священики Еліякім, Маасея, Мініамін, Михаїя, Еліюенай, Захарій та Хананія з сурмами **42** і Маасея, Шемаїя, Елеазар, Уззі, Єгоханан, Малкія, Елаїм та Езер. Співаки ж, над якими наглядав Ізрахія, голосно співали.

43 Того дня вони принесли багато жертв та раділи,^з бо правдивий Бог дав їм велику радість. Також раділи жінки й діти,^и і здалека було чути, як радіє Єрусалим.^і

44 Того ж дня були призначені чоловіки, які відповідали за комори^к для пожертв,^л для перших плодів^м і для десятин.^н Туди мали складати зібрані з міських полів частки, призначені за Законом^о священикам та левітам.^п І всі в Юді тешилися, що священики й левіти приступили до служіння. **45** Вони почали виконувати свої обов'язки, пов'язані зі служінням Богові та очищенням. Те саме зробили співаки й вартові при брамах, за вказівками Давида і його сина Соломона. **46** Бо в минулі часи, за днів Давида й Асафа, співа-

12:38 *Або «попереду».

РОЗД. 12

а Не 3:26
 Не 8:1
 б Не 3:11
 в Не 3:8
 г 2Цр 14:13
 Не 8:16
 д Не 3:6
 е 2Хр 33:14
 Не 3:3
 є Єр 31:38
 Зх 14:10
 ж Не 3:1
 Ів 5:2
 з Езд 6:16, 17
 и Єр 31:13
 і Езд 3:10, 13
 к 2Хр 31:11
 л Не 10:39
 м Не 10:35–37
 н Не 10:38
 Не 13:12, 13
 о Вх 34:26
 Чс 15:18, 19
 Пв 26:2
 л Чс 18:21

Друга кол.

а 1Хр 25:1, 6
 б Езд 3:2
 Ор 1:12
 Лк 3:23, 27
 в Не 11:23
 г Не 10:39
 д Чс 18:21

РОЗД. 13

е Пв 31:11
 Не 8:2, 3
 Дії 15:21
 є Бр 19:36–38
 ж Пв 23:3, 6
 з Чс 22:4–6
 и Чс 23:8
 Чс 24:10
 і Езд 10:10, 11
 Не 9:1, 2
 к Не 10:37, 38
 л Не 3:1
 м Не 2:10
 н Пв 18:3, 4
 о Чс 18:24
 л Не 12:44
 п Не 5:14
 с Езд 7:1
 Не 2:1
 Не 12:10
 у Не 4:7

ки в піснях прославляли Бога й віддавали йому подяку, і над ними були поставлені керівники*.^а **47** За днів Зоровавеля^б та Неемії всі ізраїльтяни давали частки співакам^в і вартовим при брамах^г відповідно до їхніх щоденних потреб. Вони також давали частки для левітів,^д а левіти давали частки нащадкам Аарона.

13 Того дня народові читали книгу Мойсея.^є У ній було написано, що аммонітяни й моавітяни^є повік не приднаються до збору правдивого Бога,^ж **2** бо вони не зустріли ізраїльтян з хлібом і водою, а найняли проти них Валаама, щоб той їх прокляв.^з Але наш Бог змінив прокляття на благословення.^и **3** І як тільки люди почули цей Закон, то стали відділяти від Ізраїля людей з інших народів*.^і

4 Перед тим за коморами* дому^к нашого Бога^к наглядав священик Еліашів,^л Товіїн^м родич. **5** Він зробив для Товії велику комору*. Раніше туди зносили хлібне приношення, ладан, посуд, десятину зерна, молодого вина й олії,^н призначену для левітів,^о співаків і вартових при брамах, а також пожертви для священиків.^п

6 Протягом усього того часу мене не було в Єрусалимі, бо 32-го року^п правління вавилонського царя Артаксеркса^с я повернувся до нього, а за якийсь час знову відпросився. **7** Коли ж я прибув до Єрусалима, то побачив, яке зло вчинив Еліашів^л — зробив для Товії^н комору у дворі дому правдивого Бога. **8** Це мені дуже не

12:46 *Або «голови». 13:3 *Або «різного походження». 13:4 *Або «ідальнями». *Або «храму». 13:5 *Або «Ідальню».

сподобалось, тож я повикидав з комори* всі Товіїні речі. **9** Тоді за моїм наказом комори* очистили, і я повернув туди речі дому правдивого Бога,^a хлібне приношення і ладан.^b

10 Кажо́ж я дізнався, що левіти не отримували своєї частки.^c Тому левіти й співаки, які мали нести службу, порозходились по своїх полях.^d **11** І я докорив місцевим урядникам:^e «Чому дім правдивого Бога занедбано?»^e Тоді я зібрав левітів і поставив кожного виконувати свої обов'язки. **12** А всі юдеї поприносили в комори десятину^f із зерна, молодого вина та олії.^g **13** І я призначив відповідати за комори священника Шелемію, переписувача* Садо́ка та левіта Педя́ю, їхнім помічником був Ханан, син Заку́ра, сина Маттанії, бо цих чоловіків вважали надійними. Їхнім обов'язком було роздавати частки своїм братам.

14 Боже мій, пам'ятай же все це^h і не забудь моєї відданої любові і діл, які я чинив для дому мого Бога і служіння в* ньому.ⁱ

15 У ті дні я побачив в Юді людей, які в суботу топтали виноград у давильнях,^j а також нав'ючували ослив збіжжям, вином, виноградом, фіґами і багатю чим іншим та везли до Єрусалима.^k І я застеріг їх, щоб вони не продавали їжі у цей день*. **16** Жили в місті й тиряни, що привозили рибу та різний товар і в суботу продавали народу Юди в Єрусалимі.^l **17** Тож я докорив юдейським вельможам: «Чому ви робите таке зло, осквернюючи

РОЗД. 13

- a Не 10:39
- б Лв 2:14, 15
- в Не 10:37
He 12:47
Mn 3:8
- г Чс 35:2
- д Езд 9:2
- е Не 10:39
- є Лв 27:30
Чс 18:21
- ж Не 10:38, 39
Mn 3:10
- з Не 5:19
- и Єв 6:10
- і Вх 20:10
Вх 34:21
Вх 35:2
- к Єр 17:21, 27
- л Не 10:31

Друга кол.

- a Вх 20:8–10
- б Пв 5:12
- в Не 5:19
He 13:14
He 13:30, 31
- г ІсН 13:2, 3
- д Пв 23:3, 4
Езд 9:1, 2
Езд 10:10
2Кр 6:14
- е Пв 25:2
Езд 7:26
- є Пв 7:3, 4
Не 10:30

суботу? **18** Чи ж не так чинили ваші прабатьки? Хіба не за це Бог навів на нас і на наше місто всі ці нещастя? А ви, осквернюючи суботу,^a ще більше розпалюєте полум'я Божого гніву проти Ізраїля».

19 І, коли перед початком суботи на єрусалимські брами лягала тінь, я відразу велів замикати їх і не відчиняти аж до закінчення суботи. А при брамах я поставив декого з моїх слуг, щоб суботнього дня ніхто не вносив жодної ноші. **20** Тож купці та торговці різним товаром разів зо два ночували поза Єрусалимом. **21** Тоді я застеріг їх і сказав: «Чому ви ночуєте перед муром? Ще раз так зробіте, і я силою змушу вас піти геть». Відтоді вони більше не з'являлись у суботу.

22 І я сказав левітам, що вони мають постійно очищатися і приходити вартувати коло брам, щоб освячувати день суботній.^b Ще й за це пам'ятай мене, Боже мій, і зглянься наді мною, бо велика твоя віддана любов.^c

23 Дізнався я теж у ті дні, що деякі юдеї одружувалися з* ашдо́дянками,^d аммонітянками та моавітянками.^e **24** Половина їхніх синів розмовляли ашдо́дською, а половина – мовами інших народів, але ніхто з них не говорив мовою юдеїв. **25** І я докоряв їм і проклинав їх, а декого з чоловіків бив,^f рвав їм волосся і змушував присягнутися Богом, кажучи: «Не давайте своїх дочок їхнім синам і не беріть жодної з їхніх дочок для своїх синів або для себе.^g **26** Хіба не через них згрішив Соломон, цар Ізраїля? Серед багатьох народів не було

13:8, 9 *Або «їдальні». 13:13 *Або «книжника». 13:14 *Або «опіки над». 13:15 *Або, можливо, «цього дня застеріг їх не продавати їжі».

13:23 *Або «брали у свої дома».

такого царя, як він,^а і Бог дуже любив його^б й поставив царем над усім Ізраїлем, але навіть його ввели в гріх дружини-чужинки.^в **27** Так само й ви, хіба ж не чините великого зла, коли зраджуєте нашого Бога, одружуючись з чужинками?»^г

28 А один із синів Йойди,^а сина первосвященика Еліашіва,^б був зятем хоронянина Санваллата.^в І я прогнав його від себе.

29 Боже мій, не забудь, що вони опоганили священство і

РОЗД. 13

а 1Цр 3:12,13
2Хр 9:22
б 2См 12:24
в 1Цр 11:1–5
г Езд 10:2
д Не 12:10
е Не 3:1
Не 13:4
е Не 2:10
Не 6:14

Друга кол.

а Вх 40:15
Чс 25:11–13
б Мн 2:4
в 1Хр 23:6
1Хр 25:1
г Не 10:34
д Не 5:19

угоду про священників^а та левітів.^б

30 Тож я очистив народ від усього чужоземного, що їх опоганювало, і попризначав обов'язки священникам та левітам, кожному відповідно до його служіння,^в **31** а також розпорядився про постачання у визначений час дров^г і перших стиглих плодів.

Боже мій, пам'ятай мене з прихильністю*.^д

13:31 *Або «на добро».

КНИГА ЕСТЕР

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Бенкет царя Ахашверша в Сузах (1–9) Цариця Вашті відмовляється прийти (10–12) Цар радиться зі своїми мудрецами (13–20) Видано царський указ (21, 22) 2 Пошуки нової цариці (1–14) Естер стає царицею (15–20) Мордехай викриває змову (21–23) 3 Цар звеличує Гамана (1–4) Гаман задумує знищити юдеїв (5–15) 4 Мордехай у жалобі (1–5) Мордехай просить Естер заступитися (6–17)	5 Естер приходить до царя (1–8) Лють і зухвалість Гамана (9–14) 6 Цар вшановує Мордехая (1–14) 7 Естер викриває Гамана (1–6а) Гамана повісили на стовпі, який він поставив (6б–10) 8 Мордехай отримує високе становище (1, 2) Естер благає царя (3–6) Новий указ царя (7–14) Полегшення і радість для юдеїв (15–17) 9 Перемога юдеїв (1–19) Започаткування свята Пурим (20–32) 10 Звеличення Мордехая (1–3)

1 Це сталося за днів царя Ахашверша* – того Ахашверша, який правив від Індії до Ефіопії^в над 127 про-

1:1 *Вважається, що це Ксеркс I, син Дарія Великого (Дарія Гістаспа). ^вАбо «Кушу».

Друга кол.**РОЗД. 1**

а Ес 8:9
Дн 6:1
б Езд 4:9
Не 1:1
Дн 8:2

вінціями*,^а **2** коли він сидів на царському троні у цитаделі* в Сузах^в. **3** На третьому році царювання він влаштував

1:1 *Або «підвідомчими округами».
1:2 *Або «палаці; фортеці». ^вАбо «Шушані».

бенкет для всіх своїх князів і слуг. Перед ним зібрались воєначальники Персії^a та Мідії,^б вельможі і князі провінцій*, 4 і він довго – аж 180 днів – показував їм багатства свого славетного царства та пишноту і славу своєї величі. 5 А після того цар влаштував на подвір'ї палацового саду семиденний бенкет для всіх, хто був у цитаделі* в Сўзах*, – і для знатних, і для простих. 6 Подвір'я прикрашали лляні і тонкі бавовняні тканини, а також сині тканини, що були зібрані шнурами з тонкої тканини і стрічками з пурпурної вовни і прикріплені до мармурових колон срібними кільцями. А на підлозі, викладеній порфіром, перламутром і білим та чорним мармуром, стояли золоті та срібні ложа.

7 Вино подавали в золотих чашах*, серед яких не було двох однакових. І лилося царське вино рікою, як і заведено в царя. 8 Вино пили згідно з правилом, за яким нікого не змушували* пити, бо цар наказав своїм домоправителям дозволити всім робити як кому до вподоби.

9 А цариця Вáштї^a й собі влаштувала бенкет для жінок у царському домі* Ахашверóша.

10 На сьомий же день, коли царю Ахашверóшу було весело на серці від вина, він покликав сімох придворних, які були його особистими слугами, – Мегумáна, Біззéту, Харвóну,^г Бігту, Авáгту, Зетáра і Каркáса – 11 і наказав привес-

1:3 *Або «підвідомчих округів». 1:5 *Або «палаці; фортеці». # Або «Шушáні». 1:7 *Або «посудинах; келихах». 1:8 *Або «не обмежували». 1:9 *Або «палаці».

РОЗД. 1

а Езд 1:2

б Іс 21:2
Єр 51:11
Дн 5:28в Єс 1:12
Єс 2:1, 17

г Єс 7:9

Друга кол.

а Езд 7:14

б Єс 1:12

ти царицю Вáштї в царсько-му вінці*. Цар хотів показати народам і князям її красу, бо вона була дуже вродлива. 12 Він посилав за нею придворних, але вона вперто відмовлялась прийти. Тоді цар сильно обурився і розлютився.

13 І цар звернувся до мудреців, які добре знали давні звичаї* (в усіх питаннях цар радився зі знавцями закону й судових справ; 14 а до найближчих його радників належали Каршéна, Шетáр, Адмáта, Таршїш, Мерéс, Марсéна і Мемухáн – сім князів^a Персії та Мідії, які мали доступ до царя і займали найвищі посади у царстві). 15 Цар запитав: «Що за законом треба зробити з царицею Вáштї за те, що вона не підкорилась наказу царя Ахашверóша, який він передав через придворних?»

16 На це Мемухáн сказав цареві та князям: «Цариця Вáштї провинилась не лише перед царем,^б але й перед усіма князями та народами, що в усіх провінціях* царя Ахашверóша. 17 Адже про поведінку цариці почують усі інші жінки і стануть зневажати своїх чоловіків, кажучи: «Цар Ахашверóш наказав привести царицю Вáштї, але вона відмовилась прийти». 18 Того дня дружини князів Персії та Мідії, знаючи, що зробила цариця, говоритимуть так само своїм чоловікам, і це викличе велике обурення та зневагу. 19 Тож, якщо цареві це до вподоби, нехай він видасть указ і накаже записати його в законах Пер-

1:11 *Або «тюрбані». 1:13 *Або «прецеденти; процедури». Букв. «часи». 1:16 *Або «підвідомчих округах».

сії та Мідії як незмінну постанову^a про те, що Вášтгі більше не має права з'являтися перед царем Ахашвершомем, і хай цар зробить замість неї царицею іншу жінку, ліпшу від неї. **20** І коли цей указ царя оголосять у всьому його величезному царстві, тоді кожна дружина шануватиме свого чоловіка, знатний він чи ні).

21 Така порада сподобалась царю та князям, і він зробив так, як сказав Мемухан. **22** Тож цар розіслав листи в усі царські провінції*^b – в кожному провінцію[#] її письмом[^] і до кожного народу його мовою – і наказав оголосити, що кожен чоловік має бути паном® у власному домі та розмовляти вдома мовою свого народу.

2 Після всього цього, коли гнів царя Ахашвербша^a минув, він згадав про те, що зробила Вášтгі^r і як він вирішив її покарати.^a **2** Тоді особисті слуги царя сказали: «Нехай пошукують для царя незайманих і вродливих дівчат. **3** Хай цар призначить довірених в усіх провінціях* свого царства,^o і вони зберуть усіх вродливих, незайманих дівчат до цитаделі[#] в Сузах[^], до дому жінок®. Нехай їх віддадуть під опіку царевого євнуха Гегая,^c охоронця жінок, і хай їм роблять косметичні процедури[□]. **4** І дівчина, яка найбільше припаде царю до серця, стане царицею замість Вášтгі.»^ж Цареві це сподобалось, тож він так і зробив.

1:22 * Букв. «підвідомчі округи царя». ^a Або «підвідомчий округ». [^] Або «стилем написання». ® Або «князем». **2:3** * Або «підвідомчих округах». **2:3, 8** * Або «палацу; фортеці». **2:3, 5, 8** [^] Або «Шушані». **2:3** ® Або «до гарему». [□] Або «роблять масажі».

РОЗД. 1

a Ес 8:8
Дн 6:8

b Ес 3:12, 14

РОЗД. 2

a Ес 1:1

r Ес 1:12

d Ес 1:19

e Ес 8:9

e Ес 2:15

ж Ес 1:19

Друга кол.

a Езд 4:9
Не 1:1
Ес 1:2
Дн 8:2

b Ес 3:2
Ес 10:3

b Бг 49:27
1См 9:21

r 2Цр 24:14, 15
1Кр 3:16
2Кр 36:9, 10
Єр 22:28
Єр 24:1
Єр 37:1
Єр 52:31
Мт 1:11

d Ес 2:15

e Ес 2:3

e Ес 2:12

ж Ес 3:8

з Ес 2:7

и Ес 4:12–14

5 А в цитаделі* в Сузах^{^a} був один юдей, на ім'я Мордехай,^b син Яіра, сина Шім'ї, сина веніямінівця^o Кіша, **6** який пішов у вигнання з теми, кого вавилонський цар Навуходнобсор забрав з Єрусалима разом з Єхонією*,^r царем Юди. **7** Мордехай став опікуном* своєї двоюрідної сестри Гадасси[#], тобто Естёр,^a бо вона не мала ні батька, ні матері. Була ця дівчина гарна станом і дуже приваблива, і після смерті її батька та матері Мордехай її удочерив. **8** Отож коли оголосили царський указ та закон і до цитаделі[#] в Сузах[^] привели багато дівчат, якими мав опікуватися Гегай,^o охоронець жінок, то й Естёр забрали до царського дому* під його опіку.

9 Вона сподобалась Гегаяу та здобула його ласку*, і він відразу наказав, щоб їй робили косметичні процедури*^c і належно годували. Також він вибрав для неї сімох найкращих дівчат з царського дому і перевів її разом з ними до найліпшої частини дому жінок[^]. **10** Естёр же нічого не згадувала про свій народ^ж та рідних, бо Мордехай^o наказав їй нікому не говорити про це.^ж **11** І день у день Мордехай проходив біля подвір'я дому жінок[^], щоб дізнатись, як справи в Естёр і що з нею відбувається.

12 Дівчата входили до царя Ахашвербша по черзі. Кожна могла увійти лише після того, як їй 12 місяців робили

2:5 * Або «палаці; фортеці». 2:6 * У 2Цр 24:8 згадується як Єгояхін. 2:7 * Або «піклувальником». * Озн. «мирт». 2:8 * Або «палацу». 2:9 * Або «віддану любов». * Або «масажі». 2:9, 11 [^] Або «гарему».

косметичні процедури, бо так було визначено для жінок. Ось з чого склалися косметичні процедури^{*}: натирання упродовж шести місяців мирногою олією^а і натирання упродовж шести місяців бальзамом^б та різними сумішами для косметичних процедур^в. **13** Тоді дівчина була готова увійти до царя і могла взяти з собою з дому жінок* до царського дому все, чого забажала. **14** Увечері дівчина входила до царя, а зранку йшла до другого дому жінок*, що був під опікою царевого євнуха^г Шашгаза, охоронця наложниць. І вона більше не приходила до царя, хіба що припала йому до серця і він покликав її на ім'я.^г

15 І ось надійшов час, щоб до царя увійшла Естёр, дочка Авіхаїла, двоюрідна сестра Мордехая, яка стала йому за дочку.^д Вона ж не просила нічого, а тільки того, що порадив їй царський євнух Гегай, охоронець жінок. (Естёр здобувала прихильність в очах кожного, хто її бачив.) **16** Отже, 10-го місяця, тобто місяця тевета*, сьомого року^е правління царя Ахашвероша, Естёр забрали до царського дому. **17** І цар покохав її більше від усіх інших жінок, і вона здобула в нього більше ласки і прихильності*, ніж інші незаймані дівчата. Тож він поклав їй на голову царський вінець^ж і зробив її царицею^з замість Вашті.* **18** Потім на честь Естёр цар влаштував великий бенкет для всіх своїх

2:12 *Або «масажі». ^аАбо «та жіночі масажі». **2:13** *Або «з гарему». **2:14** *Або «другого гарему». **2:16** *Див. додаток Б15. **2:17** *Або «відданої любові». ^гАбо «торбан».

РОЗД. 2

а Пр 7:17
Псн 3:6

б Бт 43:11
1Цр 10:2
2Цр 20:13

в Ес 2:3

г Ес 4:11

д Ес 2:7

е Ес 1:3

е Ес 4:14

ж Ес 1:19

Друга кол.

а Ес 2:3, 4

б Ес 2:5, 6
Ес 3:8

в Ес 2:7, 10

г Ес 6:1, 2

РОЗД. 3

д Ес 3:10
Ес 8:7
Ес 9:24

е Вх 17:16
Чс 24:7
Пв 25:19
1См 15:8, 32

е Ес 1:14

князів та слуг. Крім того, він оголосив звільнення в'язнів* у провінціях^з і з царською щедрістю роздав дарунки.

19 Коли ж незайманих дівчат*^а зібрали вдруге, Мордехай сидів біля царської брами. **20** А Естёр нічого не згадувала про свій народ та рідних,^б як і наказав їй Мордехай. Вона слухалась Мордехая так само, як і тоді, коли була під його опікою.^в

21 У ті дні, коли Мордехай сидів біля царської брами, Бігтан і Тереш, два царські придворні, що були вартовими при дверях, розгнівалися на царя Ахашвероша й задумали вбити* його. **22** Про це дізнався Мордехай і відразу ж розказав цариці Естёр, а вона від його імені* розповіла все царю. **23** Коли ж цю справу перевірили і вона підтвердилась, обох чоловіків повісили на стовпі. І все це було записано перед царем у літопис тих днів.^г

3 Після того цар Ахашверош звеличив Гамана,^д сина агавіця^е Гаммедати, і дав йому становище, вище від усіх інших князів.^з **2** І всі цареві слуги, які були при царській брамі, низько вклонялися Гаману і падали йому до ніг, бо так наказав цар. Мордехай же не вклонявся Гаману і не падав йому до ніг. **3** Тож цареві слуги, що були при царській брамі, казали Мордехаяєві: «Чому ти не зважаєш на наказ царя?» **4** Так вони говорили йому день у день, але він

2:18 *Або «звільнення від данини». Точне значення цього вислову невідоме. ^аАбо «підвідомчих округах». **2:19** *Або «молодих жінок». **2:21** *Букв. «покласти руку на». **2:22** *Або «задня Мордехая».

їх не слухав. Тоді слуги розповіли про все Гаману, щоб подивитися, чи він попустить таке Мордехай, а бо вони дізнались від Мордехая, що він юдей.^б

5 Коли ж Гаман побачив, що Мордехай і справді не вклоняється та не падає йому до ніг, то сильно розлютився.^в

6 Та йому було мало вбити* лише Мордехая, бо він дізнався, з якого той народу. Гаман задумав винищити всіх юдеїв, весь Мордехайв народ, у цілому царстві Ахашверша.

7 Отже, 12-го року^г правління царя Ахашверша, у місяця нісани* – першому місяці року, перед Гаманом кидали пур^д (тобто жеребок), щоб вибрати день і місяць; і жеребок випав на 12-й місяць, місяць адар*.^е

8 Тоді Гаман сказав цареві Ахашвершу: «У твоєму царстві є народ, розпорошений^є і розсіяний по всіх провінціях*.^ж Цей народ має закони, які відрізняються від законів усіх інших народів, і не дотримується законів царя. Тому цареві не варто так їх залишати. **9** Якщо цареві до вподоби, то нехай він видасть указ знищити їх, а я дам 10 000 талантів* срібла придворним, щоб вони поклали їх у царську скарбницю^з».

10 Тоді цар зняв з руки перстень з печаткою,^з дав Гаманові,^з сину агівця^г Гаммедати, ворогу юдеїв, **11** і сказав: «Срібло і народ у твоїх руках. Роби з ними, що захочеш». **12** Отож 13-го дня пер-

3:6 *Букв. «покласти руку на». **3:7** *Див. додаток Б15. **3:8; 4:3** *Або «підвідомчих округах». **3:9** *1 талант — 34,2 кг. Див. додаток Б14. *Або, можливо, «я дам 10 000 талантів у царську скарбницю для тих, хто виконає цю роботу».

РОЗД. 3

а Дн 6:13

б Ес 2:5

в Ес 5:9

г Ес 1:3
Ес 2:16

д Ес 9:24

е Ес 9:1

є Пв 4:27
Не 1:8
Єр 50:17

ж Ес 1:1

з Бт 41:42

и Ес 3:1
Ес 8:2і Чс 24:7
1См 15:8,32**Друга кол.**

а Ес 8:9

б Дн 6:8

в Ес 8:8
Дн 6:17

г Ес 9:1

д Ес 8:11,12

е Ес 8:14

є Езд 4:9
Не 1:1
Дн 8:2**РОЗД. 4**ж Ес 2:5
Ес 3:8–11

з Ес 1:1

и 2Хр 20:3
Езд 8:21

шого місяця покликали царських писарів,^а і вони записали^б все, що Гаман наказав царським сатрапам, намісникам провінцій*, а також князям різних народів, кожній провінції^в її письмом^а і кожному народові його мовою. Наказ цей було написано від імені царя Ахашверша та запечатано царським перснем.^в

13 І листи розіслали через гінців у всі царські провінції*. У цих листах був наказ, щоб в один день, 13-го дня 12-го місяця, тобто місяця адара,^г вбити, вигубити і знищити всіх юдеїв — молодих і старих, дітей і жінок, і захопити їхнє майно.^д

14 Написане в листах видали як закон для всіх провінцій* і оголосили всім народам, щоб вони були готові до цього дня. **15** Тож за царським наказом гінці поспішили в дорогу.^е (Закон було видано у цитаделі* в Сусах*).^є Тим часом цар і Гаман сіли пити вино, ціле ж місто Суси^а було в замішанні.

4 Коли про все це дізнався Мордехай,^ж він роздер свій одяг, вдягнув мішковину і, посипавши себе попелом, вийшов на середину міста і став голосно й гірко плакати. **2** Він дійшов лише до царської брами, бо в царську браму не міг входити ніхто у мішковині. **3** В усіх же провінціях*,^з куди тільки доходив царський указ і закон, юдеї були у великій жалобі. Вони постили,^и плакали і вони голосили, і багато хто

3:12, 14 *Або «підвідомчих округів». **3:12** *Або «підвідомчому округу». ^аАбо «стилем написання». **3:13** *Або «підвідомчі округи». **3:15** *Або «палаці; фортеці». *Або «Шушані». ^аАбо «Шушан».

лежав у мішковині й попелі.^а
4 Коли ж служниці та євнухи цариці Естёр прийшли до неї і про все розповіли, вона сильно стривожилась і передала Мордехáєві одяг, щоб він вдягнув його замість мішковини. Але він не захотів. **5** Почувши про це, Естёр покликала царського євнуха Гатáха, якого цар призначив прислужувати їй, і послала його до Мордехáя, щоб дізнатися, що сталося.

6 Тож Гатáх вийшов до Мордехáя на міську площу перед царською брамою. **7** І Мордехáй розповів йому про все, що його спіткало, і сказав, скільки грошей^б Гамán пообіцяв внести до царської скарбниці, щоб вигубити юдеїв.^в **8** До того ж Мордехáй дав Гатáху копію указу, виданого в Сýзах*,^г в якому йшлося про вигублення юдеїв. Мордехáй хотів, щоб Гатáх показав його Естёр і про все їй розповів, а також передав наказ^д піти до царя, просити його ласки і благи його за свій народ.

9 І Гатáх, прийшовши до Естёр, розповів їй усе, що сказав Мордехáй. **10** Тоді Естёр передала через нього Мордехáєві^е такі слова: **11** «Усі цареві слуги та всі мешканці царських провінцій* добре знають, що кожного чоловіка чи жінку, які приходять до царя на внутрішнє подвір'я^е без запрошення, за законом чекає одне – смерть. І лише той, кому цар простягне золотий жезл, залишиться живим.»^ж А мене цар не кличе до себе ось уже 30 днів».

4:8, 16 *Або «Шушáні». **4:11** *Або «підвідомчих округів».

РОЗД. 4

а Дн 9:3

б Ес 3:9

в Ес 3:8,13

г Ес 3:14,15

д Ес 2:20

е Ес 2:5,7

е Ес 5:1

ж Ес 5:2
Ес 8:4

Друга кол.

а 1См 12:22
Іс 54:17

б Ес 2:17

в 2Хр 20:3
Езд 8:21

г Ес 5:1

РОЗД. 5

д Ес 4:16

е Ес 4:11
Ес 8:4

е Ес 3:1,10

12 Коли ж Мордехáєві переказали слова Естёр, **13** він передав їй: «Не думай, що ти одна врятуєшся з усіх юдеїв, тому що належиш до царського дому. **14** Бо якщо тепер промовчиш, то допомога й порятунок для юдеїв прийдуть з іншого джерела,^а а ти загинеш разом з домом свого батька. Хто знає, може, саме для цього ти стала царицею?»^б

15 Тоді Естёр послала Мордехáєві таку відповідь: **16** «Іди збери всіх юдеїв, що в Сýзах*, та постить^в за мене три дні,^г нічого не їжте й не пийте ні вдень ні вночі. Я теж буду постити зі своїми служницями, а після того, не зважаючи на закон, піду до царя. І якщо я загину, то загину». **17** Тож Мордехáй пішов і зробив усе так, як наказала йому Естёр.

5 На третій же день^а Естёр одягла царські шати і прийшла на внутрішнє подвір'я навпроти царевого дому*. А цар у той час сидів на троні у царському домі, якраз навпроти входу. **2** І як тільки він побачив на подвір'ї царицю Естёр, то простягнув їй золотий жезл,^в який тримав у руці, бо Естёр здобула ласку в його очах. Тоді вона підійшла ближче й торкнулась кінчика жезла.

3 І цар запитав її: «Що сталося, царице Естёр? Яке твоє прохання? Навіть коли попросиш до половини* мого царства – дам тобі!» **4** Естёр же відповіла: «Якщо цареві це до вподоби, нехай він прийде сьогодні з Гамáном^в до мене на бенкет». **5** Тож цар наказав: «Скажіть, щоб Гамán

5:1 *Або «палацу». **5:3** *Або «навіть половину».

негайно прийшов, як просить Естёр». І цар разом з Гаманом прийшли на бенкет, який влаштувала Естёр.

6 Під час бенкету, на якому пили вино, цар запитав Естёр: «Яке твоє прохання? Усе, чого попросиш,— отримаєш. Скажи, чого хочеш? Навіть коли попросиш до половини* мого царства — дам тобі!»^а **7** У відповідь Естёр сказала: «Ось моє прохання і бажання: **8** якщо я знайшла ласку в царя і якщо йому до вподоби вислухати мене й виконати моє прохання, нехай цар і Гаман прийдуть до мене на бенкет ще й завтра, і тоді я скажу про своє бажання».

9 Того дня Гаман вийшов від цариці радісний і веселий. Та як тільки він побачив біля царської брами Мордехая, який не встав і не затремтів перед ним, то сильно розлютився.^б **10** Але, стримавшись, Гаман пішов додому. Тоді він покликав своїх друзів і дружину Зереш^в **11** та почав хвалитися своїм великим багатством, тим, скільки в нього синів,^г і тим, як цар звеличив його над іншими князями й царськими слугами.^д

12 Гаман додав: «Навіть цариця Естёр покликала до себе на бенкет лише мене і царя.^е Вона запросила мене з царем прийти ще й завтра.^е **13** Але ніщо мене не тишить, поки я бачу цього юдея Мордехая біля царської брами». **14** На це його дружина Зереш та всі друзі сказали: «Накажи зробити стовп 50 ліктів* заввишки, а вранці попроси царя повісити на ньому Мордехая.»^ж І тоді

5:6 *Або «навіть половину». 5:14 *Прибл. 22,3 м. Див. додаток Б14.

РОЗД. 5

а Ес 7:2

б Ес 3:2–5

в Ес 5:14

Ес 6:13

г Ес 9:7–10

д Ес 3:1

е Ес 5:5

е Ес 5:8

ж Ес 6:4

Ес 7:9

Друга кол.

РОЗД. 6

а Ес 10:2

б Ес 2:21,23

в Ес 4:11

г Ес 5:14

д Ес 3:1

е Ес 3:2

Ес 5:11

е Ес 8:15

підеш собі радісний з царем на бенкет». Це сподобалося Гаманові, і він наказав поставити стовп.

6 Тої ночі цар не міг заснути* і наказав принести літопис тих днів.^а Тож його почали читати царю **2** і дійшли до місця, де було написано, як Мордехай розказав про Бігтану і Тереша — двох придворних царя Ахашвероша, які служили вартовими при дверях і задумали вбити* його.^б **3** Тоді цар запитав: «Як за це вшанували Мордехая і як йому віддячили?» На це особисті слуги царя відповіли: «Ніяк».

4 Пізніше цар запитав: «Хто зараз на подвір'ї?» Тим часом на зовнішнє подвір'я^в царського дому* прийшов Гаман, щоб просити царя повісити Мордехая на стовпі, який він для нього приготував.^г **5** Отож царські слуги відповіли: «На подвір'ї стоїть Гаман».^д — «Нехай увійде»,— наказав цар.

6 Коли Гаман увійшов, цар запитав: «Що зробити для чоловіка, якого цар хоче вшанувати?» Гаман же подумав у своєму серці: «Кого ж, як не мене, цар найбільше хотів би вшанувати?»^е — **7** тому відповів: «Нехай чоловікові, якого цар хоче вшанувати, **8** принесуть царські шати,^е в котрі одягається цар, та приведуть коня, який має царський вінець і на якому їздить сам цар. **9** І нехай один з царевих вельмож подбає, щоб того чоловіка одягнули в ці шати і провезли на коні міською площею, вигукуючи: «Ось так робиться чоловікові,

6:1 *Букв. «царів сон утік». 6:2 *Букв. «покласти руку на». 6:4 *Або «палацу».

якого цар хоче вшанувати!»^а
10 Тож цар відразу наказав Гаманові: «Негайно візьми шати і коня, як ти й сказав, і зроби це Мордехая, юдею, котрий сидить біля царської брами. Дивись, не пропусти ані слова з того, що ти говориш».

11 І взяв Гаман царські шати й коня та, одягнувши Мордехая,^б возив його міською площею і вигукував: «Так робиться чоловікові, якого цар хоче вшанувати!» **12** Після того Мордехай повернувся до царської брами, а Гаман, покривши голову, поспішив до дому зажурений. **13** І розповів Гаман своїй дружині Зереш^в та всім своїм друзям про те, що його спіткало. На це його мудреці та дружина Зереш сказали: «Якщо Мордехай, перед яким ти почав падати,— юдей за походженням*, ти не переможеш його, ти обов'язково впадеш».

14 А поки вони ще розмовляли, прибули царські придворні і поспішно забрали Гамана на бенкет, який влаштувала Естер.^г

7 І цар з Гаманом^а прийшли на бенкет до цариці Естер. **2** Тож другого дня, під час бенкету, на якому пили вино, цар знову спитав Естер: «Яке твоє прохання, царице Естер? Усе, чого попросиш,— отримаєш. Скажи, чого ти бажаєш? Навіть коли попросиш до половини* мого царства — дам тобі!»^е **3** У відповідь цариця Естер сказала: «Царю, якщо я знайшла ласку у твоїх очах і якщо тобі це до вподоби, то прошу тебе, врятуй

6:13 *Букв. «з насіння юдеїв». **7:2** *Або «навіть половину».

РОЗД. 6

а Бт 41:42, 43

б Ес 2:5, 6

в Ес 5:10, 14

г Ес 5:8

РОЗД. 7

д Ес 3:1

е Ес 5:3, 6

Друга кол.

а Ес 2:5, 7

б Ес 3:8, 9

в Ес 3:13
Ес 4:7, 8

г Ес 1:10

д Ес 5:14

е Ес 6:2

РОЗД. 8

е Ес 5:11

ж Ес 3:8

з Ес 9:24

з Ес 2:5, 7

моє життя*, благаю, змилюйся над моїм народом.^а **4** Бо мене і мій народ продали,^б щоб убити, вигубити і знищити.^в Якби нас було продано у рабство, я не сказала б ані слова. Але оскільки це лихо завдасть шкоди й царю, його не можна допустити».

5 Тоді цар Ахашверош запитав царицю Естер: «Хто він? Де той чоловік, який наважився таке зробити?» **6** Естер відповіла: «Цей ворог і противник — злий Гаман».

Гаман сильно злякався царя і цариці. **7** Цар же розлютився, встав і посеред бенкету вийшов у сад палацу. А Гаман підвівся і почав благати царицю Естер про порятунок свого життя*, бо зрозумів, що цар не залишить його без покарання. **8** Коли ж цар повернувся із саду в дім, у якому проходив бенкет, то побачив, що Гаман припав до ложа, на якому була Естер. Тож цар вигукнув: «Він ще й хоче згвалтувати царицю у моєму домі?» Відразу після царевих слів Гаману покрили обличчя. **9** Тоді Харвона,^г один із царських придворних, сказав: «Біля Гаманового дому стоїть стовп 50 ліктів* заввишки. Гаман приготував його для Мордехая,^д чий слова врятували царя».^е Тоді цар сказав: «На тому стовпі його і повісьте». **10** Тож Гамана повісили на стовпі, який він приготував для Мордехая; і цариця лютя минула.

8 Того дня цар Ахашверош дав цариці Естер дім Гамана,^в ворога юдеїв.^ж І Естер розповіла цареві, ким був для неї Мордехай.^з Тож, коли він

7:3 *Або «душу». **7:7** *Або «душі».

7:9 *Прибл. 22,3 м. Див. додаток Б14.

прийшов до царя, **2** цар зняв свій перстень з печаткою,^а який забрав у Гамана, і дав Мордехаяві, а Естер призначила Мордехая головним у Гамановому домі.^б

3 Потім Естер знову звернулась до царя і, впавши йому до ніг, ридала та благала відвернути злі наміри агівця Гамана та його підступний задум проти юдеїв.^в **4** І, коли цар простягнув Естер золотий жезл,^г вона підвелася, стала перед царем **5** і сказала: «Якщо цареві це до вподоби і він вважає за потрібне, якщо я знайшла ласку та прихильність в його очах, то нехай він видасть письмовий указ, який скасує те, що написав Гаман,^д син агівця^е Гамедати, коли він підступно задумав знищити юдеїв у всіх царських провінціях*. **6** Бо як я зможу спокійно дивитись на лихо, яке спіткає мій народ, і як зможу дивитись на вигублення моїх рідних?»

7 Тоді цар Ахашверош сказав цариці Естер та юдесві Мордехая: «Я віддав Гаманів дім Естер,^ж а самого Гамана наказав повісити на стовпі^з за те, що він задумав напасти на* юдеїв. **8** Тепер же ви самі станьте на захист юдеїв та напишіть від імені царя все, що вважаєте за потрібне, і запечатайте це царським перснем. Бо указ, написаний від імені царя і запечатаний його перснем, скасувати неможливо».^а

9 Отже, 23-го дня третього місяця, тобто місяця сівана^б, покликали царських писарів, і вони записали все, що Мордехай наказав юдеям, а та-

8:5, 12 *Або «підвідомчих округах». 8:7 *Букв. «бо він простягнув свою руку проти». 8:9, 12 *Див. додаток Б15.

РОЗД. 8

а Бт 41:41,42
Ес 3:10
Дн 6:17

б Дн 2:48

в Ес 3:9
Ес 7:4
Ес 9:24, 25

г Ес 4:11

д Ес 3:12, 14

е Вх 17:16
Чс 24:7
Пв 25:19
1См 15:8, 33

ж Ес 8:1

з Ес 7:10

а Дн 6:8, 15

Друга коп.

а Дн 6:1

б Ес 9:3

в Ес 8:2

г Ес 9:5–10

д Ес 3:13
Ес 9:1, 2
Ес 9:16, 17

е Пс 149:6, 7

ж Езд 4:9
Не 1:1
Ес 1:2
Дн 8:2

кож сатрапам,^а намісникам та князям усіх 127 провінцій*^б від Індії до Ефіопії. Вони написали у кожну провінцію^в її письмом^д і кожному народові його мовою, а також юдеям їхнім письмом^д та мовою.

10 Тож Мордехай, написавши ці листи від імені царя Ахашвероша, запечатав їх царським перснем^е і розіслав через гінців на баских поштових конях, вирощених для царської служби. **11** У листах було сказано, що юдеям у кожному місті цар дає право зібратись, щоб стати на захист свого життя*, і право бити, вигубити і знищити в кожному народі та в кожній провінції^ж усіх озброєних чоловіків, які можуть напасти на них, у тому числі жінок і дітей, та заволодіти їхнім майном.^г **12** І все це мало відбутись по всіх провінціях* царя Ахашвероша одного дня — 13-го дня 12-го місяця, тобто місяця адара^з.^а **13** Написане^в в листах мали видати як закон для всіх провінцій* і оголосити всім народам, щоб того дня юдеї були готові помститися своїм ворогам.^е **14** Отже, за царським наказом гінці відразу поспішили в дорогу на поштових конях, яких використовували для царської служби. А закон було видано у цитаделі* в Сузах^ж.^е

15 Мордехай же вийшов від царя у царських шатах із сінної та білої тканини, у великій золотій короні та в дорогій

8:9, 13 *Або «підвідомчих округів». 8:9 *Або «підвідомчий округ». ^аАбо «стилем написання». 8:11 *Або «душ». ^бАбо «підвідомчому округу». 8:13 *Або «копію написаного». 8:14 *Або «палаці; фортеці». ^вАбо «Шушані».

накидці з пурпурної вовни.^а І місто Сўзи* веселилось та раділо. **16** Для юдеїв це був день полегшення*, радості, триумфу і слави. **17** Тож в усіх провінціях* та містах, де тільки чули царський указ і закон, юдеї тішилися й дуже раділи, влаштуваючи бенкети та святкування. І багато людей з народів того краю ставали юдеями^б через страх перед ними.

9 У 13-й день 12-го місяця, місяця адара*,^в коли прийшов час виконати царський указ та закон^г і вороги сподівалися розправитись з юдеями, сталося все навпаки – юдеї завдали поразки тим, хто їх ненавидів.^д **2** У всіх провінціях* царя Ахашвероша^е юдеї зібались по своїх містах, щоб убити тих, хто задумав вчинити їм зло. І жодна людина не могла протистояти юдеям, бо всі народи охопив страх перед ними.^ж **3** Юдеям же допомагали всі князі провінцій*, сатрапи,^з намісники і ті, хто займався царськими справами, бо вони боялись Мордехая. **4** А Мордехай мав великий вплив^и у царському домі^і, і слава про нього розійшлася по всіх провінціях*, бо могутність цього чоловіка постійно зростала.

5 Отож юдеї вигубили, знищили та вбили мечем усіх своїх ворогів, заподіяли своїм ненависникам усе, що хотіли.^і **6** В одній лише цитаделі* в Сўзах^і юдеї вбили і вигубили 500 чоловік. **7** Також вони погубили Паршандату, Далфоб-

8:15 *Або «Шушан». **8:16** *Бувк. «світло». **8:17; 9:2, 4, 16** *Або «підвідомчих округах». **9:1** *Див. додаток Б15. **9:3** *Або «підвідомчих округів». **9:4** *Або «палаці». **9:6, 11, 12** *Або «палаці; фортеці». **9:6, 11–15, 18** *Або «Шушані».

РОЗД. 8
а Ес 6:7, 8

б Зх 8:23

РОЗД. 9
в Ес 3:7
Ес 8:11, 12

г Ес 3:13

д Пв 32:36
2См 22:41

е Ес 1:1

ж Ес 8:17

з Дн 6:1

и Ес 8:15

і Ес 8:11

і Езд 4:9
Не 1:1
Ес 1:2
Дн 8:2

Друга кол.

а Ес 3:8, 10
Ес 7:4–6

б Ес 8:11
Ес 9:16

в Ес 9:16

г Ес 5:8
Ес 7:3
Ес 8:5

д Ес 8:11

е Ес 7:10

ж Ес 9:21, 22

з Ес 7:3

и Ес 8:13
Пс 149:6, 7

і Ес 9:1, 2

і Ес 9:13, 15

на, Аспату, **8** Порату, Адалію, Арідату, **9** Пармашту, Арісая, Арідая і Вайзату, **10** тобто 10 синів Гамана, сина Гаммедати, ворога юдеїв.^а Усіх їх вони вбили, але майна їхнього не взяли.^б

11 Того ж дня цар дізнався про кількість вбитих у цитаделі* в Сўзах*.

12 І цар сказав цариці Естер: «У цитаделі* в Сўзах* юдеї погубили і знищили 500 чоловік та 10 Гаманових синів. Що ж тоді казати про інші царські провінції?»^в Яке тепер твоє прохання? Все, чого попросиш, – отримаєш. Скажи, чого б ти ще хотіла? І все буде зроблено». **13** У відповідь Естер сказала: «Якщо цареві це до вподоби,^г нехай і завтра юдеям у Сўзах* дозволять поводитись за сьогоднішнім законом,^д а 10 Гаманових синів нехай повісять на стовпі».^е

14 Отже, цар наказав, щоб так і зробили. І в Сўзах* вийшов закон, а 10 Гаманових синів повісили.

15 Юдеї, що були в Сўзах*, зібались також на 14-й день місяця адара^в і вбили в Сўзах* 300 чоловік, але майна їхнього не взяли.

16 А решта юдеїв, які жили в царських провінціях*, також зібались, щоб захистити своє життя*.^ж Вони вбили 75 000 своїх ворогів,^з але майна їхнього не взяли. **17** Усе це сталося 13-го дня місяця адара. А 14-го дня був спокій, і цей день зробили днем радості й бенкетування.

18 Юдеї у Сўзах* збиралися 13-го^и і 14-го дня^і того місяця, а 15-го дня був спокій,

9:12 ^аАбо «підвідомчі округи». **9:16** ^вАбо «стали на захист своїх душ».

і цей день зробили днем радості й бенкетування. **19** Тому юдеї, які мешкали у містах довколишніх провінцій, зробили 14-й день місяця адара днем радості, бенкетів та святкування^а — днем, коли вони пригощали один одного.^б

20 І Мордехай^в написав про ці події та розіслав офіційні листи всім юдеям, що жили в усіх провінціях* царя Ахашвербша — близьких і далеких. **21** Він наказав їм з року в рік відзначати 14-й і 15-й дні місяця адара, **22** бо в ті дні юдеї звільнились від своїх ворогів і того місяця їхній смуток обернувся на радість, а жалоба^г — на свято. У ті дні вони мали бенкетувати, радіти, пригощати один одного та давати подарунки бідним.

23 Тож юдеї погодилися й далі святкувати і робити те, про що їм написав Мордехай. **24** Адже Гаман,^д син агавіцця^е Гаммедати, ворог усіх юдеїв, підступно задумав їх вигубити^в і кинув пур,^ж тобто жеребок, прагнучи навести паніку на юдеїв та знищити їх. **25** Але коли Естёр прийшла до царя, він видав такий письмовий указ:^з «Нехай все те зло, яке Гаман підступно задумав проти юдеїв,^и спаде йому ж на голову». І Гамана та його синів повісили на стовпі.^и **26** Власне тому це свято назвали Пурім, від слова «пур»^к.^к Отже, юдеї послухались написаного в листі і на згадку про все побачене та пережите **27** постановили, що вони, їхні нащадки, а також усі, хто до них

9:20, 28 *Або «підвідомчих округах». 9:26 *«Пур» озн. «жеребок». Форма мн. «Пурим» стала назвою євр. свята, яке припадає на 12-й місяць священного календаря. Див. додаток Б15.

РОЗД. 9

а Пс 124:2, 6

б Нє 8:10

в Єс 2:5, 6

г Єс 4:1–3

д Єс 3:1

е Вх 17:16
Чс 24:7
Пв 25:19
1См 15:8, 33

є Єс 3:8, 9

ж Єс 3:7

з Єс 8:10

и Єс 8:3

і Єс 5:14
Єс 7:10
Єс 9:14

к Єс 3:7

Друга кол.

а Ль 24:22
Єс 8:17

б Єс 8:9

в Єс 1:1

г Єс 9:27

д Єс 9:20, 21

е 2Хр 20:3

є Єс 4:1

ж Єс 9:26

РОЗД. 10

з Єс 2:5, 6
Єс 8:15
Дн 2:48и Езд 4:15
Єс 6:1і Єс 1:3
Дн 6:15

приєднається,^а щороку у визначений час святкуватимуть ці два дні, як і наказувалось у листі. **28** І всі сім'ї в усіх провінціях* та містах мусили пам'ятати і відзначати ці дні з покоління в покоління. Тож юдеї та їхні нащадки мали завжди відзначати дні Пуріму і ніколи не забувати про це свято.

29 Потім було написано другий лист про Пурім, і цариця Естёр, Авіхаїлова дочка, та юдей Мордехай даною їм владою підтвердили його. **30** Офіційні листи зі словами миру і правди розіслали у 127 провінцій*^б царства Ахашвербша,^в **31** щоб у визначений час усі юдеї та їхні нащадки святкували Пурім згідно з наказом^г юдея Мордехая та цариці Естёр^д і згідно з тим, що самі постановили для себе* на згадку про свій піст^е і благання.^є **32** Тож наказ Естёр затвердив усе, що стосувалося свята Пурім,^ж і був записаний у книгу.

10 А цар Ахашвербш запровадив підневільну працю у своїх володіннях — на суходолі та на морських островах.

2 Про усі ж його могутні діла і великі досягнення, а також подробиці про те, як він звеличив Мордехая,^з записано у літописі^и царів Мідії та Персії.^и **3** І юдей Мордехай був другим після царя Ахашвербша і мав великий вплив* серед юдеїв та повагу з боку свого численного народу; він дбав про своїх братів-юдеїв і турбувався про добробут^ж усіх їхніх нащадків.

9:30 *Або «підвідомчих округів». 9:31 *Або «поклали на свою душу». 10:3 *Або «велику повагу». ^бБукв. «і говорив мир для».

КНИГА ЙОВА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Непорочність Йова і його багатство (1–5)
Сатана піддає сумніву спонуки Йова (6–12)
Йов втрачає своє майно, гинуть його діти (13–19)
Йов не звинувачує Бога (20–22)
- 2 Сатана знову піддає сумніву спонуки Йова (1–5)
Сатані дозволено вразити тіло Йова (6–8)
Дружина Йова: «Прокляни Бога і помри!» (9, 10)
Приходять троє приятелів Йова (11–13)
- 3 Йов оплакує день свого народження (1–2)
Йов запитує, чому він страждає (20, 21)
- 4 Перший монолог Еліфаза (1–21)
Висміює непорочність Йова (7, 8)
Переповідає, що йому сказав дух (12–17)
Бог «слугам своїм не довіряє» (18)
- 5 Продовження першого монологу Еліфаза (1–27)
Бог «ловить мудрих на їхній же підступності» (13)
Йов не повинен відкидати Божого повчання (17)
- 6 Відповідь Йова (1–30)
Вважає, що його нарікання виправдане (2–6)
Його розрадлики зрадливі (15–18)
«Слова правдиві не ранять!» (25)
- 7 Йов продовжує відповідати (1–21)
Життя наче примусова праця (1, 2)
«Навіщо ти вибрав мене своєю мішенню?» (20)
- 8 Перший монолог Білдада (1–22)
Натякає, що сини Йова згрішили (4)
«Якби ти... був чистий», то мав би Божий захист (6)
Натякає, що Йов — безбожний (13)
- 9 Відповідь Йова (1–35)
Смертна людина не може судитися з Богом (2–4)
Бог чинить незбагненні діла (10)
Ніхто не може судитися з Богом (32)
- 10 Йов продовжує відповідати (1–22)
Чому Бог бореться зі мною? (2)
Йов протиставляє Бога смертній людині (4–12)
Мені б хоч трохи відчутти полегшення (20)
- 11 Перший монолог Цофара (1–20)
Звинувачує Йова за пусті балачки (2, 3)
Каже, щоб Йов віддалив від себе зло (14)
- 12 Відповідь Йова (1–25)
«Я не гірший за вас» (3)
«Посміховищем став я» (4)
«У Бога мудрість» (13)
Бог вищий від суддів і царів (17, 18)
- 13 Йов продовжує відповідати (1–28)
«Хотів би я радше говорити» з Богом (3)
«Ви — лікарі, ні до чого не здатні» (4)
Я «знаю, що правда на моєму боці» (18)
Запитує, чому Бог вважає його своїм ворогом (24)
- 14 Йов продовжує відповідати (1–22)
Людина живе недовго і сповнена горем (1)
«Навіть для дерева є надія» (7)
«О, якби ти сховав мене у могили» (13)
«Якщо людина помре, то чи буде вона жити знову?» (14)
Бог жадатиме «побачити діло своїх рук» (15)
- 15 Другий монолог Еліфаза (1–35)
Заявляє, що Йов не має страху перед Богом (4)
Каже, що Йов зухвалий (7–9)

- «Бог своїм ангелам
не довіряє» (15)
Той, хто страждає,— несправедливий
(20–24)
- 16 Відповідь Йова (1–22)
«Ви погані розрадники!» (2)
Стверджує, що Бог ставить його
собі за мішень (12)
- 17 Йов продовжує відповідати (1–16)
«Насмішники мене оточили» (2)
«Бог зробив мене
посміховищем» (6)
«Могила стане мені домом» (13)
- 18 Другий монолог Білдада (1–21)
Описує нещастя, які чекають
грішників (5–20)
Натякає, що Йов не знає Бога (21)
- 19 Відповідь Йова (1–29)
Відкидає докори своїх
«приятелів» (1–6)
Каже, що всі його покинули (13–19)
«Викупник мій живий» (25)
- 20 Другий монолог Цофара (1–29)
Образився на Йова (2, 3)
Натякає, що Йов — грішник (5)
Заявляє, що Йову приємний
гріх (12, 13)
- 21 Відповідь Йова (1–34)
Чому несправедливі процвітають?
(7–13)
Викриває своїх «розрадників»
(27–34)
- 22 Третій монолог Еліфаза (1–30)
Чи може людина бути корисною
Богу? (2, 3)
Звинувачує Йова в жадібності
і несправедливості (6–9)
Повернись до Бога, і він
підійме тебе (23)
- 23 Відповідь Йова (1–17)
Хоче представити свою справу
Богові (1–7)
Каже, що не може знайти
Бога (8, 9)
«Я тримався його дороги і з неї
не сходив» (11)
- 24 Йов продовжує відповідати (1–25)
Чому Бог «не визначив часу»? (1)
Каже, що Бог допускає зло (12)
Грішники люблять темряву (13–17)
- 25 Третій монолог Білдада (1–6)
Як людина може бути невинною
перед Богом? (4)
Заявляє, що непорочність людини
даремна (5, 6)
- 26 Відповідь Йова (1–14)
«О, як же ти допоміг безсилому!»
(1–4)
Ні на чому Бог землю повісив (7)
Це лише частина Божих діл (14)
- 27 Йов постановив зберігати
непорочність (1–23)
«Не відречусь від своєї
непорочності» (5)
Безбожному немає на що
надіятись (8)
«Чому порожні ваші слова?» (12)
Несправедливий залишається
ні з чим (13–23)
- 28 Йов протиставляє скарби землі
і мудрість (1–28)
Людина досягає надземлі (1–11)
Мудрість цінніша за перли (18)
Боятись Єгови — це справжня
мудрість (28)
- 29 Йов пригадає щасливі дні, які
минули (1–25)
Його поважали при міській
брамі (7–10)
Він завжди був справедливим
(11–17)
Кожен слухав його поради (21–23)
- 30 Йов розповідає, як змінилося його
життя (1–31)
Його висміюють негідні люди (1–15)
Йову здається, що Бог йому
не допомагає (20, 21)
«Шкіра моя почорніла» (30)
- 31 Йов захищає свою непорочність (1–40)
«Угоду я склав зі своїми очима» (1)
«Нехай Бог зважить мене» (6)
Не був перелюбником (9–12)
Не любив грошей (24, 25)
Не поклонявся ідолам (26–28)

- 32 Починає говорити молодий Елігу (1–22)
Розсердився на Йова і його приятелів (2, 3)
3 поваги до них мовчав (6, 7)
«Сам лише вік не робить людину мудрою» (9)
Елігу готовий говорити (18–20)
- 33 Елігу докоряє Йову, що той занадто впевнений у своїй праведності (1–33)
«Я знайшов викуп» (24)
Повернеться у дні своєї молодечої сили (25)
- 34 Елігу обстоює справедливість Бога і його дороги (1–37)
Йов каже, що Бог відмовив йому в правосудді (5)
Правдивий Бог ніколи не поводить себе негідно (10)
Йову бракує знання (35)
- 35 Елігу вказує на хибність міркувань Йова (1–16)
Йов сказав, що він більш праведний, ніж Бог (2)
«Якщо ти грішиш, хіба цим зашкодиш Богу?» (5, 6)
Йов має чекати на Бога (14)
- 36 Елігу вихваляє незбагненну велич Бога (1–33)
Покірні процвітають; безбожних відкинуто (11–13)
Хіба є такий учитель, як Бог? (22)
Йов має звеличувати Бога (24)
«Бог незбагненно величний» (26)
Бог має владу над дощем і блискавками (27–33)
- 37 Сили природи свідчать про велич Бога (1–24)
- Бог може припинити роботу людей (7)
«Подумай про Божі дивовижні творива» (14)
Розуміти Всемогутнього — це для людини недосяжне (23)
Ніхто не повинен вважати себе мудрим (24)
- 38 Єгова показує на прикладах, наскільки людина слабка (1–41)
«Де ти був, коли я засновував землю?» (4–6)
«Сини Бога голосно вихваляли його» (7)
Запитання про явища природи (8–32)
«Закони, які керують небом» (33)
- 39 Знання людини про тварин обмежене (1–30)
Гірські кози і оленіці (1–4)
Дикий осел (5–8)
Дикий бик (9–12)
Самиця страуса (13–18)
Кінь (19–25)
Сокіл і орел (26–30)
- 40 Єгова продовжує ставити запитання (1–24)
Йов визнає, що йому нічого сказати (3–5)
«Чи ти заперечиш мою справедливість?» (8)
Бог описує силу бегемота (15–24)
- 41 Бог описує страшного левіафана (1–34)
- 42 Йов відповідає Єгові (1–6)
Троє приятелів отримують докір (7–9)
Єгова благословляє Йова (10–17)
Сини і дочки Йова (13–15)

1 У краю Уц жив чоловік, на ім'я Йов*.^a Він був праведний і непорочний*,^b бояв-

1:1 * Можливо, озн. «об'єкт ворожості».
Або «бездоганний і праведний чоловік».

розд. 1

а Єз 14:14
Як 5:10, 11
б Бт 6:9

Друга кол.

а Йв 2:3

ся Бога та цурався зла.^a **2** У нього народилося семеро синів і три дочки. **3** Він мав дуже багато слуг, а також численні стада: 7000 овець, 3000 верблюдів, 1000 голів великої

худоби* та 500 ослиць. Тож був цей чоловік найзаможнішим з усіх жителів Сходу.

4 Кожен із його синів влаштовував у своєму домі бенкет у визначений день*. Вони запрошували до себе їсти й пити своїх трьох сестер.

5 Коли закінчувалися дні всіх бенкетів, Йов посилав по них, щоб їх очистити. Тоді він вставав рано-вранці і приносив цілопалення^а за кожного з них, бо говорив: «Може, сини мої згрішили і прокляли Бога у своєму серці». Так Йов робив завжди.^б

6 І був день, коли сини правдивого Бога*^в прийшли, щоб стати перед Єговою.^г Серед них прийшов і Сатана.^д

7 Тоді Єгова запитав Сатану: «Звідки ти прийшов?» А Сатана відповів Єгови: «Я мандрував по землі та оглядав її».^е **8** Єгова сказав: «Чи звернув ти увагу* на мого слугу Йова? Бо немає такого, як він, на землі. Він чоловік праведний і непорочний*^ж,^з який боїться Бога та цурається зла».^и **9** На це Сатана відповів Єгови: «Хіба Йов боїться тебе просто так?»^к **10** Чи ж ти не огордив його^л і дім його, і все, що він має? Працює рух його ти поблагословив,^м і стада його поширилися по землі. **11** Але якщо ти простягнеш свою руку й уразиш все, що він має, то він точно прокляне тебе прямо в лице». **12** Тож Єгова сказав Сатані: «Ось усе, що він має,— у твоїй

1:3 *Букв. «500 пар худоби». **1:4** *Або «у домі кожного по черзі». **1:6** *Євр. ідіома, що стосується ангелів, які є силами Бога. **1:8** *Букв. «поклав своє серце». ^аАбо «бездоганний і праведний чоловік».

РОЗД. 1

а Бг 8:20
Бг 12:7,8

б Бг 18:17,19

в Бг 6:2
Пв 33:2
Йв 38:7

г 1Цр 22:19
Пс 103:20
Дн 7:13

д Йв 2:1-3
Зк 3:1
Мт 4:1,3
Лк 22:31
Ів 13:2
Об 12:9

е 1Пт 5:8

ж Бг 6:9

з Об 12:10

и Бг 15:1
Бг 31:7

к Бг 26:12

Друга кол.

а Йв 2:7

б Йв 1:4

в Бг 11:28

г Бг 3:19
Пс 49:17
Ек 5:15
Ек 12:7
1Тм 6:7

руці*. Тільки на нього самого не простягай своєї руки!» І Сатана відійшов від^н Єгови.^а

13 Одного дня, коли Йовові сини і дочки їли та пили вино в домі свого найстаршого брата,^б **14** до Йова прийшов посланець і сказав: «Бики орали землю, і поряд паслися ослиці, **15** аж раптом напали севаїтяни і захопили худобу, а слуг повбивали мечем. Тільки один я врятувався, щоб розповісти тобі про це».

16 Поки він говорив, надійшов ще один і сказав: «З неба спав вогонь від Бога*, запалав серед овець і слуг та пожег їх! Тільки один я врятувався, щоб розповісти тобі про це».

17 Поки той ще говорив, надійшов інший і сказав: «Халдєї^в створили три загони й напали на нас. Верблюдів вони забрали, а слуг повбивали мечем. Тільки один я врятувався, щоб розповісти тобі про це».

18 Поки той ще говорив, надійшов інший і сказав: «Твої сини і дочки їли та пили вино в домі свого найстаршого брата. **19** Аж раптом налетів сильний вітер з пустелі, вдарив по чотирьох рогах дому, і він завалився на твоїх дітей. Усі вони загинули, тільки один я врятувався, щоб розповісти тобі про це».

20 Тоді Йов устав, роздер свій одяг, обстриг волосся на голові та, припавши до землі, вклонився **21** і сказав:

«Нагим я вийшов з утроби матері і нагим повернуся.»^г

1:12 *Або «у твоїй владі». ^нБукв. «від лица». **1:16** *Або, можливо, «блискавка».

Єгова дав,^а і Єгова взяв.
Нехай буде прославлене
ім'я Єгови.

22 При всьому цьому Йов не згрішив і не звинуватив Бога ні в чому поганому*.

2 І знову був день, коли сини правдивого Бога*^б прийшли, щоб стати перед Єговою.^в Прийшов також Сатана і став серед них, щоб з'явитись перед Єговою.^г

2 Тоді Єгова запитав Сатану: «Звідки ти прийшов?» А Сатана відповів Єгові: «Я мандрував по землі та оглядав її».^д **3** Тоді Єгова сказав: «Чи звернув ти увагу* на мою слугу Йова? Бо немає такого, як він, на землі. Він чоловік праведний і непорочний*^е, який боїться Бога та цурається зла. Він і досі міцно тримається своєї непорочності,^є хоча ти намагаєшся підбурити мене проти нього,^ж щоб я знищив^з його ні за що».

4 Але Сатана відповів Єгові: «Шкіра за шкіру! За життя* своє людина віддасть усе, що має. **5** Тому, якщо ти простягнеш свою руку й уразиш його кістки та тіло, він точно прокляне тебе прямо в лице».^з

6 Тож Єгова сказав Сатані: «Ось він у твоїй руці*! Тільки не позбавляй його життя*!»
7 І Сатана відійшов від* Єгови та вразив Йова болючими чиряками*^и від стіп до самого

1:22 *Або «не приписував Богові нічого неправильного». 2:1 *Євр. ідіома, що стосується ангелів, які є синами Бога. 2:3 *Букв. «поклав своє серце». *Або «бездоганний і праведний чоловік». ^аБукв. «проковтнув». 2:4 *Або «душу». 2:6 *Або «у твоїй владі». *Або «душі». 2:7 *Букв. «від лица». *Або «страшними виразками».

РОЗД. 1

а Ек 5:19
Як 1:17

РОЗД. 2

б Бт 6:2
Лв 33:2
Йв 38:7

в Пс 103:20
Дн 7:13

г Йв 1:6–8

д 1Пт 5:8

е Бт 6:9

є Йв 27:5

ж Йв 1:11

з Лв 24:15, 16
Йв 1:11, 12
Об 12:10

и Йв 30:30

Друга кол.

а Єр 6:26

б Йв 1:21

в Як 5:10, 11

г Йв 4:1
Йв 15:1
Йв 22:1
Йв 42:7, 9

д Бт 25:1, 2

е Йв 8:1
Йв 18:1
Йв 25:1

є Йв 11:1
Йв 20:1

ж Єз 27:30, 31

з Йв 16:6

РОЗД. 3

и Єр 20:14, 15

і Йв 10:18, 19
Єр 15:10

тім'я. **8** І взяв Йов глиняний черепок, щоб ним шкребти себе, і сидів у попелі.^а

9 Згодом його дружина сказала: «Ти й досі так сильно тримаєшся своєї непорочності? Прокляни Бога і помри!»

10 А він відповів їй: «Ти говориш як нерозумна жінка. Хіба ми повинні приймати від правдивого Бога тільки добре і не приймати поганого?»^б При всьому цьому Йов не згрішив своїми устами.^в

11 Тоді троє Йовових приятелів* – теманянин Еліфаз,^г шуахянин^д Білдád^е і нааматянин Цофár^є – почули про всі його нещастя і прийшли до нього кожен зі своєї місцевості. Отож, домовившись, вони зустрілися, щоб піти разом поспівчувати Йову і розрадити його. **12** Коли вони побачили його здалека, то не впізнали. Вони голосно заплакали, роздерли на собі одяг і почали підкидати порох, посипаючи собі голови.^ж **13** Сиділи вони з Йовом на землі сім днів і сім ночей. Ніхто не промовив до нього ні слова, бо вони бачили, які великі його страждання.^з

3 Після цього Йов почав говорити і проклинати день, коли народився*.^и **2** Йов сказав:

3 «Нехай щезне день, в який я народився,^і
і ніч, коли промовили:
“Зачався чоловік!”

4 Хай день той стане темрявою.

Хай ним знехтує Бог
і хай його не осяє світло.

2:11 *Або «знайомих». 3:1 *Букв. «проклинати свій день».

- 5** Нехай найгустіша темрява* поглине його.
Хай дощова хмара нависне над ним.
Хай жахлива пільма поглине його світло.
- 6** Нехай ту ніч охопить морок,^a
хай не радіє вона поміж днями в році
і жоден місяць хай не прийме її.
- 7** Хай та ніч стане безплідна!
Хай не лунає в ній радісний окрик.
- 8** Нехай її проклинають ті, хто день проклинає,
хто може розбудити левіафана*.^b
- 9** Нехай потемніють її зорі досвітні,
хай вона марно чекає світла
і хай не побачить світанкових променів.
- 10** Бо вона не зачинила дверей утроби матері моєї^a
і не сховала горя від моїх очей.
- 11** Чому я не помер при народженні?
Чому не згинув, вийшовши з утроби?^г
- 12** Навіщо коліна прийняли мене
і навіщо ссав я груди материнські?
- 13** Тепер лежав би я безтурботний^a
і спав би спокійно^б
- 14** серед царів землі та їхніх радників,
які будували для себе те, що нині в руїнах лежить* ,

3:5 *Або «темрява і смертельна тінь».
3:8 *Вважається, що мова йде про крокодила або іншу велику сильну тварину, яка живе у воді. **3:14** *Або, можливо, «які будували для себе покинуті місця».

РОЗД. 3

a Йв 10:18, 19

б Йв 41:1, 10
Пс 104:25, 26

в Йв 10:18

г Єр 20:17, 18

д Ек 9:5, 10

e Ів 11:11

Друга кол.

a Пс 146:4
Ек 9:10
Іс 57:1, 2б Йв 30:23
Пс 49:10, 12
Ек 8:8
Ек 9:2в 1См 1:10
2Цр 4:27г Чс 11:11, 15
1Цр 19:3, 4
Йв 7:15, 16
Йн 4:2, 3д Йв 12:14
Йв 19:8

e Пс 102:9, 10

e Пс 22:1
Пс 38:8

- 15** чи серед князів, які золото мали
і доми яких були сріблом наповнені.
- 16** Або чому я не був як схований викидень
і як діти, котрі ніколи не бачили світла?
- 17** Бо в могилі вщухає шаленство неправедних,
і знесилені знаходять у ній відпочинок.^a
- 18** В'язні спочивають там разом
і не чують голосу того, хто змушував їх працювати.
- 19** Малі і великі там рівні,^б
і раб звільнився від пана свого.
- 20** Навіщо Бог дозволяє жити* тому, хто страждає,
навіщо дає життя тим, хто відчуває біль глибокий*?^в
- 21** Чому вони смерті чекають,
а вона не приходить?^г
Вони шукають її старанніше, ніж захованих скарбів,—
- 22** ті, хто сильно радіє і тішиться, коли знаходить собі могилу.
- 23** Навіщо Бог дозволяє жити людині, яка заблукала і якій він сам перегородив шлях?^д
- 24** Їжею мені стали зітхання,^е
і стогнання мої^б ллються, мов водні потоки,
- 25** бо те, чого я жахався, на мене прийшло,
і те, чого боявся, спіткало мене.
- 26** Я не маю ні миру, ні спокою, ні відпочинку — лише біди приходять*.

3:20 *Букв. «дає світло». ^aАбо «хто гіркий душею».

- 4** І відповів теманянин Елі-фаз:^а
- 2** «Якщо заговорити з тобою, чи не будеш ти драгуватися?
Адже хто зможе промовчати?
- 3** Правда, ти сам виправляв багатьох і зміцнював слабкі руки.
- 4** Слова твої піднімали тих, хто спотикався, і тих, у кого тремтіли коліна, ти укріпляв.
- 5** Але тепер нещастя спіткало тебе – і ти пригноблений*, торкнулось тебе – і ти збентежений.
- 6** Хіба ж твоя богобоязливість не додає тобі впевненості?
І хіба твоя непорочність^б не вселяє в тебе надію?
- 7** Прошу, пригадай: чи колись гинув невинний?
Чи колись був знищений праведний?
- 8** Я бачив, що ті, хто оре* лихо і сіє нещастя, самі їх пожинають.
- 9** Вони гинуть від подиху Бога, і від пориву його гніву їм приходить кінець.
- 10** Лев рикає і молодий лев гарчить, але навіть у сильних левів* ламаються зуби.
- 11** Коли немає здобичі, лев гине, а левенята розбрідаються.
- 12** Ось до мене потай донеслося слово, і вухо моє почуло шепіт.

4:5 * Букв. «ти знесилився». 4:8 * Або «замишляє». 4:10 * Або «гривастих молодих левів».

РОЗД. 4

а Йв 2:11
Йв 15:1
Йв 22:1
Йв 42:7,9

б Йв 1:1

Друга кол.
а Бг 3:19

- 13** Серед тривожних думок у нічних видіннях, коли глибокий сон огортає людей,
- 14** жахливе тремтіння мене охопило, страх пройняв усі кості мої.
- 15** Якийсь дух пронісся над моїм обличчям, і волосся на тілі моїм стало дибом.
- 16** Він зупинився, але вигляду його я не розпізнав, якась постать з'явилась перед моїми очима, і серед тиші я голос почув:
- 17** «Хіба може смертний бути праведнішим за Бога? Хіба може людина бути чистішою за Творця?»
- 18** Дивись, він слугам своїм не довіряє і вади знаходить у своїх ангелах*,
- 19** що ж тоді казати про тих, хто живе в домах з глини і чиї основи у поросі,^а кого можна легко розчавити, як міль.
- 20** Між ранком і вечором їх знищують, вони назавжди зникають, і ніхто цього не помічає.
- 21** Вони як намет, з якого витягли мотузку. Помирають вони без мудрості.
- 5** Клич на допомогу, але хто тобі відповідь?
До кого зі святих ангелів* ти звернешся?
- 2** Безглуздого вб'є його ж роздратування, і простакуватого погубить заздрість.

4:18 * Або «посланцях». 5:1 * Букв. «до кого зі святих».

- 3 Я бачив, як безглуздий
вкорінюється,
але раптово на його домів-
ку падає прокляття.
- 4 Сини його в небезпеці,
вони гинуть при брамах
міста,^a і ніхто їх не
визволяє.
- 5 Голодний з'їдає його
урожай
і забирає його навіть
з-поміж тернів,
і їхнє майно потрапляє
у пастку.
- 6 Бо лихо не з'являється
з пороху
і нещастя не виростає
з землі.
- 7 Людина народжується
для нещастя,
подібно як іскри наро-
джуються, щоб полетіти
вгору.
- 8 Але я звернувся б до Бога
і Богу представив би
справу свою,
9 бо він чинить великі та
незбагненні діла
і чудеса, яких не злічити.
- 10 Він землі дає дощ
і на поля посиляє води.
- 11 Знедолених він ставить
високо
і пригнічених підіймає та
дає їм спасіння.
- 12 Він плани лукавих розлад-
нує,
щоб праця їхніх рук була
даремна.
- 13 Він ловить мудрих на їхній
же підступності^b
і зводить нанівець задуми
хитрих —
- 14 їх охоплює темрява навіть
удень,
і в полудень вони
ходять навпомацки,
немов уночі.

Розд. 5

а Пр 22:22
Ам 5:12

- 15 Він рятує бідного від меча,
що виходить з їхніх уст,
визволяє його від руки
сильного,
- 16 щоб знедолені мали надію,
а неправедні закрили свої
уста.
- 17 Щаслива людина, якій Бог
докоряє.
Тож повчання Всемогут-
нього не відкидай!
- 18 Він завдає болю, і він же
перев'язує рани,
він ламає і своїми ж
руками зціляє.
- 19 Від шістьох лих він врятує
тебе,
і навіть сьоме тобі не
зашкодить.
- 20 Він врятує тебе від смерті
в час голоду
і від меча в час війни.
- 21 Будеш ти захищений
від язика, який б'є,
мов батіг,^a
і не будеш боятися
спустошення, що
наближається.
- 22 Із загибелі й голоду ти
посмієшся
і звірів земних не
боятимешся.
- 23 Каміння на полі не зашко-
дить тобі*,
і звірі польові житимуть
в мирі з тобою.
- 24 Ти будеш знати, що намет
твій — безпечний*,
коли оглядатимеш своє
пасовище, побачиш, що
нічого не пропало.
- 25 У тебе буде багато дітей,
і нащадків твоїх — мов
трави на землі.
- 26 Ти залишатимешся силь-
ним, доки не зійдеш
в могилу,

б 1Кр 3:19

Друга кол.

а Пр 12:18

5:23 *Або «складе угоду (договір) з то-
бою». 5:24 *Букв. «мир».

- і будеш ти наче пшениця,
яку укладають в снопи,
коли настає на це час.
- 27** Ми це з'ясували, і так воно є.
Вислухай і прийми це».
- 6** І відповідь Йов:
2 «О, якби муки мої^а були зважені і покладені на терези разом з бідами!
3 Бо тепер вони важчі за морський пісок, тому мої слова безумні*.^б
4 Стріли Всемогутнього мене прошили, і мій дух п'є їхню отруту.^в Жахи від Бога вишикувались проти мене.
5 Чи буде дикий осел^г іржати, коли вдосталь трави, а бик ревіти, коли паші багаті?
6 Чи прісну їжу їдять без солі і чи має смак сік мальви*?^б
7 Я* не бажаю цього торкатись, воно наче їжа зіпсута.
8 О, якби виконалось моє прохання! Якби сповнив Бог бажання моє!
9 Якби ж то Бог захотів мене розчавити, якби простягнув свою руку і знищив мене!^а
10 Навіть це мене потішило б, і я підскакував би з радості, незважаючи на муки нестерпні, бо не відкидав я слів Святого.^е

6:3 *Або «мова необачна, безрозсудна». **6:6** *Ця рослина містить слиз, який не має смаку. **6:7** *Або «моя душа».

РОЗД. 6

а Пс 31:9

б Ек 7:7

Як 3:2

в Пр 18:14

г Йв 24:5

д Чс 11:11, 15

1Цр 19:3, 4

Йн 4:3

е Лв 19:2

Ос 11:9

Друга кол.

а Йв 7:6, 7

Пс 103:15, 16

б Пр 3:3

Пр 19:22

Ос 6:6

Зх 7:9

в 1Ів 3:17

г Йв 19:19

Пс 38:11

д Іс 21:13, 14

е Йв 1:14, 15

е Йв 13:4

ж Пс 38:11

- 11** Хіба я маю силу чекати?^а Хіба знаю, що зі мною буде, аби далі жити*?^а
- 12** Чи міцний я, мов скеля, і чи тіло моє з міді?
- 13** Чи я спроможний сам собі допомогти, якщо мене позбавили всякої підтримки?
- 14** Хто відмовляє у відданій любові своєму ближньому,^б той відкине страх перед Всемогутнім.^в
- 15** Мої брати зрадливі,^г мов зимовий потік, як вода зимових потоків, що пересихають.
- 16** Вони темні від криги, в них ховається сніг, що тане.
- 17** Але приходять час — стають вони безводними та зникають, і, коли настає спека, вони висихають.
- 18** Їхнє русло змінюється, течуть вони в пустелю і зникають.
- 19** Каравани з Тєми^а шукають їх, і мандрівники із Севи*^е чекають на них.
- 20** Проте вони засоромлені, бо сподівання їхні не справджуються, вони прибувають туди — і розчаровуються.
- 21** Так і ви тепер для мене^с — бачите жах моєго нещастя і лякаєтесь.^ж
- 22** Хіба я казав: «Дайте мені щось» або просив, щоб ви зробили мені подарунок зі свого майна?

6:11 *Або «щоб я продовжував своє життя (душу)». **6:19** *Або «група севатянських мандрівників».

- 23** Чи я просив визволити мене з руки ворога або врятувати* від гнобителів?
- 24** Навчайте мене, а я буду мовчати,^а поясніть, у чому провина моя.
- 25** Слова правдиві не ранять!^б
А ваші докори — яка від них користь?^в
- 26** Чи ви задумали докоряти мені за мої слова, за розпачливі слова,^г які вітер відносить геть?
- 27** Ви так само кидали б жеребок, щоб поневолити сироту^д і продати* друга свого!^е
- 28** А тепер оберніться і подивіться на мене, бо я не буду брехати вам в очі.
- 29** Прошу, обдумайте ще раз усе,— не спішіть мене засуджувати,— подумайте, адже від праведності я не відступився.
- 30** Чи на язичі у мене несправедливість?
Хіба моє піднебіння не відчуває, що щось не так?
- 7** Життя смертної людини — наче праця примусова, і дні її — немов дні наймита.^в
- 2** Як раб, вона прагне тіні, і, як найманий робітник, чекає своєї плати.^ж
- 3** Призначено мені місяці марноти, відраховано мені ночі нещастя.^з

6:23 *Був. «викупити». 6:27 *Або «обмінати».

РОЗД. 6

а Йв 32:11, 12

б Пр 12:18
Пр 25:11в Йв 16:2, 3
Йв 21:34

г Йв 10:1

д Йв 31:21, 22
Мл 3:5

е Бг 37:28

РОЗД. 7

е Йв 14:5, 6
Пс 39:4ж Лв 19:13
Пв 24:15

з Пс 6:6

Друга кол.

а Йв 2:8
Йв 30:17

б Йв 30:19

в Йв 30:30

г Пс 102:11
Пс 103:15
Пс 144:4

д Йв 17:15

е Пс 89:47
Ек 2:11е Йв 7:21
Як 4:14ж Йв 10:21
Йв 14:12
Пс 78:39
Ек 9:10з Пс 103:15, 16
Пс 146:4
Ек 9:5и 1См 1:10
Йв 10:1
Пр 14:10

- 4** Як лягаю, то кажу: “Коли я вже встану?”^а
Ніч тягнеться поволі,
і в неспокої метаюсь
аж до світанку*.
- 5** Тіло моє вкрите хробака-ми і брудом зашкаруб-лим,^б
шкіра моя вкрилася
струпами і гноєм.^в
- 6** Мої дні біжать швидше,
ніж ткацький човник,^г
і в безнадії доходять
до свого кінця.^д
- 7** Пам’ятай, що життя моє —
мов подув вітру^е
і що очі мої вже не
бачитимуть щастя*.
- 8** Очі того, хто тепер бачить мене, більше мене не побачать,
твої очі мене шукатимуть,
а мене вже нема.^в
- 9** Як хмара розвіюється
і зникає,
так і той, хто сходить
у могилу*, вже звідти
не виходить.*^ж
- 10** Не повернеться він більше додому,
і в рідних місцях забудуть
його.^з
- 11** Тож не буду я стримувати уст,
а говоритиму в скорботі
свого духу,
скаржитимусь, адже біль
мій глибокий*!^и
- 12** Хіба я море чи морське чудовисько,
що ти поставив наді мною сторожа?
- 13** Коли я говорю: “Моє ложе потішить мене,

7:4 *Або «до ранкових сутінків». 7:7 *Був. «добра». 7:9 *Або «шеол», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій. 7:11 *Або «з гіркотою моєї душі».

- і легко допоможе мені полегшити страждання»,
- 14** то ти лякаєш мене снами і страшиш видіннями,
- 15** так що я* волю задихнутись і померти, ніж дивитись на тіло своє^а.
- 16** Життя мені набридло,^б я не хочу більше жити. Залиш мене, бо мої дні — як один подих.^в
- 17** Хто така смертна людина, що ти цікавишся нею і зосереджуєш на ній свою увагу*?^г
- 18** Чому ти перевіряєш її щоранку і кожну мить її випробовуєш?^а
- 19** Чи ти не відвернеш від мене своїх очей і не залишиш мене у спокої, щоб я міг проковтнути слину?^е
- 20** Якщо ж я і згрішив, то хіба я міг заповідати шкоду тобі — тому, хто спостерігає за людьми?^в Навіщо ти вибрав мене своєю мішенню? Чи я став тобі тягарем?
- 21** Чому не простиш мого переступу і не вибачиш моєї провини? Адже скоро я ляжу в порох,^ж і ти будеш шукати мене, а мене вже нема».
- 8** І відповів шуахянин^з Біл-дád:»
- 2** «Доки ти таке говори- меш?^и

7:15 *Або «моя душа». ^аБукв. «мої кості». 7:17 *Букв. «кладеш своє серце».

РОЗД. 7

а Йв 3:20, 21

б Бг 27:46
1Цр 19:4
Йв 10:1
Йн 4:3в Пс 62:9
Пс 144:4
Ек 6:12г Пс 8:4
Пс 103:15
Пс 144:3

д Йв 23:10

е Йв 14:6

е Йв 34:21
Пр 5:21
Єр 16:17
Єв 4:13
1Пт 3:12ж Бг 3:19
Пс 104:29
Ек 12:7

РОЗД. 8

з Бг 25:1, 2
Йв 42:9и Йв 18:1
Йв 25:1

і Йв 11:3

Друга кол.

а Йв 5:8, 9
Йв 11:13
Йв 22:23

б Йв 1:8

в Йв 11:14, 17

г Йв 15:17, 18

Слова твоїх уст — лише буйний вітер.

3 Хіба Бог викривлятиме справедливість, хіба Всемогутній відступиться від праведності?

4 Коли твої сини згрішили проти нього, він дозволив, щоб вони були покарані за бунт*.

5 Але якби ти поклався на Бога,^а якби Всемогутнього благав про ласку,

6 якби ти дійсно був чистий і праведний,^б то він звернув би на тебе увагу* і повернув би тебе на твоє місце.

7 І навіть якби ти починав з малого, то майбутнє твоє буде великим.^в

8 Прошу, запитай покоління минулі і звернися до того, про що дізналися їхні батьки.^г

9 Адже ми народились тільки вчора й нічого не знаємо, і наші дні на землі — немов тинь.

10 Чи ж вони тебе не навчать і не розкажуть тобі того, що знають*?

11 Чи виросте папірус там, де немає болота? Чи виросте очерет без води?

12 Він ще не зацвів, і його ще не зірвали, а засихає раніше за будь-яку іншу рослину.

8:4 *Букв. «він послав їх у руку їхнього бунту». 8:6 *Або «пробудився для тебе». 8:10 *Букв. «і не зродять слів зі своїх сердець».

- 13** Таким є кінець* всіх, хто забуває Бога, бо надія безбожного# згине.
- 14** Упевненість його даремна, його сподівання слабкі, наче павутина*.
- 15** Він зіпреться на свій дім, але той не витримає, спробує вхопитися за нього, але той не встоїть.
- 16** Він зеленіє на сонці, і розростаються його паростки по всьому саду.^a
- 17** Він корінням влітається в купу каміння, шукає дім серед каменів*.
- 18** Коли ж його звідти вируть*, місце те відречеться від нього і скаже: «Не бачило я тебе».^b
- 19** Ось так він зникне*,^a а тоді з землі виростуть інші.
- 20** Бог ніколи не підтримає* лихих людей, а тих, хто береже непорочність#, він не відкине.
- 21** Він ще наповнить уста твої сміхом і губи твої радісними окриками.
- 22** А ненависники твої будуть вкриті ганьбою, і намету неправедних вже не буде».
- 9** І відповів Йов:
2 «Я знаю, що все це так. Але хіба може бути виправдана смертна людина, яка судиться з Богом?»^c

8:13 *Букв. «дороги». # Або «відступника». **8:14** *Букв. «дім павука». **8:17** *Або «дивиться на дім з каменів». **8:18** *Або «проковтнуть». **8:19** *Або «так щезає його шлях». **8:20** *Букв. «не візьме за руку». # Або «бездоганних».

РОЗД. 8

a Йв 5:3

б Йв 20:9

в Йв 20:5

РОЗД. 9г Пв 32:4
Пс 143:1,2
Рм 3:23**Друга кол.**а Йв 40:2
Рм 9:20б Йв 36:5
Пс 104:24
Іс 40:26
Дн 2:20в Пр 14:16
Пр 28:14
Іс 30:1
Дн 5:18,20
Зх 7:12
Рм 2:5

г Пс 75:3

д Бт 1:16

е Бт 1:1
Пс 33:6
Іс 44:24

е Йв 38:8–11

ж Йв 38:31
Ам 5:8з Іс 40:28
Рм 11:33

и Пс 40:5

і Дн 4:35
Рм 9:20

к Пв 32:22

л Йв 26:12

- 3** Якби людина захотіла сперечатися з ним*,^a то на жодне з тисячі його запитань вона б не відповіла.
- 4** У нього мудре серце і велика сила.^b Хто може противитись йому і не постраждати?^a
- 5** Він пересуває* гори, а про це ніхто не знає, він повертає їх у гніві своєму.
- 6** Трясе він землю і зрушує її з місця, так що дрижать стовпи її.^c
- 7** Він наказує сонцю не сяяти і запечатує світло зірок,^d
- 8** сам простягає небеса^e і ходить по високих хвилях морських.^c
- 9** Сузір'я Аш*, Кесіл#, Кіма^ж і сузір'я південного неба^з — це творива його.
- 10** Він чинить великі й незбагненні діла,^з чудеса, які неможливо злічити.^и
- 11** Він проходить біля мене, а я його не бачу, іде він повз мене, а я його не впізнаю.
- 12** Він забирає, і хто може перешкодити йому? Хто йому скаже: «Що ти робиш?»^и
- 13** Бог свій гнів не стримає,^к і помічники Рахава*^л вклоняться йому.
- 14** Тож як ретельно мушу я підбирати слова для відповіді, коли сперечаюся з ним!

9:3 *Або «позивати його до суду». **9:5** *Або «забирає». **9:9** *Можливо, сузір'я Великої Ведмедиці. # Можливо, сузір'я Орiona. ^а Можливо, зірки Плеяд в сузір'ї Тельця. ^б Букв. «внутрішні кімнати півдня». **9:13** *Можливо, великого морського чудовиська.

- 15** Навіть якби правда була на моєму боці, я б не відповідав йому.^а
Я лиш благав би мого суддю* про милосердя.
- 16** Якщо я буду кликати його, чи він озветься до мене? Не вірю, що він почує мій голос.
- 17** Посилає він бурю і розчавлює мене,
без причини помножує мої рани.^б
- 18** Він не дає мені перевести подих і насичує мене гіркотою.
- 19** Якщо хтось і могутній, то це він,^в
якщо йдеться про правосуддя, то він каже: “Хто покличе мене на суд*?”
- 20** Навіть якщо правда на моєму боці, то мене звинуватять мої ж уста.
І якщо я бережу непорочність*, то він все одно візнає мене винним*^г.
- 21** Навіть якщо я бережу непорочність*, то сам я не впевнений у цьому*, і я не хочу^д такого життя.
- 22** Немає ніякої різниці. Тому я кажу:
“Як невинного*, так і грішника він губить”.
- 23** Якщо нестримна повинь принесе несподівану смерть,
то він посміється над розпачем невинних.
- 24** Земля віддана в руки грішників.^г

9:15 *Або, можливо, «того, хто судиться зі мною». **9:19** *Букв. «викличе мене». **9:20, 21** *Або «навіть якщо я невинний». **9:20** #Букв. «кривим». **9:21** #Або «не знаю своєї душі». ^дАбо «зневажаю; відмовляюся від». **9:22** *Або «тих, хто береже непорочність».

РОЗД. 9

а Йв 10:15

б Йв 2:3
Йв 34:5, 6

в Іс 40:28

г 1Ів 5:19

Друга кол.

а Йв 7:6
Пс 90:10
Як 4:14

б Йв 21:6

в Пс 73:13

г Єр 2:22
Мл 3:2д Іс 45:9
Рм 9:20

е Йв 13:21

Очі* суддів її він закриває,
а якщо не він, тоді хто?

- 25** Дні мої біжать швидше,
ніж бігун,^а
минають вони, і нічого доброго я не бачу.
- 26** Вони пропливають, мов човни з очерету,
летять, як орли, що кидаються на здобич.
- 27** Навіть якщо я скажу:
“Забуду свою тривогу,
обличчя моє проясніє,
я буду радіти”,
- 28** то все одно буду боятися через усі мої страждання.^б
І я знаю, що не виправдаєш ти мене,
- 29** все одно я буду винуватим*.
Для чого ж даремно себе виснажувати?^в
- 30** Якби я вимився водою з талого снігу
і лугом* очистив руки свої,^г
- 31** то ти б мене занурив у багно,
і навіть мій одяг бридлився б мною.
- 32** Бог не людина, як я, щоб міг я йому відповісти і щоб нам між собою судитися.^д
- 33** Немає нікого, хто б нас розсудив*,
хто б став нашим суддею*^е.
- 34** Якщо він перестане мене бити*
і страх, який він вселяє, мене не вражатиме,^е

9:24 *Букв. «обличчя». **9:29** *Букв. «неправедним». **9:30** *Або «поташем». **9:33** *Або «немає посередника». #Букв. «поклав свою руку на нас обох». **9:34** *Букв. «забере свою палицю з мене».

35 то я буду сміливо з ним говорити,
бо я не з тих, хто говорить
зі страху.

10 Мені* остогидло
життя.^а

Я виллю свої тривоги,
говоритиму, адже біль мій
глибокий!^б

2 Скажу Богові: “Не вважай
мене винним.

Поясни, чому борешся
зі мною.

3 Яка тобі користь від того,
що ти гнобиш мене
і зневажаєш витвір своїх
рук,^б

а раду грішників
схвалюєш?

4 Хіба ти маєш очі людські,
хіба бачиш так, як бачить
смертна людина?

5 Чи дні твої такі, як дні
смертних,
чи роки твої — як роки
чоловіка,^б

6 що ти шукаєш в мені
провину
і вишукуєш у мені гріх?^г

7 Ти ж знаєш, що я невин-
ний,^а
і ніхто не може врятувати
мене з твоєї руки.^е

8 Твої руки створили усе
моє тіло,^с
а тепер ти хочеш мене
знищити.

9 Прошу тебе, пригадай,
що ти сформував мене
з глини.^ж
А тепер ти в порох повер-
таєш мене.^з

10 Чи ж не вилив ти мене,
наче молоко,
і не згустив, мов сир?

10:1 *Або «моєї душі». ^аАбо «з гірко-
тою своєї душі».

РОЗД. 10

а Чс 11:11, 15
1Цр 19:3, 4
Йв 7:16
Йн 4:3

б Йв 14:15
Пс 138:8
Іс 64:8

в Пс 90:2

г Йв 10:14

д Йв 1:8
Пс 139:1

е Пв 32:39

є Пс 119:73
Пс 139:13–16

ж Бг 2:7
Іс 45:9
Іс 64:8
Рм 9:21

з Бг 3:19
Пс 104:29
Ек 12:7

Друга кол.

а Пс 139:15

б Пс 8:4

в Пс 139:1

г Йв 9:15

д Пс 119:153

е Іс 38:13

є Йв 3:11
Єр 20:18

ж Йв 7:6
Йв 14:1, 2
Пс 39:5, 6
Пс 103:15, 16

з Йв 9:27

11 Ти одягнув мене в шкіру
і плоть,
зіткав з кісток і сухожиль.^а

12 Дарував ти мені життя та
віддану любов
і турботливо оберігав мій
дух*.^б

13 Але ось що ти потай
замислив*,
знаю, що від тебе це:

14 якби я згрішив, ти б
стежив за мною^в
і провини моєї не простив.

15 Якщо я винний, то горе
мені!

І навіть якщо невинний,
то голови не підношу,^г
бо я наситився ганьбою
і стражданням.^а

16 Якщо ж я підношу голову,
ти, наче лев,^є
полюєш на мене і знову
показуєш на мені свою
силу.

17 Ти свідків нових приво-
диш проти мене,
ще більше на мене
обурюєшся,
і приходять до мене біда
за бідою.

18 Навіщо мене ти вивів
з утроби?^с
О, якби я загинув, коли
ждне око мене ще
не бачило.

19 Було б так, ніби я взагалі
ніколи не існував.
З утроби мене б перенес-
ли в могилу*.

20 Хіба дні мої численні?^ж
Нехай він залишить
мене у спокої,
хай відверне від мене свій
погляд, щоб я хоч трохи
відчув полегшення*.^з

10:12 *Або «подих; життя». 10:13

*Букв. «приховував у своєму серці».

10:20 *Або «трохи звеселився».

- 21** перш ніж відійду в край найгустішої темряви*^a — звідки я вже не повернуся,^b —
- 22** в край непроглядного мороку, край тіні густої і безладу, де навіть світло не ясніше за морок».

11 I відповів нааматянин Цофάρ:^c

- 2** «Хіба не знайдеться відповіді на всі ці слова? Невже правда на боці того, хто багато говорить*?»
- 3** Чи твої пусті балачки змусять людей замовкнути? Чи тобі ніхто не докорить за твоє глузування?^d
- 4** Бо ти говориш: «Настанови мої чисті,^e я чистий у твоїх очах».^e
- 5** Але якби тільки Бог заговорив і тобі відповів,^f
- 6** то він відкрив би тобі таємниці мудрості, бо мудрість* багатогранна. І ти знав би, що деякі твої провини Бог не згадує.
- 7** Чи ти можеш збагнути Божі глибини і дізнатися все про* Всемогутнього?»
- 8** Його мудрість вища за небо. Хіба ти можеш її осягнути? Вона глибша за могилу*. А ти що можеш знати?»
- 9** Більша вона, ніж земля, і ширша, ніж море.

10:21 *Або «темряви і смертельної тіні». 11:2 *Або «хвалька». 11:6 *Або «практична мудрість». 11:7 *Або «збагнути межі». 11:8 *Або «шебл», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій.

РОЗД. 10

a Йв 38:17
Пс 88:12
Ек 9:10

b Йв 7:9
Пс 115:17
Іс 38:11

РОЗД. 11

c Йв 20:1
Йв 42:9

d Йв 12:4

e Йв 6:10

f Йв 6:29
Йв 10:7

g Йв 38:1

- 10** Якщо він, проходячи, схопить когось і скличе суд, то хто зможе йому опиратись?»
- 11** Адже він добре знає, коли хтось обманює. Коли бачить кривду, то хіба залишає її без уваги?»
- 12** Швидше дикий осел народить людину*, ніж пустоголовий чоловік порозумнішає.
- 13** Якби ти тільки приготував своє серце і в молитві простягнув руки до Бога.
- 14** Якщо твоя рука чинить зло, віддали його, і хай неправедність не перебуває у твоїх наметах.
- 15** Тоді ти піднесеш своє чисте обличчя, зміцнишся і не будеш боятись.
- 16** Забудеш ти про своє горе — будеш згадувати про нього, як про води, що пропливли повз тебе.
- 17** Твоє життя стане яснішим, ніж полудень, навіть його темрява буде мов ранок.
- 18** Будеш упевнено дивитись у майбутнє, бо матимеш надію, озирнешся довкола і спокійно ляжеш спати.
- 19** Ти покладешся, і ніхто не буде лякати тебе. Твоєї ласки багато хто шукатиме.
- 20** Згаснуть очі в неправедних, вони не матимуть куди втекти,

11:12 *Або «дикий осел народиться людиною».

їхньою надією буде лише смерть*».^а

- 12** І відповідь Йов:
2 «Справді, ви люди обізнані*, і мудрість з вами помре!
3 Але у мене теж є розуміння*, я не гірший за вас. Хто не знає всього того, що ви говорите?
4 Посміховищем став я для своїх приятелів,^б бо кличу Бога, щоб він мені відповідь дав.^в Людина праведна і бездоганна стала посміховищем.
5 Безтурботні ж люди не бояться нещастя, думаючи, що воно підстерігає лише тих, хто нетвердо стоїть на ногах*.
6 Намети грабіжників ніхто не тривожить,^г і живуть у безпеці ті, хто Бога гнівить,^д ті, хто тримає божка у руках.
7 Але запитай, будь ласка, тварин – і вони навчать тебе, птаство небесне – і воно тобі розповість.
8 Чи поспостерігай за* землею – і вона навчить тебе, і риби морські тобі сповістять.
9 Хто з них не знає, що рука Єгови все це створила?

11:20 *Або «смерть душі». **12:2** *Букв. «ви люди». **12:3** *Букв. «серце». **12:5** *Або «в кого сковзають ноги». **12:8** *Або, можливо, «поговорі з».

РОЗД. 11
 а Йв 8:13,14
 Йв 18:5,14

РОЗД. 12
 б Йв 16:10
 Йв 17:2
 Йв 30:1
 Пс 22:7
 Єв 11:36

в Пс 91:15
 Мх 7:7

г Пс 37:35
 Пс 73:12
 Єр 12:1

д Йв 21:7,9

Друга кол.

а Чс 16:22
 Пс 104:30
 Ек 12:7
 Єз 18:4

б Йв 34:3

в Йв 32:6,7

г Йв 9:4
 Дн 2:20

д Йв 36:5
 Пс 147:5
 Іс 40:14
 Єр 10:12
 Рм 11:34

е Юд 7

є Бг 8:1
 Вх 14:21
 На 1:4

ж Бг 6:17

з Рм 1:20

и Іс 29:14
 Іс 44:25

і Дн 2:21

к Єр 14:18

л Лк 1:52

- 10** У його руці – життя всього живого* і дух# кожної людини^а.^а
11 Хіба не вухо розрізняє слова і не язик* – смак їжі?^б
12 Хіба мудрість не у похилих віком^в і хіба розуміння не у тих, хто прожив довге життя?
13 У Бога мудрість і міць,^г рада і розуміння.^д
14 Те, що він руйнує, вже неможливо відбудувати,^е і те, що він закриває, жодна людина не відкріє.
15 Він стримує води, і все висихає,^є пускає їх, і вони заливають землю.^ж
16 У нього сила і мудрість*,^з у його владі і той, хто збивається з дороги, і той, хто зводить з дороги інших.
17 Він радників змушує ходити босоніж* і суддів позбавляє розуму.^и
18 Послаблює він пута, які наклали царі,^і а їх самих оперізує мотуззям.
19 Він священників змушує ходити босоніж^к і скидає тих, хто міцно утвердив свою владу.^л
20 Затуляє він уста довіреним радникам і позбавляє розсудливості старших чоловіків*.

12:10 *Або «душа кожного живого». #Або «подих». ^аБукв. «всього людського тіла». **12:11** *Букв. «піднебіння». **12:16** *Або «практична мудрість». **12:17** *Або «без нічого». **12:20** *Або «старійшин».

- 21** Він виливає свою зневагу на вельмож^а і послаблює міць сильних*.
- 22** Виводить він з темряви приховані справи^б і проливає світло на густу тінь,
- 23** зміцняє народи, а потім їх знищує, збільшує народи, а потім веде у вигнання.
- 24** Він позбавляє розуміння* провідників народу, і вони блукають по бездоріжжю в пустельному місці.^в
- 25** Вони бродять без світла у темряві^г — він змушує їх блукати, як п'яних.^д
- 13** Усе це бачило моє око, чуло моє вухо і зрозуміло це.
- 2** Те, що знаєте ви, я теж знаю, бо я не гірший за вас.
- 3** Але хотів би я радше говорити із самим Всемогутнім, хотів би обстоювати свою справу перед Богом.^е
- 4** Ви ж заплямовуєте мене своєю брехнею, всі ви — лікарі, ні до чого не здатні.^є
- 5** Якби ви мовчали, це було б мудро з вашого боку.^ж
- 6** Прошу, послухайте, що я скажу, і на благання моїх уст зверніть увагу.
- 7** Чи ви хочете захистити Бога несправедливими словами?
Чи обманом хочете його оборонити?

12:21 *Букв. «послаблює пояс сильних». **12:24** *Букв. «серця».

РОЗД. 12
а Пс 107:40

б Дн 2:22

в Пс 107:40

г Пв 28:29

д Пс 107:27

РОЗД. 13

е Йв 23:3, 4
Йв 31:35

є Йв 16:2

ж Пр 17:28
Як 1:19

Друга кол.

а Пс 139:23
Єр 17:10

б Пс 50:20, 21
Як 2:9

в Йв 19:25
Пс 23:4

г Вх 15:2
Пс 27:1
Іс 12:2

д Йв 27:8
Йв 36:13
Іс 33:14

- 8** Чи ви станете на його бік*, чи будете в суді заступатися за Бога правдивого?
- 9** Що буде, коли він вас перевірить?^а
Чи ж ви його обманете, наче смертну людину?
- 10** Він обов'язково вам докорить,
якщо ви потай ставитесь до одних людей ліпше, ніж до інших.^б
- 11** Хіба його велич вас не злякає і не охопить вас страх перед ним?
- 12** Ваші мудрі* слова — як попіл, ваш захист^в такий непевний, як захист з глини.
- 13** Помовчіть, щоб я міг говорити,
а тоді — хай буде, що буде!
- 14** Чому я наражаю себе на небезпеку*?
Чому ризикую своїм життям^г?
- 15** Навіть якби Бог заподіяв мені смерть, я все одно чекав би,^д
я обстоював би свою справу* перед ним.
- 16** І він став би моїм спасінням,^г
бо перед ним не може з'явитися жоден безбожний*.^д
- 17** Уважно вислухайте мої слова,
прислухайтеся до того, що я говорю.

13:8 *Або «будете ставитися до нього безсторонньо». **13:12** *Або «незабутні». ^вБукв. «виступи на щитах». **13:14** *Букв. «ношу свою плоть у зубах». ^вБукв. «кладу свою душу на свою долоню». **13:15** *Або «захищав свої дороги». **13:16** *Або «жоден відступник».

- 18 Ось я підготував свою судову справу і знаю, що правда на моєму боці.
- 19 Хто буде сперечатись зі мною? Якщо я і далі мовчатиму, то помру*!
- 20 Боже, прошу тебе лише про дві речі*, і тоді я не ховатимусь від тебе:
- 21 віддали від мене свою важку руку, і хай страх перед тобою не проймає мене.^а
- 22 Клич – і я тобі відповім, або ж я говоритиму, а ти дай мені відповідь.
- 23 У чому провини мої і гріхи? Вияви мені переступи мої і мій гріх.
- 24 Чому ти ховаєш обличчя своє^б і вважаєш мене своїм ворогом?^в
- 25 Невже змушиш тремтіти зі страху листок, що його вітер несе? Невже будеш гнатися за сухою соломиную?
- 26 Ти записуєш дошкульні звинувачення проти мене, змушуєш відповідати за гріхи, які я скоїв у юності.
- 27 Ти забив у колодки мої ноги, старанно досліджуєш усі мої дороги і обводиш кожен мій слід.

13:19 *Або, можливо, «якщо хтось може, то я мовчатиму і помру». 13:20 *Букв. «лише дві речі не роби мені».

РОЗД. 13

а Йв 9:34, 35
Йв 33:6, 7

б Пс 10:1
Пс 13:1
Пс 44:24

в Йв 16:9
Йв 19:11
Йв 33:8–11

Друга кол.

РОЗД. 14

а Пс 39:5, 6
Як 4:14

б Бг 3:19
Бг 47:9
Пс 90:10
Ек 2:23

в Пс 103:15, 16
Іс 40:6
Як 1:10, 11
1Пт 1:24

г 1Хр 29:15
Пс 102:11
Пс 144:4

д Пс 143:2

е Бг 5:3
Пс 51:5
Рм 5:12

є Пс 39:4

ж Пс 39:13

з Ек 3:19, 20
Ек 9:10

- 28 Тож людина* розпадається, мов зігніла, наче одяг, з'їдений міллю.

- 14** Людина, народжена жінкою, живе недовго^а і сповнена горем*.^б
- 2 Вона виростає, немов квітка, – і в'яне*,^в вона утікає, наче тінь, – і зникає.^г
- 3 Але ти на неї звертаєш свій погляд, приводиш її* на суд із собою.^д
- 4 Хто може народити чисто-го від нечистого?^е Ніхто!
- 5 Дні людини обмежені, у владі твоєї кількість її місяців, ти встановив для неї межу, яку вона не переступить.^є
- 6 Відверни від неї свій погляд і дай відпочити, поки вона, як наймит, не закінчить свій день.*^ж
- 7 Навіть для дерева є надія: коли його зрубують, воно знову пускає пагони, і гілки його продовжують рости.
- 8 Коли корінь його старіє в землі і пень його в землі відмирає,
- 9 то, відчувши воду, воно зеленіє, пускає гілки, наче саджанець.
- 10 А людина помирає і лежить безсила. Коли людина вмирає, то де вона?^з

13:28 *Букв. «він». Можливо, стосується Йова. 14:1 *Або «пересичена неспокою». 14:2 *Або, можливо, «її зрізають». 14:3 *Букв. «мене».

- 11** Води зникають з моря,
і річка міліє та пересихає.
- 12** Так і людина — лягає і вже
не встає.^a
Не пробудиться вона, поки
не зникне небо,
не встане вона зі свого
сну.^b
- 13** О, якби ти сховав мене
у могилі*,^a
укрив мене там, поки
стихне твій гнів,
визначив для мене час
і про мене згадав!^f
- 14** Якщо людина помре, то чи
буде вона жити знову?^a
Усі дні своєї підневільної
служби я чекатиму,
поки прийде моє
звільнення.^g
- 15** Ти покличеш — і я відпо-
вім,^c
ти жадатимеш побачити
діло* своїх рук.
- 16** Однак тепер ти рахуєш
кожен мій крок,
не бачиш нічого, крім мого
гріха.
- 17** Кладеш ти мої переступи
у торбу і запечатуєш її,
заклеєш провину мою,
щоб її зберегти.
- 18** Як гора падає і розсипа-
ється
і скеля зрушується
зі свого місця,
- 19** як вода точить камінь
і її потоки змивають порох
земний,
так і ти розбиваєш надію
смертної людини.
- 20** Ти перемагаєш її назавж-
ди, і вона гине,^ж
змінюєш вигляд її та
відсилаєш геть.

14:13 *Або «шеблі», тобто спільній мо-
гилі людства. Див. глосарій. **14:15**
*Або «тужитимеш за ділом».

РОЗД. 14

а Ек 9:5
Ек 12:5

б Пс 13:3
Ів 11:11
Дії 7:59, 60

в 1См 2:6
Іс 57:1, 2

г Лк 23:42
Ів 5:28, 29
Єв 11:35

д Ів 11:25
Дії 26:8
1Кр 15:12
Об 20:13

е Йв 19:25

є Дн 12:13
Ів 5:28, 29
Ів 11:43, 44

ж Ек 8:8
Іс 57:16

Друга кол.

а Ек 9:5, 6

РОЗД. 15

б Йв 2:11
Йв 4:1

в Йв 42:8

г Йв 13:2
Йв 16:2

д Йв 32:6

- 21** Синів її шанують, а вона
цього не знає,
їх зневажають, та вона
не відає про це.^a
- 22** Вона відчуває біль у свое-
му тілі,
вона журиється, лише поки
жива*».

15 І відповів теманянин
Еліфáz:^b

- 2** «Хіба буде мудрий відпо-
відати порожніми
словами*
і наповнювати свою утробу
східним вітром?
3 Самі докори не принесуть
пожитку,
і від самих лиш розмов не
буде користі.
4 Через тебе зникає страх
перед Богом,
ти применшуєш важли-
вість роздумів про нього.
5 Адже твоя провина вчить
тебе, щоб казати*,
і мова лукава тобі
до впадоби.
6 Не я, а уста твої звинувачу-
ють тебе,
губи твої свідчать проти
тебе.^в
7 Хіба ти був першою люди-
ною, яка народилась,
хіба ти раніше за пагорби
з'явився на світ?
8 Невже ти чуєш таємні
слова Бога
або думаєш, що тільки
в тебе мудрість?
9 Що ти знаєш, чого ми
не знаємо?^г
Що розумієш, чого не
розуміємо ми?
10 Серед нас старі та сиво-
голові,^д

14:22 *Або «її душа на ній буде жури-
тись». **15:2** *Або «вітряним знанням».
15:5 *Або «твоя провина навчає твої ус-
та».

- чоловіки, набагато старші за твого батька.
- 11** Хіба тобі бракує потіхи від Бога
чи лагідних слів, до тебе проказаних?
- 12** Чому твоє серце загордилося
і чому твої очі люто блискають?
- 13** Ти обертаєш свій дух проти Бога
і дозволяєш, щоб з уст твоїх виходили такі слова.
- 14** Хіба може смертна людина бути чистою,
хіба може народжений жінкою бути праведним?^a
- 15** Таж Бог своїм ангелам* не довіряє,
і навіть небеса в його очах нечисті,^b
- 16** то що ж казати про людину, яка гидка і зіпсута,^a
яка п'є неправедність, наче воду!
- 17** Я тобі розкажу, а ти вислухай мене.
Я розповім про те, що бачив,
- 18** про те, що говорять мудрі, що почули вони від батьків^c
і не приховали від нас.
- 19** Лише їм була дана земля, і чужинець не проходив серед них.
- 20** Неправедний страждає всі свої дні — стільки років, скільки визначено цьому гнобителю.
- 21** В його вухах лунають звуки жадливі,^d
у мирний час нападають на нього грабіжники.

15:15 * Букв. «святим».

РОЗД. 15
a Йв 25:4

b Йв 25:5, 6
Йв 42:7

v Йв 4:18, 19

g Йв 8:8

d Йв 18:11
Йв 20:25

Друга кол.
a Йв 18:12

b Йв 4:9

- 22** Він не вірить, що врятується з темряви.^a
На нього чекає меч.
- 23** Блукає він у пошуках їжі* — де ж її взяти?
І добре він знає, що день темряви близько.
- 24** Скорбота і муки жахають його,
насідають на нього, мов цар, готовий ринутися в бій.
- 25** Бо піднімає він руку свою на самого Бога
і повстає проти* Всемогутнього.
- 26** Він уперто йде проти нього
з масивним міцним щитом*,
- 27** обличчя його запливло жиром,
і жиром обросли його стегна.
- 28** Міста, в яких він мешкає, будуть зруйновані,
і в домах його ніхто не житиме,
вони стануть купами каміння.
- 29** Він не збагатіє, і достаток його не примножиться,
не поширить він свої володіння на землі.
- 30** Не втече він від темряви, полум'я висушить його пагін*,
і від подиху Божих^a уст він згине.^b
- 31** Хай він не покладається на марноту, збившись з дороги,
бо тільки марноту отримає взамін.

15:23 * Букв. «хліба». 15:25 * Або «намагається здолати». 15:26 * Букв. «своїми товстими виступами на щитах». 15:30 * Тобто будь-яку надію на відновлення. ^a Букв. «його».

- 32** Ще не прийде день його,
як усе це станеться,
і гілки його ніколи
не розростуться.^а
- 33** Він буде мов виноградна
лоза, яка скидає нестиглий
плоди,
і мов оливкове дерево,
яке струшує цвіт.
- 34** Адже зборище безбож-
них* безплідне,^б
і намети хабарників
пожере вогонь.
- 35** Вони вагітніють лихом
і народжують кривду,
утроба їхня плодить
обман».
- 16** І відповів Йов:
2 «І раніше чув я багато
такого.
Усі ви погані розрадники!^в
- 3** Чи буде кінець порожнім*
словом?
Що тебе дратує, що ти
таке кажеш?
- 4** Я і сам міг би говорити,
як ви.
Якби ви були на моєму
місці*,
я міг би переконливо
виступати проти вас
і хитати головою.^г
- 5** Натомість я зміцняв би вас
своєю мовою,
розраджував і заспокою-
вав би своїми устами.^д
- 6** Коли я говорю, мій біль
не вщухає,^е
і коли перестаю, він ані-
трохи не слабне.
- 7** Але тепер Бог мене
знишив.^є
знишив увесь мій дім*.

15:34 *Або «відступників». **16:3** *Або «вітряним». **16:4** *Або «якби ваша душа була на місці моєї душі». **16:7** *Або «тих, хто збрився зі мною».

РОЗД. 15
а Йв 22:15, 16

б Йв 8:11–13

РОЗД. 16
в Йв 13:4, 5
Йв 19:2, 3

г Пс 109:25
Мт 27:39

д Пр 27:9
Мт 7:12
Рм 12:15
1Пт 3:8

е Йв 2:13

є Йв 7:3

Друга кол.

а Йв 10:16

б Йв 33:8–10

в Пс 22:13

г Пс 35:15

д Пс 27:12

е Йв 1:12, 17

є Йв 7:20

ж Пс 73:21

з 1Цр 21:27
2Цр 6:30

и Йв 30:19
Пс 7:5

і Пс 6:6
Пс 31:9
Пл 1:16

- 8** Він схопив і мене. Про це
свідчить
змарнілість моя, вона
постає проти мене
і свідчить у вічі мені.
- 9** У гніві роздер він мене
на шматки, проти мене
затаює злобу^а
і скрегоче зубами.
Супротивник мій погля-
дом мене прошиває.^б
- 10** Вороги паші свої роззяв-
ляють на мене,^в
зневажають, б'ють по
щоках
і збираються проти мене
натовпом.^г
- 11** Бог віддав мене в руки
хлопцям малим,
в руки грішників штовх-
нув мене.^д
- 12** Я був спокійний, але він
мене розбив,^е
схопив за шию і
розстрожив,
поставив собі за мішень.
- 13** Його лучники мене
оточили,^є
безжалісно проколює він
нирки мої,^ж
на землю виливає мою
жовч.
- 14** Пробиває в мені, наче
в мурі, пролом за
проломом,
біжить на мене, мов воїн.
- 15** Я зшив собі одяг з мішко-
вини, щоб вкрити тіло,^з
і поховав у поросі свою
гідність*.^и
- 16** Від плачу почервоніло
обличчя моє,^і
лягла на повіки густа тінь*,
- 17** хоча руки мої не чинили
насилля
і чиста молитва моя.

16:15 *Або «силу». Букв. «ріг». **16:16** *Або «смертельна тінь».

- 18** О землі, не ховай крові моєї,^а
хай не замовкне мое
голосіння!
- 19** Той, хто може свідчити
на мій захист, перебуває
у небесах,
свідок мій — на висоті.
- 20** Приятелі мої глузують
з мене,^б
а мої очі проливають
сльози* перед Богом.^в
- 21** Хай хтось розсудить
людину і Бога,
як розсуджують людину
та її ближнього.^г
- 22** Адже мине лише кілька
років,
і я піду дорогою, з якої
нема вороття.^д
- 17** Дух мій зламанний, і дні
мої згасають,
на мене чекає кладо-
вище.^е
- 2** Насмішники мене оточи-
ли,^є
мої очі змушені дивитись*
на їхнє бунтарство.
- 3** Прошу, прийми і збережи
мою заставу.
Хто ще поручиться за
мене, потиснувши руку
мою?^ж
- 4** Серця насмішників ти
позбавив розваж-
ливості,^з
тому не звеличуєш їх.
- 5** Нерозважливий пропонує
майно своє друзям,
тимчасом як очі його дітей
гаснуть.
- 6** Бог зробив мене посміхо-
вищем* для людей,^и
щоб мені плювали
в обличчя.^і

16:20 *Або, можливо, «дивляться без
сну». **17:2** *Або «перебувають». **17:6**
*Букв. «притчею, приказкою».

РОЗД. 16

а Бт 4:8, 10
Пс 72:14

б Йв 12:4

в Пс 40:1
Пс 142:2

г Йв 31:35

д Йв 7:9
Йв 14:10
Ек 12:5

РОЗД. 17

е Пс 88:3, 4
Іс 38:10

є Пс 35:16
Єв 11:36

ж Пр 17:18

з 2См 17:14
Іс 6:10
Мт 11:25

и Пс 69:11, 12

і Йв 30:9, 10

Друга кол.

а Йв 16:16
Пс 6:7
Пс 31:9

б Пс 119:165

в Пс 24:3, 4
Пс 84:5, 7

г Йв 6:29

д Йв 7:6
Йв 9:25
Іс 38:10

е Як 4:13, 14

є Ек 12:5, 7

ж Йв 10:21, 22

з Пс 49:7, 9
Пс 143:7

и Йв 7:6
Йв 14:19
Йв 19:10

і Бт 3:19
Йв 3:19

РОЗД. 18

к Йв 2:11
Йв 8:1

- 7** Від страждання тьмяні-
ють очі мої^а
і все тіло моє — як тінь.
- 8** Праведні приголомшено
дивляться на це,
і невинний обурюється
на безбожного*.
- 9** Міцно тримається правед-
ний своєї дороги,^б
і той, у кого чисті руки,
стає сильнішим.^в
- 10** А ви можете приходити
і далі мені докоряти,
бо не знаходжу я серед вас
мудрого.^г
- 11** Дні мої проминули,^д
мої задуми, бажання мого
серця знівечені.^є
- 12** Ви ніч перетворюєте
на день, кажучи:
“Невдовзі буде світло,
бо зараз темно”.
- 13** Якщо я далі чекатиму,
то могила* стане мені
домом^є
і в темряві я розстелю собі
постіль.^ж
- 14** До ями*^з я промовлю:
“Батьку мій!” —
а до хробака: “Мати
і сестро моя!”
- 15** Де ж тоді надія моя?^и
Чи хтось її бачив?
- 16** Піде надія моя до брам
могили*,
коли я разом з нею в порох
зйду».^і
- 18** І відповів шуахянин Біл-
дад:^к
- 2** «Коли ж ви* покладете
край цим словам?

17:8 *Або «відступника». **17:13** *Або
«шебл», тобто спільна могила людс-
тва. Див. глосарій. **17:14** *Або «моги-
ли». **17:16** *Або «шеблу», тобто спіль-
ної могили людства. Див. глосарій.
18:2 *Вживаючи множину, Білдад, оче-
видно, мав на увазі Йова і подібних йо-
му людей або тих, хто прихильний до
нього.

Розберіться, в чому річ,
а тоді будемо говорити
далі.

3 Чому вважаєте нас твари-
нами?^а

Чому ми безглузді*
у ваших очах?

4 Навіть якщо ти* у гніві
пошматуєш себе,
хіба через тебе опустіє
земля

і скеля зрушиться з місця
свого?

5 Світло неправедного
згасне,
вогонь його не дасть
світла.^б

6 Потьмяніє світло в його
наметі,
і загасне над ним
світильник.

7 Стане млявою його
батьора хода,
і погубить його власний
задум.^в

8 Ноги заведуть його
в тенета,
і зловиться він у сітку.

9 Пастка вхопить його
за п'яту,
западня піймає його.^г

10 На землі прихована для
нього мотузка,
і на стежці його розстав-
лене сильце.

11 З усіх боків жахи на нього
нападають,^д
женуться за ним по
п'ятах.

12 Сили його виснажуються,
і через лихо^е він буде йти
хитаючись*.

13 Смертельна хвороба* їсть
його шкіру,

18:3 *Або, можливо, «нечисті». **18:4**
*Або «твоя душа». **18:12** *Або «куль-
гати». **18:13** *Букв. «первісток смер-
ті».

РОЗД. 18

а Пс 73:22

б Йв 8:13, 14
Йв 11:20

в Йв 5:13

г Йв 5:5
Йв 22:5, 10

д Йв 15:21
Йв 20:25

е Йв 15:23

Друга кол.

а Йв 11:20

б Пв 29:22, 23

РОЗД. 19

в Пс 42:10

г Пс 55:21
Пр 12:18

д Пр 18:24

пожирає його руки
і ноги.

14 Його виривають з намету,
де він почувався
безпечно,^а
і ведуть до царя жахів*.

15 Чужі люди* житимуть
у його наметі,
житло його буде посипане
сіркою.^б

16 Під ним висохне коріння
його,
а над ним його віття
зів'яне.

17 Навіть згадка про нього
зникне з землі,
на вулиці не знатимуть
його імені*.

18 Зі світла виштовхнуть
його в темряву
і виченуть з родючої землі.

19 Не матиме він ні дітей,
ні нащадків серед свого
народу,
і там, де він живе*, ніхто
не вціліє.

20 Удень його лиха люди
на заході жахнуться
і людей на сході охопить
страх.

21 Ось що стається з намета-
ми злочинця
і з домівкою того, хто Бога
не знає».

19 І відповів Йов:

2 «Аж доки ви будете
дратувати мою душу*^в
і словами душити мене?»^г

3 Уже десятий раз ви мені
докоряєте*
і не соромитесь з мене
знущатися.^д

18:14 *Або «до жажливої смерті».

18:15 *Букв. «щось не його». **18:17**

*Букв. «він не матиме імені». **18:19**

*Або «в місці його тимчасового прожи-
вання». **19:2** *Або «дратувати мене».

Див. глосарій. **19:3** *Або «мене обра-
жаєте».

- 4** Навіть якщо я провинився, то провина моя залишиться на мені.
- 5** Ви постійно звеличуєтесь наді мною і твердите, що свою ганьбу я заслужив,
- 6** але знайте, що сам Бог увів мене в оману і піймав у мисливську сітку.
- 7** Ось я кричу: «Насилля!» — але ніхто не озивається,^а волаю про допомогу, та справедливості немає.^б
- 8** Мою стежку він перегордив муром, і я не можу пройти, дороги мої вкрив темрявою.^в
- 9** Він забрав від мене славу і зняв вінець з моєї голови.
- 10** Звідусіль він трощить мене, доки я не загину, надію мою вириває, мов дерево.
- 11** Він гнівом на мене розпалюється і своїм ворогом вважає.^г
- 12** Війська його збираються і беруть мене в облогу, стають табором довкола мого намету.
- 13** Він віддалив від мене моїх братів, і знайомі відцурались мене.^д
- 14** Зникли мої близькі приятелі*, забули про мене люди, яких я добре знав.^е
- 15** Гости в домі моєму^в і навіть рабині вважають мене за сторонню людину, в їхніх очах я став чужинцем.

19:14 * Або «мої родичі».

РОЗД. 19

а Пс 22:2
Ав 1:2

б Лк 18:7

в Йв 3:23
Пс 88:8

г Йв 13:24

д Пс 31:11
Пс 69:8

е Пс 38:11

є Йв 31:32

Друга кол.

а Йв 2:9

б Йв 17:6
Пс 88:8

в Пс 109:5

г Йв 30:30
Пс 102:5

д Йв 1:10–12
Пс 38:2

е Йв 2:9, 10

є Пс 69:26

ж Йв 14:14
Пс 19:14
Пс 69:18
Пс 103:2, 4
Мт 20:28
Мр 10:45

- 16** Кличу я свого слугу, та він не відповідає, устами своїми благаю, щоб він мені поспівчував.
- 17** Мій подих став огидним дружині моїй,^а запах мій зробився смородом для моїх братів*.
- 18** Навіть діти малі зневажають мене, тільки-но підведусь, як вони з мене глузують.
- 19** Бридяться мною всі близькі друзі,^б і ті, кого я любив, обернулись проти мене.^в
- 20** Мої кістки прилипають до шкіри та плоті,^г я ледве рятуюсь від смерті*.
- 21** Змилосердьтесь наді мною, змилосердьтесь, приятелі мої, адже мене торкнулася Божа рука.^д
- 22** Навіщо й ви переслідуєте мене так, як Бог,^е і нападаєте на мене безперестанку*?^в
- 23** О, якби слова мої були записані!
О, якби написали їх у книзі!
- 24** Якби залізним різцем і свинцем вони назавжди були вирізьблені на скелі!
- 25** Адже я добре знаю, що викупник мій* живий, він прийде потім і встане над землею*.
- 26** Хоча знищилась моя шкіра,

19:17 * Букв. «синів моєї утроби», тобто утроби, яка мене народила (утроби моєї матері). 19:20 * Букв. «рятуюсь зі шкірою своїх зубів». 19:22 * Букв. «не наситились моєю плоттю». 19:25 * Букв. «над порохом (на поросі)».

я ще в тілі своєму побачу
Бога —

27 сам я побачу його,
будуть дивитись на нього
очі мої, а не очі когось
іншого.^а

Але глибоко всередині я
дуже пригноблений*!

28 Ви говорите: “Як же це ми
переслідуюмо його?”^б —
і вважаєте, ніби причина
всього в мені.

29 Бійтеся меча,^в
адже меч карає тих, хто
грішить,
і знайте, що є суддя».^г

20 І відповів нааматянин
Цофάρ:^а

2 «Мене охоплює неспокій,
ось чому тривожні
думки підказують мені
відповідь.

3 Я чую образливі докори;
і моє розуміння* змушує
мене відповісти.

4 Ти мав би знати,
що, відколи на землі
з'явилась людина*,^е

5 недовго грішники
тішаються
і радість безбожного*
триває лиш мить.^є

6 Хоча його велич сягає неба
і голова торкається хмар,

7 він зникне назавжди, по-
дібно до калу свого,
і ті, хто його бачив, запи-
тають: “Де він?”

8 Він, наче сон, відлетить,
і його не знайдуть,
його проженуть, мов
видіння нічне.

9 Око, яке бачило його, вже
його не бачитиме,

19:27 *Або «відмовили мої нирки».
20:3 *Букв. «дух з мого розуміння».
20:4 *Або «людство, Адам». 20:5
*Або «відступника».

РОЗД. 19
а Пс 17:15

б Пс 69:26

в Пв 32:41

г Пс 58:11
Мт 7:1
Рм 14:4
Як 4:12

РОЗД. 20

д Йв 2:11
Йв 11:1

е Йв 8:8

є Йв 8:13, 19
Йв 21:28

Друга кол.

а Йв 8:13, 18

б Йв 20:18

в Йв 20:10

і більше його не побачить
домівка його.^а

10 Діти його проситимуть
ласки в бідняків,
і він сам поверне іншим
багатство, яке колись
відібрав.^б

11 Його кістки були повні
молодечої сили,
але вона разом із ним піде
в порох.

12 Якщо зло в його устах
солодке,
якщо він ховає його
під язиком,

13 якщо смакує його і не
випльовує,
якщо тримає його в роті,

14 то їжа в нутрощах його
зіпсується —
стане в ньому як отрута*
кобр.

15 Він проковтнув багатство,
але виблює його,
Бог викине це багатство
з його живота.

16 Отруту кобр він ссатиме,
і отруйні зуби* гадюки
заподіють йому смерть.

17 Він ніколи не побачить
водних потоків,
широких річок меду й
масла.

18 Віддасть він своє майно,
так ним і не скористав-
шись*,
він не потішиться багат-
ством, нажитим торгів-
лею.^в

19 Бо він бідних гнобив і по-
кидав напризволяще,
відбирав дома, яких не
будував.

20 Він не знатиме спокою,
і багатство не врятує його.

20:14 *Або «жовч». 20:16 *Букв.
«язик». 20:18 *Букв. «і він не проковт-
не».

- 21 Не лишилось нічого, що він міг би поглинути, тож добробут його не триватиме довго.
- 22 Коли він нагромадить найбільше багатства, охопить його тривога, нещастя прийдуть на нього у всій своїй силі.
- 23 Коли він наповнить свій живіт, Бог* пошле на нього палючий гнів, який проллється на нього дощем і ввійде у його нутроці.
- 24 Коли він утікає від залізної зброї, його пробивають стріли, випущені з мідного лука.
- 25 Він витягне стрілу зі своєї спини, а зброю блискучу – із жовчного міхура, і жах охоплює його.^a
- 26 На його скарби чекає непроглядна темрява, його ж самого пожере вогонь, якого ніхто не роздмухував, лихо чекає на того, хто вцілів у наметі його.
- 27 Небо викриє провину його, і земля збунтується проти нього.
- 28 Повинь змиє його дім, ринуть потоки на нього в день Божого* гніву.
- 29 Таку частку отримає неправедний від Бога, таку спадщину визначив йому Бог».

21 І відповів Йов:
2 «Послухайте уважно, що я скажу, і цим мене потіште.

20:23 *Букв. «він». 20:28 *Букв. «його».

РОЗД. 20

a Йв 15:21
Йв 18:5, 11

Друга кол.

РОЗД. 21

a Йв 16:10, 20
Йв 17:2
Єв 11:36

b Ав 1:3, 13

v Йв 12:6
Пс 37:7
Пс 73:3
Пс 73:12
Єр 12:1

r Пс 73:3, 5

d Іс 5:12
Іс 22:13
Ам 6:4, 5

e Пс 10:4, 11
Пс 73:3, 11

- 3 Потерпіть, поки я говоритиму, а коли закінчу, тоді насміхайтеся з мене.^a
- 4 Хіба я скаржуся людині? Ні, якби так було, я* не залишався б спокійним.
- 5 Погляньте на мене і дивіться приголомшено, покладіть руку собі на уста.
- 6 Коли я думаю про це, мене огортає неспокій і все моє тіло тремтить.
- 7 Чому неправедні живуть,^b доживають до старості і стають багатими*?^a
- 8 Діти їхні завжди з ними, і нащадків своїх вони бачать.
- 9 Вони живуть у своїх домах безпечно, без страху,^c і Бог не карає їх своєю різкою.
- 10 Бики їхні завжди плідні, корови теляться і не скидають.
- 11 Їхні хлопчики бігають, мов отара, діти їхні радісно стрибають.
- 12 Голосно співають вони під бубон та арфу, веселяться під звуки флейти*.^d
- 13 Вони у вдоволенні проживають свої дні і спокійно* сходять у могилу*.^e
- 14 Говорять вони до правдивого Бога: «Залиш нас! Не хочемо пізнавати дороги твої.»^e

21:4 *Букв. «мій дух». 21:7 *Або «могутніми». 21:12 *Або «сопілки». 21:13 *Або «в одну мить», тобто помирають швидко і безболісно. ^aАбо «шебл», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій.

- 15** Хто такий Всемогутній,
щоб ми служили йому?^а
Яка користь знати його?^б
- 16** Але я знаю, що їхній добро-
бут не залежить від них.^в
Я ж далекий від думок*
неправедних людей.^г
- 17** Хіба часто гасне світиль-
ник грішників?^а
Хіба часто спадає на них
лихо?
І хіба часто Бог у своїм
гніві їх нищить?
- 18** Хіба стають вони мов
солома на вітрі,
наче полова, підхоплена
вихором?
- 19** Бог прибереже покарання
людини для її синів.
Але нехай Бог відплатить
їй так, що вона це відчує.^е
- 20** Нехай вона на власні очі
побачить своє знищення
і нехай п'є гнів Всемогут-
нього.^є
- 21** Хіба вона переймається
тим, що станеться з її
нащадками, коли її вже
не буде,
якщо кількість її місяців
скоротиться?^ж
- 22** Чи може хтось навчати
мудрості Бога*,^з
який судить навіть тих,
хто високо стоїть?^д
- 23** Один помирає в повній силі;
не маючи ні турбот, ні
тривоги,^е
- 24** коли стегна його жиром
налиті
і його кістки міцні*.
- 25** А інший помирає у глибо-
кому смутку*,
не скуштувавши добра.

21:16 *Або «порад; підступних пла-
нів». 21:21 *Або «скоротиться вдвоє».
21:22 *Або «чогось навчити Бога».
21:24 *Букв. «кістковий мозок воло-
гий». 21:25 *Або «з гіркою душею».

РОЗД. 21

а Вх 5:2
Пс 10:4
Ос 13:6

б Мл 3:14

в Лк 12:19, 20

г Пс 1:1

д Пр 13:9
Пр 20:20
Пр 24:20

е Пс 11:6
Іс 26:11

є Пс 75:8
Іс 51:17
Єр 25:15
Об 14:10

ж Пс 55:23

з Іс 40:13, 14
Рм 11:34
1Кр 2:16

и Іс 40:23

і Пс 49:17
Лк 12:19, 20

к Пс 73:12, 19
Мт 24:38, 39

Друга кол.

а Йв 3:19
Ек 9:2

б Йв 24:20

в Пс 59:3

г Йв 20:5, 7

д Йв 3:17

е Рм 5:12

є Йв 16:2, 3

РОЗД. 22

ж Йв 2:11
Йв 4:1

з Йв 15:14, 15

- 26** Вони разом ляжуть
у порох,^а
і хробаки покриють їх
обох.^б
- 27** Що ж, я добре знаю ваші
думки
і ваші заміри скривдити
мене*.^в
- 28** Бо ви кажете: «Де дім
знатної людини?
Де намет неправедного,
в якому він жив?»^г
- 29** Хіба ви не розпитували
мандрівників?
Чи ви не розглядали уваж-
но їхніх спостережень*,
30 що в день лиха неправед-
ного щадять
і в день люті він рятується?
- 31** Хто йому докорить за діла
його
і хто йому відплатить
за те, що він зробив?
- 32** Його віднесуть на
кладовище,
і над могилою його будуть
пильнувати.
- 33** Для нього стане приємною
земля в долині*,^д
за ним піде весь людський
рід*,^е
та й тим, хто пішов перед
ним, теж немає ліку.
- 34** Навіщо ви потішаєте мене
пустими словами?^є
У тому, що ви говорите,
сама брехня!»
- 22** І відповів теманянин
Еліфаз:^ж
- 2** «Чи може людина зробити
щось для Бога?
Чи може якась прони-
лива людина бути йому
корисною?»^з

21:27 *Або, можливо, «повестися зі
мною жорстоко». 21:29 *Букв. «зна-
ків». 21:33 *Або «ваді». Див. глосарій.
#Букв. «він потягне все людство за со-
бою».

- 3** Хіба для Всемогутнього має значення* твоя праведність?
Яка йому вигода з того, що ти йдеш дорогою непорочності?^a
- 4** Хіба він покарає тебе і буде судитися з тобою за твоє благоговіння?
- 5** Мабуть, зло твоє дуже велике і провинам твоїм немає кінця.^b
- 6** Адже ти несправедливо береш заставу від братів своїх і здираєш з людей одяг та залишаєш їх нагими*.^a
- 7** Втомленому ти не даєш води, а голодному — їжі.^г
- 8** Земля належить сильному,^d і на ній живе привілейований.
- 9** Але ти відсилав вдів ні з чим, через тебе ослабли руки сиріт*.
- 10** Тому довкола тебе розставлені пастки*^e і страх раптовий тебе вражає,
- 11** тому темрява тебе огортає і ти нічого не бачиш, тому води тебе покривають.
- 12** Хіба Бог не високо в небі? Поглянь також на зірки — як високо вони.
- 13** Але ти говориш: “Що Бог знає?
Хіба він може судити, дивлячись крізь густий морок?

22:3 *Або «чи приносить задоволення Всемогутньому». **22:6** *Букв. «здираєш одяг з нагих». **22:9** *Або «дітей, які залишилися без батька». **22:10** *Букв. «сильця».

РОЗД. 22

a Йв 2:3
Йв 32:3

b Йв 1:8
Йв 4:7

v Йв 31:19, 22

г Йв 31:17, 22

d Йв 31:25, 28

e Йв 18:5, 9

Друга кол.

a Йв 4:18, 19

b Йв 11:13

v Йв 8:5, 6

г 1Цр 9:28
Йв 28:16
Пс 45:9
Іс 13:12

- 14** Закривають його хмари, тож він нічого не бачить, коли ходить по небозводу*”.
- 15** Чи ти будеш триматись давньої стежки, яку протоптали неправедні —
- 16** люди, що були забрані* передчасно, чії основи були змиті водами повені*?^a
- 17** Вони говорили до правдивого Бога: “Залиш нас!” і “Що нам зробить Всемогутній?”
- 18** А він доми їхні наповнював добром... (Я ж далекий від таких неправедних думок.)
- 19** Праведний побачить їхню загибель і радітиме, невинний з них поглізує і скаже:
- 20** “Противники наші знищені, а те, що від них залишилось, пожере вогонь”.
- 21** Пізнай Бога ближче, і будеш мати мир — тоді отримаєш добро.
- 22** Прийми закон з його уст, слова його тримай у своєму серці.^b
- 23** Якщо вернешся до Всемогутнього, він підійме тебе.^a
Якщо усунеш неправедність зі свого намету
- 24** і кинеш золото* в порох, золото з Офіру^г — у кам’янисті ущелини^d,
- 25** то Всемогутній стане для тебе золотом*,

22:14 *Або «колу неба». **22:16** *Або «життя яких обірвали». ^aБукв. «річки». **22:24** *Або «золоті самородки». ^bАбо «ваді». Див. глосарій. **22:25** *Або «золотими самородками».

він буде тобі найдобрішим сріблом.

26 Тоді ти знайдеш велику радість у Всемогутньому, до Бога піднесеш обличчя своє.

27 Будеш багатий його, і він тебе вислухає, а ти виконаєш свої обітниці.

28 Що задумаєш – те здійсниться, і на стежці твоїй засяє світло.

29 Адже якщо ти говориш зухвало, то будеш принижений, а смиренного* Бог визволить.

30 Він врятує невинного, тож якщо в тебе чисті руки, він обов'язково врятує тебе».

23 І відповідь Йов:
2 «Навіть сьогодні я вперто нарікати*^а, а сили мої вичерпалися через зітхання.

3 О, якби я знав, де знайти Бога!^б

Я пішов би в його оселю.^в

4 Я представив би йому свою справу і виклав би йому свої доводи.

5 Зрозумів би я відповіді його та вислухав усе, що він мені говорить.

6 Невже він використав би свою велику силу, щоб сперечатися зі мною? Ні! Він би мене вислухав.^г

7 Там праведний міг би владнати з ним свої справи,

РОЗД. 23

а Йв 10:1

б Йв 13:3
Йв 16:21

в Йв 31:37

г Пс 22:24
Іс 57:16

Друга кол.

а Йв 1:8
Пс 1:6
Пс 139:1б Йв 31:6
Пс 17:3в Пс 18:21
Пс 44:18г Пс 119:11, 127
Єр 15:16

д Рм 9:19

е Чс 23:19
Пс 135:6
Іс 14:24
Іс 46:10

і мене назавжди виправдав би мій Суддя.

8 Але коли іду я на схід, там немає його, коли вертаюсь, його не знаходжу.

9 Коли він щось робить ліворуч, я не можу побачити його; потім він повертає праворуч, та я все одно його не бачу.

10 А він знає шлях, який я обираю.^а

Коли він випробує мене, я стану мов очищене золото.^б

11 Ноги мої йшли його слідами, я тримався його дороги і з неї не сходив.^в

12 Я не відступав від наказів його.

Слова його уст я беріг^г старанніше, ніж він вимагав від* мене.

13 Коли він має твердий намір – хто може чинити опір йому?^д

Коли він* хоче щось здійснити, він це зробить.^е

14 Він виконає всі свої наміри* щодо мене, а їх він має багато.

15 Ось чому через нього я відчуваю тривогу, роздумую про нього й боюся ще більше.

16 Бог зробив мене боязким, Всемогутній настрашив мене.

17 Але я ще не замовк ані через темряву, ані через морок, який вкрив обличчя моє.

23:12 *Або «постановив для». **23:13** *Або «його душа». **23:14** *Або «все, що постановив».

22:29 *Або «того, хто опустив очі».
23:2 *Або «моє нарікання бунтівне».

- 24** Чому Всемогутній не визначив часу?^a
Чому ті, хто його знає, до-сі не бачать його дня*?
- 2** Люди пересувають межові знаки,^b захоплюють чужі отари і в себе пасуть.
- 3** У сироти* вони відбирають осла, у вдови беруть бика в заставу.^b
- 4** Вони бідних зіштовхують з дороги, і безпомічні люди на землі мусять ховатися від них.^г
- 5** Бідняки добувають їжу, мов дикі осли^a у безводній землі.
У пустелі вони шукають їжу для своїх дітей.
- 6** Вони збирають урожай на чужому полі* і рештки у винограднику неправедного.
- 7** Вони ночують нагі, без одягу,^e в холод не мають чим накритися.
- 8** В горах вони мокнуть під дощем і туляться до скель, бо сховку не мають.
- 9** Грішники сироту від материнських грудей віднімають,^c беруть у заставу одяг бідного.^ж
- 10** Він змушений ходити нагий, без одягу, і голодувати, носячи снопи.
- 11** У полудневу спеку він працює* між стінами терас,

24:1 *Тобто його дня суду. **24:3** *Або «дитини, яка залишилася без батька». **24:6** *Або, можливо, «корм для худоби збирають на полі». **24:11** *Або, можливо, «Він видавлює олію».

РОЗД. 24

a Ав 1:2

б Пв 19:14
Пв 27:17
Пр 23:10
Ос 5:10

в Пв 24:17

г Пс 109:16
Пр 22:16
Іс 10:1, 2
Як 5:4д Іс 32:14
Єр 14:6e Вх 22:26, 27
Пв 24:13

є 2Цр 4:1

ж Вх 22:26, 27
Пв 24:13

Друга кол.

a Єр 22:13
Як 5:4

б Ек 4:1

в Ів 3:19

г Пс 10:4, 8

д Пр 7:8–10

e 2См 12:9, 12
Пс 94:3, 7
Пр 30:20

є Ів 3:20

ж Пв 28:15, 16
Пр 3:33з Пс 49:13, 14
Пс 55:15
Лк 12:20

топче виноград у давильні, а сам відчуває спрагу.^a

- 12** З міста чути стогін тих, хто вмирає, і смертельно поранені* волають про допомогу,^b та Бог не бачить у цьому нічого поганого^в.
- 13** Злі бунтуються проти світла,^г вони не пізнають його доріг і на шляхах його не перебувають.
- 14** Убивця встає на світанку, вбиває безпомічного і бідного,^г а вночі йде красти.
- 15** Око перелюбника чекає сутіноків.^a
Він говорить: «Ніхто не побачить мене!»^o — і прикриває обличчя своє.
- 16** Злодії у темряві проникають* в доми, а вдень замикаються. Вони цураються світла.^c
- 17** Бо ранок для них — те саме, що для інших непроглядна темрява, вони знають, які жахи стаються в непроглядній темряві.
- 18** Але води їх швидко відносять*.
Наділ їхній буде проклятий на землі,^ж не підуть вони більше до своїх виноградників.
- 19** Як посуха і спека поглинають талий сніг, так могила* поглинає грішника!^з

24:12 *Або «душі поранених». ^aАбо, можливо, «Бог нікому не висуває обвинувачення». **24:16** *Або «прокопують отвори». **24:18** *Букв. «він швидкий на поверхні вод». **24:19** *Або «шеол», тобто спільна могила людства. Див. глосарій.

- 20** Його забуде матір*, і хробак ласуватиме ним, не згадають вже більше про нього.^а
І неправедність зламана буде, мов дерево.
- 21** Він кривдить жінку неплідну і змущується з удови.
- 22** Та Бог* своєю силою знищить сильних.
Навіть якщо грішники встануть, вони не будуть певні, чи залишаться живі.
- 23** Бог* дозволяє, щоб вони почувались упевнено і безпечно,^б але він спостерігає за всім, що вони роблять*.^в
- 24** Злі звеличуються на короткий час — і вже їх немає,^г понижують їх^а і, як усіх інших, збирають, їх зрізають, мов колосся.
- 25** Хто тепер назве мене брехуном і спростує слова мої?»
- 25** І відповів шуахянин Біл-дід:^о
- 2** «Йому належить влада, він має грізну силу, і в небі* він встановлює мир.
- 3** Хіба можна злічити війська його?
І над ким не сходить його світло?
- 4** То як смертна людина може бути праведною перед Богом^е і народжений жінкою — невинним*?»^ж

24:20 *Букв. «утроба». 24:22, 23 *Букв. «він». 24:23 *Букв. «за їхніми дорогами». 25:2 *Букв. «на своїх висотах». 25:4 *Або «чистим».

РОЗД. 24

а Пр 10:7
Ек 8:10
Ек 9:5

б Ек 8:11
Іс 56:12
Лк 12:19

в Пс 11:4
Пр 5:21
Пр 15:3

г Пс 37:10
Пс 92:7
Як 1:11

д Ек 8:12, 13

РОЗД. 25

е Йв 2:11
Йв 8:1

є Йв 4:17, 18
Йв 22:3

ж Йв 15:14, 15

Друга кол.

РОЗД. 26

а Йв 16:2, 3

б Йв 12:2
Йв 17:10

в Пс 139:8
Єв 4:13

г Йв 9:8
Пс 104:2
Іс 42:5

д Пр 30:4
Ек 11:3

е Пс 97:2

є Пр 8:27
Єр 5:22

- 5** Таж навіть місяць не яскравий для нього, і зорі не чисті в його очах,
- 6** тим більше смертна людина — той хробак, син людський — той черв'як!»

26 І відповів Йов:
2 «О, як же ти допоміг безсилі!»

Як підтримав ослаблені руки!»^а

- 3** Скільки порад ти дав неумудрому^б і як охоче* ти ділишся мудрістю^в!
- 4** Кому ти це говориш і хто надихнув тебе говорити таке*?
- 5** Тремтять померлі, вони навіть нижче, ніж води та їхні мешканці.
- 6** Могила* перед Богом^г нага,^д і місце загибелі^а нічим не прикрите.
- 7** Він північне небо* простяг над порожнечою,^г і ні на чому він землю повісив.
- 8** Він загортає воду в хмари,^а і вони не прориваються під її вагою.
- 9** Закриває він свій престол, простягаючи над ним хмару.^е
- 10** Він встановив обрій* на поверхні вод^є — він проклав межу між світлом і темрявою.

26:3 *Або «щедро». ^аАбо «практичною мудрістю; здоровим глуздом».

26:4 *Букв. «і чий подих (дух) виходить із тебе». 26:6 *Або «шебл», тобто спільна могила людства. Див. глосарій. ^бБукв. «ним». ^аАбо «і авааддн».

26:7 *Букв. «північ». 26:10 *Букв. «коло».

- 11 Тремтять стовпи неба,
вони приголомшені його
докором.
- 12 Він збудує море своєю
силою^а
і завдяки розумінню сво-
єму трощить морське
чудовисько*.^б
- 13 Своїм подихом* він небо
очищає,
рука його проколює
невловимого^в змія.
- 14 Ось це лише частина діл
його,^г
про нього ми чуємо тільки
слабкий шепіт!
А хто зможе зрозуміти
його могутній грім?»^г

27 І Йов продовжив гово-
рити:

- 2 «Як живий Бог*, який
позбавив мене пра-
восуддя,^а
як живий Всемогутній,
який наповнив мене^в
гіркотою:^б
- 3 доки дихання ще в мені
і дух від Бога ще в ніздрях
моїх,^в
- 4 доти мої уста не говорити-
муть неправди
і язик мій не скаже
обману!
- 5 Я нізачо не визнаю вас
праведними!
Поки не помру, не відре-
чусь від* своєї непороч-
ності!»^в
- 6 Я буду триматися своєї
справедливості і не
відпущу її,^г
поки я живий*, серце не
засудить^г мене.

26:12 *Букв. «Раха́ва». 26:13 *Або «вітром». *Або «звивистого». 27:2 *Див. Сд 8:19. *Або «мою душу». 27:5 *Або «я не заберу від себе; я зберігатиму». 27:6 *Або «за жоден з моїх днів». *Або «не докорить».

РОЗД. 26

а Пс 74:13
Іс 51:15

б Йв 9:13

в Пс 92:5
Ек 3:11
Іс 55:9

г Йв 37:5

РОЗД. 27

д Йв 34:5

е Рт 1:20
2Цр 4:27

є Бт 2:7
Іс 42:5
Дії 17:25

ж Йв 22:1,5
Пр 27:11

з Йв 2:3

Друга кол.

а Йв 13:15, 16
Йв 36:13

б Йв 35:12
Пс 18:37, 41
Пр 28:9
Єр 11:11
Як 4:3

в Пс 11:6
Ек 8:13
Мл 3:5

г Єс 9:7–10
Ос 9:13

д Пр 13:22
Пр 28:8
Ек 2:26

- 7 Нехай ворог мій стане як
лиходій
і ті, хто нападає на мене,—
як неправедні.
- 8 На що безбожному* наді-
ятись, коли Бог його
знищить,^а
коли забере його життя?^в
- 9 Чи Бог почує його крик,
коли лихо на нього спаде?^б
- 10 Чи знайде він радість
у Всемогутньому?
Чи буде звертатись до Бо-
га постійно?
- 11 Навчу я вас про силу Божу*
і нічого не приховою від
вас про Всемогутнього.
- 12 Якщо всі ви бачили
видіння,
чому порожні ваші слова?
- 13 Послухайте, яку частку
від Бога отримують
неправедні^в
і яка спадщина від Все-
могутнього дістанеться
гнобителям.
- 14 Якщо синів їхніх стане
багато, вони загинуть
від меча,^г
їхнім нащадкам бракува-
тиме їжі.
- 15 Тих, хто переживе їх, по-
ховають під час пошесті,
і вдови їхні не будуть
плакати за ними.
- 16 Навіть якщо неправедний
назбирає срібла, як
пороху,
і наскладає добротного
одягу, як глини,—
- 17 хоч він і нагромадить
усе це,—
праведний носитиме його^д
і невинний отримає срібло
його.

27:8 *Або «відступнику». *Або «ду-
шу». 27:11 *Або, можливо, «рукою
Божою».

- 18** Його дім ненадійний, наче кокон, який робить міль, наче захисток,^а який робить собі сторож.
- 19** Багатим він ляже, але нічого не збере, відкриє він очі — а вже нічого нема.
- 20** Жаж охопить його наче повінь, і буря забере його вночі.^б
- 21** Східний вітер підхопить його — і він зникне, вихор зірве неправедного з його місця й понесе,^в
- 22** безжально налетить на нього,^г хоч він відчайдушно тікатиме від його поривів.^д
- 23** Вітер* буде глузливо плескати в долоні і свистіти^е йому вслід.
- 28** Існує місце, де видобувають срібло, і місце, де видобувають та очищають золото.^с
- 2** Із землі добувають залізо, а з гірської породи виплавляють* мідь.^ж
- 3** Людина перемагає темряву і, просуваючись якнайдалі у мороці й темряві, шукає руду*.
- 4** Вона риє копальню далеко від поселень, у забутих місцях, де не ступала людська нога; туди спускаються вниз на мотузках і працюють, зависаючи на глибині.
- 5** Поверхня землі дає їжу, а глибини її перериті, наче вогнем спустошені*.

27:23 *Або, можливо, «вони». 28:2 *Букв. «виливають». 28:3 *Букв. «каміння». 28:5 *Очевидно, йдеться про видобуток корисних копалин.

РОЗД. 27

а Іс 1:8
Пл 2:6

б Пс 73:3, 19

в Мт 7:26, 27

г Пс 83:15

д Іс 10:3
Ам 2:14

е Пл 2:15

РОЗД. 28

є Пр 17:3
Мн 3:3

ж Пв 8:7, 9

Друга кол.

а 2Цр 20:20
2Хр 32:30

б Пр 2:6
Як 1:5

в Йв 28:28

г Пр 3:15

д Рм 11:34

е Пр 3:13, 14

є Іс 13:12

ж Пр 16:16

з Пр 8:11
Пр 20:15

- 6** Серед її каміння — сапфір, а порох містить золото.
- 7** Хижий птах не знає туди стежки, і не бачило її око чорного шуліки.
- 8** Не ступали по ній звірі сильні, і лев молодий по ній не блукав.
- 9** Людина вдаряє рукою крем'яну скелю, перекидає гори з їхнім підніжжям.
- 10** У скелі прорубує вона канали для води,^а її очі помічають кожну коштовність.
- 11** Вона перегороджує виток річок і приховане виносить на світло.
- 12** Але хто знає, де знайти мудрість,^б де бере свій початок розуміння?^в
- 13** Ніхто з людей не пізнав ціни мудрості,^г немає її в краю живих.
- 14** Водна глибіння каже: "Вона не в мені!" Море також промовляє: "Не в мене вона!"^д
- 15** Не придбаєш її за чисте золото і не відважиш за неї срібло.^е
- 16** Не купиш її ані за золото з Офіру,^є ані за рідкісний онікс і сапфір.
- 17** Не зрівняється з нею ні золото, ні скло, і не придбаєш її за посуд зі щирого* золота,^ж
- 18** а про корали та кришталь не варто й згадувати.^з

28:17 *Або «очищеного».

Цінніша мудрість за мішок
з перлами.

- 19** Не зрівняється з нею
топаз^a з Күшу,
не заплатиш за неї навіть
щирим золотом.
- 20** Де знайти мудрість,
де бере свій початок
розуміння?^b
- 21** Вона схована від очей
усього живого^a
і від небесного птаства
прихована.
- 22** Загибель і смерть кажуть:
“До наших вух долетіла
лише чутка про неї”.
- 23** Але тільки Бог розуміє
дорогу до неї
і знає, де вона пробуває,^c
24 бо він бачить аж до кінців
землі,
оглядає все під небесами.^d
- 25** Коли він дав силу* вітру^e
і вимірив води,^f
- 26** коли для дощу він закон
встановив^ж
і грозівій хмарі дорогу
проклав,^з
- 27** тоді побачив він мудрість
і розповів про неї.
Утвердив він її та
випробував.
- 28** І сказав він людині:
“Боятись Єгови — це
мудрість,^и
а відвертатись від зла —
розуміння”^і».
- 29** І Йов продовжив гово-
рити:
- 2** «О, якби життя моє було
як за місяців давніх,
як у дні, коли Бог охоро-
няв мене,
- 3** коли світильник його сві-
тив над моєю головою,
коли його світло вело
мене через темряву,^к

28:25 * Букв. «вагу».

РОЗД. 28

a Вх 28:15, 17

b Йв 28:12

v Ек 8:17
1Кр 2:8, 11

г Як 1:5

д Пр 15:3
Зх 4:10
1Пт 3:12

e Пс 148:8
Ек 1:6

e Йв 5:10
Йв 26:8
Йв 37:10
Пс 135:7
Пр 30:4
Іс 40:12

ж Зх 10:1

з Йв 38:25

и Пс 4:6
Пс 111:10
Пр 9:10
Ек 12:13
Рм 1:20

і Пр 3:7

РОЗД. 29

к Пс 18:28
Пс 119:105

Друга кол.

a Пс 25:14
Пр 3:32

b Пс 32:13
Пс 33:24

v Рт 4:1
Пр 31:23

г Не 8:1

д Льв 19:32

e Пр 21:13
Пр 24:11

e Як 1:27

ж Пс 24:12, 13

з Пс 10:17, 18

- 4** коли я був у* розквіті сил,
коли Бог був мені близь-
ким другом і перебував
у моєму наметі,^a
- 5** коли Всемогутній був ще
зі мною
і мої діти* були довкола
мене,
- 6** коли ноги мої у маслі
купалися
і потоки олії на мене зі
скелі текли.^b
- 7** Коли я виходив до брами
міської^в
і на ринковій площі сідав,^г
- 8** юнаки бачили мене і відхо-
дили вбік*,
навіть старі підводились
і стояли.^d
- 9** Князі стримували свої
слова
й уста затуляли долонею.
- 10** Голос знатних людей
замовкав,
і язик прилипав їм до
піднебіння.
- 11** Хто мене чув, той добре
відгукувався про мене,
і хто мене бачив, свідчив
добре про мене.
- 12** Бо визволяв я бідного,
який благав про
допомогу,^e
а також сироту* і кожного,
хто не мав помічника.^с
- 13** Благословляв мене той,
кого я рятував від
загибелі,^ж
серце вдови я розвеселяв.^з
- 14** Я одягався в праведність,
і вона була моїм вбран-
ням.
Справедливість була для
мене мов довгий одяг*
і тюрбан.

29:4 * Букв. «у дні». 29:5 * Або «слуги».

29:8 * Букв. «ховалися». 29:12 * Або
«дитину, яка залишилася без батька».

29:14 * Або «безрукавий халат».

- 15** Я ставав очима для сліпого
і ногами для кульгавого.
- 16** Був я батьком для бідних^а
і вникав у судову справу незнайомих.^б
- 17** Я злочинцю щелепи ламав^в
і здобич з його зубів виривав.
- 18** Говорив я: “Помру у своєму домі^г,
і днів моїх буде багато, як піщинок.
- 19** Коріння моє сягатиме води,
і роса залишатиметься на гілках моїх усю ніч.
- 20** Моя слава не в’яне,
і лук у руці моїй стрілятиме ще не раз”.
- 21** Мене слухали і чекали моїх слів,
мовчки очікували моєї поради.^д
- 22** Після мене вже ніхто не мав що сказати,
і слова мої були приємні* для їхніх вух.
- 23** Чекали мене, як дощу, і відкривали свої уста, як для дощу весняного.^е
- 24** Коли я ласкаво до людей усміхався, вони не могли повірити,
і світло на обличчі моєму заспокоювало їх*.
- 25** Я давав їм настанови, як їхній голова,
я жив наче цар серед своєї військ^в
і був розрадником для тих, хто в жалобі.^ж

29:18 *Букв. «у своєму гнізді». **29:22** *Букв. «падали краплями». **29:24** *Або, можливо, «вони не затьмарювали світла мого обличчя».

РОЗД. 29

а Лк 14:13
Як 1:27

б Пр 29:7

в Пс 58:6
Пр 30:14

г Бг 25:8
2Цр 22:20

д Йв 29:9

е Пс 72:6
Пр 16:15

є Йв 1:3

ж Ек 7:2

Друга кол.

РОЗД. 30

а Йв 12:4

б Бг 4:12
Пс 109:10
Дн 4:25

в Пс 69:12
Пл 3:14

г Йв 17:6

д Йв 19:13

е Чс 12:14
Пв 25:9
Іс 50:6
Мт 27:30

- 30** Тепер сміються наді мною^а
чоловіки, молодші за мене,
чиїх батьків я відмовився б тримати
навіть із псами, які стерегли мою отару.
- 2** Хіба була мені потрібна сила їхніх рук?
Таж люди ті снаги не мають.
- 3** Вони виснажені через злидні й голод,
гризуть пересохлу землю, яка вже була розорена і спустошена.
- 4** Збирають вони солоне листя з кущів,
і корінь чагарників* стає їм за їжу.
- 5** Їх виганяють з громади,^б
кричать на них, як на злодіїв.
- 6** Вони живуть на схилах ущелин*,
у ямах і скелях.
- 7** У куцах вони кричать, туляться одні до одних у кропиві.
- 8** Це сини нерозумних і безіменних,
котрі вигнані* з краю.
- 9** І такі зневажають мене у своїх піснях,^в
для них я став посміхавцем*.^г
- 10** Вони мною гидуєть, тримаються від мене здалека^д
і не бояться плювати мені в обличчя.^е
- 11** Бог обеззброїв* мене й упокорив,

30:4 *Букв. «ретами». **30:6** *Або «ваді». Див. глосарій. **30:8** *Букв. «вигнані бичем». **30:9** *Букв. «притчею; приказкою». **30:11** *Букв. «послабив мою тятину».

- тому вони не знають ніякого стриму* переді мною.
- 12** Наче згряя негідників, вони піднімаються праворуч від мене й нападають. Вони змушують мене втікати і ставлять на моєму шляху перешкоди, щоб мене погубити.
- 13** Вони нищать стежки мої, через них лихо моє стає ще гіршим,^a і немає кому їх зупинити*.
- 14** Приходять вони, мов через великий пролом у стіні, з'являються вони юрбою разом зі спустошенням.
- 15** Жах мене охоплює, гідність моя щезає, мов віднесена вітром, і зникає спасіння моє, немов хмара.
- 16** Життя* моє відпливає, наче вода,^b лихі дні^в захоплюють мене в полон.
- 17** Вночі біль пронизує кістки мої*,^г муки роздирають мене і не стихають.^d
- 18** Величезна сила спотворює моє вбрання* і стискає мене, наче комір тісний.
- 19** Кинув Бог мене в болото, я став подібний до пороху й попелу.
- 20** Я волаю про допомогу, а ти не відповідаєш мені,^e встаю, а ти лише дивишся на мене.

30:11 *Або «вони відкинули вуздечку». **30:13** *Або, можливо, «і немає у них помічника». **30:16** *Або «душа». **30:17** *Букв. «мої кістки свердлять наскрізь». **30:18** *Або, можливо, «тяжкі страждання спотворюють мене».

РОЗД. 30

a Йв 16:2
Пс 69:26

б Пс 22:14

в Йв 10:15

г Пс 6:2

д Йв 2:8, 13
Йв 7:4

е Йв 19:7
Пс 22:2

Друга кол.

a Йв 7:20
Йв 19:6

б Йв 13:25

в Пр 14:21
Пр 14:31
Пр 19:17

г Пс 38:6
Пс 42:9
Пс 43:2

д Мих 1:8

е Йв 7:5
Пл 4:8

РОЗД. 31

е Пр 6:25, 26
Мт 5:28

ж Йв 31:9, 10

- 21** Ти став жорстоким до мене,^a своєю могутньою рукою вражаєш мене.
- 22** Піднімаєш ти мене вітром, несеш на ньому, і буря жбурляє мною*.
- 23** Я знаю, що ти приведеш мене до смерті, в дім, де зберуться всі, що живуть.
- 24** Але ніхто не нападе на розбиту людину*,^b коли вона волає про допомогу у своєму нещасті.
- 25** Хіба я не плакав над тими, у кого були важкі часи*? Хіба я^в не жалів бідного?^г
- 26** Хоча добра я сподівався, але прийшло зло, світла чекав, але прийшла темрява.
- 27** Всередині у мене все бурлить безупинно, лихі дні спіткали мене.
- 28** Я ходжу похмурий,^г сонце не світить. Серед громади я підводжуся і волаю про допомогу.
- 29** Братом став я для шакалів і приятелем для доньок страуса.^d
- 30** Шкіра моя почорніла і відпадає,^e кістки горять від жару*.
- 31** Моя арфа грає лише для жалоби, моя флейта* — для плачу.
- 31** Угоду я склав зі своїми очима,^e то як би посмів задивлятися на дівчину*?^ж

30:22 *Або, можливо, «з гуркотом розбивавш мене». **30:24** *Букв. «кupu руйн». **30:25** *Або «хто має важкий день». ^вАбо «моя душа». **30:30** *Або, можливо, «гарячки». **30:31** *Або «сопілка». **31:1** *Або «виявляти неналежну увагу дівчині».

- 2** Яку частку я мав би від Бога, котрий угорі, який спадок від Всемогутнього, що на висоті?
- 3** Хіба злочинця не чекає лихо, а кривдників — нещастя?^a
- 4** Хіба він не бачить доріг моїх^b і не рахує всіх моїх кроків?
- 5** Хіба я колись ходив дорогами неправди?^c Хіба ноги мої спішили до обману?^b
- 6** Нехай Бог зважить мене на точних терезах,^г тоді він побачить, що я непорочний.^d
- 7** Якщо стопи мої збочують з дороги,^e серце йде за моїми очима^e або руки мої стали нечистими,
- 8** то нехай посяєне мною їсть інший^ж і хай те, що я посадив, буде викоренене*.
- 9** Якщо котрась жінка звела моє серце^з і я чатував^з біля дверей дому свого ближнього,
- 10** то хай дружина моя меле зерно для іншого і хай з нею сплять інші чоловіки*.^и
- 11** Бо це було б ганебною поведінкою, провинною, за яку карає суд.^к
- 12** Це був би вогонь, який би все пожере і знищить*,^л

31:5 *Або, можливо, «з людьми неправдивими». **31:8** *Або «хай насадки мої будуть викоренені». **31:10** *Букв. «хай інші чоловіки стають на коліна над нею». **31:12** *Букв. «їсть (пожирас) до знищення».

РОЗД. 31

а Йв 20:26–29
Пс 73:3, 18
Пр 10:29

б Бт 16:13
2Хр 16:9
Пс 139:3
Пр 5:21
Єр 32:19

в Пс 26:5
Пр 6:16, 18

г 1См 2:3

д Йв 2:3
Йв 27:5
Пс 7:8

е Пв 11:16
Єр 10:23

є Чс 15:39
Ек 11:9
Єз 6:9
Мт 5:29
1Ів 2:16

ж Пв 26:16

з Йв 31:1
Мт 5:28

и Йв 24:15

і 2См 12:9, 11
Єр 8:10

к Бт 38:24
Лв 20:10
Пв 22:22

л Пр 6:25–27
Пр 7:27

Друга кол.

а Пр 22:22, 23
Іс 10:1–3

б Йв 34:19
Пр 14:31
Пр 22:2
Мн 2:10

в Пс 139:16

г Пв 15:7, 8

д Пв 10:18
Пр 28:27

е Єз 18:5, 7
Як 1:27
1Ів 3:17

є Іс 58:7
Лк 3:11
Як 2:15, 16

ж Пв 24:13

з Пр 14:21

и Пр 31:23

який би поглинув з корінням* усі мої плоди.

- 13** Якщо я відмовляв у справедливості своєму слугі або служниці, коли вони скаржилися* на мене,
- 14** то що я робитиму, коли Бог виступить* проти мене?
Що йому відповім, коли він вимагатиме звіту?^a
- 15** Хіба той, хто створив мене в утробі, не створив і їх?^b Хіба не один і той самий сформував нас, перш ніж ми народилися*?^b
- 16** Якщо я відмовляв бідним у їхніх проханнях^г і засмучував очі вдови*,^d
- 17** якщо я сам їв і з сиротами не ділився,^e
- 18** (хоча від днів молодості моєї сирота* виростав у мене, як в батька, і, скільки себе пам'ятаю^ж, я дбав про вдову^д),
- 19** якщо я бачив людину, яка гине, бо не має одягу, або бідного, якому нічим накритися,^є
- 20** якщо він* не благословляв мене,^ж гріючись вовною моїх овець,
- 21** якщо я погрожував кулаком сироті,^з коли йому була потрібна допомога при міській брамі*,^и

31:12 *Або «викоренив». **31:13** *Або «судилися». **31:14** *Букв. «підніметься». **31:15** *Букв. «в утробі». **31:16** *Букв. «робив очі вдови слабими». **31:18** *Букв. «він». ^вБукв. «від утроби своєї матері». ^дБукв. «неї». **31:20** *Букв. «його стегна». **31:21** *Або, можливо, «коли я бачив, що мене підтримують біля міської брами».

- 22** то нехай моя рука* відпаде від плеча, хай моя рука від ліктя відламається[#].
- 23** Я ж боявся лиха від Бога і перед його величчю схилявся.
- 24** Якщо я покладався на золото або казав до щирого золота: «Ти моя безпека!»^а —
- 25** і радів, що маю велике багатство,^б що я надбав чимало майна,^в
- 26** якщо я дивився на сонце*, коли воно сяяло, або на місяць, який плив величаво,^г
- 27** і серце моє спокушалось таємно, і я цілував свою руку, поклоняючись їм,^д
- 28** то це теж було б провинною, за яку карає суд, адже тоді я зрікся б правдивого Бога, який угорі.
- 29** Хіба я радів загибелі мого ворога^е і таємно зловтішався, що його спіткало лихо?
- 30** Я не дозволяв устам своїм грішити, накликаючи прокляття на нього*.^є
- 31** Хіба в моєму наметі не говорили: «Хто знайде людину, яку б він не наситив*?»^ж
- 32** Ніхто чужий* не залишався ночувати надворі,^з мої двері завжди були відкриті для подорожнього.

31:22 *Або «лопатка». [#]Або «зламається в суглобі; відламається від своєї верхньої кістки». **31:26** *Букв. «світло». **31:30** *Або «душу». **31:31** *Букв. «не наситив м'ясом». **31:32** *Або «чужинець».

РОЗД. 31

а Пс 49:6,7
1Тм 6:17

б Єс 5:11
Пс 62:10
Пр 11:28

в Пв 8:17,18

г Пв 4:19

д Пв 11:16

е Пр 17:5
Пр 24:17,18

є Мт 5:44
Рм 12:14

ж Бг 18:5
Рм 12:13

з Бг 19:1,3
Єв 13:2
1Пт 4:9

Друга кол.

а Бг 3:8
Пр 28:13
Дп 5:8

б Йв 19:7

в Йв 13:22

г Як 5:4

д 1Цр 21:15

РОЗД. 32

є Йв 6:29
Йв 27:6

33 Хіба я затаював свої переступи, як інші,^а ховаючи провини за пазухою?

34 Хіба я лякався натовпу, боявся зневаги інших родин, мовчав і не виходив за двері?

35 О, якби хтось вислухав мене,^б я підписався б під кожним своїм словом*! Нехай Всемогутній мені відповість!^в

Якби ж той, хто судиться зі мною, написав свої звинувачення!

36 Я обов'язково носив би їх на плечі, одягнув би собі на голову, як величну корону.

37 Я дав би йому звіт за кожен свій крок, я підійшов би до нього впевнено, наче князь.

38 Якщо моя земля волила, жаліючись на мене, і всі її борозни плакали разом,

39 якщо я споживав плоди цієї землі, не давши грошей,^г або доводив до розпачу її власників*,^д

40 то нехай замість пшениці виростуть мені терни, а замість ячменю — смердючі бур'яни». Слова Йова закінчились.

32 І перестали ці троє чоловіків відповідати Йову, бо він був переконаний у своїй праведності*.^е **2** Тоді дуже розсердився Елігу, син

31:35 *Або «ось мій підпис». **31:39** *Або «душу її власників». **32:1** *Або «праведний у власних очах».

бузянина^а Барахеля з родини Рама. Розгнівався він на Йова за те, що той доводив свою* правоту, а не Божу.^б **3** Також дуже розгнівався він на трьох приятелів Йова, бо вони не змогли відповісти Йову, а зробили винним Бога.^в **4** Елігу чекав, щоб відповісти Йову, бо всі вони були старші від нього.^г **5** Коли Елігу побачив, що ці троє чоловіків не мають що відповісти, він запалав гнівом. **6** І промовив Елігу, син бузянина Барахеля:

«Я молодий*, а ви — люди в літах.^д Ось чому я з поваги до вас стримувався^е і не смів сказати те, що знаю.

- 7** Думав я: “Нехай вік* промовляє і численні роки нехай виявлять мудрість”.
- 8** Але дух, який у людях, — подих Всемогутнього — дає їм розуміння.^е
- 9** Сам лише вік* не робить людину мудрою, і не тільки старі розуміють, що правильно.^ж
- 10** Тому я говорю: “Вислухай-те мене. Я також скажу вам те, що знаю”.
- 11** Я чекав ваших слів, прислухався до ваших міркувань,^з поки ви шукали, що сказати.^и
- 12** Слухав я уважно, але ніхто з вас не довів, що Йов помиляється*,

32:2 *Або «своєї душі». 32:6 *Букв. «малий днями». 32:7 *Букв. «дні». 32:9 *Або «багато днів». 32:12 *Або «не докорив Йову».

РОЗД. 32

а Бт 22:20, 21

б Йв 10:2, 3

в Вх 20:7
Йв 4:18–20
Йв 22:2, 3
Йв 25:5, 6
Йв 42:8

г Ль 19:32

д Йв 15:10

е 1Тм 5:1
1Пт 5:5

є 1Цр 3:12
1Цр 4:29
Йв 35:11
Пр 2:6
Ек 2:26
Дн 1:17
Мт 11:25
Як 1:5

ж Пс 119:100
Ек 4:13

з Як 1:19

и Пр 15:28

Друга кол.

а Мт 9:17

б Ль 19:15
Пр 24:23
Як 3:17

ніхто не відповів на його слова.

- 13** Тому не кажіть: “Ми знайшли мудрість. Йому заперечує Бог, а не людина”.
- 14** Оскільки він не говорив проти мене, то я не буду відповідати йому вашими словами.
- 15** Вони збентежились, більше нічого не відповідають, вони вже не мають що сказати.
- 16** Чекав я, але ви більше не говорите, завмерли і вже нічого не відповідаєте.
- 17** Тож я дам свою відповідь, я теж скажу те, що знаю,
- 18** бо я переповнений словами і дух у моїй середині змушує мене говорити.
- 19** Моє нутро — мов вино закупорене, мов нові бурдюки, які ось-ось прорвуться.^а
- 20** Дозвольте я скажу, і мені стане легше!
Я відкрив уста свої і відповім.
- 21** До всіх я буду ставитись безсторонньо,^б нікому з людей не буду лестити*.
- 22** Бо я не вмю лестити. Якщо я буду лестити, мій Творець тієї ж миті вразить мене.

33 А тепер, Йове, послухай, будь ласка, моїх слів, вислухай все, що я скажу.

2 Ось я змушений відкрити свої уста,

32:21 *Або «дарувати почесний титул».

мій язик* повинен говорити.

- 3** Мої слова від чистого серця,^а
і мої уста говорять щиро правду.
- 4** Божий дух створив мене,^б
і подих Всемогутнього мене оживив.^в
- 5** Якщо можеш, дай мені відповідь,
вислови свої міркування і протистань мені.
- 6** Дивись, перед правдивим Богом я такий, як і ти,
я теж зліплений з глини.^г
- 7** Тобі нічого лякатись мене,
і мова моя, хоч важка, тебе не розчавить.
- 8** Але я чув, як ти говорив,
я слухав твої слова:
- 9** “Я чистий, переступів не чинив,^д
незаплямований я і провини не маю.^е
- 10** А Бог шукає приводу, щоб переслідувати мене,
і ворогом своїм вважає.^є
- 11** Він ноги мої забиває
в колодки,
прискіпливо перевіряє всі мої дороги”.^ж
- 12** Але ти помиляєшся, і тому я відповідаю тобі:
Бог набагато більший за смертну людину.^з
- 13** Чому ти скаржишся на нього?^и
Чи тому, що він не відповів тобі?^і
- 14** Бог говорить один раз і другий,—
але ніхто на це не звертає уваги,—
- 15** промовляє уві сні,
у нічному видінні,^к

33:2 * Букв. «мій язик з моїм піднебінням».

РОЗД. 33

а Мт 12:34
Лк 6:45

б Пс 119:73

в Бт 2:7
Ек 12:7
Дп 17:25

г Бт 2:7

д Йв 10:7
Йв 16:16, 17
Йв 23:11

е Йв 29:14

є Йв 13:24
Йв 16:9
Йв 19:11

ж Йв 13:27
Йв 14:16
Йв 31:4

з Йв 12:13
Пс 8:4
Іс 40:25
Іс 55:9

и Іс 45:9
Рм 9:20

і Йв 13:24

к Чс 12:6
Дн 4:5

Друга кол.

а Йв 36:10

б Бт 20:6, 7
Мт 27:19

в Дн 4:24, 25

г Бт 31:24

д Пс 107:17, 18

е Йв 14:13

є Йв 19:25
Мт 20:28

ж 2Цр 5:14

коли на людей спадає
глибокий сон,
коли вони сплять у ліжку.

- 16** Тоді він відкриває людям
вуха,^а
дає* їм повчання своє,
17 щоб відвернути їх від
учинків лихих^б
і оберегти від гордості.^в
- 18** Бог рятує душу* людини
від ями^г
і життя її від меча^д
смертоносного.
- 19** На ліжку її напоумляє
біль,
постійний біль у кістках.
- 20** Через страждання вона*
гидує хлібом,
і відмовляється вона^е
навіть від доброї їжі.^ж
- 21** Тіло її марніє на очах,
і кістки її, яких раніше
не було видно, тепер
випинаються*.
- 22** Її душа* наближається
до ями^з,
її життя — до тих, хто несе
смерть.
- 23** Якщо знайдеться посланець*
для людини,
захисник, один із тисячі,
який навчатиме її, як бути
праведною,
- 24** то Бог виявить їй ласку
і скаже:
“Пощади її, щоб не зійшла
вона в яму*!^и
Я знайшов викуп за неї!^є
- 25** Нехай тіло її стане
свіжішим*, ніж у
молодості,^к

33:16 * Букв. «ставить печатку на». 33:18, 22 * Або «життя». 33:18, 22 * Або «могили». 33:18 ^д Або «зброї (метальної зброї)». 33:20 * Або «ї життя». * Або «її душа». 33:21 * Або «оголені». 33:23 * Або «ангел». 33:24 * Або «могилу». 33:25 * Або «здоровішим».

нехай повернеться вона
у дні своєї молодечої
сили".^а

26 Вона буде благати Бога^б
їй отримає від нього
схвалення,
побачить обличчя його і
буде радісно вигукувати,
і Бог поверне свою
праведність смертній
людині.

27 Вона буде звичати* перед
людьми:
"Я згрішила^в і викривила
праведність,
але не отримала того,
що заслужила^г."

28 А він викупив душу* мою,
щоб не зійшла вона
в яму^д,^г
і моє життя побачить
світло".

29 Усе це Бог чинить
для людини і двічі,
і тричі,

30 щоб відвести її* від ями^д
і осяяти світлом життя.^д

31 Вислухай мене уважно,
Йове! Послухай мене!
Я буду говорити, а ти
мовчи.

32 Якщо маєш щось сказати,
відповідай,
говори, бо я хочу довести
твою правоту.

33 Коли ж тобі немає що
сказати, то слухай.
Мовчи, а я навчатиму тебе
мудрості».

34 **1** І промовляв Елігу далі:
2 «Послухайте моїх
слів, мудрі люди,
і почуйте мене, люди
обізнані.

33:27 * Букв. «співати». ^а Або, можливо, «і це не принесло мені користі».
33:28 * Або «життя». ^в Або «могили».
33:30 * Або «її душу». ^г Або «могили».

РОЗД. 33

а Пв 34:7
Йв 42:16
Пс 103:3–5

б Пс 30:8

в 2См 12:13
Пс 32:5
Пр 28:13
Лк 15:21
1Ів 1:9

г Пс 19:14
Іс 38:17

д Пс 56:13

Друга кол.

РОЗД. 34

а Йв 29:14
Йв 33:9

б Йв 27:2

в Йв 9:17, 18

г Пр 1:10, 15
Пр 4:14

д Йв 9:22–24
Йв 35:3

е Бт 18:25
2Хр 19:7
Пс 92:15

є Пв 32:4
Рм 9:14
Єв 6:10

ж 1Хр 28:9
Пс 62:12
Пр 24:12
Єр 32:19
Єз 33:20
Рм 2:6
2Кр 5:10
Гл 6:7
1Пт 1:17
Об 22:12

з Як 1:13

и Пс 89:14
Пс 97:2
Пс 99:4
Рм 2:11

3 Бо вухо розрізняє слова,
як язик* — смак їжі.

4 Дослідімо разом, що
правильно,
і визначмо, що добре.

5 Адже Йов говорив: «Прав-
да на моєму боці»,^а
але Бог відмовив мені
в правосудді.^б

6 Хіба я брешу, що маю
право на справедливий
суд?

Не гоїться моя рана, хоч
не вчинив я жодного
переступу".^в

7 Чи є ще така людина,
як Йов,
що п'є насмішки, наче
воду?

8 Він товаришує зі злочин-
цями
і водиться з неправед-
ними,^г

9 бо сказав він: «Немає
людині користі з того,
що вона намагається
догодити Богів».^д

10 Тож послухайте мене,
люди розумні*:
не може правдивий Бог
водитись негідно,^е
і Всемогутній не може
чинити кривду!^є

11 Він відплатить людині
за її діла^ж
і дасть їй те, на що вона
заслужила.

12 Справді, Бог не чинить
зла^з
і Всемогутній не викрив-
лює правосуддя.^и

13 Чи хтось йому землю
довірів?
Чи хтось поставив його
над цілим світом*?

34:3 * Букв. «піднебіння». **34:10**
* Букв. «сэрця». **34:13** * Або «насле-
ною землею».

- 14** Якщо він зверне на них увагу*, якщо забере до себе їхній дух і дихання,^a
- 15** то всі люди* загинуть і всі вони повернуться в порох.^b
- 16** Тому, якщо маєш розуміння, зверни увагу, уважно вислухай те, що я кажу.
- 17** Чи буде панувати той, хто ненавидить справедливість?
Чи ти можновладця осудиш, якщо праведний він?
- 18** Хіба скажеш цареві: “Ти нікчема”, а вельможам: “Ви лиходії”?^b
- 19** Але є Той, хто до князів ставиться безсторонньо і не віддає переваги багатому над бідним*,^г бо всі вони — діло його рук.^d
- 20** Вони можуть померти раптово^e серед ночі.^e Вони сильно тремтять і гинуть, навіть можновладців усувають, але не людською рукою.^ж
- 21** Бо очі Бога спостерігають за дорогами людини,^з і всі її кроки він бачить.
- 22** Немає такої темряви чи густої тіні, в якій злочинці могли б сховатись.^з
- 23** І Бог не призначає людині часу, коли вона має прийти до нього на суд.

34:14 *Букв. «своє серце». **34:15** *Букв. «тіло». **34:19** *Або «вельможі над простим».

РОЗД. 34

- a* Пс 104:29
Ек 12:7
Іс 42:5
Дії 17:25
- б* Бт 3:19
Пс 146:4
Ек 3:20
- в* Вх 22:28
Ек 8:2–4
Ек 10:20
- г* Пв 10:17
2Хр 19:7
Дії 10:34
Рм 2:11
Еф 6:9
- д* Йв 31:13–15
Пр 22:2
- е* Пс 73:3, 19
Дії 12:21–23
- є* Вх 12:29
Дн 5:30
- ж* 1См 25:38
- з* Бт 6:5
2Хр 16:9
Йв 31:4
Пр 5:21
Пр 15:3
Єр 16:17
Єр 32:19
1Пт 3:12
- и* Пс 139:11, 12
Іс 29:15
Єр 23:24
Ам 9:3
Єв 4:13

Друга кол.

- a* Єз 21:26, 27
Дн 2:21
Дн 4:25
- б* Ос 7:2
- в* 1См 4:17
Дн 5:30
- г* Чс 12:10
- д* 1См 15:11
- е* Пс 28:5
- є* Вх 22:22, 23
Як 5:4
- ж* Йв 13:16
Йв 27:8
- з* Дн 9:7
Рм 3:23

- 24** Він можновладців нищить без слідства, а на їхнє місце ставить інших.^a
- 25** Знає він їхні діла,^б вночі скидає їх, і вони гинуть.^б
- 26** Він б'є їх за злочини у всіх на очах,^г
- 27** бо вони відступили і за ним не йдуть,^д на жодну з доріг його не зважають.^д
- 28** Через них бідний волає до нього, і чує він голосіння безпомічних.^є
- 29** Коли Бог мовчить, хто може його засудити? Коли ховає обличчя своє, хто може його бачити? Чи від цілого народу ховає його, чи від однієї людини — немає різниці.
- 30** Все це для того, щоб не правив безбожний^{й*ж} і не ставив пасток для народу.
- 31** Чи скаже хтось Богові: “Я був покараний, хоча ні в чому не завинив.”^з
- 32** Покажи мені те, чого я не бачу.
Якщо я вчинив якусь зло, то більше цього не зроблю”?
- 33** Чи Бог винагородить тебе так, як ти того хочеш, коли ти відкидаєш його правосуддя?
Ти маєш вирішити, а не я. Тож говори те, що знаєш.
- 34** Люди розумні* скажуть мені — мудрі, які слухають мене:

34:30 *Або «відступник». **34:34** *Букв. «серця».

- 35** “Йов не знає, що говорить,^а
і в словах його немає
проникливості”.
- 36** Нехай Йов сповна буде
випробуваний*,
тому що він говорить так,
як неправедні.
- 37** Він не лише грішить, але й
бунтує,^б
з презирством плескає
перед нами в долоні
і нестримно говорить про-
ти правдивого Бога!»^в
- 35** I промовляв Елігу далі:
2 «Чи ти настільки
впевнений у своїй пра-
воті, що міг би сказати:
“Я більш праведний, ніж
Бог?”^г
- 3** Бо ти кажеш: “Хіба це має
значення для тебе?”
Хіба мені не все одно: бути
праведним чи грішним?”^д
- 4** Я відповім тобі
і приятелям твоїм^е разом
з тобою.
- 5** Піднеси очі до неба
і побач,
подивись на хмари,^є які
високо над тобою.
- 6** Якщо ти грішиш, хіба цим
зашкодиш Богу?^ж
І якщо твоїх переступів
чимраз більше, то що
йому заподієш?^з
- 7** Якщо ж ти праведний, то
що він з цього має?
Що він отримує від тебе?”
- 8** Твоє зло може зашкодити
тільки людині – такій,
як ти сам,
і твоя праведність допо-
може лише людським
синам.

34:36 *Або, можливо, «Батьку мій, не-
хай Йов буде випробуваний». **35:3**
*Очевидно, стосується Бога.

РОЗД. 34

а Йв 35:16
Йв 38:2
Йв 42:3

б Йв 10:1
Йв 19:6

в Йв 35:2

РОЗД. 35

г Йв 10:7
Йв 16:16, 17
Йв 34:5

д Йв 9:22–24
Йв 34:9
Пс 73:13

е Йв 2:11

є Пс 68:34

ж Пр 8:36
Пр 9:12

з Пр 19:3

и Рм 11:35

Друга кол.

а Пр 29:2

б Іс 51:12, 13
1Пт 4:19

в Пс 42:8
Пс 149:5
Дії 16:25

г Пс 94:12
Іс 48:17

д Бт 1:26

е Пс 18:41

є Пр 1:28, 29
1Пт 5:5

ж Пр 15:29
Іс 1:15
Єр 11:11

з Йв 9:11

и Пс 37:5

і Пс 103:10–12

к Йв 34:35
Йв 38:2

РОЗД. 36

л Пс 32:4
Пс 11:7
Пс 139:14
Дн 9:14
Об 15:3

- 9** Люди голосять через
великі утиски,
благають порятунку від па-
нування* можновладців.^а
- 10** Але ніхто не запитує:
“Де Бог, мій Величний
Творець,^б
якого вночі вихваляють
у піснях?”^в
- 11** Він навчас нас^г більше,
ніж звірів земних,^д
і робить мудрішими за
птахів небесних.
- 12** Люди кличуть, та він не
відповідає^є
через гордість неправед-
них.^є
- 13** Бог ніколи не слухає
пустих слів*,^ж
Всемогутній не звертає
на них уваги.
- 14** Тим більше він не слухає
тебе, коли ти жалієшся,
що його не бачиш!^з
Твоя судова справа вже
перед ним, тож чекай
його з нетерпінням.^и
- 15** Він у гніві не притягнув
тебе до відповідальності
і не звернув уваги на твою
велику нерозважність.^і
- 16** Даремно Йов відкриває
свої уста:
він не має знання, а гово-
рить багато.^к
- 36** I говорив Елігу далі:
2 «Потерпи мене ще тро-
хи, поки я пояснюю,
бо я ще багато чого можу
сказати на захист Бога.
- 3** Я розповім докладно про
все, що знаю,
і проголошу, що правед-
ність належить моєму
Творцю.^л
- 4** Слова мої не брехливі.

35:9 *Букв. «руки». **35:13** *Або «не-
правди».

- Ось перед тобою Той, хто в знанні досконалий.^а
- 5** Він могутній^б і нікого не відкидає, глибоке його розуміння*.
- 6** Він не залишить живими грішників,^в а для нездолених вчинить правосуддя.^г
- 7** Не відвертає він очей від праведних.^д Він садить їх на трон з царями*^е і звеличує їх назавжди.
- 8** Якщо ж праведні закуті в кайдани і зв'язані путами страждань,
- 9** то він пригадає їм їхні діла, переступи, які вони вчинили через свою гордість.
- 10** Він відкриває їм вуха для настанов і каже покинути лихі вчинки.^є
- 11** Якщо вони послухаються і будуть служити йому, то дні свої проживуть у достатку і роки — в задоволенні.^ж
- 12** А якщо не послухаються, то загинуть від меча*^з і помруть без знання.
- 13** Ті, хто безбожний* в серці своєму, затаять гнів. Вони не благають про допомогу, навіть коли він їх зв'язує.
- 14** Вони* помирають молодими,^и провівши^ж своє життя серед чоловіків, які займаються храмовою проституцією.^і

36:5 *Букв. «серце». **36:7** *Або, можливо, «садить на трон царів». **36:12** *Або «зброї (метальної зброї)». **36:13** *Або «відступники». **36:14** *Або «тіхня душа». ^аАбо, можливо, «закінчивши».

РОЗД. 36

а 1См 2:3
Йв 37:16

б Пс 24:8
Пс 99:4
Єр 32:18

в Пс 9:17
Пс 68:2
2Пт 2:9

г Пс 10:14
Пс 140:12
Пр 22:22, 23

д Пс 33:18
Пс 34:15

е Пс 78:70, 71
Пс 113:7, 8
Іс 9:7

є Єз 18:30

ж Єр 26:13

з Йв 33:16–18
Іс 1:19, 20
Рм 2:8

и Пс 55:23

і 1Цр 14:24

Друга кол.

а Іс 30:21

б Пс 18:19

в Іс 55:2

г Пр 2:22
Єр 25:31

д Пр 19:19
Пр 29:22

е Йв 34:20
Пс 33:16
Пр 11:4

є Єв 11:24, 25

ж Іс 40:14

з Йв 34:10
Рм 9:14

и Пс 92:5
Пс 104:24

і Вх 15:1

- 15** Але Бог* визволяє знедоленого в час біди, відкриває йому вуха у час утиску.
- 16** Відведе він тебе від лиха,^а і ти опинишся на місці просторому, на привіллї.^б На твоєму столі буде вдосталь їжі для твоєї потіхи.^в
- 17** Ти будеш задоволений ви роком для грішників,^г коли відбудеться суд і буде встановлена справедливість.
- 18** Але стережись, щоб не піддався ти люті й не почав злорадіти*^д, нехай хабар великий не зведе тебе з правильної дороги.
- 19** Чи твій крик про допомогу і відчайдушні зусилля вбережуть тебе від біди?^е
- 20** Не прагни ночі, коли люди зникають зі своїх місць.
- 21** Дивись, не вчини зла, вважаючи, що це краще, ніж страждати.^є
- 22** Поглянь, Бог величний у силі своєї! Хіба є такий учитель, як він?
- 23** Хто дає напрямом* його дорогам^ж і хто скаже йому: «Ти вчинив неправильно?»^з
- 24** Не забувай звеличувати вчинки його,^и про які люди співають у піснях.^і
- 25** Їх бачить усе людство. Смертні люди спостерігають здалека.

36:15 *Букв. «він». **36:18** *Або «зловтішно плескати в долоні». **36:23** *Або, можливо, «засудив, притягнув його до відповідальності».

- 26** Бог незбагненно величний,^а
кількість років його за
межами розуміння*.^б
- 27** Він піднімає догори крапли
води,^в
з туману утворюється
дощ,
- 28** а потім вода проливається
з хмар,^г
рясно ллється на людей.
- 29** Хто може зрозуміти, як
над землею простяга-
ються хмари
і як народжується грім
у його наметі?^а
- 30** Подивись, як він осяває
свій намет блискавкою*,^в
покриває водами морські
глибини*.
- 31** І всім цим він підкріплює
народи*
та щедро дає їм поживу.^с
- 32** Руками своїми він закри-
ває блискавку
і направляє її в мішень.^ж
- 33** Грім його розповідає про
нього,
і навіть худоба дає знати,
хто* наближається.
- 37** Через це моє серце
сильно б'ється
і мало не вискакує з грудей.
- 2** Прислухайтесь до розкотів
його голосу
і до гуркоту, який вихо-
дить з його уст.
- 3** Він пускає його під всіма
небесами
і посилає блискавки^з до
кінців землі,
- 4** а потім чути ревіння.
Гримить величний голос
Бога,^п

36:26 *Або «число років його незбагненне». **36:30** *Букв. «світлом». *Букв. «коріння». **36:31** *Або, можливо, «захищає справу народів у суді». **36:33** *Або, можливо, «що».

РОЗД. 36

- а Пс 145:3
Пс 148:13
Об 15:3
- б Пс 90:2
Пс 102:25–27
1Тм 1:17
Єв 1:10–12
- в Бт 2:6
Ам 5:8
- г Пр 3:20
Іс 55:10
Єр 14:22
- д 2См 22:12
- е Йв 37:3
- є Дії 14:17
- ж 2См 22:15
Пс 18:14
Пс 144:6

РОЗД. 37

- з Йв 37:11
Пс 97:4
- и Йв 40:9
Пс 29:3
Пс 68:33

Друга кол.

- а 2См 22:14
- б Ек 3:11
Об 15:3
- в Пс 147:16
- г Ам 9:6
- д Пс 104:3
- е Пр 25:23
- є Пс 147:16
- ж Йв 38:29, 30
- з Йв 37:3
- и Пс 148:8
- і Вх 9:23
1См 12:17, 18

- к 1Цр 18:45
Йв 36:29, 31
Йв 38:25–27
Як 5:17, 18

- л Пс 111:2
Пс 145:5

не стримує він блискавок,
коли його голос лунає.

- 5** Той голос гримить^а диво-
вижно,
чинить Бог величні й
незбагненні діла.^б
- 6** “Падай на землю”,— каже
він до снігу^в
та до проливної дощу:
«Пролийся зливою
сильною». ^г
- 7** Бог припиняє роботу всіх
людей*,
щоб кожен знав його діла.
- 8** Тоді звірі ховаються по
норах
і сидять у лігвах своїх.
- 9** Буря налітає зі своєї
кімнати,^д
і вітри приносять холод
з півночі.^е
- 10** Від подиху Бога утворю-
ється крига^с
і водні простори
замерзають.^ж
- 11** Він обтяжує хмари воло-
гою,
свої блискавки розкидає^з
в хмарах.
- 12** Вони кружляють там, куди
він їх спрямовує.
На поверхні населеної
землі* вони виконують
усе, що він наказує.^п
- 13** Хмари він посилає для
покарання*,^і
і щоб напувати землю,
і щоб виявляти віддану
любов.^к
- 14** Тож вислухай це, Йове,
зупинись і добре подумай
про Божі дивовижні
діла.^л
- 15** Чи ти знаєш, як Бог керує*
хмарами

37:7 *Букв. «кладе печатку на руку кожної людини». **37:12** *Або «родючого ґрунту землі». **37:13** *Букв. «палиці». **37:15** *Або «наказує».

- і як він змушує блискавки спалахувати з хмари?
- 16** Чи відомо тобі, як хмари у небі тримаються?^a
Це дивовижні творива Того, хто в знанні досконалий.^b
- 17** Чому твоє вбрання нагрівається,
коли земля завмирає від південного вітру?^b
- 18** Чи можеш з ним простягнути* небо,^г
тверде, мов металеве дзеркало?
- 19** Повідом нам, щоб сказати йому —
ми не можемо дати відповідь, бо ми в темряві.
- 20** Чи мають йому повідомити, що я хочу з ним говорити?
Чи, може, хтось сказав те, що варто було б йому передати?^a
- 21** Люди не можуть побачити навіть яскравого світла*
в захмарених небесах, поки вітер не повіє і не очистить небо від хмар.
- 22** З півночі приходить золоте саяво,
Божа величність^в вселяє страх.
- 23** Ми не можемо розуміти Всемогутнього, це для нас недосяжне;^с
сила його велика.^ж
І він ніколи не відступиться від своєї справедливості^з та великої праведності.^и
- 24** Тож люди повинні боятися його.^і

37:18 *Або «викувати». 37:21 *Тобто світло сонця.

РОЗД. 37

а Йв 36:29

б Йв 36:4

Пс 18:30

Пс 104:24

в Лк 12:55

г Іс 44:24

д Рм 11:34

е 1Хр 16:27

Пс 8:1

є Пс 145:3

Ек 3:11

Рм 11:33

ж 1Хр 29:11

Йв 36:22

Іс 40:26

з Пв 32:4

Пс 33:5

Пс 37:28

и Пс 11:7

Пс 71:19

і Пс 33:8

Пр 1:7

Мт 10:28

Друга кол.

а Пр 3:7

Мт 11:25

Рм 11:20

Рм 12:16

1Кр 1:26

РОЗД. 38

б Вх 19:16, 19

1Цр 19:11

в Йв 42:3

г Бт 1:1

Не 9:6

Пс 136:6

Пр 8:29

Єа 1:10

д Пс 104:5

е Об 22:16

є Бт 6:2

1Цр 22:19

Йв 1:6

Йв 2:1

Пс 89:6

ж Пс 33:7

Пр 8:29

з Бт 1:9

Єр 5:22

и Пр 8:29

Адже він не схвалює тих, хто вважає себе мудрим*».^a

38

І Єгова відповів Йову з-посеред бурі:^б

- 2** «Хто це затемнює мій задум і говорить нерозумно?^в
- 3** Прошу, підпережись як чоловік.
Я буду запитувати, а ти розповідай мені.
- 4** Де ти був, коли я заснував землю?^г
Розкажи, коли вважаєш, що маєш розуміння.
- 5** Чи ти знаєш, хто встановив її розміри і хто простягнув по ній мірильний шнур?
- 6** У що занурені основи її і хто закладав її наріжний камінь,^д
- 7** коли всі ранкові зорі^е разом вигукували з радості і всі сини Бога*^є голосно вихваляли його?
- 8** Хто воротами загородив море,^ж
коли воно виривалося з утроби,
- 9** коли я одягнув його в хмари й огорнув* мороком густим,
- 10** коли я визначив для нього межі, поставив засуви та ворота^з
- 11** і сказав: «Ось ти дійдеш сюди, але не далі, тут зупиняться твої горді хвилі?»^и
- 12** Чи ти колись* давав накази ранку?

37:24 *Букв. «хто мудрий серцем». 38:7 *Свр. ідіома, що стосується ангелів, які є синами Бога. 38:9 *Або «сповив». 38:12 *Букв. «у свої дні».

- Чи вказував світанку його місце,^а
- 13** щоб він ухопив землю за край і неправедних з неї струсив?^б
- 14** Вона перемінюється, мов глина під печаткою, і все, що на ній, увиразнюється, немов візерунок на гарному вбранні.
- 15** Неправедні ж позбавлені світла, і їхня піднята рука зламана.
- 16** Чи ти доходив до джерел моря і чи досліджував водні глибини?^в
- 17** Чи хтось показував тобі ворота смерті і чи ти бачив брами густого мороку?^г^д
- 18** Чи охопив ти розумом простори землі?^е Скажи, якщо все це знаєш.
- 19** Де шлях до оселі світла^е і де темрява проживає,
- 20** щоб ти міг довести їх до місця, де вони пробувають, і дізнатись про стежки до їхнього дому?
- 21** Чи ти знаєш це? Хіба ти тоді вже був народжений і роки* твої численні?
- 22** Чи входиш ти до сховищ снігу^ж і чи бачив сховища граду,^з
- 23** які я зберігаю на час лиха, на день війни і битви?^и
- 24** Звідки поширюється світло* і звідки східний вітер дме на землю?^і

38:17 *Або «смертьної тіні». **38:21** *Букв. «дні». **38:24** *Або, можливо, «блискавка».

РОЗД. 38

а Бт 1:5
Пс 74:16

б Йв 24:15
1Фс 5:7

в Бт 1:2
Пс 77:19

г Пс 9:13
Мт 16:18

д Йв 10:21, 22

е Пс 74:17
Пс 89:11

є Іс 45:7

ж Йв 37:6

з ІсН 10:11
Іс 30:30

и Вх 9:24
Єз 13:13

і Пс 135:7

Друга кол.

а Йв 28:26

б Пс 104:13
Пс 107:35

в Пс 147:7, 8

г 1См 12:18
Іс 30:23
Єр 5:24

д Бт 27:28

е Пс 147:16

є Йв 37:10

ж Ам 5:8

з Пр 3:19
Єр 31:35
Єр 33:25

и Зх 10:1

і Єр 10:12

- 25** Хто проклав шляхи зливі і дорогу грозовій хмарі,^а
- 26** щоб послати дощ на край, де ніхто з людей не живе,— на пустелю, в якій людина не мешкає,^б —
- 27** щоб напоїти пустища і дати прорости траві?^в
- 28** Чи є батько в дощу?^г І хто породив краплини роси?^д
- 29** З чиєї утроби виходить лід і хто народжує іній небесний,^е
- 30** тимчасом як води вкриваються, наче каменем, і поверхня водних глибин замерзає?^є
- 31** Чи ти можеш зв'язати кінці сузір'я Кіма* або розв'язати мотузки сузір'я Кесіль*?^ж
- 32** Чи можеш вивести сузір'я* у його пору? Чи поведеш сузір'я Аш* з синами його?
- 33** Чи ти знаєш закони, які керують небом,^з і чи можеш дати їм* владу над землею?
- 34** Чи можеш піднести свій голос до хмар, щоб на тебе ринула злива?^и
- 35** Чи можеш послати спалахи блискавки? Чи вони прийдуть і скажуть тобі: «Ось ми!»?
- 36** Хто вклав мудрість у хмару*^і

38:31 *Можливо, зірки Плеяд в сузір'ї Тельця. *Можливо, сузір'я Оріона.
38:32 *Букв. «Маззарот». У 2Цр 23:5 споріднене слово у формі мн. стосується сузір'їв зодіаку. *Можливо, сузір'я Великої Ведмедиці. **38:33** *Або, можливо, «йому». **38:36** *Або, можливо, «в нутро людини».

- і хто дав розуміння явищам небесним*?^a
- 37** Хто має мудрість, щоб точно порохувати хмари, або хто може перевернути небесні глеки з водою,^b
- 38** щоб порох став багном і зліпились грудки землі?
- 39** Чи ти можеш вполювати здобич для лева і втамувати голод молодих левів,^a
- 40** коли вони у своєму лігві причаїлись або залягли у себе в засідці?
- 41** Хто готує їжу для крука,^c коли його пташенята благають Бога про допомогу і блукають, бо немає поживи?
- 39** Чи ти знаєш, коли гірським козам приходиться час народжувати?^a
- Чи спостерігав за оленицями, коли вони народжують?^a
- 2** Чи рахуєш, скільки місяців їм треба виношувати своїх малят?
- Чи знаєш час, коли вони мають народжувати?
- 3** Вони припадають до землі, коли приводять на світ потомство, і їхні пологові муки закінчуються.
- 4** Їхній молодняк міцніє і підостає на полі, а тоді покидає їх і вже не вертається.
- 5** Хто випустив дикого осла* на волю^c і хто розв'язав пута дикому ослу?

38:36 *Або, можливо, «розумові».
39:5 *Або «онагра».

РОЗД. 38

а Пс 136:5
 Пр 3:20

б Єр 10:13

в Пс 104:21
 Пс 145:15, 16
 На 2:12

г Пс 147:9
 Мт 6:26
 Лк 12:24

РОЗД. 39

д Пс 104:18

е Пс 29:9

є Йв 24:5
 Пс 104:10, 11

Друга кол.

а Пв 33:17

б Пс 104:17
 Зх 5:9

в Пл 4:3

- 6** Я дав йому за дім пустельну рівнину, за житло — солончаки.
- 7** Міський гомін для нього ніщо, і не чує він криків погонича.
- 8** Він на пагорбах шукає пасовища, вишукує всяку зелену рослину.
- 9** Чи дикий бик хоче працювати на тебе?^a
- Чи заночує у твоєму хліві*?
- 10** Чи втримаєш його у борозні мотузкою, чи піде він за тобою орати* долину?
- 11** Чи будеш надіятись на його велику силу?
- Чи перекладеш на нього свою тяжку працю?
- 12** Чи доручиш йому зібрати твій урожай* і завезти його на тік?
- 13** Самиця страуса радісно б'є крильми, але хіба її крила і пера такі, як у лелеки?^b
- 14** Вона залишає яйця свої на землі, у поросі їх вигриває
- 15** і забуває, що чиясь нога може їх розчавити або звір може їх розтоптати.
- 16** Вона немилосердна до дітей своїх, немовби вони їй чужі.^a
- Вона не хвилюється, що її праця буде даремна.
- 17** Адже Бог не наділив її мудрістю і не дав їй розуміння.

39:9 *Або «яслах». **39:10** *Або «боронувати». **39:12** *Букв. «насиння».
39:17 *Букв. «змусив її забути».

18 Коли ж вона піднімається і б'є крильми, то сміється з коня і його верхівця.

19 Чи ти даєш силу коневі?^а Чи шию його одягаєш у буйну гриву?

20 Чи він буде скакати для тебе, як сарана? Його горде форкання жахає,^б

21 б'є він копитом у долині, гарцює, показуючи силу свою,^в мчить назустріч битві*.^г

22 Він сміється з небезпеки і нічого не боїться,^д не відступає перед мечем.

23 Бряжчить сагайдак, об нього б'ючись, виблискує вістря списа*.

24 Тремтячи від збудження, він мчить уперед*, коли чує звук рога, він не може на місці стояти*.^ж

25 Як тільки зазвучить ріг, він ірже: "І-го-гоо!" Відчуває здалека він запах битви, чує гучний голос воєначальників та бойовий клич.^з

26 Хіба завдяки твоєму розумінню сокіл у височині ширяє, простягаючи свої крила на південь?

27 Чи за твоїм наказом орел злітає вгору^и і звиває гніздо своє на висоті?^й

28 Ночує він на стрімкій скелі,

39:21 *Букв. «вирушає назустріч зброї». 39:23 *Або «вістря списа й дротик». 39:24 *Букв. «проковтує ґрунт (землю)». ^а Або, можливо, «він не вірить».

РОЗД. 39

а Пс 147:10
Іс 31:1

б Єр 8:16

в Сд 5:22
Пс 32:9

г Пр 21:31
Єр 46:9
Єр 47:3
Ав 1:8

д Іс 5:28
Єр 8:6

е Єр 46:4

є Пр 23:5
Іс 40:31

ж Єр 49:16
Ов 4

Друга кол.

а Йв 9:26
Єр 49:22

б Мт 24:28

РОЗД. 40

в Йв 33:12, 13
Іс 45:9

г Йв 13:3
Йв 23:3–5
Йв 31:35

д Йв 42:5, 6

е Пс 39:9
Пр 30:32

є Йв 38:1

ж Йв 38:3
Йв 42:4

з Пс 51:4
Рм 3:4

и Вх 15:6
Пс 89:13
Іс 40:26
1Кр 10:22

і Йв 37:4
Пс 29:3

живе на кручі* у неприступному місці.

29 Він звідти поживу вишукує,^а вдалечинь його очі вдивляються.

30 Його пташенята п'ють кров, і де вбиті — там він».^б

40 І Єгова відповідав Йову далі:

2 «Чи може людина звинувачувати Всемогутнього і сперечатися з ним?^в Нехай відповідь той, хто хоче Богові докоряти».^г

3 І Йов сказав Єгові:

4 «Я такий нікчемний,^д що ж тобі відповісти?

Кладу я руку собі на уста.^е

5 Я раз говорив, але вже не маю що відповісти, говорив удруге, але більше не буду нічого казати».

6 Тоді Єгова сказав Йову з-посеред бурі:^є

7 «А тепер, прошу тебе, підпережись як чоловік. Я буду запитувати, а ти розповідай мені.»^ж

8 Чи ти заперечиш* мою справедливість?

Невже будеш звинувачувати мене, щоб себе оправдати?^з

9 Чи рука твоя така ж могутня, як рука правдивого Бога?^и

Чи може твій голос гриміти так, як його?^й

10 Прощу, прикасай себе славою і величністю, зодягнись у велич і пишноту.

39:28 *Букв. «на зубці скелі». 40:8 *Або «зведеш нанівець».

- 11 Покажи свою лють і гнів,
подивись на всіх пихатих
і принизь їх.
- 12 Подивись на всіх пихатих
і впокори їх,
розтопчи неправедних
на місці.
- 13 Сховай їх усіх у порох,
замкни їх* у місці мороку.
- 14 Тоді навіть я визнаю*,
що права рука твоя може
тебе рятувати.
- 15 Подивись на бегемота,
котрого я створив, як
і тебе.
Він їсть траву, наче бик.
- 16 Його велика сила — у стег-
нах,
його могутність — у м'язах
живота.
- 17 Він випростовує свій хвіст,
що міцний, немов кедр,
сухожилля на стегнах у
нього переплетені.
- 18 Кістки його — мідні труби,
його ноги — мов стовпи
з кутого заліза.
- 19 Він посідає перше місце*
серед Божих діл,
тільки Творець може під-
няти на нього свій меч.
- 20 Йому приносять свій плід
гори,
де бавиться вся звірина.
- 21 Ховається він серед оче-
рету в болоті,
вилежується під лотосови-
ми деревами.
- 22 Вони ховають його у своїй
тіні,
тополі в долині* обступа-
ють його.
- 23 Якщо розбурхується ріка,
він не лякається,

40:13 *Букв. «їхні обличчя». 40:14
*Або «похвалю тебе». 40:19 *Букв.
«це початок». 40:22 *Або «ваді». Див.
гласарій.

Друга кол.

РОЗД. 40

а ІсН 3:15

РОЗД. 41

б Пс 104:25, 26

- навіть якби Йордан^а ринув
у пашу йому, він був би
спокійний.
- 24 Чи може хтось схопити йо-
го, коли він дивиться?
Чи може гаком* йому
ніздрі пробити?
- 41** Чи ти можеш піймати
левафана*^б рибальсь-
ким гачком
або мотузкою прив'язати
язик його?
- 2 Чи можеш протягнути
мотузку* крізь його
ніздрі
або гаком* проткнути
щелепи його?
- 3 Чи буде він настійно
благати тебе
або говорити до тебе
лагідно?
- 4 Чи укладе він угоду
з тобою,
щоб стати твоїм рабом
на все життя?
- 5 Чи будеш бавитися з ним,
ніби з пташкою?
І чи триматимеш його на
поводку, щоб доньки твої
розважались?
- 6 Чи торговці захочуть щось
дати за нього взамін?
Чи ділитимуть його між
купцями?
- 7 Чи проб'єш гарпунами
його шкіру^в
або його голову рибальсь-
кими списками?
- 8 Якщо торкнешся його,
то бій з ним ти не забудеш
і більше цього не роби-
тимеш.
- 9 Якщо думаєш підкорити
його — це даремні
сподівання.

40:24 *Букв. «пасткою». 41:1 *Мож-
ливо, крокодила. 41:2 *Букв. «ко-
миш». ^вБукв. «колючкою».

Сам його вигляд тебе приголомшить*.

- 10** Ніхто не має відваги по-
тривожити його.
А хто ж тоді встоїть переді
мною?^a
- 11** Хто мені першим щось
дав, щоб я мусив
віддячити йому?^b
Усе, що під небесами, моє.^a
- 12** Не буду я мовчати про
ноги левіафана,
про його могутність і про
красу його тіла.
- 13** Хто може зняти з нього
одяг?
Хто залізе йому в роззяв-
лену пащу?
- 14** Хто може відкрити вели-
чезні щелепи його*?
Його зуби страшні, вони
стирчать в усі боки.
- 15** Спина його вкрита рядами
щитків*,
які міцно скріплені
і запечатані.
- 16** Вони прилягають один
до одного щільно,
навіть повітря не прохо-
дить між ними.
- 17** Зрослись вони міцно між
собою,
зчепилися так, що не
роз'єднати.
- 18** Від його пирхання блискає
світло,
очі його горять, мов
промені світланку.
- 19** З пащі його вириваються
блискавки,
вилітають іскри вогняні.
- 20** З його ніздрів валить дим,
наче з печі, розпаленої
комишем.

41:9 *Або «зіб'є тебе з ніг». **41:14**

*Букв. «двері його обличчя». **41:15**

*Або, можливо, «він пишається своїми
рядами щитків».

Розд. 41

а 2Хр 20:6

Дн 4:35

Дп 11:17

Рм 9:19

б Рм 11:35

в Пв 10:14

Пс 24:1

Пс 50:12

1Кр 10:26

Друга кол.

а Йв 4:17

б Іс 41:15

- 21** Він подихом своїм запа-
лює вугілля,
з пащі його виходить
полум'я.
- 22** У ший його криється вели-
ка сила,
всі перед ним утікають
зі страху.
- 23** Складки на його животі
міцно стиснуті між
собою,
вони мов литі, міцні
і непорушні.
- 24** Серце його затверділе,
наче камінь,
тверде воно, немов нижнє
жорно.
- 25** Коли він встає, навіть
силачів огортає страх,
коли він кидається, вони
бентежаться.
- 26** Ані мечем не подолаєш
його,
ані списом*, ані вістрям
стріли.^a
- 27** Залізо для нього мов
соломина,
а мідь – наче спорохнявіле
дерево.
- 28** Не може стріла відігнати
його,
камінь з праці для нього
ніби стерня.
- 29** Він дивиться на кий, як
на стернину,
сміється з бряжчання
списа*.
- 30** Знизу він немов гострими
черепками покритий,
наче молотильна дошка,
він повзе по болоті.^b
- 31** Він змушує глибини кипі-
ти, як казан,
перетворює море на
казанок, в якому варять
пахучі олії.

41:26 *Або «ані списом; ані дротиком».

41:29 *Або «дротика».

- 32** Лишає він за собою блискучий слід,
і водні глибини здаються сивими.
- 33** Немає подібного йому на землі,
він створений так, що не боїться нічого.
- 34** Він сміливо дивиться на все, що горде,
він цар над усіма величними звірами».
- 42** І Йов відповів Єгови:
2 «Тепер я знаю, що ти можеш усе,
і все, що задумуєш, тобі під силу.^а
- 3** Ти сказав: “Хто це затемнює мій задум словами нерозумними?”^б
Тож я говорив, але не розумів діл,
які для мене надто дивовижні й незнані.^в
- 4** Ти сказав: “Послухай, будь ласка, а я говоритиму, буду запитувати, а ти розповідай мені”.^г
- 5** Я лише вухами чув про тебе,
а тепер бачу тебе на власні очі,
6 тому беру свої слова назад^а
і каюся в поросі й попелі».^е
- 7** Після того як Єгова промовив ці слова до Йова, Єгова сказав теманянину Еліфазу:
«Запалав мій гнів на тебе і двох твоїх приятелів,^в бо ви не говорили про мене правди,^ж як мій слуга Йов. **8** А тепер візьміть сім биків і сім баранів, підіть до мого слуги Йова та принесіть за себе цілопалення, а слуга мій Йов помолиться за вас.^з Я обов'язко-

42:6 *Або «зрікаюся сказаного».

РОЗД. 42

а Бт 18:14
Пс 135:6
Іс 43:13
Іс 55:10, 11
Єр 32:17
Мр 10:27
Лк 18:27

б Йв 38:2

в Пс 40:5
Пс 139:6

г Йв 38:3
Йв 40:7

д Йв 40:4

е Езд 9:6
Пс 51:17

е Йв 2:11

ж Йв 11:6
Йв 15:14, 15
Йв 22:2, 3

з Бт 20:17
Як 5:15

Друга кол.

а Мт 6:14

б Йв 2:6, 7
Як 5:11

в Бт 32:10
1См 2:7
2Хр 25:9
Пр 22:4
Іс 61:7

г Йв 19:13

д Пр 3:33
Пр 10:22
Єв 11:6
Як 5:11

е Йв 1:3

е Йв 1:1, 2

во вислухаю його прохання*, щоб не зробити вам того, чого ви заслуговуєте за ваше безглуздя, бо ви не говорили про мене правди, як мій слуга Йов».

9 Тоді теманянин Еліфаз, шуахянин Білдад і нааматянин Цофар пішли та зробили все так, як сказав їм Єгова. І Єгова вислухав молитву Йова.

10 Коли Йов помолвився за своїх приятелів,^а Єгова визволив його від страждань^б і повернув йому весь статок*. Єгова дав йому всього вдвічі більше, ніж він мав колись.^в
11 І прихидили до нього всі його брати і сестри та всі його колишні друзі^г і їли у домі Йова. Вони співчували йому та потішали його після всіх нещастя, які допустив Єгова. Кожен дав йому по кесіту* і по золотій сережці.

12 А Єгова благословив подальші роки Йова більше, ніж попередні.^д І мав він 14 000 овець, 6000 верблюдів, 1000 пар великої худоби і 1000 ослиць.^е **13** У нього народилося ще семеро синів і три дочки.^в **14** Першу він назвав Єміма, другу – Кеція, а третю – Керен-Гаппух. **15** В усьому краї не було таких вродливих жінок, як дочки Йова. А батько дав їм спадщину разом з їхніми братами.

16 Йов жив після цього ще 140 років і бачив своїх синів та внуків аж до четвертого покоління. **17** І помер Йов у глибокій старості, задоволений життям*.

42:8 *Букв. «обов'язково я підніму його обличчя». 42:10 *Букв. «Єгова відвернув неволю Йова». 42:11 *Грошова одиниця невідомої вартості. 42:17 *Букв. «старий і насичений днями».

ПСАЛМИ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Дві різні дороги
Читання Божого закону приносить щастя (2)
Праведні — як плодоносні дерева (3)
Грішники — як розвіяна полова (4)
- 2 Єгова і його помазанець
Єгова сміється над народами (4)
Єгова ставить свого царя (6)
Шануйте сина (12)
- 3 Впевненість у Богу попри небезпеку
«Чому... так багато ворогів?» (1)
«Єгово, ти даєш спасіння» (8)
- 4 Молитва, сповнена довіри до Бога
«Гнівайтесь, але не грішіть» (4)
«У спокої я... засну» (8)
- 5 Єгова — сховок для праведних
Бог ненавидить зло (4, 5)
«Ти праведний, тож веди мене» (8)
- 6 Благання про ласку
Померлі не прославляють Бога (5)
Бог чує благання про ласку (9)
- 7 Єгова — праведний Суддя
Суди мене, Єгово (8)
- 8 Божа слава і людська гідність
«Яке величне ім'я твоє!» (1, 9)
«Хто така смертна людина?» (4)
Людина увінчана величчю (5)
- 9 Божі дивовижні діла
Єгова — безпечний сховок (9)
Ті, хто знає ім'я Бога, покладаються на нього (10)
- 10 Єгова — помічник безпомічним
Неправедний вихляється:
«Бога немає» (4)
Безпомічний звертається до Єгови (14)
«Єгова — Цар повік-віків» (16)
- 11 Єгова — мій сховок
«Єгова перебуває у храмі святому» (4)
Бог ненавидить того, хто любить насилля (5)
- 12 Єгова піднімається, щоб діяти
Божі слова чисті (6)
- 13 Прагнення побачити порятунок Єгови
«Єгово, чи надовго?» (1, 2)
Єгова рясно винагороджує (6)
- 14 Опис безглузких
«Нема Єгови» (1)
«Немає жодного, хто чинив би добро» (3)
- 15 Хто буде гостем у наметі Єгови?
Хто правду говорить у серці своєму (2)
Хто не зводить наклепів (3)
Хто дотримує обіцянки, навіть собі на шкоду (4)
- 16 Єгова — джерело доброти
«Єгова — моя частка» (5)
«Вночі мої... думки повчають мене» (7)
Єгова «праворуч від мене» (8)
«Ти не залишиш мене в могилі» (10)
- 17 Молитва про захист
«Ти дослідив моє серце» (3)
«Заховай у тіні своїх крил» (8)
- 18 Хвала Богові за спасіння
«Єгова — скеля моя» (2)
З відданими Єгова поводить
віддано (25)
Божа дорога досконала (30)
«Твоє смирення звеличує мене» (35)
- 19 Творіння і закон Бога дають свідчення
«Небеса звічають про Божу славу» (1)
Божий досконалий закон відновлює силу (7)
«Гріхи несвідомі» (12)
- 20 Спасіння для Божого помазаного царя
Хтось покладається на колісницю і коней, «а ми будемо кликати ім'я Єгови» (7)

- 21 Благословення на царя, який покладається на Єгови
Царю дане довге життя (4)
Божі вороги будуть переможені (8–12)
- 22 Відчай змінюється хвалою
«Боже мій, чому ти мене покинув?» (1)
«Кидають жеребок, щоб вирішити, кому припаде мій одяг» (18)
Вихваляйте Бога посеред збору (22, 25)
Нехай уся земля поклоняється Богу (27)
- 23 «Єгова — мій Пастир»
«Я ні в чому не матиму недостатку» (1)
«Мене він відсвіжує» (3)
«Моя чаша наповнена по вінця» (5)
- 24 Прославлений Цар входить у брами
«Єгові належить земля» (1)
- 25 Молитва про настанови і прощення
«Навчи мене своїх стежок» (4)
«Єгова стає близьким другом» (14)
«Прости усі мої гріхи» (18)
- 26 Ходити в непорочності
«Єгово, перевірь... мене» (2)
Уникати поганого товариства (4, 5)
Я обійду Божий жертвник (6)
- 27 Єгова — твердиня мого життя
Милуюся Божим храмом (4)
Єгова дбає, навіть якщо не дбають батьки (10)
«Надійся на Єгову» (14)
- 28 Молитва псалмоспівця почута
«Єгова — моя сила і щит» (7)
- 29 Сильний голос Єгови
Поклоняйтесь у шатах святості (2)
«Голос славетного... Єгови гримить» (3)
Єгова зміцнює свій народ (11)
- 30 Жалоба обертається на радість
Божа ласка — на все життя (5)
- 31 Знаходжу сховок в Єгови
«У твою руку ввіряю свій дух» (5)
«Єгова, Бог правди» (5)
Бог щедро виявляє великодушність (19)
- 32 Щасливі ті, кому прощено
«Я зізнався тобі в гріху» (5)
Бог робить тебе проникливим (8)
- 33 Вихваляйте Творця
«Співайте для нього пісню нову» (3)
Словом і духом Єгови все створено (6)
Народ Єгови щасливий (12)
Пильні очі Єгови (18)
- 34 Єгова визволяє своїх слуг
«Звеличуймо разом його ім'я» (3)
Ангел Єгови захищає (7)
«Скуштуйте і подивіться, який добрий Єгова» (8)
Жодна його кістка не буде зламана (20)
- 35 Молитва про визволення від ворогів
Вороги будуть розпорошені (5)
Хвала Богу серед народу численного (18)
Безпідставно зненавиджений (19)
- 36 Віддана любов Бога безцінна
Неправедний не боїться Бога (1)
Бог — джерело життя (9)
«Завдяки твоєму світлу ми бачимо світло» (9)
- 37 Хто покладається на Єгову, буде успішний
Не засмучуйся через лихих людей (1)
«Хай Єгова буде для тебе найбільшою радістю» (4)
«Довір свою дорогу Єгові» (5)
«Сумирні усадкують землю» (11)
Праведному не бракуватиме хліба (25)
Праведні житимуть вічно на землі (29)
- 38 Молитва розкаяного грішника, який страждає
«Я страждаю і дуже пригнічений» (6)
Єгова чує тих, хто чекає на нього (15)
«Через свій гріх сильно стривожився» (18)
- 39 Життя коротке
Людина — всього лиш подих (5, 11)
«Не будь байдужий до моїх сліз» (12)

- 40 Подяки незрівнянному Богу
Божі чуда неможливо перелічити (5)
Жертви не найважливіші
для Бога (6)
«Виконувати волю твою...
насолада для мене» (8)
- 41 Молитва на ложі недуги
Єгова підтримує хворих (3)
Зрада близького друга (9)
- 42 Слава Богу як Величному
Спасителю
Спраглий Бога, як олень спраглий
води (1, 2)
«Чому охопив мене відчай?» (5, 11)
«Чекай на Бога» (5, 11)
- 43 Бог як Суддя рятус
«Пошли світло своє та правду» (3)
«Чому охопив мене відчай?» (5)
«Чекай на Бога» (5)
- 44 Молитва про допомогу
«Це ти рятував нас» (7)
Наче «вівці, призначені
на заріз» (22)
«Устань і прийди нам
на допомогу!» (26)
- 45 Весілля помазаного царя
З його уст линуть приємні слова (2)
«Бог є престолом твоїм
повік-віків» (6)
Царя приваблює краса
нареченої (11)
Сини стануть князями
по всій землі (16)
- 46 «Бог — наш сховок»
Божі дивовижні діла (8)
Бог припиняє війни по всій
землі (9)
- 47 Бог — Цар над усією землею
«Грізний Єгова» (2)
Піснею вихваляйте Бога (6, 7)
- 48 Сіон — місто Величного Царя
Радість всієї землі (2)
Огляньте місто і його башти (11–13)
- 49 Безглуздо покладатись на багатство
Жодна людина не викупить
іншу (7, 8)
Бог викупляє з могили (15)
Багатство не може врятувати
від смерті (16, 17)
- 50 Бог судить відданих і неправедних
Божа угода на основі жертви (5)
Бог — Суддя (6)
Усі тварини належать Богові (10, 11)
Бог викриває неправедних (16–21)
- 51 Молитва розкаяного грішника
Грішний від зачаття (5)
«Очисти мене від гріха» (7)
«Створи в мені чисте серце» (10)
Пригнічене серце приємне
Богові (17)
- 52 Покладайся на Божу віддану любов
Попередження для тих,
хто вихваляється злими
вчинками (1–5)
Безбожні покладаються
на багатство (7)
- 53 Опис безглуздох
«Нема Єгови» (1)
«Немає жодного, хто чинив би
добро» (3)
- 54 Молитва про допомогу, коли
довкола вороги
«Бог — мій помічник» (4)
- 55 Молитва, коли зрадив друг
Зневажений близьким
другом (12–14)
«Свого тягаря поклади
на Єгову» (22)
- 56 Молитва під час переслідування
«На Бога надіюсь» (4)
«Збери мої сльози в бурдюк» (8)
«Що зробить мені людина?» (4, 11)
- 57 Прохання про ласку
Сховок під Божими крильми (1)
Вороги впали у свою ж пастку (6)
- 58 Є Бог, який судить землю
Молитва про покарання
грішників (6–8)
- 59 Бог — щит і сховок
Не будь милосердним до
зрадників (5)
«Я співатиму про силу твою» (16)
- 60 Бог підкоряє ворогів
Від людини марно сподіватися
порятунку (11)
«Бог дасть нам сили» (12)
- 61 Бог — міцна башта проти ворогів
«У твоєму наметі буду я гостем» (4)

- 62 Справжнє спасіння походить від Бога
«На Бога я чекаю в мовчанні» (1, 5)
Виливайте своє серце Богові (8)
Люди — всього лиш подих (9)
Не кладайте на майно (10)
- 63 Прагнення бути з Богом
«Твоя віддана любов ліпша
за життя» (3)
«Я насичений найліпшою...
часткою» (5)
Розмірковую про Бога вночі (6)
«Я горнуся до» Бога (8)
- 64 Захист від прихованих нападів
«Бог пустить у них стрілу» (7)
- 65 Бог дбає про землю
«Ти молитви вислуховуєш» (2)
«Щасливі ті, кого ти вибираєш» (4)
Бог щедрий на великодушність (11)
- 66 Божі грізні діла
«Прийдіть і подивіться»
на Божі діла (5)
Я «сповню дані тобі обітниці» (13)
Бог чує молитву (18–20)
- 67 Вся земля буде боятись Бога
Про Божу дорогу будуть знати (2)
Нехай всі народи вихваляють
Бога (3, 5)
«Бог поблагословить нас» (6, 7)
- 68 Хай Божі вороги розпорошаться
«Батько він для сиріт» (5)
Бог дає самотнім дім (6)
Жінки звіщають добру новину (11)
Люди, які стали дарами (18)
«Єгова... щодня носить наші
тягарі» (19)
- 69 Молитва про порятунок
«Ревність до твого дому з'їдає
мене» (9)
«Поспіши мені відповісти» (17)
«Вони хотіли... втамувати мою
спрагу оцтом» (21)
- 70 Прохання про негайну допомогу
«Поспіши до мене» (5)
- 71 Опора для літніх
Довіряю Богові від юності (5)
«Коли зменшиться сила моя» (9)
«Бог... з юності навчав мене» (17)
- 72 Мирне правління Божого царя
«Процвітитиме праведний» (7)
Піддані від моря до моря (8)
Визволить від насилля (14)
На землі багато збіжжя (16)
Хай повік вихваляють Боже ім'я (19)
- 73 Побожний чоловік відновлює
духовний погляд
«Ноги мої мало не зійшли
з правильного шляху» (2)
«Щодня я був у тривозі» (14)
«Поки я не прийшов у... Божу
святиню» (17)
Неправедні стоять на слизькому (18)
Приємно наблизитись до Бога (28)
- 74 Молитва, щоб Бог згадав свій народ
Божі вчинки заради
спасіння (12–17)
«Пам'ятай, що вороги
насміхаються» (18)
- 75 Бог судить справедливо
Неправедні будуть пити чашу
Єгови (8)
- 76 Божа перемога над ворогами Сіону
Бог рятує сумирних (9)
Бог зіб'є пиху з ворогів (12)
- 77 Молитва в час неолі
Роздуми над Божими ділами (11, 12)
«Який бог такий же величний,
як ти, о Боже?» (13)
- 78 Божа турбота і слабка віра
ізраїльтян
Розкажемо нащадкам (2–8)
«Вони не вірили Богу» (22)
«Небесне зерно» (24)
Вони «здавали смутку Святому
Ізраїля» (41)
З Єгипту в Обіцяний край (43–55)
«Вони й далі сумнівалися у...
Богові» (56)
- 79 Молитва, коли народи захопили
Божий народ
«Ті, хто довкола, насміхаються
з нас» (4)
«Поможи нам ради... імені
свого» (9)
«Відплати нашим сусідам
усемеро» (12)

- 80 В Ізраїлевого Пастиря знову
просять ласки
«Боже, вияви нам знову
свою ласку» (3)
Ізраїль — Божа виноградна
лоза (8–15)
- 81 Заклик до послуху
Не поклоняйся іншим богам (9)
«Якби мій народ слухався» (13)
- 82 Заклик судити праведно
Бог «судить серед богів» (1)
«Захищайте бідного» (3)
«Ви боги» (6)
- 83 Молитва, коли наступають вороги
«Боже, не мовчи» (1)
Вороги, мов будяк, підхоплений
вітром (13)
Боже ім'я — Єгова (18)
- 84 Прагнення бути в Божому
величчю наметі
Левіт бажає бути, наче птах (3)
«Один день на подвір'ях твоїх» (10)
«Бог Єгова — наше сонце і щит» (11)
- 85 Молитва про відновлення
Бог говоритиме відданим
про мир (8)
Віддана любов і вірність
зустрінуться (10)
- 86 Немає такого бога, як Єгова
Єгова охоче прощає (5)
Усі народи поклонятимуться
Єгові (9)
«Покажи мені... свою дорогу» (11)
Цілим серцем боятися Божого
імені (11)
- 87 Сіон — місто правдивого Бога
Ті, хто народився в Сіоні (4–6)
- 88 Молитва про порятунок від смерті
«Моє життя наблизилось
до могили» (3)
Молюся щоранку (13)
- 89 Пісня про віддану любов Єгови
Угода з Давидом (3)
Потомство Давида буде навіки (4)
Помазанець Бога буде називати
його «Батьком» (26)
Угода з Давидом певна (34–37)
Людина не може уникнути
могили (48)
- 90 Вічний Бог і коротке життя людини
Тисяча років, як вчорашній день (4)
Людина живе 70—80 років (10)
«Навчи нас... лічити свої дні» (12)
- 91 Захист у Божому сховку
Врятований від птахолова (3)
Захист під Божими крильми (4)
У безпеці, хоча падають тисячі (7)
Ангелам наказано охороняти (11)
- 92 Єгова буде величним повіки
Його величні діла і глибокі думки (5)
Праведні цвістимуть, як дерева (12)
Навіть у старості приноситимуть
плід (14)
- 93 Величне правління Єгови
«Єгова став Царем!» (1)
«Нагадування твої... надійні» (5)
- 94 Молитва про Божу помсту
«Доки неправедні будуть?» (3)
Виправлення від Яг приносить
щастя (12)
Бог не покине свого народу (14)
Замишляють лихо в ім'я
закона (20)
- 95 Правдиве поклоніння разом
зі слухняністю
«Сьогодні, якщо ви почуєте
його голос» (7)
«Стережіться, щоб ваше серце
не зачерствіло» (8)
«Не ввійдуть вони у мій
відпочинок» (11)
- 96 «Співайте Єгові пісню нову»
Єгова, як ніхто інший, гідний
хвали (4)
Боги народів — нікчемні божки (5)
Поклоняйтесь у шатах святості (9)
- 97 Єгова піднісся вище всіх богів
«Єгова став Царем!» (1)
Любіть Єгову і ненавидьте зло (10)
Світло для праведних (11)
- 98 Єгова — Спаситель і праведний
Суддя
Єгова звістив, що дає спасіння (2, 3)
- 99 Єгова — святий Цар
Він сидить на престолі
над херувимами (1)
Бог, який вибачає і карає (8)

- 100 Віддайте подяки Творцю
«Служіть Єгови з радістю» (2)
Бог створив нас (3)
- 101 Правитель поводить ся непорочно
Я не терпітиму гордих (5)
«Свій погляд я звертаю
на вірних» (6)
- 102 Молитва пригнобленого, який
у відчаї
«Я мов пташка самотня» (7)
«Дні мої зникають, як тінь» (11)
«Єгова відбудує Сіон» (16)
Єгова існуватиме вічно (26, 27)
- 103 «Я буду прославляти Єгову»
Бог віддаляє наші гріхи (12)
Бог — наче милосердний
батько (13)
Бог пам'ятає, що ми порох (14)
Престол і царство Єгови (19)
Ангели виконують Боже слово (20)
- 104 Прославляю Єгову за чуда творіння
Земля стоятиме вічно (5)
Вино і хліб для людей (15)
«Які ж численні діла твої!» (24)
«Якщо забираєш у них дух,
вони гинуть» (29)
- 105 Єгова діє задля свого народу
Бог пам'ятає про свою угоду (8–10)
«Не торкайтесь моїх
помазанців» (15)
Бог послуговується Йосипом
(17–22)
Божі чуда в Єгипті (23–36)
Ізраїль виходить з Єгипту (37–39)
Бог пам'ятає обітницю, дану
Аврааму (42)
- 106 Ізраїльтянам бракує вдячності
Вони швидко забули про Божі
діла (13)
Божу славу проміняли
на зображення бика (19, 20)
Вони не вірили в Божу обіцянку (24)
Вони поклонялись Ваалу (28)
Дітей приносили в жертву
демонам (37)
- 107 Дякуйте Богові за його
дивовижні діла
Він вів їх правильним шляхом (7)
- Він задовольнив спраглою
і голодною (9)
Він вивів їх з темряви (14)
Він зміцляв їх своїм словом (20)
Він захищає бідного від утиску (41)
- 108 Молитва про перемогу над
ворогами
Від людини марно сподіватись
порятунку (12)
«Бог дасть нам сили» (13)
- 109 Молитва людини у скруті
«Хай його обов'язки наглядача
взьмє... інший» (8)
Бог стоїть на боці вбогого (31)
- 110 Цар і священник як Мелхиседек
Пануй «поміж своїх ворогів» (2)
Охоча молодь, наче краплини
роси (3)
- 111 Прославляйте Єгову за його
величні діла
Боже ім'я святе та грізне (9)
Страх перед Єговою —
це мудрість (10)
- 112 Праведний боїться Єгови
Щедрому позикодавцю добре (5)
«Праведного пам'ятатимуть
повік» (6)
Щедрий допомагає бідному (9)
- 113 Єгова високо, але піднімає
приниженого
Хай ім'я Єгови вихваляють повік (2)
Бог схиляється (6)
- 114 Визволення Ізраїля з Єгипту
Море втекло (5)
Гори поскакали, як баранці (6)
Крем'яну скелю перетворив
на джерела (8)
- 115 Славу віддавати тільки Богові
Безжиттєві ідоли (4–8)
Земля дана людям (16)
«Не мертві вихваляють Яг» (17)
- 116 Пісня вдячності
«Чим я відплачу Єгови?» (12)
«Я візьму чашу спасіння» (13)
«Я виконаю обітницю, які дав
Єгови» (14, 18)
Дорога смерть відданих (15)

- 117 Усі народи, вихваляйте Єгови
Велика віддана любов Бога (2)
- 118 Дякуйте Єгові за його перемогу
«Я кликав Яг, і Яг відповів» (5)
«Слова зі мною» (6, 7)
Камінь, який відкинули, став
головним нарідним каменем (22)
«Той, хто йде в ім'я Єгови» (26)
- 119 Вдячність за Боже дорогоцінне
слово
«Як юнаку зберегти свою стежку
чистою?» (9)
«Люблю я твої нагадування» (24)
«Твоє слово — надія моя»
(74, 81, 114)
«Як я люблю закон твій!» (97)
«Більше проникливості, ніж у всіх
моїх вчителів» (99)
«Твоє слово — світільник» (105)
«Правда — це суть твого
слова» (160)
Мир у тих, хто любить Божий
закон (165)
- 120 Чужинець прагне миру
«Врятуй мене від брехливих
уст» (2)
«Я за мир» (7)
- 121 Єгова охороняє свій народ
«Допомога мені — від Єгови» (2)
Єгова ніколи не задрімає (3, 4)
- 122 Молитва за мир для Єрусалима
Радість від подорожі до дому
Єгови (1)
Місто, з'єднане в одне ціле (3)
- 123 Чекаю ласки від Єгови
Наче слуги, ми дивимось
на Єгову (2)
«Ми пересичені зневагою» (3)
- 124 «Якби Єгова не був з нами»
Порятунок зі зламаної пастки (7)
«Наша допомога — в імені
Єгови» (8)
- 125 Єгова захищає свій народ
«Як гори стоять довкола
Єрусалима» (2)
«Нехай над Ізраїлем буде
мир» (5)
- 126 Радісне відновлення Сіону
«Єгова вчинив... великі діла» (3)
Плач змінюється радістю (5, 6)
- 127 Без Бога усе даремно
«Якщо Єгова не будує дому» (1)
Діти — нагорода від Бога (3)
- 128 Щасливий той, хто боїться Єгови
Дружина, мов родюча
виноградна лоза (3)
«Нехай твої очі бачать
благополуччя Єрусалима» (5)
- 129 На мене нападають, але не можуть
подолати
Ті, хто ненавидить Сіон,
осоромляться (5)
- 130 «У глибокому розпачі я кличу тебе»
«Якби ти вишукував провини» (3)
Справжнє прощення в Єгови (4)
«Я палко чекаю Єгову» (6)
- 131 Задоволений, немов відлучене
від грудей дитя
Не шукаю великого (1)
- 132 Давид і Сіон вибрані
«Не відкидай помазанця
свого» (10)
Священники Сіону зодягнені
в спасіння (16)
- 133 Жити разом у єдності
Як олія на бороді Аарона (2)
Як роса Хермону (3)
- 134 Вихваляйте Єгову вночі
«Моліться... у святості» (2)
- 135 Вихваляйте Яг за його велич
Ознаки та чуда, показані
на Єгипті (8, 9)
«Ім'я твоє вічне» (13)
Безжиттєві ідоли (15–18)
- 136 Віддана любов Єгови вічна
Небеса і земля створені
з мудрістю (5, 6)
Фараон загинув у Червоному
морі (15)
Бог пам'ятає принижених (23)
Пожива всякому створінню (25)
- 137 Над річками Вавилону
Не чути сіонських пісень (3, 4)
Вавилон буде знищений (8)

- 138 Бог турботливий, хоча він високо
Ти відповів на мою молитву (3)
Навіть у небезпеці ти врятуєш
мене (7)
- 139 Бог добре знає своїх слуг
Нікуди не підеш від Божого духу (7)
«Я дивовижно створений» (14)
Ти бачив мій зародок (16)
«Веди мене дорогою вічною» (24)
- 140 Єгова — могутній Спаситель
Лихі люди, наче змії (3)
Насильники впадуть (11)
- 141 Молитва про захист
«Нехай молитва моя буде
як фіміам» (2)
Докір праведного, наче олія (5)
Неправедні впіймаються
у власні тенета (10)
- 142 Молитва про порятунок
від гонителів
«Мені немає куди втекти» (4)
«Ти... усе, що я маю» (5)
- 143 Прагну Бога, як земля дощу
«Роздумую про всі твої вчинки» (5)
«Навчи мене чинити твою волю» (10)
Нехай мене веде твій добрий
дух (10)
- 144 Молитва про перемогу
«Що таке людина?» (3)
«Розпороши моїх ворогів» (6)
Народ Єгови — щасливий (15)
- 145 Хвала Богу, величному Царю
Я звіщатиму про Божу велич (6)
«Єгова добрий до всіх» (9)
«Ті, хто відданий тобі, будуть
тебе вихвалити» (10)
Боже вічне царство (13)
Бог задовольняє бажання всього
живого (16)
- 146 Покладайтесь на Бога, а не
на людину
Після смерті гинуть всі людські
задуми (4)
Бог піднімає тих, хто схилився (8)
- 147 Хвала Богу за любов і могутні діла
Він зміляє тих, у кого розбите
серце (3)
Він кличе усі зірки на ім'я (4)
Він вкриває землю снігом,
як вовною (16)
- 148 Усе створіння, вихваляй Єгову
«Вихваляйте його, всі ангели» (2)
Вихваляйте його, сонце, місяцю
і зорі (3)
Вихваляйте Бога, старі з
молодими (12, 13)
- 149 Пісня на честь Божої перемоги
Бог радіє своїм народом (4)
Честь тим, хто відданий
Богові (9)
- 150 Нехай усе, що дихає, вихваляє Йг
Алілуя! (1, 6)

КНИГА ПЕРША (Псалми 1—41)

- 1** Щаслива людина, яка не
ходить згідно з порадами
неправедних,
не стоїть на дорозі
грішників^а
і не сидить серед насміш-
ників,^б
- 2** а знаходить насолоду
в законі Єгови^в
і читає його закон упівго-
лоса^г вдень і вночі.^г

Розд. 1

^а Пр 4:14
^б Пр 22:10
^в Пс 19:7
Пс 40:8
Пс 112:1
Мт 5:3
Рм 7:22
Як 1:25
^г ІсН 1:8
Пс 119:97
1Тм 4:15

Друга кол.

^а 1Хр 22:13
^б Ер 17:7, 8
^в Мт 25:41

- 3** Вона буде мов дерево,
посаджене біля водних
потоків,
дерево, яке дає плоди
своєчасно
і листя якого не в'яне,
вона матиме успіх у всьо-
му, що робить.^а
- 4** А з грішниками буде
не так:
їх вітер розвіє, наче полу.
5 Тому неправедні на суді
не будуть оправдані^б

1:2 * Або «роздумує про його закон».

і грішники не залишаться
серед громади правед-
них.^а

- 6** Бо дорогу праведних
Єгова знає,^б
а дорога неправедних
зникне.^в

2 Чому народи зчинили ме-
тушню
і мешканці різних країв ше-
почуться* про марноту?^г

- 2** Земні царі повстали,
і правителі зібралися*
разом^д
проти Єгови та його
помазанця^е,^е

- 3** кажучи: «Поскидаймо
з себе їхні кайдани
та порозриваймо їхні
пути!»

- 4** Але той, хто сидить на
престоли у небі, з них
посміється,
Єгова їх висміє.

- 5** Він у гніві промовить до
них,
у сильній люті своїй
налякає,

- 6** сказавши: «Поставив я
царя^ж
на Сіоні,^з на святій моїй
горі».

- 7** Я проголошу постанову
Єгови,
він сказав мені: «Ти мій
син,^и
нині я став твоїм батьком.»^й

- 8** Проси — і дам тобі у спад-
щину народи,
дам у володіння цілу
землю.^к

- 9** Ти розіб'єш їх залізним
жезлом,^л
розтрощиш, як глиняний
посуд.^м

- 10** Тож будьте проникливими,
царі,

2:1 *Або «роздумують». 2:2 *Або «ра-
дятьсяся». #Або «його Христа».

РОЗД. 1

а Мн 3:18
Мт 13:49, 50
б Пс 37:18
Єр 12:3
1Пт 3:12
в Пр 14:12

РОЗД. 2

г Дії 4:25–28
д Мт 27:1, 2
Лк 23:10, 11
Об 19:19
е Пс 89:20
Іс 61:1
є Пс 45:6
Єз 21:27
Дн 7:13, 14
Об 19:16
ж 2См 5:7
Об 14:1
з Мт 3:16, 17
Мр 1:9–11
РМ 1:4
и Дії 13:33
Єв 1:5
Єв 5:5
і Пс 72:8
Єв 1:2
Об 11:15
к Об 12:5
Об 19:15
л Дн 2:44
Об 2:26, 27

Друга кол.

а Флп 2:9–11
б Ів 3:36

РОЗД. 3

в 2См 15:14
г 2См 15:12
2См 16:15
д 2См 12:11
е 2См 16:7, 8
є Бт 15:1
ж Іс 45:25
з Пс 27:6
и 2См 15:25
Пс 2:6
і Пс 4:8
Пр 3:24
к 2Цр 6:15, 16
Пс 27:3
РМ 8:31
л 1Тм 4:10
М 2Фс 1:6
н Пс 37:39
Іс 43:11
Об 19:1

і прислухайтесь до наста-
нов*, сүдді землі.

- 11** Служить Єгови зі страхом,
з трепетом і радістю.

- 12** Шануйте* сина,^а щоб Бог#
не розгнівався
і щоб ви не загинули на
своєму шляху,^б
бо гнів Божий спалахує
швидко.

Щасливі усі, хто сховку
в нього шукає.

Пісня Давида. Складена,
коли він утік від свого
сина Авесалома.^в

- 3** Єгово, чому в мене так ба-
гато ворогів?^г
Чому в мене стільки
супротивників?^д

- 2** Багато хто каже про мене*:
«Бог його не врятує»,^е
(Сєла#).

- 3** Але ти, Єгово,— мій щит^ж
і слава моя,^з ти підносиш
мою голову.^и

- 4** Я голосно кликатиму
Єгову,
і він відповість мені зі сво-
єї святої гори.^к (Сєла).

- 5** Я ляжу і спатиму безпечно,
я прокинуся,
бо Єгова і далі підтримує
мене.^л

- 6** Не злякаюсь я, коли мене
оточать
навіть десятки тисяч воро-
гів.^м

- 7** Устань же, Єгово! Врятуй
мене,^н Боже мій!
Ти вдариш у щелепу всіх
моїх ворогів,
потрощиш зуби неправед-
ним.^о

- 8** Єгово, ти даєш спасіння^п
і благословляєш свій
народ. (Сєла).

2:10 *Або «попередження». 2:12
*Букв. «поцілуйте». #Букв. «він». 3:2
*Або «мою душу». #Див. глосарій.

Для диригента: виконується під супровід струнних інструментів.
Пісня Давида.

- 4** Озвися, мій праведний Боже,^а коли кличу тебе.
Дай порятунок* мені в час утиску,
вияви мені ласку і вислухай молитву мою.
- 2** Сини людські, доки будете знеславлювати мене?
Доки будете любити марноту? Доки будете шукати неправду? (*Села*).
- 3** Знайте, що Єгова вшанує* того, хто йому відданий, Єгова почує мене, коли я кликатиму його.
- 4** Гнівайтесь, але не грішіть.^б
Промовляйте у своєму серці, на ліжку своєму, й мовчіть. (*Села*).
- 5** Приносьте жертви в праведності
і покладайтесь на Єгову.^в
- 6** Багато людей кажуть: «Хто дасть нам побачити ліпші часи?»
Єгово, осяй нас світлом своїм*.^г
- 7** Ти сповнюєш серце моє радістю,
і я радію більше, ніж ті, хто має вдосталь зерна й молодого вина.
- 8** У спокої я ляжу й засну,^д
бо тільки завдяки тобі,
Єгово, я живу безпечно.^е
Для диригента: нехілотно*.
Пісня Давида.
- 5** Єгово, вислухай слова мої,^е
зглянься на мої зітханья.
- 2** Прислухайся до голосу мого, бо я кличу тебе на допомогу.

4:1 *Букв. «зроби широкий простір».
4:3 *Або «ставитиметься по-особливо-му; вирізнить; відділити для себе». 4:6 *Букв. «світлом свого лица». 5:Надп. *Див. глосарій.

РОЗД. 4

а Пс 11:7

б Еф 4:26

в Пс 37:3
Пс 62:8
Пр 3:5
1Пт 4:19г Чс 6:26
Пс 80:7
Пр 16:15
1Пт 3:12д Пс 3:5
Пр 3:24, 26

е Лв 25:18

РОЗД. 5

е Пс 65:2
1Пт 3:12

Друга кол.

а Пс 55:16, 17

б Мр 1:35

в Пс 89:14
Пр 6:16–19
Ав 1:13г Пс 15:1–5
Пр 12:19д Рм 12:9
Ев 1:9е Пр 20:19
Ів 8:44
Кл 3:9
Об 21:8е Бг 9:6
Пс 55:23
Пр 6:16, 17
1Пт 3:10

ж Пс 69:13

з 1См 3:3
1Хр 16:1и Пс 28:2
Пс 138:2і Пс 25:4, 5
Пс 27:11к Пр 29:5
Рм 3:13л 2См 15:31
2См 17:23
Пс 7:14, 15

Царю мій і Боже, я до тебе
молюся.

- 3** Вранці, Єгово, ти почуєш
мій голос,^а
вранці вишлю тобі свої три-
воги^б й чекатиму, коли ти
відізвишся.
- 4** Бо ти, Боже, не любиш зла,^в
і той, хто чинить зло,
не може перебувати
з тобою.^г
- 5** Жоден зухвалець не вста-
тить перед твоїми очима.
Ненавидиш ти всіх, хто
чинить зло.^д
- 6** Єгово, ти вигубиш неправ-
домовців,^е
ти бридишся тими, хто
чинить насилля та
обманює*.^е
- 7** А я завдяки твоїй великій
відданій любові* увійду
до твого дому.^з
В благоговійному страху я
вклонюся тобі, звернувши
обличчя до храму*
твого святого.^и
- 8** Єгово, ти праведний, тож
веди мене, бо мене ото-
чили вороги.
Допоможи мені йти твоєю
дорогою, не спотикаю-
чись.^і
- 9** Жодному їхньому слову
не можна вірити,
їхнє нутро сповнене зла,
їхнє горло – мов відкрита
могила,
вони лестять своїм
язиком*.^к
- 10** Але Бог визнає їх винними,
впадуть вони через свої ж
підступні задуми.^л
Нехай за свої численні
переступи вони роз-
порашаться,

5:6 *Або «людиною, яка проливає кров та обманює». 5:7 *Або «святині». 5:9 *Або «язик їхній гладенький».

бо вони бунтуються проти тебе.

11 А всі, хто сховку в тебе шукає, будуть тішитися^а та завжди радісно вигукувати, і ти їх захищатимеш. Ті, хто ім'я твоє любить, будуть радіти.

12 Ти, Єгово, поблагословиш усіх праведних, твоя прихильність буде для них як великий щит.^б

Для диригента: виконується під супровід струнних інструментів, настроєних на шемініт*.
Пісня Давида.

6 Єгово, не докоряй мені у своєму гніві і в люті своїй не виправляй.^в

2 Вияви мені ласку*, Єгово, бо я слабну.

Єгово, зціли мене,^г бо кості мої тремтять.

3 Я* сильно стривожений.^д О Єгово, скажи мені, доки так буде?^е

4 Прийди, Єгово, визволь мене*,^є врятуй мене, бо ти виявляєш віддану любов.^ж

5 Адже ніхто з померлих тебе не згадає, і в могилі* ніхто не прославить тебе.^з

6 Знеміг я від своїх зітхань.^и Цілу ніч обливаю ліжко слізьми, моя постіль мокра від плачу.^і

7 Зі смутку згасають мої очі,^к тьмяніють* через ворогів моїх.

6:Надп.; **7:Надп.** *Див. глосарій. **6:2** *Або «милосердя». **6:3** *Або «моя душа». **6:4;** **7:5** *Або «мою душу». **6:5** *Або «шебілі», тобто спільній могилі людства. Див. глосарій. **6:7** *Або «стають».

РОЗД. 5

а Пс 40:16

б Бт 15:1
Пс 3:3

РОЗД. 6

в Пс 38:1
Єр 10:24

г Пс 41:4
Пс 103:2, 3

д Мт 26:38, 39

е Пс 13:1, 2

є Пс 50:15

ж Пс 119:88
Пл 3:22

з Пс 30:9
Пс 115:17
Ек 9:5, 10

и Пс 69:3

і Пс 39:12

к Пс 31:9

Друга кол.

а Пс 3:4
Пс 145:18, 19
Єв 5:7

б Пс 31:22
Пс 40:1
Йн 2:2

в Пс 40:14
Єр 20:11

РОЗД. 7

г Пс 18:2
Пр 18:10

д Єр 15:15
2Кр 4:9
2Пт 2:9

е Пс 10:9

є Пр 17:13

ж Пс 3:7
Пс 35:1

з Пс 103:6

8 Відступіться від мене, всі, хто чинить зло,

бо Єгова почує мій плач.^а

9 Єгова почує, коли я ласки у нього благатиму,^б прийме Єгова молитву мою.

10 Усі вороги мої будуть осоромлені і стривожені, вони відступлять, вони вмить засоромляться.^в

Жалобна пісня* Давида, яку він співав Єгові, почувши слова венямінівця Куша.

7 Єгово, Боже мій, у тебе я сховок знайшов.^г

Врятуй мене від усіх гонителів, визволь мене,^д

2 щоб вони не розшарпали мене*, наче леви,^є не погубили мене, коли немає рятівника.

3 Єгово, Боже мій, якщо я вчинив щось погане, якщо повівся несправедливо,

4 якщо кривдив людину, яка чинила мені добро,^є або ж без причини грабував мого ворога*,

5 то нехай ворог переслідує і наздожене мене*, хай втопче життя моє в землю

і мою славу кине в порошок. (Сѣла).

6 Устань же, Єгово, у гніві своїм, піднімись проти ворогів, що на мене лютують,^ж збудись заради мене і накажи, щоб чинилося правосуддя.^з

7 Нехай народи оточать тебе, і ти виступиш проти них з висоти.

7:2 *Або «моєї душі». **7:4** *Або, можливо, «а того, хто противився мені без причини, я щадив».

8 Єгово, винеси вирок народам.^а

Коли будеш судити мене,
Єгово, пригадай мою
праведність
і непорочність мою.^б

9 Благаю тебе, поклади край
злим вчинкам неправедних,
а праведних зміцни,^в

бо ти праведний Бог,^г ти
досліджуєш серця^д і найглибші почуття*.^е

10 Бог – це мій щит,^є він Спаситель тих, хто має чисте серце.^ж

11 Бог – праведний Суддя,^з щодня він оголошує свої присуди*.

12 Якщо хтось не покається,^и він нагострить свій меч,^і
лук свій напне і прицілиться.^к

13 Він приготує зброю смертоносну,
приготує свої вогненні стріли.^л

14 Подивіться на того, хто виношує зло,
він зачав лихо і породить неправду.^м

15 Копав він яму й викопав глибину,
та сам же у неї впаде.^н

16 Його лихий задум обернеться проти нього,^о
і його насилля спаде на його ж голову.

17 А я буду прославляти Єгову, бо він справедливий,^п
піснею вихвалитиму* ім'я Єгови,^р Всевишнього Бога.^с

7:9 *Або «випробовуєш серця і нирки».
7:11 *Або «виліває осуди». 7:17 *Або «гратиму для».

РОЗД. 7

а Бт 18:25
Пс 9:7, 8
б Пс 18:20
Пс 26:11
Пс 41:12
в Пс 37:25
г Пс 32:4
Об 15:3
д 1См 16:7
е 1Хр 28:9
Ер 17:10
Об 2:23
є Бт 15:1
Пр 30:5
ж Пр 2:21
з Бт 18:25
Пс 9:4
Пс 98:9
и Іс 55:7
і Пв 32:41
к Пс 32:21, 23
л Пв 32:42
м Як 1:15
н Єс 7:10
Пс 10:2
Пс 35:7, 8
Пс 57:6
Пр 26:27
о Єс 9:24, 25
л Пс 35:28
р Іс 25:1
Єв 13:15
Об 15:4
с Дн 4:17

Друга кол.

РОЗД. 8

а 1Цр 8:27
Пс 104:1
Пс 148:13
б Мт 21:16
Лк 10:21
1Кр 1:27
в Пс 19:1
Пс 104:19
Іс 40:26
Рм 1:20
г Бт 1:29
Бт 9:3
Пс 144:3
Мт 6:25, 30
Ів 3:16
Дії 14:17
Єв 2:6–8
д Бт 1:26
Бт 9:1, 2
є Бт 1:28
Бт 9:3

РОЗД. 9

є 1Хр 16:12
1Хр 29:11
Об 4:11

Для диригента: гітгіт*.
Пісня Давида.

8 Єгово, Господи наш, яке величне ім'я твоє на всій землі!

Ти поставив свою славу вище небес*!^а

2 Словами з уст дітей і немовлят^б

ти показав противникам свою силу,
щоб зупинити ворога і месника.

3 Коли дивлюся на небо – діло пальців твоїх,
на місяць і зорі, які ти створив,^в

4 то думаю: хто така смертна людина, що ти пам'ятаєш її,
і син людський, що ти піклуєшся про нього?^г

5 Ти зробив його трохи нижчим від ангелів*,
увінчав його славою і величчю,

6 поставив над ділами рук своїх^д
і все поклав йому до ніг:

7 велику і дрібну худобу та диких звірів*.^е

8 птаство небесне, риб морських
і все, що плаває в морі.

9 О Єгово, Господи наш, яке величне ім'я твоє на всій землі!

Для диригента: мут-лаббэн*.
Пісня Давида.

✠ [длеф]

9 О Єгово, я буду тебе прославляти цілим серцем і розповідати про всі дивовижні діла твої.^є

2 Я буду радіти й тішитися тобою,

8:Надп.; 9:Надп. *Див. глосарій. **8:1** *Або, можливо, «ти, чия слава звіщається вище небес». **8:5** *Або «богопобітних». **8:7** *Букв. «та звірів поля».

піснею вихвалятиму* твоє ім'я, о Всевишній.^a

□ [bem]

3 Коли вороги мої відступатимуть,^b

то спіткнуться і загинуть перед твоїм лицем.

4 Справедливо ти вирішив справу мою, ти сидиш на престолі і праведно судиш.^b

↑ [rimeł]

5 Докорив ти народам,^г знищив неправедних, їхнє ім'я стер навки-віків.

6 Вороги знищені назавжди, ти дощенту зруйнував їхні міста.

Не залишиться про них навіть згадки.^a

□ [ze]

7 Єгова царюватиме повіки,^e він міцно встановив престол свій для суду.^c

8 Він праведно судитиме населену* землю* і буде виносити праведні присуди народам.^з

↑ [vav]

9 Єгова буде безпечним сховком* для пригноблених,^и безпечним сховком у час недолі.ⁱ

10 Ті, хто знає ім'я твоє, покладатимуться на тебе,^к ти, Єгово, ніколи не покинеш тих, хто тебе шукає.^н

↑ [zain]

11 Піснею вихвалайте Єгову, який перебуває на Сіоні, звіщайте між народами про його діла.^m

12 Бо той, хто мститися за кров знедолених, пам'ятає про них,^и

РОЗД. 9

a Пс 28:7

b Пс 56:9

в Пс 89:14

1Пт 2:23

г Пв 9:4

д Пв 25:19

е Пс 90:2

1Тм 1:17

є Рм 14:10

Об 20:11

ж Бт 18:25

Пс 85:11

Іс 26:9

з Пс 96:13

Пс 98:9

Дп 17:31

и Пс 91:2

i Пс 46:1

Пс 54:7

к Пс 91:14

Пр 18:10

Єр 16:21

л 2Хр 20:12

Пс 25:15

2Кр 1:10

м Пс 96:10

Пс 107:19, 22

Іс 12:3, 4

н Бт 4:9, 10

Бт 9:5

Пв 32:43

2Цр 9:24, 26

2Цр 24:3, 4

Лк 11:49–51

Друга кол.

a Вх 3:7

Пс 72:13, 14

Лк 18:7

b Пс 30:3

Іс 38:9, 10

Об 1:17, 18

в Єр 17:19, 20

г Пс 13:5

Пс 20:5

д Пв 32:35

Пр 5:22

е Вх 14:4

ІсН 2:10

2Цр 19:19

є Пр 26:27

Іс 3:11

ж Пс 12:5

Пс 72:4

з Пс 10:17

Мт 5:5

и Бт 18:25

Пс 82:8

i Вх 15:16

Вх 23:27

він не забуде їхнього голо- сіння.^a

□ [xem]

13 Єгово, вияви мені ласку, подивись, як я страждаю через моїх ненавистників.

Ти підіймаєш мене з брам смерті,^b

14 щоб я звіщав про твої славетні діла при брамах сіонської дочки^b

і тишився, бо ти даєш порятунок.^г

□ [mem]

15 Народи попадали в яму, котру самі ж викопали, їхня нога впіймалася в тенета, які вони поставили.^a

16 Єгова виявляє себе в при- судах своїх.^e

Неправедний потрапив у пастку, яку поставив своїми ж руками.^c Гіггайон*.^{(Сєла).}

* [nod]

17 Неправедні підуть у моги- лу*,

підуть туди всі народи, які Бога забувають.

18 А вбогий не буде назавжди забутий,^ж

і надія сумирних ніколи не згасне.^з

□ [kaf]

19 Устань же, Єгово! Не дай смертній людині пере- могти,

нехай народи стануть пе- ред тобою на суд.^и

20 Єгово, наведи на них страх,ⁱ хай зрозуміють, що вони — лише смертні люди.^{(Сєла).}

9:2 *Або «гратиму для». 9:8 *Або «ро- дуючу». 9:9 *Або «твердиню».

9:16 *Див. глосарій. 9:17 *Або «шебл», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій.

↳ [ла́мед]*

10 Єгово, чому ти стоїш осторонь?Чому ховаєшся в час нашої біди?^а**2** Людина неправедна й пихата переслідує безпомічного,^бале вона потрапить у пастку, яку сама ж поставила, замишляючи лихе.^в**3** Неправедний вихваляється своїми самолюбними бажаннями*^г і благословляє жадібного^д.

‡ [нун]

Він зневажає Єгову.

4 Через зарозумілість неправедний не шукає Бога.У нього завжди на думці: «Бога немає».^д**5** Він успішний на дорогах своїх,^е але йому не збагнути твоїх присудів.^е

Він насміхається з* усіх своїх ворогів.

6 Він каже в серці: «Я ніколи не похитнуся. Пройде покоління за поколінням, а мене лихо не спіткає».^ж

‡ [ме]

7 Його уста повні проклять, обману й погроз.^з На язичі в нього — лихо і кривда.^з**8** Він ховається в засідці коло поселень, з укриття вбиває невинну людину.^и**10:1** *У Септуагінті, Вульгаті і деяких інших перекладах цей псалом разом з попереднім становлять один псалом.**10:3** *Або «бажанням своєї душі». *Або, можливо, «жадібний благословляє себе». **10:5** *Або «пирхає на».**РОЗД. 10**а Пс 13:1
Пс 22:1
Єр 14:8

б Вх 14:17

в Пс 7:14, 16
Пс 37:7
Пр 5:22
Пр 26:27г Вх 15:9
Ос 12:8д Пс 14:1, 2
Пс 53:1
Сф 1:12

е Пс 37:35

є Іс 26:11
Ос 14:9ж Пр 14:16
Ек 8:11

з Рм 3:14

и Пс 7:14
Пс 12:2
Пс 55:21

і Пр 1:10, 11

Друга кол.

а Пс 17:9, 11

б Йв 38:39, 40
Пс 17:12
Пс 59:3в Пс 140:5
Єр 5:26

г Ек 8:11

д Пс 73:3, 11
Пс 94:3, 7
Єз 8:12
Єз 9:9

е Пс 3:7

є Мих 5:9

ж Пс 9:12
Пс 35:10з 2Цр 9:26
2Хр 6:23

и 1Пт 4:19

і Пв 10:17, 18
Пс 146:9
Єв 13:6

к Йв 38:15

л Вх 15:18
Пс 145:13
Єр 10:10дн 4:34
1Тм 1:17м Пс 9:5
Пс 44:2

‡ [а́тин]

очі його вишуковують нещасну жертву.^а**9** Він причаївся у засідці, наче лев у лігві*^б, і чатує, щоб схопити безпомічного.Він хапає його, затягуючи свою сітку.^в**10** Його жертва розчавлена і збита з ніг. Нещасні потрапляють в його лапи*.**11** Каже неправедний у серці своєму: «Бог забув,^г відвернув лице своє і нічого не бачить».^д

‡ [коф]

12 Устань же, Єгово!^е Боже, підніми свою руку!^е Не забудь про безпомічних.^ж**13** Чому неправедний зневажає Бога? Він говорить у серці своєму: «Бог не питає за це».

‡ [реу]

14 Але ти бачиш горе і страждання, спостерігаєш за всім цим, а тоді береш справи у свої руки.^зДо тебе звертається скривджений,^и ти помічник сироті*.^и

‡ [уїн]

15 Позбав сили* неправедного і кривдника,^к карай його за все зло, доки вже не буде за що карати.**16** Єгова — Цар повік-віків.^л Ворожі народи згинули з лиця землі.^л**10:9** *Або «гушавині». **10:10** *Або «міцні кігті». **10:14** *Або «дитині, яка залишилася без батька». **10:15** *Букв. «зламай руку».

Г [мас]

- 17** Єгово, ти почуєш благання сумирних,^а
ти зміцниш їхні серця^б
і прихилиш до них своє вухо.^в
- 18** Ти будеш справедливо судити сироту і пригніченого,^г
щоб вони більше не боялися смертної людини, яка створена з пороху.^д

Для диригента. Псалом Давида.

- 11** Єгова – мій сховок.^е
Як же ви можете говорити мені*:
«Утікай на гору свою, лети, наче птах,
2 бо неправедні напинають лук,
прикладають стрілу до тятиви,
щоб у темряві пустити її в тих, хто має чисте серце.
3 Що може зробити праведний,
коли основи* зруйновано?»
4 Єгова перебуває у храмі святому,^е
престол Єгови – в небесах.^ж
Очима він вдивляється,
пильним поглядом* досліджує синів людських.^з
5 Єгова досліджує праведного і неправедного,^и
він* ненавидить того, хто любить насилля.^і
6 На грішників він дощем пошле пастки*,
вогонь, сірка^к і вітер палючий будуть їхньою часткою^л.

11:1 *Або «моєї душі». 11:3 *Або «основи справедливості». 11:4 *Або «променистими очима». 11:5 *Або «його душа; його ество». 11:6 *Або, можливо, «розжарене вугілля». л Букв. «часткою їхньої чаші».

РОЗД. 10

- а Пс 9:18
б 1Хр 29:18, 19
в Пр 15:8
1Пт 3:12
г Пс 72:4
д Іс 51:12

РОЗД. 11

- е 2Хр 14:11
Пс 7:1
Пс 56:11
е Мх 1:2
Ав 2:20
ж 2Хр 20:6
Пс 103:19
Об 4:2, 3
з 2Хр 16:9
Пр 15:3
Зх 4:10
Єв 4:13
и Бт 6:5
Бт 7:1
і Пр 3:31
Пр 6:16, 17
к Бт 19:24
Єз 38:22

Друга кол.

- а Пв 32:4
б Пс 146:8
в Йв 36:7
Пс 34:15
1Пт 3:12

РОЗД. 12

- г Пс 28:3
д Вх 15:9, 10
1См 2:3
Єз 28:2
е Пс 10:5

е Вх 3:7

ж 2См 22:31
Пс 19:8

з 1См 2:9

- 7** Бо Єгова – праведний,^а
він любить праведні вчинки,^б
і ті, у кого чисте серце,
будуть бачити його лице*.^в

Для диригента: настроїти на шемінг*. Пісня Давида.

- 12** Врятуй мене, Єгово, бо не стало вже відданих людей,
немає вірних поміж людьми.
2 Вони одне одному говорять неправду,
вони лестять своїми устами*, промовляють лукавим серцем^г.
3 Але Єгова змусить замовкнути тих, у кого облесливі уста
і хвалькуватий язик,^д
4 тих, хто каже: «Язиком своїм ми переможемо.
Устами будемо говорити, що заманеться.
Хто над нами пан?»^е
5 «Через те що знедолених утискають,
через те що бідні зітхають,^в
я піднимусь і буду діяти, – говорить Єгова, –
і врятую їх від тих, хто ними погорджує*».
6 Слова Єгови чисті,^ж
вони як срібло, очищене в глиняній печі* і сім разів перетоплене.
7 Ти, Єгово, будеш оберігати всіх знедолених^з
і повіки охороняти їх від цього покоління.

11:7 *Або «матимуть його ласку». 12:Надп. *Див. глосарій. 12:2 *Букв. «говорять гладенькими устами». л Букв. «з серцем і серцем». 12:5 *Або «на них пирхає». 12:6 *Або, можливо, «в топильній печі, встановленій на землі».

8 Сини людські вихваляють* розбещеність, тож безбожні втратили будь-яку стриманість.^а

Для диригента. Пісня Давида.

13 Єгово, чи надовго ти про мене забув? Невже назавжди?

Доки ховатимеш від мене своє обличчя?^б

2 Доки я* знемагатиму від тривоги,

доки дні мої будуть сповнені смутку?

Доки ворог пануватиме наді мною?^в

3 Єгово, мій Боже, подивися на мене і дай відповідь!

Дай світло моїм очам, щоб я не заснув смертним сном,

4 щоб ворог не сказав: «Я його переміг!» — і щоб мої супротивники не

раділи, коли я впаду.^г

5 Я ж покладаюся на твою віддану любов,^д

буде тишитися серце моє, бо ти даєш порятунок.^е

6 Я співатиму Єгови, бо він рясно винагороджує мене*.^є

Для диригента. Псалом Давида.

14 Безглузді* говорять у серці своєму:

«Нема Єгови»,^ж

їхні вчинки згубні й гидкі, немає жодного, хто чинив би добро.^з

2 А Єгова дивиться з неба на людських синів,

щоб побачити, чи хтось із них має проникливість, чи хтось шукає Єгову.^и

3 Всі вони збилися з дороги,^і всі вони зіпсувались.

12:8 *Або «пропагують; ширять». 13:2 *Або «моя душа». 13:6 *Або «він добрий до мене». 14:1 *Або «нерозсудливі».

РОЗД. 12

а Ек 8:11

РОЗД. 13

б Йв 13:24

Пс 6:3

Пс 22:2

в Пс 22:7,8

г Пс 25:2

Пс 35:19

д Пс 52:8

Пс 147:11

1Пт 5:6,7

е 1См 2:1

є Пс 116:7

Пс 119:17

РОЗД. 14

ж Пс 10:4

Іс 29:16

з Пс 53

Рм 3:10–12

и 2Хр 16:9

Пс 33:13–15

Еа 11:6

і Ек 7:29

Друга кол.

а Вх 15:16

б Пс 9:9

Пс 142:5

в Рм 11:26,27

РОЗД. 15

г Пс 2:6

Пс 24:3,4

д Пс 1:1

е Іс 33:15,16

Дії 10:34,35

є Пр 3:32

Еф 4:25

ж Ль 19:16

Пс 101:5

Пр 20:19

з Пр 14:21

Рм 12:17

и Вх 23:1

і Ес 3:2

к Існ 9:18–20

Сд 11:34,35

Пс 50:14

Мт 5:33

л Вх 22:25

Немає жодного, хто чинив би добро, немає ані одного.

4 Невже ніхто із злочинців нічого не розуміє?

Вони поїдають народ мій, наче хліб,

і не кличуть Єгову.

5 Але їх огорне великий жах,^а

адже Єгова перебуває серед покоління праведних.

6 Ви хочете розладнати плани приниженого, але Єгова — його сховок.^б

7 О, якби з Сіону прийшло спасіння для Ізраїля!^в

Коли Єгова поверне назад свій полонений народ, радітиме Яків і буде тишитись Ізраїль.

Пісня Давида.

15 О Єгово, хто може бути гостем у наметі твоєму?

Хто може жити на твоїй святій горі?^г

2 Той, хто в бездоганності* ходить,^д

робить те, що правильне,^е і правду говорить у серці своєму.^є

3 Він ні на кого не зводить наклепів,^ж

не чинить зла своєму ближньому^з

і не обмовляє* своїх друзів.^и

4 Він відкидає негідників,^і а тих, хто боїться Єгови, шанує.

Він не відступається від своєї обіцянки*, навіть якщо це на шкоду йому.^к

5 Не позичає він грошей під відсотки^л

15:2 *Або «непорочності». 15:3 *Або «засоромлює». 15:4 *Букв. «клятви».

і хабара не бере, щоб невинного кривдити.^а
Людина така ніколи не похитнеться.^б

Міхтам* Давида.

16 Захищай мене, Боже, бо в тебе я сховаю знайшов.^в

2 Я казав Єгови: «Ти, Єгово, для мене джерело доброти,

3 і святі, що на землі, люди величні — моя велика втіха».^г

4 Множаться страждання тих, хто прагне служити іншим богам.^д

Я нізачо не буду приносити з ними виливні жертви з кров'ю

і не вимовлятиму своїми устами імен їхніх богів.^е

5 Єгова — моя частка^в і чаша.^ж Ти, Боже, бережеш мій спадок.

6 Мені відміряно приємний наділ, я задоволений своїм спадком.^з

7 Я прославлятиму Єгову, який дає мені пораду.^и Навіть вночі мої найпотамемніші думки* повчають мене.^і

8 Постійно я бачу Єгову перед собою.^к Він завжди праворуч від мене, тож я ніколи не похитнуся.^л

9 Моє серце радіє, усе моє єство* веселиться, і я^м живу в безпеці.

10 Бо ти не залишиш мене в* могилі^н,^м

16:Надп. *Див. глосарій. **16:7** *Або «мої найглибші почуття». Букв. «мої нирики». **16:9** *Букв. «моя слава». *Або «моє тіло». **16:10** *Або «не покинеш моєї душі для». *Або «шеблі», тобто спільної могилі людства. Див. глосарій.

РОЗД. 15

а Вх 23:8

б Пс 16:7, 8
Пр 12:3
2Пт 1:10

РОЗД. 16

в Пс 25:20

г Пс 119:63

д Пв 8:19
Пс 97:7
Ин 2:8

е Вх 23:13
ІсН 23:6, 7

є Пс 73:26

ж Пс 23:5

з Пс 78:55

и Іс 48:17

і Пс 17:3
Пс 26:2

к Пс 139:17, 18

л Пс 73:23
Дії 2:25–28

м Пс 49:15
Дії 2:31
Дії 3:15
Об 1:17, 18

Друга кол.

а Ів 14:13, 14
Дії 13:34–37

б Пр 12:28

в Пс 21:6
Мт 5:8

РОЗД. 17

г Пс 145:18

д Пс 37:5, 6

е Пс 11:5
Пс 16:7
1Кр 4:4

є Пс 26:2
Мн 3:3
1Пт 1:6, 7

ж Пс 119:9

з Пс 18:36
Пс 94:18
Пс 119:133
Пс 121:3

и Пс 55:16

і Іс 37:17

к Пс 31:21
Пл 3:22

ти не допустиш, щоб твій відданий слуга побачив яму*.^а

11 Ти показуєш мені дорогу життя.^б

Коли я стою перед твоїм обличчям, мене переповнює радість.^в

Перебувати по праву руку від тебе — вічне щастя*.

Молитва Давида.

17 Почуй, Єгово, мої благання про справедливість!

Почуй мої прохання про допомогу, вислухай мою молитву, в якій немає обману.^г

2 Винеси для мене справедливий вирок,^д нехай твої очі побачать те, що правильне.

3 Ти дослідив моє серце, перевірів мене вночі,^е ти очистив мене.^є

Ти побачиш, що я не маю злих задумів і не грішу своїми устами.

4 Я бачив, що чинять люди, і, за словом твоїх уст, тримався осторонь від шляху грабіжника.^ж

5 Нехай стопи мої міцно тримаються твоїх стежок, щоб мої ноги не спіткнулися.^з

6 Боже, я кличу тебе, бо ти мені відповіси.^и Прихили своє вухо до* мене, почувай мої слова.^і

7 Вияви свою віддану любов, учинивши дивовижні діла,^к

16:10 *Або, можливо, «тління». **16:11** *Або «приємність». **17:6** *Або «нахилися і вислухай».

адже ти рятуєш тих, хто шукає сховку по праву руку від тебе,

сховку від бунтарів, які противляться тобі.

- 8** Бережи мене, як зіницю ока,^a
захвай у тіні своїх крил.^b
- 9** Бережи мене від неправедних, які нападають на мене,
від запеклих ворогів*, які мене оточили.^b
- 10** Їхні серця зачерствіли*, своїми устами вони говорять зухвало.
- 11** Тепер вороги оточують нас,^c
шукають нагоди нас повалити*.
- 12** Кожен з них подібний до лева, що хоче розшарпати жертву,
до молодого лева, який причаївся у засідці.
- 13** Устань же, Єгово, виступи проти неправедного,^d
повали його і мечем своїм врятуй мене* від нього.
- 14** Єгово, своєю рукою врятуй мене
від людей цього світу*, які живуть лише сьогоднішнім днем.^e
Ти даєш їм вдосталь усілякого добра.^e
Вони мають багато синів і лишають їм спадок.
- 15** Я ж триматимусь праведності й побачу обличчя твоє,
я радію, коли прокидаюся і бачу, що ти зі мною*.^ж

17:9 *Або «моїх ворогів проти душі». **17:10** *Або «вони огорнуті власним жиро-м». **17:11** *Або «кинути нас на землю». **17:13** *Або «мою душу». **17:14** *Або «системи». **17:15** *Або «бачу твою подобу».

РОЗД. 17

a Пв 32:9, 10
3x 2:8

b Pт 2:12
Пс 36:7
Пс 57:1

в 1См 24:11
Пс 35:4

г 1См 23:26

д Пс 7:6

е Пс 73:12

є Мт 5:45

ж Пс 65:4

Друга кол.

РОЗД. 18

a 2См 22:1

b Пс 18:32
Іс 12:2

в Пс 3:3
Пс 37:39, 40
Пс 40:17

г Пв 32:4

д Бт 15:1
2См 22:2–4

е Пс 50:15

є 1См 20:3
Пс 116:3

ж 2См 20:1
2См 22:5, 6
Пс 22:16

з Ек 9:12

и Пс 11:4

i 2См 22:7
Пс 10:17
Пс 34:15
1Пт 3:12

к Сд 5:4

л 2См 22:8–16
Пс 77:18

м Іс 30:27

н Пс 144:5
Іс 64:1

о 2См 22:10

Для диригента. Пісня Давида, слуги Єгови, яку він співав Єгови в день, коли Єгова врятував його з рук усіх ворогів і з рук Саула.
Ось слова цієї пісні.^a

18 Люблю тебе, Єгово, моя сила.^b

2 Єгова – скеля моя і твердиня, він мій Визволитель.^b

Мій Бог – скеля,^c і в ньому знайду пристановище.

Він мій щит і спасіння*, мій безпечний сховок*.^d

3 Я кличу Єгову – того, хто достойний хвали, і він врятує мене від ворогів.^e

4 Обвили мене пута смерті,^e і негідники, наче стрімкі потоки, навели на мене жах.^ж

5 Пута могили* обвили мене, смерть поставила на мене свої тенета.^з

6 У час біди я кликав Єгову, Бога свого благав я про поміч,

і він зі свого храму мій голос почув,^и

мої благання про поміч дійшли до його вух.ⁱ

7 Тоді здригнулась земля і затряслась,^к основні гір затремтіли і захитались, бо розгнівався він.^л

8 З його ніздрів ішов дим, а з вуст – нищівний вогонь,^м

розжарене вугілля розліталось від нього.

9 Він нахилив небеса і зійшов,^н
під ногами в нього були темні хмари.^o

18:2 *Або «і могутній спаситель». Букв. «ріг спасіння». Див. глосарій, Pтг. *Або «твердиня». **18:5** *Або «шеблу», тобто спільної могили людства. Див. глосарій.

- 10 На херувима він сів і прилетів,^а
примчав на крилах духа*.^б
- 11 Він вкрив себе пільмою,^в
його сховок —
темні води й густі хмари.^г
- 12 З осяйного неба перед ним
крізь хмари посипався
град та розжарене
вугілля.
- 13 Тоді голос Єгови загримів
у небесах,^д
озвався Всевишній^е —
і посипався град та розжа-
рене вугілля.
- 14 Він пустив стріли і розпо-
рошив ворогів,^є
метнув блискавки і викли-
кав серед них замішан-
ня.^ж
- 15 Дно річок* оголилось,^з
основи землі відкрились
від докору твого, Єгово,
від потужного подиху тво-
їх ніздрів.^и
- 16 Протягнув він руку свою
з висоти
і мене підхопив, з глибоких
вод мене витягнув.^і
- 17 Він врятував мене від мо-
гутнього ворога,^к
від моїх ненависників, які
були сильніші за мене.^л
- 18 Вони напали на мене
в день мого нещастя,^м
але Єгова був мені опорою.
- 19 Він привів мене у безпеч-
не* місце,
врятував, тому що
вподобав мене.^н
- 20 Єгова винагороджує мене
за праведність,^о
дає нагороду за невинність
мою*.^п
- 21 Адже я тримаюсь доріг
Єгови,

18:10 *Або «вітру». 18:15 *Або «водних каналів». 18:19 *Або «просторе». 18:20 *Букв. «чистоту моїх рук».

РОЗД. 18

а Пс 99:1
б Пс 104:3
в Єв 1:7
г Йв 36:29
д 1См 2:10
1См 7:10
е 2См 22:14
Пс 29:3
є Іс 30:30
ж Йв 36:32
Пс 144:6
з Пс 74:15
Пс 106:9
Пс 114:1,3
и Вх 15:8
2См 22:16
і 2См 22:17–20
Пс 124:2–4
к Пс 3:7
л Пс 35:10
м 1См 19:11
1См 23:26
н Пс 149:4
о 1См 26:23
1Цр 8:32
п 1См 24:11
2См 22:21–25
Пс 24:3, 4

Друга кол.

а Пс 84:11
б 2См 22:24
Пр 14:16
в Іс 3:10
Єв 11:6
г 2См 22:25
Пр 5:21
д Пс 97:10
е 2См 22:26–31
Йв 34:11
Єр 32:19
є Мт 5:8
ж Пс 125:5
з Йв 34:28
и Пр 6:16, 17
Іс 2:11
Лк 18:14
і Пс 97:11
Іс 42:16
к 2См 5:19
Єв 11:32–34
л 2См 22:30
Флп 4:13
м Пв 32:4
Дн 4:37
Об 15:3
н Пс 12:6
Пс 19:8
о Пс 18:2
Пс 84:11
п Пс 86:8
Іс 45:5
р Пв 32:31
1См 2:2
2См 22:32–43
с Пс 84:5, 7
т Іс 26:7
у Ав 3:19

- Бога свого я не покидаю,
такого зла не чиню.
- 22 Усі його присуди переді
мною,
я не відкину його постанов.
- 23 Я буду перед ним бездоган-
ним^а
і остерегатимусь провини.^б
- 24 Нехай Єгова винагородить
мене за праведність,^в
за те, що я невинний перед
ним.^г
- 25 З відданим ти поводишся
віддано,^д
з людиною бездоганною —
бездоганно.^є
- 26 Тому, хто зберігає чистоту,
ти виявляєш свою
чистоту,^є
а підступному показуєш, що
тебе не перехитрувати.^ж
- 27 Принижених* ти рятуєш,^з
а пихатих^и зневажаєш.^и
- 28 Ти запалюєш мій світиль-
ник, о Єгово,
освітлюєш мені темряву,^і
мій Боже.
- 29 З твоєю допомогою я ви-
ступлю проти банди
грабіжників,^к
завдяки Божій силі перебе-
реть через мур.^л
- 30 Дорога правдивого Бога
досконала,^м
слово Єгови чисте,^н
він щит для всіх, хто схов-
ку в нього шукає.^о
- 31 Хто ж є Богом, крім Єгови?^п
Хто є скелею, крім нашого
Бога?^п
- 32 Правдивий Бог зодягає ме-
не в силу.^с
Він вирівнює дорогу мою.^т
- 33 Він робить ноги мої швид-
кими, як в оленя,
і допомагає встати на
висотах.^у

18:27 *Або «знедолених». ^и Букв. «пихаті очі».

- 34** Він вчить мене воювати,
і руки мої можуть напнути
мідного лука.
- 35** Ти даєш мені щит спа-
синня^а
і підтримуєш* своєю
правою рукою.
Твоє смирення звеличує
мене.^б
- 36** Ти робиш дорогу мою ши-
рокою, щоб я мав де
ступати,
і не послизнуться ноги*
мої.^в
- 37** Я буду гнатися за своїми
ворогами і їх наздожену,
не повернуся, доки вони не
будуть вигублені.
- 38** Розіб'ю їх, і вони встати не
зможуть,^г
попадають мені під ноги.
- 39** Ти даси мені силу для бою,
повалиш переді мною
тих, хто повстає проти
мене.^д
- 40** Ворогів моїх ти змушиш
утікати*,
і я погублю^е своїх нена-
висників.^е
- 41** Вони кличуть на допомогу,
але їх ніхто не рятує,
кличуть Єгови, але він не
відповідає.
- 42** Зітру їх на порох і розвію
за вітром,
викину, як вуличне болото.
- 43** Ти захистиш мене від уд-
ливих дорікань людей^ж
і поставиш над народами.*
Народ, якого я не знав,
буде служити мені.^з
- 44** Як тільки вони про мене
почують, то підкоряться,
прийдуть до мене чужинці
з поклонами.^и

18:35 *Або «підкріплюєш». **18:36** *Або «щиколотки». **18:40** *Або «даси мені спину моїх ворогів». ^а Букв. «змушу замовкнути».

РОЗД. 18

- а* Бг 15:1
Пв 33:29
Пс 28:7
- б* 2См 22:36
Пс 113:6–8
- в* Пс 17:5
- г* Пс 2:8, 9
- д* Пс 44:5
- е* 2См 22:41
Пс 34:21
- є* 1См 30:6
- ж* 2См 8:3
Пс 2:8
- з* 2См 22:44–46
- и* Пв 33:29

Друга кол.

- а* Пв 32:4
- б* Вх 15:2
2См 22:47–49
- в* Пв 32:35
На 1:2
Рм 12:19
- г* 2См 7:9
Пс 59:1
- д* Пс 32:43
Пс 117:1
Іс 11:10
- е* 2См 22:50, 51
1Хр 16:9
Рм 15:9
- є* Пс 2:6
Пс 144:10
- ж* 2См 7:15–17
1Цр 3:6
- з* Пс 89:20, 36
Іс 9:7
Лк 1:32, 33
Об 5:5

РОЗД. 19

- и* Пс 8:3, 4
Іс 40:22
Рм 1:20
- і* Пс 150:1
Об 4:11
- к* Рм 10:18

- 45** Вони втратять відвагу*
і тремтячи повиходять
з укріплень своїх.
- 46** Єгова – живий Бог! Нехай
лине хвала моїй Скелі^а
і хай звеличиться Бог мого
спасіння!^б
- 47** Правдивий Бог мститися
за мене,^в
народи мені підкоряє
- 48** і визволяє від розлучених
ворогів.
Ти підносиш мене над ти-
ми, хто нападає на мене,^г
і спасеш від людини
жорстокої.
- 49** Тому, Єгово, я прославля-
тиму тебе серед народів^д
і піснею йому вихваляти*
твое ім'я.^е
- 50** Бог чинить величні діла,
рятуючи* свого царя.^є
Він повіки виявлятиме
віддану любов своєму
помазанцю,^ж
Давиду і його потомству^з.^з
Для диригента. Пісня Давида.
- 19** Небеса звіщають про
Божу славу,^и
і про діло його рук роз-
повідає небозвід*.^і
- 2** День за днем вони розказу-
ють про це
і ніч за ніччю передають
знання.
- 3** Промовляють небеса без
мови й без слів,
голосу їхнього не чути.
- 4** Але по всій землі розхо-
диться їхнє свідчення*,
до кінців населеної* землі
лунає їхня звістка.^к
У небесах Бог поставив
намет для сонця.

18:45 *Або «зів'януть». **18:49** *Або «гратиму для». **18:50** *Або «дає великі перемоги». ^а Букв. «насіню». **19:1** *Або «простір». **19:4** *Або, можливо, «мірильний шнур». ^б Або «родючої».

- 5 Воно немов наречений, що виходить з весільного шатра, воно наче сильний юнак, що радіє, пробігаючи свій шлях.
- 6 З одного краю неба сонце виходить і проходить свій шлях аж до іншого краю.^а Від його жару ніщо не сховається.
- 7 Закон Єгови досконалий,^б він відновлює силу*.^в Нагадування Єгови надійне,^г воно робить недовідченого мудрим.^д
- 8 Накази Єгови справедливі, вони потішають серце,^е заповідь Єгови чиста, вона просвітлює очі.^є
- 9 Страх перед Єговою^ж чистий, він існує повіки. Присуди Єгови правдиві, усі вони праведні.^з
- 10 Вони бажаніші від золота, від безлічі щирого* золота,^и і солодші від меду,^й меду стільникового.
- 11 Вони застерігають твого слугу,^к в дотриманні їх — велика нагорода.^л
- 12 Хто може розпізнати власні помилки?^м Від гріхів несвідомих очисти мене,
- 13 стримай свого слугу від учинків зухвалих^н і не дай їм панувати наді мною.^о Тоді я буду бездоганим^п і чистим від тяжких гріхів*.

19:7 *Або «оживляє (повертає) душу». 19:10 *Або «очищеного». 19:13 *Або «багатьох переступів».

РОЗД. 19

а Пс 104:19
б Пс 119:72
в Пс 23:3
г Пс 119:111
Пс 119:129
д Пр 1:5
2Тм 3:15
е 2Хр 24:9,10
є Пр 4:4
Пр 6:23
Мт 6:22
ж Пв 10:12
Пр 1:7
Мн 3:16
з Пс 119:137
Пс 119:160
Об 16:7
и Пс 119:127
Пр 8:10
й Пс 119:103
Пр 16:24
к Пс 119:11
л Пс 119:165
м 1Кр 4:4
н Бт 20:6
Пв 17:12
1См 15:23
2См 6:7
2Хр 26:16–18
о Пс 119:133
п Іс 38:3

Друга кол.

а Пс 18:2
б Йв 19:25
Іс 43:14
в Пс 49:3
Пс 51:15
Пс 143:5
Флп 4:8

РОЗД. 20

г Пс 9:10
Пр 18:10
д 2Хр 20:8,9
є 2См 5:7
Пс 50:2
Пс 134:3
є Пс 21:1,2
ж Пс 59:16
з 1См 17:45
и Пс 2:2,4
й Пс 17:7
к Пс 33:17
Іс 31:1
л 2Хр 14:11
2Хр 20:12
2Хр 32:8
м Сд 5:31
Пс 125:1
н Пс 18:50

- 14 Єгово, ти моя Скеля^а і мій Випускник,^б нехай слова моїх уст і роздуми мого серця будуть приємні тобі.^в

Для диригента. Пісня Давида.

- 20** Хай Єгова в день лиха тобі відповість.
Нехай ім'я Бога Яковового тебе захистить.^г
- 2 Хай подасть він тобі допомогу з місця святого^д і підтримає тебе із Сіону.^е
- 3 Нехай він згадає всі твої приношення, хай з прихильністю прийме* твоє цілопалення. (Сєла).
- 4 Хай задовольнить бажання твого серця^є і зробить успішними всі твої плани*.
- 5 Ми будемо радісно вигукувати, побачивши твое спасіння,^ж і підніmemo прапори в ім'я нашого Бога.^з Нехай Єгова сповнить усі твої прохання.
- 6 Тепер я точно знаю, що Єгова рятує свого помазанця,^и відповідає йому зі святих небес — своєю правою рукою приносить великий порятунок*.^й
- 7 Одні покладаються на колісниці, інші — на коней,^к а ми будемо кликати ім'я Єгови, нашого Бога.^л
- 8 Вони розбиті й попадали, ми ж піднялись і непохитно стоїмо.^м
- 9 О Єгово, врятуй царя!^н

20:3 *Букв. «вважає жирним». 20:4 *Або «задуми». 20:6 *Або «перемоги».

Бог відповідь нам у день,
коли будемо кликати на
допомогу.^a

Для диригента. Пісня Давида.

21 Єгово, радіє цар, бо ти
виявляєш свою силу.^b

Він дуже радіє, бо ти даєш
порятунок!^c

2 Ти задовольнив бажання
його серця,^г
не відмовив у проханні
його уст. (Сѣла).

3 Зустрічаєш ти царя рясни-
ми благословеннями
і кладеш йому на голову
корону зі щирого* золо-
та.^d

4 Він просив у тебе довгого
життя, і ти дав йому^e
довголіття* навіки-віків.

5 Порятунком, який ти даєш,
приносьть йому велику
славу.^e

Наділяєш ти його честю
і величчю.

6 Ти благословляєш його на-
завжди,^ж
і він радіє тим, що ти з ним
поруч*.^з

7 Цар покладається на Єго-
ву,^и
завдяки відданій любові
Всевишнього він ніколи
не похитнеться.ⁱ

8 Твоя рука знайде всіх во-
рогів,
права рука твоя знайде
тих, хто тебе ненави-
дить.

9 У визначений час ти звер-
неш на них увагу і зро-
биш так, що вони будуть
мов у вогняній печі.

Єгова у гніві своєму по-
глине їх, полум'я їх
пожере.^к

21:3 *Або «очищеного». **21:4** *Букв.
«довготу днів». **21:6** *Букв. «твоїм ли-
цем».

РОЗД. 20
a Пс 44:4

РОЗД. 21
б Пс 63:11

в Пс 28:7

г Пс 2:8
Пс 20:4

д 2См 12:30

е Пс 13:3
Пс 61:6

є 2См 7:8, 9

ж Пс 72:17

з Пс 16:11
Пс 45:7

и 1См 30:6

i Пс 16:8

к Пв 32:22
Пс 110:5
Мн 4:1

Друга кол.

a Пс 34:16

б Пс 2:1

в Пс 9:3
Пс 56:9

РОЗД. 22

г Пс 22:16
Мт 27:46
Мр 15:34

д Єв 5:7

е Пс 42:3

є Іс 6:3
ІПт 1:15

ж Бт 15:1, 6

з Вх 14:13
Єв 11:32–34

и Пс 25:2
Пс 99:6
Рм 10:11

i Пс 31:11
Іс 53:3

к Пс 35:16

10 Ти вигубиш їхніх нащад-
ків* із землі
і потомків їхніх з-поміж
людських синів.

11 Бо вони задумали проти
тебе лихе,^a
замислили те, що не
матиме успіху.^b

12 Ти натягнеш лука*, наці-
лишся в них^c
і змушиш їх відступити.^b

13 Єгово, встань у силі своїй!
Ми будемо пісню вихвалю-
ти* твоєю могутністю.

Для диригента: «Лань на світанку»*.
Пісня Давида.

22 Боже мій, Боже мій, чо-
му ти мене покинув?^г
Чому ти далеко і не рятуєш
мене?

Чому не чуєш болісного
крику мого?^d

2 Боже мій, я кличу тебе
вдень, а ти не відпо-
відаєш,^e

і вночі кличу тебе, не
замовкаю.

3 Ти святий,^e
оточений* хвалою, яка
лине від Ізраїля.

4 На тебе покладались наші
батьки,^ж
покладались — і ти визво-
ляв їх.^з

5 Тебе вони кликали — і були
врятовані,
на тебе надіялись — і не
були розчаровані!^и

6 Я ж не людина, а черв'як,
до мене ставляться з пре-
зирством* і зневажають.ⁱ

7 Усі, що мене бачать,
глузують^к

21:10 *Букв. «плід». **21:12** *Букв. «тя-
тиву». ^бБукв. «їхні лица». **21:13**
*Букв. «співати і грати для». **22:Надп.**
*Можливо, мелодія або муз. стиль.
22:3 *Або «сидиш на престолі серед
(на)». **22:5** *Або «осоромлені». **22:6**
*Або «мене ганьблять».

і насміхаються з мене,
хитають головами,^а
кажучи:

- 8** «Він покладався на Єгови,
то хай Бог його і визво-
лить!
Нехай спасе його, якщо він
такий дорогий йому!»^б
- 9** Ти вивів мене з утроби,^в
оберігав мене, коли я ще
свав груди матері.
- 10** Від народження я був від-
даний під твою опіку^г,
з утроби матері ти мій Бог.
- 11** Не стій осторонь, бо лихо
до мене наблизилось,^г
а крім тебе, ніхто мені не
допоможе.^д
- 12** Багато молодих биків ото-
чили мене,^е
могутні башанські бики
мене обступили.^е
- 13** Повідкривали вони пащі,^ж
наче леви, що ричать
і свою здобич шматують.^з
- 14** Я вилився, як вода.
Усі мої кості вивихнуті,
а серце стало наче віск,^и
розтопилось у моєму
нутрі.^і
- 15** Моя сила висохла, як гли-
няний черепок,^к
язик мій до піднебіння
прилип.^л
Ти поклав мене в порох
смерті.^м
- 16** Вороги оточили мене, наче
пси,^н
обступили мене, ніби зграя
злочинців.^о
Вони, наче леви, кусають
мене за руки і ноги.^п
- 17** Я можу перелічити всі кос-
ті свої.^р
Вороги дивляться на мене,
не зводять погляду.
- 18** Вони ділять між собою моє
вбрання

22:10 * Букв. «кинутий на тебе».

РОЗД. 22

а Пс 109:25
б Мт 27:41–43
Лк 23:35, 36
в Пс 71:6
Пс 139:16
г Пс 10:1
д Лк 23:46
Ев 5:7
е Пс 68:30
є Єз 39:18
ж Мт 26:4
з Пс 57:4
1Пт 5:8
и Лк 22:44
Ів 12:27
і Мт 26:38
Мр 14:33
к Пр 17:22
л Ів 19:28
м Іс 53:12
1Кр 15:3, 4
н Пс 59:5, 6
Лк 22:63
о Пс 86:14
л Мт 27:35
Ів 20:25
р Пс 34:20
Ів 19:36

Друга кол.

а Мр 15:24
Лк 23:34
Ів 19:23, 24
б Пс 10:1
в Пс 40:13
г Пс 22:16
д Пс 35:17
е Ів 17:6
є Пс 40:9
Єв 2:11, 12
ж Пс 50:23
з Пс 34:6
Пс 69:33
и Чс 6:25
і Єв 5:7
к Пс 35:18
Пс 40:10
Пс 111:1
л Пс 37:11
Іс 65:13
м Єв 2:3

й кидають жеребок, щоб
вирішити, кому припаде
мій одяг.^а

- 19** Єгови, не стій осторонь від
мене.^б
Ти моя сила, поспіши мені
на поміч!^в
- 20** Визволь мене* від меча,
моє дорогоцінне життя^г
від собачих лап^{д, г}.
- 21** Дай мені відповідь, врятуй
від пащі лева^д
і від рогів диких биків.
- 22** Я звіщатиму твоє ім'я бра-
там своїм,^е
посеред збору тебе
вихвалитиму.^е
- 23** Хвалить Єгови, всі, хто бо-
їться його!
Прославляй його,^ж все
потомство* Якова!
Благоговій перед ним, усе
потомство* Ізраїля!
- 24** Бо він не виявляв зневаги
і не бридився, коли бачив
страждання пригнобле-
ного,^з
не ховав від нього свого
лиця.^и
Він почув, коли той кликав
на допомогу.^і
- 25** Я хвалитиму тебе у велико-
му зборі,^к
свої обітниці виконаю
перед тими, хто Бога
боїться.
- 26** Сумирні будуть їсти й наси-
тяться.^л
Ті, хто шукає Єгови, про-
славлятимуть його.^м
Нехай ваше життя триває*
вічно.
- 27** Усі кінці землі згадають
Єгови і до нього звер-
нутьсь,

22:20 * Або «мою душу». * Букв. «мою єдину», стосується його душі, або жит-
тя. ^а Букв. «руки». 22:23 * Букв. «на-
сіння». 22:26 * Букв. «нехай ваше сер-
це живе».

поклоняться йому всі племена народів.^а

28 Єгова є царем,^б
він править народами.

29 Усі багаті* землі будуть їсти і вклоняться йому, всі, хто сходить у порох, стануть перед ним на коліна.

Ніхто з них не може зберегти свого життя.^в

30 Їхні нащадки* служитимуть Єгови, покоління прийде, почує про нього.

31 Вони придуть і розкажуть про його праведність.

Вони розкажуть народові, який народиться, щоб він здійснив.

Пісня Давида.

23 Єгова – мій Пастир,^б
тож я ні в чому не маю недостатку.^г

2 Він дає мені прилягти на зелених пасовищах і веде до водних джерел, де я можу спочити*.^д

3 Мене* він відсвіжує^е і ради свого імені водить дорогами^ж праведності.^е

4 Навіть коли йду я долиною тіні густої,^ж то не боюся жодного лиха,^з бо ти зі мною.^и

Твоя палиця і посох підтримують мене*.

5 Ти наклав для мене стіл перед ворогами моїми,^и олією намастив* мені голову,^к моя чаша наповнена по вінця.^л

22:29 *Букв. «товсті». ^аАбо «душ». **22:30** *Букв. «насіння». **23:2** *Або, можливо, «до спокійних вод». **23:3** *Або «мою душу». ^бБукв. «стежками». **23:4** *Або «потішають мене». **23:5** *Або «відсвіжив».

РОЗД. 22

а Бт 22:18
Об 7:9
Об 15:4
б 1Хр 29:11
Об 11:17

РОЗД. 23

в Пс 80:1
Єр 23:3
Єз 34:12
1Пт 2:25
г Пс 34:9
Пс 84:11
Мт 6:33
Флп 4:19
Єв 13:5
д Єз 34:13, 14
е Пс 19:7
Пс 51:12
є Пс 31:3
ж Йв 38:17
з Пс 3:6
Пс 27:1
Іс 41:10
и Іс 43:2
Рм 8:31
і Пс 22:26
Пс 31:19
к Лк 7:46
Ак 5:14
л Пс 16:5

Друга кол.

а Пс 103:17
б Пс 15:1–5
Пс 27:4
Пс 65:4
Пс 122:1

РОЗД. 24

в 1Хр 29:11
Йв 41:11
1Кр 10:26
г Бт 1:9
Йв 38:11
Пс 136:6
Єр 5:22
д Пс 15:1–5
е 2См 22:21
Іс 33:15, 16
Мт 5:8
є Пс 34:12, 13
Мн 3:5
ж Пс 128:1–5
з Іс 12:2
и Пс 118:19
Пс 122:2
і 2См 6:15
Пс 48:1–3
к Пс 93:1
л Вх 15:3
1См 17:47
2Хр 20:15
Іс 42:13
м Пс 118:19

6 Знаю, що твоя великодушність і віддана любов обов'язково будуть зі мною все моє життя.^а

І я перебуватиму в домі Єгови усі свої дні.^б

Пісня Давида.

24 Єгови належить земля і все, що на ній,^в —

земля і ті, хто її населяє.

2 Він землю заснував на морях,^г

на річках її міцно поставив.

3 Хто може зійти на гору Єгови?^д

Хто може стояти на його святому місці?

4 Той, хто має руки невинні і серце чисте,^е

хто не клянеться Моїм життям* неправдиво і не дає фальшивої присяги.^е

5 Він отримає благословення від Єгови* і праведність* від свого Бога спасіння.^з

6 Таким є покоління тих, хто шукає Бога,

хто шукає твоєї ласки*, о Боже Якова. (Села).

7 Ви, брами, станьте вищими!^и

І ви, ворота давні, відчиніться*!

Нехай увійде прославлений Цар!^и

8 Хто ж той прославлений Цар?

Це Єгова, сильний і могутній!^к

Це Єгова, могутній у бою!^л

9 Ви, брами, станьте вищими!^м

І ви, ворота давні, відчиніться!

24:4 *Або «Моєю душею», стосується життя Єгови, яким клянеться людина. **24:5** *Або «справедливість». **24:6** *Букв. «твого лица». **24:7** *Або «піднесіться».

Нехай увійде прославлений Цар!

10 Хто ж той прославлений Цар?

Це Єгова, Бог військ*, він прославлений Цар.^а
(Сéла).

Псалом Давида.

№ [áлеф]

25 До тебе, Єгово, я звертаюся*.

↳ [бет]

2 Боже мій, на тебе я покладаюся,^б
хай не буду осоромлений^в
і хай вороги не радіють
лиху моєму.^г

↳ [гíмел]

3 Усі, хто на тебе надіється,
ніколи не будуть осоромлені,^д
а осоромляться ті, хто свавільно
сходить на шлях зради.^е

↳ [дóлет]

4 Єгово, дай пізнати дороги твої^е
і навчи мене своїх стежок.^ж

↳ [зе]

5 Допоможи ходити в правді
твоєї і навчай мене,^з
бо ти Бог спасіння мого.

↳ [вав]

Я завжди надіюся на тебе.

↳ [зáтí]

6 Єгово, пам'ятай про своє
милосердя та віддану любов,^и
які ти завжди виявляєш*.^і

↳ [хет]

7 Не згадуй гріхів моєї молодості
і переступів моїх.
Пам'ятай мене, Єгово,
бо ти виявляєш віддану любов*
і великодушність.^л

РОЗД. 24

а 1Xp 29:11

РОЗД. 25

б Іс 26:3

в Рм 10:11

г Пс 41:11

д Пс 69:6

е Пс 31:17

є Вх 33:13

Пс 86:11

Пс 143:8

ж Пс 27:11

з Пс 43:3

и Вх 34:6

Іс 55:3

і Пс 103:17

Пс 136:1

к Пс 6:4

Пс 51:1

л Вх 33:19

Пс 27:13

Друга кол.

а Пс 92:15

Пс 119:68

Пс 145:9

Дії 14:17

б Пс 119:33

Іс 30:20

Мих 4:2

в Сф 2:3

г Пс 32:8

д Пв 29:1

е Пс 19:7

є Пс 31:3

Пс 79:9

Пс 109:21

Пс 143:11

Єз 36:22

Дн 9:19

Мт 6:9

ж Пс 111:10

з Пс 37:23

и Пс 31:19

і Пс 37:11

к Пр 3:32

Ів 15:15

л Бт 18:17

Бт 22:17

Ам 3:7

м Пс 141:8

н Пс 91:3

Пс 124:6–8

о Пс 73:21

↳ [тет]

8 Єгова добрий і правдивий,^а
тому він навчає грішників,
якою дорогою йти.^б

* [лод]

9 Він веде сумирних згідно
з тим, що правильне*,^в
і навчає своїх доріг.^г

↳ [каф]

10 Ті, хто тримається твоєї
угоди^д і зважає на твої
нагадування,^е
бачать у всьому, що ти ро-
биш*, Єгово, твою віддану
любов і вірність.

↳ [лáмед]

11 Ради імені свого, Єгово,^є
прости мою провину, хоча
вона велика.

↳ [мем]

12 Хто та людина, що боїться
Єгови?^ж
Він покаже їй, яку дорогу
вирати.^з

↳ [нун]

13 Вона* буде насолоджувати-
ся добром,^и
і нащадки* її заволодіють
землею.^і

↳ [сáмех]

14 Єгова стає близьким дру-
гом для тих, хто боїться
Його,^к
і звіщає їм свою угоду.^л

↳ [áтí]

15 Очі мої завжди звернені до
Єгови,^м
бо він звільнить мої ноги
з тенет.^н

↳ [не]

16 Боже, зглянься наді мною,
вияви мені ласку,
бо я самотній і безпоміч-
ний.

↳ [цадé]

17 Муки серця мого помножи-
лись,^о

24:10 * Див. глосарій. 25:1 * Або «я підношу свою душу». 25:6 * Або «які від давніх часів».

25:9 * Букв. «у правосудді». 25:10 * Або «на всіх твоїх стежках». 25:13 * Або «її душа». * Букв. «насіння».

визволь мене від моїх страждань.

Г [preu]

- 18 Споглянь на мою біду і на горе моє,^a
прости усі мої гріхи.^b
- 19 Подивись, як багато в мене ворогів
і як люто вони ненавидять мене.

Щ [uini]

- 20 Охороняй моє життя*
і визволай мене.^b
Хай не буду я осоромлений,
бо в тебе я сховок знайшов.

Г [mau]

- 21 Хай непорочність і праведність охороняють мене,^г
бо на тебе надія моя.^d
- 22 Боже, визволь* Ізраїль
з усіх його нещасть.

Псалом Давида.

- 26** Єгово, суди мене, бо я ходжу в непорочності.^e
Я беззастережно покладаюсь на тебе, Єгово.^e
- 2 Єгово, перевір і випробуй мене,
очисти мої найпотаємніші думки* та серце.^ж
- 3 Твоя віддана любов завжди переді мною,
і в правді твоїй я ходжу.^з
- 4 Я не маю нічого спільного* з обманщиками^и
і унікаю тих, хто приховує, ким є насправді^и.
- 5 Ненавиджу я зборище злочинців^и
і не хочу мати нічого спільного* з неправедними.^к
- 6 Єгово, в невинності я омиватиму руки свої

25:20 *Або «мою душу». 25:22; 26:11 *Букв. «викупи». 26:2 *Або «мої найглибші почуття». Букв. «мої нирки». 26:4 *Букв. «не сиджу». ^иАбо «не спілкуюся з лицемірами». 26:5 *Букв. «сидіти».

РОЗД. 25

а 2См 16:12

б Пс 32:5
Пс 51:9

в Пс 17:8
Пс 121:7

г Пс 41:12

д Пс 37:34

РОЗД. 26

е 2Цр 20:3

є Пс 21:7

ж Пс 17:3
Пс 66:10

з Пс 43:3
Пс 86:11

и Єр 15:17

і Пс 139:21

к Пс 1:1

Друга кол.

а Пс 50:23
Пс 95:2

б 1См 3:3
1Хр 16:1
Пс 27:4

в Пс 63:2

г 1См 25:29

д 1См 2:9
Пр 10:9

е Пс 111:1

РОЗД. 27

є Пс 36:9
Пс 43:3
Пс 119:105

ж Пс 23:4
Рм 8:31
Єв 13:6

з Пс 62:6
Іс 12:2

и Пс 22:16

і 2Хр 20:15
2Хр 32:7
Пс 3:6

та буду обходити твій жертovníк,

- 7 щоб голосно дякувати тобі^a
і сповіщати про всі твої дивовижні діла.
- 8 Єгово, я люблю дім, в якому ти перебуваєш,^b
і місце слави твоєї.^b
- 9 Не погуби мене* з грішниками^г
і життя мого з жорстокими людьми^г,
- 10 які руками своїми зло чинять*
і праву руку свою хабарами наповнюють.
- 11 Я ж ходитиму в непорочності.
Боже, визволь* мене і вияви мені ласку.
- 12 Нога моя стоїть на рівному місці,^d
серед великого збору* я вихвалитиму Єгово.^e

Псалом Давида.

- 27** Єгова — світло моє^e і мій порятунок.
Кого ж мені боятись?^ж
Єгова — твердиня мого життя.^з
Кого ж мені лякатись?
- 2 Коли злочинці напали на мене, щоб пожерти моє тіло,^и
то спіткнулися і впали мої супротивники та вороги.
- 3 Навіть якщо військо стане табором проти мене, моє серце не злякається.^и
Навіть якщо підуть війною на мене,
я й тоді буду поклатись на Бога.
- 4 Одного прошу я в Єгови і прагну одного:

26:9 *Або «моєї душі». ^иАбо «з людьми, які проливають кров». 26:10 *Або «в чіх руках ганебна поведінка». 26:12 *Букв. «в громадах».

хочу перебувати в домі
Єгови всі дні свого жит-
тя,^а

щоб споглядати, який чу-
довий Єгова,
і милуватися* його хра-
мом^б.

5 В день нещастя він заховає
мене у своєму укритті,^в
дасть притулок у пота-
ємному місці, в наметі
своєму,^г
і високо на скелі поставить
мене.^д

6 Голова моя піднесеться
над ворогами, що мене
обступили,
і в його наметі я склада-
тиму жертви з радісними
окриками.
Я піснею вихвалитиму*
Єгову.

7 Почуй, Єгово, коли кличу
тебе,^е
вияви мені ласку і дай
відповідь.^є

8 Моє серце говорить за тебе:
«Шукайте моєї ласки*».
Твої ласки, Єгово, я буду
шукати.^ж

9 Не ховай від мене лица
свого,^з
не відкидай у гніві свого
слугу.

Ти мій помічник,^и
не залишай і не покидай
мене, ти даєш мені спа-
сіння.

10 Навіть якщо батько й мати
покинуть мене,^і
Єгова мене прийме.^к

11 Покажи мені, Єгово, свою
дорогу,^л
веди стежкою праведності,
щоб мав я захист від
ворогів.

27:4 *Або «вдумливо дивитися на».
^аАбо «святиною». **27:6** *Або «гратиму
для». **27:8** *Букв. «мого лица».

РОЗД. 27

а Пс 23:6
Пс 65:4

б 1См 3:3
1Хр 16:1
Пс 26:8

в Пс 32:7
Пс 57:1
Сф 2:3

г Пс 61:4

д Пс 40:2

е Пс 130:2

є Пс 4:1
Пс 5:2

ж Пс 63:1
Пс 105:4
Сф 2:3

з Пс 69:17
Пс 143:7

и Пс 46:1

і Пс 69:8

к Іс 49:15

л Пс 25:4
Пс 86:11
Іс 30:20
Іс 54:13

Друга кол.

а Пс 31:8
Пс 41:2
Пс 41:11

б Мт 26:59–61

в Йв 33:28–30

г Пс 25:3
Пс 62:5

д Іс 40:31

РОЗД. 28

е Пв 32:4
Іс 26:4

є Йв 33:28

ж Пс 5:7

з Чс 16:25, 26
Пс 26:9

и Пс 62:4

і Пс 59:12
Єр 18:22

к Пс 62:12
2Фс 1:6

л Йв 34:26, 27

м Іс 5:12

12 Не віддавай мене моїм су-
противникам*,^а
бо на мене повстали ті, хто
свідчить неправдиво,^б
і вони погрожують мені на-
силлям.

13 Що було б зі мною, якби я
не вірив,
що побачу доброту Єгови
в краю живих*?^в

14 Надійся на Єгову.^г
Будь мужній, і хай серце
твоє буде непохитне!^д
Надійся на Єгову!

Псалом Давида.

28 Єгово, Скеле моя,^е до те-
бе я кличу,
не будь до мене глухим.
Якщо ти мовчатимеш,
я стану мов ті, хто сходить
у яму*.^є

2 Почуй мене, коли я благаю
тебе про допомогу,
коли в молитві простягаю
руки до Найсвятішого
твоїєї святині.^ж

3 Не губи мене разом з не-
праведними, кривдника-
ми,^з
тими, хто говорить мирно
зі своїм ближнім, але
в серці виношує зло.^и

4 Відплати їм за їхні діла,^і
за їхні злі вчинки.

Відплати за діла їхніх рук,
за все, що вони роблять.^к

5 Бо вони не зважають на те,
що чинить Єгова,^л
на діло його рук.^м
Він їх повалить і вже не
підійме.

6 Хай лине хвала Єгові,
бо він почув мої благання
про допомогу.

27:12 *Або «душі моїх супротивників».

27:13 *Або, можливо, «я твердо вірю,
що побачу доброту Єгови у краю жи-
вих». **28:1** *Або «могили».

- 7 Єгова — моя сила^а і щит.^б
На нього покладається моє
серце.^в
Він мені допоміг, і серце
моє радіє,
тож я вихвалятиму його
пісню.
- 8 Єгова — сила народу свого,
твердиня, в якій пома-
занець його знаходить
величне спасіння.^г
- 9 Врятуй свій народ і побла-
гослови власність свою.^д
Паси його й носи на руках
повіки.^е

Пісня Давида.

- 29** Сини сильних, віддайте
Єгови те, чого він по
праву заслуговує,
віддайте Єгови належну
йому славу і звеличуйте
силу його.^в
- 2 Віддайте Єгови славу, на-
лежну його імені,
вклоніться* Єгови у шатах
святості^ж.
- 3 Голос славетного Бога
Єгови
гримить^ж над водами.
Єгова перебуває над ба-
гатьма водами.^з
- 4 Голос Єгови сильний,^и
голос Єгови величний.
- 5 Від голосу Єгови ламають-
ся кедри,
Єгова трощить кедри
ліванські.^и
- 6 Він робить так, що Ліван^к
скаче, як теля,
а Сиріон^к — наче молодий
дикий бик.
- 7 Від голосу Єгови летять
спалахи полум'я,^л
- 8 від голосу Єгови здрига-
ється пустеля.^м

29:2 *Або «поклоняйтесь». ^аАбо, можливо, «через велич його святос-ті». 29:6 *Очевидно, Ліванський гірський хребет.

РОЗД. 28

а Іс 12:2
б Бг 15:1
2См 22:3
Пс 3:3
в Пс 56:4
г 1См 16:13
2См 22:3
Пс 20:6
д Пв 9:29
е Іс 40:11

РОЗД. 29

є 1Хр 16:28, 29
ж 1См 7:10
Пс 18:13
з Пс 104:3
и Йв 26:11
Йв 40:9
і Іс 2:12, 13
к Пв 3:8, 9
л Вх 19:18
Пс 77:18
м Іс 13:13
Єв 12:26

Друга кол.

а Чс 13:26
б Іс 10:17, 18
Єз 20:47
в Йв 38:25
г 1Тм 1:17
д Іс 40:29
е Пс 72:7

РОЗД. 30

є Пс 25:2
Пс 41:11
ж 2Цр 20:5
Пс 6:2
Пс 103:3
з Пс 86:13
и Пс 16:10
Пс 28:1
Іс 38:17
Йн 2:6
і Пс 32:11
к Вх 3:15
л Іс 12:1
м Іс 54:8
н Пс 126:5

Єгова змушує здригатися
пустелю Кадеш.^а

- 9 Від голосу Єгови здри-
гаються й народжують
олениці
та оголюються ліси.^б
І в храмі його всі говорять:
«Хвала Богу!»
- 10 Єгова сидить на престолі
над великими водами*,^в
Єгова сидить на престолі
як Цар повік-віки.^г
- 11 Єгова дасть силу своєму
народові,^д
Єгова поблагословить свій
народ миром.^е

Псалом Давида. Пісня з нагоди
відкриття нового дому.

- 30** Єгово, я буду звеличу-
вати тебе, бо ти мене
підняв*
і не дав ворогам тішитися
моєму падінню.^в
- 2 Боже мій, Єгово, я кликав
тебе на допомогу, і ти
зцілив мене.^ж
- 3 Єгово, ти підняв мене*
з могили^ж,^з
зберіг мені життя, не дав
зійти до ями^д.^и
- 4 Піснею вихваляйте* Єгову,
всі, хто відданий йому,^и
прославляйте його святе
ім'я^ж,^к
- 5 бо гнів його лише на мить,^л
а ласка* його — на все
життя.^м
Увечері чути плач, вран-
ці ж лунають радісні
окрики.^н
- 6 У дні спокою я говорив:
«Ніколи не похитнуса».

29:10 *Або «небесним океаном». 30:1 *Або «витягнув». 30:3 *Або «мою душу». ^аАбо «шеблу», тобто спільної могили людства. Див. глосарій. ^бАбо «могили». 30:4 *Або «грайте для». ^вБукв. «пам'ятку». 30:5 *Або «прихильність».

- 7 Єгово, коли я втішався
твоєю ласкою*, ти утвер-
джував мене, як гору,^а
а коли ти сховав своє лице,
я дуже налякався.^б
- 8 Тебе, Єгово, я кликав,^в
тебе, Єгово, благав про
ласку.
- 9 Яка буде користь від моєї
смерті*, якщо я зйду
в яму?^г
- Чи порох тебе прослав-
лятиме?^а Чи буде роз-
повідати про твою
вірність?^в

- 10 Єгово, почуй мене і вияви
ласку.^є
Єгово, стань моїм помічни-
ком.^ж
- 11 Ти обернув мою жалобу
в танець,
зняв з мене мішковину й
одягнув у радість,
- 12 щоб я* вихваляв тебе піс-
нею і не мовчав.
Єгово, Боже мій, я повіки
тебе прославлятиму.

Для диригента. Пісня Давида.

- 31** У тебе, Єгово, я сховок
знайшов,^з
хай ніколи не буду осором-
лений.^и
Врятуй мене, бо ти правед-
ний.^й
- 2 Прихили своє вухо до*
мене,
поспіши на порятунок.^к
Будь для мене твердиною
на горі,
укріпленим місцем, в яко-
му знайду спасіння.^л
- 3 Ти моя скеля й твердиня,^м
Заради імені свого^н ти бу-
деш вести мене і вказува-
ти шлях.^о

30:7 *Або «прихильністю». 30:9
*Букв. «крові». #Або «могилу».
30:12 *Або «моя слава». 31:2 *Або
«нахилися і вислухай».

РОЗД. 30

а 2См 5:12
Пс 89:17

б Пс 10:1
Пс 143:7

в Пс 34:6
Пс 77:1

г Пс 28:1

д Пс 6:5
Пс 115:17
Ек 9:10

е Пс 88:11
Іс 38:18

є Пс 143:1

ж Пс 28:7

РОЗД. 31

з Пс 18:2

и Пс 22:4, 5
Рм 10:11

і Пс 143:1

к Пс 40:17
Пс 70:1
Пс 71:2

л 2См 22:3
Пс 18:2

м 2См 22:2

н Пс 25:11
Єр 14:7

о Пс 23:3

Друга кол.

а Пс 91:3
Мт 6:13

б Пр 18:10

в Лк 23:46
Дії 7:59

г Пв 32:4

д Пс 9:13

е Пс 6:7

є Пс 22:14

ж Пр 15:13

з Пс 71:9

и Пс 32:3
Пс 102:3, 5

і Пс 22:6
Пс 42:10
Пс 102:8

к Пс 38:11

- 4 Ти звільниш мене з тенет,
які таємно поставили на
мене вороги,^а
бо ти моя фортеця.^б
- 5 У твою руку ввіряю свій
дух.^в
Єгово, Боже правди*,^г
ти визволив мене.
- 6 Я ненавиджу тих, хто від-
даний нікчемним і нічого
не вартим ідолам,
а сам я покладаюся на
тебе, Єгово.
- 7 Твоя віддана любов
сповнює мене великою
радістю,
бо ти побачив моє
нещастя,^д
ти знаєш про мої важкі
страждання*.
- 8 Ти не віддав мене в руки
ворога,
а поставив у безпечному*
місці.
- 9 Єгово, вияви мені ласку,
бо я в біді.
Від горя згасають мої очі,^є
а також слабне все тіло*.^є
- 10 Журба поглинає моє жит-
тя,^ж
і зітхання – мої роки.^з
Через провину свою я
знесилився,
мої кості ослабли.^и
- 11 З мене насміхаються всі
мої вороги^й
і навіть мої сусіди,
мене жахаються мої
знайомі.
Коли вони бачать мене
надворі, то втікають.^к
- 12 Мене викинули з серця*,
забули, як мертвого.
Став я мов розбита
посудина.

31:5 *Або «вірний Боже». 31:7 *Або
«страждання моєї душі». 31:8 *Або
«просторому». 31:9 *Або «моя душа
і моє нутро». 31:12 *Або «розуму».

- 13** Я чую, як люди мене обмовляють,
страх панує довкола.^а
Вони збираються проти мене,
замішляють життя* моє
відібрати.^б
- 14** Але я покладаюсь на тебе,
Єгови.^в
Я кажу: «Ти – мій Бог».^г
- 15** Мої дні* у твоєї руці.
Визволь мене від моїх
ворогів і гонителів.^д
- 16** Нехай твоє обличчя засяє
над твоїм слугою.^е
Врятуй мене, бо ти виявляєш
віддану любов.
- 17** Єгови, хай не буду я осоромлений,
коли кличу тебе.^ж
Хай будуть осоромлені не-
праведні,^з
хай вони замовкнуть у мо-
гилі*.^и
- 18** Нехай оніміють неправдиві
уста,^л
уста, які з пихатістю й пре-
зирством зухвало наго-
ворюють на праведного.
- 19** Боже, як щедро ти виявляєш
великодушність!^м
Ти зберігаєш її для тих,
хто боїться тебе.^н
В усіх на очах ти виявляєш
її тим, хто притулку в те-
бе шукає.^о
- 20** Ти сховаєш їх у себе в по-
таємному місці^п
від підступних задумів лю-
дей,
захистиш у своєму наметі
від злісних нападів*.^р
- 21** Хай лине хвала Єгови,
бо, учинивши дивовижні
діла, він виявив мені від-
дану любов^с в оточеному
місті.^т

31:13 *Або «душу». **31:15** *Букв. «часи». **31:17** *Або «шеблі», тобто спільній могилі людства. Див. глосарій. **31:20** *Букв. «від сварки язиків».

РОЗД. 31

а Єр 20:10
б Пс 57:4
в Пс 56:4
г Пс 43:5
д Пс 142:6
е Чс 6:25
є Пс 25:2
ж Іс 50:7
з Нс 6:16
и Іс 41:11
л Єр 20:11
м 3 Цм 2:9
н Пс 12:3
о Пс 63:11
п Іс 73:1
р Іс 63:7
с Іс 64:4
т 1Кр 2:9
у Пс 126:2
ф Іс 26:12
х Пс 27:5
ц Пс 32:7
ч Пс 64:2,3
ш О Пс 17:7
щ 1См 23:7

Друга кол.

а Йн 2:4
б 2Хр 33:13
в Пс 6:9
г Пр 15:29
д Єв 5:7
е Пв 10:12
ж 1См 2:9
з Пс 145:20
и 2См 22:28
л Іс 2:11
м Як 4:6
н Іс 35:4
о Пс 62:1
п Пс 3:20, 21
р Мх 7:7

РОЗД. 32

ж Іс 1:18
з Дії 3:19
и Рм 4:7, 8
л Пр 28:13
м Іс 38:2
н Пс 38:18
о Пс 51:4
п Ілв 1:9
р Лв 5:5
с Пс 41:4
т 2См 12:13
у Пс 86:5
ф Пс 103:3
х Іс 44:22
ц Пс 65:2,3
ч Пс 69:13
ш Іс 55:6
щ Пс 9:9

- 22** У паніці я сказав:
«Я загину і більше не стану
перед очима твоїми».^а
Але ти почув благання мої,
коли я кликав тебе на до-
помогу.^б
- 23** Любіть Єгови, всі, хто від-
даний йому!^в
Єгова захищає тих, хто
йому вірний,^г
а всім пихатим відплачує
сповна.^д
- 24** Будьте мужні, і хай серце
ваше буде непохитне,^е
всі ви, хто чекає на Єгови.^ж

Псалом Давида. Маскіль*.

- 32** Щаслива людина, якій
прощено переступ
і вибачено* гріх.*^а
- 2** Щаслива людина, якій Єго-
ва не залічує провини,^б
людина, в серці* якої немає
підступу.
- 3** Коли я мовчав, то від по-
стійного стогону кістки
мої спорохнявіли,^в
- 4** бо твоя рука* день і ніч тя-
жіла наді мною.^г
Моя сила висохла^д, як вода
у літню спеку. (Села).
- 5** Зрештою я зізнався тобі
в гріху,
я не ховав своєї провини.^ж
Я сказав: «Візнаю перед
Єговию свої переступи».^з
- І ти прости провини мої
та гріхи.^и (Села).
- 6** Тому кожен відданий буде
молитись тобі,^л
поки можна тебе знайти.^м
І, хоч би ринув
бурхливий потік, він не
досягне його.
- 7** Ти – сховок мій.
Ти охоронятимеш мене від
нещастя,^н

32:Надп. *Див. глосарій. **32:1** *Букв. «покрито». **32:2** *Букв. «в дусі». **32:4** *Або «несхвалення». *Або «моя життєва волога змінилася».

оточиш мене радісними ви-
гуками, давши визволен-
ня.^а (Села).

8 «Я зроблю тебе проник-
ливим і покажу дорогу,
якою маєш йти.^б

Я буду давати тобі поради,
мої очі тебе пильнувати-
муть.^в

9 Не будь як той кінь або мул
нерозумний,^г

чию норолівість треба
приборкувати вуздечкою
чи поводом,
поки змусиш його йти
за тобою».

10 Неправедний зазнає бага-
то болю,

той же, хто покладається
на Єгови, оточений його
відданою любов'ю.^д

11 Радійте Єгови і тіштеся,
всі праведні.

Радісно вигукуйте всі, хто
має чисте серце.

33 Усі праведні, радісно ви-
гукуйте, бо Єгова чи-
нить добро.^е

Праведним личить його
вихваляти.

2 Під звуки арфи складайте
Єгови подяки,

під звуки цитри піснею
його вихваляйте*.

3 Співайте для нього пісню
нову,^в

майстерно грайте на
струнах і радісно хваліть
його.

4 Бо слово Єгови правдиве,^ж
в усіх своїх ділах він гідний
довір'я.

5 Єгова любить праведність
і справедливість,^з

його відданою любов'ю
наповнена земля.^и

6 Словом Єгови створені не-
беса,^к

РОЗД. 32

а Вх 15:1
2См 22:1
б Пс 86:11
в Пр 3:6
г Пр 26:3
Єр 8:6
д Пс 34:8
Пр 13:21
Пр 16:20

РОЗД. 33

е Флп 4:4
е Пс 40:3
Пс 98:1
Пс 149:1
Іс 42:10
Об 5:9
ж Пс 12:6
з Йв 37:23
Пс 11:7
Пс 45:7
и Пс 145:16
Дії 14:17
і Єв 11:3

Друга кол.

а Бт 1:9
Йв 38:8–11
Пр 8:29
Єр 5:22
б Об 14:7
в Пс 148:4, 5
г Пс 119:90
д Іс 8:10
Іс 19:3
е Пс 21:8, 11
е Пр 19:21
Іс 46:10
ж Пс 33:29
з Пс 65:4
Пс 135:4
1Пт 2:9
и Пс 11:4
Пс 14:2
Пр 15:3
Єв 4:13
і 1Хр 28:9
Йв 34:21
Пр 24:12
к ІсН 11:6
л 2Хр 32:21
Пс 44:4, 5
м 2Цр 7:6, 7
Пс 20:7
Пр 21:31
Іс 31:1
н Йв 36:7
Пс 34:15

і духом* уст його — все, що
на них*.

7 Бог збирає води морські
докупи, і вони стоять,
немов вал,^а
тримає у сховищах води
бурхливі.

8 Нехай уся земля боїться
Єгови,^б
хай усі її мешканці благого-
вють перед ним.

9 Бо він сказав — і з'яви-
лось,^в
звелів — і сталося.^г

10 Єгова ламає підступні на-
міри* народів,^д
розладнає людські пла-
ни*.^е

11 А рішення* Єгови обов'яз-
ково виконуються,^в
думки його серця ті самі
з покоління в покоління.

12 Щасливий народ, чий
Бог — Єгова,^ж
народ, який він вибрав собі
у власність.^з

13 Єгова споглядає з неба
і бачить усіх синів
людських.^и

14 З місця свого перебування
він дивиться на мешкан-
ців землі.

15 Він формує серця усіх їх,
знає про всі їхні вчинки.^і

16 Царя не врятує численне
військо,^к
сильного не визволить
велика міць.^л

17 Марно надіятись, що кінь
принесе порятунок*,^м
його велика сила не є запо-
рукою спасіння.

18 Очі Єгови дивляться на
тих, хто боїться його,^н
хто чекає від нього
відданої любові,

33:6 *Або «подихом». *Букв. «все їх-
не військо». **33:10, 11** *Або «задуми».
33:10 *Або «думки». **33:17** *Або «пе-
ремогу».

33:2 *Або «грайте йому на десятиструн-
ному інструменті».

- 19 Він врятує їх* від смерті і збереже живими в час голу.^а
- 20 Ми* чекаємо на Єгови. Він наш помічник і щит.^б
- 21 Наше серце радіє ним, бо ми покладаємось на його святе ім'я.^в
- 22 Єгово, вияви нам свою віддану любов,^г тимчасом як ми чекаємо на тебе.^д

Псалом Давида, складений, коли він удавав із себе безумного^в перед Авимелехом і той прогнав його геть.

№ [áлэф]

- 34** Я завжди вихвалитиму Єгови, хвала йому постійно лунатиме з моїх уст.

⌌ [бет]

- 2 Я* буду хвалитися Єговою,^е сумирні це почують і зрадіють.

λ [гí.мел]

- 3 Прославляйте Єгови зі мною,^ж звеличуймо разом його ім'я!

⌌ [дáлет]

- 4 Я кликав Єгови, і мене він почув.^з Він визволив мене від усіх моїх страхів.^и

⌌ [зе]

- 5 Обличчя тих, що дивились на нього, засяяли, і ніхто не зможе їх осоромити.

† [зáін]

- 6 Принижений благов, і Єгова почув, врятував його з усіх бід.^і

⌌ [хет]

- 7 Ангел Єгови табором стає довкола тих, хто боїться Бога,^к і їх визволяє.^л

РОЗД. 33

а Іс 33:15, 16
б Пв 33:29
в Пс 28:7
Пр 18:10
г Пс 32:10
д Мх 7:7

РОЗД. 34

е 1См 21:12, 13
є Єр 9:24
Ікр 1:31
ж Пс 35:27
з Єв 5:7
и Пс 18:48
і 2См 22:1
к 2Цр 6:17
Пс 91:11
Мт 18:10
Єв 1:7, 14
л 2Цр 19:35
Дн 6:22
Дії 5:18, 19
Дії 12:11

Друга кол.

а 1Пт 2:3
б Пс 23:1
Флп 4:19
в Пс 23:6
Пс 84:11
г Йв 28:28
Пр 1:7
Пр 8:13
д Пв 6:1, 2
Пв 30:19, 20
1Пт 3:10–12
е Як 1:26
Як 3:8
є Пр 12:19
Пр 15:4
1Пт 2:1
ж Пс 37:27
Пс 97:10
Ам 5:15
Рм 12:9
з Мт 5:9
Єв 12:14
и Йв 36:7
Пс 33:18
і Пс 18:6
Іс 59:1
к Пс 37:10
Пр 10:7

⌌ [мет]

- 8 Скуштуйте і подивіться, який добрий Єгова.^а Щаслива людина, яка знайшла в нього сховок.^б
- 9 Бійтеся Єгови, всі святі його, бо ті, хто його боїться, ні в чому не мають нестачі.^в

⌌ [каф]

- 10 Навіть сильні молоді леви* ходять голодні, а тим, хто шукає Єгови, нічого не бракуватиме.^г

⌌ [лá.мед]

- 11 Прийдіть до мене, сини мої, і послухайте, я навчу вас боятися Єгови.^г

⌌ [мел]

- 12 Якщо ви хочете насолоджуватися життям і бачити багато добрих днів,^а

⌌ [нун]

- 13 то бережіть свій язик від зла,^в а уста від обману.^є

⌌ [сá.лех]

- 14 Відвертайтеся від зла і робіть добро,^ж шукайте миру та підтримуйте його.^з

⌌ [áін]

- 15 Очі Єгови дивляться на праведних,^и і вуха його прислухаються до їхніх благань про допомогу.^і

⌌ [не]

- 16 А від тих, хто чинить зло, Єгова відвертає своє обличчя. Він знищить на землі навіть згадку про них.^к

33:19 *Або «їхню душу». 33:20 *Або «наша душа». 34:2 *Або «моя душа».

34:10 *Або «гривасті молоді леви».

⚡ [цаде]

17 Праведні кликали Єгови,
і він почув,^a
від усіх нещастя визво-
лив їх.^b

⤴ [коф]

18 Єгова близький до всіх,
у кого розбите серце,^a
і тих, у кого пригнічений
дух*, він спасає.^г

⤴ [реу]

19 Багато труднощів* у пра-
ведного,^a
але від усіх них Єгова
рятує його.^e

⚡ [уііі]

20 Він береже всі кості пра-
ведного,
жодна з них не буде
зламана.^e

⤴ [тав]

21 Неправедного погубить
біда,
і ті, що ненавидять правед-
ного, будуть засуджені.

22 Єгова рятує життя* своїх
слуг,
і жоден з тих, хто в нього
сховку шукає, не буде
засуджений.^ж

Псалом Давида.

35 Єгово, захисти мене на
суді від моїх супротив-
ників,^з

воюю з тими, хто воює зі
мною.^и

2 Візьми малий* та великий
щити^і

і встань на мій захист.^к

3 Підніми спис і бойову соки-
ру* та вступи проти мо-
їх гонителів.^л

Скажи мені#: «Я твоє
спасіння».^м

34:18 *Або «знеохочених». 34:19

*Або «лих». 34:22 *Або «викупляє ду-
шу». 35:2 *Йдеться про невеликий
щит, який часто носили лучники. 35:3
*Або «подвійну сокиру». 35:3, 7 #Або
«моєї душі».

РОЗД. 34

a Пс 145:18, 19

b 2Хр 32:22
Дії 12:11

v Пс 147:3
Іс 61:1

г Пс 51:17
Іс 57:15
Іс 66:2

d Пр 24:16
2Тм 3:12

e Дн 6:21, 22
1Кр 10:13

e Ів 19:36

ж Пс 84:11

РОЗД. 35

з 1См 24:15

и Пс 3:7

і Вх 15:3

к Іс 42:13

л 1См 23:26

м Іс 12:2

Друга кол.

a Єр 17:18

b Вх 14:19, 20
Іс 37:36

v Пс 57:6
Пс 141:10

г Пс 18:17

d Пс 40:17
Пр 22:22, 23

e Пс 27:12
Мт 26:59

e 1См 19:4, 5
1См 20:33
Єр 18:20

4 Нехай будуть осоромлені й
принижені ті, хто полює
на моє життя*.^a

Хай відступлять і зазнають
ганьби ті, хто замишляє
мене погубити.

5 Нехай стануть вони як по-
лова на вітрі
і хай ангел Єгови їх розпо-
рошить.^b

6 Нехай стежка їхня буде
темна та слизька
і хай ангел Єгови їх пере-
слідую.

7 Бо вони без причини став-
лять на мене сітку,
без причини копають мені[#]
яму.

8 Нехай на них несподівано
прийде біда

і хай вони
піймаються в сітку, яку
самі поставили,
хай потраплять у неї й за-
гинуть.^в

9 Нехай Єгова буде радістю
для мене*,
я буду тішитися тим, що
він дає спасіння.

10 Усе моє єство скаже:
«Єгово, хто з тобою зрівня-
ється?

Ти визволяєш безпомічно-
го від сильнішого за нього,
г

визволяєш безпомічного
і вбогого від грабіжни-
ка».^д

11 Виступають проти мене
свідки, які замишляють
лихе,^e
питають про те, чого я
не знаю.

12 Вони відплачують мені
злом за добро,^e
тож я в розпачі*.

35:4 *Або «мою душу». 35:9 *Або
«моєї душі». 35:12 *Або «моя душа
відчуває втрату».

- 13** Коли вони хворіли, я ходив у мішковині,
я впокорував себе* по-
том,
і, коли молитва моя повер-
талась без відповіді^д,
- 14** я ходив у жалобі, немов би
помер мій друг чи брат,
від журби хилився додолу,
як у жалобі за матір'ю.
- 15** Коли ж я спотикався, вони
раділи й збирались ра-
зом,
збиралися проти мене,
щоб завдати ударів із
засідки.
Вони рвали мене на шмат-
ки і не вмовкали.
- 16** Безбожні презирливо вис-
міюють мене*,
згадуючи про мене, вони
скрегочуть зубами.^а
- 17** Єгово, доки будеш диви-
тись на це?^б
Врятуй мене* від їхніх
нападів,^в
моє дорогоцінне життя^г —
від молодих левів.^{д, г}
- 18** Тоді я складатиму подяки
тобі у великому зборі,^а
серед народу численного
буду хвалити тебе.
- 19** Хай не злорадіють ті, хто
без причини ворогує зі
мною,
хай не переморгуються
злісно^б ті, хто мене без-
підставно ненавидить.^в
- 20** Бо говорять вони не про
мир,
вони підступно замишля-
ють лихе проти мирних
мешканців краю.^ж

35:13, 17 *Або «мою душу». **35:13**
^дАбо «поверталась на мої груди».
35:16 *Або, можливо, «безбожні висмі-
юють за шматок хліба». **35:17** ^гБукв.
«мою єдину», стосується його душі, або
життя. ^аАбо «гривастих молодих ле-
вів».

РОЗД. 35

а Пс 37:12

б Ав 1:13

в Пс 142:6

г Пс 22:20
Пс 57:4

д Пс 22:22

е Пр 6:12, 13

е Пс 69:4
Ів 15:24, 25ж Пс 31:13
Єр 11:19
Мт 26:4

Друга кол.

а Пс 28:1

б Пс 10:1
Пс 71:12в Пс 26:1
Пс 96:13

г Пс 41:1, 2

д Пс 84:11
Пс 149:4

е Пс 51:14

е Пс 71:24

РОЗД. 36

ж Рм 3:18

- 21** Відкривають свій рот, щоб
мене звинуватити,
кажуть: «Ага! Ми бачили це
на власні очі!»
- 22** Єгово, ти бачиш це, тож не
мовчи.^а
Єгово, не стій від мене
осторонь.^б
- 23** Прокинься, встань на мій
захист,
Єгово, Боже мій, захисти
мене на суді.
- 24** Суди мене за своєю
праведністю,^в Боже мій,
Єгово,
і хай вони не злорадіють.
- 25** Хай не кажуть: «Ага! Цього
ми й хотіли*!»
Хай не кажуть: «Ми його
проковтнули!»^г
- 26** Нехай осоромляться і за-
знають ганьби
всі, хто злорадіє моєму
нещастю.
Сором і приниження хай
покриє тих, хто ставить-
ся до мене зверхньо.
- 27** А ті, кому приємна моя пра-
ведність, нехай радісно
вигукують
і постійно говорять:
«Хай звеличиться Єгова,
який бажає миру своєму
служу».^д
- 28** Тоді мій язик розповіда-
тиме* про твою правед-
ність^е
і щодня тебе вихваляти-
ме.^в

Для диригента. Псалом Давида,
слуги Єгови.

36 Неправедний не має
страху перед Богом,^ж
в його серці промовляє
переступ.

2 Він надто високої думки
про себе,

35:25 *Або «Ага! Наша душа». **35:28**
*Або «роздумуватиме».

щоб побачити власні про-
вини і їх зненавидіти.^а

- 3** З уст його виходить крив-
да та обман,
він більше не має проник-
ливості, потрібної, щоб
чинити добро.
- 4** Навіть на ліжку своєму він
замишляє кривду.
Стоїть він на поганій
стежці
і не відкидає зла.
- 5** Єгови, твоя віддана любов
сягає аж до небес,^б
вірність твоя — аж до
хмар.
- 6** Твоя праведність — наче
величні гори*,^в
твої присуди — наче водні
глибини.^г
Єгови, ти оберігаєш^д
і людину, і тварину.^а
- 7** Твоя віддана любов без-
цінна, о Боже!^е
У тіні твоїх крил сини люд-
ські знаходять сховок.^с
- 8** Вони досхоchu п'ють най-
ліпше*, що є у твоєму
домі,^ж
ти напоюєш їх з потоку
своїх благ.^з
- 9** У тебе джерело життя,^и
завдяки твоєму світлу ми
бачимо світло.^й
- 10** І далі виявляй свою відда-
ну любов тим, хто знає
тебе,^к
і праведність свою тим,
у кого чисте серце.^л
- 11** Не дозволяй, щоб нога пиха-
тих топтала мене
і рука неправедних мене
виганяла.
- 12** Попадали злочинці,
вони повалені і встати
не можуть.^м

36:6 *Букв. «наче гори Бога». ^вАбо
«рятуєш». **36:8** *Букв. «жир».

РОЗД. 36

а Пв 29:19, 20
б Пс 103:11
в Пс 71:19
г Рм 11:33
д Пс 145:9
1Тм 4:10
е Мхх 7:18
є Рг 2:12
Пс 17:8
Пс 91:4
ж Пс 65:4
з Пс 16:11
и Йв 33:4
Єр 2:13
Дії 17:28
Об 4:11
і Пс 27:1
Пс 43:3
Як 1:17
1Пт 2:9
к Пс 103:17
л Пс 7:10
Пс 97:11
м Пс 1:5

Друга кол.

РОЗД. 37

а Пс 73:3
Пр 23:17
б Пс 73:12, 19
в Іс 1:17
Єв 13:16
г Пр 28:20
д Пс 55:22
Пр 16:3
е Мт 6:33
Флп 4:6
1Пт 5:6, 7
є Пс 62:1
Пл 3:26
ж Йв 21:7
Пс 73:3
Єр 12:1
з Пр 14:29
Еф 4:26
и Пс 55:23
і Пс 25:12, 13
Пс 37:29
Мт 5:5
2Пт 2:9
к Йв 24:24

Псалом Давида.

¶ [álef]

- 37** Не засмучуйся* через
лихих людей,
не заздри злочинцям.^а
- 2** Як трава, вони швидко за-
сохнуть^б
і зів'януть, як молода
зелень.
‡ [bet]
- 3** Покладайся на Єгову і чи-
ни добро,^в
живи на землі* і в усьому
будь вірний.^г
- 4** Хай Єгова буде для тебе
найбільшою радістю*,
і він здійснить усі бажання
твого серця.
‡ [gimel]
- 5** Довір свою дорогу* Єгови,^д
надійся на нього, і він тобі
допоможе.^е
- 6** Завдяки йому твоя правед-
ність стане мов світло на
світанку
і справедливість твоя за-
сяє, як полудневе сонце.
‡ [daleth]
- 7** Чекай на Єгову в мовчанні,^є
чекай на нього з надією*.
Не засмучуйся, якщо
комусь
вдається здійснити свої
лихі задуми.^ж
‡ [zay]
- 8** Відкинь гнів і полиш лють,^з
не засмучуйся і не чини зла*.
- 9** Бо всі, хто чинить зло, бу-
дуть знищені,^и
а ті, хто надіється на Єгову,
успадкують землю.^й
‡ [vav]
- 10** Ще трохи, і грішників уже
не буде,^к

37:1 *Або «не розпалюйся гнівом».
37:3 *Або «у краю». **37:4** *Або «буде
розкіш твоя». **37:5** *Букв. «переклади
свою дорогу на». **37:7** *Або «терпели-
во». **37:8** *Або, можливо, «не засму-
чуйся, бо це лише завдасть шкоди».

подивишся на їхнє місце,
а їх уже немає.^а

- 11** А сумирні успадкують
землю^б
і сповна насолодяться
миром.^а
- † [zdín]
- 12** Неправедний задумує лихе
на праведного,^г
скрегоче зубами.
- 13** Але Єгова посміється над
ним,
бо знає день, коли він буде
знищений.^а
- ‡ [xem]
- 14** Неправедні витягають мечі
і напинають* луки,
щоб повалити пригнобле-
них і бідних,
щоб погубити тих, хто чес-
ний на дорогах своїх.
- 15** Але їхній меч простромить
їхнє ж серце,^е
їхні луки зламаються.
- ‡ [mem]
- 16** Ліпший малий достаток
праведного,
ніж велике багатство бага-
тьох неправедних.^е
- 17** Бо руки неправедних бу-
дуть позбавлені сили,
а праведних Єгова під-
тримає.
- * [aod]
- 18** Єгова добре знає, що зно-
сять бездоганні*,
і їхній спадок зберігатиме-
ться повіки.^ж
- 19** У час лиха вони не будуть
осоромлені,
в час голоду будуть ситі.
- ▷ [kaф]
- 20** А всі неправедні загинуть,^з
вороги Єгови щезнуть,
як трава на найліпших
пасовищах,
вони розвіються, як дим.

37:14 *Або «згинають». 37:18 *Букв.
«дні бездоганних».

РОЗД. 37

- а 1См 25:39
Пс 52:4, 5
- б Іс 45:18
Мт 5:5
Об 21:3
- в Пс 72:7
Пс 119:165
Іс 48:18
- г 1См 18:21, 25
- д 1См 26:9, 10
- е 2См 17:23
Ес 7:10
Пс 7:15
- є Пр 16:8
Пр 30:8, 9
1Тм 6:6
- ж Пс 16:11
- з Пр 10:7

Друга кол.

- а Пв 15:11
Йв 31:16, 22
Пс 112:9
Пр 19:17
- б Пс 37:9
- в Пр 16:9
- г Пр 11:20
- д Пс 34:19
Пр 24:16
- е Пс 91:11, 12
- є Пс 94:14
Мт 6:33
Єв 13:5
- ж Пв 24:19
Пс 145:15
Пр 10:3
- з Пв 15:7, 8
Пс 112:5
- и Пс 34:14
Іс 1:17
- і 2См 22:26
- к Пс 97:10
Пр 2:7, 8
- л Пр 2:22
- м Пв 30:20
Пс 37:9
Пр 2:21
Мт 5:5
- н Мт 25:46
Об 21:3, 4

↳ [láméd]

- 21** Неправедний бере в борг
і не повертає,
а праведний виявляє щед-
рість* і ділиться з інши-
ми.^а
- 22** Ті, кого Бог благословляє,
успадкують землю,
а кого проклинає, будуть
вигублені.^б
- ‡ [mel]
- 23** Єгова скеровує* кроки лю-
дини,^в
коли її дорога йому до впо-
добі.^г
- 24** Хоч би людина й спіткну-
лась, але не впаде,^а
бо Єгова підтримає її ру-
ку*.^е

‡ [nun]

- 25** Колись я був молодий, а те-
пер постарів,
але я не бачив, щоб правед-
ний був покинутим^е
або щоб його діти просили
хліба*.^ж
- 26** Він завжди щедро позичає
іншим,^з
і діти його будуть благо-
словенні.
- ▷ [sálex]
- 27** Відвертайся від зла та чи-
ни добро,^а
і житимеш повік.
- 28** Бо Єгова любить справед-
ливість,
і відданих своїх він не по-
 кине.^і

‡ [áin]

- Вони завжди матимуть за-
хист,^к
а нащадки неправедних бу-
дуть вигублені.^л
- 29** Успадкують праведні
землю^м
і повік будуть жити на ній.^н

37:21 *Або «ласку». 37:23 *Або
«утверджує». 37:24 *Або «своєю ру-
кою». 37:25 *Або «іжі».

ⲛ [ne]

30 Уста праведного діляться мудрістю*, і язик його говорить про справедливість.^a

31 Закон Бога у нього в серці,^b і ноги його не захитаються.^b

Ⲡ [цаде]

32 Грішник підстерігає праведного, шукає, як би його погубити.

33 Але Єгова не віддасть його в руки грішника^г і не звинуватить його на суді.^a

Ⲕ [коф]

34 Надійся на Єгову і тримайся дороги його, тоді він звеличить тебе і ти успадикуєш землю. Ти побачиш, як грішники будуть вигублені.^o

Ⲛ [реш]

35 Я бачив чоловіка жорстокого й злого, який розрісся, мов пишне дерево у своїй землі.^e

36 Але він раптово зник, його не стало,^ж я шукав його, та не знайшов.^з

Ⲟ [шін]

37 Пильно дивись на бездоганного* і спостерігай за праведним,^и бо майбутнє такої людини буде спокійне.ⁱ

38 А всі беззаконники будуть знищені, неправедні не матимуть майбутнього.^к

Ⲡ [мав]

39 Спасіння праведних – від Єгови,^л

37:30 *Або «промовляють мудрість упівголоса». 37:37 *Або «того, хто береже непорочність».

РОЗД. 37

а Мт 12:35
Еф 4:29
Кл 4:6

б Пв 6:6
Пс 40:8

в Пс 121:3

г 2Пт 2:9

д Пс 109:31

е Пс 37:22
Пс 52:5, 6

є Ес 5:11
Йв 21:7

ж Вх 15:9, 10

з Пс 37:10

и Йв 1:1

і Йв 42:12, 16

к Пс 1:4
Пр 10:7
2Пт 2:9

л Іс 12:2

Друга кол.

а Пс 9:9
Іс 33:2

б Іс 46:4
1Кр 10:13

в Пс 22:4
Дн 3:17
Дн 6:23

РОЗД. 38

г Єр 10:24

д Пс 32:4

е Пс 6:2
Пс 41:4
Пс 51:8

є Езд 9:6
Пс 40:12

ж Пс 38:3

з Пс 6:7

він їхня твердиня в час лиха.^a

40 Єгова допоможе їм і визволить їх,^б визволить від неправедних та спасе, бо в нього вони знайшли сховок.^в

Пісня Давида. Нагадування*.

38 Єгово, не докоряй мені у гніві своєму

і в лютості не виправляй.^г

2 Бо твої стріли глибоко вп'ялися в тіло моє, і твоя рука тяжіє наді мною.^a

3 Від обурення твого хворе все моє тіло*, через мій гріх кості мої не знають спокою.^o

4 Бо провини мої накопилися на мою голову,^с вони як важкий тягар, який я не в силі нести.

5 Через безглуздя моє смердять та гниють мої рани.

6 Я страждаю і дуже пригнічений, весь день я ходжу сумний.

7 В мене всередині все горить*, хворе все моє тіло.^ж

8 Я зацілів, цілковито розбитий, стогну* від болю свого серця.

9 Єгово, всі бажання мої перед тобою, і зітхання мої від тебе не сховані.

10 Моє серце тріпоче, і сили мене покинули, світло очей моїх гасне.^з

38:Надп. *Або «на пам'ятку». 38:3 *Букв. «немає здорового місця на моєму тілі». 38:7 *Букв. «мої стегна повні жару». 38:8 *Або «ричу».

11 Мої друзі й приятелі уникають мене через мою біду, ті, з ким я був добре знайомий, мене цураються.

12 Ті, хто зазіхає на моє життя*, ставлять пастки, кривдники наговорюють на мене,^a вони весь день замишляють лихе.

13 А я не слухаю, наче глухий,^b і, як німий, не відкриваю своїх уст.^b

14 Я став як той, хто не чує, хто не має що сказати на захист.

15 Єгово, на тебе чекав я,^c і ти, о Єгово, мій Боже, відповідь дав.^d

16 Я сказав: «Хай вони не злорадіють, хай не ставляться до мене зверхньо, якщо нога моя посковзнется».

17 Бо я мало не впав, і біль мій не покидав мене.^e

18 Я зізнався у своїй провині,^e через свій гріх сильно стривожився.^ж

19 А мої вороги сильні* і могутні^з.
Численними стали ті, хто без причини мене ненавидить.

20 За добро вони відплатили мені злом, вони противились, коли я прагнув робити добро.

21 Не покидай мене, Єгово, Боже мій, не стій осторонь.^з

22 Поспіши мені на допомогу, о Єгово, спасіння моє.^и

38:12 *Або «мою душу». 38:19 *Букв. «живі». ^aАбо, можливо, «а тих, хто безпідставно ворогує зі мною, багато».

РОЗД. 38

a 2См 16:7
Пс 62:4

b 2См 16:11

в Пс 39:2,9

г 2См 16:12
Пс 123:2

д Пс 138:3

е Пс 77:2

є Пс 32:5

ж Пс 51:3

з Пс 22:11
Пс 35:22

и Пс 27:1
Пс 62:2
Іс 12:2

Друга кол.

РОЗД. 39

a 1Хр 16:41
1Хр 25:1

b Пр 18:21

в Пс 141:3

г Пс 38:13
Мт 27:12
1Пт 2:23

д Пс 90:12

е Пс 90:9
Як 4:14

є Пс 90:4

ж Пс 62:9
Пс 144:4

з Пс 49:10
Ек 2:18,19
Ек 4:8
Лк 12:19,20

и Пс 25:11
Мих 7:19

Для диригента: єдутун*.^a
Пісня Давида.

39 Я сказав: «Стерегтиму кроки свої,

щоб не грішити язиком,^b і накладу вуздечку* собі на уста,^b

поки неправедний переді мною».

2 Онімів я і мовчав,^c не говорив навіть про добре,

а біль мій був сильний*.

3 Тліло* в мені моє серце. Коли я роздумував^d, все в мені горіло.

Тож я сказав:

4 «Єгово, допоможи мені зрозуміти, який буде мій кінець

і скільки днів моїх,^d

щоб я збагнув, яке коротке моє життя*».

5 Ти справді зробив мої дні недовгими*,^e і вік мій — ніщо перед тобою.^e

Дійсно, кожна людина, яка, здавалося б, твердо стоїть на ногах,— всього лиш подих.^ж (Сєла).

6 Дійсно, кожна людина ходить як тїнь.

Вона марно метушиться*.

Вона нагромаджує багатство, та не знає, кому воно дістанеться.^з

7 Тоді на що ж мені надягтися, Єгово?

Моя надія лише на тебе.

8 Врятуй мене від усіх моїх переступів.^и

Хай нерозумні не зневажають мене.

39:Надп. *Див. глосарій. 39:1 *Або «намордник». 39:2 *Або «збільшувався». 39:3 *Букв. «стало гарячим». ^aАбо «стогнав». 39:4 *Або «наскільки я недовговічний». 39:5 *Або «довжиною з долоні». 39:6 *Букв. «шумить».

- 9 Я мовчав,
я не відкривав своїх уст,^а
бо ти це вчинив.^б
- 10 Відверни біду, яку ти навів,
від ударів твоєї руки я
ослаб.
- 11 Ти виправляєш людину, ка-
раючи її за провини,^в
як міль, нищиш те, чим
вона дорожить.
Дійсно, кожна людина —
всього лиш подих.^г (*Céla*).
- 12 Єгови, почуй молитву мою,
прислухайся до мого бла-
гання про допомогу.^д
Не будь байдужий до моїх
сліз,
бо я лише чужинець для
тебе,^е
такій же подорожній*, як
і всі мої прабатьки.^є
- 13 Відверни від мене свій су-
ворий погляд, щоб я
піднісся духом,
перш ніж помру і не стане
мене».

Для диригента.
Псалом Давида. Пісня.

- 40** Я всім серцем надіявся*
на Єгови,
і він прихилив своє вухо^а
й почув мої благання про
допомогу.^б
- 2 Витягнув він мене з рову,
де вирувала вода,
врятував з грузького
болота.
Він поставив мої ноги
на скелі,
утвердив мої кроки.
- 3 Він вклав мені в уста нову
пісню^в —
хвалу нашому Богові.
Багато хто це побачить
і почне боятися Єгови
та довіряти йому.

39:12 *Або «поселенець». 40:1 *Або
«терпеливо чекав». ^аАбо «нахилився,
щоб вислухати».

РОЗД. 39

а Йв 40:4
Пс 38:13

б 2См 16:10

в Пс 90:8

г Пс 39:5
Пс 102:11

д Пс 28:1

е Лв 25:23
1Хр 29:15

є Єв 11:13

РОЗД. 40

ж Пс 34:15

з Пс 33:3
Пс 98:1

Друга кол.

а Об 15:3

б Вх 15:11

в Пс 139:17, 18

г 1См 15:22
Пс 51:16, 17
Ос 6:6

д Іс 50:5

е Єв 10:5–9

є Лк 24:44

ж Ів 4:34

з Пс 37:31
Рм 7:22

и Пс 22:22

і Єв 13:15

к Єв 2:12

л Пс 61:6, 7

- 4 Щаслива людина, яка по-
кладається на Єгови
і не дивиться на непокір-
них і на тих, хто пішов
шляхом обману*.
- 5 Єгови, мій Боже,
багато чуд ти для нас
учинив,
і численні твої думки про
нас,^а
немає тобі рівних.^б
Якби я розказував та
звіщав про них,
їх було б так багато, що й
не перелічити.^в
- 6 Жертви й приношення ти
не прагнув*,^г
ти відкрив мені вуха, щоб я
чув тебе.^д
Цілопалення й приношен-
ня за гріх ти не просив.^е
- 7 Тоді я сказав: «Ось я при-
йшов,
і про мене написано
в сувої*.^є
- 8 Виконувати волю твою,
мій Боже,— насолода*
для мене,^ж
і закон твій у мене в серці.^з
- 9 У великому зборі я звіщаю
добру новину про твою
праведність*^и
і не стримую своїх уст.^і
Ти, Єгови, добре знаєш
про це.
- 10 Праведність твою я не хо-
ваю у серці своєму,
я звіщаю про вірність твою
та спасіння, яке ти даєш,
і не приховую твоєї відда-
ної любові й правди се-
ред великого збору».^к
- 11 О Єгови, не залишай мене
без твого милосердя.
Нехай твоя віддана любов
і правда завжди мене
бережуть.^л

40:4 *Або «на брехунів». 40:6 *Або
«тобі не до вподоби». 40:7 *Букв. «су-
вої книги». 40:8 *Або «прагнення».

12 Нещастя оточили мене, нема їм числа.^a

У мене стільки провин, що я не бачу своєї дороги,^b

вони численніші, ніж волосся на мойй голові, тому серце моє знемагає.

13 Прошу, Єгово, вияви бажання мене врятувати!^a

Єгово, поспіши мені на поміч.^c

14 Нехай будуть осоромлені і зазнають ганьби всі, хто зазіхає на моє життя*.

Хай відступлять і будуть принижені ті, хто радіє лиху моему.

15 Нехай остовпіють від сорому

ті, хто каже мені: «Так тобі! Так тобі!»

16 А ті, хто шукає тебе,^a

хай радіють і тішаться тобою.^e

І хай ті, що прагнуть спасіння, яке ти даєш, завжди говорять:

«Нехай Єгова буде звеличений».^c

17 Хоч я безпомічний і бідний, але Єгова дбає про мене.

Ти мій помічник і визволитель.^ж

Боже мій, не барись!^з

Для диригента. Пісня Давида.

41 Щаслива людина, яка дбає про нужденного,^a у день лиха Єгова визволить її.

2 Єгова охоронятиме таку людину і збереже їй життя.

Щасливою назвуть її на землі,ⁱ

і ти, Боже, ніколи не віддаси її у владу* ворогів.^к

РОЗД. 40

a Пс 71:20

b Пс 38:4

в Пс 25:17

г Пс 38:22
Пс 70:1–5

д Пв 4:29

е Пс 13:5

є Пс 35:27

ж Пс 54:4
Іс 50:7
Єв 13:6

з Пс 143:7

РОЗД. 41

и Пв 15:7,8
Пс 112:9
Пр 14:21
Пр 22:9

i Мт 5:7

к 2Пт 2:9

Друга кол.

a 2Іп 20:5
Пс 103:3

b Пс 51:1

в Пс 6:2
Пс 147:3

г Пс 32:5
Пс 38:3
Пр 28:13

д Пс 3:2
Пс 71:10, 11

е 2См 15:12
Йв 19:19
Пс 55:12, 13

є Мр 14:18
Ів 13:18
Ів 13:26

ж Пс 31:8
Єр 20:13

з Пс 25:21
Пр 2:7

и Пс 34:15

i 1Хр 16:36
1Хр 29:10

3 Єгово, ти підтримаєш її на ложі недуги,^a в час хвороби дбатимеш про неї.

4 Я сказав: «Вияви мені ласку, Єгово».^b

Зціли мене*,^a бо я проти тебе згрішив».^г

5 Вороги говорять про мене лихе й запитують:

«Коли вже він помре і забудеться ім'я його?»

6 Якщо хтось з них приходив провідати мене, то говорить неправду, якої сповнене його серце.

Вишукує він щось недобре, а тоді виходить і розповідає про це.

7 Всі мої ненависники перешіптуються

і замишляють на мене лихе.

8 Кажуть вони: «Біда навалилась на нього,

він зліг і вже не встане».^a

9 Навіть той, хто був у мирі зі мною, кому я довіряв,^e той, хто їв мій хліб, повстав проти мене*.^c

10 Але ти, Єгово, вияви ласку і підними мене,

щоб я міг їм відплатити.

11 Якщо ворог не буде торжествувати наді мною, то я знатиму, що ти мене схвалюєш.^ж

12 Ти підтримуєш мене за мою непорочність^з

і дозволиш мені вічно перебувати поряд з тобою.^и

13 Хай лине хвала Єгові, Богу Ізраїля,

ую вічність*.ⁱ
Амінь! Амінь!

41:4 *Або «мою душу». 41:9 *Букв. «підняв проти мене п'яту». 41:13 *Або «від вічності до вічності».

40:14 *Або «душу». 41:2 *Або «бажанню; душі». Див. глосарій.

КНИГА ДРУГА
(Псалми 42—72)

Для диригента. Маскіль*.
Псалом синів Корєя.^а

42 Як олень лине до водних потоків,

так я* лину до тебе,
о Боже.

2 Я* спраглий Бога, Бога живого.^б

Коли я можу прийти і перед ним з'явитися?^в

3 Мої сльози — пожива для мене вдень і вночі, весь день люди насміються з мене й говорять: «Де твій Бог?»^г

4 Я виливаю свою душу* і пригадую, як ходив я колись із народом численним, як урочисто^д вів його до Божого дому

і чув слова подяки й радісні окрики народу, що зібрався на свято.^е

5 Чому охопив мене* відчай?^е

Чому я так сильно тривожусь?

Чекай на Бога.^е

Я і далі буду його прославляти, бо він мій Величний Спаситель.^ж

6 Боже мій, охопив мене* відчай.^з

Тому я згадую тебе^и в краю йорданському, на вершинах Хермбону і на горі Міцар^и.

7 Водні глибини перегукуються між собою під гуркіт твоїх водоспадів.

РОЗД. 42

а 2Хр 20:19

б Пс 63:1

в Пс 27:4
Пс 84:2

г Пс 3:2
Пс 42:10
Пс 79:10

д Пс 16:14, 16
2Хр 30:23, 24

е Пс 55:4
Мр 14:34

е Пс 37:7
Пл 3:24
Мих 7:7

ж Пс 43:5

з Пс 22:1
Ів 12:27

и Ін 2:7

Друга кол.

а Пс 88:7

б Пс 27:1

в Пс 13:1

г Пс 38:6
Пс 43:2

д Пс 3:2
Пс 42:3
Пс 79:10

е Пс 37:7

е Пс 42:5
Пс 43:5

РОЗД. 43

ж Пс 26:1
Пс 35:24

з Пс 35:1
Пр 22:22, 23

и Пс 28:7
Пс 140:7

і Пс 42:9

к Пс 40:11
Пр 6:23

л Пс 5:8
Пс 27:11
Пс 143:10

м 1Хр 16:1
Пс 78:68, 69

н Пс 84:3

Усі твої могутні хвилі накопились на мене.^а

8 Удень Єгова виявить мені свою віддану любов, і вночі я співатиму про нього, молитимусь до Бога, який дає мені життя.^б

9 Скажу я Богові, скелі своїй: «Чому ти про мене забув?»^в Чому вороги мене тиснуть і я ходжу сумний?»^г

10 Вороги злісно* насміються з мене, весь день вони насміються з мене й говорять: «Де твій Бог?»^д

11 Чому охопив мене* відчай? Чому я так сильно тривожусь?

Чекай на Бога.^е

Я і далі буду його прославляти, бо він мій Величний Спаситель і мій Бог.^е

43 Суди мене, Боже,^ж і захисти мене на суді^з від народу невірною, врятуй від людей підступних та неправедних,

2 бо ти мій Бог, моя твердиня.^и

Чому ж ти відкинув мене? Чому вороги мене тиснуть і я ходжу сумний?»^и

3 Пошли світло своє та правду,^к

і хай вони ведуть мене.^л

Хай приведуть до твоєї святої гори і твого намету величного.^м

4 Тоді я прийду до Божого жертовника,^н прийду до тебе, Боже, джерела моєї найбільшої радості.

42:10 *Або, можливо, «так, наче трошать мої кістки».

42:Надп.; 42:4 *Див. глосарій. 42:1, 2 *Або «моя душа». 42:4 #Або «повільно». 42:5, 6, 11 *Або «мою душу». 42:6 #Або «малій горі».

Я буду грати на арфі^а і співати хвалу тобі, Боже, мій Боже.

5 Чому охопив мене* відчай? Чому я так сильно тривожусь?

Чекай на Бога.^б

Я і далі буду його прославляти, бо він мій Величний Спаситель і мій Бог.^в

Для диригента.

Псалом синів Корей.^г Маскіл*.

44 Боже, ми чули своїми вухами,

батьки наші розповідали нам^д

про діла, які ти вчинив у їхні дні, у дні прадавні.

2 Рукою своєю ти прогнав народи,^е

ти завдав їм поразки і вигнав їх геть,^б

а на їхнє місце поселив наших батьків.^ж

3 Не мечем своїм вони заволоділи цим краєм,^з і не їхня рука принесла їм перемогу,^и

а твоя права рука, твоя сила і світло твого лица, бо ти їх уподобав.^к

4 Боже, ти мій Цар.^л

Накажи, щоб Яків отримав* цілковиту перемогу^м.

5 Твоєю силою ми змусимо ворогів відступити,^н покладаючись на твоє ім'я, ми потопчемо тих, хто повстає проти нас.^о

6 Бо не на лука свого я покладаюсь, і не меч мій рятує мене.^п

7 Це ти рятував нас від ворогів,^р

РОЗД. 43

а 2См 6:5

б Пс 37:7

в Пс 42:5, 11

РОЗД. 44

г 2Хр 20:19

д Вх 13:14

Чс 21:14

Сд 6:13

е Пв 7:1

е ІсН 10:5, 11

Пс 135:10, 11

ж Вх 15:17

Пс 78:55

Пс 80:8, 9

з Пв 4:38

ІсН 24:12

и 1См 12:22

і Іс 63:11–13

к Пв 7:7, 8

л Пс 74:12

Іс 33:22

м Пс 18:39

Флп 4:13

н Пс 60:12

о 1См 17:45

Пс 20:7

Пс 33:16

р ІсН 24:8

Друга кол.

а Пв 28:15, 25

б Пв 28:64

в Пв 32:30

г Пв 28:37

2Хр 7:20

д Вх 34:10

ти принижував тих, хто нас ненавидить.

8 Ми весь день будемо вихвалити Бога.

Ми будемо повіки прославляти твоє ім'я. (Села).

9 Але тепер ти відкинув нас і принизив, з військами нашими не виходиш.

10 Ти змушуєш нас відступати перед ворогами,^а і ті, хто нас ненавидить, беруть усе, що хочуть.

11 Віддаєш ти нас, як овець на поживу, розпорошуєш між народами.^б

12 Ти продаєш люд свій за безцінь^в і не отримуєш з цього* жодного прибутку.

13 Виставляєш ти нас на ганьбу перед сусідами, всі довкола насміхаються з нас і глузують.

14 Ти робиш нас посміховищем* для народів,^г і вони, хитаючи головами, глузують з нас.

15 Весь день ходжу я принижений.

Сором з'їдає мене

16 через їхні насмішки та образи, через ворогів, які здійснюють помсту.

17 Усе це спіткало нас, але ми тебе не забули і твоєї угоди не порушили.^д

18 Наше серце не відвернулося від тебе, ноги наші не сходять з твого шляху.

19 Ти ж завдав нам поразки там, де живуть шакали, і вкрив нас тінню густою.

43:5 *Або «мою душу». 44:Надп. *Див. глосарій. 44:4 *Або «даруй Якову». #Або «величне спасіння».

44:12 *Або «з ціни за них». 44:14 *Букв. «притчею».

- 20** Якби ми забули ім'я свого Бога
або в молитві простягали
руки до бога чужого,
- 21** чи Бог не дізнався б про це?
Йому ж відомі таємниці
серця.^а
- 22** Нас убивають за тебе щодня,
вважають вівцями, призна-
ченими на заріз.^б
- 23** Устань же, Єгово! Чому ти
спиш?^в
Прокисься! Не відкидай
нас назавжди.^г
- 24** Чому ховаєш обличчя
своє?
Чому забуваєш про наші
страждання і утиск?
- 25** Ми* ж кинуті у порох,
притиснені всім тілом
до землі.^д
- 26** Устань і прийди нам на до-
помогу!^е
Врятуй* нас, бо ти виявля-
єш віддану любов.^є
- Для диригента: «Лілії».
Псалом синів Корія. * Маскіл*.
Пісня любови.
- 45** Серце моє схвильоване
гарним словом.
Я кажу: «Моя пісня* про
царя».^з
Хай язик мій стане мов
перо*^и умілого перепису-
вача.^і
- 2** Царю, ти найпрекрасніший
серед людських синів,
і з уст твоїх линуть
приємні слова.^к
Тому Бог поблагословив
тебе навіки.^л
- 3** Прив'яжи, о могутній,^м
меча^н до свого боку

44:25 *Або «наші душі». 44:26 *Букв. «викупи». 45:Надп. *Див. глосарій. 45:1 *Букв. «мої твори». *Букв. «стиль». Очевидно, йдеться про загостре- ну тростяну паличку. *Або «писаря».

РОЗД. 44

- а Пс 139:1
Ек 12:14
Єр 17:10
- б Рм 8:36
- в Пс 7:6
Пс 78:65, 66
- г Йв 13:24
Пс 13:1
Пс 88:14
- д Пс 119:25
- е Пс 33:20
- є Пс 130:7

РОЗД. 45

- ж 2Хр 20:19
- з Пс 2:6
- и Іс 8:1
- і 2См 23:2
Езд 7:6
- к Ів 7:46
- л Пс 72:17
- м Іс 9:6
- н Об 1:16
Об 19:15

Друга кол.

- а Єв 1:3
- б Об 6:2
- в Об 19:11
- г Пс 2:9
2Фс 1:7, 8
- д Об 17:14
Об 19:19
- е Пс 89:29, 36
- є Іс 11:4
Єр 33:15
Єв 1:8, 9
- ж Єв 7:26
- з Мт 7:23

- и Іс 61:1
Дії 10:38
- і Пс 21:6
- к Іс 13:12

- та опережися славою і ве-
личчю.^а
- 4** Мчись у величі своїй до пе-
ремоги*^б,
скачи в ім'я правди, сми-
рення та праведності.^в
Права рука твоя хай здій-
снить*^г грізні діла.
- 5** Твої стріли гострі і змушу-
ють народи падати перед
тобою,^г
вони простромлюють серця
царевих ворогів.^д
- 6** Бог є престолом твоїм по-
вік-віків,^є
а жезл твого царства – це
жеzl праведності*^є.
- 7** Ти полубив праведність*^ж
і зненавидів зло,^з
тому Бог, твій Бог, пома-
зав тебе*^и олією радості/
більше, ніж твоїх това-
ришів.
- 8** Від шат твоїх віє запахом
мирри, алое і касії.
Веселять тебе звуки
струн із величного пала-
цу, оздобленого слоно-
вою кісткою.
- 9** Довкола тебе шановані
жінки, дочки царів.
Цариця в офірському золо-
ті*^к встала праворуч від
тебе.
- 10** Послухай, дочко, подивися
і прихили своє вухо,
забудь народ свій та дім
свого батька.
- 11** Царя приваблює твоя
краса,
він твій пан,
тож вклонися йому.
- 12** Дочка Тира принесе свій
дар,
і найбагатші люди шукати-
муть твоєї ласки*.

45:4 *Або «успіху». *Букв. «навчить тебе». 45:6 *Або «справедливості». 45:12 *Або «пом'якшати твоє лице».

- 13 В палаці* — царева дочка
у всій пишноті своїй,
вбрання її прикрашене[#]
золотом.
- 14 У розкішно витканих
шатах* приведуть її до
царя.
Слідом за нею прийдуть до
тебе дівчата[#], її подруги.
- 15 Приведуть їх з радістю і ве-
селощами,
і ввійдуть вони в царський
палац.
- 16 Царю, місце твоїх прабать-
ків займуть сини твої,
ти поставиш їх князями
по всій землі.^а
- 17 Я виявлятиму ім'я твоє
усім прийдешнім поко-
лінням.^б
Тому народи прославляти-
муть тебе повік-віків.

Для диригента.
Пісня синів Корéя.^в
В манері аламот^г.

- 46** Бог — наш сховок і сила,^г
допомога, яку завжди
можна отримати в ча-
си лиха.^д
- 2 Тому ми не злякаємось,
навіть якщо земля пере-
міниться
і гори поваляться в глиби-
ни моря.^е
- 3 навіть якщо води його
заревуть і вкриються
піною,^е
а гори від його збурення
затрясуться. (Сéла).
- 4 Річка своїми потоками зве-
селяє місто Боже,^ж
святий і величний намет
Всевишнього.
- 5 В тому місті пробував
Бог,^з тож його неможли-
во знищити.

45:13 *Букв. «всередині». [#]Або «ви-
шите». 45:14 *Або, можливо, «у виши-
тій одежі». [#]Букв. «незаймані дівча-
та». 46:Надп. *Див. глосарій.

РОЗД. 45

а Іс 32:1

б Пс 72:17

РОЗД. 46

в 2Хр 20:19

г Пр 14:26

Іс 25:4

д Пв 4:7

Пс 145:18, 19

На 1:7

е Іс 54:10

е Пс 93:4

Єр 5:22

ж 2Хр 6:6

з Пв 23:14

Пс 132:13

Іс 12:6

Друга кол.

а Вх 14:24

б ІсН 2:24

в ІсН 1:9

Єр 1:19

Рм 8:31

г Іс 11:9

Мх 4:3

д Іс 2:11

е 1Хр 29:11

е 2Хр 20:17

ж Пс 48:3

Пс 125:2

РОЗД. 47

з 2Хр 20:19

и Пс 76:12

і Пс 22:28

к Пв 33:29

л Пв 9:5

м Пв 7:6

Мл 1:2

Бог допоможе йому на сві-
танку.^а

- 6 Народи здійняли галас,
царства були повалені.
Він підняв свій голос —
і земля розтопилася.^б
- 7 Єгова, Бог військ, з нами,^в
Бог Яковів — наш безпеч-
ний сховок*. (Сéла).
- 8 Прийдіть і подивіться
на діла Єгови,
на дивовижні речі, які він
чинить на землі.
- 9 По всій землі він припиняє
війни,^г
ламає луки і трощить списи,
палить вогнем колісницю*.
- 10 «Покоріться і зрозумійте,
що я Бог.
Я буду звеличений серед
народів,^д
буду звеличений на землі».^е
- 11 Єгова, Бог військ, з нами,^е
Бог Яковів — наш безпеч-
ний сховок.* (Сéла).
- Для диригента.
Пісня синів Корéя.^з
- 47** Плескайте в долоні, всі
народи!
Здіймайте переможний
клич і радісними оклика-
ми вихваляйте Бога!
- 2 Бо грізний Єгова, Бог Все-
вишній,^ж
він величний Цар над усією
землею.^и
- 3 Бог підкоряє нам народи,
кладе під ноги племена.^к
- 4 Бог вибирає для нас спад-
щину^л —
гордість Якова, якого він
любить.^м (Сéла).
- 5 Бог прийшов під радісні
окрики,
Єгова прибув під звуки
рога*.

46:7 *Або «твердиня». 46:9 *Або,
можливо, «щити». 47:5 *Або «бараня-
чого рога; сурми».

- 6 Піснею вихваляйте* Бога, піснею вихваляйте його. Піснею вихваляйте нашого Царя, піснею вихваляйте його.
- 7 Бог – Цар усієї землі,^a тож вихваляйте його піснею і будьте проникливі.
- 8 Бог зацарював над народами,^b Бог сидить на своєму святому престолі.
- 9 Провідники народів зібралися разом з народом Бога Авраамового, тому що правителі* землі належать Богу. Він дуже звеличений.^b
- Псалом. Пісня синів Корéя.^г
- 48** Єгова величний, він, як ніхто інший, гідний хвали у місті його, на його святій горі.
- 2 Прекрасне узвишся, радість всієї землі,^a – це гора Сіон на далеких північних околицях, це місто Величного Царя.^e
- 3 В його укріплених баштах Бог виявляє, що він безпечний сховок*.^c
- 4 Ось царі зібралися*, вони разом пішли в наступ.
- 5 Коли вони побачили його, то здивувалися, злякались і розбіглися в паніці.
- 6 Вони затремтіли там зі страху, схопили їх муки, немов породіллю.
- 7 Східним вітром ти розбиваєш кораблі таршійські.

47:6 *Або «грайте для». 47:9 *Букв. «щити». 48:3 *Або «твердиня». 48:4 *Або «зустрілися за домовленістю».

РОЗД. 47

a Єр 10:7
3x 14:9

b 1Xp 16:31
Пс 96:10
Пс 97:1
Об 19:6

v Пс 97:9

РОЗД. 48

г 2Xp 20:19

д Пл 2:15

e Пс 47:8
Пс 135:21
Мт 5:34, 35

e Пс 125:1

Друга кол.

a Пс 87:5
Іс 2:2
Мих 4:1

b Пс 26:3
Пс 40:10
Пс 63:3

v Пс 113:3

г Пс 17:7
Пс 60:5
Пс 98:2

д Пс 78:68

e Пс 97:8

e Не 12:38, 39

ж Іс 26:1

з Пс 31:14

и Іс 58:11

РОЗД. 49

і 2Xp 20:19

к Пс 143:5

- 8 Про що ми чули, те й бачимо на власні очі в місті Єгови, Бога військ, у місті нашого Бога, яке він утвердить навіки.^a (Сéла).
- 9 Про твою віддану любов, Боже, ми роздумуємо^b в храмі твоєму.
- 10 Як ім'я твоє, Боже, так і слава твоя досягає аж до кінців землі,^b і права рука твоя повна праведності.^г
- 11 Хай радіє гора Сіон,^a хай міста* Юди тішаються твоїми присудами.^e
- 12 Підіть і обійдіть Сіон довкола, порахуйте вежі його.^e
- 13 Роздивіться добре його вали*^ж і огляньте укріплені башти, щоб розповідати про це прийдешнім поколінням.
- 14 Бо цей Бог є нашим Богом^з повік-віків. Він вестиме нас вічно*.^и
- Для диригента.
Пісня синів Корéя.^і
- 49** Послухайте, всі народи, прихили вуха, увесь світе*, –
- 2 і малі, і великі*, багаті разом з бідними.
- 3 Мої уста промовлятимуть мудрі слова, а в роздумах мого серця^к виявлятиметься розуміння.
- 4 До прислів'я прихили своє вуха, під звуку арфи роз'ясню загадку свою.

48:11 *Букв. «дочки». 48:13 *Або «укріплені стіни». 48:14 *Або, можливо, «доки ми не помремо». 49:1 *Або «системо». 49:2 *Букв. «сини людства, як і сини чоловіка».

- 5 Чому маю боятись у час лиха,^а коли я оточений беззаконням* тих, хто намагається мене повалити?
- 6 Жоден з тих, хто покладається на свої достатки^б і хто вихваляється великим багатством своїм,^в
- 7 жоден з них ніколи не зможе викупити свого брата, не зможе дати Богові викуп за нього^г
- 8 (ціна викупу за його життя* дуже висока, і їм ніколи не вдасться її сплатити),
- 9 щоб він жив вічно і не побачив ями*.^д
- 10 Людина знає, що й мудрі вмирають, також гинуть безглузді та нерозсудливі^е і залишають іншим свої достатки.^в
- 11 У серці вони мають бажання, щоб їхні дома стояли повіки і намети їхні залишалися з покоління в покоління. Свої землі вони називають власними іменами.
- 12 Все ж людина, навіть шанована, живе недовго,^ж вона нічим не ліпша від тварин, що гинуть.^з
- 13 Ось така дорога безглуздох^и і тих, хто йде за ними, захоплюючись їхніми порожніми словами. (Сéла).
- 14 Вони, як вівці, будуть ведені до могили*.

49:5 * Букв. «провиною». 49:8 * Або «душу». 49:9 * Або «могили». 49:14, 15 * Або «шеблу», тобто спільної могили людства. Див. глосарій.

РОЗД. 49

- а Пс 27:1
- б Пв 8:17, 18
Пр 18:11
- в Єр 9:23
1Тм 6:17
- г Пр 11:4
Мт 16:26
- д Пс 89:48
- е Ек 2:16
Рм 5:12
- в Пс 39:6
Пр 11:4
Пр 23:4
Ек 2:18
Лк 12:19, 20
- ж Пс 39:5
Як 1:11
- з Пс 49:20
- и Лк 12:19, 20

Друга кол.

- а Мл 4:3
- б Пс 39:11
- в 1См 2:6
Йв 7:9
Йв 24:19
- г Йв 33:28
Пс 16:10
Пс 30:3
Пс 86:13
- д Йв 1:21
Ек 5:15
1Тм 6:17
- е Іс 10:3
- в Лк 12:19
- ж Пр 14:20
- з Пс 49:12

РОЗД. 50

- и 1Хр 25:1
- і Пс 95:3
- к Пс 48:2
Пл 2:15
- л Іс 65:6

- м Вх 19:18
Дн 7:9, 10
Єв 12:29
- н Пс 97:3, 4

Смерть буде їхнім пастухом.
Над ними вранці запанують праведні.^а

Від них не залишиться й сліду,^б і їхнім домом буде могила*,^в а не палац.

15 А мене^г Бог викупить з рук могили*^г і візьме мене. (Сéла).

16 Не лякайся, коли хтось багатіє, коли примножується слава дому його,

17 бо, як він помре, нічого не візьме з собою^д і слава його з ним не піде.^е

18 За життя він гордиться собою*.^в (Кому добре ведеться, того люди хвалять.)^ж

19 Однак зрештою він приєднається до своїх прабабтьків.

Вони більше ніколи не побачать світла.

20 Людина, яка не розуміє цього, хоча й шанована,^з нічим не ліпша від тварин, що гинуть.

Пісня Асафа.^и

50 Бог над богами, Єгова*,^і промовляє, він кличе всю землю від сходу аж до заходу*.

2 Бог сяє із Сіону, краса яко-го досконала.^к

3 Наш Бог прийде і не мовчатиме.^л

Перед ним нищівний вогонь,^м а довкола нього сильна буря.^н

49:14 * Або «шебл», тобто спільна могила людства. Див. глосарій. 49:15 * Або «мою душу». 49:18 * Або «своєю душею». 50:1 * Або «Божественний, Бог, Єгова». * Або «від сходу сонця до його заходу».

- 4 Він кличе небеса вгорі та землю унизу,^а аби судити народ свій.^б Він каже:
- 5 «Зберіть до мене відданих моїх, тих, хто уклав зі мною угоду на основі жертви».^в
- 6 Небеса звіщають про праведність Бога, бо він Суддя.^г (Села).
- 7 «Послухай, народе мій, я говоритиму, буду свідчити проти тебе, Ізраїлю.^д Я Бог, твій Бог.^е
- 8 Не за жертви твої я доко- ряю тобі і не за твої цілопалення, які переді мною постійно.^є
- 9 Я не потребую бика з твого дому, ані козлів із кошари твоєї.^ж
- 10 Бо належать мені всі дикі тварини в лісах^з та звірі, що живуть на ти- сячі гір.
- 11 Знаю я кожного птаха в ко- рах,^и і вся численна польова звірина — моя.
- 12 Якби я зголоднів, то про це не сказав би тобі, бо мені належить земля і все, що на ній.^і
- 13 Чи я буду їсти м'ясо биків? Чи питиму кров козлів?^к
- 14 Принеси в жертву Богові подяку^л і виконай обітницю, які дав Усевишньому.^м
- 15 Поклич мене в час лиха^н — і я тебе визволю, ти ж прославиш мене».^о
- 16 А неправедному Бог скаже: «Яке ти маєш право гово- рити про мої постанови^п і розповідати про мою угоду?^р

РОЗД. 50

а Пв 30:19
Пв 32:1
Іс 1:2
б Мх 6:2
в Вх 24:8
г Пс 75:7
д Не 9:30
Пс 81:8
е Вх 20:2
є 1См 15:22
Іс 1:11
Єр 7:22, 23
Ос 6:6
ж Мх 6:7
з 1Хр 29:14
Дії 17:24
и Йв 38:41
і Пв 10:14
Йв 41:11
1Кр 10:26
к Мх 6:6–8
л Пс 69:30, 31
Пр 21:3
Ос 6:6
Єв 13:15
м Пв 23:21
Пс 76:11
Єк 5:4
н 2Хр 33:12, 13
Пс 91:15
о Пс 22:21–23
Пс 50:23
п Єр 7:4
Мт 7:22, 23
Рм 2:21
р Пв 31:20
Єв 8:9

Друга кол.

а Не 9:26
Іс 5:24
б Іс 5:22, 23
в Єр 9:5
г Льв 19:16
д Пс 50:4
Єк 12:14
е Пс 9:17
Єр 2:32
Ос 4:6
є 1Фс 5:18
Єв 13:15
ж Мх 6:8

РОЗД. 51

з 2См 11:3
и Чс 14:18
Пс 25:7
Пс 41:4
і Пс 103:13
Пр 28:13
Іс 43:25
Іс 44:22
к Іс 1:18
1Кр 6:11
л Єв 9:13, 14
1Ів 1:7

- 17 Ти ж ненавидиш повчання і постійно відвертаєшся від моїх слів*.^а
- 18 Коли бачиш злодія, то схвалюєш його*;^б ти приятелюєш з пере- любниками.
- 19 Свої уста ти не стримуєш від лихих слів, і до язика твого пристав обман.^в
- 20 Ти сидиш і наговорюєш на брата свого,^г виявляєш іншим вину* сина твоєї матері.
- 21 Коли ти чинив усе це, я мовчав, тому ти думав, що я стану таким, як ти. Але тепер я тобі докорю і покажу все, що маю проти тебе.^д
- 22 Прошу, зрозумійте це, всі ви, хто забуває Бога,^є інакше я вас пошматую, і не буде кому вас рятувати.
- 23 Хто приносить мені в жертву подяку, той прославляє мене.^є Людина, що тримається правильної дороги, побачить, як я врятую її».^ж

Для диригента. Пісня Давида, складена після того, як пророк Натан прийшов до Давида, коли той вчинив перелоб з Вірсавією.^з

51 Боже, вияви мені ласку, бо ти сповнений відда- ної любові.^а

Зітри переступи мої, бо велике твоє милосер- дя.^і

2 Обмий мене повністю від моєї провини^к та очисти від гріха.^л

50:17 * Букв. «кидаєш мої слова позад себе». 50:18 * Або, можливо, «приєд- нуєшся до нього». 50:20 * Або «об- мовляєш».

- 3** Я добре знаю переступи свої,
і гріх мій завжди переді мною*.^а
- 4** Проти тебе, найперше проти тебе* я згрішив,^б я вчинив те, що є злом у твоїх очах.^в
Тож ти праведний, коли говориш,
і справедливий, коли судиш.^г
- 5** Від самого народження на мені лежить провина, мати зачала мене в гріху*.^д
- 6** Тобі до вподоби людина, правдива у серці своїм.^е
Навчи моє серце* справжньої мудрості.
- 7** Гісопом очисти мене від гріха, і я стану чистим,^є обмиє мене, і я стану білішим від снігу.^ж
- 8** Дай мені відчути радість і втіху,
щоб зміцилися* кості мої, які ти потрощив.^з
- 9** Відверни* лице своє від моїх гріхів,^и зітри* усі мої провини.^і
- 10** Боже, створи в мені чисте серце^к
і дай новий непохитний дух.^л
- 11** Не виганяй мене з-перед свого обличчя,
не забирай свого святого духу.
- 12** Дозволь знову радіти спадінню, яке ти даєш,^м
і пробуди в мені бажання слухатися тебе*.

51:3 *Або «завжди думаю про свій гріх». **51:4** *Або «лише проти тебе». **51:5** *Або «я грішний відтоді, як мати зачала мене». **51:6** *Або «мою приховану сутність». **51:8** *Букв. «раділи». **51:9** *Або «сховай». *Або «усунь». **51:12** *Букв. «підтримай мене охочим духом».

РОЗД. 51

а Пс 32:5
Пс 40:12
б Бг 39:9
в 2См 12:13
г Рм 3:4
д Йв 14:4
Рм 3:23
Рм 5:12
е 1См 16:7
2Цр 20:3
1Хр 29:17
є Лв 14:3, 4
Єв 9:13, 14
ж Іс 1:18
з Пс 6:2
Іс 38:3
Іс 57:15
и Пс 103:12
Іс 38:17
і Мх 7:19
к Єр 32:39
л Єз 11:9
Еф 4:23
м Пс 21:1

Друга кол.

а Дії 2:38
б Пс 38:22
Іс 12:2
Об 7:10
в Бг 9:6
г Не 9:33
Пс 35:28
Пс 59:16
Дн 9:7
д Пс 34:1
Пс 109:30
Єв 13:15
е Пр 21:3
є 1См 15:22
Пс 40:6
Ос 6:6
ж 2Цр 22:18, 19
2Хр 33:13
Пс 22:24
Пс 34:18
Пр 28:13
Іс 57:15
Лк 15:22–24
Лк 18:13, 14
з Ос 14:2

РОЗД. 52

и 1См 22:9
і 1См 21:7
Пс 94:3, 4
к Пс 103:17
л Пс 57:4
Пс 59:7
м 1См 22:9, 18
Пс 109:2

- 13** Я навчатиму беззаконників твоїх доріг,^а
щоб грішники навернулись до тебе.
- 14** Боже, Боже спасіння мого,^б
звільни мене від вини за пролиття крові,^в
і язик мій радісно звіщатиме про твою праведність.^г
- 15** Єгово, відкрий уста мої,
щоб я міг звіщати про твою славу.^д
- 16** Жертви ти не бажаєш,—
інакше я приніс би її,^є —
і цілопалення тобі не до вподоби.^є
- 17** Приємна Богові жертва —
це пригнічений дух,
серце пригнічене і розбите ти, Боже, не відкинеш*.^ж
- 18** З ласки своєї вчини добро Сіону,
відбудуй мури Єрусалима.
- 19** Тоді тобі будуть приємні жертви, принесені в праведності,
цілопалення і приношення.
Тоді на твоєму жертovníку принесуть биків.^з

Для диригента. Маскіль*.
Псалом Давида, складений після того, як едомлянин Доєг прийшов до Саула і розповів, що Давид був у домі Ахімелєха.*

- 52** Чому ти, сильна людина,
но, вихваляєшся злими вчинками?^и
Бог повсякчас виявляє віддану любов.^і
- 2** Язик твій гострий, як бритва,^к
замишляє лихо і говорить підступно.^л
- 3** Зло ти любиш більше, ніж добро,
і обман — більше, ніж правду. (Сєла).

51:17 *Або «не погордуєш». **52:Надп.** *Див. глосарій.

- 4 Ти любиш слова, що ведуть до погибелі, і язик твій облудний.
- 5 Тому Бог повалить тебе раз і назавжди,^а схопить і викине тебе з твого намету.^б Він викоренив тебе з краю живих.^в (Сéла).
- 6 Праведні побачать це і сповняться благоговінням,^г вони посміються над тобою.^д
- 7 «Ось чоловік, який не зробив Бога своїм сховком*,^е а покладався на велике багатство своє^ж та надіявся на^з свої лихі задуми^а».
- 8 Я ж буду як пишна оливка в Божому домі і покладатимусь на Божу віддану любов^ж повіків.
- 9 За діла твої я прославлятим тебе повіки^з і перед тими, хто відданий тобі, буду надіятись на твоє ім'я,^и бо це добре.

Для диригента. В манері махалат*. Маскіл*. Псалом Давида.

- 53** Безглузді* говорять у серці своєму: «Нема Єгови». ^і Їхні неправедні вчинки згубні й гидкі, немає жодного, хто чинив би добро.^к
- 2 А Бог Єгова дивиться з неба на людських синів,^л щоб побачити, чи хтось із них має проникливість, чи хтось шукає його.^м

52:7 *Або «фортецю». ^нАбо «шукав притулку в». ^оАбо «лиха, спричинені ним». **53:Надп.**; **54:Надп.** *Див. глосарій. **53:1** *Або «нерозсудливі».

РОЗД. 52

а Пр 12:19
Пр 19:9

б Пс 37:9

в Пр 2:22

г Пс 37:34

д Пс 58:10

е Єр 17:5

є Пс 49:6, 7
Пр 11:28

ж Пс 13:5
Пс 147:11

з Пс 50:15

и Пс 27:14
Пс 123:2
Пр 18:10

РОЗД. 53

і Пс 10:4
Рм 1:21

к Пс 14:1–7
Рм 3:10

л Пс 11:4
Пс 33:13–15
Єр 16:17
Єр 23:24

м 1Хр 28:9
2Хр 15:2
2Хр 19:1, 3
Іс 55:6
1Пт 3:12

Друга кол.

а Ек 7:20
Рм 3:12

б Йв 21:7, 14

в Іс 12:6

РОЗД. 54

г 1См 23:19
1См 26:1

д Пс 20:1
Пс 79:9
Пр 18:10

е Пс 43:1

є Пс 13:3
Пс 65:2

ж Пс 22:16
Пс 59:3

з Пс 36:1

- 3 Всі вони відвернулися від нього, всі вони зіпсувались. Немає жодного, хто чинив би добро, немає ані одного.^а
- 4 Невже ніхто із злочинців нічого не розуміє? Вони поїдають народ мій, наче хліб, і не кличуть Єгова.^б
- 5 Але їх огорне великий жах, жах, якого вони ще ніколи не відчували*, бо розкидає Бог кості всіх, хто нападає на тебе^в. Ти зганийбиш їх, бо Єгова їх відкинув.
- 6 О, якби з Сіону прийшло спасіння для Ізраїля!^г Коли Єгова поверне назад свій полонений народ, радітиме Яків і буде тішитись Ізраїль.

Для диригента: виконується під супровід струнних інструментів. Маскіл*. Псалом Давида, складений після того, як зіф'яни прийшли до Саула й сказали: «Давид ховається у нас».^г

- 54** Боже, врятуй мене іменем своїм,^а захисти мене*^б своєю могутністю.
- 2 Почуй мою молитву, Боже,^в прихили вухо до слів моїх уст.
- 3 Бо чужинці повстають на мене, жорстокі люди зазіхають на моє життя*^г,^ж на Бога вони не зважають^з.^з (Сéла).

53:5 *Або, можливо, «жах там, де не було чого лякатись». ^иБукв. «стає табором проти тебе». **54:1** *Або «захисти мою справу в суді». **54:3** *Або «мою душу». ^кАбо «вони не ставлять Бога перед собою».

- 4 Бог — мій помічник,^а
Єгова з тими, хто підтри-
мує мене*.
- 5 Він оберне зло моїх воро-
гів проти них самих.^б
Знищ* їх, бо ти виявляєш
вірність.^в
- 6 Єгово, я охоче принесу то-
бі жертву.^г
Я прославлятиму ім'я твоє,
бо це добре.^д
- 7 Ти визволяєш мене з усіх
нещастя,^е
я буду переможно диви-
тись на своїх ворогів.^є

Для диригента: виконується
під супровід струнних інструментів.
Маскіл*. Псалом Давида.

- 55** Боже, вислухай мою мо-
литву,^ж
не будь байдужий, коли
я благаю про мило-
сердя*.^з
- 2 Прислухайся до мене і дай
відповідь.^и
Я тривожусь і не можу
знайти собі місця,^й
неспокій мене охопив
- 3 через слова ворогів
і утиск неправедних.
Вони нагортають на мене
кривду,
вони гніваються і таять на
мене злобу.^к
- 4 Моє серце від болю стиска-
ється,^л
жах смертельний мене
огорнув.^м
- 5 Страх і трепет мене охо-
пили,
я весь аж тремчу.
- 6 Тож я кажу: «Якби я мав
крила, мов голуб,
то полетів би далеко та
жив би в безпеці.

54:4 *Або «мою душу». 54:5 *Букв.
«змусь замовкнути». 55:Надп. *Див.
госларій. 55:1 *Або «не ховайся, коли
я молюся про допомогу».

РОЗД. 54

а 1Хр 12:18

Єв 13:6

б Рм 12:19

в Пс 143:12

г Пс 50:14

Єв 13:15

д Пс 7:17

Пс 52:9

е 2См 4:9

Пс 34:19

Пс 37:39

є Пс 37:34

Пс 59:10

РОЗД. 55

ж 1Пт 3:12

з Пс 28:2

Пс 143:7

и Пс 17:1

і Іс 38:14

к 2См 16:5-7

л Пс 69:29

м Пс 18:4

Пс 116:3

Іс 38:10

Друга кол.

а 2См 15:14

б 1См 23:14

в 2См 15:31

2См 17:7

г 2См 17:1

д Пс 109:2

е Пс 41:9

Мт 26:21

Ів 13:18

є 2См 15:12

2См 16:23

ж Лк 22:21

Лк 22:48

з 2См 17:23

2См 18:14

Пс 109:15

Мт 27:3, 5

Дії 1:16, 18

и Пс 91:15

і Пс 119:147

Дн 6:10

к Пс 5:3

- 7 Полинув би я далеко-
далеко^а
й оселився в пустелі.^б
(Сєла).
- 8 Поспішив би до сховку,
утік від шаленого вітру,
від бурі».
- 9 Єгово, приведи в замішан-
ня неправедних, розлад-
най їхні плани*.^в
бо я бачу насилля і розбрат
у місті.
- 10 День і ніч вони обходять
його по мурах,
у ньому кривда й лихо,^г
11 скрізь панує нещастя.
На площі його не припиня-
ється утиск та обман.^д
- 12 То не ворог зневажає
мене^е —
таке б я ще зніс,
і не мій неприятель пов-
став проти мене —
від нього я б сховався.
- 13 Це ти, така ж людина,
як я*.^є
мій приятель, якого добре
знаю.^ж
- 14 Ми ж були близькими дру-
зями,
до Божого дому разом
з численним народом хо-
дили.
- 15 Нехай на моїх ворогів при-
йде погибель!^з
Хай зійдуть вони до моги-
ли* живими,
бо зло живе серед них
і в них самих.
- 16 А я буду кликати Бога,
і Єгова врятує мене.^и
- 17 Ввечері, вранці та опівдні я
тривожусь і стогну*.^й
і він чує мій голос.^к

55:9 *Букв. «розділи їхню мову».

55:13 *Або «людина, рівна мені».

55:15 *Або «шеолу», тобто спільної мо-
гили людства. Див. гларій.

55:17 *Або «не знаходжу собі місця».

18 Він врятує* мене від ворожих нападів і подарує мені^а спокій,

хоча численні ті, хто виступає проти мене.^а

19 Бог почує і їм відповідь,^б Бог, який сидить на престолі з давніх-давен.^в (Сéла).

Ті, хто не боїться Бога,^г не захочуть змінитися.

20 Він* напад на людей, які з ним у мирі.^д він порушив свою угоду.^е

21 Мова його м'якша від масла,^е але його серце замишляє війну.

Слова його масніші від олії, але вони оголені мечі.^ж

22 Свого тягаря поклади на Єгову,^з і тебе він підтримає.^и Він ніколи не дасть праведному впасти*.^і

23 Ти, Боже, кинеш неправедних до найглибшої ями.^к Ті, хто обманує і хто винен у пролитті крові, не проживуть і половини своїх днів,^л я ж буду завжди покладатись на тебе.

Для диригента: «Мовчазна голубка в далечині». Міхтам*. Псалом Давида, складений після того, як філістимляни схопили його в Гаті.^м

56 Боже, вияви мені ласку, бо люди смертні нападають на* мене, вони щодня воюють зі мною і гноблять мене.

2 Вороги щодня намагаються мене пожерти, багато зухвалих людей воюють зі мною.

55:18 *Букв. «викупить». ^аАбо «моїй душі». **55:20** *Тобто колишній друг, згаданий у віршах 13 і 14. **55:22** *Або «похитнутися». **56:Надп.** *Див. глосарій. **56:1** *Або «кусують».

РОЗД. 55

а 2Хр 32:7
Пс 3:6
б Пс 143:12
в Пв 33:27
Пс 90:2
г Пс 36:1
д 2См 15:12
е 2См 5:3
Ек 8:2
є 2См 16:23
ж Пс 28:3
Пс 62:4
з Пс 43:5
1Пт 5:6, 7
и Пс 37:5
Пс 68:19
Флп 4:6, 7
і Пс 37:23, 24
Пс 62:2
Пс 121:3
к Пс 55:15
л Пс 5:6
Пр 10:27

РОЗД. 56

м 1См 21:10

Друга кол.

а 1См 21:12
б Пс 18:2
в Пс 27:1
Пс 56:10, 11
Рм 8:31
Ев 13:6
г Єр 18:18
д Лк 20:20
е Пс 59:3
Пс 71:10
є Єр 18:23
ж 1См 27:1
з Пс 39:12
и Мл 3:16
і Пс 18:40
к Рм 8:31
л Пс 27:1
м Пс 56:4
Іс 51:7, 12
н Чс 30:2
Ек 5:4
о Пс 50:23
л 2Кр 1:10
р Пс 94:18
Пс 116:8
с Йв 33:29, 30

3 Коли страх огортає мене,^а я надіюсь на тебе.^б

4 На Бога, чие слово я прославляю, на Бога надіюсь, я не боюся.

Що зробить мені людина*?^в

5 Кожен день вороги кривдять мене і думають тільки про те, як заподіяти зло.^г

6 Вони ховаються, щоб напастися на мене, стежать за кожним моїм кроком,^д сподіваючись моє життя* відібрати.^е

7 За їхнє зло відкинь їх. У гніві своєму, Боже, покарай народи.^є

8 Ти добре знаєш про всі поневірання мої.^ж Збери мої сльози в бурдюк.^з

Хіба вони не записані в книзі твоєї?^и

9 У день, коли я буду кликати на допомогу, мої вороги відступлять.^і Я впевнений, що Бог мій зі мною.^к

10 На Бога, чие слово я прославляю, на Єгову, чие слово я прославляю,

11 на Бога надіюсь, я не боюся.^л Що зробить мені людина?^м

12 Боже, я зв'язаний обітницями, які дав тобі,^н складу тобі жертви подяки.^о

13 Ти врятував мене* від смерті^п і стримав ногу мою від спотикання,^р щоб я далі жив і ходив перед тобою, Боже.^с

56:4 *Букв. «тіло». **56:6, 13** *Або «мою душу».

Для диригента: «Не знищуй».
Міхтам*. Псалом Давида,
складений після того, як він утік
від Саула в печеру.^а

- 57** Вияви ласку мені, Боже,
вияви ласку,
бо в тебе я* знайшов
сховок,^б
і в тіні твоїх крил я ховати-
мусь, поки не минуть не-
щастя.^в
- 2** Я кличу Всевишнього Бога,
Бога правдивого, який
ради мене кладе край
нещастям.
- 3** Бог подасть з небес допо-
могу та врятує мене,^г
приведе в замішання того,
хто хоче мене пожерти.
(Сéла).
- Він виявить свою віддану
любов і вірність.^д
- 4** Мене* оточили леви,^е
і, навіть коли спати лягаю,
поряд ті, хто хоче пожер-
ти мене,
їхні зуби — мов списи
і стріли,
а язик — немов гострий
меч.^є
- 5** Нехай твоя велич, о Боже,
буде вища за небеса
і слава твоя хай розноситься
над усією землею.^ж
- 6** Вони поставили сітку для
моїх ніг,^з
я* схилився від тривоги.^и
Вони вкопали для мене
яму,
але самі у неї впали.^к
(Сéла).
- 7** Серце моє непохитне,
Боже,^л
серце моє непохитне.
Я співатиму їй гратиму для
тебе.

57:Надп.; **58:Надп.** *Див. глосарій.
57:1, 6 *Або «моя душа». **57:4** *Або
«мою душу».

РОЗД. 57

а 1См 22:1
1См 24:3
Пс 142:Надп.

б Пс 18:2

в Рт 2:12
Пс 17:8

г Пс 144:7
Дії 12:11

д Пс 40:11
Пс 61:7

е Пс 22:13
Пс 35:17

є Пс 52:2
Пс 64:3
Пр 25:18

ж Пс 57:11
Пс 108:5

з Пс 35:7

и Пс 42:6

і 1См 24:4
Пр 26:27

к Пс 112:7

Друга кол.

а Пс 108:2–5

б Пс 9:11
Пс 145:11, 12

в Рм 15:9

г Пс 36:5
Пс 103:11

д Пс 8:1
Пс 57:5
Пс 108:5

РОЗД. 58

е 2Хр 19:6

є Пс 82:2

ж Ек 3:16
Мих 3:9

з Ек 5:8
Іс 10:1, 2

и Пс 140:3
Як 3:8

- 8** Пробудись, серце* моє!
Прокинься, ліро та арфо!
Розбуджу я ранкову зорю.^а
- 9** Єгово, я прославлятиму те-
бе серед народів.^б
піснюю вихвалитиму* тебе
серед племен.^в
- 10** Бо твоя віддана любов ве-
лика — аж до небес,^г
і вірність твоя — аж до
неба.
- 11** Нехай твоя велич, о Боже,
буде вища за небеса
і слава твоя хай розноситься
над усією землею.^д

Для диригента: «Не знищуй».
Псалом Давида. Міхтам*.

- 58** Сини людські, якщо ви
мовчите, то хіба може-
те говорити про пра-
ведність?^е

Хіба можете судити спра-
ведливо?^є

- 2** Ні, ви у серці виношуєте
неправедність,^ж
і ваші руки чинять на землі
насилля.^з
- 3** Ще з народження* грішни-
ки не тримаються пра-
вильного шляху^и,
вони свавільні й брехливі
від часу, коли народи-
лись.
- 4** Їхня отрута — отрута змії-
на,^к
вони глухі, наче кобра, що
вухо своє закриває.
- 5** Вона не слухає голосу за-
клиначя,
навіть якщо він вправний
у своїх заклинаннях.
- 6** Боже, повибивай їм зуби,
Єгово, зламай щелепи цим
левам*.
- 7** Хай вони зникнуть, мов во-
да у висохлих потоках.

57:8 *Букв. «славо». **57:9** *Або «гра-
тиму для». **58:3** *Букв. «від утроби».
#Або «зіпсовані». **58:6** *Або «гривас-
тим молодим левам».

Нехай Бог напне свій лук і хай грішники попадають від його стріл.

- 8** Хай вони стануть мов слимак, який висихає*, мов дитина, яка народилася мертвою і ніколи не побачить сонця.
- 9** Ваші казани не встигнуть нагрітися від розпалених тернів, як Бог змете, немов буревієм, все галуззя — і сире, і те, що горить.^а
- 10** Праведний радітиме, бо побачить помсту над неправедними,^б він обміє ноги свої в їхній крові.^в
- 11** Тоді люди казатимуть: «Справді, є нагорода для праведного.^г Справді, є Бог, який судить землю».^д

Для диригента: «Не знищуй». Міхтам*. Псалом Давида, складений після того, як Саул, бажаючи вбити Давида, послав своїх людей стежити за його домом^{е, в}

- 59** Боже мій, врятуй мене від ворогів,^с захисти від тих, хто постає проти мене.^ж
- 2** Врятуй мене від тих, хто чинить зло, спаси від жорстоких* людей.
- 3** Вони чатують на мене* у засідці,^з люди сильні нападають на мене, але не тому, Єгово, що я збунтувався чи згрішив.^л
- 4** Хоча я не зробив нічого поганого, вони біжать і готуються напасти на мене.

58:8 * Букв. «тане». 59:Надп. * Див. глосарій. ^в Букв. «за домом». 59:2 * Або «кровожерних». 59:3 * Або «мою душу».

РОЗД. 58

а Пр 10:25
Єр 23:19

б Пс 52:5, 6
Пс 64:10
Єз 25:17
Об 18:20

в Пр 21:18

г Іс 3:10

д Пс 9:16
Пс 98:9

РОЗД. 59

е 1См 19:11

є 1См 19:12
Пс 18:48
Пс 71:4

ж Пс 12:5
Пс 91:14

з 1См 19:1
Пс 10:9
Пс 71:10

и 1См 24:11
1См 26:18
Пс 69:4

Друга кол.

а Пв 33:29

б Пр 2:22

в 1См 19:11

г Пс 22:16

д Пс 59:14

е Пс 57:4
Пс 64:3

є Пс 10:4, 11
Пс 73:3, 11

ж Пс 37:12, 13

з Пс 33:10

и Пс 27:1
Пс 46:1

і Пс 9:9
Пс 62:2

к Пс 6:4

л Пс 54:7

м Бт 15:1
Пв 33:29
Пс 3:3

н Пс 64:8
Пр 12:13
Пр 16:18

о Пс 7:9

Устань же, коли тебе я кличу, і подивись.

- 5** Бо ти, Єгово, Боже військ, ти Бог Ізраїля.^а Прокинься й поглянь на всі народи. Нехай не буде в тебе милосердя до злих зрадників.^б (Села).
- 6** Вони повертаються щовечора,^в гарчать*, як пси,^г і блукають по місту, шукаючи здобич.^д
- 7** Подивися, що виходить* з їхніх уст. Слова їхніх уст — мов мечі,^е бо кажуть вони: «Хто дізнається, що ми це сказали?»^є
- 8** Але ти, Єгово, з них посмієшся,^ж поглузуєш з усіх народів.^з
- 9** Сило моя, до тебе звертаю свій погляд,^и бо ти, Боже, мій безпечний сховок*.^і
- 10** Бог, який виявляє до мене віддану любов, прийде мені на допомогу,^к він зробить так, що я переможно дивитимусь на своїх ворогів.^л
- 11** Не вбивай їх, щоб народ мій не забув про твої діла. Вияви силу свою і змусь їх блукати, повали їх, Єгово, щите наш.^м
- 12** Нехай за гріх їхніх уст, за слова їхніх губ гордість їхня стане для них пасткою,^н бо вони постійно проклинають і обманюють.
- 13** Знищ їх у люті своїй,^о знищ, аби їх уже не було.

59:6 * Або «гавкають». 59:7 * Або «вивергається». 59:9 * Або «твердиня».

Нехай вони знають, що Бог царює над Яковом, що він царює аж до кінців землі.^а (Села).

- 14** Нехай вони повертаються ввечері,
хай гарчать*, як пси, і блукають по місту, шукаючи здобич.^б
- 15** Нехай вони блукають у пошуках їжі.^в
Не дай їм насититись чи знайти місце для нічлігу.
- 16** А я співатиму про силу твою,^г
вранці розповідатиму радісно про твою віддану любов,
бо ти мій безпечний сховок^д і притулок у час біди.^е
- 17** Сило моя, піснею вихвалитиму* тебе,^ж
бо ти, Боже, мій безпечний сховок, Бог, який виявляє мені віддану любов.^з

Для диригента: «Лілія нагадування». Міхтам*. Для навчання. Псалом Давида, складений після битви Давида з військами Арам-Нагараїму й Арам-Цови та походу Йоава в Солянську долину,^а де він завдав поразки Едому, вбивши 12 000 воїнів.

- 60** Боже, ти відкинув нас, прорвав наші ряди.^а
Ти розсердився, але прийми нас знову до себе!
- 2** Ти затряс землею, розколов її.
Замуруй у ній проломи, бо вона руйнується.
- 3** Ти допустив, щоб народ твій зазнав недолі, і напоїв нас вином, від якого хитаємось.^б
- 4** Дай* знак тим, хто боїться тебе,
щоб вони тікали, ухиляючись від стріл. (Села).

59:14 *Або «гавкають». 59:17 *Або «гратиму для». 60:Надп. *Див. глосарій. 60:4 *Або, можливо, «ти дав».

РОЗД. 59

а 1См 17:46
Пс 9:16
Пс 83:17, 18
б Пс 59:6
в Пс 109:2, 10
г Йв 37:23
Пс 21:13
Пс 145:10–12
д 1См 17:37
Пс 61:3
е Пр 18:10
є Іс 12:2
ж Пс 59:10

РОЗД. 60

з 2См 8:13
1Хр 18:3
и Пс 60:10
і Іс 51:17

Друга кол.

а Пс 18:35
Пс 21:8
Пс 108:6
Пс 118:15
Іс 41:10
б Бт 12:6, 7
в ІсН 13:27, 28
Пс 108:7–9
г ІсН 13:29–31
д Бт 49:10
е Чс 24:17
2См 8:2
є Чс 24:18
2См 8:14
ж 2См 8:1
з 2См 8:14
Пс 108:10–13
и Пв 1:42
Пс 20:4
ІсН 7:12
і Пс 62:9
Пс 118:8
Пс 146:3
к Пс 18:32
л 2См 10:12
Пс 44:5

РОЗД. 61

м Пс 5:2
Пс 17:1
Пс 28:2
Пс 55:1
н Ін 2:2
о Пс 27:5
Пс 40:2

- 5** Щоб ті, кого ти любиш, отримали порятунок, спаси нас своєю правою рукою і дай нам відповідь.^а
- 6** Бог сказав у своїй святості*:
«Радітиму я, віддам своєму народу Сихем у спадок^б і відміряю йому долину Суккот.^в
- 7** Мій Гілеад, і Манасія^г мій, Ефрем — це шолом* для моєї голови,
Юда — берло командувача мого.^д
- 8** Моав — моя посудина для вмивання,^е
на Едом кину свою сандалію,^ж
над Філістеею переможно кричатиму».^з
- 9** Хто приведе мене в оточене ворогом* місто?
Хто допровадить аж до Едому?^а
- 10** Хіба не ти, наш Боже? Хоча ти, Боже, відкинув нас і більше не виходиш з нашим військом.^б
- 11** Допоможи нам у час нещастя,
бо від людини марно сподіватись порятунку.^в
- 12** Бог дасть нам сили^г і потопче наших ворогів.^д

Для диригента: виконується під супровід струнних інструментів. Псалом Давида.

- 61** Боже, почуй мої благання про допомогу,
вислухай молитву мою.^а
- 2** Я кличу тебе з краю землі, коли серце моє у відчаї*.^б
Виведи мене на скелю високу, на яку я сам би не піднявся.^в

60:6 *Або, можливо, «у своєму святому місці». 60:7 *Букв. «твердиня». 60:9 *Або, можливо, «укріплене». 61:2 *Або «стає безсилим».

- 3 Адже ти мій сховок,
міцна башта, яка захищає
мене від ворогів.^а
- 4 У твоєму наметі буду я гос-
тем повік,^б
сховок знайду в тіні твоїх
крил.^в (Сéла).
- 5 Бо ти, Боже, почув обітници
мої,
ти дав мені спадщину, яку
даєш тим, хто боїться
твого імені.^г
- 6 Ти продовжиш життя*
царя,^д
його роки будуть як роки
багатих поколінь,
- 7 і він повік сидітиме на
престолі* перед Богом.^е
Пошли йому* віддану лю-
бов і вірність, щоб вони
оберігали його.^є
- 8 Тоді я вічно вихвалитиму
піснею* твоє ім'я*
і щодня сповнятиму
обітници свої.^з
- Для диригента. Єдугун*.
Пісня Давида.

- 62** Тільки на Бога я* чекаю
в мовчанні,
моє спасіння – від нього.^а
- 2 Він скеля моя і порятунок,
мій безпечний сховок*.^б
Навіть коли я похитнуся,
то не впаду.^в
- 3 Доки будете нападати
на людину, намагаючись
вбити її?^г
Усі ви небезпечні, як по-
хилена стіна, наче мур,
який от-от завалиться*.
- 4 Вони радяться, як скинути
людину з її високого ста-
новища*.

61:6 *Букв. «додаси дні до днів». 61:7
*Або «житиме». ^аАбо «признач». 61:8
*Або «гратиму для». 62:Надп.
*Див. глосарій. 62:1; 63:1 *Або «моя
душа». 62:2 *Або «твердиня». 62:3
*Або, можливо, «усі ви, так ніби во-
на похилена стіна, мур, який от-от зава-
литься». 62:4 *Або «її гідності».

РОЗД. 61

а 1См 17:45
Пс 18:2
Пр 18:10
б Пс 23:6
Пс 27:4
в Пс 63:7
г Пс 115:13
д Пс 18:50
Пс 21:1, 4
е 2См 7:16, 17
Пс 41:12
є Пс 40:11
Пс 143:12
Пр 20:28
ж Пс 146:2
з Пс 65:1
Пс 66:13
Ек 5:4

РОЗД. 62

и Пс 37:39
Пс 68:19
Іс 12:2
і Пс 18:2
к Пс 37:23, 24
2Кр 4:8, 9
л Пс 38:12

Друга кол.

а Пс 5:9
Пс 28:3
Пс 55:21
б Пс 43:5
Мих 7:7
в Пс 62:1, 2
Пс 71:5
г Пс 16:8
Пр 10:30
д Пс 95:1
Іс 26:4
е 1См 1:15
є Пр 14:26
ж Пс 60:11
з Іс 40:15
и Пс 6:10–12
Ив 31:24, 28
Пр 11:4, 28
Пр 23:4, 5
Мт 6:19, 24
Мр 8:36
Лк 12:15
1Тм 6:17
1Ів 2:16
і Ив 9:4
На 1:3
Об 19:1
к Пс 36:7
Пс 86:15
Мих 7:18
л Ив 34:11
Пр 24:12
Рм 2:6
2Кр 5:10
Гл 6:7
2Тм 4:14
Об 20:12, 13
Об 22:12

РОЗД. 63

м 1См 23:14
н Іс 26:9
о Пс 42:2
л Пс 63:Надп.
Пс 143:6

Вони люблять обманувати.
Устами своїми вони благо-
словляють, а в серці про-
клинають.^а (Сéла).

- 5 Тільки на Бога я чекаю
в мовчанні*,^б
бо моя надія – від нього.^в
- 6 Він скеля моя і порятунок,
мій безпечний сховок,
я ніколи не похитнуся.^г
- 7 Від Бога моє спасіння
і слава.
Бог – скеля моя непоруш-
на, мій сховок.^д

- 8 Завжди покладайтесь на
нього,
вливайте йому своє серце.^е
Бог – це наш сховок.^є (Сéла).
- 9 Сини людські – всього лиш
подих,
сини людські – оманливий
сховок.^ж
Якщо на терези всіх їх по-
класти, вони будуть лег-
ші за подих.^з

- 10 Не надійтесь на здирство,
не покладайте марних на-
дій на грабів.
І, коли майно ваше примно-
житьься, не прив'язуйте
серцем до нього.^а
- 11 Я чув, як Бог говорив один
раз і другий,
що сила – у нього.^б
- 12 У тебе, Єгово, також відда-
на любов,^в
ти відплачуєш кожному за
його вчинками.^г

Пісня, яку склав Давид, коли
був у Юдейській пустелі.^д

- 63** Боже, ти мій Бог, тебе я
шукаю,^а
я* спраглий тебе.^б
Від туги за тобою я*
омліваю

в сухому і випаленому
сонцем краю, в землі, де
немає води.^в

62:5 *Або «душе моя, чекай у мовчан-
ні». 63:1 *Букв. «моє тіло».

- 2 Я бачив тебе в місці святому, споглядав твою силу і славу.^а
- 3 Твоя віддана любов ліпша за життя,^б тому уста мої прославлятимуть тебе.^в
- 4 Я вихвалитиму тебе все життя і, підносячи руки, буду молитись у твоє ім'я.
- 5 Я* насичений найліпшою і найдобрішою часткою[#], тому радісно вихвалитиму тебе своїми устами.^г
- 6 Про тебе я згадую на ліжку своєму, про тебе розмірковую протягом нічних сторож.^д
- 7 Бо ти мій помічник,^е і в тіні твоїх крил я радісно співаю.^є
- 8 Я* горнуса до тебе, підтримує мене права рука твоя,^ж
- 9 ті ж, хто хоче моє життя відібрати*, зійдуть у глибини землі.
- 10 Вони будуть віддані у владу меча, стануть поживою для шакалів*.
- 11 А цар радітиме Богом, і кожен, хто Богом клянеться, буде тішитися*, уста ж обманщиків замовнуть.

Для диригента. Пісня Давида.

64 Боже, почуй мій голос, мої благання,^з охорони моє життя від страшних нападів ворога.

63:5, 8 *Або «моя душа». 63:5 #Букв. «наче жиром і жирністю». 63:9 *Або «знищити мою душу; вбити мене». 63:10 *Або «лисицю». 63:11; 64:10 *Або «хвалитися».

РОЗД. 63

а 1Хр 16:28
Пс 96:6

б Пс 30:5
Пс 100:5

в Пс 66:16, 17

г Пс 71:23
Пс 135:3

д Пс 119:55, 148

е 1См 17:37

є Пс 5:11
Пс 57:1
Пс 61:4

ж Іс 41:10

РОЗД. 64

з Пс 55:1

Друга кол.

а Пс 56:6
Пс 109:2

б Пс 10:4, 11
Пс 59:7

в Пс 140:5

г Пс 7:11, 12

д Пр 12:13
Пр 18:7

е Пс 107:40, 43

є Пс 58:10
Пс 68:2, 3

РОЗД. 65

ж Пс 76:2

з Пс 116:18
Ек 5:4

- 2 Захисти мене від таємних змов грішників,^а від юрби злочинців.
- 3 Вони гострять свої язики, мов мечі, і націлюють жорстокі слова, мов стріли,
- 4 щоб з потаємного місця вразити невинного. Вони стріляють у нього зненацька і не бояться нічого.
- 5 Не відступають вони від свого злого задуму*, радяться, як таємно розставити пастки. Кажуть вони: «Хто їх побачить?»^б
- 6 Вони придумують нові лиходійства, таємно складають хитрий план дій,^в думки в їхніх серцях неможливо зрозуміти.
- 7 Але Бог пустить у них стрілу,^г вони несподівано будуть поранені.
- 8 Їхній власний язик доведе їх до падіння.^д Кожен, хто буде це бачити, хитатиме головою.
- 9 Тоді всі люди злякаються й говоритимуть про те, що Бог учинив, вони зрозуміють його діла.^е
- 10 Праведний буде радіти Єговию і знайде у нього сховок,^є усі, в кого чисте серце, будуть тішитися*.

Для диригента.
Псалом Давида. Пісня.

65 Боже, на тебе чекає хвала на Сіоні,^ж ми виконаємо обітницю, які дали тобі.^з

64:5 *Або «вони заохочують один одного чинити зло».

- 2** Ти молитви вислухуєш,
до тебе приходять всілякі люди*.^а
- 3** Провини мої взяли верх наді мною,^б
але ти прощаєш наші переступи.^в
- 4** Щасливі ті, кого ти вибираєш і кому дозволяєш до себе наблизитись,
щоб вони перебували на подвір'ях твоїх.^г
Ми наситимось благами твого дому,^д
твого святого храму*.^е
- 5** О Боже нашого спасіння,
ти відповіси нам ділами грізними^е й праведними,
ти опора для тих, хто на кінцях землі,^ж
та тих, хто далеко за морем.
- 6** Своєю силою ти* утвердив гори,
ти* зодягнений в могутність.^з
- 7** Ти* заспокоюєш бурхливі моря^и
і гуркіт їхніх хвиль, ти втихомирюєш неспокійні народи.^і
- 8** Твої знаки вселяють страх мешканцям далеких країв.^к
Ти зробиш так, що люди, які живуть від сходу і до заходу сонця, будуть радісно вигукувати.
- 9** Ти дбаш про землю,
робиш її надзвичайно родючою* і дуже багатою.^л
Від тебе тече потік повноводний,
ти даєш людям їжу,^м
бо так ти все на землі влаштував.

65:2 *Букв. «все тіло». 65:4 *Або «святині». 65:6, 7 *Букв. «він». 65:9 *Букв. «робиш її переповненою».

РОЗД. 65

а Пс 145:18
Дії 10:31
1Іл 5:14

б Пс 40:12
Рм 7:23, 24
Гл 5:17

в Пс 51:2
Іс 1:18
1Іл 1:7

г Пс 15:1–5
Пс 27:4
Пс 84:1–4
Пс 84:10

д Пс 36:7, 8

е 1См 3:3
1Хр 16:1

е Пв 10:21
Об 15:3

ж Пс 22:27

з Пс 93:1

и Пс 89:9
Пс 107:29

і Іс 17:12, 13
Іс 57:20

к Пс 66:3

л Пв 11:11, 12
Дії 14:17

м Пс 104:14, 15

Друга кол.

а Пс 147:7, 8

б Бт 27:28
Пв 33:16
Мн 3:10

в Іс 35:1

г Іс 55:12

д Іс 30:23

е Дії 14:17

РОЗД. 66

е Пс 98:4

ж Пс 72:19
Об 4:11

з Вх 15:16
Пс 76:12
Іс 2:19
Єр 10:10

и Пс 81:15

і Пс 22:27
Мл 1:11

к Іс 42:10
Об 15:4

л Пс 46:8
Сф 2:11

м Вх 14:21, 22
м Існ 3:15, 16
о Вх 15:1

- 10** Її борозни ти напоюєш водою і розрівнюєш зораний ґрунт*,
зм'якшуєш її рясними дощами і плід її благословляєш.^а

- 11** Ти прикрашаєш рік своєю великодушністю,
стежки твої сповнені достатку*.^б

- 12** Пасовища в пустелі щедро зрошені*^в,
пагорби зодягнені у веселість.^г

- 13** Пасовища вкриті отарами,
і долини рясніють збіжжям.^д

Вони співають і здійснюють переможний клич.^е

Для диригента. Пісня. Псалом.

- 66** Здійми переможний клич перед Богом, вся земле.^е

- 2** Піснею вихваляйте* його славне ім'я,
прославляйте Бога і хваліть його.^ж

- 3** Кажіть йому: «Які грізні діла твої!»^з

Яка велика сила твоя!

Тому вороги прийдуть до тебе з поклонами.^и

- 4** Уся земля тобі вклониться,^і
її мешканці вихвалятимуть тебе піснею,
вихвалятимуть піснею твоє ім'я».^к (Села).

- 5** Прийдіть і подивіться на те, що чинить Бог.
Він грізний у ділах своїх^л
з синами людськими.

- 6** Перетворив він море на суходіл,^м
наш народ перейшов через річку по сухому.^н
Там ми раділи Богом.^о

65:10 *Або «її скиби». 65:11 *Букв. «крапають жиром». 65:12 *Букв. «крапають». 66:2 *Або «грайте для».

- 7 Він могутній, він володає повік,^а
очі його спостерігають за народами.^б
Люди вперті хай не величаються.^в (*Сéла*).
- 8 Вихвалайте нашого Бога, народи,^г
і хай йому лунає гучна хвала.
- 9 Він зберігає нам життя*,^д
не дозволяє, щоб наші ноги спотикалися^е.
- 10 Бо ти, Боже, нас переві-
рив,^є
очистив, як очищають срібло.
- 11 Ти допустив, щоб ми потрапили в мисливську сітку,
поклав на нас* важкий тягар.
- 12 Дозволив ти смертним людям їздити по нас*,
пройшли ми вогонь і воду,
і тоді ти привів нас до місця відпочинку.
- 13 Я прийду в дім твій з цілопаленнями^ж
і сповню дані тобі обітниці,^з
- 14 які проказав мій язик^и
і уста мої вимовили в час біди.
- 15 Я принесу тобі в цілопалення тварин відгодованих,
і здійметься до тебе дим від баранів жертвних.
Складу я в жертву биків та козлів. (*Сéла*).
- 16 Прийдіть і послухайте всі,
хто Бога боїться,
я розповім, що він для мене* зробив.^й

66:9 *Або «дає нашій душі життя».
#Або «хиталися». 66:11 *Букв. «на нашій стегна». 66:12 *Букв. «нашій голові». 66:16 *Або «моєї душі».

РОЗД. 66

а Дн 4:34
1Тм 1:17

б Пс 11:4
Пр 15:3
Єв 4:13

в Іс 37:29

г Пв 32:43
Рм 15:10

д 1См 25:29

е 1См 2:9
Пс 121:3

є Пв 8:2

ж Чс 15:3

з Пс 56:12
Пс 116:14
Ек 5:4, 5

и Чс 30:2
Сд 11:35

й Пс 22:24

Друга кол.

а Йв 27:8, 9
Пр 15:29
Пр 28:9
Іс 1:15
Ів 9:31

б Пс 34:6
Пс 65:2
Пс 116:1
1Ів 3:22

в Єв 5:7

РОЗД. 67

г Чс 6:25
Пр 16:15

д Рм 10:18
Кл 1:23

е Пс 98:2
Іс 49:6
Лк 2:30, 31
Дії 28:28
Тит 2:11

є Іс 42:10

ж Пс 9:8
Пс 96:10
Пс 98:9
Рм 2:5

з Лв 26:4
Пс 85:12
Іс 30:23
Єз 34:27

и Бр 17:7

й Пс 22:27
Об 15:4

- 17 Устами своїми я кликав його
і своїм язиком прославляв.
- 18 Якби в серці лихе я виношував,
то Єгова б не слухав мене.^а
- 19 Але Бог до мене прислухався^б
і почув молитву мою.^в
- 20 Хай лине хвала Богу,
який не відкинув молитви моєї
і не позбавив мене своєї відданої любові.

Для диригента: виконується під супровід струнних інструментів. Псалом. Пісня.

- 67** Боже, ти виявиш нам ласку і поблагословиш нас,
твоє обличчя над нами засяє^г (*сéла*),
- 2 щоб по всій землі знали про дорогу твою,^д
всі народи знали про спасіння, яке ти даєш.^є
- 3 Боже, хай народи тебе вихваляють,
нехай вихваляють тебе всі народи.
- 4 Хай радіють народи, хай вигукують радісно,^є
бо ти будеш їх справедливо судити.^ж
Ти будеш провадити народи землі. (*Сéла*).
- 5 Боже, хай народи тебе вихваляють,
нехай вихваляють тебе всі народи.
- 6 Земля дасть свій урожай,^з
і Бог, наш Бог, поблагословить нас.^и
- 7 Бог поблагословить нас,
і вся земля від краю до краю буде його боятись*.^й

67:7 *Або «шанувати».

Для диригента.
Псалом Давида. Пісня.

- 68** Хай підійметься Бог і вороги його хай розпо-рошаться,
нехай перед ним повтікають ті, хто його ненавидить.^a
- 2** Розжени їх, Боже, як вітер розганяє дим,
хай неправедні згинуть перед тобою,
як від вогню тане віск.^b
- 3** А праведні хай тішаться,^b
хай невимовно радіють перед Богом,
хай сповняться великою радістю.
- 4** Співайте Богові, піснею вихваляйте* ім'я його.^c
Співайте тому, хто їде верхи пустельними рівнинами[#].
Яг^Δ — його ім'я!^a Радійте перед ним!
- 5** Бог пробуває у своїй святій оселі,^e
батько він для сиріт* і захисник[#] для вдів.^e
- 6** Він оселяє самотніх у домі,^ж
звільняє в'язнів і дає їм достаток.^з
А вперті* люди будуть змушені жити на спраглий землі.^и
- 7** Боже, коли ти вів* свій народ,ⁱ
коли йшов ти пустелею (села),
- 8** тоді земля тряслася,^к
з неба йшов* дощ
і Сінай тремтів перед тобою, перед Богом Ізраїля.^л

68:4 *Або «грайте для». #Або, можливо, «на хмарах». ΔЯг — скорочена форма імені Єгова. **68:5** *Або «тих, хто залишився без батька». #Букв. «суддя». **68:6** *Або «бунтівні». **68:7** *Букв. «виходив перед». **68:8** *Букв. «крапав».

РОЗД. 68

а Чс 10:35
Пс 21:8

б На 1:6

в Пс 32:11

г Іс 12:4

д Вх 6:3

е Іс 57:15

є Вх 22:22–24
Пв 10:17, 18
Пс 10:14
Пс 146:9

ж Пс 113:9

з Іс 61:1

и Пв 28:15, 23
Пс 107:33, 34

і Вх 13:21

к Пс 114:1, 4
Єв 12:26

л Вх 19:18
Сд 5:4, 5

Друга кол.

а Чс 10:34

б Вх 15:20
Сд 5:1
Сд 11:34
1См 18:6

в Чс 31:25–27
ІсН 10:12, 16
ІсН 12:7
Сд 5:19

г Чс 31:27
1См 30:23–25

д Чс 21:3
ІсН 10:5, 10

е Чс 21:33
Пв 3:8, 10

є 1Хр 11:5
Пс 48:2, 3
Пс 132:13

ж Пв 12:5, 6
1Цр 9:3
Єв 12:22

з 2Цр 6:16, 17
Мт 26:53

и Вх 19:23
Пв 33:2

і 2См 5:7

к Еф 4:8, 11

- 9** Боже, ти послав рясний дощ,
ти додав сил своєму виснаженому народові*.
- 10** Твій народ жив у наметах;^a
у своїй великодушності ти, Боже, дбав про бідного.
- 11** Єгова дає наказ,
велика громада* жінок звіщає добру новину.^b
- 12** Утікають навіть царі та їхні війська!^в
Жінка, що залишається вдома, отримує частку зі здобичі.^г
- 13** Хоча ви лежали в таборі біля вогнищ*,
але отримаєте сріблясті голубині крила
із пір'ям зі щирого[#] золота.
- 14** Коли Всемогутній розпо-рошив царів у краю,^д
то випав сніг на Цалмоні*.
- 15** Башанські гори^e — це гори Божі*,
Башанські гори — гори шпильасті.
- 16** Чому ви, гори шпильасті, заздрісно дивитесь на гору, яку вибрав* Бог для своєї оселі?^e
Єгова повіки на ній пробуватиме.^ж
- 17** Божих колісниць бойових — десятки тисяч, тисячі тисяч.^з
Єгова прийшов із Сінаю у місце святе.^и
- 18** О Боже Яг, піднявся ти у височинуⁱ
і взяв полонених,
ти взяв людей, які стали дарами,^к —

68:9 *Букв. «спадку». **68:11** *Букв. «військо». **68:13** *Або, можливо, «кошар». #Або «жовтувато-зеленого». **68:14** *Або «це було так, наче випав сніг на Цалмоні». **68:15** *Або «величні гори». **68:16** *Або «бажає».

- навіть людей упертих,^а —
щоб серед них пробувати.
- 19** Хай лунає хвала Єгови,
який щодня носить наші
тягарі.^б
Він Бог правдивий, Бог на-
шого спасіння. *(Сéла).*
- 20** Правдивий Бог рятує нас,^в
Єгова, Всевладний Гос-
подь, визволяє від смер-
ті.^г
- 21** Він розтратить голови
своїм ворогам,
вдарить у волосаті тім'я
тих, хто зачерствів*
у своїх провинах.^д
- 22** Єгова промовив: «Я діста-
ну їх навіть з Башану^е
і витягну з морських гли-
бин,
- 23** щоб ви обмили ноги в кро-
ві ворогів^є
і щоб ваші пси лизали їхню
кров».
- 24** Боже, вони бачать твій пе-
реможний похід у місце
святе —
похід мого Бога, мого Ца-
ря.^ж
- 25** Співаки йдуть попереду,
за ними — музиканти, що
грають на струнних інст-
рументах,^з
а посередині — дівчата, які
б'ють у бубни.^и
- 26** У великому зборі* вихва-
ляйте Бога,
вихваляйте Єгову, ви, чие
життя походить від Дже-
рела Ізраїля.^і
- 27** Веніямін,^к наймолодший,
підкоряє людей,
підкоряють їх і князі Юди
зі своїм народом, який
радісно вигукує,
а також князі Завулбна
і князі Нефталіма.

68:21 *Або «ходить». 68:26 *Букв. «в громадах».

РОЗД. 68

- а Пв 2:36
Пв 7:22
- б Пс 55:22
1Пт 5:6,7
- в Іс 12:2
Іс 45:17
- г Пв 32:39
- д Пс 55:23
Єз 18:26
- е Чс 21:33
- є Пс 58:10
- ж 1Хр 15:25,28
Пс 24:7
- з 1Хр 15:16
Пс 87:7
Пс 150:3
- и Сд 11:34
1См 18:6
- і Пс 95:6
Іс 44:2
- к Бг 49:27
1См 9:21

Друга кол.

- а Пс 138:8
- б 1Цр 6:1
1Хр 16:1
Езд 5:14
- в 1Цр 10:10
2Хр 32:23
Пс 72:10
- г Єз 39:18
- д Іс 45:14
Іс 60:5
- є Пв 32:43
- є Пс 104:3
- ж Пс 96:7
- з Пс 47:2
Пс 66:5
- и Пс 29:11
Іс 40:29–31

РОЗД. 69

- і Пс 144:7
Пл 3:54
Йн 2:5

- 28** Ваш Бог наказав, щоб ви
отримали силу.
Боже, вияви свою міць, як
ти і робиш ради нас!^а
- 29** Для храму твого в Єруса-
лимі^б
царі принесуть тобі дари.^в
- 30** Приборкай* звірів, які жи-
вуть в очереті,
стадо биків^г з телятами,
щоб народи вклонилися
і принесли* срібло.
Але ти розпорошуєш наро-
ди, які люблять воювати.
- 31** З Єгипту привезуть брон-
зові вироби*,^д
і Куш поспішить принести
Богу дари.
- 32** Співайте Богові, царства
землі,^є
пісню вихваляйте* Єгову
(сéла) —
- 33** того, хто їде верхи небеса-
ми, небесами віковічни-
ми.^є
- Слухайте! Гримить голос
його, голос сильний.
- 34** Визнайте Божу силу.^ж
Величність його — над Із-
раїлем,
його міць — в небесах*.
- 35** Грізний Бог, коли виходить
зі своєї* величної святи-
ні.^з
Він Бог Ізраїля,
дає він силу й могутність
своєму народу.^и
Несіть Богу хвалу.

Для диригента: «Лілії».
Псалом Давида.

69 Врятуй мене, Боже, бо
води загрожують моє-
му життю*.^і

68:30 *Букв. «докори». ^вАбо, можли-
во, «потопалися по». 68:31 *Або,
можливо, «прийдуть послі». 68:32
*Або «грайте для». 68:34 *Букв.
«хмарах». 68:35 *Букв. «твоєй». 69:1
*Або «підійшли до моєї душі».

- 2** Я загруз у трясовині і не маю на чому стати.^а
Потрапив я у води глибокі, зніс мене стрімкий потік.^б
- 3** Я знеміг, благаючи про допомогу,^в
аж голос мій захрип.
Очі мої втомилися, поки я чекав на Бога.^г
- 4** Тих, хто мене безпідставно ненавидить,^д
більше, ніж волосся на моїй голові,
тих, хто хоче мене вбити, — моїх підступних ворогів* — стало багато.
Мене змусили віддати те, чого я не крав.
- 5** Боже, ти знаєш про глупоту мою,
і мої провини не сховані від тебе.
- 6** Нехай не осоромляться через мене ті, хто надіється на тебе,
Всеволодний Господи Єгово, Боже військ.
Хай через мене не будуть принижені ті, хто шукає тебе,
Боже Ізраїля.
- 7** Бо за тебе я зношу ганьбу^е
і сором вкриває обличчя моє.^є
- 8** Мої брати мене сторожаться,
став я чужим для синів матері своєї.^ж
- 9** Ревність до твого дому з'їдає мене,^з
зневага тих, хто тебе зневажає, спадає на мене.^и
- 10** Коли я впокорював себе* постом^и,
мені за це докоряли.

69:4 *Або «ворогів без причини». **69:10** *Або «свою душу». #Або, можливо, «коли я плакав і постив».

РОЗД. 69

а Пс 40:2

б Пс 32:6
Ин 2:3

в Пс 22:2

г Пс 119:82
Пс 119:123
Іс 38:14д Лк 23:22
Ів 15:24, 25е Пс 22:6
Єр 15:15є Іс 50:6
Мт 26:67
Мт 27:29ж Йв 19:13
Пс 31:11
Ів 1:11
Ів 7:5з 1Цр 19:10
Пс 119:139
Мт 21:12, 13
Мр 11:15–17
Ів 2:13–17

и Рм 15:3

Друга кол.

а Іс 49:8
Єв 5:7

б Пс 68:20

в Пс 144:7

г Пс 69:2

д Пс 16:10

е Пс 63:3
Пс 109:21

є Пс 25:16

ж Пс 27:9
Пс 102:2з Пс 31:9
Пс 40:13

и Пс 22:6

- 11** Коли я вдягнувся у мішковину,
то став для всіх посміховищем*.
- 12** Ті, хто при брамах сидить,
мене обговорюють,
і п'яниці співають про мене пісні.
- 13** Але нехай моя молитва лине до тебе,
о Єгово, в час прихильності.^а
Твоя віддана любов, Боже, велика,
тож дай мені відповідь і покажи, що ти правдивий спаситель.^б
- 14** Витягни мене з болота,
не дай потонути,
врятуй мене від ненавистників моїх
і від глибоких вод.^в
- 15** Хай не знесе мене стрімкий потік,^г
хай глибочінь не поглине мене
і хай яма* не зімкне наді мною своїх уст.^д
- 16** Єгово, дай мені відповідь,
бо велика твоя віддана любов.^е
Ти щедрий на милосердя,
тож прихилися до мене^є
- 17** і не ховай обличчя від свого слуги.^ж
Поспіши мені відповісти,
бо я в біді.^з
- 18** Наблизься і визволь мене*,
викупи мене від ворогів.
- 19** Ти знаєш про мою зневагу,
ганьбу і приниження.^и
Бачиш ти всіх моїх ворогів.
- 20** Зневага розірвала моє серце,
і рана моя невиліковна*.

69:11 *Букв. «притчею». **69:15** *Або «колодязь». **69:18** *Або «наблизься до моєї душі і викупи її». **69:20** *Або «і я доведений до відчаю».

- Я сподівався співчуття, та надаремно,^а
шукав розрадника, та не знайшов.^б
- 21 Вони хотіли нагодувати мене отрутою*^в
і втамувати мою спрагу оц-
том.^г
- 22 Нехай їхній стіл стане для них западнею,
а їхній достаток — паст-
кою.^д
- 23 Хай їхні очі огорне темря-
ва, щоб вони не бачили,
нехай їхні стегна завжди
тремтять.
- 24 Вилий на них своє обурен-
ня*,
хай спаде на них твій па-
лючий гнів.^е
- 25 Нехай їхній табір* опустіє
і хай у наметах їхніх не бу-
де жодного мешканця.^є
- 26 Бо вони переслідують того,
кого ти вразив,
і постійно говорять про му-
ки тих, кого ти поранив.
- 27 Нехай на них спадає про-
вина за провиною,
і хай вони не будуть пра-
ведними у твоїх очах.
- 28 Нехай будуть вони витерті
з книги живих*^ж
і хай з праведними не бу-
дуть записані.^з
- 29 Я страждаю і мучуся.^и
Боже, захисти мене своєю
рятівною силою.
- 30 Вихвалю я піснею Бо-
же ім'я,
прославлятиму Бога і буду
йому дякувати.
- 31 Єгови це сподобається
більше, ніж бик, принесе-
ний у жертву,

69:21 *Або «отруйною рослиною».
69:24 *Або «лють». 69:25 *Або «табір,
обгороджений мурами». 69:28 *Або
«книги життя».

РОЗД. 69

а Пс 142:4

б Йв 19:14

в Мт 27:34
Мр 15:23г Мт 27:48
Мр 15:36
Лк 23:36
Ів 19:29

д Рм 11:9,10

е Пс 21:9

є Дії 1:20

ж Вх 32:33

з Флп 4:3
Об 3:5
Об 13:8

и Пс 109:22

Друга кол.

а Пс 50:13–15
Ос 14:2б Пс 10:17
Пс 102:17
Іс 66:2в Пс 146:7
Іс 61:1
Лк 4:18г Пс 96:11
Іс 49:13

д Пс 51:18

е Іс 61:9
Іс 66:22є Пс 91:14
Як 1:12

РОЗД. 70

ж Пс 40:13–17

з Пс 5:11
Пл 3:25

и Пс 109:22

і Пс 141:1

ніж молодий бик з рогами
та ратицями.^а

- 32 Сумирні побачать це і раді-
тимуть.
Хай оживуть серця тих,
хто Бога шукає.
- 33 Єгова вислуховує бідних,^б
він не погордує своїм поне-
воленим народом.^в
- 34 Хай небо і земля хвалять
його,^г
також моря і все, що в них
живе.
- 35 Бо врятує Бог Сіон^д
і відбудує міста в Юді,
народ його буде жити там
і заволодіє цим краєм.
- 36 Успадкують край цей на-
щадки його слуг,^е
і ті, хто любить ім'я його,^є
житимуть там.

Для диригента. Псалом Давида.
Нагадування*.

70 Боже, врятуй мене,
Єгови, поспіши мені на
поміч.*^ж

2 Нехай будуть осоромлені
і зазнають ганьби
ті, хто зазіхає на моє
життя*.

Хай відступлять і будуть
принижені

ті, хто радіє лиху моєму.

3 Нехай відступлять із со-
ромом

ті, хто каже: «Так тобі! Так
тобі!»

4 Але хай радіють і тішаться
тобою

ті, хто шукає тебе,^з

хай ті, що прагнуть спасін-
ня, яке ти даєш, завжди
говорять:

«Нехай Бог буде звеличе-
ний!»

5 А я безпомічний та бідний.*
Боже, поспіши до мене.^и

70:Надп. *Або «на пам'ятку». 70:2
*Або «душу».

Ти мій помічник і визволитель.^а

Єгово, не барись!^б

- 71** Єгово, у тебе я сховок знайшов,
хай ніколи не буду я осоромлений.^в
- 2** Врятуй мене і визволь, бо ти праведний,
прихили своє вухо до* мене й спаси.^г
- 3** Стань для мене кам'яною фортецею,
в якій завжди можу сховатися,
дай наказ врятувати мене,
бо ти моя скеля й твердиня.^д
- 4** Боже мій, визволь мене від рук людей неправедних,^е
з-під влади несправедливих гнобителів.
- 5** Всеволодний Господи Єгово, ти моя надія,
тобі довіряю* від юності своєї.^є
- 6** На тебе покладаюсь ще від народження,
ти вивів мене з лона матері.^ж
Я постійно тебе вихваляю.
- 7** Для багатьох я став наче диво,
але ти мій надійний сховок.
- 8** З уст моїх тобі завжди лунає хвала,^з
про славу твою я говорю щодня.
- 9** Не відкидай мене у старості,^и
не залишай, коли зменшиться сила моя.^і
- 10** Мої вороги наговорюють на мене,

71:2 *Або «нахилися й вислухай». 71:5 *Або «ти моя опора».

РОЗД. 70

а Пс 18:2

б Пс 13:3

РОЗД. 71

в Пс 25:2

Пс 31:1–3

Іс 45:17

Єр 17:18

г Пс 34:15

д 2См 22:2,3

Пс 18:2

Пс 144:2

е Пс 17:8,9

Пс 59:1

Пс 140:4

Мт 6:13

є 1См 17:45

Єр 17:7

ж Пс 22:9,10

Пс 139:16

Іс 46:3

з Пс 51:15

Єв 13:15

и Пс 92:14

і Пс 73:26

Ек 12:3

Друга кол.

а 2См 17:1,2

б Пс 3:2

Пс 42:10

Мт 27:42,43

в Пс 22:11

Пс 35:22

Пс 38:21,22

г 2См 17:23

д Пс 109:29

е Пс 35:28

Пс 40:9

є Пс 40:5

ж Пс 71:5

з 2См 22:1

1Хр 16:4

Пс 9:1

и Пс 37:25

Пс 71:9

і Вх 13:8

1Хр 29:10,11

Пс 78:2–4

і ті, хто зазіхає на моє життя*, змовляються,^а

- 11** кажучи: «Бог покинув його».

Поженіться за ним і схопіть, бо ніхто не врятує його».^б

- 12** Боже мій, не стій осторонь від мене,

Боже, поспіши мені на допомогу.^в

- 13** Нехай осоромлені будуть і хай щезнуть

ті, хто противиться мені*.^г

Хай ганьбою і зневагою вкриються

ті, хто зло проти мене задумує.^д

- 14** А я і далі на тебе чекатиму, буду ще більше тебе вихваляти.

- 15** Уста мої звіщатимуть про твою праведність,^е

щодня говоритимуть про спасіння, яке ти даєш,

хоча твоїх діл так багато, що не можу всіх їх збагнути*.^є

- 16** Я прийду й розкажу про твої могутні вчинки, о Всеволодний Господи Єгово,

розповім про твою праведність — тільки твою.

- 17** Боже, ти з юності навчав мене,^ж

і дотепер я звіщаю про твої дивовижні діла.^з

- 18** Не покинь мене, Боже, навіть старого і сивого.^и

Дозволь мені розповісти про твою силу* поколінню прийдешньому, про могутність твою всім, хто народиться.^і

71:10 *Або «шукає моєї душі». 71:13 *Або «моєї душі». 71:15 *Або «полічити». 71:18 *Букв. «руку».

- 19 Праведність твоя, Боже, сягає аж до неба.^a
Великі діла ти вчинив.
Боже, хто з тобою зрівняється?^b
- 20 Ти допустив, щоб я зазнав багато лиха і страждань,^b але оживи мене знову, витягни з глибин* землі.^г
- 21 Звелич мене, захисти і дай потіху.
- 22 Тоді я прославлятиму тебе на лірі за вірність твою, мій Боже.^d
Я пісню вихвалитиму тебе під супровід* арфи, о Святий Ізраїля.
- 23 Я вихвалитиму тебе пісню, уста мої радісно виговоруватимуть,^e бо ти врятував моє життя*.^e
- 24 Мій язик увесь день розповідатиме* про твою праведність,^ж бо ті, хто замишляє мене погубити, будуть осоромлені й зазнають ганьби.^з
- Про Соломона.
- 72** Боже, навчи царя своїх присудів і сина царського праведності своєї.^и
- 2 Хай він судить народ твій за праведністю, а всіх принижених за справедливістю.^и
- 3 Нехай гори дають мир для народу, а пагорби — праведність.
- 4 Хай він захищає* принижених серед народу, рятуює синів бідняка, а шахраїв нехай знищить*.^и

71:20 *Або «водних глибин». 71:22 *Або «я гратиму для тебе на». 71:23 *Або «викупив мою душу». 71:24 *Або «буде роздумувати». 72:4 *Букв. «судить».

РОЗД. 71

- a Пс 36:6
б Вх 15:11
Пс 86:8
Пс 89:6
Єр 10:7
в 2См 12:10, 11
г Пс 40:2
Пс 86:13
д Пс 25:10
Пс 108:4
Пс 146:6
е Пс 63:5
Пс 104:33
є 2См 4:9
Пс 103:4
ж Пс 71:8
з Пс 71:13

РОЗД. 72

- и 1Хр 22:11, 12
1Хр 29:19
Єр 23:5
і 1Цр 3:9, 28
к Іс 11:4

Друга кол.

- a Пс 89:36, 37
Лк 1:32, 33
Об 11:15
б 2См 23:3, 4
Пр 16:15
Пр 19:12
в Іс 61:11
г 1Цр 4:25
1Хр 22:9
Іс 2:4
Іс 9:6
д Вх 23:31
1Цр 4:21
Пс 2:8
Пс 22:27, 28
Дн 2:35
Зх 9:10

- е Пс 2:9
Пс 110:1
є 1Цр 4:21

- ж 1Цр 10:1, 2
з 1Цр 10:10
и Іс 30:23

- 5 Вони боятимуться тебе, Боже, поки сятиме сонце і поки світитиме місяць, з покоління в покоління.^a
- 6 Він буде як дощ, що спадає на скошені луки, як злива рясна, що напоює землю.^b
- 7 За його днів процвітатиме* праведний^б і пануватиме мир,^г аж поки світитиме місяць.
- 8 Він матиме підданих* від моря до моря і від Ріки* аж до кінців землі.^d
- 9 Жителі пустель вклоняться перед ним, його вороги лизатимуть порох.^e
- 10 Принесуть йому дари царі Таршішу та островів,^e і прийдуть з подарунками царі Шéви і Сéви.^ж
- 11 Перед ним усі царі попадають ниць, і всі народи будуть йому служити.
- 12 Визволить він бідного, що благає про допомогу, врятує знедоленого й того, хто не має помічника.
- 13 Він зжалиться над нужденним та вбогим і врятує життя* бідних.
- 14 Від утиску й насилля він визволить їх*, і кров їхня буде дорогою в його очах.
- 15 Хай він живе і хай дадуть йому золото Шéви.^з
Хай народ за нього молиться постійно і благословляє його щодня.
- 16 Земля дасть багато збіжжя,^и

72:7 *Букв. «проростатиме». 72:8 *Або «буде правити». *Тобто Євфрату. 72:13 *Або «душі». 72:14 *Або «викупить їхні душі».

на вершинах гір стане його аж надмір.

Урожай царя буде такий великий, як ліс на Лівані,^а і людей по містах стане стільки, скільки трави на землі.^б

17 Хай ім'я його пробуває по-віки^в

і хай стає дедалі славетнішим під сонцем.

Нехай через нього люди здобудуть для себе благословення,^г

РОЗД. 72

а Іс 35:1, 2

б 1Цр 4:20

в Пс 45:17

г Пс 89:35, 36

д Бт 22:18

е Гл 3:14

Друга кол.

а 1Хр 29:10

б Вх 15:11

в Об 5:13

г Чс 14:21

д Ав 2:14

е 1См 17:58

всі народи хай називають його щасливим.

18 Нехай лунає хвала Богу Єгови — Богу Ізраїля,^а

бо тільки він чинить дивовижні діла.^б

19 Хай повік лине хвала його величному імені,^в

а слава його хай наповнить всю землю.^г

Амінь! Амінь!

20 На цьому закінчуються молитви Давида, Єссеевого^д сина.

КНИГА ТРЕТЯ (Псалми 73—89)

Пісня Асафа.^а

73 Бог і справді добрий до Ізраїля, до тих, у кого чисте серце.^б

2 А я... ноги мої мало не зійшли з правильного шляху, стопи мої мало не посковзулися,^в

3 бо позаздрив я пихатим людям*, коли побачив, як спокійно живеться неправедним.^г

4 Не зазнають вони передсмертних мук, тіло їхнє здорове*.^д

5 Немає в них клопотів, як в інших людей,^е і вони не страждають, як інші.^в

6 Тому пиха стала для них мов намісто,^ж а насилля — мов одяг.

7 Від достатку* повилазили їхні очі, вони мають більше, ніж мріяли у своєму серці.

8 Вони глузують і говорять лихе,^з

РОЗД. 73

а 2Хр 35:15

б Пс 84:11

в Мт 5:8

в Пс 94:18

г Йв 21:7

д Єр 12:1

д Ек 7:15

е Йв 12:6

в Йв 21:7, 9

е Єр 12:1

ж Йв 21:14, 15

з Пс 53:1

Друга кол.

а 1Цр 21:7

б Пс 10:4, 11

в Пс 94:3, 7

г Єз 8:12

д Сф 1:12

в Пс 37:35

г Пс 17:14

д Йв 34:7, 9

е Йв 35:3

е Пс 34:19

е Йв 7:17, 18

зухвало погрожують утиском,^а

9 говорять так, нібито вони високо в небі, язик їхній чванливо походжає по землі.

10 Тому Божий народ звертає до них і п'є воду повною чашею.

11 Вони кажуть: «Хіба Бог знає?^б Хіба відомо про це Всевишньому?»

12 Це люди неправедні, які завжди живуть безтурботно^в

і не перестають примножувати багатство своє.^г

13 Справді, даремно беріг я чистим своє серце та в невинності омив руки свої.^д

14 Щодня я був у тривозі,^е кожного ранку зносив покарання.^в

15 Але якби я говорив таке, то зрадив би твій народ*.

16 Я намагався це збагнути, але мені було важко,

17 поки я не прийшов у величну Божу святиню

73:15 * Букв. «покоління твоїх синів».

73:3 *Або «хвалькам». **73:4** *Або «Іхній живіт жирний». **73:7** *Букв. «жирну».

- і поки не зрозумів, що че-
кає неправедних.
- 18** Справді, на слизькому по-
ставив ти їх,^а
штотваєш їх до загибелі.^б
- 19** О, як несподівано вони бу-
дуть знищені!^в
Як же раптово їх не стане,
коли на них спаде страш-
ний кінець!
- 20** Подібно як псыя пробуд-
ження забувають поба-
чений сон,
так і ти, Єгово, коли вста-
неш, відкинеш їх*.
- 21** Серце моє було наповнене
гіркістю,^г
і нутро* розривалось від
болю.
- 22** Я був нерозсудливим і ні-
чого не розумів,
в очах твоїх став наче без-
думна тварина.
- 23** Але тепер я постійно з то-
бою,
ти тримаєш мене за праву
руку.^д
- 24** Порадами своїми ти скеро-
вуєш мене^е
і врешті приведеш до сла-
ви.^е
- 25** Хто в мене є на небесах?
Поки в мене є ти, я не хочу
більше нічого на землі.^ж
- 26** Тіло і серце моє можуть
ослабнути,
але Бог — твердиня для мо-
го серця і моя частка по-
вік.^з
- 27** Справді, ті, хто далекий від
тебе, загинуть,
погубиш* ти кожного, хто
невірний тобі і тебе зали-
шає*.^и
- 28** А мені приємно наближа-
тись до Бога.^і

73:20 *Букв. «погордуєш їхнім об-
разом». **73:21** *Букв. «мої нирки».
73:27 *Букв. «змусиш замовкнути».
*Або «хто розпусно тебе залишає».

РОЗД. 73

а Пс 35:6, 7
Єр 23:11, 12

б Пс 37:10, 20
Пс 55:23
Пр 3:33

в Йв 21:23
Пс 37:1, 2
Іс 30:13

г Пс 73:3

д Пс 16:8
Пс 63:8
Іс 41:10

е Пс 25:9
Пс 32:8
Пс 37:23
Пс 143:10
Пр 3:6

є Пс 37:34

ж Пс 42:2
Пс 84:2
Іс 26:9

з Пс 16:5
Пл 3:24

и Чс 15:39
Як 4:4

і Пс 65:4
Як 4:8

Друга кол.

а Пс 118:17

РОЗД. 74

б 1Хр 25:1
2Хр 35:15

в Пл 5:20

г Пв 29:19, 20
Пс 100:3

д Пв 9:29

е Пв 4:20
Пв 32:9

є Пс 48:2
Пс 132:13

ж Дн 9:17

з Пс 79:1

и Пл 2:7

і 1Цр 6:18, 35

к 2Цр 25:9
Іс 64:11

Я зробив Всеволодного Гос-
пода Єгову своїм схов-
ком,
щоб звіщати про всі його
діла.^а

Маскіл*. Псалом Асафа.^б

74 Боже, чому ти нас відки-
нув назавжди?^в

Чому гнів твій палає*
на отару твого пасо-
виська?^г

2 Згадай про народ*, який ти
набув віддавна,^д
про плем'я, котре викупив
собі у власність*.^е

Згадай про гору Сіон, де ти
пробуваєш.^є

3 Скеруй свої кроки до віч-
них руйн.^ж
Ворог зруйнував усе в міс-
ці святому.^з

4 Противники здійняли пе-
реможний крик у місці
твоїх святих зборів*^и
і поставили там свої прапо-
ри як знаки.

5 Вони — як ті, хто рубає со-
кироу густий ліс.

6 Порозбивали вони сокира-
ми й залізними ломами
різьблені стіни святині,^і

7 вогнем вони її спалили,^к
осквернили і зрівняли
з землею намет, який но-
сить ім'я твоє.

8 Вони та їхні нащадки ска-
зали у серці своєму:
«Спалимо в цьому краю всі
місця Божих зборів*».

9 Ми ж своїх знаків не ба-
чимо,
більше немає пророків,
і ніхто серед нас не знає,
доки все це триватиме.

74:Надп. *Див. глосарій. **74:1** *Букв. «димить». **74:2** *Букв. «твою грома-
ду». *Букв. «спадок». **74:4** *Або
«твого місця збирання». **74:8** *Або
«всі місця, де поклоняються Богу».

- 10** Боже, аж доки ворог буде насміхатися?^а
Чи ж вічно він зневажати-
ме ім'я твоє?^б
- 11** Чому ти стримуєш праву
руку свою?^в
Витягни її з-за пазухи* і ви-
нищи їх.
- 12** Боже, ти ж мій Цар з дав-
ніх-давен,
ти даєш на землі спасіння.^г
- 13** Своєю силою ти збури-
в море,^д
у водах розтрощив голови
морським чудовиськам,
- 14** розтрощив голови леві-
афану*
і дав його на поживу лю-
дям, що мешкають у пус-
телях.
- 15** Розсік ти землю, і забили
джерела та ринули пото-
ки.^е
Ти висушив річки, які ніко-
ли не пересихали.^є
- 16** Тобі належить день, а та-
кож ніч,
створив ти світло*
і сонце.^ж
- 17** Ти визначив кордони
землі,^з
встановив літо й зиму.^и
- 18** Єгово, пам'ятай, що вороги
насміхаються,
що люди безумні зневажа-
ють твоє ім'я.^і
- 19** Не віддавай дикому звіру
життя* горлиці своєї,
не забувай назавжди про
свій знедолений народ.
- 20** Згадай угоду, яку ти уклав
з нами,
бо темні закутки землі
повні насилля.
- 21** Нехай пригнічені не зазна-
ють розчарування.^к

74:11 *Або «зі складок свого одягу».
74:14 *Див. глосарій. 74:16 *Або «сві-
тило». 74:19 *Або «душу».

РОЗД. 74

- а Пс 13:2
Пс 79:4
- б Єз 36:23
- в Пс 44:23
Іс 64:12
Пл 2:3
- г Вх 15:2
Іс 33:22
- д Вх 14:21
Не 9:10, 11
- е Іс 48:21
- є Існ 3:13
- ж Бт 1:3, 5
Пс 136:7, 8
- з Дії 17:26
- и Бт 8:22
- і Іс 52:5
- к Пс 12:5

Друга кол.

- а Езд 3:11
- б Пс 89:50, 51
Іс 52:5

РОЗД. 75

- в 2Хр 35:15
- г Іс 30:27
- д Пс 50:6
Пс 58:11
- є 1См 2:7
Дн 2:21
Дн 4:17
Лк 1:52
- є Пс 11:5, 6

- ж Йв 21:19, 20
Єр 25:15, 28
Єр 49:12
Об 14:9, 10
Об 16:19
Об 18:6

- Нехай знедолені та бідні
прославляють твоє ім'я.^а
- 22** Устань, Боже, і захисти
в суді свою справу.
Пам'ятай, що безумні на-
сміхаються з тебе кожен
день.^б
- 23** Не забудь того, що гово-
рять твої вороги.
Крик тих, хто бунтує
проти тебе, здійсмається
постійно.

Для диригента. На мелодію
«Не знищуй». Псалом Асафа.^в Пісня.

75 Дякуємо тобі, Боже, дя-
куємо тобі.

- Твоє ім'я з нами,^г
і люди звіщають про твої
дивовижні діла.
- 2** Ти кажеш: «Коли я визначу
час,
я буду справедливо судити.
3 Тоді, коли від страху роз-
топилась земля і всі її
мешканці,
я укріпив стовпи її». (Села).
- 4** Я кажу хвалькам: «Не ви-
хваляйтеся», –
і грішникам: «Не величай-
теся своєю силою*».
- 5** Не величайтеся своєю си-
лою* надміру
і не говоріть зухвало,
6 бо звеличення не прихо-
дить
ані зі сходу, ана з заходу,
ані з півдня.
- 7** Адже Бог є Суддею,^д
одного він понижує, а ін-
шого звеличує.^е
- 8** У руці Єгови чаша,^є
повна пінистого, добре
приправленого вина.
Він неодмінно вилле вино
з чаші,
і всі неправедні на землі
вип'ють його разом з оса-
дом».^ж

75:4, 5 *Букв. «рогом».

- 9 Я ж звіщатиму про це по-віки,
піснюю вихвалитиму* Бога Яковового.
- 10 Бо він каже: «У всіх неправедних я заберу силу*, а сила* праведних буде звеличена».

Для диригента: виконується під супровід струнних інструментів.
Псалом Асафа.^а Пісня.

- 76** Знаний Бог в Юді,^б
його ім'я величне в Ізраїлі.^в
- 2 Пристановище його в Салімі,^г
оселя його на Сіоні.^д
- 3 Там поламав він стріли вогняні,
щити, мечі і військовою зброєю.^е (Села).
- 4 Від тебе йде яскраве сяйво*,
ти величніший за гори, повні здобичі.
- 5 Пограбовано людей з хоробрим серцем,^є
вони послули,
всі воїни були безпомічні.*
- 6 Боже Яковів, від докору твого
заснули міцним сном
візники колісниць та коні.^з
- 7 Ти єдиний вселяєш благоговіння.^и
Хто може витримати твій палючий гнів?^і
- 8 З неба ти проголосив свій присуд.^к
Злякалась земля і замерла,^л
- 9 коли Бог встав, щоб виконати присуд,
щоб врятувати всіх сумирних на землі.^м (Села).

75:9 *Або «гатиму для». 75:10 *Букв. «роги». 76:4 *Або «ти огорнений світом».

РОЗД. 76

а 2Хр 35:15

б Пс 48:1,3

в 2Хр 2:5

г Бт 14:18

д Пс 74:2
Пс 132:13
Пс 135:21е 2Хр 32:21
Пс 46:9

є Лк 1:51

ж Іс 31:8
Іс 37:36

з На 2:13

и Пс 89:7

і Єр 10:10
На 1:6

к 1Цр 8:49

л 2Хр 20:29
Пс 2:4,5м Пс 147:6
Пр 3:34
Сф 2:3

Друга кол.

а Пр 16:4
Дн 3:19, 28

б Чс 30:2

в 2Хр 32:23
Пс 89:7

РОЗД. 77

г 2Хр 35:15

д Пс 34:6
Пр 15:29е Пс 18:6
Пс 50:15

є Пс 42:5

ж Пс 143:4

з Пс 143:5
Іс 51:9

и Пс 42:8

і Пс 77:12

к Пс 74:1

л Пс 79:5

- 10 Гнів людини ти обернеш собі на славу,^а
залишком гніву її прикрасиш себе.
- 11 Дайте обітницю Богу Єгови і сповніть їх,^б
нехай усі, хто довкола нього, принесуть свій дар у страху.^в
- 12 Він зіб'є пиху* з правителів.
Вселяє він страх у царів землі.

Для диригента. Єдутун*.
Псалом Асафа.^г Пісня.

- 77** Гучним голосом я кликатиму Бога,
буду кликати Бога, і він мене вислухає.^д
- 2 У день неолі я шукаю Єгови,^є
вночі простягаю до нього руки невтомно*,
і ніщо не може мене#
потішити.
- 3 Коли згадую про Бога, то стогну,^є
я тривожусь, і сила моя слабне*.ж (Села).
- 4 Ти не даєш мені стулити повіки,
від хвилювання я не можу говорити.
- 5 Думками я лину у дні давні,^з
в літа далекого минулого.
- 6 Вночі я пригадую пісню* свою,^и
я роздумую в серці,^і
усе я# старанно досліджую.
- 7 Невже Єгова відкине нас навічно?к
Невже більше ніколи не виявить нам ласки?л

76:12 *Букв. «дух». 77:Надп. *Див. глосарій. 77:2 *Букв. «моя рука простягнена і не німіє». #Або «мою душу». 77:3 *Букв. «мій дух омліває». 77:6 *Або «струнну музику». #Букв. «мій дух».

- 8** Чи назавжди зникла його віддана любов?
Невже жодне покоління не побачить сповнення його обіцянки?
- 9** Невже Бог забув, як виявляти ласку?^a
Невже через гнів він стримав своє милосердя? (Сéла).
- 10** Невже я мушу завжди казати: «Ось що завдає мені болю*»:^b
Всевишній змінив своє ставлення[#] до нас?»
- 11** Пригадаю діла твої, о Яг, згадаю чудеса твої давні.
- 12** Я буду розмірковувати про всі діла твої і роздумувати про твої вчинки.^б
- 13** Боже, твої дороги святі. Який бог такий же величний, як ти, о Боже?^г
- 14** Ти Бог правдивий і чиниш чудеса.^д
Народам ти виявив міць свою,^е
- 15** своєю силою* врятував[#] свій народ^с — синів Якова та Йосипа. (Сéла).
- 16** Води побачили тебе, Боже, води побачили тебе і збурилися,^ж
глибокі води завирували.
- 17** З хмар полилася вода. Загриміло у хмарному небі, і стріли твої літали повсюди.^з
- 18** Твій грім^и був наче шум колісниць,
блискавки освітили населену* землю,^і
і вона затремтіла й захиталася.^к

77:10 *Або «пронизує мене». #Букв. «праву руку». 77:15 *Букв. «рукою», #Букв. «викупив». 77:18 *Або «родючу».

РОЗД. 77

- а Іс 49:14
Іс 63:15
- б Пс 31:22
- в 1Хр 16:9
Пс 143:5
- г Вх 15:11
Пс 89:8
- д Пс 72:18
Об 15:3
- е Вх 9:16
Іс 52:10
Дн 3:29
Дн 6:26, 27
- є Вх 6:6
Пв 9:29
- ж Вх 14:21
ІсН 3:16
Пс 114:1–3
- з 2См 22:15
Пс 144:6
- и Пс 29:3
- і Пс 97:4
- к Вх 19:18
2См 22:8

Друга кол.

- а Нє 9:10, 11
Ав 3:15
- б Вх 13:21
Пс 78:52
Іс 63:11
Дії 7:35, 36

РОЗД. 78

- в 1Хр 25:1
- г Пр 1:5, 6
Мт 13:34, 35
- д Вх 13:8
Пс 44:1
- е Пв 4:9
Пв 6:6, 7
Пв 6:21
Пв 11:18, 19
ІсН 4:6, 7
- є Іс 63:7
- ж Пс 98:1
- з Бт 18:19
Пв 6:6, 7
- и Пс 71:17, 18
Пс 102:18
- і Пв 4:10

- к Пв 4:9
Пс 103:2
- л Пв 5:29

- 19** Дорога твоя пролягала через море,^a
твій шлях — через води великі,
але слідів твоїх не було видно.
- 20** Рукою Мойсея та Аарона ти вів свій народ, наче отару.^б

Маскіл*. Псалом Асафа.^в

- 78** Послухайте, люди, закон* мій,
прихилить своє вухо до слів моїх уст.
- 2** У прислів'ї розкрию уста свої
і оповім загадки давніх часів,^г
- 3** які ми чули й знаємо,
про які розповідали наші батьки.^д
- 4** Ми не будемо приховувати їх від синів —
ми розкажемо майбутньому поколінню^е
про славетні діла Єгови та його силу,^с
про його дивовижні діла.^ж
- 5** Дав він нагадування Якову,
установив закони для Ізраїля
і наказав нашим прабатькам
звіщати їх своїм дітям,^з
- 6** щоб наступне покоління — діти, які народяться, знали їх.^и
А вони розповідатимуть про них своїм дітям.^і
- 7** Тоді ті будуть покладатися на Бога,
не забуватимуть діл його^к
й будуть виконувати його заповіді.^л
- 8** Вони не стануть подібними до своїх прабатьків —

78:Надп. *Див. глосарій. 78:1 *Або «настанови».

- покоління впертого й бунтівного,^а
покоління, серце якого
було непостійне*^б
і дух якого був невірний
Богу.
- 9** Єфремівці, хоча й були
озброєні луками,
відступили в день битви.
- 10** Не дотримувались вони
угоди з Богом^в
і відмовилися ходити
в законі його.^г
- 11** Вони забули про його
вчинки,^д
про дивовижні діла, які він
їм показав.^е
- 12** Він здійснив чудеса перед
їхніми прабатьками^є
в єгипетському краю,
в околицях Цоана.^ж
- 13** Розділив він море, щоб во-
ни перейшли,
і поставив води наче вал*.^з
- 14** Він удень вів їх хмарою,
а вночі — стовпом* вогню.^и
- 15** Розколов він скелі в пус-
тині,
і дав їм напитися доскочу,
ніби з водних глибин.^й
- 16** Він зі скелі вивів потоки,
і потекли води, як ріки.^к
- 17** Але вони й далі грішили
проти Всевишнього,
бунтувались проти нього
в пустелі.^л
- 18** У своїх серцях вони сумні-
валися в* Богові,^м
вимагаючи їжі, якої
прагнули*.^н
- 19** Нарікали вони на Бога,
кажучи: «Хіба може Бог
накрити стіл у пустелі?»^о
- 20** Він вдарив по скелі,
і потекли води й ринули
потоки,^п

78:8 * Букв. «неприготоване». **78:13**
* Або «стіну». **78:14** * Букв. «світлом».
78:18 * Букв. «випробовували». # Або
«їжі для своєї душі».

РОЗД. 78

а Вх 32:9
Пв 1:43
Пв 31:27
2Лр 17:13, 14
Єз 20:18
Дії 7:51
б Пс 81:11, 12
Єр 7:24–26
в Пв 31:16
г 2Хр 13:8, 9
Не 9:26
д Пв 32:18
2Хр 13:12
Єр 2:32
е Пс 106:21, 22
є Пв 4:34
Не 9:10
ж Чс 13:22
з Вх 14:21, 22
Вх 15:8
и Вх 13:21
Вх 14:20, 24
й Вх 17:6
Чс 20:11
Пс 105:41
Іс 48:21
1Кр 10:4
к Пв 8:14, 15
л Пв 9:21, 22
Пс 95:8
Єв 3:16
м Пс 106:14
н Вх 16:8
о Вх 17:6

Друга кол.

а Вх 16:3
б Чс 11:10
в Єв 12:29
г Чс 11:1
д Пс 106:24
Єв 3:10
Юд 5
е Вх 16:14, 35
Вх 16:31, 32
Чс 11:7
Пв 8:3
Ів 6:31
1Кр 10:2, 3
є Пс 103:20
ж Вх 16:12
з Чс 11:31–34
и Чс 11:19, 20
й Чс 11:10
к Чс 11:34
л Чс 14:2–4
Чс 25:3
1Кр 10:8–10
м Вх 16:15
Пв 8:14, 15

- але вони все одно говори-
ли: «Хіба може він дати
нам також хліба?
Хіба може дати м'яса для
свого народу?»^а
- 21** Коли Єгова почув це, то
сильно розгнівався.^б
Послав він вогонь^в на Якова
і запалився гнівом на
Ізраїля,^г
- 22** бо вони не вірили Богові,^д
не покладалися на те, що
він здатний їх врятувати.
- 23** Він дав наказ хмарам угорі,
відкрив двері небесні
- 24** і послав їм на поживу ман-
ну, немов дощ,
дав небесне зерно.^є
- 25** Люди їли хліб сильних*^є,^с
Бог нагодував їх досита.^ж
- 26** Пустив він по небу східний
вітер
і силою своєю послав вітер
південний.^з
- 27** Він послав м'ясо, мов дощ,
і було його наче пороху,
дав стільки птахів, скільки
піску на березі моря,
- 28** і наказав, щоб вони падали
посеред його табору,
довкола його наметів.
- 29** Люди їли пожадливо, аж
переситилися,
він дав їм те, чого вони
хотіли.^и
- 30** Але перш ніж вони задо-
вольнили свою жадобу,
поки їжа була ще в їхньому
роті,
- 31** Бог запалився на них гні-
вом.^й
Він убив їхніх найсильні-
ших чоловіків,^к
погубив юнаків ізраїль-
ських.
- 32** Незважаючи на це, вони
ще більше грішили^л
і не вірили в його чудеса.^м

78:25 * Або «ангелів».

- 33** Тому він зробив так, що їхні дні закінчились, мов подих,^а і їхні роки вкоротились від раптового жаху.
- 34** Щоразу, коли Бог карав їх смертю, вони його кликали,^б вони повертались і Бога шукали.
- 35** Згадували вони, що Бог — їхня Скеля,^в що Всевишній — їхній Випродавець*.^г
- 36** Вони намагались своїми устами його обдурити і язиком своїм обманути.
- 37** Їхнє серце не було віддане йому,^д не були вони вірні його угоді.^е
- 38** Але він був милосердний,^е прощав* їхні провини і не губив їх.^ж Він часто стримував свій гнів^з і не виливав усієї люті своєї.
- 39** Пам'ятав він, що вони лише плоть,^и вітер, що промчить і не повернеться*.
- 40** Як же часто вони бунтувалися проти нього в пустелі^й та ображали його у безводному краю!^к
- 41** Знову й знову вони випробовували Бога^л і завдавали смутку* Святому Ізраїля.
- 42** Вони не пам'ятали про його силу*, про день, коли він врятував* їх від ворогів,^м

78:35 *Або «Месник». **78:38** *Букв. «покривав». **78:39** *Або, можливо, «що дух виходить і не вертається». **78:41** *Або «болю». **78:42** *Букв. «рку». ^а Букв. «випував».

РОЗД. 78

а Чс 14:29, 35
Пв 2:14

б Чс 21:7
Сд 4:3

в Пв 32:4

г Вх 6:6

д Пс 95:10
Єв 3:10

е Пв 31:20
Єр 31:32

є Вх 34:6
Чс 14:18
Не 9:31

ж Чс 14:19, 20
Єр 30:11
Пл 3:22

з Не 9:27
Іс 48:9
Єз 20:9

и Пс 103:14

й Чс 14:11

к Іс 63:10
Еф 4:30
Єв 3:16

л Чс 14:22
Пв 6:16
Пс 95:8, 9

м Вх 14:30

Друга кол.

а Пв 4:34
Не 9:10
Пс 105:27–36

б Вх 7:19

в Вх 8:24

г Вх 8:6

д Вх 10:14, 15

е Вх 9:23

є Вх 9:25

ж Вх 12:29
Пс 105:36

з Пс 77:20
Пс 105:37

и Вх 14:20
Єв 11:29

й Вх 14:27
Вх 15:10

к Вх 15:17

- 43** про знаки, які дав у Єгипті,^а і чудеса, які здійснив в околицях Цоана,
- 44** про те, як він перемінив на кров канали Нілу,^б щоб єгиптяни не могли пити з потоків своїх.
- 45** Він послав на єгиптян рої гедзів, щоб понищити їх,^в та жаб, щоб їх погубити.^г
- 46** Віддав він їхній врожай не-нажерливій сарані, плоди їхньої праці роям сарани.^д
- 47** Їхні виноградники він побив градом^е і сикомори — градобоем.
- 48** Він навів град на їхню худобу^є і блискавки* — на їхні стада.
- 49** Він послав на них свій палячий гнів, лютість, обурення і нещастя, послав війська ангелів, які спровадили лихо.
- 50** Дав він волю гніву своєму і не захистив їх* від смерті, він наслав на них* пошесть.
- 51** Зрештою він вигубив усіх первістків Єгипту,^ж всіх первородних* у наметах Хάма,
- 52** а тоді вивів звідти людей своїх, як отару,^з і провадив їх пустелею, немов череду.
- 53** Він безпечно їх вів, і вони не боялися,^и а ворогів їхніх море покорило.^й
- 54** Він привів їх у свій край святий^к —

78:48 *Або, можливо, «гарячку». **78:50** *Або «їхньої душі». ^а Букв. «їхнє життя». **78:51** *Або «початок їхньої дітородної сили».

- край гір, який здобув своєю правою рукою.^а
- 55 Він повиганяв перед ними народи,^б він мірильним шнуром розділив спадок між племенами ізраїльськими,^в він оселив їх у власних домах.^г
- 56 Але вони й далі сумнівалися у* Всевишньому Богові, бунтувалися проти нього,^д вони не зважали на його нагадування.^е
- 57 Вони відвертались від нього й були такі ж зрадливі, як їхні прабатьки,^є такі ж ненадійні, як погано натягнутий лук.^ж
- 58 Вони й далі ображали його своїми священними узвишшями^з і розпалювали в нього лють* своїми різьбленими ідолами.^и
- 59 Бог почув це та розлютився,^і тому він повністю відкинув Ізраїль.
- 60 Зрештою він покинув святий намет у Шіло* — шатро, в якому перебував серед людей.^л
- 61 Він дозволив, щоб символ його сили забрали в полон, щоб його велич потрапила в руки ворога.^м
- 62 На поталу мечу він дав свій народ^н і розлютився на власність свою.
- 63 Його юнаків пожер вогонь, і дівчатам його не співали весільних пісень*.

78:56 *Букв. «випробовували». 78:58 *Або «ревності». 78:63 *Букв. «і його незайманих дівчат не вихваляли».

РОЗД. 78

а Пс 44:3
б Існ 24:12
Пс 44:2
в Існ 13:7
г Не 9:24, 25
д Пв 31:16
Пс 32:15
Сд 2:11
2См 20:1
Не 9:26
е 2Цр 17:15
Єр 44:23
є Пв 9:7
Сд 3:6
ж Ос 7:16
з Пв 12:2
Сд 2:2
Єз 20:28
и Сд 2:12
1См 7:3
і Сд 2:20
к Існ 18:11
1См 4:11
л Єр 7:12
м 1См 4:21
1См 5:1
н 1См 4:2, 10

Друга кол.

а 1См 2:33, 34
1См 4:11
б 1См 4:19
в Пс 44:23
г Іс 42:13
д 1См 5:6
є Бт 49:10
є Пс 87:2
Пс 132:13
Пс 135:21
ж Пс 76:2
з Пс 104:5
Пс 119:90
Єк 1:4
и 1См 16:12, 13
і 1См 17:15
к 2См 7:8
л 2См 6:21
м 2См 8:15
1Цр 3:6
1Цр 9:4
1Цр 15:5
н 1См 18:14

РОЗД. 79

о 1Хр 25:1
л Вх 15:17
р 2Цр 24:12, 13
Пс 74:3, 7
Пл 1:10
с 2Цр 25:9, 10
2Хр 36:17-19
Єр 52:13
т Єр 7:33
Єр 15:3
Єр 34:20

- 64 Попадали від меча його священники,^а і вдови їхні не плакали.^б
- 65 Тоді Єгова прокинувся, ніби зі сну,^в як прокидається воїн,^г що протверезів від вина.
- 66 Він змусив своїх ворогів відступити,^д він навіки зганьбив їх.
- 67 Він відкинув намет Йосифа,^е плем'я Єфрема не вибрав, а обрав плем'я Юди,^є гору Сіон, яку полюбив.^є
- 69 Свою святиню він зробив такою ж непорушною, як небо*,^ж як землю, яку утвердив навіки.^з
- 70 Він вибрав свого слугу Давида,^и взявши його з овечих кошар,^і
- 71 від овець, що годували малят.^л Бог зробив його пастухом над Яковом, своїм народом,^м і над Ізраїлем, своєю власністю.^н
- 72 Він пас цей народ у непрочності серця свого^м та вміло водив за собою.^н

Пісня Асафа.^о

- 79 Боже, народи захопили власність твою,^п опоганили твій храм святий,^р а Єрусалим перетворили на купу руїн.^с
- 2 Трупі слуг твоїх вони віддали на поживу птаству небесному, тіла вірних тобі людей віддали земній звірині.^т

78:69 *Букв. «він збудував свою святиню, немов висоти».

- 3** По всьому Єрусалиму вороги проливали їхню кров, як воду, і не залишилось нікого, хто б їх поховав.^а
- 4** Боже, сусіди нас ганьблять,^б ті, хто довкола, насміхаються з нас і глузують.
- 5** Доки, Єгово, ти будеш розлучений? Невже вічно?^в Доки твій гнів палатиме, мов вогонь?^г
- 6** Вилий свою лють на народи, які тебе не знають, і на царства, які не кличуть твого імені.^д
- 7** Бо вони пожерли Якова і спустошили його рідний край.^е
- 8** Не зарахуй нам провин прабатьків наших,^є поспіши, вияви нам своє милосердя,^ж бо ми дуже пригнічені.
- 9** О Боже, Спасителю наш, допоможи нам^з ради славетного імені свого, визволь нас і прости* гріхи наші ради свого імені.^и
- 10** Чому народи мають казати: «Де їхній Бог?»^і Дай нам побачити, як ти помстишся народам за пролиту кров твоїх слуг.^к
- 11** Почуй стогін в'язнів,^л своєю великою силою* збережи# засуджених на смерть^м.
- 12** Єгово, відплати нашим сусідам усеме^нро^н за насмішки, якими вони зневажали тебе.^о
- 13** Тоді ми, народ твій і отара твого пасовища,^п будемо дякувати тобі повіки

79:9 * Букв. «покрий». 79:11 * Букв. «рукою». # Або, можливо, «звільни». ^а Букв. «синів смерті».

РОЗД. 79

а Єр 14:16
 б Єр 16:4
 в Пв 28:37
 г Єз 36:4
 д Пс 74:1
 е Пс 85:5
 ж Іс 64:9
 з Сф 1:18
 д Єр 10:25
 е 2Хр 36:20, 21
 ж Не 9:34
 з Пс 69:17
 п Пс 3:22
 з 1Хр 16:35
 и ІсН 7:9
 1См 12:22
 2Хр 14:11
 Пс 115:1, 2
 Іс 48:9
 Єр 14:7
 і Йс 2:17
 к Єр 51:35
 Єз 36:23
 л Вх 2:23
 Іс 42:6, 7
 м Пс 102:19, 20
 н Єр 12:14
 о Пс 74:18
 л Пс 74:1
 Пс 95:7
 Пс 100:3

Друга кол.

а Пс 145:4
 Іс 43:21

РОЗД. 80

б 1Хр 25:1
 в Пс 77:20
 Іс 40:11
 Єр 31:10
 Єз 34:12
 1Пт 2:25
 г Вх 25:20, 22
 1См 4:4
 д Іс 42:13
 е Іс 25:9
 є Пс 85:4
 Пс 5:21
 ж Чс 6:25
 Пс 67:1, 2
 з Пс 74:1
 Пс 85:5
 Пс 3:44
 и Пс 44:13
 Пс 79:4
 і Пс 80:3, 19
 к Іс 5:7
 л Пс 44:2
 Пс 78:55
 Єр 2:21
 м Вх 23:28, 30
 ІсН 24:12, 13
 1Цр 4:25

і з покоління в покоління будемо звіщати про славу твою.^а

Для диригента: «Лілії». Нагадування. Псалом Асафа.^б Пісня.

- 80** Прислухайся, о Пастирю Ізраїля, що ведеш Йосипа, як отару овець.^а
- Ти, що сидиш на престолі над* херувимами,^г засяй#.
- 2** Покажи свою могутність^д Фрѐму, Веніамїну і Манасїї, прийди нам на порятунок.^е
- 3** Боже, вияви нам знову свою ласку,^є нехай твоє обличчя засяє над нами, щоб ми були врятовані.^ж
- 4** Єгово, Боже військ, доки ти палатимеш гнівом* і відкидатимеш молитви свого народу?^з
- 5** Ти слізьми його годуєш, наче хлібом, напоєш слізьми аж донесхочу.
- 6** Ти дозволяєш, щоб через нас між сусідами точилися чвари, вороги насміхаються над нами, як тільки хочуть.^и
- 7** Боже військ, вияви нам знову свою ласку, нехай твоє обличчя засяє над нами, щоб ми були врятовані.^і
- 8** Ти переніс виноградну лозу^к з Єгипту, ти вигнав народи і посадив її.^л
- 9** Розчистив ти місце, і вона вкоренилася та наповнила край.^м

80:1 * Або, можливо, «між». # Або «вияви своє сяйво». 80:4 * Букв. «димітимеш».

- 10 Гори вкрились її тінню,
а Божі кедрі — її віттям.
- 11 Розкинула вона свої гілки
аж до моря
і пагони свої аж до
Ріки*.^а
- 12 Чому ти зруйнував ка-
м'яну огорожу вино-
граднику?^б
Тепер усі перехожі обрива-
ють у ньому плоди.^в
- 13 Лісові кабани її спустошу-
ють,
і польові звірі пасуться
на ній.^г
- 14 Боже військ, прошу тебе,
повернися,
глянь з неба й побач.
Подбай про цю виноградну
лозу.^д
- 15 про пагін*, який посадила
твоя права рука,^е
і поглянь на сина^ж, якого
ти зміцнив заради слави
своїї.^з
- 16 Вона зрубана і спалена
вогнем.^и
Від твого докору* гинуть
люди.
- 17 Своєю рукою підтримай
чоловіка, який по праву
руку від тебе,
сина людського, якого ти
зміцнив заради слави
своїї.^й
- 18 Тоді ми не відвернемось
від тебе.
Збережи нам життя, щоб
могли ми кликати ім'я
твоє.
- 19 Єгово, Боже військ, вияви
нам знову свою ласку,
нехай твоє обличчя засяє
над нами, щоб ми були
врятовані.^ю

80:11 *Тобто Євфрату. 80:15 *Або «головний стовбур виноградної лози». #Або «гілку». 80:16 *Букв. «докору твого обличчя».

Для диригента: гіттїт*.
Псалом Асафа.^а

- 81** Радісно вигукуйте перед
Богом, силою нашою,^б
здіймайте переможний
клич перед Богом Якова.
- 2 Заграйте пісню, візьміть
бубон,
милозвучну арфу та ліру.
- 3 Засурміть у ріг в новомі-
сяччя,^в
також у час повного міся-
ця, в день нашого свята.^г
- 4 Це постанова для Ізраїля,
закон Бога Якова.^д
- 5 Він дав його Йосипу як на-
гадування,^е
коли виступив проти єги-
петського краю.^з
Почув я голос*, якого не
розумів:
- 6 «Я скинув тягар йому
з плечей,^ж
звільнив руки його від
кошика.
- 7 У час лиха ти кликав, і я
тебе врятував,^з
відповів тобі з грозової
хмари*.^и
Я випробував тебе біля
вод Мерйиви^й.^і (Села).
- 8 Послухай, народе мій, і я бу-
ду свідчити проти тебе.
О Ізраїлю, якби тільки ти
слухався мене.^ю
- 9 У тебе не буде чужих богів,
і богам іншим ти не вкло-
нятимешся.^я
- 10 Я, Єгова, — твій Бог,
той, хто вивів тебе з єги-
петського краю.^я
Відкрий широко уста свої,
і я тебе нагодую.^я
- 11 Але народ мій не слухав
мого голосу,
Ізраїль мені не підкорявся.^ю

РОЗД. 80

а Бт 15:18
Вх 23:31
1Цр 4:21
Пс 72:8

б Іс 5:5

в На 2:2

г 2Цр 18:9
2Цр 24:1
2Цр 25:1
2Хр 32:1
Єр 39:1

д Іс 63:15

е Іс 5:7
Єр 2:21

є Вх 4:22
Іс 49:5

ж Пс 79:5
Єр 52:12, 13

з Пс 89:20, 21

и Пс 80:7

Друга кол.

РОЗД. 81

а 1Хр 25:1

б Пс 28:8

в Чс 29:1

г Вх 23:16
Чс 10:10

д Льв 23:23, 24

е Вх 12:14

є Вх 12:12

ж Вх 1:13, 14
Вх 6:6

з Вх 14:10, 13
Пс 91:15

и Вх 19:16, 19

і Вх 17:6, 7

к Вх 15:26

л Вх 20:2–5
Пв 6:13, 14

м Пв 5:6

н Пв 32:13, 14

о Вх 32:1
Пв 32:15

81:Надп. *Див. глосарій. 81:5 *Або «мову». 81:7 *Букв. «в потаємному місці грому». #Озн. «сварка».

- 12 Тож я дозволив їм поводитись так, як бажало їхнє вперте серце, вони робили те, що вважали правильним*.^а
- 13 О, якби мій народ слухався мене!^б
Якби ж то Ізраїль ходив моїми дорогами!^в
- 14 Я швидко підкорив би їхніх супротивників, проти ворогів їхніх простягнув би свою руку.^г
- 15 Ті, хто ненавидить Єгову, прийдуть до нього з поклонами, і їхній жереб* буде вічний.
- 16 Але тебе* він годуватиме найліпшою пшеницею*^д
і буде насичувати медом зі скелі».^е

Пісня Асафа.^с

- 82** Бог став серед громади Божої,^ж
він судить серед богів*.^з
- 2 «Доки ви будете несправедливо судити,^и
доки будете ставати на бік грішників?^і (Сєла).
- 3 Захищайте* бідного і сироту*^к
справедливо судить безпомічного та вбогого.^л
- 4 Рятуйте нужденного і бідного,
визволяйте їх з руки неправедних».
- 5 Не мають вони ані знання, ані розуміння,^м
ходять у темряві.
Хитаються всі основи землі.^н

81:12 *Букв. «вони ходили у своїх порадах». 81:15 *Букв. «час». 81:16 *Букв. «його», тобто Божий народ. #Букв. «жиром пшениці». 82:1 *Або «богоподібних». 82:3 *Або «судить». #Або «того, хто залишився без батька».

РОЗД. 81

а Єр 7:23, 24
Єр 11:7, 8
Мих 6:16
б Пв 32:29
в Пв 5:29
Іс 48:17, 18
г Чс 14:9
д Пс 147:14
е Пв 32:13, 14

РОЗД. 82

є 1Хр 25:1
ж 2Хр 19:6
з Вх 18:21, 22
Пс 82:6
Ів 10:34, 35
и Льв 19:15
Ек 5:8
і Пв 1:16, 17
2Хр 19:7
Пр 18:5
к Пв 24:17
л Єр 22:3
м Мих 3:1
н Пс 11:3
Пр 29:4

Друга кол.

а Ів 10:34, 35
1Кр 8:5
б Пс 49:12
в Пс 146:3, 4
г Пс 96:13

РОЗД. 83

д 2Хр 20:14
е Пс 28:1
є Пс 2:1, 2
ж Вх 1:8–10
2Хр 20:1
Єс 3:6
з 2См 10:6
Іс 7:2, 5
и 2Хр 20:1, 10
і 1Хр 5:10
к Єр 49:2
л Вх 15:14
Пс 60:8
м Ам 1:9

н 2Цр 17:5

о Бт 19:36–38
Пв 2:9

л Сд 8:10, 12
р Сд 4:2, 7, 15

- 6 «Я сказав: “Ви боги*^а,
всі ви сини Всевишнього.
7 Але помрете ви, як звичайні люди,^б
упадете, як і всі князі!”»^в
- 8 Боже, устань і суди землю,^г
бо тобі належать всі народи.

Пісня. Псалом Асафа.^д

83

Боже, не мовчи,^е
Боже, не будь безмовним* і не тримайся осторонь.

- 2 Бо вороги твої здіймають галас,^с
ті, хто тебе ненавидить,
поводяться зухвало*.
- 3 Таємно складають вони хитрі плани проти твого народу,
змовляються проти тих,
кого ти бережеш*.
- 4 Вони кажуть: «Ходімо знищмо їх, щоб вони не були народом,^ж
щоб ім'я Ізраїля більше ніколи не згадувалось».
- 5 Складають вони спільний план дій*.
Укладають проти тебе союз*^з
- 6 намети Едому та ізмаїлівців,
Моав^и і гагряни,^і
- 7 Гевал, Аммон^к та Амалік,
Філістєя^л разом з мешканцями Тира.^м
- 8 Приєдналась до них також Ассирія,^н
вони підтримують* Лотових синів.^о (Сєла).
- 9 Зроби з ними те саме, що з Мідіяном,^п
те саме, що з Сісєрою і Явіном при потоці* Кішон.^р

82:6 *Або «богоподібні». 83:1 *Або «не залишайся німим». 83:2 *Або «піднімають свої голови». 83:3 *Букв. «схованих». 83:5 *Букв. «вони радяться з серцем разом». #Або «угоду». 83:8 *Букв. «стали рукою для». 83:9 *Або «ваді». Див. глосарій.

- 10 Вони були знищені в Ен-Добрі,^а
стали гноєм для землі.
- 11 Вчини з їхніми вельможами так, як вчинив ти з Орєвом і Зеєвом,^б
з усіма їхніми князями* — як із Зевахом та Цалмунною,^в
- 12 бо вони казали: «Заволодіймо краєм, де живе Бог».
- 13 Боже, хай стануть вони мов будяк*, підхоплений вихром,^г
мов солома, яку несе вітер.
- 14 Як вогонь ліс пожирає, як полум'я гори обпалює,^д
- 15 так і ти жени їх бурєю,^е
сильним вітром наводь на них страх.^є
- 16 Єгово, вкрий* обличчя їхне ганьбою,
щоб вони шукали твоє ім'я.
- 17 Нехай будуть вони осоромлені і хай вічно будуть налякані,
хай зазнають ганьби і загинуть.
- 18 Хай люди знають, що ти, чие ім'я Єгова,^ж
тільки ти Всевишній над усією землею.^з

Для диригента: гіттїг*.
Псалом синів Корєя.^и Пісня.

- 84** О Єгово, Боже військ,
який прекрасний* твій величний і святий намет!
- 2 Усім своїм еством* я прагну, омліваю від бажання бути на подвір'ях Єгови.^к
Моє серце й моє тіло радісно вигукує перед Богом живим.

83:11 *Або «провідниками». 83:13 *Або «мов перекотиполе». 83:16 *Букв. «наповни». 84:Надп. *Див. глосарій. 84:1 *Або «улюблений». 84:2 *Або «своєю душею».

РОЗД. 83

а ІсН 17:11

б Сд 7:25

в Сд 8:21

г Іс 17:13

д Пс 144:5
На 1:6

е Іс 30:30

є Пс 11:6

ж Вх 6:3
Пс 68:4
Іс 42:8
Іс 54:5з Пс 59:13
Пс 92:8
Дн 4:17

РОЗД. 84

и 2Хр 20:19

і Пс 27:4
Пс 43:3
Пс 46:4к Пс 42:1, 2
Пс 63:1, 2

Друга кол.

а Пс 23:6
Пс 65:4б 1Хр 25:7
Пс 150:1

в Пс 28:7

г Пс 18:32
Іс 40:29–31
Ав 3:19

д Бт 15:1

е 1См 2:10

є Пс 26:8
Пс 27:4
Пс 43:3, 4ж Пс 27:1
Іс 60:19, 20з Пв 33:29
2См 22:3
Пс 144:2

- 3 Навіть птах знаходить домівку,
а ластівка в'є собі гніздо, де ростить пташенят, поблизу твого величного жертovníка, О Єгово, Боже військ,
мій Царю і мій Боже!
- 4 Щасливі ті, хто пробуває у домі твоєму!^а
Вони безустанно хвалять тебе.^б (Сєла).
- 5 Щасливі люди, які черпають силу в тебе,^в
які всім серцем бажають іти дорогою, що веде до твого дому.
- 6 Коли вони проходять долиною Баха*,
їм здається, що це край джерел.
І ранній дощ одягає її^г в благословення.
- 7 Вони йдуть далі, набираючи сили,^г
і кожен з них стає перед Богом на Сіоні.
- 8 Єгово, Боже військ, почуй мою молитву,
вислухай мене, Боже Якова. (Сєла).
- 9 Подивись, щите наш,^а Боже наш*,
поглянь на обличчя свого помазанця.^б
- 10 Один день на подвір'ях твоїх кращій за тисячу в іншому місці.^в
Ліпше мені стояти на порозі дому мого Бога, аніж жити в наметах грішників.
- 11 Бог Єгова — наше сонце^ж і щит,^з
він обдаровує ласкою і славою.

84:6 *Або «долиною кущів баха». ^гАбо, можливо, «і наставник загортає себе». 84:9 *Або, можливо, «подивись на наш щит, о Боже».

Єгова не відмовить у добрі тим, хто ходить у непорочності.^а

- 12** О Єгово, Боже військ, щаслива людина, яка покладається на тебе.^б

Для диригента.
Псалом синів Корєя.^в Пісня.

- 85** Єгово, ти виявив прихильність до свого краю,^г

повернув з полону нащадків Якова.^д

- 2** Провини народу свого ти простив, вибачив* усі його гріхи.^е (Сєла).

- 3** Ти стримав усю свою лють, відвернув свій палючий гнів.^е

- 4** Боже нашого спасіння, віднови нашу силу* і спини невдоволення своє.*^ж

- 5** Чи ти повік будеш сердитись на нас?^з

Чи будеш гніватися з покоління в покоління?

- 6** Хіба ти не оживиш нас знову, щоб народ твій тішився тобою?^и

- 7** Єгово, вияви нам віддану любов^і і обдаруй нас спасінням.

- 8** Я буду слухати, що скаже правдивий Бог Єгова, бо про мир говоритиме він народу своєму,^к тим, хто відданий йому.

Тільки хай не стають вони знову самовпевненими.^л

- 9** Він обов'язково спасе тих, хто боїться його,^м щоб слава пробувала в нашому краї.

- 10** Віддана любов і вірність зустрінуться,

85:2 * Букв. «покрив». 85:4 * Або «збери нас назад».

РОЗД. 84

а Пс 34:9
Пс 37:18
б Пс 146:5
в Р 17:7

РОЗД. 85

в 2Хр 20:19
г Лв 26:42
Ил 2:18
д Езд 2:1
Єр 30:18
Єз 39:25
е Єр 50:20
Мих 7:18
є Пс 103:9
Іс 12:1
ж Пс 80:3, 4
з Пс 74:1
Пс 79:5
и Езд 3:11
Єр 33:10, 11
і Пс 3:22
к Іс 57:19
л Пс 8:17, 18
Пс 78:7
м Іс 46:13

Друга кол.

а Пс 72:3
Іс 32:17
б Іс 26:9
Іс 45:8
в Пс 84:11
Як 1:17
г Лв 26:4
Пс 67:6
Іс 25:6
Іс 30:23
д Пс 89:14

РОЗД. 86

е Пс 34:6
Іс 66:2
є Пс 37:28
ж 2Хр 16:9
з Пс 57:1
и Пс 25:5
і Пс 25:8
Пс 145:9
Лк 18:19
к Іс 55:7
Мих 7:18
л Пс 130:7
м Пс 17:1
н Пс 18:6
о Пс 116:1
п Вх 15:11
Пс 96:5
1Кр 8:5, 6
р Пс 3:24
Пс 104:23
с Іс 2:2, 3
3х 14:9
Об 7:9, 10

праведність і мир поцілуються.^а

- 11** Вірність виросте з землі, а праведність подивиться з неба.^б

- 12** Єгова пошле добро*,^в і наша земля дасть урожай.^г

- 13** Перед ним ітиме праведність^д і прокладе стежку для його стіп.

Молитва Давида.

- 86** Єгово, прихили своє вухо* і дай мені відповідь,

бо я бідний та нещасний.^е

- 2** Бережи моє життя*, адже я відданий тобі.^е

Врятуй слугу свого, який на тебе покладається, бо ти мій Бог.*^ж

- 3** Єгово, вияви мені ласку,^з бо тебе я кличу щодня.^и

- 4** Потіш свого слугу*, бо до тебе, Єгово, звертаюсь*.^и

- 5** Єгово, ти добрий^і і охоче прощаш,^к ти щедро виявляєш віддану любов до всіх, хто кличе тебе.^л

- 6** Почуй, Єгово, мою молитву і вислухай мої благання про допомогу.^м

- 7** Удень лиха я кличу тебе,^н бо знаю, що ти даси мені відповідь.^о

- 8** Єгово, серед богів немає такого, як ти,^п і немає діл таких, як діла твої.^п

- 9** Усі народи, які ти створив, придуть і вклоняться тобі, Єгово,^с

85:12 * Або «достаток». 86:1 * Або «нахилися й вислухай». 86:2 * Або «душу». 86:4 * Або «душу свого слуги». * Або «я підношу свою душу».

вони прославлять твоє ім'я.^а

- 10** Бо ти великий, і діла твої дивовижні,^б
ти Бог, тільки ти.^в
- 11** Покажи мені, Єгово, свою дорогу,^г
і я ходитиму в правді твоїй.^д
Допоможи мені цілим серцем* боятися твого імені.^е
- 12** Єгово, Боже мій, я вихваляю тебе від усього серця^є
і буду прославляти ім'я твоє повіки,
- 13** бо ти щедро виявляєш мені віддану любов,
ти врятував моє життя* з глибин могили^ж.
- 14** Боже, проти мене повстають зухвалі люди,^з
жорстокий натовп зазіхає на моє життя*,
на тебе вони не зважають^и.
- 15** Але ти, Єгово, Бог милосердний і співчутливий*,
негнівливий, сповнений відданої любові й вірності^й.
- 16** Прихилися до мене і вияви ласку,^к
дай сили своєму слугі,^л
врятуй сина своєї рабині.
- 17** Дай знак*, що ти добрий до мене,
щоб мої ненавистники побачили це й осоромились.
Бо ти, Єгово, мій помічник і розрадник.

86:11 *Або «дай мені неподілене серце». **86:13** *Або «душу». **86:13; 88:3** ^аАбо «шеблу», тобто спільної могили людства. Див. глосарій. **86:14** *Або «шукає моєї душі». ^бАбо «не ставлять тебе перед собою». **86:15** *Або «ласкавий». ^вАбо «правди». **86:17** *Або «доказ».

РОЗД. 86

а Об 15:4
б Пс 72:18
Дн 6:27
в Пв 6:4
Пс 83:18
Іс 44:6
1Кр 8:4
г Пс 27:11
Пс 119:33
Пс 143:8
Іс 54:13
д Пс 43:3
е Ек 12:13
Єр 32:39
є Мт 22:37
ж Йв 33:28
Пс 56:13
Пс 116:8
з 2См 15:12
и Пс 10:4
Пс 54:3
й Вх 34:6
Не 9:17
Йн 4:2
к Пс 25:16
л Пс 28:7

Друга кол.

РОЗД. 87

а 2Хр 20:19
б Пс 48:1
в Пс 78:68
Пс 132:13
г Пс 48:2
Іс 60:14
д Пс 89:10
Іс 30:7
е 1Хр 15:16
є Пс 150:4
ж Пс 46:4

РОЗД. 88

з 2Хр 20:19
и 1Цр 4:30, 31
1Хр 2:6
й Пс 27:9
Іс 12:2
к Пс 22:2
л 1Цр 8:30
м Пс 141:1
н Пс 71:20
о Іс 38:10

Псалом синів Корєя.^а Пісня.

- 87** Основи Божого міста —
на горах святих.^б
- 2** Єгова любить брами сіонськї^в
більше, ніж усі намети Якова.
- 3** Прославляють тебе, о мисто правдивого Бога.^г
(Сєла).
- 4** Я зарахую Рахáva^д і Вавилон до тих, хто знає* мене,
також серед них Філістєя, Тир і Куш.
Про кожного з них говоритимуть: «Оцей народився там».
- 5** А про Сіон скажуть:
«Всі до одного народилися в ньому».
І Всевишній міцно його утвердить.
- 6** Під час перепису народів Єгова сповістить:
«Оцей народився там».
(Сєла).
- 7** Співаки^є й ті, хто танцює у хороводі,^є скажуть:
«У тобі всі мої джерела*».^ж
- Пісня. Псалом синів Корєя.^з
Для диригента. Махалат*.
Для почергового співу.
Маскіл* езрахівця Гемана.^и
- 88** Єгово, Боже мого спасіння,^й
я кличу тебе вдень і звертаюся до тебе вночі.^к
- 2** Нехай молитва моя дійде до тебе,^л
прихили своє вухо до* моїх благань про допомогу,^м
- 3** бо душа* моя сповнена горя,^н
і моє життя наблизилось до могили^о.

87:4 *Або «визнає». **87:7** *Або «для мене ти джерело всього». **88:Надп.; 88:3** *Див. глосарій. **88:2** *Або «нахилися й вислухай».

- 4 Я вже зарахований до тих, хто сходить у яму*,^а став я безпомічним#. ^б
- 5 Я полишений серед померлих, наче вбиті, що лежать у могилі, про яких ти вже не згадаєш і які позбавлені твоєї опіки*.
- 6 Ти поклав мене до найглибшої ями, в темряву, у величезну безодню.
- 7 Твоя лють тяжіє наді мною,^в і накочуються на мене твої бурхливі хвилі. (Сéла).
- 8 Ти віддалив від мене знайомих моїх,^г зробив мене гідким для них, я в пастці і не можу звільнитись,
- 9 потьмяніли очі мої від страждань.^д Єгово, я кличу тебе кожен день,^е руки свої простягаю до тебе.
- 10 Хіба робитимеш ти чудеса для мертвих? Хіба встануть померлі, щоб тебе прославляти?^е (Сéла).
- 11 Чи про твою віддану любов будуть звіщати в могилі, про твою вірність – у місці загибелі*?
- 12 Чи твої чудеса будуть знані у темряві і праведність твоя – в краю забуття?^ж
- 13 А я благаю тебе, Єгово, про допомогу,^з вранці тебе зустрічає молитва моя.^и

88:4 *Або «могилу». #Або «як чоловік без сили». 88:5 *Букв. «руки». 88:11 *Або «у аваддоні».

РОЗД. 88

- а Пс 143:7
б Пс 31:12
в Пс 90:7
Пс 102:10
г Йв 19:13, 19
Пс 31:11
Пс 142:4
д Йв 17:7
Пс 42:3
Пл 3:49
е Пс 55:17
є Йв 14:14
Пс 115:17
Іс 38:18
ж Ек 2:16
Ек 8:10
Ек 9:5
з Пс 46:1
и Пс 55:17
Пс 119:147

Друга кол.

- а Пс 43:2
б Йв 13:24
Пс 13:1
в Йв 17:1
г Пс 102:10
д Йв 19:13
Пс 31:11
Пс 38:11
Пс 142:4

РОЗД. 89

- е 1Цр 4:30, 31
1Хр 2:6
є 1Хр 16:41
Іс 54:10
ж 2См 7:8
1Цр 8:16
Лк 1:32, 33
з Пс 132:11
Єз 34:23
Ос 3:5
Ів 7:42

- и 1Хр 17:11
Об 22:16

- і 2См 7:12, 13
Єв 1:8

- 14 Єгово, чому ти відкидаєш мене*?^а

Чому ховаєш від мене обличчя своє?^б

- 15 Ще від юності страждав я і зустрічався зі смертю,^в я заціпенів від страхіть, які ти допустив у моєму житті.

- 16 На мене спадає твій палючий гнів,^г жахи від тебе нищать мене.

- 17 Вони постійно оточують мене, наче води, з усіх боків* обступають мене.

- 18 Віддалив ти від мене друзів та приятелів,^д тепер мій приятель – це морок.

Маскіл*. Псалом езрахівця Етана.^е

- 89** Про віддану любов Єгови я співатиму повіки, про вірність його уста мої розповідатимуть усім поколінням.

- 2 Сказав я: «Віддана любов зростатиме* повік,^в свою вірність ти міцно утвердив у небесах».

- 3 Ти промовив: «З обранцем своїм уклав я угоду,^ж присягнув своєму слугі Давиду:^з

- 4 “Я міцно утверджу потомство* твоє” навіки, поставлю твій трон, і він стоятиме з покоління в покоління”».^и (Сéла).

- 5 Єгово, небо вихваляє твої чудеса, збір святих прославляє твою вірність.

88:14 *Або «мою душу». 88:17 *Або, можливо, «усі нараз». 89:Надп. *Див. глосарій. 89:2 *Або «триватиме». 89:4 *Букв. «насіння».

- 6** Хто в небесах зрівняється з Єговою?^а
Хто серед Божих синів^б такий, як Єгова?
- 7** Перед Богом благоговіють у зборі* святих.^в
Він величний і грізний для всіх, хто довкола нього.^г
- 8** Єгово, Боже військ!
Хто такий же могутній, як ти, о Яг?^д
В усьому ти вірний.^е
- 9** Ти пануеш над розбурханим морем,^ж
і, коли здіймаються хвилі його, ти їх заспокоюєш.^з
- 10** Завдав ти Рахаву^а поразки смертельної,^б
сильною рукою розпоросив своїх ворогів.^в
- 11** Твої небеса, і земля теж твоя,^г
заснував ти землю родючу і все, що на ній.^д
- 12** Ти створив північ і південь; Тавор^м і Хермон^н радісно прославляють ім'я твоє.
- 13** Рука твоя могутня,^о
рука твоя сильна,^п
високо піднята права рука твоя.^р
- 14** Праведність і справедливність — основа твого престолу,^с
віддана любов і вірність завжди перед тобою.^т
- 15** Єгово, щасливі люди, які радісно хвалять тебе,^у
вони ходять у світлі твого лица.
- 16** Твоїм іменем радіють вони повсякчас,
праведність твоя їх звеличує.
- 17** Ти окраса їхньої сили,^ф
завдяки прихильності твоїй ми переможемо підвели свою голову*.^х

89:7 *Або «громаді». 89:17, 24 *Букв. «ріг».

РОЗД. 89

а Пс 40:5
б Пс 71:19
в Йв 38:7
г Дн 6:2,3
д 1См 2:2
е Пс 84:12
ж Пс 32:4
з Єр 31:35
и Пс 65:7
к Пс 107:29
л Пс 30:7
м Вх 14:26
н Вх 15:4
о Вх 3:20
п Вх 4:34
р Лк 1:51
с 1Кр 10:26
т 1Кр 29:11
у Пс 50:12
ф М Існ 19:22, 23
х Пс 3:8
и Існ 12:1
о Вх 6:6
п Вх 13:3
р Пс 44:3
с Пс 32:4
т Пс 71:19
у Об 15:3
ф Вх 34:6
х Єр 9:24
у Чс 10:10
ф Пс 98:6
х Пс 28:7
и 1См 2:10

Друга кол.

а Пс 2:6
б 1См 18:14
в 2См 7:8
г Дії 13:22
д 1См 16:12, 13
е Дії 10:38
ж Пс 80:17
з Іс 42:1
и 1Хр 17:9
к 2См 3:1
л 2См 7:9
м Пс 110:1
н 2См 7:15
о 1Хр 17:13
п Дії 13:34
р 1Цр 4:21
с Пс 72:8
т 2См 22:47
у Пс 18:2
ф Пс 2:7
х Єв 1:5
и 1Тм 6:15
к Об 1:5
л Об 19:16
м Дії 13:34
н 2См 23:5
о Пс 89:34
п Іс 9:7
р Єр 33:17
с Єв 1:8

- 18** Бо щит наш від тебе, Єгово,
цар наш від тебе, о Святий Ізраїля.^а
- 19** Колись у видінні ти сказав тим, хто відданий тобі:
«Дав я силу могутньому,^б
звеличив вибраного з народу.»^в
- 20** Знайшов я Давида, свого слугу,^г
святого олією помазав його.^д
- 21** Моя рука його підтримає,^е
вона зміцнить його.
- 22** Жоден ворог не обкладе його даниною,
і жоден неправедний не буде гнобити його.^ж
- 23** Я розгромлю перед ним його ворогів^з
і погублю тих, хто його ненавидить.^т
- 24** З ним моя вірність і віддана любов,^у
в ім'я моє він переможемо піднесе свою голову*.
- 25** Я покладу його руку* над морем
і його праву руку над річками.^п
- 26** Він скаже мені: «Ти мій Батько,
мій Бог і Скеля спасіння мого».^к
- 27** Я зроблю його первістком,^л
найбільшим серед царів землі.^м
- 28** Я буду вічно виявляти йому віддану любов^н
і свою угоду з ним не порушу ніколи.^о
- 29** Я утверджу потомство* його навіки
і зроблю так, що його трон стоятиме, поки існують небеса.^п

89:25 *Або «владу». 89:29 *Букв. «на-сіння».

- 30** Якщо ж сини його покинуть мій закон і не житимуть за моїми постановами*,
- 31** якщо вони порушуватимуть мої накази і не будуть триматися моїх заповідей,
- 32** то за непокору* я покараю їх палицею,^а а за провини — різками.
- 33** Однак я ніколи не позбавлю його своєї відданої любові^б і не відмовлюся від своєї обіцянки*.
- 34** Я не порушу своєї угоди^в і не зміню слів, які вийшли з моїх уст.^г
- 35** Раз і назавжди я поклявся у святості своєї, не скажу неправди Давиду.^д
- 36** Потомство* його існуватиме вічно,^е і трон його стоятиме переді мною, як сонце.^є
- 37** Він буде утверджений навіть, як місяць, як вірний свідок у небах». (Сéла).
- 38** Однак ти відкинув свого помазанця і відсторонився від нього,^ж розпалився на нього люттю.
- 39** Ти зрікся угоди зі своїм слугою, осквернив корону* його, кинувши її на землю.
- 40** Розвалив ти усі його кам'яні мури*, перетворив його укріплення в руїни.

89:30 *Або «присудами». **89:32** *Або «бунт». **89:33** *Букв. «не буду фальшивим зі своєю вірністю». **89:36** *Букв. «насліддя». **89:39** *Або «діадему». **89:40** *Або «його кам'яні укріплення».

РОЗД. 89

а 2См 7:14
1Цр 11:14,31

б 2См 7:15
1Цр 11:32,36

в Єр 33:20,21

г Як 1:17

д Чс 23:19
Пс 132:11

е 2См 7:16,17
Пс 72:17
Іс 11:1
Єр 23:5
Ів 12:34
Об 22:16

є Дн 7:14
Лк 1:32,33

ж 1Хр 28:9

Друга кол.

а Пв 28:37

б Пв 28:25

в Пс 13:1

г Йв 7:7
Пс 39:5

д Йв 30:23
Пс 49:7,9

е 2См 7:12–15
Пс 132:11
Іс 55:3

є Пс 41:13
Пс 72:18

- 41** Усі, хто повз нього проходить, грабують його, сусіди насміхаються з нього.^а
- 42** Ти дав його ворогам перемогу*,^б потішив усіх його супротивників.
- 43** Також ти відвернув його меча і не підтримав у битві.
- 44** Ти позбавив його слави, а трон його повалив на землю.
- 45** Дні його юності ти вкоротив і вкрив його ганьбою. (Сéла).
- 46** Доки, Єгово, ти будеш ховатися? Невже вічно?^в Чи гнів твій і далі палатиме, наче вогонь?
- 47** Пам'ятай, яке коротке життя моє!^г Чи ж надаремно ти створив усіх людей?
- 48** Хто з людей житиме і ніколи не побачить смерті?^д Хто може врятувати себе* від могили?^е (Сéла).
- 49** Єгово, де віддана любов, яку ти колись виявляв і про яку у вірності своїй присягав Давиду?^є
- 50** Пригадай, Єгово, як з твоїх слуг насміхалися, як я мусив зносити* насмішки від усіх народів,
- 51** як вороги ганьбили твого помазанця, Єгово, ганьбили все, що він робив.
- 52** Хай повік лине хвала Єгові. Амінь! Амінь!^є

89:42 *Букв. «підняв угору праву руку його ворогів». **89:48** *Або «свою душу». ^вБукв. «руки шеблу», тобто спільної могили людства. Див. глосарій. **89:50** *Букв. «нести у своїй пазусі».

КНИГА ЧЕТВЕРТА
(Псалми 90—106)

Молитва Мойсея,
Божого чоловіка.^а

- 90** Єгово, ти наше приста-
новище*^б з покоління
в покоління.
- 2** Перш ніж були народжені
гори,
перш ніж ти створив*
землю і світ,^в
ти Бог від віку й до віку.^г
- 3** Ти повертаєш людину до
пороху,
ти кажеш: «Вертайтесь
туди, сини людські».^д
- 4** В очах твоїх тисяча років —
як вчорашній день,^е
як сторожа нічна.
- 5** Людей змітаєш ти геть,^є
вони наче сон;
вранці вони мов трава,
яка зеленіє.^ж
- 6** Ранком вона розцвітає й
росте,
а ввечері в'яне і сохне.^з
- 7** Ми гинемо від твого гніву,^и
і лютість твоя нас жахає.
- 8** Ти кладеш наші провини
перед собою*^і,
світло твого обличчя ро-
бить явними наші таєм-
ниці.^к
- 9** Через лютість твою наші
дні* гаснуть,
роки наближаються до кін-
ця швидко, як шепіт.^л
- 10** Життя наше триває 70 ро-
ків,
а при більшій силі* — 80.^м
Але воно повне горя
і страждання.
Роки швидко минають,
і ми зникаємо.^н

90:1 *Або, можливо, «наш сховок».
90:2 *Або «народив, немов у пологових муках». *Або «від вічності й до вічності». **90:8** *Або «ти знаєш про наші провини». **90:9** *Або «наше життя». *Або «зітхання». **90:10** *Або «через особливу міць».

РОЗД. 90

а Пв 33:1
б Пв 33:27
в Пс 91:1
г Ср 10:12
д Пс 93:2
лс 40:28
ав 1:12
1Тм 1:17
Об 1:8
Об 15:3
е Бр 3:19
Пс 104:29
Пс 146:3, 4
Ек 3:20
Ек 12:7
е 2Пт 3:8
є Йв 9:25
ж Пс 103:15
1Пт 1:24
з Йв 14:2
и Чс 17:12, 13
Пв 32:22
і Ср 16:17
к Пр 24:12
Єв 4:13
л 2См 19:34, 35
м Йв 14:10
Пс 78:39
Лк 12:20
Як 4:13, 14

Друга кол.

а Іс 33:14
лк 12:5
б Пс 39:4
в Пс 6:4
г Пс 89:46
д Пв 32:36
Пс 135:14
е Пс 36:7
Пс 51:1
Пс 63:3
Пс 85:7
є Пс 149:2
ж Пс 30:5
з Пв 2:14
и Чс 14:31
ІсН 23:14
і Пс 127:1
Пр 16:3
Іс 26:12
1Кр 3:7

РОЗД. 91

к Пс 27:5
Пс 31:20
Пс 32:7
л Пс 57:1
м Пс 18:2
Пр 18:10
н Пр 3:5
о Вх 19:4
Пв 32:11
Пр 2:12

- 11** Хто може збагнути силу
твого гніву?
Лютя твоя така ж велика,
як страх, якого ти заслу-
говуєш.^а
- 12** Навчи нас так лічити свої
дні,^б
щоб набути серце мудре.
- 13** Повернися, Єгово!^в Доки
це триватиме?^г
Зжалься над своїми
слугами.^д
- 14** Насити нас зранку своєю
відданою любов'ю,^є
щоб ми радісно вигукували
і тишились^є усі свої дні.
- 15** Потіш нас за всі ті дні, ко-
ли ти впокорував нас,^ж
за роки, коли ми бачили
лихо.^з
- 16** Хай твої слуги побачать ді-
ла твої,
а їхні сини — твою велич.^и
- 17** Нехай прихильність Єго-
ви, Бога нашого, буде
з нами.
Увінчай успіхом* діло
наших рук,
діло наших рук увінчай
успіхом*.^і
- 91** Хто живе у сховку Все-
вишнього,^к
той знайде пристановище
в тіні Всемогутнього.^л
- 2** Я скажу Єгови: «Ти мій при-
тулок, твердиня моя,^м
мій Бог, на якого я покла-
даюсь».^н
- 3** Він врятує тебе від пастки
птахолова,
врятує від пощесті згубної.
- 4** Крилами своїми він вкриє*
тебе,
під його крильми ти
сховаєшся.^о
- 90:17** *Або «міцно утверди». **91:4**
*Або «закриє доступ до».

Вірність його^а стане для тебе щитом великим^б і захисним муром*.

- 5** Не злякаєшся ти ні жаху вночі,^в
ні стріли, що летить удень,^г
6 ні пошесть, яка підкрадається в темряві,
ні загибелі, що приходить опівдні.
7 Тисяча впаде біля тебе, і десять тисяч – праворуч від тебе,
а з тобою нічого не станеться.^д
8 Ти на власні очі це побачиш,
ти будеш дивитись, як неправедні отримують покарання*.
9 Зробив ти Всевишнього оселею* своєю,^е
бо сказав: «Єгова – мій притулок».
10 Жодне лихо тебе не спіткає,^ж
і пошесть до намету твого не наблизиться,
11 бо він накаже своїм ангелам*
охороняти тебе на всіх твоїх дорогах.^з
12 Вони понесуть тебе на руках,^и
щоб не вдарився ти ногою об камінь.^і
13 Ти будеш наступати на лева молодого й на кобру і топтатимеш сильного лева та змія великого.^к
14 Бог сказав: «Він мене любить*^л, тому я врятую його.^м»
Захищу я його, бо він знає*
моє ім'я.^н

91:4 *Або «оборонним валом». **91:8** *Букв. «відплату». **91:9** *Або, можливо, «фортецю; сховком». **91:14** *Букв. «він приснався до мене». ^нАбо «визнає».

РОЗД. 91

а Пс 57:3
Пс 86:15
б Бт 15:1
Пс 84:11
в Пс 121:4, 6
Іс 60:2
г Пс 64:2, 3
Іс 54:17
д Вх 12:13
е Пс 71:3
Пс 90:1
є Пр 12:21
ж 2Цр 6:17
Пс 34:7
Мт 18:10
з Єв 23:20
Єв 1:7, 14
и Іс 63:9
і Пс 37:24
Мт 4:6
Лк 4:10, 11
к Лк 10:19
л Пс 18:2
м Пс 9:10
Пр 18:10

Друга кол.

а Рм 10:13
Єв 5:7
б Пс 138:7
Іс 43:2
в Пс 21:1, 4
Пр 3:1, 2
г Іс 45:17

РОЗД. 92

д Пс 50:23
е Іс 63:7
є 1Хр 15:16
1Хр 25:6
2Хр 29:25
ж Пс 40:5
Пс 145:4
Ек 3:11
Об 15:3
з Йв 26:14
Рм 11:33
и Пс 14:1
1Кр 2:14
і Пс 37:35, 38
Єр 12:1–3
к Пс 28:7
Пс 68:1

- 15** Він покличе мене, і я йому відповім,^а
буду з ним у час неволі,^б
врятую його і прославлю.
16 Я насичу його довголіттям,^в
і він побачить, як я врятую його*».^г

Псалом.

Пісня для суботнього дня.

- 92** Як добре дякувати тобі, о Єгово,^а
і пісню вихвалити* ім'я твое, о Всевишній,
2 вранці звіщати про твою віддану любов^б
і вночі – про вірність твою
3 під супровід цитри* і лютні та мелодійні звуки арфи.^в
4 Єгово, ти звеселив мене своїми вчинками,
і я роздумую про діла твоїх рук та радісно вигукую.
5 Які ж величні діла твої, Єгово!^г
Які глибокі думки твої!^д
6 Нерозумний не може їх знати,
і безглуздий цього не зрозуміє.^е
7 Якщо неправедні розростаються, як бур'ян*,
і цвітуть всі злочинці,
то лише для того, щоб бути знищеними назавжди.^ж
8 Ти ж, Єгово, будеш величний повіки.
9 Єгово, подивись переможно на своїх ворогів,
подивись, як загинуть твої вороги.
Усі злочинці будуть розпрошені.^з
10 А мою силу* ти звеличиш,
як силу дикою бика,

91:16 *Або «побачить від мене спасіння». **92:1** *Або «грати для». **92:3** *Або «десятиструнного інструмента». **92:7** *Або «трава». **92:10** *Букв. «ріг».

і я намащу себе свіжою олією.^а

11 Очі мої будуть переможно дивитися на моїх ворогів,^б

і вуха мої почують про поразку лихих людей, які нападають на мене.

12 А праведний цвістиме, як пальма, височітиме, як кедр у Лівані.^в

13 Праведні посаджені в домі Єгова, процвітають на подвір'ях нашого Бога.^г

14 Вони приносять плід навіть у старості*^д, і далі будуть вони повні сили* й снаги^е

15 та звіщатимуть, що Єгова праведний. Він моя Скеля,^є і немає в ньому неправедності.

93 Єгова став Царем,^ж він зодягнувся у велич! Єгова зодягнувся у силу, він носить її наче пояс. Земля* міцно утвердилась і не буде зрушена*^з.

2 Престол твій непохитно стоїть з давніх-давен,^з ти існуєш споконвіку.^и

3 Єгово, річки здійсмають шум, вони шумлять і рокочуть, річки здійсмають шум і гуркіт.

4 Могутніший за шум великих вод, могутніший за розбурхані хвилі морські,^и Єгова величний у височині.^к

5 Єгово, нагадування твої дуже надійні,^л

РОЗД. 92

а Пс 23:5
б Пс 37:34
в Пс 52:8
Іс 61:3
Іс 65:22
г Пс 100:4
д Пс 71:18
Пр 16:31
Іс 40:31
Іс 46:4
е Єр 17:7,8
є Пв 32:4

РОЗД. 93

ж Пс 96:10
Пс 97:1
Іс 52:7
Об 11:17
Об 19:6
з Пс 145:13
и Пс 90:2
і Пс 65:7
к Пс 8:1
Пс 76:4
л Пс 19:7
Пс 119:111

Друга кол.

а Єз 43:12
1Пт 1:16

РОЗД. 94

б Пв 32:35
На 1:2
Рм 12:19
в Бт 18:25
Дії 17:31
г Пс 31:23
д Пс 73:3
Пс 74:10
е Пс 14:4
є Пс 59:2,7
Єз 8:12
ж Пс 10:4, 11
Пс 73:3, 11
Іс 29:15
з Пр 1:22
и Пс 34:15
і Пс 9:5
Іс 10:12
к Пс 25:8
Іс 28:26
Ів 6:45
л 1Кр 3:20
м Пс 119:71
Пр 3:11
1Кр 11:32
Єв 12:5, 6
н Пс 19:8

святість завжди прикрашає* твій дім.^а

94 Боже Єгово, меснику,^б Боже, меснику, засяй!

2 Устань, о Судде землі,^в відплати пихатим по заслугі.^г

3 Доки, Єгово, доки неправедні будуть радіти?^д

4 Вони говорять бездумно й зухвало, усі, хто чинить зло, вихваляються.

5 Єгово, вони нищать народ твій,^е гноблять тих, хто належить тобі.

6 Вдову і чужинця вони убивають, сироти* заподіюють смерть.

7 Говорять вони: «Яг нічого не бачить,^є Бог Якова не знає, що відбувається».^ж

8 Розумійте це, безглузді! Нерозумні, коли ви хоч щось збагнете?^з

9 Хіба той, хто створив* вуха, не чує? Хіба той, хто сформував око, не бачить?^и

10 Хіба той, хто виправляє народи, не докорить?^к Він — той, хто дає людям знання!^л

11 Єгова знає людські думки, знає, що вони всього лиш подих.^м

12 Щаслива людина, яку ти, о Яг, виправляєш,^н яку навчаєш закону свого.^о

13 щоб дарувати їй спокій у час лиха,

92:14 *Або «у сивині». #Букв. «жирні». 93:1 *Або «родюча земля». #Або «не може захитатися».

93:5 *Або «личить». 94:6 *Або «дитині, яка залишилася без батька». 94:9 *Букв. «посадив».

поки не буде вирита яма
для неправедного.^в

- 14** Бо Єгова не покине свого народу,^б
не полишить тих, хто
належить йому.^в
- 15** Прійсуд знову буде правед-
ний,
і всі, у кого чисте серце,
триматимуться його.
- 16** Хто заради мене виступить
проти неправедних?
Хто заради мене встане
проти злочинців?
- 17** Якби Єгова не був моїм по-
мічником,
то я* швидко б загинув^г.
- 18** Коли я казав: «Нога моя
посковзнулася»,
твоя віддана любов, Єгово,
підтримувала мене.^д
- 19** Коли тривоги* переповню-
вали мене^е,
ти потішав мене і заспоко-
ював^в.
- 20** Хіба твоїм союзником
може бути престол* зі-
судтя,
який замишляє лихо в ім'я
закону?^ж^з
- 21** Вони з жорстокістю напа-
дають на праведного*^ж
і засуджують невинного
до смерті^з.
- 22** Але Єгова стане моїм без-
печним сховком*,
мій Бог — скеля, в якій мое
пристановище.^и
- 23** Їхні злі вчинки він оберне
проти них самих.^и

94:17 *Або «моя душа». ^в Букв. «оселився в мовчанні». **94:19** *Або «не-спокійні думки». ^г Або «множилися в мені». ^д Або «твоя розрада заспокоювала мою душу». **94:20** *Або «правителі; судді». ^е Або «за постановою». **94:21** *Або «душу праведного». ^ж Букв. «і кров невинного вони оголошують винною (злою)». **94:22** *Або «твердинею».

РОЗД. 94

а Пс 55:23
2Пт 2:9

б 1См 12:22
Пс 37:28
Єв 13:5

в Пв 32:9

г Пс 124:2,3
2Кр 1:10

д 1См 2:9
Пс 37:24
Пс 121:3
Пл 3:22

е Пс 86:17
Флп 4:6,7

є Іс 10:1
Дн 6:7
Дії 5:27,28

ж Пс 59:3

з 1Цр 21:13

и Пс 18:2

і Пр 5:22
2Фс 1:6

Друга кол.

а 1См 26:9,10

РОЗД. 95

б 2См 22:47

в Пс 50:23
Пс 100:4

г Вх 18:11
Єр 10:10
1Кр 8:5,6

д Ам 4:13
Ам 9:3

є Єр 5:22

є Бт 1:9,10

ж Пс 100:3
Мт 4:10
Об 14:7

з Пс 23:1
Іс 40:11

и Єв 3:7–11
Єв 4:7

і Єв 3:15

к Вх 17:7

л Пс 78:18
1Кр 10:9

м Чс 14:22,23

Він знищить* їх, навівши
лихо, яке вони задумува-
ли для інших.

Наш Бог Єгова знищить*
їх.^а

95 Ходімо, будемо радісно
вигукувати перед Єго-
вою!

Будемо здійсмати перемож-
ний клич перед Скелею
нашого спасіння.^б

2 Прийдімо до нього* з подя-
ками,^в
заспіваймо йому і здіймімо
переможний клич.

3 Бо Єгова — величний Бог,
він Цар, величніший за всіх
богів.^г

4 У його руці глибини землі,
і йому належать гірські
вершини.^д

5 Належить йому також мо-
ре, яке він створив,^е
і суша, яку сформували йо-
го руки.^є

6 Прийдімо поклонімося Бо-
гу, вклонімося йому,
схилимо коліна перед Єго-
вою, нашим Творцем.^ж

7 Бо він наш Бог,
а ми народ, який він пасе,
вівці, про яких він дбає*.^з
Сьогодні, якщо ви почуєте
його голос,^и

8 стережіться, щоб ваше
серце не зачерствіло, як
було в Мерйві*^і,
у день Масси^к в пустелі,^к

9 коли ваші прабатьки ви-
пробовували мене,^л
сумнівалися в мені, хоча
бачили мої діла.^м

10 Я 40 років відчував відразу
до цього покоління і го-
ворив:

94:23 *Букв. «змусить замовкнути».
95:2 *Букв. «перед його лице». **95:7**
*Букв. «вівці його рукі». **95:8** *Озн.
«сварка». ^н Озн. «випробування».

«Серця людей цих постійно відступають від мене, вони не пізнали моїх доріг».

11 Тож я поклявся у гніві своєму:

«Не вийдуть вони у мій відпочинок».^а

96 Співайте Єгови пісню нову.^б

Співай Єгови, вся земле!^в

2 Співайте Єгови, вихвалюйте ім'я його.

З дня у день звіщайте добру новину про те, що він дає спасіння.^г

3 Розповідайте народам про славу його, проголосуйте всім народам про його дивовижні діла.^д

4 Єгова – величний і, як ніхто інший, гідний хвали.

Він грізніший за усіх богів.

5 Всі боги народів – то нікчемні божки,^е

а Єгова – той, хто створив небеса.^є

6 Перед ним – велич* і слава,^ж

у його святині – сила й краса.^з

7 Племена усі, віддайте Єгови те, чого він по праву заслуговує,

віддайте Єгови належну йому славу і звеличуйте силу його.^и

8 Віддайте Єгови славу, належну його імені,^й принесіть свої дари і ввійдіть на його подвір'я.

9 Вклоніться* Єгови у шатах святості^к, тремти перед ним, уся земле!

96:6 *Або «гідність». **96:9** *Або «клоняйтесь». *Або, можливо, «через велич його святості».

РОЗД. 95

а Бт 2:3
Чс 14:22, 23
Єв 4:3

РОЗД. 96

б Пс 33:3
Пс 40:3
Пс 98:1
Пс 149:1
Іс 42:10
в 1Хр 16:23–25
Пс 66:4
г Пс 40:10
Пс 71:15
Іс 52:7
д Мт 28:19
1Пт 2:9
Об 14:6
е Пс 97:7
Іс 44:10
є 1Хр 16:26
1Кр 8:4
ж Вх 24:9, 10
Іс 6:1–3
Єз 1:27, 28
Об 4:2, 3
з 1Хр 16:27
1Хр 29:11
и 1Хр 16:28–33
Пс 29:1
і Пс 29:2
Пс 72:19

Друга кол.

а Пс 93:1
Пс 97:1
Об 11:15
Об 19:6
б Пс 67:4
Пс 98:9
в Пс 98:7
г Пс 65:13
д 1Хр 16:33
е Бт 18:25
Пс 9:8
Пс 98:9
Дп 17:31
2Пт 3:7
є Пв 32:4

РОЗД. 97

ж Пс 96:10
Об 11:16, 17
Об 19:6
з Іс 49:13
и Іс 60:9
і Вх 20:21
к Пс 99:4
л Пс 50:3
Дн 7:9, 10
м На 1:2, 6
Мл 4:1
н Вх 19:16, 18
Пс 77:18
Пс 104:32
о Сд 5:5
На 1:5
Ав 3:6
п Ав 2:14

10 Проголосить серед народів: «Єгова став Царем!^а Земля* міцно утверджена і не буде зрушена^б.

Бог справедливо судитиме^в народи».^б

11 Нехай радіють небеса і тішиться земля.

Хай шумить море і все, що в ньому.^в

12 Нехай тішаться поля і все, що на них.^г

І хай лісові дерева радісно вигукують^д

13 перед Єговою, бо він іде*, він іде судити землю.

Він судитиме населену^є землю по справедливості^є

і народи судитиме з вірністю.^є

97 Єгова став Царем!^ж Хай радіє земля,^з

нехай тішаться всі острови!^и

2 Навколо нього хмари й густий морок,^й

основа престолу його – праведність і справедливість.^к

3 Перед ним іде вогонь,^л який пожирає ворогів його довкола.^м

4 Спалахи блискавок освічують землю, вона бачить їх і тремтить.^н

5 Гори топляться, мов віск, перед Єговою,^о перед Господом усієї землі.

6 Небеса звіщають про його праведність, і всі народи бачать його славу.^п

96:10 *Або «родюча земля». *Або «не може захитатися». ^аАбо «захитати-ме у суді справу». **96:13** *Або «прийшов». *Або «родючу».

- 7 Нехай будуть осоромлені всі, хто служить різьбленим ідолам,^а хто пишається божками нікчемними.^б Вклоніться* йому, всі боги.^в
- 8 Чує Сіон і радіє,^г міста* Юди тішаться твоїми присудами, Єгово.^д
- 9 Бо ти, Єгово, Всевишній над цілою землею, ти піднісся вище всіх богів.^е
- 10 Ті, хто любить Єгову, ненавидьте зло.^є Він оберігає життя* тих, хто відданий йому,^ж рятує їх з рук^з грішників.^з
- 11 Світло засяяло для праведних,^и і радість прийшла до тих, у кого чисте серце.
- 12 Нехай Єгова буде радістю всіх праведних і хай вони прославляють його святе ім'я*.

Пісня.

- 98** Заспівайте Єгові пісню нову,^і бо діла його дивовижні.^к Його права рука, його свята рука, принесла спасіння*.^л
- 2 Єгова звівив, що він дає спасіння,^м він виявив свою праведність перед народами.^н
- 3 Пам'ятав він про свою обіцянку виявляти Ізраїлю віддану любов і вірність.^о Всі кінці землі побачили, що наш Бог дає спасіння*.^п

97:7 *Або «поклоняйтеся». 97:8 *Букв. «дочки». 97:10 *Або «душі». ^аАбо «влади». 97:12 *Букв. «пам'ятку». 98:1 *Або «здобула йому перемогу». 98:3 *Або «перемогу нашого Бога».

РОЗД. 97

а Єр 10:14
б Іс 37:19
в Вх 12:12
Вх 18:11
г Іс 51:3
д Пс 48:11
е Вх 18:11
Іс 44:8
є Пс 34:14
Пс 101:3
Пс 119:104
Рм 12:9
Єв 1:9
ж Пс 37:28
Пс 145:20
з Дн 3:28
Мт 6:13
и Пс 112:4
Пр 4:18
Іс 30:26
Мх 7:9

РОЗД. 98

і Пс 33:3
Пс 96:1
Пс 149:1
Іс 42:10
к Вх 15:11
Пс 111:2
л Вх 15:6
Іс 52:10
Іс 59:16
Іс 63:5
м Лк 2:30, 31
н Іс 5:16
о Лв 26:42
Лк 1:54, 55
п Іс 49:6
Дії 28:28
Рм 10:18

Друга кол.

а Пс 47:1
Пс 67:4
б Чс 10:10
1Хр 15:28
2Хр 29:27
в Іс 44:23
г Пс 9:8
Дії 17:31
д Пс 67:4
Пс 96:10
Рм 2:6

РОЗД. 99

е Пс 93:1
Об 11:17
є Вх 25:22
ж Пс 83:18
з Пс 8:1
Пс 148:13
Об 15:4
Ів 36:6

- 4 Здійми переможний клич перед Єговою, вся земле. Веселіться, радісно вигукуйте та пісню вихваляйте* його.^а
- 5 Пісню вихваляйте Єгову під супровід* арфи, грайте на арфі й мелодійно співайте.
- 6 Під звуки сурми та рога^б здійміть переможний клич і вихваляйте Єгову, нашого Царя.
- 7 Хай шумить море і все, що в ньому, також земля* і ті, що на ній живуть.
- 8 Нехай річки плещуть у долоні і хай гори радісно вигукують^в
- 9 перед Єговою, бо він іде* судити землю. Він судитиме населену^г землю по справедливості^г і народи судитиме з вірністю.^д
- 99** Єгова став Царем^е – хай тремтять народи. Він сидить на престолі над* херувимами^є – нехай трясеться земля.
- 2 Єгова величний на Сіоні, він піднесений над усіма народами.^ж
- 3 Нехай вони вихваляють твоє величне ім'я,^з бо воно грізне і святе.
- 4 Ти могутній цар, який любить справедливість*.^и Ти міцно утвердив те, що праведне,

98:4 *Або «грайте для». 98:5 *Або «грайте на». 98:7 *Або «родюча земля». 98:9 *Або «пришов». ^аАбо «родючу». 99:1 *Або, можливо, «між».

встановив справедливість і праведність^а серед Якова.

- 5 Звеличуйте Єгови, нашого Бога,^б і вклоніться* перед підніжком його,^в бо Він святий.^г
- 6 Мойсей і Аарон були серед його священників,^д Самуїл – серед тих, хто кликав ім'я його.^е Вони кликали Єгову, і він відповідав їм.^є
- 7 Він промовляв до них зі стовпа хмари,^ж і вони слухались нагадувань та постанов, які він дав.^з
- 8 Єгова, Боже наш, ти їм відповідав.^и Ти був Богом, який їх вибачав,^і але карав* їх за грішні вчинки.^к
- 9 Звеличуйте Єгову, нашого Бога,^л вклоняйтесь* перед його святою горою,^м бо Єгова, наш Бог, святий.^н

Пісня подяки.

100 Здійми переможний клич і вихваляй Єгову, вся земле.^о

- 2 Служіть Єгові з радістю,^п прийдіть до нього й радісно вигукуйте.
- 3 Знайте*, що Єгова – Бог.^р Це він створив нас, і ми належимо йому.^с Ми його народ і вівці його пасовища.^т
- 4 Увійходьте в брами його з подякою,^у на подвір'я його з хвалою.^ф

99:5, 9 *Або «поклоняйтесь». 99:8 *Букв. «чинив помсту проти». 100:3 *Або «визнайте». #Або, можливо, «а не ми самі себе».

РОЗД. 99

а Пв 10:17, 18
Єр 9:24
б Вх 15:2
в 1Хр 28:2
Пс 132:7
г Лв 19:2
д Вх 24:6
Чс 14:19, 20
е 1См 7:9
є Вх 15:24, 25
1См 15:10
ж Вх 19:9
з Вх 40:16
1См 12:3
и Пв 9:19
і Мих 7:18
к Вх 34:6, 7
л Вх 15:2
м Пс 2:6
н 1См 2:2
Іс 6:3

РОЗД. 100

о Пс 95:1, 2
Пс 98:4
п Пв 12:12
Не 8:10
р Пв 6:4
с Пс 149:2
т Пс 95:6, 7
Єз 34:31
1Пт 2:25
у Пс 50:23
Пс 66:13
Пс 122:1, 2
ф Пс 65:4

Друга кол.

а Пс 96:2
Єв 13:15
б Пс 86:5
Лк 18:19
в Вх 34:6, 7
Пв 7:9
Пс 98:3

РОЗД. 101

г 1Цр 9:4
Пс 78:70, 72
д Пс 97:10
е Пр 20:19

Дякуйте йому і вихваляйте його ім'я.^а

- 5 Бо Єгова добрий,^б його віддана любов вічна, він виявляє вірність з покоління в покоління.^в

Псалом Давида. Пісня.

101 Я буду співати про віддану любов і справедливість, піснею вихвалитиму* тебе, Єгово.

- 2 Я поводитимусь розсудливо й бездоганно*. Коли ти прийдеш до мене? Я ходитиму в непорочності серця^г у домі своєму.
- 3 Не поставлю я перед своїми очима речі нікчемної. Я ненавиджу діла тих, хто збочує з правильної дороги,^д

і не матиму з ними нічого спільного*.

- 4 Людина з підступним серцем далеко від мене, я не буду підтримувати* зло.
- 5 Того, хто таємно обмовляє ближнього свого,^є я змушу замовкнути*. І тих, у кого горді очі й зухвале серце, я не терпітиму.
- 6 Свій погляд я звертаю на вірних на землі, щоб вони перебували зі мною. Той, хто ходить у бездоганності*, буде служити мені.
- 7 Не житиме в домі моему обманщик,

101:1 *Або «гатимудля». 101:2 *Або «непорочно». 101:3 *Або «їхні діла не пристають до мене». 101:4 *Букв. «знати». 101:5 *Або «знищу». 101:6 *Або «непорочності».

і жоден брехун не стояти-
ме переді мною*.

- 8** Щоранку я змушуватиму
замовкнути* неправед-
них на землі,
щоб викоренити з міста
Єгови всіх злочинців.^а

Молитва пригнобленого,
який у відчай* і виливає свої
тривоги перед Єговою.^б

102 Єгово, почуй молитву
мою,^в

нехай дійде до твоїх вух
мій крик про допомогу.^г

- 2** Не ховай від мене обличчя
свого в час лиха.^д

Прихили своє вухо до*
мене,
поспіши відповісти, коли
кличу тебе.^е

- 3** Бо дні мої зникають, наче
дим.

Кістки мої розпечені, мов
жар у вогні.^в

- 4** Серце моє обпалене й
сохне, як трава,^ж
я забуваю про їжу.

- 5** Через сильний мій стогін^з
мої кістки прилипають до
плоті.^з

- 6** Я наче пелікан у пустелі,
мов сова на руїнах.

- 7** Я не сплю*,
я мов пташка самотня на
даху.^д

- 8** Вороги щодня насміхають-
ся з мене,^д
ті, хто з мене глузує*, про-
клинають моїм ім'ям.

- 9** Я попів їм, мов хліб,^д
п'ю напої зі слізьми переми-
шані.^д

- 10** бо спав на мене твій гнів та
обурення,

101:7 *Букв. «перед моїми очима». **101:8** *Або «нищитиму». **102:Надп.** *Або «слабне». **102:2** *Або «нахили-ся й вислухай». **102:7** *Або, можливо, «змарнів». **102:8** *Або «робить з мене дурня».

РОЗД. 101
а Пр 20:8

РОЗД. 102

б Пс 61:2
Пс 142:2

в Пс 55:1
Дн 9:17

г Вх 2:23

д Пс 27:9
Пл 1:20

е Пс 143:7
Іс 65:24

є Пл 1:13

ж Пс 143:4

з Пс 6:6
Пс 38:8

и Йв 19:20
Пр 17:22

і Пс 38:11

к Пс 31:11
Пс 74:10
Пс 79:4

л Пл 3:15

м Пс 80:5

Друга кол.

а Пс 39:5

б Йв 14:1,2
Пс 102:4

в Пс 90:2

г Вх 3:15

д Іс 49:15

е Іс 60:10

є Езд 1:1,2
Іс 40:2
Дн 9:2

ж Не 2:3
Пс 137:5

з Пс 79:1

и Іс 60:3
Зх 8:22

і Пс 147:2
Єр 33:7

к Іс 60:1

л Дн 9:20,21

м Пс 22:24

н Пс 78:4

рм 15:4

о 2Хр 16:9

п Вх 3:7
Іс 61:1

р 2Хр 33:12,13
Пс 79:11

с Пс 9:13,14
Пс 22:22
Іс 51:11

підняв ти мене, щоб відки-
нути.

- 11** Дні мої зникають, як
тінь*,^а

і сохну я, наче трава.^б

- 12** А ти, Єгово, пробуватимеш
вічно,^в

і твоя слава* житиме
з покоління в поколін-
ня.^г

- 13** Ти обов'язково встанеш
і змилюєш над
Сіоном,^д

бо прийшла пора виявити
йому ласку,^е

прийшов визначений час.^є

- 14** Слуги твої люблять камін-
ня його*^ж

і дорожать навіть його по-
рохом.^з

- 15** Народи будуть боятися
твого імені, Єгово,

і всі царі землі трепета-
тимуть перед твоєю
славою.^д

- 16** Бо Єгова відбудує Сіон^і
і з'явиться у славі своїй.^к

- 17** Він вислухає молитви зне-
долених,^л

не знехтує їхніми благан-
нями.^м

- 18** Написано це для майбутніх
поколінь,^н

щоб народ, який буде наро-
джений*, хвалив Яг.

- 19** Бог дивиться зі святої ви-
сочини,^о

Єгова дивиться з небес
на землю,

- 20** щоб почути стогін в'язнів^п
та звільнити засуджених
на смерть,^п

- 21** щоб про ім'я Єгови розпо-
відали на Сіоні^с

і про його славу –
в Єрусалимі,

102:11 *Або «видовжена тінь». **102:12**
*Або «ім'я». Букв. «пам'ятка». **102:18**
*Букв. «створений».

- 22 коли народи і царства зберуться разом, щоб слухати Єгови.^а
- 23 Він передчасно забрав у мене силу, вкоротив мої дні.
- 24 Я сказав: «Боже мій, не губи мене в розквіті мого життя. Ти ж існуєш вічно.^б
- 25 Давним-давно ти заклав основи землі і руками своїми створив небеса.^в
- 26 Вони щезнуть, а ти існуватимеш завжди, вони зносяться, наче вбрання. Ти їх замінити, мов одяг, і вони зникнуть.
- 27 Ти ж не змінюєшся, роки твої ніколи не закінчаться.^г
- 28 Діти твоїх слуг житимуть у безпеці, нащадки їхні будуть міцно утверджені перед тобою».^д

Псалом Давида.

- 103** Я* буду прославляти Єгови, нехай усе моє єство прославляє його святе ім'я.
- 2 Я* буду прославляти Єгови, я ніколи не забуду про всі його діла.^е
- 3 Він прощає всі твої провини^е і зціляє всі недуги.^ж
- 4 Визволяє він життя твоє з ями*,^з увінчує тебе відданою любов'ю та милосердям.^и
- 5 Усе твоє життя він насичує тебе добром,^і щоб твоя юність відновлювалася, як в орла.^к

103:1, 2 *Або «моя душа». 103:4 *Або «могили».

РОЗД. 102

а Іс 11:10
Іс 49:22
Іс 60:3
б Пс 90:2
Ав 1:12
Об 1:8
в Пс 8:3
Іс 48:13
Єв 1:10–12
г Йс 36:26
Мл 3:6
Як 1:17
д Іс 66:22

РОЗД. 103

е Пв 8:2
Пс 105:5
е 2См 12:13
Іс 43:25
ж Вх 15:26
Пс 41:3
Пс 147:3
Іс 33:24
Як 5:15
Об 21:4
з Пс 56:13
и Мх 7:18
і Пс 23:5
Пс 65:4
к Пс 51:12
Іс 40:31

Друга кол.

а Пс 9:8
б Пс 12:5
Пр 22:22, 23
Як 5:4
в Вх 24:4
Чс 12:8
г Пс 147:19
д Іс 55:7
Як 5:11
е Вх 34:6
Йл 2:13
Йн 4:2
е Пс 30:5
ж Іс 57:16
з Не 9:31
и Езд 9:13
Пс 130:3
Іс 55:7
і Пс 103:17
Іс 55:9
к Лв 16:21, 22
Іс 43:25
Єр 31:34
л Пс 78:38
Іс 49:15
Мл 3:17
Як 5:15
м Пс 78:39
н Бт 2:7
о Пс 90:5, 6
1Пт 1:24
л Йс 14:1, 2
р Лк 1:50

ПСАЛМИ 102:22 – 103:17

- 6 Єгова діє праведно^а і справедливо задля всіх пригноблених.^б
- 7 Він звістив про дороги свої Мойсею,^в про діла свої – синам Ізраїля.^г
- 8 Єгова милосердний і співчутливий*,^д негнівливий і сповнений відданої любові.^е
- 9 Він не завжди докорятиме за наші провини^е і не вічно буде гніватися на нас.^ж
- 10 Не за нашими гріхами він поводить з нами^з і не відплачує за провини так, як ми того заслуговуємо.^и
- 11 Бо наскільки високо небо над землею, настільки велика його віддана любов до тих, хто боїться його.^і
- 12 Як далеко від заходу схід, так віддалив він від нас наші переступи.^к
- 13 Як батько милосердний до своїх синів, так Єгова милосердний до тих, хто боїться його.^л
- 14 Бо він добре знає, як ми створені,^м пам'ятає, що ми порох.^н
- 15 Дні смертної людини – як дні трави,^о вона, як квітка польова, цвіте недовго.^п
- 16 Поду вітер – і її вже немає, ніби її там ніколи не було*.
- 17 Але Єгова всю вічність* виявляє свою віддану любов тим, хто боїться його,^р

103:8 *Або «ласкавий». 103:16 *Букв. «і її місце більше не знає її». 103:17 *Або «від вічності до вічності».

свою праведність — дітям їхніх дітей,^а

18 усім тим, хто дотримується його угоди,^б

хто старанно виконує його накази.

19 Єгова міцно утвердив престол свій на небесах,^в і царство його панує над усім.^г

20 Прославляйте Єгову, всі його могутні ангели,^д що виконуєте його слово,^е слухаючись голосу його*.

21 Прославляйте Єгову, всі його війська,^ж всі слуги, що виконуєте волю його.^з

22 Прославляй Єгову, все його творіння, прославляй його всюди, де він царює*.

Нехай усе моє єство^и прославляє Єгову.

104 Я* буду прославляти Єгову.^я

Єгово, мій Боже, ти надзвичайно величний.^б

Зодягаєшся ти у велич* і славу.^в

2 Ти огорнений світлом,^г наче вбранням, напинаєш ти небеса, мов намет.^д

3 Серед вод у небі* він буде горішні кімнати свої,^е хмари — це його колісниця,^ж він несеться на крилах вітру.^з

4 Він робить своїх ангелів духами, своїх служителів нищівним вогнем.^и

103:20 * Букв. «чуючи голос (звук) його слова». **103:22** * Або «у всіх місцях його володарювання». **103:22**; **104:1** * Або «моя душа». **104:1** * Або «гідність». **104:3** * Букв. «у водах».

РОЗД. 103

а Вх 20:6

б Вх 19:5
Пв 7:9
Пс 25:10в 2Хр 20:6
Іс 66:1г Пс 47:2
Пс 145:13
Дн 4:25

д Дн 7:10

е 2Цр 19:35
Лк 1:19є 1Цр 22:19
Пс 148:2
Лк 2:13, 14ж Мт 13:41
Єв 1:7

РОЗД. 104

з Пс 103:1

и Пс 86:10

і 1Хр 16:27
Єз 1:27, 28
Дн 7:9к Як 1:17
Ів 1:5

л Іс 40:22

м Пс 18:11
Ам 9:6н Пв 33:26
Іс 19:1о 2См 22:11
Йв 38:1п Єз 1:13
Єв 1:7, 14

Друга кол.

а Йв 38:4, 6
Пс 24:1, 2

б Ек 1:4

в Бт 1:2

г Бт 1:9

д Пр 8:25

е Йв 38:8–10
Пс 33:7
Пр 8:29
Єр 5:22є Йв 38:37
Пс 147:8
Єр 10:13
Ам 9:6
Мт 5:45ж Пс 65:9
Дії 14:17з Бт 1:29, 30
Бт 9:3

и Ек 9:7

і Ек 10:19

5 Він міцно поставив землю на основах її,^а повік-віків вона не буде зрушена зі свого місця*.^б

6 Ти вкрив її глибокими водами, як вбранням,^в і вони стояли вище гір.

7 Від докору твого води втекли,^г від гуркоту грому твого вони помчали у паніці —

8 гори піднялися,^д а долини опустились — до місця, яке ти приготував для них.

9 Ти встановив межу для вод, яку вони не перейдуть,^е більше ніколи вони не покриють землі.

10 Посилає він потоки в долини*, і течуть вони поміж горами.

11 Напувають вони всю польову звірину, їхньою водою втамовують спрагу дикі осли.

12 Гніздяться над потоками птахи небесні, щебечуть у густому листі дерев.

13 Він зрошує гори зі своїх горішніх кімнат,^в земля насичується плодами його діл.^ж

14 Він вирощує траву для худоби та зелень усяку людям для вжитку,^з

15 дати людям вино, яке серце звеселяє,^и олію, від якої сяє лице, і хліб, який серце зміцняє.^і

104:5 * Або «не захитається». **104:10** * Або «ваді». Див. глосарій.

- 16 Насичуються водою дерева Єгови,
кедри ліванські, які він насадив,
- 17 на яких в'ють гнізда птахи.
Дім лелек^а — на ялівцях.
- 18 Гори високі — домівка гірських козлів,^б
скелі — притулок даманів.^в
- 19 Він створив місяць, щоб визначати час.
Сонце добре знає, коли йому заходити.^г
- 20 Темряву ти наводиш, і настає ніч,^д
коли блукає вся лісова звірина.
- 21 Молоді леви* ричать у пошуках здобичі,^е
шукають поживу, яку Бог їм дає.^є
- 22 А як сходить сонце,
вони ховаються, залягають у лігвах своїх.
- 23 Тоді людина іде працювати і трудиться аж до вечора.
- 24 Які ж численні діла твої, Єгово!^ж
З мудрістю ти вчинив їх усіх,^з
земля повна творинь твоїх.
- 25 У морі великому й безкрайному
кишить безліч живих істот — малих та великих.^и
- 26 Плавають там кораблі і левіафан*,^і якого ти створив, щоб він бавився в морі.
- 27 Всі створіння чекають, щоб часу свого ти дав їм їжу.^к
- 28 Збирають вони те, що ти даєш,^л
відкриваєш ти руку — і вони насичуються добром.^м

104:21 *Або «гривасті молоді леви».
104:26 *Див. глосарій.

РОЗД. 104

а Єр 8:7

б Йв 39:1

в Пр 30:26

г Бт 1:16
Пс 19:6
Єр 31:35д Бт 1:5
Пс 74:16
Іс 45:7

е Ам 3:4

є Пс 147:9

ж Не 9:6

з Пр 3:19
Єр 10:12

и Бт 1:21

і Йв 41:1

к Пс 136:25
Пс 145:15
Пс 147:9
Мт 6:26

л Лк 12:24

м Пс 107:9
Пс 145:16

Друга кол.

а Бт 3:19
Йв 34:14, 15
Пс 146:3, 4
Ек 3:19, 20
Ек 12:7б Йв 33:4
Дії 17:28

в Бт 1:31

г Вх 19:18

д Пс 13:6

е Пс 146:2

є Пс 37:10, 38
Пр 2:22

РОЗД. 105

ж Пс 136:1

з 1Хр 16:8–13
Пс 96:3
Пс 145:11, 12
Іс 12:4и Пс 77:12
Пс 119:27

і Єр 9:24

к Пс 119:2

- 29 Коли ховаєш обличчя своє,
вони тривожаться,
якщо забираєш у них дух,
вони гинуть і повертаються в порох.^а
- 30 Коли ж посилаєш свій дух,
вони творяться,^б
і відновлюєш ти поверхню землі.
- 31 Слава Єгови вічна.
Єгова буде тішитися своїми ділами.^в
- 32 Дивитися він на землю,
і вона тремтить,
торкається гір, і вони димлять.^г
- 33 Я співатиму Єгови^д все своє життя
і, доки житиму, буду піснюю вихвалити* мого Бога.^є
- 34 Нехай йому будуть приємні мої думки*.
Я радітиму Єговою.
- 35 Грішники зникнуть із землі,
і більше не буде неправедних.^є
Я* буду прославляти Єгову.
Вихваляйте Яг*!

105 Дякуйте Єгови,^ж кличте ім'я його,
розповідайте серед народів про те, що він учинив!^з

2 Співайте йому і піснею вихваляйте* його,
роздумуйте* про всі його дивовижні діла.^и

3 Хваліться його святим ім'ям.^і
Нехай радіє серце тих,
хто шукає Єгову.^к

104:33 *Або «грати для». 104:34 *Або, можливо, «нехай мої роздуми про нього будуть приємні». 104:35 *Або «моя душа». *Або «Алілуя». Яг — скорочена форма імені Єгова. 105:2 *Або «грайте для». *Або, можливо, «розповідайте».

- 4 Тож шукайте Єгову^а і силу його,
завжди шукайте його ласки*.
- 5 Пам'ятайте про його дивовижні діла,
про його чудеса і присуди,^б
- 6 ви, потомство* його слуги Авраама,^в
ви, його обранці, сини Якова.^г
- 7 Він — Єгова, наш Бог.^д
Присуди його діють по цілій землі.^е
- 8 Про свою угоду він пам'ятає повік,^ж
про обіцянку, яку він дав*, — протягом тисячі поколінь,^з
- 9 про угоду, яку уклав з Авраамом,^и
клятву, яку дав Ісаку,^і
- 10 яку він зробив постановою для Якова
та угодою для Ізраїля,
укладеною на віки.
- 11 Він сказав: «Я дам тобі хананський край,^л
який стане твоєю спадщиною».^м
- 12 Тоді було їх мало,^н
дуже мало, і жили вони як чужинці в цьому краю.^о
- 13 Вони ходили від народу до народу,
від одного царства до іншого.^п
- 14 Він же нікому не дозволяв їх гнобити^р
і заради них докоряв царям,^с
- 15 кажучи: «Не торкайтесь моїх помазанців
і не кривдьте моїх пророків».^т

105:4 *Або «присутності». Букв. «лиця». 105:6 *Або «нащадки». Букв. «насліддя». 105:8 *Букв. «слово, яке він наказав».

РОЗД. 105

а Ам 5:4
Сф 2:3
б Пв 7:18, 19
в Вх 3:6
г Вх 19:5, 6
Іс 41:8
д Вх 20:2
Пс 100:3
е 1Хр 16:14–18
Іс 26:9
Об 15:4
є Не 1:5
ж Пв 7:9
Лк 1:72, 73
з Бт 17:1, 2
Бт 22:15–18
и Бт 26:3
і Бт 12:7
Бт 13:14, 15
Бт 15:18
Бт 26:3
Бт 28:13
к Пс 78:55
л Бт 34:30
м Бт 17:8
Бт 23:4
1Хр 16:19–22
Дії 7:4, 5
н Бт 20:1
Бт 46:6
о Бт 31:7, 42
п Бт 12:17
Бт 20:2, 3
р Бт 26:9, 11

Друга кол.

а Бт 41:30, 54
Бт 42:5
Дії 7:11
б Бт 37:28, 36
Бт 45:4, 5
Бт 50:20
в Бт 39:20
г Дії 7:10
д Бт 41:14
е Бт 41:39–41
Бт 41:48
Бт 45:8
є Бт 41:33, 38
ж Бт 46:4, 6
з Вх 1:7
Дії 7:17
и Вх 1:8, 9
і Вх 1:10
Дії 7:18, 19
к Вх 3:10
Вх 4:12
Вх 6:11
л Вх 4:14
Вх 7:1

- 16 Він навів на цей край голод,^а
знищив запаси хліба*.
- 17 Послав він попереду них чоловіка, Йосипа,^б
який був проданий у рабство.
- 18 Закували* йому ноги в кайдани,^в
на його шиї^г були ланцюги,
19 поки не підтвердилось його слово.^д
Його очистили слова Єгови.
- 20 Цар наказав звільнити його,^е
правитель народів його відпустив.
- 21 Він поставив його господарем у домі своїм,
управителем всього свого маєтку,^ж
- 22 щоб він використовував свою владу над* князями так, як йому до вподоби^з,
та навчав старійшин мудрості.^и
- 23 Тоді прийшов Ізраїль до Єгипту,^і
Яків жив як чужинець в краю Хάма.
- 24 Бог зробив свій народ дуже численним,^л
могутнішим за всіх ворогів,^м
- 25 чийм серцям він дозволив змінитися, щоб вони зненавиділи його народ
і змовлялися проти його слуг.^н
- 26 Послав він слугу свого Мойсея^о
та обранця свого Аарона.^п

105:16 *Букв. «зламав кожну хлібну палицю». Можливо, йдеться про палиці, на яких зберігали хліб. 105:18 *Букв. «мучили». *Або «душі». 105:22 *Букв. «зв'язував». *Або «як забажає його душа».

- 27 Вони здійснивали серед них його знаки, його чудеса в краю Хάма.^а
- 28 Бог навів темряву, і в краю запанував морок,^б вони не бунтувалися проти його слів.
- 29 Він перетворив води на кров, і помирала в них уся риба.^в
- 30 Закишів жабами їхній край,^г навіть царські палати.
- 31 Наказав він, щоб налетіли гедзі і щоб з'явилися мошки по всьому їхньому краю.^д
- 32 Замість дощу він послав град і навів на їхню землю блискавки*.^е
- 33 Він вразив їхні виноградники та фігові дерева, поламав дерева по їхньому краю.
- 34 Він звелів, щоб налетіла сарана, безліч сарани молодої.^є
- 35 Поїла вона всі рослини краю, поїла всі плоди тої землі.
- 36 Тоді вразив він у тому краю всіх первістків,^ж усіх первородних їхніх*.
- 37 Він вивів звідти народ свій зі сріблом і золотом,^з і серед його племен ніхто не спотикався в дорозі.
- 38 Єгипет радів, коли вони виходили, бо його огорнув страх перед Ізраїлем*.^и
- 39 Бог розтягнув мзру, щоб заслонити їх,^і

105:32 *Або «спалахи вогню». 105:36 *Або «початок їхньої отородної сили». 105:38 *Букв. «ними».

РОЗД. 105

а Не 9:10
Пс 78:43–51
б Вх 10:22, 23
в Вх 7:20, 21
г Вх 8:6
д Вх 8:17, 24
е Вх 9:23–26
є Вх 10:13–15
ж Вх 12:29
з Бг 15:13, 14
Вх 3:22
Вх 12:35, 36
и Вх 12:33
і Вх 14:19, 20

Друга кол.

а Вх 13:21
б Пс 78:27
в Вх 16:12–15
Пс 78:24
г Вх 17:6
1Кр 10:1, 4
д Пс 78:15, 16
е Бг 12:7
Бг 15:13, 14
Вх 2:24
Пв 9:5
є Чс 33:3
ж ІсН 11:23
ІсН 21:43
Не 9:22
Пс 78:55
Дії 13:19
з Пв 6:10, 11
ІсН 5:11, 12
и Пв 4:40

РОЗД. 106

і Лк 18:19
к 1Хр 16:34
Езд 3:11
Пс 103:17
Пс 107:1
л Пс 40:5
м Пс 15:1, 2
Іс 64:5
н Не 5:19
Пс 51:18
Пс 119:132
о Вх 19:5

дав вогонь, щоб було світло вночі.^а

- 40 Просили вони, і він послав їм перепілок,^б годував їх хлібом з неба.^в
- 41 Він розколов скелю, і потекла вода,^г потекла, мов річка, безводною пустелею.^д
- 42 Бо пам'ятав він святу обітницю, яку дав своєму слугі Аврааму.^є
- 43 Тож він вивів людей своїх, і вони тішились,^є вивів своїх обранців, і вони радісно вигукували.
- 44 Він дав їм землі інших народів,^ж і заволоділи вони плодами їхньої важкої праці,^з
- 45 щоб дотримуватись його постанов^и і виконувати його закони. Вихваляйте Яг*!

106 Вихваляйте Яг*!
Дякуйте Єгови, бо він добрий,^і

- його віддана любов вічна.^к
- 2 Хто може розповісти про могутні чинки Єгови чи звестити про всі його славетні діла?^л
- 3 Щасливі ті, хто діє справедливо і завжди робить те, що правильне.^м
- 4 Згадай про мене, Єгово, коли виявлятимеш ласку* народу своєму.^н Подбай про мене і врятуй,
- 5 щоб я побачив, який великодушний ти до обранців своїх,^о щоб радів я з твоїм народом

105:45; 106:1 *Або «Алілуя». Яг — скорочена форма імені Єгова. 106:4 *Або «прихильність».

- і з гордістю вихваляв* тебе разом з усіма, хто належить тобі.
- 6** Ми грішили, як і наші прабатьки,^а поведились несправедно й чинили зло.^б
- 7** Наші прабатьки в Єгипті не цінували* твоїх дивовижних діл, не пам'ятали великої відданої любові твоєї, а бунтувалися біля моря, біля моря Червоного.^в
- 8** Але він врятував їх заради свого імені,^г щоб показати могутність свою.^д
- 9** Він докорив Червоному морю, і воно вислохло, він перевів їх через морські глибини, ніби через пустелю*.^е
- 10** Він врятував їх з рук неприятелів,^ж визволив з рук ворогів.^з
- 11** Їхніх супротивників води накрили, і жоден з них не вцілів*.^и
- 12** Тоді вони повірили його обіцянці,^й почали вихваляти його у піснях.^і
- 13** Але вони швидко забули про діла його,^к не чекали на його поради.
- 14** Вони піддалися своїм самолюбним бажанням в пустелі,^л випробовували там Бога.^м
- 15** Він дав їм те, чого вони просили, але потім вразив їх хворобою, через яку вони* ослабли.^н

106:5 *Або «хвалився про». **106:7** *Або «не збагнули значення». **106:9** *Або «безводну землю». **106:11** *Або «не залишився». **106:15** *Або «їхня душа».

РОЗД. 106

- а Не 9:16
Пс 78:8
- б Езд 9:6
Дн 9:5
- в Вх 14:11, 12
- г Пс 143:11
Єз 20:14
- д Вх 9:16
Рм 9:17
- е Вх 14:21, 22
- ж Іс 49:26
- з Вх 14:13, 28
- и Вх 14:31
- й Вх 15:1
- к Вх 15:24
Вх 16:2, 3
Вх 17:7
- л Чс 11:4
Пв 9:22
1Кр 10:6
- м Вх 17:2
Пс 78:18
1Кр 10:9
Єв 3:8, 9
- н Чс 11:31, 33
Пс 78:29–31

Друга кол.

- а Чс 16:3
- б Льв 21:8
Чс 16:5–7
- в Чс 16:27, 32
- г Чс 16:35
- д Вх 32:4
Пв 9:12
- е Вх 20:4
- є Пв 32:18
- ж Пв 4:34
- з Пс 78:51
- и Вх 14:25
- й Вх 32:10, 11
Пв 9:14, 19
- к Чс 13:32
Пв 8:7–9
- л Чс 14:11
- м Чс 14:2
Пв 1:27
- н Чс 14:22, 23
- о Чс 14:28, 29
Єв 3:11
- л Льв 26:33
Пв 4:27

- 16** У таборі вони стали заздрити Мойсею та Аарону,^а святому Єгови.^б
- 17** І розкрилася земля та поглинула Датана, накрила тих, хто зібрався з Авірбном.^в
- 18** Серед них спалахнув вогонь, полум'я пожерло неправедних.^г
- 19** Зробили вони теля біля Хорйбу, вклонялися статуї з металу*.^д
- 20** проміняли Божу славу на зображення бика,^е що їсть траву.
- 21** Забули вони Бога,^є Спасителя їхнього, того, хто чинив великі діла в Єгипті,^ж
- 22** чуда в краю Хіама,^з грізні вчинки біля моря Червоного.^и
- 23** Він уже хотів знищити їх, але Мойсей, його обранець, заступився за них*^й, щоб відвернути його гнів і щоб вони не загинули.^і
- 24** Вони погорджували тим гарним краєм,^к не вірили Божій обіцянці.^л
- 25** Нарікали вони у наметах своїх^м і не слухались голосу Єгови.^н
- 26** Тому він, піднявши руку, поклявся, що вигубить їх у пустелі,^о
- 27** вигубить їхніх нащадків серед народів, розпорошить їх по різних краях.^п

106:19 *Або «литий статуї». **106:23** *Букв. «став у проломі перед ним».

- 28 Вони поклонялися* пеор-
ському Ваалу^а
і їли жертви, які приноси-
лись мертвим[#].
- 29 Вони гнівили Бога своїми
ділами,^б
тому спала на них кара.^в
- 30 Коли ж втрутився Пінхас,
кара зупинилась.^г
- 31 Це зарахувалося йому як
праведність
назавжди, на всі поко-
ління.^д
- 32 Вони гнівили Його біля
вод Мериви*,
і через них Мойсей зазнав
лиха.^е
- 33 Вони роздратували його*,
і він говорив необдумано.^є
- 34 Не вигубили вони інших
народів,^ж
як Єгова їм наказав,^з
а змішалися з ними^и
і прийняли* їхні звичаї.^і
- 36 Вони служили їхнім ідо-
лам,^к
і це стало пасткою для
них.^л
- 37 Своїх синів і дочок
вони приносили в жертву
демонам.^м
- 38 Пролитали вони кров не-
винну,^н
кров своїх синів і дочок,
яких приносили в жертву
ідолам ханаанським,^о
і опоганилася земля через
кровопролиття.
- 39 Через свої діла вони стали
нечисті,
через свої вчинки були не-
вірними Богу своєму*.^п

106:28 *Або «прихилились до». #Тоб-
то жертви, які складали мертвим лю-
дям або безжиттєвим божкам. 106:32
*Озн. «сварка». 106:33 *Букв. «йо-
го дух». 106:35 *Або «навчилися».
106:39 *Або «займалися духовною
протиступцією».

РОЗД. 106

а Чс 25:3
Ос 9:10
б Чс 25:6
Пв 32:16
в Чс 25:9
1Кр 10:8
г Чс 25:7, 8
д Чс 25:11–13
е Чс 20:2, 12
Чс 27:13, 14
є Чс 20:10
ж ІсН 16:10
ІсН 17:12
Сд 1:21
з Чс 33:52
Пв 7:1, 2
и ІсН 15:63
Сд 1:33
і Іс 2:6
к Сд 2:11, 12
2Цр 17:12
л Вх 23:32, 33
м Пв 12:31
2Цр 16:1, 3
2Цр 17:17, 18
Ер 7:30, 31
1Кр 10:20
н 2Цр 21:16
о Єз 16:20
п Ер 3:9

Друга кол.

а Пв 32:30
Сд 3:8
б Сд 10:6–8
в Сд 10:11, 12
1См 12:11
г Сд 4:1
д Сд 6:1–5
е Сд 2:18
є Сд 3:9
ж Вх 34:6
Пв 32:36
Іс 63:7
Пл 3:32
Йл 2:13
з Езд 9:9
и Пс 79:9

і Єр 32:37
к 1Хр 16:35
л 1Хр 29:10
Пс 41:13
Лк 1:68

- 40 Тому Єгова запалав гнівом
на свій народ,
проїнявся відразую до
власності своєї.
- 41 Він не раз віддавав їх у ру-
ки інших народів,^а
щоб ненависники панува-
ли над ними.^б
- 42 Вороги їх гнобили,
і вони підкорялися їхній
владі*.
- 43 Багато разів він їх ряту-
вав,^в
але вони бунтувалися,
були непокірними^г
і зазнавали приниження
за провини свої.^д
- 44 Але він бачив їхню біду^е
і чув їхній крик про допо-
могу.^є
- 45 Заради них він згадував
про свою угоду
і, спонуканий великою*
відданою любов'ю сво-
єю, відчував до них
жаль*.^ж
- 46 Він пробуджував до них
жалість
у всіх, хто їх понево-
лював.^з
- 47 Врятуй нас, Єгово, Боже
наш,^и
збери з-поміж народів,^і
щоб ми прославляли твоє
святе ім'я
і невимовно раділи, вихва-
ляючи тебе*.^к
- 48 Хай Єгові, Богу Ізраїля, ли-
не хвала
усю вічність*.^л
І весь народ хай скаже:
«Амінь^{#1}»
Вихвалайте Яг^д!

106:42 *Букв. «руці». 106:45 *Або
«щедрою». #Або «жалкував». 106:47
*Або «невимовно раділи твоєю славою».
106:48 *Або «від вічності до вічності».
#Або «нехай буде так». ^Або «Алілуя».
Яг — скорочена форма імені Єгова.

КНИГА П'ЯТА
(Псалми 107—150)

- 107** Дякуйте Єгови, бо він добрий,^а
його віддана любов вічна.^б
- 2** Хай кажуть це ті, кого Єгова визволив*,
ті, кого він визволив з руки^в ворогів^а
- 3** і зібрав з усіх країв^г — зі сходу і заходу*, з півночі і півдня.^д
- 4** Блукали вони в землі безводній, у пустелі, не знаходили дороги до міста, де могли б жити.
- 5** Були вони голодні та спрагли, вони* омлівали від виснаження.
- 6** У біді вони кликали Єгову,^е і він визволяв їх зі скрути.^е
- 7** Він вів їх правильним шляхом^ж до міста, де вони могли б жити.^з
- 8** Нехай Єгові дякують^и за його віддану любов та дивовижні діла, які він учинив заради синів людських.^и
- 9** Бо він напоїв спраглого* і наситив добром голодно-го^к.
- 10** Деякі жили в найгустішій темряві, скуті горем та кайданами,
- 11** тому що бунтувалися проти слова Бога і нехтували порадою Всевишнього.^л
- 12** Він лихом впокорював їхні серця,^л вони спотикалися, але ніхто їм не допомагав.

107:2 *Або «викупив». ^аАбо «влади». 107:3 *Або «зі сходу сонця і заходу сонця». 107:5 *Або «їхня душа». 107:9 *Або «спраглу душу». ^аАбо «голодно душу».

РОЗД. 107

а Лк 18:19

б 1Хр 16:34
Пс 103:17в Іс 35:10
Єр 15:21
Мих 4:10г Пс 106:47
Єр 29:14д Іс 43:5,6
Єр 31:8

е Ос 5:14, 15

е Іс 41:17

ж Іс 30:21

з Не 11:3

и 1Хр 16:8

і Пс 40:5

к Пс 34:10
Іс 55:2
Лк 1:53л Пс 106:43
Пл 3:42

м Ль 26:21

Друга кол.

а Пс 68:6
Пс 146:7
Іс 49:8, 9
Іс 61:1

б Пл 3:22

в Іс 45:1, 2

г Єр 2:19

д Пл 3:39

е Пс 147:3

е Ль 7:12
Пс 50:14ж 2Хр 9:21
Ез 27:9з Бт 1:21
Пс 104:25и Пс 135:7
Єр 10:13
Йн 1:4

- 13** У біді вони кликали Єгову, і він рятував їх зі скрути.
- 14** Виводив він їх з найгустішої темряви, розривав їхні пута.^а
- 15** Нехай Єгові дякують за його віддану любов^б та дивовижні діла, які він учинив заради синів людських.
- 16** Бо він розбив мідні брами, поламав залізні засуви.^в
- 17** Вони були нерозумні й зносили страждання^г через свої переступи і провини.^д
- 18** Їм не смакувала жодна їжа*, вони наблизились до брам смерті.
- 19** У біді вони кликали Єгову, і він рятував їх зі скрути.
- 20** Словом своїм він їх зцілював^е і рятував з ям, в які вони потрапляли.
- 21** Нехай Єгові дякують за його віддану любов та дивовижні діла, які він учинив заради синів людських.
- 22** Хай приносять йому жертви подяки^е і, радісно вигукуючи, звіщають про його діла.
- 23** Ті, хто плаває в морі на кораблях і веде торгівлю на водних просторах,^ж
- 24** бачили діла Єгови, його дивовижні діла у глибочині,^з
- 25** як за словом його зривається буря,^и здіймаючи хвилі морські.
- 26** Мореплавці то піднімаються аж до неба,

107:18 *Або «їхня душа гидувала всією їжею».

то опускаються на гли-
бину,
вони втрачають мужність*
перед навислим лихом.

- 27 Спотикаються вони і хита-
ються, наче п'яні,
усе їхнє вміння нічого
не варте.^а
- 28 У час біди вони кличуть
Єгови,^б
і він рятує їх зі скрути.
- 29 Він заспокоює бурю,
і стихають хвилі морські.^в
- 30 Вони вшухають, і море-
плавці тішаються,
він же веде їх у бажану
гавань.
- 31 Нехай Єгови дякують за йо-
го віддану любов
та дивовижні діла, які
він учинив заради синів
людських.^г
- 32 Хай звеличують його се-
ред збору людей,^д
нехай вихваляють серед
ради* старійшин.
- 33 Він перетворює річки
на пустелю,
водні джерела на спраглу
землю^е
- 34 і родючий край на солон-
чаки^в
через неправедність
мешканців його.
- 35 Він обертає пустелю на
ставки, порослі очере-
том,
суху землю на край водних
джерел.^ж
- 36 Там він оселяє голодних,^з
щоб вони побудували міс-
то, де зможуть жити.^и
- 37 Засівають вони поля і на-
саджують виноградники,^і
які дають щедрий урожай.^к
- 38 Він їх благословляє, і вони
сильно розмножуються,

107:26 *Або «їхня душа тане». 107:32
*Букв. «сидіння».

РОЗД. 107

а Йн 1:4, 13

б Йн 1:14

в Пс 65:7
Пс 89:9
Йн 1:15

г Пс 105:5

д Пс 111:1

е 1Цр 17:1, 7
Іс 42:15
Ам 4:7в Бт 13:10
Пв 29:22, 23ж 2Цр 3:17
Іс 35:7
Іс 41:18з Пс 146:7
Лк 1:53

и Пс 107:7

і Іс 65:21

к Дії 14:17

Друга кол.

а Пв 7:13, 14

б Йв 12:21, 24

в 1См 2:8

г Пс 58:10

д Вх 11:7
Пс 63:11е Пс 64:9
Ос 14:9в Пс 77:12
Пс 143:5
Єр 9:24

РОЗД. 108

ж Пс 57:7–11
Пс 104:33

з Пс 81:2

и Пс 36:5
Пс 103:11і Пс 8:1
Пс 57:5, 11

він дбає, щоб не меншало
в них худоби.^а

- 39 Але вони знову стають не-
численні й принижені
через утиск, біду та горе.
- 40 Він виливає свою зневагу
на вельмож,
і вони блукають по без-
доріжжю в пустельному
місці.^б
- 41 А бідних він захищає* від
утиску^в
і розмножує їхні сім'ї,
немов ту отару.
- 42 Праведні бачать це і раді-
ють,^г
всі ж неправедні закрива-
ють свої уста.^д
- 43 Той, хто мудрий, помітить
усе це^е
і буде роздумувати про від-
дану любов, яку виявляє
Єгова.^в

Пісня. Псалом Давида.

108

Серце моє непохитне,
Боже.

Усім своїм єством* я спі-
ватиму й гратиму для
тебе.^ж

- 2 Прокинься, ліро та арфо!^з
Розбуджу я ранкову зорю.
- 3 Єгови, я прославлятиму те-
бе серед народів,
пісню вихвалитиму* тебе
серед племен.
- 4 Бо твоя віддана любов ве-
лика — аж до небес,^и
і вірність твоя — аж до
неба.
- 5 Нехай твоя велич, о Боже,
буде вища за небеса
і слава твоя хай розносить-
ся над усією землею.^і
- 6 Щоб ті, кого ти любиш,
отримали порятунок,

107:41 *Або «підіймає», тобто робить
недосяжними. 108:1 *Букв. «навіть
своєю славою». 108:3 *Або «гратиму
для».

спаси нас своєю правою рукою і дай мені відповідь.^а

- 7** Бог сказав у своїй святості*:
«Радітиму я, віддам своєму народу Сихем^б у спадок і відміряю йому долину Суккот.^в
- 8** Мій Гілеад,^г і Манасія мій, Єфрем — це шолом* для моєї голови,^д
Юда — берло командувача мого.^е
- 9** Моав — моя посудина для вмивання,^є
на Едом кину свою сандалю,^ж
над Філістеею переможно кричатиму».^з
- 10** Хто приведе мене в укріплене місто?
Хто допровадить аж до Едому?^и
- 11** Хіба не ти, наш Боже? Хоча ти, Боже, відкинув нас і більше не виходиш з нашим військом.^і
- 12** Допоможи нам у час нещастя,^л
бо від людини марно сподіватись порятунку.^л
- 13** Бог дасть нам сили^м і потопче наших ворогів.^н

Для диригента.
Псалом Давида. Пісня.

- 109** О Боже, якого я славлю,^о не мовчи!
2 Бо люди неправедні та обманщики відкривають свої уста проти мене, говорять про мене брехню.^п
- 3** Словами ненависті вони мене обсипають, нападають на мене без причини.^р

108:7 *Або, можливо, «у своєму святому місці». **108:8** *Букв. «твердиня».

РОЗД. 108

а Пс 20:6
Пс 60:5

б Існ 17:7

в Бт 33:17
Пс 60:6–8

г Існ 13:8, 11

д Пв 33:17

е Бт 49:10

є 2См 8:2

ж Чс 24:18
2См 8:14

з 2См 8:1

и Пс 60:9–12

і Пв 23:14

к Пс 18:6

л Пс 118:8
Пс 146:3, 4

м 1См 2:4
2См 22:40
Іс 40:29–31

н Пс 44:5

РОЗД. 109

о Пс 33:1

л 2См 15:2, 3
Пс 31:18

р 2См 15:12
2См 16:5–7
Пс 69:4

Друга кол.

а 2См 13:39

б Пс 35:11, 12
Пс 38:19, 20

в Пс 55:12–14

г Іс 1:15
Мих 3:4

д Пс 55:23
Мт 27:5

е Дії 1:16–20

є Пс 37:28

ж 2См 3:28, 29
2См 21:1

- 4** У відповідь на мою любов вони мені противляться,^а але я і далі молюся.
- 5** Вони відплачують мені злом за добро,^б ненавистю за любов.^в
- 6** Нехай мій ворог опиниться у владі людини неправедної,
хай по праву руку від нього стоїть противник* його.
- 7** Хай визнають його винним*, коли судитимуть, і хай навіть молитва його вважається гріхом.^г
- 8** Нехай дні його будуть нечисленними^д
і хай його обов'язки наглядача візьме на себе хтось інший.^е
- 9** Хай діти* його осиротіють, а дружина овдовіє.
- 10** Нехай його діти* блукають і просять милостиню, хай хліба шукають і живуть у руїнах.
- 11** Хай позикодавець захопить* усе, що він має, і чужинці хай розграбують його майно.
- 12** Нехай ніхто не виявить доброти* йому і ласки сиротам його.
- 13** Хай будуть знищені його нащадки*,^є
хай їхні імена будуть втерті з пам'яті за одне покоління.
- 14** Нехай Єгова не забуде провін його прабатьків^ж і не зітре гріхів його матері.
- 15** Хай Єгова завжди пам'ятає про їхні вчинки

109:6 *Або «обвинувач». **109:7** *Або «неправедним». **109:9, 10** *Букв. «сини». **109:11** *Або «хай лихварі розставлять тенета на». **109:12** *Або «відданої любові». **109:13** *Або «майбутні покоління».

- і нехай зітре згадку про них з лица землі.^а
- 16** Бо ворог мій не пам'ятав про те, щоб виявляти доброту*,^б переслідував пригноблених,^в бідних і тих, у кого розбите серце, щоб їх погубити.^г
- 17** Він любив проклинати, тому й спали на нього прокляття, не хотів благословляти, тому й сам не мав благословень.
- 18** Зодягнувся він у прокляття, як в одяг. Вони увійшли в нутро його, мов вода, у кістки його, мов олія.
- 19** Хай же його прокляття будуть наче вбрання, яким він огортається,^д наче пояс, який він завжди носить.
- 20** Так Єгова відплатить моєму противнику^е і тим, хто говорить зло проти мене*.
- 21** Ти ж, Єгово, Всевладний Господи, допоможи мені заради імені свого,^є врятуй мене, бо велика твоя віддана любов.^ж
- 22** Я безпомічний і бідний,^з зранене серце моє.^и
- 23** Я гину, як тінь, що зникає, мене струшують, немов сарану.
- 24** Від посту в мене ослабли коліна, схудло моє тіло, і я марнію*.
- 25** Я став посміховищем для своїх ворогів.^і

109:16 *Або «віддану любов». **109:20** *Або «моєї душі». **109:24** *Букв. «моє тіло схудло, без жирності (олії)».

РОЗД. 109

а Пс 34:16

б Як 2:13

в Пс 10:2

г 2См 16:11
2См 17:1, 2
Пс 37:32

д Пс 109:29

е 2См 17:23

є Пс 25:11
Пс 31:3ж Пс 36:7
Пс 69:16
Пс 86:5

з Пс 40:17

и Пс 102:4

і Пс 31:11

Друга кол.

а Пс 22:7
Мт 27:39

б Пс 35:26

в Пс 22:22

РОЗД. 110

г Рм 8:34
Еф 1:20
Єв 8:1
Єв 12:2

д Мт 22:43, 44

Мр 12:36
Лк 20:42, 43
Дії 2:34, 35
1Кр 15:25
Єв 1:3, 13
Єв 10:12, 13е Пс 2:8, 9
Пс 45:4, 5
Мт 28:18
Об 6:2
Об 12:5
Об 19:11, 15

Коли вони бачать мене, то хитають головами.^а

- 26** Єгово, Боже мій, допоможи мені, врятуй, бо ти виявляєш віддану любов.
- 27** Хай вони знають, що це твоя рука врятувала мене, що ти, Єгово, зробив це.
- 28** Нехай вони проклинають мене, а ти благослови. Коли вони піднімаються проти мене, хай будуть осоромлені, слуга ж твій нехай тішитися.
- 29** Хай противники мої зодягнуться в приниження, хай огорнуться ганьбою, наче одягом*.^б
- 30** Я з піднесенням прославлятиму Єгову своїми устами, вихвалятиму його перед багатьма людьми,^в
- 31** бо він стоятиме по праву руку вбогого, щоб рятувати від тих, хто засуджує його*.

Псалом Давида. Пісня.

110

Сказав Єгова моєму Господу:

«Сиди праворуч від мене,^г поки не покладу твоїх ворогів тобі під ноги*».^д

- 2** Єгова простягне з Сіону твій жезл сили, кажучи: «Іди поміж своїх ворогів і підкоряй їх».^е
- 3** Твій народ охоче піде за тобою у день, коли ти виступиш з військом своїм*.

109:29 *Або «безрукавим халатом».
109:31 *Або «його душу». **110:1** *Букв. «як підніжок для твоїх ніг».
110:3 *Або «в день збору твого війська».

Прикрашена святістю,
приходить до тебе твоя
молодь,
яка мов краплини роси, що
народжені світанком.

- 4 Єгова присягнув і не змі-
нить свого рішення*:
«Ти повіки священик^а
на подобу Мелхиседека!»^б
- 5 Єгова буде по праву руку
від тебе,^в
він розіб'є царів у день
гніву свого.^г
- 6 Виконає він присуд над*
народами,^д
наповнить землю тру-
пами^е
і розіб'є провідника^ж прос-
торого краю.^з
- 7 Дорогою він* нап'ється
з потоку.
Тому він високо триматиме
свою голову.

111 Вихваляйте Яг*!^а

℣ [álef]

Я прославлятиму Єгову
всім серцем своїм^ж

℣ [bet]

у громаді праведних
і в зборі.

℣ [gímel]

- 2 Діла Єгови величні,^з

℣ [dálef]

Їх вивчають усі, хто ними
захоплюється.^и

℣ [ze]

- 3 Вчинки його славні й
чудові,

℣ [vav]

праведність його вічна.^и

℣ [zain]

- 4 Він зробив своєї чудеса не-
забутніми.^к

110:4 *Або «і не буде жалкувати». 110:6 *Або «серед». ^жБукв. «голову». ^аАбо «усієї землі». 110:7 *Йдеться про «мого Господа», згаданого у вірші 1. 111:1; 112:1 *Або «Алілуя». Яг — скорочена форма імені Єгова.

РОЗД. 110

а Єв 7:21,28
б Бг 14:18
Єв 5:5,6
Єв 6:19,20
Єв 7:3,11
в Пс 16:8
г Пс 2:2
РМ 2:5
Об 11:18
Об 19:19
д Пс 79:6
е Єр 25:31–33

РОЗД. 111

є Пс 68:4
Пс 113:1
Об 19:1
ж Пс 9:1
з Пс 98:1
Пс 139:14
Об 15:3
и Пс 77:12
Пс 143:5
і Пс 103:17
к Пс 31:19
Існ 4:5–7

Друга кол.

а Вх 34:6
Як 5:11
б Пс 37:25
Мт 6:33
в Пс 89:34
Пс 105:8
г Пс 44:2
Пс 105:44
д Пс 32:4
е Пс 19:8
Іс 55:10,11
є Пс 19:9
ж Вх 15:13
Лк 1:68
Об 7:10
з Пс 89:7
Іс 6:2,3
Лк 1:49
Об 4:8
и Йв 28:28
Пр 1:7
Ек 12:13
і Пв 4:6
Існ 1:7,8
1Цр 2:3
Пс 119:100
2Тм 3:14,15

РОЗД. 112

к Вх 15:2
Об 9:11
л Пс 111:10

℣ [xet]

Єгова співчутливий* і ми-
лосердний.^а

℣ [met]

- 5 Дає він поживу тим, хто
боїться його.^б

℣ [loof]

Про свою угоду він пам'я-
тає повік.^в

℣ [kaф]

- 6 Він виявив своєму народу
свої могутні діла,

℣ [lámed]

давши йому спадщину
народів.^г

℣ [mem]

- 7 Вчинки рук його праведні
і справедливі,^д

℣ [nuu]

усі накази його гідні
довір'я.^е

℣ [sálex]

- 8 Вони завжди надійні*,
тепер і повіки,

℣ [áin]

засновані на правді і пра-
ведності.^є

℣ [ne]

- 9 Вкупив він народ свій,^ж

℣ [cade]

уклав з ним угоду навіки.

℣ [kof]

Ім'я його святе та грізне.^з

℣ [reui]

- 10 Страх перед Єговою —
початок мудрості.^и

℣ [uini]

Усі, хто виконує його на-
кази*, мають проникли-
вість.^и

℣ [tav]

Хвала йому лунатиме
вічно.

112 Вихваляйте Яг*!^к

℣ [álef]

Щасливий чоловік, який
боїться Єгови^л

111:4 *Або «ласкавий». 111:8 *Або «обґрунтований». 111:10 *Букв. «їх».

⚓ [bet]

і знаходить велику насолоду в заповідях його.^a

‡ [riemel]

2 Нащадки його будуть могутніми на землі,

⚓ [d'álet]

і покоління праведних буде благословенне.^b

⚓ [ze]

3 У домі його – достаток і багатство,

‡ [vav]

праведність його вічна.

† [zán]

4 Сяє він для праведних, як світло в темряві,^a

⚓ [xet]

він співчутливий*, милосердний^г і праведний.

⚓ [met]

5 Добре ведеться тому, хто щедро* позичає,^d

* [vod]

він справедливий у ділах своїх,

⚓ [kaф]

6 ніколи він не похитнеться.^e

‡ [lámed]

Праведного пам'ятатимуть повік.^e

⚓ [mel]

7 Не злякається він поганой звістки,^ж

‡ [nun]

серце його непохитне, він покладається на Єгови.^з

⚓ [sámeх]

8 Серце його стійке*, страху він не має,^и

‡ [án]

зрештою він буде дивитися переможно на своїх ворогів.ⁱ

112:4 *Або «ласкавий». 112:5 *Або «ласкаво». 112:8 *Або «рішуче; міцне».

РОЗД. 112

a Пс 1:1, 2
Пс 40:8

b Пс 25:12, 13
Пс 37:25, 26

v Пс 97:11
1Пт 2:9

г Лк 6:36
Еф 4:32

d Пв 15:7, 8
Пс 41:1

Пр 19:17
Лк 6:34, 35
Дії 20:35
Єв 13:16

e Пс 15:5
Пс 125:1

є Нє 5:19
Пр 10:7

ж Пс 27:1
Пр 3:25

з Пс 62:8
Іс 26:3

и Пр 28:1

i Пс 59:10

Друга кол.

a Пв 15:11
Пр 11:24
Пр 19:17

b Пв 24:12, 13
2Кр 9:9
Єв 6:10

v Пр 11:7

РОЗД. 113

г 1Хр 16:36
1Хр 29:10
Пс 106:48

d Пс 72:19
Пс 86:9
Іс 59:19
Мн 1:11

e Пс 97:9
Пс 99:2

є 1Цр 8:27

ж Вх 15:11

з Пс 18:35
Пс 138:6
Іс 57:15
Іс 66:2

и 1См 2:7

⚓ [ne]

9 Він щедро ділиться з іншими, він допомагає бідним.^a

‡ [cadé]

Праведність його залишається повіки.^b

‡ [koф]

Його сила* буде звеличена у славі.

‡ [peu]

10 Побачить це неправедний і розсердиться,

⚓ [uín]

він скреготатиме зубами і зрештою зникне*.

⚓ [tav]

Бажання неправедних не сповняться.^b

113 Вихваляйте Яг*!
Відавайте хвалу Єгови,
ві, слуги його!

Вихваляйте ім'я Єгови!

2 Хай вихваляють ім'я Єгови віднині й повік.^г

3 Нехай вихваляють ім'я Єгови

від сходу й аж до заходу.^d

4 Єгова – високо над усіма народами,^e
слава його – вище небес.^e

5 Хто зрівняється з Єговою,
нашим Богом,^ж
який живе* у височині?

6 Він схиляється, щоб подивитись на небо і землю,^з

7 піднімає приниженого з пороку.

Підносить він бідного з попелу*,^и

8 щоб посадити його з вельможами,
з вельможами народу свого.

112:9 *Букв. «ріг». 112:10 *Букв. «розтане». 113:1 *Або «Алілуя». Яг – скорочена форма імені Єгова. 113:5 *Або «сидить на престолі». 113:7 *Або, можливо, «смітника».

9 Він жінку неплідну робить
щасливою матір'ю,^a
яка живе з дітьми* у своє-
му домі.
Вихваляйте Яг^a!

114 Коли Ізраїль вийшов
з Єгипту,^b
коли Яків покинув народ,
що говорив чужою мо-
вою,

2 тоді Юда став святиною*
Бога,

Ізраїль — його царством.^в

3 Море побачило це і втекло,^г
а Йордан повернув назад.^д

4 Гори поскакали, як баран-
ці,^е
пагорби — мов ягнята.

5 Чому ж ти, море, втекло?^е
Чому ти, Йордане, повер-
нув назад?^ж

6 Чому ви, гори, поскакали,
як баранці,
а ви, пагорби, — мов
ягнята?

7 Земле, затремти перед
Господом,
перед Богом Якова.^з

8 Він перетворює скелю на
ставок, порослий очере-
том,
скелю крем'яну на водні
джерела.^и

115 Не нам, Єгово, не
нам*,
а імені твоему віддай
славу,^і
бо ти виявляєш віддану
любов і вірність.^к

2 Чому народи мають ка-
зати:

«Де їхній Бог?»^л

3 Наш Бог на небі,

113:9 *Букв. «синами». #Або «Алі-
луя». Яг — скорочена форма імені Єго-
ва. 114:2 *Або «святим місцем». 115:1
*Або «нам не належить нічого»,
Єгово, нам не належить нічого».

РОЗД. 113

а 1См 2:5
Іс 54:1

РОЗД. 114

б Вх 12:41
в Вх 6:7
Гв 19:18
Пв 32:9
г Вх 14:21
д ІсН 3:16
е Вх 19:18
Сд 5:4
е Вх 15:8
ж ІсН 4:23
з 1Хр 16:29,30
и Вх 17:6
Чс 20:11
Пв 8:14,15
Пс 107:35

РОЗД. 115

і Іс 48:11
Ів 12:28
к Пс 138:2
л Вх 32:12
Чс 14:15,16
Пв 32:26,27
Пс 79:10

Друга кол.

а Пс 135:15–18
Іс 40:19
Іс 46:6
Єр 10:3,4
Єр 10:8,9
Дії 19:26
1Кр 10:19
б Ав 2:19
в 1См 5:3
Іс 46:7
г Ав 2:18
д Іс 44:9
е Пс 97:7
є Пр 3:5
ж Пв 33:29
Пс 33:20
з Вх 28:1
и Пр 16:20
і Пс 84:11
к Бт 12:2
л Бт 13:16
м Пс 3:8
н Пс 96:5
о Іс 66:1
п Бт 1:28
Пс 37:29
Іс 45:18
Дії 17:26

і він чинить все, що йому
до вподоби.

4 Їхні ж ідоли — срібло і зо-
лото,

витвір рук людських.^a

5 Вони мають рот, але не го-
ворять,^б

мають очі, але не бачать,

6 мають вуха, але не чують,
мають ніс, але запаху не
відчувають,

7 мають руки, але нічого не
можуть торкнутися,
мають ноги, але не ходять,^в
і не чути голосу з їхнього
горла.^г

8 Такими, як вони, стануть
ті, хто їх робить,^д

і всі, хто на них поклада-
ється.^е

9 Ізраїлю, покладайся на
Єгову,^е
він твоя допомога і щит.^ж

10 Нащадки Аарона,^з покла-
дайтеся на Єгову,
він ваша допомога і щит.

11 Усі, хто боїться Єгови, по-
кладайтесь на Єгову,^и
він ваша допомога і щит.^і

12 Єгова пам'ятає про нас
і поблагословить,
він поблагословить на-
щадків Ізраїля,^к
поблагословить нащадків
Аарона.

13 Єгова поблагословить тих,
хто боїться його, —
малих і великих.

14 Єгова зробить вас числен-
ними,
вас і ваших дітей*.^л

15 Хай поблагословить вас
Єгова,^м
Творець неба і землі.^н

16 Небеса належать Єгові,^о
а землю він дав синам
людським.^п

115:14 *Букв. «синів».

17 Не мертві вихваляють Яг,^а
не ті, хто сходить у місце
мовчання*.^б

18 Ми будемо вихваляти Яг
віднині й повік.
Вихваляйте Яг*!

116 Я люблю Єгови,
бо він чує* мій голос,
мої благання про
допомогу.^в

2 Він прихилиє до мене своє
вухо*.^г
я буду кликати його, доки
житиму*.

3 Обвили мене пута смерті,
могила схопила мене*.^д
Біда і горе мене погли-
нули.^е

4 Але я кликав ім'я Єгови,
благаючи.^в
«О Єгово, врятуй мене*!»

5 Єгова співчутливий* і пра-
ведний,^ж
наш Бог милосердний.^з

6 Єгова охороняє недосвід-
чених.^и
Я був пригнічений, і він
мене врятував.

7 Нехай душа* моя знову від-
почине,
бо Єгова зробив мені
добро.

8 Боже, ти врятував мене*
від смерті,
мої очі від сліз, ноги мої
від спотикання.^и

9 Я ходитиму перед Єговою
в краю живих.

10 Вірив я, тому й говорив.^к
Я був дуже знедолений.

115:17 *Тобто смертного мовчання.
115:18; 116:19; 117:2 *Або «Алілуя».
Яг — скрочена форма імені Єгова.
116:1 *Або, можливо, «я люблю, бо
Єгова чує». 116:2 *Або «нахиляється,
щоб вислухати». *Букв. «у мої
дні». 116:3 *Букв. «біди шеблу знайш-
ли мене». 116:4, 8 *Або «мою душу».
116:5 *Або «ласкавий». 116:7 *Див.
гласарій.

РОЗД. 115

а Пс 6:5
Ек 9:5

б Пс 31:17

РОЗД. 116

в Пс 18:6

г Пс 34:15

д Іс 38:10

е Пс 18:4
Пс 38:6

є Пс 34:6
Рм 10:13

ж Пв 32:4

з Вх 34:6
Не 9:17
Дн 9:9

и Пс 19:7

і Пс 56:13
Пс 94:18

к 2Кр 4:13

Друга кол.

а Рм 3:4

б Пс 22:25
Йн 2:9

в 1См 25:29
Йв 1:12
Пс 91:14
3х 2:8
2Пт 2:9

г Пс 107:14

д Лв 7:12
Пс 50:23

е Пс 22:25
Пс 76:11

є Пс 116:14

ж Пс 96:8

з Об 19:1

РОЗД. 117

и Об 7:9, 10

і Рм 15:11

к Пл 3:22

л Пс 25:10
Пс 91:4

м Пс 100:5

н Пс 111:1

РОЗД. 118

о Мт 19:17

11 У паніці я сказав:
«Кожна людина говорить
неправду».^а

12 Чим я відплачу Єгови
за все добро, яке він мені
зробив?

13 Я візьму чашу спасіння*
і кликатиму ім'я Єгови.

14 Я виконаю обітницю, які дав
Єгови,
виконаю перед усім його
народом.^б

15 Дорогá* в очах Єгови
смерть тих, хто відданий
йому.^в

16 Благаю тебе, Єгово,
я ж твій слуга,
я слуга твій, син твоєї ра-
бині.
Ти звільнив мене від кай-
данів.^г

17 Тобі, Єгово, принесу я
жертву подяки^д
і кликатиму твоє ім'я.

18 Я виконаю обітницю, які дав
Єгови,^е
виконаю перед усім його
народом.^є

19 у подвір'ях дому Єгови,^ж
посеред тебе, Єрусалиме.
Вихваляйте Яг*!^з

117 Вихваляйте Єгови, всі
народи,^и
прославляйте його, всі
племена*.^и

2 бо велика його віддана лю-
бов до нас,^к
вірність Єгови^л вічна.^м
Вихваляйте Яг*!^н

118 Дякуйте Єгови, бо він
добрий,^о
його віддана любов вічна.

2 Нехай скаже Ізраїль:
«Його віддана любов
вічна».

116:13 *Або «величного спасіння».
116:15 *Букв. «цінна». 117:1 *Або
«родові громади».

- 3** Нехай скажуть нащадки
Аарона:
«Його віддана любов
вічна».
- 4** Нехай скажуть усі, хто бо-
гється Єгови:
«Його віддана любов
вічна».
- 5** У біді я кликав Яг*,
і Яг відповів та привів мене
у місце безпечне^а.
- 6** Єгова зі мною, я не матиму
страху.^б
Що зробить мені людина?^в
- 7** Єгова зі мною як мій поміч-
ник*,^г
я буду переможно дивитись
на своїх ненависників.^д
- 8** Ліпше шукати сховку
в Єгови,
ніж покладатись на
людей.^е
- 9** Ліпше шукати сховку
в Єгови,
ніж покладатись на
князів.^е
- 10** Усі народи мене оточили,
але, покладаючись на ім'я
Єгови,
я дав їм відсіч.^ж
- 11** Вони мене оточили, оточи-
ли з усіх боків,
але, покладаючись на ім'я
Єгови,
я дав їм відсіч.
- 12** Вони оточили мене, наче
бджоли,
але швидко погасли, як
вогонь серед тернів.
Покладаючись на ім'я
Єгови,
я дав їм відсіч.^з
- 13** Мене сильно штовхнули*,
щоб я впав,
але Єгова мені допоміг.

118:5 *Яг — скорочена форма іме-
ні Єгова. ^аАбо «просторе». **118:7**
^вАбо, можливо, «серед тих, хто мені
помагає». **118:13** ^бАбо, можливо, «ти
мене сильно штовхнув».

РОЗД. 118

- а* Пс 18:19
б Пс 27:1
в Іс 51:12
Рм 8:31
Єв 13:6
г Мт 26:52, 53
д Пс 54:7
е Пс 40:4
Пс 146:3, 4
Єр 17:5
є Єз 29:6, 7
ж 2Хр 20:15, 17
з 2Хр 14:11

Друга кол.

- а* Вх 15:2
Пс 18:2
Іс 12:2
б Пс 89:13
Іс 63:12
в Вх 15:6
Іс 40:26
г Пс 6:5
Пс 71:17
д Пс 66:10
Пс 94:12
е Пс 16:10
є Іс 26:2
Об 22:14
ж Пс 24:3, 4
з Пс 116:1
и Іс 28:16
Лк 20:17
Дії 4:11
1Кр 3:11
Еф 2:19, 20
1Пт 2:4–7
і Дії 5:31
к Мр 12:10, 11
л Мт 21:7–9
Мт 23:39
Мр 11:7–10
Лк 19:37, 38
м Пс 18:28
1Пт 2:9

- 14** Яг — мій притулок і сила
моя,
він став моїм спасінням.^а
- 15** Крик радості й спасіння*
лунає в наметах праведни-
ків.
Права рука Єгови виявляє
свою могутність.^б
- 16** Права рука Єгови підно-
ситься,
права рука Єгови виявляє
свою могутність.^в
- 17** Я не помру, я житиму,
щоб звіщати про діла Яг.^г
- 18** Яг суворо покарав мене,^д
але не віддав у руки смер-
ті.^е
- 19** Відкрийте мені брами пра-
ведності,^є
я ввійду в них і вихваляти-
му Яг.
- 20** Це брами Єгови,
праведні в них увійдуть.^ж
- 21** Боже, я тебе вихвалитиму,
бо ти мені відповів,^з
ти став моїм спасінням.
- 22** Камінь, який відкинули
будівельники,
став головним нарижним
каменем*.^и
- 23** Це від Єгови,^і
і воно дивовижне в наших
очах.^к
- 24** День цей створив Єгова,
у цей день ми будемо раді-
ти й тишитись.
- 25** Благаємо, Єгово, врятуй
нас!
Просимо, Єгово, дай нам
перемогу!
- 26** Благословенний той, хто
йде в ім'я Єгови!^л
Благословляємо вас з дому
Єгови.
- 27** Єгова — Бог,
він дає нам світло.^м

118:15 *Або «перемоги». **118:22**
^аБукв. «головою рогу».

Приєднайтесь до святкової процесії з віттям в руках,^a

принесіть його до рогів жертовника.^b

28 Ти мій Бог, я тебе вихвалитиму,

мій Боже, тебе я буду звеличувати.^b

29 Дякуйте Єгови,^c бо він добрий,

його віддана любов вічна.^d

℟ [áлеф]

119 Щасливі ті, хто бездоганний* на своєму шляху,

хто ходить у законі Єгови.^e

2 Щасливі ті, хто слухається його нагадувань,^e

хто всім серцем шукає його.^ж

3 Не чинять вони неправедності,

вони ходять його шляхами.^з

4 Ти наказав

старанно триматись наказів твоїх.^и

5 Якби ж я міг залишатися непохитним*,ⁱ

щоб виконувати твої постанови!

6 Тоді я не осоромився б,^к роздумуючи про всі твої заповіді.

7 З чистим серцем буду тебе вихваляти,

коли дізнаватимусь про твої праведні присуди.

8 Я буду виконувати твої постанови.

Ніколи повністю не покидай мене.

119:1 * Або «хто береже непорочність».

119:5 * Букв. «о, який мої шляхи були міцно утверджені».

РОЗД. 118

а Ль 23:34
Пс 42:4

б Вх 27:2

в Вх 15:2
Іс 25:1

г Пс 50:23

д Езд 3:11
Пс 118:1

РОЗД. 119

е 2Іп 20:3
Як 1:25

є Пс 19:7

ж 2Хр 31:20,21

з Іс 38:3

и Пв 5:33
Єр 7:23
Як 2:10

i Пс 51:10

к Пс 119:80

Друга кол.

а Пр 6:20,22

б Пс 25:5

в Пс 112:1

г Пс 19:13
Пс 37:31

д Єр 15:16

е Пс 19:8,10
Пс 119:72

є Пс 119:93
Пс 119:100

ж Пс 25:10

з Як 1:23–25

и Іс 38:20

i 1Хр 29:15

2 [бет]

9 Як юнаку зберегти свою стежку чистою?

Нехай пильнує, щоб триматися твоїх слів.^a

10 Усім серцем я шукаю тебе. Не дай мені відступити від твоїх заповідей.^b

11 Я бережу в серці слова твої,^b

щоб не грішити проти тебе.^г

12 Нехай тобі, Єгово, лине хвала,

навчи мене своїх постанов.

13 Устами своїми я звіщаю усї присуди, які ти проголосив.

14 Я тішуся твоїми нагадуваннями,^d

більше ніж усіма іншими коштовностями.^e

15 Я буду роздумувати про* накази твої,^e

не відводитиму очей від твоїх стежок.^ж

16 Я люблю постанови твої, твоїх слів не забуватиму.^з

3 [гімел]

17 Чини добро своєму слугі, щоб я жив і тримався твоїх слів.^и

18 Відкрий мої очі, щоб я чітко бачив,

які чудові речі записані в законі твоєму.

19 Я лише чужинець у цьому краю,ⁱ

не ховай від мене своїх заповідей.

20 Мене* поглинає прагнення

завжди знати твої присуди.

21 Ти докоряєш людям зухвалим,

119:15 * Або «вивчати». 119:20 * Або «мою душу».

- людям проклятим, які відступають від заповідей твоїх.^a
- 22** Відверни від мене* глузування і зневагу, бо я слухаюся твоїх нагадувань.
- 23** Навіть коли князі сидять і змовляються проти мене, слуга твій роздумує про* твої постанови.
- 24** Люблю я твої нагадування,^b вони мої радники.^b
 † [dǎlet]
- 25** Я* лежу розпростертий у поросі.^г
 Збережи мені життя, як ти і обіцяв.^d
- 26** Я розповів тобі про шляхи свої, і ти мені відповів^e дав.
 Навчи мене своїх постанов.^e
- 27** Допоможи мені зрозуміти значення* наказів твоїх, щоб я роздумував про* твої дивовижні діла.^e
- 28** Смуток не дає мені* спати, зміцни мене, як ти і обіцяв.
- 29** Віддали від мене шлях обману,^ж вияви мені ласку — навчи закону свого.
- 30** Обрав я дорогу вірності,^з присуди твої вважаю справедливими.
- 31** Я горнуся до твоїх нагадувань.^и
 Єгово, не дозволяй мені розчаруватися*.ⁱ

119:22 *Букв. «відкоти з мене». **119:23** *Або «вивчас». **119:25** *Або «моя душа». **119:27** *Букв. «шлях». *Або «вивчав». **119:28** *Або «мої душі». **119:31** *Або «осоромитися».

РОЗД. 119

a Пв 28:15

б Пс 119:14
Пс 119:168в Пв 17:18–20
Пс 119:105
2Тм 3:16, 17

г Пс 22:15

д Пс 119:154
Пс 143:11

е Пс 86:11

є Пс 145:5

ж Пс 141:4
Пр 30:8

з ІсН 24:15

и Пс 19:7

i Пс 25:20
Пс 119:80

Друга кол.

a Іс 48:17
Ів 6:45
Як 1:5

б Пс 119:112

в Пс 23:3

г Лк 12:15
1Тм 6:10
Єв 13:5д Чс 15:39
Пр 4:25
Пр 23:4, 5е Пс 19:9
Пс 119:75є Пс 51:1
Пс 90:14

ж Пс 119:76

32 Я охоче прямуватиму* шляхом твоїх заповідей, бо ти відкрив для цього моє серце^z.

† [ze]

33 Єгово, навчи мене^a йти дорогою твоїх постанов, і я буду триматись її до кінця.^б

34 Дай мені розуміння, щоб я дотримувався твого закону і слухався його від усього серця.

35 Веди мене* стежкою заповідей твоїх,^в бо в цьому я знаходжу насолоду.

36 Прихили моє серце до твоїх нагадувань, а не до наживи*.^г

37 Відверни мої очі від марноти,^d збережи мені життя на твоєму шляху.

38 Виконай обіцянку*, яку ти дав своєму слугі, щоб він мав страх перед тобою*.

39 Відверни від мене ганьбу, якої я так боюся, бо присуди твої справедливі.^e

40 Подивись, як я прагну наказів твоїх, збережи мені життя, бо ти праведний.

† [vav]

41 Єгово, даруй мені свою віддану любов,^є пошли спасіння згідно з твоєю обіцянкою*.^ж

119:32 *Букв. «буду бігти». *Або, можливо, «ти вселяєш впевненість у моє серце». **119:35** *Або «дай мені ходити». **119:36** *Або «прибутку». **119:38** *Або «слово». *Або, можливо, «дану тим, хто боїться тебе». **119:41** *Або «словом».

- 42 тоді я дам відповідь тому, хто насміхається з мене, адже словам твоїм я довіряю.
- 43 Не забирай повністю слів правди з моїх уст, бо я покладаю надію* на твій присуд.
- 44 Я буду триматись твого закону завжди, повік-віків.^а
- 45 Ходитиму я в місці безпечному*,^б бо шукаю твоїх наказів.
- 46 Говоритиму про нагадування твої перед царями і не буду соромитись.^в
- 47 Я знаходжу втіху в заповідях твоїх, я люблю їх.^г
- 48 Підніму руки в молитві до тебе, бо заповіді твої люблю,^д і буду роздумувати про* твої постанови.^е
- † [zdán]
- 49 Пригадай своє слово*, яке ти дав своєму слугі і яке вселяє в мене надію.^ж
- 50 Це потішає мене у стражданнях,^з бо твоє слово зберігає мені життя.
- 51 Люди зухвали насміхаються з мене без стриму, але від закону твого я не відступаю.^и
- 52 Єгово, я пам'ятаю твої давні присуди^і і знаходжу в них потіху.^к
- 53 Охопив мене лютий гнів через грішників, які покидають твій закон.^л

119:43 *Або «чекаю». 119:45 *Або «просторому». 119:48 *Або «вивчати». 119:49 *Або «обіцянку». #Або «на яке ти змусив мене чекати».

РОЗД. 119

а Пс 119:33

б Пс 118:5

в Рм 1:16

г Йв 23:12
Пс 119:174
Рм 7:22

д Пс 119:127

е Пс 119:23
Пс 119:71є Пс 94:19
Рм 15:4

ж Пс 119:157

з Чс 16:5
Пв 1:35,36
Пв 4:3

и Рм 15:4

і Пс 119:158
Пс 139:21
Пр 28:4

Друга кол.

а Пс 63:6
Іс 26:9

б Пс 16:5

в Вх 19:8

г Пс 51:17

д Пс 57:1

е Пс 119:101
Еф 5:15

є 2Хр 29:1,3

ж 1См 26:8,9
2Хр 29:1,2

з Пс 42:8

и Пр 13:20

і Пс 33:5
Пс 104:13к 1Цр 3:9
Пс 94:10
Дн 2:21
Флп 1:9

- 54 Твої постанови — це пісні для мене, хоч би де я жив*.
- 55 Єгово, вночі я згадую твоє ім'я,^а щоб триматись закону твого.
- 56 Це стало звичним для мене, бо я сповняю накази твої.
- † [xet]
- 57 Єгово, ти моя частка,^б пообіцяв я триматись слів твоїх.^в
- 58 Я благаю тебе* усім серцем,^г вияви мені ласку^д згідно з твоєю обіцянкою.^е
- 59 Я дослідив дороги свої, щоб повернути стопи до твоїх нагадувань.^є
- 60 Спішу я і не зволікаю виконувати твої заповіді.^з
- 61 Пути неправедних обвили мене, але твого закону я не забуваю.^ж
- 62 Опівночі я встаю і дякую тобі^з за твої праведні присуди.
- 63 Я друг усім, хто боїться тебе і хто сповняє накази твої.^и
- 64 Єгово, земля повна твоєї відданої любові.^к Навчи мене своїх постанов.
- ‡ [mem]
- 65 Робив ти, Єгово, добро своєму слугі, як і обіцяв.
- 66 Навчи мене розсудливості і дай мені знання,^к бо я покладаюсь на твої заповіді.

119:54 *Або «у домі, де я живу як чужинець». 119:58 *Або «я пом'якшую твоє лице; шукаю усмішки твого лица». #Або «словом».

67 До того, як я зазнав біди,
я сходив з правильного
шляху*,
але тепер виконую слова
твої.^а

68 Ти добрий,^б і добрі діла
твої.

Навчи мене своїх поста-
нов.^в

69 Люди зухвалі заплямову-
ють мене брехнею,
а я від усього серця спов-
няю накази твої.

70 Серце їхнє нечутливе*,^г
а я люблю твій закон.^д

71 Добре, що я страждаю,^е
бо так навчаюсь твоїх
постанов.

72 Закон, який ти проголо-
сив, іде мені на добро,^є
ліпший він за тисячі
шéкелів золота й
срібла.^ж

* [йод]

73 Твої руки створили мене,
вони мене сформували.
Дай мені розуміння,
щоб я навчився твоїх
заповідей.^з

74 Ті, хто боїться тебе, ба-
чать мене і радіють,
бо твоє слово — надія
моя*.^и

75 Єгово, я знаю, що присуди
твої праведні^і
і що, покаравши мене, ти
виявив вірність.^к

76 Прошу, потіш мене своєю
відданою любов'ю^л
згідно з обіцянкою*, яку
ти дав своєму слугі.

77 Вияви мені милосердя,
щоб я залишився
живим,^м
бо я люблю твій закон.^н

119:67 *Або «я грішив ненавмисно».
119:70 *Букв. «нечутливе, як жир».
119:74, 81 *Або «я чекаю на твоє сло-
во». 119:76 *Або «словом».

РОЗД. 119

а Пс 119:11

б Пс 86:5
Мр 10:18

в Іс 48:17

г Іс 6:10

д Пс 40:8
Рм 7:22

е 1Кр 11:32
Єв 12:9–11

є Пс 17:18, 19

ж Пс 19:7, 10
Пр 3:13–15

з 1Хр 22:12
Йв 32:8

и Пс 119:147

і Пс 119:160

к Пв 32:4
Єв 12:11

л Вх 34:6
Пс 86:5

м Пс 51:1
Пс 103:13
Пс 119:116
Дн 9:18
Лк 1:50

н Рм 7:22

Друга кол.

а Пс 119:45

б 1Цр 8:58

в Пс 119:5, 6
1Ів 2:28

г Мих 7:7

д Пс 69:3

е Пс 86:17
Пс 102:2

є Пс 119:61
Пс 119:176

ж Пс 7:6
Об 6:9, 10

з Пс 142:6

78 Нехай осоромлені будуть
люди зухвалі,
бо вони кривдять мене
без причини*,
а я буду роздумувати про^п
накази твої.^а

79 Нехай повернуться
до мене ті, хто боїться
тебе,
хто знає твої нагаду-
вання.

80 Дозволь моему серцю без-
доганно триматися тво-
їх постанов,^б
щоб я не осоромився.^в

▷ [каф]

81 Я прагну^г спасіння, яке ти
даєш,^г
бо твоє слово — надія
моя*.

82 Очі мої прагнуть побачи-
ти, як сповниться твоє
слово,^д
я кажу: «Коли ж ти поті-
шиш мене?»^є

83 Я наче сухий задимлений
бурдюк,
але твоїх постанов не
забуваю.^є

84 Доки чекати своєму
слугі?

Коли ти виконаєш свій
присуд над моїми гони-
телями?^ж

85 Копають для мене ями
люди зухвалі,
ті, хто зневажає твій
закон.

86 Усі заповіді твої надійні.
Люди переслідують мене
без причини. Поможі
мені!^з

87 Вони мало не стерли мене
з лица землі,
але я не покидав наказів
твоїх.

119:78 *Або, можливо, «брехнею».
#Або «вивчати». 119:81 #Або «моя ду-
ша тужить за».

- 88** Ти виявляєш віддану любов, тому збережи мені життя,
щоб я тримався нагадувань, які ти даєш.
↳ [л.мед]
- 89** Єгово, повіки слово твоє залишатиметься в небі.^а
- 90** Ти виявляєш вірність з покоління в покоління.^б
Землю ти міцно утвердив, і вона продовжує стояти.^в
- 91** Згідно з твоїми постановами вони* донині стоять,
бо всі вони слуги твої.
- 92** Якби я не любив закону твого,
то вже помер би від страждань.^г
- 93** Ніколи не забуду наказів твоїх,
бо через них ти зберігаєш мені життя.^д
- 94** Я належу тобі, врятуй мене,^е
бо я шукаю твоїх наказів.^є
- 95** Неправедні підстерігають мене, щоб погубити, але я пильно зважаю на твої нагадування.
- 96** Я бачив, що всяка досконалість має свою межу, але заповідь твоя не має меж*.
↳ [м.ел]
- 97** Як я люблю закон твій!^ж
Кожен день роздумую про* нього.^з
- 98** Твоя заповідь робить мене мудрішим за моїх ворогів,^и
бо вона зі мною повік.

119:91 *Тобто всі його творіння. **119:96** *Букв. «є дуже широка». **119:97, 99** *Або «вивчаю».

РОЗД. 119

а Пс 89:2
Пс 119:152

б Пв 7:9

в Пс 104:5
Ек 1:4

г Пр 6:23
Мт 4:4

д Ль 18:5
Пв 30:16
Ів 6:63
Рм 10:5

е Пс 86:2
Іс 41:10

є Пс 119:15

ж Пс 40:8

з Пс 1:2

и Пс 19:7
Пр 2:6
Пр 10:8

Друга кол.

а Мт 11:25
Лк 2:46, 47

б Пс 18:23
Пс 119:59

в Пр 19:7, 10
Пр 24:13, 14

г Пс 119:100

д Пс 97:10
Пс 101:3
Пр 8:13
Пр 13:5
Рм 12:9

е Пс 43:3
Пр 6:23
Іс 51:4
Рм 15:4
2Тм 3:16, 17
2Пт 1:19

є Пс 34:19

ж Пс 119:88
Пс 143:11

з Пс 50:23
Ос 14:2
Єв 13:15

и Пв 33:10
Іс 48:17

і Пс 119:61

- 99** У мене більше проникливості, ніж у всіх моїх вчителів,^а
бо роздумую про* нагадування твої.
- 100** У мене більше розуміння, ніж у старших чоловіків,
бо виконую твої накази.
- 101** Я не йду по жодній стежці лихій,^б
тому що хочу дотримуватись твого слова.
- 102** Від присудів твоїх я не ухиляюсь,
бо ти навчаєш мене.
- 103** Які солодкі слова твої для мого піднебіння,
для моїх уст вони солодші за мед.^в
- 104** Завдяки наказам твоїм я маю розуміння,^г
тому ненавиджу всяку стежку неправдиву.^д
↳ [нуш]
- 105** Твоє слово – світильник для моїх ніг
і світло для стежки моєї.^е
- 106** Дав я клятву триматися твоїх праведних присудів
і клятву цю виконаю.
- 107** Я сильно страждаю.^є
Єгово, збережи мені життя, як ти і обіцяв.^ж
- 108** Прошу, Єгово, прийми мої добровільні жертви хвали*^з
і навчи мене своїх присудів.^и
- 109** Життя моє постійно в небезпеці*,
але закон твій я не забуваю.^і
- 110** Неправедні поставили пастку на мене,

119:108 *Букв. «добровільні приношення моїх уст». **119:109** *Або «моя душа постійно у мой руці».

але від твоїх наказів я не відступаю.^а

111 Твої нагадування завжди будуть зі мною*, бо вони радість для мого серця.^б

112 Я вирішив* виконувати твої постанови постійно, до самого кінця.

□ [са́мех]

113 Я ненавиджу людей з половинчастим серцем*,^в

а закон твій люблю.^г

114 Ти мій сховок і мій щит,^д бо твоє слово — надія моя*.^е

115 Не підходьте до мене, злочинці,^є щоб я дотримувався наказів мого Бога.

116 Підтримай мене, Боже, як ти і обіцяв*,^ж щоб я залишився живим, не дозволь, щоб надія моя обернулась на розчарування*.^з

117 Підтримай мене, щоб я врятувався,^и і я завжди буду зосереджуватись на постановах твоїх.^й

118 Відкидаєш ти всіх, хто відступає від твоїх постанов,^к бо ці люди хитрують і обманюють.

119 Усіх неправедних землі ти усуваєш, наче непотрібний шлак,^л тому люблю я нагадування твої.

119:111 *Або «твої нагадування — мій вічний спадок». **119:112** *Букв. «нахилив своє серце». **119:113** *Або «тих, у кого поділене серце». **119:114** *Або «я чекаю на твоє слово». **119:116** *Або «згідно з твоїм словом». ^аАбо «була осоромлена».

РОЗД. 119

а Пс 119:87

б Пс 19:8
Пс 119:129
Єр 15:16

в 1Цр 18:21
Об 3:16

г Пс 40:8
Пс 119:97

д Пс 32:7
Пс 91:2

е Пс 130:5

є Пс 26:5

ж Іс 41:10

з Пс 25:2
Рм 10:11

и Іс 41:13

й ІсН 1:8
Пс 119:48

к 1Хр 28:9
Пс 95:10

л Пр 2:22
Пр 25:4,5
Єз 22:18

Друга кол.

а Пс 69:3
Пс 143:7

б Пс 119:81

в Пс 69:16

г Пс 143:10

д Пс 119:34
2Тм 2:7
Як 1:5

е Пс 9:19
Єр 18:23

є Пс 19:9,10
Пс 119:72
Пр 3:13,14

ж Пс 19:8

з Пс 119:104

и Пс 119:105
Пр 6:23
2Кр 4:6
2Пт 1:19

й Пс 19:7
Пр 1:1,4
2Тм 3:15

120 Тіло* моє тремтить зі страху перед тобою, я боюсь твоїх присудів.

У [ámi]

121 Я поводжуся справедливо і праведно.

Не віддавай мене в руки гнобителів!

122 Дай запоруку того, що твоєму слuzі буде добре вестися.

Нехай люди зухвалі не пригноблють мене.

123 Очі мої втомилися, поки я чекав спасіння, яке ти даєш,^а і твоєї праведної обіцянки*.^б

124 Вияви своєму слuzі віддану любов,^в навчи мене твоїх постанов.^г

125 Я твій слуга, дай мені розуміння,^д щоб я пізнав нагадування твої.

126 Єгово, прийшов час тобі діяти,^є бо твій закон порушують.

127 Тому я люблю твої заповіді більше, ніж золото, ніж шире* золото.^є

128 Тому кожну твою настанову* я вважаю правильною,^ж а кожну стежку неправду ненавиджу.^з

В [ne]

129 Нагадування твої чудові, тому я* тримаюся їх.

130 Відкриття твоїх слів приносить світло,^и дає недосвідченому розуміння.^й

119:120 *Букв. «плоть». **119:123** *Або «слова». **119:127** *Або «очищене». **119:128** *Або «наказ». **119:129** *Або «моя душа».

- 131** Широко відкриваю уста свої і зітхаю*, бо прагну твоїх заповідей.^а
- 132** Прихились до мене і вияви ласку,^б дотримуючись своєї постанови щодо тих, хто любить ім'я твоє.^в
- 133** Нехай твоє слово керує моїми кроками*, нехай наді мною не панує жодне зло.^г
- 134** Врятуй* мене від гнобителів, і я триматимусь твоїх наказів.
- 135** Нехай твоє обличчя засяє* над твоїм слугою,^д навчи мене своїх постанов.
- 136** Потоки сліз течуть з моїх очей, бо люди не тримаються твого закону.^е
- ☩ [цадѣ]
- 137** Єгово, ти праведний,^є і присуди твої справедливий.^ж
- 138** Нагадування, які ти даєш, праведні і гідні цілковитого довір'я.
- 139** Ревність з'їдає мене,^з бо мої вороги забули слова твої.
- 140** Слово твоє дуже чисте,^и і твій слуга любить його.^і
- 141** Я незначний і зневажений,^к та не забув я наказів твоїх.
- 142** Праведність твоя вічна,^л і закон твій — правда.^м
- 143** Хоча спадають на мене біди і труднощі,

119:131 *Букв. «важко дихаю». 119:133 *Або «робить мої кроки впевненими». 119:134 *Букв. «випусти». 119:135 *Або «усміхнеться».

РОЗД. 119

- а Пс 42:1
1Пт 2:2
- б 1См 1:10,11
2См 16:11,12
Іс 38:9,20
- в Єв 6:10
- г Пс 19:13
Рм 6:12
- д Чс 6:25
Пс 4:6
- е Єз 9:4
2Пт 2:7,8
- є Пв 32:4
- ж Об 16:5,7
- з 2Лр 10:16
Пс 69:9
Ів 2:17
- и Пс 12:6
Пс 119:160
- і Пс 119:97
- к Пс 22:6,7
- л Пс 36:6
- м Вх 34:6
Пс 119:160
Ів 17:17
- Друга кол.**
- а Пс 119:34
- б Пс 5:3
Пс 88:13
Мр 1:35
- в Пс 63:6
Лк 6:12
- г Пс 51:1
Іс 63:7
- д Пв 4:7
Пс 46:1
Пс 145:18
- е Пс 19:9
Ів 17:17
- є Пс 119:144
Ек 3:14
- ж Пс 9:13

- я не перестаю любити твої заповіді.
- 144** Нагадування твої вічно будуть праведні. Дай мені розуміння,^а щоб я залишився живим.
- ☩ [коф]
- 145** Єгово, я кличу тебе всім серцем, дай мені відповідь. Твої постанови я буду виконувати.
- 146** Тебе я кличу, врятуй мене! Я буду триматись нагадувань твоїх.
- 147** Я встаю ще перед світанком* і допомоги в тебе благаю,^б бо твої слова — надія моя.^в
- 148** Я розплющую очі ще перед нічними сторбжами, щоб роздумувати про* твоє слово.^г
- 149** Єгово, почуй мій голос, бо ти виявляєш віддану любов.^д
- Збережи мені життя, бо ти справедливий.
- 150** Підступають до мене ті, хто поводить ганебно*, вони далекі від твого закону.
- 151** Єгово, ти близько,^д усі заповіді твої — правда.^є
- 152** Віддавна я знаю твої нагадування, ти навічно їх утвердив.^є
- ☩ [реи]
- 153** Подивись на мої страждання і врятуй мене,^ж бо закон твій я не забуваю.

119:147 *Або «в ранкових сутінках». # Або «я чекаю на твої слова». 119:148 *Або «вивчати». 119:150 *Або «непристоно».

- 154** Захисти мене* і врятуй,^а
збережи мені життя
згідно зі своєю обіцян-
кою^з.
- 155** Спасіння далеке від не-
праведних,
бо вони твоїх постанов не
шукають.^б
- 156** Єгово, милосердя твоє ве-
лике.^в
Збережи мені життя, бо
ти справедливий.
- 157** Багато в мене гонителів
і ворогів,^г
але від твоїх нагадувань я
не відходжу.
- 158** Я з відразою дивлюся на
зрадників,
бо вони не тримаються
твоїх слів.^д
- 159** Єгово, подивись, як люб-
лю я накази твої!
Збережи мені життя, бо
ти виявляєш віддану
любов.^е
- 160** Правда — це суть твого
слова,^є
усі присуди твої праведні
й вічні.
⚡ [сін або шін]
- 161** Князі переслідують мене^ж
без причини,
але серце моє благого-
віє перед словами твої-
ми.^з
- 162** Я тішуся твоїми слова-
ми,^и
як той, хто знаходить
здобич велику.
- 163** Брехню я ненавиджу, во-
на гидка мені,^к
а закон твій люблю.^л
- 164** Сім разів на день я тебе
вихваляю
за твої праведні присуди.
- 165** Мир великий у тих, хто
любить закон твій,^м

119:154 *Або «веди мою судову спра-
ву». ^зАбо «словом».

РОЗД. 119

- а 1См 24:15
Пс 43:1
- б 2Цр 17:15, 18
Пс 73:27
Пр 15:29
- в 1Хр 21:13
Пс 86:15
Іс 55:7
2Кр 1:3
Як 5:11
- г Пс 25:19
- д Пс 139:21
- е Пс 119:40, 88
Пл 3:22
- є 2См 7:28
Пс 12:6
Ів 17:17
- ж Пс 119:23
- з 2Цр 22:19
- и Єр 15:16
- і Пс 101:7
Пс 119:29, 104
- к Пс 1:2
- л Пс 1:2, 3
Пр 3:1, 2
Іс 32:17
Іс 48:18

Друга кол.

- а Пс 1:2
Пс 40:8
Рм 7:22
- б Пс 139:3
Пр 5:21
Пр 15:11
Єв 4:13
- в Пс 18:6
- г 1Хр 22:12
Пр 2:3, 5
- д Пс 63:5
Пс 71:17
Пс 145:7
- е Пс 40:9
- є Пс 60:5
- ж Пв 30:19
ІсН 24:15, 22
- з Пс 1:2
- и Пс 9:13, 14
Іс 38:19
- і Пс 95:7
Лк 15:4
1Пт 2:25
- к Ек 12:13

- ніщо не стане для них
спотиканням*.
- 166** Єгово, я надіюсь, що ти
даси мені спасіння,
і виконую твої заповіді.
- 167** Я* тримаюся твоїх нага-
дувань,
я дуже їх люблю.^а
- 168** Слухаюся я твоїх наказів
і нагадувань,
бо ти знаєш про все, що я
роблю.^б
Г [тав]
- 169** Єгово, нехай моє бланга-
ння про допомогу дійде
до вух твоїх,^в
дай мені розуміння через
твоє слово.^г
- 170** Хай моє блангання про лас-
ку долине до тебе,
врятуй мене, як ти
і обіцяв*.
- 171** Нехай уста мої будуть пе-
реповнені хвалою,^д
бо ти навчав мене своїх
постанов.
- 172** Хай язик мій співає про
твоє слово,^є
бо всі твої заповіді
праведні.
- 173** Нехай рука твоя буде го-
това допомогти мені,^є
бо я вибрав накази твої.^ж
- 174** Єгово, я прагну спасіння,
яке ти даєш,
твій закон я люблю.^з
- 175** Дозволь мені* жити, щоб
вихваляти тебе,^и
нехай твої присуди допо-
магають мені.
- 176** Я блукаю, мов загублена
вівця.^і Знайди свого
слугу,
бо заповіді твої я не
забуваю.^к

119:165 *Або «для них немає жодно-
го каменя спотикання». 119:167 *Або
«МОЯ ДУША». 119:170 *Або «згідно
з твоїм словом». 119:175 *Або «моїй
душі».

Пісня сходження*.

120 У біді я кликав Єгови,^а
і він мені відповів.^б

- 2 Єгово, врятуй мене* від
брехливих уст
і від язика підступного.
- 3 Що Він тобі зробить і як
Він тебе покарає*,
о підступний язичку?^в
- 4 Гострими стрілами^г воїна
і розжареним вугіллям^д
з чагарнику*.
- 5 Горе мені, бо я живу як той
чужинець у Мешеху,^е
мешкаю серед наметів
Кедару.^є
- 6 Надто довго я* живу
з тими, хто ненавидить
мир.^ж
- 7 Я за мир, але тільки-но
почну говорити,
вони готуються до війни.

Пісня сходження.

121 Зводжу свої очі до
гір.^з

- Звідки прийде мені допо-
мога?
- 2 Допомога мені — від Єго-
ви,^и
Творця неба і землі.
- 3 Він ніколи не дасть нозі
твій посковзнутись*,^і
твій Охоронець ніколи
не задрімає.
- 4 Ніколи не задрімає і не
засне
той, хто охороняє
Ізраїль.^к
- 5 Єгова тебе охороняє,
Єгова — наче тинь^л право-
руч від тебе.^м
- 6 Не вразить тебе ані сонце
удень,^н
ані місяць вночі.^о

120:Надп. * Див. глосарій. 120:2 *Або
«мою душу». 120:3 *Букв. «і що Він
дасть тобі». 120:4 *Букв. «ретаму».
120:6 *Або «моя душа». 121:3 *Або
«захитатись».

РОЗД. 120

а Пс 18:6
б Пс 50:15
Йн 2:1, 2
в Пр 12:22
г Пс 7:13
д Пс 140:10
е Бт 10:2
є Єр 49:28
ж Пс 57:4

РОЗД. 121

з Пс 125:2
и Пс 46:1
Іс 41:13
Єр 20:11
Єв 13:6
і Пс 91:11, 12
Пр 3:26
к Іс 27:3
Іс 40:28
л Пс 91:1
Іс 25:4
м Пс 16:8
Пс 109:31
н Іс 49:10
Об 7:16
о Пс 91:5, 6

Друга кол.

а Пс 91:10
Пр 12:21
б Пс 97:10
Пс 145:20

РОЗД. 122

в 2См 6:15
Пс 27:4
Пс 42:4
Пс 84:10
г 2Хр 6:6
Пс 84:7
Пс 100:4
д 2См 5:9
е Вх 23:17
Пв 12:5, 6
є Пв 17:8, 9
2Хр 19:8
ж 2См 7:16
1Цр 10:18
1Хр 29:23
з Пс 51:18
и 1Хр 29:3
Пс 26:8
Пс 69:9

РОЗД. 123

і Пс 25:15
Пс 121:1

- 7 Єгова обереже тебе від
усякої шкоди,^п
він охоронить твоє
життя*.^р
- 8 Єгова охоронятиме тебе
в усьому, що ти будеш
робити*,
віднині й повік.

Пісня сходження. Псалом Давида.

122 Я зрадів, коли мені
сказали:

- «Ходімо до дому Єгови».^с
- 2 І тепер наші ноги стоять
у брамах твоїх, Єрусалиме.^т
- 3 Єрусалим збудований як
місто,
з'єднане в одне ціле.^д
- 4 До нього піднімаються
племена,
племена Яг*,
щоб прославити ім'я Єгови,
бо Ізраїль отримав таке на-
гадування.^е
- 5 Там поставлені судові
престоли,^є
престоли дому Давида.^ж
- 6 Просіть миру для Єрусали-
ма.^з
Ті, хто тебе любить, будуть
безпечні.
- 7 Нехай мир панує поміж
твоїми валами*,
безпека — в укріплених
баштах твоїх.
- 8 Заради братів своїх і дру-
зів я говоритиму:
«Нехай мир панує у тобі».
- 9 Заради дому Єгови, нашого
Бога,^и
я шукатиму для тебе добра.

Пісня сходження.

123 Зводжу свої очі до
тебе,^і
того, хто сидить на пре-
столи у небі.

121:7 *Або «душу». 121:8 *Букв. «твій
вихід і твій вхід». 122:4 *Яг — скоро-
чена форма імені Єгова. 122:7 *Або
«укріпленими стінами».

- 2 Подібно як очі слуг стежать за руками їхнього пана, а очі служниць — за руками їхньої пані, так і наші очі дивляться на Єгову^а в очікуванні ласки від нього.^б
- 3 Єгово, вияви нам ласку, вияви ласку свою, бо ми пересичені зневагою.^в
- 4 Ми пересичені* насмішками самовпевнених людей, зневагою людей зарозумілих.

Пісня сходження. Псалом Давида.

- 124** «Якби Єгова не був з нами,^г — нехай скаже Ізраїль, — 2 якби Єгова не був з нами,^д коли вороги піднялись, щоб напасти на нас,^е 3 то вони поглинули б нас живцем^в у палючому гніві своєму.^ж 4 Води змили б нас, бурхливий потік нас* затопив би.^з 5 Розбурхані води накрили б нас*. 6 Хай лине хвала Єгові, бо він не віддав нас у їхні зуби як здобич. 7 Ми* — наче птах, який врятувався від пастки птахолова.^и Пастка зламалася, і ми врятувались.^і 8 Наша допомога — в імені Єгови,^к Творця неба і землі».

123:4 *Або «наша душа має більше, ніж достатньо». 124:4, 5 *Або «нашу душу». 124:7 *Або «наша душа».

РОЗД. 123

а Пс 119:82
Пс 130:6
б Пс 3:25
Мих 7:7
в Не 4:4
Пс 44:13

РОЗД. 124

г Пс 46:7
Рм 8:31
Ев 13:6
д Пс 54:4
Пс 118:6
е Пс 3:1
Пс 22:16
е Пс 27:2
ж Пс 56:1
з Пс 18:4
и 1См 23:26–28
2См 17:21, 22
і Пс 25:15
Пс 91:3
к Пр 18:10

Друга кол.

РОЗД. 125

а Єр 17:7
б 1Цр 8:12, 13
Пс 48:2
Пс 132:13, 14
в 1Цр 11:7
Дії 1:12
г Пс 34:7
Іс 31:5
Зх 2:4, 5
д Іс 14:5
е Ек 7:7
е Пс 51:18
ж Пс 36:10
Пс 73:1
з 1Хр 10:13
Пс 53:5
Іс 59:8

РОЗД. 126

и Езд 1:2, 3
Пс 85:1
і Езд 3:11
Пс 106:47
Іс 49:13
Єр 31:12
к ІсН 2:9, 10
Не 6:15, 16
л Езд 7:27, 28
Іс 11:11

Пісня сходження.

- 125** Ті, хто покладається на Єгову,^а — наче гора Сіон, яка ніколи не похитнеться, яка стоятиме повік.^б
- 2 Як гори стоять довкола Єрусалима,^в так Єгова стоїть довкола народу свого^г віднині й повік.
- 3 Жезл неправедності не тяжітиме вічно над наділом праведних,^д щоб вони не стали чинити* зло.^е
- 4 Єгово, роби добро для добрих,^в для тих, у кого чисте серце.^ж
- 5 А тих, хто збочує на дорозги криві, Єгова покарає, як і злочинців.^з Нехай над Ізраїлем буде мир.

Пісня сходження.

- 126** Коли Єгова повернув назад полонених Сіону,^а нам здавалося, що це сон.
- 2 Тоді уста наші наповнилися сміхом і язик радісно вигукував.^б Народи тоді говорили: «Єгова вчинив для них великі діла».^в
- 3 Єгова вчинив для нас великі діла,^г і ми переповнені радістю.
- 4 Єгово, поверни назад* наших полонених, як потоки в Негеві^д.
- 5 Хто сіє зі слізьми, той жатиме з радістю.

125:3 *Або «не повернули своїх рук до». 126:4 *Або «віднови». #Або «ваді на півдні». Див. глосарій, *Ваді*.

- 6 Хто, хоч і плаче, таки йде у поле, несучи свою торбину насіння, той обов'язково повертається з радістю,^a несучи свої снопи.^b

Пісня сходження. Псалом Соломона.

- 127** Якщо Єгова не буде дому,
то даремно трудяться будівельники.^a
Якщо Єгова не охороняє міста,^г
то даремно пильнують вартові.
- 2 Даремно ви рано встаєте, пізно лягаєте і тяжко заробляєте хліб свій,
адже Бог дбає про тих, кого любить, і дає їм спокійний сон.^d
- 3 Діти* — спадщина від Єгови,^e плід утроби — нагорода.^e
- 4 Сини юності — наче стріли в руках сильного.^ж
- 5 Щасливий чоловік, який наповнює ними свій сагайдак.^з
Не будуть вони осоромлені, бо вони говоритимуть з ворогами при брамах.

Пісня сходження.

- 128** Щасливий той, хто боїться Єгови,^а
хто ходить шляхами його.^г
- 2 Ти споживатимеш плоди своєї важкої праці.
Ти будеш щасливий і матимеш достаток.^ж
- 3 Дружина твоя буде в домі мов родюча виноградна лоза,^г
а сини будуть довкола твого столу мов оливкові пагони.

127:3 * Букв. «сини».

РОЗД. 126

а Пс 30:5
Іс 61:1-3
б Іс 9:3

РОЗД. 127

в Пр 3:6
Пр 10:22
Пр 16:3
г Іс 27:3
д Пс 3:5
Ек 5:12
е Бт 33:4, 5
Бт 48:3, 4
ІСм 2:21
є Бт 41:51, 52
Лв 26:9
Йв 42:12, 13
Пс 128:3
ж Пр 17:6
з Бт 50:23

РОЗД. 128

и Пс 112:1
Єв 5:7
і Пс 119:1
Мих 6:8
к Ек 5:18
Іс 65:22
л Вх 23:26
Пс 127:3

Друга кол.

а Пс 127:4, 5
б Пс 122:6
Іс 33:20

РОЗД. 129

в Вх 5:6, 9
г Пл 1:3
д Пс 118:13
Пс 125:3
е Пс 66:12
Іс 51:23
є Езд 9:15
Не 9:33
ж Пс 124:7
з Не 4:4
Не 6:15, 16
Єс 6:13
Єс 9:5
Пс 137:7
Зх 12:3

РОЗД. 130

и Пл 3:55
Йн 2:1, 2

- 4 Такі благословення отри-має той,
хто боїться Єгови.^a
- 5 Єгова поблагословить тебе з Сіону.
Нехай твої очі бачать благополуччя Єрусалима по всі дні твого життя^b
- 6 і хай побачать синів, які народяться у твоїх синів.
Нехай буде мир над Ізраїлем.

Пісня сходження.

- 129** «Вороги нападають на мене ще з юності,^a — нехай скаже Ізраїль, —
2 вороги нападають на мене ще з юності,^г
та не можуть подолати мене.^d
- 3 Плугатарі орють на спині моїй,^e
прокладають довгі борозни».
- 4 Але Єгова праведний,^e
він мотузку грішників порозривав.^ж
- 5 Усі, хто ненавидить Сіон, осоромляться, відступлять і зазнають ганьби.^з
- 6 Стануть вони мов трава на дахах,
яка висихає ще до того, як зірвуть її.
- 7 Жнець не зріже її,
і той, хто в'яже снопи, не візьме її в оберемок.
- 8 І не скажуть перехожі:
«Нехай Єгова благословить вас.
Благословляємо вас в ім'я Єгови».

Пісня сходження.

- 130** Єгово, у глибокому розпачі я кличу тебе.^а
- 2 Почуй, Єгово, мій голос,
прихили вухо до моїх благань про допомогу.

- 3 О Яг*, якби ти вишукував^ж провини, хто встояв би перед тобою, Єгово?^а
- 4 У тебе справжнє прощення,^б щоб люди благоговіли* перед тобою.^в
- 5 Я надіюсь на Єгову, усе моє єство* надіється на нього, я чекаю на його слово.
- 6 Я* палко чекаю Єгову,^г чекаю більше, ніж вартовий ранку,^д більше, ніж вартовий чекає ранку.
- 7 Хай Ізраїль чекає Єгову, бо Єгова віддано виявляє любов^е і має велику силу, щоб викупляти.
- 8 Він викупить Ізраїль від усіх його провин.

Пісня сходження. Псалом Давида.

- 131** Єгово, серце моє не горде, мої очі не дивляться зверхньо,^а я не шукаю для себе великого^ж і не прагну недосяжного.
- 2 Я утішав і заспокоював душу свою^б,^в як мати заспокоює дитя, відлучене від грудей. Я* задоволений, немов те дитя.
- 3 Хай Ізраїль чекає Єгову^г віднині й повік.

Пісня сходження.

- 132** Єгово, згадай про Давида, про всі його страждання^д

130:3 *Яг — скорочена форма імені Єгова. ^аАбо «стежив за». 130:4 *Букв. «боялись». 130:5, 6; 131:2 *Або «моя душа». 131:2 ^жАбо «себе». Див. глосарій.

РОЗД. 130

а Пс 38:4
Пс 103:14
Пс 143:1, 2
Іс 55:7
Дн 9:18
Рм 3:20
Тит 3:5

б Вх 34:6, 7
Пс 25:11

в Єр 33:8, 9

г Мих 7:7

д Пс 119:147
е Пс 86:5

РОЗД. 131

е Пс 78:70
Пс 138:6

ж 1См 18:23

з 1См 30:6
Пс 62:1
Іс 30:15
Пл 3:26

и Пс 130:7
Мих 7:7

РОЗД. 132

і 1См 20:1

Друга кол.

а 2См 7:2, 3
б 2См 5:11

в 2См 7:2
1Цр 8:17
1Хр 15:3, 12
Дії 7:45, 46

г 1См 17:12

д 1См 7:1
1Хр 13:6

е Пс 43:3

є 1Хр 28:2
Пс 5:7

ж Чс 10:35
2См 6:17

з 2Хр 6:41, 42

и 1Цр 15:4
2Цр 19:34

і 1Цр 8:25
Пс 89:3, 4
Пс 89:20, 36
Іс 9:7
Єр 33:20, 21
Мт 9:27
Лк 1:69
Дії 2:30, 31
Дії 13:22, 23

к 1Хр 29:19

л 2См 7:12, 16
1Хр 17:11, 12
Пс 89:20, 29

- 2 і про те, як він клявся Єгові, як давав обітницю Могутньому Богу Якова:^а
- 3 «Не ввійду я у свій дім,^б не ляжу на ложе своє,
- 4 не дам своїм очам заснути і повікам зімкнутися,
- 5 поки не знайду місця для ковчегу Єгови, чудового помешкання* для Могутнього Бога Якового».^в
- 6 Ми почули про нього в Ефраті,^г знайшли його в краю лісистому.^д
- 7 Прийдімо в його помешкання*,^е припадімо до підніжка його.^є
- 8 Устань же, Єгово, прийди до місця свого відпочинку,^ж прийди разом з ковчегом могутності своєї.^з
- 9 Нехай священники твої зодягнуться в праведність і ті, хто відданий тобі, хай радісно вигукують.
- 10 Заради свого слуги Давида не відкидай* помазанця свого.^и
- 11 Єгова поклявся Давиду і нізачо не відступиться від свого слова: «Одного з твоїх потомків* я посаджу на твій трон.^і
- 12 Якщо сини твої будуть дотримуватися угоди зі мною і пам'ятатимуть про нагадування, які я їм даю,^к то їхні сини також сидітимуть на твоєму троні повіки».^л

132:5 *Або «величного намету». 132:7 *Або «його величний намет». 132:10 *Букв. «відвертай обличчя». 132:11 *Букв. «з плоду твоєї утроби».

- 13 Бо Єгова обрав Сіон,^а
захотів, щоб він був його
оселею.^б
- 14 «Це місце мого відпочинку
назавжди,
тут я перебуватиму,^в бо
таке моє бажання.
- 15 Я щедро благословлю
його поживою,
нагодую хлібом його
бідняків.^г
- 16 Я зодягну його священників
у спасіння,^д
і ті, хто відданий йому,
будуть радісно вигу-
кувати.^е
- 17 Там я побільшу силу* Да-
вида.
Я подбав про те, щоб
зберегти рід свого пома-
занця^{ж, е}.
- 18 Його ворогів я зодягну
в сором,
а корона* на його голові
сяятиме завжди».^ж

Пісня сходження. Псалом Давида.

- 133** Як же добре й при-
ємно,
коли брати живуть разом
у єдності!^а
- 2 Це як вилита на голову до-
рогоцінна олія,^в
яка стікає по бороді,
бороді Аарона,^г
стікає на виріз його одягу.
- 3 Це як роса Хермону,^к
яка спадає на гори сіонські.^л
Саме там Єгова дав своє
благословення —
вічне життя.

Пісня сходження.

- 134** Вихваляйте Єгову,
всі слуги Єгови,^м
що стоїте в домі Єгови
навіть уночі.^н

132:17 * Букв. «ріг». ^аАбо «приготу-
вав світильник для свого помазанця».
132:18 * Або «діадема».

РОЗД. 132

а Пс 48:2,3
Пс 78:68
Єв 12:22
б Пс 87:2
в Пс 46:5
Іс 24:23
г Пс 22:26
Пс 147:12, 14
д Пс 149:4
е Пс 132:8, 9
є 1Цр 11:36
1Цр 15:4
2Хр 21:7
ж Пс 2:6
Пс 72:8
Іс 9:6
Об 11:15

РОЗД. 133

з Бг 13:8
Ів 13:35
Кл 3:14
Єв 13:1
и Пр 27:9
і Вх 29:4, 7
к Пв 3:8, 9
1Хр 5:23
л Пс 125:2

РОЗД. 134

м Об 19:5
н 1Хр 9:33
1Хр 23:27, 30
Лк 2:37
Об 7:15

Друга кол.

а Пс 28:2
Пс 141:2

РОЗД. 135

б Пс 113:1
Об 19:5
в Пс 96:8
Пс 116:19
г Пс 119:68
Мт 19:17
д Вх 19:5
Пв 7:6
е Пв 10:17
Пс 97:9
є Пс 115:3
Іс 46:10
ж Вх 14:21
Чс 11:31
Єр 10:13
Єр 51:16
Йн 1:4
з Вх 12:12, 29
и Вх 7:20
Вх 8:6, 17
Вх 9:6, 10
Вх 9:23
Вх 10:12, 21
і Пс 136:15
к Пс 44:2
л ІсН 12:7, 8

- 2 Моліться, підносячи руки^а
у святості*,
і вихваляйте Єгову.
- 3 Нехай Єгова — Творець не-
ба і землі —
поблаговчить тебе
з Сіону.

135 Вихваляйте Яг*!
Прославляйте ім'я
Єгови!

- Віддавайте хвалу Єгові,
слуги його,^б
- 2 що стоїте в домі Єгови,
на подвір'ях Божого дому.^в
- 3 Вихваляйте Яг, бо добрий
Єгова.^г
Піснею вихваляйте* ім'я
його, бо це приємно.
- 4 Яг вибрав собі Якова,
Ізраїль став його особли-
вою* власністю.^д
- 5 Я добре знаю, що Єгова
величний,
що Господь наш більший
за всіх богів.^е
- 6 Єгова чинить усе, що йому
до вподоби,^є
в небесах, на землі, в мо-
рях та усіх глибинах.
- 7 Він піднімає хмари* від
країв землі,
посилає з дощем блис-
кавки*,
выводить вітер зі своїх
сховищ.^ж
- 8 У Єгипті він погубив пер-
вістків —
людей і худобу.^з
- 9 Він показував ознаки та чу-
да на тобі, Єгипте,^и
на фараоні та всіх його
слугах.^і
- 10 Погубив він багато народів,^к
повбивав могутніх царів^л —

134:2 * Або, можливо, «у святині». 135:1
* Або «Алілуя». Яг — скорочена форма
імені Єгова. 135:3 * Або «грайте для». 135:4
* Або «цінною». 135:7 * Або «па-
ру». ^аАбо, можливо, «робить отвори
для дощу».

- 11 Сигона, царя амореян,^а
та Ога, царя Башану,^б
він знищив усі царства Ха-
наану.
- 12 Їхні землі віддав він своєму
народу у спадок,
спадок для Ізраїля.^в
- 13 Єгово, ім'я твоє вічне,
твоя слава*, Єгово, житиме
з покоління в покоління.^г
- 14 Єгова виступить на за-
хист* свого народу,^д
виявить співчуття# своїм
слугам.^е
- 15 Ідоли народів – срібло і зо-
лото,
витвір рук людських.^є
- 16 Вони мають рот, але не го-
ворять,^ж
мають очі, але не бачать,
17 мають вуха, але не чують,
і немає дихання в їхніх
устах.^з
- 18 Такими, як вони, стануть
ті, хто їх робить,^и
і всі, хто на них поклада-
ється.^і
- 19 Нащадки Ізраїля, вихва-
ляйте Єгову!
Нащадки Аарона, вихва-
ляйте Єгову!
- 20 Нащадки Левія, вихваляй-
те Єгову!^к
Ті, хто боїться Єгови,
вихваляйте Єгову!
- 21 Нехай із Сіону вихваляють
Єгову,^л
того, хто перебуває
в Єрусалимі.^м
Вихваляйте Яг!^н

136 Дякуйте Єгові, бо він
добрий,^о
його віддана любов вічна.^п
2 Дякуйте Богові над богами,^р
бо його віддана любов
вічна.

135:13 *Або «ім'я». Букв. «пам'ятка».
135:14 *Або «захистить у суді справу».
#Або «пожалує про».

РОЗД. 135

а Чс 21:23, 24
б Чс 21:33–35
в ІсН 11:23
г Вх 3:15
Пс 102:12
д Вх 14:31
е Пв 32:36
є Пс 115:4–8
Іс 46:6
Дії 17:29
1Кр 10:19
ж Ав 2:19
з Єр 10:14
и Іс 44:9
і Пс 97:7
к Пв 10:8
л Пс 48:1
Пс 132:13
м Єр 3:17
н Об 19:6

РОЗД. 136

о Лк 18:19
п 2Хр 7:3
2Хр 20:21
Пс 106:1
Пс 107:1
р Пс 97:9
Дн 2:47

Друга кол.

а Вх 15:11
Об 15:3
б Пс 103:17
в Йв 38:36
Пр 3:19, 20
г Бт 1:9
Пс 24:1, 2
д Бт 1:14
е Бт 1:16
Єр 31:35
є Пс 8:3
ж Вх 12:29
з Вх 12:51
и Вх 13:14
і Вх 14:21
к Вх 14:29

- 3 Дякуйте Панові над па-
нами,
бо його віддана любов
вічна.
- 4 Лише він чинить великі
чуда,^а
бо його віддана любов
вічна.^б
- 5 Він з мудрістю* створив
небеса,^в
бо його віддана любов
вічна.
- 6 Він простягнув землю над
водами,^г
бо його віддана любов
вічна.
- 7 Він створив великі світи-
ла,^д
бо його віддана любов
вічна,
- 8 створив сонце, щоб воно
панувало над днем,^е
бо його віддана любов
вічна,
- 9 створив місяць та зорі,
щоб вони панували над
ніччю,^є
бо його віддана любов
вічна.
- 10 Він вразив Єгипет, повби-
вавши всіх його первіс-
ків,^ж
бо його віддана любов
вічна.
- 11 Він вивіз звідти Ізраїль,^з
бо його віддана любов
вічна,
- 12 вивіз сильною та могут-
ньою рукою,^и
бо його віддана любов
вічна.
- 13 Він розділив Червоне море
навпіл*,^і
бо його віддана любов
вічна.
- 14 Він перевів через нього
Ізраїль,^к

136:5 *Або «розумінням». 136:13
*Букв. «на частини».

- бо його віддана любов вічна.
- 15** Він вкинув фараона і його військо у Червоне море,^a
бо його віддана любов вічна.
- 16** Він вів свій народ пустелею,^b
бо його віддана любов вічна.
- 17** Він переміг могутніх царів,^b
бо його віддана любов вічна.
- 18** Він повбивав царів величних,
бо його віддана любов вічна,
- 19** Сигóна,^г царя амореян,
бо його віддана любов вічна,
- 20** та Óга,^д царя Башáну,
бо його віддана любов вічна.
- 21** Він віддав їхній край у спадок,^e
бо його віддана любов вічна,
- 22** у спадок Ізраїлю, своєму слугі,
бо його віддана любов вічна.
- 23** Він пам'ятав нас, коли ми були принижені,^e
бо його віддана любов вічна.^ж
- 24** Він не раз рятував нас від ворогів,^з
бо його віддана любов вічна.
- 25** Він дає поживу всякому створінню*,^и
бо його віддана любов вічна.
- 26** Дякуйте Богу небес,
бо його віддана любов вічна!

136:25 * Букв. «усьому тілу».

РОЗД. 136

а Вх 14:27,28

б Вх 13:18
Вх 15:22

в ІсН 12:7,8

г Чс 21:21–24

д Чс 21:33–35

е Чс 32:33

є Пв 32:36

ж Не 9:32

з Сд 3:9
Сд 6:9

и Пс 145:15
Пс 147:9

Друга кол.

РОЗД. 137

а Єр 51:13
Єз 3:15
Дн 10:4

б Дн 9:2,3

в Іс 24:8

г Пс 123:4

д Не 2:3
Пс 84:2
Пс 102:13, 14
Іс 62:1
Єр 51:50

е Пс 122:1

є Єр 49:7
Пл 4:22
Єз 25:12
Ов 10–13

ж Іс 47:1
Єр 25:12
Єр 50:2

з Єр 50:29
Об 18:6

и Іс 13:1, 16

РОЗД. 138

и Пс 9:1

- 137** Над річками Вавилону^a ми сиділи і плакали, згадуючи Сіон.^б
- 2** На тополях у ньому* повісили ми арфи свої.^в
- 3** Поневолювачі наші хотіли, щоб ми співали їм пісень,^г насмішники бажали, щоб ми їх веселили:
«Заспівайте нам якусь сіонську пісню».
- 4** Як же нам співати пісню Єгови в чужому краю?
- 5** Якщо я забуду тебе, Єрусалиме,
то нехай моя права рука забуде все, що вміє*.^д
- 6** Хай язик мій прилипне до піднебіння,
якщо я забуду тебе,
якщо Єрусалим не стане моєю найбільшою радістю.^е
- 7** Пригадай, Єгово, щоб сказали едомляни у день, коли впав Єрусалим:
«Зруйнують його! Зруйнують його дощенту!»^є
- 8** О донько Вавилону, яку не вдовзі чекає знищення!^ж Щасливий той, хто відплатить тобі,
вчинить тобі так, як ти вчинила нам.^з
- 9** Щасливий той, хто схопить дітей твоїх і розіб'є їх об скелю.^и
- Псалом Давида.
- 138** Я вихвалитиму тебе від усього серця,^и перед лицем інших богів піснюю вихвалитиму тебе*.

137:2 * Йдеться про Вавилон. 137:5

* Або, можливо, «всохне». 138:1

* Або, можливо, «наперекір іншим богам я гратиму для тебе».

- 2 Повернусь обличчям до твого святого храму* і вклонюся.^а
Я вихвалитиму твоє ім'я,^б бо ти виявляєш віддану любов і вірність.
Бо ти звеличив своє слово та ім'я своє понад усе інше!^в
- 3 Ти відповів мені в день, коли я кликав тебе,^г зробив ти мене сміливим* і сильним.^д
- 4 Єгово, всі царі землі вихвалитимуть тебе,^е почувши обіцянки, які ти даєш.
- 5 Співатимуть вони про дороги Єгови, бо слава Єгови велика.^ж
- 6 Єгова високо, але бачить смиренних,^з а гордих знає лише здалека.^и
- 7 Навіть якщо я опинюся в небезпеці, ти збережеш мені життя.^і
Ти простягнеш руку свою на моїх розлучених вогорів,
права рука твоя врятує мене.
- 8 Єгова зробить задля мене все, що задумав.
Твоя віддана любов, Єгово, вічна.^к
Не покидай витвір своїх рук.^л

Для диригента.
Псалом Давида. Пісня.

139 Єгово, ти дослідив мене і знаєш про мене все.^м

- 2 Ти знаєш, коли я сідаю і коли встаю,^н

138:2 *Або «святині». ^аАбо, можливо, «ти звеличив своє слово понад усе своє ім'я». **138:3** *Або «сміливим у своїй душі».

РОЗД. 138

а 1См 3:3
1Хр 16:1
Пс 28:2

б Ів 17:6

в Пс 18:6

г Пс 29:11
Іс 12:2
Іс 41:10

д Пс 102:15
Іс 60:3

е 1Цр 8:10, 11

ж 1См 2:8
Пс 113:6–8
Іс 57:15

з Як 4:6
1Пт 5:5

и Пс 71:20

и Пс 103:17

і Йв 14:15
Пс 71:18

РОЗД. 139

к 1См 16:6, 7
1Хр 28:9
Пс 17:3
Пс 139:23
Єр 20:12

л Бт 16:13

Друга кол.

а Пс 94:11

б Бт 28:15
2См 8:14
Йв 31:4
Пс 121:8
Пр 5:21

в Єв 4:12

г Йв 26:14
Йв 42:3
Пс 40:5
Рм 11:33

д Ін 1:3

е Йв 26:6
Пр 15:11

є Пс 63:8
Пс 73:23
Іс 41:13

ж Дн 2:22

з Єв 4:13

ще здалеку розпізнаєш мої думки.^о

- 3 Спостерігаєш* ти за мною, коли я хожу і коли лягаю,

тобі відомі всі мої дороги.^п

- 4 Ще немає слів на моєму язичку,

а ти, Єгово, вже добре знаєш їх.^р

- 5 Охороняєш ти мене ззаду і спереду

і кладеш свою руку на мене.

- 6 Таке знання незбагненне* для мене,

воно настільки глибоке, що не можу його досягнути.^с

- 7 Куди я піду від духу твого? Куди втечу від твого обличчя?^т

- 8 Якби я зійшов на небо, ти був би там,

якби зробив собі ложе в могилі*, ти був би й там.^у

- 9 Якби я полетів на крилах ранкової зорі,

щоб оселитися біля найдалшого моря,

- 10 навіть там твоя рука мене водила б

і права рука твоя тримала б.^ф

- 11 Якби я сказав: «Пітьма точно сховає мене!» —

то ніч стала б світлом довкола мене.

- 12 Для тебе темрява не була б непроглядною,

для тебе ніч була б ясна, як день,^х

темрява для тебе — як світло.^ц

139:3 *Букв. «вимірюєш». **139:6** *Або «надто дивовижне». ^аАбо «його надто багато для мене, щоб зрозуміти». **139:8** *Або «шеблі», тобто спільній могилі людства. Див. глосарій.

- 13** Ти створив мої нирки,
з усіх боків огордив* мене
в утробі матері.^а
- 14** Я благоговію перед тобою
і вихваляю тебе за те, що
я дивовижно створений.^б
Діла твої чудові,^в
і я* це добре знаю.
- 15** Мої кістки не були сховані
від тебе,
коли ти творив мене
таємно,
коли ткав мене в утробі*.^г
- 16** Очі твої бачили мій зародок,
у книзі твоїй були записані
дні,
коли мали формуватись
усі його частини,
хоча жодної з них ще не
було.
- 17** Як же я ціную думки твої!^д
Які численні вони, Боже!^е
- 18** Якби я спробував їх полі-
чити, їх було б більше,
ніж піщинок.^в
Коли я прокидаюсь, я й
далі з тобою*.^ж
- 19** Боже, якби ти погубив не-
праведного!^з
Тоді б віддалились від
мене люди жорстокі*,
20 ті, хто говорить проти те-
бе, маючи лихий намір*.
Вони твої вороги, вони
вживають ім'я твоє неша-
нобливо.^и
- 21** Єгови, хіба ж я не маю не-
нависті до тих, хто нена-
видить тебе?^к
І хіба не відчуваю відрази
до тих, хто повстає про-
ти тебе?^л

139:13 *Або, можливо, «виткав».
139:14 *Або «моя душа». **139:15**
*Букв. «в глибинах землі». **139:18**
*Або, можливо, «я б і далі лічив їх».
139:19 *Або «винні у пролитті крові».
139:20 *Або «за своїм міркуванням».

РОЗД. 139

а Пс 22:9
Пс 71:6
Єр 1:5

б Бт 1:26

в Пс 19:1
Пс 104:24
Пс 111:2
Об 15:3

г Йв 10:10, 11

д Іс 55:9

е Рм 11:33

в Пс 40:5

ж Пс 63:6

з Пс 5:6

и Вх 20:7

і 2Хр 19:2
2Кр 6:14

к Пс 119:158

Друга кол.

а Пс 101:3

б Єр 20:12

в Пс 94:19

г Пс 17:3

д Пс 5:8
Пс 143:8
Пс 143:10

РОЗД. 140

е Пс 18:48
Пс 59:1

в Пс 64:2, 6

ж Пс 52:1, 2
Пс 58:3, 4

з Рм 3:13
Як 3:8

и Пс 17:8
Пс 36:11
Пс 71:4

і Пс 10:9

к Єр 18:22

л Пс 28:2
Пс 55:1

м 1См 17:37

- 22** Я відчуваю до них лише не-
нависть,^а
вони стали мені ворогами.
- 23** Боже, доследи мене і пізнай
моє серце.^б
випробуй мене і дізнайся
про мої тривожні*
думки.^в
- 24** Подивися, чи я не схиля-
юсь до згубного шляху,^г
і веди мене^д дорогою
вічною.

Для диригента. Пісня Давида.

- 140** Єгови, врятуй мене
від лихих людей,
захисти від людей жорсто-
ких,^в
- 2** тих, хто зло замишляє
у серці своєму^в
і весь день підбурює до
бійки.
- 3** Їхній язик гострий, як
у змії,^ж
в їхніх устах гадюча
отрута.^з (Сéла).
- 4** Єгови, захисти мене від
рук неправедного,^и
охорони від жорстоких
людей,
тих, хто задумує довести
мене до спотикання.
- 5** Пихаті люди розставляють
пастку на мене,
за допомогою мотузок
розкидають при стежці
тенета.^і
Вони готують для мене
западню.^к (Сéла).
- 6** Я кажу до Єгови: «Ти мій
Бог.
Єгови, вислухай мої бла-
гання про допомогу».^л
- 7** Єгови, Всевладний Гос-
поди, мій могутній
Спасителю,
захищаєш ти мою голову
в день битви.^м

139:23 *Або «неспокійні».

- 8** Єгово, не дай здійснитись бажанням неправедного, не дозволь сповнитись його злим задумам, щоб він не звеличився.^а (*Céла*).
- 9** Нехай на голови тих, хто оточив мене, спаде зло, що виходить з їхніх же уст.^б
- 10** Хай посиплеться на них розжарене вугілля,^в хай вкинуть їх у вогонь, у глибокі ями*,^г щоб вони ніколи не встали.
- 11** Нехай наклепнику не буде місця на землі*,^д а насильника хай переслідує і повалить зло.
- 12** Знаю я, що Єгова захистить знедолених і вчинить правосуддя для бідних.^е
- 13** Праведні обов'язково будуть славити твоє ім'я, Боже, ті, хто має чисте серце, житимуть перед обличчям твоїм*.^є

Пісня Давида.

- 141** Єгово, я кличу тебе,^ж поспіши мені на допомогу,^з почуй, коли звертаюся до тебе.^и
- 2** Нехай молитва моя буде як фіміам,^і приготований перед тобою,^к мої руки, підняті в молитві, — як вечірне хлібне приношення.^л
- 3** Єгово, постав варту біля моїх уст, сторожу при дверях моїх губ.^м
- 4** Не дай моєму серцю прихилитись до лихого,^н

140:10 *Або «у ями з водою». **140:11** *Або «у краю». **140:13** *Або «у твоїй присутності».

РОЗД. 140

а 2См 15:31
Пс 27:12

б Пс 7:16
Пр 12:13

в Пс 11:5, 6

г Пс 55:23

д Пс 12:3

е Пс 10:17, 18
Пс 22:24

є Пс 23:6

РОЗД. 141

ж Пс 31:17

з Пс 40:13
Пс 70:5

и Пс 39:12

і Вх 30:34–36

к Лк 1:9, 10
Об 5:8
Об 8:3, 4

л Вх 29:41

м Пр 13:3
Пр 21:23
Як 1:26

н 1Цр 8:58
Пс 119:36

Друга кол.

а 2См 12:7, 9
Пр 17:10
Гл 6:1

б Пр 6:23
Як 5:14

в Пр 9:8
Пр 19:25
Пр 25:12

г 2Хр 20:12
Пс 25:15

д Єс 7:10
Пс 7:14, 15
Пс 9:15
Пс 57:6

РОЗД. 142

е 1См 22:1
1См 24:3
Єв 11:32, 38

є Пс 28:2
Пс 141:1

ж Пс 18:6
Йн 2:7
Мт 26:38, 39
Мр 15:34
Єв 5:7

щоб я не чинив зла разом зі злочинцями, не дозволь мені ласувати їхніми стравами.

- 5** Якщо вразить мене праведний, це буде виявом відданої любові,^а якщо докорить мені, це буде наче олія, вилита на мою голову,^б і від неї я ніколи не відмовлюсь.^в

Буду молитись, навіть коли вони потраплять у біду.

- 6** Хоча судді народу скинені зі скелі, народ почує мої слова, бо вони приємні.

- 7** Як розкидає землю той, хто оре,

так наші кістки розкидані біля пащі могили*.

- 8** Але очі мої звернені до тебе, Всеволодний Господи Єгово,^г

у тебе я сховаю знайшов, не відбирай мого життя*.

- 9** Захисти мене від пастки, яку злочинці поставили на мене, охорони від їхньої закладні.

- 10** Неправедні впіймаються у власні тенета,^д а я пройду безпечно.

Маскл*. Псалом, який склав Давид, коли був у печері.^е Молитва.

- 142** Я кличу Єгову на допомогу,^є

благаю Єгову про ласку.

- 2** Перед ним виливаю тривоги свої, перед ним розповідаю про своє нещастя,^ж

141:7 *Або «шеблу», тобто спільної могили людства. Див. глосарій. **141:8** *Або «не виливай моєї душі». **142:Надп.** *Див. глосарій.

- 3** коли мій дух* в мені омліває.
Тоді ти оберігаєш дорогу мою.^а
На стежці, якою я йду,
вороги ставлять пастку.
- 4** Подивись праворуч від мене і побач:
ніхто не дбає про* мене.^б
Мені немає куди втекти,^в
усім до мене^г байдуже.
- 5** Єгово, я кличу тебе на допомогу,
кажу: «Ти мій сховок,^г
усе, що я маю* в краю живих».
- 6** Почуй мої благання про допомогу,
бо я дуже пригнічений.
Врятуй мене від гонителів,^д
бо вони сильніші за мене.
- 7** Виведи мене* з темниці,
щоб я вихваляв твоє ім'я.
Хай праведні зберуться довкола мене,
бо ти чиниш мені добро.

Пісня Давида.

- 143** Єгово, почув молитву мою,^е
вслухай моє благання про допомогу,
дай відповідь, бо ти вірний і праведний.
- 2** Не судися зі слугою своїм,
бо ніхто з живих не може бути праведним перед тобою.^е
- 3** Ворог переслідує мене*,
він втоптав життя моє в землю,
змусив мене жити в мороці,
як того, хто давно помер.

142:3; 143:4 *Або «сила». **142:4** *Букв. «не визнає». ^гАбо «моєї душі». **142:5** *Букв. «моя частка». **142:7; 143:3, 11, 12** *Або «мою душу».

РОЗД. 142

а Пс 139:3

б Пс 31:11
Пс 69:20

в 1См 23:11

г Пр 18:10

д 1См 20:33
1См 23:26
1См 25:29

РОЗД. 143

е Пс 65:2

є Йв 9:2
Пс 130:3
Ек 7:20
Рм 3:20
Гл 2:16
1Ів 1:10

Друга кол.

а Пс 142:3

б Пс 102:4

в Пс 77:5, 6
Пс 77:11, 12
Пс 111:2, 3

г Пс 63:1

д Пс 40:13
Пс 70:5

е Пс 142:3

є Пс 27:9

ж Пс 28:1

з Пс 5:8
Пр 3:6

и Пс 59:1
Пс 61:3, 4
Пс 91:1

і Пс 25:4

к Пс 31:1

л 1См 25:29
1См 26:9, 10

м 1См 24:12

н Пс 89:20

- 4** Омліває мій дух*,^а
і серце моє завмирає.^б
- 5** Я згадую дні давні,
роздумую про всі твої вчинки,^в
охоче розмірковую про*
діла твоїх рук.
- 6** У молитві простягаю до тебе руки свої,
я* прагну тебе, як спрагла земля жде дощу.^г (Сєла).
- 7** Єгово, поспіши мені відповіді.^д
Моя сила* вичерпується.^е
Не ховай від мене свого лиця,^є
інакше я буду як той, хто сходить в яму^ж.
- 8** Дозволь мені вранці почувати про твою віддану любов,
бо я покладаюся на тебе.
Дай пізнати дорогу, якою я маю йти,^з
бо до тебе звертаюсь*.
- 9** Єгово, врятуй мене від ворогів,
я шукаю твого захисту.^и
- 10** Навчи мене чинити твою волю,^і
бо ти мій Бог.
Дух твій добрий,
нехай він веде мене по рівній землі*.
- 11** Єгово, заради імені свого збережи мені життя,
визволь мене* з біди, бо ти праведний.^к
- 12** Знищ* моїх ворогів, бо ти виявляєш віддану любов.^л
Вигуби всіх, хто гнобить мене*,^м
бо я твій слуга.^н

143:5 *Або «вивчаю». **143:6** *Або «моя душа». **143:7** *Букв. «дух». ^аАбо «могилу». **143:8** *Або «підношу свою душу». **143:10** *Або «краєм праведності». **143:12** ^бБукв. «змусь замовкнути».

Псалом Давида.

144 Хай лине хвала Єгови,
Скелі моїй.^aВін навчає мої руки боро-
тисяі пальці мої воювати.^b

- 2** Він виявляє мені віддану
любов, він твердиня моя,
мій безпечний сховок*
і мій визволитель,
мій щит і той, у кому я зна-
ходжу притулок.^b

Він народи мені підкоряє.^c

3 Єгово, що таке людина, що
ти звертаєш на неї увагу,
син людський, що ти на
нього зважаєш?^d

- 4** Людина — як подих,^e
дні її — мов тінь, що зни-
кає.^c

- 5** Єгово, опусти* небеса і зі-
йди,^ж
торкнися гір, і хай вони
задимлять.^з

- 6** Пошли блискавки і розпо-
роши моїх ворогів.^з
Пусти свої стріли і приведи
їх в сум'яття.ⁱ

- 7** Простягни з висоти свою
руку,
визволь мене і врятуй від
вурхливих вод,
від рук чужинців,^к

- 8** які устами своїми говорять
брехню
і які піднімають праву руку
свою, щоб клястися не-
правдиво*.

- 9** Боже, заспіваю тобі пісню
нову,^л
під звуки цитри піснюю
вихвалитиму тебе*,

- 10** того, хто дає перемогу*
царям,^м

144:2 *Або «твердиня». **144:5** *Або «нахили». **144:8** *Букв. «і їхня пра-
ва рука є правою рукою неправди». **144:9** *Або «гратиму тобі на десяти-
струнному інструменті». **144:10** *Або «спасіння».

РОЗД. 144

a Пв 32:4

б 2См 22:35
Пс 18:2,34

в 2См 22:2,3

г Пс 18:47

д Пс 8:4
Єв 2:6

е Пс 39:5

є 1Хр 29:15
Йв 14:1,2

ж Пс 18:9

з Вх 19:18

и Йв 36:32

і 2См 22:15

к 2См 22:17,18
Пс 18:16,17
Пс 54:3

л Пс 33:3

Пс 40:3

Пс 96:1

Іс 42:10

Об 5:9

Об 14:3

м 2См 5:19

Пс 18:50

Друга кол.

a 1См 17:45,46
2См 21:15,17

б Пс 33:12

Пс 37:9

Пс 37:37

Пс 146:5

РОЗД. 145

в Іс 33:22

Об 11:17

г 1Хр 29:10

д Пс 119:164

е Пс 146:2

є Пс 150:2

Рм 1:20

Об 15:3

ж Йв 26:14

Пс 139:6

Рм 11:33

того, хто рятує Давида,
свого слугу, від меча
смертоносного.^a

- 11** Визволь мене і врятуй від
рук чужинців,
які устами своїми говорять
брехню
і які піднімають праву руку
свою, щоб клястися не-
правдиво.

- 12** Тоді наші сини будуть як
молоді дерева, що швид-
ко ростуть,
наші доньки — як різьблені
наріжні колони, що при-
крашають палац.

- 13** Комори наші будуть повні
всілякого добра,
наші вівці будуть плоди-
тися на полях тисячами,
десятками тисяч.

- 14** З нашими тільними коро-
вами не станеться лиха*,
і телят вони не скидати-
муть.

На площах наших не буде
чути голосіння.

- 15** Щасливий народ, якому
так ведеться!
Щасливий той народ, чий
Бог — Єгова!^b

Пісня хвали. Псалом Давида.

N [álef]

145 Боже, Царю мій,^b я
буду тебе звеличу-
вати,вихвалятиму твоє ім'я
повік-віків.^г

z [bet]

- 2** Я буду вихваляти тебе ко-
жен день,^д
вихвалитиму твоє ім'я
повік-віків.^є

l [gimel]

- 3** Єгова величний, він, як ні-
хто інший, гідний хвали,^є
велич його незбагненна*.^ж

144:14 *Або «розриву». **145:3** *Або
«за межами розуміння».

𐤀 [dǎlet]

4 З покоління в покоління
люди вихвалитимуть діла
твої,
розповідатимуть про твої
могутні вчинки.^a

𐤀 [se]

5 Вони говоритимуть про
пишну славу величі
твоєї,^b
про твої дивовижні діла я
буду роздумувати.

𐤀 [vae]

6 Розмовлятимуть люди про
твої грізні діла*,
і я звіщатиму про велич
твою.

𐤀 [zān]

7 Вони будуть піднесено
говорити, пригадую-
чи твою велику до-
броту,^a
і радісно вигукувати, ви-
хваляючи твою правед-
ність.^г

𐤀 [xet]

8 Єгова співчутливий* і ми-
лосердний,^a
негнівливий та щедрий на
віддану любов.^o

𐤀 [met]

9 Єгова добрий до всіх,^e
його милосердя видно
в усіх його ділах.

𐤀 [lod]

10 Єгово, усі твої діла тебе
прославлятимуть,^ж
ті, хто відданий тобі, бу-
дуть тебе вихвалити.^з

𐤀 [kaḫ]

11 Вони звіщатимуть про сла-
ву твого царства,^и
будуть розповідати про
твою могутність,ⁱ

𐤀 [lamed]

12 щоб люди дізналися про
твої могутні вчинки^к

РОЗД. 145

a Вх 12:26, 27

б Пс 8:1

в 1Цр 8:66

Пс 13:6

Пс 31:19

Іс 63:7

Єр 31:12

г Пс 51:14

Об 15:3

д 2Хр 30:9

Еф 2:4

е Вх 34:6

Не 9:17

є Пс 25:8

На 1:7

Мт 5:44, 45

Дії 14:17

Як 1:17

ж Пс 19:1

з Пс 30:4

Єв 13:15

и Лк 10:8, 9

i Пс 3:24

1Хр 29:11

Об 15:3

к Пс 98:1

Друга кол.

а Пс 103:19

б Пс 146:10

1Тм 1:17

в Пс 37:23, 24

Пс 94:18

г Пс 146:8

д Бт 1:30

Пс 136:25

е Пс 104:27, 28

Пс 107:9

Пс 132:14, 15

є Бт 18:25

Пв 32:4

ж Пс 18:25

Об 15:3, 4

з Пс 34:18

Як 4:8

и Пс 17:1

i Пс 34:9

к Пс 37:39, 40

Пс 50:15

л Пс 31:23

Пс 97:10

м Пр 2:22

н Пс 34:1

Пс 51:15

о Пс 117:1

Пс 150:6

та про пишну славу царст-
ва твого.^a

𐤀 [mem]

13 Твоє царство — царство
вічне,
панування твоє — на всі
покоління.^б

𐤀 [salmex]

14 Єгова підтримує всіх, хто
падає,^в
піднімає всіх, хто схи-
лився.^г

𐤀 [ain]

15 Боже, очі всіх з надією
звернені до тебе,
ти даєш їм поживу своєчас-
но.^д

𐤀 [ne]

16 Ти руку свою відкриваєш
і задовольняєш бажання
всього живого.^e

𐤀 [cade]

17 Єгова праведний на всіх
своїх дорогах^є
і відданий у всіх своїх
ділах.^ж

𐤀 [kof]

18 Єгова близький до всіх,
хто кличе його,^з
до всіх, хто кличе його
в правді*.^и

𐤀 [pein]

19 Він задовольняє бажання
тих, хто боїться його,ⁱ
чує їхній крик про допомо-
гу і рятує їх.^к

𐤀 [shin]

20 Єгова охороняє всіх, хто
любить його,^л
а всіх неправедних він
знищить.^м

𐤀 [tav]

21 Уста мої звіщатимуть про
славу Єгови.^н
Нехай усе живе* вихваляє
його святе ім'я повік-
віків.^o

145:6 *Або «силу». 145:8 *Або «ласкавий».

145:18 *Або «в щирості». 145:21 *Букв. «усе тіло».

146 Вихваляйте Яг*!^а
Нехай усе моє єство[#]
прославляє Єгову!^б

- 2 Я прославлятиму Єгову все своє життя і, доки житиму, буду піснею вихваляти[#] мого Бога.
- 3 Не покладайтесь на князів*, на сина людського, який не може дати спасіння.^в
- 4 Виходить дух* його, і він повертається в землю,^г того ж дня його задуми гинуть.^д
- 5 Щаслива людина, якій допомагає Бог Якова,^е яка надіється на Єгову, Бога свого,^є
- 6 на Творця неба і землі, моря і всього, що в них,^ж на того, хто завжди залишається вірним,^з
- 7 хто чинить правосуддя для тих, кого обібрали, і дає хліб голодним.^и Єгова звільняє в'язнів*.^і
- 8 Єгова відкриває очі сліпим,^к Єгова піднімає тих, хто схилився,^л Єгова любить праведних.
- 9 Єгова захищає чужинців, підтримує сиріт* і вдів,^м але руйнує плани неправедних.^н
- 10 Єгова царюватиме вічно,^о твій Бог, Сіоне, пануватиме з покоління в покоління.
Вихваляйте Яг*!

146:1, 10; 147:1 *Або «Алілуя». Яг — скорочена форма імені Єгова. 146:1 #Або «моя душа». 146:2; 147:1 #Або «грати для». 146:3 *Або «вельмож». 146:4 *Або «подих». 146:7 *Букв. «зв'язаних». 146:9 *Або «дітей, які залишилися без батька». #Або «вкривлює дорогу неправедних».

РОЗД. 146

а Об 19:6
б Пс 103:1
в Пс 62:9
Пс 118:8, 9
Іс 2:22
Єр 17:5
г Бт 3:19
Пс 104:29
Ек 3:20
Ек 12:7
д Ек 9:5, 10
Іс 38:18
е Пс 46:7
є Пс 71:5
Єр 17:7
ж Дії 4:24
Об 14:7
з Пв 7:9
и Пс 107:9
Пс 145:16
і Пс 107:14
Пс 142:7
к Іс 29:18
Іс 35:5
л Пс 145:14
2Кр 7:6
м Пв 10:18
Пс 68:5
н Пс 145:20
о Вх 15:18
Дн 6:26
Об 11:15

Друга кол.

РОЗД. 147

а Пс 135:3
б Пс 102:16
в Пв 30:1–3
Єз 36:24
г Іс 40:26
д На 1:3
е Іс 40:28
Рм 11:33
є Пс 37:11
ж 1Цр 18:45
Єр 14:22
Мт 5:45
з Йв 38:25–27
Іс 30:23
и Пс 136:25
і Йв 38:41
Лк 12:24
к Іс 31:1
Ос 1:7
л 1См 16:7
м Мл 3:16
н Пс 33:18
о Лв 26:6
Іс 60:17

147 Вихваляйте Яг*!
Як добре піснею
вихваляти[#] нашого
Бога,

- як це приємно, адже він гідний хвали!^а
- 2 Єгова буде Єрусалим,^б збирає вигнаних Ізраїля.^в
  - 3 Зціляє він тих, у кого серце розбите, перев'язує їм рани.
  - 4 Він рахує кількість зірок, кличе їх усіх на ім'я.^г
  - 5 Величний наш Господь, і велика його сила,^д розум його безмежний.^є
  - 6 Єгова піднімає сумирних,^є а неправедних кидає на землю.
  - 7 Заспівайте Єгові пісню вдячності, під супровід арфи піснею вихваляйте нашого Бога,
  - 8 того, хто вкриває небо хмарами, хто дає дощ для землі,^ж хто зрощує траву^з на горах.
  - 9 Він дає поживу тваринам,^и молодим крукам, що просять її.^і
  - 10 Він не дивиться на могутність коня,^к його не вражає швидкість ніг людини.^л
  - 11 Єгові приємні ті, хто боїться його,^м хто чекає на його віддану любов.^н
  - 12 Єрусалиме, прославляй Єгову! Сіоне, вихваляй свого Бога!
  - 13 Він зміцнює засуви на брамах твоїх, благословляє синів, що живуть у тобі.
  - 14 Приносьте він мир у твої володіння,^о

- годує тебе найліпшою пше-
ницею*.^а
- 15** Він посилає на землю свій
наказ,
швидко летить його
слово.
- 16** Він вкриває землю снігом,
як вовною,^б
розсипає іній, як попіл.^в
- 17** Він кидає градини*, ніби
крихти хліба.^г
Хто знесе холодночу, яку
він посилає?^д
- 18** Він посилає слово своє,
і все тане,
наказує вітру дути,^е і води
течуть.
- 19** Звіщає він слово своє
Якову,
свої постанови і присуди
Ізраїлю.^є
- 20** Не зробив він цього для
жодного іншого народу,^ж
і про його присуди більше
ніхто не знає.
Вихваляйте Яг*!^з

148 Вихваляйте Яг*! Вихваляйте Єгови в небесах,^а

- вихваляйте його на висоті!
2 Вихваляйте його, всі анге-
ли,^б
вихваляйте, всі його
війська!^в
- 3** Вихваляйте його, сонце
і місяцю,
вихваляйте, усі зорі ясні!^г
- 4** Вихваляйте його, найвищі
небеса*,
і води, що над небесами!
- 5** Нехай вони вихваляють
ім'я Єгови,
бо він наказав, і вони були
створені.^д

147:14 *Букв. «жиром пшениці».
147:17 *Або «лід». 147:20; 148:1, 14;
149:1 *Або «Алілуя». Яг — скорочена
форма імені Єгова. 148:4 *Букв. «не-
беса небес».

РОЗД. 147

- а Пв 8:7, 8
Пс 132:14, 15
б Йв 37:6
в Існ 38:29
г Існ 10:11
д Йв 37:10
е Пс 148:8
є Пв 4:5
ж Вх 19:5
Вх 31:16, 17
Пв 4:8
1Хр 17:21
Рм 3:1, 2
з Об 19:6

РОЗД. 148

- и Пс 89:5
і Пс 103:20
Лк 2:13
к Єр 32:18
Юд 14
л Пс 19:1
м Пс 33:6

Друга кол.

- а Пс 89:37
б Пс 119:91
Єр 31:35, 36
Єр 33:25
в Вх 9:23
Пс 107:25
Іс 30:30
г Пс 98:8
д 1Хр 16:33
Іс 44:23
е Іс 43:20
є Пс 2:10, 11
ж Пс 8:1
Іс 12:4
з 1Цр 8:27
1Хр 29:11

РОЗД. 149

- и Пс 33:3
Пс 96:1
Іс 42:10
Об 5:9
і Пс 22:22
к Пс 100:3
Іс 54:5
л Сд 11:34

- 6** Він дбає, щоб вони були
утверджені повік-віків.^а
Він дав постанову, яка буде
непорушною.^б
- 7** Вихваляйте Єгову з землі,
ви, морські велетні та всі
водні глибини,
- 8** ти, блискавка, граде, також
снігу, ви, хмари густі,
ти, буйний вітре, що вико-
нуєш слово його,^в
- 9** ви, гори і пагорби всі,^г
фруктові дерева і всі
кедри,^д
- 10** ви, звірі^е й худобо уся,
птаство небесне і створін-
ня, що повзає,
- 11** ви, царі земні та народи
усі,
князі та всі судді землі,^є
- 12** ви, юнаки і дівчата*,
старі разом з молодими.
- 13** Нехай усі вихваляють ім'я
Єгови,
бо його ім'я вище за всі
інші,^ж
велич його вища від землі
і неба.^з
- 14** Він звеличить силу^и свого
народу
на славу всіх, хто відданий
йому,
славу синів Ізраїля — наро-
ду, що йому близький.
Вихваляйте Яг*!

149 Вихваляйте Яг*! Співайте Єгові пісню нову,^а

- вихваляйте його в громаді
тих, хто йому відданий.^б
- 2** Нехай Ізраїль радіє своїм
Величним Творцем,^в
хай сини Сіону тішаться
своїм Царем.
- 3** Нехай вони вихваляють
ім'я його в танці^г

148:12 *Букв. «і незаймані дівчата».
148:14 *Букв. «ріг».

і піснею вихваляють* його
під супровід бубна та ар-
фи.^а

- 4** Бо Єгова радіє народом
своїм,^б
прикрашає сумирних спа-
сінням.^в
- 5** Нехай віддані йому весе-
ляться у славі,
хай радісно вигукують на
своїх ложах.^г
- 6** Нехай з уст їхніх линуть
Богові пісні хвали,
а в їхній руці хай буде меч
обосічний,
- 7** щоб відімести народам,
покарати племена,
- 8** щоб закувати їхніх царів
у ланцюги,
а вельмож у залізні кай-
дани,
- 9** щоб виконати над ними за-
писаний вирок.^д
Така честь належить усім,
хто відданий йому.
Вихваляйте Яг*!

149:3 *Або «грають для». **149:9;**
150:1, 6 *Або «Алілуя». Яг — скороче-
на форма імені Єгова.

РОЗД. 149

а Вх 15:20
Пс 150:4

б Пс 84:11

в Пс 132:16
Іс 61:10

г Пс 63:6

д Пв 7:1

Друга кол.

РОЗД. 150

а Об 19:6

б Пс 116:19

в Пс 19:1

г Пс 107:15
Об 15:3

д Пв 3:24
Пс 145:3

е Пс 81:3

є 1Хр 15:28

ж Вх 15:20

з Пс 92:1,3
Пс 144:9

и 1См 10:5

і 2См 6:5
1Хр 15:19

1Хр 16:5

к Об 5:13

150 Вихваляйте Яг*!^а
Вихваляйте Бога
в його святому
місці,^б

вихваляйте його в небі^в,
яке свідчить про його
силу.^в

- 2** Вихваляйте його за могут-
ні діла.^г

Вихваляйте його за без-
межну велич.^д

- 3** Вихваляйте його звуком
рога.^е

Вихваляйте його на лірі
та арфі.^е

- 4** Вихваляйте його хоро-
водами і звуками
бубна.^ж

Вихваляйте його на стру-
нах^з і на флейті*.^и

- 5** Вихваляйте його на дзвін-
ких кимвалах.

Вихваляйте його на кимва-
лах, що бряжчать.^і

- 6** Нехай усе, що дихає, вихва-
ляє Яг!

Вихваляйте Яг*!^к

150:1 ^вБукв. «в просторі». **150:4** *Або
«сопілці».

ПРИСЛІВ'Я

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Мета прислів'їв (1–7) Чим небезпечне погане товариство (8–19) Справжня мудрість голосно промовляє (20–33) 2 Цінність мудрості (1–22) Шукай мудрості, мов схованих скарбів (4) Вміння мислити — захист (11) Розпушта доводить до біди (16–19)	3 Будь мудрий і надійся на Єгову (1–12) Шануй Єгову — віддавай йому найліпше (9) Мудрість приносить щастя (13–18) Мудрість дає безпеку (19–26) Належне ставлення до інших (27–35) Роби іншим добро, коли можеш (27) 4 Батькове мудре повчання (1–27) Найважливіше — це мудрість (7) Уникай стежки грішників (14, 15)

- Стежка праведних — наче світло,
що сяє більше і більше (18)
«Оберігай своє серце» (23)
- 5 Стережись розпусниці (1–14)
Радій своєю дружиною (15–23)
- 6 Не ручайся за боржника (1–5)
«Іди до мурашки, ліноху» (6–11)
Людина нікчемна й лиха (12–15)
Сім речей, які ненавидить
Єгова (16–19)
Стережися поганої жінки (20–35)
- 7 Дотримуйся Божих наказів
і живи (1–5)
Наївний юнак піддається спокусі (6–27)
«Наче бик на заріз» (22)
- 8 Уособлена мудрість говорить (1–36)
Я найперше з Божих діл (22)
Я майстром біля Бога була (30)
Я раділа людськими синами (31)
- 9 Запрошення від справжньої
мудрості (1–12)
«Завдяки мені примножаться
твої дні» (11)
Запрошення від безглуздої
жінки (13–18)
«Крадені води — солодкі» (17)
- 10 Прислів'я Соломона (10:1–24:34)
Син мудрий приносить батькові
радість (1)
Руки старанні збагачують (4)
При багатослів'ї не уникнути
переступу (19)
Благословення Єгови збагачує (22)
Страх перед Єговою продовжує
життя (27)
- 11 Зі скромними мудрість (2)
Відступник доводить інших
до загибелі (9)
Завдяки численності радників
приходить успіх (14)
Щедра людина житиме
в достатку (25)
Хто покладається на багатство своє,
той впаде (28)
- 12 Хто ненавидить докір, не має
глузду (1)
«Бездумне слово ранить,
як меч» (18)
- Хто сприяє миру, радіє (20)
Брехливі уста гидкі Єгови (22)
Тривога обтяжує серце (25)
- 13 Мудрі ті, хто шукає поради (10)
Надія, яка довго не здійснюється,—
недуга для серця (12)
Вірний посланець — немов ліки (17)
Хто з мудрими ходить, той стане
мудрим (20)
Виховання — вияв любові (24)
- 14 Серце знає свою гіркоту (10)
Дорога, яка здається правильною,
може привести до смерті (12)
Наївний вірить кожному слову (15)
В багатого друзів чимало (20)
Серце спокійне — життя для тіла (30)
- 15 Ладна відповідь лють відвертає (1)
Очі Єгови — всюди (3)
Молитва праведних приємна
Богові (8)
Без обговорення плани
розладнуються (22)
Розмірковуї перед тим, як
відповісти (28)
- 16 Єгова перевіряє спонуки (2)
Довір свої діла Єгови (3)
Точна вага — від Єгови (11)
Загибелі передує гордість (18)
Сивина — це гарна корона (31)
- 17 Не відплачуй злом за добро (13)
Іди геть, перш ніж почнеться
сварка (14)
Справжній друг любить
повсякчас (17)
Радісне серце — неначе добрі
ліки (22)
Розважлива людина стримана
у словах (27)
- 18 Хто відокремлюється, той догоджає
собі і відкидає мудрість (1)
Ім'я Єгови — міцна башта (10)
Багатство — це лише уявний
захист (11)
Мудрий вислуховує обидві
сторони (17)
Друг, більше прив'язаний, ніж
брат (24)

- 19 Прониклива людина стримує свій гнів (11)
Сварлива дружина — наче дах, який тече (13)
Розсудлива дружина — від Єгови (14)
Повчай дитину, поки є ще надія (18)
Мудрий слухає поради (20)
- 20 Вино — глузливе (1)
Через негоду ледар не йде орати (4)
Думки людини — як глибокі води (5)
Не давай обітницю поспішно (25)
Слава юнаків — їхня сила (29)
- 21 Єгова скеровує серце царя (1)
Справедливість ліпша, ніж жертва (3)
Старанність веде до успіху (5)
Хто не слухає знедоленого, сам не буде почутий (13)
Немає мудрості всупереч Єгови (30)
- 22 Добре ім'я ліпше за велике багатство (1)
Навчи хлопця дороги, якою він має йти (6)
Ледар боїться, що надворі лев (13)
Різка покарання віддаляє глупоту (15)
Вправний у роботі служить царям (29)
- 23 Будь розсудливий, коли тобі виявляють гостинність (2)
Не женись за багатством (4)
Багатство може полетіти від тебе (5)
Не будь серед тих, хто впливається вином (20)
Алкогольний напій вкусить, наче змія (32)
- 24 Не заздри лихим людям (1)
Дім будується мудрістю (3)
Праведник може упасти, але підніметься знову (16)
Не мстися (29)
Будеш довго спати — збіднієш (33, 34)
- 25 Прислів'я Соломона, переписані людьми царя Єзекії (25:1–29:27)
Не відкривай чужих таємниць (9)
Добре підібрані слова (11)
Не вчашай у дім ближнього (17)
- Ти згорнеш вугілля на голову ворога (21, 22)
Добра вістка — як прохолодна вода (25)
- 26 Про ледаря (13–16)
Не втручайся в чужу сварку (17)
Не роби витівок (18, 19)
Немає дров — немає вогню (20, 21)
Слова наклепника наче ласощі (22)
- 27 Докір друга приносить користь (5, 6)
Мій сину, потіш моє серце (11)
Залізо гострить залізо (17)
Знай свою отару (23)
Багатство — не навіки (24)
- 28 Гидкі молитви того, хто не слухається закону (9)
Милосердя виявляють тим, хто зізнається в гріхах (13)
Хто квапиться розбагатіти, не залишиться невинним (20)
Докір ліпший від лестощів (23)
У щедрих всього вдосталь (27)
- 29 Дитина, полишена на себе саму, приносить сором (15)
Без Божого керівництва народ стає свавільним (18)
Гнівлива людина розпалює суперечки (22)
Покірна людина отримує славу (23)
Страх перед людиною — це пастка (25)
- 30 Слова Агура (1–33)
Не давай мені ні бідності, ні багатства (8)
Те, що ніколи не насититься (15, 16)
Те, що не лишає сліду (18, 19)
Перелюбна жінка (20)
Тварини мають вроджену мудрість (24)
- 31 Слова царя Лемуїла (1–31)
Хто добру дружину знайде? (10)
Старанна і працююча (17)
Доброта в неї на язичі (26)
Діти і чоловік хвалять її (28)
Привабливість і краса скороминуці (30)

- 1** Прислів'я Соломона,^a сина Давидового,^b царя Ізраїля,^b написані для того, щоб можна було здобути* мудрість^γ і прийняти повчання, щоб зрозуміти мудрі вислови,
- 3** щоб отримати повчання,^d яке допомагає набути проникливості, праведності,^e розсудливості*^c і принциповості*^z,
- 4** щоб наділити недосвідчених далекоглядністю^ж і юнаків — знанням та вмінням мислити.^з
- 5** Мудрий слухає та приймає ще більше настанов,^и розумний знаходить мудре керівництво*^и,
- 6** щоб розуміти прислів'я і загадкові вислови*, слова мудрих та їхні загадки.^к
- 7** Страх* перед Єговою — це початок знання.^л Тільки безглузді нехтують мудрістю і повчанням.^м
- 8** Прислухайся, мій сину, до повчання батька^н і не відкидай настанов* своєї матері,^o
- 9** бо вони — мов розкішний вінець на твоїй голові^п та гарна прикраса на твоїй шиї.^p
- 10** Сину мій, якщо грішники будуть спокушати тебе, не піддавайся.^с
- 11** Вони говоритимуть: «Ходи з нами. Будемо чатувати в засідці, щоб пролити кров,

1:2 *Букв. «знати». 1:3 *Або «справедливості». *Або «безсторонності». 1:5 *Або «вміле керівництво». 1:6 *Або «притчі». 1:7 *Або «благоговін-ня». 1:8 *Або «закону».

РОЗД. 1

a 1Цр 4:29,32
Ек 12:9

b 2См 12:24

в 1Цр 2:12

г Пр 8:11

д Пр 3:11,12

e Єв 12:11

є 1Цр 3:28

ж Пр 15:5

з Пр 2:11

Пр 3:21

Пр 8:12

и Пр 9:9

i 1См 25:32,
33

Пр 24:6

к Ек 12:11

л Йв 28:28

Пр 9:10

м Пр 5:12,13

Пр 18:2

н Пв 6:6,7

Еф 6:4

Єв 12:9

o Льв 19:3

Пр 31:26

2Тм 1:5

п Пр 4:7,9

p Пр 3:21,22

с Бг 39:7,8

Пв 13:6–8

Друга кол.

a Пр 4:14

Пр 13:20

1Кр 15:33

b Пр 6:16–18

Рм 3:15

в Пр 15:27

г Рм 16:27

1Кр 1:20

Як 3:17

д Мт 10:27

e Пр 8:1–3

Пр 9:1,3

є лв 18:20

Дії 20:20

і підстережемо ні в чому не винних людей.

- 12** Поглинемо їх живцем, як могила*, поглинемо цілком, як поглинає яма тих, хто в неї сходиться.
- 13** Ми захопимо всі їхні коштовності, награбованим добром наповнимо свої доми.
- 14** Ти повинен приєднатися до нас*, і ми будемо порівну ділити між собою награбоване*».
- 15** Сину мій, не йди з ними. Не ступай на їхню стежку,^a
- 16** бо їхні ноги біжать до зла, ці люди квапляться проливати кров.^b
- 17** Марно натягувати сітку, коли це бачать птахи.
- 18** Тому грішники чатують у засідці, щоб пролити кров; вони підстерігають людей, щоб забрати в них життя*.
- 19** Такими дорогами ходять ті, хто шукає нечесних прибутків, а вони позбавлять життя* своїх власників.^є
- 20** Справжня мудрість^γ голосно промовляє на вулиці,^d на ринкових площах підносять свій голос,^e
- 21** на розі* метушливих вулиць кличе вона, при миських брамах говорить:^с

1:12 *Або «шебл», тобто спільна могила людства. Див. глосарій. 1:14 *Або «кинь свій жеребок з нами». *Або «в нас буде спільний мішок (гаманець)». 1:18 *Або «їхні душі». 1:19 *Або «душі». 1:21 *Букв. «в голові».

- 22** «Доки ви, недосвідчені, будете любити недосвідченість?
Доки ви, насмішники, будете тішитись, насміхаючись над іншими?
Доки ви, безглузді, будете ненавидіти знання?»^a
- 23** Прислухайтесь до мого докору*,^b тоді я виллю для вас свій дух;
я сповіщу вам свої слова.^в
- 24** Кликала я, та ви відкидали мене,
простягала до вас свої руки, та ніхто не звертав уваги.^г
- 25** Ви нехтували усіма моїми порадами
і докорів моїх не приймали.
- 26** Тому я теж посміюся з вашого лиха,
глузуватиму, коли прийде те, чого ви жахаєтесь.^д
- 27** коли воно прийде, мов буря, коли лихо надійде, мов той буревій,
коли прийде на вас страждання і біда.
- 28** Тоді вони мене кликатимуть, але я не відповім,
завзято шукатимуть, але не знайдуть.^е
- 29** бо вони зненавиділи знання^є
і відкинули страх перед Єговою.^ж
- 30** Вони не зважали на мої поради
і погорджували всіма моїми докорами.
- 31** Тому хай розплачуться* за свої вчинки^з
і насичуються власними задумами^и.

1:23 *Або «поверніться назад, коли я докоряю». 1:31 *Букв. «Ідять з плодів». ^вАбо «підступами; планами».

РОЗД. 1

а Пр 5:12, 13
Ів 3:20

б Пс 141:5
Об 3:19

в Іс 54:13

г Іс 65:12

д Сд 10:13, 14

е Пл 3:44

є Ос 4:6

ж Сд 5:8

з Єр 6:19
Гл 6:7

Друга кол.

а Іс 48:18

б 2Цр 6:15, 16
Іс 26:3
2Пт 2:9

РОЗД. 2

в Пв 6:6, 8

г Пр 1:5

д Єв 5:14

е 1Цр 3:11, 12
Пр 9:10
2Тм 2:7

є Флп 1:9

ж Пс 19:9, 10

з Йв 28:15–18

и Йв 28:28
Пр 8:13
Єр 32:40

і Єр 9:24
1Ів 5:20

к Вх 31:2, 3
1Цр 4:29
2Тм 3:16, 17
Як 3:17

л Пс 41:12
Пр 28:18

м Пс 97:10

н Ек 12:13
Мих 6:8
Мт 22:37–40

о Пс 119:111

л Дії 17:11

- 32** Недосвідчених погубить їхнє свавілля,
і безглузких знищить самовдоволеність.
- 33** А хто мене слухає, той житиме безпечно^a
і не буде боятися жодного лиха».^б
- 2** Сину мій, якщо приймеш мої слова
і будеш берегти мої заповіді,^в
- 2** послухаєш мудрості^г та прихилиш серце до розважливості,^д
- 3** якщо до розуміння кликатимеш^е
і до розважливості будеш звертатись,^є
- 4** якщо будеш безупинно шукати їх, мов срібла,^ж
і розшукувати, мов схованих скарбів,^з
- 5** то зрозумієш, що таке страх перед Єговою,^и
і знайдеш знання про Бога.^і
- 6** Бо Єгова дає мудрість,^к
з його уст походить знання і розважливість.
- 7** Він зі своєї скарбниці наділяє праведних мудрістю*,
щит він для тих, хто в непорочності ходить.^л
- 8** Він оберігає дороги справедливості,
і він охоронятиме стежки відданих йому.^м
- 9** Тоді ти зрозумієш праведність, справедливість і чесність —
зрозумієш усю дорогу добра.^н
- 10** Коли мудрість увійде до серця твого^о
і знання стане приємним для твоєї душі*,^п

2:7 *Або «практичною мудрістю».

2:10 * Див. глосарій.

- 11** тоді вміння мислити буде тебе охороняти^а і розважливість буде оберігати,
- 12** щоб врятувати тебе від поганих доріг, від людей, мова яких зіпсута,^б
- 13** від тих, хто з дороги праведності звертає на стежки темряви,^в
- 14** хто з радістю чинить лихе й тішиться злом і зіпсуттям,
- 15** від тих, чії стежки криві, а всі їхні дороги підступні.
- 16** Це врятує тебе від безпутної* жінки, від розпусниці^г, яка промовляє солодкі^а слова,^г
- 17** яка покинула близького друга* своєї молодості^д та забула про свою угоду з Богом.
- 18** Її дім грузне в смерті, її стежки* ведуть до померлих.^е
- 19** Кожен, хто матиме інтимні стосунки з* нею, вже не повернеться, стежкою життя він більше не ходитиме.^е
- 20** Тож прямуй дорогою добрих і тримайся стежки праведних,^ж
- 21** бо тільки праведні житимуть на землі й бездоганні* залишаться на ній.^з
- 22** А неправедні будуть вигублені з землі,^и

2:16 * Букв. «чужої». Очевидно, про людину, морально відчужену від Бога. ^а Букв. «чужинки». Очевидно, про людину, яка морально віддалилась від Бога. ^б Або «звабливі». **2:17** * Або «чоловіка». **2:18** * Букв. «сліди». **2:19** * Букв. «входить до». **2:21** * Або «ті, хто береже непорочність».

РОЗД. 2

а Ек 7:12

б Пр 8:13

в Ів 3:19

г Бг 39:10–12
Пр 6:23, 24
Пр 7:4, 5д Бг 2:24
Пр 5:18е Пр 5:3, 5
Пр 5:20, 23
Пр 9:16–18
Еф 5:5е Ек 7:26
Об 22:15

ж Пр 13:20

з Пс 37:11, 29

и Пс 104:35
Пр 10:7
Мт 25:46**Друга кол.**

а Пв 28:45, 63

РОЗД. 3

б Пв 5:16

в Ос 12:6

г Пв 6:6, 8

д 2Кр 8:21

е Іс 26:4
Ер 17:7е Пр 28:26
Ер 10:23
1Кр 3:18ж 1См 23:2, 4
Не 1:11
Флп 4:6з ІсН 1:7
Пс 25:9
Як 1:5и Пр 26:12
Рм 12:16і Чс 31:50
Пв 16:16
Лк 16:9
1Тм 6:18

к Вх 23:19

л 2Хр 31:10
Мл 3:10м Пр 15:32
Ев 12:5, 6

н Пс 94:12

і зрадники будуть вирвані з неї.^а

3 Сину мій, не забувай моїх настанов* і всім серцем тримайся моїх заповідей,

2 бо вони додадуть до твого життя багато днів і років та принесуть тобі мир.^б

3 Нехай віддана любов і вірність* не покидають тебе.^в

Одягни їх на шию, напиши на таблицях свого серця,^г

4 тоді знайдеш ласку в очах Бога й людей^д і здобудеш славу проникливої людини.

5 Надійся на Єгови* всім своїм серцем, а на власне розуміння не покладайся*.^е

6 Пам'ятай про Бога на всіх дорогах своїх,^ж і він вирівняє твої стежки.^з

7 Не будь мудрим у власних очах.^и Бійся Єгови і відвертайся від зла.

8 Це принесе зцілення твоему тілу* і зміцнить твої кістки.

9 Шануй Єгови – віддавай йому найліпше, що маєш,^и всі свої перші* плоди^и.^к

10 Тоді комори твої будуть наповнені^л і молоде вино у твоїх діжках* буде переливатися через край.

11 Сину мій, не відкидай пошанання від Єгови^м і до його докору не стався з огидою,^н

3:1 * Або «закону». **3:3** * Або «правада». **3:5** * Букв. «не спирайся». **3:8** * Букв. «пупу». **3:9** * Або «найкращі». * Або «прибутки». **3:10** * Або «давильнях».

- 12** бо кого Єгова любить, тому й докоряє,^а
мов батько улюбленому синові.^б
- 13** Щаслива людина, яка знаходить мудрість,^в
і чоловік, який набуває розважливості,
- 14** тому що здобути мудрість ліпше, ніж набути срібло –
такий здобуток дорожчий від золота.^г
- 15** Мудрість цінніша, ніж корали*,
і ніщо з того, чого ти бажаєш, не зрівняється з нею.
- 16** В її правій руці – довголіття,
а в лівій – багатство і слава.
- 17** Шляхи її – шляхи приємні,
і всі дороги її мирні.^д
- 18** Для тих, хто її тримається, вона – дерево життя,
і ті, хто міцно вхопився за неї, будуть названі щасливими.^е
- 19** Єгова мудрістю заснував землю.^є
Він розважливістю утвердив небо.^ж
- 20** Завдяки його знанню розділилася водна глибочінь і хмарне небо дало росу.^з
- 21** Сину мій, не випускай цього* з очей.
Бережи мудрість^и і не втрачай вміння мислити,
- 22** і це дасть тобі^і життя та буде прикрасою для твоєї шії.
- 23** Тоді ти ходитимеш безпечно своєю дорогою

3:15 *Див. глосарій. 3:21 *Очевидно, стосується Божих рис, згаданих у попередніх віршах. ^аАбо «практичну мудрість». 3:22 *Або «твоєї душі».

РОЗД. 3

а Об 3:19

б Пв 8:5
Єв 12:7,9

в Ек 7:12

г Йв 28:15, 18

д Флп 4:9

е Пс 1:1, 2

є Пс 104:24

ж Пр 8:27
Єр 10:12з Йв 36:27
Йв 38:37
Єр 10:13

Друга кол.

а Іс 26:7

б Пс 3:5
Пр 6:22

в Ек 5:12

г Пс 27:1

д Пс 73:12, 19

е Пр 10:29
Пр 28:1

є Пс 91:14

ж Як 2:15, 16

з Пв 15:7, 8
Пр 28:27

и Пр 6:16, 18

і Пр 18:6
Пр 20:3

к Рм 12:18

л Пс 37:1
Пр 23:17

м Пр 6:16, 17

н Пс 15:1, 2
Пс 24:3, 4
Пс 25:14о Пв 28:15
ІсН 7:24, 25
Єс 9:24, 25п Йв 42:12, 13
Пс 37:25

р Пр 19:29

с Пс 37:11
Пс 138:6
Іс 57:15
Як 4:6

- і нога твоя ніколи не спіткнеться*.^а
- 24** Коли ляжеш, не будеш боятися,^б
і, коли підеш спати, твій сон буде приємний.^в
- 25** Не будеш лякатись ні раптового лиха,^г
ні бурі, яка насувається на грішників.^д
- 26** Бо Єгова буде твоєю опорою^є
і берегтиме твою ногу від пастки.^є
- 27** Не відмовляй у добрі тому, хто його потребує*,^ж
якщо у твоїй силі^и допомогти.^з
- 28** Не кажи своєму ближньому: «Йди, приходи пізніше!
Я дам тобі завтра»,
якщо зараз можеш дати.
- 29** Не замишляй нічого поганого проти ближнього,^и
який безпечно живе поряд з тобою.
- 30** Не сварися з людиною без причини,^і
якщо вона не зробила тобі нічого поганого.^к
- 31** Не заздри тому, хто чинить насилля,^л
і жодного з його шляхів не обирай,
- 32** бо підступна людина гидка Єгові,^м
а для праведних він близький друг.^н
- 33** На дім неправедного спадає прокляття Єгови,^о
а житло праведних він благословляє,^п
- 34** бо він глузує з насмішників,^р
а сумним виявляє ласку.^с

3:23 *Або «ні об що не вдариться».

3:27 *Або «кому воно належить».

^аАбо «у силі твоєї руки».

35 Мудрі успадкують шану, а безглузді гордяться тим, що приносить ганьбу.^a

4 Послухайте, сини мої, батькового повчання,^b послухайте, щоб набути розуміння,

2 бо я дам вам добрі поради. Настанов* моїх не відкидайте.^a

3 Я був добрим сином для свого батька,^f улюбленим у матері своєї.^d

4 Він навчав мене: «Нехай твоє серце міцно тримається моїх слів.^e Виконуй заповіді мої – і будеш жити.^c»

5 Набувай мудрості та розуміння.^ж Не забувай моїх слів і не цурайся їх.

6 Не відкидай мудрості, і вона буде захищати тебе. Люби її, і вона стане тобі охороною.

7 Найважливіше* – це мудрість,^з тож набувай її. І, хоч би що ти набував, обов'язково набувай розуміння.^и

8 Високо цінуй мудрість, і вона тебе звеличить,ⁱ вона прославить тебе, якщо ти обіймеш її.^к

9 Вона одягне тобі на голову розкішний вінець і прикрасить гарною короною.^л

10 Слухай, сину, слова мої і приймай їх. Тоді роки твого життя будуть довгими.^м

11 Я покажу тобі дорогу мудрості^н і поведу стежками праведності.^н

РОЗД. 3

a Єс 6:11, 12
Пр 12:8

РОЗД. 4

b Пв 6:6, 7
Пр 19:20
Еф 6:1

в 1Хр 28:9

г 1Цр 2:12

д 1Цр 1:16–21

е Пв 4:9

є Лв 18:5

ж Не 8:3, 8
Пр 9:10

з Ек 7:12

и Пр 15:14
Мт 13:23
Єв 5:14

і Дн 1:17, 20

к 1Цр 4:29

л Пв 5:16

м 1Цр 4:29

н Іс 26:7

Друга кол.

a Пр 8:10
Єв 2:1
Єв 12:5, 6

b Пв 32:45–47
Єв 12:11

в Пс 1:1
1Кр 15:33

г Ам 5:15
Еф 5:11

д Пр 5:3, 8
1Фс 5:22

е 2См 23:3, 4
Пс 119:105

1Кр 13:12
2Кр 4:6
2Пт 1:19

є Пс 40:8
Пр 2:1

ж 1Тм 4:8

з Єр 17:9
Мр 7:21–23
Еф 6:14

и 1Пт 2:1

12 Коли підеш, ніщо не стри-має кроків твоїх, і коли побіжиш – не спіткнешся.

13 Ухопись за повчання і не відпускай його.^a Бережи його, бо це твоє життя.^b

14 На стежку грішників не ступай і не йди дорогою лихих людей.^b

15 Уникай її і не ходи нею,^г оминай її і прямуй собі далі.^d

16 Бо грішники не заснуть, поки не вчинять зла, і сон їх не бере, поки не доведуть когось до падіння.

17 Вони їдять хліб злочинства і п'ють вино насилля.

18 А стежка праведних – наче ранкове світло яскраве, що сяє більше і більше, аж поки настане ясний день.^є

19 Дорога грішників – як темрява, вони не знають, об що спіткнуться.

20 Сину мій, зважай на те, що кажу тобі.

Уважно слухай* мої слова.

21 Не випускай їх з очей. Бережи їх глибоко у своєму серці.^є

22 Адже слова ці – життя для того, хто їх знаходить,^ж і здоров'я для всього тіла* його.

23 Понад усе оберігай своє серце,^з бо з нього б'ють джерела життя.

24 Відкинь від себе нечесну мову^и і віддали підступне слово.

4:2 *Або «закону». 4:7 *Або «найліпше».

4:20 *Букв. «прихили своє вухо». 4:22 *Букв. «всієї плоті».

- 25** Нехай очі твої дивляться просто перед тобою, і спрямовуй свій погляд* вперед.^a
- 26** Вирівняй* стежку для своєї ноги,^b і всі дороги твої будуть безпечними.
- 27** Не відхиляйся ні праворуч, ні ліворуч.^b Відступися від зла.
- 5** Сину мій, зважай на мудрість мою. Прихили своє вухо до моєї розважливості,^г
- 2** щоб ти міг оберігати своє вміння мислити і щоб уста твої берегли знання.^д
- 3** Бо з губ безпутної* жінки капає мед стільниковий,^e а її уста масніші, ніж олія.^e
- 4** Але зрештою вона стає гіркою, як полин,^ж і гострою, як обосічний меч.^з
- 5** Її ноги сходять до смерті, і в могилу* простують її кроки.
- 6** Вона не роздумє про стежку життя, вона блукає дорогами і не знає, куди вони її заведуть.
- 7** Тож послухайте мене, сини мої, і не відвертайтеся від того, що я кажу.
- 8** Тримайся подалі від неї і не наближайся до дверей її дому,^и
- 9** щоб ти не втратив поваги в людей^і

4:25 *Або «променисті очі». **4:26** *Або, можливо, «уважно обдумай». **5:3** *Букв. «чужої». Див. Пр 2:16. **5:5** *Або «шебл», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій.

РОЗД. 4

a Мт 6:22

б Еф 5:15

в Пв 12:32
Існ 1:7**РОЗД. 5**г 1Цр 4:29
Як 1:19

д Пр 15:7

е Пр 7:14–21

є Пр 9:16, 17

ж Ек 7:26

з Пр 6:32, 33

и Пр 9:14, 15

і Пр 29:3

Друга кол.a Пр 6:33–35
Пр 7:23б Пр 31:3
Лк 15:30

в Пр 7:22, 23

г Пр 6:27–29

д 1Кр 7:3
Єв 13:4

е Пр 5:20

є Бт 2:24

ж Пв 24:5
Ек 9:9

з Псн 2:9

и Бт 26:8
Бт 29:20
Псн 8:6

- і щоб не страждав решту свого життя*,^a
- 10** щоб чужі не забрали те, що ти набув*,^б і щоб у дім чужинця ти не віддав усе, здобуте важкою працею.
- 11** Інакше ти стогнатимеш наприкінці свого життя, коли сили покинуть тебе і знеможеться твоє тіло.^в
- 12** Тоді ти скажеш: «Чому ж я ненавидів повчання? Чому серце моє нехтувало докорами?»
- 13** Не слухав я голосу наставників і не зважав на вчителів.
- 14** На очах усього збору* я опинився на крок від загибелі». ^г
- 15** Пий воду з власної криниці*, воду, що тече^з з твого джерела.^д
- 16** Чи ж мають по вулицях розливатись твої джерела і потоки твої по ринкових площах?^е
- 17** Нехай вони будуть тільки для тебе, а не для чужих.^є
- 18** Хай твоє джерело* буде благословенне, і радій дружиною своєї молодості.^ж
- 19** Вона — ніжна лань та сарна* прекрасна.^з Нехай її груди приносять тобі задоволення^и повсякчас. Насолоджуйся завжди її любов'ю.^і

5:9 *Букв. «не віддав своїх років тому, що жорстоке». **5:10** *Або «твою силу». **5:14** *Букв. «посеред громади і збору». **5:15** *Букв. «водозбору». *Або «свіжу воду». **5:18** *Або «джерело води». **5:19** *Або «гірська коза». *Або «п'янить тебе».

- 20** Навіщо тобі, сину мій, захоплюватися безпутною* жінкою та обіймати груди розпусниці?^а
- 21** Адже дороги людини — перед очима Єгови, він перевіряє всі її стежки.^б
- 22** Неправедний попадає у пастку власних провин і буде зв'язаний мотузками свого ж гріха.^в
- 23** Він помре, бо не прийняв повчання, він заблукає через надмір безглуздя свого.
- 6** Сину мій, якщо ти поручився* за свого ближнього^г і вдарив по руках^д із чужинцем,^д
- 2** якщо ти попав у пастку через свою обіцянку і через слова свої впіймався,^е
- 3** то рятуйся, мій сину, бо ти потрапив до рук свого ближнього. Зроби ось що: піди впокорись і наполегливо благай його.^е
- 4** Не давай сну очам і дрімоти своїм повікам.
- 5** Рятуйся, мов газель з рук мисливця, немов птах з руки птахолова.
- 6** Іди до мурашки, лінюху,^ж придивись до її доріг і порозумнішай.
- 7** Хоч немає в неї ні полководця, ні начальника, ні правителя,
- 8** але вона влітку заготовлює їжу^з і в жнива складає запаси.

5:20 *Букв. «чужою». Див. Пр 2:16.
 *Букв. «чужинки». Див. Пр 2:16. **6:1**
 *Або «дав заставу». *Тобто домовився про поруку.

РОЗД. 5

а Пр 22:14
 б 2Хр 16:9
 Пс 11:4
 Пс 17:3
 Єр 17:10
 Єв 4:13
 в Пс 7:14–16
 Гл 6:7

РОЗД. 6

г Пр 17:18
 д Пр 11:15
 Пр 20:16
 е Пр 18:7
 е Мт 5:25
 ж Пр 10:26
 Пр 26:13–15
 з Пр 30:24, 25

Друга кол.

а Пр 20:13
 Пр 24:33, 34
 Ек 4:5
 б Пр 13:4
 Пр 20:4
 Пр 24:30–34
 в Пр 16:27
 Як 3:6
 г Пр 10:10
 Пр 16:30
 д Пс 36:1, 4
 Іс 32:7
 Мих 2:1
 е Пр 16:28
 Рм 16:17
 е Пс 73:12, 18
 ж Пс 101:5
 Пр 8:13
 Пр 16:5
 з Пр 12:22
 Об 21:8
 и Бг 4:8, 10
 Чс 35:31
 Пв 27:25
 і Пр 11:20
 Зх 8:17
 Мл 2:16
 к Вх 23:1
 л Лв 19:16
 Гл 5:20, 21
 Як 3:14, 15
 м Пв 21:18, 21
 Еф 6:1

- 9** Доки, лінюху, ти будеш вилежуватись?
 Коли ж пробудишся зі свого сну?
- 10** Трохи поспиш, трохи подрімаєш, складеш руки, щоб відпочити,^а
- 11** і прийде бідність до тебе, неначе грабіжник, і нужда, як озброєний чоловік.^б
- 12** Людина нікчемна й лиха всюди говорить брехню,^в
- 13** підморгує очима,^г подає знаки ногою і показує щось пальцями.
- 14** У серці її — зіпсуття. Вона постійно замишляє зло^д і зчиняє суперечки.^е
- 15** Тому зненацька на неї прийде лихо, умить вона буде зламана, і їй не буде зцілення.^е
- 16** Є шість речей, які ненавидить Єгова, і навіть сім, що гідкі йому*:
- 17** пихаті очі,^ж брехливий язик^з та руки, що невинну кров проливають,^з
- 18** серце, яке виношує лихі задуми,^і ноги, що квапливо біжать до зла,
- 19** фальшивий свідок, який дихає брехнею,^к і кожен, хто сіє між братами суперечки.^л
- 20** Сину мій, виконуй заповіді свого батька і не відкидай настанов* матері.^м
- 21** Прив'яжи їх до свого серця, одягни їх на шию свою.

6:16 *Або «його душі». **6:20** *Або «закону».

- 22** Коли ти підеш, вони тебе водитимуть, коли ляжеш — стерегтимуть, і, коли прокинешся, будуть говорити до тебе*.
- 23** Бо заповідь — це світильник,^а закон — світло,^б а повчальні докори — дорога до життя.^в
- 24** Вони охороняють тебе від поганої жінки,^г від спокусливої мови розпусниці*.^д
- 25** Не жадай у своєму серці її вроди,^е і нехай не полонять тебе її звабливі очі,
- 26** бо через повію можна залишитися тільки з буханцем хліба,^е а чужа дружина полює на дорогоцінне життя*.
- 27** Чи може людина покласти за пазуху вогонь і не спалити свого одягу?^ж
- 28** Чи може вона ходити по розжареному вугіллю і не обпекти ніг?
- 29** Так буває з кожним, хто має інтимні стосунки з дружиною ближнього: хто торкається її, не уникає карі.^з
- 30** Люди не зневажають злодія, якщо він краде через го-лод, щоб наїстися*.
- 31** Але як упіймають його, він заплатить усемеро, віддасть усе цінне, що є в його домі.^и

6:22 *Або «наставляти тебе». **6:24; 7:5** *Букв. «чужинки». Див. Пр 2:16. **6:26** *Або «душу». **6:30** *Або «наситити свою душу».

РОЗД. 6

а Пс 119:105

б Іс 51:4

в Пр 4:13
Єв 12:11

г Ек 7:26

д Пр 5:3
Пр 7:4, 5е Мт 5:28
Як 1:14, 15є Пр 29:3
Лк 15:16, 30

ж Гл 6:7

з 2См 11:4
2См 12:10, 11
Пр 6:32–35
Єв 13:4

и Вх 22:1, 4

Друга кол.а Пр 2:18, 19
Пр 5:20, 23
Мн 3:5
1Кр 6:9, 10
Єв 13:4

б Пр 5:8, 9

в 1Цр 15:5
1Хр 5:1
Мт 1:6

г Бт 39:19, 20

РОЗД. 7

д Пр 10:14

е Ль 18:5
Лв 5:16
Іс 55:3
Ів 12:50

є Пр 2:10, 11

ж Пр 23:27, 28

з Пр 2:11, 16
Пр 5:3
Пр 6:23, 24и Пр 6:32
Пр 9:16, 17

- 32** Хто чинить з жінкою пере-люб, тому бракує розсудливості*, і хто робить це, губить себе*.^а
- 33** Його чекають рани та безчестя,^б і ганьба його не зітреться.^в
- 34** Бо ревності запалюють у серці чоловіка лютю, і він не матиме співчуття, коли буде мстити.^г
- 35** Не прийме він жодної плати* і не захоче примиритися, хоч би яким великим був твій дар.

7 Сину, додержуйся слів моїх і бережи мої заповіді.^а

2 Тримайся моїх заповідей і живи,^б бережи мої настанови*, як зіницю ока.

3 Прив'яжи їх до пальців і напиши на таблицях свого серця.^в

4 Скажи до мудрості: «Ти сестра моя»,— і назви розуміння своїм родичем.

5 Вони охороняють тебе від безпутної^г жінки,^ж від розпусниці*, яка промовляє солодкі^д слова.^з

6 Виглядав я з вікна свого дому через решітку,

7 спостерігав я за наївними* і серед молоді побачив юнака, якому бракувало розсудливості*.^и

8 Він проходив неподалік її вулиці

6:32 *Букв. «бракує серця». *Або «свою душу». **6:35** *Або «викупу». **7:2** *Або «закон». **7:5** *Букв. «чужої». Див. Пр 2:16. ^аАбо «звабливі». **7:7** *Або «недосвідченими». *Букв. «бракувало серця».

- та простував дорогою до її дому,
9 коли сутеніло, коли вечір надходив^а і наближалась темрява ночі.
10 Аж ось назустріч йому вийшла жінка з підступним серцем, вона була одягнена як повія*.^б
11 Ця жінка галаслива й непокірна,^в вона не буває* вдома.
12 Вона то на вулицях, то на ринкових площах, на розі кожної вулиці вона когось підстерігає.^г
13 Вхопила вона його, поцілувала і зухвалим виглядом сказала:
14 «Я мала принести мирні жертви.^д Нині я виконала свої обітниці.
15 Тому й вийшла тобі назустріч, щоб шукати тебе, і знайшла!
16 Своє ліжко я застелила вишуканими покривалами, барвистим лляним полотном з Єгипту,^е
17 надушила своє ліжко миррою, алое та корицею.^є
18 Прийди, і будемо до ранку впиватись коханням, втішатись пристрасною любов'ю,
19 бо мого чоловіка немає вдома, він поїхав у далеку подорож.
20 Узяв він гаманець з грошима

7:10 *Або «мала вбрання повії». 7:11 *Букв. «її ноги ніколи не залишаються».

РОЗД. 7

а Йв 24:15

б Єр 4:30

в Пр 9:13–18

г Пр 23:27,28

д Льв 19:5

е Єз 27:7

є Псн 3:6
Псн 4:14

Друга кол.

а Пр 5:3

б 1Кр 6:18

в Пр 5:8–11

г Пр 5:8

д Ек 7:26

е 1Кр 10:8

РОЗД. 8

є Пр 1:20,21

ж Мт 10:27

з Дії 20:20

и Пс 19:7

і додому повернеться аж у день повного місяця».

- 21** Вона зводить його, говорячи дуже переконливо,^а спокушає солодкою мовою.
22 І він відразу йде за нею, наче бик на заріз, наче безглуздий, якого мають покарати, забивши в колодки*.^б
23 аж поки стріла не проб'є його печінку.
 Як птах, що несеться до пастки, він не знає, що загубить своє життя*.^в
24 А тепер, сини, слухайте мене і зважайте на мої слова.
25 Нехай твоє серце не схиляється до її доріг, і не збочуй на її шляхи.^г
26 Адже вона багатьох довела до смерті^д і чимало кого погубила.^е
27 Її дім — це шлях у могилу*, він веде до кімнат смерті.
8 Хіба мудрість не кричить? Хіба розважливість не підносить свого голосу?^є
2 Стоїть вона на узвишшях^ж при дорозі і на перехрестях шляхів.
3 Біля брам, які ведуть у місто, і при вході вона голосно промовляє:^з
4 «До вас, люди, звертаюсь я і підношу свій голос до кожного*».
5 О ви, недосвідчені, навчіться далекоглядності,^и і ви, безглузді, набудьте серце розумне*.

7:22 *Або «кайдани». 7:23 *Або «душ». 7:27 *Або «шебл», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій. 8:4 *Букв. «до людських синів». 8:5 *Букв. «зрозумійте серце».

- 6** Послухайте, бо я вам розповім щось важливе, і мої уста говоритимуть про те, що є правильним.
- 7** Бо уста мої лагідно промовляють правду, а зло гідке моїм губам.
- 8** Усі слова моїх уст праведні, немає в них нічого перекрученого і нечесного.
- 9** Всі вони зрозумілі для промисливих людей і справедливі для тих, хто знайшов знання.
- 10** Приймайте повчання моє, а не срібло, приймайте знання, а не золото щире.^а
- 11** Бо мудрість ліпша від коралів*, і ніщо дорогоцінне з нею не зрівняється.
- 12** Я, мудрість, живу разом з далекоглядністю і набуваю знання та вміння мислити.^б
- 13** Страх перед Єговою — це ненавидіти зло.^в
Я ненавиджу самозвеличення й гордість,^г лиху дорогу і неправдиві уста.^д
- 14** У мене добра порада й практичність.^е
Я маю розуміння^є і силу,^ж
- 15** Завдяки мені царі правлять і урядовці встановлюють справедливість.^з
- 16** Завдяки мені князі володарюють і вельможі праведно судять.
- 17** Хто любить мене, тих люблю і я, хто шукає мене, той знаходить.^и

8:11 * Див. глосарій.

РОЗД. 8

а Пс 19:9, 10
Пс 119:72, 127
Пр 3:13–15

б Пр 2:11
Пр 5:1, 2

в Пс 97:10
Пс 101:3
Пр 16:6
Рм 12:9

г Пс 101:5
1Пт 5:5

д Пр 4:24

е Пр 2:7

є Пр 4:7

ж Пр 24:5

з Пс 72:1

и Пр 2:4, 5

Друга кол.

а Пр 3:13, 14

б Ів 1:1–3, 14

в Кл 1:15–17

г Мих 5:2

д Ів 8:58
Ів 17:5

е Бт 1:2

є Пс 33:6
Єр 10:12

ж Бт 1:6, 7
Ів 26:10

- 18** У мене багатство і слава, вічні цінності* й праведність.
- 19** Плід мій ліпший, ніж золото, навіть очищене золото, а набуток мій ліпший за срібло добірне.^а
- 20** Я ходжу стежкою праведності, посеред доріг справедливості,
- 21** ті, хто любить мене, отримують від мене великий спадок.
Я наповнюю їхні комори.
- 22** Сам Єгова мене створив, я початок його творчої дороги,^б
найперше з його прадавніх діл.^в
- 23** Була я поставлена споконвіку*,^г
від самого початку, раніше від часів заснування землі.^д
- 24** Я народилась*, коли не було ще водних глибин^є
і переповнених водою джерел.
- 25** Перш ніж повстали гори, раніше від пагорбів, я народилась,
- 26** коли ще не створив він землі, її полів і перших грудок родючого ґрунту.
- 27** Я була, коли він підготував небеса.^є
Коли він встановив обрій* над поверхнею вод,^ж
- 28** коли утвердив* хмари, коли заклав глибинні джерела,

8:18 * Або «цінності, які передаються у спадок». 8:23 * Або «з незапам'ятних часів». 8:24 * Або «народилася, немов упологових муках». 8:27 * Букв. «коло». 8:28 * Букв. «зробив міцними».

- 29** коли визначив межі для моря,
щоб не переступали води наказу його,^a
коли заклав* він основи землі,
- 30** тоді я майстром біля нього була^b
і день у день була його втіхою,^b
радіючи перед ним повсякчас.^г
- 31** Я тишилась, дивлячись на його населену землю,
і найбільше раділа людськими синами*.
- 32** А тепер, мої сини, послухайте мене:
щасливі ті, хто тримається моїх доріг.
- 33** Прислухайтесь до повчання^a і станьте мудрими,
і ніколи не легковажте ним.
- 34** Щаслива людина, яка мене слухає,
рано приходить до* дверей моїх день у день
і при одвірках моїх виглядає мене.
- 35** Хто знаходить мене, той знайде життя,^o
і він має схвалення від Єгови.
- 36** А хто мною нехтує, той шкодить собі*,
всі, хто мене ненавидить, люблять смерть».^e
- 9** Справжня мудрість побудувала свій дім
і вирізьбила* сім стовпів,
2 вона приготувала м'ясо*,
приправила спеціями вино
і накрила на стіл.

8:29 *Або «визначив». **8:31** *Або «людством». **8:34** *Або «пильнує». **8:36** *Або «своїй душі». **9:1** *Або «вистесала». **9:2** *Букв. «зарізала те, що мало йти на заріз».

РОЗД. 8

а Йв 38:8–11
Пс 33:7
Пс 104:6–9
Єр 5:22

б Бр 1:26
Ів 1:1,3
Ів 17:5
Кл 1:15,16

в Іс 42:1
Мт 3:17

г Йв 38:7

д Пр 3:11
Пр 4:13
Єв 12:7,9

е Пр 13:14

є Пр 5:23

Друга кол.**РОЗД. 9**

а Пр 1:20–22

б Пс 119:130

в Пр 4:5
Пр 13:20

г Пр 15:12

д 1Цр 21:20,21
1Цр 22:8
2Хр 25:15,16
Мт 7:6

е Пс 141:5
Пр 27:6
Пр 28:23

є Пр 1:5
Пр 15:31
Пр 17:10
Пр 25:12

ж Пс 111:10

з 1Хр 28:9
Мт 11:27
Ів 17:3

и Пв 6:1,2
Пр 8:35
Пр 10:27

і Пр 7:10,11

к Пр 23:27,28

- 3** Послала вона своїх служниць,
щоб на висотах міста кликали:^a
- 4** «Хто недосвідчений, нехай зайде сюди».
Вона каже всім, кому бракує розсудливості*:
- 5** «Прийдіть та їжте мій хліб
і пийте вино, яке я приправила.
- 6** Покиньте недосвідченість*
— і будете жити,^б
простуйте дорогою розуміння».^в
- 7** Хто виправляє насмішника,
ганьбить себе,^г
і хто докоряє неправедному,
завдасть собі шкоди.
- 8** Не докоряй насмішникові,
щоб він тебе не зненавнив.^д
Докорі мудрому, і він полюбить тебе.^e
- 9** Навчи мудрого, і він стане мудрішим.^є
Дай знання праведному,
і він його примножить.
- 10** Страх перед Єговою —
початок мудрості,^ж
і знання про Найсвятішого^з
дає розуміння.
- 11** Завдяки мені примножаться твої дні^и
і додадуться тобі роки життя.
- 12** Якщо ти став мудрим, то собі на добро,
а якщо насміхався, то сам і постраждаєш.
- 13** Безглузда жінка галаслива,^і
вона темна і зовсім нічого не знає.
- 14** Вона сидить на сидінні біля входу у свій дім,
на узвишші в місті,^к

9:4 *Букв. «бракує серця». **9:6** *Або «недосвідчених».

- 15 щоб кликати тих, хто проходить повз неї, хто простує своїми стежками:
- 16 «Хто недосвідчений, нехай знайде суди». Вона каже тим, кому бракує розсудливості*:^а
- 17 «Крадені води – солодкі, і їжа, котру їдять тайкома, – смачна».^б
- 18 Проте він не знає, що в домі її – померлі, що її гості – в глибинах могили*.^в
- 10** Прислів'я Соломона.^г Син мудрий приносить батькові радість,^д а безглуздий син – то смуток для матері.
- 2 Скарби, нечесно набуті, не матимуть жодної користі, а праведність рятує від смерті.^е
- 3 Єгова не допустить, щоб праведний* голодував,^є а жаданням неправедних він знехтує.
- 4 Ледачі руки ведуть до бідності,^ж а руки старанні збагачують.^з
- 5 Мудрий* син влітку збирає урожай, а безсоромний син у жнива міцно спить.^и
- 6 На голову праведних сходять благословення,^й а уста неправедних приховують насилля*.
- 7 Пам'ять про* праведного буде благословлятися,^к

9:16; 10:13 *Букв. «бракує серця». 9:18 *Або «шео́лу», тобто спільної могили людства. Див. глосарій. 10:3 *Або «душа праведного». 10:5 *Букв. «про-никливий». 10:6, 11 *Або «неправедним насилля закрие уста». 10:7 *Або «репутація».

РОЗД. 9

а Пр 6:32
б Пр 7:18, 19
в Пр 2:18, 19
г Пр 7:23, 26
д Пр 23:27, 28

РОЗД. 10

г Пр 1:1
д Пр 13:1
е Пр 27:11
е Пр 11:4
є Пс 33:18, 19
ж Пс 37:25
з Мт 6:33
ж Пр 20:4
з Пр 12:24
и Пр 13:4
и Пр 21:5
и Пр 6:6, 9
й Вх 23:25
к Пр 28:20
к Пс 112:6
л Ек 7:1

Друга кол.

а Пс 9:5
б Пв 4:6
г Пс 19:7
д Пс 119:34
е Пс 119:100
в Пр 18:6
г Пс 25:21
д 1Тм 5:24
е Пр 6:12, 13
ж Пр 18:21
з Мт 12:35
и Як 3:5
и Пр 17:9
к 1Кр 13:4, 7
л 1Пт 4:8
и Іс 50:4
к Пр 26:3
л Пр 9:9

м Пр 13:3
н Пр 18:7
о Пр 19:7
п Пр 30:8, 9
р Ек 7:12
с Мт 7:17
л 1См 18:17, 21

а ім'я неправедних зітреться*.^а

- 8 У кого мудре серце, той прийме настанови*.^б а хто говорить безглуздо, буде розтоптаний.^в
- 9 Хто ходить у непорочності, буде безпечний,^г а хто йде кривими дорогами, той буде спійманий.^д
- 10 Хто оком хитро підморгує, той завдає смутку,^е і хто говорить безглуздо, буде розтоптаний.^є
- 11 Уста праведного – джерело життя,^ж а уста неправедних приховують насилля*.^з
- 12 Ненависть викликає суперечки, а любов покриває всі переступи.^и
- 13 В устах проникливої людини – мудрість,^й а для того, кому бракує розсудливості*, приготована різка.^к
- 14 Мудрі березуть знання,^л уста ж безглуздового призводять до загибелі.^м
- 15 Для багача його статки* – укріплене місто, а бідність для вбогих – це їхня загибель.^н
- 16 Праця праведного веде до життя, а надбання неправедного – до гріха.^о
- 17 Хто тримається повчання, той спрямовує інших на дорогу життя*, а хто нехтує докором, той зводить інших зі шляху.
- 18 Хто ненависть приховує, той говорить брехню,^п

10:7 *Букв. «зігніє». 10:8 *Букв. «заповіді». 10:15 *Або «цінна річ». 10:17 *Або, можливо, «є на дорозі до життя».

і хто поширює наклепи*,
той безглуздий.

19 При багатослів'ї не уникну-
ти переступу,^a

а хто уста свої стримує,
той діє розсудливо.^b

20 Язык праведного — наче
срібло добірне,^b

а серце неправедного
нічого не варте.

21 Праведні своїми устами го-
дують* багатьох,^г

а безглузді вмирають, бо їм
бракує розсудливості.^d

22 Благословення від Єгови —
воно збагачує^e

і болю* з собою не прино-
ситься.

23 Для немудрого його ганеб-
на поведінка — наче гра,

а людині розважливій
властива мудрість.^e

24 Чого боїться неправедний,
те на нього і прийде,

а бажання праведних спов-
няться.^ж

25 Прийде буря, і неправед-
ний зникне,^з

а праведний — як вічна
основа.^и

26 Що оцет для зубів і дим
для очей,

те ледар для того, хто його
посилає*.

27 Страх перед Єговою про-
довжує життя,ⁱ

а роки грішників вкоро-
тяться.^к

28 Сподівання* праведних
приносить радість,^л

а надія неправедних згине.^м

29 Дорога Єгови — твердиня
для бездоганного,^н

але загибель для тих, хто
робить зло.^o

10:18 *Або «чутки». **10:21** *Або «про-
вадять». **10:22** *Або «смуток; трудно-
щів». **10:26** *Або «того, хто його на-
йняв». **10:28** *Або «надія».

РОЗД. 10

а Ек 5:2

б Пс 39:1
Пр 17:27
Пр 21:23
Як 1:19

в Пр 12:18
Пр 16:13

г Ер 3:15

д Ос 4:6

е Пв 8:17, 18
Пс 37:22
1Тм 6:6

є Пр 2:10, 11
Пр 14:9
Пр 15:21

ж Пс 37:4
1Ів 5:14

з Пс 37:10

и Мт 7:24, 25

і Пс 91:15, 16

к Пс 55:23

л Пс 16:9
Рм 12:12

м Пр 11:7

н Пр 18:10
Іс 40:31

o Рм 2:6–8

Друга кол.

а Пс 16:8

б Пс 37:9

РОЗД. 11

в Лв 19:36

г Пр 16:18
Лк 14:8, 9

д Мих 6:8
1Пт 5:5

е Пс 26:1
Пр 13:6

є Пр 28:18

ж Єз 7:19
Мт 16:26

з Бг 7:1

и 2См 17:23
Єс 7:10

Пр 5:22

і Єр 39:18

к Пр 1:32

л Вх 15:9, 10
Лк 12:18–20

м Єс 7:9
Пр 21:18

дн 6:23, 24

30 Праведний ніколи не впа-
де,^a

а неправедні не залишать-
ся жити на землі.^b

31 Уста праведного породжу-
ють мудрість*,

язик же негідника замовк-
не назавжди.

32 Уста праведного знають,
що є приємним,

а губи неправедних повні
брехні.

11 Терези обманливі* —
гідота для Єгови,
а точні гирі# йому до впо-
доби.^в

2 За зухвалістю приходять
безчестя,^г

а зі скромними мудрість.^d

3 Праведників веде непороч-
ність,^e

а зрадників погубить їхня
підступність.^e

4 Багатство* не допоможе
в день люті,^ж

а праведність визволить
від смерті.^з

5 Праведність бездоганного
вирівняє його дорогу,

а грішник впаде через свої
злі вчинки.^и

6 Праведність визволить не-
порочних,ⁱ

а зрадники піймаються на
власних бажаннях.^к

7 Коли неправедний поми-
рає, зникає його надія,

зникають також усі споді-
вання досягнути чогось
власною силою.^л

8 Праведний буде врятова-
ний від нещастя,

а на його місці опиниться
неправедний.^м

10:31 *Або «приносять плід мудрості».
11:1 *Або «шахрайські». #Або «кам'я-
ні гирі повної ваги». **11:4** *Або «цінні
речі».

- 9** Відступник* своїми устами доводить ближнього до загибелі, але завдяки знанню праведні рятуються.^а
- 10** Через великодушність праведних тишиться місто, і, коли гинуть грішники, лунають радісні вигуки.^б
- 11** Завдяки благословенню праведних місто звеличується,^в а уста грішників руйнують його.^г
- 12** Той, кому бракує розсудливості*, зневажає# свого ближнього, а той, хто має справжно розважливість, мовчить.^д
- 13** Наклепник розкриває чужі таємниці,^е а надійна людина* їх береже#.
- 14** Коли немає мудрого керівництва*, народ страждає, а завдяки численності радників приходить успіх#.^є
- 15** Хто ручається* за позику чужинця, той неминуче зазнає лиха,^ж а хто не спішить# вдарити по руках, буде у безпеці.
- 16** Ласкава* жінка здобуває славу,^з а жорстокі люди здобувають багатство.
- 17** Добра людина* чинить собі# добро,^и а жорстока стягує на себе біду^а.^і

11:9 *Або «безбожний». **11:12** *Букв. «бракує серця». ^аАбо «погорджує». **11:13** *Букв. «той, хто вірний духом». #Букв. «покриває справу». **11:14** *Або «вмілого керівництва». ^вАбо «спасіння». **11:15** *Або «дає заставу». #Букв. «ненавидить». **11:16** *Або «приваблива». **11:17** *Або «той, хто віддано любить». ^аАбо «своєї душі». ^аАбо «ганьбу».

РОЗД. 11

а Пр 2:10–12

б Вх 15:20, 21
Ес 9:19, 22

в Пр 14:34

г Як 3:6

д Пр 17:27
1Пт 2:23

е Льв 19:16
Пр 20:19
Пр 26:22

є Пр 15:22
Пр 20:18
Пр 24:6

ж Пр 6:1, 5
Пр 20:16

з 1См 25:39
1Пт 3:3, 4

и Лк 6:38

і Як 5:3, 4

Друга кол.

а Йв 27:13, 14

б Гл 6:7, 8

в Дії 10:34, 35
Об 2:10

г Пс 18:26
Пр 3:32

д Пс 51:6
Пр 15:8

е Ек 8:13
Єз 18:4

є Іс 26:9
Мт 5:6

ж Пв 15:10
Пр 19:17
Ек 11:1, 2

з Ор 1:6

и Дії 20:35
2Кр 9:6

і Лк 6:38

к Пр 12:2

л Ес 7:10
Пс 10:2

м Йв 31:24, 28
Пс 52:5, 7

- 18** Неправедний отримує обманливу плату,^а а хто сіє праведність — справжню нагороду.^б
- 19** Того, хто непохитно обстоює праведність, чекає життя,^в а того, хто запекло чинить зло, — смерть.
- 20** Люди з підступним серцем гидкі Єгови,^г а ті, хто ходить шляхом бездоганності, йому до вподоби.^д
- 21** Можна ручатися*, що неправедні не уникнуть кари,^е а діти праведних будуть врятовані.
- 22** Вродлива жінка, яка відкидає розсудливість, — наче золота сережка в рилі свині.
- 23** Бажання праведних веде до добра,^є а сподівання неправедного стягує на нього гнів.
- 24** Один щедро дає*, і йому ще прибуває,^ж а інший не дає того, що мав би дати, і тільки бідніє.^з
- 25** Щедра людина* житиме в достатку#,^и і той, хто відсвіжує^а інших, сам буде відсвіжений.^і
- 26** Хто відмовляється продавати людям зерно, того вони проклянуть, а хто продає — той отримає благословення.
- 27** Хто старанно робить добро, той шукає схвалення,^к а хто тягнеться до зла, того воно й спіткає.^л
- 28** Хто покладається на багатство своє, той впаде,^м

11:21 *Букв. «рука в руку». **11:24** *Букв. «розкидає». **11:25** *Або «душа». #Букв. «буде зроблена жриною». ^аБукв. «щедро поливає».

а праведні будуть пишно
рости, немов листя
зелене.^а

- 29** Хто стягає лихо* на своїх
домашніх, той успадкує
вітер,^б
і безглуздий стане слугою
тому, хто має мудре серце.
30 Плід праведного — дерево
життя,^в
і той, хто здобуває душі*,—
мудрий.^г

- 31** Якщо праведний на землі
отримує те, що заслужив,
тим більше неправедний
і грішний!^д

12 Хто любить повчання,
той любить знання,^е
а хто ненавидить докір,
той нерозсудливий*.^є

- 2** Добра людина отримує
схвалення від Єгови,
а людину, яка має ліхі
здуми, він засуджує.^ж

- 3** Жодна людина не утвер-
диться злом,^з
а праведний ніколи не буде
викоренений.

- 4** Добра дружина — корона
для чоловіка,^и
а жінка, яка поводиться
безсоромно,— гнилизна
в його кістках.^й

- 5** Думки праведних — про те,
що справедливе,
а поради неправедних —
обман.

- 6** Слова грішників — засідка,
що несе погибель*,^к
а уста праведних рятують
від біди.^л

- 7** Неправедні повалені бу-
дуть і щезнуть,
а дім праведних завжди
стоятиме.^м

- 8** Хто говорить розсудливо,
буде хвалений,^н

11:29 *Або «ганьбу». **11:30** *Див. гла-
сарій. **12:1** *Або «не має глуду».
12:6 *Букв. «чатують на кров».

РОЗД. 11

- а Пс 1:2,3
Пс 52:8
б Існ 7:15
в Пр 15:4
г 1Кр 9:20–22
Як 5:19,20
д Єз 18:24
2Фс 1:6
1Пт 4:18

РОЗД. 12

- е Пр 4:13
є Пс 32:9
ж Пв 25:1
1Цр 8:31,32
з Пс 37:10,38
и Пр 18:22
Пр 19:14
і 1Цр 21:25
к 2См 17:1,2
л Єс 7:3,4
Пр 14:3
м Пр 24:3
Мт 7:24,25
н Бт 41:39
1См 16:18

Друга кол.

- а 1См 25:14,17
Мт 27:3,4
б Пр 13:7
в Бт 33:12–14
Вх 23:12
Пв 22:4,10
Пв 25:4
Ин 4:11
г Пр 28:19
Еф 4:28
д 1Цр 2:23,24
Пс 5:6
Єк 5:6
е Пр 13:2
Пр 18:20
є Пр 3:7
Пр 26:12

ж Пр 1:5

з Пр 29:11

и Пр 16:24

а хто має серце зіпсуте,
буде зневажений.^а

- 9** Ліпше бути незнатною лю-
диною, але мати слугу,
ніж вихвалитися, та не
мати їжі*.^б

- 10** Праведний дбає про свою
худобу*,^в
а в неправедних навіть
милосердя жорстоке.

- 11** Хто обробляє землю, у то-
го буде вдосталь їжі,^г
а хто женеться за марно-
то, тому бракує розсуд-
ливості*.

- 12** Неправедний заздрить
здобичі грішників,
а корінь праведних прино-
сить рясні плоди.

- 13** Неправедний потрапляє
в пастку через свою
грішну мову,^д
а праведник рятується
з біди.

- 14** Людина насититься пло-
дом своїх уст,^е
і праця її рук принесе їй
нагороду.

- 15** Дорога безглузлого зда-
ється правильною в його
очах,^є
а мудрий прислухається
до порад.^ж

- 16** Безглузда людина відразу*
виявляє роздратування,^з
а далекоглядна не зважає
на^и образу.

- 17** Свідок вірний буде говори-
ти правду*,
а свідок брехливий ширить
обман.

- 18** Бездумне слово ранить,
як меч,
а язик мудрих — це ліки.^и

12:9 *Букв. «хліба». **12:10** *Або «душу
своєї худоби». **12:11** *Букв. «бракує
серця». **12:16** *Або «того самого дня».
*Букв. «покриває». **12:17** *Букв. «те,
що праведне».

- 19** Правдиві уста залишаться навіки,^а
а брехливий язик існувати-
ме лише мить.^б
- 20** У серці тих, хто зло замиш-
ляє,— обман,
а хто сприяє* миру, радіє.^в
- 21** Праведника не спіткає не-
щастя,^г
а життя неправедних буде
сповнене лиха.^д
- 22** Брехливі уста гидкі Єгови,^е
а хто залишається вірним,
той йому до вподоби.
- 23** Людина далекоглядна три-
має знання при собі,
а серце безглузких вивер-
гає свою глупоту.^ж
- 24** Старанні люди будуть па-
нувати,^з
а лінєвих чекає підневіль-
на праця.^и
- 25** Тривога обтяжує серце
людини*,^и
а добре слово його
звеселяє.^і
- 26** Праведний видивляється
собі пасовища,
а дорога неправедних
змушує їх блукати.
- 27** Ледар не поженеться за
дичиною,^к
а старанність — цінний
скарб для людини.
- 28** Дорога праведності веде
до життя,^л
на її стежці немає смерті.
- 13** Мудрий син приймає по-
вчання батькове,^м
а насмішник не слухає
докору*.^н
- 2** З плоду своїх уст людина
насититься добром,^о
а прагнення* зрадників —
насилля.

12:20 * Букв. «хто є радниками». 12:25
* Або «пригнічує її». 13:1 * Або «ви-
правлення». 13:2 * Або «душа».

РОЗД. 12

а 1Пт 3:10
б Пр 19:9
Дії 5:3, 5
в Мт 5:9
г Лс 9:1, 9, 10
д Пр 1:30, 31
Іс 48:22
е Пс 5:6
Пр 6:16, 17
Об 21:8
є Пр 10:19
ж Бт 39:4
1Цр 11:28
з Пр 19:15
и Пс 38:6
Пр 13:12
Пр 15:13
і Пр 16:24
Іс 50:4
к Пр 26:13–15
л Пс 37:27
Пр 10:7
Ав 2:4

РОЗД. 13

м Єв 12:7, 9
н 1См 2:22–25
Пр 9:7
о Пр 12:14
Пр 18:20

Друга кол.

а Пс 39:1
Пс 141:3
Пр 21:23
б Пр 10:19
Мт 12:36
в Пр 26:13–15
г Пр 10:4
Пр 12:24
д Пс 119:163
Пр 8:13
Еф 4:25
е Пс 25:21
є Пр 12:9
ж Єр 41:8
з Єр 39:10
и Пс 97:11
і Пр 24:20
к Сд 8:1
л Пр 11:2
Пр 24:6
Дії 15:5, 6
м Пр 28:8
Єр 17:11
н Пс 143:7
о Бт 21:5–7
Лк 2:29, 30

- 3** Хто пильнує свій язик*,
той береже своє життя*,^а
а хто широко свої уста роз-
криває, погубить себе.^б
- 4** Ледар прагне, але нічого
не має*,^в
а старанний* насититься^а.^г
- 5** Праведний ненавидить
брехню,^д
а вчинки неправедних при-
носять сором і ганьбу.
- 6** Праведність оберігає не-
винного на дорозі його,^е
а грішник через своє зло
буде повалений.
- 7** Дехто вдає з себе багатого,
хоча нічого не має,^ж
а дехто вдає бідного, хоча
в нього великі статки.
- 8** Багатство — куп за жит-
тя* людини,^з
але бідному ніхто навіть не
погрожує*.^и
- 9** Світло праведників яскра-
во світить*,^и
а світильник грішників
згасне.^і
- 10** Зухвалість лише розпалює
суперечки,^к
а мудрість у тих, хто шукає
поради*.^л
- 11** Багатство, швидко здобу-
те*, зменшиться,^м
а багатство того, хто
збирає потроху*, збіль-
шиться.
- 12** Сподівання*, яке довго
не здійснюється,— недуга
для серця,^н
а бажання, що сповнюєть-
ся,— дерево життя.^о

13:3 * Або «те, що він говорить». 13:3, 8
* Або «душу». 13:4 * Або «його душа ні-
чого не має». * Або «старанна душа».
^а Букв. «буде зроблений жирним». 13:8
* Букв. «не чує докору». 13:9 * Букв.
«радіє». 13:10 * Або «тих, хто радить-
ся разом». 13:11 * Або «багатство від
суєти». * Букв. «збирає рукою». 13:12
* Або «надія».

- 13** Хто нехтує настановою*, той змушений буде платити,^a
а хто поважає заповідь, одержить нагороду.^b
- 14** Настанова* мудрого — джерело життя,^b вона рятує від пасток смерті.
- 15** Глибока проникливість здобуває ласку, а дорога зрадників тяжка.
- 16** Далекоглядна людина діє зі знанням,^г а безглузда показує свою глупоту.^d
- 17** Лукавий вісник приносить лише біду,^e а вірний посланець — немов ліки.^e
- 18** Хто нехтує повчанням, той збідніє і зазнає ганьби, а хто сприйнятливий до настанов*, той буде прославлений.^ж
- 19** Здійснене бажання — приємність для людини*,^з а відвернутися від зла — гідота для безглузлого.^а
- 20** Хто з мудрими ходить, той стане мудрим,^и а хто має справу з безглуздими — зазнає лиха.^к
- 21** Грішників переслідують нещастя,^л а праведники винагороджуються процвітанням.^м
- 22** Добрий залишає спадщину і своїм онукам, а багатство грішника зберігається для праведного.^н
- 23** Нива бідного щедро родить, але через несправедливість вона* може бути знищена.

13:13 *Або «словом». 13:14 *Або «закон». 13:18 *Або «приймає докір». 13:19 *Або «душі». 13:23 *Або «він».

РОЗД. 13

а 2Хр 36:15, 16

б Пс 19:8, 11
Пр 13:18

в Пр 24:14

г Пр 14:15

д 1См 25:25

е 2См 4:9, 10

є Пр 25:25

ж Пс 141:5
Пр 15:32
Єв 12:11

з 1Цр 1:47, 48

и Ам 5:10

і Дії 4:13

к Бт 34:1, 2

л Пв 28:20

м Рм 2:9, 10

н Пв 6:10, 11

Друга кол.

а 1См 3:12, 13
1Цр 1:5, 6
Пр 29:15б Пв 6:6, 7
Пр 19:18
Пр 22:15
Еф 6:4
Єв 12:6в Пс 34:10
Пс 37:25

г Іс 65:13

РОЗД. 14

д Пр 24:3
Пр 31:26е Пр 6:16, 19
Пр 19:5

є Пр 18:15

ж Пр 13:20

з Пр 14:12

и Пр 10:23
Пр 30:20

- 24** Хто стримує різку*, той ненавидить свого сина,^a а хто його любить, той старанно виховує.^б

- 25** Праведний ість скільки забажає*,^в а шлунок неправедних порожній.^г

14 Мудра жінка будує свій дім,^d

а безглузда своїми руками руйнує його.

- 2** Хто ходить у праведності, той боїться Єгови, а в кого дороги підступні*, той його зневажає.

- 3** В устах безглузлого — різка пихатості, а уста мудрих захистять їх.

- 4** Де немає худоби, там ясла чисті, але завдяки силі бика буває багатий врожай.

- 5** Правдивий свідок не буде обманювати, а фальшивий свідок дихає брехнею.^e

- 6** Насмішник шукає мудрості, та не знаходить, а розумний легко здобуває знання.^e

- 7** Відійди від людини безглуздої, бо з її уст все одно не почуєш нічого мудрого.^ж

- 8** Далекоглядна людина завдяки мудрості розуміє свою дорогу, а безглуздих обманює* власна глупота.^з

- 9** Нерозумні сміються з провини*,^и

13:24 *Або «виховання; покарання». *Або, можливо, «не бариться виховувати». 13:25 *Або «скільки забажає його душа». 14:2 *Або «криві». 14:8 *Або, можливо, «безглузді обманюють інших». 14:9 *Або «з необхідності заглядати провини».

- а праведні бажають примиритись*.
- 10** Серце знає свою гіркоту*, і радощів його не розділить сторонній.
- 11** Дім неправедних буде знищений,^а а намет праведних процвітатиме.
- 12** Іноді дорога здається людині правильною,^б але кінець цієї дороги — смерть.^в
- 13** Навіть під час сміху може боліти серце, і буває, що радощі закінчуються смутком.
- 14** Хто має серце свавільне, той пожне плоди своїх доріг,^г а добра людина — нагороду за свої вчинки.^д
- 15** Наївний* вірить кожному слову, а далекоглядний обмірковує кожен свій крок.^е
- 16** Мудра людина обережна і відвертається від зла, а безглузда — необачна* і самовпевнена.
- 17** Хто гнівливий, той поводиться нерозумно,^є але людина, яка все старанно обдумує*, — зненавиджена.
- 18** Наївні* успадають глупоту, а голову далекоглядних прикрасить знання.^ж
- 19** Грішники схиляться перед добрими, і неправедні вклоняться при брамах праведників.
- 20** Бідного ненавидять навіть ближні його,^з а в багатого друзів чимало.^и

14:9 *Або «мають прихильність». **14:10** *Або «гіркоту своєї душі». **14:15** *Або «недосвідчений». **14:16** *Або «люта». **14:17** *Або «вміє мислити». **14:18** *Або «недосвідчені».

РОЗД. 14

а Пр 21:12

б Пр 30:12

в Пр 16:25

г Пр 1:32

д Гл 6:7,8

е Не 6:2,3
Пр 27:12є Пр 12:16
Пр 16:32

ж Пр 4:7-9

з Пр 19:7

и Пр 19:4

Друга кол.

а Пс 41:1
Пр 19:17
Іс 58:7,8б Йв 42:10
Пс 25:10

в Пр 28:19

г Пр 27:22

д Пс 34:9
Рм 8:31е Пр 18:10
Єр 15:11

є 1Цр 4:21

ж Пр 17:27
Як 1:19з Пр 25:28
Пр 29:11
Ек 7:9и Бт 37:3,4
1См 18:8,9і Пв 24:14,15
Пс 12:5

- 21** Хто зневажає свого ближнього, той грішить, а хто виявляє співчуття знедоленим, той щасливий.^а
- 22** Хіба не зіб'ються з дороги ті, хто задумує зло? А віддана любов і вірність буде з тими, хто задумує добро.^б
- 23** Усяка праця приносить користь, а самі лиш розмови ведуть до злиднів.^в
- 24** Вінець мудрих — їхнє багатство, а діла безглуздох доводять до ще більшого безглуздя.^г
- 25** Свідок правдивий рятує життя*, а брехливий — дихає брехнею.
- 26** Той, хто боїться Єгови, в усьому йому довіряє,^д і його діти матимуть безпечне пристановище.^е
- 27** Страх перед Єговою — джерело життя, він рятує від пасток смерті.
- 28** Численність народу звеличує царя,^є а правитель, який не має підданих, гине.
- 29** Негнівлива людина поводиться з великою розважливістю,^ж а нетерплячя виставляє напоказ своє безглуздя.^з
- 30** Серце спокійне — життя* для тіла, а ревності — гнилизна для кісток.^и
- 31** Хто обирає знедолених, той ганьбить їхнього Творця,^і

14:25 *Або «душі». **14:30** *Або «здоров'я».

а хто бідним виявляє співчуття — прославляє його.^а

32 Грішник буде принижений за своє зло, а праведний знайде сховок у своїй непорочності.^б

33 У розумного мудрість спочиває в серці,^в а безглузді хваляться своєю мудрістю при кожній нагоді.

34 Праведністю звеличується народ,^г а гріх — це ганьба для людей.

35 Слуга, який діє проникливо, до вподоби цареві,^д а на того, хто поводитьсь безсоромно, цар лютує.^е

15 Лагідна* відповідь лютує відвертає,^є а різке* слово викликає гнів.^ж

2 Язик мудрих вміло використовує знання,^з а уста безглуздих вивергають глупоту.

3 Очі Єгови — всюди, вони спостерігають за злими і добрими.^и

4 Лагідна мова* — дерево життя,^і а перекручені слова доводять до відчаю*.

5 Безглуздий зневажає батькове повчання,^к а хто далекоглядний, той сприйнятливий до настанов*.^л

6 Удомі праведного — скарб великий, а надбання* неправедного приносить йому нещастя.^м

15:1 *Або «ніжна». ^аАбо «дошкульне». **15:4** *Або «язик, що зцілює». ^бБукв. «розчавлюють дух». **15:5** *Або «приймає докір». **15:6** *Або «прибуток».

РОЗД. 14

а Мт 19:21
б Пр 2:7
Пр 10:9
в Пр 15:28
г Пв 4:6
д 2См 15:32–34
Пр 22:29
е 1Цр 2:44, 46

РОЗД. 15

є Сд 8:2, 3
1См 25:32, 33
Пр 25:15
ж 1Цр 12:14, 16
з Пр 16:23
Іс 50:4
и 2Хр 16:9
Пс 11:4
Єв 4:13
і Пр 12:18
Пр 16:24
Пр 17:27
к 1См 2:22–25
л Пс 141:5
Пр 13:1
Єв 12:11
м Як 5:3, 4

Друга кол.

а Пс 37:30
Мт 10:27
б Мт 12:34, 35
в Іс 1:11
г Як 5:16
1Пт 3:12
1Ів 3:21, 22
д Пс 146:9
є Іс 26:7
е 1Цр 18:17, 18
ж Лв 26:21
Пр 1:32
з Пс 139:8
и Єр 17:10
Єв 4:13
і Пр 9:7
Ів 3:20
Ів 7:7
к 2Хр 18:6, 7
л Пр 12:25
Пр 17:22
м Пс 119:97
Дії 17:11
н Іс 30:9, 10
о Йв 3:11
л Дії 16:23–25
р Пс 37:16
с Пр 15:17
т Пс 133:1

7 Губи мудрих ширять знання,^а

а серце безглуздих до цього не схильне.^б

8 Жертва неправедних — гидота для Єгови,^в а молитва праведних йому до вподоби.^г

9 Дорога грішника гидка для Єгови,^д а того, хто женеться за праведністю, він любить.^е

10 Той, хто добру путь покидає, вважає покарання злом*,^є і хто ненавидить докір, той помре.*^ж

11 Могила* та місце загибелі* — перед очима Єгови,^з а тим більше серця людей!^и

12 Насмішник не любить того, хто його виправляє*,^і і з мудрими він не буде радитись.*^к

13 Радісне серце звеселяє обличчя, а біль у серці пригнічує дух.^л

14 Серце розумне шукає знання,^м а уста безглуздих живлять* глупотою.^н

15 Для того, хто страждає, усі дні неприємні,^о а в кого веселе* серце, той весь час бенкетує.^п

16 Ліпше малі набутки і страх перед Єговою,^р ніж величезне багатство і при цьому тривога*.^с

17 Ліпше страва з овочів і при цьому любов,^т

15:10 *Або «суворим». **15:11** *Або «шебл», тобто спільна могила людства. Див. глосарій. ^аАбо «та авааддон». **15:12** *Або «докоряє». **15:14** *Або «женуться за». **15:15** *Або «добре». **15:16** *Або «замішання».

- ніж відгодований* бик і при цьому ненависть.^а
- 18** Нестримана людина розпалює суперечки,^б а негнівлива утихомирює сварки.^в
- 19** Дорога ледаря — немов колючий живопліт,^г а стежка праведних мов рівна дорога.^д
- 20** Син мудрий приносить батькові радість,^е а безглуздий зневажає матір свою.^є
- 21** Людина, якій бракує розсудливості*, тішиться глупотою,^ж а розважлива — тримається правильного шляху.^з
- 22** Коли немає обговорення*, плани розладнуються, а коли багато порадників — здійснюються.^и
- 23** Людина радіє, даючи правильну відповідь*,^і і слово, сказане у слушний час, — яке ж воно добре!^к
- 24** Життєва дорога проникливої людини веде вгору,^л відводить від могили*, що внизу.^м
- 25** Єгова зруйнує дім пихатого,^н а межу вдови збереже.^о
- 26** Задуми грішників — гидота для Єгови,^п а приємні слова — чисті в його очах.^р
- 27** Хто має нечесні прибутки, той на своїх домашніх стягує лихо*,^с а хто хабарі ненавидить — буде жити.^т

15:17 *Букв. «якого годували з ясел».
15:21 *Букв. «бракує серця». **15:22** *Або «довірливої розмови». **15:23** *Букв. «відповіддю своїх уст». **15:24** *Або «шебу», тобто спільної могили людства. Див. глосарій. **15:27** *Або «ганьбу».

РОЗД. 15

а Пр 17:1
 б Пр 10:12
 в Бт 13:8, 9
 1См 25:23, 24
 Пр 25:15
 Як 1:19
 г Пр 26:13–15
 д Іс 30:21
 е Пр 27:11
 є Пр 23:22
 Пр 30:17
 ж Пр 26:18, 19
 Ек 7:4
 з Пр 10:23
 Еф 5:15, 16
 Як 3:13
 и Пр 20:18
 і Еф 4:29
 к 1См 25:32, 33
 Пр 25:11
 л Мт 7:13, 14
 м Пр 8:35, 36
 н Лк 18:14
 о Пс 146:9
 л Пр 6:16, 18
 р Пс 19:14
 с Пв 16:19
 1См 8:1, 3
 Пр 1:19
 т Іс 33:15, 16

Друга кол.

а Пр 16:23
 б Пс 34:15, 16
 Пс 138:6
 Пс 145:19
 Ів 9:31
 в Пр 16:24
 Пр 25:25
 г Пр 9:8
 Пр 19:20
 д Пр 5:12, 14
 Єв 12:25
 е Пр 13:18
 Мт 7:24, 25
 є Пр 111:10
 ж Пр 18:12
 Як 4:10

РОЗД. 16

з Єр 1:9
 Лк 12:11, 12
 и 1См 15:13, 14
 Пс 36:1, 2
 Пр 21:2
 Єр 17:9
 і 1См 16:6, 7
 Пр 24:12
 к Пс 37:5
 Флп 4:6, 7
 л Вх 14:4
 Рм 9:21

- 28** Серце праведного розмірковує перед тим, як відповісти*,^а а уста неправедних вивергають зло.
- 29** Єгова далекий від грішників, а молитву праведників він чує.^б
- 30** Сяючі очі* звеселяють серце, і добра звістка зміцнює кості*.^в
- 31** Хто слухає докір, що рятує життя, той перебуває серед мудрих.^г
- 32** Хто відкидає повчання, той нехтує своїм життям*,^д а хто слухає докір — набуває розуміння*.^е
- 33** Страх перед Єговою навчає мудрості,^є і славі передує смирення.*^ж

16 Людина складає задуми у своєму серці*, але її відповідь* — від Єгови.^з

- 2** Усі свої дороги людина вважає правильними*,^и але Єгова перевіряє спонуки*.^і
- 3** Довір свої діла Єгови*,^к і плани твої здійсняться.
- 4** Усе Єгова приготував для здійснення свого наміру, і навіть неправедного — на день лиха.^л

15:28 *Або «ретельно обдумує, як відповісти; думає, перш ніж говорити». **15:30** *Або «веселий погляд». *Букв. «робить кістки жирними». **15:32** *Або «душею». *Букв. «серця». **16:1** *Букв. «впорядкування серця належить людині». *Або «правильна відповідь». Букв. «відповідь язика». **16:2** *Букв. «чистими». *Букв. «духи». **16:3** *Букв. «переклади на Єгову свої діла».

- 5 Той, хто гордий у серці,— гидкий Єгови.^а
Можна ручатися*, він не уникне кари.
- 6 Відданою любов'ю і вірністю очищається провина,^б і страх перед Єговою відвертає людину від зла.^в
- 7 Коли дороги людини до вподоби Єгові, то він примирює з нею навіть її ворогів.^г
- 8 Ліпше мати мало, але з праведністю,^д ніж великий прибуток, але без справедливості.^е
- 9 У серці людина обдумує свої дороги, але кроками її керує Єгова.^є
- 10 З уст царя мають виходити натхнені* рішення,^ж і він ніколи не повинен поступатися справедливості.^з
- 11 Точна вага і терези — від Єгови, і всі гирі в торбині — від нього.^и
- 12 Злі вчинки — гидота для царів,^і бо трон утверджується праведністю.^к
- 13 Праведні уста до вподоби царям, вони люблять того, хто чесний у словах.^л
- 14 Лютість царя наче провісник смерті,^м проте мудра людина її вгамовує*.^н
- 15 У саяві царського обличчя — життя, і ласка царя — мов дощова хмара весною.^о
- 16 Наскільки ж ліпше здобути мудрість, ніж золото!^п

16:5 *Букв. «рука в руку». 16:10 *Або «Божі». 16:14 *Або «уникає».

РОЗД. 16

а Пр 6:16, 17
Пр 8:13
Ер 21:4

б Дп 3:19

в Не 5:8, 9
2Кр 7:1

г Бт 31:24
Вх 34:24

д 1Тм 6:6

е Пс 37:16
Ер 17:11

є Пр 16:1
Ер 10:23

ж Пр 17:18, 19
1Цр 3:28

з Пс 72:1, 14

и Ль 19:36
Пр 11:1

і Пр 20:26

к Пр 29:14
Об 19:11

л Пс 101:6

м 1См 22:17, 18
1Цр 2:29

н Ек 10:4

о Пс 72:1, 6

п Ек 7:12

Друга кол.

а Пр 4:7

б Пр 10:9

в Пр 11:2
Дн 4:30–32

г Іс 57:15

д Пр 4:7

е Лк 4:22
Кл 4:6

є Пр 22:17, 18
Мт 12:35

ж Пр 4:20–22
Пр 12:18

з Пр 14:12
Мт 7:22, 23

и Ек 6:7

І ліпше набути розуміння, ніж срібло.^а

- 17 Дорога праведних обминає зло.
Хто пильнує свій шлях, той життя* своє береже.^б
- 18 Загибелі передує гордість, і падінню — пихатий дух.^в
- 19 Ліпше бути смиренным* і перебувати серед сумирних,^г ніж ділити здобич з пихатими.
- 20 Хто вникає в суть справи, матиме успіх*, і хто покладається на Єгову, той щасливий.
- 21 Про людину мудрого серця скажуть, що вона має розуміння,^д і той, в кого мова ласкава*, уміє переконувати.^е
- 22 Проникливість — джерело життя для тих, хто її має, а нерозумних повчає їхнє безглуздя.
- 23 Хто має мудре серце, в того на устах проникливість,^є і він уміє переконувати.
- 24 Приемні слова — немов мед стільниковий, вони солодкі для душі*, вони ліки для кісток.^ж
- 25 Іноді дорога здається людині правильною, але кінець цієї дороги — смерть.^з
- 26 Прагнення їсти* спонукує трудівника тяжко працювати, і до цього його змушує голод*.^и

16:17 *Або «душу». 16:19 *Букв. «покірним духом». 16:20 *Букв. «добро». 16:21 *Або «іприємна мова». Букв. «і солодкість уст». 16:24 *Або «на смак». Див. глосарій. 16:26 *Або «душа». *Бук. «рот».

- 27 Нікчемна людина викопує зло,^а
її слова — наче палючий вогонь.^б
- 28 Бунтар* зчиняє суперечки,^в
і наклепник розділяє близьких друзів.^г
- 29 Хто чинить насилля, той підмовляє до зла свого ближнього
і заводить його на погану дорогу.
- 30 Він підморгує очима, складаючи підступні плани, і, стискаючи губи, коїть зло.
- 31 Сивина — це гарна корона*,^д якщо знаходять її на шляху праведності.^е
- 32 Негнвлива людина^в можуть-ніша від силача,
і той, хто панує над собою*, сильніший від завойовника міста.^ж
- 33 Жеребок кидають у поділ одягу,^з
але кожне рішення — від Єгови.^и
- 17** Ліпше шматок сухого хліба і при тому мир*,^і ніж дім, де великий бенкет^л і сварка.^к
- 2 Проникливий слуга буде панувати над сином, який поводить себе безсоромно,
і з його братами розділить спадщину.
- 3 Плавильна посудина — для срібла, і піч — для золота,^л
а Єгова досліджує серця.^м
- 4 Злочинець слухає мову згубну,

16:28 *Або «інтриган». 16:31 *Або «корона слави». 16:32 *Букв. «панує над своїм духом». 17:1 *Або «спокій». *Букв. «повний жертв».

РОЗД. 16

а Пр 6:12, 14
б Як 3:6
в Як 3:16
г Бт 3:1
1См 24:9
Рм 16:17
д Льв 19:32
Йв 32:7
Пр 20:29
е Пс 92:12–14
є Пр 14:29
Як 1:19
ж Пр 25:28
з Чс 26:55
Пр 18:18
и 1См 14:41, 42
Дії 1:24, 26

РОЗД. 17

і Пс 37:16
к Пр 15:16, 17
Пр 21:9, 19
л Пр 27:21
м Пс 26:2
Пр 21:2
Пр 24:12

Друга кол.

а Єр 5:31
б Пр 14:31
в Пр 24:17
Ов 12
г Пр 26:7
д Пр 16:10
е Бт 32:20
2См 16:1
є 1См 25:18, 35
Пр 18:16
Пр 19:6
ж Пр 10:12
1Пт 4:8
з Пр 16:28
и Пс 141:5
Пр 9:8
і Пр 27:22
к 2См 18:15
2См 20:1, 22
1Цр 2:22, 24
л Пр 27:3
м 2См 12:8–10

- і брехун прислухається до злісного язика.^а
- 5 Хто насміхається з бідного, той ображає Творця,^б
і хто злорадіє з чужого нещастя, не уникне кари.^в
- 6 Корона для старших — онуки,
і слава для синів* — їхні батьки^г.
- 7 Нерозумному не пасує праведна* мова,^г
тим більше не личить правителю^д мова брехлива.^д
- 8 Подарунок в очах його власника — мов коштовне каміння*,^е
хоч би куди він пішов — подарунок принесе йому успіх.^е
- 9 Хто прощає* переступ, той шукає любові,^ж
а хто постійно говорить про нього, той розділяє близьких друзів.^з
- 10 Докір впливає на розумного сильніше,^и
ніж сто ударів на безглузлого.^и
- 11 Грішник тільки бунту шукає,
і, щоб покарати його, буде посланий безжалісний вісник.^к
- 12 Ліпше зустріти ведмедицю, яка втратила своїх ведмежат,
ніж безглузлого з його глупотю.^л
- 13 Зло не відступить від дому того,
хто відплачує злом за добро.^м

17:6 *Або «дітей». *Або «батьки і матері». 17:7 *Або «вишукана». *Або «вельможі». 17:8 *Або «каміння, яке приносить прихильність». 17:9 *Букв. «покриває».

- 14** Початок суперечки — наче прорив води*, тому, перш ніж вибухне сварка, піди собі геть.^a
- 15** Хто грішника виправдовує і хто засуджує праведника^b — обидва вони гидкі для Єгови.
- 16** У безглузлого є за що придбати мудрість. Але для чого йому це, якщо його серце байдуже до неї*?^c
- 17** Справжній друг любить повсякчас^c і в нещасті стає рідним братом.^d
- 18** Той, кому бракує розсудливості*, вдаряє по руках і погоджується поручитись^e у присутності свого ближнього.^e
- 19** Хто любить сварку, той любить переступ,^e і хто робить високими свої брами, той накликає біду.^ж
- 20** Людина з підступним серцем не матиме успіху*,^з і той, хто обманює, загине.
- 21** Хто дав життя безглузді дитині, той зазнає смутку, і батько дитини нерозумної не має радості.^и
- 22** Радісне серце — неначе добрі ліки*,^и а пригнічений дух виснажує сили.^к
- 23** Неправедний прийме хабара потай*,

17:14 *Або «прорив дамби». Букв. «випускання вод». 17:16 *Або «якщо йому бракує розсудливості». 17:18 *Букв. «бракує серця». # Або «дати заставу». 17:20 *Букв. «добра». 17:22 *Або «добре для зіллення». # Букв. «висушує кості». 17:23 *Букв. «хабара з-за пазухи».

РОЗД. 17

а Бт 13:8, 9
Пр 25:8
Мт 5:39
Рм 12:18

б Вх 23:7
1Цр 21:13
Іс 5:22, 23

в Пр 11:22
Рм 1:20, 21

г Пр 18:24
Ів 15:13

д Рт 1:16, 17
1См 19:2

е Пр 11:15
Пр 22:26, 27

є Як 3:16

ж 2См 15:2–4

з Пс 18:26
Пр 6:14, 15

и 1См 2:22–25
1См 8:1–3
2См 15:14

і Пр 12:25
Пр 15:13

к Пр 18:14

Друга кол.

а Вх 23:8

б Ек 2:14

в Пр 15:20

г Пр 10:19
Як 1:19

д Пр 15:4
Ек 9:17
Як 3:13

РОЗД. 18

е Пр 10:19

є Пр 11:2

ж Пр 10:11

з Пв 1:16, 17
Пр 28:21

и 1Цр 21:9, 10

щоб викривити право-суддя.^a

- 24** Перед очима проникливої людини — мудрість, а очі безглузлого блукають аж до краю землі.^б
- 25** Син безглуздий приносить смуток батькові і душевний біль* тій, яка його народила.^в
- 26** Недобре карати* праведного, і сікти різками шляхетного — несправедливо.
- 27** Людина, яка має знання, стримана у словах,^г і розважлива людина залишається спокійною*.^д
- 28** Навіть безглуздий, коли мовчить, виглядає мудрим, і той, хто уста свої не відкриває, здається розумним.

18 Хто відокремлюється, той догоджає тільки собі, він відкидає* всяку мудрість*.

- 2** Безглуздий не цінує розуміння, він лише хизується тим, що в нього в серці.^е
- 3** Де є неправедний, там є зневага, і безчестя приносить з собою ганьбу.^є
- 4** Слова в устах людини — глибокі води,^ж джерело мудрості — то бризкотливий потік.
- 5** Недобре ставати на бік неправедного,^з а праведному відмовляти у справедливості.^и

17:25 *Букв. «гіркоту». 17:26 *Або «накладати штраф на». 17:27 *Букв. «холодною духом». 18:1 *Або «виявляє зневагу до». # Або «практичну мудрість».

- 6** Мова безглузлого веде до сварки,^а
і губи його напрошуються на удари.^б
- 7** Язик безглузлого — загибель для нього,^в
і його уста — пастка на його життя*.
- 8** Слова наклепника наче ласощі*,^г
вони легко потрапляють у шлунок.^д
- 9** Хто лінується працювати — брат нищителю.^е
- 10** Ім'я Єгови — міцна башта,^є
втікає до неї праведник і знаходить захист*.^ж
- 11** Для багатого статки — мов укріплене місто,
вони наче мур захисний — в його уяві.^з
- 12** Перед падінням серце людини високо несеться,^и
а славі передує смирення.^і
- 13** Якщо хтось відповідає, не вислухавши*,
то це безглуздо і принизливо.^к
- 14** Завдяки своєму духу людина може знести хворобу,^л
але хто витримає пригнічений дух*?^м
- 15** Серце розумного набуває знання,^н
і вухо мудрих прагне його.
- 16** Подарунок відкриває людині шлях^о
і веде її до великих людей.
- 17** Хто перший говорить про свою справу, то, здається, що правда на його боці,^п
але приходять інші і перевіряє правдивість його слів*.^р

18:7 *Або «душу». **18:8** *Або «як те, що жадібно проковтують». **18:10** *Букв. «піднятий високо», тобто недосяжний, у безпеці. **18:13** *Або «не вислухавши фактів». **18:14** *Або «цілковитий розпач». **18:17** *Або «його досліджує».

РОЗД. 18

а Пр 13:10
б Пр 19:19
в Пр 13:3
г Лв 19:16
д Пр 26:22
е Пр 10:4
є 1См 17:45, 46
Пс 20:1
ж Пс 18:2
Пс 91:14
з Пс 49:6, 7
Пр 11:4
Єр 9:23
Лк 12:19–21
и Пр 11:2
Дн 5:23, 30
Дії 12:21–23
і Пр 22:4
1Пт 5:5
к Пр 25:8
л Йв 1:21
2Кр 4:16
2Кр 12:10
м Пр 17:22
н 1Цр 3:7–9
Пр 9:9
о Бт 43:11
Пр 17:8
п 2См 16:3, 4
р 2См 19:25–27
Пр 25:8

Друга кол.

а Існ 14:1, 2
Не 11:1
Пр 16:33
б Бт 27:41
2См 13:22
в 2См 14:28
Дії 15:37–39
г Пр 12:14
Пр 13:2
д Мт 15:18
Еф 4:29
Як 3:6, 9
е Ек 10:12
є Пр 31:10
ж Пр 19:14
Ек 9:9
з 2См 15:31
Мт 26:49
и 1См 19:2, 4
Пр 17:17

РОЗД. 19

і Пр 15:16
Як 2:5
к Пр 28:6
л Рм 10:2
м Пр 14:20

- 18** Жеребок кладе край суперечкам^а
і вирішує справу між* сильними противниками.
- 19** Ображений брат
більш непроступний,
ніж укріплене місто,^б
і бувають суперечки мов ті засуви на брамах фортеці.^в
- 20** Плодом своїх уст людина наповнить свій шлунок,^г
вона насититься з плоду своїх уст.
- 21** Смерть і життя — у владі язика,^д
і хто любить його, той споживає його плід.^е
- 22** Хто знайшов хорошу дружину, той знайшов добро^є
та отримав ласку* від Єгови.^ж
- 23** Бідний говорить благально, а багатий відповідає суворю.
- 24** Деякі приятелі готові знищити один одного,^з
але буває друг, більше прив'язаний, ніж брат.^и
- 19** Ліпше бути бідним і ходити у непорочності,^і
ніж бути безглуздом і говорити брехню.^к
- 2** Недобре, коли людина* не має знання,^л
і хто квапиться^м, той грішить.
- 3** Безглуздя людини викривлює її дороги,
і серце її розпалюється гнівом на Єгову.
- 4** Багатство приваблює численних друзів,
а бідного покине навіть його друг.^м

18:18 *Букв. «розділяє». **18:22** *Або «прихильність». **19:2** *Або «душа». ^нБукв. «поспішає своїми ногами».

- 5** Свідок брехливий не уникне кари,^а
і той, хто дихає брехнею,
не втече.^б
- 6** Багато хто шукає ласки
вельможі*,
і кожен прагне стати другом
тому, хто дає пода-
рунки.
- 7** Бідного ненавидять усі
брати його,^в
тим більше його цурають-
ся друзі.^г
Він звертається до них
з проханнями, але ніхто
йому не відповідає.
- 8** Хто набуває розсудливість*,
той любить себе^д,^е
і хто дорожить розваж-
ливістю, той матиме
успіх^з.^ж
- 9** Свідок брехливий не уникне
кари,
і той, хто дихає брехнею,
загне.^з
- 10** Не пасує безглуздому жити
в розкошах,
а тим більше не личить
служі панувати над кня-
зями.^з
- 11** Прониклива людина стри-
мує свій гнів,^з
і її прикрашає те, що вона
не зважає на* образу^з.^и
- 12** Лють царя — наче рик
лева*,^и
а ласка його — мов роса
на траві.
- 13** Син безглуздий приносить
батькові лихо,^к
а сварлива* дружина —
наче дірявий дах, який
постійно тече.^л

19:6 *Або «щедрої людини». **19:8**
*Букв. «набуває серце». *Або «свою
душ». ^Букв. «добро». **19:11** *Букв.
«переходить над». *Або «переступ».
19:12 *Або «гривастого молодого ле-
ва». **19:13** *Або «яка постійно бур-
чить».

РОЗД. 19

а Пв 19:18, 19
б Пр 19:9
в Пр 14:20
г Ек 9:14, 15
Як 2:2, 3
д Пр 15:32
е Пр 2:2, 5
є Пр 19:5
Об 2:18
ж 2См 3:24
2См 3:38, 39
Пр 30:21, 22
Ек 10:7
з Пр 14:29
Пр 16:32
Як 1:19
и Бт 50:19–21
Мт 18:21, 22
Еф 4:32
і Пр 16:14
Пр 20:2
Дн 2:12
к 2См 16:21, 22
л Пр 21:9, 19
Пр 27:15

Друга кол.

а Бт 24:14
Пр 18:22
Пр 31:10
б Пр 23:21
Пр 24:33, 34
2Фс 3:10
в Пр 16:17
г Пр 15:32
д Пв 15:7, 8
Пс 37:25, 26
Єв 13:16
е Пр 11:24
Мт 5:7
Єв 6:10
є Пр 13:24
Пр 22:6, 15
ж 1См 3:12, 13
з 1См 24:16–18
1См 26:21
и Пр 4:13
і Пв 8:14, 16
Єв 12:7, 11
к Бт 11:6, 7
Бт 50:19, 20
Пр 21:30
Дн 4:35
Дії 5:38, 39
л Мих 6:8
м Пр 14:27
Мн 3:16
н Пр 12:21
о Пр 6:9–11
Пр 15:19
Пр 24:30, 31
Пр 26:14, 15

- 14** Дім і багатство — спадщина
від батька,
а розсудлива дружина —
від Єгови.^а
- 15** Лінощі наганяють міцний
сон,
і ледача людина* буде
ходити голодна.^б
- 16** Хто додержує заповіді, той
береже своє життя*,^в
хто не дбає про дороги
свої, той помре.^г
- 17** Людина, яка виявляє
ласку знедоленому, пози-
чає Єгови,^д
і він відплатить* їй за те,
що вона робить.^е
- 18** Повчай свого сина, поки є
ще надія,^є
нехай на тобі не лежить
вина за* його смерть.^ж
- 19** Нестримана людина зму-
шена буде платити,
якщо попустиш їй, то роби-
тимеш це знову й знову.^з
- 20** Прислухайся до поради
і прийми повчання,^и
щоб у майбутньому стати
мудрим.^л
- 21** Багато планів у серці лю-
дини,
але виконається лише
воля* Єгови.^к
- 22** Людину цінують за віддану
любов,^л
і ліпше бути бідняком, ніж
брехуном.
- 23** Страх перед Єговою веде
до життя,^м
хто його має, той відпо-
чиватиме спокійно і не
знатиме лиха.^н
- 24** Ледар у миску опускає руку,
але він навіть не потрудить-
ся піднести її до рота.^о

19:15 *Або «душа». **19:16** *Або «ду-
шу». **19:17** *Або «винагородить».
19:18 *Або «не бажай». Букв. «не під-
німай своєї душі до». **19:21** *Або «на-
мір».

- 25 Бий насмішника,^а щоб недосвідчений став далекоглядним,^б
і докоряй розумному, щоб він примножив знання.^в
- 26 Син, який знущається з батька і виганяє матір, приносить лише сором і ганьбу.^г
- 27 Сину мій, якщо ти перестанеш слухати повчання, то це відведе тебе від мудрих слів.
- 28 Відок нікчемний глузує зі справедливості,^д
і уста неправедних поглинають зло.^е
- 29 Насмішників чекає кара,^є
і безглуздих — удари по спині.^ж
- 20** Вино — глузливе,^з
алкогольний напій — буйний,^и
кожен, хто через них збивається зі шляху, — немудрий.^л
- 2 Страх* царя — наче рик лева*.^м
Хто викликає лють царя, той наражає своє життя на небезпеку.^н
- 3 Честь для людини — стриматися від суперечки,^о
а кожен безглуздий втягується у сварку.^п
- 4 Через негоду ледар не йде орати,
тому він буде жєбрати у жнива, коли залишиться ні з чим*.^р
- 5 Думки* в серці людини — як глибокі води,
а хто розважливий, той їх повичерпує.

20:2 *Або «грізність». *Або «гривастого молодого лева». 20:4 *Або, можливо, «він буде шукати під час жнив, але нічого не знайде». 20:5 *Або «наміри». Букв. «задум».

РОЗД. 19

а Пв 25:2
б Пр 15:5
в Пр 9:9
Пр 21:11
г Вх 20:12
Лв 20:9
Пр 20:20
Пр 30:17
д 1Цр 21:9, 10
е Пр 4:16, 17
є Пр 9:12
ж Пр 10:13
Пр 26:3

РОЗД. 20

з Бт 9:20, 21
Пр 23:29–35
и Іс 28:7
і 1Кр 6:10
Гл 5:21
Еф 5:18
к Пр 19:12
Ек 10:4
л 1Цр 2:22–24
м Пр 14:29
2Тм 2:23
н Пр 18:6
Ек 7:9
о Пр 6:10, 11
2Фс 3:10

Друга кол.

а Йв 1:1
Лк 1:5, 6
б Пс 37:25, 26
в 1Цр 7:7
г 1Цр 3:28
Пс 72:1, 4
Пр 16:12
д Йв 14:4
е Пс 51:5
Ек 7:20
Як 3:2
є Пр 11:1
Ам 8:5
Мих 6:11
ж Пр 22:15
з Вх 4:11
и Пр 10:4
і Пр 12:11

к Лв 19:13
Пр 21:6
л Пр 3:13–15
м Пр 11:15
н Пр 27:13

- 6 Багато людей говорять про свою віддану любов,
але хто знайде вірну людину?
- 7 Праведний ходить у непорочності,^а
і його діти* будуть щасливі по ньому.^б
- 8 Коли цар сідає на престолі,
щоб судити,^в
він поглядом своїм відсіює все зло.^г
- 9 Хто може сказати: «Я очистив серце своє,^д
я чистий від гріха?»^є
- 10 Неправильні гіри і фальшиві мірки* —
і те, і друге гидота для Єгови.^є
- 11 Навіть вчинки дитини* показують,
чи поведінка її чиста і праведна.^ж
- 12 Як вухо, що чує, так і око,
що бачить,—
їх створив Єгова.^з
- 13 Не люби спати, щоб не збідніти.^и
Розплющ свої очі, і ти наситишся хлібом.^л
- 14 «Погане, погане!» — каже той, хто купує,
а як відійде, то хвалиться.^м
- 15 Є золото, а також багато коралів*,
але цінніше за все це — уста мудрі.^н
- 16 Забери одяг у людини, яка ручається за незнайомця,^о
і візьми заставу в того, хто поручився за чужу жінку*.^п
- 17 Хліб, здобутий обманом,
здається людині смачним,

20:7 *Букв. «сини». 20:10 *Або «дві різні кам'яні гіри і дві різні мірильні посудини». 20:11 *Або «хлопця». 20:15 *Див. глосарій. 20:16 *Або «чужинку».

та потім уста її наповняться гравієм.^а

18 Плани матимуть успіх* завдяки обговоренню^{а, б}

тож веди свою війну, слухаючись мудрого керівництва^{а, в}.

19 Наклепник розкриває чужі таємниці;^г
не май нічого спільного з тим, хто любить пліткувати*.

20 Хто проклинає батька і матір,
у того згасне світильник, коли настане темрява.^д

21 Спадщина, яка від початку здобувалась пожадливістю,
в кінці не принесе благословення.^е

22 Не кажи: «Я відплачу за зло!»^е
Надійся на Єгови,^ж і він врятує тебе.^з

23 Неправильні гирі* – гидота для Єгови,
і терези обманливі – річ недобра.

24 Єгова направляє кроки людини.^и
Як же людині самій зрозуміти свою дорогу*?

25 Людина потрапляє в пастку, коли поспішно вигукє: «Це святе!»^и –
і тільки потім обдумує свою обітницю.^к

26 Цар мудрий відсіює грішників^л
і котить по них молотильне колесо.^м

27 Дихання людини – це світильник Єгови,

20:18 *Або «утвердяться». ^аАбо «раді». ^бАбо «вмілого керівництва». **20:19** *Або «хто зваблює своїми устами». **20:23** *Або «дві різні кам'яні гирі». **20:24** *Або «куди йти».

РОЗД. 20

а Пр 6:30, 31
б Пр 15:22
в Пр 11:14
Пр 24:6
Лк 14:31, 32
г Ль 19:16
Пр 11:13
Пр 25:9, 23
д Вх 20:12
Лв 20:9
Пр 19:26
е Пр 28:8, 20
1Тм 6:9, 10
є Пв 32:35
Пр 24:29
Мт 5:38, 39
Рм 12:17, 19
1Фс 5:15
ж Пс 37:34
з Пс 34:7
1Пт 4:19
и Пс 37:23
Єр 10:23
і Ль 27:9
к Чс 30:2
Ек 5:4, 6
Мт 5:33
л Пс 101:8
м Іс 28:27

Друга кол.

а Пс 61:6, 7
б Пс 21:7
в Ек 11:9
г Ль 19:32
Пр 16:31
д Пс 119:71

РОЗД. 21

є Вх 14:4
Езд 7:27
є Не 2:7, 8
Іс 44:28
Об 17:17
ж Пс 36:1, 2
Пр 16:2
з 1См 16:6, 7
Пр 24:12
Єр 17:10
и 1См 15:22, 23
Ос 6:6
Мих 6:7, 8
Мт 12:7
і Пс 10:4
к Пр 13:4
л Пр 14:29
м Пр 1:19
Пр 20:21
н Пс 7:14–16
о Пс 37:37
Пр 16:17
1Пт 1:22

що глибоко досліджує саму її сутність.

28 Віддана любов і вірність оберігають царя,^а
і свій трон він підтримує відданою любов'ю.^б

29 Слава юнаків – їхня сила,^в
а окраса старих – сивина.^г

30 Синці і рани усувають* зло,^д
і удари очищають сутність людини.

21 Серце царя в руці Єгови^е – наче водні потоки.

І Він скерує його туди, куди хоче.^е

2 Усі свої дороги людина вважає правильними,^ж
але Єгова перевіряє серця*.^з

3 Правильні та справедливі вчинки приємніші Єгови, ніж жертви.^и

4 Світильник, який веде неправедних, – це пихаті очі й зарозуміле серце, вони є гріхом.^и

5 Плани старанної людини завжди ведуть до успіху*.^к

а хто квапиться, той прямує до бідності.^л

6 Багатство, здобуте брехливим язиком, – наче пара, що швидко зникає, смертельна пастка*.^м

7 Насилля неправедних їх же й погубить,^н
бо відмовляються вони чинити справедливість.

8 Дорога крива у того, хто провинився,
а в людини з чистим серцем – вчинки праведні.^о

20:30 *Або «очищають». **21:2** *Або «спонукати». **21:5** *Або «користі». **21:6** *Або, можливо, «для тих, хто шукає смерті».

- 9** Ліпше жити в куті на даху, ніж зі сварливою* дружиною в одному домі.^а
- 10** Неправедна людина* жадає зла^б і не виявляє ласки своєму ближньому.^в
- 11** Коли карають насмішника, недосвідчений розумнішає.
Коли мудрого навчають проникливості, він здобуває знання*.^г
- 12** За домом грішного уважно спостерігає Праведний і валить грішних, щоб їх знищити.^д
- 13** Хто закриває вуха, щоб не чути крику знедоленого, той сам благатиме, та відповіді не отримає.^е
- 14** Подарунок, зроблений по-тай, вгамовує гнів,^є а хабар захований* – сильну лють.
- 15** Чинити справедливість – праведному радість,^ж а тим, хто чинить зло, – це жах.
- 16** Хто покидає шлях проникливості, той спочине серед померлих.^з
- 17** Хто любить розважатись*, той збідніє,^и і хто полюбляє вино та олію, не розбагатіє.
- 18** Неправедний стає викупом за праведного, а зрадник – за справедливого.^і
- 19** Ліпше жити в пустелі, ніж зі сварливою* і дратівливою дружиною.^к

21:9, 19 *Або «яка постійно бурчить». 21:10 *Або «душа». 21:11 *Або «він знає, що робити». 21:14 *Букв. «хабар у пасусі». 21:17 *Або «любить задоволення».

РОЗД. 21

а Пр 17:1
Пр 21:19
Пр 25:24
Пр 27:15
б Бт 6:5
Пс 36:1, 4
в 1См 25:10, 11
г Пр 9:9
Пр 19:25
д Бт 19:29
Пс 37:10, 20
2Пт 2:4
2Пт 3:5, 6
е Пв 15:9
Пр 28:27
Як 5:4
є Пр 18:16
ж Пс 106:3
з Як 1:15
2Пт 2:21
и Ек 7:4
Лк 15:13, 14
і Єс 7:10
к Пр 17:1
Пр 21:9
Пр 25:24
Пр 27:15

Друга кол.

а Пр 15:6
Ек 5:19
б Лк 15:13, 14
в Пр 15:9
Пр 22:4
Мт 5:6
Рм 2:6, 7
г Ек 7:19
2Кр 10:4
д Пс 141:3
Пр 10:19
Ек 10:20
е Чс 14:44
Єс 6:4
є Пр 6:6–11
Пр 13:4
Пр 19:24
ж Пс 37:25, 26
Пс 112:9
Лк 6:30
з 1См 15:22, 23
Пр 15:8
Іс 1:11
и Пв 19:18, 19
Пр 19:5
і Пр 28:14
Пр 29:1
к Пр 11:5
л Чс 23:7, 8
Пр 19:21
Дії 5:38, 39
м Пс 20:7
Пс 33:17
Іс 31:1
н 2Хр 20:15, 17
Пс 68:20
Об 7:10

- 20** Цінні скарби та олія – в оселі мудрого,^а а безглузда людина змарнує* все, що має.^б
- 21** Хто шукає праведності й відданої любові, той знайде життя, праведність і славу.^в
- 22** Мудрий може вдертися в* місто сильних і зруйнувати міць, на яку вони покладаються.^г
- 23** Хто стримує свої уста і язик, той береже себе* від біди.^д
- 24** Нахабний і гордий хвалько – так звати того, хто поводитьсь зухвало.^є
- 25** Бажання ледаря вб'є його, бо він не хоче працювати своїми руками.^є
- 26** Увесь день він чогось жадібно прагне, а праведник дає, нічого не шкодуючи.^ж
- 27** Жертва неправедного – це гидота.^з
Тим більше, коли він приносить її зі злим заміром*.
- 28** Свідок брехливий загине,^и а людина, яка уважно слухає, свідчитиме з успіхом*.
- 29** Грішник набирає самовпевненого вигляду,^і а в праведника дорога безпечна*.^к
- 30** Немає ні мудрості, ні розважливості, ні ради всупереч Єгови.^л
- 31** На день битви готують коня,^м але спасіння дає Єгова.^н

21:20 *Букв. «проковтне». 21:22 *Або «здолати». 21:23 *Або «свою душу». 21:27 *Або «при безсоромній поведінці». 21:28 *Букв. «говоритиме вічно». 21:29 *Або «праведник робить свою дорогу певною».

- 22** Добре ім'я* ліпше за велике багатство,^а
повага^б ліпша за срібло й золото.
- 2** Багатий і бідний мають спільне* —
обох їх створив Єгова.^б
- 3** Далекоглядна людина бачить небезпеку і ховається,
а недосвідчена йде далі і страждає від наслідків*.
- 4** Нагорода за смиренність і страх перед Єговою — багатство, слава й життя.^б
- 5** На шляху підступної людини — терни та пастки, а хто дорожить своїм життям*, тримається далеко від них.^г
- 6** Навчи хлопця* дороги, якою він має йти,^д
і він не зійде з неї, навіть коли постаріє.^е
- 7** Багатий панує над бідними, і боржник — раб того, хто дає в борг.^е
- 8** Хто сіє неправедність, той пожне лихо,^ж
і палиці його гніву не стане.^з
- 9** Щедра людина* матиме благословення,
бо вона ділиться їжею з бідним.^и
- 10** Прожени насмішника — і сварка вщухне, суперечки* і образи припиняться.
- 11** Хто любить чисте серце і в кого мова приємна, той буде другом царя.^и

22:1 *Або «добра репутація». Букв. «ім'я». ^бБукв. «ласка». 22:2 *Букв. «зустрічаються разом». 22:3 *Або «зазнає покарання». 22:5 *Або «душешо». 22:6 *Або «дитину; юнака». 22:9 *Букв. «у кого добре око». 22:10 *Або «судові справи».

РОЗД. 22

а Ек 7:1

б Дії 17:26

в Пс 34:9
Пр 18:12

г Пр 4:14, 15

д Бг 18:19
Пв 6:6, 7
Еф 6:4

е 2Тм 3:14, 15

е 2Цр 4:1
Мт 18:25

ж Гл 6:7, 8

з Пс 125:3

и Пв 15:7, 8
Пр 11:25
Ев 6:10і Пс 45:2
Пр 16:13
Мт 5:8

Друга кол.

а Дії 13:8–10

б Пр 26:13–15

в Пр 5:3
Ек 7:26

г Бг 8:21

д Пр 13:24
Пр 19:18е Пс 12:5
Пр 14:31

е Пр 13:20

ж Пр 15:14

з Пр 2:10
Пр 24:14

и Пр 15:7

і Пр 23:10

к Вх 23:6
Ам 5:12л 1См 24:12
Пс 12:5

- 12** Очі Єгови оберігають знання,
а слова зрадника він обертає в ніщо.^а
- 13** Ледар каже: «Он лев надворі —
посеред ринкової площі я загину!»^б
- 14** Уста безпутних* жінок — глибока яма.^в
До неї впаде той, кого засудив Єгова.
- 15** Глупога прив'язана до серця хлопця*,^г
але різка покарання^д віддалить її від нього.^д
- 16** Хто оббирає бідного, щоб збагатитися,^е
і хто дає подарунки багатому —
той збідніє.
- 17** Прихили своє вухо і послухай слова мудрих,^е
щоб ти усім серцем прийняв моє знання.^ж
- 18** Тобі буде приємно зберігати їх у серці,^з
і вони завжди будуть у тебе на устах.^и
- 19** Я даю тобі сьогодні знання для того,
щоб ти покладався на Єгову.
- 20** Хіба не писав я тобі, ділячись порадами і знанням,
21 щоб навчити тебе правдивих і надійних слів,
щоб ти повернувся з правдивою звісткою до того, хто тебе посилав?
- 22** Не грабуй бідного через те, що він бідний,^и
і біля міської брами не утискай убогого.^к
- 23** Адже сам Єгова заступить-ся за них.^л

22:14 *Букв. «чужих». Див. Пр 2:16.
22:15 *Або «дитини; юнака». ^аАбо «повчання».

- і забере життя* тих, хто їх оббирає.
- 24** Не дружи з нестриманою людиною
і не май справи з гнівливим,
- 25** щоб ти не навчився його доріг
і не загнав сам себе*
у пастку.^а
- 26** Не будь серед тих, хто вда-
ряє по руках,
хто дає заставу за позику.^б
- 27** Якщо ти не матимеш, чим
заплатити,
з-під тебе заберуть ліжко.
- 28** Не пересувай давнього
межового знака,
який встановили твої
прабатьки.^в
- 29** Чи ти бачив людину, вправ-
ну в роботі своїй?
Вона стоятиме перед
царями,^г
вона не стоятиме перед
простими людьми.
- 23** Коли сядеш їсти з царем,
то уважай на те, що пе-
ред тобою,
- 2** і приклади ножа собі до
горла*,
якщо ти дуже хочеш їсти*^д.
- 3** Не жадай його ласощів,
бо ця їжа вводить в оману.
- 4** Не виснажуй себе, щоб на-
бути багатство.^д
Зупинись і поміркуй*.
- 5** Ти подивишся на нього,
а його вже немає.^е
У нього неодмінно вирос-
туть крила, як в орла,
і воно полетить у небо.^е
- 6** Не їж хліба у скупого*
і не жадай його ласощів.

22:23 *Або «пограбує душу». **22:25**
*Або «свою душу». **23:2** *Або «стри-
муй себе». *Або «маєш душу, спов-
нену бажання». **23:4** *Або, можливо,
«на розуміння своє не покладайся».
23:6 *Або «того, чий око зле».

РОЗД. 22

а Пр 13:20

б Пр 6:1–3

в Пв 19:14
Пр 23:10
Ос 5:10г 1См 16:18, 19
1Цр 7:13, 14**РОЗД. 23**д Пр 28:20
Ів 6:27
1Тм 6:9, 10

е 1Ів 2:16, 17

є Пр 27:24

Друга кол.а Пр 9:7
Пр 26:4

б Мт 7:6

в Пв 19:14
Пр 22:28г Вх 22:22, 23
Пс 10:14д Пр 13:24
Пр 19:18
Еф 6:4е Пр 27:11
Злв 4

є Пс 37:1

ж Пс 111:10
2Кр 7:1з Пс 37:37
Пр 24:14

- 7** Бо він мов той, хто веде
облік*.
«Їж та пий»,— каже він тобі,
але в його словах немає
щирості*^а.
- 8** Шматок, який ти з'їв, ви-
блюєш,
і будуть даремними твої
люб'язні слова.
- 9** До вух безглузлого не про-
мовляй,^а
бо він знехтує мудрістю
твоїх слів.^б
- 10** Не пересувай давнього
межового знака*^в
і на поле сирит не зазіхай.
- 11** Їхній Захисник* сильний,
і за їхню справу він буде
судитися з тобою.^г
- 12** Прийшли своє серце до по-
вчання
і вухо — до слів знання.
- 13** Не залишай хлопця* без
покарання*.^д
Коли поб'єш його різкою,
він не помре.
- 14** Бий його різкою,
щоб врятувати його* від
могили*^д.
- 15** Сину мій, якщо серце твоє
стало мудрим,
то й моє серце буде тіши-
тись.^е
- 16** І нутро* моє буде дуже ра-
діти,
коли твої уста говори-
тимуть про те, що пра-
вильне.
- 17** Нехай серце твоє не за-
здрить грішникам,^е
але завжди боїться Єгови.*^ж
- 18** Тоді в тебе буде майбутнє^з
і надія твоя не загине.

23:7 *Або «підраховує у своїй душі».
^а Букв. «його серце не з тобою». **23:11**
*Букв. «Викупник». **23:13** *Або «дити-
ни; юнака». *Або «повчання». **23:14**
*Або «його душу». *Або «шеблу», тоб-
то спільної могили людства. Див. глоса-
рій. **23:16** *Букв. «мої нирки».

- 19 Послухай, сину мій, і стань мудрим,
веди своє серце правильним шляхом.
- 20 Не будь серед тих, хто впи-
вається вином,^а
серед тих, хто об'їдається
м'ясом.^б
- 21 П'яниця і ненажера збідні-
ють,^в
і сонливість одягне люди-
ну в лахміття.
- 22 Слухайся батька, який дав
тобі життя,
і не зневажай своєї матері
тільки тому, що вона по-
старіла.^г
- 23 Купи* правду і ніколи не
продавай її,^д
також придбай муд-
рість, повчання й
розуміння.^е
- 24 Батько праведника раді-
тиме,
і той, хто дав життя муд-
рому сину, буде тішитись
ним.
- 25 Твій батько і твоя мати бу-
дуть тішитись,
і радітиме та, що тебе
народила.
- 26 Сину мій, дай мені своє
серце,
і нехай дороги мої бу-
дуть приємні для твоїх
очей.^є
- 27 Повія — це яма глибока,
і розпусниця* — колодязь
вузький.^ж
- 28 Вона чекає в засідці, мов
грабіжник,^з
і примножує кількість не-
вірних чоловіків.
- 29 У кого лихо? У кого неспо-
кій?
У кого сварки? У кого
скарги?

23:23 *Або «набудь». 23:27 *Букв.
«чужинка». Див. Пр 2:16.

РОЗД. 23

а Пр 20:1
Іс 5:11
Рм 13:13
1Пт 4:3

б Пр 28:7
1Кр 10:31

в Пв 21:20, 21
Пр 21:17

г Вх 20:12
Іс 21:17
Мт 15:5, 6
Еф 6:1

д Флп 3:7, 8

е Пр 4:5
Пр 16:16

є Пс 107:43

ж Пр 22:14

з Пр 7:10, 12
Ек 7:26

Друга кол.

а Пр 20:1
Еф 5:18

б Ос 4:11

в Бг 19:33

РОЗД. 24

г Пс 26:5
Пр 1:10

д Пр 9:1
Пр 14:1

е 1Цр 10:23
Пр 15:6

ПРИСЛІВ'Я 23:19 – 24:4

- У кого рани без причини?
У кого затьмарений по-
гляд*?
- 30 У тих, хто засиджується за
вином,^а
хто шукає* вина приправ-
леного.
- 31 Не прикладайся до черво-
ного вина,
як воно виблискує в кели-
ху і м'яко ллється.
- 32 Зрештою воно вкусить,
наче змія,
і випустить отруту, мов
гадюка.
- 33 Очам твоїм будуть ввижа-
тися дивні речі,
і серце твоє буде верзти
дурниці.^б
- 34 Ти станеш мов той, що ле-
жить посеред моря,
мов той, що спить на
вершечку щогли.
- 35 І скажеш: «Били мене, та я
цього не відчув*,
лупцювали мене, а я навіть
не знав.
Коли ж я прокинусь?^в
Мені треба ще випити*».
- 24** Не заздри лихим людям
і не прагни їхнього това-
риства,^г
- 2 бо їхнє серце розмірковує
про насилля
і їхні уста говорять про
лиходійство.
- 3 Дім* будується мудрістю^д
і розважливістю утверджу-
ється.
- 4 Завдяки знанню його кім-
нати наповняться
всякими дорогоцінними
і гарними речами.^е

23:29 *Або «очі каламутні». 23:30

*Або «збирається, щоб пробувати».

23:35 *Або «не відчував болю». ^вАбо

«я буду знову цього шукати». 24:3

*Або «домашні».

- 5** Могутній той, хто мудрий,^а
і завдяки знанню людина
стає сильнішою.
- 6** Веди свою війну, слухаю-
чись мудрого керівниц-
тва*,^б
бо завдяки численності
радників приходить
перемога#.^в
- 7** Справжня мудрість недо-
сяжна для безглуздого,^г
біля міської брами він
не має чого сказати.
- 8** Хто замишляє лихе,
того назвуть майстром
на лихі задуми.^д
- 9** Безглузді задуми* – це гріх,
і насмішник – гидкий
людям.^е
- 10** Якщо ти знеохотився
в день лиха*,
тоді забракне тобі сили.
- 11** Рятуй тих, кого ведуть
на смерть,
і визволяй приречених
на страгу.^ж
- 12** Якщо ти скажеш: «Таж ми
не знали»,
то хіба той, хто перевіряє
серця*, не розпізнає
цього?ж
- Той, хто спостерігає
за тобою^з, розуміє це
і відплатить кожному згід-
но з його вчинками.^и
- 13** Сину мій, їж мед, бо він
добрий,
і стільниковий мед солод-
кий на смак.
- 14** Знай, що так само мудрість
добра для тебе*.^й
Якщо знайдеш її, то мати-
меш майбутнє
і надія твоя не загине.^к

24:6 *Або «вмілого керівництва».
#Або «успіх; спасіння». **24:9** *Або «ли-
хі задуми безглуздого». **24:10** *Або
«в час біди». **24:12** *Або «спонуки».
#Або «твоєю душею». **24:14** *Або
«мудрість солодка для твоєї душі».

РОЗД. 24

- а Пр 8:14
Пр 21:22
- б Пр 20:18
Лк 14:31, 32
- в Пр 11:14
Пр 13:10
Пр 15:22
Дії 15:5, 6
- г Пр 14:6
1Кр 2:14
- д Пр 6:12–14
- е Пр 22:10
- ж Пс 82:4
- з Пр 5:21
Пр 17:3
Пр 21:2
- и Пс 62:12
Мт 16:27
Рм 2:5, 6
- к Пс 19:9, 10
Пс 119:103
- л Пр 23:18

Друга кол.

- а Пс 34:19
2Кр 1:10
- б 1См 26:9, 10
Ес 7:10
- в Йв 31:29
Пр 17:5
Пр 25:21, 22
- г Ез 26:2, 3
Зх 1:15
- д Пс 73:18, 27
Пр 10:7
- е Пр 13:9
- ж 1См 24:6, 7
1Пт 2:17
- з 2См 15:12
- и Чс 16:2, 31
- к Пр 20:2
- л Льв 19:15
Пв 1:16, 17
Пв 16:19
2Хр 19:7
1Тм 5:21
- м Пр 17:15

- л Льв 19:17
1Тм 5:20
- м Пр 28:23

- 15** Не чатуї у засідці, як
той грішник, біля домов-
ки праведника
і не спустошуй місце його
відпочинку.
- 16** Адже праведник може сім
разів упасти, і він підні-
меться знову,^а
а грішники в нещасті
спіткнуться.^б
- 17** Не радій, коли твій ворог
падає,
і не тішся в серці сво-
єму, коли він спотика-
ється,^в
- 18** бо Єгова побачить, і йому
це не сподобається,
і він відверне від нього*
свій гнів.^г
- 19** Не засмучуйся* через
лихих людей
і не заздри грішникам,
20 бо негідники не мають
майбутнього^д
і світильників грішників
згасне.^е
- 21** Сину мій, бійся Єгови
і царя,^ж
а з бунтівниками*
не водися,^з
- 22** бо їхнє лихо прийде рапто-
во,^и
Хто знає, яке знищення
на них чекає від обох*?^к
- 23** Ось іще слова мудрих:
погано робить той, хто не є
безстороннім у суді.^л
- 24** Хто говорить до неправед-
ного: «Ти праведний»,^м
того проклянуть племена
і засудять народи.
- 25** А тим, хто йому докоряє,
щаститиме,^н
і вони будуть поблаго-
словлені добром.^о

24:18 *Тобто від ворога. **24:19** *Або
«не розпалойся гнівом». **24:21** *Або
«тими, хто виступає за зміни». **24:22**
*Тобто від Єгови і царя.

- 26 Люди поважатимуть* того, хто відповідає чесно*.^а
- 27 Виконай свою роботу поза домом і зроби все необхідне на полі, а тоді будуй свій дім*.
- 28 Не свідчи безпідставно проти свого ближнього^б і не обманюй своїми устами.^в
- 29 Не кажи: «Як він зробив мені, так і я йому зроблю. Відплачу йому за те, що він зробив*».^г
- 30 Проходив я повз поле ледаря^д і повз виноградник людини, який бракує розсудливості*.
- 31 Усе там заросло бур'янами і вкрилося кропивою, а кам'яна огорожа розвалилась.^е
- 32 Подивився я на це і взяв до серця, побачив і зробив такий висновок*:
- 33 трохи поспиш, трохи подрімаєш, складеш руки, щоб відпочити,
- 34 і прийде до тебе бідність, наче розбійник, і вбогість, як озброєний чоловік.^е
- 25** Ось ще Соломонові прислів'я,^ж які переписали* люди Єзекії,^з царя Юди.
- 2 Слава Бога в тому, щоб тримати справу в таємниці,^а
- а слава царів — щоб справу досліджувати.

24:26 * Букв. «цілуватимуть губи». ^а Або, можливо, «той, хто відповідає прямо, ніби цілує». 24:27 * Або «своїх домашніх». 24:29 * Або «поквітаюся з ним». 24:30 * Букв. «бракує серця». 24:32 * Букв. «узяв повчання». 25:1 * Або «записали й упорядкували».

РОЗД. 24

а Пр 27:5

б Вх 20:16

в Еф 4:25

г Пр 20:22
Рм 12:17, 19
1Фс 5:15

д Пр 6:10, 11

е Пр 20:4
Пр 22:13
Ек 10:18є Пр 10:4
Пр 23:21

РОЗД. 25

ж 1Цр 4:29, 32
Ек 12:9

з 2Хр 29:1

и Пв 29:29
Рм 11:33

Друга кол.

а Пр 17:3

б 1Цр 2:44, 46
Пр 20:28
Пр 29:14

в Пр 27:2

г Пс 131:1

д Лк 14:8–10
1Пт 5:5е Пр 18:17
Мт 5:25

є Мт 18:15

ж Пр 11:13

з Пр 15:23
Іс 50:4и Пс 141:5
Пр 1:8, 9
Пр 9:8

і Пр 13:17

- 3 Як неможливо осягнути висоту небес і глибину землі, так неможливо дослідити і серце царів.
- 4 Відділи шлак від срібла, і воно виїде очищене.^а
- 5 Віддали неправедних від царя, і його трон утвердиться праведністю.^б
- 6 Не звеличуй себе перед царем^в і не займай місця між видатними людьми.^г
- 7 Ліпше, щоб він сказав тобі: «Підійди сюди», ніж принизив тебе на очах вельмож.^д
- 8 Не поспішай вв'язуватися у правову суперечку, бо що будеш робити потім, коли твій ближній принизить тебе?^е
- 9 Обговори свою справу з ближнім,^є але не розповідай того, що тобі сказали по секрету*.^ж
- 10 щоб той, хто тебе слухає, не засоромив тебе, і щоб ти не пустив поганой звістки*, якої не зупиниш.
- 11 Слово, сказане своєчасно, — наче золоті яблука у рибленому срібному візерунку*.^з
- 12 Докори мудрого для сприйнятливого вуха — мов золота сережка і прикраса з чистого золота.^а
- 13 Як снігова прохолода у час жнив, так вірний посланець для тих, хто його посилає, бо він приносить відсвічення своєму панові*.^і

25:9 * Або «чужих таємниць». 25:10 * Або «злої чутки». 25:11 * Або «оправі». 25:13 * Або «душі свого пана».

- 14** Хто хвалиться подарунком, але його не дає*,^a той подібний до вітру і хмар, що не приносять дощу.
- 15** Терпеливістю можна прихилити до себе начальника, і лагідний* язик ламає кістку.^b
- 16** Якщо ти знайдеш мед, їж лише скільки потребуєш, бо якщо з'їси забагато, то виблюєш його.^b
- 17** Не вчащай у дім свого ближнього, щоб не набриднути йому і щоб він тебе не зненавидів.
- 18** Людина, котра фальшиво свідчить проти ближнього свого, — наче палиця, меч і гостра стріла.^г
- 19** Як зламаный зуб і кульгава нога — таке довір'я до ненадійної* людини у час лиха.
- 20** Як той, хто відбирає одяг у холодний день, і як оцет, який ллють на соду*, так і той, хто співає пісень зажуреному серцю.^d
- 21** Якщо твій ворог* голодний, дай йому хліба, і, якщо він спраглий, дай йому напитися води.^e
- 22** Адже так ти згорнеш йому на голову розжарене вугілля*,^e і тебе винагородить Єгова.

25:14 *Букв. «подарунком неправди». **25:15** *Або «м'який». **25:19** *Або, можливо, «зрадливої». **25:20** *Або «луг». **25:21** *Букв. «той, хто тебе ненавидить». **25:22** *Тобто розтопиш його серце і пом'якшиш вороже ставлення.

РОЗД. 25

- a Мт 5:37
 б Бт 32:4, 5
 Пр 15:1
 в Пр 25:27
 г Вх 20:16
 д Пс 137:3, 4
 е Вх 23:5
 2Цр 6:21, 22
 Пр 24:17
 Мт 5:44
 є Рм 12:20

Друга кол.

- a Пс 101:5
 б Пр 21:9, 19
 Пр 27:15
 в Пр 15:30
 Іс 52:7
 г Пр 25:16
 д Пр 27:2
 Ів 5:44
 Флп 2:3
 е 1См 20:33
 Пр 16:32
 Пр 22:24, 25
 Пр 29:11

РОЗД. 26

- є Пр 30:21, 22
 Ек 10:7
 ж Пс 32:9
 з Пр 27:22

- 23** Північний вітер породжує зливу, а язик, що пліткує, робить обличчя сердитим.^a
- 24** Ліпше жити в куті на даху, ніж зі сварливою* дружиною в одному домі.^b
- 25** Добра вістка з далекого краю — як прохолодна вода для втомленої душі*.^b
- 26** Джерело скаламучене і колодязь зруйнований — це праведник, який піддається* грішнику.
- 27** Недобре переїдатися ме-дом,^г так само недобре шукати собі слави.^d
- 28** Людина, яка не панує над собою*, — наче зруйноване місто без муру.^e

- 26** Як сніг улітку і дощ у жнива, так безглуздому не личить пошана.^e
- 2** Як у птаха є причина сполошитись і в ластівки полетіти, так і прокляття приходить не без причини*.
- 3** Батіг — для коня, вуздечка — для осла,^ж а палиця — для спини безглуздох.^з
- 4** Не відповідай безглуздому за його глупотою, щоб не опуститися до його рівня*.
- 5** Відповідай безглуздому за його глупотою,

25:24 *Або «яка постійно бурчить». **25:25** *Див. глосарій. **25:26** *Або «іде на компроміс». Букв. «хитається перед». **25:28** *Або «не має стриму для свого духу». **26:2** *Або, можливо, «так незаслужене прокляття не збудеться». **26:4** *Або «щоб ти не став таким, як він».

- щоб він не вважав себе мудрим.^а
- 6** Людина, яка передає справи в руки безглузлого, подібна до того, хто свої ноги калічить і сам собі завдає шкоди*.
- 7** Прислів'я в устах безглузлого як кульгаві ноги* у каліки.^б
- 8** Прославляти безглузлого — це те саме, що камінь прив'язувати до праці.^в
- 9** Прислів'я в устах безглуздох — наче тернина в руках п'яниці.
- 10** Хто наймає безглуздох або першого зустрічного, той подібний до лучника, який абикуди стріляє*.
- 11** Як пес повертається до своєї блювоти, так і безглуздий повторює свої дурощі.^г
- 12** Чи бачив ти людину, мудру у власних очах?^а Більше надії на те, що виправиться безглуздий, ніж вона.
- 13** Ледар каже: «Он лев молодий на дорозі! Лев на ринковій площі!»^в
- 14** Двері обертаються на завесах*, а ледар — на ліжку.^в
- 15** Ледар у миску опускає руку, а до рота піднести вже не має сили.^ж
- 16** Ледар вважає себе мудрішим за сімох чоловіків, які відповідають розумно.

26:6 * Букв. «п'є насилля». **26:7** * Або «ноги, що волочаться». **26:10** * Або «який ранив кожного». **26:14** * Або «стержні».

РОЗД. 26

а Мт 21:23–25

б Пр 17:7

в Пр 19:10
Пр 26:1

г 2Пт 2:22

д Пр 12:15
1Кр 3:18
1Кр 8:2

е Пр 22:13

є Пр 6:9
Пр 19:15
Пр 24:33, 34

ж Пр 19:24

Друга кол.а 1Фс 4:11
1Пт 4:15

б Пр 15:21

в Пр 22:10
Як 3:6г Пр 3:30
Пр 16:28
Пр 17:14

д Пр 18:8

е 2См 20:9, 10

є Ес 7:10
Пс 9:15
Пр 28:10
Ек 10:8

- 17** Перехожий, який розгнівався через* чужу сварку,^а подібний до того, хто пса за вуха хапає.
- 18** Що божевільна людина, котра кидає вогонь, стріли і смерть*,
- 19** то чоловік, який підступно обманює ближнього, а потім каже: «Таж я пожартував!»^б
- 20** Коли немає дров, вогонь гасне, і, коли немає наклепника, суперечка вщухає.^в
- 21** Що вугілля для жару і дрова для вогню, те саме сварлива людина, яка розпалює сварку.^г
- 22** Слова наклепника наче ласощі*, вони легко потрапляють у шунок.^д
- 23** Що срібна глазур на глиняній посудині, то ніжні слова зі злого серця*.^е
- 24** Своїми устами ненависник маскується, але в його серці — обман.
- 25** Хоча він промовляє ласкаво, не довіряй йому, бо в серці його сім гидких речей*.
- 26** Він ненависть прикриває брехнею, але його зло буде викрито перед усім збором.
- 27** Хто яму копає, той сам у неї впаде, і хто відкочує камінь, до того він повернеться.^є

26:17 * Або, можливо, «втручається у».

26:18 * Або «смертоносні стріли». **26:22**

* Або «те, що жадібно проковтують».

26:23 * Букв. «палкі уста зі злим серцем».

26:25 * Або «бо все його серце гидотне».

- 28 Брехливий язик ненавидить того, кого ранить, і влєсливі уста доводять до загибелі.^а
- 27** Не хвалися завтрашнім днем, бо не знаєш, що він принесе*.^б
- 2 Нехай тебе вихваляють люди*, а не власні уста, хай це роблять інші[#], а не губи твої.^в
- 3 Камінь важкий і пісок не легкий, але роздратування через безглузлого важче за них обох.^г
- 4 Лютість — жорстока, і гнів — наче повинь, але хто встоїть проти ревнощів?^а
- 5 Ліпше відвертий докір, ніж прихована любов.^е
- 6 Рани, завдані другом, свідчать про вірність,^е поцілунки ж ворога численні*.
- 7 Ситий* відкидає[#] мед стільниковий, а голодному^а навіть гірке є солодким.
- 8 Як птах, що покидає* своє гніздо, так і людина, яка покидає свій дім.
- 9 Олія і фіміам тішать серце, так відверта порада* породжує щирю дружбу.^ж
- 10 Не покидай свого друга та друга батькового і не входи до дому брата в день свого нещастя. Ліпше сусід близько, ніж брат далеко.^з

27:1 * Букв. «народить». 27:2 * Букв. «чужі». # Букв. «чужинці». 27:6 * Або, можливо, «нешірі; вимушені». 27:7 * Або «сита душа». # Букв. «топче». ^а Або «голодній душі». 27:8 * Або «втікає з». 27:9 * Або «порада душі».

РОЗД. 26
а Пр 29:5

РОЗД. 27

б Лк 12:19, 20
Як 4:13, 14

в Пр 25:27
Єр 9:23
2Кр 10:18

г 1См 25:25

д Бт 37:9–11
Пр 14:30
Дії 17:5

е Лв 19:17
Мт 18:15

є 2См 12:7,9
Пс 141:5
Об 3:19

ж 1См 23:16
Пр 15:23
Пр 16:24

з Пр 17:17
Пр 18:24

Друга кол.

а Пр 10:1
Пр 23:15
2Ів 4

б Йв 1:8, 9

в Пр 18:10
Іс 26:20
Єв 11:7

г Пр 20:16

д Пр 21:9, 19

е 1См 23:16
Єв 10:24, 25

є Пр 13:4

ж Бт 39:2
Пр 17:2

з Пр 30:15, 16

- 11 Будь мудрий, мій сину, і потіш моє серце,^а щоб я міг відповісти тому, хто мені дорікає.^б
- 12 Далекоглядна людина бачить небезпеку і ховається,^в а недосвідчена йде далі і страждає від наслідків*.
- 13 Забери одяг у людини, яка ручається за незнайомця, і візьми заставу в того, хто поручився за чужу жінку*.^г
- 14 Якщо людина з самого ранку голосно благословляє свого ближнього, то це все одно, якби вона його проклинала.
- 15 Сварлива* дружина — наче дірявий дах, який у дощ постійно тече.^а
- 16 Хто міг би вгамувати її, той вітер вгамує і олію втримає у правій руці.
- 17 Як залізо гострить залізо, так і людина гострить свого друга*.^е
- 18 Хто доглядає фігове дерево, їстиме його плоди,^е і хто піклується про свого господаря, буде шанований.^ж
- 19 Як обличчя відображається у воді, так серце однієї людини відображається в серці іншої.
- 20 Могила і місце загибелі* ніколи не наситяться,^з не наситяться також очі людини.

27:12 * Або «зазнає покарання». 27:13 * Або «чужинку». 27:15 * Або «яка постійно бурчить». 27:17 * Букв. «обличчя свого друга». 27:20 * Або «шеол і аваддбн».

- 21** Як плавильна посудина для срібла і піч для золота,^а
так само похвала випробує людину*.
- 22** Навіть якщо ти будеш товкти безглузлого товкачем у ступі,
наче подрібнене зерно, його безглуздя не відійде від нього.
- 23** Добре знай свою отару.
Добре піклуйся про* своїх овець,^б
- 24** адже багатство — не навіки^в
і корона* — не на всі покоління.
- 25** Зелена трава зникає, нова з'являється,
і збирають гірські рослини.
- 26** Молоді барани тобі для одягу,
а козли — ціна поля.
- 27** І козячого молока вистачить на поживу тобі
і твоїм домашнім, а також на життя твоїм служницям.
- 28** Неправедний утікає, хоч за ним ніхто й не женеться,
а праведний безстрашний, наче лев*.^г
- 2** Коли мешканці краю переступають закон*, у ньому будуть змінюватися князі один за одним,^д
а з допомогою людини проникливої і обізнаної князь^е буде правити довго.^е
- 3** Бідний чоловік, який оббирає убогих,^є —
наче злива, що змиває всю їжу.

27:21 *Або «так для людини її похвала». **27:23** *Або «поклади своє серце на; пильний». **27:24** *Або «діадема». **28:1** *Або «молодий лев». **28:2** *Або «бунтують». *Букв. «він».

РОЗД. 27

а Пр 17:3

б Кл 3:23

в Пр 23:4,5
1Тм 6:17

РОЗД. 28

г Дн 3:16,17
Дії 4:13д 1Цр 16:8,15
1Цр 16:22

е Дн 4:27

є Пр 14:31

Друга кол.

а Чс 25:6–8
1См 15:22,23
Еф 5:11б Пс 25:14
Мр 4:11,12
Як 1:5в Пр 16:8
Пр 19:1г Пр 23:20
1Кр 15:33

д Пс 23:19

е Пр 13:22
Пр 19:17є Пс 66:18
Пр 15:29
Іс 1:15

ж Пс 7:14–16

з Пс 7:12
Пс 37:11,18
Пс 84:11

и Пр 18:11

і Мр 10:21

к 1Цр 17:1–3
Пр 29:2

л 1См 15:13–15

м 2См 12:13
2Хр 33:12,13
Пс 32:3,5
Пс 51:1

- 4** Ті, хто закон покидає,
вихваляють неправедного,
а ті, хто закону тримається,
гніваються на них.^а
- 5** Лихі люди не розуміють справедливості,
а ті, хто шукає Єгови, все розуміють.^б
- 6** Ліпше бідний, який у непорочності ходить,
ніж багатий, дороги якого зіпсовані.^в
- 7** Син розумний дотримується закону,
а хто товаришує з ненажерами,
ганьбить свого батька.^г
- 8** Хто багатство своє примножує відсотками^д
і лихварством,
той збирає його для людини,
яка виявляє ласку бідним.^е
- 9** Якщо хтось відмовляється слухати закон,
то навіть його молитви гидкі.^є
- 10** Хто заводить праведних на злу дорогу, той потрапить в яму,
яку сам викопав,^ж
а бездоганні отримають у спадок добро.^з
- 11** Багач мудрий у власних очах,^и
але проникливий бідняк бачить його наскрізь.^і
- 12** Коли праведні торжествують — це велика слава,
а коли неправедні приходять до влади,
люди ховаються.^к
- 13** Хто приховує свої переступи,
той не матиме успіху,^л
а хто зізнається і їх покидає,
тому буде виявлено милосердя.^м

- 14** Щаслива та людина, яка завжди пильнує*, а хто робить своє серце черствим, той потрапить у біду.^а
- 15** Лихий правитель над безпорадним народом — наче лев, що рикає, і ведмідь, що нападає.^б
- 16** Керівник, який не має розважливості, зловживає своєю владою,^в а хто нечесну наживу ненавидить, продовжить своє життя.^г
- 17** Той, хто обтяжений виною в пролитті крові, бо позбавив людину життя*, буде втікати, поки не потрапить у могилу^д.^д Нехай його ніхто не підтримує.
- 18** Хто ходить у бездоганності, буде врятований,^е а в кого дороги криві, той раптово впаде.^е
- 19** Хто обробляє свою землю, матиме вдосталь хліба, а хто займається пустими справами, насититься бідністю.^ж
- 20** Вірна людина отримає багато благословень,^з а хто квапиться розбагатіти, не залишиться невинним.^з
- 21** Недобре мати упередження,^и але буває, що людина робить щось погане за шматок хліба.
- 22** Заздрісна* людина женеться за багатством, але не знає, що її чекає бідність.
- 23** Хто докоряє,^к той згодом отримає більшу ласку,^л

28:14 *Або «яку не покидає страх».
28:17 *Або «пролив кров душі». ^дАбо «яму». **28:22** *Або «жадібна».

РОЗД. 28

а Вх 7:22
 Не 9:29
 Пр 29:1
 Єр 16:12, 13
 б Сф 3:3
 Мт 2:16
 в Не 5:15
 Ам 4:1
 г Іс 33:15, 16
 д Бт 9:6
 1Цр 21:19
 Мт 27:3–5
 е Пс 25:21
 є Пс 73:12, 18
 1Фс 5:3
 Об 3:3
 ж Пр 23:21
 Лк 15:13, 14
 з 1См 18:5
 Не 7:2
 Пс 101:6
 и 2Цр 5:20–22
 Єр 17:11
 1Тм 6:9
 і Льв 19:15
 Пр 18:5
 Як 2:1
 к 2См 12:7, 9
 Гл 2:11
 л Пс 141:5
 Пр 27:6

Друга кол.

а Мр 7:10, 11
 б Пр 19:26
 в 1Цр 3:11–13
 г Пр 3:5
 Єр 17:9
 д Йв 28:28
 е Пв 15:7, 10
 Пс 41:1
 Пр 19:17
 Єв 13:16
 є Єс 8:17

РОЗД. 29

ж Вх 11:10
 2Хр 36:11–13
 з 1См 2:22–25
 2Хр 36:15, 16
 и Єс 3:13, 15
 і Пр 27:11
 к Пр 5:8–10
 Пр 6:26
 Лк 15:13, 14
 л 2См 8:15
 Пс 89:14
 Іс 9:7

ніж той, хто лестить своїм язиком.

- 24** Хто оббирає батька і матір, кажучи: «Це не кривда»,^а той приятель нищителю.^б
- 25** Жадібна людина* розпалює суперечки, а хто надіється на Єгову, буде процвітати^в.^в
- 26** Безглуздий покладається на своє серце,^г а хто поводить себе мудро, той врятується.^д
- 27** Хто дає бідним, той матиме вдосталь усього,^е а хто від них відвертає очі, на того спаде багато проклять.
- 28** Коли неправедні приходять до влади, люди ховаються, коли ж вони гинуть, праведних стає більше.^е
- 29** Хто залишається впертим*, хоча йому не раз докоряли,^ж той буде раптово зламаний, і йому не буде зцілення.^з
- 2** Коли праведних багато, люди радіють, а коли панує неправедний, люди стогнуть.^и
- 3** Той, хто любить мудрість, приносить батькові радість,^и а хто водиться з повіями, той розтринькує своє майно.^к
- 4** Справедливістю цар зміцнює країну,^л а той, хто бере хабарі, руйнує її.
- 5** Чоловік, який лестить своєму ближньому,

28:25 *Або, можливо, «зарозуміла душа». ^вБукв. «буде зроблений жирним». **29:1** *Букв. «робить твердою свою шию».

- розставляє тенета для його ніг.^а
- 6** Погана людина потрапляє у пастку через власний переступ,^б але праведний вигукує з радості й тішитися.^в
- 7** Праведний дбає про права бідного,^г а неправедному байдуже до цього.^д
- 8** Хвалько своїми словами збурює місто,^е а мудрі люди гнів угамовують.^є
- 9** Коли мудрий вступає у суперечку з безглуздом, то користі з того не буде, а тільки багато пишних слів і насмішок.^ж
- 10** Кровожерні ненавидять кожного, хто невинний*;^з вони прагнуть погубити життя^и праведного^с.
- 11** Безглуздий усі свої почуття* виливає,^и а мудрий панує над ними, зберігаючи спокій.^і
- 12** Якщо правитель прислухається до брехні, то й усі, хто йому служить, чинитимуть зло.^к
- 13** Бідняк і гнобителі мають спільне* — Єгова дає світло очам^л обох.
- 14** Якщо цар судить бідних справедливо,^л то його трон стоятиме завжди.^м
- 15** Різка* й картання наділяють мудрістю,^н

29:10 *Або «бездоганих». ^аАбо «душу». ^бАбо, можливо, «але праведний прагне захистити його життя». **29:11** *Букв. «дух». **29:13** *Букв. «зустрічаються разом». ^иТобто він дає їм життя. **29:15** *Або «повчання; покарання».

РОЗД. 29

- а Пр 26:28
Рм 16:18
- б Пр 5:22
- в Пс 97:11
- г Пс 41:1
- д Єр 5:28
- е Як 3:6
- є Дії 19:29, 35
- ж Пр 26:4
- з Бт 27:41
1См 20:31
1Ів 3:11, 12
- и Пр 12:16
Пр 25:28
- і Пр 14:29
- к 1Цр 21:8–11
Єр 38:4, 5
- л Пс 72:1, 2
- м Пр 20:28
Пр 25:5
Іс 9:7
- н Пр 22:6
Пр 22:15
Пр 23:13
Еф 6:4

Друга кол.

- а Пс 37:34
Об 18:20
- б Єв 12:11
- в Ос 4:6
- г Пр 19:16
Ів 13:17
Як 1:25
- д Пр 26:3
- е Ек 5:2
Як 1:19
- є Пр 14:29
Пр 21:5
- ж Пр 15:18
- з 1См 18:8, 9
Як 3:16
- и Ес 6:6, 10
Як 4:6
- і Пр 18:12
Мт 18:4
Флп 2:8, 9
- к Лв 5:1
- л Мт 10:28
Мт 26:75
- м 2Хр 14:11
Пр 18:10

а дитина, полишена на себе саму, приносить своїй матері сором.

- 16** Коли грішників стає багато, множаться й переступи, але праведні побачать падіння грішників.^а
- 17** Повчай свого сина, і він принесе тобі спокій; він стане втіхою для тебе*.^б
- 18** Якщо немає Божого керівництва*, народ стає свавільним,^в а той, хто закону дотримується, щасливий.^г
- 19** Слугу не виправиш самими словами, бо, хоч він і розуміє їх, але не слухається.^д
- 20** Чи ти бачив людину, квапливу у своїх словах?^е Більше надії для безглуздого, ніж для неї.^є
- 21** Якщо розпещувати слугу з юності, то пізніше він стане невдячним.
- 22** Гнівлива людина розпалює суперечки,^ж і хто схильний до люті, той вчиняє багато переступів.^з
- 23** Людину упокорить власна пихатість,^и а хто має покірний дух, той отримає славу.^і
- 24** Хто є спільником злодія, той ненавидить себе*. Його просять свідчити^л, та він нічого не повідомляє.^к
- 25** Страх* перед людиною — це пастка^л,^н а хто покладається на Єгова, буде захищений.^м

29:17 *Або «твоеї душі». **29:18** *Або «пророчого видіння; об'явлення». **29:24** *Або «свою власну душу». ^аАбо «він чує присягу, що містить прокляття». **29:25** *Або «третиння». ^аАбо «ставити пастку».

- 26** Багато хто шукає зустрічі з* правителем, але справедливо судить людину Єгова.^a
- 27** Несправедлива людина – гідка праведним,^b а той, хто на праведній дорозі, – гідкий грішникам.^b
- 30** Слова Агўра, сина Яке, важливе повчання, з яким він звернувся до Ітїїла, до Ітїїла та Ухала.
- 2** Я найбільший неук^г і не маю розуміння, яке повинна мати людина.
- 3** Я не навчився мудрості і не маю знань, які є в Найсвятішого.
- 4** Хто в небо піднявся і потім звідти зійшов?^a
Хто у пригорщу вітер зібрав?
Хто води загорнув у свій одяг?^e
Хто встановив* усі кінці землі?^c
Яке ім'я його і яке ім'я його сина? Скажи, якщо знаєш.
- 5** Кожне слово Бога чисте.^ж Він щит для тих, хто схов-
ку в нього шукає.^з
- 6** Не додавай нічого до слів його,^д
щоб він тобі не докорив і щоб ти не став брехуном.
- 7** Двох речей прошу в тебе. Поки я живу, не відмовляй мені у цих проханнях.
- 8** Віддали від мене неправду і брехню.^д
Не давай мені ні бідності, ні багатства.
Дай мені стільки їжі, скільки я потребую,^ж

29:26 *Або, можливо, «шукає ласки». Букв. «шукає обличчя». **30:4** *Букв. «підняв».

РОЗД. 29

а Пс 62:12
Лк 18:6,7

б Пс 119:115
Пс 139:21

в Ів 7:7
1Ів 3:13

РОЗД. 30

г Йв 42:3

д Ів 3:13

е Іс 40:12

є Йв 38:4

ж Пс 12:6

з Бг 15:1
2См 22:31
Пс 84:11

и Пв 4:2
Об 22:18

і Пр 12:22

к Мт 6:11
1Тм 6:8

Друга кол.

а Пв 6:10–12

б Дн 6:24

в Лв 20:9
Пр 19:26
Мр 7:10, 11

г Пс 36:1,2
Іс 65:5
1Ів 1:8

д Пс 101:5
Пр 6:16, 17

е Пс 14:4
Пр 22:16
Іс 32:7

є Пр 27:20

ж Пр 23:22

з Лв 20:9
Пв 21:18, 21
Пр 20:20

- 9** щоб я не переситився і не зрікся тебе, кажучи: «Хто такий Єгова?»^a – і щоб не збіднів та не почав красти і не зневажив* ім'я свого Бога.
- 10** Не обмовляй слугу перед його паном, щоб він тебе не прокляв і щоб тебе не визнали винним.^b
- 11** Є покоління, яке батька свого проклинає і не благословляє своєї матері.^b
- 12** Є покоління, чисте у власних очах,^г але не обмите від бруду* свого.
- 13** Є покоління, що в нього очі дуже горді, що в нього погляд вкрай зарозумілий!^a
- 14** Є покоління, що в нього зуби – це мечі, а щелепи – різницькі ножі, ними вони пожирають знедолених на землі і бідних серед людей.^e
- 15** П'явки мають дві дочки, які кричать: «Дай! Дай!» Є три речі, які ніколи не наситяться, і чотири, що ніколи не скажуть: «Досить!»
- 16** Могила*^є і безплідна утроба, земля, водою не напоєна, і вогонь, який ніколи не скаже: «Досить!»
- 17** Очі тих, хто глузує з батька й не слухається матері,^ж видзьобають круки в долині* і з'їдять молоді орли.^з

30:9 *Або «не напав на». **30:12** *Букв. «калу». **30:16** *Або «шеол», тобто спільна могила людства. Див. глосарій. **30:17** *Або «ваді». Див. глосарій.

- 18 Є три речі, незбагненні* для мене, і чотири, які я не можу зрозуміти:
- 19 шлях орла в небі, шлях змії на скелі, шлях корабля серед моря і шлях чоловіка до дівчини.
- 20 Ось дорога перелюбної жінки: вона їсть, витирає рот свій і каже: «Нічого поганого я не зробила».^a
- 21 Під трьома трясеться земля, і чотирьох вона не може знести:
- 22 раба, коли він царює,^b нерозумного, коли він об'їдається,
- 23 зненавиджену* жінку, коли її беруть за дружину, і служницю, коли вона займає місце^c своєї господині.^a
- 24 Оці чотири серед найменших на землі, проте вони мають вроджену мудрість*:^г
- 25 мурашки – не сильні створіння*, але влітку заготовлюють собі поживу;^d
- 26 дамани*^e – не могутні створіння^f, але на скелі будують свій дім;^c
- 27 сарана^ж не має царя, але виступає в бойовому порядку*;^з
- 28 ящірка гекон^и чіпляється лапками

30:18 *Або «надто дивовижні». 30:23 *Або «нелюбу». ^aАбо «витісняє». 30:24 *Або «надзвичайно мудрі». 30:25 *Букв. «народ не сильний». 30:26 *Тварини, які нагадують кролів і живуть у скелястих місцях. ^bБукв. «народ не могутній». 30:27 *Або «поділена на групи».

РОЗД. 30

a Пр 7:10, 11

б Пр 19:10
Ек 10:7
Іс 3:4

в Бт 16:5

г Йв 35:11

д Пр 6:6–8

е Льв 11:5

є Пс 104:18

ж Вх 10:14
Йл 1:4

з Йл 2:7

и Льв 11:29, 30

Друга кол.

a Чс 23:24
Іс 31:4

б Пр 26:12

в Пр 27:2

г Пр 26:21

РОЗД. 31

д Пр 1:8
2Тм 1:5

е 1См 1:11, 28

є Ос 4:11

ж Пр 17:15, 17
1Цр 11:1–3
Не 13:26з Ек 10:17
Іс 28:7и Пс 104:15
Мт 27:34

i Єр 16:7

і потрапляє в царський палац.

- 29 Ось три, що мають величну ходу, і чотири, які велично ступають:
- 30 лев – наймогутніший звір, який ні перед ким не відступає,^a
- 31 хорт і козел, а також цар, який іде на чолі війська.
- 32 Якщо ти повівся нерозсудливо, звеличивши себе,^б або задумав зробити це, то поклади руку собі на уста.^в
- 33 Адже як від збивання молока утворюється масло і від удару в ніс тече кров, так і від гніву виникають сварки.^г

31 Слова царя Лемуїла, важливі настанови, які він отримав від своєї матері.^a

- 2 Що сказати тобі, сину мій? Що сказати тобі, сину моєї утроби? Що ж сказати, сину обітниць моїх?^в
- 3 Не давай своєї сили жінкам^с і не ходи шляхами, на яких царі знаходять свою загибель.^ж
- 4 Не царям, Лемуїле, не царям пити вино та не урядникам казати: «Де мій напій?»^з –
- 5 щоб вони, упившись, не забули закону і не знехтували правами знедолених.
- 6 Дайте алкогольного напою тим, хто гине,^и і вина тим, хто тяжко страждає*.ⁱ

31:6 *Або «хто гіркий душею».

7 Нехай вони вип'ють і забудуть свою бідність, хай не пам'ятають свого горя.

8 Говори на захист безмовного, обстоюй права усіх, хто гине.^a

9 Говори і суди праведно; захищай права* знедолених та бідних.^b

Ⲛ [álef]

10 Хто добро* дружину знайде?^a

Цінніша вона за корали^z.

Ⲛ [bet]

11 Її чоловік довіряє їй усім серцем, і йому не бракує добра.

ⲗ [gimel]

12 По всі дні свого життя вона винагороджує його добром, а не злом.

Ⲛ [daleth]

13 Набуває вона вовну і льон та охоче працює своїми руками.^f

Ⲛ [ze]

14 Вона, мов купецькі кораблі,^a здалека привозить свою їжу.

Ⲛ [vav]

15 Встає вона ще затемна, годує домашніх своїх і дає належне служницям.^e

Ⲛ [zain]

16 Вона вирішила придбати поле і купує його, завдяки своїй праці* засаджує виноградник.

Ⲛ [xet]

17 Вона готується старанно працювати*^e і зміцняє свої руки.

31:9 *Або «захищай справу». **31:10** *Або «чеснотну». ^aДив. глосарій. **31:16** *Або «зі свого заробітку». Букв. «з плоду своїх рук». **31:17** *Букв. «підперізує свої стегна силою».

РОЗД. 31

а Пс 82:4

б Пв 1:16, 17
2См 8:15
Пс 72:1, 2
Іс 11:4

в Рг 3:10, 11
Пр 12:4
Пр 19:14

г 1См 2:18, 19
Тит 2:3–5

д 2Хр 9:21

е 1Тм 5:9, 10

є Бг 24:15, 20

Друга кол.

а Вх 35:25

б 1См 25:18
Пр 19:17
1Тм 2:10
Єв 13:16

в Рг 4:1
Йв 29:7, 8

г Сд 13:22, 23
1См 25:30, 31
Єс 5:8
Тит 2:3

Ⲛ [met]

18 Бачить, що її торгівля приносить прибуток, світильник її не гасне вночі.

Ⲛ [iood]

19 Її руки беруться за пряжку, і веретено* вона тримає.^a

Ⲛ [kauf]

20 Вона допомагає знедоленим, простягає руку допомоги нужденним.^b

Ⲛ [lamed]

21 Коли падає сніг, вона не боїться за своїх домашніх, бо всі вони вдягнені в теплий* одяг.

Ⲛ [mem]

22 Вона сама робить покривала. Одяг її з льону і пурпурної вовни.

Ⲛ [nun]

23 Її чоловіка добре знають при брамах міста,^a де він сидить зі старшими краю.

Ⲛ [samex]

24 Виготовляє вона лляний* одяг і продає його, а торговцям дає пояси.

Ⲛ [ain]

25 Вбрання її – сила і розкіш, вона дивиться упевнено в майбутнє*.

Ⲛ [ne]

26 Уста свої вона відкриває з мудрістю,^f і закон доброти* в неї на язиці.

31:19 *Колись пряли, тобто робили нитку, пряжу, на спеціальних кілках — прядці і веретені. **31:21** *Букв. «подвійний». **31:24** *Або «спідній». **31:25** *Або «сміється вона до прийдешнього дня». **31:26** *Або «навчання з любові; закон відданої любові».

ז [цадє]

27 Вона пильнує за справами
в домі своєму
і не їсть хліба лінощів.^а

ר [коф]

28 Встають діти і називають її
щасливою,
також встає чоловік і хва-
лить її:

ר [реш]

29 «Багато є добрих* жінок,
але ти їх усіх перевершила.»

31:29 * Або «чеснотних».

РОЗД. 31

а Пр 14:1
1Тм 5:9,10
Тит 2:3-5

Друга кол.

а 2Цр 9:30
Ес 1:10-12
Пр 6:25,26

б Бг 24:60

Сд 5:7
1Пт 3:3,4

в Рт 3:10,11

г Рм 16:1,2

ש [шін]

30 Привабливість оманли-
ва, і краса скоро-
минуща*,^а
але жінка, яка боїться
Єгови, гідна хвали.^б

ר [тав]

31 Дайте їй нагороду за її пра-
цю*,^в
і хай за вчинки хвалять її
при брамах міста.^г

31:30 * Або «порожня». 31:31 * Букв.
«дайте їй з плоду її рук».

КНИГА ЕККЛЕЗІАСТА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Все марне (1–11) Земля залишається назавжди (4) Постійність природних циклів (5–7) Немає нічого нового під сонцем (9) Людська мудрість обмежена (12–18) Гонитва за вітром (14) 2 Соломон роздумує над своїми досягненнями (1–11) Відносна цінність людської мудрості (12–16) Тяжка праця — марнота (17–23) Їжте, пийте і тіштеся своєю працею (24–26) 3 На все свій час (1–8) Радіти життям — це дар від Бога (9–15) Вічність у серці людини (11) Бог судить усіх справедливо (16, 17) Усі помирають — і люди, і тварини (18–22) Усі повертаються в порох (20) 4 Гноблення гірше за смерть (1–3) Урівноважений погляд на роботу (4–6) Наскільки цінний друг (7–12) Двом ліпше, ніж одному (9) Життя правителя — марнота (13–16)	5 Належний страх перед Богом (1–7) Над кожним є той, хто стоїть ще вище (8, 9) Марнота багатства (10–20) Хто любить гроші, ніколи не насититься (10) Солодкий сон у робітника (12) 6 Багатство, яким людина не насолодилась (1–6) Насолоджуйся тим, що маєш (7–12) 7 Добре ім'я і день смерті (1–4) Добори мудрого (5–7) Кінець ліпший за початок (8–10) Перевага мудрості (11, 12) Добрі дні і погані дні (13–15) Унікай крайнощів (16–22) Спостереження наставника (23–29) 8 Під правлінням недосконалої людини (1–17) Дотримуйся наказів царя (2–4) Панування людини приносить шкоду (9) Коли покарання не приходить швидко (11) Їжте, пийте і радійте (15) 9 Усіх чекає той самий кінець (1–3)

- Насолоджуйся життям, хоч знаєш, що помреш (4–12)
 Мертві нічого не знають (5)
 У могилі немає праці (10)
 Час і випадок (11)
 Мудрість не завжди цінують (13–18)
- 10 Трохи безглуздя переважає мудрість (1)
 Брак уміння небезпечний (2–11)
 Сумне становище безглуздого (12–15)
 Безглуздя правителів (16–20)
 Пташка може повторити сказане тобою (20)

- 11 Використовуй нагоду (1–8)
 Кидай свій хліб на воду (1)
 Сій зерно з ранку до вечора (6)
 Тіша молодістю, але не забувай про відповідальність перед Богом (9, 10)
- 12 Пам'ятай свого Творця, поки не прийшла старість (1–8)
 Висновок наставника (9–14)
 Слова мудрих — наче рожни (11)
 Бійся правдивого Бога (13)

1 Слова наставника*,^a Давидового сина, царя в Єрусалимі.^b

2 «Марнота марнот*! — каже наставник. —

Марнота марнот! Все марне!»^b

3 Яка користь людині з усієї важкої праці, яку вона виконує під сонцем?^c

4 Покоління відходить, і покоління приходить, а земля залишається* навзажди.^d

5 Сонце сходить*, і сонце заходить та поспішає^e до місця, звідки знову зійде.^e

6 Вітер віє на південь, а тоді по колу летить на північ.

Він кружляє і кружляє, вітер постійно рухається по колу.

7 Всі потоки* течуть у море, але море не переповнюється.^e

1:1 *Або «того, хто збирає, скликає людей». 1:2 *Або «суєта». 1:4 *Букв. «стойть». 1:5 *Або «сяє». #Або «повертається, важко дихаючи». 1:7 *Або «зимові потоки; сезонні потоки».

РОЗД. 1

a 1Цр 8:1,22

b 1Цр 2:12
2Хр 9:30

в Пс 39:5
Рм 8:20

г Ек 2:11
Мт 16:26
Ів 6:27

д Пс 78:69
Пс 104:5
Пс 119:90

e Бт 8:22
Пс 19:6

e Йв 38:8, 10

Друга кол.

a Йв 36:27,28
Іс 55:10
Ам 5:8

b Бт 8:22
Ек 1:4

в Ек 2:16
Ек 9:5
Іс 40:6

г 1Цр 11:42
Ек 1:1

д 1Цр 4:29,30

e Ек 8:16

Звідки потоки витікають, туди й вертаються, щоб знову текти.^a

8 Усе втомлює, і всього цього неможливо описати.

Око не надивиться вдосталь, і вухо не наслухається досхочу.

9 Що ставалося, те і ставатиметься, що робилося, те й буде робитися знову, немає нічого нового під сонцем.^b

10 Чи можна про щось сказати: «Дивись, це нове»? Воно вже існувало віддавна, вже існувало до нас.

11 Ніхто не пам'ятає про людей давнини, і ніхто не буде згадувати тих, хто прийде пізніше. Їх теж не згадають люди, які житимуть після них.^b

12 Я, наставник, зацарював над Ізраїлем в Єрусалимі.^г

13 У своєму серці я постановив з мудрістю вивчати^a і досліджувати все, що робиться під небом,^e — всі безрадісні

справи, якими Бог дав займатись синам людським.

14 Бачив я всі діла, що робляться під сонцем,

і зрозумів, що все марне, все — гонитва за вітром.^a

15 Криве не вирівняєш, і те, чого немає, не порухуєш.

16 Тоді я сказав у серці своєму: «Я набув велику мудрість, більшу за мудрість усіх, хто був до мене в Єрусалимі,^б і серце моє здобуло багато мудрості й знання».^в **17** Я віддався всім серцем тому, щоб пізнати мудрість, безумство* й глупоту,^г і зрозумів, що це також гонитва за вітром.

18 Бо велика мудрість приносить велике розчарування, тому той, хто побільшує знання, побільшує свій біль.^д

2 Тоді промовив я в серці своєму: «А може, мені віддатися задоволенню* і побачити, чи вийде з цього щось добре?» — але зрозумів, що й це марнота.

2 Про сміх я сказав: «Це безумство!» — а про задоволення*: «Яка з нього користь?»

3 Я вирішив переконатися, що доброго в тому, щоб насолоджуватись вином,^е але при цьому керувався мудрістю. Я навіть піддавався глупоті, аби побачити, щб найкраще робити людям упродовж свого короткого життя під небом. **4** Здійснив я великі діла:^є побудував собі дома^ж і насадив виноград-

1:17 *Або «крайне безглуздя». **2:1** *Або «веселошам». **2:2** *Або «веселошці».

РОЗД. 1

а Пс 39:5, 6
Ек 2:11, 18
Ек 2:26
Лк 12:15

б Ек 2:9

в 1Цр 3:28
1Цр 4:29–31
2Хр 1:10–12

г Ек 2:2, 3
Ек 2:12
Ек 7:25

д Ек 2:15
Ек 12:12

РОЗД. 2

е Пс 104:15
Ек 10:19

є 1Цр 9:17–19
2Хр 9:15, 16

ж 1Цр 7:1, 8

Друга кол.

а 1Цр 4:25
Псн 8:11

б 1См 8:10, 13
1Цр 9:22

в 1Цр 4:22, 23

г 1Цр 9:14, 28
1Цр 10:10
2Хр 1:15

д 1Цр 10:14, 15
2Хр 9:13, 14

е 1Цр 3:13
1Цр 10:23

є Ек 11:9

ж Ек 3:22
Ек 5:18
Ек 9:9

з 1Цр 7:1

и Пс 49:10
Ек 1:14
Ек 2:16
1Тм 6:7

і Ек 1:3
Ек 2:17

к Ек 1:17
Ек 7:25

л Пр 4:7
Ек 7:11, 12

м Пр 4:25

ники.^а **5** Я розбив для себе сади й парки і посадив там усіялки плодови дерева; **6** поробив ставки, щоб зрошувати пишні дерева в гаю*. **7** Набув я слуг і служниць,^б і мав я слуг, народжених у моєму домі*. Також я набув багато худоби: стад і отар^в було в мене більше, ніж у всіх моїх попередників у Єрусалимі. **8** Зібрав я срібло і золото,^г скарби* царів і провінцій.^д Я зібрав собі співаків і співачок, а також поряд зі мною була жінка, багато жінок^є, — насолода людських синів. **9** Тож я звеличився і перевершив усіх, хто був до мене в Єрусалимі.^є І мудрості я не втратив.

10 Я не відмовляв собі у тому, що хотів*.^є Я не стримував своє серце від жодного задоволення^ж, бо моє серце раділо всією моєю тяжкою працею, і це було мені нагородою^а.^ж **11** Та коли я задумався над усіма ділами своїх рук і над усією тяжкою працею, яку виконав,^з то побачив, що все це марне, все — гонитва за вітром;^и ніщо під сонцем не має справжньої цінності*.^і

12 Тоді я звернув увагу на мудрість, безумство й глупоту.^к (Бо що може зробити людина, яка прийде після царя? Тільки те, що вже робилось.) **13** І побачив я, що мудрість ліпша від глупоти,^л так само як світло ліпше від темряви.

14 Мудрий широко відкриває очі*,^м а безглуздий ходить

2:6 *Або «лісі». **2:7** *Букв. «синів дому». **2:8** *Або «майно, яке належить тільки». *Або «шляхетна жінка, багато шляхетних жінок». **2:10** *Букв. «про що просили мої очі». *Або «веселошці». ^Або «часткою». **2:11** *Або «користі». **2:14** *Букв. «має очі в голові».

у темряві.^а Але я зрозумів також, що їх усіх чекає той самий кінець.^б **15** Після того я сказав у серці своєму: «Що станеться з безглуздом, те станеться і зі мною».^в Яка ж мені користь з того, що я став таким мудрим? Тож промовив я в серці своєму: «Це теж марнота». **16** Бо ні про мудрого, ні про безглуздого не залишиться довга пам'ять.^г У прийдешні дні всі будуть забуті. Мудрий помирає так само, як і безглуздий.^д

17 І я зненавидів життя,^е бо все, що робиться під сонцем, видалося мені безрадіним, все марне,^є все — гонитва за вітром.^ж **18** Зненавидів я також усю свою тяжку працю, яку виконував під сонцем,^з бо мушу залишити все тому, хто прийде після мене.^и **19** І хто знає: буде він мудрим чи безглуздом?^і А він заволодіє усім, що я набув під сонцем тяжкою працею і мудрістю. Це теж марнота. **20** Тож моє серце охопив розпач, коли я глянув на всю тяжку працю, яку виконував під сонцем. **21** Людина може трудитися з мудрістю, знанням і вмінням, але її надбання переходить* до того, хто над ним не трудився.^к Це теж марнота і нещастя^л велике.

22 Що ж отримає людина за всю свою тяжку працю і прагнення, які спонукують* її трудитися під сонцем?^м **23** Адже те, чим вона займається всі свої дні, приносить біль та розчарування,^н і навіть уночі її серце не має спокою.^о І це теж марнота.

2:21 *Або «вона мусить передати все». ^аАбо «лихо». **2:22** *Букв. «і старання серця».

РОЗД. 2

а Пр 14:8
Пр 17:24
Ів 3:19
Ілв 2:11
б Ек 3:19, 20
Ек 9:2, 3
Ек 9:11
в Пс 49:10
г Вк 1:8
Ек 1:11
д Ек 6:8
Рм 5:12
е 1Цр 19:2, 4
Єр 20:17, 18
є Йв 7:6
Ек 2:21
Рм 8:20
ж Ек 1:14
Ек 5:16
з Ек 2:4–8
и Пс 39:6
Лк 12:20
і 1Цр 12:6, 8
2Хр 12:1, 9
к Ек 2:18
Ек 5:15, 16
л Ек 1:3
Ек 3:9
м Йв 14:1, 2
Лк 12:29
н Бт 31:40, 41

Друга кол.

а Пв 12:18
Ек 3:22
Ек 8:15
Дії 14:17
б Ек 3:12, 13
Ек 5:18, 19
в 1Цр 4:7
1Цр 4:22, 23
1Цр 10:4, 5
1Цр 10:21
г 1См 18:14
Пр 3:32, 33
Іс 3:10
д Пв 6:10, 11
Пр 13:22
Пр 28:8

РОЗД. 3

е 2См 3:31
є Пс 39:1
ж 1См 19:4
1См 25:23, 24
Єс 4:13, 14
Пс 145:11
Пр 9:8
з Пс 139:21
Рм 12:9
и Ек 1:3
Ек 5:15, 16

24 Немає нічого ліпшого для людини, ніж їсти та пити і тішитися* своєю тяжкою працею.^а Зрозумів я також, що це з руки правдивого Бога.^б **25** Бо хто ліпше від мене їсть і п'є?^в

26 Правдивий Бог дає людині, яка йому до вподоби, мудрість, знання і радість,^г а грішнику він дає роботу — збирати й нагороджувати, щоб потім віддати все тому, кого Бог вподобав.^д Це теж марнота і гонитва за вітром.

- 3** На все свій час,
є час для кожної справи під небом:
- 2** час народжуватися* і час помирати,
час садити і час виривати посаджене,
- 3** час убивати і час лікувати,
час руйнувати і час будувати,
- 4** час плакати і час сміятися,
час голосити і час танцювати*,
- 5** час розкидати каміння і час каміння збирати,
час обіймати і час стримуватися від обіймів,
- 6** час шукати і час миритися з втратою,
час зберігати і час викидати,
- 7** час розривати^е і час зшивати,
час мовчати^є і час говорити,^ж
- 8** час любити і час ненавидіти,^з
час для війни і час для миру.

9 Яка користь робітнику з того, що він докладає стільки зусиль?^и **10** Я бачив спра-

2:24 *Або «дозволити своїй душі бачити добро». **3:2** *Або «народжувати». **3:4** *Букв. «підстрибувати; скакати».

ви, якими Бог дав займатися синам людським. **11** Усе він зробив гарним* свого часу.^а Він навіть вклав вічність у їхнє серце. Проте люди ніколи не зможуть збагнути всі діла, які чинить правдивий Бог, від початку до кінця.

12 Я дійшов висновку, що для людини немає нічого ліпшого, ніж радіти і робити добро у своєму житті,^б **13** і що кожен повинен їсти, пити й тішитися своєю тяжкою працею. Це дар від Бога.^в

14 І я зрозумів: усе, що робить правдивий Бог, залишиться повіки. До цього немає що додати і немає що відняти. Правдивий Бог зробив це так, щоб люди боялись його.^г

15 Що стається, те вже сталося, і що буде, те вже колись було.^д Але правдивий Бог шукає того, за чим женуться*.

16 Побачив я під сонцем ще й таке: зло було там, де мала бути справедливість; воно було й там, де мала бути праведність.^е **17** Тож промовив я в серці своєму: «Правдивий Бог буде судити і праведного, і неправедного,^є бо є час для кожної справи та всякого діла».

18 Також подумав я в серці своєму про людських синів: правдивий Бог випробує їх і покаже, що вони не відрізняються від тварин, **19** бо в людей і в тварин один кінець.^ж Як помирають одні, так помирають й інші, і в усіх той самий дух.^з Тож людина не має переваги над тваринами, адже все марне. **20** Всі йдуть у те саме місце.^и Усі виникли з поро-

3:11 *Або «впорядкованим; належним; відповідним». **3:15** *Або, можливо, «те, що минуло».

РОЗД. 3

а Бт 1:31

Рм 1:20

б Пс 37:3

1Фс 5:15

в Ек 5:18, 19

Іс 65:21, 22

г Єр 10:7

Об 15:4

д Ек 1:9

е Пс 82:2

Пс 94:16, 21

є Ек 12:14

Дії 17:31

Рм 2:5, 6

ж Йв 14:10

Пс 39:5

Пс 89:48

з Бт 7:22

Пс 104:29

Ек 12:7

и Ек 9:10

Друга кол.

а Бт 2:7, 19

б Бт 3:19

Йв 10:9

в Пс 146:3, 4

Ек 3:19

Ек 9:10

г Рм 12:7

Ек 5:18

д Йв 14:21

Ек 6:12

РОЗД. 4

е Пс 69:20

Пс 142:4

є Йв 3:17

Ек 2:17

ж Єр 20:18

з Ек 1:14

и Гл 5:26

і Пр 6:10, 11

Пр 20:4

к Пс 37:16

Пр 15:16

Пр 16:8

Пр 17:1

л Пр 27:20

Ек 5:10

м Пс 39:6

Лк 12:18–20

н Ек 2:22, 23

о Бт 2:18

Пр 27:17

ху,^а і в порох усі повертаються.^б **21** Хто може знати, чи дух людей піднімається вгору і чи дух тварин спускається вниз, до землі?^в **22** І побачив я, що для людини немає нічого ліпшого, як тішитися своєю працею,^г адже в цьому її нагорода*. Бо хто дасть їй можливість побачити, що станеться після неї?^д

4 Знову я звернув увагу на все гноблення, яке чиниться під сонцем. Я бачив сльози пригноблених, і ніхто їх не потішав.^е Їхні гнобителі мали силу, і ніхто їх не потішав. **2** І я зрозумів, що ті, хто помер, щасливіші за тих, хто живе.^є

3 А ще ліпше тому, хто не родився* і не бачив безрадісних діл, які робляться під сонцем.^з

4 Також я побачив, що суперництво спонукує людей докладати багато зусиль* і вправно працювати.^и Це теж марнота і гонитва за вітром.

5 Безглуздий сидить склавши руки, його тіло марніє*.^і

6 Ліпше жменя спокою, ніж дві жмені тяжкої праці й гонитви за вітром.^к

7 Я звернув увагу на ще один приклад марноти під сонцем: **8** буває, що людина самотня, в неї нікого немає; вона не має ні сина, ні брата, але без кінця тяжко працює. Очі її ніколи не насичуються багатством.^л Але чи вона запитує себе: «Для кого я тяжко працюю і позбавляю себе* всякого добра?»^м Це теж марнота і безрадісна справа.^н

9 Двом ліпше, ніж одному,^о бо за свою тяжку працю вони

3:22 *Або «частка». **4:4** *Або «важкої праці». **4:5** *Букв. «і їсть власне тіло». **4:8** *Або «свою душу».

отримують добру нагороду*.
10 Коли один з них впаде, інший допоможе своєму товаришу піднятися. А що буде з тим, хто впаде, і поряд не буде нікого, хто допоміг би йому піднятися?

11 Крім того, якщо двоє ляжуть разом, то їм буде тепло. А як зігрітись одному? **12** І одного можна перемогти, але двоє разом зможуть дати відсіч. І мотузка потрійна не швидко* розірветься.

13 Ліпше бідний, але мудрий хлопець, ніж старий, але безглуздий цар,^а якому вже бракує розуму, щоб прислухатись до перестороги.^б **14** Бо він* вийшов з в'язниці, щоб стати царем,^в хоч народився у царстві бідним.^г **15** Я розмірковував про всіх живих, які ходять під сонцем, і про те, що стається з молодим наступником, котрий займає місце царя. **16** Хоча багато хто підтримує його, але ті, хто прийде пізніше, не будуть ним задоволені.^д Це теж марнота і гонитва за вітром.

5 Пильнуй за своїми кроками, коли йдеш до дому правдивого Бога.^е Ліпше прийти і послухати,^е ніж принести жертву так, як це роблять безглузді,^ж котрі не усвідомлюють, що чинять зло.

2 Не квапся своїми устами і нехай серце твоє не спішить говорити перед правдивим Богом,^з адже правдивий Бог на небі, а ти на землі. Тому не будь багатослівним.^и **3** Бо через надмірну заклопотаність*^и бувають сновидін-

4:9 *Або «більше користі». 4:12 *Або «не легко». 4:14 *Можливо, стосується мудрого хлопця. 5:3 *Або «надто багато турбот».

РОЗД. 4

- а Пр 19:1
Пр 28:6, 16
- б 1Цр 22:8
2Хр 25:15, 16
- в Бт 41:14, 40
- г 2См 7:8
Йв 5:11
- д 2См 20:1

РОЗД. 5

- е Пс 15:1, 2
- е Пв 31:12
Дп 17:11
- ж 1См 13:12, 13
1См 15:22
Пр 21:27
Іс 1:13
Ос 6:6
- з Чс 30:2
1См 14:24
- и Пр 10:19
- і Мт 6:25, 34
Лк 12:18–20

Друга кол.

- а Пр 10:19
Пр 15:2
- б Пв 23:21
Пс 76:11
Мт 5:33
- в Ек 10:12
- г Чс 30:2
Пс 66:13
- д Пв 23:22
Пр 20:25
- е Сд 11:35
- е Лв 5:4
- ж Пс 127:1
Ор 1:11
- з Ек 5:3
- и Ек 12:13
- і Ек 3:16
- к 1См 8:11, 12
1Цр 4:7
2Хр 26:9, 10
Псн 8:11
- л Ек 4:8
- м Мт 6:24
Лк 12:15
1Тм 6:10
- н 1Цр 4:22, 23
- о Пр 23:4, 5
1Ів 2:16

ня*, а через надмір слів — безглузда мова.^а **4** Коли даєш обітницю Богові, то не зволькай її виконати,^б бо йому не подобаються безглузді.^в Що пообіцяв, те виконай.^г **5** Ліпше не дати обітниць, ніж дати і не виконати.^д **6** Не дозволяй устам ввести тебе* у гріх^е і не говори перед ангелом^ж, що це була помилка.^з Для чого своїми словами гнівити правдивого Бога, щоб він знищив діло твоїх рук?^и **7** Як велика заклопотаність веде до сновидін,^и так і багатослів'я — до марноти. Ти ж бійся правдивого Бога.^м

8 Якщо у своєму краю ти бачиш утиск бідного і порушення справедливості та праведності, то не дивуйся цьому.^і Бо і за начальником спостерігає хтось вищий від нього, над кожним є той, хто стоїть ще вище.

9 Усі ці люди ділять між собою плоди землі, навіть цар годується з поля.^к

10 Хто любить срібло, той ніколи ним не насититься, і хто любить багатство, не насититься прибутком.^л Це теж марнота.^м

11 Коли збільшується добро, то стає більше і тих, хто його споживає.^н Яка ж тоді користь його власникові? Хіба тільки дивитись на нього своїми очима.^о

12 Солодкий сон у робітника — чи мало, чи багато він їсть, а достаток багатого не дає йому спати.

13 Я бачив під сонцем велике нещастя* — багатство, яке збирав власник собі на біду.

5:3 *Або «мрії». 5:6 *Букв. «твоє тіло». *Або «посланцем». 5:13 *Або «лихо».

14 Це багатство пропало через невдалу ризиковану справу*, і коли той чоловік стає батьком, то не має що залишити своєму сину.^а

15 Якою людина вийшла з утроби матері, такою і піде — піде нагою, якою і прийшла.^б Вона нічого не може забрати з собою за всю свою тяжку працю.^в

16 І це теж велике нещастя* — якою людина прийшла, такою й відійде. Тож який пожиток з тяжкої праці має той, хто трудиться на вітер?^г

17 Щодня він істає у темряві, у великому розчаруванні, хворобах та гніві.^д

18 Я бачив, що добре і правильно для людини — їсти, пити і тішитися тяжкою працею,^е яку вона виконує під сонцем упродовж свого короткого життя, котре дав їй правдивий Бог; бо це її нагорода*.^ж

19 Також якщо правдивий Бог дає людині багатство і статки^з та можливість насолоджуватися ними, то вона має прийняти цю нагороду* і тішитися своєю тяжкою працею. Це дар від Бога.^и 20 Бо вона майже не помічатиме*, як минає її життя, оскільки правдивий Бог сповнює її серце радістю.^й

6 Я бачив під сонцем ще одне нещастя*, яке часто трапляється людям: 2 правдивий Бог дає людині багатство, статки і славу, і вона має вдосталь усього, чого прагне*. Однак правдивий Бог не дає їй цим користуватись,

5:14 *Або «заняття». 5:16; 6:1 *Або «лихо». 5:18 *Або «частка». 5:19 *Або «частку». 5:20 *Або «не пам'ятиме». 6:2 *Або «вдосталь усього для своєї душі».

РОЗД. 5

а Пр 23:4, 5
Мт 6:19

б Йв 1:21

в Пс 49:17
Лк 12:20
1Тм 6:7

г Мт 16:26
Йв 6:27

д 1Тм 6:10

е 1Цр 4:20

ж Ек 2:24
Ек 3:22
Іс 65:21, 22

з 1Цр 3:12, 13
Йв 42:12

и Пв 8:10
Ек 3:12, 13
1Тм 6:17
Як 1:17

й Пв 28:8
Пс 4:7

Друга кол.

РОЗД. 6

а Ек 4:2, 3

б Йв 3:11, 13
Йв 14:1

в Йв 30:23
Ек 3:20
Рм 5:12

г Бг 3:19
Пр 16:26

д Пс 49:10
Ек 2:15, 16

е 1Хр 29:15
Йв 8:9
Йв 14:1, 2
Пс 102:11

а все це може дістатися комусь чужому. Це марнота і велике горе. 3 Якби хтось мав сотню дітей, жив багато років і дожив до старості, але він* не насолодився добром, перш ніж зійшов у могилу*, то мушу сказати, що мертвонародженій дитині ліпше, ніж йому.^а 4 Бо ця дитина вийшла з утроби даремно і відійшла в темряву, і темрява огорне її ім'я. 5 Хоча вона ніколи не бачила сонця і нічого не знала, їй ліпше*, ніж тому, хто довго живе.^б 6 Яка користь з того, щоб двічі прожити по тисячу років, але не відчутти насолоди? Хіба не всі йдуть у те саме місце?^в

7 Уся тяжка праця людини — заради шлунка,^г проте її апетит* ніколи не задовольняється. 8 Яка ж перевага в мудрого над безглуздом?^д І яка користь бідному з того, що він знає, як вживати*? 9 Ліпше насолоджуватись тим, що бачать очі, ніж піддаватися своїм бажанням*. Це теж марнота і гонитва за вітром.

10 Усьому, що з'явилось, уже дано ім'я. Відомо теж, якою є людина. І їй не під силу сперечатися* з тим, хто за неї сильніший. 11 Чим більше слів*, тим більше марноти, і яку користь вони приносять людині? 12 Хто знає, що людині найліпше робити впродовж її короткого і марного життя, яке минає, мов тінь?^е І хто скаже людині, що станеться під сонцем після неї?

6:3 *Або «його душа». #Або «і навіть могила не стала його». 6:5 *Букв. «має більше відпочинку». 6:7 *Або «душа». 6:8 *Букв. «ходить перед живими». 6:9 *Або «блукати душею». 6:10 *Або «захищати свою справу в суді». 6:11 *Або, можливо, «речей».

7 Ліпше добре ім'я*, ніж до-рогоценна олія,^a і ліпше день смерті, ніж день на-родження. **2** Ліпше іти в дім жалоби, ніж у дім святкування,^b бо такий кінець кожної людини, і живому варто взяти це до серця. **3** Ліпше страж-дання, ніж сміх,^c бо сум на об-личчі робить серце ліпшим.^d **4** Серце мудрого – у домі жа-лоби, а серце безглузлого – у домі веселощів*.^e

5 Ліпше вислуховувати до-кори мудрого,^e ніж слуха-ти пісню безглуздох. **6** Бо сміх безглузлого^e – наче тріс-кіт тернини, яка горить під казаном; і це теж марнота. **7** Але пригноблення може до-вести мудрого до безумства, і хабар псує серце.*

8 Кінець справи ліпший за її початок. Ліпше бути терпе-ливим, ніж мати пихатий дух.³ **9** Не поспішай* ображатись,^и бо образа живе в серці без-глуздох*.^і

10 Не кажи: «Чому дні ми-нули були ліпші від теперіш-ніх?» – бо неумдро питатися про таке.^к

11 Мудрість разом зі спад-щиною – це добре і приносить користь тим, хто бачить ден-не світло*. **12** Бо мудрість дає захист,^л як і гроші дають захист,^м але перевага знання в тому, що мудрість зберігає життя тим, хто її має.^н

13 Подумай про діла прав-дивого Бога. Кому під силу вирівняти те, що він зробив кривим?° **14** У день добрий і сам будь добрим,^п а в день

7:1 *Або «добра репутація». Букв. «ім'я». 7:4 *Або «розвага». 7:9 *Букв. «не поспішай у своєму дусі». °Або, можливо, «є ознакою безглузлого». 7:11 *Тобто живим.

РОЗД. 7

- a Пр 10:7
- Пр 22:1
- Іс 56:5
- Лк 10:20
- б Іс 5:11, 12
- в Пс 119:71
- Лк 6:21
- г 2Кр 7:10
- Єв 12:11
- д 1См 25:36
- Пр 21:17
- е Пс 141:5
- Пр 15:31
- є Ек 2:2
- ж Вх 23:8
- Пв 16:19
- 1См 8:1–3
- Пр 17:23
- з Пр 13:10
- Як 5:10
- 1Пт 5:5
- и Пр 16:32
- Як 1:19
- і Бт 4:5
- Єс 5:9
- Пр 14:17, 29
- Пр 29:11
- к Лк 9:62
- л Пр 4:5, 6
- м Пр 10:15
- н Пр 3:13, 18
- Пр 8:35
- Пр 9:11
- о Йв 9:12
- Іс 14:27
- п Як 5:13

Друга кол.

- a Йв 2:10
- Іс 45:7
- б Пр 27:1
- Ек 9:11
- Як 4:13, 14
- в Пс 39:5
- г Бт 4:8
- 1См 22:18
- д Йв 21:7
- Пс 73:12
- е Іс 65:5
- Мт 6:1
- Рм 10:3
- Рм 14:10
- є Пр 3:7
- Рм 12:3
- ж Пр 16:18
- з Пс 14:1
- Пр 14:9
- и Пс 55:23
- Пр 10:27
- і Флп 4:5
- к Пр 21:22
- Пр 24:5
- л 2Кр 6:36
- Пс 51:5
- Рм 3:23
- 1Ів 1:8
- м 1См 24:9
- н Як 3:2, 8, 9
- о Пс 36:6
- Пс 139:6
- Іс 55:9
- Рм 11:33
- п Ек 1:17
- Ек 2:12

нешастя* подумай про те, що Бог допустив, аби існував і цей день, і той,^a щоб люди не могли знати напевне*, що ста-неться з ними в майбутньо-му.^б

15 Упродовж свого марного життя^в я бачив усяке: і правед-ного, який живе праведно, але гине,^г і неправедного, який чи-нить зло, але живе довго.^д

16 Не будь занадто правед-ним^е і не виставляй себе надто мудрим.^є Навіщо тобі губити себе?ж **17** Не погрузай у злі і не будь безглуздим.^з Навіщо тобі помирати передчас-но?и **18** Найліпше триматися першого застереження, але не забувати і про друге,^і бо хто боїться Бога, той буде дотри-муватись і того, і того.

19 Мудрість робить люди-ну сильнішою за десяткох мо-гутніх чоловіків, які охороня-ють місто.^к **20** Немає на землі праведної людини, яка завжди робить добро і ніколи не грі-шить.^л

21 Також не бери близько до серця всього, що говорять люди,^м інакше можеш почути, як твій слуга проклинає те-бе. **22** Адже ти добре знаєш у своєму серці, що сам багато разів проклинав інших.^н

23 Усе це я випробував муд-рістю і сказав: «Стану муд-рим», але не міг цього до-сягнути. **24** Усе, що сталося, неосяжне і дуже глибоке. Хто це може збагнути?° **25** Я ске-рував своє серце на те, щоб пі-знати, дослідити і знайти мудрість та причину всього, а також зрозуміти, у чому зло безглуздя й глупота безумст-ва.^п **26** Тоді я збагнув, що гір-кішою за смерть є та жінка,

7:14 *Або «лиха». °Або «виявити».

яка подібна до мисливських тенет, чие серце – мов невід, а руки – мов кайдани. Той, хто догоджає правдивому Богу, від неї втече,^а а грішника вона впіймає.^б

27 «Ось що я зрозумів, – говорить наставник.^в – Аби дійти висновку, я дослідив одну річ за іншою, **28** але не знайшов того, чого я* постійно шукав. Серед тисяч людей я знайшов одного чоловіка*, але жінки серед них не знайшов. **29** І я зрозумів лише одне: правдивий Бог створив людей праведними,^г але вони пішли за багатьма своїми задумами».^д

8 Хто зрівняється з мудрим? Хто знає, як вирішити проблему*? Мудрість просвітлює обличчя людини, і її суворий вигляд стає лагіднішим.

2 Я кажу: «Дотримуйся наказів царя^е заради присяги перед Богом.^є **3** Не послішай відходити від царя.* Не втягуйся в жодну погану справу.^з Адже цар може робити все, що захоче, **4** бо його слово – беззаперечне,^и і хто наважиться сказати йому: «Що ти робиш?»»

5 Хто дотримується наказу, той не зазнає кривди,^і а серце мудре буде знати відповідний час і підхід*.^к **6** Для кожної справи є свій час і підхід*,^л адже люди стикаються з багатьма проблемами. **7** Ніхто не знає, що буде потім. Тому хто скаже, як саме все буде?

8 Як людина не має влади над духом* і не може йо-

7:28 *Або «моя душа». ^аАбо «праведного чоловіка». **8:1** *Або «як витлумачити справу». **8:5, 6** *Або «суд». **8:8** *Або «подихом; вітром».

РОЗД. 7

а Бг 39:7–9

б Пр 5:3, 14
Пр 7:22, 23
Пр 22:14

в Ек 1:1

г Бг 1:26, 31

д Бг 3:6
Бг 6:12
Пв 32:5**РОЗД. 8**е Пр 24:21, 22
Рм 13:1
Тит 3:1
1Пт 2:13

є 2См 5:3

ж Ек 10:4

з 1Цр 1:5, 7
Пр 20:2

и 1Цр 2:24, 25

і Рм 13:5
1Пт 3:13к 1См 24:12, 13
1См 26:8–10
Пс 37:7

л Ек 3:17

Друга кол.

а Пс 89:48

б Вх 1:13, 14
Мих 7:3

в Пр 10:7

г Пр 10:4, 6

д 1См 2:22, 23

е Пс 34:9
Пс 103:13
Пс 112:1
Іс 3:10
2Пт 2:9є Пр 37:10
Іс 57:21

ж Йв 24:24

з Ек 7:15

и Пр 37:7
Пс 73:12

і Пс 100:2

к Ек 2:24
Ек 3:12, 13

го втримати, так вона не має влади і над днем смерті.^з Як нікого не звільняють від служби під час війни, так і зло не дасть врятуватися тим, хто його чинить*.

9 Усе це я бачив і роздумував у серці про кожну справу, яка робиться під сонцем. Весь час людина панує над людиною їй на шкоду*.^б **10** Я бачив і те, як ховали неправедних, тих, які прийшли у святе місце та відходили звідти. Але про них швидко забули в місті, де вони так поводитись.^в Це теж марнота.

11 Оскільки покарання за злий вчинок не приходить швидко,^г то серце підштовхує людей чинити зло.^д **12** Хоча грішник сто разів робить зло і все-таки живе довго, але я знаю: тим, хто боїться правдивого Бога, буде добре, бо вони мають страх перед ним.^е **13** А неправедний добра не побачить^є і не продовжить своїх днів, які наче тінь,^ж бо він не має страху перед Богом.

14 На землі відбувається те, що є марним*: до праведних ставляться так, ніби вони вчинили зло,^з а до грішних – так, ніби вони повелись праведно.^и Я кажу, що й це марнота.

15 Тож я порадив веселитися,^і бо під сонцем немає нічого ліпшого для людини, ніж їсти, пити й радіти, і це має супроводжувати її у тяжкій праці впродовж усього життя,^к яке правдивий Бог дав їй під сонцем.

16 Я віддавсь всім серцем тому, щоб здобути мудрість

8:8 *Або, можливо, «зло неправедних не може їх врятувати». **8:9** *Або «кривду; втрату». **8:14** *Або «те, що розчаровує».

і побачити всі справи*, які чиняться на землі,^a і не спавні вдень ні вночі^z. **17** Тоді я замислився над усіма ділами правдивого Бога і усвідомив, що люди не можуть збагнути того, що відбувається під сонцем.^b Хоч би як люди старались, вони не зможуть цього збагнути. І навіть якщо вони будуть твердити, що мають достатньо мудрості, усе ж вони цього збагнути не зможуть.^b

9 Тож узяв я все це до серця і дійшов висновку, що і праведні, і мудрі, а також справи їхні – в руках правдивого Бога.^c Люди не знають ані любові, ані ненависті, які існували перед ними. **2** Усіх чекає той самий кінець^d – праведних і неправедних,^e добрих, чистих і нечистих, тих, хто жертви приносить, і тих, хто їх не приносить. Добрий такий самий, як і грішник, і той, хто клянется, такий самий, як і той, хто стримується від клятви. **3** Ось яка сумна річ діється під сонцем: оскільки всіх чекає однаковий кінець,^e то серце людей сповнене злом. Поки вони живуть, в їхньому серці панує безумство, а потім вони помирають*.

4 Хто перебуває серед живих, той має надію, тому що живому собаці ліпше, ніж мертвому леву.^ж **5** Бо живі знають*, що помруть,^з а мертві нічого не знають^и і більше не мають нагороди^и, оскільки всі спогади про них відійшли в минуле.^и **6** Також зникла їх-

8:16 *Або «заняття». ^aАбо, можливо, «що люди не сплять ні вдень ні вночі». **9:3** *Букв. «і після цього — до мертвих». **9:5** *Або «усвідомлюють». ^zАбо «платні».

РОЗД. 8

a Ек 1:13
Ек 7:25

b Ек 3:11
Рм 11:33

v Йв 28:12
Ек 7:24
Ек 11:5

РОЗД. 9

г Пв 33:3
1См 2:9
Пс 37:5

d Ек 5:15

e Ек 8:10

е Йв 3:17–19
Ек 2:15

ж Іс 38:19

з Бт 3:19
Рм 5:12

и Пс 88:10
Пс 115:17
Пс 146:4
Іс 38:18
Ів 11:11

i Йв 7:9, 10
Ек 2:16

Друга кол.

a Ек 9:10

b Пс 12:7
Пс 104:15
Ек 2:24

v Пв 16:15
Дії 14:17

г Дн 10:2, 3

d Пр 5:18

e Ек 5:18

е Пс 115:17
Пс 146:3, 4
Іс 38:18

ж 1См 17:50
Пс 33:16

з Ек 2:15

и 2См 17:23

i Ек 8:8
Як 4:13, 14

ня любов, їхня ненависть і їхні ревності, і вони вже не мають частки в тому, що робиться під сонцем.^a

7 Іди, їж свій хліб з радістю і пий вино з веселим серцем,^b бо правдивий Бог задоволений твоїми ділами.^b **8** Нехай вбрання твоє завжди буде біле*, а голова – намащена олією.^г **9** Насолоджуйся життям зі своєю коханою дружиною^d впродовж усього свого марного життя, яке Він дав тобі під сонцем, усі дні своєї марноти, бо це твій жереб* у житті та в тяжкій праці, яку ти виконуєш під сонцем.^e **10** Усе, що в змозі робити твоя рука, роби з усіх сил, бо в могилі*, куди ти йдеш, немає ні праці, ні задумів, ні знання, ні мудрості.^e

11 Ще щось я побачив під сонцем: швидкі не завжди перемагають у бігу, а сильні – у битві.^ж також мудрі не завжди мають їжу, а розумні – багатство,^з і ті, хто має знання, не завжди досягають успіху,^и бо на них усіх має вплив час і випадок*. **12** Адже людина не знає свого часу.ⁱ Подібно як риба ловиться у згубну сіть, а птахи – в тенета, так і сини людські потрапляють у пастку, коли для них раптово настає час нещастя*.

13 Також ось що я помітив стосовно мудрості під сонцем, і це мене вразило: **14** було мале містечко, і в ньому жило небагато людей; і вийшов проти нього могутній цар, оточив

9:8 *Тобто яскраве вбрання, що відображає радісний настрій, на відміну від жалобного. **9:9** *Або «чідка». **9:10** *Або «шеблі», тобто спільній могилі людства. Див. глосарій. **9:11** *Або «неочікувана подія». **9:12** *Або «лиха».

його і збудував великі облогові споруди. **15** І знайшовся там чоловік – бідний, але мудрий. Він врятував місто завдяки своїй мудрості, однак тоді бідняка ніхто не пам'ятав.^а **16** Тож я сказав собі: «Мудрість ліпша за силу,^б але мудрістю бідняка погорджують і до його слів не прислухаються».^в

17 Ліпше прислухатись до спокійних слів мудрого, ніж до криків того, хто править серед безглуздих.

18 Мудрість ліпша за військову зброю, але один тільки грішник може зруйнувати багато доброго.^г

10 Як від мертвих мух псується і смердить пахуча олія, так і трохи безглуздя переважає мудрість і славу.^д

2 Серце мудрого веде його правильною дорогою*, а серце безглузого – неправильною*.^е

3 Хоч би яким шляхом ішов безглуздий, йому бракує розсудливості*,^в і всі бачать, що він безглуздий*.^ж

4 Якщо спалахне на тебе гнів* правителя, не покидай свого місця,^з бо спокій стримує великі гріхи.^з

5 Я бачив під сонцем ще одну сумну річ – помилку, якої припускаються ті, хто наділений владою:^и **6** багато безглуздих поставлені на високе становище, а здібні* люди залишаються на низькому становищі.

7 Я бачив слуг верхи на конях, а князі ходили пішки, немов слуги.*

10:2 *Букв. «є праворуч від нього». *Букв. «є ліворуч від нього». **10:3** *Букв. «Йому бракує серця». **10:4** *Букв. «дух; подих». **10:6** *Букв. «багати».

РОЗД. 9

а Ек 9:11

б Пр 21:22
Пр 24:5
Ек 7:12, 19
Ек 9:18в Мр 6:3
1Кр 2:8г Існ 22:20
1Кр 5:6
Єв 12:15

РОЗД. 10

д Чс 20:10, 12
2См 12:9–11е Пр 14:8
Пр 17:16

є Пр 10:23

ж Пр 13:16
Пр 18:7

з Ек 8:2, 3

и 1См 25:23, 24
Пр 25:15і 1См 26:21
1Цр 12:13, 14

к Пр 30:21–23

Друга кол.

а Пр 26:27

б 1Цр 10:6, 8
Пс 37:30Лк 4:22
Еф 4:29в Пс 64:2, 8
Пр 10:14, 21
Пр 14:3

г 1См 25:10, 11

д Пр 10:19
Пр 15:2е Пр 27:1
Ек 6:12
Як 4:13, 14є 2Хр 13:7
2Хр 36:9

ж Пр 31:4, 5

з Пр 21:25
Пр 24:33, 34и Пс 104:15
Ек 9:7

і Ек 7:12

8 Хто яму копає, той сам може в неї впасти,^а і того, хто проломлює кам'яний мур, може вкусити змія.

9 Той, хто добуває каміння, може ним поранитись, а той, хто рубає дрова, наражається на небезпеку*.

10 Якщо сокира тупа і її не нагострити, то доведеться докладати багато зусиль. А мудрість допомагає досягти успіху.

11 Якщо змія кусає перед тим, як звучить заклинання, то вмілому заклиначу* немає користі з його вміння.

12 Слова з уст мудрого приносять ласку,^б а уста безглузлого нищать його самого.^в

13 Перші його слова – це безглуздя,^г а останні – згубне безумство. **14** І все ж безглуздий продовжує говорити.^д

Людина не знає, що буде потім; хто скаже їй, що станеться після неї?^е

15 Безглуздий виснажується від своєї тяжкої праці, бо навіть не знає, як знайти дорогу до міста.

16 Як жахливо, коли цар краю – дитина,^в а його князі починають бенкетувати з самого ранку! **17** Як добре, коли цар краю – син шляхетного роду і його князі їдять у належний час, щоб набиратися сил, а не пиячити!^ж

18 Через великі лінощі прогинаються балки стелі, і через те, що руки ледачі, протікає дах.^з

19 Хліб* готують для веселощів, і вино робить життя радісним,^и а гроші задовольняють будь-яку потребу.^і

10:9 *Або, можливо, «має бути з нами обережним». **10:11** *Букв. «володарю язика». **10:19** *Або «їжу».

20 Не проклинай царя навіть у думках*^а і багатого у своїй спальні, бо пташка^б може передати звук^а або крилате створіння може повторити сказане тобою.

11 Кидай* свій хліб на воду,^б бо через багато днів ти знову його знайдеш.^в 2 Давай частку з того, що маєш, сімом, а навіть вісьмом,^г бо не знаєш, яке нещастя* може статися на землі.

3 Якщо хмари повні води, то з них проллється на землю дощ; і, якщо дерево упаде чи то на південь, чи то на північ, воно лежатиме там, де впало.

4 Хто спостерігає за вітром, той зерно не посіє, і хто дивиться на хмари, той не буде жати.^а

5 Так само як ти не знаєш, як діє дух у кістках дитини в материнській утробі,^в так не знаєш і діл правдивого Бога, який робить усе.^е

6 Сій зерно вранці й до вечора не давай відпочинку своїй руці,^ж бо не знаєш, яке зійде — оце чи оте, а може, зійде і те, і друге.

7 Світло приємне, і сонце милує очі. 8 Якщо людина живе багато років, то хай насолоджується всіма цими речами.^з Але вона мусить пам'ятати, що днів темряви може бути багато. Усе, що прийде, — марнота.^и

9 Тішся, юначе, поки молодий, і нехай твоє серце радіє у дні твоєї юності. Йди туди, куди спонукує тебе серце і куди ведуть очі, проте знай: за все це правдивий Бог приве-

10:20 *Або, можливо, «у своєму ліжку». ^бБукв. «небесне створіння, що літає». ^аАбо «звістку». 11:1 *Або «відсилля». 11:2 *Або «лихо».

РОЗД. 10
а Вх 22:28

РОЗД. 11
б Пр 22:9

в Пв 15:10, 11
Пр 19:17
Лк 14:13, 14
Єв 6:10

г Пс 37:21
Лк 6:38
2Кр 9:7
1Тм 6:18

д Пр 20:4

е Пс 139:15

є Йв 26:14
Пс 40:5
Ек 8:17
Рм 11:33

ж Ек 9:10
2Кр 9:6
Кл 3:23

з Ек 5:18
Ек 8:15

и Ек 12:1

Друга кол.

а Ек 3:17
Ек 12:14
Рм 2:6

б Пс 25:7
2Тм 2:22

РОЗД. 12

в Пс 71:17
Пс 148:7, 12
Лк 2:48, 49
2Тм 3:15

г Пс 90:10

д 1См 4:15

е Бт 48:10

є 2См 19:34, 35

ж Пр 16:31

з Йв 30:23
Ек 9:10

и Бт 50:7, 10

і Бт 3:19
Пс 146:4

к Бт 2:7
Йв 27:3
Йв 34:14, 15
Пс 104:29
Іс 42:5

де тебе на суд*.^а 10 Тож віддаляй тривоги від свого серця і відвертай усе, що згубне, від свого тіла*, бо молодість і розквіт років — це марнота.^б

12 Тож пам'ятай про свого Величного Творця у дні молодості,^в поки не настали дні нещастя*^г і не прийшли роки, про які ти скажеш: «Вони не приносять мені задоволення»; 2 поки не потьмяніло світло сонця, місяця та зірок^а і поки хмари не повернулися після зливи*; 3 поки не настав день, коли сторожі* дому стануть нестійкими^и і міцні чоловіки зігнуться, коли жінки перестануть молоти, бо їх залишилось мало, коли стане темно жінкам, які виглядають з вікон;^є 4 коли зачиняться двері на вулицю, стихне скрегіт жорен, коли ти будеш прокидатися від пташиного співу і коли співучі дочки ослабнуть.^є 5 Людина почне боятися висоти й відчуватиме страх на дорозі. І вкриється цвітом мигдалеве дерево,^ж тяжко буде сунутися коник і тріснуть каперси, бо людина відходить у дім, в якому перебуватиме довго,^з і по вулиці вже ходять плакальниці.^и 6 Пам'ятай Його, поки не розірвався срібний шнур, не розкололася золота чаша, не розбився глек при джерелі й не зламалося колесо криниці*. 7 Тоді порошок повернеться в землю,^і де він і був, а дух* повернеться до правдивого Бога, який його дав.^к

11:9 *Або «притягне тебе до відповідальності». 11:10 *Букв. «плоті». 12:1 *Або «лихі дні». 12:2 *Або, можливо, «зі зливою». 12:3 *Або «доглядачі». ^аАбо «затремтять». 12:6 *Букв. «водозбору». 12:7 *Або «життєва сила».

8 «Марнота марнот*! – говорить наставник.^а – Усе марне».^б

9 Наставник не лише сам став мудрим, але й постійно навчав людей того, що знав.^в Він роздумував та все старанно досліджував, щоб укласти* численні прислів'я.^г 10 Наставник старався підбирати приємні вислови^а і точно записувати слова правди.

11 Слова мудрих – наче рожни,^е і їхні зібрані вислови –

12:8 *Або «суєта». 12:9 *Або «упорядкувати».

РОЗД. 12

а 1Цр 8:1
б Ек 1:2, 14
в 1Цр 10:1, 3
1Цр 10:6, 8
г 1Цр 4:29, 32
Пр 1:1
д Пр 16:24
Пр 25:11
е Дп 2:37
Єв 4:12

Друга кол.

а Ек 1:18
б Йв 28:28
Пс 111:10
Пр 1:7
в 1Ів 5:3
г Пв 6:1, 2
Пв 10:12
д Пс 62:12
Ек 11:9
Мт 12:36, 37
Дп 17:31
2Кр 5:10
1Тм 5:24

мов міцно позабивані цвяхи. Ці слова дає один пастир. 12 Що ж до всього іншого, си-ну мій, будь обережний: написанню багатьох книжок немає кінця, і надмірно захоплюватись ними – виснажливо для тіла.^а

13 Ось висновок з усього сказаного: бійся правдивого Бога^б і дотримуйся його заповідей,^в бо в цьому весь обов'язок людини.^г 14 Адже правдивий Бог буде судити кожне діло, в тому числі все приховане, чи добре воно, чи погане.^д

ПІСНЯ НАД ПІСНЯМИ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

СУЛАМІТКА У ТАБОРІ СОЛОМОНА (1:1–3:5)

- 1 Пісня над піснями (1)
  - Молода жінка (2–7)
  - Дочки єрусалимські (8)
  - Цар (9–11)
    - «Ми зробимо тобі золоті прикраси» (11)
  - Молода жінка (12–14)
    - «Мій коханий для мене — наче пахуча торбинка з миррою» (13)
  - Пастух (15)
    - «Яка ж ти вродлива, моя кохана»
  - Молода жінка (16, 17)
    - «Ти теж гарний, мій коханий» (16)
- 2 Молода жінка (1)
  - «Я лише квітка польова»
  - Пастух (2)
    - «Моя кохана... як лілія»
  - Молода жінка (3–14)
    - «Не будете пробуджувати... в мені кохання, поки воно саме не прокинеться» (7)
    - Наводяться слова пастуха (10б–14)
      - «Ходи зі мною, красуне моя» (10б, 13)

Брати молодій жінки (15)

«Ловіть для нас лисиць»
Молода жінка (16, 17)
«Мій коханий належить мені, а я — йому» (16)

- 3 Молода жінка (1–5)
  - «Ночами... я думала про того, кого я кохаю» (1)

СУЛАМІТКА В ЄРУСАЛИМІ (3:6–8:4)

- 3 Сіонські дочки (6–11)
  - Соломон і його почет
- 4 Пастух (1–5)
  - «Яка ж ти вродлива, моя кохана» (1)
  - Молода жінка (6)
  - Пастух (7–16а)
    - «Ти полонила моє серце... моя наречена» (9)
  - Молода жінка (16б)
- 5 Пастух (1а)
  - Єрусалимські жінки (1б)
    - «Нехай вас п'янять вияви любові!»
  - Молода жінка (2–8)
    - Розповідає свій сон

- Дочки єрусалимські (9)
«Чим твій коханий кращий від інших?»
- Молода жінка (10–16)
«Серед десяти тисяч не знайдеш такого, як він» (10)
- 6 Дочки єрусалимські (1)
Молода жінка (2, 3)
«Я належу своєму коханому, а мій коханий — мені» (3)
- Цар (4–10)
«Ти гарна, як Тірца» (4)
Наводяться слова жінок (10)
Молода жінка (11, 12)
Цар (та інші) (13а)
Молода жінка (13б)
Цар (та інші) (13в)
- 7 Цар (1–9а)
«Яка ти мила, кохана моя» (6)
Молода жінка (9б–13)
«Я належу своєму коханому, і він жадає мене» (10)
- 8 Молода жінка (1–4)
«О, якби ти був моїм братом» (1)
- Суламітка ПОВЕРТАЄТЬСЯ, ВОНА ДОВЕЛА СВОЮ ВІРНИСТЬ (8:5–14)
- 8 Брати молодій жінки (5а)
«Хто це йде... пригорнувшись до свого коханого?»
Молода жінка (5б–7)
«Любов сильна, як смерть» (6)
Брати молодій жінки (8, 9)
«Якщо вона мур... якщо ж двері...» (9)
Молода жінка (10–12)
«Я — мур» (10)
Пастух (13)
«Дозволь і мені почути [твій голос]»
Молода жінка (14)
«Будь швидкий, наче газель»

1 Пісня над піснями* Соломона.^а

2 «Цілуй мене устами своїми, бо вияви твоєї любові приємніші від вина.^б

3 Як гарно пахнуть олії, якими ти намащений!^в

Твоє ім'я — мов запашна олія, що рівно летить.^г
Тому дівчата люблять тебе.

4 Забери мене з собою* і біжимо.

Цар привів мене у свої палати.

Ми будемо радіти й тішитися,

будемо хвалити^д вияви твоєї любові, які приємніші від вина.

1:1 *Або «неперевершена пісня». 1:4 *Букв. «тягни мене за собою». ^дАбо «розповідати про».

РОЗД. 1

а 1Цр 4:29, 32

б Псн 4:10

в Пр 27:9
Ек 9:8
Псн 5:5

г Ек 7:1

Друга кол.

а Пс 120:5
Ез 27:21

б Вх 36:14

в Псн 6:3

Недарма вони* тебе люблять.

5 О дочки єрусалимські, я смаглява*, але гарна, як намети Кедару,^а як Соломонові шатра.^б

6 Не дивіться, що я смуглолиця,

то сонце опалило мене своїм поглядом.

Сини матері моєї розгнівались на мене

і поставили стерегти виноградники,

та власний виноградник я не стерегла.

7 О ти, кого я* так сильно кохаю,
де пасеш ти черідку свою,^в

де вона спочиває опівдні?

1:4 *Тобто молоді дівчата. 1:5 *Букв. «чорна». 1:7 *Або «моя душа».

- Скажи мені, і я не ходитиму серед отар твоїх друзів, мов жінка, вкрита покривалом*».
- 8 «Якщо ти не знаєш цього, найвродливіша з жінок, то піди слідами отари і паси своїх козенят біля пастуших наметів».
- 9 «Я порівнюю тебе, моя кохана, до лошиці* в колісниці фараона.^a
- 10 Гарні щічки твої у прикрасах*, а шия твоя — у намісті.
- 11 Ми зробимо тобі золоті прикраси*, оздоблені сріблом».
- 12 «Поки цар сидить за своїм столом, мої пахощі*^b розливають аромат.
- 13 Мій коханий для мене — наче пахуча торбинка з миррою.^a у мене на грудях він спочиває вночі.
- 14 Коханий для мене — як китиця хни^г у виноградниках Ен-Г'еді».^d
- 15 «Яка ж ти вродлива, моя кохана, яка ж ти вродлива! Очі твої — немов очі голубки».^e
- 16 «Ти теж гарний*, мій коханий, ти дуже милий!^c Наше ложе — то листя м'яке.
- 17 Покрівля нашого дому* — це кедрі, а його стеля — ялівці.

1:7 *Або «жалобним покривалом». 1:9 *Або «до моєї лошиці». 1:10 *Або, можливо, «серед кіс». 1:11 *Або «обручі». 1:12 *Букв. «нард». 1:16 *Або «статний». 1:17 *Або «величного дому».

РОЗД. 1

a 1Цр 10:28
2Хр 1:16, 17
Псн 6:4

b Псн 4:13, 14

v Вх 30:23, 25
Ес 2:12
Пс 45:8
Псн 4:6
Псн 5:13

г Псн 4:13

d Існ 15:20, 62
1См 23:29
2Хр 20:2

e Псн 4:1
Псн 5:2

є Псн 5:10

Друга кол.

РОЗД. 2

a Псн 2:16

b 1См 30:11, 12

v Псн 8:3

г 2См 2:18

d Псн 3:5
Псн 8:4

e Псн 2:17
Псн 8:14

- 2 Я лише квітка польова* з прибережної рівнини, лілія, що цвіте в долині».^a
- 2 «Моя кохана серед дівчат — як лілія посеред тернів».
- 3 «Мій коханий серед юнаків — наче яблуна посеред лісових дерев. Я палко жадаю сидіти в його тіні, його плоди солодкі для мене.
- 4 Він привів мене у бенкетний дім*, і любов його була наче стяг наді мною.
- 5 Відсвіжіть мене родзинками,^b підкріпіть яблуками, бо я змагаю від любові.
- 6 Ліву руку він поклав мені під голову, а правою обіймає мене.^a
- 7 Дочки ерусалимські! Поклянїться газелями^г й оленицями польовими, що не будете пробуджувати і розпалювати в мені кохання, поки воно саме не прокинеться.^d
- 8 Я чую, що коханий мій надходить. Ось він іде, піднімається на гори, стрибає по горбах.
- 9 Мій коханий — наче газель, наче молодий олень.^e Ось він стоїть у нас за стіною, вдивляється у вікна, заглядає крізь решітку.
- 10 Мій коханий говорить, він каже мені: «Уставай, кохана, ходи зі мною, красуне моя!

2:1 *Букв. «шафран». Або «крокус». 2:4 *Букв. «дім вина».

- 11 Зима* минула,
і дощі закінчилися, їх біль-
ше немає.
- 12 Земля вже вкрилася цві-
том,^а
настав час обрізати
виноград,^б
і в нашій краї чути пісню
горлиці.^в
- 13 На фіговому дереві дозріли
ранні фіги,^г
а виноград квітне і роз-
ливає свої пахощі.
Уставай, моя кохана,
і підемо,
ходи зі мною, красуне моя!
- 14 Голубко моя, вийди зі
скельних розколин,^д
зі сховку в кручі.
Дозволь мені побачити те-
бе і почути твій голос,^е
бо твій голос приємний,
а стан твій прекрас-
ний».^є
- 15 «Ловіть для нас лисиць,
лисеньят, що нівечать наші
виноградники,
бо вони у цвіту».
- 16 «Мій коханий належить
мені, а я — йому.»^ж
Він пасе отару^з серед
лілій.^з
- 17 Поки день не став прохо-
лодним* і не схвалися
тіні,
мій коханий, повертайся
швидко,
як газель,^и як молодий
олень^к на горах, що нас
розділяють^л.
- З** Ночами на ліжку своєму
я думала про того, кого я*
кохаю,^м
я шукала його, але не зна-
ходила.^м

2:11 *Або «дощовий сезон». 2:17
*Або «не став дихати». ^аАбо, можли-
во, «горах, що розкололися». Або «го-
рах Бетер». 3:1—4 *Або «моя душа».

РОЗД. 2

а Псн 6:11

б Іс 18:5
Ів 15:2

в Єр 8:7

г Іс 28:4
На 3:12д Псн 5:2
Єр 48:28

е Псн 8:13

є Псн 1:5
Псн 6:10

ж Псн 7:10

з Псн 1:7

и Псн 2:1
Псн 6:3

і 2См 2:18

к Псн 2:9
Псн 8:14

РОЗД. 3

л Псн 1:7

м Псн 5:6

Друга кол.

а Псн 5:7

б Псн 8:2

в Псн 2:7
Псн 8:4г Вх 30:23, 24
Вх 30:34

д 1Цр 9:22

- 2 Я встану і пройдуся містом.
На вулицях і ринкових
площах
я буду шукати того, кого я*
кохаю.
Я шукала його, але не
знаходила.
- 3 Зустрілись мені вартові,
які обходили місто.^а
“Чи бачили ви того, кого я*
кохаю?”
- 4 Тільки я від них відійшла,
як зустріла того, кого я*
кохаю.
Я трималася за нього і не
відпускала,
поки не привела його в дім
своєї неньки^б —
до покоїв тієї, що мене за-
чала.
- 5 Дочки єрусалимські! По-
кляніться
газелями й оленцями по-
льовими,
що не будете пробуджува-
ти і розпалювати в мені
коханя, поки воно саме
не прокинеться».^в
- 6 «Що це наближається з пус-
телі, мов стовпи диму?
Від чого віє миррою,
ладаном
і різними пахощами, які
привозять купці?»^г
- 7 «Таж це Соломонові ноші!
Довкола них 60 воїнів,
вибраних з-посеред силь-
них ізраїльських чолові-
ків.»^д
- 8 Усі вони озброєні мечами,
усі — вправні воїни.
Кожен іде з мечем на боці
своєму,
готовий охороняти від то-
го, що лякає вночі».
- 9 «Це паланкін* царя Соло-
мона,

3:9 *Криті ноші, на яких носили впливо-
вих осіб.

який він зробив собі
з ліванського дерева.^а

- 10** Стовпці паланкіна виготовлені зі срібла,
його опори – із золота,
а сидіння – з пурпурної
вовни.
Всередині його з любов'ю
оздобили
дочки ерусалимські».
- 11** «Виходьте, сіонські дочки,
подивіться на царя Соломона.
На ньому корона* весільна,
яку зробила для нього
мати^б
в день його одруження,
в день радості його
серця».
- 4** «Яка ж ти вродлива, моя
кохана,
яка ж ти вродлива!
Очі твої за вуаллю – немов
очі голубки.
Волосся твоє – як отара
кіз,
що збігають з гір Гілеаду.^в
2 Твої зубки – мов череда
овець,
яких щойно обстригли
і викупали.
Кожна з них має двійню,
і жодна не згубила свого
маляти.
3 Уста твої – наче багряна
стрічка,
мова твоя приємна.
Щічки* твої за вуаллю –
як половинки граната,
4 а шия твоя^г – наче Давидова
важа,^д
збудована з каміння, рівне-
сенько укладеного.
На ній висить тисяча
круглих щитів,
кожен з них належить
сильному воїну.^е

3:11 *Або «вінок». 4:3 *Або «скроні».

РОЗД. 3

а 1Цр 5:8, 9

б 2См 12:24
Пр 4:3

РОЗД. 4

в Чс 32:1
Пв 3:12
Псн 6:5–7

г Псн 1:10

д Не 3:25
Псн 7:4

е 2См 8:7
2Цр 11:10

Друга кол.

а Псн 7:3

б Ек 2:5

в Псн 4:1

г Пв 3:25

д Пв 3:8, 9
Пс 133:3

е Пр 5:18, 19

є Псн 7:12

ж Псн 1:2, 4

з Ес 2:12
Псн 1:12

и Пр 16:24

і Псн 5:1

5 Груди твої – як малята
газели,
як двійко близнят,^а
що серед лілій пасуться».

- 6** «Поки день не став прохо-
лодним* і не сховалися
тіні,
я піду на гору мирри,
на пагорб ладану».^б
- 7** «Вся ти прекрасна, кохана
моя,^в
і вади в тобі немає.
8 Ходи зі мною, моя наре-
чена,
зійдімо з Лівану.^г
Спустімося з вершини
Амани*,
з верховини Сеніру, Хер-
мону,^д
із лев'ячих лігвищ, з лео-
пардових гір.
9 Ти полонила мое
серце,^е моя сестро, моя
наречена,
ти полонила мое серце
одним своїм поглядом,
однією низкою свого
намиста.
10 Які ж приємні вияви твоєї
любви,^є моя сестро, моя
наречена!
Вияви твоєї любові приєм-
ніші від вина,^ж
аромат твоїх пахоців при-
ємніший від усяких пря-
нощів!^з
11 З твоїх уст, моя наречена,
крапле мед стільнико-
вий.^и
Під язиком у тебе молоко
і мед,^і
а запах твого одягу – мов
запах ліванського лісу.
12 Моя сестра, наречена моя,
наче замкнений сад,
як замкнений сад, як
закрите джерело.

4:6 *Або «не став дихати». 4:8 *Або «Антилівану».

- 13 Твої пагони* – то рай^а,
в якому ростуть добірні
гранати, хна з нардом,
- 14 нард^а і шафран, пахуча
тростина*^б і кориця,^в
усіялякі запашні дерева,
мирра й алое,^г
в якому є всі найліпші
пахощі.^д
- 15 Ти наче джерело у саду, на-
че криниця чистої води,
наче стрімкі ліванські
потоки.^е
- 16 Прокинься, вітре північ-
ний!
Здіймись і ти, вітре пів-
денний!
Дихніть* на мій сад,
хай розіллуться його
пахощі».
- «Нехай увіде мій коханий
у свій садок
і скуштує його найкращих
плодів».
- 5** «І прийшов я у свій сад,^е
моя сестро, моя наречена.
Я збирав мирру
і прянощі,^ж
їв стільник і мед,
пив вино й молоко».^з
«Їжте, дорогі друзі,
пийте, нехай вас п'янять
вияви любові!»^и
- 2 «Я сплю, але серце мое
не спить.^і
Чую, як стукає мій
коханий.
“Відкрий, моя сестро, моя
кохана,
моя голубко, моя бездо-
ганна!
Бо моя голова мокра від
роси,
а кучері – від нічної
вологи”.^к

4:13 *Або, можливо, «шкіра». #Або
«сад». 4:14 *Пахучий очерет. 4:16
*Або «лагідно подуйте».

РОЗД. 4

а Ів 12:3

б Іс 43:24

в Пр 7:17

г Пс 45:8

д Вх 30:23, 24
Вх 30:34
Єз 27:2, 22

е Єр 18:14

РОЗД. 5

е Псн 4:16

ж Псн 4:13, 14

з Псн 4:11

и Псн 1:2

і Псн 3:1

к Лк 2:8

Друга кол.

а Псн 3:1,3

- 3 Я вже зняла свій одяг.
Чи мені знову одягати його?
Вже помила ноги.
Чи мені знову бруднити їх?
- 4 Коханий мій витягнув руку
з отвору у дверях,
і мої почуття до нього роз-
горілися.
- 5 Я встала, щоб відчинити
коханому своєму,
з рук моїх скапувала
мирра,
з моїх пальців стікала
на ручки засува.
- 6 Відчинила я коханому,
але він уже пішов, його
не було.
Мене охопив відчай*, коли
він пішов^а.
Я шукала його, але не
знаходила,^б
кликала, та він не ози-
вався.
- 7 Зустріли мене вартові, які
обходили місто.
Вони побили мене, зра-
нили.
Сторожі мурів зняли з ме-
не покривало*.
- 8 Дочки єрусалимські!
Покляніться,
що коли зустрінете мого
коханого,
то скажете йому, що я зне-
магаю від любові».
- 9 «Чим твій коханий кращий
від інших,
о найвродливіша з жінок?
Чим твій коханий кращий
від інших,
що ти вимагаєш від нас
такої клятви?»
- 10 «Мій коханий – вродливий
і рум'яний,
серед десяти тисяч не
знайдеш такого, як він.

5:6 *Або «моя душа вийшла». #Або,
можливо, «моя душа залишила мене,
коли він говорив». 5:7 *Або «вуаль».

- 11** Голова його — то золото, чисте золото.
Кучері — мов пальмове листя на вітрі*,
волосся його чорне, як крук.
- 12** Очі його — як голуби при водних потоках,
що купаються в молоці,
що сидять біля повноводного ставка*.
- 13** Щоки його — як квітник з прянощами,^a
пагорби із зіллям запашним.
Уста його — то лілії, з яких крапле мирра.^b
- 14** Його руки виточені з золота, оздоблені хризолітом.
Живіт його — то гладка слонова кістка, вкрита сапфірами.
- 15** Ноги його — стовпи мармурові, що стоять на основах із чистого золота.
З вигляду він як Ліван, неперевершений, мов кедр.^b
- 16** Уста* його — самі солодоші,
усе в ньому принадне.^г
Це мій коханий, дочки ерусалимські, це мій милий!»
- 6** «Куди пішов твій коханий, о найвродливіша з жінок? Якою дорогою він попрямував?
Ми з тобою будемо шукати його».
- 2** «Мій коханий пішов у свій сад,
до квітників з прянощами, щоб пасти там отару і збирати лілії.^a

5:11 *Або, можливо, «як фінікові рона». 5:12 *Або, можливо, «біля берегів джерела». 5:16 *Букв. «піднебіння».

РОЗД. 5

a Псн 6:2

б Псн 1:13

в Псн 92:12

г Псн 2:3

РОЗД. 6

д Псн 1:7

Псн 2:16

Друга кол.

a Псн 7:10

б Псн 2:16

в 1Цр 14:17
1Цр 15:33
Псн 1:9

г Псн 48:2

д Псн 6:10

e Псн 1:15
Псн 4:9
Псн 7:4

e Псн 4:1–3

ж 1Цр 11:1

з Псн 2:14

и Псн 6:4

- 3** Я належу своєму коханому, а мій коханий — мені.^a
Він пасе отару серед лілій».^b
- 4** «Кохана моя, ти гарна, як Тірца*,^a
прекрасна, як Єрусалим,^г
від твого вигляду перехоплює подих, як від вигляду військ під прапорами.^д
- 5** Відведи свої очі^e від мене, бо вони бентежать моє серце.
Волосся твоє — як отара кіз, що спускається зі схилів Гілеаду.^e
- 6** Твої зубки — мов череда овець,
яких покупали.
Кожна з них має двійню, і жодна не згубила свого маляти.
- 7** Щічки* твої за вуаллю — як половинки граната.
- 8** Хоча біля мене може бути 60 цариць,
80 наложниць
і безліч дівчат,^ж
- 9** але вона для мене одна, моя бездоганна голубка,^з
єдина у своїй матері, улюблениця* тієї, що її народила.
Бачать її дівчата і називають щасливою,
бачать цариці й наложниці і вихваляють її:
- 10** «Хто вона, що сяє*, мов ранкова зоря?
Прекрасна, як повний місяць,
чиста, мов сонячне проміння,
що від її вигляду перехоплює подих, як від вигляду військ під прапорами?»^и»

6:4 *Або «Приємне місто». 6:7 *Або «скроні». 6:9 *Букв. «чиста». 6:10 *Букв. «дивиться вниз».

11 «Я зійшла в горіховий сад,^а
щоб побачити молоді паростки в долині*,
щоб подивитись, чи пустила пагони[#] виноградна лоза,
чи розцвіли гранатові дерева.

12 Я і незчулася,
як моє бажання* привело мене
до колісниць мого шляхетного[#] народу».

13 «Вернися, вернися,
Суламїтко!
Вернися, вернися,
щоб ми подивились на тебе!»
«Чому ви роздивляєтеся Суламїтку?»^б
«Вона – немов танок маханаїмський*!»

7 «Які гарні твої ніжки в сандаліях,
о шляхетна дочко!
Твої округлі стегна – наче оздоба,
наче витвір митця.

2 Твій пупок – кругла чаша,
хай у ній ніколи не забракне приправленого вина.
Твій живіт – насип пшениці,
обрамлений ліліями.

3 Груді твої – як малята газелі,
як двійко близнят.^в

4 Твоя шия^г – немов вежа зі словової кості,^д
а очі^е – як хешбонські^ж ставки
коло брами Бат-Раббїм.
Ніс твій – наче ліванська вежа,
обернена в бік Дамаска.

6:11 *Або «ваді». Див. глосарій. **6:11; 7:12** #Або «бруньки». **6:12** *Або «душаша». #Або «охочого». **6:13** *Або «танець двох груп».

РОЗД. 6

а Ек 2:5

б Псн 1:6

РОЗД. 7

в Псн 4:5

г Псн 1:10

д Псн 4:4

е Псн 4:1

е Чс 21:25
ІсН 21:8, 39**Друга кол.**

а Іс 35:2

б Псн 6:5

в Ес 8:15

г Псн 7:3
Псн 8:10д Псн 2:16
Псн 6:3

е Псн 1:14

е Псн 2:13

ж Псн 6:11

з Псн 1:2
Псн 4:10

и Бт 30:14

і Псн 4:16

5 Голівка в тебе – наче Кармель,^а
кучері твого волосся^{*б} – то вовна пурпурна.^в
Царя полонили[#] твої розпущені коси.

6 Яка ж ти вродлива, яка ти мила,
кохана моя, ти моя найбільша розкіш!

7 Твій стан – мов пальма, груди твої – немов фінікові грона.^г

8 Я сказав: «Виберуся на пальму
і сягну до її плодів».
Хай груди твої будуть наче грона винограду,
твій подих – запашний, мов яблука,

9 а уста* твої – мов найліпше вино».
«Нехай воно рівно ллється для мого коханого,
легко стікає по устах тих, хто бачить сні.

10 Я належу своєму коханому,^д
і він жадає мене.

11 Прийди, мій коханий, підемо в поля
і відпочинемо в заростях хни.^е

12 Встанемо вранці й подамось у виноградники,
щоб подивитись, чи пустила пагони[#] виноградна лоза,
чи розпустився цвіт,^в
чи розквітли гранатові дерева.^ж
Там я виявлю тобі свою любов.^з

13 Мандрагорові ягоди^и розливають свій аромат;
біля наших дверей – услякі добірні плоди.^і

7:5 *Букв. «твоєї голови». #Або «зв'язали». **7:9** *Букв. «піднебіння».

Ці плоди, зібрані тепер
і раніше,
я берегла для тебе, мій
коханий.

8 О, якби ти був мені братом,
якого годувала грудьми
моя мати!

Тоді, зустрівши тебе на ву-
лиці, я цілувала б тебе,^a
і ніхто не засудив би мене.

2 Я запровадила б тебе,
привела б тебе в дім своєї
матері,^b
тої, яка навчала мене.
Я дала б тобі приправлено-
го вина
та свіжого гранатового
соку.

3 Ліву руку він поклав би
мені під голову,
а правую обійняв би мене.^b

4 Дочки ерусалимські!
Покляніться,
що не будете пробуджува-
ти і розпалювати в мені
кохання, поки воно саме
не прокинеться.^c

5 «Хто це йде з пустелі,
пригорнувшись до свого
коханого?»
«Я розбудила тебе під
яблуною.

Там твоя мати страждала
відпологових мук,
там вона в муках народила
тебе.

6 Поклади мене, мов печат-
ку, на серце своє,
мов печатку, на руку свою,
бо любов сильна, як
смерть,^d

а цілковита відданість
така ж невблаганна, як
могила*.

Її полум'я — палючий во-
гонь, полум'я Яг[#].^e

8:6 *Або «шеол», тобто спільна могила людства. Див. глосарій. #Яг — скорочена форма імені Єгова.

РОЗД. 8

a Псн 1:2

b Псн 3:4

v Псн 2:6

г Псн 2:7

Псн 3:5

d Ів 15:13

Еф 5:25

Об 12:11

e Пв 4:24

1Ів 4:8

Друга кол.

a 1Кр 13:8, 13

b Рм 8:38, 39

v Псн 1:6

г Ек 2:4

d Псн 1:6

Псн 6:11

e Псн 2:14

e Псн 2:9, 17

7 Великі води не загасять
любви,^a
і ріки її не заллють.^b

Навіть якби хтось давав за
любов усі скарби свого
дому,
їх* відкинули б з погор-
дою».

8 «Є в нас сестричка,^a
яка ще не має грудей.
Що ми зробимо для нашої
сестри
в день, коли її будуть
сватати?»

9 «Якщо вона мур,
ми прикрасимо його сріб-
ними зубцями,
якщо ж двері —
заб'ємо їх кедровими
дошками».

10 «Я — мур,
а мої груди — то башти,
тому в його очах
я стала мов та, що має мир.

11 Соломон мав виноградник^г
у Ваал-Гамоні,
він дарував його виногра-
дарям.

Кожен з них мав прино-
сити йому за врожай
по 1000 срібняків.

12 Я маю свій виноградник,
і він залишається моїм.
Тобі, Соломоне, належить
1000 срібняків*,
а тим, хто доглядає ви-
ноград,— 200».

13 «О ти, що живеш у садах,^d
друзі слухають твій голос.
Дозволь і мені почути
його».^e

14 «Поспішай, мій коханий,
будь швидкий, наче га-
зель,^e
наче молодий олень
на горах, де ростуть
прянощі».

8:7 *Або, можливо, «його». 8:12

*Букв. «тисяча».

КНИГА ІСАЇ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Батько виховав синів, але вони збунтувались (1–9)
Єгова ненавидить нещире поклоніння (10–17)
«Прийдіть, обговорімо вашу справу» (18–20)
Сіон знову буде вірним містом (21–31)
- 2 Гора дому Єгови піднесеться вище пагорбів (1–5)
Перекують мечі на лемеші (4)
День Єгови принизить гордих (6–22)
- 3 Провідники Юди зводять народ на хибний шлях (1–15)
Легковажних сіонських дочок засуджено (16–26)
- 4 Сім жінок на одного чоловіка (1)
Єгова зростить пагін, який стане славою (2–6)
- 5 Пісня про виноградник Єгови (1–7)
Горе винограднику Єгови (8–24)
Єгова розгнівався на свій народ (25–30)
- 6 Єгова у своєму храмі (1–4)
«Святий, святий, святий Єгова» (3)
Очищення уст Ісаї (5–7)
Ісая отримує завдання (8–10)
«Ось я! Пошли мене!» (8)
«Доки так буде, Єгово?» (11–13)
- 7 Звістка для царя Ахаза (1–9)
Шеар-Яшув (3)
Еммануїл (10–17)
Наслідки невірності (18–25)
- 8 Насувається військо ассирійців (1–8)
Магер-Шалал-Хаш-Баз (1–4)
Не бійтеся — «з нами Бог!» (9–17)
Ісая і його діти є знаками (18)
Звертайтеся до закону, а не до демонів (19–22)
- 9 Велике світло для Галілеї (1–7)
Народження «Князя миру» (6, 7)
Божа рука проти Ізраїля (8–21)
- 10 Божа рука проти Ізраїля (1–4)
Ассирія — палиця Божого гніву (5–11)
Ассирія буде покарана (12–19)
Останок Якова повернуться (20–27)
Бог судитиме Ассирію (28–34)
- 11 З пня Єссея виросте галузка (1–10)
Вовк буде поряд з ягням (6)
Земля буде наповнена знанням про Єгову (9)
Повернення останку (11–16)
- 12 Пісня подяки (1–6)
«Яг Єгова — моя сила» (2)
- 13 Присуд Вавилону (1–22)
День Єгови близько! (6)
Мідійці підкорять Вавилон (17)
Вавилон ніколи не буде заселений (20)
- 14 Ізраїль житиме на своїй землі (1, 2)
Глумлива притча про вавилонського царя (3–23)
Блискучий упав з неба (12)
Рука Єгови розіб'є ассирійця (24–27)
Присуд Філістеї (28–32)
- 15 Присуд Моаву (1–9)
- 16 Присуд Моаву (продовження) (1–14)
- 17 Присуд Дамаску (1–11)
Єгова докорить народам (12–14)
- 18 Присуд Ефіопії (1–7)
- 19 Присуд Єгипту (1–15)
Єгипет пізнає Єгову (16–25)
Жертовник для Єгови в Єгипті (19)
- 20 Знак для Єгипту й Ефіопії (1–6)
- 21 Присуд морській пустелі (1–10)
Постійно стою на вартовій башті (8)
«Упала столиця Вавилон!» (9)
Присуд Думі і пустельній рівнині (11–17)
«Вартовий, доки триватиме ніч?» (11)
- 22 Присуд долини Видіння (1–14)
Еляким замінить управителя Шевну (15–25)
Символічний кілок (23–25)
- 23 Присуд Тиру (1–18)
- 24 Єгова спустошує край (1–23)
Єгова став Царем на Сіоні (23)
- 25 Щедрі благословення для Божого народу (1–12)
Єгова влаштує бенкет, на якому буде добре вино (6)
Смерті не буде (8)

- 26 Пісня про спасіння (1–21)
Яг Єгова — вічна Скеля (4)
Мешканці землі навчаються праведності (9)
«Померлі твої оживуть» (19)
Увійди до своїх кімнат і заховайся (20)
- 27 Єгова уб'є левіафана (1)
Пісня про виноградник (Ізраїль) (2–13)
- 28 Горе єфремським п'яницям (1–6)
Юдейські священники і пророки збилися з дороги (7–13)
«Угода зі смертю» (14–22)
Дорогоцінний наріжний камінь в Сіоні (16)
Надзвичайне діло Єгови (21)
Приклади, які пояснюють мудрість повчань Єгови (23–29)
- 29 Горе Аріїлу! (1–16)
Шанують устами, але серце їхнє далеко (13)
Глухі будуть чути, а сліпі — бачити (17–24)
- 30 Допомога від Єгипту марна (1–7)
Народ відкидає пророчу звістку (8–14)
У довір'ї — сила (15–17)
Єгова виявляє ласку своєму народу (18–26)
Єгова — Величний Учитель (20)
«Ось та дорога» (21)
Єгова виконує свій присуд над Ассирією (27–33)
- 31 Справжню допомогу дає Бог, а не люди (1–9)
Єгипетські коні — плоть (3)
- 32 Цар і князі будуть правити справедливо (1–8)
Пересторога самовдоволенням жінкам (9–14)
Благословення, які приносить вилиття духу (15–20)
- 33 Суд; надія для праведних (1–24)
Єгова — Суддя, Законодавець і Цар (22)
Ніхто не скаже: «Я хворий» (24)
- 34 Єгова помститься народам (1–4)
Едом буде спустошений (5–17)
- 35 Відновлений рай (1–7)
Сліпі прозріють, глухі будуть чути (5)
Дорога святості для викуплених (8–10)
- 36 Сінаххеріб завойовує Юду (1–3)
Равшак насміхається з Єгови (4–22)
- 37 Єзекія шукає Божої допомоги, звертаючись до Ісаї (1–7)
Сінаххеріб погрожує Єрусалиму (8–13)
Молитва Єзекії (14–20)
Ісая передає відповідь від Бога (21–35)
Ангел вбиває 185 000 ассирійців (36–38)
- 38 Хвороба Єзекії і його одужання (1–22)
Пісня вдячності (10–20)
- 39 Посланці з Вавилону (1–8)
- 40 Потіха для Божого народу (1–11)
Голос у пустелі (3–5)
Велич Бога (12–31)
Народи — мов крапля з відра (15)
Бог «перебуває над кругом землі» (22)
Він кличе кожну зірку на ім'я (26)
Бог ніколи не втомлюється (28)
Ті, хто надіється на Єгову, відновлять сили (29–31)
- 41 Завойовник зі сходу (1–7)
Бог вибрав Ізраїля собі за слугу (8–20)
«Мій друг Авраам» (8)
Виклик богам (21–29)
- 42 Божий слуга і його завдання (1–9)
«Я — Єгова, це моє ім'я» (8)
Нова пісня хвали Єгові (10–17)
Ізраїль — сліпий і глухий (18–25)
- 43 Єгова збирає свій народ (1–7)
Боги на суді (8–13)
«Ви мої свідки» (10, 12)
Визволення з Вавилону (14–21)
«Судімося один з одним» (22–28)
- 44 Благословення для Божого вибраного народу (1–5)
Окрім Єгови немає Бога (6–8)
Поклоняйтесь ідолам безглуздо (9–20)
Єгова — Викупник Ізраїля (21–23)
Кір сприяє відновленню (24–28)
- 45 Бог помазав Кіра, щоб він захопив Вавилон (1–8)
Глина не сперечається з Гончарем (9–13)
Інші народи визнають Ізраїль (14–17)
Єгова — Творець усього, його слову можна довіряти (18–25)
Земля створена, щоб бути заселеною (18)

- 46 Вавилонські ідоли не зрівняються з Ізраїлевим Богом (1–13)
Єгова передрікає майбутнє (10)
Хижий птах зі сходу (11)
- 47 Падіння Вавилону (1–15)
Астрологів викрито (13–15)
- 48 Бог докорив Ізраїлю та очистив його (1–11)
Єгова виступить проти Вавилону (12–16a)
Бог навчає про корисне (166–19)
«Виходьте з Вавилону!» (20–22)
- 49 Єгова призначає слугу (1–12)
Світло для народів (6)
Потіха для Ізраїля (13–26)
- 50 Ізраїль страждає через свої гріхи (1–3)
Покірний слуга Єгови (4–11)
«Єгова дав мені язик учнів» (4)
- 51 Сіон стане як Едемський сад (1–8)
Могутній Творець Сіону потішає народ (9–16)
Чаша люті Єгови (17–23)
- 52 Прокинься, Сіоне! (1–12)
Гарні ноги того, хто несе добру новину (7)
Вартові Сіону разом вигукують (8)
Ті, хто носить речі дому Єгови, повинні бути чистими (11)
Слуга Єгови буде звеличений (13–15)
Його вигляд був спотворений (14)
- 53 Страждання і смерть слуги Єгови (1–12)
Його зневажали і уникали (3)
Він поніс наші недуги і біль (4)
«Його вели, наче вівцю на заріз» (7)
Він поніс гріхи багатьох (12)
- 54 Неплідний Сіон матиме багато синів (1–17)
Єгова — чоловік Сіону (5)
Сини Сіону будуть навчені Єговою (13)
Жодна зброя, зроблена проти Сіону, не матиме успіху (17)
- 55 Запрошення їсти і пити без плати (1–5)
Шукайте Єгову і покладайтесь на його надійне слово (6–13)
Божі дороги вищі від доріг людини (8, 9)
Боже слово обов'язково сповняється (10, 11)
- 56 Чужинці і євнухи отримують благословення (1–8)
Дім молитви для всіх (7)
Сліпі вартові, безголі пси (9–12)
- 57 Праведні і віддані гинуть (1, 2)
Бог засуджує Ізраїль за духовну проституцію (3–13)
Бог потішає принижених (14–21)
Грішники подібні до розбурханого моря (20)
Немає миру для грішників (21)
- 58 Ширий і лицемірний піст (1–12)
Дотримання суботи має бути радістю (13, 14)
- 59 Гріхи Ізраїля відчужують його від Бога (1–8)
Зізнання у гріхах (9–15a)
Єгова заступається за тих, хто розкаявся (15b–21)
- 60 Слава Єгови сяє на Сіоні (1–22)
Мов голуби до своїх голубників (8)
Замість міді — золото (17)
Нечисленний стане тисячею (22)
- 61 Помазаний, щоб звіщати добру новину (1–11)
Рік прихильності Єгови (2)
Великі дерева праведності (3)
Допомога чужинців (5)
Священики Єгови (6)
- 62 Нове ім'я Сіону (1–12)
- 63 Єгова мстить народам (1–6)
Віддана любов Єгови у давні часи (7–14)
Молитва покаяння (15–19)
- 64 Молитва покаяння (продовження) (1–12)
Єгова — наш Гончар (8)
- 65 Єгова засуджує ідолопоклонників (1–16)
Бог удачі і бог долі (11)
«Мої слуги будуть їсти» (13)
Нові небеса і нова земля (17–25)
Побудують дома; насадять виноградники (21)
Не будуть вони трудитися намарно (23)
- 66 Правдиве поклоніння і фальшиве (1–6)
Гора Сіон і її сини (7–17)
Люди збираються для поклоніння в Єрусалимі (18–24)

1 Видіння про Юду та Єрусалим, яке бачив Ісаї*,^а син Амбца, за днів юдейських царів Уззії,^б Йотама,^в Ахазар^г і Єзекії.^д

2 Послухайте, небеса, і ти, земле, почув,^е бо Єгова промовляє: «Я виростив і виховав синів,^є але вони збунтувались проти мене.»^ж

3 Бик знає свого господаря, і осел — ясла свого власника, а Ізраїль не знає мене*,^з народ мій поводитьсь нерозумно».

4 Горе народу грішному,^и народу, обтяженому провинями! Горе нащадкам неправедних людей, зіпсутим дітям!

Вони покинули Єгову,^і зневажили Святого Ізраїлевого, відвернулись від нього.

5 Куди ще вас бити, вперті бунтівники?^к Уся голова ваша в ранах, а серце ваше хворе.^л

6 З голови до п'ят на вас немає здорового місця. Ваші порізи, синці й відкриті рани не очищені*, не перев'язані і не змащені олією.^м

7 Ваш край спустошений, міста спалені вогнем, ваш край у вас на очах поглинають чужинці^н — все сплюндроване, як після ворожої навали.^о

8 Сіонська дочка покинута, як навіс* у винограднику,

РОЗД. 1

а 2Xp 32:32
б 2Xp 26:22
Іс 6:1
в 2Xp 27:1, 2
г 2Xp 28:1
д 2Xp 29:1, 2
2Xp 32:20
Мт 1:9
е Пс 50:4
є Пв 1:31
ж Пв 4:25, 26
Єз 20:8
з Ос 4:6
и Дн 9:11
і Пв 31:16
Єр 2:5
к Єр 5:3
л Не 9:34, 35
Дн 9:8
м Лк 10:34
н Пв 28:33, 63
о 2Цр 18:11

Друга кол.

а 2Цр 18:13, 14
Іс 8:7, 8
б Бт 19:24, 25
Пв 29:22, 23
Рм 9:29
в Бт 13:13
Іс 3:8, 9
г Пв 32:32
Юд 7
д 1См 15:22
Пр 15:8
Ос 6:6
Мих 6:7
е Вх 29:38
є Лв 3:14–16
ж Лв 17:11
з Лв 4:18, 21
и Лв 16:5
і Пв 16:16
к Ек 5:1
Мл 1:8
л Пр 21:27
Єз 8:11, 12
м Чс 28:11
н Вх 31:13
о Лв 23:2
л Лв 19:26
р Пр 15:29

як курінь на огірковому полі,

як місто під час облоги.^а

9 Якби Єгова, Бог військ*, не залишив нам хоча б кількох урятованих, то ми стали б як Содом, були б схожі на Гоморру.^б

10 Послухайте слово Єгови, диктатори* Содома!^в І ви, жителі Гоморри,^г зверніться до закону* нашого Бога!

11 «Навіщо мені безліч ваших жертв?^д — говорить Єгова. —

Досить мені баранів, яких ви приносите на цілопалення,^е досить жиру від годованих тварин!^є

Не хочу я більше крові*^ж молодих биків,^з баранів і козлів!^и

12 Ви приходите, щоб з'явитися переді мною.^і

Але хто вимагає від вас, щоб ви топтали мої подвір'я?^к

13 Не приносьте більше марних хлібних жертв. Фіміам ваш гидкий для мене.^л

Ви відзначаєте новомісяччя,^м дотримуєтесь суботи^н і скликаєте збори,^о

ви влаштовуєте урочисті зібрання і водночас займаєтесь магією^п — я не можу цього знести.

14 Новомісяччя ваші і свята я* ненавиджу.

Вони стали мені тягарем, я втомився їх носити.

15 Коли ви простягаєте до мене руки, я відводжу від вас свої очі.^р

1:1 *Озн. «спасіння походить від Єгови». 1:3 *Або «свого пана». 1:6 *Букв. «не видавлені». 1:8 *Або «намет».

1:9 *Див. глосарій. 1:10 *Або «правителі». *Або «навчання». 1:14 *Або «моя душа».

- Ви багато молитесь,^а
але я не слухаю^б —
ваші руки повні крові.^в
- 16** Вимийтесь, очистьте себе,^г
заберіть з-перед моїх очей
свої лихі вчинки,
перестаньте робити зло.^д
- 17** Навчіться чинити добро,
шукайте справедливос-
ті,^е
виправляйте гнобителя,
обстоюйте права сироти*
і в суді захищайте вдову».^є
- 18** «Прийдіть, обговорімо ва-
шу справу, і я допоможу
вам примиритися зі
мною,— говорить
Єгова.^ж —
Навіть якщо гріхи ваші
будуть мов багряна
тканина,
то стануть білими, наче
сніг,^з
і, якщо будуть червоні,
мов кармазин,
стануть наче вовна.
- 19** Якщо ви охоче послухає-
тесь,
то будете споживати добрі
плоди землі.^и
- 20** Коли ж відмовитесь і збун-
туєтесь,
вас пожере меч,^й
бо сам Єгова це сказав».
- 21** Як вірна столиця^к могла
стати повією?^л
Вона ж була повна справед-
ливості.^м
У ній мешкала правед-
ність,^н
а тепер там живуть убив-
ці.^о
- 22** Срібло твоє стало шлаком,^п
твоє пиво* розведене во-
дою.
- 23** Князі твої вперті; усі вони
водяться зі злодіями,^р

1:17 *Або «дитини, яка залишилася без батька». 1:22 *Або «пшеничне пиво».

РОЗД. 1

- а Мт 6:7
б Пр 28:9
Іс 59:2
Пл 3:44
в Мх 3:2–4
г Єр 4:14
д Іс 55:7
е Мх 6:8
є Пв 10:18
Єр 22:3
ж Мх 6:2
Як 4:8
з Пс 51:7
Іс 44:22
Мх 7:19
и Пв 28:1,2
Йл 2:19
і Лв 26:33
Пр 29:1
к Пс 48:2
л Єр 2:20
м 2См 8:15
1Цр 3:28
н 2Хр 19:9, 10
о Мх 3:1–3
Лк 13:34
п Єз 22:18
р Іс 3:14
Мх 3:9–11

Друга кол.

- а Вх 23:8
б Вх 22:22
Єр 5:28
в Єз 5:13
г Єр 6:29, 30
Єр 9:7
Мл 3:3
д Чс 12:3
1См 12:1, 3
Іс 32:1
Єз 34:23
е Іс 62:1
є Єр 31:11
ж Єз 20:38
з 1Цр 9:6, 7
и Єз 6:13
і Іс 65:3
Іс 66:17
к Єр 17:5, 6

- люблять хабарі та женуть-
ся за дарунками,^а
несправедливо судять си-
роту,
а справа вдови до них вза-
галі не доходить.^б
- 24** Тому правдивий Господь
Єгова, Бог військ,
Могутній Бог Ізраїля гово-
рить:
«Досить! Я звільнюся від
своїх супротивників
і помшусь ворогам.^в
- 25** Простягну на тебе свою
руку
і, немов лугом, очищу тебе
від шлаку,
відділю від тебе всі
домішки.^г
- 26** Я поставлю в тебе суддів,
як це було раніше,
і дам тобі радників, як на
початку.^д
Тоді називатимуть тебе
Містом праведності,
Столицею вірною.^е
- 27** Сіон буде викуплений спра-
ведливістю,^є
і ті, що повертаються до
нього,— праведністю.
- 28** Бунтарі будуть погублені
разом з грішниками,^ж
і кожен, хто покидає Єгову,
загине.^з
- 29** Ви засоромитесь через мо-
гутні дерева, які собі
вподобали,^и
і зазнаєте ганьби через
сади*, які обрали.^й
- 30** Бо станете ви наче велике
дерево з листям зів'ялим^к
і наче сад без води.
- 31** Сильний чоловік стане
клоччям*,
а діло рук його — іскорою.
Усе це пожере полум'я,
і ніхто його не загасить».

1:29 *Очевидно, дерева і сади, які використовувалися для поклоніння ідолам. 1:31 *Займистим волоконом.

2 Видіння про Юду та Єрусалим, яке бачив Ісаї, син Амбца.^a

2 Наприкінці днів* гора дому Єгови буде міцно поставлена над вершинами гір.^b Вона піднесеться вище пагорбів, і до неї потечуть усі народи.^b

3 Тоді люди з багатьох народів підуть і скажуть: «Прийдіть, зійдімо на гору Єгови, до дому Бога Яковового.^c Він навчить нас своїх доріг, і ми будемо ходити його стежками».^d

Бо вийде закон* із Сіону і слово Єгови з Єрусалима.^e

4 Він розсудить народи і розв'яже проблеми*, що торкаються багатьох з них.

Вони перекують мечі на лемеші, а списи на серпи^f.^e

Не підійме меча народ на народ, і більше не будуть учитися воювати.^g

5 Прийдіть, нащадки Якова, і ми будемо ходити у світлі Єгови.^h

6 Боже, ти покинув свій народ, нащадків Якова,ⁱ бо вони перейняли звичай Сходу.

Вони, як і філістимляни, займаються магією,^j і серед них безліч чужинських дітей.

7 Їхній край повний срібла та золота, скарбів їхніх не перелічити. Коней у них сила-силенна, і колісницям немає ліку.^k

2:2 *Або «в останні дні». **2:3** *Або «навчання». **2:4** *Або «виправить справи». ^a Букв. «садові ножі».

РОЗД. 2

a Іс 1:1

b Зх 8:3

в Пс 72:1,8
Пс 86:9
Мих 4:1–3
Ор 2:7
Дп 10:34, 35

г Зх 8:23

д Іс 54:13

е Іс 51:4

є Пс 46:9

ж Пс 72:7
Іс 60:18
Мт 26:52

з Іс 60:19,20

и Пв 31:16, 17

і Пв 18:10

к Пв 17:15, 16

Друга кол.

a 2Хр 28:1,2
2Хр 33:1,7

b Вх 20:18

в Сф 1:4,7

г Іс 66:16

д 1Цр 10:22
Єз 27:25

е Іс 27:9

є Іс 2:10
2Фс 1:9
Об 6:15

8 Їхній край повний нікчемних божків.^a

Ці люди вклоняються перед ділом своїх рук, перед тим, що зробили своїми пальцями.

9 Людина падає ниць, принижується.

І ти не можеш їм простити.

10 Зі страху перед Єговою і перед його незрівнянною величчю^b сховайтесь у скелі, зарийтесь в землю.

11 Горда людина опустить очі, і пихата низько вклониться*, лише Єгова буде звеличений того дня.

12 Бо це день Єгови, Бога військ.^c

Той день приходять на всіх гордих і пихатих, на всіх видатних і простих,^d

13 на всі кедрі ліванські – величні й піднесені, на всі дуби башанські,

14 на всі височезні гори та великі пагорби,

15 на кожну високу башту й укріплений мур,

16 на всі кораблі таршійські^e та всі дорогі човни.

17 Горда людина поникне, і пихата низько вклониться*, лише Єгова буде звеличений того дня.

18 Нікчемні божки щезнуть назавжди.^e

19 Коли Єгова встане, щоб затрясти землею, то зі страху перед ним і його незрівнянною величчю люди сховаються у скельних печерах та ямах.^f

2:11, 17 *Або «принизиться».

20 У той день вони повикидають мишам* і кажанам своїх нічого не вартих божків зі срібла та нікчемних божків із золота, витвір своїх рук.^а

21 Зі страху перед Єговою і його незрівнянною величчю люди сховаються у скельних печерах і розколинах, коли він встане, щоб затрясти землю.

22 Тож задля себе самих не довіряйте людині, яка є лише диханням у ніздрях своїх*! Чи варто зважати на неї?

3 Дивись! Правдивий Господь Єгова, Бог військ, забирає з Єрусалима та Юди всю їхню опору й підтримку:

запаси хліба і води,^б

2 сильного чоловіка і воїна, суддю і пророка,^в ворожбитів і старійшину,

3 начальника над півсотнею,^г високопоставленого чоловіка і радника, знавця магії та вправного заклинача.^д

4 Я поставлю хлопчиків їхніми князями, і чоловіки неврівноважені* запанують над ними.

5 Тоді люди будуть гнобити одні одних, кожен свого ближнього.^е Хлопець накинеється на старого чоловіка, а зневажений погордить шанованим.^є

6 І кожен схопить свого брата в домі батька та скаже:

2:20 *Або «землерийкам»; ненажерливим дрібним ссавцям. **2:22** *Або «чись дихання є у її ніздрях». **3:4** *Або «прихливі».

РОЗД. 2

а Іс 30:22
Іс 31:7

РОЗД. 3

б Лв 26:26
Пв 28:49, 51
Єр 37:21
Єз 4:16

в Єз 13:9

г Вх 18:21

д Пв 18:10, 12
Іс 8:19

е Єр 9:4, 5
Мих 3:2, 3

є Лв 19:32

Друга кол.

а 2Хр 33:1, 6
Єз 9:9

б Бт 18:20
Іс 1:10
Юд 7

в Ек 8:12
Єф 2:3

г Єр 5:31
Ав 1:4

«Ти маєш накидку, тож володарюй над нами, пануй над цими руїнами».

7 А той відмовиться:

«Я не буду перев'язувати ваші рани*,

і в домі моєму немає ні їжі, ні одягу.

Не ставте мене володарем над народом».

8 Єрусалим спіткнувся,

а Юда впав,

бо їхні слова і вчинки — проти Єгови;

вони поводяться зверхньо перед Славетним*.^а

9 Навіть вираз їхнього обличчя свідчить проти них.

Вони відкрито говорять про свій гріх, так само як содомляни,^б

і його не приховують.

Горе їм*, бо вони самі стягують на себе лихо!

10 Скажіть праведним, що їм буде добре вестися, вони будуть винагороджені за свої учинки*.^в

11 Горе неправедним!

На них спаде лихо, бо вони самі зазнáють того, що робили іншим.

12 Наглядачі поводяться жорстоко з моїм народом, і над ним панують жінки.

Народе мій, провідники твої зводять тебе на хибний шлях, заплутують твої стежки.^г

13 Єгова встає, щоб судити, піднімається, щоб винести вирок народам.

14 Єгова притягне до суду старійшин і князів свого народу.

3:7 *Або «зцілювати вас». **3:8** *Букв. «очима його слави». **3:9** *Або «їхній душі». **3:10** *Букв. «будуть їсти плоди своїх учинків».

- «Ви спалили виноградник, речі, які ви вкрали у бідного,— у ваших домах.^a
- 15** Як ви смієте придушувати мій народ і безжалісно гнобити знедолених?»^b — говорить Всевладний Господь Єгова, Бог військ.
- 16** Єгова промовляє: «За те, що сіонські дочки пихаті, походжають, задерши голови*, принаджують очима, ходять пританцювуючи і побрязкують браслетами на ногах,
- 17** Єгова покриє їхню голову струпами, Єгова оголить їм чоло.^b
- 18** У той день Єгова забере в них усі прикраси: браслети для ніг, пов'язки для голови, оздобу у вигляді півмісяця,^г
- 19** сережки*, браслети, серпанки,
- 20** покриття для голови, ножні ланцюжки, пояси*, пляшечки з пахощами#, амuleти^Δ,
- 21** персні, носові сережки,
- 22** святкові шати, плащі, накидки, гаманці,
- 23** дзеркальця,^Δ лляний* одяг, тюрбани та покривала.
- 24** І замість пахощів бальзаму^o буде сморід, замість пояса — мотузка, замість розкішної зачіски — лисина,^с замість пишних шат — мішковина* і тавро замість вроди.
- 25** Чоловіки твої поляжуть від меча,

3:16 *Букв. «з витягнуною шиєю (горлом)». 3:19 *Або «підвіски». 3:20 *Або «стрічки». # Букв. «доми душ». ^ΔАбо «мушлі-амuleти». 3:23 *Або «спідній».

РОЗД. 3

а Іс 1:23
Єр 5:26–28
Мих 2:1, 2
Мих 6:10

б Мих 3:2, 3

в Іс 3:24

г Сд 8:26

д Вх 38:8

е Єс 2:12

є Мих 1:16

ж Пл 2:10

Друга кол.

а Пл 2:21

б Пл 1:4

в Пл 2:10

РОЗД. 4

г Іс 3:25

д Бт 30:22, 23
Лк 1:24, 25

е Іс 30:23
Йл 3:18
Зх 9:17

є Вх 32:32, 33

ж Єз 22:20–22

з Єз 36:25

и Вх 13:21
Чс 9:15
Зх 2:4, 5

і Пс 121:5

к Іс 25:4

РОЗД. 5

л Пс 80:8
Іс 5:7
Єр 2:21
Лк 20:9

і сильні воїни погинуть у битві.^a

- 26** Брама Сіону поринуть у жалобу і голоситимуть.^б Сіон сидітиме на землі спустошений».^в

4 Того дня сім жінок вхопляться за одного чоловіка^г і скажуть:

«Ми будемо їсти власний хліб

і носити власний одяг, тільки дозволь нам називатися твоїм іменем, щоб звільнитися від ганьби*!»^Δ

2 У той день Єгова зростить пагін, який стане окрасою і славою. Уцілілі ізраїльтяни будуть пишатися плодом землі та насолоджуватися його красою.^о **3** Тоді кожен, хто залишиться на Сіоні і хто вціліє в Єрусалимі,— усі, хто буде записаний для життя^o в Єрусалимі,— вважатиметься святим у Божих очах.

4 Коли Єгова духом суду й вогню*^ж змие бруд[#] із сіонських дочок,^з а з Єрусалима — кров, пролиту в ньому, **5** тоді над усією горою Сіон і над її місцем зборів Єгова створить удень смару й дим, а вночі — яскравий вогонь,^и і над усім славетним краєм буде захист. **6** Там буде намет, який даватиме тінь у полудневу спеку^і і стане укриттям і сховком від бурі й дощу.^к

5 Заспіваю я пісню своєму кохано, пісню про нього та про його виноградник.^л Був у мого кохано виноградник на родючому схилі гори.

4:1 *Для жінки ганьбою було залишитися незаміжньою і бездітною. **4:4** *Або «очищення». # Букв. «кал».

- 2** Він скопав його, очистив від каміння, засадив добірним червоним виноградом, побудував вежу посередині й висік давильню.^а
І він сподівався, що виноградник дасть добрі плоди, але там вирости дікі ягоди.^б
- 3** «Жителі Єрусалима та Юди, прошу вас, розсудіть мене з моїм виноградником.^в
- 4** Хіба я не зробив для нього все, що міг зробити?^г
Я сподівався, що виноградник дасть добрі плоди. Чому ж він приніс дікі ягоди?
- 5** Тепер розкажу вам, що я зроблю зі своїм виноградником: живопліт повирубую, а сам виноградник спалю,^д зруйную його кам'яну огорожу, і він буде затоптаний.
- 6** Я залишу його спустошеним;^е ніхто його не підріже, не прополе.
І заросте він тернами та бур'янами,^є а хмарам я накажу не проливати на нього дощу.^ж
- 7** Виноградник Єгови, Бога військ, — це народ Ізраїля,^з мешканці Юди — то насадження, яке він любив. Він сподівався правосуддя,^и а тут — несправедливість, сподівався праведності, а тут — зойк».^і
- 8** Горе вам, бо наживаєте собі дім за домом^к і поле до поля приєднуєте,^л так що іншим немає вже місця

РОЗД. 5

- а** Мт 21:33
Мр 12:1
- б** Ос 10:1
- в** Мих 6:2
- г** 2Хр 36:15
Єз 24:13
- д** Льв 26:31, 33
Не 2:3
Пс 79:1
- е** Пв 29:22, 23
Єр 25:11
Єр 45:4
- є** Іс 32:13
- ж** Пв 11:16, 17
- з** Пс 80:8
Єр 12:10
- и** Мих 6:8
- і** Пв 15:9
- к** Мих 2:1, 2
- л** 1Цр 21:15, 16

Друга кол.

- а** 2Хр 36:20, 21
Іс 27:10
- б** Пв 28:15, 17
Йл 1:17
- в** Лк 21:34
Рм 13:13
- г** Іс 27:11
Єр 8:7
Ос 4:6
- д** Пл 4:9
- е** Пв 28:63

- і ви живете в цьому краї самі!
- 9** Я чув, як Єгова, Бог військ, поклявся, що численні доми, великі та гарні, стануть жахливим видовищем та обезлюдніють.^а
- 10** Виноград, зібраний з чотирьох гектарів* винограднику, дасть лише бат^в вина, а хомér^г зерна — лише ёфу^д борошна.^є
- 11** Горе тим, хто, вставши рано-вранці, одразу шукає алкогольного напою,^є хто засиджується допізна, розпалюючись вином!
- 12** На бенкетах їхніх ллється вино і грає арфа, ліра, бубон і флейта. Але на вчинки Єгови ці люди не зважають і діло рук його не бачать.
- 13** Тож народ мій піде у вигнання за те, що не знає мене.^г Його видатні люди ходитимуть голодні,^д а простих буде мучити спрага.
- 14** Могила* пожадливо розкрилася^є і роззявила свою пащу.^є Зійде туди пишнота^а столиці, її галасливий люд і ті, хто в ній веселиться.
- 15** Людина впаде ниць, вона принизиться, і пихаті опустять свої очі.

5:10 *Букв. «10 ділянок». ^в Див. додаток Б14. **5:14** *Або «шеёл», тобто спільна могила людства. Див. глосарій. ^г Або «розширила свою душу». ^д Або «вельможі».

- 16** Єгова, Бог військ, звеличаться, виконавши свій присуд*.
Правдивий Бог, Святий,^а освятиться своєю праведністю.^б
- 17** Ягнята будуть пастися, ніби на своєму пасовищі, і чужинці будуть знаходити їжу на пустищах, де колись паслась відгодована худоба.
- 18** Горе тим, хто тягне за собою провину мотузками неправди і впрягається у гріх, немовби у віз!
- 19** Горе тим, хто каже: «Нехай Святий Ізраїлів поквартиться зі своїм ділом і виконає його швидко, щоб ми побачили! Хай сповниться його намір*, щоб ми це зрозуміли!»^в
- 20** Горе тим, хто добро називає злом, а зло добром,^г хто видає темряву за світло, а світло за темряву, гірке за солодке, а солодке за гірке!
- 21** Горе тим, хто мудрий у власних очах і сам себе вважає розсудливим!^д
- 22** Горе тим, хто зухвало впивається вином і хто майстер приправляти алкогольний напій!^е
- 23** Горе тим, хто за хабара виправдовує грішника,^є а праведному відмовляє у справедливості!^ж
- 24** Вони будуть знищені, мов стерня, яку пожирають вогненні язики, мов суха трава, яка зникає у полум'ї.

5:16 *Або «звеличаться справедливо». 5:19 *Або «рішення; рада».

РОЗД. 5

- а Іс 6:3
Об 4:8
- б Пв 32:4
- в Єр 5:12
Єр 17:15
Єз 12:22
- г Пр 17:15
Мн 2:17
- д Пр 3:7
Рм 12:16
- е Пр 23:20
Пр 31:4, 5
- є Пв 16:19
Іс 1:23
Мх 3:11
- ж 1Цр 21:13
Пр 17:15

Друга кол.

- а Пв 31:20
2Цр 17:13, 14
Не 9:26
Іс 1:4
- б Пв 31:16, 17
2Хр 36:15, 16
Пл 2:2
- в Єр 16:4
- г Єр 52:4
- д Пв 28:49, 50
Єр 5:15
- е Єр 4:13
- є Ав 1:8

ж Єр 50:17

- Їхній корінь зігниє,
а цвіт їхній розвіється, мов порох,
бо вони відкинули закон* Єгови, Бога військ,
і зневажили слово Святого Ізраїлевого.^а
- 25** За це Єгова розпалився гнівом на свій народ.
Бог простягне свою руку на нього і вдарить.^б
Тоді гори затрясуться і трупи людей лежатимуть на вулицях, як сміття.^в
Отже, гнів його не відвернувся,
а рука його все ще простягнута.
- 26** Він подав знак* для народу, що вдалечині,^г
свиснув, щоб покликати того, хто живе на краю землі.^д
І ось цей народ мчить дуже швидко!^е
- 27** Ніхто з тих людей не втомлюється і не спотикається,
ніхто не дрімає і не спить.
Пояс на їхньому стані не послабиться,
і ремінці на сандаліях не розірвуться.
- 28** Стріли в них загострені,
а луки напнуті*.
Копита їхніх коней — наче кремінь,
а колеса колісниць — мов шалений вітер.^є
- 29** Вони ричать, як леви,
і ревуть, як леви молоді*.^ж
Гарчатимуть вони та хапатимуть здобич,
заберуть її, і ніхто не врятує.

5:24 *Або «навчання». 5:26 *Або «підняв сигнальний прапор». 5:28 *Або «готові стріляти». 5:29 *Або «гривасті молоді леви».

30 У той день вони ревітимуть над нею, як реве море.^a
Коли хтось подивиться на цей край, то побачить гнітючу пільму, там навіть світло потьмяніє від хмар.^b

6 У рік смерті царя Уззії^a я побачив Єгови. Він сидів на величому і високому престолі,^c а поділ його шат наповнював храм. **2** Над ним стояли серафими; кожен з них мав по шість крил: двома кожен* затуляв собі обличчя і двома закривав ноги, а ще двома літав.

3 І вигукували вони один до одного:
«Святий, святий, святий Єгова, Бог військ!»^d
Уся земля наповнена його славою!»

4 Від їхніх вигуків* затряслися одвірки, і дім наповнився димом.^e

5 Тоді я сказав: «Горе мені! Тепер я точно помру*! Бо я людина з нечистими устами і живу серед людей з нечистими устами,^f а очі мої бачили Царя, самого Єгови, Бога військ!»

6 І підлетів до мене один із серафимів. Він тримав кліщами розжарену вуглину,^g яку взяв із жертвника.^h **7** І він доторкнувся нею до моїх уст, скававши:

«Ця вуглина торкнулась твоїх губ, тепер на тобі вже немає провини і гріх твій прощено».

8 Тоді я почув голос Єгови: «Кого мені послати і хто піде

6:2 *Букв. «він». **6:4** *Букв. «голосу того, хто кликав». **6:5** *Букв. «мене змусили замовкнути».

РОЗД. 5
a Єр 6:23

b Єр 4:23

РОЗД. 6
в 2Хр 26:23

г 1Цр 22:19
Дн 7:9

д Вх 15:11
Об 4:8

е Об 15:8

є Іс 29:13

ж Єз 10:2

з Об 6:5

Друга кол.

a Бт 1:26
Ів 1:1, 2
Ів 12:41

b Пс 110:3
Мт 4:19, 20

в Єр 5:21
Мт 13:14
Лк 8:9, 10
Дії 28:25, 26

г Єз 3:7

д Єр 6:10
Ів 3:20

е Мт 13:15
Дії 28:27

є 2Хр 36:20, 21
Іс 3:26
Іс 24:1

ж 2Цр 25:11

РОЗД. 7
з 2Цр 16:1, 2

и 2Цр 15:37
2Хр 28:6

i 2Цр 16:5

для нас?»^a А я відповів: «Ось я! Пошли мене!»^b

9 Тож він звелів: «Піди і скажи цьому народу: “Ви будете постійно чути, але не зрозумієте, будете постійно бачити, але так нічого і не навчитесь”».^c

10 Зроби серце тих людей огрубілим,^d зроби, щоб вухами вони чули, але не відгукувалися,^e позатуляй їм очі, щоб вони нічого не бачили і нічого не чули, щоб серцем не розуміли, щоб не навернулись і не були зцілені».^f

11 На це я сказав: «Доки так буде, Єгово?» Він же відповів: «Доки міста не обернуться в руїни і не обезлюдніють,

доки дома не опустіють і земля не перетвориться на пустку,^g

12 доки я, Єгова, не прожену людей* і доки в цій землі не настає цілковите запустіння.

13 Але там усе ще залишиться десята частина, яка знову буде спалена, наче велике дерево і наче дуб. Коли їх зрубують, залишається пень. Тож її пень – святе насіння*».

7 За днів юдейського царя Ахаза,^h сина Йотάма, сина Уззії, на Єрусалим пішов війською сирійський цар Рецін, а з ним ізраїльський цар Пекáх,ⁱ син Ремалїї, але він* не зміг завоювати це місто.^j **2** І принесли вістку Давидовому дому: «Сирія об'єднала свої сили з Єфрёмом».

6:13 *Або «потомство». **7:1** *Або, можливо, «вони».

Тоді серце Ахָаза і серце народу затремтіло зі страху, як тремтять від вітру дерева в лісі.

3 Тож Єгова промовив до Ісаї: «Прошу тебе, вийди зі своїм сином Шеа́р-Яшувом*^a назустріч Ахָазові до кінця водогону[#] верхнього ставка,^б що придорозі, яка веде до поля пральників. **4** І ти маєш сказати йому: “Не хвилюйся. Не лякайся, і хай твоє серце не боїться тих двох головешок, які ледве тліють, хай воно не боїться, що сирійський цар Реці́н та Ремалі́н син лютують,^в **5** що Сирія з Єфре́мом та Ремалі́ним сином замишляють проти тебе лихе, кажучи: **6** «Ходімо війською на Юду, пошматуймо* її! Ми заволодіємо нею^г і поставимо іншого царя, Тавеїлового сина».^г

7 Так говорить Всевладний Господь Єгова:

«Цього не станеться, не бути цьому!

8 Головою Сирії є Дамаск, а головою Дамаска – Реці́н. Не мине й 65 років, як Єфре́м буде розбитий і перестане бути народом.^д

9 Головою Єфре́ма є Самарія,^е а головою Самарії – Ремалі́н син.^е Якщо не будете мати міцну віру, то не вистоїте*».

10 Також Єгова сказав Ахָазу: **11** «Попроси в Єгови, твого Бога, знаку^ж – глибокого, як могила*, і високого, як небо».

7:3 *Озн. «лише останок повернеться». [#]Або «каналу для води». **7:6** *Або, можливо, «настрашімо». ^аАбо «зробимо пролом у її мурах». Букв. «розколемо її». **7:11** *Або «шео́л», тобто спільна могила людства. Див. глосарій.

РОЗД. 7

а Іс 8:18

б 2Цр 18:17

в 2Цр 15:30
Іс 8:6, 7

г 2Цр 16:5

д 2Цр 17:6
Ос 1:6

е 1Цр 16:23, 24

е 2Цр 15:27

ж Сд 6:36, 37
Іс 37:30
Іс 38:7, 8

Друга кол.

а 2Хр 36:15, 16

б Іс 9:6
Ів 1:14
1Тм 3:16

в Мт 1:23
Лк 1:30–35

г 2Цр 15:29
2Цр 16:8, 9
Іс 8:3, 4
Іс 17:1

д 2Цр 18:13, 14
2Хр 28:19, 20
Іс 36:1

е 1Цр 12:20

е 2Цр 16:7

12 Але Ахָаз відповів: «Не буду просити, не буду випробовувати Єгову!»

13 На це Іса́я сказав: «Доме Давидів, благаю, послухай! Мало того, що ви драгуєте людей, так ви ще й драгуєте мого Бога?^а **14** Тому Єгова сам дасть вам знак: молода жінка* завагітніє, народить сина^б і дасть йому ім'я Еммануї́л^в.^в **15** На той час, коли він навчиться відкидати зло та обирати добро, він буде їсти масло і дикий мед. **16** Не встигне хлопець навчитися відкидати зло та обирати добро, як буде спустошена земля двох царів, котрих ти дуже боїшся.^г **17** А на тебе, на твій народ і на дім твого батька Єгова спровадить ассирійського царя.^д Тоді для вас настануть такі дні, яких ви не бачили від часу, коли Єфре́м відділився від Юди.^е

18 Того дня Єгова свистом скличе мух з Єгипту, з далеких рукавів Нілу, а також бджіл з ассирійського краю. **19** І злетяться всі вони та посідають на стрімких схилах долини*, у скельних розколинах, у всіх тернистих заростях і на всіх водопоях.

20 У день той Єгова візьме бритву, що була найнята за Рікою*, – царя Ассирії^е – і поголить Юді голову, ноги й борду.

21 Тоді людина залишить собі одну теличку зі стада і дві вівці. **22** І всі, хто зостанеться в краї, матимуть так багато молока, що будуть їсти масло. Залишаться у них масло і мед.

23 Тоді кожне місце, де росла 1000 виноградних лоз,

7:14 *Або «дівчина». [#]Озн. «з нами Бог». **7:19** *Або «ваді». Див. глосарій. **7:20** *Тобто Євфратом.

вартих 1000 срібняків, заросте чагарником і бур'янами. **24** Чоловіки ходитимуть туди зі стрілами й луком, бо вся земля вкриється чагарником та бур'янами. **25** І не підешти більше в гори, на яких колись сапою виполювали бур'яни,— ти боятимешся чагарнику і тернів. Туди хіба що випускатимуть биків пастися, і землю там топтатимуть вівці».

8 Єгова сказав мені: «Візьми велику таблицю^а і напиши на ній*: «Магёр-Шалал-Хаш-Баз^в». **2** І нехай мені підтвердять це на письмі* вірні свідки — священник Урія^б і Захарій, син Єверехії».

3 Потім я мав близькість* з пророчицею^г, і вона завагітніла. Коли ж вона народила сина,^д Єгова сказав мені: «Назви його Магёр-Шалал-Хаш-Баз, **4** бо ще не навчиться хлопчик вимовляти “тату” й “мамо”, як багатства Дамаска і здобич із Самарії віднесуть асирійському цареві!».^г

5 Далі Єгова сказав мені:

6 «За те, що цей народ нехтує спокійними водами Шилоаху*^д

і захоплюється Реціном та Ремалїїним сином,^е

7 я, Єгова, спроваджу на нього

могутні й великі води

Ріки* —

царя Ассирії^е з усією його славою.

8:1 * Букв. «стилем смертної людини». Очевидно, йдеться про загострену тростяну паличку. ^в Можливо, озн. «квалитися до здобичі, поспішати на грабїж».

8:2 * Або «засвідчать; затвердять». **8:3** * Букв. «підійшов близько до». ^г Мається на увазі дружина Ісаї. **8:6** * Шилоах — це водогін. **8:7** * Тобто Євфрату.

РОЗД. 8

^а Іс 30:8

^б 2Цр 16:10

^в Іс 8:18

^г 2Цр 15:29
2Цр 16:8,9
2Цр 17:6
Іс 7:16
Іс 17:1

^д 2Цр 17:16
Єр 17:13

^е Іс 7:1

^е 2Цр 17:5
2Цр 18:9

Друга кол.

^а 2Хр 28:19,20
Іс 7:17,20
Іс 10:28–32

^б Іс 7:14
Мт 1:23

^в 2Хр 32:21

^г Пв 20:1
Пс 44:3

^д Лв 10:3
Лв 22:32

^е Ек 12:13
Мт 10:28

^е Мт 21:42,44
Лк 20:17,18
Рм 9:31–33
1Кр 1:23
1Пт 2:7,8

Він переповнить усі свої русла

та вийде зі всіх берегів

8 і пройде по Юді, залле її та перейде, досягне аж до шиї.^а

Розправить він крила і вкриє ними всю твою землю,

Еммануїле*!^б

9 Кривдьте його, народи, але ви будете розбиті!

Прислухайтеся, усі мешканці віддалених куточків землі!

Приготуйтеся до війни*, але ви будете розбиті!^в

Приготуйтеся до війни, але ви будете розбиті!

10 Складіть план, але він провалиться!

Промовте слово, але воно не сповниться, бо з нами Бог*!^г

11 Сильна рука Єгови була на мені, і він застеріг мене, щоб я не йшов шляхом цього народу:

12 «Не називайте змовою того, що цей народ називає змовою.

Не бійтеся того, чого боїться він,

і не тремтіть.

13 Пам'ятайте: святий лише Єгова,^д Бог військ;

його бійтеса

і перед ним тремтіть».^е

14 Він стане святинєю, а для обох родів Ізраїля —

каменем спотикання, скелею, об яку вони вдаляться;^е

він буде пасткою і тенетами для жителів Єрусалима.

8:8 * Див. Іс 7:14. **8:9** * Або «підперезіться». **8:10** * Вислів «з нами Бог» — єврейською «Еммануїл». Див. Іс 7:14; 8:8.

15 Багато з них спіткнуться, впадуть і розіб'ються, потраплять у пастку і будуть схоплені.

16 Згорни записане свідоцтво* і запечатай закон^г між моїми учнями.

17 Я покладаю сподівання* на Єгови,^а який ховає обличчя від нащадків Якова,^б на нього буду надіятись.

18 Я і діти, яких дав мені Єгова,^в є в Ізраїлі знаками^г та чудесами від Єгови, Бога військ, що перебуває на горі Сіон.

19 Вам можуть сказати: «Зверніться до тих, хто викликає духів, і до віщунів — до тих, що шепочуть та бурмочуть». Але чи не до свого Бога повинен звертатись народ? Навіщо просити мертвих за живих?^а **20** Звертайтеся до закону і записаного свідоцтва*!

Якщо вони не говоритимуть згідно з цим словом, то немає в них світла^в.^б **21** Кожен буде ходити по краю пригноблений і голодний.^в Через голод та обурення він проклинатиме свого царя і свого Бога, коли буде дивитися вгору. **22** А глянувши на землю, побачить нещастя й темряву, п'ятому, біду і непроглядний морок.

9 Але п'яتما не буде такою, як у минулому, коли край гнобили, коли землю Завулону та землю Нефталімову зневажали.^ж Пізніше Він звеличить той край — приморський шлях, що біля Йордану, Галілею інших народів.

8:16, 20 *Або «підтвердження». **8:16** ^гАбо «навчання». **8:17** *Або «палко чекаю». **8:20** *Букв. «світанку».

РОЗД. 8

а Пс 33:20

б Пв 31:16, 17
Мих 3:4

в Єв 2:13

г Іс 7:14, 16
Іс 8:3, 4д Лв 20:6
Пв 18:10, 11
Пс 146:4
Ек 9:5, 10

е Пр 4:19

є Пв 28:15, 48

РОЗД. 9

ж 2Цр 15:29

Друга кол.а Мт 4:13–16
Лк 1:78, 79
Лк 2:30–32
Ів 1:9
Ів 8:12б Сд 8:12, 28
Іс 10:26, 27в Лк 1:35
Лк 2:11г Бт 49:10
Пс 2:6
3х 6:13
Лк 22:29
Об 19:16д Іс 11:2
Мт 7:28, 29
Мт 12:42е Пс 45:3
Ів 1:18є Пс 72:1, 7
Дн 2:44

ж Лк 1:32, 33

з 2См 7:16, 17
Об 11:15и Іс 42:1
Мт 12:18і Пс 45:6
Іс 32:1
Єр 23:5
Єв 1:8

к 2Цр 17:6

2 Народ, що ходив у темряві, побачив велике світло, воно засяло над людьми, які жили в краю густої тіні.^а

3 Ти зробив цей народ численним і дав йому радість велику. Вони тішаться перед тобою, як тішаться люди в жнива чи тоді, коли ділять здобич.

4 Як і за днів поразки Мідіяна, ти розтрощив ярмо, яке обтяжувало їх, і зламав різку, якою їх били по спині, палицю того, хто гнав їх до роботи.^б

5 Усякий чобіт, що гупає, аж трясеться земля, та одяг, просякнутий кров'ю, будуть поживою для вогню.

6 Дитина народилася нам,^в син даний нам. Влада* буде на його плечах,^г і взатимуть його Чудовий порадник,^д Могутній бог,^є Вічний батько, Князь миру.

7 Його влада* пошириться всюди і миру не буде кінця,^є коли він царюватиме, сидючи на Давидовому престолі;^ж те царство буде міцно поставлене^з і триматиметься на справедливості^и й праведності^і відтоді і повік.

Ревність Єгови, Бога військ, здійсниць це.

8 Єгова послав слово Якову, і воно сповнилося на Ізраїлі.^к

9:6, 7 *Або «уряд; правління; князівська влада».

- 9** Його почує весь народ —
Єфрём і жителі Самарії.
Бо через пиху та зухвалість
свого серця вони гово-
рять:
- 10** «Хоча цегляні будинки по-
падали,
ми побудуємо нові з тесано-
го каміння.^a
Хоча сикомори зрубані,
ми замінимо їх кедрами».
- 11** Проте Єгова підніме проти
нього Рецінових супро-
тивників,
підбурить його ворогів.
- 12** Сирія прийде зі сходу, а
філістимляни — із
заходу*,^b
і відкриють вони пащу та
пожеруть Ізраїля.^b
Отже, гнів його не
відвернувся,
а рука його все ще
протягнута.^г
- 13** Бо народ цей не повер-
нувся до Того, хто його
уразив,
не шукав Єгову, Бога
військ.^d
- 14** Тож Єгова в один день від-
січе Ізраїлеві
голову і хвіст, пагін та
комиш*.^e
- 15** Старійшина і високошано-
вий чоловік — то голова,
а пророк, що вчить неправ-
диво, — то хвіст.^e
- 16** Провідники цього народу
зводять людей на хибний
шлях,
і ті, кого вони ведуть,
охоплені сум'яттям.
- 17** Тому Єгова не буде тиши-
тись їхніми юнаками
і не матиме милосердя до
їхніх сиріт* і вдів,

9:12 *Букв. «ззаду». 9:14 *Або, мож-
ливо, «пальмову гілку і очеретину».
9:17; 10:2 *Або «дітей, які залишилися
без батька».

РОЗД. 9

a Ам 5:11

b 2Хр 28:18

v Пв 31:17

г Іс 5:25
Іс 10:4

d 2Цр 17:13, 14
Ос 7:10
Ам 4:6
Ам 5:6

e 2Цр 17:6
Ос 10:15

e Пв 13:1–3

Друга кол.

a Пв 4:25, 26

b Іс 5:25

v 2Хр 28:6

г Іс 5:25

РОЗД. 10

d Лв 19:15
Пв 1:16, 17

e Ам 2:7, 8

e Пв 27:19
Як 1:27

бо всі вони відступники та
злочинці,^a
і уста кожного говорять
безглузда.
Отже, гнів його не відвер-
нувся,
а рука його все ще протяг-
нута.^b

- 18** Зло спалахнуло, як полум'я,
пожираючи тернину й бу-
р'ян,
воно розгориться в лісових
хащах,
які здіймуться вгору
клубами диму.
- 19** Від люті Єгови, Бога військ,
запалала земля,
і люди стануть поживою
для вогню.
Ніхто не пощадить навіть
брата свого.

- 20** Один буде різати м'ясо
справа,
але залишиться голодний,
інший буде їсти зліва,
але не насититься.
Кожен їстиме м'ясо власної
руки:

- 21** Манасія пожиратиме
Єфрёма,
а Єфрём — Манасію,
і разом вони повстануть
на Юду.^a
Отже, гнів його не відвер-
нувся,
а рука його все ще
протягнута.^г

10 Горе тим, хто видає на-
кази, що приносять
лихо,^a

і хто безперестанку пише
жорстокі постанови!

- 2** Убогих вони позбавляють
правосуддя
і знедолених з-поміж
народу мого — справед-
ливості.^e
Вони визискують вдів
і грабують сиріт*.^e

- 3** Що ж ви будете робити в день розплати*,^а в день погибелі, що прийде здалека?^б
До кого побіжите по допомогу^в і куди дінете ваше багатство?^г
- 4** Вам не лишиться нічого, як тільки зігнутися між полоненими і попадати між убитими. Отже, гнів його не відвернувся, а рука його все ще простягнута.^г
- 5** «Ось іде ассирієць^а — палиця мого гніву!^б Я використаю для осуду кий, що в його руці.
- 6** Пошлю ассирійця проти народу відступників^в і накажу піти проти людей, які мене розгнівили, накажу набрати багато здобичі, пограбувати і потоптати їх, як болото на вулицях.^ж
- 7** Але його наміри будуть інакшими і він матиме інше на серці. Його серце прагне знищити та погубити багато народів.
- 8** І каже він:
“Хіба князі, які мені служать, не є також царями?”^з
- 9** Хіба Кално^а не таке ж, як Кархеміш,^б і Хамат^в не такий, як Арпад?^г
А Самарія^д хіба не така, як Дамаск?^е
- 10** Моя рука захопила царства нікчемних божків, в яких більше різьблених ідолів, ніж в Єрусалимі та Самарії.^о

10:3 *Або «покарання». ^аАбо «славу».

РОЗД. 10

- а* Ос 9:7
б Пв 28:49, 50
в Ос 5:13
г Іс 5:25
Іс 9:12
д Бт 10:9, 11
е 2Цр 17:3
Іс 8:3, 4
Іс 10:24
ж Пв 28:45, 63
2Цр 17:22, 23
з 2Цр 18:19, 24
и Ам 6:2
і 2Хр 35:20
к 2Цр 17:24
л 2Цр 19:11, 13
м 2Цр 17:5
2Цр 18:9, 10
н 2Цр 16:8, 9
о 2Цр 19:17, 18

Друга кол.

- а* 2Цр 18:33, 34
2Хр 32:16, 19
б 2Цр 18:19
2Цр 18:28, 35
в 2Цр 15:29
2Цр 17:6
2Цр 18:11
1Хр 5:26
г 2Цр 16:8
2Цр 18:16
д 2Цр 18:19, 25
е Іс 10:5
ж 2Хр 32:21
з Іс 30:30, 31
и Іс 9:5
Іс 30:27
Іс 31:8, 9
На 1:6

- 11** То хіба я не зроблю Єрусалиму і його ідолам так само, як Самарії та її нікчемним божкам?^а
- 12** Коли Єгова завершить усе, що має зробити на горі Сіон та в Єрусалимі, тоді він* покарає ассирійського царя за зухвалість його серця і за пихатість його гордих очей.^б
- 13** Бо він каже:
“Я зроблю це своєю потужною рукою і мудрістю, адже я мудрий. Я усуну кордони народів,^в розграбую їхні скарби^г і підкорю мешканців, як сильний воїн.^д
- 14** Як людина розорує гніздо, так моя рука захопить багатства народів, і, як забирають покинені яйця, я заберу собі всю землю. І ніхто навіть крилом не поворухне, не відкриє дзьоба й не писне”».
- 15** Чи сокира величатиметься над тим, хто рубає нею? Чи буде пила нестися над тим, хто нею пиляє?
Хіба палиця^е рухає тим, хто її піднімає?
Хіба кий підносить того, хто тримає його?
- 16** Тому правдивий Господь Єгова, Бог військ, вразить слабкістю його дужих чоловіків^в і спопелить його славу, наче полум'ям вогню.^ж
- 17** Світло Ізраїля^а стане вогнем,^б і його Святий стане полум'ям, яке спалахне і в один день пожере його бур'яни й тернину.

10:12 *Букв. «Я».

- 18** І знищить Бог доценту* славу його лісу й саду, і вона згасне, як хворий.^а
- 19** У лісі його залишиться так мало дерев, що навіть дитина зможе їх перелисати.
- 20** Того дня останок Ізраїля й уцілілі нащадки Якова вже не будуть шукати підтримки в того, хто завдав їм удару.^б
Вони будуть покладатись на Єгову, Святого Ізраїлевого, і будуть вірні йому.
- 21** Лише останок, останок Яковів, повернеться до Могутнього Бога.^в
- 22** Хоча твій народ, Ізраїлю, такий численний, як морський пісок, повернеться лише останок.^г Для твого народу призначено знищення,^д і так буде встановлена справедливість*.^е
- 23** Всевладний Господь Єгова, Бог військ, призначив це знищення і наведе його на всю землю.^є

24 Тому Всевладний Господь Єгова, Бог військ, говорить: «Народе мій, що живеш на Сіоні, не бійся ассирійця, який бив тебе різкою» і піднімав на тебе палицю, як робив це Єгипет.^з **25** Бо ще трохи — й осуд припиниться. Мій гнів вилетить на ассирійців, і вони загинуть.^и **26** Єгова, Бог військ, замахнеться на них батою,^й як під час поразки Мідяна біля скелі Орéва.^к Він піднесе палицю над морем так, як підніс колись над Єгиптом.^л

10:18 *Або «від душі до тіла». **10:22** *Або «покарання».

РОЗД. 10

а Іс 37:36
б 2Хр 28:20, 21
Ос 5:13
Ос 14:3
в Іс 65:9
Ос 1:10, 11
г Іс 1:9
д Іс 28:22
е Рм 9:27, 28
є Пв 28:45, 63
ж 2Лр 18:13
Іс 10:5
з Вх 14:3, 9
и 2Лр 19:35
і 2Хр 32:21
Іс 30:32
На 3:7
к Сд 7:25
Сд 8:21
Пс 83:11
л Вх 14:21, 27

Друга кол.

а Іс 9:4
На 1:13
б Іс 14:25
в 2Лр 19:35
Іс 37:35, 36
г ІсН 7:2
д 1См 13:2
1См 14:31
е ІсН 21:8, 17
2Хр 16:6
є Сд 20:13
ж Ос 5:8
з ІсН 21:8, 18
Єр 1:1
и 1См 22:18, 19
і 2Хр 32:21
Іс 37:36

РОЗД. 11

к Рт 4:17
1См 17:58
Мт 1:1, 6
Лк 3:23, 32
Дії 13:22, 23
Рм 15:12
л Пс 132:11
Іс 53:2
Об 5:5
Об 22:16
м Єр 23:5
Єр 33:15
3х 3:8
3х 6:12
н Іс 42:1
Ів 1:32
Дії 10:38
о Лк 2:52
л Іс 9:6
р Єв 5:7

- 27** У той день тягар ассирійця спаде з твого плеча,^а а його ярмо — з твоєї шиї,^б і зламається воно^в через олію».
- 28** Він вирушив на Аїят,^г пройшов через Мігрон і складає своє спорядження в Міхмáші.^д
- 29** Він перейшов брід і ночує в Гéві.^є
Ра́ма тремтить, Саулова Гіва^є втекла.^ж
- 30** Здійми плач і голоси, дочко Галліму!
Пильнуй, Лáйшо!
О нещасний Анатóте!^з
- 31** Мадméна втікає, а жителі Гевіма шукають сховку.
- 32** У той самий день він зупиниться в Нóві.^и
Він погрожує кулаком горі сіонської дочки, ерусалимському пагорбу.
- 33** Ось правдивий Господь Єгова, Бог військ, зі страшним тріском обрубує гілки,^й найвищі дерева зрубує, а високі понижує.
- 34** Він вирубує лісові хащі залізним знаряддям*, і Лівáн впаде від руки сильного.

11 З пня Єссéя^к виросте галузка,^л

і пагін^м з його кореня буде родючим.

2 На нього зійде дух Єгови,^н дух мудрості^о та розуміння, дух поради й могутності,^п дух знання і страху перед Єговою.

3 І матиме він радість від страху перед Єговою.^р
Не судитиме він лише за тим, що бачать його очі,

10:34 *Або «сокирою».

та не докорятиме лише за тим, що чують його вуха.^а

- 4** Він буде справедливо* судити бідних і у праведності буде докоряти людям заради сумирних землі.
Різкою своїх уст він вдавить землю^б і подихом^в своїх уст знищить неправедного.^г
- 5** Він опереже стан свій праведністю і свої стегна – вірністю.^г
- 6** Тоді вовк буде поряд з ягням,^а леопард лежатиме з козеням, а теля, лев* і корова^в будуть разом^{а, б} і мала дитина їх водитиме.
- 7** Ведмедиця буде пастися з коровою, і їхні малята лежатимуть разом, а лев їстиме солому, наче бик.^с
- 8** Немовля гратиметься над корою кобри, і дитина, віднята від грудей, простягне руку до кубла отруйної змії.
- 9** Вони не чинитимуть шкоди^ж і лиха на всій святій моїй горі,^з бо земля буде наповнена знанням про Єгова, як води наповнюють море.^и
- 10** Того дня з'явяться Ессєів корінь і буде стояти як знак* для народів.^к
До нього народи звернуть-ся за керівництвом^л,

11:4 *Або «праведно». **11:4, 15** #Або «духом». **11:6** *Або «гривастий молодий лев». #Букв. «відгодована тварина». ^аАбо, можливо, «і теля, і лев будуть пастися разом». **11:10, 12** *Або «сигнальний прапор». **11:10** *Або «на-роди шукатимуть його».

РОЗД. 11

а Ів 7:24
Ів 8:16
б Пс 2:9
Пс 110:2
Об 19:11, 15
в 2Фс 2:8
г Об 3:14
д Іс 65:25
е Єз 34:25
є Ос 2:18
ж Іс 2:4
Іс 35:9
Іс 60:18
Мих 4:4
з Іс 51:3
Іс 56:7
Іс 65:25
и Пс 22:27
Ав 2:14
і Рм 15:12
Об 22:16
к Бт 49:10
Іс 49:22
Іс 62:10
л Дії 11:18
Дії 28:28

Друга кол.

а Іс 11:16
б Іс 27:13
Єр 44:28
Мих 7:12
в Єр 44:15
г Сф 3:10
д Дн 8:2
е Іс 66:19
є Езд 1:2, 3
Іс 49:22
Іс 62:10
ж Пс 147:2
Іс 66:20
з 2Хр 30:1, 10
Єр 31:6
и Єр 3:18
Єз 37:16, 19
Ос 1:11
і Ам 9:11, 12
Ов 18
к Іс 25:10
л Єр 49:2
м Вх 14:22
н Бт 15:18
о Іс 19:23
Іс 27:13
Іс 35:8
Іс 40:3
Іс 57:14
Єр 31:21
л Езд 1:2, 3

і місце його перебування прославиться.

11 Того дня Єгова знову, вдруге, простягне руку і поверне останок свого народу з Ассирії,^а Єгипту,^б Пátросу,^в Кúшу,^г Елáму,^д Шинáру*, Хамáту та морських островів.^е **12** Він піднесе знак* для народів і збере розпорошених нащадків Ізраїля,^є скличе розсіяних нащадків Юди з чотирьох кінців землі.^ж

13 Ревнощі Єфрéma вгамуються,^з

і ненависники Юди будуть вигублені.

Єфрém не заздритиме Юді, а Юда не буде ворогувати з Єфрéмом.^и

14 Вони налетять на схили* філістійські, що на заході,

і разом пограбують мешканців Сходу.

Простягнуть вони руку^и на Едóм^к та Моáв,^к

і аммонітяни стануть їхніми підданими.^л

15 А Єгова розділить* затоку^а Єгипетського моря^а

і замахнеться рукою на Рíку.^б

Своїм палючим подихом^в він ударить Ії^в сім потоків,

так що люди будуть переходити її в сандаліях.

16 І для останку його народа буде прокладена бита дорога^с з Ассирії,^л

як це було в день, коли Ізраїль виходив з єгипетського краю.

11:11 *Тобто Вавилонії. **11:14** *Букв. «плече». #Або «поширять свою владу». **11:15** *Або, можливо, «висусить». ^аБукв. «язик». ^бТобто Євфрат. ^вАбо, можливо, «розділить її на».

12 Того дня ти неодмінно скажеш:

«Дякую тобі, Єгова, бо, хоч ти й розгнівався на мене, твій гнів згодом ущух і ти утішив мене.^а

2 Бог — спасіння моє.^б Я буду покладати надію на нього і не боятимусь,^в адже Яг* Єгова — моя сила й міць, і він став мені спасінням».^г

3 Ви з радістю будете черпати воду з джерел спасіння.^д

4 У день той ви скажете: «Дякуйте Єгови! Кличте ім'я його! Розповідайте серед народів про його діла.^е

Звіщайте, що ім'я його величне.^є

5 Піснями вихваляйте* Єгову,^ж бо діла його непервершені.^з Нехай дізнаються про це по всій землі.

6 Вигукуйте з радості, мешканці* Сіону, адже величний серед вас Святий Ізраїля».

13 Присуд Вавилону,^и про який Ісая,^й син Амбца, дізнався у видінні:

2 «На горі, на голих скелях, подайте знак*.^к Гукніть ім, махніть рукою, щоб вони ввійшли у брами вельмож.

3 Я дав наказ своїм вибраним*.^л Щоб вилити мій гнів, я скликав воїнів своїх, вони горді та радіють».

12:2 *Яг — скорочена форма імені Єгова. **12:5** *Або «грайте для». **12:6** *Букв. «мешканко». Усе населення постає в образі жінки. **13:2** *Або «підніміть сигнальний прапор». **13:3** *Букв. «моїм освяченим».

РОЗД. 12

а Пв 30:3
Пс 30:5
Пс 85:1
Пс 126:1
Іс 40:2
Іс 66:13

б Іс 45:17

в Іс 26:4

г Пс 118:14
Ос 1:7

д Іс 49:10

е 1Хр 16:8
Пс 105:1,2

є Вх 15:2

ж Пс 149:3

з Пс 98:1

РОЗД. 13

и Єр 25:12
Єр 50:1–3
Об 18:2

й Іс 1:1

к Єр 51:12
Єр 51:27,28

л Іс 45:1

Друга кол.

а Дн 5:28

б Єр 50:15

в Єр 50:9
Єр 51:28

г Єр 51:11

д Іс 13:18
Єр 50:13

є Єр 50:43

є Дн 5:6

ж Єр 50:23,29

з Йв 9:9
Йв 38:31
Ам 5:8

и Пс 137:8
Єр 51:37
Об 18:2

й Єр 50:29
Дн 5:22,23

4 Послухайте! Ось гомін людей у горах, немов гомін величезного натовпу.

Послухайте! Царства шумлять, шумлять народи, зібрані разом!^а

Єгова, Бог військ, скликає воїнів до бою.^б

5 З далеких земель,^в з крайнеба йдуть вони — Єгова і зняріддя люті його, йдуть нищити всю землю.^г

6 Ридайте, бо день Єгови близько!

У цей день Всемогутній наведе знищення.^д

7 Тому руки у всіх ослабнуть і серце кожної людини зомліє зі страху*.^є

8 Люди в паніці,^є їх охопили судоми та біль, немов породіллю. Вони з жахом дивляться один на одного, обличчя їхні розпашіли.

9 Ось надходить нещадний день Єгови, він іде з люттю і палючим гнівом.

Тоді край стане жакливим видовищем*^ж і всі грішники в ньому будуть погублені.

10 Зірки небесні й сузір'я*^з не дадуть світла, сонце потемніє під час сходу свого

і місяць уже не світитиме.

11 «Я покараю населену землею за її лихі вчинки,^и а неправедних — за їхні провини, покладу край гордості зухвальців і принижу пиху тиранів.^й

13:7 *Букв. «розтане». **13:10** *Букв. «і їхні Кесілі». Можливо, стосується сузір'я Оріона і довколишніх сузір'їв.

- 12** Тоді я зроблю так,
що людину буде важче
знайти,
ніж очищене золото,^а ніж
золото з Офіру.^б
- 13** Тож затрясу я небом.
Захитається земля і зру-
шиться з місця свого,^а
коли Єгова, Бог військ,
зіллє лютю у день свого
палючого гніву”.
- 14** І повернуться вони кожен
до свого народу,
втечуть до свого краю,^г
як тікає сполохана газель,
як розбрідається отара
без пастуха.
- 15** Кожен, кого знайдуть, буде
проколений,
і кожен, кого схоплять,
загине від меча.^а
- 16** Дітей їхніх безжалісно
повбивають у них на
очах,^б
їхні доми пограбують,
а дружин згвалтують.
- 17** “Ось я підіймаю проти них
мідійців,^в
які вважають срібло за
ніщо,
і золото їм не до вподоби.
- 18** Своїми луками вони повби-
вають юнаків,^ж
не змилюються навіть
над плодом утроби
і не пошкоднують дітей”.
- 19** Тоді столиця Вавилон —
найславетніша серед*
царств,^з
краса й гордість халдєїв” —
стане такою, як Содом і
Гоморра в день, коли Бог
знищив їх.^і
- 20** Ніколи вона не буде засе-
лена,
і прийдешні покоління не
замешкають там.^к
Араб уже не розбіє там
намету,

13:19 *Або «оздоба».

РОЗД. 13

а Єр 50:30
Єр 51:3,4

б 1Цр 10:11

в Єр 51:29

г Єр 50:16

д Єр 51:3,4

е Пс 137:8,9

є Іс 21:2
Єр 50:9
Єр 51:11
Дн 5:30,31

ж Єр 50:14

з Іс 47:5
Дн 4:30

и Іс 47:1

і Бг 19:24,25
Єр 50:40

к Єр 50:3,13
Єр 51:29,37
Об 18:21

Друга кол.

а Об 18:2

б Єр 51:33

РОЗД. 14

в Лв 26:42

г Зх 1:17

д Пв 30:1–3
Іс 66:20
Єр 24:6
Єз 36:24

е Іс 56:6,7
Іс 60:3
Зх 8:22,23

є Іс 61:5
Зх 2:8,9

ж Езд 3:1
Езд 9:8
Єр 30:10

з Єр 50:23

и Пс 125:3

і пастухи не зупиняться
зі своїми отарами.

- 21** Там лежатимуть пустельні
звірі,
а в домах оселяться пугачі.
У ній будуть мешкати
страуси,^а
і скакатимуть там дикі
козли*.
- 22** Звірі завиватимуть у її баш-
тах,
шакали — в її розкішних
палацах.
Ось надходить її час,
недовго залишилось їй
існувати».^б

14 Єгова змилюється
над Яковом,^а знову обе-
ре Ізраїля.^г Він оселить їх* на
їхній землі,^д і до них долучать-
ся чужинці, вони приєднають-
ся до нащадків Якова.^е **2** Тоді
люди з інших народів приве-
дуть Ізраїля назад у його край,
і нащадки Ізраїля заволодіють
ними і зроблять їх слугами та
служницями^в на землі Єгови.
Вони поневолять тих, хто їх
поневолював, запанують над
ними, хто змушував їх до робо-
ти*.

3 У той день, коли Єгова
дасть тобі відпочинок від бо-
лю, страждання і тяжкого раб-
ства, в якому ти опинився,^ж
4 розкажеш ти притчу* про
вавилонського царя:

«Невже не стало того,
хто примушував інших до
роботи*?!
Невже гноблення припини-
лося?!»^з

5 Єгова зламав палицю не-
праведних
і жезл правителів,^и

13:21 *Або, можливо, «демони, схожі
на козлів». 14:1 *Або «дасть їм відпо-
чинок». 14:2 *Або «над своїми нагля-
дачами». 14:4 *Або «глумливу прит-
чу». *Або «наглядача».

- 6** він знищив того, хто в люті безперестанку бив народи,^а того, хто у великому гніві підкоряв їх і безупинно переслідував.^б
- 7** Уся земля тепер заспокоїлась, ніщо її не тривожить. Люди радісно вигукують.^в
- 8** Навіть ялівці й ліванські кедрі тішаться тим, що сталося з тобою, і говорять: “Відколи ти поліг, жоден лісоруб не наближається до нас”.
- 9** Навіть могила* внизу заворушилася, вона прагне зустріти тебе. Через тебе розбудила вона померлих, розбудила всіх жорстоких провідників^г землі. Вона підняла з тронів усіх царів народів.
- 10** Усі вони говорять тобі: “Невже й ти став слабим? Невже зробився таким, як ми?”
- 11** Гордість твою і звук твоїх струнних інструментів укинули до могили*.^д Хробаки стали тобі ліжком, а черв’яки – покривалом”.
- 12** Невже упав ти з неба, блискучий, сину ранкової зорі?! Невже зрубали й повалили тебе на землю, завойовнику народів?!^е
- 13** Ти казав у серці своєму: “Піднімусь я на небо,^ж

14:9 *Або «шеол», тобто спільна могила людства. Див. глосарій. ^аБукв. «козлів». **14:11** *Або «шеолу», тобто спільної могили людства. Див. глосарій.

РОЗД. 14

а 2Хр 36:17
Єр 50:17

б Ав 1:6
3х 1:15

в Пс 126:2
Іс 49:13
Єр 51:48
Об 18:20

г Об 18:22

д 2Хр 36:17
Єр 51:7
Єз 29:19
Дн 5:18, 19

е Іс 47:7
Дн 4:30

Друга кол.

а Дн 5:22, 23

б Пс 48:1, 2

в Єр 51:25

г 2Цр 25:21
Іс 64:10

д 2Цр 24:12, 14
2Цр 25:11

поставлю свій престол над зорями Божими^а і всядусь на горі зборів, у далеких північних околицях.^б

- 14** Піднімусь понад верхів'я хмар і стану таким, як Всевишній”.
- 15** Але ти будеш вкинений у могилу*, в яму, на саме її дно.
- 16** Ті, хто тебе побачить, будуть вдивлятися й розглядати тебе. Вони скажуть: “Невже це він змушував землю дрижати і потрясав царства,^в зробив населену землю пустелею, повалив її міста^г і не відпустив в'язнів до рідного краю?!”^д
- 18** Усі царі народів поховані у славі, кожен у гробниці* своїй.
- 19** Тебе ж не поховали у гробниці, а викинули, як бридкий пагін*. Ти вкритий убитими, яких зарубали мечем і повкидали на каміння в яму; ти — мов потоптаний труп.
- 20** Не будеш ти похований з ними, бо понищив ти землю свою, погубив свій народ. Повік не згадаються нащадки злочинців.
- 21** Приготуйте плаху, на якій стратять його синів за провини праатьків,

14:15 *Або «шеол», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій. **14:18** *Букв. «домі». **14:19** *Або «галузку».

щоб ці сини не піднялися,
не заволоділи землею
і не забудували її містами».

22 «І виступлю я проти них»,^а — говорить Єгова, Бог військ.

«Вигублю ім'я Вавилону, його останок, потомство й нащадків»,^б — говорить Єгова.

23 «Я оберну його на оселю дикобразів і на болотисте місце, в мету його мітлюю знищення»,^в — говорить Єгова, Бог військ.

24 І поклявся Єгова, Бог військ:

«Як я задумав, так і станеться,
що я вирішив, те й здійсниться».

25 Я розіб'ю ассирійця у моему краї,
затопчу його на своїх горах,^г
і його ярмо спаде з мого народу,
з плечей мого люду спаде його тягар».^д

26 Це рішення винесено* проти всієї землі,
і ось рука простягнена^е
на всі народи.

27 Якщо Єгова, Бог військ, виніс рішення,
хто може його скасувати?^е
Якщо він простягнув руку,
хто може її відвести?^е

28 У рік смерті царя Ахāза^ж
було проголошено:

29 «Філістее, нехай жоден твій мешканець не тішиться,
що палиця, якою били тебе, зламана.
Бо з кореня змія^з виповзе отруйна змія,^и

РОЗД. 14

а Іс 43:14
Єр 50:25
Єр 51:56

б Єр 51:62

в Іс 13:1,21
Єр 50:35,39
Об 18:2

г 2Хр 32:21,22
Іс 30:31
Іс 31:8
Іс 37:36,37

д Іс 10:24

е Пс 33:11
Пр 19:21
Пр 21:30
Іс 46:11

є 2Хр 20:5,6
Іс 43:13

ж 2Цр 16:20
2Хр 28:27

з 2Хр 26:3,6

и 2Цр 18:1,8

Друга кол.

а Єр 47:1
Єз 25:16
Йн 3:4
Ам 1:6–8
Сф 2:4
Зх 9:5

б Пс 48:1–3
Пс 87:1,2
Пс 132:13,14

РОЗД. 15

в Єр 9:25,26
Єз 25:11

г Чс 21:28
Пв 2:9

д 2Цр 3:24,25
Єр 48:31

е Єр 48:18

є Єр 48:1

ж Чс 21:30
ІсН 13:15–17

з Пв 14:1

и Єр 48:36,37

і Єр 48:38

к Чс 32:37
Іс 16:9

л Сд 11:20

потомством його буде лютяча вогняна змія*.

30 Первістки нужденних будуть пастися,
і бідні безпечно лежати-муть.

А твоє коріння я винищу голодом,

і останок твій буде вбитий.^а

31 Ридай, брамо! Голоси, місто!

Усі твої жителі, Філістее, впадуть духом!

Бо з півночі йде дим,
і в полчищах ворога ніхто не відстає».

32 І що скажуть у відповідь посланцям народів?

Скажуть, що Єгова заклав підвалини Сіону^б

і на ньому знайдуть при-тулок нужденні з Божого народу.

15 Присуд Моаву.^в

Ар^г моавський замовк,
бо вночі був спустошений,
і Кір^д моавський замовк,
бо вночі був спустошений.

2 Він пішов плакати до дому* і до Дівона,^е

на священні узвишся.
Моав ридає за Нево^є
і Медевою.^ж

Голови його мешканців поголені,^з всі бороди обрізані.^и

3 Усі ходять по вулицях у мішковині,
усі ридують на ринкових площах та на дахах і спускаються звідти з плачем.^л

4 Хешбон та Ель-Алє^к кричать,
їхній крик доноситься аж до Ягāца.^л

14:26 * Букв. «рада, що ураджена».
^а Або «готова ударити».

14:29 * Або «прудка отруйна змія».
15:2 * Або «храму».

Тому волають озброєні
воїни Моава.

Він* тремтить.

5 Моє серце плаче за Моавом.
Втікачі моавські дійшли до
Цоара^а і Еглат-Шеліші.^б

На схил Лухіта люди підні-
маються з голосінням,
а йдучи до Хоронаїму, гірко
плачуть через лихо.^в

6 Води Німрїму висохли,
і зелена трава пожовкла,
не стало її, немає жодної
зелені.

7 Тому вони переносять реш-
ту свого майна і багатства
через долину*, де ростуть
тополі.

8 По краю моавському розно-
ситься крик.^г

Голосіння чути аж до
Еглаїму,
голосіння чути аж до
Беєр-Еліму,

9 бо води Дімбну наповни-
лись кров'ю.

Я наведу на Дімбн ще таке
лихо —
пошлю лева на тих, хто
втікає з Моаву,
і на тих, хто залишається
в ньому.^д

16 Пошліть барана прави-
телеві краю,
пошліть його із Сєлі через
пустелю

2 І станеться, що моавські
дочки будуть при бродях
Арнону^е

мов птах, якого зігнали
з гнізда.^в

3 «Склади плани, виконай
рішення.

Нехай опівдні твоя тїнь
стане як ніч,
сховай розпорошених і не
видавай утікачів.

15:4 *Або «його душа». 15:7 *Або «ва-
ді». Див. глосарій.

РОЗД. 15

а Бт 13:10

б Єр 48:34

в Єр 48:3,5

г Єр 48:20

д 2Цр 17:25,26

РОЗД. 16

е Чс 21:13

є Єр 48:19

Друга кол.

а Єр 48:8,42

б 2См 7:16,17

в Пс 45:6
Пс 72:1,2
Іс 9:6,7
Іс 32:1
Єр 23:5

г Єр 48:26,29
Сф 2:9,10

д Ам 2:1

е Іс 15:2
Єр 48:20

є 2Цр 3:24,25

ж ІсН 13:15,17

з Чс 32:37,38
ІсН 13:15,19

и ІсН 13:24,25
Єр 48:32

і Іс 15:4
Єр 48:34

4 Моаве, нехай мої розпоро-
шені сини живуть у тебе.
Стань для них сховком від
нищителя.^а

Гнобителю прийде кінець,
нищення припиниться,
і ті, що топчуть інших,
зникнуть із землі.

5 Тоді престол утвердиться
відданою любов'ю
і на ньому в наметі Давида
сяде той, хто буде вір-
ний,^б

він судитиме справедливо
і без зволікань чинитиме
те, що праведне».^в

6 Ми чули про гордість Моа-
ва,— він дуже пихатий,^г —
про його зарозумілість,
пиху та лють.^д
Але його вихвалання —
марне.

7 Тож Моав буде ридати че-
рез своє горе,
голоситиме кожен його
мешканець.^е

Побиті плакатимуть за ро-
дзинковими коржиками
з Кір-Харесєта.^є

8 Бо висохли поля на схилах
Хешбона,^ж
виноградник Сівми,^з
правителі народів топтали
яскраво-червоні грона*.

Його лози досягли Язєра^и
та простяглися по пустелі.
Паростки його забуяли
і розрослися аж до моря.

9 Тому я плакатиму за виног-
радником Сівми, як плачу
за Язєром.

Заллю вас слізьми, Хешб-
но й Ель-Але,^і

бо стихли крики під час
збору літніх плодів і в по-
ру жнив*.

16:8 *Або «гілки, обважнілі від черво-
них грон». 16:9 *Або, можливо, «тому
що бойовий клич спадає на ваші літні
плоди і врожай».

10 Вже немає радості й веселощів у ваших садах, у виноградниках не чути радісних окриків та співу.^a І ніхто більше не топче виноградну давилню, бо радісні вигуки я припинив.^b

11 Тому нутро моє тремтить через Моав,^a як струни арфи, усе в мені стискається через Кір-Харесет.^г

12 Хоча Моав знесилюється на священному узвишші і йде молитися у своїй святині, це йому не допоможе.^d

13 Так казав колись Єгова про Моав, **14** а тепер Єгова промовляє: «Через три роки, що як роки наймита*, слава Моава вкриється ганьбою і буде в ньому велике сум'яття. Його останок буде зовсім нечисленний і незначний».^e

17 Присуд Дамаску:^c
«Дивіться! Дамаск уже не буде містом, він перетвориться на купу руїн.»^ж

2 Запустіють міста Ароера,^з стануть пристановищем для стад.

Вони лежатимуть там, і ніхто не буде їх лякати.

3 У Єфремі вже не буде укріплених міст,^и

а в Дамаску – царства.ⁱ Слава мешканців Сирії, які врятуються, зникне, як слава ізраїльтян*, – говорить Єгова, Бог військ.

4 «Того дня слава Якова потьмяніє і його здорове тіло* змарніє.

16:14 *Або «пораховані з такою ж ретельністю, як рахує наймит»; тобто точно через три роки. **17:3** *Букв. «синів Ізраїля». **17:4** *Букв. «жир його тіла».

РОЗД. 16

a Єр 48:33

б Сф 2:9

в Іс 15:5
Єр 48:36

г Іс 15:1

д Єр 48:7,35

e Іс 25:10
Єр 48:46, 47
Сф 2:9**РОЗД. 17**e Єр 49:23
Зх 9:1ж 2Цр 16:8, 9
Іс 6:4
Ам 1:5з Чс 32:34
ІсН 13:15, 16
2Цр 10:32, 33и 2Цр 17:6
Іс 7:8
Іс 28:1, 2
Ос 5:14

i 2Цр 16:8, 9

Друга кол.a ІсН 15:8, 12
ІсН 18:11, 16б Пв 4:27
Пв 24:20

в 2Хр 31:1

г Ос 8:6, 11

д Ос 10:14
Ам 3:11e Пс 50:22
Ос 8:14e Пв 32:4
2См 22:32ж Пв 28:30
Ос 8:7

5 Буде так, як буває тоді, коли жнець жне збіжжя і збирає рукою колосся, як буває тоді, коли визбирають колоски в долині Рефаїмів.^a

6 І залишиться від Якова тільки останок, як це буває після оббивання оливкового дерева: лише дві-три стиглі оливки на найвищій гілці, лише чотири-п'ять на родючій галузці»,^b – говорить Єгова, Бог Ізраїлів.

7 У той день людина піднесе очі на свого Творця, дивитиметься на Святого Ізраїлевого.

8 Не буде вона підносити очі на жертovníки,^в на діло рук своїх,^г і не дивитиметься на те, що зробили пальці її, – ні на священні палі*, ні на курильниці для фіміаму.

9 Тоді її укріплені міста будуть як покинуті поселення в лісі,^d

вони стануть мов галузка, котру полишили перед ізраїльтянами; і буде там пустище.

10 Бо забув ти Бога,^e який давав тобі спасіння, і Сkelю^c твердині твоєї не пам'ятав.

Тому ти вирощуєш розкішні* сади

і насаджуєш у них пагони чужинця*^f.

11 Того дня ти старанно обгородиш свої сади і проростиш вранці своє насіння, але врожай зникне в день недуги і невгамовного болю.^ж

17:8 *Див. глосарій. **17:10** *Або «приємні». ^жАбо «чужого бога».

12 Слухайте! Розхвилювалися численні народи, шумлять вони, наче море бурхливе.

Шумлять народи, вони ревуть, наче могутні води!

13 Народи будуть гуркотіти, неначе води бурхливі. Він докорить їм, і далеко вони повтікають, буде гнати їх, як вітер жене полову на горах, як буревій вихром несе будяк*.

14 Увечері їх проймає жах, і до світанку їх уже немає. Така частка тих, хто нас грабує, така доля тих, хто нас обдирає.

18 Горі краю крилатих комах, які дзижчать, — краю, що в землі ефіопських річок!^a

2 Він шле морем посланців, шле їх на папірусових човнах по воді й каже: «Вирушайте, прудкі вісники, до людей високих, з гладенькою шкірою*, до народу, що скрізь вселяє страх,^b народу сильного, що інших перемагає^c, що його землю річки позмивали».

3 Мешканці землі, всі, хто населяє її! Ви побачите щось подібне до знака* на горах і почуєте звук, схожий на сурмлення рога.

17:13 *Або «перекотиполе». **18:2, 7** *Букв. «народу витягнутого і начищеного». **18:2, 7** ^aАбо «народу витривалого, що топче». **18:3** *Або «сигнального прапора».

РОЗД. 18

a Іс 20:3, 4
Ез 30:4

b 2Хр 12:2, 3
2Хр 14:9
2Хр 16:8

Друга кол.

a Іс 8:18
Іс 24:23

РОЗД. 19

b Єр 25:17, 19
Ез 29:2
Йл 3:19

4 Бо так сказав мені Єгова: «Я буду спокійний і дивитимусь на* місце свого перебування.

Присутність моя буде як приємне тепло і сонячне світло,

як хмара роси в спеку, коли збирають врожай.

5 Ще до збору врожаю, коли буде відцвітати цвіт і дозріватимуть грона, виноградар повідсікає ножем* гілочки, пообрізає вусики, повідтинає їх.

6 Усі вони будуть залишені для хижих гірських птахів і для земних звірів. Хижі птахи просидять на них ціле літо, і всі земні звірі будуть на них під час збору врожаю.

7 Тоді Єгові, Богу військ, принесуть дар від людей високих, з гладенькою шкірою*, від народу, що скрізь вселяє страх, народу сильного, що інших перемагає^c, що його землю річки позмивали.

Принесуть дар на місце, де перебуває ім'я Єгови, Бога військ, — на гору Сіон».^a

19 Присуд Єгипту.^b Дивіться! Єгова — на хмарі швидкій, яка мчить до Єгипту. Нікчемні божки єгипетські тремтять перед ним,^a а серця єгиптян зомліють зі страху*.

b Вх 12:12
Єр 43:12
Єр 46:25
Ез 30:13

18:4 *Або, можливо, «з». **18:5** *Букв. «садовим ножем». **19:1** *Букв. «розтануть».

- 2** «Я підбурю єгиптян проти єгиптян,
і кожен воюватиме проти брата свого,
проти свого ближнього.
Місто піде на місто, і царство — на царство.
- 3** Єгиптяни* збентежаться,
бо я розладнаю їхні плани.^a
Тож звернуться вони до нікчемних божків і заклиначів,
до тих, хто викликає духів,
і до вішунів.^b
- 4** Я віддам Єгипет у руки жорстокого пана,
і над ним запанує суворий цар»,^a — говорить правдивий Господь Єгова, Бог військ.
- 5** Вода в морі висохне,
і ріка пересохне, стане безводною.^г
- 6** Річки засмердяться,
канали Нілу в Єгипті зміліють та повисихають,
очерет і комиш зігниють.^d
- 7** Висохнуть луки вздовж Нілу, біля гирла його,
і засіяні ниви вздовж ріки^e повисихають.^e
Вітер рознесе все, що там росло, і нічого не залишиться.
- 8** Рибалки будуть у жалобі,
і заголосять ті, що опускають гачки в Ніл.
Знесилиться кожен, хто закидає сіті у воду.
- 9** Засоромляться ті, що працюють із чесаним льоном*
і тчуть біле полотно.
- 10** Усі єгипетські ткачі горюватимуть,
всі іманані робітники засмутяться*.

19:3 *Букв. «дух Єгипту». **19:10** *Або «будуть засмучені в душі».

РОЗД. 19
a Іс 19:11, 13

b Іс 8:19
Дії 16:16
Об 18:23

v Іс 20:3, 4
Єр 46:25, 26
Єз 29:19

г Єз 30:12
Зк 10:11

d Вх 2:3

e Пв 11:10

e Єз 29:10

ж Вх 9:25, 31
Пр 7:16

Друга кол.

a Пс 78:12
Єз 30:14

b Іс 44:25

v Бр 41:8
1Цр 4:30
Дії 7:22

г Єр 46:14
Єз 30:13

d Йв 12:20, 24
Іс 19:3

e Іс 11:15

e Іс 20:3, 4
Єр 25:17, 19
Єр 43:10, 11
Єз 29:6

ж Єр 43:4, 7
Єр 44:1

- 11** Князі Цоа́на^a — люди безглузді,
і наймудріші фараонові радники дають нерозумні поради.^b
Як же ви кажете фараону:
«Ми нащадки мудреців,
нащадки давніх царів?»
- 12** Де ж вони, твої мудреці?^a
Хай вони скажуть тобі,
якщо знають, що Єгова,
Бог військ, задумав про Єгипет!
- 13** Князі Цоа́на поводяться безглуздо,
а князі Но́фа*^г піддалися обману.
Голови племен Єгипту зводять його на хибний шлях.
- 14** Єгова вилив на нього дух збентеження,^d
вони ввели в оману Єгипет у всіх його ділах,
і він став немов п'яниця,
який топчеться у власній блювоті.
- 15** І не буде в Єгипті роботи ні для голови або хвоста,
ні для пагона або комишу*.
- 16** У той день Єгипет стане як жінка і тремтітиме.
Жах охопить його, бо Єгова,
Бог військ, погрожує йому, піднявши проти нього свою руку.^e
- 17** Земля Юди наганятиме страх на Єгипет. Згадка про неї викличе жах через те, що Єгова, Бог військ, задумав проти єгипетського краю.^e
- 18** Того дня у п'яťох єгипетських містах будуть говорити мовою Ханаану* і присягатися у вірності Єгові, Богу військ. Одне з тих міст називатиметься Місто руйнування.

19:13 *Або «Мемфіса». **19:15** *Або, можливо, «пальмової гілки або очеретини».

19 У той день посеред єгипетської землі стоятиме жертovníк для Єгови, а на її кордоні – стовп на честь Єгови. **20** Це стане в Єгипті знаком і свідченням про Єгову, Бога військ, бо від гноблення люди волатимуть до Єгови, і він пошле їм величного спасителя, який визволить їх. **21** Тож Єгова стане відомим для єгиптян. У той день вони пізнають Єгову і принесуть йому жертви й дари, дадуть обітницю Єгові та виконають її. **22** Єгова ударить єгиптян,^a він завдасть їм удару, а потім вилікує. І вони повернуться до Єгови, а він почує їхні благання і зцілить їх.

23 Того дня з Єгипту до Ассирії пролягатиме бита дорога,^б і Ассирія піде в Єгипет, а Єгипет – в Ассирію. Вони будуть разом поклонитися Богам. **24** І буде в той день Ізраїль третім у союзі з Єгиптом і Ассирією,^в стане він благословенням посеред землі. **25** Адже Єгова, Бог військ, поблагословить їх, кажучи: «Хай буде благословенний мій народ, Єгипет, і діло рук моїх, Ассирія, а також моя власність, Ізраїль».^г

20 У рік, коли ассирійський цар Саргон послав тартана* до Ашдодо,^а той воював з Ашдодом та захопив його.^б **2** Тоді Єгова промовив до Ісаї,^в Амбодового сина: «Піди, скинь мішковину і зніми з ніг сандалії». Тож він так і зробив, він ходив роздягнений* і босий.

3 Далі Єгова сказав: «Як мій слуга Ісая три роки ходив роздягнений і босий та був для Єгипту^ж й Ефіопії^з знаком^и і пе-

20:1 *Або «головнокомандувача».
20:2 *Або «легко вдягнений».

РОЗД. 19

а Іс 19:1
Єр 46:13

б Іс 11:16
Іс 35:8
Іс 40:3

в Зк 2:11

г Пв 32:9
Пс 115:12
Іс 61:9

РОЗД. 20

д ІсН 13:2,3

е Ам 1:8

є Іс 1:1

ж Іс 19:1

з Іс 18:1

и Іс 8:18

Друга кол.

а Іс 19:4

РОЗД. 21

б Іс 13:1,20

в Іс 13:4,18

г Єр 51:11,28
Дн 5:28,30

д Пс 137:1
Іс 14:4,7
Іс 35:10

е Ав 3:16

є Дн 5:1

редвістям, **4** так само ассирійський цар поведе полонених єгиптян^а та вигнаних ефіопів, юнаків і старих, роздягнених і босих, з галими сідницями, – і відкриється нагота* Єгипту. **5** Вони налякаються і засоромляться через Ефіопію, свою надію, і через Єгипет, свою гордість*. **6** Жителі цього узбережжя скажуть у той день: «Подивіться, що сталося з нашою надією, до якої ми бігли по допомогу, щоб урятуватися від царя Ассирії! Як же нам тепер урятуватись?»»

21 Присуд морській пустелі*.^б

Лихо наближається, мов буря, яка насувається з півдня, з пустелі, з краю, що навіває страх.^в

2 І почув я у грізному видінні: «Зрадник поводиться зрадливо, а нищитель нищить. Підведися, Еламе! Стань облогою, Мідіє!»^г

Я зроблю так, що вже ніхто не зітхатиме через неї».^д

3 Тому я дуже страждаю від болю*.^е

Муки мене охопили, немов перейми породіллю. Від горя я нічого не чую, від хвилювання зовсім не бачу.

4 Серце моє затріпотіло, я здригаюсь від страху. Сутінки, яких я так бажав, змушують мене тремтіти.

5 Накрийте стіл і приготуйте місця!
Їжте і пийте!^є

20:4 *Або «на сором». **20:5** *Або «чиєю красою вони захоплювались».
21:1 *Очевидно, йдеться про частину території стародавньої Вавилонії. **21:3** *Букв. «мої стегна сповнені болем».

Вставайте, князі, помажте*
щита!

- 6** Бо так сказав мені Єгова:
«Піди, постав вартового,
і нехай він говорить про
все, що бачить».
- 7** І побачив вартовий бойові
колісниці:
одні були запряжені кінь-
ми, інші — ослами,
а ще інші — верблюдами.
Він пильнував, уважно
вдивлявся,
- 8** а тоді закричав, як ричить
лев:
«Єгово, я постійно стою на
вартовій башті вдень
і ніколи не покидаю свого
посту вночі.»^а
- 9** А он наближаються воїни
у бойових колісницях,
запряжених кіньми!»^б
Потім він вигукнув:
«Упала! Упала столиця
Вавилон!»^а
Усіх її різьблених божків
Він порозбивав об зем-
лю!»^г
- 10** Народе мій, вимолочений,
немов пшениця!
Зерна* току мого!»^а
Я сповістив вас про те,
що почув від Єгови, Бога
військ, Бога Ізраїлевого.
- 11** Присуд Думі*.
Хтось кличе до мене
з Сеїру:^е
«Вартовий, доки тривати-
ме ніч?
Вартовий, доки триватиме
ніч?»
- 12** Вартовий відповів:
«Ранок надходить, прийде
й ніч.
Якщо захочете питати ще,
питайте.
І приходьте знову!»

21:5 *Або «змастїть олією». **21:10**
*Букв. «син». **21:11** *Озн. «мовчання».

РОЗД. 21

- а Єз 3:17
Ав 2:1
- б Єр 50:3, 9
Єр 51:27, 28
- в Іс 13:19
Іс 14:4
Іс 45:1
Єр 51:8
Дн 5:28, 30
Об 14:8
Об 18:2
- г Єр 50:2
Єр 51:44, 52
- д 1Цр 8:46
- е Бт 32:3
Пв 2:8
Пс 137:7

Друга кол.

- а Єр 25:17, 23
- б Йв 6:19
Єр 25:17, 23
- в Бт 25:13
Пс 120:5
Псн 1:5
Іс 42:11
Єр 49:28
Єз 27:21

РОЗД. 22

- г Єр 6:6
- д Іс 3:1
Єр 38:2
Пл 4:9
- е 2Цр 25:4, 5
- є 2Цр 25:11
- ж Єр 4:19
Єр 8:18, 19
Єр 9:1

13 Присуд пустельній рів-
нині.

Деданські^а каравани,
у лісі посеред пустельної
рівнини ви заночуєте!

- 14** Мешканці землі Тéma,^б
принесіть води, щоб зу-
стріти спраглого,
з хлібом зустрічайте
втікача!
- 15** Бо від меча вони втікають,
меча оголеного,
від напнутого лука і від
жахіть війни.
- 16** І сказав мені Єгова: «Че-
рез рік, що як рік наймита*, ми-
не вся слава Кедáру.»^в **17** Тож
небагато залишиться лучників,
воїнів Кедáру, бо так сказав
Єгова, Бог Ізраїлів».

22 Присуд долини Видіння*.^г

Що з тобою? Чому всі
твої мешканці повихо-
дили на дахи?

- 2** Ти все шуміло,
місто гомінке й радісне.
Убиті твої загинули не від
меча
і полягли не в битві.^д
- 3** Твої жорстокі правителі
повтікали разом,^е
але їх узяти в полон без
пострілу з лука.
Усіх, кого знайшли,
полонили,^є
хоч далеко вони повті-
кали.
- 4** Тому я сказав: «Відверніть
свої очі від мене,
і я гірко заплачу.»^ж
Дочка* мого народу
спустошена;^з
не намагайтесь потішити
мене.

21:16 *Або «порахований з такою ж ре-
тельністю, як рахує наймит»; тобто точно
через рік. **22:1** *Очевидно, йдеться
про Єрусалим. **22:4** *Поетичне уособ-
лення; можливо, для вираження жалю
або співчуття.

5 Бо в долині Видіння настав день замішання, день поразки і сум'яття,^а який прийшов від Всевадного Господа Єгови, Бога військ.

Валять мури,^б і крик здіймається до гори.

6 Ела́м^в бере сагайдака, бойові колісниці та коней*, а Кі́р^г оголює^д щита.

7 Твої найкращі долини наповняться бойовими колісницями, при брамі вишикують коней*,

8 і заслону* Юди буде знято.

Того дня ти будеш дивитися на склад зброї, що в Домі з ліванського лісу.^а **9** І в мурі Давидового міста ви побачите багатого проломів.^б Ви збиратимете воду в нижньому ставку^в **10** і будете рахувати і руйнувати доми в Єрусалимі, щоб укріпити мури. **11** Також ви зробите між двома мурами водозбір для води зі старого ставка, а на Величного Бога, який це вчинив, не будете дивитись і не будете бачити того, хто ще в давні часи це постановив.

12 У той день Всевадний Господь Єгова, Бог військ, накаже людям плакати, ридати,^ж поголити голови та одягти мішковину.

13 Але вони радіють і веселяться, ріжуть велику худобу й овець, їдять м'ясо, п'ють вино^з і кажуть:
"Їжмо та пиймо, бо завтра помремо".^а

22:6, 7 *Або «вершників». 22:6 #Або «готує». 22:8 *Або «захист».

РОЗД. 22

а Мхх 7:4

б 2Цр 25:10
He 1:3

в Бт 10:22

г 2Цр 16:9

д 1Цр 7:1,2

е 2Цр 25:9,10
Єр 52:7

є He 3:15

ж Йп 2:17

з Іс 5:12
Іс 56:12
Ам 6:1,4
Лк 17:27
Як 5:5

и 1Кр 15:32

Друга кол.

а Льв 26:31
Іс 1:11
Єр 15:1
Єз 24:13

б 2Цр 18:37
2Цр 19:2

в 2Цр 18:26,37

г Бт 41:41,42
Ес 8:15

д Об 3:7

14 Тоді Єгова, Бог військ, виявив мені: «Так говорить Всевадний Господь Єгова, Бог військ: "Не прощу вам цієї провини, аж доки не помрете"».^а

15 Далі Всевадний Господь Єгова, Бог військ, звелів: «Піди до того управителя, до Шівни,^б який наглядає за царським домом*, і скажи: **16** "Чи тобі тут щось належить? Чи є тут хтось твій? Чому ж ти висік тут собі гробницю?" Адже на узвишші він висікає її, у скелі видовбує місце спочинку». **17** "Чоловіче! Єгова з усієї сили схопить тебе і жбурне додолу, **18** туго скрутить тебе і покотить, ніби м'яч, по просторому краю. Там ти й помреш, і твої розкішні колісниці будуть ганьбою для дому твого пана. **19** Я скину тебе з твого місця й усуну з твоєї посади.

20 Того дня я покличу свого слугу Елякіма,^в Хілкїного сина, **21** одягну його у твоє вбрання і поясом твоїм міцно підпережу його.^г Твою владу* я віддам у його руки, і стане він батьком для мешканців Єрусалима і для Юдиних нащадків. **22** На його плече я покладу ключ від Давидового дому.^а І, коли він відчинить, ніхто не зачинить, а коли зачинить, ніхто не відчинить. **23** Увіб'ю його, як вбивають кілок у тверде місце. Стане він престолом слави для дому свого батька. **24** І повісять на ньому всю славу* дому його батька: нащадків і потомків^в — усі малі посудини, усі чаші та великі дзбани.

22:15 *Або «палацом». 22:16 *Букв. «помешкання». 22:21 *Або «правління». 22:24 *Букв. «вагу». #Або «паростки».

25 У той день,— каже Єгова, Бог військ,— буде вирвано кілок, вбитий у тверде місце.^a Його зрубають, і він упаде, а все, що висіло на ньому, розіб'ється, бо так сказав Єгова»».

23 Присуд Тиру.^b
Голосіть, кораблі Таршішу,^a

бо порт зруйновано і ніхто не може туди ввійти!

Звістка про це надійшла до них з краю Кіттім.^c

2 Мовчіть, усі мешканці узбережжя!

Вас збагатили сидонські^d купці, які плавають морем.

3 Багатьма водами вони перевозили врожай Нілу і зерно* Шихору*.^e

Це збагачувало Тир і приносило прибутки народам.^e

4 Засоромся, Сидоне, твердина морська, бо море сказало:

«Я не мало переймів, я не народжувало,

не росило юнаків та не виховувало дівчат*».^ж

5 Почувши звістку про Тир,^з народи будуть мучитись так само, як у час, коли почули звістку про Єгипет.^и

6 Утікайте в Таршіш!

Голосіть, мешканці узбережжя!

7 Невже це — ваше місто, яке раділо з давніх-давен, з часу свого заснування?

Ноги носили його в далекі краї, щоб там жити.

8 Хто задумав таке проти Тира?

Таж це місто роздавало корони,

його купці були князями,

РОЗД. 22

a Іс 22:15, 17

РОЗД. 23

b Єр 25:17, 22

Єр 47:4

Єз 26:3

Єз 27:2

Йл 3:4

Ам 1:9, 10

Зх 9:3, 4

v 2Xр 9:21

Єз 27:25

г Бг 10:2, 4

Єр 2:10

Єз 27:6

д Бг 10:15

Єз 27:8

e Єр 2:18

є Єз 27:32, 33

Єз 28:4

ж Єр 47:4

з Єз 27:35

Єз 28:19

и Іс 19:1, 16

Друга кол.

a Єз 28:2

b Дн 4:37

Як 4:6

v Іс 23:1

Єз 26:14, 17

г Єз 26:5, 15

д Єз 26:13

e Єз 27:6

є Іс 13:19

Ав 1:6

ж Іс 10:12

На 3:18

Сф 2:13

з Єз 26:8, 9

и Іс 23:1

i Єр 25:8, 11

Єр 27:3, 6

а торговці — шанованими людьми на всій землі!^a

9 Єгова, Бог військ, задумав це,

щоб принизити їхню пиху і всю їхню красу

і зневажити всіх шанованих людей на землі.^b

10 Дочко Таршішу, розлийся по своїй землі, як Ніл.

Немає вже місця для будовання кораблів*.^b

11 Бог простяг руку над морем і затряс царствами.

Єгова звелів повалити твердині Фінікії.^c

12 Він говорить: «Не будеш ти більше веселитись,^d

пригноблена дівчино, дочко Сидона.

Устань, втікай до Кіттіму,^e але й там не матимеш спокою».

13 Дивіться, он земля халдів!^e Саме цей народ, а не Ассирія,^ж

перетворив Тир на оселю пустельних звірів.

Вони побудували облогові вежі

та поруйнували його укріплені башти.^з

Залишилися від нього тільки руїни.

14 Голосіть, кораблі Таршішу, бо твердиня ваша спустошена.^и

15 Того дня про Тир забудуть на 70 років,ⁱ скільки триває життя* одного царя. А коли мине 70 років, Тир буде такий, як та повія в пісні:

16 «Візьми арфу, пройди по місту, забута поіве.

Майстерно грай і співай багато пісень, щоб згадали тебе».

23:3 * Букв. «насіння». ^и Тобто рукава річки Ніл. 23:4 * Букв. «незайманих дівчат».

23:10 * Або, можливо, «гавані». 23:15 * Букв. «дні».

17 Отож, коли мине 70 років, Єгова зверне увагу на Тир. Це місто повернеться до свого заробітку, воно займатиметься проституцією з усіма царствами світу на поверхні землі. 18 Його прибуток і заробіток стануть чимось святим для Єгови. Не будуть їх складати і нагороджувати, бо заробіток його припаде тим, хто живе перед Єговою, щоб вони їли досхочу та вишукано вдягались.^a

24 Ось Єгова спустошує край* і нищить його.^b Він перевертає його догори дном[#] і розпоршує його мешканців.^г

2 І кожен отримає однаково: як народ, так і священник, як слуга, так і його пан, як служниця, так і господиня її, як покупець, так і продавець, як позикодавець, так і позичальник, як кредитор, так і боржник.^д

3 А край цей буде цілковито спустошений, цілковито пограбований,^е бо сам Єгова промовив це слово.

4 Край поринув у жалобу*,^є пропадає. Родюча земля висихає, чахне, видатні люди краю марніють.

5 Жителі краю опоганили свою землю,^ж бо вони обійшли закон,^з змінили постанову^и та порушили угоду, укладену на віки*.^і

24:1 *Або «землю». ^a Або «він спотворює його обличчя». 24:4, 7 *Або, можливо, «висихає». 24:5 *Або «давню».

РОЗД. 23
а Іс 60:5

РОЗД. 24

б Іс 5:5
Єр 4:6
Єз 6:6

в 2Цр 21:13

г Пв 28:63, 64
Не 1:8
Єр 9:16

д Єз 7:12, 13

е Лв 26:31
Пв 29:28

є Єр 4:28
Пл 1:4

ж Лв 18:24
Чс 35:33, 34
2Хр 33:9
Єр 3:1
Єр 23:10, 11
Пл 4:13

з 2Цр 22:13
Дн 9:5

и Мхк 3:11

і Вх 19:3, 5
Вх 24:7
Єр 31:32
Єр 34:18–20

Друга кол.

а Лв 26:15, 16

б Пв 4:27
Пв 28:15, 62

в Єр 8:13
Йл 1:10

г Іс 32:12

д Єр 7:34

е 2Цр 25:8–10

є Пл 5:15

ж Іс 32:14
Єр 9:11
Пл 1:4
Пл 2:8, 9

з Пв 24:20

и Єр 6:9
Єз 6:8

і Іс 40:9
Єр 31:12
Єр 33:10, 11

к Іс 43:5

6 Ось чому прокляття пожирас землю,^a а мешканці її визнані винними.

І ось чому жителів краю стає менше, залишається дуже мало людей.^б

7 Молоде вино поринуло в жалобу*, в'яне виноградна лоза,^в і зітхають усі, чие серце колись раділо.^г

8 Бубни весело не б'ють, втихли ті, хто веселиться, і не чути радісної мелодії арфи.^д

9 Вони п'ють вино, але не співають, і алкогольний напій став гірким для тих, хто його споживає.

10 Покинуте місто лежить у руїнах,^е усі будинки замкнені, так що ніхто не може ввійти.

11 На вулицях голосять, бо нема вже вина. Усі радощі минули, і втихли в краї веселощі.^є

12 Місто лежить в руїнах, його брама розбита, стала купою каміння.^ж

13 Посеред землі, поміж народами, буде так, як після оббивання оливок,^з як у час збирання останніх ягід після збору винограду.^и

14 Вони будуть вигукувати й радісно кричати, з моря* будуть звіщати про велич Єгови.^і

15 У країні світла* вони прославлятимуть Єгову,^к

24:14 *Або «заходу». 24:15 *Або «на сході».

на морських островах звеличуватимуть ім'я Єгови, Бога Ізраїлевого.^а

16 Ми чули пісні, що лунали на краю землі:

«Слава* Праведному!»^б

Але я кажу: «Я знемагаю, я знемагаю!

Горе мені! Зрадники поведуться зрадливо,

зі зрадливістю зрадники поведуться зрадливо!»^в

17 Жах, ями і пастки чекають на тебе, жителю краю.^г

18 Кожен, хто втікатиме від страхітливого звуку, впаде у яму,

а якщо хтось вибереться з ями, потрапить у пастку.^д

Бо небесні отвори відкриються і основи землі затрясуться.

19 Земля розривається на шматки,

земля здригається, земля сильно трясеться.^е

20 Земля хитається, наче п'яний,

і гойдається, мов той курінь від вітру.

Її переступ тяжіє над нею,^є вона впаде і більше не зведеться.

21 Того дня Єгова буде судити піднебесне військо вгорі та земних царів на землі.

22 І зберуть їх разом, як в'язнів збирають до ями, і замкнуть у темниці; про них згадають через багато днів.

23 Повний місяць збентежиться і яскраве сонце засоромиться,^ж

бо Єгова, Бог військ, став славетним Царем^з на горі Сіон,^а в Єрусалимі,

РОЗД. 24

а Іс 11:11
Іс 60:9

б Вх 15:11
Езд 9:15
Пс 145:7
Об 15:3

в Єр 9:2,3

г Єр 8:3
Єз 14:21

д Єр 48:44

е Єр 4:24

є 2Ілр 21:16
2Хр 36:15, 16
Єр 14:20

ж Об 21:23

з Пс 97:1
Об 11:17

и Пс 132:13
Іс 12:6
Йл 3:17
Мих 4:7
Зх 2:10

Друга кол.

а 1Ілр 8:11

РОЗД. 25

б Пс 40:5
Пс 98:1
Пс 107:8
Пс 145:1, 4

в Пс 33:11

г Пс 32:4
Не 9:33

д Пс 46:10
Пс 66:3
Єз 38:23

е Пс 46:1
На 1:7
Сф 3:12

є Пс 91:1
Пс 121:5–7
Іс 49:10

ж Іс 11:9
Іс 65:25

з Пс 72:16
Пс 85:11, 12
Єр 31:12

перед старійшинами свого народу*.^а

25 Єгово, ти Бог мій!

Я звеличую тебе і прославляю твоє ім'я,

бо ти чиниш дивовижні діла,^б

здійснюєш свої відвічні наміри*.^в

виявляючи вірність^г і надійність.

2 Ти перетворив місто на купу каміння, від укріпленого міста залишилися тільки руїни.

Фортеця чужинців більше не буде містом,

і її ніколи не відбудують.

3 Тому сильний народ буде тебе прославляти, місто жорстоких народів боятиметься тебе.^д

4 Бо ти стаєш твердиною для нужденного, притулком для бідного в час його лиха,^е

сховком від зливи, тінню від спеки.^є

Коли дихання тиранів — як буря, що вдаряє об стіну,

5 як спека у висохлій землі, ти втихомирюєш буйство чужинців.

Як спадає спека, коли набігають хмари,

так замовкне пісня тиранів.

6 Єгова, Бог військ, влаштує на цій горі^ж бенкет для всіх народів,^з

бенкет, на якому будуть найліпші страви

і добре* вино,

вишукані^а ситні страви

і добре, очищене вино.

24:23 * Букв. «перед його старійшинами». **25:1** * Або «ради». **25:6** * Або «вистояне на осаді». ^а Букв. «з кістковим мозком».

- 7 І на горі цій він усуне*
заслону, яка вкриває
всіх людей,
зніме покривало^а, що
огортає всі народи.
- 8 Всеволодний Господь Єгова
знищить* смерть
назавжди,^а
він зітре сльози з облич
усіх людей^б
та зніме ганьбу зі свого
народу по цілій землі,
бо так сказав Єгова.
- 9 Того дня говоритимуть:
«Ось він, наш Бог!»^в
Ми надіялись на нього,^г
і він урятував нас.^д
Це — Єгова,
на нього ми поклали
надію.
Тож радіймо і тішмося спа-
сінням, яке він дав!»^е
- 10 І рука Єгови спочине на цій
горі,^є
а Моав буде потоптаний
на місці своєму,^ж
як солома на гноїщі.
- 11 Як плавець розмахе рука-
ми і вдаряє воду,
так Бог простягне руку
і вдарить Моава,
вправною рукою
він принизить його
гордість.^з
- 12 А укріплене місто з його
високими захисними
мурами
він зруйнує,
 кине на землю, в порох.
- 26** У той день в Юдиному
краї заспівають пісню:^а
«Наше місто сильне,^б
Бог дає спасіння — воно
наче мурі й вали.^в
- 2 Відкрийте брами,^г щоб уві-
йшов праведний народ,
народ, який береже вір-
ність.

25:7, 8 *Букв. «поглине». 25:7 #Або «покриття».

РОЗД. 25

а Ос 13:14
1Кр 15:54
2Тм 1:10
Об 20:14

б Іс 35:10
Об 7:17
Об 21:4

в Іс 25:1

г Пс 37:34
Пс 146:5

д Мих 7:7

е Пс 20:5
Сф 3:14, 15

є Пс 132:13, 14
Іс 12:6

ж Іс 15:1
Сф 2:9

з Єр 48:29
Як 4:6

РОЗД. 26

и Вх 15:1
2См 22:1
Іс 12:5
Єр 33:10, 11

і Пс 48:2, 12

к Іс 60:18
Зх 2:4, 5

л Іс 60:11

Друга кол.

а Пс 119:165
Іс 54:13
Флп 4:6, 7

б Пс 9:10
Єр 17:7

в 2Хр 20:20
Пс 62:8
Пр 3:5

г Пв 32:4, 31

д Пс 63:6
Пс 119:62
Лк 6:12

е Пс 9:8
Пс 58:10, 11
Пс 85:11, 13
Пс 96:13
Пс 97:2
Іс 61:11

є Пс 106:43

ж Єр 2:7
Ос 11:7

- 3 Ти оберігатимеш тих, хто
повністю покладається
на тебе*,
і будеш завжди давати їм
мир,^а
адже саме тобі вони
довіряють.^б
- 4 Завжди покладайтесь
на Єгову,^в
бо Яг* Єгова — вічна Скеля.^г
- 5 Він повалив тих, хто живе
на висоті, у піднесеному
місті.
Він руйнує це місто,
кидає на землю,
він кидає його у порох.
- 6 Його будуть топтати
ногами —
по ньому проходитимуть
знедолені, ступатимуть
нужденні*.
- 7 Стежка праведних — пряма*.
Ти вирівняєш шлях
праведних,
бо ти правдивий.
- 8 Єгово, шукаючи твоєї спра-
ведливої дороги,
ми надіємось на тебе.
Ми* прагнемо твого імені
і пам'яті про тебе*.
- 9 Вночі усе моє єство*
туржить за тобою,
і серце^а моє повсякчас
шукає тебе,^б
бо, коли ти судиш землю,
її мешканці навчаються
праведності.^в
- 10 А безбожний праведності
не навчиться,
навіть якщо йому виявити
ласку.^г
у краї праведності* він буде
чинити зло,^ж

26:3 *Або, можливо, «тих, хто твердий духом». 26:4 *Яг — скорочена форма імені Єгова. 26:7 *Або «рівна». 26:8 *Або «нашою душею ми». #Тобто щоб про Бога та його ім'я знали і пам'ятали. 26:9 *Або «моя душа». #Букв. «дух». 26:10 *Або «чесності».

- і він не побачить величі Єгови.^а
- 11** Єгово, ти високо підняв свою руку, та вони не бачать її.^б
Вони побачать, як ти ви-
виши ревність заради
свого народу, і засором-
ляться.
- Їх пожере вогонь, призна-
чений для твоїх ворогів.
- 12** Єгово, ти подаруєш нам
мир;^в
бо все, що ми робимо, —
це те, що ти робиш для нас.
- 13** Боже наш, Єгово! Не ти,
а інші пани правила над
нами,^г
але ми згадуємо тільки
твоє ім'я.^д
- 14** Мертві вони і жити не бу-
дуть.
Безсилі у смерті вони, вже
не встануть.^е
Ти звернув на них увагу,
щоб знищити їх і стерти на-
віть пам'ять про них.
- 15** Ти помножив народ, Єгово,
ти помножив народ,
ти прославив себе.^є
Ти широко розсунув усі
кордини краю.^ж
- 16** Єгово, у час лиха вони
звертались до тебе,
пошепки виливали своє
серце у молитві, коли ти
карав* їх.^з
- 17** Єгово, ти зробив так, що
ми були
наче вагітна жінка, яка
з наближенням пологів
мучиться і кричить від
болю.
- 18** Ми завагітніли, зазнали по-
логових мук,
але народили вітер.
Не принесли ми цій землі
спасіння

26:16 * Або «повчав».

РОЗД. 26

- а Пс 28:5
Іс 5:12
- б Іс 6:9
- в Іс 57:19
Єр 33:6, 7
- г 2Хр 12:7, 8
- д 2Тм 2:19
- е Єр 51:39
- є Іс 60:21
- ж 1Цр 4:21
- з Пс 78:34, 35
Ос 5:15

Друга кол.

- а Іс 25:8
Ос 13:14
Мр 12:26
Ів 5:28, 29
Ів 11:24, 25
Дії 24:15
1Кр 15:21
1Фс 4:14
Об 20:12, 13
- б Бг 3:19
- в Бг 7:15, 16
Вх 12:22, 23
Пр 18:10

- г Пс 27:5
Пс 91:4

РОЗД. 27

- д Пв 32:41
Єр 47:6
- е Пс 80:8
Іс 5:1
Єр 2:21
- є Пв 33:29
- ж Іс 35:6
Іс 41:18
Іс 58:11

і жителів для неї не наро-
джуємо.

- 19** «Померлі твої оживуть,
мої мертві* встануть.^а
Прокиньтесь й радісно
виголосіть,
мешканці пороку!^б
Бо роса твоя — то ранкова
роса^в,
і земля дозволить, щоб без-
сили у смерті повернулись
до життя^г».
- 20** Народе мій, увійди до своїх
кімнат, де почуватимеш-
ся безпечно,
і закрий за собою двері.^д
Заховайся на мить,
поки не вщухне гнів*.^є
- 21** Адже я, Єгова, виходжу
з місця свого
перебування,
щоб покарати мешканців
землі за їхні провини.
Земля покаже всю пролиту
кров
і більше не буде прихо-
вувати убитих».
- 27** У той день Єгова візьме
свого нещадного меча,
великого і потужного,^а
та покарає левіафана* —
змія, що плавно руха-
ється,
левіафана — змія звивис-
того;
він уб'є це морське
чудовисько.
- 2** Того дня заспівайте йому*:
«О винограднику пінистого
вина!^є
- 3** Я, Єгова, оберігаю його.^є
Щохвилі поливаю його,^ж
день і ніч стережу,
- 26:19** * Букв. «моє мертве тіло». ^в Або, можливо, «роса трав (мальв)». ^г Або «народить тих, хто безсилий у смерті».
- 26:20** * Або «осуд». **27:1** * Див. глосарій. **27:2** * Букв. «їй». Очевидно, йдеться про Ізраїль, який тут постає в образі жінки і порівнюється до виноградику.

щоб ніхто не завдав йому шкоди.^а

4 Я гніву не маю.^б

Якщо хтось в битві проти мене виставить тернину й бур'яни,
то я розчавлю їх і спопелю.

5 Тож хай він ліпше шукає сховку в моїй твердині, укладе мир зі мною, мир укладе зі мною».

6 У майбутньому Яків укорениться,
Ізраїль розквітне і пустить пагони,^а
плодів його буде повна земля.^г

7 Чи треба завдавати йому таких жорстоких ударів?
Чи треба його вбивати так, як було вбито його загиблих?

8 З приголомшливим криком він боротиметься з ним і випровадить його, він вижене його своїм сильним подихом у день східного вітру.^а

9 Так Яків буде очищений від своєї провини,^б
і ось яким буде повний плід, коли його гріх буде усунено:

він зітре все каміння жертовника на порох, наче крейду,
і вже ніколи не стоятимуть священні палі* чи курільниці для фіміаму.^в

10 Обезлюдніє укріплене місто,
а пасовище буде покинуте й залишене, як пустеля.^ж
Буде там пастися теля,
і там воно лежатиме;
воно об'їсть його гілки.^з

11 Коли ж повисихають його пагінци,

27:9 * Див. глосарій.

РОЗД. 27

- а Пс 121:4
Іс 46:3, 4
- б Пс 85:2, 3
Іс 12:1
- в Єз 39:25
Ос 14:5
- г Іс 60:21, 22
Єр 30:18, 19
- д Єр 4:11
Єз 13:13
- е Іс 4:4
Іс 48:10
- є Мих 5:13, 14
- ж Іс 6:11, 12
Єр 26:18
Пл 2:5
Єз 36:4
- з Іс 32:14

Друга кол.

- а Пв 32:28
Іс 1:3
Єр 4:22
Ос 4:6
- б 2Хр 36:15, 16
Єз 9:9, 10
- в Пв 30:3
Не 1:9
Іс 11:11, 12
Ам 9:14
- г Чс 34:2, 5
- д Іс 49:22
Іс 62:10
- е 2Цр 17:6
Іс 11:16
Ос 9:3
- є Єр 43:4, 7
Зх 10:10
- ж Іс 2:3
Іс 25:6
Іс 52:1
Єр 3:17

РОЗД. 28

- з Іс 7:2
- и 2Цр 17:6
Іс 17:3

прийдуть жінки, пообламують їх

і розпалять ними вогнища.
Цей народ не має розуміння,^а

тому його Творець над ним не змілосердиться,
Створитель не виявить йому ласки.^б

12 Подібно як людина оббиває плоди з дерева і збирає їх один за одним, так і Єгова того дня позбирає вас, народі Ізраїля,^в розпорошених від потоку Ріки* до Єгипетської долини^г.
13 У той день засурмить великий ріг,^а і ті, хто гине в Ассирії,^б а також ті, хто розпорошений по Єгипті,^в прийдуть і вклоняться Єгови на святій горі в Єрусалимі.^ж

28 Горе розкішній* короні^а єфрёмських п'яниць!^б

Ця прекрасна оздоба – лише зів'яла квітка,
що увінчує родючу долину,
де живуть люди, сп'янілі від вина!

2 У Єгови є хтось сильний і потужний.

Як гроза з градом, як буря руйнівна,
як навальна злива, що затоплює все навкруги,
він жбурне цю корону на землю.

3 І будуть потоптані ногами розкішні* корони єфрёмських п'яниць.^в

4 Тоді зів'яла квітка, їхня прекрасна оздоба,
що увінчує родючу долину,
стане мов рання фіга,
яка дозріла ще до приходу літа:

27:12 * Тобто Євфрату. ^а Або «ваді». Див. глосарій. **28:1** * Або «пихатій; гордій». ^в Очевидно, йдеться про столицю Самарію. **28:3** * Або «пихаті; горді».

тільки-но її хтось побачить,
відразу зриває і з'їдає.

5 У той день Єгова, Бог військ, стане прекрасною короною та гарним вінком для останку свого народу.^a **6** І він дасть дух справедливості тому, хто судить, і міць тим, хто відбиває напад при брамі.^b

7 А ті також збилися з дороги від вина, від алкогольного напою хитаються.

Священик і пророк збилися з дороги від алкогольного напою.

Вони очманіли від вина і від алкоголю хитаються, у своїх видіннях вони збочили зі шляху і спотикаються, приймаючи рішення.^b

8 Столи їхні повні мерзеної блювоти, і немає чистого місця.

9 «Кого він буде навчати і кому буде пояснювати звістку?»

Хіба ми діти, яких щойно перестали годувати молоком,

яких відлучили від грудей?

10 У нього лише "наказ за наказом, наказ за наказом, правило за правилом, правило за правилом",^c трохи тут, трохи там".

11 Тому він говоритиме до цього народу через тих, хто заїкається і розмовляє чужою мовою.^d **12** Він сказав їм колись: «Це місце відпочинку. Дайте знесиленому спочити. Це місце відсвіження». Але вони не хотіли слухати.^e **13** Тож до них буде слово Єгови:

28:10, 13 *Або «мірильний шнур за мірильним шнуром, мірильний шнур за мірильним шнуром».

РОЗД. 28

a Іс 11:16

b Пс 18:34
Пс 68:35

v 2Лр 16:10, 11
Єр 5:31

r 2Лр 21:13
Іс 28:17
Плн 2:8

d Пв 28:49, 50
Єр 5:15
1Кр 14:21

e Пс 81:10, 11

Друга кол.

a Іс 28:17

b 2Хр 36:15, 16
Іс 8:14, 15

v Іс 28:18

r Іс 30:9, 10

d Пс 118:22

e Мт 21:42
Мр 12:10
Лк 20:17
Дії 4:11

e Еф 2:19, 20

ж Рм 9:33
Рм 10:11
1Пт 2:4, 6

з 2Лр 21:13

и Єр 11:20

i Іс 28:15

«Наказ за наказом, наказ за наказом, правило за правилом, правило за правилом»,^a трохи тут, трохи там», і вони підуть та спіткнуться, упадуть навзناк і поб'ються, потраплять у пастку й будуть зловлені.^b

14 Тому, ви, хвальки, що правите цим народом у Єрусалимі,

послухайте слово Єгови!

15 Ви кажете:

«Ми уклали угоду зі смертю,^c з могилою* уклали союз". Коли почнетесь нестримна повинь,

нас не зачепить вона, бо брехню ми зробили своїм сховком і неправду — притулком».^d

16 Тому так говорить Всеволодний Господь Єгова:

«Ось я кладу в основу Сіону камінь^e — випробуваний дорогоцінний камінь,^f наріжний камінь міцної основи.^g Той, хто вірить у нього, не буде охоплений панікою».^ж

17 І зроблю я справедливість мірильним шнуром,^з

а праведність — рівнем*.^и Град зруйнує ваш сховок, брехню,

і вода залле ваш притулок.

18 Ваша угода зі смертю буде скасована,

і ваш союз з могилою* буде розірваний.ⁱ

28:15, 18 *Або «шеолом», тобто спільною могилою людства. Див. глосарій.

28:15 ^жАбо, можливо, «мали видіння».

28:17 *Або «виском».

Коли нестримна повінь
нахлине,
то змете вас усіх.

19 Вона буде вас губити,^а
коли тільки приходитиме.
Вона насуватиметься
щоранку,
вдень і вночі.
Лише страх змусить їх зро-
зуміти почуте*».

20 І стало ліжко закоротким,
щоб простягнутись на
ньому,
а покривало завузьким,
щоб ним накритися.

21 Єгова встане, як це було
при горі Перацім,
і прийде, як це було у доли-
ні поблизу Гівона,^б
щоб здійснити свій чин,
чин дивний,
і виконати своє діло, діло
надзвичайне.^в

22 Тож не будьте насмішника-
ми,^г
а то кайдани ваші стануть
ще тугіші.

Бо я чув від Всевадного
Господа Єгови, Бога
військ,
що знищення призначене
всьому краю*.^д

23 Прихилить своє вухо
і прислухайтесь до мого
голосу,
будьте уважні й вислухай-
те, що я кажу.

24 Хіба орач у пору сівби
увесь час тільки оре?
Хіба він увесь час тільки
розпушує і боронує
землю?^е

25 Хіба, розрівнявши її,
він не сіє чорнушку та кмин?
І хіба він не сіє пшеницю,
просо і ячмінь у вибрано-
му місці

28:19 *Або, можливо, «коли вони зро-
зуміють, вони відчують справжній
жах». **28:22** *Або «всій землі».

РОЗД. 28

а Іс 24:1

б ІсН 10:8–14
2См 5:20
1Хр 14:10–16

в Пл 2:15
Ав 1:5–7

г 2Хр 36:15, 16
Єр 20:7

д Іс 10:23
Іс 24:1

е Пс 30:5
Пс 103:9
Мих 7:18

Друга кол.

а Вх 9:31, 32
Єз 4:9

б Пс 119:71

в Іс 41:15
Ам 1:3

г Пс 103:9
Іс 21:10
Мих 7:18

д Лв 26:44
Єр 10:24

е Пс 40:5
Єр 32:19
Рм 11:33

РОЗД. 29

є 2См 5:7, 9

ж Пв 16:16

з Пв 28:53–55

и Іс 51:19
Пл 1:4

і Єр 15:14
Сф 1:7

к 2Цр 24:11
2Цр 25:1

і не обсаджує полбою^а все
поле?

26 Подібно їй Бог навчас*
людину так, як нале-
жить,
її Бог дає їй настанови.^б

27 Бо не молотильною дош-
кою^в молотять чорнушку
і не колесами возів котять
по кмині.
Зазвичай чорнушку моло-
тять палицею,
а кмин — ціпом.

28 Хіба роздавляють зерно на
току?

Ні, ніхто не молотить його
без кінця.^г

І, коли по ньому котять мо-
лотильні колеса і водять
коней,
його не роздавляють.^д

29 І все це — від Єгови, Бога
військ.

Його рада* — дивовижна,
і він завжди досягає успіху
в усьому, що робить*.^е

29 «Горе Аріїлу*, Аріїлу —
місту, де таборився
Давид!^є

Нехай минає рік за роком,
і далі відзначайте свої що-
річні свята.^ж

2 Але я заподію лихо Аріїлу,^з
і порине він у жалобу й
голосіння.^и

Він буде для мене як вог-
нище на Божому жертов-
нику.^і

3 Отаборюся навколо тебе,
візьму в облогу, оточу тебе
частоколом
і зведу вали.^к

4 Ти владеш і будеш прини-
жений,
говоритимеш з землі,

28:26 *Або «виховує; карає». **28:29**
*Або «намір». *Або «і його практич-
на мудрість велика». **29:1** *Можливо,
озн. «вогнище на Божому жертovníку»,
і, очевидно, стосується Єрусалима.

- і слова твої будуть ледве
чутні з пороху.
Твій голос лунатиме
з землі^а
і буде подібний на голос
того, хто викликає духів,
із пороху ти шепотітимеш.
- 5** Твої численні вороги* пе-
ретворяться на дрібний
порох,^б
і натовп тиранів буде
немов полова, яку розпо-
сить вітер.^в
Усе це станеться раптово,
в одну мить.^г
- 6** Я, Єгова, Бог військ, зверну
на тебе увагу
і захищу тебе громом,
землетрусом і потужним
гуркотом,
лютим вітром, бурєю та
нищівним вогнем». ^д
- 7** Тоді всі народи, що воюють
проти Аріїла,^е —
усі, хто виступив проти
нього,
хто буде облогові башти
і заподіює лихо йому,—
будуть як сон, як нічне
видіння.
- 8** Як голодний, якому снить-
ся, що він їсть,
а прокинувшись, відчуває
голод*,
як спраглий, якому снить-
ся, що він п'є,
а прокинувшись, відчуває
втому і спрагу^ж,
так буде з усіма народами,
які йдуть військово проти
горої Сіон.^з
- 9** Остовпійте й дивуйтесь!^ж
Замружте очі, будьте сліпі.^з
Вони сп'яніли, та не від
вина,
хитаються, та не від алко-
гольного напою.

29:5 *Букв. «чужинці». 29:8 *Або «йо-
го душа порожня». ^жАбо «і його душа
висохла».

РОЗД. 29

а Іс 51:23

б Іс 13:19
Іс 14:22
Іс 21:9в Іс 13:11
Іс 17:13г Іс 47:9
Іс 48:3д 1См 2:10
Єр 50:25
На 1:3

е Єр 25:12, 14

є Іс 10:12
Єр 51:24

ж Ав 1:5

з Іс 6:9

Друга кол.

а Іс 6:10
Рм 11:8б Єр 14:14
Єр 27:15

в Мих 3:7

г Іс 8:16

д Іс 48:1
Єр 5:2е Мт 15:7–9
Мр 7:6–8є Іс 28:21
Ав 1:5ж Єр 8:9
1Кр 1:19

з Іс 30:1

и Єз 8:12

і Іс 64:8

к Єр 18:6

- 10** Бо Єгова вилив на вас дух
глибокого сну.^а
Він затулив ваші очі,
пророки.^б
він покрив ваші голови,
провидці.^в

11 Кожне ваше видіння не-
мов слова запечатаної книги.^г
Її дають тому, хто вміє читати,
і кажуть: «Прочитай її вголос,
будь ласка», а він відповідає:
«Я не можу, бо вона запечата-
на». **12** Тоді книгу дають то-
му, хто не вміє читати, і про-
сять: «Прочитай це вголос,
будь ласка», а він відповідає:
«Я ж не вмію читати».

- 13** Тож Єгова промовляє: «Ці
люди наближаються до
мене лише на словах
і шанують мене своїми
устами,^д
але серце їхнє далеко від
мене.
І їхній страх переді мною —
лише людські заповіді,
яких вони навчилися.^е

- 14** Тому я знову зроблю з цим
народом щось неймовір-
не,^є
щось дивовижне,
і мудрість його мудреців
загине,
а розум розсудливих буде
заховано». ^ж

- 15** Горі тим, хто ретельно
приховує свої плани* від
Єгови.^з

хто чинить свої справи
в темряві
й каже: «Хто нас бачить?
Хто знає, що ми робимо?» ^и

- 16** Як же ви все перекручує-
те*!
Чи глина гончареві рівня?^і
Чи скаже виріб про того,
хто зробив його:
«Він мене не робив?» ^к

29:15 *Або «раду». 29:16 *Або «на-
скільки ж ви зіпсуті».

Чи скаже річ про свого творця:

«Він нічого не розуміє»?^a

17 Ще трохи, і Ліван обернеться на фруктовий сад,^b а сад вважатиметься лісом.^a

18 У той день глухі чутимуть слова з книги і очі сліпих будуть бачити, бо звільняться від мороку й темряви.^c

19 Сумирні дуже радітимуть Єговою, і бідні будуть тішитися Святим Ізраїлевим.^d

20 Бо щезне тиран, загине хвалько і вигублені будуть усі, хто тільки й чекає, щоб кривду вчинити,^e

21 ті, що, наговорюючи, роблять інших винними, і ті, що ставлять пастки захисникові* при брамі,^e а також ті, хто відмовляє праведному в справедливості, прикриваючись порожніми словами.^ж

22 Тому Єгова, Авраамів купник,^з каже нащадкам Якова: «Яків більше не засоромиться,

і не зблідне обличчя його*»^и

23 Бо коли він побачить своїх дітей довкола себе – витвір моїх рук,ⁱ то вони освятять моє ім'я, освятять Святого Яковового,

і будуть вони благоговіти перед Богом Ізраїлевим.^к

24 Ті, хто має свавільний дух, здобудуть розуміння, і ті, хто нарікає, приймуть повчання».

29:21 *Букв. «тому, хто докоряє». **29:22** *Тобто від сорому і розчарування.

РОЗД. 29

а Рм 9:20, 21

б Іс 35:1
Іс 41:19

в Іс 32:14, 15

г Іс 35:5
Іс 42:16

д Іс 41:16

е Мхх 2:1

є Ам 5:10

ж Єз 13:19

з Не 9:7
Мхх 7:20

и Йп 2:27

і Іс 45:11

к Іс 8:13
Ос 3:5

Друга кол.

РОЗД. 30

а Іс 1:2
Іс 63:10
Іс 65:2

б Іс 29:15

в Чс 27:21
1Цп 22:7

г Іс 31:1
Єз 29:6

д Єр 17:5

е Іс 19:11
Єз 30:14

є Іс 31:3
Єр 2:36

ж Іс 31:1
Єр 37:7, 8

з Пс 87:4
Пс 89:10

30 «Горе впертим синам,^a – говорить Єгова, – тим, хто хоче здійснити намір, але не мій,^b

тим, хто хоче укласти союз*, але без мого духу, і так збільшує свій гріх.

2 Не порадившись зі мною*,^в а вони йдуть до Єгипту,^г щоб шукати захисту у фараона^д і сховку в тіні Єгипту.

3 Ви засоромитесь через те, що шукали захисту у фараона, і будете принижені через те, що шукали сховку в тіні Єгипту.^д

4 Бо князі прийшли в Цоан,^е а посланці дістались до Ханесу.

5 Всі вони засоромляться через народ, від якого їм немає користі, немає ні допомоги, ні пожитку, а тільки сором і ганьба».^є

6 Присуд тваринам з півдня.

Краєм нещастя та утиску, де водиться лев, рикаючий лев, гадюка та летюча вогняна змія*,

люди везуть своє багатство на спинах ослів і свої запаси – на горбах верблюдів.

Але народу від цього не буде жодної користі.

7 Бо допомога від Єгипту – марна і даремна.^ж Тому я назвав його «Рахав» – той, що не зрушиться з місця».

30:1 *Букв. «вливає приношення», очевидно, щоб укласти договір. **30:2** *Або «не спитавши моїх уст». ^вБукв. «у твердині фараона». **30:6** *Або «прудка отруйна змія».

- 8** «Отож піди, напиши це при них на таблиці і запиши в книгу,^а щоб воно залишилося на майбутнє і було свідченням повіки.^б
- 9** Бо це бунтівний народ,^в обманщики,^г сини, які не хочуть чути закон* Єгови.^д
- 10** Вони говорять до тих, що отримують видіння: «Облиште свої видіння»,— і до пророків: «Не пророкуйте правди про нас,^е а говоріть щось улесливе*, передірайте щось оманливе.^є
- 11** Зійдіть з дороги, зверніть зі шляху. Більше не нагадуйте нам про Святого Ізраїлевого^ж».^з
- 12** Тому так говорить Святий Ізраїлів: «Через те що ви відкидаєте моє слово,^а покладаєтесь на підступність та обман і шукаєте в цьому опори,^б
- 13** ваша провина стане для вас мов пошкоджений мур, високий мур, який викривився і от-от упаде, упаде зненацька, в одну мить.
- 14** І розіб'ють його, як великий глиняний дзбан, потовчуть на дрізки. Не знайдеться навіть черепка, щоб вигребти вуглину з вогнища чи зачерпнути з калюжі* води».
- 15** Так говорить Всевладний Господь Єгова, Святий Ізраїлів:

30:9 *Або «навчання». **30:10** *Букв. «гладеньке». **30:14** *Або, можливо, «водозбору».

РОЗД. 30

а Іс 8:1
Єр 36:2
б Рм 15:4
в Пв 31:27
Іс 1:4
Єр 44:3
г Іс 59:3
Єр 9:3
д 2Хр 33:10
2Хр 36:15, 16
Не 9:29
Єр 7:13
е 2Хр 16:10
2Хр 18:7
Єр 11:21
Єр 26:11
є Єр 23:16, 17
Єз 13:7
Мих 2:11
ж Ам 7:13, 16
з Ам 2:4, 5
и Єр 13:25
Мих 3:11

Друга коп.

а 1Хр 5:20
2Хр 16:8
Іс 26:3
б Мт 23:37
Дії 7:51
в Іс 31:1, 3
г Пв 28:49, 50
Єр 4:13
Пл 4:19
Ав 1:6, 8
д Лв 26:36
Пв 32:30
е Єз 12:16
є Вх 34:6
Єз 36:9, 10
ж Пс 102:13
Рм 9:15
з Пс 99:4
Єр 10:24
и Єр 17:7
і Не 11:1
Іс 44:28
Іс 62:1
Єр 31:6
Зх 1:17
к Не 12:27
Іс 61:3
л Єр 29:11, 12
м Лв 26:26
Пс 80:5
н Йв 36:22
Пс 32:8
Пс 71:17
Пс 119:102

«Якщо повернетесь до мене і зберігатимете спокій, то врятуєтесь.

Не тривожтеся та виявляйте довір'я, бо в цьому буде ваша сила».^а

Але ви не захотіли.^б

- 16** Ви сказали: «Ні, на конях ми втечемо!»

Тому й будете втікати.

«На конях швидких поскачемо!»^в

Тому й швидко за вами гнатися будуть.^г

- 17** Від погрозливого крику однієї людини тремтітиме тисяча,^а

і від крику п'ятьох ви втікати будете,

доки вас не залишиться так мало, що ви будете як щогла на вершині гори, як знак на пагорбі.^б

- 18** Але Єгова терпеливо чекає*, щоб виявити вам ласку,^в

він встане, щоб змилосердитися над вами.^ж

Бо Єгова — Бог справедливості.^з

Щасливі всі, хто на нього покладає свої сподівання^а».^д

- 19** Коли народ мешкатиме на Сіоні, у Єрусалимі,^і ти не будеш плакати.^к Він неодмінно виявить тобі ласку, почувши твій крик про допомогу. Він відповідь тобі, як тільки почує.^л **20** Хоч Єгова і зробить так, що утиск буде вам хлібом, а гноблення — водою,^м проте ваш Величний Учитель більше не буде ховатися, і ваші очі будуть бачити вашого Величного Учителя.^н **21** І ваші вуха чути будуть слово, що лунатиме позад вас, якщо ви зійдете

30:18 *Або «покладає сподівання».
^аАбо «палко чекає».

праворуч чи ліворуч: «Ось та дорога,^а ідїть нею».^б

22 І ви опоганите срібне покриття своїх різьблених божків та золото, що вкриває ваші статуї з металу*.^в Ви повикадаєте їх наче поплямлену менструальною кров'ю білизну і скажете: «Геть#!»^г **23** Бог пошле дощ на насіння, яким ти засіваєш землю,^а і вона дасть у достатку поживного* хліба.^б У той день твоя худоба буде пастиись на просторому пасовищі.^в **24** Тоді воли й осли, які обробляють землю, їстимуть корм, приправлений щавлем, провіяний лопатою та вилами. **25** А в день великого кровопролиття, коли впадуть башти, на кожній високій горі та на кожному пагорбі будуть потоки і струмки.^ж **26** Коли ж Єгова перев'яже поранення* свого народу^з та зцілять тяжку рану, якої він завдав,^а то повний місяць світитиме, мов яскраве сонце, а світло сонця буде всемеро яскравішим^і – як світло сімох днів.

27 Ось Єгова* йде здалека у темних хмарах, і гнів його палає. Уста його повні осуду, язик же його – мов нищівний вогонь.^к

28 Його дух* – мов потік, що виходить з берегів і сягає аж до шії. Він просіє народи через решето згуби^л, вкладе їм у рот вудила,^л щоб вони збочили зі шляху.

30:22 *Або «літі статуї». ^вАбо, можливо, «скажете, що це бруд». **30:23** *Букв. «жирного і добре змашеного олією». **30:26** *Або «перелом». **30:27** *Букв. «ім'я Єгови». **30:28** *Або «подих». ^лБукв. «решето нікчемності».

РОЗД. 30

- а Пс 25:8, 9
- б Пв 5:32
ІсН 1:7, 8
Пр 4:27
- в Вх 32:4
Пв 7:5, 25
Сд 17:3, 4
- г Ос 14:8
Зх 13:2
- д Пс 65:9
Зх 10:1
- е Ос 2:21, 22
- є Іс 65:10
- ж Іс 41:18
Іс 44:3
- з Пл 2:13
- и Єр 33:6
Ам 9:11
- і Іс 60:20
Об 21:23
Об 22:5
- к Іс 10:17
На 1:6
Сф 3:8
- л 2Цр 19:28
Пс 32:9

Друга кол.

- а Пв 16:14
Пс 42:4
Єр 33:10, 11
- б Пв 32:4
Іс 26:4
- в На 1:2
- г Пс 18:13
- д Сд 5:4
- е ІсН 10:11
- є Пс 29:3, 4
- ж Вх 15:16
Пс 98:1
- з Іс 37:36
- и Іс 10:12
- і Вх 15:20
Сд 11:34
- к Іс 10:24, 26
- л 2Цр 23:10
Єр 7:32
- м Іс 37:37, 38
Єз 32:22

РОЗД. 31

- н Іс 30:2
- о Пв 17:15, 16

29 А ви заспіваєте пісню, яку співаєте в ніч, коли готуетесь* до свята.^а І серце ваше радітиме, немов серце того, хто йде з флейтою^б на гору Єгови, до Скелі Ізраїлевої.^б

30 У лютому гніві,^в у полум'ї нищівного вогню,^г у зливі,^а бурі та граді^б Єгова дасть почути свій величний голос^в і дасть побачити, як його рука завдає удару.^ж

31 Від голосу Єгови Ассирію охопить жах.^з Бог ударить її своєю палицею.^л

32 Щоразу, коли Єгова буде замахуватись своєю каральною палицею, щоб бити Ассирію, звучатимуть бубни й арфи.^і І він буде воювати проти неї, погрозливо розмахуючи зброєю.^к

33 Бо для неї вже приготовлений Тофѐт*,^л приготовлений він і для царя.^м Бог зробив вогнище в ямі глибокій і широкій. Дров багато, і палає сильний вогонь. Подих Єгови, мов сірчаний потік, запалить усе це.

31 Горє тим, хто йде до Єгипту по допомогу,^н хто покладається на коней^о і надіється на бойові колісницї, бо їх дуже багато, і на бойових коней*, бо вони сильні,

30:29 *Або «освячується». ^нАбо «під звук флейти». **30:33** *«Тофѐт» — місце спалення; тут це слово вживається як символ знищення. **31:1** *Або «вершників».

а на Святого Ізраїлевого
не дивиться,
Єгови не шукає.

- 2 Але він також мудрий, він
наведе лихо —
слова свої назад не забере.
Він повстане на зграю
злочинців
і виступить проти тих, хто
допомагає безбожним.^а

- 3 Таж єгиптяни — лише лю-
ди, а не Бог;
їхні коні — плоть, а не дух.^б
Єгова простягне свою руку,
і помічник спіткнеться,
а той, кому він допомагає,
впаде;

- загинуть вони одночасно.
4 Бо так сказав мені Єгова:
«Як лев, молодий сильний
лев», ричить над своєю
здобиччю,

коли на нього скликають
багато пастухів,
і крику їхнього не боїться
та їхнього галасу не
лякається,

так само Єгова, Бог військ,
зійде,
щоб воювати за гору Сіон
і за її пагорб.

- 5 Немов птах, що кидається
вниз, Єгова, Бог військ,
захистить Єрусалим.^а

Він захистить його
і визволить,
пощадить і врятує».

6 «Народе Ізраїля, повер-
нись до Того, проти кого ти
зухвало збунтувався.^г 7 У той
день кожен з вас відкине нічо-
го не вартих божків зі срібла
та нікчемних божків із золота,
яких поробили ваші руки вам
же на гріх.

- 8 Тоді ассирійці поляжуть
від меча, але не від
людського;

31:4 *Або «гривастий молодий лев».

РОЗД. 31

а Єз 29:6, 7

б Пс 33:17
Пр 21:31

в Пв 32:11, 12
Пс 91:4

г Іс 55:7
Йн 2:12

Друга кол.

а 2Лр 19:35
2Хр 32:21
Іс 37:36

РОЗД. 32

б Бр 49:10
Пс 2:6
Лк 1:32, 33
Ів 1:49

в Пс 45:6
Пс 72:1
Іс 9:7
Іс 11:4, 5
Єр 23:5
Зх 9:9
Єа 1:9
Об 19:11

г Іс 35:6

д Іс 35:6

е Мх 2:1

будуть стяті мечем, але
не людським.^а

Вони втікатимуть від меча,
а юнаків їхніх змусять до
підневільної праці.

- 9 Їхня скеля зникне від силь-
ного страху,
і знак налякає їхніх кня-
зів», — каже Єгова,
чиє світло* сяє на Сіоні
і чия піч палахкотить
в Єрусалимі.

32 Цар^б царюватиме пра- ведно,^в

а князі правитимуть спра-
ведливо.

- 2 Кожен з них буде як укрит-
тя* від вітру
і сховок^г від зливи,
як водні потоки в безводно-
му краї,^г
як тінь великої скелі на
пересохлій землі.

- 3 Тоді очі тих, хто бачить,
більше не будуть заплю-
щені,
і вуха тих, хто чує, будуть
уважно слухати.

- 4 Серце квапливих буде роз-
думувати над знанням,
а заїкуватий язик загово-
рить плавно і чітко.^д

- 5 Нерозумну людину більше
не називатимуть щед-
рою,
а негідну не називатимуть
шляхетною.

- 6 Бо нерозумний говоритиме
нісенітницю,
і серце його замишлятиме
кривду,^е
щоб поширювати відступ-
ництво* і говорити про
Єгови неправду,
щоб відсилати голодного^ж
без їжі,

31:9 *Або «вогонь». 32:2 *Або «схо-
вок». ^аАбо «пристановище». 32:6
*Або «поводитись нешанобливо».
^бАбо «душу голодного».

а спраглого позбавляти
води.

- 7** Негідна людина вдається до зла.^а
Вона підштовхує до ганебної поведінки, щоб губити знедоленого неправдивими словами,^б навіть коли бідний говорить правду.
- 8** Думки щедрого – про щедрість, і він залишається щедрим*.
- 9** «Встаньте й послухайте мого голосу, самовдоволені жінки!
Безтурботні дочки,^в прихиліть вуха до моїх слів!
- 10** Мине трохи більше як рік, і ви, безтурботні дочки, будете тремтіти, бо пора збирання винограду закінчиться, а плодів так і не зберете.^г
- 11** Тремтіть, самовдоволені жінки!
Здригайтеся, безтурботні дочки!
Роздягніться догола та підпережіть свої стегна мішковиною.^д
- 12** Бийте себе в груди, голосіть за прекрасними полями, за родючими виноградниками.
- 13** Бо землю мого народу відкриють колючки і терни. Ними обростуть всі будинки, які колись були сповнені веселощів, усе місто, що раніше раділо.^е
- 14** Укріплена башта покинута, галасливе місто обезлюдніло.^є
Офел^ж та вартова башта перетворились на вічне пустище, привілля для диких ослів, пасовище для отар,^з

РОЗД. 32

- а Єр 5:26
Мих 7:3
- б 1Цр 21:9, 10
- в Іс 3:16
- г Пл 2:12
Сф 1:13
- д Іс 3:24
- е Іс 22:2
Пл 2:15
- є 2Цр 25:9, 10
- ж 2Хр 27:1, 3
Не 3:26
- з Іс 27:10

Друга кол.

- а Іс 44:3
- б Іс 29:17
Іс 35:1, 2
- в Іс 42:1, 4
Іс 60:21
- г Пс 119:165
Іс 55:12
- д Єз 37:26
Мих 4:3, 4
- е Іс 60:18
Іс 65:22
Єр 23:6
Єз 34:25
Ос 2:18
- є Іс 30:23, 24

РОЗД. 33

- ж 2Цр 18:13
Іс 10:5
- з Іс 10:12
На 3:7
- и Пс 123:2
- і Пс 44:3
Іс 52:10
- к Пс 46:1
На 1:7
- л Пс 46:6
Пс 68:1
Іс 17:13

- 15** Доки на нас згори не вилетється дух^а і доки пустеля не стане садом, а сад – лісом.^б
- 16** Тоді в пустелі пануватиме справедливість, а в саду перебуватиме праведність.^в
- 17** Праведність принесе мир,^г принесе спокій і безпеку на віки.^д
- 18** Народ мій житиме в оселі мирній, у безпечних помешканнях, у спокійних місцях відпочинку.^є
- 19** Коли ж падатиме град, ліс упаде, і місто буде повалене.
- 20** Щасливі ви, що сієте зерно вздовж усіх водних потоків і випускаєте* бика та осла».^є
- 33** Горе тобі, нищителю, якого не нищать!^ж
Горе тобі, зраднику, якого не зраджують!
Коли ти закінчиш нищити, сам будеш знищений.^з
Коли припиниш зраджувати, зрадять і тебе.
- 2** Єгово, вияви нам ласку,^и ми на тебе надіємось.
Своєю рукою* щоранку підтримуй нас,^і будь нам спасінням у час лиха.^к
- 3** Від голосу твого грізного втікають народи.
Коли ти встаєш, вони розпоршуються.^л
- 4** Вашу здобич зберуть, як збирає здобич ненажерлива сарана.
Налетять на неї, як хмара сарани.

32:8 *Або «шляхетним».

32:20 *Або «звільняєте». 33:2 *Або «силою».

- 5** Єгова звеличиться,
бо він перебуває на висо-
чині.
Він наповнить Сіон
справедливістю і пра-
ведністю.
- 6** Він – безпека твоїх часів;
велике спасіння,^a мудрість,
знання і страх перед
Єговою^b –
це його скарб.
- 7** Їхні герої кричать на вули-
цях,
посланці миру гірко
плачуть.
- 8** Биті дороги спустошені,
і вже ніхто не ходить
стежками.
Він* порушив угоду,
він зневажив міста,
він за ніщо має людину.^b
- 9** Край поринув у жалобу* та
гине,
Ліван збентежився^c і зане-
пав,
Шарбн став немов пустеля,
а Башан і Кармель скида-
ють листя.^d
- 10** «Тепер я встану, – каже
Єгова, –
тепер звеличуся,^e
тепер прославлюся.
- 11** Ви вагітнієте сіном і наро-
джуєте стерню.
Ваш дух пожере вас, як
вогнь.^e
- 12** І народи стануть як випале-
не вапно.
Вони будуть спалені у вог-
ні, наче вирубані терни.^ж
- 13** Мешканці далекого краю,
послухайте, щоб я зроблю!
І ви, хто живе близько, пі-
знайте мою могутність!
- 14** Грішників на Сіоні охопив
жах,^з
відступники тремтять зі
страху і кажуть:

33:8 *Стосується ворога. **33:9** *Або,
можливо, «висихає».

РОЗД. 33

a Пс 27:1

б Пр 19:23

в 2Цр 18:19,20

г Іс 37:24

д На 1:4

е Пс 46:10

є Іс 5:24

ж Іс 9:18

з Пв 28:66,67

Друга кол.

a Пв 32:22

На 1:6

Єа 12:29

б Єз 18:17

в 1Хр 29:17

г Вх 23:8

Пв 16:19

д 1Цр 19:5,6

Пс 34:9,10

Іс 65:13

е 2Цр 15:19

є Пв 28:49,50

Іс 28:11

Єр 5:15

ж Пв 12:5,6

з Пс 125:1

“Хто з нас може жити коло
нищівного вогню?”^a

Хто з нас може жити коло
невгасимого полум’я?”^a

- 15** Той, хто завжди ходить
у праведності^b
й говорить правду,^б
хто відкидає нечесний при-
буток і не наживається
шахрайством,
чий руки не беруть хабара,^г
хто затикає вуха, щоб не
слухати про кровопро-
лиття,
і затуляє очі, щоб не диви-
тися на зло,
- 16** він перебуватиме на висо-
чині,
а його безпечним сховком*
будуть неприступні скелі.
Він матиме хліб,
і вода в нього ніколи не
вичерпається». ^d
- 17** Очі твої будуть дивитись
на царя у його пишноті,
побачать вони далекий
край.
- 18** І ти будеш лише
згадувати* в серці своєму
про жажіття:
«Де писар?
Де той, хто зважував
данину?»^e
Де той, хто башти рахував?»
- 19** Ти вже не побачиш зухва-
лого народу,
народу, мова якого зовсім
неясна* для розуміння
і нерозбірлива.^e
- 20** Подивись на Сіон, місто на-
ших свят!^ж
Очі твої побачать Єруса-
лим, спокійну оселю,
намет, який ніхто не
згорне.^з
Ніхто не повитягає його
кілків

33:16 *Або «твердиню». **33:18** *Або
«роздумувати». **33:19** *Букв. «глибо-
ка».

і не розірве жодної мотузки.

21 Там величний Бог, Єгова, буде нас захищати, як річки і широкі канали. Не пройде ними жоден галерний флот, жоден могутній корабель.

22 Бо Єгова – наш Суддя,^a Єгова – наш Законодавець,^b Єгова – наш Цар,^a він той, хто нас врятує.^г

23 Мотузки ворога обвиснуть і не втримають щогли; ніхто не напне вітрила. Тоді будуть ділити велику здобич і навіть кульгаві награвують багато.^d

24 І жоден мешканець не скаже: «Я хворий».^e Народу, який житиме в тому краї, буде прощено провину.^e

34 Підійдіть, народи, щоб послухати, і будьте уважні, племена! Нехай слухає земля і все, що наповнює її, земля і все, що вона родить.

2 Бо Єгова розгнівався на всі народи^ж і розлютився на всі їхні війська.^з

Він вирішив знищити* їх, віддати на заріз.^и

3 Убиті їхні будуть розкидані, сморід розноситься від трупів,^и і гори розтопляться від їхньої крові*.^к

4 Усе небесне військо зітліє, і небо згорнеться, мов сувій.

34:2, 5 *Або «присвятити для знищення». Див. глосарій. **34:3** *Або «гори потечуть їхньою кров'ю».

РОЗД. 33

a Бт 18:25
Пс 50:6
Пс 98:9

b Лв 26:3
Як 4:12

в Пс 44:4
Пс 97:1
Об 11:15, 17

г Іс 12:2
Сф 3:17

д Іс 33:4

e Пв 7:15
Об 21:4
Об 22:1, 2

e Єр 50:20
Мих 7:18, 19

РОЗД. 34

ж Єр 25:15
Ил 3:12
Сф 3:8
Зх 14:3

з Іс 30:27
На 1:2

и Об 19:11, 15

і Єр 25:33

к Єз 39:4

Друга кол.

a Пв 32:41

b Пс 137:7
Єр 49:7, 22

в Лв 3:16

г Іс 63:1–3
Ов 8, 9

д Пв 32:41
Пс 94:1

e Іс 35:4

e Мл 1:4

Усе їхнє військо згине, як опадає сухе листя з виноградної лози і висохлий плід з фігового дерева.

5 «У небі мій меч буде напоєний».^a

Він опуститься, щоб здійснити суд над Едбмом^b – народом, який я вирішив знищити*.

6 У Єгови – меч, який буде покритий кров'ю, на ньому буде жир^a та кров

молодих баранів і козлів, жир баранячих нирок.

Бо Єгова приготував жертву в Бѳци, велику різанину в едѳмському краї.^г

7 Дикі бики попадають з ними, молоді бики разом із сильними.

Їхній край буде напоєний кров'ю, їхній порох просякне жиром».

8 Бо це день помсти Єгови,^d рік відплати, коли він судитись за кривду, завдану Сіонові.^e

9 Тоді потоки її* обернуться в смолу, порох – у сірку, а земля стане мов палаюча смола.

10 Не буде вона гаснути ні вдень ні вночі, і дим з неї підніматиметься повіки.

З покоління в покоління вона залишатиметься спустошеною, і повік-віків ніхто не переходитиме нею.^e

34:9 *Очевидно, стосується Бѳци, столиці Едѳму.

- 11** Пелікан і дикобраз поселяться в ній,
і житиме там вухата сова й крук.
Бог простягне по ній мірильний шнур порожнечі та опустить висок* спустошення.
- 12** У неї не залишиться вельмож, з яких можна було б призначити царя, і князів уже не стане.
- 13** Її укріплені башти поростуть тернами,
а фортеці – кропивою й будяками.
Вона стане лігвом шакалів^а і оселею страусів.
- 14** Пустельні звірі натраплятимуть там на тварин, що виють,
а дикі козли* кликатимуть один одного.
Нічний птах^в там оселиться і знайде собі місце відпочинку.
- 15** Стрімка змія зробить там гніздо і відкладе яйця.
Вона буде оберігати їх, обвиваючись довкола.
І злітатимуться туди шуліки, кожен зі своєю самицею.
- 16** Відшукайте в книзі Єгови і прочитайте вголос.
Ніхто з них не загубиться, кожен матиме свою пару, бо уста Єгови дали наказ і дух його зібрав їх усіх.
- 17** Він кинув для них жеребок, і рука його відміряла місце для них*.
Вони мешкатимуть там повіки,
житимуть з покоління в покоління.

34:11 *Букв. «камені». **34:14** *Або, можливо, «демони, схожі на козлів». ^вАбо «дрімлюга». **34:17** *Букв. «поділила це для них мірильним шнуром».

РОЗД. 34

а Мл 1:3

Друга кол.**РОЗД. 35**а Іс 29:17
Іс 32:14, 15б Іс 4:2
Іс 27:6
Іс 35:6
Іс 51:3
Єз 36:35

в Ос 14:5, 6

г Іс 60:13

д Єр 50:19

е Іс 65:10

є Єв 12:12

ж Єр 51:56

з Іс 25:9
Єф 3:16, 17и Пс 146:8
Іс 42:16
Мт 9:28–30і Іс 29:18
Єр 6:10
Мр 7:32–35
Лк 7:22к Мт 11:5
Дії 8:7
Дії 14:8–10

л Мт 15:30

м Іс 44:3

н Єр 9:11

о Езд 1:3
Іс 11:16
Іс 49:11
Іс 62:10
Єр 31:21

п Іс 52:1

- 35** Звеселиться пустеля і висохла земля,^а
пустельна рівнина буде радити і цвісти, як шафран*.^б
- 2** Вона буде цвісти,^в
веселитись і вигукувати з радості.
Вона отримає славу Лівану^г і пишноту Кармелю^д та Шарбону.^е
Люди побачать там славу Єгови, велич нашого Бога.
- 3** Зміцніть ослаблі руки і тремтливі коліна.^є
- 4** Скажіть тим, хто має тривогу на серці:
«Будьте сильні, не лякайтесь!
Ваш Бог прийде, щоб здійснити помсту,
Бог прийде, щоб дати відплату.^ж
Він прийде і врятує вас».^з
- 5** У той час очі сліпих прозріють^и
і вуха глухих будуть чути.^і
- 6** Тоді кульгавий стрибатиме, як олень,^к
і язик німого співатиме з радості.^л
У пустелі проб'ється вода,
і в пустельній рівнині потечуть потоки.
- 7** Випалена сонцем земля перетвориться на порослий очеретом ставок,
і в спраглому краї заб'ють джерела.^м
Лігва, де спочивали шакали,^н
заростуть зеленою травою, очеретом і папірусом.
- 8** І буде там бита дорога,^о
яку називатимуть Дорогою святості.
По ній не піде нечистий:^п
вона буде лише для тих, хто її тримається.

35:1 *Або «крокус».

Жоден безглуздий не піде нею.

9 Не буде там лева, і лютий звір не ступить на неї.

Не буде їх там,^a по ній ходитимуть лише викуплені.^b

10 Ті, кого визволив Єгова, повернуться^c і з радісними вигуками придуть на Сіон.^г

Вічна радість увінчає їхні голови.^d

Вони знайдуть радість і втіху,

а смуток і зітхання минуть.^e

36 У 14-й рік царювання Єзекії асирійський цар^а Сінаххеріб виступив проти всіх укріплених міст Юди і захопив їх.^б **2** Зрештою цар Ассирії послав до Єзекії равшака^в з численним військом. Той вирушив з Лакіша^г в Єрусалим і зупинився біля водогону верхнього ставка,^д що при дорозі, яка веде до поля пральників.^е **3** Тоді вийшов до нього наглядчач царського дому* Еліякім,^ж син Хілкії, а також царський писар Шівна^з і літописець Йоах, син Асафа.

4 І промовив до них равшак: «Скажіть Єзекії: “Так говорить великий цар, цар Ассирії: «На що ти надієшся?»” **5** Ти кажеш, що маєш план і військову силу, але слова твої порожні. На кого ти покладаєшся, що навжився збунтуватись проти мене?» **6** Ти покладаєшся на Єгипет, на ту зламану очеретину. Таж вона, якщо на неї спертися, проб'є долоню! Таким є фараон, цар Єгипту, для всіх, хто шукає в нього підтримки.^п

36:2 *Або «головного чашника». **36:3** *Або «палацу».

РОЗД. 35

a Іс 11:6, 7
Іс 65:25
Єз 34:25
Ос 2:18
б Пс 107:2, 3
Іс 62:12
в Пв 30:4
г Іс 51:11
Єр 31:11, 12
д Єр 33:10, 11
е Іс 30:19
Іс 65:19

РОЗД. 36

є Іс 10:5
ж 2Цр 18:13
2Хр 32:1
Іс 8:7, 8
Іс 10:28–32
Іс 33:8
з 2Хр 32:9
и 2Цр 19:8
і Іс 7:3
к 2Цр 18:17, 18
л Іс 22:20, 21
м 2Цр 19:2
н 2Цр 18:19–25
2Цр 19:10
о 2Цр 18:1, 7
п 2Цр 17:4
Іс 30:2, 7
Єр 37:7

Друга кол.

a 2Цр 18:1, 4
2Хр 31:1
б Пв 12:11
2Хр 7:12
2Хр 32:12
в 2Цр 18:13
г Іс 22:15
д 2Цр 18:17
е Езд 4:7
Дн 2:4
є 2Цр 18:26, 27
ж 2Хр 32:18
з 2Цр 18:28–35
и 2Хр 32:11, 15
Дн 3:15
і 2Цр 19:22

7 Може, скажете, що покладаєтесь на Єгову, вашого Бога? Але хіба не його священні узвишшія і жертвовники понищив Єзекія,^a сказавши Юді та Єрусалиму: “Ви маєте поклонятись лише перед одним жертвовником?”^б **8** Тож покажи моєму пану, асирійському цареві,^в на що ти спроможний: я дам тобі 2000 коней, і тоді подивимось, чи ти знайдеш для них вершників. **9** Як же ти змушиш відступити хоча б одного намісника з найменших рабів мого пана, якщо тобі доводиться покладатись на Єгипет з його колісницями й вершниками? **10** Чи ж не з волі Єгови я виступив проти цього краю, щоб знищити його? Адже Єгова сказав мені: “Піди на цей край і спустош його”».

11 На це Еліякім, Шівна^г і Йоах відповіли равшакові:^д «Говори, будь ласка, до нас, твоїх слуг, арамейською* мовою,^е ми зрозуміємо, а мовою юдеїв не говори, бо тебе чують люди на мурі».^є **12** Але равшак сказав: «Хіба мій пан послав мене передати ці слова тільки вам і вашому панові? Хіба він не послав мене також до людей на мурі, які разом з вами будуть їсти свій кал і пити свою сечу?»

13 Тож равшак стояв та голосно кричав мовою юдеїв:^ж «Послухайте слова великого царя, царя Ассирії!» **14** Ось що каже цар: “Нехай Єзекія не бреше; він не врятує вас!” **15** Не звертайте уваги на Єзекію, який спонукує вас надіятись на Єгову^і і каже: «Єгова неодмінно врятує нас, і це місто не буде віддане в руки асирійського царя». **16** Не слухайте Єзекію, бо так говорить

36:11 *Або «сирійською».

цар Ассирії: «Укладіть мир зі мною і здайтесь*. Тоді кожен з вас буде їсти плоди зі своєї виноградної лози та свого фігового дерева і пити воду зі свого водозбору, **17** аж поки я не прийду і не заберу вас у край, подібний до вашого,^a край зерна й молодого вина, край хліба й виноградників. **18** Нехай Єзекія не зводить вас, кажучи: “Єгова нас врятує”. Хіба хоч один бог інших народів урятував свій край з руки царя Ассирії?^b **19** Де боги Хамата й Арпада?^b Де боги Сефарваїма?^c Хіба вони врятували Самарію з моєї руки?^d **20** Котрий з усіх богів тих земель врятував свій край з моєї руки? Тож хіба Єгова врятує з моєї руки Єрусалим?»^e»

21 Але всі вони мовчали й у відповідь не промовили ані слова, бо цар наказав їм нічого не відповідати.^e **22** Тоді наглядач царського дому* Еліякім, син Хілкїї, а також царський писар Шівна* і літописець Йоах, син Асафа, роздерли на собі одяг, пішли до Єзекії і передали йому слова равшака.

37 Щойно цар Єзекія почув ті слова, він роздер свої шати, одягнув мішковину і пішов у дім Єгови.³ **2** Потім він послав наглядача царського дому* Еліякіма, царського писаря Шівну і старших священників — усі вони були одягнені в мішковину — до пророка Ісаї,⁴ сина Амоца. **3** І сказали вони йому: «Так говорити Єзекія: “Це день нещастя, докору* й ганьби, бо діти мають ось-ось народитися”, а родити немає

36:16 * Букв. «зробіть зі мною благословення і вийдіть до мене». **36:22; 37:2** * Або «палацу». **37:3** * Або «образи». # Букв. «підійшли до виходу з утроби».

РОЗД. 36

a 2Цр 17:6
2Цр 17:22, 23
б 2Цр 19:11, 12
2Хр 32:14
Іс 37:11, 12
в Єр 49:23
г 2Цр 17:24
д 2Цр 17:6
2Цр 17:22, 23
Іс 10:11
е 2Цр 19:17, 18
2Хр 32:15
Іс 37:23
є 2Цр 18:36, 37
Пр 9:7
ж Іс 22:15

РОЗД. 37

з 2Цр 19:1–4
и 2Хр 26:22
Іс 1:1

Друга кол.

a Іс 26:17, 18
б 1См 17:45
2Цр 18:28, 35
в 2Хр 32:20
Іс 50:15
Ил 2:17
г 2Цр 17:18
д 2Цр 19:5–7
е Пв 20:1
є 2Цр 18:17
ж Пр 21:1
з 2Хр 32:21
Іс 37:37, 38
и ІсН 10:29, 30
2Цр 8:22
2Цр 19:8–13
і 2Цр 18:17
к 2Хр 32:15
л 2Цр 17:5, 6
2Хр 32:13
Іс 10:11
м Іс 36:19
н Бт 11:31
о 2Цр 17:24
Іс 36:19

сили.^a **4** Може, твій Бог Єгова почує слова равшака, якого цар Ассирії, його пан, послав, щоб насміхатися над живим Богом.^b Твій Бог Єгова почує і покарає його за ті слова. Тож помолись^b за тих, хто ще залишився^b».†

5 Отже, слуги царя Єзекії прийшли до Ісаї,^a **6** і він їм відповів: «Передайте своєму панові: “Так каже Єгова: «Не бійся» тих слів, якими слуги ассирійського царя^c зневажали мене. **7** Я вкляду в його розум думку*, і він почує звістку і піде назад у свій край.^ж Я зроблю так, що він загине від меча у своїй же землі»^з».

8 Згодом равшак почув, що ассирійський цар відступив від Лахіша. Коли ж равшак повернувся до царя, той уже воював з Лівною.^и **9** І донесли царю, що на нього йде військо Тіргакка, цар Ефіопії. Тож він знову відрядив до Єзекії посланців,^і сказавши їм: **10** «Ось що ви маєте передати Єзекії, цареві Юди: “Хай твій Бог, на якого ти покладаєшся, не обманює тебе, обіцяючи: «Єрусалим не буде відданий у руки ассирійського царя».^к **11** Хіба ти не чув, що царі Ассирії зробили з усіма тими землями? Не чув, як вони спустошили їх?^л А ти думаєш врятуватися? **12** Чи ти чув про народи, які були знищені моїми прабатьками?^м Хіба їхні боги врятували їх? Хіба врятувались Гозан, Харан,^н Рецэф і народ Едему, що був у Тель-Ассарі? **13** Де цар Хамата, цар Арпада і цар Сефарваїма?^о Де цар Гєни та цар Івви?»

14 Єзекія взяв листи з рук посланців, прочитав їх, а тоді пішов у дім Єгови і розгорнув

37:7 * Букв. «в нього дух».

їх* перед Єговою.^а **15** І почав він молитися до Єгови:^б **16** «Єгово, Боже військ,^в Боже Ізраїля, що сидиш на престолі над* херувимами! Лише ти правдивий Бог усіх царств землі, і ти створив небеса й землю. **17** Прихили своє вуха, Єгово, і почуй!^г Відкрий свої очі, Єгово, і побач!^д Почуй усі слова Сінаххеріба, якими він звелів насміхатися з тебе, живого Бога.^е **18** Єгово, царі Ассирії справді спустошили всі землі^є і навіть свій край. **19** Богів тих земель вони повкидали до вогню,^ж бо це були не боги, а витвір людських рук,^з дерево та камінь, тому їх і змогли понищити. **20** Тепер же, Єгово, Боже наш, врятуй нас з його руки, щоб усі царства землі знали: тільки ти, Єгово, є Богом».^и

21 Тоді Ісая, син Амōца, передав Єзекії такі слова: «Ось що каже Єгова, Бог Ізраїлів: “Ти молився до мене про асирійського царя Сінаххеріба,^і **22** тож послухай слово Єгови про нього:

«Зневажає тебе дівчина, сіонська дочка, глузує вона з тебе.

Над тобою дочка Єрусалима хитає головою.

23 Над ким ти насміхаєшся^к і кого зневажаєш?

На кого піднімаєш голос^л і на кого дивишся з погордою?

На Святого Ізраїлевого?^м

24 Через своїх слуг насміхаєшся з Єгови^н і кажеш: “Зі своїми численними колісницями я зйду на найвищі гори,^о зйеду до найвіддаленіших околиць Лівану!

РОЗД. 37

а 2Цр 19:14–19

б 1Цр 8:30
2Хр 6:20
2Хр 20:9
Дч 9:3

в Пс 46:7
Іс 8:13

г 2Хр 6:40
Пс 65:2

д 2Хр 16:9
1Пт 3:12

е Іс 37:4

є 2Цр 15:29
2Цр 16:8, 9
1Хр 5:26

ж Іс 10:11

з Іс 40:19
Іс 41:7
Єр 10:3
Ос 8:6
Дії 17:29

и Пв 32:31, 39
Пс 83:18
Пс 96:5

і 2Цр 19:20, 21

к 2Цр 19:4, 16

л 2Цр 18:30, 35
Іс 10:12, 13

м Вх 15:11
2Цр 19:22–24
Іс 10:20
Єз 39:7

н 2Хр 32:17

о Іс 10:10, 11

Друга кол.

а Пс 33:11
Іс 46:10

б Іс 55:10, 11

в 2Цр 19:25, 26

г Пр 5:21
Пр 15:3
Єв 4:13

д 2Цр 19:27, 28

е Пс 46:6
Іс 10:15
Іс 37:23

є Іс 36:4, 20

ж Пс 32:9

Позрубую його величні кедри, його найкращі ялівці!

Я виїду на його найвищу вершину, увійду в його найгустіші ліси!

25 Я буду копати криниці і пити воду.

Ногами своїми повисують всі єгипетські потоки*^п”.

26 Хіба ти не чув? Ще віддав-на я це постановив*^р.

Ще в минулі дні я це задумав*^с,^а

а тепер здійсно.^б

Ти спустошиш укріплені міста і обернеш їх на руїни.^в

27 Жителі їхні будуть безси-лими,

вони злякаються і засом-ромяться.

Стануть вони мов трава, мов зелена билинка,

мов трава на дахах, яку обпалює східний вітер.

28 Я добре знаю все, що ти робиш: коли сидиш, коли виходиш і коли повертаєшся,^г

знаю також, коли ти лютуєш на мене.^д

29 Адже я чув про твою лють проти мене,^е і твоє ричан-ня дійшло до моїх вух.^є

Тож у ніс тобі я встромлю гак і у твій рот вкладу вудила,^ж

а тоді відведу тебе назад тим шляхом, яким ти прийшов*^з”.

30 Тобі* ж я дам знак: цьо-го року ви будете їсти те, що виросте саме*^и, на другий рік – збіжжя, яке зійде на тому ж місці, а на третій рік засіє-

37:25 *Або «канали Нілу». **37:26** *Букв. «зробив». #Або «сформував». **37:30** *Тобто Єзекії. #Або «виросте з розсипаних зерен».

37:14 *Букв. «це». 37:16 *Або, можливо, «між».

те зерно і зберете врожай, засадите виноградники і будете споживати їхні плоди.^a **31** Ті з племені Юди, що вціліють, ті, що залишаться,^b пустять коріння і принесуть плоди. **32** Бо з Єрусалима вийде останок і з гори Сіон – ті, хто вціліє.^c Ревність Єгови, Бога військ, здійснисть це”.^r

33 Отже, так каже Єгова про асирійського царя:^a

“Не ввійде він до цього міста^b

і не випустить там стріли, не стане проти нього зі щитом

і не насипле валу.”^c

34 Яким шляхом він прийшов, таким і повернеться, він не увійде до цього міста, – каже Єгова. –

35 Я оборонятиму це місто* і врятую його заради себе^a і заради мого слуги, Давида”.^b

36 Тоді вийшов ангел Єгови і вбив в асирійському таборі 185 000 воїнів. І на світанку люди побачили, що всі воїни лежать мертві.ⁱ **37** Тож асирійський цар Сінаххеріб відступив, повернувся в Ніневію^k і залишився там.^l **38** Коли ж він вклонявся у домі* свого бога Нісроха, то його сини, Адраммелех і Шарецер, вбили його мечем,^m а тоді втекли до краю Арабат.ⁿ І замість Сінаххеріба зацарював його син Есар-Хаддон.^o

38 У ті дні Єзекія захворів і був при смерті.^p Тоді до нього прийшов пророк Ісая,^q син Амба, і сказав: «Так говорить Єгова: “Дай останні настанови своїм домашнім, бо ти не одужаєш, ти помреш”».^c **2** По-

37:38 * Або «храмі».

РОЗД. 37

a 2Цр 19:29–31

b Іс 1:9
Іс 10:20,21

в 2Цр 19:4

r Іс 59:17
Йн 2:18
Зк 1:14, 15

д Іс 10:24

e 2Хр 32:22
Іс 10:32

e 2Цр 19:32–34

ж Іс 31:5

з Пв 32:27
1См 12:22
2Цр 20:6
Ез 36:22

и 1Цр 15:4

i 2Цр 19:35–37
2Хр 32:21

к Бр 10:8, 11
Йн 1:2

л 2Цр 19:7, 28

м 2Хр 32:21

н Бр 8:4

о Езд 4:1, 2

РОЗД. 38

л 2Хр 32:24

р 2Цр 19:20
Іс 1:1

с 2Цр 20:1–3

Друга кол.

a Не 13:22
Пс 20:1–3
Єв 6:10

б 2Хр 31:20, 21

в 2Цр 20:4–6

г Пр 15:29
1лв 5:14

д Пс 39:12
Пс 56:8

e Пв 32:39
1См 2:6

e 2Хр 32:22

ж 2Цр 20:8–11

з Існ 10:12, 13

и Пс 6:5
Ек 9:5

чувши це, Єзекія повернувся обличчям до стіни і почав молитися до Єгови: **3** «Благаю тебе, Єгово, пригадай,^a будь ласка, що я вірно тобі служив* і серце моє було повністю віддане тобі.^b Я робив те, що було приємне у твоїх очах». І Єзекія гірко заплакав.

4 Тоді Ісая почув слово Єгови: **5** «Повернися і скажи Єзекії:^c “Так говорить Єгова, Бог твого прабатька Давида: «Я почув твою молитву^r і побачив твої сльози.^d Ось я додаю до твого життя* ще 15 років.^e

6 І я визволю тебе з руки асирійського царя, а це місто захищу та врятую.^e **7** Ось тобі знак від Єгови, яким Єгова запевняє, що виконає своє слово:^ж **8** Я зроблю так, що тінь, яка під час руху сонця спустилась по сходах* Ахаз, повернеться на 10 сходинок назад”».^з І тінь пересунулась назад на 10 сходинок.

9 Ось що написав Єзекія, цар Юди, після того як захворів і видужав від своєї хвороби:

10 «Сказав я: “У розквіті літ моїх

увійду до брам могили* і буду позбавлений решти своїх років”.

11 Я сказав: “Не побачу Яг*, не побачу Яг у краю живих.” Не бачитиму більше людей, коли буду серед мешканців краю небуття.

12 Моя оселя – мов пастуший намет,

38:3 * Букв. «ходив перед тобою».

38:5 * Букв. «днів». **38:8** * Можливо, ці сходи використовувалися для визначення часу і були чимось на зразок сонячного годинника. **38:10** * Або «шебелу», тобто спільної могили людства. Див. глосарій. **38:11** * Яг — скорочена форма імені Єгова.

який зняли з місця і забра-
ли геть.^а

Я життя своє звинув, як
ткач тканину.

Він відтинає мене, як
нитки основи.

З ранку до ночі ти мене
губиш.^б

13 Я заспокоюю себе аж до
ранку.

Він, немов лев, трощить усі
кості мої.

З ранку до ночі ти мене
губиш.^в

14 Я скиглю, мов стриж, мов
той дрізд*, г

і стогну, неначе голуб.^д

Мої очі втомилися диви-
тись угору.^е

Єгово, мені дуже тяжко!
Будь мою опорою!^ж

15 Що я можу сказати?
Він сказав мені – і так
зробив.

Через біль свій глибокий*
я покірно^з ходитиму усі
роки свого життя.

16 Єгово, завдяки цьому* жи-
вуть люди,
завдяки цьому і я дихаю^з.
Ти мене зміцив і збережеш
мені життя.^и

17 Замість спокою я мав лише
гіркоту,
але ти полюбив мене*
і зберіг від ями погибелі.^и
Усі гріхи мої ти кинув собі
за спину^и.

18 Бо могила* не може тебе
прославляти,^і

38:14 *Або, можливо, «журавель».
*Букв. «будь мою запорукою». **38:15**
*Або «гіркоту своєї душі». *Або «з
серйозністю». **38:16** *Тобто завдя-
ки Божим словам і вчинкам. *Або «в
цьому житті мого духу». **38:17** *Або
«мою душу». *Або «забрав усі мої грі-
хи з-перед своїх очей». **38:18** *Або
«шебл», тобто спільна могила людства.
Див. глосарій.

РОЗД. 38

а Пс 146:4
Ек 8:8

б Йв 17:1

в Пс 39:10

г Пс 102:7

д Іс 59:11

е Пс 39:7

є Пс 39:12
Пс 119:82, 123

ж 1См 2:6
Йв 33:28
Пс 71:20

з Пс 30:3
Пс 86:13
Йн 2:6

и Іс 43:25
Мих 7:18

і Пс 30:9

Друга коп.

а Пс 6:5
Пс 115:17

б Ек 9:5, 10

в Бт 18:19
Пв 4:9
ІсН 4:21–24

г Пс 30:11, 12

д 2Цр 20:5
Пс 84:2

е 2Цр 20:7

є 2Цр 20:8

РОЗД. 39

ж 2Цр 20:5
2Цр 20:12, 13

з 2Хр 32:23

и 2Хр 32:27

і 2Цр 20:14, 15

смерть не може тебе вихва-
ляти.^а

Ті, хто йде до ями, не мо-
жуть надіятись на твою
вірність.^б

19 Живий, тільки живий може
тебе прославляти,
як і я сьогодні.

Батько може навчати своїх
синів про твою вірність.^в

20 Єгово, врятуй мене!
На струнах ми будемо
грати і співати мої пісні^г
у домі Єгови усі дні свого
життя^г.^д

21 І сказав Ісає: «Візьміть
сухих пресованих фіг, прикла-
діть до чиряка, і тоді Єзекія ви-
дужає». **22** А Єзекія запитав:
«Який буде знак, що я зможу
піти в дім Єгови?»^е

39 У той час вавилонський
цар Меродах-Баладán,
син Баладána, почув, що Єзе-
кія був хворий і одужав.^ж Тож
він послав Єзекії листи й по-
дарунок.^з **2** Єзекія радо при-
вітав* посланців і показав їм
свою скарбницю:^и срібло, зо-
лото, бальзам та іншу цінну
олію, усю свою зброю, а також
все, що було в його скарбни-
цях. Не було в його домі^и та
в його царстві того, чого б він
їм не показав.

3 Тоді до царя Єзекії при-
йшов пророк Ісає і запитав:
«Що говорили ці люди і звід-
ки вони приходили?» Єзекія ж
відповів: «З далекого краю,
з Вавилону». **4** А Ісає запи-
тав: «Що вони бачили у тебе
в домі?» На це Єзекія сказав:
«Я їм показав усі свої скарби,
усе, що є в моєму домі».

5 Тож Ісає сповістив його:
«Послухай слово Єгови, Бога
військ: **6** “Ось надходять дні,

39:2 *Букв. «зрадів через». **39:2, 4**
*Або «палаці».

коли до Вавилону заберуть усе, що є у твоєму домі*, все, що нагромадили твої прабатьки. Нічого не залишиться,^a — каже Єгова.^b — 7 І декотрих з твоїх синів, які в тебе народяться, відведуть до палацу вавилонського царя та зроблять придворними»».^b

8 Почувши це, Єзекія сказав Ісаї: «Слово Єгови, яке ти передав мені, добре,— і додав: — Бо за мого життя* буде спокій і безпека*».^f

40 «Утішайте, утішайте мій народ! — каже ваш Бог.»^g

2 Говоріть до серця* Єрусалима, голосно сповістіть його, що час підневільної служби уже минув і що він заплатив за свою провину.^e

Він сповна* отримав з руки Єгови за всі свої гріхи».^e

3 Ось голос того, хто кличе в пустелі: «Розчистить* дорогу для Єгови!»^ж

Вирівняйте для нашого Бога битий шлях^z через пустельну рівнину.^h

4 Хай кожна долина підійметься, а всяка гора і пагорб понизяться. Горбистий край нехай вирівняється, а нерівний стане рівниною.ⁱ

5 Тоді виявиться слава Єгови,^k і всі люди* побачать її,^l бо так промовили уста Єгови».

39:6 *Або «палаці». 39:8 *Букв. «днів». ^aАбо «правда». 40:2 *Або «потішайте». ^bАбо «подвійно». 40:3 *Або «підготуйте». 40:5, 6 *Або «кожне тіло».

РОЗД. 39

a 2Цр 24:11, 13
2Цр 25:13
2Хр 36:18
Дн 1:1, 2

b 2Цр 20:16–18

v 2Цр 24:12
Дн 2:49
Дн 5:29

г 2Цр 20:19

РОЗД. 40

d Іс 49:13
Іс 51:3
2Кр 1:3, 4

e Єр 79:8, 9
Єр 31:34
Єр 33:8

e Єр 16:18
Дн 9:11, 12

ж Іс 35:8
Іс 57:14
Мн 3:1

z Іс 11:16

и Мт 3:1, 3
Мр 1:2–4
Лк 3:3–6
Ів 1:23

i Іс 42:16

к Іс 24:15

л Іс 49:6
Іс 52:10

Друга кол.

a Ів 14:1, 2
Пс 90:5, 6

b Як 1:11

v Пс 103:15, 16

г Іс 46:10
1Пт 1:24, 25

d Іс 52:7

e Іс 12:2
Іс 25:9

e Іс 53:1
Ів 12:37, 38

ж Іс 62:11
Об 22:12

z Іс 49:10
Єз 34:15, 16
1Пт 2:25

и Бр 33:13
1Пт 5:2, 3

i Пр 30:4

6 Послухай! Хтось говорить: «Проголоси!»

А інший запитує: «Що мені проголосити?»

«Кожна людина* — то зелена трава,

і вся її віддана любов — як польова квітка.»^a

7 Трава висихає і квітка в'яне,^b

коли подих* Єгови віє на них.^b

І справді, люди — то зелена трава.

8 Трава висихає, і квітка в'яне,

а слово нашого Бога — вічне».^г

9 Зійди на високу гору, жінко, що несеш добру новину для Сіону.^d

Кричи на весь голос, жінко, що несеш добру новину для Єрусалима.

Кричи, не бійся!

Повідом містам Юди: «Ось ваш Бог!»^e

10 Всевладний Господь Єгова прийде з великою силою і буде володарювати своєю рукою.^e

Він має з собою нагороду, перед ним плата, яку він платить.^ж

11 Він дбатиме про* свою отару, наче пастух.^з Рукою своєю він збиратиме ягнят

і носитиме біля грудей.

Він буде водити турботливо тих, що годують малят.^и

12 Хто виміряв пригорщцю водиⁱ

і зробив виміри* небес своєю п'яждою^л?

40:7 *Або «дух». 40:11 *Або «пастиме». 40:12 *Або «пропорції». ^aМіра довжини, що дорівнювала відстані між кінцями розтягнутих великого пальця і мізинця. Див. додаток Б14.

- Хто зібрав у мірильну посудину весь порох землі^а та зважив гори на вазі, а пагорби — на терезах?
- 13** Хто виміряв* дух Єгови? Хто може дати йому пораду та чогось навчити його?^б
- 14** З ким він радився, щоб мати розуміння? Хто навчає його доріг справедливості і дає йому знання? Хто показує йому дорогу до справжнього розуміння?^в
- 15** Для нього народи — мов крапля з відра, мов порох на шальках терезів.^г Він піднімає острови, наче ту порошок.
- 16** Навіть ліванського лісу не вистачить для вогню*, а його звірів — для цілопалення.
- 17** Усі народи ніби не існують перед ним,^д для нього вони як ніщо, як порожнеча.^е
- 18** До кого ви прирівняєте Бога,^в до кого його уподібните?^ж
- 19** Майстер виливає ідола*, а золотар покриває його золотом^з і виковує для нього срібні ланцюжки.
- 20** Людина вибирає для жертви^и дерево, що не буде порохнявити, і шукає вправного майстра, щоб зробити різбленого ідола, який би не падав.^і
- 21** Хіба ви не знаєте? Хіба ж ви не чули?

40:13 *Або, можливо, «збагнув». **40:16** *Або «не може дати достатньо дров». **40:19** *Або «литу статую».

РОЗД. 40

- а Йв 38:4, 5
б Йв 36:22, 23
Рм 11:34
1Кр 2:16
в Пс 147:5
г Пс 62:9
д Дн 4:35
е Іс 41:11, 12
є Вх 8:10
Пс 86:8
Єр 10:6, 7
ж Пв 4:15, 16
Дії 17:29
з Пс 115:4–8
и Іс 44:14, 15
і Іс 41:7
Іс 46:6, 7
Єр 10:3, 4

Друга кол.

- а Пс 19:1
Рм 1:20
б Іс 66:1
в Іс 44:24
Єр 10:12
Зх 12:1
г 1Цр 21:20, 21
2Цр 10:10, 11
Єр 22:24, 30
д Пс 102:25
е Пс 147:4
є Пс 89:13
ж Іс 49:14
Єз 37:11
з Бт 21:33
Пс 90:2
Єр 10:10
1Тм 1:17

- Хіба вам не говорили про це від самого початку? Хіба ви не збагнули того, що було очевидним ще від заснування землі?^а
- 22** Він той, хто перебуває над кругом* землі,^б і мешканці її перед ним — немов та сарана^в. Він простягає небеса, наче прозоре полотно, напинає їх, мов намет.^г
- 23** Високих урядовців він обертає в ніщо, а суддів* землі — у порожнечу.
- 24** Щойно їх посадять, щойно посіють, щойно їхнє стебло пустить коріння, як подує на них — і вони засохнуть, а вітер понесе їх, мов солону.^г
- 25** «До кого ви мене уподібните, хто мені рівний? — каже Святий. —
- 26** Підведіть очі до неба й подивіться: хто створив усе це?^а Той, хто виводить військо зірок, поражувавши їх. Він кожну з них кличе на ім'я.^б Завдяки його безмежній могутності і грізній силі^в жодна з них не загубиться.
- 27** Чому ж ти, Якове, говориш і чому ти, Ізраїлю, кажеш: «Єгова не бачить моєї дороги, я не відчуваю Божої справедливості?»^ж
- 28** Хіба ти не знаєш? Хіба ти не чув? Єгова, Творець усієї землі, — Бог вічний.^з

40:22 *Або «кулею». ^вАбо «коники». **40:23** *Або «правителів».

Він ніколи не втомлюється і не знесилюється.^а

Мудрість* його неосяжна^б.

29 Він змученому дає силу, а безсилому — міць.^в

30 Хлопці втомляться та знесиляться, юнаки спіткнуться і впадуть,

31 але ті, хто надіється на Єгови, відновлять сили. Вони ширятимуть на крилах, мов орли;^г будуть бігти — і не знесиляться, будуть іти — і не втомляться.^д

41 «Слухайте мовчки мене*, острови!

І хай народи відновлять свою силу, хай підйдуть та заговорять.^е

Станьмо разом на суд.

2 Хто підняв того, що зі сходу*?^е

Хто, спонуканий праведністю, покликав його до себе^ж,

аби віддати йому народи і підкорити царів?^ж

Хто мечем його обертає їх на порох, луком його обертає їх на розвіяну вітром соломую?

3 Він переслідує їх, ідучи безперешкодно шляхом, яким раніше не ходив.

4 Хто діяв і зробив це? Хто дав початок поколінням?

Я, Єгова,— Перший.^з

І для останніх поколінь я буду той самий».^и

40:28 *Або «розуміння». ^аАбо «незбагненна». 41:1 *Або «мовчіть переді мною». 41:2 *Або «сходу сонця». ^бБукв. «до своїх ніг»; тобто служити йому.

РОЗД. 40

а Пс 121:4
Іс 27:3

б Пс 139:4, 6
Пс 147:5
Іс 55:9
Рм 11:33
1Кр 2:16

в Пс 29:11
Іс 40:26
Флп 4:13
Єв 11:33, 34

г Пс 103:5

д 1Цр 18:46
Пс 84:7

РОЗД. 41

е Іс 41:21

є Іс 44:28
Іс 46:11
Об 16:12

ж Іс 45:1

з Іс 43:10
Іс 44:6
Іс 48:12
Об 1:8

и Іс 46:4
Мл 3:6
Як 1:17

Друга кол.

а Іс 44:12
Іс 46:6

б Вх 19:5, 6
Лв 25:42

в Пв 7:6
Пс 33:12

г 2Хр 20:7
Як 2:23

д Пс 107:2, 3

е Іс 43:10

є 1См 12:22
Єр 33:25, 26

ж Пв 20:1
Пс 46:1
Рм 8:31

з Іс 60:19, 20

и Пв 33:27
Пс 115:9

і Іс 45:24

к Іс 40:17
Іс 60:12

л Іс 54:17

5 Острови злякалися того, що побачили.

Кінці землі затремтіли.

Зібралися вони — виступають.

6 Кожен допомагає своєму товаришу

і говорить своєму братові: «Будь сильний!»

7 Майстер зміцнює золотаря,^а

а той, хто вигладжує метал молотом, зміцнює того, хто кує на ковадлі.

Він каже про спайку: «Добра робота!»

Потім ідола прибивають цвяхами, щоб не падав.

8 «А ти, Ізраїлю,— мій слуга.^б Я вибрав тебе, Якове,^в ти — потомство* мого друга Авраама.^г

9 Привів я тебе з кінців землі,^д

покликав з далеких країв і сказав тобі: «Ти мій слуга,^е я вибрав тебе, я тебе не відкинув.^є

10 Не бійся, бо я з тобою.^ж Не тривожся, бо я — твій Бог.^з

Зміцню я тебе й допоможу тобі.^и

Я буду підтримувати тебе правою рукою праведності».

11 Усі, хто розпалюється гнівом на тебе, будуть засоромлені і принижені.^л

Ті, хто воює з тобою, стануть нічим і загинуть.^к

12 Ти шукатимеш своїх противників, але не знайдеш.

Ті, що воюють проти тебе, стануть нічим, ніби їх не існує.^л

41:8 *Букв. «насіння».

- 13** Бо я, твій Бог Єгова, тримаю тебе за праву руку і кажу: «Не бійся, я допоможу тобі». ^а
- 14** Не лякайся, хробаче* Якове, ^б
народі Ізраїля, я допоможу тобі, — говорить Єгова, твій Викупник, ^в Святий Ізраїлів. —
- 15** Я зробив тебе молотильною дошкою, ^г
новим зубчастим знярядям для молотьби.
Ти потопчеш і розчавиш гори,
а пагорби перетвориш на полову.
- 16** Ти перевієш їх,
а вітер віднесе їх геть,
буря розпорошить.
Ти радітимеш Єговою, ^д
будеш хвалитися Святим Ізраїлевим. ^е
- 17** Нужденні та бідні шукають води, але її немає.
Від спраги у них пересох язик. ^є
Я, Єгова, дам їм відповідь. ^ж
Я, Бог Ізраїлів, їх не покину. ^з
- 18** Я пуцу річки на лисих горах ^а
і відкрию джерела посеред рівнин. ^б
Оберну пустелю на ставки, порослі очеретом,
а безводний край — на водні джерела. ^в
- 19** Засаджу пустелю кедром, акацією, миртом та сосною. ^г
На пустельній рівнині вирощу разом ялівець, ясен і кипарис. ^д
- 20** Тоді всі люди побачать і дізнаються,
звернуть увагу та зрозуміють,

41:14 * Тобто беззахисний і принижений.

РОЗД. 41

а Пв 33:29

б Пв 7:7

в Іс 43:14
Іс 47:4

г Мкх 4:13

д Іс 25:9

е Іс 12:6

є Пв 28:48
Ам 8:11

ж Іс 30:19
Іс 55:1

з Пс 94:14
Іс 42:16
Єв 13:5

и Іс 30:25

і Йп 3:18

к Пс 107:35

л Іс 32:14, 15
Іс 60:21

м Іс 51:3
Іс 55:13

Друга кол.

а Єз 39:28

б Іс 42:9
Іс 46:9, 10
Іс 48:5

в Іс 44:6, 7

г Єр 10:5

д Іс 44:10
Єр 10:14, 15

є Пв 7:26
Пв 27:15
Пс 115:4, 8

є Іс 44:28
Іс 45:1
Єр 51:28, 29

ж Іс 46:11
Об 16:12

з Мкх 7:10

и Іс 43:9
Іс 44:7
Іс 45:21

і Ав 2:18, 19

к Іс 43:10

що це зробила рука Єгови, це вчинив Святий Ізраїлів». ^а

- 21** «Представте свою справу на суд», — каже Єгова.
«Наведіть свої докази, — говорить Цар Яковів. —
- 22** Наведіть докази і скажіть нам, що станеться.
Розкажіть про минулі* події,
щоб ми задумалися над ними ^а і збагнули їхній кінець.
Або повідомте нам, що буде далі. ^б
- 23** Скажіть, що станеться в майбутньому,
і тоді ми зрозуміємо, що ви боги. ^в
Зробіть бодай щось — чи добро, чи зло,
і ми всі побачимо це й будемо приголомшені. ^г
- 24** Але ви — ніщо,
ви ні до чого не здатні. ^д
І гидкий той, хто вас вибирає. ^є
- 25** Я підняв чоловіка з півночі,
і він прийде, ^є
той, що зі сходу*, ^ж той, хто буде кликати моє ім'я.
Він потопче правителів*,
наче глину, ^з
як гончар, що місить вогку глину.
- 26** Хто сказав про це від початку, аби ми знали,
і сповістив від минулих часів, щоб ми могли сказати: «Це правда?»
Ніхто нічого не звистив!
Ніхто не оголосив!
Ніхто від вас нічого не чув!» ^д
- 27** Я перший сказав Сіону:
«Ось що має статися!» ^к

41:22 * Букв. «перші». ^а Або «прийняли до серця». 41:25 * Або «сходу сонця». ^в Або «місцевих урядників».

В Єрусалим я пошлю
того, хто звістить добру
новину.^а

28 Я вдивлявся, але нікого
не бачив.
Ніхто з них не давав поради.
Я розпитував їх, щоб вони
відповіли.

29 Бо всі вони омана*,
їхні діла — ніщо,
а їхні ідоли з металу[#] — то
вітер і порожнеча.^б

42 Ось мій слуга,^в якого я
підтримую,
мій обранець,^г яким я*
задоволений!^а
Дух мій зійшов на нього.^о
І він принесе справедли-
вість народам.^с

2 Він не буде кричати й вигу-
кувати,
і на вулицях не чутимуть
його голосу.^ж

3 Очеретини надломленої
він не доломить
і тліючого гнота не зага-
сить.^з

Він буде вірним і принесе
справедливість.^л

4 Не ослабне він та не зла-
мається, поки не встано-
вить справедливості на
землі.^д

На його закон* чекають
острови.

5 Так говорить правдивий
Бог Єгова,
Творець небес — той, хто
напнув їх.^е

хто простягнув землю
і дарує все, що на ній,^ж
хто дає дихання людям,
що живуть на ній,^з
і дух тим, хто по ній ходить.^и

6 «Спонуканий праведністю,
я, Єгова, покликав тебе
і взяв за руку.

РОЗД. 41

а Езд 1:1, 2

Іс 40:9

б Пс 115:4–8

Іс 44:9

1Кр 8:4

РОЗД. 42

в Іс 52:13

г Іс 49:7

Лк 9:35

д Мт 3:17

Ів 6:27

2Пт 1:17

е Іс 61:1

Мт 3:16

о Мт 12:15–18

ж Зх 9:9

Мт 12:16, 19

з Мт 11:28, 29

Ев 2:17

и Іс 11:3, 4

Мт 12:20

Ів 5:30

Об 19:11

і Іс 9:7

Іс 49:8

к Іс 40:22, 26

л Єр 10:12

м Бт 2:7

Дії 17:24, 25

н Йв 12:10

Друга кол.

а Іс 49:8

б Іс 49:6

Лк 2:29–32

Ів 8:12

в Іс 35:5

г Іс 61:1

1Пт 2:9

д Вх 34:14

е Іс 41:23

Іс 43:19

2Пт 1:21

о Іс 51:5

ж Пс 96:1

Пс 98:1

Об 14:3

з Іс 44:23

и Іс 35:1

і Бт 25:13

Іс 60:7

к Пс 22:27

Іс 24:15

Іс 66:19

л Іс 59:17

м Вх 15:3

н 1См 2:10

Я буду оберігати тебе, і ти
станеш угодою між мною
і людьми^а

та світлом для народів,^б

7 щоб відкрити очі сліпим,^в
вивести з темниці в'язнів
і визволити тих, хто си-
дить у темряві.^г

8 Я — Єгова, це моє ім'я.
Своєї слави я не віддам
нікому*
і хвали своєї — різьбленим
ідолам.^д

9 Сказане раніше вже збу-
лося,
а тепер я звіщаю щось
нове.

Перш ніж воно станеться,
я вам повідомляю».^о

10 Ви, хто виходить у море, та
все, що його наповнює,
і ви, острови та мешканці
їхні,^с

співайте Єгові нову пісню,^ж
вихваляйте його з кінців
землі!^з

11 Хай здійме голос пустеля
та її міста,^л

хай здіймуть голос посе-
лення Кедару!^д

Хай вигукують з радості
мешканці скелястих гір!

Хай вони голосно кричать
на гірських вершинах!

12 Нехай віддають Єгові славу
і несуть йому хвалу на
островах!^к

13 Єгова виїде, як силач.^л
Наче воїн,^м розбудить
ревність свою.

Він закричить, подасть
бойовий клич

і покаже, що він могутні-
ший від своїх ворогів.^н

14 «Я довго мовчав.
Не говорив нічого
і стримувався.

41:29 *Або «те, що не існує». #Або
«літї статуї». 42:1 *Або «моя душа».
42:4 *Або «навчання».

42:8 *Або «я не ділюся своєю славою ні
з КИМ».

Тепер я буду стогнати, мов породілля,
і важко дихати, ковтаючи повітря.

15 Я спустошу гори та пагорби і висушу все, що на них росте.

Річки перетворюю на острови*, а ставки, порослі очеретом, повисушую.^a

16 Сліпих я поведу шляхом, яким вони ніколи не ходили,^b

стежками, яких вони не знали.^a

Я оберну перед ними темряву на світло^г і горбистий край на рівнину.^d

Я зроблю це для них і їх не покину».

17 Повтікають і засоромляться ті, що покладаються на різьблених ідолів і говорять статуям з металу*: «Ви наші боги».^e

18 Послухайте, глухі, і подивіться, сліпі!^e

19 Хто, як не мій слуга, сліпий і хто такий глухий, як мій посланець?

Хто такий сліпий, як той, що отримав нагороду, такий сліпий, як слуга Єгови?^ж

20 Ти бачиш багато, але не звертаєш уваги, твої вуха відкриті, але ти не слухаєш.^з

21 Заради своєї праведності Єгова захотів звеличити закон* і прославити його.

22 Але цей народ пограбований і сплюндрований,^и всі вони зловлені у ями і сховані у в'язницях.ⁱ

42:15 *Або «узбережжя». 42:17 *Або «литим статуям». 42:21, 24 *Або «навчання».

РОЗД. 42

а Пс 107:33

Іс 44:27

Іс 50:2

б Іс 29:18

Іс 35:5

Єр 31:8

в Іс 30:21

г Іс 60:1,20

д Іс 40:4

е Іс 44:10, 11

Іс 45:16

є Іс 6:9, 10

Іс 43:8

ж Іс 56:10

Єр 4:22

Єз 12:2

з Єз 33:31

и Пв 28:15, 33

Єр 50:17

і Пс 102:19, 20

Друга кол.

а Пв 28:29, 52

б Сд 2:12, 14

2Хр 15:3, 6

Пс 106:41

в Пв 32:22

На 1:6

г Іс 9:13

Єр 5:3

Ос 7:9

д Іс 57:11

РОЗД. 43

е Пс 100:3

Іс 43:15

Іс 44:2, 21

є Іс 44:23

Єр 50:34

ж Вх 14:29

з ІсН 3:15, 16

2Цр 2:8

Їх грабують — і ніхто не приходить на порятунок,^a плондрують — і ніхто не каже: «Віддай!»

23 Хто з вас почує?

Хто зверне на це увагу і послухає, щоб винести уроки на майбутнє?

24 Хто віддав Якова на плондрування?

Хто віддав Ізраїля в руки грабіжників?

Хіба не Єгова — той, проти кого вони згрішили?

Його шляхами вони не бажали ходити

і його закону* не слухалися.^b

25 Тож він виливав на них свою лють та гнів

і насилав полум'я війни.^b

Воно звідусіль пожирало їх, але вони не зважали,^г

палахотило довкола них, але вони не брали цього до серця.^d

43 А тепер так говорить Єгова,

Творець твій, Якове, і твій Сотворитель, Ізраїлю:^e

«Не бійся, бо я викупив тебе.^e

Я покликав тебе по імені, ти належиш мені.

2 Коли ти переходитимеш води, я буду з тобою,^ж

і, коли будеш іти через ріки, вони не затоплять тебе.^з

Коли підеш крізь вогонь, то не облечешся і полум'я не обпалить тебе.

3 Бо я — Єгова, твій Бог, Святий Ізраїлів, твій Спаситель.

Я дав Єгипет як викуп за тебе,

віддав замість тебе Ефіопію та Сєву.

- 4** Оскільки ти став цінний у моїх очах,^а я шаную і люблю тебе.^б Я дам замість тебе людей, за життя* твоє віддам народи.
- 5** Не бійся, бо я з тобою.^в Зі сходу я приведу твоє потомство*, і з заходу тебе я зберу.^г
- 6** Промовлю до півночі: «Віддай!»^д — і до півдня: «Не затримуй! Приведи синів моїх здалека і дочок моїх з краю землі,^е кожного, хто називається моїм іменем,^є кого я створив задля слави своєї, кого сформував і кому дав початок».^ж
- 8** Приведи народ, який є сліпим, хоча має очі, і глухим, хоча має вуха.^з
- 9** Нехай усі народи зберуться разом і зійдуться всі племена.^и Хто з них може сказати це? Хто розкаже про те, що на початку*?^й Нехай приведуть своїх свідків, щоб довести свою правоту, і вони почують та скажуть: «Це правда!»^к
- 10** «Ви мої свідки,^л — каже Єгова, — мій слуга, якого я вибрав,^м щоб ви знали мене, вірили в мене* та розуміли, що я завжди той самий.»^н До мене не було Бога, і після мене немає жодного.^о
- 11** Я, я — Єгова,^п і окрім мене немає спасителя.^р

43:4 *Або «душу». 43:5 *Букв. «насіння». 43:9 * «На початку» може стосуватися того, що станеться в майбутньому. 43:10 *Або «довіряли мені».

РОЗД. 43

а Вх 19:5,6
б Пв 7:8
єр 31:3
в Іс 41:10
Іс 44:2
єр 30:10
г Пв 30:1–3
Пс 106:47
Іс 66:20
Єз 36:24
Мих 2:12
Зх 8:7
д єр 3:18
є єр 31:8
є єр 33:16
ж Пс 100:3
Іс 29:23
з Іс 6:9,10
Іс 42:18,19
и Іс 41:1
і Іс 41:21,22
Іс 44:7
к 1Цр 18:24,25
л Дії 1:8
Об 1:5
м Пв 4:37
н Іс 41:4
о Іс 44:8
л Пв 6:4
р Іс 12:2
Ос 13:4
1Тм 2:3
Юд 25

Друга кол.

а Пв 32:12
б Іс 46:9,10
в Іс 41:4
Об 1:8
г Пв 32:39
д Іс 14:27
Дн 4:35
є Іс 44:6
Іс 63:16
є Іс 54:5
ж Іс 45:1,2
з єр 50:10
и Пс 89:18
і Іс 43:1
к Пв 33:5
Пс 74:12
Іс 33:22
Об 11:17
л Вх 14:16
ІсН 3:13
м Вх 15:4
н єр 51:39
о Іс 42:9
л Іс 11:16
Іс 40:3
р Іс 41:18
с Іс 41:17
єр 31:9

- 12** Я той, хто проголосив, урятував і оповістив, коли між вами не було чужого бога.^а Тож ви мої свідки, — каже Єгова, — а я Бог.^б
- 13** І я завжди той самий;^в ніхто не вирве нічого з моєї руки.^г Коли я щось роблю, хто може цьому перешкодити?»^д
- 14** Так говорить Єгова, ваш Викупник,^є Святий Ізраїлів:^є «Заради вас я пошлю у Вавилон та позбиваю всі засуви на брамах,^ж і халдеї на кораблях заголосять через своє лихо.^з
- 15** Я — Єгова, ваш Святий Бог,^и Творець Ізраїля,^й ваш Цар».^к
- 16** Так каже Єгова — той, хто прокладає шлях через море і дорогу через бурхливі води,^л
- 17** той, хто виводить колісниці й коней,^м військо разом з хоробрими воїнами: «Вони поляжуть і більше не встануть.»^н Будуть вони знищені, погашені, як гніт».
- 18** «Не згадуйте про колишнє, не думайте про минуле.
- 19** Ось я роблю дещо нове.^о Вже тепер воно стається. Хіба ви цього не розумієте? Через пустелю прокладу я дорогу,^п у посушливому краї пущу ріки.^р
- 20** Буде прославляти мене звір польовий, шакали і страуси, бо я дам воду в пустелі та ріки в посушливому краї,^с

- щоб пив мій народ, мій обранець,^а
- 21** народ, який я створив для себе, щоб він ніс мені хвалу.^б
- 22** Але ти не звертався до мене, Якове,^в бо ти втомився від мене, Ізраїлю.^г
- 23** Ти не приносиш мені овець на цілопалення і не прославляв мене своїми жертвами. Я не змушував тебе приносити мені дари і не втомлював тебе, вимагаючи спалювати ладан.^д
- 24** Ти не купував мені за гроші пахучої тростини* і не насичував мене жиром своїх жертв.^е Ні, ти обтяжував мене своїми гріхами і втомлював мене своїми провинами.^є
- 25** Я, я той, хто заради себе стирає твої переступи*,^ж і гріхів твоїх я не згадаю.^з
- 26** Нагадай мені. Судімося один з одним, наведи докази у своє виправдання.
- 27** Твій перший прабатько згрішив, і твої представники* збунтувались проти мене.^и
- 28** Тому я оскверню князів, які служать на святому місці, і віддам Якова на знищення, віддам Ізраїля на посміх.^і
- 44** Тепер послухай, Якове, слуго мій, і ти, Ізраїлю, якого я вибрав.^к
- 2** Так каже Єгова, твій Творець і Сотворитель,^л

43:24 *Пахучого очерету. **43:25** *Або «бунтівні вчинки». **43:27** *Можливо, вчителі Закону.

РОЗД. 43

а Пс 33:12
Іс 41:8
1Пт 2:9

б Іс 60:21

в Іс 64:7

г Єр 2:5
Ос 7:10
Мих 6:3

д Іс 66:3

е Лв 3:14–16

є Іс 1:14, 15

ж Пс 25:7
Пс 79:8, 9
Іс 1:18
Єр 50:20
Єз 20:9

з Єр 31:34

и Іс 28:7
Єр 5:31

і Пс 79:4
Пс 137:3

РОЗД. 44

к Бт 17:1, 7
Бт 35:10, 11
Іс 41:8

л Іс 43:1
Іс 44:21

Друга кол.

а Іс 41:10
Єр 30:10

б Пс 32:15
Пв 33:5, 26

в Іс 41:17

г Іс 32:14, 15

д Іс 61:11

е Зх 13:9

є Пв 33:5
Іс 33:22

ж Вх 6:6
Єр 50:34

з Іс 41:4
Іс 48:12
Об 22:13

и Пв 4:35, 39
Іс 43:10

і Іс 46:9

к Іс 43:9
Іс 45:21

л Іс 41:10

м Іс 43:10

н Пс 32:4
2См 22:32

- який допомагає тобі ще з материнської утроби*:
“Не бійся, Якове, слуго мій,^а і ти, Сшуруне^{#, б} якого я вибрав.
- 3** Бо спраглому* я дам води^в і в посушливому краї пущу потоки.
Я зіллю свій дух на ваше потомство^{#г} і своє благословення на ваших нащадків.
- 4** І буютьимуть вони, як зелена трава,^д як тополі при водних потоках.
- 5** Тоді хтось скаже: «Я належу Єгові».^е Інший назветься іменем Якова, ще хтось напише на своїй руці: «Належу Єгові».
І він візьме собі ім'я Ізраїля”.
- 6** Так говорить Єгова, Цар Ізраїля^є і його Випускник,^ж Єгова, Бог військ: “Я перший, і я останній.^з Окрім мене немає Бога.”
- 7** Хто подібний до мене?^и Хай він відгукнеться, хай скаже й доведе мені це!^к Хай вони розкажуть, що станеться незабаром і пізніше, як це робив я, відколи заснував давній народ.
- 8** Не жахайтеся і не ціпенійте від страху.^л Хіба я не казав усім вам наперед і не повідомляв про це?
Ви мої свідки.^м Хіба є Бог окрім мене? Немає іншої Скелі,^н не знаю жодної”.

44:2 *Або «з народження». [#] Озн. «правдивий, чесний». Почесна назва Ізраїля. **44:3** *Або «спраглий землі». [#] Букв. «насіння».

- 9** Усі, хто вирізьблює ідолів,
є нічим,
і їхні любі божки не прине-
суть ніякої користі.^а
Це їхні свідки, вони* нічого
не бачать і нічого не зна-
ють.^б
Тож ті, хто їх виготовляє,
засоромляться.^в
- 10** Нащо ж робити богів чи ви-
ливати ідолів з металу*,
якщо від них немає жодної
користі?^г
- 11** Всі його товариші будуть
засоромлені.^д
Ці майстри – тільки люди.
Нехай усі вони зберуться
разом і стануть.
Вони будуть налякані
і посоромлені.
- 12** Коваль кує залізо над роз-
жареним вугіллям, пра-
цює своїм знаряддям*,
формує свій виріб мо-
лотками,
обробляє його сильною
рукою,^е
аж поки не зголодніє і не
знесилиться.
Він не п'є води і втомлю-
ється.
- 13** А різьбар по дереву протя-
гає мірильний шнур, ви-
мальовує обриси черво-
ною крейдою,
обробляє виріб різцем та
робить на ньому помітки
циркулем.
Він виготовляє подобу
людини,^ж
гарної на вигляд,
щоб поставити її у домі*.^з
- 14** Інший рубає кедрі.
Він обирає дуб
і залишає його рости
і міцніти серед лісових
дерев.^а

44:9 *Тобто зображення. **44:10** *Або «литі статуї». **44:12** *Або «різаком». **44:13** *Або «святині».

РОЗД. 44

а Сд 10:14
1Цр 18:26
1Кр 8:4

б Пс 115:4, 5

в Єр 51:17

г Єр 10:5
Дії 19:26

д 1См 5:3, 7

е Іс 40:19
Іс 41:7
Іс 46:6

є Вх 20:4
Пв 4:15, 16
Дії 17:29

ж Пв 27:15

з Іс 40:20
Єр 10:3

Друга кол.

а Вх 20:4, 5
Лв 26:1
Ав 2:18, 19

б Іс 37:37, 38
Іс 45:20
Іс 46:7

в Єр 10:8, 14
Рм 1:21–23

г Пв 27:15

Він садить лаврове дерево,
і дощі його зрошують.

- 15** І служить воно чоловікові
за паливо.
Частину його він бере, щоб
зігрітися,
розпалює вогонь і пече
хліб.
З цього ж дерева він ро-
бить бога та вклоняється
йому.
Він вирізьблює ідола і па-
дає ниць перед ним.^а
- 16** Половину дерева чоловік
спалює у вогні,
смажить м'ясо і наїдається.
Він також гріється й каже:
«Як добре, я собі гріюся,
дивлюсь на вогонь».
- 17** А з решти він робить собі
бога, вирізьблює ідола.
Він падає ниць перед ним,
вклоняється,
молиться до нього й гово-
рить:
«Врятуй мене, бо ти мій
бог!»^б
- 18** Такі люди нічого не знають
і нічого не розуміють,^в
бо очі їхні засліплені й не
бачать,
а серця їхні не мають
проникливості.
- 19** І ніхто з них не задумаєть-
ся в серці своєму,
ніхто не має знання й розу-
міння, щоб сказати:
«Половину дерева я спалив
у вогні
і на його вугіллі спік
хліб, насмажив м'яса та
з'їв його.
Невже з решти зроблю
таку гидоту?»^г
Буду кланятися перед
обрубком* дерева?»
- 20** Така людина їсть попіл,
обманує серце зводить її
на хибний шлях.

44:19 *Або «сухим шматком».

Не врятує вона себе* та не скаже:

«Чи ж не обман у мій правій руці?»

21 «Пам'ятай про це, Якове, пам'ятай, Ізраїлю, бо ти мій слуга. Я тебе сформував, і ти мій слуга.^a

Ізраїлю, я тебе не забуду.^b

22 Я зітру твої переступи — покрию їх немов хмарою,^a гріхи твої затулю густими хмарами.

Повернися до мене, і я тебе викуплю.^c

23 Радісно вигукуйте, небеса, бо Єгова вчинив це!

І ви, земні глибини, переможно кричіть!

Вигукуйте з радості, гори,^d ліс та всі дерева в ньому!

Адже Єгова викупив Якова і на Ізраїлі виявляє свою велич».^e

24 Так каже Єгова, твій Викупник,^c той, хто формує тебе ще від утроби матері:

«Я, Єгова, зробив усе.

Я сам напнув небеса^ж

і простягнув землю.^з

Хто тоді допомагав мені?

25 Я обертаю в ніщо чудеса базік*, викриваю безглуздя ворожбитів^г і бентежу мудреців, а знання їхне роблю безглуздям.^д

26 Але слово свого слуги я сповняю та передбачення моїх посланців повністю виконую,^ж і про Єрусалим я кажу: “Він буде заселений”,^з

РОЗД. 44

a Іс 43:1
Іс 44:1
б Іс 49:15
в Пс 51:1
Пс 103:12
Іс 1:18
Іс 43:25
Єр 33:8
Дії 3:19
г Іс 1:27
Іс 48:20
Іс 59:20
д Іс 49:13
Іс 55:12
е Іс 60:21
є Іс 44:6
ж Йв 26:7
Іс 40:22
з Іс 42:5
Іс 48:13
и Ос 9:7
і 2См 15:31
Іс 29:14
к Іс 23:14
Іс 55:10, 11
3х 1:6
л Пс 147:2

Друга кол.

a Іс 60:10
б Іс 61:4
в Іс 42:15
Єр 50:38
Об 16:12
г Езд 1:1, 2
Іс 41:25
Іс 45:1
Іс 46:11
Дн 10:1
д Іс 48:14
е 2Хр 36:22, 23
Езд 6:3
Іс 45:13

РОЗД. 45

є Езд 1:1, 2
Іс 44:28
ж Іс 45:4
з Іс 13:17
Іс 41:25
и Іс 13:4
і Пс 107:16
к Єр 50:35, 37
л Езд 1:1, 2
Іс 44:28
м Пв 4:35, 39
Пв 32:39

а про міста Юди: “Вони будуть відбудовані,^a і я підніму їх з руїн”.^b

27 Глибоким водам я наказую: “Висохніть!

Усі твої ріки я повисую^г”.^a

28 Я говорю про Кіра:^г “Він мій пастух,

і він повністю виконає мою волю”;^д

я кажу про Єрусалим: “Він буде відбудований”,

а про храм: “Твій фундамент буде закладений”».^е

45 Так кажу я, Єгова, до свого помазанця Кіра,^є

якого тримаю за праву руку,^ж

щоб підкорити йому народи^з

і роззброїти* царів, щоб відчинити перед ним ворота^д

і щоб брами не були зачинені:

2 «Я піду перед тобою^д і горби повирівнюю, мідяні брами потрощу й залізни засуви поламаю.^і

3 Я дам тобі скарби, що лежать у темряві, і скарби, які зберігаються у сховку,^к

аби ти зрозумів, що я — Єгова,

Ізраїлів Бог, який кличе тебе по імені.^л

4 Заради слуги свого, Якова, заради свого обранця, Ізраїля,

я кличу тебе по імені і даю тобі славетне ім'я, хоча ти не знав мене.

5 Я — Єгова, і немає іншого, немає Бога, крім мене.^м

44:20 *Або «своєї душі». 44:25 *Або «лжепророків».

45:1 *Букв. «познімати пояси зі стегон». ^aАбо «двостулкові ворота».

Хоча ти не знав мене, я тебе зміцню*,

6 аби від сходу до заходу* люди зрозуміли, що немає іншого, крім мене.^а

Я — Єгова, і немає іншого.^б

7 Я творю світло^в й темряву,^г встановлюю мир^д і спроваджую лихо.^е

Я, Єгова, роблю все це.

8 Небеса, пролійтеся дощами,^е

нехай дощами хмари виллють праведність.

Хай розкриється земля і породить спасіння, хай проросте на ній праведність.^ж

Я, Єгова, це створив».

9 Горе тому, хто сперечається* зі своїм Творцем^з, бо він лише глиняний черепок,

що лежить на землі серед інших черепків.

Хіба скаже глина Гончареві^а: «Що ти робиш?»^а

І хіба твій виріб скаже про тебе: «Він не має рук»^б?

10 Горе тому, хто говорить батькові: «Кого ти привів на світ?» — а жінці: «Кого ти народжуєш*?»^в

11 Так промовляє Єгова, Святий Ізраїлів,^г його Сотворитель:
«Чи ви будете питати мене про те, що станеться, і наказувати мені щодо моїх синів і діл моїх рук?»

12 Я створив землю^к і людину на ній,^л

РОЗД. 45

а 1См 17:46

Пс 102:15, 16
Іс 37:20

б Пс 83:18

в Бт 1:3
Єр 31:35

г Вх 10:21
Пс 104:20

д Іс 26:12

е Ек 7:14
Ам 3:6

є Єз 34:26

ж Іс 61:11

з Іс 29:16
Єр 18:6
Рм 9:20

и Іс 43:3

і Ос 1:10

к Бт 1:1
Іс 40:28

л Бт 1:27

Друга кол.

а Іс 44:24
Єр 32:17
Зк 12:1

б Не 9:6

в Іс 42:6

г 2Хр 36:23
Езд 1:2, 3
Іс 44:28

д Іс 14:16, 17
Іс 43:14
Іс 49:25

е Іс 13:17

є Ес 8:17
Іс 14:1, 2
Іс 49:23

ж Іс 60:14
Іс 61:5

з Зк 8:23

а Іс 43:11
Іс 60:16
Тит 1:3

и Пс 97:7
Іс 44:9

і Іс 26:4
Іс 51:6

к Іс 29:22
Іс 54:4
Йл 2:26

л Іс 42:5
Єр 10:12

м Пс 78:69
Пс 104:5
Пс 119:90

н Пр 3:19

напнув небеса своїми руками^а

і даю накази всьому їхньому війську.^б

13 Спонуканий праведністю, я покликав цього чоловіка,^в і всі його дороги я повирівнюю.

Він побудує моє місто^г

і звільнить з вигнання мій народ^д не за гроші й не за хабара,^е — каже Єгова, Бог військ.

14 Так говорить Єгова: «Прибуток* Єгипту, товари^ж Єфіопії, а також севатіяни, чоловіки високо-рослі, перейдуть до тебе і стануть твоїми.

Вони підуть за тобою в кайданах, прийдуть і вклоняться тобі.^з

Вони молитимуть тебе, кажучи: «Бог дійсно з тобою,^а

і немає іншого, іншого Бога немає»^б».

15 Справді, ти Бог, який ховає себе, Бог Ізраїля, Спаситель.^в

16 Усі вони будуть засоромлені та принижені; усі, що роблять ідолів, будуть ходити зганьблені.^г

17 А Ізраїль буде врятований Єговою, отримає вічне спасіння.^д

Ви не засоромитесь і не будете принижені повіків.^е

18 Бо так говорить Єгова, Творець небес,^ж правдивий Бог, Сотворитель землі, її Творець, який міцно її утвердив^з

45:14 *Або, можливо, «робітники».
^жАбо, можливо, «купці».

45:5 *Букв. «міцно опережу». 45:6

*Або «від сходу сонця до його заходу».

45:9 *Або «свариться». ^жАбо «з Тим, хто сформував його». ^аАбо «Тому, хто сформував її».

^бАбо, можливо, «хіба скаже глина: «Твій виріб не має ручок»».

45:10 *Або «кого ти родив в муках».

і створив її не без наміру*, а для того, щоб вона була заселена:^a

«Я – Єгова, і немає іншого.

19 Я не говорив у сховку,^b в краю темряви, не казав я потомкам* Якова: «Шукайте мене, але ваші зусилля будуть даремні». Я, Єгова, говорю те, що праведне, і звіщаю те, що правдиве.^a

20 Зберіться і прийдіть, зйдіться всі разом, утікачі з інших народів.^c Нічого не розуміють ті, хто носить різьблених ідолів, і ті, хто молиться до бога, який не може врятувати.^d

21 Говоріть і представте свої доводи. Нехай порадяться всі разом.

Хто передриків це ще з давніх-давен? Хто повідомляв про це ще з минулих часів?

Хіба не я, Єгова? Окрім мене, немає іншого Бога, я праведний Бог і Спаситель,^e немає жодного, крім мене.^e

22 Наверніться до мене, і будете врятовані,^ж всі кінці землі, бо я – Бог, і немає іншого.^з

23 Я поклявся собою, – з уст моїх вийшло праведне слово, і воно не повернеться:^и переді мною схилиться кожне коліно, кожен язик поклянеться у вірності.ⁱ

45:18 *Або, можливо, «не як порожнечу». 45:19 *Букв. «насінню».

РОЗД. 45

а Бт 1:28
Бт 9:1
Пс 37:29
Пс 115:16

б Іс 48:16

в Пс 111:7,8
Пс 119:137

г Іс 66:20
Єр 50:28

д Іс 42:17
Єр 50:2

е Іс 43:3

є Пв 4:39
Іс 44:8
Мр 12:32

ж Мих 7:7

з Пв 4:35

и Іс 55:10,11

і Пв 6:13
Рм 14:11

Друга кол.

а Іс 61:9

РОЗД. 46

б Єр 50:2
Єр 51:44

в Іс 45:20

г Іс 1:9

д Вх 19:4
Пв 1:31
Іс 44:2

е Іс 41:4

є Іс 43:13

ж Вх 15:11

з Дії 17:29

и Іс 40:19
Єр 10:8,9

24 “Лише в Єгови, – скажуть, – справжня праведність і сила.

Усі, хто на нього розгнівався, придуть до нього засоромлені.

25 А все потомство* Ізраїля побачить, що чинило правильно, слугачи Єгови,^a і воно хвалитиметься ним”^b.

46 Бел зігнутий,^b Нёво схилений, їхніх ідолів нав'ючують на тварин, на худобу,^a стають вони ношею і тягарем для стомлених тварин.

2 Боги схилені та зігнуті; вони не можуть врятувати цю ношу*, і вони самі^ж підуть у полон.

3 «Послухайте мене, нащадки Якова, усі, хто залишився з нащадків Ізраїля,^г –

ті, кого я підтримував від народження, кого носив від утроби.^д

4 Аж до старості вашої я буду той самий,^e до сивини вашої буду вас підтримувати. Як і раніше, я буду носити вас, підтримувати й рятувати.^є

5 До кого ви мене уподібните? Хто мені рівний?^ж До кого мене прирівняєте, так ніби ми схожі?^з

6 Декотрі щедро висипають золоту з гаманця, зважують срібло на терезах, наймають майстра, і він робить з цього божка.”

45:25 *Букв. «насіння». 46:2 *Тобто ідолів, нав'ючених на тварин. ^aАбо «їхні душі».

Тоді вони падають ниць
перед ним і поклоняють-
ся йому*.^a

- 7** Беруть його на плечі,^b
носять і ставлять на місце.
Він стоїть і не рухається.^b
Кличуть його, та він не
відповідає,
не може нікого врятувати
від лиха.^c
- 8** Згадайте це і будьте мужні.
Візьміть це собі до серця,
беззаконники.
- 9** Згадайте минулі* події,
давні часи,
згадайте, що я Бог[#] і немає
іншого.
Я Бог, і немає нікого, по-
дібного до мене.^d
- 10** Я кажу від початку, яким
буде кінець,
віддавна передрікаю те,
що не сталося ще,^e
і говорю: “Моє рішення*
обов’язково виконається,^c
і я зроблю все, що мені до
вподоби”.^ж
- 11** Я кличу хижого птаха зі
сходу*,^з
з далекого краю кличу
чоловіка, який виконає
моє рішення*.^и
Я сказав це — і я здійснию.
Я задумав — і сповню.ⁱ
- 12** Послухайте мене, люди
з упертим* серцем,
далекі від праведності.
- 13** Я наблизив до вас свою
праведність.
Вона не далеко,
і спасіння, яке я принесу,
не забариться.^к
Я дам прорятуюк на Сіоні,
дам свою велич Із-
раїліві». ^л

46:6 *Букв. «кланяються йому». **46:9**
*Букв. «перші». ^aАбо «Божествен-
ний». **46:10** *Або «намір; рада». **46:11**
*Або «сходу сонця». ^bАбо «на-
мір; раду». **46:12** *Букв. «могутнім».

РОЗД. 46

a Іс 44:16, 17
Дн 3:1, 5

б Єр 10:5

в 1См 5:3

г 1Цр 18:26
Іс 37:37, 38
Йн 1:5

д Пв 33:26

е Іс 42:9
Іс 45:21

є Пс 33:11

ж Пс 135:6
Іс 55:10, 11

з Іс 41:2
Іс 45:1

и Езд 1:1, 2
Іс 44:28
Іс 48:14

і Чс 23:19
Йв 23:13

к Іс 12:2
Іс 51:5
Іс 62:11

л Іс 44:23
Іс 60:21

Друга кол.

РОЗД. 47

a Пс 137:8
Єр 50:41, 42

б Дн 5:30

в Пв 32:35, 41
Пс 94:1

г Іс 41:14
Іс 43:3
Іс 44:6

д Іс 47:1

е Іс 13:19
Іс 14:4
Об 17:5

є 2Хр 36:15, 16
Іс 42:24, 25
3х 1:15

ж Пв 28:63
Єз 24:21

з Єр 52:14

и 2Цр 25:18–21
Пс 137:8

і Пв 28:49, 50

к Дн 4:30
Об 18:7

л Об 18:3

47 Зійди і сядь у порох,
дівчино, дочко Вави-
лону.^a

Сядь на землю, де немає
трону.^b

дочко халдєїв,
бо тебе вже не називати-
муть ніжною і випеще-
ною.

2 Візьми жорна і намели бо-
рошна.

Зніми свій серпанок,
підними поділ своїх шат,
оголи ноги
і перейди річки.

3 Твоя нагота буде відкрита,
всі побачать твій сором.

Я помщуся^в і нікому не доз-
волю перешкодити мені*.

4 «Наш Випукник —
Святий Ізраїлів.
Його ім'я — Єгова, Бог
військ». ^г

5 Сядь мовчки і поринь у тем-
ряву,

дочко халдєїв;^д
тебе вже не називатимуть
Володаркою* царств.^є

6 Я розгнівався на свій на-
род,^є

осквернив свою власність^ж
і віддав у твою руку.^з

Але ти не виявила йому
милосердя,^и

навіть на старого чоловіка
звалила непосильне
ярмо.^і

7 Ти казала: «Я буду Володар-
кою* завжди, повіки». ^к

Не брала ти цього до серця,
не думала, яким буде кі-
нець.

8 Тепер послухай! Ти любиш
задоволення,^л
безпечно сидиш і кажеш
у серці своєму:

47:3 *Або, можливо, «і я нікого не зу-
стріну привітно». **47:5, 7** *Або «Цари-
цею».

«Тільки я така, і немає іншої.^а

Я не стану вдовою і ніколи не втрачу дітей».^б

- 9** Але раптово, в один день, прийде на тебе і одне, і друге:^в
втрата дітей та вдівство. Вони придуть на тебе сповна,^г
бо* всіх твоїх чарів і всіх твоїх могутніх заклинань не злічити.^д
- 10** Ти покладалася на свої злі вчинки
й казала: «Ніхто мене не бачить».
Твоя мудрість і знання твоє звели тебе,
і ти говориш у серці: «Тільки я така, і немає іншої».
- 11** Але прийде на тебе лихо, і ніякі твої чари не зупинять його*.
Спаде на тебе нещастя, і ти його не відвернеш.
Зненацька прийде на тебе спустошення, якого ти ще ніколи не зазнавала.^е
- 12** Ану, рятуйся своїми заклинаннями і численними своїми чарами,^ж
якими ти завзято займаєшся з молодості.
Може, це допоможе тобі? Може, тебе злякаються?
- 13** Ти знесилилась від своїх численних радників.
Нехай тепер встануть і врятують тебе ті, хто поклоняється небу*, хто спостерігає за зірками**
і хто під час новомісяччя говорить, що тебе чекає.

47:9 *Або, можливо, «незважаючи на те, що». 47:11 *Або «і ти не знатимеш, як відворожити його». 47:13 *Або, можливо, «ті, хто розділяє небо; астрологи».

РОЗД. 47

а Дн 5:22, 23

б Об 18:7

в Об 18:10

г Єр 51:29

д Єз 21:21
Дн 5:7
Об 18:23

е Об 18:10

ж Дн 2:2

з Дн 5:7

Друга кол.

а Єр 51:6

РОЗД. 48

б Бт 32:28

в Пв 6:13

г Льв 19:12
Сф 1:4, 5

д Іс 52:1

е Єр 21:1, 2

ж Іс 42:9

з ІсН 21:45
Іс 55:10, 11

з Вх 32:9
2Цр 17:13, 14
2Хр 36:15, 16
Пс 78:8
Єз 3:7

- 14** Вони немов солома, і вогонь пожере їх.
Вони не врятують себе* від влади вогню.
Це буде не жар від вугілля, щоб зігрітися,
і не багаття, біля якого можна посидіти.
- 15** Такими стануть для тебе заклиначі,
з якими ти трудилася з молодості.
Усі вони розбредуться, кожен у своєму напрямку*.
І не буде кому тебе врятувати.^а

48 Послухайте, нащадки Якова.

- Ви називаєте себе ім'ям Ізраїля^б
і походите від Юди*,
присягаєтесь іменем Єгови^в
та кличете Бога Ізраїлевого,
але робите це не за правдою і праведністю.^г
- 2** Бо вони називають себе мешканцями святого міста^д
і шукають підтримки у Бога Ізраїлевого,^е
чиє ім'я — Єгова, Бог військ.
- 3** «Минулі* події я передрік вже давно,
звістив про них своїми устами,
я повідомив про них.^ж
Несподівано я починав діяти, і все збувалося.»^з
- 4** Знав я, що ти впертий,
що шия твоя — то залізне сухожилля, а чоло — то мідь,^д
- 5** тому говорив тобі про це давно.
Перш ніж це ставалось,
я повідомляв тобі,

47:14 *Або «своєї душі». 47:15 *Букв. «у свою місцевість». 48:1 *Букв. «від вод Юди». 48:3 *Букв. «перші».

щоб ти не сказав: “Мій ідол зробив це, мій різьблений ідол та ідол з металу* наказали, щоб це сталося”.

- 6** Ти чув і бачив усе це. Хіба ти не будеш про це оголошувати?^а
Відтепер я повідомляю тобі щось нове,^б
те, що раніше я тримав у таємниці і чого ти не знав.
- 7** Це почало здійснюватись тільки тепер, а не в давні часи,
ти про це донині й не чув, тож не можеш сказати: “Та я вже знаю про це”.
- 8** Ти не чув^в і не знав, віддавна твої вуха закриті. Бо я знаю, що ти вкрай зрадливий,^г
і від народження тебе називають беззаконником.^д
- 9** Але заради свого імені я буду вгамовувати свій гнів,^е
заради своєї хвали буду стримуватися і не погублю тебе.^є
- 10** Я очистив тебе, але не як срібло.^ж
Я випробував* тебе у плавильній печі страждань.^з
- 11** Заради себе, заради себе я діятиму.^и
Хіба я дозволю осквернити моє ім'я?^й
Слави своєї я не віддам нікому*.
- 12** Послухай мене, Якове, послухай, Ізраїлю, покликаний мною.
Я завжди той самий.^к Я перший, і я останній.^л
- 13** Своєю рукою я заклав основи землі,^м

48:5 *Або «лита статуя». **48:10** *Або «перевірів». Або, можливо, «вибрав». **48:11** *Або «я не ділюся своєю славою ні з ким».

РОЗД. 48

а Іс 43:10
б Іс 42:9
Іс 65:17
в Іс 29:10
г Єр 5:11
Єр 9:2
д Пв 9:7
Пс 95:10
е 1См 12:22
Пс 25:11
Пс 79:9
Єр 14:7
є Не 9:30, 31
Пс 78:38
ж Пр 17:3
з Іс 1:25
Єр 9:7
и Іс 48:9
і Єз 20:9
к Іс 43:13
Іс 46:4
л Іс 44:6
Об 1:8
Об 22:13
м Йв 38:4

Друга кол.

а Іс 40:22
Іс 42:5
б Іс 45:1
в Іс 44:28
г Іс 13:19
Єр 50:13
д Іс 41:2
е Іс 45:5
є Іс 45:19
ж Іс 43:14
Іс 44:6
Іс 54:5
з 1Цр 8:36
Пс 25:8
Іс 54:13
Мих 4:2
и Пс 32:8
Іс 30:20, 21
Іс 49:10
і Пв 5:29
Пс 81:13, 14
к Пс 119:165
Іс 32:18
Іс 66:12
л Ам 5:23, 24
м Бт 22:15, 17
Єр 33:22
Ос 1:10
н Єр 50:8
Об 18:4

правою рукою напнув небеса.^а

Коли я кличу їх, вони разом стають переді мною.

- 14** Зберіться всі і послухайте. Хто з них звільнив про це? Я, Єгова, полюбив його.^б
Він зробить з Вавилоном те, що мені до вподоби,^в
і рука його буде проти халдєїв.^г
- 15** Я сказав це, і я його покликав.^д
Я привів його, і він матиме успіх на своєму шляху.^є
- 16** Підійдіть до мене і послухайте.
Від самого початку я не говорив потай.^є
Відколи це почало сповнятись, я був там*.
А тепер Всевладний Господь Єгова разом зі своїм духом послав мене*.
- 17** Так говорить Єгова, твій Викупник, Святий Ізраїлів.*
«Я, Єгова, — твій Бог.
Я навчаю тебе про картину*^з
і веду дорогою, якою ти маєш іти.»
- 18** Якби ти тільки зважав на мої накази!^и
Тоді спокій твій був би як річка,^к
а праведність твоя — немов морські хвилі.^л
- 19** І твоє потомство* стало б численним, як пісок, нащадків твоїх було б так багато, як піщинок.^м
Тоді їхнє ім'я ніколи не було б стерте чи знищене переді мною».
- 20** Виходьте з Вавилону!^н
Утікайте від халдєїв!

48:16 *Або «послав мене і свій дух». **48:17** *Або «для твого добра». **48:19** *Букв. «насіння».

З радісними вигуками
звіщайте! Повідомляйте
про це!^a

Нехай почують це на краю
землі.^b

І кажіть: «Єгова викупив
свого слугу, Якова!»^c

21 Коли Бог вів їх пустелею,
вони не відчували
спраги.^d

Він дав їм воду зі скелі:
розколов її, і ринула вода».^d

22 «Немає миру для грі-
шників», – говорить
Єгова.^e

49 Почуйте мене, острови,
послухайте уважно,
далекі народи.^e

Єгова покликав мене перед
тим, як я народився*.^ж

Коли я був ще в материн-
ській утробі, він називав
мене по імені.

2 Він зробив мої уста як гост-
рий меч,
заховав мене у тіні своєї ру-
ки.^з

Зробив він мене загостре-
ною стрілою
і сховав у своєму сагайдаку.

3 І промовив до мене: «Ти мій
слуга, Ізраїлю,^ж
на тобі я виявлю свою ве-
лич».^з

4 Я ж сказав: «Даремно я тру-
дився,
я витрачав свою силу
марно, на ніщо.
Але, справді, судить мене
Єгова*,
заплата# моя – в мого
Бога».^ж

5 А тепер Єгова, який сфор-
мував мене в утробі, щоб
я був його слугою,
наказав мені привести
назад до нього Якова,

РОЗД. 48

a Іс 49:13

b Єр 50:2

в Єр 31:10, 11

г Вх 15:24, 25
Пв 8:14, 15
Іс 43:19

д Вх 17:5, 6
Чс 20:11

е Іс 57:20, 21

РОЗД. 49

є Іс 55:4

ж Іс 44:2
Іс 46:3

з Іс 51:16

и Іс 43:10

і Іс 44:23

к Іс 40:10

Друга кол.

a Іс 56:8

b Іс 42:6
Мт 12:18
Лк 2:30, 32

в Пс 98:2
Іс 11:10
Іс 52:10
Дії 13:47

г Іс 43:14

д Іс 53:3

е Пв 7:9

є Іс 42:1

ж Пс 69:13

з Лк 1:69
Лк 22:43
2Кр 6:2
Єв 5:7

и Іс 42:6, 7

і Іс 54:3

к Пс 102:19, 20

л Пс 112:4

іс 9:2
Лк 1:68, 79

щоб зібрався до нього

Ізраїль.^a

Я буду прославлений в очах
Єгови,

і мій Бог стане моєю силою.

6 Він сказав: «Ти не тільки
мій слуга,

який відновить племена
Якова

і поверне тих, хто уцілів*
в Ізраїлі.

Але я також зробив тебе
світлом для народів,^b

щоб спасіння, яке я даю,
поширилось аж до кінців
землі».^в

7 Так говорить Єгова, Ви-
купник Ізраїля, його Святий
Бог,^г до зневаженого*,^д до зне-
навидженого народом, до слу-
ги правителів:

«Царі побачать і встануть,
і князі вклоняться

з поваги до Єгови, який є
вірний,^є

до Святого Ізраїлевого,
який обрав тебе».^є

8 Так промовляє Єгова:
«Я відповів тобі у сприят-
ливий час*,^ж
у день спасіння тобі допо-
міг».^з

Я оберігав тебе, щоб ти
став угодою між мною
і людьми,^з

щоб відновити край
і заселити спустошені
спадкові наділи,^и

9 щоб сказати в'язням: «Ви-
йдіть!»^к –

і тим, хто перебуває в тем-
ряві:^л «Покажіться!»

При дорогах вони пасти-
муться,

їхні пасовища будуть біля
всіх утоптаних стежок*.

49:6 *Букв. «збережених». **49:7** *Або «зневаженого в душі». **49:8** *Або «час прихильності». **49:9** *Або, можливо, «голих пагорбів».

49:1 *Букв. «з утроби». **49:4** *Або «Єгова подарує мені справедливість».
#Або «винагорода».

- 10** Вони не відчуватимуть ані голоду, ані спраги,^а і їх не буде мучити ні спека, ні сонце.^б
Бо їх поведе той, хто виявляє до них милосердя,^в і він приведе їх до водних джерел.^г
- 11** Усі свої гори я зроблю дорогою, і биті шляхи мої будуть піднесені.^д
- 12** Ось приходять люди здалека:^е одні з півночі та з заходу, а інші — з краю Сінім». ^е
- 13** Радісно вигукуйте, небеса, і тішся ти, земле!^ж
Нехай гори співають з радості,^з бо Єгова потішає свій народ^и і виявляє милосердя до знедолених.^і
- 14** Але сіонська дочка казала: «Єгова покинув мене,^к Єгова про мене забув».^л
- 15** Хіба забуде мати своє немовля, хіба не пожаліє сина своєї утроби?
Якби навіть вона забула, я ніколи не забуду тебе.^м
- 16** Поглянь! Я вирізбив тебе на своїх долонях.
Мури твої завжди переді мною.
- 17** Сини твої вже поспішають, а ті, хто нищив тебе і спустошував, підуть від тебе геть.
- 18** Зведи свої очі і подивись довкола.
Усі вони збираються,^н вони йдуть до тебе.
«Клянусь собою», — говорить Єгова, — ти приоздобишся ними, наче прикрасами,

РОЗД. 49

- а Іс 55:1
Іс 65:13
- б Іс 32:2
- в Єз 34:23
- г Пс 23:1,2
Єр 31:9
Об 7:16, 17
- д Пс 107:6,7
Іс 11:16
Іс 40:3, 4
- е Пв 30:4
- є Іс 43:5, 6
- ж Іс 42:10
- з Іс 55:12
- и Іс 12:1
Іс 40:1
Іс 66:13
- і Іс 44:23
Іс 61:3
Єр 31:13
- к Іс 54:7
- л Пв 5:20
- м Іс 44:21
Єр 31:20
- н Іс 43:5, 6
Іс 60:4

Друга кол.

- а Іс 51:3
- б Єр 30:18, 19
- в Єр 51:34
- г Єр 30:16
- д Іс 54:1,2
- є Іс 43:5
Єр 31:17
- є Пв 1:1
- ж Іс 62:4
- з Езд 1:3
Іс 11:10, 12
Іс 62:10
- и Іс 60:4
Іс 66:20
- і Іс 60:10, 16
- к Іс 60:14
- л Мх 7:16, 17
- м Іс 25:9

нав'яжеш їх на себе, мов наречена.

- 19** Край твій був спустошений та сплюндрований, він лежав у руїнах,^а а тепер мешканцям твоїм буде в ньому затісно^б і ті, що пожирали тебе,^в будуть далеко.^г
- 20** Сини, які з'явилися у тебе після втрати дітей, скажуть тобі:
«Нам тут затісно.
Знайди нам місце, де ми могли б жити».^д
- 21** Тоді ти скажеш у серці своєму:
«Хто ж їхній батько?
Адже я втратила дітей і стала безплідною, мене забрали у вигнання та ув'язнили.
Хто виховав їх?»^е
Я ж була покинута й самотня.^є
Тож звідки з'явилися вони?»^ж
- 22** Так говорить Всеволодний Господь Єгова:
«Я підйму свою руку, щоб народи побачили, я піднесу знак* для племен.^з
Вони принесуть твоїх синів на руках^и і дочок твоїх — на плечах.^і»
- 23** Царі опікуватимуться тобою,^і а княгині будуть твоїми годувальницями.
Вони кланятимуться тобі долілиць^к і лизатимуть порошок з твоїх ніг.^л
Тоді ти будеш змушений визнати, що я — Єгова.
Ті, хто надіється на мене, не будуть засоромлені».^м

49:22 *Або «сигнальний прапор».

^ж Букв. «грудах».

- 24** Чи можна забрати у сильного тих, кого він захопив?
 Чи можна врятувати тих, хто потрапив у полон до тирана?
- 25** Але так каже Єгова:
 «У сильного заберуть полонених,^a
 і будуть врятовані ті, кого полонив тиран.^b
 Я стану противником для твоїх противників^b
 і врятую твоїх синів.
- 26** Я змушу твоїх кривдників їсти своє тіло,
 і вони сп'яніють від власної крові, як від молодого вина.
 І всі люди* будуть змушені визнати, що я, Єгова,^c — твій Спаситель^d і Викупник,^e
 Могутній Бог Яковів».^e
- 50** Так каже Єгова:
 «Чи я дав вашій матері свідоцтво про розлучення,^ж коли відіслав її?
 Котрому з позикодавців я продав вас?
 Таж через ваші провини^з ви продані,
 через ваші переступи я відіслав вашу матір.^д
- 2** Чому, коли я прийшов, не було нікого
 і, коли я кликав, ніхто не відповів?^е
 Хіба моя рука стала коротка, щоб викупляти?
 Хіба я не маю сили, щоб визволяти?»^ж
 Своїм докором я висушую море,^з
 річки обертаю на пустелю.^д
 Через брак води гние риба і гине від спраги.

49:26 * Букв. «все тіло».

РОЗД. 49

а Єр 29:14
 Єр 46:27
 Ос 6:11
 Йл 3:1

б Іс 52:2
 Єр 29:10
 Єр 50:34
 Зк 9:11

в Іс 54:17

г Єз 39:28

д 1Тм 1:1

е Іс 41:14
 Іс 48:20

є Іс 60:16

РОЗД. 50

ж Пв 24:1

з 2Цр 17:16, 17

и Іс 59:2
 Єр 3:1

і Єр 35:15

к Іс 40:28
 Іс 59:1

л Вх 14:21, 29
 Пс 106:9
 Іс 51:10

м Пс 107:33
 Пс 114:1, 3
 Іс 42:15
 На 1:4

Друга кол.

а Вх 10:21

б Вх 4:11
 Єр 1:9

в Ів 7:15, 46

г Мт 13:54

д Пс 40:6–8

е Мт 26:39
 Флп 2:8

є Мт 26:67
 Мр 14:65
 Лк 22:63
 Ів 18:22

ж Іс 49:8

з Єз 3:8, 9

и Рм 8:33

- 3** Я зодягаю небеса в темряву^a
 і накриваю їх мішковиною».
- 4** Всеволодний Господь Єгова дав мені язик учнів*,^б
 щоб я знав, як правильно^в
 відповісти^г змученому^д.
 Він щоранку пробуджує мене,
 пробуджує моє вухо, щоб я слухав, як учень.^г
- 5** Всеволодний Господь Єгова відкрив мені вуха,
 і я не бунтувався.^а
 Я не відвертався в інший бік.^е
- 6** Свою спину я підставив тим, хто мене бив,
 а щоки — тим, хто рвав з них волосся*.
 Я не ховав свого лиця від зневаг і пльовків.^є
- 7** Але Всеволодний Господь Єгова допоможе мені.^ж
 Тому я не почуватимусь приниженим.
 Тому моє лице мов кремінь,^з
 і я знаю, що не буду засоромлений.
- 8** Близько той, хто визнає мене праведним.
 Хто може звинувачувати мене*?^д
 Станьмо разом^е.
 Хто мій супротивник на суді?
 Нехай до мене підійде.
- 9** Всеволодний Господь Єгова допоможе мені.
 Хто визнає мене винним?
 Усі вони стануть мов зношений одяг,
 і міль їх поїсть.

50:4 *Або «добре навчений язик».
^аАбо «добрим словом». Букв. «словом». ^бАбо, можливо, «підкріпити втомленого». **50:6** *Або «бороду». **50:8** *Або «сперечатися зі мною».
^вАбо «один проти одного».

- 10** Хто з вас боїться Єгови і слухається голосу його слуги?^а
Хто з вас ходить у темряві й не бачить світла?
Нехай він покладається на ім'я Єгови і шукає підтримки в* Бога свого.
- 11** «А тепер, всі ви, хто розпалює вогонь і викрешує іскри, ходіть у світлі свого вогню, серед іскор, які розпалюєте. Ось що зробить з вами моя рука: ви лежатимете в муках.
- 51** Послухайте мене, усі, хто женеться за праведністю, хто шукає Єгову! Подивіться на скелю, з якої ви були висічені, і на каменоломню, з якої ви були видобуті.
- 2** Подивіться на вашого батька Авраама і на Сарру,^б яка народила вас*.
Адже він був один, коли я покликав його,^в і я поблагословив його та зробив численним.^г
- 3** Єгова потішить Сіон.^д Він потішить усі його руїни,^е пустелю його зробить подібною до Едему^є і пустельну рівнину – схожою на сад Єгови.^ж
На Сіоні будуть радість і втіха, лунатимуть слова подяки та мелодійний спів.^з
- 4** Послухай мене, моє плем'я, прихили вуха до мене, мій народе.^и

50:10 *Або «покладається на». **51:2** *Або «народила вас упологових муках».

РОЗД. 50

а Іс 42:1
Іс 53:11

РОЗД. 51

б Бт 21:2

в Бт 12:1

Бт 15:2

г 1Цр 4:20

д Пс 102:13

Іс 66:13

Єр 31:12

е Іс 44:26

Іс 61:4

є Бт 2:8

ж Іс 35:1

Іс 41:18

з Єр 33:10, 11

и Вх 19:6

Пв 7:6

Друга кол.

а Іс 2:3

Мих 4:2

б Пр 6:23

в Іс 46:13

г Іс 12:2

Іс 56:1

д 1См 2:10

Іс 2:4

е Іс 60:9

є Іс 45:17

ж Пс 102:25–27

Мт 24:35

з Єр 31:33

и Іс 50:9

і Іс 45:17

Лк 1:50

к Лк 1:51

л Пс 87:4

Пс 89:10

Іс 30:7

м Вх 15:4

Не 9:10, 11

Пс 106:22

Єз 29:3

Бо від мене вийде закон^а і свою справедливість я зроблю світлом для народів.^б

- 5** Праведність моя близько.^в Моє спасіння надходить,^г і своєю рукою я судитиму народи.^д

Острови будуть надіятись на мене^е і покладатися на мою руку*.

- 6** Зведіть свої очі до неба, подивіться також на землю.

Бо небо розвіється, як дим, земля зітліє, як одяг, і мешканці її погинуть, наче мошки.

А спасіння, яке я даю, буде вічним,^є

і праведність моя ніколи не зникне*.^ж

- 7** Послухайте мене, ті, хто знає, що таке праведність,

ті, в кого в серці мій закон*.^з Не бійтеся насмішок від смертних людей і не лякайтесь їхніх образ.

- 8** Бо міль поїсть їх, мов одяг, платтяна міль* пожере їх, як вовну.^и

А праведність моя триватиме повіки,

і спасіння, яке я даю, – з покоління в покоління».^і

- 9** Прокинься! Прокинься! Зодягнись у силу, руко Єгови!^к

Прокинься, як за днів прадавніх, як за далеких поколінь.

Хіба не ти розтрощила Рахава*,^л

проколола морське чудовисько?^м

51:5 *Або «силу». **51:6** *Або «не зламається». **51:7** *Або «навчання». **51:8** *Або, можливо, «черв'як». **51:9** *Див. глосарій.

- 10** Хіба не ти висушила море,
висушила водні глибини?^a
Хіба не ти проклала шлях
через морську глибочінь,
щоб пройшли викуплені?^b
- 11** Ті, кого викупив Єгова,
повернуться.^a
Вони прийдуть на Сіон
з радісними вигуками,^г
вічна радість їх увінчає*.^d
Вони знайдуть радість
і втіху,
а смуток і зітхання
минуть.^e
- 12** «Я потішаю вас.^e
Чому ти боїшся смертної
людини, яка помирає,^ж
і сина людського, який за-
сихає, мов зелена трава?»
- 13** Чому забуваєш Єгову –
свого Творця,^з
який напнув небеса^и і за-
слав основи землі?
Весь день ти ходиш
у страху через лютя
гнобителя*,
ніби він може тебе
погубити.
І де тепер лютя гнобителя?
- 14** Закутий у кайдани буде
невдовзі звільнений.ⁱ
Він не помре та не потра-
пить до ями,
і хліба йому не бракува-
тиме.
- 15** Я, Єгова, – твій Бог.
Я розбурхую море, і хвилі
його бушують.^к
Моє ім'я – Єгова, Бог
військ.^л
- 16** Я вкладу тобі в уста свої
слова
і тінню руки своєї накрию
тебе,^м
щоб заснувати небо, за-
класти основи землі^н
і сказати Сіону: «Ти мій
народ».^o

51:11 *Букв. «буде на їхній голові».
51:13 *Або «того, хто тебе оточує».

РОЗД. 51

а Вх 14:21,22

б Пс 106:9

в Єр 31:11
Зх 10:10

г Іс 35:10

д Іс 61:7

е Іс 25:8
Іс 65:18, 19

є Іс 49:13
Іс 66:13

ж Пс 118:6
Дн 3:16, 17
Мт 10:28

з Іс 44:2

и Іс 40:22

і Езд 1:2, 3
Іс 48:20
Іс 52:2

к Єр 31:35, 36
Йн 1:4

л Іс 47:4

м Пв 33:27
Пс 91:1

н Іс 65:17
Іс 66:8, 22

о Іс 60:14
Єр 31:33
Зх 8:8

Друга кол.

а Іс 52:1
Іс 60:1

б Єр 25:15

в Єз 14:21

г Пл 1:17

д Пл 2:11

е Іс 51:17

є Іс 54:9
Іс 62:8

ж Іс 49:25

- 17** Прокинься! Прокинься!
Устань, дочко єрусалим-
ська!^a
Ти випила з руки Єгови
чашу його люті.
Ти випила до дна той
келик –
чашу, від якої ти хитаєшся.^б
- 18** Не вів тебе жоден з синів,
яких ти народила,
і не взяв тебе за руку
жоден з синів, яких ти
виховала.
- 19** Два лиха спіткали тебе.
Хто поспівчуває тобі?
Спіткали тебе знищення
і спустошення, голод
і меч.^в
Хто потішить тебе?^г
- 20** Сини твої зомліли^a
і лежать на розі кожної
вулиці*,
мов дикі вівці в тенетах.
На них сповна вилилась
лють Єгови, докір твого
Бога».
- 21** Тому прошу, послухай,
жінко, знедолена і п'яна,
але не від вина.
- 22** Так каже твій Господь
Єгова, твій Бог, який
захищає свій народ:
«Я заберу з твоєї руки
чашу, від якої ти хита-
єшся,^о
мого келиха, чашу моєї
люті.
Ти більше ніколи з неї не
питимеш.»^є
- 23** Я дам її в руку твоїх мучи-
телів,^ж
які казали тобі*: «Впади
ниць, ми по тобі про-
йдемо»,
і ти робила свою спину
подібною до землі,
до вулиці, по якій вони
ходили».

51:20 *Букв. «в голові всіх вулиць».
51:23 *Або «твоєї душі».

52 Прокинься! Прокинься!
Вберись у силу,^а Сіоне!^б

Зодягни свої гарні шати,^в
святе місто, Єрусалиме!

Бо в тебе вже не ввійде не-
обрізаний та нечистий.^г

2 Устань, обтрусись від поро-
ху та сядь на почесному
місці, Єрусалиме!

Скинь пута з ший, полонена
дочко Сіону.^д

3 Адже так говорить Єгова:
«Без плати ви були продані^е
і без грошей будете купу-
лені».^є

4 Так промовляє Всеволодний
Господь Єгова:

«Спочатку мій народ пішов
до Єгипту, щоб жити там
чужинцем,^ж
пізніше Ассирія гнобила
його без причини».

5 «Чи ж не повинен я тепер
щось вчинити?» — питає
Єгова.

«Народ мій забрали без
плати,

і ті, що володарюють
над ним, тріумфують,^з —
говорить Єгова. —

Моє ім'я щодня безпере-
станку зневажається.^и

6 Тому народ мій пізнає моє
ім'я,^і

він зрозуміє того дня, що
це промовляю я,
саме я».

7 Які гарні на горах ноги
того, хто несе добру
новину,^к

хто звіщає мир,^л

хто несе добру новину про
щось ліпше,

хто звіщає спасіння

і говорить Сіону: «Твій Бог
став Царем!»^м

8 Послухай! Твої вартові
здійняли голос.

Усі разом вони радісно
вигукують,

РОЗД. 52

а Ор 2:4

б Іс 51:17

в Іс 61:3

г Іс 35:8

д Іс 60:21

Об 21:27

д Іс 51:14

Іс 61:1

е Іс 50:1

є Іс 45:13

ж Бт 46:5–7

з Пс 137:3

Єр 50:17

и Пс 74:10

Рм 2:24

і Єз 20:44

к Іс 40:9

На 1:15

Дії 8:4

Рм 10:15

Еф 6:14, 15

л Лк 2:14

Дії 10:36

Еф 2:17

м Пс 93:1

Іс 33:22

Мих 4:7

Мт 24:14

Об 11:15, 17

Друга кол.

а Іс 61:4

б Іс 66:13

в Іс 44:23

г Іс 51:9

д Пс 22:27

Іс 49:6

е Іс 48:20

Єр 50:8

Єр 51:6

Зх 2:6

є Лв 5:2

Єз 44:23

ж 2Кр 6:17

Об 18:4

з Лв 10:3

Чс 3:6, 8

Езд 1:7

Езд 8:30

и Вх 13:21

1Хр 14:15

і Іс 58:8

к Іс 42:1

Іс 61:1

Флп 2:5–7

л Пс 2:6

Пс 110:1

Іс 9:6

Мт 28:18

м Пс 2:2

н Пс 2:10

Пс 72:11

бо чітко* бачать, як Єгова
відновлює Сіон.

9 Веселіться, руїни Єрусали-
ма,^а радісно вигукуйте всі
разом,

бо Єгова потішив свій
народ,^б він викупив Єру-
салим.^в

10 Єгова показав свою святу
силу* на очах усіх наро-
дів,^г

і всі кінці землі побачать
спасіння^д, яке дасть наш
Бог.^д

11 Ідіть, ідіть, виходьте звід-
ти^е і не торкайтесь нічого
нечистого!^є

Вийдіть з нього* і будьте
чистими,
усі, хто носить речі дому
Єгови.^з

12 Ви не будете виходити
у паніці

і не будете втікати,
бо Єгова йтиме перед
вами,^и

і Бог Ізраїлів буде охоро-
няти вас позаду.^і

13 Мій слуга^к діятиме з про-
никливістю,
він матиме високе
становище

і буде вельми піднесений
та звеличений.^л

14 Як багато хто здивовано
дивився на нього, —

а його вигляд був спотво-
рений більше, ніж у будь-
кого іншого,

і його велична постать
була спотворена більше,
ніж у будь-якої людини, —

15 так він здивує численні
народи.^м
Царі замовкнуть* перед
ним,^н

52:8 *Або «око в око». **52:10** *Букв.
«оголив свою святу руку». ^дАбо «пе-
ремогу». **52:15** *Або «будуть безмов-
ні».

адже побачать те, чого їм не розповідали,
і задумуються над тим, про що не чули.^a

- 53** Хто повірив у те, що почув від нас*,^b і кому Єгова виявив свою силу?^c
- 2** Він з'явиться перед ним* як паросток,^d як корінь у висохлій землі. Не має він величної статури і пишноти.^e Коли ми бачимо його, він своїм виглядом нас не приваблює.^f
- 3** Люди зневажали й уникали його^g — чоловіка, який мав відчутти біль*, і який знав, що таке хвороби. І було так, ніби його лице сховане від нас.^h Його зневажали, і ми мали його за ніщо.ⁱ
- 4** Таж він сам поніс наші недуги^{jk} і взяв на себе наш біль.^l А ми думали, що це Бог карав його, що він уражав його і мучив.
- 5** Насправді ж його проколюли^m за наші переступи,ⁿ замучили за наші провини.^o Покарання, яке він отримав, принесло нам мир,^p і завдяки його ранам ми зцілилися.^q
- 6** Усі ми блукали, як вівці,^r кожен пішов своєю дорогою, і Єгова поклав на нього провини всіх нас.^s

53:1 *Або, можливо, «що ми почули». #Букв. «руку». **53:2** *Слово «ним» може стосуватися просто спостерігача або Бога. #Або «немає особливого вигляду, щоб ми прагнули його». **53:3** *Або «розумів біль». #Або, можливо, «він був як той, від кого люди відвертали свої обличчя».

РОЗД. 52
a Рм 15:20, 21

РОЗД. 53

b Рм 10:16
в Іс 40:5
Іс 51:9
Ів 12:37, 38
г Іс 11:1
3x 6:12
д Іс 52:14
Ів 1:10
Флп 2:7
е Пс 22:7
Мт 26:67, 68
Ів 6:66
1Пт 2:4
є 3x 11:13
Ів 18:39, 40
Дії 3:13, 14
Дії 4:11
ж Мт 8:14–17
з Лв 16:21, 22
1Пт 2:24
1Ів 2:1, 2
и 3x 12:10
Ів 19:34
і Дн 9:24
Рм 4:25
к Мт 20:28
Рм 5:6, 19
л Кл 1:19, 20
м 1Пт 2:24
н 1Пт 2:25
о 1Пт 3:18

Друга кол.

a Пс 22:12
Пс 69:4
б 1Пт 2:23
в Ів 1:29
1Кр 5:7
г Мт 27:12–14
Дії 8:32, 33
д Дн 9:26
Мт 27:50
е 3x 13:7
Ів 11:49, 50
Рм 5:6
Єв 9:22
є 1Пт 2:26
ж Мт 27:38
з Мт 27:57–60
Мр 15:46
Ів 19:41
и Лв 16:11
2Кр 5:21
Єв 7:27
і Іс 9:7
1Тм 6:16
к Кл 1:19, 20

- 7** Він був гноблений^a і віддав себе на муки, але уста свої не відкривав.^b Його вели, наче вівцю на заріз.^c І як ягня мовчить перед стрижіями, так він не відкривав своїх уст.^d
- 8** Його несправедливо судили* і позбавили життя.^e Хто задумався про його походження?^f Адже його вирвали з краю живих.^g Через переступи мого народу йому завдали удару.^h
- 9** Хоча він не вчинив нічого злого* і в устах його не було обману,^c йому дали місце поховання* зі злочинцями,^ж як помер він, поховали його разом з багатими.^{а, з}
- 10** Але твоя воля, Єгово, була в тому*, щоб він зазнав мук і страждань. Якщо ти віддаси його життя* як приношення за провину,^и то він побачить своє потомство^а, продовжить свої дні^і і через нього успішно здійсниться те, що до вподоби^є Єгові.^к
- 11** Після своїх страждань* він буде задоволений тим, що побачить.

53:8 *Букв. «через утиск і суд». #Букв. «він був заарештований». ^аБукв. «покоління; рід». Або «його спосіб життя». ^бАбо «заподіяли смерть». **53:9** *Або «жодного насилля». ^вАбо «і він дасть йому місце поховання». ^гБукв. «багатим чоловіком». **53:10** *Або «але Єгові було до вподоби». ^дАбо «душу». ^еБукв. «насінення». ^жАбо «воля; бажання». **53:11** *Або «страждань своєї душі».

Завдяки своєму знанню
цей праведник, мій
слуга,^а
приведе багатьох людей
до праведності^б
й понесе їхні провини.^в

- 12 Тому я дам йому частку
з багатьма,
і він ділитиме здобич із
сильними,
адже він пішов на смерть*^г
і був зарахований до без-
законників,^д
він поніс гріхи багатьох
людей^е
і заступився за без-
законників.^є

- 54 «Радісно вигукуй, не-
плідна жінко, яка не
народжувала!»^ж
Веселися і вигукуй з ра-
дості,^з та, що не зазнала
пологових мук!^и
Бо в покинutoї більше
синів*,
ніж у тої, що має чоловіка^к,^л
— каже Єгова.—

- 2 Розшир свій намет.^м
Напни полотнища твоєї
величної оселі.
Не обмежуй себе. Подовж
мотузки намету
та зміцни його кілки.^н
- 3 Бо ти поширишся праворуч
і ліворуч,
а потомство твоє заволодіє
народами
й заселить запустілі міста.^о
- 4 Не бійся,^п бо ти вже не
будеш засоромлена,^р
і не почувайся приниже-
ною, бо вже не розча-
руєшся.
Ти забудеш сором, якого
зазнала в молодості,
і більше не пам'ятатимеш
ганьби свого вдівства».

53:12 *Букв. «влив свою душу на
смерть». 54:1 *Або «дітей». ^аАбо
«пана».

РОЗД. 53

а Іс 42:1
б Рм 5:18, 19
в 1Пт 2:24
г Пс 22:14
Мт 26:27, 28
Єв 2:14
д Мр 15:27
Лк 22:37
Лк 23:32, 33
е Мт 20:28
1Тм 2:5, 6
Тит 2:13, 14
Єв 9:28
є Рм 8:34
Єв 7:25
Єв 9:26
1Ів 2:1, 2

РОЗД. 54

ж Іс 62:4
з Іс 44:23
Іс 49:13
и Іс 66:7, 8
і Гл 4:26, 27
к Іс 49:20
л Іс 33:20
м Іс 49:8
Єв 36:35
н Іс 41:10
о Іс 61:7

Друга кол.

а Іс 44:2
б Єз 16:8
Ос 2:16
в Іс 44:6
г Зх 14:9
Рм 3:29
д Іс 49:14
Іс 62:4
е Пв 30:1, 3
Пс 30:5
Пс 106:47
Іс 27:12
Єр 29:10
є Іс 47:6
Єз 39:23
ж Іс 55:3
з Іс 48:17
Іс 49:26
и Бт 7:23
і Бт 8:21
к Єр 31:35, 36
Єз 39:29
л Іс 51:6
м Іс 55:3
н Іс 14:1
о Іс 52:2
п Пн 1:2, 17

- 5 «Бо твій Величний Тво-
рець^а — то твій чоловік*^б,
його ім'я — Єгова, Бог
військ.
Святий Ізраїлів — то твій
Викупник,^в
його називатимуть Богом
усієї землі.^г
- 6 Єгова покликав тебе, наче
дружину, покинуту і за-
смучену*^д,
наче дружину молодості,
котра була відкинута»,—
говорить твій Бог.
- 7 «Я покинув тебе на мить,
але, спонуканий великим
милосердям, знову зберу
тебе.^е
- 8 У повені гніву я лиш на
мить сховав від тебе своє
обличчя,^є
але буду милосердний
до тебе, буду повіки вияв-
ляти тобі віддану лю-
бов»,^ж — каже Єгова, твій
Викупник.^з
- 9 «Для мене це так, як було
за днів Ноя.^и
Як я поклявся, що води Ноя
більше не відкриють зем-
лю,^к
так я клянусь, що більше
не буду гніватись на тебе
і докоряти тобі.^л
- 10 Бо, навіть якщо гори зник-
нуть
і пагорби зрушаться,
моя віддана любов до тебе
не зникне^м
і моя угода миру не пору-
шиться»,^н — каже Єгова,
який виявляє тобі мило-
сердя.^о
- 11 «О жінко знедолена,^п гнана
бурею і невтішна!^р
Я викладу твоє каміння,
скріпивши його міцним
розчином,

54:5 *Або «пан». 54:6 *Букв. «поране-
ну в дусі».

і закладу твій фундамент
із сапфірів.^а

- 12** Зубці на твоїх мурах я
зроблю з рубінів
і брами твої – з іскристого*
каміння,
а всі твої кордони – з доро-
гоцінного каміння.
- 13** Усі сини* твої будуть на-
вчені Єговою,^б
і великий спокій матимуть
сини* твої.^в
- 14** Ти будеш міцно утвердже-
на у праведності,^г
і утиски відійдуть
у минуле,^д

ти нічого не будеш боятись
і не зазнаєш жаху,
бо він не наблизиться до
тебе.^е

- 15** Якщо хтось наважиться
напасти на тебе,
це буде не за моїм наказом.
Кожен, хто на тебе нападе,
зазнає через тебе по-
разки».^е

- 16** «Я створив майстра,
який роздмухує розжарене
вугілля
і виготовляє зброю.
Створив я і руйнівника,
щоб нищити.»^ж

- 17** Жодна зброя, зроблена
проти тебе, не матиме
успіху.^з
І ти засудиш кожен язик,
що повстає проти тебе
на суді.
Це спадщина* слуг Єгови,
і праведність їхня – від
мене», – каже Єгова.^и

- 55** Прийдіть до води,^і усі
спраглі!^к
Ви, хто не має грошей,
прийдіть, купуйте пожи-
ву та їжте.

54:12 *Або «вогнистого». 54:13 *Або
«діти». 54:17 *Або «спадкова влас-
ність».

РОЗД. 54

а Об 21:19
б Єр 31:34
Ів 6:45
в Пс 119:165
Іс 66:12
Єр 33:6
г Іс 1:26
Іс 60:21
д Іс 52:1
е Єр 23:4
Сф 3:13
є Єз 38:16, 22
Зх 2:8
Зх 12:3
ж Іс 10:5
з Пс 2:2, 4
Іс 41:12
и Єр 23:6

РОЗД. 55

і Іс 41:17
к Пс 42:2
Пс 63:1
Ам 8:11
Мт 5:6

Друга кол.

а Об 21:6
Об 22:17
б Йл 3:18
в Іс 25:6
г Пс 36:7, 8
Пс 63:5
д Як 4:8
е Іс 61:8
є 2См 7:8, 16
2См 23:5
Пс 89:28, 29
Єр 33:25, 26
Дії 13:34
ж Об 1:5
Об 3:14
з Дн 9:25
Мт 23:10
и Бт 49:10
і Зх 8:23
к Іс 49:3
Іс 60:9
л 1Хр 28:9
м Пс 145:18
Як 4:8
н Єз 18:21
Дії 3:19

о Вх 34:6
2Хр 33:12, 13
п Чс 14:18
Пс 103:12, 13
Іс 43:25

Без грошей і без плати^а
купуйте вино й молоко.^б

- 2** Навіщо ви віддаєте гроші
за те, що не хліб,
і навіщо витратити свій
заробіток* на те, що не
насичує?

Прислухайтеся до мене та
їжте поживний харч,^в
і ви* будете насолоджу-
ватися вишуканими
стравами^г.

- 3** Прихиліть своє вухо і при-
йдіть до мене.^д

Послухайте, і ви* будете
жити.

Тоді я укладу з вами вічну
угоду^е

згідно з мою обітницею
незмінно* виявляти від-
дану любов Давиду.^є

- 4** Я зробив його свідком* для
народів,
провідником* і правителем*
народів.

- 5** Ти покличеш народ, якого
не знаєш,
і люди, які не знали тебе,
прибіжать до тебе
заради Єгови, твого Бога,^і
Святого Ізраїлевого,
бо він прославить тебе.^к

- 6** Шукайте Єгову, поки його
ще можна знайти.^л

Звертайтеся до нього, поки
він близько.^м

- 7** Хай неправедна людина
покине дорогу свою^н
і лиха – свої думки.
Нехай повернеться до
Єгови, і він виявить їй
милосердя,^о
хай повернеться до нашого
Бога, і він великодушно*
простить.^п

55:2 *Або «тяжко зароблені гро-
ші». 55:2, 3 *Або «ваша душа». 55:2
^Букв. «жиром». 55:3 *Або «вірно; на-
дійно». 55:7 *Або «охоче».

- 8** «Адже мої думки – то не ваші думки,^а
і ваші дороги – то не мої доро-
ги,— говорить Єгова.—
- 9** Бо як небо вище від землі,
так мої дороги вищі від
ваших доріг
і мої думки – від ваших
думок.^б
- 10** І як дощ та сніг падають
з неба
і назад не повертаються,
поки не напоють землі,
щоб вона вкривалася
зеленню,
приносила плід і давала
насіння тому, хто сіє,
і хліб тому, хто їсть,
- 11** так і слово, яке виходить
з моїх уст,^в
не повернеться до мене
неповненим,^г
а обов'язково виконає все,
що мені до вподоби*,^д
і матиме успіх у тому, для
чого я його послав.
- 12** Тож ви з радістю вийдете^е
і повернетесь в мирі.^є
Гори та пагорби будуть
радісно вигукувати й ве-
селитися перед вами,^ж
а всі дерева на полі заплес-
чуть у долоні.^з
- 13** Тоді замість тернистих ку-
щів виросте ялівець^л
і замість пекучої кропиви –
мирт.
Це принесе славу* Єгови^м
та буде вічним знаком,
який ніколи не зникне».
- 56** Так говорить Єгова:
«Обстоюйте справедли-
вість^н і поведіться
праведно,
бо незабаром від мене
прийде спасіння
і виявиться моя пра-
ведність.^п

55:11 *Або «мою волю». 55:13 *Або
«зробить ім'я».

РОЗД. 55

а Пс 40:5

б Пс 103:11

в Чс 23:19
Іс 46:11г ІсН 23:14
Іс 45:23д Пс 135:6
Іс 46:10

е Іс 35:10

є Іс 54:13
Іс 66:12

ж Іс 42:11

з Іс 44:23

и Іс 41:19
Іс 60:13

і Єр 33:9

РОЗД. 56

к Мих 6:8

л Іс 46:13
Іс 51:5

Друга кол.

а Іс 58:13, 14

б Іс 60:10
Зх 8:23

в Мн 1:11

г Іс 2:3
Мих 4:2
Зх 8:3д 1Цр 8:29, 43
Мт 21:13
Мр 11:17
Лк 19:46

- 2** Щаслива людина, яка так
робить,
і син людський, який не-
похитно тримається
такого:
додержує суботи та не
оскверняє її^а
і стримує руку від усякого
зла.
- 3** Хай чужинець, який до-
лучається до Єгови,^б
не каже:
“Єгова неодмінно відокре-
мить мене від свого
народу”.
А євнух хай не говорить:
“Я висохле дерево”».
- 4** Бо так промовляє Єго-
ва: «Євнухам, які додержують-
ся моїх субот, які обирають те,
що мені до вподоби, і непохит-
но тримаються моєї угоди,
- 5** я дам у моєму домі,
у моїх мурах, пам'ятник
та ім'я –
дам щось ліпше, ніж сини
і дочки.
Я обдарую їх вічним
іменем,
яке не буде стерте.
- 6** А чужинців, які долучають-
ся до Єгови, щоб служити
Йому,
любити ім'я Єгови^в
і бути його слугами,—
усіх, хто додержує суботи
і не оскверняє її
і хто непохитно тримаєть-
ся моєї угоди,
- 7** я приведу на свою святу
гору^г
і дам їм радість у моєму
домі молитви.
Я прийму цілопалення та
жертви, які вони прино-
ситимуть на моєму
жертovníку.
Бо мій дім називатиметься
домом молитви для всіх
народів».^д

8 Так промовляє Всеволодний Господь Єгова, який збирає розпорошених нащадків Ізраїля:^a

«До тих, хто вже зібраний, я долучу ще й інших».^b

- 9 Усі звірі, що на полі, приходьте і їжте, приходьте усі звірі, що в лісі.^b
- 10 Його вартові – сліпі,^c жодеи з них нічого не помічає.^d Усі вони безголосі пси, які не вмюють гавкати;^e вони важко дихають, лежать і люблять дрімати.
- 11 Вони пси ненажерливі*, які ніколи не насичуються. Вони пастирі, які не мають розуміння.^c Усі вони пішли своєю дорогою, всі до одного шукають нечесної наживи, і кожен говорить:
- 12 «Ходімо, я візьму вина, і нап'ємося алкогольного напою.»^ж А завтра буде так само, як сьогодні, навіть набагато краще!»
- 57** Праведний загинув, але ніхто не бере цього собі до серця. Віддані люди забрані*,^з і ніхто не усвідомлює, що праведний забраний через^ж лихо.
- 2 Він заспокоюється. Кожен, хто ходить у праведності, спочине на своєму ложі*.
- 3 «А ви, сини чарівниці, діти перелюбника і повії, підійдіть сюди!
- 4 З кого ви так глузуєте?

56:11 *Або «з сильною душею». 57:1 *Тобто помирають. ^жАбо, можливо, «від». 57:2 *Тобто у могилі.

РОЗД. 56

a Пв 30:3
Іс 27:12
Ос 1:11

b Іс 49:22
Іс 60:4

v Єр 12:9

г Іс 6:10
Іс 29:10

d Єр 6:13, 14
Єз 13:16

e Єз 33:6

e Мхх 3:6

ж Іс 5:22
Іс 28:7
Ос 4:11

РОЗД. 57

з Мхх 7:2

Друга кол.

a Іс 1:4
Іс 30:9

b Іс 1:29

v Пв 12:2
1Цр 14:22, 23

г 2Цр 16:1, 3
Єр 7:31

d Єр 3:9

e Єр 7:18

e Єр 2:20
Єз 16:16
Єз 23:17

ж Єз 20:28

з Єз 16:25, 33
Єз 23:18

На кого ви роззявляєте рота, кому показуєте язика?

Хіба не ви – діти переступу, діти брехні?^a

- 5 Хіба не ви розпалюєтесь похиттю серед великих дерев,^b під кожним розлогим деревом,^b і вбиваєте дітей у долинах*,^г у скелястих розколинах?
- 6 Твоя частка – гладкі камені в долині*.^d Вони – твій жереб. Ти приносиш їм виливні жертви і складаєш дари.^e Думаєш, я буду цим задоволений?^ж
- 7 На високій, на піднесеній горі ти поставила своє ложе.^c Ти ходила туди, щоб приносити жертви.^ж
- 8 За дверима й одвірками ти поставила пам'ятний знак. Ти покинула мене і оголялася, сходила на своє ложе і робила його просторим. Ти уклала з ними угоду. Ти полюбила лежати з ними^з і задивлялася на чоловічий орган*.
- 9 Ти спускалася до Мелéха* з олією та брала з собою багато пахоців. І ти висилала далеко своїх посланців, так що зійшла у могилу^ж.

57:5, 6 *Або «ваді». Див. глосарій. 57:6 *Або «потішений». 57:8 *Можливо, йдеться про поклоніння ідолам. 57:9 *Або, можливо, «царя». ^жАбо «шебл», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій.

- 10** Ти трудилась на численних дорогах своїх, але не казала: “Це безнадійно!”
Ти відновлювала сили.
Тому ти не здаєшся*.
- 11** Кого ти злякалася і кого боїшся,
що почала обманювати?^a
Мене ти не пам’ятала^b
і нічого не брала до серця.^b
Хіба я не мовчав і не стояв осторонь*?^c
Тому ти не боялася мене.
- 12** Я викрию твою удавану праведність^d і твої вчинки,^e
і вони не принесуть тобі добра.^e
- 13** Коли ти благатимеш про допомогу,
не врятують тебе ідоли,
яких ти зібрала.^ж
Вітер їх рознесе,
їх здує одним подихом.
А той, хто шукає сховку в мене, успадкує землю та оволодіє моєю святою горою.^з
- 14** Тоді скажуть: “Прокладіть шлях, прокладіть шлях!
Приготуйте дорогу!”
Усуньте всі перепони зі шляху мого народу”».
- 15** Так говорить Високий і Величний,
який живе* вічно^и і чие ім’я святе:^к
«Я перебуваю на височині,
у святому місці,^л
але я також разом з пригніченими та приниженими,
щоб оживляти дух принижених
і серце пригнічених.^м
- 16** Не вічно я буду їм проти-
стояти

57:10 *Букв. «не знесилюєшся».
57:11 *Або «і не приховував справ».
57:15 *Або «переховає».

РОЗД. 57

а Іс 30:9, 10
Іс 59:3
б Іс 1:3
Єр 2:32
Єр 9:3
в Іс 42:24, 25
г Пс 50:21
д Іс 58:2
е Іс 66:3
є Єр 7:4
Мих 3:4
ж Сд 10:14
Іс 42:17
з Іс 56:6, 7
Іс 66:20
Єз 20:40
Йл 3:17
и Іс 35:8
Іс 40:3
Іс 62:10
і Єр 21:33
Пс 90:2
Іс 40:28
1Тм 1:17
к Вх 15:11
Лк 1:46, 49
л 1Цр 8:27
м Пс 34:18
Пс 147:3
Іс 61:1
Іс 66:2

Друга кол.

а Пс 103:9
Мих 7:18
б Йв 34:14, 15
в Єр 6:13
Єр 8:10
г Єр 3:14
д Єр 33:6
Ос 14:4
е Іс 49:10
є Іс 12:1
ж Іс 61:2
Пл 1:4
з Іс 48:18
Еф 2:17
и Пр 13:9
Іс 3:11

РОЗД. 58

і Іс 1:2
Іс 31:6
Іс 59:13
к Іс 29:13
Єз 33:32

- і не завжди буду обурюватися,^a
інакше через мене ослабнув би дух людини,^b
знесилилося б кожне моє створіння, яке дихає.
- 17** Я розгнівався через його грішне прагнення нечесної наживи^c
і вдарив його. В обуренні я сховав своє обличчя.
Але він, зрадник, уперто йшов шляхом,^d яким вело його серце.
- 18** Побачив я його дороги,
але я зцілю його,^e буду вести^e
і знову потішу його*^є та його згорьованих людей».^ж
- 19** «Я творю плід уст.
Постійний мир буде в далекого та близького,^з — каже Єгова, —
і я зцілю його».
- 20** «А грішники подібні до розбурханого моря, яке не може заспокоїтись і води якого викидають водорості й мул.
- 21** Немає миру для грішників»,^и — говорить мій Бог.
- 58** «Кричи на все горло, не стримуйся!
Піднеси свій голос, немов ріг,
і сповісти моему народові про його бунт,^и
нащадкам Якова про їхні гріхи.
- 2** День у день вони шукають мене
і прагнуть пізнавати мої дороги,
немовби вони — праведний народ,
який не відкидає справедливості свого Бога.»

57:18 *Або «відшкодує те, що він не мав потіхи».

- Бажаючи наблизитись до мене,^а
вони просять у мене праведного суду і кажуть:
- 3** “Чому ти не бачиш, як ми постимо?^б
Чому не помічаєш, як ми мучимо себе*?”^в
Таж у день посту ви шукаєте власної вигоди^г і гнобите своїх робітників.^г
- 4** Ваш піст закінчується сварками і бійками, і ви зі злістю б’єте кулаком. Поки ви постите так, як сьогодні, ваш голос не буде почутий в небі.
- 5** Хіба в піст, який я схвалюю, людина має мучити себе*, схилити голову, мов комиш, а замість постелі класти собі мішковину та спати на попелі?
Оце ти називаєш постом, днем, який до вподоби Єгови?
- 6** Ось піст, який я схвалюю: скиньте кайдани несправедливості, розв’яжіть мотузки на ярмі,^д
відпустіть пригноблених на волю^е
і розламайте навпіл кожне ярмо,
- 7** поділіться хлібом з голодним^е
і приведіть знедоленого та бездомного до свого дому.
Коли ж побачите роздягненого, вдягніть його,^ж
і не відвертайтеся від свого брата.
- 8** Тоді світло твоє засяє, мов ранкова зоря,^з
і швидко настане для тебе зцілення.

58:3, 5 *Або «свою душу». **58:3** #Або «задоволення».

РОЗД. 58

а Іс 1:14, 15

б Мл 3:14

в Лв 16:29

г Єр 34:15, 16
Мих 3:2–4

д Єр 34:8, 9

е Пр 28:27

є Пс 41:1
Пс 112:9
Пр 19:17
Пр 22:9ж Єз 18:7, 8
Як 2:15, 16
1Іа 3:17

з Пр 4:18

Друга кол.

а Вх 14:19
Іс 52:12б Іс 32:6
Іс 59:3

в Пв 15:7, 8

г Пс 37:5, 6

д Іс 49:10

е Іс 61:11
Єр 31:12є Не 2:5
Єр 31:38

ж Іс 61:4

з Не 6:1
Ам 9:11, 14и Не 13:15
Іс 56:2
Єр 17:21

Твоя праведність ітиме перед тобою,
і слава Єгови охоронятиме тебе позаду.^а

- 9** У той час ти звернешся до Єгови — і він відповість, будеш волати про допомогу — і він скаже: “Ось я!”

Якщо ти усунеш з-посеред себе ярмо,
перестанеш показувати пальцем на іншого і не будеш говорити злісно,^б

- 10** якщо даси голодному те, чого хотілося б тобі самому*,^в
і наситиш знедолених^г,
то світло твоє сяятиме навіть у темряві
і твій морок буде як полудень.^г

- 11** Єгова завжди буде водити тебе
і наситить тебе* навіть у випаленій сонцем землі.^д

Він зміцнить твої кості,
і ти станеш мов напоєний сад,^е

немов джерело, що його води ніколи не висихають.

- 12** На твоє прохання відбудують давні руїни.^е
Ти відновиш підвалини, які лежать зруйновані не одне покоління.^ж
І казатимуть про тебе: “Він заново поставив повалені мури”^з
та відбудував дороги, біля яких живуть люди”.

- 13** Якщо в мій святий день, у суботу, ти відмовишся* шукати власної вигоди^и

58:10 *Або «твоїй душі». #Або «знедолені душі». **58:11** *Або «твою душу». **58:12** *Букв. «пролом». **58:13** *Букв. «повернеш назад свою ногу». #Або «власного задоволення».

і називатимеш суботу своєю великою радістю, прославленим святим днем Єгови,^a якщо будеш прославляти цей день, а не шукатимеш власної вигоди і не говоритимеш пустих слів,

14 то я, Єгова, буду твоєю найбільшою радістю і підніму тебе на вершини землі.^б

Я дозволю тобі споживати* плоди зі спадщини твого прабатька Якова,^в бо так промовили уста Єгови».

59 Рука Єгови не стала закоротка, щоб рятувати,^г

і вухо його не стало глухим*, щоб чути.^д

2 Це ваші провини відділили вас від вашого Бога.^е

Через ваші гріхи він ховає від вас своє обличчя і не хоче вас чути.^в

3 Бо ваші долони забруднені кров'ю,^ж а пальці – провинами. Уста ваші говорять неправду,^з і язик лепече брехню.

4 Ніхто не підносить голосу на захист праведності,^и

і жодна людина, яка приходить до суду, не говорить правди. Вони покладаються на марноту*^к і говорять пусті слова,

зачинають горе й породжують кривду.^л

5 Вони висиджують яйця отруйної змії і плетуть павучу павутину.^м Якщо хтось скуштує їхнє яйце, то помре,

РОЗД. 58

а Пв 5:12–14

б Пв 32:13

в Пс 105:10, 11
Єр 3:18

РОЗД. 59

г Чс 11:23
Іс 50:2

д Пс 116:1

е Єр 5:25

в Пв 31:16, 17
Пв 32:20
Іс 57:17
Єз 39:23
Мих 3:4

ж Іс 1:15
Єр 2:34
Єз 7:23

з Єр 7:9, 10
Єз 13:8

и Єр 5:1
Єз 22:30
Мих 7:2

і Іс 30:12, 13

к Мих 2:1

л Йв 8:13, 14

Друга кол.

а Іс 57:12

б Єр 6:7
Мих 6:12

в Єр 22:17
Єз 9:9
Мт 23:35

г Рм 3:15–17

д Іс 5:7
Іс 59:15
Єр 5:1
Ам 6:12
Ав 1:4

е Єр 8:15

в Іс 5:30

ж Пв 28:15, 29

з Іс 1:5
Єз 5:5, 6

и Єр 14:7
Ос 5:5

а якщо розчавить його – з нього вилізе гадюка.

6 Їхня павутина не буде для них одягом,

і вчинками своїми вони не накрийються.^а

Їхні вчинки лихі, і руки повні насилля.^б

7 Ноги їхні біжать до зла.

Вони квапляться пролити невинну кров,^в

думки їхні лихі, на стежках їхніх – руйнування й нещастя.^г

8 Вони не пізнали дороги миру,

і на їхніх путях немає справедливості.^д

Вони викривляють свої шляхи,

і жоден, хто ходить ними, не знатиме миру.^е

9 Тому справедливість далеко від нас

і праведність до нас не приходить.

Ми хочемо побачити світло, але довкола темрява, сподіваємось ясного дня, але ходимо в п'їтмі.^в

10 Мов сліпі, ми йдемо, мацаючи стіну,

і ходимо навпомацки,^ж немовби не маємо очей.

Спотикаємось опівдні, наче в сутінках;

серед сильних людей ми як мерці.

11 Усі ми ревемо, наче ведмеді,

і жалібно воркуємо, немов голуби.

Ми сподіваємось справедливості, але даремно, очікуємо спасіння, але воно далеко від нас.

12 Бо наших провин багато перед тобою,^з

а всі гріхи наші свідчать проти нас.^и

58:14 *Або «насолоджуватися». 59:1 *Букв. «важким». 59:4 *Або «порожнечу».

Ми усвідомлюємо свої провини,
добре знаємо свої помилки.^а

13 Чинили ми переступ і зрікалились Єгови,
відвертались від нашого Бога,
говорили про гніт і про бунт,^б

замишляли в серці неправду й лепетали брехню.^в

14 Справедливість відкинута,^г
а праведність стоїть здалека.^д

Правда* спіткнулась на ринковій площі,
і чесність не може туди увійти.

15 Не стало правди*,^е
кожен, хто відвертається від зла, пограбований.
Єгова побачив, і йому це не сподобалось^ж,
бо немає справедливості.^з

16 Він побачив, що ніхто не зараджує цьому,
і дивувався, що немає кому втрутитись.

Тож його рука принесла спасіння*,
і його праведність підтримала його.

17 Тоді він зодягнув праведність, мов панцир,
а на голову поклав шолом спасіння*.^ж

Він одягнув шати помсти^з
і огорнувся ревностю, наче плащем^з.

18 Він усім відплатить за їхні вчинки.^з
люття — противникам,
карою — ворогам.^и
І оstromам він віддасть по заслугі.

59:14 *Або «чесність». **59:15** *Або «чесності». ^аБукв. «і це було злом в його очах». **59:16** *Або «перемогу для нього». **59:17** *Або «перемоги». ^жАбо «безрукавим халатом».

РОЗД. 59

а Езд 9:13
Не 9:33
Дн 9:5

б Іс 31:6
Іс 32:6
Єр 17:13

в Єр 5:23

г Пс 82:2
Ав 1:4

д Іс 5:22,23

е Іс 48:1

є Мих 3:2

ж Еф 6:17
1Фс 5:8

з Пв 32:35
Пс 94:1

и Йв 34:11
Пс 62:12
Єр 17:10

і Іс 1:24
Пл 4:11
Єз 5:13

Друга кол.

а Іс 48:17
Іс 62:11

б Пв 30:1–3
Рм 11:26

в Рм 11:27

РОЗД. 60

г Іс 51:17
Іс 52:1

д Іс 60:19,20

е Іс 11:10

є Іс 49:23

ж Об 21:23,24

з Іс 49:17,18
Іс 54:1

и Іс 49:21,22

і Єр 33:9

19 Ті, що на заході, будуть боятися імені Єгови,
а ті, що на сході,— його слави.

Бо Єгова прийде, мов бурхлива річка,
яку жене його дух.

20 «До Сіону прийде Викупник,^а
прийде до тих нащадків Якова, які відвертаються від переступу»,^б — каже Єгова.

21 «Я укладаю з ними угоду»,^в — говорить Єгова. «Дух мій, що на тобі, і слова, які я вклав у твої уста, не відійдуть від твоїх уст, від уст твоїх дітей* і твоїх онуків^г віднині й повік», — промовляє Єгова.

60 «Устань, жінко! Засяй,
бо з'явилося твоє світло.

Над тобою сяє слава Єгови.^д

2 Бо темрява вкриє землю і густий морок — народи, але над тобою буде сяяти Єгова і на тобі виявиться його слава.

3 Народи підуть до твого світла,^е
і царі^є — до твоєї осайної величі*.^ж

4 Підведи свої очі та подивись довкола!

Усі вони зібралися і йдуть до тебе.

Здалека йдуть твої сини,^з
а дочок твоїх несуть на руках.^и

5 У той час ти подивишся і засяєш,^и
твоє серце затріпоче і сповниться радістю,

59:21 *Букв. «насіння». ^жБукв. «насіння твого насіння». **60:3** *Або «до як-радості твого світанку».

бо до тебе попливуть
скарби моря,
прийдуть до тебе багатства
народів.^а

- 6** І вкриє твою землю* сила-
силенна верблюдів,
молодих верблюдів з Мі-
діяну та Єфи.^б
Прийдуть усі з Шєви.
Вони принесуть золото й
ладан
і прилюдно вихвалятимуть
Єгову.^в
- 7** Усі кедарські^г отари збе-
руться до тебе,
і барани невайотські^д
служитимуть тобі.
Вони зйдуть на мій жер-
товник, і я прийму їх зі
схваленням;^е
я прикрашу свій дім
слави*.^є
- 8** Хто це летить, немов хмари,
мов голуби до своїх голуб-
ників*?
- 9** На мене будуть надіятись
острови.^ж
Таршійські кораблі плывуть
попереду*,
щоб привезти здалека
твоїх синів,^з
а з ними — срібло та золото
на славу імені Єгови,
твого Бога, Святого Ізраї-
левого,
бо він прославить* тебе.^и
- 10** І чужинці збудують твої
мури,
а їхні царі служитимуть
тобі,^і
бо хоч я у гніві вдарив тебе,
але з ласки* своєї виявлю
тобі милосердя.^к
- 11** Твої брами будуть постійно
відкриті,^л

60:6 *Букв. «тебе». 60:7 *Або «свій дім краси». 60:8 *Або «до отворів голубника». 60:9 *Або «як це було колись». ^аАбо «прикрасить». 60:10 *Або «прихильності».

РОЗД. 60

- а Іс 61:6
Ор 2:7, 8
- б 1Хр 1:32, 33
- в Мл 1:11
- г Іс 42:11
- д Бг 25:13
- е Вх 29:39, 42
Іс 56:6, 7
- є Ор 2:9
- ж Іс 51:5
- з Іс 60:4
Іс 66:20
- и Пс 149:4
Іс 52:1
Іс 55:5
- і Езд 7:27
Не 2:7, 8
Іс 49:23
- к Пв 30:3
Пс 30:5
Іс 54:7
Іс 57:17, 18
- л Об 21:25, 26

Друга кол.

- а Іс 60:3, 5
- б Іс 41:11
- в Іс 35:1, 2
- г Іс 41:19
Іс 55:13
- д Пс 132:7
- е Іс 62:12
- є 2Хр 36:20, 21
Іс 49:14
Єр 30:17
Пл 1:4
- ж Іс 35:10
Іс 61:7
Єр 33:10, 11
- з Іс 61:6
- и Іс 49:23
- і Іс 49:26

їх не зачинятимуть ні вдень
ні вночі,
щоб принести тобі багат-
ства народів,
і царі їхні зоблять це
першими.^а

- 12** А кожен народ і кожне цар-
ство, що не служитиме
тобі, загине.
Усі ті народи будуть
повністю знищені.^б
- 13** До тебе прийде слава
Лівану^в —
виросте у тебе ялівець,
ясен та кипарис,^г
щоб прикрасити мою
святиню,
і я прославлю підніжок
своїх ніг.^д
- 14** Прийдуть до тебе сини
твоїх гнобителів і вкло-
няться тобі.
Усі, хто зневажливо ста-
виться до тебе, впадуть
тобі до ніг
і назвуть тебе містом Єгови,
Сіоном Святого Ізраї-
левого.^е
- 15** Ти була покинутою та
зненавидженою, і всі
оминали тебе.^є
Але я зроблю тебе
гордістю навіки,
радістю з покоління
в покоління.^ж
- 16** Ти питимеш молоко
народів^з
і ссатимеш груди царів,^и
ти обов'язково зрозумієш,
що я, Єгова, — твій Спа-
ситель
і що Могутній Бог Яковів —
твій Викупник.^і
- 17** Замість міді впроваджу
я золото,
замість заліза — срібло,
замість дерева — мідь
і замість каміння — залізо.
Я призначу мир твоїм
наглядачем,

а праведність — твоїм начальником.^а

- 18** У твоєму краї більше не почують про насилля, і між кордонами твоїми — про знищення і руйнування.^б

Ти назвеш свої мури Спасінням,^в а брами — Хвалою.

- 19** Не сонце даватиме тобі денне світло і не місяць буде освітлювати тебе сьайвом, а Єгова стане тобі вічним світлом,^г твій Бог буде тобі красою.^д

- 20** Твоє сонце вже не зайде і місяць не сховається, бо Єгова буде для тебе вічним світлом,^е і дні жалоби твоєї закінчатся.^є

- 21** У твоєму народі всі будуть праведними, вони навіки посядуть цей край.

Вони — посаджений мною паросток, діло рук моїх^ж і будуть моєю окрасою.^з

- 22** Нечисленний стане тисячею, і найменший — могутнім народом. Я, Єгова, прискорю це свого часу».

- 61** Дух Всевладного Господа Єгови на мені,^и бо Єгова помазав мене, щоб звідцати добру новину сумирним.^і Він послав мене перев'язувати рани тим, у кого розбите серце, сповіщати полоненим, що вони отримають свободу, а в'язням — що їм відкриються очі,^к

РОЗД. 60

а Іс 1:26
Іс 32:1

б Іс 2:4
Іс 11:9
Іс 54:14
Зх 9:8

в Іс 26:1

г Пс 36:9
Іс 60:1
Об 21:23
Об 22:5

д Зх 2:4, 5

е Пс 27:1
Пс 84:11

є Іс 25:8
Іс 30:19
Іс 35:10

ж Іс 43:6, 7

з Іс 44:23

РОЗД. 61

и Іс 42:1
Мт 3:16

і Мт 11:4, 5
Дії 10:37, 38

к Лк 4:17–21
Лк 7:22
Дії 26:17, 18

Друга кол.

а Іс 34:8

б Іс 25:8
Мт 5:4
Лк 6:21

в Іс 60:21

г Іс 49:8
Іс 51:3

д Іс 44:26
Іс 58:12

є Єз 36:33, 34

є Іс 14:1, 2
Іс 60:10

ж Вх 19:6

з Іс 23:17, 18
Іс 60:5, 7

и Зх 9:12

і Іс 35:10

к Пв 32:4
Пс 33:5
Пс 37:28

- 2** проголошувати рік прихильності* Єгови та день помсти нашого Бога,^а

потішати всіх, хто в жалобі,^б

- 3** і обдарувати тих, хто оплакує Сіон,

замість попелу дати їм покриття для голови, замість жалоби — олію радіщів,

а замість пригніченого духу — шати хвали.

І будуть усі вони названі великими деревами праведності,

паростками Єгови, які прославлятимуть* його.^в

- 4** Вони відбудують давні руїни,

відновлять місця, здавна спустошені,^г

відбудують знищені міста,^д які лежали в руїнах не одне покоління.^є

- 5** «Прийдуть чужинці і пастимуть ваші отари,

вони будуть у вас рільниками та виноградарями.^є

- 6** А вас називатимуть священниками Єгови^ж

і служителями нашого Бога.

Ви будете споживати багатства народів^з

і пишатись їхньою славою*.

- 7** Замість сорому мій народ отримає подвійну частку

і вже не буде принижений, а радітиме своєму спадку.

Вони заволодіють подвійною часткою у своєму краї^и

і знайдуть вічну радість.^і

- 8** Бо я, Єгова, люблю справедливість,^к

61:2 *Або «ласки». **61:3** *Або «прикрашатимуть». **61:6** *Або «багатствами».

а грабіж та несправедливість
ненавиджу.^а

Я вірний, я дам їм плату
і укладу з ними вічну угоду.^б

9 Їхнє потомство* буде знане
серед народів,^в
і їхні нащадки – серед
племен.

Усі, хто побачить їх, зро-
зуміють,
що вони – потомство*, яке
благословив Єгова».^г

10 Єгова буде мені великою
втіхою,

мій Бог буде радістю для
моєї душі,^д

бо він зодягнув мене
в шати спасіння^е

і дав мені вбрання* пра-
ведності,

мов нареченому, який
одягає такий тюрбан,
як у священника,^ж

і мов наречений, яка одягає
свої прикраси.

11 Як земля випускає пра-
ростки

і сад дає прорости посіяно-
му в ньому насінню,

так і Всевадний Господь
Єгова зростить правед-
ність*^з

та хвалу^и перед усіма
народами.

62 Заради Сіону я не буду
мовчати,^к

заради Єрусалима не
заспокоюсь,
доки праведність його
не засяє, мов яскраве
світло,^л

і доки спасіння його не
запалає, як смолоскип.^м

2 «Народи побачать твою*
праведність,^н

і всі царі – твою славу.^о

61:9 *Букв. «насення». **61:10** *Або
«безрукавий халат». **62:2** *Вжитий тут
займенник в оригіналі виступає в ж. р.
і стосується Єрусалима.

РОЗД. 61

а Пр 6:16–19

б Іс 55:3
Єр 32:40

в Зх 8:13

г Іс 65:23

д Іс 65:13

е Іс 52:1
Об 21:2

є Вх 28:39, 41

ж Іс 45:8
Іс 62:1

з Іс 58:11
Іс 60:18
Іс 62:7

РОЗД. 62

и Пс 102:13
Зх 2:12

і Іс 1:26

к Іс 51:5

л Іс 54:1
Іс 60:1

м Іс 49:23
Іс 60:11

Друга кол.

а Єр 33:16

б Іс 49:14
Іс 54:6

в Іс 32:14

г Пс 149:4
Сф 3:17

д Іс 65:18, 19
Єр 32:41

е Іс 61:11
Єр 33:9
Сф 3:19, 20

є Пс 28:49–51
Єр 5:17

І називатимуть тебе новим
ім'ям,^а

яке дасть тобі сам Єгова.

3 Ти станеш прекрасною
короною в руці Єгови,
царським тюрбаном у
долоні свого Бога.

4 Відтоді вже ніхто не ска-
же про тебе, що ти
покинута,^б

а про твою землю, що вона
спустошена.^в

Тебе будуть називати
“У ній моя втіха”,^г

а твою землю – “Заміжня”.
Бо Єгова втішатиметься
тобою

і твоя земля буде мов
заміжня жінка.

5 Як молодий чоловік одру-
жується з дівчиною,
так твої сини одружаться
з тобою.

І як наречений радіє
нареченому,

так Бог твій радітиме
тобою.^д

6 На твоїх мурах, Єрусалиме,
я поставив вартових.

Нехай вони ніколи не
замовкають, ні вдень
ні вночі.

Ті, що говорять про Єгову,
не мовчять!

7 Не замовкайте перед ним,
доки він міцно не утвер-
дить Єрусалима,
щоб це місто було про-
славлене на землі».^е

8 Єгова поклявся, піднявши
свою могутню праву
руку:

«Я більше не віддам твого
зерна ворогам,

і чужинці не питимуть тво-
го молодого вина, над
яким ти трудилась».^є

9 Хліб будуть їсти ті, хто
збирає зерно, і вони ви-
хвалятимуть Єгову.

І ти, хто збирає виноград,
будуть пити вино на свя-
тих подвір'ях моїх». ^а

10 Виходьте, виходьте через
брами.

Очистьте дорогу для
народу. ^б

Прокладіть, прокладіть
шлях.

Повідкидайте каміння. ^в

Піднесіть знак* для
народів. ^г

11 Єгова проголосив аж до
кінців землі:

«Скажіть дочці Сіону:
"Ось надходить твое
спасіння!" ^а

Він має з собою нагороду,
перед ним заплата, яку він
платить"». ^б

12 І будуть називати їх святим
народом, викупленим
Єговою, ^в

а тебе називатимуть
Розшукувана, Місто
непокинута. ^ж

63 Хто це йде з Едому, ^а
з Бџри, ^б в яскравому
барвистому* вбранні?

Хто це, одягнений у велич-
ні шати,
крокує в могутності своїй?
«Це я – той, хто говорить
про праведність
і має велику силу, щоб
рятувати».

2 Чому твої шати червоні
і одяг твій – мов у тих, що
топчуть виноград у да-
вильні? ^а

3 «Я сам топтав виноград
у чані,
зі мною не було нікого
з людей.

Я топтав їх у гніві,
у люті чавив. ^к

Їхня кров бризкала мені
на одяг,

РОЗД. 62

а Пв 14:23
Іс 65:21, 22

б Іс 40:3
Іс 48:20

в Іс 57:14

г Езд 1:1, 3
Іс 11:12
Іс 49:22

д Зх 9:9
Мт 21:5
Ів 12:15

е Іс 40:9, 10
Об 22:12

є Пс 107:2, 3

ж Іс 54:7

РОЗД. 63

з Пс 137:7
Іс 34:5, 6

и Ам 1:12

і Йл 3:13
Об 14:19, 20
Об 19:15

к Іс 34:2

Друга кол.

а Іс 34:8
Іс 35:4
Іс 61:1, 2

б Іс 51:9
Іс 52:10
Іс 59:16

в Єр 25:15, 16

г Пс 78:12
Пс 105:5

д Вх 24:7

е Вх 14:30

є Вх 3:7

ж Вх 14:19
Вх 23:20

з Пв 7:8

и Вх 19:4
Пв 1:31

і Пв 9:7

к Дії 7:51
Еф 4:30

л Лв 26:14, 17
Пв 28:63

м Єр 21:5

і всі мої шати поплями-
лись.

4 Бо в моєму серці – день
помсти. ^а

і вже настає рік моїх
викуплених.

5 Я дивився, але помічника
не було,

дивувався, що ніхто не
прийшов на допомогу.

Тож своєю рукою я приніс
спасіння*, ^б

і моя лють підтримала
мене.

6 У своєму гніві я чавив
народи,

я напоїв їх своєю люттяю ^в
і вилив їхню кров на
землю».

7 Я буду говорити про відда-
ну любов Єгови

і вихвалитиму Єгову
за все, що Єгова зробив
для нас, ^г

за те, що він зробив Ізраї-
лю багато доброго,
бо він милосердний і його
віддана любов велика.

8 І він сказав: «Вони дійсно
мій народ, сини, які не
зрадять*», ^а

Тож він став для них
Спасителем. ^б

9 Завжди, коли страждали
вони, страждав і він, ^в

і його власний посланець*
рятував їх. ^ж

З любові та співчуття він
викупляв їх. ^з

Він піднімав їх і носив усі
дні в давнину. ^д

10 Але вони збунтувались ^а
і засмутили його святий
дух. ^к

Тому він став їхнім воро-
гом ^г

і воював проти них. ^ж

63:5 *Або «перемогу». **63:8** *Або «не
будуть віроломні». **63:9** *Або «ангел
його присутності».

62:10 *Або «сигнальний прапор». **63:1**
*Або, можливо, «яскраво-червоному».

- 11** І вони згадували давні часи,
дні його слуги Мойсея:
«Де Той, хто вивів їх з моря^а разом з пастухами своєї отари?»^б
Де Той, хто вклав у нього свій святий дух?»^в
- 12** Де Той, хто своєю величною рукою вів Мойсея за праву руку?^г
Де Той, хто розділив перед ними води,^д щоб увіковічити своє ім'я?»^е
- 13** Де Той, хто перевів їх через бурхливі* води, мов коня через рівнину^ж, і не дав їм спіткнутись?
- 14** Як людина дає худобі зійти в долину, щоб спочити, так дух Єгови давав спочинок їм». ^з
Так ти вів свій народ, щоб зробити собі величне* ім'я.^и
- 15** Подивися з небес і поглянь зі своєї величної оселі, святої і славетної*! Де твоя ревність і твоя могутність?
Де твоє глибоке співчуття^к та милосердя?»^л
Ти стримав їх від нас.
- 16** Таж ти — наш Батько.^м Навіть якби Авраам нас не знав і Ізраїль не визнавав нас, ти, Єгово,— наш Батько. Наш Викупник — таке ім'я твоє віддавна.^н
- 17** Чому ж ти, Єгово, дозволяєш нам сходити* з твоїх доріг?

63:13 *Або «глибокі». **63:14** *Або «пустелю, степ». **63:14** *Або «гарне». **63:15** *Або «прекрасної». **63:17** *Або «спричиняєш, щоб ми сходили».

РОЗД. 63

- а Вх 14:30
Іс 51:10
- б Пс 77:20
- в Чс 11:16, 17
- г Вх 6:1, 6
Вх 15:16
- д Вх 14:21, 22
- е Вх 9:15, 16
Вх 14:17
Рм 9:17
- є ІсН 22:4
- ж 2См 7:23
Не 9:10
- з Єр 31:20
- и Пв 4:31
Не 9:17
- і Вх 4:22
- к Іс 41:14

Друга кол.

- а Іс 6:10
- б Пс 74:2
Пс 80:14, 15
- в 2Хр 36:19
Іс 64:11
Пл 1:10

РОЗД. 64

- г Вх 34:10
- д Ав 3:6
- е Пс 130:6–8
Іс 25:9
Мих 7:7
1Кр 2:9
- є Сф 2:3
Дії 10:34, 35

- ж Іс 1:21
Іс 63:10

Чому дозволяєш*, щоб наш серця зачерствіли і не боялись тебе?»^а

Повернися заради своїх слуг,

заради племен, які належать тобі!»^б

18 Недовго твій святий народ мав власність.

Вороги наші потоптали твою святиню.^в

19 Ми вже давно стали подібні до тих, над ким ти ніколи не правив, до тих, хто ніколи не називався твоїм іменем.

64 Якби ж ти роздер неба, якби ж ти зійшов, щоб перед тобою затряслися гори,—

2 як від вогню горить хмиз і закипає вода,—

тоді б твоє ім'я стало знамим для твоїх ворогів і перед тобою затремтіли б усі народи!

3 Коли ти здійснивав грізні діла, яких ми не сподівалися,^г

ти сховався і перед тобою тряслися гори.^д

4 З давніх-давен ніхто не чув, ніхто не прихилив вуха і не бачив іншого Бога, окрім тебе,

який заступається за тих, хто покладає на нього свої сподівання*.^е

5 Ти вийшов назустріч тим, хто радіє і поводиться праведно,^є

хто пам'ятає тебе і тримається твоїх доріг.

Ти обурювався через те, що ми постійно грішили.^ж

Довго ми ходили в гріхах, тож чи будемо врятовані?

63:17 *Букв. «робиш». **64:4** *Або «терпеливо на нього чекає».

- 6** Усі ми стали як нечиста людина,
а всі наші праведні вчинки — немов одяг під час менструації.^а
Ми зів'янемо, як листя,
і наші провини, немов вітер, віднесуть нас геть.
- 7** Ніхто не кличе твого імені,
не прагне триматись тебе,
бо ти сховав від нас своє обличчя,^б
і ти лишаєш нас чахнути*
через^в наші провини.
- 8** Але Єгово, ти наш Батько.^г
Ми глина, а ти наш Гончар*.^г
і всі ми — витвір твоїх рук.
- 9** Не гнівайся так сильно,
Єгово,^д
і наші провини не пам'ятай вічно.
Благаємо, подивись на нас,
бо всі ми — твій народ!
- 10** Твої святі міста перетворились на пустелю.
Сіон опустів,
Єрусалим обезлюднів.^е
- 11** Наш дім*, святий і славетний*,
в якому тебе вихваляли наші прабатьки,
спалений вогнем.^е
Усе, що було дороге для нас,
лежить у руїнах.
- 12** Невже, Єгово, ти й далі будеш стримуватись?
Невже й далі мовчатимеш і дозволиш нам так тяжко страждати?*
- 65** «Я дозволив, щоб мене шукали ті, хто раніше не питав про мене.
Я дозволив, щоб мене знайшли ті, хто раніше не шукав мене.^з

64:7 *Букв. «танути». ^в Букв. «рукою».
64:8 *Або «Той, хто сформував нас».
64:11 *Або «храм». ^в Або «прекрасний».

РОЗД. 64

а Льв 12:2
Льв 15:20

б Пв 31:17
Іс 57:17

в Іс 63:16

г Іс 29:16
Іс 45:9
Єр 18:6

д Пс 74:1
Пс 79:5

е Пс 79:1
Пл 1:4
Пл 5:18
Мих 3:12

є 2Хр 36:17, 19
Єр 52:12, 13

ж Пс 74:10, 11
3х 1:12

РОЗД. 65

з Іс 55:6, 7

Друга кол.

а Рм 10:20, 21

б Пв 31:27
Не 9:29
3х 7:11

в Іс 59:7, 8
Єр 35:15

г Єр 5:23

д 2Цр 17:16, 17
Єр 32:29

е Іс 1:29
Іс 66:17

є Чс 19:16

ж Льв 11:7, 8
Іс 66:17

з Пв 14:3

и Пс 50:3, 21
Єр 16:18
Єз 11:21

і Вх 20:4, 5
Льв 26:39

к 1Цр 22:41, 43
2Цр 12:3

- І сказав народові, який не кликав мого імені: “Ось я, ось я!”^а
- 2** Цілий день я простягав руки до народу впершого,^б
який тримається недоброї дороги^в
і йде за своїми думками.^г
- 3** Ці люди не перестають ображати мене прямо в обличчя,^д
приносючи жертви в садах^е і спалюючи приношення на цеглі.
4 Вони сидять між гробницями,^є
ночують у сховках*
і їдять свинину,^ж
а в посуді їхньому — юшка з усіякої мерзоти*.^з
- 5** Вони говорять іншим: “Тримайся подалі, не підходь до мене,
бо я святіший від тебе*!”
Такі люди — то дим у моїх ніздрях, то вогонь, що палає весь день.
- 6** Це записано переді мною.
Я не мовчатиму,
а відплачу їм,^и
я відплачу їм повною мірою*
7 за їхні провини і за провини їхніх прабатьків,^і —
каже Єгова. —
Оскільки вони спалювали приношення на горах і ганьбили мене на пагорбах,^к
то найперше, що я зроблю, — це відміряю їм повну* плату».
- 8** Так говорить Єгова:
«Якщо виноградне гроно налите молодим вином,

65:4 *Або, можливо, «у куренях».
^в Або «нечиста». 65:5 *Або, можливо, «бо я передам тобі свою святість».
65:6, 7 *Букв. «у їхню пазуху».

то кажуть: "Не нищ його,
бо воно добре**".

Саме це я зроблю заради
своїх слуг –

їх усіх я не знищу.^а

9 Я виведу з Якова потомків*

і з Юди – спадкоємців,
які заволодіють моїми
горами.^б

Мої обранці успадкують
той край,

і слуги мої житимуть
у ньому.^в

10 Тоді Шарон^г стане пасови-

щем для овець,
а долина Ахор^а – місцем
спочинку для отар.

Все це для мого народу,
який шукає мене.

11 Але ви серед тих, хто

покидає Єгови,^в

хто забуває мою святу
гору,^с

хто накриває стіл для бога
удачі,

а для бога долі наповнює
келихи приправленим
вином.

12 Тож я зроблю так, що ва-

шою долею стане меч^ж
і всі ви попадаєте навкол-
лішки та будете вбиті.^з

Бо я кликав, а ви не від-
повідали,

я говорив, а ви не слухали.^и

Ви постійно робили те, що
було злом у моїх очах,

і обирали те, що мені не
до вподоби.^и

13 Тому так говорить Все-

владний Господь Єгова:
«Мої слуги будуть їсти, а ви

будете голодувати.^к

Мої слуги будуть пити,^л

а вас буде мучити спрага.

Мої слуги будуть тішитися,^м
а вас покрие сором.^н

РОЗД. 65

а Єр 30:11
Ам 9:8

б Іс 60:21
Єз 37:21
Ов 17

в Іс 61:7
Сф 3:20

г Іс 33:9

д ІсН 7:24
Ос 2:15

е Іс 1:4

є 2Хр 28:24
2Хр 34:25

ж Льв 26:25
Єз 6:13

з Єз 9:6

и 2Хр 36:15, 16

і Іс 66:3

к Пс 37:19, 25
Ам 8:11

л Іс 49:10

м Іс 66:14

н Іс 66:5

Друга кол.

а Іс 62:2
Єр 33:16

б Пв 6:13

в Іс 12:1
Єр 31:12
Сф 3:14, 15

г Езд 5:2
Іс 51:16
Іс 66:22
2Пт 3:13

д Об 21:1, 4

е Іс 51:11

є Іс 62:4
Єр 32:41

ж Іс 25:8
Єр 31:12

14 Мої слуги будуть вигукува-
ти з радості в серці,
а ви будете кричати від
сердечного болю
і голосити через зламаний
дух.

15 Від вас залишиться тільки
ім'я, яке стане в устах мо-
їх обранців прокляттям.
Всевладний Господь Єгова
погубить кожного з вас,
а своїм слугам дасть інше
ім'я.^а

16 І кожен, хто шукає собі
благословення на землі,
отримає благословення
від Бога правди*,

і кожен, хто присягається
на землі,

присягатиметься Богом
правди*.^б

Бо колишні лиха^в забу-
дуться,

вони зникнуть з-перед мо-
їх очей.^в

17 Ось я творю нові небеса
і нову землю,^г

і минуле вже не буде
згадуватись*

і не прийде на серце.^д

18 Тому тіштеся і повіки ра-
дійте тим, що я творю.

Бо я творю Єрусалим на
втіху

і народ його – для безмеж-
ної радості.^е

19 Я буду тішитись Єрусали-
мом та радіти своїм
народом.^є

І там уже не чутимуть
плачу і голосіння.^ж

20 «Не буде там більше не-
мовляти, яке прожило б
лише кілька днів,
ані старого, який не до-
сягнув би повноти своїх
днів.

65:16 *Або «вірності». Букв. «Амін».

65:17 *Або «пам'ятатись».

65:8 *Букв. «благословення». **65:9**

*Букв. «насіння».

Тоді чоловік помре молодим, навіть якщо матиме 100 років, грішник стягне на себе прокляття і в столітньому віці*.

- 21 Люди побудують доми й житимуть у них,^a насадять виноградники і їстимуть їхні плоди.^b
- 22 Не будуть вони будувати, щоб хтось інший жив, і не будуть садити, щоб хтось інший споживав. Бо дні мого народу стануть мов дні дерева,^b і мої обранці сповна насолодяться працею своїх рук.

- 23 Не будуть вони трудитися марно^c чи народжувати дітей на горі, адже вони і їхні нащадки — потомство*, яке благословив Єгова.^d

- 24 Ще перед тим, як вони поклоняться, я відповім. Щойно вони почнуть говорити, я їх почую.

- 25 Вовк та ягня будуть пастися разом, і лев їстиме солому, наче бик,^e а для змія поживою стане порох. Вони не будуть чинити лиха і нікому не завдаватимуть шкоди на всій святій моїй горі»,^e — говорить Єгова.

- 66** Так говорить Єгова: «Небеса — мій престол, а земля — підніжок для моїх ніг.^ж Який же дім ви збудуєте мені^з

65:20 * Або, можливо, «і той, хто не доживе до 100 років, буде вважатися проклятим». 65:23 * Букв. «насіння».

РОЗД. 65

a Єр 31:4

b Іс 62:8
Am 9:14

в Пс 92:12–14

г Льв 26:3–5
Пв 28:4д Іс 61:9
Іс 66:22е Іс 35:9
Ос 2:18є Іс 2:3, 4
Іс 11:6–9
Мих 4:2

РОЗД. 66

ж Мт 5:34, 35

з 2Хр 6:18
Дії 17:24

Друга кол.

а 1Хр 28:2
Дії 7:48–50

б Іс 40:26

в 2Цр 22:18, 19
Лк 18:14

г Іс 1:11

д Льв 11:27

е Пв 14:8

є Льв 2:1, 2

ж Іс 1:13

з Пв 28:15

и Єр 7:13

і 2Цр 21:9
Іс 65:3к Іс 5:18, 19
Іс 29:13

і де може бути місце мого перебування?»^а

- 2 «Усе це створила моя рука, і так усе це з'явилося,— каже Єгова.^б —

Ось на кого я буду зважати:

на смиренного, на зламаного духом і на того, хто з трепетом ставиться до мого слова.^в

- 3 Той, хто ріже бика,— як той, хто вбиває людину;^г хто складає у жертву вівцю — наче той, хто ламає шию собаці;^д

хто приносить дар — немов той, хто приносить свинячу кров,^е

а хто палить ладан^є для нагадування — немов той, хто благословляє заклинаннями*.^ж

Ті люди обрали свої власні дороги, і їм^з приємна мерзота.

- 4 Тож я оберу для них покарання^а і спроваджу на них те, чого вони бояться. Адже, коли я кликав, ніхто з них не відгукувався, коли говорив, ніхто не слухав.^в

Вони постійно робили те, що було злом у моїх очах,

і обирали те, що мені не до вподоби».^і

- 5 Послухайте слова Єгови, послушайте ви, що з трепетом ставитесь до його слова:

«Ваші брати, які вас ненавидять і проганяють через моє ім'я, говорили: “Нехай славиться Єгова!”^к

66:3 * Або, можливо, «той, хто вихваляє ідола». ^ж Або «їхній душ».

Але Він з'явиться — і ви
радітимете,
а вони будуть засоро-
млені».^а

- 6** З міста доноситься
гамір, шум доноситься
з храму!

Це Єгова відплачує своїм
ворогам по заслугі.

- 7** Не встигла вона відчуті
пологові муки, як уже
народила.^б

Перш ніж настали перейми,
сина привела на світ.

- 8** Хто чув про щось таке?
Хто таке бачив?

Хіба народиться край за
один день?

Хіба з'явиться народ
в одну мить?

Проте щойно в гори Сіон
почалися пологові му-
ки, вона народила си-
нів.

- 9** «Невже, відкривши утробу,
я не дам народити? —
говорить Єгова. —

Невже я закрию утробу
жінці, яку охопили поло-
гові муки?» — каже твій
Бог.

- 10** Радійте з єрусалимською
дочкою і тіштесь з нею,^в
усі, хто любить її!^г

Веселіться з нею, всі, хто її
оплакує!

- 11** Бо ви доскочу будете ссати
її груди розради,
будете впиватися і тиши-
тися її безмежною
славою.

- 12** Адже так говорить Єгова:
«Я виливаю на неї мир,
немов річку,^д
а славу народів — мов
потік,^е що виходить з бе-
регів.

Вас будуть годувати грудь-
ми, носити на руках
і гойдати на колінах.

РОЗД. 66

а Іс 65:13, 14
Єр 17:13, 18

б Іс 54:1

в Іс 44:23

г Пс 137:6

д Іс 9:7

е Іс 60:3
Ор 2:7

Друга кол.

а Іс 51:3

б Іс 44:28
Іс 65:18, 19

в Іс 59:18

г Пв 4:24

д Пс 50:3
Єр 25:32, 33

е 2Фс 1:7, 8

е Іс 1:29
Іс 65:3

ж Лв 11:7, 8
Іс 65:4

з Лв 11:29

и Бт 10:4

і Бт 10:6, 13

к Бт 10:2
Єз 27:12, 13

- 13** Як мати потішає свого
сина,

так і я потішатиму вас.^а

І ви потішитесь, дивлячись
на Єрусалим.^б

- 14** Ви поглянете — і серце
ваше зрадіє,

ваші кості сповняться сил,
як зелена трава.

Я, Єгова, покажу своїм
слугам могутню руку*
свою,

а ворогів засуджу».^в

- 15** «Бо Єгова прийде, як
вогонь,^г

а колісниця його — наче
шалений вітер,^д

щоб відплатити їм лютим
гнівом,
щоб докорити палючим
полум'ям.^е

- 16** Єгова, мов палючий во-
гонь, виконає свій вирок,
він підніме меча на весь
народ*,
і багато буде вбитих
Єговою.

17 Загине кожен, хто освя-
чується та очищається, аби по-
клонятися в садах*,^в ідучи за
тим, хто посередині. Загине й
кожен, хто їсть свинину,^ж ми-
шей та всіляку мерзоту,^з — про-
мовляє Єгова. — **18** Я знаю їх-
ні діла і думки, тому йду, щоб
зібрати людей усіх народів та
мов. Вони прийдуть і побачать
мою славу».

19 «Я поставлю серед них
знак і декого з врятованих по-
шлю до народів: до Таршішу,^и
Пулу й Луду,^і до тих, хто на-
пинає лука, до Тувалу і Ява-
ну,^к на далекі острови, — до лю-
дей, які ще не чули про мене
й не бачили моєї слави. І вони

66:14 *Або «силу». **66:16** *Або «кож-
не тіло». **66:17** *Йдеться про сади, які
використовувалися для поклоніння ідо-
лам.

розкажуть народам про мою славу.^a **20** І приведуть вони всіх ваших братів з усіх народів^b як дар для Єгови, привезуть їх до моєї святої гори, Єрусалима, на конях і колісницях, у критих возах, на мулах і швидких верблюдах,— каже Єгова,— подібно до того, як ізраїльський народ приносить у чистій посудині дар до дому Єгови».

21 «А декого з них,— говорить Єгова,— я зроблю священиками і левітами».

22 «Бо як стоятимуть переді мною нові небеса і нова земля,^a які я творю,— промовляє

РОЗД. 66

a Іс 60:3
Мн 1:11
б Пв 30:1–3
Іс 11:16
Іс 43:6
Іс 60:4,9
в Іс 65:17,18
2Пт 3:13
Об 21:1

Друга кол.

a Іс 65:23
Єр 31:35,36
б Пс 86:9
Зх 14:16
Мн 1:11
в Іс 34:10
Мт 25:41
Мр 9:47,48
2Фс 1:9

Єгова,— так стоятимуть ваші потомки* і ваше ім'я».^a

23 «Від новомісяччя до новомісяччя і від суботи до суботи

всі люди* приходитимуть, щоб вклонитись^a мені,^b — каже Єгова.—

24 Вони підуть і побачать трупи людей, які збунтувалися проти мене.

Черва на них не погине, і вогонь їхній не загасне;^a усі люди* будуть бридитись ними».

66:22 *Букв. «насіння». **66:23, 24** *Або «кожне тіло». **66:23** ^aАбо «поклоняться».

КНИГА ЄРЕМІЇ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Бог призначає Єремію пророком (1–10) Гілка мигдалевого дерева (11, 12) Киплячий казан (13–16) Бог зробив Єремію «укріпленим містом» (17–19) 2 Ізраїль покидає Єгову заради інших богів (1–37) Ізраїль — здичавілий виноград (21) Заплямований кров'ю поділ (34) 3 Велике відступництво Ізраїля (1–5) Ізраїль і Юда винні у перелюбі (6–11) Заклик покаятися (12–25) 4 Покаяння веде до благословень (1–4) Лихо прийде з півночі (5–18) Єремія відчуває сильний біль через лихо, що надходить (19–31) 5 Народ відкидає повчання Єгови (1–13) Вигублені, але не дощенту (14–19) Єгова притягує народ до відповідальності (20–31)	6 Наближається облога Єрусалима (1–9) Єгова вилле свій гнів на Єрусалим (10–21) Кажуть: «Мир!» — а миру немає (14) Напад жорстокого народу з півночі (22–26) Єремія має випробувувати народ, мов метал (27–30) 7 Покладатися на храм Єгови марно (1–11) Храм стане як Шіло (12–15) Фальшиве поклоніння засуджено (16–34) Поклоніння Цариці небес (18) Принесення в жертву дітей у долині Гіннома (31) 8 Народ обирає неправедний шлях (1–7) Немає мудрості без слова Єгови (8–17) Єремія оплакує Юдині рани (18–22) «Хіба немає бальзаму в Глеаді?» (22)

- 9 Глибокий смуток Єремії (1–3а)
Єгова притягує до відповідальності Юду (36–16)
Плач над Юдою (17–22)
Хвалиться тим, що знаєте Єгову (23–26)
- 10 Боги народів не зрівняються з живим Богом (1–16)
Знищення і вигнання неминучі (17, 18)
Єремія горює (19–22)
Молитва пророка (23–25)
Не в волі людини скеровувати свої кроки (23)
- 11 Юда порушує угоду з Богом (1–17)
Божків стільки, скільки міст (13)
Єремія — як покірне ягня, котре ведуть на заріз (18–20)
Проти Єремії виступають жителі його міста (21–23)
- 12 Єреміїна скарга (1–4)
Відповідь Єгови (5–17)
- 13 Ні до чого не придатний лляний пояс (1–11)
Дзбани з вином розбиті (12–14)
Невиправна Юда піде у вигнання (15–27)
«Хіба кушитянин може змінити колір своєї шкіри?» (23)
- 14 Посуха, голод і меч (1–12)
Лжепророків засуджено (13–18)
Єремія визнає гріхи народу (19–22)
- 15 Єгова не змінить свого присуду (1–9)
Нарікання Єремії (10)
Відповідь Єгови (11–14)
Молитва Єремії (15–18)
Єремія втішився, коли з'їв Божі слова (16)
Єгова робить Єремію укріпленим муром (19–21)
- 16 Єремії не слід одружуватись, бути в жалобі чи постити (1–9)
Бог карає народ, але потім повертає його у край (10–21)
- 17 Гріх Юди висічений різцем (1–4)
Благословенна людина, яка покладається на Єгову (5–8)
Зрадливе серце (9–11)
Єгова — надія Ізраїля (12, 13)
- Молитва Єремії (14–18)
Освячуйте суботу (19–27)
- 18 Глина в руках гончаря (1–12)
Єгова повертається до Ізраїля спиною (13–17)
Змова проти Єремії; його прохання (18–23)
- 19 Бог наказує Єремії розбити глечик (1–15)
Ваалу приносять у жертву дітей (5)
- 20 Пашхур ударив Єремію (1–6)
Єремія не може не проповідувати (7–13)
Боже слово мов палючий вогонь (9)
Єгова як грізний воїн (11)
Нарікання Єремії (14–18)
- 21 Єгова відхиляє прохання Седекії (1–7)
Люди мають обрати життя або смерть (8–14)
- 22 Звістки засуду невірним царям (1–30)
Царю Шаллumu (10–12)
Царю Єгоякиму (13–23)
Царю Конії (24–30)
- 23 Добрі пастирі і погані (1–4)
Безпека під правлінням «праведного пагона» (5–8)
Лжепророків засуджено (9–32)
«Тягар» від Єгови (33–40)
- 24 Добрі фіги і погані фіги (1–10)
- 25 Єгова судиться з народами (1–38)
Народи служитимуть Вавилону 70 років (11)
Чаша вина Божої люті (15)
Лихо від народу до народу (32)
Вбиті Єговою (33)
- 26 Єремії загрожує смерть (1–15)
Єремія врятувався (16–19)
Старійшини краю цитують пророцтво Михея (18)
Пророк Урія (20–24)
- 27 Вавилонське ярмо (1–11)
Седекія має підкоритись Вавилону (12–22)
- 28 Єремія і лжепророк Хананія (1–17)

- 29 Лист Єремії до вигнанців у Вавилоні (1–23)
Ізраїль повернеться через 70 років (10)
Звістка для Шемаї (24–32)
- 30 Обітници про повернення народу і його зцілення (1–24)
- 31 Останок Ізраїля знову заселять край (1–30)
Рахіль плаче за своїми дітьми (15)
Нова угода (31–40)
- 32 Єремія купує поле (1–15)
Молитва Єремії (16–25)
Відповідь Єгови (26–44)
- 33 «Я поверну полонених цього краю» (1–13)
Безпека під правлінням «праведного пагона» (14–16)
Угода з Давидом і священниками (17–26)
Угода з днем і угода з ніччю (20)
- 34 Присуд Седекії (1–7)
Народ порушив угоду про звільнення рабів (8–22)
- 35 Рехавівці показали приклад послуху (1–19)
- 36 Єремія диктує, а Барух записує у сувій (1–7)
Барух читає вголос із сувою (8–19)
Єгояким спалює сувій (20–26)
Написано ще один сувій (27–32)
- 37 Халдеї відступили тимчасово (1–10)
Єремію ув'язнили (11–16)
Седекія зустрічається з Єремією (17–21)
Єремії щодня дають хліб (21)
- 38 Єремію вкинули до водозбору (1–6)
Евед-Мелех рятує Єремію (7–13)
Єремія закликає Седекію здатися (14–28)
- 39 Падіння Єрусалима (1–10)
Седекія втікає; потрапляє в полон (4–7)
Наказ охороняти Єремію (11–14)
Евед-Мелеху буде збережено життя (15–18)
- 40 Невузарадан звільняє Єремію (1–6)
- Гедалію поставлено над усім краєм (7–12)
Змова проти Гедалії (13–16)
- 41 Ізмаїл убив Гедалію (1–10)
Ізмаїл втікає від Йоханана (11–18)
- 42 Народ просить Єремію звернутися до Бога за керівництвом (1–6)
Єгова відповідає: «Не йдіть до Єгипту» (7–22)
- 43 Народ не слухається і йде до Єгипту (1–7)
Слово Єгови до Єремії в Єгипті (8–13)
- 44 На юдеїв у Єгипті спаде лихо (1–14)
Народ відкидає Боже застереження (15–30)
Поклоніння «Цариці небес» (17–19)
- 45 Звістка Єгови для Баруха (1–5)
- 46 Пророцтво про Єгипет (1–26)
Єгипет буде завойований Навуходоносором (13, 26)
Обітници, дані Ізраїлю (27, 28)
- 47 Пророцтво про філістимлян (1–7)
- 48 Пророцтво про Моав (1–47)
- 49 Пророцтво про аммонітян (1–6)
Пророцтво про Едом (7–22)
Едом припинить своє існування як народ (17, 18)
Пророцтво про Дамаск (23–27)
Пророцтво про Кедар і Хацор (28–33)
Пророцтво про Елам (34–39)
- 50 Пророцтво про Вавилон (1–46)
Утікайте з Вавилону (8)
Ізраїль повернеться (17–19)
Води Вавилону висохнуть (38)
Вавилон ніколи не буде заселений (39, 40)
- 51 Пророцтво про Вавилон (1–64)
Мідійці зненацька захоплюють Вавилон (8–12)
У Євфрат жбурляють книгу (59–64)
- 52 Седекія збунтувався проти Вавилону (1–3)
Навуходоносор бере в облогу Єрусалим (4–11)
Знищення міста і храму (12–23)
Народ забрано у вигнання до Вавилону (24–30)
Єгояхіна звільнено з в'язниці (31–34)

1 Слова Єремії*, сина Хілкїї, одного зі священників з Анатота,^а що у Веніяминьовому краї. **2** У 13-й рік правління юдейського царя Йосїї,^б Амбонного^в сина, Єгова промовив це слово. **3** Він промовляв і за днів юдейського царя Єгоакїма,^г Йосїїного сина, аж до закінчення 11-го року правління юдейського царя Седекїї,^д сина Йосїї, коли п'ятого місяця мешканці Єрусалима пішли у вигнання.^е

4 Отож почув я слово Єгови:

5 «Перш ніж сформувати тебе в утробі, я знав* тебе,^е перш ніж ти народився^ж, я освятив^д тебе.^ж Я зробив тебе пророком для народів».

6 Але я відповів: «О Все-владний Господи Єгово! Таж я не вмю говорити,^з бо я ще молодий!»^и

7 Тоді Єгова промовив: «Не кажи: “Я ще молодий!” Бо ти підеш до всіх, до кого я пошлю тебе, і будеш говорити усе, що я накажу тобі.^и»

8 Не лякайся їхнього вигляду,^к бо Єгова говорить: “Я з тобою, щоб тебе рятувати”».^л

9 Потім Єгова простягнув руку і торкнувся моїх уст.^м Єгова сказав мені: «Я вклав свої слова тобі в уста.» **10** Цього дня я поставив тебе над народами й царствами, щоб виривати з коренем і валити, руйнувати і нищити, будувати і садити».^о

11 І знову я почув слово Єгови: «Що ти бачиш, Єремїє?»

1:1 * Можливо, озн. «Єгова звеличує». 1:5 * Або «вибрав». # Букв. «вийшов з утроби». ^ Або «відділив».

РОЗД. 1

а Існ 21:8, 18
б 2Цр 22:1, 2
в 2Цр 21:19, 20
г 2Цр 24:1
2Хр 36:4
д 2Цр 24:18, 19
е 2Цр 25:8, 11
Єр 52:12, 15
є Сд 13:5
Пс 139:15, 16
ж Лк 1:13, 15
з Вх 4:10
и 1Цр 3:5, 7
і Вх 7:1, 2
к Єз 2:6
л Вх 3:11, 12
Єр 15:20
Дп 18:9, 10
м Іс 6:7
н Вх 4:12, 15
Єз 33:7
о Єр 18:7–10
Єр 24:5, 6

Друга кол.

а Єр 6:1
Єр 10:22
б Єр 5:15
Єр 6:22
Єр 25:9
в Єр 39:3
г Пв 28:52
Єр 34:22
Єр 44:6
д Існ 24:20
2Цр 22:17
2Хр 7:19, 20
е Єз 8:10, 11
Ос 11:2

е Іс 2:8

ж Єз 2:6

з Єр 15:20
Єр 20:11
Єз 3:8
Мих 3:8

А я відповів: «Бачу гілку мигдалевого дерева*».

12 Тож Єгова промовив: «Правильно, бо я пильную*, щоб виконати своє слово».

13 Тоді Єгова вдруге запитав мене: «Що ти бачиш?» Я ж відповів: «Бачу киплячий* казан^ж, а отвір його нахилений з півночі на південь». **14** І сказав мені Єгова:

«З півночі виллється лихо на всіх жителів краю.»^а

15 Бо я скликаю всі племена північних царств,— промовляє Єгова.^б —

Вони зійдуться й поставлять свої престולי при вході до брам Єрусалима^в

та довкола всіх його мурів і біля всіх Юдиних міст.^г

16 Я оголошу їм вирок, які виніс за всі їхні лихі вчинки,

бо вони покинули мене,^д вони спляють приношення для інших богів^е і вклоняються ділу своїх рук.^є

17 Але ти приготуйся*, встань і говори їм усе, що я накажу тобі.

Не лякайся їх,^ж інакше я наведу на тебе страх перед ними.

18 Бо я зробив тебе сьогодні укріпленим містом, залізним стовплом і мідним муром, щоб ти встояв перед усім краєм,^з перед царями Юди і її князями,

1:11 * Букв. «того, що пробуджується».

1:12 * Тут у євр. тексті гра слів: «мигдалеве дерево» (вірш 11) і «пильную» мають такий самий корінь. 1:13 * Букв. «роздмухуваний»; вказує на вогонь, який роздмухували під казаном. # Або «казан з широким горлом». 1:17 * Букв. «підпережи свої стегна».

перед священниками
і народом.^а

19 Вони будуть боротися з тобою, але не здолають тебе, бо Єгова говорить: “Я з тобою,^б щоб тебе рятувати”^в.

2 І я почув слово Єгови: **2** «Піди і проголоси Єрусалиму: “Так говорить Єгова:

«Я добре пам'ятаю відданість*, яку ти виявляла^г в молодості,^г любов твою, коли ти була заручена.^г

Пам'ятаю, як ти ходила за мною в пустелі, в незасіяній землі.^д

3 Ізраїль був святим для Єгови,^е він був його першим плодом»^е.

“Кожен, хто намагається пожерти Ізраїля, стягає на себе вину, і такого спіткає лихо”^ж,^ж — промовляє Єгова».

4 Нащадки Якова, всі родини Ізраїля,

послухайте слово Єгови!

5 Так говорить Єгова: «Яку провину знайшли в мені ваші прабатьки,^з що так далеко відійшли від мене, поклонялися нікчемним ідолам^з і самі стали нікчемними?»^з

6 Вони не казали: “Де Єгова, той, хто вивів нас з Єгипту,^и хто водив нас пустелею, безводним краєм^и і проваллями, водив посушливою землею^и і краєм густої тіні, де не ходить жодна людина і ніхто не мешкає?”

2:2 *Або «віддану любов». ^уУ деяких віршах цього розділу Єгова звертається до свого народу як до жінки.

РОЗД. 1

а Єр 26:12

б Бт 28:15
вх 3:12
існ 1:5

РОЗД. 2

в Ос 2:15

г вх 24:3

д Пв 2:7

е вх 19:6
пв 7:6

є вх 17:8, 13

ж іс 5:4
мих 6:3

з пв 32:21

и пс 115:4, 8

і вх 14:30

к пв 1:1
пв 32:9, 10

л пв 8:14, 15

Друга кол.

а чс 13:26, 27
пв 6:10, 11
пв 8:7–9

б лв 18:24
чс 35:33
пс 78:58
пс 106:38
єр 16:18

в ісм 2:12
пл 4:13

г єз 34:7, 8

д іцр 18:19
єр 23:13

є єз 20:35
мих 6:2

є бт 10:2, 4

ж бт 25:13
пс 120:5
єр 49:28

з пс 106:20

и пс 36:9
єр 17:13
об 22:1

7 Я привів вас у землю фруктових садів, щоб ви їли її плоди і споживали її добро.^а

Але ви, прийшовши, опоганили мою землю, зробили гидкою мою власність.^б

8 Священники не запитували: “Де Єгова?”^в

Учителі Закону не знали мене, пастирі бунтувались проти мене,^г

пророки пророкували від імені Ваала,^д

і вони поклонялись божкам, від яких немає жодної користі.

9 Тому я й далі буду судитися з вами,^е — говорить Єгова, —

судитимусь також з синами ваших синів.

10 Переправтесь на китімські^є узбережжя* й подивіться.

Пошліть людей до Кедару^ж і добре поміркуйте.

Подумайте, чи таке колись траплялося,

11 хіба якийсь народ міняв своїх богів на інших, хоч вони і не боги?

А мій народ проміняв мою славу на те, від чого немає користі.^з

12 Небеса! Здивуйтеся цьому і здригніться від жаху, — промовляє Єгова, —

13 бо дві лихі речі вчинив мій народ:

він покинув мене, джерело живої води,^и

і викопав* собі водозбори, а ті водозбори розбиті й не тримають води.

2:10 *Або «острови». **2:13** *Або «вискі», очевидно, в скелі.

- 14** Хіба Ізраїль — слуга?
Хіба він народився рабом
у домі?
Чому ж він став здобиччю
грабіжників?
- 15** На нього ричать молоді
леви*,^a
голосно ревуть.
Вони перетворили його
край на жакливе
видовище.
Міста його палають,
і немає в них жодного
мешканця.
- 16** Народ Нόфа*^b і Тахпанхеса^c
обдирав твоє тім'я.
- 17** Ізраїльська дочко! Хіба все
це сталося з тобою
не тому, що ти покинула
свого Бога Єгову,^d
коли він провадив тебе
дорогою?
- 18** Чому тобі хочеться йти до
Єгипту^e
і пити води Шихору*?
Чому тобі хочеться йти
до Ассирії^f
та пити води Ріки*?^g
- 19** Твоє зло має провчити
тебе,
і невірність твоя має тобі
докорити.
Знай же і зрозумій, наскільки
це погано і гірко,^e
що ти покинула свого Бога
Єгову.
Ти не маєш страху
переді мною,^ж — говорить
Всеволодний Господь Єго-
ва, Бог військ*.
- 20** У давні часи я розтрощив
твоє ярмо^з
і розірвав твої пута.
Але ти сказала: “Я не буду
служити тобі”,

2:15 *Або «гривасті молоді леви».
2:16 *Або «Мемфіса». 2:18 *Тобто ру-
кава річки Ніл. ^aТобто Євфрату. 2:19
*Див. глосарій.

РОЗД. 2

- a Іс 5:29
Єр 4:7
- b Єр 46:19
- v Єр 43:4, 7
Єр 46:14
Єз 30:18
- г 1Хр 28:9
2Хр 7:19, 20
- d Іс 30:2
Іс 31:1
Пл 5:6
Єз 16:26
Єз 17:15
- e 2Цр 16:7
Ос 5:13
- є Єр 4:18
- ж Єр 5:22
- з Льв 26:13

Друга кол.

- a 1Цр 14:22, 23
Єз 6:13
- b Вх 34:15
Єз 16:15, 16
- v Вх 15:17
Пс 80:8
Іс 5:1
- г Іс 5:4
- d Єр 16:17
- e Єр 18:12
- є Іс 2:6
Єр 3:13

ж Єр 44:17

- і на кожному високому
пагорбі, під кожним пиш-
ним деревом^a
ти, розкинувшись, займа-
лася проституцією.^b
- 21** Я посадив тебе як добірний
кущ червоного виногра-
ду,^a як найліпший пагін.
Чому ж ти виродилась,
чому здичавіла?^г
- 22** Навіть якби ти вмилася со-
дою* і витратила багато
лугу^д,
то в моїх очах все одно бу-
деш брудною через свою
провину,^e — каже Все-
володний Господь Єгова. —
- 23** Як же ти можеш казати:
“Я не опоганювалася,
не ходила за Ваалами”?
Поглянь на свій шлях
у долині!
Подивись, що ти наробила!
Ти немов швидка молода
верблюдця,
що безцільно бігає своїми
дорогами,
- 24** дика ослиця, що звикла до
пустелі,
що втягує вітер, охоплена
похіттю*.
Хто може стримати дику
ослицю в час спарю-
вання?!
- Тим, хто шукає її, не дове-
деться втомитись.
Вони знайдуть її в час
спарювання^ж.
- 25** Пильнуй, щоб нога твоя
не стала босою,
щоб горло твоє не
пересохло!
Але ти сказала: “Навіть
не подумаю!^є
Я полюбила чужинців*^є
і за ними буду ходити”.^ж

2:22 *Або «лугом». ^aАбо «мила».
2:24 *Або «у пожадливісті своєї душі».
^бБукв. «в її місяці». 2:25 *Або «чужих
богів».

- 26** Народ Ізраїля засоромився, наче впійманий злодій. Сором огорнув його, царів його і князів, священників та пророків.^а
- 27** До дерева вони кажуть: “Ти мій батько”,^б — і до каменя: “Ти народив мене”.
До мене ж вони повернулися спиною, а не обличчям.^в
І в час лиха вони казати-муть:
“Устань і врятуй нас!”^г
- 28** Де ж твої божки, яких ти наробила собі?^д
Хай вони встануть і, якщо зможуть, врятують тебе в час лиха,
бо скільки міст у тебе, Юдо, стільки й божків!^е
- 29** Чому ви й далі сперечаетесь зі мною?
Чому всі ви бунтуєтесь проти мене?^в — каже Єгова. —
- 30** Дарма я бив ваших синів,^ж вони з цього нічого не навчилися*.^з
Ваш меч вигублював ваших пророків,^д наче кровожерний лев.
- 31** Люди цього покоління, прислухайтеся до слова Єгови!
Хіба я став для Ізраїля пустелею
чи краєм гнітючого року?
Чому ж тоді народ мій каже: “Ми ходимо, де хочемо,
і до тебе вже не прийдемо?”^д
- 32** Чи може дівчина забути про свої прикраси, а наречена — про свої пояси*?

2:30 *Або «не прийняли повчання».

2:32 *Або «свій весільний пояс».

РОЗД. 2

- а Езд 9:7
б Іс 44:13
в 2Хр 29:6
Єр 32:33
г Сд 10:13–15
Пс 78:34
Пс 106:47
Іс 26:16
Ос 5:15
д Пв 32:37,38
е Єр 11:13
є Єр 5:1
Єр 9:2
Дн 9:11
ж 2Хр 28:20–22
Іс 9:13
з Іс 1:5
Єр 5:3
Сф 3:2
и 2Хр 36:15, 16
Не 9:26
Дії 7:52
і Пв 32:15

Друга кол.

- а Пс 106:21
Іс 17:10
Єр 18:15
Ос 8:14
б 2Хр 33:9
в 2Цр 21:16
Пс 106:38
Іс 10:1, 2
Мт 23:35
г Вх 22:2
д Іс 30:3
Єр 37:7
е 2Хр 28:20, 21
є 2См 13:19

РОЗД. 3

- ж Іс 24:5
Єр 2:7
з Єр 2:20
Єз 16:28, 29

Проте народ мій вже давно забув мене.^а

- 33** Як же вміло ти, жінко, все робиш для того, щоб домогтися кохання!
Ти навчилася лихих доріг.^б
- 34** Поділ твого одягу заплямований кров'ю невинних бідняків*.^в
Вони не вдиралися до чийогось дому, але були вбиті,
і весь твій поділ у їхній крові.^г
- 35** Але ти кажеш: “Я невинна. Його гнів уже відвернувся від мене”.
Тепер я виношу тобі вирок, бо ти заявляєш: “Я не згрішила!”
- 36** Чому ти так легковажно змінюєш свої дороги?
Ти засоромишся через Єгипет так само,^д як засоромилася через Ассирію.^е
- 37** За це ти підеш, схопившись за голову,^в
бо Єгова відкинув тих, на кого ти покладалася.
І з ними ти не матимеш успіху.
- 3** Кажуть: “Якщо чоловік відпустить свою дружину і вона піде від нього та одружиться з іншим, то чи зможе він знову повернутись до неї?”
Хіба ця земля вже не опоганена?^ж
Ти ж займалася проституцією з багатьма.^з
Невже ти думаєш, що можеш до мене повернутись? — говорить Єгова. —
- 2** Підведи очі й подивись на лисі горби.
Чи є таке місце, де тебе не гвалтували?

2:34 *Або «бідних душ».

Ти сиділа при дорогах,
немов той кочівник*
у пустелі,
і чекала коханців своїх.
Ти й далі забруднюєш цей
край,
бо займаєшся проституці-
єю і чиниш зло.^a

3 Тому зливи припинилися^b
і весняний дощ навіть не
крапне.

Ти маєш зухвалий вигляд*,
як дружина, яка стала
повією,
і ти не відчуваєш сорому.^a

4 Але тепер ти кличеш до
мене:

“Батьку мій, ти друг моєї
молодості!”

5 Навіщо тобі вічно гніватись
на нас
і завжди пам'ятати про
наші гріхи?”

Ти кажеш це,
але й далі чиниш зло як
тільки можеш».^a

6 І сказав мені Єгова за днів
царя Йосії:^e «Ти бачив, що ко-
їла ця неввірна жінка, Ізраїль?
Вона ходила на кожну високу
гору і лягала під кожним пиш-
ним деревом, щоб займатися
проституцією.^c **7** Після того
всього я казав їй повернути-
ся до мене,^ж але вона не вер-
талася. А Юда тим часом диви-
лася на свою зрадливу сестру.^з
8 Коли я побачив це, то за
перелюб вигнав неввірну жін-
ку, Ізраїль,^и і дав їй свідоцтво
про розлучення.^і Але її сест-
ра, зрадлива Юда, не зляка-
лася; вона сама стала повією.^к
9 Вона займалася проституці-
єю через свою легковажність,
опоганювала землю і чинила
перелюб з камінням та дере-
вами.^л **10** І попри все Юда —

3:2 * Букв. «араб». 3:3 * Букв. «чоло».

РОЗД. 3

а Єз 16:16
Єз 20:28

б Лв 26:19
Єр 14:4
Ам 4:7

в Єр 6:15

г Єр 2:2

д Мих 2:1
Мих 7:3

е 2Цр 22:1

є Єз 20:28
Ос 4:13

ж 2Цр 17:13
2Хр 30:6
Ос 14:1

з Єз 16:46
Єз 23:2, 4

и Єз 23:4, 5, 9
Ос 2:2
Ос 9:15

і Пв 24:1

к 2Цр 17:19
Єз 23:4, 11

л Іс 57:5, 6
Єр 2:27

Друга коп.

а Єз 16:51
Єз 23:4, 11

б 2Цр 17:6
Єр 23:8

в Єр 4:1
Єз 33:11
Ос 14:1

г Ос 11:8, 9

д Єр 23:3

е Єр 23:4
Єз 34:23

є Ос 1:10

ж Пс 87:3
Єз 43:7

з Іс 2:2, 3
Іс 56:6, 7
Іс 60:3
Мих 4:1, 2
3х 2:11
3х 8:22, 23

її зрадлива сестра — не повер-
нулася до мене всім серцем,
а тільки вдавала, що поверну-
лась», — промовив Єгова.

11 Тоді Єгова сказав ме-
ні: «Ізраїль, неввірна жінка, по-
казала себе* більш праведною,
ніж зрадлива Юда.^a **12** Піди і
промов до півночі:^b

“Повернись, Ізраїлю, зрадли-
ва жінко! — говорить Єгова.^a —
Я не буду гніливо дивитись*
на тебе,^г бо я відданий, — ка-
же Єгова, — і не гніватимусь віч-
но. **13** Лише визнай свою про-
вину, бо ти збунтувалася проти
Єгови, свого Бога. Ти обдаро-
вувала пестоцями чужинців*, —
промовляє Єгова, — і лягала під
кожним пишним деревом, а мо-
го голосу не слухала”.

14 «Поверніться, зрадливі
сини, — каже Єгова. — Бо я ваш
справжній пан*. Візьму я вас,
по одному з міста й по двоє
з племені, і приведу на Сі-
он.^a **15** І дам я вам пастирів,
які мені до серця.^e Вони бу-
дуть пасти вас зі знанням та
проникливістю. **16** У ті дні ви
станете численними і принесете
плід у цьому краї, — промов-
ляє Єгова.^c — Ви не будете
більше говорити: “Ось ковчег
угоди Єгови!” Думка про ньо-
го вже не прийде вам на сер-
це, ви не будете згадувати про
нього чи жалкувати за ним і
ніколи не зробите собі іншого.
17 Тоді ви назвете столицю
Єрусалим престолом Єгови,^ж і
до неї зберуться всі народи,
щоб вихваляти там ім'я Єго-
ви.^з Вони більше не слухати-
муться свого впертого і злого
серця.

3:11 * Або «свою душу». 3:12 * Або «не
зверну свого обличчя у гніві». 3:13
* Або «ходила різними шляхами до чу-
жих богів». 3:14 * Або, можливо, «ваш
чоловік».

18 У той час нащадки Юди та Ізраїля будуть разом,^a вони вийдуть з північного краю і прийдуть у землю, яку я дав у спадок їхнім прабатькам.^b

19 І я подумав: “З якою ж радістю долучив я тебе до своїх синів і дав тобі гарний край, найгарніший спадок серед народів*!”^a І ще я подумав: “Ви будете кликати мене: «Батьку мій!» — і вже не відступите від мене”. 20 Але ви, нащадки Ізраїля, зрадили мене, як та жінка, що зрадила свого чоловіка*,^г — промовляє Єгова.

21 На лисих горбах чути плач та благання Ізраїлевих нащадків, бо вони викривили свої дороги і забули Єгову, Бога свого.^d

22 «Поверніться, зрадливі сини, і я зцілю вас від зрадливості».^e
«Ось ми! Прийшли ми до тебе, бо ти, Єгово, — наш Бог!»^e

23 А пагорби та гамір на горах — це омана.^ж
Тільки наш Бог Єгова дає спасіння Ізраїлеві.^з

24 Ще від нашої юності ганьба* пожирала плоди праці наших прабатьків,^и
їхні отари й стада, їхніх синів і дочок.

25 Ми лягаємо засоромлені та накриваємось ганьбою, бо ще від юності і донині ми й батьки наші грішили проти нашого Бога Єгови,ⁱ ми не слухались голосу Єгови, нашого Бога».

3:19 *Букв. «військ народів». 3:20 *Букв. «товариша». 3:24 *Або «божок, що приносить ганьбу».

РОЗД. 3

a Єр 50:4
Єз 37:19
Ос 1:11

b 2Хр 36:23
Езд 1:3
Ам 9:15

v Єз 20:6

г Іс 48:8
Ос 3:1
Ос 5:7

д Іс 17:10
Ос 8:14
Ос 13:6

e Ос 14:1,4

e Єр 31:18
Ос 3:5

ж Іс 65:7

з Іс 12:2

и Ос 9:10

i Езд 9:7
Пс 106:7
Єр 2:19

Друга кол.

РОЗД. 4

a Єр 3:22
Йн 2:12, 13

b Іс 65:16

v Ос 10:12

г Єр 9:25, 26

д Пл 4:11

e Єр 6:1

e Єр 35:11

4 «Ізраїлю, якщо ти повернешся, — говорить Єгова, — якщо ти повернешся до мене

і якщо забереш з-перед мого обличчя своїх гидких ідолів, то більше не будеш вигнанцем.^a

2 І якщо ти будеш присягатися, кажучи: “Як живий Єгова*!” — у правді, справедливості і праведності, то через нього всі народи здобудуть для себе благословення і ним будуть хвалитися».^b

3 Так промовляє Єгова мешканцям Юди та Єрусалима:

«Зоріть собі необроблену землю і більше не сійте між тернами.»^в

4 Обріжтеся для Єгови, обріжте крайню плоть своїх сердець,^г мешканці Юди та Єрусалима!

Інакше за ваші злі вчинки мій гнів запалиться, як вогонь,^д

і розгориться так, що ніхто не зможе його загасити».

5 «Говоріть у Юді і проголошуйте в Єрусалимі, сповіщайте і сурміть по цілому краю,^е

кричіть на весь голос: “Зберіться разом, тікаймо в укріплені міста!»^e

6 Поставте знак*, що вказує шлях до Сіону! Шукайте собі сховку, не баріться!»

4:2 *Серед ізраїльтян було звичним клястися існуванням Єгови чи іншої особи, щоб надати ваги своїм словам.
4:6 *Або «сигнальний прапор».

- Бо я наведу з півночі лихо,^а
велике знищення».
- 7** Ворог виступив, наче лев
з гушавини;^б
той, хто винищує народи,
вирушив у дорogu.^в
Він виступив, щоб пере-
творити твою землю на
жахливе видовище.
Твої міста обернуться
в руїни, не буде в них
жодного мешканця.^г
- 8** Тому одягніть мішковину,^д
плачте* і ридайте,
бо Єгова не відвів від нас
свого палючого гніву.
- 9** «Того дня,— говорить Єго-
ва,— зомліє зі страху
серце* царя,^е
також серце* князів,
священники налякуються,
а пророки здивуються».^є
- 10** І я промовив: «О Всевад-
ний Господи Єгово! Ти дійс-
но обманув мешканців Юди^ж та
Єрусалима, сказавши: “У вас бу-
де мир”,^з тимчасом як над нами
висить меч*».
- 11** Тоді мешканці Юди та
Єрусалима почують:
«Посушливий вітер з лисих
горбів у пустелі
налетить на дочку* мого
народу,
але не для віяння, не для
очищення зерна.
- 12** Сильний вітер дме звідти
за моїм наказом.
Ось тепер я проголошу їм
свої вироки.
- 13** Ворог прийде, як дощові
хмари.
Його колісниця — то
буревій,^и
а коні швидші від орлів.^і
Горе нам, ми погублені!

4:8 *Або «бийте себе в груди». **4:9**
*Або «мужність покине». **4:10** *Або
«коли меч дійшов до нашої душі». **4:11**
*Поетичне уособлення; можливо, для
вираження жалю або співчуття.

РОЗД. 4

a Єр 1:14
Єр 21:7
Єр 25:9

б 2Цр 24:1
2Цр 25:1
Єр 5:6
Єр 50:17

в Єз 26:7

г Іс 5:9
Іс 6:11
Єр 2:15
Єр 9:11

д Єр 6:26

е 2Цр 25:5

є Іс 29:9, 10

ж Єз 14:9

з Єр 6:13, 14
Єр 14:13
Єр 23:16, 17

и Іс 5:26, 28

і Пв 28:49, 50
Пл 4:19
Ав 1:8

Друга кол.

a Іс 1:16
Єз 18:31

б Єр 8:16

в 2Цр 25:1, 2

г Іс 63:10
Єз 2:3

д Пс 107:17

є Сф 1:15, 16

є Єр 10:20

ж Єр 6:1

- 14** Єрусалиме, змий зі свого
серця все зло, щоб вряту-
ватися.^а
Доки будеш виношувати
хибні думки?!
- 15** Голос несе звістку з Дана,^б
він сповіщає про лихо
з Єфрёмових гір.
- 16** Звіщайте про це народам,
оголосіть звістку проти
Єрусалима.
«З далекого краю ідуть
розвідники*,
з бойовим кличем вони ви-
ступлять проти Юдиних
міст.
- 17** Немов сторожі на полі, во-
ни обступили Єрусалим
звідусіль,^в
бо він збунтувався проти
мене,^г — промовляє Єго-
ва.—
- 18** Ти розплатишся за свій
шлях і за вчинки свої.^д
Розплата буде гіркою,
бо вразить тебе в саме
серце».
- 19** Який біль*, який біль!
Нестерпний біль стискає
моє серце*,
воно сильно б'ється.
Я не можу мовчати:
бо я^є почув звук рога,
сигнал бойової тривоги^ж.^є
- 20** Проголошують нещастя за
нещастям,
бо весь край спустошений.
Зненацька понижені мої
намети,
вмить — полотнища моїх
наметів.^з
- 21** Доки я дивитимусь на
знак*,
доки чутиму звук рога?^ж

4:16 *Або «вартові», тобто ті, хто спос-
терігає за містом, щоб визначити, ко-
ли здійснювати напад. **4:19** *Букв.
«мої внутроші». *Букв. «стіни мого сер-
ця». ^аАбо «моя душа». ^бАбо, можли-
во, «бойовий клич». **4:21** *Або «сиг-
нальний прапор».

- 22** «Мій народ безглуздий,^a
на мене він не зважає.
Це немудрі сини, що
не мають розуміння.
Вони розумні* в тому,
як чинити зло,
але не знають, як робити
добро».
- 23** Поглянув я на землю —
а вона порожня
й покинута,^b
поглянув на небеса —
і немає там світла.^b
- 24** Я подивився на гори —
а вони трясуться,
і пагорби всі здригаються.^c
- 25** Не побачив я жодної лю-
дини,
і птахи небесні пощезали
усі.^d
- 26** Поглянув я — а край садів
обернувся на пустелю,
і міста його сплюндровані.^e
Це зробив Єгова
у полум'ї свого гніву.
- 27** Бо так сказав Єгова:
«Уся земля перетворить-
ся в пустище,^f
але я не наведу цілковито-
го знищення.
- 28** Тому земля порине в жа-
лобу,^g
а небеса потемніють.^h
Це станеться, бо я так
сказав і так вирішив,
я не передумаю* і не від-
ступлюся від цього.ⁱ
- 29** Від галасу вершників та
лучників
ціле місто втікає:^j
хтось ховається в хащах,
хтось лізе на скелі.^k
Усі міста покинуті,
немає в них жодного меш-
канця».
- 30** Що ж робитимеш тепер,
коли тебе спустошили?

4:22 *Або «мудрі». 4:28 *Або «не по-
жалкую».

РОЗД. 4

- а Пв 32:6
Єр 5:21
- б Єр 9:10
- в Іс 5:30
Йн 2:31
- г Іс 5:25
- д Сф 1:3
- е Пв 29:22, 23
- є Льв 26:32
2Хр 36:20, 21
Іс 6:11
Єр 10:22
Єз 33:28
- ж Іс 24:4
Йн 1:10
- з Іс 5:30
Йн 2:30, 31
- и 2Цр 23:26
Єз 24:14
- і 2Цр 25:4
- к Іс 2:19

Друга кол.

- а Єз 23:22, 26
- б Пл 1:2
- в Пл 1:17

РОЗД. 5

- г Єз 22:29
Мих 7:2
- д Іс 48:1
- е 2Хр 16:9
- є 2Хр 28:20–22
Єр 2:30
- ж 3х 7:11
- з Пс 50:17
Іс 42:24, 25
Єз 3:7
Сф 3:2

- Колись ти зодягалася
в багрянцю,
оздоблювала себе золоти-
ми прикрасами
і підмальовувала* очі
чорною фарбою^а.
Але даремно ти прикра-
шалася:^a
ті, що розпалювалися
до тебе пристрасю,
відкинули тебе
і тепер прагнуть відібрати
тобі життя^б.^b
- 31** Я чув голос, схожий на го-
лос хворої жінки,
на стогін породіллі,
яка на-
родила свого первістка,
чув я голос сїонської дочки,
що хапає ротом повітря.
Вона простягає руки^в
й кричить:
«Горе мені, бо я* виснажи-
лась через убивць!»
- 5** «Пройдіть вулицями Єруса-
лима,
подивіться, розвідайте
і пошукайте на його
ринкових площах
справедливу й вірну
людину.^г
Якщо знайдете хоч одну,
я прощу це місто.
- 2** Та навіть якби вони говори-
ли: «Як живий Єгова!» —
їхня клятва була б явною
брехнею».^d
- 3** Єгово, хіба твої очі не праг-
нуть бачити вірність?^е
Ти бив цих людей, але вони
так і не змінилися*,
вигублював їх, а вони
з цього нічого не
навчилися^ж.^e
Вони стали впертими^{д,ж}
і не хотіли навернутися.^з

4:30 *Або «збільшувала». #Або «ті-
нями для очей». ^Або «шукають тво-
єї душі». 4:31 *Або «моя душа». 5:3
*Букв. «вони не ослабли». #Або «не
прийняли повчання». ^Букв. «зробили
свої обличчя твердішими за камінь».

- 4** І я сказав: «Це прості люди; вони поведуться безглуздо, бо не знають дороги Єгови, закону свого Бога.
- 5** Піду-но я до знатних і буду говорити з ними: бо вони мали б зважати на дорогу Єгови, на закон свого Бога.^a Але всі вони зламали ярмо і порвали пута*».
- 6** Тому на них нападає лев з лісу, вовк з пустельної рівнини роздирає їх, а леопард чатує на них коло їхніх міст, шматує кожного, хто звідти виходить. Адже переступів їхніх стало дуже багато, їхні зради численні.^b
- 7** «Хіба я можу простити тобі таке? Сини твої покинули мене, вони клянуться тим, що не є Богом.^b Я давав їм усього вдосталь, а вони й далі чинять перелюб і юрбами ходять у дім повії.
- 8** Вони мов нетерплячі, збуджені жеребці, кожен ірже до чужої дружини.^c
- 9** Хіба за це я не притягну їх до відповідальності? — промовляє Єгова.— Хіба я* не помщуся такому народові?^d
- 10** Вийдіть поміж тераси їхнього винограду і руйнуйте, але не доценту.^e Повирубуйте пагони, які розрослися, бо вони не належать Єгови.

5:5 *Або «відкинули обмеження». 5:9 *Або «моя душа».

РОЗД. 5

а Мих 3:1

б Езд 9:6
Іс 59:12
Єз 23:19

в ІсН 23:6,7
Єр 2:11
Єр 12:16
Єф 1:4,5

г Єз 22:11

д Льв 26:25
Єр 9:9
Єр 44:22
На 1:2

е Льв 26:44
Єр 46:28

Друга кол.

а Іс 48:8
Єр 3:20
Ос 5:7
Ос 6:7

б 2Хр 36:15,16
Іс 28:15

в Єр 23:17

г Єр 1:9

д Єр 23:29

е Єр 1:15
Єр 4:16
Єр 25:9
Єз 7:24
Ав 1:6

є Пв 28:49,50

ж Льв 26:16

з Єр 4:27

- 11** Нащадки Ізраїля та Юди тяжко зраджували мене,— каже Єгова.^a —
- 12** Вони зреклися Єгови і говорять:
“Він нічого не зробить*!^b Нас не спіткає жодне лихо, ми не побачимо ані меча, ані голоду”.^b
- 13** Пророки говорять на вітер, немає в них слова від Бога. Вони стануть такою ж порожнею, як їхні слова».
- 14** Тому так промовляє Єгова, Бог військ:
«За те, що вони так говорять, я зроблю мої слова вогнем у твоїх устах,^c а цих людей — дровами, і вогонь той пожере їх.^d
- 15** Нащадки Ізраїля, я посилаю на вас народ здалека,^e — каже Єгова.— Народ цей давній, існує він з прадавніх часів. Мову тих людей ви не знаєте і те, що вони говоритимуть, не зрозумієте.^e
- 16** Їхні сагайдаки — мов відкрита могила. Усі вони — воїни.
- 17** Вони поглинуть урожай ваш і хліб,^ж поглинуть ваших синів і дочок, поглинуть ваші отари і стада, поглинуть ваші виноградники і фігові дерева. Вони поруйнують мечем ваші укріплені міста, на які ви так покладаєтесь.
- 18** Але навіть тоді,— говорить Єгова,— я не вигублю їх доценту.^з **19** І, коли вони запитають: “За що наш Бог

5:12 *Або, можливо, «він не існує».

Єгова зробив нам усе це?» — ти скажеш їм: «Ви покинули мене, щоб служити чужому богові у своєму краї, тому будете служити чужинцям у краї чужому».^а

20 Скажіть про це нащадкам Якова, проголосіть в Юді:

21 «Послухайте, люди безглузді й нерозумні»^б, люди, які мають очі, але не бачать,^в

і мають вуха, але нечують.^г

22 Невже ви не боїтеся мене? — говорить Єгова. — Хіба ви не повинні тремтіти переді мною?

Таж я проклав піщану межу для моря,

і стала вона незмінною постановою, котру море не перейде.

Хоча хвилі б'ються об неї, але не можуть її подолати,

хоча бушують вони, усе ж не можуть її перейти.^д

23 Але цей народ має вперте і бунтівне серце, вони відвернулися від мене й пішли своєю дорогою.^е

24 І вони не казали у своєму серці:

«Біймося Єгови, нашого Бога,

того, хто посилає дощ у відповідний час,

осінній дощ і дощ весняний,

того, хто стереже тижні, призначені для жнив».^в

25 Через свої провини ви не маєте всього цього, через свої гріхи ви позбавлені добра.^ж

26 У народі моєму є безбожні люди.

5:21 * Букв. «ви, безглузді люди без серця».

РОЗД. 5

а Пв 4:27
Пв 28:48
Пв 29:24, 25
2Хр 7:21, 22

б Єр 4:22

в Іс 59:10

г Іс 6:9
Єз 12:2
Мт 13:13

д Йв 38:8, 11
Пс 33:7
Пр 8:29

е Пс 95:10
Єр 11:8

в Пв 11:14

ж Пв 28:23, 24
Єр 3:3

Друга кол.

а Ам 8:5
Мих 6:11, 12

б Іс 1:23

в Пс 82:2

г Єр 14:14
Пл 2:14
Єз 13:6

д Іс 30:10
Ів 3:19

РОЗД. 6

е Єр 4:5

в 2Хр 11:5, 6
Ам 1:1

ж Єр 1:14
Єр 10:22

з Іс 3:16

Вони чатують, немов птахолов, що припав до землі.

Ставлять вони смертельну пастку

і ловлять у неї людей.

27 Як клітка повна птахів, так їхні доми повні обману.^а Тому вони стають сильними і багатими.

28 Розтовстіли, аж лисніють від жиру.

Вони погрузили у злі, на суді не захищають сироти»^б,

і їм добре ведеться; бідному вони відмовляють у справедливості».^в

29 «Хіба за це я не притягну їх до відповідальності? — промовляє Єгова. — Хіба я* не помщуся такому народові?

30 Щось жахливе і страшне коїться в краї оцьому!

31 Пророки пророкують неправду,^г

і священники використовують свою владу, щоб панувати над іншими, а народу моєму це подобається.^д

Що ж ви будете робити, коли прийде кінець?»

6 Сини Веніямінові, шукайте сховку, втікайте з Єрусалима

і засурміть в ріг^е у Текбі!^в Запаліть вогонь над Бет-Гаккерéмом, щоб дати знак,

бо з півночі насувається лихо, велике знищення.^ж

2 Сіонська дочка наче вродлива й ніжна жінка.^з

3 Поприходять пастухи зі своїми чередами

5:28 * Або «дитини, яка залишилася без батька». 5:29 * Або «моя душа».

і поставлять довкола неї
намети.^а

Кожен з них буде випасати
свою череду.^б

4 «Приготуйтеся до війни*
проти неї!

Устаньте, виступімо
опівдні!»

«Горе нам, бо день схиля-
ється до вечора
і по землі тягнуться довгі
тіні!»

5 «Устаньте, виступімо вночі
і зруйнуймо її укріплені
башти!»^в

6 Так говорить Єгова, Бог
військ:

«Нарубайте дерев і зведіть
довкола Єрусалима обло-
говий вал.»^г

Це місто я притягну до
відповідальності,
бо в ньому панує лише
гноблення.^д

7 Як у водозборі завжди є
холодна* вода,
так і в ньому завжди повно
зла.^е

Чути там про насилля
і знищення,^е

його хвороби та лиха
постійно переді мною.

8 Послухай застереження,
Єрусалиме, щоб я* не
відвернувся від тебе
з огидою,^е

щоб я не зробив тебе
пустичем, безлюдним
краєм».^ж

9 Так промовляє Єгова, Бог
військ:

«Останок Ізраїля дозбира-
ють, як дозбирають
виноград.

Простягни знову свою ру-
ку, як збирач винограду
простягає руку до лози».

6:4 * Букв. «освятить війну». **6:7** * Або
«свіжа». # Або «свіже зло». **6:8** * Або
«моя душа».

РОЗД. 6

а 2Цр 25:1

б Єр 4:16, 17

в 2Хр 36:17, 19
Ам 2:5

г Єз 21:21, 22

д 2Цр 21:16
Єз 7:23

е Єз 7:11
Мих 2:2

є Єз 23:18

ж Ль 26:34
Єр 9:11

Друга кол.

а Іс 6:10
Дії 7:51

б 2Хр 36:15, 16
Єр 20:8

в Єр 20:9

г Єр 18:21

д Єз 9:6

є Пв 28:30
Єр 8:10
Пл 5:11
Сф 1:13

є Єз 22:12

ж Єр 2:8
Єр 8:10–12
Єр 23:11
Мих 3:5, 11
Сф 3:4

з Єр 14:13
Єр 23:16, 17
Єз 13:10
1Фс 5:3

и Єр 3:3

10 «До кого мені говорити
і кого застерігати?

Хто послухає?

Таж їхні вуха закриті*,
вони не здатні при-
слухатися.^а

Глузують зі слова Єгови,^б
воно їм не до вподоби.

11 Тому гнів Єгови палає
в мені,

і я вже втомився мовча-
ти».^в

«Вилий цей гнів і на дітей,
що на вулиці,^г

і на юнаків, що зібралися
разом.

Схоплені будуть і чоловік
з дружиною,

і літня людина, і стара».^д

12 Їхніми домами, полями
і жінками

заволодіють інші,^е

бо я простягну руку на жи-
телів того краю»,— каже
Єгова.

13 «Кожен з них — від малого
до великого — збагачуєть-
ся нечесним шляхом,^е

і кожен — від пророка до
священика — займається
шахрайством.»^ж

14 Рани* мого народу вони
лікують недбало^з

і кажуть: «Мир! Мир!» —
а миру немає.^з

15 Чи соромляться вони своїх
гидких учинків?

Вони не відчувають жод-
ного сорому!

Вони взагалі не знають,
щоб таке сором!»^з

Тому вони попадають
серед тих, хто впав;

вони спіткнуться, коли
я покараю їх»,— говорить
Єгова.

6:10 * Букв. «їхнє вухо необрізане».

6:11 * Букв. «ті, хто насичений днями».

6:14 * Або «переломи». # Або «легко-
важно».

- 16** Так промовляє Єгова:
«Зупиніться на роздоріж-
жях і подивіться,
розпитайте про шляхи
давні,
дизнайтеся, де добра
дорога, і йдіть нею.^а
Тоді ви знайдете спокій
для себе*».
Але вони кажуть: «Не
підемо!»^б
- 17** «Я поставив вартових,^в які
говорили:
“Прислухайтесь до звуку
рога!”^г
Але вони сказали: «Не бу-
демо прислухатись».^д
- 18** «Тож послушайте, народи,
і знай, громадо,
щоб станеться з ними!
- 19** Почуй, земле!
Я спроваджую на цих лю-
дей лихо,^е
плід їхніх власних задумів,
бо на мої слова вони не
звжали
і мій закон* відкидали.
- 20** Навіщо мені ваш ладан,
який ви приносите
з Шéви?
Навіщо ваша пахуча трос-
тина* з далеких країв?
Не до впадоби мені ваші
цілопалення,
і жертви ваші мені
неприємні».^є
- 21** Тому так говорить Єгова:
«Я кладу перед цим наро-
дом камені спотикання,
і спіткнуться об них
батьки і сини,
сусід і його приятель,
і всі вони загинуть».^ж
- 22** Так промовляє Єгова:
«Погляньте! З півночі йде
народ,
з краю землі піднімається
народ великий.^з

6:16 *Або «своїх душ». 6:19 *Або «на-
вчання». 6:20 *Пахучий очерет.

РОЗД. 6

- а Іс 30:21
б Єр 18:15
в Єр 25:4
Єз 3:17
Ав 2:1
г Іс 58:1
д Зх 7:11
е Пв 4:25, 26
Дн 9:12
є Іс 1:11
Іс 66:3
Єр 7:21
Ам 5:21
ж 2Хр 36:17
Пл 2:21
з Єр 1:14
Єр 25:9

Друга кол.

- а Ав 1:8
б Єз 21:7
в Єр 4:31
г Єр 4:8
д Пл 1:2, 16
е Єр 15:8
є Іс 30:1
Іс 48:4
Єр 5:23
ж Єр 9:4
з Єр 9:7
Єз 22:20

- 23** Вони схоплять лук та
спис*.
Це люди жорстокі, у них
немає милосердя,
їхній голос — як ревуче
море.
Вони скачуть на конях,^а
вони вишикувались до
бою проти тебе, дочко
Сіону».
- 24** Коли ми почули про це,
наші руки ослабли.^б
Біль пройняв нас,
охопили нас муки*, немов
породіллю.^в
- 25** Не виходьте на поле
і не ходіть по дорозі,
бо ворог носить меч
і скрізь панує страх.
- 26** О дочко мого народу!
Вдягни мішковину^г і ка-
чайся в попелі.
Тужи, як тужить мати
за єдиним сином, голоси
з Горя,^д
бо нищитель прийде до нас
зненацька.^е
- 27** «Я поставив тебе*, щоб
ти випробував мій народ,
мов метал,
і ретельно його перевірів.
Спостерігай за ним, дослі-
ди його дорогу.
- 28** Усі ці люди закореніли
у своїй впертості,^є
вони ходять усюди і зво-
дять наклепи,^ж
всі вони — наче мідь
і залізо,
всі вони зіпсуті.
- 29** Уже й міхи ковальські обго-
рлі,
а з вогню виходить лише
свинець.
Плавильник працює
даремно;^з
неправедні так і не
відділилися.^и

6:23 *Або «дротик». 6:24 *Букв. «по-
логовий біль». 6:27 *Тобто Єремію.

30 Їх називатимуть відкинутим сріблом, бо Єгова їх відкинув».^а

7 І почув Єремія слово Єгови: **2** «Стань при брамі дому Єгови і проголоси: “Послушайте слово Єгови, усі жителі Юди, усі, хто входить у цю браму, щоб вклоняться Єгови. **3** Так каже Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: «Виправте свої дороги і вчинки, і я дозволю вам далі тут жити.»^б **4** Не покладайтеся на оманливі слова і не кажіть: “Це* храм Єгови, храм Єгови, храм Єгови!”»^в **5** Якщо ви по-справжньому виправите свої дороги і свої вчинки, якщо будете справедливо розсуджувати людину з її ближнім,^г **6** якщо не будете гнобити чужинця, сироту* і вдову,^д не будете проливати невинної крові в цьому місці й поклоняться іншим богам собі на шкоду,^е **7** то я дозволю вам завжди* мешкати тут, у краї, який я дав вашим прабатькам».

8 «Але ви покладаетесь на оманливі слова.^е Це не принесе вам жодної користі. **9** Ви крадете,^ж вбиваєте, чините перелюб, клянетесь неправдиво,^з приносите жертви* Ваалу^и та поклоняєтесь богам, яких ви раніше не знали. **10** Чинячи таку гидоту, ви ще й приходите, стаєте переді мною у домі, який названий моїм ім'ям, і кажете: “Ми будемо врятовані”. **11** До дому, названого моїм іменем, ви ставитеся, як до печери розбійників.^і Але я все це бачу»,— каже Єгова.

12 «Підійть у Шіло,^к — колиш я вибрав це місце для свого

7:4 * Букв. «вони». Стосується усіх будівель храмового комплексу. **7:6** * Або «дитину, яка залишилася без батька». **7:7** * Або «від вічності до вічності». **7:9** * Або «жертвний дим».

РОЗД. 6

а Єр 14:19
Пл 5:22

РОЗД. 7

б Єр 26:13

в Мих 3:11

г Єр 21:12
Єр 22:3

д Пл 24:17
Пс 82:3
Зх 7:9, 10
Як 1:27

е Пл 8:19

є Єр 30:10
Єр 5:31
Єр 14:14

ж Іс 3:14
Мих 2:2

з Єр 5:2

и Єр 11:13

і Мт 21:13
Мр 11:17
Лк 19:45, 46

к ІсН 18:1

Друга кол.

а Пл 12:5, 11

б 1См 4:11
Пс 78:60
Єр 26:6, 9

в 2Хр 36:15, 16
Єр 25:3, 4

г Іс 65:12

д 2Цр 25:8, 9

е Єр 7:4

є 1См 4:10, 11
Пс 78:60
Єр 26:4, 6
Пл 2:7

ж 2Цр 17:22, 23

з Вх 32:9, 10
Єр 11:14

и Єр 15:1

і Єр 44:17

к Іс 57:6
Єр 19:13
Єз 20:28

л Дн 9:7

м Пл 2:3

н 2Цр 22:17
Єр 17:27

о Іс 1:11
Єр 6:20
Ос 8:13
Ам 5:21

імені,^а — підійть і подивіться, що я зробив з ним за все зло мого народу, Ізраїля.^б **13** А тепер за те, що ви чинили все це, — промовляє Єгова, — за те, що я говорив вам знову й знову*, а ви не слухали,^в я кликав вас, а ви не відповідали,^г **14** за все це я вчиню з домом, який носить моє ім'я^д і на який ви покладаетесь,^е а також з місцем, яке я дав вам і вашим прабатькам, — я вчиню те саме, що вчинив із Шіло.^є **15** Я відкину вас з-перед своїх очей, як відкинув усіх ваших братів, усіх нащадків Єфрема».^ж

16 «Ти ж не молися за цей народ. Не клич до мене, не звертайся до мене в молитві і не благай за них,^з бо я не буду слухати тебе.» **17** Хіба ти не бачиш, що вони роблять у містах Юди та на вулицях Єрусалима?! **18** Сини збирають дрова, батьки розпалюють вогонь, а матері замішують тісто, щоб напекти коржів і скласти їх у жертву Цариці небес*.^и Вони приносять виливні жертви іншим богам, щоб зневажати мене.^к **19** Хіба вони мені шкодять*? — каже Єгова. — Хіба не самим собі на власний же сором? **20** Тому так говорить Всеволодний Господь Єгова: “Я виллю свій гнів і лють на це місце,^л на людину і тварину, на польові дерева і земні плоди. Гнів мій палатиме, і ніхто не загасить його».”^м

21 Так промовляє Єгова, Бог військ: «Тож приносьте свої жертви і цілопалення та їжте самі це м'ясо.^н **22** Бо того дня, коли я виводив ваших прабатьків з Єгипту, я не

7:13 * Букв. «встаючи рано і говорячи». **7:18** * Титул богині, якій поклонялись ізраїльтяни-відступники. Можливо, богиня родючості. **7:19** * Або «мене ображають; провокують».

говорив їм і не давав наказів про цілопалення та жертви.^a **23** Але ось що я звелів їм: “Слухайтеся мого голосу, і я стану вашим Богом, а ви станете моїм народом.^b Ходіть усіма дорогами, якими я наказую вам ходити, і буде вам добре”.^a **24** Проте вони не слухали, не прихилили свого вуха,^c а здійснювали свої задуми*, вперто ідучи за бажаннями свого злого серця.^d Вони йшли назад, а не вперед **25** ще відтоді, як ваші прабатьки вийшли з Єгипту, і аж донині.^e Я ж посилав до вас усіх своїх слуг, пророків, щодня, знову й знову*.^c **26** Проте вони не хотіли слухати мене і не прихилили свого вуха.* Вони стали впертими* і поводитися гірше від своїх прабатьків!

27 І ти будеш їм говорити усе це,^g але вони не слухатимуть, будеш кликати їх, але вони не відгукнуться. **28** Тоді ти скажеш їм: “Цей народ не слухає голосу Єгови, свого Бога, і не хоче приймати повчання. Вірність зникла, про неї навіть не згадують*”.^h

29 Обітни своє нестрижене* волосся і викинь його геть. На лисих горах заспівай жалобну піснюⁱ, аж Єгова відкине покоління, на яке гнівається, він покине його. **30** “Народ Юди чинить те, що є злом у моїх очах,— говорить Єгова.— У домі, названому моїм іменем, вони понаставляли своїх гидких ідолів, щоб опоганювати його.” **31** Вони дозволили священні узвишся Тофѐту, що в долині Гінно́мового Сина*,^k

7:24 *Або «раду». 7:25 *Букв. «щодня встаючи рано і посилаючи». 7:26 *Букв. «робили свою шию твердою». 7:28 *Букв. «відтята від їхніх уст». 7:29 *Або «присвячене». #Або «тужливу пісню». 7:31, 32 *Див. глосарій, *Гєбна*.

РОЗД. 7

a 1См 15:22
Ос 6:6
b Вх 19:5
Лв 26:3, 12
в Пв 5:29
г Вх 32:8
д Ос 4:16
3х 7:12
e Пв 9:7
1См 8:8
e 2Цр 17:13
2Хр 36:15
Не 9:17, 30
Ер 25:4
ж 2Хр 33:10
Ер 25:3
з Ер 26:2
Ез 2:7
и Ер 5:1
Мих 7:2
i 2Цр 21:1, 4
2Хр 33:1, 4
Ер 23:11
Ер 32:34
к ІсН 15:8, 12

Друга кол.

a Пв 12:29–31
2Цр 17:17
2Хр 28:1, 3
2Хр 33:1, 6
Ез 20:31
b Лв 18:21
Лв 20:3
Ер 19:5, 6
Ер 32:35
в Ер 19:11
Ез 6:4, 5
г Пв 28:26
Пс 79:2
Ер 16:4
д Іс 24:8
Ер 25:10
e Лв 26:33
Іс 1:7
Іс 6:11

РОЗД. 8

e Пв 4:19
2Цр 17:16
2Цр 21:1, 3
Ер 19:13
Ез 8:16
Сф 1:4, 5
ж Ер 16:4

щоб спалювати там своїх синів і дочок.^a Я ж цього не наказував, таке навіть на думку* мені не спадало”.^b

32 Тому надходять дні,— промовляє Єгова,— коли це місце називатимуть не Тофѐтом і не долиною Гінно́мового Сина*, а долиною Вбивства. І будуть ховати мертвих у Тофѐті, аж там не стане місця.^b

33 Трупами тих людей живитимуться небесні птахи та земні звірі, і ніхто їх не буде відлякувати.^г **34** Я зроблю так, що в Юдиних містах і на вулицях Єрусалима стихнуть веселощі й радісні окрики, не буде чути вже голосу нареченого і нареченої,^d бо земля стане руїною».^e

8 «У той час,— каже Єгова,— дістануть з могил кістки царів Юди, кістки князів її, кістки священників, кістки пророків та кістки мешканців Єрусалима. **2** І порозкидають їх перед сонцем, перед місяцем і всім небесним військом — перед усім, що вони любили, чому служили та поклонялися, чого шукали і перед чим падали ниць.^c Не позибарають їх і не поховать, стануть вони гноєм на поверхні землі».^ж

3 «Весь останок, який залишиться від цього злого роду, вибере смерть замість життя. І буде так усюди, куди я їх розпорашу»,— говорить Єгова, Бог військ.

4 «Скажи їм: “Так промовляє Єгова:

«Якщо хтось упаде, то хіба вже не встане?

І, якщо хтось покине свій неправедний шлях, хіба інший не зробить те саме?

7:31 *Букв. «серце».

- 5** Чому ж народ цей, мешканці Єрусалима, постійно зраджують мене? Вони міцно тримаються обману, не хочуть покинути свій неправедний шлях.^a
- 6** Я пильно прислухався до них, але вони говорили не те, що треба. Ніхто не каювся у своїх злих вчинках, і ніхто не казав: «Що я накоїв?!»^b Мов кінь, що несеться у бій, кожен повертається на шлях, яким іде більшість.
- 7** Навіть лелека в небі знає свою пору*, горлиця, стриж і дрізд[#] пильнують, коли їм повертатися^Δ, а мій народ не знає часу, коли Єгова виконає над ним свій присуд.^В
- 8** Як ви можете казати: «Ми мудрі, ми маємо закон* Єгови»? Таж з-під брехливого пера^{#r} писарів виходить лише брехня.
- 9** Мудреці засоромились,^a вони злякалися і будуть упіймані. Вони відкинули слово Єгови — в чому ж їхня мудрість?
- 10** Тому їхніх дружин я віддам іншим чоловікам, а поля — іншим власникам,^В бо кожен з них — від малого до великого — збагачується нечесним шляхом,^С і кожен — від пророка до священника — займається шахрайством.^ж

8:7 *Або «визначені часи». #Або, можливо, «журавель». ΔАбо «мігрувати». 8:8 *Або «навчання». #Букв. «стиля». Очевидно, йдеться про загострену тростяну паличку.

РОЗД. 8

a Єр 5:3

б Єр 5:1

в Іс 1:3

г Іс 8:1

д Іс 29:14

е Пв 28:30

Сф 1:13

е Іс 56:11

Єз 33:31

Мих 3:11

ж Єр 5:31

Єр 6:12–15

Єр 27:9

Пл 2:14

Єз 22:28

Друга кол.

a Єр 23:16, 17

Єз 13:10

б Єр 3:3

в Єр 23:12

г Єр 4:5

д Єр 9:15

Єр 23:15

Пл 3:19

е Єр 4:10

Єр 14:19

- 11** Рани* дочки мого народу вони лікують недбало[#] і кажуть: «Мир! Мир!» — а миру немає.^a
- 12** Чи соромляться вони своїх гидких учинків? Вони не відчують жодного сорому! Вони взагалі не знають, що́ таке сором!^В Тому вони попадають серед тих, хто впав; вони спіткнуться, коли я покараю їх[#],^В — говорить Єгова.
- 13** «Я позбираю їх і винищу, — говорить Єгова. — Не залишиться виноградин на лозі та плодів на фіговому дереві, і листя їхнє зів'яне. А те, що я дав їм, буде втрачене».
- 14** «Чому ми сидимо? Зберімося, увійдімо в укріплені міста,^r і там ми погинемо. Бо наш Бог Єгова погубить нас. Єгова поїть нас отруєною водою^a за те, що ми згрішили проти нього.
- 15** Ми сподівалися миру, але нічого доброго не сталося, сподівалися часу зцілення, але всюди панує жах!^В
- 16** З Дана доноситься хропіння ворожих коней. Від іржання жеребців здригається вся земля. Ворог надходить, він пожирає землю і все, що на ній, місто та його мешканців».
- 17** «Я посилаю на вас змій, отруйних змій, на яких не діє заклинання,

8:11 *Або «переломи». #Або «легко-важно».

і вони будуть вас кусати»,—
промовляє Єгова.

18 Невиліковний смуток про-
ймає мене,

серце моє стискається
від болю.

19 З далекого краю дочка
мого народу
кличе на допомогу і каже:
«Хіба Єгова не на Сіоні?
Хіба немає там царя?»

«Навіщо ж вони гнівили
мене своїми різьбленими
ідолами,
нікчемними чужими
божками?»

20 «Жнива закінчилися, літо
минуло,

а ми й далі не врятовані!»

21 Рани дочки мого народу
здають мені болю.^a

Сум огорнув мене,
я остовпів від жаху.

22 Хіба немає бальзаму* в Гі-
леаді?^b

Хіба немає там лікаря?^c
Чому дочка мого народу
не видужує?^d

9 Якби ж то голова моя стала
криницею, повною сліз,
якби з очей рікою полилися
сльози!^e

Тоді б я день і ніч оплакував
убитих мого народу.

2 Якби ж то я мав у пустелі
пристановище для подо-
рожніх!

Тоді б я покинув свій народ
і пішов від нього,
бо весь цей народ — пере-
любники,^e
юрба зрадників.

3 Вони напинають свого
язика, немов лука;
неправда поширилась
у цьому краї, немає
вірності.^f

РОЗД. 8

a Єр 4:19, 20
Єр 14:17

b Бт 37:25

v Єр 30:12, 13

г Єр 30:17
Єр 33:4, 6

РОЗД. 9

d Іс 22:4
Єр 13:17

e Єр 5:7
Єр 23:10

e Іс 59:3

Друга кол.

a Єр 4:22

b Єр 12:6
Мих 7:2, 5

v Єр 6:28
Єз 22:9

г Пс 50:19
Мих 6:12

d Іс 1:25
Іс 48:10

«Вони роблять один пога-
ний вчинок за іншим
і не зважають на мене»,^a —
каже Єгова.

4 «Хай кожен остереігається
свого ближнього

і не довіряє навіть своєму
братові,

бо кожен брат — зрадник^b
і кожен ближній — наклеп-
ник.^a

5 Кожен обманює свого
ближнього,

і ніхто не говорить правди.
Вони навчили свій язик

говорити брехню^г

і коять зло до знесилення.

6 Ти живеш серед обману.

Через обман вони не
хочуть знати мене»,—
промовляє Єгова.

7 Тому так говорить Єгова,
Бог військ:

«Я перетоплю і випробую
їх.^d

Що мені ще зробити
з дочкою мого народу?

8 Язик їхній — то смертонос-
на стріла, вони говорять
брехню.

Устами своїми людина
мирно розмовляє зі своїм
ближнім,

а в серці готує на нього
засідку».

9 «Хіба за це я не притягну
їх до відповідальності? —
промовляє Єгова. —

Хіба я* не помщуся такому
народові?»^e

10 Я буду оплакувати гори,
голоситиму за ними.
Я заспіваю жалобну пісню*
про пасовища в пустелі,
бо вони спалені. Ніхто вже
не переходить ними,
і не чути там реву худоби.

8:22 *Або «засобу, що приносить полег-
шення». *Або «цілителя».

9:9 *Або «моя душа». 9:10 *Або «туж-
ливу пісню».

e Єр 5:9, 29

Птахи небесні та звірі втекли, їх там більше немає.^а

11 Я оберну Єрусалим на купу каміння,^б на лігво шакалів.^в

Міста Юди зроблю пустим, не буде в них жодно-го мешканця.^г

12 Хто настільки мудрий, щоб це зрозуміти?

До кого промовляв Єгова, аби той міг про це розпо-вісти?

За що цей край загинув?

За що вигорів, немов

пустеля,

якою ніхто не ходить?»

13 Єгова відповів: «За те, що вони відкинули закон*, який я дав їм, і не дотримувались його, за те, що не слухалися мого голосу.

14 Вони слухалися свого впертого серця^а і поклонялися Ваалам, як навчили їх батьки.^б **15** Тому так каже Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: “Я змушу цей народ їсти полин і пити отруєну воду.^в

16 Я розпорошу їх серед народів, яких не знали ні вони, ні їхні батьки,^г і пошлю вслід за ними меч та знищу їх”.^д

17 Так каже Єгова, Бог військ: “Поводьтеся розумно.

Скличте жінок, які співають жалобні пісні*,^е пошліть за голосільницями, і хай вони прийдуть,

18 хай покvapляться і заголосять за нами.

Тоді наші очі заллються слізьми, з наших повік покотяться слюзи.^ж

19 Бо з Сіону доноситься голосіння:^з «Ми спустошені!

Який сором!

9:13 *Або «навчання». 9:17 *Або «тужливі пісні».

РОЗД. 9

а Єр 4:25

Сф 1:3

б Пс 79:1

Єр 26:18

в Єр 10:22

г Єр 4:27

Єр 25:11

Єр 32:43

д Єр 7:24

е Сд 3:7

1См 12:10

Ос 11:2

є Єр 8:14

Єр 23:15

Плн 3:15, 19

ж Пв 26:33

Пв 28:64

Пс 106:27

Зх 7:14

з Єр 29:17

Єз 5:2

и 2Хр 35:25

і Єр 6:26

Єр 14:17

к Єр 4:31

Єз 7:16

Мих 1:8, 9

л Єр 27:2, 3

Єз 32:29

Ов 1

м Єр 49:1

Єз 25:2

Друга кол.

а Пн 4:15

Мих 2:10

б Іс 29:2

Єр 7:29

в 2Хр 36:17

Єр 6:11

г Іс 5:25

Єр 16:3, 4

д Іс 5:21

е Пв 8:12–14

Пв 8:17, 18

є 1Кр 1:31

2Кр 10:17

ж Вх 34:6

Пс 89:14

з Пс 99:4

Ос 6:6

Мих 6:8

Мих 7:18

и Ам 3:1, 2

і Іс 19:1

Єз 29:2

к Іс 1:1

л Єр 27:2, 3

Єз 32:29

Ов 1

м Єр 49:1

Єз 25:2

Ми покинули свій край, і наші доми поруйновані».^а

20 Послухайте, жінки, слово Єгови,

нехай вухо ваше прийме слово його уст.

Навчіть своїх дочок

голосити,

і навчіть одна одну цієї жалобної пісні*,^б

21 адже смерть увійшла через вікна,

проникла в наші укріплені башти,

щоб вигубити дітей на вулицях

і юнаків на ринкових площах”.^в

22 Скажи: “Так промовляє Єгова:

«Трупи людей будуть лежати, як гній на полях,

як смуга вижатої пшениці за женцем,

і ніхто їх не позбирає»”.^г

23 Ось що говорить Єгова:

«Хай мудрий не вихвалиться своєю мудрістю,^д

хай сильний не хвалиться своєю силою,

а багатий — своїм багатством.^е

24 Якщо ж хтось хвалиться,

нехай хвалиться своєю проникливістю і тим,

що знає мене,^є

що я Єгова — той, хто виявляє на землі віддану любов, справедливість

та праведність,^ж

бо це мені до вподоби»,^з — промовляє Єгова.

25 «Ось надходять дні,— каже Єгова,— коли я притягну до відповідальності кожного, хто обрізався, але лишився не-обрізаним:” **26** єгиптян,^і юде-їв,^к едомлян,^л аммонітян,^м

9:20 *Або «тужливої пісні».

моавітян^а і всіх, у кого виголені скроні і хто живе в пустелі,^б бо всі ці народи необрізані й увесь ізраїльський народ має необрізане серце».^в

10 Народе Ізраїля, послухайте, що Єгова говорить до вас. **2** Так промовляє Єгова:

«Не навчайтеся доріг інших народів^г

і не лякайтесь небесних знаків,

що їх лякаються вони.^д

3 Адже звичаї народів — то омана*.

Хтось зрубав у лісі дерево, а майстер обробив його своїм знаряддям^е.

4 Його прикрашають сріблом і золотом,^є

беруть молоток і прибивають його цвяхами, щоб він не впав.^ж

5 Таж вони — як те опудало на огірковому полі, вони не можуть говорити.^з

Їх носять, бо вони неспроможні зробити й кроку.^и

Не бійтеся їх, вони не завдадуть вам жодної шкоди,

але й добра зробити не зможуть».^й

6 Немає тобі рівного, Єгово!^к Ти величний і твоє ім'я велике та могутнє!

7 Хіба може хтось не боятися тебе, Царю народів?!^л

Ти достойний цього, бо серед усіх мудреців і царів усіх народів немає тобі рівного!^м

8 Усі вони нерозумні й безглузді,^н

адже дерево може навчити тільки омани*.^о

РОЗД. 9

а Іс 15:1
Єр 48:1
б Єр 25:17, 23
Єр 49:32
в Лв 26:41
Єр 4:4

РОЗД. 10

г Лв 18:3, 30
Лв 20:23
Пв 12:30
д Іс 47:13
е Іс 40:20
Іс 44:14, 15
Іс 45:20
Ав 2:18
є Пс 115:4
Іс 40:19
ж Іс 41:7
з Ав 2:19
и Іс 46:7
й Іс 41:23
Іс 44:9
1Кр 8:4
к Вх 15:11
2См 7:22
Пс 86:8
л Пс 22:28
м Пс 89:6
Дн 4:35
н Єр 51:17
Ав 2:18
о Іс 44:19

Друга кол.

а 1Цр 10:22
б ІсН 3:10
Дн 6:26
в Дн 4:3
Ав 1:12
Об 15:3
г На 1:5
д Іс 2:18
Єр 51:17, 18
Сф 2:11
е Пр 3:19
Іс 45:18
є Пс 136:3, 5
Іс 40:22
Єр 51:15, 16
ж Йв 37:2
Йв 38:34
з Йв 36:27
Пс 135:7
и Бт 8:1
Вх 14:21
Чс 11:31
Йн 1:4
й Іс 42:17
Іс 44:11
к Єр 51:17
Ав 2:18, 19
л Іс 41:29

9 З Таршішу^а переправляють срібні пластини, з Уфазу — золото, вироби майстрів і діло рук золотарів.

Одягають їх у синю тканину та пурпурну вовну.

Усі вони — вироби майстрів.

10 Але Єгова справді є Богом. Він — Бог живий^б і Цар вічний.^в

Від його гніву задрижить земля,^г

жоден народ не витримає його осуду.

11 * Ось що ви скажете їм: «Божки не створили небес і землі,

тому вони зникнуть з землі, і їх не буде вже під небесами.^д

12 Він створив землю своєю силою,

утвердив родючу землю своєю мудрістю^є

і розумінням своїм напнув небеса.^є

13 Від його голосу гуркотять води в небі,^ж

він піднімає хмари* від країв землі,^з

посилає з дощем блискавки^и

і виводить вітер зі своїх сховищ.^й

14 Усі поведуться нерозсудливо і не мають знання.

Кожен золотар засоромиться через свого різьбленого ідола,^к

бо його ідол з металу* — то брехня

і духу^л в ньому немає.^к

15 Вони — омана* й посміховисько.^л

10:11 * В оригіналі вірш 11 написано арамейською. **10:13** * Або «пару». [#] Або, можливо, «робить отвори для дощу». **10:14** * Або «лита статуя». [#] Або «подиху».

10:3, 15 * Або «марнота». **10:3** [#] Або «різаком». **10:8** * Або «марноти».

У день розплати вони погинуть.

- 16** Бог Яковів* не такий, як вони, бо він створив усе, а Ізраїль — жезл його власності.^a Його ім'я — Єгова, Бог військ.^b
- 17** О жінко, що в облозі, позбирай з землі свої речі.
- 18** Бо так говорить Єгова: «Тепер я викину* жителів з цього краю^a і спроваджу на них лихо».
- 19** Горе мені через мої рани*! Моя рана невиліковна. Тож я сказав: «Це хвороба моя, і я мушу зносити її».
- 20** Намет мій спустошили і мотузки його порозривали.^d Сини мої покинули мене, немає їх більше.^e Нема кому розбити намет, нема кому напнути його полотнища.
- 21** Пастирі поводитись нерозумно,^e не звертались до Єгови.^ж Тому вони не діяли з проникливістю, і всі їхні отари розбрелися».^з
- 22** Послухайте! Ось звістка! Вже недалеко! З північного краю доноситься великий гуркіт,^и який оберне міста Юди в пустку, у лігво шакалів.^і
- 23** Єгово, я знаю, що не в волі людини її дорога. Не в волі того, хто йде, скеровувати свої кроки.^к
- 24** Виправляй мене, Єгово, за справедливістю, а не в гніві,^л щоб ти не знищив мене.^м

10:16 *Букв. «Частка Якова». **10:18** *Або «метну, як з пращі». **10:19** *Або «перелом».

РОЗД. 10

а Пв 32:9
Пс 135:4
б Іс 47:4
в Пв 28:63
Єр 16:13
г Єр 8:21
д Єр 4:20
е Єр 31:15
є Єр 5:31
ж Єр 2:8
Єр 8:9
з Єр 23:1
Єз 34:5, 6
и Єр 1:15
Єр 4:6
Єр 6:22
Ав 1:6
і Єр 9:11
к Пс 17:5
Пс 37:23
Пр 16:3
Пр 20:24
л Пс 6:1
Пс 38:1
м Єр 30:11

Друга кол.

а Іс 34:2
б Єр 51:34
в Іс 10:22
г Пс 79:6, 7
Єр 8:16
Плн 2:22

РОЗД. 11

д Пв 27:26
Пв 28:15
е Вх 24:3
є Вх 13:3
Пв 4:20
ж Ль 26:3, 12
з Бг 15:18
Вх 3:8
Ль 20:24
Пв 6:3
и Єр 7:13
Єр 25:4
Єр 35:15
і Іс 65:2
Єр 7:24, 26
Єз 20:8
3х 7:11, 12

- 25** Вилий свою лють на народи, які нехтують тобою,^a і на племена, які не кличуть твого імені. Бо вони пожерли Якова,^b пожерли його та знищили,^в спустошили його рідний край.^г

11 Ось слово, яке Єгова промовив до Єремії: **2** «Нехай усі почують слова цієї угоди!

Говори* їх мешканцям Юди та Єрусалима, **3** скажи їм: «Так говорить Єгова, Бог Ізраїля: проклята людина, яка не слухається слів цієї угоди.»^д

4 Я уклав її з вашими прабатьками в день, коли виводив їх з єгипетського краю,^е з тієї розжареної печі*^є і сказав: «Слухайтеся мого голосу і робіть усе, що я вам наказую. Тоді ви станете моїм народом, а я буду вашим Богом.»^ж **5** Так я виконаю клятву, якою присягався вашим прабатькам, що дам їм край, який тече молоком і медом».^з У ньому ви живете й донині».

Я ж відповів: «Аміль*, Єгово».

6 І Єгова промовив до мене: «Проголоси все це в містах Юди та на вулицях Єрусалима і скажи: «Слухайте слова цієї угоди і виконуйте їх. **7** Бо відтоді, як я вивів ваших прабатьків з єгипетського краю, і аж донині я застерігав їх знову й знову*: «Слухайтеся мого голосу.»»^и **8** Але вони не слухали мене, не прихилили вуха, а потурали бажанням свого впертого та злого серця.^і Вони не дотримувалися угоди, яку я уклав з ними, тому

11:2 *Очевидно, звертання до Єремії. **11:4** *Або «печі, в якій плавлять залізо». **11:5** *Або «нехай буде так». **11:7** *Букв. «встаючи рано і застерігаючи».

я навів на них усе, про що попереджав”.

9 Далі Єгова промовив до мене: «Мешканці Юди та Єрусалима змовилися між собою. **10** Вони повернулися до провин своїх прабатьків, які ще з давніх-давен не слухались моїх слів.^а Вони також поклонялися й служили іншим богам.^б Нащадки Ізраїля і Юди порушили угоду, яку я уклав з їхніми прабатьками.^в **11** Тому так каже Єгова: “Я спроваджу на них лихо,^г від якого вони не зможуть утекти. Коли вони кликатимуть мене на допомогу, я не буду їх слухати.^д **12** Тоді мешканці всіх міст Юди і жителі Єрусалима підуть і звернуться по допомогу до божків,^е для яких вони приносять жертви*, але ті не дадуть порятунку в час лиха. **13** Юдо, твоїх божків стало стільки, скільки в тебе міст! І скільки в Єрусалимі вулиць, стільки ви понаставляли жертovníків для ганьби*, жертovníків для Ваала!”^е

14 А ти* не молися за цей народ, не звертайся до мене з благанням про них чи з молитвою,^ж бо я не слухатиму, коли вони будуть волати до мене про поміч у час лиха.

15 “Мій улюблений народ, як ти можеш бути у моєму домі, якщо багато твоїх синів здійснюють свої злі задуми?

Невже завдяки святому м'ясу* вони зможуть відвернути лихо, коли воно прийде на тебе?

Невже у той час ти радітимеш?

11:12 *Або «жертovníй дим». **11:13** *Або «божка, що приносить ганьбу». **11:14** *Тобто Єремія. **11:15** *Тобто жертвам, принесеним у храмі.

РОЗД. 11

а Сд 2:11, 17
1См 8:8
2Лр 22:17

б 2Хр 28:22, 23

в Пв 31:16
2Лр 17:6, 7
Ос 6:7

г 2Лр 22:16
Єр 6:19
Єз 7:5

д Іс 1:15
Єр 14:12
Єз 8:18
Мих 3:4

е Пв 32:37, 38
Єр 2:28

є Єр 7:9, 10

ж Єр 7:16
Єр 14:11

Друга кол.

а Іс 5:2
Єр 2:21

б Єр 19:5, 15

в Єр 18:18

г 1Хр 28:9
Єр 17:10
Єр 20:12

д Єр 1:1

е Іс 30:10
Ам 2:12
Ам 7:16

є 2Хр 36:17
Пл 2:21

ж Єр 18:21

16 Колись Єгова назвав тебе розкішною оливкою, родючою і прекрасною. Але з великим гуркотом він послав на тебе вогонь, і твоє віття було поламане.

17 Я, Єгова, Бог військ, — той, хто тебе насадив,^а проголошую, що за все зло нащадків Ізраїля та Юди тебе спіткає лихо, адже вони приносили жертви Ваалу і цим ображали мене”.^б

18 Єгова сповістив мені, щоб я знав;

у той час ти показав мені, що вони робили.

19 Я був як покірне ягня, котре ведуть на заріз, і не знав, що вони складають проти мене підступні задуми^в й кажуть: «Зламаймо дерево разом з плодами, зрубаймо його і викиньмо з краю живих, щоб ім'я його більше не згадували».

20 Але Єгова, Бог військ, судить праведно, він перевіряє найпотаємніші думки* та серце.^г Боже, дай мені побачити, як ти помстишся їм, бо я довірив тобі свою судову справу.

21 Тому так каже Єгова про жителів Анатота,^д які прагнуть відібрати тобі життя* й говорять: «Не пророкуй від імені Єгови,^е інакше загинеш від нашої руки», **22** отож так говорить Єгова, Бог військ: «Я притягну їх до відповідальності. Їхні юнаки загинуть від меча,^є а сини і дочки вимруть від голоду.^ж **23** Не залишить-

11:20 *Або «найглибші почуття». Букв. «нирки». **11:21** *Або «шукають твоєї душі».

ся від жителів Анатота^а навіть останку, бо я спроваджу на них лихо у той рік, коли при-тягну їх до відповідальності».

12 Єгово, ти праведний,^б коли я звертаюся до тебе зі скаргою, коли говорю з тобою про правосуддя.

Але чому неправедним добре ведеться,^в

чому зрадники живуть безтурботно?

2 Ти насадив їх, і вони пусти-ли коріння.

Вони ростуть і приносять плоди.

Ти в них на устах, але їхні найпотаємніші дум-ки* далеко від тебе.^г

3 Але ти добре знаєш мене, Єгово,^д і ти бачиш мене.

Ти перевіряв моє серце і побачив, що воно з тобою.^е

Відокрем їх, як овець на заріз,

відділи на день погибелі.

4 Доки ще буде сохнути земля, доки будуть в'янути рослини на полі?^в

Через зло її мешканців позникали звірі й птахи. Бо ці люди казали: «Він не знає, що станеться з нами».

5 Якщо ти біг з пішими і вто-мився,

то як побіжиш наввипе-редки з кіньми?^ж

Навіть якщо в мирному краї ти почувався безпечно,

то що будеш робити в непрохідних хащах йорданських?

12:2 *Або «найглибші почуття». Букв. «нирки».

РОЗД. 11

а ІсН 21:8, 18

РОЗД. 12

б Бт 18:25

в Йв 12:6

Йв 21:7

Пс 73:3

Єр 5:28

г Іс 29:13

д Пс 139:1, 2

е 2Цр 20:3

Пс 17:3

Єр 11:20

є Єр 14:6

Єр 23:10

ж Єр 4:13

Друга кол.

а Єр 9:4

б Лк 13:35

в Вх 19:5

Іс 47:6

г Пл 2:1

д 2Цр 24:2

Єз 16:37

е Іс 56:9

Єр 7:33

є Пс 80:8

Іс 5:1, 7

Єр 6:3

ж Іс 63:18

Єр 3:19

з Єр 9:11

Єр 10:22

и Іс 42:24, 25

і Льв 26:33

Єр 15:2

к Льв 26:16

Мих 6:15

6 Тебе зраджують навіть твої брати і домашні твого батька,^а вони голосно кричать тобі услід.

Коли вони говорять тобі щось добре, не довіряй їм.

7 «Я покинув свій дім;^б поли-шив свою власність^в — я віддав мій улюблений народ* у руки ворогів.^г

8 Власність моя стала для мене як лев у лісі: вона ричить на мене. Тому я зненавидів її.

9 Власність моя — наче стро-катий* хижий птах.

Інші хижі птахи оточили йо-го і нападають на нього.^д Зберіться, усі звірі польові, зберіться та їжте.^е

10 Юрба пастухів знищила мій виноградник,^в витоптала мій наділ.^ж Мій улюблений наділ вони обернули в безлюдну пус-телю.

11 Він став пустою, він висох* і лежить запустілий переді мною.^з Увесь край обезлюднів, та ніхто не бере собі цього до серця.^и

12 Нищителі ідуть через пус-телю всіма утоптаними стежками.

Меч Єгови пожирає людей від одного краю землі до іншого,^і немає миру нікому*.

13 Вони засіяли пшеницю, але пожали терни,^к вимучилися, але все надаремно.

12:7 *Або «улюблений для моєї душі».

12:9 *Або «рябий». 12:11 *Або, мож-ливо, «у жалобі». 12:12 *Букв. «жод-ному тілу».

Через палючий гнів Єгови вони засоромляться свого врожаю».

14 Так говорить Єгова: «Усіх своїх безбожних сусідів, що торкаються моєї власності, яку я дав своєму народові,^a Ізраїлю, я викореню з їхньої землі,^b а нащадків Юди вирву з-поміж них. **15** Після того як вирву їх, я знову змилюсерджуся над ними і приведу назад, приведу кожного до його спадку, кожного до його землі.

16 І якщо вони навчатся доріг мого народу і будуть клястися моїм іменем, кажучи: “Як живий Єгова!” — як навчили колись мій народ клястися Ваалом, то будуть процвітати серед мого народу. **17** Якщо ж вони не захочуть слухатися мене, то я вирву їх, викореню і знищу»,^a — промовляє Єгова.

13 Так сказав мені Єгова: «Піди купи собі лляний пояс і підпережися ним, але у воді його не мочи». **2** Тож я купив пояс згідно зі словом Єгови і підперезався ним. **3** Тоді я вдруге почув слово Єгови: **4** «Візьми пояс, який ти купив і яким підперезався, устань, піди до Євфрату і схвай його в скельній розколіні». **5** І я пішов та сховав той пояс коло Євфрату, як звелів мені Єгова.

6 Коли ж минуло багато днів, Єгова сказав мені: «Устань, піди до Євфрату і забери звідти пояс, який я наказав тобі сховати». **7** Тож я пішов до Євфрату, туди, де заховав пояс, і дістав його, але він уже знищився і був ні до чого не придатний.

8 І почув я слово Єгови: **9** «Ось що говорить Єгова: “Так само я знищу гордість Юди і безмірну гордість Єруса-

РОЗД. 12

а Пс 79:4
Єр 48:26
Єз 25:3
Зх 1:15
Зх 2:8

б Єр 48:2
Єр 49:2

в Іс 60:12

Друга кол.

РОЗД. 13

а Лв 26:19
Сф 3:11

б 2Хр 36:15, 16

в Єр 6:28

г Вх 19:5
Пв 26:18
Пс 135:4

д Єр 33:9

е Єр 6:17

є Іс 29:9
Іс 51:17
Єр 25:27

ж Єр 6:21
Єз 5:10

з Єз 7:4
Єз 24:14

и Іс 59:9

лима.^a **10** Цей безбожний народ не хоче слухатися моїх слів,^b він задовольняє бажання свого впертого серця^a і служить та поклоняється іншим богам. Тому стане він наче той пояс, ні до чого не придатний. **11** Як людина тісно обв'язує свій стан поясом, так я наблизив до себе всіх нащадків Ізраїля та Юди, — промовляє Єгова. — Я наблизив їх, щоб стали вони моїм народом,^г мою славою,^д хвалою та окрасою. Але вони не слухались мене”.^e

12 Також скажи їм: “Так говорить Єгова, Бог Ізраїлів: кожен великий дзбан наповнюють вином”. У відповідь вони промовлять: “Хіба ми не знаємо, що кожен великий дзбан наповнюють вином?” **13** А ти відкажи їм: “Так промовляє Єгова: я напою до сп'яніння усіх жителів цього краю,^e царів, які сидять на престолі Давида, а також священиків, пророків і всіх мешканців Єрусалима. **14** Я порозбиваю їх один об одного, і батьків, і синів, — каже Єгова.” — Не виявлю їм співчуття, не зжалюся, не змилюсерджуся, а винищу їх, і ніщо не зупинить мене”.^з

15 «Послухайте і будьте уважні.

Не будьте пихаті, бо промовляє сам Єгова.

16 Віддайте славу Єгови, вашо-
му Богові,

доки він не навів темряву і доки ваші ноги не спіткнулися на горах у сутінках.

І ви будете сподіватися світла,

а він наведе густу тінь, а вірне світло в непроглядний морок.”

- 17 Якщо ви не послухаєте, я* буду потай ридати через вашу гордість.
Я проливатиму сльози, очі мої заллються слізьми,^а бо отару Єгови^б забрано у неволю.
- 18 Скажи цареві й цариці-матері:^в «Сядьте нижче, бо з ваших голів упаде гарна корона».
- 19 Південні міста позамікані*, і нікому їх відчинити.
Увесь народ Юди пішов у вигнання, забрали в полон усіх до одного.^г
- 20 Підведи свої очі й подивися на тих, що йдуть з півночі.^д
Де отара, яку тобі дали, де твоя прекрасна череда?^е
- 21 Що ти скажеш, коли тебе покарають
близькі друзі, яких ти від початку схияляла до дружби з тобою?^ж
Чи ж не схоплять тебе пологові муки, мов породіллу?^з
- 22 Ти скажеш у своєму серці: «Чому все це спало на мене?»^а
Знай же: за твої великі провину поділ твого одягу було піднято,^б
а п'яти твої зранено.
- 23 Хіба кушитянин* може змінити колір своєї шкіри, а леопард — свої плями?^в
Якщо так, тоді й ви, люди, навчені чинити зло, могли б робити добро.
- 24 Тож я розпорошу народ свій, мов солону, яку розносить пустельний вітер.^г
- 25 Це твій жереб, частка, яку я відміряв тобі, — промовляє Єгова, —

РОЗД. 13

а Єр 9:1

б Пс 100:3

в 2Ллр 24:12
Єр 22:24, 26

г Пв 28:64

д Єр 6:22

е Єз 34:8

є Іс 39:1, 2

ж Єр 6:24
Мих 4:9з Єр 5:19
Єр 16:10, 11

и Єз 16:37

і Пр 27:22

к Ль 26:33
Пв 28:64

Друга кол.

а Єр 2:32

б Пв 32:37, 38
Іс 28:15
Єр 10:14в Пл 1:8
Єз 16:37
Єз 23:29г Єр 2:20
Єз 16:15д Іс 65:7
Єз 6:13

е Єз 24:13

РОЗД. 14

є Пв 28:24

ж Йл 1:10

з Ль 26:20
Пв 28:23

бо ти забула мене^а і покладаєшся на брехню.^б

- 26 Тому я задеру тобі на обличчя поділ твого одягу, і всі побачать твій сором,^в
- 27 побачать твій перелюб,^г твоє похитливе іржання і твою розгнуздану* проституцію.
Я бачив, як ти чинила мерзоту на пагорбах і в полі.^д
Горе тобі, єрусалимська дочко!
Доки ти будеш нечистою?»^е

14 Ось слово, яке Єгова промовив до Єремії про посуху.^є

- 2 Край Юди поринув у жалобу,^ж брами його спорохнявіли, вони понуро опустились до землі, а з Єрусалима доноситься голосіння.
- 3 Вельможі посилають своїх слуг* по воду.
Слуги приходять до водозборів^з, але води там не знаходять і повертаються з порожніми посудинами.
Вони засоромлені і розчаровані, вони покривають свої голови.
- 4 Уся земля потріскалась, бо немає дощу,^а тому рільники збентежились і покривають голови.
- 5 Навіть лань, народивши маля, покидає його, бо немає трави.
- 6 Дикі осли стоять на лисих горах і вдихають вітер, мов шакали.

13:17 *Або «моя душа». 13:19 *Або «в облозі». 13:23 *Або «ефіоп».

13:27 *Або «безсоромну». 14:3 *Або «своїх малих». #Або «рівчаків; ям».

Їхні очі гаснуть, бо трава повисихала.^а

7 Єгова, хоча наші провини свідчать проти нас, зроби щось заради свого імені!^б

Ми часто зраджували тебе^в і грішили проти тебе.

8 Ти надія Ізраїля, ти його Спаситель у час лиха!

Чому ти став як чужинець у цьому краї, як подорожній, який зупиняється тільки на ніч?

9 Чому ти став мов остовпільний чоловік, мов той воїн, який не може врятувати?

Таж ти посеред нас, Єгово,^д і ми називаємось твоїм іменем.^е

Не покидай нас!

10 Так говорить Єгова про цей народ: «Вони люблять блукати^з і не стримують своїх ніг.^ж Тому Єгова не задоволений ними.^з Тепер він пригадає їхні провини і притягне їх до відповідальності за їхні гріхи».^и

11 Далі Єгова сказав мені: «Не молися за цей народ, не проси для нього добра.^л

12 Коли вони посять, я не чую їхніх благань,^м і, коли складають цілопалення чи хлібні приношення, я їх не схвалюю.^н Я вигублю їх мечем, голодом та пошестю».^о

13 На це я відповів: «О Всеволодний Господи Єгово! Пророки запевняють їх: “Ви не побачите ні меча, ні голоду, натомість Бог дасть вам тут справжній мир”».^п

14 Тоді Єгова промовив до мене: «Ті пророки пророкують від мого імені брехню,^р я не посилав їх та нічого їм не наказував і не говорив.^с Неправдиве видіння, нікчемну ворожбу та оману свого серця

РОЗД. 14

а Єр 12:4
Йп 1:18
б Існ 7:9
Пс 25:11
Пс 115:1,2
в Езд 9:6
Не 9:33
Дн 9:5,8
г Пс 106:8
Пс 106:21
Іс 45:15
д Вх 29:45
Пв 23:14
е Дн 9:19
є Єр 2:23
ж Єр 2:25
з Єр 6:20
и Ос 8:13
і Єр 7:16
Єр 11:14
к Іс 1:15
Іс 58:3
Єр 11:11
Єз 8:18
л Іс 1:11
м Єр 9:16
Єз 5:12
н Єр 4:10
Єр 5:31
Єр 6:13, 14
Єр 23:16, 17
Єр 27:8–10
Єз 13:10
Мхк 3:11
о Єр 23:25, 26
Єр 29:21
п Єр 23:21
Єр 27:15

Друга кол.

а Пл 2:14
б Єр 5:12, 13
Єр 23:15
Єз 12:24
Єз 13:9
в Пс 79:2, 3
Єр 9:22
г Єр 4:18
д Єр 8:18, 21
Єр 9:1
е Пл 1:15
є Єз 7:15
ж Пл 5:10
з Пв 28:36
и Єр 12:8
Пл 5:22
і 2Хр 36:15, 16
к Єр 8:15
л Езд 9:7
Дн 9:5, 8
м Єз 36:22
Дн 9:15

вони видають вам за пророцтво.^а **15** Тому так каже Єгова: “Пророки, яких я не посилав, які пророкують від мого імені й говорять, що ні меч, ні голод не прийде в цей край, погинуть від меча й голоду.^б **16** І люди, яким вони пророкують, поляжуть на вулицях Єрусалима від голоду й меча. Не буде кому поховати їх,^в їхніх дружин, синів та дочок. Я виллю на них лихо, якого вони заслуговують”.^г

17 Ти маєш сказати їм:

“Хай з очей моїх день і ніч без упину ллються сльози,^д

бо дівчина, дочка мого народу, повалена і цілковито розбита,^е

їй завдали дуже тяжкої рани.

18 Виходжу в поле — бачу вбитих мечем,^є заходжу в місто — а там люди знемагають від голоду!^ж

Пророк і священик блукають по землі, якої не знають”.^з

19 Невже ти повністю відкинув Юду, неевже ти* відчуваш огиду до Сіону?^и

Навіщо ти вдарив нас так, що ми не можемо зцілитися?^к

Ми сподівалися миру, але нічого доброго не сталося, сподівалися часу зцілення, але всюди панує жах!^л

20 Єгово, ми визнаємо, що поводилися негідно, визнаємо провину своїх прабатьків,

бо ми згрішили проти тебе.^м

21 Заради свого імені не відкидай нас,^н

14:19 *Або «ТВОЯ ДУША».

не зневажай свого славетного престолу.

Пам'ятай про угоду, яку ти уклав з нами, і не розривай її.^а

22 Хіба може котрийсь з нікчемних ідолів інших народів послати дощ?

Хіба небеса можуть самі пролити зливу?

Це під силу тільки тобі, Єгова, Боже наш!^б

Ми покладаємось на тебе, бо саме ти все це робиш.

15 І сказав мені Єгова: «Навіть якби Мойсей і Самуїл стали переді мною,^в я не виявлю ласки* цьому народу. Прожени його від мене, нехай собі йде. **2** А коли вони запитають тебе: “Куди нам іти?” — скажи їм: “Так промовляє Єгова:

нехай одні помирають від смертельних хвороб, інші — від меча,^г хтось помре від голоду, а хтось піде в неволю”.^д

3 І спроваджу я на них чотири лиха*,^е — каже Єгова, — меч, який їх убиватиме, псів, які будуть їх розшарпувати, а також птахів небесних і земних звірів, які будуть їх пожирати і нищити.^ж **4** Я зроблю так, що вони стануть жакливим видовищем для всіх царств землі.^з Зроблю я це через юдейського царя Манасію, сина Єзекії, за все те, що він накоїв у Єрусалимі.^а

5 Хто поспівчуває тобі, Єрусалиме,

хто пройметься жалем?

Хто зупиниться, щоб запитати, як ти живеш?

15:1 *Або «моя душа не звернеться до». **15:3** *Або, можливо, «чотири види присудів». Букв. «чотири роди».

РОЗД. 14

а Вх 32:13
Лв 26:41, 42
Пс 106:43–45

б Пв 28:12
Іс 30:23
Йл 2:23

РОЗД. 15

в Вх 32:11
1См 7:9
Пс 99:6
Пс 106:23

г Єз 5:2

д Єз 12:11

е Єз 14:21

ж Пв 28:26
Єр 7:33

з Пв 28:15, 25
Єр 24:9
Єз 23:46

а 2Лр 21:11
2Лр 23:26
2Лр 24:3, 4

Друга кол.

а Єр 2:13

б Іс 1:4

в Сф 1:4

г Пв 28:15, 18
Єр 9:21
Єз 24:21

д Єр 5:3

е Єр 44:27
Єз 5:12

ж Єр 20:14

6 Ти покинув мене, — промовляє Єгова.^а —

Ти повертаєшся до мене спиною*.^б

Тож я простягну руку і знищу тебе.^в

Я втомився тебе жалити*.^г

7 У містах* цього краю я перевію їх вилами, мов пшеницю,

і відніму в них дітей.^г

Я знищу народ мій, бо він не хоче покинути свої дороги.^д

8 Вдів їхніх буде в мене більше, ніж морського піску.

Опівдні я спроваджу нищителя на них, на матерів і на синів,

знанацька наведу на них жах і тривогу.

9 Знесилилась жінка, яка має сімох дітей,

вона* ледве дихає.

Ще день, а сонце її вже зайшло, принісши сором і приниження*.^ж

А тих, хто вціліє, я віддам мечеві ворога», — говорить Єгова.^з

10 Горю мені, моя мати, бо ти народила мене^а —

чоловіка, з яким сперечається і свариться весь край.

Я нікому не давав позики і мені ніхто нічого не позичав,

але всі проклинають мене.

11 Єгова сказав: «Я обов'язково допомагатиму тобі*».

15:6 *Або, можливо, «відвертаєшся і йдеш від мене». ^аАбо «втомився жалювати». **15:7** *Букв. «брамах». **15:9** *Або «її душа». ^жАбо, можливо, «воно засоромилось і збентежилось». **15:11** *Букв. «служитиму тобі на добро».

- У час лиха й нещастя я обов'язково заступлюся за тебе перед твоїм ворогом.
- 12** Чи може хтось розтрити залізо, залізо з півночі і мідь?
- 13** Багатства ваші та скарби я задарма віддам на грабіж^а через усі гріхи, які ви чинили по цілому краї.
- 14** І я зроблю так, що вороги ваші заберуть усе це в край, якого ви не знаєте.^б Адже розгорівся вогонь мого гніву, він палає на вас».^в
- 15** Єгова, ти знаєш про мої страждання! Згадай мене, зверни на мене увагу! Помстися за мене моїм гонителям.^г Тимчасом як ти стримуєш свій гнів на них, не дай мені загинути*.
- Знай, що заради тебе я зношу цю ганьбу!^д
- 16** Коли я отримав твої слова, то з'їв їх.^е Слово від тебе втішило мене і розвеселило мое серце, бо мене називають твоїм іменем, Єгово, Боже військ.
- 17** Я не сиджу у товаристві жартунів і не веселюся.^є Я сиджу самотній, бо твоя рука наді мною і ти сповнив мене гнівом*.^ж
- 18** Чому мій біль не втихає? Чому моя рана така тяжка, що не може загоїтись? Невже ти станеш для мене як оманливе джерело, як ненадійні води?

15:15 *Букв. «не забирай мене».

15:17 *Або «звісткою осуду».

РОЗД. 15

а Єр 20:5

б Льв 26:38

Єр 16:13

в Пв 32:22

Іс 42:24, 25

Єр 17:4

г Єр 11:20

Єр 12:3

Єр 17:18

Єр 37:15

д Пс 69:7

е Єз 3:1–3

Об 10:9, 10

є Пс 1:1

ж Єр 20:8

Друга кол.

а Єр 1:18

Єз 3:9

б Єр 20:11

РОЗД. 16

в Єр 15:2

г Пс 79:2, 3

Іс 5:25

Єр 7:33

Єр 9:22

Єр 36:30

д Єз 5:12

є Єз 24:16, 17

- 19** Тому так промовляє Єгова: «Якщо ти повернешся, я поверну тобі свою прихильність і ти станеш переді мною. І якщо ти відділиш дорогоцінне від марного, то будеш моїми устами*. Ті люди повернуться до тебе, але ти до них не повернешся.
- 20** Я роблю тебе укріпленим мідним муром для цього народу.^а Вони воюватимуть з тобою, але не подолають тебе,^б бо я з тобою, щоб тебе рятувати та визволити,— говорити Єгова.—
- 21** І я визволю тебе з рук безбожників, викуплю з рук жорстоких людей».

16 І я знову почув слово Єгови: **2** «Не бери собі дружини, і нехай у тебе не буде тут ні синів, ні дочок. **3** Бо так говорить Єгова про синів і дочок, які народжуються тут, а також про матерів, які народжують їх, і батьків, які дають їм життя у цьому краї: **4** «Вони повмирають від смертельних хвороб.^в Ніхто їх не оплакуватиме, і ніхто не поховас. Вони гноєм лежатимуть на поверхні землі.^г Погинуть вони від меча та від голоду,^д і трупи їхні стануть поживою для небесних птахів і земних звірів».

- 5** Так промовляє Єгова: «Не входи у дім тих, хто влаштує поминаний обід, не йди туди голосити і співчувати їм.»

15:19 *Або «станеш моїм речником».

Бо я забрав свій мир
від цього народу,— каже
Єгова,—

забрав віддану любов
і милосердя.^a

6 У цьому краї помруть великі й малі.

Ніхто не поховає їх,
і ніхто не буде у жалобі по них,

ніхто не буде робити собі
порізи чи голити голову*.

7 Ніхто не дасть хліба тим,
хто в жалобі,
щоб їх потішити.

Ніхто не дасть їм пити
з келиха розради,
щоб вони оплакували
батька чи матір.

8 Не входи у дім бенкету
і не сідай з ними їсти і пити*.

9 Ось що говорить Єгова,
Бог військ, Бог Ізраїля: “Я
зроблю так у цьому місці, що у
вас на очах, ще за ваших днів,
стихнуть веселощі та радісні
окрики, замовкне голос наре-
ченого і нареченої”.^b

10 Коли ти перекажеш тим
людям усі ці слова, вони запи-
тають тебе: “За що Єгова
проголосив проти нас таке
велике лихо? Чим ми про-
винилися перед нашим Богом
Єговою, чим згрішили проти
нього?”^c **11** Тоді ти скажеш
їм: “За те, що ваші прабатьки
покинули мене,^d— промовляє
Єгова,— пішли за іншими бо-
гами, служили та поклоняли-
ся їм.”^e А мене вони полишили
і закону мого не трималися.^f

12 Ви поводитесь набагато
гірше від своїх прабатьків,^g і
кожен з вас слухається не ме-
не, а свого впертого і злого
серця.^ж **13** Тож я викину вас

РОЗД. 16

a Пв 31:17
Іс 27:11
Іс 63:10

б Іс 24:7,8
Єр 7:34
Об 18:23

в Єр 5:19

г Сд 2:12

д Єр 8:1,2

e Дн 9:11
Ам 2:4

є Єр 7:26

ж Нє 9:29
Єр 6:28

Друга кол.

a 2Хр 7:20
Єр 15:14
Єр 17:4

б Пв 4:27,28
Пв 28:36

в Вх 20:2
Єр 23:7,8

г Пв 30:1–3
Єр 3:18
Єр 24:6
Єр 30:3
Єр 32:37
Ам 9:14

д Іс 40:2

e Лв 26:30
Пс 106:38

є Єр 17:17

з цього краю в землю, якої не
знали ні ви, ні ваші прабать-
ки.^a Там ви вдень і вночі буде-
те служити іншим богам,^b бо я
не змілююся над вами”.

14 Але надходять дні,— про-
мовляє Єгова,— коли вже не бу-
дуть казати: “Як живий Єго-
ва, який вивів народ Ізраїля з
египетського краю!”^a **15** А на-
томість люди казатимуть: “Як
живий Єгова, який вивів народ
Ізраїля з північного краю і з
усіх земель, по яких він їх роз-
поросив”. Я приведу їх назад у
землю, яку дав їхнім прабать-
кам.^г

16 Ось я скликаю багатьох ри-
балок,— говорить Єгова,—
які їх повилловлюють.

Після того я скличу бага-
тьох мисливців,
які полюватимуть на них
по всіх горах, пагорбах
і скельних розколинах.

17 Очі мої спостерігають за
всім, що вони роблять*.
Вони не сховані від мене,
і їхні провини не приховані
від моїх очей.

18 Передусім я сповна відпла-
чу їм за їхні провини та
їхні гріхи,^a

бо вони осквернили
мій край безжиттєвими
статуями* своїх гидких
ідолів

і наповнили мою власність
гідотою.^e

19 Єгово, ти сила моя і моя
твердина,
ти сховок для мене в день
лиха.^є

До тебе прийдуть народи
з кінців землі

і скажуть: «Наші прабатьки
успадкували явну брехню
і марноту,

16:6 *Язичницькі жалобні звичаї, яких, очевидно, дотримувались у невірному Ізраїлі.

16:17 *Букв. «на всіх їхніх дорогах».

16:18 *Букв. «трупами».

те, від чого немає жодної користі».^а

20 Хіба може людина зробити собі богів?

Таж то не боги!^б

21 «Тому вони побачать, цього часу вони побачать мою силу і могутність. І вони будуть змушені визнати, що моє ім'я — Єгова».

17 «Гріх мешканців Юди висічений залізним різцем, він вирізьблений алмазним вістря́м на таблицях їхнього серця і на рогах їхніх жертovníків.

2 Сини їхні пам'ятають ті жертovníки і священні палі*^в, що стояли біля розлогих дерев, на високих пагорбах^г

3 і на горах у полі. Твої багатства й усі твої скарби я віддам на грабіж.^д

Віддам твої священні узвишся, бо ти грішиш по цілому краї.^е

4 Ти з власної волі втратиш спадщину, яку я тобі дав.^е Я змушу тебе служити ворогам у землі, якої ти не знаєш.^ж

Бо ви розпалили мій гнів, наче вогонь*^з, і він палатиме вічно».

5 Так каже Єгова: «Проклятий той*^и, хто покладається на людину,^и хто надіється на людську силу^и

17:2 *Див. глосарій. **17:4** *Або, можливо, «бо від мого гніву ви загорілися, наче вогонь». **17:5, 7** *Або «сильний чоловік». **17:5** ^вБукв. «робить плоть собі за руку».

РОЗД. 16
а Єр 10:5,14

б Пс 115:4
Єр 2:11
1Кр 8:4

РОЗД. 17
в Сд 3:7
2Хр 24:18
2Хр 33:1,3

г Іс 1:29
Єз 6:13

д 2Цр 24:11,13
Єр 15:13

е Лв 26:30
Єз 6:3

є Пл 5:2

ж Пв 28:48
Єр 16:13

з Іс 5:25
Єр 15:14

и Іс 30:1,2

і 2Цр 16:7

Друга кол.

а Пс 34:8
Пс 146:5
Іс 26:3

б Пс 1:3
Пс 92:12,13

в Бг 6:5
Бг 8:21
Пр 28:26

г 1См 16:7
1Хр 28:9
Пр 17:3
Пр 21:2

д Рм 2:6
Гл 6:7
Об 2:23
Об 22:12

е Пр 28:20
Іс 1:23
Як 5:4

і чие серце відвертається від Єгови.

6 Він стане як самотнє дерево в пустелі й не побачить, коли прийде добро.

Житиме він у пустелі, у посушливому краї, на непридатних для життя солончаках.

7 Благословенна людина*, яка покладається на Єгову і для якої Єгова є опорою.^а

8 Вона буде мов дерево, посаджене коло води, яке пускає коріння біля потоку.

Така людина не відчуж спеки, листя її залишиться зеленим.^б

У рік посухи вона не стривожиться і не перестане давати плоди.

9 Людське серце вкрай зрадливе* і здатне на все^в.

Хто може пізнати його?

10 Я, Єгова, досліджую серце^г і перевіряю найпотаємніші думки*, щоб кожному дати плату згідно з його дорогами, згідно з плодами його діл.^д

11 Той, хто набуває багатство нечесним шляхом*,^е подібний до куріпки, яка збирає^є яйця, котрих не знесла.

У розквіті літ він залишиться без статків, і наприкінці виявиться його безглуздя».

17:9 *Або «підступне». ^аАбо, можливо, «незцілиме». **17:10** *Або «найглибші почуття». Букв. «нирки». **17:11** *Або «але не зі справедливостю». ^вАбо «висиджує».

12 Славетний престол, звеличений від початку, це місце нашої святині.^а

13 Єгово, надіє Ізраїля, усі, хто покидає тебе, засоромляться.

Імена тих, хто відступає від тебе*, будуть записані на земному поросі,^б бо вони покинули Єгову, джерело живої води.^в

14 Зціли мене, Єгово, і я буду зцілений.

Врятуй мене, і буду врятований,^г бо тобі я несу хвалу.

15 Мені кажуть:
«Де слово Єгови?»^а
Нехай воно збудеться!»

16 Я ж не втікаю від тебе і не відмовлявся бути пастухом, не прагнув я приходу лихого дня.

Ти добре знаєш усе, що промовили мої уста.

Все це сталося перед твоїм лицем.

17 Не лякай мене!
Ти мій сховок у день нещастя.

18 Нехай будуть засоромлені мої гонителі,^б а мене не засором.
Нехай вони будуть налякані, а мене не лякай.
Спродав на них день нещастя,^в розбий їх і вигуби дощенту*.

19 Так промовив до мене Єгова: «Піди і стань при брамі синів цього народу, через яку входять і виходять царі Юди, а тоді йди і стій при всіх інших брамах Єрусалима.»^ж **20** І ска-

РОЗД. 17

а 2Хр 2:5
Іс 6:1

б Пс 73:27
Іс 1:28

в Єр 2:13
Об 22:1

г Єр 15:20

д Іс 5:19
2Пт 3:4

е Єр 15:15
Єр 20:11

є Єр 18:23

ж Єр 7:2

Друга кол.

а Не 13:19

б Вх 20:9, 10
Лв 23:3

в Вх 31:13

г Іс 48:4
Єз 20:13

д Пв 5:12–14

е Пс 132:11

є Єр 22:4

ж Єр 32:44

з Єр 33:13

и Лв 1:3

і Езд 3:3

к Лв 2:1, 2

л Пс 107:22
Пс 116:17
Єр 33:10, 11

жи: «Послухайте слово Єгови, царі Юди, весь народ Юди і всі мешканці Єрусалима, які входять через ці брами. **21** Так говорить Єгова: «Пильнуйте за собою*! Не носіть у суботній день жодної ноші і не вносьте її через єрусалимські брами.»^а **22** У суботній день не вносьте зі свого дому жодної ноші і не виконуйте жодної роботи.^б Освячайте суботу, як я і наказав вашим прабатькам.^в **23** Але вони не слухали мене, не прихилили вуха, вони вперто відмовлялися* слухати і приймати повчання.^г

24 Якщо ви будете в усюму слухатись мене,— каже Єгова,— якщо в суботу не будете вносити через брами цього міста жодної ноші і будете освячувати день суботній, не виконуючи жодної роботи,^а **25** то царі і князі, які сидять на престолах Давида,^б будуть в'їжджати через брами цього міста на колісницях і конях. Через брами входитимуть вони і їхні князі, народ Юди та мешканці Єрусалима.^в І це місто буде заселене повіки. **26** І придуть люди з міст Юди, з околиць Єрусалима, з Веніямінського краю,^ж з низини,^з з гористого краю та з Негеву*. Прийдуть вони з цілопаленнями,^и жертвами,^і хлібними приношеннями^к і ладаном та принесуть жертви подяки в дім Єгови.^л

27 Але якщо ви не послухаетесь мене, не будете освячувати суботній день, а носитимете якусь ношу, будете вносити її через брами Єрусалима в суботу, то я підпалю його брами, і вогонь пожере

17:13 * Букв. «від мене», очевидно, стосується Єгови. 17:18 * Або «вигуби їх подвійно».

17:21 * Або «свої душі». 17:23 * Букв. «вони робили свою шию твердою». 17:26 * Або «з півдня».

єрусалимські укріплені башти,^а і ніхто його не загасить»^б».^б

18 І почув Єремія слово Єгови: **2** «Встань і піди в дім гончаря,^в там я промовлятиму до тебе».

3 Тож я пішов у дім гончаря і побачив, як він працює на гончарських кругах. **4** І посудина, яку він робив з глини, зіпсувалася в його руках. Тоді він зробив з неї іншу посудину, таку, яка була йому до вподоби*.

5 І я знову почув слово Єгови: **6** «Хіба я не можу зробити з тобою, народе Ізраїля, те саме, що гончар? — каже Єгова.— Як та глина в руці гончаря, так ти в моїй руці, народе Ізраїля.^г **7** Коли я скажу якомусь народу чи царству, що викореню його, повалю і знищу,^д **8** а той народ покине зло, яке я засудив, то я передумаю* і не спроваджу на нього лиха, яке збирався спровадити.^е

9 Але коли я скажу якомусь народу чи царству, що збудую його і насаджу, **10** а той народ чинитиме зло в моїх очах і не слухатиметься мого голосу, то я передумаю* і не зроблю добра, яке збирався йому зробити».

11 А тепер, прошу, скажи мешканцям Юди та Єрусалима: «Так промовляє Єгова: я готую* на вас нещастя і задумую проти вас лихо. Благаю, наверніться зі своїх неправедних доріг і виправте свої шляхи та вчинки!».^е

12 Вони ж сказали: «Навіть не подумасмо!»^ж Кожен з нас буде робити, що захоче, і буде слухатися свого впертого та злого серця».^з

18:4 *Букв. «як було правильно в очах гончаря зробити». **18:8, 10** *Або «пожалкую». **18:11** *Букв. «формую».

РОЗД. 17

а 2Цр 25:9, 10
Єр 39:8

б 2Цр 22:16, 17
Пл 4:11

РОЗД. 18

в Єр 19:1

г Рм 9:20, 21

д Єр 1:10
Єр 12:14
Єр 25:9
Єр 45:4

е 1Цр 8:33, 34
Пс 106:45
Єр 7:3
Єр 26:3
Єз 18:21
Йл 2:13
Йн 3:5, 10

є Іс 1:16
Єз 18:23

ж Єр 2:25

з Пв 29:19, 20
Єр 7:24

Друга кол.

а Єр 2:13

б Єр 2:19
Єр 3:21

в Єр 10:14, 15

г Єр 6:16

д Льв 26:33
Єз 6:14

е 1Цр 9:8
Єр 19:8
Пл 2:15
Мих 6:16

є Пв 28:37

ж Пв 31:17

з Єр 11:19

и Пс 35:7

13 Тому так промовляє Єгова:

«Розпитайте в народів, чи хтось чув про таке? Дівчина, Ізраїлева дочка, зробила щось украй жахливе.^а

14 Чи зникне сніг зі скелястих схилів Лівану?

Чи висохнуть холодні води, що течуть здалека?

15 А мій народ забудь мене.^б Вони приносять жертви* нікчемним божкам,^в

і через це люди спотикаються на своїх дорогах, на стежках давніх,^г

і ходять негладкими, нерівними^д шляхами.

16 Тому край їхній стане жахливим видовищем,^а

і в усі часи люди, дивлячись на нього, будуть аж присвистувати.^е

Кожен, хто проходитиме повз нього, остовпіє з жаху і захитає головою.^є

17 Мов східний вітер, я розвію їх перед ворогами.

У день їхнього лиха я повернусь до них спиною, а не обличчям».^ж

18 Вони ж сказали: «Ходімо, складемо змову проти Єремії,^з бо закон* завжди буде в наших священників, порада — у мудреців і слово — у пророків. Ходімо, звинуватимо його^д, а до слів його прислухатися не будемо».

19 Вислухай мене, Єгово, і почуй, що говорять мої супротивники!

20 Хіба за добро платять злом?

А вони копають мені* яму.^и

18:15 *Або «жертвний дим». ^бАбо «непрокладеними». **18:18** *Або «навчання». ^вБукв. «уразимо його язиком». **18:20** *Або «моїй душі».

Пригадай, як я стояв перед тобою і говорив про них добре, аби ти відвернув від них свій гнів.

21 За це віддай їхніх синів на голод, віддай їх у владу меча.^а

Нехай їхні дружини втраять дітей і овдовіють,^б Хай їхні чоловіки погинуть від смертельної хвороби, а юнаки попадають у бою від меча.^в

22 Нехай з їхніх домів лунає плач, коли ти зненацька наведеш на них грабіжників. Бо вони викопали яму, щоб упіймати мене, розставили пастки для моїх ніг.^г

23 Таж ти, Єгова, добре знаєш, що вони замишляють убити мене.^д Не покривай їхньої провини, не стирай їхнього гріха з-перед своїх очей. Нехай вони спіткнуться перед тобою,^е коли ти в гніві вступиш проти них.^є

19 Так сказав Єгова: «Піди купи у гончаря^ж глиняний глечик та поклич декотрих старійшин народу і старших священників. **2** Тоді вийди в долину Гінномового Сина,^з там, де вхід до Черепкової брами, і проголоси те, що я тобі скажу. **3** Тож промов: «Послухайте слово Єгови, царі Юди та жителі Єрусалима! Так каже Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля:

«Незабаром я спроваджу лихо на це місце. Кожному, хто почує про нього, задзвенить у вухах. **4** Бо вони покинули ме-

РОЗД. 18

а Єр 12:3

б Пл 5:3

в 2Хр 36:17

г Пс 38:12

д Єр 11:19, 20

е Пс 35:4

є Єр 15:15

РОЗД. 19

ж Єр 18:2

з Існ 15:8, 12
2Хр 28:1, 3
Єр 7:31

Друга кол.

а 2Цр 22:16, 17
Іс 65:11

б 2Хр 33:1, 4

в 2Цр 21:16
Іс 59:7
Єр 2:34
Пл 4:13
Мт 23:34, 35

г 2Хр 28:1, 3
2Хр 33:1, 6
Іс 57:5

д Лв 18:21
Єр 7:31
Єр 32:35

е Єр 7:32

є Пв 28:25, 26
Пс 79:2
Єр 7:33
Єр 16:4

ж 1Цр 9:8
Єр 18:16
Пл 2:15

з Лв 26:29
Пв 28:53
Пл 2:20
Пл 4:10
Єз 5:10

и Єр 7:32

не^а і змінили це місце до невпізнання.^б Вони спалюють приношення для інших богів, яких не знали ні вони, ні їхні прабатьки, ні царі Юди, і залили це місце кров'ю невинних людей.^в

5 Вони позволили священні узвишся Ваалу, щоб спалювати своїх синів як цілопалення для нього.^г Я ж цього не наказував і не говорив, таке навіть на думку* мені не спадало!^д

6 Тому надходять дні,— промовляє Єгова,— коли це місце називатимуть не Тофетом і не долиною Гінномового Сина, а долиною Вбивства.^е **7** Я розладнаю тут задум Юди та Єрусалима, зроблю так, що вони попадають від меча своїх ворогів, від руки тих, хто прагне позбавити їх життя*. Трупи їхні я віддам на поживу небесним птахам і земним звірам.^є **8** Я оберну це місто на жаливе видовище. Дивлячись на нього, люди будуть аж присвистувати. Кожен, проходячи повз нього, остовпіє з жаху і присвисне через усі лиха, які спіткали його.* **9** Я зроблю так, що вони будуть їсти своїх синів і дочок, кожен їсти-ме свого ближнього через безвихідь під час облоги, коли їх оточать вороги й ті, хто прагне позбавити їх життя*»^ж,^з

10 Тоді розбий глечик на очах людей, які підуть з тобою, **11** і скажи їм: «Так говорить Єгова, Бог військ: «Якщо розбити глиняний глечик, його ніхто вже не зліпить до купи. Так само я розіб'ю цей народ і це місто. І будуть ховати мертвих у Тофеті, аж там не стане місця».^д

12 Ось що я вчиню з цим місцем і з його мешканцями,— каже Єгова.— Зроблю це місто

19:5 *Букв. «серце». **19:7, 9** *Або «шукає їхньої душі».

схожим на Тофёт. **13** Доми мешканців Єрусалима і царів Юди стануть нечистими, як Тофёт,^а – усі дома, що на їхніх дахах склали жертви всьому небесному війську^б та приносили виливні жертви іншим богам^в».^в

14 Коли Єремія повернувся з Тофету, куди Єгова послав його пророкувати, він став на подвір'ї дому Єгови і звернувся до всього народу: **15** «Так говорить Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: “На це місто й усі довколишні міста я спроваджу все те лихо, про яке говорив, бо вони вперто відмовлялися* слухатись моїх слів”».^г

20 А священик Пашхур, син Іммера, головний управитель у домі Єгови, слухав, як Єремія пророкував усе це. **2** Тоді Пашхур ударив Єремію і посадив його в колодки^а у Верхній Веняміновій брамі, що в домі Єгови. **3** Але наступного дня Пашхур звільнив Єремію з колодок. І Єремія сказав йому:

«Єгова дає тобі ім'я не Пашхур*, а Магбр-Міссавів^в».^в **4** Бо так говорить Єгова: “Я наведу страх на тебе і на всіх твоїх друзів. Ти побачиш, як вони попадають від меча ворогів.^в Увесь народ Юди я віддам у руку вавилонського царя, і декого він забере у вигнання до Вавилону, а інших погубить мечем.^ж **5** Усе багатство цього міста, увесь його набуток і всі дорожчизни, а також скарби юдейських царів я віддам у руки їхніх ворогів.^з Вони розграбують усе це, захоплять і заберуть до Вавилону.” **6** А

19:15 *Букв. «робили свою шию твердою, щоб не». **20:3** *Озн. «те, що залишається довкола». ^вОзн. «страх довкола».

РОЗД. 19

а Пс 79:1

б Єр 8:1, 2
Фс 1:4, 5в Єр 7:18
Єр 32:29г Не 9:17, 29
3х 7:12

РОЗД. 20

д 2Хр 16:10

е Єр 6:25

є Пв 28:32

ж Єр 25:9
Єр 39:9з 2Цр 20:17
2Цр 24:11, 13
2Цр 25:13–15
Пл 1:10и 2Хр 36:10
Єр 15:13

Друга кол.

а Єр 14:14
Єр 28:15
Єр 29:21б Єз 3:14
Мих 3:8в Пс 22:7
Єр 15:10, 15г 2Хр 36:16
Єр 6:10д 1Цр 19:2, 4
Ин 1:3е Єр 6:11
Ам 3:8
Дії 4:19, 20

є Пс 31:13

ж Пс 38:16

з Єр 1:8
Рм 8:31и Пс 27:2
Єр 15:15, 20
Єр 17:18

ти, Пашхуре, і всі твої домашні підете в полон. Ти підеш до Вавилону і там помреш. Там тебе поховають разом з усіма твоїми друзями, бо ти пророкував їм неправду^в».^а

7 Ти перехитрив мене, Єгово, перехитрив ти мене.

Ти виявився сильнішим за мене і переміг.^б

Вони постійно насміхаються наді мною, кожен глузує з мене.^в

8 Як тільки почну говорити – кричу і проголошую:

«Насильство і знищення!»

Бо через слово Єгови я щодня зношу образи й глузування.^г

9 Тож я сказав: «Не буду більше згадувати про нього,

не говоритиму від його імені».^д

Проте слово його було в моєму серці мов палючий вогонь, мов полум'я в моїх кістках.

І я змучився тримати його в собі,

не міг уже цього знести.^е

10 Я чув, як люди обмовляли мене.

Довкола – жах!^є

«Донесіть на нього, донесімо на нього!»

Кожен, хто нібито бажав мені миру, тільки й чекав, що я впаду:^ж

«Може, він зробить якусь дурницю,

тоді ми його подолаємо і помстимося йому».

11 Але Єгова був зі мною як грізний воїн.^з

Тому мої гонителі спіткнуться і зазнають поразки.^и

Вони засоромляться, бо не матимуть успіху.

Їхнє приниження буде вічним, його ніколи не забудуть.^a

- 12 Єгово, Боже військ! Ти перевіряєш праведного, ти бачиш найпоетміші думки* та серце.^b

Дай мені побачити, як ти помстишся їм,^a бо я довірив тобі своєю судово справу.^г

- 13 Співайте Єгови! Прославляйте Єгову!

Бо він визволив бідного* з рук злочинців.

- 14 Нехай буде проклятий день, коли я народився! Хай не буде благословенний той день, коли мати привела мене на світ!^a

- 15 Проклятий чоловік, який приніс добру звістку моему батькові й сказав: «Син у тебе народився, хлопчик!»

Як же зрадив тоді мій батько!

- 16 Нехай той чоловік стане мов міста, які Єгова зруйнував, не жалкуючи про це.

Нехай він чує голосіння вранці і сигнал тривоги опівдні.

- 17 Чому він не умертвив мене ще в материнській утробі?

Чому моя мати не стала для мене могилою, чому не лишилась вагітною повік?^a

- 18 Навіщо я вийшов з утробі? Щоб бачити горе і смуток? Щоб життя моє скінчилося в ганьбі?^a

21 Єремія почув слово від Єгови, коли цар Седекія^ж послав до нього Пашхура,^з си-

20:12 *Або «найглибші почуття». Букв. «нирки». 20:13 *Або «душу бідного».

РОЗД. 20

a Пс 6:10

b Єр 17:10

в Пс 59:10
Єр 17:18

г Єр 11:20
1Пт 2:23

д Йв 3:3
Єр 15:10

e Йв 10:18

є Йв 3:20

РОЗД. 21

ж 2Цр 24:18
1Хр 3:15
2Хр 36:9, 10

з Єр 38:1

Друга кол.

a Єр 29:25
Єр 37:3
Єр 52:24, 27

b 2Цр 25:1
Єр 32:28
Єр 39:1

в 1См 7:10
2Хр 14:11
Іс 37:36, 37

г Єр 32:5

д Іс 63:10
Пл 2:5

e Іс 5:25

є Пв 28:21, 22
Єз 7:15

ж 2Цр 25:6, 7
Єр 37:17
Єр 39:5–7
Єр 52:9–11
Єз 17:20

з Пв 28:49, 50
2Хр 36:17

и Єр 27:12, 13
Єр 38:2, 17

на Малкії, і Софонію,^a сина Масеї, священника, з такими словами: **2** «Будь ласка, запитай Єгову про нас, бо вавилонський цар Навуходонсор* воює з нами.^b Може, Єгова зробить для нас щось дивовижне, як у минулому, і той цар відступить».^a

3 Єремія ж відповів: «Передайте Седекії: **4** “Так каже Єгова, Бог Ізраїля: «Я оберну проти вас* вашу зброю, якою ви воюєте з вавилонським царем* та халдєями, що оточили вас за міськими мурами. І я зберу їх на середину міста. **5** У гніві, люті й сильному обуренні я буду воювати проти вас^a сильною і могутньою рукою.^c **6** Я вражу все живе в цьому місті: і людей, і тварин. Вони повмирають від великої пошесті.»^c

7 А після того, — промовляє Єгова, — я віддам юдейського царя Седекію, його слуг і весь народ, який залишиться в цьому місті при житті після пошесті, меча й голоду, віддам їх у руки вавилонського царя Навуходонсора*, у руки ворогів і тих, хто прагне позбавити їх життя^ж.^ж І він поб'є їх вістрям меча. Не пощадить їх, не жалиться над ними і не змилюється»^ж.^ж

8 Скажи цьому народові: “Так говорить Єгова: «Я пропоную вам обрати дорогу життя або дорогу смерті. **9** Той, хто лишиться в місті, загине від меча, голоду чи пошесті. А хто вийде і здасться халдєям, які оточили вас, той уціліє. Його життя* буде йому за здобич^ж.”

21:2 *Букв. «Невухадреццар»; інший варіант написання. **21:4** *Або «оберну назад». **21:7** *Букв. «Невухадреццара»; інший варіант написання. ^aАбо «шукає їхньої душі». **21:9** *Або «душа». ^жАбо «він врятує своє життя».

10 Бо я обернув своє лице проти цього міста і спроваджу на нього лихо, а не добро,^а — промовляє Єгова.— Я віддам його в руки вавилонського царя,^б і він спалить його».^в

11 Домашні юдейського царя, послухайте слово Єгови.
12 Дому Давидів, так каже Єгова:

“Щоранку виносьте справедливі вироки і захищайте людину, яку обібрав шахрай.^г

Інакше за ваші злі вчинки^д мій гнів запалиться, як вогонь,^е

і розгориться так, що ніхто не зможе його загасити”.

13 “Я виступлю проти тебе, мешканко долини, скеле, що на рівнині! — промовляє Єгова.—

Жителі твої кажуть: «Хто піде проти нас? Хто захопить наші оселі?»

14 Я притягну вас до відповідальності за ваші вчинки,^е — говорить Єгова.—

У її лісі я розпало вогонь, і він пожере все навкруги”.^ж

22 Так промовив Єгова: «Піди в дім* царя Юди і передай звістку. 2 Скажи ось що: “Послухай слово Єгови, юдейський царю, що сидиш на Давидовому престолі! Нехай послухають також твої слуги і народ твій — усі, хто входить у ці брами! 3 Так говорить Єгова: «Обстояйте справедливість і праведність, захищайте людину, яку обібрав шахрай. Не знущайтеся з чужинця, не кривдьте ні сироти*, ні вдови.^з І не проливайте тут невинної

РОЗД. 21

а Єр 44:11

б Єр 38:3

в 2Кр 36:17, 19
Єр 17:27
Єр 34:2
Єр 37:10
Єр 39:8г Іс 1:17
Єр 22:3
Єз 22:29
Мих 2:2

д Єр 7:5–7

е Пв 32:22
Іс 1:31
Єр 7:20є Єр 5:9
Єр 9:9ж 2Кр 36:17, 19
Єр 52:12, 13**РОЗД. 22**з Лв 19:15
Іс 1:17
Єз 22:2
Мих 2:2**Друга кол.**а 2Цр 24:3, 4
Єр 7:6, 7

б 1Цр 2:12

в Єр 17:24, 25

г Єр 39:8
Мих 3:12д Іс 6:11
Єр 7:34

е Єз 9:1

є Єр 21:14

ж Пв 29:24–26
1Цр 9:8, 9
Пл 2:15

з 2Цр 22:16, 17

и 1Хр 3:15
2Хр 36:1

і 2Цр 23:29, 30

крові.^а **4** Якщо ви завжди будете виконувати це слово, то царі, які сидять на престолі Давида,^б будуть в'їжджати через брами цього дому на колісницях та конях. Через брами входитимуть вони, їхні слуги і їхній народ.^в

5 Якщо ж не послухаєтесь цих слів, то, клянусь собою, — каже Єгова, — цей дім обернеться в руїни”.^г

6 Так говорить Єгова про дім юдейського царя:

“Ти для мене як Гілеад, як ліванська вершина. Проте я перетворю тебе в пустелю,

і міста твоєї обезлюдніють.^д

7 Я підніму* проти тебе нищителів, кожного зі своєю зброєю,^е і вони позрубують найліпші твої кедри

та повкидають їх у вогонь.^є

8 Тоді люди з багатьох народів прохідитимуть повз це місто і казатимуть одні одним: «За що Єгова вчинив таке цьому великому місту?»^ж **9** І почувуть у відповідь: «За те, що вони порушили угоду свого Бога Єгови і стали вклонятися та служити іншим богам”.^з

10 Не оплакуйте померлого і не тужіть за ним.

А голосіть за тим, хто йде у вигнання,

адже він уже не повернеться й не побачить рідного краю.

11 Бо так говорить Єгова про юдейського царя Шаллума*,^и Йосїїного сина, який став царем замість свого батька Йосїї і тепер пішов у вигнання: “Він уже не повернеться сюди.

22:7 * Букв. «освячу». **22:11** * Його ще називали Єгоахаз.

22:1 * Або «палац». 22:3 * Або «дитини, яка залишилася без батька».

12 Він помре у вигнанні і цього краю більше не побачить”.^a

13 Горе тому, хто буде свій дім неправедністю і горішні кімнати зводить несправедливістю, хто змушує свого ближнього працювати задармо і відмовляється давати йому плату.^б

14 Горе тому, хто каже: “Збудую собі великий дім з просторими горішніми кімнатами.

Зроблю в ньому вікна, обшию його кедром і пофарбую червоною фарбою*”.

15 Думаєш, що будеш далі царювати, бо ти більше за інших будуєш з кедрів? Твій батько також їв та пив, але при цьому він обстоював справедливість і праведність.^в І через це йому добре велося.

16 Він захищав у суді знедоленого та вбогого, і тому було все добре. Хіба не це означає знати мене? — промовляє Єгова.—

17 А твої очі й серце прагнуть лише нечесної наживи, ти прагнеш проливати невинну кров та займатися шахрайством і здирством.

18 Тож так говорить Єгова про юдейського царя Єгоякіма,^г сина Йосії:

“Його не будуть оплакувати і не казатимуть:

«Яке ж горе, брате мій! Яке горе, моя сестро!»

Не голоситимуть за ним, кажучи:

РОЗД. 22

а 2Цр 23:34
2Хр 36:4

б Льв 19:13
Мих 3:9, 10

в 2Цр 22:1, 2
2Цр 23:23, 25

г 2Цр 23:34
2Хр 36:4

Друга кол.

а Єр 36:30

б 2Хр 36:5, 6

в Пв 32:49

г 2Цр 24:7

д Єр 2:31
Єр 6:16

е Пв 9:7
Сд 2:11

є Єр 23:1
Єз 34:2

ж Єр 22:6

з Іс 2:12, 13

и Єр 4:31
Єр 6:24

і 2Цр 24:6
Єр 22:28
Єр 37:1
Мт 1:11

к 2Цр 23:34

л 2Цр 24:12, 15
2Хр 36:9, 10
Єр 24:1
Єр 29:1, 2

«Горе, пане! Горе, ваша величносте!»

19 Його поховають, як віслюка,^а —

виволочуть за брами Єрусалима^б

і викинуть геть”.

20 Зійди на Ліван і кричи, здійми голос на Башані й вигукуй з Аваріму,^в

бо всі, хто палко тебе любив, погублені.^г

21 Я звертався до тебе, коли ти жила безтурботно, але ти казала: “Не буду слухатись!”^д

Так ти поводитися ще від молодості

і мого голосу не слухалась.^е

22 Вітер пастиме усіх твоїх пастирів,^є

а ті, хто палко тебе любив, підуть у неволю.

Тоді ти засоромишся і будеш принижена через усе своє лихо.

23 О ти, що живеш на Лівані^ж та гніздишся на кедрах!^з Як же ти стогнатимеш, коли зазнáš пологових мук, коли охоплять тебе муки*, немов породілля!»^и

24 «Клянусь собою*, — говорить Єгова, — навіть якби юдейський цар Конія^а,^і син Єгоякіма,^к був пернем з печаткою у мене на правій руці, я і звідти скинув би його! **25** “Я віддам тебе в руки тих, хто прагне позбавити тебе життя”, тих, кого ти боїшся, — у руки вавилонського царя Навуходоносора^б і халдєїв.^н **26** Тебе і твою матір, яка привела тебе на світ, я кину в інший край,

22:23 * Букв. «пологовий біль». **22:24** * Букв. «як живий я». # Його ще називали Єгояхін і Єхонія. **22:25** * Або «шукає твоєї душі». # Букв. «Невухад-рецьдара»; інший варіант написання.

де ви не народилися. Там ви й помрете". 27 І вони ніколи не повернуться в край, в який дуже прагнуть повернутися*.^а

28 Хіба цей чоловік, Конія,— зневажений і розбитий горщик, нікому не потрібна посудина?

Чому ж його та його нащадків кинуть у край, якого вони не знали?^б

29 Земле*, земле, земле!
Почуй слово Єгова!

30 Так промовляє Єгова:
"Запишіть цього чоловіка як бездітного, як того, хто нічого не досягне за свого життя*."

Бо жоден з його нащадків не матиме успіху — ніколи не сидітиме на престолі Давида і більше не правитиме в Юді*».^в

23 «Горе пастирям, які вигублюють і розпорощують овець мого пасовища!» — промовляє Єгова.^г

2 Тому так говорить Єгова, Бог Ізраїля, про пастирів свого народу: «Ви розпоростили і порозганяли моїх овець, ви не звертали на них уваги.^д

Тож я зверну увагу на ваші злі вчинки», — каже Єгова.

3 «Потім я позбираю останок своїх овець з усіх країв, по яких я їх розпоросив,^е і поверну на їхнє пасовище.^в Там вони розплодяться і розмножаться*.^ж 4 І я поставлю над ними пастирів, які по-справжньому пастинуть їх.^з Вони вже нічого не будуть боятись та лякатись, і жодна з них не загубиться», — промовляє Єгова.

22:27 *Або «край, до якого вони підносять свою душу». 22:29 *Або «краю». 22:30 *Букв. «днів».

РОЗД. 22

а Єр 52:31–34
б 1Хр 3:17, 18
в 2Хр 36:9, 10
Єр 36:30
Мт 1:12

РОЗД. 23

г Єр 10:21
Єр 50:6
Єз 34:2
д Єз 34:5
е Іс 11:11
Іс 35:10
Єр 29:14
Єр 31:8
в Єр 50:19
Єз 34:14
Мхк 2:12
ж Пв 30:3, 5
Ам 9:14
Зх 10:8
з Єр 3:15
Ів 21:15
Дії 20:28

Друга кол.

а Іс 11:1
Іс 53:2
Єр 33:15, 16
Зх 3:8
Мт 2:23
б Лк 1:32, 33
в Іс 9:7
Іс 11:3, 4
Іс 32:1
г Зх 10:6
д Пв 33:28
Єр 32:37
Зх 14:11
е Іс 54:17
в Єр 16:14, 15
ж Іс 43:5
Єз 34:13
Сф 3:20
з Єр 3:8, 9
Єр 5:7
Єр 13:27
Єз 22:11
и Іс 24:4
Іп 1:10
і Єр 12:4
к Іс 28:7
Єр 5:31
Єр 6:13
Єз 22:25
Сф 3:4
л 2Хр 33:1, 5
2Хр 36:14
Єр 7:11
Єз 8:10, 11
Єз 23:39
м Єр 13:16

5 «Ось надходять дні,—говорить Єгова,—коли я дам Давидові праведний пагін*.^а Він буде царювати^б й виявляти проникливість, він обстоюватиме справедливість і праведність у цьому краї.^в 6 За його днів Юда буде врятована,^г Ізраїль житиме в безпеці.^д Ось ім'я, яким його назвуть: "Єгова — наша праведність*».^е

7 Надходять дні,—промовляє Єгова,—коли вже не будуть казати: "Як живий Єгова, який вивів народ Ізраїля з єгипетського краю!"^в 8 А натомість казатимуть: "Як живий Єгова, який вивів Ізраїлевих нащадків з північного краю і з усіх земель, по яких я їх розпоросив". Вони будуть жити на своїй землі*».^ж

9 Про пророків.

Серце моє розривається.
Трясуться всі мої кості.
Через Єгову і його святі слова

я став як п'яний,
як чоловік, що упився вином.

10 Край наповнився перелюбниками,^з

через прокляття він поринув у жалобу,^и
і пустельні пасовища повисихали.^і

Люди чинять зло і зловживають своєю силою.

11 «Бо пророки і священники опоганились*».^к

Я бачу, що вони коять зло навіть у моєму домі,^л — каже Єгова.—

12 Тому дорога їхня стане мов слизька стежка у темряві.^м

Їх штовхнуть, і вони попадають.

23:5 *Або «спадкоємця». 23:11 *Або «стали відступниками».

Я спроваджу на них лихо у рік розплати,— говорить Єгова.—

- 13** Бачив я, що самарійські^а пророки поводяться бридко.

Їхні пророцтва натхнені Ваалом, і вони зводять мій народ, Ізраїль, на хибний шлях.

- 14** Єрусалимські пророки теж поводяться жакливо. Вони чинять перелюб,^б ходять у брехні^в та підтримують* злочинців, і своїх злих доріг вони не покидають.

Усі вони стали для мене як Содом,^г а мешканці Єрусалима — як Гоморра».^д

- 15** Тож ось що Єгова, Бог військ, говорить про тих пророків:

«Я змушу їх їсти полин і пити отруєну воду.^е Бо через єрусалимських пророків по всьому краї поширилось відступництво».

- 16** Так каже Єгова, Бог військ:

«Не слухайте слів пророків, які вам пророкують.^в Вони вас обманюють*. Вони передають вам відіня свого серця,^ж а не те, що походить з уст Єгови.^з

- 17** Тим, хто зневажає мене, вони постійно говорять: «Єгова каже, що ви будете мати мир»,^и а до тих, хто слухається свого впертого серця, промовляють: «Лихо вас не спіткає».^і

23:14 *Бувк. «зміцнюють руки». **23:16** *Або «вони сповнюють вас марними надіями».

РОЗД. 23

а Єз 16:46

б Єр 29:21, 23

в Єр 23:26

г Іс 3:9

д Бт 18:20
Пв 32:32
Іс 1:10
Юд 7

е Єр 8:14
Єр 9:15

є Єр 27:9
Єр 29:8

ж Пл 2:14

з Єр 14:14
Єз 13:3
Єз 22:28

и Єр 4:10
Єр 6:13, 14
Єр 8:11
Єз 13:10

і Мхк 3:11

Друга кол.

а Єр 25:32
Єр 30:23, 24

б Єр 14:14
Єр 27:15
Єр 29:8, 9

в Єр 25:4, 5

г Бт 16:7, 13
Пр 15:3
Ам 9:2
Єв 4:13

д Пс 139:7

е Пв 18:20
Єр 27:9
Єр 29:21, 23

є Єр 14:14

- 18** Хто був серед наближених Єгови і міг розуміти та чути його слово?

Хто звертав увагу на його слово, хто прислухався до нього?

- 19** Ось буря від Єгови здійснюється у люті, як шалений вітер, вона обрушиться на голови неправедних.^а

- 20** Не вщухне гнів Єгови, поки він не здійснить і не виконає задумів свого серця.

Наприкінці днів ви це чітко зрозумієте.

- 21** Я не посилав тих пророків — вони самі побігли.

Не говорив я до них — вони самі стали пророкувати.^б

- 22** Якби вони були серед моїх наближених, то передали б моему народу мої слова

і спонукали б його покинути злі дороги і неправедні вчинки.^в

- 23** Хіба я Бог лише близько, — питає Єгова, — а не Бог і на віддалі?

- 24** Чи може людина десь захватись, щоб я її не побачив?»^г — промовляє Єгова.

«Хіба я не наповнюю небо і землю?»^д — говорить Єгова.

- 25** «Я почув, що пророки, які пророкують неправду від мого імені, кажуть: “Я бачив сон! Я бачив сон!”^е **26** Як довго це буде у серці пророків, які пророкують неправду? Вони — пророки, які пророкують неправду зі свого серця.^в **27** За допомогою своїх снів, які вони розповідають одні одним, вони прагнуть змусити мій

народ забути моє ім'я, як їхні батьки забули його через Ваїла.^a **28** Нехай пророк, який бачив сон, розповідає свій сон, а хто має слово моє, хай розповідає його правдиво.

Що спільного між соломою і зерном?» – промовляє Єгова.

29 «Хіба моє слово не подібне до вогню?»^b – запитує Єгова. – Хіба воно не подібне до ковальського молота, який розтворює скелю?»^c

30 Тому я виступлю проти пророків, – говорить Єгова, – проти тих, що крадуть мої слова один в одного.^f

31 Я виступлю проти пророків, – каже Єгова, – проти тих, хто говорить своїм язиком: «Ось що він промовляє!»^a

32 Я виступлю проти пророків, які розповідають неправдиві сни, – каже Єгова, – бо своєю брехнею та вихваланням вони зводять мій народ на хибний шлях.^e

Я ж не посилав їх і нічого їм не наказував. Тому вони не принесуть цьому народу жодної користі,^c – говорить Єгова.

33 «І, коли цей народ або якийсь пророк чи священик запитає тебе: «Що то за тягар* від Єгови?» – ти відповіси: «Ви той тягар, і я відкину вас!»^ж – промовляє Єгова. **34** А того пророка, священика чи когось з народу, хто каже: «Це тягар* від Єгови!» – я покараю разом з його домашніми. **35** Кожен з вас питає свого ближнього і брата: «Яку відповідь дав Єгова? Що сказав Єгова?» **36** Але про тягар* від Єгови більше не

23:33 *Або «тяжка звістка». Євр. слово має два значення: «вагомий Божий присуд» або «щось тяжке». **23:34, 38** *Або «тяжка звістка». **23:36** *Або «тяжку звістку».

РОЗД. 23

a Сд 3:7
2Цр 21:1,3

b Єр 5:14

v Єв 4:12

г Пв 18:20
Єр 14:15
Єз 13:2,3

д Єз 13:7

e Сф 3:4

є Єр 7:8
Пл 2:14

ж Єр 12:7

Друга кол.

a Єр 24:9
Єр 42:18
Пл 5:20
Дн 9:16

РОЗД. 24

b Єр 22:24

v 2Цр 24:6
1Хр 3:16

г 2Цр 24:15,16
Єр 29:1,2

д Єр 24:8

згадуйте, бо для кожного є тягарем* його власне слово, і ви змінюєте слова живого Бога – Єгови, Бога військ, нашого Бога.

37 Так скажи пророкові: «Яку відповідь дав тобі Єгова? Що сказав Єгова? **38** Ви говорите: «Це тягар* від Єгови!» Тому так промовляє Єгова: «Оскільки ви заявляєте: «Це слово – то тягар* від Єгови», після того як я наказав вам не говорити: «Це тягар* від Єгови!» – **39** за це я підніму вас та відкину від себе, вас і місто, яке я дав вам і прабатькам вашим. **40** Я покрию вас вічною ганьбою та приниженням, і про це не забудуть повки»».^a

24 Після того як вавилонський цар Навуходонсор* забрав з Єрусалима у вигнання до Вавилону юдейського царя Єхонію^b,^c сина Єгоякіма,^d а також князів Юди, майстрів і ковалів^e,^f Єгова показав мені два кошики фіг, які стояли перед храмом Єгови. **2** В одному кошику були дуже добрі фіги, якими бувають ранні фіги, а в другому – дуже погані, такі погані, що їх неможливо було їсти.

3 Тоді Єгова запитав мене: «Що ти бачиш, Среміє?» Я відповів: «Бачу фіги, одні дуже добрі, а інші дуже погані, такі погані, що їх неможливо їсти».^д

4 Тоді промовив до мене Єгова: **5** «Ось що говорить Єгова, Бог Ізраїля: «Як ці добрі фіги, такі ж в моїх очах юдейськи вигнанці, яких я вислав звідси до халдейського краю. **6** Я буду пильнувати за ними

23:36 *Або «тяжкою звісткою». **24:1** *Букв. «Невухадрецяр»; інший варіант написання. ^aЙого ще називали Єгояхін і Конія. ^bАбо, можливо, «будівельників оборонних споруд».

їм на добро і поверну їх у цей край,^a буду їх будувати, а не руйнувати, насаджувати, а не викорінювати.^b **7** Я дам їм таке серце, яке буде знати мене, що я – Єгова.^c Вони стануть моїм народом, а я – їхнім Богом,^d бо вони навернуться до мене цілим своїм серцем.^e

8 І те, що роблять з поганими фігами, такими поганими, що їх неможливо їсти,^f – промовляє Єгова, – те саме я зроблю з юдейським царем Седекією,^g з його князями, з останком мешканців Єрусалима, які залишилися в цьому краї, і з тими, хто живе в Єгипті.^h **9** Я наведу на них лихо, і вони стануть жакливим видовищем для всіх царств землі,ⁱ я віддам їх на ганьбу та глузування, зроблю притчею і прокляттям^j усюди, куди їх розпорошу.^k **10** І я нашлю на них меч,^l голод та пошесть,^m аж поки вони не погинуть на землі, яку я дав їм та їхнім прабатькамⁿ».

25 Ось слово, яке Єремія почув про весь народ Юди в четвертий рік правління юдейського царя Єгоакима,^o сина Йосії, тобто в перший рік вавилонського царя Навуходонбсора*. **2** Це слово Єремія промовив про* весь народ Юди та всіх жителів Єрусалима:

3 «З 13-го року правління юдейського царя Йосії,^p Амбонного сина, і аж донині, усі ці 23 роки, я чув слово Єгови і звертався до вас знову й знову*, але ви не слухали.^q **4** Єгова послав до вас усіх своїх слуг, пророків, знову й знову*,

25:1, 9 *Букв. «Невахадреццара»; інший варіант написання. **25:2** *Або «до». **25:3** *Букв. «встаючи рано і говорючи». **25:4** *Букв. «встаючи рано і посылаючи».

РОЗД. 24

а Езд 1:3
Єр 12:15
Єр 25:11
Єр 29:10
Єз 36:24
б Єр 1:10
Єр 30:18
Єр 32:41
в Пв 30:6
Єр 31:33
Єз 11:19
г Єр 30:22
Єр 32:38
3х 8:8
д Єр 29:13
е Єр 29:17
е 2Лп 25:6,7
Єз 12:12,13
ж Єр 44:1
Єр 46:13
з Єр 15:4
Єр 34:17
и Єр 26:4,6
Єр 29:22
і Пв 28:64
Єр 29:18
к Лв 26:33
Єр 9:16
л Пв 28:59
Єр 15:2
Єз 7:15

РОЗД. 25

М 2Лп 24:1
Єр 36:1
Єр 46:2
Дн 1:1
н Єр 1:2
о Єр 7:13
Єр 13:10

Друга коп.

а Єр 29:19
б 2Лп 17:13
Іс 55:7
Єр 18:11
Єр 35:15
Єз 18:30
Єз 33:11
в Пв 32:21
Не 9:26
г Лв 26:25
Іс 5:26
Єр 1:15
д Єр 27:6
Єр 43:10
е Пв 28:49,50
Єр 5:15
Єз 7:24
е Єз 26:7
Єз 29:19
Ав 1:6
ж Іс 24:7
Єз 26:13
з Єр 7:34
и 2Хр 36:20,21
Дн 9:2
3х 1:12
3х 7:5
і Пв 30:3
Езд 1:1,2
Єр 29:10
к Іс 47:1
Єр 51:1
Дн 5:26,30
л Іс 13:1,19
Іс 14:4,23

але ви не слухали і не прихилили вуха.^a **5** Вони говорили вам: “Будь ласка, наверніться кожен зі своєї злої дороги і покиньте свої злі вчинки.^b Тоді ви будете довго жити в краю, який Єгова в давнину дав вам і вашим прабатькам. **6** Не йдіть за іншими богами, не служіть і не вклоняйтеся їм – не ображайте мене ділами своїх рук, щоб я не навів на вас лиха”.

7 “Але ви не слухали мене, – промовляє Єгова, – і ображали мене витворами своїх рук собі на лихо”.^b

8 Тому так говорить Єгова, Бог військ: “Через те що ви не слухались моїх слів, **9** я скличу всі племена з півночі,^c – каже Єгова, – покличу свого слугу, вавилонського царя Навуходонбсора*,^d і поведу його на цей край,^e на всіх його мешканців і на всі довоколишні народи.^f Я знищу* їх і перетворю на жакливе видовище. Тоді люди, дивлячись на них, будуть аж присвистувати, і ця земля стане вічною руїною. **10** Я зроблю так, що в цьому краї стихнуть радісні окрики й веселощі,^g голос нареченого і нареченої.^h Уже не буде чути гуркоти жорен, а світло світильника загасне. **11** Уся ця земля обернеться в руїни, стає жакливим видовищем, і ці народи служитимуть вавилонському цареві 70 років.”

12 Коли ж мине 70 років,ⁱ я притягну до відповідальності* вавилонського царя і той народ за їхні провини,^k – промовляє Єгова, – і перетворю халдейський край на вічну пустку.^l **13** Я сповню на цьому краї все, що говорив про нього, усе, що написано в цій

25:9 *Або «присвячу для знищення». Див. глосарій. **25:12** *Або «покараю».

книзі,— те, що Єремія пророкував про всі ці народи. **14** Бо і вони стануть рабами численних народів^а і великих царів,^б і я відплачу їм за їхні вчинки і діла їхніх рук».^в

15 Так сказав мені Єгова, Бог Ізраїля: «Візьми з моєї руки цю чашу вина люті і дай пити з неї усім народам, до яких я пошлю тебе. **16** Вони нап'ються і будуть хитатися та поводитись мов безумні, коли я пошлю на них меч».^г

17 Тоді я взяв ту чашу з руки Єгови і напоїв усі народи, до яких Єгова послав мене.^д **18** Я напоїв Єрусалим, міста Юди,^е її царів та князів, щоб вони перетворились на руїну, жадливе видовище, щоб кожен, дивлячись на них, аж присвистував, і щоб вони стали прокляттям.^ж Це й станеться невдовзі.

19 Напоїв я також фараона, єгипетського царя, і його слуг, князів та весь його народ;^з

20 людей з різних народів, усіх царів краю Уц, усіх царів філістимського краю,^и Ашкелон,^к Газу, Екрон і останок Ашдод; **21** Едом,^л Моав^м і аммонітян;^н

22 усіх царів Тира, усіх царів Сидона,^о а також царів морського острова; **23** Дедан,^п Тему, Буз і всіх, усіх, у кого виголені скроні;^р **24** усіх арабських царів^с і всіх царів різних народів, які населяють пустелю;

25 усіх царів Зімі, усіх царів Еламу^т і всіх мідійських царів;^д

26 усіх царів з півночі, близьких і далеких, одного за одним, і всі інші царства землі. А після них питиме цар Шешаху*.^г

27 «І промов до них: “Так говорить Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: «Пийте і впивайтесь, блюйте, падайте і не вставай-

25:26 *Очевидно, назва Вавилону, записана тайнописом.

РОЗД. 25

а Іс 14:2

Ав 2:8

б Єр 50:9

Єр 51:27

в Пс 137:8

Єр 50:29

Єр 51:6, 24

Об 18:6

г Єр 51:7

Пл 4:21

Єз 23:32–34

На 3:7, 11

д Єр 1:10

е Іс 51:17

є Єр 24:9

ж Єр 46:2

з Єр 47:1

и Єр 47:5

і Єр 49:17

Пл 4:21

к Єр 48:1

л Єр 49:1

м Єр 27:2, 3

Єр 47:4

н Єр 49:8

о Єр 9:25, 26

Єр 49:32

п Єр 49:31, 32

р Єр 49:34

с Єр 51:11

т Єр 51:41

Друга кол.

а Іс 63:6

Ав 2:16

б 1Цр 9:7

Єр 7:12, 14

Дн 9:18

Ос 12:2

Мих 6:2

в Єр 49:12

Ов 16

г Йл 3:2

д Іс 34:2, 3

Єр 25:17

є Сф 3:8

те,^а коли я пошлю на вас меч»”.

28 Якщо ж вони не захочуть взяти чашу з твоєї руки і пити з неї, то скажи їм: “Так промовляє Єгова, Бог військ: «Ви мусяте пити! **29** Ось я спроваджую лихо на місто, назване моїм іменем.^б То невже ви думаете, що вас омине покарання?»^в

Ви не залишитеся непокаранними, бо я спроваджу меч на всіх мешканців землі»,— каже Єгова, Бог військ.

30 А ти пророкуй їм, передай усі ці слова і скажи:

“Єгова, як лев, заричить з висоти,

озветься зі своєї святої оселі.

Він голосно заричить над своїм земним помешканням.

І як співають люди, коли чавлять вино у давильні, так він переможно закричить до всіх мешканців землі.

31 Аж до краю землі донесеться шум,

бо Єгова судиться з народами,

він судитиме всіх людей*^г і безбожних погубить мечем”,— промовляє Єгова.

32 Так говорить Єгова, Бог військ:

“Лихо йде від народу до народу,^д

і велика буря підійметься з краю землі.^е

33 Того дня вбиті Єговою будуть лежати від одного краю землі до іншого. Ніхто їх не оплакуватиме, ніхто не позбирає їх і не поховає. Вони гноєм лежатимуть на поверхні землі”.

34 Завивайте, пастирі, і ридайте!

25:31 * Букв. «усе тіло».

Качайтесь в попелі, найвидатніші з отари,
бо настають дні, коли
ви будете погублені й
розпорошені!

Ви упадете, як дорогоцінна
посудина!

- 35** Пастирі вже не мають
сховку,
найвидатніші з отари не
мають порятунку.
- 36** Послухайте! Пастирі голо-
сять,
найвидатніші з отари
завивають,
бо Єгова спустошує їхне
пасовище.
- 37** Мирні оселі стали безжит-
тєвими,
бо Єгова палає гнівом.
- 38** Він вийшов, як молодий
лев* з лігва,^a
і їхній край став жакливим
видовищем
від нищівного меча
і від його палючого гніву».

26 На початку правління
юдейського царя Єго-
якіма,^b сина Йосії, було таке
слово від Єгови: **2** «Так каже
Єгова: “Стань на подвір'ї дому
Єгови і говори про* всіх меш-
канців Юдиних міст, які прихо-
дять поклонятися^c в домі Єго-
ви. Скажи їм усе, що я звелю,
не пропусти ані слова. **3** Мо-
же, вони прислухаються і по-
кинуть свої злі дороги. Тоді я
передумаю* і не спроваджу на
них лиха, яке хотів спровадити
за їхні злі вчинки.^d **4** Скажи
їм: «Так говорить Єгова: “Як-
що ви не будете слухати ме-
не і не будете дотримуватися
закону*, який я вам дав, **5** як-
що не будете прислухатися до

25:38 *Або «гривастий молодий лев».
26:2 *Або «до». ^aАбо «кланятися».
26:3 *Або «пожалкую». **26:4** *Або
«навчання».

РОЗД. 25

a Ос 5:14

РОЗД. 26

b 2Цр 23:34

2Хр 36:4

Єр 25:1

Єр 35:1

Єр 36:1

v Іс 55:7

Єр 18:7,8

Єр 36:3

Єз 18:27

Друга кол.

a 2Цр 17:13,14

Єр 7:12–14

Єр 25:3

b Пс 78:60

v Єр 24:9

r Єр 26:2

d Єр 36:10

e Єр 18:19,20

e Єр 38:4

ж Єр 1:17

з Єр 7:3

Єр 36:3

Єз 18:32

Йн 3:9

слів моїх слуг, пророків, яких я
посилаю до вас знову і знову*
і яких ви не слухаєте,^a **6** то я
зроблю з цим домом те саме,
що й із Шіло,^b і стане це місто
прокляттям серед усіх народів
землі”»^c».^a

7 І священники, пророки та
весь народ чули, як Єремія
промовляв ці слова в домі Єго-
ви.^r **8** Коли ж Єремія передав
народу все, що звелів Єгова,
то священники, пророки та весь
народ схопили його і сказали:
«Ти конче помреш! **9** Навіщо
ти пророкуєш від імені Єгови
і говориш: “Цей дім стане мов
Шіло, а це місто буде спус-
тошене, не залишиться в ньо-
му жодного мешканця”?»^d І весь
народ зібрався довкола Єремії
в домі Єгови.

10 Коли князі Юди почули
про це, вони поприходили з
царського дому* в дім Єгови та
посідали біля нової брами Єго-
ви.^e **11** Тоді священники й про-
роки сказали князям і всьому
народу: «Цей чоловік заслуго-
вує смерті,^e бо він пророкував
про наше місто те, що ви чули
на власні вуха».^f

12 На це Єремія сказав усім
князям та народу: «То Єгова
послав мене пророкувати про
цей дім і це місто всі сло-
ва, які ви чули.»^g **13** Виправ-
те свої дороги та вчинки і
слухайте голосу вашого Бо-
га Єгови. Тоді Єгова передумує*
і не спровадить на вас ли-
ха, про яке говорив.^h **14** А я
тепер у ваших руках. Робіть зі
мною те, що вважаєте добрим
і правильним. **15** Проте знай-
те: якщо ви вб'єте мене, то
стягнете на себе, на це міс-
то і на його мешканців вину

26:5 *Букв. «встаючи рано і посилаю-
ючи». **26:10** *Або «палацу». **26:13**
*Або «пожалкую».

за пролиття невинної крові, бо Єгова дійсно послав мене до вас сказати всі ці слова».

16 Тоді князі та весь народ сказали священикам і пророкам: «Цей чоловік не заслуговує смерті, бо він говорив до нас від імені нашого Бога Єгови».

17 Після цього деякі старійшини краю встали і звернулися до цілого збору: **18** «За днів юдейського царя Єзекія^а пророкував Михей^б з Морешета. Ось що він казав цілому народові Юди: “Так промовляє Єгова, Бог військ:

«Сіон буде зораний, як поле,

Єрусалим обернеться в руїни,^в

і гора Дому* поросте лісом^г»».^г

19 Хіба ж Єзекія і всі мешканці Юди вбили його? Хіба Єзекія не побоявся Єгови і не благав Єгову про ласку*? І хіба Єгова не передумав^ж наводити на них лихо, про яке говорив?^з Отож ми стягнемо на себе^а велике нещастя.

20 Був також інший чоловік, який пророкував від імені Єгови,— Урія, син Шемаї, з Кір'ят-Єаріма.^в Він пророкував про це місто і цей край те саме, що Єремія. **21** Коли ж цар Єгоякім,^в усі його могутні воїни і князі почули слова Урії, то цар став шукати способу, щоб убити його.^ж Почувши про це, Урія злякався і втік до Єгипту. **22** Тоді цар Єгоякім послав у Єгипет Елнатана,^з Ахборового сина, та інших чоловіків. **23** Вони привели Урію з Єгип-

26:18 *Або «храмова гора». ^аАбо «стане мов лісистий кряж». **26:19** *Або «не намагався пом'якшити лице Єгови». *Або «не пожалкував». ^аАбо «свої душі».

РОЗД. 26

- а 2Хр 29:1
- б Мих 1:1
- в Пс 79:1
Єр 9:11
- г Мих 3:12
- д 2Хр 32:26
- е ІсН 15:20, 60
ІсН 18:11, 14
1См 7:2
- є 2Цр 23:34
2Хр 36:5
- ж 2Хр 16:10
- з Єр 36:11, 12

Друга кол.

- а Єр 2:30
- б 2Цр 22:12, 13
Єр 39:13, 14
Єр 40:5
- в 2Цр 22:10
- г 1Цр 18:4

РОЗД. 27

- д Єз 25:12, 13
Ов 1
- е Єр 48:1
Єз 25:8, 9
- є Єр 49:1, 2
Єз 25:2
- ж Іс 23:1
Єр 47:4
Єз 26:3
- з Іс 23:4
Єз 28:21
Йн 3:4
- и Дн 4:17
- і Єр 25:9
Єр 28:14
Єр 43:10
Дн 2:37, 38

- к Пс 137:8
Єр 50:14, 27
Дн 5:26, 30
- л Єр 25:12, 14
Єр 51:11
- м Єз 26:7, 8

ту до царя Єгоякіма, і той убив його мечем,^а і кинув його тіло на кладовищі простого люду».

24 А Єремію захищав Ахікám,^б син Шафана,^в аби пророка не видали в руки народу, який хотів його вбити.^г

27 На початку правління юдейського царя Єгоякіма, сина Йосії, було таке слово Єгови до Єремії. **2** «Єгова сказав мені: “Зроби собі пута і ярма та поклади їх собі на шию. **3** Потім відправ їх едомському^а царю, моавському^в царю, царю аммонітян,^є царю Тира^ж і царю Сидона^з через посланців, які прийшли в Єрусалим до юдейського царя Седекії. **4** І передай через них наказ для їхніх панів:

«Так промовляє Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля, і так скажіть своїм панам: **5** “Своєю великою силою та могутньою рукою я створив землю, людей і тварин на ній і даю її тому, кому хочу.” **6** І тепер я даю всі ці землі в руку вавилонського царя Навуходонбсора,^і мого слуги, віддаю навіть польових звірів, щоб вони йому служили. **7** І всі народи будуть служити йому, його сину та внуку, аж доки не прийде час і на його край.^к Тоді він стане рабом численних народів і великих царів.^л

8 А коли якийсь народ чи царство не захоче служити вавилонському царю Навуходонбсору і не підставить шиї під його ярмо, то я покараю цей народ мечем,^м голодом та пошестю,— каже Єгова,— доки його не вигублю рукою вавилонського царя”.

27:5 *Букв. «кому правильно в моїх очах».

9 Тому не слухайте своїх пророків, ворожбитів, тих, хто бачить віщі сни, магів і чарівників, які кажуть вам: “Ви не будете служити царю Вавилону”. 10 Бо вони пророкують вам брехню, і, якщо ви послухаєтеся їх, вас заберуть далеко з вашого краю. Я розпорошу вас, і ви погинете.

11 А народу, який підставить шию під ярмо вавилонського царя і буде служити йому, я дозволю залишитися* на власній землі,— промовляє Єгова.— Він буде обробляти її і жити на ній”».

12 Також я сказав юдейському царю Седекії:^a «Підставте шию під ярмо вавилонського царя і служіть йому та народу його, тоді будете жити.^б 13 Навіщо тобі і народу твоєму помирати від меча,^в голоду^г й пошесті,^д як говорив Єгова про народ, який не служитиме царю Вавилону? 14 Не слухайте слів пророків, що кажуть: “Ви не будете служити царю Вавилону”,^е бо вони пророкують брехню.^ж

15 Я не посилав їх,— говорить Єгова,— але вони пророкують від мого імені неправду. Якщо ви послухаєтеся їх, я вас розпорошу, і ви погинете разом з пророками, які вам пророкують».^з

16 А священикам і всьому народу я сказав: «Так промовляє Єгова: “Не слухайте пророків, які пророкують вам: «Речі, які забрали з дому Єгови у Вавилон, будуть ось-ось повернуті!»^а — бо вони пророкують вам брехню.” 17 Не слухайте їх! Служіть вавилонському цареві — і тоді будете жити.^б Навіщо цьому місту ставати руїною? 18 Але якщо вони справжні

РОЗД. 27

а 2Цр 24:17
1Хр 3:15
Єр 37:1
б Єр 38:2, 20
в 2Цр 25:7
г 2Цр 25:3
д Єр 21:9
Єз 14:21
е Єр 28:1, 2
Єр 28:11
Єр 37:19
Єр 14:14
Єр 23:21
Єр 28:15
Єр 29:8, 9
Єз 13:6
ж Єр 20:6
Єр 29:21
Єз 13:3
з 2Цр 24:11, 13
2Хр 36:7
Єр 28:1–3
Дн 1:1, 2
и Єр 14:13
і Єр 27:11
Єр 38:17

Друга кол.

а 1Цр 7:15
2Цр 25:17
2Хр 4:11, 12
Єр 52:21
б 1Цр 7:23
в 1Цр 7:27
2Цр 25:16
2Хр 4:11, 14
г 2Цр 24:14, 15
2Хр 36:10
Єр 24:1
Дн 1:2, 3
д 2Цр 25:13, 14
2Хр 36:18
Єр 52:17, 18
Дн 5:3
е Езд 1:7
Езд 5:14

РОЗД. 28

е 2Цр 24:17
2Хр 36:10
ж Існ 11:19
2См 21:2
з Єр 27:4, 8
и 2Цр 24:11, 13
Єр 27:16
Дн 1:2
і 2Цр 24:8
2Цр 25:27
Єр 37:1
к 2Цр 23:36
2Цр 24:6
л 2Цр 24:12, 14
Єр 24:1

пророки і якщо у них слово Єгови, то нехай вони благаяють Єгову, Бога військ, щоб речі, які залишилися в домі Єгови, у домі* юдейського царя та в Єрусалимі, не були забрані до Вавилону”.

19 Бо так говорить Єгова, Бог військ, про стовпи,^а море*,^б візки^в та інші речі, які залишилися в цьому місті 20 і які Навуходонсор не забрав, коли забрав у вигнання з Єрусалима до Вавилону юдейського царя Єхонію, сина Єгоякіма, разом з усіма вельможами Юди та Єрусалима,^г 21 отже, так промовляє Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля, про речі, які залишилися в домі Єгови, у домі* юдейського царя та в Єрусалимі: 22 “Іх заберуть до Вавилону,^д і там вони будуть аж до дня, коли я згадаю про них,— говорить Єгова.— Тоді я поверну всі ці речі на їхнє місце”».^е

28 Того ж року, на початку правління юдейського царя Седекії,^а у п'ятий місяць четвертого року, Хананія, син Аззура, пророк з Гівона,^б сказав мені в домі Єгови перед священиками і всім народом: 2 «Так промовляє Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: “Я зламаю ярмо вавилонського царя.” 3 Не мене і двох років*, як я поверну сюди всі речі до дому Єгови, котрі цар Навуходонсор забрав звідси до Вавилону.” 4 І я поверну сюди Єхонію,^в сина Єгоякіма,^г царя Юди, і всіх юдейських вигнанців, яких забрали до Вавилону,^д — каже Єгова,— бо зламаю ярмо вавилонського царя”».

5 Тоді пророк Єремія звернувся до пророка Хананії перед

27:18, 21 *Або «палаці». 27:19 *Тобто мідне море, яке було в храмі. 28:3 *Букв. «років днів».

священиками та всіма людьми, які стояли в домі Єгови. **6** І сказав Єремія: «Амінь*! Хай Єгова це зробить! Хай Єгова виконає все, що ти пророкував, і поверне сюди з Вавилона речі дому Єгови, а також усіх вигнанців! **7** Але послухай, будь ласка, що я скажу тобі і всьому народу. **8** Давні пророки, які були ще до мене і до тебе, пророкували про численні землі й великі царства, про війни, лиха та пошесті. **9** Якщо ж пророк пророкує мир і його слово збувається, тільки тоді можна зрозуміти, що його дійсно послав Єгова».

10 Почувши це, пророк Хананія зняв ярмо з шиї Єремії та зламав його.^a **11** І сказав Хананія перед усім народом: «Єгова промовляє: “Не мине і двох років, і я так само зламаю ярмо вавилонського царя Навуходонсора, яке лежить на шиї усіх народів”».^b Тоді пророк Єремія пішов звідти.

12 Після того як пророк Хананія зламав ярмо, що було на шиї пророка Єремії, Єгова промовив до Єремії: **13** «Піди до Хананії і скажи йому: “Так промовляє Єгова: «Оскільки ти зламав дерев'яне ярмо,^a то замість нього зроби собі залізне». **14** Так говорить Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: «Я покладаю залізне ярмо на шию всіх цих народів, і вони служитимуть Навуходонсорю, вавилонському царю. Я віддам йому навіть польових звірів»».^d

15 І звернувся пророк Єремія до пророка Хананії:^e «Послухай, Хананіє! Єгова не посилав тебе, а ти змусив народ цей повірити брехні.^e **16** Тому так каже Єгова: “Я зітру тебе з лица землі. Цього року ти

РОЗД. 28

a Єр 27:2

b Єр 28:4

в Єр 27:2

г Пв 28:48
Єр 5:19д Єр 27:6
Дн 2:37,38

e Єр 28:1

e Єр 14:14
Єр 23:21
Єр 27:15
Єз 13:3

Друга коп.

a Пв 13:5
Пв 18:20
Єр 29:32

РОЗД. 29

b 2Цр 24:8
Єр 22:24

в Єр 22:26

г 2Цр 24:15,16
Єр 24:1д 2Цр 22:8
Єр 26:24
Єр 39:13,14
Єз 8:11

e 2Цр 24:18

e 1Тм 2:1,2

ж Єр 14:14
Єр 27:14з Єр 23:21
Єр 28:15

помреш, бо ти підбурював до бунту проти Єгови”».^a

17 І того року, в сьомому місяці, пророк Хананія помер.

29 Ось якого листа пророк Єремія послав з Єрусалима позostalим старійшинам з-поміж вигнанців, а також священикам, пророкам і всім, кого Навуходонсор забрав з Єрусалима у вигнання до Вавилона. **2** Послав він його після того, як цар Єхонія,^b царицямати,^b придворні, князі Юди та Єрусалима, майстри й ковалі* вийшли з Єрусалима.^c **3** Єремія передав цього листа через Еласу, сина Шафана,^d і Гемарію, сина Хілкїї, яких юдейський цар Седекія^e відрядив у Вавилон до царя Навуходонсора. У листі говорилося:

4 «Так промовляє Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля, до всіх вигнанців, які за його волею були забрані з Єрусалима у вигнання до Вавилона: **5** “Будуйте доми й живіть у них, насаджуйте сади і споживайте їхній плід. **6** Беріть собі дружин, і хай вам народжуються сини і дочки; сином своїм теж беріть дружин, а дочок видавайте заміж, щоб вони народжували дітей. Нехай вас буде там багато, не зменшуйтеся кількістю. **7** Сприяйте миру в місті, куди я вас вислав у вигнання, і моліться за нього до Єгови, бо якщо буде мир у ньому, то й ви будете мати мир.^e **8** Так говорить Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: «Нехай не обманюють вас ваші пророки і ворожити.* Не звертайте уваги на сни, які їм сняться. **9** Бо вони пророкують брехню від мого імені. Я не посилав їх”».^f — промовляє Єгова.

29:2 *Або, можливо, «будівельники оборонних споруд».

28:6 *Або «нехай буде так».

10 Так говорить Єгова: “Колі ви пробудете у Вавилоні 70 років, я згадаю про вас^a і виконаю свою добру обіцянку: я поверну вас на це місце.^b”

11 Бо я добре знаю, що́ я задумав для вас,— промовляє Єгова.— Я задумав для вас мир, а не лихо,^c щоб дати вам майбутнє і надію.^d **12** Ви будете звертатися до мене, прийдете і будете молитися до мене, і я вас почую.^e

13 Ви будете шукати мене і знайдете,^f бо шукатимете від усього серця.^g **14** І я дозволю вам знайти мене,^h — Я позбираю полонених, позбираю вас з усіх народів та з усіх місць, куди вас розпорошив,ⁱ — промовляє Єгова.— І я поверну вас туди, звідки вислав у вигнання.^j

15 Але ви кажете: «Єгова дав нам пророків у Вавилоні».

16 Отож так говорить Єгова цареві, який сидить на престолі Давида,^k і всім мешканцям цього міста, братам вашим, які не пішли з вами у вигнання: **17** «Ось що каже Єгова, Бог військ: “Я пошлю на них меч, голод та пошесть^l” і зроблю їх такими, як ті гнилі* фіги, такі погані, що їх неможливо їсти.^m”

18 І я буду переслідувати їх, посилаючи меч,ⁿ голод та пошесть. Я зроблю їх жахливим видовищем для всіх царств землі;^o вони стануть прокляттям і дивовижю. Дивлячись на них, люди будуть аж присвистувати.^p Їх ганьбитимуть усі народи, серед яких я їх розпорошу.^q **19** Усе це спаде на них за те, що вони не слухали моїх слів,— промовляє Єгова,— які я передавав їм знову

29:17 *Або, можливо, «розтріскані».

РОЗД. 29

a 2Xp 36:20, 21

Езд 1:1–3

Дн 9:2

3x 1:12

b Пв 30:3

Езд 2:1

Єр 24:6

v Сф 3:15

r Єр 31:17

d Дн 9:3

e Лв 26:40

e Пв 4:29

Пв 30:1–4

1Цр 8:47, 48

Єр 24:7

ж Іс 55:6

з Іс 49:25

Єр 30:3

Єз 39:28

и Пс 126:1

Ос 6:11

Ам 9:14

Сф 3:20

i Єр 28:1

к Єр 24:10

л Єр 24:2, 8

м Лв 26:33

н Пв 28:25

Єр 34:17

o 1Цр 9:8

2Xp 29:8

Єр 25:9

Пл 2:15

л Єр 24:9

Друга кол.

a Єр 7:13

b Єр 6:19

v Єр 14:14

Єр 29:8

Пл 2:14

r Єр 23:14

d Єр 7:9, 10

Єр 27:15

e Єр 16:17

Єр 23:24

e Єр 29:31, 32

ж 2Цр 25:18, 21

Єр 21:1, 2

Єр 37:3

Єр 52:24, 27

з Єр 20:2

й знову*^a через своїх слуг, пророків”.

«Але ви не слухали»,^b — каже Єгова.

20 Тож послушайте слово Єгови, усі вигнанці, яких я вислав з Єрусалима до Вавилона.

21 Так говорить Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля, про Аха́ва, сина Колі́ї, і про Седекію, сина Маасе́ї, які пророкують вам брехню від мого імені:^c «Я віддам їх у руки вавилонського царя Навуходонбосора*, і він уб'є їх на ваших очах. **22** І після того, що з ними станеться, всі юдейські вигнанці у Вавилоні вживатимуть таке прокляття: “Нехай Єгова зробить з тобою те саме, що і з Седекією та Аха́вом, яких вавилонський цар засмажив у вогні!”

23 Адже вони поводитися ганебно в Ізраїлі,^d чинили перелюб з дружинами своїх ближніх і говорили від мого імені брехню — те, що я їм не наказував.^e

Я знаю про все це, і я цьому свідок»,^f — промовляє Єгова.

24 А Шемаї^g з Нехелі́му скажи, **25** що так говорить Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: «За те, що ти послав від свого імені листи до всіх мешканців Єрусалима, а також до священника Софоні́ї,^h сина Маасе́ї, і до всіх інших священників, а в них написав: **26** “Єгова призначив тебе священником замість Єгойди, щоб у домі Єгови ти став головним наглядачем і щоб кожного божевільного, хто вдає із себе пророка, забивав у колодки*.ⁱ **27** Чому ж ти

29:19 *Букв. «щодня встаючи рано і посилаючи». 29:21 *Букв. «Невухад-рещцара»; інший варіант написання. 29:26 *У євр. тексті вжито два слова, одне з яких, можливо, озн. «колодки для ніг», а друге — «колодки для рук і голови».

не покарав Єремію з Анатота,^a який вдає серед вас пророка?^d
28 Він навіть послав до нас у Вавилон звістку: «Це надовго! Будуйте дома й живіть у них, насаджуйте сади і споживайте їхній плід...»^e»^a

29 Коли священик Софонія прочитав цього листа в присутності пророка Єремії, **30** то Єремія почув слово Єгови:

31 «Пошли таку звістку до всіх вигнанців: “Так говорить Єгова про Шемаю з Нехеламу: «За те, що Шемаю пророкує вам, тимчасом як я не послав його, за те, що він намагався змусити вас повірити в брехню,^d — **32** промовляє Єгова,— я покараю Шемаю і його нащадків. Жоден з його нащадків не житиме серед цього народу, а сам він не побачить добра, яке я зроблю своєму народу,— каже Єгова,— бо він підбурював до бунту проти Єгови»»^e».

30 І почув Єремія слово Єгови: **2** «Так промовляє Єгова, Бог Ізраїля: “Запиши собі в книгу все, що я тобі скажу. **3** Бо надходять дні,— говорить Єгова,— коли я позбираю полонених з мого народу, Ізраїля та Юди,^e — каже Єгова,— і поверну їх до краю, який я дав їхнім прабатькам, і вони знову ним заволодіють”»^e.

4 Ось що Єгова сказав Ізраїлю та Юді.

5 Так промовляє Єгова:

«Чути гамір людей, охоплених тривогами;
 панує страх, і немає миру.

6 Розпитайте, будь ласка: чи може чоловік народжувати?

Чому ж я бачу, що кожен чоловік тримається за живіт*^e,

немов породілля?^e»

30:6 *Або «стегна».

РОЗД. 29

a Єр 1:1

b Єр 43:2

v Єр 29:5

г 2Цр 25:18, 21

d Єр 14:14
 Єр 28:15, 16
 Єз 13:8, 9

РОЗД. 30

e Пв 30:3
 Єз 39:25

e Езд 2:1
 Єр 29:14
 Єр 32:44
 Єз 20:42
 Ам 9:14

ж Єр 4:31
 Мих 4:9

Друга кол.

a Йл 2:11
 Сф 1:14

b Єз 34:23
 Єз 37:24
 Ос 3:5

v Іс 41:13

г Іс 49:25
 Єр 3:18

d Єр 33:16
 Єз 34:25
 Ос 2:18
 Мих 4:4

e Єр 50:29
 Єр 51:24

e Лв 26:44
 Не 9:31
 Пл 3:22
 Ам 9:8

ж Вх 34:6, 7
 Єр 46:27, 28

з 2Хр 36:15, 16
 Іс 6:10
 Єр 8:21, 22

и Пл 1:2, 19

i Пл 2:5

Чому обличчя у всіх зблідли?

7 Горе! Страшний* той день!^a
 Ще не було такого.

Це день лиха для Якова, але він буде врятований^b.

8 «Того дня,— промовляє Єгова, Бог військ,— я поламаю ярмо, що в тебе на шії, та розірву твої пута*. І він[#] більше не буде рабом чужинців[^]. **9** Вони служитимуть Єгові, своєму Богу, і своєму царю Давиду, якого я поставлю над ними»^o.

10 «Не бійся, слуго мій, Якове,— говорить Єгова,— не жайся, Ізраїлю.^b
 Бо я врятую тебе, приведу здалека,
 і потомків твоїх — з краю поневолення.^г

Яків повернеться, і ніщо не буде його тривожити, він житиме спокійно, і ніхто не буде його лякати.^d

11 Бо я з тобою,— каже Єгова,— щоб тебе рятувати. Я знищу всі народи, серед яких тебе розпорошив.^e
 Тебе ж я не знищу,^e
 але покараю* до належної міри,
 непокараним тебе я не залишу»^ж.

12 Бо так говорить Єгова:
 «Твої рани тяжкі,
 вони невилковні»^з.

13 Ніхто не заступається за тебе,
 щоб загоївся твій нарив.
 Немає для тебе ліку.

14 Усі коханці твої забули про тебе.^и
 Вони не шукають тебе,
 бо я вразив тебе ударом ворога,ⁱ

30:7 *Букв. «великий». **30:8** *Або «мотузки». [#]Або «вони». [^]Або «чужоземців». **30:11** *Або «виправлю».

обрушив на тебе кару
жорстокого
за твою велику провину
і численні гріхи.^а

- 15** Чому ж ти плачеш через
свою рану?
Твій біль не стихне!
За твою велику провину
і численні гріхи^б
я зробив це тобі.
- 16** Тому всі, хто пожирає тебе,
самі будуть пожерти,^в
і всі вороги твої підуть
у полон.^г
Ті, хто спустошує тебе,
будуть спустошені,
і всі, хто грабує тебе, бу-
дуть пограбовані.^д
- 17** Я зцілю тебе і вилікую
твої рани,^е — промовляє
Єгова,—
хоч тебе і називали ви-
гнанкою та казали:
«Це Сіон, якого ніхто не
шукає».^ж
- 18** Так каже Єгова:
«Я повернусь до наметів
Якова і зберу його поло-
нених,^з
я змілосерджуся над його
оселями.
А це місто буде відбудоване
на своєму пагорбі,^а
і укріплена башта стоятиме
на своєму місці.
- 19** Звідти долинатимуть слова
подяки та сміх.^б
Я примножу їх, і їх не буде
мало;^в
я зроблю їх численними*,
і вони не будуть зневаже-
ними.^г
- 20** Тоді сини Якова житимуть,
як за давніх часів.
Переді мною утвердиться
його громада,^д
і всіх гнобителів його
я покараю.^е

30:19 *Або, можливо, «шанованими».

РОЗД. 30

а Єр 5:6

б 2Хр 36:14

в Іс 41:11

Єр 25:12

г Єр 51:29, 56

Мих 5:9

д Зх 2:8, 9

е Пс 102:13

Єр 33:6, 7

є Пл 2:15

ж Пс 85:1

Єр 24:6

Єр 29:10

з Мих 4:8

и Езд 3:12

Не 8:17

Іс 35:10

і Пв 30:5

Іс 27:6

Зх 10:8

к Іс 60:22

Мих 4:7

л Іс 1:26

м Іс 49:26

Єр 50:18

Друга кол.

а Ос 2:23

б Єр 31:1

Єз 11:20

Єз 36:28

в Єр 25:32

г Єр 4:28

д Єр 23:20

РОЗД. 31

є Лв 26:12

Єр 30:22

Єр 31:33

є Пв 7:8

ж Єр 33:7

Ам 9:11

з Єр 30:18, 19

- 21** Від нього походитиме ве-
личний правитель,
з-посеред нього постане
його володар.
Я покличу його, і він набли-
зиться, підійде до мене.
Як же інакше хтось зва-
житься* підійти до мене?
— говорить Єгова.—
- 22** Ви станете моїм народом,^а
а я — вашим Богом».^б
- 23** Ось буря від Єгови здій-
меться у люті,^в
шалений вітер, який
обрушиться на голови
неправедних.
- 24** Не вщухне палючий гнів
Єгови,
поки він не здійснить і не
виконає задумів свого
серця.^г
Наприкінці днів ви це
зрозумієте.^д
- 31** «У той час,— промовляє
Єгова,— я стану Богом
для всіх родин Ізраїля, а вони
будуть моїм народом».^е
- 2** Так говорить Єгова:
«Народ, що вцілів від меча,
здобув прихильність у
пустелі,
коли Ізраїль ішов до місця
відпочинку».
- 3** Єгова прийшов до мене
здаєка і сказав:
«Любов'ю вічною я полю-
бив тебе,
тому притягую тебе до се-
бе відданою любов'ю*».^в
- 4** Я знову відбудую тебе, і ти
будеш відновлена.^ж
Дівчино, дочко Ізраїля, ти
знову візьмеш бубни
і пустишся у веселий
танок*».^з

30:21 * Букв. «дасть своє серце в заста-
ву». **31:3** * Або «і далі виявляю відда-
ну любов до тебе». **31:4** * Або «у танок
тих, хто сміється».

- 5** Ти знову будеш розводити виноградники в горах Самарії.^а
Виноградарі насадять їх і споживатимуть їхні плоди.^б
- 6** Бо настане день, коли вартові у Єфремових горах закричать:
“Вставайте, ходімо на Сіон до нашого Бога Єгови!”^в
- 7** Так промовляє Єгова:
«Голосно і радісно закричіть до Якова, весело вигукуйте, бо ви на чолі народів.^г
Проголошуйте, заносьте хвалу й кажіть:
“Єгово, врятуй свій народ, останок Ізраїля!”^д
- 8** Я поверну їх з північного краю,^е
зберу з найвіддаленіших куточків землі.^є
Серед них – сліпий і кульгавий,^ж
вагітна й породілля.
Вони повернуться сюди великим збором.^з
- 9** Вони будуть іти з плачем,^и
вони благатимуть про прихильність, а я вестиму їх.
Поведу я їх до водних потоків^и
рівною стежкою, на якій вони не спіткнуться.
Бо я Батько для Ізраїля, а Єфрем – це мій первісток».^к
- 10** Народи, послухайте слово Єгови
і проголосіть далеким островам:^л
«Той, хто розпорошив Ізраїля, позбирає його і буде стергти, як пастух свою отару.^м
- 11** Єгова викупить нащадків Якова,^н

31:9 *Або «ваді». Див. глосарій.

РОЗД. 31

а Ам 9:14
Мих 4:4
б Пв 30:9
Іс 65:21, 22
в Іс 2:3
Єр 50:4, 5
г Пв 32:43
Іс 44:23
д Іс 1:9
Єр 23:3
Йл 2:32
е Іс 43:6
Єр 3:12
є Пв 30:4
Єз 20:34
Єз 34:12
ж Іс 35:6
Іс 42:16
з Езд 2:1, 64
и Єр 50:4
і Іс 35:7
Іс 49:10
к Бт 48:14
Вх 4:22
л Іс 11:11
Іс 42:10
м Іс 40:11
Єз 34:11–13
Мих 2:12
н Іс 44:23
Іс 48:20

Друга кол.

а Іс 49:25
б Езд 3:13
Пс 126:1
Іс 51:11
в Йл 3:18
г Іс 65:10
д Іс 58:11
е Іс 35:10
є Зх 8:4
ж Езд 3:12
з Іс 51:3
Іс 65:19
и Пв 30:9
Іс 63:7
і ІсН 18:21, 25
Єр 40:1
к Пл 1:16
л Мт 2:16–18
м Езд 1:5
Єр 23:3
Єз 11:17
Ос 1:11
н Єр 29:11
о Єр 46:27

- визволить* з рук того, хто сильніший від них.^а
- 12** Вони придуть і радісно вигукуватимуть на вершині Сіону.^б
Засяють вони, коли відчують великодушність* Єгови
та побачать зерно, молоде вино,^в олію,
ягнят і телят.^г
Вони^г стануть немов той напоєний сад,^д
вже ніколи вони не ослабнуть.^е
- 13** Тоді дівчина пуститься у веселий танок,
а з нею юнаки і старі.^є
Їхню жалобу я оберну в радість,^ж
потішу їх і розвеселю, щоб більше не сумували.^з
- 14** Священиків* я нагодую поживними стравами^и,
і народ мій насититься моєю великодушністю»,^и – каже Єгова.
- 15** Так говорить Єгова:
«У Рамі чути голос, плач і гірке ридання.
Це Рахіль плаче за своїми синами*^к
і не хоче втішитися,
бо їх уже немає».^л
- 16** Так говорить Єгова:
«Перестань плакати, не проливай сліз,
бо тебе чекає нагорода за твій труд, – каже Єгова, – сину твої вернуться з ворожого краю.^м
- 17** Ти маєш надію на майбутнє,^н – запевняє Єгова, – твої сину повернуться додому».^о

31:11 *Або «викупить». 31:12 *Або «через добро від». *Або «їхня душа». 31:14 *Або «душу священиків». *Букв. «жиром». 31:15 *Або «дїтьми».

- 18** «Я чув, як плакав Єфрём:
«Ти виправляв мене, як
неприборканого бичка,
і я виправився.
Поверни мене, і я відразу
повернусь,
бо ти, Єгово,— мій Бог.
- 19** Коли я навернувся, то
пошкодував про свої
вчинки,^a
і коли був напоумлений, то
ляснув себе по стегні.
Через ганьбу своєї
молодості
я відчув сором і прини-
ження».^b
- 20** Хіба Єфрём — не мій дорогий
син, не моє любе дитя?^b
Хоч би скільки разів я
картав його, все одно
пам'ятаю про нього.
Тому через нього зворушу-
ється моє серце*,^c
і я обов'язково зжалюся
над ним»,— промовляє
Єгова.^d
- 21** «Постав собі дороговкази,
порозставляй знаки при
дорозі.^e
Зверни увагу на битий
шлях, яким маєш йти.^e
Повернися, дівчино, дочко
Ізраїля, повернися до
своїх міст.
- 22** Доки будеш вагатися, не-
вірна дочко?
Єгова вчинив щось нове
на землі:
жінка буде горнутися до
чоловіка».
- 23** Так говорить Єгова, Бог
військ, Бог Ізраїля: «Ось що
знову казатимуть у краю Юди і
в його містах, коли я збе-
ру його полонених: «Хай Єгова
поблагословить тебе, праведна
оселе,^ж свята горо!»^з **24** У Юді
житимуть разом мешканці міст,

31:20 * Букв. «нутрощі».

РОЗД. 31

а Пв 30:1–3

б Езд 9:6

в Єр 31:9

Ос 14:4

г Ос 11:8

д Пв 32:36

Мих 7:18

е Іс 62:10

є Іс 35:8

ж Іс 1:26

з Зх 8:3

Друга кол.

а Єр 33:12

Єз 36:10, 11

б Пс 107:9

в Пв 30:9

Єз 36:9

Ос 2:23

г Єр 44:27

Єр 45:4

д Пс 102:16

Пс 147:2

Єр 24:6

е Єз 18:2–4

є Мт 26:27, 28

Лк 22:20

1Кр 11:25

Єв 8:8–12

ж Вх 19:5

з Єз 16:59

и Єз 11:19

і Єв 10:16

к Єр 24:7

Єр 30:22

л Іс 54:13

Ів 17:3

а також рільники і ті, хто пасе
отари.^a **25** Бо я відсвіжу того*,
хто знесилений, і насичу кож-
ного*, хто ослаблений».^b

26 Після того я прокинувся
і відкрив очі. І сон мій був ме-
ні приємний.

27 «Настають дні,— каже Єго-
ва,— коли я засію Ізраїль та
Юду насінням* людини й насін-
ням худоби.^є

28 І як колись я шукав наго-
ди, щоб викорінювати їх, руй-
нувати і нищити, вигублюва-
ти і наводити лихо,^г так само
шукатиму нагоди, щоб відбудо-
увати й насаджувати,^d — гово-
рить Єгова.— **29** У той час во-
ни вже не казатимуть: «Батьки
їли кислий виноград, а в си-
нів на зубах оскома*».^e **30** На-
томість кожен помре за влас-
ну провину. Якщо хтось їстиме
кислий виноград, то оскома бу-
де на зубах у нього».

31 «Ось надходять дні,—
промовляє Єгова,— коли я ук-
ладу з нащадками Ізраїля і
нащадками Юди нову угоду.^e

32 Вона буде не така, як угода,
яку я уклав з їхніми прабатька-
ми в день, коли взяв їх за ру-
ку, щоб вивести з єгипетського
краю.^ж «Мою угоду вони пору-
шили,^з хоча я був їхнім справ-
жнім паном*»,— каже Єгова».

33 «І от угода,— говорить
Єгова,— яку я укладу після тих
днів з нащадками Ізраїля: я
вкладу в них свій закон» і напи-
шу його на їхніх серцях.^и Я ста-
ну їхнім Богом, а вони будуть
моїм народом.^к

34 І жоден з них більше не
буде навчати свого ближньо-
го і брата свого, кажучи: «Пі-
знайте Єгову!»^л Бо всі вони,

31:25 * Або «душу». 31:27 * Або «по-
томством». 31:29 * Букв. «зуби зату-
пилися». 31:32 * Або, можливо, «їхнім
чоловіком».

від малого до великого, знатимуть мене,^а — промовляє Єгова. — Я прошу їхні провини і більше ніколи не пригадаю їхніх гріхів».^б

35 Так говорить Єгова — той, хто дає сонце, щоб воно світило вдень, і закони* місяцю й зорям, щоб вони світили вночі, той, хто розбухує море, так що хвилі його бушують, той, чиє ім'я — Єгова, Бог військ:^в

36 «Як ці постанови ніколи не втратять сили, — промовляє Єгова, — так і потомство Ізраїля ніколи не перестане бути переді мною народом».^г

37 Ось що говорить Єгова: «Як неможливо виміряти небеса вгору й дослідити основи землі внизу, так і я не відкину всіх потомків Ізраїля за те, що вони чинили», — промовляє Єгова.^д

38 «Настають дні, — каже Єгова, — коли для Єгови побудують місто,^е яке простягатиметься від вежі Хананеля^є до Наріжної брами.^ж **39** І мірильний шнур^з простягнуть аж до пагорба Гарев, а потім звернуть до Г'ї. **40** Уся долина трупів та попелу* і всі тераси аж до долини Кедрон^и і до рогу Кінської брами^к на сході будуть святими для Єгови.^к Більше ніколи не викоринять їх і не зруйнують».

32 У 10-й рік правління юдейського царя Седекії, тобто у 18-й рік правління Навуходонбсора*, було сло-

31:35 *Або «постанови». **31:40** *Або «жирного попелу», тобто попелу, просоченого жиром жертв. **32:1** *Букв. «Невухадреца́ра»; інший варіант написання.

РОЗД. 31

а Іс 11:9
Ав 2:14
б Єр 33:8
Єр 50:20
Мт 26:27,28
Єв 8:10–12
Єа 9:15
Єа 10:17
в Іс 51:15
г Іс 54:10
Єр 33:20, 21
д Єр 30:11
е Не 12:27
Іс 44:28
Єр 30:18
є Не 3:1
Зх 14:10
ж 2Хр 26:9
з Зх 1:16
и 2См 15:23
2Цр 23:6
Ів 18:1
і Не 3:28
к Йл 3:17

Друга кол.

РОЗД. 32

а Єр 25:1
б Не 3:25
Єр 33:1
Єр 38:28
в Єр 37:18, 21
г Єр 34:2, 3
Єр 37:8, 17
д 2Цр 25:6, 7
Єр 38:17, 18
Єр 39:5
Єз 12:13
е Єр 21:4
Єз 17:15
є ІсН 21:8, 18
Єр 1:1
ж Льв 25:23, 24
з Бт 23:16
и Єр 32:44
і Пр 4:9

во Єгови до Єремії.^а **2** У той час війська вавилонського царя тримали Єрусалим в облозі, а пророк Єремія був ув'язнений на Подвір'ї вартових,^б що в домі* царя Юди. **3** Седекія ув'язнив Єремію,^в кажучи: «Навіщо ти так пророкуєш? Ти кажеш: “Так говорить Єгова: «Я віддам це місто в руки вавилонського царя, і він захопить його».^г **4** А Седекія, цар Юди, не втече від халдєїв. Він буде обов'язково відданий у руки вавилонського царя і говоритиме з ним лице в лице, вічнавч.^д **5** Навуходонбсор забере Седекію до Вавилону, і він залишатиметься там, поки я не зверну на нього уваги, — говорить Єгова. — Хоча ви воюєте з халдєями, ви їх не переможете»».^е

6 Єремія промовив: «Єгова сказав мені: **7** “До тебе приїде Ханамель, син твого дядька* Шаллума. Він скаже тобі: «Купи моє поле в Анатоті,^є бо ти перший маєш право викупити його»»».^ж

8 І Ханамель, син мого дядька, за словом Єгови прийшов до мене на Подвір'я вартових і сказав: «Прошу тебе, купи в мене поле, що в Анатоті, у краї Венямїна, бо тобі належить право на спадщину і право на викуп. Купи його собі!» Тоді я зрозумів, що це було слово Єгови.

9 І купив я у Ханамеля, сина мого дядька, поле в Анатоті й віддав йому плату:^з 7 шекелів* і 10 срібних шекелів. **10** Тоді я склав угоду про купівлю,^и скріпив її печаткою, покликав свідків^і і віддав гроші на терезах. **11** Я взяв

32:2 *Або «палаці». **32:7** *Тобто дядька по батькові. **32:9** *1 шекель — 11,4 г. Див. додаток Б14.

угоду про купівлю, яку скріпив печаткою згідно з постановами та вимогами закону, а також іншу, незапечатану, **12** і дав Барўху,^a сину Нерїї,^b сина Махсеї, на очах Ханамеї, сина мого дядька, на очах свідків, які підписали угоду, і всіх юдеїв, які сиділи на Подвір'ї вартівих.^a

13 Тоді при всіх я звелів Барўху: **14** «Так говорить Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: “Візьми ці угоди – запечатану та незапечатану – і поклади в глиняну посудину, щоб вони зберігались там довгий час”. **15** Бо ось що промовляє Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: “У цьому краї знову купуватимуть будинки, поля й виноградники”».^г

16 Після того як я дав Барўху, сину Нерїї, угоду про купівлю, я став молитися до Єгови: **17** «О Всеволодний Господи Єгово! Великою силою своєю та могутньою рукою ти створив небеса і землю.^a Для тебе немає нічого неможливого. **18** Ти виявляєш віддану любов тисячам, але відплачуєш синам* за провини батьків.^b Ти – Бог правдивий, великий і могутній, твоє ім'я – Єгова, Бог військ. **19** Твої ради величні*, і діла могутні.^c Очі твої спостерігають за всіма дорогами людей,^ж щоб кожному дати плату згідно з його дорогами та вчинками.^з **20** Ти давав знаки та чинив чуда в Єгипті, про які аж дотепер знають в Ізраїлі та серед інших народів. Так ти прославив своє ім'я,^и і воно славне донині. **21** Своєю могутньою рукою ти вивів свій народ Ізраїль з єгипетського краю, вчинивши знаки та

32:18 * Букв. «за пазуху синам». **32:19** * Або «ти величний у своїх намірах».

РОЗД. 32

a Єр 36:4
Єр 36:26

b Єр 51:59

в Єр 33:1

г Ам 9:14
Зх 3:10

д Іс 40:26
Об 4:11

e Вх 34:6,7
Чс 14:18

є Іс 28:29

ж Пр 15:3
Єв 4:13

з Ек 12:14
Єр 17:10
Рм 2:6

и Вх 7:3,5
Вх 9:15,16
Пв 4:34
2См 7:23
Іс 63:12

Друга кол.

a Вх 6:1,6
Вх 15:16
Пв 26:8

b Бт 13:14,15
Бт 26:3

в Вх 3:8

г Пв 28:15
ІсН 23:16

д Пв 28:52
2Лр 25:1
Єр 33:4
Єз 4:1,2

e Лв 26:31,33

є Єр 14:12
Єр 15:2

ж 2Лр 25:4
Єр 20:5

з 2Лр 25:9,10
2Хр 36:17,19
Пл 4:11

и Єр 7:18
Єр 19:13
Єр 44:25

i Пв 9:7
2Лр 17:9

чуда і діла, які вселяють великий страх.^a

22 Згодом ти дав їм край, що його ти поклявся дати їхнім пработькам,^b – край, що тебе молоком і медом.^b **23** Вони прийшли й заволоділи ним, але голосу твого не слухали і в законі твоєму не ходили. Твої накази вони не виконували, тому ти спровадив на них усе це лихо.^г **24** Ось загарбники підійшли до міста і насипали вали, щоб захопити його.^a Спустошене мечем,^є голодом та пошестю,^є воно обов'язково буде віддане в руки халдєїв, які воюють проти нього. Як ти казав, так все і сталося, і ти це бачиш. **25** І, хоча це місто обов'язково буде віддане в руки халдєїв, ти, Всеволодний Господи Єгова, сказав мені: “Поклич свідків і купи собі поле за гроші”».

26 І було слово Єгови до Єремїї: **27** «Я, Єгова, Бог усіх людей*. Хіба для мене є щось неможливе? **28** Тому так каже Єгова: “Я віддам це місто в руки халдєїв і в руки вавилонського царя Навуходносор*, і він захопить його.^ж **29** Халдєї, які воюють проти цього міста, увійдуть у нього, підпалять його, і згорить воно^з разом з будинками, що на їхніх дахах мій народ спалював приношення для Ваїла та приносив вилівні жертви іншим богам, щоб образити мене.”

30 Таж народ Ізраїля і Юди ще від молодості чинить те, що є злом у моїх очах.^и Ізраїль постійно зневажає мене ділами своїх рук, – говорить Єгова. – **31** І це місто ще відтоді, як було побудоване, і донині

32:27 * Букв. «усього тіла». **32:28** * Букв. «Невухадреццара»; інший варіант написання.

викликає в мене лише гнів та лють,^а тому я відкину його.^б **32** Я відкину його за все зло, яке чинив народ Ізраїля та Юди, щоб образити мене. Чинили зло всі вони – їхні царі,^в князі,^г священники і пророки,^а а також усі мешканці Юди та Єрусалима. **33** Вони поверталися до мене спиною, а не обличчям,^е хоч я вчив їх знову і знову*. Та ніхто з них не слухав і не приймав повчання.^є **34** У домі, названому моїм ім'ям, вони поставили своїх гідких ідолів, щоб опоганувати його.* **35** Також у долині Гінномового Сина*^з вони побудували священні узвишшя Ваалу, щоб спалювати у вогні* своїх синів і дочок як жертву для Молоха.^и Я ж цього не наказував,^і мені навіть на думку^а не спадало, щоб вони чинили таку гідоту і цим вводили Юду в гріх”.

36 Ви кажете, що це місто буде віддане в руки вавилонського царя і спустошене мечем, голодом та пошестю. Та ось що говорить Єгова, Бог Ізраїля: **37** “Я позбираю його мешканців з усіх країв, по яких розпоросив їх у гніві, люті й сильному обуренні.^к Я поверну їх на це місце, і вони житимуть безпечно.^л **38** І вони будуть моїм народом, а я – їхнім Богом.^м **39** Я дам їм одне серце^н і покажу їм одну дорогу, щоб вони завжди боялися мене і щоб добре велося їм та їхнім дітям.^о **40** І я укладу з ними вічну угоду^п про те, що не відвернуся від них і чинитиму їм добро.^п Я вкладу в їхні серця страх переді мною, щоб вони

32:33 *Букв. «встаючи рано і навчачучи». **32:35** *Див. глосарій, *Геєна*.
#Букв. «переводити через вогонь».
^Букв. «серце».

РОЗД. 32

- а 1Цр 11:7
- б 2Цр 21:1, 4
- в 2Цр 23:27
- г 2Цр 24:3, 4
- д 1Цр 11:9, 10
- е 2Цр 23:26
- ж 1Хр 10:13
- з Єз 22:6
- и Мхк 3:5, 11
- к 2Хр 29:6
- л Єр 2:27
- м Єр 25:3
- н Єр 35:15
- о 2Цр 21:1, 4
- п Єр 23:11
- р Єз 8:5, 6
- с Існ 15:8, 12
- т 2Хр 28:1, 3
- у 2Хр 33:1, 6
- ф Єр 7:31
- х Лв 18:21
- ц Пв 18:10, 12
- ч Пв 30:3
- ц Єр 29:14
- д Єз 37:21
- л Єр 23:3, 6
- є Єр 33:16
- єз Єз 34:25
- м Єр 31:33
- мхк Мхк 4:5
- н Єз 11:19
- о Пв 5:29
- л Іс 55:3
- лс Іс 61:8
- р Єз 39:29

Друга кол.

- а Єз 36:26
- б Іс 65:19
- в Єр 3:17
- г Іс 58:11
- д Єр 24:6
- е Ам 9:15
- ж Єр 31:28
- з 3х 8:14, 15
- д Єз 37:14
- е Єр 32:10, 25
- є Єр 31:23
- ж Єр 17:26
- з Єр 33:13
- з Пс 126:1

РОЗД. 33

- и Не 3:25
- єр Єр 32:2
- єр Єр 37:21
- єр Єр 38:28
- і Іс 48:6
- к Пв 28:52
- єр Єр 32:24
- л Іс 30:26
- єр Єр 30:17

не відступали від мене.^а **41** І я з радістю чинитиму їм добро.^б Я міцно вкореню їх у цьому краї^в і зроблю це від усього серця і від усієї душі*”.

42 Так каже Єгова: “Як я навів на цей народ велике лихо, так зіллю на них усе добро*, яке їм обіцяю.^г **43** Люди знову купуватимуть поля в цьому краї,^д про який ви говорите: «Це пустка, там немає ні людей, ні тварин. Ця земля віддана в руки халдів».

44 Люди купуватимуть поля за гроші, складатимуть угоди про купівлю, скріплятимуть їх печаткою і кликатимуть свідків у Веняміновому краї,^е в околицях Єрусалима і в містах Юди,^є у містах гористого краю і низини,^ж а також у містах півдня, бо я поверну їхніх полонених синів”^з,³ – говорить Єгова.

33 І, коли Єремія ще був ув'язнений на Подвір'ї вартових,^и він удруге почув слово Єгови: **2** «Так говорить Єгова, Творець землі, Єгова, який створив її та утвердив, Єгова – ім'я його: **3** «Звернися до мене, і я відповім, я охоче розкажу тобі про величне і незбагненне, про те, чого ти не знаєш”^і.

4 Ось що каже Єгова, Бог Ізраїля, про дома цього міста і дома юдейських царів, які будуть зруйновані, коли ворог зведе облогові вали і вдереться туди з мечем,^к **5** про людей, які підуть воювати з халдєями і попадають трупами, про людей, яких я погублю у своєму гніві та люті, бо через усі їхні злі вчинки я сховав своє обличчя від цього міста: **6** “Я вилікую його та оздоровлю.^л Зці-

32:41 *Див. глосарій. **32:42** *Або «великодушність».

лю їх і рясно обдарую спокоєм та правдою.^a **7** Я поверну полонених Юди та Ізраїля,^b поблагословлю їх, і все буде як на початку.^b **8** Я очищу їх від усіх провин і гріхів,^c які вони чинили проти мене, і прошу їм усі провини, гріхи і переступи проти мене.^d **9** Ім'я цього міста буде приносити мені втіху, хвалу і славу серед усіх народів землі, котрі почують про мою великодушність до його мешканців.^e Вони затремтять зі страху,^e дізнавшись про всю великодушність і мир, якими я обдарую це місто».^ж

10 Так говорить Єгова: «У цьому місці, яке ви будете називати пустою, де немає ні людей, ні худоби,— у містах Юди і на вулицях Єрусалима, які лежатимуть спустошені, без жодного мешканця і без худоби,— ще лунатимуть **11** радісні окрики й веселощі,^з спів нареченого і нареченої. Там говоритимуть: «Дякуйте Єгови, Богу військ, бо Єгова добрий» і його віддана любов вічна!»^и

В дім Єгови будуть приносити жертви подяки,^к адже я поверну полонених цього краю. І все буде як на початку»,— промовляє Єгова.

12 Так каже Єгова, Бог військ: «На цій пустці, де немає ні людей, ні худоби, в усіх її містах знову будуть пасовища, куди пастухи приводитимуть свої отари на відпочинок.»^л

13 У містах гористого краю, в містах на низині, в містах півдня і у Веніяминівому краї, в околицях Єрусалима^м і в містах Юди^н знову будуть проходити отари овець під рукою того, хто їх рахує»,— промовляє Єгова.

14 «Ось надходять дні,— говорить Єгова,— коли я вико-

РОЗД. 33

а Іс 54:13
б Пв 30:3
Єр 30:3
в Єр 24:6
г Іс 40:2
Зх 13:1
д Пс 85:2
Іс 43:25
Єр 31:34
Мих 7:18
е Іс 62:3, 7
є Мих 7:17
ж Не 6:15, 16
з Єр 31:12
и Зх 9:17
і 2Хр 5:13
Езд 3:11
Пс 106:1
Іс 12:4
Мих 7:18
к Пв 7:12
Пс 107:22
л Іс 65:10
Єр 32:43
м Єр 17:26
н Єр 32:44

Друга кол.

а Єр 29:10
б Іс 53:2
Зх 6:12
Об 22:16
в Іс 11:1, 4
Єр 23:5
Єв 1:9
г Іс 45:17
д Єз 28:26
е Єр 23:6
є 2См 7:16, 17
1Цр 2:4
Пс 89:20, 29
Іс 9:7
Лк 1:32, 33
ж Бт 1:16
Іс 54:10
Єр 31:35–37
з 2См 7:16, 17
2См 23:5
Пс 89:34, 35
Пс 132:11
Іс 55:3
и Іс 9:6
Лк 1:32, 33
і Пв 21:5
к Бт 1:16
л Пс 104:19
Єр 31:35, 36

наю добру обіцянку, яку дав народу Ізраїля та Юди.^a **15** У ті дні і в той час я дам Давидові праведний пагін*,^b який встановить у цьому краї справедливість і праведність.^b **16** У ті дні Юда буде врятована^г і Єрусалим житиме в безпечі.^д Це місто отримає назву «Єгова — наша праведність»».^е **17** Бо так каже Єгова: «Хтось із Давидових нащадків завжди сидітиме на престолі Ізраїля.^е **18** І священники-левіти будуть завжди приносити мені цілопалення, спалювати хлібні приношення і складати жертви»».

19 І знову було слово Єгови до Єремії: **20** «Так промовляє Єгова: «Як ви не можете скасувати мою угоду з днем і угоду з ніччю,— бо день і ніч завжди наставатимуть у свій час,^ж— **21** так само неможливо скасувати мою угоду з Давидом,^з моїм слугою,— у нього обов'язково буде нащадок, який сидітиме на його престолі,^и— а також угоду з моїми слугами, священниками-левітами.^л **22** Я неодмінно розмножу потомство* свого слуги Давида й левітів, котрі мені служать, і буде воно незліченне, як небесне військо і як пісок морський»».

23 І знову було слово Єгови до Єремії: **24** «Хіба ти не чув, що говорять ці люди: «Єгова відкине дві родини, які він колись обрав»? Вони зневажають мій народ, немовби він не народ у їхніх очах.

25 Так каже Єгова: «Як я уклав угоду з днем та ніччю,^к як встановив закони* для неба і землі,^л **26** так само я ніколи не відкину потомство* Якова

33:15 *Або «спадкоємця». **33:22, 26** *Букв. «наслідня». **33:25** *Або «постанови».

і мого слуги Давида і призначати з його потомства* правителів над нащадками^в Авраама, Ісака та Якова. Бо я позбираю і поверну їхніх полонених^з та зжалюся над ними».^б

34 Коли вавилонський цар Навуходоносор* з усім своїм військом, а також усі царства землі, що були під його пануванням, і всі народи воювали проти Єрусалима й усіх його міст,^в Єгова звернувся до Єремії:

2 «Так говорить Єгова, Бог Ізраїля: «Піди до юдейського царя Седекії^г і скажи: «Так говорить Єгова: «Я віддам це місто в руки вавилонського царя, і він спалить його вогнем.»^д

3 А ти не врятуєшся від нього, бо тебе ввіймають, віддадуть у його руки,^е і ти говоритимеш з ним віч-на-віч, лице в лице. І заберуть тебе у Вавилон».^ж

4 Але послухай слово Єгови, юдейський царю Седекіє. Ось що каже Єгова про тебе: «Ти не загинеш від меча, **5** а помреш у спокої.»^з Для тебе спалюватимуть пахощі, як колись спалювали для твоїх батьків — царів, що були до тебе, і голоситимуть за тобою, кажучи: «Горе, пане!» — бо я так сказав», — говорить Єгова»».

6 Тож пророк Єремія передав Седекії всі ці слова в Єрусалимі **7** у той час, коли війська вавилонського царя воювали проти Єрусалима і проти Лакіша^з й Азєкі,^и бо лише ці укріплені міста Юди ще не були завойовані.^и

8 І було слово Єгови до Єремії після того, як цар Седекія уклав угоду зі всім народом у Єрусалимі, проголосивши сво-

РОЗД. 33

а Езд 2:1, 70

б Іс 14:1
Єр 31:20

РОЗД. 34

в 2Цр 25:1
Єр 32:2
Єр 39:1
Єр 52:4г 2Хр 36:11
Єр 37:1д Єр 21:10
Єр 32:28, 29
Єр 39:8е Єр 37:17
Єр 39:5є 2Цр 25:6, 7
Єз 12:13

ж Єз 17:16

з Мих 1:13

и ІсН 15:20, 35

і Єр 4:5

Друга кол.

а Вх 21:2

б Вх 13:3

в Вх 24:7

г Вх 21:2
Лв 25:10
Лв 25:39–42
Пв 15:12

д Лв 19:12

е Вх 21:2
Лв 25:10є 2Цр 25:3
Єр 21:7

буду.^а **9** Кожен мав відпустити свого раба і рабину, єврея і єврейку, і більше не змушувати брата свого, юдея, бути рабом. **10** Тож послухались усі князі і всі люди. Вони підтримали ту угоду, і кожен погодився відпустити свого раба й рабину і більше не тримати їх у рабстві. Вони послухались і відпустили їх. **11** Але згодом вони повернули собі рабів та рабинь, яких відпустили, і знову змусили їх стати рабами. **12** Тоді Єгова звернувся до Єремії і сказав Єгова:

13 «Так говорить Єгова, Бог Ізраїля: «У той день, коли я вивів ваших прабатьків з Єгипту, з дому рабства,^б я уклав з ними угоду,^в сказавши: **14** «Під кінець сьомого року кожен має відпустити свого брата, єврея, який йому продався і прослужив шість років. Відпустіть його, хай буде вільний».^г Але ваші прабатьки не слухали мене і не прихилили вуха. **15** А ви недавно* на вернулись і зробили те, що правильне в моїх очах: ви проголосили свободу своєму ближньому та уклали угоду переді мною в домі, названому моїм іменем. **16** Та пізніше ви передумали й осквернили моє ім'я,^д бо повернули собі рабів та рабинь, яких, за їхнім бажанням*, відпустили на волю. І ви знову змусили їх стати рабами».

17 Тому так промовляє Єгова: «Ви не послухалися мене, бо ніхто з вас не проголосив свободи своєму братові, ближньому своєму.^е Тож ось яку свободу я проголошу вам,— каже Єгова,— ви помрете від меча, пощесті та голоду,^є і ви станете жадливим видовищем для

34:15 *Букв. «сьогодні». **34:16** *Або «душею».

33:26 *Букв. «насіння». ^вБукв. «насінням». **34:1** *Букв. «Невухадреццар»; інший варіант написання.

всіх царств землі.^а **18** У руки ворогів я віддам людей, які порушили мою угоду, — тих, що не виконали слів угоди, яку уклали переді мною, розрубавши навпіл теля і пройшовши між його половинами.^б **19** Віддам князів Юди, князів Єрусалима, придворних, священників та весь народ цього краю — усіх, хто проходив між половинами теляти. **20** Я віддам їх у руки ворогів і тих, хто прагне відібрати їхнє життя*, і їхніми трупами будуть живитися небесні птахи та земні звірі.^в **21** Юдейського царя Седекію і його князів я віддам у руки ворогів і тих, хто прагне відібрати їхнє життя*, у руки воїнів вавилонського царя,^г які тепер відступають від вас.^д

22 Я дам наказ, — говорить Єгова, — і приведу їх назад до цього міста. Вони воюватимуть проти нього, захоплять його і сплять вогнем.^е А міста Юди я перетворю на безлюдну пустку».^з

35 За днів юдейського царя Єгоякіма,^ж сина Йосіф, було слово Єгови до Єремії: **2** «Піди до рехавівців,^з поговори з ними, а тоді приведи їх у дім Єгови, в одну з їдалень*, і налий їм вина».

3 Тож я взяв Язанию, сина Єремії, сина Хавацінії, його братів, усіх його синів і всіх рехавівців **4** та й привів їх у дім Єгови, в їдальню синів Ханана, сина Ігдалії, Божого чоловіка. Вона була поряд з їдальнею князів, що над їдальнею Маасеї, Шаллумового сина, вартового при дверях. **5** І я поставив перед рехавівцями чаші й келихи, наповнені вином, і сказав: «Пийте вино».

34:20, 21 *Або «шукає їхньої душі». **35:2** *Або «кімнат».

РОЗД. 34

а Єр 15:2, 4
Єр 29:18

б Бр 15:10, 17

в Пв 28:26
Пс 79:2
Єр 16:4

г 2Цр 25:6, 7
Плн 4:20

д Єр 37:5

е 2Цр 25:9, 10
Єр 32:29
Єр 39:8

з Ль 26:33
Єр 44:2

РОЗД. 35

ж 2Цр 23:34
2Хр 36:5
Дн 1:1

з 2Цр 10:15
1Хр 2:55

Друга кол.

а 2Цр 10:15

б 2Хр 36:5, 6
Дн 1:1

в Єр 32:33

г Єр 35:8

д 2Хр 36:15, 16
Не 9:26, 30
Єр 25:3

6 Але вони відповіли: «Ми не будемо пити, бо наш прабатько Єгонадав*,^а син Рехава, наказав нам: "Повіки не пийте вина ні ви, ні сини ваші. **7** І не будуйте собі домів, не сійте насіння, не насаджуйте виноградників і не беріть їх собі у власність. Натомість завжди мешкайте в наметах, щоб ви довго жили на землі, де ви є чужинцями". **8** Тож ми слухаємось голосу Єгонадава, сина нашого прабатька Рехава, в усюму, що він наказав: ніколи не п'ємо вина ані ми, ані наші жінки, ані сини і дочки. **9** Та кож ми не будемо собі домів, не маємо виноградників та полів і нічого не сіємо, **10** а живемо в наметах. Ми слухаємось нашого прабатька Єгонадава* і робимо все, що він наказав. **11** Коли ж на цей край пішов війною вавилонський цар Навуходоносор*,^б ми сказали: "Сховаймося в Єрусалимі, щоб урятуватись від війська халдєїв та сирійців", і тепер ми живемо в Єрусалимі».

12 Після цього Єремія почув слово Єгови: **13** «Так промовляє Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: "Піди й скажи мешканцям Юди та Єрусалима: «Хіба я не заохочував вас постійно, щоб ви слухались моїх слів?» — говорить Єгова. — **14** Нащадки Єгонадава, Рехавового сина, виконують його наказ не пити вина — вони не п'ють його аж дотепер, бо слухаються свого прабатька.^г А ви мене не слухаетесь, хоч я говорив до вас знову і знову».^д

35:6 *Букв. «Йонадав»; скорочена форма від Єгонадав. **35:10** *Букв. «Йонадава»; скорочена форма від Єгонадав. **35:11** *Букв. «Невуахареццар»; інший варіант написання. **35:14** *Букв. «встаючи рано і говорячи».

15 І я посилав до вас усіх своїх слуг, пророків, знову і знову*,^а кажучи: «Благаю, покиньте свої неправедні дороги^б і робіть те, що правильно! Не поклоняйтеся іншим богам і не служіть їм. Тоді ви й далі житимете на землі, яку я дав вам і вашим прабатькам».^в Але ви не прихилили вуха, не слухали мене. 16 Нашадки Єгонадава, Рехавового сина, виконують наказ свого прабатька,^г а цей народ мене не слухає».

17 Тому так промовляє Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: «На Юду і на всіх мешканців Єрусалима я спроваджу все те лихо, про яке попереджав,^д бо я звертався до них, та вони не слухали, кликав їх, та вони не відгукувались».^е

18 А рехавівцям Єремія сказав: «Так говорить Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: “За те, що ви послухали наказу свого прабатька Єгонадава, і далі виконуєте всі його накази і чините все так, як він звелів,— 19 промовляє Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля,— за це серед нащадків Єгонадава*, Рехавового сина, завжди буде той, хто мені служитиме”».

36 Четвертого року правління юдейського царя Єгоякіма,^а сина Йосії, було слово Єгови до Єремії: 2 «Візьми сувій* і напиши в ньому всі слова осуду, які я говорив тобі про Ізраїль, Юду^ж і всі народи^з ще відтоді, як уперше звернувся до тебе, від днів Йосії, і аж донині.» 3 Може, мешканці Юди, почувши про все лихо, яке я задумав навести на них, покинуть свої не-

35:15 *Букв. «встаючи рано і посылаючи». 35:19 *Букв. «Йонадава»; скорочена форма від Єгонадав. 36:2, 4 *Букв. «сувій книги».

РОЗД. 35

а Єр 7:24, 25

б Іс 1:16
Єр 25:5
Єз 18:30
Ос 14:1

в Єр 7:5–7

г Єр 35:8

д Пв 28:15
Пв 29:26, 27
ІсН 23:15, 16
2Цр 23:27е Іс 65:12
Іс 66:4
Єр 7:13, 14

РОЗД. 36

е 2Цр 23:36
Єр 25:1ж Єр 4:16
Єр 32:30з Єр 1:5
Єр 25:9и Єр 1:1, 2
Єр 25:3

Друга кол.

а Іс 55:7
Єз 33:11
Мих 7:18б Єр 32:12
Єр 45:2–5

в Єр 45:1

г Єр 7:1, 2

д 2Цр 23:36

е 2Хр 20:2, 3
Ес 4:15, 16

е Єр 36:25

ж 2Цр 22:8
2Хр 34:20, 21
Єр 26:24
Єр 39:13, 14
Єз 8:11

з Єр 26:10

праведні дороги. Тоді я прощу їхні провини та гріхи».^а

4 І покликав Єремія Баруха,^б сина Нерії, і Єремія продиктував йому всі слова, які Єгова йому сказав, а Барух записав їх у сувій*.^в 5 Після того Єремія звелів Баруху: «Оскільки мені забороняють входити в дім Єгови, 6 піди ти і прочитай уголос слова Єгови, які я продиктував тобі, а ти записав у сувій. Прочитай їх народіві, який у день посту збирається в домі Єгови, а також усім мешканцям Юди, що сходяться зі своїх міст. 7 Може, вони благодатимуть Єгову про прихильність і покинуть свої неправедні дороги. Адже Єгова попереджає, що зілле на цей народ свій великий гнів і лють».

8 І Барух, син Нерії, зробив усе, що наказав пророк Єремія,— пішов у дім Єгови і вголос прочитав із сувою* слова Єгови.^г

9 А п'ятого року правління юдейського царя Єгоякіма,^д сина Йосії, у дев'ятий місяць, усі мешканці Єрусалима і всі люди, які сходилися до Єрусалима з інших міст Юди, проголосили піст перед Єгову.^е 10 І для всього народу Барух прочитав із сувою* слова Єремії в домі Єгови, в кімнаті^ж Гемарії,^з сина переписувача^а Шафана,^ж на верхньому подвір'ї, що при вході в нову браму дому Єгови.^з

11 Коли ж Михая, син Гемарії, Шафанового сина, почув усі слова Єгови, записані в сувої*, 12 то пішов у дім* царя, в кімнату писаря, де сиділи всі

36:8, 10 *Або «книги». 36:10 *Або «ідальні». *Або «книжника». 36:11 *Або «книзи». 36:12 *Або «палац».

князі*: писар Елішама,^a Делая, Шемаїн син, Елнатан,^b Ахбб-рив^b син, Гемарія, Шафанів син, Седекія, син Хананїн, і всі інші князі. **13** Михаїл розповів їм усе, що почув від Баруха, коли той читав із сувою* всьому народу.

14 Тоді всі князі послали Єгуді, сина Нетанїї, сина Шелемії, сина Күші, до Баруха з такими словами: «Візьми сувій, який ти читав народові, і прийди сюди». І Барух, син Нерїї, взяв сувій та прийшов до них. **15** А князі сказали йому: «Сїдай, будь ласка, прочитай нам його», і Барух прочитав.

16 Коли ж вони почули ті слова, то, злякавшись, переглянулися і сказали Баруху: «Усе це ми мусимо обов'язково переказати цареві». **17** Вони запитали Баруха: «Просимо, скажи, як ти записав усі ці слова? Чи то він тобі диктував?» **18** Барух відповів: «Він диктував мені усі ці слова, а я записував їх чорнилом у сувій*». **19** Тож князі сказали Баруху: «Йди і сховайся разом з Єремїєю, щоб ніхто не знав, де ви».†

20 Після того вони пішли у двір до царя і залишили сувій у кімнаті писаря Елішама. І переказали вони всі ті слова цареві.

21 Тоді цар послав Єгуді^a забрати сувій, і той пішов у кімнату писаря Елішама та й забрав його. Єгуді почав читати з сувою перед царем і всіма князями, які стояли біля царя. **22** (А було все це дев'ятого місяця*.) Цар же сидів у зимовому домі, і перед ним го-

Розд. 36

a Єр 36:20

b Єр 36:25

в 2Лр 22:14
Єр 26:22

г Єр 36:26

д Єр 36:14

Друга кол.

a 2Цр 24:8

б Єр 36:12

в Єр 36:10

г Єр 1:19

д Єр 36:2

е Єр 36:23

є Єр 25:8, 9

ж 2Лр 24:6, 8
2Лр 24:15
2Хр 36:9, 10
Єр 22:24, 30

з Єр 22:18, 19

и Пв 28:15
Єр 19:15

i 2Хр 36:15, 16

к Єр 36:2, 4

рила жаровня. **23** І, коли Єгуді прочитував три-чотири стовпчики, цар відрізав їх писарським ножом і кидав у вогонь на жаровні, поки не спалив увесь сувій. **24** Вони не злякалися, ні цар, ні всі його слуги, які чули ті слова, не роздерли на собі одягу. **25** І, хоча Елнатан,^a Делая^b і Гемарія^b благали царя не палити сувій, він їх не послухав. **26** Більше того, цар наказав Єрахмелові, сину царя, а також Сераї, сину Азріїла, і Шелемії, сину Авдеїла, схопити писаря Баруха та пророка Єремїю. Але Єгова сховав їх.†

27 Після того як цар спалив сувій зі словами, котрі Єремїя продиктував Баруху,^a Єремїя знову почув слово Єгови: **28** «Візьми ще один сувій і запиши в ньому всі слова, що були в першому сувої, який спалив юдейський цар Єгоякім.^b **29** І скажи юдейському цареві Єгоякіму: «Так промовляє Єгова: «Ти спалив цей сувій і сказав: «Навіщо ти написав у ньому, що вавилонський цар обов'язково прийде і знищить цей край, погубить у ньому і людей, і тварин?»^c **30** Тому так говорить Єгова про юдейського царя Єгоякіма: «Жоден з його нащадків не сидітиме на Давидовому престолі,^ж а труп його викинуть, і він буде лежати і в спекотний день, і в морозну ніч.^з **31** Я відплачу йому, його нащадкам* і слугам за всі їхні провини й наведу на них та на жителів Єрусалима і Юди все те лихо, про яке застерігав їх,^и а вони не слухали!»^і».

32 Тож Єремїя взяв ще один сувій, дав його писарю Баруху,^к Нерїїному синові, і продиктував усі слова, що були написані

36:12 *Або «придворні». 36:13 *Або «книги». 36:18 *Або «книгу». 36:22 *Друга половина листопада і перша половина грудня. Див. додаток Б15.

36:31 *Букв. «насінню».

в сувої*, який спалив Єгоякім.^а Барух написав усе це і ще багато подібних слів.

37 Замість Конії*,^б сина Єгоякіма, над Юдою зацарював Йосіїн син Седекія,^в якого поставив вавилонський цар Навуходонсор.^г **2** Ні він, ні його слуги, ні народ не слухали Єгову, який говорив до них через пророка Єремію.

3 І цар Седекія послав Єгухала,^д сина Шелемії, і Софонію,^е сина священника Маасеї, щоб вони пішли до Єремії і сказали: «Помолись, будь ласка, за нас до Єгови, нашого Бога». **4** А Єремія вільно жив тоді серед народу, бо його ще не ув'язнили.^є **5** І виступило з Єгипту військо фараона.^ж Тож халдєї, які тримали Єрусалим в облозі, почули про це й відступили.^з **6** І було слово Єгови до пророка Єремії: **7** «Ось що промовляє Єгова, Бог Ізраїля: “Так скажіть цареві Юди, який послав вас до мене за порадою: «Фараонове військо, яке йде вам на допомогу, піде назад у свій край, Єгипет.” **8** А халдєї повернуться, вони воюватимуть проти цього міста, захоплять його і сплять».^и **9** Так говорить Єгова: «Не обманюйте самих себе*, не кажіть: “Халдєї підуть від нас”, бо насправді вони не підуть. **10** Навіть якби ви розбили все військо халдєїв, які воюють проти вас, і серед них залишилися б тільки поранені, то й ті повставали б, повиходили зі своїх наметів і спалили б це місто»».^к

11 Коли халдєї, почувши про фараонове військо, відступили

36:32 *Або «книзі». **37:1** *Його ще називали Єгояхін і Єхонія. ^аБукв. «Невухадреццар»; інший варіант написання. **37:9** *Або «свої душі».

РОЗД. 36

а Єр 36:23

РОЗД. 37

б 2Цр 24:12
Єр 22:24в 2Цр 24:17–19
1Хр 3:15

г 2Хр 36:10–12

д Єр 38:1,4

е 2Цр 25:18,21
Єр 21:1,2
Єр 29:25

є Єр 37:15

ж Єз 17:15

з Єр 34:21

и Єр 17:5
Пл 4:17
Єз 17:17і Єр 32:29
Єр 34:22
Єр 39:8

к Єр 21:4

Друга кол.

а Єр 34:21

б Єр 1:1

в Єр 26:11
Єр 38:4г Єр 20:2
Єв 11:32,36

д Єр 38:14

е Єр 21:7
Єр 24:8
Єр 34:21
Єз 12:12,13є Єр 14:13
Єр 23:16,17
Єр 27:14
Єр 28:1,2
Пл 2:14

ж Єр 37:15

з Єр 26:15
Єр 38:8,9и Не 3:25
Єр 32:2
Єр 33:1
Єр 38:13,28і 2Цр 25:3
Єр 38:9

від Єрусалима,^а **12** Єремія пішов з Єрусалима до Веніямінового краю,^б щоб отримати там частку серед свого народу. **13** А як дійшов він до Веніямінової брами, то наглядач сторожі, на ім'я Ірія, син Шелемії, сина Хананії, схопив його і вигукнув: «Ти хочеш перейти до халдєїв!» **14** На це Єремія відповів: «Неправда! Я не переходжу до халдєїв!» Але Ірія не слухав Єремію, а взяв його під варту і привів до князів. **15** Князі розгнівалися на Єремію.^в Вони побили його і вкинули до в'язниці*,^г що була в домі писаря Єгонатана, бо його дім зробили в'язницею. **16** Так Єремія потрапив у темницю* і пробув там в одній з камер багато днів.

17 Тоді цар Седекія послав за Єремією людей, щоб ті привели його, і став потай розпитувати у своєму домі*:^д «Чи немає якогось слова від Єгови?» Єремія ж відповів: «Є! — і додав: — Ти будеш відданий у руки вавилонського царя!»^е

18 Єремія також сказав Седекії: «Чим я згрішив проти тебе, твоїх слуг і цього народу, що ви вкинули мене до в'язниці? **19** Де ваші пророки, які вам пророкували: “Вавилонський цар не виступить проти вас і проти цього краю?”»^є

20 Пане мій, царю, послухай мене, будь ласка. Благаю, змилуйся наді мною і не посилайте мене назад у дім писаря Єгонатана,^ж бо я там помру».^з

21 Тож цар Седекія наказав посадити Єремію до в'язниці, що на Подвір'ї вартових.^и І, доки в місті не вичерпалися запаси хліба, йому щодня давали

37:15 *Букв. «посадили його в дім кайданів». **37:16** *Букв. «дім водозбору». **37:17** *Або «палаці».

круглу хлібину, яку приносили з вулиці пекарів.^a Отже, Єремія залишався на Подвір'ї вартових.

38 Шефатія, син Маттана, Гедалія, син Пашхура, Юхал,^b син Шелемії, і Пашхур,^a син Малкії, почули слова Єремії, з якими він звернувся до всього народу: **2** «Так промовляє Єгова: “Той, хто залишиться в цьому місті, помре від меча, голоду чи пошесті.^c А той, хто здасться* халдэям, уціліє. Його життя^d буде йому за здобич^e, і він житиме”.^f **3** Так промовляє Єгова: “Це місто неминуче буде віддане війську вавилонського царя, і він захопить його”.^g»

4 І князі сказали царю: «Просимо тебе, накажи стратити цього чоловіка,^e бо своїми словами він ослаблює бойовий дух* воїнів, які залишилися в місті, і всього народу. Він бажає цьому народу не миру, а лиха». **5** Седекія відповів: «Ось він у ваших руках. Цар нічого не може вдіяти проти вашої волі».

6 Тож вони схопили Єремію і вкинули до водозбору Малкії, царевого сина, що на Подвір'ї вартових,^ж спустивши його мотузками. У тому водозборі не було води, а тільки багно, і Єремія погруз у ньому.

7 І почув ефіоп Евед-Мелех,^з який був вельможею* в царському домі^и, що Єремію вкинули до водозбору. А цар сидів тоді при Веніяміновій брамі.^и

8 Тож Евед-Мелех вийшов з царського дому* і сказав цареві: **9** «Пане мій, царю! Ті люди

38:2 * Букв. «вийде до». ^a Або «душа». ^b Або «він врятує своє життя». **38:4** * Букв. «руки». **38:7** * Букв. «скопцем». Див. глосарій. ^c Або «палаці». **38:8** * Або «палацу».

РОЗД. 37

a 1Цр 17:6

РОЗД. 38

b Єр 37:3

v Єр 21:1,2

г Єр 27:13
Єр 29:18
Єз 7:15

д Єр 21:8–10

e 2Цр 25:1,2
2Хр 36:17

є Єр 26:11

ж Єр 33:1
Єр 37:21
Єр 38:28

з Єр 39:16

и Єр 37:13

Друга кол.

a Єр 52:6

b 2Цр 20:13

v Єр 37:21

повелися дуже погано з пророком Єремією! Вони вкинули його до водозбору, і він помре там з голоду, бо в місті вже немає хліба».^a

10 Тоді цар наказав ефіопу Евед-Мелеху: «Візьми з собою 30 чоловіків і витягни пророка Єремію з водозбору, поки він не помер». **11** І взяв Евед-Мелех з собою чоловіків та й пішов у царський дім*. Він спустився в кімнату, що під скарбницею,^b набрав там старого лахміття й ганчір'я і мотузками опустив усе це у водозбір до Єремії. **12** Він сказав пророку: «Прошу, поклади це лахміття і ганчір'я собі по-під пахви, під мотузки». Єремія так і зробив. **13** Після цього вони потягнули за мотузки і витягли Єремію з водозбору. Відтоді Єремія жив на Подвір'ї вартових.^b

14 Потім цар Седекія послав за Єремією, щоб його привели до нього до третього входу в домі Єгови. Цар сказав Єремії: «Хочу тебе про щось запитати. Тільки нічого від мене не приховуй». **15** Єремія відповів: «Якщо я тобі скажу, ти точно вб'єш мене. Якщо дам тобі раду, ти не послухаєш мене». **16** Але цар Седекія потай присягнувся Єремії: «Як живий Єгова, який дав нам життя*: я не заподію тобі смерті й не віддам у руки людей, які прагнуть відібрати тобі життя»^и.

17 Тоді Єремія сказав царю: «Так промовляє Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: “Якщо ти здасися* князям вавилонського царя, то врятуєш своє

38:11 * Або «палац». **38:16** * Або «створив нам цю душу». ^a Або «шукають твоєї душі». **38:17** * Букв. «вийдеш до».

життя* і це місто не буде спалене. Ти й твої домашні врятуєтесь.^а **18** Якщо ж не здасися* князям вавилонського царя, то це місто буде віддане в руки халдєїв. Вони сплять його вогнем,^б і ти не врятуєшся від їхніх рук^в».^б

19 А цар Седекія відповів: «Я боюсь юдеїв, які перейшли до халдєїв. Якщо мене видадуть у їхні руки, вони будуть знущатися наді мною».

20 На це Єремія сказав: «Не видадуть. Благаю, послухайся того, що Єгова промовляє через мене. Тоді з тобою буде все гаразд і ти* будеш жити.

21 Але якщо ти не здасися*, то станеться те, що Єгова показав мені: **22** усіх жінок, які залишилися в домі* юдейського царя, виводять до князів царя Вавилону.^г Вони кажуть:

“Ти, кому ти довіряв^ж, обманули тебе і подолали.^д

Через них ноги твої погузули в багні,

а самі вони відступили”.

23 Усіх твоїх дружин та синів відведуть до халдєїв, і ти не врятуєшся з їхніх рук. Тебе захопить вавилонський цар,^е і через тебе це місто буде спалене вогнем».^е

24 Тоді Седекія сказав Єремії: «Про це ніхто не повинен знати, інакше ти помреш.

25 А якщо князі дізнаються, що я розмовляв з тобою, прийдуть до тебе і будуть розпитувати: “Скажи нам, будь ласка, про що ти розмовляв з царем? Не приховуй від нас нічого, і ми тебе не вб’ємо.”^ж Що тобі говорив цар?” — **26** то ти їм відпо-

38:17 *Або «твоя душа буде жити».

38:18 *Букв. «не вийдеш до». **38:20** *Або «твоя душа». **38:21** *Букв. «не вийдеш». **38:22** *Або «палаці». ^жБукв. «чоловіки твого миру».

РОЗД. 38

а Єр 21:9
Єр 27:12

б 2Цр 25:8,9

в 2Цр 25:6
Єр 39:5

г Єр 39:3

д Пл 1:2

е 2Цр 25:7

є Єр 52:8,13

ж Єр 38:4

Друга кол.

а Єр 37:15

б Єр 15:20
Єр 32:2
Єр 33:1
Єр 37:21
Єр 39:13,14

в 2Цр 25:8,9
2Хр 36:17

РОЗД. 39

г 2Цр 25:1,2
Єр 52:4,5
Єз 24:1,2

д 2Цр 25:3,4
Єр 52:6,7
Єз 33:21

е Єр 1:15

є Пв 28:25

ж 2Цр 25:4-7
Єр 52:7-11

з Єр 32:4
Єр 38:18

и 2Цр 23:31,33

і 2Цр 17:24

віси: “Я просив царя, щоб він не посилав мене назад у дім Єго-натана, бо я там помру”».^а

27 Згодом усі князі прийшли до Єремії і почали розпитувати його. Він же відповідав їм так, як звелів цар. Тож вони більше нічого не казали, бо не чули його розмови з царем. **28** І аж до того дня, коли захопили Єрусалим, Єремія залишався на Подвір’ї вартових.^б Він все ще був там, коли Єрусалим захопили.^б

39 Дев’ятого року правління юдейського царя Седекії, 10-го місяця, до Єрусалима прийшов вавилонський цар Навуходонбсор* з усім своїм військом і взяв місто в облогу.^г

2 А 11-го року панування Седекії, у дев’ятий день четвертого місяця, халдєї проломили міські мури.^а **3** Тоді всі князі вавилонського царя увійшли в місто і посідали в Середній брамі.^б Це були самгър Нергъл-Шарецър, равсаріс Неву-Сарсехім*, равмър^в Нергъл-Шарецър та всі інші князі.

4 Як тільки юдейський цар Седекія і всі його воїни побачили їх, то почали втікати.^в Вони вийшли вночі з міста через царський сад, через браму, що між двома мурами, і подалися дорогою до Араві.^ж **5** Але халдєйські воїни погналися за ними; вони наздогнали Седекію в пустельних рівнинах Єрихона,^г схопили його і привели до Навуходонбсора* в Рівлу,^д що в землі Хамат,^д і там він виніс йому

39:1 *Букв. «Невухадреццър»; інший варіант написання. **39:3** *Або згідно з іншим поділом слів у євр. тексті «Нергъл-Шарецър, Самгър-Неву, Сарсехім, равсаріс». ^вАбо «головний маг (астролог)». **39:5** *Букв. «Невухадреццера»; інший варіант написання.

вирок. **6** У Рівлі вавилонський цар повбивав синів Седекії у нього на очах, повбивав він і всіх юдейських вельмож.^а **7** А самого Седекію Навуходнсор осліпив, після чого закував у мідяні кайдани, щоб забрати до Вавилону.^б

8 Халдеї спалили царський дім* і дома народу,^в а мури Єрусалима зруйнували.^г **9** І Невузарадán,^д начальник охоронців, забрав у вигнання до Вавилону тих людей, які залишилися в місті, а також перебіжчиків, що перейшли до халдів,^е і решту народу.

10 А декого з найбідніших людей, тих, що нічого не мали, начальник охоронців Невузарадán залишив у Юді. Того дня він дав їм обробляти виноградники і поля*.^є

11 Що ж до Єремії, то вавилонський цар Навуходнсор* дав наказ начальнику охоронців Невузарадáну: **12** «Візьми Єремію і подбай про нього. Не кривдь його, а зроби для нього все, що він попросить».^є

13 Тож начальник охоронців Невузарадán, равсаріс* Невушазбán, равмаг* Нергál-Шарецér і всі вельможі вавилонського царя **14** послали за Єремією. Його забрали з Подвір'я вартових^ж і привели до Гедалії,^з сина Ахікама,^и сина Шафáна,^и щоб Гедалія відвів пророка до свого дому, і той жив серед народу.

15 Коли Єремія ще був ув'язнений на Подвір'ї вартових,^к він почув слово Єгови: **16** «Піди й скажи ефіопу Евéд-

РОЗД. 39

а Єр 21:7
Єр 34:18–20

б Єз 12:13

в Іс 5:9
Єр 38:18

г 2Цр 25:9–11
2Кр 36:17, 19
Не 1:3
Єр 52:13–15

д 2Цр 25:20
Єр 40:1
Єр 52:12

е 2Цр 25:12
Єр 52:16

є Єр 40:2, 4

ж Єр 38:28

з 2Цр 25:22
Єр 40:5
Єр 41:2

и 2Кр 34:20, 21
Єр 26:24

і 2Цр 22:8

к Єр 32:2
Єр 37:21

Друга кол.

а Єр 38:7

б Пс 37:39, 40
Єр 17:7
Єр 45:2, 5

РОЗД. 40

в Єр 39:9
Єр 52:12, 13

г ІсН 18:21, 25

д Єр 50:7

е Єр 39:11, 12

є 2Цр 25:22
Єр 39:13, 14
Єр 41:2

ж 2Цр 22:12, 13
Єр 26:24

з 2Цр 22:8

Мелéху:^а «Так промовляє Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: «Я виконаю все, що говорив про це місто, спроваджу на нього лихо, а не добро. Того дня ти на власні очі побачиш, як виконаються мої слова.

17 А тебе я визволю у той день,— каже Єгова,— і ти не потрапиш у руки людей, яких боїшся.

18 Я неодмінно врятую тебе, і ти не загинеш від меча. Оскільки ти покладаєшся на мене, твоє життя* буде тобі за здобич*»^б,^в— промовляє Єгова».

40 І було слово Єгови до Єремії, після того як начальник охоронців Невузарадán^д відпустив Єремію з Рáми.^г Він був там у кайданах разом з іншими полоненими з Єрусалима та Юди, яких вели у вигнання до Вавилону. **2** Начальник охоронців відвів Єремію вбік і сказав: «Твій Бог Єгова застерігав, що наведе на це місце лихо, **3** і Єгова виконав своє слово та зробив усе так, як говорив, бо ви грішили проти Єгови та не слухались його голосу. Тому все це й спіткало вас.^д **4** Я звільняю тебе сьогодні з кайданів, що на твоїх руках. Якщо хочеш іти зі мною до Вавилону, то йди, і я буду дбати про тебе. Якщо ж не хочеш, не йди. Перед тобою вся земля. Ти можеш іти куди завгодно».^є

5 Єремія ще не пішов, коли Невузарадán сказав: «Піди до Гедалії,^є сина Ахікама,^ж Шафáнового^з сина, якого вавилонський цар поставив над містами Юди. Живи з ним посеред народу або ж піди туди, куди забажаєш».

39:18 *Або «душа». ^вАбо «ти врятуєш своє життя».

39:8 *Або «палац». 39:10 *Або, можливо, «змусив їх до підневільної праці». 39:11 *Букв. «Невухадреццár»; інший варіант написання. 39:13 *Або «головний придворний». ^аАбо «головний маг (астролог)».

Потім начальник охоронців дав йому харчів і дарунок та й відпустив. **6** І пішов Єремія в Міцпу^а до Гедалії, сина Ахікама, і став жити з ним посеред людей, які залишилися в краї.

7 Згодом усі воєначальники, які були в полі зі своїми людьми, почули, що вавилонський цар поставив Гедалію, Ахікамового сина, над усім краєм, над чоловіками, жінками, дітьми і над убогими людьми, яких не повели у вигнання до Вавилону.^б **8** Тож вони прийшли до Гедалії в Міцпу.^в Це був Ізмаїл,^г син Нетанії, Йоханан^д і Йонатан, сини Кареаха, Серая, син Танхумета, сини нетофатянина Ефая, а також Езанія,^е син маахатянина, — вони і їхні люди. **9** І Гедалія, син Ахікама, Шафанового сина, поклявся їм та їхнім людям: «Не бійтеся служити халдэям. Живіть у цьому краї та служіть вавилонському цареві, і вам буде добре.»^є **10** А я залишусь у Міцпі, щоб представляти вас перед* халдэями, які прийдуть до нас. Ви ж збирайте виноград і літні плоди та заготовляйте олію. Наповнюйте всім цим свій посуд і живіть у містах, якими ви оволоділи».^ж

11 Тоді всі юдеї, які були в Моаві та серед аммонітян, в Едбмі та в усіх інших землях, теж почули, що вавилонський цар залишив останок в Юді і поставив над ним Гедалію, сина Ахікама, Шафанового сина. **12** І почали повертатися юдеї з усіх місць, де вони розпорошилися, і поприходили до Гедалії в юдейський край, у Міцпу. Вони стали збирати дуже багато винограду й літніх плодів.

40:10 * Букв. «щоб стояти перед».

РОЗД. 40

а Сд 20:1
1Цр 15:22

б 2Цр 25:22
Єр 39:10

в 2Цр 25:23

г 2Цр 25:25

д Єр 41:11, 16
Єр 43:2

е Єр 42:1,2

є 2Цр 25:24
Єр 27:11

ж Єр 39:10

Друга кол.

а Єр 41:10

б Єр 41:2

в 2Цр 25:22

РОЗД. 41

г 2Цр 25:23
Єр 40:14

д 2Цр 25:25

е 1Цр 12:1

є Існ 18:1

ж 1Цр 16:23, 24

з Льв 19:27, 28
Пв 14:1

13 І прийшов до Гедалії в Міцпу Йоханан, син Кареаха, та всі воєначальники, що були в полі. **14** Вони сказали йому: «Хіба ти не знаєш, що аммонітський^а цар Бааліс послав Ізмаїла, сина Нетанії, щоб убити тебе*?»^б Але Гедалія, син Ахікама, їм не повірив.

15 Тоді Йоханан, син Кареаха, потай сказав Гедалії в Міцпі: «Я хочу піти й убити Ізмаїла, сина Нетанії, і ніхто про це не дізнається. Нащо він має убити тебе*? Чому всі юдеї, які посходилися до тебе, мають знову розпорошитися і чому останок Юди має загинути?» **16** Проте Гедалія,^в син Ахікама, відповів Йоханану, сину Кареаха: «Не роби цього, бо ти говориш про Ізмаїла неправду».

41 Сьомого місяця Ізмаїл,^г син Нетанії, сина Елшамі, чоловік, який походив з царського роду* і був вельможею при царі, прийшов з 10 чоловіками в Міцпу до Гедалії,^д Ахікамового сина. І, коли вони їли разом у Міцпі, **2** Ізмаїл, син Нетанії, і 10 його чоловіків кинулися на Гедалію, сина Ахікама, Шафанового сина, і вбили його мечем. Так Ізмаїл погубив чоловіка, котрого вавилонський цар поставив над цим краєм. **3** Убив він і всіх юдеїв, які були в Міцпі з Гедалією, а також халдэйських воїнів, що були там.

4 На другий день після того, як убили Гедалію, коли про це ще ніхто не знав, **5** із Сихема,^е Шіло^є і Самарії*^ж прийшли 80 чоловіків з поголеними бородами, в роздертому одязі і з порізами на тілі.^з Вони несли в дім Єгови хлібні приношення

40:14, 15 * Або «уразити твою душу».
41:1 * Букв. «насіння царства».

й ладан.^а **6** Їм назустріч, ридючи, вийшов з Міцпи Ізмаїл, син Нетанії. Зустрівши їх, він сказав: «Ходімо до Гедалії, Ахікамового сина». **7** Та як тільки вони увійшли в місто, Ізмаїл, син Нетанії, зі своїми людьми повбивав їх і вкинув до водозбору.

8 Однак серед них було 10 чоловіків, які сказали Ізмаїлу: «Не вбивай нас, бо ми сховали в полі запаси пшениці, ячменю, олії і меду». Тож він стримався і не повбивав їх разом з їхніми братами. **9** Ізмаїл вкинув усі тіла вбитих у великий водозбір, який зробив цар Аса, коли йому погрожував ізраїльський цар Баа́ша.^б Саме цей водозбір Ізмаїл, син Нетанії, наповнив трупами.

10 Ізмаїл взяв у полон всіх, хто залишився в Міцпі,^в у тому числі дочок царя та всіх інших людей, яких Невузарада́н, начальник охоронців, віддав під варту Гедалії,^г сину Ахікама. Ізмаїл, син Нетанії, забрав їх у полон і пішов до аммонітян.^д

11 Коли Йохана́н,^е син Кареа́ха, і всі його воєначальники почули про все зло, яке вчинив Ізмаїл, син Нетанії, **12** вони зібрали всіх чоловіків та пішли воювати з Ізмаїлом, сином Нетанії, і наздогнали його біля великих вод^ж у Гівоні.

13 Усі ж люди, яких захопив Ізмаїл, дуже зраділи, коли побачили Йохана́на, сина Кареа́ха, та його воєначальників. **14** І полонені, яких Ізмаїл вів з Міцпи,^з повернулись і пішли назад з Йохана́ном, сином Кареа́ха. **15** Але Ізмаїл, син Нетанії, утік від Йохана́на з вісьмома чоловіками і подався до аммонітян.

41:12 *Або, можливо, «великого ставка».

РОЗД. 41

а Ль 2:1

б 1Цр 15:22
2Хр 16:6

в Єр 40:12

г Єр 40:7

д Єр 40:14

е Єр 40:13
Єр 43:2

є Єр 40:6

Друга кол.

а Єр 41:2

б Бр 35:19

в 2Цр 25:26
Єр 42:14
Єр 43:7

г Єр 41:2

РОЗД. 42

д Єр 40:13, 14

е Пв 28:62

16 А Йохана́н, син Кареа́ха, і всі його воєначальники визволили останок людей, котрих Ізмаїл, син Нетанії, вивів з Міцпи, після того як убив Гедалію,^а Ахікамового сина. Вони забрали з Гівона чоловіків, воїнів, жінок, дітей і придворних. **17** Тож вони пішли й зупинилися в місці для нічлігу Кімга́ма, біля Віфлеама,^б щоб потім вирушити в Єгипет.^в **18** Тому що боялися халдеїв. Адже Ізмаїл, син Нетанії, убив Гедалію, Ахікамового сина, якого вавилонський цар поставив над краєм.^г

42 Після цього всі воєначальники, а також Йохана́н,^д син Кареа́ха, Єзанія, син Гошаї, і весь народ, від мало́го до великого, прийшли **2** до пророка Єремії і сказали: «Благаємо тебе, помолись, будь ласка, за нас до Єгови, свого Бога, помолись за весь цей останок, бо нас було багато, а, як ти бачиш, лишилося мало.^е **3** Хай твій Бог Єгова скаже, яким шляхом нам іти і що робити».

4 На це пророк Єремія відповів їм: «Добре. Я помолюсь до Єгови, вашого Бога, на ваше прохання і передам вам усе, що відповідь вам Єгова, не приховую жодного слова».

5 Вони ж сказали Єремії: «Нехай Єгова буде правдивим і вірним свідком і свідчить проти нас, якщо ми не зробимо все, що скаже нам через тебе твій Бог Єгова. **6** Чи воно нам сподобається, чи ні, ми послухаємось голосу нашого Бога Єгови, до якого посилаємо тебе. І з нами буде все гаразд, бо ми послухаємось голосу нашого Бога Єгови».

7 Через 10 днів Єремія почув слово Єгови. **8** Тож він

покликав Йоханана, сина Кареаха, усіх його воєначальників та весь народ, від малого до великого,^a **9** і сказав: «Так говорить Єгова, Бог Ізраїля, до якого ви послали мене, щоб я від вашого імені звернувся до нього з благанням: **10** “Якщо ви залишитеся в цьому краї, я відбудую вас, а не зруйную, насаджу, а не викореню. Бо я пожалкую^b, що навів на вас лихо.^b **11** Не бійтеся вавилонського царя, якого ви боїтесь».^a

Не бійтеся його,— промовляє Єгова,— бо я з вами, щоб вас рятувати і визволити з його руки. **12** Я змилосерджуся над вами,^c і він буде до вас милосердним і поверне вас у ваш край.

13 Але якщо ви скажете: «Ми не залишимося в цьому краї!» — якщо не послухаєтеся голосу свого Бога Єгови **14** і скажете: «Ми підемо в Єгипет,^d там не побачимо війни, не почуємо звуку рога й не будемо голодувати. Там ми хочемо жити», **15** то вислухайте слово Єгови, всі, хто залишився в Юді. Ось що промовляє Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: «Якщо ви твердо вирішите піти до Єгипту і підете, щоб жити* там, **16** то меч, якого ви боїтесь, спіткає вас у тому краї і голод, якого ви лякаєтесь, піде слідом за вами до Єгипту. Там ви й помрете.^e **17** Усі, хто вирішить іти до Єгипту, щоб жити там, помруть від меча, голоду та пошесті. Ніхто не врятується і не втече від лиха, яке я спроваджу на них».

18 Бо так говорить Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: «Як я вилив свій гнів і лють на мешканців Єрусалима,^e так само

42:10 *Або «глибоко засмучусь».
42:15 *Або «жити якийсь час».

РОЗД. 42

a Єр 41:16

b Пв 32:36
Єр 18:7,8
Мих 7:18

v Єр 41:17,18

г Вх 34:6

д Єр 43:4,7

e Пв 28:45
Єр 44:12–14
Єр 44:27,28

e 2Лр 25:8–10
2Хр 34:24,25
2Хр 36:16,17
Плн 2:4

Друга кол.

a Єр 29:18

b Єр 42:1,2

v 2Хр 24:19
Не 9:26
3х 7:11

г Єр 43:10,11

РОЗД. 43

д Єр 41:16
Єр 42:1–3

e Єр 36:4
Єр 45:1

e Єр 38:4,6

виллю лють на вас, якщо ви підете до Єгипту. Тоді ви станете жакливим видовищем, вас будуть проклинати, знеславлювати й ганьбити.^a І цей край ви більше ніколи не побачите”.

19 Останку Юди, Єгова висловився проти вас. Не йдіть до Єгипту. Знайте ж: я застерігаю вас сьогодні, **20** що за свою провину ви поплатитесь своїм життям*. Бо ви послали мене до вашого Бога Єгови, попросивши: “Помолися за нас до нашого Бога Єгови і передай нам усе, що наш Бог Єгова скаже тобі, і ми це зробимо”.^b **21** Тож сьогодні я все сказав вам, але ви не послухате голосу свого Бога Єгови і не виконаєте того, з чим він послав мене до вас.^a **22** Знайте ж: ви погинете від меча, голоду та пошесті в краї, куди ви хочете йти, щоб жити там».^c

43 І як тільки Єремія переказав усьому народові всі слова їхнього Бога Єгови, усі ті слова, з якими Бог Єгова послав його до них, **2** то Азарія, Гошаїн син, Йоханан,^d Кареахів син, і всі зухвали чоловіки сказали Єремії: «Ти говориш неправду! Наш Бог Єгова не послав тебе і не казав: “Не йдіть до Єгипту, щоб жити там”. **3** Це Барух,^e Неріїн син, намовляє тебе проти нас, щоб ми потрапили в руки халдів, котрі погублять нас або заберуть у вигнання до Вавилону».^e

4 Тож Йоханан, син Кареаха, усі воєначальники та весь народ не послухалися голосу Єгови й не залишилися в юдейському краї. **5** І Йоханан, син Кареаха, та його воєначальники забрали весь останок Юди, що повернувся з усіх народів, по яких був розпорошений,—

42:20 *Або «душами».

тих, хто повернувся, щоб жити в Юдиному краї.^а **6** Вони забрали чоловіків, жінок, дітей, царських дочок і кожного*, кого начальник охоронців Невузарадан^б залишив з Гедалією,^в сином Ахікама,^г сина Шафана,^д а також пророка Єремію та Баруха, Нерііно сина. **7** Вони пішли в Єгипет, бо не послушалися голосу Єгова. І дійшли аж до Тахпанхеса.^е

8 І було слово Єгови до Єремії в Тахпанхесі: **9** «Візьми великі камені і на очах юдеїв сховай їх у будівельному розчині на цегляній терасі, що при вході до фараонового дому в Тахпанхесі. **10** І скажи їм: “Так промовляє Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: «Я покличу мого слугу, вавилонського царя Навуходнобсора*,^є і поставлю його трон на цих каменях, які я сховав, а він напне над ними свій царський намет.*” **11** Він прийде і вразить єгипетський край.^з Одні помруть від смертельної хвороби, інші підуть у неволю, а ще інші загинуть від меча.*” **12** Я підпалю доми* єгипетських богів,^ж і той цар спалить їх, забере їх у полон. І як пастух загортає на собі одяг, так само й він обгорнеться єгипетським краєм і піде звідти в мирі*.” **13** Він розтрощить стовпи* Бет-Шемеша^з, що в Єгипті, і спалить вогнем доми* єгипетських богів”».

44 Звістка, яку Єремій отримав для всіх юдеїв, що жили в Єгипті,^к — у Мігдболі,^л Тахпанхесі,^м Нюфі*^н та в краї Пятрос:^о **2** «Так промовляє

43:6 *Або «кожну душу». **43:10** *Букв. «Невуадреццара»; інший варіант написання. **43:12, 13** *Або «храми». **43:12** *Або «неушкодженим». **43:13** *Або «обеліски». ^аАбо «Дому (храму) сонця», тобто Геліополя. **44:1** *Або «Мемфісі».

РОЗД. 43

а Єр 40:11, 12
б Єр 39:10
в 2Цр 25:22
г 2Хр 34:20, 21
Єр 26:24
д 2Цр 22:8
е Єр 2:14, 16
Єр 44:1
Єз 30:4, 18
є Єр 25:9
Єр 27:6
Єз 29:19, 20
ж Дн 2:21
Дн 5:18
з Єр 25:17, 19
Єр 46:13
Єз 29:19
Єз 30:4, 18
и Єр 44:13
Єз 5:12
і Єр 46:25

РОЗД. 44

к Єр 43:4, 7
л Єз 29:10
Єз 30:6
м Єз 30:18
н Єр 46:14
Єз 30:16
о Єз 29:14
Єз 30:14

Друга кол.

а 2Цр 25:9, 10
Єр 39:8
б Пн 1:1
в Єр 11:17
г Пв 13:6–9
Пв 32:17
Єр 19:4
д 2Хр 36:15, 16
Іс 65:2
Єр 7:24–26
Єр 35:15
е Єр 19:13
є Іс 6:11
Єр 39:8
ж 1Цр 9:7
Єр 24:9
Єр 42:18
з 2Цр 21:19, 20
2Цр 24:8, 9
и 1Цр 11:1–3
і Єр 44:19
к Єр 36:22–24
л Пв 6:1, 2

Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: “Ви бачили, яке лихо я навів на Єрусалим^а та всі юдейські міста. Тепер вони в руїнах, не залишилися в них жодного мешканця.^б **3** Бо вони чинили зло, і тим ображали мене. Вони сплювали приношення^в і служили іншим богам, яких не знали ні вони, ні ви, ні ваші прабабки.^г **4** Я ж посилав до вас усїх своїх слуг, пророків, знову і знову*, кажучи: «Прошу вас, не чиніть такої гидоти, я ненавиджу це!»^д **5** Але вони не слухали, не прихилили вуха і не покидали свого зла — не припинили складати жертви іншим богам.^е **6** Тому моя лють і мій гнів вилилися і запалали в містах Юди та на вулицях Єрусалима. І аж до сьогодні Юдині міста лежать спустошені, в руїнах”.^є

7 Тож так говорить Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: “Навіщо ви стягуєте на себе* таке страшне лихо? В Юді погинуть чоловіки і жінки, діти і немовлята — у вас не залишиться останку. **8** Навіщо вам ображати мене ділами своїх рук, складаючи жертви іншим богам у єгипетському краї, куди ви пішли жити? Ви загинете, і вас проклинають та ганьбитимуть усі народи землі.*” **9** Невже ви забули, яке зло чинили ваші прабабки і царі Юди^з та їхні жінки,^и а також ви самі й ваші дружини,^і — зло, яке чинилося в Юдиному краї і на вулицях Єрусалима? **10** Вони й досі не впокорились* і не злякались.* Вони не ходили в моєму законі і постановках, які я дав вам і вашим прабабкам”.^л

44:4 *Букв. «встаючи рано і посилаючи». **44:7** *Або «свої душі». **44:10** *Або «не відчули себе розбитими».

11 Тому так говорить Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: «Я вирішив навести на вас лихо і вигубити весь юдейський народ.

12 Я схоплю останок Юди — тих, хто вирішив піти до Єгипту, щоб жити там, і вони погинуть у єгипетському краї.^a

Вони поляжуть від меча і вимруть від голоду. Усі, від мало до великого, загинуть від меча і голоду. Вони стануть жакливим видовищем, їх будуть проклинати, знеславлювати й ганьбити.^b

13 Я покараю тих, хто живе в єгипетському краї, як покарав мешканців Єрусалима, — мечем, голодом та пошестю.^b

14 І останок Юди, який пішов до Єгипту, щоб жити там, не втече і не врятується та не повернеться до юдейського краю. Вони будуть прагнути* повернутися і жити в ньому, але не повернуться, окрім кількох утікачів»^b.

15 Тоді всі чоловіки, які знали, що їхні дружини складають жертви іншим богам, і всі жінки, які стояли великою групою, а також увесь народ, що жив у єгипетському краї,^c в Пятросі,^d відповіли Єремії:

16 «Ми не будемо слухати того, що ти говориш від імені Єгови. **17** Ми будемо робити все те, що кажемо ми: будемо складати жертви Цариці небес* і приносити їй виливні жертви,^e як робили колись ми, наші прабатьки, наші царі і князі в містах Юди, на вулицях Єрусалима. Тоді нам добре велося, ми мали вдосталь хліба і не бачили жодного лиха.

18 Але відколи ми перестали складати жертви Цариці небес* і приносити їй виливні

жертви, ми мали вдосталь хліба і не бачили жодного лиха. **19** Але відколи ми перестали складати жертви Цариці небес* і приносити їй виливні жертви, ми мали вдосталь хліба і не бачили жодного лиха.

20 Тоді Єремія відповів усьому народу — чоловікам і їхнім дружинам та всім, хто з ним розмовляв: **21** «Ті жертви, які складали ви, ваші прабатьки, ваші царі, князі та весь народ краю у містах Юди і на вулицях Єрусалима,^a — Єгова згадав їх, і вони прийшли йому на серце! **22** І Єгова більше не міг зносити ваші злі вчинки і гидоту, яку ви чинили. Тому ваш край був спустошений, він став жакливим видовищем і прокляттям, не залишилося там жодного мешканця, і так є до сьогодні.^b

23 За те, що ви складали ці жертви і грішили проти Єгови, — не слухалися голосу Єгови і не ходили в його законі, його постановах і нагадуваннях, — за те й спіткало вас лихо, як це видно сьогодні».^b

24 Далі Єремія сказав усьому народу і всім жінкам: «Послухайте слово Єгови, усі юдеї, що в Єгипті! **25** Так промовляє Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: «Те, що ви і ваші дружини сказали, ви й зробили. Адже ви сказали: «Ми неодмінно виконаємо свої обітниці, будемо складати жертви Цариці небес* і приносити їй виливні жертви».^c Так, ви, жінки, неодмінно будете виконувати свої обітниці, ви дотримаетесь своїх обітниць».

26 Тому послушайте слово Єгови, усі юдеї, що живете в

РОЗД. 44

a Єз 30:13

b Єр 42:17, 18

v Єр 21:9
Єр 42:22
Єр 43:11

r Єр 43:4, 7

d Єр 44:1

e Єр 7:18

Друга кол.

a Єр 11:13
Єз 16:24, 25b 1Цр 9:8, 9
Пл 2:15
Єз 33:29v 2Хр 36:15, 16
Дн 9:11r Єр 7:18
Єр 44:15, 17

жертви, ми усього бракує і ми гинемо від меча й голоду».

19 І жінки додали: «Коли ми складали жертви Цариці небес* і приносили їй виливні жертви, то хіба робили це не за згодою наших чоловіків? І хіба не за їхньою згодою ми пекли жертвні коржі з її зображенням і приносили їй виливні жертви?»

20 Тоді Єремія відповів усьому народу — чоловікам і їхнім дружинам та всім, хто з ним розмовляв: **21** «Ті жертви, які складали ви, ваші прабатьки, ваші царі, князі та весь народ краю у містах Юди і на вулицях Єрусалима,^a — Єгова згадав їх, і вони прийшли йому на серце! **22** І Єгова більше не міг зносити ваші злі вчинки і гидоту, яку ви чинили. Тому ваш край був спустошений, він став жакливим видовищем і прокляттям, не залишилося там жодного мешканця, і так є до сьогодні.^b

23 За те, що ви складали ці жертви і грішили проти Єгови, — не слухалися голосу Єгови і не ходили в його законі, його постановах і нагадуваннях, — за те й спіткало вас лихо, як це видно сьогодні».^b

24 Далі Єремія сказав усьому народу і всім жінкам: «Послухайте слово Єгови, усі юдеї, що в Єгипті! **25** Так промовляє Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: «Те, що ви і ваші дружини сказали, ви й зробили. Адже ви сказали: «Ми неодмінно виконаємо свої обітниці, будемо складати жертви Цариці небес* і приносити їй виливні жертви».^c Так, ви, жінки, неодмінно будете виконувати свої обітниці, ви дотримаетесь своїх обітниць».

26 Тому послушайте слово Єгови, усі юдеї, що живете в

44:14 *Або «підносити свою душу».
44:17—19, 25 *Титул богині, якій поклонялись ізраїльтяни-відступники. Можливо, богиня родючості.

египетському краї: «Я клянусь своїм величним іменем,— промовляє Єгова,— що по цілому Єгипті жоден юдей уже не живатиме мого імені в клятві^а і не скаже: «Як живий Єгова, Всевладний Господь!»^б **27** Я спостерігаю за ними їм на лихо, а не на добро.^в І юдеї, що живуть у Єгипті, будуть гинути від меча й голоду, аж доки не вимруть.^г **28** Лише дехто втече від меча і повернеться з Єгипту до юдейського краю.^д Тоді весь останок Юди, який прийшов до Єгипту, щоб жити там, зрозуміє, чие слово здійснюється — моє чи їхнє.

29 І ось вам знак,— говорить Єгова,— що я покараю вас тут, аби ви зрозуміли: мої слова неодмінно здійсняться і вас спіткає лихо. **30** Так каже Єгова: я віддам фараона Х'офру, єгипетського царя, в руки його ворогів, у руки тих, хто прагне відібрати йому життя*, так само як я віддав юдейського царя Седекію в руки його ворога, який прагнув відібрати йому життя^ж,— в руки вавилонського царя Навуходонбсора^з».^з

45 Ось що пророк Єремія сказав Баруху,^с Неріїному синові, коли той записував у книгу те, що диктував йому Єремія,^ж у четвертий рік правління юдейського царя Єгоякіма,^з сина Йосії:

2 «Так говорить Єгова, Бог Ізраїля, про тебе, Баруху: **3** «Ти сказав: «Горе мені, бо Єгова додав смутку до мого болю! Я знемагаю від своїх зітхань і ніяк не знаходжу спокою!»»

4 Ти ж скажи йому: «Так промовляє Єгова: «Я зруйную

44:30 *Або «шукає його душі». ^жАбо «шукав його душі». ^зБукв. «Невухадреццара»; інший варіант написання.

РОЗД. 44

а Єз 20:39

б Іс 48:1,2

Єр 5:2

в Єр 1:10

г Єр 44:12

д Льв 26:44

Іс 27:13

Єр 44:14

е 2Лц 25:7

Єр 34:21

Єр 39:5

РОЗД. 45

е Єр 32:12

Єр 43:3

ж Єр 36:4, 32

з Єр 25:1

Єр 36:1

Друга кол.

а Іс 5:5

Єр 1:1, 10

б Іс 66:16

Єр 25:17, 26

Єр 3:8

в Єр 21:9

Єр 39:18

Єр 43:6

РОЗД. 46

г Єр 1:10

д Єр 25:15, 19

Єз 29:2

Єз 32:2

е 2Хр 35:20

е 2Лц 23:36

Єр 25:1

Єр 36:1

ж 2Лц 24:7

з Єз 29:3

Єз 32:2

те, що збудував, і вирву з коренем те, що посадив,— увесь цей край.^а **5** А ти шукаєш* для себе чогось великого. Не шукай!

Бо я наведу лихо на всіх людей^б,^с — говорить Єгова,— але, хоч би куди ти пішов, я дам тобі життя^д твоє за здобич^ж».^з

46 І почув пророк Єремія слово Єгови про народи.^г **2** Про Єгипет,^а про війсьکو фараона Нехо,^б єгипетського царя, яке стояло біля річки Євфрат, під Кархемішем, і яке вавилонський цар Навуходонсор* розбив у четвертий рік правління юдейського царя Єгоякіма,^с Йосііного сина:

3 «Приготуйте щити, малі* і великі,

та рушайте до бою.

4 Вершники, запрягайте коней і сідайте на них, одягніть шоломи і шикуйтеся.

Начищайте списи і вдягайте панцирі.

5 Чому ж я бачу, що їх охопив жах?

Вони відступають, їхні воїни розбиті;

вони втікають поспіхом, не оглядаючись.

Скрізь панує жах,— промовляє Єгова.—

6 Швидкий не може втекти, а воїн — врятуватися.

На півночі, на березі Євфрату,

вони спіткнулися і впали.^ж

7 Хто це піднімається, як Ніл, як води бурхливих річок?

8 Це Єгипет піднімається, немов Ніл,^з

як води бурхливих річок.

45:5 *Або «сподіваєшся». ^аАбо «кожне тіло». ^бАбо «душу». ^вАбо «дозволю тобі врятувати твоє життя». **46:2** *Букв. «Невухадреццар»; інший варіант написання. **46:3** *Идеться про великі щити, які часто носили лучники.

Він каже: “Я піднімусь і заллю землю, знищу місто з його мешканцями”.

- 9** Рушайте, коні, шалено мчіть, колісниці! Нехай виступлять воїни, хай виступлять Куш і Пут, озброєні щитами,^a а також Лудім,^b що напинає* лук.^a

10 Це день Всевадного Господа Єгова, Бога військ, день помсти, коли він відплатить своїм ворогам. Меч пожере їх і насититься, він уп’ється їхньою кров’ю, бо Всевадний Господь Єгова, Бог військ, приготував жертву* біля річки Євфрат,^c у північному краї.

- 11** Піди в Гілеад і візьми бальзаму,^d дівчино, єгипетська дочко. Даремно ти збираєш собі багато ліків — немає для тебе зцілення.^e

- 12** Народи почули про твоє безчестя,^e і голосіння твоє лунає по всій землі. Вони спіткнулись, один воїн об іншого, та й упали разом».

13 І почув пророк Єремія слово Єгови про напад вавилонського царя Навуходонóсор* на єгипетський край:^ж

- 14** «Говоріть у Єгипті, оголошуйте в Мігдóлі,^з сповіщайте в Нóфі* й Тахпанхесі.^ж Кажіть: “Шикуйтеся, будьте готові, бо меч пожиратиме все довкола вас.

46:9 * Букв. «наступає на». **46:10** * Або «побоїще». **46:13** * Букв. «Невухад-рецьцара»; інший варіант написання. **46:14** * Або «Мемфісі».

РОЗД. 46
a Єз 27:2, 10

b Бт 10:6, 13
Єз 30:4, 5

v Іс 66:19

г 2Цр 24:7

д Бт 37:25
Єр 8:22

e Єз 30:21

є Єз 32:9

ж Єр 43:10
Єз 29:19
Єз 30:10

з Єр 44:1
Єз 29:10
Єз 30:6

и Єр 43:4, 7
Єз 30:18

Друга кол.

a Єз 29:3

b ІсН 19:17, 22
Сд 4:6
Пс 89:12

v 1Цр 18:42

г Єз 32:15

д Єр 46:5, 15

- 15** Чому ваших сильних повалено?

Вони не встояли, бо їх повалив Єгова.

- 16** Чимало з них спотикається і падає.

Вони говорять один одному:

«Уставаймо, повернімося до свого народу, в рідний край, щоб урятуватися від нищівного меча».

- 17** Там вони проголосили:

“Фараон, єгипетський цар,— лише галасливий хвалько,

той, що пропустив зручну нагоду*”.^a

- 18** Клянся собою*,— промовляє Цар, чиє ім’я Єгова, Бог військ,— він^в прийде і буде як Тавор^б серед гір, як Кармель^в біля моря.

- 19** Збери речі, щоб іти у вигнання, мешканко, дочко Єгипту. Бо Ноф* стане жакливим видовищем, він буде спалений^в та обезлюдніє.^г

- 20** Єгипет — це гарна теличка. Але з півночі налетять на неї кусючі мухи.

- 21** І, хоча її наймані воїни — наче відгодовані телята, вони відступили й повтікали.

Не встояли вони,^d

бо для них настав день лиха, час розплати.

- 22** Голос її — немов шипіння змії, яка відповідає,

46:17 * Букв. «визначений час». **46:18** * Букв. «як живий я». ^в Тобто заводник Єгипту. **46:19** * Або «Мемфіс». ^в Або, можливо, «стане пустищем».

бо йдуть на неї сильні вороги,
йдуть вони із сокирами, як дроворуби*.

23 Вони повирубують їй ліс, — говорить Єгова, — хоч він здається непрохідним.

Їх більше, ніж сарани, їх не злічити.

24 Єгипетська дочка буде засоромлена,
вона потрапить у руки народу з півночі.^a

25 Так каже Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: «Я покараю Амона^b з Но*,^b фараона, Єгипет, його богів^c і царів. Я покараю фараона і всіх, хто покладається на нього.^d»

26 Я віддам їх у руки тих, хто прагне позбавити їх життя*, в руки вавилонського царя Навуходонсора^e і його слуг. Але після того Єгипет буде заселений, як за днів давніх*, — говорить Єгова.^e

27 А ти, слуго мій, Якове, не бійся,

не жахайся, Ізраїлю.*
Бо я врятую тебе, приведу здалека,

а потомків* твоїх — з краю поневолення.^g

Яків повернеться, і ніщо не буде його тривожити;
він житиме спокійно, і ніхто не буде його лякати.^h

28 Не бійся, слуго мій, Якове, — промовляє Єгова, — бо я з тобою.

Я знищу всі народи, серед яких тебе розпорошив.ⁱ

Тебе ж я не знищу,^k
але покараю* до належної міри,^l

46:22 *Або «ті, хто збирає дрова».
46:25 *Тобто з Фів. **46:26** *Або «шукає їхньої душі». ^a Букв. «Невухадреццара»; інший варіант написання. **46:27** *Букв. «насіння». **46:28** *Або «виправлю».

РОЗД. 46

a Єз 30:10

b На 3:8

в Єз 30:14

г Вх 12:12
Іс 19:1
Єр 43:12, 13д Єр 17:5
Єр 42:14е Єр 43:10, 11
Єз 32:11

є Єз 29:13, 14

ж Іс 41:13
Іс 43:1, 2
Іс 44:2з Іс 11:11
Єр 50:19
Єз 39:27
Ам 9:14
Сф 3:20и Єр 23:3, 6
Єр 30:10, 11

і Єр 25:9

к Єр 5:10
Ам 9:8

л Єр 10:24

Друга кол.

РОЗД. 47

a Єр 25:17, 20
Єз 25:15, 16
Ам 1:6
Сф 2:4
Зх 9:5, 6б Єр 25:17, 20
Ам 1:8
Сф 2:5в Єз 26:2
Ам 1:9, 10г Іс 23:1, 4
Єр 25:17, 22
Єр 27:2, 3
Єз 28:21
Йл 3:4д Бт 10:13, 14
Пв 2:23

е Сф 2:4

є Пв 14:1
Єр 16:6

ж Пв 32:41

непокараним тебе я не залишу».

47 І почув пророк Єремія слово Єгови про філістимлян,^a перед тим як фараон захопив Газу. **2** Так промовляє Єгова:

«Води піднімаються з півночі.

Вони стануть потоком, який виходить з берегів, і затоплять край та все, що в ньому,

місто і його жителів.

Люди тоді закличуть, і голоситиме кожен мешканець того краю.

3 Почувши тупіт копит його жеребців

і гул його бойових колісниць,

гуркіт його коліс, батьки навіть не обернуться, щоб врятувати своїх синів,

бо їхні руки ослабнуть.

4 Адже надходить день, коли будуть знищені всі філістимляни,^b

день, коли в Тирі^в й Сидоні^г вигублять усіх їхніх союзників, які ще залишились.

Бо Єгова знищить філістимлян — останок з острова Кафтор*.^d

5 Газа облісє*, Ашкелон буде змушений замовкнути.^o

Останку їхньої долини, доки робитимеш собі порізи?^e

6 О мечу Єгови!^ж Коли ти вже заспокоїшся? Захвайся в піхви, вгамуйся і замовкни.

47:4 *Тобто Крит. **47:5** *Тобто вони поглять свої голови на знак жалоби і сорому.

7 Та як же він вгамується,
якщо Єгова дав йому
наказ?
На Ашкелон та узбережжя,^а
саме туди він послав його».

48 Так каже Єгова, Бог
військ, Бог Ізраїля, про
Моав:^б

«Горе Неву,^в бо воно
спустошене!

Кір'ятаїм^г засоромлений
і захоплений.

Безпечний сховок* засо-
ромлений і зруйнований.^д

2 Моав більше не вихваля-
ють,
у Хешбоні^е замишляють по-
валити його і кажуть:
“Ходімо і знищмо його, щоб
він уже не був народом”.
А ти, Мадмене, також
замовкнеш.
Меч іде за тобою.

3 Із Хоронаїму^е доноситься
голосіння;
там знищення і велике
руйнування.

4 Моав зруйнований,
лунає плач його малих
дітей.

5 Піднімаючись дорогою до
Лухіту, люди увесь час
ридають.

Зі шляху, який спускається
від Хоронаїму, доносить-
ся гіркий плач через
лихо.^ж

6 Утікайте, рятуйте своє
життя*!
Ви будете немов той
ялівець у пустелі.

7 Тому що ти покладаєшся
на свої вчинки і скарби,
тебе також захоплять.
А Кемош^з піде у вигнання
разом зі своїми священика-
ми й князями.

48:1 *Або «твердиня». 48:6 *Або «ду-
ші».

РОЗД. 47

а Єз 25:16

РОЗД. 48

б Єт 19:36, 37
Іс 15:1

в Чс 32:37, 38

г ІсН 13:15, 19
Єз 25:9

д Іс 15:2

е Чс 32:37
Іс 16:8

є Іс 15:5
Єр 48:34

ж Іс 15:5

з Чс 21:29
1Цр 11:7

Друга кол.

а Єз 25:9

б Сф 2:9

в 1Цр 12:28, 29
Ос 10:15
Ам 5:5

г Іс 16:6

д Єр 48:8

є Іс 34:2

8 Нищитель прийде в кожне
місто,
і жодне з них
не врятується.^а

Долина загне
і рівнина* буде винищена,
бо так сказав Єгова.

9 Поставте знак для Моаву,
бо, коли його будуть руйну-
вати, він утікатиме.
Його міста стануть жажли-
вим видовищем,
і не залишаться в них
жодного мешканця.^б

10 Хай буде проклятий той,
хто недбало виконує
доручення Єгови!
Хай буде проклятий той,
хто стримує свій меч
від пролиття крові!

11 Моавітяни живуть безтур-
ботно ще з молодості,
вони як вино з відстояним
осадам.

Їх не переливали з однієї
посудини в іншу,
ніколи не забирали
у вигнання.

Через це їхній смак
той самий
і аромат їхній не змінився.

12 Тому надходять дні,—
промовляє Єгова,— коли я по-
шлю до них людей, щоб їх
перехилити. Вони поперехили-
ють їх і спорожнять їхні посу-
дини, а великі дзбани розтро-
щать. 13 Моавітяни будуть
засоромлені через Кемоша, як
колись ізраїльтяни були засо-
ромлені через Бетель, на який
вони поклалися.^в

14 Як ви наважуєтесь казати:
“Ми могутні воїни, готові
до битви”?^г

15 Моав зруйнований,
його міста завойовані,^д
а його найліпші юнаки
пішли на заріз*,^е —

48:8 *Або «пласкогір'я; плато».

- промовляє Цар, чиє ім'я — Єгова, Бог військ.^а
- 16** «Невдовзі моавітян спіткає лихо, ще трохи — і вони будуть прохані.^б
- 17** Їм будуть співчувати сусіди, всі, хто знає їх на ім'я. Проголосить: “Зламалося могутнє берло, полама-ний жезл краси!”
- 18** Розпращайся зі своєю славою і знемагай від спраги*, дочко, мешканко Дівона!^в Бо нищитель Моаву виступив проти тебе, він зруйнує твої укріплення.^г
- 19** Зупинись і пильно подивись на дорогу, мешканко Ароера.^д Запитай у втікача і втікачки: “Що сталося?”
- 20** Моав засоромився, він сильно налякався. Голосить і кричить! Розповідайте в Арноні,^е що Моав зруйнований.
- 21** Виконано вирок над рівнинним краєм*,^ж над Холоном, Яг'ацем^к і Мефа'агом,^з **22** над Дівоном,^и Нево^л і Бет-Дівлатаїмом, **23** над Кір'ятаїмом,^м Бет-Гамулом і Бет-Мебном,^н **24** а також над Керіботом,^о Ббцрою і над усіма містами моавського краю, далекими і близькими.
- 25** Моав позбавили сили*, зламали його руку, — промовляє Єгова. —
- 26** Напийте його до сп'яніння,^п бо він величався, виступивши проти Єгови.^р Моав валяється у своїй блювоті, і з нього глузують.

48:18 *Або, можливо, «сиди на сухій землі». **48:21** *Або «плоскогір'ям; плато». **48:25** *Букв. «рога».

РОЗД. 48

- а Пс 24:8
б Єз 25:11
в Чс 21:30
ІсН 13:15, 17
Іс 15:2
г Єр 48:8
д Чс 32:34
Пв 2:36
е Чс 21:13
ІсН 13:8, 9
є Сф 2:9
ж Чс 21:23
Іс 15:4
з ІсН 13:15, 18
и Чс 32:34
і Чс 32:3, 4
к Чс 32:37
Єр 48:1
л Чс 32:37, 38
ІсН 13:15, 17
Єз 25:9
м Ам 2:2
н Єр 25:15, 16
о Єр 48:42

Друга кол.

- а Пл 2:15
Сф 2:8
б Іс 16:6
Іс 25:10, 11
Сф 2:9, 10
в 2Іп 3:24, 25
Іс 16:7
г Чс 32:37, 38
ІсН 13:15, 19
д Чс 21:32
Чс 32:34, 35
ІсН 21:8, 39
е Іс 16:8, 9
Єр 48:8
є Єр 25:10
ж Іс 16:10

- 27** Хіба ти не глузував з Ізраїля?^а Хіба він був злодієм, що ти хитав головою і зневажливо говорив про нього?
- 28** Мешканці Моаву, покиньте міста і живіть на скелі. Станьте мов ті голуби, що гніздяться на схилах ущелини.
- 29** «Ми чули про гордість Моаву, він дуже пихатий. Чули ми про його зухвалість, гордість і пиху та зарозумілість його серця».^б
- 30** «Я знаю про його лють, — говорить Єгова, — але його вихвалання марні. Вони нічого не зроблять.
- 31** Тому я буду голосити за Моавом, ридати за всім моавським краєм і оплакувати мешканців Кір-Хереса.^в
- 32** За тобою, виноградна лозо Сівми,^г я буду плакати більше, ніж плакав за Язэром.^д Твої буйні парості простяглися аж за море. Досягли вони моря, досягли Язэра. Нищитель напав на твої літні плоди і на твій урожай винограду.^е
- 33** Вже немає радості й веселощів у садах і в моавському краї.^ж Я зробив так, що в давильнях зникло вино. Уже ніхто не топтатиме винограду з радісними вигуками. Вигуки лунатимуть, але не радісні.^з

- 34 Люди кричать у Хешб́оні,^a
і їхній крик доноситься
аж до Ель-Але^d і до
Яга́ца.^e
Крик з Цо́ара доноситься
аж до Хоронаїму^r і Еглат-
Шеліші.
Навіть води Німрі́му
повисихають.^d
- 35 Я вигублю у Мо́аві,— про-
мовляє Єгова,—
того, хто складає при-
ношення на священному
узви́шші
і хто спалює приношення
для свого бога.
- 36 Тому моє серце буде пла-
кати* за Мо́авом, наче
флейта[#],^e
моє серце плакатиме*, наче
флейта[#], за мешканцями
Кір-Хереса.
І зникне багатство, яке він
надбав.
- 37 Голова у кожного лиса^e
і борода обрізана.
На руках у всіх порізи,^ж
а на стегнах мішковина.^з
- 38 На всіх дахах у Мо́аві
та на його ринкових
площах —
усюди чути ридання,
бо я розбив Мо́ав,
наче непотрібну посудин-
ну,— говорить Єгова.—
- 39 Жах його охопив! Голосіть!
Мо́ав, засоромившись,
показав спину!
Він став посміховиськом
і жакливим видовищем для
всіх своїх сусідів^ж.
- 40 Ось що промовляє Єгова:
«Як орел кидається на
здобич,^и
так ворог розкине свої
крила над Мо́авом.^и

48:36 *Або «буде розтривожене».
#Тобто флейта, на якій грали жалобні
мелодії під час похорону.

РОЗД. 48

a Чс 21:25
ІсН 13:15, 17

б Чс 32:37
Іс 16:9

в Чс 21:23

г Єр 48:2, 3

д Іс 15:4–6

е Іс 16:11

є Єр 16:6

ж Лв 19:28

з Бг 37:34
Іс 15:2, 3

и Пл 4:19
Ав 1:8

і Єр 49:22

Друга кол.

a Єр 30:11

б Єр 48:29

в Чс 21:26, 28

г Чс 24:17
Ам 2:2

д Чс 21:29
1Цр 11:7

е Єр 48:7

є Єз 25:11

РОЗД. 49

ж Бг 19:36, 38
Пв 2:19
2Хр 20:1

з 1Цр 11:5
Сф 1:4, 5

и Ам 1:13

- 41 Його міста будуть завойо-
вані,
його твердині — захоплені.
У той день серце мо́авських
воїнів
стане мов серце жінки під
час пологів.
- 42 Мо́ав буде знищений, і та-
кого народу не стане,^a
бо він величався,^d висту-
пивши проти Єгови.
- 43 Жах, яма і пастка перед
тобою,
жителю Мо́аву,— каже
Єгова.—
- 44 Кожен, хто втікатиме від
жаху, впаде у яму,
а якщо хтось вибереться з
ями, потрапить у пастку.
Бо я спроваджу на Мо́ав
рік покарання,— говорить
Єгова.—
- 45 Знесилившись, утікачі зу-
пинилися в тіні Хешб́она.
З Хешб́она вийде вогонь,
з Сиго́нового міста —
полум'я.^a
Воно пожере чоло Мо́аву
і черепи синів сум'яття.^г
- 46 Горе тобі, Мо́аве!
Загинув народ Кембша.^а
Сини твої стали бранцями,
і дочки пішли у вигнання.^e
- 47 Але наприкінці днів я по-
збираю полонених синів
Мо́ава,— промовляє
Єгова.—
На цьому закінчується
вирок для Мо́ава.^e
- 49** Так каже Єгова про ам-
монітян:^ж
«Хіба Ізраїль не має синів?
Хіба він не має спадко-
ємця?
Чому ж тоді Малка́м^з заво-
лодів Га́дом?»
І чому його народ оселився
в ізраїльських містах?
2 Тому надходять дні,— про-
мовляє Єгова,—

коли я зроблю так, що проти Раббі,^а міста аммонітян,^б дадуть сигнал бойової тривоги*.

Вона стане спустошеним пагорбом,

і залежні від неї^в міста будуть спалені вогнем.

І захопить Ізраїль володіння тих, хто захопив його володіння»,^в — говорить Єгова.

3 «Ридай, Хешбоне, бо Ай зруйнований!

Плачте, залежні від Раббі міста,

одягніть мішковину.

Голосіть і блукайте серед кам'яних кошар*, бо Малкám піде у вигнання разом зі своїми священиками і князями.^г

4 Чому ти хвастаєш своїми долинами, багатоводними рівнинами, невірна дочко?

Ти покладаєшся на свої скарби

і кажеш: «Хто виступить проти мене?»

5 Я зроблю так, що від усіх твоїх сусідів

прийде на тебе щось жахливе,— промовляє Всеволодний Господь Єгова, Бог військ.—

Ви розпорошитесь, розбіжтесь хто куди,

і ніхто не позбирає втікачів.

6 Але після того я позбираю полонених аммонітян»,— говорить Єгова.

7 А про Едóm Єгова, Бог військ, каже:

«Хіба більше немає мудрості в Темані?^д

49:2 *Або, можливо, «бойовий клич». ^вАбо «довколишні». **49:3** *Або «овечих кошар».

РОЗД. 49

а Пв 3:11
ІсН 13:24, 25
Єз 25:5
Ам 1:14

б Єз 21:19, 20

в Іс 14:2
Єр 50:19
Єф 2:9

г Ам 1:13, 15

д Бг 36:10, 11
Єз 25:13
Ам 1:12
Ов 8

Друга кол.

а Іс 21:13
Єр 25:17, 23

б Ов 5

в Ов 6, 9

г Мл 1:3, 4

д Єр 25:27, 28
Пл 4:21
Ов 16

е Іс 34:6
Іс 63:1
Єр 49:22
Ам 1:12

є Ов 18
Мл 1:3

Невже розумні більше не можуть нічого доброго порадити?

Хіба вичерпалася їхня мудрість?

8 Утікайте! Відступайте! Ховайтесь глибоко, мешканці Дедану!^а

Бо я спроваджу на Ісава лихо,

коли прийде час покарати його.

9 Якби до тебе прийшли збирачі винограду, то хіба не залишили б хоч кілька грон?

І якби вночі вдерлися злодії, то награбували б лише стільки, скільки хотіли.^б

10 А я одберу Ісава догола, викрию його схованки, тож він не зможе сховатися.

Його діти, брати й сусіди будуть знищені,^в і його самого більше не буде.^г

11 Покинь своїх сиріт*, я збережу їх при житті, і твої вдови будуть поклатися на мене».

12 Бо так промовляє Єгова: «Навіть ті, кому не було присуджено пити чашу, питимуть її. А ти думаєш, що залишишся зовсім без покарання? Ти не залишишся непокараним, ти неодмінно питимеш цю чашу.^д

13 Клянусь собою,— говорить Єгова,— Бóцра буде спустошена і стане жахливим видовищем,^е її будуть ганьбити та проклинати. І всі її міста повіки лежатимуть у руїнах».^є

14 Я почув звістку від Єгови, і до народів було відправлено посланця, щоб він оголосив:

49:11 *Або «дітей, які залишилися без батька».

«Зберіться і виступіть проти нього,
рушайте в бій».^а

15 «Я зробив тебе незначним серед народів,
зневаженим серед людей».^б

16 Ти, що живеш у скельних розколинах
і мешкаєш на найвищому пагорбі!

Тебе ввів в оману жаж,
який ти наводив,
твоє зухвале серце.

Хоча ти, мов орел, звив собі гніздо на височині,
я скину тебе звідти»,—
каже Єгова.

17 «Едóm стане жакливим видовищем».^в І кожен, хто проходитьиме повз нього, остовпіє з жаху і присвисне через усі лиха, які його спіткали.

18 Як було з Содомом і Гоморрою та сусідніми містами після знищення,^г так буде і з цим краєм,— промовляє Єгова.— Ніхто не житиме в ньому, і ніхто не оселиться там.^д

19 Ось ворог вийде, як лев^е з непрохідних хащ йорданських. Він прийде на безпечні пасовища, і я зроблю так, що з того краю вмить повтікають його мешканці. І я поставлю над ним свого обранця. Бо хто рівний мені? Хто кине мені виклик? І який пастир встоїть переді мною?^е **20** Тож послухайте, яке рішення* Єгова прийняв про Едóm і що він задумав проти мешканців Темáну:^ж

через них пасовища будуть спустошені,
а ягнят з отари поволочать на загибель.^з

21 Вони впали з таким гуркотом, що задрижала земля.
Лунає крик!

49:20 * Або «раду».

РОЗД. 49

а Ов 1

б Ов 2–4

в Єр 49:13

г Бт 19:24, 25

д Іс 34:6, 10

е Єр 4:7

е Пс 76:7
Єр 50:44–46
На 1:6

ж Ов 9

з Мл 1:4

Друга кол.

а 1Цр 9:26

б Єр 4:13

в Єр 48:40
Єр 49:13г Іс 17:1
Ам 1:3д Чс 13:21
2Цр 17:24
3х 9:1, 2

е Ам 1:4

е Бт 25:13
Іс 42:11
Іс 60:7
Єз 27:21

Доноситься він аж до Червоного моря.^а

22 Ось ворог злетить, як орел, і кинеться на здобич,^б він розкине свої крила над Бодрою.^в

У той день серце едóмських воїнів
стане мов серце жінки під час пологів».

23 Слово про Дамаск:^г
«Хамát^а і Арпáд були засоромлені,
бо почули погану звістку. Їх охопив страх.
Море розхвилювалось,
воно не може заспокоїтись».

24 Дамаск втратив відвагу і кинувся втікати, але його охопила паніка.
Муки і біль пройняли його, немов жінку під час пологів.

25 Чому ж місто слави,
місто веселощів, не покинуло?

26 Того дня його юнаки падають на ринкових площах
і всі воїни загинуть,— говорить Єгова, Бог військ.—

27 Я підпало мури Дамаска, і вогонь пожере укріплені башти Бен-Гадáда».^е

28 Так каже Єгова про Кедáр^е і про царства Хацóру, які завовував вавилонський цар Навуходонóсор*:

«Устаньте й підіть на Кедáр,
знищте синів Сходу».

29 Захоплять їхні намети й отари,
полотнища їхніх наметів і все їхнє майно,
заберуть їхніх верблюдів.
І будуть їм кричати: «Скрізь панує жаж!»

49:28 * Букв. «Невухадреццáр»; інший варіант написання.

30 Утікайте! Біжіть далеко!
Ховайтеся глибоко, мешканці Хацџору! — говорить Єгова.—

Бо вавилонський цар Навуходонџор* продумав, як перемогти вас, він склав план дій проти вас».

31 «Вставайте, виступіть проти спокійного народу, який живе безпечно!» — промовляє Єгова.

«У нього немає ні дверей, ні засувів. Живе він окремо від усіх.

32 Їхні верблюди стануть здобиччю ворогів, а численна худоба буде захоплена.

На всі вітри* я розпорошу їх — тих, у кого виголені скроні,^a —

і з усіх боків наведу на них лихо,— говорить Єгова.—

33 Хацџор стане лігвом шакалів, вічною пустою.

Ніхто не житиме в ньому, і ніхто не оселиться там».

34 І почув пророк Єремія слово Єгови про Елам^b на початку правління юдейського царя Седекі:^a **35** «Так промовляє Єгова, Бог військ: “Я зламаю лук Елама,^c джерело* його могутності. **36** З чотирьох кінців неба я спроваджу на Елам чотири вітри. Я розпорошу його мешканців на всі ці вітри, і не буде такого народу, до якого вони не придуть”.

37 Я наведу на еламітян страх перед ворогами, перед тими, хто прагне позбавити їх

49:30 *Букв. «Невухадреццар»; інший варіант написання. **49:32** *Або «в усіх напрямках». **49:35** *Букв. «початок».

РОЗД. 49

a Єр 9:25, 26
Єр 25:17, 23

b Бт 10:22
Іс 21:2
Єр 25:17, 25
Єз 32:24
Дн 8:2
Дії 2:8, 9

v 2Лр 24:18

г Іс 22:6

Друга кол.

a Єр 25:17, 25

РОЗД. 50

b Іс 13:1

v Єр 51:8
Об 14:8

г Іс 46:1
Єр 51:44

d Іс 13:17
Єр 51:11, 48

e Іс 11:12
Єр 3:18
Ос 1:11

e Єр 31:8, 9

ж Ос 3:5

з Іс 35:10

и Єр 31:31

життя*. Наведу на них лихо, свій палючий гнів,— говорить Єгова.— І пошлю на них меч та знищу їх.

38 Я поставлю свій престол в Еламі^a і вигублю там царя та князів,— промовляє Єгова.

39 Але наприкінці днів я збираю полонених еламітян»,— каже Єгова.

50 І було слово Єгови через пророка Єремію про Вавилон,^b халдџейський край:

2 «Оголошуйте це поміж родами і сповіщайте.

Поставте знак* і проголосіть, нічого не приховуйте, скажіть: “Вавилон захоплено.”^a

Бел засоромився,^г а Меродах налякався.

Вавилонські божки засоромилися, гидкі ідоли^ж злякалися”.

3 Оби цього прийшов народ з півночі.^d

Він перетворює цей край на жажливе видовище, тож ніхто не житиме в ньому.

І люди, і тварини втікають, усі вони розбігаються.

4 У ті дні і в той час,— промовляє Єгова,— нащадки Ізраїля придуть разом з нащадками Юди.^e Ідучи, вони плакатимуть.^e Вони шукатимуть Єгову, свого Бога.^ж **5** Будуть вони розпитувати про дорогу до Сіону, обернувши обличчя в той бік,^з і казатимуть: “Ходімо, об’єднаймося з Єговою через вічну угоду, яка не забудеться.”^и **6** Мій

49:37 *Або «шукає їхньої душі». **50:2** *Або «сигнальний прапор». ^aЄвр. слово, перекладене тут як «гидкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу.

народ став отарою загублених овець.^а Їхні пастирі звели їх з дороги,^б порозганяли по горах. Вони блукали на горах і пагорбах, забувши про свої місця спочинку. **7** Усі, що їх знаходили, пожирали їх,^в і вороги їхні говорили: “Ми не винні, бо вони згрішили проти Єгови – оселі праведності, проти Єгови – надії своїх прабатьків”.

- 8** Утікайте з Вавилону, виходьте з халдэйського краю^г і будьте як ватажки отари.
- 9** Бо я підніму і приведу на Вавилон громаду великих народів з північного краю.^д Вони вишикуються проти нього в бойовому порядку. Звідти вони придуть і захоплять його. Їхні стріли – мов стріли воїна, який позбавляє батьків їхніх дітей.^е Вони не повертаються з порожніми руками.
- 10** Тож Халдэя стане здобиччю.^є Усі, що спустошують її, наслідяться,^ж – промовляє Єгова.
- 11** «Бо ви тишилися^з і веселилися, грабуючи мою власність.^и Ви підскакували, як теличка на траві, іржали, наче ті жеребці.
- 12** Ваша мати була засоромлена,^л розчарувалася та, що вас народила. Вона – найнезначніший народ, безводна пустеля і посушливий край.^м

РОЗД. 50

а Іс 53:6
б Єр 10:21
Єр 23:2
Єз 34:2,6
в Пс 79:6,7
г Іс 48:20
Єр 51:6,45
3х 2:7
2Кр 6:17
Об 18:2,4
д Іс 21:2
Єр 51:11,27,
28,48
Дн 5:28,30
е Іс 13:17,18
є Єр 25:12
Єр 27:6,7
ж Об 17:16
з Пл 1:21
и Іс 14:4–6
Іс 47:6
Єр 30:16
і Іс 47:8
к Іс 13:20,21

Друга кол.

а 3х 1:15
б Єр 25:12
в Єр 51:37
г Іс 13:18
Єр 51:11
д Єр 51:35,36
е Єр 51:58
є Єр 51:6,11
ж Пс 137:8
Об 18:6
з Єр 51:23
и Іс 13:14
Єр 51:9
і Єр 23:1
Єр 50:6
Єз 34:5
к Єр 2:15
л 2Цр 17:6
Іс 8:7
м 2Цр 25:1
2Хр 36:17
Єр 4:7
н 2Цр 19:35
Іс 14:25
Сф 2:13
о Іс 11:16
Іс 65:10
Єр 23:3
Єр 33:7
Єз 34:14
Мих 2:12

- 13** Єгова обурився на неї,^а тому вона не буде заселена, уся стане пустою.^б Кожен, хто проходитьиме повз Вавилон, остовпіє з жаху і присвисне через усі лиха, які спіткали його.^в
- 14** Вишикуйтесь проти Вавилону в бойовому порядку і оточіть його, всі ви, хто напинає* лук. Стріляйте, не шкодуйте стріл,^г бо він згрішив проти Єгови.^д
- 15** Звідусіль подайте бойовий клич! Він здався*. Стопни його попадали, а мури зруйновані,^е бо це помста Єгови.^є Помстїться Вавилону! Зробіть йому те, що робив він!^ж
- 16** Вигубіть у Вавилоні сіяча і того, хто в час жнив береться за серп.^з Через нищівний меч кожен повернеться до свого народу, кожен утече до свого краю.^и
- 17** Народ Ізраїля – то розпошені вівці,^і яких розігнали леви.^к Спочатку їх пожирав асирійський цар,^л а тоді вавилонський цар Навуходносор* обгризав їхні кістки.^м **18** Тому так говорить Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля: “Я покараю вавилонського царя і його край так само, як колись покарав царя Ассирії.^н **19** І я поверну Ізраїль на його пасовища.^о Він пастиметься на
- 50:14** *Букв. «наступає на». **50:15** *Букв. «вона дала свою руку». **50:17** *Букв. «Невухадрецар»; інший варіант написання.

Кармелі й Башані,^а і він* насититься на горах в Єфремі^б та Гілеаді^в».

20 У ті дні і в той час,— каже Єгова,—

будуть шукати провину Ізраїля, але її не буде, шукатимуть гріхи Юди, та не знайдуть, бо я прошу тих, кого залишу при житті.^г

21 Виступи проти краю Мератаїм і мешканців Пекбду.^д Нехай будуть вигублені і всі до одного знищені*,— промовляє Єгова,— зроби все так, як я наказав тобі.

22 У тому краї — гуркіт бою і велике руйнування.

23 Як зламався, як розбився ковальський молот, що трощив усю землю!^е Яким жадливим видовищем став серед народів Вавилон!^е

24 Я поставив на тебе пастку, і ти впіймався, Вавилоне, але не знав про це. Тебе знайшли і схопили,^ж бо ти повстав проти Єгови.

25 Єгова відкрив своє сховище і дістає зняряддя свого гніву.^з

Бо Всеволодний Господь Єгова, Бог військ, має виконати свою справу в халдейському краї.

26 Діть на нього з далеких країв.^и

Повідкривайте його комори,^і позгрібайте його докупи, мов зерно, і повністю знищте*.^к

50:19 * Або «його душа». **50:21** * Або «і присвятить їх для знищення». Див. глосарій. **50:26** * Або «присвятить для знищення». Див. глосарій.

РОЗД. 50

а Мхх 7:14

б Єр 31:6

в Ов 19

г Іс 44:22
Єр 31:34
Мхх 7:19

д Єз 23:22, 23

е Іс 14:5, 6
Єр 51:20

є Єр 51:41
Об 18:15, 16

ж Єр 51:31
Дн 5:30
Об 18:8

з Іс 13:5
Єр 51:11

и Єр 51:27

і Єр 50:10

к Іс 14:22, 23

Друга кол.

а Іс 34:6, 7
Єз 39:18

б Пс 94:1
Єр 51:11

в Єр 50:14

г Пс 137:8
Єр 51:56

д Пл 3:64
Об 18:6

е Іс 14:13

є Іс 13:17, 18

ж Єр 51:25

з Іс 14:13
Дн 4:30

и Єр 51:26

Нехай у ньому ніхто не залишиться.

27 Заріжте всіх його молодих биків,^а

хай ідуть на забій.

Горе їм, бо настав їхній день, час розплати!

28 Чути крики тих, хто втікає, рятуються з вавилонського краю,

щоб розповісти на Сіоні про помсту нашого Бога Єгови,

помсту за його храм.^б

29 Склічте проти Вавилону лучників,

усіх, хто напинає* лук.^в

Отаборіться довкола нього, не дайте нікому втекти.

Відплатіть йому за його вчинки,^г

зробіть йому те, що робив він.^д

Бо він зухвало виступав проти Єгови,

проти Святого Ізраїлевого.^е

30 Того дня його юнаки попадають на ринкових площах^є

і всі воїни загинуть*,— говорить Єгова.

31 «Я виступлю проти тебе,^ж зухвалосте,^з — каже Всеволодний Господь Єгова, Бог військ,—

бо прийде твій день, прийде час покарання.

32 Ти, зухвалосте, спіткнешся і впадеш,

і ніхто тебе не підійме.^и

Я спляю всі твої міста, і вогонь пожере все довкола тебе».

33 Так промовляє Єгова, Бог військ:

«Утискають народ Ізраїля та Юди.

50:29 * Букв. «наступає на». **50:30** * Букв. «будуть змушені замовкнути».

Усі, хто їх поневолив,
тримають їх^а
і не хочуть відпустити.^б

- 34** Але їхній Викупник силь-
ний,^в
його ім'я — Єгова, Бог
військ.^г
Він неодмінно розсудить
їхню справу,^д
щоб дарувати спокій землі^е
і стривожити мешканців
Вавилону.^є
- 35** Меч прийде на халдєїв, —
говорить Єгова, —
на жителів Вавилону, його
князів та мудреців.^ж
- 36** Меч прийде на базик*, і вони
будуть поводитись без-
глуздо.
Меч прийде на його воїнів, і
вони сильно злякаються.^з
- 37** Меч прийде на їхніх коней,
а також на всіх людей з різ-
них народів, що посеред
нього,
і стануть вони як жінки.^и
Меч прийде на всі його
скарби, і вони будуть
розграбовані.^й
- 38** На його води прийде
спустошення, і вони
висохнуть.^к
Бо це край різьблених
ідолів,^л
і через свої страшні ви-
діння люди поводяться
безумно.
- 39** Там будуть жити пустельні
звірі і тварини, що виють,
там водитимуться
страуси.^м
Цей край більше ніколи не
буде заселений,
і прийдешні покоління не
замешкають там.^н
- 40** Як було з Содомом і Го-
моррою^о та сусідніми містами,^п
після того як їх знищив Бог,

50:36 * Або «лжепророків».

РОЗД. 50

а Іс 47:6
б Іс 14:17
в Іс 41:14
Об 18:8
г Іс 47:4
д Пл 3:59
е Іс 14:3, 4
є Єр 51:24
ж Іс 47:13
Єр 51:57
Дн 5:7
з Єр 51:30
и Іс 13:8
і Іс 45:3
к Іс 44:27
Єр 51:36, 37
Об 16:12
л Іс 46:1
Єр 51:44, 52
Дн 5:1, 4
м Іс 13:20, 21
Єр 51:37
Об 18:2
н Єр 25:12
Єр 51:43, 64
о Іс 13:19
п Бт 19:24, 25
Юд 7

Друга кол.

а Єр 51:26
б Іс 45:1
Єр 51:11
Єр 51:27, 28
в Іс 13:5, 17
г Єр 50:9
д Пс 137:8
Іс 13:17, 18
е Єр 51:42
є Єр 51:27
ж Єр 51:31
з Дн 5:6
и Іс 41:25
і Єр 49:19–21
к Єр 51:11
л Іс 13:1, 20
Єр 51:43
м Об 18:9

так буде і з цим краєм, — про-
мовляє Єгова. — Ніхто не жити-
ме в ньому, і ніхто не оселить-
ся там.^а

- 41** Погляньте! З півночі йде
народ.
Великий народ і великі
царі^б піднімуться
з найвіддаленіших країв
землі.^в
- 42** Їхні воїни озброєні луками
і списами*.^г
Це люди жорстокі й
немилосердні.^д
Шумлять вони, як бурхливе
море,^е
коли скачуть на конях.
Вони всі як один шику-
ються в бойовому поряд-
ку, щоб виступити проти
тебе, дочко Вавилону.^є
- 43** Вавилонський цар почув
про них звістку,^ж
і в нього опустились руки.^з
Його пройняв біль,
охопили його муки, немов
породіллю.
- 44** Ось ворог вийде, як лев з
непрхідних хащ Йорданських.
Він прийде на безпечні пасо-
вища, і я зроблю так, що з то-
го краю вмить повтікають йо-
го мешканці. І я поставлю над
ним свого обранця.^и Бо хто рів-
ний мені? Хто кине мені ви-
клик? І який пастир встоїть
переді мною?^й **45** Тож послу-
хайте, яке рішення* Єгова при-
йняв про Вавилон^к і що він за-
думає проти краю халдєїв:
через них пасовища будуть
спустошені,
а ягнят з отари поволочать
на загибель.^л
- 46** Коли захоплять Вавилон,
задрижить земля
і крик буде чути серед
народів.^м

50:42 * Або «дротиками». 50:45 * Або
«раду».

- 51** Так промовляє Єгова:
«Я здіймаю руйнівний вітер
проти Вавилону^а і жителів
Лев-Камію*.
2 Я пошлю до Вавилону
віяльників,
які перевіють його і спу-
стошать його край.
Вони звідусіль виступлять
проти нього в день лиха.^б
3 Нехай лучник не напинає*
лука
і хай воїн у панцирі не під-
німається.
Не щадіть його юнаків,^в
зниште^г усе його військо.
4 Вони будуть убиті і поля-
жуть в халдэйському краї,
будуть проколені списом
на його вулицях.^г
5 Ізраїль і Юда не овдовіли,
їхній Бог Єгова, Бог
військ, не покинув їх.^д
Але їхній край* сильно про-
винився в очах Святого
Ізраїлевого.
6 Утікайте з Вавилону,
рятуйте своє життя*^е,
щоб не загинути через
його провини.
Бо це час помсти Єгови.
Бог віддає йому по заслuzі.^е
7 Вавилон — то золота чаша
в руці Єгови,
чаша, з якої упивалася
вся земля.
Народи пили з неї вино^ж
і тому поводяться безумно.^з
8 Столиця Вавилон зненаць-
ка упала й розбилася.^з
Оплакуйте її!^з
Принесіть бальзаму, щоб
утамувати її біль. Може,
вона зцілиться».

51:1 *Очевидно, назва Халдєї, запи-
сана тайнописом. **51:3** *Букв. «не на-
ступає на». ^аАбо «присвятить для зни-
щення». Див. глосарій. **51:5** *Тобто
халдэйський край. **51:6** *Або «душу».

РОЗД. 51

а Єр 50:9

б Єр 50:14, 29

в Іс 13:17, 18
Єр 50:30

г Іс 13:15

д Пс 94:14
Іс 44:21
Єр 46:28
3х 2:12е Єр 50:8
3х 2:7
Об 18:4є Єр 25:12, 14
Єр 50:15ж Об 17:1, 2
Об 18:3

з Єр 25:15, 16

и Іс 21:9
Іс 47:9
Об 14:8

і Об 18:2, 9

Друга кол.

а Іс 13:14

б Об 18:4, 5

в Мхх 7:9

г Єр 50:28

д Єр 50:14

е Іс 13:17
Іс 45:1

є Іс 13:2

ж Об 17:17

з Об 17:1, 15

и Іс 45:3
Єр 50:37і Ав 2:9
Об 18:11, 12
Об 18:19

к Єр 50:15

- 9** «Ми пробували зцілити цю
столицю, Вавилон, але
вона не зціляється.
Вийдіть з неї, і ходімо ко-
жен до свого краю.^а
Бо провини, за які її судять,
дійшли до неба,
вони сягають до хмар.^б
10 Єгова встановив справед-
ливість для нас.^в
Ходімо, розповімо на Сіоні
про діло нашого Бога
Єгови». ^г
11 «Нагостріть стріли,^д візь-
міть круглі щити*.
Єгова збудив дух мідійсь-
ких царів,^е
бо задумав знищити
Вавилон.
Це помста Єгови, помста
за його храм.
12 Підніміть знак*^є навпроти
мурів Вавилону.
Зміцніть варту, поставте
варткових
і підготуйте засідку.
Бо Єгова продумав план
дій,
і він виконає те, що по-
обіцяв зробити з мешкан-
цями Вавилону». ^ж
13 «О жінко, що живеш на ба-
гатьох водах^з
і володієш величезними
скарбами!^и
Прийшов твій кінець, край*
твогошму збагаченню.^і
14 Єгова, Бог військ, поклявся
собою*:
“Я наповню тебе людьми,
мов сараною,
і вони будуть вигукувати,
торжествувати над
тобою”. ^к
15 Він створив землю своєю
силою,

51:11 *Або, можливо, «наповнить са-
гайдаки». **51:12** *Або «сигнальний
прапор». **51:13** *Букв. «міра». **51:14**
*Або «своєю душею».

утвердив родючу землю
своєю мудрістю^а
і розумінням своїм напнув
небеса.^б

- 16** Від його голосу гуркотять води в небі, він піднімає хмари* від країв землі, посилає з дощем блискавки^в і виводить вітер зі своїх сховищ.^г
- 17** Усі поводяться нерозсудливо і не мають знання. Кожен золотар засоромиться через свого різьбленого ідола,^г бо його ідол з металу* — то брехня, і духу^в в ньому немає.^д
- 18** Ці божки — омана*^е й посміховисько. У день розплати вони погинуть.
- 19** Бог Яковів* не такий, як вони, бо він створив усе, і він — жезл його власності^ж.^е Ім'я його — Єгова, Бог військ». ^ж
- 20** «Ти палиця в моїх руках, зброя, якою я розтрощу народи і винищу царства.
- 21** Тобою я розіб'ю коня і вершника, розіб'ю бойову колісницю і візника.
- 22** Тобою я розіб'ю чоловіка і жінку, розіб'ю старого і малого, розіб'ю юнака і дівчину.
- 23** Тобою розіб'ю пастуха і його отару,

51:16 *Або «пару». ^аАбо, можливо, «робить отвори для дощу». 51:17 *Або «лита статуя». ^аАбо «подиху». 51:18 *Або «марнота». 51:19 *Букв. «Частина Якова». ^аАбо, можливо, «той, хто створив навіть жезл його спадку».

РОЗД. 51

а Пс 93:1
Пс 104:24

б Пс 136:5
Пр 3:19
Іс 40:22
Єр 10:12–16

в Пс 135:7

г Іс 44:11

д Ав 2:19

е Іс 41:29
Єр 14:22

є Пв 32:9

ж Іс 47:4

Друга коп.

а Пс 137:8

б Єр 50:31

в Єр 25:9

г Єр 50:13, 40
Об 18:21

д Іс 13:2
Єр 51:12

е Бт 8:4

є Бт 10:2, 3
Єр 50:41

ж Іс 13:17
Дн 5:30, 31

з Іс 13:13, 19
Єр 50:13
Єр 50:39, 40

розіб'ю рільника і його запряжену худобу, розіб'ю намісників і місцевих урядників.

- 24** Я відплачу Вавилону і всім мешканцям Халдеї за все зло, яке вони вчинили на Сіоні у вас на очах»,^а — говорить Єгова.
- 25** «Я виступлю проти тебе,^б нищівна горо, нищитько цілої землі,^в — промовляє Єгова. — Я простягну руку на тебе й скину тебе зі скель, я зроблю тебе випаленою горою.
- 26** І люди не візьмуть з тебе ні каменя для рогу дому, ні каменя для фундаменту, бо ти станеш вічною пустою»,^г — каже Єгова.
- 27** «Підніміть у краї знак*^д Сурміть у ріг серед народів. Приготуйте для війни^ж проти нього народи, скличте царства Арабат,^е Мінні й Ашкеназ.^е Призначте воєначальника, щоб він вербував найманців на війну з ним. Хай скачуть коні, як молода сарана.
- 28** Приготуйте для війни^ж проти нього народи, царів Мідії,^ж її намісників, усіх місцевих урядників і всі краї, якими вони правлять.
- 29** Земля задрижить і затрясеться, бо Єгова виконає свій задум проти Вавилону, він зробить його жакливим видовищем, і не залишиться там жодного мешканця.^з

51:27 *Або «сигнальний прапор». 51:27, 28 *Букв. «освятить».

- 30** Воїни Вавилону припинили воювати і сидять в укріпленнях. Немає в них більше сили,^а вони стали як жінки.^б Будинки в місті спалені, засуви зламані.^в
- 31** Гонець біжить назустріч гінцеві, і вісник — назустріч віснику, аби повідомити вавилонського царя, що його місто захопили з усіх боків,^г
- 32** що броди захоплено,^д папірусові човни спалено, а воїни налякані.
- 33** Так говорить Єгова, Бог військ, Бог Ізраїля:
«Вавилонська дочка — мов тік, прийшов час втоптати її. Ще трохи — і для неї настануть жнива».
- 34** «Вавилонський цар Навуходносор* пожер мене^е і привів у сум'яття. Він спорожнив мене, як посудину. Він, наче велика змія, проковтнув мене^е і наповнив своє черево моїми цінностями. Він змив мене геть».
- 35** «Хай Вавилон спіткає насидля, яке він учинив наді мною і моїм тілом!» — каже житель Сіону.^ж
«Нехай моя кров буде на мешканцях Халдєї!» — каже Єрусалим».
- 36** Тому так промовляє Єгова: «Я розсуджу твою справу^з і помщуся за тебе.^и
Я висушу його море та його колодязі.^и

51:34 * Букв. «Невухрадцец'яр»; інший варіант написання.

РОЗД. 51

а Іс 13:7
б Єр 50:37
в Пс 107:16
Іс 45:2
г Іс 47:11
Єр 50:24, 43
д Іс 44:27
Єр 50:38
Об 16:12
е 2Хр 36:17, 18
Єр 50:17
є Єр 51:44
ж Пс 137:8
Єр 50:29
з Єр 50:34
и Пв 32:35
і Іс 44:27
Єр 50:38

Друга кол.

а Єр 25:12
Єр 50:15
б Іс 13:19, 22
в Єр 50:13, 39
г Дн 5:1, 4
д Єр 25:17, 27
Єр 51:57
е Єр 25:17, 26
є Іс 13:19
Єр 49:25
Дн 4:30
ж Іс 13:1, 20
Єр 50:39
з Іс 46:1
Єр 50:2
и 2Хр 36:7
Езд 1:7
Єр 51:34
Дн 1:1, 2
і Єр 51:58

- 37** І обернеться Вавилон на купу каміння,^а стане лігвом шакалів,^б жажливим видовищем. Дивлячись на нього, люди будуть аж при-свистувати, і не буде там жодного мешканця.^в
- 38** Усі разом вони заревуть, як молоді леви*, заричать, мов левенята.
- 39** Коли вони розпаляться, я влаштую їм бенкет і напою їх доп'яна, щоб вони розвеселилися.^г Тоді вони заснуть вічним сном та не прокинуться,^д — каже Єгова.—
- 40** Я поведу їх, мов ягнят на заріз, як баранів разом з козлами.
- 41** О, як же захопили Шешах*,^е як завоювали Хвалу усієї землі!^є
Яким жажливим видовищем став серед народів Вавилон!
- 42** Ринуло море на Вавилон і вкрило його своїми численними хвилями.
- 43** Його міста перетворились на жажливе видовище, на безводний край, на пустелю — край, в якому ніхто не буде жити і через який ніхто не буде проходити.^ж
- 44** Я покараю Бєла^з у Вавилоні і вирву з його уст те, що він проковтнув.^и
Народи вже не будуть стікатися до нього. І мури вавилонські впадуть.^и

51:38 * Або «гривасті молоді леви».
51:41 * Очевидно, назва Вавилону, записана тайнописом.

- 45** Вийди з нього, народе мій!^а
Рятуйте своє життя*^б від
палючого гніву Єгови!^а
- 46** Нехай ваше серце не
має страху, не лякайтесь
звістки, яка розійдеться
по краї.
Одного року прийде одна
звістка,
а на другий рік прийде ще
одна —
про насилля у краї і прави-
теля, що виступає проти
правителя.
- 47** Тому надходять дні,
коли я покараю різьблених
ідолів Вавилону.
Весь його край буде засо-
ромлений,
а всі його мешканці будуть
убиті і поляжуть посеред
нього.^г
- 48** Небеса, земля і все, що на
них,
будуть радісно вигукувати
над Вавилоном,^д
бо на нього з півночі
прийдуть нищителі,^е —
промовляє Єгова. —
- 49** Вавилон погубив не тільки
ізраїльтян,^е
у ньому також полягли лю-
ди з усієї землі.
- 50** Ви, хто врятувався від
меча, ідіть, не зупи-
няйтеся!^ж
Будучи далеко, пам'ятайте
Єгову,
згадуйте у своєму серці
Єрусалим».^з
- 51** «Ми засоромлені, бо чули
глузування.
Сором вкрив наше обличчя,
бо чужинці* виступили
проти святих місць дому
Єгови».^и
- 52** «Тому надходять дні, —
каже Єгова, —

51:45 *Або «свої душі». 51:51 *Або
«чужі».

РОЗД. 51

а Іс 48:20
Об 18:4

б Єр 51:6
Зк 2:7

в Іс 13:13

г Іс 13:15
Дн 5:30

д Іс 44:23
Іс 48:20
Іс 49:13
Об 18:20

е Єр 50:3
Єр 50:41

є Єр 50:17
Єр 51:24

ж Єр 50:8
Об 18:4

з Езд 1:3
Пс 137:5

и Пс 79:1
Пл 1:10

Друга кол.

а Іс 13:15

б Іс 14:13
Дн 4:30

в Єр 50:10

г Іс 13:6

д Єр 50:22, 23

е Іс 21:2

є Єр 50:36

ж Пв 32:35
Пс 94:1
Іс 34:8
Єр 50:29
Об 18:5

з Пс 137:8

и Єр 25:27

і Єр 51:39

к Єр 50:15
Єр 51:44

л Ав 2:13

коли я покараю різьблених
ідолів Вавилону,
і по цілому його краї стог-
натимуть поранені.^а

- 53** Навіть якби Вавилон під-
нявся на небо,^б
навіть якби укріпив свої
високі твердині,
від мене придуть на нього
нищителі»,^а — говорить
Єгова.
- 54** «Послухайте, з Вавилону
доноситься крик,^г
з халдэйського краю — шум
від великого знищення,^д
- 55** бо Єгова нищить Вавилон.
Він змусить замовкнути
його сильний голос.
Їхні хвили будуть бушувати,
як великі води,
і лунатиме шум їхніх
голосів.
- 56** До Вавилону прийде нищи-
тель,^е
і його воїни будуть
захоплені,^є
а луки їхні будуть
потрощені,
бо Єгова — Бог відплати.^ж
Він неодмінно віддасть
йому по заслугі.^з
- 57** Я напою доп'яна його кня-
зів і мудреців,^и
його намісників, місцевих
урядників і воїнів.
І вони заснуть вічним сном
та не прокинуться»,^і — каже
Цар, чиє ім'я — Єгова, Бог
військ.
- 58** Так промовляє Єгова, Бог
військ:
«Хоча мури вавилонські
широкі, вони будуть
зруйновані дощенту,^к
і, хоча його брами високі,
вони будуть спалені.
Народи будуть трудитись
надаремно,
вони будуть виснажуватись,
але вогонь усе пожере».^л

59 Ось що пророк Єремія наказав Сераї, сину Нерії,^а Махсеїному синові, коли той пішов до Вавилону з юдейським царем Седекією, у четвертий рік його правління. А був Сераї царським управителем. **60** Отже, Єремія записав в одній книзі все лихо, яке спадє на Вавилон,— усе, що було написано про це місто. **61** Після цього він промовив до Сераї: «Коли прийдеш до Вавилону та побачиш його, прочитай уголос всі ці слова. **62** І скажи: “Єгово! Ти говориш про це місце, що знищиш його і не залишиться в ньому нікого — ні людей, ні тварин. Цей край стане вічною пустою”.^б **63** А коли прочитаєш цю книгу, прив’яжи до неї камінь і жбурни у Євфрат. **64** Тоді скажи: “Так само потоне Вавилон і ніколи не підніметься,^в бо я наведу на нього лихо, і вони виснажаться”».^г

На цьому слова Єремії закінчуються.

52 Седекія^а став царем, коли йому був 21 рік, і царював у Єрусалимі 11 років. Його матір звали Хамуталь,^б вона була дочкою Єремії з Лівни. **2** Седекія робив зло в очах Єгови, в усьому наслідуючи Єгоякіма.^в **3** Усе це сталося з Єрусалимом та Юдою через те, що Єгова розгнівався, і зрештою він відкинув мешканців краю.^г А Седекія збунтувався проти вавилонського царя.^д **4** Дев’ятого року царювання Седекії, 10-го дня 10-го місяця, до Єрусалима прийшов вавилонський цар Навуходонбсор* з усім своїм військом. Він отаборився біля нього і звів довкола облоговий мур.^е **5** Місто

52:4 *Букв. «Невухадреццар»; інший варіант написання.

РОЗД. 51

- а Єр 32:12
Єр 36:4
Єр 45:1
б Іс 13:1, 20
Іс 14:23
Єр 50:3, 39
Єр 51:29, 37
в Об 18:21
г Єр 51:58

РОЗД. 52

- д 2Цр 24:17–20
2Хр 36:11, 12
е 2Цр 23:31
є 2Цр 24:1
2Хр 36:5
ж Пв 26:33
Пв 31:16, 17
з 2Хр 36:11, 13
Єз 17:15
и Пв 28:52
2Цр 25:1, 2
Іс 29:3
Єр 39:1
Єз 4:1, 2
Єз 21:21, 22

Друга кол.

- а Єр 39:2
б Пв 28:53–57
2Цр 25:3–7
Іс 3:1
Єз 4:16
в Єр 39:4–7
г Єр 24:8
Єр 34:21
Єр 37:17
Єр 38:18
д Єз 12:13
е 2Цр 25:8–10
є 1Цр 9:8
2Хр 36:17, 19
Пс 74:8
Пс 79:1
Єр 26:18
Пл 2:7
Єз 24:21
ж Єр 39:8

було в облозі до 11-го року панування царя Седекії.

6 А четвертого місяця, дев’ятого дня,^а в місті посилився голод, і народ уже не мав що їсти.^б **7** Коли ж міський мур проломили, усі воїни почали втікати. Хоча халдеї оточили Єрусалим, ті вийшли вночі з міста через браму, що між двома мурами, біля царського саду, і подалися дорогою до Араві.^в **8** Тоді халдейське військо погналося за царем Седекією^г і наздогнало його в пустельних рівнинах Єрихона, а всі воїни покинули його і розбіглися. **9** Халдеї схопили Седекію і привели до вавилонського царя в Рівлу, що в землі Хамат, і той виніс йому вирок. **10** І вавилонський цар повбивав синів Седекії у нього на очах, повбивав він у Рівлі й усіх юдейських князів. **11** Самого ж Седекію Навуходонбсор осліпив,^д після чого закував у мідяні кайдани, забрав до Вавилону і вкинув до в’язниці, де він пробув до самої смерті.

12 А в 19-й рік правління вавилонського царя Навуходонбсора*, на 10-й день п’ятого місяця, в Єрусалим увійшов Невузарадан, начальник охоронців, який служив вавилонському цареві.^е **13** Він спалив дім Єгови,^в царський дім* і всі будинки в Єрусалимі. Усі великі дома він попалив вогнем. **14** Халдейське військо, яке було з начальником охоронців, зруйнувало мури довкола Єрусалима.^ж

15 І Невузарадан, начальник охоронців, забрав у неволю декого з простих людей і тих,

52:12 *Букв. «Невухадреццара»; інший варіант написання. **52:13** *Або «палац».

що залишилися в місті, а також перебіжчиків, що перейшли до вавилонського царя, і решту майстрів.^а **16** А декого з найбідніших людей Невузарадан, начальник охоронців, залишив у краї як виноградарів і змусив до підневільної праці.^б

17 Мідні стовпи^в з дому Єгови, візки^г та мідне море,^д яке було в домі Єгови, халдеї розбили і всю мідь забрали у Вавилон.^е **18** Забрали вони й казанки для попелу, лопатки, гасила, чаші,^є кухлі^ж та всі мідні речі, які використовувались під час служіння в храмі. **19** Начальник охоронців забрав також посуд зі щирого золота й срібла:^з умивальниці,^и посудини для жару, чаші, казанки для попелу, світильники,^і келихи і чаші для приношень. **20** Ніхто й не зважував усю мідь, з якої були зроблені два стовпи, море, 12 мідних биків,^к які були під морем, і візки – те, що цар Соломон зробив для дому Єгови.

21 Кожен стовп був заввишки 18 ліктів*, його можна було оперезати мірильним шнуром 12 ліктів завдовжки;^л товщина його стінок – 4 пальці#. Стовпи ж ці були порожністі. **22** На стовпі була мідна капітель заввишки 5 ліктів,^м а довкола капітелі – мідні гранати й сітка. Те саме було й на другому стовпі, у тому числі гранати. **23** По боках було 96 гранатів, усього ж на сітці довкола було їх 100.^н

24 Крім того, начальник охоронців забрав старшого священника Серая,^о другого священника Софонію^п і трьох вартових при дверях.^р **25** Він забрав

52:21 * 1 лікоть — 44,5 см. Див. додаток Б14. # 1 палець — 1,85 см. Див. додаток Б14.

РОЗД. 52

а 2Цр 25:11, 12
Єр 39:9, 10

б 2Цр 25:22

в 1Цр 7:15, 21

г 1Цр 7:27

д 1Цр 7:23
2Хр 4:11–15

е 2Цр 25:13–16
Єр 27:19, 22

є 1Цр 7:45

ж 2Хр 4:19, 22

з 2Хр 24:14
2Хр 36:18

и 1Цр 7:50

і 1Цр 7:48, 49

к 1Цр 7:23, 25

л 1Цр 7:15–20

м 2Хр 3:15

н 2Хр 3:16
2Хр 4:13

о 1Хр 6:14
Езд 7:1

п Єр 21:1, 2
Єр 29:25

р 2Цр 25:18–21

Друга кол.

а 2Цр 25:6
Єр 52:10

б Лв 18:25
Лв 26:33
Пв 28:36
Іс 24:3
Єр 25:9

в 2Цр 24:12, 14

г Єр 32:1

д Єр 6:9

е 2Цр 24:8
Єр 24:1
Єр 37:1
Мт 1:11

є 2Цр 25:27–30

з міста одного придворного, який наглядав за воїнами, сімох приближених царя, писаря воєначальника, який набирив воїнів з народу того краю, і 60 чоловіків з простого люду. **26** Усіх їх Невузарадан, начальник охоронців, забрав і привів до вавилонського царя в Рівлу. **27** А цар стратив їх у Рівлі,^а що в землі Хамат. І народ Юди пішов зі свого краю у вигнання.^б

28 Ось скільки людей Навуходонор* забрав у вигнання: сьомого року свого правління – 3023 юдеї.^в

29 У 18-й рік правління Навуходонора*^г з Єрусалима забрали 832 людини^д.

30 У 23-й рік правління Навуходонора* начальник охоронців Невузарадан забрав у вигнання з-поміж юдеїв 745 людей^е.^д

Усього 4600 людей^ж.

31 А в 37-му році вигнання юдейського царя Єгояхіна,^є 25-го дня 12-го місяця, коли вавилонський цар Евіл-Меродах почав правити, він випустив* Єгояхіна і визволив його з в'язниці.^з **32** Евіл-Меродах говорив з ним люб'язно і поставив його трон вище від тронів інших царів, які теж були у Вавилоні. **33** Тож Єгояхін зняв свій в'язничний одяг, і всі дні свого життя він їв з царського столу. **34** Кожного дня за наказом вавилонського царя йому видавали харчі, скільки він потребував. Так було по всі дні його життя, аж до смерті.

52:28 * Букв. «Невуахдреццар»; інший варіант написання. 52:29, 30 * Букв. «Невуахдреццара»; інший варіант написання. 52:29 * Або «душі». 52:30 * Або «душ». 52:31 * Букв. «підняв голову».

ПЛАЧ ЄРЕМІЇ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- Єрусалим в образі вдови
Столиця сидить самотня
і покинута (1)
Тяжкі гріхи Сіону (8, 9)
Бог відкинув Сіон (12–15)
Немає розрадника для Сіону (17)
- Єгова розгнівався на Єрусалим
Єгова не пошкодував (2)
Єгова став мов ворог для
Єрусалима (5)
Єремія плаче над Сіоном (11–13)
Перехожі насміхаються з міста,
яке колись було гарним (15)
Вороги радіють падінню Сіону (17)
- Почуття і надія Єремії
«Я з готовністю буду чекати» (21)
- Бог щоранку зливає своє
милосердя (22, 23)
Бог добрий до тих, хто надіється
на нього (25)
Добре, коли молоді несуть своє
ярмо (27)
Бог закрився великою хмарою (43, 44)
- Жахливі наслідки облоги Єрусалима
Голод (4, 5, 9)
Жінки варили власних дітей (10)
Єгова вилив свою лють (11)
- Молитва народу
«Згадай... що з нами сталося» (1)
«Горе нам, бо ми згрішили» (16)
«Поверни нас, Єгово» (21)
«Нехай усе буде так, як колись» (21)

- 1** Як же самотньо тепер сидить столиця, що колись велелюдна була!^а
Вона стала вдовою,
хоч була багатолюдною серед народів!^б
Та, що була княгинею поміж провінціями^в, змушена до підневільної праці.^г
- ☞ [bet]
- 2** Вона гірко ридає вночі,^г
сльози ллютьс'я їй по щоках.
Жоден з тих, хто її любив,
не потішає її.^а
Усі приятелі зрадили її,^е
стали їй ворогами.
- ☞ [r'lem]
- 3** Юда пішла у вигнання,^е
вона в біді, у тяжкому рабстві.^ж

1:1 *Перші чотири розділи складаються з жалобних пісень, написаних у формі акростиха за евр. алфавітом. ^аАбо «підвідомчими округами».

РОЗД. 1

- а Пс 122:3, 4
б 1Цр 4:20
в Пв 28:15, 48
2Цр 25:11, 12
г Пл 1:16
д Єр 4:30
Ез 16:37
е Єр 30:14
є Ль 26:33
2Цр 24:14, 15
2Цр 25:21
Єр 39:9
Єр 52:27
ж Єр 17:4

Друга кол.

- а Пв 28:64
б Ам 8:10
в Іс 3:26
г Зх 1:15
д 2Хр 36:15, 16
Не 9:33
Дн 9:7, 16
е Єр 39:9
Єр 52:30

Вона змушена жити серед інших народів^а і не знаходить собі спокою.

Усі переслідувачі наздогнали її в час лиха.

☞ [d'alem]

- 4** Дороги Сіону поринули в жалобу, бо ніхто не приходив на свято.^б

Усі його брами повалені,^в
священики зітхають.

Його незаймані дівчата* тужать, гірко і йому самому.

☞ [ze]

- 5** Вороги тепер його господарі*, супротивники його живуть безтурботно.^г

За численні переступи Єгова навів на нього смуток,^а

і його діти пішли в неволю перед ворогом.^е

1:4 *Або «молоді жінки». 1:5 *Букв. «голова».

† [vav]

6 Сіонська дочка втратила всю свою велич.^a

Князі її стали мов олені, що не знаходять собі пасовища.

Знесилені, вони йдуть перед гонителем.

† [zain]

7 Коли прийшло лихо і люди залишилися без даху над головою, єрусалимська дочка згадала все, що було цінне для неї з давніх-давен.^b

Коли її народ потрапив у руки ворога, ніхто не прийшов їй на допомогу.^b Супротивники побачили це і насміхалися* з її падіння.^c

‡ [xem]

8 Єрусалимська дочка скоїла тяжкий гріх^d

і тому стала огидною.

Усі, хто шанував її, ставляться до неї з презирством, бо побачили її наготу.^e

Та й сама вона стогне^e і відвертається засоромлена.

‡ [mem]

9 На подолі її шат – нечистота.

Вона не роздумувала про те, що її чекає.^ж

Її спіткало жакливе падіння, і немає в неї розрадника.

Єгова, подивись на моє нещастя, бо ворог мій дуже величається.^з

* [iod]

10 Ворог захопив усі її коштовності,^и

і бачить вона, як народи заходять у її святиню,^и ті, кому ти заборонив входи́ти у твій збір.

РОЗД. 1

a Єз 24:21

б 1Цр 10:27

в Єр 52:4

г Пс 137:7
Пл 2:16д Іс 1:4
Іс 59:2
Єз 22:4e Єр 13:22
Єз 23:29

e Єр 4:31

ж Єр 8:7

з Єр 50:29

и Єр 52:17, 19
Дн 1:1, 2i 2Хр 36:17, 18
Пс 74:7
Єр 52:13

Друга кол.

a Єр 38:9
Єр 52:6
Пл 2:12
Пл 4:4

б Єр 21:7

в Пс 102:3

г Ль 26:37
Єз 11:9

д 2Цр 24:14, 15

e 2Хр 36:17

e Об 14:19
Об 19:15

‡ [kaf]

11 Увесь народ її зітхає, шукає він хліба.^a

Коштовності свої він міняє на харчі, лише щоб вижити*.

Подивись, Єгово, і побач, що я стала мов якась нікчемна жінка^б.

‡ [lamed]

12 Хіба вам байдуже, усі ви, хто проходить дорогою? Гляньте, подивіться!

Чи хтось зазнає такого сильного болю, як я?

Цим болем Єгова завдав мені страждання в день свого палючого гніву.^б

‡ [mem]

13 З височини він послав вогонь у мої кістки^в і подолав кожну з них.

Для моїх ніг він наставив тенета і змусив мене повернути назад.

Він спустошив мене, і я хвора весь день.

‡ [nun]

14 Мої переступи прив'язані до моєї шиї, наче ярмо. Він зв'язав їх своєю рукою.

Вони тяжіють на моїй шиї, і сили покинули мене!

Єгова віддав мене в руки ворогів, яким я не можу чинити опір.^г

‡ [samekh]

15 Єгова повалив усіх моїх сильних,^д

він скликав проти мене громаду, щоб погубити моїх юнаків.^е

Єгова топтав виноград у давильні^е незайманої Юдиної дочки.

1:11 * Або «щоб відновити душу». ^ж Уособлення Єрусалима.

1:7 * Або «злораділи».

У [dín]

- 16 Через усе це я ридаю,^а мої очі заливаються слізьми, бо далеко від мене розрадінок, який відсвіжив би мене*.
Мої сини розбиті, а ворог переміг.

Д [me]

- 17 Сіонська дочка простягає руки,^б але розрадінок немає.

Усім сусідам Якова Єгова звелів стати його ворогами,^в

і Єрусалим став для них огидним.^г

З [цаде]

- 18 Єгова праведний,^а а я збунтувалася проти його наказів*.^б

Слухайте, всі народи, і подивіться на моє страждання.

Мої незаймані дівчата^в і юнаки пішли в неволю.^г

Р [коф]

- 19 Я кликала коханців своїх, але вони зрадили мене.^ж
Мої священники і старійшини повмирали в місті, шукаючи харчів, щоб вижити*.^з

Т [реш]

- 20 Поглянь, Єгово, я тяжко страждаю.
Усе в мені* стискається. Моє серце мучиться, бо я дуже збунтувалася.^в
Надворі меч позбавляє батьків їхніх дітей,^г в домах панує смерть.

У [uín]

- 21 Люди чують мої зітхання, але я не маю розрадінок.

1:16 *Або «мою душу». 1:18 *Букв. «уст». ^вАбо «молоді жінки». 1:19 *Або «щоб відновити душу». 1:20 *Букв. «нутроці».

РОЗД. 1

а Єр 31:15
б Єр 4:31
в Пв 28:49
2Лр 24:1, 2
2Лр 25:1
г Пн 1:8
д Не 9:33
Дн 9:7
е 1См 12:14, 15
е Пв 28:32
ж Єр 30:14
з 2Лр 25:3
Єр 38:9
и Пс 107:11
Іс 1:2
Іс 63:10
і Пв 32:25
Єр 15:2

Друга кол.

а Єз 25:6, 7
Ов 12
б Іс 13:19
Єр 25:12–14
Йлн 3:19
в Пс 137:8, 9
Іс 51:22, 23
г Єр 51:35

РОЗД. 2

д Пн 2:15
е 1Хр 28:2
Пс 132:7
Іс 60:13
е Пв 28:52
Мхв 5:11
ж Єз 21:26, 27
з Іс 39:7
Іс 43:28
и Пс 74:10, 11
і Пс 32:22
Іс 42:25
Єр 7:20

к Пв 28:63
Іс 63:10
Єр 21:5

ПЛАЧ ЄРЕМІЇ 1:16 – 2:4

Усі вороги чують про моє лихо.

Вони радіють, що ти спрорвадив його.^а

Але від тебе прийде день, про який ти звіщав,^б і з ними станеться те саме, що зі мною.^в

П [тав]

- 22 Хай усе їхнє зло з'явиться перед твоїми очима. Покарай їх,^г

як ти покарав мене за всі мої переступи.

Я безупинно зітхаю, і крається серце моє.

Ѕ [длеф]

- 2 Як же розгнівався Єгова! У своєму гніві він закрив хмарою сіонську дочку.

Красу Ізраїля він скинув з неба на землю,^а

у день гніву не згадав про підніжок своїх ніг.^б

Б [бет]

- 2 Єгова пожер оселі Якова і жодної з них не пошкодував.

Розлютившись, він зруйнував укріплення Юдиної дочки.^в

Він зрівняв з землею, осквернив царство^ж і князів.^з

Л [гімел]

- 3 Він розпалився гнівом і знищив усю силу* Ізраїля.

Він відвів свою праву руку, коли ворог прийшов,^в

його гнів палав у краю Якова, наче вогонь, що пожирає все довкола.^г

Т [далет]

- 4 Він напнув* свій лук, наче ворог, і напружив праву руку, наче супротивник.^к

2:3 *Букв. «кожен рік». 2:4 *Букв. «наступив на».

Він повбивав усіх,^а хто миловав око.

На намет сіонської дочки він вилив свій гнів,^б як вогонь.^в

† [ze]

- 5** Єгова став для нас мов ворог,^г він пожер Ізраїля. Пожер він усі його башти, зруйнував усі його укріплення.
- У Юдиній дочці він множить жалобу й голосіння.
- † [vae]
- 6** Він розвалив свій намет,^д як звичайний курінь у саду, і поклав край* своєму святу.^е

Єгова зробив так, що на Сіоні забули про свято і суботу.

У палючому гніві він не зважає ні на царя, ні на священника.^е

† [zain]

- 7** Єгова відкинув свій жертовник, знехтував своєю святиною.^ж
- Стіни укріплених башт сіонської дочки він віддав у руки ворогів,^з і вони здійняли крик у домі Єгови,^и немовби святкового дня.

† [xem]

- 8** Єгова постановив зруйнувати мур сіонської дочки.^и Він простягнув мірильний шнур^к і не стримав своєї руки від того, щоб нищити*. Він зробив так, що вал і мур поринули в жалобу, вони разом ослабли.

2:6 *Або «знищив». 2:8 *Букв. «від глиняння».

РОЗД. 2

а 2Цр 25:21

б Єр 10:20

в Єр 4:4

г Єр 30:14

д 2Цр 25:8, 9
2Хр 36:19
Іс 63:18
Іс 64:11

е Пл 1:4

є Єр 52:24, 27

ж Лв 26:31
Єр 26:6
Єр 52:12, 13
Єз 24:21
Мих 3:12

з 2Хр 36:19

и Пс 74:4

і 2Цр 25:10
Єр 39:8

к 2Цр 21:13
Іс 28:17

Друга кол.

а Не 1:3
Єр 14:2

б Пс 28:15, 36
2Цр 24:15
2Цр 25:7
Пл 4:20
Єз 12:13
Дн 1:3, 6

в Пс 74:9
Єр 23:16
Єз 7:26

г Іс 3:26

д Єр 6:26
Єз 7:18

е Пл 3:48

є Єр 14:17

ж Єр 11:22
Пл 2:19
Пл 4:4

з Пс 28:49, 51
2Цр 25:3
Іс 3:1
Єр 18:21

и Єр 14:17
Дн 9:12

і Єр 30:12

† [met]

- 9** Її брами погрузили в землі.^а Він поламав, розтрощив їхні засуви.
- Її цар з князями блукає поміж народами.^б
- Немає закону*, навіть пророки її не бачать видінь від Єгови.^в

† [aod]

- 10** Старійшини сіонської дочки сидять на землі і мовчать.^г
- Вони посилають свої голони порохом і одягають мішковину.^д

А ерусалимські дівчата нахилили голови аж до землі.

† [kaф]

- 11** Я виплакав усі очі.^е Усе в мені* стискається. Печінка моя виливається на землю, бо дочка^є мого народу повалена^е і на міських площах мліють діти й немовлята.^ж

† [lamed]

- 12** Вони питають своїх матерів: «Де хліб і вино?»^з — бо мліють вони на міських площах, мов поранені, і їхнє життя* згасає на руках у матерів.

† [mem]

- 13** Що наведу тобі як приклад? До чого уподібно тебе, дочко ерусалимська? До чого прирівняю, аби потішити тебе, дівчино, дочко сіонська? Твоя рана велика, як море.^и Хто зцілить тебе?^и

2:9 *Або «навчання». 2:11 *Букв. «нутрощі». *Поетичне уособлення; можливо, для вираження жалю або співчуття. 2:12 *Або «душа».

י [יחזק]

14 Пророки твої розповідали тобі марні та порожні видіння.^a

Вони не виявляли твоєї провини, хоч це могло б урятувати тебе від полону.^b

А натомість вони передавали тобі марні та оманливі звістки.^c

ס [סאמח]

15 Усі, хто проходить дорогою повз тебе, зневажливо плескають у долоні.^d Вони здивовано присвистують^e і хитають головами, дивлячись на ерусалимську дочку, та говорять:

«Хіба не про це місто казали: «Його краса досконала, воно — радість усієї землі?»»^e

פ [פח]

16 Усі твої вороги роззявляють на тебе рот. Вони присвистують і скрегочуть зубами, кажучи: «Ми пожерли її!»^c

Це той день, якого ми чекали!^ж Він прийшов, ми його побачили!»^з

צ [צח]

17 Єгова здійснив те, що задумав;^и він виконав слово,^й яке прорік у давні часи,^к зруйнував і не мав співчуття.^л

Він дозволив ворогові triumфувати над тобою і звеличив силу* твоїх супротивників.

ק [קח]

18 Серце людей волає до Єгови, о муре сіонської дочки!
День і ніч проливай потіом слюзи.

2:17 * Букв. «ріг».

РОЗД. 2

а Єр 2:8
Єр 27:14
Єз 13:2,3

б Єр 23:14

в Єр 23:32
Єр 27:9
Мих 3:5
Сф 3:4

г Єз 25:2,6

д 1Цр 9:8
Єр 25:9

е Пс 48:2
Єз 16:14

є Єр 51:34

ж Мих 4:11

з Ов 13

и Єр 18:11
Мих 2:3

й 2Цр 23:27

к Ль 26:14,17
Пв 28:15

л Єз 5:11

Друга кол.

а Іс 51:20
Пл 4:9
Єз 5:16

б Ль 26:29
Пв 28:53
Єр 19:9
Пл 4:10
Єз 5:10

в Єз 9:6,7

г Пв 28:49,50
2Хр 36:17

д Єр 9:21
Єр 18:21

е Єр 13:14
Єр 21:7
Пл 3:43
Єз 5:11
Єз 9:6

є Пв 16:16

ж Сф 1:18

з Пв 28:18

РОЗД. 3

и Пв 28:15,29
Єр 13:16

ПЛАЧ ЄРЕМІЇ 2:14 – 3:2

Не давай собі спокою, не давай своїм очам* перепочинку.

ץ [כוף]

19 Встань! Ридай уночі, коли починаються сторожі. Виливай своє серце перед обличчям Єгови, як воду. Піднеси руки, молячись про життя* своїх дітей, які мліють з голоду на розі кожної вулиці^a.

ך [רעו]

20 Поглянь, Єгово, подивись на свій народ, який ти так суворо покарав. Хіба жінки мають їсти своє потомство*, дітей, яких вони виносили?^b Хіба у святині Єгови мають убивати священників і пророків?^в

ש [שין]

21 Хлопець і старий лежать на землі посеред вулиці.^г Мої незаймані дівчата* і юнаки попадали від меча.^d

Ти погубив у день свого гніву, ти винищив і не мав співчуття.^e

ט [טאב]

22 Немов на свято,^є ти скликаєш жахи звідусіль. У день люті Єгови ніхто не втік, ніхто не вцілів.^ж Мій ворог знищив тих, кого я народила* і виховала.^з

נ [נלעף]

3 Я чоловік, який зазнав страждань від палиці його люті.

2 Він вигнав мене і змушує ходити в темряві, а не у світлі.^и

2:18 * Букв. «дочці твого ока». 2:19 * Або «душі». * Букв. «в голові всіх вулиць». 2:20 * Або «плід». 2:21 * Або «молоді жінки». 2:22 * Або «народила здоровими».

3 Увесь день він знову і знову простягає на мене свою руку.^а

⌌ [bet]

4 Він виснажив моє тіло і шкіру, поламав мої кістки.

5 Він узяв мене в облогу, оточив гіркою отрутою^б і нещастями.

6 Він змусив мене сидіти в темному місці, немов людину, що давно померла.

⌌ [gimel]

7 Загородив він мене кам'яним муром, щоб я не вийшов.

Він закував мене у важкі мідяні кайдани.^в

8 І, коли я у відчаї кличу на поміч, він відкидає* мою молитву.^г

9 Він перегордив мої дороги витесаним камінням і викривив стежки.^д

⌌ [daleth]

10 Він підстерігає мене, як у засідці ведмідь, як лев у сховку.^е

11 Він зіпхнув мене з дороги і розірвав на шматки*, він спустошив мене.^є

12 Свій лук він напнув* і на мене націлює стріли свої.

⌌ [ze]

13 Він пронизав мої нирки стрілами* свого сагайдака.

14 Я став посміховиськом для всіх людей, цілий день вони співають про мене глумливо пісню.

15 Він досита нагодував мене гіркотою, напоїв мене полином.^ж

3:8 *Або «ставити перешкоду для; не допускає». 3:11 *Або, можливо, «робить мене неродючим». 3:12 *Бук. «наступив на». 3:13 *Букв. «синами».

РОЗД. 3

а Іс 63:10

б Єр 8:14
Єр 9:15
Пл 3:19

в Єр 39:7

г Пс 80:4
Пс 102:2
Іс 1:15
Мих 3:4

д Іс 63:17

е Йв 38:39,40
Ос 5:14
Ам 5:18,19

є Єр 6:8
Єр 32:43

ж Єр 9:15
Єр 23:15

Друга кол.

а Пс 102:9
Єр 6:26

б Не 9:32
Пс 137:1

в Єр 9:15
Пл 3:5

г Пс 113:5–7

д Пс 130:6–8
Мих 7:7

е Езд 9:8

є Не 9:31
Єр 30:11
Мих 7:18

ж Пс 30:5

з Пв 32:4
Пс 36:5

и Пс 16:5
Пс 73:26
Пс 142:5

і Пс 130:6–8

к Пс 25:3
Пс 130:5
Іс 25:9
Іс 30:18
Мих 7:7

л 1Хр 28:9
Іс 26:9
Сф 2:3

м Пс 37:7

н Пс 116:6

о Пс 119:71

л Пс 39:8,9
Пл 3:39

† [vav]

16 Він ламає мої зуби гравієм, він повалив мене в попіл.^а

17 Ти відібрав у мене* спокій. Я вже забув, що таке добро.

18 І я говорю: «Зникла моя велич, згасла моя надія на Єгова».

† [zayin]

19 Згадай про нещастя моє, про мою безпритульність,^б про полин і гірку отруту.^в

20 Ти* неодмінно згадаєш і низько схилишся наді мною.^г

21 Я згадую це в серці своєму. Тому я з готовністю буду чекати.^д

⌌ [chet]

22 Завдяки відданій любові Єгови ми не загинули,^е бо його милосердю немає кінця.^є

23 Він щоранку зливає своє милосердя,^ж вірність його безмежна.^з

24 «Єгова – моя частка,^и – сказав я*, – тому я з готовністю буду чекати його».^і

⌌ [met]

25 Добрий Єгова до того, хто надіється на нього,^к до того*, хто шукає його.^л

26 Добре, коли людина безмовно чекає*^м спасіння, яке дасть Єгова.^н

27 Добре для людини, коли вона несе своє ярмо в молодості.^о

* [vav]

28 Нехай вона сидить самотньо і мовчить, коли Він кладе його на неї.^п

3:17 *Або «моєї душі». 3:20 *Або «твоя душа». 3:24 *Або «каже моя душа». 3:25 *Або «душі». 3:26 *Або «чекає терпеливо».

29 Нехай ляже у порох долилиць,^a може, є ще якась надія.^b

30 Нехай підставить щоку тому, хто б'є, хай спізнає зневагу сповна.

☞ [каф]

31 Бо Єгова не відкине нас навічно.^a

32 Він завдав смутку, але змилює серце, адже віддана любов його велика.^г

33 Бо йому не до серця завдавати страждання чи засмучувати людських синів.^a

↳ [ламед]

34 І, коли всіх в'язнів землі топчуть під ногами,^e

35 коли людині відмовляють у справедливості перед лицем Всевишнього,^e

36 коли в суді несправедливо вирішують справу людини, Єгова цього не схвалює.

☞ [лем]

37 Хіба чиєсь слово може виконатись, якщо Єгова не наказував цьому статись?

38 З уст Всевишнього не виходить лихо й добро одночасно.

39 Навіщо людина жива нарікає на наслідки свого гріха?^ж

☞ [нун]

40 Перевірмо свої дороги і дослідімо їх,^з повернімося до Єгови.^и

41 Зі щирим серцем звернімося до небесного Богаⁱ і піднесімо до нього руки, кажучи:

42 «Ми вчинили переступ, ми збунтувалися,^к і ти не простиш.^л

РОЗД. 3

a Єз 16:63

б Йл 2:12–14

в Єр 3:12

Єр 31:37

Єр 32:40

Мих 7:18

г Пс 30:5

Пс 103:9, 11

Іс 54:7

Єр 31:20

д Іс 55:7

Єз 33:11

2Пт 3:9

е Пс 102:19, 20

є Пс 12:5

Пр 17:15

ж Пс 103:10

Мих 7:9

з Ор 1:5

и Пв 4:30

Іс 55:7

Йл 2:13

i Пв 4:29

2Хр 7:14

2Хр 34:27

к Не 9:26

л 2Лр 24:3, 4

Дн 9:5, 12

Друга кол.

a Пр 15:8

б Пв 4:26

Пл 2:2

Єз 9:4

в Пс 80:4

Пр 15:29

Пр 28:9

Іс 1:15

Мих 3:4

Зк 7:13

г Пл 2:16

д Пв 28:66, 67

є Іс 51:19

Єр 4:6

є Єр 9:1

ж Єр 14:17

Пл 1:16

з Пс 80:14

Пс 102:19–21

Іс 63:15

и Єр 11:22

i Пс 130:1

Йн 2:1, 2

☞ [сá.лех]

43 Ти закрився від нас гнівом.^a Ти переслідував, убивав нас і не мав співчуття.^b

44 Ти закрився великою хмарою, щоб до тебе не доходили наші молитви.^в

45 Ти робиш нас сміттям і не-потребом серед народів».

☞ [лє]

46 Усі наші вороги роззявляють на нас рот.^г

47 Жаж і пастки,^a спустошення і падіння — це жереб наш.^є

48 Через падіння дочки мого народу з очей моїх сльози льються потоком.^є

☞ [á.н]

49 Мої очі безупинно заливаються слізьми і не заспокоюються,^ж

50 поки Єгова не подивиться з неба і не побачить усього цього.^з

51 Мої очі засмучують мене*, коли бачать усіх дочок мого міста.^и

☞ [цадє]

52 Вороги без причини полювали на мене, як на птаха.

53 Моє життя вони погубили в ямі, кидали в мене камінням.

54 Води піднялися вище від моєї голови, і я сказав: «Мені кінець!»

☞ [коф]

55 Єгово, з глибокої ями я кликав твоє ім'я.ⁱ

56 Почуй мій голос, не затуляй свого вуха, коли я благаю тебе про допомогу, про порятунок.

57 У день, коли я кликав тебе, ти наблизився і сказав: «Не бійся».

3:51 * Або «мою душу».

⌚ [resh]

- 58 Єгово, ти виступив на мій захист*, викупив моє життя.^a
- 59 Ти бачив, Єгово, як кривдили мене, тож, будь ласка, справедливо розсуди мою справу.^b
- 60 Ти бачив, як вони мстилися мені, як замишляли зло проти мене.

⌚ [sin або uin]

- 61 Єгово, ти чув, як вони глузували з мене, як замишляли зло проти мене,^a
- 62 ти чув слова моїх противників, чув, як вони шептались про мене цілий день.
- 63 Подивись на них: чи вони сидять, чи стоять – все співають про мене глумливі пісні.

⌚ [mas]

- 64 Єгово, ти відплатиш їм за їхні вчинки.
- 65 Ти дозволиш, щоб їхнє серце стало впертим, ти пошлеш на них прокляття.
- 66 Ти будеш переслідувати їх у своєму гніві та вигубиш їх з-під своїх небес, Єгово.

⌚ [aleph]

- 4** Як же потьмяніло блискуче золото, золото щире!^g Святе каміння^a лежить розкидане на розі кожної вулиці*!^e

⌚ [bet]

- 2 А коштовні сиюні Сіону, які були як* очищене золото, тепер не цінніші за глиняні глеки, зроблені рукою гончаря!

3:58 *Або «на захист судових справ моєї душі». 4:1 *Букв. «в голові всіх вулиць». 4:2 *Або «такі ж дорогоцінні, як».

РОЗД. 3

a Єр 50:34

b Єр 51:36, 37

v Пс 74:18

РОЗД. 4

г 1Цр 6:22

д 1Цр 5:17

1Цр 7:9–12

e Єр 52:12, 13

Друга кол.

a Лв 26:29

Пв 28:53–57

Єр 19:9

Пл 4:10

b Йв 39:14–16

v Пл 1:11

Пл 2:11, 12

г Єр 52:6

д Ам 6:4, 7

e Єр 6:2, 26

e Єз 16:48

ж Бт 19:24, 25

Дн 9:12

з Чс 6:2

и Пс 102:5

i Єр 29:17

Єр 38:2

⌚ [gimel]

- 3 Навіть шакали підставляють соскі, щоб нагодувати своїх малят, а дочка народу мого стала жорстокою,^a як страуси в пустелі.^b

⌚ [daleth]

- 4 Від спраги язик у немовлят прилипає до піднебіння. Діти просять хліба,^a але ніхто не дає.^г

⌚ [ze]

- 5 Ті, хто їв ласощі, лежать на вулицях, помираючи від голоду*.^a Ті, хто з дитинства одягався в пурпур,^e обіймають купи попелу.

⌚ [vav]

- 6 Покарання* дочки мого народу більше від покарання за гріх Содом,^e який зазнав знищення в одну мить, і ніхто не подав йому руки.^ж

⌚ [zain]

- 7 Її назореї^a були чистіші від снігу, біліші від молока. Вони були рум'яніші, ніж корали, і блищали, як сапфір.

⌚ [xet]

- 8 Вони стали чорніші від сажі*. На вулицях їх не впізнають. Шкіра їхня зморщилась на кістках,^и стала мов сухе дерево.

⌚ [met]

- 9 Ліпше було тим, хто гине від меча, ніж тим, хто помирав від голоду,ⁱ бо вони, немов поранені, чахнули від нестачі плодів поля.

4:5 *Букв. «покинуті». 4:6 *Букв. «провина». 4:8 *Букв. «чорноти».

⚭ [аод]

10 Жінки, які колись були співчутливі, своїми ж руками варили власних дітей.^а

Діти стали поживою у час падіння дочки мого народу.^б

⚭ [каф]

11 Єгова вилив свою лютю, вилив свій палючий гнів.^в Він запалив на Сіоні вогонь, який пожирає його підвалини.^г

⚭ [ламед]

12 Царі землі й усі її жителі не вірили, що в брами Єрусалима ввійде противник і ворог.^д

⚭ [мел]

13 Усе це сталося через гріхи його пророків і провини священників,^е які проливали в ньому кров праведників.^є

⚭ [нун]

14 Вони сліпо блукають^ж по вулицях. Вони заплямовані кров'ю,^з і тому ніхто не може торкнутися їхнього одягу.

⚭ [самех]

15 «Нечисті, геть звідси! — кричать до них. — Геть звідси, геть! Не торкайтеся до нас!»

Вони стали бездомними і тепер блукають. Серед народів кажуть: «Вони не можуть залишитись тут з нами».^и

⚭ [ме]

16 Сам Єгова розпорошив їх.^і Він уже не подивиться на них схвально.

Люди не поважатимуть священників,^к не шануватимуть старійшин».^л

РОЗД. 4

а Ль 26:29
Пл 2:20
Пл 4:3
б Пв 28:54–57
в Єр 6:11
Єр 7:20
Єз 22:31
г Пв 32:22
2Цр 25:9, 10
д Пв 29:24
1Цр 9:8
е Єр 5:31
Єр 14:14
Мих 3:11
Сф 3:4
є Єр 26:8
Мт 23:31
Дії 7:52
ж Пв 28:28
Сф 1:17
з Іс 1:15
Єр 2:34
и Пв 28:25, 65
і Ль 26:33
Пв 28:64
Єр 24:9
к 2Цр 25:18, 21
л Пл 5:12
Єз 9:6

Друга кол.

а Пл 1:19
б Єр 37:7
Єз 29:6
в 2Цр 25:5
Пл 3:52
г Пв 28:49, 50
Іс 5:26
Єр 4:13
Ав 1:8
д Єр 37:1
е 2Цр 25:5, 6
Єр 39:5
є Пс 137:7
Ов 12
ж Єр 25:17, 20
Ов 16
з Єр 49:10, 12
и Ль 26:44
Іс 52:1
Іс 60:18
і Іс 34:5
Єз 25:13
Єз 35:15
Ам 1:11
Ов 13

РОЗД. 5

к Пс 79:4
Пл 2:15

⚭ [атн]

17 Наші очі уже втомилися, даремно чекаючи допомоги.^а

Ми дивилися і сподівались на допомогу від народу, який не міг нас урятувати.^б

⚭ [цаде]

18 Вони підстерігали нас на кожному кроці,^в щоб ми не ходили по наших ринкових площах.

Наш кінець наблизився, дні наші минули, бо нам прийшов кінець.

⚭ [коф]

19 Гонителі наші були швидші від орлів у небі.^г

Вони гналися за нами по горах, чатували на нас у пустелі.

⚭ [реш]

20 Помазанця Єгови^а — повітря, яким ми дихаємо, — вони схопили і вкинули до великої ями.^є

Про нього ми казали: «У його тіні ми житимемо серед народів».

⚭ [сін]

21 Тішся й радій, едѳмська дочко,^є що живеш у краї Уц. Ця чаша дійде і до тебе.^ж

Ти сп'янієш і відкриєш свою наготу.^з

⚭ [мав]

22 Сіонська дочко! Надійшов кінець покаранню за твою провину.

Він більше не забере тебе у вигнання.^и

Але він зверне увагу на твою провину, едѳмська дочко, він відкриє твої гріхи.^і

5 Згадай, Єгово, що з нами сталося.

Подивись і побач, як нас зневажають.^к

- 2** Наша спадщина дісталася незнайомцям, а доми — чужинцям.^а
- 3** Ми наче сироти, які не мають батька. Наші матері — немов ті вдови.^б
- 4** Своєю водою ми п'ємо за грішів та змушені платити за власні дрова.
- 5** Вороги вже наздоганяють нас.
Ми знесилені, але нам не дають перепочити.^г
- 6** Ми простягаємо руки до Єгипту^д й Ассирії^е і просимо хліба.
- 7** Наші прабатьки згрішили. Їх уже нема, а ми повинні нести їхні провини.
- 8** Слуги тепер панують над нами, і немає кому вирвати нас з їхніх рук.
- 9** Ми здобуваємо хліб, наражаючи своє життя* на небезпеку,^е бо в пустелі нам загрожує меч.
- 10** Від нестерпного голоду наша шкіра пашить, немов піч.^ж
- 11** Жінок безчестили* на Сіоні і дівчат — у містах Юди.^з
-
- 5:9** *Або «душу». **5:11** *Або «гвалтували».
- РОЗД. 5**
а Пв 28:30
Пс 79:1
Єр 6:12
Сф 1:13
б Вк 22:24
Єр 18:21
в Пв 28:15, 48
Іс 3:1
Єз 4:11, 16
г Пв 28:65
д Іс 30:2
Єр 44:12
Єз 17:17, 18
е 2Хр 28:16
Єр 2:18, 36
є Єз 4:10
ж 2Цр 25:3
Пл 4:8
з Пв 28:30
- Друга кол.**
а Єр 39:6
б Іс 47:6
Єр 6:11
Пл 4:16
в ІсН 20:4
г Єр 25:10
д Ам 8:10
є Пл 1:22
є Пв 28:65
ж Єр 26:18
з Пс 102:12
Пс 145:13
Пс 146:10
и Пс 79:5
Єр 14:19
і Пв 4:30
Пс 80:3
Пс 85:4
Єр 31:18
к Єр 33:13
л Пв 28:15
- 12** Князів підвішували за руку;^а старійшин не шанували.^б
- 13** Юнаки носять жорна, а хлопці спотикаються, несучи важкі дрова.
- 14** Старійшини вже не сидять при брамах,^в і юнаки не грають на музичних інструментах.^г
- 15** Наше серце вже не радіє, а танці наші перетворилися на жалобу.^д
- 16** З нашої голови впала корона. Горе нам, бо ми згрішили!
- 17** Тому серце наше крається^е і в очах нам потемніло,^е
- 18** адже гора Сіон спустошена,^ж тепер по ній бродять лисиці.
- 19** А ти, Єгово, сидітимеш на своєму престолі вічно, твій престол — з покоління в покоління.^з
- 20** Чому ж ти назавжди забув про нас? Чому покинув нас так надовго?^и
- 21** Поверни нас, Єгово, до себе, і ми відразу прийдемо.^і
Нехай усе буде так, як колись.^к
- 22** Але ти цілком нас відкинув. Ти і далі сильно гніваєшся на нас.^л

КНИГА ЄЗЕКІЇЛЯ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Єзекііль у Вавилоні бачить видіння від Бога (1–3) Видіння небесної коліснички Єгови (4–28) Буйний вітер, хмара і вогонь (4) Чотири живі істоти (5–14) Чотири колеса (15–21)	Платформа, що виблискує, як лід (22–24) Престол Єгови (25–28) 2 Єзекіїля призначено пророком (1–10) «Чи будуть слухати тебе, чи ні» (5) Сувій з жалобними піснями (9, 10)

- 3 Єзекіїл має з'їсти сувій (1–15)
Єзекіїл буде вартовим для народу (16–27)
Плату за кров вимагатимуть від недбалого вартового (18–21)
- 4 Символічне зображення облоги Єрусалима (1–17)
Єзекіїл нестиме провину 390 днів і 40 днів (4–7)
- 5 Символічне зображення падіння Єрусалима (1–17)
Пророк ділить зголене волосся на три частини (1–4)
Єрусалим гірший від інших народів (7–9)
Три види покарання бунтівників (12)
- 6 Пророцтво про гори Ізраїля (1–14)
Гидкі ідоли будуть принижені (4–6)
«Ви будете змушені визнати, що я — Єгова» (7)
- 7 Прийшов кінець (1–27)
Небувале лихо (5)
Гроші повикидають на вулиці (19)
Храм буде осквернений (22)
- 8 У видінні Єзекіїл перенесений до Єрусалима (1–4)
У храмі чинять гидоту (5–18)
Жінки оплакують Таммуза (14)
Чоловіки поклоняються сонцю (16)
- 9 Шість виконавців вироку і чоловік з писарським приладдям (1–11)
«Почніть від моєї святині» (6)
- 10 Наказ взяти вогонь, який горить між колесами (1–8)
Опис херувимів і коліс (9–17)
Божа слава відійшла від храму (18–22)
- 11 Бог засуджує князів, що чинять зло (1–13)
Місто порівнюється з казаном (3–12)
Обітниця про повернення народу (14–21)
«Новий дух» (19)
Божа слава покидає Єрусалим (22, 23)
У видінні Єзекіїл повертається в Халдею (24, 25)
- 12 Вчинки, які символізували майбутнє вигнання (1–20)
«Збери речі, щоб іти у вигнання» (1–7)
- Провідник вийде з міста у темряві (8–16)
«Іж свій хліб з тремтінням і пий воду з тривогою» (17–20)
Неправдиві слова не сповняться (21–28)
«Не відкладеться сповнення жодного з моїх слів» (28)
- 13 Пророцтво про лжепророків (1–16)
Покрита вапном стіна впаде (10–12)
Пророцтво про лжепророчиць (17–23)
- 14 Бог засуджує ідолопоклонників (1–11)
Знищення Єрусалима неминуче (12–23)
Праведні Ной, Даниїл і Йов (14, 20)
- 15 Єрусалим — ні на що не придатний виноград (1–8)
- 16 Божа любов до Єрусалима (1–63)
Єрусалим — покинуте дитя (1–7)
Бог оздоблює її прикрасами і укладає з нею шлюбну угоду (8–14)
Вона стає невірною (15–34)
Покарання за перелюб (35–43)
Порівнюється з Самарією і Содомом (44–58)
Бог пам'ятає свою угоду (59–63)
- 17 Загадка про двох орлів і виноградну лозу (1–21)
Нижній пагін стане величним кедром (22–24)
- 18 Кожен відповідатиме за свої власні гріхи (1–32)
Душа, яка грішить, помре (4)
Син не буде відповідати за гріх батька (19, 20)
«Хіба ж мені приємна смерть грішника?» (23)
Покаяння веде до життя (27, 28)
- 19 Жалобна пісня про ізраїльських провідників (1–14)
- 20 Історія бунту ізраїльтян (1–32)
Обітниця про повернення Ізраїля (33–44)
Пророцтво про південь (45–49)
- 21 Бог витягнув меч для виконання присуду (1–17)
Вавилонський цар нападе на Єрусалим (18–24)

- Неправедний провідник Ізраїля
покараний (25–27)
«Скинь корону» (26)
«Поки не прийде той, хто має на
неї законне право» (27)
- Меч обернутий проти аммонітян
(28–32)
- 22 Єрусалим — місто, винне
у кровопролитті (1–16)
Ізраїль — наче нічого не вартий
шлак (17–22)
Бог засуджує провідників і народ
Ізраїля (23–31)
- 23 Дві невірні сестри (1–49)
Огола з Ассирією (5–10)
Оголіва з Вавилоном і Єгиптом
(11–35)
Дві сестри будуть покарані (36–49)
- 24 Єрусалим — іржавий казан (1–14)
Смерть дружини Езекиїля —
знак (15–27)
- 25 Пророцтво про аммонітян (1–7)
Пророцтво про Моав (8–11)
Пророцтво про Едом (12–14)
Пророцтво про філістимлян (15–17)
- 26 Пророцтво про Тир (1–21)
«Місце для просушування
неводів» (5, 14)
Каміння і ґрунт вкинуті в воду (12)
- 27 Жалобна пісня про Тир — корабель,
що тоне (1–36)
- 28 Пророцтво про царя Тира (1–10)
«Я — бог» (2, 9)
Жалобна пісня про царя Тира (11–19)
«Перебував ти в Едемі» (13)
«Помазаний херувим, захисник» (14)
«Знайшлася в тобі неправедність»
(15)
Пророцтво про Сидон (20–24)
Ізраїль повернеться у край (25, 26)
- 29 Пророцтво про фараона (1–16)
Єгипет відданий Вавилону як
винагорода (17–21)
- 30 Пророцтво про Єгипет (1–19)
Передречено напад
Навуходоносора (10)
Могутності фараона покладено
край (20–26)
- 31 Падіння Єгипту, високого кедра (1–18)
- 32 Жалобна пісня про фараона
і Єгипет (1–16)
Єгипет буде похований
з необрізаними (17–32)
- 33 Обов'язки вартового (1–20)
Новина про падіння Єрусалима (21, 22)
Звістка мешканцям руйн (23–29)
Народ не буде виконувати слово
Єгови (30–33)
Езекиїль — «наче пісня про
коханья» (32)
«Серед них був пророк» (33)
- 34 Пророцтво про пастирів Ізраїля (1–10)
Єгова дбатиме про своїх овець (11–31)
«Мій слуга Давид» буде пасти їх (23)
«Угода про мир» (25)
- 35 Пророцтво про гористий Сеїр (1–15)
- 36 Пророцтво про гори Ізраїля (1–15)
Ізраїль повернеться (16–38)
«Я освячу своє величне ім'я» (23)
«Наче Едемський сад» (35)
- 37 Видіння долини, повної сухих
кісток (1–14)
«Приклади палицю до палиці» (15–28)
Один народ під правлінням
одного царя (22)
Вічна угода про мир (26)
- 38 Напад Гога на Ізраїль (1–16)
Гнів Єгови запалас на Гога (17–23)
Народи «будуть змушені визнати,
що я — Єгова» (23)
- 39 Знищення Гога і його полчищ (1–10)
Поховання у долині Гамон-Гог (11–20)
Ізраїль повернеться у свій край (21–29)
Бог вилле свій дух на Ізраїль (29)
- 40 У видінні Езекиїль перенесений
в Ізраїль (1, 2)
Езекиїль бачить видіння храму (3, 4)
Подвір'я і брами (5–47)
Брама, звернена на схід (6–16)
Зовнішнє подвір'я; інші брами (17–26)
Внутрішнє подвір'я і брами (27–37)
Кімнати (38–46)
Жертовник (47)
Притвор храму (48, 49)
- 41 Зовнішня святиня (1–4)
Стіна і бічні кімнати (5–11)
Будинок на західному боці (12)

- Виміри споруд (13–15а)
Внутрішня святиня (15б–26)
- 42 Їдальні (1–14)
Виміри чотирьох боків храму (15–20)
- 43 Храм наповнився славою Єгови (1–12)
Жертовник (13–27)
- 44 Брама, звернена на схід, має залишатися зачищеною (1–3)
Вказівки стосовно чужинців (4–9)
Вказівки щодо левітів і священників (10–31)
- 45 Святий дар і місто (1–6)
Земля, відведена провіднику (7, 8)
Провідники мають бути чесними (9–12)
Дари, які приносять народ; провідник (13–25)
- 46 Жертви і приношення (1–15)
Власність провідника переходить у спадок його синам (16–18)
Місця, де будуть варити приношення (19–24)
- 47 Потік тече з-під храму (1–12)
Вода поступово стає глибшою (2–5)
Води Мертвого моря будуть зцілені (8–10)
Багністі місця не будуть зцілені (11)
Дерева з плодами для їжі і листям для зцілення (12)
Кордони краю (13–23)
- 48 Поділ краю (1–29)
12 брам міста (30–35)
Місто матиме назву «Єгова там» (35)

1 У 30-й рік, п'ятого дня четвертого місяця, коли я був серед вигнанців^а біля річки Кевар,^б відкрилося небо і я побачив видіння від Бога. **2** У п'ятий день того місяця – п'ятого року після вигнання царя Єгояхіна^в – **3** Єгова промовляв до мене, Єзекіїля*, сина священика Б'узі, у краю халдєїв,^г біля річки Кевар, і там на мені була рука Єгови.^д

4 Я побачив, що з півночі насувався буйний вітер,^е велика хмара і палахкотливий вогонь*.^в Хмара була оточена саявом, а посеред вогню виблискувало щось подібне до сплаву золота і срібла^ж.^з **5** Серед вогню було щось схоже на чотири живі істоти,^а які на вигляд були подібні до людини. **6** Кожна істота мала чотири обличчя і чотири крила.^б **7** Ноги їхні були рівні, а стопи – наче копита у теляти, які блищали, мов начищена

1:3 * Озн. «Бог зміцнює». 1:4 * Або «і блискавка». # Або «електруму».

РОЗД. 1

а 2Цр 24:12, 14

б Єз 3:15

в 2Хр 36:9, 10

г Єр 22:25

д Єз 3:14

е 1Цр 19:11

в Вх 19:18

Пс 97:2, 3

ж Єз 8:2

з Єз 10:9, 15

Об 4:6

и Іс 6:2

Єз 10:20, 21

Об 4:8

Друга кол.

а Дн 10:5, 6

б Єз 10:11, 15

в 2См 17:10

Пр 28:1

г Пр 14:4

д Йв 39:27, 29

Єз 10:14, 15

Об 4:7

е Іс 6:2

в Пс 103:20

Єв 1:7, 14

ж Дн 7:9, 10

мідь.^а **8** Під кожним з чотирьох крил в істот була людська рука; усі чотири істоти мали обличчя та крила. **9** Їхні крила торкалися одне одного. Кожна істота йшла прямо вперед, не повертаючись у своїй ході.^б

10 Їхні обличчя виглядали так: усі четверо мали обличчя людини, справа – обличчя лева,^в зліва – обличчя бика,^г і кожна істота теж мала обличчя орла.^д **11** Такими були їхні обличчя. Крила їхні здіймалися догори. Кожна істота мала два крила, які торкалися одне одного, і ще два крила, які закривали їхнє тіло.^е

12 Живі істоти йшли прямо вперед. Куди їх скеровував дух, туди вони йшли,^в не повертаючись у своїй ході. **13** Їхній вигляд нагадував розжарене вугілля. Між ними рухались туди-сюди подоби смолоскипів, і їхній вогонь був яскравий, а з вогню вилітали блискавки.^ж **14** Живі істоти

пересувалися вперед і назад, нагадуючи блискавки.

15 Я далі дивився на живих істот і побачив, що на землі поряд з ними – поряд з кожною живою істотою, яка мала по чотири обличчя,^а – було по одному колесу.^б **16** На вигляд колеса були як блискучий хризоліт, усі чотири колеса – однакові. А за будовою своєю кожне колесо виглядало так, наче всередині воно мало ще одне колесо*. **17** Коли вони рухалися, то могли, не повертаючи, йти у будь-який з чотирьох боків. **18** Їхні обіддя мали таку висоту, що викликали благоговійний страх. Обіддя чотирьох коліс були повні очей.^в **19** Коли живі істоти рухалися, разом з ними переміщалися й колеса, а коли істоти піднімалися з землі, то з ними вгору піднімалися й колеса.^г **20** Істоти йшли туди, куди їх скеровував дух, туди, куди дух ішов. Колеса піднімалися разом з живими істотами, бо дух, який керував істотами*, керував і колесами. **21** Коли рухалися живі істоти, рухалися й колеса, а коли вони зупинялися, зупинялись і колеса. Коли істоти піднімалися з землі, колеса піднімалися разом з ними, бо дух, який керував істотами, керував і колесами.

22 Над головами живих істот було щось подібне до платформи: вона виблискувала, як дивовижний лід, і простягалася над їхніми головами.^д **23** Під платформою їхні розправлені крила* торкалися од-

1:16 *Ймовірно, ці колеса мали однаковий діаметр і були розташовані під прямим кутом одне до одного. **1:20** *Букв. «дух живої істоти». **1:23** *Або, можливо, «їхні крила простягалися прямо».

РОЗД. 1

а Об 4:7

б Єз 10:9–13

в Пр 15:3

Зх 4:10

г Єз 10:15–17

д Єз 10:1

Друга кол.

а Пс 29:3

Єз 43:2

Об 14:2

б Вх 24:10

Пс 96:6

Єз 10:1

в 1Цр 22:19

Пс 99:1

Іс 6:1

Об 4:2

г Дн 7:9

д Єз 8:2

е Пв 4:24

Пс 104:1, 2

е Об 4:3

ж Вх 24:16, 17

Єз 8:4

РОЗД. 2

з Дн 10:11

и Єз 3:24

і 2Хр 36:15

Єз 33:7

к Іс 1:4

Єр 16:12

не одного. Кожна істота мала два крила, якими вона могла закривати своє тіло з одного боку, і два крила, якими вона могла закривати себе з іншого боку. **24** Я чув шум їхніх крил, він був подібний до шуму бурхливих вод, до голосу Всемогутнього.^а Коли істоти рухалися, я чув шум, подібний до шуму війська. Коли вони зупинялися, то опускали крила.

25 Над платформою, яка була над головами істот, лунав голос. (Коли істоти зупинялися, то опускали крила.) **26** Також над тією платформою було щось наче сапфір^б – подоба престолу,^в а на престолі був хтось схожий на людину.^г **27** Я побачив, що вище від подоби його пояса виблискувало щось схоже на слав золотого і срібла,^д який світився, наче вогонь, а нижче від подоби його пояса було щось схоже на вогонь.^е Довкола ж нього було сяйво, **28** подібне до веселки,^ж яка з'являється в хмарах у день зливи. Так виглядало сяйво, що було довкола. Це була подоба слави Єгови.* Коли я побачив це, то впав долілиць і почув голос того, хто промовляв до мене.

2 Він сказав мені: «Сину людський*, встань, і я говоритиму до тебе».^з **2** Коли він заговорив, я сповнився духом і завдяки цьому встав,^и щоб слухати того, хто промовляв до мене.

3 І він продовжив: «Сину людський, я посилаю тебе до народу Ізраїля^і – до бунтівних народів, які повстали проти мене.^к Вони і їхні прабатьки аж

2:1 *Вислів «син людський» вживається в книзі Єзекіїля 93 рази.

донині переступають мої закони.^а **4** Я посилаю тебе до синів непокірних*, з упертим серцем,^б щоб ти сказав їм: «Ось що говорить Всеволодний Господь Єгова». **5** А вони,— чи будуть слухати тебе, чи ні, бо це бунтівний народ,^в — знатимуть, що серед них був пророк.^г

6 Ти ж, сину людський, не бійся ні їх самих,^д ні їхніх слів, хоча тебе оточують терни і колючки*^е і ти живеш серед скорпіонів. Не бійся їхніх слів^ж і не жахайся їхніх облич,^з бо вони бунтівний народ. **7** Ти маєш передавати мої слова, чи слухатимуть вони тебе, чи ні, бо вони — бунтарі.^и

8 Сину людський, слухай, що я тобі казатиму. Не ставай бунтарем, як цей бунтівний народ. Відкрий уста і з'їж те, що я даю тобі».^к

9 І я побачив руку, простягнуту до мене,^л а в руці був сувій*.^м **10** Він розгорнув переді мною сувій, і я побачив, що той сувій списаний з обох боків.^н У ньому були записані жалобні пісні*, стогін і голосіння.^о

3 Він сказав мені: «Сину людський, з'їж те, що перед тобою*. З'їж цей сувій, а тоді йди і говори до народу Ізраїля».^п

2 Тож я відкрив уста, і він дав мені з'їсти цей сувій **3** та сказав: «Сину людський, їж, наповни свій шлунок сувоєм, який я тобі даю». Я почав їсти, і він був у моїх устах солодкий, як мед.^р

4 Він сказав: «Сину людський, іди до народу Ізраїля і

2:4 *Або «з твердим обличчям». **2:6** *Або, можливо, «хоча люди є впертими і наче колючки для тебе». **2:9** *Або «сувій книжки». **2:10** *Або «тужливі пісні». **3:1** *Букв. «з'їж, що знайдеш».

РОЗД. 2

а Пв 9:24
Пс 78:8
Єр 3:25
Дії 7:51
б Єз 3:7
в Єз 12:2
г Єз 3:11
Єз 33:4, 15
Єз 33:33
Ів 15:22
Дії 20:26
д 2Цр 1:15
Лк 12:4
е Мх 7:4
є Іс 51:7
ж Єр 1:8
Єз 3:9
з Єр 1:17
и Єр 15:16
Об 10:9, 10
і Єр 1:9
к Єз 3:1
л Об 5:1
м Єз 19:1

РОЗД. 3

н Об 10:9, 10
о Пс 119:103
Єр 15:16
Об 10:9, 10

Друга кол.

а Йн 3:4, 5
Мт 11:21
б Лк 10:16
в Вх 34:9
Єр 3:3
Єр 5:3
г Єр 1:18, 19
Єр 15:20
Мх 3:8
д Іс 50:7
е Єр 17:18
є 2Цр 24:12, 14
ж Єз 2:5
з Єз 8:3
и Єз 1:24
і Єз 10:16
к Єз 1:3
л Єр 23:9

передай їм мої слова. **5** Я посилаю тебе не до народу з незрозумілою та незнаною мовою, а до народу Ізраїля, **6** не до численних народів з незрозумілою та незнаною мовою, чийх слів ти збагнути не можеш. Якби я послав тебе до них, вони послухали б тебе.^а **7** Але народ Ізраїля не захоче тебе слухати, бо вони не хочуть слухати мене.^б Усі Ізраїлеві нащадки — люди твердолобі й уперті.^в **8** Я зробив твоє обличчя таким твердим, як їхні обличчя, і твоє чоло таким твердим, як їхні чола.^г **9** Я зробив твоє чоло як алмаз, твердішим за кремій.^д Не бійся їх і не лякайся їхніх облич,^е хоч вони бунтівний народ».

10 Він продовжив: «Сину людський, вислухай усі слова, які скажу тобі, і візьми їх до серця. **11** Піди до вигнанців, до твого народу*,^з і — чи послухають вони, чи ні — скажи їм: «Ось що говорить Всеволодний Господь Єгова»».^ж

12 Після цього дух поніс мене,^з і я почув позаду себе голос, який прогримів: «Хай благословляється слава Єгови у місці його перебування». **13** Я чув шум від крил живих істот* — крил, що торкалися одне одного, і звук коліс,^і які були поруч з істотами, а також сильний гуркіт. **14** Дух узяв мене і поніс. Я йшов засмучений, мій дух був розгніваний, і сильна рука Єгови була на мені. **15** Тож я прийшов у Тель-Авів до вигнанців, які жили коло річки Кевар.^к Я був пригломшеним^л і пробув серед них сім днів.

16 А по семи днях Єгова сказав мені:

3:11 *Букв. «синів твого народу».

17 «Сину людський, я поставив тебе вартувим для народу Ізраїля,^а і ти маєш слухати, щоб я тобі говоритиму, та від мого імені перестерегіати їх.^б 18 Якщо я скажу грішникові: “Ти обов’язково помреш”, а ти не застерезеш його і нічого не говоритимеш, щоб відвернути грішника від шляху беззаконня і зберегти йому життя,^в то він помре за свої провини, бо він грішник,^г але плату за його кров я вимагатиму від тебе*.^д 19 Та якщо ти застерезеш грішника, але він не відвернеться від беззаконня і не покине беззаконного шляху, то він помре за свої провини, а ти обов’язково врятуєш своє життя*.^е 20 Якщо ж праведник відкине праведність та буде чинити зло^ж, то я покладу перед ним камінь спотикання і він помре.^з Якщо ти його не застерігав, він помре за свій гріх і його праведні діла не згадаються, але плату за його кров я вимагатиму від тебе*.^и 21 Та якщо ти застерезеш праведника, щоб він не грішив, і він не буде грішити, то цей праведний житиме, бо прийняв пересторогу,^к а ти врятуєш своє життя*».

22 Рука Єгови була на мені, і він промовив до мене: «Іди в долину, і там я говоритиму з тобою». 23 Тож я пішов у долину, а там — слава Єгови,^л подібна до тої слави, яку я бачив біля річки Кевар.^м І я впав до лілиць. 24 Тоді я сповнився духом і завдяки цьому встав.^н Бог же сказав мені:

3:18, 20 *Або «я буду вважати тебе відповідальним за його кров». 3:19, 21 *Або «душу». 3:20 #Або «несправедливість».

РОЗД. 3

а Іс 21:8
Іс 62:6
Єр 6:17

б Іс 58:1
Єз 33:7

в Дії 2:40
1Тм 4:16

г Єз 33:4

д Єз 33:8

е Єз 33:9
Дії 18:6
Дії 20:26

є Єз 18:24, 26
Єз 33:12, 18

ж Льв 19:17
Єз 33:6
Єв 13:17

з Пр 17:10
Єз 33:14, 15
Як 5:19, 20

и Єз 1:27, 28

і Єз 1:1

к Єз 2:2
Дн 10:19

Друга кол.

а Єз 24:27
Єз 33:22

б Мт 11:15

в Іс 30:9

РОЗД. 4

г 2Цр 24:11
Єр 39:1

д 2Цр 25:1

е Єр 6:6
Єр 32:24

є Єз 21:22

ж Єз 12:6
Єз 24:24

з 2Цр 17:21

и Чс 14:34
1Цр 12:19, 20

і 2Цр 23:27

к Єр 52:4

«Піди і зачинись у своєму домі. 25 Сину людський, знай: вони зв'яжуть тебе мотузками, і ти не зможеш виходити до них. 26 Я зроблю так, що твій язик прилипне до піднебіння, і ти онімієш та не зможеш їм докоряти, бо вони бунтівний народ. 27 Коли ж я промовлятиму до тебе, то відкрию твої уста, і ти скажеш їм:^а “Ось що говорить Всеволодний Господь Єгова”. І хто слухає, нехай слухає,^б а хто не хоче слухати, хай не слухає, бо вони бунтівний народ.^в»

4 А ти, сину людський, візьми цеглину, поклади перед собою і накресли на ній місто Єрусалим. 2 Потім візьми те місто в облогу:^г зведи облоговий мур,^д насип вал,^е розбий військові табори і постав довкола нього стінобитні тарани.^є 3 Візьми собі залізний лист, постав його так, наче це залізний мур між тобою та містом, і поверни до нього своє обличчя. Воно буде в облозі, а ти облягатимеш його. Це буде знаком для Ізраїля.^ж

4 Сам же лягай на лівий бік і візьми на себе* провини Ізраїля.^з Ти нестимеш їхні провини стільки часу, скільки ляжатимеш на цьому боці. 5 Я призначу тобі 390 днів — саме стільки років вони грішили проти мене.^и І ти нестимеш провини Ізраїля, 6 поки не минуть ці дні.

Потім ляжеш на правий бік і 40 днів будеш нести провини Юди.^л День за рік, день за рік я призначаю тобі. 7 Оголивши свою руку, повернеш обличчя до Єрусалима, який ти взяв в облогу,^м і ти маєш пророкувати проти нього.

4:4 *Букв. «на нього», тобто на лівий бік Єзекііля.

8 А я зв'яжу тебе мотузками, щоб ти не міг повернутися з одного боку на другий, поки не минуть дні облоги.

9 Візьми пшениці, ячменю, бобів, сочевиці, проса та полби, поклади в одну посудину і роби собі з цього хліб протягом усіх днів, поки лежатимеш на боці. Ти будеш їсти його 390 днів.^а **10** Відважуй собі по 20 шékелів* цього хліба на день. Їж у призначений час.

11 І воду теж відмірюю — по шостій частині гiна* на день. Пий у призначений час.

12 Хліб, який будеш їсти, ти готуватимеш, як готують круглі ячмінні коржі, і в усіх на очах випікатимеш його на сухому людському калі». **13** Єгова промовив: «Так само ізраїльтяни їстимуть занечищений хліб, коли я розпорозу їх серед народів».^б

14 Але я сказав: «Всевадний Господи Єгова! Від юності й аж досі я* нічим себе не опогановав, я не їв ні падали, ні роздертих тварин,^в і в устах моїх не було жодного занечищеного^г м'яса!»^г

15 Тож Бог сказав мені: «Добре, випікай хліб не на людському калі, а на тваринному гної,— **16** і продовжив: — Сину людський, я знищу в Єрусалимі всі запаси хліба*,^д тоді люди в тривозі їстимуть хліб на вагу^е та в жаху питимуть воду мірою.^е **17** Коли їм забракне хліба й води, вони вражено дивитимуться одні на одних і будуть чахнути через свої провини.

4:10 *Прибл. 230 г. Див. додаток Б14.

4:11 *Прибл. 0,6 л. Див. додаток Б14.

4:14 *Або «моя душа». *Або «огидного». 4:16 *Букв. «зламаю хлібні палиці». Можливо, йдеться про палиці, на яких зберігали хліб.

РОЗД. 4

а Єз 4:5

б Ос 9:3

в Вх 22:31
Ль 7:24
Ль 11:40г Пв 14:3
Іс 65:4
Іс 66:17д Ль 26:26
Іс 3:1
Єз 5:16е 2Цр 25:3
Єр 37:21
Пл 1:11
Пл 4:9
Пл 5:9, 10

є Єз 12:18

Друга кол.

РОЗД. 5

а Єр 9:21
Єз 4:8

б Єр 15:2

в Ль 26:33
Єз 5:12

г Єр 4:4

д Єз 16:46, 47

е 2Цр 21:9, 11
Єр 2:11є Єр 21:5
Єз 15:7ж Пв 29:22, 24
1Цр 9:8
Пл 2:15з Пл 4:6
Дн 9:12и Ль 26:29
Єр 19:9
Пл 4:10

5 Сину людський, візьми гострий меч і зголи ним, як перукарською бритвою, свою бороду та волосся на голові. Тоді візьми терези і, зваживши усе волосся, розділи його на частини. **2** Одну третину спалиш посеред міста, коли будуть закінчуватися дні облоги.^а Другу порубаєш мечем довкола міста*,^б а третю розвієш за вітром, і я пошлю за нею свій меч.^в

3 Також залиш трохи волосся і загорни його в складки* свого одягу. **4** А ще трохи кинь у вогонь і спали. Цей вогонь пошириться на всіх ізраїльтян.^г

5 Так говорить Всевадний Господь Єгова: «Це Єрусалим. Я поставив його серед народів, в оточенні інших країв. **6** Але він бунтувався проти моїх присудів і постанов, чинячи більше зло, ніж інші народи і довколишні краї.^д Його мешканці відкидали мої присуди і не ходили за моїми поставами».

7 Тому так говорить Всевадний Господь Єгова: «Ви бунтувалися більше, ніж довколишні народи. Ви не виконували моїх постанов і законів, а трималися законів довколишніх народів.^е **8** Через це Всевадний Господь Єгова говорить: «Я виступлю проти тебе, місто,^є і на очах народів виконаю серед тебе свої присуди.»^ж **9** За всі твої гидоти я зроблю з тобою те, чого ніколи не робив і вже ніколи не зроблю.^з

10 Батьки їстимуть посеред тебе своїх синів,^и а сини їстимуть батьків. Я виконаю над тобою свої присуди, а тих, хто

5:2 *Букв. «неї». 5:3 *Або «поділ».

залишитесь, розвію в усіх напрямках*».^а

11 Клянусь собою*,— говорить Всеволодний Господь Єгова,— за те, що ти опоганило мою святиню усіма своїми гидкими ідолами й мерзеними звичаями,^б я відкину^в тебе. Очі мої не зжальтяться, і я не матиму до тебе співчуття.^г **12** Одна третина твоїх мешканців помре в тобі від пошесті і згине від голоду, друга — впаде довкола тебе від меча,^д а останню третину мешканців я розвію в усіх напрямках* і пошлю за ними свій меч.^е **13** Тоді мій гнів ущухне, і я вгамую свою лютість та заспокоюсь.^ж І, коли лютість моя вгамується, вони зрозуміють, що я, Єгова, говорив це, бо вимагав цілковитої відданості.^з

14 Я спустошу тебе і виставлю на ганьбу перед усіма довколишніми народами, перед очима кожного, хто буде проходити повз тебе.^и **15** Будуть тебе ганьбити й зневажати,^і і ти станеш застережливим прикладом та жахиттям для довколишніх народів, коли я у гніві й роздратуванні виконаю свої присуди над тобою і покараю в лютості своїй. Це сказав я, Єгова.

16 Я пошлю смертоносні стріли голоду, щоб вас погубити,— пошлю їх, щоб вас винищити.^к Я посилю голод і знищу ваші запаси хліба*.^л **17** Я пошлю голод та лютих звірів,^м і вони відберуть у вас дітей. Вас буде вигублювати пошесть, кровопролиття і меч,

5:10, 12 *Букв. «до кожного вітру». 5:11 *Букв. «як живий я». *Або «зменшу». 5:16 *Букв. «зламаю хлібні палиці». Можливо, йдеться про палиці, на яких зберігали хліб.

РОЗД. 5

а Лв 26:33
Пв 28:64
б Лв 20:3
2Цр 21:1, 7
2Хр 36:14
Єр 32:34
в Пл 2:21
Єз 7:4
г Єр 14:12
Єр 15:2
Єр 21:9
д Лв 26:33
Єр 9:16
Єр 42:16
е Єз 16:42
є Вх 20:3, 5
Вх 34:14
Пв 6:15
ж Пв 28:37
1Цр 9:7
Не 2:17
з Пс 79:4
Єр 24:9
Пл 2:15
Пл 3:61, 62
и Пв 32:23
і Лв 26:26
Єз 4:16
к Лв 26:22
Пв 32:24
Єз 14:21
Єз 33:27

Друга кол.

а Єз 21:3

РОЗД. 6

б Іс 27:9
в Лв 26:30
г Єр 8:1, 2
д Єр 2:15
Єр 32:29
Мих 3:12
е Єз 16:39
є Єр 14:18
ж Єз 7:4
з Єр 30:10
Єр 44:28
Єз 14:22
и Пв 30:1, 2
Пс 137:1
і Пс 78:40, 41
Іс 63:10
к Чс 15:39

який я наведу на вас.^а Це сказав я, Єгова».

6 Єгова знову промовив до мене: **2** «Сину людський, оберни своє обличчя до гір Ізраїля і пророкуй їм, **3** кажучи: «Гори Ізраїля, послухайте Всеволодного Господа Єгову. Ось що говорить Всеволодний Господь Єгова горам, пагорбам, потокам і долинам: «Я наведу на вас меч, знищу священні узвишся, **4** спустошу жертовники, поламаю курильниці для фіміаму,^б а вбитих ваших кину перед вашими гидкими ідолами*».^в **5** Я кину ваші трупи, народі Ізраїля, перед вашими гидкими ідолами і порозкидаю ваші кістки довкола жертовників.^г **6** Усі міста ваші, хоч би де ви жили, будуть зруйновані,^д священні узвишся запусують і лежати-муть у руїнах,^е жертовники будуть спустошені й розвалені, гидкі ідоли зникнуть, курильниці для фіміаму будуть розбиті, а діла ваших рук будуть знищені. **7** Серед вас падатимуть убиті,^ж і тоді ви будете змушені визнати, що я — Єгова.»^з

8 Але я дозволю, щоб серед вас були врятовані — ті, хто вціліє від меча в інших краях, де ви будете розпорошені серед народів.^и **9** І ті врятовані згадають мене, перебуваючи серед народів, до яких їх відведуть у полон.^і Вони зрозуміють, наскільки мені було гірко через їхнє зрадливе* серце, яке відвернулося від мене,^к і через їхні очі, які похитливо дивилися на^л гидких ідолів.^м

6:4 *Євр. слово, перекладене тут як «гідкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «қал» і виражає зневагу. 6:9 *Або «неморальне; розпусне». *Або «розпусно йшли за».

Їм буде соромно і бридко від того, що вони чинили зло й усіляку гидоту.^а **10** Тоді вони будуть змушені визнати, що я – Єгова і що я недаремно погрожував навести на них це лихо»^б.

11 Ось що говорить Всевладний Господь Єгова: «Сплесни в долоні, тупни ногою і горюй через усі злі і гидкі вчинки ізраїльтян, бо вони попадають від меча, голоду та пошесті.^в **12** Хто буде далеко, той помре від пошесті, хто буде близько – впаде від меча, а хто вціліє та залишиться – помре від голоду, і я виллю на них увесь свій гнів.^г **13** І ви будете змушені визнати, що я – Єгова,^а коли їхні вбиті лежатимуть між гидкими ідолами, довкола жертвників,^в на кожному високому пагорбі, на вершинах усіх гір, під кожним розлогим деревом і під кожним високим гіллястим деревом – там, де вони складали запашні приношення*, щоб задобрити усіх своїх гидких ідолів.^в **14** Я простягну на них свою руку і скрізь, де вони живуть, зроблю землю пустою, безлюднішою, ніж пустеля біля Дівли. І вони будуть змушені визнати, що я – Єгова»^б.

7 Єгова знову промовив до мене: **2** «Сину людський, ти маєш сказати те, що Всевладний Господь Єгова говорить землі ізраїльській: «Кінець, кінець прийшов на чотири сторони землі. **3** Тобі прийшов кінець. Я зіллю на тебе свій гнів, судитиму тебе за твоїми вчинками і відплачу за всі гидкі діла. **4** Мої очі не зжальяться над тобою, і я не

6:13 *Або «приносили приємні пахощі».

РОЗД. 6

а Єз 20:43

Єз 36:31

б Єз 33:29

Дн 9:12

Зх 1:6

в Єр 15:2

Єр 16:4

Єз 5:12

г Єз 5:13

д Єз 12:15

е Єр 8:2

є Єз 20:28

Друга кол.

РОЗД. 7

а Єз 5:11

б Єр 16:18

Єз 16:43

в Єз 6:13

г 2Лп 21:12

Дн 9:12

д Сф 1:14

е 2Хр 34:21

є Єр 7:20

Єз 5:13

ж Єр 13:14

з Іс 66:6

Єз 33:29

и Сф 1:14

і Іс 59:6

Єр 6:7

Мих 6:12

к Сф 1:18

матиму співчуття.^я Я покараю тебе за твої діла, і ти відчуєш на собі наслідки своїх гидких вчинків.^б Тоді ти будеш змушений визнати, що я – Єгова»^в.

5 Так говорить Всевладний Господь Єгова: «Ось насувається лихо, лихо небувале!»

6 Наближається кінець! Прийде кінець, він несподівано прийде* на тебе. Він уже надходить. **7** Біда* прийде до тебе, мешканцю краю. Настане цей час, і день той уже близько.^д Скрізь жакливе замішання, не чути радісних вигуків на горах.

8 Незабаром я зіллю на тебе свою лютю,^е і ти відчуєш весь мій гнів.^є Я буду судити тебе за твоїми вчинками і відплачу тобі за твої гидкі діла. **9** Мої очі не зжальяться над тобою, і я не матиму співчуття.^ж Я покараю тебе за твої діла, і ти відчуєш на собі наслідки своїх гидких вчинків. Тоді ти зрозумієш, що це я, Єгова, б'ю тебе.^з

10 Ось цей день! Він наближається!^и Твоя біда* прийшла, розцвіла палиця, забуяла зухвалість. **11** Насилля стало палицею, яка карає зло.^і Ні вони самі, ні багатство їхнє, ні їхні натовпи, ні велич не врятують їх від покарання. **12** Час цей прийде, і день настане. Хай не радіє той, хто купує, і хай не сумує той, хто продає, бо розпалився мій гнів на всіх цих людей*.^к **13** Той, хто продає, не вернеться до проданого, навіть якщо залишиться живим, тому що це

7:6 *Букв. «пробудиться». **7:7, 10** *Або, можливо, «вінок». **7:12** *Тобто ні ті, хто купує нерухоме майно, ні ті, хто його продає, не отримають користі, оскільки на всіх чекає знищення.

видіння — для всіх цих людей. Ніхто не повернеться, і через свої провини* ніхто не збереже свого життя.

14 Засурмила сурма,^а і всі приготувалися, але ніхто не йде у бій, бо розпалився мій гнів на всіх цих людей.^б

15 Назовні — меч,^в а всередині — пошесть і голод. Хто в полі, той помре від меча, а хто в місті, того пожере голод і пошесть.^г **16** Врятовані втечуть у гори і будуть там як голуби долинні. Вони стогнатимуть через свої провини.^д **17** У всіх опустяться руки і по колінах потече вода*.^е **18** Вони одягають мішковину,^в і їх проймає* тремтіння. Усі будуть засоромлені, у всіх облисють голови*.^ж

19 Срібло своє вони повикидають на вулиці, і золото їхнє стане для них огидним. Ні срібло, ні золото не врятує їх у день люті Єгови.^з Вони* не наситяться і не наповнять свого шлунка, бо це* стало для них каменем спотикання і доводить їх до провини. **20** Гордилися вони своїми вишуканими прикрасами, вони робили з них* мерзотні зображення — гидких ідолів.^и Тому я вчиню так, що це стане їм огидне. **21** Я відам це* в руки чужинців на грабіж, дам як здобич безбожним землі, і вони його осквернять.

22 І, коли я відверну від них своє лице,^і вони осквернять

7:13 *Або, можливо, «своїми провинами». **7:17** *Тобто внаслідок сечовиділення, викликаного страхом. **7:18** *Букв. «покрило». *Тобто їхні голови будуть погolenі на знак жалоби. **7:19** *Або «їхні душі». *Тобто їхнє срібло і їхнє золото. **7:20** *Тобто із золотих і срібних предметів. **7:21** *Тобто їхнє срібло і їхнє золото, з якого робили ідоли.

РОЗД. 7

а Єр 4:5

б Єр 7:20
Єр 12:12

в Лв 26:25

г Єр 14:18
Єз 5:12

д Іс 59:11

е Єз 21:7

в Іс 3:24

ж Іс 22:12

з Пс 11:4
Сф 1:18и 2Цр 21:1, 7
Єр 7:30

і Єр 18:17

Друга кол.а 2Хр 36:19
Пл 1:10б Єр 39:6, 7
Пл 3:7в 2Цр 21:16
2Цр 24:3, 4
Єр 2:34
Єз 9:9г Іс 59:6
Мих 2:2д Пв 28:48–51
Єз 21:31
Ав 1:6е Єр 6:12
Пл 5:2

в Єз 21:2

ж Іс 57:21
Єр 8:15з Єр 21:1, 2
Єр 37:17и Пс 74:9
Пл 2:9
Єз 20:3

і Єр 52:10

к Єз 6:13

РОЗД. 8

л Дч 7:9

м Єз 1:4, 27

мою святу оселю*. Ввійдуть у неї розбійники та осквернять її.^а

23 Зроби ланцюг*,^б бо цей край наповниться присудами, через які проливається кров,^в а місто наповнилось насиллям.^г **24** Я приведу найлютіших з народів,^д які заволодіють їхніми домами.^е Покладу я край гордоцям сильних, і їхні святині будуть осквернені.^в

25 Коли вони терпітимуть муки, то шукатимуть миру, але його не буде.* **26** Лихо приходитиме за лихом, вістка — за вісткою, і люди шукатимуть видіння у пророка.^з Але не буде закону* у священників і поради у старійшин.^и **27** Цар буде в жалобі,^і провідника огорне відчай*, і в народі від страху затремтять руки. Я поведу за ними за їхніми вчинками і судитиму їх так, як вони судили. Тоді вони будуть змушені визнати, що я — Єгова*».^к

8 Шостого року, у п'ятий день шостого місяця, коли я був у своєму домі і переді мною сиділи старійшини Юди, мною оволоділа сила* Всевадного Господа Єгови. **2** Я подивився і побачив когось, хто нагадував вогонь. Нижче від подоби його пояса був вогонь,^л а вище від подоби його пояса було щось схоже на сяйво, на блискучий сплав золота і срібла*.^м **3** Він простягнув подобу руки і взяв мене за пасмо волосся. Тоді у видінні від Бога дух поніс мене між землею і небом та приніс в Єрусалим до входу у внутріш-

7:22 *Або «потасмне місце». Очевидно, стосується внутрішньої частини святині Єгови. **7:23** *Тобто ланцюги полону. **7:26** *Або «навчання». **7:27** *Або «спустошення». **8:1** *Букв. «рука». **8:2** *Або «електрум».

ню браму,^а звернену на північ, де стояв ідол*, який викликає у Бога ревності.^б **4** Там була слава Бога Ізраїля,^в яка нагадувала те, що я бачив у долині.^г

5 Він сказав мені: «Сину людський, зверни, будь ласка, свої очі на північ». Тож я подивився у напрямку півночі, і ось на північ від брами, яка веде до жертовника, біля входу, був той ідол*, що викликає ревності. **6** Він продовжив: «Сину людський, чи ти бачиш, яку страшну гидоту чинять тут нащадки Ізраїля,^д гидоту, що віддає мене від моєї святині?^е Але ти побачиш ще страшнішу гидоту».

7 Тоді він привів мене до входу на подвір'я, і я побачив дірку в стіні. **8** Він сказав: «Сину людський, пробий, будь ласка, цю стіну». Я пробив стіну і побачив якийсь вхід. **9** Потім він промовив: «Увійди і подивись, які злі, гидкі діла вони тут чинять». **10** Я увійшов і побачив на всіх стінах різьблені зображення всіляких створінь, що повзають, мерзотних звірів^е і всяких гидких ідолів* Ізраїля.* **11** А перед ними стояли 70 старійшин Ізраїля, і серед них – Язанія, син Шафана.^з Кожен мав у руці курильницю для фіміаму, з якої здійснювався пахучий дим.^и **12** Він сказав мені: «Чи ти бачиш, сину людський, що старійшини Ізраїля роблять потемки у внутрішніх кімнатах, де кожен виставляє своїх ідолів*? Вони кажуть: «Єгова не бачить нас. Єгова залишив цей край»».^і

8:3, 5 *Або «зображення». **8:10** *Євр. слово, перекладене тут як «гидкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу. **8:12** *Або «у внутрішніх кімнатах своїх ідолів».

РОЗД. 8

а Єр 20:2

Єз 9:2

б Пв 32:16

в Вх 40:34

г Єз 1:27,28

д 2Хр 36:14

е Єр 26:4, 6

є Лв 11:10

ж Вх 20:4, 5

з 2Лп 22:3, 4

2Лп 25:22

Єр 26:24

и Єз 16:17, 18

і Іс 29:15

Єз 9:9

Друга коп.

а 2Хр 36:14

б 2Хр 4:9

в Пв 4:19

2Лп 17:16

Єр 8:1, 2

г 2Лп 21:16

Єр 19:4

Єз 9:9

д Єз 5:11

Єз 7:9

е Іс 1:15

Мих 3:4

РОЗД. 9

є Єр 20:2

Єз 8:3

ж 2Хр 4:1

13 І він продовжив: «Але ти побачиш ще страшнішу гидоту, яку вони чинять».

14 Він привів мене до дому Єгови – до входу в північну браму. Там я побачив жінок, які сиділи і оплакували бога Таммуза.

15 «Бачиш це, сину людський? – запитав він мене. – Ти побачиш ще страшнішу гидоту».^а **16** Тоді він привів мене у внутрішнє подвір'я дому Єгови.^б Там при вході у храм Єгови, між притвором* та жертovníком, стояло чоловіків 25. Вони кланялися сонцю, повернувшись спиною до храму Єгови, а обличчям на схід.^в

17 Він сказав мені: «Бачиш це, сину людський? Хіба мало нащадкам Юди того, що вони чинять цю гидоту, наповнюють край насиллям^г і постійно ображають мене? Ось вони ще й підносять гілку* мені під ніс. **18** Тож і я буду діяти в люті. Мої очі не зжальться над ними, і я не матиму до них співчуття.^д Вони голосно кричатимуть у мої вуха, але я їх не почую».^е

9 Потім я почув, як він голосно промовив: «Склич тих, кому доручено покарати місто, кожного зі смертоносною зброєю!»

2 Я побачив шість чоловіків, які прийшли з боку верхньої брами,^є зверненої на північ, кожен зі зброєю для трощення. З ними був чоловік у лляному одязі, який мав на поясі писарське приладдя*^з. Всі вони прийшли і стали коло мідного жертovníка.^и

8:16 *Йдеться про передню частину храму. **8:17** *Очевидно, гілка, яка використовувалася у поклонінні ідолам. **9:2** *Або «чорнильницю з рога».

3 А слава Бога Ізраїля^а піднялась і перенеслася від херувимів, над якими пробувала, до порога дому,^б і Бог покликав чоловіка у лляному одязі з писарським приладдям. 4 Єгова сказав йому: «Пройди по місту, по Єрусалиму, і постав знак на чола тим людям, які зітхають і стогнуть^в через усю гидоту, що чиниться там».^г

5 Потім я почув, як він сказав іншим чоловікам: «Ідіть по місту слідом за ним і вбивайте людей. Нехай ваші очі не зжальються над ними, і не майте до них співчуття.»^д 6 Старого, юнака, дівчину, дитину та жінку вигублюйте і вбивайте,^е але не наближайтеся до жодного з тих, хто матиме знак.^в Почніть від моєї святині».^ж Тож вони почали зі старійшин, які були перед домом.^з 7 Тоді він сказав їм: «Опоганьте дім і наповніть подвір'я убитими.»^и Ідіть!» І вони пішли й стали вбивати людей у місті.

8 Коли вони вбивали, то залишили мене одного. Я впов долілиць і вигукнув: «О Всеволодний Господи Єгово! Невже, виливаючи гнів на Єрусалим, ти знищиш усіх, хто залишився в Ізраїлі?»^і

9 Він же відповів: «Провина нащадків Ізраїля і Юди дуже-дуже велика.^к Земля наповнилась кровопролиттям,^л і місто повне зіпсуття.^м Бо вони кажуть: "Єгова залишив цей край. Єгова не бачить нас".»^н 10 Але мої очі не зжальються над ними і я не матиму до них співчуття.^о Я відплачу їм за їхні вчинки».

11 Я побачив чоловіка у лляному одязі з писарським приладдям на поясі, який вернувся і сказав: «Я зробив усе так, як ти мені наказав».

РОЗД. 9

- а Єз 3:23
Єз 8:3, 4
Єз 11:22
б Єз 10:4
в Пс 119:53
2Пт 2:7, 8
г Єз 5:11
д Вх 32:26, 27
Єз 7:4
е 2Хр 36:17
є Вх 12:23
ІсН 2:17–19
Об 9:4
ж 2Цр 25:18, 21
Єр 25:29
з Єз 8:11
и Пл 2:21
і Бт 18:23
Єз 11:13
к 2Хр 36:14
Іс 1:4
л 2Цр 21:16
Єр 2:34
Мт 23:30
м Єз 22:29
н Іс 29:15
Єз 8:12
о Єз 5:11
Єз 7:4

Друга кол.

РОЗД. 10

- а Іс 6:1
Єз 1:22, 26
Об 4:2, 3
б Єз 9:2
в Єз 1:16
г Єз 1:13
д 2Цр 25:8, 9
е Єз 1:27, 28
Єз 9:3
є Вх 40:35
2Хр 5:13
Єз 43:5
ж Пс 29:3, 4
Єз 1:24
Ів 12:28, 29
з Єз 1:13
и Єз 9:2
і Єз 1:8
к Єз 1:15–18

10 Потім я побачив над платформою, яка була над головами херувимів, щось подібне до сапфіру – подобу престолу,^а що виднілась над ними. 2 Він сказав чоловіку в лляному одязі:^б «Увійди між колеса,^в під херувимів, і наברי повні пригорщі розжареного вугілля,^г що між херувимами, та кинь його на місто.»^д І я побачив, як він увійшов.

3 Коли той чоловік увійшов, херувими стояли праворуч від дому і хмара наповнювала внутрішнє подвір'я. 4 Слава Єгови^е піднялась і перенеслася від херувимів до порога дому. Тоді дім наповнився хмариою^в і сяйво слави Єгови залило подвір'я. 5 Шум від крил херувимів, який нагадував голос Всемогутнього Бога,^ж долинав до зовнішнього подвір'я.

6 Після того як він наказав чоловіку в лляному одязі: «Візьми вогонь, який горить між колесами і між херувимами», той увійшов і став біля колеса. 7 Тоді один з херувимів простягнув руку до вогню, що горів між херувимами,^з взяв його і поклав у пригорщі чоловікові в лляному одязі.^и А той, взявши його, вийшов. 8 У херувимів під крилами було видно подобу людських рук.^і

9 Потім я побачив поряд з херувимами чотири колеса: по колесу біля кожного херувима. На вигляд колеса були як блискучий хризоліт.^к 10 Усі чотири колеса – однакові, і кожне з них виглядало так, наче всередині воно мало ще одне колесо. 11 Вони могли, не повертаючи, рухатись у будь-який з чотирьох боків. Вони рухались туди, куди була звернена голова, не повертаючи

при цьому. **12** Тіла, спина, руки і крила херувимів, а також колеса були з усіх боків повні очей.^а Кожен херувим мав по колесу. **13** Я почув, як колесам було наказано: «Колеса, рушайте!»

14 Кожна істота* мала чотири обличчя. Перше обличчя – обличчя херувима, друге – людини, третє – лева, а четверте – орла.^б

15 Коли херувими (а це були ті самі живі істоти*, яких я бачив біля річки Кевар)^в піднімались **16** і йшли, то поряд з ними рухались колеса. Коли херувими підіймали крила, щоб здійнятись над землею, колеса, не повертаючи, рухались поруч з ними.^г **17** Коли вони зупинялись, зупинялись і колеса, а коли вони піднімались, піднімались і колеса, бо дух, який керував істотами*, керував і колесами.

18 І слава Єгови^д відійшла від порога дому та зупинилася над херувимами.^е **19** Херувими здійняли крила і на моїх очах піднесли над землею. Коли вони рушили, колеса були поряд з ними. Вони зупинились біля входу до східної брами дому Єгови, а над ними була слава Ізраїлевого Бога.^е

20 Це були живі істоти*, яких я бачив під престолом Бога Ізраїля біля річки Кевар,^ж і я зрозумів, що це – херувими. **21** Кожен з чотирьох херувимів мав чотири обличчя і чотири крила, а під крилами була подoba людських рук.^з **22** Я бачив такі ж подоби обличчя біля річки Кевар.^и Кожен херувим ішов прямо вперед.^л

10:14 *Тобто кожен херувим. **10:15** *Букв. «це була жива істота». **10:17** *Букв. «дух живої істоти». **10:20** *Букв. «це жива істота».

РОЗД. 10

а Об 4:6, 8

б Єз 1:6, 10
Об 4:7

в Єз 1:3

г Єз 1:19–21

д Єз 1:27, 28

е Єз 9:3
Єз 10:4

є Єз 11:22

ж Єз 1:1, 22

з Єз 1:8

и Єз 1:10

і Єз 1:12
Єз 10:11

Друга кол.

РОЗД. 11

а Єз 10:19

б Іс 1:23
Єз 22:27

в Єз 12:27

г Єз 24:3

д Єз 3:17
Єз 20:46
Єз 21:2

е 2Пт 1:21

є Єз 7:23
Єз 22:3, 4

ж Єз 24:6

з Єр 38:19

и Єр 39:6, 7
Єр 52:24–27і 2Лр 25:18–21
2Хр 36:17к 2Лр 14:25
Єр 52:27

л Єз 6:13

11 Дух підняв мене і приніс до східної брами дому Єгови, брами, яка була звернена на схід.^а Коло входу в браму я побачив 25 чоловіків, а серед них були Язаниа, син Аззұра, і Пелатія, син Бенай, – князі народу.^б **2** Тоді Бог сказав мені: «Сину людський, ці чоловіки замишляють зло і дають погану пораду в* цьому місті. **3** Вони говорять: “Хіба не час будувати дома?# Це місто* – казан#, г а ми – м’ясо в ньому”.

4 Тому пророкуй проти них! Пророкуй, сину людський!»^д

5 Потім на мене зійшов дух Єгови,^е і Бог промовив до мене: «Скажи: “Ось що говорить Єгова: «Це ви правильно сказали, нащадки Ізраїля. Я знаю, що у вас на думці*.

6 Через вас багато людей було вбито в цьому місті, і вулиці його наповнилися трупами”». **7** «Тому так говорить Всевадний Господь Єгова: “Трупи, які ви розкидали по всьому місту, – вони м’ясо, а це місто – казан,^ж але вас з нього витягнуть”».

8 «“Меча ви боялися,^з і меч я пошлю на вас, – говорить Всевадний Господь Єгова. –

9 Я витягну вас з міста, віддам у руки чужинців і виконаю над вами свої присуди.”

10 Ви попадаєте від меча.^и На кордоні Ізраїля я судитиму вас,^к і ви будете змушені визнати, що я – Єгова.^л **11** Місто не буде для вас казаном, а ви не будете в ньому м’ясом. На кордоні Ізраїля я судитиму вас, **12** і ви будете змушені

11:2 *Або «проти». **11:3** *Букв. «вона», тобто місто Єрусалим. Юдеї вважали, що в ньому вони будуть захищені. #Або «казан з широким горлом». **11:5** *Або «що з’являється у вашому дусі».

визнати, що я – Єгова. Бо моїх постанов ви не дотримувались і моїх присудів не виконували,^a а поводитися за присудами доколишніх народів”». ^b

13 Коли я закінчив пророкувати, Пелатія, син Бенїаї, помер. Тоді я впав долілиць і голосно вигукнув: «О Всевладний Господи Єгова! Невже ти знищиш тих, хто залишився в Ізраїлі?»^a

14 І знову Єгова промовив до мене: **15** «Сину людський, твоїм братам, тим твоїм братам, які мають право викупу, і всім нащадкам Ізраїля мешканці Єрусалима говорять: “Тримайтеся подалі від Єгови! Ця земля наша, її нам дано у власність”. **16** Тому скажи: “Так говорить Всевладний Господь Єгова: «Хоча я вигнав їх далеко, до різних народів, і розпорошив по різних краях,^г але на короткий час я стану для них святинєю у краях, в які вони пішли”». ^d

17 Тож скажи: “Так говорить Всевладний Господь Єгова: «Я також зберу вас з усіх народів і приведу з країв, по яких ви розпорошені, і дам вам ізраїльську землю».^e

18 Вони повернуться та усунуть з неї всю гидоту і мерзенні звичаї.^e **19** І я дам їм єдине серце^{e*ж} і вкладу в них новий дух.^з Я заберу з їхнього тіла серце кам'яне^г і дам їм серце з плоті^{г, і} **20** щоб вони жили за моїми постановами, виконували мої присуди і підкорялись їм. Тоді вони будуть моїм народом, а я буду їм Богом”».

21 “«Але тим, хто серцем прихилився до своєї гидоти і мерзенних звичаїв, я відпла-

11:19 *Букв. «одне серце». ^aТобто серце, сприйнятливe до Божого керівництва.

РОЗД. 11

a Езд 9:7
Не 9:34

b Пв 12:29–31
2Хр 28:1, 3
Пс 106:34–36

в Єз 9:8

г 2Цр 24:14, 15
Єр 24:5

д Лв 26:44

е Іс 11:11, 12
Єр 30:10, 11
Єз 34:13, 14
Ам 9:14, 15

є Єз 37:23

ж Єр 24:7
Єр 31:33
Єр 32:39

з Пс 51:10
Єз 36:31

и 3х 7:12

і Єз 36:26

Друга кол.

a Єз 1:19

b Єз 10:18, 19

в Єз 9:3
Єз 10:4

г 3х 14:4

РОЗД. 12

д Іс 6:9, 10
Єр 5:21
Рм 11:8

е Єз 2:3, 5

є 2Хр 36:20
Єр 52:10, 11

ж 2Цр 25:4

з Іс 8:18
Єз 4:3
Єз 24:24

чу за їхні вчинки», – говорить Всевладний Господь Єгова”».

22 Тоді херувими підняли крила; поряд з ними були колеса,^a а над ними пробувала слава Бога Ізраїля.^b **23** І слава Єгови^a здійнялася над містом і, перемістившись, зупинилася над горою, розташованою на схід від міста.^г **24** Дух підняв мене – у видінні, яке дав Божий дух, – і переніс до вигнанців у Халдею. Потім видіння, яке я бачив, відбуло від мене. **25** І я розповів вигнанцям усе, що показав мені Єгова.

12 Єгова знову промовив до мене: **2** «Сину людський, ти живеш серед бунтівних людей. Вони мають очі, але не бачать, мають вуха, але не чують,^a бо вони народ бунтівний».^б **3** Ти ж, сину людський, збери речі, щоб іти у вигнання. Вдень у них на очах іди у вигнання, переселяйся зі свого дому в інше місце. Можливо, вони задумуються, що це означає, хоч вони і бунтівний народ. **4** Винеси вдень у них на очах свої речі, які ти зібрав, щоб іти у вигнання, – і вийди ввечері у них на очах, як виходять ті, кого ведуть у вигнання.^с

5 Також у них на очах зроби в стіні діру і винеси через неї свої речі.^ж **6** У них на очах неси їх на плечі, внось у темряві. Закрий обличчя, щоб не бачити землі, бо я зробив тебе знаком для нащадків Ізраїля».^з

7 І я виконав те, що мені було наказано. Удень я виніс свої речі – речі, з якими йдуть у вигнання, а ввечері зробив руками діру в стіні. В темряві я виніс у них на очах свою ношу і поніс її на плечі.

8 А зранку Єгова знову промовив до мене: **9** «Сину людський, чи питали тебе нащадки Ізраїля, цей бунтівний народ: “Що ти робиш?” **10** Скажи їм: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Ось звістка, що стосується провідника^а в Єрусалимі та всіх нащадків Ізраїля, які живуть у місті”».

11 Скажи: “Я – знак для вас.^б Як я зробив, так буде зроблено їм: вони підуть у вигнання, в полон.^в **12** Їхній провідник вийде в темряві, несучи на плечах свої речі. Він зробить діру в мурі, щоб через неї винести речі.^г Він закриє своє обличчя, щоб не бачити землі”. **13** Я накину на нього сітку, і він потрапить у мої тенета.^д Приведу його у Вавилон, до краю халдєїв, але його він не побачить. І там він помре.^е **14** А всіх помічників, які його оточують, і його військо я розпоршу в усіх напрямках^є і пошлю за ними меч.^ж **15** Вони будуть змушені визнати, що я – Єгова, коли я розпоршу їх серед народів і розвію по різних краях. **16** Я залишу кількох людей, які вціліють від меча, голоду й пошесті, щоб вони розповіли про всі свої мерзенні звичаї народам, до яких прийдуть. І вони будуть змушені визнати, що я – Єгова».

17 Єгова знову промовив до мене: **18** «Сину людський, їж свій хліб з тремтінням і пий воду з тривоєю та неспокоєм.^з **19** Скажи людям цього краю: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова про мешканців Єрусалима, які живуть в ізраїльській землі: «З неспокою вони будуть їсти свій хліб і зі страхом пити воду, бо їхній край буде

РОЗД. 12

а Єр 21:7
Єз 21:25

б Єз 24:24

в Єр 52:15

г 2Цр 25:4
Єр 39:4д Єр 52:9
Єз 17:20, 21е 2Цр 25:6, 7
Єр 34:3
Єр 52:11
Єз 17:16

є 2Цр 25:5

ж Льв 26:33
Єр 42:15, 16

з Льв 26:26

Друга кол.

а Іс 6:11
Зх 7:14б Пс 107:33, 34
Єр 6:7в Іс 64:10
Єр 25:9

г Єз 6:13

д Іс 5:19
Ам 6:3
2Пт 3:3, 4е Йл 2:1
Сф 1:14є Єр 14:14
Пл 2:14
Єз 13:23ж Пл 2:17
Зх 1:6з Єр 16:9
Ав 1:5и Іс 5:19
Іс 28:15
2Пт 3:3, 4

РОЗД. 13

і Мх 3:5
Сф 3:4

спустишений^а через насилля, яке чинять його мешканці.^б **20** Населені міста опустіють, і земля стане пусткою.^в Тоді ви будете змушені визнати, що я – Єгова”».^г

21 І знову Єгова промовив до мене: **22** «Сину людський, що це за прислів'я ви маєте в ізраїльській землі: “Минають дні, а жодне видіння не сповнюється”?^а **23** Скажи їм: “Ось що говорить Всеволодний Господь Єгова: «Я зроблю так, що цього прислів'я не стане і його більше не будуть використовувати в Ізраїлі”. Скажи їм також: “Наблизились дні,^є коли сповняться всі видіння”. **24** Серед нащадків Ізраїля не буде більше видіння марного і ворожіння улесливого*.^є **25** “«Я, Єгова, промовлю слово. Кожне моє слово виконається, і більше я цього не відкладатиму.^ж У ваші дні,^з бунтівний народ, я промовлю слово і обов'язково його виконаю», – говорить Всеволодний Господь Єгова”».

26 Єгова знову промовив до мене: **27** «Сину людський, ось народ* Ізраїля говорить: “Його видіння виконається через багато часу, і він пропрокує про далеке майбутнє”.^д **28** Тому скажи їм: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «“Не відкладеться сповнення жодного з моїх слів. Все, що я промовляю, обов'язково виконається”, – говорить Всеволодний Господь Єгова”»».

13 І знову Єгова промовив до мене: **2** «Сину людський, скажи пророцтво про ізраїльських пророків,^а промов до тих, хто вигадує власні

12:24 *Або «обманливого». 12:27 *Букв. «дім».

пророцтва*.^а “Послухайте слово Єгови. **3** Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Горе пророкам безглузким, які йдуть за своїм серцем*, хоча насправді нічого не бачили!»^б **4** Твої пророки, Ізраїлю,— як лисиці серед руїн. **5** Ви не підете до проломів у кам'яному мурі, щоб відбудувати його для нащадків Ізраїля,^в аби Ізраїль вистояв у битві в день Єгови».^г **6** «Вони бачать у видіннях неправду і передрікають брехню. Хоч Єгова їх не посилав, вони кажуть: “Так говорить Єгова”, сподіваючись, що їхні слова сповняться.»^д **7** Хіба не було ваше видіння неправдивим і передречення брехливим, коли ви казали: “Так говорить Єгова”, хоча насправді я нічого не говорив?»^е

8 “Тому так промовляє Всеволодний Господь Єгова: «“За те, що ви говорили неправду і бачили у видіннях брехню, я виступлю проти вас”,— говорить Всеволодний Господь Єгова».^ж **9** Я оберну свою руку на пророків, які бачать у видіннях неправду і передрікають брехню.^з Вони не залишаться серед народу, якому я довіряю, не будуть записані в родоводи нащадків Ізраїля і не повернуться в ізраїльську землю. Тоді ви будете змушені визнати, що я — Всеволодний Господь Єгова.»^и **10** Все це буде їм за те, що вони ввели в оману мій народ, говорячи: «Мир!» — хоча миру немає.^л Будуючи тонку стіну, вони покривають її вапном*».^м

13:2 *Або «пророкує зі свого власного серця». **13:3** *Букв. «духом». **13:10** *Тобто будують ненадійну внутрішню стіну і покривають її вапном, щоб вона здавалася міцною.

РОЗД. 13

а Єр 14:14
Єр 23:16

б Єр 23:32

в Єз 22:30

г Іс 2:12
Йн 1:15

д Єр 29:31, 32

е Єз 22:28

ж Єр 14:14
Єр 28:15, 16
Єр 29:8, 9

з Єз 6:13
Єз 11:10

и Єр 6:13, 14

л Іс 30:10
Єз 22:28

Друга кол.

а Іс 27:8

б Єр 37:19

в Іс 30:12, 13

г Єр 6:13, 14
Єр 28:1–4

11 Скажи тим, хто покриває вапном стіну, що вона впаде. Рине сильна злива, посилається град*, і потужний буревій повалить її.^а **12** І, коли стіна впаде, вас запитають: “Де ж та штукатурка, якою ви покрили її?”^б

13 Тому так говорить Всеволодний Господь Єгова: “Я пошлю у своїй люті потужний буревій, у гніві — сильну зливу і в лютості своїй — нищівний град. **14** Я зруйную стіну, яку ви покрили вапном, і зрівняю її із землею, так що оголиться основа її. Місто впаде, і ви загинете серед нього. Тоді ви будете змушені визнати, що я — Єгова”.

15 “Я виллю свою лють на цю стіну і на тих, хто покрив її вапном, і скажу вам: «Вже немає стіни і немає тих, хто покривав її вапном.»^в

16 Не стало пророків Ізраїля, які пророкують про Єрусалим і бачать у видіннях, що його чекає мир, хоча миру немає».^г — говорить Всеволодний Господь Єгова.

17 Ти ж, сину людський, оберни обличчя до дочок свого народу, до пророчиць, які вигадують власні пророцтва, і пророкуй проти них: **18** “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Горе жінкам, які шиють пов'язки на кожну руку* і роблять покривала на голови людей всякого зросту, щоб полювати на їхнє життя»!^д Хіба, полюючи на життя# мого народу, ви збережете власне життя#? **19** Ви безчестите мене перед моїм народом за жменьку ячменю і за крихти

13:11 *Букв. «і ви, о градини». **13:18** *Тобто магічні пов'язки, які носили на ліктях або зап'ястках. #Або «душі».

хліба.^a Ви вбиваєте тих*, хто не повинен вмирати, та зберігаєте життя тим[#], хто не повинен жити, обманюючи мій народ, який слухає вашу брехню».^b

20 Тому Всевладний Господь Єгова говорить: «Жінки, я проти ваших пов'язок, якими ви ловите людей*, наче птахів, зірву їх з ваших рук і відпущу тих, кого ви ловите.

21 Я зірву з вас покривала і визволю з ваших рук свій народ, і він уже не буде здобиччю у ваших руках. Тоді ви будете змушені визнати, що я – Єгова.^a **22** За те, що ви обманом засмучували серце праведного,^c якому я не завдавав лиха*, і зміцняли руки неправедного,^d щоб він не навернувся зі своєї грішної дороги і не залишився живим,^e **23** ви, жінки, перестанете бачити свої неправдиві видіння і більше не будете ворожити.^e Я визволю свій народ з ваших рук, і ви будете змушені визнати, що я – Єгова».

14 До мене прийшли кілька старійшин Ізраїля і сіли переді мною.^ж **2** Тоді Єгова промовив до мене: **3** «Сину людський, ці чоловіки прагнуть поклонятися гідким ідолам*, вони кладуть камінь спотикання, який доводить народ до гріха. Тож чи буду я їм відповідати, коли вони питають мене?» **4** Тому скажи їм: «Так говорить Всевладний Господь Єгова: «Якщо ізраїльтянин прагне поклонятися гідким ідолам і кладе камінь спотикання, який доводить

13:19, 20 *Або «душі». **13:19** #Або «душам». **13:22** *Або «болю». **14:3** *Євр. слово, перекладене тут як «гідкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу.

РОЗД. 13

а Мхх 3:11

б Єр 23:14

в Єз 6:13

г Єр 27:14

д Єр 23:14

е Єр 23:16,17

є Пв 18:10,14
Єр 27:9
Мхх 3:6

РОЗД. 14

ж Єз 33:30,31

з 2Цр 3:13
Іс 1:15
Єр 11:11

Друга кол.

а Єр 2:5

б Іс 55:7

в Єр 21:1,2
Єз 33:31

г Лв 20:2,3

д 1Цр 22:21,22
Єр 4:10
2Фс 2:10,11е Єр 24:7
Єз 11:19,20

народ до гріха, а потім приходять до пророка, то я, Єгова, відповім йому так, як він того заслужив через своїх численних гідких ідолів. **5** Тоді я наповню страхом серця нащадків Ізраїля*, бо всі вони віддалилися від мене і поклоняються гідким ідолам».^a

6 Тому скажи нащадкам Ізраїля: «Так говорить Всевладний Господь Єгова: «Поверніться до мене, залишіть своїх гідких ідолів і відверніться від усіх своїх мерзенних звичаїв,^b **7** бо кожному ізраїльтянину або чужинцю в Ізраїлі, який віддаляється від мене, прагне поклонятися гідким ідолам і кладе камінь спотикання, що доводить народ до гріха, а потім приходять до мого пророка,^c – кожному з них я, Єгова, сам відповім. **8** Я виступлю* проти цього чоловіка, зроблю його застережливим прикладом і притчею та знищу з-посеред мого народу.^c Тоді ви будете змушені визнати, що я – Єгова»».

9 «І якщо пророк, будучи обманутим, дає відповідь, то знайте, що це я, Єгова, сам увів його в оману.^d Я простягну на нього свою руку і вигублю його з-посеред мого народу Ізраїля. **10** І вони відчують наслідки своєї провни. Провина того, хто питає пророка, буде такою ж, як провина пророка, **11** щоб нащадки Ізраїля більше не відступали від мене і не опоганювали себе всіма своїми переступами. Вони будуть моїм народом, а я буду їхнім Богом»,^e – говорить Всевладний Господь Єгова».

14:5 *Букв. «схоплю дім Ізраїля в їхньому серці». **14:8** *Букв. «оберну лице».

12 І знову Єгова промовив до мене: **13** «Сину людський, якщо якийсь край згрішить, зрадивши мене, я простягну на нього свою руку, знищу запаси хліба^а,^а пошлю голод^б і вигублю у ньому людей та худобу». **14** «І якби в тому краю були Ной,^г Даниїл^д і Йов,^е то ці три чоловіки за свою праведність врятували б тільки себе^ж,^е — говорить Всеволодний Господь Єгова».

15 «Або ж якби я наслав на цей край лютих звірів, і вони б його обезлюдили^ж та зробили пустою, і вже ніхто б не проходив по ньому, боячись диких звірів,^ж **16** то, навіть якби в ньому були ці три чоловіки, клянусь собою^ж, — говорить Всеволодний Господь Єгова, — вони б не врятували ні синів, ні дочок, а тільки себе, і край став би пустою».

17 «Або ж якби я послав меч на цей край,^з сказавши: «Нехай по краю пройде меч», і вигубив у ньому людей і худобу,^з **18** то, навіть якби в ньому були ці три чоловіки, клянусь собою, — говорить Всеволодний Господь Єгова, — вони б не врятували ні синів, ні дочок, а тільки себе».

19 «Або ж якби я навів на цей край пошесть^і і в кровопролитті вилив на нього свій гнів, щоб вигубити людей і худобу, **20** то, навіть якби там були Ной,^к Даниїл^д і Йов,^л клянусь собою, — говорить Всеволодний Господь Єгова, — вони б не врятували ні синів, ні дочок, а за свою праведність врятували б тільки себе^ж».^л

14:13 *Букв. «зламаю хлібні палиці». Можливо, йдеться про палиці, на яких зберігали хліб. **14:14, 20** *Або «свого душу». **14:15** *Або «позбавили його дітей». **14:16** *Букв. «як живий я».

РОЗД. 14

а Лв 26:26

б Іс 3:1
Єр 15:2

в Єр 7:20

г Бт 6:8, 9
Єв 11:7

д Дн 10:11

е Йв 1:8
Ив 42:8

є Пр 11:4
Єр 15:1
2Пт 2:9

ж Лв 26:22
Єр 15:3

з Лв 26:25
Єр 25:9
Єз 21:3

и Сф 1:3

і Пв 28:21, 22

к Бт 7:1

л Дн 10:11

м Йв 1:8
Ив 42:8

н Єз 18:20
Сф 2:3

Друга кол.

а Єр 15:2

б Єз 5:17
Єз 33:27

в Єр 32:43

г Пв 4:31
2Хр 36:20
Єз 6:8
Мих 5:7

д Не 9:33
Єр 22:8, 9
Єз 9:9
Дн 9:7

РОЗД. 15

е Пс 80:14–16

іс 5:24
Єр 7:20
Єз 20:47

21 «Тому Всеволодний Господь Єгова говорить: “Так буде, коли я пошлю на Єрусалим чотири карі^а — меч, голод, лютих звірів та пошесть,^б щоб вигубити в ньому людей і худобу.^в **22** Але там залишаться врятовані, яких виведуть звідти,^г — і сини, і дочки. Коли вони прийдуть до вас, ви побачите їхню дорогу та їхні діла і знайдете розраду в біді, яку я наведу на Єрусалим, — у всьому, що я наведу на це місто”».

23 «І вони потішать вас, коли ви побачите їхню дорогу та їхні діла. Ви зрозумієте, що я недаремно зроблю з цим містом усе, що задумав,^д — говорить Всеволодний Господь Єгова».

15 І знову Єгова промовив до мене: **2** «Сину людський, хіба виноградне дерево можна прирівняти до інших дерев або гілок лісових дерев? **3** Чи з нього можна зробити жердину, яка б для чогось послужила? Або хоча б кілок, на який можна було б щось повісити? **4** Його, як дрова, кидають у вогонь. Коли полум'я пожирає обидва його кінці та обпалює середину, чи придасться воно для чогось? **5** Воно не годилося ні для чого, навіть коли було неушкоджене. То хіба можна буде з нього щось зробити після того, як його пожере та обпалить полум'я?»

6 «Тому Всеволодний Господь Єгова говорить: “Як я дав для вогню виноградне дерево, що росте серед лісових дерев, так я зроблю з жителями Єрусалима.^е **7** Я виступив^ж проти них. Вони вряту-

14:21 *Або «мої чотири болісні вироки». **15:7** *Букв. «обернув лице».

валися з вогню, але вогонь їх пожере. І, коли я виступлю проти них, ви будете змушені визнати, що я — Єгова»^а.

8 «Через їхню невірність^б я перетворю цей край на пустку»^в — говорить Всеволодний Господь Єгова».

16 І знову Єгова промовив до мене: **2** «Сину людський, вияви Єрусалиму його мерзенні звичаї^г **3** і скажи: «Так Всеволодний Господь Єгова говорить Єрусалиму: «Ханаанський край — ось звідки ти походиш і де народилась*. Твій батько — амореянин,^д а мати — хетянка.^е **4** Коли ти з'явилась на світ, у день твого народження, тобі не обрізали пуповини, не облили тебе у воді, щоб очистити, не натерли сіллю та не сповили. **5** Ніхто не жалився над тобою, щоб зробити тобі хоча б щось із цього. Ніхто не виявив до тебе співчуття. Тебе кинули в полі, бо в день, коли ти народилась, тебе* зненавиділи.

6 Проходячи, я побачив, як ти безпорадно борсаєшся у власній крові. Тоді я сказав тобі, закривавлений: «Живи!» Так, я сказав тобі, закривавлений: «Живи!» **7** Я зробив тебе такою численною, як рослини в полі, і ти виросла, розвинулася та з'явилась у найвишуканіших прикрасах. У тебе налилися груди і виросло волосся, але ти була ще нага, без одягу»^ж.

8 «Я проходив повз тебе і побачив, що ти вже достатньо доросла для кохання. Тож я своїм одягом* прикрив^з твою

16:3 *У цьому розділі Єгова звертається до Єрусалима як до жінки. **16:5** *Або «твою душу». **16:8** *Або «подолом свого одягу».

РОЗД. 15

а Єз 6:7
Єз 7:4

б 2Хр 36:14

в Іс 6:11
Єр 25:11
Єз 6:14

РОЗД. 16

г Єз 8:10
Єз 20:4

д ІсН 10:5
1Цр 21:25, 26
2Цр 21:11

е 1Хр 1:13, 14

є Пр 3:9

Друга кол.

а Пс 23:5

б Пс 48:2

в 1Цр 4:21

г 1Цр 10:1
Пс 50:2
Пл 2:15

д Єр 7:4
Мих 3:11

е 1Цр 11:5, 7
Пс 106:35, 36
Іс 57:7, 8
Єр 2:20
Як 4:4

є Єр 3:13

ж 1Цр 14:22, 23
2Хр 21:5, 11

наготу, дав тобі клятву, уклав з тобою угоду, і ти стала моєю, — говорить Всеволодний Господь Єгова.— **9** Я обмив тебе водою, змив з тебе кров і намастив олією.^а **10** Одягнув я тебе у вишите вбрання, дав сандалі з гарної шкіри*, обвив голову тонким лляним полотном і вбрав тебе в дорогу одягу. **11** Я оздобив тебе прикрасами, одягнув браслети на твої руки і намисто на шию. **12** Також дав я тобі носову сережку та сережки для вух, а на голову поклав вишуканий вінець. **13** Ти прикрашала себе золотом і сріблом, одягалась у вбрання з тонкого лляного полотна і дорогих тканин, носила вишитий одяг. Ти їла мед, олію і найліпше борошно. Стала ти дуже-дуже гарною^б і гідною бути царицею*».

14 «Твоя слава* поширилася серед народів^в завдяки твоїй красі, бо вона була досконала через мою власну велич, якою я тебе наділив»^г — говорить Всеволодний Господь Єгова».

15 «Але ти почала покладатися на свою красу^д і, користуючись своєю славою, стала повією.^е Ти віддавалася без розбору кожному перехожому — йому діставалася твоя краса. **16** Ти брала свій одяг, робила різнокольорові святині на узвишсях і займалася в них проституцією* — такого не має відбуватися, такого ніколи не має бути. **17** А з гарних золотих і срібних коштовностей*, які я тобі подарував, ти робила зображення чоловіків і займалася з ними

16:10 *Або «з тюленьчої шкіри». **16:13** *Або «гідною царського становища». **16:14** *Букв. «ім'я». **16:17** *Або «прикрас».

проституцією.^а **18** Своїм вишитим одягом ти покривала їх* і давала їм мою олію та фіміам.^б **19** Також ти давала їм як приємні* пахощі той хліб, який я тобі дав,— спечений з найліпшого борошна, олії та меду, якими я годував тебе.^в Саме це ти робила,— говорить Всеволодний Господь Єгова.

20 «Ти брала синів і дочок, яких народила мені,^г і приносила ідолам у жертву.^д Хіба мало тобі було проституції? **21** Ти ще й вбивала моїх синів, спалюючи їх у вогні*, ти приносила їх у жертву.^е **22** Дотримуючись усіх мерзенних звичаїв і займаючись проституцією, ти не згадала днів своєї юності, коли була нагою, без одягу, і борсалася у власній крові. **23** І після всіх твоїх злодіянь горе, горе тобі!^є — говорить Всеволодний Господь Єгова.— **24** На кожній площі ти робила собі насип і священне узвишся. **25** Посеред кожної вулиці ти будувала священне узвишся, опоганювала свою красу, пропонуючи себе* кожному перехожому,^ж і не мала стриму, займаючись проституцією.^з **26** Ти віддавалася синам Єгипту^и — своїм похитливим сусідам* — і дали без стриму займалася проституцією, щоб ображати мене. **27** За це я простягну на тебе руку і зменшу призначену тобі частку харчів.^і Я віддам тебе в руки* філістимських дочок, які

16:18 *Тобто ідолив у вигляді чоловіків.
16:19 *Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють».
16:21 *Букв. «переводячи їх через вогонь».
16:25 *Букв. «розставляючи свої ноги».
16:26 *Букв. «своїм сусідам з великою плоттю».
16:27 *Або «душі».

РОЗД. 16

а Іс 57:7, 8

б Єз 8:10, 11

в 2Цр 22:16, 17

г Вх 13:2

д Пс 106:37, 38

е Льв 18:21
Льв 20:2
2Цр 16:1, 3
2Хр 33:1, 6
Єр 7:31
Єз 20:26є Єр 13:27
Єф 3:1

ж Єр 2:23, 24

з Єр 3:2

и Іс 30:2, 3
Єр 2:36

і Пв 28:48

Друга коп.

а Пс 106:41

б Єр 2:11, 12

в 2Цр 16:7

г Єз 23:14, 16

д Єр 3:3

е Єр 3:1, 20

є Бт 38:16

ж Іс 57:9

з 2Хр 16:2, 3

и Іс 1:21
Єр 3:6

і 2Цр 21:11

тебе ненавидять^а і яких приголомшила твоя безсоромна поведінка.^б

28 Ти віддавалася синам Ассирії,^в оскільки не могла задовольнити свою похоть, ти віддавалася їм, але похоть свою так і не задовольнила. **29** Тому ти без стриму займалася проституцією з краєм торговців* і з халдєями,^г але й тоді не задовольнила своєї похоті. **30** Яке ж хворе* було твоє серце^д, — говорить Всеволодний Господь Єгова, — коли ти поводитись як безсоромна повія!^е **31** Але коли ти робила насип посеред кожної вулиці і будувала священне узвишся на кожній площі, то поводитись не так, як повія, бо ти відмовлялася від платні. **32** Ти перелюбна дружина, яка замість чоловіка приймає сторонніх.^є **33** Усім повіям зазвичай дають подарунок,^ж але ти сама даєш подарунки усім своїм коханцям^и і підкуповуєш їх, щоб вони звідусіль приходили займатися з тобою проституцією.^з **34** Ти поводишся зовсім не так, як інші повії. Жодна з них не робить так, як ти, бо ти сама даєш платню, а тобі ніхто не платить — ти чиниш усе навпаки^и».

35 Тому, повіє,^в вислухай слово Єгови. **36** Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «За те, що ти виявляла свою похоть і відкривала свою наготу, займаючись проституцією зі своїми коханцями і мерзотними, гидкими ідолами*,^і яким ти приносила

16:29 *Букв. «ханаанським краєм».

16:30 *Або «слабе». #Або, можливо,

«як же я гніваюся на тебе». **16:36**

*Євр. слово, перекладене тут як «гидкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу.

в жертву кров своїх синів,^а **37** я зберу всіх твоїх коханців, яких ти задовольняла, всіх, кого ти любила і кого ненавиділа. Я звідусіль зберу їх проти тебе і відкрию перед ними твою нагоду, щоб вони побачили тебе зовсім голою.^б

38 Я покараю тебе так, як карають жінок, що чинять перелюб^в або кров проливають,^г в люті й ревнощах проллється твоя кров.^д **39** Віддам я тебе в їхні руки, і вони зрівняють із землею твої насипи та поруйнують твої священні узвишся.^е Вони зрвуть з тебе вбрання,^є заберуть гарні коштовності^ж і залишать тебе нагою, без одягу. **40** Виведуть проти тебе натовп,^з закидають тебе камінням^и і вб'ють мечами.^і **41** Вони сплять твої домівки^к і виконають над тобою мої присуди на очах у багатьох жінок. Я зроблю так, що ти перестанеш займатися проституцією^л і вже не будеш давати платню. **42** Тоді мій гнів проти тебе ушухне,^м моє обурення відступить від тебе,^н я заспокоюю і більше не відчуватиму образи^о”.

43 “Ти не пам'ятала днів своєї юності^п і гнівила мене всіма цими вчинками, тому я відплачу тобі за твої діла,— говорить Всеволодний Господь Єгова,— і ти вже не будеш поводитись безсоромно й дотримуватись усіх своїх мерзенних звичаїв.

44 Кожен, хто говорить прислів'я, скаже про тебе: «Яка мати, така й дочка!»^р **45** Ти дочка своєї матері, яка зневажала свого чоловіка і своїх дітей. Ти сестра своїх сестер, які зневажали своїх чоловіків і сво-

РОЗД. 16

а Пс 106:37, 38
б Єр 13:22
Пл 1:8
в Бт 38:24
Лв 20:10
Пв 22:22
г Бт 9:6
Вх 21:12
д Пс 79:2, 3
Єз 23:25
е Іс 27:9
Єз 16:24
є Єр 4:30
ж Іс 3:18–23
Єз 23:26
з Єз 23:46, 47
Ав 1:6
и Пв 22:20, 21
і 2Хр 36:17
Єр 25:9
к 2Цр 25:8, 9
л Єз 23:27
м Єз 5:13
н Іс 40:2
о Єр 2:32
п 1Цр 21:25, 26
2Цр 21:2, 9
Пс 106:35, 36

Друга кол.

а Пв 20:17
ІсН 10:5
2Цр 21:11
Єз 16:3
б Єз 23:33
в Єр 3:8
г Бт 18:20
Іс 3:9
Єр 23:14
д Бт 19:24, 25
е 2Цр 21:2, 9
Єз 5:5, 6
є Юд 7
ж Пр 16:5
з Бт 13:10
и Пр 1:32
і Пр 21:13
к Пр 16:18
л Бт 13:13
Бт 18:20
Бт 19:4, 5
м Бт 19:24, 25
Пл 4:6
2Пт 2:6
н 2Цр 21:13
Єр 23:13
Єз 23:33
о Єр 3:11

їх дітей. Твоя мати — хет'янка, а батько — амореянин”.^а

46 «“Твоя старша сестра — Самарія,^б яка живе на північ* від тебе разом зі своїми дочками”.^в Твоя молодша сестра, яка живе на південь^г від тебе,— Содом^д разом з дочками.^е **47** Ти не тільки ходила їхніми дорогами і дотримувалась їхніх мерзенних звичаїв, але й дуже швидко почала поводитись ще гірше за них.^є **48** Клянусь собою*,— говорить Всеволодний Господь Єгова,— твоя сестра Содом та її дочки не поводитись так, як ти і твої дочки. **49** Ось провина Содома, твоєї сестри: вона та її дочки^з були горді.^и Вони мали надмір їжі^к і вели безтурботне, спокійне життя,^л але не підтримували знедолених і бідних.^і **50** Вони були пихатими^к і в мене на очах дотримувались мерзенних звичаїв,^н і я побачив, що їх необхідно відкинути.^м

51 Самарія^п не вчинила й половини твоїх гріхів. Ти ж перевершила сестер своїми мерзенними звичаями, і тепер, після всієї гидоти, яку ти робила, твої сестри здаються праведними.^о **52** Тож знось своє приниження, бо ти виправдала поведінку* своїх сестер. Ти чинила гріх, поводившись гидкіше, ніж вони, тому вони праведніші за тебе. Соромся і неси своє приниження, адже через тебе твої сестри здаються праведними”.

53 “Я позбираю їхніх полонених — полонених, які були

16:46 *Букв. «ліворуч». *Імовірно, йдеться про залежні міста. ^аБукв. «праворуч». **16:48** *Букв. «як живий я». **16:52** *Або «навела доводи на користь».

забрані із Содом та її дочок, і полонених із Самарії та її дочок. Я позбираю разом з ними і твоїх полонених,^a **54** щоб ти зносила своє приниження. Ти будеш почуватися пониженою через усе, що робила, потішаючи їх. **55** Твоя сестра Содом разом зі своїми дочками стане такою, як колись, і Самарія з її дочками стане такою, як колись, і ти сама зі своїми дочками станеш такою, як колись.^b **56** У час гордині своєї ти не вважала свою сестру Содом гідною навіть згадки, **57** поки не викрилось твоє зло.^c А тепер тебе ганьблять дочки Сирії та всі її сусіди і з тебе насміхаються дочки філістимлян^d довкола тебе. **58** Ти будеш розплачуватися за свою безсоромну поведінку і за свої мерзенні звичаї”, — говорить Єгова».

59 «Ось що говорить Всевадний Господь Єгова: “Я поведусь з тобою так, як повелась ти,^d бо ти знехтувала клятвою, порушивши угоду зі мною.^e **60** Але я згадаю про угоду, яку уклав з тобою в дні твоєї юності, і укладу з тобою незмінну угоду.^e **61** Ти згадаєш про свою поведінку і засоромишся,^ж коли приймеш своїх сестер — тих, котрі старші за тебе, і тих, котрі молодші. Я дам їх тобі як дочок, але не через угоду з тобою”.

62 “Я укладу з тобою угоду, і ти будеш змушена визнати, що я — Єгова. **63** Тоді ти будеш пам’ятати все це та соромитись і більше не зможеш навіть уст розтулити через своє приниження,^з коли я примирюся з тобою попри все, що ти чинила”,^и — говорить Всевадний Господь Єгова».

РОЗД. 16

- a Пс 126:1
- б Єз 36:11
- в Єз 21:24
- г 2Хр 28:18
- д Іс 3:11
Гл 6:7
- е Пв 29:12
Єр 22:8, 9
- є Єр 32:40
Єр 50:4, 5
- ж Єз 20:43
- з Езд 9:6
Єз 36:31
- и Пс 103:12
Мих 7:18, 19

Друга кол.

РОЗД. 17

- a Ос 12:10
- б Пв 28:49, 50
Єр 4:13
Пл 4:19
- в Єр 22:23
- г 2Цр 24:12
2Хр 36:9, 10
Єр 24:1
- д 2Цр 24:15
- е 2Цр 24:17
Єр 37:1
- є Єз 17:13, 14
- ж 2Хр 36:11
- з Єз 17:15
- и Єр 37:5, 7
- і 2Цр 24:20
2Хр 36:11, 13
- к Єр 37:1
- л Єр 21:7
- м 2Цр 25:7

17 Єгова знову промовив до мене: **2** «Сину людський, загадай загадку і розкажи притчу про народ Ізраїля.^a **3** Скажи їм: “Так говорить Всевадний Господь Єгова: «Величезний орел^б з великими крилами, довгими перами і густим пістрявим оперенням прилетів на Ліван^в та зірвав верхівку кедра.^г **4** Він відщипнув його верхній пагін, приніс у край торговців* і посадив у місті торговців.^д **5** Потім він взяв у тому краю насіння^е і посадив на родючому полі. Він посадив його, як вербу біля великих вод. **6** Воно проросло і стало невисокою розкидистою виноградною лозою.^є Її листя схилилося до неї, і коріння її росло під нею. Так насіння стало виноградною лозою, яка пустила пагони й розкинула галузки.^ж»

7 І з’явився там інший величезний орел^з з великими крилами та довгими перами.” І ось ця виноградна лоза жадібно потяглася до нього своїми коренями, у бік від грядок, де була посаджена. Вона простягнула до нього листя, щоб він її зрошував.^и **8** А вона була вже посаджена на доброму полі коло великих вод, щоб пускати галузки, давати плоди і стати розкішною виноградною лозою.”^к

9 Скажи: “Так говорить Всевадний Господь Єгова: «Чи вийде їй це на добро? Хіба не вирвуть її з коренем?^л Хіба її плоди не зігниють і не засохнуть її пагони?^м Вона все засохне, і не треба буде ні міцної руки, ні багатьох людей, щоб вирвати її з коренем. **10** Вона пересаджена, але чи

17:4 * Букв. «ханаанський край».

вийде їй це на добро? Хіба вона не засохне, коли на неї подує східний вітер? Засохне на грядках, на яких виросла»».

11 Єгова знову промовив до мене: **12** «Прошу, скажи бунтівному народові: «Невже вам не зрозуміло, що це означає?» Скажи: «Ось вавилонський цар прийшов у Єрусалим, взяв царя та князів і привів у Вавилон.»^a **13** Також він узяв одного з царських потомків*,^b уклав з ним угоду і взяв з нього клятву.^c Потім він забрав із собою видатних людей того краю,^d **14** щоб царство ослабло і не могло підвестися, але щоб могло існувати, лише зберігаючи угоду.»^e **15** Однак цар збунтувався проти нього,^f відправивши посланців до Єгипту, щоб йому дали коней^g і велике військо.^h Чи вийде це йому на добро? Чи уникне покарання той, хто вчинив таке? Чи може він порушити угоду і врятуватися?»ⁱ

16 «Клянусь собою*,— говорить Всеволодний Господь Єгова,— він помре у Вавилоні, в місті царя^a, який поставив його^b на царство, чиєю клятвою він знехтував і чією угоду порушив.»^c **17** Ані велике військо, ані численні загопи фараона не допоможуть йому на війні,^d коли буде насипано вал і збудовано облогові мури, щоб знищити багато життів*. **18** Він знехтував клятвою і порушив угоду. Він дав обіцянку*, але зробив усе це. Тепер йому не врятуватися».

19 «Тому так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Кля-

17:13 * Букв. «насіння». 17:16, 19; 18:3 * Букв. «як живий я». 17:16 * Тобто Навуходоносор. ^a Тобто Седекію. 17:17 * Або «душ». 17:18 * Букв. «дав свою руку».

РОЗД. 17

a 2Цр 24:12, 14
Іс 39:7
Єр 22:24, 25
Єр 52:31, 32

b 2Цр 24:17
Єр 37:1

в 2Хр 36:11, 13

г 2Цр 24:15
Єр 24:1

д Єр 27:12
Єр 38:17

е 2Цр 24:20
2Хр 36:11, 13

є Пв 17:16

ж Єр 37:5

з Єр 32:3, 4

и Єр 34:2, 3
Єр 52:11

і Єр 37:7, 8
Пл 4:17
Єз 29:6

Друга кол.

a Пв 5:11

b Єз 12:13

в Єз 20:36

г Єз 12:14

д Єз 6:13

е Іс 11:1
Єр 23:5

є Іс 53:2

ж Пс 2:6

з Іс 9:6
Єз 21:26, 27
Дн 4:17
Ам 9:11

и 1См 2:7, 8
Лк 1:52

РОЗД. 18

і Єр 31:29, 30

нусь собою*, я покараю його за те, що він знехтував мою клятвою^a і порушив мою угоду. **20** Я накину на нього свою сітку, і він потрапить у мої тенета.^b Я приведу його у Вавилон і там судитимусь з ним за те, що він був невірним мені.^c **21** Усі втікачі з його загонів попадають від меча, а врятовані будуть розпорошені в усіх напрямках*.^d Тоді ви зрозумієте, що це сказав я, Єгова»».^e

22 «Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Я також візьму пагін з верхівки високого кедра^e і посаджу його. Зірву нижній пагін з його верхніх гілок^f і посаджу його на високій і величній горі.»^g **23** На високій горі Ізраїля я посаджу його. Він пустить гілки, дасть плоди і стане величним кедром. Під ним будуть жити усякі птахи, вони пробуватимуть у тіні його гілок. **24** І всі польові дерева зрозуміють, що я, Єгова, понижу високе дерево і підвищу низьке.^h висушую зелене дерево, а сухе роблю квітучим.» Я, Єгова, сказав і зробив це»».

18 Єгова знову промовив до мене: **2** «Що ви маєте на увазі, вживаючи таке прислів'я в ізраїльській землі: «Батьки їли кислий виноград, а в синів на зубах оскома?»ⁱ

3 «Клянусь собою*,— промовляє Всеволодний Господь Єгова,— ви більше не будете вживати це прислів'я в Ізраїлі. **4** Усі душі* належать мені. Як душа батька, так і душа сина — моє. Та душа^a, яка грішить, помре.

17:21 * Букв. «до кожного вітру». 18:4 * Або «життя». Див. глосарій. ^a Або «людина». Див. глосарій.

5 Якщо чоловік праведний, поводитьься справедливо і правильно, **6** то він не їсть ідолських жертв на горах,^а не звертає своїх очей до гидких ідолів* Ізраїля, не безчестить дружину ближнього^б і не має інтимних стосунків з жінкою, коли в неї менструація,^в **7** нікого не гнобить,^г повертає боржнику заставу,^д нікого не грабує,^е з голодним ділиться їжею^є і нагого вкриває одягом,^ж **8** не бере відсотків, не позичає заради вигоди,^з стримується від несправедливості,^и справедливо розсуджує інших,^і **9** дотримується моїх постанов і виконує мої присуди, щоб бути вірним. Такий чоловік – праведний, і він обов'язково буде жити”,^к – говорить Всеволодний Господь Єгова.

10 “Але якщо батько має сина, який є грабіжником,^л вбивцею*^м або який чинить щось інше **11** (хоча сам батько нічого такого не робить): їсть ідолські жертви на горах, безчестить дружину ближнього, **12** гнобить знедолених і бідних,^н грабує інших, не повертає боржнику застави, звертає свої очі до гидких ідолів,^о дотримується мерзенних звичаїв,^п **13** позичає заради вигоди і бере відсотки,^р то цей син не буде жити. За всю цю гидоту він обов'язково помре. Його кров буде на ньому.

14 Проте якщо чоловік має сина, який бачить усі гріхи свого батька – бачить, але не робить нічого подібного: **15** не їсть ідолських жертв

18:6 *Євр. слово, перекладене тут як «гидкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу. 18:10 *Букв. «тим, хто проливає кров».

РОЗД. 18

- а Пв 12:2
Єр 3:6
- б Лв 20:10
- в Лв 18:19
Лв 20:18
- г Пр 14:21
- д Пв 24:12, 13
- е Лв 6:2, 4
- є Пв 15:11
- ж Іс 58:6, 7
Як 2:15, 16
- з Вх 22:25
Пс 15:5
Лк 6:34, 35
- и Лв 19:35
- і Лв 19:15
Лв 25:14
Пв 1:16
- к Лв 18:5
- л Лв 19:13
- м Бт 9:6
Вх 21:12
- н Пв 15:7, 8
- о Лв 26:30
- п 2Цр 21:11
- р Єз 22:12

Друга кол.

- а Пв 16:20
Рм 10:5
- б Пв 24:16
Єр 31:30
Єз 18:4
- в Іс 3:10, 11
Гл 6:7
- г Іс 55:7
Єз 3:21
Єз 33:12, 19
Дії 3:19
- д 2Хр 33:12, 13
Пс 25:7
Іс 43:25
- е Єз 33:16
- є Пл 3:33
Єз 33:11
1Тм 2:3, 4
2Пт 3:9
- ж Мих 7:18

на горах, не звертає своїх очей до гидких ідолів Ізраїля, не безчестить дружину ближнього, **16** нікого не гнобить, не привласнює заставу, нікого не грабує, з голодним ділиться їжею і нагого вкриває одягом, **17** не утискає знедолених, не позичає заради вигоди, не бере відсотків, виконує мої присуди і дотримується моїх постанов, то він не помре за провину свого батька. Він обов'язково буде жити. **18** А його батько, оскільки він шахрай, грабує свого брата і чинить лихе серед свого народу, помре за свою провину.

19 Ви запитаете: «Чому син не відповідає за провину батька?» Тому що син поводитьься справедливо і праведно, він виконує усі мої постанови і дотримується їх. Він обов'язково буде жити.^а **20** Та душа*, що грішить, помре.^б Син не буде відповідати за провину батька, а батько – за провину сина. Лише праведному зарахується його праведність, і лише грішному – його гріх.^в

21 Якщо ж грішник залишить гріхи, які чинив, і буде дотримуватись усіх моїх постанов і поводитися справедливо та праведно, то він обов'язково житиме. Він не помре.^г **22** Жоден з переступів, які він учинив, не буде використаний* проти нього.^д За те, що він поводитьься праведно, він житиме”.^е

23 “Хіба ж мені приємна смерть грішника? – говорить Всеволодний Господь Єгова. – Ні. Мені приємно, коли він покидає свої вчинки і залишається жити!”^ж

18:20 *Або «людина». 18:22 *Букв. «згаданий».

24 «Якщо ж праведник відкине праведність та буде чинити зло*, буде робити всю гидоту, яку роблять грішники, то хіба він буде жити? Не згадається жодне з його праведних діл.^a За невірність і за гріх, який чинить, він помре.^b

25 Але ви скажете: «Дорога Єгови несправедлива».^a Прощу, послухайте, нащадки Ізраїля! Чи ж моя дорога несправедлива? Хіба не ваші дороги несправедливі?^a

26 Якщо праведник відкине праведність та буде чинити зло і за це помре, то він помре, бо поводитися неправильно.

27 Якщо ж грішник залишить гріхи, які чинив, і буде поводитися справедливо та праведно, то збереже своє життя*.^e **28** Коли він побачить усі свої переступи і покине їх, то обов'язково житиме. Він не помре.

29 А нащадки Ізраїля скажуть: «Дорога Єгови несправедлива». Але хіба це моя дорога несправедлива, нащадки Ізраїля?^c Хіба не ваші дороги несправедливі?»

30 «Тому я буду судити вас, нащадки Ізраїля, кожного згідно з його дорогами,^ж — говорити Всеволодний Господь Єгова.— Покиньте, покиньте усі свої переступи, щоб вони не були каменем спотикання і не робили вас винними. **31** Відкиньте всі переступи, які ви чинили,^з і здобудьте* нове серце і новий дух!^и Навіщо ж вам помирати,^і нащадки Ізраїля?»

32 «Мені аж ніяк неприємна смерть жодної людини,^к — говорить Всеволодний Господь

18:24 *Або «чинити несправедливість».
18:27 *Або «душу». Див. глосарій.
18:31 *Бувк. «зробіть собі».

РОЗД. 18

а Єз 33:12, 18
Ев 10:38
2Ів 8

б Пр 21:16
Єз 3:20

в Йв 35:2
Пр 19:3
Єз 33:17, 20

г Пв 32:4

д Іс 55:9
Єр 2:17

е Іс 55:7
1Тм 4:16

є Бт 18:25
Пс 145:17
Іс 40:14

ж Йв 34:11
Рм 2:6

з Пс 34:14
Іс 1:16

и Пс 51:10
Єр 32:39
Єз 11:19
Еф 4:23, 24

і Пв 30:15
Пр 8:36
Дп 13:46

к Єр 29:11
Пл 3:33
Єз 33:11
Лк 15:10
2Пт 3:9

Друга кол.

а Пв 30:16

РОЗД. 19

б 2Хр 36:1

в 2Цр 23:31–34
2Хр 36:4
Єр 22:11, 12

г Єр 22:17

д Пр 28:15

Єгова.— Тому наверніться — і будете жити».^a

19 «А ти заспівай жалобну пісню* про ізраїльських провідників **2** і скажи:

«Ким була твоя мати? Левицею серед левів.

Вона лежала серед сильних молодих левів* і ростила своїх левенят.

3 Виростила вона одне зі своїх левенят, і воно стало сильним молодим левом,^b

який навчився роздирати здобич і навіть їв людей.

4 Народи почули про нього, спіймали його в яму і, тягнучи гаками, відвели в Єгипет.^c

5 Коли вона побачила, що даремно чекала і що надія на його повернення втрачена,

то взяла інше левеня, виростила з нього сильного молодого лева.

6 Він також ходив серед левів і став сильним молодим левом,

який навчився роздирати здобич і навіть їв людей.^г

7 Він шукав здобич між їхніми укріпленими баштами і розорив їхні міста.

Тому спустошений край наповнився його риком.^д

8 Народи з довколишніх провінцій вийшли проти нього, накинули на нього сітку і зловили в яму.

9 Вони затягли його гаками в клітку і привели до царя Вавилону.

Там вони ув'язнили його, щоб більше не чувся його рик у горах Ізраїля.

19:1 *Або «тужливу пісню». 19:2 *Або «серед гривастих молодих левів».

10 Твоя мати була мов виноградна лоза^а у твоїй крові*, посаджена біля вод.

Маючи вдосталь води, вона стала плодоносною і гіллястою.

11 У неї з'явилися міцні гілки*, придатні для жезлів правителів.

Лоза виросла, піднялася високо над іншими деревами

і почала вирізнятися завдяки своїй висоті й густому листю.

12 Але її з лютістю вирвали з коренем,^б кинули на землю, і східний вітер висушив її плоди.

Її міцні гілки були відірвані й засохли,^в і вогонь їх пожер.^г

13 Тепер вона посаджена в пустелі, у безводному, сухому краю.^д

14 З її гілок* вийшов вогонь та пожер її пагони й плоди.

І в неї не залишилось міцної гілки, не залишилось жезла для правління.^е

Це – жалобна пісня, і бути їй жалобною піснею».

20 Сьомого року, в 10-й день п'ятого місяця, до мене прийшло кілька старійшин Ізраїля, щоб запитати Єгова, і сіли переді мною. **2** Тоді Єгова промовив до мене: **3** «Сину людський, скажи старійшинам Ізраїля: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Чи ви прийшли, щоб запитати мене? Клянусь со-

19:10 *Або, можливо, «мов виноградна лоза у твоєму винограднику». **19:11** *Або «палиці». **19:14** *Або «палиць».

РОЗД. 19

а Пс 80:8
Іс 5:7

б Іс 5:5
Єз 15:6

в 2Цр 23:34
2Цр 24:6
2Цр 25:5–7

г Пв 32:22
Єз 15:4

д Пв 28:48
Єр 17:5,6
Єр 52:27

е Єз 17:16, 18

Друга кол.

РОЗД. 20

а Іс 1:12, 15
Єз 14:3

б Єз 16:51
Єз 22:2
Лк 11:47

в Пв 7:6

г Вх 4:31
Вх 6:7, 8

д Вх 3:8

е Ль 18:3
Пв 29:16, 17
ІсН 24:14

е Ль 20:7

ж Вх 32:4

з Чс 14:13–16
Пв 9:27, 28
1См 12:22

и Вх 32:11, 12
ІсН 2:9, 10
ІсН 9:3, 9
1См 4:7, 8

і Вх 13:17, 18
Вх 15:22

бою*, – говорить Всеволодний Господь Єгова, – я не буду відповідати вам».^а

4 Сину людський, чи ти готовий судити їх*? Чи ти готовий їх судити? Розкажи їм про гидоту, яку чинили їхні прабатьки,^б **5** і скажи: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «У день, коли я вибрав Ізраїль,^в я поклявся* потомству^г Якова і відкрився їм в єгипетському краю.^г Я поклявся їм і сказав: “Я – Єгова, ваш Бог”.

6 Того дня я поклявся вивести їх з Єгипту в край, який знайшов* для них, – край, що тече молоком і медом.^д Він був найгарнішим^д з усіх країв. **7** Я сказав їм: “Нехай кожен з вас викине мерзоту, до якої звертаються ваші очі, і не опоганюється гидкими ідолами* Єгипту.^е Я – Єгова, ваш Бог”.^е

8 Але вони збунтувалися проти мене і не захотіли мене слухати. Вони не викинули мерзоти, яка була перед ними, і не залишили гидких ідолів Єгипту.^ж Тому я пообіцяв вилити на них свою лють, вилити свій гнів у єгипетському краю. **9** Однак я діяв заради свого імені, щоб воно не осквернялося перед народами, серед яких вони жили,^з бо я відкрився їм* перед тими народами, коли виводив їх^ж з єгипетського краю.^ж **10** Я вивів їх з Єгипту і привів у пустелю.^и

11 Потім я дав їм свої постанови і виявив свої прису-

20:3 *Букв. «як живий я». **20:4** *Або «оголосити їм присуд». **20:5** *Букв. «підняв свою руку». *Букв. «на сінню». **20:6** *Або «розвідав». *Або «оздобою». **20:7** *Євр. слово, перекладене тут як «гидкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу. **20:9** *Тобто Ізраїлю. *Тобто Ізраїль.

ди,^а виконуючи які людина може жити.^б **12** Також я дав їм суботи^в як знак між мною і ними,^г аби вони розуміли, що я, Єгова,— той, хто їх освячує.

13 Але нащадки Ізраїля збунтувалися проти мене в пустелі.^д Вони не дотримувались моїх постанов і відкидали мої присуди, виконуючи які людина може жити. Мої суботи вони повністю осквернили, тому я пообіцяв вилити на них у пустелі свою лють і знищити їх.^е **14** Я діяв заради свого імені, щоб воно не осквернялося серед народів, на очах яких я їх* вивів.^ж **15** І я також поклявся їм у пустелі, що не приведу їх у край, який дав їм,^з — край, який тече молоком і медом^и (він найгарніший* з усіх країв). **16** Не приведу їх туди за те, що вони відкинули мої присуди, не дотримувались моїх постанов і оскверняли мої суботи, бо їхнє серце прив'язалося до гидких ідолів.^к

17 Проте я* зжалився над ними і не знищив їх, не вигубив їх у пустелі. **18** Там я сказав їхнім синам:^л “Не тримайтеся постанов своїх прабатьків,^м не виконуйте їхніх присудів і не опоганюйтеся їхніми гидкими ідолами. **19** Я — Єгова, ваш Бог. Дотримуйтеся моїх постанов, бережіть мої присуди і виконуйте їх.^н **20** Освячуйте мої суботи,^о і вони будуть знаком між мною і вами, аби ви розуміли, що я — Єгова, ваш Бог”.^п

21 Але їхні сини збунтувалися проти мене.^р Вони не дотримувались моїх постанов і не берегли моїх присудів, ви-

20:14, 22 *Тобто Ізраїль. **20:15** *Або «оздоба». **20:17** *Букв. «моє око».

РОЗД. 20

а Пв 4:8

б Пв 8:3
Пв 30:16

в Вх 20:8–10
Лв 23:3, 24
Лв 25:4, 11

г Вх 31:13
Вх 35:2

д Вх 32:8
Чс 14:22, 23

е Чс 14:11, 12

е ІсН 7:9
Єз 36:22

ж Чс 14:30
Пс 95:11
Пс 106:26, 27

з Чс 13:26, 27

и Вх 32:1, 4
Чс 25:1, 2
Дії 7:42

і Чс 14:33

к Пс 78:8

л Пв 4:1

м Єр 17:22

н Вх 31:13

о Чс 25:1
Пв 9:23

Друга кол.

а Іс 63:10

б Пс 78:38

в Пс 25:11
Пс 79:9
Єр 14:7
Дн 9:19

г Лв 26:33
Пс 106:26, 27

д Лв 26:15, 16

е Єр 2:7

е Пс 81:12

ж Лв 18:21
Єр 7:31

з ІсН 23:5

и Пв 12:2

і Єз 16:24, 25

конуючи які людина може жити. Мої суботи вони осквернили, тому я пообіцяв вилити на них свою лють, вилити в пустелі свій гнів.^а **22** Однак я стримався^б і діяв заради свого імені,^в щоб воно не осквернялося серед народів, на очах яких я їх* вивів. **23** Усе ж я поклявся їм у пустелі, що розпорошу їх серед народів і розвію серед країв,^г **24** бо вони не виконували моїх присудів, відкидали мої постанови,^д оскверняли мої суботи і поклонялись* гидким ідолам своїх прабатьків.^е **25** Я допустив, щоб вони дотримувались постанов, які були погані, і присудів, які не могли зберегти їм життя.^ж **26** Я дозволив їм опоганитись їхніми жертвами, коли вони спалювали* кожного свого первістка.^з Зробив я це, щоб довести їх до занепаду і щоб вони були змушені визнати, що я — Єгова”.

27 Тому, сину людський, скажи Ізраїлю: “Так говорить Всевладний Господь Єгова: «Ось чим іще ваші прабатьки мене зневажали: вони були невірні мені. **28** Я привів їх у край, який я поклявся їм дати.^а Та коли вони бачили будь-який високий пагорб чи розлоге дерево,^б то починали приносити там свої жертви, образливі для мене приношення. Вони спалювали жертви як приємні* пахоці і склали жертви виливні. **29** Тому я запитав їх: “Що для вас означає те священне узвишся, куди ви ходите? (Воно і досі називається Священним узвишсям.)”»”^в

20:24 *Букв. «їхні очі були за». **20:26** *Букв. «переводили через вогонь». **20:28** *Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють».

30 А тепер скажи нащадкам Ізраїля: «Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Хіба ж ви не опоганюєте себе так само, як ваші прабатьки, хіба ви не стали невірними мені* і не поклоняєтесь їхнім гидким ідолам?»^а **31** І хіба ви не опоганюєте себе аж донині тим, що приносите жертви усім своїм гидким ідолам, спалюючи* своїх синів?»^б Чи ж я відповідатиму, коли ви будете мене питати, нащадки Ізраїля?»^в

«Клянусь собою»,— говорить Всеволодний Господь Єгова,— я не буду відповідати вам.^г

32 Ви говорите: «Станьмо як інші народи, як племена інших країв, котрі поклоняються* дереву і каменю».^д Але те, що у вас на розумі^е, ніколи не виконається.

33 «Клянусь собою»,— говорить Всеволодний Господь Єгова,— я царюватиму над вами сильною і могутньою рукою, виливаючи свою лють.^в **34** Я виведу вас з-поміж народів і зберу з усіх країв, де ви були розпорошені,— я зроблю це своєю сильною і могутньою рукою, виливаючи свою лють.^г **35** Приведу я вас у пустелю інших народів і буду там судитися з вами лице в лице.^ж

36 Як я судився з вашими прабатьками в пустелі в єгипетському краю, так судитимусь і з вами,— говорить Всеволодний Господь Єгова.— **37** Я змушу вас пройти під палицею пастуха^з і покладу на вас обов'язок виконувати угоду*.

20:30 *Або «не займаєтесь духовною проституцією». **20:31** *Букв. «переводячи через вогонь». **20:31, 33** *Букв. «як живий я». **20:32** *Або «служать». *Букв. «на душі». **20:37** *Букв. «узи угоди».

РОЗД. 20

а Сд 2:19
2Хр 21:13
Єр 13:26, 27

б Пв 18:10, 12
Пс 106:36–38
Єр 7:31

в Іс 1:15

г Зх 7:13

д Єр 44:17

е Єр 21:5
Єз 8:18

в Іс 27:13
Єз 34:16

ж Єр 2:9

з Лв 27:32
Єз 34:17

Друга кол.

а Єз 34:20, 21

б Єз 13:9

в Сд 10:14
Пс 81:12

г Іс 1:13
Єз 23:39

д Іс 2:2, 3
Іс 66:20

е Іс 56:7
Зх 8:22

в Мл 3:4

ж Іс 11:11
Єр 23:3

з Іс 5:16
Єз 38:23

и Єз 36:23

і Єз 11:17

к Лв 26:40
Єз 6:9
Єз 16:61

л Єр 31:18

м Пс 79:9
Єз 36:22, 23

38 Але я усуну з-посеред вас тих, хто бунтується і чинить переступи проти мене.^а Я виведу їх з краю, в якому вони живуть як чужинці, але в ізраїльську землю вони не ввійдуть.^б Тоді ви будете змушені визнати, що я — Єгова*.

39 Нащадки Ізраїля, так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Йдіть та служіть кожен своїм гидким ідолам.^в І після цього ви, не слухаючи мене, більше не зможете оскверняти моє святе ім'я своїми жертвами і гидкими ідолами.»^г

40 «На моїй святій горі, на високій горі Ізраїля,^д— говорить Всеволодний Господь Єгова,— там, у тому краю, будуть служити мені^е всі нащадки Ізраїля, всі до одного. Там я з радістю прийму вас і зажадаю, щоб ви принесли свої пожертви і найкращі приношення, усі ваші святі речі.^в **41** Відчувши приємні* пахощі, я з радістю прийму вас, коли виведу з-поміж народів і зберу з усіх країв, де ви були розпорошені,^ж і я буду освячений серед вас на очах інших народів».^з

42 «Ви будете змушені визнати, що я — Єгова,^д коли я приведу вас в ізраїльську землю^е — в край, який я поклявся дати вашим прабатькам. **43** Там ви згадаєте свою поведінку — всі свої діла, якими ви себе опоганювали,^в і самі собі* станете бридкі через усі ваші погані вчинки.^г **44** Ви будете змушені визнати, що я — Єгова, коли заради свого імені я не вчиню вам того,^ж чого ви, нащадки Ізраїля, заслуговуєте за свою погану поведінку і за свої негідні

20:41 *Або «які умиротворяють; несуть полегшення». Букв. «які заспокоюють». **20:43** *Букв. «ваші обличчя».

діла”, – говорить Всеволодний Господь Єгова».

45 Єгова знову промовив до мене: **46** «Сину людський, повернись обличчям на південь і говори у бік півдня, пророкуй лісу південного краю. **47** Скажи південному лісу: “Послухай слів Єгови. Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Я розпалю проти тебе вогонь,^a і він пожере в тобі кожне зелене дерево і кожне сухе. Палахкотливе полум'я не згасне^b і обпалить усі обличчя від півдня до півночі. **48** Тоді всі люди* побачать, що це я, Єгова, розпалив його, тому воно не згасне»”».^a

49 Я сказав: «Всеволодний Господи Єгово! Вони говорять про мене: “Він завжди говорить загадками*!”»

21 Єгова знову промовив до мене: **2** «Сину людський, повернися обличчям до Єрусалима і говори проти його святинь, пророкуй проти ізраїльської землі. **3** Скажи ізраїльській землі: “Так говорить Єгова: «Я виступлю проти тебе, витягну з піхов меч^г та вигублю в тобі праведних і грішних. **4** Я вигублю в тобі і праведних, і грішних, тож мій меч буде витягнутий з піхов, і він вразить усіх людей* від півдня до півночі. **5** Всі люди зрозуміють, що це я, Єгова, витягнув з піхов меч. Туди він уже не повернеться»”».^d

6 Ти ж, сину людський, зітхай тремтячи*, гірко зітхай у них на очах.^e **7** Якщо вони запитують тебе: “Чому ти зітхаєш?” – скажи: “Через звістку”.

20:48; 21:4 *Або «кожне тіло». **20:49** *Або «притчами». **21:6** *Букв. «від зламання стегон».

РОЗД. 20

a Пв 32:22
Єр 21:14

b Іс 66:24

в 2Хр 7:20
Пл 2:17

РОЗД. 21

г Лв 26:33

д Єр 23:20

e Іс 22:4
Єр 4:19
Єз 9:8

Друга кол.

a Єз 7:15–17

b Іс 66:16
Єр 12:12
Ам 9:4

в Бт 49:10
2См 7:12, 14

г Єр 25:9
Єр 51:20

д Єз 9:8
Мих 1:8

e Єз 19:1

є Єр 6:27

ж 2Цр 25:7
Єз 19:14
Єз 21:26

з 2Цр 25:1, 2

и Єз 21:7

Вона обов'язково справдиться, і тоді кожне серце зомліє зі страху*, у всіх опустяться руки, ослабне дух і по колінах потече вода^a.^a “Ця звістка обов'язково справдиться, вона збудеться”, – говорить Всеволодний Господь Єгова».

8 Єгова знову промовив до мене: **9** «Сину людський, пророкуй: “Так говорить Єгова: «Скажи: “Меч! Меч^b уже нагострено і начищено. **10** Він нагострений, щоб убивати багатьох, він начищений і сяє, наче блискавка”»”».

«Хіба нам немає з чого радіти?»

«“Чи він* відкине жезл мого сина,^в як будь-яке інше дерево?»

11 Меч віддають, щоб очистити, а потім взяти в руку. Його вже нагострено і начищено, щоб вкласти до руки виконавця вироку.^г

12 Голоси і ридай,^d сину людський, бо цей меч – проти мого народу, проти всіх провідників Ізраїля.^e Вони стануть жертвами меча разом з моїм народом. Тому зі смутку вдар себе по стегну. **13** Меч уже випробувано.^є Що станеться, якщо меч відкине жезл? Його* більше не буде”,^ж – говорить Всеволодний Господь Єгова.

14 Ти ж, сину людський, пророкуй, сплесни у гніві в долоні і тричі скажи: “Меч!” Це меч, який убиває людей. Меч, який убиває багатьох. Меч, який оточує їх.^з **15** Кожне серце зомліє зі страху*,^и і буде багато тих, хто поляже біля

21:7, 15 *Букв. «розтане». **21:7** *Тобто внаслідок сечовиділення, викликано страхом. **21:10** *Тобто меч Єгови. **21:13** *Або «жезла».

їхніх брам. Я вбиватиму мечем. Меч сяє, наче блискавка, його начищено, щоб убивати! **16** Покажи, який ти гострий, бий праворуч! Ударяй ліворуч! Іди всюди, куди повертається твоє лезо! **17** Я теж у гніві сплесну в долоні і виплю свою лють.^а Це сказав я, Єгова».

18 Єгова знову промовив до мене: **19** «Ти ж, сину людський, намалюй дві дороги, якими прийде меч вавилонського царя. Обидві вони мають виходити з одного краю. Також постав вказівник* на розвилці доріг, що ведуть до двох міст. **20** По одній з доріг, які ти намалював, меч піде проти Раббі^б аммонітян, а по другій – проти укріпленого Єрусалима^в в Юді, **21** бо цар Вавилону стоїть на розвилці, де розходяться дві дороги, щоб поворожити. Він трясє стрілами, шукає відповіді через своїх ідолів* і розглядає печінку. **22** Ворожба у його правій руці показує, що треба йти на Єрусалим, щоб поставити стінобитні тарани, віддати наказ убивати, подати бойовий клич, поставити стінобитні тарани перед брамами, насипати вал і спорудити облоговий мур.^г **23** Тим* же, хто клявся їм служити,^д ця ворожба здаватиметься неправдивою. Але він згадає їхню провину і схопить їх.^е

24 Тому так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Ви змушуєте згадати про вашу провину, адже ваші переступи і гріхи стають явними у всіх ваших ділах. Тепер, коли про вас згадали, вас заберуть силою**».

21:19 * Букв. «руку». **21:21** * Букв. «Терафімів». **21:23** * Тобто мешканцям Єрусалима. **21:24** * Букв. «рукою».

РОЗД. 21

а Іс 1:24
Ез 5:13
Ез 16:42

б Єр 49:2
Ез 25:5
Ам 1:14

в 2См 5:9
2Хр 26:9
2Хр 32:2,5
2Хр 33:1,14

г Єр 32:24
Єр 52:4

д 2Хр 36:11,13
Ез 17:13

е 2Цр 25:6,7

Друга кол.

а 2Хр 36:11,13
Єр 24:8
Єр 52:1,2
Ез 17:19

б 2Цр 25:5-7
Єр 52:8,11
Ез 12:12,13

в Ез 21:13

г Пс 75:7
Дн 4:17

д Дн 4:37
Лк 21:24

е Бт 49:10
Пс 89:3,4
Пс 110:1
Іс 9:6
Іс 11:10
Лк 1:32,33
Об 5:5

е Пс 2:6,8
Дн 7:13,14
Лк 22:29

ж Ез 25:5

з Єр 49:2,3

РОЗД. 22

и 2Цр 21:16
Єр 2:34
Мт 23:37

25 Прийшов твій день, не праведний провіднику Ізраїля,^а якого смертельно поранили,— прийшов час, коли тебе остаточно покарають. **26** Ось що Всеволодний Господь Єгова говорить тобі: «Зніми тюрбан і скинь корону.^б Відбудеться зміна.^в Підвищ низького^г і понизь високого.^д **27** Я знищу, знищу, знищу корону, і вона нікому не буде належати, поки не прийде той, хто має на неї законне право,^е і йому я дам її».^е

28 А ти, сину людський, пророкуй і скажи: «Так говорить Всеволодний Господь Єгова про аммонітян і про їхнє знуцання». Скажи: «Меч! Меч витягнуто, щоб убивати і пожирати, він начищений і сяє, наче блискавка. **29** Хоча тебе* обманюють видіннями і ворожать тобі брехню, тебе покладуть на вбитих^ж, на неправедних, чий день прийшов — час, коли тебе остаточно покарають. **30** Вклади меч назад у піхви. Я буду судити тебе там, де ти була створена,— у краю, з якого походиш. **31** Я виплю на тебе своє обурення. Полум'ям люти я дихну на тебе і віддам тебе в руки людей жорстоких, які вміють знищувати.»^ж **32** Ти станеш поживою для вогню,^з і кров твоя проллється серед краю. Не залишиться навіть пам'яті про тебе, бо це сказав я, Єгова».

22 Єгова знову промовив до мене: **2** «Сину людський, чи ти готовий оголосити присуд* цьому місту, винному в кровопролитті,^и

21:29 * Очевидно, стосується Раббі аммонітян. ^ж Букв. «на шій вбитих». **22:2** * Букв. «чи ти судитимеш, чи ти судитимеш».

і виявити йому всю його гидоту?^а **3** Скажи: “Так говорить Всевладний Господь Єгова: «О місто, яке проливає в себе кров,^б надходить час твого суду.^в Ти занечищуєш себе тим, що робиш гидких ідолів*!^г **4** Ти стало винним через кров, яку проливаєш,^д і нечистим через своїх гидких ідолів.^е Ти приспішуєш кінець своїх днів, і роки твої наближаються до кінця. За це я зганьблю тебе перед народами і виставлю на посміх серед усіх країв.^ж **5** Близькі і далекі краї насміхатимуться з тебе,^з місто, ім'я якого нечисте, місто, повне сум'яття. **6** У тобі всі ізраїльські провідники, користуючись своєю владою, проливають кров.^и **7** Батька і матір у тобі не шанують,^і чужинця оббирають, сироту* і вдову утискають»”.^л

8 “Ти зневажаєш мої святині й оскверняєш мої суботи.^к **9** У тобі є наклепники, які прагнуть проливати кров.^л На горах люди їдять ідолівські жертви і поводяться серед тебе безсоромно.^м **10** Вони безчестять ложе* свого батька^н і гвалтують жінку, нечисту через менструацію.^о **11** У тобі один чоловік чинить гидоту з дружиною свого ближнього,^п інший опоганює свою невістку безсоромною поведінкою,^р а ще інший гвалтує сестру, дочку свого батька.^с **12** У тобі отримують хабарі, щоб кров проливати.^т Ти береш відсотки^у і позичаєш заради вигоди, займаєшся здирством, об-

22:3 *Євр. слово, перекладене тут як «гидкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу. **22:7** *Або «дитину, яка залишилася без батька». **22:10** *Букв. «відкривають наготу».

РОЗД. 22

а Єз 16:51
б Єз 24:6
в Єз 12:25
г 2Цр 21:11
д Бт 9:6
е Ль 26:30
Єз 23:37
є Ль 28:37
1Цр 9:7
Пс 80:6
Єз 23:32
Дн 9:16
ж Пс 79:4
з Іс 1:23
Мих 3:1–3
Сф 3:3
и Пв 27:16
і Вх 22:21, 22
Пс 82:3
Іс 1:17
к Ль 19:30
л Вх 23:1
Ль 19:16
м Єр 13:27
н Ль 18:7
Ль 20:11
о Ль 18:19
Ль 20:18
п Ль 18:20
Ль 20:10
Єр 5:8
р Ль 18:15
с Ль 20:17
т Вх 23:8
Пв 27:25
Іс 1:23
у Пв 23:19

Друга кол.

а Вх 22:25
Ль 6:4, 5
б Єз 21:7
в Пв 4:27
Пв 28:25
г Іс 1:25
Єз 23:27
д Єз 6:13
е Пр 17:3
Єр 6:28–30
є Пс 119:119
Пр 25:4
ж Єз 21:31
з Пв 4:24
Пс 21:9
Єр 21:12
и Пс 68:2

бираючи ближніх,^а а мене ти повністю забуло”, – говорить Всевладний Господь Єгова.

13 “Ось я зі зневагою сплеснув у долоні, бачачи нечесні прибутки, які ти отримуваш, і кров, яку серед тебе проливають. **14** Чи залишишся в тебе мужність* і чи будуть міцними твої руки в ті дні, коли я почну діяти проти тебе?^б **Я, Єгова, сказав це, і я це зроблю. 15** Я розпорошу тебе серед народів, розвію серед країв^в і покладу кінець твоїй нечистоті.^г **16** Ти будеш збезчещене на очах народів і тоді будеш змушене визнати, що я – Єгова»”.^д

17 Єгова знову промовив до мене: **18** «Сину людський, народ* Ізраїля став для мене наче нічого не вартий шлак. Усі вони – ніби мідь, олово, залізо і свинець у печі, де виплавляють срібло. Вони стали подібні до шлаку.^е

19 Тому так говорить Всевладний Господь Єгова: “Через те що всі ви стали наче нічого не вартий шлак,^ж я зберу вас в Єрусалимі. **20** Як кладуть у піч срібло, мідь, залізо, свинець та олово, щоб роздмухати під ними вогонь і розплавити їх, так я зберу вас у своєму гніві й люті та роздмухаю вогонь, щоб вас розплавити.^з **21** Я зберу вас і дмухну на вас полум'ям своєї люті,^и і ви розплавитесь у цьому місті.” **22** Як плавиться срібло в печі, так і ви розплавитесь у ньому. Тоді ви зрозумієте, що це я, Єгова, вилив на вас свою лють”».

23 Єгова знову промовив до мене: **24** «Сину людський,

22:14 *Букв. «серце». **22:18** *Букв. «дім».

скажи місту: «Ти — земля, яка не очиститься і не буде зрошена дощем у день обурення.

25 Пророки змовляються в ній,^a вони — мов рикаючий лев, який роздирає здобич.^b Вони пожирають людей*, відбирають багатство і коштовності. Через них у ній стає дедалі більше вдів. **26** Її священники ламають мій закон^a і оскверняють мої святині.^f Вони не відрізняють святого від звичайного,^d не пояснюють різниці між нечистим і чистим,^e нехтують моїми суботами, а мене зневажають. **27** Її князі — наче вовки, які роздирають здобич, вони проливають кров і вбивають людей* заради нечесної наживи.^e **28** Її пророки приховують їхні вчинки, наче замащують їх вапном. Вони бачать неправдиві видіння і, ворожачи, обманюють.^ж Вони кажуть: «Так сказав Всеволодний Господь Єгова», хоча Єгова нічого не говорив. **29** Та й самі люди у цій землі грабують і займаються шахрайством,^з вони утискають знедолених і бідних та обманюють чужинців, поводячись з ними несправедливо».

30 «Я шукав серед них чоловіка, який би полагодив кам'яний мур чи став у проломі переді мною, щоб я не перетворив цей край у руїни,^и але такого не знайшов. **31** Тому я виллю на них своє обурення і вигублю їх полум'ям своєї люті. Я відплачу їм за їхні вчинки», — говорить Всеволодний Господь Єгова».

23 Єгова знову промовив до мене: **2** «Сину людський, було дві жінки, дочки однієї матері.^і **3** Вони по-

22:25, 27 * Або «душі».

РОЗД. 22

a Єр 5:31
Єр 6:13, 14

б Мих 3:5

в Єр 2:8
Пл 4:13
Мих 3:11

г Льв 20:3
Льв 22:2

д Льв 10:10

е Льв 11:46, 47

є Мих 3:1–3
Фз 3:3

ж Іс 30:10
Єр 23:25
Пл 2:14
Єз 13:9, 10

з Іс 1:23
Іс 3:14
Єр 21:12
Мих 2:2

и Вх 32:11
Пс 106:23

РОЗД. 23

і Єр 3:6, 7

Друга кол.

a Льв 17:7
Пв 29:16, 17
ІсН 24:14
Єз 20:8

б 1Цр 16:23, 24

в 1Цр 14:16
1Цр 21:25, 26

г Ос 2:5

д 2Цр 15:19
2Цр 17:3
Ос 5:13
Ос 7:11

е Ос 5:3

є Вх 32:1, 4
1Цр 12:28, 29
2Цр 10:29

ж 2Цр 15:29
1Хр 5:26

з Ос 2:10

и 2Цр 17:6
2Цр 18:11

і Єр 3:6–8
Єз 16:46, 47

к 2Цр 16:7

чали займатися проституцією в Єгипті.^a Були вони повіями з юності своєї. В Єгипті стискали їхні груди і пестили їхні дівочі перса. **4** Старшу звали Ого́ла*, а її сестру — Оголі́ва^б. Вони стали моїми і народжували синів та дочок. Ого́ла — це Самарія,^в а Оголі́ва — Єрусалим.

5 Ого́ла почала займатись проституцією,^г хоча була моєю. Розпалювалась вона похиттю до своїх коханців^г — до ассирійців,^д які жили поряд. **6** Це були намісники у синьому вбранні та місцеві урядники — всі вони вродливі юнаки на конях. **7** Вона займалася проституцією з усіма найліпшими синами Ассирії, опоганювалась^е гидкими ідолами* тих, кого хтиво жадала. **8** Вона не покинула проституції, якою займалася ще з єгиптянами, бо вони лягали з нею в її юності, пестили її дівочі груди і виливали на неї свою похоть*.^є **9** Тому я віддав її в руки коханців, синів Ассирії,^ж яких вона хтиво жадала. **10** Вони відкрили її наготу,^з забрали її синів і дочок,^и а саму її вбили мечем. Вона зажила собі недоброї слави серед жінок, і над нею було виконано присуд.

11 Коли її сестра Оголі́ва побачила це, то почала ще безсоромніше віддаватися своїй похоті і своєю проституцією перевершила сестру.^і **12** Вона хтиво жадала своїх сусідів, синів Ассирії,^к вишукано вбраних намісників і місцевих

23:4 *Озн. «її намет». ^бОзн. «мій намет у ній». **23:7** *Євр. слово, перекладене тут як «гидкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу. **23:8** * Або «чинили з нею розпусту».

урядників на конях,— всі вони вродливі юнаки. **13** Тож я побачив, що і вона опоганює себе і що обидві вони пішли однією дорогою.^а **14** Але вона ще більше займалась проституцією. Вона побачила на стіні різьблені червоні* зображення чоловіків, зображення халдєїв, **15** підперезаних поясами, у великих тюрбанах на головах,— всі вони виглядали як воїни, як вавилоняни, народжені в халдєйському краю. **16** Вона з першого ж погляду почала хтиво жадати їх і відправила посланців до них у Халдєю.^б **17** Тож сини Вавилону приходили до неї на любовне ложе та опоганювали її своєю похиттю*. Опоганившись через них, вона^в відвернулася від них з огидою.

18 Коли вона стала зухвало займатись проституцією, відкривати свою наготу,^г тоді я* з огидою відвернувся від неї, як колись відвернувся від її сестри.^д **19** Вона без стриму займалася проституцією,^е пригадуючи дні своєї молодості, коли була повією в єгипетському краю.^ж **20** Вона хтиво розпалювалась, як розпалюються наложниці чоловіків, у яких член, як в осла, в яких статевий орган, як у жеребця. **21** Ти і далі сумувала за безсоромними вчинками, які почала робити в юності, коли в Єгипті^з пестили твої перса, твої дівочі груди.^и

22 Тому, Оголіво, так говорить Всевладний Господь Єгова: “Я підбурю проти тебе твоїх коханців,^к від яких ти* з огидою відвернулася, приведу

23:14 *Або «сурикові». **23:17** *Або «чинили з нею розпусту». ^аАбо «її душа». **23:18** *Або «моя душа». **23:22, 28** *Або «твоя душа».

РОЗД. 23

а 2Цр 17:19

б Єз 16:29

в Єр 3:2
Єз 16:36, 37г Пс 106:39, 40
Єр 6:8
Єр 12:8

д Єз 16:25

е Єз 20:7

є Існ 24:14

ж Єз 23:3

з Єз 16:37
Ав 1:6

Друга кол.

а Єр 6:22
Єр 12:9

б Єз 21:19

в 2Цр 24:2

г Єр 50:21

д Єр 39:5

е Єз 15:7
Єз 20:47є Єр 13:22
Об 17:16ж Іс 3:18–23
Єр 4:30
Єз 16:39з Іс 27:9
Єз 16:41
Єз 22:15

и Єз 23:3

і Єр 21:7

к Пв 28:49, 51

л Єз 16:36, 37
Єз 16:39

їх до тебе звідусіль:^а **23** синів Вавилону,^б всіх халдєїв,^в людей Пекоду,^г Шба та Кба і з ними всіх синів Ассирії. Усі вони вродливі юнаки, намісники і місцеві урядники, воїни і вибрані*, усі верхи на конях. **24** Вони нападуть на тебе з шумом бойових колісниць, з гуркотом коліс, з численними військами у шоломах та з великими і малими* щитами. Коли вони підступлять до тебе з усіх боків, я дам їм право судити, і вони судитимуть тебе так, як їм заманеться.^д **25** Я виллю своє обурення, і вони люто розправляться з тобою. Вони відріжуть тобі ніс і вуха, а тих, хто залишиться, знищить меч. Вони відберуть у тебе синів і дочок, а тих, хто залишиться, поже-ре вогонь.^е **26** Вони зірвуть з тебе одяг^є і заберуть твої гарні коштовності*.^ж **27** Я покладу край твоїй безсоромній поведінці і твоїй проституції,^з якою ти займалася ще в єгипетському краю.^и Ти навіть не подивився на них і про Єгипет більше не згадаєш”.

28 Тому Всевладний Господь Єгова говорить: “Невдовзі я віддам тебе в руки тих, кого ти ненавидиш, в руки тих, від кого ти* відвернулася з огидою.^і **29** Вони з ненавистю розправляться з тобою, заберуть у тебе все, що ти набула своєю працею,^к і залишать тебе нагою, без одягу. Відкриється ганебна нагота твоєї розпусти, твоя безсоромна поведінка і проституція.^л **30** Таке тобі вчинять, бо ти, наче повія, ходила

23:23 *Букв. «викликані». **23:24** *Йдеться про невеликі щити, які часто носили лучники. **23:26** *Або «прикраси».

за іншими народами^а та опоганювалась їхніми гидкими ідолами.^б **31** Ти поводитись так само, як твоя сестра,^в тому я дам її чашу у твою руку”.^г

32 Так говорить Всеволодний Господь Єгова:

“Будеш ти пити чашу своєї сестри,^д чашу глибоку й широку.

Ти зазнаєш насмішок і глузувань, бо ця чаша вміщає багато.^е

33 Тебе охопить* смуток, і ти п'яною станеш, нап'єшся з чаші жаху і спустошення, з чаші своєї сестри Самарії.

34 Ти вип'єш її до дна,^е будеш гризти її черепки і вирвеш собі груди.

«Це сказав я»,— промовляє Всеволодний Господь Єгова”.

35 Тому так говорить Всеволодний Господь Єгова: “Ти забула мене і знехтувала мною*,^ж тож розплачуйся за свою безсоромну поведінку і проституцію”.

36 Єгова знову промовив до мене: «Сину людський, чи ти готовий оголосити присуд Оголі та Оголіві^з і вказати їм на їхні мерзенні звичаї?

37 Вони чинили перелюб*,^и заплямовували руки кров'ю. Вони не тільки зраджували мене зі своїми гидкими ідолами, але й спалювали^л синів, яких мені народили, віддаючи їх на поживу ідолам.^м **38** А це вони опоганювали мою святиню того дня і оскверняли мої суботи. **39** Зарізавши своїх синів, щоб принести їх у жерт-

23:33 *Букв. «ти наповнишся». **23:35** *Букв. «кинула мене за свою спину». **23:37** *Тобто духовний перелюб. *Букв. «переводили через вогонь».

РОЗД. 23

а Єр 2:18

б Пс 106:35, 36
Єз 6:9
Єз 23:7

в Єр 3:8
Єз 16:46, 47

г 2Цр 21:13
Єр 25:15
Дн 9:12

д Іс 51:17

е Пв 28:37
1Цр 9:7
Пл 2:15

є Пс 75:8

ж 1Цр 14:9
Не 9:26
Іс 17:10
Єр 2:32
Єр 13:25

з Єз 23:4

и Ос 1:2
Як 4:4

і Льв 18:21
2Цр 17:17, 18
Єз 16:36

Друга кол.

а Єр 7:31

б Льв 20:3

в Іс 57:9

г Єр 4:30

д Іс 57:7

е Іс 65:11

є Єз 8:10, 11

ж Єз 16:17, 18

з Льв 20:10

и Бт 9:6
Єз 16:38

і 2Цр 24:3, 4
Пс 106:38
Єз 23:37

к Єр 15:4
Єр 25:9
Єз 16:40

л Льв 20:2

м 2Хр 36:17

н 2Цр 25:9, 10
Єр 39:8

о 2Пт 2:6

л Єз 6:13

ву гидким ідолам,^а вони того ж дня приходили в мою святиню і оскверняли її^б — ось що вони робили в моєму домі! **40** Крім того, вони навіть відправляли посланців за чоловіками у далекі краї.^в І, коли ті приходили, ти, Оголіво, вмивалася для них, підмальовувала очі й одягала свої прикраси.^г **41** Ти сідала на величезне ложе,^д перед яким був накритий стіл,^е і ставила на нього мій фіміам^є і мою олію.^ж **42** Там лунав голос безтурботної юрби, серед якої були п'яниці, приведені з пустелі. Вони одягали цим жінкам браслети на руки і гарні вінці на голови.

43 Тоді я сказав про неї — про ту, яка виснажилася через перелюб: “Вона і далі буде займатися проституцією”. **44** І до неї приходили, як до повії. Так приходили до Оголі та Оголіві, цих розпусних жінок. **45** Але праведні будуть судити її так, як судять за перелюб^з і за пролиття крові,^и бо ці жінки — перелюбниці і їхні руки заплямовані кров'ю.^л

46 Так говорить Всеволодний Господь Єгова: “Проти них приведуть війську, щоб зробити їх жакливим видовищем і віддати на грабж.^к **47** Це військо закидає їх камінням^н і заколе мечами. Їхніх синів і дочок уб'ють,^м а їхні дома спалять вогнем.” **48** Я покладу край безсоромній поведінці в цьому краю, і це стане уроком для всіх жінок, щоб вони не наслідували вашої безсоромної поведінки.^о **49** Ті люди покарають вас за вашу безсоромну поведінку і за гріхи, які ви чинили зі своїми гидкими ідолами. Тоді ви будете змушені визнати, що я — Всеволодний Господь Єгова”.^п

24 Дев'ятого року, в 10-й день 10-го місяця, Єгова промовив до мене: **2** «Сину людський, запиши, який сьогодні день*, запиши собі цей день, бо саме цього дня цар Вавилону напав на Єрусалим.^а **3** Розкажи притчу* про цей бунтівний народ і скажи: «Так говорить Всевладний Господь Єгова:

«Постав казан^б на вогонь, постав і налий в нього води.^б

4 Склади в нього шматки м'яса,^в всі добрі шматки, стегно і лопатку, а також наповни його найліпшими кістками.

5 Візьми з отари найкращу вівцю^г і розклади під казаном по колу дрова. Вари в ньому шматки м'яса і кістки»»).

6 «Так говорить Всевладний Господь Єгова:

«Горе цьому місту, яке проливає кров!^д Горе цьому іржавому казану, з якого не сходить іржа!

Виймай з нього шматок за шматком,^е не кидаючи жеребка.

7 У ньому кров.^е Це місто вилило кров на голу скелю, не вилило її на землю і землею не прикрило.^ж

8 Я залишив пролиту ним кров на голій скелі і не дав її прикрити, щоб розпалити лють і помститися».^з

9 Тому Всевладний Господь Єгова говорить:

«Горе цьому місту, яке проливає кров!»

24:2 *Букв. «ім'я дня». **24:3** *Або «алегоричну оповідь». ^аАбо «казан з широким горлом».

РОЗД. 24

а 2Цр 25:1
Єр 39:1
Єр 52:4

б Єз 11:3

в Єз 11:7

г Єр 39:6

д 2Цр 21:16
Мих 7:2
Мт 23:35

е Єз 11:7,9

є Єр 2:34

ж Лв 17:13
Пв 12:16

з 2Цр 24:3,4

и Мт 23:37

Друга кол.

а Єр 21:10
Єр 32:29
Єз 22:15

б Єр 5:3
Єр 6:29

в 2Хр 36:14
Єз 22:9

г Єз 5:12,13
Єз 8:18

д Єр 13:14
Єз 5:11

е Єз 24:18,21

є Єр 16:5

ж Лв 10:6

з 2См 15:30

и Мих 3:7

і Єр 16:7

Я сам розкладу під ним велике вогнище.

10 Підклади побільше дров, розпали вогонь і розвари м'ясо.

Потім злий юшку, і нехай обвугляться кістки.

11 Постав порожній казан на розжарене вугілля, щоб він розпекся.

Мідь розжариться, вся його нечистота розплавиться в ньому,^а

і вогонь пожере його іржу.

12 Шкода праці! Стільки зусиль, а грубий шар іржі так і не зійшов.^б

У вогонь його разом з іржею!»

13 «Твоя нечистота — через безсоромну поведінку.^в Я очищав тебе, але ти не очистилось від своєї нечистоти і вже не очиститься, поки я не виллю на тебе своєї люті.^г **14** Це сказав я, Єгова, і це обов'язково сповниться, я буду діяти. Я не пощучу, не поспівчуваю і не пожалкую.^д Тебе судитимуть за твоїми дорогами і вчинками», — говорить Всевладний Господь Єгова.

15 Знову Єгова промовив до мене: **16** «Сину людський, я одним ударом заберу в тебе те, що дороге тобі.^е Але ти не сумуй*, не плач і не проливай сліз. **17** Стогни, не кажучи ні слова, і не справляй обрядів на знак жалоби за померлими.^є Пов'яжи собі на голову тюрбан^ж і взуйся в сандалії.^з Не закривай своїх вусів*» і не їж хліба, який принесуть тобі інші».^и

24:16 *Або «не бий себе в груди». **24:17** *Або «верхньої губи». ^аБукв. «хліба людей».

18 Вранці я сказав це народу, а ввечері померла моя дружина. І наступного ранку я зробив так, як мені було наказано. 19 Тоді люди почали запитувати мене: «Скажи, як те, що ти робиш, стосується нас?» 20 Я ж відповів: «Ось що Єгова промовив до мене: 21 “Скажи ізраїльтянам: «Так говорить Всевладний Господь Єгова: “Я оскверню свою святиню,^a те, чим ви дуже пишастесь, що дороге вам і миле вашому серцю*. А ваші сини й дочки, які не прийшли з вами сюди, впадуть від меча.^b 22 І ви будете робити те, що робив Єзекііль. Ви не будете закривати вуса і не їстимете хліба, який принесуть вам люди.^b 23 Тюрбани залишаться у вас на головах, а сандалії – на ногах. Ви не будете сумувати і плакати, але будете чахнути через свої провини^c і стогнати один перед одним. 24 Єзекііль став для вас знаком.^d Все, що робив він, будете робити й ви. І, коли все це сповниться, ви будете змушені визнати, що я – Всевладний Господь Єгова”»».

25 «Сину людський, того дня, коли я заберу їхню фортецю, краса якої викликає в них радість, яка дорога їм і мила їхньому серцю*, коли заберу їхніх синів і дочок,^e 26 ти дізнаєшся про це від того, хто буде врятований.^e 27 Того дня ти відкриєш уста і скажеш врятованому, ти вже не мовчатимеш.^ж Ти станеш для них знаком, і вони будуть змушені визнати, що я – Єгова».

24:21 *Або «співчуття вашої душі».
24:25 *Або «душі».

РОЗД. 24

а Пс 74:7
Пс 79:1
Єр 7:14
Пл 1:10
Пл 2:7
Єз 9:7

б 2Хр 36:17
Єр 6:11

в Єз 24:17

г Льв 26:39
Єз 33:10

д Іс 8:18
Іс 20:3
Єз 4:3

е Пв 28:32
Єр 11:22

є Єз 33:21

ж Єз 3:26
Єз 33:22

Друга кол.

РОЗД. 25

а Бт 19:36, 38

б Єр 49:1
Ам 1:13
Сф 2:9

в 2См 12:26
Єз 21:20

г Пл 2:15

д Сф 2:8

є Єр 49:2
Ам 1:14

є Іс 15:1
Єр 48:1
Ам 2:1

ж Пв 2:4

з Чс 32:37,38
ІсН 13:15,19

25 Єгова знову промовив до мене: 2 «Сину людський, оберни своє обличчя до аммонітян^a і пророкуй проти них.^b 3 Скажи про аммонітян: “Послухайте слово Всевладного Господа Єгови! Так говорить Всевладний Господь Єгова: «За те, що ви сказали: “Так тобі й треба!” – про мою святиню, коли її осквернили, і про ізраїльську землю, коли її спустошили, і про нащадків Юди, коли вони пішли у вигнання, 4 за це я віддам вас у власність жителям Сходу. Вони розіб'ють серед вас табори*, поставлять свої намети і будуть їсти ваші плоди та пити ваше молоко. 5 Я зроблю Ра́ббу^b пасовищем для верблюдів, зроблю поселення аммонітян місцем відпочинку овець. Тоді ви будете змушені визнати, що я – Єгова”».

6 «Так говорить Всевладний Господь Єгова: “За те, що ви плескали в долоні,^г тупали ногами і раділи*, зневажаючи ізраїльську землю,^а 7 я простягну на вас свою руку і віддам вас на грабів народам. Я вигублю вас з-поміж народів, і ваш край зникне з-поміж країв.^є Я знищу вас, і ви будете змушені визнати, що я – Єгова”.

8 Так говорить Всевладний Господь Єгова: “Моав^є і Сеїр^ж кажуть: «Таж нащадки Юди такі самі, як і всі інші народи», 9 тому я відкриваю бік* Моаву з його прикордонними містами, які є окрасою^з того краю, – відкриваю Бет-Єшимот, Ваал-Меон і Кір'ятаїм.^з 10 Я віддаю Моав разом з аммонітянами у власність жителям

25:4 *Або «табори, обгороджені мурами». 25:6 *Або «ваша душа раділа». 25:9 *Або «схил». ^жАбо «оздобою».

Сходу,^а щоб про аммонітян вже не згадували серед народів.^б **11** Я виконаю свої присуди в Моаві,^в і вони будуть змушені визнати, що я — Єгова”.

12 Так говорить Всеволодний Господь Єгова: “Едѳм поводився мстиво з нащадками Юди і дуже завинив цією помстою,^г **13** тому Всеволодний Господь Єгова каже: «Я простягну свою руку на Едѳм, знищу в ньому людей та худобу і зроблю його пустою.^д Від Теману до Дедану мешканці Едѳму впадуть від меча».^е

14 «Я помщуся Едѳму руками свого народу Ізраїля,^є і він поведеться з Едѳмом відповідно до мого гніву та моєї люті. Тоді Едѳм відчує на собі мою помсту»,^ж — говорить Всеволодний Господь Єгова”.

15 Так говорить Всеволодний Господь Єгова: “Філістимляни з неослабною ворожістю і злісно* намагалися помститися і зруйнувати край,^з **16** тому Всеволодний Господь Єгова каже: «Я простягну руку на філістимлян,^и вигублю керетян^і і знищу решту мешканців узбережжя.^к **17** Я люто їм помщуся і гнівно їх покараю. І, коли я їм помщуся, вони будуть змушені визнати, що я — Єгова”».

26 А 11-го року, в перший день місяця, Єгова промовив до мене: **2** «Сину людський! Тир сказав про Єрусалим:^л “Так йому й треба! Браму народів розбито!” Все переїде до мене. Я розбагатію через те, що він спустошений”. **3** Тому Всеволодний Господь Єгова говорить: “Тире, я виступлю проти тебе і підніму на

25:15 *Або «зі зневагою в душі».

РОЗД. 25

а Єз 25:4

б Єз 21:28, 32

в Єр 48:1

г 2Хр 28:17

Пс 137:7

Пл 4:22

Ам 1:11

Ов 10

д Мл 1:4

е Єр 49:7,8

є Іс 11:14

Іс 63:1

ж На 1:2

з 2Хр 28:18

Іс 9:11, 12

Іс 14:29

Єр 47:1

Йн 3:4–6

Ам 1:6

и Єр 25:17, 20

Сф 2:4

і Сф 2:5

к Єр 47:4

РОЗД. 26

л Йн 3:4–6

Ам 1:9

м Пл 1:1

Друга кол.

а Іс 23:11

Ам 1:10

Зк 9:4

б Єз 27:32

в Єр 25:9

Єз 29:18

г Дн 2:37

д Ав 1:8

е Єр 4:13

є Іс 5:28

Ав 1:8

ж Єз 27:32, 33

Єз 28:5, 18

Зк 9:3

тебе багато народів, як море піднімає свої хвилі. **4** Вони зруйнують мури Тира і розваллять його вежі,^а а я вишкребу грунт і зроблю його голою скелею. **5** Він стане посеред моря місцем для просушування неводів”.^б

“Це сказав я,— говорить Всеволодний Господь Єгова.— Його буде віддано на грабж іншим народам. **6** Його поселення* за межами міста будуть знищені мечем. І вони будуть змушені визнати, що я — Єгова”.

7 Так говорить Всеволодний Господь Єгова: “З півночі я приведу проти Тира вавилонського царя Навуходно́сора*^в — царя над царями^г — з кіньми,^д бойовими колісницями,^є кіннотниками і з численним військом”. **8** Він знищить мечем поселення за межами міста, збудує облоговий мур, насипле вал і підніме проти тебе великий щит.

9 Він вдарить по твоїх мурах таранами*, твої вежі він зруйнує сокирами^ж. **10** Від безлічі його коней ти вкриєшся порохом. Твої мури затрясуться від шуму кінноти, коліс і колісниць, коли він увійде у твої брами так, як вдираються в місто через повалені мури. **11** Він витопче кінськими копитами всі твої вулиці.^є Твоїх людей він уб'є мечем, і твої міцні стовпи впадуть. **12** Він розграбує твоє багатство і забере твої товари,^ж зруйнує твої мури і знесе гарні будинки. А потім твоє каміння, дерево і грунт вкинуть у воду”.

26:6 *Букв. «дочки». 26:7 *Букв. «Невухадреццара»; інший варіант написання. *Букв. «народами». 26:9 *Або «своїми стінобитними машинами». *Або «мечами».

13 “Я покладу край співу твоїх пісень, і вже не буде чути твоїх арф.^a 14 Я зроблю тебе голою скелею, і ти станеш місцем для просушування неводів.^b Ти ніколи не будеш відбудований, бо це сказав я, Єгова”, — говорить Всеволодний Господь Єгова.

15 Так Всеволодний Господь Єгова говорить Тиру: “Хіба не здригнуться острови від шуму твого падіння, коли будуть стогнати смертельно поранені*, коли серед тебе почнуться різанина?^c 16 Всі князі* моря зійдуть зі своїх тронів, познімають із себе шати^d, покидають вишиту одягу і їх пройме^e тремтіння. Посідавши на землю, вони будуть постійно здригатись і приголомшено дивитися на тебе.^f 17 І вони заспівають про тебе жалобну пісню*^g.”

«Як же ти загинуло,^e місто, заселене людьми з моря, місто славне.

Ти й твої^h мешканці були сильні на морі^e і наводили жах на всіх, хто живе на землі!

18 Удень твого падіння острови здригнуться, морські острови збентежаться через твою погибель»^g.”^ж

19 Так говорить Всеволодний Господь Єгова: “Коли я спустошу тебе і ти станеш, як ті міста, в яких ніхто не живе, коли затоплю тебе бурхливими водами і тебе вкриють води могутні,^z 20 то я кину тебе, як кидую всіх інших, у яму*, до

26:15 *Букв. «вбиті». 26:16 *Або «провідники». ^aАбо «безрукаві халати». ^bБукв. «одягне». 26:17; 27:2 *Або «тужливу пісню». 26:17 ^бБукв. «вона і її». 26:20 *Або «могилу».

РОЗД. 26

a Іс 23:16

б Єз 26:4,5

в Єз 27:28

г Єз 27:35
Єз 32:10

д Єз 27:32

е Ам 1:9,10

є Єз 28:2

ж Іс 23:5

з Єз 27:34

Друга кол.

а Єз 28:8

б Єз 27:36

РОЗД. 27

в Єз 26:17

г Іс 23:9
Єз 28:2,12д Пв 3:8,9
1Хр 5:23

е Бт 10:2,4

є Бт 10:2,4

тих, хто вже давно помер. Кину тебе в глибини землі, і там ти будеш разом з іншими давно спустошеними місцями, разом з тими, хто сходить у яму.^a Я зроблю це, щоб ти не був заселений. А потім я прославлю* край живих.

21 Раптово я наведу на тебе жакливе лихо, і ти зникнеш.^b Тебе шукатимуть, але ніколи не знайдуть”, — говорить Всеволодний Господь Єгова».

27 Єгова знову промовив до мене: **2** «Сину людський, заспівай про Тир жалобну пісню*^в **3** і скажи йому:

“О ти, що пробуваєш біля брам моря,

що торгуєш з народами численних островів!

Так говорить Всеволодний Господь Єгова:

«Тіре, ти сказав: “Я досконалий у своїй красі”.^г

4 Землі твої — в самому серці моря.

Твої будівничі зробили твою красу досконалою.

5 Вони взяли для твоєї обшивки сенірський^д ялівець,

а для щогли — ліванський кедр.

6 Твої весла вони зробили з дубів Башану, ніс — з кипарисового дерева, інкрустованого слоновою кісткою, з островів Кіттіму.^є

7 Різнокольорове лляне полотно з Єгипту служило тобі за вітрила,

а навіси над палубою були виготовлені з синьої пряжі і пурпурної вовни з островів Еліші.^є

26:20 *Або «оздоблю».

- 8** Жителі Сидбона й Арваду^а були твоїми веслярами. Ти мав своїх вправних людей, Тире, вони були твоїми моряками.^б
- 9** Досвідчені* і вмілі майстри з Гевала^в гатали в тебе шви.^г
- Усі моряки зі своїми кораблями бували в тебе, щоб вести торгівлю.
- 10** Перси, Луд і Пут^а були у твоєму війську, вони вішали в тебе щити і шоломи, і завдяки їм ти здобув свою велич.
- 11** На твоїх мурах довкола стояли мешканці Арваду разом з твоїм військом, і у твоїх вежах були відважні чоловіки. Вони вішали на мурах круглі щити, вони зробили твою красу досконалою.
- 12** Таршіш^в торгував з тобою, бо ти мав велике багатство.^е Він давав за твої товари срібло, залізо, олово та мунів.^ж
- 13** Явân, Тувâl^з і Мешех^д також торгували з тобою, даючи в обмін на твій крам рабів^и і вироби з міді.
- 14** Нашадки Тогâрми^к давали тобі за твої товари коней та мулів.
- 15** Нашадки Дедана^л торгували з тобою, і ти давав роботу купцям на численних островах. Як данину тобі доставляли слонову кістку^м і чорне дерево.
- 16** Едôm торгував з тобою, бо в тебе було багато товарів. Він віддавав тобі бірюзу, пурпурну вовну, барвисті вишиті тканини, тонке полотно, корали і рубіни в обмін на твої товари.
- 17** Юда та Ізраїль торгували з тобою. Вони давали за

27:9 * Букв. «старі чоловіки».

РОЗД. 27

а Бт 10:15, 18

б 1Цр 9:27

в Існ 13:2, 5

г Єз 27:27

д Бт 10:6

єр 46:9

е Бт 10:2, 4

Йн 1:3

є 2Хр 9:21

ж Єр 10:9

з Іс 66:19

и Бт 10:2

і Йн 3:6

к Бт 10:2, 3

Єз 38:6

л Бт 10:7

м 1Цр 10:22

Друга кол.

а 1Цр 5:9

Езд 3:7

Дії 12:20

б Сд 11:12, 33

в Бт 43:11

г Єр 8:22

д Іс 7:8

е Бт 25:3

є Бт 25:13

ж 2Хр 17:11

Іс 60:7

з Бт 10:7

и 1Цр 10:1, 2

Іс 60:6

і Бт 11:31

к 2Цр 19:12

Ам 1:5

л Бт 25:3

Йв 6:19

м Бт 10:22

н 1Цр 10:22

Іс 23:14

твої вироби^а пшеницю з Мінніта,^б добірну їжу, мед,^в олію і бальзам.^г

18 Дамаск^а торгував з тобою, бо в тебе було багато товарів і ти мав велике багатство. В обмін він давав тобі вино з Хелббону і вовну з Цахару*. **19** Ведân і Явân з Узалу давали тобі куті залізні вироби, кâсію* і тростину^ж в обмін на твої товари.

20 Дедân^в торгував з тобою попонами* для їзди верхи. **21** Ти давав роботу арабам і всім провідникам Кедâру,^е які продавали ягнят, баранів і козлів.* **22** Купці Шêви і Раâми^з торгували з тобою. Вони віддавали тобі найкращі пахощі, дорогоцінне каміння і золото в обмін на твої товари.^к **23** Харân,^и Кâнне і Едем,^к купці Шêви,^л а також Ашшур^м і Кілмâд торгували з тобою. **24** На твоєму базарі вони продавали розкішний одяг, плащі із синьої тканини та барвисті вишиті тканини, кольорові килими, зв'язані і скріплені мотузками.

25 Каравани таршіських кораблів^н перевозили твій крам,

щоб ти наповнився багатством і став важким* у серці моря.

26 Твої веслярі вивели тебе у бурхливе море, але в серці моря розбив тебе східний вітер.

27 Твої багатства, все твоє майно, твій крам, а також твої моряки і матроси,

27:18 *Або «і червоно-сіру вовну». **27:19** *Дерево, яке належить до того ж роду, що й коричне дерево. *Пахучий очерет. **27:20** *Або «тканими покривалами». **27:25** *Або, можливо, «славним».

- ті, хто латав твої шви і хто торгував твоїми товарами,^а всі твої війни^б — весь численний народ* серед тебе — всі вони потонуть у серці моря в день твого падіння.^в
- 28** Від крику твоїх моряків здригнеться узбережжя.
- 29** І всі веслярі, моряки та всі, хто плаває в морі, зійдуть зі своїх кораблів на сушу.
- 30** Вони голосно заплачуть над тобою і гірко заридують,^г посиплють голови порохом і будуть качатися в попелі.
- 31** Поголять вони голови та одягнуть мішковину, вони будуть гірко* плакати над тобою і сильно побиватися.
- 32** Ридаючи, вони заспівають жалобну пісню і заголосять над тобою:
“Хто зрівняється з Тиром, який тепер замовк посеред моря?^д”
- 33** Коли прибували з-за моря твої товари, ти насичував численні народи.^е Своїм великим багатством і товарами ти збагачував царів землі.^є
- 34** Але тепер ти розбитий у морі, у водних глибинах.^ж З тобою потонув увесь твій крам і весь твій народ.^з
- 35** Всі мешканці островів будуть вражено дивитися на тебе,^и і їхні царі від жаху тремтінуть,^і на їхніх обличчях буде тривога.

27:27 * Букв. «збір». 27:31 * Або «з гір-котою душі».

РОЗД. 27

а Єз 27:8,9

б Єз 27:10,11

в Єз 26:14

г Іс 23:1
Єз 26:17

д Єз 26:5

е Єз 27:14,16

є Зх 9:3

ж Єз 26:19

з Єз 27:27

и Єз 26:15

і Єз 28:17

Друга кол.

а Пс 37:10

РОЗД. 28

б Єз 28:5

в Єз 27:4

г Дн 2:48

д Зх 9:3

е Іс 23:1,3
Єз 27:12

є Єз 30:10,11

ж Іс 23:9

36 Побачивши те, що сталося з тобою, купці з народів присвиснуть від здивування.

Твій кінець буде раптовим та жахливим,

і ти зникнеш назавжди”»».^а

28 Знову Єгова промовив до мене: **2** «Сину людський, скажи правителю Тира: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова:

«Серце твоє стало пихатим,^б і ти говориш: “Я — бог,

сиджу на троні бога в серці моря”»^в

Але ти лише людина, а не бог,

хоча в серці ти вважаєш себе богом.

3 Ти думаєш, що мудріший за Даниїла^г

і що немає таємниць, закритих від тебе.

4 Своєю мудрістю і розважливістю ти назбирав собі багатство

і далі наповнюєш свої скарбниці золотом і сріблом.^д

5 Своїм умінням торгувати ти примножив своє багатство,^е

і через це твоє серце стало пихатим»”.

6 “Тому Всеволодний Господь Єгова говорить:

«За те, що ти в серці вважаєш себе богом,

7 я нашлю на тебе чужинців, найжорстокіші народи,^є

і вони оголять свої мечі проти всього гарного, що надбала твоя мудрість,

і осквернять твою пишну красу.»^ж

8 Вони скинуть тебе в яму*, і ти помреш насильницькою смертю у відкритому морі.^а

9 Чи тоді ти скажеш своєму вбивці: “Я – бог”?
У руках тих, хто тебе оскверняє, ти будеш лише людиною, а не богом”.

10 “Ти помреш від рук чужинців, як помирають необрізані,
бо це сказав я”, — говорить Всеволодний Господь Єгова».

11 І знову Єгова промовив до мене: **12** «Сину людський, заспівай жалобну пісню* про царя Тира і скажи йому: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова:

«Ти був взірцем досконалості^а, сповнений мудрості^б й досконалий у своїй красі.^в

13 Перебував ти в Едемі, у Божому саду.

Тебе прикрашали всілякі дорогоцінні камені:
рубін, топаз і яшма,
хризоліт, онікс і жадеїт,
сапфір, бірюза^г
і смарагд —

всі оправлені в золото.
Вони були приготовлені
в день твого створення.

14 Я призначив тебе помазаним херувимом, захисником.

Ти перебував на святій Божій горі,^д ходив серед вогняного каміння.

15 Був ти бездоганний у своїх дорогах від дня свого створення,
поки не знайшлася в тобі неправедність.^е

РОЗД. 28

а Єз 27:26

б Єз 28:3

в Єз 27:3

г Єз 27:16

д Іс 14:13

е Йл 3:4
Ам 1:9

Друга кол.

а 1Цр 10:11
2Хр 9:21
Єз 27:12

б Йл 3:6

в Іс 23:9
Єр 25:17, 22
Єр 47:4
Йл 3:8

г Єз 27:3

д Іс 14:14

е Іс 14:15

є Ам 1:9, 10

ж Єз 27:35

з Єз 27:36

и Іс 23:4
Єр 25:17, 22
Єз 32:30

16 Через свою велику торгівлю^а

ти наповнився насиллям і почав грішити.^б

Я скину тебе з гори Божої як оскверненого, знищу тебе,^в

о херувиме, захиснику,
щоб ти більше не перебував серед вогняного каміння.

17 Через красу твоє серце стало пихатим.^г

Ти занастив свою мудрість через свою пишну красу.^д

Я скину тебе на землю^е і зроблю видовищем для царів.

18 Ти осквернив свої святині великою провинною і нечесною торгівлею.

Я зроблю так, що серед тебе спалахне вогонь, який пожере тебе.^є

На очах усіх, хто дивитиметься на тебе, я перетворю тебе в попіл на землі.

19 Всі, хто знає тебе серед народів, оstownпують з подиву.^ж

Твій кінець буде раптовим та жакливим,
і ти зникнеш назавжди».^з

20 Знову Єгова промовив до мене: **21** «Сину людський, оберни своє обличчя до Сидона» і пророкуй проти нього.
22 Скажи йому: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова:

«Я виступлю проти тебе, Сидоне, і серед тебе прославлюсь.

Люди будуть змушені визнати, що я — Єгова, коли виконаю над Сидоном свої присуди і буду освячений у ньому.

28:8 *Або «могілу». 28:12 *Або «тужливу пісню». ^аБукв. «запечатував врінець».

23 Я пошлю на нього пошесть, і по його вулицях потече кров.

З усіх боків на нього підіймуть меч, і вбиті мечем попадають посеред нього.

І люди будуть змушені визнати, що я — Єгова.^а

24 Тоді нащадків Ізраїля більше не будуть оточувати дошкульні шипи чи болючі колючки^б — ті, хто ставиться до них з презирством. І люди будуть змушені визнати, що я — Всеволодний Господь Єгова».

25 «Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Коли я зберу нащадків Ізраїля з-поміж усіх народів, серед яких вони були розпорошені,^в я буду освячений серед них на очах народів.^г І вони житимуть у своєму краю,^д який я дав своєму слугі Якову.^е **26** Нашадки Ізраїля будуть жити там безпечно,^є будувати дома і садити виноградники.^ж Вони житимуть у безпеці, коли я виконаю свої присуди над усіма, хто їх оточує, хто ставиться до них з презирством.^з Тоді вони будуть змушені визнати, що я — Єгова, їхній Бог»».

29 У 10-й рік, у 12-й день 10-го місяця, Єгова промовив до мене: **2** «Сину людський, оберни своє обличчя до фараона, єгипетського царя, і пророкуй проти нього та всього Єгипту.» **3** Скажи: «Так говорить Всеволодний Господь Єгова:

«Я виступлю проти тебе, фараоне, єгипетський царю,^і

велике морське чудовисько, що лежиш посеред потоків Нілу*^к

29:3 *Тут і далі «Ніл» стосується самої річки та зрошувальних каналів, які від неї відходили.

РОЗД. 28

а Єз 26:6

б Чс 33:55
ІсН 23:12, 13в Пв 30:3
Іс 11:12
Єр 30:18
Ос 1:11

г Іс 5:16

д Єр 23:8

е Бг 28:13

є Іс 32:18
Єр 23:6
Ос 2:18ж Іс 65:21, 22
Єр 31:5
Ам 9:14

з Єр 30:16

РОЗД. 29

и Єр 25:17, 19
Єр 43:10, 11
Єз 31:2і Єр 46:25
Єз 31:18

к Єз 32:2

Друга кол.

а Єз 29:9

б Єр 25:33

в Єз 32:4

г Іс 36:6
Єр 37:5–7
Єз 17:17

д Єр 17:5

е Єр 46:14
Єз 30:4
Єз 32:12

є Єр 43:11–13

ж Єз 29:3

з Єр 44:1

и Єз 30:6, 7

і Єз 30:12

і говориш: «Річка Ніл — моя.

Я створив її для себе».^а

4 Але я встромлю тобі в щелепи гаки і зроблю так, що до твоєї луски прилипе риба Нілу.

Я витягну з Нілу тебе і всю рибу, що прилипла до твоєї луски,

5 і кину тебе в пустелі, тебе і всю рибу з Нілу.

Ти впадеш на полі. Ніхто не підбере твоїх останків і не складе їх докупи.^б

Я віддам тебе на поживу земним звірам і небесним птахам.^в

6 І всі мешканці Єгипту будуть змушені визнати, що я — Єгова,

бо вони були для нащадків Ізраїля не ліпшою підпорою, ніж соломинка*.^г

7 Коли нащадки Ізраїля за тебе вхопились, ти зламався

і розірвав їм плече.

Коли вони оперлись на тебе, ти зламався,

і через тебе їхні ноги* затрусилась».^д

8 Тому Всеволодний Господь Єгова говорить: «Я наведу на тебе меч^е та вигублю серед тебе і людей, і тварин. **9** Єгипетський край стане пусткою і безлюдним місцем.^є Тоді вони будуть змушені визнати, що я — Єгова, бо ти* сказав: «Річка Ніл належить мені. Я сам створив її».^ж **10** Тому я виступлю проти тебе та проти Нілу і перетворю єгипетський край від Мігдблу^з до Севену^и й аж до кордону з Ефіопією на безлюдне висохле місце і на пустку.^і **11** Не пройде по ньому ні

29:6 *Букв. «тростина». **29:7** *Букв. «стега». **29:9** *Букв. «він».

людина, ні худоба,^а 40 років він буде незаселеним. **12** Я зроблю єгипетський край найбільш спустошеним з усіх країв, і його міста на 40 років стануть найбільш спустошеними з усіх міст.^б Я розпорощу єгиптян поміж народів і розвію їх серед країв».^в

13 Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Через 40 років я зберу єгиптян з-поміж народів, серед яких вони будуть розпорощені,^г **14** і поверну єгиптян з полону в землю Пáтрос,^д землю їхнього походження, і вони стануть незначним царством. **15** Єгипет буде нижчим за інші царства і вже не піднесеться над іншими народами.^е Я зроблю його настільки малим, що він більше не підкорятиме інші народи.^є **16** Він уже ніколи не буде надією нащадків Ізраїля,^ж а тільки нагадуватиме їм, що вони провинилися, звернувшись до єгиптян за допомогою. Тоді вони будуть змушені визнати, що я – Всеволодний Господь Єгова»».

17 А 27-го року, в перший день першого місяця, Єгова промовив до мене: **18** «Сину людський, Навуходонóсор*^з, цар Вавилону, наказав своєму війську виконати велику роботу проти Тира.» У всіх обличчях голови, плечі у всіх натерті. Але ні він, ні його військо не отримали плати за працю, яку виконали проти Тира.

19 Тому Всеволодний Господь Єгова говорить: «Я віддам Навуходонóсору*^ж, царю Вавилону, єгипетський край.^и Він забере з собою його багатство,

29:18 *Букв. «Невухадреца́р»; інший варіант написання. **29:19** *Букв. «Невухадреца́ру»; інший варіант написання.

РОЗД. 29

а Єз 31:12
Єз 32:13

б Єр 46:19

в Єз 30:23

г Єр 46:25, 26

д Бг 10:13, 14
Єз 30:14

е Єз 30:13

є Єз 32:2

ж Іс 30:2
Іс 36:4, 6
Єр 2:18
Єр 37:5–7

з Єр 25:9
Єр 27:3, 6

и Єз 26:7

і Єр 43:10, 12

Друга кол.

а Єз 30:9, 10

б 1См 2:10
Лк 1:69

РОЗД. 30

в Ов 15

г Єз 32:7

д Пс 110:6

е Єз 32:11, 12

є Сф 2:12

ж На 3:8, 9

з Єз 30:18

и Єр 44:1

і Єз 29:10

візьме в ньому велику здобич і сильно його пограбує — це і буде платою для його війська».

20 «Я віддам йому єгипетський край як винагороду за працю, яку він виконав проти Тира, бо він зробив це для мене»,^а — говорить Всеволодний Господь Єгова.

21 Того дня я вирощу ріг для нащадків Ізраїля*^б і дам тобі можливість говорити серед них. І вони будуть змушені визнати, що я — Єгова».

30 Єгова знову промовив до мене: **2** «Сину людський, пророкуй і скажи: «Так говорить Всеволодний Господь Єгова:

«Ридайте, кажучи: «Горе нам, бо надходить цей день!»

3 Бо цей день близько, день Єгови наближається.^в

Це буде хмарний день,^г час, призначений для суду над народами.^д

4 На Єгипет прийде меч. Ефіопія охопить паніка, коли в Єгипті попадають убиті, коли буде забране його багатство і зруйновані його основи.^є

5 Ефіопія,^є Пут,^ж Луд, люди з різних народів, Кув і сини краю, з якими укладено угоду*, — усі вони впадуть від меча».

6 Так говорить Єгова: «Ті, хто підтримує Єгипет, також упадуть, зникне його гордість і сила».^з

«Побиті мечем лежатимуть у ньому від Мігдóлу» до Севéне,^и

29:21 *Або «наділю дім Ізраїля силою». **30:5** *Можливо, йдеться про ізраїльтян, які утворили союз із Єгиптом.

— говорить Всевладний Господь Єгова.— **7** Він стане найбільш спустошеним з усіх країв, і його міста будуть найбільш спустошеними з усіх міст.^а **8** І вони будуть змушені визнати, що я — Єгова, коли я розпалою вогонь в Єгипті і всі його союзники будуть вигублені. **9** Того дня я пошлю вісників на кораблях, щоб затремтіла самовпевнена Ефіопія. І охопить її паніка у день погибелі Єгипту. Цей день обов'язково приїде^б.

10 Так говорить Всевладний Господь Єгова: “Я вигублю полчища Єгипту рукою Навуходнобсора^в, вавилонського царя.^б **11** Він і його воїни, найжорстокіші з народів,^в будуть приведені, щоб перетворити край на руїни. Вони оголять свої мечі проти Єгипту і наповнять той край убитими.^г **12** Я висушу нільські канали^д і віддам^е край у руки жорстким людям, спустошу цей край і все, що в ньому, рукою чужинців.^е Це сказав я, Єгова”.

13 Так говорить Всевладний Господь Єгова: “Я знищу в Нобі^ж гидких ідолів^з та нікчемних божків.^з Уже не буде князя^и з єгипетського краю. Я наведу страх на Єгипет,^и **14** спустошу Патрос,^з розпалою вогонь у Цоані і виконаю свої присуди над Но*.” **15** Виллю я свою лютість на Сін, твердиню Єгипту, і вигублю мешканців Но. **16** Я розпалою вогонь в Єгипті, і жах охопить Сін, Но буде захопле-

30:10 * Букв. «Невухадреціара»; інший варіант написання. **30:12** * Букв. «продам». **30:13** * Або «Мемфісі». * Євр. слово, перекладене тут як «гидкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу. ^а Або «протидника». **30:14** * Тобто Фівами.

РОЗД. 30

а Єр 46:19
Єз 29:12
Єз 32:18

б Єз 29:19
Єз 32:11

в Ав 1:6

г Єз 29:5

д Єз 29:3

е Єз 31:12

є Єр 43:12
Єр 46:14

ж Єр 46:5

з Бт 10:13, 14
Єр 44:1

и Єр 46:25

Друга кол.

а Єз 30:8

б Єр 46:20
Єз 31:18

в Єр 46:19

г Єр 46:25
Єз 29:3

д 2Цр 24:7
Єр 46:2

е Єр 46:21

є Єз 29:12

ж Єр 27:6

з Єз 32:11, 12

и Єз 29:19, 20

і Єз 29:12

ний через проломи в мурі, а на Ноф* серед дня нападе ворог. **17** Юнаки Она* і Півесета впадуть від меча, і мешканці цих міст підуть у полон. **18** У Тахпанхесі потемніє день, коли я зламаю ярмо Єгипту.^а Зникне його гордість і сила.^б Його вкриють хмари, і його міста підуть у полон.^в **19** Я виконаю свої присуди над Єгиптом, і вони будуть змушені визнати, що я — Єгова”.

20 В 11-й рік, в сьомий день першого місяця, Єгова знову промовив до мене: **21** «Сину людський, я зламав руку єгипетському фараону. Ніхто її не перев'яже, щоб вона зцілилася, і ніхто не накладе пов'язки, щоб стала міцною і могла тримати меч».

22 «Так говорить Всевладний Господь Єгова: “Я вступлю проти єгипетського фараона,^г зламаю йому руки — і здорову, і переламану^д — та зроблю так, що меч випаде йому з рук.^е **23** Я розпорошу єгиптян поміж народів і розвію їх серед країв.^є **24** Зміцню я руки* вавилонського царя^ж і дам йому в руку свій меч,^з а руки фараона зламаю, і він, наче смертельно поранений, тяжко стогнатиме перед ним^и. **25** Я зміцню руки царя Вавилону, і руки фараона ослабнуть. Вони будуть змушені визнати, що я — Єгова, коли я дам свій меч у руку вавилонського царя і він простягне його проти єгипетського краю.” **26** Я розпорошу єгиптян поміж народів і розвію їх серед країв,^и тоді вони будуть змушені визнати, що я — Єгова”.

30:16 * Або «Мемфіс». **30:17** * Тобто Геліополя. **30:24** * Або «збільшу силу». ^а Тобто перед вавилонським царем.

31 В 11-й рік, у перший день третього місяця, Єгова промовив до мене: **2** «Сину людський, скажи єгипетському фараону і його полчищам:^a

“До кого ти подібний величчю своєю?

3 До ассирійця, до ліванського кедра

з гарним віттям і густою тністою кроною, до кедра такого високого, що своєю верхівкою він сягає хмар.

4 Води рослили його, глибокі водні джерела давали йому ріст.

Потоки розтікались по місцю, де він ріс, вода текла каналами до всіх польових дерев.

5 Тому він став вищим за інші польові дерева.

На ньому було дедалі більше гілок, і його віття ставало щораз довшим, бо його зрошували повноводні потоки.

6 Усі небесні птахи вили гнізда на його гілках, всі польові звірі виводили потомство під його віттям,

і всі численні народи перебували в його тіні.

7 Він був гарний і величний та мав довге віття, бо його коріння сягало великих вод.

8 Інші кедри в Божому саду^b не могли зрівнятися з ним.

Ялівці не мали такого віття, як він.

Платани не могли похвалитися перед ним своїми гілками.

Жодне дерево в Божому саду не було рівне йому красою.

РОЗД. 31

a Єр 46:2
Єз 29:2

b Бг 2:8
Єз 28:12, 13

Друга кол.

a Єз 30:10, 11
Ав 1:6

b Єз 32:5, 6

v Єз 29:5
Єз 32:4

9 Я прикрасив його густим листям,
і йому заздрили всі інші дерева в Едемі, в саду правдивого Бога”.

10 Так говорить Всеволодний Господь Єгова: “За те, що він* став таким високим і сягнув верхівкою хмар, за те, що його серце почало пишатися через його висоту, **11** я віддам його в руки могутньому правителю народів,^a який нападе на нього. Я відкину його за його зло. **12** Чужинці – найжорстокіші народи – зрубать його і покинуть на горах. Віття його розлетиться по всіх долинах, гілки його будуть поламані та розкидані по всіх потоках краю.^b І вийдуть з його тіні всі народи землі та залишать його. **13** На його поваленому стовбурі житимуть усі небесні птахи, а на його гілках – усі польові звірі,^a **14** щоб жодне дерево, посаджене при воді, не стало таким же високим та не сягнуло своєю верхівкою хмар і щоб не піднялося до хмар жодне зрошуване дерево, тому що всі вони будуть віддані на смерть, відійдуть у глибини землі разом з синами людськими, відійдуть до тих, хто сходить у яму*”.

15 Так говорить Всеволодний Господь Єгова: “У день, коли він зійде в могилу*, я зроблю так, що за ним будуть тужити. Через нього я закрию глибокі води, зупиню їхні потоки, щоб стримати великі води. Через нього я затьмарю Ліван, і всі польові дерева посохнуть. **16** Коли я вкину

31:10 * Букв. «ти». **31:14** * Або «могили». **31:15** * Або «шеёл», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій.

його в могилу* разом з тими, хто сходить у яму^ж, то від шуму його падіння здригнуться народи. Тоді будуть потішені у глибинах землі всі дерева Едему,^а найліпші і найгарніші дерева Лівану, всі зрошувані дерева. **17** Вони зійшли з ним у могилу*, до вбитих мечем,^б разом з його прибічниками^ж, які перебували в його тіні серед народів^в.^б

18 “Хіба могло якесь з дерев Едему зрівнятися з тобою у славі й величі?^г Але ти будеш вкинений разом з едемськими деревами в глибини землі. Ти ляжеш серед необрізаних разом з убитими мечем. Так буде з фараоном і всіма його полчищами”,— говорить Всеволодний Господь Єгова.

32 У 12-й рік, в перший день 12-го місяця, Єгова промовив до мене: **2** «Сину людський, заспівай жалобну пісню* про єгипетського фараона і скажи йому:

“Хоч був ти наче сильний молодий лев^ж серед народів, але тебе змусили замовкнути.

Ти був подібний до морського чудовиська,^д борсався у своїх річках, каламутив ногами воду і занечищував річки^а”.

3 Так говорить Всеволодний Господь Єгова:

“Руками багатьох народів я накіну на тебе свою сітку, і вони впіймають тебе у мій невід.

31:16, 17 *Або «шеол», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій. 31:16 #Або «могила». 31:17 #Букв. «рукою». 32:2 *Або «тужливу пісню». #Або «гривастий молодий лев». ^аБукв. «їхні річки».

РОЗД. 31

а Єз 31:9

б Єз 32:18, 20

в Єз 30:6
Єз 32:31

г Єз 31:9
Єз 32:19

РОЗД. 32

д Іс 51:9, 10
Єз 39:3

Друга кол.

а Єз 29:5

б Єз 31:12

в Іс 13:1, 10

г Єз 29:12
Єз 30:26

д Єр 43:10, 11
Єр 46:25, 26
Єз 30:24

е Єз 30:10, 11
Ав 1:6

4 Я кину тебе на суху землю, кину в полі.

Я зроблю так, що на тебе сидатимуть усілякі небесні птахи

і тобою наситяться звірі всієї землі.^а

5 Розкидаю по горах твою плоть

і наповню долини рештками твого тіла.^б

6 Кров'ю, яка тектиме з тебе, я напою землю аж до гір, і твоєю кров'ю наповняться всі потоки*”.

7 “Коли ж ти згаснеш, я закрию небеса і затьмарю зорі,

затулю сонце хмарами, і місяць не дасть свого світла.^в

8 Через тебе я затемню всі небесні світила

і наведу морок на твій край”,— говорить Всеволодний Господь Єгова.

9 “Я сповню прикрістю серця багатьох народів, коли відведу твоїх людей у полон до інших народів, у краї, яких ти не знав.^г

10 Я налякаю багато народів, і їхні царі через тебе затремтять від жаху, коли я махну мечем перед ними.

У день твого падіння вони будуть постійно здригатись, боячись за своє життя”.

11 Так говорить Всеволодний Господь Єгова:

“На тебе прийде меч вавилонського царя.^д

12 Твої люди впадуть від меча сильних воїнів, найжорстокіших народів.^е

32:6 *Букв. «і русла наповняться від (з) тебе».

Вони знищать гордість Єгипту і вигублять його полчища.^a

13 Я винищу всю худобу біля його великих вод,^b і їх вже не будуть каламутити ані ноги людей, ані копита худоби”.^a

14 “У той час я очищу води, і ріки тектимуть наче олія”,— говорить Всеволодний Господь Єгова.

15 “Коли я зроблю Єгипет пусткою, краєм, позбавленим всього, що було в ньому,^c

і коли я вигублю всіх його мешканців, тоді вони будуть змушені визнати, що я — Єгова.^a

16 Це жалобна пісня, яку будуть співати.

Її співатимуть доньки народів, голосячи за Єгиптом і його полчищами”,— говорить Всеволодний Господь Єгова».

17 У 12-й рік, у 15-й день місяця, Єгова промовив до мене: **18** «Сину людський, оплач полчища Єгипту і скажи, що єгипетський край — його і дочок могутніх народів — буде кинено в глибини землі разом з тими, хто сходить у яму*.

19 “Хіба ти ліпший за інших? Зійди вниз і лягай з необрізаними!”

20 “Вони впадуть серед убитих мечем.^e Його віддадуть мечу. Тягніть геть його і всі його полчища.

21 Наймогутніші воїни промовлять з глибин могили* до нього і його помічників. Вони зійдуть униз, і, вбиті мечем,

32:18, 24, 25 *Або «могілу». **32:21** *Або «шеблу», тобто спільної могили людства. Див. глосарій.

РОЗД. 32

a Єз 29:19

b Єз 30:12

v Єз 29:8, 11

г Пс 107:33, 34
Єз 29:12

d Єз 30:26

e Єз 29:8

Друга кол.

a Іс 37:36

3x 10:11

b Бт 10:22

Єр 49:34, 35

v Бт 10:2

Єз 38:2

лежатимуть там як і необрізані. **22** Там Ассирія і вся її громада. Їхні могили довкола їхнього царя*. Усі вони загинули від меча.^a **23** Її могили — в глибині ями*, її громада лежить довкола її могили. Усі вони загинули від меча, бо наводили жах на край живих.

24 Там Ела́м,^b а довкола його могили всі його полчища, всі вони загинули від меча. Вони зійшли необрізаними в глибини землі, хоча колись наводили жах на край живих. Вони будуть посоромлені разом з тими, хто сходить у яму*.

25 Йому й усім його полчищам довкола його могил зробили ложе серед убитих. Усі вони необрізані, всі загинули від меча, бо наводили жах на край живих. Вони будуть посоромлені разом з тими, хто сходить у яму*. Його поклали серед убитих.

26 Там Мешéх і Тувáл^e з усіма своїми* полчищами. Могили їхнього народу^f довкола їхнього царя. Всі вони необрізані, всі заколені мечем, бо наводили жах на край живих. **27** Хіба не ляжуть вони з могутніми необрізаними воїнами, які загинули і зійшли в могілу* разом з військовою зброєю? Їхні мечі покладуть їм під голови^g, і покарання за їхні гріхи спаде навіть на їхні кості, бо ці сильні воїни наводили жах на край живих.

28 Ти також будеш погублений серед необрізаних і лежатимеш з убитими мечем.

32:22 * Букв. «його місця поховання — довкола нього». **32:23** * Або «могили».

32:26 * Букв. «її». * Букв. «її могили».

32:27 * Або «шебл», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій. * Можливо, йдеться про воїнів, яких поховали з їхніми мечами, віддавши їм військові почесті.

29 Там Едѡм,^а його царі і всі його провідники, які попри свою могутність були покладені з убитими мечем. Вони також ляжуть разом з необрізаними,^б разом з тими, хто сходить у яму*.

30 Там усі князі[#] півночі і всі сидоняни,^в які з ганьбою зійшли вниз разом з убитими, хоча й наводили жах своєю могутністю. Вони ляжуть необрізаними з тими, хто загинув від меча, і будуть посоромлені разом з тими, хто сходить у яму*.

31 Фараон побачить усіх їх і буде потішений у тому, що сталося з усіма його полчищами.^г Фараон і його військо загине від меча”, – говорить Всеволодний Господь Єгова.

32 “Він наводив жах на край живих, тому фараон і всі його полчища спочинуть серед необрізаних, серед убитих мечем”, – говорить Всеволодний Господь Єгова».

33 Єгова знову промовив до мене: **2** «Сину людський, скажи синам свого народу:^д

“Якщо я наведу меч на якийсь край,^е а всі люди того краю візьмуть чоловіка і поставлять його вартовим, **3** і він, побачивши, що на край іде меч, засурмить у ріг, щоб попередити людей,^в **4** але той, хто почує звук рога, знехтує попередженням,^ж і прийде меч та й погубить* його, то його кров буде на його голові.^з **5** Звук рога він чув, але знехтував попередженням. Кров його буде на ньому. Якби він прислухався до попереджен-

32:29, 30 *Або «могилу». **32:30** [#]Або «провідники». **33:4** *Букв. «забере».

РОЗД. 32

а Бт 25:30
Іс 34:5
Єз 25:12, 13
Ам 1:11
Ов 1
Мн 1:4

б Єр 9:25, 26

в Бт 10:15
Єз 28:21

г Єз 31:16

РОЗД. 33

д Єз 3:11

е Лв 26:25
Єз 6:3
Єз 21:9

в Єр 4:5
Ос 8:1

ж Єр 6:17
Зх 1:4

з Єз 3:19
Дії 18:6

Друга кол.

а Іс 56:10

б Єз 3:18

в Іс 21:8
Єр 1:17
Єз 3:17

г Іс 3:11
Єз 18:4

д Пр 11:21

е Пр 15:10

в Єз 3:19
Дії 18:6

ж Лв 26:39
Іс 64:6
Єз 24:23

з Єз 37:11

и Єз 18:23
1Тм 2:3, 4

і Іс 31:6
Лк 15:10

к Пс 130:7, 8

л Іс 55:7
Єр 3:22
Єр 25:5
Дії 3:19

м Єз 18:31
2Пт 3:9

ня, то життя* його було б врятоване.

6 Якщо ж вартовий, побачивши, що йде меч, не засурмить у ріг,^а щоб попередити людей, і прийде меч та погубить життя* якоїсь людини, то вона помре за свої провини, але плату за її кров я вимагати від вартового*^б.

7 Сину людський, я поставив тебе вартовим для нащадків Ізраїля. Ти маєш слухати те, що я тобі говоритиму, і від мого імені перестерігати їх.^в **8** Якщо я скажу грішникові: “Грішнику, ти обов’язково помреш!”^г – а ти нічого не говориш,^д і не застерещеш грішника, щоб він покинув свій шлях, то він помре за свої провини,^е бо чинив зло, але плату за його кров я вимагати му від тебе. **9** Якщо ж ти застерещеш грішника, щоб той покинув свій шлях, але він не зробить цього, то він помре за власні провини,^в а ти обов’язково врятуєш своє життя*.^ж

10 Сину людський, скажи нащадкам Ізраїля: “Ви говорите: «Наші провини та гріхи тяжіють на нас, і ми через них чахнемо,^ж тож як ми залишимося живими?»”^з **11** Скажи їм: “«Клянись собою», – говорить Всеволодний Господь Єгова, – мені не приємна смерть грішника.^д Для мене краще, коли грішник покидає свій шлях^і і залишається жити.^к Покиньте, покиньте свій грішний шлях!^л Навіщо вам помирати, нащадки Ізраїля?»”^м

12 Сину людський, скажи синам свого народу: “Правед-

33:5 *Або «душа». **33:6, 9** *Або «душу». **33:6** [#]Або «я буду вважати вартового відповідальним за її кров». **33:11** *Букв. «як живий я».

ного не врятує його праведність, коли він згрішить.^а І грішник не загине через своє беззаконня, коли покине свої гріхи.^б Жоден праведний не збереже життя завдяки своїй праведності в день, коли згрішить.^в **13** Якщо я скажу праведному: «Ти житимеш», а він, понадіявшись на свою праведність, почне чинити зло,^г то жоден з його праведних вчинків не згадається і він помре за те, що чинив зло.^д

14 А якщо я скажу грішникові: «Ти обов'язково помреш», але він перестане грішити і буде поводитись справедливо та праведно^е — **15** поверне те, що взяв у заставу,^е віддасть награвоване,^ж буде дотримуватись постанов, які ведуть до життя, і перестане робити те, що неправильно, то він обов'язково житиме.^з Він не помре. **16** Жоден з гріхів, які він чинив, не буде використаний* проти нього.^и Він поводитись справедливо та праведно і тому буде жити.^і

17 Але твій народ каже: «Дорога Єгови несправедлива», тимчасом як несправедливі їхні дороги.

18 Якщо праведник відкине праведність та буде чинити зло, то за це він помре.^к **19** Якщо ж грішник залишить свої гріхи і буде поводитись справедливо та праведно, то він житиме.^л

20 Але ви кажете: «Дорога Єгови несправедлива».^м Я судитиму вас, нащадки Ізраїля, кожного за його дорогами.

21 Через якийсь час, у 12-й рік нашого вигнання, в п'ятий день 10-го місяця, до мене при-

33:13 *Або «несправедливість».
33:16 *Бувк. «згаданий».

РОЗД. 33

а Єз 3:20
Єз 18:24
б 1Цр 8:48,50
Єз 18:21
в Єз 18:26
г 2Пт 2:20
д Єз 18:4
е Іс 55:7
Єз 18:21
Мих 6:8
є Вх 22:26
ж Пв 6:2,4
Єз 22:29
з Пв 18:5
Єз 18:27
и Іс 1:18
і Єз 20:11
к Єв 10:38
2Пт 2:20
л Єз 18:27
м Єз 18:25,29

Друга кол.

а Єз 24:25–27
б 2Цр 25:4
2Хр 36:17
Єр 39:2
в Єз 3:26
г Єр 39:10
Єз 36:4
д Бт 12:7
е Бт 9:4
Лв 17:12
є Єз 22:6
ж Сф 3:3
з Єр 5:8
и Пв 4:26
ІсН 23:15
і Єр 42:22
Єз 5:12
к 2Хр 36:20,21
Іс 6:11
Єр 44:2
л Єз 6:3
м Єр 9:11
Єр 25:11
н 2Цр 17:9
2Хр 36:14

йшов чоловік, який утік з Єрусалима,^а і сказав: «Місто знищено!»^б

22 А напередодні ввечері, перед тим як прийшов утікач, на мені була рука Єгови. Бог відкрив мої уста ще до того, як вранці до мене прийшов той чоловік. Мої уста відкрилися, і я перестав мовчати.^в

23 Потім Єгова промовив до мене: **24** «Сину людський, мешканці цих руїн^г говорять про ізраїльську землю: «Авраам був один і все-таки заволодів цим краєм.^д А нас багато — ми отримали цей край у володіння».

25 Тому скажи їм: «Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Ви їсте м'ясо з кров'ю,^е звертаєте свої очі до гидких ідолів* і проливаєте кров.^є Тож чи вам володіти цим краєм? **26** Ви покладаєтесь на свій меч,^ж дотримуєтесь мерзенних звичаїв, і кожен з вас безчестить дружину свого ближнього.^з Тож чи вам володіти цим краєм?»^и»

27 Скажи їм: «Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Клянусь собою: ті, хто живе в руїнах, упадуть від меча, тих, хто в полі, я віддам на поживу диким звірам, а ті, хто у фортецях і печерах, помруть від хвороби.^і **28** Я зроблю цей край безлюдною пусткою,^к зникне його гордість і зухвалість, опустіють гори Ізраїля,^л і ніхто там не буде проходити. **29** Коли ж я зроблю цей край безлюдною пусткою^м за всю гидоту, яку вони чинять,^н тоді вони будуть змушені визнати, що я — Єгова».

33:25 *Євр. слово, перекладене тут як «гидкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу.

30 Сину людський, сини твого народу розмовляють про тебе біля стін і при дверях будинків,^a вони кажуть один одному, кожен своєму брату: “Ходімо і послухаймо слово, яке вийшло від Єгови”. **31** Вони прийдуть юрбою і сядуть перед тобою, наче мій народ. Почують вони твої слова, але не будуть виконувати їх,^b бо їхні уста говорять тобі приємне*, але їхні серця тягнуться до нечесних прибутків. **32** Ти для них — наче пісня про кохання, яку співають гарним голосом, уміло граючи на лірі. Вони чують твої слова, але не виконують їх. **33** Коли ж усе це сповниться,— а це обов’язково сповниться,— вони зрозуміють, що серед них був пророк».^b

34 Знову Єгова промовив до мене: **2** «Сину людський, пророкуй проти пастирів Ізраїля. Пророкуй і скажи їм: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Горе пастирям Ізраїля,^c які пасуть самих себе! Хіба ж не отару вони мають пасти?»^a **3** Ви їсте жирне, одягаєтесь у вовну і ріжете відгодовану тварину,^e а отару не пасете.^c **4** Ослаблих ви не зміцняли, хворих не лікували, поранених не перев’язували, заблуканих не повертали, загублених не шукали,^ж але панували над ними суворо й жорстоко.^з **5** Зрештою вони розпорошилися, бо не було пастиря,^и порозбігалися і стали здобиччю для всякого польового звіра. **6** Мої вівці блукали по всіх горах і високих пагорбах. Розпорошилися мої вівці по всій

33:31 *Або «говорять похїтливо».

РОЗД. 33

a Єр 18:18
b Іс 29:13
Єр 44:16, 17
в Єз 2:5

РОЗД. 34

г Єр 23:1
Мих 3:1, 11
Сф 3:3
3х 11:17
Мт 23:13

д Іс 40:11
Ів 21:15

e 2Ілр 21:16
Єр 22:17
Мих 3:3
3х 11:4, 5

є Іс 56:11

ж Лк 15:4

з Єр 22:13

и Єр 23:2
Єр 50:6
Мт 9:36

Друга кол.

a Єр 52:24–27

b 1См 17:34, 35
Пс 80:1
Іс 56:8

в Іс 40:11

г Йл 2:1, 2
Сф 1:14, 15

д Єр 23:3
Єз 11:17
Ам 9:14
Мих 7:14

e Іс 25:6
Іс 30:23
Єр 31:12

є Єр 33:12

ж Єр 3:15

землі, але ніхто їх не шукав і ніхто не намагався їх знайти.

7 Тому, пастирі, вислухайте слово Єгови: **8** “Клянусь собою*,— говорить Всеволодний Господь Єгова,— мої вівці стали здобиччю для всякого польового звіра, бо не було пастиря, мої пастирі не шукали моїх овець, а пасли себе, замість того щоб пасти моїх овець”. **9** За це, пастирі, вислухайте слово Єгови. **10** Так говорить Всеволодний Господь Єгова: “Я виступлю проти пастирів і вимагатиму від них звіту за моїх овець*, я не дозволю їм більше годувати” моїх овець,^a і пастирі вже не будуть годувати самих себе. Я визволю з їхніх щелеп моїх овець, щоб вони не були для них їжею”.

11 Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Ось я сам буду шукати своїх овець, сам буду дбати про них.^b **12** Я дбатиму про своїх овець, як пастух, який знайшов своїх розпорошених овець і пасе їх.^в Я зберу їх з усіх місць, по яких вони були розпорошені у хмарний день, у день густої темряви.^г **13** Я виведу їх з народів і позбираю з країв, приведу в їхню землю і буду пасти на горах Ізраїля,^д біля потоків і біля всіх населених місць тої землі. **14** На доброму пасовищі я годуватиму їх і вони пастимуться на високих горах Ізраїля.^e Там вони будуть лежати на добрих пасовищах^є і скубти траву на соковитих пасовищах у горах Ізраїля».

15 «Я буду сам пасти своїх овець* і сам класти-

34:8 *Букв. «як живий я». 34:10 *Або «я вимагатиму моїх овець з їхньої руки». #Або «пасти».

му їх спочивати,^а — говорить Всеволодний Господь Єгова.— **16** Я відшукаю загублену,^б поверну заблукану, перев'яжу поранену, зміцню ослаблу, а розжирілу і буйну вигублю. Я пастиму її праведним судом».

17 Вам же, вівці мої, Всеволодний Господь Єгова говорить: «Я буду судити овець, буду судити баранів і козлів.» **18** Хіба вам мало того, що ви пасетеся на найліпших пасовищах? Навіщо ви витоптуєте ногами решту своїх пасовищ? Хіба вам мало того, що ви п'єте найчистішу воду? Навіщо після цього ви каламутите воду своїми ногами? **19** Чи маюють мої вівці пастись на пасовищі, яке ви витоптали, і пити воду, яку ви скаламутили?»

20 Тому Всеволодний Господь Єгова говорить: «Ось я сам розсуджу між товстою вівцею і худюю, **21** бо ви штовхали боком і плечем та кололи рогами всіх хворих, поки не виштовхали і не розпорозили їх. **22** Я врятую своїх овець, щоб вони більше не ставали здобиччю,^г і буду судити їх. **23** Я поставлю над ними одного пастиря,^д мого слугу Давида,^е щоб він їх пас. Він стане їхнім пастирем і буде пасти їх.^в **24** Я, Єгова, стану їхнім Богом,^ж а мій слуга Давид — їхнім провідником.^з Це сказав я, Єгова.

25 Я укладу з ними угоду про мир^и і повиганяю лютих звірів з того краю.^і Вони будуть жити безпечно в пустелі і спатимуть у лісах.^к **26** Я зроблю їх та околиці мого пагорба благословенням^л і посилагиму дощ у свій час. Благословення зливатимуться, наче дощі.^м **27** Польові дерева вродять плоди, земля

РОЗД. 34

а Сф 3:13
б Мих 4:6
Мт 15:24
Лк 15:4
в Зх 10:3
г Іс 40:11
Єр 23:3
д Ів 10:11
Єв 13:20
ІПт 5:4
Об 7:17
е Іс 11:1
Єр 30:9
є Єз 37:24
Єс 3:5
ж Вх 29:45
Єр 31:1
з Пс 2:6
Іс 9:6
Єр 23:5
Мих 5:2
Лк 1:32
Дії 5:31
и Єз 37:26
і Ів 26:6
Іс 11:6–9
Іс 35:9
Іс 65:25
Єс 2:18
к Єр 23:6
Єр 33:16
л Іс 56:7
Єз 20:40
Мих 4:1
м Бт 12:2, 3
Пв 28:12
Зх 8:13

Друга кол.

а Лв 26:4
Пс 85:12
Іс 35:2
Єз 36:30
б Лв 26:13
в Єр 30:10
Єр 46:27
г Єз 36:29
д Єз 36:15
е Єз 37:27
є Пс 78:52
Пс 100:3
Іс 40:11

РОЗД. 35

ж Бт 32:3
Пв 2:5
з Єр 49:8
Пл 4:22
Єз 25:8, 9
Об 1
и Єз 25:12, 13
і Йн 3:19
Мл 1:3
к Бт 27:41
Ам 1:11
л Пс 137:7
Об 10

дасть урожай,^а і вони пробуватимуть у безпеці на цій землі. Коли я зламаю їхнє ярмо і визволю їх з рук поневолювачів, тоді вони будуть змушені визнати, що я — Єгова.^б **28** Вони більше не ставатимуть здобиччю для народів, і їх не пожиратимуть земні звірі. Вони житимуть у безпеці, і ніхто не буде їх лякати.^в

29 Я дам пишний насадження їм на славу*. Тоді вони більше не вмиратимуть від голоду в цьому краю^г і не будуть зазнавати приниження від народів.^д **30** «Вони зрозуміють, що з ними я — Єгова, їхній Бог, і що вони, нащадки Ізраїля, — мій народ»,^е — говорить Всеволодний Господь Єгова».

31 «І ви, вівці мої,^в вівці, про яких я дбаю, ви — люди, а я — ваш Бог», — говорить Всеволодний Господь Єгова».

35 Знову Єгова промовив до мене: **2** «Сину людський, оберни своє обличчя до гористого Сеїру^ж і прокоуй проти нього.^з **3** Скажи йому: «Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Я виступлю проти тебе, гористий Сеїре, простягну на тебе руку і зроблю тебе безлюдною пусткою.»^и **4** Твої міста я перетворю на руїни, і ти станеш безлюдною пусткою.^і Тоді ти будеш змушений визнати, що я — Єгова. **5** Це станеться з тобою за те, що ти ставився до нащадків Ізраїля з неослабною ворожістю^к і віддавав їх мечу в час їхнього лиха, в час їхнього остаточного покарання».^л

6 «Клянусь собою*, — говорить Всеволодний Господь Єгова, — я приготую тебе для

34:29 * Букв. «для імені». **35:6** * Букв. «як живий я».

кровопролиття, і кровопролиття тебе настигатиме.^а Ти ненавидів кров, тому кровопролиття тебе настигатиме.^б **7** Я зроблю тебе, гористий Сеїре, безлюдною пустою^в та вигублю того, хто через тебе проходить, і того, хто повертається. **8** Я наповню твої гори вбитими, і на твоїх пагорбах, в долинах і в усіх твоїх потоках попадають убиті мечем. **9** Я перетворю тебе на віковичну пустку, і твої міста не будуть заселені.^г Тоді ви будете змушені визнати, що я – Єгова”.

10 “Ти говорив: «Ці два народи і два краї стануть моїми, ми заволодіємо ними»,^а хоча там був сам Єгова. **11** «Тому, клянись собою,— говорить Всеволодний Господь Єгова,— я поведуся з тобою так, як ти того заслужив за свої ревності і гнів, які виявляв через ненависть до них.^б Я відкриюсь їм, коли судитиму тебе. **12** Тоді ти зрозумієш, що я, Єгова, чув твої зневажливі слова, які ти говорив про гори Ізраїля. Ти казав: “Вони спустошені, віддані нам на знищення*”. **13** Своїми устами ви зневажали мене, говорили проти мене багато зухвалих слів.^в Я ж усе те чув”.

14 “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Вся земля буде радіти, коли я зроблю тебе безлюдною пустою. **15** Оскільки ти радів, коли спадок нащадків Ізраїля був спустошений, то я зроблю з тобою те саме.^г Гористий Сеїре, вся едómська земле, ти станеш пустою,^д і тоді люди будуть змушені визнати, що я – Єгова”».

35:12 * Букв. «як їжа».

РОЗД. 35

- а Ов 15
- б Єз 25:14
- в Єз 25:13
- г Єр 49:17, 18
Єз 25:13
Мл 1:4
- д Єз 36:5
Ов 13
- е Ам 1:11
- є Ов 3
- ж Пл 4:21
Ов 12, 15
- з Іс 34:5
Єз 25:12, 13
Єз 36:5

Друга кол.

РОЗД. 36

- а Єр 49:1
Єз 35:10
- б Пв 28:37
1Цр 9:7
Пл 2:15
Дн 9:16
- в Єр 25:9
- г Пс 79:4
Єз 34:28
- д Сф 3:8
- е Ов 12
- є Єз 25:12, 13
Єз 35:10, 11
Ам 1:11
- ж Пс 74:10
Пс 123:4

36 «Ти ж, сину людський, пророкуй про гори Ізраїля і скажи: “Гори Ізраїля, послухайте слово Єгови. **2** Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Вороги говорили про вас: “Так їм і треба! Ми заволоділи навіть їхніми стародавніми узвиштями!”»^а

3 Тому пророкуй і скажи: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Вас спустошили, і на вас нападали з усіх боків, ви стали власністю тих, хто вцілів* з довколишніх народів, ви у всіх на устах, і на вас зводять наклеп.^б **4** Тому, гори Ізраїля, вислухайте слово Всеволодного Господа Єгови. Так говорить Всеволодний Господь Єгова горам і пагорбам, потокам і долинам, рўїнам, які були залишені в запустінні,^в і покинутим містам, які були віддані на грабїж і посміховище тим, хто вцілів з довколишніх народів.^г **5** Так говорить Всеволодний Господь Єгова: “У полум’ї своєї ревності^а я буду говорити проти тих, хто вцілів з народів, і проти всього Едóму – проти тих, хто з великою радістю і глибокою зневагою*^є забрав мій край собі у власність, щоб присвоїти його пасовища і розграбувати”».^є

6 Тому пророкуй про ізраїльську землю та скажи горам і пагорбам, потокам і долинам: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Я буду говорити в ревності і в люті, бо ви називали приниження від народів”».^ж

7 Тому так говорить Всеволодний Господь Єгова: “Піднявши руку, я клянусь, що дов-

36:3 * Букв. «останку; тих, хто залишився». **36:5** * Або «зневагою в душі».

колишні народи самі будуть посоромлені.^a **8** А ви, гори Ізраїля, пустите галузки і принесете плоди для мого народу Ізраїля,^b бо мій народ скоро повернеться. **9** Я з вами, тому повернуся до вас, і ви будете оброблені та засіяні. **10** Я примножу ваш народ, усіх нащадків Ізраїля, і міста будуть заселені,^c а руїни відбудовані.^d **11** Я примножу ваш народ і збільшу поголів'я худоби,^e вони розмножаться і будуть плідними. Я заселю вас, як це було колись,^f і зроблю вам більше добра, ніж раніше.^g Тоді ви будете змушені визнати, що я — Єгова.^ж **12** Я зроблю так, що по вас ходитимуть люди — мій народ Ізраїль. Вони заводіють вами,^з і ви станете їхньою спадщиною та більше ніколи не будете відбирати у них дітей^и».

13 «Так говорить Всеволодний Господь Єгова: “Вам кажуть: «Ти — край, що людей пожирає, край, що у своїх народів відбирає дітей». **14** “Тому ти більше не будеш людей пожирати і не будеш у народів своїх відбирати дітей”, — говорить Всеволодний Господь Єгова. **15** “Я зроблю так, що тебе більше не будуть кривдити народи, ти більше не знаєш глузування від людей і вже не будеш каменем спотикання для своїх народів”, — говорить Всеволодний Господь Єгова».

16 Знову Єгова промовив до мене: **17** «Сину людський, Ізраїлеві нащадки жили на своїй землі і занечищували її своїми вчинками та дорогами.^а Їхні дороги були для мене мов нечистота жінки під час менструації.^б **18** Тож я вилив на них свою лютість, тому що

РОЗД. 36

а Єр 25:9
Єр 49:17
б Іс 44:23
Іс 51:3
Єз 36:30
в Зх 8:4
г Іс 51:3
Єр 30:18, 19
Ам 9:14
д Єр 31:27
е Іс 54:7
Єр 30:18
є Єр 2:9
ж Ос 2:20
Йл 3:17
з Єр 32:44
Ов 17
и Іс 65:23
і Іс 54:4
Іс 60:14
Мих 7:8
Сф 2:8
Сф 3:19
к Пс 106:38
Іс 24:5
Єр 2:7
Єр 16:18
л Лв 12:2
Іс 64:6

Друга кол.

а Іс 42:24, 25
б Єз 23:37
в Лв 26:38
Єз 22:15
г Іс 52:5
Рм 2:24
д Пс 74:18
Іс 48:9
Єз 20:9
е Пс 106:7, 8
є Іс 5:16
Єз 20:41
ж Пс 102:13–15
з Пс 30:3
Іс 43:5
Єр 23:3
Єз 34:13
Ос 1:11
и Чс 19:13
Пс 51:7
і Іс 4:4
Єр 33:8
к Єз 6:4
л Єр 32:39
м Пс 51:10
Єз 11:19, 20
н Зх 7:12
о Єр 31:33

вони проливали кров у цьому краю^a і занечистили його своїми гидкими ідолами*.^б **19** Я розвіяв їх поміж народами і розпоротив серед країв.^в Я судив їх за їхніми вчинками і за їхніми дорогами. **20** А народи, до яких вони прийшли, стали оскверняти моє святе ім'я,^г кажучи про них: “Це ж народ Єгови, але вони мусили піти з його краю”. **21** Тому я подбаю про своє святе ім'я, яке нащадки Ізраїля осквернили серед народів, до котрих вони прийшли”.^д

22 «Тому скажи нащадкам Ізраїля: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Я зроблю це не заради вас, нащадки Ізраїля, а заради свого святого імені, яке ви осквернили серед народів, до котрих прийшли»”.^е **23** “Я освячу своє величне ім'я,^є осквернене серед народів, ім'я, яке ви оскверняли серед них, і народи будуть змушені визнати, що я — Єгова,^ж коли в них на очах я освячусь серед вас,— говорить Всеволодний Господь Єгова.— **24** Я виведу вас з народів, зберу з усіх країв і приведу у вашу землю.^з **25** Чистою водою я покроплю вас, і ви станете чистими.” Я очищу вас від усякої нечистоти^и і від усіх ваших гидких ідолів.^к **26** Я дам вам нове серце^л і вкладу в вас новий дух.^м Заберу з вашого тіла серце кам'яне^н і дам вам серце з плоті*. **27** Я вкладу в вас свій дух, і ви будете ходити згідно з моїми постановами,^о будете дотримуватись моїх присудів та виконувати їх.

36:18 *Євр. слово, перекладене тут як «гідкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу. **36:26** *Тобто сприйнятливое до Божого керівництва.

28 Ви будете жити в краю, який я дав вашим прабатькам, і станете моїм народом, а я буду вашим Богом».^a

29 “Я звільню вас від усієї вашої нечистоти. Скажу я зерну, щоб воно щедро вродило, і більше не пошлю на вас голоду.^b 30 Я зроблю рясними плоди дерев і врожай полів, щоб серед народів ви вже не зазнавали ганьби через голод.^b 31 Тоді ви згадаєте свої погані вчинки та лихі дороги і відчуєте до себе самих огиду за свої провини і мерзенні звичаї.^c 32 Але знайте: не ради вас я це зроблю,^d нащадки Ізраїля,— говорить Всеволодний Господь Єгова.— Соромтесь і відчувайте приниження за свої дороги”.

33 Так говорить Всеволодний Господь Єгова: “У день, коли я очищу вас від усіх провин, я заселю міста ваші^e і відбудую руїни.^e 34 Спустошена земля буде оброблена, хоч вона лежала пустою і це бачив кожен перехожий. 35 І люди скажуть: «Спустошений край став наче Едемський сад,^f і міста, які колись були в руїнах, спустошені і знищені, тепер укріплені та заселені».^g 36 Народи, які залишаться довкола вас, зрозуміють, що це я, Єгова, відбудував зруйноване і засадив спустошене. Я, Єгова, сказав і зробив це”.

37 Так говорить Всеволодний Господь Єгова: “Ще про таке я дозволю нащадкам Ізраїля просити мене і таке вчинити для них: я зроблю їх численними, наче отару овець. 38 Як безліч святих, як отари овець наповнюють Єрусалим*

36:38 * Або, можливо, «як отари овець для принесення в жертву в Єрусалимі».

РОЗД. 36

a Єр 30:22
Єз 37:25, 27

b Єз 34:29

в Єз 34:27

г Езд 9:6
Не 9:26
Єр 31:18
Єз 6:9

д Пв 9:5
Дн 9:19

е Зх 8:8

є Іс 58:12
Єр 33:10, 11
Ам 9:14

ж Бт 2:8

з Іс 51:3

и Єз 28:26
Єз 37:14

Друга кол.

a Вх 23:17

б Єр 30:18, 19

РОЗД. 37

в Об 21:10

г Єз 37:11

д Пв 32:39
1См 2:6

е Бт 2:7
Єз 37:14

під час його свят,^a так люди наповнять зруйновані міста.^b І вони будуть змушені визнати, що я — Єгова”».

37 Рука Єгови була на мені, і Єгова своїм духом узяв мене та поставив серед долин,^b повної кісток. 2 Він вдивив мене всюди між ними. Їх було дуже багато в долині, і вони були дуже сухі.^c 3 І він запитав мене: «Сину людський, чи можуть ці кістки ожити?» Я відповів: «Всеволодний Господь Єгова, це знаєш лише ти».^d 4 Тоді він сказав: «Пророкуй над цими кістками і скажи їм: “Кості сухі, вислухайте слово Єгови».

5 Так говорить Всеволодний Господь Єгова кісткам: «Я вдихну у вас дихання, і ви оживете.^e 6 Я нарощу на вас сухожилля і тіло, вкрию вас шкірою та вдихну у вас дихання, і тоді ви оживете. Ви будете змушені визнати, що я — Єгова”».

7 Я пророкував, як мені було наказано. Коли ж я пророкував, донісся якийсь шум, почувся гуркіт і кістки стали зближуватись — кістка до кістки. 8 І ось я побачив, що на них з'явилися сухожилля,росло тіло і вони вкрилися шкірою. Але дихання в них не було.

9 Тоді він сказав мені: «Сину людський, пророкуй вітру. Пророкуй і скажи йому: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Вітре*, прийди з чотирьох сторін” і повій на цих вбитих, щоб вони ожили”».

10 Я пророкував, як він мені наказав, і в них увійшло дихання*, вони ожили і вста-

37:9 * Або «дихання; дух». # Букв. «чотирьох вітрів». 37:10 * Або «дух».

ли на ноги.^а Це було дуже-дуже велике військо.

11 І він сказав мені: «Сину людський, ці кістки – всі нащадки Ізраїля.^б Вони кажуть: “Наші кістки висохли, і надія наша втрачена.”^в Від усіх ми відірвані”. **12** Тому пророкуй і скажи їм: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Мій народ, я відкрию ваші могили,^г підніму вас з ваших могил і приведу в ізраїльську землю.^д **13** Ви будете змушені визнати, що я – Єгова, коли я відкрию ваші могили і підніму вас, мій народ, з ваших могил.”^е **14** “Я дам вам свій дух, і ви оживете,^є поселю вас на вашій землі, і ви зрозумієте, що я, Єгова, сказав та зробив це”, – говорить Єгова».

15 Єгова знову промовив до мене: **16** «Сину людський, візьми палицю і напиши на ній: “Для Юди і для нащадків Ізраїля, які разом з ним”».^ж Потім візьми ще одну палицю і напиши на ній: “Для Йосипа – Єфремової палиці – і для всіх нащадків Ізраїля, які разом з ним”».^з **17** Приклади палицю до палиці, щоб вони стали однією палицею у твоїй руці.^и **18** Коли твій народ* запитася: “Чи не поясниш нам, що все це означає?” – **19** ти скажи йому: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Я візьму Йосипову палицю, що в руці Єфрема, і племена Ізраїля, які разом з ним, та прикладу її до Юдиної палиці. Я зроблю їх однією палицею,^к і вони стануть одним у моїй руці»”. **20** Ці палиці, на яких ти зробиш напис, будуть у твоїй руці перед їхніми очима.

37:16 *Або «які є його спільниками».

37:18 *Букв. «сини твого народу».

РОЗД. 37

а Об 11:11
б Єз 36:10
в Іс 49:14
г Іс 66:14
д Єз 11:17
Ам 9:14
е Пс 126:2
є Іс 32:14, 15
Єз 36:27
ж 2Хр 15:9
2Хр 30:11
з 1Цр 11:31
1Цр 12:20
и Іс 11:13
Єр 3:18
і Єр 50:4
Зк 10:6

Друга кол.

а Пв 30:3
Іс 11:12
Єр 16:14, 15
Ам 9:14
б Єр 3:18
Ос 1:11
в Бт 49:10
Пс 2:6
Іс 9:6
Єр 23:5
Лк 1:32
г Єз 37:19
Зк 10:6
д Іс 2:18
Єз 11:18
Ос 14:8
Зк 13:2
е Єр 31:33
Єз 36:28
є Єр 23:5
Єр 30:9
Ос 3:5
Лк 1:32
ж Іс 10:16
1Пт 5:4
з Пв 30:8–10
Єр 32:39
Єз 36:27
и Єр 30:3
і Йн 3:20
к Іс 60:21
Ам 9:15
л Єз 34:24
Лк 1:32
м Єз 34:25
н Єр 30:19
Зк 8:5
о Пв 26:12
Єз 11:19, 20
Єз 43:7
Ос 2:23
Об 21:3
л Єз 36:23

21 І скажи їм: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Я заберу ізраїльтян з-поміж народів, до яких вони пішли, позбираю їх звідусіль і приведу в їхню землю.»^а **22** Я зроблю їх одним народом у цьому краю,^б на горах Ізраїля, і над ними всіма царюватиме один цар.^в Вони більше не будуть двома народами і не будуть розділені на два царства.^г

23 Вони вже не будуть опоганюватися своїми гидкими ідолами*, мерзенними звичаями і всіма своїми переступами.^д Я відверну їх від їхньої невірності, через яку вони грішили, і очищу їх. Вони стануть моїм народом, а я буду їхнім Богом.^є

24 Над ними царюватиме мій слуга Давид,^є і всі вони матимуть одного пастиря.^ж Вони будуть ходити згідно з моїми присудами і старанно дотримуватись моїх постанов.^з **25** Вони будуть жити в краю, який я дав своєму слугі Якову і в якому жили їхні прабатьки.^и Вони вічно житимуть в ньому^к – вони, їхні діти* та діти їхніх дітей,^к а мій слуга Давид буде їхнім провідником^д повіки.^л

26 І я укладу з ними угоду про мир,^м це буде вічна угода. В їхньому краю я оселю їх, зроблю численними^н і навечно поставлю серед них свою святиню. **27** Мій намет* буде з^н ними, і я буду їхнім Богом, а вони – моїм народом.^о **28** Моя святиня пробуватиме серед них вічно, і тоді народи зрозуміють, що я, Єгова, освячую Ізраїль»».^п

37:23 *Євр. слово, перекладене тут як «гідкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу.

37:25 * Букв. «сини». *Або «князем».

37:27 *Або «місце проживання; дім». *Або «над».

38 Єгова знову промовив до мене: **2** «Сину людський, оберни своє обличчя до Гога з краю Магога,^a головного провідника* Мешеху і Тувалу,^b та пророкуй проти нього.^b **3** Скажи: “Так говорить Всевладний Господь Єгова: «Я виступлю проти тебе, Гогу, головного провіднику* Мешеху і Тувалу. **4** Я розверну тебе, встромлю тобі у щелепи гаки^c і поведу тебе разом з усім твоїм військом,^d кінцями і вершниками, вишукано вбраними, разом з численною громадою з великими і малими* щитами – усі вони воїни, що вправно володіють мечем. **5** З ними Персія, Ефіопія і Пут,^e – усі вони з малими щитами і в шоломах, – **6** Гомер і всі його загони, нащадки Тогарми^f з найвіддаленіших місць півночі і всі його загони – багато народів з тобою.»^ж

7 Приготуйся та спорядись, ти і всі твої війська, які зібрані біля тебе, і будь їхнім воєначальником*.

8 Коли мине багато днів, я зверну увагу на* тебе. Наприкінці років ти нападеш на край, народ якого був визволений від меча, зібраний з багатьох народів і приведений на гори Ізраїля, які довго були спустошені. Мешканці цього краю виведені з-поміж народів, і всі вони живуть у безпеці.^з **9** Ти налетиш на нього, наче буря. Ти разом з усіма своїми загонами і багатьма народами вкриєш землю, мов хмара»^и.

38:2 *Або «головного князя». **38:3** *Або «головний князю». **38:4** *Йдеться про невеликі щити, які часто носили лучники. **38:7** *Букв. «охоронцем». **38:8** *Або «викличу».

РОЗД. 38

a Єз 38:15

b Іс 66:19
Єз 27:13
Єз 32:26

в Єз 39:1

г 2Цр 19:20, 28
Єз 29:3, 4
Єз 39:2

д Єз 38:15

е 1Хр 1:8

є Бт 10:2, 3
Єз 27:14

ж Єз 39:2

з Єр 23:5, 6
Єз 28:25, 26
Єз 34:25

Друга кол.

а Вх 15:9

б Єр 33:12

в 3х 10:8

г Іс 60:5
Іс 61:6

д Єз 27:22

е Єз 27:15

є Єз 27:25

ж Єз 38:8

з Єз 39:2

и Сф 3:8

i Йл 3:2

к Вх 14:4
2Цр 19:17–19
Пс 83:17, 18
Єз 39:21

10 Так говорить Всевладний Господь Єгова: “У той день тобі на серце придуть думки, ти складеш злий задум **11** і скажеш: «Я нападну на цей край, на його незахищені поселення*.^a Піду на тих, хто живе безпечно і спокійно. Всі вони мешкають у поселеннях, не захищених мурами, без засувів і воріт». **12** Ти зробиш це, щоб набрати багато здобичі, вчинити великий грабіж та напасти на руїни, що знову заселені,^b і на народ, зібраний з інших народів,^b який нагромаджує майно і багатство^c та живе в центрі землі.

13 Шева^d і Дедан,^e купці Таршішу^e і всі їхні воїни* скажуть тобі: «Чи ти вторгаєшся, щоб взяти багато здобичі і вчинити великий грабіж? Чи ти скликав свої війська, щоб набрати срібла й золота, взяти майно і багатство та захопити велику здобич?»^ж

14 Тому пророкуй, сину людський, і скажи Гогу: “Так говорить Всевладний Господь Єгова: «Того дня, коли мій народ Ізраїль житиме в безпеці, хіба ти про це не дізнаєшся?»^ж

15 Ти прийдеш з місця свого перебування, з найвіддаленіших місць півночі,^з прийдеш разом з багатьма народами, всі вони верхи на конях, вони – численна громада, величезне військо.» **16** Ти виступиш проти мого народу Ізраїля, вкривши землю, мов хмара. Наприкінці днів я приведу тебе проти мого краю,ⁱ щоб народи зрозуміли, хто я, коли у них на очах я покажу на тобі, Гогу, свою святість»^к.

17 Так говорить Всевладний Господь Єгова: “Хіба ти не

38:11 *Або «сільську місцевість». **38:13** *Або «гривасті молоді леви».

той, про кого я говорив у минулі дні через своїх слуг, про роки Ізраїля, які рік за роком пророкували, що ти будеш приведений проти них?”

18 “І в той день – у день, коли Гог нападе на ізраїльську землю, – говорить Всеволодний Господь Єгова, – запалає мій гнів.^a **19** Я заговорю у розпалі своєї ревності, в полум’ї люті, і того дня в ізраїльській землі станеться великий землетрус. **20** Затремтять переді мною морські риби, небесні птахи, польові звірі, всі плазуни, що повзають по землі, і всі люди на поверхні землі. Гори поваляться,^b круті скелі попадають, і всякий мур впаде на землю”.

21 “По всіх своїх горах я пошлю проти нього меч, – говорить Всеволодний Господь Єгова. – Кожен підійме меч проти свого брата.^b **22** Я винесу йому вирок* та спроваджу по шість^г і кровопролиття, пошлю зливу, град,^a вогонь^o і сірку^e на нього, на його загни і на багато народів разом з ним.^ж **23** Я звеличусь, освячуся і відкриюся на очах багатьох народів, і тоді вони будуть змушені визнати, що я – Єгова”.

39 Ти ж, сину людський, пророкуй проти Гога³ і скажи йому: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Я виступлю проти тебе, Гогу, провіднику* Мешеху і Тувалу.» **2** Я розверну і поведу тебе, змушу вийти з найвіддаленіших місць півночіⁱ і приведу на гори Ізраїля. **3** Я виб’ю лук з твоєї лівої руки і стріли – з правої. **4** Ти впадеш на горах

38:22 *Або «я буду судитися з ним».
39:1 *Або «головний князю».

РОЗД. 38

a Йл 3:16

Ha 1:2

3x 2:8

b Ha 1:5

в 2Xp 20:23

Or 2:22

3x 14:13

г 3x 14:12

д Bx 9:22

IoH 10:11

e Ic 30:30

e Бг 19:24

ж Єр 25:31

РОЗД. 39

з Єз 38:2

и Єз 27:13

Єз 32:26

i Єз 38:4, 15

Друга кол.

a Єз 38:21

б Об 19:17, 18

в Єр 25:33

г Єз 38:22

д Єз 38:16

e Ic 6:3

e Пс 46:9

ж Єз 38:2

з Єз 39:15

Ізраїля,^a впадеш разом зі своїми загонами і народами, які будуть з тобою. Я віддам тебе на поживу всіляким хижим птахам і польовим звірам»”.^б

5 “Ти впадеш у полі,^в бо це сказав я”, – говорить Всеволодний Господь Єгова.

6 “Я пошлю вогонь на Магог і на тих, хто в безпеці живе на островах,^г і вони будуть змушені визнати, що я – Єгова. **7** Я виявлю своє святе ім’я серед свого народу Ізраїля і більше не дозволю оскверняти своє святе ім’я. Тоді народи будуть змушені визнати, що я – Єгова,^д Святий Ізраїля”.^e

8 “Все це обов’язково станеться і виконається, – говорить Всеволодний Господь Єгова. – Це той день, про який я говорив. **9** Жителі ізраїльських міст вийдуть, розкладуть вогонь і будуть палити зброю: великі і малі* щити, луки і стріли, палиці^ж та списи.^з Сім років вони будуть палити їх. **10** Не будуть вони носити з поля хмиз і не збиратимуть у лісі дров, бо підкладатимуть у вогонь зброю”.

“Вони обернуть тих, хто їх оббирав, і пограбують тих, хто їх грабував”, – говорить Всеволодний Господь Єгова.

11 “У той день я дам Гогу^ж в Ізраїлі місце для поховання, у долині, якою подорожують на схід від моря. Через неї не зможуть проходити мандрівники. У цій долині поховують Гога та його полчища і назвуть її долиною Гамон-Гог*.³ **12** Нащадки Ізраїля ховатимуть їх сім

39:9 *Йдеться про невеликі щити, які часто носили лучники. ^жАбо, можливо, «короткі списи»; зброя з гострим наконечником. **39:11** *Або «долиною Гогових полчищ».

місяців, щоб очистити землю.^а **13** Всі люди землі будуть ховати їх, і це принесе людям славу в той день, коли я прославлю себе^б,^с – говорить Всеволодний Господь Єгова.

14 “Люди будуть призначені постійно обходити землю і ховати тіла, які ще залишилися на поверхні землі, щоб її очистити. Вони вестимуть пошуки сім місяців. **15** І коли ті, хто обходить землю, побачать людську кістку, то поставлять коло неї знак. Потім ті, хто призначений ховати мертвих, поховать її в долині Гамон-Гог.^а **16** Буде там місто, яке називатиметься Гамона*.” Так буде очищена земля.^г

17 Тобі ж, сину людський, Всеволодний Господь Єгова говорить: “Скажи всіляким птахам і всім польовим звірам: «Збирайтеся і приходьте. Збирайтеся з усіх сторін довкола моєї жертви, яку я готую для вас. Це буде велика жертва на горах Ізраїля.^а Ви будете їсти плоть і пити кров.^б **18** Ви будете поїдати плоть сильних і пити кров провідників землі. Всі вони – відгодовані в Башані барани, ягнята, козли і бики. **19** Ви будете поїдати жирне і будете пити кров, поки не сп'янієте від жертви, яку я готую для вас»”.

20 “За моїм столом ви насититесь кіньми і візниками колісниць, могутніми людьми і всякими воїнами^с,^д – говорить Всеволодний Господь Єгова.

21 “Я покажу свою славу серед народів, і всі народи побачать, як виконаються мої присуди, і відчують на собі мою силу^е.^ж **22** Відтоді нащадки

39:16 *Озн. «полчища». **39:21** *Букв. «руку».

РОЗД. 39

а Пв 21:22, 23

б Єз 38:16

в Єз 39:11

г Єз 39:12

д Іс 34:6–8

єр 46:10

Сф 1:7

е Об 19:17, 18

є Єз 38:4–6

Ор 2:22

Об 19:17, 18

ж Вх 7:4

Вх 14:4

Іс 37:20

Єз 38:16

Мл 1:11

Друга кол.

а 2Хр 7:21, 22

б Пв 31:18

Іс 59:2

в Лв 26:24, 25

Пв 32:30

Пс 106:40, 41

г Єр 30:3

Єз 34:13

д Ос 1:11

Зх 1:16

е Єз 36:21

є Дн 9:16

ж Лв 26:5, 6

з Єр 30:10

Ам 9:14

Сф 3:20

и Іс 5:16

Єз 36:23

і Пв 30:4

к Іс 45:17

Іс 54:8

Єр 29:14

л Іс 32:14, 15

Ил 2:28

РОЗД. 40

м 2Цр 24:15, 16

н 2Цр 25:8–10

Єз 33:21

о Єз 8:3

л Іс 2:2

Ізраїля розумітимуть^а, що я – Єгова, їхній Бог. **23** І народи зрозуміють, що нащадки Ізраїля пішли у вигнання за свої провини, за те, що були мені невірними.^б Тому я сховав від них своє обличчя^с і віддав їх ворогам,^д так що всі вони попадали від меча. **24** Я відплатив їм за їхню нечистоту і переступи та сховав від них своє обличчя”.

25 Тому так говорить Всеволодний Господь Єгова: “Тепер я поверну Якова з полону,^г змилюсь над усіма нащадками Ізраїля^а і з ревністю захищу* своє святе ім'я.^б **26** Зазнавши принижень за те, що були мені невірними,^с вони будуть жити в безпеці на своїй землі, і ніхто не буде їх лякати.^ж **27** Коли я введу їх з народів і позбираю з ворожих країв,^з я освячу себе серед них на очах багатьох народів”.

28 “Вони будуть змушені визнати, що я – Єгова, їхній Бог, коли я поверну їх у їхню землю, після того як відправив у вигнання до народів. Я нікого з них там не залишу.^і **29** Я більше не буду ховати свого обличчя від нащадків Ізраїля,^к бо виллю на них свій дух”^л – говорить Всеволодний Господь Єгова”.

40 У 25-й рік нашого вигнання,^м на початку року, в 10-й день першого місяця, в 14-й рік після того, як місто впало,^н у той самий день на мені була рука Єгови, і він привів мене у місто.^о **2** У видінні від Бога я був перенесений в ізраїльський край і поставлений на дуже високій горі.^п На ній з

39:22 *Або «будуть змушені визнати».

39:25 *Букв. «виявлю цілковиту відданість».

південного боку було щось подібне до міста.

3 Коли я був перенесений туди, то побачив там чоловіка, вигляд якого нагадував мідь.^a Цей чоловік стояв у брамі і мав у руках лляний шнур та мірильну тростину*.^b **4** Він сказав мені: «Сину людський, придивляйся, прислухайся і зважай* на все, що я тобі покажу, бо саме для цього ти перенесений сюди. Розкажи про все, що побачиш, нащадкам Ізраїля».^c

5 І я побачив мур довкола храму*. Той чоловік тримав у руці мірильну тростину завдовжки 6 ліктів (рахуючи кожен лікоть як лікоть з долонею)^d. Він почав вимірювати мур. Його товщина становила 1 мірильну тростину, і його висота становила 1 мірильну тростину.

6 Потім він підійшов до брами, зверненої на схід,^e і піднявся її сходами. Він виміряв пороги брами: один поріг був 1 мірильна тростина завширшки, і другий був 1 мірильна тростина завширшки. **7** Кожна кімната для вартових була 1 тростина завдовжки і 1 тростина завширшки, а відстань між кімнатами становила 5 ліктів.^f Поріг брами біля притвору, що вів усередину, — 1 тростина.

8 Він виміряв притвор брами, що вів усередину, — 1 тростина. **9** Він виміряв притвор

40:3 * Див. додаток Б14. **40:4** * Букв. «поклади своє серце». **40:5** * Букв. «дому». Слово «храм» у розділах 40—48 вживається тоді, коли слово «дім» стосується храмового комплексу чи самої будівлі храму. ^a Букв. «мірильну тростину завдовжки 6 ліктів, лікоть і ширина долони». Йдеться про довгі лікті. Див. додаток Б14.

РОЗД. 40

a Єз 1:5, 7
Дн 10:5, 6

b Єз 47:3
3х 2:1, 2
Об 11:1
Об 21:15

v Єз 43:10

г Єз 40:10
Єз 43:1, 4
Єз 46:1, 2

д 1Хр 9:26, 27

Друга кол.

a Єз 40:20, 21

b 1Цр 6:4
Єз 41:26

v 1Цр 6:35

г 1Хр 28:12

брами — 8 ліктів, а також його бічні опори — 2 лікті. Притвор брами вів усередину.

10 У східній брамі було по три кімнати для вартових з обох боків. Ці три кімнати були однакові за розміром, також однаковими були бічні опори по обидва боки.

11 Він виміряв ширину входу в браму, вона становила 10 ліктів, потім виміряв повну ширину входу в браму із зовнішнього боку — 13 ліктів.

12 Перед кімнатами для вартових були огорожені майданчики, які виступали вперед на 1 лікоть з кожного боку. Кімнати для вартових мали 6 ліктів з обох боків.

13 Він виміряв ширину брами від даху однієї кімнати для вартових* до даху іншої, ця ширина становила 25 ліктів; вхід в одну кімнату був навпроти входу в іншу.^a **14** Потім він виміряв висоту бічних опор — 60 ліктів, такої ж висоти були бічні опори, які стояли в усіх брамах на подвір'ї. **15** Від зовнішнього входу в браму до входу в притвор з боку подвір'я було 50 ліктів.

16 У кімнатах для вартових і в бічних опорах з кожного боку брами були вікна, які звужувались і мали рами*.^b Всередині притвору також були вікна з кожного боку. На бічних опорах були зображення пальм.^c

17 Він привів мене на зовнішнє подвір'я, і там я побачив ідальні*.^d Подвір'я довкола було забруковане, і на бруківці розміщувалось 30 ідалень.

40:13 * Можливо, стосується верхньої частини стіни кімнати для вартових.

40:16 * Або «вікна зі скошеними укосами». **40:17** * Або «я побачив кімнати».

18 Ширина бруківки з боків брам (це була нижня бруківка) точно відповідала довжині брам.

19 Він виміряв відстань* від нижньої брами до брами, яка вела у внутрішнє подвір'я. Вона становила 100 ліктів. Ця відстань була однакова і від східної брами, і від північної.

20 На зовнішньому подвір'ї була брама, звернена на північ. Він виміряв її довжину і ширину. **21** У ній з обох боків було по три кімнати для вартових. Її бічні опори і притвор за розмірами були такими самими, як і в першій брамі. Її довжина становила 50 ліктів, а ширина – 25 ліктів. **22** Її вікна, притвор і зображення пальм^а за розмірами були такі ж, як і в східній брамі. До брами вело сім сходинок, а навпроти них був притвор.

23 На внутрішньому подвір'ї була брама навпроти північної брами і брама навпроти східної. Він виміряв відстань від брами до брами – 100 ліктів.

24 Потім він повів мене на південь, і я побачив там браму, звернену на південь.^б Він виміряв її бічні опори та притвор, і вони за розмірами були такі ж, як і в інших брамах. **25** У брамі і в її притворі з кожного боку були вікна, такі самі, як вікна в інших брамах. Довжина брами була 50 ліктів, а ширина – 25 ліктів. **26** До неї вело сім сходинок,^в а навпроти них був притвор. На бічних опорах були зображення пальм, з кожного боку було по одній опорі.

27 На внутрішньому подвір'ї була брама, звернена на пів-

РОЗД. 40

а Єз 41:20, 26

б Єз 46:9

в Єз 40:20, 22

Друга кол.

а Єз 40:20, 21

б Єз 40:16

в Єз 40:32, 34
Єз 40:35, 37

г Єз 44:4

день. Він виміряв відстань від брами до брами в південно-му напрямку – 100 ліктів. **28** І він повів мене у внутрішнє подвір'я через південну браму. Він виміряв південну браму, і вона за розмірами була така ж, як інші брами. **29** Кімнати для вартових, бічні опори і притвор цієї брами за розмірами були такі ж, як в інших брамах. У брамі і її притворі з кожного боку були вікна. Довжина брами становила 50 ліктів, а ширина – 25 ліктів.^г **30** Усі брами, які ввели у внутрішнє подвір'я, мали притвори 25 ліктів завдовжки і 5 ліктів завширшки. **31** Притвор цієї брами виходив на зовнішнє подвір'я. На бічних опорах брами були зображення пальм,^д і до неї вело вісім сходинок.^е

32 Потім він повів мене у внутрішнє подвір'я через східну браму і виміряв цю браму, яка за розмірами виявилася такою ж, як інші брами. **33** Кімнати для вартових, бічні опори і притвор цієї брами за розмірами були такі ж, як в інших брамах. У брамі і її притворі з кожного боку були вікна. Довжина брами становила 50 ліктів, а ширина – 25 ліктів. **34** Притвор цієї брами виходив на зовнішнє подвір'я. На обох бічних опорах брами були зображення пальм, і до неї вело вісім сходинок.

35 Він повів мене до північної брами,^ж виміряв її, і вона за розмірами виявилася такою ж, як інші брами. **36** Її кімнати для вартових, бічні опори і притвор були такі ж, як в інших брамах. У брамі з кожного боку були вікна. Довжина брами становила 50 ліктів, а ширина – 25 ліктів.

40:19 * Букв. «ширину».

37 Ї бічні опори стояли з боку зовнішнього подвір'я. На обох бічних опорах були зображення пальм, і до неї вело вісім сходинок.

38 Біля бічних опор брами була ідальня зі своїм входом. Там мили тварин для цілопалення.^a

39 З кожного боку притвору брами стояло по два столи. На них різали тварин для цілопалення,^b для приношення за гріх^c і приношення за провину.^г 40 Ззовні північної брами, коло її входу, стояло два столи. Також було два столи з іншого боку притвору брами.

41 Отже, з кожного боку брами стояло по чотири столи — усього вісім столів. На них різали тварин, яких приносили в жертву. 42 Чотири столи для тварин, яких приносили для цілопалення, були з тесаного каменю. Кожен зі столів був півтора ліктя завдовжки, півтора ліктя завширшки і один лікоть заввишки. На них тримали знаряддя, якими різали тварин для цілопалення і жертв. 43 На всіх внутрішніх стінах були прикріплені полиці завширшки в долоню. На столи клали м'ясо тварин для приношення.

44 Біля внутрішньої брами були ідальні для співаків^a — на внутрішньому подвір'ї поряд з північною брамою. Входи в ідальні були звернені на південь. Ще одна ідальня була поряд зі східною брамою. Вхід у ідальню був звернений на північ.

45 І він сказав мені: «Ідальня, вхід у котру звернений на південь,— для священників, які виконують обов'язки, пов'язані з храмом.^b 46 А ідальня,

РОЗД. 40

а Ль 8:21

б Ль 1:3, 6

Ль 8:20

Єз 43:18

в Ль 4:3, 4

г Ль 5:6

Ль 7:1

Єз 42:13

Єз 44:29

д 1Хр 6:31, 32

е Чс 3:6–8

1Хр 9:22, 23

Пс 134:1

Друга кол.

а Ль 6:12, 13

Чс 18:5

2Хр 13:10, 11

б 1Цр 2:35

Єз 43:19

в Чс 16:39, 40

Єз 44:15, 16

г 1Цр 6:3

2Хр 3:4

д 1Цр 7:21

вхід у котру звернений на північ,— для священників, які виконують обов'язки, пов'язані з жертвником.^a Це сини Садбака^b — левіти, яких призначено наближатися до Єгови, щоб служити йому».^в

47 Він виміряв внутрішнє подвір'я. Його довжина — 100 ліктів і ширина — 100 ліктів, воно було квадратне. Перед храмом стояв жертвник.

48 Потім він привів мене у притвор храму^г і виміряв бічні опори входу в притвор: вони були 5 ліктів завширшки з одного боку і 5 ліктів з другого. Ширина бічних стінок входу була 3 лікті з одного боку і 3 лікті з другого.

49 Довжина притвору була 20 ліктів, а ширина — 11* ліктів. До нього вели сходи. Поруч з бічними опорами з кожного боку стояло по одному стовпу.^д

41 Він привів мене в зовнішню святиню* і виміряв бічні опори; вони були 6 ліктів^е завширшки з одного боку і 6 ліктів завширшки з другого. **2** Ширина входу становила 10 ліктів, а бічні стінки* входу були 5 ліктів завширшки з одного боку і 5 ліктів з другого. Він виміряв довжину зовнішньої святині — 40 ліктів, а також її ширину — 20 ліктів.

3 Тоді він увійшов у внутрішню кімнату* і виміряв бічну опору входу; вона була 2 лікті завширшки. Ширина входу становила 6 ліктів, а бічні

40:49 *Або, можливо, «12». **41:1**

*Букв. «храм». У розділах 41 і 42 це слово стосується зовнішньої святині (Святого) або усієї святині (храму зі Святим і Найсвятішим). *Йдеться про довгі лікті. Див. додаток Б14. **41:2** *Букв. «боки». **41:3** *Тобто у внутрішню святиню, або Найсвятіше.

стілки входу були* по 7 ліктів завширшки. **4** Він виміряв довжину внутрішньої кімнати перед зовнішньою святинєю, — 20 ліктів, а також ширину кімнати — 20 ліктів.^a Потім він сказав мені: «Це — Найсвятіше».^b

5 Він виміряв стіну храму, вона була 6 ліктів завтовшки. Бічні кімнати довкола храму були завширшки 4 лікті.^a

6 Бічні кімнати розташовувались одна над одною в три поверхи, по 30 кімнат на поверсі. Уздовж стіни храму були виступи, які слугували опорою для бічних кімнат, так що ці виступи не заглиблювались у стіну храму.^c **7** З обох боків храму був звивистий перехід*, який розширявся у напрямку до верхніх кімнат.^d З кожним поверхом він ставав дедалі ширшим, якщо підніматися з нижнього поверху до верхнього через середній.

8 Я бачив, що храм стояв на високій платформі, яка виступала з усіх боків. Від основи бічних кімнат до кута було 6 ліктів — ціла тростина. **9** Товщина зовнішньої стіни бічних кімнат була 5 ліктів. Бічні кімнати храму були побудовані так, що їхня стіна не доходила до краю платформи, на ній залишалось вільне місце*.

10 Відстань від храму до їдальні*^e становила 20 ліктів з кожного боку. **11** У бічні кімнати входили через вільне місце на платформі, один вхід був звернений на північ, а другий — на південь. Ширина вільного місця з усіх боків дому становила 5 ліктів.

41:3 *Букв. «ширина входу була».

41:7 *Очевидно, йдеться про гвинтові сходи. **41:9** *Очевидно, вузька доріжка довкола храму. **41:10** *Або «кімнат».

РОЗД. 41

a 1Цр 6:20
2Хр 3:8

b Вх 26:33

v 1Цр 6:5

г 1Цр 6:6, 10

д 1Цр 6:8

e 1Хр 28:12

Друга кол.

a 2Хр 3:8
Єз 41:4

b 1Цр 6:4

v 1Цр 6:15
2Хр 3:5

г 1Цр 6:29
1Цр 7:36
2Хр 3:7

д Єз 40:16

e Єз 1:5, 10
Об 4:7

12 На західному боці, перед пустою ділянкою, стояв будинок. Його ширина була 70 ліктів, а довжина — 90 ліктів. Товщина стін будинку з усіх боків становила 5 ліктів.

13 Він виміряв довжину храму — 100 ліктів, а також довжину пустої ділянки, будинку* і його стін — 100 ліктів.

14 Зі східного боку передня частина храму разом з пустою ділянкою була 100 ліктів завширшки.

15 Він виміряв довжину будинку перед тильною частиною пустої ділянки, з обох боків якої були галереї, — 100 ліктів.

Крім того, він виміряв зовнішню святиню, внутрішню святиню^a і притвор, що виходив на подвір'я, **16** а також пороги, вікна, які звужувались і мали рами,^b та галереї у цих трьох місцях. Біля порога від підлоги до вікон були дерев'яні панелі,^c і віконні отвори теж були обшиті деревом. **17** Було виміряно ту частину, яка була над входом, внутрішню частину храму, його зовнішній бік та всю стіну довкола. **18** Там також були різьблені херувими^d і зображення пальм.^e Зображення пальми було між двома херувимами, і кожен херувим мав два обличчя. **19** Обличчя людини було звернене до пальми з одного боку, а обличчя лева* було звернене до пальми з другого боку.^e Такі зображення були вирізьблені всюди по цілому храму. **20** На стінах святині, від підлоги і аж до частини над входом, були різьблені херувими і пальми.

41:13 *Тобто будинку на захід від святині. **41:19*** Або «гривастого молодого лева».

21 Одвірки* у святині були чотирикутні.^a Перед святим місцем[#] було щось подібне на **22** дерев'яний жертвоник^o — 3 лікті заввишки і 2 лікті завдовжки. На кутах він мав опори, його основа* і боки були з дерева. Той чоловік сказав мені: «Це стіл, який стоїть перед Єговою».^o

23 У зовнішній святині та у святому місці було по двоє дверей.^r **24** Кожні двері мали дві ступки, які обертались. І одні, і другі двері мали дві ступки. **25** На дверях святині були різьблені херувими і пальми, такі самі, як на стінах.^a А ззовні над передньою частиною притвору був дерев'яний карниз*. **26** З одного і другого боку на стінах притвору, на стінах бічних кімнат храму і вздовж карнизів були вікна, які звужувались і мали рами,^o а також зображення пальм.

42 І він повів мене на зовнішнє подвір'я у північному напрямку.^o Потім він привів мене до ідалень, які були на північ від будинку, поряд з пустою ділянкою.* **2** Їхня довжина була 100 ліктів*, якщо міряти з боку північного входу, а ширина — 50 ліктів. **3** Вони розміщувались між внутрішнім подвір'ям, яке було 20 ліктів заввишки,^o і бруківкою, що на зовнішньому подвір'ї. Ідальні були триповерхові з галереями, одна навпроти одної. **4** Між ідальнями* був прохід[#] завширшки 10 ліктів і завдовжки 100

41:21 * Букв. «одвірок». Очевидно, стосується входу до Святого. [#] Очевидно, йдеться про Найсвятіше. **41:22** * Букв. «довжина». **41:25** * Або «навіс». **42:2** * Йдеться про довгі лікті. Див. додаток Б14. **42:4** * Або «кімнатами».

РОЗД. 41

a 1Цр 6:33

b Вх 30:1
1Цр 7:48
Об 8:3в Єз 44:16
Мл 1:7

r 1Цр 6:31–35

d Єз 41:17,18

e Єз 40:16

РОЗД. 42

e Єз 40:2

ж Єз 41:12,15
Єз 42:13

з Єз 41:10

и Єз 42:10,11

Друга кол.

a Єз 41:12
Єз 42:1

b Єз 42:4

в Єз 42:9

r Єз 42:1

ліктів*. Входи в ідальні були звернені на північ. **5** Верхні ідальні в цій споруді були вузькі, ніж на нижніх і середніх поверхах, тому що в них галереї займали більше місця. **6** Ідальні були триповерхові, але не мали таких опор, як на подвір'ях. Тож верхній поверх мав меншу площу, ніж середній і нижній.

7 Зовнішня кам'яна стіна прилягала до ідалень, що межували із зовнішнім подвір'ям, і розташовувалась навпроти інших ідалень. Її довжина становила 50 ліктів. **8** Довжина ідалень, які межували із зовнішнім подвір'ям, становила 50 ліктів, а довжина ідалень перед святинією була 100 ліктів. **9** В ідальні можна було піднятися із зовнішнього подвір'я через вхід, що був зі східного боку.

10 У* кам'яній стіні подвір'я зі східного боку були ідальні. Вони були поряд з пустою ділянкою і будинком.^a **11** Між ними був прохід, подібний до проходу між ідальнями на північному боці.^o Вони були однакові за довжиною і шириною. Однаковими були їхні виходи та їхня будова. Їхні входи **12** були такі самі, як і в ідальнях на південному боці. На початку проходу, перед прилеглою кам'яною стіною зі східного боку, був вхід, через який можна було ввійти в ідальні.^o

13 Потім він сказав мені: «Ідальні на півночі і ідальні на півдні, які поряд з пустою ділянкою,^r — святі. У них священники, які наближаються до

42:4 * За грец. Септуагінтою, «завдовжки 100 ліктів». За євр. текстом, «дорогою одного ліктя». Див. додаток Б14. **42:10** * Букв. «у ширині».

Єгови, їдять особливо святі приношення.^а Там вони кладуть особливо святі приношення, приношення за гріх і приношення за провину, бо те місце — святе.^б **14** Коли священники входять всередину, то не повинні виходити зі святого місця на зовнішнє подвір'я, не знявши одягу, в якому служать,^в бо цей одяг святий. Вони переодягаються, щоб вийти у ті місця, куди дозволено входити народу».

15 Він закінчив вимірювати внутрішню територію храму* і вивів мене через браму, звернену на схід.^г Там він також виміряв усю територію.

16 Він виміряв мірильною тростиною* східний бік — 500 тростин з одного боку до другого боку, якщо міряти мірильною тростиною.

17 Потім він виміряв північний бік — 500 тростин завдовжки, якщо міряти мірильною тростиною.

18 Він виміряв також південний бік — 500 тростин завдовжки, якщо міряти мірильною тростиною.

19 Після того він підійшов до західного боку і наміряв у довжину 500 тростин, якщо міряти мірильною тростиною.

20 Він зробив виміри з чотирьох боків. З усіх сторін мур^а був завдовжки 500 тростин і завширшки 500 тростин.^б Цей мур відділяв те, що святе, від того, що для звичайного вжитку.^в

43 Потім він повів мене до брами, зверненої на схід.^ж **2** Там я побачив, як слава Ізраїлевого Бога йшла зі сходу,^з і голос його лунав, на-

42:15 *Букв. «внутрішній дім». **42:16** *Див. додаток Б14.

РОЗД. 42

- а Льв 6:14, 16
- Льв 7:1, 6
- Льв 10:12, 13
- Льв 24:8, 9
- Чс 18:10
- Єз 40:46
- б Льв 2:3
- Чс 18:9
- Не 13:5
- в Вх 28:40
- Вх 29:8, 9
- Льв 8:13
- Єз 44:19
- г Єз 40:6
- д Єз 40:5
- е Єз 45:1, 2
- є Льв 10:10
- Єз 44:23
- 2Кр 6:17

РОЗД. 43

- ж Єз 40:6
- Єз 42:15
- Єз 44:1
- з Єз 9:3
- Єз 11:23

Друга кол.

- а Єз 1:24
- Ів 12:28, 29
- б Іс 6:3
- Єз 10:4
- в Єз 1:3, 4
- Єз 3:23
- г Єз 10:19
- Єз 44:1, 2
- д Вх 40:34
- 1Цр 8:10
- Єз 44:4
- е Єз 40:3
- є Іс 6:1
- Єр 3:17
- Єз 1:26
- ж 1Хр 28:2
- з Вх 29:45
- Пс 68:16
- Пс 132:14
- Ілн 3:17
- и Єз 39:7
- Зх 13:2
- і Єз 8:3
- к Дн 9:12
- л Єз 37:23
- Єз 37:26
- 2Кр 6:16
- м Єз 40:4
- н Єз 16:63

че шум бурхливих вод.^а Тоді земля засяяла від його слави.^б

3 Те, що я побачив, було подібне до видіння, яке я бачив раніше, коли я* прийшов зруйнувати місто. Те, що я бачив, було подібне до видіння, яке я мав біля річки Кевар.^в І я впав обличчям до землі.

4 Слава Єгови ввійшла в храм* через браму, звернену на схід.^г **5** Дух підняв мене та переніс на внутрішнє подвір'я, і я побачив, що храм наповнився славою Єгови.^д **6** Я почув, що з храму хтось заговорив до мене, і цей чоловік підійшов і став поряд зі мною.^е **7** Він сказав мені:

«Сину людський, це — місце мого престолу^в і місце для моїх стіп.^ж Тут я буду пробувати серед народу Ізраїля вічно.^з І вже ні нащадки Ізраїля, ні їхні царі не будуть опоганювати моє святе ім'я^и своєю невірністю мені* та трупами своїх мертвих царів. **8** Ставлячи свій поріг біля мого порога, свій одвірок біля мого одвірка, так що між ними і мною була лише одна стіна,^і вони опоганювали моє святе ім'я гидотою, яку чинили, і за це я нищив їх у своєму гніві.^к **9** Тож нехай вони перестануть бути невірними мені* і заберуть з-перед моїх очей трупи своїх царів, тоді я перебуватиму серед них вічно.^л

10 Ти ж, сину людський, опиши нащадкам Ізраїля цей храм,^м щоб вони засоромилися через свої провини.^н Нехай вони вивчать його план*.

11 І, якщо вони засоромляться через все, що чинили, по-

43:3 *Або, можливо, «він». **43:4** *Букв. «дім». **43:7** *Або «займаючись духовною проституцією». **43:9** *Або «займатися духовною проституцією». **43:10** *Букв. «виміряють зразок».

кажи їм план храму, розташування його частин, його входи і виходи.^a Покажи всі його креслення і його постанови, його креслення і його закони. Виклади все це на письмі перед їхніми очима, щоб вони зважали на весь його план та виконували його постанови.^b
12 Це закон стосовно храму: вся його територія, розташована на вершині гори, буде особливо святою.^b Такий закон стосовно храму.

13 Ось розміри жертовника в ліктях^c (рахуючи кожен лікоть як лікоть з долонею)*. Висота основи жертовника – лікоть. Виступ основи становить 1 лікоть. Довкола основи по краю йде бортик 1 п'ядь^d заввишки. Це основа жертовника. **14** На основі, яка лежить на землі, розміщується нижня частина жертовника, 2 лікті заввишки. Вона виступає з усіх боків на 1 лікоть з-під наступної частини. На нижній малій частині жертовника розміщується велика частина, 4 лікті заввишки. Вона виступає з усіх боків на 1 лікоть з-під наступної, верхньої частини. **15** Верхня частина жертовника – це жаровня. Її висота 4 лікті, і вона має чотири роги.^d **16** Жаровня квадратна. Її довжина – 12 ліктів і ширина – 12 ліктів.^e **17** Довжина частини під жаровню – 14 ліктів, і ширина – 14 ліктів, ця частина жертовника квадратна. Довкола неї по краю йде бортик півліктя заввишки. Вона виступає з усіх боків на 1 лікоть з-під верхньої частини.

Сходи жертовника звернені на схід».

43:13 * Йдеться про довгі лікті. Див. додаток Б14. ^a Прибл. 22,2 см. Див. додаток Б14.

РОЗД. 43

a Єз 44:5

b Єз 11:19, 20
Єз 36:27в Пс 93:5
Єз 40:2
Єз 42:20г Вх 27:1
2Хр 4:1д Вх 27:2
Об 9:13e Вх 38:1
2Хр 4:1

Друга кол.

a Лв 40:29
Лв 1:5
Лв 8:18–21
Єз 45:19б Вх 29:10
Лв 8:14в Єз 40:46
Єз 44:15
Єз 48:11г Вх 29:36, 37
Лв 8:15
Єв 9:23д Вх 29:14
Лв 8:17
Єв 13:11

e Лв 2:13

e Вх 29:35

18 Він сказав мені: «Сину людський, так говорить Всеволодний Господь Єгова: “Це вказівки стосовно жертовника, яких слід дотримуватися, коли його збудують, щоб приносити на ньому цілопалення і кропити його кров'ю”.^a

19 Так говорить Всеволодний Господь Єгова: “Візьми молодого бика зі стада для приношення за гріх^b і дай його священикам-левітам з потомків Садба, ^c які наближаються до мене, щоб служити мені. **20** Візьми трохи його крові, помаж нею чотири роги жертовника, чотири кути виступу та бортик, який довкола нього, щоб очистити жертовник від гріха і принести на ньому жертву для примирення.^c **21** Візьми цього молодого бика – приношення за гріх, щоб спалити його у призначеному місці храму, за межами святині.^d **22** На другий день склади у жертву безвадного козла як приношення за гріх, і нехай очистять жертвник від гріха, так само як його очищали від гріха, приносячи в жертву молодого бика”.

23 “Коли закінчиш очищувати його від гріха, принеси в жертву молодого безвадного барана з отари. **24** Постав їх перед Єговою, і нехай священики посиплюють їх сіллю^e та принесуть у жертву цілопалення для Єгови. **25** Щодня протягом семи днів принось козла в жертву за гріх,^e а також молодого бика зі стада і барана з отари, всі тварини мають бути без вади^f. **26** Нехай сім днів приносять на жертвнику жертви для

43:25 * Або «досконалі».

примирення, нехай очистять його і присвятять. **27** Коли минуть ці дні, то починаючи з восьмого дня^а священики будуть приносити на жертвнику ваші* цілопалення та мирні жертви. І я буду задоволений вами”,^б — говорить Всеволодний Господь Єгова».

44 Він привів мене назад до зовнішньої брами святини, зверненої на схід,^а а вона була зачинена.^г **2** Тоді Єгова сказав мені: «Ця брама залишиться зачиненою. Її не будуть відчиняти, і через неї не вийде жодна людина, бо нею увійшов Єгова, Бог Ізраїля.^д Тож вона має залишатися зачиненою. **3** Але провідник — оскільки він провідник — буде сидіти в брамі і їсти хліб перед Єговою.^е Він буде входити через притвор і через нього ж виходити».^є

4 Потім він привів мене через північну браму до входу в храм. І коли я побачив, що храм Єгови наповнився славою Єгови,^ж то ввійшов долілиць.^з

5 Тоді Єгова сказав мені: «Сину людський, візьми до уваги*, дивись та уважно слухай все, що я говоритиму тобі про постанови і закони стосовно храму Єгови. Зверни увагу на вхід у храм і на всі виходи зі святини.» **6** Скажи бунтівним нащадкам Ізраїля: “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Досить вже ваших мерзенних звичаїв, нащадки Ізраїля.

7 Ви приводите чужинців з необрізаним серцем і плоттю у мою святиню, і вони оскверняють мій храм. Ви приносите мені хліб, жир і кров, тимчасом як через ваші мерзенні

43:27 * Тобто народу. **44:5** * Букв. «поклади своє серце».

РОЗД. 43

а Ль 9:1

б Єз 20:40

РОЗД. 44

в Єз 43:1

г Єз 46:1

д Єз 43:2

е Пв 12:5, 7

є Єз 46:2

ж Іс 6:1–3

Єз 10:4

з Єз 1:27, 28

Єз 3:23

и Єз 40:4

Друга кол.

а Ль 22:2

Чс 18:2, 3

б 2Цр 23:8, 9

2Хр 29:1, 5

Не 9:34

Єр 23:11

Єз 8:5

в 1Хр 26:1

г Іс 9:16

Мн 2:8

д Чс 18:2, 4

е 1Цр 2:35

Єз 40:46

звичаї порушується моя угода. **8** Ви не дбаєте про мої святі речі,^а а призначаєте інших, щоб вони виконували ці обов'язки у моїй святині»”.

9 “Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Жоден чужинець з необрізаним серцем і плоттю, який живе в Ізраїлі, не може входити в мою святиню»”.

10 “Левіти мають розплатитися за свої провини, бо вони відступили від мене,^б коли Ізраїль відступив від мене і ходив за своїми гидкими ідолами*. **11** І вони стануть служителями в моїй святині, щоб наглядати за брамами храму^в і служити у храмі. Вони будуть різати тварин, щоб приносити цілопалення й інші жертви за людей, та будуть стояти перед людьми і служити їм.

12 За те, що вони служили перед їхніми гидкими ідолами і стали для нащадків Ізраїля каменем спотикання, який доводить до гріха,^г я підняв проти них свою руку в клятві,— говорить Всеволодний Господь Єгова,— і вони мають розплатитися за свої провини. **13** Вони не наблизяться до мене, щоб служити моїми священиками, і не підійдуть до жодної з моїх святих речей або особливо святих речей. Їх чекає сором через гидоту, яку вони чинили. **14** Але я призначу їх виконувати обов'язки щодо храму, дбати про пов'язане з ним служіння і робити в ньому все, що необхідно”.^д

15 “Що ж до священиків-левітів із синів Садбока,^е які виконували обов'язки, пов'язані з моєю святиною, коли ізраїль-

44:10 * Євр. слово, перекладене тут як «гідкі ідоли», можливо, споріднене зі словом «кал» і виражає зневагу.

тяни відступили від мене,^а — то вони будуть наближатися до мене, щоб служити мені, і стоятимуть переді мною, щоб приносити мені жир^б і кров,^в — говорить Всеволодний Господь Єгова.— **16** Саме вони будуть входити в мою святиню і наближатися до мого столу, щоб служити мені.^г Вони будуть робити те, що зобов'язані робити для мене.^д

17 Коли вони входитимуть у брами внутрішнього подвір'я, то мають бути одягнені в лляне вбрання.^е Жодної вовняної речі не повинно бути на них, коли вони служитимуть у брамах внутрішнього подвір'я і всередині нього. **18** На головах у них мають бути лляні тюрбани, а на стегнах — лляні штани.^є Вони не повинні вдягати те, у чому пітніли б. **19** Перед тим як виходити на зовнішнє подвір'я — зовнішнє подвір'я, на якому перебувають люди, — вони повинні зняти із себе одяг, в якому служили,^ж залишити його у святих ідальнях*^з і одягнутись в інший одяг, щоб через їхнє вбрання не передалася святість людям^и. **20** Вони не мають голити свої голови^й і не повинні запускати волосся. Їм треба підстригати волосся на голові. **21** Священикам не можна пити вина, коли вони входять у внутрішнє подвір'я.^к **22** Вони не мають одружуватися з вдовою або розлученою,^л але можуть одружитися з незайманою дівчиною з потомства Ізраїля або з вдовою священика^м.^н

23 «Вони повинні вчити мій народ відрізняти святе від несвятого і показувати різ-

44:19 *Або «святих кімнатах». #Букв. «не освятити людей».

РОЗД. 44

а Єз 48:9, 11
б Льв 3:14–16
в Льв 17:6
г Єз 41:21, 22
д Чс 18:7
е Вх 28:39, 42
Вх 39:27, 28
Льв 16:4
є Вх 28:40, 42
ж Льв 6:10
Єз 42:14
з Єз 42:13
и Льв 21:1, 5
Плв 14:1
і Льв 10:9
к Льв 21:7
л Льв 21:10, 14

Друга кол.

а Мл 2:7
б Пв 17:9
в 1Хр 23:3, 4
2Хр 19:8
г Льв 23:2
д Льв 21:1–3
е Льв 4:3
є Чс 18:20
Плв 18:1
Існ 13:14
Єз 45:4
ж Льв 2:3
з Льв 6:17, 18
Льв 7:1, 6
1Кр 9:13
и Льв 27:21
Чс 18:14
і Вх 23:19
Чс 18:8, 12
Чс 18:26, 27
Плв 18:4
к Чс 15:20
Не 10:35–37
л Пр 3:9, 10
Мл 3:10
м Вх 22:31
Льв 22:3, 8

РОЗД. 45

н Існ 14:1, 2
Єз 47:21, 22
о Єз 48:20
л Єз 48:8, 9

ницю між чистим і нечистим.^а **24** Вони мають головувати як судді при розгляді судових справ^б і судити за моїми присудами.^в Вони повинні дотримуватись моїх законів та постанови щодо усіх моїх свят^г і освячувати мої суботи. **25** Їм не можна наближатися до мертвої людини, щоб не стати нечистими. Але заради свого батька, матері, сина, доньки, брата чи незаміжньої сестри їм можна стати нечистими.^д **26** Після того ж як священик очиститься, слід відрахувати сім днів. **27** Того дня, коли він ввійде у святе місце, у внутрішній двір, щоб служити у святому місці, він повинен принести за себе жертву за гріх^е,^є — говорить Всеволодний Господь Єгова.

28 «Що ж до їхнього спадку, то я — їхній спадок.^є Не давайте їм жодної власності в Ізраїлі, бо я — їхня власність. **29** Вони їстимуть хлібне приношення,^ж приношення за гріх і приношення за провину.^з Все, що присвячене в Ізраїлі, буде належати їм.» **30** Найліпше з усіх перших стиглих плодів і з усіяних ваших приношень належатиме священикам.^и Також віддавайте священикам перше борошно грубого помелу,^к щоб ваші доми були благословенні.^л **31** Священикам не можна їсти жодної падали і нічого роздертого — ні птаха, ні звіра^м.^н

45 «Коли ви будете ділити усадковану землю,^о дайте Єгові в дар святий наділ^о завдовжки 25 000 ліктів* і завширшки 10 000 ліктів.^п Уся його територія^п буде святим

45:1 *Йдеться про довгі лікті. Див. додаток Б14. #Або «у всіх його межах».

наділом. **2** З того наділу буде виділено для святого місця квадратну ділянку – 500 ліктів на 500 ліктів*.^а З кожного її боку пасовище матиме 50 ліктів.^б **3** З цього відміряй ділянку завдовжки 25 000 і завширшки 10 000. На ній буде святиня – особливо святе місце. **4** Цей святий наділ належатиме священникам,^в служителям святині, які наближаються до Єгови, щоб служити йому.^г Тут будуть їхні будинки, і тут буде священне місце для святині.

5 Левітам, служителям храму, належатиме ділянка завдовжки 25 000 і завширшки 10 000.^д Їм також будуть належати 20 ідалень*.^е

6 У власність місту віддайте ділянку завдовжки 25 000 ліктів (як для святого дару), а завширшки 5000 ліктів.^ж Вона буде належати всім нащадкам Ізраїля.

7 Для провідника призначте землю з обох боків святого дару та ділянки, відведеної місту, поряд зі святим даром та власністю міста. Ця земля буде на західному боці і на східному боці. Її довжина від західного кордону до східного буде такою ж, як довжина наділів племен.^з **8** Ця земля буде власністю провідника в Ізраїлі. І мої провідники більше не будуть кривдити мій народ.^и Вони роздадуть землю нащадкам Ізраїля за племенами*.^й

9 Так говорить Всевладний Господь Єгова: “Досить вже, провідники Ізраїля!”

“Припиніть чинити насилля та утиск, поведьтєся справедливо і праведно.^к Перестаньте обирати мій народ,^л – го-

45:2 *Букв. «500 на 500». 45:5 *Або «20 кімнат».

РОЗД. 45

а Єз 42:20

б Існ 21:1,2

в Єз 48:10,11

г Єз 40:46

д Єз 48:13

е Єз 40:17

ж Єз 48:15

з Єз 48:21

и Іс 32:1

Іс 60:17

Єр 22:17

Єр 23:5

Єз 22:27

Єз 46:18

Мих 3:1–3

и Існ 11:23

і Єр 22:3

Мих 6:8

Зх 8:16

к Мих 2:2

Друга кол.

а Лв 19:36

Пр 11:1

Ам 8:5

Мих 6:10,11

б Вх 30:13

в Лв 2:1

г Лв 1:10

д Лв 3:1

е Лв 1:4

Лв 6:30

Єв 9:22

е Вх 30:14

ж 1Хр 16:2

2Хр 30:24

з 1Цр 8:64

и 2Хр 35:7

і Іс 66:23

к Пв 16:16

2Хр 8:12,13

2Хр 31:3

ворить Всевладний Господь Єгова.— **10** У вас мають бути точні терези, точна єфа* і точний бат*.^а **11** Єфа і бат мають бути незмінними: бат має становити десяту частину хомєра* і єфа – десяту частину хомєра. Їхній об'єм має визначатися за хомєром. **12** Шéкель*^б має становити 20 гер*, а 1 мáne# – це 20 шéкелів, 25 шéкелів і 15 шéкелів разом”.

13 “Ось дар, який ви маєте приносити: шосту частину єфи з кожного хомєра пшениці і шосту частину єфи з кожного хомєра ячменю. **14** Що ж до олії, то її треба вимірювати ба́тами. Бат становить десяту частину ко́ра*. Десять ба́тів – це хомєр, тому що в хомєрі 10 ба́тів. **15** Приносьте в дар одну вівцю з кожних 200 овець з отари Ізраїля. Ці дари будуть для хлібного приношення,^в для цілопалення^г і для мирних жертв,^д щоб народ міг примиритися зі мною”,^е – говорить Всевладний Господь Єгова.

16 “Весь народ краю має давати цей дар^ж провіднику Ізраїля. **17** А провідник буде відповідальним за жертву цілопалення,^з і виливну жертву під час свят,^и у новомісяччя і суботи^й – протягом усіх свят нащадків Ізраїля.^к Він даватиме приношення за гріх, хлібне приношення, жертву цілопалення і мирні жертви, щоб примирити нащадків Ізраїля зі мною”.

18 Так говорить Всевладний Господь Єгова: “У перший день першого місяця візьми молодого безвадного бика зі

45:10–12, 14 *Див. додаток Б14. 45:12 #Або «міна». Див. додаток Б14.

стада і очисть святиню від гриха.^а **19** Нехай священник візьме трохи крові з приношення за гріх і помаже нею одвірки храму,^б чотири кути виступу жертовника й одвірки брами внутрішнього подвір'я. **20** Те саме зроби у сьомий день місяця за кожного, хто згрішить ненавмисно або через незнання.^в Ви повинні скласти жертви для очищення храму.^г

21 У 14-й день першого місяця відзначаєте свято Пасхи.^а Під час цього семиденного свята їжте прісні хліби.^б **22** У той день провідник дасть за себе і за весь народ краю молодого бика як приношення за гріх.^в **23** Протягом семи днів свята він має давати Єгови на цілопалення сім безвадних молодих биків і сім безвадних баранів. Нехай робить це щоденно протягом семи днів.^ж Також хай дає кожного дня козла як приношення за гріх. **24** Крім того, нехай дає хлібне приношення: ёфу за кожного молодого бика і ёфу за кожного барана, а олії — гін* на кожную ёфу.

25 У 15-й день сьомого місяця під час свята він має давати те саме для приношення за гріх, для цілопалення та для хлібного приношення і стільки ж має давати олії. Нехай він робить це протягом семи днів»».^з

46 «Так говорить Всевадний Господь Єгова: “Брама внутрішнього подвір'я, звернена на схід,^а має бути зачинена і шість робочих днів,^б а в суботу і в новомісяччя відчинена. **2** Провідник увійде через притвор брами^в із зовнішнього боку і стане біля одвірка

РОЗД. 45

а Ль 16:16
б Єз 41:21
в Ль 4:27,28
г Ль 16:20
д Ль 23:5
е Вх 12:18
є Ль 4:13,14
ж Ль 23:8
з Ль 23:34
Ль 16:13
2Хр 7:8
Зх 14:16

РОЗД. 46

и Єз 40:32
і Єз 44:1,2
к Вх 20:9
л Єз 44:3

Друга кол.

а Пс 81:3
Іс 66:23
б Чс 28:9,10
Єз 45:17
в Єз 46:11
г Чс 28:11–15
д Єз 46:2
е Вх 23:14
Ль 16:16
є Єз 40:20
ж Єз 40:24

брами. Тоді священники принесуть його жертви цілопалення і мирні жертви, а він поклониться на порозі брами і вийде з неї, але браму не треба зачиняти до вечора. **3** Біля входу в цю браму народ краю також має вклонитися перед Єговою в суботу і в новомісяччя.^а

4 У суботній день провідник має дати Єгові жертву цілопалення з шести безвадних ягнят і одного безвадного барана.^б **5** Також він дасть хлібне приношення: за барана ёфу*, за ягнят стільки, скільки зможе, олії ж — гін* на кожную ёфу.^в **6** У день новомісяччя він повинен принести безвадного молодого бика зі стада, шість ягнят і барана, всі вони мають бути без вади.^г **7** І нехай дасть хлібне приношення: ёфу за молодого бика, ёфу за барана, а за ягнят хай дасть скільки зможе, олії ж — гін на кожную ёфу.

8 Коли провідник буде входити, хай входить через притвор брами і через нього ж виходить.^а **9** І, коли народ краю буде приходити, щоб стати перед Єговою під час свят,^б тоді люди, які ввійдуть через північну браму,^в щоб поклонитися, мають вийти через південну браму.^ж А ті, хто ввійде через південну браму, мають вийти через північну. Ніхто не повинен вертатися через ту саму браму, через яку ввійшов, — виходити треба через протилежну браму. **10** Коли люди будуть входити, то нехай з ними входить провідник, який серед них, а коли вони виходитимуть, хай і він з ними виходить. **11** Під час свят і урочистих зібрань хай він дасть хлібне приношення: ёфу за молодого бика, ёфу за

барана, а за ягнят хай дасть, скільки зможе, олії ж — гін на кожну єфу.^а

12 Якщо провідник захоче скласти жертву цілопалення^б або мирні жертви як добровільне приношення для Єгови, то йому відчинять браму, звернену на схід. Нехай він складе за себе жертву цілопалення і мирні жертви так, як робить це в суботу.^в Коли він вийде, за ним зачинять браму.^г

13 Щодня давай Єгові для цілопалення безвадне ягня, якому не більше року.^д Принось його кожного ранку. **14** Разом з ним давай щоранку хлібне приношення: шосту частину єфи найліпшого борошна і третину гіна олії, щоб покропити нею це борошно. Це постійне хлібне приношення Єгові. Ця постанова вічна. **15** Для постійного цілопалення хай кожного ранку дають ягня, хлібне приношення й олію^е».

16 Так говорить Всевадний Господь Єгова: «Якщо провідник дасть своїм синам дар у спадок, то цей дар залишиться власністю його синів. Це власність, яку вони успадкували. **17** Якщо ж він дасть зі свого спадку дар своєму слuzі, то цей дар буде належати слuzі до року звільнення,^в а потім знову перейде до провідника. Лише сини провідника, отримавши від нього спадок, будуть володіти ним завжди. **18** Провідник не має права брати нічого зі спадку, що належить народу, витісняючи людей з їхньої власності. Він має давати спадок своїм синам тільки зі своєї власності, щоб ніхто з мого народу не був вигнаний зі своїх володінь».

РОЗД. 46

а Єз 45:21,24
Єз 46:6,7

б Ль 1:3

в Єз 45:17

г Єз 46:1,2

д Вх 29:38
Чс 28:3,5

е Ль 25:10

Друга кол.

а Єз 42:9

б Єз 42:1

в Ль 2:4,5

г Єз 44:19

д 2Хр 35:13

РОЗД. 47

е Єз 41:2

е 3х 13:1
3х 14:8
Об 22:1

ж Єз 40:20

19 Після цього він завів мене всередину через вхід,^а що був поряд з брамою, яка вела до святих їдалень^б, звернених на північ,^в — їдалень для священників. Позаду їдалень, на західному боці, я побачив ділянку. **20** Він сказав мені: «Це місце, де священники будуть варити приношення за провину і приношення за гріх, а також пекти хлібне приношення,^г щоб нічого не виносити на зовнішнє подвір'я і не передати святість людям^д».^г

21 Потім він вивів мене на зовнішнє подвір'я і провів біля чотирьох кутів подвір'я. І я побачив подвір'я у кожному куті зовнішнього подвір'я. **22** У кожному з чотирьох кутів подвір'я було невелике подвір'я — 40 ліктів* завдовжки і 30 ліктів завширшки. Всі чотири мали однакові розміри^е. **23** Довкола кожного з чотирьох подвір'їв були виступи^в, а біля самої основи виступів були побудовані місця для варіння жертв. **24** Тоді він сказав мені: «Це будівлі, де служителі храму варять жертви, які приносять народ».^д

47 І він привів мене назад до входу в храм.^е Там я побачив, що з-під порога храму тече вода^в у східному напрямку, адже вхід у храм був звернений на схід. Вода текла з-під храму, з його правого боку, і протікала з південного боку від жертовника.

2 Він вивів мене через північну браму^ж назовні і повів довкола до зовнішньої брами,

46:19 *Або «святих кімнат». **46:20** *Букв. «не освятити людей». **46:22** *Идеться про довгі лікті. Див. додаток Б14. ^аАбо «всі чотири та їхні кутові споруди були однакового розміру». **46:23** *Або «ряди».

зверненої на схід.^а Там я знову побачив воду, вона текла з правого боку.

3 Чоловік з мірильним шнуром у руці,^б пішовши на схід, відміряв 1000 ліктів* і перевів мене через воду. Води було по кісточки.

4 Він відміряв ще 1000 ліктів і перевів мене через воду. Води було по коліна.

Далі він відміряв ще 1000 ліктів і знову перевів мене через воду. Води було по стегна.

5 Коли він відміряв ще 1000 ліктів, я вже не міг перейти потік, бо вода піднялася так високо, що треба було плисти. Перейти потік було неможливо.

6 Він запитав мене: «Чи ти бачив це, сину людський?»

Потім він повів мене і вивів назад на берег потоку.

7 Коли я вийшов, то побачив багато дерев на обох берегах потоку.^в

8 Він сказав мені: «Ця вода тече на схід краю, протікає по Араві*^г і впадає в море. Коли вона потрапить в море,^д морські води зціляться.

9 Всюди, де будуть текти ці води*, зможє жити безліч живих істот^е. Там, куди дійде ця вода, буде дуже багато риби; морські води зціляться, і все оживе там, куди дійде цей потік.

10 І рибалки стоятимуть на березі моря від Ен-Геді^е до Ен-Еглаїму, де буде місце для просушування неводів. Там буде дуже багато всякої риби, як у Великому морі*.^є

11 Проте його болота і багністі місця не будуть зціле-

47:3 *Йдеться про довгі лікти. Див. додаток Б14. **47:8** *Або «пустельний рівнини». **47:9** *Букв. «два потоки». *Або «душ». **47:10** *Тобто Середземному морі.

РОЗД. 47

а Єз 40:6
Єз 44:1,2

б Єз 40:3
Об 21:15

в Об 22:1,2

г Пв 4:47,49

д Зк 14:8

е Існ 15:20, 62
2Хр 20:2

є Чс 34:2, 6

Друга кол.

а Пв 29:22, 23
Пс 107:33, 34
Єр 17:6

б Єз 47:1

в Об 22:1,2

г Бт 48:5
1Хр 5:1
Єз 48:5

д Бт 26:3
Бт 28:13

е Єз 48:1

є Чс 34:2, 8

ж Чс 13:21

з 2См 8:8

и Єз 47:18

і Чс 34:2, 9

к Єз 48:1

л Чс 32:1

м Пв 32:51

ні. Вони будуть залишені, щоб там була сіль.^а

12 По обох берегах потоку будуть рости різні дерева, які родитимуть плоди. Листя цих дерев не буде в'янути, і на них завжди будуть плоди. Кожен місяць вони приносять нові плоди, бо вода для них тече зі святини.^б Їхні плоди будуть для їжі, а листя – для зцілення*.^в

13 Так говорить Всеволодний Господь Єгова: «Ця земля – спадок, який ви поділите між 12 племенами Ізраїля. Йосипу ж дайте два наділи.^г

14 Ви успадуєте цю землю і отримаєте однакові частки*. Я поклявся дати цю землю вашим прабатькам,^д і тепер вона дається^е вам у спадок.

15 Ось як проходить північний кордон краю: від Велико-го моря по дорозі до Хетлону,^є як іти до Цедаду,^є **16** Хамату,^ж Бероту^з і Сівраїму (що між територію Дамаска й територію Хамата) до Хацёр-Гаттїкбну (що біля кордону з Хавраном).^и **17** Отже, кордон іде від моря до Хацёр-Енону,^і вздовж кордону з Дамаском на півночі, і до кордону з Хаматом.^к Це північний кордон краю.

18 Східний кордон краю проходить між Хавраном і Дамаском, між Гілеадом^л і краєм Ізраїля, вздовж Йордану. Мір'яйте від кордону до східного моря*. Це східний кордон краю.

19 Південний кордон* проходить від Тамара до вод Мериват-Кадешу^м і вздовж

47:14 *Букв. «успадуєте її, кожен, як його брат». *Букв. «припадає». **47:18** *Тобто Мертвого моря. **47:19** *Букв. «південний бік на півдні».

долини* до Великого моря.^a Це південний кордон краю*.

20 Західний кордон – Велике море, він закінчується навпроти Лево-Хамата*.^b Це західний кордон краю*.

21 «Поділіть цей край між собою, між 12 племенами Ізраїля. **22** Розділіть цей спадок між собою і чужинцями, які оселилися з вами і народили дітей, коли жили серед вас. Нехай вони будуть для вас як корінні ізраїльтяни. Вони разом з вами отримують спадок серед племен Ізраїля. **23** Дайте спадок чужинцеві на території того племені, де він оселився», – говорить Всевладний Господь Єгова.

48 «Це племена, перелічені за їхніми назвами, починаючи з північного кінця: наділ Дана^e простягається вздовж дороги на Хетлону до Лево-Хамата*^r і до Хацар-Енану, вздовж кордону з Дамаском на північ, повз Хамат.^a Цей наділ простягається від східного кордону до західного. **2** Наділ Асіра^e межує з наділом Дана і простягається від східного кордону до західного. **3** Наділ Нефталіма^e межує з наділом Асіра і простягається від східного кордону до західного. **4** Наділ Манасії*^ж межує з наділом Нефталіма і простягається від східного кордону до західного. **5** Наділ Єфрема межує з наділом Манасії* і простягається від східного кордону до західного. **6** Наділ Рувіма межує з наділом Єфрема* і простягається від східного кордону до західного. **7** Наділ Юди межує з наділом

РОЗД. 47

a Єз 48:28

b Чс 34:2, 8

РОЗД. 48

в ІсН 19:40

г Чс 34:2, 8

д Єз 47:15–17

e ІсН 19:24

e ІсН 19:32

ж ІсН 13:29

з ІсН 17:17, 18

и ІсН 18:7

Друга кол.

a ІсН 15:1

ІсН 19:9

b Єз 45:1

в Чс 35:2

Єз 45:3, 4

г Єз 40:46

Єз 44:15

д Єр 23:11

Єз 22:26

e Єз 45:6

Рувіма^a і простягається від східного кордону до західного.

8 З Юдою, від сходу до заходу, межує дар, який ви маєте відділити. Завширшки він буде 25 000 ліктів*,^b а завдовжки – як прилегли наділи племен від східного кордону до західного. Посередині наділу повинна бути святиня.

9 Дар, який ви відділите для Єгови, буде 25 000 ліктів завдовжки і 10 000 завширшки.

10 Це святий дар для священників.^e На півночі його довжина буде 25 000 ліктів, на заході його ширина – 10 000, на сході ширина – 10 000 і на півдні довжина – 25 000. А посередині має бути святиня Єгови.

11 Це буде для освячених священників із синів Садбока,^г які робили все, що зобов'язані робити для мене, і які не відступили від мене під час відступництва ізраїльтян і левітів.^a

12 Вони отримують наділ землі від дару, відділеного як особливо святе місце. Він межуватиме з володіннями левітів.

13 У левітів, поряд з володіннями священників, має бути ділянка 25 000 ліктів завдовжки і 10 000 завширшки. (Уся довжина має становити 25 000 ліктів, а ширина – 10 000.) **14** Вони не мають ні продавати, ні обмінювати, ні віддавати комусь іншому нічого з цієї найліпшої землі, бо вона свята для Єгови.

15 Ділянка, яка залишилася, завширшки 5000 ліктів. Вона лежить уздовж кордону, завдовжки 25 000 ліктів, і призначена для міста,^e для звичайного вжитку – для житла і

47:19 *Тобто Єгипетської ваді. ^a Бувк. «південний бік на півдні». 47:20; 48:1 *Або «входу до Хамата».

48:8 *Йдеться про довгі лікті. Див. додаток Б14.

пасовища. А місто має бути посередині.^a **16** Ось розміри міста: північний кордон — 4500 ліктів, південний кордон — 4500 ліктів, східний кордон — 4500 ліктів і західний кордон — 4500 ліктів. **17** У міста має бути пасовище: з північного боку 250 ліктів, з південного 250 ліктів, зі східного 250 ліктів і з західного 250 ліктів.

18 Ділянка, що залишиться, завдовжки буде така, як святий дар,^b — 10 000 ліктів на схід і 10 000 на захід. Вона має бути така, як святий дар. Плоди цієї землі будуть для їжі тим, хто обслуговує місто. **19** Оброблятимуть її ті, хто обслуговує місто; вони будуть з усіх племен Ізраїля.^c

20 Весь дар має розміри 25 000 ліктів на 25 000 ліктів. Отже, ви маєте відділити квадратну ділянку для святого дару разом з володіннями міста.

21 Те, що залишиться з обох боків святого дару і володінь міста, буде належати провіднику.^d Його ділянка лежатиме на схід і на захід від кордонів дару, довжина яких становить 25 000 ліктів. Ділянка провідника буде такою, як прилеглі наділи. Посеред неї має бути святий дар і святина храму.

22 Володіння левітів і володіння міста мають бути посеред ділянки, яка належить провіднику. Його ділянка межуватиме з Юдою^e і Веніяїном.

23 Що ж стосується решти племен, то наділ Веніяїна простягається від східного кордону до західного.^f **24** Наділ Симеона межує з наділом Веніяїна^g і простягається від східного кордону до західного. **25** Наділ Іссахара^h межує

РОЗД. 48

a Єз 48:35

б Єз 45:1

в Єз 45:6

г Єз 45:7

д Єз 48:8

e Існ 18:11

e Існ 19:1

ж Існ 19:17

Друга кол.

a Існ 19:10

б Бт 49:13

в Існ 18:7

г Єз 47:19

д Чс 20:13

e Бт 15:18

e Чс 34:2

ж Єз 47:13

з Єз 48:16

и Єр 3:17

Ил 3:21

3x 2:10

з наділом Симеона і простягається від східного кордону до західного. **26** Наділ Завулона межує з наділом Іссахара^a і простягається від східного кордону до західного.^b **27** Наділ Гада межує з наділом Завулона^b і простягається від східного кордону до західного. **28** Південний кордон, що простягається біля кордону Гада, буде проходити від Тамара^g до вод Мериват-Кадешу,^d до долини^e і до Великого моря^f.

29 Це ваш спадок, який ви маєте розділити між племенами Ізраїля,^e ці наділи будуть належати їм»,^ж — говорить Всевладний Господь Єгова.

30 «Ось місто та його виходи: довжина північного кордону буде 4500 ліктів.^з

31 Брами міста матимуть такі самі назви, як і племена Ізраїля. Три брами буде на півночі: одна брама Рувіма, одна брама Юди й одна брама Левія.

32 Довжина східного кордону буде 4500 ліктів. Там буде три брами: одна брама Йосипа, одна брама Веніяїна й одна брама Дана.

33 Довжина південного кордону буде 4500 ліктів. Там буде три брами: одна брама Симеона, одна брама Іссахара й одна брама Завулона.

34 Довжина західного кордону буде 4500 ліктів. Там буде три брами: одна брама Гада, одна брама Асіра й одна брама Нефталіма.

35 Периметр міста буде 18 000 ліктів. З того дня місто матиме назву «Єгова там».^и

48:28 * Тобто Єгипетської ваді. ^h Тобто Середземного моря.

КНИГА ДАНИЇЛА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Вавилоняни беруть Єрусалим в облогу (1, 2)
Навчання полонених юнаків (3–5)
Вірність чотирьох євреїв випробовується (6–21)
- 2 Тривожний сон Навуходоносора (1–4)
Мудреці не можуть розповісти сон (5–13)
Даниїл звертається до Бога по допомогу (14–18)
Вихваляє Бога за розкриття таємниці (19–23)
Даниїл розповідає сон царю (24–35)
Тлумачення сну (36–45)
Камінь, Царство, трощить статую (44, 45)
Цар вшановує Даниїла (46–49)
- 3 Цар ставить золоту статую (1–7)
Вимагає поклоніння статуї (4–6)
Трьох юнаків звинувачено в непослуху (8–18)
«Твоїм богам ми не будемо служити» (18)
Вкинені у палаючу піч (19–23)
Чудом врятовані від вогню (24–27)
Цар вихваляє Бога євреїв (28–30)
- 4 Цар Навуходоносор визнає Боже правління (1–3)
Сон царя про дерево (4–18)
Дерево повалено, так пройде 7 часів (16)
Бог є правителем людства (17)
Даниїл розтлумачує сон (19–27)
Перше сповнення стосується царя (28–36)
Цар втрачає розум на 7 часів (32, 33)
Цар звеличує небесного Бога (37)
- 5 Бенкет царя Валтасара (1–4)
Напис на стіні (5–12)
Даниїл тлумачить напис (13–25)
Тлумачення: Вавилон впаде (26–31)
- 6 Перські урядники змовляються проти Даниїла (1–9)
Даниїл не перестає молитися (10–15)
Даниїла кидають у підземелля з левами (16–24)
- Цар Дарій вшановує Даниїлового Бога (25–28)
- 7 Видіння про чотирьох звірів (1–8)
Виростає зухвалий ріг (8)
Давній днями починає суд (9–14)
Людського сина поставлено царем (13, 14)
Даниїл отримує тлумачення (15–28)
Чотири звірі — це чотири царі (17)
Святим дано царство (18)
Постане 10 рогів, тобто царів (24)
- 8 Видіння про барана і козла (1–14)
Малий ріг величається (9–12)
2300 вечорів і ранків (14)
Гавриїл пояснює видіння (15–27)
Ким є баран і козел (20, 21)
Цар, жорстокий на вигляд (23–25)
- 9 Даниїл зізнається у гріхах (1–19)
70 років спустошення (2)
До Даниїла приходять Гавриїл (20–23)
70 пророчих тижнів (24–27)
До приходу Месії мине 69 тижнів (25)
Месія буде вбитий (26)
Місто і святе місце будуть зруйновані (26)
- 10 Божий посланець у Даниїла (1–21)
Михаїл підтримує ангела (13)
- 11 Царі Персії та Греції (1–4)
Південний і північний царі (5–45)
Пройде збирач податків (20)
Провідник угоди погублений (22)
Бог твердинь буде прославлений (38)
Боротьба між південним і північним царями (40)
Стривожать звістки зі сходу і з півночі (44)
- 12 «Час кінця» і далі (1–13)
Встане Михаїл (1)
Проникливі засяють (3)
Правдиве знання збільшиться (4)
Даниїл встане й отримає свою частку (13)

1 У третій рік правління юдейського царя Єгоякіма^а вавилонський цар Навуходоносор прийшов до Єрусалима і взяв місто в облогу.^б 2 Тоді Єгова віддав у його руки юдейського царя Єгоякіма^а та деякі речі з дому* правдивого Бога. Навуходоносор відніс ці речі в край Шинар^в,^г до дому* свого бога, і поклав у скарбницю свого бога.^д

3 Згодом цар наказав Ашпеназу, старшому над придворними, привести декого з ізраїльтян^в, у тому числі нащадків царів та вельмож.^е

4 Ці юнаки* мали бути без жодної вади, гарні на вигляд, наділені мудрістю, знанням і розважливістю^е та здатні служити в царському палаці. Цар звелів навчити їх письма^ж і мови халдєїв. **5** Також він наказав, щоб їм кожного дня давали вишукані страви та вино з царського столу, і звелів навчати* їх три роки, а після цього вони мали вступити на царську службу.

6 Серед них було кілька юнаків з племені* Юди: Даниїл^ж, Хананія^з, Мисаїл^и та Азарія^і.^з **7** Але старший над придворними дав їм інші імена*. Він назвав Даниїла Валтасаром^ж, Хананію – Шадрэхом, Мисаїла – Мешэхом і Азарію – Авед-Него.^і

8 Даниїл у своєму серці постановив не опоганюватися

1:2 *Або «храму». ^аТобто Вавилонію. 1:3 *Букв. «синів Ізраїля». 1:4, 10, 13, 15 *Букв. «діти». 1:4 ^аАбо «писаних текстів». 1:5 *Або, можливо, «опікуватися». 1:6 *Букв. «синів». ^аОзн. «Бог — мій суддя». ^бОзн. «Єгова виявив ласку». ^вМожливо, озн. «хто є як Бог?». ^гОзн. «Єгова допоміг». 1:7 *Тобто вавилонські імена. *Букв. «Белтешацаром».

РОЗД. 1

а 2Хр 36:4
Єр 22:18, 19
Єр 36:30

б Пв 28:49, 50
2Цр 24:1
2Хр 36:5, 6

в Іс 42:24

г Бр 10:9, 10

д 2Хр 36:7
Езд 1:7

е 2Цр 20:16, 18

є Дн 1:17, 20
Дн 5:11, 12

ж Дн 2:48
Дн 5:13, 29

з Дн 2:17, 18

и Дн 4:8
Дн 5:12

і Дн 2:49
Дн 3:12, 28

Друга кол.

а 1Цр 8:49, 50
Пс 106:44, 46

б Дн 1:20
Дн 4:9
Дн 5:11, 12

в Дн 1:5

їжею і вином з царського столу. Тому він попросив старшого над придворними, щоб той дозволив йому не опоганюватися. **9** І правдивий Бог спонукав цього чоловіка виявити Даниїлу прихильність* і милосердя.^а **10** Тоді старший над придворними сказав Даниїлові: «Боюсь я свого пана, царя, який сам призначив, щоб вам їсти та пити. А раптом він побачить, що ви виглядаєте гірше, ніж інші юнаки*, ваші однолітки? Через вас я* стану винним перед царем!» **11** Але Даниїл звернувся до опікуна, якого старший над придворними призначив Даниїлу, Хананія, Мисаїлу та Азарія: **12** «Прошу тебе, влаштуй нам, твоїм слугам, десятиденне випробування: нехай нам дають овочі й воду, **13** а потім ти подивись, як будемо виглядати ми і як виглядатимуть юнаки*, котрі їдять страви з царського столу, і тоді вирішиш, що з нами робити».

14 Опікун погодився і влаштував їм десятиденне випробування. **15** Через 10 днів вони виглядали краще й здоровіше^а, ніж усі юнаки*, які їли страви з царського столу. **16** Тож опікун і далі давав їм овочі замість царських страв та вина. **17** І правдивий Бог обдарував цих чотирьох юнаків* знанням, мудрістю і розумінням всілякої писемності, а Даниїл ще й міг тумачити будь-які видіння і сни.^б

18 Наприкінці визначеного царем часу старший над придворними привів усіх юнаків до Навуходоносора.^в **19** Цар почав розмовляти з ними,

1:9 *Або «доброту». 1:10 *Букв. «моя голова». 1:15 *Букв. «жирні тілом». 1:17 *Букв. «дітей».

і серед них не було рівних Даниїлу, Хананії, Мисаїлу та Азарії,^a тож вони стали служити цареві. **20** Цар розпитував їх про різні справи, які вимагали мудрості й розуміння, і побачив, що вони в десять разів перевершують усіх жерців-магів і чаклунів^o у цілому його царстві. **21** І залишався Даниїл там до першого року царя Кіра.^b

2 Другого року свого царювання Навуходнобсор побачив сни, і він* так занепокоївся,^c що вже не міг заснути. **2** Тоді цар наказав скликати жерців-магів, чаклунів, чарівників і халдєїв*, щоб вони розповіли його сни, і ті поприходили й стали перед царем.^d **3** Цар сказав їм: «Приснився мені сон, і я* занепокоївся. Тому хочу знати, що мені снилося». **4** Халдєї відповіли цареві арамейською мовою*^e: «О царю, живи повіки! Розкажи нам, твоїм слугам, цей сон, і ми розтлумачимо його».

5 Цар сказав халдєям: «Ось моє останнє слово: якщо ви не розповісте мені сон і не розтлумачите його, то вас порубають на шматки, а дома ваші перетворять на громадські туалети*». **6** Якщо ж розповісте і розтлумачите, то в нагороду отримаєте від мене дари й великі почесті.^e Тож розкажіть мені сон і розтлумачте його».

7 Вони вдруge відповіли йому: «Нехай цар розкаже нам, своїм слугам, цей сон, і ми розтлумачимо його».

2:1 *Букв. «його дух». 2:2 *Йдеться про групу людей, досвідчених у ворожбитстві й астрології. 2:3 *Букв. «мій дух». 2:4 *В оригіналі від Дн 2:46 до 7:28 розповідь ведеться арамейською. 2:5 *Або, можливо, «звалища сміття; купи гною».

РОЗД. 1

a Дн 1:3, 6

b Дн 2:2
Дн 4:7
Дн 5:8v Дн 6:28
Дн 10:1

РОЗД. 2

r Дн 4:4, 5

d Дн 4:6, 7
Дн 5:7, 8e 2Цр 18:26
Езд 4:7
Іс 36:11e Дн 2:48
Дн 5:16, 29

Друга кол.

a Дн 2:24

b Дн 2:9

8 Тоді цар сказав: «Бачу, ви намагаєтесь виграти час, бо розумієте, що я вже сказав своє останнє слово. **9** Якщо ви не перекажете мені сон, жоден з вас не unikне покарання. Ви змовились обманювати мене і казати неправду, чекаючи, доки щось зміниться. Тому розкажіть мені сон, і я знатиму, що ви можете його витлумачити».

10 Але халдєї відповіли цареві: «На землі* немає людини, яка могла б зробити те, чого вимагає цар, та й жоден великий цар чи правитель ніколи не просив про таке жерців-магів, чаклунів або халдєїв. **11** Вимога царя складна. Ніхто не може розповісти те, чого хоче цар, окрім богів, а вони не живуть серед смертних».

12 Це так розлютило царя, що він наказав вигубити всіх вавилонських мудреців.^a **13** Коли ж вийшов указ і мудреців уже мали вбивати, стали шукати Даниїла та його товаришів, щоб убити і їх.

14 Тоді Даниїл, діючи розсудливо та обачно, звернувся до Аріоха, головного царського охоронця, який вийшов убивати вавилонських мудреців. **15** Він запитав Аріоха, царського придворного: «Чому цар видав такий суворий указ?» І той розповів Даниїлу, що сталося.^b **16** Тож Даниїл пішов до царя й попросив дати йому час, щоб він зміг витлумачити цареві сон.

17 Після того Даниїл повернувся додому і розказав про все своїм товаришам – Хананії, Мисаїлу та Азарії. **18** Даниїл попросив їх молитися до

2:10 *Або «суходолі». 2:11 *Букв. «з тілом».

небесного Бога, щоб він виявив до них милосердя і відкрив цю таємницю, бо інакше Даниїл і його товариші загинуть разом з іншими вавилонськими мудрецами.

19 І в нічному видінні Даниїлові було виявлено таємницю.^a Тоді він віддав хвалу небесному Богові **20** і сказав:

«Хай усю вічність* лине хвала Божому імені, бо він єдиний має мудрість і могутність.^b

21 Він змінює часи й пори,^b скидає і ставить царів.^c

Від нього мудрість у мудрих і знання в розважливих.^d

22 Він відкриває глибоке й таємне,^e знає те, що оповите темрявою,^e і з ним перебуває світло.^ж

23 Тобі, Боже моїх прабатьків, я віддаю подяку і хвалу, бо ти наділив мене мудрістю і силою.

Ти відкрив мені те, про що ми просили, виявив нам те, що турбувало царя».^з

24 Потім Даниїл пішов до Аріоха, якому цар звелів пошукати вавилонських мудреців,^а і сказав: «Не вбивай мудреців! Відведи мене до царя, і я розтлумачу його сон».

25 Аріох негайно повів Даниїла до царя і сказав йому: «Я знайшов чоловіка з юдейських вигнанців,^а який може розтлумачити цареві сон».

26 Тож цар запитав Даниїла, якого називали Валтасаром*:^к «Ти справді можеш розповісти мені сон, який я бачив, і розтлумачити його?»^л **27** Да-

2:20 *Або «від вічності до вічності».
2:26 *Букв. «Белтешацаром».

РОЗД. 2

а Дн 2:28

б 1Хр 29:11
Йв 12:13
Пс 147:5
Єр 32:17–19

в Дії 1:7

г 1См 2:7,8
Пс 75:7
Єр 27:5
Дн 4:17

д Пр 2:6
Ек 2:26
Як 1:5

е Єр 33:3
1Кр 2:10

є Пс 139:12
Єв 4:13

ж Пс 36:9
Пс 112:4

з Дн 1:17
Дн 2:28

и Дн 2:12, 14

і Дн 1:3, 6

к Дн 1:7

л Бг 41:15

Друга кол.

а Дн 2:10, 11

б Бг 40:8
Дн 1:17

в Дн 2:47

г Дн 2:37,38
Дн 7:4

д Дн 5:28
Дн 7:5
Дн 8:3, 20

е Дн 2:39
Дн 7:6
Дн 8:5, 21

є Дн 7:7, 19

ж Дн 2:40–42

з Дн 2:44, 45

ніл відповів: «Таємницю, про яку ти, царю, питаєш, не можуть розтлумачити ні мудреці, ні чаклуни, ні жерці-маги, ні астрологи.^a **28** Але є на небі Бог, який відкриває таємниці,^b і він виявив тобі, царю Навуходоносор, що має статися наприкінці днів. Ось сон і видіння, які ти бачив, коли спав.

29 Коли ти, царю, лежав у ліжку, в тебе виникли думки про те, що станеться в майбутньому, і Той, хто відкриває таємниці, виявив тобі, що станеться. **30** Мені ж ця таємниця розкрита не тому, що я мудріший від інших людей, а тільки для того, щоб передати тобі, царю, тлумачення і щоб ти знав думки свого серця.^в

31 Ти, царю, побачив високоченну статую*. Вона, дуже велика й надзвичайно блискуча, стояла перед тобою, і вигляд її був страшний. **32** Голова цієї статуї була зі щирого золота,^г її груди й руки — зі срібла,^д живіт і стегна — з міді,^е

33 ноги — з заліза,^є а стопи — частково з заліза і частково з глини*.^ж **34** Ти дивився далі і побачив, як без допомоги людських рук від гори відколовся камінь, вдарив статую по стопах, що були з заліза та глини, і розтрощив їх.^з **35** Тоді залізо, глина, мідь, срібло й золото — все розтрощилося і стало як полова влітку на току. Вітер розвіяв усе це, так що не залишилося й сліду. А камінь, який вдарив у статую, став великою горою і наповнив усю землю.

36 Такий був сон, і зараз ми розтлумачимо його цареві. **37** Ти, царю, — цар над царями,

2:31 *Букв. «образ». 2:33 *Або «випаленої (формованої) глини».

якому Бог небесний дав царство,^a могутність, силу й славу. **38** У твою руку він дав усіх людей, хоч би де вони жили, а також польових звірів і небесних птахів, щоб ти володарював над усіма ними.^b Ти і є головою з золота.^a

39 Але після тебе постане інше царство,^c нижче від твого, а тоді ще одне, третє, з міді, і воно правитиме над цілою землею.^d

40 Четверте ж царство буде міцне, мов залізо.^e Бо як залізо нищить усе, розбиває і трощить, так само й воно розтрощить і розіб'є всі ті царства.^f

41 А оскільки ти бачив, що стопи й пальці на ногах були частково з гончарської глини і частково з заліза, то царство те буде поділене. Але воно матиме трохи міцності заліза, бо ти бачив залізо, змішане з м'якою глиною. **42** Отже, пальці на ногах були частково з заліза і частково з глини, тому те царство буде частково міцне й частково крихке. **43** Те, що ти бачив залізо, змішане з м'якою глиною, також означає, що вони* змішаються з людьми^g, але не будуть триматися одні одних, як глина не тримається заліза.

44 За днів тих царів небесний Бог встановить царство,^h яке повки не зруйнуєтьсяⁱ і не буде передане іншому народові.^j Воно розтрощить усі ті царства^k і покладе їм край, а саме стоятиме вічно.^k **45** Бо ти бачив, як без допомоги людських рук від гори відколовся камінь і розтрощив залізо, мідь, глину, срібло й золото.^l Величний

2:43 * «Вони», очевидно, стосується того, що представлено залізом. ^aАбо «людськими нащадками», тобто простими людьми.

РОЗД. 2

a Єр 28:14
Дн 5:18

b Єр 27:5–7

v Дн 2:32
Дн 4:20–22

g Іс 45:1
Єр 51:28, 29
Дн 5:28

d Дн 7:6
Дн 8:5, 21
Дн 11:3

e Дн 2:33
Дн 7:19, 23

f Дн 7:7

ж Бт 49:10
Пс 2:6
Мт 6:10
Лк 22:29
Ів 18:36
Об 11:15
Об 20:6

з 2См 7:13
Іс 9:7
Дн 7:13, 14

и Дн 4:17
Дн 7:27

i Пс 2:7–9
Пс 110:5, 6
Об 19:15

к Дн 4:34
Лк 1:31–33

л Дн 2:34, 35

Друга кол.

a Бт 41:28
Дн 2:28

b Бт 41:39
Дн 1:17
Дн 2:28
Дн 4:9

v Дн 2:6
Дн 5:16, 29

г Дн 1:7

Бог виявив царю, що станеться в майбутньому.^a Сон цей правдивий, а тлумачення його достовірне^b.

46 Тоді цар Навуходонбсор впав долілиць перед Даниїлом і вшанував його. Він наказав, щоб Даниїлу принесли дарунок і спалили на його честь фіміам.

47 І промовив цар до Даниїла: «Дійсно, ваш Бог — це Бог над богами і Пан над царями. Він Той, хто відкриває таємниці, адже ти зміг виявити цю таємницю».^c **48** Тож цар звеличив Даниїла, дав йому багато дорогих дарунків та зробив його правителем усієї провінції* Вавилон^d і наглядачем над усіма вавилонськими мудреями. **49** На прохання Даниїла цар призначив Шадрáха, Мешáха й Авéd-Нéго^e управляти справами провінції* Вавилон. Сам же Даниїл служив при царському дворі.

3 Якось цар Навуходонбсор зробив золоту статую*, 60 ліктів^f заввишки та 6 ліктів^g завширшки, і поставив її на рівнині Дурá у провінції^h Вавилон. **2** Потім він наказав скликати сатрапів, наглядачів, намісників, радників, скарбників, суддів, судових урядників та всіх управителів провінцій*, аби вони прийшли на урочисте відкриття статуї, яку він поставив.

3 Тоді сатрапи, наглядачі, намісники, радники, скарбники, судді, судові урядники та всі управителі провінцій* зібралися на урочисте відкрит-

2:48, 49 *Або «підвідомчого округу».

3:1 *Букв. «образ». Точна форма цього монумента невідома. ^aПрибл. 27 м. Див. додаток Б14. ^bПрибл. 2,7 м. Див. додаток Б14. ^cАбо «підвідомчому округу». **3:2, 3** *Або «підвідомчих округів».

тя статуї, яку поставив цар Навуходонбсор, і стали перед нею. **4** І закричав оповісник на весь голос: «Вам, люди усіх народів, націй і мов, наказано: **5** як тільки почуєте звук рога, сопілки, цитри, арфи, ліри, волинки та всіляких інших музичних інструментів, то маєте впасти й поклонитися золотій статуї, яку поставив цар Навуходонбсор. **6** А хто не впаде й не поклониться, тієї ж миті буде вкинений до палаючої печі».^a **7** Тож як тільки люди всіх народів, націй і мов почули звук рога, сопілки, цитри, арфи, ліри та всіляких інших музичних інструментів, то впали й поклонилися золотій статуї, яку поставив цар Навуходонбсор.

8 У той час декотрі халдєї пішли до царя і донесли* на юдеїв. **9** Вони промовили до царя Навуходонбсора: «Царю, живи вічно! **10** Ти, царю, видав наказ, що кожен, хто почує звук рога, сопілки, цитри, арфи, ліри, волинки та всіляких інших музичних інструментів, мусить упасти й поклонитися золотій статуї, **11** а хто не впаде й не поклониться, буде вкинений до палаючої печі.^b **12** Але є кілька юдеїв, яких ти призначив управляти справами провінції* Вавилон,— Шадраха, Мешаха і Авед-Него.^b Так от, ці чоловіки не зважають на тебе, царю, твоїм богам не служать і золотій статуї, яку ти поставив, не поклоняються».

13 Почувши це, Навуходонбсор сильно розлютився і наказав привести Шадраха, Мешаха і Авед-Него. Коли їх

3:8 *Або «звели наклеп». **3:12** *Або «підвідомчого округу».

РОЗД. 3

а Єр 29:22

б Дн 3:4–6

в Дн 1:7
Дн 2:49

Друга кол.

а Іс 46:1
Єр 50:2
Дн 2:47

б Вх 5:2
2Хр 32:15
Іс 36:4, 20

в 1См 17:37
Пс 27:1
Іс 12:2
Дн 6:27

г Вх 20:5
Дії 5:29

привели, **14** він запитав: «Чи це правда, що ви, Шадраха, Мешаха і Авед-Него, богам моїм^a не служите і золотій статуї, яку я поставив, не поклоняєтесь? **15** Тож як-що тепер, почувши звук рога, сопілки, цитри, арфи, ліри, волинки та всіляких інших музичних інструментів, ви готові впасти й поклонитися статуї, яку я зробив, то добре. А якщо ви не поклонитесь, тієї ж миті вас укинуть до палаючої печі. І який бог зможе тоді врятувати вас з моєї руки?»^b

16 На це Шадраха, Мешаха і Авед-Него сказали царю: «О Навуходонбсоре, нам немає потреби тобі відповідати. **17** Якщо це станеться, то наш Бог, якому ми служимо, зможе врятувати нас з палаючої печі і визволити з твоєї руки, царю.^b **18** Але якщо він і не визволить, то знай, царю, що твоїм богам ми не будемо служити і золотій статуї, яку ти поставив, не поклонимось!»^г

19 Тоді Навуходонбсор так розлютився на Шадраха, Мешаха й Авед-Него, що аж змінився на обличчі*. Він наказав розпалити піч усемеро сильніше, ніж зазвичай, **20** і звелів кільком сильним воїнам зі свого війська зв'язати Шадраха, Мешаха й Авед-Него, щоб укинути їх у палаючу піч.

21 І їх зв'язали—у верхньому й нижньому одязі та шапках, в усьому вбранні—та кинули до палаючої печі. **22** Оскільки ж царський наказ був грізний і піч була надзвичайно розжарена, то воїни, які вкидали Шадраха, Мешаха

3:19 *Або «його ставлення до них повністю змінилося».

й Авед-Него, загинули від вогню. **23** А ті троє чоловіків — Шадра́х, Меша́х і Авед-Него — упали зв'язані до палаючої печі.

24 Тоді цар Навуходонбсор злякався і, швидко підвівшись, запитав своїх вищих урядників: «Хіба не трьох чоловіків ми вкинули зв'язаними у вогонь?» Ті відповіли йому: «Так, царю». **25** І він вигукнув: «Але я бачу чотирьох! Вони не зазнали жодної шкоди і вільно ходять посеред вогню, а четвертий схожий на си-на богів!»

26 Навуходонбсор підійшов до челюстів палаючої печі й гукнув: «Шадра́ху, Меша́ху та Авед-Него, слуги Всевишнього Бога!^a Вийдіть і підійдіть сюди!» Тож Шадра́х, Меша́х і Авед-Него вийшли з вогню. **27** І сатрапи, наглядачі, намісники й вищі царські урядники, які зібралися,^b побачили, що вогонь не завдав шкоди* тим чоловікам:^b жодна волосина у них на голові не обгоріла, з їхніми накидками нічого не сталося, і від них навіть димом не пахло.

28 Тоді Навуходонбсор промовив: «Хай лине хвала Богу Шадра́ха, Меша́ха й Авед-Него,^c який послав свого ангела та врятував своїх слуг. Вони поклалися на нього і не послухалися царського указу, бо готові були радше померти*, ніж служити й поклонятися будь-якому іншому богові, окрім свого Бога.^d **29** Тому я видаю указ: якщо котрась людина з будь-якого народу, нації чи мови скаже щось зневажливе на Бога Шадра́ха, Меша́ха й Авед-Него, то її порубають на

3:27 *Або «не мав влади над». **3:28** *Або «бо віддали свої тіла».

РОЗД. 3

a Дн 2:47

b Дн 3:2

в Єв 11:33, 34

г Дн 2:47

Дн 4:34

д Дн 3:15

Друга кол.

a Дн 4:35

Дн 6:26, 27

b Дн 2:49

РОЗД. 4

в Пс 10:16

Пс 90:2

Єр 10:10

г Дн 2:1

д Дн 2:2

e Іс 47:13

e Дн 2:10, 11

ж Іс 46:1

Єр 50:2

Дн 1:7

з Дн 4:18

Дн 5:11, 12

и Дн 1:20

Дн 2:48

шматки, а дім її перетворять на громадський туалет*, бо немає іншого бога, який міг би рятувати так, як цей Бог».^a

30 І цар дав вище становище* Шадра́ху, Меша́ху та Авед-Него у провінції^в Вавилон.^b

4 «Послання царя Навуходонбсора до людей усіх народів, націй та мов, людей, що населяють усю землю: нехай ваш мир примножиться! **2** Бажаю повідомити вам про знаки й чуда, які Всевишній Бог здійснив на мені. **3** Які величні його знаки і які могутні його чуда! Царство його — царство вічне, і правління його — з покоління в покоління.^в

4 Я, Навуходонбсор, спокійно перебував у своєму домі й насолоджувався життям у своєму палаці. **5** Але якось приснився мені сон, що налякав мене. Я настрашився через образи і видіння, які побачив уві сні.^г **6** Тоді я наказав привести до мене всіх вавилонських мудреців, аби вони розтлумачили мені цей сон.^д

7 І прийшли до мене жерці-маги, чаклуни, халдєї* та астрологи.^e Я розповів їм свій сон, але вони не змогли розтлумачити його.^e **8** Зрештою прийшов до мене Даниїл, якого назвали на честь мого бога Валтасаром*^ж і в якому перебуває дух святих богів.^з Тож я розповів йому свій сон. Я сказав:

9 «Валтасаре, старший над жерцями-магами!» Я добре знаю, що в тобі перебуває дух

3:29 *Або, можливо, «звалище сміття; купу гною». **3:30** *Або «зробив, щоб добре велося». *Або «підвідомчому окрузі». **4:7** *Идетсья про групу людей, досвідчених у ворожбитстві й астрології. **4:8** *Букв. «Белтешаццар» тут і в Дн 4:9, 18, 19.

святих богів^а і що немає такої таємниці, яку ти не міг би роз'яснити.^б Поясни мені видіння, які я побачив уві сні, і розтлумач їх.

10 Отож я бачив уві сні видіння. Приснилося мені надзвичайно високе дерево,^в яке стояло посеред землі.^г **11** Дерево виросло, зміцніло і зрештою досягло небес, і було його видно аж до краю землі.^д **12** Дерево мало буйне листя і приносило рясні плоди, так що їх вистачало всім. У його тіні ховалися польові звірі, на його гілках селилися небесні птахи, а плодами своїми воно годувало кожну істоту*.

13 Потім у видіннях, які я мав уві сні, я побачив вартового — святого, що сходить з небес.^а **14** Він голосно закричав: «Зрубайте дерево» і пообтинайте його гілки! Струсить його листя і порозкидайте плоди. Нехай з-під нього повтікають звірі, а з його гілок порозлітаються птахи. **15** Але його пенз з корінням* залиште в землі серед польової трави й одягніть на нього пута залізні та мідні. Нехай його зрошує роса з неба і частка його нехай буде зі звірами серед рослин на землі.^б **16** Серце його хай перетвориться з людського на звірине, і так нехай пройде сім часів.^в **17** Це наказують вартіві,^г цей присуд проголошують святі, щоб кожен, хто живе на землі, знав: Всевишній є Правителем людських царств^д і дає їх, кому захоче. Він ставить над ними найнижчого з людей».

18 Ось такий сон бачив я, цар Навуходонóсор. А тепер,

4:12 * Букв. «тіло». 4:15, 23 * Або «його кореневище».

РОЗД. 4

а Бг 41:38

Дн 6:3

б Дн 1:17,20

в Дн 4:26

г Дн 4:20–22

д Дн 4:23–26

е Дн 4:31

Дн 5:18, 20

є Дн 4:32, 33

ж Дн 4:32

Лк 21:24

з Дн 4:13

и Дн 4:34

Друга кол.

а Іс 47:13

Дн 2:27

Дн 5:8, 15

б Дн 1:7

в Дн 4:10, 11

г Дн 4:12

д Іс 14:13, 14

е Дн 2:37, 38

є Дн 4:13

Дн 8:13

ж Дн 4:13–16

Лк 21:24

з Дн 4:31–33

и Дн 4:16

Лк 21:24

Об 12:6, 14

Валтасáре, розтлумач мені його, оскільки всі інші мудреці мого царства нездатні зробити цього.^а Але ти можеш, бо в тобі дух святих богів^б».

19 Тоді Даниїл, якого називали також Валтасáром,^в на мить стривожився, і думки налякали його.

Цар же сказав: «Валтасáре, нехай не страшить тебе цей сон та його значення».

А Валтасáр відповів: «О пане мій! Хай би цей сон збувся на твоїх ненависниках і хай би значення його стосувалося твоїх ворогів!»

20 Дерево, яке ти бачив, яке виросло високе, зміцніло і зрештою досягло небес, яке було видно по всій землі,^а

21 яке мало буйне листя і приносило рясні плоди, так що їх вистачало усім, і під яким жили польові звірі, а на гілках селилися небесні птахи,^б **22** це дерево — ти, царю, бо ти став великим та могутнім. Велич твоя зросла аж до небес,^в а правління твоє поширилось до краю землі.^г

23 Також, царю, ти бачив вартового — святого,^д який сходить з небес і промовляв: «Зрубайте дерево і знищте його! Але його пенз з корінням* залиште в землі серед польової трави й одягніть на нього пута залізні та мідні. Нехай його зрошує роса з неба і частка його хай буде з польовими звірами; нехай так пройде сім часів».^е **24** Ось тлумачення цього, царю, і ось постанови Всевишнього про те, що має статися з моїм паном, царем: **25** тебе виженуть з-поміж людей, і ти житимеш з польовими звірами. Ти їстимеш траву, як бик, і небесна роса буде зрошувати тебе.^ж Так мине сім часів,^з

поки ти не зрозумієш, що Всевишній є Правителем людських царств і дає їх, кому захоче.^а

26 А оскільки пеня з корінням* дерева було наказано залишити,^б то твоє царство знову стане твоїм, після того як ти зрозумієш, що правлять небеса. **27** Тому, царю, послухайся моєї поради: перестань грішити і чини добро, відкинь беззаконня і виявляй милосердя до бідних. Тоді, може, в тебе й далі буде спокій і доброта^в».^а

28 Саме так і сталося з царем Навуходонóсором.

29 Через 12 місяців після того, як цар бачив сон, він ходив на даху свого палацу у Вавилоні. **30** Цар промовив: «Який же величний Вавилон! Це я своєю силою і міццю збудував його для царського дому! Я зробив це заради своєї слави і величчя!»

31 Не встиг цар промовити ці слова, як з неба пролунав голос: «Ось що говорить тобі, царю Навуходонóсоре: “Царство твоє відійшло від тебе.”^г **32** Тебе виженуть з-поміж людей, і ти житимеш з польовими звірами та їстимеш траву, як бик. Так мине сім часів, поки ти не зрозумієш, що Всевишній є Правителем людських царств і дає їх, кому захоче”».^а

33 Тієї ж миті це слово сповнилося на Навуходонóсорі. Його вигнали з-поміж людей, і він почав їсти траву, немов бик, а його тіло зрошувала небесна роса. Зрештою волосся у нього виростало і стало як орлине пір'я, а нігті — як пташині пазурі.^е

4:26 *Або «кореневище».

РОЗД. 4

а 1См 2:7, 8
Йв 34:24
Єр 27:5
Єз 21:26, 27
Дн 2:21
Дн 7:13, 14
Лк 1:32, 33

б Дн 4:15

в 1Цр 21:29
Йл 2:14
Йн 3:8–10

г Дн 4:25
Дп 12:22, 23

д Дн 4:17

е Дн 4:25

Друга кол.

а Дн 4:16

б Пс 10:16
Дн 4:3

в Йв 34:24
Іс 43:13

г Іс 45:9

д Дн 4:26

е Дн 4:2, 3

е Пв 32:4
Пс 33:5

ж Вх 18:10, 11
Як 4:6

РОЗД. 5

з Дн 7:1
Дн 8:1

и Іс 21:5
Єр 51:39

і 2Цр 25:15
2Хр 36:18
Езд 1:7
Єр 52:19
Дн 1:1, 2

34 «Коли ж минули ті дні,^а я, Навуходонóсор, глянув на небо, і розум мій повернувся до мене. Тоді я віддав хвалу Всевишньому, звеличив і прославив Бога, який живе вічно. Адже його правління — правління вічне і царство його — з покоління в покоління.^б **35** У порівнянні з ним усі мешканці землі — ніщо. З небесним військом і з жителями землі він поводиться за своєю волею. І ніхто не може його* стримати^в чи сказати йому: “Що ти робиш?”^г»

36 У той час до мене повернувся розум, моя велич і пишнота, а також слава мого царства.^д Мої вищі урядники та вельможі стали добиватися моєї прихильності. Я знову був поставлений над своїм царством, і величність моя ще більше піднеслася.

37 Тепер я, Навуходонóсор, вихваляю, звеличую і прославляю небесного Царя,^е бо всі його діла правдиві, а дороги його справедливі,^е і він може впокорити гордих».^ж

5 Якось цар Валтасár*^з влаштував великий бенкет для тисячі своїх вельмож і пив перед ними вино.^д Сп'янівши від вина, Валтасár наказав принести золотий і срібний посуд, який його батько Навуходонóсор забрав з єрусалимського храму.^і Валтасár хотів пити з нього разом зі своїми вельможами, дружинами й наложницями. **3** Коли принесли золотий посуд, який було забрано з храму Божого дому, що стояв у Єрусалимі, то пив з цього посуду цар, його вельможі, дружини й наложниці.

4:35 *Або «його руку». 5:1 *Букв. «Белшашцар».

4 Вони пили вино та вихваляли божків, зроблених із золота, срібла, міді, заліза, дерева й каменю.

5 Аж раптом біля світильника з'явилася людська рука і почала писати на поштукатуреній стіні царського палацу. Коли цар побачив цю руку, 6 то зблід* і думки налякали його, стегна в нього задрожали,^a а коліна почали битися одне об одне.

7 І цар гучним голосом наказав привести до нього вавилонських мудреців – чаклунів, халдєїв* і астрологів.^b Тоді він промовив до них: «Того, хто прочитає і розтлумачить цей напис, я одягну в пурпур, на шию йому повішу золотий ланцюг^b і зроблю його третім правителем у царстві».^c

8 І зійшлися тоді всі царські мудреці, але не змогли прочитати напис і розтлумачити його цареві.^d 9 Тому цар Валтасар злякався ще більше і зблід, а його вельмож охопило сум'яття.^e

10 Дізнавшись, про що говорили цар і вельможі, в бенкетний зал увійшла цариця. Вона сказала: «Царю, живи вічно! Чому ти зблід? Не варто так тривожитися. 11 Є у твоєму царстві один чоловік^f, в якому перебуває дух святих богів. Ще за днів твого батька він мав надзвичайні знання та проникливість, а мудрість – як у богів.^g Тому твій батько, цар Навуходоносор, поставив його старшим над жерцями-магами, чаклунами, халдєями* й астролога-

5:6 *Або «його вигляд змінився». 5:7, 11 *Йдеться про групу людей, досвідчених у ворожбитстві й астрології. 5:11 ^aАбо «здібний чоловік».

РОЗД. 5

a Іс 21:2, 3

b Дн 2:2
Дн 4:6в Бт 41:39, 42
Ес 8:15

г Дн 2:6, 48

д Дн 2:27
Дн 4:7

e Іс 13:1, 7

e Дн 4:8, 9

Друга кол.

a Дн 2:47, 48

б Дн 1:17, 20
Дн 6:3в Дн 1:7
Дн 4:8г 2Цр 24:11, 14
Дн 1:3, 6
Дн 2:25

д Дн 4:9

e Дн 1:17, 20

e Іс 47:12, 13
Дн 2:10, 11
Дн 5:8

ж Дн 2:28

з Дн 2:6
Дн 5:7

и Дн 2:37, 38

i Єр 25:9
Дн 3:4, 5
Дн 4:22

ми.^a Твій батько, о царю, зробив це, 12 оскільки той чоловік мав надзвичайний розум*, знання і проникливість, щоб тлумачити сни, розгадувати загадки й вирішувати складні проблеми^{b, c}.^d Ім'я його – Даниїл, а цар назвав його Валтасаром.^e Поклич того чоловіка, і хай він розтлумачить тобі цей напис».

13 Коли привели Даниїла, цар запитав його: «Це ти той Даниїл, один із вигнанців, яких мій батько, цар, привіз з Юди?» 14 Я чув, що в тобі перебуває дух святих богів^a і що ти маєш великі знання, проникливість та надзвичайну мудрість.^e 15 До мене привели мудреців і чаклунів, щоб вони прочитали цей напис і розтлумачили його, але вони не можуть цього зробити.^e 16 Про тебе ж я чув, що ти вмєш тлумачити таємниці^ж й вирішувати складні проблеми^z. Тож, якщо ти прочитаєш і розтлумачиш цей напис, я одягну тебе в пурпур, на шию тобі повішу золотий ланцюг і зроблю тебе третім правителем у царстві».³

17 На це Даниїл відповів: «Дари нехай залишаться в тебе, а подарунки роздай іншим. Я і так прочитаю цей напис цареві та розтлумачу його. 18 О царю, Всевишній Бог дав твоєму батькові Навуходоносо-ру царство, велич, славу й могутність».⁴ 19 І через ту велич, якою Бог наділив його, люди з усіх народів, націй та мов тремтіли перед ним і боялися його.ⁱ Він убивав, кого хотів, а кого хотів – лишав при житті, звеличував, кого хотів,

5:12 *Букв. «дух». 5:12, 16 ^aБукв. «розв'язувати вузли».

а кого хотів – принижував.^а
20 Та коли його серце загордилось, а дух став затятим і він почав поводитися зухвало,^б то був скинений з трону свого царства і позбавлений своєї слави. **21** Його вигнали з-поміж людей, серце його перетворилося на звірине, і він став жити з дикими ослами. Він їв траву, як бик, і небесна роса зрошувала його тіло, поки він не пізнав, що Всевишній Бог є Правителем людських царств і ставить над ними, кого захоче.^в

22 Ти ж, сину його, Валтасаре, не впокорив свого серця, хоча й знав про все це. **23** Ти зневажив Господа небес^г і наказав принести тобі посуд з Божого дому.^д Разом зі своїми вельможами, друзями та наложницями ти пив з нього вино. Ви вихваляли срібних, золотих, мідних, залізних, дерев'яних та кам'яних божків, які нічого не бачать, нічого не чують і нічого не знають.^е А Бога, в руці якого твоє дихання^в і всі твої дороги, ти не прославляв. **24** Тому Бог послав цю руку, і з'явився цей напис.^ж **25** Написано тут ось що: “МЕНЕ́, МЕНЕ́, ТЕКЕ́Л і ПАРСІ́Н”.

26 І ось тлумачення цих слів: МЕНЕ́ – Бог порахував дні твого царства і поклав йому край.^з

27 ТЕКЕ́Л – ти був зважений на терезах, і виявилось, що ти дуже легкий*.

28 ПЕРЕ́С – твоє царство розділене і віддане мідійцям та персам.^и

29 Тоді цар Валтасар дав наказ, і Даниїла одягли в пурпур, повісили йому на шию зо-

РОЗД. 5

а Дн 2:12
Дн 3:6, 29

б Іс 14:13, 14
Дн 4:30

в Дн 4:31–35

г Єр 50:29

д Дн 5:2, 3

е Пс 115:4–7
Іс 46:6, 7

є Пс 104:29

ж Дн 5:5

з Іс 13:11
Єр 25:12
Єр 27:6, 7
Єр 50:1, 2
Єр 51:11

и Езд 1:1, 2
Іс 21:2
Іс 45:1
Єр 50:9
Дн 6:28
Дн 9:1

Друга кол.

а Дн 5:7, 16

б Іс 21:9
Єр 51:8, 31
Єр 51:39, 57

в Дн 6:1
Дн 9:1

РОЗД. 6

г Єс 1:1
Дн 9:1

д Езд 8:36
Єс 8:9
Дн 3:2

е Дн 2:48
Дн 5:29

є Дн 1:17, 20
Дн 5:12

ж Єс 3:8

лотий ланцюг і проголосили, що він стане третім правителем у царстві.^а

30 Тієї ж ночі халдейського царя Валтасара вбили.^б **31** А царство отримав мідієць Дарій,^в якому в той час було приблизно 62 роки.

6 Дарій вирішив призначити 120 сатрапів, щоб вони управляли цілим царством.^г **2** А над ними він поставив трьох вищих урядників, щоб сатрапи^а давали їм звіт і щоб цар не зазнавав збитків. Одним з тих урядників був Даниїл.^в **3** Він перевершував інших вищих урядників та сатрапів, оскільки мав надзвичайний розум*,^є і цар збирався поставити його над усім царством.

4 Через це вищі урядники і сатрапи почали шукати приводу, щоб звинуватити Даниїла в тому, як він веде державні* справи. Але жодного приводу або недоліку вони не знайшли, бо Даниїл був надійною людиною, не допускав недбалості і в ньому не було нічого порочного. **5** Зрештою ці чоловіки сказали: «Ми не знайдемо жодного приводу звинуватити Даниїла, хіба що пошукаємо якусь зачіпку, пов'язану з законом його Бога».^ж

6 Тоді вищі урядники й сатрапи прийшли всі разом до царя і сказали: «Царю Дарію, живи вічно! **7** Усі царські урядники, наглядачі, сатрапи, царські радники та намісники порадились і пропонують видати царський указ та накласти заборону, згідно з якою кожен, хто протягом 30 днів звернеться з проханням до якогось бога чи люди-

5:27 *Або «недостатній».

6:3 *Букв. «дух». 6:4 *Або «царські».

ни, крім тебе, царю, буде вкинений у підземелля з левами.^a **8** Тож, царю, видай указ і підпиши його,^c щоб він не був змінений чи скасований, як і будь-який закон мідійців та персів».^b

9 Отже, цар Дарій підписав указ про заборону.

10 Як тільки Даниїл дізнався, що цей указ підписаний, то повернувся додому. Вікна його верхньої кімнати, що виходили в бік Єрусалима,^г були відчинені. І він тричі на день молився навколішках і вихваляв свого Бога, як робив це завжди. **11** А ті люди увірвалися до Даниїла і побачили, що він просить та благає свого Бога про ласку.

12 Тож вони пішли до царя і, посилаючись на царську заборону, запитали: «Хіба ти не підписав заборону, згідно з якою кожен, хто протягом 30 днів звернеться з проханням до якогось бога чи людини, крім тебе, царю, буде вкинений до підземелля з левами?» Цар відповів: «Це питання вирішене остаточно, оскільки закон мідійців і персів не можна скасувати».^d **13** На це вони відразу сказали: «А от Даниїл, вигнанець з Юди,^e не зважає ані на тебе, царю, ані на заборону, яку ти підписав. Він тричі на день молиться до свого Бога».^c **14** Коли цар почув ці слова, то дуже занепокоївся і став думати, як допомогти Даниїлу. Аж до заходу сонця він усіякими способами намагався врятувати його. **15** Але ті люди знову цілим натовпом прийшли до царя і сказали: «Не забувай, царю: згідно з законом мідійців і персів жодну заборону, жо-

РОЗД. 6

a Дн 3:6

b Єс 3:12
Єс 8:10в Єс 1:19
Єс 8:8

г 1Цр 8:44, 45

д Єс 8:8
Дн 6:7, 8e Дн 1:3, 6
Дн 2:25
Дн 5:13e Єс 3:8
Дн 6:10

Друга кол.

a Єс 8:8
Дн 6:8b Дн 6:7
Єв 11:32, 33в 1См 17:37
Єв 11:32, 33г Пс 34:7
Пс 118:5
Дн 3:28д Пс 37:40
Пр 18:10
Дн 3:26, 27

ден указ, який видав цар, не можна змінити».^a

16 Тоді цар дав наказ, і Даниїла схопили та вкинули до підземелля з левами.^b Цар сказав Даниїлу: «Твій Бог, якому ти постійно служиш, врятує тебе». **17** Після того принесли камінь, закрили ним вхід* до підземелля, і цар запечатав його своїм перснем з печаткою та перснями своїх вельмож, щоб Даниїлу ніхто не допоміг.

18 Потім цар пішов до свого палацу і цілу ніч постив. Він не хотів, щоб його розважали*, і сон тікав від нього. **19** Зрештою на світанку, як тільки розвиднілося, цар встав і поспішив до підземелля з левами. **20** Підійшовши туди, він із жалем вигукнув: «Даниїле, слуго живого Бога! Чи твій Бог, якому ти постійно служиш, зміг врятувати тебе від левів?» **21** Тієї ж миті Даниїл відповів: «Царю, живи вічно! **22** Мій Бог послав свого ангела, щоб закрити пащі левам,^b і вони не завдали мені шкоди,^г бо я невинний перед ним і тобі, царю, не зробив нічого поганого».

23 Почувши це, цар дуже зрадів і звелів витягнути Даниїла з підземелля. Коли ж його витягнули, то побачили, що на ньому немає жодної подряпини, бо він покладався на свого Бога.^d

24 Тоді цар дав наказ, і чоловіків, які донесли* на Даниїла, схопили та вкинули до того підземелля разом з їхніми синами та дружинами. Не

6:17 *Або «отвір». Букв. «уста». **6:18** *Або, можливо, «до нього не приводили музикантів». **6:24** *Або «звели наклеп».

встигли вони впасти на дно, як леви накинулись на них і потрощили їм усі кістки.^а

25 Після того цар Дарій написав мешканцям цілої землі, людям усіх народів, націй і мов:^б «Хай вам примножить-ся мир! **26** Я видаю указ, щоб у всьому царстві моєму люди тремтіли перед Даниїловим Богом і боялися його,^в бо він — Бог живий і вічний. Царство його ніколи не зруйнується, і правління* його триватиме повки.^г **27** Він рятує^д і визволяє, чинить знаки та чуда на небі й на землі,^е адже він врятував Даниїла від лев'ячих пазурів».

28 І Даниїлу добре велося в царстві Дарія^е та в царстві перського царя Кіра.^ж

7 У перший рік правління вавилонського царя Валтасара^з Даниїл уві сні побачив видіння.^и Він записав цей сон,^і детально про все розповівши.

2 Отже, Даниїл розказав:

«Вночі я бачив у видіннях, як чотири небесні вітри розбухували неосяжне море.^к

3 З моря вийшли чотири величезні звірі,^л не схожі один на одного.

4 Перший з них нагадував лева,^м але мав орлині крила.^н Я побачив, як йому вирвали крила, підняли його й поставили на дві лапи, так що він стояв, наче людина. І дали йому серце людське.

5 Другий звір був подібний до ведмедя.^о Один бік у нього був піднятий, а в пащі своїй, у зубах, він тримав три ребра. І було йому сказано: «Устань і їж багато м'яса».^п

6 Потім я побачив іншого звіра, схожого на леопар-

РОЗД. 6

а Єс 7:10
б Єс 8:9
Дн 4:1
в Дн 3:29
г Дн 4:34
д Дн 3:28
е Єр 32:20
Дн 4:3
є Дн 5:31
Дн 6:1, 2
ж 2Хр 36:22, 23
Езд 1:1, 2
Іс 44:28

РОЗД. 7

з Дн 5:1, 30
и Дн 2:19
Дн 8:1
і Іс 30:8
Ав 2:2
Об 1:11
к Іс 57:20
Об 17:15
л Дн 7:17
м Дн 2:37, 38
н Пв 28:49, 50
Єр 48:40
Пл 4:19
Ав 1:8
о Дн 2:39
Дн 5:28
Дн 8:3, 20
п Іс 13:17, 18
Дн 11:2

Друга кол.

а Дн 2:39
Дн 8:5
Дн 11:3
б Дн 8:8
Дн 11:4
в Дн 2:40
Дн 7:19
г Дн 7:24
д Дн 7:20
Об 13:5
е Пс 90:2
Іс 6:1, 2
Дн 7:13, 22
Ав 1:12
Об 4:2, 3
є Пс 104:1, 2
ж Пв 9:3
Єв 12:29
з Пс 50:3
Пс 97:3
и Пв 33:2
1Цр 22:19
Пс 68:17
Єв 12:22
Юд 14
Об 5:11
і 1См 2:10
Пс 50:6
к Дн 7:8, 25
л Дн 7:3
м Мт 24:30
Лк 21:27
Ів 3:13
Дії 7:56
Об 14:14
н Пс 90:2
Дн 7:9, 22
Ав 1:12

да,^а але на спині в нього було чотири крила, немов пташині. Цей звір мав чотири голови^б і отримав владу, щоб правити.

7 Далі у видіннях я побачив четвертого звіра — страшного, жакливого і надзвичайно сильного. Він мав великі залізні зуби і пожирав та трощив усе довкола, а те, що залишалось, топтав лапами.^в Цей звір відрізнявся від усіх попередніх і мав 10 рогів. **8** Я дивився на його роги й побачив, як між ними виріс ще один, маленький ріг,^г і тоді три роги були вирвані. Той маленький ріг мав очі, подібні до людських, і уста, які говорили зухвало*.^д

9 Потім я побачив, як поставили престоли і сів Давній днями.^е Його вбрання було біле наче сніг,^є а волосся на голові — немов чиста вовна. Престол його був як полум'я, а колеса престолу — як палаючий вогонь.^ж **10** Від нього виходив вогнний потік.^з Тисяча тисяч служили йому, і десять тисяч десятків тисяч стояли перед ним.^и Суд почав засідати, і розгорнулися книги.

11 Я дивився далі, бо ріг говорив зухвало*.^к І я побачив, що звіра вбили, а його тіло, кинувши до вогню, знищили. **12** Інших же звірів^л позбавили влади, але життя їхне продовжили на деякий час і пору.

13 Далі у нічних видіннях я побачив, як із небесними хмарами йшов хтось подібний на сина людського.^м Йому було дозволено підійти до Давнього днями,^н і його підвели до Нього. **14** І дано було йо-

7:8 *Або «вихвалялися». 7:11 *Або «вихвалявся».

му правління,^а славу^б й царство, щоб люди всіх народів, націй і мов служили йому.^в Його правління – правління вічне, воно не припиниться, і царство його не буде знищене.^г

15 Тоді я, Даниїл, занепокоївся духом, бо мої видіння налякали мене.^д **16** Тож я підійшов до одного з тих, хто стояв там, і попросив його пояснити, що все це насправді означає. Він почав говорити зі мною і витлумачив усе.

17 “Чотири величезні звірі^е – це чотири царі, що поставили на землі.^є **18** Але святі Всевишнього^ж отримають царство^з і володітимуть ним^и вічно, повік-віків”.

19 Тоді я захотів більше дізнатися про четвертого звіра, який відрізнявся від усіх інших і був неймовірно страшний, мав залізні зуби й мідні пазури, усе пожирав та трощив, а те, що залишалося, топтав лапами.^і **20** І ще я захотів дізнатися про 10 рогів,^к що були в нього на голові, а також про інший ріг, який виріс пізніше і перед яким упали 3 роги.^л Він мав очі й уста, котрі говорили зухвало*, і виглядав більшим за інші.

21 Я бачив, як той ріг воював проти святих і перемагав їх,^м **22** доки не прийшов Давній дням^н та не був винесений вирок на користь святих Всевишнього^о й доки не настав визначений час, щоб святі отримали царство.^п

23 Він сказав мені: “Четвертий звір зображає четверте царство, яке постане на землі й відрізнятиметься від усіх інших царств. Воно пожере всю землю, розтопче її і розтро-

РОЗД. 7

а Пс 2:6
Пс 110:1, 2
Мт 28:18
1Кр 15:25
Еф 1:22
Об 3:21
б Фм 2:9–11
в Бт 49:10
г Пс 45:6
Іс 9:6, 7
Дн 2:44
Лк 1:32, 33
Об 11:15
д Дн 8:27
е Дн 7:3
є Дн 2:39, 40
ж Дн 7:25, 27
з Мт 19:28
Іс 2:12
Об 3:21
Об 5:9, 10
и Дн 7:21, 22
Лк 22:29
і Дн 2:40
Дн 7:7
к Дн 7:24
л Дн 7:8
м Дн 8:23, 24
Дн 12:7
Об 13:7
н Пс 90:2
Дн 7:9, 13
Ав 1:12
о Дн 7:18, 27
п Мт 19:28
Лк 22:29
Об 1:6
Об 3:21
Об 5:9, 10
Об 20:4

Друга кол.

а Дн 2:40
Дн 7:7
б Дн 7:20
в Дн 7:8
г Дн 12:7
Об 13:5–7
д Дн 7:10, 11
е Дн 7:22
Мт 19:28
Лк 22:29
Об 20:4
є Об 11:15

РОЗД. 8

ж Дн 5:1, 30
з Дн 7:1, 15
и Не 1:1
Ес 2:8
і Бт 10:22
Іс 11:11
Іс 21:2
к Іс 13:17
Ер 51:11
Дн 7:5
Дн 8:20
Ес 1:1, 3
л Іс 44:28

щить.^а **24** А 10 рогів означають, що з того царства поставнуть 10 царів, а після них – ще один. Він відрізнятиметься від попередніх царів і трьох з них принизить.^б **25** Буде він говорити проти Всевишнього^в та постійно гнобити святих Всевишнього Бога. Той цар замислить змінити часи й закон, і святі будуть віддані в його руку на час, часи й півчасу*.^г **26** Але засяде Суд, і того царя позбавлять влади, а тоді вб'ють та повністю знищать.^д

27 А царство, владу й велич усіх царств, що під небесами, отримає народ святих Всевишнього.^е Царство святих буде вічним царством,^є і всі царства служимуть та підкорятимуться їм”.

28 Це кінець того, що я, Даниїл, бачив і чув. Мої думки сильно стривожили мене, і я аж зблід*. Але все це я зберіг у своєму серці».

8 У третій рік правління царя Валтасара^ж я, Даниїл, бачив видіння. Я отримав його після того видіння, котре було дане мені на початку.^з **2** Отож бачив я видіння. І, коли я дивився, я був у цитаделі* в Сўзах^и,^н що в провінції^а Елам.^і Я бачив видіння і був біля потоку Улай. **3** Підвівши очі, я побачив коло потоку барана^к з двома рогами.^л Ті роги були довгі, але один з них був вищий від другого. І вищий ріг виріс пізніше.^м **4** Баран бив рогами на захід, на північ і на південь. Жоден звір не міг встояти перед ним, і ніхто не міг від нього*

7:25 *Тобто три з половиною часи.
7:28 *Або «мій вигляд змінився». 8:2 *Або «палаці; фортеці». #Або «Шушані». ^Або «підвідомочому окрузі». 8:4 *Букв. «його руки».

врятувати.^а Він робив, що хотів, і звеличився.

5 Я дивився далі, аж ось із заходу^б, через усю землю, іде козел,^с не торкаючись землі, і між очима в нього величезний ріг.^д **6** Він наближався до дворогого барана, якого я бачив коло потоку, він мчав на нього у великій люті.

7 Я побачив, як козел, наблизившись, роз'ярився, вдарив барана і зламав йому обидва роги. І баран уже не мав сили протистояти. Козел повалив барана на землю та потоптав його. Ніхто не зміг врятувати барана від нього*.

8 Тоді козел почав надзвичайно звеличуватися. Але тільки-но він зробився могутнім, його великий ріг зламався, і замість нього вирости чотири великі роги, звернені до чотирьох небесних вітрів.^г

9 Потім з одного із них виріс інший ріг, малий. Він дуже розрісся і вказував на південь і на схід*, а також у бік Прекрасного краю.^д **10** Той ріг розрісся аж до небесного війська. Декого з війська й декотрі зірки він скинув на землю і потоптав їх. **11** Він звеличився навіть над Князем війська, і від Князя була відібрана щоденна* жертва, а встановлена ним святиня була повалена.^е **12** Військо і щоденна* жертва були дані рогові через переступ. Ріг кидав правду на землю; він робив, що хотів, і мав успіх.

13 Після цього я почув, як заговорив один зі святих, а інший святий запитав його: «Як довго триватиме те, що було показане у видінні про щоден-

РОЗД. 8

а Іс 45:1
Єр 51:12
Дн 5:30,31

б Дн 2:39
Дн 7:6
Дн 8:21

в Дн 11:3

г Дн 8:22
Дн 11:4

д Пс 48:2
Дн 11:16, 45

е Дн 11:31
Дн 12:11

Друга кол.

а Дн 12:11

б Дн 8:2

в Лк 1:19,26

г Дн 9:21,22

д Дн 10:14
Дн 12:4, 9

е Дн 10:9, 10

є Дн 11:27

ж Дн 7:5
Дн 8:3
Дн 11:2

з Дн 7:6

и Дн 8:5
Дн 11:3

і Дн 8:8
Дн 11:4

ну* жертву, про переступ, який призводить до спустошення,^а і про топтання святого місця та війська?» **14** А той сказав мені: «Доки не минуть 2300 вечорів і ранків. Аж тоді святе місце неодмінно буде приведене до належного стану».

15 Коли ж я, Даниїл, бачив видіння і намагався його зрозуміти, переді мною раптом став хтось схожий на чоловіка. **16** І я почув людський голос, що доносився з-посеред Улаю^б і гучно промовляв: «Гавриїле,^в поясни йому те, що він побачив».^г **17** Тож Гавриїл підійшов туди, де я стояв. Проте коли він наблизився, я так злякався, що впав долілиць. А він сказав: «Знай, сину людський, що це видіння стосується часу кінця».^д **18** Але поки він говорив зі мною, я міцно заснув, лежачи долілиць. Тоді він доторкнувся до мене і поставив на тому місці, де я стояв раніше.^е **19** Він сказав: «Я розповім тобі, що станеться наприкінці періоду осуду, бо це стосується визначеного часу кінця».^є

20 Дворогий баран, якого ти бачив, символізує царів Мідії і Персії.^ж **21** Волохатий козел символізує царя Греції,^з а великий ріг між його очима — її першого царя.^и **22** Оскільки ж цей ріг зламався і замість нього виросло чотири роги,^и то з його народу поставне чотири царства, але не такі могутні, як він.

23 А наприкінці їхнього царювання, коли міра беззаконня буде повною*, поставне жорстокий на вигляд цар, який розумітиме загадкові ви-

8:5 *Або «заходу сонця». 8:7 *Букв. «його руки». 8:9 *Або «схід сонця». *Або «Окраси». 8:11, 12 *Або «постійна».

8:13 *Або «постійну». 8:23 *Або «коли беззаконники досягнуть межі».

словлювання*. **24** Його могутність зросте, але не завдяки його силі. Він здійснить знищення надзвичайним чином* і матиме успіх у тому, що буде робити; також він губитиме могутніх і народ святих.^a **25** Хитрощами йому вдасться обманути багатьох. Він буде величатися у своєму серці і в безтурботний час* багато кого погубить. Він повстане навіть проти Князя над князями, та буде розбитий, але не людською рукою.

26 Все, що було сказано у видінні про вечори і ранки, — правда. Тільки тримай це видіння в таємниці, бо воно — про далекі дні*.^b

27 Я, Даниїл, виснажився та кілька днів був хворий.^b Потім я встав і почав займатися справами царя,^c але ходив приголомшений тим, що побачив, і ніхто не розумів цього видіння.^d

9 У перший рік Дарія,^e сина Ахашвербша з роду мідійців, якого було поставлено царем над халдейським царством,^e **2** у перший рік його правління я, Даниїл, за допомогою книг* визначив, скільки років Єрусалим буде спустошений.^ж Згідно зі словом Єгови до пророка Єремії, спустошення мало тривати 70 років.^з **3** І я став просити допомоги в Єгови*, правдивого Бога, я благав його в молитві і постив^и у мішковині й попелі. **4** Молячись до мого Бога Єгови, я зізнався:

8:23 *Або «винахідливий на підступи». **8:24** *Або «здійснить жахливе знищення». **8:25** *Або, можливо, «і без попередження». **8:26** *Або «стосується далекого майбутнього». **9:2** *Тобто священних книг. **9:3** *Букв. «обернув своє обличчя до Єгови».

РОЗД. 8

а Дн 7:25

Дн 8:10

б Дн 10:14

в Дн 7:28

Дн 10:16

г Дн 2:48, 49

д Дн 8:17

РОЗД. 9

е Дн 6:28

Дн 11:1

є Дн 5:30, 31

ж Езд 1:1, 2

Пс 79:1

Іс 64:10

Пл 1:1

з 2Хр 36:20, 21

Єр 25:11

Єр 29:10

Зк 1:12

Зк 7:5

и Езд 8:21

Друга кол.

а Вк 34:6

б Пв 5:9, 10

Не 1:5

в Езд 9:6, 7

Не 9:26, 33

Пс 106:6

Пл 3:42

г 2Хр 36:15, 16

Єр 7:13

д Лв 26:33

Пв 28:41

2Цр 17:6

Іс 11:11

е Вк 34:6, 7

Не 9:17

Пс 86:5

є Не 9:26

ж 2Цр 17:13, 14

з Пв 28:15

Пв 31:17

и Пл 2:17

і Єр 39:8

«О Єгово, правдивий Боже! Ти величний і грізний, ти дотримуєшся своєї угоди і виявляєш віддану любов^a тим, хто любить тебе і виконує твої заповіді.^b **5** А ми грішили проти тебе, чинили зло, поводитися негідно і бунтувались.^b Ми відхилялися від твоїх заповідей і не виконували твоїх прилюдів. **6** Не слухали ми твоїх слуг, пророків,^c які промовляли від твого імені до наших царів, князів, прабатьків та до всього народу нашого краю. **7** У тебе, Єгово, праведність, а в нас, як видно сьогодні, тільки сором*. Сором вкриває мешканців Юди, жителів Єрусалима та всіх інших ізраїльтян: тих, хто близько, і тих, хто далеко в усіх землях, куди ти їх розпоршив через те, що вони були невірні тобі.^d

8 Єгово, сором* вкриває нас, наших царів, князів і прабатьків, бо ми грішили проти тебе. **9** Ти, Єгово, Боже наш, виявляєш милосердя і прощаєш,^e а ми бунтувались проти тебе.^e **10** Не слухались ми твого голосу, Боже наш, Єгово: не дотримувалися твоїх законів, які ти дав нам через своїх слуг, пророків.^ж **11** Усі ізраїльтяни порушили твій Закон і відвернулися від тебе, не слухаючись твого голосу. За це, згідно з клятвою, записаною в Законі Мойсея, слуги правдивого Бога, ти вилив на нас прокляття,^з адже ми згрішили проти тебе. **12** Ти виконав те, що говорив проти нас^и та правителів, які нами правили*, і навів на нас велике лихо. Того, що сталося з Єрусалимом,^і ще ніколи не було під небесами. **13** Як і написано в Законі

9:7, 8 *Букв. «сором обличчя». **9:12** *Букв. «суддів, які судили нас».

Мойсея, усе це лихо спало на нас.^а І ми не благали тебе про ласку*, Єгово, Боже наш,— не відвернулися від своїх провин^б і не виявляли розуміння твоєї правди^в.

14 Ти, Єгово, був на сторожі і навів на нас лихо, бо ти, Боже наш, Єгово,— праведний у всіх своїх вчинках; ми ж не слухали твого голосу.^в

15 Єгово, наш Боже, ти вив свій народ з Єгипту могутньою рукою^г та прославив своє ім'я, і воно славне донині,^а а ми грішили проти тебе, ми поведилися негідно. **16** Твої діла, Єгово, завжди були праведні,^в тож благаю, відверни свій гнів і лють від твого міста Єрусалима, твоєї святої гори, бо через наші гріхи та провини наших прабатьків Єрусалим і твій народ виставлені на ганьбу перед усіма довколишніми народами.^в **17** Вислухай, Боже наш, молитву та благання свого слуги і заради себе, Єгово, зглянься над своєю спустошеною святинею.^ж **18** Прихили вух, мій Боже, і почув! Відкрой очі й подивись на спустошення нашого міста, названого твоїм іменем. Благаємо тебе не тому, що ми праведні, а тому, що ти дуже милосердний.^з **19** Єгово, почув! Єгово, прости!^и Єгово, прислухайся і зроби щось! Не зволікай ради себе, Боже мій, бо місто твоє і твій народ носять твоє ім'я.^и

20 Так я говорив, молився, зізнався у своєму гріху та в гріху мого народу, Ізраїля, і благав Єгову, мого Бога, щоб він виявив прихильність до своєї святої гори.^к **21** І, коли я, зовсім знеможений, ще молився, до мене прийшов

9:13 *Або «не пом'якшували лица». ^вАбо «вирності».

РОЗД. 9

а Ль 26:16, 17
Пв 28:15
Пл 1:1
б Іс 9:13
Єр 5:3
в Не 9:33
г Вх 6:1
д Вх 9:16
Не 9:10
Пс 106:7, 8
е Пс 89:14
Іс 26:9
є Ль 26:38, 39
1Цр 9:7–9
Пс 79:1, 4
Єр 24:9
ж Чс 6:23, 25
Іс 64:10, 11
Пл 5:18
з Пс 102:13
Іс 54:7, 8
Єр 14:7
и 1Цр 8:30
і Пс 79:8, 9
Іс 63:18, 19
Єр 14:9
к Пс 87:1, 2
Зк 8:3

Друга коп.

а Дн 8:16
Лк 1:19
б Дн 8:1
в Дн 10:11, 19
г Не 11:1
Іс 52:1
д Лк 1:76, 77
Єв 9:26
е Рм 3:25
1Ів 2:1, 2
1Ів 4:10
є Іс 53:11
Рм 1:16, 17
ж 2Кр 1:19, 20
з Не 2:5, 11
Не 6:15
и Пс 2:2
Ів 1:41
і Іс 55:4
Мт 23:10
Ів 1:45, 49
к Лк 3:1, 2
л Іс 53:8, 12
Мт 26:2
Лк 24:26
1Кр 15:3
м Мр 9:12
н Мт 24:15
Лк 19:43, 44
Лк 21:20
о Лк 21:22, 24
л Єв 9:11, 12
Єв 10:8–10

Гавриїл^а — чоловік, якого я бачив раніше у видінні.^б Сталося це приблизно в час вечірнього приношення. **22** Він почав пояснювати мені й сказав:

«Даниїле, я прийшов, щоб наділити тебе проникливістю і розумінням. **23** Коли ти почав благати, я отримав звістку і прийшов, щоб передати її тобі, адже Бог дуже цінує тебе.^в Подумай над тим, що я скажу, і зрозумій видіння.

24 Твоєму народові і твоєму святому місту^г призначено 70 тижнів* на те, щоб покласти край переступу, покінчити з гріхом,^ж принести жертву примирення за провину,^е запровадити вічну праведність,^в скріпити печаткою видіння та пророцтва^ж і помазати Святе святых^а. **25** Тож знай і розумій: від часу, коли вийде наказ відновити й відбудувати Єрусалим,^з до приходу Месії*,^и Провідника,^і мине 7 тижнів і 62 тижні.^к Єрусалим буде відновлений і відбудований разом з площею та ровом, але за тяжких часів.

26 А через 62 тижні Месія буде вбитий,^л і в нього нічого не залишиться.^м

Військá провідника, який прийде, зруйнують місто та святе місце,^н і кінець його буде як від повені. До кінця точитиметься війна. Було прийнято рішення про спустошення.^о

27 Для багатьох він* утримає в силі угоду на один тиждень, а в середині тижня припинить жертву та приношення.^п

9:23 *Або «ти дорогоцінний». **9:24** *Або «тижнів років», тобто семирічних періодів. ^вБукв. «пророка». ^аАбо «Найсвятіше». **9:25** *Або «Помазанця». **9:27** *Очевидно, стосується Месії.

І на крилі мерзот буде спустошувач,^а а те, що вирішено, буде виливатися на спустошеного аж до винищення».

10 У третій рік правління перського царя Кіра^б Даниїл, якого назвали Валтасаром^в,^г отримав об'явлення. Ця звістка була правдива і стосувалася великого бою. Даниїл зрозумів її, йому було пояснено те, що він побачив.

2 Тоді я, Даниїл, журився^д три повних тижні. **3** Вишуканих страв я не їв, не брав у рот ні м'яса, ні вина і не намащувався олією, доки не минуло тих три тижні. **4** А 24-го дня першого місяця, коли я був на березі великої річки Тигр^е,^ж **5** я підвів погляд і побачив чоловіка, одягненого в лляні шати^з і підперезаного поясом зі щирого золота з Уфазу. **6** Тіло його було немов хризоліт,^к обличчя — наче блискавка, очі — мов вогняні смолоскипи, руки та ноги нагадували блискучу мідь,^л а слова його звучали немов шум натовпу. **7** І лише я, Даниїл, бачив це видіння, а люди, які були зі мною, не бачили його.^м Проте їх огорнув сильний страх, тож вони втекли і сховались.

8 Тоді я залишився сам і дивився на це величне видіння. Я зовсім знесилився, вигляд мій змінився до невпізнання, і сили покинули мене.^н **9** Я почув його слова, і, коли він ще говорив, я міцно заснув, лежачи на землі долілиць.^о **10** Аж раптом хтось торкнувся мене рукою,^п збудив мене, і я став навколішки, спершись на долоні. **11** Він сказав мені:

10:1 *Букв. «Белтешаццаром». **10:4** *Букв. «Хіддекель».

РОЗД. 9

а Мр 13:14
Лк 21:20

РОЗД. 10

б Езд 1:1, 2

Іс 45:1

Дн 1:21

Дн 6:28

в Дн 1:7

Дн 4:8

г Дн 9:3

д Бт 2:14

е Об 19:14

є Єз 1:16

ж Єз 1:5, 7

з 2Цр 6:17

Дп 9:7

и Дн 7:28

Дн 8:27

і Дн 8:18

к Єр 1:9

Об 1:17

Друга кол.

а Дн 9:23

Дн 10:19

б Об 1:17

в Дн 9:23

г Еф 6:12

д Дн 10:21

Дн 12:1

Юд 9

Об 12:7, 8

е Дн 2:28

є Дн 8:17, 26

Дн 12:4

ж Іс 6:7

Єр 1:9

з Дн 10:8

и Сд 6:22

і Іс 6:5

к Дн 10:10

л Об 1:17

м Дн 9:22, 23

Дн 10:11

н Сд 6:23

о Дн 10:13

«Любий* Даниїле!^а Уважно вислухай те, що я говоритиму тобі, і підведися, бо я посланий до тебе».

Коли він промовив ці слова, я тремтячи встав.

12 Потім він сказав: «Не бійся,^б Даниїле. Ще з першого дня, коли ти налаштував своє серце, щоб зрозуміти все це, і впокорився перед своїм Богом, він почув твої слова, і тому я прийшов.^в **13** Але князь^г перського царства чинив мені опір упродовж 21 дня. І тоді Михаїл*,^д один з найвищих князів^е, прийшов мені на допомогу, а я у той час залишався там з царями Персії. **14** Я прийшов, аби пояснити тобі, що станеться з твоїм народом наприкінці днів,^б бо це видіння стосується майбутнього».^є

15 Коли він говорив зі мною, я схилив обличчя до землі й онімів. **16** Раптом хтось схожий на людину торкнувся моїх губ.^ж Тож я зміг говорити і сказав тому, хто стояв переді мною: «Пане мій, я тремчу від того, що побачив, я зовсім ослаб.^з **17** Як же я, слуга твій, могу розмовляти з тобою, мій пане?!^и Я знесилений, і мені перехопило подих».^і

18 Тоді хтось схожий на людину знову торкнувся мене і зміцнив.^к **19** Він сказав: «Не бійся,^л любий* Даниїле!^м Мир тобі!^н Будь мужній, будь сильний!» І, коли він говорив зі мною, я набрався сили й сказав: «Пане мій, говори, бо ти зміцнив мене».

20 Він же промовив: «Чи ти знаєш, чому я прийшов до тебе? Тепер я повертаюся, щоб воювати з князем Персії.^о Коли

10:11, 19 *Або «дорогоцінний; бажаний». **10:13** *Озн. «хто є як Бог?»
^а Або «князь найвищого чину».

я піду, прийде також князь Греції. **21** Але я розповім тобі, що записано в книзі правди. Ніхто не підтримує мене в цьому, окрім Михаїла,^a вашого князя.^b

11 Я зміцняв і укріплював його* в перший рік правління мідійця Дарія.^c **2** І тепер скажу тобі правду.

У Персії постануть* три царі, а четвертий нагородить більше багатств, ніж усі інші. І коли він стане сильним завдяки своєму багатству, то підійме всіх проти царства Греції.^d

3 Після того постане могутній цар, який матиме велику владу^e й робитиме, що захоче.

4 А коли він високо підніметься, царство його розпадеться і буде поділене на чотири вітри небесні,^e але дістанеться не його нащадкам. І правитимуть ним не з такою владою, з якою правив він, бо царство його буде викоренене і перейде до інших.

5 Тоді один з його князів, південний цар, зміцніє. Але інший* отримає перевагу над ним і правитиме з більшою владою, ніж у нього.

6 А через кілька років вони створять союз, і дочка південного царя прийде до північного, щоб укласти угоду. Проте вона не втримає сили у своїй руці, і ні цар, ні його сила не встоїть. Тоді підкорять дочку разом з тими, хто її приведе, а також з її батьком і тим, хто зміцняв її того часу. **7** Однак той, хто походить від пагона з її коріння, постане і займе його* становище. Він прийде до війська і виступить проти

11:1 *Або «і був для нього мов твердиня». 11:2 *Або «встануть». 11:5 *Очевидно, північний цар. 11:7, 11 *Очевидно, південного царя.

РОЗД. 10

а Дн 10:13
Юд 9
Об 12:7,8

б Дн 12:1

РОЗД. 11

в Дн 5:30,31
Дн 9:1

г Дн 8:21

д Дн 8:5,21

е Дн 7:6
Дн 8:8,22

фортеці північного царя, діяти-ме проти них та перемагатиме.

8 І він вирушить у Єгипет, забравши з собою їхніх божків, ідолів з металу*, дорогоцінні^h речі зі срібла і золота, а також полонених. Потім декілька років він буде триматися на відстані від північного царя. **9** А той виступить проти царства південного царя, але повернеться у свій край.

10 Сини ж його підготують-ся до війни і зберуть велике військо. Один з них* просуватиметься вперед і пронесеться по землі, немов повніє. Він повернеться і буде воювати, поки не дійде до своєї фортеці.

11 І розлютиться південний цар та піде воювати з ним — з північним царем, а той виступить з величезною кількістю людей, проте вони будуть віддані в його* руку. **12** Усі ці люди будуть забрані. Тоді загордиться його серце, і він повалить десятки тисяч. Він стане досить сильним, але цим не скористається.

13 І прийде знову північний цар та виставить ще більше людей, ніж на початку, а через деякий час, через кілька років, він неодмінно виступить з величезним, добре спорядженим військом. **14** У той час багато хто повстане проти південного царя.

І беззаконники* з твого народу підіймуться, намагаючись сповнити видіння, але спіткнуться.

15 Тоді прийде північний цар, насипле облоговий вал і захопить укріплене місто. А війська* півдня і його до-

11:8 *Або «литі статуї». ^hАбо «бажані». 11:10 *Букв. «він». 11:14 *Або «сини грабіжників». 11:15 *Букв. «руки».

бірні воїни не встоять; вони будуть неспроможні чинити опір. **16** Той, хто виступить проти нього*, робитиме, що захоче, і ніхто не встоїть перед ним. Він стане у Прекрасному краї^а, і в його руці буде сила нищити. **17** Він вирішить* виступити з усією потугою свого царства, і з ним буде укладена угода. Він діятиме успішно, і йому буде дозволено погубити дочку. Вона не встоїть і не залишиться його. **18** І поверне він своє обличчя до приморських земель та захопить багато з них, але один полководець покладе край нарузі, якої зазнавав від нього, і завдасть наруги йому самому. **19** Тоді він* поверне обличчя до фортеці свого краю, спіткнеться й упаде, і його вже не знайдуть.

20 Його місце займе той, хто накаже збирачеві податків* пройти величним царством. Але через декілька днів він буде погублений, хоча не через гнів і не на війні.

21 А замість нього поставне той, кого зневажатимуть*. Його не обдарують царськими почестями, і він прийде в безтурботний час^а, здобувши царство лестоцями^а. **22** Він підкорить війська*, що подібні до повені; вони будуть розбиті, а Провідник^б угоди^а – погублений. **23** І, оскільки з ним об'єднуються інші, він вдаватиметься до обману. Він виступить і зміцниться

11:16 *Очевидно, південного царя. ^аАбо «краї Окраси». **11:17** *Букв. «оберне своє лице, щоб». **11:19, 25, 28** *Очевидно, північний цар. **11:20** *Або «тому, хто набирає воїнів до війська; гнобителю». **11:21** *Або «нікчемний». **11:21, 24** ^аАбо, можливо, «без попередження». **11:21** ^аАбо «інтригами». **11:22, 31** *Букв. «руки».

РОЗД. 11

а Пс 48:2
Дн 8:9
Дн 11:41, 45

б Дн 9:25
Ів 1:45, 49

в Бт 15:18
Дії 3:25

Друга кол.

а Дн 12:9

б Бт 10:4
Чс 24:24
Іс 23:1
Єр 2:10
Єз 27:6

в Дн 11:28

г Дн 8:11

за допомогою малого народу. **24** У безтурботний час^а він увійде в найбагатші землі* провінції^а і робитиме те, чого не робили ані батьки його, ані прабатьки. Він роздаватиме людям награвоване, здобич і майно та складатиме підступні плани проти укріплених місць, але до певного часу.

25 Він збере всі свої сили і мужність*, щоб з численним військом піти на південного царя. А південний цар збере для війни величезне могутнє військо. І він* не встоїть, бо проти нього складуть підступні плани. **26** Погублять його ті, хто їстиме його хліб.

Його військо буде знищене*, і попадає багато вбитих.

27 Серце тих двох царів буде замишляти зло, і, сидячи за одним столом, вони говоритимуть брехню один одному. Але ніщо не принесе успіху, бо кінець настане лише у визначений час.^а

28 Він* повернеться до свого краю з величезним багатством, і його серце буде проти святої угоди. Діятиме він успішно і вернеться до свого краю.

29 У визначений час він прийде знову і виступить проти півдня. Але цього разу не буде так, як раніше, **30** бо на нього вирушать кораблі Кіттіму,^б і він буде упокорений.

Він повернеться і вилитиме лютя* на святу угоду^а та діятиме успішно. Повернеться він і зверне увагу на тих, хто відступає від святої угоди.

31 Від нього виступлять війська* і осквернять святиню,^г

11:24 *Букв. «жир». ^аАбо «підвідомчого округу». **11:25** ^аБукв. «серце». **11:26** ^аАбо «затоплене». **11:30** ^аАбо «осуди».

тобто твердиню, і припинять щоденну* жертву.^а

Тоді поставлять мерзоту, яка спричиняє спустошення.^б

32 Тих, хто чинить зло і порушує угоду, він неправдивими словами* спонукає до відступництва. А народ, який знає свого Бога, виявиться сильнішим і діятиме успішно.

33 Проникливі люди^в даватимуть багатому розуміння. Деякі дні вони падатимуть від меча та вогню і потерпатимуть від полону й грабежу.

34 Коли ж вони падатимуть, отримають невелику допомогу. І багато хто приєднається до них, вдаючись до обману*. **35** Дехто з проникливих попадає, щоб аж до часу кінця завдяки їм відбувалося переплавлення, очищення й вибилення,^г бо це стосується визначеного часу.

36 А цар робитиме все, що захоче; він піднесеться і звеличить себе над кожним богом. Проти Бога богів^а він говоритиме нечувані речі. І він матиме успіх, доки не завершиться осуд, бо те, що вирішене, має виконатись. **37** Він звеличить себе над усіма і на Бога своїх батьків не зважатиме, не звертатиме уваги ні на бажання жінок, ні на жодного бога. **38** Натомість* він прославлятиме бога твердинь. Бога, якого не знали його батьки, він буде прославляти золотом, сріблом, дорогоцінним камінням та іншими коштовностями^б. **39** Разом з* чужим богом він

11:31 *Або «постійну». 11:32 *Або «лестощами; лицемірством». 11:34 *Або «лестоців; лицемірства». 11:38 *Або «на його місці». 11:38, 43 *Або «бажаними речами». 11:39 *Або «з допомогою».

РОЗД. 11

а Дн 8:12

б Дн 12:11
Мт 24:15
Мр 13:14
Лк 21:20

в Дн 12:10

г Дн 12:10

д Пв 10:17
Пс 136:1, 2

Друга кол.

а Пс 48:2
Дн 8:9
Дн 11:16, 45

б Пс 48:2
Дн 8:9
Дн 11:16, 41

РОЗД. 12

в Дн 10:13
Юд 9
Об 12:7, 8

г Дн 10:21

успішно діятиме проти найміцніших твердинь. Тих, хто його визнаватиме*, він укриє великою славою і дасть їм владу над багаттяма. І буде він розподіляти* землю за плату.

40 А в час кінця південний цар буде з ним боротися*, і північний цар налетить на нього з колісницями, кінотниками й численними кораблями. Він увійде в землі та пронесеться ними, немов повінь. **41** Також він увійде в Прекрасний край*,^а і багато земель будуть повалені. Але Едóm, Моав і найвидатніші аммонітяни врятуються від його руки. **42** Він простягатиме руку на землі; не зможе врятуватись і єгипетський край. **43** Буде він розпоряджатись прихованими скарбами — золотом і сріблом — і всіма коштовностями* Єгипту. Лівійці та ефіопи підуть за ним*.

44 Проте його стривожать звістки зі сходу* та з півночі, і він виступить у великій люті, щоб губити й нищити багатьох. **45** Він розіб'є свої царські намети* між великим морем та святою горою Прекрасного краю*.^б Тоді він приїде до свого кінця, і ніхто не допоможе йому.

12 У той час встане* Михайл^в, великий князь,^г який стоїть^а за твій народ^б. І прийде тяжкий час, якого не було раніше, відколи з'явився

11:39 *Або, можливо, «кого він визнаватиме». ^аАбо «роздавати». 11:40 *Або «зчепитись з ним рогами». 11:41 *Або «край Окраси». 11:43 *Або «будуть у його ногах». 11:44 *Або «сходу сонця». 11:45 *Або «намети палацу». ^аАбо «Окраси». 12:1 *Або «постане». У євр. мові це слово може передавати думку про застосування царської влади. ^аОзн. «хто є як Бог?» ^бАбо «стоятиме». ^вБукв. «синів твого народу».

народ. Тоді твій народ врятується,^а врятується кожен, хто записаний у книзі.^б **2** І багато з тих, хто спить у земному поросі, прокинуться: одні для вічного життя, а інші — для ганьби і вічної зневаги.

3 Проникливі люди засяють, як сяє небозвід, і ті, хто приводить багатьох до праведності, сяятимуть, як зірки, повік-віків.

4 А ти, Даниїле, тримай ці слова в таємниці й запечатай книгу до часу кінця.^в Багато хто старанно її дослідить*, і правдиве знання збільшить-ся^г».

5 Тоді я, Даниїл, побачив ще двох: один стояв на цьому березі потоку, а інший — на протилежному.^д **6** Один з них запитав чоловіка в лляних шатах,^е який був над водами потоку: «Скільки ще до кінця цих дивовижних подій?» **7** І я почув голос чоловіка в лляних шатах, який був над водами потоку. Він підніс праву і ліву руку до небес та поклявся Тим, хто живе вічно:^є «Було

12:4 *Букв. «ходитиме туди-сюди». ^вАбо «поширитися».

РОЗД. 12

а Іс 26:20
Йн 2:31, 32
Мт 24:21, 22
Об 7:13, 14

б Мн 3:16
Лк 10:20
Об 3:5

в Дн 8:17, 26
Дн 12:9

г Іс 11:9

д Дн 10:4

е Дн 10:5, 6

є Дн 4:34
Об 4:9
Об 10:6

Друга кол.

а Дн 8:24

б Лк 18:34
Дії 1:7
ІПт 1:10, 11

в Дн 8:17, 26
Дн 10:14
Дн 12:4

г Дн 11:35

д Пс 111:10
Дн 11:33
Дн 12:3

е Дн 8:11

є Дн 11:31
Мр 13:14

ж Ів 11:24
Дії 17:31
Дії 24:15
Об 20:12

ДАНИЇЛА 12:2 – ОСІЇ Зміст

визначено, що мине час, часи й півчасу*. Усе це закінчиться, як тільки припинять розбивати силу святого народу».^а

8 Я чув це, але не розумів,^б тому запитав: «Пане мій, чим усе це закінчиться?»

9 Він же відповів: «Иди, Даниїле, бо ці слова триматимуться в таємниці і будуть запечатані аж до часу кінця.^в

10 Багато хто очиститься, вибілється і буде переплавлений.^г Неправедні поводитимуться неправедно, і жоден з них не зрозуміє цих слів, а проникливі люди зрозуміють.^д

11 І від часу, коли припинять щоденну* жертву^е й поставлять мерзоту, яка спричиняє спустошення,^є мине 1290 днів.

12 Щасливий той, хто чекає*, поки закінчиться 1335 днів!

13 А ти будь непохитний до кінця. Ти спочинеш, але наприкінці днів встанеш і отримаєш свою частку*».^ж

12:7 *Тобто три з половиною часи. **12:11** *Або «постійну». **12:12** *Або «палко чекає». **12:13** *Або «встанеш у відведеному тобі наділї».

КНИГА ОСІЇ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- Дружина Осії та діти, яких вона народжує (1–9)
Єзреїл (4), Ло-Рухама (6)
і Ло-Аммі (9)
Надія на відновлення і єдність (10, 11)
- Невірний Ізраїль покарано (1–13)
Повертається до Єгови, як до чоловіка (14–23)

- «Буде називати мене своїм чоловіком» (16)
- Осія викупляє свою дружину-перелюбницю (1–3)
Ізраїль повернеться до Єгови (4, 5)
  - Єгова судиться з Ізраїлем (1–8)
У краї немає знання про Бога (1)

- Ідолопоклонство і розпуста (9–19)
Дух неморальності зводить (12)
- 5 Присуд Єфрему та Юді (1–15)
- 6 Заклик повернутися до Єгови (1–3)
Непостійна любов народу (4–6)
Віддана любов ліпша, ніж жертви (6)
Безсоромна поведінка народу (7–11)
- 7 Лихі вчинки Єфрема (1–16)
Сітка, якої ніхто не уникне (12)
- 8 Пожинають наслідки ідолопоклонства (1–14)
Сіють вітер і пожнуть бурю (7)
Ізраїль забув свого Творця (14)
- 9 Бог відкине Єфрема за гріхи (1–17)
Присвятилися ганебному божку (10)
- 10 Ізраїль, звиродніла лоза, буде знищений (1–15)
Сійте і пожинайте (12, 13)
- 11 Коли Ізраїль був хлопцем, Бог любив його (1–12)
«З Єгипту поклинав я сина свого» (1)
- 12 Єфрему слід повернутися до Єгови (1–14)
Яків боровся з Богом (3)
Яків благав Бога про ласку (4)
- 13 Ідолопоклонник Єфрем забуває Єгову (1–16)
«Де, смерте, твої жала?» (14)
- 14 Заклик повернутися до Єгови (1–3)
Принесемо хвалу уст (2)
Ізраїль буде зцілено від невірності (4–9)

1 Слово, яке Єгова промовив до Осії*, сина Беєрі, за днів юдейських царів^а Уззії,^б Йотама,^в Ахаза^г і Єзекії,^д а також за днів ізраїльського царя Єровоама,^е Йоашево-го^є сина. **2** Коли Єгова почав говорити через Осію, Єгова сказав йому: «Піди одружися з жінкою, що займатиметься проституцією*, і ти матимеш дітей, народжених від її проституції. Бо народ цього краю — мов та повія, він повністю відступив від Єгови».^ж

3 Тож він пішов і взяв собі за дружину Гомєр, дочку Дівлайма, і вона завагітніла та народила йому сина.

4 Тоді Єгова сказав Осії: «Назви його Єзреїлом*, бо ще трохи — і я відплучу домові Єгу^з за кровопролиття Єзреїла і покладу край царюванню

1:1 *Скорочена форма імені Гошяя, що озн. «врятований завдяки Яг; Яг врятував». 1:2 *Або «неморальністю; розпустою» тут і далі у вірші. 1:4 *Озн. «Бог засіє насіння».

РОЗД. 1

а Іс 1:1

Мих 1:1

б 2Хр 26:1, 3, 4

в 2Цр 15:32–34

г 2Цр 16:1–3

д 2Цр 18:1–3

е 2Цр 14:23, 24

Ам 1:1

є 2Цр 13:10, 11

ж Пв 31:16

Ос 3:1

з 2Цр 10:29–31

Друга кол.

а 2Цр 15:8, 10

б Ос 2:23

в 2Цр 17:6

2Цр 17:22, 23

г Ос 11:12

д 2Цр 19:34, 35

е Іс 37:36

є Бт 13:16

Бт 22:17

ж 1Пт 2:10

нащадків Ізраїля.^з **5** Того дня в долині Єзреїл я поламаю лук Ізраїля».

6 Після цього Гомєр знову завагітніла й народила дочку. І Бог сказав Осії: «Назви її Ло-Рухама*, бо я більше не змилюсерджуся^б над мешканцями Ізраїлю, а неодмінно прожену їх геть».^в **7** Однак над мешканцями Юди я змилюсерджуся.^г Я, Єгова, їхній Бог, врятую їх,^д але не луком і мечем, не війською, не куклями і не вершниками».^є

8 Коли Гомєр перестала гудувати грудьми Ло-Рухаму, то ще раз завагітніла й народила сина. **9** Тоді Бог промовив: «Назви його Ло-Аммі*, бо ви не мій народ, а я не ваш Бог.

10 Все ж народ* Ізраїля стане численний, як морський пісок, котрий не виміряти і не злічити.^є І там, де було ім сказано: «Ви не мій народ»,^ж про

1:6 *Озн. «непомилувана». 1:9 *Озн. «не мій народ». 1:10 *Букв. «сини».

них говоритимуть: “Ви сини живого Бога”.^а **11** Тоді народ Юди та народ Ізраїля зберуться разом.^б Вони виберуть собі одного голову і вийдуть з того краю, бо це буде визначний день для Єзреїла.^в

2 Скажіть своїм братам: “Ви мій народ!”^г —

а сестрам: “Ви жінки, яким виявлено милосердя!”^д

2 Звинувачуйте свою матір, звинувачуйте її, бо вона мені не жінка,^е а я їй не чоловік.

Нехай вона відкине від себе проституцію*^ж

і від своїх грудей перелюб.

3 Інакше я роздягну її догола, зроблю такою, якою вона була в день, коли народилась.

Я оберну її в пустелю, у безводний край, і погублю її спрагою.

4 Над її синами я не змило-серджуся, бо вони народжені від проституції*.^з

5 Їхня мати займалася проституцією*.^а

Та, що носила їх в утробі, поводитись безсоромно^б їй казала:

“Я піду за своїми коханцями,^в

які дають мені збіжжя і воду, вовну і льон, олію і напої”.

6 За це я перегороджу їй до-рогу тернами, зведу перед нею кам'яний мур, щоб вона не знайшла своїх стежок.

РОЗД. 1

а Рм 9:25,26
2Кр 6:18

б Езд 3:1
Іс 11:12
Єр 3:18
Єз 37:19
Мих 2:12

в Ос 2:22

РОЗД. 2

г Єр 31:33
Єз 36:28
Зх 13:9

д Ос 2:23

е Єр 3:8

ж Єз 23:4,5
Ос 3:1

з Езд 9:6
Дн 9:7
Ос 9:10

а Єз 23:7,8
Ос 8:9

Друга кол.

а Іс 31:1
Ос 5:13

б Єр 31:18
Єз 23:4
Ос 5:15

в Пв 32:12–14
Не 9:25

г Пв 32:28
Іс 1:3

д Ос 8:4

е Іс 17:11

ж Пс 50:22
Ос 5:14

з Ам 5:21
Ам 8:10

а Сд 3:7
1Цр 16:30–32
2Цр 10:28
Ос 11:2

и Іс 17:10

7 Вона побіжить за своїми коханцями, але не дожене їх,^а

буде шукати їх, але не знайде.

І скаже вона: “Піду-но я, повернуся до свого першого чоловіка,^б

бо тоді мені було ліпше, ніж тепер”.^в

8 Вона не розуміла, що це я давав їй збіжжя,^г молоде вино та олію,

це я обсипав її сріблом і золотом,

яке вона використовувала для Ваа́ла.^д

9 Тому я зроблю інакше: відберу своє збіжжя в жнива

і молоде вино в час збору врожаю,^е

здеру з неї вовняний і лляний одяг, який я дав їй і яким вона прикриває свою голизну.

10 Я відкрию наготу тієї жінки на очах її коханців, і ніхто не врятує її з моєї руки.^ж

11 Покладу я крій усім її веселоцям:

святаям,^з новомісяччям, суботам і всім урочистостям.

12 Я спустошу її виноградники та обдеру її фігові дерева, про які вона говорила:

“Це плата, яку я отримала від своїх коханців”.

Я перетворю їх на ліс, і польові звірі їх пожеруть.

13 Я відплачу їй за всі ті дні, коли вона приносила жертви Ваа́лам,^а

коли вдягала сережки та інші оздобу і бігла за своїми коханцями,

а про мене забувала»,^б — промовляє Єгова.

2:1 * Див. прим. до Ос 1:9. # Див. прим. до Ос 1:6. 2:2 * Або «неморальність; розпусту». 2:4 * Або «неморальності; розпусти». 2:5 * Або «неморальністю; розпустою».

- 14** «Тому я вмовлю її,
поведу в пустелю
і буду говорити з нею, щоб
завоювати її серце.
- 15** Потім я поверну їй вино-
градники^а
і дам долину Ахор^б як
браму надії.
Там вона відізветься до
мене, як за днів своєї
молодості,
як у день, коли вона
вийшла з Єгипту.^в
- 16** Відтоді,— промовляє Єго-
ва,—
вона буде називати мене
своїм чоловіком і вже не
називатиме своїм влас-
ником*.
- 17** Я не дозволю їй вимовляти
імена Ваалів,^г
і їхні імена не будуть біль-
ше згадуватися.^д
- 18** Того дня заради свого
народу я укладу угоду
з польовими звірами,^е
з небесними птахами
і створіннями, що пов-
зають по землі.^є
А лук та меч я зламаю,
припиню війну в цьому
краї^ж
і дам своєму народові жи-
ти* спокійно.^з
- 19** Я заручуся з тобою, щоб ти
була моєю повки,
заручуся в праведності,
справедливості,
у відданій любові та мило-
серді.^и
- 20** Я заручуся з тобою у вір-
ності,
і ти будеш знати мене,
Єгову.^і
- 21** Того дня я відповім,— каже
Єгова,—
відповім небесам,

2:16 *Або «ваалом». 2:18 *Букв. «ле-
жати».

РОЗД. 2

а Пв 30:5
Іс 65:21
Єр 32:15
Єз 28:25, 26
Ам 9:14

б ІсН 7:24–26
Іс 65:10

в Вх 15:1

г Вх 23:13
ІсН 23:6, 7

д Зх 13:2

е Єз 34:25

є Іс 11:6–8

ж Іс 2:4
Єз 39:9
Зх 9:10

з Лв 26:5, 6
Єр 23:6
Мих 4:3, 4

и Мих 7:18

і Іс 54:13
Єр 24:7
Єр 31:34

Друга кол.

а Пв 28:12
Зх 8:12

б Ос 1:11

в Єр 31:27

г Ос 2:1
Рм 9:25, 26
ІПт 2:10

д Ос 1:10

РОЗД. 3

е Ос 1:2, 3

є Пв 7:6–8
2Цр 13:23
Пс 106:44, 45

ж Сд 10:13
Єр 3:20

з 2Цр 17:6
2Цр 18:9, 10

и Сд 8:27

і Сд 17:5
1См 19:15, 16

к Єр 50:4

л Єр 30:9
Єз 34:23, 24
Єз 37:24, 25
Ам 9:11
Лк 1:31–33

м Пв 4:30

а вони дадуть відповідь
землі.^а

- 22** Земля ж відповідь збіж-
жю, молодому вино та
олії,
а ти дадуть відповідь Єзрей-
лу*^б,
і я посію його для себе на
землі, немов зерно.^в
Я змилосерджуся над непо-
милуваною*
і скажу не своєму народу*:
“Ти мій народ”,^г
а він промовить: “Ти Бог
мій”».^д

3 Єгова сказав мені: «Полю-
би знову свою жінку-пере-
любницю, яку кохає інший.^е
Так само Єгова любить ізра-
їльтян,^є хоча вони звертають-
ся до інших богів* і люблять
родзинкові коржики*».

2 І я купив її собі за 15 сріб-
няків та півтора хомера* яч-
меню. **3** Потім я сказав їй:
«Протягом багатьох днів за-
лишайся моєю, не займайся
проституцією* і не май зносин
з іншим чоловіком, і я поводи-
тимусь так само щодо тебе*».

4 Бо Ізраїль довгий час*
житиме без царя,^з без кня-
зя і жертви, без священного
стовпа, ефода^и і статуї терафі-
мів*.^и **5** Після цього ізраїльтя-
ни повернуться і шукатимуть
свого Бога Єгову* і свого царя
Давида.^в Наприкінці днів вони
з трепетом прийдуть до Єго-
ви,^м щоб відчутти його велико-
душність.

2:22 *Озн. «Бог засіє насіння». **2:23**
*Див. прим. до Ос 1:6. *Див. прим.
до Ос 1:9. **3:1** *Тобто коржики, які ви-
користовували у фальшивому поклонін-
ні. **3:2** *1 хомер — 220 л. Див. додаток
Б14. **3:3** *Або «неморальністю; роз-
пустою». *Або «не матиму зносин з то-
бою». **3:4** *Букв. «багато днів». *Або
«домашні божків; ідолів».

- 4** Народу Ізраїля, послухай слово Єгови!
Єгова судиться з жителями цього краю,^a
бо там немає правди, відданої любові й знання про Бога.^b
- 2** Всюди чути фальшиві клятиви, шириться обман,^b убивство,^г
крадіж та перелюб,^d
і знову й знову проливається кров.^e
- 3** Тому земля порине в жалобу^с
і всі її мешканці погинуть, а разом з ними польові звірі й небесні птахи, загине навіть риба в морі.
- 4** «Але хай ніхто не сперекається з твоїм народом і не докоряє йому,^ж
бо він такий впертий, як ті, що перечать священику.^з
- 5** У білий день ти спіткнешся, немовби вночі, і пророк спіткнеться з тобою.
Я погублю* твою матір.
- 6** Мій народ буде знищений*, бо не знає мене.
За те, що ти відкинув знання,^и
я відкину тебе, і ти більше не будеш служити мені священиком.
Оскільки ти забув закон^и свого Бога,ⁱ
я теж забуду твоїх синів.
- 7** Чим більше їх ставало, тим більше вони грішили проти мене.^к
Тож я оберну їхню славу на ганьбу*.

4:5 * Букв. «змушу замовкнути». **4:6** * Букв. «змушений замовкнути». ^и Або «навчання». **4:7** * Або, можливо, «вони обернули мою славу на ганьбу».

РОЗД. 4

a Мих 6:2

б Мих 7:2

в Ос 11:12

г 1Цр 21:18, 19

д Єз 23:37

e Ос 1:4
Ос 6:8, 9

с Ам 8:7, 8

ж Ам 5:10, 13

з Пв 17:12

и Єр 2:8

i 2Цр 17:15, 16

к Езд 9:6, 7

Друга кол.

a Ам 3:1, 2

б Льв 26:26
Мих 6:14

в Ос 9:11, 12

г Пр 20:1
Пр 23:31, 33
Іс 28:7

д Єр 3:6

e 2Цр 17:10–12
Єр 2:20
Єз 20:28

- 8** Священики живуть з гріхів мого народу і прагнуть*, щоб він чинив провини.
- 9** З народом станеться те саме, що й зі священиком.
Я змушу їх відповісти за їхні дороги і відчути наслідки своїх вчинків.^a
- 10** Будуть вони їсти, але не наситяться,^б
чинитимуть розпусту*, та не матимуть дітей,^в
бо вони не зважають на Єгова.
- 11** Проституція* і старе й молоде вино затьмарюють розум^г.
- 12** Мій народ радиться зі своїми дерев'яними ідолами, і робить те, що їм наказує їхній ціпок*.
Дух проституції^г зводить їх на хибний шлях, і через цю проституцію^д вони не підкоряються своєму Богові.
- 13** Вони складають жертви на вершинах гір^a
і спалюють приношення на пагорбах,
під дубом, стираксом та кожним великим деревом,^e
бо ті дають приємну тінь.
Тому дочки ваші стали повіями*,
а невістки чинять перелюб.

4:8 * Або «підносять свою душу». Див. глосарій, *Душа*. **4:10** * Або «займаються проституцією (грубою неморальністю)». **4:11** * Або «неморальність; розпуста». ^и Або «позбавляють добрих спонук». Букв. «відбирають серце». **4:12** * Або «палиця ворожити». ^и Або «неморальності; розпусти». ^д Або «неморальність; розпусту». **4:13** * Або «чинять неморальність; розпусту».

- 14** Я не відплачу вашим дочкам за їхню проституцію* і вашим невісткам за їхній перелюб. Адже й чоловіки усамітнюються з пов'язаними жертвами з хрмовими проститутками. Цей народ, який не має розуміння,^a буде знищений.
- 15** Хоча ти, Ізраїлю, займаєшся проституцією*,^b нехай Юда не стає винною в такому самому гріху!^a Не йдіть у Гілгал,^c не приходьте в Бет-Авен^d і не присягайтеся, кажучи: «Як живий Єгова!»^e
- 16** Бо Ізраїль став упертим,^e як та корова. Хіба Єгова буде тепер пастити його на привіллі*, як молодого барана?
- 17** Єфрём прив'язався до ідолів,^ж тож нехай іде собі геть!
- 18** Коли в них закінчується пиво*, вони починають чинити розпусту^ж. Правителі^д мого народу сильно полюбили безчестя.^з
- 19** Вітер підхопить* його на свої крила, і народ засоромиться через свої жертвоприношення».

4:14 *Або «неморальність; розпусту». 4:15 *Або «неморальністю; розпустою». ^ж Серед ізраїльтян було звичним клястися існуванням Єгови чи іншої особи, щоб надати ваги своїм словам. 4:16 *Букв. «просторому місці». 4:18 *Або «пшеничне пиво». ^ж Або «займається проституцією (грубою неморальністю)». ^д Букв. «щити». 4:19 *Або «змете».

РОЗД. 4

а Єр 4:22

б Єз 23:4, 5

в 2Цр 17:18

г Ос 9:15
Ос 12:11
Ам 4:4д Ос 5:8
Ос 10:5е Іс 48:1
Єр 5:2
Єз 20:39є Пс 78:8
Пс 81:11, 12
Зх 7:11, 12ж Ос 11:2
Ос 13:1, 2

з Мих 7:3

Друга кол.

РОЗД. 5

а Ос 4:9

б Сд 4:6
Єр 46:18в Єз 23:4, 5
Ос 4:17, 18г Ос 4:12
Ам 2:7д Іс 9:9, 10
Ос 7:10е 2Цр 17:19, 20
Єз 23:30, 31
Ам 2:4, 5є Іс 1:15
Мих 3:4ж Іс 48:8
Єр 3:20

5 «Послухайте, священники!^a Зверни увагу, народе Ізраїля!

Почуйте і ви, домашні царя!

Вас будуть судити, бо ви стали пасткою для Міцпи

і тенетами, розтягненими над Тавбром.^б

2 Відступники* глибоко погрузли^г в кровопролитті, і я перестерігаю^д їх усіх.

3 Я знаю Єфрёма, Ізраїль не схований від мене.

Ти, Єфреме, чиниш розпусту*, Ізраїль опоганює себе.^в

4 Діла їхні не дають їм повернутися до свого Бога, бо серед них панує дух проституції*^г

і Єгову вони не визнають.

5 Гордість Ізраїля свідчить проти нього*.^д

Ізраїль та Єфрём спотикаються через свою провину,

а Юда спотикається разом з ними.^е

6 Зі своїми отарами і стадами вони пішли шукати Єгову,

але не змогли знайти його. Він віддалився від них.^є

7 Вони зрадили Єгову,^ж бо привели на світ незаконнонароджених синів.

І тепер місяць їх пожере* разом з їхнім спадком^з.

5:2 *Або «бунтівники». ^а Або «замішані». ^д Або «повчатиму; покараю». 5:3 *Або «займаєшся проституцією (неморальністю)». 5:4 *Або «неморальності; розпусти». 5:5 *Букв. «йому в лице». 5:7 *Або, можливо, «за один місяць їх пожеруть». ^ж Або «полями».

- 8** Засурміть в ріг^а у Гіві!
Хай сурма видасть звук
у Рамі!^б
Здійміть бойовий клич
у Бет-Авєні:^в за тобою,
Веняміне!
- 9** Єфрєме, в день покарання
ти станеш жахливим ви-
довищем.^г
Я розповів ізраїльським
племенам, щоб неодмінно
стануться.
- 10** Князі Юди – мов ті, хто пе-
ресуває межу.^д
Я виллю на них свою лють,
наче воду.
- 11** Єфрєм пригноблений, по-
битий згідно з присудом,
бо він рішуче йде за своїм
противником.^е
- 12** Тому я стану наче міль для
Єфрєма,
стану гнилизною для на-
щадків Юди.
- 13** Коли Єфрєм побачив свою
хворобу, а Юда – свій на-
рив,
то Єфрєм пішов до Ассирії,^ж
відрядив посланців до
великого царя.
Але той не зміг зцілити
вас,
не зміг вилікувати ваш
нарив.
- 14** Я стану для Єфрєма як мо-
лодий лев,
буду для нащадків Юди
мов сильний лев*.
Я пошматую їх і піду,^з
поволочу, і ніхто їх не
врятує.^з
- 15** Я повернуся до своєї оселі
й буду там доти, доки во-
ни не зазнають сповна
наслідків своєї провини.
І стануть вони шукати моєї
ласки*,^и

5:14 *Або «гривастий молодий лев».
5:15 *Букв. «обличчя».

РОЗД. 5

а Ос 8:1

б Іс 10:29

в Ос 4:15
Ос 10:5г Іс 28:1–3
Ос 9:13

д Пв 19:14

е 1Цр 20:1

ж Ос 8:9
Ос 12:1

з Пс 50:22

з Ам 2:14

и Ль 26:38, 40

Друга кол.

а Пв 4:29, 30
Пв 30:10

РОЗД. 6

б Ос 5:14

в Іс 58:1
Єр 1:9, 10
Єз 3:8, 9

г Єр 23:29

д Сф 3:5

е 1См 15:22
Пр 21:3
Іс 1:11
Мих 6:6–8
Мт 9:13
Мт 12:7е 2Цр 17:15
Іс 24:5
Ос 8:1

ж Ос 12:11

з Мих 7:2

у час лиха вони звертати-
муться до мене».^а

- 6** «Прийдіть і повернімося до
Єгови,
бо він пошматував нас^б –
він і зцілить.
Він нас ударив – він і пере-
в'яже наші рани.
- 2** Через два дні він нас ожи-
вить,
а на третій день підійме,
і ми будемо жити перед
ним.
- 3** Ми знатимемо Єгову, буде-
мо з усіх сил намагатися
пізнати його.
Його прихід певний, немов
прихід світанку.
Він прийде до нас, як
злива,
як дощ весняний, що напо-
ює землю».
- 4** «Що мені робити з тобою,
Єфрєме?
Що робити з тобою, Юдо?
Адже ваша віддана
любов – мов ранкова
імла*,
мов роса, яка швидко
зникає.
- 5** Тому я поб'ю вас звістками
пророків,^в
погублю словами своїх
уст.^г
І суд над вами буде наче
яскраве світло.^д
- 6** Мені до вподоби віддана
любов*, а не жертви,
і знання про Бога, а не
цілопалення.^е
- 7** Але ви, як люди грішні, по-
рушили угоду.^ж
Там ви зрадили мене.
- 8** Гілеад – місто злочинців,^ж
у ньому повно кривавих
слідів.^з

6:4 *Букв. «ранкові хмари». 6:6 *Або
«милосердя».

- 9** Юрба священників — мов банда грабіжників, які чатують на людину.
На дорозі, що веде до Сихема,^а вони коять убивства. Вони чинять ганебні діла.
- 10** Серед мешканців Ізраїлю я бачив жahlливі речі.
Єфрém займається прости-туцією,^б
Ізраїль опоганує себе.^в
- 11** А для тебе, Юдо, вже при-значений час, коли я, немов у жнива, позбираю і верну полоне-них мого народу».^г
- 7** «Як тільки я хочу зцілити Ізраїль,
викривається провина Єфрема^а
та злі вчинки Самарії.^б
Люди поводяться нечесно,^в
злодії вдираються в будин-ки, і банди грабіжників нападають на вулицях.^ж
- 2** Їм навіть на думку не спа-дає, що я загадою про все їхнє зло.^з
Вони потрапили в пастку своїх учинків,
їм не вдасться нічого від мене приховати.
- 3** Своїм злом вони тішать царя,
а шахрайством — князів.
- 4** Усі вони перелюбники,
усі розпалилися, мов піч,
яку розпалює пекар.
Замісивши тісто, він уже не перегортає вугілля, поки тісто не заква-ситься.
- 5** У святковий день нашого царя князям аж зроби-лось недобре,
і вони розлютились від вина.^д
Цар подає руку насміш-никам.

РОЗД. 6

а 1Цр 12:25

б 2Цр 17:6, 7
Єр 3:6

в Єз 23:4, 5

г Пв 30:3
Єр 29:14
Ам 9:14**РОЗД. 7**

д Іс 28:1

е Ам 8:14
Мих 1:5

є Мих 7:3

ж Ос 6:9

з Пв 32:29
Іс 1:3
Ам 8:7и Іс 5:11
Іс 28:1**Друга кол.**а 2Цр 15:8, 10
2Цр 15:14

б Іс 9:13

в Пс 106:34–36
Єз 23:4, 5г 2Цр 13:3
2Цр 15:19

д Ос 5:5

е Не 9:35
Іс 9:13
Ам 4:6
3х 1:4

є Іс 1:3

ж 2Цр 17:4
Іс 31:1з 2Цр 15:19
Єз 23:4, 5и Пв 28:15
2Цр 17:13

і Іс 59:13

- 6** Вони наближаються, і їхні серця палають, немов піч*.
Цілу ніч пекар спить,
а на ранок у печі знову палає вогонь.
- 7** Усі вони розпалилися, мов піч,
і пожерли своїх правите-лів*.
Усі царі їхні попадали,^а
і ніхто з них не волає до мене.^б
- 8** Єфрém змішався з народа-ми,^в
він став немов корж, спече-ний лише з одного боку.
- 9** Чужинці пожерли його си-лу,^г а він і не знає про це. Сивина вкрила йому голо-ву, а він і не помічає.
- 10** Гордість ізраїльтян свід-чить проти них,^д
та попри це вони не повер-таються до свого Бога Єгови^е
і не шукають його.
- 11** Єфрém — наче той безглуз-дий, нерозумний* голуб.^є
То він кличе Єгипет на допомогу,^ж то йде в Ас-сирію.^з
- 12** Хоч би куди вони пішли, я накину на них сітку.
Я скину їх додолу, як не-бесних птахів,
покараю, як і попереджав їхню громаду.^д
- 13** Горе їм, бо вони втекли від мене!
Їх чекає спустошення, бо вони порушили мій закон.
Я хотів їх визволити, а во-ни говорили про мене брехню.^г

7:6 *Або, можливо, «коли вони набли-жаються зі своїми інтригами, їхні сер-ця — немов піч». **7:7** *Букв. «суддів». **7:11** *Букв. «без серця».

- 14 Стогнали вони на своїх ложах,
але не просили в мене допомоги всім серцем.^а
Вони роблять на собі порізи через хліб і молоде вино,
а від мене відвернулися.
- 15 Я ж їх повчав і зміцняв їхні руки,
а вони виступають проти мене, замишляючи зло.
- 16 Вони змінюють свій шлях,
але не йдуть до чогось піднесеного*.
Стали вони ненадійні, як погано натягнутий лук.^б
За свій зухвалий язик їхні князі попадають від меча.
Тому над ними будуть глумувати в єгипетському краї».^в

- 8** «Засурміть у ріг!^г
Ворог нападає на дім Єгова, наче орел,^д
бо ці люди порушили мою угоду^е і переступили мій закон.^є
- 2 Вони волають до мене: “Боже наш! Ми, ізраїльтяни, знаємо тебе!”^ж
- 3 Ізраїль відкинув добро,^з
нехай тепер його переслідує ворог.
- 4 Мій народ ставив собі царів,
але без мене.
Він обирав князів, але я не визнавав їх.
Ці люди нарobili срібних і золотих ідолів^и
собі ж на погибель.^й
- 5 Я відкинув твоє теля,
Самаріє.^к
Гнів мій розпалився на тебе.^л
Коли ти нарешті очистишся*?

7:16 *Тобто піднесеної форми поклоніння. 8:5 *Або «станеш невинною».

РОЗД. 7

а Пс 78:37
Іс 29:13
б Пс 78:57
в Єз 36:19, 20
Ос 9:3

РОЗД. 8

г Ос 5:8
д Пв 28:49, 50
е Ос 6:7
є 2Цр 17:15
ж Іс 48:1
Мих 3:11
з Пс 50:17
и 1Цр 12:26, 28
Ос 13:2
й 1Цр 13:34
к Ос 10:5, 6
л Пв 32:21, 22
2Цр 17:18

Друга кол.

а Пр 22:8
б Іс 17:11
в Пв 28:15, 33
г 2Цр 15:29
2Цр 18:11
Єр 50:17
д Лв 26:33
е 2Цр 15:19
Єз 23:4, 5
Ос 5:13
Ос 12:1
є Єз 23:9
ж 2Цр 14:26
1Хр 5:26
з Іс 10:10, 11
и Ос 12:11
й 2Цр 17:15
Не 9:26
к Іс 1:11
Ам 5:22
л Ос 9:9
Ам 8:7
м Ос 7:16
Ос 9:3

- 6 Бо це теля – з Ізраїля.
Його виготовив майстер,
і воно не є Богом;
від нього залишаться самі уламки.
- 7 Вони сіють вітер,
тому пожнуть бурю.^а
На жодному стеблі немає стиглого зерна*,^б
жоден паросток не дає борошна.
А якщо й дасть, то його пожеруть чужинці^в.^б
- 8 Ізраїль пожеруть.^г
Він стане серед народів^д
як нікому не потрібна посудина.
- 9 Ізраїльтяни пішли до Ассирії,^є
мов самотній дикий осел.
Єфрємівці наймають коханців.^є
- 10 Хоча вони наймають їх серед народів,
я зжену їх до купи,
і вони будуть мучитися^ж
під гнітом царя і князів.
- 11 Єфрєм примножив жертovníки,
щоб грішити.^з
Він має жертovníки і чинить гріх.^и
- 12 Я написав йому свій закон*
з багатьма заповідями,
але все це було для нього чуже.^й
- 13 Вони приносять мені жертovní дари та ідять м'ясо,
але ці дари мені не до впадоби,^к – промовляє Єгова.—
Тепер я згадаю їхні провини і покараю їх за всі гріхи.^л
Вони повернулися* до Єгипту.^м

8:7 *Або «немає збіжжя на пні». ^аАбо «сторонні». 8:12 *Або «настанови». 8:13 *Або, можливо, «повернутись».

14 Ізраїль забув свого Творця^а
і будує храми,^б
а Юда зводить багато укритих міст.^в

Проте я пошлю вогонь на ці міста,
і він спелить їхні башти».^г

9 «Не радій, Ізраїлю.^а

Не веселись, як інші народи.

Адже через проституцію* ти відступив від свого Бога.^в

Ти любиш отримувати плату за проституцію,^с якою займаєшся на кожному току.

2 Але тік і давильня більше не годуватимуть тебе, і зникне в тебе молоде вино.^ж

3 Ізраїльтяни більше не будуть жити в краю Єгови.^з
Єфрем повернеться до Єгипту

і в Ассирії їстиме нечисте.^д

4 Вони вже не вилитимуть вина як приношення для Єгови,^е
і жертви їхні будуть неприємні йому.^ж

Ці жертви — наче жалобний хліб:
кожен, хто його їстиме, опоганиться.

Бо їхній хліб — лише для них самих*,
його не принесуть у дім Єгови.

5 Що ви будете робити в день зборів*, у день свята Єгови?

6 Ви будете змушені втікати через спустошення.^з

9:1 *Або «неморальність; розпусту».
9:4 *Або «їхньої душі». 9:5 *Або «вашої урочистості».

РОЗД. 8

а Пв 32:18
б 1Цр 12:25,31
в 2Хр 26:9,10
г 2Цр 18:13
2Хр 36:17,19
Ер 17:27
Ер 34:7

РОЗД. 9

д Ос 10:5
е Ез 23:4,5
Ос 4:12
е Ос 2:12
Мих 1:7
ж Ос 2:8,9
Ам 5:11
з Лв 20:22
Пв 28:63,64
ІсН 23:15,16
1Цр 9:6,7
и 2Цр 17:6
і Чс 15:5
Чс 28:14
Йн 1:13
к Іс 1:11
л Ос 7:13

Друга кол.

а Ос 7:16
Ос 8:13
б Ер 2:14,16
в Іс 10:3
г Іс 21:6,8
Ер 6:17
Ез 33:7
д 1Цр 17:1
2Цр 2:14
е 1Цр 18:19
е Сд 19:22
Сд 20:4–6
Ос 10:9
ж Ос 8:13
з Ер 2:2
и Чс 25:1–3
Пв 4:3
Пс 106:28
і 1Цр 16:31
Ер 11:13
к Пв 28:15,18

Єгипет вас позбирає,^а
а Мемфіс поховас.^б

Вашими срібними коштовностями заволодіє кропива,

в наметах ваших розростуться будяки.

7 Прийдуть дні покарання,^в
і настануть дні розплати.
Нехай Ізраїль знає про це.
Пророк буде безглуздим,
і той, хто говорить під натхненням,
— безумним,
бо твоїх провин багато
і ворожість до тебе велика».

8 Колись вартовий^г Єфрема був з моїм Богом,^д
а тепер усі дороги пророків^е — як пастки птахолова.

І в домі його Бога панує ворожнеча.

9 Ізраїльтяни глибоко погрузли у своїх згубних вчинках, як за днів Гіви.^е
Бог пригадає їхні провини і покарає їх за гріхи.^ж

10 «Коли я знайшов Ізраїля, він був як виноград у пустелі.^з

Коли я побачив ваших прабабтьків, вони були мов ранні фіги на молодому дереві.

Але вони пішли до пебрського Ваала^д

і присвятили себе ганьбі*.^е
Стали вони такими ж мерзеними, як і те, що полюбили.

11 Слава Єфрема відлітає, мов птах.

Немає ні народження, ні вагітності, ні зачаття.^ж

12 Навіть якщо вони виростять дітей,

9:10 *Або «божку, що приносить ганьбу».

я буду вигубляти їх, доки не залишиться жодної людини.^a

Горі їм, коли я відвернуся від них!^b

- 13 Єфрём, посаджений на па-совищі, був для мене мов Тир.^a

І ось тепер Єфрём віддасть своїх синів на погибель».

- 14 Єгово, дай їм те, що ти за-думав.

Дай їм утробу, яка викидає плід, дай сухі* груди.

- 15 «Усе своє зло вони чинили в Гілгáлі,^г і там я зненавидів їх.

За їхні лихі діла я вижену їх зі свого дому^a і більше їх не любитиму.^o Усі князі їхні вперті.

- 16 Синам Єфрёма буде завда-но удару.^e

Їхній корінь засохне, і вони не принесуть жодного плоду.

А якщо й народяться в них діти, я знищу цих випле-каних нащадків».

- 17 Мій Бог відкине їх, бо вони не слухалися йо-го,^ж і будуть вони блукати се-ред народів.³

- 10 «Ізраїль — то звиродні-ла* виноградна лоза, що приносить плоди.^д

Чим більше в нього плодів, тим більше він зводить жертovníків.ⁱ

Чим краще родить його земля, тим розкішніші він ставить священні стовпи.^к

- 2 Серце ізраїльтян стало ли-цемірним*,

РОЗД. 9

a Пв 28:32
Пв 32:25

b Пв 31:17
2Цр 17:18

в Єз 28:12

г Ос 4:15
Ос 12:11
Ам 5:5

д Лв 26:27,33
2Цр 17:18
Ам 5:27

е Пв 29:19, 20

є Іс 7:8

ж 2Цр 17:14, 15
Зх 1:4

з Пв 28:64
Ам 9:9

РОЗД. 10

и Іс 5:3, 4

i Ос 8:11
Ос 12:11

к Ос 8:4

Друга кол.

a Ос 3:4
Ос 13:11

b 2Цр 17:4

в Ам 5:7
Ам 6:12

г 1Цр 12:28, 29
Ос 4:15
Ос 8:5
Ам 3:14

д 2Цр 17:3
Ос 5:13

е Мих 6:16

є 2Цр 17:4

ж Ос 4:15

з 1Цр 12:28–30
Ам 7:9
Мих 1:5

и 2Цр 23:15

i Лк 23:30
Об 6:16

і тепер їх буде визнано винними.

Є той, хто зруйнує їхні жертovníки і розіб'є їхні священні стовпи.

- 3 Тепер вони скажуть: “Ми не маємо царя,^a бо не боялися Єгови.

Та й чим би той цар нам допоміг?”

- 4 Вони говорять порожні слова, клянуться не-правдиво^b й укладають угоди.

Тож їхне правосуддя — не-мов отруйний бур'ян, що розростається на зора-ному полі.^в

- 5 Мешканці Самарії будуть боятися за свого ідола, за теля з Бет-Авёна.^г

За ним голоситиме його народ

і жерці, які колись тішили-ся ним та його славою, бо його заберуть від них у вигнання.

- 6 Того ідола понесуть до Ассирії як дар великому цареві.^д

Єфрём буде засоромлений, Ізраїль відчує стид через поради, яких слу-хався.^e

- 7 Самарія та її цар обов'язко-во будуть знищені*^є

і стануть як відламана гілка на поверхні води.

- 8 Будуть знищені священні узвишся Бет-Авёна,^ж гріх Ізраїля.^з

Їхні жертovníки заростуть тернами й будяками.^и

Тоді люди звернуться до гір: “Накрийте нас!” — і до пагорбів: “Упадiть на нас!”ⁱ

10:7 *Був. «змушені замовкнути».

9:14 *Або «зів'ялі». 10:1 *Або, можли-во, «розлога». 10:2 *Або «слизким; гладеньким».

- 9 Ізраїлю, ти грішиш ще від днів Гіви^а і таким залишився. Під час війни не загинули всі* сини неправедності у Гіві.
- 10 Я покараю їх, коли захочу. Проти них зберуться на-роди, коли вони будуть запряжені у дві провини*.
- 11 Єфрём був навченою теличкою, який подобалося молотити, і я щадив її гарну шию. А тепер я дозволю Іздити верхи на* Єфремі.^б Юда буде орати, а Яків боронувати для чужинця.
- 12 Сійте насіння праведності і пожинайте віддану любов. Оскільки ще є час шукати Єгову,^в зоріть для себе необроблену землю,^г і тоді він прийде й навчить вас праведності.^д
- 13 Але ви орете зло і пожинаєте неправедність.^е Ви їсте плоди обману, бо покладаєтесь на власну дорогу, на своїх численних воїнів.
- 14 Проти вас здійметься галас. Усі ваші укріплені міста будуть спустошені,^є так само як Салман* спустошив Бет-Арвель у день битви, коли матерів безжалісно вбивали разом з їхніми дітьми.

10:9 *Букв. «війна не досягла». 10:10 *Тобто коли нестимуть покарання, немов ярмо. 10:11 *Або «запрягти». 10:14 *Вважається, що це скорочена форма імені Салманасар; очевидно, йдеться про Салманасара V.

РОЗД. 10

а Сд 20:4–6
Ос 9:9

б 2Цр 17:6

в Іс 55:6
Ам 5:4

г Єр 4:3, 4

д Пв 32:2
Іс 45:8

е Пр 22:8
Ос 8:7
Гл 6:7

є 2Цр 18:9, 10

Друга кол.

а Ам 7:9

б 2Цр 18:9, 10

РОЗД. 11

в Пв 7:8

г Вх 4:22
Мт 2:14, 15

д Іс 30:9–11

е Сд 2:13
Сд 3:7
1Цр 16:30–32
1Цр 18:19
2Цр 17:13, 16
Ос 2:13

є 1Цр 12:32, 33
Ос 13:1, 2

ж Пв 8:2

з Пв 1:31
Пв 33:27
Іс 46:3

и Іс 63:9

і 2Цр 17:3

к 2Цр 17:13, 14
Ам 4:6

л Пв 26:31

м Іс 31:1

н Пс 78:57, 58
Єр 3:6

- 15 Те саме зроблять і вам, мешканці Бетеля,^а за ваше велике зло. На світанку цар Ізраїля буде неодмінно погублений*».^б

11 «Коли Ізраїль був хлопцем, я любив його.^в

З Єгипту покликав я сина свого.^г

- 2 Чим більше вони* кликали ізраїльтян, тим далі ті відходили.^д Ізраїльтяни приносили жертви Ваалам^е і спалювали приношення для різьблених ідолів.^є

- 3 Це я учив синів Єфрема ходити^ж і брав їх на руки.^з

Але вони не визнавали, що я зціляв їх.

- 4 Мотузками доброти* я вів їх до себе, шнурами любові.^и

Я став для них як той, хто знімає з їхньої шиї^к ярмо,

і ніжно годував кожного з них.

- 5 Ізраїльтяни не повернуться в єгипетський край. Над ними зацарює Ассирія,^л

бо вони не хотіли вертатися до мене.^м

- 6 Тоді меч пронесеться їхніми містами.^н

Він розтощить їхні засуви і пожере людей через їхні підступні задуми.^о

- 7 Мій народ схильний бути невірним мені.^п

10:15 *Букв. «змушений замовкнути». 11:2 *Тобто пророки та інші особи, послані наставляти Ізраїль. 11:4 *Букв. «мотузками людини». Можливо, це згадка про мотузки, за допомогою яких батьки вчили дитину ходити. ^пБукв. «їхніх щелеп».

Його кличуть повернутися до піднесеного*, але ніхто навіть не ворухнеться.

- 8** Єфрème, як я можу відмовитись від тебе?^a
Ізраїлю, як можу віддати тебе?
Хіба я можу зробити тобі те саме, що Адмі?
Хіба можу повестися з тобою, як з Цевоїмом?^b
Почуття в моєму серці змінилися, мене проймає* співчуття.^a
- 9** Я не виллю на тебе палючого гніву, не буду більше нищити Єфрème,^г
бо я Бог, а не людина, я посеред тебе, я Святий. І я не виступлю проти тебе в люті.
- 10** Вони підуть за Єговою. Він зареве, наче лев, заричить^д — і його сини з трепетом прийдуть із заходу.^e
- 11** Вони, мов птахи, тремтячи повернуться з Єгипту, прилетять, мов голуби, з асирійського краю.^e
І я поселю їх у їхніх домах»,^ж — промовляє Єгова.
- 12** «Єфрème оточив мене брехнею, Ізраїль — обманом.^з
Проте Юда ще ходить* з Богом, він вірний Найсвятішому»,^и
- 12** «Єфрème годується вітром, він увесь день ганяється за східним вітром.

11:7 *Букв. «вгору». Йдеться про піднесену форму поклоніння. 11:8 *Букв. «розгорілося». 11:12 *Букв. «бродить».

РОЗД. 11

а Ос 6:4
б Бг 10:19
Пв 29:22, 23
в Пв 32:36
Єр 31:20
г Єр 30:11
д Йл 3:16
е Зх 8:7
є Іс 11:11, 12
Іс 60:8, 9
Зх 10:10
ж Єр 23:6
Єз 28:25, 26
Єз 37:21
Ам 9:14
з Мх 6:12
и 2Цр 18:1, 6
2Хр 29:1, 2
Ос 4:15

Друга кол.

РОЗД. 12

а 2Цр 15:19
Ос 8:9
б 2Цр 17:4
в 2Цр 17:19
Єр 2:35
Ос 4:1
Мх 6:2
г Іс 3:11
д Бг 25:26
е Бг 32:28
є Бг 32:24–26
ж Бг 28:13, 19
з Бг 28:16
Бг 32:30
и Вх 3:15
і Іс 31:6
Ос 14:1
Йл 2:12, 13
к Пв 16:20
Мх 6:8
л Ам 8:5, 6
Мх 2:1, 2
м Об 3:17
н Пв 8:17–19

о Вх 20:2
Ос 13:4
п 1Цр 17:1
2Цр 17:13
Ам 7:14, 15

У ньому шириться обман і насилля.
Він укладає угоду з Ассирією^а і несе олію в Єгипет.^б

- 2** Єгова судиться з Юдою.^в
Він притягне Якова до відповідальності за його дороги і відплатить йому за його вчинки.^г
- 3** Ще в утробі він вхопився за п'яту свого брата,^д а пізніше з усіх сил боровся з Богом.^е
- 4** Боровся він з ангелом і переміг.
Він плакав і благав його про ласку».^e
Бог знайшов його у Бетелі, і там Він говорив до нас.^ж
- 5** Він — Єгова, Бог військ*.^з
Єгова — його пам'ятне ім'я». ^и
- 6** «Тож повернись до свого Бога,^і
виявляй віддану любов і справедливість^к
та завжди надійся на свого Бога.
- 7** Але в руці торговця* обманливі терези, він любить займатись шахрайством.^л
- 8** Єфрème каже: «Я розбагатів,^м надбав собі статків.^н
І в усій моїй праці ніхто не знайде ні зла, ні гріха».
- 9** Але я, Єгова, — твій Бог ще з Єгипту.^о
Я знову поселю тебе в наметах, як у дні свята*.
- 10** Звертався я до пророків,^п давав їм численні видіння

12:5 *Див. глосарій. ^аАбо «ім'я, за яким його пам'ятають». 12:7 *Або «купця». 12:9 *Букв. «дні визначеного часу».

і розповідав через них притчі.

- 11** У Гілеаді панує обман*^а і неправда, а в Гілгалі приносять у жертву биків.^б Жертovníки їхні — мов купи каміння на зораному полі.^в
- 12** Яків утік в край* Арáму*^г, Ізраїль^д служив там за дружину^е і заради неї стеріг овець.^є
- 13** Через пророка Єгова вивів Ізраїль з Єгипту*^ж і через пророка оберігав його.^з
- 14** Єфрém сильно образив Бога.^и На ньому лишається вина за пролиття крові, і Господь відплатить йому за ганьбу,^й яку той стягнув на нього*.

- 13** «Коли Єфрém говорив, люди тремтіли. Він був визначним у Ізраїлі,^к але провинився через поклоніння Ваалу^л й помер.
- 2** Тепер єфрémівці грішать ще більше і роблять собі зі срібла статуї*^м, мвіло виготовляють ідолів (усе це — вироби майстрів) і кажуть: «Хай люди, які приносять жертви, цілують телят*».^н
- 3** Тому стануть вони мов ранкова імла*, мов роса, що швидко зникає,

12:11 *Або «магія; містика». 12:12 *Букв. «поле». *Або «Сирії». 13:2 *Або «літї статуї». 13:3 *Букв. «ранкові хмари».

РОЗД. 12

а Ос 6:8
б Ос 9:15
Ам 4:4
в 2Цр 17:9, 10
Ос 8:11
Ос 10:1
г Бт 28:5
Пв 26:5
д Бт 32:28
е Бт 29:18
є Бт 31:38
ж Вх 12:50, 51
Пс 77:20
з ІсН 24:17
1См 12:8
и 2Цр 17:9–11
Єз 23:4, 5
і Пв 28:37

РОЗД. 13

к ІсН 17:17
л 2Цр 17:16
Ос 11:2
м Ос 2:8
н 1Цр 12:26, 28
1Цр 19:18

Друга кол.

а Вх 20:2
Ос 12:9
б Іс 43:11
Іс 45:21, 22
в Пв 2:7
Пв 32:9, 10
г Не 9:25
д Пв 6:10–12
Пв 8:12–14
Пв 32:15, 18
Іс 17:10
е Ос 5:14
є 1См 8:19, 20
ж 1См 8:4, 5
з 1См 8:7
1См 12:13
и 1См 12:25
2Цр 17:4
Єр 52:11

стануть немов та полова, яку вітер з току звіває, і мов дим, що виходить із комина*.

- 4** Я, Єгова,— твій Бог ще з Єгипту.^а Ти не знав іншого Бога, крім мене, окрім мене немає спасителя.^б
- 5** Я знав тебе, коли ти був у пустелі,^в в краю посухи.
- 6** Вони наситилися на своєму пасовищі.^г Наситились, і їхнє серце загордилося, тому вони забули мене.^д
- 7** Я буду для них наче молодий лев,^е наче леопард, що чигає при дорозі.
- 8** Я нападу на них, наче ведмедиця, яка втратила своїх ведмежат, і роздеру їм груди*.^ж Я пожеру їх там, як лев. Звір польовий їх пошматує.
- 9** Ти загинеш, Ізраїлю, бо пішов проти мене, проти свого помічника.
- 10** Де ж твій цар, який рятував би тебе по всіх твоїх містах?^є Де твої правителі*, ті, про кого ти просив: «Дай мені царя і князів?»*^ж
- 11** Тож я у гніві дав тобі царя* і в люті його заберу.^и
- 12** Провина Єфрема не забудеться*, його гріх надійно зберігається.
- 13** Зазнає він породільних мук.

13:3 *Букв. «отвору». 13:8 *Букв. «вмістилище їхнього серця». 13:10 *Букв. «судді». 13:12 *Букв. «провина Єфрема загорнена».

Але він — немудра дитина, бо прийшов час народитися, а він не виходить з утроби.

- 14** Я викуплю свій народ від влади могили*, відберу його в смерті.^a Де, смерте, твої жала?^b Могило, де твоя нищівна сила?^a

Але поки що я не виявлю йому співчуття.

- 15** Навіть якщо він процвітає серед очерету, то прийде східний вітер, вітер від Єгови.

Він повіє з пустелі, висушить його криницю і зневоднить його джерело. Він винесе зі скарбниці всі коштовності.^c

- 16** Самарія буде визнана винною,^d бо вона збунтувалася проти свого Бога.^e Її жителі впадуть від меча.^e Дітей їхніх безжалісно повбивають, а вагітним жінкам порозпорюють животи».

- 14** «Мешканці Ізраїлю, поверніться до свого Бога Єгови,^ж

бо ви спіткнулися через свої провини.

- 2** Поверніться до Єгови зі словами каяття і скажіть йому: «Прости наші провини^з та прийми від нас те, що добре, і ми принесемо тобі в жертву хвалу своїх уст,^и немов молодих биків*».

- 3** Ассирія нас не врятує.^і Ми вже не будемо їздити на конях^к

13:14 *Або «шеблу», тобто спільної могили людства. Див. глосарій. **14:2** *Букв. «принесемо у відповідь молодих биків наших уст».

РОЗД. 13

a Іс 25:8
Іс 26:19

б 1Кр 15:55

в Об 20:13, 14

г 2Цр 17:20

д 2Цр 17:18
Ам 3:9, 10

е Єз 20:21

є Іс 7:8

РОЗД. 14

ж 2Хр 30:6
Іс 55:6, 7
Ос 12:6
Йн 2:12, 13

з Мих 7:18

и Єв 13:15

і Ос 5:13

к Іс 31:1

Друга кол.

а Пв 10:17, 18

б Пс 103:3
Іс 57:18

в Сф 3:17

г Іс 12:1

д Зх 8:12

е Ос 14:3

є Єр 31:18

ж Пв 32:4

і до витвору своїх рук більше не будемо казати: «Боже наш!» —

бо тільки ти виявляєш милосердя сироті*».^a

- 4** Я зцілю їх від невірності^б і буду лубити їх цілим серцем*.^в

тому що вже не гніваюсь на них.^г

- 5** Я стану для Ізраїля мов роса. Він розцвіте, наче лілія, пустить коріння, як дерева на Лівані,

- 6** і його пагони розростуться.

Буде він таким же величним, як оливкове дерево, і розілле свої пахощі, мов ліванський ліс.

- 7** Мій народ знову житиме в моїй тіні.

Він буде вирощувати зерно і розцвіте, як виноградна лоза.^д

Тоді моя слава* буде як ліванське вино.

- 8** Єфрём скаже: «Навіщо мені вже ті ідоли?»^е

Я відгукнусь і дбатиму про нього.^є

Я стану наче розкішний ялівець; від мене ти матимеш плоди».

- 9** Хто мудрий, нехай зрозуміє це.

І хто розсудливий, нехай це знає.

Дороги Єгови прями,^ж

і ними ходитимуть праведники,

а беззаконники спіткнуться на них.

14:3 *Або «дитині, яка залишилася без батька».

14:4 *Або «з власної волі».

14:7 *Або «згадка про мене».

14:8 *Або «що мені вже до ідолів?»

КНИГА ЙОІЛА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Кара: нашестя комах (1–14) «День Єгови близько!» (15–20) Пророк волає до Єгови (19, 20) 2 День Єгови; могутнє Боже військо (1–11) Заклик повернутися до Єгови (12–17) «Роздирайте свої серця» (13) Єгова відповідає народу (18–32) «Я виллю свій дух» (28)	3 Єгова судить усі народи (1–17) Йосафатова долина (2, 12) Долина суду (14) Єгова — твердиня для Ізраїля (16) Єгова благословляє свій народ (18–21)

1 Слово, яке Єгова промовив через Йоїла*, Петуїлового сина:

2 «Послухайте, старійшини! Почуйте, всі мешканці краю*!

Чи траплялося подібне у ваші дні або за днів ваших пра-батьків?^a

3 Розкажіть про це своїм си-нам, ваші сини нехай розкажуть своїм синам, а ті — наступному поко-лінню.

4 Те, що лишилося після пер-шого нашестя сарани*, доїла сарана, яка при-летіла роєм за нею;^b те, що залишилося після неї, доїли її личинки, а те, що лишилося після них, доїла сарана, яка пожирала все на своєму шляху[#].^b

5 Прокиньтесь, п'яниці,^г і плачте.

1:1 * Озн. «Єгова є Богом». 1:2 * Або «землі». 1:4 * Або «що лишила сара-на, яка поглинає». [#] Або «ненажерли-ва сарана».

РОЗД. 1

а Йл 2:2

б Вх 10:14, 15

в Йл 2:25

г Іс 28:1
Ам 6:6

Друга кол.

а Пв 28:39

б Йл 2:2

в Об 9:7, 8

г Лв 2:1

д Вх 29:40

е Лв 26:20

є Пв 28:39, 40

Голосіть, усі, хто любить пити молоде вино, бо його відняли від ваших уст.^a

6 На мій край напав могут-ній, незліченний народ.^б Зуби в нього — то зуби лев'я-чі,^в і щелепи — як у лева.

7 Він понищив мою вино-градну лозу, а від мого фі-гового дерева залишив тільки пень.

Він обдер їх настільки, що на гілках не лишило-ся кори, а тоді викинув геть.

8 Ридай, як дівчина* в жалоб-ному одязі ридає за нареченим[#] своєї молодості.

9 Удомі Єгови вже немає хлібного приношення^г і вилівної жертви.^д

Священиків, служителів Єгови, охопив смуток.

10 Поля лежать спустошені, земля поринула в жалобу,^е бо зерно знищено, молоде вино висохло і вичерпа-лася олія.^є

1:8 * Або «молода жінка». [#] Або «чоло-віком».

- 11** Рільники збентежені, а виноградарі голосять за пшеницею та ячменем, бо врожай на полі пропав.
- 12** Виноградна лоза висохла, фігове дерево зів'яло. Гранат, пальма і яблуня — усі дерева на полі — позасихали.^а Радість народу обернулася на сором.
- 13** Священики, одягніть* мішковину і тужіть#! Голосіть, служителі жертовника!^б Спіть у мішковині, слуги мого Бога, бо в Божий дім вже ніхто не принесе хлібного приношення^в і виливної жертви.^г
- 14** Проголосіть* піст, скличте урочисте зібрання.^д Зберіть старійшин та всіх мешканців краю біля дому вашого Бога Єгови^е і волайте до Єгови про допомогу.
- 15** Горе, бо день той наближається! День Єгови близько!^е Він прийде і принесе знищення від Всемогутнього.
- 16** Хіба не зникла в нас на очах Іжа? Хіба не стихли радощі й веселощі в домі нашого Бога?
- 17** Насіння* лежить зіпсуте під лопатами. Комори спорожніли, а стодоли зруйновані, бо збіжжя зотліло.
- 18** Навіть худоба стогне! Стада розбрелися, бо не мають паші.

1:13 *Букв. «опережіться». ^аАбо «бийте себе в груди». 1:14 *Букв. «освятіть». 1:17 *Або, можливо, «сушені фіги».

РОЗД. 1

а Лв 26:20

б Вх 30:19, 20

в Лв 2:1

г Вх 29:40

д Йл 2:15

е 2Хр 20:3, 13

є Йл 2:1
Сф 1:7, 14
Сф 2:2
2Гт 3:10
Об 6:16, 17

Друга кол.

а Мх 7:7
Ав 3:18

РОЗД. 2

б Єз 33:2, 3
Ам 3:6в Сф 1:14, 16
Мл 4:1

г Ам 5:18, 20

д Сф 1:15

е Йл 1:6

є Йл 1:19

ж Бг 2:8

з Об 9:7

и Об 9:9

Отари овець зазнають покарання.

- 19** До тебе, Єгово, я буду волати,^а бо вогонь пожер пасовища в пустелі і полум'я знищило всі дерева у полі.
- 20** Дикі звірі теж линуць до тебе, бо водні потоки пересохли і вогонь пожер пасовища в пустелі».
- 2** «Засурміть у ріг на Сіоні!^б Подайте бойовий клич на мой святій горі! Хай тремтять усі жителі краю*, бо надходить день Єгови!^в Цей день уже близько!
- 2** Це день темряви й мороку,^г день хмар і густого мороку;^д

він наче світло досвітньої зорі, що розливається по горах.

Ось народ численний і могутній,^е

якого ще ніколи не було, і в наступних поколіннях не буде такого, як він.

- 3** Перед ним вогонь усе спопеляє,

а позаду пожирає полум'я.^є

Перед ним лежить край, подібний до Едемського саду,^ж

а позаду лишається безлюдна пуста; ніщо не може вціліти.

- 4** На вигляд він — мов табун коней.

Вони біжать, як бойові скакуни.^з

- 5** Скачуть вони із гуркотом, подібним до гуркоту колісниць, що несуться вершинами гір,^и

2:1 *Або «землі».

подібним до тріскоту полум'я, яке пожирає стерню. Вони — мов сильний народ, вишикуваний до бою.^а

- 6** Через них народи зазнають мук.
Обличчя всіх людей розчервоніються.
- 7** Вони йдуть у наступ, як воїни, і видираються на мур, як бійці.
Кожен тримається свого шляху і зі стежки своєї не сходить.
- 8** Не штовхають вони один одного, кожен просувається своїм шляхом.
І, навіть якщо хтось із них падає від стріл*, інші не виходять зі строю.
- 9** Вони вриваються в місто, підіймаються на мур, видираються на будинки і, як злодії, влізають у вікна.
- 10** Перед ними трясеться земля і здригаються небеса. Сонце й місяць потемніли,^б і зірки не сяють.
- 11** Війську своєму Єгова дасть почути свій голос,^в табір його — дуже численний.^г
Той, хто виконує Його слово, — могутній.
День Єгови великий і грізний.^д
Хто може витримати його?»^е
- 12** «Але навіть тепер, — промовляє Єгова, — поверніться до мене всім серцем,^є постіть,^ж плачте і ридайте.
- 13** Роздирайте свої серця,^з а не одяг.^и
Поверніться до свого Бога Єгови,

2:8 *Або «метальної зброї».

РОЗД. 2

а Пр 30:27

б Йл 2:31
Мт 24:29
Лк 21:25
Об 9:2

в Йл 2:25

г Йл 2:2

д Єр 30:7
Ам 5:18
Сф 1:15

е Об 6:16, 17

є Єр 4:1
Ос 12:6
Ос 14:1, 2

ж 1См 7:6
2Хр 20:3

з 2Цр 22:18, 19
Пс 51:17
Іс 57:15

и 2См 1:11, 12

Друга кол.

а Іс 48:9

б Вх 34:6
Чс 14:18
Не 9:17
Пс 106:44, 45
Мих 7:18, 19

в 2Хр 30:8, 9
Єр 18:7, 8
Сф 2:2, 3

г Йл 1:14

д Вх 19:10

е Пв 31:12
2Хр 20:3, 13

є 2Хр 8:12

ж Пв 32:26, 27
Пс 79:9, 10
Мих 7:10

з Пв 32:36
Іс 60:10
Пл 3:22
Ос 11:8

и Іс 62:8, 9
Ам 9:13
Мл 3:10

бо він співчутливий* і милосердний, негнівливий^а і сповнений відданої любові.^б

Тоді він передумає^в і не наведе лиха.

- 14** Хто знає, може, ваш Бог Єгова передумає^в і відверне свій гнів,^г щоб ви не залишилися без благословення, а могли принести для нього хлібне приношення і виливну жертву.

15 Засурміть у ріг на Сіон! Проголосіть* піст, скличте урочисте зібрання.^г

16 Покличте народ та освятить збір.^д

Зберіть старих людей*, дітей і грудних немовлят.^є
Хай наречений виїде зі своєї кімнати і наречена — зі свого весільного шатра.

- 17** Нехай священники, служителі Єгови, ридують між притвором* та жертвником^є і кажуть: «Єгова, зглянься над своїм народом і не роби зі своєї власності посміховища, хай не панують над нею інші народи.

Чому народи мають казати: «Де ж їхній Бог?»^ж»

- 18** Тоді Єгова виявить ревність заради свого краю і змилюється над народом своїм.^з
- 19** Єгова відповість своєму народові:
“Я обдарую вас зерном, молотим вином та олією, і ви насититесь сповна.”

2:13 *Або «ласкавий». 2:13, 14 ^аАбо «пожалкус». 2:15 *Букв. «освятить». 2:16 *Або «старійшин». 2:17 *Притвор — передня частина храму.

- Я більше не віддам вас на ганьбу народам.^а
- 20** А того, хто прийшов з півночі, я прожену від вас і відішлю в сухий край, у безлюдну пустку. Його перші ряди* обернуться до східного моря^б, а тил — до західного^а. І підійметься від нього сморід, буде розноситися гидкий запах,^б адже Бог учинить великі діла^а.
- 21** Не бійся, земле! Тішся й радій, тому що Єгова вчинить величні діла.
- 22** Не бійтеся, польові звірі, бо пасовища на пустелі вкриються зеленню.^б Дерева знову принесуть плоди,^г фігове дерево й виноградна лоза будуть давати щедрий урожай.^а
- 23** Сини Сіону, радійте і тіштеся своїм Богом Єговою,^б бо він даватиме вам удо-сталь осіннього дощу, пошле вам зливу, осінній дощ і дощ весняний, як це було колись.^с
- 24** Ваші токи наповняться очищеним зерном, молоде вино та олія будуть переливатися в давильнях через край.^ж
- 25** Я відшкодную вам збитки за ті роки, коли ваші врожаї поглинала сарана, цілі рої сарани і її личинки, коли все поїдала ненажерлива сарана — моє велике військо, яке я посилав на вас.^з

2:20 * Букв. «лице». ^б Тобто Мертвого моря. ^а Тобто Середземного моря.

РОЗД. 2

а Єз 34:29
Єз 36:15

б Іс 34:2, 3

в Іс 30:23
Іс 51:3

г Єз 34:27

д Ам 9:14
Зх 8:12

е Іс 12:6
Зх 10:7

є Льв 26:4
Пв 11:14

ж Льв 26:10
Ам 9:13
Мл 3:10

з Йл 1:4

Друга кол.

а Льв 26:5

б Пв 26:10, 11

в Сф 3:11

г Пс 46:5

д Льв 26:11, 12
Єз 37:26, 27

е Іс 32:15
Іс 44:3
Єз 39:29

є Дії 2:16–18

ж Дії 2:19, 20

з Мт 24:29
Мр 13:24, 25
Лк 21:25
Об 6:12

и Сф 1:14, 15
Мл 4:5

і Дії 2:21
Рм 10:13

к Ов 17

РОЗД. 3

л Пв 30:3
Єр 30:3
Єз 39:28
Ам 9:14
Сф 3:20

м Єз 38:22
Йл 3:12

Сф 3:8
Зх 14:3
Об 16:14, 16

- 26** Ви будете їсти і насититесь,^а і будете хвалити ім'я вашого Бога Єгови,^б який робив задля вас чуда. Мій народ більше ніколи не буде засоромлений.^б
- 27** Тоді ви зрозумієте, що я пробуваю серед Ізраїля^г і що я — Єгова, ваш Бог,^а і немає іншого. Мій народ більше ніколи не буде засоромлений.
- 28** Після цього я виллю свій дух^е на всіляких людей. І будуть пророкувати ваші сини та дочки, вашим старим чоловікам будуть снитися сни, а юнаки ваші матимуть видіння.^с
- 29** У ті дні я виллю свій дух навіть на моїх рабів та рабинь.
- 30** Також я дам чуда* на небі й на землі: кров, вогонь і стовпи диму,^ж
- 31** Сонце обернеться на темряву, а місяць — на кров.^з Усе це станеться ще до приходу великого і грізного дня Єгови.^и
- 32** І кожен, хто кличе ім'я Єгови, спасеться.^і На горі Сіон і в Єрусалимі будуть врятовані,^к як і казав Єгова, — уцілілі люди, яких Єгова кличе».
- 3** «За тих днів, у той час, коли я поверну полонених синів Юди та Єрусалима,^л
- 2** я зберу всі народи і приведу в Йосафатову* долину. Там я буду судитися з ними^м

2:30 * Або «передвістя». 3:2 * Ім'я Йосафат озн. «Єгова є суддею».

через мою власність, через мій народ Ізраїль, який вони розпорошили серед народів, а край мій поділили між собою.^a

- 3** Вони кидали жеребок, щоб розділити мій народ.^b Хлопчиків міняли на повій, а дівчаток продавали за вино, щоб напитися.
- 4** Тіре, Сидоне і всі філістимські округи, що ви маєте проти мене?! Ви хочете за щось помститися мені? Якщо ви так мені відплачуєте, то я швидко, в одну мить, оберну ваші вчинки проти вас*.^b
- 5** Адже ви забрали моє срібло й золото^c і поклали мої найліпші скарби у свої храми,
- 6** а мешканців Юди та Єрусалима ви продали грекам,^d щоб відправити їх подаль від рідного краю.
- 7** Але я поверну їх звідти, куди ви їх продали,^e і оберну ваші вчинки проти вас*.
- 8** Ваших синів і дочок я продам Юдиним синам,^e а вони продадуть їх мешканцям Шéви, народу далекому, бо це сказав я, Єгова.
- 9** Проголосіть серед народів:^ж «Підготуйтесь до війни!» Розбудіть сильних чоловіків! Хай наблизяться всі воїни, хай вони виступлять!^з
- 10** Перекуйте свої лемеші на мечі, а серпи* на списи.

3:4, 7 *Букв. «вам на голови». **3:9** *Букв. «освятить війну». **3:10** *Букв. «садові ножі».

РОЗД. 3

a Єз 35:10, 11
Сф 2:8, 9

b Ов 11

в Іс 23:12
Єр 47:4
Єз 25:15–17
Ам 1:9, 10
Зх 9:1, 2

г 2Хр 21:16, 17

д Пв 28:32
Єз 27:8, 13

е Іс 11:11, 12
Іс 43:5, 6
Іс 49:12
Єр 23:7, 8
Єз 34:12

є Ов 19, 20

ж Іс 34:1, 2

з Єз 38:7

Друга кол.

a Єз 38:9
Сф 3:8
Об 16:14

b Пс 76:8, 9
Йл 3:2

в Іс 63:3
Об 14:18–20

г Іс 34:2
Сф 1:14

д Пс 50:15

е Зх 8:3

є Іс 4:3

ж Іс 60:18
На 1:15
Зх 14:21

з Ам 9:13
Зх 9:17

и Єз 47:1
Об 22:1

І хай слабкий скаже:

«Я сильний».

- 11** Прийдіть, усі довколишні народи, і допоможіть одні одним! Зберіться разом!^а Єгово, приведи туди своїх сильних*.
- 12** «Хай прокинуться народи і зійдуть у Йосафатову долину, бо я сяду там, щоб судити всі довколишні народи.^b
- 13** Візьміться за серпа, бо врожай вже дозрів. Спустіться і топчіть виноград, бо давильня наповнилась.^в Чани переливаються через край, тому що їхньому злу немає міри.
- 14** Натовпи, численні натовпи стоять у долині суду*, бо близько вже день, коли Єгова судитиме людей у цій долині.^г
- 15** Сонце й місяць потемніють, а зірки не сятимуть.
- 16** Тоді Єгова, наче лев, заричить із Сіону, він озветься з Єрусалима. Небо і земля затрясуться, але Єгова буде притулком для свого народу,^д твердиною для Ізраїля.
- 17** І ви зрозумієте, що я, Єгова,— ваш Бог. Я перебуваю на Сіоні, моїй святій горі.^е Єрусалим стане святим місцем,^є і чужинці* більше не будуть проходити через нього.^ж
- 18** У той день з гір буде стікати молоде вино,^з а з пагорбів — молоко. Усіма руслами Юди потече вода, і з дому Єгови вийде потік,^и

3:11 *Або «своїх воїнів». **3:14** *Або «долині рішення». **3:17** *Або «чужоземці».

який зрошуватиме долину*
Шиттїм[#].

19 Єгипет же стане пусткою,^а
а Едѡм — безлюдною пусте-
лею,^б

бо вони чинили насилля
над народом Юди^в
і в Юдиному краї пролива-
ли невинну кров.^г

3:18 *Або «ваді». Див. глосарій. [#]Озн.
«акації».

РОЗД. 3

а Іс 19:1
б Єр 49:17
в Єз 25:12, 13
г Ам 1:11
Ов 10

Друга кол.

а Іс 48:8
Іс 33:20
Іс 60:15
Ам 9:15
б Іс 4:4
Єз 36:25
Мих 7:18, 19
в Іс 24:23
Мих 4:7

20 Проте край Юди буде засе-
лений завжди,
і Єрусалим — з покоління
в покоління.^а

21 Я зніму з них вину за кро-
вопролиття*, яка на них
тяжїла.^б

Я, Єгова, перебуватиму на
Сїонї». ^в

3:21 *Або «вважатиму невинною їхню
кров».

КНИГА АМОСА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- Амос отримує звістку від Єгови (1, 2)
Присуди за численні злочини (3–15)
Сирїї (3–5), Фїлістеї (6–8), Тиру (9, 10),
Едому (11, 12), Аммону (13–15)
- Присуди за численні злочини (1–16)
Моаву (1–3), Юдї (4, 5), Ізраїлю (6–16)
- Проголошення Божого вироку (1–8)
Бог відкриває свої таємниці (7)
Присуд Самарїї (9–15)
- Присуд башанським коровам (1–3)
Єгова насміхається з фальшивого
поклоніння (4, 5)
Ізраїль не приймає повчання (6–13)
«Приготуйся зустріти свого Бога» (12)
Бог «розповідає людині про свої
думки» (13)
- Ізраїль — мов дївчина, що впала (1–3)

- Шукайте Бога — і будете жити (4–17)
Ненавидьте зло і любіть добро (15)
День Єгови — день темряви (18–27)
Бог відкидає жертви Ізраїля (22)
- Горі безтурботним! (1–14)
Лїжка зі слонової кості; чаші
вина (4, 6)
- Видіння про близький кінець
Ізраїля (1–9)
Сарана (1–3), вогонь (4–6), висок (7–9)
Амосу наказують не
прокувати (10–17)
- Видіння про кошик з літніми
плодами (1–3)
Гнобителів засуджено (4–14)
Духовний голод (11)
- 9 Бог суду не уникнути (1–10)
Бог підїмає Давїдів дїм (11–15)

1 Слова Амѡса*, одного з те-
бойських^а вївчарїв. Цї сло-
ва були переданї йому у видїн-
нї про Ізраїль, яке він побачив
за днів юдейського царя Уззїї^б
та ізраїльського царя Єровоа-
ша.^в

1:1 *Озн. «той, хто є тягарем» чи «той,
хто носить тягар».

РОЗД. 1

а 2Хр 11:5, 6
б 2Хр 26:1, 3, 4
Іс 1:1

Друга кол.

а 2Лр 14:23, 24
Ос 1:1
Ам 7:10
б 2Лр 13:10, 11
в 3х 14:5

ма,^а Йоашевого^б сина, за два
роки до землетрусу.^в 2 Він
сказав:

«Єгова заричить із Сїону,
як лев,
він озветься з Єрусалима.
Тодї пасовища поринуть
у жалобу

і вершина Кармелю
висохне».^а

3 «Так промовляє Єгова:
“За те, що без упину бунтувався* Дамаск,
за те, що його мешканці молотили Гілеад залізними молотильними дошками,^б
я не зміню свого рішення.

4 Я пошлю вогонь на дім
Хазайла,^в
і він пожере укріплені
башти Бен-Гадада.^г

5 Я зламаю засуви Дамаска^д
і погублю жителів Бікат-
Авену
й того, хто править* у Бет-
Едені,
а мешканці Сирії підуть
у вигнання до Кіру»,^е —
говорить Єгова.

6 Так каже Єгова:
“За те, що Газа без упину
бунтувалася,^е
за те, що її мешканці по-
гнали всіх у полон* і від-
дали Едомові, я не зміню
свого рішення.

7 Я пошлю вогонь на мури
Гази,^з
і він пожере її укріплені
башти.

8 Тоді я погублю мешканців
Ашдода^ж
й того, хто править*
в Ашкелоні.^з
Я простягну руку на Екрон,^к
і останок філістимлян за-
гине”.^л — промовляє Все-
владний Господь Єгова.

9 Так каже Єгова:
“За те, що Тир без упину
бунтувався,^м
за те, що його мешканці
віддали Едомові всіх
полонених, не згадавши
про братню угоду,^н
я не зміню свого рішення.

1:3 *Або «за три і за чотири злочини» тут
і в Ам 1:6, 9, 11, 13; 2:1, 4, 6. **1:5, 8** *Букв.
«тримає жезл».

РОЗД. 1

а Іс 33:9
На 1:4
б 2Цр 8:12
2Цр 10:32, 33
2Цр 13:7
в 1Цр 19:15
г Єр 49:27
д Іс 7:8
Іс 8:4
Іс 17:1
е 2Цр 16:9
є Єз 25:15
ж 2Хр 21:16, 17
2Хр 28:18
Йл 3:4, 6
з Єр 25:17, 20
Єр 47:1
3х 9:5
и Іс 20:1
і Єр 47:5
к Сф 2:4
л Іс 14:29
Єр 47:4
Єз 25:16, 17
Сф 2:5
3х 9:6
м Єз 26:2
н Йл 3:4, 6

Друга кол.

а Єз 26:12
б Йл 3:19
в Єз 25:12
г 2Хр 28:17
Ов 10
д Бт 36:10, 11
Ов 9
е Іс 34:5, 6
Єр 49:13
є Єз 25:3
Сф 2:8
ж Сд 11:12, 13
Єр 49:1
з Єр 49:2
Єз 25:5
и Єр 27:2, 3
Єр 49:3

РОЗД. 2

і Єр 48:29, 30
Єз 25:8, 9
Сф 2:8
к Єр 48:21, 24
л Іс 15:1

- 10** Я пошлю вогонь на мури
Тира,
і він пожере його укріплені
башти”.^а
- 11** Так каже Єгова:
“За те, що Едом без упину
бунтувався,^б
за те, що він гнався з мечем
за своїм братом,^в
за те, що не виявляв мило-
сердя,
у гніві безжалісно шмату-
вав свої жертви й постій-
но лютував,^г
я не зміню свого рішення.
- 12** Я пошлю вогонь на Теман,^д
і він пожере укріплені
башти Бощи”.^е
- 13** Так каже Єгова:
“За те, що амонітяни
без упину бунтувалися,^є
за те, що вони розпорю-
вали животи вагітним
жінкам у Гілеаді, аби
розширити свої землі,^ж
я не зміню свого
рішення.
- 14** Я підпалю мури Рабби,^з
і вогонь пожере її укріплені
башти.
Удень битви там лунатиме
бойовий клич,
у день бурі здійметься
шалений вітер.
- 15** Їхній цар піде у вигнання
разом зі своїми князя-
ми”.^и — говорить Єгова.
- 2** Так каже Єгова:
“За те, що Моав без упину
бунтувався,^і
за те, що він перепалив на
вапно кістки едомського
царя, я не зміню свого
рішення.
- 2** Я пошлю вогонь на Моава,
і він пожере укріплені
башти Керіота.^к
Моав загине серед шуму,
коли лунатиме бойовий
клич і звук рога.^л

- 3** Я знищу в ньому правителя* і разом з ним повбиваю всіх князів”,^a — промовляє Єгова.
- 4** Так каже Єгова: “За те, що Юда без упину бунтується,^b за те, що її мешканці відкинули закон* Єгови і не дотримуються його постанов^b і за те, що брехня, за якою пішли їхні прабатьки, звела їх на манівці,^c я не зміню свого рішення.
- 5** Я пошлю вогонь на Юду, і він пожере укріплені башти Єрусалима”.^d
- 6** Так каже Єгова: “За те, що Ізраїль без упину бунтується,^e за те, що його мешканці продають праведного за срібло і бідного за пару сандалій,^e я не зміню свого рішення.
- 7** Вони топчуть у земному поросі голови вбогих^ж і сумирним перегороджують дорогу.^з Син разом з батьком ходить до тієї самої жінки, осквернюючи цим мое святе ім'я.
- 8** Біля кожного жертovníка^к вони лежать на одязі, взятому в заставу,ⁱ і в домі* своїх богів п'ють вино, яке відібрали в тих, на кого накладено штраф.
- 9** А я задля вас вигубив амореяв,^л які були високі, мов кедрі, і могутні, наче дуби. Я знищив їхні плоди вгорі й коріння внизу.^м
- 10** Я вивів вас з єгипетського краю,^м

РОЗД. 2

- а Іс 16:14
Єр 48:7
- б 2Цр 17:19
Єр 2:13
- в Льв 26:14–16
2Хр 36:14
- г Єр 9:14
- д 1См 12:15
1Хр 28:9
2Хр 36:17, 19
Єр 17:27
Єр 37:8
Єр 52:12–14
Ос 8:14
- е Пв 28:45
2Цр 17:6, 7
Єз 23:4, 5
Ос 4:1, 2
- є Ам 5:11
Ам 8:4–6
- ж Ам 4:1
- з Іс 10:1, 2
Ам 5:12
- и Ос 8:11
Ос 10:1
- і Вх 22:26
Пв 24:12
- к Чс 21:23–25
ІсН 24:8
Пс 135:10, 11
- л Пв 2:31–33
- м Вх 12:51

Друга кол.

- а Чс 14:34
Пв 2:7
- б 1См 3:20
1Цр 17:1
1Цр 19:19
- в Чс 6:2
Сд 13:5
- г Чс 6:3, 4
- д Іс 30:10, 11
Ам 7:12, 13
- е Ам 9:1
- є Пв 28:25

РОЗД. 3

- ж Вх 19:5
Пв 7:6
Пс 147:19, 20
- з Дн 9:11, 12
Ос 12:2
Ам 4:12

- а тоді 40 років водив по пустелі,^a щоб ви заволоділи землею амореяв.
- 11** З ваших синів я призначав пророків^b і з ваших юнаків — назореїв.^b Хіба не так, народе ізраїльський? — говорить Єгова.
- 12** “Але ви назореїв поїли вином,^г а пророкам наказували: «Не пророкуйте!»^d
- 13** Тому я роздавлю вас на місці, як віз, наповнений снопами пшениці, давить усе, по чому їде.
- 14** Тоді швидкий не матиме куди втекти,^e у сильного не залишиться сили, а воїн не врятує свого життя*.
- 15** Лучник не встоїть, прудконогий не втече, і вершник не врятує свого життя*.
- 16** Того дня навіть найхоробріші* воїни утечуть голі”,^є — промовляє Єгова).
- 3** «Послухайте, що сказав я, Єгова, про вас, мешканці Ізраїлю, про весь народ, який я вивів з Єгипту:
- 2** “Серед усіх народів землі я знаю тільки вас.^ж Тому я притягну вас до відповідальності за всі ваші провини.^з
- 3** Чи підуть двоє разом, якщо не домовляться зустрітись*?
- 4** Хіба лев ричить у лісі, якщо не має здобичі?

2:3 *Букв. «суддю». 2:4 *Або «навчання». 2:8 *Або «храмі».

2:14, 15 *Або «душі». 2:16 *Або «сильні серцем». 3:3 *Або «не зустрінуться за згодою».

Хіба молодий лев* реве зі свого лігва, якщо нічого не піймав?

5 Хіба пташка попаде в пастку, якщо на неї не поставили сильця*?

Хіба сильце злетить над землею, якщо в нього нічого не потрапило?

6 Якщо в місті сурмить ріг, хіба люди не тремтять?

Якщо в місті стається лихо, хіба це не від Єгови?

7 Всевладний Господь Єгова нічого не робить, не виявивши своєї таємниці слугам своїм, пророкам.^a

8 Лев заричав^b – хто не злякається?

Всевладний Господь Єгова сказав – хто не буде прокувати?^b

9 Проголосіть на укріплених баштах Ашдода і на укріплених баштах Єгипту:

“Зберіться проти гір Самарії^c

і подивіться, як поширився в ній безлад, як поширилося шахрайство.^d

10 Вони не вмють робити те, що правильне,

і в їхніх укріплених баштах панує насилля й погібель”, – говорить Єгова.

11 Тому так промовляє Все-владний Господь Єгова:

“Ворог оточить цей край.^e Він знесилить тебе і пограбує твої укріплені башти”.^c

12 Ось що каже Єгова:

“Як пастух вириває з лев’ячої пащі дві овечі гомілки або шматок вуха,

РОЗД. 3

a Бт 6:13
Бт 18:17
Пс 25:14
Іс 42:9
Дн 9:22
Об 1:1

b Ам 1:2

v Єр 20:9
Ам 7:14, 15
Дії 4:19, 20

г 2Цр 17:22, 23

d Ос 7:1
Ам 4:1

e 2Цр 17:6

e Ос 11:6
Ам 6:8

Друга кол.

a Іс 8:4
Ам 6:4

b Ос 4:9

v 1Цр 12:32, 33
Ос 13:2

г 2Цр 23:15, 16
2Хр 31:1
2Хр 34:1, 7
Ос 10:2
Мих 1:6

d 1Цр 22:39

e Ам 6:11

РОЗД. 4

e Ам 6:1

ж Ос 4:1, 2
Мих 2:2

так само ізраїльський народ буде вирваний із рук ворогів:

з тих ізраїльтян, що сидять у Самарії на розкішних ліжках і вишуканих* ложах, врятуються лише деякі”.^a

13 “Послухайте і попередьте* нащадків Якова”, – говорить Всевладний Господь Єгова, Бог військ[#].

14 “У день, коли я притягну Ізраїль до відповідальності за весь його бунт*,^b

я знищу і жертovníки Бетеля.^b

Я повідрубую роги кожного жертovníка, і вони попадають на землю.^г

15 Зруйную я зимовий дім разом з літнім”.

“Доми зі слонової кістки теж будуть знищені,^d

великі доми* будуть повалені”,^e – промовляє Єгова».

4 «Послухайте це слово, башанські корови, що пасетеся на горі Самарії.^e Послухайте, жінки, що обираєте вбогих,^ж утискаєте бідних і кажете своїм чоловікам*: “Принесіть нам пити!”

2 Всевладний Господь Єгова поклявся своєю святістю:

“Настають дні, коли декого з вас піднімуть гаками м’ясника,

а решту – рибальськими гачками.

3 Ви вийдете через проломи в мурах, кожна через той, що перед нею,

і будете викинені до Гармону”, – промовляє Єгова.

3:12 *Або «дамаських». **3:13** *Або «свідчить проти». [#] Див. глосарій. **3:14** *Або «злочини». **3:15** *Або, можливо, «багато домів». **4:1** *Або «па-нам».

3:4 *Або «гривастий молодий лев». 3:5 *Або, можливо, «якщо в ній немає приманки».

- 4 “Йдіть до Бетеля і чинить там переступ*.^а
Чинить ще більше переступів у Гілгалі.^б
Приносьте вранці свої жертви,^в
а на третій день – десятини.^г
- 5 Хліб, приготований на заквасці, спалить як жертву подяки.^д
Голосно сповістять про свої добровільні приношення, бо ви, мешканці Ізраїлю, так любите це робити”, – говорить Всевладний Господь Єгова.
- 6 “Я змушував вас голодувати* по всіх ваших містах, робив так, що по ваших домах не було хліба,^е але ви не повернулися до мене”,^в – каже Єгова.
- 7 “Я не посилав вам зливи,^ж коли до жнив залишалося три місяці.
В одному місті я давав дощ, а в іншому ні.
Один наділ зрошувався дощем,
а інший засихав, бо я не посилав на нього дощу.
- 8 Мешканці двох чи трьох міст сходилися в одне місто, щоб напитися води,^з та не могли втамувати спрагу.
Попри це ви не повернулися до мене”,^и – промовляє Єгова.
- 9 “Я вражав ваші поля палючою спекою і цвіллю.^і
І, хоча ви садили щораз більше садів та виноградників,
ваші фігові й оливкові дерева об’їдала сарана.^к
Але ви так і не повернулися до мене”,^л – каже Єгова.

4:4 *Або «бунтуйтеся». 4:6 *Букв. «я дав вам чистоту зубів».

РОЗД. 4

а 1Цр 12:28, 29

Ос 4:13

Ам 3:14

б Ос 4:15

Ос 9:15

Ам 5:5

в Ос 8:11, 13

г Пв 14:28

д Лв 7:12

е Лв 26:26

Пв 28:38

Пв 32:24

1Цр 18:2

2Цр 4:38

є Єр 3:6, 7

ж Пв 28:23, 24

з 1Цр 18:5

и Ос 7:10

і Пв 28:22

к Пв 28:40, 42

л Іс 42:24

Друга кол.

а Вх 9:3

Пв 28:27, 60

б Лв 26:23, 25

2Цр 8:12

в 2Цр 13:7

г Пв 28:26

д Бт 19:24, 25

е Ос 7:10

є Іс 40:12

ж Єр 10:13

з Вх 10:22

Іс 5:30

Ам 8:9

и Мих 1:3

РОЗД. 5

і Пв 4:27

Пв 28:62

- 10 “Я посилав на вас пошесть, таку, як на Єгипет.^а

Ваших юнаків я убивав мечем,^б а коні ваші ставали здобиччю.^в

Я робив так, що сморід від ваших таборів бив вам у ніздрі.^г

Попри це ви не повернулися до мене”, – говорить Єгова.

- 11 “Я спустошив ваш край, як колись спустошив Содом і Гоморру.^д

Ви стали як та головошка, вихоплена з вогню.

Попри це ви не повернулися до мене”,^е – промовляє Єгова.

- 12 Тому я знову покараю тебе, Ізраїлю.

А оскільки я вчиню тобі це, приготуйся зустріти свого Бога.

- 13 Він – Сотворитель гір^є і Творець вітру.^ж

Він розповідає людині про свої думки,

обертає світанок на темряву^з

і ходить по вершинах землі.^и

Його ім’я – Єгова, Бог військ”.

- 5 «Мешканці Ізраїлю, послухайте, щό я скажу про вас, послухайте цю жалобну пісню:

- 2 “Упала дівчина, Ізраїль.

Вона вже не може встати, лежить покинута на своїй землі,

і нікому її підняти”.

- 3 Так промовляє Всевладний Господь Єгова:

“Ось щό станеться з Ізраїлем: у місті, з якого виходила на війну тисяча, залишиться сотня,

а в місті, з якого виходила сотня, залишиться десяток”.^і

4 Так говорить Єгова мешканцям Ізраїлю:

“Шукайте мене – і будете жити.^a”

5 Не шукайте Бетеля,^b не ходіть у Гілгал^c і не переходьте до Беєр-Шеви,^d бо Гілгал неодмінно піде у вигнання,^e а Бетель обернеться в ніщо*.

6 Шукайте Єгову – і будете жити.^e

Інакше він кине́ться на Йосипових нащадків, як вогонь, пожере Бетель, і не буде кому погасити.

7 Бо ви перетворюєте справедливість у полин*, а праведність жбурляєте на землю.^e

8 Бог – Творець сузір'їв Кіма* і Кесіл^ж,^ж він той, хто обертає густу темряву на світанок, а день – на темну ніч,^з хто кличе води моря, щоб вилити їх на поверхню землі.^и

Його ім'я – Єгова.

9 Він обрушить погибель на сильного і знищення – на укріплені місця.

10 Вони ненавидять людину, яка докоряє при міській брамі, і з відразою ставляться до тих, хто говорить правду.ⁱ

11 Ви у вбогого вимагаєте плату за користування землею* і стягуєте з нього данину зерном.^к

5:5 *Або, можливо, «стане місцем нечистої сили». 5:7 *Або «гіркоту». 5:8 *Можливо, це зірки Плеяд в сузір'ї Тельця. ^жМожливо, сузір'я Орiona. 5:11 *Або «податок за землю».

РОЗД. 5

а 2Xp 15:2
Ic 55:3,6

б 1Цр 12:28,29
Ам 3:14

в Ос 4:15
Ам 4:4

г Ам 8:14

д 2Цр 17:6
Ос 9:15

е Єз 33:11

є Ам 6:12

ж Йв 9:9
Йв 38:31–33

з Вх 10:21,22

и Йв 36:27,28
Ек 1:7

і 1Цр 18:17
1Цр 22:8

к Мих 2:2

Друга кол.

а Ic 9:9,10

б Пв 28:30

в Ic 10:1,2
Ам 2:6,7

г Мих 2:3

д Ic 1:16,17
Мих 6:8

е Пв 18:5
Пв 30:19,20

є 2Xp 15:2
Мих 3:11

ж Пс 34:14
Пс 97:10
Рм 12:9

з 2Xp 19:6
Ам 5:24

и Єр 31:7
Зх 10:6

і Ос 9:2

к Ic 5:18,19

Тому ви не будете жити в будинках з тесаного каміння, які побудували,^a і не будете пити вина з плодів розкішних виноградників, які насадили.^b

12 Бо я знаю, які численні ваші злочини*

і які тяжкі ваші гріхи: ви гнобите праведного, берете хабарі^в

і бідного позбавляєте прав коло міської брами.^б

13 Тож проникливі люди мовчатимуть у той час, бо це буде час лиха.^г

14 Шукайте добра, а не зла,^д щоб ви могли жити.^б

Тоді Єгова, Бог військ, дійсно буде з вами, як ви і твердите.^є

15 Ненавидьте зло і любіть добро,^ж

хай справедливість процвітає при міській брамі.^з Може, Єгова, Бог військ, виявить прихильність до pozostaлих нащадків Йосипа^и.

16 Отож так промовляє Єгова, Бог військ, так каже Єгова:

“На всіх ринкових площах лунатиме голосіння, і на всіх вулицях люди вигукуватимуть: «Горе! Яке горе!»

Вони будуть кликати рільників, щоб тужили з ними,

і плакальників, щоб ридали.

17 По всіх виноградниках лунатиме голосіння,^і бо я пройду поміж вами”, – говорить Єгова.

18 “Горе тим, хто прагне приходу дня Єгови!^к

5:12 *Або «бунти». ^жАбо «плату за мовчання».

Що принесе вам день
Єгови?^a

Він буде темрявою, а не
світлом.^b

19 Це буде так, ніби чоловік
утікає від лева, а назустріч
йому виходить вед-
мідь,
коли ж він входить у свій
дім і спирається рукою об
стіну, його жалить змія.

20 День Єгови буде темрявою,
а не світлом,
він буде мороком, а не
ссявом.

21 Я ненавиджу, я зневажаю
ваші свята!^a

Мені неприємний запах
жертв, які ви складаєте
на урочистих зібраннях.

22 Навіть якщо ви будете
складати для мене ціло-
палення і приношення,
вони не будуть мені до
вподоби.^г

Я не подивлюся з прихиль-
ністю на відгодованих
тварин, яких ви принесете
мені як мирні жертви.^д

23 Досить з мене вашого гуч-
ного співу,
я не хочу чути звуку ваших
лір.^e

24 Нехай справедливість тече,
як вода,^e
і праведність — мов потік,
який ніколи не висихає.

25 Нашадки Ізраїля, хіба мені
ви протягом тих 40 років
у пустелі
складали жертви й
приношення?^ж

26 Тож тепер ви понесете
з собою Сакк'ута, вашого
царя, і Кевана* —
зображення зірки вашого
бога, які ви собі зробили.

5:26 * Можливо, Сакк'ут і Кеван — інші
назви планети Сатурн, якій поклонялись
як божеству.

РОЗД. 5

a Ам 4:12

б Сф 1:14, 15

в Пр 15:8

г Пс 50:8
Іс 66:3
Ос 6:6

д Іс 1:11

e Ам 6:5
Ам 8:10

e Мих 6:8

ж Дії 7:42, 43

Друга кол.a 2Цр 15:29
2Цр 17:6

б Ам 4:13

РОЗД. 6

в Ам 3:13, 15

г Чс 34:2, 8
2Цр 14:28

д Іс 56:12

e Ам 5:12

e 1Цр 22:39

ж Ам 3:12

з Іс 22:13

и Іс 5:12

i 2Хр 7:6
2Хр 29:25, 26

к Іс 5:11

л 2Цр 15:29
2Цр 17:6м Пв 28:41
Ам 5:5

27 І я відправлю вас у ви-
гнання аж за Дамаск^а,^a —
промовляє той, чиє ім'я
Єгова, Бог військ.^б

6 «Горе самовпевненим* жи-
телям Сіону,
тим, хто почуватися без-
печно на горі Самарії,^а
вельможам найвидат-
нішого народу,
до яких приходять меш-
канці Ізраїлю.

2 Підіть до Калне і подивіться,
звідти вирушіть у Великий
Хамат,^г
а потім у філістимський Гат.
Хіба вони ліпші, ніж оці
царства*?

Хіба їхня територія більша,
ніж ваша?

3 Ви не хочете думати про
день лиха^д
і даєте панувати* насиллю.^e

4 Вони лежать на ліжках зі
слонової кістки^e і ніжать-
ся на своїх ложах,^ж
їдять найліпших баранів
з отари і відгодованих
телят^з,^з

5 складають пісні під звуки
арфи^и
і, як Давид, створюють нові
музичні інструменти.ⁱ

6 Вони п'ють вино великими
чашами,^к
намащуються найліпшими
оліями
і не переймаються* бідою
Йосипа.^л

7 Тому вони підуть у ви-
гнання попереду всіх
вигнанців,^м
і припиниться гульбище
тих, хто ніжиться на
ложах.

6:1 *Або «безтурботним». **6:2** *Оче-
видно, царства Юди й Ізраїля. **6:3**
*Букв. «сидіння». **6:4** *Або «моло-
дих биків». **6:5** *Або «струнного ін-
струмента». **6:6** *Букв. «не хворіють че-
рез».

8 “Я, Всевладний Господь Єгова, поклявся собою*”,^a — промовляє Єгова, Бог військ.

“Мені гидка гордість Якова,^b

і я ненавиджу його укріплені башти.^b

Місто і все, що в ньому, я віддам у руки ворогів.^c

9 Якщо в одному домі залишиться 10 чоловіків, помруть і вони. **10** А родич* прийде, щоб винести їх і спалити. Він повиносить їхні кістки з дому. Після цього він запитає того, кого знайде у внутрішніх кімнатах дому: «Чи є там ще хтось?» А той відповідь: «Немає нікого!» Тоді він скаже: «Мовчи! Тепер не час кликати ім'я Єгови»”.

11 Єгова накаже,^d і великі будинки обернуться на руїни, а малі — на купи уламків.^e

12 Хіба коні скачуть по скелі? Хіба там буде хтось орати биками?

А ви перетворюєте справедливість на отруйну рослину

і плід праведності — на полин*.^c

13 Ви радієте марнотую і говорите: “Хіба ж ми не стали могутніми* завдяки своїй силі?”^ж

14 Тому, жителі Ізраїлю, я підійму проти вас народ,^з — говорить Єгова, Бог військ,—

і цей народ буде гнобити вас від Ліво-Хамата*^и аж до долини^и Арава*.

6:8 *Або «своєю душею». **6:10** *Букв. «брат його батька». **6:12** *Або «гіркоту». **6:13** *Букв. «не взяли собі роги». **6:14** *Або «входу до Хамата». ^aАбо «ваді». Див. глосарій.

РОЗД. 6

а Ам 4:2

б Єз 33:28
Ос 5:5

в Пл 2:5

г Мхх 1:6

д Іс 10:5, 6

е Ам 3:15

є 1Цр 21:13
Іс 59:13
Ос 10:4
Ам 5:7

ж Пв 8:17, 18
Пс 75:5

з Пв 28:49, 50
2Цр 15:29
2Цр 17:6
Іс 7:20
Іс 8:4
Іс 10:5, 6
Ос 10:6

и Чс 34:2, 8

и Чс 34:2, 8

Друга кол.

РОЗД. 7

а Єр 14:7
Дн 9:19

б Іс 37:4

в Пв 32:36
Пс 106:44, 45
Ос 11:8

г Вх 32:11

д Іс 1:9
Ам 7:2

е Вх 32:14

є Ам 8:2

ж 1Цр 12:25, 31
1Цр 13:33

з Ос 10:8
Ам 5:5
Ам 8:14

и 2Цр 15:8, 10
Ос 13:16

і 1Цр 12:32

7 Ось що показав мені Всевладний Господь Єгова: він навів рій сарани, коли почав з'являтися пізній врожай*. Це був пізній врожай після сіножаті для царя. **2** І, коли сарана поїла всю рослинність у тому краї, я сказав: «Всевладний Господи Єгово, будь ласка, прости свій народ.^a Як врятується* Яків? Він же такий слабкий!»^b

3 Тож Єгова змінив своє рішення*.^a «Цього не станеться», — промовив Єгова.

4 Ось що показав мені Всевладний Господь Єгова: Всевладний Господь Єгова проголосив, що буде карати вогнем. І цей вогонь пожег водні глибини й спопелив частину землі. **5** Тоді я сказав: «Всевладний Господи Єгово, будь ласка, зупини це.^c Як врятується* Яків? Він же такий слабкий!»^d

6 Тож Єгова змінив своє рішення*.^e «Цього теж не станеться», — промовив Всевладний Господь Єгова.

7 Ось що показав мені Єгова: він стояв на мурі, який був зведений під висок*, і тримав висок у руці. **8** Тоді Єгова запитав мене: «Що ти бачиш, Амбсе?» А я відповів: «Висок». І сказав Єгова: «Я прикладаю висок до мого народу, Ізраїля, і більше не буду прощати йому.^c **9** Священні узвишся Ісака* будуть спустошені, а святині Ізраїля — зруйновані,^з і я виступлю з мечем проти дому Єровоама*».^и

10 Амація, священик з Бетеля,^і послав до ізраїльсько-

7:1 *Тобто в січні та лютому. **7:2, 5** *Букв. «стане». **7:3, 6** *Або «пожалкував». **7:7** *Тягарець на шнурку, за яким визначають вертикальність положення у будівництві. **7:9** *Тобто Єровоама II, сина Йоаша (Єгоаша). Див. Ам 1:1.

го царя Єровоама^а таку звістку: «Амос складає проти тебе змову в самому серці Ізраїля.^б Цей край уже не витримує його слів.^в **11** Бо Амос говорить: “Єровоам загине від меча, а Ізраїль конче піде у вигнання зі своєї землі”».^г

12 Після того Амація сказав Амосу: «Провидцю, іди звідси геть! Втікай у край Юди, там заробляй на хліб* і там пророкуй.^д **13** А в Бетелі більше не пророкуй,^е бо це святиня царя^в і дім царства».

14 На це Амос відповів Амації: «Я не був пророком, ані сином пророка. Я був пастухом^ж і доглядав сикомори*. **15** Але Єгова забрав мене від отари. Єгова сказав мені: “Іди пророкуй моему народові, Ізраїлю”.^з **16** Тепер же послухай, що промовляє Єгова: “Ти говориш: «Не пророкуй проти Ізраїля» і не проповідуй^и проти нащадків Ісака”». **17** Тому так промовляє Єгова: “Твоя дружина стане в місті повією, а сини і дочки загинуть від меча. Твою землю поділять мирільним шнуром, сам ти помреш у нечистому краї, а Ізраїль конче піде у вигнання зі своєї землі”».^к

8 Всевладний Господь Єгова показав мені кошик з літніми плодами **2** і запитав: «Що ти бачиш, Амосе?» А я відповів: «Кошик з літніми плодами». Тоді Єгова сказав: «Моему народові Ізраїлю прийшов кінець*. Я більше не буду йому прощати.^н З Того дня у храмі лунатимуть не пісні, а стогін,^м – промовляє Все-владний Господь Єгова. – Тру-

7:12 * Букв. «їж хліб». 7:14 * Або «над-різував плоди сикоморів». 8:2 * Євр. *гаккэц* («кінець») співзвучне з євр. *кайіц* («літні плоди»).

РОЗД. 7

а 2Цр 14:23

б Єр 26:8, 9

Ам 1:1

в Єр 18:18

г Ам 5:5

Ам 6:7

д Іс 30:10

е Ам 2:12

є 1Цр 12:29, 32

1Цр 13:1

ж Ам 1:1

з Єр 1:7

Єз 2:3

2Пт 1:21

и Єр 11:21

Ам 7:13

і Мих 2:6

к Ль 26:33

2Цр 17:6

РОЗД. 8

л Ам 4:12

Ам 7:8

м Ос 10:5

Ам 5:23

Друга кол.

а Ам 6:9, 10

б Ам 2:6, 7

в Чс 10:10

г Вх 20:8

д Ль 19:35, 36

Ос 12:7

Мих 6:10, 11

е Ль 25:39

Ам 2:6

є Пв 33:26

Пс 68:34

ж Ос 8:13

з Ос 4:3

и Ам 9:5

і Мих 3:6

к Ос 2:11

пи будуть розкидані повсюди.^а Тиша!

4 Послухайте, всі, хто топче бідного,

хто нищить сумирних людей цього краю^б

5 і каже: “Коли вже мине новомісяччя,^в щоб ми могли продавати збіжжя?

Коли мине субота,^г щоб торгувати зерном?

Ми будемо зменшувати міру*,

збільшувати ціну^ж,

обманювати за допомогою неточних терезів,^д

6 будемо купувати нужденного за срібло,

а вбогого – за пару сандалій^е

і продаватимемо висівки замість зерна”.

7 Єгова, слава Якова,^є поклявся собою:

“Я ніколи не забуду всіх їхніх учинків.”^ж

8 Тому затремтить цей край*^з

і кожен його мешканець порине в жалобу.^д

Хіба весь він не підійметься, як Ніл?

Хіба не здійметься і не спаде, як Ніл у Єгипті?”^и

9 “У той день, – говорить Всевладний Господь Єгова, –

я зроблю так, що сонце зайде опівдні

і в ясний день землю вкриє темрява.^і

10 Я оберну ваші свята на жалобу,^к

і всі пісні ваші стануть туржливими*.

8:5 * Букв. «эфу». Див. додаток Б14. * Букв. «шэкель». Див. додаток Б14.

8:8 * Або «земля». **8:10** * Або «жалобними».

Я підперезу ваші стегна мішковиною і зроблю кожну голову лисою. Тоді ви будете голосити, немовби за єдиним сином, і кінець усього тому буде гіркий”.

- 11** “Настають дні, — каже Всеволодний Господь Єгова, — коли я пошлю на цей край голод і спрагу, але не через брак хліба і не через брак води, а через брак слів Єгови.^а
- 12** Люди ходитимуть від моря до моря та від півночі до сходу*. Будуть блукати вони, шукаючи слів Єгови, але не знайдуть.
- 13** Того дня будуть мліти від спраги юнаки і гарні дівчата,
- 14** ті, хто клянеться фальшивими богами Самарії^б і каже:
«Клянусь твоїм живим богом, Дáne!»^в
та «Клянуся дорогою до Беєр-Шéви!»^г — вони попадають і більше не встануть”.^д

9 Я бачив Єгову,^е який був над жертовником і промовляв: «Вдар у верхню частину стовпа, і пороги затрясуться. Зруйнуй верхівку, а решту народу я вигублю мечем. Жоден з тих, хто втікатиме, не втече, і жоден з тих, хто спробує врятуватися, не врятується.»^е

- 2** Навіть якщо вони зариють-ся в могилу*, моя рука дістане їх звідти. Якщо вони піднімуться аж до небес, я і звідти скину їх.

8:12 *Або «сходу сонця». 9:2 *Або «шебл», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій.

РОЗД. 8

а Пс 74:9
Єз 7:26
Мт 4:4

б Ос 8:5
Ос 10:5

в 1Цр 12:28–30

г Ам 5:5

д 2Цр 18:11
Ос 13:16

РОЗД. 9

е Іс 6:1
Єз 1:27, 28

є Ам 2:14

Друга кол.

а Єр 23:24

б Льв 26:33

в Пв 28:63, 65

г Мих 1:4

д Ос 4:3

е Ам 8:8

є Йв 36:27, 28
Пс 135:7

ж Вх 3:15
Ам 4:13
Ам 5:8

з Вх 12:51

и Єр 47:4

і 2Цр 16:9

к 1Цр 13:34
2Цр 18:11

л Єр 30:11

- 3** І, якщо вони сховаються на вершині Кармелю, я відшукаю їх і заберу звідти.^а

А коли захиються від моїх очей на морському дні, я накажу змії вжалити їх.

- 4** Якщо ж вороги заберуть їх у полон, я звелю мечеві повбивати їх там.^б

Я буду пильнувати, щоб навести на них лихо, а не благословити.^в

- 5** Від дотику Всеволодного Господа Єгови, Бога військ, тане цей край*.^г Всі його мешканці поринуть у жалобу.^д

Тоді весь він підійметься, як Ніл, і спаде, як Ніл у Єгипті.^е

- 6** Бог зводить свої сходи в небесах і утверджує свій небозвід* над землею.

Він кличе води моря, щоб вилити їх на поверхню землі.^є

Ім'я його — Єгова.^ж

- 7** Хіба ви, ізраїльтяни, не такі самі для мене, як сини кушитян? — промовляє Єгова. —

Хіба я не вивів Ізраїля з єгипетського краю,^з як філістимлян з Криту,^и а сирійців з Кіру?^і

- 8** Всеволодний Господь Єгова дивиться на грішне царство, і він зітре його з лиця землі.^к

Але я знищу не всіх нащадків Якова,^л — говорить Єгова. —

9:5 *Або «земля». 9:6 *Або «споруду; склепіння».

- 9** Я даю наказ,
і затрясу я Ізраїлем між
усіма народами,^а
так само як трясуть
решетом
і жоден камінчик не падає
на землю.
- 10** Від меча загинуть усі гріш-
ники мого народу,
які кажуть: “Нас не спіткає
лихо, не прийде воно на
нас!”
- 11** “Того дня я підйму Давидів
дім*,^б який упав,
і замурую проломи^в.
Я відбудую його руїни
і знову зведу його, як за
давніх часів,^б
- 12** аби вони заволоділи тим,
що залишиться від Едѳма,^г
а також усіма народами,
які називаються моїм іме-
нем”, — каже Єгова, який
робить це.

9:11 *Букв. «намет». ^в Або «їхні проло-
ми».

РОЗД. 9

а Льв 26:33
Пв 28:64
б Іс 9:6, 7
Іс 16:5
Єр 23:5
Єз 37:24, 25
Зх 12:8
Лк 1:31–33
в 2См 7:11
Дії 15:16–18
г Чс 24:18
Іс 11:14
Ов 18, 19

Друга кол.

а Льв 26:5
Ос 2:22
б Йл 3:18
в Іс 35:1
Іс 55:12
г Езд 3:1
Єр 30:3
Єз 39:25
д Іс 61:4
Єз 36:33
е Іс 65:21, 22
Єз 28:25, 26
є Іс 62:8, 9
Мих 4:4
ж Іс 60:21
Єз 34:27, 28
Єз 37:25

- 13** “Надходять дні,— промов-
ляє Єгова,—
коли орач застане на полі
женця,
а той, хто топче виноград,—
сіяча.^а
З гір поллється молоде
вино,^б
і всі пагорби стікатимуть
ним*.^в
- 14** Я поверну мій народ, Із-
раїль, з полону.^г
Тоді вони відбудують спусто-
шені міста й оселяться
в них,^д
насадять виноградники
і питимуть вино,^е
розіб'ють сади і будуть спо-
живати їхні плоди”.^є
- 15** “Я посаджу їх на їхній
землі,
і ніхто їх більше не викорен-
ить з краю,
який я їм дав”,^ж — говорить
твій Бог Єгова».

9:13 *Букв. «розтануть».

КНИГА ОВДІЯ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

Едом буде принижений (1–9)
Насилля Едому над Яковом (10–14)
День Єгови, коли він виступить
проти всіх народів (15, 16)

Дім Якова буде відновлений (17–21)
Яків пожере Едома (18)
Царська влада належатиме
Єгові (21)

- 1** Видіння Овдія*.
Так сказав Всеволодний Гос-
подь Єгова про Едѳм:^а
«Ми почули звістку від
Єгови,

1 *Озн. «слуга Єгови».

а Іс 21:11
Єз 25:12–14
Йл 3:19
Ам 1:11, 12

Друга кол.

а Єр 49:14–16

і до народів було відправ-
лено посланця, щоб він
оголосив:

“Устаньте, приготуйтеся
до бою проти нього”.^а

- 2** «Я зробив тебе незначним
серед народів,

і тебе дуже зневажають.^а

3 Твоє зухвале серце ввело тебе в оману.^б

Ти живеш у скельних розколинах, мешкаєш високо в горах і кажеш у своєму серці: «Хто скине мене на землю?»

4 Навіть якби ти збудував свою оселю* високо, мов орел, або звив собі гніздо серед зір, я і звідти скинув би тебе»,— говорить Єгова.

5 «Якби до тебе прийшли злодії, якби вночі вдерлися грабіжники, хіба вони не вкрали б лише те, що захотіли?

(Ти будеш цілковито зруйнований!)*

А якби прийшли збирачі винограду, то хіба не залишили б хоч кілька грон?^в

6 Як же ретельно все обшукали в Ісава! Його сховані скарби вже знайшли!

7 Тебе випроводили аж до самого кордону. Всі твої союзники* обманули тебе. Люди, які були в мирі з тобою, подолали тебе.

Ті, хто їсть з тобою хліб, поставлять на тебе тенета, а ти й не помітиш цього.

8 Хіба в той день,— каже Єгова,— я не вигублю мудрих в Едбмі^г і розважливих у гористому краї Ісава?

4 *Або, можливо, «ти злетів». **5** *Або, можливо, «чи вони цілковито зруйнували б тебе?» **7** *Або «ті, хто уклав з тобою угоду».

а Єр 49:8

б Мл 1:4

в Пв 24:21
Єр 49:9,10

г Єр 49:7

Друга кол.

а Бг 36:10,11

б Іс 34:5,6
Єр 49:22
Єз 25:13
Ам 1:12

в Бг 27:41,42
Чс 20:20,21
Пс 83:4–6
Пс 137:7
Йл 3:19
Ам 1:11

г Єр 49:13

д Мл 1:3,4

е 2Цр 24:10,16
Єр 52:28

є Йл 3:3

ж Мих 4:11

з Пл 4:21

и Зх 1:15

і Пс 137:7
Єз 25:12

к Ам 1:11

л Єр 30:7

м Єр 9:25,26
Єр 25:32
Йл 3:12,14
Мих 5:15

н Єз 35:15

о Єр 25:17
Єр 49:12

9 Твої воїни, Темане,^а налякаються,

бо всі в гористому краї Ісава поляжуть у побійці.^б

10 За насилля, яке ти чинив над своїм братом Яковом,^в ти будеш вкритий соромом^г і загинеш навіки.^д

11 Ти стояв і спостерігав, як чужинці забирали його воїнів у полон^е і як чужоземці входили в його брами та кидали жеребок,^є ділячи Єрусалим. Ти був як один із них.

12 Як ти міг злорадно дивитися на свого брата в день його нещастя?!^ж

Як міг тішитися, коли гинули Юдині нащадки,^з і зухвало глузувати з них у день їхнього лиха?!

13 Як ти міг входити в брами мого народу, коли його спіткало нещастя?!^и Як міг злорадіти з його біди?!

Як ти міг простягати руку на його багатство, коли його спіткало нещастя?!^й

14 Як ти міг стояти на роздоріжжях і убивати його втікачів?!^к

Як ти міг у той день віддавати його вцілілих синів ворогам?!^л

15 Адже близький день Єгови, коли він виступить проти всіх народів.^м

Те, що ти робив іншим, зроблять тобі.^н

Твої вчинки обернуться проти тебе.^о

16 Як ви пили чашу мого гніву на мій святій горі, так само всі народи без упину питимуть її.^п Вони вип'ють з неї вино, проковтнуть його

15 *Букв. «тобі на голову».

- і зникнуть, наче їх ніколи й не було.
- 17** А на горі Сіон перебуватимуть ті, що врятуються,^а і вона стане святою.^б Нащадки Якова заволодіють тим, що їм належить.^в
- 18** Нащадки Ісава стануть соломою, а нащадки Якова – вогнем, і нащадки Йосипа – полум'ям. Вони підпалять нащадків Ісава і пожеруть їх, ніхто з них не врятується,^г бо так сказав Єгова.
- 19** Тоді вони заволодіють Негевом і гористим краєм Ісава,^д Шефелою і землею філістимлян.^е

а Йн 2:32

б Іс 4:3
Зк 8:3в Іс 14:2
Ам 9:11, 12г Єр 49:17, 18
Єз 35:15

д Ам 9:11, 12

е Іс 11:14
Ам 1:8**Друга кол.**а 2Цр 17:24
Єр 31:5, 6

б Пс 122:6, 7

в 1Цр 17:9

г Єр 13:19
Єр 33:13д Пс 149:6, 7
Єз 35:11е Пс 22:28
Зк 14:9

Вони візьмуть собі у власність поля Єфрема і Самарії,^а

а Веніямін заволодіє Гілеадом.

- 20** Ізраїльським вигнанцям, котрі жили за цим фортечним валом*,^б

будуть належати землі ханаанців аж до Сарепти.^в

А вигнанці з Єрусалима, які були в Сефараді, візьмуть у власність міста Негеву.^г

- 21** Рятівники зйдуть на гору Сіон, щоб судити гористий край Ісава.^д

І царська влада належатиме Єгови.^е

- 20** * Або «цим укріпленням».

КНИГА ЙОНИ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1** Йона намагається втекти від Єгови (1–3)
Єгова посилає велику бурю (4–6)
Лихо сталося через Йону (7–13)
Йону кидають у море (14–16)
Велика риба ковтає Йону (17)
- 2** Йона молиться в череві риби (1–9)
Риба викидає Йону на берег (10)
- 3** Йона слухається Бога і йде у Ніневію (1–4)

- Ніневітяни каються, почувши звістку (5–9)
Бог вирішує не нищити Ніневію (10)
- 4** Розгнівавшись, Йона просить смерті (1–3)
Єгова чить Йону милосердя (4–11)
«Гадаєш, твій гнів справедливий?» (4)
Бог дає урок, зростивши тикву (6–10)

1 Єгова промовив до Йони*,^а сина Аміттая: **2** «Піди до великого міста Ніневії^б і виглоси присуд його мешканцям, бо я побачив їхні лихі вчинки».

1:1 * Озн. «голуб».

РОЗД. 1а 2Цр 14:25
Лк 11:29, 30

б Мт 12:41

3 Але Йона вирішив утекти від Єгови до Таршішу. Прийшовши в Йоппю, він знайшов корабель, який туди плив. Йона заплатив за подорож і сів на корабель, щоб попливти до Таршішу і втекти від Єгови.

4 Тоді Єгова послав на море сильний вітер, і здійнялася велика буря. Здавалося, корабель ось-ось розіб'ється. 5 Моряки так злякались, що кожен став кликати свого бога на поміч. Вони почали скидати вантаж у море, щоб облегшити корабель.^а А Йона спустився в трюм корабля*, ліг там і міцно заснув. 6 До нього підійшов капітан корабля і сказав: «Як ти можеш спати?! Вставай, клич свого бога! Може, правдивий Бог зглянеться над нами, і ми не загинемо».^б

7 Люди стали говорити між собою: «Киньмо жереб^в і дізнаймося, через кого нас спіткало це лихо». Вони кинули жереб, і він вказав на Йону.^г 8 Тож вони стали розпитувати його: «Скажи нам, будь ласка, через кого нас спіткало це лихо? Чим ти займаєшся і звідки ти? З якого ти краю і з якого народу?»

9 На це Йона відповів: «Я — єврей і боюся* Єгови, небесного Бога, який створив море і сушу».

10 Тоді вони ще більше злякались і сказали: «Що ж ти наробив?!» (Вони дізнались, що Йона утік від Єгови, бо він сам їм розповів.) 11 Море бушувало дедалі сильніше, і врешті вони запитали його: «Що нам зробити з тобою, аби море заспокоїлося?» 12 Він же їм відповів: «Візьміть мене та киньте в море, і воно заспокоїться, бо я знаю, що ця шалена буря здійнялася через мене». 13 Але ті люди з усіх сил гребли*, щоб повернутися до берега, та не змогли, бо море бушувало чимраз більше.

1:5 *Або «палубного судна». 1:9 *Або «поклоняюся». 1:13 *Або «намагались пробитися крізь бурю».

РОЗД. 1

а Дії 27:18, 38

б Йн 3:9

в Пр 16:33
Пр 18:18г Існ 7:14, 18
ІСм 14:42, 43

Друга кол.

а Дн 6:26, 27

б Мт 12:39, 40
Мт 16:4
Лк 11:29, 30

РОЗД. 2

в Пр 91:14, 15
Мт 12:40

г Пс 120:1

д Пс 130:1, 2

е Пс 69:1

е Пс 42:7

ж Пс 69:1

14 І стали вони просити Єгову: «Єгово, благаємо, не дай нам загинути через цього чоловіка*! Не поклади на нас вини за пролиття невинної крові, бо все це відбувається з твоєї волі, Єгово!» 15 Тоді вони взяли Йону та кинули в море, і море заспокоїлося. 16 Побачивши це, люди проїнялися великим страхом перед Єговою.^а Вони принесли Єгові жертву і дали обітницю.

17 А Єгова звелів величезній рибі проковтнути Йону, і він пробув у її череві три дні і три ночі.^б

2 Опинившись у череві риби, Йона почав молитися до свого Бога Єгови.^в 2 Він сказав:

«У гóрі я кликав Єгову, і він мені відповів.^г

З глибини* могили^ж я волав про допомогу,^д і ти почув мій голос.

3 Коли ти кинув мене в глибочинь, у серце моря, поглинула мене течія.^е Усі твої могутні хвилі прокотилися наді мною.^в

4 І я сказав: «Я зник з-перед твоїх очей!

Чи побачу я знову твій святий храм?»

5 Води поглинули мене, і над життям моїм нависла небезпека*.^ж

Водна глибочинь оточила мене, водорості обплутали мою голову.

6 Я спустився до гірських основ, засуви землі зачинилися наді мною навічно.

1:14 *Або «через душу цього чоловіка». 2:2 *Букв. «утроби». ^жАбо «шеблу», тобто спільної могили людства. Див. глосарій. 2:5 *Або «води огорнули мене аж до душі».

Але ти, Єгови, мій Боже, підняв мене живим з могильної ями.^а

7 Коли моє життя* згасало, я згадав Єгови.^б

Тоді молитва моя долинула до тебе, у твій святий храм.^в

8 Ті, хто шанує нікчемних ідолів, зрікаються джерела відданої любові*.

9 Я ж зі словами подяки принесу тобі жертву. Я виконаю те, що пообіцяв.^г Спасіння – від Єгови».^д

10 Згодом Єгова звелів рибі – і вона викинула з себе Йону на берег.

3 Після цього Єгова вдруге звернувся до Йбни:^е **2** «Встань, піди до Ніневії,^в до того великого міста, і проголоси те, що я тобі говорю».

3 Тож Йбна, послулавшись слова Єгови, встав і пішов до Ніневії.^ж А Ніневія була дуже великим містом*, на три дні ходи. **4** Йбна ввійшов у місто і цілий день ішов та проголошував*: «Ще 40 днів, і Ніневія буде зруйнована».

5 Тоді мешканці Ніневії повірили в Бога.^з Вони оголосили піст, і всі – від малого до великого – одягнули мішковину. **6** Коли ж ця звістка дійшла до царя Ніневії, він встав зі свого трону, скинув царське вбрання, одягнув мішковину і сів у попіл. **7** Потім він звелів проголосити по всій Ніневії від імені царя і його вельмож такий наказ:

«Хай не торкаються їжі ані люди, ані тварини, ні череди, ні отари. Нехай ніхто нічого

2:7 *Або «душа». **2:8** *Або, можливо, «зрікаються своєї відданості». **3:3** *Букв. «великим містом для Бога». **3:4** *Або, можливо, «а тоді почав проголошувати».

РОЗД. 2

а Пс 16:10
Пс 30:3
Іс 38:17
Дії 2:31

б Пс 142:2,3
Пс 143:4,5

в Пс 18:6

г Пс 50:14

д Пс 3:8
Іс 12:2

РОЗД. 3

е Йн 1:1,2

в Бг 10:8,11
На 1:1
Сф 2:13

ж Бг 10:8,11
Йн 2:9

з Вх 9:20
Мт 12:41
Лк 11:32

Друга кол.

а Лк 11:32

б Єр 18:7,8
Єз 18:21–23
Йн 4:2

РОЗД. 4

в Йн 1:3

г Вх 34:6
Пс 78:38
Пс 86:5
Пс 145:8

д Чс 11:11,15
1Цр 19:2,4
Ив 6:8,9

е Йн 3:4

не їсть і не п'є води. **8** Нехай люди вкриють мішковиною себе і тварин. Нехай палко благують Бога і хай кожен покине свої неправедні дороги та більше не чинить насилля. **9** Хто знає, може, правдивий Бог змінить своє рішення* і не зробить того, що задумав. Може, він стримає свій палючий гнів, щоб ми не загинули».

10 Коли правдивий Бог побачив усе це, побачив, що вони покинули неправедні дороги,^а то змінив своє рішення* і не навів на них лиха.^б

4 Але Йбні це дуже не сподобалось, і він розгнівався. **2** Тож він став молитися до Єгови: «Єгови, хіба не цього я боявся, коли ще був у своєму краї? Тому я спочатку і намагався втекти до Таршішу.^в Я знав, що ти Бог співчутливий* і милосердний, негнівливий і сповнений відданої любові,^г знав, що тобі боляче дивитися на лихо. **3** Прошу, Єгови, забери моє життя*. Ліпше мені померти».^д

4 Але Єгова запитав: «Гадаєш, твій гнів справедливий?»

5 Тоді Йбна вийшов з міста і сів навпроти нього, зі східного боку. Там він зробив собі навіс і сів у його тіні, аби побачити, що буде з містом.^е **6** Тим часом Єгова Бог зростив тикву*, щоб над головою Йбни утворилася тінь і щоб йому стало легше. Йбна дуже втішився тій тикві.

7 Проте наступного дня, на світанку, правдивий Бог звелів черв'яку підточити тикву, і вона зів'яла. **8** Коли засяло сонце, Бог навів палючий

3:9 *Або «пожалкує». **3:10** *Або «пожалкував». **4:2** *Або «ласкавий». **4:3** *Або «душу». **4:6** *Очевидно, йдеться про тикву-горлянку (*Lagenaria siceraria*). Або, можливо, «рициновий куц».

східний вітер. Сонце так припекло Йбні голову, що він мало не зомлів. Він став просити собі смерті*, кажучи: «Ліпше б я помер!»^а

9 Тоді Бог запитав Йбну: «Чому ти розгнівався через тикву? Гадаєш, твій гнів справедливий?»^б

Йона відповів: «Так, і я настільки розгнівався, що мені

4:8 *Або «просити, щоб його душа померла».

РОЗД. 4

а Йн 4:3

б Йн 4:4

Друга кол.

а Йн 3:3

б Пс 36:6

Пс 145:9

аж жити не хочеться». **10** На це Єгова сказав: «Тобі стало шкода тикви, якої ти не доглядав і не зрошував. Вона за ніч виросла і за ніч пропала. **11** А хіба я не повинен був пошкодувати Ніневію, це велике місто?^а У ньому ж понад 120 000 мешканців, які навіть не можуть відрізнити правильне від неправильного*, та ще й багато худоби».^б

4:11 *Або «праву руку від лівої».

КНИГА МИХЕЯ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Присуд Самарії та Юді (1–16) Бунт і гріхи призводять до лиха (5) 2 Горе кривдникам! (1–11) Ізраїль буде знову зібраний (12, 13) У краї гомонітимуть люди (12) 3 Провідників і пророків засуджено (1–12) Михей сповнився сили завдяки духу Єгови (8) Священики навчають за гроші (11) Єрусалим обернеться в руїни (12) 4 Гора Єгови піднесеться (1–5) Мечі на лемеші (3) «Будемо ходити в ім'я Єгови» (5) Відновлений Сіон зміцниться (6–13)	5 Правитель над усією землею (1–6) Походить з Віфлеєма (2) Останок буде як роса, як лев (7–9) Землю буде очищено (10–15) 6 Бог судиться з Ізраїлем (1–5) Чого вимагає Єгова? (6–8) Справедливість, відданість, скромність (8) Вина Ізраїля і покарання (9–16) 7 Моральний занепад Ізраїля (1–6) Вороги — домашні (6) «З готовністю чекатиму» (7) Божий народ виправдано (8–13) Молитва Михея і хвала Богу (14–20) Відповідь Єгови (15–17) Чи є такий Бог, як Єгова? (18)

1 Слово, яке Єгова промовив через Михея*^а з Морешета за днів юдейських царів^б Йотам,^в Ахаз^г та Єзекії.^д Це слово Михей почув у видінні про Самарію та Єрусалим:

2 «Послухайте, всі народи!

1:1 *Скорочена форма імені Михаїл або Михая, що озн. «хто є як Єгова?»

РОЗД. 1

а Єр 26:18

б Іс 1:1

в Ос 1:1

г 2Лр 15:32–34

д 2Лр 27:1, 2

е 2Лр 16:1, 2

ж 2Лр 18:1–3

з 2Лр 29:1, 2

Друга кол.

а Пс 50:7

Почуй, земле і все, що тебе наповнює!

Хай Всеволодний Господь Єгова буде за свідка проти вас,^а

нехай свідчить Єгова зі свого святого храму.

3 Бо Єгова виходить з місця свого перебування,

він зійде і буде топтати земні вершини.

- 4** Гори розтопляться під ним,^a
а долини розділяться, як віск від вогню, як води, що спадають зі стрімкої кручі.
- 5** Усе це станеться через бунт Якова, через гріхи Ізраїля.^b
Хто ж винен у бунті Якова? Хіба не Самарія?^a
І хто збудував у Юді священні узвишшя?^c
Хіба не Єрусалим?
- 6** Я оберну Самарію на купу руїн у полі, і на її місці розводитимуть виноградники.
Її каміння я скину* в долину та оголю її основи.
- 7** Усіх її різьблених ідолів я розтрощу,^a
всі подарунки, які вона отримала за свої послуги*, спало у вогні,^e
а всіх ідолів знищу.
Вона назбирала це з плати за проституцію, і все це заберуть, щоб платити іншій проститутці».
- 8** Тому я буду голосити й ридати,^e
буду ходити роздягнений і босий,^ж
буду завивати, як шакал, і тужливо кричати, як страус.
- 9** Бо рана Самарії невігойна,^з
вона поширилась аж до Юди,^з
дійшла до брами мого народу, до Єрусалима.ⁱ
- 10** «Не розголошуйте про це в Гаті і не плачте.

1:6 *Букв. «виллю». 1:7 *Або «всю плату за її проституцію».

РОЗД. 1

a Сд 5:5
Пс 97:5

b 2Цр 17:7,8

в Ос 7:1

г 2Цр 16:2,4

д Льв 26:30
Ос 8:6

e Ос 2:5
Ос 9:1

є Єр 4:19

ж Іс 20:2

з Іс 1:5,6
Єр 15:18

и 2Цр 18:13
Іс 8:7,8

i 2Хр 32:2
Мих 1:12

Друга кол.

a Існ 15:20,39
2Цр 18:14

b 1Цр 14:16
2Цр 16:2,3
Єр 3:8

в Існ 15:20,44

г 2Хр 11:5,8

д Іс 7:17

e Не 11:25,30

є Пв 28:41
2Цр 17:6
Іс 39:7

РОЗД. 2

ж 1Цр 21:7

У Бет-Афрі* качайтесь в поросі.

- 11** Мешканці* Шафіру, йдіть у вигнання нагі й осоромлені.
Мешканці^ж Цаанана не виходять зі свого міста.
Бет-Ецёл був для вас сховком, а тепер там лунати-ме тільки ридання.
- 12** Мешканці^ж Марота чекали добра, але від Єгови прийшло лихо до єрусалимської брами.
- 13** Запрягайте баских коней у колісницю, мешканці* Лахша.^a
Ви втягнули у гріх сіонську дочку, бо в ній бунтуються ізраїльтяни.^b
- 14** Тому ти, сіонська дочко, даси прощальні дари Морешёт-Гату.
Усі доми Ахзіва^з стали ома-ною для Ізраїлевих царів.
- 15** Мешканці* Мареші,^г я приведу до вас завойовника^ж.^a
Слава Ізраїля дійде аж до Адуллама.^e
- 16** Поголи собі голову, зістрижи волосся, побиваючись за своїми любими дітьми.
Зроби собі лисину, як в орла, бо їх забрали від тебе у вигнання».^e
- 2** «Горе тим, хто на ложі своєму замишляє кривду і складає злі задуми!
На світанку вони здійснюють свої плани, бо це їм під силу.»^ж

1:10 *Або «у домі Афрі». 1:11, 13, 15 *Букв. «мешканко». 1:11, 12 *Букв. «мешканка». 1:15 *Або «того, хто відбере володіння».

- 2** Забажають собі полів — і захоплюють їх,^а забажають домів — і забурають.
Вдаючись до шахрайства, вони віднімають у людини її будинок,^б привласнюють собі її спадщину.
- 3** Тому так говорить Єгова: “Проти цього роду я задумую лихо,^в якого вам не уникнути*^г,^г і ви більше не будете ходити гордовито,^д бо настає час лиха.^е”
- 4** У той день про вас розповідатимуть глузливу притчу.
Будуть вас гірко оплакувати,^е приговорюючи: «Нас цілковито спустошили!»^ж
Частку, якою володів наш народ, він віддає іншим, забирає від нас!^з
Він роздає наші поля невірним людям».
- 5** Тому в зборі Єгови у тебе вже не буде нікого, хто б вимірював землю шнуром, щоб розподілити її.
- 6** «Перестаньте проповідувати! — проповідують вони.—
Хай вони про це не проповідують!
Нас не спіткає приниження!»
- 7** Нащадки Якова, хіба ви не кажете:
«Невже дух Єгови став нетерпеливим?
Невже це Божі діла?»
Хіба мої слова не принесуть добра тим, хто ходить у праведності?

РОЗД. 2

а Вх 20:17
1Цр 21:2
Іс 5:8

б Єр 22:17
Єз 22:12, 29

в Єр 18:11

г Ам 2:14

д Іс 2:11

е Ам 5:13

є Єр 9:10
Пл 1:1

ж Іс 6:11
Єр 25:9
Сф 1:2

з 2Цр 17:23

Друга кол.

а Пс 106:38, 39

б Єр 9:19
Єр 10:18

в 1Цр 22:6, 8
Іс 9:15, 16
Єр 6:13, 14
Єз 13:2, 3

г Іс 11:11
Єр 23:3
Єр 31:7, 8
Мих 4:6

д Єз 34:11

е Єз 36:38
Зх 8:22

є Іс 62:10

ж Іс 49:10
Іс 52:12

РОЗД. 3

з Мих 3:9

- 8** Але згодом мій народ повстав, наче ворог.
Ви, не криючись, здираєте коштовні прикраси разом з одягом* у тих, хто йде до війни спокійно, як той воїн, що повертається з війни.
- 9** Жінок мого народу ви проганяєте з їхніх затишних домів,
а в дітей їхніх назавжди забираєте мої величні благословення.
- 10** Уставайте і йдіть, бо цей край більше не є місцем спокою.
Через нечистоту^а він зазнає знищення, бо-лісного знищення.^б
- 11** Якщо чоловік женеться за вітром та обманом і брехливо каже:
«Я пророкуюватиму вам про вино і п'яний напій»,
то він стає пророком для цього народу.^в
- 12** Я позбираю всіх твоїх нащадків, Якове, неодмінно позбираю останок Ізраїля.^г
Я їх об'єднаю, як овець у кошарі,
як отару на пасовищі,^д
і там гомонітимуть люди*.^е
- 13** Попереду них піде той, хто зробить пролом,
і вони розширять його. Вони пройдуть через браму і вийдуть крізь неї.^є
Їхній цар піде перед ними, а Єгова очолить їх».^ж
- 3** Я сказав: «Голови нащадків Якова і правителі Ізраїля, послушайте, будь ласка!^з
Хіба не ви маєте знати, що таке справедливість?

2:3 * Букв. «не усунути своїх ший».

2:8 * Або, можливо, «з одягу».

- 2** Але ви ненавидите добро^а і любите зло,^б здираєте шкіру з мого народу й відриваєте м'ясо від його кісток.^в
- 3** Ви їсте м'ясо мого народу,^г здираєте з нього шкіру, трощите кістки і розбираєте його,^д як тушу для казана* і м'ясо для котла.
- 4** Тоді ви будете волати до Єгови по допомогу, але він не відповість. Він сховає від вас своє обличчя,^е бо ви чините зло.^є
- 5** Пророки зводять мій народ на хибний шлях,^ж проголошують мир,^з коли гризуть зубами*,^и і проголошують^л війну тому, хто не покладе їм нічого до рота. Тому Єгова говорить про них:
- 6** «Для вас настане ніч,^і і не буде видінь;^к вас огорне темрява, і не буде ворожіння. Над пророками знайде сонце, і день для них потемніє.^л
- 7** Тоді провидці будуть засоромлені^м і ворожити розчаруються. Усі вони закриють собі вуса*, бо відповіді від Бога не буде».
- 8** Я ж завдяки духу Єгови сповнився сили, справедливості й хоробрості, щоб говорити Якову про його провини, Ізраїлю про його гріх:

3:3 *Або «казана з широким горлом». **3:5** *Або, можливо, «коли мають, що жувати». *Букв. «освячують». **3:7** *Або «затулять собі уста».

РОЗД. 3

а 1Цр 22:8
Ам 5:10
б 2Хр 19:2
в Єз 22:27
Ам 8:4
Сф 3:3
г Єз 34:2,3
д Іс 3:15
е Пн 3:44
є Пв 31:17,18
Іс 1:15
Іс 3:11
ж Іс 9:15,16
Іс 56:10
з Єр 23:16,17
Єз 13:10
и Єз 13:19
Єз 34:2
і Єр 13:16
к Пс 74:9
Єз 13:23
л Іс 59:9,10
Ам 8:9
м Іс 29:10

Друга кол.

а Мих 3:1
б Пв 27:19
Єр 5:28
в Єр 22:13
г Іс 1:23
Іс 5:20,23
Єз 22:12
д Єр 6:13
е Іс 56:10,11
є Іс 48:1,2
Єр 7:4
ж Ам 9:10
з Пс 79:1
и Єр 26:18

РОЗД. 4

і Іс 11:9
Зх 8:3
к Пс 86:9
Іс 2:2–4
Іс 60:3
Об 15:4
л Єр 31:6
Зх 8:20,21
м 1См 2:10
Пс 96:13
Іс 51:4,5

- 9** «Прошу, послушайте це, гологи нащадків Якова і правителі Ізраїля!^а Ви відчуваєте огиду до справедливості, викривляєте все пряме^б
- 10** і будujete Сіон на крові, а Єрусалим на неправедності.^в
- 11** Його провідники* судять за хабара,^г священники навчають за плату,^д а пророки, ворожать за гроші.^є При цьому вони покладаються^є на Єгову і кажуть: «Хіба Єгова не з нами?^є Не спіткає нас лихо!»^ж
- 12** Тому через вас Сіон буде зораний, як поле, Єрусалим обернеться в руїни,^з і гора Дому* поросте лісом^и».
- 4** Наприкінці днів* гора дому Єгови^і буде міцно поставлена над вершинами гір. Вона піднесеться вище пагорбів, і до неї потечуть народи.^к
- 2** Тоді люди з багатьох народів підуть і скажуть: «Прийдіть, зійдімо на гору Єгови, до дому Бога Яковового.^л Він навчить нас своїх доріг, і ми будемо ходити його стежками».
- Бо виїде закон* із Сіону і слово Єгови з Єрусалима.
- 3** Він розсудить численні народи^м

3:11 *Букв. «голови». *Або «срібло». ^аАбо «твердять, що покладаються». **3:12** *Або «храмова гора». *Або «стане мов лісистий крає». **4:1** *Або «в останні дні». **4:2** *Або «навчання».

і розв'яже проблеми*,
що торкаються могутніх
далеких народів.

Вони перекують мечі
на лемеші,
а списи на серпи#. ^a

Не підійме меча народ
на народ,
і більше не будуть учитися
воювати. ^b

4 Тоді кожен сидітиме* під
своєю виноградною ло-
зою та під своїм фіговим
деревом, ^b

і ніхто не буде їх лякати, ^г
бо це прорік своїми устами
Єгова, Бог військ#. ^c

5 Усі народи ходитимуть
в ім'я свого бога,
а ми будемо ходити в ім'я
Єгови, ^d нашого Бога,
повік-віків.

6 «Того дня, — промовляє
Єгова, —
я позбираю кульгавий
народ*,
зберу разом народ розпо-
рошений^e
і тих, на кого навів лихо.

7 Я збережу останок кульга-
вого народу*^e
і зроблю вигнанців могут-
нім народом. ^ж
Єгова буде їхнім царем і ча-
ркуюватиме на горі Сіон
відтоді й повік.

8 А до тебе, вежо отари,
пагорб сіонської дочки, ^з
неодмінно повернеться
влада, яка була в тебе на
початку*, ^и —
царство, що належить доч-
ці Єрусалима. ^і

9 Чому ж ти так голосно кри-
чиш?
Хіба ти не маєш царя?

4:3 *Або «виправить справи». #Букв.
«садові ножі». 4:4 *Або «житиме».
Див. глосарій. 4:6, 7 *Букв. «її». 4:8
*Або «колись».

РОЗД. 4

а Ос 2:18
Зх 9:10

б Пс 72:7
Іс 9:7
Іс 60:18

в Зх 3:10

г Іс 54:14
Єз 34:25
Єз 39:25, 26

д Зх 10:12

е Пс 147:2
Іс 56:8
Єз 34:12, 16
Єз 37:21
Сф 3:19

є Іс 10:21
Мих 2:12
Мих 7:18

ж Іс 60:22

з 2См 5:7

и Ов 21

і Зх 9:9

Друга кол.

а Єр 30:6

б 2Ір 20:18
2Хр 36:17, 20

в Іс 45:13
Зх 2:7

г Пс 107:2, 3
Іс 48:20
Єр 15:21

д Іс 41:15

е Зх 9:13

є ІсН 6:18, 19
Іс 23:17, 18

РОЗД. 5

ж Пв 28:52

з Мт 26:67
Ів 18:22
Ів 19:3

и Бт 35:19
Лк 2:4

Хіба загинув твій радник,
що тебе охопили муки, не-
мов породіллю? ^a

10 Дочко Сіону, звивайся від
болю і стогни,
наче та породілля,
бо ти вийдеш з міста і жи-
тимеш у полі.

Ти дійдеш аж до Вавилона^b
і там будеш визволена. ^b
Там Єгова викупить тебе
з рук ворогів. ^г

11 І зберуться проти тебе чис-
ленні народи,
які скажуть: «Нехай Сіон
буде опоганений,
хай ми побачимо це на
власні очі».

12 Але вони не знають думок
Єгови,
не розуміють його наміру*.
Він позбирає їх, як зби-
рають та зносять на тік
снопи вижатої пшениці.

13 Уставай і молоти, дочко
Сіону, ^d

бо я оберну твої роги на
залізо,

а копита на мідь,
і ти розтовчеш численні
народи. ^e

Ти захопиш їхні статки,
здобуті нечесно, і при-
святиш їх Єгові,

їхне багатство присвятиш
правдивому Господу всієї
землі. ^e

5 «А тепер, оточене місто,
ти робиш на собі порізи.
Ворог взяв нас в облогу. ^ж
Суддю Ізраїля б'ють пали-
цею по щоці. ^з

2 Віфлеєме Ефр'ато, ^и
ти надто малий, щоб
належати до числа міст*
Юди,

4:12 *Або «ради». 5:2 *Або «родових
громад». Букв. «тисяч».

але саме з тебе вийде той,
хто буде правити в Ізраїлі
від мого імені,^a

той, хто походить з давніх
часів, з днів прадавніх.

- 3** Бог покине їх до того часу,
поки породілля не наро-
дить.

І останок його братів
повернеться до народу
Ізраїля.

- 4** Він встане і буде пасти їх
з силою Єгови,^b
з величчю імені свого Бога
Єгови.

Тоді вони житимуть
у безпеці,^b

бо його правління по-
шириться аж до кінців
землі.^г

- 5** І він принесе мир.^d
А коли ассирійці придуть
у наш край і топтатимуть
наші укріплені башти,^e
ми піднімо проти них
сімох пастирів, а то й
вісьмох князів* з-поміж
людей.

- 6** Вони пастимуть мечем ас-
сирійський край^e
і край Німрода^ж на його
кордонах.

Він визволить нас від
ассирійців,^з
коли вони вдеруться в наш
край і топтатимуть наші
землі.

- 7** А останок Якова буде се-
ред численних народів
мов роса від Єгови
і мов сильна злива, яка
зрошує траву
і якій не треба покладати-
ся на людину
або чекати чогось від сина
людського.

- 8** І буде останок Якова серед
людей,

РОЗД. 5

а Бт 49:10
1Хр 5:2
Іс 9:6
Мт 2:4–6
Лк 1:32, 33
Лк 2:11
Ів 7:42

б Єз 34:23
Єз 37:24

в Єр 23:5, 6

г Зх 9:9, 10

д Іс 9:6

е Іс 8:7

є Іс 33:1

ж Бт 10:9–11

з Іс 14:25

Друга кол.

а Іс 2:6
Іс 8:19

б Іс 2:8
Єз 36:25
Ос 14:3
Зх 13:2

в Іс 27:9

РОЗД. 6

г Іс 5:3

серед численних народів,
як лев між лісовими
звірами.

Він буде як молодий лев*
між отарами овець,
який, проходячи, хапає їх
та шматує,

і немає в них рятівника.

- 9** Якове, ти піднімеш руку
над супротивниками,
і всі вороги твої будуть
знищені».

- 10** «Того дня,— промовляє
Єгова,—
я вигублю твоїх коней
і розтрощу твої
колісниці.

- 11** Міста у твоєму краї я
зруйную
і повалю всі твої
укріплення.

- 12** Я покінчу з чарами твої-
ми*,
і більше в тебе не буде тих,
хто займається магією.^a

- 13** Я знищу твоїх різьбле-
них ідолів та священні
стовпи,
і ти більше не будеш вкло-
нятися витвору своїх
рук.^б

- 14** Повириваю я твої священ-
ні палі*^в
та винищу твої міста.

- 15** У гніві й люті я помщуся
народом,
які не слухаються мене».

- 6** Послухайте, будь ласка, що
говорить Єгова!
Встаньте і розкажіть про
свою судову справу
перед горами,
хай пагорби почують ваш
голос.^г

- 2** Гори, вислухайте судову
справу Єгови,

5:8 *Або «гривастий молодий лев».
5:12 *Букв. «твоєї руки». 5:14 *Див.
гlossenарій.

5:5 *Або «провідників».

вслухайте і ви, непорушні
основи землі.^а

Адже Єгова судиться зі
своїм народом,
з Ізраїлем він буде вести
спір.^б

3 «Народе мій, що я зробив
тобі?

Чим я тебе втомив?^в
Свідчи проти мене.

4 Я ж вивів тебе з Єгипту,^г
викупив з дому рабства^д
і послав перед тобою Мой-
сея, Аарона й Міріам.^е

5 Народе мій, згадай, будь
ласка, що пропонував
моавський цар Балак^є
і що відповів йому Валаам,
Бебрів син.^ж
Згадай, що відбувалося від
Шитіму^з до Гілгала,^и
і пізнай праведні діла
Єгови».

6 З чим я стану перед Єго-
вою?

З чим поклонюся Богові,
який живе на висоті?

Чи стану перед ним
з цілопаленнями,
з однорічними телятами?^й

7 Чи будуть Єгові до вподо-
би тисячі баранів
і десятки тисяч потоків
олії?^к

Може, віддати первістка
за свою провину,
плід моєї утроби за свій
гріх?^л

8 Людино, він сказав тобі,
що є добром.

Чого Єгова очікує* від
тебе?

Лише діяти справедливо^м,^н
цінувати відданість^о

6:7 *Або «гріх моєї душі». **6:8** *Або
«вимагає». ^аАбо «бути справедли-
вим; чинити правосуддя». ^бАбо «бути
добрим і відданим, виявляючи любов». ^в
Був. «любити віддану любов».

РОЗД. 6

а Пс 50:1, 4
Іс 1:2

б Іс 43:26
Єр 2:35
Ос 4:1

в Єр 2:5

г Вх 12:51
Пв 4:20

д Пв 7:8

е Вх 15:20

є Чс 22:5, 6

ж Чс 23:7, 8
Чс 24:10
Об 2:14

з Чс 25:1
Чс 33:48, 49

и ІсН 4:19

й 1См 15:22
Пс 51:16, 17
Іс 1:11

к Пс 50:8–15

л 2Цр 3:26, 27
Єз 16:20

м Пр 21:3
Іс 1:17
Єр 22:3
Єз 45:9
Ос 12:6

н Пр 3:3
Ос 6:6
Зх 7:9

Друга кол.

а Пр 8:13

б Пв 10:12, 13

в Іс 9:13

г Пв 25:13
Пр 11:1
Ос 12:7

д Іс 59:3
Мих 7:2

е Єр 9:3

є Іс 1:5

ж Льв 26:26
Єз 4:16
Ос 4:10

з Пв 28:38
Єр 12:13
Йл 1:10
Ам 5:11

и 1Цр 16:25, 30
2Цр 16:2, 3
2Цр 21:1, 3

і скромно^п ходити зі своїм
Богом.^б

9 Єгова звертається до
міста,

і мудрі люди* будуть боя-
тися його імені.

Слухайте жезл і того, хто
його призначив.^в

10 Чи скарби, набуті злочи-
нами, ще лежать у домі
грішника?

Чи там ще є ця гидота —
неповна єфа*?

11 Хіба я могу бути чистим*,
якщо маю неточні терези
і торбину з фальшивими
кам'яними гириями?^г

12 Багатії того міста нев-
пинно чинять насилля,
жителі його говорять
неправду,^д

і язик в їхніх устах
брехливий.^е

13 «Я поб'ю тебе і завдам ран,^є
спустошу тебе за гріхи
твої.

14 Ти будеш їсти, але не наси-
тишся,
і ходитимеш з порожнім
шлунком.^ж

Ти будеш ховати свої
речі, але не зможеш їх
вберегти,

а те, що вбережеш, я від-
дам твоїм ворогам.

15 Посієш ти зерно, але нічо-
го не пожнеш,

будеш топтати оливки, але
не вживатимеш олії,

будеш чавити виноград,
а вина з нього не пити-
меш.^з

16 Ви виконуєте постанови
Омрі, наслідуйте вчинки
домашніх Ахава^и
і слухаетесь їхніх порад.

6:9 *Або «ті, хто має практичну муд-
рість». **6:10** *Див. додаток Б14. **6:11**
*Або «невинним».

За це я зроблю вас жакливим видовищем.

Кожен, хто погляне на мешканців міста, аж присвисне,^а

і народи будуть з вас глузувати».^б

7 Горе мені! Я став немов той, хто після збору врожаю літніх плодів та дозбирування останніх ягід винограду не знаходить уже ані грона, щоб з'їсти, ані ранньої фіги, якої я* так прагну.

2 На землі не стало* відданих людей, немає жодного праведного.^в

Кожен чатує, щоб пролити кров,^г кожен полює на свого брата і розставляє на нього сітку.

3 Руками своїми вони вправно чинять зло.^д

Князь постійно чогось вимагає, суддя просить хабара,^е а видатний виявляє свої забаганки*.^ж

І вони повертають# усе це разом.

4 Найкращий з них — мов тернина, а найправедніший — гірший від колючого живоплоту.

Але прийде день, про який говорили ваші вартові,— день розплати.^з

Тоді вас охопить паніка.^и

5 Не вірте своєму приятелю, не довіряйте близькому другові.^й

РОЗД. 6

а Єр 19:8

б Пс 44:13
Єр 51:51
Пл 5:1
Дн 9:16

РОЗД. 7

в Іс 57:1

г Іс 59:7

д Єр 3:5
Єр 4:22
Єз 22:6

е Іс 1:23
Мих 3:11

є 1Цр 21:5, 6

ж Іс 10:3
Єз 12:23
Ос 9:7

з Іс 22:5

и Єр 9:4

Друга кол.

а Єз 22:7

б Лк 12:53

в Єр 12:6
Мт 10:35, 36

г Пс 123:2
Іс 8:17

д Пс 25:5
Пс 62:1
Пл 3:26

е Пс 40:1
Іс 12:2
Іс 25:9

є Пл 1:18

ж Пс 79:10
Пс 115:2
Йл 2:17

Пильнуй, щоб говориш жінці, яка лежить у твоїх обіймах.

6 Бо син зневажає батька, дочка повстає проти матері,^а а невістка — проти свекрухи.^б

Ворогами людині стали її ж домашні.^в

7 А я буду виглядати Єгову,^г я з готовністю чекатиму* Бога спасіння моего,^д і мій Бог почує мене.^е

8 Не тішся, моя супротивнице!

Я впав, але неодмінно підведусь.

Я живу в темряві, але Єгова стане мені світлом.

9 Згрішив я проти Єгови, тож буду зносити його гнів,^є

доки він не заступиться за мене і не встановить справедливості.

Він приведе мене до світла,

і я побачу його праведність.

10 Моя супротивниця також побачить, і сором укріє її, ту, що казала:

«Де ж він, твій Бог Єгова?!»^ж

Я на власні очі побачу її лихо.

Люди топтатимуть її, як болото на вулиці.

11 У день, коли будуватимуть твої кам'яні мури, кордони твої будуть розширені*.

12 Того дня до тебе звідусіль придуть люди:

7:1 *Або «моя душа». 7:2 *Або «загинули». 7:3 *Або «жадання своєї душі». #Букв. «сплітають».

7:7 *Або «терпеливо чекатиму». 7:11 *Або, можливо, «постанова буде далеко».

- з Ассирії та з єгипетських міст,
із земель, що простягаються від Єгипту аж до Ріки*,
а також з усіх країв,
які лежать між морями й горами.^а
- 13** Земля стане пусткою через своїх мешканців,
через усе, що вони на-коїли*.
- 14** Паси палицею народ свій, отару своєї власності*,^б
отару, яка самотньо жила в лісі, посеред саду.
Нехай вона пасеться в Башані та в Гілеаді,^в
як у давні дні.
- 15** «Я покажу вам щось дивовижне,
як за тих днів, коли ви виходили з єгипетського краю.»^г
- 16** Народи побачать це і, попри свою могутність,
засоромляться.^д

7:12 *Тобто Євфрату. 7:13 *Букв. «через плід їхніх учинків». 7:14 *Букв. «спадку».

РОЗД. 7

- а Іс 11:16
Іс 27:13
Ос 11:11
- б Іс 40:11
- в Єр 50:19
Єз 34:23
- г Пс 78:12
Іс 63:11
Єр 23:7,8
- д Пс 126:2
Іс 26:11
Іс 66:18

Друга кол.

- а Іс 49:23
- б Єр 33:9
- в Вх 34:6,7
Іс 1:18
Іс 44:22
Єр 50:20
Дн 9:9
- г Єр 23:3
Йл 2:32
- д Пс 103:9
Іс 57:16
Пл 3:22
- е Пв 30:3
Пс 103:8,13
Ос 2:19
- є Пс 103:12
Іс 55:7
Єр 31:34
- ж Бт 22:17
Пс 105:8–11
Лк 1:72,73
Дії 3:25,26

- Вони затулять рукою свої уста,
і вуха їхні оглухнуть.
- 17** Вони лизатимуть порошок,
як змії,^а
і з тремтінням повиповзають зі своїх твердинь,
як плазуни.
Вони зі страхом прийдуть до нашого Бога Єгови і будуть боятися Його».^б
- 18** Чи є такий Бог, як ти,
котрий прощає провини і пробачає* переступи^в останку своєї власності?^г
Ти не будеш гніватися вічно,
бо охоче виявляєш віддану любов.^д
- 19** Ти знову змилосердишся над нами^е і переможеш* наші провини.
Усі гріхи наші ти вкинеш у морську глибочінь.^є
- 20** Ти виявиш вірність Якову і віддану любов Аврааму,
як і поклявся нашим прабатькам у дні стародавніх.^ж

7:18 *Букв. «проходить повз». 7:19 *Або «потопчеш; підкориш».

КНИГА НАУМА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Бог мстить ворогам (1–7) Бог вимагає цілковитої відданості (2) Єгова пам'ятає тих, хто шукає в нього сховку (7) Ніневія буде знищена (8–14) Лихо більше не повториться (9) Добра новина для Юди (15)	2 Ніневія буде зруйнована (1–13) «Брами річок відкриються» (6) 3 «Горе кровожерному місту!» (1–19) Чому Ніневію засуджено (1–7) Ніневія впаде, як Но-Амон (8–12) Ніневія неодмінно впаде (13–19)

1 Присуд Ніневії.^а Книга видіння елкошянина Наума*.

2 Єгова — Бог, який вимагає цілковитої відданості^б і чинить помсту.

Єгова мститися, він готовий вилити свій гнів.^в

Єгова мститися своїм супротивникам, він неодмінно виллє свою лють на ворогів.

3 Єгова не поспішає виявляти свій гнів,^г хоча має велику силу.^д

Винного Єгова ніколи не залишить без покарання.^е

Дорога його пролягає через нищівний вітер і бурю;

хмари — немов порох у нього під ногами.^є

4 Він докоряє морю^ж і висушує його, всі річки робить безводними.^з

Башан та Кармель висихають,^и

і цвіт Лівану в'яне.

5 Гори трясуться перед ним, а пагорби тануть.^й

Земля здригнеться перед його обличчям, затремтить земля і всі її мешканці.^к

6 Хто може знести його осуд?^л

Хто може витримати його палючий гнів?^м

Його лють розилється, як полум'я,

і перед ним обваляться скелі.

7 Єгова добрий,^н він — твердиня в день лиха.^о

Він пам'ятає* тих, хто шукає у нього притулку.^п

РОЗД. 1

а Іс 10:12
На 3:7
Сф 2:13

б Вх 20:5

в Пв 32:35,41
Іс 59:18

г Чс 14:18

д Йв 9:4

е Вх 34:6,7

є Йв 38:1

ж Йв 38:11
Пс 104:6,7
Пс 107:29

з ІсН 3:16

и Іс 33:9
Ам 1:2

і 2См 22:8
Пс 68:7,8

к Пс 97:4,5
Іс 24:1

л Єр 10:10

м Пв 32:22

н Пс 136:1
Мт 19:17

о Пс 46:1
Пс 91:2
Пр 18:10
Іс 25:4

п Пс 1:6

Друга кол.

а Іс 10:24,25

б Іс 14:25

в Іс 52:7
Рм 10:15

8 Стрімкою повинню він зруйнує Ніневію* доценту,

і його ворогів буде переслідувати темрява.

9 Що ви замишляєте проти Єгови?

Він спрочиняє цілковите знищення.

І лихо більше не повториться.^а

10 Мешканці Ніневії переплелись, немов терни, вони сп'янули від своєї могоутності, як від пива*, але будуть пожерті, наче суха стерня.

11 З тебе вийде той, хто задумає зло проти Єгови, даючи нікчемні поради.

12 Так говорить Єгова: «Хоча ассирійці* дуже сильні та численні, вони все одно будуть знищені, їх не стане»^б.

Тебе^в ж я покарав, але більше не каратиму.

13 Я поламаю ярмо, яке вони поклали на тебе,^г і розірву твої кайдани надвоє.

14 А про тебе* Єгова сказав: «Твоє ім'я не буде збережене.

У дому^д твоїх богів я знищу різьблених ідолів і статуї з металу^е.

Я приготую для тебе могоу, бо ти заслуговуєш зневаги»^ж.

15 Дивись! По горах ступають ноги того, хто несе добру новину, того, хто звіщає мир.^з

1:8 *Букв. «її місце». **1:10** *Або «пшеничного пива». **1:12** *Букв. «вони». ^аАбо, можливо, «він перейде». ^бТобто Юду. **1:14** *Тобто Ассирію. ^вАбо «храми». ^гАбо «літі статуї».

1:1 *Озн. «розрадник». **1:7** *Або «дбає про». Букв. «знає».

Юдо, відзначай свої свята^а
і виконуй свої обітницї,
бо по тобі більше не пере-
йде нікчемний,
його буде повністю
знищено».

2 Проти тебе* виступив той,
хто тебе розпорошить.^б
Охороняй свої укріплення
і пильнуй дорогу.

Приготуйся^в, збери всі
свої сили.

2 Єгова відновить гордість
Якова
і гордість Ізраїля.

Бо грабіжники спусто-
шили їх,^в
знищили їхні пагони.

3 Щити його воїнів червоні,
його бійці одягнені в баг-
ряне.

У день, коли він готується
до бою,
залізо на його бойових
колісницях сяє, наче
вогонь,
і воїни розмахують ялівце-
вими списами.

4 По вулицях шалено мчать
бойові колісницї,
вони носяться по ринко-
вих площах.
Сяють вони, як смоло-
скипи, і пролітають,
як блискавки.

5 Цар збере своїх начальни-
ків.

Вони спотикатимуться
на ходу.

Спішать вони до мурів
міста
і ставлять укріплення.

6 Брами річок відкриються,
і палац зруйнується*.

7 Так було вирішено*: її ого-
лено,

РОЗД. 1

а Пв 16:16

РОЗД. 2

б Єр 25:9

в 2Цр 17:6

Друга кол.

а Бт 10:8, 11

б Сф 2:13

в Сф 2:15

г Єр 2:14, 15
Єр 50:17

д Іс 10:12

її ведуть у полон. Рабині її
побиваються,
стогнуть, немов голубки,
і б'ють себе в груди*.

8 По всі дні свої Ніневія^а
була як ставок, повний
води,
але тепер води втікають.
«Сійте! Сійте!»

Та ніхто не обертається.^б

9 Розграбовуйте срібло, роз-
грабовуйте золото,
бо тут безмежні багатства
і безлічі усіяких коштов-
ностей.

10 У місті порожнеча і пуста,
воно спустошене!^в

Серця в людей мліють зі
страху*, коліна підкошу-
ються, стегна тремтять,
а обличчя в усіх розчерво-
нілися.

11 Де ж тепер лев'яче лігво?^г
Де їдять молоді леви*?
Де те місце, куди лев во-
дить своїх малят,
місце, де їх ніхто не лякає?

12 Лев шматував достатньо
здобичі для своїх
левенят
і душив її для своїх
левиць.

Свої ями він наповнював
здобиччю,
свої лігва — пошматовани-
ми тваринами.

13 «Я виступлю проти тебе,^д —
промовляє Єгова, Бог
військ*, —
і пушу з димом твої бойові
колісницї.^е

Меч пожере твоїх молодих
левів^в.

Ти більше не шукатимеш
собі здобичі на землі,

2:1 *Тобто Ніневії. ^в Букв. «зміцни стегна». 2:6 *Або «розвалиться». 2:7 *Або «встановлено».

е Пс 46:9
Іс 37:24

2:7 *Букв. «серця». 2:10 *Букв. «тануть». 2:11 *Або «гривасті молоді леви». 2:13 *Див. глосарій. ^а Або «гривастих молодих левів».

і вже не буде чути голосу твоїх посланців». ^а

3 Горе кровожерному місту! Воно повне обману і грабежу.

Ніколи воно не залишається без здобичі!

2 Чути свист батога і гуркіт коліс.

Стрімко несуться коні, торохкотять колісничі.

3 Мчать вершники на конях, виблискують мечі, і сяють списи.

Скрізь лежать убиті, гори трупів.

Мертвим немає числа. Воїни спотикаються об мертві тіла.

4 А все це через те, що повія, приваблива і вродлива,

безперестанку займається проституцією.

Ця вправна чарівниця зваблює народи своєю проституцією і племена — своїми чарами.

5 «Я виступлю проти тебе*, ^б — говорить Єгова, Бог військ,—

поділ твого одягу задержу тобі на обличчя,

і народи побачать твою наготу,

а царства — твою ганьбу.

6 Я закидаю тебе брудом, і ти станеш нікчемною. Я зроблю тебе жакливим видовищем. ^в

7 Тоді кожен, хто тебе побачить, утече від тебе, ^г кажучи:

“Нинівія спустошена!

Хто їй поспівчуває?”

Де я знайду для тебе розрадників?

РОЗД. 2

а 2Цр 18:17

РОЗД. 3

б На 2:13

в Сф 2:15

г На 2:8

Друга кол.

а Єр 46:25

Єз 30:14

б Іс 19:6

в Бр 10:6

г 2Хр 16:8

Єр 46:8, 9

д Іс 20:4

е Пс 75:8

Єр 25:15

8 Хіба ти ліпша за Но-Амбн*, ^а який сидів на нільських каналах? ^б

Його звідусіль оточували води,

багатство його походило з моря, і море було йому стіною.

9 Ефіопія та Єгипет були джерелом його безмежної сили.

Пут* і лівійці допомагали йому. ^г

10 Але й він пішов у вигнання, і його забрали в полон. ^а

Його дітей теж безжалісно вбивали на розі* кожної вулиці.

Вороги кидали жеребок, щоб поділити між собою його шанованих чоловіків.

Його видатних людей закували в кайдани.

11 Ти теж сп'янієш* і сховаєшся, будеш шукати сховку від ворога.

12 Усі твої укріплення — немов ті фігові дерева з першими стиглими плодами.

Якщо їх потрусити, фіги впадуть до рота тому, хто хоче їх з'їсти.

13 Поглянь! Твої воїни — наче жінки.

Брами твого краю будуть широко відкриті перед ворогами, і вогонь пожере засуви твоїх брам.

14 Начерпай собі води на час облоги, ^с зміцни свої укріплення. Зайди в болото і топчи глину, візьми собі форму для цегли.

3:8 *Тобто Фіви. **3:10** *Букв. «у голові».

3:5 *Тобто Нинівія.

е 2Хр 32:3, 4

- 15** Але вогонь і там пожере тебе,
меч тебе вигубить.^a
Він пожере тебе, як пожирає молода сарана,^b
навіть якщо ти розмножишся, як молода сарана,
станеш численна, як сарана.
- 16** Ти примножила своїх купців, і їх стало більше, ніж зірок на небі.
Молода сарана скидає шкіру і відлітає.
- 17** Твої вартіві – мов сарана, а начальники – мов рої сарани.
У холодний день вони ховаються в щілинах кам'яних мурів.

Розд. 3

a Сф 2:13

b Вх 10:14, 15

Друга кол.

a На 2:8

b Сф 2:15

в Іс 10:5, 6
Іс 37:18

- А як тільки засвітить сонце – відлітають, і ніхто не знає, де вони.
- 18** Ассирійський царю, твої пастирі дрімають, а вельможі сидять у своїх помешканнях.
Народ твій розпорошився по горах, і нікому його позбирати.^a
- 19** Ніщо не полегшить твого лиха, твоя рана невігойна.
Всі, що почують звістку про тебе, заплещуть у долоні,^b
бо хто не страждав від твоєї нестримної жорстокості?»^a

КНИГА АВАКУМА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1** Пророк кличе на допомогу (1–4)
«Єгово, доки..?» (2)
«Чому терпиш зло?» (3)
Халдеї — Боже зняряддя суду (5–11)
Пророк виливає Єгови свої почуття (12–17)
«Боже, ти не помираєш» (12)
Ти надто чистий, щоб дивитись на зло (13)
- 2** Я пильнуватиму, що він скаже (1)
Єгова відповідає пророку (2–20)

- Чекай на сповнення видіння (3)
Праведний житиме завдяки вірності (4)
Горе халдеям (6–20)
Знання про Єгову наповнить землю (14)
- 3** Пророк просить Єгову діяти (1–19)
Бог врятує свій помазаний народ (13)
Радітиму Богом попри біди (17, 18)

1 Звістка, яку я, пророк Авакұм*, отримав у видінні. Я сказав:

2 «Єгово, доки я буду кликати на допомогу? Коли ж ти почуєш?»^a

1:1 * Можливо, озн. «палкі обійми».

Розд. 1

a Пс 13:1

Друга кол.

a Пс 22:1
Пс 74:10
Об 6:10

Доки буду багати тебе про поміч? Коли ж ти врятуєш* від насилля?»^a

3 Чому ти даєш мені бачити лихих вчинки?
Чому терпиш зло?

1:2 * Або «втрутишся».

Чому в мене перед очима
грабіж і насилля?

Чому стільки сварок та
чвар?

- 4** Через це закон втратив
силу
і справедливність ніколи
не перемагає.
Безбожний гнобить
праведного,
тому справедливність пе-
рекручена».^а
- 5** «Подивіться на народи
і зверніть увагу!
Погляньте й остовпійте
від подиву!
Бо за ваших днів
станеться те,
у що ви не повірили б, якби
вам розповіли.^б
- 6** Я підніму халдєїв^в —
народ жорстокий і не-
стримний.
Вони мчать широкими
просторами землі,
щоб захоплювати помеш-
кання, які їм не нале-
жать.^г
- 7** Вони страшні й грізні,
самі собі встановлюють
закон і самі утверджують
свою владу».^д
- 8** Коні їхні прудкіші від лео-
пардів
і лютіші від вовків,^е які
нападають вночі.
Скакуни їхні несуться
галопом,
їхні бойові коні скачуть
здаєка.
Вони мчать, немов орел,^є
що кидається на здобич.
- 9** Увесь цей народ іде, щоб
чинити насилля.^ж
Їхні обличчя спрямовані
вперед. Вони наступа-
ють, як палючий східний
вітер^з

РОЗД. 1

а Йв 12:6
Пс 12:8
Ек 8:11
Іс 1:21
Дії 7:52, 53

б Іс 28:21
Іс 29:14
Пл 4:11, 12
Дії 13:40, 41

в Єр 22:7
Єр 46:2

г Пв 28:49–51
Єр 5:15–17
Єр 6:22, 23
Єз 23:22, 23

д Єр 39:5–7
Дн 5:18, 19

е Єр 5:6

є Єр 4:13
Пл 4:19
Єз 17:3

ж Єр 25:9

з Іс 27:8
Єз 17:10

Друга кол.

а 2Цр 24:12

б Єр 32:24
Єр 52:7

в Іс 47:5, 6
Єр 51:24
Зх 1:15

г Дн 5:1, 4

д Пс 90:2
Пс 93:2
Об 1:8

е 1Тм 1:17
Об 15:3

є Пв 32:4

ж Єр 30:11

з Пс 5:4, 5

и Єр 12:1

і Пс 35:21, 22

к Єр 50:11

і набирають полонених, як
того піску.

- 10** Цей народ глузує з царів
і насміхається з правите-
лів.^а
Сміється він з кожної
фортеці.^б
насипає вали і захоплює її.
11 Він несеться вперед, наче
вітер, і проходить тим
краєм.
Але він стане винним,^в
бо силу свою приписує
своєму богові».^г
- 12** Єгово, хіба ти існуєш не
відвіку?^а
Мій Святий Боже, ти не
помираєш».^є
Єгово, ти призначив цей
народ, щоб здійснити
правосуддя.
Скеле моя,^є ти поставив
його, щоб нас покара-
ти».^ж
- 13** Очі твої надто чисті, щоб
спокійно дивитись на
зло,
і ти не зносиш неправед-
ності.^з
Чому ж ти терпиш зрад-
ників»
і мовчиш, коли грішник по-
жирає того, хто праведні-
ший за нього?»^и
- 14** Чому ти допускаєш, щоб
до людей ставилися, мов
до риби в морі,
мов до морських створінь,
що не мають правителя,
який би їм допоміг?
- 15** Він* витягує їх усіх рибаль-
ським гачком,
ловить їх неводом,
збирає в сітку
і дуже цим радіє.»^к

1:11 *Або, можливо, «його сила є йо-
го богом». **1:12** *Або, можливо, «ми
не помремо». ^аАбо «докорити». **1:15**
*Тобто ворог, халдей.

- 16** Тому він приносить жертви своєму неводу і складає приношення* для своєї сітки, бо завдяки їм частка його ситна[#] і їжа його вишукана.
- 17** Чи він і далі буде наповнювати та випорожнювати свій невід*? Невже він буде далі безжалюно винищувати народи?^a
- 2** Я стоятиму на варті,^б стану на валу і пильнуватиму, аби побачити, що він скаже через мене і що я відповім, коли він мені докорить.
- 2** Єгова сказав мені: «Запиши це видіння, чітко напиши його на таблицях,^в щоб читець міг легко* прочитати.^г
- 3** Бо цьому видінню ще належить сповнитися у визначений час. Воно поспішає до свого кінця* і не обмане. Навіть якщо воно затримається[#], чекай^а його!^а Воно обов'язково здійсниться і не спізниться!
- 4** Поглянь на чоловіка, який загордився*, серце його нещире. А праведний буде жити завдяки своїй вірності*.^е

1:16 *Або «жертвний дим». [#]Або «щедро просочена олією». **1:17** *Або, можливо, «буде витягати свій меч». **2:2** *Або «плавно». **2:3** *Або «сповнення». [#]Або «якщо здаватиметься, що воно затримується». ^аАбо «палко чекай». **2:4** *Або «поглянь, душа його надута». [#]Або, можливо, «віри; віруванню».

РОЗД. 1

а 2Хр 36:17
На 3:7

РОЗД. 2

б Іс 21:8
Мих 7:7

в Вх 17:14

г Пв 31:9, 11

д Мих 7:7

е Ів 3:36
Рм 1:17
Гл 3:11
Єв 10:38

Друга кол.

а Іс 14:16, 17

б Іс 14:4

в Єр 51:11

г 2Хр 36:17

д Пс 137:8
Іс 13:19
Єр 27:6, 7
Зх 2:7–9

е Іс 14:20

- 5** Через те що вино зрадливе, зухвалець не досягне своєї мети.

Він жадає більше й більше*, як могила[#], і, наче смерть, ніяк не насититься.

Він згрібає всі народи, збирає до себе всі племена.^а

- 6** Але всі вони будуть говорити про нього натяками, складатимуть приказки й загадки.^б

Вони скажуть:

“Горе тому, хто нагромаджує чуже!

Доки ще так буде?

Горе тому, хто примножує свої борги!

- 7** Хіба не прийдуть раптово ті, кому ти заборгував?

Вони прокинуться, люто затрясуть тобою, і ти станеш їхньою здобиччю.^в

- 8** Ти грабував численні народи,

проливав людську кров і чинив насилля над землею,

над містами та їхніми мешканцями.^г

За це всі позostalі люди з тих народів пограбують тебе.^д

- 9** Горе тому, хто здобуває нечесну наживу для свого дому, щоб звити собі гніздо на височині

і так врятуватися від лиха!

- 10** Ти задумав щось ганебне для свого дому.

Вигубляючи багато народів, ти грішиш проти самого себе*.^е

2:5 *Або «розширяє свою душу». [#]Або «шеол», тобто спільна могила людства. Див. глосарій. **2:10** *Або «своєї душі».

- 11** Навіть камінь у стіні заплаче,
і кроква з даху йому відповідь.
- 12** Горе тому, хто будує місто на крові
і засновує його на неправедності!
- 13** Хіба не Єгова, Бог військ*,
постановив, що праця людей стане поживою
для вогню,
що племена виснажують себе даремно?^а
- 14** Бо земля буде наповнена знанням про славу Єгови,
як море наповнене водою.^б
- 15** Горе тому, хто дає своїм приятелям напій
з домішками люті та гніву,
щоб споїти їх,
а потім дивитися на їхню наготу.
- 16** Ти наситишся ганьбою, а не славою.
Пий також ти і покажи, що необрізаний*.
Єгова змусить і тебе пити чашу, яку тримає у правій руці,^в
і твоя слава обернеться на ганьбу.
- 17** Ти зазнаєш такого ж насилля, яке чинив над Ліваном.
Знищення, від якого лякалися звірі, спіткає і тебе.
Це станеться за те, що ти проливав людську кров і чинив насилля над землею,
над містами та їхніми мешканцями.^г
- 18** Яка користь від різьбленого ідола,
котрого витесав тесля?

2:13; 3:1, 3 * Див. глосарій. 2:16 * Або, можливо, «і хитайся».

РОЗД. 2

а Єр 51:58

б Пс 72:19
Іс 11:9
Зк 14:9в Пс 75:8
Іс 51:22, 23
Єр 25:28
Єр 51:57г Пс 137:8
Єр 50:28
Єр 51:24**Друга кол.**а Іс 42:17
Іс 44:19, 20
Іс 45:20б Іс 40:19
Іс 46:6

в Єр 51:17

г Іс 6:1

д Пс 76:8
Пс 115:3
Зк 2:13**РОЗД. 3**

е Пл 3:32

е Пв 33:2
Сд 5:4
Пс 68:7, 8

ж Вх 19:16

з Вх 13:21

и Чс 14:11, 12
Чс 16:46
Чс 25:1, 9

Яка користь від статуї
з металу* і від учителя
брехні,

навіть якщо майстер,
виготовляючи нікчемних
німих божків,

покладається на них?^а

- 19** Горе тому, хто каже
шматку дерева: «Про-
кинься!» —
а безмовному каменю:
«Проснись! Навчи нас!»
Таж він покритий золотом
та сріблом^б
і немає в ньому дихання.^в

- 20** А Єгова перебуває у своє-
му святому храмі.^г
Мовчи перед ним, уся
земле!^д^а

3 Молитва пророка Авакума,
викладена у жалобних піс-
нях*:

- 2** «Єгово, я почув звістку про тебе.

Єгово, я побачив твої діла,
і мене охопило благого-
віння.

Здійсни їх у свій час*!

Свого часу* повідом про них.

Коли запанує неспокій,
згадай про нас і вияви
милосердя.^е

- 3** Бог прийшов із Теману,
Святий Бог зійшов з гори
Паран.^е (Села*).

Його слава вкрила небеса,^ж
хвала йому пролунала по
всій землі.

- 4** Його сяйво було яскраве,
як сонячне світло.^з

Два промені спалахнули
з його руки,
в ній крилася його сила.

- 5** Перед ним ішла пошесть,^и
а слідом за ним — сильна
гарячка.

2:18 * Або «литий статуї». 3:2 * Або, можливо, «у наш час». Букв. «серед років».

- 6** Він зупинився і затряс землею,^а
поглянув — і народи затремтіли.^б
Віковічні гори розтроши-
лися,
стародавні пагорби похи-
лилися.^в
Такі його споконвічні
дороги.
- 7** Я бачив намети Кушана
в біді,
наметові полотнища мі-
дійського краю тремті-
ли.^г
- 8** Хіба на річки, Єгово,
хіба на річки розгорівся
твій гнів?
Хіба на море твоя лють
запалала,^д
що ти помчав верхи на
своїх конях?^е
Твої колісничі здобули
перемогу*.^є
- 9** Ти оголив, приготував свій
лук.
Палиці* були призначені
з клятвою*. (Сéла).
Ти розділив землю річками.
- 10** Гори побачили тебе і скор-
чилися від болю.*
Пронеслася сильна злива,
безодня заревіла^з
і високо піднесла свої руки.
- 11** Сонце і місяць зупинилися
високо в небі.*
Твої стріли літали, як
світло,^и
а спис твій спалахував,
наче блискавка.
- 12** З обуренням ти крокував
по землі,
у гніві топтав* народи.
- 13** Ти виступив, щоб спасти
свій народ, врятувати
свого помазанця.

3:8 *Або «принесли спасіння». **3:9**
*Або, можливо, «стріли». *Або, мож-
ливо, «клятви племен висловлені».
3:12 *Букв. «молотив».

РОЗД. 3

а Іс 13:13
Ор 2:21

б Вх 14:25
Вх 23:27

в Пс 114:1, 4
На 1:5

г Вх 15:14, 15
Чс 22:3, 4

д Пс 114:1, 3
Іс 50:2
На 1:4

е Пв 33:26

є Пс 68:17

ж Вх 19:18
Пс 114:1, 4

з Пс 77:16

и ІсН 10:12

і Пс 77:17, 18

Друга кол.

а Пс 119:120
Єр 23:9
Дн 8:27

б Пс 42:5
Іс 26:20
Пл 3:26

в Вх 15:2
1См 2:1
Пс 18:2
Пс 27:1
Іс 61:10

г Іс 12:2
Флп 4:13

д 2См 22:34

- Ти розтрошив провідника*
дому неправедного.
Оголено все — від основ до
самого верху*. (Сéла).
- 14** Його ж зброєю* ти пробив
голови його воїнів,
коли вони накиннулися,
щоб розпорозити мене.
Вони несамовито тиши-
лися, прагнучи пожертви
знедоленого у сховку.
- 15** Ти їхав на конях по морю,
по бурхливих і безкраїх
водах.
- 16** Я почув про це, і все в ме-
ні* затремтіло.
Від цієї звістки мої уста
задрижали,
мої кістки почали гнити^а
і ноги мої затрусилися.
Але я спокійно чекатиму
дня лиха,^б
що настане для народу,
який нападає на нас.
- 17** Навіть якби не зацвіло
фігове дерево
і виноградна лоза не
принесла плодів,
якби оливки не дали
врожаю
і на полях* нічого не
вродило,
у кошарі не стало овець,
а в стійлах — худоби,
- 18** я все одно буду тішитись
Єговою,
буду радіти Богом спасіння
мого.^в
- 19** Всевладний Господь
Єгова — моя сила.^г
Він зробить мої ноги швид-
кими, як в оленя,
і дасть мені ходити по
вершинах*.^д
- Для диригента: під супровід
моїх струнних інструментів.

3:13 *Букв. «голову». *Букв. «шії».
3:14 *Букв. «палицями». **3:16** *Букв.
«і нутро моє». **3:17** *Або «терасах».

КНИГА СОФОНІЇ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 День суду Єгови близько (1–18) День Єгови дуже поспішає (14) Срібло і золото не врятують (18) 2 Шукайте Єгову, доки не настав день його гніву (1–3) Шукайте праведності і сумирності (3) «Очевидно, ви знайдете сховок» (3)	Присуд довоколишнім народам (4–15) 3 Бунтівний і зіпсутий Єрусалим (1–7) Осуд і відновлення (8–20) Чиста мова (9) Смирений народ буде врятовано (12) Бог буде тішитися Сіоном (17)

1 Слово, яке Єгова промовив до Софонії*, сина Күші, сина Гедалії, сина Амарії, сина Езекії, за днів юдейського царя Йосії,^a Амбонного^b сина:

2 «Я змету все з лица землі»,— говорить Єгова.^a

3 «Я вигублю людей і тварин, знищу небесних птахів і морських риб,^г а також камені спотикання*^d разом з грішниками. Я зітру людей з лица землі»,— промовляє Єгова.

4 «Простягну я руку на Юду і на всіх мешканців Єрусалима та зітру там усе, що залишилось від* Ваала,^e зітру ім'я жерців і вигублю священників.^e

5 Я вигублю тих, хто на дахах вклоняється небесному війську,^ж і тих, хто кланяється та обіцяє бути відданим Єгові,^з а водночас присягає у відданості Малкаму.^и

1:1 * Озн. «Єгова сховав (зберіг)». 1:3 * Очевидно, речі або дії, пов'язані з ідолопоклонством. 1:4 * Або «усі сліди».

РОЗД. 1

a 2Цр 22:1, 2
Єр 1:2

b 2Цр 21:18–20

в 2Цр 22:16
Іс 6:11
Єр 6:8

г Єр 4:25

д Єз 14:3

е Чс 25:3
Сд 2:11, 13
2Хр 28:1, 2
Єр 11:17

є 2Цр 23:5

ж 2Хр 33:1, 3
Єр 19:13

з Іс 48:1

и Існ 23:6, 7
1Цр 11:33
Єр 49:1

Друга кол.

a Іс 1:4
Єр 2:13

b Іс 43:22

в Йлн 2:1
2Пт 3:10

г 2Цр 25:7
Єр 39:6

д 2Хр 33:1, 14
Не 3:3
Не 12:38, 39

е 2Хр 34:22

6 Вигублю також тих, хто відвертається від Єгови,^a хто не шукає Єгову і не питає у нього поради». ^b

7 Мовчіть перед Всеволодим Господом Єговою, бо день Єгови близько.^a

Єгова приготував жертву та освятив тих, кого запросив.

8 «У день, коли я, Єгова, складатиму жертву, я покараю князів, царських синів^в і всіх, хто носить чужоземне вбрання.

9 Я покараю кожного, хто буде того дня біля престола, кожного, хто наповнює дім свого пана насиллям та обманом.

10 У той день,— каже Єгова,— лунатиме плач при Рибній брамі,^a голосіння в новій частині міста^e та сильний гуркіт на пагорбах.

11 Ридайте, мешканці Махтешу*,

1:11 * Очевидно, частина Єрусалима біля Рибної брами.

бо всі торговці* погину-
ли[#],
знищені всі, хто відважу-
вав срібло.

12 У той час я ретельно обшу-
каю Єрусалим зі світиль-
никами

і покараю самовдоволених
людей*, які в серці своє-
му кажуть:

“Єгова не зробить ні добра,
ні зла”.^a

13 Їхнє багатство буде розгра-
боване, а доми їхні ста-
нуть пустою.^b

Вони побудують доми, але
не житимуть у них,
насадять виноградники,
але вина з їхніх плодів
не питимуть.^b

14 Великий день Єгови близько!^c

Він близько і дуже швидко
наближається*.^d

Голос дня Єгови гіркий,^e
заридає тоді навіть силь-
ний воїн.^c

15 День цей — день люті,^ж
день лиха і мук,^з
день бурі й спустошення,
день темряви й мороку,^и
день хмар та густого
мороку.ⁱ

16 Це день, коли лунатиме
звук рога і клич до бою^к
проти укріплених міст
і високих наріжних
башт.^л

17 Тоді я спроваджу лихо на
людей,
і вони ходитимуть як
сліпі,^м
бо згрішили проти
Єгови.^н

1:11 *Або «купці». [#]Букв. «змушені
замовкнути». **1:12** *Букв. «тих, хто за-
стиг на своєму осаді»; порівняння з оса-
дом у винній бочці. **1:14** *Або «надзвич-
айно поспішає».

РОЗД. 1

а Пс 10:13

Пс 14:1

б Іс 6:11

в Пв 28:30

Єр 5:17

г Йл 2:1

д Ав 2:3

е Іс 66:6

є Іс 33:7

Йл 1:15

ж Об 6:17

з Єр 30:7

и Ам 5:18, 20

Дії 2:20

і Йл 2:2

к Єр 4:19

л Іс 2:12, 15

м Пв 28:28, 29

Іс 59:9, 10

н Іс 24:5

Дн 9:5, 8

Друга кол.

а Пс 79:2, 3

Єр 9:22

Єр 16:4

б Пр 11:4

Іс 2:20

Єз 7:19

в Пв 32:22

Єр 7:20

г Єр 4:27

РОЗД. 2

д Йл 1:14

Йл 2:15, 16

е Іс 1:4

Єр 6:15

є 2Цр 23:26

2Хр 36:16, 17

Єр 23:20

Пл 4:11

ж Іс 55:6

Ам 5:6

з Бт 7:13, 16

Іс 26:20

Йл 2:12, 14

Ам 5:15

и Єр 47:5

і Єр 25:17, 20

Ам 1:6–8

Зх 9:5, 6

к Єз 25:16, 17

Їхня кров буде як порох
під ногами,

і їхні тіла* — наче гній.^a

18 Ані срібло їхнє, ані золото
не зможе врятувати їх
у день люті Єгови.^b

Полум'я його ревності
пожере цілу землю,^в

бо він наведе знищення,
жахливе знищення на
всіх жителів землі». ^г

2 Зберися, зберися разом,^d
безсоромний народе.^e

2 Доки не почала діяти по-
станова,
доки день не пролетів,
як полова, котру несе
вітер,

доки не зійшов на вас
палочий гнів Єгови^є

і не прийшов для вас день
гніву Єгови,

3 шукайте Єгову,^ж всі сумир-
ні* люди землі,
всі, хто виконує його
праведні постанови^з.

Шукайте праведності,
шукайте сумирності^а —
очевидно^б, ви знайдете
сховок у день гніву
Єгови.^в

4 Бо Газа обезлюдніє,
Ашкелон стане пустою.^д
Мешканців Ашдода серед
білого дня* виженуть
вороги,
а Екрон буде викорене-
ний.^і

5 «Горе керетянам, жителям
приморського краю!»
Слово Єгови скероване
проти вас!
Ханаане, краю філістим-
лян, я знищу тебе,

1:17 *Букв. «нутроці». **2:3** *Або «сми-
ренні». [#]Букв. «його присуд». ^аАбо
«смирнення». ^бАбо «можливо». **2:4**
*Або «опівдні».

і не залишиться в тебе жодного мешканця.

- 6** Приморський край обернеться на пасовища, де будуть криниці для пастухів і кам'яні кошари для овець.
- 7** Цей край дістанеться позосталим нащадкам Юди.^a Там вони пастимуться, а ввечері спочинуть у домах Ашкелона. Адже їхній Бог Єгова зверне увагу на них* і поверне з полону».^b
- 8** «Я чув зневажливі слова моавітян^e та знуцання аммонітян,^г які насміхалися з мого народу і зухвало погрозували відібрати його землі.^d
- 9** Тому, клянусь собою*, — промовляє Єгова, Бог військ^ж, Бог Ізраїля, — Моав стане як Содом,^e а край аммонітян — як Гоморра.^e Вони заростуть кропивою, стануть соляною ямою та вічною пустокою.^ж Позостали сини мого народу пограбують їх, і останок мого народу заволодіє ними.
- 10** Ось що станеться з ними за їхню гордість,^з за те, що вони насміхалися з народу Єгови, Бога військ, і зухвало величались над ним.
- 11** Я, Єгова, буду грізний*, коли виступлю проти них. Усіх богів землі я оберну в ніщо^з,

2:7 *Або «дбатиме про них». 2:9 *Букв. «як живий я». ^ж Див. глосарій. 2:11 *Або «страшний». ^ж Або «знесилю».

РОЗД. 2

- a Іс 11:11
Єр 31:7
Ор 1:12
- б Пс 126:1
Єр 23:3
Єз 39:25
Ам 9:14
Мих 2:12
Мих 4:10
Сф 3:20
- в Єр 48:26, 27
Єз 25:8, 9
- г Єр 49:1
Єз 25:3
- д Пс 83:2, 4
- е Єз 25:11
Ам 2:1, 2
- є Бт 19:24, 25
- ж Ам 1:13–15
Юд 7
- з Іс 16:6
Єр 48:29

Друга кол.

- a Пс 22:27
Мн 1:11
- б Іс 43:3
Єз 30:4, 5
- в На 3:7
- г На 3:1, 19

РОЗД. 3

- д Іс 5:7
Єр 6:6
- е Єр 22:21
Єр 32:23
- є Пс 50:17
Іс 1:5
Єр 5:3
- ж Пс 78:22
Єр 17:5
- з Іс 29:13
- и Іс 1:23
Єз 22:27

і всі острови народів схиляться переді мною*,^a а кожен у своєму місці.

- 12** Ви, ефіопи, також погинете від мого меча.^б
- 13** Бог простягне руку на північ і знищить Ассирію. Він оберне Ніневію на пустище,^в і стане вона мов суха пустеля.
- 14** У ній лежатимуть стада, різні дикі звірі*. Пелікан і дикобраз ночуватимуть серед її повалених колон, а з вікон буде доноситися спів. При порозі буде спустошення, і він оголить кедрову обшивку.
- 15** Ось вона, ця пихата столиця, яка безпечно сиділа й казала в серці своєму: «Тільки я така, і немає іншої!» Вона обернулася на жахливе видовище, на місце, де лежать дикі звірі. Кожен, хто пройде повз неї, присвисне і помахає кулаком!»^г
- 3** Горе бунтівному й опоганеному місту, місту жорсткому!^d
- 2** Воно не слухалося,^e не приймало повчання.^e Не поклалося воно на Єгову,^ж не наближалося до свого Бога.^з
- 3** Князі в ньому були як ревіучі леви,^и а судді його — як вовки, що нападають уночі і до ранку не залишають навіть кістки.

2:11 *Або «поклонятимуться мені». 2:14 *Букв. «кожен звір народу».

- 4 Його пророки — зухвали
зрадники,^a
священики оскверняють
святе^b
і порушують закон.^a
- 5 А Єгова, який перебуває
в ньому,— праведний,^г
він не чинить зла.
Щоранку він виявляє свою
справедливість,^d
і вона незмінна, як
світанок.
Однок неправедні люди не
відчувають сорому.^e
- 6 «Я вигубив народи, їхні на-
ріжні вежі повалені.
Я спустошив їхні вулиці,
і ніхто вже ними не
ходить.
Міста їхні лежать у руїнах,
немає там жодної люди-
ни, немає жодного
мешканця.^c
- 7 Я казав цьому місту: «Лише
бійся мене та приймай
повчання^{*,ж}»,
щоб його оселя не була
знищена,^з
коли я притягну його до
відповідальності^г за всі
гріхи.
Але його мешканці ще за-
тятіше чинили зло.^и
- 8 Тож чекайте* на мене,^і —
промовляє Єгова,—
до того дня, коли я прийду
і захоплю здобич^к.
Бо мій вирок — зібрати
народи і царства,
щоб вилити на них своє
обурення, увесь свій
палючий гнів.^к
Полум'я моєї ревності
пожере цілу землю.^л
- 9 І я дам народам чисту
мову,

3:7 *Або «виправлення». ^aАбо «пока-
раю». 3:8 *Або «терпеливо чекайте».
^bАбо, можливо, «я встану як свідок».

РОЗД. 3

а Пл 2:14
б Єр 23:11
в Єз 22:25, 26
Мих 3:9
г Пв 32:4
д Єр 21:12
е Єр 3:3
Єр 8:12
Сф 2:1
є Лв 18:28
ж Іс 5:3, 4
Іс 63:8
2Пт 3:9
з Єр 7:5–7
Єр 25:5, 6
и Мих 2:1
і Пс 37:34
Пс 130:7
Іс 30:18
к Іс 34:2
Йл 3:2
Об 16:14
Об 19:19
л Єз 36:5

Друга кол.

а Зх 8:23
б Іс 60:4
в Іс 45:17
Іс 54:4
г Іс 11:9
д Іс 57:15
Іс 61:1
е Іс 10:22
Мих 4:7
є Іс 60:21
ж Єр 30:10
Єз 34:28
Єз 39:25, 26
Ос 2:18
Мих 4:4
з Езд 3:11
Іс 12:5, 6
Зх 2:10
и Мих 4:8
і Іс 40:2
Зх 8:13
к Мих 7:10
Зх 2:8, 9
л Єз 48:35
м Ам 9:15
Зх 14:11

щоб усі вони кликали ім'я
Єгови
та пліч-о-пліч служили*
Йому.^a

- 10 З краю ефіопських річок
принесуть мені дар ті,
хто звертається до мене
з благаннями,— мій розпо-
рошений народ.^b
- 11 Того дня ти більше не бу-
деш засоромлена
через усі твої вчинки,
через твій бунт проти
мене.^в
Адже тоді я усуну з-по-
між тебе пихатих
хвальків,
і ти вже ніколи не будеш
поводитись зухвало на
мої святій горі.^г
- 12 Я залишу посеред тебе
народ смиренний та
скромний,^d
і він знайде сховок в імені
Єгови.
- 13 Тоді останок Ізраїля^e
не чинитиме неправде-
дності.^c
Ці люди не говоритимуть
брехні, і в їхніх устах не
буде підступного язика.
Вони істимуть* і ляжуть
спочити, і ніхто не буде
їх лякати.^ж
- 14 Радісно вигукуй, сїонська
дочко!
Здійми переможний клич,
Ізраїлю!^з
Тішся й радій усім серцем,
дочко Єрусалима!^и
- 15 Єгова скасував вирок, які
виніс тобі,^і
і прогнав твого ворога.^к
Єгова, Цар Ізраїля, перебу-
ває серед тебе.^л
Ти більше не боятимешся
лиха.^м

3:9 *Або «в єдності поклонялися».
3:13 *Або «пастимуться».

16 У той день скажуть Єрусалиму:

«Не лякайся, Сіоне,^а
не опускай рук!

17 Твій Бог Єгова посеред тебе.^б

Він могутній, він врятує тебе.

Бог буде вельми тішитись тобою.^в

Його огорне спокій*, коли він виявлятиме тобі любов.

Дивлячись на тебе, він буде радісно вигукувати.

18 Я позбираю тих, хто сумує за твоїми святами.^г

3:17 *Або «він мовчатиме; він відчуває задоволення».

РОЗД. 3

а Єр 46:28

б Іс 12:6

в Пв 30:9

г Пс 147:11

Іс 62:3

Іс 65:19

Єр 32:41

г Пн 1:4

Пн 2:6

Друга кол.

а Пн 5:1

б Іс 60:14

Зх 14:3

в Мих 4:6, 7

г Іс 11:11, 12

Іс 27:12

Єз 28:25

Єз 34:15, 16

Ам 9:14

д Іс 60:15

е Іс 61:7

Єр 30:10

Єр 33:7, 9

Єз 39:25, 27

СОФОНІЇ 3:16 – ОГІЯ 1:2

Вони були далеко від тебе, бо несли на собі зневагу в чужому краї.^а

19 Тоді я виступлю проти всіх твоїх гнобителів.^б

Я врятую кульгавих^в

і зберу розпорошених.^г

Зроблю я так, що вони здобудуть похвалу і славу* в краї,

де зазнавали ганьби.

20 Тоді я позбираю вас і поверну додому.

Коли я на ваших очах поверну ваш народ з полону,

ви здобудете славу* й похвалу^д серед усіх народів землі,— промовляє

Єгова.^е

3:19, 20 *Букв. «ім'я».

КНИГА ОГІЯ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Докір за те, що храм не відбудовують (1–11)
«А хіба прийшов час жити в домах, обшитих деревом?» (4)
«Розважте в серці, куди ви прямуєте» (5)
Сієте багато, збираєте мало (6)
Народ слухає голосу Єгови (12–15)
- 2 Другий храм наповниться славою (1–9)

- Затрясу всіма народами (7)
Прийдуть коштовності з усіх народів (7)
Благословення за відбудову храму (10–19)
Святість не переходить (10–14)
Звістка Зоровавелю (20–23)
«Будеш у мене мов перстень з печаткою» (23)

1 Другого року правління царя Дарія, у перший день шостого місяця, Єгова промовив через пророка Огія*^а такі слова до намісника Юди

1:1 *Озн. «народжений у свято».

РОЗД. 1

а Езд 5:1

Друга кол.

а Езд 5:2

Езд 5:2

Зоровавелю,^а сина Шеалтіла, і до первосвященника Ісуса, сина Єгоцадака:

2 «Так говорить Єгова, Бог військ*: «Цей народ каже: «Ще

1:2 *Див. глосарій.

не прийшов час будувати* дім^в Єгови»».^а

3 Далі Єгова промовив через пророка Огія:^б **4** «А хіба прийшов час жити в домах, обшитих деревом, коли мій дім лежить у руїнах?»^в **5** Так говорить Єгова, Бог військ: «Розважте в серці, куди ви прямуєте*. **6** Ви сієте багато, а збираєте мало.^г Їсте, але не наїдаєтесь, п'єте, але не можете напиться. Ви одягаєтесь, але не можете зігрітися, і той, хто наймається на роботу, працює для дірявого гаманця».

7 Тому так говорить Єгова, Бог військ: «Розважте в серці, куди ви прямуєте*».

8 «Підіть у гори й принесіть деревини.^д Побудуйте дім,^е щоб я тішився ним і щоб прославився»,^е — каже Єгова.

9 «Ви сподівалися багато, а отримали мало. Те, що ви принесли собі додому, я, дмухнувши, розвіяв,^ж — промовляє Єгова, Бог військ.— Чому? Тому що мій дім зруйнований, а ви всі клопочетесь про власні дома.^з **10** Через це небеса, що над вами, перестали давати росу, а земля перестала приносити врожай. **11** Я спроваджував посуху на землю, на гори, на збіжжя, на молоде вино та олію, на все, що родить земля. Спроваджував її на людей, на худобу і на всі плоди вашої праці».

12 Тоді Зоровавель,^и син Шеалтіїла,^і і первосвященик Ісус, син Єгоцадака,^к а також усі, хто повернувся з вигнання, прислухалися до голосу

1:2 *Або «відбудувати». 1:2; 2:3 *Або «храм». 1:5, 7 *Або «проаналізуйте свої дороги».

РОЗД. 1

а Езд 4:4, 23

б Езд 6:14

в Єр 52:12, 13

г Пв 28:22

д Езд 3:7

е Езд 5:2
Езд 6:15
Зх 1:16

е Іс 60:13

ж Мл 2:2

з Ор 1:4

и Мт 1:12

і 1Хр 3:17–19
Лк 3:23, 27

к 1Хр 6:15

Друга кол.а 2Хр 15:2
Іс 8:10
Рм 8:31

б Езд 1:1, 5

в Езд 1:8
Езд 5:14г Зх 3:1
Зх 6:11–13д Езд 5:2
Зх 6:15е Езд 4:24
Ор 1:1
Зх 1:1**РОЗД. 2**е Езд 5:1
Езд 6:14ж 1Хр 3:17–19
Езд 1:8
Зх 4:9з Зх 3:8
Зх 6:11

и 1Хр 6:15

і 1Цр 6:1
Езд 3:12

к Зх 4:10

л Зх 8:9

м Вх 3:12
Іс 43:2
Рм 8:31

н Вх 29:45

вх 34:10

свого Бога Єгови і до слів пророка Огія, оскільки його послав їхній Бог Єгова. І народ почав виявляти страх перед Єговою.

13 А Огій, посланець Єгови, передав народові за дорученням Єгови таку звістку: «**“Я з вами”,^а — промовляє Єгова.**».

14 Єгова спонукав серце*^б намісника Юди Зоровавеля,^в сина Шеалтіїла, і серце*^в первосвященика Ісуса,^г сина Єгоцадака, а також усіх, хто повернувся з вигнання, і вони прийшли й почали роботу в домі свого Бога Єгови, Бога військ.^д **15** А було це в другий рік царювання Дарія,^е 24-го дня шостого місяця.

2 А 21-го дня сьомого місяця Єгова промовив через пророка Огія^е такі слова: **2** «Скажи, будь ласка, наміснику Юди Зоровавелю,^ж сину Шеалтіїла, та первосвященику Ісусу,^з синові Єгоцадака,^и і всім, хто повернувся з вигнання: **3** “Хто з вас бачив цей дім^у у його колишній славі?^і А яким він є для вас тепер? Хіба ви не вважаєте, що цей дім — ніщо в порівнянні з попереднім?»

4 Але будь сильний, Зоровавель,— говорить Єгова.— Будь сильний і ти, первосвященику Ісусе, сину Єгоцадака».

“Будьте сильні, усі мешканці цього краю,^л — каже Єгова,— і працюйте”.

“Адже я з вами,^м — говорить Єгова, Бог військ.— **5** Пам'ятайте, що я пообіцяв вам, коли вийшли ви з Єгипту.^н Мій

1:14 *Букв. «дух».

дух перебуває* серед вас.^а Не бійтеся».^б

6 «Бо так кажу я, Єгова, Бог військ: «Дуже скоро я ще раз затрясу небом і землею, морем і суходолом».^в

7 «Я затрясу всіма народами, і коштовності* з усіх народів прийдуть у цей дім,^г і я наповню його славою».^д — промовляє Єгова, Бог військ.

8 «Усе срібло й золото належить мені»,— каже Єгова, Бог військ.

9 «Слава цього дому буде більшою, ніж раніше»,^е — говорить Єгова, Бог військ.

«І на цьому місці я дам мир»,^е — каже Єгова, Бог військ».

10 Другого року царювання Дарія, у 24-й день дев'ятого місяця, Єгова промовив до пророка Огій:^ж **11** «Так говорить Єгова, Бог військ: «Будь ласка, запитай священників про закон:^з **12** «Якщо хтось, несучи в складці свого одягу святе м'ясо, торкнеться одягом хліба або юшки, вина, олії або інших харчів, то чи стануть вони святими?»»

Священики відповіли: «Ні».

13 Тоді Огій спитав: «А коли людина, яка стала нечистою через дотик до мертвого тіла*, торкнеться чогось із цих харчів, чи стануть вони нечистими?»^и

У відповідь священники сказали: «Стануть».

14 На це Огій промовив: «І такими є ці люди, таким є цей народ у моїх очах,— говорить Єгова.— Такими є всі діла їхніх рук. Те, що вони приносять у жертву,— нечисте.

2:5 *Або, можливо, «перебував». **2:7** *Або «бажане». **2:13** *Або «через душу». Див. глосарій.

РОЗД. 2

а Зк 4:6

б Іс 41:10
Зк 8:13

в Єв 12:26, 27

г Іс 2:2
Іс 60:5, 11

д Вк 40:35
1Цр 8:11
Іс 66:12

е Іс 60:13

є Пс 85:8
Іс 2:4
Іс 60:17, 18
Зк 8:12

ж Ор 1:1

з Мл 2:7

и Льв 7:21
Чс 5:2, 3
Чс 9:6
Чс 19:11
Чс 31:19

Друга кол.

а Езд 3:10
Зк 4:9

б Ор 1:6
Зк 8:10

в Пв 28:22

г Езд 5:2
Зк 8:9

д Ор 1:6

е Пр 3:9, 10
Зк 8:12

є Ор 2:10

ж Ор 2:6
Єв 12:26, 27

з Іс 60:12
Дн 2:44
Сф 3:8

и Сд 7:22

і Езд 3:8

к Мт 1:12

15 Але, прошу вас, відніні роздумуйте*, що було до того, як у храмі Єгови почали класти камінь на камінь.^а **16** Тоді, бувало, приходив хтось до купи зерна, а мало бути 20 мір, а там — лише 10. Приходив хтось до давильні начерпати 50 мір вина, а там — лише 20.^б **17** Ваші поля я вражав палючим вітром, цвіллю^в і градом, нищив усі плоди вашої праці, але ніхто з вас не повернувся до мене»,— промовляє Єгова.

18 «Прошу вас, задумайтесь над тим*, що відбуватиметься віднині, з 24-го дня дев'ятого місяця, коли закладено фундамент храму Єгови.^г Задумайтесь: **19** чи є ще насіння в коморах*?»^д Ані виноградна лоза, ані фігове дерево, ані гранат, ані оливка ще нічого не вродили. Проте віднині я благословлятиму вас».^е

20 У 24-й день того ж місяця Огій вдруге почув слова Єгови:^є **21** «Скажи Зоровавелю, наміснику Юди: «Я затрясу небом і землею».^ж **22** Я повалою царські престולי і знищу силу царств інших народів.^з Поперевертаю колісницю та їхніх візників, коні попадають, і вершники загинуть, кожен від меча свого брата».^и

23 «Того дня,— промовляє Єгова, Бог військ,— я візьму тебе, слуго мій Зоровавелю,^і сину Шеалтіїла»,— каже Єгова,— і ти будеш у мене мов перстень з печаткою, бо ти мій обранець»,— говорить Єгова, Бог військ».

2:15, 18 *Букв. «покладіть своє серце на те». **2:19** *Або «в ямі для зерна».

КНИГА ЗАХАРІЯ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Заклик повернутися до Єгови (1–6)
«Поверніться до мене... і я повернуся до вас» (3)
Видіння 1. Вершники серед миртових дерев (7–17)
«Я, Єгова, знову потішу Сіон» (17)
Видіння 2. Чотири роги і чотири майстри (18–21)
- 2 Видіння 3. Чоловік з мірильним шнуром (1–13)
Єрусалим буде виміряно (2)
Єгова — «вогняний мур довкола» (5)
«Торкається зіниці мого ока» (8)
Багато народів приєднається до Єгови (11)
- 3 Видіння 4. Первосвященику дають чистий одяг (1–10)
Сатана противиться первосвященику Ісусу (1)
Я приведу мого слугу, Пагін (8)
- 4 Видіння 5. Свічник і дві оливки (1–14)
Не силою, а моїм духом (6)
Не зневажайте день скромних починань (10)
- 5 Видіння 6. Сувій, що летить (1–4)
Видіння 7. Мірильна посудина (5–11)
Жінка, на ім'я Неправедність (8)
Посудину забирають у Шинар (9–11)
- 6 Видіння 8. Чотири колісници (1–8)
Пагін буде царем і священиком (9–15)
- 7 Бог засуджує нещирий піст (1–14)
«Хіба для мене ви... постили?» (5)
Виявляйте справедливість, віддану любов і милосердя (9)
- 8 Єгова дає Сіону мир і правду (1–23)
Єрусалим — «місто правди» (3)
«Говоріть правду одні одним» (16)
Піст буде часом вітих (18, 19)
«Ходімо... шукати Єгову» (21)
Десятеро чоловіків вхопляться за поділ юдея (23)
- 9 Божий присуд сусіднім народам (1–8)
Прихід царя Сіону (9, 10)
Смирений цар їде на ослі (9)
Народ Єгови буде звільнено (11–17)
- 10 Просіть дощу в Єгови, а не у фальшивих богів (1, 2)
Єгова збере свій народ (3–12)
Голова походить з Юди (3, 4)
- 11 Народ відкидає пастиря Єгови; наслідки (1–17)
«Паси овець, призначених на заріз» (4)
Дві палиці: Приємність і Єдність (7)
Плата пастиря — 30 срібняків (12)
Гроші вкидають у скарбницю (13)
- 12 Єгова захистить Юду та Єрусалим (1–9)
Єрусалим — «тяжкий камінь» (3)
Плачуть за тим, кого прокололи (10–14)
- 13 Ідолів і лжепророків усунено (1–6)
Лжепророки засоромляться (4–6)
Вразь пастиря (7–9)
Третина буде очищена (9)
- 14 Перемога чистого поклоніння (1–21)
Оливкова гора розколеться надвоє (4)
Єгова буде один, і одне буде його ім'я (9)
Покарання для ворогів Єрусалима (12–15)
Свято наметів (16–19)
Кожен казан буде святий для Єгови (20, 21)

1 У восьмому місяці другого року царювання Дарія^а Єгова промовив такі слова до пророка Захарія*,^б сина Берехії, сина Іддб: **2** «Я, Єгова, дуже розгнівався на ваших прабатьків.^в

3 Скажи цим людям: «Так промовляє Єгова, Бог військ*: «Поверніться до мене,— говорить Єгова, Бог військ,— і я повернуся до вас».^г Це кажу я, Єгова, Бог військ.

4 Не ставайте такими, як ваші батьки, котрих пророки в давнину закликали: «Так говорить Єгова, Бог військ: «Будь ласка, зверніть* зі своїх неправедних доріг і покінчте свої грішні вчинки»».^д

Проте вони не слухалися і не зважали на мене»,^е — каже Єгова.

5 «Де ж тепер ваші батьки? Та й пророки не живуть вічно.

6 Але хіба мої слова і постанови, які я дав своїм слугам, пророкам, не збулися на ваших батьках?»^ж Визнавши це, вони сказали: «Усе, що Єгова, Бог військ, постановив зробити нам за наші дороги і вчинки, те й зробив»».^з

7 У другий рік правління Дарія,^а 24-го дня 11-го місяця, тобто місяця шевата*, я, пророк Захарій, син Берехії, сина Іддб, почув слово Єгови. **8** Вночі я побачив у видінні чоловіка, який їхав на червоному коні. Він зупинився в ущелині серед миртових дерев, а за ним були коні: червоні, гніді та білі.

9 Тож я запитав: «Пане мій, хто ці вершники?»

1:1 * Озн. «Єгова пригадав». 1:3 * Див. глосарій. 1:4 * Або «поверніться». 1:7 * Див. додаток Б15.

РОЗД. 1

а Езд 4:24

Ор 1:1

Ор 2:10

б Езд 5:1

в 2Цр 22:16, 17

Єр 44:5, 6

г Єз 33:11

Мих 7:18, 19

Мн 3:7

д Езд 9:6, 7

Іс 1:16

Іс 55:7

Ос 14:1

е 2Хр 36:15, 16

Єр 11:7, 8

ж 2Хр 36:17

Дн 9:11, 12

з Пв 28:20, 45

Єр 23:20

а Езд 4:24

Друга кол.

а 3х 1:15

б Пс 74:10

Пс 102:13

в 2Хр 36:20, 21

Єр 25:11, 12

Дн 9:2

3х 7:5

г Йл 2:18

3х 8:2

д Єр 48:11

3х 1:11

е Іс 54:8

ж Пс 137:7

Іс 47:6

Єр 51:35

з Іс 12:1

Єр 33:14

3х 8:3

а Езд 6:14, 15

Іс 44:28

Ор 1:14

и Єр 31:38, 39

Єз 40:2, 3

3х 2:1, 2

і Іс 51:3

к Пс 132:13

3х 2:12

3х 3:2

л 3х 1:21

м 2Цр 24:12, 14

н 2Цр 15:29

2Цр 17:6

2Цр 18:11

Єр 50:17

о 2Цр 25:11

2Хр 36:17, 19

І ангел, який розмовляв зі мною, відповів: «Я покажу тобі, хто вони».

10 Після того чоловік, котрий стояв серед миртових дерев, сказав: «Це ті, кого Єгова послав обійти землю».

11 І вони промовили до ангела Єгови, який стояв серед миртових дерев: «Ми обійшли землю та побачили, що по всій землі мир і спокій».^а

12 На це ангел Єгови сказав: «Єгова, Боже військ, коли ти нарешті виявиш милосердя Єрусалиму і містам Юди,^б які ось уже 70 років зносять твій гнів?»^в

13 Тоді ангел, який розмовляв зі мною, почув у відповідь добрі, втішні слова Єгови. **14** І цей ангел сказав мені: «Проголоси: “Так говорить Єгова, Бог військ: «Я ревно оберігаю Єрусалим та Сіон, і ревність моя велика.»^г **15** Я вкрай обурений на народи, що живуть безтурботно,^д бо, коли я гнівався лише трохи,^е вони збільшили лихо»».^ж

16 Тому так промовляє Єгова: «Я повернуся в Єрусалим з милосердям,^з і мій дім буде відбудований у цьому місті,^а — каже Єгова, Бог військ,— і по Єрусалиму будуть розтягати мірильний шнур»».^и

17 Потім проголоси: “Так говорить Єгова, Бог військ: «Мої міста знову переповняться моєю великодушністю. Я, Єгова, знову потішу Сіон і знову оберу Єрусалим»».^к

18 Тоді я підвів очі й побачив чотири роги.^л **19** І я запитав ангела, який говорив зі мною: «Що це?» А він відповів: «Ці роги, що розкидали Юду,^м Ізраїль^н та Єрусалим»».^о

20 Після цього Єгова показав мені чотирьох майстрів.
21 Я запитав: «Що вони збираються робити?»

Він відповів: «Ті роги так розпорошили Юду, що ніхто не міг підняти свою голову. А ці майстри прийдуть, щоб налякати і повалити роги народів, які підняли свої роги проти юдейського краю і розпорошили його мешканців».

2 Тоді я підвів очі й побачив чоловіка, який мав у руці мірильний шнур.^a **2** Я запитав його: «Куди ти йдеш?»

А він відповів: «Іду виміряти Єрусалим, щоб дізнатися, яка його ширина і довжина».^b

3 Після цього ангел, який розмовляв зі мною, пішов, а йому назустріч вийшов інший ангел. **4** Він промовив до нього: «Біжи, скажи тому юнакові: «Єрусалим буде заселений,^c наче поселення без мурів*, бо в ньому буде багато людей і худоби.»^г **5** А я,— промовляє Єгова,— стану вогняним муром довкола нього^a і наповню його своєю славою».^е

6 «Поспішайте! Втікайте з північного краю»,^е — говорить Єгова.

«Бо я розпорошив вас на чотири небесні вітри»,^ж — каже Єгова.

7 «Поспішай, Сіоне! Рятуйся втечею, ти, що живеш у вавилонської дочки.»^з **8** Бо так сказав Єгова, Бог військ (прославившись*, він послав мене до народів, що вас грабували):^и «Той, хто торкається вас, торкається зіниці мого ока.»^л **9** Я підніму на них руку, і во-

2:4 * Тобто не обмежене мурами. **2:8** * Букв. «після слави».

РОЗД. 2

a Зх 1:16
б Єр 31:38, 39
в Іс 44:26
Єр 30:18
Єз 36:10
г Іс 33:20
Єр 31:24
Єр 33:10, 11
Зх 8:4, 5
д Пс 125:2
Іс 26:1
е Іс 12:6
Іс 60:19, 20
Ор 2:9
є Іс 11:12, 16
ж Пв 28:64
Єз 5:12
з Іс 48:20
Іс 52:2
Єр 50:8
Мих 4:10
и 2Цр 24:2
Мих 4:11
і Пв 32:9, 10
Пс 105:14, 15
2Фс 1:6

Друга кол.

a Іс 14:2
б Іс 35:10
в Іс 40:9, 10
г Пв 26:11, 12
Іс 12:6
д Пс 22:27
Іс 2:2, 3
Зх 8:22, 23

е 2Хр 6:6
Зх 1:17

РОЗД. 3

є Езд 5:2
Ор 1:14
Зх 6:11
ж Йв 1:6
з Юд 9
и 2Хр 6:6
Зх 2:12
і Вх 28:2
к Вх 29:6

ни стануть здобиччю для своїх рабів».^a Тоді ви зрозумієте, що це Єгова, Бог військ, послав мене.

10 «Радісно вигукуй, сіонська дочко,^б бо я прийду^в і перебуватиму з тобою,^г — говорить Єгова.— **11** Того дня багато народів приєднаються до мене,^a Єгови, і стануть моїм народом. І я перебуватиму з тобою».^д Тож ви зрозумієте, що мене послав сам Єгова, Бог військ. **12** Тоді Єгова заволодіє Юдою, своєю часткою на святій землі, і знову обере Єрусалим.^е **13** Мовчіть перед Єговою, усі люди*, бо він вийшов зі своєї святої оселі.

3 Далі Бог показав мені первосвященника Ісуса,^е який стояв перед ангелом Єгови, а також Сатану,^ж що стояв праворуч від Ісуса, аби протівитися йому. **2** Ангел Єгови сказав Сатані: «Нехай Єгова докорить тобі, Сатано!^з Хай докорить тобі Єгова, який обрав Єрусалим!»^и Хіба цей чоловік не головешка, вихоплена з вогню?»

3 А первосвященик Ісус стояв перед ангелом у брудному одязі. **4** Ангел сказав тим, хто стояв перед ним: «Зніміть з нього брудний одяг». Тоді він сказав Ісусу: «Дивись, я зняв з тебе твою провину*, і ти одягнешся у вишукане^з вбрання».^і

5 Тож я сказав: «Нехай йому на голову одягнуть чистий тюрбан».^к І на нього вдягнули чистий тюрбан і шати. А поряд стояв ангел Єгови. **6** І ангел Єгови сказав Ісусу: **7** «Так промовляє Єгова,

2:13 * Або «кожне тіло». **3:4** * Або «вину». ^ж Або «урочисте».

Бог військ: «Якщо ти будеш ходити моїми дорогами і виконувати обов'язки, які я тобі доручив, то станеш суддею у моєму домі^а та дбатимеш про* мої подвір'я, і я дозволю тобі перебувати в моїй присутності, як тим, хто тут стоїть.

8 Прошу, послухай, Первосвященнику Ісусе, хай послухають і твої приятелі, які сидять перед тобою, — люди, що є знаком. Я приведу мою слугу,^б на ім'я Пагін.^в **9** Ось камінь, який я поклав перед Ісусом. На цьому камені сім очей. Я викарбую на ньому напис, — промовляє Єгова, Бог військ, — і за один день усуну вину цього краю.^г

10 Того дня, — говорить Єгова, Бог військ, — кожен з вас сидітиме під своєю виноградною лозою та фіговим деревом^а і буде запрошувати до себе своїх ближніх^б».

4 Після цього ангел, який розмовляв зі мною, повернувся і розбудив мене, немовби зі сну. **2** Він запитав мене: «Що ти бачиш?»

Я відповів: «Бачу світильник, увесь із золота,^а а зверху на ньому чаша. Він має сім каганців,^б і ці каганці мають сім трубочок. **3** Поряд з ним два оливкових дерева:^ж одне праворуч від чаші, а друге ліворуч».

4 Тоді я запитав того ангела: «Пане мій, що все це означає?» **5** А він сказав: «Ти не знаєш, що це означає?»

Я відповів: «Не знаю, мій пане».

6 Тож ангел промовив до мене: «Так каже Єгова Зо-

3:7 *Або «будеш відповідальним за; охоронятимеш».

РОЗД. 3

а Мн 2:7

б Іс 42:1
Іс 52:13в Іс 11:1
Іс 53:2, 11
Єр 23:5
Єр 33:15
Зх 6:12

г Єр 50:20

д 1Цр 4:25
Ос 2:18
Мих 4:4

РОЗД. 4

е Вх 25:31
1Цр 7:48, 49

є Вх 25:37

ж Зх 4:11, 14
Об 11:3, 4

Друга кол.

а 1См 17:45
Ос 1:7б Сд 6:34
Сд 15:14в Езд 3:2
Ор 1:1

г Іс 40:4

д Езд 3:8, 10
Езд 5:14, 16е Езд 6:14
Зх 6:12є Езд 3:12
Ор 2:3ж 2Хр 16:9
Пр 15:3
Єр 16:17
Об 5:6

з Зх 4:2, 3

и Ор 2:4
Об 11:3, 4

ровавелю: «Не військом і не силою,^а а тільки моїм духом,^б — говорить Єгова, Бог військ. — **7** Хто ти, горо велика? Перед Зоровавелем^в ти станеш рівною.^г Він винесе верхній камінь, і люди будуть вигукувати: «Яка краса! Яка краса!»»

8 Єгова знову промовив до мене: **9** «Зоровавель своїми руками заклад фундамент цього дому^а і своїми руками закінчить будівництво». **10** І тоді ви зрозумієте, що сам Єгова, Бог військ, послав мене до вас. **10** «Не зневажайте день скромних починань*.^б Люди будуть радіти, коли побачать висок^в у руці Зоровавеля. Ті сім очей — то очі Єгови, вони оглядають усю землю». **ж**

11 Тоді я запитав ангела: «Що символізують ті два оливкових дерева, які стоять праворуч і ліворуч від світильника?» **12** І ще я запитав: «Що символізують гілки* двох оливкових дерев, з яких по двох золотих трубочках тече золота рідина?»

13 А він сказав: «Ти не знаєш, що все це символізує?»

Я відповів: «Не знаю, мій пане».

14 Тож він промовив: «Це два помазанці, які стоять біля Господа всієї землі.»

5 Я знову підвів очі і побачив сувій, який летів. **2** Ангел запитав мене: «Що ти бачиш?»

А я відповів: «Бачу, он летить сувій, 20 ліктів* завдовжки і 10 завширшки».

4:10 *Або «малих речей». ^вБукв. «камінь, олово». 4:12 *Тобто всіяні плодами гілки. 5:2 *1 лікоть — 44,5 см. Див. додаток Б14.

3 Тоді він сказав: «Це прокляття, яке насувається на всю землю. Бо всі, хто краде,^a — а злодіїв проклято на одному боці сувою, — залишаються непокараними, і всі, хто клянеться фальшиво,^b — а таких проклято на другому боці сувою, — теж залишаються непокараними. **4** “Я послав це прокляття, — промовляє Єгова, Бог військ, — і воно увійде в дім злодія і в дім того, хто фальшиво клянеться моїм іменем. Воно залишиться у тому домі та знищить його разом з його колодами й камінням”».

5 Потім ангел, який розмовляв зі мною, підійшов і сказав: «Підведи очі й поглянь, будь ласка, що там з'явилося».

6 Я запитав: «Що це?»

Він відповів: «То з'явилась мірильна посудина*, — а тоді додав: — Це подоба неправедних людей усїєї землі». **7** Аж ось піднялася кругла свинцева кришка, і я побачив жінку, яка сиділа в тій посудині. **8** Тоді ангел сказав: «Це Неправедність». І він заштовхнув її назад у мірильну посудину, яку закрив свинцевою кришкою.

9 Після цього я підвів очі й побачив, що наближаються дві жінки, яких несе вітер. Вони мали крила, які нагадували крила лелеки. І жінки підняли посудину над землею. **10** Тож я запитав ангела, який розмовляв зі мною: «Куди вони забирають цю посудину?»

5:6 * Букв. «éфа», тут вказує на кошик або іншу ємкість, якою відмірювали éфу. 1 éфа — 22 л. Див. додаток Б14.

РОЗД. 5

a Вх 20:15

b Вх 20:7

Лв 19:12

Друга кол.

a Бт 10:8, 10

Бт 11:1, 2

Дн 1:2

РОЗД. 6

b Зх 6:6

v Зх 6:7

г Пс 104:4

д 2Хр 18:18

Йв 1:6

Дн 7:10

Лк 1:19

Єв 1:7, 14

e Зх 2:6, 7

є Ор 1:1

Зх 3:3, 5

11 А він відповів: «У край Шинâr*.^a Там для цієї жінки побудують дім. І, коли він буде готовий, її поселять у ньому. Адже там її місце».

6 Потім я знову звів очі й побачив чотири колісниці, які виїжджали з-поміж двох мідних гір. **2** У першу колісницю були запряжені червоні коні, а в другу — вороні.^b **3** Третя колісниця була запряжена білими кіннями, а четверта — плямистими кіннями, в яблуках.^b

4 Я запитав ангела: «Пане мій, що це?»

5 Він відповів: «Це виходять чотири небесні духи,^г які з'являлися перед Господом усїєї землі.^a **6** Колісниця з вороними кіннями мчить у північний край.^e Білі коні скачуть за море, а плямисті — у край південний. **7** Коні в яблуках були готові помчати, щоб обійти свою частину землі». І він наказав: «Рушайте, пройдіть по землі». Тож вони пішли.

8 Потім ангел вигукнув до мене: «Подивись: ті, що помчали у північний край, заспокоїли дух Єгови в тому краї».

9 Єгова знову промовив до мене: **10** «Візьми у Хелдâя, Товї та Едаї пожертви, які вони принесли від вигнанців. Того ж дня піди в дім Йо-сії, сина Софонї, разом з цими людьми, які прибули з Вавилону. **11** Візьми срібла й золота, зроби корону* і поклади її на голову первосвященника Ісуса,^e сина Єгоцадака. **12** І скажи йому:

“Так говорить Єгова, Бог військ: «Ось чоловік, чие ім'я

5:11 * Тобто Вавилонію. **6:11** * Або «величчу корону».

— Пагін.^а Він виросте на своєму місці та побудує храм Єгови.^б **13** Саме він збудує храм Єгови й буде звеличений. Сяде він на свій престол і стане царем та священником,^в і ці два становища будуть узгоджуватися між собою*. **14** А корона* залишиться в храмі Єгови на згадку про^г Хелема, Товію, Едаю^г і Хена, сина Софонії. **15** І люди здалека придуть, щоб працювати на будівництві храму Єгови». Якщо ви будете слухати голосу свого Бога Єгови, то зрозумієте, що Єгова, Бог військ, послав мене до вас**».

7 Четвертого року правління царя Дарія, четвертого дня дев'ятого місяця, тобто місяця кіслева*, Захарій почув слово Єгови.^а **2** Мешканці Бетеля послали Шареця та Регем-Мелеха з його людьми благиати Єгову про ласку*. **3** Вони запитали священників, що в домі* Єгови, Бога військ, і пророків: «Чи треба нам^г п'ятого місяця плакати^г і не їсти, як ми робимо вже стільки років?»

4 Єгова, Бог військ, знову промовив до мене: **5** «Скажи всьому народу цього краю і священникам: “Хіба для мене ви 70 років постили^г і плакали п'ятого й сьомого місяця?»^ж **6** І коли ви їли та пили, то хіба не для себе самих? **7** Хіба ви не мали слухатися слів Єгови, які він передавав через пророків у минулому,^з коли Єрусалим з довколишніми містами ще був заселений та

6:13 *Або «мирна угода буде між обома». **6:14** *Або «велична корона». *Або «як нагадування для». **7:1** *Див. додаток Б15. **7:2** *Або «пом'якшити лице Єгови». **7:3** *Або «храмі». *Букв. «мені».

РОЗД. 6

а Іс 11:1
Зк 3:8
б Зк 8:9
в Єв 3:1
Єв 4:14
Єв 8:1
г Зк 6:10

РОЗД. 7

д Езд 6:14
Зк 1:1
е 2Цр 25:8–10
Єр 52:12–14
є Єр 25:11
Зк 1:12
ж Єр 41:1,2
з 2Хр 36:15

Друга кол.

а Пр 21:3
Єр 21:12
б Пр 16:6
Ос 10:12
Мих 6:8
в Вх 22:22
Пв 24:17
Іс 1:17
г Вх 23:9
Мн 3:5
д Пр 22:22
е Зк 8:17
є 2Хр 33:10
Єр 6:10
ж Не 9:29
з 2Цл 17:13, 14
Іс 6:10
Єр 25:7
и Єз 3:7
і Не 9:30
Дії 7:51
к 2Хр 36:15, 16
Єр 21:5
л Іс 50:2
м Іс 1:15
Пл 3:44
н Пв 28:64
Єр 5:15
о Пв 26:22, 33
2Хр 36:20, 21

РОЗД. 8

л Йн 2:18
Зк 1:14
р Зк 1:16
с Іс 12:6
Йн 3:17
Зк 2:11
Зк 8:8

мав мир і коли були заселені Негев та Шефела?»

8 Тоді Захарій знову почув слово Єгови: **9** «Так говорить Єгова, Бог військ: “Судить справедливо^а і праведно, виявляйте одні одним віддану любов^б та милосердя, **10** не оббирайте ні вдови, ні сироти*,^в ні чужинця,^г ні бідного.^д Не замишляйте у своїх серцях зла одні проти одних”.^е **11** Але вони не слухали,^є вперто відверталися від мене*^ж і затуляли вуха, щоб не чути.^з **12** Вони зробили своє серце твердим,^и як алмаз*, і не слухали закону^к та слів, які Єгова, Бог військ, у минулому передавав своїм духом через пророків.^л Тому Єгова, Бог військ, сильно розгнівався».^к

13 «Коли я* кликав, вони не слухали.^л Тож і я не слухав, коли кликали вони,^м — промовляє Єгова, Бог військ.— **14** Я навів бурю і розпорошив їх серед народів, яких вони не знали.^н Їхній край залишився спустошений позаду них, ніхто ним не переходив і ніхто не повертався до нього,^о бо через них той гарний край став жадливим видовищем».

8 Після того Єгова, Бог військ, сказав: **2** «Так промовляє Єгова, Бог військ: “Я буду ревно оберігати Сіон, і ревність моя буде великою.^п Я буду ревно оберігати його, і лють моя буде сильною”.

3 Так говорить Єгова: “Я повернуся на Сіон^р і перебуватиму в Єрусалимі.^с Тоді

7:10 *Або «дитини, яка залишилася без батька». **7:11** *Букв. «наставляли вперте плече». **7:12** *Або, можливо, «твердий камінь», як-от наждачний камінь. *Або «навчання». **7:13** *Букв. «він».

назвуть його містом правди*,^a і гору Єгови, Бога військ,— святою горою».^b

4 Так каже Єгова, Бог військ: «На єрусалимських площах знову сидітимуть старі чоловіки і жінки з ціпками в руках, бо довгим буде їхнє життя*».^b **5** Міські площі наповняться хлопцями і дівчатами, які бавитимуться там».^c

6 Так говорить Єгова, Бог військ: «Навіть якщо це здаватиметься неможливим для останку цього народу, то хіба буде воно неможливим для мене?» — запитує Єгова, Бог військ.

7 Ось що каже Єгова, Бог військ: «Я визволю свій народ з країн сходу і заходу*».^d **8** Я приведу їх до Єрусалима, і вони оселяться в ньому.^e Стануть вони моїм народом, а я стану їхнім Богом,^e діла якого правдиві* й праведні».

9 Так промовляє Єгова, Бог військ: «Зміцніть свої руки*»^f, усі ви, хто чує тепер слова пророків!^g Такі ж слова звучали і в день, коли закладався фундамент для будівництва храму, дому Єгови, Бога військ. **10** Досі за працю людей та худоби не платили,^h і ворог не давав спокою жодному подорожньому, бо я допустив, щоб люди ворогували між собою.

11 Але тепер я не буду ставитись до останку цього народу так, як у минулому,ⁱ — говорить Єгова, Бог військ.— **12** Буде посіяно насіння миру, і виноградна лоза при-

8:3 *Або «вірності». **8:4** *Букв. «через численність днів». **8:7** *Або «з краю, де сходить сонце, і з краю, де воно заходить». **8:8** *Або «вірні». **8:9, 13** *Або «будьте мужні».

РОЗД. 8

a Іс 1:26
Іс 60:14
Єр 33:16
b Іс 2:2
Іс 11:9
Іс 66:20
Єр 31:23
в Іс 65:20
Єр 30:10
г Єр 30:19
Єр 31:4, 27
3х 2:4
д Пс 107:2, 3
е Єр 3:17
Йл 3:20
Ам 9:14
є Іс 26:12
Єр 30:22
Єз 11:20
ж Іс 35:4
Ор 2:4
з Езд 5:1
и Ор 1:6
і Ор 2:19

Друга кол.

a Лв 26:4
Пв 28:4
Іс 30:23
b Іс 35:10
Іс 61:7
в Пв 28:37
Єр 42:18
г Бт 22:18
Іс 19:24, 25
д Іс 41:10
е Іс 35:4
є Єр 4:28
Єз 24:14
ж Єр 31:28
Єр 32:42
з Іс 43:1
Сф 3:16
и Лв 19:11
Пр 12:19
Еф 4:25
і 3х 7:9
к 3х 7:10
л 3х 5:4
м Пр 6:16–19
н Єр 52:6, 7
о Єр 52:12–14
л 2Цр 25:25
3х 7:5
р Єр 52:4
с Іс 35:10
Єр 31:12

несе плоди, земля дасть урожай,^a а небеса — росу. І все це я дам у спадок останкові цього народу.^b **13** Нашадки Юди та Ізраїля! Колись ви були прокляттям серед народів,^b а тепер я врятую вас, і ви станете благословенням.^c Не лякайтеся!^d Зміцніть свої руки*!»^e

14 Бо так каже Єгова, Бог військ: «Колись я вирішив навести на вас лихо, бо ваші прабадьки розгнівали мене,— промовляє Єгова, Бог військ,— і не пожалкував про це.»^e **15** Але тепер я вирішив зробити добро Єрусалиму та мешканцям Юди.* Не лякайтеся!»^g

16 «Ось що ви повинні робити: говоріть правду одні одним» і при міських брамах вносьте вироки, які сприяють правді та миру.ⁱ **17** Не замишляйте у своїх серцях зла одні на одних^k і не любіть фальшивих клятв,^l бо все це я ненавиджу»,^m — говорить Єгова».

18 І знову промовив до мене Єгова, Бог військ: **19** «Так говорю я, Єгова, Бог військ: «Піст у четвертому місяці,ⁿ піст у п'ятому місяці,^o піст у сьомому^p й 10-му місяцях^p будуть для мешканців Юди радісними святами, часом веселощів і вітхи.^c Тож любіть правду й мир».

20 Так промовляє Єгова, Бог військ: «Ще настане час, коли зйдуться народи та мешканці багатьох міст, **21** і мешканці одного міста придуть до мешканців іншого, кажучи: «Ходімо швидше, будемо благодати Єгову про ласку* і шукати Єгову, Бога військ. Під-

8:21 *Або «пом'якшувати лице Єгови».

мо і ми».^а **22** Багато племен і могутніх народів прийдуть до Єрусалима, щоб шукати Єгови,^б Бога військ, і благати Єгови про ласку*».

23 Так говорить Єгова, Бог військ: «У ті дні десятеро чоловіків з усіх мов і народів^в міцно вхопляться за поділ* юдея і скажуть: «Ми підемо з тобою,^г бо ми чули, що з вами Бог*»».^д

9 Присуд:

«Слово Єгови проголошене проти землі Хадра́х, воно скероване проти Дамаска*,^е бо очі Єгови спостерігають за людьми^є та всіма племенами Ізраїля.

2 Проголошене воно і проти поблизького Хамата*^ж та проти Тира^з й Сидона,^и бо вони дуже мудрі.^й

3 Тир збудував собі вал* і нагромадив срібла, як пороху, а золота — як болота на дорозі.^к

4 Але Єгова захопить його володіння, його військо він кине в море і знищить*.^л Його пожере вогонь.^м

5 Ашкелон побачить це і налякається, а Га́зу охопить сильний біль.

Те саме станеться і з Екρόном, бо той, на кого він надіявся, вкрився соромом.

8:22 *Або «пом'якшувати лице Єгови». **8:23** *Або «край одягу». **9:1** *Бувк. «Дамаск — його місце спочинку». **9:3** *Або «фортецю». **9:4** *Або, можливо, «знищить на морі».

РОЗД. 8

а Єр 50:4, 5

б Пс 22:27

Іс 2:2, 3

Іс 11:10

Іс 55:5

Іс 60:3

Ос 1:10

Мих 4:2

Ор 2:7

в Зх 2:11

Об 7:9

Об 14:6

г Вх 12:37, 38

д Іс 45:14

РОЗД. 9

е Єр 49:27

Ам 1:3

є Єв 4:13

1Пт 3:12

ж Єр 49:23

з Іс 23:1

Ам 1:9, 10

и Єз 28:21

Йл 3:4

і Єз 28:2, 3

к Єз 27:32, 33

л Єз 26:17

Єз 27:26

м Єз 28:18

Друга кол.

а Сф 2:4

б Ам 1:8

в Іс 60:14

г 2См 5:6, 7

1Цр 9:20, 21

д Пс 125:2

е Іс 54:14

є Пс 2:6

Іс 32:1

Єр 23:5

Лк 19:37, 38

Ів 1:49

ж Мт 11:29

з 1Цр 1:33, 34

Мт 21:5, 7

Ів 12:14, 15

и Іс 9:7

У Га́зі вже не буде царя, Ашкелон більше не буде заселений.^а

6 В Ашдоді осядуться незаконнонароджені сини, і я знищу гордість філістимлян.^б

7 Я вирву з їхніх ротів те, що забруднене кров'ю, і позабираю з-поміж зубів усі мерзоти.

Їхній останок належатиме нашому Богові

і буде як голова племені в Юді,^в

а мешканці Екрона — як євусеяни.^г

8 Я отаборюся біля мого дому,^а немов варта*, щоб ніхто не входив у нього і ніхто не виходив.

Гнобитель*^в більше не пройде посеред мого народу,^є

бо тепер мої очі це^д бачать.

9 Радій, дочко Сіону! Переможно кричи, дочко Єрусалима!

Ось їде до тебе твій цар.^є Він праведний, і він несе спасіння*.

Він смиренний* і їде на ослі,

на осляті, народженому в ослиці.^з

10 Я відберу військові колісниці в Єфрема

та коней у Єрусалима

і позабираю бойові луки.

Він буде звіщати народам про мир*^и

та правитиме від моря до моря

9:8 *Або «сторожовий загін». ^вАбо «той, що жене їх до роботи». ^дОчевидно, страждання його народу. **9:9** *Або «і переможний; і врятований».

і від Ріки* аж до кінців землі.^а

11 А твоїх в'язнів, Сіоне, я звільню з безводної ями^б завдяки крові угоди, яку я уклав з тобою.

12 Поверніться до твердині, в'язні, у вас є надія!^в
Сьогодні я кажу тобі:
“Я благословлю тебе, дам подвійну частку.^г”

13 Я напну* лука, Юду, і на лук покладу стрілу, Єфрема.

Твоїх синів, Сіоне, я підніму проти синів твоїх, Греції.

І зроблю я тебе, Сіоне, таким, як меч воїна^д”.

14 Єгова з'явиться над своїм народом, і його стріла полетить, немов блискавка.

Всевладний Господь Єгова засурмить у ріг^е

і виступить з південними бурями.

15 Єгова, Бог військ, захистить їх.

Вони переможуть ворогів, які кидатимуть у них каміння з пращі.^е

Будуть вони пити і зашумлять, мов ті, що поналивалися вина.

Вони наповняться, як чаша, як кути жертovníка.^е

16 Того дня їхній Бог Єгова врятує їх, свою отару,^ж народ свій, і будуть вони виблискувати на його землі, мов самоцвіти в короні*.^з

17 Який же він великодушний!^и

9:10 *Тобто Євфрату. 9:13 *Букв. «наступлю на». 9:16 *Або «діадемі».

РОЗД. 9

а Вх 23:31
Пс 2:8
Пс 72:8

б Іс 49:9

в Іс 61:1
Єр 31:17

г Іс 61:7

д ІсН 6:5

е Мхв 5:9
Зх 10:5
Зх 12:6

є Вх 27:2
Лв 4:7

ж Єз 34:22

з Іс 62:3
Сф 3:20

и Пс 25:8
Пс 31:19
Іс 63:7

Друга кол.

а Іс 62:8
Йн 3:18
Ам 9:13

РОЗД. 10

б Пв 11:14
Єр 14:22
Єр 51:16
Єз 34:26
Йл 2:23

в Єз 34:16, 17

Краса його незрівнянна!
Від зерна розквітнуть юнаки,
і від молодого вина — дівчата».^а

10 «Просіть у Єгови дощу в час, коли мають іти весняні дощі.

Бо Єгова — той, хто створює грозові хмари, посилає людям зливи^б і дає кожному плоди поля.

2 Статуї терафімів* говорять брехню^в, а ворожбити бачать неправдиві видіння і розповідають марні сни. Даремно вони намагаються потішити.

Тому люди розбредуться, як вівці,

і будуть страждати, не маючи пастиря.

3 Я розпалився гнівом на пастирів

і притягну до відповідальності жорстоких провідників*.

Я, Єгова, Бог військ, звернув увагу на свою отару,^в на мешканців Юди,

і зробив їх подібними до величавого коня в час бою.

4 З Юди походить голова*, від нього той, хто є правителем і опорою^г.

Від нього походить бойовий лук

і кожен наглядач^д. Усі вони походять від нього.

10:2 *Або «домашні божки; ідоли». ^вАбо «про магію; містику». 10:3 *Букв. «козлів». 10:4 *Букв. «наріжна башта»; символізує визначного або важливого чоловіка, провідника. ^гБукв. «від нього кілок». ^дАбо «начальник».

- 5** Стануть вони наче воїни,
що топчуть болото на ву-
лицях у час битви.
Вони воюватимуть, бо з
ними Єгова.^a
І будуть засоромлені
вершники ворога.^b
- 6** Я зміцню нащадків Юди
і врятую нащадків Йоси-
па.^b
Я поверну їх назад,
бо змилюсерджуся над
ними.^г
І вони стануть такими, як
у минулому, наче я їх і не
відкидав,^d
адже я — Єгова, їхній Бог,
я дам їм відповідь.
- 7** Єфрémівці будуть мов ті
сильні воїни,
серце їхне радітиме, як від
вина.^e
Сини їхні побачать це
і втішаться,
Єгова буде радістю їхньо-
го серця.^e
- 8** Я засвищу до них і їх по-
збираю,
викуплю їх,^ж і вони ста-
нуть численні
й такими залишаться.
- 9** Я їх розсію поміж народа-
ми, немов насіння,
але в далеких краях вони
згадають про мене.
Разом зі своїми синами
вони відновлять сили
і повернуться.
- 10** Я поверну їх з єгипетсько-
го краю,
позбираю їх з Ассирії^з
та приведу в край Гілеад^и
і на Ліван,
і там забракне їм місця.^і
- 11** Переїду я через море, на-
вівши на нього лихо,
і вдарю морські хвилі.^к
Усі глибини Нілу повиси-
хають.

РОЗД. 10

a Пв 20:1

б Ор 2:22

в Єр 3:18
Єз 37:16, 19
Ос 1:10, 11

г Єр 31:9, 20

д Єр 30:18

e Зх 9:15

e Іс 66:14
Сф 3:14ж Іс 44:22
Іс 51:11

з Іс 11:11

и Єр 50:19
Мих 7:14і Іс 49:19, 20
Іс 54:1, 2

к Іс 11:15

Друга кол.

a Іс 19:1
Єз 30:13б Іс 41:10
Іс 45:24

в Мих 4:5

РОЗД. 11

г Єз 34:8

д Єз 22:25

e Не 5:8

e Єз 34:2, 4

ж Зх 11:4

Гордість Ассирії буде
принижено,
а жезла Єгипту не стане.^a

- 12** Я, Єгова, зміцню їх,^б
і вони ходитимуть в
ім'я моє,^в — промовляє
Єгова.

11 «Ліване, відкривай
двері,
щоб вогонь пожер твої
кедри.

- 2** Завивай, ялівцю, бо кедр
упав,
величні дерева понижені!
Завивайте, башанські
дуби,
бо густий ліс лежить
повалений!

- 3** Послухайте! Ридають
пастирі,
бо вже немає їхньої
величі.

Послухайте! Ревуть молоді
леви*,
бо непрохідні хащі над
Йорданом знищені.

4 Так говорить мій Бог Єго-
ва: “Паси овець, призначених
на заріз.^г **5** Ті, хто їх купує,
потім убивають їх^а і при цьо-
му вважаються невинними. А
ті, хто продає,^e кажуть: «Хва-
ла Єгові, бо я розбагатію».
Пастирі їхні не мають до них
милюсердя.^e

6 Тож я більше не зми-
люсерджуся над мешканцями
цього краю,— промовляє Єго-
ва.— Я зроблю так, що кожен
ззнаватиме утиску від свого
ближнього та від царя. Вони
пошматують цей край, і я ні-
кого не врятую з їхніх рук”».

7 Заради вас, знедолені вів-
ці отари, я почав пасти тих, що
призначені на заріз.^ж Я взяв
собі дві палиці, одну назвав

11:3 * Або «гривасті молоді леви».

Приємність, а другу – Єдність^а і почав пасти отару. **8** За один місяць я прогнав трьох пастирів, бо я* більше не міг знести їх, а вони^б ненавиділи мене. **9** Я сказав: «Не буду більше пасти вас. Вівця, котра помирає, нехай помирає, і котра гине, хай гине. А позоставі хай пожирають одна одну». **10** Тож я взяв першу палицю, Приємність,^с і розламав її, розірвавши угоду, яку уклав зі своїм народом. **11** У той день угода була розірвана. І знедолені вівці отари, які дивилися на мене, зрозуміли, що це було слово Єгови.

12 Я сказав їм: «Якщо хочете, дайте мою плату, а якщо ні, то не давайте». І вони дали* мені плату – 30 срібняків.^д

13 Тоді Єгова промовив до мене: «Вкинь ті 30 срібняків у скарбницю. Високо ж вони мене оцінили!»^е І взяв я срібняки та вкинув у скарбницю, що в домі Єгови.^ж

14 Після того я розламав другу палицю, Єдність,^з розірвавши братерські узи між Юдою та Ізраїлем.^и

15 Єгова сказав мені: «Візьми знаряддя негідного пастиря.* **16** Бо я дозволю, щоб у цьому краї з'явився пастир, який не зважатиме на овець, що гинуть,^к не буде шукати молодих, лікувати поранених^л і годувати здорових. Натомість він буде їсти м'ясо відгодованих овець^м і відривати їм ратиці.^н

17 Горе негідному пастирю,^о який покидає отару!^п

Меч вразить його руку і праве око.

11:8 *Або «моя душа». ^аАбо «їхні душі». 11:12 *Букв. «відважили».

РОЗД. 11

а Зх 11:10, 14

б Зх 11:7

в Мт 26:14, 15
Мт 27:9
Мр 14:10, 11

г Вх 21:32

д Мт 27:5, 6
Дії 1:18

е Зх 11:7

є 1Цр 12:19, 20
Єз 37:16

ж Єз 34:2, 4

з Єр 23:2
Єз 34:6
Мт 9:36

и Єз 34:21

і Бг 31:38

к Єз 34:3, 10

л Єр 23:1
Мт 23:13

м Ів 10:12

Друга кол.

РОЗД. 12

а Йв 26:7
Іс 42:5б Пс 102:25
Іс 45:18

в Зх 14:14

г Сф 3:19

д Зх 14:2, 3

е Іс 41:10
Йл 3:16
Зх 12:8

є Іс 41:15

ж Мих 4:13
Зх 9:15

з Зх 2:4

Рука його повністю висохне, а праве око зовсім осліпне*».

12 Звістка:

«Ось слово Єгови про Ізраїль»,— говорить Єгова,

той, хто напнув небеса,^а заклав основи землі^б і створив дух* людини, що в ній.

2 «Я зроблю Єрусалим чашею, від якої сп'яніють усі довколишні народи. Юда і Єрусалим будуть взяті в облогу.^в **3** Того дня я зроблю Єрусалим тяжким* каменем для всіх народів. Кожен, хто підніме його, сильно пораниться.^г І всі народи землі зберуться проти Єрусалима.^д **4** У той день,— говорить Єгова,— я приведу в замішання всіх коней і нашлю божевілля на їхніх вершників. Я скерую свій погляд на мешканців Юди, а всіх коней народів ударю сліпотою. **5** Голови Юдиних племен скажуть у своєму серці: «Жителі Єрусалима — то наша міць, адже їхній Бог — Єгова,^е Бог військ». **6** Того дня я зроблю так, що голови Юдиних племен стануть подібними до жаровні в лісі, до палаючого смолоскипа на смузї вижатої пшениці.^ж Вони пожеруть усі довколишні народи,^з щоб праворуч та ліворуч. І мешканці Єрусалима знову житимуть у своєму місті*, в Єрусалимі.^и

7 Спочатку Єгова врятує намети Юди, щоб слава* Дави-

11:17 *Букв. «потьмяніє». 12:1 *Або «дыхання». 12:3 *Або «обтяжливим». 12:6 *Або «у належному місці». 12:7 *Або «краса».

дового дому і слава* мешканців Єрусалима не перевершила Юдиної слави. **8** У той день Єгова з усіх сторін захищатиме жителів Єрусалима.^a Кожен з них, хто спотикається*, буде тоді сильним, як Давид, а Давидів дім — могутнім, як Бог, як ангел Єгови, що йде попереду них.^b **9** Того дня я неодмінно знищу всі народи, котрі нападають на Єрусалим.^a

10 Я виллю на Давидів дім і на жителів Єрусалима дух прихильності та мольби. І вони будуть дивитися на того, кого прокололи,^c будуть оплакувати його, мов єдиного сина, і побиватимся за ним, мов за первістком. **11** Тоді в Єрусалимі здійметься велике голосіння, як це було в Гадад-риммоні, на рівнині Мегіддо.^d **12** І голоситиме весь край, кожна родина окремо: родина Давидових нащадків окремо і їхні жінки окремо, родина Натанових^e нащадків окремо і їхні жінки окремо, **13** родина Левієвих^e нащадків окремо і їхні жінки окремо, родина Шим'ївців^ж окремо і їхні жінки окремо. **14** Голоситиме і решта родин, кожна родина окремо і їхні жінки окремо».

13 «У той день буде викопаний колодязь для Давидового дому і мешканців Єрусалима, щоб очистити їх від гріха та нечистоти.^з

2 Того дня,— промовляє Єгова, Бог військ,— я зітру в тому краї імена ідолів,^и і про них більше не згадають. Також я усуну пророків^і і дух нечистоти. **3** Якщо ж котрийсь чоловік буде знову пророкувати,

12:7 *Або «краса». 12:8 *Або «найслабший».

РОЗД. 12

a Єр 23:6
Йлн 3:16
Зх 2:5
Зх 9:15

b Вх 14:19
Вх 23:20

v Іс 54:17
Ор 2:22

г Ієр 19:34, 37
Ієр 20:27
Об 1:7

д 2Цр 23:29
2Хр 35:22

e 2См 5:13, 14
Лк 3:23, 31

e Вх 6:16

ж Вх 6:17
1Хр 23:10

РОЗД. 13

з Єз 36:25, 29

и Вх 23:13

і Пв 13:5

Друга кол.

a Пв 13:6–9
Пв 18:20

b 2Цр 1:8
Мт 3:4

v Єз 34:23
Мих 5:4
Ієр 10:11
Єв 13:20

г Іс 53:8
Дн 9:26
Дії 3:18

д Мт 26:31
Мт 26:55, 56
Мр 14:27, 50
Ієр 16:32

e Мл 3:2, 3

e Єр 30:22

нехай батько і мати, які його породили, скажуть йому: “Ти не будеш жити, бо говориш брехню від імені Єгови”. Потім вони мають заколати його за те, що він пророкував.^a

4 У той день всі пророки засоромляться своїх пророчих видінь. Вони більше не будуть носити волохату накидку пророка,^b щоб обманювати. **5** Тоді кожен з них скаже: “Та я не пророк, я рільник. Один чоловік купив мене як раба, коли я ще був юнаком”. **6** І якщо його запитують: “А що це за рани в тебе на тілі?” — то він відповість: “Мене поранили в домі моїх друзів^в”.

7 «Мечу, піднімись на мого пастиря,^a

на мого приятеля»,— говорить Єгова, Бог військ.

«Вразь пастиря,^г і нехай отара* розпорозиться.^д

А я простягну руку проти незначних».

8 «По всій землі,— каже Єгова,—

дві третини людей буде знищено, вони загинуть*, а третина уціліє.

9 Ту третину я проведу через вогонь

і очищу цих людей, як срібло,

випробую, як золото.^e

Вони будуть кликати мое ім'я,

а я буду їм відповідати.

Я промовлю: “Це мій народ”,^e

а вони скажуть: “Єгова — наш Бог”».

13:6 *Букв. «між руками». Тобто на грудях або на спині. ^aАбо «тих, хто мене любить». 13:7 *Або «вівці». 13:8 *Або «помруть».

14 «Ось надходить день Єгови, і здобич, зібрана в тебе*, буде розділена посеред тебе. **2** Я позбираю всі народи на війну проти Єрусалима. Це місто захоплять, дома пограбують, а жінок звалтують. Половина міста піде в полон, а решта народу не буде вигнана з міста.

3 Тоді Єгова виступить, щоб воювати проти тих народів,^a як він воює в день битви.^b **4** У той день він стане на Оливковій горі,^a що перед Єрусалимом, на сході, і ця гора розколеться надвоє, зі сходу* на захід[#]. Так утвориться дуже велика долина, і половина гори відсунеться на північ, а половина — на південь. **5** І ви втечете в долину, що між моїми горами, бо вона простягнеться аж до Ацелю. Ви будете змушені втікати, як утікали через землетрус за днів юдейського царя Уззії.^c А мій Бог Єгова прийде з усіма своїми святими.^d

6 Того дня не буде дорогоцінного світла,^e все застигне*. **7** Настане особливий день, котрий знатимуть як день Єгови.^e Це буде не день і не ніч, і у вечірній час з'явиться світло. **8** В той день з Єрусалима потечуть живі води:^ж половина до східного моря*^з і половина до західного[#]. Так буде і влітку, і взимку. **9** Тоді Єгова буде Царем над усією землею.ⁱ Того дня Єгова буде один,^k і одне буде його ім'я.^л

14:1 *Стосується міста, згаданого у вірші 2. **14:4** *Або «сходу сонця». #Букв. «до моря». **14:6** *Або «стане нерухоме», немов скуте холодом. **14:8** *Тобто Мертвого моря. #Тобто Середземного моря.

РОЗД. 14

а Єз 38:23
Йл 3:2, 14
Об 16:14
б Вх 15:3
2Хр 20:15
в Лк 19:29
Дії 1:12
г Ам 1:1
д Пв 33:2
Йл 3:11
Юд 14
е Іс 13:9, 10
Ам 5:18
є Йл 2:31
1Фс 5:2
2Пт 3:10
ж Єр 17:13
Єз 47:1
Йл 3:18
Об 21:6
Об 22:1
Об 22:17
з Пв 3:17
и ІсН 1:4
і Пс 97:1
Об 19:6
к Пв 6:4
л Іс 42:8
Іс 44:6

Друга кол.

а 1Цр 15:22
б 1Хр 4:24, 32
в Пв 1:7
г Єр 30:18
д Єр 37:13
е Не 3:1
Єр 31:38
є Іс 60:18
Єр 31:40
ж Єр 23:6
Єр 33:16
з 2Цр 19:34, 35
Йл 3:2
и Сд 7:22
Єз 38:21
і 2Хр 14:13
2Хр 20:25
Зх 2:8, 9
к Іс 66:23
л Пс 86:9
м Лв 23:34
Не 8:14, 15
н Іс 60:12

10 Уся земля від Гєви^a до Риммбна,^b що на півдні від Єрусалима, стане як Арава.^b Єрусалим постане на колишньому місці і буде заселений,^г від Веніямінової брами^a аж до місця Першої брами і до Наріжної брами, від вежі Хананелю^a аж до царських давилень*. **11** Це місто буде заселене і більше ніколи не буде засуджене на знищення,^є а мешканці його житимуть у безпеці.*

12 Ось покарання, яким Єгова покарає всі народи, що воюють проти Єрусалима:^з тіло людини зігніє, коли вона ще стоятиме на ногах, зігниють її очі в ямках та язик у роті.

13 Того дня Єгова приведе їх у замішання. Кожен з них схопить свого ближнього і підніме на нього руку*.^и

14 Юда теж втягнеться у війну в Єрусалимі, і буде зібране багатство всіх довколишніх народів: золото, срібло і безліч різного одягу.^л

15 Таке ж покарання спіткає коней, мулів, верблюдів, ослів та всю худобу, яка буде в тих таборах.

16 А позосталі люди з усіх народів, що напали на Єрусалим, будуть з року в рік приходити,^к щоб вклонитися* Царю — Єгові,^л Богу військ, і відзначити Свято наметів[#].^м

17 Якщо ж хтось з будь-якого народу землі не прийде до Єрусалима, аби вклонитися Царю — Єгові, Богу військ, то на таку людину не падатиме дощ.^н

18 І якщо єгипетський народ не прийде і не ввійде в місто, то в нього теж не буде до-

14:10 *Або «заглибин для давилень». **14:13** *Або «і нападе на нього». **14:16** *Або «поклонитися». #Або «місце для тимчасового притулку».

щу. Єгова покарає єгиптян, як карає народи, котрі не приходять відзначати Свято наметів. **19** Це буде кара за гріх Єгипту і за гріх усіх народів, які не приходять відзначати Свято наметів.

20 Того дня на дзвіночках у коней будуть написані слова: «Єгова – святий». ^a А казани*, ^b

14:20 *Або «казани з широким горлом».

РОЗД. 14

^a Вх 28:36
^b Вх 39:30

^b 1См 2:13, 14

Друга кол.

^a Вх 25:29
^b Чс 4:7

^b Єз 44:9

що в домі Єгови, стануть подібними до чаш^a перед жертovníком. **21** Кожен казан* в Єрусалимі та Юді буде святим і належатиме Єгові, Богу військ. Усі, хто приносить жертву, будуть приносити, брати ці казани і варити в них. Того дня в домі Єгови, Бога військ, не буде жодного ханаанця^a. ^b

14:21 *Або «казан з широким горлом». ^aАбо, можливо, «торговця».

КНИГА МАЛАХІЇ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- Єгова любить свій народ (1–5)
Священики приносять негідні жертви (6–14)
Боже ім'я буде звеличене серед народів (11)
- Священики не вчать народ (1–9)
Уста священика мають навчати про Бога (7)
Люди безпідставно розлучаються (10–17)
«Я ненавиджу розлучення», — говорить Єгова» (16)
- Правдивий Господь прийде очистити свій храм (1–5)
Посланець угоди (1)

- Заохочення повернутися до Єгови (6–12)
Єгова не змінюється (6)
«Поверніться до мене, і я повернуся до вас» (7)
Принесіть цілу десятину, і Єгова зілге благословення (10)
Праведний і безбожний (13–18)
Перед Єговою пишеться пам'ятна книга (16)
Різниця між праведним і безбожним (18)
- Прихід Іллі напередодні дня Єгови (1–6)
«Засяє сонце праведності» (2)

1 Звістка.

Слово Єгови про Ізраїль, передане через Малахію*:

2 «Я ставився до вас з любов'ю», ^a — говорить Єгова.

Та ви питаєте: «І в чому ж виявлялась твоя любов?»»

«Хіба Ісав не був братом Якова?»^d — промовляє Єгова. —

1:1 *Озн. «мій посланець».

РОЗД. 1

^a Пв 10:15

^b Бг 25:25, 26

Друга кол.

^a Рм 9:13

^b Єр 49:20
^c Йл 3:19

^d в Іс 34:10, 13

Але я полюбив Якова, **3** а Ісав знавидів.^a Я спустошив його гори^b і віддав його спадщину пустельним шакалам.^a

4 «Едбм каже: «Ми розбиті, але повернемося і відбудуємо руїни». Через це так промовляє Єгова, Бог військ*: «Вони побудують, а я зруйную.

1:4 *Див. глосарій.

І будуть люди називати їхній край землею зла, а їх самих — народом, який Єгова засудив навки.^а **5** Ви на власні очі побачите це і скажете: «Хай Єгова буде звеличений по всій землі Ізраїля!»»

6 «Син шанує батька,^б а слуга — свого пана. Тож, якщо я батько,^в чому ви не віддаєте мені належної пошани?^г І, якщо я пан,^д чому не боїтеся^е мене?» — говорю я, Єгова, Бог військ, до вас, священники, що зневажаєте моє ім'я.^ж

Але ви запитуєте: «Чим ми зневажасмо твоє ім'я?»

7 Тим, що приносите на мій жертвник опоганену їжу*.

Ви говорите: «Чим ми опоганюємо тебе?»

Тим, що кажете: «Стіл Єгови^о можна зневажати». **8** Ви приносите в жертву сліпу тварину і кажете: «У цьому немає нічого поганого», приносите кульгаву або хвору і теж говорите: «У цьому немає нічого поганого».^з

«Принеси-но таке намісникові. Чи він буде тобою задоволений? Чи поставиться до тебе прихильно?» — промовляє Єгова, Бог військ.

9 «А тепер, прошу, благайте* Бога, щоб він змилювався над нами. Хіба він виявить комусь із вас ласку, якщо ви приносите такі жертви?» — говорить Єгова, Бог військ.

10 «Чи хоч один з вас сам захоче закрити двері*?»^ж Таж без плати ви навіть не запалите вогню на моєму жертвнику.^з Я невдоволений вами,— каже Єгова, Бог військ,—

1:6 *Або «величний пан». ^аАбо «не поважаєте». **1:7** *Букв. «хліб». **1:9** *Або «пом'якшіть лице». **1:10** *Очевидно, закрити двері храму, виконуючи свій обов'язок.

РОЗД. 1

а Іс 34:5
Ов 18

б Вх 20:12

в Вх 4:22

г Іс 1:2

д Єз 22:26

е Єз 41:21, 22
ІКр 10:21

є Лв 22:20, 22
Пв 15:21

ж 2Хр 23:4

з Єр 6:13
Мих 3:11

Друга кол.

а Іс 1:11
Єр 6:20

б Пс 113:3
Іс 45:6
Іс 59:19

в Пс 22:27
Сф 3:9
Мт 28:19
Об 15:4

г Єз 22:26

д Мл 1:7

е Лв 22:20, 22
Пв 15:21
Пв 17:1

є Пс 47:2
Єр 10:10

ж Об 15:4

РОЗД. 2

з Мл 1:6

и Лв 26:14–17
Пв 28:15

і Ор 1:11

к Йл 1:17

і ваші приношення мені неприємні».^а

11 «Від сходу до заходу* моє ім'я буде звеличуватися серед народів.^б Всюди здіймається дим від жертв і складатимуться приношення, чистий дар моєму імені, бо ім'я моє буде звеличуватися поміж народами»,^в — промовляє Єгова, Бог військ.

12 «Але ви оскверняєте його*^г, кажучи: «Стіл Єгови можна опоганювати, і приношення, що на ньому,— нічого не варта їжа».^д **13** Ви говорите: «Яка то мука!»— і презирливо пирхаєте»,— промовляє Єгова, Бог військ. «Ви приносите в дар крадених, кульгавих та хворих тварин. Чи прийму я це з ваших рук?»^е — запитує Єгова.

14 «Хай буде проклятий чоловік підступний, який має в отарі здорового самця, але, давши обітницю, приносить у жертву Єгові хворого*. Таж я величний Цар,^є — каже Єгова, Бог військ,— і моє ім'я вселятиме народом благоговійний страх».^ж

2 «А тепер, священники, я даю вам заповідь.^з **2** Якщо ви її не послухаєтеся і не візьмете до серця, щоб промовити моє ім'я,— каже Єгова, Бог військ,— то я прокляну вас^и та оберну ваші благословення на прокляття. І я вже обернув їх на прокляття, бо ви не берете моєї заповіді до серця.

3 Через вас я знищу* посіяне вами насіння.^к Я жбурну вам в обличчя гній, що залишається після ваших свят,

1:11 *Або «від сходу сонця до його заходу». **1:12** *Або, можливо, «оскверняє мене». **1:14** *Або «з вадою». **2:3** *Букв. «докорю».

і вас вкинуть у нього*. **4** Тоді ви зрозумієте, що я дав вам цю заповідь для того, щоб моя угода з Лівієм залишалася в силі»,^а — говорить Єгова, Бог військ.

5 «Я уклав з ним угоду, і так дав йому життя й мир, щоб його серце було сповнене страхом* переді мною. І він мав цей страх, він відчував благоговіння перед моїм іменем.

6 На устах його був закон* правди,^б і в словах його не було неправедності. Він ходив зі мною в мирі та справедливості^в і багатьох відвернув від провини. **7** Бо уста священника мають навчати про Бога, в його словах* люди мають шукати настанов*,^г адже він — посланець Єгови, Бога військ.

8 Але ви зійшли з дороги, і багато хто спіткнувся через вас та не дотримується закону*.^д Ви порушили угоду, яку я уклав з Лівієм,^е — промовляє Єгова, Бог військ.— **9** За це я зроблю вас зневаженими і приниженими перед усім народом. Бо ви не трималися моїх доріг і не були безсторонніми, коли застосовували закон».^є

10 «Хіба в усіх нас не один батько?»^ж Хіба не один Бог створив нас? Чому ж ми зраджуємо одні одних,^з оскверняючи угоду наших прабатьків? **11** Юда поводитися зрадливо, в Ізраїлі та Єрусалимі чиняться гидоти, бо Юда осквернив святість* Єгови,^и яку Він любить. Юда взяв собі за дружи-

2:3 *Тобто туди, куди викидають гній жертвних тварин. 2:5 *Або «повагою; благоговінням». 2:6 *Або «навчання». 2:7 *Або «з його уст». #Або «закону». 2:8 *Або, можливо, «через ваше навчання». 2:11 *Або, можливо, «святиню».

РОЗД. 2

а Вх 40:12, 15
Чс 3:6
Чс 18:23
Єз 44:15, 16

б 2Хр 17:8, 9

в Вх 32:26

г Пв 24:8
2Хр 15:3
Не 8:7, 8
Єз 44:23, 24

д Лк 11:52

е Не 13:29

є Лв 19:15
Пв 1:17
Пв 16:19

ж Мл 1:6
1Кр 8:6

з Не 5:8

и Лв 20:26

Друга кол.

а Пв 7:1, 3
Єз 3:5, 6
1Цр 11:1, 2
Не 13:23

б 1См 15:22

в Пр 21:27

г Пр 5:18–20
Мт 19:4–6

д Бт 2:24
Мт 5:32
Мт 19:8, 9
Мр 10:5–9

е Мл 2:10

є Іс 1:14, 15

ж Єз 18:29

РОЗД. 3

з Мт 3:1–3
Мт 11:7, 10
Мр 1:2–4
Лк 1:76
Ів 1:6, 23
Ів 3:28

ну поклонницю* чужого бога.^а

12 Єгова вигубить у наметах Якова кожного, хто так поводитися, навіть якщо він складає приношення для Єгови, Бога військ,— кожного, хоч би ким він був*».^б

13 «І є ще одне*: через вас жертвник Єгови покривається слізьми, плачем і зітханнями. Тому Бог уже не звертає уваги на ваші приношення і не дивиться прихильно на дар ваших рук.»^в **14** Ви питаєте: “За що все це?” За те, що ти зрадив дружину своєї молодості, хоча вона подруга твоя і дружина, з якою ти уклав угоду*; і Єгова був свідком між тобою і нею.^г **15** Але є й такі, хто цього не робить, бо в них ще залишився дух Бога. На що вони зважають? На Боже потомство*. Тож пильнуйте свій дух і не зраджуйте дружину своєї молодості. **16** Бо я ненавиджу* розлучення,^д — говорить Єгова, Бог Ізраїля,— і того, хто вкриває свій одяг насиллям*, — промовляє Єгова, Бог військ.— Тож пильнуйте свій дух і не зраджуйте.^е

17 Ви втомлюєте Єгова своїми словами,^є але питаєте: “Чим ми його втомлюємо?” Тим, що кажете: “Кожен, хто чинить зло, добрий в очах Єгови, така людина йому до вподоби”^ж або “Де ж Бог справедливості?”»

3 «Ось я висилаю посланця, який розчистить* переді мною дорогу.^з Тоді раптово прийде у свій храм правдивий

2:11 *Букв. «дочку». 2:12 *Букв. «того, хто пильнує, і того, хто відповідає». 2:13 *Букв. «друге». 2:14 *Або «законна дружина». 2:15 *Букв. «насиння». 2:16 *Букв. «він ненавидить». #Або «хто чинить насилля». 3:1 *Або «приготує».

Господь,^а котрого ви шукаєте, прийде також посланець угоди, котрого ви з нетерпінням чекаєте. Він обов'язково прийде!» – говорить Єгова, Бог військ.

2 «Але хто витримає день його приходу і хто встоїть, коли він з'явиться? Бо він буде як вогонь плавильника і як луг^б пральника. **3** Він сяде мов плавильник, мов той, хто очищає срібло,^а і очистити синів Лівія, очистити їх, як золото й срібло. Тоді вони стануть для Єгови народом, що складатиме приношення в праведності. **4** Єгові будуть приємні приношення Юди та Єрусалима, як за днів віковичних і за років стародавніх.^г

5 Я прийду, щоб судити вас, і, не зволікаючи, буду свідчити проти чарівників^а і перелюбників, проти тих, хто клянеться неправдиво,^о хто ошукає найманого робітника^с та обирає вдову й сироту^ж, а також проти тих, хто відмовляється допомогти чужинцю^з.^з Такі люди не бояться мене», – промовляє Єгова, Бог військ.

6 «Бо я – Єгова, я не змінююся*.^н Тому ви, сини Якова, ще не загинули. **7** Від днів ваших прабатьків ви відступаєте від моїх постанов і не дотримуетесь їх.^і Поверніться до мене, і я повернуся до вас»,^к – каже Єгова, Бог військ.

Але ви говорите: «Як же нам повернутися?»

8 «Хіба буде людина обкрадати Бога? Ви ж обкрадаєте мене».

При цьому ще й питаєте: «Що ми в тебе крадемо?»

3:2 *Або «мило». **3:5** *Або «дитину, яка залишилася без батька». ^нАбо «позбавляє чужинця прав». **3:6** *Або «не змінився».

РОЗД. 3

а Пс 11:4

б Іс 1:25
Єр 2:22в Пс 66:10
Пр 25:4
Зк 13:9

г 2Хр 7:1

д Пв 18:10, 12

е Вх 20:7

є Пр 14:31
Як 5:4ж Пв 24:17
Іс 1:17
Як 1:27з Вх 23:9
Зк 7:10и Іс 43:10
Іс 46:4
Як 1:17і Пв 9:7
Дії 7:51к Єр 3:12
Зк 1:3
Як 4:8

Друга кол.

а Лв 27:30
Пв 14:28б 2Хр 31:11
Не 12:44
Не 13:10

в Пв 28:12

г Лв 26:10
2Хр 31:10
Пр 3:9, 10д Пв 11:14
Зк 8:12

е Іс 61:9

є Мл 1:6

ж Йв 21:14, 15
Пс 73:13, 14
Іс 58:3
Сф 1:12

з Єр 12:1

и Пс 56:8
Пс 69:28

і Іс 26:8

«Десятини і пожертви. **9** Ви прокляті*, бо всі ви – весь народ – обкрадаєте мене. **10** Принесіть цілу десятину* в комору,^а щоб у моему домі була пожива,^б і так випробуйте мене, будь ласка, – промовляє Єгова, Бог військ, – чи я не відкрию для вас небесних отворів^в і не зіллю* стільки благословень, що вам більше нічого не бракуватиме».^г

11 «Заради вас я не дам шкіднику* пожертви плоди вашої землі, і виноградники ваші не залишаться без урожаю»,^а – каже Єгова, Бог військ.

12 «Усі народи називатимуть вас щасливими,^о бо ви станете приємним краєм», – говорить Єгова, Бог військ.

13 «Ви зневажаєте мене своїми словами», – промовляє Єгова.

Ще й питаєте: «Що ми тако-го говоримо проти тебе?»^с

14 «Ви кажете: “Служити Богові – марна справа.” Яка нам користь з того, що ми виконували свої обов'язки перед Єговою, Богом військ, і ходили перед ним пригнічені? **15** Тепер ми називаємо зарозумілих щасливими. І безбожникам добре ведеться.^з Вони випробовують Бога, залишаючись при цьому непокараними”».

16 Тоді ті, хто боїться Єгови, стали говорити між собою, кожен зі своїм ближнім, а Єгова уважно слухав. І перед Єговою писалася пам'ятна книга^и про тих, хто боїться його і роздумує про* його ім'я.^і

3:9 *Або, можливо, «ви проклинаєте мене прокляттям». **3:10** *Або «усі десятини». ^нАбо «випорочно». **3:11** *Букв. «тому, що жере». Очевидно, йдеться про нашестя комах. **3:16** *Або «зважає на». Або, можливо, «цінує».

17 «Вони будуть моїми,^а — говорить Єгова, Бог військ,— у той час, коли я зроблю їх своєю особливою* власністю.^б Я пожалію їх, як батько жаліє свого слухняного сина.^в

18 І ви знову побачите різницю між людиною праведною і безбожною,^г між тим, хто служить Богові, і тим, хто йому не служить».

4 «Ось надходить день, що палає,^а як піч,— день, коли всі зухвальці й безбожники стануть мов стерня. Цей день пожере їх,— промовляє Єгова, Бог військ,— не залишиться від них ні кореня, ні гілки. **2** А над вами, тими, хто шанує* моє ім'я, засяє сонце праведності, і його про-

3:17 *Або «цінною». 4:2 *Букв. «боїться».

РОЗД. 3

а Єр 31:33

б Іс 62:3
1Пт 2:9

в Пс 103:13

г Пс 58:10, 11

РОЗД. 4

д Сф 2:2
2Пт 3:7

Друга кол.

а Пв 4:5

б Йн 2:31
Дії 2:20
2Пт 3:10в Мт 11:13, 14
Мр 9:11, 12

г Лк 1:17

мені* нестимуть зцілення. Тоді ви будете скакати, немов ті відгодовані телята».

3 «У день, коли я почну діяти, ви топтатимете безбожників, бо вони стануть мов порох у вас під ногами»,— говорить Єгова, Бог військ.

4 «Пам'ятайте Закон мого слуги Мойсея, всі постанови та присуди, які я дав йому на Хоріві для цілого Ізраїля.^а

5 Перед приходом великого і грізного дня Єгови^б я посилаю до вас свого пророка Іллю.^в

6 Він зробить серця батьків такими, як у синів,^г а серця синів — такими, як у батьків*, щоб я не прийшов, не вдарив землю і не спустошив її».

4:2 *Букв. «крила». 4:6 *Або «він поверне серце батьків до їхніх синів, а серце синів — до батьків».

(Кінець перекладу Єврейсько-арамейських Писань.
Далі йде переклад Грецьких Писань.)

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД
МАТВІЯ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Родовід Ісуса Христа (1–17)
Народження Ісуса (18–25)
- 2 Візит астрологів (1–12)
Втеча в Єгипет (13–15)
Ірод убиває хлопчиків (16–18)
Повернення в Назарет (19–23)
- 3 Проповідування Івана Хрестителя (1–12)
Хрещення Ісуса (13–17)
- 4 Диявол спокушає Ісуса (1–11)
Ісус починає проповідувати в Галілеї (12–17)
Ісус кличе перших учнів (18–22)
Ісус проповідує, навчає і зціляє (23–25)
- 5 НАГРНА ПРОПОВІДЬ (1–48)
Ісус починає навчати на горі (1, 2)
Дев'ять причин бути щасливими (3–12)
Сіль і світло (13–16)
Ісус прийшов виконати Закон (17–20)
Поради щодо гніву (21–26), перелюбу (27–30), розлучення (31, 32), обітниць (33–37), помсти (38–42), любові до ворогів (43–48)
- 6 НАГРНА ПРОПОВІДЬ (1–34)
Не виставляти праведності напоказ (1–4)
Як молитися (5–15)
Зразкова молитва (9–13)
Піст (16–18)
Скарби на землі і в небі (19–24)
Перестати тривожитись (25–34)
І далі шукати найперше Царства (33)
- 7 НАГРНА ПРОПОВІДЬ (1–27)
Перестати судити (1–6)
Невпинно просити, шукати, стукати (7–11)
Золоте правило (12)
Вузькі ворота (13, 14)
Їх розпізнають по плодах (15–23)
Дім на скелі, дім на піску (24–27)
Люди вражені Ісусовим навчанням (28, 29)
- 8 Зцілення прокаженого (1–4)
Віра сотника (5–13)
Ісус зцілює багатьох у Капернаумі (14–17)
Як іти за Ісусом (18–22)
Ісус вгамовує бурю (23–27)
Ісус посилає демонів у свиней (28–34)
- 9 Ісус зцілює паралізованого (1–8)
Ісус кличе Матвія (9–13)
Питання про піст (14–17)
Дочка Яіра; жінка торкається Ісусового одягу (18–26)
Ісус зцілює сліпих і німого (27–34)
Жливо велике, а робітників мало (35–38)
- 10 12 апостолів (1–4)
Вказівки для служіння (5–15)
Учнів будуть переслідувати (16–25)
Боятися Бога, а не людей (26–31)
Не мир, а меч (32–39)
Приймати Ісусових учнів (40–42)
- 11 Похвала для Івана Хрестителя (1–15)
Осуд для зачерствілого покоління (16–24)
Ісус прославляє свого Батька за ласку, виявлену смиренним (25–27)
Ісусове ярмо відсвіжає (28–30)
- 12 Ісус «має владу над суботою» (1–8)
Зцілення сухорукого (9–14)
Божий любий слуга (15–21)
Демони вигнані за допомогою святого духу (22–30)
Непростимий гріх (31, 32)
Дерево пізнається по його плодах (33–37)
Знак, даний через пророка Іону (38–42)
Коли нечистий дух повертається (43–45)
Ісусова мати й брати (46–50)
- 13 Приклади про ЦАРСТВО (1–52)
Сіяч (1–9)
Чому Ісус наводить приклади (10–17)
Пояснення прикладу про сіяча (18–23)

- Пшениця і бур'яни (24–30)
Гірчичне зернятко і закваска (31–33)
Використання прикладів на сповнення пророцтва (34, 35)
Пояснення прикладу про пшеницю і бур'яни (36–43)
Захований скарб і гарна перлина (44–46)
Невід (47–50)
Нові і старі скарби (51, 52)
Ісуса не приймають у рідних краях (53–58)
- 14 Івану Хрестителю відрубують голову (1–12)
Ісус годує 5000 (13–21)
Ісус іде по воді (22–33)
Зцілення в Генісареті (34–36)
- 15 Людські традиції викрито (1–9)
Опоганення походить із серця (10–20)
Велика віра фінікійки (21–28)
Ісус зцілює від багатьох недуг (29–31)
Ісус годує 4000 (32–39)
- 16 Вимога показати знак (1–4)
Фарисейська і садукейська закваска (5–12)
Ключі від Царства (13–20)
Збір збудований на скелі (18)
Ісус передрікає свою смерть (21–23)
Хто є справжнім учнем (24–28)
- 17 Преображення Ісуса (1–13)
Віра з гірчичне зернятко (14–21)
Ісус знову передрікає свою смерть (22, 23)
Монетою, знайденою в роті риби, заплатили податок (24–27)
- 18 Хто найбільший у Царстві (1–6)
Підстави для спотикання (7–11)
Приклад про загублену вівцю (12–14)
Як здобути брата (15–20)
Приклад про раба, який не хотів простити (21–35)
- 19 Шлюб і розлучення (1–9)
Дар безшлюбності (10–12)
Ісус благословляє дітей (13–15)
Питання молодого багача (16–24)
Жертви заради Царства (25–30)
- 20 Робітники у винограднику і однакова платня (1–16)
Ісус знову передрікає свою смерть (17–19)
- Прохання про становище у Царстві (20–28)
Ісус — викуп за багатьох (28)
Зцілення двох сліпих (29–34)
- 21 Урочистий в'їзд Ісуса (1–11)
Ісус очищає храм (12–17)
Ісус проклинає фігове дерево (18–22)
Владу Ісуса ставлять під сумнів (23–27)
Приклад про двох синів (28–32)
Приклад про виноградарів-убивць (33–46)
Головний наріжний камінь відкинули (42)
- 22 Приклад про весільний бенкет (1–14)
Бог і кесар (15–22)
Питання про воскресіння (23–33)
Дві найбільші заповіді (34–40)
Чи Христос — Давидів син? (41–46)
- 23 Не наслідувати книжників і фарисеїв (1–12)
Горе книжникам і фарисеям (13–36)
Ісус оплакує Єрусалим (37–39)
- 24 Ознака присутності ХРИСТА (1–51)
Війни, голод, землетруси (7)
Проповідування доброї новини (14)
Велике лихо (21, 22)
Знак Сина людського (30)
Фігове дерево (32–34)
Подібність до днів Ноя (37–39)
Пильуйте (42–44)
Вірний раб, злий раб (45–51)
- 25 Ознака присутності ХРИСТА (1–46)
Приклад про 10 дівчат (1–13)
Приклад про таланти (14–30)
Вівці і козли (31–46)
- 26 Священики змовляються вбити Ісуса (1–5)
Жінка виливає на Ісуса пахучу олію (6–13)
Остання Пасха і зрада (14–25)
Запровадження Господньої вечері (26–30)
Ісус передрікає, що Петро його зречеться (31–35)
Ісус молиться в Гефсиманії (36–46)
Арешт Ісуса (47–56)
Суд перед Синедріоном (57–68)
Петро зрікається Ісуса (69–75)

- 27 Ісуса віддають Пилату (1, 2)
Юда вішається (3–10)
Ісус перед Пилатом (11–26)
3 Ісуса прилюдно глузують (27–31)
Прибитий до стовпа на Голгофі (32–44)
Ісусова смерть (45–56)

- Поховання Ісуса (57–61)
Гробницю надійно стережуть (62–66)
- 28 Воскресіння Ісуса (1–10)
Хабар воїнам за обман (11–15)
Наказ робити людей учнями (16–20)

1 Книга історії життя* Ісуса Христа[#], сина Давида,^a Авраамового^б сина:

2 в Авраама народився Ісак;^б
в Ісака народився Яків;^г
в Якова народився Юда^d та його брати;

3 в Юди від Тамари народився Перец і Зерах;^е
у Переца народився Хецрон;^е
у Хецрона народився Рам;^ж

4 у Рама народився Аммінадаб;
в Аммінадава народився Нахшон;^з
у Нахсона народився Салмон;

5 у Салмона від Рахав^и народився Боаз;
у Боаза від Рут народився Овед;^і
в Оведа народився Ессей;^к

6 у Ессєя народився цар Давид;^л
у Давида від дружини Урії народився Соломон;^м

7 у Соломона народився Реговоам;^н
у Реговоама народився Авія;

в Авії народився Аса;^о
8 в Асї народився Йосафат;^п
в Йосафата народився Егорам;^р
в Егорама народився Уззія;

1:1 *Або «родовід». [#]Або «Месї; Помазанця».

РОЗД. 1

a 1Хр 17:11
Мт 9:27
Лк 1:32, 33

б Бт 22:18

в Бт 21:3

г Бт 25:26
1Хр 1:34

д Бт 29:35

е Бт 38:29, 30

є Рт 4:18–22

ж 1Хр 2:9

з 1Хр 2:10, 11

и Існ 2:1

і Рт 4:13

к 1Хр 2:12

л 1Хр 2:13, 15

м 2См 12:24
1Хр 3:5

н 1Цр 11:43

о 1Хр 3:10–19
2Хр 14:1

п 1Цр 15:24

р 2Хр 21:1

Друга кол.

a 2Цр 15:32

б 2Цр 15:38

в 2Цр 18:1

г 2Цр 20:21

д 2Хр 33:20

е 2Цр 21:24

є 2Цр 23:34

ж 1Хр 3:15, 16

з 2Цр 24:12, 15
2Хр 36:9, 10

и Езд 3:2

не 12:1

і Мт 13:55

мр 6:3

к Лк 3:23–38

9 в Уззії народився Йотам;^a
в Йотама народився Ахаз;^б
в Ахаза народився Єзекія;^в

10 в Єзекії народився Манасія;^г
в Манасії народився Амон;^д
в Амона народився Йосія;^е

11 в Йосії^е народився Єхонія^ж
та його брати за часу виселення до Вавилону.^з

12 Після виселення до Вавилону в Єхонії народився Шеалтіл;
у Шеалтіла народився Зоровавель;^и

13 у Зоровавеля народився Авіюд;
в Авіюда народився Елякім;
в Елякіма народився Азор;

14 в Азора народився Садок;
в Садока народився Ахім;
в Ахіма народився Еліюд;

15 в Еліюда народився Елеазар;
в Елеазара народився Маттан;

в Маттана народився Яків;
16 в Якова народився Йосип, чоловік Марії, а Марія народила Ісуса,^і якого називають Христом.^к

17 Отож від Авраама до Давида було 14 поколінь, від Давида – до виселення у Вавилон – 14 поколінь і від виселення у Вавилон до Христа – 14 поколінь.

18 А народився Ісус Христос так: його мати Марія була заручена з Йосипом, але, перш ніж вони одружилися, виявилося, що вона вагітна завдяки святому духу*.^a 19 Оскільки ж її чоловік Йосип був праведний і не хотів стягнути на неї осуд, то вирішив таємно розлучитися з нею.^b 20 І, коли він усе обдумав, з'явився йому уві сні ангел Єгови* й сказав: «Йосипе, сину Давидів, не бійся взяти свою дружину Марію до себе додому, бо вона вагітна[#] завдяки святому духу.^c 21 Вона народить сина, і ти маєш назвати його Ісусом*,^d бо він спасе свій народ від гріхів».^e 22 А сталося це для того, щоб сповнилися слова, які Єгова* промовив через пророка: 23 «Незаймана дівчина завагітніє, народить сина, і йому дадуть ім'я Еммануїл,^f що в перекладі означає «з нами Бог»».^g

24 Тоді Йосип прокинувся й зробив так, як наказав йому ангел Єгови*, – взяв свою дружину до себе додому. 25 Проте він не мав з нею інтимних стосунків, аж поки вона не народила сина,^h якого він назвав Ісусом.ⁱ

2 Коли за днів царя Ірода*^j у Віфлеємі^k юдейському народився Ісус, до Єрусалима прийшли астрологи*^l зі Сходу 2 і почали розпитувати: «Де юдейський цар,^m який народився? Бо коли ми ще бу-

1:18 *Або «діючій силі». 1:20 *У цьому перекладі це перше з 237 місць, де в головному тексті Грецьких Писань вживається Боже ім'я, Єгова. Див. додаток А5. #Або «те, що зачатє в ній». 1:21 *Відповідає євр. імені Ешўа, що озн. «Єгова є спасіння». 1:22, 24; 2:13 *Див. додаток А5. 2:1 *Див. глосарій. #Або «маги».

РОЗД. 1

а Лк 1:35

б Пв 24:1

в Лк 1:35

г Мт 1:25
Лк 1:31д Лк 2:30
Ів 1:29
Дії 4:12
Дії 5:31
Еф 1:7
Єв 7:25
ІПт 2:24

е Іс 7:14

є Іс 8:8, 10

ж Лк 2:7

з Лк 2:21

РОЗД. 2

и Лк 1:5

і Мх 5:2
Лк 2:4

к Мт 27:37

Друга кол.

а Ів 7:42

б 2См 5:2
Мх 5:2

в Мт 2:2

г Мт 2:22

д Мт 1:20
Мт 2:19

ли на Сході, то бачили його зірку і прийшли вклонитися* йому». 3 Почувши таке, цар Ірод стривожився, а з ним і весь Єрусалим. 4 Тож він зібрав усіх старших священників та книжників з народу і розпитав їх, де має народитися Христос*. 5 А вони відповіли йому: «У Віфлеємі^a юдейському, бо так написав пророк: 6 “Віфлеєме в Юдиному краю, для намісників Юди ти аж ніяк не найменш важливе місто, бо з тебе вийде намісник, який буде пасти мій народ Ізраїль”».^b

7 Потім Ірод таємно покликвав астрологів, вивідав у них про час з'явлення зірки 8 і послав їх до Віфлеєма, кажучи: «Підіть розшукайте дитя, а коли знайдете, повідомте мені, щоб і я пішов та вклонився йому». 9 Вислухавши царя, астрологи вирушили в дорогу, а зірка, яку вони бачили на Сході,^c рухалась попереду них, поки не зупинилась над місцем, де було дитя. 10 Коли вони помітили, що зірка зупинилась, то надзвичайно зраділи. 11 Астрологи ввійшли в дім і, побачивши дитя з Марією, його матір'ю, попадали на коліна і вклонились* йому. Вони повідкривали свої скарбнички та піднесли йому в дар золото, ладан і мирру. 12 Але Бог застеріг астрологів у сні,^d щоб вони не повертались до Ірода, і ті пішли до свого краю іншим шляхом.

13 І, коли вони пішли, Йосипу уві сні з'явився ангел Єгови*^e й сказав: «Встань, візьми дитину та її матір і втікай до

2:2 *Або «віддати шану». 2:4 *Або «Месія; Помазанець». 2:11 *Або «віддали шану».

Єгипту. І залишайся там доти, доки я не скажу повернутися, бо Ірод буде шукати дитину, щоб убити її». **14** Тоді Йосип встав, взяв уночі дитину й матір і пішов до Єгипту. **15** Він залишався там аж до смерті Ірода. Так сповнилися слова, які Єгова* промовив через пророка: «З Єгипту покликав я сина свого».^а

16 Коли ж Ірод побачив, що астрологи перехитрили його, то сильно розлютився і послав людей повбивати у Віфлемі та його околицях усіх хлопчиків віком до двох років. Саме такого віку мала бути дитина, згідно з тим, що він вивідав в астрологів.^б **17** У той час сповнилися слова, промовлені через пророка Єремію: **18** «У Рамі чути голос, плач і сильне ридання. Це Рахіль^в плаче за своїми дітьми і не хоче втішитися, бо їх уже немає».^г

19 А як Ірод помер, то Йосипу, який жив тоді в Єгипті, з'явився уві сні ангел Єгови*^д **20** і сказав: «Встань, візьми дитину та її матір і йди до ізраїльського краю, бо ті, хто хотів погубити життя* дитини, вже померли». **21** Тож він встав, узяв дитину та її матір і вирушив в ізраїльський край. **22** Але, почувши, що замість Ірода в Юдеї править його син Архелай, Йосип побоявся туди йти. До того ж він отримав у сні застереження від Бога^е і пішов у Галілею.^є **23** Там він оселився в місті Назареті,^ж щоб сповнити слово, сказане через пророків: «Його будуть називати назар'янином*».^з

2:15, 19; 3:3 *Див. додаток А5. 2:20 *Або «душу». 2:23 *Ймовірно, походить від євр. слова «пагін».

РОЗД. 2

а Ос 11:1

б Мт 2:7

в Бт 35:19

г Єр 31:15

д Мт 1:20

е Мт 2:12

є Мр 1:9

Лк 2:39

ж Ів 1:45

з Іс 11:1

Іс 53:2

Єр 23:5

3х 3:8

Друга кол.

РОЗД. 3

а Ів 1:6

б Мр 1:3, 4

Лк 3:3–6

в Мт 4:17

г Мр 1:2

Ів 1:23

д Іс 40:3

е 2Цр 1:8

є Мр 1:6

ж Мр 1:5

з Мр 1:9

и Мр 12:18

Лк 7:30

і Мт 12:34

к Мт 23:33

Лк 3:7–9

Лк 21:23

л Ів 8:33, 39

м Мт 7:19

Лк 13:6–9

н Дії 19:4

о Ів 1:15, 27

п Мр 1:7, 8

Ів 1:33

Дії 2:1, 4

1Кр 12:13

р Лк 3:16, 17

с Мл 4:1

3 У ті дні прийшов Іван^а Хреститель і почав проповідувати^б в Юдейській пустелі, **2** говорячи: «Покайтесь, бо наблизилося Царство небесне».^в **3** Це про нього через пророка Ісаю було сказано:^г «Ось голос того, хто кличе в пустелі: “Підготуйте дорогу для Єгови”, вирівняйте для нього шляхи!»^д **4** Іван носив одяг з верблюжої шерсті й був підперезаний шкіряним поясом.^е Він їв сарану та дикий мед.^є **5** До нього приходили жителі Єрусалима, всієї Юдеї та усіх околиць Йордану.^ж **6** Він хрестив* їх у ріці Йордані,^з і вони відкрито визнавали свої гріхи.

7 Побачивши, що багато фарисеїв і садукеев^и приходять хреститися, він сказав: «Роде гадючий,^л хто сказав вам, що ви зможете втекти від прийдешнього гніву?»^к **8** Приносьте плоди, що свідчать про каяття. **9** Навіть не думайте казати собі: “Наш батько – Авраам”,^н бо говорю вам, що Бог може створити дітей для Авраама навіть із цього каміння. **10** Ось сокира вже при корінні дерев. Кожне дерево, яке не принесе плодів добрих плодів, буде зрубане й кинуте у вогонь.^м **11** Я хрещу вас водою, бо ви покаюлись,^п але за мною йде сильніший від мене, і я не достойний зняти з нього сандалії.^о Він хреститиме вас святим духом^п і вогнем.^р **12** В його руці віяльна лопата. Він повністю вичистить свій тік і позбирає пшеницю до комори, а полюв спалить^с у негасимому вогні».

13 Тоді до Івана прийшов з Галілеї Ісус, щоб Іван охре-

3:6 *Або «заглиблював; занурював».

стив його в Йордані.^а **14** Але той намагався стримати Ісуса, кажучи: «Це мені треба хреститися в тебе, а ти йдеш до мене?» **15** Ісус же йому відповів: «Не стримуй мене, бо так належить нам виконати все, що праведне». Після того Іван більше не стримував його. **16** Охрестившись, Ісус відразу вийшов з води. У ту ж мить розкрилися небеса^б і він побачив, як на нього, немов голуб, сходить Божий дух.^в **17** А з неба почувся голос: «Це Син мій^г улюблений. Я ним задоволений».^д

4 Після того дух повів Ісуса в пустелю, і там його спокушав^е Диявол.^ж **2** Провівши у пості 40 днів та 40 ночей, Ісус зголоднів. **3** І підійшов Спокусник^з та промовив до нього: «Якщо ти Божий син, то накажи цьому камінню стати хлібом». **4** Ісус же відповів: «Написано: “Не хлібом самим повинна жити людина, а кожним словом, що виходить з уст Єгови*”».^и

5 Потім Диявол взяв його до святого міста,^і поставив на мурі* храму^к **6** і сказав: «Якщо ти Божий син, кинься додолу, адже написано: “Він накаже своїм ангелам” і “вони понесуть тебе на руках, щоб не вдарився ти ногою об камінь”».^л **7** Проте Ісус відповів: «А ще написано: “Не випробовуй Єгову*, Бога твого”».^м

8 Диявол знову взяв його на дуже високу гору і показав усі царства світу та їхню славу.^н **9** Він сказав: «Усе це дам тобі, якщо ти впадеш і поклонишся мені». **10** Ісус від-

4:4, 7, 10 *Див. додаток А5. **4:5** *Або «паралеті; найвищий точці».

РОЗД. 3

а Мр 1:9
б Лк 3:21
в Іс 11:2
Мр 1:10, 11
Лк 4:18
Ів 1:32
г Ів 12:28
д Пс 2:7
Лк 9:35
е Іс 42:1
Мт 17:5
Лк 3:22

РОЗД. 4

е Єв 4:15
ж Мр 1:12, 13
Лк 4:1–4
з 1Фс 3:5
и Пв 8:3
Лк 4:4
Ів 4:34
і Не 11:1
Іс 52:1
к Лк 4:9–12
л Пс 91:11, 12
м Пв 6:16
Лк 4:12
1Кр 10:9
н Лк 4:5–8

Друга кол.

а Об 22:9
б Пв 6:13
Пв 10:20
Лк 4:8
в Лк 4:13
Як 4:7
г Лк 22:43
Єв 1:7, 14
д Мр 6:17, 18
Лк 3:19, 20
е Мр 1:14
Лк 4:14
е Лк 4:31
ж Ів 1:9
з Іс 9:1, 2
и Мт 10:7
Мр 1:14, 15
і Ів 1:42
к Мр 1:16–18
л Лк 5:10, 11
м Мр 10:28
Лк 18:28
н Мт 10:2
Мт 27:55, 56
Мр 3:17
Мр 10:35
Ів 21:2
о Мр 1:19, 20

повів: «Відійди, Сатано! Бо написано: “Поклоняйся лише Єгові*, Богу твоєму,^а і тільки йому служи*”».^б **11** Після цього Диявол залишив його,^в і ангели прийшли та почали ним опікуватися.^г

12 Коли ж Ісус почув, що Івана заарештували,^а то вирушив до Галілеї.^б **13** Потім, покинувши Назарет, він пішов та оселився в Капернаумі^в біля моря, в околицях Завулона й Нефталіма, **14** щоб сповнити слово, промовлене через пророка Ісаю: **15** «О земле Завулонова та земле Нефталімова, що на дорозі до моря, по той бік Йордану, Галілеє інших народів! **16** Народ, що перебуває у темряві, побачив велике світло, і воно засяяло над людьми,^ж які живуть у краю смертельної тіні».^з **17** Відтоді Ісус почав проповідувати й говорити: «Покайтесь, бо наблизилося Царство небесне».^и

18 Якось, проходячи узбережжям Галілейського моря, він побачив двоє братів – Сімона, названого Петром,^і і його брата Андрія. Вони закидали в море сіті, оскільки були рибалками.^к **19** Тож він сказав їм: «Ходіть за мною, і я зроблю вас ловцями людей».^л

20 Чоловіки зараз же залишили сіті й пішли за ним.^м

21 Дорогою звідти він побачив двох інших, які теж були братами, – Якова, Зеведєєвого сина, та його брата Івана.^н Вони сиділи в човні разом зі своїм батьком Зеведєєм та лагодили сіті. Ісус покликав і їх.^о **22** Вони відразу залишили човен та свого батька й пішли за Ісусом.

4:10 #Або «виконуй священне служіння».

23 І він пройшов усю Галілею,^а навчаючи в місцевих синагогах,^б проповідуючи добру новину про Царство і зцілюючи людей від усіяких хвороб та недуг.^в

24 Вістка про нього розійшлася навіть по всій Сирії. До нього почали приводити всіх недужих, які страждали від різних хвороб і болячок,^г а також тих, хто був опанований демонами,^д епілептиків^е та паралізованих, і він їх зціляв. **25** Тож за ним ішли численні натовпи людей з Галілеї, Десятимістя*, Єрусалима, Юдеї та з-за Йордану.

5 Побачивши натовпи людей, Ісус зійшов на гору і сів. Тоді до нього підійшли учні, **2** і він почав їх навчати:

3 «Щасливі ті, хто усвідомлює свої духовні потреби*,^с оскільки їм належить Царство небесне.

4 Щасливі засмучені, бо вони будуть потішені.^ж

5 Щасливі лагідні*,^з бо вони успадають землю.^и

6 Щасливі голодні та спрагли^і праведності, бо вони наситяться*.^к

7 Щасливі милосердні,^л бо їм буде виявлено милосердя.

8 Щасливі чисті серцем,^м бо вони побачать Бога.

9 Щасливі миротворці*,^н бо їх буде названо Божими силами.

10 Щасливі ті, кого переслідують за праведність,^о бо їм належить Царство небесне.

11 Щасливі ви, коли через мене люди ганьблять та переслідують вас^п і наговорюють на вас усіяку неправду.^р

4:25 *Або «району десяти міст». **5:3** *Або «жебраки, які просять дух». **5:5** *Або «сумирні». **5:6** *Або «будуть задоволені». **5:9** *Або «миролюбні».

РОЗД. 4

а Мт 9:35
 Мр 1:39
 Мр 6:6
 б Лк 4:16
 Дії 13:13, 14
 в Лк 9:11
 Дії 10:37, 38
 г Мр 6:55
 д Мр 1:32
 Дії 5:16
 е Мт 17:15

РОЗД. 5

є Лк 6:20
 ж Іс 61:2, 3
 Мт 11:28
 з 1 Тм 6:11
 Тит 3:2
 и Пс 37:11
 і Іс 55:1
 Лк 6:21
 к Ів 6:35
 л Мт 6:14
 Мт 18:33
 Як 2:13
 м Пс 24:3, 4
 Пс 73:1
 н Рм 12:18
 Єв 12:14
 Як 3:18
 о Мр 10:29, 30
 1 Пт 3:14
 л Мт 10:22
 Ів 15:20
 р Лк 6:22, 23
 Як 1:2
 1 Пт 4:14

Друга кол.

а Дії 5:41
 Рм 5:3
 б Єв 11:6
 в 2Хр 36:16
 Дії 7:52
 Єв 11:32, 37
 г Мр 9:50
 д Лк 14:34, 35
 е Ів 8:12
 Ів 12:36
 Флп 2:15
 є Мр 4:21
 Лк 11:33
 ж Еф 5:8
 Флп 2:15
 з Еф 5:9
 и Ів 15:8
 1 Пт 2:9, 12
 і Лк 4:21
 к Іс 40:8
 Лк 16:17
 л Мт 15:7–9
 Мт 23:23
 Лк 11:42
 м Мт 18:3
 Ів 3:5
 н Бт 9:6
 Вх 20:13
 Пв 5:17

12 Тіштесь і переповнюйтесь радістю,^а бо в небі вас чекає велика нагорода.^б Так само переслідували і пророків, що були до вас.^в

13 Ви – сіль^г землі. Якщо ж сіль втратить свої властивості, то як зробити її знову солоною? Вона вже ні до чого не придатна, тому її викидають геть^д і топчуть.

14 Ви – світло для світу.^е Якщо місто розташоване на горі, воно не може сховатися. **15** І коли запалюють світильник, то ставлять його не під кошик*, а на підставку, і він світить для всіх у домі.^с **16** Подібно й ваше світло нехай світить перед людьми,^ж щоб вони бачили ваші добрі вчинки^з і прославляли вашого небесного Батька.^и

17 Не думайте, що я прийшов скасувати Закон та Пророків. Не скасувати я прийшов, а виконати.^і **18** Правду кажу вам: швидше зникнуть небо і земля, аніж зникне із Закону хоча б одна найменша літера чи рисочка літери, перш ніж сповниться все написане в ньому.^к **19** Отже, хто порушить одну з цих найменших заповідей і навчатиме інших робити так, буде названий найменшим у небесному Царстві*. А хто буде їх виконувати і навчати інших робити так, буде названий найбільшим у небесному Царстві*. **20** Кажу вам: якщо ви не будете праведніші від книжників і фарисеїв,^л то нізащо не ввійдете в небесне Царство.^м

21 Ви чули, що було сказано в давнину: “Не вбивай.”^н

5:15 *Або «мірільну посудину». **5:19** *Тобто буде непридатним увійти в небесне Царство. *Тобто буде придатним увійти в небесне Царство.

Хто ж скоїть убивство, буде відповідати перед судом".^а
22 Проте кажу вам: кожен, хто не припиняє гніватись^б на свого брата, теж буде відповідати перед судом. Хто ж зневажить свого брата ганебними словами, відповідатиме перед найвищим судом. А хто скаже: "Ти нікчемний дурень!" — заслуговуватиме покарання у вогняній геєні*.^в

23 Коли ж ти принесеш дар до жертвника^г і там пригадаєш, що твій брат має щось проти тебе, **24** залиш дар перед жертвником. Спочатку піди примирися з братом, а тоді повернись і принеси свій дар.^д

25 Швидко залагоджуй справи з тим, хто судиться з тобою, поки ще йдеш з ним до суду, щоб він не видав тебе судді, а суддя — судовому виконавцю і щоб тебе не кинули до в'язниці.^е **26** Запевняю тебе: ти не вийдеш звідти, поки не віддаси свою останню дрібну монету*.

27 Ви чули, що було сказано: "Не чини перелюбу".^в
28 А я вам кажу: кожен, хто не припиняє дивитись на жінку,^ж розпалюючись до неї пристрасно, уже вчинив з нею перелюб у своєю серці.^з
29 Тож, якщо твоє праве око доводить тебе до спотикання, вирви його й викинь.^и Бо ліпше, щоб ти втратив одну частину тіла, ніж щоб усе твоє тіло було вкинуте до геєні*.^і
30 Також, якщо права рука доводить тебе до спотикання, відсічи її і викинь.^к Бо ліпше,

5:22 *Місце за Єрусалимом, де спалювали відходи. Див. глосарій. 5:26 *Букв. «останній квадранс». Див. додаток Б14. 5:29, 30 *Див. глосарій.

РОЗД. 5

а Ль 24:17
Пв 17:8,9

б Кл 3:8
Як 1:19

в Мт 10:28
Лк 12:5
1Ів 3:15

г Пв 16:16

д 1Ів 4:20

е Лк 12:58,59

вх Вх 20:14
Пв 5:18
Лк 18:20
Рм 13:9

ж 2См 11:2
Йв 31:1

з Мр 7:20–22

и Лк 11:34

і Мт 18:9
Мр 9:47

к Кл 3:5

Друга кол.

а Мт 18:8

б Пв 24:1
Мт 19:3,8
Мр 10:2,4

в Мт 19:9
Мр 10:11,12
Лк 16:18
Рм 7:3

г Ль 19:12

д Чс 30:2
Пв 23:21
Ек 5:4

е Як 5:12

є Іс 66:1

ж Пс 48:2

з Як 5:12

и 1Ів 8:44

і вх Вх 21:24,25
Лк 24:20
Пв 19:21

к Пр 24:29
Іс 50:6
Лк 6:29
Рм 12:17
1Пт 2:23

л 1Кр 6:7

м Ль 25:36
Пв 23:19

щоб ти втратив одну частину тіла, ніж щоб усе твоє тіло опинилося в геєні*.^а

31 Крім того, сказано: "Хто розлучається зі своєю дружиною, нехай дасть їй свідоцтво про розлучення".^б **32** А я вам кажу: кожен, хто розлучається зі своєю дружиною не через статеву розпусту*, наражає її на перелюб, і той, хто одружується з розлученою, чинить перелюб.^в

33 Також ви чули, що людям у давнину було сказано: "Не клянись, якщо не зможеш виконати свої обітницї,^г а виконуй обітницї перед Єговою*".^д **34** А я вам кажу: не клянись взагалі^е — ані небом, бо це престол Бога, **35** ані землею, бо вона підніжок для його ніг,^є ані Єрусалимом, бо це місто великого Царя.^ж **36** Не клянись своєю головою, тому що жодної волосини не можете зробити білою або чорною. **37** Нехай ваше слово "так" означає "так", а "ні" — "ні",^з бо все, що більше за це, — від Злого.^и

38 Ви чули, що сказано: "Око за око і зуб за зуб".^і
39 А я кажу вам: не противтеся лихій людині. Хто вдарить тебе по правій щоці, підстав йому й ліву.^к **40** І, якщо хтось захоче судитися з тобою та забрати в тебе спідній одяг, віддай йому і верхній.^л **41** І, якщо хтось наділений владою змусить тебе пройти* мило*, пройди з ним дві. **42** Тому, хто просить, давай і від того, хто хоче позичити* в тебе, не відвертайся.^м

5:32 *Грець. *порне́йя*. Див. глосарій. 5:33 *Див. додаток А5. 5:41 *Або «послужити». *Див. додаток Б14. 5:42 *Тобто позичити без відсотків.

43 Ви чули, що сказано: “Люби свого ближнього^а і ненавидь свого ворога”. 44 А я вам кажу: не переставайте любити своїх ворогів^б і молитися за своїх гонителів.^в

45 Так ви станете синами вашого небесного Батька,^г адже він наказує сонцю своєму сходити над людьми добрими і поганими та посилає дощ на праведних і неправедних.^д

46 Бо якщо ви любите тих, хто любить вас, то яка вам за це нагорода? Хіба не те саме роблять і збирачі податків? 47 І якщо вітаєтесь тільки зі своїми братами, то хіба робите щось надзвичайне? Хіба й люди з інших народів не роблять так само? 48 Тож будьте досконалі*, як і ваш небесний Батько.^е

6 Будьте обережні: не виставляйте своєї праведності напоказ, бажаючи повернути увагу людей,^ж інакше не отримаєте нагороди від небесного Батька. 2 Тому, коли даєш дари милосердя*, не сурми перед собою, як це роблять лицеміри в синагогах і на вулицях, щоб вихваляли їх люди. Правду кажу вам: вони вже отримали свою нагороду сповна. 3 Коли даєш дари милосердя, нехай твоя ліва рука не знає, що робить права, 4 щоб твої дари були непомітні для сторонніх очей. Тоді Батько, який непомітно спостерігає за всім, винагородить тебе.^з

5 Також, коли молитесь, не поведьтеся так, як лицеміри,^и котрі люблять молитися, розгячи в синагогах та на розі головних вулиць, щоб їх бачили люди.^і Правду кажу вам: вони

5:48 *Або «довершені». 6:2 *Або «дари бідним». Див. глосарій.

РОЗД. 5

а Лв 19:18
Мр 12:31
б Пр 25:21
Рм 12:20
в Лк 6:27,28
Дії 7:60
Рм 12:14
г Еф 5:1
д Лк 6:35
Дії 14:17
е Лк 6:32,33
с Лв 19:2
Пв 18:13
Лк 6:36
1Пт 1:16

РОЗД. 6

ж Мт 23:5
з Пр 19:17
Мт 10:42
и Лк 18:11
і Мт 6:16
Мт 23:5

Друга кол.

а Лк 6:12
б Лк 12:30
в Лк 11:2–4
г Вх 6:3
Пс 83:18
Ез 36:23
д Дн 2:44
Мт 6:33
Об 11:15
е Мт 26:42
1Тм 2:4
Об 4:11
с Пс 37:10
Лк 23:43
Дії 24:15
ж Пс 37:25
Пр 30:8
Мт 6:34
1Тм 6:8
з Мт 18:21
Мр 11:25
и Мт 26:41
1Кр 10:13
Об 3:10
і Ів 17:15
1Ів 5:19
к Еф 4:32
Кл 3:13
л Мт 18:35
Як 2:13
м Дії 13:2,3
Дії 14:23
н Іс 58:5
Лк 18:11,12

вже отримали свою нагороду сповна. 6 Ти ж, коли молишся, увійди до своєї кімнати і, зачинивши за собою двері, помолися до Батька, якого не видно.^а Тоді Батько, що непомітно спостерігає за всім, винагородить тебе. 7 Молячись, не повторюйте одне і те ж, як люди з інших народів, бо вони думають, що будуть вислухані за своє багатослів'я. 8 Тож не уподібнюйтесь до них, адже ваш Батько знає, що вам потрібно,^б ще навіть до того, як ви попросите в нього.

9 Ви ж моліться так:^в

“Батьку наш*, що на небесах, нехай освятюється твое ім'я”.^г 10 Нехай прийде твое Царство.^д Нехай виконується твоя воля^е як на небі, так і на землі.^с 11 Дай нам сьогодні хліба на цей день”.^ж 12 і прости нам борги наші, як і ми простили своїм боржникам.^з 13 І не допусти, щоб ми піддалися спокусі,^и але визволь* від Злого”.^і

14 Бо якщо ви будете прощати людям їхні проступки, то й ваш небесний Батько прощатиме вам,^к 15 а якщо не будете прощати людям їхні проступки, то й Батько не простить ваших.^л

16 Відтепер, коли постите,^м не вдавайте із себе сумних, як це роблять лицеміри, бо вони напускають на себе вигляд мучеників*, аби люди бачили, що вони постять.^н Правду кажу вам: вони вже отримали свою нагороду сповна. 17 Ти ж, коли постиш, намасти олією

6:9 *Традиційно «Отче наш». *Або «твое ім'я вважають священним; до твого імені ставляться як до святого». 6:13 *Або «врятуй». 6:16 *Або «за-недбують свою зовнішність».

свою голову та вмий лице, **18** щоб твій піст бачили не люди, а тільки Батько твій, якого не видно. Тоді Батько, який непомітно спостерігає за всім, винагородить тебе.

19 Перестаньте складати собі скарби на землі,^a де їх нищить міль та іржа і де злодії вдираються та крадуть. **20** Натомість складайте собі скарби у небі,^b де їх не нищить ані міль, ані іржа^c і де злодії не вдираються й не крадуть. **21** Бо, де твій скарб, там буде і твоє серце.

22 Око — це світильник для тіла.^d Отже, якщо твоє око зосереджене*, то й усе тіло твоє буде світле^e. **23** Проте якщо твоє око заздрісне*,^d то й усе тіло буде темне. Коли ж світло, що в тобі, насправді є темрявою, то яка ж велика ця темрява!

24 Ніхто не може бути рабом двох панів, бо якщо одного з них він любитиме й буде горнутися до нього, то другого обов'язково зненавидить або принаймні ним знехтує.^e Не можете бути рабами Бога і багатства.^e

25 Тому говорю вам: перестаньте тривожитись^ж про своє життя* — що вам їсти чи що пити, а також про свої тіла — у що одягатися.^з Хіба життя^з не цінніше від поживи, а тіло — від одягу?^з **26** Поспостерігайте уважно за птахами небесними!^ж вони не сіють, не жнуть, не збирають у комори, але ваш небесний Батько їх годує. Хіба ви не цінніші від них? **27** Хто з вас тривоогою може

6:22 *Або «ясне». Букв. «просто». *Або «повне світла». 6:23 *Букв. «погане; зле». 6:25 *Або «свої душі». *Або «душа».

РОЗД. 6

а Мт 13:22
Лк 12:20
Як 5:3

б Мт 19:21
Мр 10:21
Лк 12:33, 34
Лк 18:22

в 1Пт 1:3, 4

г Пр 4:25
Лк 11:34
Еф 1:18

д Мт 20:15

е Як 4:4

є Мт 13:22
Лк 16:13

ж Пс 55:22
Флп 4:6
1Пт 5:6, 7

з 1Тм 6:8
Єв 13:5

и Лк 12:22–28

і Йв 38:41
Пс 147:9
Мт 10:29

Друга кол.

а Пс 39:5

б 1Цр 10:4, 5

в Лк 10:41

г Лк 12:29–31

д Пс 37:25

е Вх 16:4, 19

РОЗД. 7

є Лк 6:37
Рм 2:1
Рм 14:13

ж Мт 18:33, 34
Як 2:13

з Мр 4:24
Лк 6:38
Гл 6:7

и Лк 6:41, 42

і Пр 9:7
Мт 10:14

продовжити собі життя хоча б на лікоть*?^a **28** І чому тривожитесь про одяг? Навчіться з того, як ростуть польові лілії: вони не трудяться і не прядуть, **29** але говорю вам, що навіть Соломон^b у всій своїй славі не одягався так, як одна з них. **30** Тож якщо Бог так одягає рослинку в полі, яка сьгодні є, а завтра буде вкинена в піч, то чи ж не одягне він вас, маловіри? **31** Тому ніколи не тривожтеся^є і не кажіть: “Що нам їсти?”, або “Що пити?”, або “У що одягатися?”.^г **32** Бо за всім цим постійно женуться інші народи. Але ваш небесний Батько знає, що ви всього цього потребуєте.

33 Отже, і далі шукайте найперше Царства і Божої праведності, а все те інше вам додасться.^д **34** Ніколи не тривожтеся про завтра,^є бо завтрашній день принесе свої тривоги. Кожен день має довести своїх клопотів.

7 Перестаньте судити,^є щоб і вас не судили. **2** Бо, яким судом судите ви, таким судитимуть і вас^ж і, якою мірою міряєте ви, такою відміряють вам.^з **3** Чому ти дивишся на скалку в оці свого брата, а колоду у власному оці не помічаєш?^з **4** І як можеш казати братові: “Дозволь мені виїняти скалку з твого ока”, якщо у своєму оці маєш колоду? **5** Лицеміре! Спочатку виїми зі свого ока колоду, і тоді чітко побачиш, як виїняти з братового ока скалку.

6 Не давайте святого псам і не кидайте перлів свиням,^і щоб вони не затоптали їх та, обернувшись, не роздерли вас.

6:27 *Див. додаток Б14.

7 Невпинно просіть — і отримаєте,^а шукайте — і знайдете, стукайте — і вам відчинять.^б

8 Бо кожен, хто просить, — отримає,^в хто шукає — знайде, а хто стукає — тому відчинять.

9 Хіба хтось із вас дасть своєму синові камінь, якщо той попросить хліба? 10 І хіба дасть йому змію, якщо той попросить риби? 11 Отже, якщо ви, хоча й грішні, знаєте, як давати своїм дітям добрі дари, то тим більше ваш небесний Батько дасть усього доброго^г тим, хто просить у нього!^д

12 Тож усе, що хочете, аби робили вам люди, те робіть їм і ви,^е бо в цьому вся суть Закону і Пророків.^є

13 Входьте вузькими ворітьми,^ж бо широкі ворота і простора дорога ведуть до знищення, і багато хто входить ними. 14 Натомість вузькі ворота й тісна дорога ведуть до життя,^з і мало хто знаходить її.^з

15 Стережіться лжепророків,^и які приходять в одежі овець,^и а всередині вони хижі вовки.^и 16 Ви розпізнаєте їх по їхніх плодах. Хіба збирають з тернів виноград чи з будяків фіги?^и 17 Так само всяке добре дерево приносить добрі плоди, а погане дерево — погані.^и 18 Добре дерево не може давати погані плоди, а погане дерево — добрі.^и 19 Кожне дерево, яке не приносить добрих плодів, зрубують і кидають у вогонь.^и 20 Тож по їхніх плодах розпізнаєте їх.^и

21 Не кожен, хто каже до мене: «Господи, Господи», увійде в Царство небесне, а тільки той, хто чинить волю мого Батька,^и який на небі. 22 Ба-

РОЗД. 7

а Мр 11:24

Як 1:5

1Ів 5:14

б Лк 11:9–13

в Ів 14:13

1Ів 3:22

г Як 1:17

д Лк 11:13

е Лк 6:31

є Рм 13:10

Гл 5:14

ж Лк 13:24

з Дії 14:22

и 1Іт 4:18

і Мт 24:11

2Іт 2:1

1Ів 4:1

к Лк 6:26

л Дії 20:29, 30

м Лк 6:44

н Мт 12:33

о Лк 6:43

п Мт 3:10

Лк 13:6, 9

р Мт 12:33

с Рм 2:13

Як 1:22

1Ів 2:17

1Ів 5:3

Друга кол.

а Лк 6:46

б Єр 14:14

Єр 27:15

в Лк 13:25–27

г Лк 6:47–49

Як 1:25

д Як 1:23, 24

е 1Кр 3:13

є Мр 1:22

Лк 4:32

ж Ів 7:46

РОЗД. 8

з Мр 1:40–44

Лк 5:12–14

и Мр 1:41

Лк 5:13

і Іс 53:4

к Мт 9:30

Мт 12:15, 16

Мр 7:35, 36

л Льв 14:2

Лк 17:14

м Льв 14:3, 4

Льв 14:19, 20

гато хто скаже мені того дня: «Господи, Господи,^а хіба не твоїм ім'ям ми пророкували і не твоїм ім'ям виганяли демонів? Хіба не твоїм ім'ям здійснювали багато могутніх діл?»^б

23 Тоді я скажу їм: «Я ніколи не знав вас! Відійдіть від мене, ті, хто чинить беззаконня!»^в

24 Тому кожен, хто чує ці слова та виконує їх, буде подібний до розсудливого чоловіка, який побудував свій дім на скелі.^г 25 І, коли полив дощ, прийшла повінь, подули вітри й налетіли на дім, він не завалився, бо його фундамент був закладений на скелі.

26 А кожен, хто чує ці слова та їх не виконує, буде подібний до чоловіка безглузлого, який побудував свій дім на піску.^д 27 І, коли полив дощ, прийшла повінь, подули вітри й налетіли на дім,^е він завалився, і великим було його падіння».

28 Коли Ісус закінчив говорити, люди були вражені тим, як він навчав.^є 29 Бо він навчав як той, хто має владу,^ж а не як їхні книжники.

8 Коли він спустився з гори, за ним пішли численні натовпи людей. 2 Раптом до нього наблизився прокажений та почав кланятися* і благати: «Господи, якщо ти лише захочеш, то зможеш мене очистити».^з 3 Тоді Ісус простягнув руку, доторкнувся до нього і сказав: «Хочу! Будь чистим».^и І чоловік тут же очистився від прокази.^и 4 Потім Ісус сказав йому: «Дивись, нікому не говори про це,^к а піди покажись священику^к і принеси дар, як визначив Мойсей,^к — їм на свідчення».

8:2 * Або «віддавати шану».

5 І, як увійшов він у Капернаум, наблизився до нього сотник, благаючи:^а **6** «Пане, мій слуга лежить у домі паралізований. Він сильно мучиться». **7** Ісус відказав йому: «Я прийду і зцілю його». **8** Та сотник у відповідь промовив: «Пане, я не достойний, щоб ти увійшов під мій дах, але скажи лише слово – і слуга зцілиться». **9** Бо я сам людина підвладна, а також маю у своєму підпорядкуванні воїнів. Одному я кажу: «Іди!» – і він йде, іншому: «Прийди!» – і він приходить, а своєму рабові: «Зроби це!» – і він робить». **10** Почувши таке, Ісус здивувався і промовив до людей, які йшли за ним: «Кажу вам правду: ні в кого в Ізраїлі я не знайшов такої сильної віри.^б **11** Але говорю вам: багато хто прийде зі сходу і заходу та сяде за столом з Авраамом, Ісаком і Яковом у небесному Царстві,^в **12** а сини Царства будуть викинені геть у темряву. Там вони будуть плакати й скреготати зубами».^г **13** Тож Ісус сказав сотникові: «Іди. Нехай буде тобі згідно з твоєю вірою».^д І в ту ж мить слуга зцілювався.^е

14 Після того, увійшовши в дім Петра, Ісус побачив, що Петрова теща^е лежить хвора в гарячці.^ж **15** Він доторкнувся до руки жінки^з – і гарячка спала, а жінка підвелася й почала йому прислужувати. **16** Коли ж звечоріло, привели до нього багатьох опанованих демонами. І він словом своїм вигнав духів та зцілив усіх, хто страждав, **17** щоб сповнити пророк через пророка Ісаю: «Він узяв наші недуги і поніс наші хвороби».^и

РОЗД. 8

а Лк 7:1–9

б Мт 15:28
Лк 7:9

в Лк 13:29

г Лк 13:28

д Мт 9:29
Мт 15:28
Мр 9:23

е Лк 7:10

є 1Кр 9:5

ж Мр 1:29–34
Лк 4:38–41з Мр 5:41
Дії 3:7

и Іс 53:4

Друга коп.

а Мр 4:35
Лк 8:22

б Лк 9:57

в Лк 9:58
2Кр 8:9

г Лк 9:59

д Лк 9:60

е Мр 4:36

є Мр 4:37–41
Лк 8:23–25ж Мт 14:31
Мр 4:40з Пс 89:9
Пс 107:29
Лк 8:25и Мр 5:1–3
Лк 8:26, 27

і Лк 4:34, 41

к Мр 1:24
Як 2:19л Мр 5:7–10
Лк 8:28

м Мр 5:11–17

18 А як Ісус побачив довкола себе натовп людей, то наказав відпливти на другий берег.^а **19** Після того підійшов до нього один книжник і сказав: «Учителю, я піду за тобою, хоч би куди ти пішов».^б **20** Але Ісус відповів: «Лисиці мають нори, а небесні птахи – гнізда, Син же людський не має де голови прихилити».^в **21** Тоді інший учень сказав йому: «Господи, дозволь мені спочатку піти й поховати свого батька».^г **22** Та Ісус промовив до нього: «Йди за мною, а мертві нехай ховають своїх мертвих».^д

23 Потім Ісус сів у човен, а за ним – його учні.^е **24** Пізніше на морі здійнялася сильна буря, і хвилі стали заливати човен, але Ісус спав.^є **25** Тож учні підійшли і розбудили його, кажучи: «Господи, рятуй нас, ми тонемо!» **26** Але він сказав: «Чому ви так налякалися*, маловіри?»^ж – а тоді підвівся, вгамував вітер та море, і настала велика тиша.^з **27** Учні були вражені й говорили: «Хто це такий? Навіть вітер та море слухаються його!»

28 А коли він прибув на другий берег, у місцевість гадаринів, йому назустріч з гробниць* вийшли два чоловіки, опановані демонами.^и Вони були надзвичайно люті, тому ніхто не наважувався проходити тією дорогою. **29** Раптом вони закричали: «Чого ти від нас хочеш, Божий Сину?»^і Ти прийшов нас мучити* передчасно?»^л **30** Удалині паслося велике стадо свиней.^к **31** Тоді демони почали благати його: «Якщо виженеш нас,

8:26 *Або «такі боязкі». **8:28** *Або «пам'ятних гробниць».

то пошли в те стадо свиней»,^а **32** Він сказав їм: «Ідіть!» Вони вийшли з чоловіків та ввійшли у свиней, і все стадо кинулося з урвища* в море та втопилось. **33** Тож пастухи повітали і, прибігши до міста, розповіли про все, а зокрема про те, що сталося з чоловіками, які були опановані демонами. **34** І все місто вийшло назустріч Ісусові. Коли люди побачили його, то дуже благали покинути їхню місцевість.^б

9 Тож він сів у човен і, перепливши на інший бік, пішов у своє місто.^в **2** Там чоловіки принесли до нього на ношах паралізованого. Коли Ісус побачив їхню віру, то сказав паралізованому: «Не бійся, дитино, твої гріхи прощено».^г **3** А декотрі книжники говорили собі: «Цей чоловік зневажає Бога». **4** Ісус же, знаючи їхні думки, сказав: «Чому ви у своїх серцях виношуєте лихі думки?»^а **5** Що простіше сказати: «Твої гріхи прощено» чи «Встань і йди»?^в **6** Але я хочу, щоб ви знали: Син людський має владу прощати на землі гріхи». А після того він сказав паралізованому: «Встань, візьми свої ноші і йди додому».^г **7** І той встав та пішов додому. **8** Усі ж, хто це бачив, проїнялися страхом і почали прославляти Бога, який дав людині таку владу.

9 Потім по дорозі звідти Ісус побачив чоловіка, на ім'я Матвій, який сидів у конторі, де збирали податки, і сказав йому: «Будь моїм учнем і йди за мною». Тож Матвій встав та пішов за ним.^ж **10** Пізніше, коли Ісус і його учні їли*

8:32 *Або «крутого берега». **9:10** *Або «напівлежали за столом».

РОЗД. 8

а Пв 14:8
Лк 8:31–34

б Лк 8:35–37

РОЗД. 9

в Мт 4:13
Мр 2:1

г Мр 2:3–12
Лк 5:18–26

д Ів 2:24, 25

е Мр 2:9

є Мр 2:10, 11
Лк 5:24
Ів 5:8

ж Мр 2:14
Лк 5:27, 28

Друга кол.

а Мр 2:15–17
Лк 5:29–32

б Лк 7:39
Лк 15:2
Лк 19:7

в Лк 5:31

г Пр 21:3
Ос 6:6
Мт 12:7

д Мр 2:18–20
Лк 5:33–35

е Мт 22:2

є Мт 26:2

ж Мр 2:21, 22
Лк 5:36–39

з Мр 5:22–24
Лк 8:41, 42
Ів 11:25

и Лв 15:25

і Мр 5:25–34
Мр 6:56
Лк 8:43–48

у домі, чимало збирачів податків та грішників прийшли і теж їли* з ними.^а **11** Але фарисей, побачивши це, запитав його учнів: «Чому ваш учитель їсть разом із збирачами податків і грішниками?»^б **12** І як Ісус почув це, то промовив: «Здоровим лікар не потрібний, а хворим потрібний.»^в **13** Тож ідіть і навчіться, що означають слова: «Я хочу милосердя, а не жертви».^г Бо я прийшов покликати не праведних, а грішних».

14 Після того прийшли до нього Іванові учні й запитали: «Чому ми та фарисей постимо, а твої учні – ні?»^а **15** Ісус же їм відказав: «Хіба друзі нареченого^в сумують, коли він ще з ними? Однак настануть дні, коли нареченого від них заберуть.»^б Тоді вони і будуть постити. **16** Ніхто не пришиває до старого одягу латки з нової тканини, інакше латка збійжиться і діра стане ще більшою.^ж **17** Так само не наливають молодого вина в старі бурдюки, інакше бурдюки прорвуться і вино вилетиться, а бурдюки зіпсуються. Молоде вино наливають у нові бурдюки, щоб зберегти і те, і те».

18 Коли ж він говорив їм усе це, підійшов до нього один начальник і вклонився* йому, кажучи: «Моя дочка, напевно, вже померла, але піди та поклади на неї руку, і вона оживе».^з

19 Тож Ісус встав і разом зі своїми учнями пішов за тим начальником. **20** І одна жінка, яка 12 років страждала від кровотечі,^и підійшла до нього ззаду й доторкнулася до торчочка його одягу,^і **21** бо ка-

9:18 *Або «віддав шану».

зала собі: «Якщо тільки торкнеться його одягу, то одужаю».

22 Ісус обернувся і, побачивши її, сказав: «Не бійся, дочко, твоя віра зцілила тебе». ^а І в ту ж мить жінка одужала. ^б

23 Коли ж він ввійшов у дім начальника, то побачив флейтистів і багатьох інших людей, які були в сильному замішанні. ^в **24** Ісус сказав: «Вийдіть звідси, бо дівчинка не померла, а просто спить». ^г Почувши це, люди стали насміхатися. **25** А як усіх тих людей впровадили з будинку, він увійшов, взяв дівчинку за руку, ^д і вона встала. ^е **26** Чутка про це, звичайно ж, розійшлась по всій тій місцевості.

27 Потім Ісус пішов звідти. По дорозі за ним ішло двоє сліпих, ^в які кричали: «Змило-сердєся над нами, Сину Давидів!» **28** Коли ж Ісус увійшов у дім, сліпі підійшли до нього, і він запитав: «Скажіть, ви вірите, що я могу це зробити?» ^ж — «Так, Господи», — відповіли вони. **29** Тоді він торкнувся до їхніх очей ^з та сказав: «Нехай вам буде за вашою вірою», **30** і їхні очі прозріли. А Ісус твердо застеріг їх: «Дивіться, щоб ніхто не дізнався про це». ^и **31** Однак, вийшовши, вони почали розповідати про нього у всій тій місцевості.

32 Як вони йшли звідти, до Ісуса привели німого чоловіка, який був опанований демоном. ^і **33** Коли Ісус вигнав демона, німий заговорив. ^к Тож натовп дивувався і казав: «Ще ніхто в Ізраїлі не бачив такого». ^л **34** А фарисеї на це говорили: «Він виганяє демонів з допомогою правителя демонів». ^м

РОЗД. 9

а Мр 10:52
Лк 7:50
Лк 17:19
Лк 18:42
б Ів 4:53
в Мр 5:38–43
Лк 8:52–56
г Ів 11:11
д Мр 9:27
е Лк 8:55
є Мт 20:30
ж Дії 14:9, 10
з Мт 20:34
и Іс 42:2
Мт 12:15, 16
Мр 1:44, 45
Мр 7:35, 36
і Мт 12:22
Лк 11:14
к Мт 15:31
л Мр 2:12
м Мт 12:24
Мр 3:22
Лк 11:15

Друга кол.

а Мт 4:23
б Мт 14:14
єв 4:15
в Чс 27:16, 17
1Цр 22:17
єз 34:5
Мр 6:34
г Ів 4:35
д Лк 10:2
є Рм 10:14

РОЗД. 10

є Мр 3:14, 15
Мр 6:7
Лк 9:1, 2
ж Мр 3:16–19
Лк 6:13–16
Дії 1:13
з Ів 1:42
Дії 15:14
и Мр 1:16
Ів 1:40
і Мт 4:21
к Ів 1:45
л Ів 11:16
Ів 20:27
м Мр 2:14
Лк 5:27
н Мт 26:47
Ів 13:18
о Мр 6:7
Лк 9:1, 2
л 2Цр 17:24
р Іс 53:6
єз 34:6
Дії 13:45, 46
с Мт 4:17
Лк 10:9
т Лк 9:2
у Мр 6:8, 9

35 Після того Ісус вирушив у подорож по всіх містах та селах і там навчав у синагогах, проповідував добру новину про Царство й зціляв людей від усіляких хвороб та недуг. ^а **36** І, дивлячись на натовпи людей, він проймався до них жалем, ^б бо вони були нещасні та розпорошені, як вівці без пастуха. ^в **37** Потім Ісус сказав своїм учням: «Жниво велике, ^г а робітників мало. ^д **38** Тож благайте Господаря жнив, щоб він вислав робітників на свої жнива». ^е

10 Потім він покликав своїх 12 учнів і дав їм владу виганяти нечистих духів ^в та зціляти людей від усіляких хвороб і недуг.

2 І ось імена його 12 апостолів: ^ж перший — Сімон, якого називають Петром, ^з і його брат Андрій; ^и Яків, Зеведеїв син, та його брат Іван; ^і **3** Пилип і Варфоломій; ^к Хома ^л і Матвій, ^м збирач податків; Яків, Алфєїв син, і Тадєй; **4** Сімон Кананіт ^н і Юда Іскаріот, який пізніше зрадив Ісуса. ^о

5 Цих 12 Ісус вислав, давши їм настанови: ^п «Не виходьте на дорогу, яка веде до інших народів, і не заходьте в жодне самарійське місто, ^р **6** а йдіть до загублених овець з народу Ізраїля. ^с **7** Коли ж будете йти, проповідуйте: «Наблизилося Царство небесне». ^д **8** Зціляйте хворих, ^т воскрешайте померлих, очищайте прокажених і виганяйте демонів. Даром отримали — даром давайте. **9** Не складайте собі в пояс ні золота, ні срібла, ні міді» ^у **10** і не беріть у дорогу ні торби, ні одягу на заміну*,

10:4 * Або «ревний». **10:10** * Або «двох вбрань».

ні сандалій, ні палиці,^а бо робітник вартий своєї поживи.^б

11 В яке тільки місто чи село увійдете, шукайте в ньому достойних людей і залишайте там, аж поки не підете далі.^в **12** Увійшовши в дім, вітайте його мешканців, **13** і, якщо дім достойний, нехай мир, якого бажаєте йому,^г прийде в нього, а якщо не достойний, то нехай ваш мир повернеться до вас. **14** Коли ж хтось вас не прийме або не слухатиме ваших слів, то, виходячи з того дому чи міста, обтрусіть порошок зі своїх ніг.^д **15** Правду кажу вам: землі Содоми і Гоморри^е в Судний день буде легше, аніж тому місту.

16 Ось я посилаю вас як овець поміж вовків, тож будьте обережні, як змії, і невинні,^е як голуби. **17** Остерігайтесь людей, бо вони віддаватимуть вас місцевим судам^ж і бичуватимуть^з у своїх синагогах.^з **18** Через мене вас поведуть до правителів та царів,^и і це дасть вам нагоду свідчити їм, а також людям з інших народів.^і **19** Але коли вас віддадуть до суду, не тривожтеся, як і що говорити, бо тоді вам буде дано, що сказати.^і **20** Адже не самі ви будете говорити: через вас говоритиме дух вашого Батька.^к **21** І віддасть брат брата на смерть, а батько дитину. Діти повстануть проти батьків та віддадуть їх на смерть.^л **22** І за моє ім'я всі будуть вас ненавидіти,^л але хто витримає до кінця, той спасеться.^л **23** Коли ж вас переслідуватимуть в одному місті, втікайте до іншого,^п бо правду кажу вам: не встигнете обійти всі міста Ізраїля, як прийде Син людський.

РОЗД. 10

а Лк 9:3
б Лк 10:7
в 1Кр 9:7,14
г Мр 6:10
Лк 9:4
Лк 10:5
д Мр 6:11
Лк 9:5
Лк 10:6,11
Дії 13:50,51
е Бт 19:4,5
2Пт 2:6
Юд 7
е Флп 2:14,15
ж Мт 24:9
з Дії 5:40
2Кр 11:24
и Мт 23:34
Мр 13:9
Лк 21:12,13
і Дії 4:8
Дії 24:10
Дії 25:23
Дії 26:25
Дії 27:23,24
к Мт 24:14
л Мр 13:11,12
Лк 12:11,12
Лк 21:14,15
м Ів 14:26
н Мих 7:6
Мт 10:36
о Мт 24:9
Лк 21:17
Ів 15:21
п Мт 24:13
Лк 21:19
Об 2:10
р Мт 23:34
Дії 8:1

Друга кол.

а Ів 15:20
б 1Пт 2:21
в Мт 12:24
Мр 3:22
Лк 11:15
Ів 8:48
г Мр 4:22
Лк 8:17
д Лк 12:3
е Пр 29:25
Об 2:10
е Лк 12:4,5
Єв 10:31
ж Лк 12:6,7
з Мт 6:26
и Рм 10:9
і Лк 12:8,9
Об 3:5
к Мр 8:38
Лк 9:26
2Тм 2:12
л Лк 12:51–53
м Мих 7:6

24 Учень не більший від свого вчителя, а раб — від свого господаря.^а **25** Тож учневі достатньо стати як його вчитель, а рабу — як його господар.^б Якщо люди називають господаря дому Вельзевулом*,^в то хіба не назвуть так само його домашніх? **26** Отже, не бійтеся їх, бо немає нічого прихованого, що не розкриється, і нічого таємного, що не стане явним.^г **27** Що говорю вам у темряві, говоріть при світлі і, що говорю пошепки, проповідуйте з дахів.^д **28** Не бійтеся тих, хто вбиває тіло, але душу* вбити не може;^е радше бійтеся того, хто може як тіло, так і душу погубити в геїні*.^е **29** Хіба не продають двох горобців за одну дрібну монету*? Однак жоден з них не впаде на землю без відома вашого Батька.^ж **30** А у вас навіть волосся на голові пороханеване. **31** Тож не бійтеся, ви цінніші від багатьох горобців.^з

32 Хто визнає мене перед людьми,^и того визнаю і я перед моїм небесним Батьком.^і **33** А хто зрікається мене перед людьми, того і я зречуся перед моїм небесним Батьком.^к **34** Не думайте, що я прийшов принести на землю мир; я прийшов принести не мир, а меч.^л **35** Бо я прийшов порізати сина з батьком, дочку з матір'ю, а невістку зі свекрухою.^м **36** І ворогами людині стануть її ж домашні. **37** Хто любить батька чи матір більше, ніж мене, той мене не гід-

10:25 *Це ім'я застосовувалося до Сатани — князя, або правителя, демонів.
10:28 *Або «життя», тобто надію на життя в майбутньому. * Див. глосарій.
10:29 *Букв. «за асарій». Див. додаток Б14.

ний, і, хто любить сина чи дочку більше, ніж мене, той мене не гідний.^а **38** Хто не приймає свого стовпа мук* і не йде за мною, той не гідний мене.^б **39** Хто врятує свою душу*, той погубить її, а хто погубить свою душу* заради мене, той її врятує.^в

40 Хто приймає вас, приймає і мене, а хто приймає мене, приймає і того, хто мене послав.^г **41** Хто приймає пророка, тому що той пророк, отримає таку ж нагороду, як пророк,^д і той, хто приймає праведника, тому що той праведник, отримає таку ж нагороду, як праведник. **42** Правду кажу вам: хто напоїть одного з цих малих хоча б куклем холодної води, тому що той є учнем, нізащо не втратить своєї нагороди.»^е

11 Коли Ісус закінчив давати настанови своїм 12 учням, то вирушив навчати й проповідувати в інших містах.^в

2 Іван же, почувши у в'язниці* про діла, які виконує Христос, послав своїх учнів^з **3** запитати його: «Ти той, хто має прийти?» Чи нам чекати іншого?» **4** У відповідь Ісус промовив: «Ідьте і розкажіть Іванові, що ви чуєте й бачите.» **5** сліпі прозрівають,^к кульгаві ходять, прокажені стають чистими,^л глухі чувають, мертві воскресають, а бідним звіщають добру новину.^м **6** Щасливий той, для кого я не став каменем спотикання.»^н

7 Коли вони пішли, Ісус почав говорити людям про Івана: «На що ви ходили дивити-

10:38 *Див. глосарій. **10:39** *Або «життя».

РОЗД. 10

а Мт 19:29
Лк 14:26
б Мт 16:24, 25
Мр 8:34, 35
Лк 9:23
Лк 14:27
в Лк 17:33
Ів 12:25
г Мт 25:40
Лк 10:16
Ів 12:44
Ів 13:20
д 1Цр 17:9, 10
1Цр 17:20–23
2Цр 4:8
2Цр 4:13–17
е Мт 25:40
Мр 9:41
Св 6:10

РОЗД. 11

в Мт 4:23
Мт 19:1
Лк 9:6
ж Мт 14:3
Мр 6:17
з Лк 7:18–23
и Мт 3:11
Ів 1:15
і Лк 7:22
к Іс 35:5, 6
Іс 61:1
л Мт 8:3
м Мт 4:23
н Мр 6:3
Лк 7:23
1Кр 1:23
1Пт 2:7, 8

Друга кол.

а Мт 3:1, 5
б Лк 7:24–28
в Лк 1:67, 76
г Мл 3:1
Мт 3:3
Мр 1:2
Лк 1:17
Ів 3:28
д Лк 7:28
Ів 3:3
е Лк 13:24
Ів 16:16
ж Мл 4:5
Мт 17:10–13
з Лк 7:31–35
и Мт 9:10
Мр 2:15
Ів 2:2
і Лк 5:30
Лк 15:2
Лк 19:7

ся в пустелю?»^а На очеретину, яку гойдає вітер?^б **8** Тож скажіть, на що ви ходили дивитися? На чоловіка, одягненого в м'які шати*? Але ж ті, що носять м'які шати, перебувають у царських домах. **9** То чому ви ходили туди? Щоб побачити пророка? Так, кажу вам, когось значно більшого, ніж пророка.^в **10** Саме про нього написано: «Ось я висилаю попереду тебе* посланця, який приготує дорогу перед тобою!»^г **11** Правду кажу вам: серед народжених жінками не з'являвся ніхто, більший від Івана Хрестителя, проте менший у небесному Царстві – більший від нього.^д **12** Починаючи від днів Івана Хрестителя й дотепер, мета, якої люди прагнуть досягти, – це небесне Царство. І досягти її зможуть ті, хто докладає для цього всіх зусиль.^е **13** Бо всі – і Пророки, і Закон – проповідували аж до Івана;^в **14** і, якщо хочете знати, він – «Ілля, який має прийти».* **15** Хто має вуха, нехай слухає.

16 З ким можна порівняти це покоління?^з Воно подібне до малих дітей, які сидять на ринковій площі і вигукують своїм товаришам: **17** «Ми грали вам на флейті, а ви не танцювали, ми голосили, а ви не горювали і не били себе в груди».^ж **18** Так само прийшов Іван – не їсть і не п'є, а люди кажуть: «Він має демона». **19** Прийшов Син людський – їсть і п'є,^з а люди кажуть: «Цей чоловік – ненажера і любить пити вино, він приятель збирачам податків і грішникам».^и

11:8 *Або «гарний одяг». **11:10** *Букв. «перед твоїм лицем».

Так чи інакше, мудрість доводить свою праведність* вчинками[#]».^a

20 А оскільки міста, в яких Ісус здійснив більшість могутніх діл, не покаялись, він почав їм докоряти: **21** «Горе тобі, Хоразіне! Горе тобі, Віфсаїдо! Бо якби могутні діла, виконані у вас, виконалися в Тирі та Сидоні, то вони б уже давно покаялись у мішковині й попелі.^b **22** Тому кажу: в Судний день Тиру і Сидону буде легше, ніж вам.^b **23** І ти, Капернауме,^c думаєш, що піднімешся до неба? Упадеш ти в могилу*,^d бо якби могутні діла, виконані в тобі, виконалися в Содомі, то він залишився б аж до цього дня. **24** Тому кажу: в Судний день землі содомській буде легше, ніж тобі».^e

25 Потім Ісус сказав: «Батьку, Господи неба і землі, славлю тебе перед усіма, бо ти заховав це від мудрих та розумних, а відкрив малим дітям.^e **26** Адже так, Батьку, було тобі до вподоби. **27** Мій Батько передав мені все,^f і ніхто не знає усього про Сина — тільки Батько. Так само ніхто не знає усього про Батька — тільки Син і кожен, кому Син хоче відкрити його.^g **28** Прийдіть до мене, всі стружені та обтяжені, і я відсвіжу вас. **29** Візьміть на себе ярмо моє і навчіться від мене, тому що я лагідний та смиренний*,^h і знайдете для себе^h відсвіження, **30** бо ярмо моє зручне* і ноша легка».

11:19 *Або «підтверджується». [#]Або «своїми результатами». **11:23** *Або «гадес», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій. **11:29** *Або «смиренний у серці». [#]Або «своїх душ». **11:30** *Або «легко нести».

РОЗД. 11

а Лк 7:34, 35

б Йн 3:5, 6

Лк 10:13

в Лк 10:14

г Лк 4:31

д Лк 10:15

е Мт 10:15

Лк 10:12

е Іс 29:14

Мт 13:15

Лк 10:21

1Кр 1:27

ж Ів 3:35

з Лк 10:22

Ів 1:18

Ів 10:15

1Ів 5:20

и Зх 9:9

Друга кол.

РОЗД. 12

а Вх 12:16

Пв 23:25

Мр 2:23–28

Лк 6:1–5

б Вх 20:10

Вх 31:15

Пв 5:14

в 1См 21:1–6

г Вх 25:30

Вх 40:22, 23

д Лв 24:5–9

е Чс 28:9

Ів 7:22

е Лк 11:31, 32

ж Мт 23:23

з Ос 6:6

Мих 6:6, 8

Мт 9:13

и Мр 2:27, 28

Лк 6:5

і Мр 3:1–6

Лк 6:6–11

к Лк 14:3

Ів 9:16

л Вх 23:4

Пв 22:4

Лк 14:5

12 У той час, одного суботнього дня, Ісус переходив нивами. Його учні, зголоднівши, почали зривати колоски та їсти.^a **2** Коли ж фарисеї побачили це, то сказали до нього: «Поглянь! Учні твої роблять те, що не дозволяється робити в суботу».^b

3 А Ісус їм відповів: «Хіба ви не читали, що зробив Давид, коли він і його люди зголодніли?» **4** Не читали, як він увійшов у Божий дім і як вони їли хліби представлення?^c Але це не дозволялося ні йому, ні тим, хто був з ним, їх могли їсти тільки священники.^d

5 І хіба ви не читали в Законі, що, хоча священники у храмі працюють в суботу, вони залишаються невинними?» **6** Проте кажу вам: тут хтось більший, ніж храм.^e **7** Та якби ви зрозуміли, що означають слова: «Я хочу милосердя,^f а не жертви»,^g то не засуджували б невинних. **8** Адже Син людський має владу над суботою».^h

9 І, пішовши звідти, він прийшов у синагогу, **10** в якій був чоловік із сухою* рукою.ⁱ Тож Ісуса запитали: «Чи дозволено зціляти в суботу?» А спитали вони це, бо шукали приводу, щоб звинуватити його.^k **11** Тоді він відповів: «Якби ви мали одну вівцю^l і вона в суботу впала б у яму, то хто з вас не витягнув би її?» **12** Наскільки ж людина цінніша від вівці! Тому робити добро в суботу дозволено». **13** Після цього він промовив до чоловіка: «Простягни руку». Той простяг — і рука його знову стала здоровою, такою ж, як друга. **14** Але фарисеї вийш-

12:10 *Або «паралізованою».

ли та змовились його вбити. **15** Довідавшись про це, Ісус покинув синагогу, і за ним вирушило багато людей.^а Він усіх їх зцілив, **16** проте твердо наказав не розповідати про нього,^б **17** щоб сповнити промовлене через пророка Ісаю:

18 «Ось мій слуга,^в якого я вибрав, мій любий, яким я* задоволений!^г Я дам йому свій дух,^д і він роз'яснить народам, що таке справедливість. **19** Він не буде ні сваритися,^е ні голосно кричати, і ніхто не почує його голосу на головних вулицях. **20** Очеретини надломленої він не доломить і тліючого гнота не загасить,^є аж поки не встановить справедливості. **21** І на його ім'я народи покладатимуть надію».^ж

22 Потім привели до нього опанованого демоном чоловіка, який був сліпим та німим. Ісус зцілив його, і той заговорив та почав бачити. **23** Тож усі люди були вражені й запитували: «Хіба він не Син Давидів?» **24** А фарисеї, почувши це, сказали: «Він виганяє демонів не інакше, як з допомогою Вельзевула*, правителя демонів».^з **25** Та Ісус, знаючи їхні думки, промовив до них: «Кожне царство, в якому виникає поділення, буде зруйноване, і кожне місто чи дім, в якому виникає поділення, не встоїть. **26** Так само якщо Сатана виганяє Сатану, то він поділився сам у собі. Як же тоді встоїть його царство? **27** І якщо я виганяю демонів з допомогою Вельзевула, то з чим же ви виганяєте їх

РОЗД. 12

а Мр 3:7

б Мт 8:3, 4
Мр 3:11, 12
Мр 7:35, 36

в Дії 3:13

г Мт 3:17
Мт 17:5

д Іс 61:1
Мр 1:10

е 2Тм 2:24

є Мт 11:28

ж Іс 11:10
Іс 42:1–4
Дії 4:12

з Мр 3:22–27
Лк 11:15–23

Друга кол.

а Лк 11:20

б Мр 9:40
Лк 9:50
Лк 11:23

в Мр 3:28, 29
Дії 7:51
Єв 6:4, 6

г 1Тм 1:13

д Лк 12:10
Єв 10:26

е Мт 7:17
Лк 6:43

є Мт 3:7
Мт 23:33

ж Мт 15:11

з Лк 6:45
Як 3:6

и Ек 12:14
Рм 14:12

ваші сини? Тому ваші ж сини будуть вам суддями. **28** А якщо я виганяю демонів за допомогою Божого духу, то Боже Царство дійсно прийшло несподівано для вас.^а **29** І ще: як може хтось вдертися в дім сильного чоловіка та заволодіти його майном, якщо спочатку не зв'яже того чоловіка? Лише тоді він зможе пограбувати дім. **30** Хто не зі мною, той проти мене, і, хто не збирає зі мною, той розсипає.^б

31 Тому кажу вам: усякий гріх та зневажливі слова буде прощено людям, але зневажливі слова проти духу прощено не буде.^в **32** Наприклад, хто скаже слово проти Сина людського, тому буде прощено,^г а хто говоритиме проти святого духу, тому не буде прощено ані в цьому віці*, ані в прийдешньому.^д

33 Якщо ваше дерево добре, то й плоди його добрі, а якщо ваше дерево погане, то й плоди його погані, бо дерево пізнається по його плодах.^е

34 Роде гадючий,^є хіба ви, будучи грішними, можете говорити щось добре? Бо, чим переповнене серце, те говорять уста.^ж **35** Добра людина зі свого доброго скарбу дає добрі речі, а погана людина з поганого скарбу дає погані.^з **36** Говорю вам: люди дадуть відповідь^и Судного дня за кожне марне* слово, яке скажуть, **37** бо за свої слова будеш визнаний праведним і за свої слова будеш засуджений».

38 Після того декотрі книжники та фарисеї сказали йому у відповідь: «Учителю, ми хочемо побачити від тебе якийсь

12:18 *Або «моя душа». 12:24 *Це ім'я застосовувалося до Сатани.

12:32 *Або «цій системі». Див. глосарій. 12:36 *Або «шкідливе».

знак».^а **39** Він же їм відказав: «Неправедне і перелюбне* покоління постійно шукає знак, але воно не отримає жодного, крім знаку, даного через пророка Йїну.^б **40** Бо, як Йїна був у череві велетенської риби три дні і три ночі,^в так само й Син людський буде в серці землі три дні і три ночі.^г **41** У час суду ніневітяни воскреснуть разом із цим поколінням і засудять його, бо вони покалися, почувши звістку, яку проповідував Йїна.^д А тут хтось більший від Йїни!^е **42** У час суду цариця з півдня воскресне разом з цим поколінням і засудить його, бо вона прийшла з краю землі, щоб послухати Соломонову мудрість.^ж А тут хтось більший від Соломона!^з

43 Коли нечистий дух виходить з людини, він іде безводними місцями, шукаючи пристановища, але нічого не знаходить.^а **44** Тоді він каже: «Повернись я у дім, з якого виселився»,— і, прийшовши, бачить, що дім не зайнятий, а виметений та прикрашений. **45** Після того дух іде й приводить із собою сімох інших духів, ще зліших за нього, і, поселившись у домі, вони там живуть. І це ще гірше для людини, ніж те, що було спочатку.^б Саме так буде з цим неправедним поколінням».

46 Поки він ще говорив з натовпом, його мати і брати^в чекали надворі, щоб порозмовляти з ним.^г **47** І хтось сказав йому: «Там надворі твоя мати з твоїми братами, вони хочуть поговорити з тобою». **48** У відповідь він промовив: «Хто моя мати і хто мої

РОЗД. 12

а Мт 16:1

б Мт 16:4

Лк 11:29–32

в Йн 1:17

г Мт 16:21

Мт 17:23

Мт 27:63

Лк 24:46

д Йн 3:5

е Лк 11:30

є 1Цр 10:1

2Хр 9:1

ж Мт 12:6

Лк 11:31

з Лк 11:24–26

и Єв 6:4, 6

2Пт 2:20

і Мт 13:55

Іє 2:12

Дії 1:14

1Кр 9:5

Гл 1:19

к Мр 3:31–35

Друга кол.

а Іє 20:17

Єв 2:11

б Мр 3:35

Лк 8:21

РОЗД. 13

в Мр 4:1

г Мт 13:34

д Мр 4:3–9

Лк 8:4–8

е Мт 13:19

є Мт 13:20, 21

ж Мт 13:22

Мр 4:18, 19

Лк 8:14

з Мт 13:23

Мр 4:8

Лк 8:8

и Мт 11:15

і Мр 4:10, 11

Лк 8:9, 10

к 1Кр 2:9, 10

Еф 1:9–12

Кл 1:26, 27

л Мт 25:29

Мр 4:25

Лк 8:18

брати?— **49** і, показавши рукою на своїх учнів, сказав:— Ось моя мати і мої брати!^а **50** Бо кожен, хто виконує волю мого небесного Батька, є мені братом, і сестрою, і матір'ю».^б

13 У той день Ісус, вийшовши з дому, сів коло моря. **2** До нього зійшлися такі численні натовпи, що він сів у човен, а люди залишилися стояти на березі.^а **3** Тоді він почав багато їм розповідати, наводячи приклади:^г «Якось сіяч вийшов сіяти.^д

4 Коли він сів, трохи насіння впало при дорозі, але прилетіли птахи і повідзьобували його.^е **5** Ще трохи насіння впало на кам'янисту землю, де було мало ґрунту. Насіння відразу проросло, бо ґрунт був неглибокий.^ж **6** Та коли зійшло сонце, то спалило його, і воно засохло, оскільки не мало коріння. **7** Ще трохи насіння впало між терни, але терни вирости й заглушили його.^з **8** А ще трохи насіння впало на добрий ґрунт і почало давати плоди: одне — у 100 разів більше, ніж було посіяно, інше — в 60, а ще інше — в 30.^а **9** Хто має вуха, нехай слухає».^б

10 Тоді учні підійшли до нього і запитали: «Чому ти використовуєш приклади, коли навчаєш?»^в **11** Він же їм сказав: «Вам дано зрозуміти священні таємниці* небесного Царства, а їм не дано. **12** Бо кожен, хто має, отримує ще більше і матиме в досталь, а в того, хто не має, заберуть навіть те, що він має.^г **13** Тому я навчаю їх за допомогою прикладів, бо, дивлячись, вони дивляться даремно,

і, слухаючи, слухають даремно, і не розуміють суті сказаного.^а **14** На них сповнюються слова з пророцтва Ісаї: “Ви будете чути, але так і не зрозумієте суті сказаного, будете дивитися, але так і не побачите.”^б **15** Адже серце тих людей огрубіло, вухами вони чують, але не відгукуються, а очі свої вони заплющили, щоб нічого не бачити і нічого не чути, щоб серцем не зрозуміти суті, щоб не повернутися і щоб я їх не змінив”.^в

16 Щасливі ви, бо ваші очі бачать і ваші вуха чують.^г **17** Правду кажу вам: багато пророків і праведних людей дуже хотіли побачити те, що бачите ви, але не побачили,^д і почути те, що чуєте ви, але не почули.

18 А тепер послухайте приклад про сіяча.^е **19** Якщо хтось чує слово про Царство, але не розуміє його суті, то приходять Злий^є і вириває посіяне з серця тієї людини. Так буває, коли насіння падає при дорозі.^ж **20** Коли ж насіння падає на кам'янисту землю, це означає, що людина чує слово і відразу приймає його з радістю,^з **21** але вона не має кореня, хоча й тримається якийсь час. А як настає лихо чи переслідування за слово, вона зараз же падає. **22** Коли ж насіння потрапляє між терни, це означає, що людина чує слово, однак тривоги цього віку^и і багатство, яке вводить в оману, заглушують слово, і воно не приносить жодного плоду.^і **23** А коли насіння падає на добрий ґрунт, це означає, що людина чує слово та розу-

13:22 *Або «цієї системи». Див. глосарій.

РОЗД. 13

а Іс 6:10
Мр 4:12

б Ів 12:40
Рм 11:8
2Кр 3:14

в Іс 6:9, 10
Мр 4:12
Дії 28:26, 27

г Лк 10:23, 24

д Ів 8:56
Еф 3:5
1Пт 1:10

е Мр 4:14
Лк 8:11

є 1Пт 5:8

ж Мр 4:15
Лк 8:12

з Мр 4:16, 17
Лк 8:13

и Лк 12:22

і Мт 6:21
Мр 4:18, 19
Мр 10:23
Лк 8:14
1Тм 6:9
2Тм 4:10

Друга кол.

а Мр 4:20
Лк 8:15

б Мт 13:38, 39

в Об 14:15

г Мр 4:30–32
Лк 13:18, 19

д Лк 13:21

міє його суть. Саме такі люди і приносять плоди: одні – в 100 разів більше, інші – в 60, а ще інші – в 30».^а

24 Ісус навів їм ще один приклад, кажучи: «Небесне Царство можна прирівняти до чоловіка, який посіяв на полі добре насіння. **25** Поки люди спали, прийшов його ворог, посіяв серед пшениці бур'яни та й пішов собі. **26** А коли стебла проросли та з'явилися плоди, проросли і бур'яни. **27** Тож прийшли раби господаря дому і сказали йому: “Пане, хіба не добре насіння ти посіяв на полі? Звідки ж взялися бур'яни?” **28** А той відповів: “Це зробив ворог,^б якийсь чоловік”. Раби запитали його: “Хочеш, ми підемо і повириваємо їх?” **29** Він же сказав: “Не треба, щоб, вириваючи бур'яни, ви часом не вирвали й пшениці. **30** Нехай і те, і те росте разом до жнив, а під час жнив я скажу жінцям спочатку позбирати бур'яни, позв'язувати їх у снопи і спалити, а потім зібрати до моєї комори пшеницю».^в

31 Він навів їм ще один приклад: «Небесне Царство подібне до гірчичного зернятка, яке чоловік посіяв на своєму полі.^г **32** Це насіння найдрібніше з усіх, але коли виростає, то стає найбільшою городньою рослиною і робиться деревом, і небесні птахи прилітають та селяться в його вітті».

33 Далі він розповів їм ще такий приклад: «Небесне Царство подібне до закваски, яку жінка взяла й змішала з трьома великими мірами борошна, так що заквасилося все тісто».^д

34 Усе це Ісус розповідав натовпам за допомогою прикладів. І без прикладів він до них не говорив,^а 35 щоб сповнити сказане через пророка: «Розкрию уста свої, наведу приклади і проголошу те, що приховувалось ще від заснування*».^б

36 Потім, відпустивши натовпи, він зайшов у дім. До нього прийшли учні та сказали: «Поясни нам приклад про бур'яни на полі». 37 Тож Ісус промовив: «Сіяч, який посіяв добре насіння,— це Син людський, 38 поле — це світ,^в добре насіння — сини Царства, бур'яни — сини Злого,^г 39 а ворог, який їх посіяв,— це Диявол. Жнива — це закінчення віку*, а жінці — ангели. 40 Тому, подібно як збирають бур'яни і спалюють у вогні, так буде і під час закінчення віку*:^д 41 Син людський пошле своїх ангелів, і ті позбирають у його Царстві всіх, хто є каменем спотикання, і тих, хто чинить беззаконня, 42 та повкидають їх до вогняної печі,^е де вони будуть плакати і скреготати зубами. 43 А праведні у той час ссятимуть, як сонце,^є в Царстві свого Батька. Хто має вуха, нехай слухає.

44 Небесне Царство подібне також до скарбу, захищеного в полі. Коли чоловік знайшов цей скарб, то сховав його і на радощах пішов, продав усе, що мав, і купив те поле.^ж

45 А ще небесне Царство подібне до мандрівного купця, який шукає гарних перлин. 46 Знайшовши одну дорогоцінну перлину, він пішов

13:35 *Або, можливо, «заснування світу». 13:39, 40, 49 *Або «системи». Див. глосарій.

РОЗД. 13

а Мр 4:33,34

б Пс 78:2

в Мт 24:14
Рм 10:18
Кл 1:6

г Ів 8:44

д Мт 13:30

е Мт 13:30

є Сд 5:31

ж Флп 3:7

Друга кол.

а Флп 3:8

б Лв 11:9

в Лв 11:12

г Мт 2:23

д Мр 6:1–6

е Лк 4:22
Ів 6:42є Мт 12:46
Ів 2:12
Дії 1:14
1Кр 9:5
Гл 1:19

ж Ів 7:15

з 1Пт 2:7,8

и Мр 6:4
Лк 4:24
Ів 4:44

та зараз же продав увесь свій маєток і купив її.^а

47 Також небесне Царство подібне до невода, який закинули в море і яким зібрали усляку рибу. 48 Коли невід наповнився, рибалки витягли його на берег і, посідавши, зібрали добру рибу^б в посудини, а непридатну^в викинули. 49 Саме так буде під час закінчення віку*: ангели вийдуть, відділять неправедних від праведних 50 і вкинуть неправедних до вогняної печі, де вони будуть плакати і скреготати зубами.

51 Скажіть, ви зрозуміли суть моїх слів?» — «Зрозуміли»,— відповіли вони. 52 Тоді він промовив: «Так і кожен наставник, навчений про небесне Царство, подібний до господаря дому, котрий дістає зі своєї скарбниці нове і старе».

53 Закінчивши наводити ці приклади, Ісус вирушив звідти далі. 54 Коли ж він прийшов у рідні краї,^г то почав навчати людей в їхній синагозі, а вони дивувались і казали: «Звідки в цього чоловіка така мудрість і сила, щоб виконувати могутні діла?»^д 55 Хіба він не син теслі?^е Хіба його матір звати не Марія і хіба Яків, Йосип, Сймон і Юда не його брати?^є 56 А сестри його? Хіба всі вони не з нами? Звідки ж у нього все це?»^ж 57 Тож він став для них каменем спотикання.^з Але Ісус сказав: «Пророка шанують скрізь, тільки не в рідних краях та не в рідному домі».^и 58 І через їхнє невірство він виконав там небагато могутніх діл.

14 У той час обласний правитель* Ірод почув розмови про Ісуса^а **2** і сказав своїм слугам: «Це Іван Хреститель. Він воскрес з мертвих і тому може виконувати такі могутні діла».^б **3** Раніше Ірод* заарештував Івана, закував його і ув'язнив через Іродіаду, дружину свого брата Філіппа,^в **4** бо Іван говорив йому: «За Законом ти не можеш мати її за дружину».^г **5** Ірод же, хоч і прагнув його вбити, боявся людей, оскільки вони вважали його пророком.^д **6** А коли відзначали день народження Ірода,^е дочка Іродіади танцювала і так сподобалась Іроду,^ж **7** що він поклявся дати їй усе, чого тільки вона забажає. **8** І дівчина, послуховавшись намовлянь матері, сказала: «Дай мені на тарелі голову Івана Хрестителя».^з **9** Цар зажурився, але через клятву і через тих, хто їв* з ним, наказав виконати її прохання. **10** Він послав до в'язниці людей, щоб вони відрубали Іванові голову. **11** Голову принесли на тарелі та віддали дівчині, а вона віднесла її матері. **12** Після того прийшли Іванові учні, забрали тіло й поховали його, а потім пішли та розповіли все Ісусу. **13** Почувши, що трапилось, Ісус відправився звідти човном у віддалене місце, аби побути наодинці. Але люди дізнались про це і вирушили за ним пішки зі своїх міст.^а

14 Як Ісус вийшов з човна, то побачив численний натовп людей. Він проїнявся до них жалем^б і зцілив тих, хто був

14:1 *Букв. «тетрарх». **14:3** *Тобто Ірод Антипа. Див. глосарій. **14:9** *Або «напівлежав за столом».

РОЗД. 14

а Мр 6:14
Лк 9:7–9
Дт 4:27

б Мт 16:13, 14
Мр 6:16

в Мр 6:17, 18
Лк 3:19, 20

г Ль 18:16
Лв 20:21

д Мр 6:20
Лк 1:67, 76

е Бт 40:20–22

ж Мр 6:21–29

з Мр 6:25

а Мр 6:31–33
Лк 9:10

и Мт 9:36
Мт 15:32
Мр 1:41
Мр 6:34
Лк 7:13
Єв 2:17
Єв 5:2

Друга кол.

а Лк 9:11

б Мр 6:35–44
Лк 9:12–17
Ів 6:5–13

в Мт 15:36
Мр 6:41
Лк 9:16

г 2Цр 4:42–44
Мр 6:42, 43
Мр 8:8
Лк 9:17
Ів 6:12, 13

д Мр 6:44
Лк 9:14
Ів 6:10

е Мр 6:45–52
Ів 6:16–21

є Мр 6:46
Лк 6:12
Лк 9:18

хворий.^а **15** Коли ж звечоріло, до нього підійшли учні й сказали: «Година вже пізня, а це місце віддалене. Розпусти людей, щоб вони пішли по докколишніх селах і купили собі щось поїсти».^б **16** Проте Ісус відказав: «Не треба їм їти звідси, ви нагодуйте їх». **17** Та вони відповіли: «Ми нічого не маємо, тільки п'ять хлібин і дві риби». **18** Він же сказав: «Принесіть їх мені»,— **19** і наказав людям посідати на траву. Тоді він взяв ті п'ять хлібин і дві риби та, подивившись на небо, помолився*. Він поламав хліб, дав учням, а вони роздали людям.^в **20** Тож усі їли й наситились, а все, що залишилось, позбирали, і вийшло 12 повних кошків.^г **21** Серед тих, хто їв, було приблизно 5000 чоловіків, а також жінки і малі діти.^д **22** Відразу після того Ісус звелів своїм учням сісти в човен і перепливти на другий берег, а сам залишився, щоб розпустити натовпи.^е

23 Розпустивши натовпи, він пішов на гору, щоб помолитися на самоті.^в Коли звечоріло, він залишався там один. **24** На той час човен був за сотні метрів* від берега, і його кидало хвилями, оскільки дув зустрічний вітер. **25** Під час четвертої сторожі* ночі Ісус пішов до них по морю. **26** Помітивши, що він іде по морю, учні злякалися. «Це примара!» — вигукнули вони і кричали зі страху. **27** Проте Ісус відразу звернувся до них, говорячи: «Не бійтеся, це я.

14:19 *Букв. «поблагословив». **14:24** *Букв. «багато стадій». 1 стадій — 185 м. Див. додаток Б14. **14:25** *Тобто прибр. від 03:00 до сходу сонця прибр. о 06:00.

Не лякайтесь». ^а **28** Петро відповів: «Господи, якщо це ти, накажи – і я піду до тебе по воді». **29** Він сказав: «Іди!» Тоді Петро вийшов з човна і пішов по воді до Ісуса. **30** Але, дивлячись на бурю, він злякався. І коли він почав тонути, то закричав: «Господи, рятуй мене!» **31** Ісус відразу простягнув руку, підхопив його і сказав: «Маловіре, чому ти засумнівався?» ^б **32** Коли вони сіли в човен, буря вщухла. **33** Тоді учні, які були в човні, вклонилися* Ісусу, кажучи: «Ти дійсно Божий Син». **34** І вони перепливали на інший бік та причалили до берега в Генісареті.^в

35 А жителі тієї місцевості, впізнавши Ісуса, розіслали звістку по всій околиці, і люди поприводили до нього всіх хворих. **36** Ті благали в нього дозволу хоча б доторкнутися до торочок його вбрання.^г І всі, хто торкався, повністю одужували.

15 Потім до Ісуса прийшли з Єрусалима фарисеї та книжники^а і сказали: **2** «Чому твої учні порушують традиції своїх прабатьків? Наприклад, вони не миють* рук перед їдою».^б

3 У відповідь він промовив: «А ви чому порушуєте Божу заповідь заради своїх традицій?»^в **4** Наприклад, Бог сказав: «Шануй батька і матір»,^ж а також: «Нехай той, хто зневажливо говорить про* свого батька чи матір, буде покараний смертю».^з **5** Ви ж говорите: «Хто скаже батькові чи матері: «Все, що я маю і чим мій

РОЗД. 14

а Мр 6:50
Ів 6:20

б Мт 6:30
Мт 8:26
Мт 28:16, 17
Як 1:6

в Мр 6:53–56

г Мт 9:20, 21
Мр 3:10
Лк 6:19

РОЗД. 15

д Мр 7:1, 2

е Лк 11:38
Ів 2:6

є Мт 15:9
Мр 7:8–13
Кл 2:8

ж Вх 20:12
Пв 5:16
Еф 6:2

з Вх 21:17
Лв 20:9

Друга кол.

а Мр 7:11, 12

б Мр 7:13

в Мр 7:6

г Іс 29:13
Мр 7:7

д Мр 7:14

е Мр 7:15
Еф 4:29
Як 3:6

є Мр 7:17

ж Мт 23:15, 16
Лк 6:39

з Мр 7:18–23

и Мр 7:20

і Бт 8:21
Єр 17:9

би допомогти тобі,— це дар, присвячений Богові»,^а **6** той не мусить шанувати батька взагалі». Так ви заради своєї традиції позбавили сили Божє слово.^б **7** Лицеміри, Ісаєя влучно пророкував про вас:^в **8** «Ці люди шанують мене своїми устами, але їхні серця далеко від мене. **9** Проте даремно вони поклоняються мені, бо видають людські заповіді за Божі вчення».^г **10** Після цього він покликав натовп і сказав: «Послухайте і зрозумійте:^д **11** те, що входить в уста, не опоганює людину, її опоганює те, що виходить з уст».^е

12 Потім підійшли до Ісуса учні й запитали: «Ти знаєш, що твої слова стали для фарисеїв каменем спотикання?»^є **13** Він же відповів: «Кожна рослина, яку посадив не мій небесний Батько, буде вирвана з коренем. **14** Полиште їх. Це сліпі провідники. А якщо сліпий веде сліпого, то обидва впадуть в яму».^ж **15** Тоді Петро попросив: «Поясни нам цей приклад». **16** На це Ісус сказав: «Невже й ви все ще не розумієте?»^з **17** Невже не знаєте, що все, що входить в уста, проходить через шлунок і виходить у стічний рив? **18** Однак те, що виходить з уст, походить із серця, і саме це опоганює людину.» **19** Із серця, наприклад, походять грішні думки,^і що породжують вбивства, перелюби, несправдиві свідчення і зневажливі слова. **20** Саме це опоганює людину. Коли ж вона їсть немитими* руками, це її не опоганює».

15:19 *Грець. слово *порнѣя* у мн. Див. глосарій. **15:20** *Тобто не очищеними церемоніально.

14:33 *Або «віддали шану». **15:2** *Тобто не очищують церемоніально. **15:4** *Або «лихословить».

21 Звідти Ісус пішов в околиці Тира й Сидбона.^а **22** І ось прийшла фінікійка, яка жила в тій місцевості, й вигукнула: «Господи, Сину Давидів, змилосоєрсья наді мною! Моя дочка опанована демоном і сильно страждає».^б **23** Але у відповідь він не сказав їй ні слова. Тоді підійшли його учні й почали просити його: «Відправ її, бо вона без упину кричить вслід за нами». **24** А він відповів: «Я був посланий не до всіх, а тільки до загублених овець з народу Ізраїля».^в **25** Однак жінка підійшла й вклонилася* йому, говорячи: «Господи, допоможи мені!» **26** Він же промовив: «Недобре забрати хліб у дітей і кинути цуценятам». **27** Проте вона сказала: «Так, Господи, але ж цуценята їдять крихти, які падають зі столу господарів».^г **28** На це Ісус відповів: «О жінко, яка велика твоя віра! Нехай буде так, як ти хочеш». І в ту ж мить її дочка зцілилась.

29 Вирушивши звідти, Ісус пішов далі і дійшов до Галілейського моря.^д Там він піднявся на гору і сів. **30** Тоді почали приходити до нього численні натовпи людей, які приводили з собою кульгавих, калік, сліпих, німих та багатьох інших і клали до його ніг, а він їх зціляв.^е **31** І коли всі бачили, що німі говорять, каліки стають здоровими, кульгаві ходять, а сліпі бачать, то дивувалися і прославляли Бога Ізраїлевого.^ж

32 Ісус же покликав до себе учнів і сказав: «Шкода мені цих людей,^з бо вони вже три

15:25 *Або «віддала шану».

РОЗД. 15

а Мр 7:24

б Мр 7:25–30

в Іс 53:6
Мт 10:5, 6
Дії 3:26
Дії 13:46
Рм 15:8

г Мр 7:28

д Мр 7:31

е Іс 35:5
Мт 19:2
Мр 3:10

ж Мт 9:33

з Мт 14:14
Мр 6:34

Друга кол.

а Мр 8:1–9

б 2Цр 4:42–44

в Мт 14:19

г Мр 8:8, 9

д Мр 8:10

РОЗД. 16

е Мт 12:38
Мр 8:11
Лк 11:16

ж Мр 8:12

з Ін 1:17
Мт 12:39
Лк 11:29

дні зі мною і не мають що їсти. Я не хочу відправити їх голодними*, щоб вони не ослабнули в дорозі».^а **33** Та учні сказали: «Де в цьому віддаленому місці взяти стільки хліба, щоб нагодувати такий великий натовп?»^б **34** Тоді Ісус їх запитав: «Скільки маєте хлібин?» Ті відповіли: «Сім, і декілька невеликих риб». **35** І, наказавши натовпу сісти на землю, **36** він взяв сім хлібин і рибу, віддав подяку Богові, поламав хліб і почав давати учням, а вони роздавали людям.^в **37** Тож усі їли й наситились і позбавили те, що залишилося, наповнивши сім великих кошиків*.^г **38** Серед тих, хто їв, було 4000 чоловіків, а також жінки і малі діти. **39** Зрештою, відправивши людей, він сів у човен і поплив у місцевість Магадан.^д

16 Там підійшли до нього фарисеї та садукеї і, прагнучи його випробувати, попросили показати їм знак з неба.^е **2** Він же сказав: «Колі вечоріє, ви говорите: “Буде ясна погода, бо небо вогняно-червоне”, **3** а вранці кажете: “Сьогодні буде холодно і йтиме дощ, бо небо вогняно-червоне, але похмуре”. Прикмети на небі ви вмієте тлумачити, проте ознаки цього часу витлумачити не можете. **4** Неправедне і перелюбне* покоління постійно шукає знак, але не отримає жодного,^ж крім знаку, даного через пророка Ййону».^з Покинувши їх, він пішов геть.

5 А учні переправились на інший берег, однак забули

15:32 *Або «в пості». 15:37 *Або «кошиків для їжі». 16:4 *Або «невірне».

взяти з собою хліб.^а **6** Ісус сказав їм: «Дивіться, остерігайтеся фарисейської і садукейської закваски».^б **7** Та вони почали говорити між собою: «Ми не взяли ані хлібини». **8** Знаючи це, Ісус промовив: «Маловіри, чому ви говорите між собою про те, що не маєте хліба? **9** Невже ви й досі не розумієте? Не пам'ятаєте, як п'ятьма хлібинами наїлися 5000 і скільки потім кошиків зібрали?»^в **10** Або як сімома хлібинами наїлись 4000 і скільки великих кошиків* ви зібрали?»^г **11** Як же не розумієте, що я говорив вам не про хліб? Остерігайтеся фарисейської і садукейської закваски».^д **12** Аж тоді вони збагнули, що він казав остерігатися не хлібно́ї закваски, а вчення фарисеїв і садукеїв.

13 Прийшовши в околиці Кесарії Філіппової, Ісус запитав своїх учнів: «Що люди говорять про Сина людського? Хто він такий?»^е **14** Вони ж відповіли: «Деякі кажуть, що ти Іван Хреститель,^є інші — Ілля,^ж а ще інші — Єремія або один з пророків». **15** Тоді він сказав: «А ви, що ви думаєте? Хто я такий?» **16** Сімон Петро відповів: «Ти — Христос, Син живого Бога».^з **17** На це Ісус сказав: «Щасливий ти, Сімоне, сину Йонни, бо не плоть і кров* виявили це тобі, а мій небесний Батько».^и **18** До того ж говорю тобі: ти — Петро,^к і на цій скелі^л я збудую свій збір, і брами могили* не подолають його. **19** Я дам тобі ключі від небесного Царств-

16:10 *Або «кошиків для їжі». **16:17** *Або «не людина». **16:18** *Або «гаде-су», тобто спільної могили людства. Див. глосарій.

РОЗД. 16

а Мр 8:13–21

б Мр 8:15

Лк 12:1

в Мт 14:17

г Мт 15:34

д Лк 12:1

е Мр 8:27–29

Лк 9:18–20

є Мт 14:1, 2

ж Ів 1:25, 26

з Мр 8:29

Лк 9:20

Ів 1:40, 41

Ів 4:25

Ів 11:27

и Пс 2:7

Мт 14:33

Дії 9:20, 22

Єв 1:2

Іл 4:15

і Мт 11:27

к Ів 1:42

л Рм 9:33

1Кр 3:11

1Кр 10:4

Еф 2:20

1Пт 2:6–8

Друга кол.

а Мр 8:29, 30

Лк 9:20, 21

б Пс 16:10

Іс 53:12

Мт 17:22, 23

Мт 20:18, 19

Мр 8:31

Лк 9:22

Лк 24:46

1Кр 15:3, 4

в Мр 8:32

г Мр 8:33

д Мт 10:38

Мр 8:34

Лк 9:23

Лк 14:27

е Мр 8:35

Лк 9:24

Лк 17:33

Ів 12:25

Об 12:11

є Мр 8:36

Лк 9:25

ж Пс 49:8

з Пс 62:12

Пр 24:12

Лк 9:26

Рм 2:6

1Пт 1:17

и Мт 17:2

Мр 9:1

Лк 9:27

ва, і все, що ти зв'яжеш на землі, уже буде зв'язане на небесах, а що розв'яжеш на землі, уже буде розв'язане на небесах». **20** І він твердо наказав учням нікому не говорити, що він Христос.^а

21 Відтоді Ісус почав пояснювати учням, що він повинен піти в Єрусалим і зазнати багатьох страждань від рук старійшин, старших священників та книжників і що потім його вб'ють, але на третій день він воскресне.^б **22** Почувши це, Петро відвів Ісуса вбік та почав йому докоряти: «Змилосердсь над собою, Господи, нехай з тобою таке ніколи не станеться».^в **23** Однак Ісус, відвернувшись, сказав Петру: «Відійди від* мене, Сатано! Для мене ти камінь спотикання, бо думаєш не про Боже, а про людське».^г

24 Потім Ісус сказав своїм учням: «Якщо хтось хоче йти за мною, нехай зречеться самого себе, візьме свій стовп мук* і постійно йде за мною».^д

25 Бо, хто хоче врятувати своє життя*, той його погубить. А хто погубить своє життя* заради мене, той врятує його.^е

26 Справді, яка користь людині, коли вона здобуде цілий світ, але втратить життя*?^є Або що дасть людина взамін за своє життя*?^ж **27** Адже Син людський має прийти у славі свого Батька зі своїми ангелами і тоді відплатить кожному за його вчинками.^з **28** Правду кажу вам: деякі з тих, хто тут стоїть, не скуштують смерті, аж поки не побачать Сина людського, який приходить у своєму Царстві».^и

16:23 *Букв. «стань позаду». **16:24** *Див. глосарій. **16:25, 26** *Або «душу».

17 Через шість днів Ісус взяв із собою на високу гору Петра, Якова та його брата Івана, і з ними більше нікого не було.^а **2** Там, на горі, Ісус преобразився перед ними. Його обличчя засяяло, немов сонце, а вбрання стало сліпучим*, як світло.^б **3** Перед ними з'явилися Мойсей та Ілля, і вони почали розмовляти з Ісусом. **4** Тоді Петро сказав Ісусу: «Господи, добре нам тут. Якщо хочеш, я поставлю тут три намети: один для тебе, один для Мойсея і один для Іллі». **5** Коли він це говорив, їх огорнула ясна хмара, а з хмари пролунав голос: «Це Син мій улюблений. Я ним задоволений.»^в Слухайте його!.^г **6** Почувши це, учні попадали ниць і дуже злякалися. **7** Тоді Ісус підійшов, торкнувся їх і сказав: «Встаньте, не бійтеся». **8** І, звівши очі, вони побачили, що, крім Ісуса, коло них більше нікого немає. **9** Як вони спускалися з гори, Ісус наказав їм: «Нікому не розповідайте про це видіння, аж поки Син людський не воскресне з мертвих».^д

10 Проте учні запитали його: «Чому ж книжники говорять, що спочатку має прийти Ілля?»^е **11** А він їм відповів: «Ілля справді прийде і все відновить.»^в **12** Але кажу вам: Ілля вже прийшов, та його не розпізнали і з ним зробили все, що хотіли.^ж Так і Син людський має постраждати від їхніх рук».^з **13** Тоді учні зрозуміли, що він говорив про Івана Хрестителя.

14 Коли вони наблизилися до натовпу людей,^и до Ісуса підійшов чоловік і, впавши

РОЗД. 17

а Мр 9:2–8
Лк 9:28–36

б Об 1:13, 16

в Пс 2:7
Іс 42:1
Мт 3:17
2Пт 1:17, 18

г Пв 18:15
Мр 9:7
Лк 9:35
Дії 3:22, 23
Єв 2:3

д Мт 16:20
Мр 9:9

е Мр 9:11

в Іс 40:3
Мн 4:5, 6
Мт 11:13, 14
Мр 9:12
Лк 1:17

ж Мр 9:13

з Мт 16:21
Лк 23:24, 25

и Лк 9:37

Друга кол.

а Мр 9:17–29
Лк 9:38–42

б Пв 32:5, 20

в Мт 8:13
Мт 9:22
Мт 15:28
Ів 4:51, 52

г Мт 21:21
Мр 11:23
Лк 17:6

д Мт 20:18
Лк 9:44, 45

е Мт 16:21
Мр 9:31

є Вх 30:13, 14

навколішки, сказав: **15** «Господи, змилосердься над моїм сином, бо він епілептик і дуже мучиться. Він часто кидається то у вогонь, то у воду.»^а **16** Я привів його до твоїх учнів, але вони не змогли його зцілити». **17** На це Ісус сказав: «О безвірне й зіпсоване покоління!^б Скільки мені ще бути з вами? Скільки ще терпіти вас? Приведіть його до мене». **18** Тоді Ісус докорив демону, і демон вийшов з хлопця, а хлопець у ту ж мить одужав.^в **19** Після того учні підійшли до Ісуса й наодинці запитали: «Чому ми не змогли його вигнати?» **20** Він же сказав їм: «Тому що вам бракує віри. Правду кажу вам: якщо ви будете мати віру хоча б з гірчичне зернятко, то скажете цій горі: «Пересунься звідси он туди», і вона пересунеться, і для вас не буде нічого неможливого».^г **21** *—

22 Потім вони зібралися в Галілеї, і там Ісус сказав їм: «Сина людського зрадять і видадуть в руки людей.»^а **23** Його вб'ють, але на третій день він воскресне».^в Тому учні дуже зажурилися.

24 Коли ж вони прибули в Капернаум, люди, які збирали дводрахмовий* податок, підійшли до Петра й запитали: «Ваш учитель сплачує дводрахмовий податок?»^в **25** Петро відповів: «Сплачує». Але коли він увійшов у дім, Ісус випередив його, запитавши: «Як ти вважаєш, Сімоне, від кого земні царі беруть мито чи податок: від своїх синів чи від чужих людей?» **26** Коли Петро відповів: «Від чужих людей», Ісус сказав:

17:21 * Див. додаток А3. **17:24** * Букв. «подвійні драхми». Див. додаток Б14.

17:2 * Або «білим».

«Отже, сини звільнені від податку. **27** Але щоб не давати підстави для спотикання,^a піди до моря, закинь рибальський гачок і візьми першу зловлену рибу, а коли відкриєш їй рот, знайдеш срібну монету^б. Тож візьми її і дай за мене й за себе».

18 Тоді підійшли до Ісуса учні й запитали: «Хто найбільший у небесному Царстві?»^б **2** А він, покликавши до себе малу дитину, поставив її серед них **3** та промовив: «Правду кажу вам: якщо ви не навернетесь* і не станете як малі діти,^б то нізащо не ввійдете в небесне Царство.^г **4** Тож хто впокориться, як ця мала дитина, той і є найбільший у небесному Царстві.^д **5** І той, хто приймає таку малу дитину в моє ім'я, приймає і мене. **6** Однак якщо хтось стане каменем спотикання для когось із цих малих, що вірять у мене, то ліпше було б, якби йому на шию повісили жорно, подібне до того, яке обертає осел, і втопили його у відкритому морі.^е

7 Горе цьому світові, бо він доводить людей до спотикання! Звичайно, підстави для спотикання немінуче з'являться, але горе тій людині, через яку вони з'являться! **8** Тож, якщо твоя рука чи нога доводить тебе до спотикання, відсічи її та викинь.^е Ліпше отримати життя, будучи калікою, ніж з двома руками й двома ногами бути вкинутим у вічний вогонь.^ж **9** І, якщо око доводить тебе до спотикання, вирви та викинь його.

17:27 * Букв. «статер». Вважається, що це була тетрадрахма. Див. додаток Б14. **18:3** * Або «не змінитесь».

РОЗД. 17

а 1Кр 10:32
2Кр 6:3

РОЗД. 18

б Мр 9:33–37
Лк 9:46–48
Лк 22:24

в 1Пт 2:2

г Мт 19:14
Лк 18:17

д Пр 15:33
Мт 20:26
Мт 23:12
Лк 9:48
Лк 14:11
Лк 22:26
Як 4:10
1Пт 5:5

е Мр 9:42
Лк 17:1,2

є Кл 3:5

ж Мт 25:41
Мр 9:43–48

Друга кол.

а Мт 5:22
Мт 5:29
Мр 9:47
Рм 8:13

б Лк 1:19
Єв 1:7,14

в 1Пт 2:25

г Лк 15:3–7

д 2Пт 3:9

е Лв 19:17
Пр 25:8,9
Лк 17:3

є Як 5:20

ж Пв 19:15
2Кр 13:1
1Тм 5:19

з Ів 18:28
Дії 10:28
Дії 11:2,3

и Рм 16:17
1Кр 5:11

і Мр 11:24
Ів 14:13
Ів 16:23,24
1Ів 3:22
1Ів 5:14

Ліпше тобі отримати життя з одним оком, аніж з двома очима бути вкинутим у вогняну геєну*.^а **10** Дивіться, не зневажайте нікого з цих малих, бо, кажу вам, їхні ангели в небі завжди дивляться на обличчя мого небесного Батька.^б **11** * —

12 Як ви думаєте: коли якийсь чоловік має 100 овець і одна з них заблукає,^в чи ж не залишить він 99 у горах і не вирушить на пошуки заблуканої?^г **13** І якщо він знайде її, то, правду кажу вам, він буде тішитися за неї більше, ніж за 99, котрі не заблукали. **14** Так само й мій* небесний Батько не бажає, аби загинув хоч один із цих малих.^д

15 Якщо твій брат учинить гріх, піди і віч-на-віч вияви йому, що він зривав не так*.^е Коли він послухається, ти здобув свого брата,^є **16** а коли не послухається, візьми з собою ще одного чи двох, щоб підтвердити кожну справу свідченням* двох чи трьох свідків.^ж **17** Якщо він не послухається їх, скажи збору. Якщо ж і збору не послухається, нехай він буде для тебе як людина з іншого народу^з і як збирач податків.^и

18 Правду кажу вам: усе, що зв'яжете на землі, вже буде зв'язане на небі, а що розв'яжете на землі, вже буде розв'язане на небі. **19** Правду кажу вам: якщо двоє з вас на землі домовляться просити мого небесного Батька про щось важливе, то він виконає їхнє прохання.^і **20** Бо, де двоє або

18:9 * Див. глосарій. **18:11** * Див. додаток АЗ. **18:14** * Або, можливо, «ваш». **18:15** * Букв. «докори йому». **18:16** * Букв. «устами».

троє зібралися в моє ім'я,^a там і я посеред них».

21 Тоді підійшов до нього Петро і запитав: «Господи, якщо мій брат грішить проти мене, скільки разів я повинен прощати йому? Аж до 7 разів?» **22** Ісус відповів: «Говорю тобі, не до 7, а до 77 разів.»^b

23 Тож Царство небесне можна прирівняти до царя, який захотів, щоб раби повіддавали йому борги. **24** І, коли він взявся за цю справу, привели до нього чоловіка, який заборгував йому 10 000 талантів*. **25** Оскільки ж раб не мав чим віддати, пан наказав продати його, а також його дружину, дітей і все майно та сплатити борг.^c **26** Але раб упав на коліна і вклонився* йому, кажучи: «Потерпи мені, і я все тобі віддам». **27** Пройнявшись жалем, пан відпустив раба і скасував його борг.^d **28** Проте, вийшовши звідти, цей раб знайшов іншого раба, який заборгував йому 100 денаріїв*. Він схопив того раба і став душити його та казати: «Віддай усе, що ти заборгував». **29** Тоді раб упав і почав благати його: «Потерпи мені, і я все тобі віддам». **30** Однак він не захотів чекати, а пішов і кинув його до в'язниці, аж поки той не віддасть боргу. **31** Коли ж інші раби побачили це, то дуже зажурилися і пішли та розповіли про все своєму пану. **32** А пан покликав того раба й сказав: «Лихий рабе, я скасував увесь твій борг, бо ти благав мене. **33** Чи не мав би й ти

18:24 *10 000 талантів срібла — 60 000 000 денаріїв. Див. додаток Б14.
18:26 *Або «віддав шану». 18:28 *Див. додаток Б14.

РОЗД. 18

a 1Кр 5:4, 5

b Мт 6:12
Мр 11:25
Лк 17:4
Еф 4:32
Кл 3:13c Вк 21:7
Лв 25:39
2Лп 4:1
He 5:8

d Г 1лв 1:9

Друга кол.

a Іс 55:7
Мт 6:12
Мр 7:12
Як 2:13

b Рм 2:6

c В Мт 6:14
Мр 11:25
Лк 17:3
Еф 4:32

РОЗД. 19

d Г Мр 10:1

e Д Пв 24:1
Мр 10:2–12f Е Бг 1:27
Бг 5:2g Е Бг 2:24
Еф 5:31h Ж Мр 10:9
1Кр 7:11i З Пв 24:1
Мт 5:31

j И Мр 10:5

k І Бг 2:24

l К Мл 2:14
Мт 5:32
Мр 10:11, 12
Лк 16:18
Рм 7:3
1Кр 7:10
Ев 13:4

змилосердитися над своїм товаришем, як я змилосердився над тобою?»^a **34** І, розгнівавшись, пан віддав його в'язничним вартовим, аж поки той не поверне всього боргу. **35** Так само мій небесний Батько поведеться з вами,^b якщо кожен з вас не простить свого брата від усього серця».^c

19 Закінчивши говорити, Ісус вирушив з Галілеї до кордонів* Юдеї за Йорданом.^d **2** За ним пішли численні натовпи людей, і він зцілював їх там.

3 Тоді підійшли до Ісуса фарисеї і, бажаючи випробувати його, запитали: «Чи має право чоловік розлучатися зі своєю дружиною з будь-якої причини?»^e **4** На це він відповів: «Хіба ви не читали, що той, хто створив їх, на початку створив їх як чоловіка і жінку?»^f **5** І хіба не читали, що він сказав: «Тому покине чоловік батька і матір та приляпиться до своєї дружини, і вони обоє стануть одним тілом?»^g **6** Так що їх уже не двоє, вони — одне тіло. Отже, що Бог з'єднав одним ярмом, нехай жодна людина не розділяє».^h **7** Та вони запитали: «Чому ж тоді Мойсей сказав, що можна дати дружині свідоцтво про розлучення і розлучитися з нею?»ⁱ **8** Ісус відповів: «Серця ваші зачерствіли, тому Мойсей і пішов на поступки та дозволив вам розлучатися з дружинами,^j але від самого початку так не було.»^k **9** Говорю вам: хто розлучається зі своєю дружиною не через ставену розпусту* і одружується з іншою, той чинить перелюб».^l

19:1 *Або «окраїн». 19:9 *Грець. порнεία. Див. глосарій.

10 Тоді учні сказали йому: «У такому разі взагалі не варто одружуватися». **11** Ісус же відповів: «На таке можуть погодитись не всі, а тільки ті, хто має дар.^а **12** Бо є скопці, які були такими від народження, декого зробили скопцями люди, а дехто сам себе робить скопцем заради небесного Царства. І той, хто може на це погодитись, нехай погоджується».^б

13 Потім люди почали приводити до нього малих дітей, щоб він поклав на них руки і помолвився, але учні дорікали їм за це.^в **14** Та Ісус сказав: «Облиште діток і не заважайте їм приходити до мене, бо саме таким належить небесне Царство».^г **15** І, поклавши на них руки, він пішов звідти.

16 І ось підійшов до нього один чоловік та запитав: «Учителю, що доброго мені робити, щоб здобути вічне життя?»^д

17 Ісус відповів: «Чому питаєш мене про те, що є добрим? Доброю є лише одна особа.^е Але якщо ти бажаєш отримати життя, то виконуй заповіді».^е

18 А чоловік запитав його: «Які?» Ісус відповів: «Не вбивай,^ж не чини перелюбу,^з не кради,^и не давай неправдивого свідчення,^і **19** шануй батька і матір,^к а також люби свого ближнього, як самого себе».^л

20 Той же йому сказав: «Усього цього я дотримуюся. Чого ще бракує мені?» **21** Ісус промовив: «Якщо хочеш бути досконалим*, піди продай своє майно і роздай гроші бідним. Так ти збереш собі скарб у небі.^м А тоді приходь та будь моїм учнем».^н **22** Почувши це, молодий чоловік пішов звід-

РОЗД. 19

а 1Кр 7:7
б 1Кр 7:32, 38
1Кр 9:5
в Мр 10:13–16
Лк 18:15–17
г Мт 18:3
Мр 10:14
Лк 18:16
д Мр 10:17–22
Лк 18:18–23
е Мр 10:18
е Лв 18:5
Лк 10:25–28
ж Вх 20:13
Пв 5:17
з Вх 20:14
Пв 5:18
и Вх 20:15
Пв 5:19
і Вх 20:16
Пв 5:20
к Вх 20:12
Пв 5:16
л Лв 19:18
Мт 22:39
Мр 12:31
Лк 10:27
Рм 13:9
м Мт 6:20
Лк 12:33
н Лк 18:22
Флп 3:7

Друга кол.

а Лк 18:23
б Мр 10:23
Лк 18:24
1Тм 6:10
в Мр 10:25
Лк 18:25
г Мр 10:26, 27
Лк 18:26, 27
д Йв 42:2
е Мр 10:28
Лк 5:11
Лк 18:28
Флп 3:8
е Дн 7:14
Мт 20:21
Лк 22:28–30
1Кр 6:2
Об 20:4
ж Мр 10:29, 30
Лк 18:29, 30
Єв 10:34
з Мт 20:16
Мр 10:31
Лк 13:30

РОЗД. 20

и Мт 21:33

ти зажурений, бо мав великий маєток.^а **23** Тоді Ісус сказав учням: «Правду кажу вам: важко буде багатому ввійти в Царство небесне.^б **24** І ще хочу сказати: легше верблюдові пролізти крізь вушко голки, ніж багатому ввійти в Боже Царство».^в

25 Коли учні це почули, то дуже здивувались і запитали: «Чи може тоді взагалі хтось спастись?»^г **26** Уважно подивившись на них, Ісус відповів: «Для людей це неможливо, але для Бога можливо все».^д

27 Після того Петро сказав: «А от ми... ми полишили все і пішли за тобою. Що ж нам за це буде?»^е **28** Ісус відповів: «Правду кажу вам: під час відтворення, коли Син людський сяде на свій величний престол, ви, ті, хто пішов услід за мною, також сядете на 12 престолів і будете судити 12 племен Ізраїля.^е **29** І кожен, хто покинув дім, чи братів, чи сестер, чи батька, чи матір, чи дітей, чи землі заради мого імені, отримає в 100 разів більше й успадує вічне життя».^ж

30 Тож багато перших стануть останніми, а останні – першими.^з

20 Небесне Царство подібно до господаря дому, який вийшов удосвіта, щоб найняти робітників у свій виноградник.^а **2** Домовившись з робітниками за 1 денарій* в день, він відправив їх у виноградник. **3** Пізніше він вийшов коло третьої години* і побачив інших, які стояли без роботи на ринковій площі. **4** Господар і їм сказав:

20:2 *Див. додаток Б14. 20:3 *Тобто припл. о 09:00.

19:21 *Або «довершеним».

“Ви теж ідіть у виноградник, а я заплачу вам скільки належить”. **5** Тож вони пішли. І він вийшов ще раз коло шостої години*, а пізніше коло дев'ятої^а і зробив те саме. **6** Зрештою господар вийшов коло 11-ї години* і побачив ще інших, які там стояли, та й сказав: “Чому ви тут стоїте цілий день без роботи?” **7** Вони відповіли: “Бо ніхто нас не найняв”. Тоді він сказав: “І ви ідіть у виноградник”.

8 А як звечоріло, власник винограднику наказав своєму управителю: “Поклич робітників та видай їм платню,^а починаючи від останнього і до першого”. **9** Коли прийшли чоловіки, які працювали з 11-ї години, кожен з них отримав по денарію*. **10** Тому як прийшли перші, то сподівалися, що отримають більше, проте і їм заплатили по денарію*. **11** Отримавши платню, вони почали нарікати на господаря дому **12** і казати: “Останні попрацювали лише годину, а ти заплатив їм нарівні з нами. Ми ж цілий день трудилися і зносили нестерпну спеку!” **13** Проте у відповідь одному з них господар сказав: “Чоловіче, я нічим не скривдив тебе. Хіба не за 1 денарій* ти домовлявся зі мною?^б **14** Бери своє і йди. А цьому останньому я хочу дати стільки ж, скільки й тобі. **15** Хіба я не маю права робити зі своїм майном усе, що хочу? А може, ти заздриш* через те, що я виявив великодушність?^в” **16** Тож остан-

20:5 *Тобто припл. о 12:00. ^аТобто припл. о 15:00. 20:6 *Тобто припл. о 17:00. 20:9, 10, 13 *Див. додаток Б14. 20:15 *Букв. «твоє око погане; твоє око зле». ^вАбо «щедрість».

РОЗД. 20

а Ль 19:13

Пв 24:14, 15

б Мт 20:2

в Мт 6:23

Друга кол.

а Мт 19:30

Мр 10:31

Лк 13:30

б Мр 10:32

Лк 18:31

в Мт 16:21

Мр 10:33, 34

Лк 9:22

Лк 18:32, 33

г Мт 27:31

Ів 19:1

д Мт 17:22, 23

Мт 28:6

Дії 10:40

1Кр 15:4

е Мт 4:21

Мт 27:55, 56

є Мр 10:35–40

ж Мт 19:28

з Мт 26:39

Мр 10:38

Мр 14:36

Ів 18:11

и Дії 12:2

Рм 8:17

2Кр 1:7

Об 1:9

і Мр 10:39, 40

к Мр 10:41–45

Лк 22:24

л Мр 10:42

м 2Кр 1:24

1Пт 5:3

н Мт 18:4

Мт 23:11

Мр 10:43, 44

Лк 22:26

о Мр 9:35

ні стануть першими, а перші – останніми».^д

17 По дорозі до Єрусалима Ісус відвів 12 учнів убік і сказав їм:^е **18** «Ось ми йдемо до Єрусалима, і Син людський буде відданий у руки старших священників та книжників. Вони засудять його на смерть^є **19** і віддадуть людям з інших народів, щоб ті насміхалися з нього, бичували його і стратили на стовпі,^г але на третій день він воскресне».^д

20 Тоді мати Зеведєєвих синів^є підійшла до Ісуса зі своїми синами і вклонилася* йому, бо хотіла дещо попросити.^є **21** А він запитав її: «Чого ти хочеш?» Вона ж відповіла: «Пообіцяй, що обидва мої сини сядуть біля тебе у твоєму Царстві – один праворуч, а другий ліворуч».^ж **22** Та Ісус відказав: «Ви не знаєте, чого просите. Чи можете пити чашу, яку я питиму?»^з Вони відповіли: «Можемо». **23** На це він сказав: «Ви справді будете пити чашу мою,^з але хто сидітиме праворуч чи ліворуч від мене, вирішую не я. Ці місця належать тим, для кого їх приготував мій Батько».^и

24 Коли про це почули 10 інших учнів, то обурилися на тих двох братів.^к **25** Але Ісус, поклавши їх до себе, сказав: «Ви знаєте, що правителі народів панують над людьми і видатні особи володарюють над ними.^л **26** Проте серед вас так не має бути,^м а, навпаки, хто хоче бути поміж вами великим, той повинен стати вашим слугою,^н **27** і, хто хоче бути першим серед вас, той повинен стати вашим рабом.^о

20:20 *Або «віддала шану».

28 Подібно й Син людський прийшов не для того, щоб йому служили, а щоб послужити^а і віддати своє життя* як викуп за багатьох».^б

29 Коли вони виходили з Єрихона, за Ісусом йшов численний натовп. 30 І ось двоє сліпих, які сиділи при дорозі, почули, що Ісус проходить поряд, і вигукнули: «Змилосо­р­д­ся над нами, Господи, Сину Давидів!»^в 31 І, хоча люди з натовпу докоряли їм і наказували мовчати, ті кричали ще голосніше: «Змилосо­р­д­ся над нами, Господи, Сину Давидів!»

32 Тож Ісус зупинився, поклик­ав сліпих і запитав: «Що ви хочете, аби я для вас зробив?»

33 Вони сказали: «Господи, нехай розкриються наші очі».

34 Пройнявшись жалем, Ісус торкнувся до їхніх очей,^г і сліпі відразу прозріли й пішли за ним.

21 Коли Ісус з учнями на­бли­з­ив­ся до Єрусалима й прибув у Вітфагію, що на Оливковій горі, він відіслав двох учнів,^а 2 сказавши: «Пі­діть у село, що перед вами, і там одразу побачите прив'язану ослицю до ослям. Відв'яжіть їх і приведіть до мене. 3 Як­що хтось буде вам щось го­во­ри­ти, то скажіть: “Вони потрібні Господу”. І тоді вам зараз же їх віддадуть».

4 Усе це відбулося, щоб сповнилися проровлені че­рез пророка слова: 5 «Ска­жіть дочці Сіону: “Ось їде до тебе твій цар,^в він лагідний,^г він сидить на ослі, на осляті, народженому у в'ючній осли­ці”».^ж

6 Тож учні пішли й зроби­ли все так, як наказав їм Ісус.^з

РОЗД. 20

а Лк 22:27
Ів 13:14
Флп 2:7

б Іс 53:11
Мр 10:45
1 Тм 2:5, 6
Тит 2:13, 14
Єв 9:28

в Мт 9:27
Мр 10:46–52
Лк 18:35–43

г Мт 9:29

РОЗД. 21

д Мр 11:1–3
Лк 19:28–31

е Іс 62:11
Ів 12:15

є Мт 11:29

ж 3х 9:9

з Мр 11:4–6
Лк 19:32–35

Друга кол.

а 1 Цр 1:38, 40
Мр 11:7–11
Ів 12:14, 15

б Лк 19:36–38

в Мт 9:27
Мт 21:15

г Пс 118:25, 26
Ів 12:13

д Мр 11:9, 10

е Мт 21:46
Лк 7:16
Лк 24:19

є Мр 11:15, 16
Лк 19:45
Ів 2:15

ж Іс 56:7

з Єр 7:11
Мр 11:17
Лк 19:46
Ів 2:16

и Мт 21:9

і Мр 11:18
Лк 19:39, 40

к Пс 8:2

л Мр 11:11
Лк 21:37
Ів 11:1

м Мр 11:12

7 Вони привели ослицю та її осля й поклали на них свій одяг, а він сів зверху.^а 8 Біль­шість людей з натовпу стели­ли на дорозі свій одяг,^б інші ж зрізали гілки з дерев і всте­ляли ними дорогу. 9 Крім то­го, люди, які йшли попере­ду і позаду нього, вигукували: «Молимо, спаси Сина Давидового!»^в Благословенний той, хто йде в ім'я Єгови*!^г Моли­мо тебе, той, хто на небі, спа­си його!»^д

10 І, як він в'їхав до Єруса­лима, в усьому місті здійняв­ся гамір і народ питав: «Хто це такий?» 11 Люди з натов­пу говорили: «Це Ісус, пророк^е з Назарета галілейського!»

12 Ісус ввійшов у храм і по­ви­ганяв звідти всіх продавців і покупців. Він також по­пе­ре­кидав столи міняльників та лавки тих, хто продавав голу­бів,^є 13 І він сказав їм: «На­пи­сано: “Мій дім називати­меться домом молитви”,^ж ви ж робите з нього печеру розбій­ників».^з 14 Також підходили до нього у храмі сліпі й куль­гаві, і він їх зціляв.

15 Коли ж старші священ­и­ки й книжники побачили чуда, які він вчинив, а також хлоп­ців, котрі вигукували в храмі: «Молимо, спаси Сина Давидового!»^и — то обурились^і 16 і сказали до нього: «Ти чуєш, що вони говорять?» — «Чую,— відповів Ісус.— А хіба ви ніколи не читали: “Словами з уст дітей і немовлят ти учинив хвалу”?»^к 17 Полишивши їх, він вийшов з міста, пішов у Віфанію і там переночував.^л

18 А вдосвіта, повертаю­чись у місто, Ісус зголоднів.^м 19 Він побачив при дорозі фі-

гове дерево та підійшов до нього, але не знайшов на ньому нічого, крім листя,^a і сказав: «Нехай на тобі більше ніколи не буде плодів!»^b І в ту ж мить фігове дерево засохло. **20** Коли учні побачили це, то здивувалися і запитали: «Як же сталося, що це фігове дерево вмить засохло?»^c **21** Ісус відповів їм: «Правду кажу вам: якщо матимете віру й не будете сумніватись, то зробите не лише те, що я зробив з фіговим деревом. Навіть якщо ви скажете цій горі: “Піднімись і кинься в море”, то так і станеться.»^d **22** І все, про що попросите в молитві з вірою, отримаєте».^e

23 Коли він ввійшов у храм і почав навчати, підійшли до нього старші священники й старійшини народу та запитали: «Якою владою ти чиниш все це? І хто дав тобі таку владу?»^f **24** У відповідь Ісус сказав: «І я вас про щось питаю. Якщо ви мені відповісте, я теж скажу, якою владою чиню все це. **25** З якого джерела Іван отримав владу хрестити: з неба чи від людей?»^g Тоді вони почали розмірковувати між собою: «Якщо скажемо: “З неба”, він запитає: “Чому ж ви йому не повірили?”»^h **26** А сказати: “Від людей”, — не можемо через страх перед народом, бо всі вважають Івана пророком». **27** Тож вони відповіли Ісусу: «Не знаємо». Тоді він промовив: «І я вам не скажу, якою владою чиню все це.

28 А що ви скажете на таке? Один чоловік мав двох синів. Підійшовши до першого, він попросив: “Сину, піди по-

РОЗД. 21

a Лк 13:6

b Мт 3:10
Мр 11:13, 14

в Мр 11:20, 21

г Мт 17:20
Мр 11:22, 23
Лк 17:6

д Мр 11:24
Лк 11:9
Ів 14:13
Як 1:5
1Ів 3:22

е Мр 11:27–33
Лк 20:1–8

є Мт 21:32
Мр 11:30, 31
Лк 7:29, 30

Друга кол.

a Лк 3:12
Лк 7:29, 30

b Іс 5:7

в Іс 5:2

г Мр 12:1–9
Лк 20:9–16

д Не 9:26

е 2Хр 36:15
Дії 7:52
Єв 11:32, 37

є Єв 1:2

ж Дії 2:23
Дії 3:15

працюй сьогодні у винограднику”. **29** У відповідь той сказав: “Не піду”, проте згодом пошкодував про це і пішов. **30** Підійшовши до другого, батько попросив те саме. Той відповів: “Добре, пане”, але не пішов. **31** Який з двох синів виконав волю свого батька?» — «Перший», — відповіли вони. Тоді Ісус їм сказав: «Правду кажу вам: збирачі податків і повії йдуть у Боже Царство попереду вас. **32** Бо Іван прийшов до вас, вказуючи шлях праведності, але ви не повірили йому, однак збирачі податків і повії повірили.»ⁱ Ви ж, навіть коли побачили це, все одно не покаялися і не повірили йому.

33 Послухайте інший приклад: один землевласник посадив виноградник,^j обніс його огорожею, видовбав у ньому давильню і поставив вежу.^k Тоді він здав його виноградарям, а сам вирушив в іншу країну.^l **34** Коли ж прийшла пора врожаю, він послав рабів до виноградарів, щоб зібрати свої плоди. **35** Проте виноградарі, взявши його рабів, одного побили, іншого вбили, а ще іншого закидали камінням.^m **36** Тоді він послав інших рабів, яких було більше, ніж перших, але з ними зробили те саме.ⁿ **37** Наостанку господар послав до них свого сина, кажучи: “До мого сина вони поставляться з повагою”. **38** Побачивши сина, виноградарі почали говорити між собою: “Це спадкоємець.”^o Ходімо вбиймо його і заберімо його спадщину!” **39** Тож вони схопили його, викинули з винограднику і вбили.^p **40** Отже, коли приїде власник, що він зробить з виноградарями?» **41** Вони

21:25 * Або «чи це було чимось людським».

відповіли: «За все зло, яке вони вчинили, він спровадить на них жакливу смерть, а виноградник здасть іншим виноградарям, які віддаватимуть йому плоди у відповідну пору».

42 Ісус сказав їм: «Хіба ви ніколи не читали в Писаннях: “Камінь, який відкинули будівельники, став головним наріжним каменем”^а. Це від Єгови^б, і воно дивовижне в наших очах”^б **43** Ось чому говорю вам: Боже Царство буде забране від вас і дане народу, який приносить плоди Царства. **44** І той, хто упаде на цей камінь, розіб’ється.^в А на кого цей камінь упаде, того розчавить».^г

45 Коли старші священники й фарисеї почули його приклади, то зрозуміли, що він говорить про них.^д **46** І вони хотіли схопити* Ісуса, але побоялись людей, бо ті вважали його пророком.^е

22 Потім Ісус знову навів їм приклади, кажучи: **2** «Царство небесне можна прирівняти до царя, який влаштував весільний бенкет^в для свого сина. **3** Цар послав рабів, щоб вони покликали запрошених на весільний бенкет, але ті не захотіли прийти.^ж **4** Тоді він вислав інших рабів, говорячи: “Скажіть запрошеним: “Я вже приготував обід, зарізав биків та інших відгодованих тварин, тож усе готове. Приходьте на весільний бенкет”». **5** Але ті байдуже пішли собі: один – на своє поле, інший – до своєї справи,^з **6** а ті, що залишились, схопи-

РОЗД. 21

а Іс 28:16
Лк 20:17
Дії 4:11
Рм 9:33
Еф 2:20
1Пт 2:7

б Пс 118:22, 23
Мр 12:10, 11

в Іс 8:14
1Пт 2:7, 8

г Лк 20:18

д Мр 12:12
Лк 20:19

е Мт 21:11
Ів 7:40

РОЗД. 22

в Лк 14:16
Об 19:9

ж Лк 14:17, 18

з Лк 14:18, 19

Друга кол.

а Дн 9:26

б Дії 13:45, 46

в Мт 21:43
Лк 14:23

г Мр 12:13–17
Лк 20:20–26

ли його рабів, почали з них знущатися і зрештою вбили їх.

7 Цар розлютився, послав своє військо й вигубив тих убивць, а їхнє місто спопелив.^а

8 Потім він сказав рабам: “Весільний бенкет готовий, але запрошені виявились недостойними.^б **9** Тому підіть на дороги, що виходять з міста, і запросіть на весільний бенкет кожного, кого тільки зустрінете”.^в **10** І виїшли раби на дороги та зібрали всіх, кого зустріли: і поганих, і добрих. Тож весільний зал заповнився гістьми, які сіли їсти*.

11 Коли цар увійшов, щоб оглянути гостей, то побачив чоловіка, який не був одягнений у весільне вбрання. **12** Отож цар сказав йому: “Чоловіче, як ти ввійшов сюди без весільного вбрання?” Але той мовчав. **13** І цар наказав своїм слугам: “Зв’яжіть йому руки і ноги та викиньте в темряву. Там він буде плакати й скреготати зубами”.

14 А запрошених багато, але вибраних мало».

15 Тоді фарисеї пішли й змовилися зловити його на слові.^г **16** І вони послали до нього своїх учнів разом з прибічниками Ірода,^д щоб ті сказали: «Учителю, ми знаємо, що ти завжди говориш правду, навчаш Божої дороги згідно з правдою, не намагаєшся догодити іншим і не зважаєш на те, в кого яке становище. **17** Тож скажи нам, чи дозволено*, на твою думку, платити кесарю^ж подушний податок?» **18** Однак Ісус, знаючи їхню підступність, сказав: «Лицемі-

21:42 *Букв. «головою рогу». ^аДив. додаток А5. 21:46 *Або «арештувати».

22:10 *Або «напівлягли за столом». 22:17 *Або «правильно». ^аАбо «цезарю».

ри, чому ви мене випробовуєте? **19** Покажіть мені монету, якою сплачують податок». І, коли вони принесли йому денарій*, **20** він запитав їх: «Чиє це зображення та ім'я?» **21** Ті відповіли: «Кесареве*». Тоді він сказав: «Віддавайте кесареве* кесарю^ж, а Боже — Богові».^а **22** Коли вони почули ці слова, то дуже здивувалися і, залишивши його, пішли геть.

23 У той день підійшли до нього садукєї, які говорять, що немає воскресіння,^б і запитали:^в **24** «Учителю, Мойсей сказав: “Коли якийсь чоловік помре бездітним, то його брат повинен одружитися з його дружиною і продовжити рід свого брата”.^г **25** Тож було в нас семеро братів. Перший одружився і помер та, не маючи потомка, залишив дружину для свого брата. **26** Те саме сталося і з другим, і з третім, і так аж до сьомого. **27** Кінець кінцем померла й сама жінка. **28** Отже, коли настане воскресіння, кому із сімох вона буде дружиною? Адже всі вони були одружені з нею».

29 У відповідь Ісус сказав їм: «Ви помиляєтесь, бо не знаєте ні Писань, ні того, як діє Божа сила.^д **30** Адже при воскресінні ні чоловіки, ні жінки не одружуються, тоді вони подібні до ангелів у небі.^е **31** Якщо ж ідеться про воскресіння мертвих, то хіба ви не читали, що Бог сказав: **32** “Я Бог Авраама, Бог Ісака і Бог Якова”?^в Він Бог не мертвих, а живих».^ж **33** Почувши це, люди були вражені його навчанням.^з

22:19 *Див. додаток Б14. 22:21 *Або «цезареве». ^жАбо «цезарю».

РОЗД. 22

а Дн 3:17, 18
Мл 3:8
Мр 12:17
Лк 20:25
Лк 23:2
Рм 13:7

б Дії 4:1, 2
Дії 23:8

в Мр 12:18–23
Лк 20:27–33

г Бг 38:7, 8
Пв 25:5, 6
Рт 1:11
Рт 3:13

д Мр 12:24–27

е Лк 20:35, 36

є Вх 3:6

ж Лк 20:37, 38
Рм 4:17

з Мт 7:28
Мр 11:18

Друга кол.

а Мр 12:28

б Пв 6:5
Пв 10:12
ІоН 22:5
Мр 12:30
Лк 10:27

в Лв 19:18
Мр 12:31
Лк 10:27
Кл 3:14
Як 2:8
1Пт 1:22

г Рм 13:10
Гл 5:14

д Мр 12:35–37
Лк 20:41–44

е Ів 7:42

є 2См 23:2

ж Пс 110:1
Дії 2:34, 35
1Кр 15:25
Єв 1:13
Єв 10:12, 13

з Мр 12:37

РОЗД. 23

и Мл 2:7, 8

і Мт 11:28

к Лк 11:46

34 А як фарисеї дізналися, що він змусив замовчати садукєїв, то зібралися разом. **35** І один з них, обізнаний у Законі, запитав, щоб випробувати його: **36** «Учителю, яка заповідь найбільша в Законі?»^а **37** Ісус відповів: «“Люби Єгови^б, Бога свого, всім своїм серцем, всією своєю душею^в і всім своїм розумом”.^б **38** Це перша і найбільша заповідь. **39** І друга, подібна до неї: “Люби свого ближнього, як самого себе”.^в **40** На цих двох заповідях тримається цілий Закон і Пророки».^г

41 Коли фарисеї були разом, Ісус їх запитав:^д **42** «Що ви думаєте про Христа? Чий він син?» — «Давидів»,^е — відповіли вони. **43** А він їх запитав: «Чому тоді Давид під натхненням^є називає його Господом, говорячи: **44** “Сказав Єгова* моему Господу: «Сиди праворуч від мене, поки не покладу твоїх ворогів тобі під ноги»”?^ж **45** Якщо Давид називає його Господом, як же тоді він Давидів син?»^з **46** Але ніхто не міг сказати жодного слова у відповідь, і відтоді ніхто не наважувався більше розпитувати Ісуса.

23 Тоді Ісус звернувся до натовпу і до своїх учнів: **2** «Мойсеєве місце зайняли книжники й фарисеї. **3** Тому все, що вони кажуть вам, робіть і дотримуйтесь цього, але не поведьтесь так, як вони, бо вони говорять, та не виконують того, що говорять.» **4** Вони в'яжуть важкі тягарі і звалюють їх на плечі людей,^і а самі не хочуть їх і пальцем ворухнути.^к **5** Вони

22:37, 44 *Див. додаток А5. 22:37 ^жДив. глосарій.

все роблять для того, щоб їх бачили люди.^а Вони розширюють коробочки з уривками Писання, які носять для захисту*,^б і подовжують торочки на своєму вбранні.^в **6** Вони люблять мати найпочесніші місця на бенкетах і передні* місця в синагогах.^г **7** Вони прагнуть, щоб їх вітали на ринкових площах і зверталися до них: “Учителю”*. **8** А ви не називайтеся вчителями*, бо одного маєте Вчителя,^д усі ж ви – брати. **9** І нікого на землі не називайте батьком*, бо одного маєте Батька^е – небесного. **10** Також не називайтеся провідниками, бо одного маєте Провідника – Христа. **11** А найбільший серед вас повинен бути вашим слугою.^є **12** Той, хто звеличується, буде впокорений,^ж а хто впокорюється, буде звеличений.^з

13 Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри! Ви зачинаєте Царство небесне перед людьми; ви самі не входите в нього і тих, хто бажає ввійти, не впускаєте.* **14** *—

15 Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри!^и Ви подорожуєте морем і суходолом, щоб здобути хоча б одного новонаверненого*, а коли вам це вдається, робите його таким, що він заслуговує геєни^к вдвічі більше, ніж ви самі.

16 Горе вам, сліпі провідники!^л Ви говорите: “Якщо хтось клянеться храмом, це нічого, але якщо хтось клянеться золотом храму, то обов’язково має виконати клятву”.^м **17** Ви

23:5 *Або «розширюють свої філактерії». **23:6** *Або «найкращі». **23:7, 8** *Або «Раббі». **23:9** *Або «отцем». **23:14** *Див. додаток АЗ. **23:15** *Або «прозеліта». *Див. глосарій.

РОЗД. 23

а Мт 6:1, 2

б Пв 6:6, 8

в Чс 15:38, 39

г Мр 12:38, 39

Лк 11:43

Лк 14:7, 10

Лк 20:46

д Ів 13:13

е Мт 6:9

є Мт 20:26

Мр 9:35

Лк 22:26

ж Пр 16:18

з Пр 29:23

Мт 18:4

Лк 14:11

Рм 12:3

1Пт 5:5

и Лк 11:52

і Мт 6:2

Лк 12:56

к Мт 15:14

л Мт 5:34, 35

Друга кол.

а 1Цр 8:13

б Лв 27:30

в Мих 6:8

Ів 7:24

г Мт 9:13

Мт 12:7

д Лк 11:42

е Мт 15:14

є Лв 11:23

ж Лв 11:4

з Мр 7:3, 4

и Мр 12:38, 40

і Лк 11:39

к Лк 12:56

л Лк 11:44

Дії 23:3

безглузді й сліпі! Подумайте, що більше: золото чи храм, який освячує це золото? **18** І ще ви кажете: “Якщо хтось клянеться жертвником, це нічого, але якщо хтось клянеться даром на ньому, то обов’язково має виконати клятву”. **19** Сліпі люди! Подумайте, що більше: дар чи жертвник, який освячує цей дар? **20** Тому кожен, хто клянеться жертвником, клянеться ним і всім, що на ньому. **21** Кожен, хто клянеться храмом, клянеться ним і тим, хто мешкає в ньому.^н **22** І кожен, хто клянеться небом, клянеться Божим престолом і тим, хто сидить на ньому.

23 Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри! Ви даєте десятину з м’яти, кропу та кмину,^о однак нехтуєте тим, що важливіше в Законі,— справедливістю,^п милосердям^р і вірністю. Усе це треба робити, але й іншим не можна нехтувати.^с **24** Сліпі провідники,^е ви відціджуєте комара,^с але ковтаєте верблюда!^ж

25 Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри! Ви очищате келих і миску ззовні,^з але всередині вони сповнені жадібності*^и й прагнення потурати власним бажанням.^і **26** Сліпий фарисею, очисти спершу келих і миску зсередини, тоді вони стануть чистими і ззовні.

27 Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри!^к Ви нагадуєте побілені могили,^л які ззовні здаються дуже гарними, але всередині повні кісток мерців та всілякої нечистоти. **28** Так і ви ззовні здаєтеся праведними, а всередині

23:25 *Або «награбованого майна».

ні повні лицемірства і беззаконня.^а

29 Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри!^б Ви будете могили пророкам і прикрашаєте гробниці* праведників,^в **30** кажучи: «Якби ми жили за днів наших прабатьків, то не брали б з ними участі в пролитті крові пророків». **31** Цим ви свідчите проти себе і визнаєте, що є синами тих, хто вбивав пророків.^г **32** Тож довершіть те, що розпочали ваші прабатьки.

33 Змії, роде гадючий,^а як ви утечете від засудження до геєни*?!^б **34** Саме тому я посилаю до вас пророків,^в мудреців і наставників.^г Декотрих з них ви погубите^д і стратите на стовпі, а декотрих будете бичувати^е у своїх синагогах та переслідувати^ж від міста до міста. **35** Тож на вас спаде вина за кров усіх праведників, що була пролита на землі,— від крові праведного Авеля^к до крові Захарія, Вархіїного сина, якого ви вбили між святинєю і жертвником.^л **36** Правду кажу вам: все це прийде на це покоління.

37 Єрусалиме, Єрусалиме, ти вбиваєш пророків і каменуваш посланих до тебе!^м Скільки разів я хотів зібрати твоїх дітей, як квочка збирає курчат під крила свої! Але ви не захотіли.^н **38** Ось ваш дім* покинутий на вас.^о **39** Кажу вам, віднини ви вже не побачите мене, аж поки не скажете: «Благословенний той, хто йде в ім'я Єгови*!»^п

23:29 *Або «пам'ятні гробниці». **23:33; 24:3** *Див. глосарій. **23:38** *Тобто храм. ^аАбо, можливо, «залишається вам спустошений». **23:39** *Див. додаток А5.

РОЗД. 23

а Лк 16:15
б Мт 6:2
в Лк 11:47
г Лк 11:48
Дії 7:52
Єв 11:32, 37
д Мт 3:7
Мт 12:34
Лк 3:7
е Мт 10:28
Лк 12:5
є Лк 11:49–51
ж Мт 13:52
з Ів 16:2
Дії 7:59
и Дії 5:40
2Кр 11:24
і Лк 21:12
к Єв 4:8, 10
Єв 11:4
л 2Хр 24:20–22
М Ів 6:59
Єв 11:32, 37
н Лк 13:34
Лк 19:41, 42
о 1Цр 9:7, 8
Єр 12:7
Єр 22:5
Мт 21:43
Лк 21:20
п Пс 118:26

Друга кол.

РОЗД. 24

а Мр 13:1, 2
Лк 19:44
Лк 21:5, 6
б Мт 24:27
Мт 24:37–39
в Мт 13:39
Мт 28:20
Мр 13:3, 4
Лк 21:7
г Мр 13:5, 6
Лк 21:8
д Мт 24:24
е Мр 13:7
Лк 21:9
є Єв 6:4
ж Дії 11:28
Єв 6:6
з Мр 13:8
Лк 21:10, 11
и Ів 15:20
Дії 11:19
Єв 2:10
і Ів 16:2
Дії 7:59
Дії 12:1, 2
Єв 6:11
к Мт 10:17, 22
Мр 13:9, 13
Лк 21:12, 13
Лк 21:17
Ів 15:21
2Тм 3:12
л Мт 7:15
1Тм 4:1
2Пт 2:1
м Мт 10:22
Мр 13:13
Лк 21:19
Єв 10:36
н Мт 9:35
Мт 28:19, 20
Мр 13:10
Єв 14:6

24 Коли Ісус віддалявся від храму, до нього підійшли учні, щоб показати храмові будівлі. **2** А він сказав їм: «Бачите все це? Правду кажу вам: не залишиться тут каменя на камені, усе буде зруйновано».^а

3 І, як він сидів на Оливковій горі, підійшли до нього учні й наодинці запитали: «Скажи нам, коли це станеться і яка буде ознака твоєї присутності*^б та закінчення цього віку*?»^в

4 А Ісус відповів: «Стережіться, щоб вас ніхто не ввів в оману,^г **5** бо багато буде тих, хто прийде під моїм іменем, кажучи: «Я Христос», і вони багатьох введуть в оману.^д

6 Ви почувете про війни у різних місцях. Дивіться, не лякайтеся: усе це має відбуватися, але це ще не кінець.^е

7 Повстане народ на народ і царство на царство,^в в одному місці за іншим буде голод^ж і відбуватимуться землетруси.^з **8** Усе це початок нестерпних мук.

9 Тоді вас віддаватимуть на страждання^и та вбиватимуть,^і і за ім'я моє вас будуть ненавидіти всі народи.^к **10** Того часу багато людей відпадуть від віри та будуть зраджувати й ненавидіти одне одного. **11** З'явиться багато лжепророків, які введуть в оману багатьох;^л **12** і через ріст беззаконня у більшості людей охолоне любов. **13** Але хто витримає до кінця, той спасеться.^м **14** І цю добру новину про Царство будуть проповідувати по цілій населеній землі на свідчення всім народам,^н а тоді прийде кінець.

24:3 *Або «системи». Див. глосарій.

15 Тож коли побачите, що мерзота, яка спричиняє спустошення і про яку говорив пророк Даниїл, стоїть на святому місці^а (щоб зрозуміти це, читачеві потрібна розважливність), **16** то нехай ті, що в Юдеї, втікають у гори.^б **17** Хто буде в той час на даху, хай не спускається, щоб узяти речі з дому. **18** І, хто буде в полі, нехай не повертається за одягом. **19** Горе в ті дні жінкам, які будуть вагітні або годуватимуть грудьми! **20** Моліться, щоб вам не довелося втікати взимку чи в суботу. **21** Бо тоді настане велике лихо,^в якого не було від початку світу аж дотепер і вже ніколи не буде.^г **22** І якби не скоротились ті дні, то не врятувалася б жодна людина*, але задля обранців ті дні будуть скорочені.^д

23 Якщо тоді хтось вам скаже: “Дивіться, Христос тут!”^е або “Дивіться, він там!” — не вірте.^є **24** Бо з'являться лжехристи і лжепророки,^ж які чинитимуть великі знаки та чуда,^з щоб, коли можливо, ввести в оману навіть обранців. **25** Пам'ятайте, я перестеріг вас. **26** Тому, якщо вам скажуть: “Дивіться, він у пустелі!” — не виходьте, або якщо скажуть: “Дивіться, він у внутрішніх кімнатах!” — не вірте.^и **27** Бо, як блискавка з'являється зі сходу й освічує все аж до заходу, такою буде присутність* Сина людського.^і **28** І, де буде труп, туди злетяться орли.^к

29 Відразу після лиха, що станеться в ті дні, сонце потемніє^л і місяць не дасть сво-

24:22 * Букв. «жодне тіло». **24:27, 37** * Див. глосарій.

РОЗД. 24

а Дн 9:27
Дн 11:31
Дн 12:11
Мр 13:14–18
Лк 21:20
б Лк 21:21–23
в Лк 21:23
Об 7:14
г Дн 12:1
Мр 13:19
д Мр 13:20
е Мт 24:5
є Мр 13:21–23
ж Мт 7:15
2Пт 2:1
з Мт 7:22, 23
2Фс 2:9
и Лк 17:23
і Лк 17:24
к Лк 17:37
л Йл 2:31

Друга кол.

а Мр 13:24, 25
Лк 21:25, 26
б Об 1:7
в Дн 7:13
г Мт 26:64
Мр 13:26
Лк 21:27
д Мр 13:27
е Мр 13:28–31
Лк 21:29–33
є Як 5:8, 9
ж Лк 21:33
з 1Фс 5:1, 2
и Мр 13:32
Дії 1:7
і Бт 6:11–13
к Лк 17:26, 27
л Бт 7:7
Єв 11:7
1Пт 3:19, 20
2Пт 2:5
м Бт 7:23
2Пт 3:6
н Лк 17:35
о Мт 25:13
Мр 13:33
Лк 21:36

го світла, зірки впадуть з неба і сили небесні затрясуться.^а **30** Потім з'явиться на небі знак Сина людського, і всі племена землі будуть з горя бити себе в груди^б і побачать Сина людського,^в який прийде на небесних хмарах із силою та великою славою.^г **31** Він пошле своїх ангелів з потужним звуком сурми, і вони зберуть його обранців з чотирьох сторін світу* — від одного краю неба до іншого.^д

32 Візьміть для прикладу фігове дерево: як тільки його пагінці набрякають і випускають листя, ви знаєте, що близько літо.^є **33** Так само, коли ви побачите все це, знайте, що Син людський близько, при дверях.^є **34** Правду кажу вам: не проміне це покоління, як усе це станеться. **35** Небо і земля проминуть, але слова мої нізащо не проминуть.^ж

36 А про день той чи години не знає ніхто:^з ні ангели небесні, ні Син, а тільки Батько.^и **37** Як було за днів Ноя,^і так буде і під час присутності* Сина людського.^к **38** Подібно як у дні до Потопу люди їли, пили, женилися й виходили заміж аж до дня, коли Ной увійшов у ковчег,^л **39** і не звертали уваги, поки не прийшов Потоп та не змів їх усіх,^м так буде і під час присутності Сина людського. **40** Тоді двоє будуть у полі: одного буде забрано, а другого покинуто. **41** Дві жінки будуть молоти на жорнах: одну буде забрано, а другу покинуто.^н **42** Тож пильнуйте, бо не знаєте, в який день прийде ваш Господь.^о

43 Проте знайте одне: якби господарю було відомо, під

24:31 * Букв. «чотирьох вітрів».

час якої сторожі* прийде злодій,^a він не спав би і не дозволив би влізти у свій дім.^b
44 Тому й ви будьте готові,^a адже Син людський прийде о тій годині, про котру не думаєте.

45 Хто ж вірний і розсудливий* раб, якого пан призначив над своїми хатніми слугами, щоб своєчасно давати їм поживу?^г **46** Щасливий той раб, якщо його пан, прийшовши, побачить, що він так і робить!^д
47 Правду кажу вам: він призначить його над усім своїм майтком.

48 Але якщо той злий раб скаже у своєму серці: «Пан мій затримується»,^e — **49** і почне бити інших рабів та їсти й пити із запеклими п'яницями, **50** то пан цього раба прийде в день, коли той не сподівається, і о годині, котрої той не знає,^e **51** та покарає його з усією суворістю і визначить йому місце серед лицемірів. Там він буде плакати і скреготати зубами.»^ж

25 Царство небесне можна прирівняти до 10 дівчат, які взяли свої світильники^а й вийшли назустріч нареченому.^б **2** П'ять з них були безглуздими, а п'ять — розсудливими*.^в **3** Безглузді взяли світильники, але не взяли оливи, **4** а розсудливі взяли не лише світильники, але й пляшечки з оливою. **5** Оскільки ж наречений затримувався, вони задрімали і зрештою всі заснули. **6** Раптом посеред ночі пролунав крик: «Дивіться, наречений! Виходьте зустрічати його!» **7** Тоді всі

24:43 *Або «о котрій годині ночі». **24:45** *Або «мудрий». **25:2** *Або «мудрим».

РОЗД. 24

а 1Фс 5:2
2Пт 3:10

б Лк 12:39, 40

в Мр 13:35

г Лк 12:42–44

д Об 16:15

е Лк 12:45, 46

є Мт 25:13

ж Мт 13:42

РОЗД. 25

з Лк 12:35
Флп 2:15

и Ів 3:28, 29
Об 19:7

і Мт 7:24, 26

Друга кол.

а Лк 12:35

б Об 19:9

в Лк 13:25, 27

г 1Фс 5:6
1Пт 5:8

д Мт 24:42, 50
Мр 13:33

е Лк 19:12, 13

є Лк 19:15

ж Лк 19:16, 17

дівчата повставали й підготували свої світильники.^а **8** І безглузді сказали до розсудливих: «Дайте нам оливи для світильників, бо вони ось-ось загаснуть». **9** Та розсудливі відповіли: «Тоді може забракнути і вам, і нам. Підіть ліпше до тих, хто її продає, та й купіть собі». **10** Поки ті ходили купувати, прийшов наречений. Дівчата, які були готові, ввійшли з ним на весільний бенкет,^б і двері зачинилися. **11** Потім прийшли й інші дівчата, кажучи: «Пане, пане, відчини нам!»^в **12** Він же відповів: «Говорю вам правду: не знаю я вас».

13 Отже, пильнуйте,^г бо не знаєте ні дня, ні години.^д

14 Також небесне Царство подібне до одного чоловіка, який, вирушаючи в іншу країну, скликав рабів і довірив їм своє майно.^е **15** Одному він дав 5 талантів*, іншому — 2, а ще іншому — 1, кожному за його спроможністю, і поїхав в іншу країну. **16** Раб, який отримав 5 талантів, зараз же пішов, пустив їх в обіг і набув ще 5. **17** Так само і той, який отримав 2, набув ще 2. **18** Проте раб, який отримав лише 1, вийшов і сховав гроші* свого пана, закопавши їх у землю.

19 Коли минуло багато часу, пан тих рабів, прийшовши, зажадав від них звіту.^є **20** Отож раб, який отримав 5 талантів, підійшов і приніс ще 5, кажучи: «Пане, ти довірив мені 5 талантів. Поглянь, я набув ще 5».^ж **21** На це пан сказав: «Молодець, добрий і вірний рабе! Ти був вірний

25:15 *1 грец. талант — 20,4 кг. Див. додаток Б14. **25:18** *Букв. «срібло».

у малому, тому я призначу тебе над чимось більшим.^а Тішся разом зі своїм паном”.^б

22 Потім підійшов той, який отримав 2 таланти, і сказав: “Пане, ти довірив мені 2 таланти. Поглянь, я набув ще 2”.^в

23 Тож пан похвалив і його: “Молодець, добрий і вірний рабе! Ти був вірний у малому, тому я призначу тебе над чимось більшим. Тішся разом зі своїм паном”.

24 Зрештою підійшов раб, який отримав 1 талант, і сказав: “Пане, я знав, що ти дуже вимоглива людина. Ти жнеш там, де не сів, і збираєш там, де не вівяв.”^г

25 Тому я злякався, пішов та й сховав талант у землю. Ось твої гроші”.

26 На це пан йому відповів: “Лихий і ледачий рабе, ти ж знав, що я жну там, де не сів, і збираю там, де не вівяв!

27 Тому ти повинен був віддати мої гроші* лихварям, а я, прийшовши, отримав би своє з відсотками.

28 Тож заберіть від нього талант і дайте рабові, який має 10 талантів.”^д **29** Бо кожен, хто має, отримає ще більше і матиме вдосталь. А в того, хто не має, заберуть навіть те, що він має.^е **30** Викиньте цього нікчемного раба в темряву. Там він буде плакати і скреготати зубами”.

31 Коли прийде Син людський^е у славі і з ним усі ангели,^ж він сяде на свій величний престол. **32** Перед ним зберуться всі народи, і він відділить одних людей від інших, як пастух відділяє овець від козлів. **33** І поставить він овець^з праворуч від себе, а козлів ліворуч.”

25:27 * Букв. «срібло».

РОЗД. 25

а Лк 16:10

б Єв 12:2

в Лк 19:18, 19

г Лк 19:20–23

д Лк 19:24–26

е Мт 13:12
Мр 4:25
Лк 8:18
Ів 15:2

є Дн 7:13

ж Мт 16:27

з Ів 10:14

и Мт 25:41

Друга кол.

а Єв 13:2
ЗІв 5

б Як 2:15, 16

в 2Тм 1:16

г Мт 10:42

д Пр 19:17
Мт 10:40
Мр 9:41
Єв 6:10

е Мт 7:23

є Мт 18:8, 9

ж Об 12:9
Об 20:10

34 Потім Цар скаже тим, хто праворуч: “Прийдіть, усі, кого поблагословив мій Батько, успадкуйте Царство, приготуване вам від заснування світу. **35** Бо, коли я був голодний, ви дали мені їсти, коли був спраглий, ви дали мені пити. Я був чужинцем — і ви гостинно прийняли мене,^а **36** я був нагий* — і ви мене одягли.”^б Я захворів — і ви попіклувалися про мене, я був у в'язниці — і ви мене провідали”.^в **37** На це праведні скажуть йому: “Господи, коли ми бачили тебе голодним і нагодували? Коли бачили тебе спраглим і дали тобі пити?”^г **38** Коли ти був чужинцем і ми гостинно прийняли тебе або коли бачили тебе нагим та одягли? **39** Коли ми бачили тебе хворим чи у в'язниці і провідали тебе?” **40** Цар їм відповідь: “Правду кажу вам: усе, що ви зробили одному з найменших моїх братів, зробили й мені”.^д

41 Потім він скаже тим, хто ліворуч: “Ідіть від мене,^е прокляті, у вічний вогонь,^є приготований Дияволу та його ангелам.”^ж **42** Бо я був голодний — і ви не дали мені їсти, я був спраглий — і ви не дали мені пити. **43** Я був чужинцем — і ви не прийняли мене гостинно, я був нагий — і ви не одягли мене, я був хворий та у в'язниці — і ви не попіклувалися про мене”. **44** І вони також скажуть йому у відповідь: “Господи, коли ми бачили тебе голодним, спраглим, чужинцем, нагим, хворим чи у в'язниці й не послужили тобі?” **45** Тоді він їм відповідь: “Правду кажу вам: усе, чого ви

25:36 * Або «недостатньо одягнений».

не зробили одному з цих найменших, не зробили й мені".^а
46 Вони будуть назавжди знищені*, а праведні отримують вічне життя». ^б

26 Закінчивши говорити все це, Ісус сказав своїм учням: **2** «Ви знаєте, що через два дні Пасха^в і Син людський буде відданий у руки ворогів і страчений на стовпі». ^г

3 А старші священники й старійшини народу зібралися на подвір'ї первосвященника, якого звали Кайяфа,^д **4** і змовилися^е підступно* схопити^ж Ісуса та вбити його. **5** Проте вони говорили: «Тільки не у свято, щоб серед народу не здійнялось заворушення».

6 Коли Ісус був у Віфанії, в домі Сімона прокаженого,^е **7** і їв*, підійшла до нього одна жінка з алебастровою пляшечкою, яка була наповнена дорогою пахучою олією, і почала виливати олію йому на голову. **8** Побачивши це, учні обурились і сказали: «Навіщо таке марнотратство? **9** Її можна було б продати за великі гроші, а гроші роздати бідним». **10** Знаючи, про що вони говорять, Ісус сказав: «Чому ви непокоїте цю жінку? Вона зробила для мене добре діло. **11** Адже бідні завжди з вами,^ж а я з вами буду не завжди.^з **12** Виливши цю олію на моє тіло, вона підготувала мене до поховання.^и **13** Правду кажу вам: хоч би де по цілому світі проповідувалася добра новина, розповідатимуть і про вчинок цієї жінки на згадку про неї». ^і

25:46 * Або «відсічені; відрубані», тобто відрізані від життя. **26:4** * Або «хитрощами». ^а Або «арештувати». **26:7, 20** * Або «напівлежав за столом».

РОЗД. 25

а 3x 2:8
Дії 9:4, 5
б Рм 2:6, 7
2Пт 2:9

РОЗД. 26

в Вх 12:14
Мр 14:1, 2
Лк 22:1, 2
Ів 13:1

г Мт 16:21
Мт 20:18, 19
Мт 27:26
Мр 15:15
Ів 19:16

д Мт 26:57
Лк 3:2
Ів 11:49
Ів 18:13, 24

е Пс 2:2

е Мр 14:3–9
Ів 12:1–8

ж Пв 15:11

з Мр 14:7

и Мр 14:8
Ів 12:7

і Мр 14:9

Друга кол.

а Мт 10:2, 4
Ів 13:2

б Мр 14:10, 11
Лк 22:3–6

в Ів 11:57

г Вх 21:32
3x 11:12
Мт 27:3

д Вх 12:18
Вх 23:15
Лк 22:1

е Мр 14:12–16
Лк 22:7–13

е Пв 16:6

ж Мр 14:17–21
Лк 22:14

з Лк 22:21–23
Ів 6:70
Ів 13:21, 22

и Пс 41:9
Мр 14:20
Лк 22:21
Ів 13:26

і Пв 27:25

к Лк 22:22
Ів 17:12

л Мр 14:21
Мт 1Кр 10:16

14 Тоді один з дванадцятьох, названий Юдою Іскаріотом,^а пішов до старших священників^б **15** і сказав: «Що ви дасте мені, коли я видам його?»^в І вони домовилися дати йому 30 срібняків.^г **16** Відтоді він шукав зручної нагоди видати Ісуса.

17 А в перший день Свята прісного хліба^д учні підійшли до Ісуса і сказали: «Де нам приготувати для тебе пасхальну вечерю?»^е **18** Він же відповів: «Ідїть у місто до такого-то чоловіка і скажіть: “Учитель говорить: “Визначений для мене час близький. Я святкуватиму Пасху з учнями у твоєму домі”». **19** Тож учні зробили так, як Ісус наказав, і приготували все для пасхальної вечері.

20 Пізніше увечері^е він їв* разом з 12 учнями.^ж **21** Під час вечері він промовив: «Правду кажу вам: один з вас зрадить мене».^з **22** Через це вони дуже зажурилися, і кожен з них почав питати: «Господи, це ж не я, правда?» **23** А він відповів: «Один з тих, хто вмочає зі мною руку в миску, зрадить мене.»^и **24** Це правда, що Син людський іде від вас, як і написано про нього, але горе^і людині, яка зраджує Сина людського!^к Ліпше б їй було взагалі не народитися».^л **25** Юда, який збирався його зрадити, запитав: «Учителю*, це ж не я?» Ісус відповів йому: «Ти сам це сказав».

26 Коли вони ще їли, Ісус взяв хліб і, помолившись*, поламав його,^м дав учням і сказав: «Беріть, їжте. Це означає

26:25 * Або «Раббі». **26:26** * Букв. «по-благодаривши».

моє тіло».^а **27** Після того він узяв чашу, склав подяку й також дав їм, кажучи: «Пийте з неї всі».^б **28** бо це означає мою “кров^в угоди”,^г яка проллється за багатьох^д для прощення гріхів.^е **29** Але говорю вам: я більше не буду пити від плоду виноградної лози аж до того дня, коли питиму з вами молодка вино в Царстві мого Батька».^е **30** Коли ж вони закінчили, то, заспівавши хвалебні пісні*, пішли на Оливкову гору.^ж

31 Тоді Ісус сказав їм: «Усі ви спіткнетесь через те, що станеться зі мною цієї ночі, бо написано: “Я вражу пастиря — і вівці з отари розпорозяться”.^з **32** Проте коли я воскресну, то піду до Галілеї і там чекатиму на вас».^и **33** Але Петро промовив: «Навіть якщо всі спіткнуться через те, що станеться з тобою, я ніколи не спіткнуся!»^й **34** На це Ісус сказав: «Правду кажу тобі: цієї ночі, перш ніж проспівася півень, ти тричі зречешся мене».^к **35** Петро відповів: «Навіть якщо мені доведеться померти з тобою, нізащо не зречуся».^л І всі учні говорили так само.

36 Потім Ісус прийшов з учнями на місце, яке називали Гефсиманія,^м і там сказав їм: «Посидьте тут, поки я піду й помолюся».^н **37** Він взяв з собою Петра й двох Зеведеєвих синів і пішов. Ісуса охопив глибокий смуток і сильна тривога,^о **38** і він сказав їм: «Я* дуже засмучений, аж до смерті. Залишайтеся тут і пильнуйте зі мною».^п **39** Пройшовши трохи далі, він упав ниць і

26:30 *Або «гімни; псалми». **26:38** *Або «моя душа».

РОЗД. 26

а Мр 14:22
Лк 22:19
1Кр 11:23–26
б Мр 14:23
Лк 22:20
в 1Кр 10:16
г Вх 24:8
Єр 31:31
Єв 7:22
д Мт 20:28
Мр 14:24
е Еф 1:7
Єв 9:20, 22
є Мр 14:25
Лк 22:18
ж Лк 22:39
Ів 18:1
з 3х 13:7
Мр 14:27, 28
Ів 16:32
и Мт 28:7
Мт 28:16
й Мр 14:29–31
к Мр 14:30
Лк 22:34
Ів 13:38
л Лк 22:33
м Ів 18:1
н Мр 14:32–36
Лк 22:40
о Іс 53:3
п Мр 14:34

Друга кол.

а Єв 5:7
б Мт 20:22
Ів 18:11
в Мр 14:36
Лк 22:42
Ів 5:30
Ів 6:38
Єв 10:9
г Мр 14:37–42
Лк 22:45
д Мр 13:33
1Пт 5:8
Об 16:15
е Лк 18:1
Рм 12:12
Еф 6:18
1Пт 4:7
є Мт 6:13
Лк 22:46
ж Мр 14:38
Рм 7:23
з Мт 6:10
Ів 12:27
и Мр 14:43–47
Лк 22:47–51
Ів 18:3
й Пс 41:9

почав молитися:^а «Батьку мій, якщо можливо, нехай ця чаша^б мене омине. Але хай буде не так, як хочу я, а як хочеш ти».^в

40 Він повернувся до учнів і, побачивши, що вони сплять, сказав Петрові: «Невже ви не могли попильнувати зі мною й годину?»^г **41** Пильнуйте^а й безупинно молитесь,^е щоб не впасти в спокусу.^є Звичайно, дух бадьорний*, але плоть слабка».^ж **42** І він вдруге відійшов та молився: «Батьку мій, якщо неможливо, щоб ця чаша мене оминула, і я таки маю випити її, то нехай буде твоя воля».^з **43** Коли він знову повернувся, вони, як і раніше, спали, бо їхні повіки обважніли. **44** Тож, залишивши їх, він ще раз відійшов і помолвився втретє, благаючи про те саме. **45** Тоді він повернувся до учнів і сказав: «У такий час ви спите й відпочиваєте?! Ось надходить година, коли Син людський буде зраджений і відданий у руки грішників. **46** Вставайте, ходімо. Мій зрадник уже близько». **47** Коли він ще говорив, прийшов Юда, один з дванадцятьох, а з ним численний натовп людей з мечами та палицями, яких послали старші священники і старійшини на роду.^а

48 Зрадник домовився з ними наперед про знак, кажучи: «Той, кого я поцілую,— це він. Візьміть його під варту».^б **49** І, підійшовши прямо до Ісуса, він сказав: «Вітаю, Учителю*!» — та поцілував його. **50** Проте Ісус промовив до нього: «Чоловіче, навіщо ти прийшов?»^в Тоді до Ісуса піді-

26:41 *Або «охочий». **26:49** *Або «Раббі».

йшли, схопили його і взяли під варту. **51** Раптом один з тих, котрі були з Ісусом, простягнув руку, вихопив меча і, вдаривши ним, відсік праве вухо рабові первосвященника.^а **52** Та Ісус сказав йому: «Вклади меча назад у його місце,^б бо кожен, хто візьметься за меча, від меча й загине.^в **53** Не вже ти думаєш, що я не міг би попросити свого Батька дати мені в цю ж мить більше ніж 12 легіонів ангелів?^г **54** Тільки як тоді виконалися б слова з Писання про те, що саме так має статися?» **55** Тоді Ісус сказав людям з натовпу: «Хіба я розбійник, що ви прийшли арештувати мене з мечами й палицями? Я день у день сидів з вами, навчаючи в храмі,^д та ви не брали мене під варту.^е **56** Однак усе це відбувається, щоб сповнилися писання пророків». ^е І всі учні покинули його та втекли.^ж

57 А ті, що взяли Ісуса під варту, відвели його до первосвященника Кайяфи,^з в якого зібралися книжники й старіштини.^з **58** Петро ж ішов за ним на безпечній відстані аж до подвір'я первосвященника і, ввійшовши туди, сів зі слугами, щоб побачити, чим все це закінчиться.^і

59 Старші священники і весь Синедріон шукали, хто б міг дати неправдиві свідчення проти Ісуса, бо хотіли стратити його.^к **60** Але вони не могли нічого знайти, хоча приходило багато неправдивих свідків.^л Згодом вперед виступили двоє, **61** які сказали: «Цей чоловік вихвалявся, говорячи: “Я можу зруйнувати Божий храм і відбудувати його за три дні”». ^м **62** Почувши це, первосвященик встав і за-

РОЗД. 26

а Мр 14:47

Лк 22:50

Ів 18:10

б Ів 18:11

в Бг 9:6

г 2Цр 6:17

Дн 7:10

Мт 4:11

д Лк 19:47

Ів 18:20

е Мр 14:48, 49

Лк 22:52, 53

є Пс 22:16–18

Іс 53

Дн 9:26

ж Зх 13:7

Мр 14:50

Ів 16:32

з Ів 18:13

и Мр 14:53, 54

Лк 22:54, 55

і Ів 18:16

к Мр 14:55–59

л Пс 27:12

Пс 35:11

м Мт 27:39, 40

Ів 2:19

Дії 6:14

Друга кол.

а Мр 14:60–65

б Іс 53:7

Дії 8:32

в Лк 22:67–71

г Дн 7:13

Ів 1:51

д Пс 110:1

Лк 22:69

е Мр 14:62

Об 1:7

є Лк 24:16

Ів 19:7

ж Лк 22:63, 64

з Іс 50:6

Іс 53:3

и Мр 14:66–72

Лк 22:54–62

Ів 18:15–17

і Ів 18:25–27

питав його: «Тобі нічого сказати? Чуєш, що вони свідчать проти тебе?»^а **63** Але Ісус мовчав.^б Тому первосвященик запитав: «Поклянися живим Богом і скажи нам, хто ти. Ти Христос, Божий Син?»^в

64 На це Ісус відповів: «Ти сам це сказав. Однак говорю вам: віднині ви будете бачити Сина людського,^г який сидітиме праворуч від Сильного*^д і йтиме на небесних хмарах». ^е

65 Тоді первосвященик роздер свій одяг, вигукуючи: «Він зневажає Бога! Навіщо нам ще свідки? Таж ви самі чули ці богозневажні слова. **66** Що ви скажете на це?» Ті ж відповіли: «Він заслуговує смерті!»^є **67** І одні плювали Ісусові в обличчя і били його кулаками,^ж а інші били його по щоках,^з **68** кажучи: «Пророкуй нам, Христе. Хто вдарив тебе?»

69 А Петро тим часом сидів на подвір'ї. До нього підійшла одна служниця і сказала: «Ти теж був з тим галілеянином, з Ісусом!»^и **70** Але він заперечив перед усіма: «Я не знаю, про що ти говориш». **71** Коли він вийшов до сторожки біля брами, ще одна дівчина помітила його і сказала людям, які там стояли: «Цей чоловік був з тим назарянином, Ісусом». ^і **72** Петро знову заперечив, присягаючи: «Я не знаю цього чоловіка!» **73** Незабаром люди, які стояли довкола, підійшли й сказали Петру: «Ти дійсно один з них, бо й твій говір* видає тебе». **74** А він почав присягатися і клястися: «Я не знаю цього чоловіка!» І в ту ж мить проспівав півень. **75** Тоді Петро

26:64 * Букв. «сили». 26:73 * Або «акцент».

пригадав Ісусові слова: «Перш ніж проспівати півень, ти тричі зречешся мене».^а І вийшов він звідти та гірко заплакав.

27 Коли настав ранок, усі старші священники й старійшини народу почали радитись, як вбити Ісуса.^б **2** Його зв'язали, а тоді відвели й віддали наміснику Пилату.^в

3 А коли Юда, зрадник Ісуса, побачив, що того засудили, його почало мучити сумління. Тож він повернув 30 срібняків старшим священникам та старійшинам.^г **4** І сказав: «Згрішив я, бо зрадив невинну людину*!» Вони ж відповіли: «А нам що до того? Дивись сам».^д **5** І він, кинувши срібняки в храмі, пішов звідти і повісився.^е **6** А старші священники взяли срібняки та сказали: «Їх не можна класти у священну скарбницю, бо це плата за кров». **7** І, порадившись, вони купили за них гончарське поле, щоб ховати чужинців. **8** Тому воно й донині називається Поле Крові.^ж **9** Тоді сповнилися слова, сказані через пророка Єремію: «І вони взяли 30 срібняків — ціну, яку встановили за цього чоловіка, за того, чия ціну встановили деякі сини Ізраїля,— **10** і дали їх за гончарське поле, як і наказав мені Єгова*».^з

11 Коли Ісус став перед намісником, той запитав: «Ти Цар юдейський?» Ісус відповів: «Ти сам це кажеш».^а **12** А коли його звинувачували старші священники й старійшини, він нічого не відповідав.^б **13** Тож Пилат запитав: «Хіба ти не чуєш, скільки обвинувачень вони висувають проти

27:4 *Букв. «кров». *Або «це твоя проблема!» 27:10 *Див. додаток А5.

РОЗД. 26

а Мт 26:34
Мр 14:30
Ів 13:38

РОЗД. 27

б Мр 15:1
Лк 22:66

в Пс 2:2
Мт 20:18, 19
Лк 23:1
Ів 18:28
Дії 3:13

г Мт 26:14, 15
Мр 14:10, 11

д Дії 1:16, 18

е Дії 1:19

є Зх 11:12, 13

ж Мр 15:2–5
Лк 23:3
Ів 18:33, 37

з Іс 53:7
Мт 26:63
Ів 19:9

Друга кол.

а Мр 15:6–10
Ів 18:39

б Лк 23:18
Ів 18:40
Дії 3:14

в Мр 15:11–14

г Лк 23:21

д Лк 23:23
Дії 3:13

е Дії 5:27, 28
1Фс 2:14, 15

є Ів 19:1

ж Мр 15:15
Лк 18:33
Лк 23:25

тебе?» **14** Однак Ісус не відповів Пилату ані слова, тому той дуже здивувався.

15 А намісник мав звичай у свята звільняти для людей в'язня, якого вони хотіли.^а **16** У той час у в'язниці тримали одного відомого злочинця, на ім'я Варавва. **17** І, коли всі зібралися, Пилат запитав: «Кого хочете, щоб я звільнив для вас: Варавву чи Ісуса, званого Христом?» **18** Бо Пилат знав, що вони видали його із заздрості. **19** Крім того, коли він сидів на судовому місці, дружина послала йому звістку: «Нічого не роби тому праведному чоловікові, бо сьогодні я дуже настраждалась через нього уві сні». **20** Але старші священники й старійшини вмовили людей з натовпу, щоб вони просили відпустити Варавву,^б а Ісуса вбити.^в **21** І намісник запитав їх: «Кого з цих двох відпустити вам?» — «Варавву», — відповіли вони. **22** Пилат сказав до них: «А що мені робити з Ісусом, так званим Христом?» І всі закричали: «На стовп його*!»^г **23** Пилат запитав: «Що ж поганого він зробив?» Але вони ще сильніше кричали: «На стовп його!»^д

24 Пилат, побачивши, що йому нічого не вдалося і що здійснюється неабияке замішання, узяв води та помив руки перед натовпом, кажучи: «Я не винний у крові цього чоловіка. Дивіться самі». **25** У відповідь весь народ закричав: «Нехай його кров буде на нас і на наших дітях».^е **26** Тоді Пилат звільнив їм Варавву, а Ісуса наказав висікти^є і стратити на стовпі.^ж

27:22 *Або «страй його на стовпі».

27 Після того воїни намісника повели Ісуса в намісницьку резиденцію і зібрали довкола нього весь загін.^a 28 Там вони роздягли Ісуса, накинудли на нього багрянну накидку^b 29 і, сплівши терновий вінок, надягли йому на голову, а в праву руку дали очеретину. І, припадуючи навколiшки, вони глузували з нього й говорили: «Вітаємо* тебе, Царю юдейський!» 30 Також вони плювали на нього^b і, забравши очеретину, били нею по голові. 31 Зрештою, наглузувавшись, вони здерли з Ісуса накидку, надягли на нього його вбрання і повели, щоб прибити до стовпа.^c

32 Як вони виходили, то зустріли кіренянина Сімона, якого змусили нести* Ісусів стовп мук^{d, e}. 33 Прийшовши на місце за назвою *Голгофа*, тобто Місце Черепи,^e 34 вони дали Ісусу вина, змішаного з жовчю*.^e Але він, скуштувавши, не захотів його пити. 35 Коли ж вони прибили Ісуса до стовпа, то розділили його вбрання* між собою, кинувши жеребок,^ж 36 а потім сіли там, щоб стерегти Ісуса. 37 І над його головою повісили табличку зі звинуваченням: «Це Ісус, Цар юдейський».^з

38 Поряд з ним на стовпах було страчено двох розбійників: одного праворуч, а другого ліворуч.^и 39 А ті, хто проходив повз Ісуса, хитали головою і зневажливо говорили:^і 40 «Гей ти! Ти ж збирався зруйнувати храм і за три

27:29 *Або «славимо». 27:32 *Або «послужити, несучи». 27:32, 40, 42 *Див. глосарій. 27:34 *Очевидно, з якоюсь гіркою рідиною рослинного походження, що мала наркотичну дію. 27:35 *Або «верхній одяг».

РОЗД. 27

a Мр 15:16–20

б Ів 19:2, 3

в Іс 50:6

Мт 26:67

г Іс 53:7

Мт 20:18, 19

д Мр 15:21

Лк 23:26

е Мр 15:22–24

Лк 23:33

Ів 19:17

е Пс 69:21

ж Пс 22:18

Мр 15:24

Лк 23:34

Ів 19:23, 24

з Мр 15:26

Лк 23:38

Ів 19:19

и Іс 53:12

Мр 15:27

Лк 23:33

Ів 19:18

і Пс 22:7

Пс 109:25

Лк 18:32

Єв 12:3

Друга кол.

a Мт 26:60, 61

Ів 2:19

б Мр 15:29–32

в Лк 23:35

г Ів 1:49

Ів 12:13

д Пс 22:8

е Мр 14:62

Ів 5:18

Ів 10:36

е Лк 23:39

ж Мр 15:33

Лк 23:44

з Пс 22:1

Іс 53:10

Мр 15:34

и Мр 15:35, 36

і Пс 69:21

Лк 23:36

Ів 19:29

к Мр 15:37

Лк 23:46

Ів 19:30

л Вх 26:31–33

Єв 9:3

м Єв 10:19, 20

н Мр 15:38

Лк 23:45

дні відбудувати його!^a То врятуй себе! Якщо ти Божий син, то зійди зі стовпа мук^{#1}!»^b 41 Так само старші священики з книжниками й старійшинами почали глузувати з нього:^в 42 «Інших він рятував, а себе врятувати не може! Він же Цар Ізраїля,^г то нехай тепер зійде зі стовпа мук[#], і ми повіримо в нього. 43 Він покладався на Бога, тож нехай Бог і врятує його, якщо він потрібен йому,^д бо він казав: «Я Божий Син».^е 44 Так само й розбійники, що були поряд з ним на стовпах, ганьбили його.^е

45 І цілий край огорнула темрява, яка тривала від шостої години* аж до дев'ятої^ж. 46 А приблизно о дев'ятій годині Ісус скрикнув: «Елі, Елі, ламá сабахтані?» – тобто: «Боже мій, Боже мій, чому ти мене покинув?»^з 47 Почувши це, декотрі з тих, що там стояли, почали говорити: «Цей чоловік кличе Ілля».^и 48 І один з них відразу побіг, узав губку, вмочив її в кисле вино і, настромивши на очеретину, дав йому пити.^і 49 А інші говорили: «Облиш його! Подивимось, чи прийде Ілля, щоб його врятувати». 50 Тоді Ісус ще раз голосно скрикнув і віддав дух*.^к

51 У ту ж мить завіса святині^л роздерлась надвоє,^м згоряла донизу,^н й затряслася земля та порозколювалися скелі. 52 І порозкривалися гробниці*, з яких попіднімало багато тіл святих людей, що послули смертним сном 53 (після його воскресіння люди, які

27:45 *Тобто припл. від 12:00. #Тобто припл. до 15:00. 27:50 *Або «останній подих». 27:52 *Або «пам'ятні гробниці».

виходили з-посеред гробниці, увійшли у святе місто), і багато хто побачив їх. **54** А сотник і воїни, які стерегли Ісуса, побачивши землетрус та все, що сталося, дуже перелякалися і сказали: «Він справді був Сином Божим».^а

55 За всім цим здалека спостерігало чимало жінок, які від Галілеї супроводжували Ісуса і прислугувували йому.^б **56** Серед них були Марія Магдалина, Марія – мати Якова і Йосія, а також мати Зеведеєвих синів.^в

57 Під вечір прийшов один багатий чоловік з Ариматей, на ім'я Йосип, який теж був Ісусовим учнем.^г **58** Він пішов до Пилата і попросив дозволу забрати Ісусове тіло.^д Тоді Пилат наказав віддати його.^е **59** Йосип забрав тіло, обгорнув його в чисте тонке полотно з льону^є **60** й поклав у свою нову гробницю^ж, висічену в скелі. І, приваливши до входу гробниці^з великий камінь, він пішов звідти. **61** А Марія Магдалина та інша Марія залишилися сидіти біля могили.^и

62 Наступного дня після Приготування^и старші священики та фарисеї зібралися разом перед Пилатом **63** і сказали: «Пане, ми пригадали, що той самозванець, коли ще був живий, говорив: “Через три дні я воскресну”.^и **64** Тож накажи стерегти його могилу аж до третього дня, щоб часом його учні не прийшли і не викрали тіло,^к а потім не сказали: “Він воскрес з мертвих!” І цей останній обман буде гірший від першого». **65** Та Пи-

27:60 *Або «пам'ятну гробницю». ^иАбо «пам'ятної гробниці».

РОЗД. 27

а Мр 15:39

б Мр 15:40,41
Лк 8:2,3в Мр 20:20
Ів 19:25г Мр 15:42,43
Лк 23:50–53

д Пв 21:22,23

е Мр 15:45–47
Ів 19:38

є Ів 19:40,41

ж Іс 53:9

з Лк 23:55

и Мр 15:42
Лк 23:54
Ів 19:14і Мр 12:40
Ів 2:19

к Мр 28:12,13

Друга кол.

РОЗД. 28

а Мр 16:1
Лк 24:1,10
Ів 20:1б Мр 16:4,5
Лк 24:2,4

в Дії 1:10

г Мр 16:6

д Мр 16:21
Мр 17:22,23
1Кр 15:3,4е Мр 26:32
Мр 28:16
Мр 14:28

є Мр 16:7

ж Мр 16:8
Лк 24:9

з Мр 27:65

лат їм відповідь: «Можете взяти варту. Ідьте стережіть, як знаєте». **66** Тоді вони пішли і, щоб могила надійно охоронялася, опечатали камінь і поставили варту.

28 Після суботи, на світанку першого дня тижня, Марія Магдалина та інша Марія прийшли подивитись на могилу.^а

2 А там стався сильний землетрус, бо ангел Єгови^б, зійшовши з неба, підійшов, відкотив камінь і сів на нього.^б

3 На вигляд ангел був немов блискавка, а одяг мав білий, наче сніг.^в **4** І зі страху перед ним вартові затремтіли й заціпеніли.

5 Ангел сказав жінкам: «Не бійтеся, я знаю, що ви шукаєте Ісуса, який був страчений на стовпі.^г **6** Його тут немає, бо він воскрес, як і говорив.^д Підійдіть подивіться на місце, де він лежав. **7** Швидко йдіть і розкажіть його учням, що він воскрес з мертвих, бо він іде попереду вас в Галілею.^е Ви побачите його там. Це те, що я мав вам сказати».^є

8 Тож, швиденько покинувши гробницю, жінки, охоплені страхом і великою радістю, побігли розповісти про все його учням.^ж **9** Раптом їх зустрів Ісус і сказав: «Вітаю вас!» Вони підійшли й, обійнявши його ноги, вклонились^з йому. **10** Тоді Ісус промовив: «Не бійтеся! Підіть скажіть моїм братам, щоб вони йшли до Галілеї. Там вони побачать мене».

11 Коли ж вони були в дорозі, декотрі вартові^з пішли в

28:2 *Див. додаток А5. **28:9** *Або «віддали шану».

місто й донесли старшим священикам про все, що сталося. **12** Тоді священики зібрались зі старійшинами та, порадившись, дали воїнам чимало срібняків **13** і сказали: «Говоріть так: “Його учні прийшли вночі, коли ми спали, і викрали його”.^a **14** А якщо про це дізнається намісник, то ми йому все пояснимо*, не турбуйтеся». **15** Тоді воїни взяли срібняки й зробили все так, як їм було наказано. Ця історія поширилась усюди серед юдеїв, і так вважають донині.

28:14 * Букв. «переконаємо».

РОЗД. 28

a Мт 27:64

Друга кол.

a Мт 26:32

б 1Кр 15:6

в Еф 1:20, 21

Флп 2:9

г Дії 1:8

Рм 10:18

Рм 11:13

Об 14:6

д Дії 2:38

Дії 8:12

е Дії 20:20

1Кр 11:23

2Пт 3:1, 2

1Ів 3:23

є Мт 13:39, 49

Мт 24:3

16 А 11 учнів пішли в Галілею^a на гору, де Ісус домовився зустрітися з ними.^б **17** Побачивши Ісуса, учні вклонилися* йому, але декотрі й далі сумнівалися, що це він. **18** Ісус підійшов та сказав їм: «Дана мені вся влада на небі і на землі.^в **19** Тож ідіть та робіть учнями людей з усіх народів,^г хрестячи їх^а в ім'я Батька, і Сина, і святого духу, **20** навчаючи їх дотримуватися всього того, що я вам наказав.^е І я буду з вами всі дні аж до закінчення цього віку*».^є

28:17 *Або «віддали шану». **28:20**

*Або «системи». Див. глосарій.

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД

МАРКА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Іван Хреститель проповідує (1–8)
Хрещення Ісуса (9–11)
Сатана спокушує Ісуса (12, 13)
Ісус починає проповідувати в Галілеї (14, 15)
Ісус кличе перших учнів (16–20)
Ісус виганяє нечистого духа (21–28)
Ісус зцілює багатьох у Капернаумі (29–34)
Ісус молиться у віддаленому місці (35–39)
Зцілення прокаженого (40–45)
- 2 Ісус зцілює паралізованого (1–12)
Ісус кличе Левія (13–17)
Питання про піст (18–22)
Ісус «має владу над суботою» (23–28)
- 3 Зцілення сухорукого (1–6)
Величезний натовп на березі (7–12)
12 апостолів (13–19)

- Зневажливі слова проти святого духу (20–30)
Ісусова мати й брати (31–35)
- 4 Приклади про ЦАРСТВО (1–34)
Сіяч (1–9)
Чому Ісус наводить приклади (10–12)
Пояснення прикладу про сіяча (13–20)
Світильник не ставлять під кошик (21–23)
Якою мірою міряєте (24, 25)
Сіяч, який спить (26–29)
Гірчичне зернятко (30–32)
Використання прикладів (33, 34)
Ісус вгамовує бурю (35–41)
- 5 Ісус посилає демонів у свиней (1–20)
Дочка Яіра; жінка торкається Ісусового одягу (21–43)
- 6 Ісуса не приймають у рідних краях (1–6)

- 12 апостолів отримують вказівки для служіння (7–13)
 Смерть Івана Хрестителя (14–29)
 Ісус годує 5000 (30–44)
 Ісус іде по воді (45–52)
 Зцілення в Генісареті (53–56)
- 7 Людські традиції викрито (1–13)
 Опоганення походить із серця (14–23)
 Віра сирофінікійки (24–30)
 Зцілення глухого (31–37)
- 8 Ісус годує 4000 (1–9)
 Вимога показати знак (10–13)
 Фарисейська та Іродова закваска (14–21)
 Зцілення сліпого у Віфсаїді (22–26)
 Петро визнає Христа (27–30)
 Ісус передрікає свою смерть (31–33)
 Хто є справжнім учнем (34–38)
- 9 Преображення Ісуса (1–13)
 Зцілення хлопця, опанованого демоном (14–29)
 Для того, хто вірить, можливо все (23)
 Ісус знову передрікає свою смерть (30–32)
 Учні сперечаються, хто з них більший (33–37)
 Хто не проти нас, той за нас (38–41)
 Камені спотикання (42–48)
 «Майте сіль у собі» (49, 50)
- 10 Шлюб і розлучення (1–12)
 Ісус благословляє дітей (13–16)
 Питання багача (17–25)
 Жертви заради Царства (26–31)
 Ісус знову передрікає свою смерть (32–34)
 Прохання Якова та Івана (35–45)
 Ісус — викуп за багатьох (45)
 Зцілення сліпого Вартимея (46–52)
- 11 Урочистий в'їзд Ісуса (1–11)
 Ісус проклинає фігове дерево (12–14)
 Ісус очищає храм (15–18)
- Чого вчить засохле фігове дерево (19–26)
 Владу Ісуса ставлять під сумнів (27–33)
- 12 Приклад про виноградарів-убивць (1–12)
 Бог і кесар (13–17)
 Питання про воскресіння (18–27)
 Дві найбільші заповіді (28–34)
 Чи Христос — Давидів син? (35–37a)
 Застереження проти книжників (37b–40)
 Дві монети бідної вдови (41–44)
- 13 ЗАКІНЧЕННЯ ВІКУ (1–37)
 Війни, землетруси, голод (8)
 Має проповідуватись добра новина (10)
 Велике лихо (19)
 Прихід Сина людського (26)
 Приклад про фігове дерево (28–31)
 Пильнуйте (32–37)
- 14 Священики змовляються вбити Ісуса (1, 2)
 Жінка виливає на Ісуса пахучу олію (3–9)
 Юда зраджує Ісуса (10, 11)
 Остання Пасха (12–21)
 Запровадження Господньої вечері (22–26)
 Ісус передрікає, що Петро його зречеться (27–31)
 Ісус молиться в Гефсиманії (32–42)
 Арешт Ісуса (43–52)
 Суд перед Синедріоном (53–65)
 Петро зрікається Ісуса (66–72)
- 15 Ісус перед Пилатом (1–15)
 З Ісуса прилюдно глузують (16–20)
 Прибитий до стовпа на Голгофі (21–32)
 Ісусова смерть (33–41)
 Поховання Ісуса (42–47)
- 16 Ісус воскрес (1–8)

1 Початок доброї новини про Ісуса Христа, Божого Сина. **2** У пророка Ісаї написано: «(Ось я висилаю попереду тебе* посланця, який приготує тобі дорогу.)^а **3** Ось голос того, хто вигукує в пустелі: "Підготуйте дорогу для Єгови"! Вирівняйте для нього шляхи!"^б **4** Тож у пустелі був Іван Хреститель. Він проповідував хрещення на знак каяття задля прощення гріхів.^в **5** І до нього приходили люди з усіх околиць Юдеї та всі мешканці Єрусалима. Він хрестив* їх у річці Йордані, і вони відкрито визнавали свої гріхи.^г **6** Іван носив одяг з верблюжої шерсті і був підперезаний шкіряним поясом.^д Він їв сарану та дикий мед.^е **7** Він проповідував: «За мною іде сильніший від мене; я не достойний нахилитися й розв'язати ремінці його сандалій.^є **8** Я хрестив вас водою, він же хреститиме вас святим духом».^ж

9 Тими днями з Назарета, що в Галілеї, прийшов Ісус, і Іван охрестив його в Йордані.^з **10** Коли Ісус виходив з води, то відразу побачив, як розкриваються небеса й на нього, немов голуб, сходить дух.^и **11** А з неба почувся голос: «Ти Син мій улюблений. Я тобою задоволений!».^і

12 Відразу після цього дух спонукав Ісуса піти в пустелю. **13** Там, серед звірів, він перебував 40 днів, і його спокушав Сатана.^к Але йому слухали ангели.^л

14 Коли ж Івана заарештували, Ісус вирушив до Галілеї,^м

1:2 * Букв. «перед твоїм лицем». **1:3** * Див. додаток А5. **1:5** * Або «заглиблював; занурював».

РОЗД. 1

а Мн 3:1
Мт 3:1,3
Мт 11:10
Лк 3:2-6
Лк 7:27

б Іс 40:3
Ів 1:23

в Мт 3:1,2
Дії 13:24
Дії 19:4

г Мт 3:5,6

д 2Цр 1:8

е Мт 3:4

є Лк 3:16,27
Ів 1:26,27
Дії 13:25

ж Йл 2:28
Дії 2:1,4
Дії 11:16
1Кр 12:13

з Мт 3:13
Лк 3:21,22

и Іс 42:1
Мт 3:16
Ів 1:32-34

і Пс 2:7
Мт 3:17
Лк 3:22
2Пт 1:17

к Мт 4:1-10
Лк 4:1-13

л Мт 4:11

м Мт 4:12

Друга кол.

а Лк 4:14,15
Лк 8:1

б Мт 4:17

в Мт 10:2

г Лк 5:4

д Мт 4:18

е Мт 4:19,20

є Мт 19:27
Лк 5:11

ж Мт 4:21,22

з Лк 4:31-37

и Мт 7:28,29

і Мт 8:28,29

к Як 2:19

проповідуючи Божу добру новину^а **15** й говорячи: «Визначений час прийшов, і Боже Царство наблизилося. Покайтесь^б і вірте в добру новину».

16 Проходячи узбережжям Галілейського моря, він побачив Сімона і його брата Андрія,^в які закидали у воду сіті,^г оскільки були рибалками.^д **17** Тоді Ісус сказав їм: «Ходіть за мною, і я зроблю вас ловцями людей».^є **18** Вони зараз же залишили сіті й пішли за ним.^є **19** Пройшовши ще трохи, він побачив Якова, Зеведеєвого сина, та його брата Івана, які лагодили сіті у своєму човні.^ж **20** Ісус відразу покликав і їх. Вони залишили в човні свого батька Зеведея разом з найманими робітниками, а самі пішли за Ісусом. **21** І прийшли вони в Капернаум.

Як тільки почалася субота, Ісус увійшов до синагоги і почав навчати.^з **22** Присутні були вражені тим, як він навчав, бо він робив це не як книжники, а як людина, котра має владу.^и **23** В той час у синагозі був чоловік, опанований нечистим духом. Він закричав: **24** «Чого ти від нас хочеш, Ісусе назарянинне?^і Ти що, прийшов нас погубити? Я дуже добре знаю, хто ти, ти Божий Святий!»^к **25** Але Ісус докорив духу: «Замовкни і вийди з нього!» **26** Тоді дух, затрясавши чоловіком у судомах та шосили закричавши, вийшов. **27** Усі люди були настільки цим вражені, що почали говорити між собою: «Що це? Якесь нове вчення! Він навіть нечистим духам дає накази як той, хто має владу, і вони слухаються».^л **28** Тож вістка про нього швидко рознеслась усюди, по всій Галілеї.

29 Після того вони вийшли з синагоги і пішли з Яковом та Іваном до дому Сїмона й Андрія.^а **30** Сїмонова теща^б лежала хвора в гарячці, і про це тут же сказали Ісусу. **31** Він підійшов до неї, взяв за руку та підвів її. Тоді гарячка спала, і жінка почала їм прислуговувати.

32 Коли ж надійшов вечір, після заходу сонця, люди стали приводити до нього всіх хворих та опанованих демонами.^в **33** І коло дверей зібралось ціле місто. **34** Тож він зцілюв багатьох людей, які мали різні хвороби,^г і вигнав чимало демонів, але не дозволяв демонам говорити, бо вони знали, що він Христос*.

35 Рано-вранці, поки ще було темно, Ісус встав, пішов у віддалене місце і почав там молитися.^д **36** Однак Сїмон і ті, що були з ним, кинулись шукати його, **37** а коли знайшли, то сказали: «Тече всі шукають». **38** Він же відповів: «Ходімо далі, до близьких міст, аби я міг і там проповідувати, бо для цього я прийшов».^е **39** Отже, він пішов і проповідував у синагогах по всій Галілеї та виганяв демонів.^є

40 І підійшов до нього один прокажений та, впавши на коліна, почав благати: «Якщо ти лише захочеш, то зможеш мене очистити».^ж **41** Пройнявшись жалем, Ісус простягнув руку, доторкнувся до нього і сказав: «Хочу! Будь чистим».^з **42** Проказа тут же зійшла з чоловіка, і той став чистим. **43** Перш ніж він пішов, Ісус твердо наказав: **44** «Ди-

1:34 *Або, можливо, «вони знали, хто він».

РОЗД. 1

а Мт 8:14, 15
Лк 4:38, 39

б 1Кр 9:5

в Мт 8:16
Лк 4:40, 41

г Іс 53:4

д Мт 14:23
Мр 14:32
Лк 4:42
Єв 5:7

е Іс 61:1
Лк 4:43
Ів 17:4

є Мт 4:23

ж Мт 8:1, 2
Лк 5:12

з Мт 8:3
Лк 5:13

Друга коп.

а Ль 14:3, 4
Лв 14:10, 11
Пв 24:8

б Мт 8:4
Лк 5:14

в Лк 5:15

РОЗД. 2

г Мт 4:13
Мт 9:1

д Іс 61:1
Еф 2:17
Єв 2:3

е Лк 5:18, 19

є Дії 14:9, 10

ж Іс 53:11
Мт 9:2
Лк 5:20
Лк 7:47, 48

з Мт 9:3–8
Лк 5:21–26

и Іс 43:25

і Мт 9:4
Лк 6:8
Об 2:23

к Дн 7:13

л Іс 53:11

вись, нікому нічого не говори, а піди покажись священику і принеси за своє очищення те, що наказував Мойсей,^а — їм на свідчення».^б **45** А чоловік, пішовши, почав говорити про це всім довкола і розповідати скрізь про те, що сталося. Тому Ісус більше не міг відкрито входити в міста, а залишався в їхніх околицях, у віддалених місцях. Але люди й далі звідусіль приходили до нього.^в

2 Через декілька днів Ісус знову прийшов до Капернаума, і поширилася звістка, що він удома.^г **2** До нього зійшлося так багато людей, що навіть біля дверей не залишилося місця, і він почав розповідати їм добру новину.^д

3 Тоді четверо чоловіків принесли до нього паралізованого.^е **4** Але оскільки через натовп вони не могли піднести його до Ісуса, то розібрали над ним дах, зробили* отвір і через нього опустили ноші з хворим. **5** Побачивши їхню віру,^є Ісус сказав паралізованому: «Дитино, твої гріхи прощено».^ж **6** Були там деякі книжники; вони сиділи й міркували в серці:^з **7** «Чому цей чоловік так говорить? Він зневажає Бога. Хто може прощати гріхи, крім самого Бога?»^и **8** Ісус же, відразу розпізнавши своїм духом, про що вони міркували, сказав: «Чому ви розмірковуєте так у своїх серцях?»^і **9** Щоб простіше сказати паралізованому: «Твої гріхи прощено» чи «Встань, візьми свої ноші і йди»? **10** Але я хочу, щоб ви знали: Син людський^к має владу прощати на землі гріхи».^л Після того Ісус сказав пара-

2:4 *Букв. «прокопали».

лізованому: **11** «Кажу тобі, встань, візьми свої ноші і йди додому». **12** Тож він встав, відразу взяв ноші і на очах у всіх вийшов. А люди були надзвичайно вражені й прославляли Бога, говорячи: «Ми ще ніколи такого не бачили!»^a

13 Потім Ісус знову вийшов до моря. До нього стали сходитися люди, і він їх навчав.

14 Коли він пішов далі, то побачив Лівія, Алфеевого сина, який сидів у конторі, де збирали податки, і сказав йому: «Будь моїм учнем і йди за мною». Той встав і пішов за ним.^b

15 Пізніше Ісус та учні їли* в його домі, і з ними було також чимало збирачів податків та грішників, бо багато з них стали Ісусовими послідовниками.^c **16** А коли книжники з-посеред фарисеїв побачили, що він їсть із грішниками та збирачами податків, то почали говорити його учням: «Він що, їсть зі збирачами податків і грішниками?»

17 Почувши це, Ісус промовив до них: «Здоровим лікар не потрібний, а хворим потрібний. Я прийшов покликати не праведних, а грішних».^d

18 Іванові ж учні та фарисеї мали звичай постити. Тож до Ісуса підійшли й запитали: «Чому Іванові учні й учні фарисеїв постять, а твої – ні?»^e

19 Ісус відказав: «Хіба потрібні друзям нареченого^e постити, коли він ще з ними? Поки наречений з ними, вони не мають причини постити. **20** Однак настануть дні, коли нареченого від них заберуть.^e Того дня вони й будуть постити. **21** Ніхто не пришиває до старого одягу латки

2:15 *Або «напівлежали за столом».

РОЗД. 2

a Мт 9:33
Ів 7:31
Ів 9:32

b Мт 9:9
Лк 5:27,28

v Мт 9:10,11
Лк 5:29,30

г Іс 61:1
Мт 9:12,13
Лк 5:31,32
Лк 19:10
1Тм 1:15

d Мт 9:14,15
Лк 5:33–35

e Мт 22:2
2Кр 11:2
Об 19:7

e Лк 17:22

Друга кол.

a Мт 9:16,17
Лк 5:36–38

b Мт 12:1–8
Лк 6:1–5

v 1См 21:1–6

г 1См 22:20

d Вх 25:30
Лв 24:5–9

e Вх 20:9,10

e Мт 12:8
Лк 6:5

РОЗД. 3

ж Мт 12:9–14
Лк 6:6–11

з Лк 14:1–3

з нової тканини, інакше латка збіжиться і діра стане ще більшою.^a **22** Так само ніхто не наливає молодого вина в старі бурдюки, інакше вино їх прорве; тоді пропаде і вино, і бурдюки. Молоде вино наливають у нові бурдюки».

23 Якось у суботу він перешходив нивами, і його учні почали зривати по дорозі колоски.^b **24** На це фарисеї сказали йому: «Поглянь! Чому вони роблять те, що не дозволяється робити в суботу?»

25 Він же відповів: «А ви хіба не читали, що зробив Давид, коли закінчилися харчі, і він та його люди зголодніли?»^a **26** Не читали, як, згідно з розповіддю про старшого священника Евіатара,^c він увійшов у Божий дім, сам їв хліби предствалення і дав людям, які були з ним? Але це не дозволяється нікому, крім священників».^d **27** Потім він додав: «Субота з'явилася заради людини,^e а не людина заради суботи. **28** Тому Син людський має владу над суботою».^e

3 Коли Ісус знову увійшов до синагоги, там був чоловік із сухою* рукою.^ж **2** Тож фарисеї, щоб звинуватити Ісуса, уважно спостерігали, чи він зіллить його в суботу. **3** Він сказав чоловікові із сухою* рукою: «Встань і вийди на середину, – **4** а тоді звернувся до них: – Щоб дозволено робити в суботу: добро чи зло, врятувати життя* чи вбити?»^з Та вони мовчали. **5** Подивившись на них з обуренням, Ісус глибоко засмутився через черствість їхніх

3:1, 3 *Або «паралізованою». 3:4 *Або «душу».

сердець^а і промовив до чоловіка: «Простягни руку». Той простяг – і рука його знову стала здоровою. **6** Побачивши це, фарисеї вийшли і відразу почали змовлятися з прибічниками Ірода,^б щоб убити Ісуса.

7 Ісус же разом з учнями покинув те місце і пішов до моря, а за ним – величезний натовп з Галілеї та Юдеї.^в

8 Коли в Єрусалимі та Ідумеї, а також за Йорданом і в околицях Тира й Сидона дізналися, скільки всього він робить, то навіть звіди прийшло дуже багато людей. **9** Тоді Ісус сказав учням мати наготові невеликий човен, щоб весь той натовп не тіснив його. **10** Оскільки він зцілював багатоох людей, усі тяжкохворі юрмилися біля нього, щоб торкнутись його.^г **11** Навіть нечисті духи,^д коли його бачили, падали перед ним і вигукували: «Ти Божий Син!»^е **12** Але він знову і знову твердо наказував їм не говорити, хто він.^є

13 Він піднявся на гору й покликав тих, кого хотів,^ж і вони прийшли до нього.^з

14 Тоді він вибрав* 12 чоловіків і назвав їх апостолами. Вони мали ходити з ним, і з часом він послав їх проповідувати **15** та наділяв владою виганяти демонів.^и

16 Серед 12^і вибраних* були Сймон, якого він також назвав Петром,^к **17** Яків, Зеведів син, та Іван, брат Якова (цих двох він ще назвав Воанергес, що означає «сини грому»),^л **18** Андрій, Пилип, Варфоломій, Матвій,

3:14 *Або «призначив». **3:16** *Або «призначених».

РОЗД. 3

а Ів 12:39, 40

б Мт 22:16
Мр 12:13

в Мт 12:15

г Мт 9:20, 21
Мр 5:27, 28
Мр 6:56

д Мт 8:31

е Мр 1:23, 24
Мр 5:7
Лк 4:41є Мт 12:15, 16
Мр 1:25

ж Ів 15:16

з Лк 6:12, 13

и Мт 10:1

і Мт 10:2–4
Лк 6:14–16
Дії 1:13

к Ів 1:42

л Лк 9:54

Друга кол.

а Ів 7:5

б Мт 9:34
Мт 10:25
Мт 12:24–29
Лк 11:15
Ів 8:48

в Лк 11:17, 18

г Мт 12:31, 32
Лк 12:10д Єв 6:4, 6
Єв 10:26е Ів 7:20
Ів 10:20є Мт 13:55
Ів 2:12
Дії 1:14

Хома, Яків, Алфєїв син, Тадєй, Сймон Кананіт* **19** та Юда Іскаріот, який пізніше його зрадив.

Потім він увійшов до одного дому, **20** і знову зібрався такий великий натовп, що вони навіть не могли поїсти. **21** Коли ж його родичі почули про все це, то пішли його забрати, бо говорили: «Він зійшов з розуму».^а

22 А книжники, що прийшли з Єрусалима, казали: «Він має Вельзевула* і виганяє демонів з допомогою правителя демонів».^б **23** Тому, покликавши їх, Ісус почав наводити їм приклади: «Як Сатана може виганяти Сатану?» **24** Коли в царстві виникає поділення, воно вже не може встояти.^в **25** І, якщо в домі виникає поділення, він також не встоїть. **26** Тож якщо Сатана повстав проти себе і в ньому самому виникло поділення, то й він не встоїть, йому прийде кінець. **27** Також ніхто, ввійшовши в дім сильного чоловіка, не зможе вкрасти його майно, якщо спочатку не зв'яже того чоловіка. Лише тоді він зможе пограбувати дім.

28 Правду кажу вам: усе протиститься синам людським, хоч би які гріхи вони чинили і які зневажливі слова говорили. **29** Але якщо хтось говорить зневажливі слова проти святого духу, той ніколи не отримає прощення;^г на ньому тяжіє вічний гріх».^д **30** Ісус сказав це тому, що вони говорили: «Він має нечистого духа».^е

31 Потім прийшли мати й брати Ісуса^є та попросили по-

3:18 *Або «ревний». **3:22** *Це ім'я застосовувалося до Сатани.

кликати його, а самі залишилися надворі.^а **32** У той час довкола нього сиділо чимало людей, і йому сказали: «Там надворі твоя мати з твоїми братами,^б вони хочуть поговорити з тобою». **33** На це він відповів: «Хто моя мати і мої брати? — **34** і тоді, поглянувши на тих, хто сидів довкола, промовив: — Ось моя мати і мої брати!^в **35** Кожна, хто виконує волю Бoga, є мені братом, і сестрою, і матір'ю.»^г

4 І знову Ісус почав навчати біля моря. Навколо зібрався величезний натовп, тому він сів у човен і трохи відплив від берега, а всі люди залишилися на березі.^а **2** Тож він за допомогою прикладів^б став навчати їх багатьох істин, кажучи:^в **3** «Послухайте. Якось сіяч вийшов сіяти.»^ж **4** Коли він сіяв, трохи насіння впало при дорозі, але прилетіли птахи і повідзьобували його. **5** Ще трохи насіння впало на кам'янисту землю, де було мало ґрунту. Воно відразу проросло, бо ґрунт був неглибокий.^з **6** Та коли зійшло сонце, то спалило його, і воно засохло, оскільки не мало коріння. **7** Ще трохи насіння впало між терни, але терни вирости й заглушили його, і воно не принесло жодного плоду.^и **8** А ще трохи насіння впало на добрий ґрунт і, піднявшись, виростило та почало давати плоди — у 30, 60 і 100 разів більше, ніж було посіяно.»^і **9** Потім Ісус додав: «Хто має вуха, щоб слухати, нехай слухає.»^к

10 Коли ж він залишився сам, ті, хто був коло нього, у тому числі його 12 апостолів, почали розпитувати про ці

РОЗД. 3

а Мт 12:46–50

Лк 8:19–21

б Мр 6:3

в Мт 12:49

Єв 2:11

г Мт 12:50

Лк 8:21

Ів 15:14

РОЗД. 4

д Мт 13:1, 2

Лк 8:4

е Мт 13:34

є Мт 13:3–9

Лк 8:5–8

ж Мр 4:14

з Мр 4:16, 17

и Мр 4:18, 19

і Мр 4:20

к Пр 1:5

Мт 11:15

Лк 8:8

Друга кол.

а Мт 13:10

Лк 8:9

б Еф 1:9, 10

Кл 1:26, 27

в Мт 13:11

Лк 8:10

г Іс 6:9, 10

Мт 13:13, 14

Ів 12:40

Дії 28:26

д Мт 13:18

Лк 8:11

1Пт 1:25

е 1Пт 5:8

є Мт 13:19

Лк 8:12

ж Мт 13:20, 21

Лк 8:13

з Мт 13:22

Лк 8:14

и Мт 6:25

Мт 24:38, 39

і Пр 23:4, 5

Мр 10:23

Лк 18:24

1Тм 6:9

2Тм 4:10

к 1Ів 2:16

л Мт 13:23

Лк 8:15

прикладі.^а **11** Він сказав їм: «Вам дано зрозуміти священну таємницю^б Божого Царства, а для сторонніх усе почуте так і залишається прикладами.^в **12** А все це для того, щоб, дивлячись, вони не бачили і, слухаючи, не розуміли суті сказаного; вони ніколи не повернуться і не отримають прощення.»^г **13** Потім він промовив: «Якщо ви не розумієте цього прикладу, то як зможете зрозуміти інші?»

14 Сіяч сіє слово.^а **15** Насіння, яке падає при дорозі,— це слово, посіяне в людях, до котрих — тільки-но вони почують слово — приходить Сатана^б і забирає посіяне.^в **16** Якщо насіння падає на кам'янисту землю, це означає, що люди, почувши слово, відразу приймають його з радістю.^ж **17** але вони не мають кореня, хоча й тримаються якийсь час. І коли через слово вони зазнають лиха чи переслідувань, то падають. **18** Буває і так, що насіння потрапляє між терни. Це означає, що люди чують слово,^з **19** але тривоги^и цього віку*, багатство,^і яке вводить в оману, та прагнення^к всього іншого полонять серце і заглушують слово, тож воно не приносить жодного плоду. **20** Коли ж насіння падає на добрий ґрунт, це означає, що люди слухають слово, хоча його приймають і приносять плоди — у 30, 60 і 100 разів більше».^л

21 Також він сказав їм: «Хіба світильник виносять для того, щоб поставити під кошик* чи під ліжко? Хіба ж

4:19* Або «цієї системи». Див. глосарій.

4:21* Або «мірильну посудину».

не для того його виносять, щоб поставити на підставку?^a **22** Адже все приховане з часом має бути розкрите. І, хоч би як старанно щось ховали, воно стане відомим.^b **23** Хто має вуха, щоб слухати, нехай слухає».^c

24 Далі він сказав: «Звертайте увагу на те, що чуєте.^d Якою мірою міряєте, такою відміряють і вам, та ще й додадуть. **25** Бо той, хто має, отримає ще більше.^e А в того, хто не має, заберуть навіть те, що він має».^f

26 Після того він промовив: «Боже Царство можна порівняти з тим, як чоловік кидає в землю насіння. **27** Вночі він спить, вранці встає, а насіння тим часом сходить і виростає, хоча він не знає як. **28** Земля сама поступово приносить плід: спочатку з'являється стеблина, потім колосок і аж в кінці на ньому визріває зерно. **29** А як тільки врожай достигає, чоловік береться за серп, бо настали жнива».

30 Далі він сказав: «З чим можна порівняти Боже Царство або яким прикладом його описати? **31** Воно подібне до гірчичного зернятка: коли воно сіється, то є найдрібнішим насінням на землі,^g **32** а коли потрапляє в ґрунт і виростає, то стає найбільшою від усіх городніх рослин і пускає такі великі гілки, що навіть небесні птахи можуть оселитися в його тіні».

33 Тож він доносив їм слово, наводячи багато подібних прикладів,^h і розповідав стільки, скільки вони могли зрозуміти. **34** Без прикладів він до них не говорив, а своїм учням пояснював усе на самоті.ⁱ

РОЗД. 4

а Мт 5:15
Лк 8:16, 17
Лк 11:33

б Мт 10:26
Лк 12:2

в Пр 1:5
Мт 11:15
Об 2:7

г Лк 8:18
Як 1:25

д Мт 25:23

е Мт 13:12
Лк 8:18
Лк 19:26

є Мт 13:31, 32
Лк 13:18, 19

ж Пс 78:2

з Мт 13:11
Мт 13:34, 35
Мр 4:11

Друга кол.

а Мт 8:18

б Мт 8:23
Лк 8:22

в Мт 8:24–27
Лк 8:23–25

г Пс 89:9

д Ів 6:19

РОЗД. 5

е Мт 8:28
Лк 8:26, 27

35 У той же день, коли звечоріло, він сказав їм: «Перепливімо на другий берег».^a

36 Тоді вони відпустили лавтвп і попливли разом з ним човном. Були там ще й інші човни.^b **37** Раптом знялася сильна буря, і хвилі вдарились об човен. Тож він, наповнившись водою, мало не почав тонути.^c **38** Ісус же був на кормі та спав, поклавши голову на подушку. Тому вони розбудили його і сказали: «Учителю, невже тобі байдуже, що ми тонемо?» **39** Тоді він підвівся, вгамував вітер і сказав морю: «Ущухни! Заспокойся!»^d Вітер ущух, і настала велика тиша. **40** Тож він сказав: «Чому ви так налякалися? Невже у вас досі немає ані краплини віри?» **41** Але їх охопив величезний страх, і вони говорили один одному: «Хто ж він такий, що навіть вітер та море слухаються його?»^e

5 Після того вони прибули на другий берег моря, в місцевість геразинів.^f **2** Як тільки Ісус вийшов з човна, йому назустріч з гробниць* вибіг чоловік, опанований нечистим духом. **3** Він жив серед гробниць, і нікому ніколи не вдавалось надійно зв'язати його навіть ланцюгами. **4** Його не раз закоувували в кайдани та ланцюги, але він розривав ланцюги і розбивав кайдани. Тож ніхто не мав сили його вгамувати. **5** Він постійно, день і ніч, кричав у гробницях та в горах і ранив себе камінням. **6** Але коли він побачив здалека Ісуса, то підбіг до нього й поклонився

4:40 * Або «такі бязкі». 5:2 * Або «пам'ятних гробниць».

йому.^a **7** Тоді, щосили закличавши, він вигукнув: «Чого ти від мене хочеш, Ісусе, Сину Всевишнього Бога? Заклинаю тебе Богом, не муч мене!»^b — **8** бо перед тим Ісус сказав: «Духу нечистий, вийди з цього чоловіка».^c **9** Ісус запитав його: «Як тебе звати?» Той відповів: «Легіон, бо нас багато». **10** І він продовжував благи Ісуса не висилати духів з тієї місцевості.^г

11 У той час на горі паслося велике стадо свиней.^d **12** Тому духи благали Ісуса: «Пошли нас у тих свиней, дозволь увійти в них». **13** І він дозволив. Тоді нечисті духи вийшли з чоловіка та ввійшли у свиней, і майже 2000 свиней — ціле стадо — кинулися з урвища* в море й потонули. **14** А чоловіки, які пасли свиней, утекли й розповіли про все в місті та в довколишніх селах. І люди зібрались, аби подивитись, що сталося.^e **15** Вони підійшли до Ісуса й побачили чоловіка, який колись був опанований демонами. Тепер той самий чоловік, в якому колись був легіон демонів, сидів одягнений і був при здоровому розумі. Побачивши це, люди налякались. **16** Також їм про все розповіли ті, хто на власні очі бачив, що трапилося зі свиньми та з чоловіком, який був опанований демонами. **17** Тож люди почали благи Ісуса покинути їхню місцевість.^f

18 Коли ж Ісус сідав у човен, чоловік, який раніше був опанований демонами, благав, щоб Ісус дозволив йому піти з ним.^ж **19** Проте він не дозволив, сказавши: «Іди до-

5:13 *Або «крутого берега».

РОЗД. 5

а Лк 8:28–30

б Мт 8:29
Як 2:19

в Дії 16:17, 18

г Лк 8:31

д Льв 11:7, 8
Пв 14:8
Мт 8:30–33
Лк 8:32–34

е Лк 8:35–37

є Мт 8:34

ж Лк 8:38, 39

Друга кол.

а Лк 8:40

б Мт 9:18
Лк 8:41, 42

в Лк 4:40

г Льв 15:25
Мт 9:20–22
Лк 8:43, 44

д Мт 14:36
Мр 6:56

е Мт 9:21

є Лк 5:17
Лк 6:19

ж Лк 8:45–48

дому, до родини, і розкажи про все, що зробив для тебе Єгова*, і про те, як він змилосердився над тобою». **20** Той чоловік пішов та почав розповідати в Десятимісті* про все, що Ісус для нього зробив, а люди дивувалися цьому.

21 Потім Ісус знову переплив човном на другий берег, і там зібрався коло нього численний натовп.^a **22** Прийшов один з начальників синагоги, якого звали Яір, і, побачивши Ісуса, впав йому до ніг^b **23** та почав настійно благи: «Моя донечка дуже хвора*. Будь ласка, прийди і поклади на неї руки,^c щоб вона одужала і не померла». **24** Тоді Ісус пішов з тим чоловіком, а за ним, тиснучи з усіх боків, — численний натовп людей.

25 Була там одна жінка, яка 12 років страждала від кровотечі.^г **26** Вона дуже натерпілася* від багатьох лікарів і витратила все, що мала, але їй ніщо не допомогло і навіть стало гірше. **27** Коли ж вона почула про Ісуса, то, пробравшись крізь натовп, підійшла до нього ззаду і торкнулася до його одягу,^d **28** бо казала собі: «Якщо торкнуся хоча б до його одягу, то одужаю».^e **29** Як тільки жінка це зробила, кровотеча зупинилась, і вона відчула, що зцілилась від своєї тяжкої хвороби.

30 Ісус відразу відчув, що з нього вийшла сила.^є Тому він обернувся і запитав людей: «Хто торкнувся до мого одягу?»^ж **31** Та його учні

5:19 *Див. додаток А5. 5:20 *Або «районі десяти міст». 5:23 *Або «при смерті». 5:26 *Або «азнала багато болу».

сказали: «Ти ж сам бачиш, що натовп тисне тебе, і ще питаєш: “Хто торкнувся до мене?”»

32 Однак він дивився довкола, шукаючи, хто це зробив.

33 Жінка, знаючи, що з нею сталося, зі страхом і тремтінням підійшла до нього, впала на коліна і розповіла всю правду. **34** А він сказав їй: «Дочко, твоя віра зміцлила тебе. Іди з миром^а і не страждай від цієї тяжкої хвороби». ^б

35 Поки Ісус ще говорив, до начальника синагоги підійшли люди з його дому і сказали: «Твоя дочка померла! Навіщо вже турбувати Учителя?» ^в **36** Але Ісус почув це і сказав начальнику синагоги: «Не бійся*, тільки вір». ^г **37** Після того він не дозволив нікому йти з ним, крім Петра, Якова та Івана, брата Якова. ^д

38 І коли вони прийшли в дім начальника синагоги, то побачили сум'яття: люди плакали й сильно голосили. ^е **39** Увійшовши, він сказав їм: «Чому ви плачете? Чому ви у сум'ятті? Дитина не померла, вона просто спить». ^ж **40** Люди ж, почувши це, стали насміхатися. А він наказав усім вийти, взяв із собою батька та матір дівчинки й тих, що з ним прийшли, і ввійшов туди, де вона лежала. **41** Тоді він узяв її за руку й промовив: «*Talítá kúmi*», що в перекладі означає: «Дівчинко, кажу тобі, встань!» ^з **42** Дівчинка разом же піднялась і почала ходити. (Їй було 12 років.) Ті, хто це бачив, відразу прийшли у великий захват. **43** Але Ісус знову і знову наказував*, щоб вони нікому про це не розпо-

відали,^а а потім сказав дати їй поїсти.

6 Звідти Ісус вирушив у рідні краї.^б Разом з ним пішли і його учні. **2** Коли настала субота, він почав навчати в синагозі. І більшість тих, хто слухав, дивувались і казали: «Звідки в цього чоловіка все це?» ^в Чому йому дана така мудрість і хто він такий, що може виконувати ці могутні діла? ^г **3** Хіба він не тесля,^д син Марії,^е брат Якова,^ж Йосипа, Юди й Сїмона? ^з І сестри його хіба не тут серед нас? ^и Тож він став для них каменем спотикання. **4** Але Ісус сказав: «Пророка шанують скрізь, тільки не в рідних краях, не в рідному домі і не серед родичів». ^к **5** Тож йому не вдалося виконати там жодного могутнього діла, він тільки поклав руки на кількох хворих та зміцнив їх. **6** І він дивувався їхньому невірству. Далі він пішов по довколишніх селах, навчаючи людей.^л

7 Потім Ісус покликав дванадцятьох і почав посилати їх по двос,^м давши їм владу над нечистими духами.^н **8** При цьому він наказав їм не брати в дорогу нічого, крім палиці: ні хліба, ні торби, ні грошей* у поясі.^о **9** Він сказав їм взути сандалії і не брати одягу на заміну*. **10** Крім того, він промовив: «До якого дому ввійдете, там і залишайтеся, аж поки не підете звідти.^п **11** А якщо вас десь не приймуть і не будуть слухати, то, залишаючи те місце, обтрусіть порох зі своїх ніг. Це буде свідченням проти них». ^р **12** Тоді учні пішли й пропо-

5:36 *Або «перестань боятися». **5:43** *Або «твердо наказав».

РОЗД. 5

а Лк 7:50

Лк 8:48

б Мт 9:22

в Лк 8:49

г Лк 8:50

Ів 11:39, 40

д Мт 17:1

Мт 26:36, 37

е Мт 9:23–26

Лк 8:51–56

є Лк 8:52

Ів 11:11

ж Мт 9:25

Лк 7:14

Лк 8:54

Дії 9:40

Друга кол.

а Мр 1:42–44

Мр 7:35, 36

РОЗД. 6

б Лк 4:16

в Ів 6:42

Ів 7:15

г Мт 13:54–58

д Іс 53:2

е Ів 6:42

є Гл 1:19

ж Мр 3:31

з Мт 13:57

Лк 4:24

Ів 4:44

и Мт 9:35

Лк 13:22

і Лк 10:1

к Мт 10:1

Лк 9:1–6

л Мт 10:9, 10

м Мт 10:11

н Мт 10:14

Лк 10:10, 11

Дії 13:50, 51

6:8 *Букв. «міди». **6:9** *Або «не одягати двох вбрань».

відували, що люди мають покаятися.^а **13** І вони виганяли багатьох демонів,^б а також намащували олією чимало хворих та зціляли їх.

14 Про це почув цар Ірод, бо Ісусове ім'я стало всім відоме. Одні казали: «Іван Христитель воскрес з мертвих, тому він і виконує могутні діла».^в **15** Інші говорили: «Це Ілля», а ще інші казали: «Він такий самий пророк, як і решта пророків давнини».^г **16** Почувши це, Ірод сказав: «Це воскрес Іван, якому я стяв голову». **17** Адже Ірод сам послав людей, і ті за його наказом заарештували Івана й, закувавши, кинули до в'язниці. А зробив він це через дружину свого брата Філіппа, Іродіаду, з якою одружився.^д **18** Бо Іван говорив Іроду: «За Законом ти не можеш мати дружину свого брата».^е **19** Тому Іродіада таїла на Івана злобу і хотіла його вбити, але не могла, **20** бо Ірод його боявся. Знаючи, що це чоловік праведний і святий,^ж Ірод оберігав його. Іванові слова бентежили Ірода, і він не знав, що робити, але й далі залюбки слухав Івана.

21 І ось в Іродіади з'явилась нагода здійснити свій задум, коли Ірод влаштував бенкет у день свого народження^з і запросив високих урядовців, воєначальників та найвидатніших людей Галілеї.^а **22** Туди прийшла дочка Іродіади. Вона затанцювала і своїм танцем догодила Іродові, а також тим, хто їв* з ним. Тоді цар сказав дівчині: «Прости, чого забажаєш. Дам тобі все». **23** Він ще й покляв-

РОЗД. 6

а Дії 2:38

Дії 3:19

б Лк 10:17

в Мт 14:1–5

Лк 9:7–9

г Мт 16:14

Мр 8:28

д Лк 3:19, 20

е Льв 18:16

Льв 20:21

ж Мт 11:11

Мт 21:26

з Бт 40:20–22

а Мт 14:6–12

Друга кол.

а Мт 14:8

б Лк 9:10

в Мт 11:29

Мт 14:13

г Ів 6:1, 2

д Мт 14:14

Єв 4:15

е 1Цр 22:17

Іс 53:6

Єз 34:5, 8

Мт 9:36

є Іс 61:1

Лк 9:11

ся: «Дам тобі все, що тільки попросиш, навіть половину царства». **24** Вона пішла й запитала матір: «Чого мені попросити?» А та відказала: «Голову Івана Хрестителя». **25** Дівчина відразу поспішила до царя і попросила: «Хочу, щоб ти зараз же дав мені на тарелі голову Івана Хрестителя».^а **26** Цар дуже засмутився, однак не хотів відмовитися їй через свою клятву і через гостей*. **27** Тому цар відразу послав охоронця й наказав принести голову Івана. Той пішов до в'язниці, відрубав йому голову **28** і приніс її на тарелі. Він дав її дівчині, а дівчина – матері. **29** Почувши це, Іванові учні пішли, забрали тіло і поклали в гробницю*.

30 Апостоли зібралися довкола Ісуса й розповіли йому про все, що робили і чого навчали.^б **31** Тоді він їм сказав: «Ходіть зі мною у віддалене місце і трохи відпочиньте».^в Адже багато людей приходило і відходило, тому вони не мали часу навіть поїсти. **32** Тож вони відпливли човном у віддалене місце, щоб побути на самоті.^г **33** А де-хто бачив, як вони відпливають, і багатьом стало відомо про це. Тоді люди зі всіх довколишніх міст побігли за ними і навіть випередили їх. **34** Отже, вийшовши, Ісус побачив численний натовп людей і пройнявся до них жалем,^д адже вони були як вівці без пастиха.^е І він почав їх багато чого навчати.^є

35 Під вечір до нього підійшли учні та сказали: «Година

6:26 *Або «тих, хто напівлежав за столом». **6:29** *Або «пам'ятну гробницю».

6:22 *Або «напівлежав за столом».

вже пізня, а це місце віддалене.^a **36** Розпустіть людей, щоб вони пішли по довколишніх дворах і селах та купили собі щось поїсти.^b **37** Ісус їм відповів: «Ви нагодуйте їх». А вони запитали: «То нам піти й купити хліба на 200 денарів* і нагодувати цей народ?»^a **38** Він сказав: «Ідіть подивіться, скільки маєте хлібин». Подивившись, вони сказали: «П'ять. І ще маємо дві риби». **39** Тоді він сказав усім сісти на траву*,^a розділившись на групи. **40** Тож вони сіли групами по 100 і по 50 осіб. **41** Потім він взяв п'ять хлібин і дві риби, подивився на небо та помолився*,^e Далі він поламав хліб і почав давати своїм учням, щоб ті роздавали людям. Також він поділив на всіх дві риби. **42** Тож усі їли й наситились, **43** а все, що залишилось, позбавили, і вийшло 12 повних кошиків, якщо не рахувати риби.^e **44** А тих, хто їв хліб, було 5000 чоловіків.

45 Відразу після того Ісус звелів своїм учням сісти в човен і перепливти на другий берег до Віфсаїди, а сам залишився, щоб розпустити людей по домах.^ж **46** Попрощавшись з ними, він пішов на гору помолитися.^з **47** Коли настав вечір, човен був посеред моря, а Ісус – сам на березі.^в **48** Вночі, приблизно під час четвертої сторожі*, він побачив, що через зустрічний вітер їм тяжко веслувати, і пішов до них по морю, але хотів# їх оминати. **49** Помітив-

6:37 *Див. додаток Б14. **6:39** *Букв. «на зелену траву». **6:41** *Букв. «по-благословив». **6:48** *Тобто припл. від 03:00 до сходу сонця припл. о 06:00. #Або «збирався».

РОЗД. 6

a Мт 14:15–21
Лк 9:12–17

b Ів 6:5

в 2Лк 4:42–44
Мт 15:33
Ів 6:7

г Ів 6:9

д Ів 6:10–13

е Мр 8:6
Лк 24:30
Дії 27:35

є Мт 14:20
Лк 9:17
Ів 6:13

ж Мт 14:22

з Мт 6:6
Мт 14:23
Мр 1:35
Лк 6:12

и Мт 14:24–33
Ів 6:16–21

Друга кол.

a Мт 14:27
Ів 6:20

б Мт 14:34–36

в Мт 9:20
Мр 5:25–28
Лк 8:43, 44
Дії 19:11, 12

РОЗД. 7

г Мт 15:1

ши, що він йде по морю, учні подумали: «Це примара!» – та голосно закричали, **50** бо всі побачили його і стривожились. Проте він відразу сказав їм: «Не бійтеся, це я. Не лякайтесь».^a **51** Тоді він сів до них у човен, і вітер ущух. Побачивши все це, вони були просто приголомшені, **52** бо ще не збагнули значення того, що Ісус зробив з хлібинами. Їхні серця все ще не могли цього зрозуміти.

53 Перепливши на другий берег, вони прибули до Генісарету і там стали на якір.^b **54** Однак щойно вони вийшли з човна, люди відразу впізнали Ісуса. **55** Вони обійшли всю цю місцевість, взяли на носі хворих і, дізнаючись, де Ісус, приносили їх до нього. **56** І хоч би куди він приходив – у село, місто чи поселення, люди зносили хворих на ринкову площу, а ті благали дозволу доторкнутися хоча б до торочок його вбрання.^в І всі, хто торкався, одужували.

7 Якось довкола Ісуса зібрались фарисеї та деякі книжники, що прийшли з Єрусалима.^г **2** Вони побачили, що декотрі учні їли опоганеними, тобто немитими*, руками. **3** (Фарисеї, як і решта юдеїв, твердо дотримуються традицій своїх прабатьків: не їдять, поки не вимиють рук по лікті, **4** і коли повертаються з ринку, то не їдять, поки не помийються. Є ще багато інших переданих їм традицій, яких вони твердо тримаються, скажімо, занурення у воду* чаш, глеків і мід-

7:2 *Тобто не очищеними церемоніально. **7:4** *Букв. «хрещення».

ного посуду.»^а **5** Тож фарисеї та книжники запитали Ісуса: «Чому твої учні не тримаються традицій своїх прабатьків, а їдять опоганеними руками?»^б **6** Ісус відповів: «Ісая влучно пророкував про вас, лицеміри, як написано: “Ці люди шанують мене своїми устами, але їхні серця далеко від мене.»^в **7** Проте даремно вони поклоняються мені, бо видають людські заповіді за Божі вчення».^г **8** Ви відкидаєте заповіді Бога й міцно тримаєтесь традицій людей».^д

9 Далі він сказав: «Ви майстерно обходите Божі заповіді, аби тільки зберегти власні традиції.»^е **10** Наприклад, Мойсей сказав: “Шануй батька і матір”,^є а також: “Нехай той, хто зневажливо говорить про* свого батька чи матір, буде покараний смертю”.^ж **11** Ви ж говорите: “Хто скаже батькові чи матері: «Все, що я маю і чим міг би допомогти тобі,— це корван (тобто дар, присвячений Богові)...” **12** Цим ви не даєте такій людині зробити щось для батька чи матері.»^з **13** Так ви своїми традиціями, які самі ж встановили, позбавляєте сили Боже слово.^и І ви робите ще багато подібного».^й **14** Тоді Ісус покликав натовп і сказав: «Послухайте всі й зрозумійте:»^к **15** немає нічого такого, що, потрапляючи всередину людини, могло б її опоганити. Опоганює людину тільки те, що з неї виходить».^л **16** *—

17 Коли він залишив натовп і ввійшов у дім, учні почали розпитувати його, що означає цей приклад.^м **18** А

7:10 *Або «лихословить». 7:16 *Див. додаток А3.

РОЗД. 7

а Мт 23:25
Лк 11:38, 39

б Мт 15:2

в Мт 15:7–9

г Іс 29:13

д Гл 1:14
Кл 2:8

е Мт 15:3–6

є Вх 20:12
Пв 5:16
Еф 6:2

ж Вх 21:17
Лв 20:9
Пр 20:20

з 1Тм 5:8

и Мт 15:6

й Мр 7:3

к Мт 15:10

л Мт 15:11
Тит 1:15

м Мт 15:15–20

Друга кол.

а Мт 15:18

б Бт 6:5
Бт 8:21
Єр 17:9

в Мт 15:21

г Мт 15:22–28

д Мт 10:5,6
Мт 15:26
Рм 9:4
Еф 2:12

він сказав: «Невже ви, так само як і вони, не розумієте? Невже не знаєте: ніщо з того, що потрапляє всередину людини, не може її опоганити? **19** Адже воно потрапляє не в серце, а в шлунок й після того виходить у стічний рив». Цими словами Ісус показав, що вся їжа чиста. **20** Далі він промовив: «Опоганює людину те, що з неї виходить.»^а **21** Бо всередині, з людського серця,^б виходять погані думки, що породжують статеvu розпусту*, крадіжки, вбивства, **22** перелюб, жадібність, лихі вчинки, обман, розгнuzданість*, заздрисне око, зневажливі слова, пихатість і непомірованість. **23** Усе це зло походить зсередини, і саме воно опоганює людину».

24 Звідти Ісус вирушив до околиць Тира й Сидона.^в Там він увійшов в один дім, але не хотів, щоб хтось про це довідався. Проте він так і не зміг залишитися непоміченим. **25** Про нього відразу почула одна жінка, дочка якої мала нечистого духа. Жінка прийшла і впала йому до ніг.^г **26** Вона була грекинею, за походженням* сиропінікійкою. Жінка благала Ісуса вигнати з дочки демона, **27** проте він сказав їй: «Нехай спочатку наситяться діти, бо недобре забрати хліб у дітей і кинути цуценятм».^д **28** На це жінка відповіла: «Правда, пане, але ж навіть цуценята під столом їдять крихти, котрі впали у діток». **29** Тоді Ісус промовив: «За те, що ти так сказала,

7:21 *Грець. слово *порне́йя* у мн. Див. глосарій. 7:22 *Або «безсоромна поведінка». Грець. *аселгейя*. Див. глосарій. 7:26 *Або «родом».

іди, демон вийшов з твоєї дочки». ^а **30** Тож вона повернулася додому і побачила, що дитина лежить на ліжку, а демон з неї вийшов. ^б

31 Ісус покинув околиці Тира і пішов через Сидон до Галілейського моря, пройшовши через територію Десятимістя*. ^в **32** Там до нього привели глухого чоловіка, який мав ваду мови, ^г і благаючи покласти на нього руки. **33** Ісус відвів того чоловіка вбік, подалі від натовпу, вклав свої пальці в його вуха, плюнув, а потім доторкнувся до його язика. ^д **34** Після того він подивився на небо, глибоко зітхнув і сказав чоловікові: «*Еффа́та*», тобто: «Відкрися». **35** Тоді чоловік почав чути, ^е а вада мови пропала, і він став добре говорити. **36** Ісус заборонив про це розказувати, ^ж але чим більше він забороняв, тим більше люди про це говорили. ^з **37** І народ просто не виходив з дива* та казав: «Усе він робить добре. Завдяки йому навіть глухі можуть чути, а німі – говорити». ^и

8 У ті дні знову зібрався великий натовп людей, і вони не мали що їсти. Тож Ісус покликав учнів та сказав: **2** «Шкода мені цих людей, ^а бо вони вже три дні зі мною і не мають що їсти. ^б **3** Якщо відправлю їх додому голодними*, то вони ослабнуть в дорозі, бо багато з них прийшли здалека». **4** На це учні відказали: «Але де тут, у віддаленому місці, знайти стільки хліба, щоб нагодувати весь цей народ?» **5** Він же їх запитав: «Скільки маєте хлібин?» Ті

7:31 *Або «район десяти міст». 8:3 *Або «в пості».

РОЗД. 7

а Мт 15:28
б Ів 4:49–51
в Мт 15:29
г Мт 9:32, 33
Лк 11:14
д Мр 8:23
Ів 9:6
е Іс 35:5
Мт 11:5
Мт 15:30
е Іс 42:2
Мт 8:3, 4
Мр 5:42, 43
ж Мр 1:43–45
з Дії 14:11
и Іс 35:5, 6
Мт 15:31

РОЗД. 8

і Мт 14:14
Мр 6:34
к Мт 15:32–38

Друга кол.

а Мр 6:38
б Мр 6:41
в Мт 15:37
г Мт 15:39
д Мт 16:1–3
е Мт 12:38
Ів 6:30
е Мт 16:4
ж Мт 16:5–12
з Мт 16:6
Лк 12:1

відповіли: «Сім». ^а **6** Тоді він наказав натовпу сісти на землю, взяв сім хлібин і, склавши подяку, поламав їх та почав давати учням, а ті роздавали людям. ^б **7** І мали вони ще кілька невеликих риб. Помолившись*, Ісус сказав роздати також їх. **8** Отже, всі їли й наситились. А коли закінчили їсти, позбавили те, що залишилося, наповнивши сім великих кошиків*. ^в **9** Усього там було приблизно 4000 чоловіків. Потім він розпустив людей по домівках.

10 Відразу після цього Ісус сів з учнями у човен та поплив до околиць Далманути. ^г **11** Там підійшли до нього фарисеї і стали з ним сперечатися. Вони вимагали показати їм якийсь знак з неба, намагаючись так його випробувати. ^д **12** Тож він тяжко зітхнув і промовив: «Чому це покоління хоче побачити знак? ^е Правду кажу вам: це покоління не отримає жодного знаку». ^ж **13** Сказавши це, він пішов від них, знову сів у човен і поплив на протилежний берег.

14 Але вони забули взяти з собою хліб і, крім однієї хлібини, не мали в човні більше нічого. ^з **15** І він чітко попередив їх: «Дивіться, остерегайтеся фарисейської та Іродової закваски». ^и **16** А вони стали сваритися через те, що не взяли хліба. **17** Помітивши це, він звернувся до них: «Чому ви сваритесь через те, що не маєте хліба? Невже ви й досі не збагнули того, що я мав на увазі? Невже ваші серця все ще не можуть цього зрозуміти? **18** “Маючи

8:7 *Букв. «поблагословивши». 8:8 *Або «кошиків для їжі».

очі, ви не бачите? Маючи вуха, не чуєте?» Хіба ви вже забули, **19** скільки кошиків, повних хліба, ви зібрали після того, як я поламав і розділив п'ять хлібин^а на 5000 чоловіків?» Вони відповіли: «Дванадцять». **20** «А коли поламав і розділив сім хлібин на 4000, скільки потім зібрали повних кошиків?» Вони відповіли: «Сім». **21** На це він сказав: «Невже ви й досі нічого не розумієте?»

22 І прибули вони до Віфсаїди. Там до Ісуса привели сліпого і почали благати, щоб Ісус доторкнувся до нього. **23** Він же взяв сліпого за руку і вивів за село. Пльнувши йому на очі,^д він поклав на нього руки й запитав: «Бачиш щось?» **24** Чоловік подивився і відповів: «Бачу людей, але вони виглядають як дерева, що ходять». **25** Він знову поклав йому руки на очі, і чоловік побачив чітко. До нього повернувся зір, і він все бачив виразно. **26** Тож Ісус відправив його додому, але сказав: «Тільки не заходь у село».

27 Далі Ісус разом з учнями вирушив до сіл Кесарії Філіппової. По дорозі він почав розпитувати учнів: «Що люди говорять про мене? Хто я такий?»^е **28** Вони ж відповіли: «Деякі кажуть, що ти Іван Хреститель,^е інші – Ілля,^ж а ще інші – один з пророків». **29** І він запитав: «А ви, що ви думаєте? Хто я такий?» У відповідь Петро промовив: «Ти – Христос».^з **30** Тоді Ісус забуравши їм про нього розказувати.^з **31** Крім того, він почав їх навчати, що Сину людському доведеться знести багато

8:20 *Або «кошиків для їжі».

РОЗД. 8

- а Мр 6:38
б Мт 14:20
Мр 6:43
Лк 9:17
Ів 6:13
в Мт 15:37
г Мр 6:56
д Мр 7:32, 33
Ів 9:1, 6
е Мт 16:13–15
Лк 9:18, 19
є Мт 14:1, 2
Мр 6:14
ж Мр 9:11
з Мт 16:16
Лк 9:20
Ів 1:40, 41
Ів 6:68, 69
и Мт 16:20
Мр 9:9
Лк 9:21, 22

Друга кол.

- а Мт 26:2
б Мт 16:21
Мт 17:22, 23
в Мт 16:22
г Мт 16:23
д Мт 10:38
Мт 16:24
Лк 9:23
Лк 14:27
е Мт 10:39
Мт 16:25
Лк 9:24
Ів 12:25
Об 12:11
є Мт 16:26
Лк 9:25
ж Пс 49:8
з Мт 10:33
Лк 9:26
Лк 12:9
2Тм 1:7, 8
и Мт 16:27
Мт 25:31
2Фс 1:7

РОЗД. 9

- і Мт 16:28
Лк 9:27
к Мт 17:1–8
Лк 9:28–36

страждань, що його відкинуть старійшини, старші священники та книжники і що потім його вб'ють,^а але через три дні він воскресне.^б **32** І він відверто говорив про це. Однак Петро відвів Ісуса вбік та почав йому докоряти.^в **33** Ісус обернувся, поглянув на учнів і докорив Петрові, кажучи: «Відійди від* мене, Сатано, бо ти думаєш не про Боже, а про людське».^г

34 Тоді він покликав до себе натовп та учнів і промовив: «Якщо хтось хоче йти за мною, нехай зречеться самого себе, візьме свій стовп мук* і постійно йде за мною».^д

35 Бо, хто хоче врятувати своє життя*, той його погубить. А хто погубить своє життя* заради мене і доброї новини, той врятує його.^е **36** Яка ж користь людині, коли вона здобуде цілий світ, але втратить життя*?^е

37 Справді, що дасть людина взамін за своє життя*?^ж

38 Хто буде соромитись мене і моїх слів перед цим перелюбним* і грішним поколінням, того посоромиться і Син людський,^з коли прийде зі святими ангелами у славі свого Батька».^з

9 Далі Ісус сказав їм: «Правду кажу вам: деякі з тих, хто тут стоїть, не скуштують смерті, аж поки не побачать, як Боже Царство запанує у своїй могутності».^і **2** Через шість днів Ісус взяв із собою на високу гору Петра, Якова та Івана, і з ними більше нікого не було. Там, на горі, Ісус преобразився перед ними.^к

8:33 *Букв. «стань позаду». 8:34 *Див. глосарій. 8:35–37 *Або «душу». 8:38 *Або «невірним».

3 Тоді його вбрання почало саяти і стало таким білим, що жоден чистильник на землі не зміг би зробити його білішим.

4 Також перед ними з'явилися Ілля та Мойсей і почали розмовляти з Ісусом. 5 Тому Петро сказав Ісусу: «Учителю*, добре нам тут. Тож дозволь поставити три намети: один для тебе, один для Мойсея і один для Іллі». 6 Петро не знав, як на це реагувати, бо вони дуже налякались. 7 І з'явилась хмара та покрила їх, а з хмари пролунав голос:^a «Це Син мій улюблений.^b Слухайте його».^b 8 Раптом, озирнувшись, вони побачили, що коло них більше нікого немає – тільки Ісус.

9 А як сходили вони з гори, він твердо наказав нікому не розповідати про побачення, г аж поки Син людський не воскресне з мертвих.^a 10 Учні взяли його слова до серця*, але почали між собою обговорювати, яке воскресіння він має на увазі. 11 І вони стали розпитувати його: «Чому книжники говорять, що спочатку має прийти Ілля?»^e 12 Він сказав їм: «Спочатку справді повинен прийти Ілля і все відновити.^c Але чому тоді написано, що Син людський має знести багато страждань* і його зневажатимуть?»³ 13 Кажу вам: Ілля^d вже прийшов, і з ним зробили все, що хотіли, як і написано про нього».ⁱ

14 Коли вони підійшли до інших учнів, то побачили довкола них численний натовп людей, а також книжників, які сперечалися з ними.^k 15 По-

9:5 * Або «Раббі». 9:10 * Або, можливо, «нікому про це не розповідали».

РОЗД. 9

а Лк 3:22
Ів 12:28

б Пс 2:7
Іс 42:1
Мт 3:17
2Пт 1:17

в Пв 18:15
Мт 17:5
Лк 9:35
Дії 3:22, 23

г Мт 12:15, 16
Мр 8:29, 30

д Мт 17:9
Лк 9:36

е Мн 4:5, 6
Мт 17:10
Мр 8:27, 28

є Мт 17:11

ж Дн 9:26

з Пс 22:6, 7
Іс 50:6
Іс 53:3
Лк 23:11

и Мт 11:13, 14
Лк 1:13, 17

і Мт 17:12

к Лк 9:37

Друга кол.

а Мт 17:14–17
Лк 9:38–42

б Пв 32:20

в Мт 17:17
Лк 9:41

г Мт 17:20
Мр 11:23
Лк 17:6
Ів 11:40
Дії 14:9, 10

д Лк 17:5

е Мт 17:18
Мр 1:23–25
Лк 4:34, 35
Дії 10:38

мітивши Ісуса, люди здивувались і підбігли до нього, щоб привітатися. 16 Тоді він запитав: «Про що ви сперечаєтесь?» 17 На це один чоловік з натовпу відповів: «Учителю, я привів до тебе свого сина, бо він має духа, який не дає йому говорити.^a 18 Де тільки він схопить сина, там і кидає його на землю, а той пускає піну з рота, скрегоче зубами і зовсім знесилоється. Я просив твоїх учнів вигнати його, але вони не змогли». 19 У відповідь він сказав їм: «О безвірне покоління!^b Скільки мені ще бути з вами? Скільки ще терпіти вас? Приведіть його до мене».^b 20 Тож його привели, але дух, побачивши Ісуса, відразу затряс хлопцем. Той упав на землю, почав качатися та пускати піну з рота. 21 Тоді Ісус запитав батька: «Скільки часу це в нього?» Той відказав: «Ще з дитинства. 22 Дух часто кидав його то у вогонь, то у воду, бо хотів погубити. Якщо можеш щось зробити, змилосолись над нами і допоможи». 23 Ісус промовив до нього: «Кажеш: “Якщо можеш”? Для того, хто вірить, можливо все».^г 24 Батько дитини відразу вигукнув: «Вірю! Допоможи, якщо мені в чомусь бракує віри!»^д

25 Коли Ісус помітив, що до них збігається багато людей, він докорив нечистому духові: «Духу німоти й глухоти, наказую тобі: вийди з нього і більше ніколи не повертайся!»^е 26 Тоді, закличавши та затрясаши хлопцем у сильних судах, дух вийшов, і хлопець став як мертвий. Тож більшість людей говорила: «Він помер!» 27 Але Ісус підвів

його, взявши за руку, і той встав. **28** А коли Ісус ввійшов у дім, учні запитали його наодинці: «Чому ми не змогли його вигнати?»^а **29** Він сказав: «Такий рід не змуσιш вийти нічим, крім молитви».

30 Вирушивши звідти, вони пішли Галілеєю, але Ісус не хотів, щоб хтось про це довідався. **31** Бо він навчав своїх учнів і казав: «Сина людського зрадять і видадуть в руки людей, і вони його вб'ють.^б Але хоча його вб'ють, через три дні він воскресне».^в **32** Проте вони не розуміли сказаного, а розпитувати його боялися.

33 Потім вони прийшли до Капернаума. І коли Ісус був в одному домі, то запитав їх: «Про що ви сперечалися в дорозі?»^г **34** Вони мовчали, бо в дорозі сперечалися, хто з них більший. **35** Тому він сів, покликав дванадцятьох і сказав: «Хто хоче бути першим, той має бути останнім і всім служити».^д **36** Тоді взяв він малу дитину, поставив серед них і, обійнявши її, промовив: **37** «Той, хто приймає таку малу дитину^е в моє ім'я, приймає і мене. Хто ж приймає мене, приймає не тільки мене, але й того, хто мене послав».^є

38 Іван сказав йому: «Учителю, ми бачили одного чоловіка, який твоїм іменем виганяє демонів, і намагались зупинити його, бо він не ходить з нами».^ж **39** На це Ісус промовив: «Не перешкоджайте йому. Жодна людина, яка моїм іменем здійснює могутнє діло, не може відразу після того говорити про мене щось погане. **40** Бо, хто не проти нас, той за нас.^з **41** Правду кажу вам: хто напоїть вас кухлем

РОЗД. 9

а Мт 17:19, 20

б Мт 26:2

в Мт 16:21
Мт 17:22, 23
Мр 8:31
Лк 9:44, 45г Мт 18:1–5
Лк 9:46–48
Лк 22:24д Мт 20:26–28
Мр 10:43–45
Флп 2:8, 9

е Лк 18:16

є Мт 10:40
Лк 9:48
Ів 13:20

ж Лк 9:49

з Лк 9:50

Друга кол.

а Мт 25:40

б Мт 10:42

в Мт 18:6
Лк 17:1, 2г Мт 5:30
Мт 18:8
Кл 3:5д Мт 10:28
Мт 23:33
Лк 12:5

е Гл 5:24

є Мт 5:29
Мт 18:9
Рм 8:13

ж Іс 66:24

з Лк 17:29

и Мт 5:13
Лк 14:34, 35

і Кл 4:6

к Рм 12:18
Еф 4:29
1Фс 5:13
Єв 12:14**РОЗД. 10**

л Мт 19:1, 2

м Мт 19:3

води за те, що ви належите Христу,^а той нізащо не втратить своєї нагороди.^б **42** Однак якщо хтось стане каменем спотикання для когось із цих малих, що мають віру, то ліпше було б, якби йому на шию повісили жорно, подібне до того, яке обертає осел, і кинули його в море.^в

43 Якщо твоя рука доводить тебе до спотикання, відсічи її. Ліпше отримати життя, будучи калікою, ніж з двома руками піти в геєну*, у вогонь негасимий.^г **44** *— **45** І, якщо твоя нога доводить тебе до спотикання, відсічи її. Ліпше отримати життя, будучи калікою, ніж з двома ногами бути вкинутим у геєну*.^д **46** *— **47** І, якщо око доводить тебе до спотикання, викинь його.^е Ліпше тобі увійти в Боже Царство з одним оком, аніж з двома очима бути вкинутим у геєну*.^є **48** де хробаки не гинуть і вогонь не згасає.^ж

49 Адже кожен має бути посолений вогнем.^з **50** Сіль — добра річ. Але якщо сіль втратить свої властивості, то як зробити її знову солоню?^и Майте сіль у собі^і та зберігайте між собою мир».^к

10 Звідти Ісус пішов до кордонів* Юдеї за Йорданом. Там коло нього знову зібралися натовпи, і він за своїм звичаєм почав їх навчати.^н **2** Тоді підійшли фарисеї і, бажаючи випробувати його, запитали, чи має право чоловік розлучитися зі своєю дружиною.^м **3** У відповідь він промовив до них: «А що наказав вам Мойсей?»

9:43, 45, 47 * Див. глосарій. 9:44, 46 * Див. додаток АЗ. 10:1 * Або «країн».

4 Вони сказали: «Мойсей дозволив написати свідоцтво про розлучення і розлучитися з нею».^а 5 Ісус же сказав: «Серця ваші зачерствіли,^б тому Мойсей написав вам цю заповідь».^в 6 Але, як було написано, на початку творення «він створив їх як чоловіка і жінку».^г 7 Тому покине чоловік батька і матір,^д 8 і вони обоє стануть одним тілом,^е так що їх уже не двоє, вони — одне тіло. 9 Отже, що Бог з'єднав одним ярмом, нехай жодна людина не розділяє».^є 10 Коли вони знову були в домі, учні почали його про це розпитувати. 11 Він сказав їм: «Хто розлучається зі своєю дружиною і одружується з іншою, той чинить перелюб,^ж кривдячи першу дружину. 12 І якщо жінка, розлучившись з чоловіком, одружується з іншим, то чинить перелюб».^з

13 Потім люди стали приводити до нього малих дітей, щоб він доторкнувся до них, але учні дорікали їм за це.^и 14 Побачивши таке, Ісус обурився й сказав: «Пустіть діток до мене, не перешкоджайте їм, бо саме таким належить Боже Царство».^і 15 Правду кажу вам: якщо хтось не прийме Боже Царство так, як дитя, то нізащо в нього не ввійде».^к 16 І він почав пригортати дітей і благословляти їх, кладучи на них руки.^л

17 Коли Ісус ішов дорогою, один чоловік підбіг до нього і, впавши на коліна, запитав: «Учителю добрий, що мені робити, щоб успадкувати вічне життя?»^м 18 Ісус відповів: «Чому називаєш мене добрим? Ніхто не є добрим, крім одного — Бога».^н 19 Ти ж знаєш за-

РОЗД. 10

а Пв 24:1
Мт 5:31
Мт 19:7
б Пв 9:6
Діп 13:18
в Мт 19:8
г Бт 1:27
Бт 5:2
Мт 19:4
д Мт 19:5
е Бт 2:24
Еф 5:31
є Мт 19:6
ж Мт 5:32
Мт 19:9
Лк 16:18
з Рм 7:3
и Мт 19:13
Лк 18:15
і Мт 18:4
Мт 19:14
Лк 18:16
1Пт 2:2
к Мт 18:3
Лк 18:17
л Мр 9:36
м Мт 19:16
Лк 18:18
н Пс 86:5
Мт 19:17
Лк 18:19

Друга кол.

а Вх 20:13
Пв 5:17
Мт 5:21
1Ів 3:15
б Вх 20:14
Пв 5:18
в Вх 20:15
Пв 5:19
г Вх 20:16
Пв 5:20
д Лв 19:13
е Вх 20:12
Пв 5:16
Еф 6:2
є Мт 19:21
ж Лк 18:23
з Єр 9:23
1Тм 6:17
и Мт 19:24
Лк 18:25
і Мт 19:25, 26
Лк 18:26, 27
к Йв 42:2
л Мт 19:27
Лк 18:28
м Мт 10:37
Мт 19:29
Лк 18:29, 30
н Мт 5:11
Дії 14:22

повіді: «Не вбивай,^а не чини перелюбу,^б не кради,^в не давай неправдивого свідчення,^г нікого не оббирай,^д шануй батька і матір».^е 20 Той же йому сказав: «Учителю, всього цього я дотримуюся ще з юності». 21 Ісус подивився на чоловіка і, проймавшись до нього любов'ю, промовив: «Одного тобі бракує: піди продай усе, що маєш, і роздай гроші бідним. Так ти збереш собі скарб у небі. А тоді приходи та будь моїм учнем».^є 22 Але така відповідь засмутила чоловіка, і він пішов зажурений, бо мав великий маєток.^ж

23 Оглянувшись довкола, Ісус сказав учням: «Як важко буде тим, хто має гроші, ввійти в Боже Царство!»^з 24 Проте його слова здивували учнів. Тож він повторив: «Діти, як же важко ввійти в Боже Царство! 25 Легше верблюдові пролізти крізь вушко голки, ніж багатому ввійти в Боже Царство».^и 26 Це їх ще більше здивувало, і вони запитали його*: «Чи може тоді взагалі хтось спастися?»^і 27 Подивившись на них, Ісус сказав: «Для людей це неможливо, але не для Бога, бо для Бога можливо все».^к 28 Тоді Петро звернувся до нього: «А от ми... ми полишили все і пішли за тобою».^л 29 У відповідь Ісус сказав: «Правду кажу вам: немає нікого, хто заради мене й доброї новини покинув би дім, чи братів, чи сестер, чи матір, чи батька, чи дітей, чи поля»^м 30 і не отримав би у цей час, коли зноситьиме переслідування,^н у 100 разів більше домів, братів, сестер, матерів, дітей і полів, а в при-

10:26 *Або, можливо, «один одного».

йдешньому віці* – вічне життя. **31** Однак багато перших стануть останніми, а останні – першими».^а

32 І йшли вони дорогою до Єрусалима. Ісус йшов попереду. Учні були здивовані, а ті, котрі йшли за ними, злякалися. Він знову відійшов з дванадцятьма убік і почав розповідати їм про те, що з ним має статися.^б **33** «Ось ми йдемо до Єрусалима, і Син людський буде відданий у руки старших священників та книжників. Вони засудять його на смерть і віддадуть людям з інших народів. **34** З нього будуть насміхатися, на нього будуть плювати, його бичуватимуть, а потім вб'ють, але через три дні він воскресне».^в

35 До нього підійшли Яків та Іван – сини Зеведєя^г – і сказали: «Учителю, зроби для нас, що попросимо».^д **36** Тоді він запитав: «Що ви хочете, щоб я для вас зробив?» **37** Вони відповіли: «Коли ти сидітимеш у своїй славі, дозволь одному з нас бути праворуч від тебе, а другому – ліворуч».^е **38** Але Ісус сказав їм: «Ви не знаєте, чого просите. Чи можете пити чашу, яку я п'ю, або хреститися хрещенням, яким я хрещусь?»^ж **39** Вони відповіли: «Можемо». На це Ісус сказав: «Чашу, яку я п'ю, ви справді будете пити, і хрещенням, яким я хрещусь, ви охреститесь».^з **40** А хто сидітиме праворуч чи ліворуч від мене, вирішую не я. Ці місця належать тим, для кого вони приготовані».

41 Коли про це почули 10 інших учнів, то обурилися

10:30 *Або «прийдешній системі». Див. глосарій.

РОЗД. 10

а Мт 19:30
Мт 20:16
Лк 13:30

б Мт 20:17–19
Мр 8:31
Мр 9:31
Лк 9:22
Лк 18:31–33

в Дії 10:40
1Кр 15:3, 4

г Мт 10:2

д Мт 20:20, 21

е Мт 19:28

ж Мт 20:22, 23
Лк 12:50
Ів 18:11
Рм 6:3

з Дії 12:2
Об 1:9

Друга кол.

а Мт 20:24

б Мт 20:25
Лк 22:25
1Пт 5:2, 3

в Мт 20:26, 27
Мр 9:35
Лк 9:48
Лк 22:26

г Ів 13:14
Флп 2:7

д Іс 53:10
Дн 9:24
Мт 20:28
Гл 3:13
Тит 2:13, 14

е Мт 20:29–34
Лк 18:35–43

ж Єр 23:5
Рм 1:3

з Мт 9:27
Мт 15:22

а Мт 9:20, 22

и Іс 35:5
Іс 42:7
Мр 8:25

на Якова та Івана.^а **42** Але Ісус, покликавши їх до себе, сказав: «Ви знаєте, що ті, кого вважають* правителями народів, панують над людьми і видатні особи володарюють над ними».^б **43** Проте серед вас так не має бути, а, навпаки, хто хоче бути поміж вами великим, той повинен стати вашим слугою,^в **44** і, хто хоче бути першим серед вас, той повинен стати для всіх рабом. **45** Бо й Син людський прийшов не для того, щоб йому служили, а щоб послужити^г і віддати своє життя* як викуп за багатьох».^д

46 Після того вони прийшли до Єрихона. А коли Ісус, його учні та великий натовп людей вже виходили з міста, сталося ось що. При дорозі сидів сліпий жебрак Вартимей (син Тимея).^е **47** Почувши, що йде Ісус назарянин, він почав кричати: «Сину Давидів,^ж Ісусе, змиლოსердсья наді мною!»^з **48** При цьому багато людей докоряли йому і наказували мовчати, але він ще сильніше кричав: «Сину Давидів, змиლოსердсья наді мною!» **49** Тож Ісус зупинився й сказав: «Покличте його до мене». І вони покликали сліпого, говорячи: «Вставай, не бійся, він кличе тебе». **50** Скинувши свій верхній одяг, він скочив на ноги і поспішив до Ісуса. **51** Тоді Ісус запитав його: «Що ти хочеш, аби я для тебе зробив?» Сліпий відповів: «Учителю*, хочу бачити». **52** Ісус же сказав йому: «Йди, твоя віра зміцнила тебе».^а До чоловіка відразу повернувся зір,^б і він пішов слідом за ним.

10:42 *Або «визнають». **10:45** *Або «душу». **10:51** *Або «Раббуні».

11 Коли вони наближалися до околиць Єрусалима, до Вітфагії та Віфанії,^а що на Оливковій горі, Ісус повелав поперед себе двох учнів^б 2 і наказав їм: «Підіть у село, що перед вами. Як тільки ввійдете туди, знайдете прив'язане осля, на якому ще не сиділа жодна людина. Відв'яжіть його й приведіть. **3** А якщо хтось запитає вас: “Навіщо ви відв'язуєте його?” — скажіть: “Воно потрібне Господу, але він відразу його поверне”». **4** Вони пішли і на бічній вулиці знайшли осля, прив'язане коло дверей дому, і відв'язали його.^в **5** Але декотрі люди, які там стояли, запитали: «Що ви робите? Навіщо відв'язуєте осля?» **6** Учні відповіли так, як сказав Ісус, і ті їх відпустили.

7 Тож осля^г привели до Ісуса, і, коли поклали на нього одяг, Ісус сів зверху.^д **8** Тоді багато людей стелили на дорозі свій одяг, а інші — зрізане на полях віття.^е **9** Крім того, ті, що йшли попереду та ззаду, вигукували: «Молимо, спаси!»^ж Благословенний той, хто йде в ім'я Єгови!*^з **10** Благословенне прийдеши Царство батька нашого, Давида!^и Молимо тебе, той, хто на небі, спаси його!^й **11** Коли ж Ісус в'їхав до Єрусалима, то ввійшов у храм і почав усе довкола оглядати; а оскільки вже була пізня година, він пішов разом з дванадцятьма до Віфанії.^к

12 Наступного дня, коли вони вийшли з Віфанії, Ісус зголоднів.^л **13** Побачивши здалека фігове дерево, вкрите листям, він підійшов, щоб подивитись, чи є на ньому пло-

РОЗД. 11

а Ів 11:18

б Мт 21:1–3
Лк 19:29–34

в Мт 21:6

г 1Цр 1:33
Зх 9:9д Мт 21:7,8
Ів 12:14, 15е Лк 19:36
Ів 12:13

є Мт 21:15

ж Пс 118:25, 26
Мт 21:9
Лк 19:37, 38
Ів 12:13з Зх 9:9
Лк 1:32

и Мт 21:10

й Мт 21:18

Друга кол.

а Мт 21:19
Мр 11:20б Мт 21:12
Лк 19:45, 46
Ів 2:14–16в 1Цр 8:43
Іс 56:7г Єр 7:11
Мт 21:13
Лк 19:46
Ів 2:16д Мр 14:1
Лк 20:19

е Лк 19:47, 48

є Мт 21:19, 20

ж Мр 11:14

з Мт 17:20
Мт 21:21
Лк 17:6

ди, але не знайшов нічого, крім листя, бо це не була пора для фіг. **14** Тож Ісус сказав: «Нехай ніхто ніколи більше не їсть твоїх плодів!»^а А учні все це чули.

15 Зрештою вони прийшли до Єрусалима. Там він ввійшов у храм і почав виганяти продавців і покупців. Він також поперекидав столи міняльників та лавки тих, хто продавав голубів.^б **16** і заборонив переносити через храм будь-які речі. **17** При цьому він навчав і казав їм: «Хіба не написано: “Мій дім називатиметься домом молитви для всіх народів”?»^в Ви ж зробили з нього печеру розбійників».^г **18** Коли це почули старші священники й книжники, то стали шукати можливості вбити Ісуса.^д Вони боялися його, тому що весь натовп був вражений його навчанням.^е

19 А як почало вечоріти, вони вийшли з міста. **20** Наступного дня, проходячи рано-вранці повз фігове дерево, вони побачили, що воно засохло аж до самого коріння.^ж **21** Петро, пригадавши, що сталося за день до того, звернувся до Ісуса: «Учителю^з, поглянь! Фігове дерево, яке ти прокляв, засохло».^и **22** Ісус на це відповів: «Майте віру в Бога. **23** Правду кажу вам: якщо хтось скаже цій горі: “Піднімись і кинься в море”, — і не засумнівається у своєму серці, а буде вірити, що його слова виконаються, то так і станеться.»^к **24** Тому кажу вам: про що молитесь і просите, вірте, що вже отримали, і обов'язково отримає-

те.^a **25** А як стоїте й моли-теся, прощайте все, що маєте проти інших, аби ваш Батько, який у небі, прощав і ваші проступки».^b **26** *—

27 І прийшли вони знову до Єрусалима. А коли Ісус ходив у храмі, підійшли старші священники, книжники й старійшини **28** і запитали його: «Якою владою ти чиниш все це? І хто дав тобі таку владу?»^a **29** У відповідь Ісус сказав: «І я вас про щось запитаю. Якщо відповісте, то я вам скажу, якою владою чиню все це. **30** Звідки Іван отримав владу хрестити: з неба чи від людей?» Скажіть».^a **31** Тож вони почали розмірковувати між собою: «Якщо скажемо: “З неба”, він запитає: “Чому ж ви йому не повірили?” **32** Але як ми скажемо: “Від людей?”» Вони боялися натовпу, бо всі вважали, що Іван дійсно був пророком.^e **33** Тож вони відповіли Ісусу: «Не знаємо». Ісус промовив: «І я вам не скажу, якою владою чиню все це».

12 Після того він почав наводити їм приклади: «Один чоловік посадив виноградник,^e обніс його огорожею, видовбав заглибину для давильні і поставив вежу.^ж Тоді він здав його виноградарям, а сам вирушив в іншу країну.^з **2** У відповідну пору він послав до виноградарів свого раба, щоб забрати частину врожаю. **3** Проте виноградарі схопили його, побили й відіслали ні з чим. **4** Потім господар послав іншого раба. Але вони розбили йому голову і згальбили його.» **5** Він послав ще одного раба, але

11:26 *Див. додаток А3. **11:30** *Або «чи це було чимось людським».

РОЗД. 11

a Мт 7:7
Мт 18:19
Мт 21:22
Лк 11:9
Ів 14:13
Ів 15:7
Ів 16:24

b Пс 103:10–12

Мт 6:12, 14
Еф 4:32
Кл 3:13

в Мт 21:23–27
Лк 20:1–8

г Мр 1:4

д Мт 21:25
Лк 20:4

е Мт 3:1, 5
Мт 14:3, 5
Мр 6:20

РОЗД. 12

е Іс 5:7

ж Іс 5:2

з Мт 21:33–41
Лк 20:9–16

и Єв 11:32, 37

Друга кол.

a Пс 2:7
Гл 4:4
ІІв 4:9

b Пс 2:8
Єв 1:2

в Дії 2:23

г Мт 21:41, 43

д Мт 21:42
Лк 20:17
Дії 4:10, 11
Еф 2:20
ІПт 2:7

е Пс 118:22, 23

є Мт 21:45, 46
Лк 20:19

ж Мт 22:15–22
Лк 20:20–26

того вони взагалі вбили. Послав він і багатьох інших, але деяких вони побили, а деяких убили. **6** Був у нього ще улюблений син.^a Його він послав останнім, кажучи: “До мого сина вони поставлять-ся з повагою”. **7** Але виноградарі почали говорити між собою: “Це спадкоємець.^b Ходімо вбиймо його, і спадщина буде нашою”. **8** Тож вони схопили його, вбили й викинули з винограднику.^в **9** Що ж тепер зробить власник? Прийде і вб’є тих виноградарів, а виноградник здасть іншим.^г **10** Хіба ви ніколи не читали в Писанні: “Камінь, який відкинули будівельники, став головним нарижним каменем”.^д **11** Це від Єгови*, і воно дивовижне в наших очах”?^е

12 Зрозумівши, що цей приклад був саме про них, вони захотіли схопити* Ісуса, але, побоявшись людей, залишили його й пішли геть.^є

13 Потім послали до нього декотрих фарисеїв та прибічників Ірода, щоб зловити його на слові.^ж **14** Прийшовши, ті сказали: «Учителю, ми знаємо, що ти завжди говориш правду, не намагаєшся догодити іншим і не вважаєш на те, в кого яке становище. Ти завжди навчаєш Божої дороги згідно з правдою. Скажи, чи дозволено* платити кесарю# подушний податок? **15** Платити нам чи ні?» Розпізнавши їхнє лицемірство, Ісус сказав: «Чому ви мене випробовуєте? Покажіть мені денарій*».

12:10 *Букв. «головою рогу». **12:11** *Див. додаток А5. **12:12** *Або «арештувати». **12:14** *Або «правильно». #Або «цезарю». **12:15** *Див. додаток Б14.

16 І, коли вони принесли денарій*, він запитав їх: «Чи це зображення та ім'я?» Ті відповіли: «Кесарево#». 17 Тоді Ісус сказав: «Віддавайте кесарево# кесарю*, а Боже – Богові».† І вони були вражені його словами.

18 Після того прийшли садукєї, які говорять, що немає воскресіння,‡ і запитали:§ 19 «Учителю, Мойсей написав нам, що коли хтось помре бездітним і залишить дружину, то його брат повинен одружитися з нею і продовжити рід свого брата.¶ 20 Тож було семеро братів. Перший одружився, але помер без потомка. 21 Тоді з його вдовою одружився другий, але теж помер, не залишивши потомка, і те саме сталося з третім. 22 Так померли всі семеро братів, і ніхто з них не залишив потомка. Кінець кінцем померла й сама жінка. 23 Отже, коли настане воскресіння, чиєю дружиною вона буде? Адже з нею були одружені всі семеро». 24 У відповідь Ісус сказав: «Хіба не тому ви помиляєтесь, що не знаєте ні Писань, ні того, як діє Божа сила?¶ 25 Бо коли воскресають з мертвих, то ні чоловіки, ні жінки не одружуються, тоді вони подібні до ангелів у небі.¶ 26 Коли ж говорити про воскресіння мертвих, то хіба ви не читали в книзі Мойсея, у розповіді про терновий кущ, що Бог сказав йому: “Я Бог Авраама, Бог Ісака і Бог Якова”?¶ 27 Він Бог не мертвих, а живих. Так що ви дуже помиляєтесь.»‡

12:16 *Див. додаток Б14. 12:16, 17 #Або «цезарево». 12:17 *Або «цезарю».

РОЗД. 12

а Рм 13:7
Тит 3:1
1Пт 2:13

б Мл 3:8
Мт 22:21
Лк 20:25

в Дії 23:8

г Мт 22:23–28
Лк 20:27–33

д Бт 38:7,8
Пв 25:5,6

е Мт 22:29

є Мт 22:30
Лк 20:34–36

ж Вх 3:2,6
Мт 22:31
Лк 20:37

з Мт 22:32
Лк 20:38

Друга кол.

а Мт 22:34–36

б Пв 6:4,5
Існ 22:5
Мт 22:37
Лк 10:27

в Пв 19:18
Мт 22:39,40
Рм 13:9
Гл 5:14
Як 2:8

г Пв 4:39
Пв 6:4
Іс 45:21

д Пв 6:5
1См 15:22
Ос 6:6

е Мт 22:46

є Мт 22:42–45
Лк 20:41–44
Ів 7:42

ж 2См 23:2
2Тм 3:16
2Пт 1:21

з Пс 110:1
Дії 2:34,35
1Кр 15:25
Єв 1:13

и Рм 1:3
Об 22:16

28 Тоді підійшов один із книжників і почув, як вони сперечаються. Він побачив, що Ісус їм добре відповів, тому запитав його: «Яка заповідь найперша?»^а 29 Ісус сказав: «Перша така: “Слухай, Ізраїлю: Єгова*, наш Бог,— один Єгова*, 30 і люби Єгову*, Бога свого, всім своїм серцем, всією своєю душею*, всім своїм розумом та всією своєю силою”.^б 31 А друга така: “Люби свого ближнього, як самого себе”.^в Немає заповіді, більшої від цих». 32 На це книжник промовив до нього: «Учителю, ти сказав добре і правдиво: “Він — один, і немає іншого, крім нього”;^г 33 і треба любити його всім своїм серцем, всім своїм розумінням і всією своєю силою, а також любити ближнього, як самого себе. Це набагато цінніше від усіх цілопалень та жертв».^д 34 Ісус же, побачивши, що той говорить розсудливо, сказав: «Ти недалеко від Божого Царства». І після того ніхто не наважувався ще про щось його розпитувати.^е

35 Продовжуючи навчати у храмі, Ісус сказав: «Чому книжники говорять, що Христос — просто Давидів син?»^є 36 Адже Давид, керований святим духом,^ж сам говорить: “Сказав Єгова* моему Господу: «Сиди праворуч від мене, поки не поклада твоїх ворогів тобі під ноги»”.^з 37 А якщо Давид називає його Господом, як же тоді він Давидів син?»^и

І численний натовп із задоволенням слухав Ісуса,

12:28 *Або «найважливіша». 12:29, 30, 36 *Див. додаток А5. 12:30 #Див. глосарій.

38 а він продовжував навчати: «Стережіться книжників, які люблять ходити в довгому вбранні й хочуть, щоб їх вітали на ринкових площах.»^а
 39 Вони прагнуть мати передні* місця в синагогах і найпочесніші місця на бенкетах.^б
 40 Вони пожирають доми* вдів і довго моляться напоказ^с. Вони отримують суворіший^д присуд.

41 Тоді, сівши так, щоб було видно скриньки* для дарів,^е він почав спостерігати, як люди кидають у них гроші. Чимало заможних кидали багато монет,^г 42 а одна бідна вдова підійшла і вкинула дві монетки, які були майже нічого не варті*.^д 43 Тож він покликав учнів і сказав: «Правду кажу вам: ця бідна вдова вкинула більше, ніж усі люди, які кидали гроші в скриньки.»^е
 44 Бо вони кидали через те, що мають надмір, а вона, хоча й живе в нужді*, вкинула все, що мала,— весь свій прожиток».^е

13 Коли Ісус виходив з храму, один учень сказав: «Учителю, поглянь! Яке чудове каміння і будівлі!»^ж 2 На це Ісус сказав: «Бачиш ці великі будівлі? Не залишиться тут каменя на камені, усе буде зруйновано».^з

3 Коли він сидів на Оливковій горі, звідки було видно храм, Петро, Яків, Іван та Андрій запитали його наодинці: 4 «Скажи нам, коли це станеться і яка ознака вказу-

12:39 *Або «найкращі». 12:40 *Або «майно». ^аАбо «задля виправдання». ^бАбо «важчий». 12:41 *Або «посудини». 12:42 *Букв. «дві лепти, які становлять квадранс». Див. додаток Б14. 12:44 *Або «бідності».

РОЗД. 12

а Лк 20:45–47
 б Мт 23:6,7
 в Лк 11:43
 в 2Цр 12:9
 г Лк 21:1
 д Лк 21:2
 е Лк 21:3
 2Кр 8:12
 с Лк 21:4

РОЗД. 13

ж Мт 24:1
 Лк 21:5
 з Лв 26:31
 Мт 24:2
 Лк 19:44
 Лк 21:6

Друга кол.

а Мт 24:3
 Лк 21:7
 б Мт 24:4,5
 Лк 21:8
 в Мт 24:6
 Лк 21:9
 г Об 6:4
 д Мт 24:7
 Лк 21:10,11
 Об 6:6,8
 е Мт 24:8
 с Дії 4:15
 ж Мт 10:17
 Ів 16:2
 з Мт 24:9
 Лк 21:12,13
 2Тм 3:12
 Об 2:10
 и Мт 24:14
 Рм 10:18
 Об 14:6
 і Вх 4:12
 Мт 10:19,20
 Лк 12:11,12
 Лк 21:14,15
 Дії 4:8
 Дії 6:9,10
 к Мхх 7:6
 Мт 10:21
 Лк 21:16
 2Тм 3:1,3
 л Лк 21:17
 м 2Тм 4:7
 Ев 3:6
 н Мт 10:22
 Мт 24:13
 Лк 21:19
 Об 2:10
 о Дн 9:27
 Дн 11:31
 л Мт 24:15–20
 Лк 21:20–23

ватиме, що все це невдовзі закінчиться?»^а 5 Тож Ісус почав говорити: «Стережіться, щоб вас ніхто не ввів в оману,^б 6 бо багато буде тих, хто прийде під моїм іменем, кажучи: “Я Христос”, і вони багатьох введуть в оману. 7 Крім того, коли почуєте про війни у різних місцях, не лякайтеся; усе це має відбуватися, але це ще не кінець.»^в

8 Повстане народ на народ і царство на царство;^г в одному місці за іншим відбуватимуться землетруси; також буде голод.^д Усе це початок нестерпних мук.^е

9 Ви ж пильнуйте. Через мене віддаватимуть вас місцевим судам^е і битимуть у синагогах,^ж а також ставитимуть перед намісниками й царями, і це дасть вам нагоду свідчити ім.^з 10 І поміж усіма народами спершу має проповідуватись добра новина.^и 11 Коли вас схоплять, аби віддати під суд, не тривожтеся наперед, що говорити, а кажіть те, що вам буде дано в ту мить, бо тоді будете говорити не ви, а святий дух.^і 12 І брат брата віддаватиме на смерть, а батько — дитину. Діти повстануть проти батьків та віддадуть їх на смерть.^к 13 І за моє ім'я всі будуть вас ненавидіти.^л Але хто витримає до кінця,^м той спасеться.^н

14 Коли ж побачите, що мерзота, яка спричиняє спустошення,^о стоїть там, де не повинна (щоб зрозуміти це, читачеві потрібна розважливість), то нехай ті, що в Юдеї, втікають у гори.^п 15 Хто буде в той час на даху, хай не спускається і не заходить у дім, аби щось узяти.

16 І, хто буде в полі, нехай не повертається додому за одягом. 17 Горе в ті дні жінкам, які будуть вагітні або годуватимуть грудьми!^а 18 Моліться, щоб це не сталося взимку. 19 Бо в ті дні буде таке лихо,^б якого не було від початку світу, створеного Богом, і аж дотепер і вже ніколи не буде.^в 20 І якби Єгова* не скоротив ті дні, то не врятувалася б жодна людина^г. Але задля своїх обранців він їх скоротить.^г

21 Якщо тоді хтось вам скаже: “Дивіться, Христос тут!” або “Дивіться, він там!” — не вірте.^д 22 Бо з’являться лжехристи і лжепророки,^е які чинитимуть знаки та чуда, щоб, коли можливо, звести обранців. 23 Тому будьте обачні.^е Я вам розповів про все заздалегідь.

24 У ті дні, після того лиха, сонце потемніє і місяць не дасть свого світла,^ж 25 зірки попадають з неба і сили, що на небі, затрясуться. 26 Тоді побачать Сина людського,^з який прийде в хмарах з великою силою та славою.^и 27 І він пошле ангелів та збере своїх обранців з чотирьох сторін світу* — від краю землі до краю небес.^і

28 Візьміть для прикладу фігове дерево: як тільки його пагінці набрякають і випускають листя, ви знаєте, що близько літо.^к 29 Так само, коли ви побачите, що все це відбувається, знайте, що Син людський близько, при дверях.^л 30 Правду кажу вам: не проміне це покоління, як усе

13:20 *Див. додаток А5. *Букв. «жодне тіло». 13:27 *Букв. «чотирьох вітрів».

РОЗД. 13

а Лк 21:23
Лк 23:28
б Об 7:14
в Дн 12:1
Мт 24:21
г Мт 24:22
д Мт 24:23, 24
Лк 17:23
Лк 21:8
1Ів 4:1
е Мт 7:15
є Мт 24:42
Еф 6:18
2Пт 3:17
ж Мт 24:29
Лк 21:25, 26
з Дн 7:13
и Мт 24:30
Лк 21:27
Об 1:7
і Мт 24:31
к Мт 24:32
Лк 21:29–33
л Мт 24:33

Друга кол.

а Мт 24:34
Лк 21:32
б Іс 51:6
в ІсН 23:14
Іс 40:8
Мт 24:35
г Мт 24:36
Дп 1:7
д Рм 13:11
1Фс 5:6
е Мт 25:13
Лк 21:34
є Мт 25:14
ж Лк 12:35, 36
з Мт 24:42
и Лк 21:36
і Мт 25:5
к Ав 2:3

РОЗД. 14

л Вх 12:3, 6
Лв 23:5
м Лв 23:6
Ів 13:1
н Мт 26:2–5
Лк 22:1, 2
о Мт 26:6–9
Ів 12:2–5

це станеться.^а 31 Небо і земля проминуть,^б але слова мої нізачо не проминуть.^в

32 А про день той чи години не знає ніхто: ні ангели на небі, ні Син, а тільки Батько.^г 33 Будьте насторожі, пильнуйте,^д бо не знаєте, коли настане визначений час.^е 34 Це подібно до того, як чоловік, покинувши свій дім, вирушає в іншу країну. Він доручає своїм рабам наглядати за домом,^є давши кожному з них завдання, і наказує сторожеві пильнувати.^ж 35 Тож пильнуйте, бо не знаєте, коли прийде господар дому:^з чи свечері, чи опівночі, чи перед світанком*, чи рано-вранці.^и 36 Пильнуйте, щоб ви не спали,^і коли він прийде, а прийде він несподівано. 37 Що кажу вам, кажу всім: пильнуйте!».^к

14 А через два дні мала настати Пасха^а та Свято прісного хліба.^а Тим часом старші священники й книжники шукали нагоди підступно* схопити^б Ісуса та вбити його.^в 2 але казали: «Тільки не у свято, щоб народ не збунтувався».

3 Коли ж він, будучи у Віфанії, їв* у домі Сімона прокаженого, прийшла жінка з алебастровою пляшечкою, яка була наповнена пахучою олією — дуже дорогим щирим нардом. Вона відбила шийку пляшечки і почала виливати олію Ісусові на голову.^г 4 Декотрі присутні з обуренням говорили між собою: «Нащо марнувати таку олію? 5 Її можна було б продати більше ніж за

13:35 *Букв. «коли співає півень». 14:1 *Або «хитрощами». *Або «арештувати». 14:3 *Або «напівлежав за столом».

300 денаріїв*, а гроші роздати бідним!» Тож вони були дуже незадоволені# жінкою. **6** Але Ісус сказав: «Чому ви непокоїте цю жінку? Залишіть її в спокої. Вона зробила для мене добре діло.»^a **7** Адже бідні завжди з вами,^b і ви можете робити їм добро, коли тільки забажаєте, а я з вами буду не завжди.^b **8** Вона зробила те, що могла: намастила моє тіло пахучою олією, наперед приготувавши до поховання.^c **9** Правду кажу вам: хоч би де по цілому світі проповідувалася добра новина,^d розповідатимуть і про вчинок цієї жінки на згадку про неї».^e

10 Потім Юда Іскаріот, один з дванадцятьох, пішов до старших священників, щоб зрадити Ісуса і видати їм.^e

11 Священики ж, почувши про це, втішилися й пообіцяли йому срібняків.^f Відтоді Юда почав шукати нагоди видати Ісуса.

12 А в перший день Свята прісного хліба,^g коли за звичаєм приносили пасхальну жертву,^h учні запитали Ісуса: «Де нам приготувати для тебе пасхальну вечерю?»ⁱ **13** Тоді він вибрав двох учнів і сказав їм: «Ідіть у місто. Коли побачите там чоловіка, який нестиме глек з водою, підіть за ним.»^k **14** Він має ввійти до одного дому. Зустрівши господаря, скажіть йому: «Учитель запитує: «Де гостюва кімната, в якій я міг би спожити з учнями пасхальну вечерю?»»^l **15** Він покаже вам велику горішню кімнату, в якій є все необхідне. Там і приготуйте усе для нас». **16** Учні пішли до

14:5 * Див. додаток Б14. # Або «серди-то говорили з; сварили».

РОЗД. 14

a Мт 26:10
Ів 12:7
б Пв 15:11
в Мт 26:11
Ів 12:8
г Мт 26:12
Ів 12:7
д Мт 24:14
е Мт 26:13
є Мт 26:14–16
Лк 22:3–6
ж Зх 11:12
з Вх 12:15, 18
Вх 23:15
и Лк 22:1, 7
і Чс 9:2
Мт 26:17–19
к Лк 22:10–13

Друга кол.

a Мт 26:20
Лк 22:14
б Пс 41:9
Мт 26:21, 22
Лк 22:21, 23
Ів 13:21, 22
в Мт 26:23
г Лк 22:22
д Мт 26:24
е Мт 26:26
Лк 22:19
1Кр 11:23, 24
є Мт 26:27
1Кр 10:16
1Кр 11:25
ж Вх 24:8
Лв 17:11
Єв 9:22
з Єр 31:31
Єв 7:22
Єв 9:15
и Іс 53:12
Мт 26:28
Лк 22:20
і Мт 26:30
Лк 22:39
Ів 18:1
к Іс 53:5
Дн 9:26
л Зх 13:7
Мт 26:31–33
Мт 26:56
Мр 14:50
Ів 16:32
м Мр 16:7
н Лк 22:31–33
Ів 13:37

міста, і там все було так, як він говорив. Тож вони приготували все для пасхальної вечері.

17 Коли звечорило, він прийшов туди разом з дванадцятьма.^a **18** А як вони сиділи за столом та їли, Ісус промовив: «Правду кажу вам: один з вас – із тих, хто їсть зі мною, – зрадить мене».^b **19** І вони зажурились та один за одним почали питати його: «Це ж не я, правда?» **20** Тоді він відповів: «Це один з дванадцятьох – той, хто вмочає зі мною хліб у миску.»^c **21** Син людський іде від вас, як і написане про нього, але горе людині, яка зраджує Сина людського!^d Ліпше б їй було взагалі не родитися».^e

22 Коли вони ще їли, Ісус взяв хліб і, помолившись*, поламав його, дав їм і сказав: «Візьміть, це означає моє тіло.»^e **23** Після того він узяв чашу, склав подяку й також дав їм, і всі пили з неї.^f **24** А Ісус промовив: «Це означає мою “кров” угоди»,^g яка проллється за багатьох.^h **25** Правду кажу вам: я більше не буду пити від плоду виноградної лози аж до того дня, коли питиму молоде вино в Божому Царстві». **26** Коли ж вони закінчили, то, заспівавши хвалебні пісні*, пішли на Оливкову гору.ⁱ

27 Тоді Ісус сказав їм: «Усі ви спіткнетесь, бо написано: “Я вражу пастиря” – і вівці розпорошаться”.^j **28** Проте коли я воскресну, то піду до Галілеї і там чекатиму на вас».^k **29** Але Петро промовив: «Навіть якщо всі спіткнуться, я не спіткнуся».^l

14:22 * Букв. «поблагословивши».
14:26 * Або «гімни; псалми».

30 На це Ісус сказав: «Правду кажу тобі: сьогодні, цієї ж ночі, перш ніж двічі проспівася півень, ти тричі зречешся мене». **31** Але Петро наполягає: «Навіть якщо мені доведеться померти з тобою, нізащо не зречуся». І всі інші говорили так само. **6**

32 Потім прийшли вони до місця, яке називається Гефсиманія. Там Ісус сказав учням: «Посидьте тут, поки я помолюся». **33** Тоді він узяв із собою Петра, Якова та Івана і пішов. Ісуса охопила гнітюча журба* і сильна тривога. **34** Він сказав їм: «Я* дуже засмучений,^а аж до смерті. Залишайтеся тут і пильнуйте». **35** Пройшовши трохи далі, він упав на землю і почав молитися й просити, щоб, коли можливо, та година його минула. **36** Він благав: «Авва*, Батьку,^с для тебе все можливо; забори від мене цю чашу. Але нехай буде не те, чого хочу я, а чого хочеш ти». **37** Він повернувся до учнів і, побачивши, що вони сплять, сказав Петрові: «Сімоне, ти спиш? Невже ти не в силі попильнувати й годину?» **38** Пильнуйте й безупинно молитесь, щоб не впасти в спокусу.^д Звичайно, дух бадьорий*, але плоть слабка.^і **39** І він вдруге відійшов та почав молитися, промовляючи те саме.^к **40** Коли він повернувся знову, вони, як і раніше, спали, бо їхні повіки обважніли. І вони не знали, що йому відповісти. **41** А як Ісус повернувся втретє, то сказав їм:

14:33 *Або «збентеження». **14:34** *Або «моя душа». **14:36** *Євр. або араб. слово, що озн. «Батьку!» **14:38** *Або «охочий».

РОЗД. 14

а Мт 26:34
Лк 22:34
Ів 13:38

б Мт 26:35

в Мт 26:36, 37
Лк 22:39–41
Ів 18:1

г Мр 9:2

д Ів 12:27

е Мт 26:38

є Рм 8:15
Гл 4:6

ж Мт 26:39
Лк 22:42
Ів 6:38
Єв 5:7

з Мт 26:40
Лк 22:45

и Мт 6:13
Лк 11:4
Лк 22:46

і Мт 26:41
Рм 7:23

к Мт 26:42–46

Друга кол.

а Ів 13:1

б Ів 18:2

в Мт 26:47–51
Лк 22:47–51
Ів 18:3

г Мт 26:51
Лк 22:50
Ів 18:10

д Мт 26:55, 56
Лк 22:52, 53

е Лк 19:47
Ів 18:20

є Пс 22:6
Іс 53:7
Дн 9:26
Лк 22:37

ж Зх 13:7
Мт 26:31
Ів 16:32

з Ів 18:13

и Мт 26:57
Лк 22:54, 55

«У такий час ви спите й відпочиваєте?! Досить! Надійшла година!^а Сина людського зраджують і віддають у руки грішників! **42** Вставайте, ходімо. Мій зрадник уже близько».^б

43 І зараз же, коли він ще говорив, прийшов Юда, один з дванадцятьох, а з ним натовп людей з мечами та палицями, яких послали старші священники, книжники і старійшини.^в **44** Зрадник домовився з ними наперед про знак, кажучи: «Той, кого я поцілую, – це він. Схопіть його і відведіть під вартою».

45 Отже, він підійшов прямо до Ісуса і, сказавши: «Учителю*!» – поцілував його. **46** Тоді Ісуса схопили і взяли під варту. **47** Побачивши це, один з чоловіків, які стояли поряд, вихопив меча і, вдаривши ним, відсік праве вухо рабові первосвященника.^г **48** Ісус же звернувся до натовпу: «Хіба я розбійник, що ви прийшли арештувати мене з мечами й палицями?»^а **49** Я день у день був з вами, навчаючи в храмі,^с та ви не брали мене під варту. Але так і мають сповнитися Писання».^с

50 Тоді всі його учні покинули його та втекли.^ж **51** А один юнак, який накинув на голе тіло лише вбрання з тонкого лляного полотна, пішов слідом за ним. Коли ж його спробували схопити, **52** він залишив свій одяг і втік роздягнений*.

53 А Ісуса повели до первосвященника,^з в якого зібралися всі старші священники, старійшини й книжники.^и **54** Пет-

14:45 *Або «Раббі». **14:52** *Або «легко вдягнений; тільки у спідньому одязі».

ро ж шов за ним на безпечній відстані аж до подвір'я первосвященника і, ввійшовши туди, сів зі слугами коло яскравого вогнища, щоб погрітись.^а

55 Старші священники і весь Синедріон шукали, хто б міг дати свідчення проти Ісуса, бо хотіли стратити його, але ніяк не знаходили.^б **56** Багато хто давав неправдиві свідчення проти нього, але їхні свідчення не узгоджувались між собою. **57** Також дехто вставав і давав неправдиві свідчення проти нього, говорячи: **58** «Ми чули, як він казав: “Я зруйную цей рукотворний храм і за три дні збудую інший, нерукотворний”».^в **59** Але навіть у цьому їхні свідчення не узгоджувались.

60 Тоді первосвященик встав і запитав Ісуса: «Ти нічого не хочеш сказати у відповідь? Чуєш, що вони свідчать проти тебе?»^д **61** Але він мовчав і нічого не відповідав.^е Первосвященик знову запитав: «Ти Христос, Син Благословенного?» **62** Ісус відповів: «Я. І ви побачите Сина людського,^в який сидітиме праворуч^ж від Сильного* і йтиме з небесними хмарами».^з **63** Почувши це, первосвященик роздер свій одяг і сказав: «Навіщо нам ще свідки?» **64** Ви чули ці богозневажні слова. Яке ваше рішення*?» І всі вони визнали Ісуса винним та сказали, що він заслуговує смерті.^г **65** Потім декотрі стали плювати на нього,^к закривати йому обличчя, бити його кулаками й казати: «Пророкуй!» І судова

14:62 *Букв. «сили». **14:64** *Або «що ви про це думаете».

РОЗД. 14

а Мт 26:58
Ів 18:15

б Мт 26:59,60

в Пс 35:11

г Мт 26:61
Мр 15:29
Ів 2:19

д Мт 26:62,63

е Іс 53:7
ІПт 2:23

є Дн 7:13

ж Пс 110:1
Еф 1:20
Кл 3:1

з Мт 24:30
Мт 26:64
Лк 21:27
Об 1:7

и Мт 26:65,66

і Лв 24:16
Ів 19:7

к Іс 50:6
Іс 53:3
Мт 26:67,68

Друга кол.

а Лк 22:63–65

б Мт 26:69–75
Лк 22:55–62
Ів 18:25,26

в Ів 18:27

г Мт 26:34
Мр 14:30
Лк 22:34
Ів 13:38

РОЗД. 15

д Пс 2:2
Мт 27:1,2
Лк 22:66
Ів 18:28
Дії 3:13
Дії 4:26

е Ів 18:33,37

є Мт 27:11–14
Лк 23:3

ж Мт 26:62

варта вивела його, б'ючи по щоках.^а

66 Петро в той час був унизу, на подвір'ї. Коли туди прийшла одна зі служниць первосвященника^б **67** і побачила Петра, який грівся коло вогнища, то стала пильно придивлятися до нього, а тоді сказала: «Ти теж був з тим назар'янином, з тим Ісусом». **68** Але він заперечив: «Я не знаю його і не розумію, про що ти говориш»,— і вийшов до входу*. **69** Там служниця, побачивши його, знову почала говорити до людей, які стояли поряд: «Це один з них». **70** Однак він і цього разу все заперечував. Через деякий час люди, які стояли поряд, знову почали казати Петру: «Ти дійсно один з них, ти ж галілеянин». **71** Але він став присягатися і клястися: «Я не знаю того чоловіка, про якого ви говорите!» **72** І в ту ж мить півень проспівав удруге,^в а Петро згадав Ісусові слова: «Перш ніж двічі проспівает півень, ти тричі зречешся мене».^г Тоді він не витримав і почав плакати.

15 Відразу на світанку старші священники, старійшини і книжники — весь Синедріон — порадились і, зв'язавши Ісуса, відвели його та віддали Пилату.^а **2** Коли Ісуса привели, Пилат запитав його: «Ти Цар юдейський?»^б Той відповів: «Ти сам це кажеш».^в **3** Однак старші священники висували проти нього багато обвинувачень. **4** Пилат знову став питати його: «Тобі немає чого сказати у відповідь?»^г Дивись, скільки обвинувачень висувують

14:68 *Або «зовнішнього подвір'я».

проти тебе». ^а **5** Але Ісус більше нічого не відповідав, і це дуже здивувало Пилата. ^б

6 А Пилат мав звичай звільняти у свята одного в'язня, за якого просив народ. ^в **7** На той час у в'язниці був один чоловік, на ім'я Варавва, та інші заколотники, які під час бунту вчинили вбивство. **8** Тож зібрався натовп і став просити, щоб Пилат за цим звичаєм відпустив їм в'язня. ^г **9** Пилат запитав: «Хочете, звільню для вас юдейського Царя?» ^д **10** бо знав, що старші священники видали його із заздрості. ^е **11** Проте старші священники підбурили натовп, аби Пилат звільнив замість Ісуса Варавву. ^ж **12** Тоді Пилат ще раз запитав: «Що ж мені робити з тим, кого ви називаєте Царем юдейським?» ^з **13** Вони знову закричали: «На стовп його*!» ^и **14** Та Пилат питав далі: «Що ж поганого він зробив?» Але вони ще сильніше кричали: «На стовп його*!» ^й **15** Тож Пилат, прагнучи задовольнити людей, звільнив їм Варавву, а Ісуса наказав висікти ^к і стратити на стовпі. ^л

16 Потім воїни повели Ісуса у двір, тобто в намісницьку резиденцію, і скликали весь загін. ^м **17** Ісуса одягли в пурпур, сплели терновий вінок і надягли йому на голову, **18** а тоді почали вигукувати: «Вітаємо* тебе, Царю юдейський!» ^н **19** Також його били по голові очеретиною, плювали на нього, ставали на коліна і кланялися* йому. **20** Зрештою, наглузувавшись, вони зняли з Ісуса пурпур, надягли

15:13, 14 *Або «страť його на стовпі». **15:18** *Або «славимо». **15:19** *Або «віддавали шану».

РОЗД. 15

а Ів 19:9, 10

б Іс 53:7

в Мт 27:15–18
Ів 18:39

г Лк 23:16

д Мт 21:38

е Мт 27:20–23
Дії 3:14

є Лк 23:20–25

ж Ів 19:6

з Дії 3:13
Дії 13:28

и Ів 19:1

й Мт 27:24, 26

к Мт 27:27–31

л Ів 19:3

Друга кол.

а Ів 19:16

б Мт 27:32
Лк 23:26в Мт 27:33–37
Лк 23:33
Ів 19:17
Єв 13:12

г Пс 69:21

д Пс 22:18
Ів 19:23, 24е Мт 27:29, 37
Лк 23:38
Ів 19:19

є Мт 27:38

ж Пс 22:7
Пс 109:25
Іс 53:3з Мт 27:39–42
Мр 14:58

и Лк 23:35

й Мт 16:4

к Мт 27:44
1Пт 2:23

на нього його вбрання і повели, щоб прибити до стовпа. ^п **21** По дорозі вони зустріли одного перехожого, який ішов із села,— Сімона з Кірені, батька Олександра і Руфа,— та змусили його нести* Ісусів стовп мук*. ^р **6**

22 Тож привели вони Ісуса на місце за назвою *Голгофа*, що в перекладі означає «місце черепа». ^с **23** Там йому хотіли дати вина, змішаного з дурманною миррою, ^т але він відмовився. **24** Тоді Ісуса прибили до стовпа, а його вбрання* розділили між собою, кинувши жеребок, щоб вирішити, хто що візьме. ^у **25** Коли ж його прибили, була вже третя година*. **26** І на табличці зі звинуваченням проти нього було написано: «Цар юдейський». ^ф **27** Крім того, поряд з ним стратили на стовпах двох розбійників: одного праворуч, а другого ліворуч. ^х **28** *— **29** І ті, хто проходив повз Ісуса, хитали головою і зневажливо говорили: ^ц «Гей ти! Ти ж збирався зруйнувати храм і за три дні відбудувати його!» ^ч **30** То врятуй себе— зійди зі стовпа мук*!» **31** Так само старші священники з книжниками сміялися і говорили між собою: «Інших він рятував, а себе врятувати не може!» ^ш **32** Нехай Христос, Цар Ізраїля, тепер зійде зі стовпа мук*. Якщо ми побачимо це, то повіримо. ^щ Його ганьбили навіть ті, хто був поряд з ним на стовпах. ^ц

33 Коли ж настала шоста година*, цілий край огорнула

15:21 *Або «послужити, несучи». **15:21, 30, 32** ^п Див. глосарій. **15:24** *Або «верхній одяг». **15:25** *Тобто прибіл. 09:00. **15:28** *Див. додаток АЗ. **15:33** *Тобто прибіл. 12:00.

темрява, яка тривала аж до дев'ятої*.^а **34** А о дев'ятій годині Ісус скрикнув: «*Елі, Елі, ламі сабахтані?*» — що в перекладі означає: «Боже мій, Боже мій, чому ти мене покинув?»^б **35** Почувши це, декотрі з тих, що стояли поблизу, почали говорити: «Погляньте, він кличе Іллу». **36** І хтось побіг, вмочив губку в кисле вино, настримив на очеретину й дав йому пити,^в кажучи: «Облиште його! Подивимося, чи прийде Ілля, щоб його зняти». **37** Проте Ісус, голосно скрикнувши, помер*.^г **38** Тоді завіса святині^а роздерлась надвоє, згори донизу.^б **39** І коли сотник, який стояв неподалік від Ісуса, побачив, за яких обставин він помер, то сказав: «Цей чоловік справді був Сином Божим».^с

40 Стояли там і жінки, які спостерігали за всім здалека,— Марія Магдалина, Марія, мати Якова Меншого і Йібсія, та Саломія.^ж **41** Усі вони раніше супроводжували Ісуса і прислуговували йому^з в Галілеї. Також було там багато інших жінок, які прийшли разом з ним до Єрусалима.

42 Наближався вечір. І, оскільки це було Приготування, тобто день перед суботою, **43** прийшов Йосип з Аришаті — шанований член Ради, який і сам чекав Божого Царства. Він відважився піти до Пилата і попросив дозволу забрати Ісусове тіло.^и **44** Пилат здивувався, що Ісус вже помер, тому покликав сотника і запитав, чи це правда. **45** Коли сотник підтвердив це, Пилат дозволив забрати

15:33 *Тобто прибіл. до 15:00. 15:37 *Або «віддав останній подих».

РОЗД. 15

а Мт 27:45
Лк 23:44
б Пс 22:1
Мт 27:46–49
в Пс 69:21
Ів 19:29
г Пс 31:5
Мт 27:50
Лк 23:46
Ів 19:30
д Вх 26:31–33
Єв 6:19
е Мт 27:51
Лк 23:45
Єв 10:19, 20
є Мт 27:54
Лк 23:47
ж Мт 27:55, 56
Лк 23:49
з Лк 8:2, 3
и Пв 21:22, 23
Мт 27:57, 58
Лк 23:50–52
Ів 19:38

Друга кол.

а Іс 53:9
б Мт 27:59, 60
Лк 23:53
Ів 19:40
в Мт 27:61
Лк 23:55

РОЗД. 16

г Вх 20:8, 9
д Мт 28:1
е Лк 23:55, 56
є Лк 24:1
Ів 20:1
ж Лк 24:2, 3
з Лк 24:4
и Мр 8:31
Лк 18:33
Дії 4:10
і Мт 28:5, 6
к Мт 28:32
Мр 14:28
л Мт 28:7
м Мт 28:8
Лк 24:9

тіло. **46** Тож Йосип купив тонке лляне полотно, а тоді зняв тіло, обгорнув його в полотно, поклав у висічену в скелі гробницю*^а та привалів до входу камінь.^б **47** А Марія Магдалина і Марія, мати Йібсія, залишились там і спостерігали за місцем, куди його поклали.^в

16 Коли закінчилась субота,^г Марія Магдалина, Марія,^д мати Якова, та Саломія купили прянощів, щоб піти й намастити Ісусове тіло.^е **2** І рано-вранці першого дня тижня, на світанку, вони прийшли до гробниці*.^є **3** Дорогою жінки говорили між собою: «Хто нам відкотить камінь від входу?» **4** Коли ж вони подивилися, то побачили, що камінь вже відкочений, хоча він був дуже великий.^ж **5** Ввійшовши до гробниці, жінки помітили, що праворуч сидить молодий чоловік у довгому білому вбранні, і аж завмерли з подиву. **6** Та він сказав їм: «Не дивуйтеся.^з Я знаю, ви шукаєте Ісуса назарянина, який був страчений на стовпі. Він воскрес,^и його тут немає. Подивіться! Ось місце, де його поклали.^і **7** Тому йдіть скажіть його учням і Петрові: “Він іде попереду вас в Галілею.” Ви побачите його там, як він і говорив”».^л **8** Тож, вийшовши, вони побігли подалі від гробниці, бо їх пройняв страх і сильне хвилювання. І вони нікому нічого не сказали, то му що боялися*.^м

15:46 *Або «пам'ятну гробницю». 16:2 *Або «пам'ятної гробниці». 16:8 *Згідно з достовірними ранніми рукописами, Євангеліє від Марка закінчується словами 8-го вірша. Див. додаток АЗ.

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Звернення до Теофіла (1–4)
Гавриїл передрікає народження Івана Хрестителя (5–25)
Гавриїл передрікає народження Ісуса (26–38)
Марія відвідує Єлисавету (39–45)
Марія звеличує Єгови (46–56)
Народження Івана і вибір його імені (57–66)
Пророцтво Захарія (67–80)
- 2 Народження Ісуса (1–7)
Ангели з'являються пастухам (8–20)
Обрізання і очищення (21–24)
Симеон бачить Помазанця (25–35)
Анна розповідає про дитину (36–38)
Повернення в Назарет (39, 40)
12-річний Ісус у храмі (41–52)
- 3 Початок Іванової праці (1, 2)
Іван проповідує хрещення (3–20)
Хрещення Ісуса (21, 22)
Родовід Ісуса Христа (23–38)
- 4 Диявол спокушає Ісуса (1–13)
Ісус починає проповідувати в Галілеї (14, 15)
Ісуса відкидають в Назареті (16–30)
У синагозі Капернаума (31–37)
Зцілення Симонової тещі та інших (38–41)
Натовпи знаходять Ісуса у віддаленому місці (42–44)
- 5 Чудом отриманий улов; перші учні (1–11)
Зцілення прокаженого (12–16)
Ісус зцілює паралізованого (17–26)
Ісус кличе Левія (27–32)
Питання про піст (33–39)
- 6 Ісус «має владу над суботою» (1–5)
Зцілення сухорукого (6–11)
12 апостолів (12–16)
Ісус навчає і зцілює (17–19)
Щастя і горе (20–26)
Любов до ворогів (27–36)
Перестати судити (37–42)
- Пізнається по плодах (43–45)
Добре збудований дім; дім без міцного фундаменту (46–49)
- 7 Віра сотника (1–10)
Ісус воскрешає сина вдови в Наїні (11–17)
Ісус хвалить Івана Хрестителя (18–30)
Засудження впертого покоління (31–35)
Грішницю прощено (36–50)
Приклад про боржників (41–43)
- 8 Жінки супроводжують Ісуса (1–3)
Приклад про сіяча (4–8)
Чому Ісус наводить приклади (9, 10)
Пояснення прикладу про сіяча (11–15)
Світильник не накривають (16–18)
Ісусова мати й брати (19–21)
Ісус вгамовує бурю (22–25)
Ісус посилає демонів у свиней (26–39)
Дочка Яіра; жінка торкається Ісусового одягу (40–56)
- 9 12 апостолів отримують вказівки для служіння (1–6)
Ірод збентежений через Ісуса (7–9)
Ісус годує 5000 (10–17)
Петро визнає Христа (18–20)
Ісус передрікає свою смерть (21, 22)
Хто є справжнім учнем (23–27)
Преображення Ісуса (28–36)
Зцілення хлопця, опанованого демоном (37–43а)
Ісус знову передрікає свою смерть (43б–45)
Учні сперечаються, хто з них більший (46–48)
Хто не проти нас, той за нас (49, 50)
Самарійське село відкидає Ісуса (51–56)
Як іти за Ісусом (57–62)
- 10 Ісус посилає 70 учнів (1–12)
Горе нерозкаяним містам (13–16)
70 учнів повертаються (17–20)
Ісус славить Батька за ласку до смиренних (21–24)

- Приклад про милосердного самарянина (25–37)
Ісус відвідує Марту і Марію (38–42)
- 11 Як молитися (1–13)
Зразкова молитва (2–4)
Демони вигнані за допомогою Божої сили (14–23)
Нечистий дух повертається (24–26)
Справжнє щастя (27, 28)
Знак, даний через Йону (29–32)
Світильник для тіла (33–36)
Горе лицемірним релігійним провідникам (37–54)
- 12 Фарисейська закваска (1–3)
Боятися Бога, а не людей (4–7)
Визнавати Христа (8–12)
Приклад про нерозумного багача (13–21)
Перестати тривожитись (22–34)
Мала отара (32)
Бути напоготові (35–40)
Вірний і невірний управитель (41–48)
Не мир, а розбрат (49–53)
Необхідно розпізнавати часи (54–56)
Як залагоджувати суперечки (57–59)
- 13 Якщо не покаяться, то можна загинути (1–5)
Приклад про безплідне фігове дерево (6–9)
Немічна жінка цілена в суботу (10–17)
Приклади про гірчичне зернятко і закваску (18–21)
Зусилля, необхідні щоб увійти через вузькі двері (22–30)
Ірод, «той лис» (31–33)
Ісус оплакує Єрусалим (34, 35)
- 14 Хворий на водянку цілений в суботу (1–6)
Будь смиренним гостем (7–11)
Запрошувати тих, хто не зможе відплатити (12–14)
Приклад про гостей, які відмовлялись (15–24)
Ціна учнівства (25–33)
Сіль, яка втрачає свої властивості (34, 35)
- 15 Приклад про загублену овечку (1–7)
Приклад про загублену монету (8–10)
Приклад про загубленого сина (11–32)
- 16 Приклад про неправедного управителя (1–13)
«Хто вірний у найменшому, той і у великому вірний» (10)
Закон і Боже Царство (14–18)
Приклад про багача і Лазаря (19–31)
- 17 Спотикання, прощення і віра (1–6)
Нікчемні раби (7–10)
Зцілення 10 прокажених (11–19)
Прихід Божого Царства (20–37)
Боже Царство «серед вас» (21)
«Пам'ятайте про Лотову дружину» (32)
- 18 Приклад про наполегливу вдову (1–8)
Фарисей і збирач податків (9–14)
Ісус та діти (15–17)
Питання багатого правителя (18–30)
Ісус знову передірає свою смерть (31–34)
Сліпий жебрак знову бачить (35–43)
- 19 Ісус відвідує Закхея (1–10)
Приклад про 10 мін (11–27)
Урочистий в'їзд Ісуса (28–40)
Ісус плаче за Єрусалимом (41–44)
Ісус очищає храм (45–48)
- 20 Владу Ісуса ставлять під сумнів (1–8)
Приклад про виноградарів-убивць (9–19)
Бог і кесар (20–26)
Питання про воскресіння (27–40)
Чи Христос — Давидів син? (41–44)
Застереження проти книжників (45–47)
- 21 Дві монети бідної вдови (1–4)
Ознака того, що має відбутись (5–36)
Війни, сильні землетруси, епідемії, голод (10, 11)
Єрусалим, оточений військами (20)
Визначені для народів часи (24)
Прихід Сина людського (27)
Приклад про фігове дерево (29–33)
Пильнуйте (34–36)
Ісус навчає в храмі (37, 38)
- 22 Священики змовляються вбити Ісуса (1–6)
Приготування до останньої Пасхи (7–13)
Запровадження Господньої вечері (14–20)

«Зі мною за столом мій
зрадник» (21–23)
Гостра суперечка про те, хто
більший (24–27)
Ісусова угода про царство (28–30)
Ісус передрікає, що Петро його
зречеться (31–34)
Потрібно бути готовими;
два мечі (35–38)
Ісусова молитва на Оливковій
горі (39–46)
Арешт Ісуса (47–53)
Петро зрікається Ісуса (54–62)

3 Ісуса глузують (63–65)
Суд перед Синедріоном (66–71)

- 23 Ісус перед Пилатом та Іродом (1–25)
Ісуса прибивають до стовпа поряд
із двома злочинцями (26–43)
«Ти будеш зі мною в Раю» (43)
Ісусова смерть (44–49)
Поховання Ісуса (50–56)
- 24 Ісус воскрес (1–12)
Дорогою в Еммаус (13–35)
Ісус з'являється учням (36–49)
Ісус підноситься в небо (50–53)

1 Багато хто намагався опи-
сати події, які, ми впевне-
ні, є повністю достовірними*.^a
2 Про них нам розповіли ті,
що від початку були очевидця-
ми всього^b і служили, проголо-
шуючи цю новину.^b **3** Тож і я,
докладно дослідивши усе від
самого початку, постановив
по порядку написати тобі про
це, високошановний Теофіле,^c
4 щоб ти міг переконатися в
правдивості всього, чого тебе
навчили усно.^d

5 За днів Ірода*,^e царя
Юдеї, жив один священик, на
ім'я Захарій, який належав до
групи Авії.^e Він мав дружину
з Ааронових дочок, яку зва-
ли Єлизаветою. **6** Обоє вони
були праведні в Божих очах і
поводились бездоганно, до-
тримуючись усіх заповідей та
законів Єгови*.^f **7** Але вони
не мали дітей, бо Єлизавета
була безплідною, і обоє вже
були похилого віку.

8 Якось Захарій під час слу-
жіння його групи* виконував
перед Богом обов'язки свяще-

1:1 *Або «заслужують повного дові-
р'я». 1:5 *Див. глосарій. 1:6, 9, 11,
15, 16 *Див. додаток А5.

РОЗД. 1

a Ів 20:30, 31

b Ів 15:27
1Пт 5:1
2Пт 1:16

в Єв 2:3

г Дії 1:1

д Ів 20:30, 31

e Мт 2:1

e 1Хр 24:3, 10

ж 1Хр 24:1, 19
2Хр 8:14
2Хр 31:2

Друга кол.

a Вх 30:7, 8
Вх 40:5

б Лк 1:59, 60

в Лк 1:57, 58

г Лк 7:28

д Чс 6:2, 3
Мт 11:18e Єр 1:5
Рм 9:10–12

e Мл 4:6

ж Мт 11:13, 14
Мт 17:10–12

ника, **9** і згідно з заведеним
священницьким розпорядком^g
надійшла його черга ввійти
до святині Єгови* й спалити
фіміам.^g **10** У час спалювання
фіміаму, коли дуже багато лю-
дей молилося надворі, **11** За-
харію з'явився ангел Єгови*
і став праворуч від жертв-
ника, на якому спалювали
фіміам. **12** Побачивши його,
Захарій збентежився й наля-
кався. **13** Проте ангел сказав
йому: «Не бійся, Захарію, твої
благання вислухані. Твоя дру-
жина Єлизавета народить то-
бі сина, і ти назвеш його Іва-
ном.^h **14** Ти будеш радіти й
веселитися, і багато хто буде
тішитись його народженням,^h
15 бо він стане великим в
очах Єгови*.^g Тільки нехай він
взагалі не п'є вина чи іншого
алкогольного напою.^d Він бу-
де сповнений святого духу
ще від народження*^e **16** і по-
верне багатьох синів Ізраїля
до Єгови*, їхнього Бога.^e **17** І
він піде перед Богом з духом
та силою Іллі,^ж щоб зробити
серця батьків такими, немов

1:9 *Або «звичаєм». 1:15 *Або «ще
від материнської утробы».

у дітей*,^a а неслухняних навернути до мудрості праведних, щоб приготувати народ для Єгови^b».^c

18 Однак Зах́арій сказав ангелу: «Як це можливо? Адже я старий, і дружина моя вже похилого віку». **19** На це ангел відповів: «Я Гавриїл^b — той, хто стоїть перед Божим лицем.^c Мене було послано порозмовляти з тобою і сповістити цю добру новину. **20** Але оскільки ти не повірив моїм словам, які сповняться у визначений час, ти замовкнеш і не зможеш говорити до того дня, коли все це станеться». **21** Люди ж надворі чекали Зах́арія і вже дивувались, чому він так довго затримується у святині. **22** Зах́арій, вийшовши, не міг говорити з ними, і всі зрозуміли, що він бачив у святині щось надприродне*. Тоді він став пояснювати їм усе жєстами, залишаючись німим. **23** Коли ж дні його святого служіння закінчилися, він пішов додому.

24 Через кілька днів його дружина Єлизавета завагітніла і п'ять місяців не виходила з дому, кажучи: **25** «Ось так у ці дні вчинив мені Єгова^b. Він звернув на мене увагу і зняв з мене ганьбу серед людей».^d

26 А коли вона була на шостому місяці вагітності, Бог послав ангела Гавриїла^e в галілейське місто Назарет **27** до незайманої дівчини,^f зарученої з* чоловіком із Давидового роду. Його звали Йосипом, а дівчину — Марією.^ж **28** Прийшовши до неї, ангел

1:17 *Або «щоб повернути серця батьків до дітей». 1:17, 25, 28, 32, 38 ^dДив. додаток А5. 1:22 *Або «видіння». 1:27 *Або «обіцяної за дружину».

РОЗД. 1

a Мн 4:5, 6

b Іс 40:3
Мл 3:1в Дн 8:16
Дн 9:21
Лк 1:26, 27

г Єв 1:7, 14

д Бт 30:22, 23
ІСм 1:10, 11е Дн 8:16
Лк 1:19

є Іс 7:14

ж Мт 1:18

Друга кол.

a Гл 4:4

б Мт 1:21–23
Лк 2:21в Флп 2:9–11
ІТм 6:15г Мт 27:54
Ів 1:49д 2См 7:8, 12
Пс 132:11
Іс 9:7
Іс 11:1, 10
Єр 23:5
Мт 1:1е Дн 2:44
Дн 7:13, 14
Єв 1:8є Іс 7:14
Мт 1:24, 25

ж Мт 1:18, 20

з Ів 6:68, 69

и Мт 14:33
Ів 1:32, 34
Ів 20:31і Бр 18:14
Мт 19:26

сказав: «Вітаю тебе, обдарована ласкою! Єгова^b з тобою». **29** Через ці слова вона дуже розхвилювалась і намагалася зрозуміти, що могло б означати таке вітання. **30** Та ангел сказав їй: «Не бійся, Маріє, бо ти знайшла ласку в Божих очах. **31** Ти завагітнієш*, народиш сина^a і даси йому ім'я Ісус.^b **32** Він стане великим^b і буде названий Сином Всевишнього,^c а Бог Єгова^d дасть йому престол його батька Давида.^e **33** Він царюватиме над нащадками Якова завжди, і Царству його не буде кінця».^e

34 На це Марія сказала ангелу: «Як це станеться, якщо я ніколи не мала інтимних стосунків з чоловіком?»^e **35** Ангел відповів: «Святий дух злине на тебе,^ж і сила Всевишнього огорне тебе. Тому той, хто народиться, буде названий святим,^з Сином Божим.» **36** Ось твоя родичка Єлизавета, хоча й похилого віку, також зачала сина, і вона — та, яку називають неплідною, — вже на шостому місяці. **37** Бо для Бога немає нічого неможливого*».^і **38** Тоді Марія відповіла: «Я раба Єгови^ж! Нехай станеться зі мною, як ти сказав». І ангел відійшов від неї.

39 У ті дні Марія зібралася й поспішила до одного юдейського міста в гористому краю. **40** Прибувши туди, вона увійшла в дім Зах́арія та привітала Єлисавету. **41** Коли ж Єлизавета почула Маріїне вітання, то дитина в її утробі заворушилась, а сама вона сповнилася святого духу **42** й вигукнула:

1:31 *Або «зачнеш в утробі». 1:37 *Або «немає жодного слова, яке Бог не міг би виконати».

«Благословенна ти поміж жінками і благословенний плід твоєї утроби! **43** До мене прийшла мати мого Господа! За що мені така честь? **44** Бо, тільки-но я почувла твоє вітання, дитина в моїй утробі заворушилася з радості. **45** І щаслива жінка, яка повірила, адже все, що Єгова* їй говорив, здійснився».

46 А Марія сказала: «Моя душа^а звеличує Єгову*,^а **47** і дух мій невимовно радіє Богом, моїм Спасителем,^б **48** бо він звернув увагу на свою скромну рабу.^в Відтепер усі покоління називатимуть мене щасливою,^г **49** адже Сильний здійснив для мене великі діла. Його ім'я святе.^д **50** З покоління в покоління він дарує милосердя тим, хто боїться його.^е **51** Він учинив своєю рукою могутні діла і розпошив тих, хто виношує у своїх серцях зухвалі задуми.^є **52** Він скинув могутніх із тронів* і звеличив незначних.^з **53** Він наситив голодних добром,^ж а багатих відіслав ні з чим. **54** Він прийшов на допомогу своєму слугі Ізраїлю, пам'ятаючи про свою обіцянку виявляти милосердя! **55** Аврааму та його потомству*^з вічно, як і говорив нашим прабатькам». **56** Марія пробула з нею близько трьох місяців, а потім повернулася додому.

57 Ось настав час, і Єлизавета народила сина. **58** Коли її сусіди та родичі почули, що Єгова* виявив їй велике милосердя, то раділи разом з нею.^з **59** А восьмого дня вони прийшли зроби-

1:45, 46, 58, 66, 68 *Див. додаток А5. 1:46^а «усе моє єство». Див. глосарій. 1:55 *Букв. «насіння».

РОЗД. 1

а 1См 2:1

б 2См 22:3
Іс 43:3
Ав 3:18
Тит 1:3
Юд 25

в 1См 1:10, 11

г Лк 11:27

д Пс 71:19
Пс 111:9

е Пс 103:17

є 2См 22:28

ж Йв 12:19

з 1См 2:7

и 1См 2:5
Пс 34:10
Пс 107:9і Пс 98:3
Іс 41:8, 9к Бт 17:19
Мих 7:20
Гл 3:16

л Лк 1:14

Друга кол.

а Бт 17:10, 12
Лв 12:2, 3

б Лк 1:13

в Лк 1:20

г 1Цр 1:48
Пс 41:13
Пс 72:18
Пс 106:48д Пс 111:9
Лк 7:16

е 1См 2:10

є Пс 132:17

ж Єр 23:5
Дн 9:24

з Пс 106:10

и Бт 17:7
Лв 26:42
Пс 106:45, 46і Бт 22:15–18
Пс 105:8, 9
Мих 7:20

ти обрізання хлопчику^а і хотіли дати йому батькове ім'я — Захарій. **60** Але мати заперечила: «Ні, він буде називатись Іваном». **61** Однак їй відповіли: «Жоден з ваших родичів не має такого імені»,— **62** і почали жестами запитувати батька, як він хоче назвати дитину. **63** А він попросив дощечку й написав: «Його ім'я — Іван».^б Це дуже здивувало всіх присутніх. **64** У ту ж мить уста Захарія відкрились, а язик звільнився, і він почав говорити,^в вихваляючи Бога. **65** Тоді всіх жителів тієї місцевості огорнув страх, і по цілому гористому краю Юдеї почали розповідати про все, що сталося. **66** Ця новина закарбувалася у серцях усіх, хто її чув і казав: «Ким же стане це дитя?» — бо з ним справді була рука Єгови*.

67 Після того Захарій, батько дитини, сповнився святого духу і почав пророкувати: **68** «Нехай лине хвала Єгови*, Богові Ізраїля,^г бо він звернув увагу на свій народ і визволив його.^д **69** І він дав нам могутнього спасителя*^е з дому Давида, свого слуги,^є **70** бо обіцяв через уста святих пророків давнини*^з **71** врятувати нас від ворогів та з рук усіх, хто нас ненавидить.^з **72** Він дав його, щоб виявити нам милосердя, обіцяне нашим прабатькам, і згадати свою святу угоду» — **73** клятву, яку він дав нашому прабатькові Аврааму,^і **74** про те, що, визволивши нас з рук ворогів, наділить честю безстрашно йому служити* **75** перед йо-

1:69 *Букв. «підняв для нас ріг спасіння». Див. глосарій, Ріг. 1:74 *Або «виконувати священне служіння».

го лицем з відданістю та праведністю всі наші дні. **76** А тебе, дитино, назвуть про роком Всевишнього, бо ти підеш перед Єговою*, щоб приготувати для нього шляхи^а **77** і донести до його народу звістку про спасіння, яке можна отримати через прощення гріхів^б **78** завдяки глибокому співчуттю нашого Бога. Виявляючи це співчуття, Бог осяє нас, немов світанок, **79** і освітить тих, хто перебуває в темряві і в тіні смерті,^в а також скерує нас на дорогу миру».

80 А хлопчик виріс і зміцнів духом; він перебував у пустельних місцях до того дня, коли виявив себе Ізраїлю.

2 У ті дні від Цезаря Августа вийшла постанова зробити перепис усієї населеної землі. **2** (Це перший перепис; він відбувся, коли Квіріній був намісником Сирії.) **3** І всі люди пішли на перепис, кожен до свого міста. **4** Тож і Йосип^г пішов з галілейського міста Назарета в Юдею, у Давидове місто Віфлеєм,^а бо походив з роду й родини Давида. **5** Він вирушив туди, щоб записатися з Марією, яка на той час уже стала його дружиною^б і незабаром мала народити.^в **6** Коли вони були там, їй настав час родити. **7** І вона народила сина, свого первістка,^ж сповила його й поклала в ясла,^з бо в заїзді вже не було місць.

8 У тій місцевості були пастухи, які жили в полі і вночі стерегли свої отари. **9** Раптом перед ними з'явився ангел Єгови* і слава Єгови* осяя-

РОЗД. 1

а Іс 40:3
Мл 3:1
Мт 3:3

б Мр 1:4

в Пс 107:10
Іс 9:2
Мт 4:16

РОЗД. 2

г Мт 1:16

д 1См 16:1
Мих 5:2
Мт 2:6

е Лк 1:26, 27

є Мт 1:18

ж Мт 1:25

з Іс 53:2

Друга кол.

а 1См 20:6

б Іс 9:6

в Дії 2:36
Флп 2:11

г Дн 7:10
Об 5:11

д Лк 2:51

е Бт 17:10, 12
Лв 12:2, 3

є Мт 1:20, 21
Лк 1:30, 31

ж Лв 12:2, 4

ла їх. Пастухи дуже налякалися, **10** проте ангел сказав їм: «Не бійтесь, я прийшов звістити вам добру новину, яка принесе велику радість усім людям. **11** Бо сьогодні в Давидовому місті^а для вас народився спаситель^б – Христос Господь.^в **12** Ось вам знак: ви знайдете сповите немовля, яке лежатиме в яслах». **13** Раптом поряд з ангелом з'явилося численне небесне військо,^г яке прославляло Бога, промовляючи: **14** «Слава Богу в небесах, а на землі – мир людям, які мають його схвалення*».

15 І, коли ангели повернулися на небо, пастухи почали говорити один одному: «Зараз же ходімо до Віфлеєма та подивимося, що там сталося за словом Єгови*, яке ми почули». **16** Тож вони поспішили туди і знайшли Марію, Йосипа та немовля, яке лежало в яслах. **17** Коли вони побачили це, то розповіли, що їм було сказано про немовля. **18** І всі, хто слухав пастухів, дуже дивувались цьому, **19** а Марія відтоді берегла всі ті слова у своєму серці,^а не раз розмірковуючи, що вони означають. **20** Пастухи ж повернулися, прославляючи і вихваляючи Бога за те, що почули й побачили, – про що він їм і сповістив.

21 Через вісім днів настав час зробити хлопчику обрізання,^б і йому дали ім'я Ісус, як його ще до зачаття назвав ангел.^в

22 Коли прийшов час їм очиститись за Законом Мойсея,^ж вони принесли Ісуса в Єрусалим, щоб показати Єгови*,

23 як і написано в Законі Єгови*: «Кожен первісток чоловічої статі[#] буде для Єгови* святим». **24** Вони склали жертву, про яку говориться в Законі Єгови*: «Пару горлиць або двох молодих голубів».^б

25 А в Єрусалимі жив один праведний і побожний чоловік, на ім'я Симеон. Він чекав, коли прийде втіха для Ізраїля,^в і на ньому перебував святий дух. **26** Тож Бог через святий дух відкрив йому, що він не помре, поки не побачить Помазанця^г Єгови*. **27** І Симеон, спонуканий духом, прийшов у храм. А коли батьки принесли туди маленького Ісуса, щоб зробити все за звичаєм, записаним у Законі,^г **28** Симеон узяв його на руки і, вихваляючи Бога, сказав: **29** «Тепер ти, Всеволодний Господи, як і говорив, дозволяєш своєму рабові померти в мирі.^д **30** бо очі мої побачили того, через кого ти даси спасіння.^е **31** яке приготував перед усіма народами.^е **32** Він є світлом,^ж що усуне заслону з народів,^з і славою твого народу, Ізраїля». **33** Батько ж і мати Ісуса не переставали дивуватись усьому тому, що про нього було сказано. **34** А Симеон поблагословив також їх і сказав Марії, матері дитини: «Цю дитину призначено, щоб в Ізраїлі багато хто впав^з і багато хто знову піднявся,^д щоб вона стала знаком, який будуть ганьбити^к **35** (а тебе саму* прошіє довгий меч),^д і щоб виявилися думки багатьох сердець».

2:23, 24, 26, 39 * Див. додаток А5. **2:23** [#] Букв. «кожен чоловічої статі, який відкриває утробу». **2:26** [#] Букв. «Христа». **2:35** * Або «твою власну душу».

РОЗД. 2

а Вх 13:2, 12
Вх 22:29
Чс 3:13
Чс 8:17

б Лв 12:6, 8

в Іс 40:1
Іс 49:13

г Лв 12:6, 7

д Бт 46:30

е Іс 52:10
Лк 3:4, 6
Дії 4:12

є Іс 40:5

ж Іс 9:2
Мт 4:16

з Іс 11:10
Іс 42:6
Іс 49:6
Дії 13:47
Дії 26:23

и Іс 8:14

і 1Кр 1:23, 24

к Дії 28:22
1Пт 2:7, 8

л Ів 19:25

Друга кол.

а Іс 52:9
Мр 15:43
Лк 2:25

б Лв 12:6

в Мт 2:23
Лк 1:26

г Лк 2:52

д Вх 23:14, 15
Ів 16:16

е Вх 34:23

36 Була там і пророчиця Анна, Фануїлова дочка з племені Асіра,— жінка похилого віку, яка прожила з чоловіком лише сім років після одруження*, **37** а тепер у 84 роки була вдовою. Анна ніколи не покидала храму, а вдень і вночі служила* Богові, дотримувалася постів та завжди зверталась до Бога з благаннями. **38** Саме тієї години вона підійшла й почала дякувати Богові та розповідати про дитину всім, хто чекав визволення Єрусалима.^а

39 Виконавши все, що наказував Закон Єгови*,^б вони повернулися в Галілею, до свого міста Назарета.^в **40** А хлопчик ріс, зміцнявся й сповнювався мудрістю, і Бог був прихильний до нього.^г

41 Батьки ж Ісуса мали звичай щороку ходити в Єрусалим на Пасху.^д **42** І, коли йому було 12 років, вони, як завжди, пішли в Єрусалим на свято.^е **43** Коли дні свята закінчилися і вони повертались, Ісус залишився в місті, та його батьки цього не помітили.

44 Думаючи, що він іде разом з подорожніми, вони пробули в дорозі цілий день і лише після того почали шукати його серед родичів і знайомих. **45** Але, не знайшовши, вони повернулися в Єрусалим і стали всюди розшукувати його. **46** Через три дні вони на решті знайшли його у храмі, де він сидів посеред учителів, слухав їх і ставив їм запитання. **47** Усі ж, хто чув Ісуса, були просто вражені його відповідями й тим, як добре він усе

2:36 * Букв. «від своєї незайманості». **2:37** * Або «виконувала священне служіння».

розумів.^a **48** Тож батьки, побачивши його, дуже здивувались, і мати сказала: «Дитино, як ти міг нам таке зробити? Ми з батьком нестямно шукали тебе». **49** Та Ісус відповів: «Чому ви шукали мене? Хіба ви не знали, що я маю бути в домі свого Батька?»^b **50** Проте вони так і не зрозуміли того, що він їм сказав.

51 Тоді Ісус повернувся з ними до Назарета і далі корився* їм.^b А мати його берегла всі ці слова у своєму серці.^c **52** Ісус же підростав, набував мудрості і мав щораз більше прихильність в очах Бога і людей.

3 У 15-й рік правління Цезаря Тиберія, коли Понтій Пилат був намісником Юдеї, Ірод^{*a} — обласним правителем[#] Галілеї, його брат Філіпп — обласним правителем Ітуреї і Трахонітиди, а Лісаній — обласним правителем Авіліну, **2** за днів Кайяфи^b і старшого священника Анни,^c було в пустелі Боже слово Іванові,^ж сину Захарія.

3 Іван обійшов увесь край вздовж берегів Йордану, проповідуючи хрещення на знак каяття задля прощення гріхів.^з **4** Усе сталося, як і написано в пророка Ісаї: «Ось голос того, хто вигукує в пустелі: "Підготуйте дорогу для Єгови"! Вирівняйте для нього шляхи!"^з **5** Усяка долина має заповнитись, а всяка гора і пагорб — зрівнятися з землею, дороги звивисті мусять стати прямими, а вибоїсті — гладкими. **6** І всі люди* по-

2:51 *Або «залишався слухняним». **3:1** *Тобто Ірод Антипа. Див. глосарій. [#]Букв. «тетрархом». **3:4** *Див. додаток А5. **3:6** *Букв. «все тіло».

РОЗД. 2

а Пс 119:99
Мт 7:28
Мр 1:22
Ів 7:15

б Ів 2:16

в Вх 20:12
Пв 5:16
Еф 6:1
Кл 3:20

г Лк 2:19

РОЗД. 3

д Мт 14:1
Лк 23:6, 7

е Мт 26:57

є Ів 18:13, 24
Дії 4:5, 6

ж Лк 1:80
Ів 1:6

з Мт 3:1, 2
Мр 1:4
Лк 1:76, 77

и Мт 3:3
Мр 1:3
Ів 1:23

Друга кол.

а Іс 40:3–5
Лк 2:30
Дії 28:28

б Мт 3:7–10
Мт 23:33

в Мт 7:19

г 1Тм 6:18
Як 2:15, 16
Ів 3:17

д Мт 21:32
Лк 7:29

е Лк 19:8

є Вх 23:1, 7
Лв 19:11

ж Ів 1:25

з Ів 1:26, 27

бачать спасіння, яке дасть Бог*».^a

7 Коли до Івана приходили натовпи людей, щоб хреститися, він їм казав: «Роді гадючий, хто сказав вам, що ви зможете втекти від прийдешнього гніву?»^b **8** Приносьте плоди, що свідчать про каяття. Не заспокоюйте себе, кажучи: «Наш батько — Авраам», бо говорю вам, що Бог має силу створити дітей для Авраама навіть із цього каміння. **9** Ось сокира вже при корінні дерев. Тому кожне дерево, яке не приносить добрих плодів, буде зрубане й кинуте у вогонь».^b

10 І люди питали Івана: «Що ж нам робити?» **11** А він їм казав: «Хто має одяг на заміну*, нехай поділиться з тим, хто не має жодного. І той, хто має їжу, хай зробить так само».^г **12** І навіть збирачі податків прийшли до Івана хреститися^г та запитали його: «Учителю, а нам що робити?» **13** Він же їм відповів: «Не вимагайте* нічого, крім встановленого податку».^е **14** Розпитували його також воїни: «А що робити нам?» І він їм казав: «Нікого не кривдьте* і не звинувачуйте фальшиво,^є а задовольняйтеся тим, що отримуете для прожитку^ж».

15 У той час народ чекав Христа, тому всі розмірковували у своїх серцях про Івана: «Може, це він Христос?»^ж **16** Тож Іван сказав: «Я хрещу вас водою, але йде сильніший від мене, якому я не достойний розв'язати ремінці сандалій.^з

3:6 *Або «побачать, як Бог дасть спасіння». **3:11** *Або «два вбрання». **3:13** *Або «не збирайте». **3:14** *Або «не оббирайте». [#]Або «своєю платнею».

Він хреститиме вас святим духом і вогнем.^а **17** В його руці віяльна лопата. Він повністю вичистить свій тік і позбирає пшеницю до комори, а половиу спалить у невгасимому вогні».

18 Він давав ще багато інших настанов та продовжував звіщати людям добру новину. **19** А обласний правитель Ірод, якому Іван докоряв за Іродіаду, дружину Іродового брата, та за всі його лихі вчинки, **20** до всього цього додав ще й те, що замкнув Івана у в'язниці.^б

21 І, коли хрестились усі люди, охрестився також Ісус.^в Тимчасом як він молився, небо розкрилось^г **22** і на нього зійшов святий дух у тілесному вигляді, немов голуб, а з неба почувся голос: «Ти Син мій улюблений. Я тобою задоволений».^д

23 Коли Ісус^е розпочав свою працю, він мав приблизно 30 років.^е І був він, як вважали, сином

- Йосипа,^ж
сина Ілія,
24 сина Маттáта,
сина Лéвія,
сина Мелхія,
сина Яннáя,
сина Йосипа,
25 сина Маттатія,
сина Амóса,
сина Наума,
сина Еслія,
сина Наггáя,
26 сина Маáта,
сина Маттатія,
сина Семейна,
сина Йосíха,
сина Йóди,
27 сина Йоанáна,
сина Рéси,
сина Зоровáвеля,^з

РОЗД. 3

- а Мт 3:11, 12
Мр 1:7, 8
Діт 2:1, 4
б Мт 14:3–5
Мр 6:17–20
в Мт 3:13
г Мт 3:16
Мр 1:9, 10
д Пс 2:7
Мт 3:17
Мт 17:5
Мр 1:11
Ів 1:32–34
е Мт 1:1–17
е Чс 4:2, 3
ж Мт 1:16
Мт 13:55
Лк 4:22
Ів 6:42
з Езд 3:2

Друга кол.

- а 1Хр 3:17
Мт 1:12
б 2См 5:13, 14
1Хр 3:5
в 1См 16:13
1См 17:58
Мт 1:6
г Іс 11:1
д Рт 4:17
е Рт 4:13
е Рт 4:21
ж 1Хр 2:11
з Рт 4:12
Рт 4:18, 19
1Хр 2:4, 5
и Бт 29:35
1Хр 2:1
і Бт 25:26
к Бт 21:2, 3
л 1Хр 1:28
м Бт 11:24
Бт 11:26, 27
н Бт 11:22
о Бт 11:20
л Бт 11:18
р Бт 11:16
с Бт 11:14
1Хр 1:25
т Бт 11:12
у Бт 11:10
ф Бт 5:29
х Бт 5:29
ц Бт 5:25

- сина Шеалтíїла,^а
сина Нéрі,
28 сина Мелхія,
сина>Addíя,
сина Косáма,
сина Елмадáма,
сина Ёра,
29 сина Ісуса,
сина Еліезéра,
сина Йо́рима,
сина Маттáта,
сина Лéвія,
30 сина Симебна,
сина Юди,
сина Йосипа,
сина Йо́нама,
сина Еля́кима,
31 сина Мелéї,
сина Мённі,
сина Маттáти,
сина Натáна,^б
сина Давида,^в
32 сина Ессéя,^г
сина Овéда,^д
сина Боáза,^е
сина Салмóна,^е
сина Нахшóна,^ж
33 сина Аммінадáва,
сина Арнія,
сина Хе́црона,
сина Пере́ца,^з
сина Юди,^и
34 сина Якова,^і
сина Ісака,^к
сина Авраама,^л
сина Тера́ха,^м
сина Нахóра,^н
35 сина Серúга,^о
сина Рéу,^п
сина Пелéга,^р
сина Евéра,^с
сина Шелáха,^т
36 сина Ка́їнана,
сина Арпахшáда,^у
сина С́йма,^ф
сина Ноя,^х
сина Ламéха,^ц

37 сина Метушалáха,^а
сина Ено́ха,
сина Яре́да,^б
сина Магалаїла,^в
сина Каїна́на,^г

38 сина Ено́ша,^д
сина Си́фа,^е
сина Адама,^є
сина Божого.

4 Сповнений святого духу, Ісус покинув околиці Йордану. Дух водив його пустелею* **2** 40 днів, і там його спокушав Диявол.^з Увесь той час Ісус нічого не їв, тож, коли дні ті закінчилися, він зголоднів. **3** Тоді Диявол промовив до нього: «Якщо ти Божий син, то накажи цьому каменю стати хлібом». **4** Але Ісус відповів: «Написано: “Не хлібом самим повинна жити людина”».^ж

5 Потім Диявол вивів його на гору і за одну мить показав йому всі царства населеної землі^з **6** та й сказав: «Я дам тобі владу над усіма ними і їхню славу, бо ця влада передана мені,^к і я даю її, кому хочу. **7** Тож, якщо ти поклонишся мені, уся вона буде твоя». **8** На це Ісус відповів: «Написано: “Поклоняйся лише Єгови*, Богу твоєму, і тільки йому служи”».^л

9 Тоді Диявол привів Ісуса в Єрусалим, поставив його на мурі храму* і сказав: «Якщо ти Божий син, кинься додолу,^м **10** адже написано: “Він накаже своїм ангелам охороняти тебе **11** і “вони понесуть тебе на руках, щоб не вдарився ти ногою об камінь”».^н **12** Та Ісус відповів: «Сказано: “Не випробовуй Єгову*, Бога

4:8, 12, 18, 19 *Див. додаток А5. **4:8**

*Або «виконуй священне служіння».

4:9 *Або «параметі; найвищий точці».

РОЗД. 3

а Бт 5:21

б Бт 5:19

в Бт 5:12, 16

г Бт 5:9

1Хр 1:2

д Бт 4:26

Бт 5:10

е Бт 5:7

є Бт 5:1, 4

1Хр 1:1

РОЗД. 4

ж Мт 4:1–4

Мр 1:12, 13

з Єв 2:18

и Пв 8:3

і Мт 4:8–10

к Ів 12:31

Ів 14:30

Еф 2:2

л Вх 20:3

Пв 6:13

Пв 10:20

м Мт 4:5–7

н Пс 91:11, 12

Друга кол.

а Пв 6:16

1Кр 10:9

б Мт 4:11

Єв 4:15

в Мт 4:12

Ів 4:3

г Мт 2:23

д Діп 17:1, 2

е Мт 12:20

є Іс 61:1, 2

ж Мт 5:17

з Пс 45:2

Іс 50:4

и Мт 13:54

Мр 6:2

Ів 6:42

і Мт 4:13

твого”».^а **13** Тож Диявол перестав спокушати Ісуса, відійшов від нього і став чекати іншої зручної нагоди.^б

14 Ісус же під дією духу повернувся в Галілею,^в і по всіх околицях розійшлась про нього добра слава. **15** Там він почав навчати в синагогах і мав пошану серед усіх людей.

16 Пізніше він прийшов до Назарета^г – міста, де виростав, – і за своїм звичаєм ввійшов у суботу до синагоги.^д Коли ж він підвівся, щоб читати, **17** йому подали сувій з писаннями пророка Ісаї. Він розгорнув його і знайшов місце, де було написано: **18** «Дух Єгови* на мені, бо він помазав мене, щоб звіщати добру новину бідним. Він послав мене сповіщати полоненим, що вони отримають свободу, а сліпим, що вони отримають прозріння, відпустити пригнічених на волю^е **19** і проповідувати про рік прихильності Єгови*».^є

20 Після цього Ісус згорнув сувій, віддав його служителю й сів. Усі ж присутні в синагозі пильно дивились на нього. **21** А Ісус промовив: «Сьогодні виконалися слова Писання, які ви щойно почувли».^ж

22 Тоді всі почали схвально говорити про нього й дивуватись приємним словам, що виходили з його уст,^з і запитували: «Хіба це не Йосипів син?»^ж **23** На це він відповів: «Ви, безперечно, згадете мені приказку: “Лікарю, вилікуй самого себе” – і скажете: “Ми чули, що ти робив у Капернаумі,^і тож зроби те саме й тут, у рідному краї”, – **24** і продовжив: – Правду кажу вам: жодного пророка не приймають

у його рідному краї.^a **25** Правду кажу вам: багато вдів жило в Ізраїлі за днів Іллі, коли три роки й шість місяців небо було закрите і всю ту землю охопив сильний голод.^b **26** Але до жодної з них Ілля не був посланий, лише до вдови у Сарепту, в сидонський край.^c **27** Також за часу пророка Єлисея в Ізраїлі було багато прокажених, однак ніхто з них не був очищений*, крім сирійця Наамана.^d **28** Тоді всі, хто був у синагозі й чув це, розгнівалися.^e **29** І вони, вставши, поспішно вивели Ісуса за місто, до виступу гори, на якій воно стояло, і хотіли скинути його вниз. **30** Але він, пройшовши крізь натовп, пішов далі.^e

31 Звідти Ісус вирушив до галілейського міста Капернаума й навчав там у суботу.^e **32** І люди були вражені тим, як він навчав,^ж бо він говорив як той, хто має владу. **33** А в синагозі був чоловік, який мав демона – нечистого духа. І він голосно закричав:^з **34** «Чого ти від нас хочеш, Ісусе назарянине?» Ти що, прийшов нас погубити? Я дуже добре знаю, хто ти, ти Божий Святий». ^и **35** Але Ісус докорив духу: «Замовкни і вийди з нього!» Тож демон повалив того чоловіка у них на очах і вийшов з нього, не завдавши йому жодної шкоди. **36** Це дуже здивувало всіх людей, і вони почали казати одне одному: «Послухайте, як він говорить! Він має владу й силу наказувати нечистим духам, і вони виходять!» **37** Отож чутка про нього ширилася по всіх околицях.

4:27 *Або «зцілений».

РОЗД. 4

a Мт 13:57
Мр 6:4
Ів 4:44
б 1Цр 18:1
в 1Цр 17:9, 10
г 2Цр 5:1, 14
д Лк 2:34
e Ів 8:59
Ів 10:39
e Мр 1:21, 22
ж Мт 7:28
Ів 7:46
з Мр 1:23–28
и Мт 2:23
i Мт 8:29
Лк 4:41
Лк 8:28
Як 2:19

Друга кол.

a Мт 8:14, 15
Мр 1:29–31
б Мт 8:16, 17
Мр 1:32–34
в Мт 8:28, 29
Мр 3:11
г Дії 16:17, 18
д Мр 1:23–25
Мр 3:11, 12
Лк 4:33–35
e Мр 1:35–38
e Мт 4:23
Лк 8:1

РОЗД. 5

ж Мт 4:18
Мр 1:16
з Мт 4:21

38 А Ісус, вийшовши із синагоги, прибув у дім Сімона. Сіморова теща мучилася через сильну гарячку, тому Ісуса попросили допомогти їй.^a **39** Тоді Ісус став над жінкою, зупинив* гарячку, і гарячка спала. У ту ж мить жінка встала й почала їм прислужувати.

40 І, коли сонце вже заходило, всі, хто мав хворих на різні недуги, стали приводити їх до Ісуса. Він же клав руки на кожного з них і зціляв.^b **41** Також з багатьох виходили демони й кричали: «Ти Божий Син!»^в Та він дорікав їм і не дозволяв говорити,^г бо вони знали, що він Христос.^д

42 А на світанку Ісус вийшов та попрямував до віддаленого місця.^e Проте натовпи людей почали розшукувати* Ісуса і, знайшовши, намагалися затримати його, щоб він не пішов від них. **43** Але він сказав: «Ще й іншим містам я повинен звіщати добру новину про Боже Царство, бо для того мене послано». ^e **44** Тож він пішов і далі проповідував по синагогах Юдеї.

5 Одного разу Ісус навчав Божого слова біля озера Генісарет*. ^ж Довкола зібрався натовп, щоб послухати його, і почав на нього тиснути. **2** Ісус побачив два човни, які стояли біля берега. А рибалки, вийшовши з них, полювали біля берега. **3** Тож він увійшов до човна Сімона, попросив його трохи відпливти від берега і, сівши, почав звідти навчати людей. **4** Коли він перестав говорити, то звернувся до

4:39 *Букв. «докорив». 4:42 *Або «переслідувати». 5:1 *Тобто Галілейського моря.

Симона: «Відпливи на глибини, і там закиньте сіті для лову». **5** У відповідь Симон сказав: «Наставнику, ми цілу ніч трудилися і нічого не впіймали.^a Але якщо ти так кажеш, я закину». **6** Вони послушались і впіймали* стільки риби, що аж сіті почали прориватись.^b **7** Тож вони, подавши знак своїм товаришам у другому човні, покликали їх на допомогу. Ті підпливли й наповнили обидва човни так, що вони стали тонути. **8** Коли Симон Петро побачив це, то впав перед Ісусом навколішки і сказав: «За-лиш мене, Господи, тому що я грішна людина», **9** бо після того, як вони витягли стільки риби, їх усіх охопив великий подив. **10** Дуже дивувались і Симонові співробітники – Яків та Іван, сини Зеведєя.^c Але Ісус сказав Симону: «Не бійся. Відтепер ти будеш ловити людей». **11** Тоді вони витягнули човни на берег і, покинувши все, пішли за ним.^d

12 Іншим разом, коли Ісус був в одному місті, прийшов чоловік, весь укритий проказою. Побачивши Ісуса, він упав ниць і почав благати: «Господи, якщо ти лише захочеш, то зможеш мене очистити». **13** Тоді Ісус простягнув руку, доторкнувся до нього і сказав: «Хочу! Будь чистим». І проказу тут же зійшла з чоловіка.^e **14** Потім Ісус звелів йому нічого нікому не говорити й додав: «Піди покажись священику і склади приношення за своє очищення, як наказував Мойсей,^f – їм на свідчення». **15** Та все ж вістка про Ісуса ширилась далі, і численні натовпи сходились, аби

РОЗД. 5

- a Ів 21:3
b Ів 21:6
в Мт 4:21
Мр 1:19
г Мт 4:19
Мр 1:17
д Мт 4:20
Мт 6:33
Мт 19:27
Мр 1:20
Лк 18:28
Флп 3:8
e Мт 8:2
Мр 1:40–45
є Мт 8:3
Мр 1:41
ж Лв 14:2–4
Лв 14:10, 20
з Мт 8:4

Друга кол.

- a Мт 4:24, 25
Мр 3:7, 8
Ів 6:2
б Мр 2:1, 2
в Мт 9:2
Мр 2:3–12
г Мт 9:2–8
д Пс 103:2, 3
Пс 130:3, 4
Іс 43:25

e Ів 5:6–9

послухати його і зцілитись від хвороб.^a **16** А він часто ходив у віддалену місцевість молитися.

17 Одного дня Ісус навчав людей. У тому ж місці сиділи фарисеї і вчителі Закону, що поприходили з усіх сіл Галілеї і Юдеї та з Єрусалима. І він мав силу від Єгови*, щоб зціляти людей.^b **18** У той час чоловіки принесли на ношах паралізованого і намагалися якось внести його всередину й покласти перед Ісусом.^c **19** Проте через натовп їм це ніяк не вдавалось. Тож вони вилзли на дах і крізь черепичну покрівлю спустили чоловіка на ношах та поклали посеред тих, хто сидів перед Ісусом. **20** Коли Ісус побачив їхню віру, то сказав: «Чоловіче, твої гріхи прощено». **21** Тоді книжники і фарисеї почали розмірковувати, кажучи: «Хто він такий, що говорить богозневажні слова? Хто, крім самого Бога, може прощати гріхи?»^d **22** Ісус же розпізнав їхні думки й відповів: «Про що ви розмірковуєте у своїх серцях? **23** Що простіше сказати: “Твої гріхи прощено” чи “Встань і йди”? **24** Але я хочу, щоб ви знали: Син людський має владу прощати на землі гріхи». Після того він сказав паралізованому: «Кажу тобі, встань, візьми свої ноші і йди додому». **25** І чоловік підвівся, взяв те, на чому лежав, і пішов додому, прославляючи Бога. **26** Всіх людей охопив подив, і вони почали прославляти Бога. Сповнені благоговіння, вони говорили: «Сьогодні ми бачили щось дивовижне!»

5:17 * Див. додаток А5.

5:6 * Букв. «оточили».

27 Вийшовши звідти, Ісус побачив збирача податків, на ім'я Левій, який сидів у конторі, де збирали податки. Ісус сказав йому: «Будь моїм учнем і йди за мною». ^a 28 І той встав, залишив усе та пішов за Ісусом. 29 Згодом Левій влаштував для нього великий бенкет у своєму домі. Там було багато збирачів податків та інших людей, які їли* з ними. ^b 30 Тоді фарисеї та їхні книжники почали нарікати й говорити його учням: «Чому ви їсте й п'єте зі збирачами податків і грішниками?» ^в 31 У відповідь Ісус промовив до них: «Здоровим лікар не потрібний, а хворим потрібний. ^г 32 Тож я прийшов покликати до каяття не праведних, а грішних». ^д

33 Потім Ісусу сказали: «Іванові учні й учні фарисеїв часто постять та ревно моляться, а твої – їдять і п'ють». ^e 34 Ісус же їм відказав: «Хіба можна змусити друзів нареченого постити, коли він ще з ними? 35 Однак настають дні, коли нареченого ^ж від них заберуть. Саме в ті дні вони і будуть постити». ^з

36 Також Ісус навів їм приклад: «Ніхто не пришиває до старого одягу латки, вирізаної з нового одягу, інакше нова латка відірветься; латка з нового одягу не підходить до старого. ^и 37 Так само ніхто не наливає молодого вина в старі бурдюки, бо воно їх прорве і виллється, а бурдюки зіпсуються. 38 Молоде вино треба наливати в нові бурдюки. 39 І ніхто, покуштувавши старого вина, не захоче молодого, бо казатиме: "Старе вино добре"».

5:29 *Або «напівлежали за столом».

РОЗД. 5

- а Мт 9:9
Мр 2:14
б Мт 9:10–13
Мр 2:15–17
в Лк 15:1, 2
г Іс 53:4
Мт 9:12
Мр 2:17
д Мт 9:13
1Тм 1:15
е Мт 9:14, 15
Мр 2:18–20
Лк 7:34
ж Іс 53:4
Мт 22:2
2Кр 11:2
Об 19:7
з Мт 9:16, 17
Мр 2:21, 22

Друга кол.

РОЗД. 6

- а Пв 23:25
б Мт 12:1–8
Мр 2:23–28
в Вх 20:9, 10
Пв 5:13, 14
Іс 5:9, 10
г 1См 21:1–6
д Лв 24:5–9
е Мт 12:8
Мр 2:27, 28
ж Мт 12:9–14
Мр 3:1–6
з Лк 5:22
Іс 2:24, 25
и Мт 12:11
Мр 3:4
Іс 7:23
і Мт 6:6
Мр 3:13
к Мт 14:23

6 Якось у суботу Ісус перешодив нивами, а його учні зривали колоски, ^a розтиralи їх у руках і їли зерна. ^б 2 Тоді декотрі фарисеї сказали: «Чому ви робите те, що не дозволяється робити в суботу?» ^в 3 Ісус же відповів: «Хіба ви не читали, що зробив Давид, коли він і його люди зголодніли?» ^г 4 Не читали, як йому дали хліби представлення, коли він увійшов у Божий дім? Він їв сам і дав людям, які були з ним, хоча це не дозволяється нікому, крім священників». ^д 5 Потім він сказав: «Син людський має владу над суботою». ^е

6 Іншої суботи ^ж він увійшов до синагоги і почав навчати. Був там чоловік із сухою* правою рукою. ^з 7 Тому книжники й фарисеї, щоб хоча б у чомусь звинуватити Ісуса, уважно спостерігали, чи він зцілить його в суботу. 8 Ісус же, знаючи їхні думки, ^и сказав чоловікові із сухою* рукою: «Встань і вийди на середину». Чоловік так і зробив. 9 Тоді Ісус звернувся до них: «Запитую вас, що дозволено робити в суботу: добро чи зло, врятувати життя* чи погубити?» ^к 10 Подивившись на них усіх, він промовив до чоловіка: «Простягни руку». Той послухався – і рука його знову стала здоровою. 11 А вони сповнилися безумною лютістю і почали радитись, щоб зробити з Ісусом.

12 Одного дня він пішов на гору молитися ^л і всю ніч провів у молитві до Бога. ^м 13 Коли ж настав день, він покликав своїх учнів, вибрав

6:6, 8 *Або «паралізованою». 6:9 *Або «душу».

з-посеред них 12 і назвав їх апостолами:^а **14** Сімона, якого ще назвав Петром, його брата Андрія, Якова, Івана, Пилипа,^б Варфоломія, **15** Матвія, Хому,^в Якова, Алфеевого сина, Сімона, званого «ревиним», **16** Юду, сина Якова, та Юду Іскаріота, який пізніше став зрадником.

17 Потім Ісус зійшов з ними додолу і став на рівному місці. Там було дуже багато його учнів, а також численний натовп людей з усієї Юдеї, Єрусалима та узбережжя Тира й Сидона. Усі вони прийшли послухати його і зцілитися від хвороб. **18** І він зціляв навіть тих, кого мучили нечисті духи. **19** Тож усі люди хотіли доторкнутися до Ісуса, бо від нього виходила сила і зціляла їх.

20 Тоді він подивився на своїх учнів і почав говорити:

«Щасливі ви, бідні, бо вам належить Царство Боже.^а

21 Щасливі ви, хто голодує тепер, бо ви будете насичені.^б

Щасливі ви, хто плаче тепер, бо ви будете сміятися.^в

22 Щасливі ви, коли через Сина людського інші вас ненавидять,^г виганяють,^д ганьблять та безчестять ваше ім'я*.

23 Радійте у той день і веселіться, бо в небі вас чекає велика нагорода. Адже їхні прабатьки так само робили колись пророкам.^е

24 Але горе вам, багаті,^і тому що ви вже отримали свою втіху сповна.^к

25 Горе вам, хто ситий тепер, бо ви будете голодувати.

Горе вам, хто сміється тепер, бо ви будете сумувати і плакати.^л

6:22 * Або «відкидають ваше ім'я як неправедне».

РОЗД. 6

а Мт 10:2–4

Мр 3:14–19

Дії 1:13

б Ів 14:8

в Ів 11:16

г Мр 5:30

д Мт 5:2, 3

Як 2:5

е Пс 107:9

Іс 55:1

Єр 31:25

Мт 5:6

є Іс 61:3

Об 21:4

ж Мт 5:10, 11

Ів 17:14

1Пт 3:14

з Ів 16:2

и 2Хр 36:16

Мт 5:12

Лк 11:47

Дії 7:52

і Як 5:1

к Мт 6:2

л Іс 65:13

Друга кол.

а Як 4:4

1Ів 4:5

б Вх 23:4

Пр 25:21

Мт 5:44

Рм 12:20

в Дії 7:59, 60

Рм 12:14

г Мт 5:39, 40

1Кр 6:7

д Пв 15:7, 8

Пр 3:27

Пр 21:26

Мт 5:42

е Мт 7:12

є Мт 5:46, 47

ж Лв 25:35, 36

Пв 15:7, 8

Мт 5:42

з Вх 22:25

Лв 25:37

Пв 23:20

Пс 37:25, 26

и Мт 5:45

Дії 14:17

і Мт 5:48

Еф 5:1, 2

Як 2:13

26 Горе вам, коли всі люди вас хвалять,^а бо саме так їхні прабатьки робили лжепрофетам.

27 Вам же – тим, хто слухає, – кажу: не переставайте любити своїх ворогів, робити добро тим, хто вас ненавидить,^б **28** благословляти тих, хто вас проклинає, і молитися за своїх кривдників.^в **29** Якщо хтось ударить тебе по одній щоці, підстав йому і другу, а тому, хто забирає в тебе верхній одяг, не перешкоджай забрати і спіднього.^г **30** Усім, хто просить тебе, давай,^д а того, хто забере щось твоє, не змушуй повернути.

31 І, що хочете, аби робили вам люди, те робіть їм і ви.^е

32 Якщо ви любите тих, хто любить вас, то хіба це робить вам честь? Адже навіть грішники люблять тих, хто любить їх.^є **33** І якщо робите добро тим, хто робить добро вам, то хіба це робить вам честь? Навіть грішники чинять так само. **34** І якщо ви позичаєте* тим, від кого сподіваєтесь отримати позичене, то хіба це робить вам честь?ж Навіть грішники позичають грішникам, щоб отримати назад стільки ж. **35** А ви завжди любіть своїх ворогів, робіть добро та без відсотків позичайте, не сподіваючись отримати щось назад.^з Тоді ваша нагорода буде велика і ви будете синами Всевишнього, бо він добрий навіть до невдячних і неправедних.^и **36** Завжди будьте милосердні, як і ваш Батько милосердний.^і

6:34 * Тобто позичаєте без відсотків.

37 Більш того, перестаньте судити — і ніколи не судитимуть вас,^a перестаньте осуджувати — і ніколи не будуть осуджувати вас. Завжди прощайте* — і буде прощено[#] вам.^b

38 Давайте — і дадуть вам:^a насиплють у поділ вашого одягу міру добру, щільно наповнену, утршену й переповнену. Бо, якою мірою міряєте ви, такою відміряють вам».

39 Потім Ісус навів їм приклади: «Чи може сліпий вести сліпого? Хіба не впадуть вони обидва в яму?»^g 40 Учень не більший від свого вчителя, але учень, навчений досконало, стане таким, як його вчитель.

41 Чому ти дивишся на скалку в оці свого брата, а колоду у власному оці не помічаєш?^a

42 Як можеш казати братові: «Брате, дозволь мені виїняти скалку з твого ока», якщо у власному оці не бачиш колоди? Лицеміре! Спочатку виїми зі свого ока колоду, і тоді чітко побачиш, як виїняти з братового ока скалку.

43 Також жодне добре дерево не приносить поганих плодів, а жодне погане не дає плодів добрих.^e 44 Кожне дерево пізнають по його плодах.^c Адже з тернів не збирають фіг і з тернового куща не зрізають винограду. 45 Добра людина з доброго скарбу, що в її серці, вносить добро, а погана людина зі свого поганого скарбу — зло. Бо, чим переповнене серце, те говорять уста.^ж

46 Чому ви кличете мене: «Господи! Господи!» — але не виконуете того, що я говорю?^з 47 Розкажу вам, до кого по-

6:37 *Або «відпустайте». #Або «відпущено».

РОЗД. 6

a Мт 7:1, 2
Рм 14:10

b Мт 6:14
Мр 11:25

в Пр 19:17

г Мт 15:14

д Мт 7:3–5

е Мт 7:16–18

є Мт 12:33

ж Мт 12:34, 35

з Мт 7:21
Лк 13:24
Рм 2:13
Як 1:22

Друга кол.

a Мт 7:24–27

b Пс 125:1

в Як 1:23, 24

РОЗД. 7

г Мт 8:5, 6

д Мт 8:8, 9

дібний той, хто приходить до мене, слухає мої слова й виконує їх:^a 48 він подібний до чоловіка, який, бажаючи побудувати дім, викопав глибоку яму, аж до скелі, і на скелі заклав фундамент. Тож, коли почалася повінь, ріка ринула на дім, але не змогла його похитнути, бо він був добре збудований.^b 49 А той, хто слухає і не виконує,^a подібний до чоловіка, який збудував свій дім на самій землі, без фундаменту. Коли на дім ринула ріка, він відразу ж завалився; і був той дім зруйнований дощенту».

7 Коли Ісус закінчив говорити до людей, то ввійшов у Капернаум. 2 Там один сотник мав хворого раба, якого дуже любив. Цей раб серйозно захворів і був при смерті.^г 3 Почувши про Ісуса, сотник послав кількох юдейських старійшин, щоб вони попросили його прийти і врятувати життя цьому рабу. 4 Ті підійшли до Ісуса і почали сильно благати його: «Він гідний того, щоб ти йому допоміг, 5 бо він любить наш народ і навіть збудував для нас синагогу». 6 Отож Ісус пішов з ними. Але коли він був уже недалеко від дому сотника, той послав своїх друзів, щоб вони сказали: «Пане, не турбуйся, бо я не достойний, щоб ти увійшов під мій дах.^a 7 Тому я не вважав себе гідним прийти до тебе. Але скажи лише слово — і мій слуга зцілиться. 8 Бо я сам людина підвладна, а також маю у своєму підпорядкуванні воїнів. Одному я кажу: «Іди!» — і він йде, іншому: «Прийди!» — і він приходить, а своєму рабові: «Зроби це!» — і він робить». 9 Коли Ісус по-

чув його слова, то здивувався і, повернувшись до людей, які йшли за ним, промовив: «Кажу вам: навіть в Ізраїлі я не знайшов такої сильної віри».^а **10** А посланці, повернувшись у дім, побачили, що раб уже здоровий.^б

11 Невдовзі після цього Ісус вирушив до міста Наїна, і з ним були його учні та чималий натовп. **12** Коли він підійшов до міської брами, якраз виносили померлого — єдиного сина у матері,^в яка до того ж була вдовою. Разом з нею йшло багато людей з того міста. **13** Побачивши її, Господь пройнявся жалем^г і сказав: «Не плач».^д **14** Після цього Ісус підійшов до нош^е, торкнувся їх, і ті, що несли ноші, зупинились. Тоді він промовив: «Юначе, кажу тобі: встань!»^ж **15** Померлий сів та почав говорити, а Ісус віддав його матері.^з **16** Усіх же присутніх огорнув страх, і вони стали прославляти Бога, кажучи: «Великий пророк з'явився серед нас»^и і «Бог звернув увагу на свій народ».^й **17** І ця звістка про Ісуса розійшлася по цілій Юдеї та по всіх околицях.

18 А учні Івана розповіли йому про всі ці події.^к **19** Тож Іван покликав двох своїх учнів і послав їх до Господа запитати: «Ти той, хто має прийти,^л чи нам чекати іншого?» **20** Прийшовши до Ісуса, вони сказали: «Іван Христитель послав нас до тебе, щоб ми запитали: “Ти той, хто має прийти, чи нам чекати іншого?”» **21** А Ісус у той час змілів багатьох людей від не-

7:14 *Тобто нош для перенесення померлих.

РОЗД. 7

а Мт 8:10

б Мт 8:13

в 1Цр 17:17
Лк 8:41, 42

г Єв 4:15

д Лк 8:52
Ів 11:33е 1Цр 17:21, 22
Лк 8:52–54
Ів 11:43
Дії 9:40є 1Цр 17:23
2Цр 4:36ж Пс 18:15
Ів 4:19
Ів 6:14
Ів 7:40

з Лк 1:68

и Мт 11:2–6

і Пс 40:7
Пс 118:26
Зх 9:9
Мт 3:11

Друга кол.

а Іс 53:4

б Іс 42:7

в Іс 29:18
Іс 35:5, 6г Іс 61:1
Лк 4:18
Як 2:5д Іс 8:14
Лк 2:34
Ів 6:66

е Мт 11:7–11

є Мр 1:6

ж Мр 1:2
Лк 1:67, 76з Іс 40:3
Мл 3:1
Лк 1:16, 17
Ів 1:23

и Мт 11:11

і Мт 3:5, 6
Лк 3:12к Дії 13:46
Рм 10:2, 3

л Мт 11:16–19

дуг^а і тяжких хвороб, чимало людей звільнив від злих духів і багатьох сліпих обдарував зором. **22** У відповідь він їм сказав: «Ідіть і розкажіть Іванові, щоб ви бачили й чули: сліпі тепер бачать,^б кульгаві ходять, прокажені стають чистими, глухі чують,^в мертві воскресають, а бідним звіщають добру новину.^г **23** Щасливий той, для кого я не став каменем спотикання».^д

24 Коли Іванові посланці пішли, Ісус почав говорити людям про Івана: «На що ви ходили дивитися в пустелю? На очеретину, яку гойдає вітер?»^е **25** Тож скажіть, на що ви ходили дивитися? На чоловіка, одягненого в м'які шати?»^ж Але ж ті, що носять пишне вбрання і купаються в розкошах, живуть у царських домах. **26** То на що ви ходили дивитися? На пророка? Так, кажу вам, на когось значно більшого, ніж пророка.^з **27** Саме про нього написано: “Ось я висилаю попереду тебе* посланця, який приготує дорогу перед тобою”.^и **28** Кажу вам: серед народжених жінками немає більшого від Івана, проте менший у Божому Царстві — більший від нього».^й **29** (Почувши це, збирачі податків та всі інші люди визнали, що Бог праведний, оскільки охрестилися в Івана.^к **30** А фарисеї і ті, хто був обізваний у Законі, відкинули Божий намір* щодо них,^л оскільки не охрестилися в Івана.)

31 «Тож з ким порівняти людей цього покоління і до кого вони подібні?» **32** Вони

7:25 *Або «гарний одяг». 7:27 *Букв. «перед твоїм лицем». 7:30 *Або «вказівки».

подібні до малих дітей, які сидять на ринковій площі й вигукують одне одному: «Ми грали вам на флейті, а ви не танцювали, ми голосили, а ви не плакали». **33** Так само прийшов Іван Хреститель – не їсть хліба і не п'є вина,^a а ви кажете: «Він має демона». **34** Прийшов Син людський – їсть і п'є, а ви говорите: «Цей чоловік – ненажера і любить пити вино, він приятель збирачам податків і грішникам!»^b **35** Так чи інакше, мудрість доводить свою праведність* усіма своїми вчинками[#].^b

36 Один фарисей став просити Ісуса пообідати з ним. Отже, Ісус зайшов у його дім і сів за стіл. **37** Тим часом одна жінка, відома в місті як грішниця, дізналась, що Ісус їсть* у домі фарисея. Вона принесла алебастрову пляшечку з пахучою олією^г **38** і, підійшовши ззаду до Ісуса та присівши біля його ніг, почала плакати і зрошувати його стопи слізьми й витирати їх своїм волоссям. Вона цілувала їх та лила на них пахучу олію. **39** Побачивши це, фарисей, що запросив його, сказав про себе: «Якби цей чоловік дійсно був пророком, то знав би, що за жінка торкається його – таж вона грішниця».^d **40** Тоді Ісус звернувся до нього: «Сімоне, хочу тобі щось розповісти». Той відізвався: «Кажі, Учителю!»

41 «В одного позикодавця було два боржники. Один заборгував йому 500 денаріїв*, а другий – 50. **42** І, оскільки вони не мали чим спла-

РОЗД. 7

а Чс 6:2,3
Мт 3:4
Лк 1:13,15

б Мт 11:19
Лк 5:30

в Ів 10:37,38

г Мт 26:6,7
Мр 14:3
Ів 12:3

д Лк 15:2

Друга кол.

а Пс 32:1
Пс 51:1
Пс 103:2,3
Іс 1:18
Іс 43:25
Іс 44:22

б Мт 9:2
Мр 2:5

в Мр 2:7
Лк 5:21

г Мт 9:22
Лк 8:48

РОЗД. 8

д Мт 9:35
Лк 4:43

е Лк 24:9,10

є Мт 27:55
Мр 15:40,41

тити борг, позикодавець великодушно простив їм обом. Котрий з них любитиме його більше?» **43** Сімон відповів: «Думаю, той, кому прощено більше». На це Ісус промовив: «Ти розсудив правильно,— **44** і, подивившись на жінку, сказав Сімону:— Бачиш цю жінку? Коли я ввійшов у твій дім, ти не дав мені води, щоб обмити ноги. А ця жінка зросила їх слізьми та витерла своїм волоссям. **45** Ти не зустрів мене поцілунком, вона ж, відколи я ввійшов, не перестав цілувати мої ноги. **46** Ти не вилив олію мені на голову, а вона вилила мені на ноги пахучу олію. **47** Тож кажу тобі: її гріхи, хоча й численні*, прощаються,^a бо вона виявила велику любов. Кому ж мало прощається, той і любить мало». **48** Тоді Ісус звернувся до неї: «Твої гріхи прощено».^b **49** Ті, хто їв* з ним, почали говорити між собою: «Хто ж він такий, що навіть прощає гріхи?»^b **50** Ісус же сказав жінці: «Твоя віра врятувала тебе.^г Іди з миром».

8 Невдовзі після того Ісус пішов від міста до міста й від села до села, проповідуючи і звіщаючи добру новину про Боже Царство.^d З ним були дванадцяттеро **2** і деякі жінки, яких він звільнив від злих духів та ціпив від хвороб: Марія, звана Магдалиною, з якої вийшло сім демонів, **3** Іванна,^e дружина Хузи, управителя Іродового дому, Сусанна і багато інших жінок, які їм прислуговували, використовуючи своє майно.^e

7:47 *Або «великі». **7:49** *Або «напівлежав за столом».

7:35 *Або «підтверджується». [#]Або «своїми результатами». Букв. «дітьми». **7:37** *Або «напівлежить за столом». **7:41** *Див. додаток Б14.

4 Коли ж біля Ісуса зібрався численний натовп, а також люди, які ходили з ним від міста до міста, він навів їм приклад:^a **5** «Якось сіяч вийшов сіяти. Коли він сів, трохи насіння впало при дорозі, і його затоптали, а небесні птахи повидзьобували його.^b **6** Ще трохи насіння впало на скелю і, зійшовши, висохло, бо не мало вологи.^b **7** Ще трохи впало між терни, але терни зійшли разом з насінням і заглушили його.^c **8** А ще трохи насіння впало на добрий ґрунт, проросло й принесло плоди у 100 разів більше, ніж було посіяно».^d Сказавши це, Ісус голосно промовив: «Хто має вуха, щоб слухати, нехай слухає».^e

9 Тоді учні запитали його, що означає цей приклад.^e **10** Він сказав: «Вам дано зрозуміти священні таємниці Божого Царства, а для інших усе почуте так і залишається прикладами,^ж щоб, дивлячись, вони дивилися даремно і, слухаючи, не розуміли суті сказаного.^з **11** Ось пояснення цього прикладу: насіння — це Боже слово.^и **12** Коли насіння падає при дорозі, це означає, що люди чують слово, але потім приходять Диявол і забирає слово з їхніх сердець, щоб вони не повірили й не отримали спасіння.^и **13** Коли насіння падає на скелю, це означає, що люди, почувши слово, з радістю приймають його, однак не мають коріння. Якийсь час вони вірять, але коли приходять пра випробувань, відпадають.^к **14** Коли насіння падає між терни, це означає, що люди чують слово, але тривоги, багатство^л та втіхи цього життя^м поглинають їх і повністю за-

РОЗД. 8

а Мт 13:1–3
 Мр 4:1, 2
 б Мт 13:3–9
 Мр 4:3–9
 Лк 8:12
 в Лк 8:13
 г Лк 8:14
 д Лк 8:15
 е Мт 11:15
 Мт 13:9
 Мр 4:9
 е Мт 13:10
 Мр 4:10
 ж Пс 78:2
 Мт 13:34, 35
 Мр 4:34
 з Іс 6:9, 10
 Мт 13:11, 13
 Мр 4:11, 12
 и Мт 13:18–23
 Мр 4:14–20
 і Мт 13:19
 Мр 4:15
 2Кр 4:3, 4
 к Мт 13:20, 21
 Мр 4:16, 17
 л Мт 19:23
 1Тм 6:9
 м 2Тм 4:10

Друга кол.

а Мт 13:22
 Мр 4:18, 19
 б Дії 16:14
 в Мт 13:23
 Мр 4:20
 Ев 10:36
 г Мт 5:15
 Мр 4:21
 Лк 11:33
 Флп 2:15
 д Мт 10:26
 Мр 4:22
 Лк 12:2
 е Мт 25:23
 е Мт 13:12
 Мт 25:29
 Мр 4:24, 25
 Лк 19:26
 ж Мт 13:55
 Ів 7:5
 Дії 1:14
 з Мт 12:46, 47
 Мр 3:31, 32
 и Мт 12:48–50
 Мр 3:33–35
 Ів 15:14
 і Мт 8:18, 23
 Мр 4:35, 36
 к Мт 8:24–27
 Мр 4:37–41

глушують слово; ці люди так і не приносять зрілого плоду.^a

15 А коли насіння падає на добру землю, це означає, що люди, які мають добре і чисте серце,^b почувши слово, зберігають його і витривало приносять плід.^b

16 Ніхто, запаливши світильник, не накриває його посудиною і не ставить під ліжко; навпаки, його ставлять на підставку, щоб ті, хто входить, бачили світло.^c **17** Адже немає нічого прихованого, що не виявиться, і, хоч би як старанно щось ховали, воно з часом стане явним і відомим.^d **18** Тож звертайте увагу на те, як ви слухаєте, бо тому, хто має, буде дано ще більше,^e а в того, хто не має, заберуть навіть те, що, як йому здається, він має».^e

19 І прийшли до Ісуса його мати і брати,^ж але оскільки було багато людей, вони не могли підійти до нього.^з **20** Тоді йому сказали: «Там надворі твоя мати з твоїми братами, вони хочуть побачитися з тобою». **21** На це він відповів: «Моя мати і мої брати — це ті, хто слухає Боже слово і виконує його».^и

22 Якось Ісус сів зі своїми учнями в човен і сказав їм: «Перепливімо на другий берег озера». І вони відпливли.^и **23** У дорозі Ісус заснув. Раптом на озері знялася шалена буря, і човен почала заливати вода, через що вони опинились у небезпеці.^к **24** Тож учні підбігли до Ісуса і розбудили його, кажучи: «Наставнику, Наставнику, ми тонемо!» Прокинувшись, він вгамував вітер і розбурхане озеро. Тоді все навкруги заспокоїлось

і настала тиша.^а **25** Після того він сказав: «Де ваша віра?» А вони, перелякані, дивувалися й говорили один одному: «Хто ж він такий? Він дає накази навіть вітру та воді, і вони слухаються його!»^б

26 Потім вони пристали до берега в місцевості геразинів,^в що навпроти Галілеї. **27** Коли Ісус зійшов на берег, його зустрів чоловік з поблизького міста, який був опанований демонами. Він уже довго не носив одягу і жив не в домі, а серед гробниць*.^г

28 Побачивши Ісуса, чоловік закричав, упав перед ним і вигукнув: «Чого ти від мене хочеш, Ісусе, Сину Всевишнього Бога? Благаю, не муч мене!»^д

29 (Бо Ісус наказував нечистому духові вийти з того чоловіка. Цей дух багато разів хапав його*.^е Чоловіка не раз заковували в ланцюги і кайдани та стерегли, але він розривав пута, і демон гнав його у віддалені місця.) **30** Тоді Ісус запитав його: «Як тебе звати?» Він відповів: «Легіон», бо в нього ввійшло багато демонів.

31 І вони благали Ісуса, щоб той не відправляв їх у безодню.^є **32** Неподалік на горі паслося величезне стадо свиней,^ж тому демони благали Ісуса, щоб він дозволив їм увійти в них, і він дозволив.^з **33** Тож демони вийшли з чоловіка та ввійшли у свиней, і ціле стадо кинулося з урвища* в озеро й потонуло. **34** А чоловіки, які пасли свиней, побачивши це, втекли й розповіли про все в місті та в довколишніх селах.

8:27 *Або «пам'ятних гробниць». **8:29** *Або, можливо, «дух довгий час міцно тримав його». **8:33** *Або «крутого берега».

РОЗД. 8

а Пс 89:9

б Мт 8:27
Мр 4:41

в Мр 5:1

г Мт 8:28,29
Мр 5:2–10

д Мр 1:23,24

е Мр 9:20,21

є Об 20:2,3

ж Лв 11:7,8
Пв 14:8з Мт 8:30–34
Мр 5:11–17

Друга кол.

а Мр 5:18–20

б Мр 5:21

в Мт 9:18,19
Мр 5:22–24

г Лв 15:25

д Мт 9:20–22
Мр 5:25–29

е Чс 15:38,39

є Мр 5:30–34

35 І люди вийшли подивитися, що сталося. Коли вони підійшли до Ісуса й побачили, що чоловік, з якого вийшли демони, одягнений і при здоровому розумі сидить біля Ісусових ніг, то налякалися.

36 А ті, хто бачив усе на власні очі, розповіли їм, як вивдавав чоловік, який був опанований демонами. **37** Тож чимало людей з довколишньої місцевості геразинів просили, щоб Ісус пішов звідти, бо їх огорнув великий страх. І він сів у човен, щоб відплисти.

38 А чоловік, з якого вийшли демони, став благати, щоб Ісус дозволив залишитися з ним, але той відіслав його, говорячи:^а **39** «Повертайся додому і розповідай, що Бог зробив для тебе». І він пішов та по цілому місті розказував про те, що Ісус для нього зробив.

40 Коли Ісус повернувся, його привітно зустрів натовп людей, бо всі на нього чекали.^б **41** І ось прийшов один чоловік, на ім'я Яір, начальник синагоги. Упавши до ніг Ісуса, Яір почав благати, щоб той увійшов до нього в дім,^в **42** бо його єдина дочка, яка мала близько 12 років, була при смерті.

Коли Ісус ішов, на нього напірав натовп людей. **43** Була там одна жінка, яка 12 років страждала від кровотечі,^г і ніхто не міг її вилікувати.^д

44 Вона підійшла до нього ззаду й доторкнулася до торочка його одягу^е — і кровотеча відразу припинилась. **45** Тоді Ісус запитав: «Хто доторкнувся до мене?» А коли всі почали запевняти, що це не вони, Петро сказав: «Наставнику, чимало людей оточили тебе і тиснуть звідусіль».^є

46 Проте Ісус відказав: «І все-таки хтось доторкнувся до мене, бо я відчув, що з мене вийшла сила». ^а 47 Тоді жінка побачила, що не змогла залишитись непоміченою, і тремтячи підійшла до Ісуса, впала на коліна й розповіла при всіх, чому доторкнулась до нього і як відразу зцілилася. 48 А він їй сказав: «Дочко, твоя віра зцілила тебе. Іди з миром». ^б

49 Поки Ісус ще говорив, до начальника синагоги підійшов один чоловік з його дому і сказав: «Твоя дочка померла, не турбуй вже Вчителя». ^в 50 На це Ісус відповів: «Не бійся, тільки вір, і вона буде врятована». ^г 51 І коли він підійшов до дому, то нікому не дозволив увійти з ним, крім Петра, Івана та Якова і батьків дівчини. 52 Усі ж, хто там був, плакали й били себе в груди, сумуючи за нею. Та він сказав: «Не плачте, ^д бо вона не померла, а просто спить». ^е 53 Почувши це, люди стали насміхатися, бо знали, що вона померла. 54 А Ісус взяв її за руку й вигукнув: «Дитино, встань!» ^ж 55 Тоді її дух ^з повернувся до неї, і вона відразу піднялась. ^и Ісус же сказав, щоб їй дали поїсти. 56 А батьки її були надзвичайно вражені тим, що сталося, однак Ісус наказав їм нікому не розповідати про це. ^к

9 Пізніше Ісус скликав дванадцятьох і дав їм силу та владу виганяти всіх демонів і зціляти від хвороб. ^а 2 Він послав їх проповідувати про Боже Царство та зціляти 3 й при цьому сказав: «Нічого не беріть в дорогу: ні палиці, ні торби, ні хліба, ні грошей*, ні

8:55 *Або «життєва сила». 9:3 *Букв. «срібла».

РОЗД. 8

а Лк 5:17

б Мт 9:22

Лк 7:50

в Мр 5:35–37

г Ів 11:25

Рм 4:17

д Лк 7:12, 13

е Мт 9:23–26

Мр 5:38–43

Ів 11:11

Дії 7:60

Дії 13:36

е Мр 5:41

Лк 7:14

Ів 11:43

ж Бг 2:19

Ек 3:17

Іс 42:5

з Мр 5:42

и Мр 7:35, 36

РОЗД. 9

і Мр 6:7

к Мт 10:1

Друга кол.

а Мт 10:9, 10

Мр 6:8, 9

Лк 10:4

б Мт 10:11

Мр 6:10

Лк 10:5, 7

в Мт 10:14

Мр 6:11

Лк 10:10, 11

Дії 13:50, 51

г Мт 11:1

Мр 6:12, 13

д Мт 14:1, 2

Мр 6:14–16

е Мр 8:27, 28

Лк 9:18, 19

е Мт 14:3, 10

ж Лк 23:8

з Мр 6:30

и Мт 14:13

і Мт 14:14

Мр 6:34

Ів 6:2

к Мт 14:15–21

Мр 6:35–44

Ів 6:5–13

л 2Лр 4:42–44

одягу на заміну*. ^а 4 До якого дому ввійдете, там і залишайтеся, аж поки не підете далі. ^б

5 А коли в якомусь місті люди вас не приймуть, то, виходячи звідти, обтрусіть порошок зі своїх ніг. Це буде свідченням проти них». ^в 6 Тоді вони вирушили в дорогу і, йдучи від села до села, всюди звіщали добру новину та зціляли людей. ^г

7 Коли про все це почув Ірод*, обласний правитель*, він дуже збентежився, бо де-хто казав, що це Іван воскрес з мертвих, ^д 8 інші говорили, що з'явився Ілля, а ще інші — що воскрес один зі стародавніх пророків. ^е 9 Тож Ірод сказав: «Іванові я відрубав голову. ^в Хто ж тоді той, про кого я чую все це?» Тому Ірод шукав нагоди побачити його. ^ж

10 Апостоли ж, повернувшись, розповіли Ісусу про все, що зробили. ^з Він узяв їх з собою і пішов до міста Віфсаїди, де вони могли побути на самоті. ^и 11 Однак люди, довідавшись про це, вирушили за ним, і він сердечно прийняв їх та почав розповідати про Боже Царство, а тих, хто потребував зцілення, зцілював. ^к 12 Коли день вже хилився до вечора, до Ісуса підійшли дванадцятьоро й сказали: «Розпусти людей, щоб вони пішли по довколишніх селах і дворах та знайшли собі нічліг і їжу, бо ми у віддаленому місці». ^л 13 Ісус же відказав: «Ви нагодуйте їх». ^м Але вони відповіли: «У нас немає нічого, крім п'яťох хлібин і двох риб. Хіба що ми самі підемо й купимо

9:3 *Або «двох вбрань». 9:7 *Тобто Ірод Антипа. Див. глосарій. ^н Букв. «тетрарх».

їжі для всіх цих людей». **14** А було їх коло 5000 чоловіків. На це Ісус промовив: «Скажіть їм, щоб вони розділились на групи приблизно по 50 людей і сіли». **15** Учні так і зробили, і всі люди посідали. **16** Тоді Ісус узяв ті п'ять хлібин і дві риби, подивився на небо, помолвився* і, поламавши хліб, почав давати учням, щоб вони роздавали людям. **17** Тож усі їли й наситились, а все, що залишилось, позбирали, і вийшло 12 кошиків.^a

18 Пізніше, коли Ісус молився на самоті, до нього прийшли учні, і він їх запитав: «Що люди говорять про мене? Хто я такий?»^b **19** На це вони відповіли: «Деякі кажуть, що ти Іван Хреститель, інші — Ілля, а ще інші — що воскрес один зі стародавніх пророків».^c **20** Тоді він сказав: «А ви, що ви думаєте? Хто я такий?» У відповідь Петро промовив: «Христос Божий».^d **21** Ісус же твердо наказав їм нікому про це не говорити^e **22** і додав: «Сину людському доведеться знести багато страждань; його відкинуть старійшини, старші священники та книжники, потім його вб'ють,^e але на третій день він воскресне».^e

23 Після того він звернувся до всіх: «Якщо хтось хоче йти за мною, нехай зречеться самого себе,^f щодня бере свій стовп мук* і постійно йде за мною.^g **24** Бо, хто хоче врятувати своє життя*, той його погубить. А хто погубить своє життя* заради мене, той врятує його».^h **25** Яка ж користь людині, коли вона здобуде

9:16 * Букв. «поблагословив їх». 9:23 * Див. глосарій. 9:24 * Або «душу».

РОЗД. 9

- a Мт 14:20
Мр 6:43
Ів 6:13
- b Мт 16:13–16
Мр 8:27–30
- в Лк 9:7,8
- г Мт 16:16
Мр 8:29
Ів 1:41
Ів 6:68,69
- д Мт 16:20
- e Іс 53:5,8
Лк 17:25
- є Мт 16:21
Мр 8:31
- ж Флп 3:7,8
- з Мт 10:38
Мт 16:24
Мр 8:34
Лк 14:27
- и Мт 16:25
Мр 8:35
Ів 12:25
Дії 20:24
Об 2:10

Друга кол.

- a Мт 16:26
Мр 8:36
- b Мт 10:33
Мр 8:38
2Тм 2:12
- в Мт 16:28
Мр 9:1
- г Мт 17:1–8
Мр 9:2–8
- д Лк 9:22
Лк 13:33
- e 2Пт 1:16
- є Лк 3:22
Ів 12:28
- ж Пс 2:7
Іс 42:1
Мт 3:17
2Пт 1:17
- з Пв 18:15
Мт 17:5
Мр 9:7
Дії 3:22,23
- и Мт 17:9
Мр 9:9
- i Мр 9:14,15

цілий світ, але втратить чи зруйнує своє життя?^a **26** Хто буде соромитись мене і моїх слів, того посоромиться і Син людський, коли прийде у своїй славі та славі Батька і святих ангелів.^b **27** Правду кажу вам: деякі з тих, хто тут стоїть, не скуштують смерті, аж поки не побачать Божого Царства».^c

28 А приблизно через вісім днів після цієї розмови Ісус узяв Петра, Івана та Якова й піднявся на гору, щоб помолитись.^d **29** Коли він молився, вигляд його обличчя змінився і одяг став сліпучо-білим. **30** І почали розмовляти з ним два чоловіки — Мойсей та Ілля. **31** Вони з'явилися у славі й говорили про його відхід — про те, що невдовзі мало статись у Єрусалимі.^e **32** А Петра і тих, хто був з ним, зморив сон. Коли ж вони повністю прокинулись, то побачили Ісуса у славі,^e а також двох чоловіків, що стояли біля нього. **33** І, коли ці чоловіки віддалилися від Ісуса, Петро, не усвідомлюючи, що говорить, сказав йому: «Наставнику, добре нам тут. Тож дозволь поставити три намети: один для тебе, один для Мойсея і один для Іллі».^f **34** І, коли він це говорив, з'явилась хмара та огорнула їх. Опинившись у хмарі, вони злякались, **35** а з хмари пролунав голос:^g «Це Син мій, якого я вибрав».^h Слухайте його».^g **36** Коли ж пролунав цей голос, учні побачили, що Ісус уже сам. А учні мовчали й нікому в ті дні не розповіли про побачене.^h

37 Наступного дня, коли вони спустилися з гори, назустріч Ісусу вийшов численний натовп.ⁱ **38** А з натовпу

закричав чоловік: «Учителю, благаю тебе, подивись на мого сина — мою єдину дитину.»^a

39 Іноді дух хапає його так, що той скрикує, потім дух трясе ним у судамах, аж піна йому з рота йде, і, побивши, він на силу залишає його. **40** Я просив твоїх учнів вигнати його, але вони не змогли». **41** У відповідь Ісус сказав: «О безвірне й зіпсоване покоління!^b Скільки мені ще бути з вами? Скільки ще терпіти вас? Приведи свого сина.»^a **42** А коли хлопець уже підходив, демон кинув ним об землю і затряс у сильних судамах. Та Ісус докорив нечистому духові, зцілив хлопця й віддав його батькові. **43** І всі були дуже вражені величною Божою силою.

Коли ж усі дивувалися з того, щб Ісус робить, він сказав учням: **44** «Уважно послушайте і запам'ятайте ці слова: Сина людського видадуть в руки людей».^c **45** Проте учні не зрозуміли сказаного. Це було приховано від них, щоб їм не збагнути тих слів, а розпитувати його вони боялися.

46 Після того вони почали сперечатися, хто з них найбільший.^a **47** А Ісус, знаючи, про що вони міркують у своїх серцях, взяв малу дитину, поставив її біля себе **48** та промовив: «Той, хто приймає цю малу дитину в моє ім'я, приймає і мене. Хто ж приймає мене, приймає і того, хто мене послав.»^b Бо хто серед вас усіх поводить як менший, той і є великим».^c

49 Тоді Іван сказав: «Наставнику, ми бачили одного чоловіка, який твоїм іменем виганяє демонів, і намагались зупинити його, бо він не хо-

РОЗД. 9

a Мт 17:14–16
Mr 9:17, 18

b Пв 32:5

b Мт 17:17, 18
Mr 9:19–27

г Мт 17:22, 23
Mr 9:31, 32
Лк 18:31–33

д Мт 18:1–5
Mr 9:33–37
Лк 22:24

e Mr 9:37
Ів 12:44

є Пр 18:12
Мт 18:4, 5
Мт 23:11, 12

Друга кол.

a Mr 9:38–40

b Дії 1:1, 2
1Тм 3:16

b Ів 4:9

г Mr 3:17

д 2Цр 1:10

e Мт 8:20

є Мт 8:21

ж Еф 2:1

з Мт 8:22

и Бт 19:17

i Мт 10:37
1Кр 9:24
Флп 3:13

дить з нами».^a **50** Однак Ісус промовив: «Не перешкоджайте йому, бо, хто не проти вас, той за вас».

51 Наближався час*, коли Ісус мав бути заарештований на небу.^b Отже, він рішуче постановив[#] іти в Єрусалим **52** і вислав перед собою посланців. Вони вирушили в дорогу і зайшли до самарійського села, щоб зробити для Ісуса деякі приготування. **53** А оскільки він постановив* іти в Єрусалим, у тому селі його не прийняли.^b **54** Побачивши це, його учні Яків та Іван^г сказали: «Господи, хочеш, ми скажемо, щоб з неба зійшов вогонь і винищив їх?»^a **55** Проте Ісус обернувся й докорив їм. **56** І вони пішли в інше село.

57 А як вони були в дорозі, один чоловік сказав йому: «Я піду за тобою, хоч би куди ти пішов». **58** Та Ісус відповів: «Лисиці мають нори, а небесні птахи — гнізда, Син же людський не має де голови прихилити».^b **59** Потім він звернувся до іншого чоловіка: «Будь моїм учнем і йди за мною». Однак той попросив: «Господи, дозволь мені спочатку піти й поховати свого батька».^c **60** Ісус же промовив до нього: «Мертві* нехай ховають своїх мертвих, а ти йди і звіщай усюди Боже Царство».^d **61** А ще інший сказав: «Я піду за тобою, Господи, але дозволь мені спочатку попроситися зі своїми домашніми». **62** На це Ісус відповів: «Жодна людина, яка поклала руку на плуг та оглядається назад,^e не придатна для Божого Царства».^f

9:51 *Букв. «сповнювались дні».
9:52 *Букв. «обернув своє лице».
9:53 *Букв. «його лице було обернене».

10 Після цього Господь призначив 70 інших і послав їх перед собою по двоє^а в кожне місто й місцевість, куди сам мав піти. **2** Тоді він промовив до них: «Жниво справді велике, а робітників мало. Тож благайте Господаря жнив, щоб він вислав робітників на свої жнива.»^б **3** Ідіть! Ось я посилав вас як ягнят поміж вовків.^в **4** Не беріть із собою ні гаманця, ні торби, ні сандалій і не вітайте* нікого в дорозі. **5** Коли ж увійдете в якийсь дім, то спочатку кажіть: «Мир цьому домові». ^д**6** І, якщо там буде друг миру, ваш мир залишиться на ньому, а якщо ні — повернеться до вас. **7** Залишайтеся в тому домі,^е їжте і пийте, що вам подадуть,^ж бо робітник гідний своєї платні.^з І не переходьте з дому в дім.

8 Коли увійдете в якесь місто і там вас приймуть, то їжте, що вам подадуть, **9** зціляйте хворих і говоріть: «Боже Царство наблизилось до вас». ^а**10** А коли в якомусь місті вас не приймуть, то вийдіть на його головні вулиці й скажіть: **11** «Навіть порошок з вашого міста, який пристав до наших стіп, ми обтрусимо на свідчення проти вас.»^в Однак знайте, що Боже Царство наблизилось.^г **12** Кажу вам, у той день Содому буде легше, ніж цьому місту.^д

13 Горе тобі, Хоразіне! Горе тобі, Віфсаїдо! Бо якби могли діла, виконані у вас, були виконані в Тирі й Сидоні, то вони б уже давно покаялися, сидючи у мішквині й попелі.^ж **14** Тож Тиру й Сидону буде легше в час суду, ніж вам. **15** І ти, Капернауме, думаєш,

10:4 *Або «не вітайте обіймами».

РОЗД. 10

а Мр 6:7

б Мт 9:37,38

1Кр 3:9

2Фс 3:1

в Мт 10:16

г Мт 10:9,10

Лк 9:3

д Мт 10:12,13

е Мт 10:11

Лк 9:4

ж Гл 6:6

з Мт 10:9,10

1Кр 9:11,14

1Тм 5:18

а Мт 3:1,2

Лк 9:2

в Мт 10:14

Лк 9:5

Дії 13:50,51

г Мт 11:24

д Мт 11:21–23

Друга кол.

а Мт 10:40

Мр 9:37

Ів 13:20

б Ів 5:23

Ів 12:48

Ів 15:23

в Дії 16:17,18

г Ів 12:31

Ів 16:11

Єв 2:14

Об 12:7–9

д Пс 91:13

е Вх 32:32

Дн 12:1

Флп 4:3

Об 3:5

в 1Кр 1:19

1Кр 2:6

ж Мт 11:25,26

з Ів 10:15

и Мт 11:27

Ів 1:18

2Кр 4:6

і Мт 13:16,17

к 1Пт 1:10,11

що піднімешся до неба? Упадеш ти в могилу*!

16 Хто слухає вас, той слухає мене.^а І, хто погорджує вами, погорджує і мною. Більш того, хто погорджує мною, погорджує і тим, хто мене послав». ^б

17 Пізніше повернулися ті 70 і, радіючи, казали: «Господи, навіть демони підкоряються нам, коли ми вживаємо твоє ім'я». ^в**18** На це Ісус відказав: «Я бачу, що Сатана вже впав з неба,^г немов блискавка. **19** Ось я дав вам владу топтати змії і скорпіонів та перемагати всю силу ворога,^д і ніщо не заподіє вам шкоди. **20** Але радійте не тому, що духи підкоряються вам, а тому, що ваші імена записані на небесах». ^е**21** У той час, сповнившись святого духу, він надзвичайно зрадів, а потім промовив: «Батьку, Господи неба і землі, славлю тебе перед усіма, бо ти заховав це від мудрих та розумних,^ж а відкрив малим дітям. Адже так, Батьку, було тобі до впадоби.»^з **22** Мій Батько передав мені все, і ніхто не знає Сина, тільки Батько. Так само ніхто не знає Батька, тільки Син^а і той, кому Син хоче відкрити його». ^в

23 Після цього, залишившись з учнями наодинці, він звернувся до них: «Щасливі ті, чії очі бачать те, що бачите ви.»^і **24** Бо кажу вам: багато пророків і царів дуже хотіли побачити те, що бачите ви, але не побачили,^к і почути те, що чуєте ви, але не почули».

25 І ось один чоловік, обізнаний у Законі, встав і, щоб

10:15 *Або «гадес», тобто спільну могилу людства. Див. глосарій.

випробувати його, запитав: «Учителю, що мені робити, щоб успадкувати вічне життя?»^a **26** На це Ісус сказав: «Що написано в Законі? Як ти розумієш?» **27** Той відповів: «Люби Єгови*, Бога свого, всім своїм серцем, всією своєю душею^a, всією своєю силою і всім своїм розумом»^b і «свого ближнього, як самого себе».^a **28** Ісус тоді промовив: «Ти відповів правильно. Роби так, і отримаєш життя».^c

29 Але той, бажаючи показати свою праведність,^d запитав Ісуса: «А хто мій ближній?» **30** У відповідь Ісус сказав: «Один чоловік спускався дорогою з Єрусалима до Єрихона і став жертвою розбійників. Вони відібрали в нього все, побили його і пішли, залишивши його ледь живим. **31** Сталося так, що тією дорогою йшов священик, але, побачивши його, пройшов другим боком. **32** Подібно й левіт, коли дійшов до того місця і побачив чоловіка, оминув його другим боком. **33** Але на нього натрапив якийсь самарянин,^e що подорожував тим шляхом, і, побачивши його, пройнявся жалем. **34** Тож він підійшов, перев'язав чоловікові рани, поливши їх олією та вином, а тоді посадив його на свою тварину, привіз у заїжджий двір і там попідкувався про нього. **35** Наступного дня він вийняв 2 денарії^f, дав їх господарю двору та сказав: "Піклуйся про нього, а якщо витратиш більше, я віддам тобі, коли повернуся". **36** Як ти думаєш, хто з цих трьох став ближнім^e чоловіко-

10:27 *Див. додаток А5. ^aДив. глосарій. **10:35** *Див. додаток Б14.

РОЗД. 10

a Мт 19:16
Mr 10:17
Лк 18:18

b Пв 6:5
Пв 10:12
Ісх 22:5
Mr 12:30

v Лв 19:18
Мт 19:19
Рм 13:9
Гл 5:14
Як 2:8

g Лв 18:5
Ів 17:3

d Лк 16:15

e Ів 4:9

e Мт 19:19

Друга кол.

a Пр 14:21

b Лк 6:36
Ів 13:17
Еф 4:32

v Ів 12:2

g Мт 4:4
Мт 6:33

РОЗД. 11

d Лв 22:32
Іс 5:16
Єз 36:23

e Дн 2:44
Дн 7:13, 14
Мт 6:9–13

e Пс 37:25

ж Пс 79:9
Дн 9:19

з Мр 11:25
Еф 4:32
Кл 3:13

и Лк 22:46
1Кр 10:13
Як 1:13
Об 3:10

ві, який був жертвою розбійників?» **37** На це він відповів: «Той, хто повівся з ним милосердно».^a Тоді Ісус сказав: «Іди й роби так само».^b

38 Коли вони були в дорозі, Ісус зайшов до одного села. Там жінка, на ім'я Марта,^c запросила його у свій дім. **39** Вона ще мала сестру, Марію, яка сіла біля ніг Господа і почала слухати його*. **40** А Марта не слухала його, оскільки була зайнята різними приготуваннями. Тож вона підійшла до нього і сказала: «Господи, невже тобі байдуже, що моя сестра залишила мене одну поратися коло всього? Скажи, нехай вона прийде і допоможе мені». **41** Та Господь відповів: «Марто, Марто, ти тривожишся і непокоїшся багатьма речами. **42** А насправді потрібно небагато або взагалі щось одне. Марія ж вибрала ліпшу частку*,^d яка від неї не забереться».

11 Якось Ісус молився, і, коли він закінчив, один з учнів попросив його: «Господи, Іван навчив своїх учнів молитися, навчи нас і ти».

2 Тож Ісус промовив до них: «Коли молитесь, кажіть: "Батьку, нехай освячується твоє ім'я".^e Нехай прийде твоє Царство».^e **3** Давай нам хліб кожного дня за нашими повсякденними потребами.^e **4** І прости нам гріхи наші,^f бо й ми прощаємо кожному, хто нам заборгував;^g і не допусти, щоб ми піддалися спокусі».^h

5 Далі він промовив: «Скажімо, хтось із вас має друга

10:39 * Букв. «його слово». **10:42** * Або «найліпшу частку». **11:2** * Або «твое ім'я вважають священним; до твого імені ставляться як до святого».

та опівночі піде до нього і попросить: “Друзе, позич мені три хлібини, **6** бо прийшов до мене приятель просто з дороги і я не маю що йому дати”. **7** А той, не виходячи з дому, скаже: “Не турбууй мене. Двері замкнені, і ми з дітьми вже в ліжку. Я не можу встати й дати тобі щось”. **8** Кажу вам: навіть якщо він не встане й не дасть йому заради дружби, то обов’язково встане через наполегливість^a свого друга й дасть йому все, чого той потребує. **9** Отож кажу вам: невпинно просіть^b – і отримаєте, шукайте – і знайдете, стукайте – і вам відчинять.^b **10** Бо кожен, хто просить, отримає,^c хто шукає – знайде і хто стукає – тому відчинять. **11** І справді, чи є серед вас батько, який дасть своєму синові змію, коли той попросить риби?^a **12** Або чи дасть сину скорпіона, коли той попросить яйце? **13** Отже, якщо ви, хоча й грішні, знаєте, як давати своїм дітям добрі дари, то тим більше небесний Батько дасть святий дух тим, хто просить у нього!^a

14 Пізніше Ісус вигнав демона німоти,^c і, коли демон вийшов, німий чоловік заговорив. Натовп дуже здивувався цьому,^k **15** проте дехто казав: «Він виганяє демонів з допомогою Вельзевула*, правителя демонів».³ **16** А інші, щоб випробувати Ісуса, вимагали від нього знак^и з неба. **17** Та Ісус, знаючи їхні думки,ⁱ сказав: «Кожне царство, в якому виникає поділення, буде зруйноване, і дім, в якому виникає поділення, впаде.

11:15 * Це ім’я застосовувалося до Сатани.

РОЗД. 11

а Лк 18:5

б Рм 12:12

в Мт 7:7, 8

г Мр 11:24
Ів 15:7
Як 1:6
1 Ів 3:22
1 Ів 5:14

д Мт 7:9, 10

е Мт 7:11
Як 1:17

є Мт 12:22

ж Мт 9:32–34

з Мт 12:24–30
Мр 3:22–27и Мт 12:38
Мр 8:11

і Ів 2:24, 25

Друга кол.

а Вх 8:19

б Мт 12:28
Лк 17:21

в Мт 12:30

г Мт 12:43–45

д Лк 1:46–48

е Пв 29:9
Пс 1:1, 2
Пс 112:1
Пс 119:2
Мт 7:21
Як 1:25

18 Так само, якщо Сатана поділився сам у собі, як же тоді встоїть його царство? Бо ви кажете, що я виганяю демонів з допомогою Вельзевула. **19** Якщо я виганяю демонів з допомогою Вельзевула, то з чією допомогою виганяють їх ваші сини? Тому ваші ж сини будуть вам суддями. **20** А якщо я виганяю демонів за допомогою Божої сили*,^a то Боже Царство дійсно прийшло несподівано для вас.^b **21** Коли сильний, добре озброєний чоловік стереже свій палац, його майно в безпеці. **22** Але коли на нього нападає хтось сильніший і перемагає, то забирає всю зброю, на яку той покладався, а здобич роздає. **23** Хто не зі мною, той проти мене, і, хто не збирає зі мною, той розсипає.^a

24 Коли нечистий дух виходить з людини, він іде безводними місцями, шукаючи пристановища, але нічого не знаходить. Тоді він каже: “Повернись я у дім, з якого виселився”,^c – **25** і, прийшовши, бачить, що дім виметений і прикрашений. **26** Потім він іде й приводить із собою сімох інших духів, ще зліших за нього, і, поселившись у домі, вони там живуть. І це ще гірше для людини, ніж те, що було спочатку».

27 Коли він говорив це, одна жінка з натовпу вигукнула: «Щаслива та, яка носила тебе в утробі і годувала грудьми!»^d

28 На це Ісус відказав: «Ні, щасливі ті, хто слухає Божі слова й дотримується їх!»^e

29 Потім біля Ісуса скупчилося дуже багато людей, і він почав говорити: «Це покоління – неправедне. Воно шукає

11:20 * Букв. «пальця».

знак, але не отримає жодного, крім знаку, даного через Йону.^a **30** Бо, як Йона^b став знаком для ніневітян, так і Син людський буде знаком для цього покоління. **31** У час суду цариця з півдня^c воскресне разом з цим поколінням і засудить його, бо вона прийшла з краю землі, щоб послухати Соломонову мудрість. А тут хтось більший від Соломона.^г **32** У час суду ніневітяни воскреснуть разом із цим поколінням і засудять його, бо вони покаялись, почувши звістку, яку проповідував Йона,^d а тут хтось більший від Йони. **33** Запалений світильник ставлять не у сховок і не під кошик*, а на підставку,^e щоб ті, хто входить, бачили світло. **34** Око – це світильник для тіла. Якщо твоє око зосереджене*, то й усе тіло твоє буде ясне^ж, якщо ж твоє око заздрісне^а, то й тіло буде темне.^с **35** Отже, будь пильний, щоб світло, яке в тобі, не було темрявою. **36** Тому якщо все твоє тіло ясне і не має жодної темної плями, то все воно буде таким ясным, немовби тебе освітлювало сяйво світильника».

37 Після того як він закінчив говорити, один фарисей запросив його на обід. Тож Ісус увійшов у його дім і сів за стіл. **38** А фарисей, побачивши, що він не помив рук* перед обідом, здивувався.^ж **39** Однак Господь сказав йому: «Ви, фарисеї, очищаєте келих і миску ззовні, хоча всередині ви спов-

11:33 *Або «мірильну посудину». **11:34** *Або «ясне». Букв. «просте». ^аАбо «повне світла». ^бБукв. «погане; зле». **11:38** *Тобто не очистився церемоніально.

РОЗД. 11

а Мт 12:38–42
Мт 16:4

б Йн 1:17

в 1Цр 10:1
2Хр 9:1

г Мт 12:42

д Йн 3:5

е Мт 5:15
Мр 4:21
Лк 8:16

є Мт 6:22, 23

ж Мт 15:2

Друга кол.

а Мт 23:25, 26

б Лв 27:30

в Мт 23:23, 24
Ів 7:24

г Мт 23:6, 7

д Мт 23:27, 28

е Мт 23:2, 4

є Мт 23:29–31

ж Дії 7:52
Єв 11:32, 37

з Об 18:21, 24

и Бт 4:8, 10

нені жадібності і зла.^а **40** Нерозумні! Хіба той, хто створив зовнішнє, не створив і внутрішнє? **41** Тож давайте дари милосердя* з того, що зсередини, і тоді все у вас буде чисте. **42** Та горе вам, фарисеї, бо ви даєте десятину з м'яти, рути і всіх інших садових рослин*,^б але нехтуєте справедливістю і любов'ю до Бога! Звичайно, ви були зобов'язані давати десятину, але й усім іншим не мали нехтувати.^в **43** Горе вам, фарисеї, бо ви любите передні* місця в синагогах і вітання на ринкових площах!^г **44** Горе вам, бо ви як ті непомітні* могли^ж:^д люди ходять по них, навіть не усвідомлюючи цього!»

45 У відповідь один чоловік, обізнаний у Законі, сказав: «Учителю, цими словами ти ображаєш і нас». **46** Ісус же промовив: «Горе й вам, обізнані в Законі, бо ви накладаєте на людей важкі тягарі, а самі навіть пальцем їх не торкаєтесь!»

47 Горе вам, бо ви будувате гробниці^ж пророкам, яких повбивали ваші ж прабатьки!^с

48 Ви добре знаєте про все, що зробили ваші прабатьки, проте схвалюєте це, бо вони повбивали пророків,^ж а ви будувате тим пророкам гробниці. **49** Тому Бог у своїй мудрості сказав: «Пошлю до них пророків та апостолів; декотрих вони вб'ють, а декотрих будуть переслідувати. **50** Тож це покоління заплатити за* кров усіх пророків, пролиту від заснування світу:^з **51** від крові Авеля»

11:41 *Або «дари бідним». Див. глосарій. **11:42** *Або «інших овочів». **11:43** *Або «найкращі». **11:44** *Або «непозначені». **11:44, 47** *Або «пам'ятні гробниці». **11:50** *Або «з цього покоління вимагатиметься».

до крові Захарія, якого вбили між жертвником і домом**.^a А ще раз кажу: це покоління заплатить за[#] їхню кров.

52 Горе вам, обізнані в Законі, бо ви забрали ключ до знання. Ви самі не ввійшли й перешкоджаєте тим, хто входить!»^b

53 Коли Ісус вийшов звідти, книжники й фарисеї почали тиснути на нього і засипати багатьма іншими питаннями, **54** бо вичікували нагоди зловити його на слові.^c

12 Тим часом зібралося стільки тисяч людей, що вони аж наступали на ноги одне одному. Тоді Ісус звернувся спочатку до своїх учнів: «Остерігайтеся фарисейської закваски, тобто лицемірства.^d

2 Бо немає нічого прихованого, що не розкриється, чи таємного, що не стане відомим.^e

3 Тому все, що ви говорите в темряві, буде почуте при світлі, і все, що говорите пошепки у своїх кімнатах, буде проповідуватися з дахів. **4** Крім того, кажу вам, друзі мої:^f не бійтеся тих, хто вбиває тіло і потім уже нічого не може зробити.^g **5** Я скажу вам, кого боятися: бійтеся того, хто, убивши, має владу кинути в геєну*.^h Тож говорю вам: його бійтеся.ⁱ **6** Хіба не продають п'ятьох горобців за дві дрібні монети*? Однак Бог жодного з них не забуває^h.^j **7** А у вас навіть усе волосся на голові пораховане.ⁱ Не бійтеся, ви цінніші від багатьох горобців.^k

11:51 *Або «храмом». ^aАбо «з цього покоління вимагатиметься». **12:5** *Див. глосарій. **12:6** *Букв. «за два асарії». Див. додаток Б14. ^aАбо «не нехтує».

РОЗД. 11

a 2Xp 24:20–22

b Мт 23:13
1Фс 2:14–16

в Лк 20:20

РОЗД. 12

г Мт 16:6
Мр 8:15

д Мт 10:26, 27

Мр 4:22
Лк 8:17

е Ів 15:14

є Дії 20:24

ж Мт 10:28

з Іс 8:13
Єв 10:31
1Пт 2:17
Об 14:7

и Мт 10:29

і Мт 10:30
Лк 21:18к Мт 10:31
Лк 12:24

Друга кол.

а Рм 10:9

б Мт 10:32, 33

в Мр 8:38
Лк 9:26
2Тм 2:12
1Ів 2:23г Мт 12:31, 32
Мр 3:28, 29д Мт 10:19, 20
Мр 13:11
Лк 21:14, 15е Вх 4:12
Дії 6:8, 10є Вх 20:17
Пв 5:21
Кл 3:5

ж 1Тм 6:7

з Як 4:13–16

8 Отже, кажу вам: хто визнає мене перед людьми,^a того визнає і Син людський перед Божими ангелами.^b **9** А хто зрікається мене перед людьми, того і я зречуся перед Божими ангелами.^b **10** І кожному, хто говорить щось проти Сина людського, буде прощено, але тому, хто говорить зневажливі слова проти святого духу, прощено не буде.^г **11** Коли ж приведуть вас і поставлять перед народними зборами*, урядовцями та представниками влади, не тривожтеся, як або що відповідати на свій захист чи що говорити.^д **12** бо в той час святий дух навчить вас, що треба казати.^е

13 Тоді хтось із натовпу звернувся до нього: «Учителю, скажи моему братові, щоб поділився зі мною спадщиною». **14** Ісус відповів йому: «Чоловіче, хто призначив мене судити вас чи вирішувати ваші суперечки? – **15** і сказав: – Будьте обачні, остерегайтеся вслякої жадібності*,^є бо, навіть якщо людина й має достаток, її життя залежить не від її майна». **16** Потім він навів приклад: «В одного багатого чоловіка рясно вродила земля. **17** Тож він почав міркувати собі: “Я не маю куди зібрати свій урожай. Що ж мені робити?” **18** Далі він сказав: “Ось що зроблю:^з поруйную свої комори й побудую більші, зберу туди все збіжжя і все добро **19** та скажу собі*: «Ти^ж маєш багато добра на довгі роки. Відпочивай, їж, пий і веселися»”.

12:11 *Або, можливо, «перед синагогами». **12:15** *Або «пожадливістю». **12:19** *Або «своєю душою». ^aАбо «душе, ти».

20 Але Бог промовив до нього: “Нерозумний, цієї ночі від тебе зажадають твоє життя*. Кому ж тоді дістанеться все, що ти наскладав?”^а **21** Так буває з тим, хто нагороджує скарби для себе, але не є багатим у Божих очах».^б

22 Після цього він звернувся до учнів: «Тому кажу вам: перестаньте тривожитись про своє життя* — що будете їсти, або про своє тіло — у що вдягнетесь».^в **23** Бо життя* цінніше від поживи, а тіло — від одягу. **24** Подивіться на кружків: вони не сіють, не жнуть, не мають ні стодоли, ні комори, але Бог їх годує.^г Хіба ж ви не набагато цінніші за птахів?^д **25** І хто з вас тривогою може продовжити собі життя хоча б на лікоть*? **26** Тож, якщо ви не можете зробити навіть таку дрібницю, навіщо тривожитися про все інше?^е **27** Подивіться, як ростуть лілії: вони не трудяться і не прядуть, але, кажу вам, навіть Соломон у всій своїй славі не одягався так, як одна з них.^в **28** Отже, якщо Бог так одягає рослинку в полі, яка сьогодні є, а завтра буде вкинена в піч, то тим більше він одягне вас, маловіри! **29** Тому перестаньте шукати, що вам їсти і що пити, перестаньте жити в непевності й тривозі,^ж **30** бо всього цього настійно шукають народи світу, але ваш Батько знає, що ви потребуєте цього.^з **31** Натомість і далі шукайте його Царства, а все це вам додасться.»

32 Не лякайся, мала отаро,^и бо вашому Батькові було

12:20 *Або «душу». 12:22 *Або «свої душі». 12:23 *Або «душа». 12:25 *Див. додаток Б14.

РОЗД. 12

а Пс 49:16–19
Пр 27:1

б Ек 11:9
Мт 6:20
1Тм 6:17–19
Як 2:5

в Мт 6:25–30
Флп 4:6

г Йв 38:41
Пс 147:9

д Мт 6:26
Лк 12:7

е Мт 6:34

є 1Цр 10:4–7

ж Мт 6:31,32

з 2Хр 16:9
Флп 4:19

и Пс 34:10
Мт 6:33
1Тм 4:8

і Ів 10:14

Друга кол.

а Дн 7:27
Лк 22:28–30
Єв 12:28
Як 2:5
Об 1:6

б Мт 19:21
Лк 18:22
Дії 2:45
Дії 4:34,35

в Мт 6:20,21
Лк 16:9
1Тм 6:18,19

г Еф 6:14
1Пт 1:13

д Мт 25:1
Флп 2:15

е Мр 13:35

є Мт 25:5

ж Мт 24:43
1Фс 5:2
2Пт 3:10
Об 16:15

з Мт 24:44
Мт 25:13
Об 3:3

и Мт 24:45–47

до впадоби дати вам Царство.^а **33** Продавайте своє майно і давайте дари милосердя*.^б Зробіть собі гаманці, які не зношуються, збирайте невичерпний скарб у небесах,^в де злодій навіть не наблизиться і міль не поїсть. **34** Бо де ваш скарб, там буде і серце ваше.

35 Одягніться і приготуйтеся*,^г і хай ваші світильники палають.^д **36** Ви маєте бути подібні до людей, які чекають повернення свого пана^е з весілля,^є щоб, коли він прийде й постукає, негайно відчинити йому. **37** Щасливі ті раби, яких пан у час свого приходу застане напоготові! Правду кажу вам: він підпережеться, посадить їх за стіл і, підійшовши, буде їм прислужувати. **38** І, якщо він прийде під час другої сторожі* або навіть третьої* та застане їх напоготові, щасливі вони! **39** Також знайте: якби господарю було відомо, о котрій годині прийде злодій, він не дозволив би влізти у свій дім.^ж **40** Так і ви будьте готові, бо Син людський прийде о тій годині, про котру не думаете».^з

41 Тоді Петро запитав: «Господи, цей приклад лише для нас чи для всіх?» **42** А Господь відповів: «Хто ж вірний і розсудливий* управитель*, якого пан призначить над своїми слугами^а, щоб дати їм достатньо харчу своєчасно?» **43** Щасливий той раб, якщо його пан, прийшовши, побачить, що він так і робить!

12:33 *Або «дари бідним». Див. глосарій. 12:35 *Букв. «нехай ваші стегна будуть підперезані». 12:38 *Від прил. 21:00 до півночі. *Від півночі до прил. 03:00. 12:42 *Або «мудрий». *Або «домоправитель». *Або «домашньою прислугою».

44 Правду кажу вам: пан призначить його над усім своїм маєтком. **45** Але якщо той раб скаже у своєму серці: “Пан мій затримується”,— і почне бити слуг та служниць, їсти, пити й упиватись,^a **46** то його пан прийде в день, коли той не сподівається, і о годині, котрої той не знає. Він з усією суворістю покарає його і визначить йому частку з невірними. **47** Отже, той раб, який зрозумів волю свого пана, але не приготувався і не зробив того, що просив пан*, отримає багато ударів.^b **48** А хто не розумів і робив те, що гідне покарання, той отримає мало ударів. Дійсно, кому дано багато, від того і вимагатимуть багато, і кому доручено багато, від того вимагатимуть більше, ніж звичайно.^b

49 Я прийшов розпалити на землі вогонь, і чого мені ще бажати, якщо він уже запалав? **50** На мене ж самого чекає хрещення, і як я знемагаю, поки воно ще не завершилось!^c **51** Ви думаєте, я прийшов принести на землю мир? Ні, кажу вам, не мир, а розбрат.^d **52** Бо відтепер п'ятеро в одному домі будуть поділені: троє проти двох і двоє проти трьох. **53** Порізняться батько із сином і син з батьком, мати з дочкою і дочка з матір'ю, свекруха з невісткою і невістка зі свекрухою».^e

54 Потім Ісус звернувся до натовпу: «Коли на заході піднімається хмара, ви відразу говорите: “Насувається буря”, і так стається. **55** А коли дме південний вітер, ви говорите: “Буде спека”, і так є.

12:47 *Або «не зробив згідно з волею пана».

РОЗД. 12

a Мт 24:48–51

б Як 1:22

Як 4:17

в Мт 25:29

Ів 15:2

г Ів 12:27

д Мт 10:34–36

Ів 7:41, 43

Ів 9:16

е Мхх 7:6

Друга кол.

a Мт 16:2, 3

Лк 19:42

б Мт 5:25, 26

РОЗД. 13

в Дії 3:19

г Мт 21:19

Мр 11:13

56 Лицеміри, прикмети на небі й на землі ви можете розпізнати. Чому ж ви тоді не можете розпізнати значення цього часу?^a **57** Чому не розсудите, що є праведним? **58** Коли тобі доведеться піти до правителя з тим, хто судиться з тобою, намагайся ще в дорозі залагодити з ним суперечку, щоб він не відвів тебе до судді, а суддя щоб не передав судовому виконавцю і щоб судовий виконавець не вкинув тебе у в'язницю.^b **59** Говорю тобі: ти не вийдеш звідти, поки не віддаси свою останню дрібну монету*».

13 У той час дехто з присутніх розповів йому про те, що сталося з галілеянами: як Пилат змішав їхню кров з кров'ю їхніх жертв. **2** На це Ісус сказав: «Думаєте, що ті галілеяни постраждали тому, що були більшими грішниками, ніж інші галілеяни? **3** Ні. Але, кажу вам, якщо не покається, то всі ви теж загинете.^a **4** А може, думаєте, що вина тих 18, на яких впала вежа в Сілоамі та вбила їх, була більшою, ніж вина інших мешканців Єрусалима? **5** Ні. Але, кажу вам, якщо не покається, то всі ви теж загинете».

6 Тоді він навів їм такий приклад: «У винограднику одного чоловіка росло фігове дерево. Якось він прийшов подивитися, чи на ньому є плоди, але нічого не знайшов.^г **7** Тож він сказав виноградареві: “Ось уже три роки я приходжу до цього фігового дерева за плодами, але нічого не знаходжу. Зрубай його! Навіщо воно має даремно займа-

12:59 *Букв. «останню лепту». Див. додаток Б14.

ти землю?» **8** Виноградар же відповів: «Пане, залиш його ще на один рік, а я обкопаю його та обкладу гноєм. **9** Якщо в майбутньому воно принесе плоди, то добре, а якщо ні, зрубаєш його».^а

10 Якось у суботу він навчав в одній синагозі. **11** А там була скорчена жінка, яка взагалі не могла випрямитися, бо їй 18 років мучив дух немочі*. **12** Побачивши її, Ісус сказав: «Жінко, ти звільнена від своєї немочі».^б

13 Тоді він поклав на неї руки, і в ту ж мить вона випрямилась та почала прославляти Бога. **14** Але начальник синагоги, обурений тим, що Ісус зцілив у суботу, промовив до натовпу: «Маєте шість днів, щоб працювати,^в тож приходьте і зціляйтеся в ці дні, а не в суботу».^г

15 Проте Господь відповів: «Лицеміри,^д хіба не відв'язує кожен з вас в суботу свого бика чи осла і не виводить зі стійла, щоб напоїти його?»^е **16** Чи ж не треба було звільнити в суботній день цю Авраамову дочку, котру Сатана тримав у пугах аж 18 років?» **17** Коли він сказав це, всі противники зникли, а натовп почав радіти всім його славним ділам.^е

18 Він же говорив далі: «До чого подібне Боже Царство і з чим його можна порівняти? **19** Воно подібне до гірчичного зернятка, яке людина взяла й посадила у своєму саду. Зернятко проросло і стало деревом, і небесні птахи звили гнізда в його вітті».^ж

20 Потім він сказав: «З чим іще можна порівняти Боже Царство? **21** Воно подібне до

РОЗД. 13

а 2Пт 3:9

б Іс 61:1
Лк 4:18

в Вх 20:9, 10
Вх 35:2
Пв 5:13, 14

г Мт 12:10
Мр 3:2
Ів 5:15, 16

д Мт 23:27, 28
Лк 12:1

е Лк 14:5

є Лк 9:43

ж Мт 13:31, 32
Мр 4:30–32

Друга кол.

а Мт 13:33

б Іс 55:6
Мт 7:13, 14
Флп 3:12–14
1Тм 6:12

в Лк 6:46

г Мт 7:22, 23

д Мт 8:11, 12

е Мт 19:30
Мр 10:31

закваски, яку жінка взяла й змішала з трьома великими мірами* борошна, так що заквасилося все тісто».^а

22 Ідучи до Єрусалима, він переходив від міста до міста й від села до села і навчав людей. **23** Якось один чоловік запитав його: «Господи, це правда, що спасуться лише деякі?» Ісус відповів: **24** «З усіх сил намагайтесь увійти через вузькі двері».^б Кажу вам: багато хто захоче увійти, але не зможе. **25** Коли господар встане й замкне двері, то ви залишитесь надворі й почнете стукати, просячи: «Пане, відчини нам»,^в але він скаже вам: «Я не знаю, хто ви і звідки».

26 Тоді ви промовите: «Ми їли та пили при тобі, і ти навчав на наших головних вулицях».^г **27** Проте він знову відповість: «Я не знаю, звідки ви. Відійдіть від мене, слуги неправедності!» **28** Ви будете плакати й скреготати зубами, коли побачите, що Авраам, Ісак, Яків і всі пророки — в Божому Царстві, а вас вигнали геть».^д

29 І прийдуть люди зі сходу і заходу, з півночі і півдня та посідають за столом у Божому Царстві. **30** Деякі останні стануть першими, а перші — останніми».^е

31 Тоді до нього підійшли деякі фарисеї і сказали: «Забирайся, йди звідси, бо Ірод хоче бити тебе». **32** Ісус же відповів: «Підійть і скажіть тому лисові: «Я виганятиму демонів і зцілятиму людей сьогодні й завтра, а на третій день закінчу свою справу». **33** Але сьогодні, завтра і післязавтра я мушу йти далі,

13:21 * Букв. «сѣями». 1 сѣя — 7,33 л. Див. додаток Б14.

13:11 * Або «дух, який робить калікою».

бо неможливо*, щоб пророка вбили поза Єрусалимом.^а **34** Єрусалиме, Єрусалиме, ти вбиваєш пророків і каменуєш посланих до тебе!^б Скільки разів я хотів зібрати твоїх дітей, як квочка збирає курчат під крила свої! Але ви не захотіли.^в **35** Ось ваш дім* покинутий на вас.^г Кажу вам: ви не побачите мене, аж поки не скажете: «Благословенний той, хто йде в ім'я Єгови!»^д»^а

14 Якось суботнього дня Ісус завітав на обід у дім одного провідника фарисеїв, і вони уважно за ним спостерігали. **2** Перед ним був чоловік, хворий на водянку*. **3** Тож Ісус запитав обізнаних у Законі та фарисеїв: «Скажіть, дозволено зціляти в суботу чи ні?»^е **4** Але вони мовчали. Тоді він торкнувся до чоловіка, зцілив його й відпустив, **5** а до них сказав: «Хто з вас, якщо син ваш чи бик упаде в колодязь,^е не витягне його відразу ж, навіть у суботній день?»^ж **6** І вони нічого не могли відповісти на це.

7 Після того, помітивши, як запрошені вибирали собі найпочесніші місця,^з він навів їм такий приклад: **8** «Коли хтось запросить тебе на весільний бенкет, не займай найпочеснішого місця.^з Можливо, серед гостей є хтось поважніший, ніж ти. **9** Тоді той, хто запросив вас обох, підійде й скаже: «Поступися місцем цьому чоловікові». І ти, засоромлений, підеш та займеш найнижче місце. **10** Отож, коли ти запрошений, піди й сядь

13:33 *Або «немислимо». **13:35** *Тобто храм. ^аДив. додаток А5. **14:2** *Або «едему», надмірне скупчення рідини в організмі.

РОЗД. 13

а Мт 16:21

б 2Хр 24:20, 21
Не 9:26

в Мт 23:37

г Лв 26:31
1Цр 9:7, 8
Єр 12:7
Єр 22:5д Пс 118:26
Мт 23:38, 39**РОЗД. 14**е Лк 6:9
Ів 7:23є Вх 23:5
Пв 22:4ж Мт 12:11
Лк 13:15з Мт 23:2, 6
Лк 11:43
Лк 20:46

и Пр 25:6, 7

Друга кол.а Пр 15:33
Як 4:10
1Пт 5:5б Пр 29:23
Мт 23:12
Лк 18:14
Як 4:6в Йв 31:16, 22
Пр 3:27, 28г Ів 5:28, 29
Ів 11:24
Дії 24:15

д Мт 22:2

е Мт 22:3

є Мт 22:5

на найнижчому місці, щоб той, хто запросив тебе, підійшовши, міг сказати: «Друже, займи вище місце». І ти матимеш шану перед усіма іншими гостями.^а **11** Бо кожен, хто звелічується, буде впокорений, а хто впокорюється, буде звеличений».^б

12 Потім він звернувся до чоловіка, який його запросив: «Коли влаштуєш бенкет чи вечерю, не клич ані друзів, ані братів, ані родичів, ані багатих сусідів. Адже й вони можуть запросити тебе, і це стане тобі винагородою. **13** Тож, коли влаштуєш бенкет, запрошуй бідних, калік, кульгавих, сліпих,^в **14** і тоді ти будеш щасливий, бо вони не мають чим тобі відплатити. А тобі буде відплачено під час воскресіння^г праведних».

15 Почувши це, один з гостей промовив до нього: «Щасливий той, хто споживатиме їжу* в Божому Царстві».

16 У відповідь Ісус сказав йому: «Один чоловік влаштував пишну вечерю^а і запросив багатьох гостей. **17** Коли настав час вечері, він вислав раба покликати запрошених: «Приходьте, уже все готове». **18** Але вони всі як один почали відмовлятися.^в Перший сказав: «Вибач, будь ласка, але я купив поле й маю піти оглянути його». **19** Другий сказав: «Вибач мені, будь ласка, але я купив п'ять пар волів і йду випробувати їх».^с **20** А ще інший сказав: «Знаєш, я щойно одружився і тому не можу прийти». **21** Раб повернувся та розповів про все своєму господарю. Тоді господар дому розгнівався і сказав

14:15 *Букв. «їстиме хліб».

рабу: “Швидко йди на головні вулиці та в міські провулки й приведи сюди бідних, калік, сліпих і кульгавих”. **22** Згодом раб повідомив: “Пане, я виконав усе, що ти наказав, але ще є вільні місця”. **23** Тож пан сказав рабу: “Вийди на дороги і стежки та змусь людей прийти, щоб мій дім заповнився.”^a **24** Бо говорю вам: жоден з тих, хто був запрошений, не скуштує моєї вечері”». ^b

25 Одного разу, коли Ісус був у дорозі, з ним ішли численні натовпи людей, і, повернувшись до них, він сказав: **26** «Якщо хтось прийде до мене, але не зненавидить* свого батька, матір, дружину, дітей, братів, сестер і навіть власне життя[#],^b то не зможе бути моїм учнем.” **27** Хто не несе свого стовпа мук* і не йде за мною, той моїм учнем бути не може.”^a **28** Наприклад, хто з вас, бажаючи побудувати вежу, спершу не сяде й не порахує витрат, щоб побачити, чи вистачить коштів її завершити? **29** Інакше якщо він закладе фундамент, але не зможе докінчити вежу, то всі, хто бачитиме це, почнуть з нього сміятися, **30** кажучи: “Цей чоловік почав будувати, але докінчити не зміг”. **31** Або який цар, вирушаючи на війну проти іншого царя, спершу не сяде й не порадиться, чи зможе він з 10 000 воїнів вистояти проти того, хто йде на нього з 20 000? **32** І якщо він побачить, що не зможе, то, коли той цар ще далеко, відрядить до нього послів і попросить про мир.

14:26 *Або «не любитиме менше». [#]Або «душу». **14:27** *Див. глосарій.

РОЗД. 14

a Мт 22:9, 10

б Мт 21:43
Мт 22:8

в Об 12:11

г Мт 10:37
Лк 18:29, 30
Ів 12:25д Мт 16:24
Мр 8:34
Лк 9:23

Друга коп.

a Мт 19:27
Лк 9:62
Флп 3:7, 8б Мт 5:13
Мр 9:50
Кл 4:6в Мт 13:43
Мр 4:9
Об 2:29

РОЗД. 15

г Мт 9:10, 11
Мр 2:15, 16
Лк 5:29, 30
1Тм 1:15д Єз 34:11, 16
Мт 18:12, 13
Лк 19:10е Мт 18:14
Рм 12:15
1Пт 2:25є Єз 33:11
Лк 5:32ж Мт 9:13
Мр 2:17

33 Так само будьте певні, що жоден з вас, хто не розпрощається з* усім своїм майном, не зможе бути моїм учнем.”^a

34 Звичайно, сіль – добра річ. Але якщо сіль втратить свої властивості, то як зробити її знову солоною?^b **35** Тоді вона непридатна ні для ґрунту, ні як добриво, і люди викидають її. Хто має вуха, щоб слухати, нехай слухає”». ^b

15 Усі збирачі податків і грішники збиралися довкола Ісуса, щоб послухати його.” **2** А фарисеї й книжники нарікали: «Цей чоловік приятелює з грішниками та їсть з ними». **3** Тож Ісус навів їм такий приклад: **4** «Хто з вас, якщо має 100 овець і загубить одну, не залишить 99 у пустелі й не буде шукати загублену, аж поки не знайде її?»^a **5** А знайшовши, він кладе її собі на плечі й тішиться. **6** І коли він приходить додому, то скликає друзів і сусідів, кажучи: “Радійте зі мною, бо я знайшов свою загублену овечку”». ^e **7** Говорю вам: так само в небі буде більше радості за одного грішника, який кається,^c ніж за 99 праведних, яким каяття не потрібне.

8 Або яка жінка, якщо має 10 драхм* і загубить одну, не запалить світильника і не почне замінити дім та старанно шукати її, поки не знайде? **9** А знайшовши, вона скличе своїх подруг та сусідок і скаже: “Радійте зі мною, бо я знайшла загублену драхму””. **10** Так само, кажу вам, Божі ангели радіють за одного грішника, який кається”». ^ж

14:33 *Або «не відмовиться від». **15:8, 9** *Див. додаток Б14.

11 Потім він сказав: «Один чоловік мав двох синів.

12 Якось молодший попросив його: “Батьку, віддай мені частину майна, яка мала б перейти до мене”. Тож батько розділив між ними свій маєток.

13 Через декілька днів молодший син зібрав усі свої речі й вирушив у далеку країну і там, живучи розгульно*, промарнував своє майно. **14** Коли ж він розтратив усе, в країні настав сильний голод, і він опинився у скруті. **15** Він навіть пішов і найнявся на роботу до одного жителя тієї країни, і той послав його на свої поля пасти свиней.^а **16** І він хотів наїстися стручками ріжкового дерева, якими годували свиней, але й цього йому ніхто не давав.

17 Опам'ятавшись, він сказав: “Скільки наймитів у мого батька мають надмір хліба, а я тут помираю з голоду! **18** Встану та піду до батька і скажу йому: «Батьку, згрішив я проти небес і проти тебе. **19** Я більше не гідний називатися твоїм сином. Прийми мене за свого наймита»”. **20** Тож він встав і пішов до батька. А батько ще здалека побачив його і, проїнявшись жалем, побіг йому назустріч, обійняв його* і поцілував. **21** Тоді син сказав: “Батьку, згрішив я проти небес і проти тебе.^б Я більше не гідний називатися твоїм сином”. **22** Проте батько звелів рабам: “Швидко принесіть найліпші шати й одягнуть його, надіньте йому на руку перстень і взуйте в сандалії. **23** Також

15:13 *Або «марнотратно; нерозсудливо». 15:20 *Букв. «упав йому на шию».

РОЗД. 15

а Лв 11:7,8

приведіть і заріжте відгодоване теля. Будемо їсти і святкувати, **24** бо мій син був мертвий, але ожив;^а він загубився, але знайшовся”. І почали вони веселитись.

25 Тим часом старший син був у полі. І коли він, вертаючись, наблизився до дому, то почув музику й танці. **26** Він покликав одного зі слуг і запитав, що трапилось. **27** А той відповів: “Твій брат повернувся, і батько, побачивши його живим і здоровим*, зарізав відгодоване теля”. **28** Тоді старший син розгнівався і не захотів увійти в дім, а батько вийшов і почав упрошувати його. **29** Однак той сказав батькові: “Слухай! Я стільки років служив тобі, як раб, і жодного разу не порушив твоїх наказів, а ти ні разу не дав мені й козеняти, щоб я поселився з друзями. **30** Але як тільки прийшов оцей твій син, котрий промарнував* з пов'іями твій маєток, ти зарізав для нього відгодоване теля”. **31** Проте батько сказав йому: “Сину, ти завжди зі мною, і все, що я маю,— твоє. **32** Ми ж мали відсвяткувати й порадіти, бо твій брат був мертвий, але ожив, він загубився, але знайшовся”.

16 Потім Ісус промовив до учнів: «Якось одному багатому чоловікові донесли, що його управитель розтрачує його майно. **2** Тож він покликав його і сказав: “Що я чую про тебе? Дай звіт про своє управління, бо ти більше не керуватимеш домом”. **3** Тоді управитель сказав собі: “Що я буду робити, адже мій пан

15:27 *Або «неушкодженим». 15:30 *Букв. «проїв».

б 2Хр 7:14
Пс 32:5
Пс 51:4
Пр 28:13
Лк 18:13
1Ів 1:9

Друга кол.

а Рм 6:13
Еф 2:4,5

знімає мене з управителя? Я не маю сили копати, а жебрати соромно. **4** Ага! Знаю, що зробити, аби люди радо приймали мене у своїх домах, коли я більше не буду управителем". **5** І, покликавши всіх боржників свого пана, він запитав першого: "Скільки ти винен моєму панові?" **6** Той відповів: "Сто мір* оливкової олії". Тоді він звелів йому: "Забери свою розписку, сідай і швиденько пиши 50". **7** Потім він запитав іншого: "А ти скільки винен?" Той відповів: "Сто великих мір* пшениці". Цьому боржнику він сказав: "Забери свою розписку й напиши 80". **8** І похвалив пан свого управителя, оскільки той, хоча був неправедний, виявився кмітливим*; бо в стосунках з іншими^а сини цього віку^а кмітливіші, ніж сини світла.^а

9 Говорю вам: здобуйте собі друзів багатством неправедним,^б щоб, коли воно вичерпається, вони прийняли вас у вічні оселі.^б **10** Хто вірний у найменшому, той і у великому вірний, а хто неправедний у найменшому, той неправедний і у великому. **11** Отже, якщо ви не були вірними, коли використовували неправедне багатство, хто ж довірить вам правдиве? **12** І, якщо ви не були вірними, коли використовували чуже, хто дасть вам те, що приготоване для вас?^г **13** Жоден слуга не може бути рабом двох панів,

16:6 *Або «батів». 1 бат — 22 л. Див. додаток Б14. **16:7** *Або «корів». 1 кор — 220 л. Див. додаток Б14. **16:8** *Або «розсудливим; діяв з практичною мудрістю». ^бБукв. «своїм поколінням». ^аАбо «цієї системи». Див. глосарій.

РОЗД. 16

а Ів 12:36
Еф 5:8
1Фс 5:5

б Мт 19:21
1Тм 6:17

в Мт 25:34
Лк 12:20, 21

г Лк 12:48

Друга кол.

а Мт 6:24

б Іс 53:3

в Мт 6:2
Мт 23:27, 28
Лк 18:9

г 1См 16:7
1Хр 28:9
2Хр 6:30

д 1Пт 5:5

е Мт 11:12, 13

є Мт 5:17, 18

ж Мт 5:32
Мт 19:9
Мр 10:11, 12

бо якщо одного з них він любитьиме й буде горнутися до нього, то другого обов'язково зненавидить або принаймні ним знехтує. Не можете бути рабами Бога і багатства».^а

14 Усе це слухали фарисеї, які любили гроші. І вони почали з нього кепкувати.^б **15** Тож він сказав їм: «Перед людьми ви себе видаєте за праведних,^в але Бог знає ваші серця.»^г Бо те, що звеличують люди, — мерзота в Божих очах.^д

16 Закон і Пророки були до Івана. А відтоді, як він прийшов, звіщається добра новина про Боже Царство, і всілякі люди докладають усіх зусиль, щоб до нього потрапити.^е

17 І справді, швидше зникнуть небо і земля, ніж залишиться несповненою хоча б одна рясочка літери із Закону.^є

18 Кожен, хто розлучається зі своєю дружиною та одружується з іншою, чинить перелюб, і той, хто одружується на розлученій, чинить перелюб.^ж

19 Жив один багатий чоловік, який звик носити пурпур і лляне вбрання та з пишнотою веселитися день у день. **20** А біля його брами кляли жебрака, на ім'я Лазар, який був вкритий наривами. **21** Жебрак бажав насититися тим, що падало зі столу багача, і навіть пси приходили та облизували його нариви. **22** Через деякий час жебрак помер, і ангели віднесли його до Авраама*.

Помер також багач, і його поховали. **23** Зносячи муки в могилі*, він підвів очі й побачив удалині Авраама, а поряд

16:22 *Букв. «до Авраамового лона». **16:23** *Або «гадесі», тобто спільній могилі людства. Див. глосарій.

з ним* Лазаря. **24** Тоді він заволав: “Батьку Аврааме, зми-лосердся наді мною і пошли Лазаря, щоб він умочив кінчик пальця у воду й охолодив мені язика, бо я дуже страждаю в цьому палаючому вогні”.

25 На це Авраам сказав: “Сину, пригадай, що за свого життя ти сповна зазнав добра, а Лазар зносив лише зло. Тепер же він тут має розраду, а ти страждаєш. **26** Крім того, між нами і вами покладено величезну безодню, тож ані ті, хто хоче перейти звідси до вас, ані ті, хто хоче від вас перейти сюди, не зможуть цього зробити”. **27** Тоді багач сказав: “У такому разі прошу тебе, батьку, пошли його до дому мого батька, **28** бо я маю п'ятох братів. Нехай він докладно розповість їм усе, щоб і вони не потрапили сюди, у це місце мук”. **29** Авраам же промовив: “У них є писання Мойсея і пророків, нехай слухають їх”.^a **30** А він сказав: “Таж ні, батьку Аврааме, якщо хтось із мертвих приїде до них, вони покаються”. **31** Однак Авраам відповів: “Якщо вони не слухають Мойсея^b і пророків, то не повірять, навіть коли хтось воскресне”.

17 Після того він сказав своїм учням: «Підстави для спотикання обов'язково з'являться. Однак горе тій людині, через яку вони з'являються! **2** Для неї було б ліпше, якби їй на шию повісили жорно і кинули її в море, ніж стати каменем спотикання для одного із цих малих.»^a **3** Зважайте на себе. Якщо твій брат учинить гріх, докори

РОЗД. 16

a Пв 18:18
Лк 24:25–27

b Ів 5:46

РОЗД. 17

в Мт 18:6
Мр 9:42

Друга кол.

a Пр 17:10

b Лв 19:17
Мт 18:15

в Іс 55:7
Мт 6:12
Мт 18:21, 22
Кл 3:13
1Пт 4:8

г Мр 9:23, 24
Єв 12:2

д Мт 17:20
Мт 21:21
Мр 11:23

е 1Кр 9:16

є Лв 13:45, 46

ж Лв 14:2–4
Пв 24:8
Мт 8:3, 4
Лк 5:13, 14

з 2Цр 5:1, 14

и 2Цр 17:24
Ів 4:9

йому,^a а якщо він покається, прости його.^b **4** Навіть якщо він сім разів на день грішить проти тебе і сім разів повертається, кажучи: “Каюсь”, прости йому.”^в

5 Тоді апостоли сказали Господу: «Додай нам віри». **6** У відповідь Господь промовив: «Якби ви мали віру хоча б з гірчичне зернятко, то сказали б цій шовковиці: “Викорчуйся і пересади у море!” — і вона б вас послухалась.”^г

7 Хто з вас, маючи раба, який оре поле чи пасе отару, скаже, коли той повернеться з поля: “Швидко ходи сюди і сідай за стіл”? **8** Хіба ви не скажете: “Приготуй щось по-вечеряти, вдягни фартух і прислугувуй мені, поки я не наїмся і не нап'юся, а потім можеш сам їсти й пити”? **9** Хіба пан дякує рабу за те, що той виконав доручене? **10** Так і ви, коли виконали все доручене, говоріть: “Ми нікчемні раби, бо зробили те, що повинні були зробити”.”^е

11 Ідучи в Єрусалим, Ісус проходив між Самарією та Галілеєю. **12** І, коли він входив в одне село, його побачили 10 прокажених чоловіків. Стоячи здалека,^є **13** вони почали кричати: «Ісусе, Наставнику, змилосьердся над нами!» **14** Побачивши їх, він промовив: «Підіть і покажіться священникам». ^ж І поки вони були в дорозі, то очистились.^з **15** Коли один з них побачив, що зцілювався, то повернувся, голосно прославляючи Бога. **16** Він впав до ніг Ісуса і подякував йому; а був він самарянином.” **17** Тоді Ісус промовив: «Хіба не всі 10 очистились? Де ж інші 9?

18 Невже більше ніхто, крім цього чоловіка з іншого народу, не повернувся, щоб віддати Богові славу?» 19 Ісус сказав йому: «Встань і йди. Твоя віра зцілила тебе».^a

20 Якось фарисеї запитали Ісуса, коли прийде Боже Царство,^b і він їм відповів: «Боже Царство прийде не так, що всі відразу його помітять, 21 і ніхто не говоритиме: “Ось тут!” або “Там!” Кажу вам: Боже Царство є серед вас*».^a

22 Потім він сказав учням: «Прийде час, коли ви захочете побачити один з днів Сина людського, але не побачите.

23 І люди говоритимуть вам: “Дивіться туди!” або “Дивіться сюди!” Але не виходьте і не женіться за ними.^г 24 Бо, як блискавка спалахує, освітлюючи небо від одного краю до іншого, так само буде і з Сином людським^a у його день.^e

25 Але спершу він повинен зазнати багато страждань і це покоління має відкинути його.^e 26 Крім того, за днів Сина людського буде так, як було за днів Ноя:»^ж 27 Люди їли, пили, женилися і виходили заміж аж до того дня, коли Ной увійшов у ковчег.^з І прийшов Потоп та знищив усіх.^и

28 Подібно було і за днів Лота:^і люди їли, пили, купували, продавали, садили й будували. 29 Проте в день, коли Лот увійшов із Содома, з неба полив вогняний та сірчаний дощ і знищив усіх.^к 30 Так само буде і в день виявлення Сина людського.^л

31 Якщо в той день хтось буде на даху, а свої речі матиме вдома, хай не сходить за ними і, якщо хтось буде в полі,

17:21 * Або «між вами».

РОЗД. 17

a Мт 9:22

Мр 5:34

Лк 7:50

б Мт 24:3

в Мт 12:28

Мт 21:5

г Мт 24:23

Мр 13:21

Лк 21:8

1Ів 4:1

д Дн 7:13

е Мт 24:27

є Мр 8:31

Мр 9:31

Лк 9:22

ж Бт 6:5

Мт 24:37–39

з Бт 7:7

и Бт 7:17,21

і Бт 19:15

к Бт 19:24,25

л 1Кр 1:7

2Фс 1:7,8

Друга кол.

a Бт 19:17,26

б Мт 10:39

Мт 16:25

Мр 8:35

Лк 9:24

1Ів 12:25

в Мт 24:40,41

г Мт 24:28

РОЗД. 18

д Рм 12:12

Еф 6:18

Флп 4:6

Кл 4:2

1Фс 5:17

е Лк 11:7,8

є Об 6:9,10

ж 2Пт 3:9

так само хай не повертається за тим, що залишив. 32 Пам'ятайте про Лотову дружину.^a

33 Хто намагається зберегти своє життя*, той втратить його, а хто втратить своє життя*, той його збереже.^б 34 Кажу вам: тієї ночі двоє лежатимуть в одному ліжку: одного буде забрано, а другого покинуто.^в 35 Дві жінки молотимуть на тих самих жорнах: одну буде забрано, а другу покинуто».

36 *— 37 Тоді вони запитали його: «Де, Господи?» Він же відповів: «Де буде тіло, туди злетяться орли».^г

18 Потім Ісус навів їм приклад про те, що необхідно завжди молитися і не падати духом.^а 2 Він розповів: «В одному місті був суддя, який не боявся Бога і не зважав на людей. 3 У тому ж місті жила вдова, що постійно приходила до нього і просила: “Винеси справедливе рішення у справі між мною і тим, хто зі мною судиться”. 4 Деякий час суддя не хотів їй допомогати, проте зрештою сказав собі: “Хоч Бога я не боюсь і на людей не зважаю, 5 але оскільки ця вдова надокучає мені, винесу справедливе рішення в її справі, щоб вона не приходила й не мучила мене своїми проханнями”».^б 6 Тоді Господь звернувся до них: «Чуєте, що сказав цей неправедний суддя? 7 Чи ж Бог не подбає про те, щоб для його обранців, котрі день і ніч благають його про допомогу, було встановлено справедливість,^в хоча в їхньому випадку він і виявляє терпіння?»^ж

17:33 * Або «душу». 17:36 * Див. додаток А3. 18:5 * Або «не добивала мене».

8 Говорю вам: він обов'язково зробить це, притому дуже швидко. Однак коли прийде Син людський, чи знайде він віру* на землі?»

9 А для тих, хто був впевнений у своїй праведності та вважав інших за ніщо, Ісус навів такий приклад: 10 «Два чоловіки ввійшли у храм помолитися – один фарисей, а другий збирач податків. 11 Фарисей став і почав молитися подумки: «Боже, дякую тобі, що я не такий, як інші – здирики, неправедні, перелюбники – або як он той збирач податків. 12 Я пошу двічі на тиждень і даю десятину з усього, що набуваю».а 13 А збирач податків стояв віддалік, не наважуючись навіть підвести очі до неба. Він тільки бив себе в груди і говорив: «Боже, будь ласкавим* до мене, грішника».б 14 Кажу вам: цей чоловік пішов додому праведнішим, ніж фарисей.в Бо кожен, хто звеличується, буде принижений, а хто упокоюється, буде звеличений».г

15 І люди приносили до нього немовлят, щоб він доторкнувся до них, але учні, побачивши це, почали їм дорікати.д 16 Ісус же попросив, щоб до нього принесли немовлят, і сказав учням: «Пустіть діток до мене і не перешкоджайте їм, бо саме таким належить Боже Царство.е 17 Правду кажу вам: якщо хтось не прийме Боже Царство так, як дитя, то нізащо в нього не ввійде».е

18 Потім один начальник запитав його: «Учителю добрий, що мені робити, щоб

РОЗД. 18

а Мт 23:23

б Пс 51:1–3

в Іс 66:2
Мт 21:28–31г Іс 2:11
Мт 23:12
Як 4:6
І Пт 5:5д Мт 19:13–15
Мр 10:13–16

е І Пт 2:2

є Мт 18:3
Мр 10:15

Друга кол.

а Мт 19:16–22
Мр 10:17–22
Лк 10:25–28б Мт 19:17
Мр 10:18в Вх 20:14
Пв 5:18г Вх 20:13
Пв 5:17д Вх 20:15
Пв 5:19е Вх 20:16
Пв 5:20є Вх 20:12
Пв 5:16
Рм 13:9
Еф 6:2ж Мт 6:20
Мт 19:21
Мр 10:21
Лк 12:33
І Тм 6:18, 19з Мт 19:22
Мр 10:22и Пт 11:28
Мт 19:23
Мр 10:23, 24
І Тм 6:9і Мт 19:24
Мр 10:25

к Мт 19:25

л Мт 19:26
Мр 10:27

м Мт 19:27

н Мт 19:28, 29
Мр 10:29, 30

о Об 2:10

успадкувати вічне життя?»а

19 Ісус відповів: «Чому називаєш мене добрим? Ніхто не є добрим, крім одного – Бога.б

20 Ти ж знаєш заповіді: «Не чини перелюбу,в не вбивай,г не кради,д не давай неправдивого свідчення,е шануй батька і матір».е 21 А той сказав: «Усього цього я дотримуюся ще з юності». 22 На це Ісус промовив: «Ще одного бракує тобі: продай усе, що маєш, і роздай виручені гроші бідним. Так ти збереш собі скарб у небесах. А тоді приходиь та будь моїм учнем».ж 23 Почувши це, чоловік сильно зачурився, тому що був дуже багатий.з

24 Тож Ісус подивився на нього і сказав: «Як важко буде тим, хто має гроші, потрапити в Боже Царство!» 25 Легше верблюдові пролізти крізь вушко швейної голки, ніж багатому ввійти в Боже Царство».и 26 А люди, котрі це чули, запитали: «Чи може тоді взагалі хтось спастися?»к

27 Ісус відказав: «Те, що неможливо для людей, для Бога можливо».л 28 На це Петро сказав: «А от ми... ми полишили те, що мали, і пішли за тобою».м 29 Ісус же відповів: «Правду кажу вам: немає нікого, хто покинув би заради Божого Царства дім, чи дружину, чи братів, чи батьків, чи дітей»н 30 і не отримав би в багатозазів більше у цей час, а в прийдешньому віці – вічне життя».о

31 Тоді він відійшов з дванадцятьма убік і сказав: «Ось ми йдемо до Єрусалима, і виконається* все, що пророки

18:8 *Або «таку віру». 18:13 *Або «милосердним».

18:30 *Або «прийдешній системі». Див. глосарій. 18:31 *Або «завершиться».

написали про Сина людсько-го.^a **32** Його віддадуть людям з інших народів;^b з нього будуть насміхатися^a і знущатись, на нього будуть плювати.^c **33** Його висчуть бичем і вб'ють,^d але на третій день він воскресне». **34** Проте учні нічого не збагнули зі сказаного, бо ці слова були приховані від них, і вони не розуміли, про що йдеться.

35 Коли ж Ісус наближався до Єрихона, при дорозі сидів сліпий жебрак.^e **36** Він почув, як повз нього проходить натовп, і почав розпитувати, що відбувається. **37** А люди сказали йому: «Це йде Ісус назар'янин!» **38** Тоді сліпий закричав: «Ісусе, Сину Давидів, змилосоєрдься наді мною!» **39** Ті, хто йшов попереду, докоряли йому і наказували мовчати, але він ще сильніше кричав: «Сину Давидів, змилосоєрдься наді мною!» **40** Тоді Ісус зупинився і звелів привести цього чоловіка. І, коли той підійшов, Ісус запитав його: **41** «Що ти хочеш, аби я для тебе зробив?» Чоловік відповів: «Господи, хочу бачити». **42** Тож Ісус сказав йому: «Стань знову зрячим. Твоя віра зміцлила тебе». **43** І в ту ж мить до чоловіка повернувся зір, і він пішов слідом за ним,³ прославляючи Бога. Коли всі люди побачили це, то також віддали Богу хвалу.»

19 Після того Ісус увійшов в Єрихон і проходив містом. **2** Там жив багатий чоловік, на ім'я Закхей, який був головним збирачем податків. **3** Він намагався побачити Ісуса, але через натовп не міг, оскільки був малога зросту. **4** Тоді Закхей побіг зупи-

РОЗД. 18

a Мт 16:21
Мт 20:17–19
Мр 10:32–34

b Мт 27:2
Дії 3:13

v Пс 22:7

г Іс 50:6

д Іс 53:5, 7

e Мр 10:33, 34
Лк 9:22

є Мт 20:29–34
Мр 10:46–52

ж Лк 7:50
Лк 17:19

з Мт 20:34

и Лк 5:26

Друга кол.

РОЗД. 19

a Мт 9:11
Лк 5:30
Лк 15:2

b Вх 22:1
Лв 6:4, 5

v Єз 34:16
Мт 9:13
Мт 15:24
Лк 15:4
Рм 5:8
1Тм 1:15

г Дії 1:6

д Мт 25:14
Мр 13:34
Ів 18:36

e Мт 25:15

ред і виліз на сикомор, щоб подивитися на Ісуса, який мав проходити тим шляхом. **5** А коли Ісус наблизився до дерева, то, подивившись угору, звернувся до нього: «Закхейо, швидко спускайся, бо сьогодні я маю зупинитись у твоєму домі». **6** Почувши ці слова, той поспіхом спустився і радо прийняв його в себе. **7** Коли всі побачили це, то почали нарікати: «Дивіться, він в гостях у грішника». **8** Та Закхей встав і сказав Господу: «Господи, половину маєтку свого я віддам бідним, а тим, на кому нажився*, поверну вчетверо більше». **9** На це Ісус сказав: «Сьогодні в цей дім прийшло спасіння, бо він також Авраамів син. **10** Адже Син людський прийшов відшукати і врятувати те, що втрачене».^a

11 Оскільки Ісус був неподалік Єрусалима, а люди, які слухали це, думали, що Боже Царство має з'явитись негайно,^г він навіть ще один приклад. **12** Він сказав: «Один чоловік шляхетного роду вирушив у далекий край,^а щоб здобути царську владу, а тоді повернутися. **13** Покликавши 10 рабів, він дав їм 10 мін* і сказав: «Пустіть їх в обіг, поки я не прийду».^є **14** Але співгромадяни ненавиділи його і вислали слідом за ним послів зі словами: «Ми не хочемо, аби цей чоловік царював над нами».

15 Коли ж він згодом отримав царську владу* і повернувся, то покликав рабів, яким дав гроші^ж. Він хотів з'ясувати,

19:8 *Або «нажився, фальшиво звинувативши». **19:13** *Грець. міна важила 340 г. Підраховано, що її вартість становила 100 драхм. Див. додаток Б14. **19:15** *Або «царство». ^ж Букв. «срібло».

який прибуток вони отримали, пустивши їх в обіг.^а **16** Тож прийшов перший і сказав: “Пане, твоя міна принесла 10 мін”.^б **17** Пан сказав йому на це: “Молодець, добрий рабе! Оскільки ти виявився вірним у такому малому, даю тобі владу над 10 містами”.^в **18** Після того прийшов другий і сказав: “Пане, твоя міна принесла 5 мін”.^г **19** І до цього він промовив: “А ти завідуєш 5 містами”. **20** Тоді прийшов ще один і сказав: “Пане, ось твоя міна, я заховав її в хустці. **21** Я боявся тебе, бо ти людина сувора: забираєш те, чого не вкладав, і жнеш те, чого не сів”.^д **22** Пан сказав йому: “Лихий рабе, я буду судити тебе твоїми ж словами. Адже ти знав, що я сувора людина: забираю те, чого не вкладав, і жну те, чого не сів”.^е **23** Чому ж ти не віддав мої гроші* у лихварську контору? Тоді, прийшовши, я забрав би їх з відсотками”.

24 І він звелів тим, хто стояв поряд: “Заберіть від нього міну і дайте тому, хто має 10”.^е **25** Але вони сказали: “Пане, він уже має 10 мін!” **26** Проте він відповів: “Говорю вам: усякий, хто має, отримає ще більше, а в того, хто не має, заберуть навіть те, що він має.”^ж **27** Моїх же ворогів, котрі не бажали, щоб я став над ними царем, приведіть сюди і стратять в мене на очах”.

28 Розповівши це, Ісус вирушив далі в Єрусалим. **29** І коли він наблизився до Вітфамії та Віфанії, що на Оливковій горі,^з то послав поперед себе двох учнів” **30** і сказав: «Підіть у село, що перед вами.

19:23 * Букв. «моє срібло».

РОЗД. 19

а Мт 25:19

б Мт 25:20, 21

в Лк 16:10

г Мт 25:22, 23

д Мт 25:24

е Мт 25:26, 27

є Мт 25:28

ж Мт 13:12
Мт 25:29
Мр 4:25
Лк 8:18

з Дії 1:12

и Мт 21:1–3
Мр 11:1–6

Друга кол.

а Мт 21:6, 7

б Зх 9:9
Мр 11:7–10
Ів 12:14, 15

в Мт 21:8

г Пс 118:26
Мт 21:9
Мр 11:9д Мт 21:15
Ів 12:19

е Ів 11:35

є Іс 6:9, 10
Мт 13:14ж Пв 28:52
Дн 9:26
Лк 21:20

Увійшовши туди, ви знайдете прив'язане осля, на якому ще не сиділа жодна людина. Відв'яжіть його й приведіть. **31** А якщо хтось запитає вас: “Навіщо ви відв'язуєте його?” — скажіть: “Воно потрібне Господу”». **32** Отже, прийшовши туди, учні побачили, що все було так, як він і говорив.^а **33** Коли вони відв'язували осла, його господарі запитали: «Навіщо ви відв'язуєте осла?» **34** Учні відповіли: «Воно потрібне Господу»,— **35** і привели його до Ісуса. Тоді вони накиннули на осла свій одяг і посадили Ісуса на нього.^б

36 Коли ж він їхав, люди стелили на дорозі свій одяг.^в **37** А як тільки він наблизився до спуску з Оливкової гори, дуже багато учнів почали радіти й голосно прославляти Бога за всі могутні діла, які побачили. **38** Вони казали: «Благословенний той, хто йде як Цар в ім'я Єгови*! Мир на небі та слава тому, хто у височині!»^г **39** Однак декотрі фарисеї з натовпу сказали йому: «Учителю, вгамуй своїх учнів».^д **40** Але він відповів: «Говорю вам: якщо вони замовкнуть, то кричатиме каміння».

41 І коли Ісус під'їхав ближче, то, подивившись на місто, заплакав за ним^е **42** і сказав: «Якби ж ти в цей день збагнуло, що потрібно для миру... Але тепер це приховано від твоїх очей.»^є **43** Бо придуть дні, коли вороги зведуть навколо тебе укріплення із частоту, оточать тебе та візьмуть в облогу*.^ж **44** Вони повалять на землю тебе й твоїх дітей,

19:38 * Див. додаток А5. 19:43 * Або «стиснуть звідусіль».

які будуть у тобі,^a і не залишать у тобі каменя на камені,^b тому що ти не розпізнало часу, коли здійснювалась твоя переверка».

45 Тоді Ісус ввійшов у храм і почав виганяти продавців,^b **46** кажучи їм: «Написано: “Мій дім буде домом молитви”,^c ви ж зробили з нього печеру розбійників».^d

47 Він продовжував щоденно навчати у храмі. А старші священники й книжники, а також впливові люди з народу шукали можливості вбити Ісуса,^e **48** однак не могли придумати, як це ліпше зробити, бо весь народ горнувся до нього й прагнув його слухати.^e

20 Якось Ісус навчав народ у храмі і звичав добру новину. До нього підійшли старші священники, книжники й старійшини **2** і запитали: «Скажи нам, якою владою ти чиниш все це? І хто дав тобі таку владу?»^ж **3** Він же сказав: «І я вас про щось питаю, а ви дайте мені відповідь. **4** Звідки Іван отримав владу хрестити: з неба чи від людей?»^з **5** І вони почали розмірковувати між собою: «Якщо скажемо: “З неба”, він питає: “Чому ж ви йому не повірили?” **6** А якщо скажемо: “Від людей”, весь народ поб'є нас камінням, бо люди переконані, що Іван був пророком».^и **7** Тож вони відповіли, що не знають звідки. **8** Ісус промовив: «І я вам не скажу, якою владою чиню все це».

9 Потім він навів людям такий приклад: «Один чоловік посадив виноградник^а і здав його виноградарям, а сам на-

20:4 *Або «чи це було чимось людським».

РОЗД. 19

^a Лк 23:28, 29

^b Мт 24:2
Мр 13:2
Лк 21:6

^v Мт 21:12
Мр 11:15, 16

^г Іс 56:7

^d Єр 7:11
Мт 21:13
Мр 11:17
Ів 2:16

^e Мр 11:18

^e Мр 12:37
Лк 21:38

РОЗД. 20

^ж Мт 21:23–27
Мр 11:27–33

^з Лк 7:29

^и Іс 5:7

Друга кол.

^a Мт 21:33–41
Мр 12:1–9

^b 2Цр 17:13, 14
2Хр 36:15, 16
Дії 7:52
Єв 11:36, 37

^v Мт 17:5
Ів 3:16

^г Дії 3:15

^d Пс 118:22
Іс 28:16
Мт 21:42, 44
Мр 12:10, 11
Дії 4:11
1Пт 2:7

^e Іс 8:14, 15

^e Мт 21:45, 46
Мр 12:12

довго вирушив в іншу країну.^a **10** У відповідну пору він послав до виноградарів свого раба, щоб вони дали йому частину врожаю. Але виноградарі побили його й відіслали ні з чим.^b **11** Він послав до них іншого раба. Проте й цього вони побили, принизили^c і відіслали ні з чим. **12** Потім він послав третього, але вони й цьому завдали ран і викинули його геть. **13** Тоді власник винограднику сказав: “Що мені робити? Пошлю я тепер свого улюбленого сина.^d Думаю, до нього вони поставлять з повагою”. **14** Однак, побачивши його, виноградарі почали змовлятися: “Це спадкоємець. Убиймо його, щоб спадщина стала нашою”. **15** Тож вони викинули його з винограднику і вбили.^e Що ж тепер зробить з ними власник? **16** Прийде і вб'є цих виноградарів, а виноградник здасть іншим».

Почувши це, вони сказали: «Нехай таке ніколи не станеться!» **17** Проте він подивився їм у вічі й запитав: «А що тоді означає написане: “Камінь, який відкинули будівельники, став головним нарижним каменем”?»^а **18** Кожен, хто впаде на цей камінь, розіб'ється.^b А на кого цей камінь упаде, того розчавить».

19 Коли книжники й старші священники зрозуміли, що цей приклад був саме про них, вони захотіли відразу схопити його, але побоялись народу.^c **20** І, уважно поспостерігавши за Ісусом, вони підіслали таємно найнятих людей, які мали вдавати з себе праведних

20:11 *Або «зганьбили». **20:17** *Букв. «головою рогу».

і зловити його на слові,^a щоб потім передати в руки уряду й намісника*. **21** Тож ті запитали його: «Учителю, ми знаємо, що ти правильно говориш і навчаєш. Також ти безсторонний і завжди навчаєш Божої дороги згідно з правдою. **22** Скажи, чи дозволено* платити кесарю^Δ податки?» **23** Однак він розпізнав їхню підступність і сказав: **24** «Покажіть мені денарій*. Чиє тут зображення та ім'я?» Ті відповіли: «Кесареве[#]». **25** Тоді він сказав: «Відавайте кесареве[#] кесарю^Δ, а Боже — Богові». **26** Вони не змогли зловити його на слові перед людьми і, здивовані його відповіддю, більше нічого не сказали.

27 Потім до нього підійшли декотрі із садукеїв, які говорять, що немає воскресіння,^Г і запитали:^Δ **28** «Учителю, Мойсей написав нам: «Коли чоловік помер бездітним, залишивши дружину, то його брат повинен одружитися з нею і продовжити рід свого брата». **29** Отож було семеро братів. Перший одружився й помер бездітним. **30** Подібно другий, **31** третій, і так всі семеро брали її за жінку, однак усі померли, не залишивши після себе дітей. **32** Зрештою померла й сама жінка. **33** Отже, коли настане воскресіння, кому із сімох вона буде дружиною? Адже з нею були одружені всі семеро».

34 У відповідь Ісус сказав їм: «Діти цього віку* одру-

20:20 * Букв. «владі намісника». **20:22** * Або «правильно». **20:22, 25** ^Δ Або «цезарю». **20:24** * Див. додаток Б14. **20:24, 25** ^Δ Або «цезареве». **20:34** * Або «цієї системи». Див. глосарій.

РОЗД. 20

а Мт 22:15–22
Мр 12:13–17

б Рм 13:7
Тит 3:1
1Пт 2:13

в Мт 22:21
Мр 12:17

г Дії 23:8

д Мт 22:23–28
Мр 12:18–23

е Бт 38:7,8
Пв 25:5,6

Друга кол.

а Мт 22:29,30
Мр 12:24,25

б Вх 3:2,6
Мт 22:31–33
Мр 12:26,27

в Мт 22:32

г Мт 22:41–46
Мр 12:35–37

д Пс 110:1
Дії 2:34,35

е Мт 23:2,6,7
Мр 12:38–40

жуються, **35** але ті, кого буде визнано гідними отримати життя в прийдешньому віці* й воскреснути з мертвих, не одружуються.^a **36** І померти вони вже не можуть, бо вони подібні до ангелів і, будучи дітьми воскресіння, є дітьми Божими. **37** А те, що померлі воскресають, навіть Мойсей виявив у розповіді про терновий кущ, коли назвав Єгову* «Богом Авраама, Богом Ісаака і Богом Якова». **38** Він Бог не мертвих, а живих, бо для нього* всі вони живі». **39** На це декотрі книжники сказали йому: «Учителю, ти добре відповів». **40** І після цього вони більше не наважувалися про щось його питати.

41 Тоді він запитав: «Чому говорять, що Христос — просто Давидів син?» **42** Адже сам Давид говорить у книзі Псалмів: «Сказав Єгова* моему Господу: «Сиди праворуч від мене, **43** поки не покладу твоїх ворогів тобі під ноги*»». **44** А якщо Давид називає його Господом, як же тоді він Давидів син?»

45 І, коли весь народ слухав Ісуса, він сказав своїм учням: **46** «Стережіться книжників, яким подобається ходити у довгому вбранні, які люблять, щоб їх вітали на ринкових площах, і які прагнуть мати передні* місця в синагогах і найпочесніші місця на бенкетах.^e **47** Вони пожирають домми* вдів і довго моляться напоказ[#]. Вони отримують суворіший^Δ присуд».

20:35 * Або «системі». Див. глосарій. **20:37, 42** * Див. додаток А5. **20:38** * Або «з його погляду». **20:43** * Букв. «як підніжок для твоїх ніг». **20:46** * Або «найкращі». **20:47** * Або «майно». [#] Або «задля виправдання». ^Δ Або «важчий».

21 Ісус підвів очі та побачив, як заможні люди кидали пожертви в скриньки* для дарів.^а **2** Потім він помітив нужденну вдову, котра вкинула дві монетки, які були майже нічого не варті*,^б **3** і сказав: «Правду кажу вам: ця бідна вдова вкинула більше, ніж усі вони.^в **4** Бо всі кидали дари через те, що мають надмір, а ця убога жінка, хоча й живе в нужді*, вкинула все, що мала на прожиток».^г

5 Пізніше, коли дехто говорив про храм—про те, як він оздоблений гарним камінням і присвяченими дарами,^а **6** Ісус сказав: «Прийдуть дні, коли з усього, що ви бачите, не залишиться тут каменя на камені, усе буде зруйновано».^б **7** Тоді вони почали розпитувати його: «Учителю, коли це станеться і яка ознака вказуватиме, що все це невдовзі відбудеться?»^в **8** А він відповів: «Стережіться, щоб вас не ввели в оману,^г бо багато буде тих, хто прийде під моїм іменем, кажучи: «Я Христос» і «Час наблизився». Ви ж не йдіть за ними.^д **9** Більш того, коли почуєте про війни та заворушення*, не жахайтесь: усе це має відбуватися спочатку, але кінець прийде не відразу».^е

10 Потім він сказав: «Повстане народ на народ^і і царство на царство.»^ж **11** Відбудуться сильні землетруси, і в одному місці за іншим буде голод та епідемії.^з Люди бачитимуть страшні видовища, а з неба з'являтимуться великі знаки.

21:1 *Або «посудини». 21:2 *Бувк. «дві лепти». Див. додаток Б14. 21:4 *Або «бідності». 21:9 *Або «безладдя; повстання».

РОЗД. 21

а Мр 12:41
б Мр 12:42
в Мр 12:43,44
2Кр 8:12
г Мт 22:37
д Мт 24:1,2
Мр 13:1,2
е Лк 19:44
е Мт 24:3
Мр 13:4
ж 2Тм 3:13
1Ів 4:1
Об 12:9
з Мт 24:4,5
Мр 13:5,6
и Мт 24:6
Мр 13:7
і Об 6:4
к Мт 24:7
Мр 13:8
л Дії 11:28
Об 6:8

Друга кол.

а Ів 16:2
б Мт 10:17,18
Мт 24:9
Мр 13:9
Дії 25:23
Об 2:10
в Лк 12:11,12
г Мр 13:11
Дії 6:8,10
д Мх 7:6
Мр 13:12,13
Дії 7:59
е Мт 10:22
Мт 24:9
е Мт 10:29,30
Лк 12:6,7
ж Мт 24:13
Рм 5:3,4
Єв 10:36
2Пт 1:5,6
з Лк 19:43
и Дн 9:26
Мт 23:37,38
Мт 24:15,16
і Мр 13:14
к Мт 24:19
Мр 13:17
Лк 23:28,29
л Пв 28:64
Дн 9:26
м Дн 4:25

12 Але перед тим як усе це станеться, люди будуть хапати вас і переслідувати,^а віддаючи в синагоги і в'язниці. За моє ім'я вас поведуть до царів та намісників.^б **13** Унаслідок цього ви зможете давати свідчення. **14** Тож постановіть у своєму серці не готуватись наперед, як захищатися,^в **15** бо я дам вам такі слова й мудрість, яким всі ваші противники разом узяті не зможуть протистояти чи перечити.^г **16** Крім того, вас будуть видавати* навіть батьки, брати, родичі й друзі, і декому з вас заповідують смерть.^д **17** І за моє ім'я всі будуть вас ненавидіти.^е **18** Але навіть волосина не впаде з вашої голови.^в **19** І своєю витривалістю ви збережете своє життя*.^ж

20 А коли побачите, що Єрусалим оточений військовими таборами,^з знайте, що наблизилося його спустошення.^и **21** Тоді нехай ті, що в Юдеї, втікають у гори,^і той, хто в місті, хай виходить з нього, а той, хто в околицях, хай у нього не входить. **22** Бо в ті дні виконається правосуддя*, щоб сповнилося все написане. **23** Горе в ті дні жінкам, які будуть вагітні або годуватимуть грудьми!^к Адже в цьому краї настане велика скрута і на його народ виллється лютя. **24** Одні поляжуть від вістря меча, а інші підуть у полон до всіх народів;^л і народи* топтатимуть Єрусалим, аж поки не закінчатся визначені для народів* часи.^м

21:16 *Або «зраджувати». 21:19 *Або «здобудете свої душі». 21:22 *Або «дні помсти». 21:24 *Або «язичники; погани». *Або «язичників; поган».

25 Крім того, на сонці, місяці й зірках будуть знаки,^a а на землі народи зазнаватимуть страждання, бо через рев розбурханого моря вони не бачитимуть виходу. 26 Люди будуть мліти від страху та очікування того, що насувається на населену землю, бо сили небесні затрясуться. 27 Тоді побачать Сина людського,^b який прийде в хмарі із силою та великою славою.^c 28 Коли ж це почне відбуватися, випростуйтеся та підніміть голови, бо наближається ваше визволення».

29 Далі він навів їм приклад: «Зверніть увагу на фігове дерево та всі інші дерева:^d 30 коли вони пускають бруньки, ви бачите це і знаєте, що вже близько літо. 31 Так само, коли побачите, що все це відбувається, знайте, що Царство Боже близько. 32 Правду кажу вам: не проміне це покоління, як усе це станеться.^e 33 Небо і земля проминуть, але слова мої нізачо не проминуть».^f

34 А ви зважайте на себе, щоб ваші серця не обтяжувалися переїданням, п'янством^g і життєвими тривогами^h і щоб той день не захопив вас зненацька, 35 немов пастка,ⁱ оскільки він прийде на всіх, хто живе по цілій землі. 36 Тож пильнуйте^j і повсякчас благайте,^k щоб ви змогли уникнути всього того, що має відбутися, і стати перед Сином людським».^l

37 Вдень Ісус навчав у храмі, а ввечері він виходив і ночував на горі, яка називалась Оливковою. 38 Рано-вранці ж весь народ приходив до нього в храм, щоб слухати його.

РОЗД. 21

- a Мт 24:29
Мр 13:24, 25
б Дн 7:13
в Мт 24:30
Мр 13:26
Об 1:7
г Мт 24:32, 33
Мр 13:28, 29
д Мт 24:34
Мр 13:30
е Мт 24:35
Мр 13:31
є Іс 5:11, 12
Рм 13:13
ж Пр 11:4
Мт 6:25
1Тм 6:8
з 1Фс 5:2, 3
2Пт 3:10
и Мт 25:13
Мр 13:33
1Кр 16:13
1Пт 5:8
і Рм 12:12
Еф 6:18
1Пт 4:7
к Мт 24:42
Мр 13:35
Об 6:16, 17
Об 16:15

Друга кол.

РОЗД. 22

- a Вх 12:3, 6
Лв 23:5–8
Лк 22:7
Ів 13:1
б Мт 21:45, 46
Мт 26:3–5
Мр 14:1, 2
Лк 9:22
Лк 20:19
в Мт 26:14–16
Мр 14:10, 11
Ів 6:70
Ів 13:2, 27
Дії 1:16, 17
г Ів 13:18
д Зх 11:12
е Вх 12:14, 18
Пв 16:1, 2
Мт 26:17
Мр 14:12
є Вх 12:8
ж Мт 26:18, 19
Мр 14:13–16
з Мт 26:20
Мр 14:17

22 У ту пору наближалося Свято прісного хліба, яке ще називали Пасхою.^a 2 І старші священники й книжники, боячись народу, шукали нагоди позбутися Ісуса.^b 3 Тоді Сатана увійшов в Юду, званого Іскаріотом, який був одним з дванадцятьох.^c 4 Він пішов до старших священників і начальників храму, щоб поговорити про те, як ліпше вдати їм Ісуса.^d 5 Вони зраділи цьому й пообіцяли йому срібняків.^e 6 Юда погодився і почав шукати зручної нагоди вдати їм Ісуса, коли поблизу не буде натовпу.

7 І ось настав день Свята прісного хліба, коли належало приносити пасхальну жертву.^f 8 Тож Ісус відіслав Петра та Івана, кажучи: «Ідіть приготуйте для нас пасхальну вечерю».^g 9 Вони ж запитали його: «Де нам приготувати її?» 10 Він їм відповів: «Коли увійдете в місто, то зустрінете чоловіка, який нестиме глиняний глек з водою. Йдіть за ним у дім, куди він увійде».^h 11 А власникові дому скажіть: «Учитель запитує: «Де гостьова кімната, в якій я міг би спожити з учнями пасхальну вечерю?»» 12 Цей чоловік покаже вам велику горішню кімнату, в якій є все необхідне. Там і приготуйте вечерю».ⁱ 13 Учні вирушили туди, і там все було так, як він говорив. Тож вони приготували все для пасхальної вечері.

14 І, коли настав час, Ісус сів за стіл разом з апостолами^j 15 та звернувся до них: «Я дуже хотів їсти цю пасхальну вечерю з вами, перш ніж знаю страждань, 16 бо гово-

рю вам: я вже не буду їсти її, аж поки не сповниться в Божому Царстві все те, що вона означає». **17** І, взявши чашу, він склав подяку й сказав: «Візьміть її та передайте один одному. **18** Кажу вам: відтепер я не питиму з плоду виноградної лози, аж поки не прийде Боже Царство».

19 Також він взяв хліб^а і, склавши подяку, поламав його, дав їм і сказав: «Це означає моє тіло,^б яке буде віддане за вас.^в Чиніть це на спомин про мене».^г **20** Так само взяв він після вечері чашу і сказав: «Ця чаша означає нову угоду,^а укладену на підставі моєї крові,^б яка проллється за вас.^в

21 Але зі мною за столом мій зрадник.^ж **22** Дійсно, Син людський іде від вас так, як було визначено,^з однак горе людині, яка його зраджує!»^д **23** Тоді вони почали говорити між собою, хто з них збирається це зробити.^и

24 І зчинилась між ними гостра суперечка про те, хто з них найбільший.^к **25** Він же сказав їм: «Царі народів панують над людьми, і ті, хто має владу, називаються владодійниками.^л **26** Однак ви не повинні бути такими, як вони.^м Але хто найбільший серед вас, нехай стане як наймолодший,^н і той, хто бере провід, хай буде як слуга. **27** Бо хто більший: той, хто їсть*, чи той, хто служить#? Хіба не той, хто їсть*? Я ж серед вас як той, хто служить#.°

28 Ви залишалися зі мною^п у моїх випробуваннях,^р **29** і я укладаю з вами угоду про цар-

22:27 *Або «напівлежить за столом».
#Або «прислугує».

РОЗД. 22

а Вх 12:8
б 1Кр 10:16
в Єв 10:10
1Пт 2:24
г Мт 26:27, 28
Мр 14:23, 24
1Кр 11:23–25
д Єр 31:31
Єв 7:22
Єв 8:8
е Вх 24:8
є Єв 9:13, 14
1Пт 1:18, 19
ж Пс 41:9
Мт 26:21
Мр 14:18
Ів 13:21
з Іс 53:7, 8
Дн 9:26
Дії 4:27, 28
и Мт 26:24
і Мт 26:22
Мр 14:19
Ів 13:22
к Мр 9:34
Лк 9:46
л Мт 20:25–27
Мр 10:42–44
м 1Пт 5:2, 3
н Лк 9:46–48
о Мт 20:28
Ів 13:3–5
Флп 2:5–7
п Ів 6:67, 68
р Єв 4:15

Друга кол.

а Дн 7:27
Лк 12:32
2Тм 2:12
Єв 12:28
Ік 2:5
Об 1:6
б Лк 13:29
Ів 17:24
в 1Кр 6:2
Об 2:26, 27
Об 3:21
Об 20:6
г Мт 19:28
д Мт 26:31
Мр 14:27
1Пт 5:8
е Ів 17:15
є Єв 12:12
ж Мт 26:33
Мр 14:29
Ів 13:37
з Мт 26:34
Мр 14:30
Лк 22:61
Ів 13:38
и Мт 10:9, 10
Мр 6:7–9
Лк 9:2, 3
і Іс 53:12
к Лк 18:31
л Мт 26:30
Мр 14:26
Ів 18:1
м Мт 26:41
Мр 14:38
Лк 22:46
н Мт 6:10
Мт 26:39
Мр 14:36
Ів 5:30
Ів 6:38

ство,^а — як і мій Батько уклав угоду зі мною,— **30** щоб ви їли й пили за моїм столом у Царстві моєму^б і сиділи на престолоа^в та судили 12 племен Ізраїля.^г

31 Симоне, Симоне, ось Сатана зажадав просіяти вас, як пшеницю.^д **32** Але я благав про тебе, щоб віра твоя не ослабла.^є І ти, коли повернешся, зміцни своїх братів.^є

33 А той сказав Ісусу: «Господи, я готовий іти з тобою і до в'язниці, і навіть на смерть».^ж

34 Але Ісус відповів: «Говорю тобі, Петре: ще півень не проспіває сьогодні, як ти тричі заперечиш, що знаєш мене».^з

35 Потім він запитав учнів: «Коли я відправляв вас без гаманця, без торби й сандалій,^и чи вам бракувало чогось?» — «Ні!» — відповіли вони. **36** Тоді він сказав: «Тепер же той, хто має гаманець, нехай візьме його, а також торбу; і той, хто не має меча, нехай продасть вбрання і купить його. **37** Говорю вам: на мені має виконатись написане: «Він був захищений до беззаконників».^к І ці слова сповняються на мені».^л **38** На це вони сказали: «Господи, ось два мечі». Він їм відповів: «Цього достатньо».

39 І коли Ісус вийшов звідти, то за звичаєм пішов до Оливкової гори, а учні — слідом за ним.^м **40** Прийшовши туди, він сказав їм: «Моліться, щоб не впасти в спокусу».^н

41 а сам відійшов від них приблизно на відстань кинутого каменя, впав на коліна і почав молитися, **42** кажучи: «Батьку, якщо бажаєш, забори від мене цю чашу. Але хай виконується не моя воля, а твоя».^п

43 Тоді з'явився ангел з неба і зміцнив його.^а 44 Але Ісус зазнавав таких нестерпних мук, що продовжував молитися ще палкіше,^б і його піт став немов краплі крові, які падали на землю. 45 Помолившись, Ісус встав, пішов до учнів і побачив, що вони задрімали, виснажені смутком.^в 46 Він сказав їм: «Як ви можете спати? Встаньте і моліться, щоб не впасти в спокусу».^г

47 І, коли він ще говорив, наблизився натовп, попереду якого йшов чоловік, на ім'я Юда, один з дванадцятьох. І він підійшов до Ісуса, щоб поцілувати його.^а 48 Проте Ісус промовив до нього: «Юдо, ти зраджуєш Сина людського поцілунком?» 49 Побачивши, до чого все це йде, ті, хто стояв поряд з Ісусом, запитали: «Господи, може, нам вдарити мечем?» 50 І один з них навіть вдарив мечем раба первосвященника та відсік йому праве вухо.^б 51 Але Ісус сказав: «Досить вже!» — і, доторкнувшись до вуха, зцілив раба. 52 Тоді він звернувся до старших священників, начальників храму і старійшин, які прийшли за ним: «Хіба я розбійник, що ви вийшли на мене з мечами й палицями?»^в 53 Я ж день у день був з вами в храмі,^г і ви не намагалися мене схопити.^д Однак тепер ваша година і влада темряви».^е

54 Заарештувавши Ісуса, вони забрали його і повели в дім первосвященника, а Петро йшов позаду на відстані.^а 55 І, коли люди розпалили посеред подвір'я багаття і посідали довкола, Петро сів

РОЗД. 22

а 1Цр 19:5, 7
Дн 10:18, 19
Дт 4:11

б Ів 12:27
Єв 5:7

в Мт 26:40
Мр 14:37

г Мт 26:41
Мр 14:38
Лк 22:40

д Мт 26:47–50
Мр 14:43–46
Ів 18:2, 3

е Мт 26:51, 52
Мр 14:47
Ів 18:10, 11

є Мт 26:55, 56
Мр 14:48, 49

ж Лк 19:47

з Ів 7:30

и Ів 19:11

і Іс 53:7
Дії 8:32

к Мт 26:57, 58
Мр 14:53, 54
Ів 18:15

Друга кол.

а Мт 26:69–75
Мр 14:66–72
Ів 18:18

б Ів 18:25–27

в Мт 26:75
Мр 14:72

г Пс 22:7

д Іс 50:6
Іс 53:5
Мт 26:67, 68
Мр 14:65

е Пс 2:2
Мт 27:1
Мр 15:1
Дії 4:26

є Мт 26:63
Мр 14:61

ж Дн 7:13

з Пс 110:1
Мт 26:64
Мр 14:62
Дії 2:32, 33
Дії 7:55
Рм 8:34
Кл 3:1
Єв 1:3

з ними.^а 56 А одна служниця, побачивши його при світлі вогнища, придивилась до нього й сказала: «Цей чоловік також був з ним». 57 Але він заперечив: «Жінко, я не знаю його». 58 Незабаром інший чоловік побачив його і сказав: «Ти також один з них». Однак Петро відповів: «Ні!»^б 59 І приблизно через годину ще хтось почав настійно твердити: «Ну так, цей точно був з ним, він же галілеянин!» 60 Та Петро відповів: «Чоловіче, я не знаю, про що ти говориш!» І в ту ж мить, коли він ще говорив, проспівав півень. 61 Тоді Господь обернувся й подивився Петрові у вічі, а той пригадав собі його слова: «Перш ніж сьогодні проспівася півень, ти тричі зречешся мене».^в 62 І вийшов він звідти та гірко заплакав.

63 А чоловіки, які тримали Ісуса під вартою, почали глузувати з нього,^г бити його^д 64 і, закривши йому обличчя, говорили: «Ану, пророкуй! Хто вдарив тебе?» 65 І вони продовжували ображати його багатьма іншими зневажливими словами.

66 Коли ж настав день, зібралась громада старійшин народу — старші священники та книжники.^е Вони привели його в зал Синедріону і говорили: 67 «Якщо ти Христос, скажи це».^в Але він відповів: «Навіть якщо я вам сказав, ви ніколи б не повірили, 68 а якби запитав вас, не відповіли б. 69 Однак відтепер Син людський^ж сидітиме біля могутньої правої руки Бога».^з 70 Тоді вони всі запитали: «Значить, ти Божий Син?» Він же відпо-

вів: «Ви самі кажете, що це я». **71** Тож вони вигукнули: «Хіба треба нам ще якогось свідчення? Ми ж на власні вуха чули це з його уст». ^а

23 Потім всі вони встали й повели Ісуса до Пилата. ^б **2** Там вони почали звинувачувати його: ^в «Ми виявили, що цей чоловік баламутить наш народ, забороняє платити податки цезарю ^г і говорити, що є Христом, царем». ^д **3** А Пилат запитав його: «Ти Цар юдейський?» Той відповів: «Ти сам це кажеш». ^е **4** Тоді Пилат звернувся до старших священників і натовпу: «Бачу, що він не вчинив жодного злочину». ^є **5** Але вони наполягали: «Своїм навчанням він по всій Юдеї підбурює народ до бунту. Він почав у Галілеї і дійшов аж сюди». **6** Коли Пилат почув це, то запитав, чи Ісус є галілеянином. **7** З'ясувавши, що той походив з області, яка була під наглядом Ірода, ^ж Пилат відіслав його до Ірода, бо він у ті дні також перебував в Єрусалимі.

8 Коли Ісуса привели, Ірод надзвичайно зрадів. Він вже давно хотів побачити Ісуса, адже багато про нього чув ^з і сподівався, що той виконає в нього на очах якесь чудо. **9** Тож він почав ставити Ісусу багато запитань, але той нічого не відповідав. ^и **10** А старші священники й книжники один за одним вставали й запекло звинувачували його. **11** Тоді Ірод разом зі своїми воїнами почав зневажати Ісуса ^і і глузувати з нього, ^к одягнувши його в розкішне вбрання, а потім відіслав його назад до Пилата. **12** У той самий день Ірод та Пилат стали дру-

РОЗД. 22

а Мт 26:65
Мр 14:63

РОЗД. 23

б Мт 27:2
Мр 15:1
Ів 18:28

в Пс 35:11

г Мр 12:17

д Ів 18:36

е Мт 27:11

є Ів 18:38
Єв 7:26
ІПт 2:21, 22

ж Лк 3:1

з Мт 14:1
Мр 6:14
Лк 9:7–9

и Іс 53:7

і Іс 53:3

к Пс 22:7

Друга кол.

а Ів 18:38

б Мт 27:26
Ів 19:1

в Мт 27:20, 21
Мр 15:11
Ів 18:40

г Мт 27:22–26
Мр 15:12–15
Ів 19:12

д Ів 19:6

е Ів 19:15, 16

зями, хоча колись між ними була ворожнеча.

13 Після того Пилат скликав старших священників, начальників та народ **14** і сказав: «Ви привели до мене цього чоловіка, який нібито підбурює людей до повстання, і я допитав його перед вами, але не побачив того, в чому ви його звинувачуєте. ^а **15** Не побачив цього також Ірод, бо відіслав його назад до нас; тож чоловік цей не скоїв нічого, за що заслуговував би смерті. **16** Тому я покараю його ^б і відпущу». **17** *— **18** Проте вся юрба закричала: «Розправся з ним ^{*}, а нам відпусти Варавву!» ^в **19** (Чоловіка ж цього кинули у в'язницю за піднятий у місті заколот і за вбивство.) **20** І знову Пилат звернувся до них, бо хотів відпустити Ісуса. ^г **21** Тоді вони почали вигукувати: «На стовп його! На стовп!» ^д **22** І він промовив утретє: «За що? Що поганого зробив цей чоловік? Я не побачив нічого, за що він заслуговував би смерті. Тому я покараю його і відпущу». **23** Однак вони наполегливо, на весь голос, вимагали його стратити ^{*}, і їхні крики взяли верх. ^є **24** Тож Пилат вирішив задовольнити їхню вимогу. **25** Він відпустив чоловіка, котрого кинули до в'язниці за заколот та вбивство і котрого вони вимагали звільнити, а Ісуса, за їхньою волею, віддав на страту.

26 І дорогою, ведучи Ісуса, вони схопили одного кірєнянина, на ім'я Сїмон, який ішов

23:17 * Див. додаток АЗ. **23:18** * Букв. «забери його геть». **23:21** * Або «Стрять його на стовпі! Стрять на стовпі!» **23:23** * Або «стратити на стовпі».

із села, і поклали на нього стовп мук*, щоб він ніс його за Ісусом.^a **27** А за Ісусом ішло багато людей. Серед них були жінки, які з горя били себе в груди та оплакували його. **28** Але Ісус обернувся до жінок і сказав: «Дочки ерусалимські, перестаньте плакати за мною. Плачте за собою та своїми дітьми,^b **29** бо ось придуть дні, коли люди говоритимуть: «Щасливі неплідні й ті, які не народжували і не годували грудьми!»^b **30** Тоді вони звернуться до гір: «Упадіть на нас!» – і до пагорбів: «Накрийте нас!»^г **31** Якщо вони так роблять, коли дерево зелене, то що станеться, коли воно заохне?»

32 Разом з ним на страту вели ще двох чоловіків, злочинців.^a **33** Коли вони прийшли на місце, назване Черепом,^e Ісуса прибили до стовпа поряд з цими злочинцями: один був праворуч, а другий – ліворуч.^e **34** Ісус же говорив: «Батьку, прости їх, бо не знають, що роблять». Потім вони поділили його вбрання, кинувши жеребок.^ж **35** А народ стояв і дивився. Начальники ж кепкували з Ісуса, кажучи: «Інших він рятував, хай тепер врятує себе, якщо він Христос, Божий Обранець».^з **36** Навіть воїни глузували з нього: підходили й подавали йому кисле вино,^з **37** кажучи: «Якщо ти Цар юдейський, врятуй себе». **38** І над ним була табличка: «Цар юдейський».^и

39 Тоді один зі злочинців, який висів поряд, почав зневажати Ісуса,^и кажучи: «Ти ж нібито Христос! То врятуй і себе, і нас!» **40** Але другий

РОЗД. 23

a Мр 15:21
Ів 19:17

б Мр 13:17

в Мт 24:19
Лк 21:23

г Ос 10:8

д Іс 53:12
Мт 27:38

е Мт 27:33

є Ів 19:17, 18

ж Пс 22:18
Мт 27:35
Мр 15:24
Ів 19:24з Пс 22:7, 8
Мт 27:42, 43
Мр 15:31

и Пс 69:21

і Мт 27:37
Мр 15:26
Ів 19:19к Мт 27:44
Мр 15:32

Друга кол.

а Лк 1:32, 33

б Іс 11:6
Іс 35:1
Іс 65:17
Дії 24:15
Об 21:1в Мт 27:45
Мр 15:33

г Вх 26:31–33

д Єв 10:19, 20

е Пс 31:5

є Мт 27:50

ж Мт 27:54

з Мт 27:55, 56
Мр 15:40, 41
Лк 8:2, 3и Мт 27:57–60
Мр 15:43–46
Ів 19:38

і Пв 21:22, 23

докорив йому: «Ти що, зовсім не боїшся Бога? Ти й сам отримав такий же вирок. **41** Ми заслужили це і розплачуємося за все, що наробили. Наш вирок справедливий. А він не зробив нічого поганого». **42** І потім сказав: «Ісусе, згадай про мене, коли прийдеш у своє Царство».^a **43** Ісус же відповів йому: «Правду говорю тобі сьогодні: ти будеш зі мною в Раю».^б

44 А приблизно о шостій годині* цілий край огорнула темрява, яка тривала аж до дев'ятої^в,^в **45** бо сонячне світло померкло. І завіса святині^г роздерлась навпіл.^г **46** Тоді Ісус голосно скрикнув: «Батьку, у твої руки ввіряю свій дух».^д Промовивши це, він помер*.^д **47** Коли ж сотник побачив, що відбулося, то став прославляти Бога й казати: «Цей чоловік дійсно був праведний».^ж **48** І коли всі люди, які зібрались на це видовище, побачили, що сталося, то, повертаючись додому, вони били себе в груди. **49** Усі, хто знав його, стояли на відстані. Стояли також і дивилися на це жінки, які йшли за ним з Галілеї.^з

50 Там був один добрий і праведний чоловік, на ім'я Йосип, член Ради.^з **51** (Цей чоловік не віддав свого голосу на підтримку їхнього задуму й дій.) Він походив з юдейського міста Ариматей і чекав Божого Царства. **52** Тож Йосип увійшов до Пилата й попросив дозволу забрати Ісусове тіло. **53** І він зняв тіло,^и загорнув його в тонке лляне полотно та поклав у висічену в скелі гроб-

23:44 *Тобто припл. о 12:00. ^вТобто припл. до 15:00. **23:46** *Або «віддав останній подих».

ницю*,^a де ще нікого не ховали. **54** Тоді був день Приготування,^b і надходила субота.^a **55** А жінки, які прийшли з Ісусом із Галілеї, також вирушили туди, подивились на гробницю* і на те, як поклали Ісусове тіло.^c **56** Після того вони повернулися, щоб приготувати прянощі та пахучу олію. У суботу вони, звичайно ж, відпочивали^d згідно із заповіддю.

24 А на світанку першого дня тижня жінки пішли до гробниці*, взявши із собою приготовлені прянощі.^e **2** Проте вони побачили, що камінь відкочений від гробниці*,^e **3** і коли ввійшли в неї, то не знайшли тіла Господа Ісуса.^ж **4** Поки вони стояли приголомшені, перед ними з'явилися два чоловіки у блискучому вбранні. **5** Жінки, перелякавшись, посхиляли обличчя до землі, а чоловіки запитали їх: «Чому ви шукаєте живого серед мертвих?» **6** Його тут немає, він воскрес. Пригадайте, він вам говорив, коли ще був у Галілеї, **7** що Сина людського мають віддати в руки грішників і стратити на стовпі, але на третій день він воскресне».^з **8** Тоді вони пригадали його слова^и **9** і, повернувшись від гробниці*, розповіли все це одинадцятьом та усім іншим.^і **10** А цими жінками були Марія Магдалина, Іванна і Марія, мати Якова; були з ними ще й інші, котрі також розповідали про це апостолам. **11** Однак слова жінок здавалися їм безглуздям, і вони не повірили цьому.

23:53, 55 *Або «пам'ятну гробницю». 24:1, 2, 9, 12, 22, 24 *Або «пам'ятної гробниці».

РОЗД. 23

a Іс 53:9
б Мр 15:42
Ів 19:42
в Вх 20:9, 10
Пв 5:13, 14
г Мт 27:61
Мр 15:47
д Вх 16:29
Вх 20:9, 10
Вх 31:15
Пв 5:12

РОЗД. 24

е Мт 28:1
Мр 16:1, 2
Ів 20:1
ж Мр 16:5
з Мт 28:5-7
Мр 16:5-7
и Ін 1:17
Мт 16:21
Мр 8:31
Лк 9:22
і Ів 2:22
к Мт 28:8

Друга коп.

a Ів 20:14
Ів 21:4
б Мт 2:23
Мт 21:11
в Пв 18:18
Лк 7:15, 16
Ів 3:2
Ів 6:14
Дії 2:22
г Лк 23:1
Дії 3:13
Дії 13:27, 28
д Дії 1:6
е Мт 28:1, 8
Лк 24:9-11
є Лк 24:12
Ів 20:3

12 А Петро встав та побіг до гробниці*. Нахилившись, він заглянув усередину й побачив лише лляні пов'язки. Тож він пішов звідти, дивуючись, що могло статись.

13 Того ж дня двоє учнів ішли до села Еммаус, що було на відстані приблизно 11 кілометрів* від Єрусалима, **14** і обговорювали все, що трапилось.

15 А коли вони розмовляли й обговорювали це, сам Ісус наблизився до них і пішов з ними, **16** але вони не змогли його впізнати.^а **17** І він запитав їх: «Що ви таке обговорюєте дорогою?» Вони зупинились із засмученим виглядом. **18** І один з них, на ім'я Клеоба, відказав: «Ти що, чужинець, живеш у Єрусалимі самотньо і не знаєш*, що сталося там цими днями?» **19** Він запитав: «А що саме?» Вони відповіли: «Невже ти не чув про Ісуса назарянина,^б який був пророком, могутнім у вчинках та словах як в очах Бога, так і всього народу,^в **20** і про те, як наші старші священники й начальники віддали його на страту^г і прибили до стовпа? **21** А ми сподівалися, що саме він визволить Ізраїль,^д Крім того, ось уже третій день, як усе це сталося. **22** Також декотрі наші жінки здивували нас. Рановранці вони були біля гробниці*^е **23** і, не знайшовши його тіла, прийшли й розповіли, що бачили ангелів, які сказали, що він живий. **24** Потім деякі з наших пішли до гробниці*^є

24:13 *Букв. «60 стадіїв». 1 стадій — 185 м. Див. додаток Б14. 24:18 *Або, можливо, «ти що, не місцевий, єдиний в Єрусалимі, хто не знає».

й застали все так, як розповіли жінки, але його не бачили».

25 Тоді він їм сказав: «О нерозумні люди з несприйнятливими серцями! Як же вам важко повірити в усе, про що говорили пророки! **26** Хіба Христос не мав вистраждати все це^а та отримати належну йому славу?»^б **27** І, почавши від Мойсея та всіх пророків,^в він пояснював їм те, що говорилося про нього в усіх Писаннях.

28 Зрештою вони наблизилися до села, в яке йшли, а він зробив вигляд, ніби прямує далі. **29** Але вони дуже просили його: «Залишайся з нами, бо вже вечоріє, день закінчується». Тож він пішов разом з ними до того села. **30** А коли вони їли*, він узяв хліб, помолвився^г і, поламавши його, дав їм.^г **31** Тоді відкрилися їм очі, і вони впізнали його, але він зник.^а **32** І сказали вони один одному: «Хіба наші серця не палили, коли він дорогою розмовляв з нами та докладно пояснював* Писання?» **33** Вони відразу ж встали і повернулися в Єрусалим. Там вони знайшли одинадцятьох та інших, що зібралися з ними. **34** Усі вони говорили: «Господь дійсно воскрес і з'явився Сімону!»^е **35** А ті розповіли, що трапилось в дорозі і як вони впізнали його по тому, як він ламав хліб.^е

36 Тимчасом як вони про це розмовляли, він сам став серед них і сказав: «Мир вам!»^ж **37** Але оскільки вони пройнялися жахом і налякались, то подумали, що бачать

24:30 *Або «напівлежали за столом».

^б Букв. «полагословив його». **24:32** * Букв. «повністю відкривав».

РОЗД. 24

а Пс 22:16–18
Іс 53:7–9
1Кр 15:3

б Флп 2:9–11
Ев 2:9
1Пт 1:11

в Ів 1:45
Дії 10:43
Дії 26:22

г Мт 14:19
Мт 15:36
Мр 6:41

д Ів 20:19

е 1Кр 15:3, 5

є Лк 24:30, 31

ж Ів 20:21

Друга коп.

а Мт 16:21
Лк 9:22

б Лк 24:27

в Ів 12:16

г Іс 53:5
Мр 9:31

д Дії 4:1, 2
Дії 5:27, 28

е Гл 3:14

є Дії 5:31

ж Ів 15:26, 27
Дії 1:8

з Йл 2:28
Ів 14:16
Дії 1:4, 5
Дії 2:1, 4

и Дії 1:9

і Ів 16:22
Дії 1:12

к Дії 2:46, 47

духа. **38** Тоді Ісус запитав їх: «Чому ви стривожились і чому у ваші серця закралися сумніви? **39** Подивіться на мої руки і ноги, це ж я. Доторкніть-ся до мене, погляньте, адже дух не має плоті й кісток, а я, як бачите, маю». **40** І, сказавши це, він показав їм руки і ноги. **41** Коли ж вони з радості й здивування все ще не вірили, він їх запитав: «Маєте тут щось поїсти?» **42** Вони подали йому шматок печеної риби, **43** а він узяв його і з'їв у них на очах.

44 Потім він сказав: «Пригадайте, коли я ще був з вами, то говорив,^а що має виконатися все написане про мене в Законі Мойсея, у Пророках і Псалмах». **45** Тоді він повністю відкрив їм розум, щоб вони могли зрозуміти Писання,^б **46** а після цього промовив: «Ось що написано: Христос зазнає страждань та воскресне з мертвих на третій день,^г **47** і, починаючи з Єрусалима,^а в його ім'я серед усіх народів^е буде проповідуватись каяття задля прощення гріхів.^е **48** Ви будете свідками цього.^ж **49** Я посилаю вам те, що обіцяв мій Батько. Ви ж залишайтеся у місті, поки не отримаєте силу згори».^з

50 Після того він повів їх аж до Віфанії і там, піднявши руки, поблагословив їх. **51** А коли благословляв, то відійшов від них і піднісся в небо.^и **52** Тоді вони вклонились* йому та повернулися в Єрусалим з великою радістю.^і **53** І вони постійно перебували в храмі, вихваляючи Бога.^к

24:52 *Або «віддали шану».

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД
ІВАНА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Слово стало тілом (1–18)
Свідчення, яке дав Іван Хреститель (19–28)
Ісус — Ягня Боже (29–34)
Перші учні Ісуса (35–42)
Пилип і Натанайл (43–51)
- 2 Весілля в Кані; воду перетворено на вино (1–12)
Ісус очищає храм (13–22)
Ісус бачить серце кожного (23–25)
- 3 Ісус і Никодим (1–21)
Народитися знову (3–8)
Бог полюбив світ (16)
Іван востаннє свідчить про Ісуса (22–30)
Той, хто з гори (31–36)
- 4 Ісус і самарянка (1–38)
Поклоняться Богу «в душі та в правді» (23, 24)
Чимало самарян вірять в Ісуса (39–42)
Ісус зціляє сина царського слуги (43–54)
- 5 Зцілення хворого у Бетзаті (1–18)
Ісус отримує владу від Батька (19–24)
Мертві почують голос Ісуса (25–30)
Свідчення про Ісуса (31–47)
- 6 Ісус годує 5000 (1–15)
Ісус іде по воді (16–21)
Ісус — «хліб життя» (22–59)
Ісусові слова стають для багатьох каменем спотикання (60–71)
- 7 Ісус на Святі наметів (1–13)
Ісус навчає на святі (14–24)
Різні думки про Христа (25–52)
- 8 Батько свідчить про Ісуса (12–30)
Ісус — «світло для світу» (12)
Авраамові діти (31–41)
«Правда зробить вас вільними» (32)
Діти Диявола (42–47)
Ісус та Авраам (48–59)
- 9 Ісус зціляє чоловіка, сліпого від народження (1–12)
Фарисей розпитують зціленого (13–34)
Сліпота фарисейів (35–41)
- 10 Пастух і кошари (1–21)
Ісус — пастир добрий (11–15)
«Я маю також інших овець» (16)
Юдеї підходять до Ісуса на Святі присвячення (22–39)
Багато юдеїв не хочуть вірити (24–26)
«Мої ж вівці слухаються мого голосу» (27)
Син перебуває в єдності з Батьком (30, 38)
Чимало людей у місцевості за Йорданом вірять (40–42)
- 11 Смерть Лазаря (1–16)
Ісус потішає Марту й Марію (17–37)
Ісус воскрешає Лазаря (38–44)
Змова вбити Ісуса (45–57)
- 12 Марія виливає олію Ісусові на ноги (1–11)
Урочистий в'їзд Ісуса (12–19)
Ісус передірає свою смерть (20–37)
Слабка віра юдеїв є сповненням пророцтва (38–43)
Ісус прийшов, щоб спасти світ (44–50)
- 13 Ісус миє учням ноги (1–20)
Ісус вказує на Юду як на зрадника (21–30)
Нова заповідь (31–35)
«Якщо між вами буде любов» (35)
Ісус передірає, що Петро його зречеться (36–38)
- 14 Ісус — єдина дорога до Батька (1–14)
«Я — дорога, і правда, і життя» (6)
Ісусова обіцянка про святий дух (15–31)
«Батько більший від мене» (28)
- 15 Приклад про правдиву виноградну лозу (1–10)
Наказ виявляти таку ж любов, яку виявляв Христос (11–17)
«Немає більшої любові» (13)
Світ ненавидить Ісусових учнів (18–27)
- 16 Ісусовим учням може загрозувати смерть (1–4а)
Що робитиме святий дух (46–16)

- Смуток учнів обернеться в радість (17–24)
Ісус переміг світ (25–33)
- 17 Ісус востаннє молиться зі своїми апостолами (1–26)
Мати вічне життя означає добре знати Бога (3)
Християни не належать до світу (14–16)
«Твоє слово — це правда» (17)
«Я виявив їм твоє ім'я» (26)
- 18 Юда зраджує Ісуса (1–9)
Петро вдаряє мечем (10, 11)
Ісуса ведуть до Анни (12–14)
Петро перший раз зрікається Ісуса (15–18)
Ісус перед Анною (19–24)
Петро зрікається Ісуса вдруге і втретє (25–27)
Ісус перед Пилатом (28–40)
«Моє Царство не належить до цього світу» (36)
- 19 Ісуса бичують і насміхаються з нього (1–7)
Пилат знову розпитує Ісуса (8–16a)
Ісуса прибивають до стовпа на Голгофі (16b–24)
Ісус просить дбати про свою матір (25–27)
Смерть Ісуса (28–37)
Поховання Ісуса (38–42)
- 20 Порожня гробниця (1–10)
Ісус з'являється Марії Магдалині (11–18)
Ісус з'являється своїм учням (19–23)
Хома сумнівається, але потім вірить (24–29)
Для чого цей сувій (30, 31)
- 21 Ісус з'являється своїм учням (1–14)
Петро запевняє, що любить Ісуса (15–19)
«Годуй моїх овечок» (17)
Майбутнє улюбленого учня Ісуса (20–23)
Закінчення (24, 25)

1 На початку було Слово,^a Слово було з Богом,^b і Слово було богом*.^c **2** Воно було з Богом на початку. **3** Усе з'явилося через нього,^d і без нього ніщо не з'явилося.

Тим, що з'явилося **4** через нього, було життя. Життя було світлом для людей.^e **5** Світло сяє в темряві,^e і темряві його не перемогти.

6 І прийшов чоловік, Божий посланець, якого звали Іван.^e **7** Він прийшов свідчити про світло,^ж щоб усілякі люди повірили через нього. **8** Сам Іван не був світлом,^з але мав свідчити про це світло.

9 Правдиве світло, яке освітлює всіляких людей, мало неведовзі прийти у світ.^и **10** Він

1:1 *Або «богоподібним; божественним».

РОЗД. 1

a Кл 1:15
Об 19:11, 13
б Пр 8:22, 30
в Іс 9:6
Ів 1:18
Флп 2:5, 6
г Ів 1:10
д Ів 8:12
е Ів 3:19
є Мт 3:1
Лк 3:2
ж Мт 3:11
з Ів 1:19, 20
и Мт 4:16, 17
Ів 3:19
Ів 12:46
1Ів 2:8

Друга кол.

a Ів 1:14
б Єт 1:26
1Кр 8:6
Кл 1:16
Єв 1:2
в Рм 8:14, 16
2Кр 6:18
Еф 1:5
1Ів 3:1
г Гл 3:26
д Ів 3:3
1Пт 1:23
1Ів 3:9

був у світі,^a і світ з'явився через нього,^b але світ його не знав. **11** Він прийшов до своїх, але вони його не прийняли. **12** Усім же, хто його прийняв, він дав право стати Божими дітьми,^в оскільки вони вірили в його ім'я.^г **13** І народились вони не від людських батьків, не за тілесним бажанням, тобто за бажанням батьків, а за волею Бога.^д

14 Отже, Слово стало тілом^е і перебувало серед нас. Ми бачили його славу— славу, яку має від батька єдинородний син.^є Він був сповнений Божої ласки* і правди. **15** (Іван свідчив про нього, він вигукував: «Це той, про

е Флп 2:7; 1Тм 3:16; Єв 2:14; е Ів 3:16; 1Ів 4:9.

1:14 *Або «незаслуженої доброти».

кого я говорив: “Той, хто йде за мною, випередив мене, бо існував ще до мене”.)^а

16 І, оскільки він був наділений усім цим сповна, ми сповна отримали незаслужену доброту. **17** Бо Закон був даний через Мойсея,^б а незаслужена доброта^в і правда прийшли завдяки Ісусу Христу.^г **18** Ніхто з людей ніколи не бачив Бога,^д але єдинородний бог,^е який перебуває біля Батька^ж,^з пояснив, яким Він є.^и

19 Ось яке свідчення дав Іван, коли юдеї послали з Єрусалима священників і левітів, щоб ті запитали його: «Хто ти?»^а **20** Він не ухилився від відповіді, а відверто визнав: «Я не Христос». **21** Тож вони запитали: «Тоді хто ти? Ілля?»^б Він відповів: «Ні». — «А може, ти Пророк?»^в Він заперечив: «Ні». **22** Вони знову запитали: «Хто ж ти такий? Скажи нам, щоб ми передали твої слова людям, котрі нас послали. Що ти можеш про себе сказати?» **23** Він відповів: «Я голос того, хто вигукує в пустелі: “Вирівняйте дорогу для Єгови”^г — як сказав пророк Ісаїя».^д **24** Тих людей послали фарисеї. **25** Тож вони розпитували його далі: «Якщо ти не Христос, не Ілля і не Пророк, чому ж тоді хрестиш людей?» **26** На це Іван їм відповів: «Я хрещу у воді. Серед вас є той, кого ви не знаєте, **27** і він іде за мною; я не достойний навіть розв'язати ремінця його сандалії».^ж **28** Усе це відбувалось у Віфанії за Йорданом, де хрестив Іван.^з

29 Наступного дня, коли Іван побачив, що до нього йде

РОЗД. 1

а Ів 8:58
б Вх 31:18
в Рм 3:23, 24
Еф 1:5, 6
г Ів 8:31, 32
Ів 14:6
Ів 18:37
д Вх 33:17, 20
Ів 6:46
е Ів 1:1
ж Пр 8:22, 30
з Мт 11:27
и Лк 3:15
и Мн 4:5
і Пв 18:15
Ів 6:14, 15
Ів 7:37, 40
Дії 3:22
к Іс 40:3
л Мт 3:1, 3
Мр 1:3
Лк 1:67, 76
Лк 3:3, 4
Лк 7:27, 28
м Мт 3:11
н Мт 3:1, 6

Друга кол.

а Дії 8:32, 35
і Пт 1:18, 19
Об 5:6
б Іс 53:7, 11
1Кр 15:3
Єв 9:13, 14
і Пт 2:24
Ілв 3:5
в Ів 6:51
Ілв 2:1, 2
Ілв 4:14
г Ів 1:15
д Дії 19:4
е Мт 3:16
Мр 1:10
Лк 3:22
ж Мт 3:16
з Мт 3:11
Дії 1:5
Дії 2:1, 4
и Мт 3:17
и Об 5:12
і Мт 4:18
к Дн 9:25
л Мт 10:2
Дії 15:14

Ісус, він вигукнув: «Дивіться, ось Ягня^а Боже, що покінчить з гріхом^б світу!»^в **30** Це той, про кого я говорив: “За мною йде чоловік, який мене випередив, бо існував ще до мене”.^г

31 Навіть я його не знав, але я прийшов хрестити у воді, аби він був виявлений Ізраїлю».^д

32 Крім того, Іван свідчив: «Я бачив, як з неба, немов голуб, зійшов дух і залишився на ньому».^е **33** Навіть я його не знав, але той, хто послав мене хрестити у воді, сказав: “На кого зійде дух та залишиться на ньому,^ж той і хреститиме святим духом”.^з **34** І я бачив це та засвідчив, що він — Син Божий».^и

35 Наступного дня Іван стояв з двома своїми учнями. **36** Коли він побачив, що йде Ісус, то вигукнув: «Ось Ягня^а Боже!» **37** Почувши це, ті двоє учнів пішли за Ісусом. **38** Тоді Ісус обернувся і, помітивши, що вони йдуть за ним, запитав: «Що ви шукаєте?» Вони відказали: «Раббі (що в перекладі означає “учителью”), де ти зупинився?»

39 Він промовив: «Ходіть і побачите». Тож вони пішли туди, де він зупинився, і того дня залишилися з ним. Була тоді приблизно 10-та година*.

40 А одним з тих двох, що почули Іванові слова та пішли за Ісусом, був Андрій,^і брат Сімона Петра. **41** Спершу він знайшов свого брата Сімона і сказав йому: «Ми знайшли Месію»^к (що в перекладі означає «Христос»), **42** а потім відвів його до Ісуса. Коли ж Ісус побачив його, то промовив: «Ти Сімон,^л Іванів син. Ти будеш називатися

1:18 *Або «на лоні Батька». Вказує на особливу прихильність. 1:23 *Див. додаток А5.

1:39 *Тобто прибл. 16:00.

Кйфою» («Кйфа» перекладається як «Петро»).^а

43 Наступного дня Ісус захотів вирушити в Галілею. І, знайшовши Пилипа,^б він сказав: «Будь моїм учнем і йди за мною». **44** Сам Пилип був родом з Віфсаїди, рідного міста Андрія та Петра. **45** Пилип знайшов Натанаїла^в та промовив: «Ми знайшли того, про кого писав Мойсей у Законі, а також Пророки,— Ісуса з Назарета, Йосипового^г сина». **46** На це Натанаїл сказав: «Хіба з Назарета може бути щось добре?» А Пилип відповів: «Ходи і сам подивись». **47** Коли ж Ісус побачив Натанаїла, який ішов до нього, то сказав: «Дійсно, це ізраїльтянин, в якому немає обману». **48** Натанаїл запитав: «Звідки ти мене знаєш?» Ісус відповів: «Я бачив тебе ще до того, як тебе покликав Пилип, коли ти був під фіговим деревом». **49** Тоді Натанаїл сказав: «Учителю*, ти Син Божий, Цар Ізраїля». **50** Ісус же промовив: «Ти віриш, бо я сказав, що бачив тебе під фіговим деревом? Ти побачиш набагато більше». **51** Потім Ісус сказав: «Щиру правду кажу вам: ви побачите розкрите небо та Божих ангелів, що піднімаються вгору і спускаються до Сина людського».^с

2 На третій день у Кані галілейській відбувалося весілля, на якому була Ісусова мати. **2** Запросили туди також Ісуса з учнями.

3 Коли закінчилось вино, мати Ісуса звернула до нього: «Вони більше не мають вина». **4** У відповідь Ісус промовив: «Жінко, що нам з то-

РОЗД. 1

а Мт 16:18

б Мт 10:2,3

в Мт 10:2,3
Лк 6:13,14г Мт 1:16
Мт 13:55
Лк 2:4

д Ів 2:24,25

е Мт 27:11
Лк 1:31,32
Ів 12:13є Бт 28:10,12
Пс 104:4
Дн 7:13
Мт 4:11
Лк 22:43

Друга кол.

РОЗД. 2

а Мр 7:3

б Іс 9:1,2
Ів 1:14в Мт 13:55
Мр 3:31
Лк 8:19
Дії 1:14

г Мт 4:13

д Вх 12:14
Чс 28:16
Пв 16:1
Ів 11:55

е Лв 1:14

бою до того*? Моя година ще не прийшла». **5** Тоді його мати сказала людям, які прислужували: «Зробіть усе, що він скаже». **6** Відповідно до юдейських правил очищення^а там було шість кам'яних посудин для води; кожна вміщала дві або три міри рідини*. **7** Ісус сказав: «Наповніть ці посудини водою. Тож їх наповнили по краї. **8** Потім він промовив: «Тепер зачерпніть трохи й подайте розпоряднику бенкету». Вони так і зробили. **9** Коли розпорядник покуштував воду, яка вже перетворилась на вино, то, не знаючи, звідки воно взялося (хоча слуги, які набирали воду, знали), покликав нареченого **10** і сказав: «Спочатку завжди подають добре вино, а коли люди сп'яніють,— гірше. Ти ж добре вино тримав досі». **11** Те, що Ісус вчинив у Кані галілейській, стало початком його чуд. Цим він виявив свою славу,^б і учні повірили в нього.

12 Після цього він разом зі своєю матір'ю, братами^в та учнями пішов до Капернаума,^г але там вони пробули недовго.

13 Коли ж наближалася юдейська Пасха,^д Ісус пішов до Єрусалима. **14** У храмі він побачив людей, які продавали биків, овець і голубів;^е побачив він і тих, хто сидів та розмінював гроші. **15** Тож Ісус зробив собі бич з мотузок і повиганяв з храму їх усіх разом з вівцями й биками, а міняльникам грошей порозсипав монети та поперекидав

2:4 *Букв. «що мені й тобі, жінко?» Це фразеологічний зворот, який виражає незгоду. Тут звертання «жінко» не виражає зневаги. **2:6** *Очевидно, мірою рідини був бат, який дорівнював 22 л. Див. додаток Б14.

столи.^а **16** Тим же, хто торгував голубами, він наказав: «Заберіть усе це звідси! Досить робити з дому мого Батька дім торгівлі*!»^б **17** Тоді його учні пригадали, що написано: «Ревність з твого дому буде з'їдати мене».^в

18 На це юдеї сказали Ісусу: «Який знак ти можеш показати^г на доказ того, що маєш право так поводитись?» **19** Ісус відповів їм: «Зруйнують цей храм, і я за три дні його відбудую».^д **20** Тоді юдеї вигукнули: «Цей храм будували 46 років, а ти відбудуєш його всього за три дні?» **21** Однак, говорячи про храм, він мав на увазі своє тіло.^е **22** Коли ж Ісус воскрес з мертвих, учні пригадали, що він говорив їм про це,^е і повірили в Писання та в його слова.

23 Коли Ісус був в Єрусалимі під час Пасхи, багато людей, побачивши його чуда, повірили в його ім'я. **24** Проте він не до кінця довірявся цим людям, оскільки знав їх усіх **25** і не потребував, щоб хтось свідчив йому про людину, бо сам бачив серце кожного.^ж

3 Серед фарисеїв був один чоловік, на ім'я Никодім,^з начальник юдеїв. **2** Якоюсь він прийшов до Ісуса вночі^и та сказав: «Раббі,^і ми знаємо, що ти вчитель, який прийшов від Бога, бо якщо Бог не підтримує людину, то вона не може виконувати такі чуда,^к які виконуєш ти».^л **3** Ісус же промовив: «Щиру правду кажу тобі: якщо людина не народиться знову*,^м то не зможе побачити Боже Царство».^н

2:16 *Або «базар; місце для комерційних справ». **3:3** *Або, можливо, «не народиться згори».

РОЗД. 2

а Мт 21:12
Мр 11:15, 16
Лк 19:45
б Єр 7:11
Мт 21:13
Мр 11:17
Лк 19:46
в Пс 69:9
г Мт 12:38
Мт 16:1
Ів 4:48
Ів 6:30
д Мт 26:59–61
Мт 27:39, 40
Мр 14:57, 58
е Мт 16:21
є Лк 24:6–8
ж Мт 9:3, 4
Мр 2:6–8
Ів 1:47, 48
Ів 6:64
Об 2:23

РОЗД. 3

з Ів 7:50, 51
Ів 19:39
и Ів 12:42
і Ів 1:38
к Ів 2:11
л Ів 14:11
Дії 2:22
Дії 10:38
м Ів 1:12, 13
1Пт 1:3, 23
Ів 3:9
н 1Кр 15:50

Друга кол.

а Мт 28:19
Дії 8:36
Дії 10:47
б Мт 3:11
Дії 1:5
Дії 10:45
Дії 19:5, 6
в Рм 8:14, 16
г Дії 2:34
д Ів 6:38
Ів 8:23, 42
є Чс 21:8, 9
є Ів 8:28
Гл 3:13
ж Ів 3:36
Ів 20:31
з Рм 5:8
Рм 8:32
Ів 4:9, 10
Ів 4:19
и Ів 6:40
Ів 20:31
Рм 6:23
2Тм 3:15
Ів 5:13
і Лк 19:10
Ів 12:47
1Кр 15:22
2Кр 5:18, 19
1Тм 1:15
Ів 2:1, 2
Ів 4:14
к Ів 5:24

4 Тоді Никодім запитав: «Як може хтось народитися, коли він старий? Він же не може вдруге потрапити в утробу матері й народитися!» **5** Ісус відповів: «Щиру правду кажу тобі: якщо людина не народиться від води^а й духу,^б то не зможе увійти в Боже Царство. **6** Народжене від тіла є тілесним, а народжене від духу – духовним. **7** Не дивуйся тому, що я сказав: “Ви повинні народитися знову”. **8** Вітер дме, куди хоче, і ти чуєш його шум, хоча й не знаєш, звідки та куди він дме. Щось подібне відбувається з кожним, хто народжений від духу».^в

9 Тоді Никодім запитав: «Як таке можливо?» **10** А Ісус відповів: «Невже ти, вчитель Ізраїля, не знаєш цього? **11** Щиру правду кажу тобі: ми говоримо те, що знаємо, і свідчимо про те, що бачили. Ви ж наше свідчення не приймаєте. **12** Якщо ви не вірите, коли я вам розповідаю про земне, то як повірите, коли розкажу про небесне? **13** Більш того, жодна людина не піднімалась на небо,^г крім того, хто зійшов з неба,^д – Сина людського. **14** І як Мойсей підніс змія в пустелі,^е так має бути піднесений Син людський,^є **15** щоб кожен, хто вірить у нього, отримав вічне життя.»^ж

16 Адже Бог настільки любить світ, що віддав свого єдиного Сина,^з аби кожен, хто виявляє, що вірить у нього, не загинув, а отримав вічне життя.^и **17** І Бог послав свого Сина у світ не для того, щоб він судив світ, а щоб через нього світ отримав спасіння.^і **18** Хто вірить у Сина, не підлягає суду,^к а хто не вірить,

той уже підпав під суд, оскільки не повірив в ім'я єдинородного Божого Сина.^а **19** Отже, підстава для суду така: світло прийшло у світ,^б однак люди полюбили темряву, а не світло, тому що їхні вчинки лихі. **20** Бо, хто чинить ганебні діла, той ненавидить світло і не йде до світла, щоб його вчинки не викрилися*. **21** А той, хто чинить праведні діла, йде до світла,^в щоб було видно, що його діла узгоджуються з Божою волею».

22 Після того Ісус разом з учнями ходив по юдейських синагогах, там він провів з ними деякий час, хрестячи людей.^г **23** Іван теж хрестив у Еноні, недалеко від Саліму, оскільки там було багато води,^д і люди приходили туди й хрестилися.^е **24** На той час Івана ще не вкинули до в'язниці.^є

25 Іванові учні почали сперечатися з одним юдеєм про очищення. **26** Отже, вони підійшли до Івана і сказали: «Учителю*, чоловік, який був з тобою за Йорданом і про якого ти свідчив,^ж хрестить, і всі йдуть до нього». **27** На це Іван промовив: «Людина нічого не може отримати, якщо їй не дано з неба. **28** Ви ж самі свідчите мені, що я сказав: "Я не Христос,^з а той, хто був посланий перед ним".^з **29** Нареченим є той, хто має наречену.^и Проте друг нареченого надзвичайно радіє, коли стоїть поряд і чує його голос. Так і я сповнений радості. **30** Христос має ставати більшим, а я — меншим».

31 Хто приходить згори,^к той є над усіма. Той, хто при-

3:20 *Або «щоб не отримати докору за свої вчинки». **3:26** *Або «Раббі».

РОЗД. 3

а Мт 10:33
Єв 10:29
б Ів 1:9
Ів 8:12
Ів 9:5
Ів 12:46
в Ів 12:36, 46
1Ів 1:7
г Ів 4:2
д Мр 1:10
Дії 8:38
е Мт 3:1, 5, 6
є Мт 14:3
Лк 3:19, 20
ж Ів 1:33, 34
з Ів 1:19, 20
и Мт 11:7, 10
Лк 1:13, 17
і 2Кр 11:2
Еф 5:25
Об 21:9
к Ів 8:23

Друга кол.

а Мт 3:11
б Ів 8:26
Ів 15:15
в Ів 1:11
Ів 3:11
г 1Ів 5:10
д Ів 7:16
е Ів 5:20
Ів 15:9, 10
є Мт 11:27
Лк 10:22
ж Ів 3:16
Ів 6:47
Рим 1:17
Єв 5:9
з 2Фс 1:7, 8
1Ів 5:12
и Еф 5:5, 6
Єв 10:26, 27

РОЗД. 4

і Ів 3:22
к Бт 33:18, 19
ІсН 24:32
л Ів 4:12
м 2Цр 17:24
Дії 10:28

йшов із землі, — земний і говорить про земне. А хто з неба, той є над усіма;^а **32** він свідчить про те, що бачив та чув,^б але ніхто не приймає його свідчення.^в **33** Хто ж його свідчення прийняв, той затвердив своєю печаткою*, що Бог правдивий.^г **34** Адже той, кого послав Бог, говорить Божі слова,^д оскільки Бог не скупиться*, даючи свій дух. **35** Батько любить Сина^е і віддав усе в його руки.^є **36** Хто виявляє, що вірить у Сина, той має вічне життя.^ж Хто ж Сина не слухається, той життя не побачить,^з і на ньому перебуває гнів Божий.^и

4 Коли Господь дізнався, що фарисеї почули про те, що він збирає та хрестить^к більше учнів, ніж Іван, — **2** хоча хрестив не сам Ісус, а його учні, — **3** він покинув Юдею і знову вирушив до Галілеї. **4** А йти йому потрібно було через Самарію. **5** Тож він прийшов у самарійське місто Сихар, що було недалеко від поля, котре Яків віддав своєму синові Йосипу.^к **6** Там був колодязь Якова.^л Отже, Ісус, втомлений дорогою, сів біля колодязя*. Була ж приблизно шоста година.^м

7 Прийшла туди набрати води й одна жінка з Самарії. Ісус попросив її: «Дай мені напитися». **8** (У той час його учні були в місті, бо мали купити харчів.) **9** На це самарянка сказала: «Як це ти, юдей, просиш води в мене, самарянки?» (Бо юдеї не спілкувалися з самарянами.)^н **10** У відповідь Ісус промовив:

3:33 *Або «підтвердив». **3:34** *Або «не відмірює». **4:6** *Або «джерела». *Тобто припл. 12:00.

«Якби ти знала, яким даром Бог обдаровує людей^а і хто каже тобі: “Дай мені напитися”, ти б сама попросила його, і він дав би тобі живої води».^б

11 На це вона сказала: «Пане, ти навіть відра не маєш, щоб зачерпнути води, а колодязь глибокий. Звідки ж ти візьмеш живу воду? **12** Невже ти більший від нашого прабатька Якова, який дав нам цей колодязь та пив з нього сам, а також з нього пили його сини і худоба?» **13** У відповідь Ісус промовив: «Кожен, хто п’є цю воду, відчує спрагу знову, **14** а хто питиме воду, яку дам я, ніколи не відчує спраги.»^в Бо вода, яку дам йому я, стане в ньому джерелом, котре битиме через край і даватиме вічне життя».^г **15** Почувши це, жінка вигукнула: «Пане, дай мені цієї води, щоб я вже не хотіла пити і не приходила сюди по воду».

16 Ісус же їй сказав: «Іди поклич свого чоловіка і повертайся». **17** А жінка відповіла: «Я не маю чоловіка». Ісус відказав: «Правильно ти кажеш: “Я не маю чоловіка”, **18** бо в тебе було п’ять чоловіків, а той, з ким ти живеш тепер, не чоловік тобі. Це ти правду кажеш». **19** У відповідь жінка сказала: «Пане, бачу, ти пророк.»^д **20** Наші прабатьки поклонялися на цій горі, а ви кажете, що потрібно поклонятися в Єрусалимі».^е **21** Ісус відказав: «Повір, жінко, надходить година, коли ви будете поклонятися Батькові не на цій горі і не в Єрусалимі. **22** Ви поклоняєтесь, не маючи знання,^є а ми поклоняємось, маючи знання, адже спасіння починається з юдеїв.»^ж

РОЗД. 4

а Еф 2:8

б Ів 7:37

в Ів 6:35

г Ів 7:38
Рм 6:23
1Ів 5:20д Лк 7:16
Ів 9:17е Пв 12:5, 6
1Цр 9:3
2Хр 7:12
Пс 122

є 2Цр 17:29, 33

ж Іс 2:3
Рм 9:4

Друга кол.

а 2Хр 16:9

б 2Кр 3:17
1Тм 1:17
Єв 11:27

в Рм 12:1

г Ів 9:35–37

д Ів 1:38

е Ів 6:38

є Ів 5:30, 36
Ів 17:4
Ів 19:30

ж Мт 9:37

23 Однак надходить година, — і вже надійшла, — коли правдиві поклонники будуть поклонятися Батькові в душі та в правді, бо саме таких поклонників він собі шукає.^з **24** Бог є Дух,^д і ті, хто йому поклоняється, повинні поклонятися в душі та в правді».^е **25** Тоді жінка сказала: «Я знаю, що має прийти Месія, якого називають Христом. І коли він прийде, то відкрито розкаже нам про все». **26** Ісус відповів: «Це я, той, хто зараз говорить з тобою».^г

27 Саме в той час надійшли учні та почали дивуватися, що він спілкується з жінкою. Щоправда, ніхто так і не запитав: «Чого ти хочеш від неї?» або «Чому ти з нею розмовляєш?» **28** А жінка, залишивши там посудину для води, пішла в місто й сказала людям: **29** «Ходіть подивіться на чоловіка, котрий розказав мені все, що я робила. Може, це Христос?» **30** Тож вони вийшли з міста й пішли до нього.

31 Тим часом учні вмовляли його: «Учителю»,^а поїж трохи». **32** Він же сказав: «Я маю їжу, про яку ви не знаєте». **33** Тоді учні почали розпитувати один одного: «Невже хтось приніс йому поїсти?» **34** А Ісус промовив: «Моя їжа — виконувати волю того, хто мене послав,^є і завершити його працю.»^є **35** Хіба ви не говорите, що до жнив залишилося ще чотири місяці? Тож, кажу вам, підведіть свої очі й погляньте на поля — вони побіліли й готові до жнив.^ж І вже **36** жнець отримує свою плату та збирає плоди для вічного життя, щоб і сіяч, і жнець

4:31 * Або «Раббі».

раділи разом.^а **37** Тут справджується така приказка: один сіє, інший жне. **38** Я послав вас жати те, над чим трудилися не ви, а інші, ви ж скористалися плодами їхньої праці».

39 Чимало самарян з того міста повірили в Ісуса, почувши свідчення жінки, яка сказала: «Він розповів мені все, що я робила».^б **40** Тож, коли самаряни прийшли до нього, вони попросили його залишитися в їхньому місті, тому він зупинився в них на два дні.

41 У результаті багато інших людей повірило в нього, почувши, що він розповідав. **42** Вони сказали жінці: «Тепер ми віримо не лише через те, що ти нам розповіла; ми самі почули і зрозуміли, що цей чоловік – справді спаситель світу».^в

43 А через два дні Ісус вирушив звідти в Галілею, **44** хоча сам свідчив, що в рідному краю пророка не шанують.^г **45** Коли ж він прибав до Галілеї, галілеяни його прийняли, оскільки теж були на святі в Єрусалимі^а і бачили, що він там зробив.^в

46 Потім він знову прийшов у Кану галілейську, де колись перетворив воду на вино.^с А в Капернаумі син одного царського слуги лежав хворий. **47** Почувши, що Ісус прийшов з Юдеї в Галілею, цей слуга пішов до нього і попросив прийти й зцілити його сина, який був при смерті. **48** Проте Ісус сказав йому: «Поки ви не побачите знаків і чуд, нізачо не повірите».^ж **49** А царський слуга попросив його: «Господи, прийди, поки моя дитина не померла». **50** Ісус же промовив до нього: «Іди. Твій син ви-

РОЗД. 4

а 1Кр 3:8

б Ів 4:29

в Мт 1:21
Ів 1:29
1Тм 1:15
1Ів 4:14г Мт 13:57
Мр 6:4
Лк 4:24

д Пв 16:16

е Ів 2:23

с Ів 2:1–11

ж Мт 16:1
1Кр 1:22

Друга кол.

а Мт 8:13
Мр 7:29, 30

б Мт 8:13

в Ів 2:11

РОЗД. 5

г Вх 12:14
Пв 16:1, 16
Ів 2:13
Ів 6:4

д Не 3:1

е Іс 53:3

с Мт 9:6
Мр 2:10, 11
Лк 5:24ж Вх 20:9, 10
Мт 12:2
Лк 6:2

дужав».^а Чоловік повірив Ісусовим словам і пішов додому. **51** Йому назустріч вийшли його раби і сповістили, що хлопець живий*. **52** Він запитав їх, о котрій годині йому стало легше. Ті відповіли: «Гарячка спала вчора о сьомій годині*». **53** Тоді батько зрозумів, що це трапилось тієї години, коли Ісус промовив: «Твій син видужав».^б Тож цей чоловік і його домашні стали віруючими. **54** Це було друге чудо,^в яке Ісус виконав, прийшовши з Юдеї в Галілею.

5 Після того настало юдейське свято,^г тож Ісус пішов в Єрусалим. **2** В Єрусалимі, біля Овечої брами,^а є купальня з п'ятьма колонадами, що єврейською називається *Бетзата*. **3** Там лежало дуже багато хворих, сліпих, кульгавих та калік із сухими* кінцівками. **4** *— **5** Серед них був чоловік, який хворів уже 38 років. **6** Побачивши, що цей чоловік лежить там, і знаючи, як довго він хворіє, Ісус запитав: «Хочеш стати здоровим?»^е **7** На це хворий відповів: «Пане, немає кому опустити мене в купальню, коли вода збурюється. А коли я сам починаю спускатись туди, хтось інший мене випереджує». **8** Тоді Ісус сказав: «Вставай! Бери свою підстилку* і йди».^с **9** І чоловік зараз же став здоровим, взяв підстилку* та почав ходити.

Це сталося в суботу. **10** Тож юдеї сказали зціленому: «Сьогодні субота, і тобі не дозволяється носити підстилку*».^ж

4:51 *Або «одужує». **4:52** *Тобто припл. о 13:00. **5:3** *Або «паралізованими». **5:4** *Див. додаток АЗ. **5:8—10** *Або «ліжко».

11 У відповідь чоловік сказав: «Той, хто зцілив мене, промовив: “Візьми свою підстилку* та йди”». **12** Вони ж запитали: «А хто сказав тобі: “Візьми її та йди”?» **13** Проте зцілений не знав, хто це був, бо Ісус загубився в натовпі.

14 Згодом Ісус зустрів цього чоловіка у храмі й промовив: «Тепер ти здоровий. Тож більше не гріши, аби з тобою не трапилося чогось гіршого».

15 А чоловік пішов і розказав юдеям, що його зцілив Ісус.

16 Тому юдеї переслідували Ісуса, оскільки він виконував такі діла в суботу. **17** Однак Ісус сказав їм: «Мій Батько досі працює, тому працюю і я». **18** Через це юдеї почали ще завзятіше шукати можливості його вбити, бо вважали, що він не лише порушує закон про суботу, але й прирівнює себе до Бога,^б називаючи його своїм Батьком.^в

19 А Ісус їм сказав: «Щиру правду кажу вам: Син нічого не може робити від себе, а лише те, що, як він бачить, робить Батько.^г Бо, що робить Батько, те подібно робить і Син. **20** Адже Батько любить* Сина^д та показує йому все, що робить сам; і він покаже йому ще більші діла, щоб ви здивувались.^е **21** Бо, як Батько воскрешає та оживляє мертвих,^є так і Син оживляє тих, кого хоче.^ж **22** Сам Батько не судить нікого — увесь суд він доручив Синові,^з **23** щоб усі шанували Сина, як шанують Батька. Хто ж не шанує Сина, той не шанує і Батька, який його послав.»

24 Щиру правду кажу вам: хто

РОЗД. 5

- а Ів 9:4
Ів 14:10
б Фмн 2:5, 6
в Ів 14:28
г Ів 5:30
Ів 8:28
Ів 12:49
д Мт 3:17
Ів 3:35
Ів 10:17
2Пт 1:17
е Лк 8:25
Ів 6:10, 11
Ів 6:19
є 2Лп 4:32–34
Єв 11:35
ж Лк 7:12, 14
Лк 8:52–54
Ів 11:25
з Дії 10:42
Дії 17:31
2Кр 5:10
2Тм 4:1
и Лк 10:16

Друга кол.

- а Ів 3:16
Ів 6:40
Ів 8:51
б Ів 3:14
в Пс 36:9
Дії 17:28
г Ів 11:25
д Ів 5:22
2Тм 4:1
е Дн 7:13
є Ів 14:13
Іс 25:8
Іс 26:19
ж Об 20:12, 15
з Іс 11:4
и Мт 26:39
Ів 4:34
Ів 6:38
і Пс 19:15
к Мт 3:17
Мр 9:7
Ів 12:28–30
Ів 5:9
л Ів 1:15, 32
м Мт 3:1, 5, 6
Мр 6:20
н Мт 11:5
Ів 3:2
Ів 7:31
Ів 10:25
о Мр 1:11
Ів 8:18

чує мій голос та вірить у того, хто мене послав, той має вічне життя,^а і він не підлягає суду,^а а перейшов від смерті до життя.^б

25 Щиру правду кажу вам: надходить година,— і вже надійшла,— коли мертві почують голос Божого Сина, і ті, хто прислухався, будуть жити. **26** Бо, як Батько має в собі життя*^в, так і Сину він дав можливість мати в собі життя.^г **27** До того ж Син отримав від Батька владу судити,^д оскільки він є Сином людським.^е **28** Не дивуйтесь цьому, бо надходить година, коли всі, хто перебуває в пам'ятних гробницях, почують його голос^є **29** і вийдуть: хто чинив

добро — для воскресіння життя, а хто чинив зло — для воскресіння суду.^ж **30** Я нічого не можу робити від себе. Я суджу згідно з тим, що чую, і мій суд праведний,^з оскільки я прагну виконувати не власну волю, а волю того, хто мене послав.^и

31 Якщо лише я свідчу про себе, моє свідчення неправдиве.^і **32** Однак про мене свідчить ще хтось, і я знаю, що його свідчення правдиве.^к **33** Ви послали людей до Івана, і він засвідчив правду.^л **34** Я не потребую свідчення від людини, але говорю все це для вашого спасіння. **35** Цей чоловік був світильником, що палає і сяє, проте недовго він хотіли тишитись його світлом.^м **36** У мене ж є свідчення більше, ніж Іванове, бо вже самі діла, які доручив мені мій Батько,— діла, які я виконую,— свідчать, що мене послав Батько.^н **37** Свідчення про мене дав і сам Батько, який мене послав.^о

5:11 *Або «ліжко». 5:20 *Або «відчуває прив'язаність до».

5:26 *Або «має в собі дар життя».

Ви ж ані голосу його ніколи не чули, ані образу його не бачили,^a **38** і його слово у вас не перебуває, оскільки ви не вірите в того, кого він послав.

39 Ви досліджуєте Писання,^b бо думаєте, що завдяки їм отримаєте вічне життя, і саме вони свідчать про мене.^a

40 А ви все одно не бажаєте прийти до мене,^c аби отримати життя. **41** Я не хочу слави від людей, **42** але я добре знаю, що ви не маєте любові до Бога. **43** Я прийшов від імені свого Батька, ви ж мене не приймаєте. Якби хтось прийшов від свого імені, його ви прийняли б. **44** Як же ви можете вірити мені, якщо радо приймаєте славу один від одного, але слави від єдиного Бога не шукаєте?^a **45** Не думайте, що я буду засуджувати вас перед Батьком; вас є кому засуджувати — це Мойсей,^e на якого ви покладаєте надію. **46** Якби ви вірили Мойсею, то повірили б і мені, бо він писав про мене.^c **47** Але коли ви не вірите в те, що написав він, як же тоді повірите моїм словам?»

6 Після того Ісус переплив на другий бік Галілейського, або Тиберіадського, моря.^ж **2** І за ним пішов великий натовп людей,^з оскільки вони бачили чуда, які він виконував, зціляючи хворих.^г **3** Тож Ісус піднявся на гору і сів там зі своїми учнями. **4** Наближалась юдейська Пасха.^д **5** Коли Ісус підвів очі та побачив, що до нього йде численний натовп, він сказав Пилипу: «Де б нам купити хліба для цих людей?»^к **6** Ісус промовив ці слова, щоб випробувати Пилипа, бо сам вже знав,

РОЗД. 5

а Пв 4:11, 12
Ів 1:18
Ів 6:46

б Лк 11:52

в Пв 18:15

г Іс 53:3
Ів 1:11

д Ів 12:42, 43

е Пв 31:26, 27
Ів 7:19

є Пв 18:15
Лк 24:44
Ів 1:45

РОЗД. 6

ж Мт 14:13
Лк 9:10

з Мр 6:33

и Лк 9:11

і Ів 2:13
Ів 5:1

к Мт 14:14–17
Мр 6:35–38
Лк 9:12, 13

Друга кол.

а 2Лр 4:42–44

б Мт 14:19–21
Мр 6:39–44
Лк 9:14–17

в Пв 18:15, 18

г Ів 17:16
Ів 18:36

д Мт 14:23
Мр 6:45

е Мт 14:22

є Мр 6:47–51

ж Мт 8:24
Мт 14:24–33

щоб буде робити. **7** Пилип же відповів: «Навіть якщо ми купимо хліба на 200 денаріїв*, цього не вистачить, щоб дати кожному хоча б по шматочку». **8** Тоді один учень — Андрій, брат Симона Петра, — сказав: **9** «Тут один хлопчик має п'ять ячмінних хлібин і дві невеликі риби. Але це ніщо для такої великої кількості людей!»^а

10 Ісус же промовив: «Нехай люди сядуть». У тому місці росло багато трави, тож усі посідали. А зібралось там приблизно 5000 чоловіків.^б **11** Тоді Ісус взяв хліб і, склавши подяку, роздав людям, які там сиділи. Також він роздав рибу — кожному, хто скільки хотів. **12** Коли люди наїлися, він сказав учням: «Позбирайте все, що залишилось, аби нічого не змарнувалось». **13** Тож після того, як люди поїли, учні зібрали залишки від п'яти ячмінних хлібин, і виїшло 12 повних кошиків.

14 Побачивши Ісусове чудо, люди почали говорити: «Це справді той Пророк, який мав прийти у світ». **15** Тоді Ісус, знаючи, що його збираються схопити і зробити царем, знову пішов^в сам на гору.^д

16 Коли звечоріло, його учні спустились до моря,^е **17** сіли в човен та попливли до Капернаума. Вже стемніло, а Ісус ще не повернувся.^є **18** Тим часом від сильного вітру море розбурхалось.^ж **19** Провеслувавши приблизно 5 або 6 кілометрів*, учні побачили Ісуса, який ішов по морю до човна, і перелякалися. **20** Але він їм

6:7 *Див. додаток Б14. **6:19** *Букв. «приблизно 25 або 30 стадіїв». Див. додаток Б14.

сказав: «Це я. Не лякайтесь».^а
21 Тоді вони з радістю взяли його в човен і дуже швидко пристали до берега, до якого пливли.^б

22 Наступного дня всі, хто був на іншому березі моря, помітили, що там є лише один невеликий човен, і згадали, що Ісус не сівав з учнями в човен, а відпливли тільки учні.
23 Недалеко від того місця, де люди їли хліб, коли Господь склав подяку, зупинились човни з Тиберіади. **24** І як люди з натовпу побачили, що там не було ні Ісуса, ні учнів, то на тих човнах попливли в Капернаум шукати Ісуса.

25 Знайшовши його на іншому березі моря, вони запитали: «Учителю*^а, коли ти сюди прибув?» **26** А Ісус відповів: «Щиру правду кажу вам: ви шукаєте мене не тому, що бачили чуда, а тому, що їли хліб і наситилися.^г **27** Працюйте не заради поживи, яка псується, а заради нетлінної поживи, яка приносить вічне життя.^д Її дасть вам Син людський, адже на ньому Батько, сам Бог, поставив печатку свого схвалення».^е

28 Почувши це, люди запитали Ісуса: «Що нам робити, аби виконувати діла, які Бог схвалює?» **29** У відповідь він сказав: «Ось що схвалює Бог: віру в того, кого він послав».^е
30 А вони запитали Ісуса: «Який ти покажеш нам знак,^ж щоб ми повірили тобі? Що ти зробиш? **31** Наприклад, наші прабатьки їли манну в пустелі,^з про що написано: “Він дав їм хліб з неба”».^и **32** На це Ісус сказав: «Щиру правду кажу вам: не Мойсей дав вам

РОЗД. 6

а Мт 14:27

Мр 6:50

б Мт 14:34

в Ів 1:38

г Ів 6:11

д Ів 4:14

Ів 17:3

Рм 6:23

е Мт 3:17

Дії 2:22

2Пт 1:17

є Дії 16:31

1Ів 3:23

ж Мт 12:38

Мр 8:12

Ів 2:18

1Кр 1:22

з Вх 16:15

Чс 11:7

и Пс 78:24

Пс 105:40

Друга кол.

а Ів 4:14

Ів 7:37

Об 22:17

б Ів 6:64

в Мт 11:28, 29

Ів 17:6

г Ів 3:13

Ів 8:23, 42

д Мт 26:39

Ів 5:30

е Ів 5:28, 29

Рм 6:5

є Ів 10:27, 28

ж Ів 11:24

Дії 17:31

1Фс 4:16

Об 20:12

з Ів 6:33

и Мр 6:3

і Ів 6:65

к Ів 11:24

л Іс 54:13

хліб з неба. Правдивий хліб з неба дає мій Батько, **33** оскільки Божий хліб — це той, хто сходить з неба і приносить життя світові». **34** Тож вони попросили його: «Господи, давай нам цей хліб завжди».

35 Ісус же сказав: «Я — хліб життя. Хто приходить до мене, вже ніколи не зголодніє, і, хто вірить у мене, той більше ніколи не відчуватиме спраги».^а

36 Але, як я вам і говорив, ви в мене не вірите,^б хоча й бачите мене. **37** Усі, кого дає мені Батько, придуть до мене, і я ніколи не прожену того, хто приходить.^в **38** Бо я зійшов з неба,^г щоб виконувати не власну волю, а волю того, хто мене послав.^д **39** І ось у чому полягає воля того, хто мене послав: щоб з усіх, кого він мені дав, я не втратив жодного і щоб воскресив їх^е в останній день. **40** Адже воля мого Батька полягає в тому, щоб кожен, хто визнає Сина та вірить у нього, мав вічне життя,^є і такого я воскрешу^ж в останній день».

41 Тоді юдеї почали нарікати на Ісуса, почувши його слова: «Я — хліб, який зійшов з неба».^з **42** Вони говорили: «Хіба це не Ісус, Йосипів син? Таж ми знаємо його батька і матір.» Як він може говорити: “Я зійшов з неба”?» **43** На це Ісус промовив: «Перестаньте нарікати. **44** Жодна людина не може прийти до мене, якщо мій Батько, який послав мене, не приведе її,^і і я воскрешу її в останній день.»^к **45** У Пророках написано: “Всі вони будуть навчені Єговою”.^л Кожен, хто слухає Батька і вчиться у нього,

приходить до мене. **46** Це не означає, що якась людина бачила Батька;^a його бачив лише той, хто прийшов від Бога. Він і бачив Батька.^b **47** Щиру правду кажу вам: той, хто вірить, має вічне життя.^b

48 Я — хліб життя.^г **49** Хоча ваші прабатьки їли манну в пустелі, вони все одно померли.^д **50** А кожен, хто їсть хліб, який походить з неба, не помре. **51** Я — живий хліб, що зійшов з неба. Хто їстиме такий хліб, житиме вічно, а цей хліб — моє тіло, і я дам його, щоб світ отримав життя».^е

52 Тоді юдеї почали сперечатися між собою: «Як цей чоловік може дати нам їсти своє тіло?» **53** Тож Ісус сказав: «Щиру правду кажу вам: якщо не будете їсти тіла Сина людського та пити його кров, то не матимете в собі життя.^ж **54** Хто їсть моє тіло та п'є мою кров, той має вічне життя, і я воскресну його»^з в останній день. **55** Бо моє тіло — це правдива пожива, а моя кров — правдивий напій. **56** Хто їсть моє тіло та п'є мою кров, той перебуває в єдності зі мною, а я — в єдності з ним.^и **57** Як живий Батько послав мене і я живу завдяки Батькові, так само і той, хто їсть моє тіло, завдяки мені буде жити.^к **58** Цей хліб зійшов з неба; він не такий, який їли ваші прабатьки, адже вони все одно помирали. А хто споживає цей хліб, той житиме вічно».^л **59** Усього цього він навчав у Капернаумі в синагозі*.

60 Почувши це, багато учнів почали казати: «Що він говорить? Як таке можна слуха-

6:59 *Або, можливо, «на народних зборах».

РОЗД. 6

a Вх 33:17,20

б Мт 11:27

Лк 10:22

Ів 1:18

в Ів 3:16

г Ів 6:33

д Ів 6:31

е Єв 10:10

е Ів 6:33

ж Ів 6:40

1Кр 15:51,52

1Фс 4:16

з Ів 15:4

и Ів 5:26

1Кр 15:22

і Ів 6:51

Друга кол.

a Ів 3:13

Ів 6:38

Ів 8:23

Дії 1:9

б Гл 6:8

в Ів 8:3

Мт 4:4

г Мт 9:3,4

Ів 2:24,25

Ів 13:11

д Ів 6:44

е Лк 9:62

е Мт 16:16

Мр 8:29

ж Ів 6:63

Ів 17:3

з Лк 9:20

и Лк 6:13

і Лк 22:3

Ів 13:18

к Мт 26:14,15

Ів 12:4

РОЗД. 7

л Ів 5:18

м Лв 23:34

н Мт 12:46

Мр 6:3

Лк 8:19

Ів 2:12

Дії 1:14

Гл 1:19

ти?» **61** Але Ісус, знаючи, що його учні нарікають через це, звернувся до них: «Невже це стало для вас каменем спотикання? **62** А що буде, коли ви побачите, як Син людський піднімається туди, де був раніше?» **63** Життя можна отримати завдяки духу,^б а від тіла користі жодної. І слова, які я вам говорив, духовні; вони дають життя.^в **64** А втім, серед вас є такі, що не вірять». Ісус сказав це, бо ще з самого початку знав, хто з них не вірить і хто його зрадить.^г **65** Він продовжив: «Ось чому я сказав вам: "Ніхто не може прийти до мене, якщо цього не дозволить Батько"».^д

66 Через це багато учнів повернулися до своїх справ^е і більше з ним не ходили.

67 Тож Ісус звернувся до дванадцятьох: «Може, і ви хочете піти?» **68** Сімон Петро відповів: «Господи, до кого ми підемо?»^е У тебе слова вічного життя.^ж **69** Ми повірили і переконалися, що ти — Божий Святий».^з **70** Тоді Ісус сказав: «Хіба я вибрав не усіх вас, дванадцятьох?»^и Проте один з вас — наклепник*».^і **71** Ісус мав на увазі Юду, сина Сімона Іскаріота, бо Юда збирався зрадити його, хоч і був одним з дванадцятьох.^к

7 Після цього Ісус далі подорожував* Галілеєю. Він не хотів іти в Юдею, бо юдеї шукали нагоди його вбити.^л **2** Тим часом наближалося юдейське Свято наметів.^м **3** Тож брати Ісуса^н сказали йому: «Піди в Юдею, щоб і твої учні бачили, які діла ти виконуєш, **4** адже, хто хоче бути

6:70 *Або «диявол». **7:1** *Або «ходив».

відомим, той нічого не робить потай. І якщо ти виконуєш такі діла, то покажи себе світові». **5** Насправді ж його брати не вірили в нього.^а **6** Тоді Ісус промовив до них: «Для мене час ще не настав,^б вам же підійде будь-який час. **7** Світ не має підстав вас ненавидіти, він ненавидить мене, бо я свідчу, що його вчинки лихі.^в **8** Ідіть на свято самі, а я поки що туди не піду, оскільки для мене час ще не настав.^г **9** Сказавши це, він залишився в Галілеї.

10 Потім, коли його брати вирушили на свято, він теж пішов, але так, щоб про це ніхто не знав. **11** Юдеї шукали його на святі, розпитуючи: «Де ж той чоловік?» **12** І люди багатого говорили про нього, але потай. Одні казали: «Він добра людина», а інші: «Ні, недобра, він вводить в оману народ».^д **13** Проте через страх перед юдеями ніхто так і не наважувався говорити про нього відкрито.^е

14 А коли половина свята вже минула, Ісус прийшов у храм і почав навчати народ. **15** Юдеї ж дивувалися, говорячи: «Звідки цей чоловік так добре знає Писання,^ж якщо не навчався у школах?»^з **16** Ісус на це відповів: «Те, чого я навчаю, походить не від мене, а від того, хто мене послав.^и **17** Якщо хтось хоче виконувати Божу волю, то він знатиме, від Бога це вчення» чи я говорю сам від себе. **18** Хто говорить від себе, той шукає власної слави, а хто шукає слави для того, хто його послав,^к той правдивий, і в ньому немає неправедності.

7:15 * Тобто рабинських школах.

РОЗД. 7

а Мр 3:21

б Ів 2:4
Ів 7:30

в Ів 3:19
Ів 15:19

г Ів 8:20

д Ів 9:16

е Ів 9:22
Ів 12:42
Ів 19:38

є Лк 4:16, 17

ж Мт 13:54
Мр 6:2
Лк 2:46, 47
Дії 4:13

з Ів 8:28
Ів 12:49
Ів 14:10

и Ів 8:47

і Ів 5:41
Ів 8:50

Друга кол.

а Вх 24:3

б Мт 12:14
Мр 3:6

в Лв 12:2, 3

г Бр 17:9, 10

д Ів 5:8, 9

е Іс 11:3, 4
Мт 23:23

є Ів 5:18

ж Мт 13:55

з Ів 8:42

и Ів 8:54, 55

і Мт 11:27
Ів 1:18
Ів 10:15

к Мр 11:18
Лк 19:47

л Ів 8:20

м Ів 2:23
Ів 3:30
Ів 10:40, 42
Ів 11:45

19 Хіба Мойсей не дав вам Закон?^а Проте жоден з вас не слухається Закону. Чому ж ви хочете мене вбити?»^б **20** Почувши це, натовп вигукнув: «Ти маєш демона! Хто хоче тебе вбити?» **21** А Ісус сказав: «Один мій вчинок здивував вас усіх, **22** але подумайте: Мойсей дав вам закон про обрізання,^в — хоча, по суті, він не від Мойсея, а ще від прабатьків,^г — і ви дотримуетесь цього закону навіть у суботу. **23** Тож, якщо людині роблять обрізання в суботу, щоб не порушувати Закон Мойсея, чому ви лютуете через те, що в суботу я повністю зцілив чоловіка?»^д **24** Перестаньте судити поверхово*, а судіть праведно».^е

25 Тоді декотрі жителі Єрусалима почали говорити: «Хіба це не той чоловік, якого хочуть убити?»^ж **26** Він же відкрито розмовляє з людьми, і ніхто йому нічого не каже. Невже начальники і справді переконались, що він Христос? **27** Ми знаємо, звідки він родом,^з а коли прийде Христос, ніхто не буде знати, звідки він». **28** Тоді Ісус, навчаючи в храмі, голосно промовив: «Ви знаєте і мене, і звідки я родом. Я не прийшов від себе самого,^и і той, хто мене послав, дійсно існує, але ви його не знаєте.» **29** Я ж його знаю,^к бо прийшов від нього, він сам мене послав». **30** І вони шукали нагоди його схопити,^л але ніхто цього не зробив, оскільки його година ще не прийшла.^м **31** Проте багато людей з народу повірили в нього,^н і говорили: «Коли прийде Христос, хіба він виконає більше чуд, ніж цей чоловік?»

7:24 * Або «за зовнішністю».

32 А коли фарисеї та старші священники почули, що люди говорять про Ісуса, то послали охоронців схопити* його.

33 Тоді Ісус сказав: «Я ще трохи побуду з вами, а потім піду до того, хто мене послав.»^а

34 Ви будете мене шукати, але не знайдете, і туди, де я буду, прийти не зможете».^б **35** Тож юдеї почали говорити між собою: «Куди цей чоловік збирається піти, що ми не знайдемо його? Невже він збирається піти до юдеїв, розпорошених серед греків, і навчати греків?

36 Що означають його слова: “Ви будете мене шукати, але не знайдете, і туди, де я буду, прийти не зможете?”»

37 Коли надійшов останній, найважливіший день свята,^в Ісус встав і вигукнув: «Хто спраглий, нехай прийде до мене і п’є!»^г **38** На тому, хто вірить у мене, сповняться такі слова з Писання: “З його нутра потечуть потоки живої води”».^д **39** Він говорив про дух, який невдовзі мали отримати ті, хто повірив у нього. На той час вони ще не отримали духу,^е оскільки Ісус ще не прославився.^ж **40** Почувши це, дехто з народу казав: «Це справді Пророк».^з

41 А інші говорили: «Він – Христос»,^и хоча були й ті, що запитували: «Невже Христос прийде з Галілеї?»^к **42** Хіба в Писанні не сказано, що Христос має бути Давидовим потомком і походити з Віфлеєма – села, де жив Давид?»^л

43 Тож через Ісуса думки людей розділилися. **44** Дехто з народу навіть хотів схопити* Ісуса, але ніхто так і не зробив цього.

РОЗД. 7

а Ів 13:33

Ів 16:16

б Ів 8:21,22

в Ів 7:2

г Ів 4:14

Ів 6:35

д Вх 17:6

Чс 20:8

Ів 4:14

е Йн 2:28

Ів 16:7

Дії 2:17

ж Ів 12:16

Ів 13:31,32

1Тм 3:16

з Ів 18:18

Ів 6:14

и Ів 4:40,42

Ів 6:68,69

к Ів 4:46

Ів 7:52

л 2Хр 13:5

Пс 89:3,4

Пс 132:11

Єр 23:5

м Мих 5:2

Лк 2:4

н 1См 16:1

Друга кол.

а Мт 7:28,29

Лк 4:22

б Ів 12:42

Дії 6:7

в Пв 1:16,17

РОЗД. 8

г Іс 9:2

Іс 49:6

Мт 4:16

Ів 1:5

Ів 12:35

д Ів 12:46

1Пт 2:9

Ів 2:8

е Ів 7:28

Ів 13:3

Ів 16:28

ж Ів 7:24

з Ів 14:10

45 Коли охоронці повернулись до старших священників і фарисеїв, ті запитали: «Чому ви його не привели?» **46** На це охоронці відповіли: «Ми ще ніколи не бачили людини, яка б говорила так, як він».^а

47 Фарисеї ж запитали: «Невже і вас ввели в оману?

48 Хіба не бачите, що ніхто з начальників та фарисеїв не повірив у нього?»^б **49** А ці люди взагалі не знають Закону, вони прокляті». **50** Тоді Никодій, який колись таємно приходив до Ісуса і сам був фарисеєм, промовив: **51** «Хіба за нашим Законом можна судити людину, якщо не вислухати її і не дізнатися, чим вона займається?»^в **52** Йому ж відповіли: «Ти що, теж із Галілеї? Досліди Писання – і переконаєшся, що жоден пророк не може прийти з Галілеї».*

8 **12** Після того Ісус знову звернувся до народу: «Я світло для світу.^г Хто йде за мною, той ніколи не ходитиме в темряві, а матиме світло,^д яке веде до життя». **13** Тоді фарисеї сказали: «Ти свідчиш сам про себе, тому твоє свідчення неправдиве». **14** На це Ісус промовив: «Хоча я свідчу сам про себе, моє свідчення правдиве, бо я знаю, звідки прийшов і куди йду.^е Ви ж не знаєте, ані звідки я прийшов, ані куди йду. **15** Ви судите за зовнішністю*,^ж я ж взагалі нікого не суджу, **16** а якщо і суджу, то мій суд правдивий, оскільки я роблю це не сам: зі мною Батько,^з який

7:52 *Кілька достовірних стародавніх рукописів не містять уривка від 53-го вірша 7-го розділу до 11-го вірша 8-го розділу. **8:15** *Або «за людськими нормами».

мене послав. **17** Крім того, у вашому ж Законі написано: “Свідчення двох осіб правдиве”.^a **18** Отже, про себе свідчу я сам, а також мій Батько, який мене послав”.^b **19** Тоді вони запитали Ісуса: «Де ж твій Батько?» Ісус відповів: «Ви не знаєте ні мене, ні мого Батька.^c Якби ви знали мене, то знали б і мого Батька». ^d **20** Усе це він говорив у скарбниці,^e коли навчав народ у храмі. Однак ніхто його так і не схопив, бо його година ще не прийшла.^e

21 Тож він знову промовив: «Я відходжу, і ви будете шукати мене, але все одно помрете у своєму гріху.^e І, куди я йду, ви прийти не зможете». ^ж **22** Тоді юдеї почали говорити: «Він що, збирається себе вбити? Чому він каже: “Куди я йду, ви прийти не зможете”?» **23** Ісус же продовжував: «Ви знизу, а я згори.^з Ви з цього світу, я ж не з цього світу. **24** Тому я і сказав вам, що ви помрете у своїх гріхах. Бо коли не повірите, що я — той, хто мав прийти, то помрете у своїх гріхах». **25** Тоді вони запитали його: «Хто ж ти такий?» Ісус відповів їм: «Навіщо я взагалі з вами розмовляю? **26** Я маю багато чого розповісти про вас і багато чого розсудити. Той же, хто мене послав, говорить правду, і я виявляю світові лише те, що чув від нього». ^з **27** Однак вони так і не зрозуміли, що він говорив про Батька. **28** Тож Ісус сказав: «Коли ви піднесете Сина людського,^и то зрозумієте, що це я^к і що я нічого не роблю від себе,^л а говорю все так, як навчив мене Батько. **29** І той, хто мене послав, постійно зі мною: він не покинув ме-

РОЗД. 8

a Пв 17:6
Пв 19:15

b Ів 5:37
2Пт 1:17
1Ів 5:9

v Ів 16:3

г Мт 11:27
Ів 14:7

d Мр 12:41

e Ів 7:30

с Ів 8:24

ж Ів 7:34
Ів 13:33

з Ів 3:31
Ів 16:28

и Ів 18:19, 20

i Чс 21:8, 9
Дн 7:13
Мт 26:64
Ів 3:14
Ів 12:32, 33
Гл 3:13

к Мт 27:54

л Ів 5:19, 30

Друга кол.

a Ів 4:34
Ів 14:10
Єв 1:9

b Ів 17:17
Ів 18:37

v Рм 6:14, 22
Як 1:25

г Рм 6:6, 16
Рм 7:14

d Ів 5:19

e Рм 2:28, 29
Рм 9:7, 8
Гл 3:7, 29

с Ів 8:26

ж Ів 16:27
1Ів 5:1

з Ів 3:16
Ів 5:19, 30

не, бо я завжди роблю те, що йому до вподоби». ^a **30** Почувши це, багато людей повірило в нього.

31 Тоді Ісус звернувся до юдеїв, які йому повірили: «Якщо ви перебуваєте в моему слові, то ви справді мої учні. **32** Ви пізнаєте правду,^b і правда зробить вас вільними». ^в **33** На це вони сказали: «Ми Авраамові потомки і ніколи не були чимись рабами. Чому ж ти кажеш: “Станете вільними”?» **34** А Ісус відповів: «Щиру правду кажу вам: кожен, хто чинить гріх, є рабом гріха. ^г **35** До того ж раб залишається в домі не назавжди, а син — назавжди. **36** Отже, якщо Син вас визволить, то ви будете справді вільними. **37** Я знаю, що ви Авраамові нащадки. І все-таки ви хочете мене вбити, оскільки не приймаєте мого слова. **38** Я розповідаю про те, що бачив, коли був зі своїм Батьком,^д ви ж робите те, що чули від свого батька». **39** На це вони сказали: «Наш батько — Авраам». Ісус же промовив: «Якби ви були Авраамовими дітьми,^e то робили б те саме, що робив Авраам. **40** Ви ж намагаєтесь мене вбити, хоча я розповів вам правду, яку почув від Бога.^e Авраам такого не робив. **41** А ви чините так само, як ваш батько». Вони сказали: «Ми не народилися від розпусти*, в нас один Батько — Бог».

42 Далі Ісус промовив: «Якби вашим Батьком був Бог, ви любили б мене,^ж адже я прийшов від Бога і зараз є тут. І прийшов я не від себе: мене послав він.^з **43** Чому ж ви

8:41 *Або «статевої розпусти». Грец. *порнεία*. Див. глосарій.

не розумієте, про що я говорю? Бо ви не можете слухати моїх слів. **44** Ваш батько — Диявол, і ви хочете виконувати бажання свого батька.^a Він був убивцею ще від початку^b і в правді не встояв, бо правди в ньому немає. Коли він говорить брехню, це природно для нього, тому що він брехун і батько брехні.^b **45** А оскільки я кажу вам правду, ви мені не вірите. **46** Хто з вас доведе, що я винний у гріху? Якщо я говорю правду, чому ж ви мені не вірите? **47** Хто від Бога, той слухає Божих слів,^c а оскільки ви не від Бога, тому і не слухаєте».^d

48 Почувши це, юдеї сказали йому: «Хіба ми помиляємось, коли кажемо, що ти самарянин^e і маєш демона?»^e **49** На це Ісус промовив: «Немає в мені демона. Я шаную Батька, але ви мене зневажаєте. **50** І я не шукаю слави для себе,^ж однак є той, хто її шукає, і саме він є суддєю. **51** Щиру правду кажу вам: хто слухається мого слова, той ніколи не побачить смерті».^з **52** Тоді юдеї сказали: «Тепер ми точно знаємо, що ти маєш демона. Авраам помер, і пророки померли, а ти кажеш: “Хто слухається мого слова, той ніколи не скуштує смерті”. **53** Невже ти більший від нашого батька Авраама, який помер? І пророки померли. За кого ж ти себе вважаєш?» **54** Ісус відповів: «Якщо я сам себе прославляю, ця слава нічого не варта. Мене прославляє мій Батько» — той, кого ви називаєте своїм Богом. **55** Ви його не пізнали,ⁱ але я його знаю.^к Якби я сказав, що

РОЗД. 8

a Бт 3:15

б 1лв 3:8

в Бт 3:4
2Кр 11:3
Об 12:9

г 1лв 18:37

д 1лв 10:26
1лв 4:6

е 1лв 4:9

є Мт 12:24
1лв 7:20
1лв 10:20ж 1лв 5:41
1лв 7:18з 1лв 5:24
1лв 11:25, 26
1Кр 15:54
Об 20:6и 1лв 5:41
1лв 13:31, 32
Дії 3:13

і 1лв 7:28

к 1лв 7:29

Друга кол.a Мт 13:17
Єв 11:13б Пр 8:22
1лв 17:5
Флп 2:6, 7
Кл 1:15–17**РОЗД. 9**

в 1лв 1:38

г 1лв 11:2–4

д 1лв 4:34
1лв 11:9е 1лв 49:6
1лв 61:1
1лв 1:5
1лв 8:12

є Мр 8:23

ж 2Лр 5:10, 14

не знаю його, то був би таким же брехуном, як ви. Але я його знаю і слухаюсь його слова. **56** Ваш батько Авраам дуже тишився надією, що побачить мій день. І він його побачив та зрадив».^a **57** Тоді юдеї вигукнули: «Ти й 50 років не маєш і вже бачив Авраама?» **58** Ісус відповів: «ЩИру правду кажу вам: я був ще до того, як з'явився Авраам».^b **59** Після цього вони взяли каміння, щоб закидати Ісуса, але він сховався і потім вийшов з храму.

9 По дорозі Ісус зустрів чоловіка, який був сліпий від народження. **2** Тож учні запитали Ісуса: «Учителю*^a, скажи, хто згрішив: цей чоловік чи його батьки, що він народився сліпим?» **3** Ісус же відповів: «Не згрішив ані він, ані його батьки. Це сталося для того, щоб на ньому виявились Божі діла.^г **4** І, поки ще день, ми повинні виконувати діла того, що мене послав.^д Настає ніч, коли ніхто нічого робити не зможе. **5** Тому, поки я ще у світі, я світло для світу».^е **6** Після тих слів він плюнув на землю, змішав її зі слиною і, приклавши до очей чоловіка,^є **7** сказав: «Іди вмийся в купальні Сілоам» (що перекладається як «посланий»). Той пішов, умився і повернувся зрячим.^ж

8 Тоді сусіди й люди, які раніше бачили, що він жебрав, почали говорити: «Хіба це не той жебрак, який колись тут сидів?» **9** Одні казали: «Так, це він». Інші заперечували: «Ні, це просто хтось схожий на нього». А той чоловік говорив: «Це я».

9:2 *Або «Раббі».

10 Тож люди запитали його: «Як же в тебе відкрились очі?» **11** Він відповів: «Чоловік, на ім'я Ісус, змішав землю зі слиною, помазав цим мої очі і промовив: "Іди до Сілоаму та вмийся".^а Я пішов, умився і прозрів». **12** Почувши це, люди запитали: «А де зараз той чоловік?» Він сказав: «Не знаю».

13 Тож вони відвели чоловіка, який колись був сліпим, до фарисеїв. **14** Так сталося, що Ісус змішав землю зі слиною і повернув сліпому зір^б у суботу.^в **15** Фарисеї теж почали розпитувати чоловіка, як він прозрів. Той відповів: «Він приклав до моїх очей землю, змішану зі слиною, після чого я вмився і почав бачити». **16** Тоді деякі фарисеї стали говорити: «Цей чоловік не від Бога, бо не дотримується суботи». ^г Інші ж казали: «Як може грішна людина виконувати такі чуда?»^д Отже, їхні думки розділилися.^е **17** Тому чоловіка знову запитали: «А ти що скажеш про нього, це ж тобі він відкрив очі?» На це чоловік відповів: «Він пророк».

18 Однак юдеї не вірили, що той чоловік був сліпим і прозрів, поки не покликали його батьків. **19** Їх запитали: «Це ваш син? Кажете, він народився сліпим? Як же тоді він тепер бачить?» **20** Батьки відповіли: «Ми знаємо, що це наш син і що він народився сліпим. **21** Але як сталося, що він тепер бачить, і хто повернув йому зір, ми не знаємо. Запитайте його. Він вже дорослий, нехай сам за себе говорить». **22** А сказали вони це тому, що боялися юдеїв,^в бо юдеї змовилися відлучати від синагоги кожно-

РОЗД. 9

а Ів 9:7

б Ів 9:6

в Лк 13:14
Ів 5:8,9

г Вх 20:9,10

д Ів 3:2

е Лк 12:51
Ів 7:12,43
Ів 10:19в Ів 7:13
Ів 19:38

Друга кол.

а Ів 12:42
Ів 16:2б Пс 66:18
Пр 28:9
Іс 1:15в Пс 34:15
Пр 15:29

г Ів 5:36

д Ів 9:22
Ів 16:2го, хто визнає Ісуса Христом.^а

23 Власне тому його батьки сказали: «Він вже дорослий. Запитайте його».

24 Тож фарисеї вдруге покликали чоловіка, який колись був сліпим, і промовили: «Віддай славу Богові. Ми знаємо, що той чоловік – грішник».

25 А він їм відповів: «Чи він грішник, я не знаю, але знаю одне: я був сліпим, а тепер бачу». **26** Вони ж запитали: «Що він тобі зробив? Як відкрив тобі очі?» **27** Чоловік відповів: «Я вже вам розповідав, але ви не слухали. Чому ви хочете знову це почути? Може, і ви бажаєте стати його учнями?» **28** Почувши це, вони презирливо сказали: «Це ти його учиш, ми ж учні Мойсея. **29** Ми знаємо, що Бог розмовляв з Мойсеєм, а про цього ми навіть не знаємо, звідки він».

30 Тоді чоловік відповів: «Дуже дивно, що ви не знаєте, звідки він, і все ж він відкрив мені очі. **31** Ми знаємо, що Бог не слухає грішників;^б якщо ж людина боїться Бога і виконує його волю, він її слухає.^в **32** З давніх-давен нечувано, щоб хтось відкрив очі сліпому від народження. **33** І якби цей чоловік був не від Бога, то нічого не зміг би зробити». ^г **34** А вони сказали: «Ти від самого народження весь у гріху і ще будеш навчати нас?» Після того вони його вигнали.^д

35 Коли ж Ісус дізнався, що цього чоловіка вигнали, то, зустрівшись його, запитав: «Ти віриш в Сина людського?»

36 Той сказав: «Пане, а хто він? Скажи, щоб я міг у нього повірити». **37** Ісус відповів: «Ти його бачив. Це той, хто зараз говорить з тобою».

38 Чоловік вигукнув: «Господи, вірю!» — і вклонився* йому.

39 Тоді Ісус сказав: «Я прийшов у цей світ для суду: щоб сліпі прозріли,^a а зрячі осліпли».^b **40** Почувши його слова, фарисеї, котрі були поряд, запитали: «Хочеш сказати, ми теж сліпі?» **41** Ісус же їм відповів: «Якби ви були сліпими, то не мали б гріха. А ви кажете: "Ми бачимо". Тож ваш гріх залишається».^b

10 «Щиру правду кажу вам: хто входить у кошару не через браму, а якимось іншим шляхом, той злодій і грабіжник.»^c **2** Хто ж входить через браму, той пастух овець.^d **3** Сторож впускає його,^e і вівці слухаються його голосу.^e Він кличе всіх своїх овець на ім'я та виводить їх з кошари. **4** І, вивівши всіх, він іде попереду, а вівці — слідом за ним, оскільки знають його голос. **5** Вони ніколи не підуть за чужим, а втечуть від нього, бо не знають голосу чужих». **6** Ось таке порівняння навів Ісус, але люди не зрозуміли, що він мав на увазі.

7 Тож Ісус знову сказав: «Щиру правду кажу вам: я — брама для овець.»^ж **8** Усі, хто приходив і видавав себе за мене, — злодії і грабіжники, але вівці їх не слухались. **9** Отже, я — брама, і, хто входить через мене, той отримає спасіння. Він увійде та вийде і знайде пасовище.^з **10** Злодій приходиться лише для того, аби красти, вбивати і нищити.^и А я прийшов, щоб вівці могли отримати життя і втішатися ним без кінця. **11** Я — пастир добрий.^і Добрий пастир готовий віддати за овець

РОЗД. 9

а Лк 4:18
Ів 12:46

б Мт 11:25
Мт 13:13
Ів 3:19

в Ів 15:22

РОЗД. 10

г Мт 7:15

д Мт 26:31
Мр 14:27
Ів 10:11

е Лк 1:17
Ів 3:28

є Ів 10:27

ж Ів 14:6

з Ів 21:17

и Мт 7:15

і Єз 34:23
Мт 9:36

Друга кол.

а 1См 17:34, 35
Мт 20:28
Єв 13:20

б Ів 10:27

в Мт 11:27

г Мт 20:28
Ів 15:13
1Ів 3:16

д Лк 12:32

е Єз 34:23
Єз 37:24
1Іср 5:4

є Іср 53:12
Флп 2:8
Єв 2:9
Єв 12:2

ж Ів 17:23

з Дії 2:23, 24

и Лк 12:51
Ів 7:12
Ів 9:16

і Дії 3:11

своє життя*.^a **12** Найманий же робітник — не пастир, і вівці йому не належать. Тому коли він бачить вовка, то кидає овець і втікає, а вовк нападає на них, і вони розбігаються. **13** Це лише найманий робітник, і він не дбає про овець. **14** Я — пастир добрий. Я знаю своїх овець, а вони знають мене,^b **15** так само як Батько знає мене, а я знаю Батька.^b **16** Я віддаю своє життя* за овець.^c

16 Я маю також інших овець, які не належать до цієї кошари.^d Я повинен привести їх теж. Тоді вони слухатимуться мого голосу, і буде одна отара й один пастир.^e **17** Я віддаю своє життя*^e, аби знову його отримати, і саме тому Батько мене любить.^ж **18** Ніхто не збирає в мене життя, я віддаю його з власної волі. Я маю владу віддати його та отримати знову.^з Таку заповідь дав мені Батько».

19 Через ці слова думки юдеїв знову розділилися.^и **20** Багато з них говорили: «Цей чоловік має демона, він божевільний. Чому ви взагалі його слухаєте?» **21** Інші ж казали: «Якби він мав демона, то так не говорив би. Хіба демон може відкривати очі сліпим?»

22 Якимось узимку, коли в Єрусалимі відзначали Свято присвячення, **23** Ісус проходжувався в храмі Соломоновою колонадою.^і **24** Юдеї зібрались навколо нього та сказали: «Скільки ще ти будеш тримати нас* в непевності? Якщо ти Христос, то скажи це прямо». **25** Ісус відповів: «Я вже вам говорив, але ви

10:11, 15, 17 *Або «душу». 10:24 *Або «наші души».

не вірите. Про мене свідчать діла, які я виконую в ім'я свого Батька.^a **26** Однак ви не вірите, бо ви не мої вівці.^b **27** Мої ж вівці слухаються мого голосу; я їх знаю, і вони йдуть за мною.^b **28** Я даю їм вічне життя,^c і вони нізащо не загинуть. Крім того, ніхто не вирве їх з моєї руки.^d **29** Ті, кого дав мені Батько, цінніші від усього іншого. І ніхто не зможе вирвати їх з руки мого Батька.^e **30** Я і Батько — одне*».^e

31 Тоді юдеї знову взяли каміння, щоб закидати Ісуса. **32** А він промовив до них: «Я показав вам багато добрих діл, які звелів мені робити Батько. За котре з них ви хочете побити мене камінням?» **33** Юдеї відповіли: «Ми збираємось тебе каменувати не за добре діло, а за те, що ти зневажаєш Бога,^ж за те, що ти людина, а видаєш себе за бога». **34** Ісус же їх запитав: «Хіба у вашому Законі не написано: “Я сказав: “Ви боги*”?»^з **35** Якщо Бог назвав “богами” тих, кого засуджувало його слово,— а Писання скасувати не можна,— **36** то невже мені, тому, кого Батько освятив і послав у світ, ви говорите: “Ти зневажаєш Бога”,— лише через те, що я сказав: “Я Божий Син”?»^г **37** Якщо я не виконую діл свого Батька, то не вірте мені. **38** Якщо ж я виконую ці діла, то, коли вже не вірите мені, повірте хоча б ділам.^к Тоді ви зрозумієте і будете знати, що Батько перебуває в єдності зі мною, а я — в єдності з Батьком».^г **39** Почувши це, вони знову намагалися

10:30 *Або «в єдності». 10:34 *Або «богоподібні».

РОЗД. 10

a Ів 3:2
Ів 5:36
Ів 10:38
Ів 14:10
Дії 2:22

б Ів 8:47

в Ів 10:3

г Ів 5:24
Ів 17:1, 2

д Ів 6:37
Ів 18:9

е 1Пт 1:4, 5

є Ів 10:38
Ів 17:11, 21

ж Лв 24:16

з Пс 82:6
1Кр 8:5

и Пс 82:1

і Лк 1:35
Ів 5:18

к Ів 5:36

л Ів 14:10
Ів 17:21

Друга кол.

a Ів 1:28

б Ів 1:29

РОЗД. 11

в Лк 10:38

г Мт 26:6, 7
Мр 14:3
Ів 12:3

д Ів 9:1–3

е Ів 1:38

є Ів 8:59
Ів 10:31

ж Ів 9:4
Ів 12:35

з Пс 13:3
Мт 9:24
Дії 7:59, 60
1Кр 15:6

схопити Ісуса, але він вислизнув з їхніх рук.

40 Він знову вирушив у місцевість за Йорданом, де колись хрестив Іван,^a і там залишався. **41** До нього приходило багато людей, які говорили: «Сам Іван не виконав жодного чуда, але все, що сказав про цього чоловіка,— правда».^b **42** І чимало людей у тій місцевості повірило в нього.

11 В одному селі захворів чоловік, на ім'я Лазар. Це було у Віфанії, де жили Марія та її сестра Марта.^a **2** Це та сама Марія, яка вилила на Господа пахучу олію і витерла йому ноги своїм волоссям,^г а Лазар, який захворів, був її братом. **3** Тож сестри послали Ісусові звістку: «Господи, твій любий друг хворий». **4** Почувши це, Ісус промовив: «Ця хвороба не на смерть, а на Божу славу,^д щоб через неї прославився Божий Син».

5 Ісус любив Марту, її сестру та Лазаря. **6** Але, почувши, що Лазар хворий, він ще два дні залишався в тому місці, де був. **7** Потім він звернувся до учнів: «Ходімо знову в Юдею». **8** Учні ж сказали: «Учителю*»^е зовсім недавно юдеї хотіли закидати тебе камінням,^є а ти знову туди йдеш?» **9** Ісус відповів: «Хіба день триває не 12 годин?»^ж Хто ходить удень, той ні об що не спіткнеться, оскільки бачить світло цього світу. **10** А хто ходить уночі, той обов'язково спіткнеться, бо в ньому світла немає».

11 Після тих слів він додав: «Наш друг Лазар заснує,^з і я йду розбудити його».

11:8 *Або «Раббі».

12 Учні сказали: «Господи, якщо він спить, то одужає». **13** Але Ісус мав на увазі його смерть, хоча вони подумали, що він говорить про звичайний сон. **14** Тоді Ісус прямо сказав: «Лазар помер,^а **15** і я радий, що мене там не було, бо тепер ваша віра стане ще міцнішою. Тож ходімо до нього». **16** А Хома, званий Близнюком, звернувся до інших учнів: «Ходімо і ми, щоб померти разом з ним».^б

17 Коли Ісус прийшов, то довідався, що Лазар вже чотири дні лежить у гробниці*. **18** Віфанія була недалеко від Єрусалима, приблизно за 3 кілометри*, **19** і багато юдеїв прийшло до Марти й Марії, щоб потішити їх після смерті брата. **20** Коли Марта почула, що йде Ісус, то вийшла йому назустріч, а Марія^в залишилася вдома. **21** І Марта сказала Ісусу: «Господи, якби ти був тут, мій брат не помер би. **22** Але навіть тепер я впевнена, що Бог дасть тобі все, чого ти попросиш у нього». **23** Ісус же промовив: «Твій брат воскресне». **24** А Марта сказала: «Знаю, він воскресне, коли настане воскресіння^г в останній день». **25** На це Ісус відповів: «Я – воскресіння і життя.^д Хто виявляє, що вірить у мене, той, навіть якщо й помре, оживе. **26** І кожен, хто живе та вірить у мене, ніколи не помре.^е Віриш у це?» **27** Вона промовила: «Так, Господи, я вірю, що ти Христос, Божий Син, який мав прийти у світ». **28** Після цих слів вона пішла та покликала свою сестру Марію, шепнувши

11:17 *Або «пам'ятній гробниці».
11:18 *Букв. «приблизно за 15 стадій».
Див. додаток Б14.

РОЗД. 11

а Ек 9:5

б Ів 11:8

в Лк 10:38, 39

г Іс 26:19
Іс 5:28, 29
Дії 24:15
Єв 11:35
Об 20:12

д Ів 14:6

е Ів 8:51

Друга кол.

а Мт 23:8
Ів 13:13

б Ів 11:17

в Лк 19:41
Єв 4:15

г Ів 9:6, 7

д Ів 9:1–3

е Мт 14:19
Мр 7:34, 35

їй: «Вчитель^а тут. Він тебе кличе». **29** Коли Марія почула це, то швиденько встала й побігла до Ісуса.

30 На той час Ісус ще не ввійшов у село, а був там, де його зустріла Марта. **31** Коли юдеї, котрі потішали Марію вдома, побачили, що вона швидко встала й вибігла, то пішли за нею. Вони думали, що Марія йде до гробниці*^б оплакувати брата. **32** А вона прийшла туди, де був Ісус, і, побачивши його, впала йому до ніг та сказала: «Господи, якби ти був тут, мій брат не помер би». **33** Коли ж Ісус побачив, як вона плаче і як плачуть юдеї, котрі були з нею, то й сам тяжко зітхнув* і стривожився. **34** Він запитав: «Куди ви його поклали?» – «Ходімо, Господи, і сам побачиш», – відповіли йому. **35** І з очей Ісуса покотилися сльози.^в **36** Побачивши це, юдеї почали говорити: «Дивіться, як сильно він любить його!» **37** Однак дехто казав: «Невже той, хто відкрив очі сліпому,^г не міг зробити так, щоб цей чоловік не помер?»

38 Знову тяжко зітхнувши, Ісус підійшов до гробниці*, – а це була печера, привалена каменем, – **39** і наказав: «Відкотіть камінь». Тоді Марта, сестра померлого, сказала Ісусу: «Господи, тіло вже, напевно, смердить, бо минуло чотири дні». **40** Ісус її запитав: «Хіба я тобі не говорив, що коли будеш вірити, то побачиш Божу славу?»^д **41** Тож камінь відкотили. А Ісус підвів очі до неба^е і промовив: «Батьку, дякую, що ти почув мене.

11:31, 38 *Або «пам'ятної гробниці».
11:33 *Букв. «застогнав у душі».

42 Звичайно, я знаю, що ти завжди мене чуєш, але сказав це заради людей, які стоять довкола, аби вони повірили, що ти послав мене».^a **43** Після цих слів Ісус вигукнув: «Лазарю, вийди!»^b **44** І чоловік, що був мертвий, вийшов: його руки і ноги були обмотані пов'язками, а лице — обв'язане хустиною. Тоді Ісус сказав: «Звільніть його, нехай іде».

45 Побачивши, що зробив Ісус, багато юдеїв, котрі прийшли до Марії, повірили в нього.^b **46** Інші ж пішли до фарисеїв і розповіли їм усе, що зробив Ісус. **47** Отже, старші священники й фарисеї зібрани Синедріон і сказали: «Що ж нам робити? Адже цей чоловік виконує багато чуд!»^c **48** Якщо ми його не зупинимо, то всі в нього повірять, а потім прийдуть римляни та захоплять і наш храм*, і наш народ». **49** Тоді один з них, на ім'я Кайяфа,^d який був того року первосвященником, звернувся до них: «Ви нічого не знаєте **50** і не зрозуміли: для вас ліпше, щоб один помер за народ, аніж щоб увесь народ загинув». **51** А сказав він це не від себе. Того року він був первосвященником, тому виголосив пророцтво, що Ісус має померти за народ. **52** Ісус мав померти не лише за народ, але й для того, щоб зібрати разом і об'єднати розпорочених дітей Бога. **53** Тож фарисеї змовились убити його і відтоді шукали можливості це зробити.

54 Тому Ісус вже не з'являвся юдеям відкрито. Він пішов до міста Єфрема,^e у місцевість поблизу пустелі, і там залишався зі своїми учнями.

11:48 * Букв. «наше місце».

РОЗД. 11

a Ів 12:28–30
Ів 17:8

b Лк 7:12, 14

v Ів 2:23
Ів 10:42
Ів 12:10, 11

г Ів 12:37
Дії 4:15, 16

d Мт 26:3
Лк 3:2
Дії 4:5, 6

e 2См 13:23
2Кр 13:19

Друга кол.

a Вх 12:14
Пв 16:1
Ів 2:13
Ів 5:1
Ів 6:4
Ів 12:1

РОЗД. 12

b Ів 11:1, 43

v Лк 10:40

г Мт 26:6–10
Мр 14:3–6

d Мт 26:47
Мр 14:10
Лк 22:48
Ів 13:29
Дії 1:16

e Мт 26:12
Мр 14:8
Ів 19:40

е Пв 15:11

ж Мт 26:11
Мр 14:7

55 Коли наближалась юдейська Пасха,^a багато людей з сіл поприходили в Єрусалим ще перед святом, щоб очиститися згідно з обрядом. **56** Люди шукали Ісуса і, стоячи в храмі, запитували одне одного: «Як ви думаєте, невже він взагалі не прийде на свято?» **57** А старші священники та фарисеї дали такий наказ: якщо хтось дізнається, де Ісус, то має повідомити про це, щоб вони могли його схопити*.

12 Коли ж до Пасхи залишалося шість днів, Ісус прийшов у Віфанію, де був Лазар,^b якого він воскресив з мертвих. **2** Там для Ісуса влаштували вечерю; Марта на ній прислужувала,^c а Лазар був серед тих, хто їв* з ним. **3** Марія ж взяла фунт* пахучої олії — дуже дорогого щирого нарду, вилила Ісусові на ноги й витерла їх своїм волоссям; і аромат олії наповнив увесь дім.^c **4** Тоді Юда Іскаріот,^d один з Ісусових учнів, який невдовзі мав його зрадити, запитав: **5** «Чому цю пахучу олію не продали за 300 денаріїв*, а гроші не роздали бідним?» **6** Сказав він це не тому, що турбувався про бідних, а тому, що був злодієм. Він мав скриньку з грішми і не раз крав гроші, які туди кидали. **7** Тоді Ісус сказав: «Залиш її в спокої. Нехай вона виконає цей обряд, підготувавши мене до дня поховання.»^e **8** Адже бідні завжди з вами,^e а я з вами буду не завжди».^ж

9 Коли численний натовп юдеїв дізнався, де Ісус, то

11:57 * Або «арештувати». 12:2 * Або «напівлежав за столом». 12:3 * Тобто рим. фунт, прибл. 327 г. Див. додаток Б14. 12:5 * Див. додаток Б14.

прийшов туди; вони хотіли побачити не лише його, але й Лазаря, якого він воскресив з мертвих.^а **10** Старші священники змовилися вбити і Лазаря, **11** бо через нього чимало юдеїв, які приходили туди, починали вірити в Ісуса.^б

12 Наступного дня багато людей, які прибули на свято, почули, що Ісус наближається до Єрусалима. **13** Тож вони взяли пальмове листя і вийшли йому назустріч, вигукуючи: «Молимо, спаси! Благословенний той, хто йде в ім'я Єгови*,^в Цар Ізраїля!»^г **14** Знайшовши осли, Ісус сів на нього,^д як і написано: **15** «Не бійся, дочко Сіону. Ось іде твій цар на ослати».^е **16** Спочатку його учні цього не зрозуміли, але коли Ісус був прославлений,^є вони пригадали, що саме так про нього було написано і що так для нього й зробили.^ж

17 А люди, які були з Ісусом, коли він покликав Лазаря з гробниці*^з й воскресив його з мертвих, не переставали свідчити про це.^и **18** Тому народ і вийшов йому назустріч, адже чув про чудо, яке він здійснив. **19** Фарисеї ж говорили між собою: «Бачите, ми нічого не можемо зробити. За ним пішов цілий світ!»^й

20 Серед тих, хто прийшов для поклоніння на свято, були і греки. **21** Вони підійшли до Пилипа^к з Віфсаїди галілейської та почали просити його: «Пане, ми хочемо побачити Ісуса». **22** Пилип пішов і сказав про це Андрію. Тоді Андрій та Пилип підійшли до Ісуса й сказали про це йому.

12:13 *Див. додаток А5. 12:17 *Або «пам'ятної гробниці».

РОЗД. 12

а Ів 11:43, 44
б Ів 7:31
в Ів 11:44, 45
г Пс 118:25, 26
д Мт 21:8, 9
Мр 11:8, 9
Ів 1:49
е Мт 21:7
Мр 11:7
Лк 19:35
ж 1Цр 1:33, 34
и Іс 62:11
3х 9:9
Мт 21:5
є Ів 7:39
ж Лк 24:45
Ів 14:26
з Ів 11:1, 43
и Мт 21:15
Лк 19:37
й Ів 11:48
к Ів 1:44

Друга кол.

а Ів 13:31, 32
Ів 17:1
б Мт 16:21
Рм 14:9
1Кр 15:36
в Об 12:11
г Мт 16:25
Мр 8:35
Лк 9:24
д Ів 14:3
Ів 17:24
1Фс 4:17
е Мт 26:38
Мр 14:34
є Лк 12:50
Лк 22:41, 42
Єв 5:7
ж Мт 3:17
Мт 17:5
Мр 1:11
Мр 9:7
Лк 3:22
Лк 9:35
2Пт 1:17
з Ів 17:1
и Ів 14:30
Ів 16:11
Дії 26:17, 18
2Кр 4:3, 4
Еф 2:1, 2
1Ів 5:19
й Лк 10:18
Об 12:9
к Ів 8:28
л Дії 5:30
Мт 89:35, 36
Пс 110:4
Іс 9:7
н Ів 3:14

23 Ісус же промовив: «Надійшла година прославитися Сину людському.^а **24** Щиру правду кажу вам: якщо пшеничне зерно не впаде в землю й не помере, воно так і залишиться тільки одним зерном. Якщо ж воно помере,^б то принесе багато плодів. **25** Хто дорожить своїм життям*, той знищить його, а хто своє життя^в в цьому світі ненавидить,^г той збереже його для вічного життя.^д **26** Якщо хтось хоче служити мені, нехай іде слідом за мною, і, де буду я, там буде і мій слуга.^е Якщо хтось буде служити мені, Батько вшанує його. **27** Я* стривожений.^є Що мені сказати? Батьку, врятуй мене від цієї години!^є Однак заради цієї години я і прийшов. **28** Батьку, прослав своє ім'я». Тоді з неба пролунав голос:^ж «Я прославив і знову прославлю».^з

29 Люди, які стояли там і чули це, сказали, що це був грім, а інші говорили: «З ним розмовляв ангел». **30** Але Ісус промовив: «Цей голос пролунав не для мене, а для вас. **31** Тепер настав суд над цим світом, і тепер правитель цього світу^и буде вигнаний геть.^й **32** Я ж, коли буду піднесений над землею,^к приверну до себе всіляких людей». **33** А говорив він усе це, щоб показати, якою смертю має померти.^л **34** Тоді народ сказав йому: «Ми знаємо з Закону, що Христос перебуватиме вічно.^м Чому ж ти кажеш, що Син людський мусить бути піднесений над землею?»^н Хто є тим Сином людським?»

12:25 *Або «душею». *Або «душу». 12:27 *Або «моя душа».

35 Ісус сказав їм на це: «Ще недовго світло буде серед вас. Ходіть, поки маєте світло, щоб вас не охопила темрява. Хто ходить у темряві, той не знає, куди йде.»^а 36 Тож, поки ще маєте світло, вірте в нього, аби стати синами світла».^б

Сказавши це, Ісус відійшов і сховався від них. 37 І, хоча він здійснив на їхніх очах стільки чуд, вони не вірили в нього. 38 Так виконалися слова пророка Ісаї: «Єгова*, хто повірив у те, що почув від нас^в, і кому Єгова^г виявив свою силу^д?»^г 39 А не могли вони повірити, бо, згідно з іншими словами Ісаї, 40 «він засліпив їм очі та зробив їхні серця черствими, щоб вони не бачили очима, щоб не розуміли серцями, щоб не навернулись і щоб я їх не зцілив».^д 41 Ісая сказав усе це, оскільки бачив його славу й говорив про нього.^е 42 А втім, навіть багато начальників повірило в нього.^е Але щоб фарисеї не відлучили їх від синагоги, вони його не визнавали,^ж 43 бо славу від людей любили більше, ніж славу від Бога.^з

44 Потім Ісус голосно сказав: «Хто вірить у мене, той вірить не тільки в мене, але й у того, хто мене послав.»^и 45 І той, хто бачить мене, бачить і того, хто мене послав.^и 46 Я прийшов у світ як світло,^к щоб кожен, хто вірить у мене, не залишався в темряві.^к 47 Того, хто чує мої слова і не дотримується їх, я не суджу, бо я прийшов не судити світ, а спасти.^л 48 Хто відкидає мене та не приймає моїх слів, той має для себе суддю: в остан-

12:38 * Див. додаток А5. ^в Або «у нашу розповідь». ^д Букв. «руку».

РОЗД. 12

а Ів 11:10

б Еф 5:8

в Рм 10:16

г Іс 53:1

д Іс 6:10

Мт 13:14
Мр 4:11, 12
Дії 28:27

е Іс 6:1, 8

є Ів 19:38

ж Ів 9:22
Ів 16:2

з Ів 5:44

и Мт 10:40
Мр 9:37

і Ів 14:9

к Іс 3:19
Іс 8:12
Іс 9:5

л Ів 12:35

м Ів 3:16, 17

Друга кол.

а Іс 8:38

Ів 14:10

б Ів 6:40

в Іс 3:34

РОЗД. 13

г Мт 26:2

Ів 12:23

Ів 17:1

д Ів 16:28

Ів 17:11

е Ів 15:9

Еф 5:2

1Іс 3:16

є Лк 22:3, 4

Ів 13:27

ж Мт 26:14–16

Мт 26:24

Мр 14:10, 11

з Ів 16:28

и Флп 2:5–7

і 1Кр 6:11

Еф 5:25, 26

Тит 3:5

Єа 10:22

к Ів 6:64

ній день його судитимуть слова, котрі я говорив. 49 Адже я промовляв не від себе. Батько, який послав мене, дав мені заповідь, що саме я маю казати.»^а 50 І я знаю, що його заповідь означає вічне життя.^б Тож усе, що я говорю, говорю так, як сказав мені Батько».^в

13 Ісус знав ще перед Пасхою, що надійшла його година^г залишити цей світ і піти до Батька,^д і оскільки він любив своїх, які були у світі, то продовжував любити їх до кінця.^е 2 Під час вечери, коли Диявол уже вклав у серце Юди Іскаріота,^є Симонового сина, намір зрадити Ісуса,^ж 3 Ісус, знаючи, що Батько все віддав у його руку і що він прийшов від Бога й до Бога йде,^з 4 встав з-за столу, відклав убік своє вбрання і, взявши рушник, оперезався ним.^и 5 Потім Ісус налив у таз води й почав мити учням ноги та витирати їх рушником, яким був оперезаний. 6 Коли ж він підійшов до Сімона Петра, той сказав йому: «Господи, невже ти будеш мити мені ноги?» 7 Ісус відповів: «Зараз ти не розумієш, що я роблю, але зрозумієш це пізніше». 8 Петро знову сказав: «Ти ніколи не будеш мити мої ноги!» А Ісус промовив: «Якщо я не помию^і твоїх ніг, ти не матимеш частки зі мною». 9 Тоді Сімон Петро вигукнув: «Господи, помий не лише мої ноги, але й руки і голову!» 10 Ісус же сказав: «Тому, хто обмитий, не потрібно мити нічого, крім ніг, бо він увесь чистий. Ви чисті, проте не всі». 11 Ісус знав, хто його зрадить,^к тому й сказав: «Не всі ви чисті».

12 Після того як він помив їм ноги й одягнув своє вбрання, він знову сів до столу і сказав: «Розумієте, що я вам зробив? 13 Ви звертаєтесь до мене: “Учителю” й “Господи”, — і робите правильно, бо так воно і є.^a 14 Отже, якщо я, Господь і Вчитель, помив вам ноги,^б то ви також повинні* мити ноги один одному.^в 15 Бо я дав вам приклад, щоб ви чинили так, як я вам зробив.^г 16 Щиру правду кажу вам: раб не більший від свого пана і посланець не більший від того, хто його послав. 17 Якщо ви знаєте це, то щасливі, коли так робите.^д 18 Однак говорю не про всіх вас, бо я знаю тих, кого вибирав. Але це було для того, щоб виконалися такі слова Писання:^е “Той, хто їв мій хліб, повстає проти мене**”.^є 19 Розповідаю вам усе задалегідь, щоб, коли це станеться, ви повірили, що це я.^ж 20 Щиру правду кажу вам: хто приймає будь-якого мого посланця, той приймає і мене.^з А хто приймає мене, приймає і того, хто мене послав».^и

21 Сказавши це, Ісус стривожився* і почав свідчити: «ЩИру правду кажу вам: один з вас зрадить мене».^і 22 Тоді учні стали переглядатись між собою, не розуміючи, про кого він говорить.^к 23 А один з учнів — той, якого Ісус особливо любив,^л — сидів поряд з* Ісусом. 24 Тож Сімон Петро кивнув тому учневі й запитав: «Скажи, хто це? Про кого він говорить?» 25 І той, прихилившись до Ісусових грудей,

13:14 *Або «зобов'язані». 13:18 *Букв. «підняв проти мене п'яту». 13:21 *Букв. «стривожився в душі». 13:23 *Букв. «на лоні».

РОЗД. 13

а Мт 23:8
б Лк 22:27
в Мт 20:26, 27
Лк 9:48
Лк 22:26
Рм 12:10
1Пт 5:5
г Флп 2:5
1Пт 2:21
1Ів 2:6
д Мт 7:24, 25
Лк 11:28
Як 1:25
е Ів 17:12
є Пс 41:9
Мт 26:23
ж Ів 14:29
Ів 16:4
з Мт 25:40
и Мт 10:40
і Мт 26:21
Мр 14:18
Лк 22:21
Ів 6:70
к Мт 26:22
Лк 22:23
л Ів 19:26
Ів 20:2

Друга кол.

а Ів 21:20
б Мт 26:23
в Лк 22:3, 4
г Ів 12:4–6
д Мт 26:20
е Ів 12:23
є Ів 17:1
ж Ів 7:34
Ів 8:21
з Ів 15:9
и Ів 19:18
Ів 15:12
1Фс 4:9
Як 2:8
1Пт 1:22
1Ів 3:14
і Рм 13:8
1Кр 13:8, 13
1Ів 4:20
к Ів 14:3

л Мт 26:33
Мр 14:29
Лк 22:33

запитав: «Господи, хто це?»^а 26 Ісус відповів: «Це той, кому я дам шматок хліба, який умочу в миску».^б Тоді він умочив шматок хліба і дав Юді, синові Сімона Іскаріота. 27 І відразу після того, як Юда взяв шматок хліба, у нього ввійшов Сатана.^в Тож Ісус сказав Юді: «Що робиш, роби швидше». 28 Але ніхто з присутніх за столом не знав, чому він так сказав йому. 29 А оскільки Юда мав скриньку з грішми,^г дехто подумав, що Ісус йому говорить: «Купи все, що нам потрібно на свято», — або щоб він дав щось бідним. 30 Тож Юда, взявши шматок хліба, відразу вийшов; було це вночі.^д

31 Після того як він вийшов, Ісус промовив: «Тепер Син людський прославляється,^е і через нього прославляється Бог. 32 Сам Бог прославить його,^є і зробить це зараз же. 33 Дітоньки, я пробуду з вами недовго. Ви будете мене шукати, але те, що я казав юдеям, тепер кажу і вам: “Куди я йду, ви прийти не можете”.^ж 34 Даю вам нову заповідь: любіть одне одного. Як я люблю вас,^з так любіть одне одного і ви.^и 35 Якщо між вами буде любов, по цьому всі розпізнають, що ви мої учні».^і

36 Тоді Сімон Петро запитав: «Господи, куди ти йдеш?» На це Ісус відповів: «Куди я йду, зараз ти не зможеш за мною піти, але потім підеш».^к 37 Однак Петро сказав: «Господи, чому я не можу піти за тобою тепер? Я готовий навіть життя* своє віддати за тебе».^л

38 А Ісус відповів: «Ти навіть

13:37 *Або «душу».

життя* готовий віддати за мене? Щиру правду кажу тобі: ще півень не проспівав, як ти тричі зречешся мене».^a

14 «Нехай ваші серця не тривожаться.^b Вірте в Бога^c і в мене вірте. **2** У домі мого Батька є багато осель. Якби було інакше, я б вам сказав, адже я йду приготувати вам місце.^d **3** А коли піду та приготую вам місце, то повернуся й прийму вас до себе, щоб ви були там, де я.^e **4** І, куди я йду, ви дорогу знаєте».

5 Тоді Хома^e сказав йому: «Господи, ми не знаємо, куди ти йдеш. Звідки нам знати твою дорогу?»

6 На це Ісус відповів: «Я – дорога,^e і правда,^ж і життя.^з Ніхто не приходить до Батька, якщо не через мене.» **7** Якщо ви знали мене, то мали б знати і мого Батька. Відтепер ви його знаєте і бачили його».ⁱ

8 Тоді Пилип сказав йому: «Господи, покажи нам Батька, і нам цього вистачить».

9 А Ісус промовив: «Я вже стільки часу з вами, а ти, Пилипе, так і не пізнав мене? Хто бачив мене, той бачив і Батька.^к Як же ти можеш казати: “Покажи нам Батька”? **10** Хіба ти не віриш, що я перебуваю в єдності з Батьком, а Батько – в єдності зі мною?»^л Те, що я вам кажу, кажу не від себе;^м це Батько, який перебуває в єдності зі мною, виконує свої діла. **11** Вірте мені, що я перебуваю в єдності з Батьком, а Батько – в єдності зі мною. Якщо не вірите мені, то вірте хоча б ділам.» **12** Щиру правду кажу вам: хто вірить у мене, той виконувати-

РОЗД. 13

a Мт 26:34
Мр 14:30
Лк 22:34
Ів 18:27

РОЗД. 14

b Ів 14:27
в Мр 11:22
1Пт 1:21
г Лк 12:32
1Пт 1:3, 4
д Ів 17:24
Рм 8:17
Флп 1:23
1Фс 4:16, 17
е Ів 11:16
с Ів 10:9
Еф 2:18
Са 10:19, 20
ж Ів 1:17
Еф 4:21
з Ів 1:4
Ів 6:63
Ів 17:3
Рм 6:23
и Дії 4:12
i Мт 11:27
Ів 1:18
к Ів 12:45
Кл 1:15
Са 1:3
л Ів 10:38
Ів 17:21
м Ів 7:16
Ів 8:28
Ів 12:49
н Ів 5:36

Друга коп.

a Мт 21:21
Дії 1:8
Дії 2:41
б Дії 2:32, 33
в Ів 15:16
Ів 16:23
г Ів 13:34
Ів 15:10
Як 1:22
д Лк 24:49
Ів 15:26
Ів 16:7
Дії 1:5
Дії 2:1, 4
Рм 8:26
е Мт 10:19, 20
Ів 16:13
1Кр 2:12
1Ів 2:27
с 1Кр 2:14
ж Мт 28:20
з Дії 10:40, 41
и Ів 10:38
Ів 17:21
i Лк 6:13, 16
Дії 1:13
к Ів 15:10
л 1Ів 2:24
Об 3:20
м Ів 5:19
Ів 7:16
Ів 12:49

ме такі самі діла, як я, і навіть більші,^a бо я йду до Батька.^b **13** І все, що тільки попросите в моє ім'я, я зроблю, щоб Батько був прославлений через Сина.^в **14** Коли попросите щось в моє ім'я, я зроблю це.

15 Якщо ви любите мене, то будете виконувати мої заповіді.^г **16** Я попрошу Батька, і він дасть вам іншого помічника^д, який перебуватиме з вами вічно,^е — **17** дух правди,^е що його світ отримати не може, оскільки не помічає і не знає його.^с А ви цей дух знаєте, бо він перебуває з вами та у вас. **18** Я не залишу вас осиротілими*, я обов'язково до вас прийду.^ж **19** Ще трохи, і світ мене більше не побачить, але ви мене побачите,^з тому що я живу й ви будете жити. **20** Того дня ви зрозумієте, що я перебуваю в єдності зі своїм Батьком, ви – в єдності зі мною, а я – в єдності з вами.^и **21** Хто приймає мої заповіді та виконує їх, той любить мене. А хто любить мене, того буде любити й мій Батько. І я теж любитиму його та виявлю йому себе».

22 Почувши це, Юда,^і не Іскаріот, сказав: «Господи, що сталося? Чому ти хочеш виявити себе лише нам, а не світові?»

23 Ісус відповів: «Якщо хтось любить мене, то буде дотримуватися моїх слів,^к і мій Батько любитиме його. Тоді ми прийдемо до нього та будемо з ним перебувати.^л **24** А хто мене не любить, той моїх слів не дотримується. Слова, які ви чуєте, не мої, а Батька, який мене послав.^м

14:16 *Або «утішителя». 14:18 *Або «сиротами».

25 Кажу вам усе це, поки я з вами. 26 А помічник*, святий дух, якого Батько пошле в моє ім'я, навчить вас усього і нагадає все, що я говорив.^а 27 Я залишаю вам мир, свій мир,^б і даю його не так, як дає світ. Нехай ваші серця не тривожаться і не стискаються зі страху. 28 Ви чули, що я вам сказав: "Я йду від вас, але повернуся". Якщо ви любите мене, то мали б радіти, що я йду до Батька, оскільки Батько більший від мене.^в 29 Говорю вам про все тепер, перш ніж це станеться, щоб, коли станеться, ви повірили.^г 30 Я вже не багато розмовлятиму з вами, бо надходить правитель цього світу,^д і він не має наді мною влади*.^е 31 Але щоб світ зрозумів, що я люблю Батька, я роблю все так, як Батько наказав мені.^ж Вставайте, ходімо звідси.

15 Я – правдива виноградна лоза, а мій Батько – виноградар. 2 Кожну гілку на мені, яка не приносить плодів, він відрізає, а ту, що плоди приносить, очищає, аби вона давала ще більше плодів.^з 3 І ви вже очищені завдяки словам, які я вам говорив.^и 4 Тож перебувайте в єдності зі мною, і я перебуватиму в єдності з вами. Бо, як гілка не приносить плодів, якщо не залишається на виноградній лозі, так і ви не зможете приносити плоди, якщо не будете перебувати в єдності зі мною.^й 5 Я – виноградна лоза, а ви – гілки. Хто перебуває в єдності зі мною і з ким я перебуваю в єдності, той приносить багато пло-

14:26 *Або «утішитель». 14:30 *Або «на мене впливу».

РОЗД. 14

а Лк 24:49
Ів 15:26
Ів 16:13
1Ів 2:27

б Ів 16:33
Еф 2:14
Флп 4:6, 7
Кл 3:15
2Фс 3:16

в Ів 20:17
1Кр 11:3
1Кр 15:28
Флп 2:5, 6

г Ів 13:19
Ів 16:4

д Ів 12:31
Ів 16:11

е Ів 16:33

з Ів 10:18
Ів 12:49
Ів 15:10
Флп 2:8

РОЗД. 15

ж 2Пт 1:8

з Ів 13:10
Ів 17:17

и Ів 6:56
1Кр 12:27
Еф 4:16

Друга кол.

а Ів 15:16

б Мт 7:7
Ів 16:23

в Мт 5:16
Ів 13:35
Флп 1:9, 11

г Ів 3:35

д Ів 16:24
Ів 17:13

е Мр 12:31
Ів 13:34
1Фс 4:9
1Пт 4:8

з Ів 10:11
Ртм 5:7, 8
Еф 5:1, 2
1Ів 3:16

ж Мт 12:50
Ів 14:23

з Ів 14:13

и Ів 13:34
1Ів 3:23

й Мт 10:22
Ів 17:14

дів.^а А без мене ви не можете робити нічого. 6 Хто ж не перебуває в єдності зі мною, той подібний до гілки, яку викидають, і вона засихає. Такі гілки збирають, кидають у вогонь, і вони згорають. 7 Якщо ви залишаєтесь в єдності зі мною і мої слова перебувають у вас, то можете просити все, чого бажаєте, й отримаєте це.^б 8 І якщо ви постійно приносите багато плодів і показуєте, що ви мої учні, то мій Батько прославляється.^в 9 Як Батько любить мене,^г так і я люблю вас; перебувайте в моїй любові. 10 Як я виконую заповіді Батька й перебуваю в його любові, так і ви перебуватимете в моїй любові, якщо будете виконувати мої заповіді.

11 Кажу вам усе це, щоб ви могли сповна відчувати ту радість, яку маю я.^д 12 Тож даю вам заповідь: любіть одне одного, як я люблю вас.^е 13 Немає більшої любові від любові того, хто віддає за друзів своє життя*.^ж 14 Ви – мої друзі, якщо виконуєте все, що я наказую.^з 15 Я більше не називаю вас рабами, адже раб не знає, що робить його пан. Я ж назвав вас друзями, бо відкрив вам усе, що чув від Батька. 16 Не ви мене вибрали, а я вибрав вас і дав вам завдання постійно приносити плоди, плоди, які залишаться. Тоді, хоч би про що ви попросили Батька в моє ім'я, він дасть вам.^и

17 Отже, наказую вам: любіть одне одного.^й 18 Якщо світ вас ненавидить, знайте, що мене він зненавидів першим.^ж 19 Якби ви належали

15:13 *Або «душу».

до цього світу, світ любив би своє. А оскільки ви не належите до світу,^a – адже я вибрав вас зі світу, – він ненавидить вас.^b **20** Пам'ятайте мої слова: раб не більший від свого господаря. Якщо переслідували мене, будуть переслідувати й вас.^b Якщо дотримувались моїх слів, будуть дотримуватись і ваших. **21** А робитимуть усе це вам за моє ім'я, бо не знають того, хто мене послав.^c **22** Якби я не прийшов і не промовляв до них, вони не мали б гріха.^d Тепер же їхньому гріху виправдання немає.^e **23** Хто ненавидить мене, той ненавидить і мого Батька.^e **24** Якби я не виконав серед них діл, яких ще ніхто не чинив, вони не мали б гріха.^ж Проте вони бачили мої діла та все одно зненавиділи і мене, і мого Батька. **25** А сталося це, щоб виконались слова, записані в їхньому Законі: «Вони безпідставно зненавиділи мене».^з **26** Коли ж прийде помічник*, якого я пошлю вам від Батька, – дух правди,^и що походить від Батька, то він буде свідчити про мене.^и **27** Ви теж маєте свідчити про мене,^к оскільки були зі мною від самого початку.

16 Я розповів усе це, щоб ви не спіткнулися. **2** Вас відлучать від синагоги.^а І надходить година, коли кожен, хто вбиває мене,^б буде думати, що так служить* Богу. **3** Люди чинитимуть так тому, що не пізнали ні Батька, ні мене.^в **4** Кажу вам це, щоб, коли ця година надійде, ви пригадали, що я говорив вам про все це.^г

15:26; 16:7 *Або «утішитель». 16:2 *Або «виконує священне служіння».

РОЗД. 15

а Як 4:4
б Лк 6:22
в Ів 17:14
1Пт 4:4
в Мт 5:11
Мт 10:22
Мт 24:9
2Тм 3:12
1Пт 2:21
г Ів 16:2,3
д Ів 9:41
е Мт 11:21
е Ів 5:23
1Ів 2:23
ж Мт 11:23
Ів 7:31
Ів 11:47
з Пс 35:19
Пс 69:4
Лк 23:22
и Лк 24:49
Ів 14:26
і 1Ів 5:6
к Лк 24:48
Дії 1:8
Дії 2:22
Дії 5:32

РОЗД. 16

л Ів 9:22
м Мт 24:9
Дії 8:1
Дії 12:1,2
Дії 26:11
н Ів 8:19
Ів 15:20,21
Рм 10:2
1Кр 2:8
о Ів 13:19
Ів 14:29

Друга кол.

а Ів 7:33
Ів 13:3
б Ів 16:22
в Ів 14:16,26
Ів 15:26
Дії 2:32,33
г Ів 15:22
д Ів 5:37,38
е Ів 12:31
Ів 14:30
е Ів 16:7
ж Дії 11:28
Дії 21:10,11
1Тм 4:1
з 1Ів 4:2
и Ів 15:26
1Ів 2:27
і Ів 17:10
к Ів 7:33
Ів 14:19

Я не казав вам цього спочатку, бо ще був з вами. **5** Тепер же я йду до того, хто мене послав,^а і ніхто з вас не запитує мене: «Куди ти йдеш?» **6** Через те що я це розповів, ваші серця сповнилися сумом.^б **7** Але правду кажу: я йду задля вашого ж добра. Бо, якщо я не піду, помічник*^в до вас не прийде, а якщо піду, то пошлю його до вас. **8** І коли він прийде, то дасть світові переконливе свідчення про гріх, праведність і суд: **9** найперше про гріх,^г тому що в мене не вірять;^г **10** потім про праведність, бо я йду до Батька і ви більше мене не побачите; **11** а потім про суд, оскільки правитель цього світу вже засуджений.^е

12 Я ще стільки всього маю сказати вам, але тепер для вас цього буде забагато. **13** Але коли прийде він* – дух правди,^е він керуватиме вами, допомагаючи повністю зрозуміти правду, бо говоритиме не від себе; він говоритиме те, що чує, і сповістить вам усе, що станеться.^ж **14** Він прославить мене^з і передасть вам ті слова, які почує від мене.^и **15** Усе, що має Батько, – моє.^и Саме тому я сказав, що помічник передасть вам ті слова, які почує від мене. **16** Ще трохи – і ви мене вже не побачите,^к а потім пройде ще трохи часу – і побачите мене знову».

17 Тоді декотрі учні почали говорити один одному: «Що означають його слова: «Ще трохи – і ви мене не побачите,

16:13 *«Він» у віршах 13 і 14 стосується «помічника», згаданого у вірші 7. Вжте Ісусом слово «помічник» (у грец. мові воно належить до ч. р.) уособлює святий дух, безособову силу, що у грец. мові належить до с. р.

а потім пройде ще трохи часу — і побачите мене знову», а також: «Бо я йду до Батька?»

18 Вони казали: «Що означає «ще трохи»? Про що він говорить?» **19** Ісус же знав, що вони хочуть розпитати його, тому сказав: «Ви запитуєте один одного, бо я сказав: «Ще трохи — і ви мене не побачите, а потім пройде ще трохи часу — і побачите мене знову?»

20 Щиру правду кажу вам: ви будете плакати й голосити, а світ буде радіти. Ви будете сумувати, але ваш смуток обернеться в радість.^а **21** Жінка, коли народжує, зазнає болю*, бо прийшов її час. Та коли вона народить дитя, то вже не пам'ятає свого болю*, бо радіє, що на світ з'явилась людина. **22** Так само й ви: тепер сумуєте, але я знову побачуся з вами, і тоді ваші серця сповняться радістю.^б І вашої радості не відбере ніхто. **23** У той день ви ні про що не будете мене розпитувати. Щиру правду кажу вам: якщо ви чогось попросите в Батька^в у моє ім'я, він дасть вам.^г **24** До цього часу ви нічого не просили в моє ім'я. Тож просіть — і отримаєте, щоб відчуті радість сповна.

25 Коли я говорив з вами про це, то використовував порівняння. Але надходить година, коли я порівняння використовувати вже не буду, а розповім вам про Батька прямо. **26** Того дня ви будете звертатись до Батька з проханнями в моє ім'я. Я не кажу, що проситиму за вас. **27** Адже він сам любить* вас, оскільки ви любите мене^д й ві-

РОЗД. 16

а Мт 28:8
Лк 24:39–41
Ів 20:19, 20

б Лк 24:51, 52

в Флп 4:6

г Ів 14:13
Ів 15:16
1Ів 5:14

д Ів 14:21

Друга кол.

а Ів 17:7, 8

б Ів 13:3
Єв 9:24

в Зх 13:7
Мт 26:31
Мр 14:27

г Ів 8:29

д Ів 14:27
Еф 2:14

е Ів 14:30
Дії 14:22
1Ів 4:4
1Ів 5:4
Об 3:21

РОЗД. 17

є Ів 12:23
Ів 13:31, 32

ж Флп 2:9, 10

з Ів 4:14
Ів 6:27

и Ів 6:37

і Лк 10:25–28

к 1Ів 5:20

л Еф 4:11, 13
2Пт 3:18

м Ів 13:31

н Ів 4:34

о Ів 1:1
Ів 8:58
Кл 1:15

п Пс 22:22
Дії 15:14
Єв 2:12

рите, що я посланий Богом.^а **28** Я прийшов у світ як посланець від Батька. Тепер же я світ покидаю і повертаюсь до Батька.^б

29 На це його учні сказали: «Ти вже говориш прямо, без жодних порівнянь. **30** Тепер ми знаємо, що тобі відомо все і немає потреби тебе про щось розпитувати. Тому ми й віримо, що ти прийшов від Бога.»

31 Ісус же промовив: «Тепер ви вірите? **32** Ось надходить година і вже надійшла, коли всі ви розбіжитеся по своїх домах, а мене залишите самото.^в Проте я не один, бо зі мною Батько.^г **33** Я розповів вам усе це, щоб завдяки мені ви мали мир.^д У світі ви зазнаватимете лиха, але будьте відважні: я світ переміг!»^е

17 Після цих слів Ісус підвів очі до неба й промовив: «Батьку, надійшла година. Прослав свого сина, щоб і син прославив тебе,^є **2** бо ти дав йому владу над усіма людьми*,^ж аби він дав вічне життя^з всім тим, кого ти йому дав.^и **3** А мати вічне життя^і означає добре знати тебе*, єдиного правдивого Бога,^к і посланого тобою Ісуса Христа.^л **4** Я прославив тебе на землі,^м завершивши працю, яку ти мені доручив.^н **5** Тож тепер, Батьку, прослав мене: дозволь мені бути біля тебе і мати ту славу, яку я мав, коли був з тобою — до створення світу.^о

6 Я виявив* твоє ім'я людям, яких ти дав мені зі світу.^п Вони були твоїми, ти дав їх мені, і вони виконують* твоє

17:2 *Букв. «усім тілом». **17:3** *Або «здобувати знання про тебе». **17:6** *Або «зробив знаним». ^аАбо «слухаються».

16:21 *Букв. «смутку». **16:27** *Або «відчуває прив'язаність до».

слово. **7** Тепер вони знають: усе, що ти дав мені,— від тебе, **8** бо я передав їм слова, які ти мені дав,^a а вони прийняли їх та справді зрозуміли, що я прийшов від тебе,^b і повірили, що ти послав мене.^c **9** Тож за них я і прошу, прошу не за світ, а за тих, кого ти дав мені, тому що вони твої. **10** Все моє — це твоє, а твоє — це моє,^d і я прославився серед них.

11 Я вже не перебуваю у світі, але вони ще у світі,^e а я йду до тебе. Святий Батьку, оберігай їх^o заради твого імені, яке ти мені дав, щоб вони були одне*, як і ми одне*.^e **12** Коли я був з ними, то оберігав їх^ж заради твого імені, яке ти мені дав. І я їх зберіг: жоден з них не втрачений,³ крім сина загибелі,³ щоб виконалося Писання.ⁱ **13** А тепер я йду до тебе і кажу все це, поки я ще у світі, щоб у них моя радість досягла повноти.^к **14** Я передав їм твоє слово, але цей світ їх зненавидів, бо вони, як і я, не належать до світу.^л

15 Не прошу, щоб ти забрав їх зі світу, а щоб оберігав від Злого.^м **16** Вони, як і я, не належать до світу.^н **17** Освятити їх* правдою.^o Твоє слово — це правда.^п **18** Як ти послав у світ мене, так і я послав у світ їх.^п **19** І я освячуюся заради них, щоб вони теж були освячені правдою.

20 Однак прошу не лише за них, але й за тих, хто повірить у мене завдяки їхньому слову, **21** щоб усі вони були одне:^c як ти, Батьку, перебувавеш в єдності зі мною, а я — в єдності з тобою,^т так нехай і вони бу-

17:11 *Або «в єдності». 17:17 *Або «відділи їх; зроби їх святими».

РОЗД. 17

a Ів 6:68
Ів 8:28
Ів 12:49
Ів 14:10
б Ів 16:27
в Ів 16:30
г Ів 16:15
д Ів 13:1
e 1Пт 1:5
Юд 24
e Ів 10:30
Ів 17:21
ж Ів 6:39
Ів 10:28
з Ів 18:9
и Мр 14:21
i Пс 109:8
Дії 1:20
к Ів 15:11
л Ів 15:19
Як 4:4
м Мт 6:13
2Фс 3:3
1Ів 5:18
н Ів 18:36
Кл 1:13
o Еф 5:25, 26
1Фс 5:23
2Фс 2:13
1Пт 1:22
л Пс 12:6
Пс 119:151
Пс 119:160
р Ів 20:21
с Рм 12:5
1Кр 1:10
Гл 3:28
г Ів 10:38
Ів 14:10

Друга кол.

a Ів 14:20
Ів 17:11
1Ів 3:24
б Лк 22:28–30
1Фс 4:17
в Ів 17:5
г Ів 8:55
Ів 15:21
д Мт 11:27
e Мт 6:9
Ів 17:6
e Ів 15:9

РОЗД. 18

ж Мт 26:36
Мр 14:32
Лк 22:39
з 2См 15:23
и Мт 26:47
Мр 14:43
i Мт 2:23
к Лк 22:47
л Ів 7:46

дуть в єдності з нами. Тоді світ повірить, що мене послав ти. **22** Я дав їм славу, яку отримав від тебе, щоб вони, як і ми, були одне.^a **23** Я перебуваю в єдності з ними, а ти — в єдності зі мною, аби вони досягли досконалої єдності* і завдяки цьому світ зрозумів, що мене послав ти і що ти любиш їх так само, як мене. **24** Батьку, хочу, щоб ти, кого ти дав мені, були там, де я,^b і могли бачити славу, яку ти дав мені, адже ти любив мене ще перед заснуванням світу.^b **25** Праведний Батьку, світ тебе не пізнав,^г але я тебе знаю,^д і вони зрозуміли, що мене послав ти. **26** Я виявив їм твоє ім'я і далі виявлятиму,^e щоб вони мали любов, якою ти мене полюбив, і щоб я перебував в єдності з ними».^e

18 Сказавши це, Ісус разом з учнями пішов у сад,^ж який був на другому боці долини* Кедрон.^з **2** А Юда, його зрадник, теж знав це місце, тому що Ісус часто зустрічався там зі своїми учнями. **3** Тож Юда привів загін воїнів, а також варту, яку попросив у старших священників та фарисеїв, і всі вони прийшли туди зі смолоскипами, світильниками і зброєю.^н **4** Тоді Ісус, знаючи все, що з ним мало статися, вийшов і запитав: «Кого ви шукаєте?» **5** Вони відповіли: «Ісуса назарянина».^п Тоді він сказав: «Це я». А його зрадник, Юда, стояв з ними.^к

6 Коли Ісус сказав їм: «Це я», вони відсахнулись і впали на землю.^п **7** Він запитав їх ще раз: «Кого ви шукаєте?» — «Ісуса назарянина», —

17:23 *Або «були повністю об'єднані». 18:1 *Або «зимового потоку».

відповіли вони. **8** А Ісус промовив: «Я ж сказав вам, що це я. І якщо ви шукаєте мене, то відпустіть інших». **9** Це сталося, щоб виконались його слова: «З усіх, кого ти мені дав, я не втратив жодного». ^а

10 Тоді Сймон Петро вихопив меч і, вдаривши ним, відсік праве вухо рабові первосвященника, ^б а звали цього раба Малх. **11** Проте Ісус сказав Петрові: «Вклади меч у піхви. ^в Невже я не вип'ю чаші, яку дав мені Батько?» ^г

12 Після цього воїни, восначальник та юдейська варта схопили* Ісуса і зв'язали його. **13** Спочатку його повели до Анни, бо він був тестем Кайяфи, ^д який того року був первосвященником. ^е **14** Це той самий Кайяфа, який порадив юдеям, що для них буде ліпше, коли одна людина помре за народ. ^є

15 А Сймон Петро та ще один учень пішли за Ісусом. ^ж І оскільки той учень був знайомий з первосвященником, то зміг увійти з Ісусом у двір первосвященника. **16** Петро ж туди не зайшов, а залишився при воротах*. Тоді той учень, якого знав первосвященик, вийшов, порозмовляв з дівчиною, що служила при воротах, і ввів Петра у двір. **17** А дівчина запитала Петра: «Хіба ти не один з учнів того чоловіка?» Він відповів: «Ні». ^з **18** Тим часом раби і варта розвели вогнище й стояли довкола нього та грілись, тому що було холодно. Петро теж стояв і грівся з ними.

19 Тож старший священник почав розпитувати Ісуса про

18:12 *Або «арештували». **18:16** *Або «вході».

РОЗД. 18

а Ів 6:39
Ів 17:12

б Мт 26:51
Мр 14:47
Лк 22:50

в Мт 26:52
Лк 22:51
Ів 18:36

г Мт 20:22
Мт 26:42

д Лк 3:2
Дії 4:5, 6

е Мт 26:57
Ів 18:24

є Ів 11:49, 50

ж Мт 26:58
Мр 14:54
Лк 22:54

з Мт 26:69, 70
Мр 14:66–68
Лк 22:55–57
Ів 18:25

Друга кол.

а Мт 26:55
Лк 4:15
Лк 19:47
Ів 7:14

б Іс 50:6

в Мт 26:57

г Мт 26:69, 70
Мр 14:69, 70
Лк 22:58

д Ів 18:10

е Мт 26:74
Мр 14:72
Лк 22:60
Ів 13:38

є Мт 27:2
Мр 15:1
Лк 23:1

ж Дії 10:28

з Ів 19:6

його учнів та його вчення. **20** У відповідь Ісус сказав: «Я промовляв до світу відкрито і завжди навчав у синагозі та в храмі, ^а де збираються всі юдеї. Я нічого не казав по-тай. **21** Чому ж ти розпитуєш мене? Запитай тих, хто чув мої слова. Вони знають, що я казав». **22** Коли Ісус сказав це, один з охоронців, який стояв поряд, ударив його по щоці ^б і запитав: «Оце так ти відповідаєш старшому священнику?» **23** Ісус же промовив йому: «Якщо я сказав щось неправильно, то засвідчи, що саме, коли ж правильно, то чому мене б'єш?» **24** Після цього Анна відіслав його зв'язаним до первосвященника Кайяфи. ^в

25 А Сймон Петро стояв і грівся. Тоді його запитали: «Хіба й ти не його учень?» — «Ні», — заперечив він. ^г **26** Та один з рабів первосвященника, родич того, кому Петро відсік вухо, ^д сказав: «Хіба не тебе я бачив з ним у саду?» **27** Однак Петро знову заперечив це, і в ту ж мить заспівав півень. ^є

28 Потім Ісуса повели від Кайяфи до намісницької резиденції. ^є Тим часом настав ранок. А ті, хто привів Ісуса, не ввійшли з ним у резиденцію, щоб не опоганитися, ^ж бо мали спожити пасхальну їжу. **29** Отже, Пилат вийшов до них і запитав: «У чому ви звинувачуєте цього чоловіка?» **30** Вони ж відповіли: «Якби він не був злочинцем*, ми б не видали його тобі». **31** Тож Пилат сказав: «Забірайте його і самі судіть за вашим законом». ^з Але юдеї відповіли: «За законом ми нікого не можемо

18:30 *Або «грішником».

вбити».^а **32** Це сталося, щоб виконались Ісусові слова про те, якою смертю він має померти.^б

33 Тоді Пилат знову ввійшов у намісницьку резиденцію, покликав Ісуса й запитав: «Ти Цар юдейський?»^в

34 Ісус відповів: «У тебе самого виникло таке запитання? Чи, може, ти почув про мене від інших?» **35** А Пилат сказав: «Хіба я юдей? Мені тебе видав твій же народ і старші священники. Що ж ти зробив?»

36 На це Ісус промовив:^г «Моє Царство не належить до цього світу.^а Якби моє Царство належало до світу, мої слуги боролися б, щоб я не був виданий юдеям.^в Але моє Царство не звідси». **37** Тоді Пилат запитав: «Так ти цар?» Ісус відповів: «Ти сам кажеш, що я цар.^е Я для того народився і прийшов у світ, щоб свідчити про правду.^ж І кожен, хто стоїть на боці правди, слухається мого голосу». **38** А Пилат запитав: «Що таке правда?»

Сказавши це, він знову ввійшов до юдеїв і промовив: «Я не бачу за ним жодної вини.^з **39** Крім того, за вашим звичаєм я маю на Пасху звільнити для вас якусь людину.^и Хочете, звільню для вас юдейського Царя?» **40** Вони знову почали кричати: «Не його, а Варавву!» Варавва ж був грабіжником.^і

19 Тоді за Пилатовим наказом Ісуса висікли бичем.^к **2** А воїни сплели терновий вінок, надягли Ісусові на голову та одягли його в пурпур.^л **3** Потім вони один за одним підходили й говорили: «Вітаємо* тебе, Царю

РОЗД. 18

а Ів 19:10

б Мт 20:18, 19
Ів 3:14
Ів 12:32в Мт 27:11
Ів 12:13

г 1Тм 6:13

д Іс 9:6
Дн 2:44
Дн 7:14е Мт 26:52, 53
Ів 18:11

е Мт 27:11

ж Ів 1:14, 17
Ів 14:6з Мт 27:24
Лк 23:4
Ів 15:25и Мт 27:15
Мр 15:6і Чс 35:31
Лк 23:18, 19
Дії 3:14

РОЗД. 19

к Іс 50:6
Мт 20:18, 19
Мт 27:26
Мр 15:15л Мт 27:27–29
Мр 15:16, 17
Лк 23:11

Друга кол.

а Іс 53:3

б Лк 23:4
Ів 18:38в Мт 27:22
Мр 15:13
Лк 23:21

г Ів 18:31

д Лв 24:16

е Мт 26:63–65
Ів 5:18е Іс 53:7
Мт 27:12, 14ж Лк 23:2
Дії 17:6, 7

юдейський!» – і били його по щоках.^а **4** Тоді Пилат знову вийшов та звернувся до натовпу: «Послухайте! Я виводжу його до вас, аби ви знали, що я не бачу за ним жодної вини».^б **5** Тож Ісус вийшов у пурпурному одязі та з терновим вінком на голові. Пилат сказав людям: «Подивіться, оце чоловік!» **6** Побачивши його, старші священники й охоронці почали кричати: «На стовп його! На стовп!»^в Пилат же промовив: «То заберіть його і самі страťте^г, бо я не бачу за ним жодної вини».^д **7** На це юдеї сказали: «Ми маємо закон, згідно з яким він повинен померти,^а бо видавав себе за Божого сина».^е

8 Пилат, почувши ці слова, злякався ще більше. **9** Він знову ввійшов у намісницьку резиденцію і запитав Ісуса: «Звідки ти?» Однак Ісус нічого не відповів.^е **10** Тож Пилат сказав до нього: «Не хочеш зі мною говорити? Невже ти не знаєш, що я маю владу тебе відпустити і маю владу тебе стратити?» **11** Ісус же відповів: «Ти не мав би наді мною жодної влади, якби не отримав згоди. Тому той, хто мене тобі видав, має більший гріх».

12 Через це Пилат і далі шукав можливості відпустити Ісуса, але юдеї кричали: «Якщо відпустиш його, ти не друг цезарю. Адже кожен, хто видає себе за царя, говорить проти* цезаря».^ж **13** Почувши це, Пилат вивів Ісуса надвір і сів на судове місце, яке було

19:6 *Або «Страть його на стовпі! Страть на стовпі!» *Або «страťте на стовпі». **19:10** *Або «стратити на стовпі». **19:12** *Або «противиться».

на Кам'яному помості, що єврейською називався *Габбатма*.

14 Був день Приготування^а перед Пасхою, близько шостої години*. І Пилат знову звернувся до юдеїв: «Подивіться! Ось ваш цар!» **15** Але вони закричали: «Геть його! Геть! На стовп його!» Тож Пилат запитав: «Хочете, щоб я стратив вашого царя?» На це старші священники відповіли: «Ми не маємо іншого царя, крім цезаря!» **16** Тоді Пилат віддав їм Ісуса, щоб його стратили на стовпі.^б

Отже, Ісуса взяли під варту. **17** Несучи свій стовп мук*, він прийшов на місце, яке називається Місце Черепи,^в а єврейською — *Голгофа*.^г **18** Там його прибили до стовпа.^д Поряд з Ісусом на стовпах були ще двоє чоловіків, по обидва боки від нього, а він був посередині.^е **19** Крім того, Пилат зробив табличку й повісив на стовпі мук*. На ній було написано: «Ісус назарянин, Цар юдейський».^ж **20** Оскільки Ісуса прибили до стовпа недалеко від міста, цей напис, зроблений єврейською, латинською і грецькою, могло читати багато юдеїв. **21** Однак юдейські старші священники сказали до Пилата: «Напиши не «Цар юдейський», а що це він сказав: «Я Цар юдейський»». **22** У відповідь Пилат сказав: «Що написав, те написав».

23 Коли ж воїни прибили Ісуса до стовпа, вони поділили його вбрання* на чотири частини — кожному по частині. Взяли вони і його спідній

19:14 *Тобто припл. 12:00. 19:15 *Або «страць його на стовпі». 19:17, 19, 25, 29 *Див. глосарій. 19:23 *Або «верхній одяг».

РОЗД. 19

а Ів 19:31

б Дн 9:26
Мт 27:26, 31
Мр 15:15
Лк 23:24, 25

в Єв 13:12

г Мт 27:32, 33
Мр 15:22д Ів 3:14
Дії 5:30
Гл 3:13е Іс 53:9
Лк 23:33ж Мт 27:37
Мр 15:26
Лк 23:38

Друга кол.

а Мт 27:35
Мр 15:24
Лк 23:34

б Пс 22:18

в Лк 2:34, 35

г Мт 27:55, 56
Мт 27:61
Мр 15:40
Лк 23:49д Ів 13:23
Ів 21:7, 20

е Пс 22:15

ж Пс 69:21
Мт 27:48
Мр 15:36
Лк 23:36

з Ів 17:4

и Іс 53:12
Мт 27:50
Мр 15:37
Лк 23:46

к Ів 19:14

л Пв 21:22, 23

м Лв 23:5–7

одяг, але оскільки він був без шва, витканий згори донизу, **24** вони сказали один одному: «Не роздираймо його. Ліпше киньмо жеребок, і побачимо, кому він припаде».^а Це сталося, аби виконалося Писання: «Вони поділили між собою моє вбрання й кинули жеребок, щоб вирішити, кому припаде мій одяг».^б Воїни саме так і зробили.

25 А біля Ісусового стовпа мук* стояла його мати^в зі своєю сестрою; були там також Марія, дружина Клопі, і Марія Магдалина.^г **26** Тож Ісус, побачивши свою матір і свого улюбленого учня,^д який стояв поряд, сказав їй: «Жінко, ось твій син!» **27** А учневі Ісус сказав: «Ось твоя мати!» Відразу після того цей учень взяв її до себе.

28 Потім, знаючи, що все вже виконалося, Ісус, аби сповнилося Писання, сказав: «Пити».^е **29** Там стояв глек, наповнений кислим вином. Тож ним добре змочили губку, настромили її на стебло гісопу* та піднесли до його вуст.^ж **30** Скуштувавши цього вина, Ісус вигукнув: «Здійснилось!»^з Потім він схилив голову і віддав дух*.^и

31 Оскільки був день Приготування,^к то, аби тіла не залишалися на стовпах^л у суботу (бо той суботний день був великий),^м юдеї попросили Пилата, щоб чоловікам на стовпах поламали ноги й познімали їхні тіла. **32** Тоді воїни прийшли та зламали ноги обом чоловікам, які були на стовпах поряд з Ісусом. **33** Але, підійшовши до Ісуса, вони побачили, що він уже мертвий, і тому

19:30 *Або «останній подих».

не зламали йому ніг. **34** Проте один воїн проколов йому списом бік,^а і з рани відразу ж потекла кров з водою. **35** А той, хто бачив, як усе відбувалося, засвідчив це, і його свідчення правдиве; він знає, що говорить правду, аби ви також вірили.^б **36** Все це сталося, щоб виконалося Писання: «Жодна кістка його не буде зламана*».^в **37** А в іншому уривку Писання говориться: «Вони будуть дивитися на того, кого прокололи».^г

38 Після цього Йосип з Ариматей, який був Ісусовим учнем, але через страх перед юдеями тримав це в таємниці,^д попросив у Пилата дозволу забрати Ісусове тіло. Пилат погодився, і Йосип пішов та забрав його.^е **39** Никодім,^в який уперше відвідав Ісуса вночі, також прийшов і приніс суміш* мирри та алое вагою приблизно 100 фунтів.^ж **40** Отже, вони взяли Ісусове тіло та обмотали лляним полотном з поховальним звичаєм юдеїв. **41** У місці, де його стратили*, був сад, а в ньому – нова гробниця^з, в яку ще нікого не клали. **42** Тож, оскільки в юдеїв був день Приготування^и і гробниця була поряд, Ісуса поклали в неї.

20 Першого дня тижня, рано-вранці, коли ще було темно, Марія Магдалина прийшла до гробниці*^к й побачила, що камінь уже відкочений.^л **2** Тож вона побігла до Сімона Петра та іншого учня, якого

19:36 *Або «розтрощена». **19:39** *Або, можливо, «згорток». ^жТобто рим. фунтів. Див. додаток Б14. **19:41** *Або «стратили на стовпі». ^жАбо «пам'ятка гробниця». **20:1** *Або «пам'ятної гробниці».

РОЗД. 19

а Іс 53:5
Зх 12:10
Іс 20:25

б Іс 20:31
Іс 21:24

в Вх 12:46
Чс 9:12
Пс 34:20

г Зх 12:10
Об 1:7

д Іс 7:13
Іс 9:22

е Пв 21:22, 23
Мт 27:57–60
Мр 15:43–46

в Іс 3:1, 2
Іс 7:50–52

ж Лк 23:55, 56

з Іс 20:7

и Іс 53:9

і Іс 19:14

РОЗД. 20

к Мт 28:1
Мр 16:1, 2

л Лк 24:1–3

Друга кол.

а Іс 13:23
Іс 19:26
Іс 21:24

б Іс 19:41, 42

в Іс 19:40

г Пс 16:10
Мт 16:21
Дії 2:27

д Мр 16:5

е Лк 24:15, 16
Лк 24:30, 31
Іс 21:4

Ісус особливо любив*^а, і сказала: «Хтось забрав Господа з гробниці,^б і ми не знаємо, де його поклали».

3 Тоді Петро і цей учень вирушили до гробниці. **4** Вони побігли разом, але інший учень, випередивши Петра, прибіг до гробниці першим. **5** Заглянувши в неї, він побачив лляне полотно, котре там лежало,^в але всередину не зайшов. **6** За ним прибіг Сімон Петро і увійшов у гробницю. Він теж побачив полотно **7** та хустку, якою була обмотана Ісусова голова, тільки вона лежала не разом з пов'язками, а згорнена окремо, в іншому місці. **8** Тоді інший учень, який першим прибіг до гробниці, теж увійшов всередину і, побачивши все це, повірив. **9** Але на той час вони ще не розуміли сказаного в Писанні, що Ісус має воскреснути з мертвих.^г **10** Тож учні розійшлися по своїх домах.

11 Однак Марія і далі стояла біля гробниці та плакала. Нахилившись, вона заглянула в неї **12** і побачила двох ангелів^д у білому, які сиділи там, де лежало Ісусове тіло, – один в головах, а другий в ногах. **13** Вони запитали її: «Жінко, чому ти плачеш?» Вона відповіла: «Хтось забрав мого Господа, і я не знаю, куди його поклали». **14** Сказавши це, Марія повернулась і побачила Ісуса, який стояв поряд, але не впізнала його.^е **15** Ісус запитав: «Жінко, чому ти плачеш? Кого ти шукаєш?» А вона, думаючи, що це садівник, відізвався: «Пане, якщо це ти виніс його, то скажи, куди його

20:2 *Або «до якого Ісус відчував прив'язаність».

поклав, і я заберу». **16** Тоді Ісус сказав: «Маріє!» А вона, обернувшись, вигукнула єврейською: «*Раббуні!*» (що означає «учителю»). **17** Ісус же промовив до неї: «Не тримайся за мене, бо я ще не пішов до Батька. Піди до моїх братів^а і скажи їм: «Я йду до Батька свого^б й Батька вашого, до Бога свого^в й Бога вашого»». **18** Тож Марія Магдалина прийшла до учнів з цією новиною, говорячи: «Я бачила Господа!» – і переказала всі його слова.^г

19 У той же день, перший день тижня, ввечері, учні зібралися разом. Їм з'явився Ісус, хоча зі страху перед юдеями вони були за зачиненими дверима. Він став серед них і привітався: «Мир вам!»^а – **20** після чого показав свої руки та бік.^б Побачивши Господа, учні дуже зраділи.^в **21** Тоді Ісус знову сказав: «Мир вам!»^ж Як Батько послав мене,^з так і я посилаю вас».^д **22** Потім, дмухнувши на них, він сказав: «Прийміть святий дух.^е **23** Якщо ви простите комусь гріхи, вони простяться, а якщо не простите, то не простяться».

24 А Хома,^к один з дванадцятьох, званий Близнюком, не був з ними, коли з'явився Ісус. **25** Тож решта учнів сказали йому: «Ми бачили Господа!» На це він відповів: «Поки я сам не побачу на його руках відбитка* від цвяхів і не вкладу туди палець, поки не торкнуся рукою рани на його боці,^л нізащо не повірю».

26 Через вісім днів учні знову зібралися в домі; цього разу Хома вже був з ними.

20:25 * Або «сліду».

РОЗД. 20

а Мт 28:10

б Ів 14:28
Ів 16:28в 1Кр 11:3
Еф 1:17
Кл 1:3

г Лк 24:9, 10

д Лк 24:36

е Ів 19:34

є Ів 16:22

ж Лк 24:36

з Іс 61:1
Ів 5:36и Мт 28:19, 20
Ів 17:18

і Дії 2:2, 4

к Ів 11:16

л Ів 19:34

Друга кол.

а Ів 20:19

б Ів 21:25

в Ів 3:15
Ів 5:24
1Пт 1:8, 9
1Ів 5:13

РОЗД. 21

г Ів 11:16
Ів 20:24

д Ів 1:45

е Мт 4:21

є Лк 5:4, 5

ж Лк 24:15, 16
Ів 20:11, 14

з Лк 5:4, 6

и Ів 13:23
Ів 19:26
Ів 20:2

І, хоча двері були зачинені, Ісус увійшов, став серед них і сказав: «Мир вам!»^а **27** Далі він звернувся до Хоми: «Вклади сюди палець і подивися на мої руки. Вклади свою руку в мій бік. Перестань сумніватися* і повір». **28** Хома ж вигукнув: «Мій Господи, мій Боже!» **29** Проте Ісус сказав йому: «Ти повірив лише після того, як побачив мене? Щасливі ті, хто не бачив, але вірить».

30 Крім того, Ісус виконав перед своїми учнями багато інших чуд, але про них у цьому сувої не згадується.^б **31** А все, що тут записано, записано для того, аби ви повірили, що Ісус – це Христос, Божий Син, і, маючи віру, завдяки його імені отримали життя.^в

21 Після цього Ісус знову з'явився* своїм учням біля Тиберіадського моря. А трапилось це так. **2** Сімон Петро, Хома (званий Близнюком),^г Натанал^д з Кани галілейської, сини Зеведія^е та ще два учні зібралися разом. **3** Сімон Петро сказав: «Я йду ловити рибу». А всі інші відповіли: «Ми з тобою». Отже, вони вийшли і сіли в човен, але тої ночі так нічого й не зловили.^є

4 Коли ж почало розвиднюватися, Ісус став на березі, але учні не впізнали його.^ж **5** Тож Ісус запитав: «Діти, ви не маєте що* поїсти?» Ті відповіли: «Ні». **6** Тому він сказав: «Закиньте сіті праворуч від човна і щось зловите». Вони так і зробили, але сіті витягнути не могли, бо в них було дуже багато риби.^з **7** Тоді учень, якого Ісус любив,^и

20:27 * Букв. «бути безвірним». 21:1 * Або «виявив себе». 21:5 * Або «риби».

вигукнув до Петра: «Це ж Господь!» А Сімон Петро, почувши, що це Господь, накинув* верхній одяг, оскільки був роздагнений^а, і кинувся в море. 8 Інші ж учні попливли великим човном, тягнучи сіті, наповнені рибою; вони були недалеко від берега, приблизно за 90 метрів*.

9 Зійшовши на берег, учні побачили розведене вогнище, а на ньому рибу і хліб. 10 Тоді Ісус сказав їм: «Принесіть кілька з тих риб, які ви щойно зловили». 11 Тож Сімон Петро пішов до човна та витягнув на берег сіті, наповнені великою рибою; всього в той день вони зловили 153 риби. І, хоча риби було так багато, сіті не прорвалися. 12 Ісус сказав їм: «Ходіть снідати». Але ніхто з учнів не наважився запитати його: «Хто ти такий?» – бо всі вже знали, що то Господь. 13 Отже, Ісус підійшов, узяв хліб та роздав їм, і так само зробив з рибою. 14 Це вже втретє^а Ісус з'явився учням після свого воскресіння.

15 Коли вони поснідали, Ісус звернувся до Сімона Петра: «Сімоне, сину Івана, чи ти любиш мене більше, ніж це?» Той відповів: «Так, Господи, ти знаєш, що я люблю^б тебе». Тоді Ісус сказав: «Годуй моїх ягнят».^б 16 І він вдруге запитав: «Сімоне, сину Івана, ти любиш мене?» Той знову відповів: «Так, Господи, ти ж знаєш, що я люблю^б тебе». На це Ісус сказав: «Паси моїх овечок».^б 17 Потім Ісус запи-

РОЗД. 21

а Ів 20:19, 26

б Лк 22:32
Дії 20:28
1Пт 5:2, 3в Дії 1:15
Єв 13:20
1Пт 2:25

Друга кол.

а Ів 10:14, 15

б Мт 19:28
Ів 12:26
Об 14:4в Ів 13:23
Ів 20:2г Ів 13:23
Ів 19:26
Ів 20:2
Ів 21:7

тав утретє: «Сімоне, сину Івана, чи ти любиш* мене?» Після того як Ісус запитав утретє: «Чи ти любиш* мене?», Петро зажурився і відповів: «Господи, ти ж знаєш усе і знаєш, що я люблю^б тебе». Тоді Ісус відказав: «Годуй моїх овечок».^а 18 Щиру правду кажу тобі: коли ти був молодший, то сам одягався і ходив, куди хотів. Але коли постарієш, то протягнеш руки і вже інший тебе одягне та поведе туди, куди ти не захочеш». 19 Він сказав це, щоб виявити, якою смертю Петро прославить Бога. Після цих слів Ісус додав: «І далі будь моїм учнем».^б

20 Тоді, обернувшись, Петро побачив, що за ними йде учень, якого Ісус любив,^в – той, хто за вечерю схилився до Ісусових грудей і запитав: «Господи, хто тебе зрадить?» 21 Тож Петро, побачивши його, запитав Ісуса: «Господи, а що буде з ним?» 22 Ісус же відповів: «Якщо я хочу, аби він залишався, аж поки не прийду, що тобі до цього? Ти ж і далі будь моїм учнем». 23 І слова про те, що той учень не помре, рознесли між братами. Однак Ісус не говорив Петрові, що цей учень не помре, а лише сказав: «Якщо я хочу, аби він залишався, аж поки не прийду, що тобі до цього?»

24 Саме той учень^г про це свідчить і описав це. І ми знаємо, що його свідчення правдиве.

25 Крім того, Ісус робив ще багато чого іншого, і якби все детально описати, то, думаю, весь світ не вмістив би написаних сувоїв.^а

21:17 *Або «відчуваєш прив'язаність до».

21:7 *Або «оперезався». ^аАбо «легко вдягнений». 21:8 *Букв. «приблизно за 200 ліктів». Див. додаток Б14. 21:15—17 ^аАбо «відчуваю прив'язаність до».

д Ів 20:30, 31

ДІЇ АПОСТОЛІВ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Звернення до Теофіла (1–5)
Свідчення до кінців землі (6–8)
Ісус піднімається в небо (9–11)
Учні збираються разом (12–14)
Маттій вибраний замість Юди (15–26)
- 2 Злиття святого духу в
П'ятидесятницю (1–3)
Промова Петра (14–36)
Відгук натовпу на промову
Петра (37–41)
3000 охрестилися (41)
Християнська спільність (42–47)
- 3 Петро зціляє кульгавого
жебрака (1–10)
Промова Петра в Соломоновій
колонаді (11–26)
«Відновлення всього» (21)
Пророк, подібний до Мойсея (22)
- 4 Петра й Івана беруть під варту (1–4)
5000 чоловіків стає віруючими (4)
Синедрион судить апостолів (5–22)
«Ми не можемо не
розповідати» (20)
Молитва про сміливість (23–31)
Учні діляться своїм майном (32–37)
- 5 Ананій і Сапфіра (1–11)
Апостоли виконують багато
знаків (12–16)
Ув'язнення і звільнення (17–21а)
Знову перед Синедрионом (21б–32)
«Підкоряться передусім владі
Бога, а не людей» (29)
Порада Гамаліїла (33–40)
Проповідування від дому до
дому (41, 42)
- 6 Сімох чоловіків вибирають для
служіння (1–7)
Степана звинувачують
у богозневазі (8–15)
- 7 Промова Степана перед
Синедрионом (1–53)
Доба патріархів (2–16)
Провід Мойсея; ідолопоклонство
ізраїльтян (17–43)
Бог не живе в рукотворних
храмах (44–50)
Степана каменують (54–60)
- 8 Переслідувач Савл (1–3)
Плідне служіння Пилипа
в Самарії (4–13)
Петра й Івана посилають
у Самарію (14–17)
Симон намагається купити святий
дух (18–25)
Ефіопський вельможа (26–40)
- 9 Савл по дорозі в Дамаск (1–9)
Ананія послано допомогти
Савлу (10–19а)
Савл проповідує про Ісуса
в Дамаску (19б–25)
Савл відвідує Єрусалим (26–31)
Петро зціляє Енея (32–35)
Воскресіння щедрої Дорки (36–43)
- 10 Видіння Корнілія (1–8)
Петро бачить у видінні очищених
тварин (9–16)
Петро у Корнілія (17–33)
Петро звіщає добру новину
язичникам (34–43)
«Бог безсторонній» (34, 35)
Язичники отримують святий дух
і хрестяться (44–48)
- 11 Петро розповідає все
апостолам (1–18)
Варнава і Савл в сирійській
Антіохії (19–26)
Учні уперше називають
християнами (26)
Агав передбачає голод (27–30)
- 12 Яків убитий; Петро ув'язнений (1–5)
Петра чудом звільнено (6–19)
Ангел вражає Ірода (20–25)
- 13 Варнаву і Савла посилають як
місіонерів (1–3)
Служіння на Кіпрі (4–12)
Промова Павла в півднійській
Антіохії (13–41)
Пророчий наказ іти до інших
народів (42–52)

- 14 Ріст і протидія в Іконії (1–7)
У Лістрі Павла і Варнаву приймають за богів (8–18)
Павло виживає після каменування (19, 20)
Зміцнення зборів (21–23)
Повернення в сирійську Антіохію (24–28)
- 15 Суперечки в Антіохії щодо обрізання (1, 2)
З цим питанням ідуть в Єрусалим (3–5)
Старійшини й апостоли збираються разом (6–21)
Лист від керівного органу (22–29)
Стримуйтеся від крові (28, 29)
Збори підбадьорені листом (30–35)
Павло і Варнава розстаються (36–41)
- 16 Павло вибирає Тимофія (1–5)
Павло бачить у видінні македонянина (6–10)
Навернення Лідії у Філіппах (11–15)
Павло і Сила ув'язнені (16–24)
Тюремний наглядач і його домашні хрестяться (25–34)
Павло вимагає офіційного вибачення (35–40)
- 17 Павло і Сила у Фессалоніках (1–9)
Павло і Сила у Верії (10–15)
Павло в Афінах (16–22a)
Промова Павла на Ареопазі (22b–34)
- 18 Служіння Павла у Коринфі (1–17)
Повернення в сирійську Антіохію (18–22)
Павло вирушає в Галатію і Фригію (23)
Допомога красномовному Аполлосу (24–28)
- 19 Павло в Ефесі; дехто хреститься знову (1–7)
Павло навчає (8–10)
Успіх попри демонізм (11–20)
Заворушення в Ефесі (21–41)
- 20 Павло в Македонії і Греції (1–6)
Воскресіння Євтиха у Тroadі (7–12)
З Тroadи в Мілет (13–16)
Павло зустрічається з ефеськими старійшинами (17–38)
- Навчання від дому до дому (20)
«Більше щастя в тому, щоб давати» (35)
- 21 По дорозі в Єрусалим (1–14)
Прибуття в Єрусалим (15–19)
Павло слухається поради старійшин (20–26)
Заворушення в храмі; Павло арештований (27–36)
Павлу дозволяють звернутися до натовпу (37–40)
- 22 Павло захищається перед натовпом (1–21)
Павло користується своїм римським громадянством (22–29)
Збирається Синедрион (30)
- 23 Павло промовляє до Синедріону (1–10)
Господь зміцняє Павла (11)
Змова вбити Павла (12–22)
Павла доставляють у Кесарію (23–35)
- 24 Звинувачення проти Павла (1–9)
Павло захищається перед Феліксом (10–21)
Павлову справу відкладають на два роки (22–27)
- 25 Павла судять перед Фестом (1–12)
«Я вимагаю суду цезаря!» (11)
Фест радиться з царем Агріппою (13–22)
Павло перед Агріппою (23–27)
- 26 Павло захищається перед Агріппою (1–11)
Павло розповідає про своє навернення (12–23)
Реакція Феста й Агріппи (24–32)
- 27 Павло відпливає до Рима (1–12)
Корабель потрапляє в бурю (13–38)
Корабельна аварія (39–44)
- 28 На березі Мальти (1–6)
Батько Публія зіцлений (7–10)
Далі в Рим (11–16)
Павло промовляє до юдеїв у Римі (17–29)
Павло два роки сміливо проповідує (30, 31)

Дії 1:1 – 22

1 У своїй першій розповіді, Теофіле, я описав усе, що Ісус робив та чого навчав від самого початку^а **2** і до того дня, коли він був заарештований на небо,^б перед цим давши апостолам, яких вибрав,^в вказівки за допомогою святого духу. **3** Після своїх страждань він з'являвся їм упродовж 40 днів, даючи багато переконливих доказів того, що він живий,^г і розповідаючи про Боже Царство.^д **4** Під час однієї з таких зустрічей Ісус наказав їм: «Не виходьте з Єрусалима,^е а чекайте того, що обіцяв Батько^є і про що я вам говорив. **5** Бо Іван хрестив водою, а ви невдовзі будете охрещені святим духом».^ж

6 Зібравшись разом, вони запитали Ісуса: «Господи, чи не тепер ти відновиш царство Ізраїля?»^з **7** А він їм відповів: «Вам не дано знати часи й пори, право* встановлювати їх Батько залишив за собою.»^и **8** Проте коли на вас зійде святий дух, ви отримаєте силу і будете моїми свідками^і в Єрусалимі,^к в усій Юдеї, Самарії^л і навіть у найвіддаленіших кутках* землі.^м **9** Після цих слів Ісус у них на очах почав підніматися в небо, зрештою його закрила хмара, і вони перестали його бачити.^н **10** І, поки він піднімався, вони стояли та дивлялись у небо. Раптом біля них з'явилися двоє чоловіків у білих шатах,^о **11** які сказали: «Галілеяни, чому ви стоїте та дивляєтесь у небо? Ви бачили, як Ісус був заарештований від вас до неба. Прийде він так само, як піднімався в небо».

1:7 *Або «владу». 1:8 *Або «до кінців».

РОЗД. 1

а Лк 1:3
Лк 3:23
б 1Тм 3:16
в Ів 15:16
г Мт 28:9
Ів 20:19
1Кр 15:4–7
д Лк 24:27
е Лк 24:49
є Ів 14:16, 17
Дії 2:33
ж Йп 2:28
Мт 3:11
Мр 1:8
з Лк 19:11
Лк 24:21
и Дн 2:20, 21
Мт 24:36
і Іс 43:10
Лк 24:48
Ів 15:26, 27
Дії 4:33
к Дії 5:27, 28
л Дії 8:14
м Кл 1:23
н Лк 24:51
Ів 6:62
о Мт 28:2, 3

Друга кол.

а Лк 24:52
б Мт 10:2–4
Мр 3:16–19
в Лк 23:49
г Мт 13:55
Ів 7:5
Гл 1:19
д Пс 41:9
Пс 55:12
Ів 13:18
е Лк 22:47
Ів 18:3
є Мт 10:2, 4
Лк 6:12–16
Ів 6:70, 71
ж Зх 11:12
Мт 26:14, 15
з Мт 27:5–8
и Пс 69:25
і Пс 109:8

12 Тоді вони повернулися в Єрусалим^а з Оливкової гори; вона була поблизу Єрусалима, на відстані, яку дозволялося проходити в суботу. **13** Коли вони прийшли, то піднялись до горішньої кімнати, в якій зупинились. Там був Петро, а також Іван, Яків і Андрій, Пилип і Хома, Варфоломій і Матвій, Яків, Алфей син, і Сймон, котрого називали ревним, та Юда, син Якова.^б **14** Усі вони однодумно перебували в молитві; з ними були ще декотрі жінки,^в а також брати Ісуса^г і його мати Марія.

15 У ті дні Петро встав посеред братів (там було* приблизно 120 осіб) та промовив: **16** «Брати! Обов'язково мали сповнитися слова з Писання. Ці слова святий дух прорік через Давида про Юду,^а який привів тих, хто заарештував Ісуса.^б **17** Адже він був одним із нас^в і йому також було доручено це служіння. **18** (Отримавши плату за неправедність,^ж він придбав поле, і, коли впав униз головою, його тіло розірвалося* і всі нутрощі повивалювалися.^з **19** Про це дізнались усі жителі Єрусалима, тому те поле їхньою мовою називається *Акелдама*, тобто Поле Крові.) **20** І ось що написано про це в книзі Псалмів: “Нехай його житло опустіє і хай не буде там жодного мешканця”,^и а також: “Хай його обов'язки наглядача візьме на себе хтось інший”.^і **21** Тож з-поміж чоловіків, які ходили з нами весь той час, коли серед нас ще перебував* Господь Ісус,— **22** відто-

1:15 *Або «там була громада». 1:18 *Або «розірвалося посередині». 1:21 *Букв. «входив і виходив».

ді як його охрестив Іван^а і до дня, коли він був забраний від нас,^б — потрібно вибрати одного, який разом з нами був би свідком його воскресіння».^в

23 Тоді вони запропонували двох — Йосипа, названого Варсаввою, якого ще звали Юстом, та Маттія. **24** Потім вони помолилися, говорячи: «Єгово*, ти знаєш серця всіх.^г Вкажи, кого з цих двох ти вибрав, **25** щоб він виконував служіння і був апостолом, адже Юда знехтував цим і пішов своїм шляхом».^д **26** Тож вони кинули жеребок,^е який випав на Маттія, і його долучили* до 11 апостолів.

2 Коли настала П'ятидесятниця,^в усі вони були в одному домі. **2** Раптом з неба донісся шум, наче від сильного пориву вітру, і наповнив увесь дім, в якому вони зібрались.^ж **3** Тоді вони побачили немовби вогняні язички, котрі розділилися і по одному опустилися на кожного з них. **4** І всі сповнилися святого духу^з та заговорили різними мовами — так, як їм давав говорити дух.^и

5 А в Єрусалимі у той час перебували побожні юдеї з усіх народів, що під небом. **6** Тож, коли донісся цей звук, зійшовся великий натовп. Люди були просто приголомшені, оскільки кожен чув, що учні розмовляють його мовою. **7** Це їх настільки вразило, що вони почали питати одне одного: «Хіба всі ці люди не галілеяни?»^к **8** Як же тоді кожен з нас чує рідну мову*? **9** Парф'яни, мідійці^л та

1:24; 2:20, 21 *Див. додаток А5. 1:26 *Або «зарахували», тобто почали вважати таким самим апостолом, як інших 11. 2:8 *Або «мову, якою розмовляв з народження».

РОЗД. 1

а Мт 3:13

б Лк 24:51
Дії 1:9в Мт 28:5,6
Мр 16:6г 1См 16:7
1Хр 28:9
Єр 11:20

д Ів 6:70

е Пр 16:33

РОЗД. 2

в Лв 23:16
Пв 16:9–11

ж Дії 4:31

з Мр 1:8
Ів 14:26и Дії 10:45, 46
1Кр 12:8, 10

і Вх 23:17

к Мр 14:70
Дії 1:11

л 2Цр 17:6

Друга кол.

а Дн 8:1,2

б 1Пт 1:1

в Вх 12:48

г Дії 1:13

д Йп 2:28

е 1Кр 12:8, 10

в Йп 2:28–32
Рм 10:13

еламітяни,^а жителі Месопотамії, Юдеї і Каппадокії, Понту і провінції Азія,^б **10** Фригії і Памфілії, Єгипту і тих частин Лівії, які біля Кірені, приїжджі з Рима, як юдеї, так і новонавернені*,^в **11** а також критяни та араби — всі ми чуємо, що вони говорять про величні Божі діла нашими мовами. **12** І цілий натовп був вражений і не міг зрозуміти, що трапилось, тому люди перепитували одне одного: «Що це означає?» **13** Хоча були й такі, що кепкували з них, кажучи: «Вони просто повпивалися солодким вином*».

14 Тоді Петро встав разом з 11 апостолами^и і голосно промовив: «Юдеї та всі жителі Єрусалима! Уважно послушайте, що я вам скажу. **15** Не думайте, що ці люди п'яні, бо зараз тільки третя година дня*, **16** а те, що ви бачите, було передчено через пророка Йоїла: **17** «В останні дні,— говорить Бог,— я виллю свій дух* на всіляких людей. І будуть пророкувати ваші сини та дочки, юнаки ваші матимуть видіння, а вашим старим чоловікам будуть снитися сні.»^д **18** У ті дні я виллю свій дух* навіть на моїх рабів та рабинь, і вони теж пророкуватимуть.^е **19** Також я дам чуда* на небі, а на землі знаки: кров, вогонь та хмари диму. **20** Сонце обернеться на темряву, а місяць — на кров. Усе це станеться ще до приходу великого та славетного дня Єгови*. **21** І кожен, хто кличе ім'я Єгови*, спасеться*.^в

2:10 *Або «прозеліти». 2:13 *Або «молодим вином». 2:15 *Тобто прибіл. 09:00. 2:17, 18 *Або «частину мого духу». Букв. «з мого духу». 2:19 *Або «передвістя».

22 Ізраїльтяни, прислухайтесь до моїх слів: Ісус назар'янин — це чоловік, на якого Бог відкрито вам указав, здійснивши через нього могутні діла й чуда* і давши знаки,^a про що ви й самі знаєте. 23 Цей чоловік був виданий вам, щоб виконалося те, що Бог постановив* та передбачив.^b І саме його ви руками беззаконників стратили, прибивши до стовпа.^a 24 Але Бог його воскресив,^c звільнивши від мук* смерті, оскільки було неможливо, щоб вона і далі тримала його.^a 25 Ось що про нього говорить Давид: «Я постійно бачу перед собою* Єгова^д; він завжди праворуч від мене, тож я ніколи не похитнуся. 26 Через це моє серце розвеселилось, і я заговорив з великою радістю. Я* житиму надією, 27 бо ти не залишиш мене* в могилі^д і не допустиш, щоб твій відданий слуга побачив тління.^e 28 Ти показав мені дорогу життя. Коли я стоятиму перед твоїм обличчям, мене переповнюватиме велика радість».^c

29 Брати! Про Давида, голову родини, можна з упевненістю сказати, що він помер, був похований,^ж а його гробниця тут донині з нами. 30 Він був пророком і знав, що Бог поклявся посадити на його трон одного з його потомків*.^з 31 Тому Давид передбачив воскресіння Христа, коли сказав, що він не буде зали-

2:22 *Або «передвістя». 2:23 *Або «задумав». 2:24 *Або, можливо, «пут». 2:25 *Або «перед своїми очима». 2:25, 34, 39 ^aДив. додаток А5. 2:26 *Букв. «моє тіло». 2:27 *Або «моєї душі». 2:27, 31 *Або «гадесія», тобто спільний могили людства. Див. глосарій. 2:30 *Букв. «одного з плоду його стегон».

РОЗД. 2

а Ів 5:36
Ів 14:10
б Ів 19:10, 11
Дії 4:27, 28
1Пт 1:20
в Лк 23:33
Дії 5:30
Дії 7:52
г Дії 3:15
Рм 4:24
1Кр 6:14
Кл 2:12
Єв 13:20
д Ів 10:17, 18
е Дії 13:35
є Пс 16:8–11
ж 1Цр 2:10
з 2См 7:12, 13
Пс 89:3, 4
Пс 132:11

Друга кол.

а Пс 16:10
б Лк 24:46–48
Дії 1:8
Дії 3:15
в Рм 8:34
Флп 2:9–11
1Пт 3:22
г Ів 14:26
д Пс 110:1
Лк 20:42, 43
1Кр 15:25
Єв 10:12, 13
е Ів 19:6
є Мт 28:18
Ів 3:35
Дії 5:31
ж Лк 24:46, 47
Дії 17:30
Дії 26:20
з Мт 28:19
и Мт 26:27, 28
Еф 1:7
і Йн 2:28
к Йн 2:32
л Пв 32:5
Пс 78:8
м Дії 8:12
Дії 18:8
н Дії 4:4
Дії 5:14
о Дії 2:46
п Дії 1:14

шений у могилі^д, а тіло його не побачить тління*.^a 32 Бог воскресив того Ісуса, і всі ми цьому свідки.^b 33 Тож оскільки Бог, Батько, звеличив Ісуса, посадивши його праворуч від себе,^a і дав йому обіцяний святий дух,^c то Ісус вилив цей дух на нас, і тепер ви це бачите й чуєте. 34 Адже Давид на небо не піднявся, а промовив: «Сказав Єгова^д моєму Господу: «Сиди праворуч від мене, 35 поки не покладу твоїх ворогів тобі під ноги»».^д 36 Отже, нехай весь ізраїльський народ буде впевнений: Ісуса, котрого ви стратили на стовпі,^e Бог зробив Господом^e і Христом».

37 Ці слова вразили їх у саме серце, тому вони почали запитувати Петра та інших апостолів: «Брати, що ж нам тепер робити?» 38 А Петро відповів: «Покайтесь,^ж і нехай кожен з вас охреститься^з в ім'я Ісуса Христа, щоб отримати прощення гріхів,^г і тоді ви одержите в дар святий дух. 39 Бо Єгова^д, наш Бог, дав таку обіцянку^г вам і вашим дітям, а також тим, хто далеко, — всім, кого він захоче до себе покликати».^к 40 І Петро говорив це багато іншого, даючи ґрунтовне свідчення та настійно заохочуючи: «Рятуйтеся від цього зіпсованого покоління».^л 41 Тож ті, хто радо прийняв його слова, охрестилися.^м Того дня до них приєдналось приблизно 3000 осіб*.^н 42 І вони далі віддавалися навчанню, яке отримували від апостолів, разом проводили час*, споживали їжу^o і молились.^п

2:31 *Або «не зазнає розкладу». 2:35 *Букв. «як підніжок для твоїх ніг». 2:41 *Або «душ». 2:42 *Або «ділилися одне з одним».

43 У той час кожного* охоплював страх, апостоли ж виконували багато чуд[#] та знаків.^a

44 Усі люди, які ставали вірними, перебували разом, і в них усе було спільне. **45** Вони продавали своє майно,^b все, що мали, й ділили виручені гроші між усіма – кожному згідно з потребою.^b **46** І день у день вони перебували в храмі, об'єднані спільною метою, їли в різних домах і ділилися своєю їжею з великою радістю та щирим серцем, **47** прославляючи Бога і здобуваючи прихильність цілого народу. А тим часом Єгова* щоденно приєднував до них людей, які ставали на шлях спасіння.^c

3 Якось Петро та Іван ішли в храм на дев'яту годину*, годину молитви. **2** У той час несли чоловіка, котрий від народження був кульгавий. Його щодня залишали біля храмової брами, яка називалась Гарною, щоб він просив милостиню в тих, хто заходив до храму. **3** Коли він побачив Петра та Івана, які збирались увійти в храм, то почав просити в них милостиню. **4** А вони, пильно подивившись на нього, промовили: «Поглянь на нас». **5** І той став уважно на них дивитися, сподіваючись щось отримати. **6** Однак Петро сказав: «Нема в мене ні срібла, ні золота, але дам тобі те, що маю. В ім'я назар'янина Ісуса Христа кажу тобі: встань і ходи!»^a **7** Після цього Петро взяв чоловіка за праву руку і підвів його.^b У ту ж мить його ноги й суглоби зміцнились,^c **8** і він, скочивши на ноги,^c почав хо-

РОЗД. 2

a Дії 5:12

b Мт 19:21

в Дії 4:32, 34

г Дії 5:14

Дії 11:21

1Кр 3:7

РОЗД. 3

д Дії 3:16

Дії 4:10

e Мт 8:14, 15

Мт 9:24, 25

e Ів 5:8, 9

Дії 9:34

Дії 14:8–10

ж Іс 35:6

Друга кол.

a Дії 3:2

b Ів 10:23

Дії 5:12

в Вх 3:6

г Іс 52:13

Іс 53:11

д Флп 2:9–11

e Дії 5:30

e Мт 27:20, 21

Лк 23:14, 18

ж Дії 5:31

Єв 2:10

з Лк 24:46–48

Дії 1:8

Дії 2:32

и Ів 16:2, 3

1Кр 2:8

1Тм 1:13

i Пс 118:22

Іс 50:6

Іс 53:8

Дн 9:26

Лк 22:15

дити. Потім чоловік зайшов з ними в храм і там ходив, підстрибував та прославляв Бога. **9** І всі люди побачили, що він ходить і прославляє Бога. **10** Вони впізнали в ньому чоловіка, який раніше сидів біля Гарної брами та просив милостиню.^a І люди були надзвичайно вражені та здивовані від того, що з ним трапилося.

11 Цей чоловік тримався за Петра та Івана, і всі люди, дуже дивуючись, збіглися до них у місце, яке називається Соломоновою колонадою.^b **12** Побачивши це, Петро звернувся до народу: «Ізраїльтяни, чому вас це так дивує? Чому ви дивитесь на нас так, ніби ми підняли його на ноги власною силою чи відданістю Богу? **13** Бог Авраама, Ісака і Якова,^c Бог наших прабатьків, прославив свого Слугу,^c Ісуса.^d Ви ж його віддали на смерть^e і зреклися перед Пилатом, хоча той вирішив його відпустити. **14** Святого та праведного ви зреклися, а попросили, щоб вам відпустили вбивцю.^c **15** Ви вбили Керівника, завдяки якому можна отримати життя,^ж але Бог воскресив його з мертвих, і ми цьому свідки.^з **16** І завдяки Ісусовому імені та нашій вірі в його ім'я цей чоловік, якого ви знаєте й бачите, сповнився силою. Ви на власні очі побачили, що віра, яку ми маємо завдяки Ісусу, зробила цього чоловіка повністю здоровим. **17** Проте я знаю, брати, що ви, як і ваші правителі, зробили це через незнання.^и **18** Але таким чином Бог виконав те, що передрікав через усіх пророків: його Помазанець* мав зазнати страждань.ⁱ

3:18 *Або «його Христос».

2:43 *Або «кожну душу». #Або «передвість». 2:47 *Див. додаток А5. 3:1 *Тобто прибл. на 15:00.

19 Отже, покайтесь^а та наверніться,^б щоб ваші гріхи були стерті^в і щоб від самого Єгови* прийшли часи відсвічення. **20** Тоді Бог пошле призначеного для вас Христа, Ісуса, **21** який має залишатись на небі* до часу відновлення всього, про що Бог говорив через святих пророків давнини. **22** Наприклад, Мойсей сказав: «Ваш Бог Єгова* вибере для вас пророка з-поміж ваших братів, подібного до мене.^г Ви повинні слухатися всього, що він говоритиме.^д **23** Кожен*, хто не послухається того Пророка, буде знищений з-посеред народу».^е **24** Усі пророки – Самуїл і ті, що були після нього, – чітко звіщали про ці дні.^є **25** Тож ви сини пророків і спадкоємці угоди, яку Бог уклав з вашими прабатьками,^ж сказавши Аврааму: «Через твоє потомство* всі народи землі отримають благословення».^з **26** Коли Бог призначив свого Слугу, він послав його найперше до вас,^и щоб усіх вас благословити, відвернувши від лихих учинків».

4 Поки Петро та Іван говорили з народом, до них підійшли священники, начальник храму та садукей.^і **2** Вони були роздратовані, бо апостоли навчали народ і відкрито звіщали про воскресіння Ісуса*.^к **3** Тож апостолів схопили* і взяли під варту^л до наступного дня, бо вже настав вечір. **4** Проте багато людей, які слухали апостолів, повірили; їх

3:19 *Букв. «від лица Єгови». Див. додаток А5. **3:21** *Або «якого небо має тримати в собі». **3:22** *Див. додаток А5. **3:23** *Або «кожна душа». **3:25** *Букв. «насліддя». **4:2** *Або «на прикладі Ісуса». **4:3** *Або «арештували».

РОЗД. 3

а Дії 2:38

б Єз 33:11
Еф 4:22в Єз 33:14, 16
1Ів 1:7г Пв 34:10
Дії 7:37

д Пв 18:15, 18

е Пв 18:19

є Лк 24:27
Дії 10:43

ж Рм 9:4

з Бт 22:18
Гл 3:8и Дії 13:45, 46
Рм 1:16

РОЗД. 4

і Дії 23:8

к Дії 4:33
Дії 17:18

л Лк 21:12

Друга кол.

а Дії 2:41
Дії 6:7

б Ів 18:13

в Мт 26:57
Лк 3:2
Ів 11:49–51

г Дії 7:55

д Дії 3:7

е Дії 3:6

є Дії 2:36

ж Дії 2:24
Дії 5:30з Пс 118:22
Іс 28:16
Мт 21:42
1Пт 2:7и Мт 1:21
Дії 10:43
Флп 2:9, 10і Ів 1:12
Ів 14:6
1Тм 2:5, 6к Мт 11:25
1Кр 1:26, 27

л Ів 7:14, 15

було приблизно 5000 чоловіків.^а

5 А наступного дня в Єрусалимі зібрались юдейські правителі, старійшини й книжники. **6** Там був Анна,^б старший священник, а також Кайяфа,^в Іван, Олександр та всі родичі старшого священника. **7** Вони вивели Петра та Івана на середину і почали їх розпитувати: «Скажіть, якою силою та чим іменем ви це робите?» **8** Тоді Петро, сповнений святого духу,^г промовив:

«Правителі народу й старійшини! **9** Якщо ви допитуєте нас сьогодні через добрий вчинок, який ми зробили для каліки,^д і вас цікавить, завдяки кому цей чоловік одужав, **10** то нехай усім вам та цілому ізраїльському народу буде відомо: ми зробили це іменем Ісуса Христа, назарянина,^е якого ви стратили на стовпі,^є але якого Бог воскресив з мертвих.^ж І оцей чоловік стоїть перед вами здоровий саме завдяки Ісусу. **11** Це «камінь, який ви, будівельники, вважали непотрібним; він же став головним наріжним каменем».^з **12** Крім того, ні в кому іншому спасіння немає, адже з-поміж усіх людей під небом Бог більше нікому не дав такого імені,^и завдяки якому можна було б отримати спасіння».^і

13 Коли вони побачили відвертість* Петра та Івана і помітили, що це люди неосвічені* й прості,^к то стали дивуватися. І вони зрозуміли, що ці чоловіки ходили з Ісусом.^л

4:11 *Букв. «головою рогу». **4:13** *Або «сміливість». ^аАбо «неписьменні», тобто не навчалися в рабинських школах; не озн., що не вміли читати і писати.

14 Але оскільки поряд з апостолами стояв зцілений чоловік,^a вони не мали що відповісти.^b **15** Тож члени Си-недріону наказали апостолам вийти із залу, а самі почали радитися: **16** «Що ж нам робити з цими чоловіками?»^a Адже вони справді вчинили щось надзвичайне! Про це відомо всім жителям Єрусалима,^c і ми нічого не можемо заперечити. **17** Однак щоб звістка про це не поширювалась далі серед народу, пригрозімо їм і накажемо нікому нічого не говорити від того імені».^d

18 Отже, апостолів покликали та наказали їм нічого не розповідати і не навчати від Ісусового імені. **19** На це Петро та Іван сказали: «Розсудіть самі: чи правильно було б у Божих очах слухатись вас, а не Бога? **20** Тому ми не можемо не розповідати про те, що бачили й чули».^e **21** Пригрозивши апостолам ще раз, вони звільнили їх, оскільки не знайшли жодної підстави їх покарати. До того ж вони боялися народу,^e адже всі люди прославляли Бога за те, що трапилося, **22** бо чоловіку, з яким сталося чудо* зцілення, було вже більше ніж 40 років.

23 Після звільнення апостоли пішли до одновірців і переповіли їм усе сказане старшими священиками й старійшинами. **24** Почувши це, усі присутні разом звернулися до Бога і сказали:

«Всеволодний Господи! Ти створив небо, землю, море та все, що в них.»^ж **25** І через святий дух ти сказав устами нашого прабатька Давида,^з

4:22 * Або «знак».

РОЗД. 4

а Дії 3:11

б Лк 21:15

в Ів 11:47

г Дії 3:9, 10

д Дії 5:40

е Дії 5:29

є Лк 22:2
Дії 5:26

ж Вх 20:11
Не 9:6
Пс 146:6

з 2См 23:1, 2

Друга кол.

а Пс 2:1, 2

б Пс 45:7
Дії 10:38

в Лк 23:12

г Іс 53:10
Лк 24:44
Дії 2:23
1Пт 1:20

д Дії 2:43
Дії 3:16
Дії 5:12

е Дії 2:2, 4

є 1Фс 2:2

ж Дії 2:44, 45

з Дії 1:21, 22
Дії 4:2

и Дії 2:44, 45

і Дії 5:1, 2

к Дії 6:1

свого слуги: “Чому народи зчинили метушню і мешканці різних країв роздумують про марноту? **26** Земні царі повстали, і правителі зібралися разом проти Єгови* та його помазанця”.^a **27** І справді, проти твого святого слуги Ісуса, якого ти помазав,^b зібралися разом у цьому місті Ірод, Понтій Пилат,^c а також люди з інших народів і з народів Ізраїля, **28** щоб виконати те, що ти визначив наперед відповідно до своєї сили і наміру.^г **29** Тепер же, Єгово*, зверни увагу на їхні погрози і допоможи своїм рабам і далі говорити твоє слово з повною сміливістю, **30** тимчасом як ти простягаєш свою руку, щоб зціляти, та ім'ям твого святого слуги Ісуса чиняться знаки й чуда*».^d

31 Після їхньої палкої молитви* місце, де вони зібралися, затрясло, і вони всі до одного сповнілися святого духу^e та почали говорити Боже слово сміливо.^e

32 І весь народ, що повірив, мав одне серце й одну душу*. Ніхто не казав, що його майно належить тільки йому, все в них було спільне.^ж **33** Апостоли ж продовжували з великим успіхом свідчити про воскресіння Господа Ісуса,^з і всі сповна отримували незаслужену доброту. **34** Тож серед них ніхто ні в чому не відчував нестачі,^и бо всі, хто мав поле чи дім, продавали їх і виручені гроші приносили **35** та клали до ніг апостолів.^і А ті давали кожному стільки, скільки він потребував.^к

4:26, 29 * Див. додаток А5. 4:26 * Або «Його Христа». 4:30 * Або «передвістя». 4:31 * Або «їхнього благання». 4:32 * Див. глосарій.

36 Так зробив і Йосип – левіт, родом з Кіпру, якого апостоли також називали Варнавою^а (що в перекладі означає «син потіхи»). **37** Він продав свою землю, а гроші приніс і поклав до ніг апостолів.^б

5 Проте один чоловік, на ім'я Ананій, разом з дружиною Сапфірою продав своє майно **2** і з її відома приховав частину грошей. Іншу частину він приніс та поклав до ніг апостолів.^в **3** Однак Петро запитав його: «Ананію, чому ти допустив, щоб Сатана підштовхнув тебе сказати неправду^г святому духові^а і таємно забрати частину плати за поле? **4** Хіба не твоїм воно було до того, як ти його продав? І хіба не від тебе залежало, що робити з грішми? Чому ж ти задумав таке у своєму серці? Не людям ти сказав неправду, а Богові». **5** Почувши ці слова, Ананій упав і помер. А людей, котрі про це чули, пройняв величезний страх. **6** Тоді молодші чоловіки встали і, обгорнувши його тіло полотнами, винесли його та поховали.

7 Приблизно через три години прийшла його дружина, яка не знала, що трапилось. **8** Петро запитав її: «Скажи, ви з чоловіком продали це поле за стільки-то?» Вона відповіла: «Так». **9** Тоді Петро сказав: «Навіщо ви обоє змовилися випробовувати дух Єгови*? Ось у дверях стоять ті, хто поховав твого чоловіка. Ці люди й тебе винесуть». **10** У ту ж мить вона впала біля його ніг і померла. Коли прийшли молоді чоловіки, то побачили, що вона мертва. Тож вони винес-

5:9, 19 * Див. додаток А5.

РОЗД. 4

а Дії 11:22
Дії 12:25

б Лк 12:33

РОЗД. 5

в Дії 4:34, 35

г Пс 101:7
Еф 4:25
Кл 3:9

д Дії 5:9

Друга кол.

а Дії 4:29, 30
Дії 6:8
Дії 14:3
Дії 15:12
Рм 15:18, 19
2Кр 12:12

б Ів 10:23
Дії 3:11

в Дії 6:7

г Мт 9:20, 21

д Лк 21:12

е Пс 34:7
Дії 12:7
Дії 16:26
Єв 1:7, 14

ли і її та поховали поряд з чоловіком. **11** І величезний страх охопив увесь збір, а також всіх, хто чув про цей випадок.

12 У той час апостоли виконували серед народу багато знаків та чуд^{*а}; і всі вони збиралися в Соломоновій колонаді.^б **13** Щоправда, інші не наважувалися приєднатись до них. Але народ в цілому не переставав їх хвалити, **14** тож дуже багато чоловіків і жінок повірили в Господа, і віруючих стало дедалі більше.^в **15** Люди навіть виносили хворих на головні вулиці та клали їх на ношах і підстилках, сподіваючись, що коли буде проходити Петро, то принаймні його тінь впаде на когось із них.^г **16** Туди сходилися також натовпи людей з міст, що довкола Єрусалима. Вони приносили хворих і тих, кого мучили нечисті духи, і всі до одного зцілялись.

17 А первосвященик і всі, хто був з ним, – члени секти садукеїв, сповнившись ревнощами, встали **18** та схопили* апостолів і кинули їх до громадської в'язниці.^а **19** Проте вночі ангел Єгови* відчинив двері в'язниці,^б вивів апостолів і сказав: **20** «Виходьте, йдіть до храму і, ставши там, продовжуйте розповідати людям все, що знаєте про це життя». **21** Отримавши цю звістку, вони на світанку ввійшли у храм і почали навчати Божого слова.

Коли ж прийшли первосвященик і його люди, то скликали Синедріон і всю громаду старійшин Ізраїлевих синів та наказали привести апостолів

5:12 *Або «передвість». 5:18 *Або «арештували».

з в'язниці. **22** Однак охоронці не знайшли їх у в'язниці, тому, повернувшись, доповіли: **23** «Коли ми прийшли, в'язниця була надійно зачинена і при дверях стояли вартові, але коли відчинили в'язницю, то нікого там не знайшли». **24** Почувши це, начальник храму і старші священники розгубилися, не знаючи, що буде далі. **25** У той час прийшов один чоловік та сказав: «Дивіться! Чоловіки, яких ви кинули до в'язниці, зараз стоять у храмі й навчають народ». **26** Тоді начальник і охоронці пішли й привели апостолів, але не застосовували сили, оскільки боялися, що народ поб'є їх камінням.^а

27 Тож апостолів привели й поставили перед Синедріоном. І первосвященик почав допитувати їх **28** та сказав: «Ми суворо заборонили вам навчати від того імені,^б а ви що робите? Своїм вченням ви наповнили весь Єрусалим і хочете скласти на нас вину за пролиття крові того чоловіка».^в **29** У відповідь Петро та інші апостоли сказали: «Ми повинні підкорятися передусім владі Бога, а не людей.»^г **30** Бог наших прабатьків воскресив Ісуса, якого ви вбили, повісивши на стовпі*.^д **31** Бог же його звеличив, посадивши праворуч від себе,^е і зробив Керівником^є та Спасителем,^ж аби Ізраїль міг покаятися і отримати прощення гріхів.^з **32** Цьому свідки і ми,^и і святий дух,^й який Бог дає тим, хто йому підкоряється».

33 Коли вони почули ці слова, то розлютились* і хотіли вбити апостолів. **34** Але

5:30 *Або «дереві». 5:33 *Або «це зачепило їх за живе».

РОЗД. 5

а Лк 20:19

б Дії 4:18

в Мт 27:25
Дії 3:14, 15г Дн 3:17, 18
Дії 4:19, 20

д Дії 2:23, 24

е Дії 2:32, 33
Флп 2:9

є Дії 3:15

ж Мт 1:21
Єв 2:10з Іс 53:11
Дії 2:38
Дії 10:43и Лк 24:46–48
Дії 1:8

й Ів 15:26

Друга кол.

а Дії 22:3

б Пр 21:30

в Дії 26:14

г Мт 10:17
Мр 13:9д Мт 5:12
Дії 16:25
Рм 5:3
2Кр 12:10
Флп 1:29
Єв 10:34
1Пт 4:13

е Дії 20:20

є Дії 4:31

РОЗД. 6

ж Дії 4:34, 35
1Тм 5:3
Як 1:27

один фарисей, на ім'я Гамалііл,^а шанований усіма вчитель Закону, встав посеред Синедріону і, наказавши ненадовго вивести апостолів, **35** промовив: «Ізраїльтяни, добре подумайте, що вам робити з цими чоловіками. **36** Наприклад, якийсь час тому з'явився Тевда, що видавав себе за великого, і до нього приєдналось приблизно 400 чоловіків. Однак коли його вбили, всі послідовники розпорошились і зрештою зникли. **37** Після нього, у час перепису, з'явився галілеянин Юда, який теж потягнув за собою людей. Але і він загинув, а всі його послідовники розсіялися. **38** Тож тепер кажу вам: не чіпайте цих чоловіків, а ліпше залишіть їх у спокої. Бо якщо цей задум або ця справа від людини, то обов'язково провалиться, **39** а якщо ця справа від Бога, то ви не зможете її розладнати.^б Інакше може виявитись, що ви боретесь із самим Богом».^в **40** Вони послухалися його поради і, покликавши апостолів, висікли* їх^г та наказали більше не говорити від Ісусового імені, а потім відпустили.

41 Тоді апостоли пішли із Синедріону, радіючи,^д що удостоїлися зазнати зневаги за Ісусове ім'я. **42** І кожен день у храмі та від дому до дому^е вони безупинно навчали й звіщали добру новину про Христа Ісуса.^є

6 У ті дні, коли учнів ставало дедалі більше, грекомовні юдеї почали нарікати на єврейськомовних, бо їхніх вдів обділяли при щоденному розподілі їжі.^ж

5:40 *Або «побили».

Дії 6:2 – 7:7

2 Тоді 12 апостолів покликали багатьох інших учнів і сказали: «Буде неправильно*, якщо ми покинемо Боже слово та підемо розподіляти їжу по столах.^a 3 Тому, брати, виберіть з-посеред себе сімох гідних поваги чоловіків*, які сповнені духом та мудрості,^b і ми призначимо їх виконувати цю важливу справу.^c 4 Ми ж свій час та увагу присвятимо молитві й навчанню* Божого слова». 5 Таке рішення усім сподобалось. Отже, вибрали Степана – чоловіка, сповненого віри та святого духу, а також Пилипа,^d Прохора, Никанора, Тимона, Пармена і Нікколоу, новонаверненого* з Антіохії, 6 і привели їх до апостолів, а ті, помолившись, поклали на них руки.^e

7 Тож слово Боже й далі ширилося,^e а кількість учнів в Єрусалимі постійно зростала.^ж Навіть багато священників наверталися на віру.^з

8 А Степан, який був сповнений Божої ласки і сили, здійснював серед народу великі чуда* і знаки. 9 Проте декотрі чоловіки з так званої Синагоги вільновідпущених, а також деякі жителі Кірені, Александрії, Кілікії та Азії почали сперечатися зі Степаном, 10 але не могли протистояти мудрості й духом, з якими він говорив.^и 11 Тоді вони таємно підмовили людей, щоб ті сказали: «Ми чули, як він говорив зневажливі слова на Мойсея і Бога». 12 Тож вони підбурили народ, старійшин та книжників і, прийшов-

6:2 * Букв. «не до вподоби». 6:3 * Або «сімох чоловіків, про яких добре відгукуються». 6:4 * Букв. «служінню». 6:5 * Або «прозеліта». 6:8 * Або «перевістя».

РОЗД. 6

a Вх 18:17, 18

б Дії 16:1, 2
1Тм 3:7

в Дії 6:8, 10

г Пв 1:13

д Дії 21:8

е Пв 34:9
Дії 8:14, 17
Дії 13:2, 3
1Тм 4:14
1Тм 5:22
2Тм 1:6е Дії 12:24
Дії 19:20

ж Дії 2:47

з Ів 12:42
Дії 15:5и Іс 54:17
Лк 21:15
Дії 6:3

Друга кол.

РОЗД. 7

а Бт 11:31

б Бт 12:1

в Бт 11:32

г Бт 12:4, 5
Єв 11:8д Бт 12:7
Бт 13:14, 15
Бт 17:1, 8е Бт 15:13
Вх 12:40

е Бт 15:14

ши знезацька, схопили Степана та повели до Синедріону. 13 Туди покликали неправдивих свідків, які казали: «Цей чоловік своїми устами постійно зневажає це святе місце і Закон. 14 Наприклад, ми чули, як він казав, що той Ісус, назарянин, зруйнує це святе місце й змінить звичаї, котрі передав нам Мойсей».

15 І, тимчасом як усі, хто сидів у Синедріоні, пильно дивились на Степана, вони побачили, що його лице стало подібним до лица ангела.

7 А первосвященик запитав Степана: «Це правда?» 2 Степан відповів: «Брати і батьки, послухайте! Перед тим як наш прабадько Авраам оселився в Харані,^a Бог слави з'явився йому в Месопотамії 3 і сказав: «Покинь свій край та своїх рідних і йди до краю, який я тобі покажу».^b 4 Авраам так і зробив: залишив край халдєїв та оселився в Харані. А коли в нього помер батько,^в Бог переселив його в край, де тепер мешкаєте ви,^г 5 але на той час він не дав йому там спадщини навіть на ширину ступні. Натомість Бог пообіцяв віддати йому весь той край у володіння, і не тільки йому, але і його потомству*,^д хоча на той час він ще не мав дітей. 6 До того ж Бог сказав, що Авраамові потомки* стануть чужинцями в краї, який їм не належав, та що інший народ буде їх поневолювати й утискати^е 400 років.^е 7 «І народ, який буде їх поневолювати, я засуджу,^е – сказав Бог. – Потім вони вийдуть з то-

7:5 * Букв. «наслідню». 7:6 * Або «потомство». Букв. «наслідня». ^а Або «знущатися з них».

го краю і будуть служити* мені на цьому місці".^а

8 Бог також уклав з Авраамом угоду про обрізання,^б і Авраам, коли в нього народився Ісак,^в зробив йому обрізання на восьмий день.^г Потім Ісак став батьком* Якова, а Яків – 12 голів родин*. **9** Вони почали заздрити Йосипу^д і продали його в Єгипет.^е Але з ним був Бог,^є **10** який врятував його від усіх лих, дав йому мудрість і допоміг здобути прихильність фараона, царя Єгипту. І фараон поставив Йосипа правити Єгиптом та цілим своїм домом.^ж **11** Але на весь Єгипет і весь ханаанський край прийшло велике лихо – настав голод, і наші прабатьки не мали що їсти.^з **12** Дізнавшись, що в Єгипті є запаси харчів*, Яків уперше послав туди наших прабатьків.^и **13** Коли він послав їх туди вдруге, Йосип відкрив своїм братам, і саме тоді фараон почув про Йосипову родину.^і **14** Тож Йосип сказав привести його батька Якова разом з усіма родичами^к – всього 75 осіб*.^л **15** Так Яків потрапив до Єгипту,^м де зрештою помер.^н Померли там і наші прабатьки.^о **16** Їх перенесли до Сихема і поховали в гробниці, яку Авраам купив за срібні монети в Гамбрових синів.^п

17 Коли наближався час сповнення обіцянки, яку Бог дав Аврааму, наш народ в Єгипті зростає і примножувався. **18** Потім Єгиптом почав правити інший цар, який не знав Йосипа.^р **19** Він під-

7:7 *Або «виконувати священне служіння». 7:8 *Або, можливо, «зробив так само з». *Або «патріархів». 7:12 *Або «є зерно». 7:14 *Або «душ».

РОЗД. 7

а Вх 3:12
б Бт 17:9, 10
в Бт 21:1–3
г Бт 21:4
д Бт 37:9–11
е Бт 37:28
Бт 45:4
є Бт 39:2, 3
ж Бт 41:40–46
з Бт 41:54
Бт 42:5
и Бт 42:2, 6
і Бт 45:1, 16
к Бт 45:9–11
л Бт 46:27
Пв 10:22
м Бт 46:29
Пв 26:5
н Бт 49:33
о Вх 1:6
п Бт 23:16
Вх 13:19
ІсН 24:32
р Вх 1:7, 8

Друга кол.

а Вх 1:10, 22
б Вх 2:2
Св 11:23
в Вх 2:3
г Вх 2:5, 10
д Вх 11:3
е Вх 2:11–15
є Вх 2:21, 22
Вх 18:2–4
ж Вх 3:2–10

ступно поведився з нашим родом і несправедливо змушував батьків покидати немовлят напризволяще, щоб ті помирили.^а **20** Тоді й народився Мойсей; він був надзвичайно гарним*. Три місяці про нього дбали^б в рідному домі,^б **21** а коли покинули*,^в то фараонова дочка взяла його і виховала як свого сина.^г **22** Отже, Мойсея навчили всієї мудрості єгиптян; він був сильний у слові та ділі.^д

23 Коли Мойсею сповнилося 40 років, у його серці з'явився бажання* відвідати^е своїх братів, Ізраїлевих синів.^є **24** Якимось він побачив, що одного з них кривдить єгиптянин. Тож він заступився і помстився за брата, убивши єгиптянина. **25** Мойсей сподівався, що брати зрозуміють: це Бог його рукою дає їм порятунк, але вони цього не зрозуміли. **26** А наступного дня він прийшов до них і побачив, як двоє з них сваряться. Бажаючи їх помирити, він сказав: «Ви ж брати! Навіщо кривдите один одного?» **27** Але той, хто кривдив ближнього, відштовхнув Мойсея і сказав: «Хто поставив тебе над нами правителем і суддею? **28** Може, ти хочеш і мене вбити, як вчора вбив того єгиптянина?» **29** Почувши це, Мойсей утік і жив як чужинець у краю Мідіян; там у нього народилося двоє синів.^з

30 Через 40 років у пустелі біля гори Сінай йому з'явився ангел у терновому кущі, охопленому полум'ям.^и

7:20 *Або «гарним у Божих очах». *Або «його виховували». 7:21 *Або «залишили напризволяще». 7:23 *Або «він вирішив». *Або «дізнатися, як живуть».

31 Побачивши це, Мойсей дуже здивувався. І коли він підходив ближче, аби роздивитись, що відбувається, то почув голос Єгови*: **32** “Я Бог твоїх прабатьків, Бог Авраама, Ісаака і Якова”.^a Після цих слів Мойсей затремтів і не наважувався роздивлятися далі. **33** Тоді Єгова* сказав йому: “Зніми з ніг сандалі, бо земля, на якій ти стоїш, свята. **34** Я побачив, як знуцаються над моїм народом в Єгипті, і почув стогін цих людей,^b тому зійшов, щоб їх врятувати. Тепер іди, я пошлю тебе в Єгипет”. **35** Отже, того Мойсея, якого вони зреклися, кажучи: “Хто поставив тебе правителем і суддею?”^a — Бог послав як правителя й визволителя через ангела, що з’явився йому в терновому кущі. **36** І цей чоловік вивів їх з Єгипту,^a виконуючи різні чуда* й знаки в Єгипті,^e біля Червоного моря,^e а потім 40 років у пустелі.^ж

37 Саме цей Мойсей сказав Ізраїлевим синам: “Бог вибере для вас пророка з поміж ваших братів, подібно до мене”.^з **38** Цей Мойсей був разом з нашими прабатьками посеред збору в пустелі, чув ангела,^и який розмовляв з ним^и біля гори Сінай, і отримав живі священні слова, щоб передати їх нам.^и **39** Наші прабатьки не хотіли його слухатись, відкинули його^и і у своїх серцях почали мріяти про повернення до Єгипту.^и **40** Вони просили Аарона: “Зроби нам богів. Ми підемо за ними, бо не знаємо, що сталося з тим Мойсеєм, який вивів нас з єгипетського краю”.^и **41** Тож у ті дні во-

РОЗД. 7

a Вх 3:6
Мр 12:26
Лк 20:37
б Вх 2:23, 24
в Вх 2:14
Дії 7:27
г Вх 4:19
д Вх 12:41
е Вх 7:3
є Вх 14:21, 22
Вх 15:4, 5
ж Вх 16:35
Чс 14:33, 34
з Пв 18:15
Дії 3:22
и Дії 7:53
Гл 3:19
і Вх 19:3
Пв 5:27
к Вх 21:1
Пв 9:10
л Чс 14:3, 4
м Вх 16:3
н Вх 32:1, 23

Друга кол.

a Вх 32:4, 6
б 2Цр 17:16
в 1Цр 11:7
г Єр 25:11
Ам 5:25–27
д Вх 25:40
е Пв 3:28
Пв 31:3
Існ 3:14
є Бт 17:1, 8
Існ 23:9
Існ 24:18
ж 2См 7:2
1Хр 22:7
Пс 132:1–5
з 1Цр 6:1
и Дії 17:24
і Пс 11:4
к Мт 5:34, 35
л Іс 66:1, 2
Єв 3:4
м Іс 63:10

ни зробили собі теля, принесли цьому ідолу жертву і почали тішитись ділами своїх рук.^a **42** Тоді Бог відвернувся від них і не стримував їх, коли вони служили* небесному війську.^б Про це в книзі Пророків написано: “Нашадки Ізраїля, хіба мені ви 40 років приносили в пустелі приношення і жертви? **43** Ні, ви взяли з собою намет Молоха^в і зірку бога Рефана, зображення яких ви зробили собі для поклоніння. Тому я вишлю вас за Вавилон”.^г

44 У пустелі наші прабатьки мали намет свідчення; він був зроблений так, як наказав Бог, за зразком, який бачив Мойсей.^а **45** Потім цей намет отримали у спадок наші прабатьки і разом з Ісусом Навїном принесли його в край, яким володіли інші народи,^б що їх Бог вигнав перед нашими прабатьками.^в Тут намет залишався до днів Давида, **46** який знайшов ласку в Божих очах і просив, щоб Бог Яковів удостоїв його честі влаштувати для нього оселю.^ж **47** Проте збудував цей дім Соломон.^з **48** А втім, Всевишній не проживає в рукотворних домах,^и і про це говорить пророк: **49** “Небеса – мій престол,^і а земля – підніжок для моїх ніг.^к Який дім ви збудуєте мені? – говорить Єгова*.— Або де може бути місце мого перебування? **50** Хіба не моя рука все це створила?”^л

51 Люди вперті, люди з необрізаними серцями і вухами, ви противитесь святому духу, так само як противились ваші прабатьки.^м **52** Кого з пророків ваші прабатьки не переслі-

7:31, 33, 49 *Див. додаток А5. 7:36 *Або «передвістя».

7:42 *Або «виконували священне служіння».

дували?^{2а} Вони повбивали тих, хто наперед сповіщав прихід праведного,^б а ви тепер стали його зрадниками та вбивцями.^в **53** Ви одержали через ангелів Закон,^г але не дотримувались його».

54 Коли вони почули ці слова, то в серці так розлютились*, що почали скреготати зубами. **55** А Степан, сповнений святого духу, глянув на небо і побачив Божу славу та Ісуса, який стояв праворуч від Бога.^д **56** І Степан сказав: «Дивіться! Я бачу розкрите небо та Сина людського,^е який стоїть праворуч від Бога».^е **57** Почувши це, вони щосили закричали, позакривали руками вуха і всі разом кинулись на нього. **58** Вони виштовхали Степана за місто і почали кидати в нього камінням,^ж а свідки^з покляли своє вбрання до ніг одного молодого чоловіка, на ім'я Савл.^и **59** Коли в Степана кидали камінням, він благав: «Господи Ісусе, прийми мій дух». **60** Тоді він упав на коліна і вигукнув: «Єгово*, не залічи їм цього гріха».^і Сказавши це, він заснув смертним сном.

8 А Савл схвалював вбивство Степана.^к

Того дня почалося сильне переслідування єрусалимського збору, і всі, крім апостолів, розпоршились по Юдеї та Самарії.^л **2** Але деякі побожні чоловіки поховали Степана і після того сильно оплакували його смерть. **3** Савл же намагався знищити збір: вдирався в один дім за іншим, витягував і чоловіків, і жінок та кидав їх до в'язниці.^м

7:54 *Або «це зачепило їх за живе». 7:60 *Див. додаток А5.

РОЗД. 7

а 2Хр 36:16

б Мт 23:31

в Іс 53:8
Дії 3:13, 14г Дії 7:38
Гл 3:19д Пс 110:1
Мт 26:64

е Дн 7:13

е Рм 8:34

ж Лв 24:14, 16
Мт 23:37
Ів 16:2

з Пв 17:7

и Дії 8:1
Дії 22:20

і Мт 5:44

РОЗД. 8

к Дії 7:58

л Мт 10:23
Дії 11:19м Дії 9:1, 2
Дії 22:4
Дії 26:10
Гл 1:13
Флп 3:5, 6

Друга кол.

а Дії 11:19

б Ів 4:39–42
Дії 1:8в Мт 10:1
Мр 6:7

г Лк 8:1

д Мт 28:19
Дії 18:8

е Дії 6:5

е Дії 11:1

ж Мт 16:19

4 А ті, що розпоршилися, ходили й звіщали добру новину про Боже слово.^а **5** Тоді Пилип пішов у місто Самарію*^б та проповідував там про Христа. **6** І натовпи людей дуже уважно слухали Пилипа і спостерігали за чудами, які він виконував. **7** Там було багато людей, опанованих нечистими духами, і ці духи голосно кричали й виходили з них.^в Зцілялося також чимало паралізованих і кульгавих. **8** Через це в тому місті була велика радість.

9 Там жив один чоловік, на ім'я Сімон; раніше він займався магією і дивував самарян, видаючи себе за великого. **10** І всі – від малого до великого – прислухались до нього та говорили: «Цей чоловік – Божа сила, велика сила».

11 І, оскільки він дивував людей своєю магією вже досить довгий час, вони його слухали. **12** Проте коли люди повірили Пилипу, який сповіщав добру новину про Боже Царство^г та про ім'я Ісуса Христа, то і чоловіки, і жінки хрестилися.^д **13** Навіть Сімон став віруючим і, після того як охрестився, постійно ходив з Пилипом^е і дуже дивувався, бачачи всі ті чуда, а також великі й могутні діла, які виконував Пилип.

14 Коли апостоли в Єрусалимі почули, що мешканці Самарії прийняли Боже слово,^е то послали до них Петра та Івана. **15** Тож вони пішли до самарян і помолилися, щоб ті отримали святий дух.^ж **16** Вони були охрещені в ім'я Господа Ісуса, але святий дух ще не сходив на жодного

8:5 *Або, можливо, «одне з міст Самарії».

з них.^a **17** Після того апостоли поклали на самарян руки,^b і ті стали отримувати святий дух.

18 А як Сімон побачив, що дух сходить на людей, коли апостоли кладуть на них руки, то запропонував їм гроші, **19** кажучи: «Наділіть і мене такою владою, щоб кожна людина, на яку я покладу руки, отримувала святий дух». **20** На це Петро сказав йому: «Нехай твоє срібло згине разом з тобою, бо ти думаєш, що зможеш отримати дар Божий за гроші!» **21** Не маєш ти жодної участі в цій справі, бо бачить Бог, що твоє серце нещире. **22** Тож покайся у цьому злі та благай Єгови*, щоб, коли можливо, він простив тебе за лихий намір твого серця, **23** бо я бачу, що твоє серце наповнене гіркою отрутою* і ти раб неправедності». **24** Тоді Сімон почав просити: «Моліться за мене і благайте Єгови*, аби нічого з того, що ви сказали, зі мною не трапилось».

25 І коли вони дали в тому місті ґрунтовне свідчення та розповіли слово Єгови*, то вирушили назад у Єрусалим, а дорогою звіддали добру новину в багатьох самарійських селах.^г

26 Проте ангел Єгови*^д сказав Пилипу: «Встань і йди на південь, до дороги, що спускається з Єрусалима до Гази». (Це пустельна дорога.) **27** Пилип так і зробив. Дорогою він зустрів одного ефіопського вельможу*, який обіймав високе становище в кандяки, ефіопської цариці,

8:22, 24–26, 39 *Див. додаток А5.
8:23 *Букв. «жовцю гіркоти». 8:27 *Букв. «скопця». Див. глосарій.

РОЗД. 8

а Дії 10:47, 48
Дії 19:2, 3

б Дії 6:5, 6
Дії 19:6
2Тім 1:6

в Мт 10:8
Дії 10:45

г Мт 9:35
Дії 1:8

д Єв 1:7, 14
Об 14:6

Друга кол.

а 2Хр 6:32, 33

б 1Пт 2:23

в Мт 26:59

г Іс 53:7, 8
Дн 9:26
Флп 2:8

і був поставлений над усіма її скарбами. Цей вельможа їздив до Єрусалима для поклоніння Богу.^a **28** і, повертаючись звідти на колісницю, читав уголок пророка Ісаю. **29** Тоді дух сказав Пилипу: «Йди і наздожени цю колісницю». **30** Пилип підбіг до колісници і, почувши, що той читає вголок пророка Ісаю, запитав: «Скажи, ти розумієш*, що читаєш?» **31** Той відповів: «Хіба я можу зрозуміти, якщо ніхто мені не пояснить?» Потім він попросив Пилипа піднятися до нього й сісти поряд. **32** А читав він уголок такий уривок з Писання: «Його вели, наче вівцю на заріз; і як ягня мовчить перед стрижієм, так і він не відкриває своїх уст.»^б **33** Коли його принижували, йому відмовляли в правосудді.^в І хто може докладно розповісти про його походження? Його зітруть з лиця землі».^г

34 Тоді вельможа запитав Пилипа: «Благаю тебе, скажи, кого пророк тут мав на увазі: себе чи когось іншого?» **35** Тож Пилип, почавши з цього місця в Писанні, став звіддати йому добру новину про Ісуса. **36** Тим часом вони підїхали до води, і вельможа вигукнув: «Поглянь, ось вода! Що заважає мені охреститись?» **37** *— **38** Він наказав негайно зупинити колісницю, вони обидва — Пилип та вельможа — ввійшли у воду, і Пилип його охрестив. **39** Коли ж вони вийшли з води, дух Єгови* відразу повів Пилипа звідти, і вельможа його більше не бачив. Сам же вельможа, радіючи, поїхав далі.

8:30 *Або «знаєш». 8:37 *Див. додаток А3.

40 А Пилип опинився в Ашдоді і, проходячи тією місцевістю, звіщав добру новину мешканцям усіх міст, поки не дійшов до Кесарії.^а

9 А Савл і далі палав* ненавистю до учнів Господа, прагнучи усіх їх винищити.^б Тому він пішов до первосвященника **2** і попросив дати йому листи до синагог у Дамаску, щоб він міг арештовувати та приводити* в Єрусалим кожного, хто належить до цієї Дороги,^в — як чоловіків, так і жінок.

3 І, коли Савл уже наближався до Дамаска, довкола нього несподівано спалахнуло світло з неба.^г **4** У ту ж мить він впав на землю і почув голос: «Савле, Савле, навіщо ти мене переслідуєш?» **5** Він запитав: «Хто ти, пане?» А голос відповів: «Я — Ісус,^д якого ти переслідуєш.^е **6** Піднімися та йди в місто, і там тобі скажуть, що робити далі». **7** А чоловіки, які йшли разом з ним, аж оніміли, бо чули якийсь голос, але нікого не бачили.^ж **8** Тож Савл підвівся і, хоча його очі були відкриті, він нічого не бачив. Тому його взяли за руку і привели в Дамаск. **9** Три дні він нічого не бачив* і весь той час не їв та не пив.

10 А в Дамаску був один учень, на ім'я Ананій,^з і Господь у видінні сказав йому: «Ананію!» Той відгукнувся: «Я тут, Господи». **11** Тоді Господь наказав: «Встань і йди на вулицю Пряму. Там у домі Юди попитай про Савла, чоловіка з Тарса,^и він зараз молитися. **12** У видінні він бачив, як чоловік, на ім'я Ананій, прийшов і поклав на нього руки,

9:1 *Букв. «дихав». **9:2** *Букв. «щоб він міг вести зв'язаними».

РОЗД. 8

а Дії 21:8

РОЗД. 9

б Дії 8:3
Дії 22:4
Дії 26:10, 11
Гл 1:13
1Тм 1:12, 13в Дії 11:26
Дії 22:4г Дії 22:6–11
Дії 26:13–18

д 1Кр 15:8

е Мт 25:45

е Дії 22:9

ж Дії 13:11

з Дії 22:12

и Дії 21:39
Дії 22:3

Друга кол.

а Дії 9:17

б Дії 9:1, 2

в Дії 13:2
Рм 1:1
1Тм 1:12г Рм 1:5
Гл 2:7
1Тм 2:7д Дії 26:1
Дії 27:24е Дії 20:22, 23
Дії 21:11
2Кр 11:23–28
Кл 1:24
2Тм 1:12

е Дії 22:12, 13

ж Дії 26:19, 20

з Дії 8:3
Гл 1:13, 23

и Дії 9:1, 2

і Дії 17:2, 3

щоб до нього повернувся зір».^а

13 У відповідь Ананій сказав: «Господи, від багатьох я наслухався про цього чоловіка, про те, скільки біди він наробив твоїм святим в Єрусалимі.

14 Навіть тут він має дозвіл від старших священників арештовувати* кожного, хто кличе твоє ім'я».^б **15** Однак Господь сказав йому: «Йди, бо цей чоловік — вибрана для мене посудина:^в він має звіщати про моє ім'я іншим народам,^г а також царям^д та Ізраїлевим синам. **16** І я чітко покажу йому, скільки страждань він має знести за моє ім'я».^е

17 Тож Ананій пішов до того дому і, поклавши на Савла руки, сказав: «Савле, брате, Господь Ісус, який з'явився тобі в дорозі, послав мене, щоб ти знову міг бачити й отримав святий дух».^е **18** У ту ж мить з очей Савла відпало щось подібне на луску, і він прозрів. Тоді він встав і охрестився, **19** а після цього поїв, і до нього повернулася сила.

Кілька днів Савл залишався з учнями в Дамаску^ж **20** і там відразу почав у синагогах проповідувати про Ісуса, що він — Божий Син. **21** І всі, хто його слухав, дивувалися й говорили: «Хіба не він люто переслідував у Єрусалимі тих, хто кличе це ім'я?»^з Хіба він прийшов сюди не для того, щоб арештовувати їх та приводити* до старших священників?»^и **22** Тим часом Савл дедалі більше сповнювався сили і викликав замішання серед юдеїв, які жили в Дамаску, бо наводив логічні докази того, що Ісус — це Христос.^і

9:14 *Букв. «зв'язувати; заковувати в кайдани». **9:21** *Букв. «щоб він міг вести їх зв'язаними».

23 Коли ж пройшло чимало часу, юдеї змовилися вбити Савла,^а **24** але він довідався про цю змову. Оскільки юдеї день і ніч пильнували браму, прагнучи вбити Савла, **25** то його учні вночі посадили його в кошик і спустили через отвір у мури.^б

26 Після того Савл прибув до Єрусалима.^в Там він намагався приєднатися до учнів, але його всі боялися, бо не могли повірити, що він теж став учнем. **27** Тоді йому на допомогу прийшов Варнава,^г який привів його до апостолів та детально розповів про все: як Савлу в дорозі з'явився Господь,^д як він з ним говорив і як сміливо Савл звіщав про Ісусове ім'я в Дамаску.^е **28** І Савл залишався з апостолами та ходив* по Єрусалиму, сміливо звіщаючи про Господнє ім'я. **29** Він розмовляв і сперечався з грекомовними юдеями. Вони ж намагалися його вбити.^є **30** Коли про це дізналися брати, то відвели його до Кесарії і звідти відправили в Тарс.^ж

31 Тоді для збору по цілій Юдеї, Галілеї та Самарії^з настав час спокою, і збір зміцнявся. Оскільки цілий збір ходив у страху Єгови*, отримуючи потіху через святий дух,^и то кількість віруючих постійно зростала.

32 Коли Петро подорожував усією цією місцевістю, він зайшов і до святих у Лідді.^и **33** Там він побачив одного чоловіка, на ім'я Енеї, який уже вісім років був паралізований і прикутий до ліжка. **34** Петро сказав йому: «Енею, Ісус Хрис-

9:28 *Букв. «входив і виходив». **9:31** *Див. додаток А5.

РОЗД. 9

а Дії 20:2,3
Дії 23:12
2Кр 11:23

б 2Кр 11:32,33

в Гл 1:18

г Дії 4:36,37

д Дії 9:3,4
1Кр 9:1

е Дії 9:19,20

є 2Кр 11:23,26

ж Дії 11:25
Гл 1:21

з Дії 8:1

и Ів 14:16

і Дії 9:38

Друга кол.

а Мт 10:8
Дії 4:9,10

б Дії 3:6

в Лк 8:51

г Мт 9:24,25
Лк 7:14,15
Ів 11:43,44

д 1Цр 17:23

е Ів 11:44,45

є Дії 10:6,32

тос зціляє тебе.^а Встань та застели своє ліжко».^б І він відразу встав. **35** Коли всі мешканці Лідди та рівнини Шарон побачили цього чоловіка здоровим, то на вернулись до Господа.

36 А в Йоппії жила одна учениця, яку звали Тавіта, що в перекладі означає Дорчка*. Вона робила дуже багато добрих діл і була щедра на дари милосердя. **37** Проте сталося так, що в ті дні вона захворіла й померла. Тож її тіло обмили і поклали в горішній кімнаті. **38** А оскільки Йоппія була недалеко від Лідди, де перебував Петро, то учні, дізнавшись, що він там, послали за ним двох чоловіків з проханням: «Будь ласка, прийди до нас якнайшвидше». **39** І Петро встав та пішов разом з ними. Коли він прийшов, його завели до горішньої кімнати. Там до нього почали підходити всі вдови; вони голосили й показували йому накидки* та інший одяг, який виготовляла Дорчка, коли ще була з ними. **40** Тоді Петро наказав усім вийти,^в а сам, ставши навколішки, помолився. Потім він повернувся до тіла і сказав: «Тавіто, встань!» Вона відкрила очі й, побачивши Петра, сіла.^г **41** Петро подав їй руку, підвів, а потім покликав святих та вдів, і всі побачили, що вона жива.^д **42** Тож звістка про це рознеслась по цілій Йоппії, і багато хто повірив у Господа.^е **43** Сам же Петро на досить довгий час залишився в Йоппії, у домі Сімона,^є який вичиняв шкури.

9:36 *Грець. ім'я Дорчка і араб. ім'я Тавіта озн. «газель». **9:39** *Або «верхній одяг».

10 У Кесарії жив чоловік, на ім'я Корнилій, один із сотників* загону^а, який називали італійським. **2** Це був чоловік побожний; він та ціла його сім'я боялися Бога. Крім того, він часто давав людям дари милосердя і постійно звертався до Бога в палких молитвах. **3** Одного разу приблизно о дев'ятій годині*^а дня він чітко побачив у видінні Божого ангела, який покликав його: «Корнилію!» **4** Корнилій зі страхом подивився на нього і вигукнув: «Що, Господи?» Ангел відповів: «Твої молитви і дари милосердя дійшли до Бога, і він згадав про них.^б **5** Тож пошли людей до Йіппії і поклич Сімона, якого називають Петром. **6** Він гостює* біля моря в домі чоловіка, на ім'я Сімон, який вичиняє шкури». **7** Як тільки ангел, що говорив з Корнилієм, пішов, той покликав двох слуг та одного воїна – чоловіка побожного, який служив при ньому, **8** і, розповівши все, послав їх в Йіппію.

9 А наступного дня, тимчасом як вони були в дорозі і наближалися до міста, Петро приблизно о шостій годині* піднявся на дах, щоб помолитися. **10** Він дуже зголоднів і вирішив поїсти. І, поки готували їжу, він отримав видіння^в **11** та побачив розкрите небо і щось*, що спускали на землю за чотири кінці, наче велике ляне полотноще. **12** У ньому були всілякі земні чо-

10:1 *Або «центуріонів», очолював 100 воїнів. ^аАбо «когорти», рим. військового загону із 600 воїнів. 10:3 *Тобто припл. о 15:00. 10:6 *Або «його приймають». 10:9 *Тобто припл. о 12:00. 10:11 *Букв. «якусь посудину».

РОЗД. 10

а Дії 3:1

б Пс 65:2

в Дії 11:5–10

Друга кол.

а Льв 11:4

Льв 11:13–20

Льв 20:25

Пів 14:3, 19

Єз 4:14

б Дії 11:11

в Дії 13:2

Дії 15:28

Дії 16:6

Дії 20:23

г Дії 10:1

тириногі тварини, плазуни* та небесні птахи. **13** І пролунав голос: «Устань, Петре, заріж це і їж!» **14** Але Петро сказав: «Нізащо, Господи, бо я ніколи не їв нічого опоганеного та нечистого».^а **15** Тоді голос промовив до нього вдруге: «Не називай більше опоганим те, що Бог очистив». **16** А коли голос пролунав утретє, все це* зараз же було забране в небо.

17 Поки Петро був у замішанні, не розуміючи, що це видіння могло б означати, посланці Корнилія розшукали Сімонів дім та вже стояли коло воріт.^б **18** Вони голосно запитали, чи в цьому домі гостює Сімон, званий Петром. **19** І, тимчасом як Петро розмірковував про це видіння, дух^в сказав: «Ось троє чоловіків запитують про тебе. **20** Устань, зійди вниз і без вагань іди з ними, бо це я їх послав». **21** Тоді Петро зійшов до них і сказав: «Я той, кого ви шукаєте. Що вас сюди привело?» **22** Ті відповіли: «Нас послав сотник Корнилій^г – чоловік праведний і богобоязливий, про якого добре відгукується весь юдейський народ. Святий ангел передав йому Божий наказ, щоб він покликав тебе до свого дому і вислухав». **23** Тож Петро запросив цих чоловіків зайти і гостинно їх прийняв.

Наступного дня Петро встав і пішов з ними, взявши з собою ще кількох братів з Йіппії. **24** Через день він прибув у Кесарію. Там їх уже чекав Корнилій, який покликав своїх родичів та близьких друзів. **25** Коли Петро увійшов,

10:12 *Або «створіння, що повзають». 10:16 *Букв. «посудина».

Корнилій зустрів його, впад йому до ніг і поклонився*. **26** Але Петро підняв його та сказав: «Устань, я теж лише людина». ^a **27** І, розмовляючи з Корнилієм, він зайшов усередину й побачив, що там зібралось багато людей. **28** Петро промовив до них: «Ви добре знаєте, що юдею не дозволено наближатися до людини з іншого народу або спілкуватися з нею.^b Але Бог показав мені, що я нікого не повинен називати опоганим чи нечистим.^b **29** Тому, коли за мною послали, я прийшов без жодних заперечень. А тепер скажіть, чому ви хотіли мене бачити?»

30 На це Корнилій сказав: «Чотири дні тому, якщо рахувати від цієї години, я молився у своєму домі, а була тоді дев'ята година*. Саме тоді переді мною з'явився чоловік у блискучих шатах **31** і сказав: "Корнилію, Бог прихильно вислухав твою молитву і пригадав твої дари милосердя. **32** Тож пошли людей до Йоппії і поклич Сїмона, якого називають Петром. Цей чоловік гостює біля моря в домі Сїмона, який вичиняє шкури".^c **33** Тоді я негайно послав до тебе людей, і ти був такий люб'язний, що прийшов сюди. Тепер усі ми стоїмо перед Богом і хочемо вислухати те, що Єгова* звелів тобі розповісти нам».

34 Почувши це, Петро почав говорити: «Тепер я добре розумію, що Бог безсторонній^d **35** і в кожному народі йому до вподоби той, хто боїться його та робить те, що правиль-

10:25 *Або «віддав шану». **10:30** *Тобто прибл. 15:00. **10:33** *Див. додаток А5.

РОЗД. 10

а Лк 4:8
Дії 14:12–15
Об 19:10
Об 22:8,9

б Ів 18:28

в Дії 10:45
Еф 3:5,6

г Дії 9:43

д Пв 10:17
2Хр 19:7
Рм 2:11

Друга кол.

а Рм 2:13
1Кр 12:13
Гл 3:28

б Іс 52:7
На 1:15

в Мт 28:18
Рм 14:9
Об 19:11,16

г Лк 4:14

д Іс 11:2
Іс 42:1
Іс 61:1
Мт 3:16

е Лк 13:16

є Ів 3:1,2

ж Йн 1:17
Йн 2:10
Дії 2:23,24

з Лк 24:30,31
Ів 21:13,14

и Мт 28:19,20
Дії 1:8

і Дії 17:31
Рм 14:9
2Кр 5:10
2Тм 4:1
1Пт 4:5

к Лк 24:27
Об 19:10

л Іс 53:11
Єр 31:34
Дн 9:24

м Дії 4:31
Дії 8:14,15

н Дії 2:1,4
Дії 19:6

не.^a **36** Він послав слово Ізраїлевим синам, щоб сповістити їм добру новину про мир,^b який можна мати завдяки Ісусу Христу – він є Господом усіх.^b **37** Ви знаєте, про що говорили по всій Юдеї, починаючи з Галілеї,^c після того як Іван проповідував хрещення: **38** про Ісуса з Назарета, про те, як Бог помазав його святим духом^d та силою і як Ісус ходив по всьому краї, чинячи добро та зціляючи всіх, кого гнобив Диявол.^e А робив Ісус усе це тому, що з ним був Бог.^e **39** І ми є свідками всього, що Ісус зробив в юдейському краї та в Єрусалимі. Незважаючи на це, його вбили, повісивши на стовпі*. **40** На третій же день Бог його воскресив* і дозволив йому виявитися* людям, **41** але не всьому народові, а лише свідкам, яких Бог вибрав задалегідь, тобто нам – тим, хто Ів і пив з ним після того, як він воскрес з мертвих.^g **42** Крім того, Ісус наказав нам проповідувати народу і давати ґрунтовне свідчення,^h що Бог признав саме його суддею живих і мертвих.ⁱ **43** І всі пророки свідчать про нього,^k що кожен, хто повірить у нього, отримає прощення гріхів через його ім'я.^l

44 Коли Петро ще говорив, на всіх, хто слухав слово, зійшов святий дух.^m **45** А віруючі*, які прийшли з Петром і були обрізаними, не переставали дивуватися, бо святий дух, Божий дар, було вилито на людей з інших народів. **46** І вони чули, як ті розмовляли різними мовами та звеличували Бога.ⁿ Зрештою

10:39 *Або «дереві». **10:40** *Або «стати видимим для». **10:45** *Або «вірні».

Петро сказав: **47** «Хіба хтось може перешкодити їм охреститись у воді,^а якщо вони, як і ми, отримали святий дух?» **48** Промовивши це, він наказав їм охреститися в ім'я Ісуса Христа.^б Після того вони попросили його залишитись ще на кілька днів.

11 Тим часом апостоли і брати в Юдеї почули, що люди з інших народів теж прийняли Боже слово. **2** Тож, коли Петро прийшов до Єрусалима, прихильники обрізання^в почали його осуджувати*, **3** кажучи: «Ти ввійшов у дім необрізаних і їв з ними». **4** Тоді Петро почав детально все пояснювати:

5 «Якось, будучи в місті Йоппії, я молився і побачив у видінні щось*, що спускали з неба за чотири кінці, наче велике лляне полотнище, і воно опустилось якраз переді мною.^г **6** Заглянувши всередину, я побачив земних чотириногих тварин, і звірів, і плазунів*, і небесних птахів. **7** Також я почув голос, який промовив до мене: “Устань, Петре, заріж це і їж!” **8** Але я сказав: “Нізащо, Господи, бо до моїх уст ніколи не входило нічого опоганеного та нечистого”. **9** І голос з неба вдруге промовив: “Не називай більше опоганим те, що Бог очистив”. **10** Так відбулося ще й утретє, а потім усе це піднялось назад до неба. **11** У ту ж мить до дому, в якому ми зупинились, підійшло троє чоловіків; їх послали до мене з Кесарії.^д **12** Тоді дух наказав мені без вагань іти з ними. Також

11:2 *Або «сперечатися з ним». **11:5** *Букв. «якось посудину». **11:6** *Або «створіння, що повзають».

РОЗД. 10

а Мт 3:11
Дії 8:36
Дії 11:17

б Мт 16:19

Дії 2:38

РОЗД. 11

в Дії 10:45
Гл 2:12

г Дії 10:10–16

д Дії 10:17–20

Друга кол.

а Дії 10:30–33

б Дії 2:1, 4
Дії 10:44, 45

в Мт 3:11
Мр 1:8
Лк 3:16
Дії 1:5

г Йн 2:28
Ів 1:33
Дії 2:17

д Дії 10:47

е Іс 11:10
Дії 17:30
Рм 10:12
Рм 15:8, 9

е Дії 8:1

ж Мт 10:5, 6

з Дії 2:47
Дії 9:35

и Дії 4:36, 37

зі мною пішли шестеро братів, і ми ввійшли в дім того чоловіка.

13 А він розповів нам, що бачив ангела, який з'явився в його домі та сказав: “Пошли людей у Йоппію. Нехай вони приведуть Сімона, якого називають Петром.^а **14** Він розкаже тобі, як ти й усі твої домашні можете отримати спасіння”. **15** Але тільки-но я заговорив, на них — як спочатку і на нас — зійшов святий дух.^б **16** Тоді я пригадав, що Господь не раз казав: “Іван хрестив водою,^в а ви будете охрещені святим духом”.^г **17** Отже, коли Бог дав їм той же дар, що й нам — тим, хто повірив у Господа Ісуса Христа, то хто я такий, щоб перешкоджати Богові?»^д

18 Почувши це, вони перестали заперечувати* і прославили Бога, говорячи: «Виходить, Бог дав можливість покаятись та отримати життя і людям з інших народів».^е

19 А учні, які розпорошилися^е через гоніння, що почалося після вбивства Степана, дійшли аж до Фінікії, Кіпру та Антіохії, але ділилися звісткою лише з юдеями.^ж **20** Проте серед них були люди з Кіпру та Кіреїни, які прийшли до Антіохії і почали звіщати добру новину про Господа Ісуса грекомовним людям. **21** З ними була рука Єгови*, тому багато хто повірив та повернувся до Господа.^з

22 Коли вістка про них дійшла до єрусалимського збору, тамтешні брати послали Варнаву^а аж до Антіохії.

11:17 *Або «стояти Богові на дорозі». **11:18** *Букв. «замовкли». **11:21** *Див. додаток А5.

23 Прибувши туди, Варнава побачив, як Бог виявив незаслужену доброту, і дуже здивувався та почав заохочувати всіх, щоб вони постановили у своєму серці постійно служити Господу;^a **24** а сам Варнава був чоловік добрий, сповнений святого духу та віри. Тож у Господа повірило чимало людей.^b **25** Потім він пішов до Тарса, бо хотів розшукати Савла,^c **26** а знайшовши, привів його до Антіохії. І цілий рік вони ходили в місцевий збір та навчали багатьох людей. Саме в Антіохії за Божим провидінням учнів вперше почали називати християнами.^d

27 У ті дні з Єрусалима до Антіохії прийшли пророки.^e **28** Один з них, на ім'я Агав,^f встав і під дією духу прорік, що по всій населеній землі настане великий голод.^g Саме так і сталося за днів Клавдія. **29** Отже, учні постановили, що кожен з них пошле допомогу*^ж братам в Юдеї – хто що може.^з **30** Вони так і зробили, пославши все старійшинам через Варнаву і Савла.^и

12 Приблизно в той час цар Ірод почав переслідувати деяких членів збору.ⁱ **2** Він убив мечем Якова,^к Іванового брата,^л **3** і, побачивши, що це подobaється юдеям, заарештував ще й Петра. (Це було у Свято прісного хліба.)^м **4** Ірод схопив Петра, кинув його до в'язниці^н і поставив варту, яка його охороняла в чотири зміни (в кожній зміні було по чотири воїни), а після Пасхи збирався вивести його* до народу. **5** Тож Петро був у в'язниці, а збір тим часом ревно молився за нього до Бога.^o

11:29 *Або «допомогу, щоб послужити».
12:4 *Або «вивести його для суду».

РОЗД. 11

а Дії 13:43
Дії 14:21, 22

б Дії 2:47
Дії 4:4
Дії 5:14
Дії 9:31

в Дії 21:39

г Дії 9:2

д 1Кр 12:28
Еф 4:11

е Дії 21:10, 11

є Мт 24:7

ж Гл 2:10

з 2Кр 8:12

и Дії 12:25

РОЗД. 12

і Ів 15:20

к Мт 20:20–23
Лк 11:49

л Мт 4:21

м Вх 12:15
Вх 23:15
Лв 23:6

н Лк 21:12

о 2Кр 1:11

Друга кол.

а Пс 34:7
Єв 1:7, 14

б Дії 5:18, 19

в 2Пт 2:9

г Дії 13:5
Дії 15:37, 38
Кл 4:10

6 У ніч перед тим, як Ірод збирався вивести Петра, той, закований у два ланцюги, спав між двома воїнами, а вартів стерегли вхід до в'язниці. **7** Раптом поряд з ним з'явився ангел Єгови*,^a і в камері засяяло світло. Штовхнувши Петра в бік, ангел розбудив його та сказав: «Мерщій устайвай!» І в ту ж мить ланцюги спали з його рук.^b **8** Тоді ангел наказав: «Одягнися* і взуй сандалі!». Той так і зробив. Після цього ангел сказав: «Вдягни плащ та йди за мною». **9** Петро вийшов із в'язниці й пішов за ангелом, не усвідомлюючи, що все здійснене ангелом відбувалося наяву; він думав, що це було видіння. **10** Пройшовши першу варту, а потім другу, вони наблизились до залізної брами, яка виходила в місто, і брама сама відчинилася перед ними. Коли вони вийшли і пішли однією вулицею, ангел відразу залишив його. **11** А Петро, зрозумівши, що відбувається, сказав: «Тепер я точно знаю, що Єгова* послав свого ангела і врятував мене з руки Ірода та оберег від усього, що хотіли мені заповідати юдеї».^в

12 Усвідомивши це, Петро пішов до дому Марії, матері Івана, якого звали Марком.^г Там зібралось і молилось чимало людей. **13** Коли Петро постукав у хвіртку воріт, вийшла служниця, на ім'я Рода. **14** Вона впізнала голос Петра й на радощах не відчинила воріт, а побігла в дім і розповіла, що біля входу стоїть Петро. **15** «Ти збожеволіла», – сказали їй. Але вона наполягала на своєму. Тоді всі

12:7, 11 *Див. додаток А5. 12:8 *Або «опережися».

почали говорити: «Це його ангел». **16** А Петро далі стояв і стукав. Коли вони відчинили хвіртку і побачили його, то дуже здивувались. **17** Проте він подав знак рукою, аби вони втихли, і, детально розповівши, як Єгова* вивів його з в'язниці, сказав: «Повідомте про це Якову^a і братам». Потім Петро вийшов звідти і вирушив далі.

18 Коли настав день, серед воїнів зчинився чималий переполох: ніхто не знав, що сталося з Петром. **19** Ірод почав розшукувати Петра, але його ніде не було. Тому, допитавши вартових, Ірод наказав вивести їх та покарати,^b а тоді вирушив з Юдеї до Кесарії і пробув там якийсь час.

20 Ірод був розгніваний на* жителів Тира й Сидбона. Тож вони об'єднались та прийшли до нього і, схиливши на свій бік Власта, який наглядав за домом[#] царя, попросили про мир, бо їхній край отримував харчі з царської області. **21** У визначений день Ірод одягнув царські шати і, сівши на судове місце, звернувся до них з промовою. **22** А всі, хто там зібрався, почали кричати: «Це голос бога, а не людини!» **23** У ту ж мить ангел Єгови* вразив Ірода за те, що він не віддав слави Богові; тоді його з'їли черви, і він помер.

24 А слово Єгови* росло і ширилось.^b

25 Тим часом Варнава^a і Савл, зробивши все, щоб допомогти братам в Єрусалімі,^a повернулися і взяли з собою Івана,^a якого також звали Марком.

12:17, 23, 24; 13:2, 10, 11 * Див. додаток А5. 12:20 * Або «войовничо настроєний проти». ^a Букв. «спальнею».

РОЗД. 12

а Мт 13:55
Дії 15:13
Дії 21:18
1Кр 15:7
Гл 1:19
Гл 2:9

б Дії 16:27

в Дії 6:7
Дії 19:20
Кл 1:6

г Дії 4:36, 37

д Дії 11:29, 30

е Дії 13:5
Дії 15:37, 38

Друга кол.

РОЗД. 13

а 1Кр 12:28
Еф 4:11, 12

б Дії 9:15

в 1Тм 2:7

г Дії 12:25

д Ів 8:44

13 А в Антіохії, у місцевому зборі, були пророки та вчителі:^a Варнава, Симеон, якого називали Нігером, Луцій з Кіреїни, Манаїл, який навчався з обласним правителем Іродом, а також Савл. **2** І, коли вони виконували служіння для Єгови* й постили, святий дух сказав: «Виберіть Варнаву та Савла^b для праці, до якої я їх покликав».^b **3** Тож після посту і молитви вони поклали на Варнаву і Савла руки та відіслали їх.

4 Отже, ці чоловіки, послані святим духом, пішли у Селевкію, а звідти відпливли на Кіпр. **5** Прибувши до Саламіса, вони почали звіщати слово Боже в юдейських синагогах. Також з ними був Іван, який їм допомагав*.^г

6 Проїшовши весь острів аж до Пафоса, вони зустріли одного юдея, на ім'я Варісус,— чарівника і лжепророка. **7** Він служив у проконсула* Сєргія Павла, розумного чоловіка, який покликав до себе Варнаву та Савла, бо прагнув послухати Боже слово. **8** Однак Еліма, чарівник (так перекладається його ім'я), став їм противитися, намагаючись відвернути проконсула від віри. **9** Тоді Савл, якого також називали Павлом, сповнившись святого духу, пильно подивився на Еліму **10** і сказав: «Чоловіче! Твоє серце сповнене всілякого шахрайства та підлості! Ти син Диявола,^d ти ворог усього праведного! Невже ти так і не перестанеш викривляти прямі дороги Єгови*? **11** Ось на тобі рука Єгови*: ти осліпнеш і якийсь час не бачитимеш світла».

13:5 * Або «прислугував». 13:7 * Намісника рим. провінції. Див. глосарій.

У ту ж мить Еліму огорнула густа імла й темрява, і він почав ходити туди-сюди, шукаючи поводиря. **12** А проконсул, побачивши, що трапилося, став вірующим, бо його дуже вразило вчення Єгови*.

13 Тоді Павло разом з чоловіками, які супроводжували його, відплив з Пафоса у Пέργію, що в Памфілії. Іван^а же покинув їх і повернувся до Єрусалима.^б **14** А з Пέργії вони вирушили далі, до Антіохії, що в Сирії. Там у суботу вони ввійшли до синагоги^в й посідали. **15** Коли ж закінчилось читання Закону^г і Пророків, начальники синагоги попросили передати їм: «Брати, якщо маєте для народу якийсь слово заохочення, то говоріть!». **16** Тож Павло встав і, подавши знак рукою, промовив:

«Ізраїльтяни та всі, хто боїться Бога, послухайте! **17** Бог цього народу, Ізраїля, вибрав наших прабатьків. Він звеличив цих людей, коли вони перебували як чужинці в єгипетському краю, і вивів їх звідти своєю міцною рукою.^д **18** а потім приблизно 40 років терпів їх у пустелі.^е **19** Вигубивши сім народів у ханаанському краю, він призначив цей край їм у спадок.^ж **20** Усе це тривало приблизно 450 років.

Після того він призначав їм суддів, і так було до часу пророка Самуїла.^з **21** Але потім люди стали вимагати царя.^и Тож Бог дав їм Саула, Кішового сина, чоловіка з Веніамінового племені,^і який правив 40 років. **22** І коли Бог усунув його з трону, то поставив над ними царя Давида,^к про якого свідчив і гово-

РОЗД. 13

- а Дії 12:12
 б Дії 15:37,38
 в Дії 17:1,2
 Дії 18:4
 Дії 19:8
 г Дії 15:21
 д Вх 6:1,6
 Пв 7:6,8
 е Вх 16:35
 Чс 14:33,34
 ж Пв 7:1
 ІсН 14:1,2
 з Сд 2:16
 1См 3:20
 и 1См 8:4,5
 и 1См 10:21
 1См 11:15
 і 1См 16:12,13
 Пс 89:20

Друга кол.

- а 1См 16:1
 б 1См 13:13,14
 в 2См 7:12
 Іс 11:1
 Лк 1:31,32
 Лк 1:68,69
 г Мт 3:1,6
 д Мт 3:11
 Лк 3:16
 е Мт 10:5,6
 Лк 24:47,48
 ж Мт 26:59,60
 Лк 23:13–15
 Ів 19:4
 з Мт 27:22,23
 Ів 19:15
 и Мт 27:59,60
 Ів 19:40–42
 і Мт 28:5,6
 Дії 2:24
 к Мт 28:16
 Дії 1:3
 Дії 3:15
 1Кр 15:4–7
 л Рм 1:4

рив: “Знайшов я Давида, сина Єссеевого,^а чоловіка, який мені до вподоби.^б Він робитиме все, що я забажаю”. **23** Саме з його потомства* Бог згідно зі своєю обіцянкою дав Ізраїлеві спасителя, Ісуса.^в **24** Перед його приходом Іван проповідував усьому ізраїльському народу хрещення на знак каєття.^г **25** Коли Іванове служіння наближалося до кінця, він почав говорити: “Як ви думаєте, хто я? Я не той, за кого ви мене приймаєте. Але за мною йде той, кому я не достойний розв’язати на ногах сандалії”.^д

26 Брати, нащадки Авраамового роду і всі інші серед вас, хто боїться Бога! Послухайте: нам було послане слово про це спасіння.^е **27** Бо жителі Єрусалима та їхні правителі не визнали Ісуса, але, виступивши в ролі суддів, виконали сказані пророками слова,^ж які ви щосуботи читаєте вголос. **28** І, хоча вони не знайшли нічого, за що його можна було б віддати на смерть,^з вони змусили Пилата стратити його.^и **29** Коли ж виконалось усе, що про нього написано, його зняли зі стовпа* і поклали в гробницю.^і **30** Але Бог воскресив Ісуса з мертвих,^к **31** і він багато днів з’являвся тим, хто пішов з ним з Галілеї до Єрусалима; тепер ці люди свідчать про нього народу.^л

32 Отже, ми проголошуємо вам добру новину про обіцянку, яку отримали наші прабабки. **33** Бог повністю виконав її для нас, їхніх дітей, воскресивши Ісуса,^м про якого в другому псалмі написано: “Ти мій син, нині я став тво-

13:23 * Букв. «насіння». 13:29 * Або «дерева». ^а Або «пам’ятну гробницю».

їм Батьком".^а **34** І Бог, воскресивши Ісуса з мертвих, щоб той більше ніколи не повертався до тління, сказав про це так: "Я незмінно* виявлятиму вам віддану любов, яку обіцяв Давиду".^б **35** Тому в іншому псалмі він також говорить: "Ти не допустиш, щоб твій відданий слуга побачив тління".^в **36** Коли говорити про Давида, то він за свого покоління служив Богу*, заснув смертним сном, був похований з прабатьками і побачив тління.^г **37** А той, кого Бог воскресив, тління не побачив.^д

38 Тож знайте, брати: через нього ми звіщаємо вам прощення гріхів.^е **39** І тепер кожен, хто вірить, завдяки Ісусу визнається невинним^є в усьому, в чому вас було неможливо визнати невинними на підставі Закону Мойсея.^ж **40** Тому вважайте, щоб на вас не сповнилося сказане у Пророках: **41** "Подивіться, глузії, здивуйтеся і повмирайте, бо я здійснюю за ваших днів те, у що ви ніколи не повірите, навіть якщо хтось детально про це розповість"^з.

42 Коли Павло та Варнава виходили звідти, люди стали просити їх, щоб вони розказали їм про це і наступної суботи. **43** Тож після того, як збори у синагозі розпустили, багато юдеїв та новонавернених*, що поклонялися Богу, пішли за Павлом і Варнавою, а ті заохочували їх перебувати в Божій незаслуженій доброті.^и

44 Отже, наступної суботи зібралося майже все місто, щоб послухати слово Єгови*.

13:34 *Або «вірно; надійно». **13:36**

*Або «виконував волю Бога». **13:43**

*Або «прозелітів». **13:44, 47—49; 14:3**

*Див. додаток А5.

РОЗД. 13

а Пс 2:7

Єв 1:5

Єв 5:5

б Іс 55:3

в Пс 16:10

Дії 2:31

г Дії 2:29

д Дії 2:27

е Лк 24:46, 47

Дії 5:31

Дії 10:43

є Іс 53:11

Рм 3:28

Рм 5:18

ж Рм 8:3

Єв 7:19

Єв 10:1

з Ав 1:5

и Дії 11:23

Дії 14:21, 22

Друга кол.

а Дії 14:1, 2

Дії 17:4, 5

б Мт 10:5, 6

Дії 3:25, 26

Рм 1:16

в Лк 2:29—32

Дії 18:5, 6

Рм 10:19

г Іс 49:6

Дії 1:8

д Мт 23:34

Дії 14:2, 19

Дії 17:5

е Мт 10:14

Лк 9:5

є Мт 5:12

РОЗД. 14

ж Дії 13:45

45 Коли юдеї побачили такий натовп, то сповнилися ревнощами та почали богозневажними словами заперечувати Павлові слова.^а **46** Тоді Павло і Варнава сміливо сказали їм: «Спочатку слово Боже мало бути сказане вам.^б Але оскільки ви відкидаєте його і вважаєте себе недостойними вічного життя, ми будемо розповідати його іншим народам.^в **47** Бо Єгова* дав нам такий наказ: "Ти будеш світлом для народів, щоб нести спасіння аж до кінців землі".^г

48 Почувши це, люди з інших народів зраділи і стали прославляти слово Єгови*. Тоді всі, хто був схильний прийняти правду, яка веде до вічного життя, стали віруючими. **49** І слово Єгови* поширювалось по всьому тому краю. **50** Але юдеї підбурили шанованих богобоязливих жінок, а також впливових чоловіків міста, і ті розпалили переслідування^д проти Павла та Варнави й вигнали їх зі своєї місцевості. **51** А Павло і Варнава обтрусили порох зі своїх ніг та пішли в Іконію.^е **52** Тим часом учні й далі сповнювалися радістю^є і святим духом.

14 Прибувши в Іконію, Павло і Варнава ввійшли до юдейської синагоги і говорили так, що повірили дуже багато людей — як юдеїв, так і греків. **2** Але юдеї, які не повірили, підбурювали людей* з інших народів та настроювали їх проти братів.^ж **3** Павло і Варнава пробули там досить довго і сміливо говорили, маючи владу від Єгови*, а він підтверджував звістку про свою незаслужену доброту,

14:2 *Або «душі людей».

даючи їм силу виконувати знаки і чуда.^а **4** Проте в цьому місті думки людей розділилися: одні були за юдеїв, а інші — за апостолів. **5** Коли ж люди з інших народів, а також юдеї зі своїми правителями спробували знайти їх, щоб познущатися над ними, а тоді побити камінням,^б **6** вони довідались про це, втекли в міста Лікабнії — Лістру і Дёрвію та їхні околиці^в — **7** і там продовжували звіщати добру новину.

8 А в Лістрі жив один чоловік, який не володів ногами. Він був калікою від народження і ніколи в житті не ходив. **9** Цей чоловік сидів і слухав, що говорить Павло. А Павло, пильно подивившись на чоловіка, побачив, що той має віру, яка допоможе йому зцілитися,^г **10** і промовив гучним голосом: «Встань на ноги!» Чоловік скочив і почав ходити.^д **11** А натовп, побачивши, що зробив Павло, почав голосно вигукувати лікабнською мовою: «Боги стали подібними до людей та зійшли до нас!»^е **12** І Варнаву почали називати Зевсом, а Павла — Гермесом, оскільки він брав провід у розмові. **13** А жрець Зевса, храм якого стояв біля входу в місто, привів до брами биків і приніс вінки*, щоб разом з натовпом скласти жертви.

14 Однак коли апостоли Варнава і Павло почули про це, то роздерли своє вбрання і, кинувшись у натовп, закричали: **15** «Навіщо ви це робите? Ми такі ж немічні люди, як і ви.^ж Ми звіщасмо вам добру новину, бо хочемо, щоб ви відвернулись від цієї марноти й навернулись до живого Бога,

14:3 *Або «передвістя». **14:13** *Або «гірлянди».

РОЗД. 14

а Дії 19:11
Єв 2:3, 4

б Дії 14:19

в Мт 10:23

г Мт 9:28

д Іс 35:6

е Дії 28:3–6

є Дії 10:25, 26

Друга кол.

а Вх 20:11
Пс 146:6

б Дії 17:30

в Дії 17:26, 27
Рм 1:20

г Пс 147:8
Єр 5:24
Мт 5:45

д Пс 145:16

е Дії 17:13

є 2Кр 11:25

ж Дії 16:1

з Дії 11:22, 23

и Мт 10:38
Ів 15:19
Рм 8:17
1Фс 3:4

і Дії 13:2, 3
Тит 1:5

к Дії 13:13

л Дії 13:1, 2

який створив небо, землю, море і все, що в них.^а **16** У минулі часи він дозволив, щоб усі народи ходили своїми шляхами,^б **17** хоча й не припиняв свідчити про себе,^в роблячи добро: давав дощ з неба, врожайні часи^г і вдосталь їжі, а також сповновавав ваші серця радістю».^д **18** Цими словами вони ледве стримали натовп, щоб їм не приносили жертв.

19 Тим часом з Антіохії та Іконії прибули юдеї. Вони підбурили людей з натовпу,^е і ті побили Павла камінням та виволокли за місто, бо думали, що він уже помер.^є

20 Коли довкола Павла зібрались учні, він встав і ввійшов у місто, а наступного дня разом з Варнавою вирушив у Дёрвію.^ж **21** Потім, звістивши добру новину в тому місті і зробивши чимало людей учнями, вони повернулись в Лістру, Іконію та Антіохію. **22** Там вони зміцнювали учнів^з і заохочували їх триматися віри, кажучи: «Ми маємо багато настраждатися,^и перш ніж увійдемо в Боже Царство».

23 Крім того, після посту й молитви апостоли призначили в кожному зборі старійшин^і і віддали їх у розпорядження Єгови*, в якого ті повірили.

24 Тоді вони пройшли через Пісідію та прибули в Памфілію.^к **25** Потім, звістивши слово в Пёргії, вирушили до Атталії. **26** Звідти вони відпливли до Антіохії, де свого часу їх ввірили Божій незаслуженій доброті для виконання праці, яку вони тепер завершили.^л

27 Прибувши туди і скликавши збір, вони розповіли,

14:22 *Або «душі учнів». **14:23** *Див. додаток А5.

скільки всього Бог через них здійснив, а також про те, що він відкрив двері віри для інших народів.^а **28** Тож вони провели з учнями чимало часу.

15 А деякі чоловіки, що прийшли з Юдеї, почали навчати братів: «Якщо ви не обріжетеся за звичаєм Мойсея,^б то не зможете отримати спасіння». **2** Коли в Павла і Варнаві виникли з ними досить серйозні незгоди й суперечки, то було вирішено, що Павло і Варнава та ще деякі брати підуть в Єрусалим^в до апостолів і старійшин, щоб з'ясувати це питання*.

3 Тож збір трохи провів їх, а далі вони пішли через Фінікію і Самарію, детально розповідаючи про навернення людей з інших народів і цим приносячи всім братам велику радість. **4** В Єрусалимі їх привітно прийняв збір, апостоли й старійшини, і вони багато розповіли про те, що Бог зробив через них. **5** Але деякі віруючі, які раніше належали до фарисейської секти, встали зі своїх місць і сказали: «Необхідно зробити їм обрізання і наказати, щоб вони дотримувались Закону Мойсея».^г

6 Отже, апостоли і старійшини зібралися, щоб розглянути це питання. **7** Його довго та жваво обговорювали*, а тоді Петро встав і сказав: «Брати, як ви добре знаєте, з перших днів Бог вибрав мене з-посеред усіх нас, щоб через мене люди з інших народів почули добру новину та повірили в неї.^д **8** І Бог, який знає серця,^е дав свідчення, наділивши цих людей, як і нас, свя-

15:2 *Або «суперечку». **15:7** *Або «вони довго сперечалися».

РОЗД. 14

а Дії 11:18

РОЗД. 15

б Бг 17:9, 10
Вх 12:48
Ль 12:2, 3

в Гл 2:1

г Вх 12:48
Дії 11:2, 3д Дії 10:34, 35
Дії 11:16, 17е 1Кр 28:9
Єр 11:20

Друга кол.

а Дії 10:44, 45
Дії 11:15

б Гл 3:28

в Гл 2:15, 16
1Пт 1:22

г Гл 5:1

д Гл 3:10

е Іс 53:11
Ів 1:17

є Мт 20:28

ж Мт 10:2
Дії 11:13
2Пт 1:1

з 1Пт 2:9, 10

и Ам 9:11, 12

і Іс 45:21

к Дії 15:10

л Бг 35:2
Вх 20:3
1Кр 10:14м 1Кр 6:9, 10
Кл 3:5
1Фс 4:3н Бг 9:4
Ль 3:17
Ль 7:26
Ль 17:10, 13
Ль 19:26
Пл 12:23
Пл 15:23
1См 14:32, 33

тим духом.^а **9** До того ж він не зробив різниці між нами і ними,^б але очистив вірою їхні серця.^в **10** Чому ж ви тепер випробовуєте Бога, накладаючи на шию учнів ярмо,^г яке не могли нести ані наші прабатьки, ані ми?^д **11** Адже ми віримо, що рятуємося завдяки незаслуженій доброті Господа Ісуса^е так само, як і вони».^є

12 Почувши це, весь натовп стих і почав слухати Варнаву та Павла, котрі стали розповідати про багато знаків і чуд*, які Бог виконав через них серед інших народів. **13** Коли вони закінчили говорити, Яків промовив: «Брати, послухайте мене. **14** Симеон* докладно розповів, як Бог уперше звернув увагу на інші народи, щоб вибрати з них народ для свого імені.^з **15** І це сталося згідно з тим, що записано у Пророках: **16** “Після того я повернуся та знову підійму Давидів дім*, який упав. Тож я відбудую руїни і знову його звезду, **17** аби ті, хто залишаться з цього народу, наполегливо шукали Єгови* і робили це разом з людьми з усіх народів, з тими, хто називатиметься моїм іменем,— говорить Єгова*, який виконує те,^и **18** що відомо з давніх-давен”.^і **19** Отже, моє рішення* таке: не треба завдавати клопотів людям з інших народів, які навертаються до Бога.^к **20** Думаю, їм достатньо написати, щоб вони стримувалися від того, що забруднене ідолами,^л від ставтевої розпусти*,^м від м'яса задушених тварин^н і від крові.”

15:12 *Або «передвість». **15:16** *Або «намет». **15:17** *Див. додаток А5. **15:19** *Або «думка». **15:20** *Грець. *порнейя*. Див. глосарій. *Або «тварин, яких вбили, але не спустили з них кров».

21 Бо з давніх часів по всіх містах є люди, які проповідують Мойсея, адже щосуботи його писання читаються у горах по синагогах».^а

22 Тоді апостоли і старійшини, а також увесь збір вирішили, що разом з Павлом і Варнавою пошлють до Антіохії вибраних чоловіків; і вони відіслали Юду, званого Варсаввою, та Сїлу,^б які брали провід серед братів. 23 І через них передали такого листа:

«Братам з інших народів в Антіохії,^в Сирії та Кілікії від апостолів і старійшин, ваших братів. Вітаємо! 24 Ми дізналися, що деякотрі з-поміж нас намагаються своїми словами вас* похитнути,^г хоча ми не давали їм жодних вказівок. 25 Тому ми одностайно вирішили вибрати чоловіків та послати їх до вас разом з нашими любими Варнавою і Павлом — 26 чоловіками, які ризикували своїм життям* заради імені нашого Господа Ісуса Христа.^д 27 Тож посилаємо Юду та Сїлу, щоб вони передали вам те саме і на словах.^е 28 Бо святий дух^є і ми самі вважаємо доречним не накладати на вас додаткових тягарів, крім того, що необхідне: 29 стримуватися від жертвуваного ідолам,^ж від крові,^з від м'яса задушених тварин*^и і від статевої розпусти*.^і Як-що ви старанно оберігатимете себе від цього, то буде вам добре вестися. Бувайте здорові!^л»

15:24 *Або «ваші душі». 15:26 *Або «своїми душами». 15:29 *Або «тварин, яких вбили, але не спустили з них кров». ^вГрець. *порнейа*. Див. глосарій. ^лАбо «всього найкращого».

РОЗД. 15

а Дії 13:15
2Кр 3:15
б 1Фс 1:1
1Пт 5:12
в Дії 11:26
г Дії 15:1
д Дії 13:50
1Кр 15:30,31
2Кр 11:23–26
е Дії 16:4
є Ів 16:13
Дії 5:32
ж Бг 35:2
Вх 20:3
Вх 34:15
1Кр 10:14
з Бг 9:4
Лв 3:17
Лв 7:26
Лв 17:10
Пв 12:16, 23
1См 14:32, 33
и Лв 17:13
і Бг 39:7–9
1Кр 6:9,10
Еф 5:5
Кл 3:5
1Фс 4:3

Друга кол.

а Дії 18:23
б 2Кр 11:28
в Дії 13:4, 5
Кл 4:10
2Тм 4:11
г Дії 13:13
д Дії 4:36, 37
е Дії 14:26

РОЗД. 16

є Дії 14:5–7
2Тм 3:11
ж Дії 19:22
Рм 16:21
1Кр 4:17
1Фс 3:2
1Тм 1:2

30 Отже, коли цих чоловіків відправили, вони вирушили до Антіохії. Там вони зібрали всю громаду учнів і віддали їм листа. 31 Прочитавши його, всі дуже підбадьорилися і зраділи. 32 А Юда і Сїла, які теж були пророками, підбадьорили братів багатьма промовами та зміцнили їх.^а 33 І через якийсь час брати відпустили їх з миром до тих, хто їх послав. 34 * — 35 Але Павло і Варнава затримались в Антіохії, навчаючи та проголошуючи разом з багатьма іншими добру новину про слово Єгови*.

36 Через деякий час Павло сказав Варнаві: «Повертаймося і відвідаймо* братів у кожному місті, де ми звіщали слово Єгови*, і подивімося, як у них справи».^б 37 Варнава вирішив узяти з собою Івана, званого Марком.^в 38 Але Павло вважав, що його не варто брати, адже він залишив їх у Памфілії і не пішов з ними виконувати працю.^г 39 Тоді між ними спалахнула гостра суперечка, і вони розсталися. Тож Варнава,^д взявши Марка, поплив до Кіпру, 40 а Павло, вибравши Сїлу, вирушив у дорогу, після того як брати ввірили його незаслуженій доброті Єгови*.^е 41 І він пішов через Сирію та Кілікію, підкріплюючи збори.

16 Так він дійшов до Дёрвії і Лістри.^є Там жив один учень, на ім'я Тимофій;^ж його мати була віруюча єврейка, а батько був грек. 2 Про Тимофія добре відгукувались брати в Лістрі та Іконії. 3 Павло за-

15:34 *Див. додаток А3. 15:35, 36, 40 *Див. додаток А5. 15:36 *Або, можливо, «нам обов'язково треба повернутись і відвідати».

хотів взяти Тимофія з собою, але спочатку зробив йому обрізання задля місцевих юдеїв,^a бо всі знали, що його батько – грек. **4** І, подорожуючи містами, вони передавали місцевим братам постанови, які були ухвалені апостолами й старійшинами в Єрусалимі і яких належало дотримуватися.^b **5** Отже, збори зміцнювались у вірі та збільшувалися день за днем.

6 Потім вони пройшли через Фрігію та землі Галатії,^a бо святий дух заборонив їм сповіщати слово в провінції Азія. **7** А коли вони дійшли до Місії, то спробували піти у Віфінію,^c але через дух Ісуса не дозволив їм. **8** Тому вони оминули* Місію і пішли до Троади. **9** Там уночі Павло побачив у видінні, як один македонянин стоїть і просить його: «Прийди до Македонії та допоможи нам». **10** Як тільки він побачив це видіння, ми відразу вирушили до Македонії, оскільки дійшли висновку, що Бог покликав нас проголошувати там добру новину.

11 Тож з Троади ми вийшли в море і попливли прямо до Самофракії, наступного дня до Неапобліса, **12** а звідти до колонії Філіппі^d – головного міста в області Македонії. У тому місті ми провели кілька днів. **13** Коли настала субота, ми вийшли за міську браму до річки, де, як ми думали, було місце молитви. Посідавши, ми почали розмовляти з жінками, які туди посходилися. **14** Нас слухала Лідія, богобоязлива жінка з міста Тіатіри,^e яка займалася продажем пурпуру. Єгова* відкрив їй серце,

16:8 *Або «пройшли через». 16:14, 15 *Див. додаток А5.

РОЗД. 16

a 1Кр 9:20

б Дії 15:28, 29

в Дії 18:23

г 1Пт 1:1

д Флп 1:1

е Об 1:11

Друга коп.

а Дії 16:33

Дії 18:8

б Льв 19:31

Льв 20:6

в Мр 1:23, 24

Лк 4:41

г Мт 17:18

Мр 1:25, 26

Мр 1:34

Лк 9:1

Лк 10:17

д Дії 19:24, 25

е Мт 10:18

е Дії 17:6

ж 1Фс 2:2

з Лк 21:12

щоб вона прийняла Павлові слова. **15** А після того як Лідія та її домашні охрестилися,^a вона почала благати: «Якщо ви вважаєте мене вірною Єгови*, то ходіть до мене і проживіть у моєму домі». І вона просто змусила нас зайти.

16 Якимось ми йшли до місця молитви і дорогою зустріли одну служницю, в якій був дух, демон ворожіння.^b Вона передрікала майбутнє* і цим приносила своїм господарям великий прибуток. **17** Ця дівчина постійно ходила за Павлом і за нами, вигукуючи: «Ці люди – раби Всевишнього Бога!» Вони звіщають вам дорогу спасіння!» **18** Так вона робила багато днів. Зрештою Павлові це набридло, тому він обернувся і сказав духові: «Іменем Ісуса Христа наказую тобі: вийди з неї». І в ту ж мить дух вийшов.^c

19 А як господарі зрозуміли, що прибутків їм вже не бачити,^d то схопили Павла й Сїлу і потягли на ринкову площу до начальників.^e **20** Привівши їх до міських управителів, вони сказали: «Ці чоловіки порушують спокій у нашому місті.^e Вони юдеї **21** і навчають звичаїв, яких нам, римлянам, не дозволено ні приймати, ні дотримуватися». **22** Тоді проти них повстав натовп, а міські управителі здерли з них одяг і наказали висікти їх різками.^ж **23** Після того як їх сильно побили, їх вкинули до в'язниці й наказали тюремному наглядачеві пильно їх стерегти.^з **24** Отримавши такий наказ, він вкинув їх до внутрішньої в'язниці і закував їм ноги в колодки.

16:16 *Або «віщувала».

25 Приблизно опівночі Павло та Сіла молилися і вихваляли Бога піснями,^a а в'язні їх слухали. 26 Раптом стався такий сильний землетрус, що фундамент в'язниці захитався. У ту ж мить усі двері повідчинялися і з усіх в'язнів поспали кайдани.^b 27 Коли тюремний наглядач прокинувся і побачив, що двері в'язниці відчинені, то витягнув меч і вже збирався вбити себе, бо думав, що в'язні повтікали.^c 28 Проте Павло вигукнув: «Не губи себе, ми всі тут!» 29 Тож він попросив, щоб запалили світло, вбіг досередини і, тремтячи, впав перед Павлом та Сілою. 30 Він вивів їх із в'язниці та сказав: «Панове! Що мені робити, щоб отримати спасіння?» 31 Ті відповіли: «Вір у Господа Ісуса, і спасешся ти й твої домашні».^d 32 Потім вони розповіли слово Єгови* йому та всім, хто був у його домі. 33 Тієї ж нічної години тюремний наглядач забрав їх з собою і обмив їм рани. А тоді він та всі його домашні відразу охрестилися.^e 34 Він привів їх у свій дім, накрив стіл і разом з усіма домашніми дуже радів, що повірив у Бога.

35 Коли настав день, міські управителі послали охоронців з таким наказом: «Звільни тих людей». 36 Тюремний наглядач передав їхні слова Павлу, сказавши: «Міські управителі послали людей, щоб вас обох звільнити. Тож виходьте і йдіть з миром». 37 Але Павло сказав: «Нас, рймлян,^f вони без суду* прилюдно висікли і вкинули до в'язниці. А тепер що, таємно виганяють?

16:32 *Див. додаток А5. 16:37 *Або «не засуджених».

РОЗД. 16

a Еф 5:19
Кл 3:16

b Дії 5:18–20
Дії 12:7

в Дії 12:18, 19

г Ів 3:16
Ів 6:47

д Дії 8:12

е Дії 22:25
Дії 23:27

Друга кол.

a Дії 22:27–29

б 2Кр 1:3, 4

РОЗД. 17

в 1Фс 2:1

г Дії 9:19, 20
Дії 13:13, 14
Дії 14:1
Дії 18:4

д Дії 18:19

е Пс 22:7
Пс 34:20
Пс 69:21
Пс 118:22
Іс 50:6
Іс 53:3, 5

е Пс 16:10
Лк 24:45, 46

ж Дії 15:22, 40

з Дії 13:45

и Дії 16:19–21

Ні, цього не буде! Нехай самі прийдуть і виведуть нас». 38 Охоронці передали ці слова міським управителям, а ті, коли дізналися, що це рймляни, налякалися.^a 39 Тож управителі прийшли і вибачились перед ними, а тоді, вивівши, попросили їх покинути місто. 40 Але з в'язниці вони пішли до дому Лідії і там, побачившись з братами, підбадьорили їх^b та вирушили в дорогу.

17 Перейшовши Амфіполь і Аполлонію, вони прибули у Фессалоніки,^c де була юдейська синагога. 2 Павло за своїм звичаєм^d увійшов туди і три суботи вів з присутніми розмови, наводячи докази з Писань.^e 3 Він пояснював і доводив, посилаючись на Писання, що Христу необхідно було постраждати^e і воскреснути з мертвих,^e говорячи: «Христос – це Ісус, про якого я вам звіщаю». 4 Тож декотрі з них повірили і приєдналися до Павла та Сили;^f те саме зробили дуже багато греків, які поклонялися Богу, і чимало видатних жінок.

5 Юдеї ж, охоплені ревностями,^g взяли кількох лихих людей, які без діла тинялися по ринковій площі, зібрали натовп та зчинили в місті галас. Вони напали на дім Ясона і шукали Павла й Сілу, щоб вивести їх до юрби. 6 Але, не знайшовши їх, вони витягли Ясона й деяких братів до начальників міста і почали вигукувати: «Ці люди збаламутили* всю населену землю, а тепер прийшли ще й сюди» 7 і Ясон їх гостинно прийняв. Усі вони бунтують проти постанов цезаря і кажуть, що є інший

17:6 *Або «перевернули».

цар – Ісус». ^a **8** Цими словами вони стривожили натовп і начальників міста. **9** Тоді Ясбн та інші дали начальникам відповідну заставу*, і ті їх відпустили.

10 Як тільки настала ніч, брати відправили Павла і Сйлу до Вєрїї, і вони, прибувши туди, зайшли в юдейську синагогу. **11** А верїїці були шляхетніші від фессалонікійців, бо прийняли слово з величезним запалом, щодня ретельно досліджуючи Писання, щоб переконатися, чи так є насправді. **12** Тож багато з них, а також чимало шанованих гречанок і деякі греки стали віруючими. **13** Коли ж юдеї із Фессалонік довідались, що Павло звіщає Боже слово у Вєрїї, то прийшли і туди, щоб намовити й підбурити натовпи. ^b **14** Тому брати відразу відправили Павла до моря,^c тимчасом як Сйла і Тимофій залишилися у Вєрїї. **15** Ті, хто супроводжував Павла, довели його до Афін, а потім повернулися, отримавши від Павла наказ, щоб Сйла і Тимофій^d якнайшвидше прийшли до нього.

16 Поки Павло чекав на них в Афінах, він побачив, що це місто повне ідолів, і тому його дух скипів. **17** Тож в синагозі він почав вести розмови, наводячи потрібні докази юдеям та іншим людям, які поклонялися Богові. Крім того, кожен день він розмовляв на ринковій площі з усіма, кого зустрічав. **18** Але декотрі епікурейці та філософи-стоїки почали з ним сперечатися. Одні говорили: «Що цей базіка хоче нам розповісти?»

17:9 *Або «поруку».

РОЗД. 17

a Лк 23:1,2
Ів 19:12

b Дії 14:2,19

v Мт 10:23

г Дії 16:1,2
1Фс 3:2

Друга кол.

a Ів 5:28,29
Ів 11:25
1Кр 15:12

b Дії 17:33,34

v Дії 17:16

г Пс 146:6

d 1Цр 8:27

e Пс 50:12

e Іс 42:5

ж Бт 5:2

з Бт 1:28

и Пв 2:5,19
Пв 32:8
Пс 74:17

i Пв 4:29
Пс 145:18
Рм 1:20

А інші казали: «Здається, він проповідує чужих богів». Вони говорили так тому, що Павло проповідував добру новину про Ісуса та воскресіння.^a **19** Отже, його схопили і повели на Ареопáг, говорячи: «Скажи нам, що це за нове вчення, яке ти поширюєш? **20** Бо ти розповідаєш щось дивне, тому ми хочемо знати, що це таке». **21** Всі ж афіняни і чужинці, які там жили*, у вільний час тільки те й робили, що говорили і слухали про щось нове. **22** Тож Павло став посеред Ареопáгу^b і промовив:

«Афіняни! З того, що я бачу, в усьому ви боїтеся богів більше*, ніж інші люди.^c **23** Бо, проходячи повз ваші святині* й уважно їх оглядаючи, я побачив навіть жертovníк з написом: “Невідомому Богові”. Отже, саме про того, кого ви не знаєте і кому поклоняєтесь, я вам звіщаю. **24** Бог, який створив світ і все, що в ньому, який є Господом неба і землі,^d не живе в рукотворних храмах^e **25** і не вимагає служіння людських рук, начебто він чогось потребує,^e бо він сам дає усім людям життя, і дихання,^e і все інше. **26** Від одного чоловіка^f він створив усі народи, щоб вони населяли цілу землю,^g і встановив визначені часи та межі проживання,^h **27** щоб вони наполегливо шукали Бога і таки знайшли його,ⁱ а він недалеко від кожного з нас. **28** Бо завдяки йому ми живемо, рухаємося та існуємо, і навіть декотрі ваші поети говорили: “Усі ми – його діти”^h».

17:21 *Або «які відвідували місто». 17:22 *Або «релігійніші». 17:23 *Або «об'єкти поклоніння». 17:28 *Або «нашадки».

29 А оскільки ми Божі діти*,^а то не повинні думати, що Боже Єство подібне до золота, срібла чи каменю або до чогось вирізьбленого завдяки майстерності та задуму людини.^б 30 І, хоча колись Бог не зважав на часи такого незнання,^в тепер він скрізь звіщає всім людям, щоб вони покаялися. 31 Бо він визначив день, коли має намір праведно судити^г населену землю через призначеного ним чоловіка, і дав усім людям гарантію цього, воскресивши його з мертвих».^д

32 Коли вони почули про воскресіння мертвих, то дехто почав насміхатися,^е а дехто говорив: «Розкажеш нам про це ще раз». 33 Тоді Павло пішов від них, 34 але деякі люди приєдналися до нього і стали віруючими. Серед них були Діонісій, член суду на Ареопазі, жінка, на ім'я Дамара, та інші.

18 Після того Павло покинув Афіни і прийшов у Коринф. 2 Там він зустрів одного юдея, на ім'я Акїла,^е і його дружину Прискїллу. Акїла був родом з Понту і недавно прибув з Італії, бо Клавдій наказав усім юдеям покинути Рим. Тож Павло пішов до них, 3 і оскільки він мав таке ж ремесло, як і вони,— виготовляв намети,— то зупинився в їхньому домі та працював разом з ними.^ж 4 По суботах Павло виголошував промову* в синагозі^з та переконував юдеїв і греків.

5 Коли з Македонії прибули Сїла^а і Тимофій,^б Павло із запалом віддався проповідуванню Божого слова: він свідчив юде-

17:29 *Або «нащадки». 18:4 *Або «вів розмови, наводячи потрібні докази».

РОЗД. 17

а Бт 1:27

б Пв 5:8
Іс 37:19
Іс 40:18–20
Іс 46:5

в Еф 4:17,18

г Пс 96:13
Пс 98:9
Ів 5:22
Дії 10:42д Ів 11:25
Дії 2:24
Дії 13:32,33

е 1Кр 1:23

РОЗД. 18

е Дії 18:24, 26
1Кр 16:19
2Тм 4:19ж Дії 20:34
1Кр 4:11, 12
1Кр 9:14, 15
1Фс 2:9
2Фс 3:8, 10з Мт 4:23
Дії 17:2и Дії 15:27
Дії 17:14і Дії 16:1, 2
1Фс 3:6

Друга кол.

а Дії 17:2, 3
Дії 28:23

б Мт 10:14

в Єз 33:4

г Дії 20:26

д Дії 13:46
Дії 28:28
Рм 1:16

е 1Кр 1:14

е Мт 28:20

ж Дії 23:29
Дії 25:19

ям і доводив, що Ісус — це Христос.^а 6 Але оскільки ті й далі противились йому і зневажливо про нього говорили, він обтрусив свій одяг^б та сказав: «Нехай кров ваша буде на ваших головах.^в Я чистий^г і тепер піду до людей з інших народів».^д 7 Тож Павло пішов звідти* у дім одного богобоязливого чоловіка, Тїція Юста, який жив поруч із синагогою. 8 Проте Крисп,^е начальник синагоги, і його домашні повірили в Господа. Повірило і охрестилось також багато коринфян, які слухали цю звістку. 9 А Господь вночі сказав Павлові у видінні: «Не бійся. Говори і не вмовкай, 10 бо я з тобою.^е Ніхто не нападе на тебе і не заподіє тобі шкоди, тому що в цьому місті я маю багато людей». 11 І він залишався там рік і шість місяців, навчаючи коринфян Божого слова.

12 Коли в Ахайї проконсулом* був Галліон, юдеї зібралися разом проти Павла, схопили його і повели до судового місця, 13 кажучи: «Цей чоловік переконує людей, що Богу треба поклонятись інакше, ніж говориться в законі». 14 Павло не встиг і слова сказати, як Галліон звернувся до юдеїв: «Послухайте, юдеї! Якби дійсно трапилось щось недобре чи якийсь важкий злочин, то я мав би причину вас вислухати. 15 Але якщо це лише суперечки про слова, імена і про ваш закон,^ж то вирішуйте самі. Я не хочу бути суддею в таких питаннях». 16 Сказавши це, він прогнав їх геть від судового місця. 17 Тож усі вони накинудилися

18:7 *Тобто із синагоги. 18:12 *Намісником рим. провінції. Див. глосарій.

на Состéна,^а начальника синагоги, і почали бити його перед судовим місцем, але Галліон не втручався.

18 Павло пробув там ще до сьвіт багато днів, потім попросився з братами і відплив разом з Прискіллою та Акїлою до Сирії. В Кенхреї^б він підстриг волосся на голові, бо дав обітницю. **19** Прибувши в Ефёс, він їх залишив та пішов у синагогу і там вів розмови з юдеями, наводючи їм потрібні докази.^в **20** І, хоча вони впрошували його побути довше, він не погодився, **21** а попросився з ними і сказав: «Якщо на це буде воля Єгови^г, я повернусь до вас». З Ефёса він поплив **22** до Кесарії. Потім він пішов* привітатися зі збором, а тоді попрямував до Антіохії.^г

23 Пробувши там якийсь час, Павло знову вирушив у дорогу і, переходячи землями Галатії та Фригії,^д відвідував різні міста і зміцнював усіх учнів.^е

24 А до Ефёса прийшов один юдей, на ім'я Аполлос,^е родом з Александрії. Цей чоловік був красномовний і добре знав Писання. **25** Він був навчений^ж про дорогу Єгови* і, палаючи духом, точно говорив та навчав про Ісуса, хоча знав лише про хрещення, яке проповідував Іван. **26** Тож Аполлос почав сміливо говорити в синагозі. Коли Прискілла та Акїла^ж почули його, то взяли до себе і точніше розповіли йому про Божу дорогу. **27** Оскільки ж він захотів піти до Ахайї, брати написали учням

18:21, 25 *Див. додаток А5. **18:22** *Очевидно, до Єрусалима. **18:25** *Або «навчений усно».

РОЗД. 18

а 1Кр 1:1

б Рм 16:1

в Дії 17:2

г Дії 15:36

д Дії 16:6

е Дії 14:21, 22
Дії 15:32є Дії 19:1
1Кр 1:12
1Кр 3:5, 6ж Рм 16:3
1Кр 16:19

Друга кол.

а Пв 18:15
Пс 16:10
Іс 7:14
Мих 5:2

РОЗД. 19

б Дії 18:24
1Кр 3:5, 6

в 1Кр 16:8, 9

г Дії 2:38

д Дії 18:24, 25

е Мт 3:11
Мр 1:4

є Ів 1:15, 30

ж Дії 8:14, 17

з Дії 2:1, 4
Дії 10:45, 46
1Кр 12:8, 10

и Дії 17:2

і Дії 1:3
Дії 28:30, 31к Дії 9:1, 2
Дії 22:4

л Мт 10:14

і заохотили їх привітно його прийняти. Прибувши туди, він дуже допоміг тим, хто повірив завдяки Божій незаслуженій доброті, **28** бо з великим запалом у присутності інших переконливо доводив, що юдеї помиляються, і показував з Писань, що Ісус – це Христос.^а

19 Поки Аполлос^б був у Коринфі, Павло, пішовши углиб краю, прибув до Ефёса.^в Там він зустрів деяких учнів **2** і запитав їх: «Скажіть, чи ви отримали святий дух, коли стали віруючими?»^г Ті відповіли: «Ми нічого не чули про святий дух». **3** Тож він сказав: «Як же ви тоді хрестилися?» – «Івановим хрещенням»,^д – відповіли вони. **4** Павло промовив: «Іван хрестив на знак каяття^е і говорив людям, щоб вони вірили в того, хто йшов за ним,^е тобто в Ісуса». **5** Почувши це, вони охрестилися в ім'я Господа Ісуса. **6** І, коли Павло поклав на цих чоловіків руки, на них зійшов святий дух,^ж і вони почали говорити різними мовами та пророкувати.^з **7** Усього їх було приблизно 12.

8 Упродовж трьох місяців він ходив до синагоги^и та сміливо проповідував: виголошував промови і наводив переконливі докази про Боже Царство.^і **9** Але оскільки деякі вперто відмовлялися вірити* і лихословили цю Дорогу^к перед багатьма людьми, він залишив їх^л і, взявши із собою учнів, щоденно виголошував промови в школі Тиранна. **10** Так тривало два роки, тож усі жителі провінції Азія – як юдеї, так і греки – почули слово Господне.

19:9 *Або «зачерствіли і не вірили».

11 А Бог продовжував здійснювати через Павла надзвичайно могутні діла.^а **12** Навіть хустки та фартухи, які торкалися його тіла, несли хворим,^б і хвороби покидали їх, а злі духи виходили.^в **13** Деякі мандрівні юдеї, які виганяли демонів, також намагались робити це іменем Господа Ісуса. Вони говорили над тими, хто мав злих духів: «Наказую вам іменем Ісуса, якого проповідує Павло».^г **14** Наприклад, цим займалося семеро синів Скєви, одного юдейського старшого священика. **15** Однак злий дух сказав їм у відповідь: «Ісуса знаю,^д Павла теж знаю,^е а ви хто такі?» **16** І чоловік, який мав злого духа, кинувся на них і одного за одним подолав, так що вони втекли з того дому голі й поранені. **17** Про це довідались усі жителі Ефєса, і юдеї, і греки; тож усіх охопив страх, а ім'я Господа Ісуса звеличувалося. **18** Тоді багато з тих, що стали віруючими, приходили та відверто зізнавались у своїх вчинках. **19** І чимало людей, які займалися магією, позносили свої сувої і в усіх на очах спалили їх.^ж А коли підрахували ціну цих сувоїв, то виявилось, що вони коштували 50 000 срібняків. **20** Так слово Єгови* з великою силою поширювалось далі.^з

21 Потім Павло постановив*, що після Македонії^а та Ах'аїї піде в Єрусалим.^б Він сказав: «Після того як я побуваю там, мушу побачити і Рим».^в **22** Тож він послав до Македонії двох братів, своїх помічників Тимофія^г й Ераста,^д

19:20 *Див. додаток А5. 19:21 *Або «постановив у душі».

РОЗД. 19

а Дії 14:3

б Мр 6:56
Дії 5:15

в Мт 10:1

г Дії 16:18

д Мт 8:28, 29
Мр 1:23, 24
Лк 4:33, 34

е Дії 16:16, 17

ж Пв 18:10, 11

з Дії 6:7
Дії 12:24
Кл 1:6

а 1Кр 16:5

б Дії 20:22

в Дії 23:11

г Дії 16:1, 2

д 2Тм 4:20

Друга кол.

а 2Кр 1:8

б Дії 9:1, 2
Дії 19:9
Дії 22:4

в Дії 16:16

г Еф 1:1

д Дії 17:29
1Кр 8:4е Дії 20:4
Кл 4:10
Флм 23, 24

а сам на деякий час залишився в провінції Азія.

23 Саме тоді виникли чималі заворушення^а через цю Дорогу.^б **24** А все розпочав один срібляр, на ім'я Диметрій, який виготовляв срібні храмики Артеміди і приносив ремісникам чималі прибутки.^в **25** Він зібрав ремісників і тих, хто виготовляв подібні речі, та сказав: «Ви добре знаєте, що завдяки цьому ремеслу ми маємо великий достаток. **26** І ви бачите й чуєте, що не тільки в Ефєсі,^г але й в усій провінції Азія цей Павло переконав досить багато людей і схилив їх до іншої думки: мовляв, боги, зроблені руками, насправді не боги.^д **27** Боюся, що це не лише знеславить наше ремесло, але й закінчиться тим, що храм великої богині Артеміди, якій поклоняється ціла провінція Азія та вся населена земля, буде вважатися за ніщо і її величі скоро прийде кінець». **28** Почувши це, вони розпалились гнівом і стали кричати: «Артеміда ефеська велика!»

29 Тоді в цілому місті настало сум'яття, і всі вони разом кинулися в театр, потягнувши із собою македонян Г'ая та Аристарха,^е які подорожували разом з Павлом. **30** А Павло хотів увійти в натовп, проте учні йому не дозволили. **31** Навіть деякі організатори свят та ігор, які приязно ставилися до нього, послали йому вістку, благаяючи, щоб він не йшов у театр і не наражався на небезпеку. **32** Серед тих, що зібралися, панувало сум'яття: хтось вигукував одне, хтось – інше, і більшість людей взагалі не знали, для чого прийшли. **33** Тоді

з натовпу вивели Олександра, якого юдеї випхали наперед, і він, подавши знак рукою, хотів захищатися перед людьми. **34** Але коли вони зрозуміли, що він юдей, то всі в один голос закричали: «Артеміда ефеська велика!» — і так безупинно вигукували дві години.

35 Зрештою, заспокоївши натовп, міський писар сказав: «Ефесяни, хто з людей не знає, що місто Ефес — хоронитель храму великої Артеміди і образа, який упав з неба? **36** Осільки це беззаперечний факт, то вам належить зберігати спокій і не діяти необачно. **37** Бо люди, яких ви привели, ні храмів не грабують, ні нашої богині не зневажають. **38** Тож якщо Димитрій^a та ремісники, що з ним, мають проти когось справу, то для цього призначено проконсулів* і дні суду; нехай висувають обвинувачення одні одним. **39** Якщо ж ви бажаєте ще чогось, то це потрібно вирішувати на законному зібранні, **40** бо існує небезпека, що через сьогоднішні події нас звинуватять у заколоті. Ми ж не можемо знайти жодної причини, щоб дати пояснення цьому збіговиську». **41** Сказавши це, він розпустив народ.

20 Коли галас стих, Павло послав за учнями і, підбадьоривши їх, попрощався з ними та вирушив у подорож до Македонії. **2** Пройшовши ті краї і підбадьоривши братів багатьма добрими словами, він прийшов у Грецію **3** і пробув там три місяці. Після того він збирався відпливти до Сирії, але коли дізнався,

19:38 *Намісників рим. провінції. Див. глосарій.

РОзд. 19
a Дії 19:24

Друга кол.

РОзд. 20
a Дії 23:12, 16
2Кр 11:23, 26

b Дії 27:2

v Дії 16:1,2

г Еф 6:21
Кл 4:7
2Тм 4:12

д Дії 21:29
2Тм 4:20

e Вх 12:15
Вх 23:15

e 1Цр 17:21, 22
2Цр 4:32, 34

ж Мт 9:23, 24
Ів 11:39, 40
Дії 9:39, 40

що юдеї вчинили проти нього змову,^a то вирішив повернутися до Македонії. **4** Його супроводжували Сопатер, син Пірра з Вєрії, фессалонікійці Аристарх^b і Секунд, Гай з Дєрвії, Тимофій,^a а також Тїхик^г і Трохим^a з провінції Азія. **5** Вони пішли вперед і чекали нас у Троаді, **6** а ми вийшли з Філіпп в море — це було після Свята прісного хліба^e — і вже через п'ять днів прибули до них у Троаду. Там ми провели сім днів.

7 У перший день тижня, коли ми зібралися разом поїсти, Павло звернувся до присутніх, бо наступного дня хотів вирушити в дорогу, і його промова затягнулася до півночі. **8** А в горішній кімнаті, куди ми зійшлися, було багато світильників. **9** І, коли Павло ще говорив, один юнак, на ім'я Євтїх, який сидів на вікні, міцно заснув і, зморений сном, упав з третього поверху. Коли його підняли, то побачили, що він мертвий. **10** Тоді Павло зійшов униз, припав до нього і, обійнявши,^e сказав: «Не здіймайте галасу, бо він живий^ж».^ж **11** Після того Павло піднявся нагору, поламав хліб і поїв. Потім він довго, аж до світанку, розмовляв з ними, а тоді вирушив у дорогу. **12** Хлопця забрали назад, і всі безмежно тішились, що він живий.

13 Ми ж, як і розпорядився Павло, першими пішли до корабля і відпливли до Асса, де мали взяти його на борт, бо він вирішив іти туди пішки. **14** Коли він наздогнав нас в Ассі, ми взяли його на борт і вирушили в Мітилену.

20:10 *Або «бо його душа в ньому».

15 Наступного дня, відпливши звідти, ми стали біля Хібсу, на другий день причалили до Самосу, а на третій день прибули в Мілёт. 16 Далі, щоб не затримуватися в провінції Азія, Павло вирішив оминати Ефёс:^а він поспішав, бо хотів, якщо вдасться, прибути в Єрусалим^б до дня П'ятидесятниці.

17 А з Мілэта він послав звістку в Ефёс і покликав старійшин збору. 18 Коли вони прийшли, він сказав: «Ви добре знаєте, як я повадився серед вас з першого дня, відколи прийшов у провінцію Азія.^в 19 Незважаючи на випробування, які спіткали мене через змови юдеїв, я служив Господу як раб з усією смиренністю^г і зі слізьми на очах. 20 Я не стримувався від того, щоб розповідати вам про все корисне* і навчати вас привселюдно^д та від дому до дому.^е 21 До того ж я ґрунтовно свідчив як юдеям, так і грекам та показував їм, що необхідно покаятися^є перед Богом і вірити в нашого Господа Ісуса.^ж 22 І ось, спонуканий* духом, я вирушаю до Єрусалима, хоча не знаю, що зі мною там буде. 23 Знаю тільки, що святий дух у кожному місті постійно мені свідчить, що на мене чекають ув'язнення та лиха.^з 24 Але я зовсім не вважаю своє життя* важливим^и для себе. Найголовніше – завершити свій шлях^і і виконати служіння, яке я отримав від Господа Ісуса, тобто дати ґрунтовне свідчення, звіщаючи добру новину про Божу незаслужену доброту.

20:20 *Або «все, що буде вам на добро». 20:22 *Або «зв'язаний». 20:24 *Або «душу». ^аАбо «хоч трохи цінним».

РОЗД. 20

а Дії 18:21

б Дії 24:17

в Дії 19:9, 10

г 1Кр 15:9
1Фс 2:6д Мт 28:19, 20
2Тм 4:2

е Дії 5:42

є Мр 1:14, 15

ж Лк 24:46, 47

з Дії 9:15, 16
Дії 21:4, 11

и 2Тм 4:7

Друга кол.

а Єз 33:8

б Мт 28:19, 20

в 1Тм 4:16

г 1Тм 3:1–7
Тит 1:5–9
Єв 13:17д Ів 21:15
Еф 4:11
1Пт 5:2–4е Мт 26:27, 28
1Ів 1:7є Мт 7:15
2Фс 2:3
2Пт 2:1ж 1Тм 4:1
2Тм 4:3, 4
1Ів 2:18, 19

з Дії 19:9, 10

и Еф 1:18
Кл 1:12і 1См 12:1, 3
Мт 10:8
1Кр 9:11, 12
2Кр 7:2
Тит 1:7к Дії 18:3
1Кр 4:11, 12
1Фс 2:9л Еф 4:28
1Фс 4:11, 12
2Фс 3:7, 8м Пр 19:17
Мт 10:8
Лк 6:38

25 І тепер я знаю, що всі ви, серед кого я проповідував Царство, більше ніколи мене не побачите. 26 Тож сьогодні закликаю вас: засвідчте, що я чистий від крові всіх людей,^а 27 бо я не стримувався від того, щоб розповідати вам про всю волю* Бога.^б 28 Пильнуйте за собою^в та за всією отарою; святий дух призначив вас у ній наглядачами,^г щоб ви пасли збір Бога,^д який він придбав кров'ю власного Сина.^е 29 Я знаю, що, коли відійду, до вас ввійдуть люті вовки,^є які не будуть ніжно ставитися до отари. 30 І з-поміж вас самих постануть чоловіки, які будуть перекручувати правду, щоб потягти за собою учнів.^ж

31 Тож пильнуйте і пам'ятайте: три роки^з ніч і день я не переставав зі слізьми наставляти кожного з вас. 32 А тепер нехай вас береже Бог і слово про його незаслужену доброту, яке може вас зміцнити і дати вам спадщину серед тих, хто освячений.^и 33 Я ж не жадав нічийого срібла, золота чи одягу.^і 34 І ви самі знаєте, що цими руками я забезпечував себе^к і тих, хто був зі мною. 35 В усьому я показав вам, що, трудячись так,^л ви повинні допомагати слабким і при цьому пам'ятати слова Господа Ісуса, адже він сам сказав: «Більше щастя в тому, щоб давати,^м а не брати»^н».

36 Сказавши це, Павло став разом зі всіма навколішки та помолився. 37 І всі вони розридалися, обійняли* Павла та почали його цілувати, 38 бо їх сильно засмутили його слова про те, що вони вже ніколи

20:27 *Або «весь намір». 20:37 *Букв. «кинулись на шию».

його не побачать.^a Потім вони провели Павла до корабля.

21 Із сумом розпрощавшись з ними, ми вийшли в море та взяли прямий курс на Кос, наступного дня на Родос, а звідти на Патáру. **2** Там, знайшовши корабель, який ішов до Фінікії, ми піднялися на борт і попливли далі. **3** Коли на обрії з'явився острів Кіпр, то, залишивши його зліва*, ми попливли далі до Сирії і висадилися в Тирі, бо там мав розвантажуватися корабель. **4** У цьому місті ми розшукали учнів і залишилися там на сім днів. Однак учні, керовані духом, постійно просили Павла не йти до Єрусалима.^b **5** А коли час нашого перебування закінчився, ми знову вирушили в дорогу, і всі вони, у тому числі жінки і діти, провели нас за місто. Поставивши на березі навколішки, ми помолились, **6** потім попрощалися з ними й піднялися на корабель, а вони повернулися додому.

7 З Тира ми прибули кораблем у Птолемаїду і, привітавшись з братами, на один день залишилися у них, **8** а наступного дня продовжили подорож. Прибувши в Кесарію, ми ввійшли в дім Пилипа, проповідника доброї новини*, одного із семи вибраних чоловіків,^c і зупинилися в нього. **9** Пилип мав чотирьох неодружених* дочок, які проповідували.^d **10** Там ми пробули багато днів. Потім з Юдеї прибув один пророк, на ім'я Агáв.^e **11** Прийшовши до нас, він узяв Павлів пояс, зв'язав собі ноги та руки і ска-

РОЗД. 20

a Дії 20:25

РОЗД. 21

b Дії 21:10–12

v Дії 6:3, 5

г Йн 2:28

Дії 2:17

1Кр 11:5

d Дії 11:27, 28

Друга кол.

a Дії 20:22, 23

Дії 21:33

b Дії 9:15, 16

v Дії 20:24

2Кр 4:10, 11

2Тм 4:6

г Дії 12:17

Дії 15:13

Гл 1:19

Гл 2:9

Як 1:1

зав: «Ось що говорить святий дух: “Так само юдеї зв'яжуть в Єрусалимі чоловіка, якому належить цей пояс,^a і віддадуть його в руки людей з інших народів”». **6** **12** Почувши це, і ми, і тамтешні брати почали благодіяти Павла не йти до Єрусалима. **13** У відповідь Павло сказав: «Що ви робите? Навіщо плачете і намагаєтесь послабити мою рішучість*? Будьте певні: за ім'я Господа Ісуса я готовий не лише бути зв'язаним, але й умерти в Єрусалимі».^b **14** І, оскільки нам не вдалося його відрадити, ми перестали заперечувати* і сказали: «Нехай на все буде воля Єгови»^c.

15 Після того ми зібралися в дорогу і вирушили до Єрусалима. **16** З нами пішли також декотрі учні з Кесарії. Вони відвели нас до дому чоловіка, — до Мнасона з Кіпру, який був одним з перших учнів. **17** В Єрусалимі брати нас радо прийняли. **18** А наступного дня Павло пішов разом з нами до Якова,^d там зібрались усі старійшини. **19** Павло привітав їх і став детально розповідати про те, що Бог зробив серед інших народів, послугуючись ним у служінні.

20 Почувши це, присутні почали прославляти Бога, проте сказали Павлу: «Бачиш, брате, скільки юдеїв повірило? Тисячі! І всі вони рівно дотримуються Закону».^e **21** Але до них дійшли чутки, що своїм навчанням ти спонукаєш всіх юдеїв, які живуть серед інших народів, до відступництва від Мойсея і говориш,

21:13 *Або «знесилюєте моє серце».

21:14 *Букв. «замовкли». ^a Див. додаток А5.

21:3 *Або «з лівого борту». 21:8 *Або «євангелія». 21:9 *Букв. «незайманих».

d Дії 15:1

щоб вони не обрізали дітей і не дотримувалися усталених звичаїв.^а **22** Що ж тепер робити? Вони так чи інакше почують, що ти прийшов. **23** Тож послухайся нашої поради. Серед нас є чотири чоловіки, які склали обітницю. **24** Візьми їх з собою, очисться з ними за обрядом і покрій їхні видатки, щоб вони могли поголийти голови. Так усі дізнаються, що чутки про тебе безпідставні, що ти поводишся правильно і що сам теж дотримуєшся Закону.^б **25** А щодо віруючих з інших народів, то ми передали їм у листі своє рішення: стримуватися від пожертвованого ідолам,^в від крові,^г від м'яса задушених тварин^д і від статевої розпусти^е».^ж

26 Отже, наступного дня Павло взяв із собою тих чоловіків, очистився разом з ними згідно з Законом^з і ввійшов до храму, щоб оголосити, коли закінчатся дні очищення і коли за кожного з них треба буде скласти приношення.

27 А коли сім днів підходили до кінця, юдеї з Азії, побачивши Павла в храмі, підбурили весь натовп і схопили його, **28** вигукуючи: «Ізраїльтяни, допоможіть! Цей чоловік всіх і всюди навчав, виступаючи проти нашого народу, нашого Закону і цього місця. Мало того, він ще й привів у храм греків і тим опоганив це святе місце».^з **29** Вони кричали так, бо раніше бачили разом з Павлом у місті ефесянину Трохима^а і думали, що він привів цього чоловіка в храм. **30** У місті здійнялося велике

21:25 ^аАбо «тварин, яких вбили, але не спустили з них кров». ^жГрець. *порнейя*. Див. глосарій.

РОЗД. 21

а Рм 2:28, 29
1Кр 7:18–20

б 1Кр 9:20

в Бг 35:2
Вх 34:15

г Бг 9:4
Лв 3:17
Лв 17:10
1См 14:32, 33

д Лв 17:13
Пв 12:23, 24

е Дії 15:28, 29
1Кр 6:9
Кл 3:5
1Фс 4:3
1Пт 4:3

є 1Кр 9:20

ж Дії 24:5, 6

з Дії 20:4
2Тм 4:20

Друга кол.

а Дії 20:22, 23
Дії 21:10, 11

б Флп 3:4, 5

в Дії 22:3

г Дії 26:14

зворушення, і до храму стали звідусіль збігатися люди. Зрештою вони схопили Павла і витягли його звідти. Потім брами відразу ж зачинили. **31** І, коли його намагалися вбити, до командира загону дійшла звістка, що в усьому Єрусалимі зчинилось велике замішання. **32** Тому він негайно взяв воїнів та сотників і побіг униз до натовпу. Побачивши воєначальника і воїнів, люди перестали бити Павла.

33 Тоді воєначальник підійшов до нього і, взявши його під варту, наказав зв'язати двома ланцюгами,^а а потім став розпитувати, хто він такий і що накоїв. **34** Але оскільки хтось з юрби кричав одне, а хтось – інше, то через такий галас начальник не зміг нічого довідатися і наказав відвести Павла в казарму. **35** Коли ж той ступив на сходи, юрба настільки розлютувалась, що воїнам дозволялося його нести, **36** бо за ними йшов цілий натовп і кричав: «Убити його!»

37 Але перед тим як Павла завели в казарму, він запитав воєначальника: «Можна мені щось сказати?» У відповідь той запитав: «Ти розмовляєш грецькою? **38** Хіба ти не той єгиптянин, який недавно зчинив заколот і вивів у пустелю 4000 чоловіків з кинджалами?» **39** Павло відказав: «Насправді я юдей^б із Тарса,^в що в Кілікії, громадянин не якогось там невідомого міста. Тож, благаю, дозволь мені звернутись до народу». **40** Той дозволив, і Павло, стоячи на сходах, подав знак рукою. Коли запала тиша, він звернувся до людей єврейською,^г кажучи:

22 «Брати і батьки! Послухайте, що я скажу на свій захист». ^a **2** Коли вони почули, що він говорить єврейською, то стихли ще більше, і він сказав: **3** «Я юдей,^b народився в Тарсі, що в Кілікії,^a але отримав освіту в цьому місті біля ніг Гамаліла.^c Мене навчили суворо дотримуватися Закону прабатьків;^a і я був ревним служителем Бога так само, як всі ви сьогодні.^e **4** Я переслідував – іноді навіть до смерті – тих, хто належить до цієї Дороги: зв'язував і кидав до в'язниць як чоловіків, так і жінок,^c **5** і це може засвідчити первосвященик і вся громада старійшин. Від них я також отримав листи до братів у Дамаску та йшов, щоб і звіди привести в кайданах до Єрусалима тих, кого там чекало покарання.

6 Але приблизно опівдні, коли я наближався до Дамаска, довкола мене несподівано спалахнуло яскраве світло з неба.^ж **7** Я впав на землю і почув голос: «Савле, Савле, навіщо ти мене переслідуєш?» **8** Тоді я запитав: «Хто ти, пане?» Він відповів: «Я – Ісус назарянин, якого ти переслідуєш». **9** А чоловіки, які були зі мною, хоча й бачили світло, але не чули голосу того, хто говорив. **10** І я сказав: «Що ж мені робити, Господи?» Господь відповів: «Встань, піди до Дамаска, і там тобі скажуть про все, що ти маєш зробити». ^з **11** Але оскільки я більше нічого не бачив, бо світло було дуже яскраве, то чоловікам, які були зі мною, довелося вести мене в Дамаск за руку.

12 А в цьому місті був один побожний чоловік, Ананій. Він дотримувався Закону, і про

РОЗД. 22

a Фмн 1:7
b Рм 11:1
в Дії 21:39
г Дії 5:34
д Дії 26:4,5
e Гл 1:14
Флп 3:4–6
є Дії 8:3
Дії 9:1,2
Дії 26:9–11
1Тм 1:12,13
ж Дії 9:3–8
Дії 26:13–15
з Дії 26:16

Друга кол.

a Дії 9:17,18
b 1Кр 9:1
1Кр 15:8
Гл 1:15,16
в Дії 23:11
Дії 26:16
г 1Кр 6:11
1Ів 1:7
Об 1:5
д Дії 10:43
e Дії 9:26
Гл 1:18
є Дії 9:28,29
ж Дії 8:3
з Дії 7:58
Дії 8:1
1Тм 1:13,15
и Дії 9:15
Дії 13:2
Рм 1:5
Рм 11:13
Гл 2:7
1Тм 2:7
i 2См 16:13

нього добре відгукувались усі тамтешні юдеї. **13** Тож він прийшов до мене, став поряд і сказав: «Савле, брате, будь знову зрячим!» І в ту ж мить я його побачив.^a **14** Він сказав: «Бог наших прабатьків вибрав тебе, щоб ти пізнав його волю, побачив праведного^b та почув його голос, **15** бо перед усіма людьми ти маєш бути для нього свідком того, що бачив і чув.^в **16** Чому ти зволюкаєш? Встань, охрестися і змиє з себе гріхи,^г кличучи його ім'я». ^д

17 Але коли я повернувся до Єрусалима^e і молився в храмі, то у видінні **18** побачив Господа, який звернувся до мене: «Поквапся і швидко вийди з Єрусалима, бо тут не приймуть твого свідчення про мене». ^є **19** І я сказав: «Господи, вони добре знають, що я кидав у в'язниці тих, хто вірив у тебе, та сік їх різками по синагогах.^ж **20** До того ж, коли проливалася кров Степана, твого свідка, я схвалював це і, стоячи поряд, стеріг вбрання його вбивць». ^з **21** Але Господь сказав мені: «Йди, бо я збираюся послати тебе в далеку дорогу до інших народів». ^и

22 До цього моменту люди слухали його, але, почувши ці слова, почали вигукувати: «Геть його! Такий чоловік не достойний жити на землі!» **23** І, оскільки вони кричали, розкидали свій одяг і підкидали порох у повітря,ⁱ **24** воєначальник наказав відвести Павла в казарму і, піддавши бичуванню, допитати, бо хотів чітко з'ясувати, чому на нього так кричать. **25** Проте коли Павла розтягнули для бичування, він запитав сотника, який там стояв: «Хіба вам

дозволено бичувати римлянина* без суду?»^а **26** Почувши це, сотник пішов до воєначальника і доповів: «Цей чоловік римлянин. Що ти будеш робити?» **27** Тож воєначальник підійшов до Павла і запитав: «Ти що, справді римлянин?» — «Так», — відповів той. **28** Воєначальник промовив: «Я купив це громадянство за великі гроші». На це Павло сказав: «А я маю його від народження».^б

29 Тоді ті, хто збирався його катувати і допитувати, зараз же відступили від нього, а воєначальник, з'ясувавши, що закував у ланцюги римлянина, налякався.^в

30 Отже, наступного дня воєначальник, прагнучи все-таки дізнатися, в чому юдеї звинувачують Павла, звільнив його і наказав зібратися старшим священикам та всьому Синедріону. Він привів Павла і поставив його серед них.^г

23 Павло, пильно подивившись на Синедріон, промовив: «Брати! Увесь цей час я жив з абсолютно чистим сумлінням^а перед Богом». **2** Почувши це, первосвященик Ананій наказав тим, хто стояв поряд, ударити його по устах. **3** Тоді Павло сказав йому: «А тебе, побілена стіно, вдарить сам Бог. Ти збираєшся судити мене за Законом і водночас порушуєш його, наказуючи мене бити?» **4** На це чоловіки, що стояли поряд, сказали: «Як ти можеш ображати Божого первосвященика?» **5** Павло відповів: «Брати, я не знаю, що він первосвященик. Адже написано: "Не говори зі знева-

РОЗД. 22

а Дії 16:37, 38
Дії 23:27

б Дії 16:37

в Дії 25:16

г Мт 10:17, 18
Лк 21:12

РОЗД. 23

д Дії 24:15, 16
2Кр 1:12
Єв 13:18
1Пт 3:16

Друга кол.

а Вх 22:28

б Дії 26:4, 5
Флп 3:4, 5

в Дії 4:1, 2

г Дії 22:6, 7
Дії 22:17, 18

д Дії 18:9

е Дії 27:23, 24
Дії 28:23
Дії 28:30, 31

гою про правителя свого народу».^а

6 Знаючи, що одні були садукеями, а інші — фарисеями, Павло вигукнув до Синедріону: «Брати, я фарисей,^б син фарисеїв, і судять мене за надію на воскресіння мертвих».

7 Через його слова між фарисеями та садукеями виникла незгода, і вони розділилися.

8 Бо садукей говорять, що немає ні воскресіння, ні ангелів, ні духів, а фарисеї визнають*, що все це існує.^в **9** Тож здійнявся сильний крик, і декотрі книжники з-посеред фарисеїв повставали й почали запекло сперечатися, кажучи: «Ми не знаходимо в цьому чоловікові нічого поганого, а якщо з ним говорив дух чи ангел,^г то...»

10 Коли ж суперечка сильно розпалася, воєначальник, боячись, що Павла можуть роздерти на шматки, наказав воїнам зійти вниз, забрати його від них і відвести в казарму.

11 А наступної ночі Господь став коло Павла і сказав: «Будь відважним!^а Бо, як ти ґрунтовно свідчив про мене в Єрусалимі, так повинен свідчити і в Римі».^б

12 Коли настав день, юдеї вчинили змову і зв'язали себе клятвою, що не будуть ні їсти, ні пити, поки не вб'ють Павла.

13 Цю змову, скріплену присягою, склало понад 40 чоловіків. **14** Вони пішли до старших священиків і старійшин та сказали: «Ми зв'язали себе клятвою*, що нічого не будемо їсти, поки не вб'ємо Павла. **15** А тепер ви разом із Синедріоном скажіть воєначальнику привести його до вас начебто для того, щоб докладніше ро-

23:8 *Або «привселюдно звіщають».
23:14 *Або «присягою».

22:25 *Або «римського громадянина».
#Або «не засудженого».

зібратися в його справі. І, як тільки він наблизиться, ми його вб'ємо».

16 Однак син Павлової сестри, почувши, що вони хочуть влаштувати засідку на Павла, пішов у казарму і повідомив йому про це. **17** Тоді Павло покликав одного сотника і сказав йому: «Відведіть цього юнака до воєначальника, бо він має щось йому розповісти». **18** Тож сотник відвів хлопця до воєначальника і сказав: «В'язень, на ім'я Павло, покликав мене і попросив привести цього юнака до тебе, бо він має щось тобі розповісти». **19** Взявши хлопця за руку, воєначальник відвів його вбік і наодинці запитав: «Що ти хотів мені сказати?» **20** Той відповів: «Юдеї склали таку змову: завтра вони попросять тебе привести Павла до Синедріону начебто для того, щоб детальніше розібратися в його справі.^a **21** Але ти не піддавайся на їхні вмовляння, бо на нього чатує понад 40 чоловіків, які зв'язали себе клятвою*, що не будуть ні їсти, ні пити, поки його не вб'ють.^b І вони вже готові, тільки чекають твого дозволу». **22** Тож воєначальник відпустив юнака, наказавши: «Дивись, не говори нікому, що ти все це мені розповів».

23 Потім, покликавши двох сотників, він сказав: «Зберіть 200 воїнів, 70 вершників та 200 спусконосців. Нехай вони будуть готові о третій годині вечора* вирушити прямо в Кесарію. **24** Крім того, візьміть коней, щоб безпечно відвезти Павла до намісника Фелікса». **25** І він написав такого листа:

23:21 *Або «присягою». 23:23 *Тобто прибл. о 21:00.

РОЗД. 23

а Дії 23:15

б Дії 23:12

Друга кол.

а Дії 21:31–33

б Дії 16:37

Дії 22:25

в Дії 22:30

г Дії 25:19

д Дії 23:16

е Дії 23:23, 24

е Дії 21:39

Дії 22:3

ж Дії 24:1

РОЗД. 24

з Дії 23:2

26 «Клавдій Лісій Високошановному наміснику Феліксу. Вітаю тебе! **27** Цього чоловіка схопили юдеї і вже збиралися його вбити, але тут я швидко з'явився зі своїми воїнами та врятував його,^a бо дізнався, що він рймлянин.^b **28** Прагнучи довідатися, у чому його звинувачують, я привів його в їхній Синедріон.^c **29** Тоді я зрозумів, що його звинувачують лише в питаннях, пов'язаних з їхнім Законом,^г і він не винен ні в чому, за що заслуговував би смерті чи в'язничних кайданів. **30** Проте оскільки мені стало відомо, що проти цього чоловіка готується змова,^д я негайно посилаю його до тебе, а обвинувачам накажу розповісти тобі все, що вони мають проти нього».

31 Отже, згідно з наказом воїни привели Павла^e вночі до Антипатриди **32** і наступного дня, відправивши його з вершниками, самі повернулися в казарму. **33** А вершники вїхали в Кесарію, передали листа наміснику та представили йому Павла. **34** Прочитавши листа, намісник запитав Павла, з якої той провінції, і вияснив, що він походить з Кілікії.^e **35** Потім намісник сказав: «Я почекаю, поки прибудуть твої обвинувачі,^ж і після цього уважно вислухаю твою справу»,—і наказав тримати його під вартою в палаці* Ірода.

24 Через п'ять днів прибув первосвященик Ананій^з разом з декотрими старійшинами та оратором*, на ім'я Тертулл, і вони виклали намісникові^и свою справу проти

23:35 *Або «преторії». 24:1 *Або «правником».

и Дії 23:26

Павла. **2** Коли покликали Тертулла, він почав звинувачувати Павла перед Феліксом і сказав:

«Ти приніс нам великий мир, і завдяки твоїй далекоглядності серед цього народу відбуваються великі зміни. **3** І ми завжди і всюди з величезною вдячністю визнаємо це, Високошановний Феліксе. **4** Але щоб не забирати в тебе багато часу, благаю, вияви ласку і коротко вислухай нас. **5** Ми побачили, що цей чоловік паразит*^а і по всій населеній землі закликає юдеїв до заколоту^б та є ватажком секти назар'ян.^в **6** Крім того, він намагався осквернити храм, але ми його схопили.^г **7** *— **8** І коли ти допитаєш його, то сам довідаєшся про все, в чому ми його звинувачуємо».

9 До цих нападок приєдналися також юдеї, стверджуючи, що саме так все і було. **10** Тоді намісник, кивнувши головою, дозволив Павлові говорити, і той промовив:

«Я добре знаю, що ти багато років був для цього народу суддею, тому охоче виступлю на свій захист.^д **11** Ти можеш сам пересвідчитися, що, відколи я пішов поклонятися Богові до Єрусалима,^е минуло не більше ніж 12 днів. **12** І ніхто не бачив, щоб я сперечався з кимось у храмі або зчиняв колотнечу серед людей — чи в синагогах, чи в місті. **13** Вони не можуть підтвердити доказами те, у чому мене звинувачують. **14** Але визнаю перед тобою, що я дотримуюсь вчення, яке ці люди називають сектантським, і так

24:5 *Або «порушник спокою». Букв. «епідемія». **24:7** *Див. додаток АЗ.

РОЗД. 24

а Мт 5:11
Дії 16:20, 21
Дії 17:6, 7

б Лк 23:1, 2

в Мт 2:23
Дії 28:22

г Дії 21:27, 28

д Флп 1:7

е Дії 21:17, 26

Друга кол.

а Вх 3:15
Дії 3:13
2Тм 1:3

б Дії 28:23
Рм 3:21

в Іс 26:19
Мт 22:31, 32
Лк 14:13, 14
Ів 5:28, 29
Ів 11:25
Єв 11:35
Об 20:12

г Лк 23:43

д Дії 23:1
1Кр 4:4
Єв 13:18

е 2Кр 8:4

е Дії 21:24, 26

ж Дії 25:16

з Дії 23:6

и Дії 9:1, 2
Дії 19:9

і Мт 10:18

служу* Богу своїх прабатьків,^а вірячи всьому, що написано в Законі і Пророках.^б **15** До того ж, так само як і вони, я покладаю надію на Бога, що буде воскресіння^в праведних і неправедних.^г **16** Тому я постійно роблю все, що в моїх силах, аби мати чисте* сумління перед Богом і людьми.^д **17** Тож після багатьох років я прийшов, щоб передати своєму народу пожертви,^е а також скласти приношення. **18** Коли я саме цим займався і, пройшовши обряд очищення, перебував у храмі,^е вони знайшли мене. Проте я не збирав юрби і не зчиняв заворушень. Але там були деякі юдеї з провінції Азія; **19** це вони мали б стати перед тобою і звинувачувати мене, як що в них є щось проти мене.^ж **20** Або нехай ці люди самі розкажуть, що поганого вони знайшли в мені, коли я був перед Синедрієм, **21** крім того єдиного, що, стоячи серед них, я вигукнув: “За воскресіння мертвих мене судять сьогодні перед вами!”^з

22 Але оскільки Фелікс був досить добре обізнаний з цією Дорогою,^и він відклав справу, кажучи: «Як тільки прийде военачальник Лісій, я винесу рішення щодо вашої справи». **23** І він наказав сотникові тримати Павла під арештом, але дати йому певну свободу і не забороняти знайомим дбати про його потреби.

24 Через кілька днів Фелікс прибув зі своєю дружиною Друзіллою, яка була юдейкою, і послав за Павлом, бо хотів послухати, що той розповідалиме про віру в Христа Ісуса.^і

24:14 *Або «виконую священне служіння». **24:16** *Або «бездоганне».

25 Але оскільки Павло говорив про праведність, самовладання і прийдешній суд,^a Фелікс злякався та сказав: «Поки що можеш йти, а при нагоді я покличу тебе». **26** Сам же він сподівався, що Павло дасть йому грошей. І тому він чимраз частіше кликав його та розмовляв з ним. **27** Через два роки наступником Фелікса став Побрцій Фест. А Фелікс, прагнучи догодити юдеям,^b залишив Павла під арештом.

25 Через три дні після того, як Фест^a прибув у провінцію* і почав правити в ній, він відправився з Кесарії до Єрусалима. **2** Там старші священники та впливові юдеї подали йому обвинувачення проти Павла.^c Вони благали Феста **3** зробити їм послугу* – дати наказ, щоб Павла привели до Єрусалима. А самі вони готували засідку, збираючись вбити Павла в дорозі.^d **4** Але Фест відповів, що Павла мають тримати в Кесарії і що сам він незабаром повернеться туди. **5** «Отож нехай ті з вас, хто при владі, – сказав він, – підуть зі мною і висунуть проти цього чоловіка обвинувачення, якщо він дійсно зробиш щось погане».^e

6 Пробувши серед них днів вісім-десять, Фест вирушив до Кесарії, а наступного дня сів на судове місце й наказав привести Павла. **7** Коли він увійшов, його оточили юдеї, що прийшли з Єрусалима, і почали висувати проти нього багато серйозних обвинувачень, яких не могли довести.^e

8 Тоді Павло сказав на свій захист: «Я не вчинив жодного

Розд. 24

a Дії 17:30, 31
2Кр 5:10

b Дії 25:9

Розд. 25

a Дії 24:27

г Дії 24:1

д Дії 23:20, 21

е Дії 25:16

є Мт 5:11
Лк 23:1, 2
Дії 24:5

Друга кол.

a Дії 24:11, 12

b Дії 24:27

в Дії 23:26, 29

г Дії 28:17–19

д Дії 25:2, 3

е Дії 25:5

гріха^a – ні проти Закону юдеїв, ні проти храму, ні проти цезаря». **9** А Фест, прагнучи догодити юдеям,^b сказав Павлові у відповідь: «Може, ти хочеш, щоб ми пішли до Єрусалима і тебе судили там у моїй присутності на підставі цих обвинувачень?» **10** Однак Павло відповів: «Я стою перед судовим місцем цезаря, де мене і належить судити. Я не зробив юдеям нічого поганого, і ти сам це добре знаєш. **11** Якщо я дійсно винен і вчинив те, за що заслуговую смерті,^c то не благаю про помилування. Якщо ж звинувачення цих людей безпідставні, то ніхто не має права видати мене тільки для того, щоб їм догодити. Я вимагаю суду цезаря!»^c **12** Тоді Фест, поговоривши з радниками, сказав: «Вимагаєш суду цезаря? То й підеш до цезаря».

13 Через кілька днів до Феста в Кесарію прибули з візитом ввічливості цар Агріппа й Вероніка. **14** І, оскільки вони пробули там чимало днів, Фест виклав цареві Павлову справу, сказавши:

«Є тут один чоловік, якого Фелікс залишив ув'язненим. **15** Коли я був у Єрусалимі, старші священники і старійшини юдеїв подали проти нього обвинувачення,^d просячи його засудити. **16** Але я їм відповів, що в римлян не заведено видавати людину, щоб комусь догодити. Спочатку обвинувачений повинен особисто зустрітись з обвинувачами, щоб мати можливість виступити на свій захист».^e **17** Тож, коли вони прибули сюди, я не зволікав і відразу наступного дня сів на судове місце та наказав привести цього чоловіка.

25:1 * Тобто Юдею. У Кесарії була резиденція намісника. 25:3 * Букв. «просячи про послугу проти нього».

18 Виступивши, обвинувачі не висунули жодного обвинувачення в злочинах, про які я сподівався почути.^а **19** Вони просто сперечалися з ним про своє поклоніння божеству*^б і про чоловіка, на ім'я Ісус, котрий помер, хоча Павло твердив, що він живий.^в **20** Не знаючи, як розв'язати цю суперечку, я запитав, чи хотів би він піти до Єрусалима і там стати перед судом з приводу цих обвинувачень.^г **21** Але коли Павло звернувся з проханням залишити його під вартою до рішення Августа*,^д я наказав і далі тримати його під вартою, поки не відішлю його до цезаря.

22 Тоді Агріппа сказав Фесту: «Я хотів би особисто почути цього чоловіка».^е Той відказав: «Завтра ти його почувеш». **23** Тож наступного дня Агріппа і Вероніка прибули з великою пишнотою та ввійшли в зал суду разом з воєначальниками, а також з міською знаттю. Після того за наказом Феста привели Павла. **24** І Фест сказав: «Царю Агріппо та всі присутні! Перед вами чоловік, на якого мені скаржилась вся юдейська громада як в Єрусалимі, так і тут. Вони кричали, що він не повинен більше жити».^ж **25** Однак я побачив, що він не зробив нічого, за що заслуговував би смерті.^з Тож, коли він сам став вимагати суду Августа*, я вирішив послати його до нього. **26** Але в цій справі я не можу написати моєму пану нічого конкретного. Тому я і привів його до всіх вас, зокрема до тебе, царю Агріппо, щоб після суду я мав що написати.

25:19 *Або «про свою релігію». **25:21, 25*** Титул рим. імператора.

РОЗД. 25
а Дії 25:7

б Дії 18:14, 15
Дії 23:26, 29

в Дії 22:6–8

г Дії 25:9

д Дії 25:11, 12

е Дії 9:15

є Дії 22:22

ж Дії 23:26, 29

Друга кол.

РОЗД. 26
а Дії 25:13

б Дії 24:5, 9

в Гл 1:13, 14

г Дії 23:6
Флп 3:4, 5

д Дії 22:3

е Дії 24:15

є Дії 24:20, 21

ж Дії 9:1, 2, 14

27 Бо мені здається, що було б немудро посилати в'язня, не вказавши обвинувачень проти нього».

26 Тож Агріппа* сказав Павлові: «Дозволю тобі виступити на свій захист». Тоді Павло простягнув руку і почав говорити:

2 «Царю Агріппо! Радію, що маю можливість захищатися і спростовувати всі звинувачення юдеїв^а саме перед тобою, **3** особливо тому, що ти добре знаєш усі юдейські звичаї та суперечки. Тож благаю, терпеливо вислухай мене.

4 Взагалі про спосіб життя, який я вів ще з молодості,— коли жив спочатку серед своїх земляків*, а потім в Єрусалимі,— добре відомо всім юдеям,^б **5** які знали мене раніше. І вони самі можуть засвідчити, якщо забажають, що я жив як фарисей,^в дотримуючись у нашому поклонінні вимог цієї найсуворішої секти.^г **6** А тепер я стою перед судом за надію на обіцянку, яку Бог дав нашим прабатькам.^д **7** Це та сама обіцянка, сповнення якої чекають наші 12 племен, ніч і день наполегливо служачи* Богу. Саме за цю надію, о царю, мене і звинувачують юдеї.^е

8 Чому ви вважаєте* неімовірним те, що Бог воскресає мертвих? **9** Наприклад, я сам був переконаний, що повинен всілякими можливими способами протидіяти всьому, що пов'язане з іменем Ісуса назарянина. **10** Саме цим я і займався в Єрусалимі. І, отримавши владу від старших священників,^ж я кидав багатьох

26:4 *Або «народу». **26:7** *Або «виконуючи священне служіння». **26:8** *Букв. «судите».

святих у в'язниці,^а а коли їх збиралися страчувати, я видавав за це свій голос. **11** Я неодноразово карав їх у сигналах і намагався змусити зректися своїх переконань. І я так сильно на них розлютився, що почав переслідувати їх навіть в інших містах.

12 Тож, зайнятий усім цим, я йшов у Дамаск, маючи повноваження і доручення від старших священників. **13** Раптом опівдні, царю, на дорозі я побачив світло з неба. Воно осяяло мене і тих, хто йшов зі мною, і було яскравіше від блиску сонця.^б **14** Коли ми всі попадали на землю, я почув голос, який промовив до мене єврейською: «Савле, Савле, навіщо ти мене переслідуєш? Ти шкодиш собі, йдучи проти рожна*». **15** Я ж запитав: «Хто ти, пане?» І Господь відповів: «Я – Ісус, якого ти переслідуєш. **16** Підведися і встань на ноги. Я з'явився тобі, щоб вибрати тебе і зробити слугою та свідком, аби ти звіщав про те, що вже бачив і що я тобі ще виявлю про себе.^в **17** І я рятуватиму тебе від цього народу та від інших народів, до яких тебе посилаю,^г **18** щоб їм розкрились очі^д і щоб вони навернулися з темряви^е до світла,^е від влади Сатани^ж до Бога. Тоді завдяки вірі в мене вони зможуть отримати прощення гріхів^з і спадщину серед тих, хто освячений^и».

19 Отож, царю Агріппо, я послухався звістки, яку отримав у видінні з неба, **20** і вирушив спочатку в Дамаск,^и потім в Єрусалим,^і а пізніше обійшов весь юдейський край

РОЗД. 26

а Ів 16:2
Дії 8:3
1Кр 15:9
Гл 1:13
1Тм 1:13

б Дії 9:3–5
Дії 22:6–8

в Дії 22:14, 15
Гл 1:11, 12
1Тм 1:12

г Дії 22:21
Рм 11:13

д Іс 61:1

е Кл 1:13

є Ів 8:12
2Кр 4:6

ж Еф 2:1, 2

з Ілв 3:5

и Дії 9:22

і Дії 9:28

Друга кол.

а Мт 3:8

б Дії 21:30, 31

в Лк 24:27, 44
Рм 3:21

г Пс 22:7
Пс 35:19
Іс 50:6
Іс 53:5

д Пс 16:10

е Пс 18:49
Іс 11:10
Лк 2:30–32

є Ів 18:20

і пішов також до інших народів. Я говорив їм, щоб вони покалися, навернулись до Бога та робили вчинки, які свідчать про каяття.^а **21** За це юдеї схопили мене в храмі й намагалися вбити.^б **22** Але оскільки я отримав допомогу від Бога, то й досі продовжую свідчити і простим людям, і видатним. Причому я говорю лише те, що, за словами Пророків та Мойсея, мало відбутися:^в **23** що Христос повинен був постраждати^г і, як перший з мертвих,^д сповіщати про світло як цьому народу, так і іншим народам.^е

24 І, коли Павло говорив усе це на свій захист, Фест вигукнув: «Павле, ти збожеволів! Велика ученість доводить тебе до безумства!» **25** Але Павло відповів: «Ні, я не божевільний, Високошановний Фесте. Я при здоровому глузді й кажу правду. **26** Я можу так вільно говорити з царем, бо він добре про все це знає. І я переконаний, що це просто не могло прйти повз його увагу, оскільки відбувалося не десь у закутку.^в **27** Скажи, царю Агріппо, ти віриш Пророкам? Я знаю, що віриш». **28** Тоді Агріппа відповів Павлові: «Ще трохи — і ти переконаєш мене стати християнином». **29** На це Павло сказав: «Я молю Бога, щоб рано чи пізно не тільки ти, але й усі, хто сьогодні мене чує, стали такими, як я, тільки без цих в'язничних кайданів».

30 Потім цар встав, а за ним встали намісник, Вероніка й усі, хто там сидів. **31** Відійшовши, вони почали говорити між собою: «Цей чоловік

26:14 * Рожень — довга палиця з загостреним кінцем, якою поганяли худобу.

не робить нічого, за що заслуговував би смерті чи в'язничних кайданів». ^а **32** Тоді Агріппа сказав Фесту: «Якби він не вимагав суду цезаря, ^б то можна було б його звільнити».

27 Коли було вирішено, що ми попливемо до Італії, ^в то Юлію, сотнику із загону Августа, дали доручення доставити туди Павла та інших в'язнів. **2** Отже, ми сіли на адрамітський корабель, який відходив до портів вздовж узбережжя провінції Азія, і відпливли; з нами був також Аристарх, ^г македонянин з Фессалонік. **3** Наступного дня ми висадилися в Сидоні. Там Юлій поставився до Павла з добротою* і відпустив його до друзів, щоб вони попіклувалися про нього.

4 Вийшовши звідти в море, ми попливли коло Кіпру так, що він захищав нас від зустрічних вітрів. **5** Далі ми попрямували відкритим морем уздовж Кілікії та Памфілії і зайшли в порт у Мірі, що в Лікії. **6** Там сотник знайшов корабель, який плыв з Александрії в Італію, і посадив нас на нього. **7** Потім ми повільно плвли досить довгий час і ледве добралися до Кніда. А оскільки вітер не давав нам просуватися вперед, ми вирушили під прикриттям Криту біля Салмоні. **8** З труднощами пройшовши вздовж берега, ми підійшли до однієї гавані за назвою Добра Пристань, біля якої було місто Ласея.

9 Коли пройшло чимало часу і виходити в море було вже небезпечно, бо навіть піст, пов'язаний з Днем примирення*, ^д минув, Павло пора-

27:3 *Або «людяно». 27:9 *Або «осінній піст».

РОЗД. 26

а Дії 23:26, 29
Дії 25:24, 25

б Дії 25:11, 12

РОЗД. 27

в Дії 25:12

г Дії 19:29
Дії 20:4
Кл 4:10

д Льв 16:29, 30
Льв 23:27

див: **10** «Я бачу, що плавання закінчиться бідою і ми знаємо великих втрат, причому маю на увазі не тільки вантаж і корабель, але й наше життя*». **11** Проте сотник послухався не Павла, а стерженого та власника корабля. **12** Оскільки гавань була непридатна для зимівлі, більшість порадила попливти звідти й подивитися, чи можна якось дістатися до Фінікса, щоб там перезимувати; це порт на Криті, який виходить на північний і південний схід.

13 Коли пов'язав вітерець з півдня, вони подумали, що їм таки вдасться здійснити свій намір, тому підняли якір і попливли вздовж Криту, тримаючись близько до берега. **14** Проте незабаром налетів шалений вітер, який називають Евракілон*. **15** Корабель підхопило, і він не міг іти проти вітру, тому ми перестали чинити опір, і нас почало нести. **16** Потім ми запливли під прикриттям острівця за назвою Кавда і все ж ледве змогли втримати шлюпку, яка була біля корми. **17** Але витягнувши її на борт, люди стали об'язувати корпус корабля, щоб укріпити його. Також, боячись сісти на міліну в Сірті*, вони спустили снасті, і нас продовжувало нести. **18** А оскільки буря кидала нас, то наступного дня, щоб облегшити корабель, вони почали позбуватися вантажу. **19** На третій же день вони власноруч повикидали і корабельне спорядження.

20 Потім багато днів не з'являлося ані сонце, ані зірки

27:10 *Або «наші душі». 27:14 *Тобто північно-східний вітер. 27:17 *Див. глосарій.

і навколо шаленіла сильна* буря, тож будь-яка надія на порятунок почала згасати. **21** І, оскільки люди довго не їли, Павло встав серед них та сказав: «Все-таки треба було мене послухатись і не виходити з Криту в море. Тоді ми не зазнали б такої шкоди і втрат.»^а **22** А тепер благаю: наберіться мужності, бо жоден з вас* не загине, ми втратимо тільки корабель. **23** Говорю це тому, що вночі мені з'явився ангел^б Бога, якому я належу і якому служу*. **24** Ангел сказав: «Не бійся, Павле. Ти маєш стати перед цезарем,^в і заради тебе Бог збереже життя всім, хто з тобою пливе». **25** Тож наберіться мужності, бо я вірю Богові, що все станеться саме так, як мені було сказано. **26** Нас має викинути на якийсь острів».^г

27 Настала 14-та ніч, а нас і далі кидало туди-сюди по морю Адрії. Однак опівночі моряки почали підозрювати, що ми наближаємось до якоїсь землі. **28** Вони заміряли глибину, і виявилось, що було 20 сажнів*. Через деякий час вони знову заміряли глибину, тепер було 15 сажнів^д. **29** Боячись, що нас викине десь на скелі, ми кинули з корми чотири якорі й почали з нетерпінням чекати, коли настане день. **30** А як моряки спробували утекти з корабля і, вдаючи, що хочуть скинути з носа якорі, почали спускати на море шлюпку, **31** Павло сказав сотникові та воїнам: «Якщо ці люди не залишаться на ко-

27:20 *Букв. «немала». 27:22 *Або «жодна душа». 27:23 *Або «виконую священне служіння». 27:28 *Прибл. 36 м. Див. додаток Б14. ^дПрибл. 27 м. Див. додаток Б14.

РОЗД. 27

а Дії 27:9, 10

б Дії 5:18, 19
Єв 1:7, 14

в Дії 23:11
Дії 25:11, 12

г Дії 28:1

Друга кол.

а Дії 27:22

б Йн 1:5

в Дії 28:1

г Дії 27:22
2Кр 11:25

д Дії 27:23, 24

раблі, ви не зможете врятуватися».^а **32** Тоді воїни відрубали канати від шлюпки, і вона впала.

33 А перед світанком Павло став благати всіх трохи поїсти, кажучи: «Вже 14-й день ви стривожено чекаєте і зовсім нічого не їсте. **34** Тому прошу вас: поїжте трохи, щоб ви могли врятуватися, бо ні в кого з вас не впаде і волосина з голови». **35** Після того він взяв хліб, склав перед усіма Богові подяку, поламав його і почав їсти. **36** Тоді всі набралися мужності і теж почали їсти. **37** Усього на кораблі було 276 осіб*. **38** Наївшись, вони викинули в море пшеницю, щоб облегшити корабель.^б

39 Коли прийшов день, вони не могли розпізнати, до якої землі припливли,^в але, побачивши якусь затоку та берег, вирішили, що спробують причалити до нього. **40** Отож вони відрубали якорі, скинули їх у море і відпустили кріплення рульових весел, а тоді підняли переднє вітрило та попрямували за вітром до берега. **41** Коли корабель сів на мілину, яка омивалась з обох боків морем, то його ніс нерухомо загруз у дні, а корму почали трощити хвилі.^г **42** Тоді воїни вирішили вбити в'язнів, щоб ніхто не відплив і не втік. **43** Але сотник бажав привести Павла цілим та неушкодженим і стримав їх. Він наказав тим, хто вмів плавати, скочити в море і першими пливати до берега, **44** а решті добиратися або на дошках, або на уламках корабля. Так всі уціліли й дістались до суші.^д

27:37 *Або «душ».

28 Коли ми опинились у безпечному місці, то віддалися, що цей острів називається Мальта.^a **2** Люди, які розмовляли чужою мовою*, поставилися до нас з величезною добротою^б. Вони розклали багаття й щиро прийняли всіх нас, бо йшов дощ і було холодно. **3** Коли ж Павло набирав обережок хмизу і поклав у багаття, то від жару звідти вилізла гадюка і вп'ялася йому в руку. **4** Місцеві люди побачили, що отруйна змія звисає з його руки, і заговорили між собою: «Цей чоловік явно вбивця, і, хоча він врятувався на морі, Справедливість* не допустила, щоб він жив». **5** Але він струсив змію у вогонь, зовсім не постраждавши. **6** Вони ж думали, що він спухне або відразу впаде мертвим. Прочекавши досить довго і побачивши, що нічого з ним не сталося, вони змінили свою думку й почали говорити, що він бог.

7 А неподалік того місця були володіння Публія, головної людини на острові. Він нас гостинно прийняв і три дні опікувався нами. **8** У той час батько Публія лежав у гарячці, хворий на дизентерію. Павло пішов до нього і, помолившись, поклав на нього руки та зцілив його.^б **9** Після цього інші острів'яни, які були хворі, також почали приходити до Павла, і він їх зцілював.^б **10** Вони вшанували нас багаттям подарунками, а коли ми відпливали, дали в дорогу все необхідне.

28:2 *Або «місцеві жителі». ^а Або «надзвичайно людяно». **28:4** *Грець. Діке. Можливо, йдеться про богиню, яка уособлювала справедливу відплату, або про поняття справедливості загалом.

РОЗД. 28
а Дії 27:26

б Лк 4:38, 39

в Мт 10:8

Друга кол.

а 2Кр 1:3, 4

б Дії 24:11, 12
Дії 25:8

в Дії 21:33

г Дії 24:10

д Дії 23:26, 29
Дії 25:24, 25
Дії 26:31, 32

е Дії 25:11, 12

е Дії 23:6
Дії 26:6
Еф 6:19, 20
2Тм 1:16

11 Через три місяці ми відпливли александрійським кораблем, який простояв зиму на острові; на носі цього корабля була прикраса «Сини Зевса». **12** Зайшовши в порт у Сиракузах, ми залишилися там на три дні, **13** а звідти попливли далі і прибули в Ретій. Через день подув південний вітер, і ми вже на другий день дісталися до Путеолі. **14** Там ми знайшли братів, і вони впросили нас залишитися в них на сім днів, а потім ми вирушили до Рима. **15** Тамтешні брати, почувши про нас, пішли нам назустріч аж до Аппієвого ринку і Трьох Заїздів. Побачивши їх, Павло подякував Богові та підбадьорився.^а **16** Коли зрештою ми прибули в Рим, Павлові дозволили там жити самому під охороною воїна.

17 А через три дні Павло скликав впливових юдеїв. Коли вони зібралися, він промовив: «Брати, хоча я не зробив нічого проти свого народу чи проти звичаїв наших прабатьків,^б мене з Єрусалима віддали як в'язня в руки римлян.^б **18** А ті, провівши допит,^г хотіли звільнити мене, бо я не вчинив нічого, за що заслуговував би смерті.^а **19** Оскільки юдеї виступали проти мого звільнення, я був змушений вимагати суду цезаря.^в Але я зробив це зовсім не тому, що хотів у чомусь звинуватити свій народ. **20** Саме з цієї причини я прагнув побачитися і поговорити з вами, бо я закутий у цей ланцюг за надію Ізраїля». ^в **21** Вони ж сказали йому: «Ми не отримували про тебе жодних листів з Юдеї. І брати, які приходили сюди, не говорили про тебе

нічого поганого. **22** Але ми згідні: варто послухати, щоб ти про це думаєш, бо нам відомо, як скрізь виступають проти цієї секти».^a

23 Тоді у визначений день вони знову прийшли до нього додому; цього разу їх було значно більше. І він з ранку до вечора пояснював їм суть справи: давав ґрунтовне свідчення про Боже Царство і наводив переконливі докази про Ісуса^b як із Закону Мойсея,^a так і з Пророків.^c **24** Тож деякі повірили його словам, а інші ні. **25** Оскільки вони не згоджувались між собою, то стали розходитися. А Павло промовив:

«Святий дух добре сказав вашим прабатькам через пророка Ісаю: **26** “Піди до цього народу і скажи: «Ви будете чути, але так і не зрозумієте,

РОЗД. 28

a Лк 2:34
Ів 15:19
Дії 24:14

b Дії 17:2,3

в Ів 5:46

г Дії 26:22,23

Друга кол.

a Рм 11:8

b Іс 6:9,10
Мт 13:14,15

в Лк 3:4,6
Дії 13:45,46
Дії 22:21
Рм 11:11

г Пс 67:2
Пс 98:3
Іс 11:10

д Дії 28:16

е Еф 6:19

Дії 28:22 – РИМЛЯН Зміст

будете дивитися, але так і не побачите».^a **27** Адже серце тих людей огрубіло, вухами вони чують, але не відгукуються, а очі свої вони заплющили, щоб нічого не бачити і нічого не чути, щоб серцем не розуміти, щоб не повернутися і щоб я їх не зцілив».^b **28** Тож знайте, що новину про спасіння, яке дає Бог, послано іншим народам,^a і вони неодмінно прислухаються до неї».^c **29** *—

30 Отже, цілих два роки Павло жив у будинку, який винаймав.^d Він гостинно приймав усіх, хто приходив до нього, **31** проповідував їм про Боже Царство і навчав про Господа Ісуса Христа з усією сміливістю*^e і без перешкод.

28:29 *Див. додаток АЗ. **28:31** *Або «величезною свободою мови».

ЛИСТ ДО

РИМЛЯН**КОРОТКИЙ ЗМІСТ**

1 Привітання (1–7) Павло хоче відвідати Рим (8–15) Праведний буде жити завдяки вірі (16, 17) Безбожним людям немає виправдання (18–32) Божі риси видно у творінні (20) 2 Божий суд на юдеїв і греків (1–16) Як діє сумління (14, 15) Юдеї і Закон (17–24) Обрізання на серці (25–29) 3 «Бог правдивий» (1–8) І юдеї, і греки підвладні гріху (9–20) Праведність завдяки вірі (21–31)	Ніхто не може віддзеркалювати Божу славу (23) 4 Авраам визнаний праведним завдяки вірі (1–12) Авраам — батько для тих, хто має віру (11) Обіцянка, дана завдяки вірі (13–25) 5 Примирені з Богом через Христа (1–11) Смерть через Адама, життя через Христа (12–21) Гріх і смерть поширилися на всіх (12) Один праведний вчинок (18)

6 Нове життя завдяки хрещенню в Христа (1–11) Не дозволяйте гріху царювати у ваших тілах (12–14) Раби гріха стають Божими рабами (15–23) Плата за гріх — смерть; дар від Бога — вічне життя (23) 7 Приклад про звільнення від Закону (1–6) Гріх виявився через Закон (7–12) Боротьба з гріхом (13–25) 8 Життя і свобода завдяки духу (1–11) Дух усиновлення свідчить (12–17) Створіння чекає свободи Божих дітей (18–25) «Дух сам просить за нас» (26, 27) Бог вибирає наперед (28–30) Перемога завдяки Божій любові (31–39) 9 Павло журиться за тілесний Ізраїль (1–5) Справжнє потомство Авраама (6–13) Божі рішення не можна ставити під сумнів (14–26) Посудини гніву і милосердя (22, 23) Врятується лише останок (27–29) Ізраїль спіткнувся (30–33) 10 Як досягти Божої праведності (1–15) Звіщати привселюдно (10) Кликати ім'я Єгови, щоб спастися (13)	Гарні ноги проповідників (15) Добру новину відкинули (16–21) 11 Бог відкинув не весь Ізраїль (1–16) Приклад про оливу (17–32) Глибина Божої мудрості (33–36) 12 Віддайте свої тіла як живу жертву (1, 2) Різні дари, але одне тіло (3–8) Як бути справжнім християнином (9–21) 13 Підкорення владі (1–7) Сплата податків (6, 7) Любов є виконанням Закону (8–10) Поводьмося, як удень (11–14) 14 Не судімо одне одного (1–12) Не даваймо підстав для спотикання (13–18) Сприяймо миру та єдності (19–23) 15 Приймаймо одне одного, як це зробив Христос (1–13) Павло — служитель для інших народів (14–21) Павло планує свою подорож (22–33) 16 Павло представляє служительку Фіву (1, 2) Вітання християнам у Римі (3–16) Застереження про розбрат (17–20) Вітання від співпрацівників Павла (21–24) Священна таємниця тепер відома (25–27)

1 Павло, раб Христа Ісуса, покликаний стати апостолом і відокремлений, щоб звіщати добру новину від Бога,^a **2** яку він наперед проголосив через своїх пророків у святих Писаннях, **3** новину про його Сина, який за тілом був потомком* Давида,^b **4** але силою духу святості був визнаний Божим Сином,^a коли воскрес з

1:3 *Або «потомством». Букв. «насінням».

РОзд. 1

a Дії 9:11, 15

b 2См 7:8, 12
Лк 1:32
2Тм 2:8

v Пс 2:7
Єв 1:5

Друга кол.

a Дії 13:33

b 1Тм 2:7

v Дії 15:14
Гл 2:7

мертвих,^a новину про нашого Господа Ісуса Христа. **5** Завдяки йому ми отримали незаплановану доброту й апостольське служіння,^b щоб люди з усіх народів,^a виявляючи віру, слухалися його і цим прославляли його ім'я. **6** З-посеред цих народів покликано й вас, щоб ви належали Ісусу Христу. **7** Отже, пишу всім, хто в Римі,— улюбленим Божим, які покликані бути святими.

Нехай з вами буде незаслужена доброта й мир від Бога, нашого Батька, і від Господа Ісуса Христа.

8 Насамперед дякую через Ісуса Христа моему Богу за всіх вас, бо про вашу віру говорять по цілому світі. **9** І Бог, якому я від усього серця служу*, звіщаючи добру новину про його Сина, є свідком, що я завжди згадую вас у своїх молитвах^a **10** і благаю, щоб з Божої волі мені на решті вдалося прийти до вас. **11** Бо я прагну побачити вас, щоб поділитися з вами духовним даром і цим вас зміцнити, **12** а точніше, щоб ми підбадьорились взаємно^b — я вашою вірою, а ви моєю.

13 Проте хочу, аби ви знали, брати, що я неодноразово намірявся прийти до вас (хоча досі мав перешкоди), щоб отримати серед вас плід, як і серед решти народів. **14** Я боржник як грекам, так і чужинцям*, як мудрим, так і нерозумним. **15** Тож я прагну звіщати добру новину й вам у Римі.^a **16** Я не соромлюся доброї новини,^c оскільки вона є Божою силою, завдяки якій може спаситися кожен, хто вірить,^d — спочатку юдей,^e а потім грек.^e **17** Адже ті, хто має віру, бачать, що через добру новину стає явною Божа праведність, і від цього їхня віра стає ще міцнішою,^ж як і написано: «А праведний буде жити завдяки своїй вірі».^з

18 Отже, Божий гнів^и виливається* з неба на всіляку безбожність і неправедність

1:9 *Або «виконую священне служіння». 1:14 *Або «не грекам». Букв. «варварам». 1:18 *Букв. «відкривається».

РОЗД. 1

a 1Фс 3:10
2Тм 1:3

b 1Фс 5:11
Єв 10:25

в Дії 19:21

г Мр 8:38
2Тм 1:8

д Єв 11:6

е Дії 3:25, 26

є Дії 18:5, 6

ж Ів 3:36
Рм 3:21, 22

з Ав 2:4
Гл 3:11
Єв 10:38

и Рм 2:5
Еф 5:6

Друга кол.

a Рм 1:25

b Пс 19:1
Дії 14:17

в Єр 10:12

г Пс 103:19
Єр 10:10
Об 15:3

д Іс 40:26
Об 4:11

е Бр 6:5

є Єр 2:11
Дії 17:29

ж Гл 5:19
1Фс 4:4, 5

з Юд 7

и Бр 19:5
Лв 18:22
Лв 20:13
1Кр 6:9, 10

і Гл 6:7

людей, які своєю неправедністю придушують правду,^a **19** адже все, що можна знати про Бога, для них явне, оскільки Бог їм це виявив.^b **20** Бо його невидимі риси — вічну силу^в й божественність^г — чітко видно ще від створення світу, оскільки вони помітні у творінні,^d тому таким людям немає виправдання. **21** Адже, знаючи Бога, вони не прославляли його як Бога і не дякували йому, а отупіли у своєму мисленні, і темрява огорнула їхнє нерозумне серце.^e **22** Заявляючи, що є мудрими, вони стали безглуздими **23** та обернули славу нетлінного Бога в щось подібне до зображення тлінної людини, птахів, чотириногих створінь і плазунів*.^e

24 Тому Бог за бажанням їхнього серця не стримував їх від нечистоти, і вони безчестили свої тіла. **25** Вони віддали перевагу брехні, а не Божій правді і поклонялися* та служили^ж створінню, а не Творцю, якому вічно лине хвала. Амінь. **26** Через це Бог і дозволив їм керуватися ганебною похиттю:^ж їхні жінки замінили природні статеві стосунки на протиприродні,^з **27** подібно й чоловіки відмовились від природних статевих стосунків з жінками* і несамовито розпалилися похиттю один до одного, чоловіки до чоловіків.^и Вони поведуться безсоромно і в самих собі сповна отримують покарання^и, якого заслуговують за свої провини.^і

1:23 *Або «створінь, що повзають». 1:25 *Або «відавали шану». *Або «виконували священне служіння». 1:27 *Або «природного використання жінок». *Або «відплату».

28 Оскільки вони не вважали за потрібне визнавати Бога*, він дозволив їм керуватися перекрученим розумом і поводитися непристойно.^a

29 Вони сповнені всілякої неправедності,^b зла, жадібності*,^b негідності, заздрості,^c вбивства,^d чвар, обману^e та злісності.^e Це пліткарі, **30** обмовники,^f ненависники Бога, люди зухвалі, пихаті, хвалюваті, вигадливі на лихе*, неслухняні батькам,^g **31** нерозумні,^h вони не дотримують слова, не мають природної любові, немилосердні. **32** Вони дуже добре знають, що, згідно з Божою праведною постановою, той, хто займається такими справами, заслуговує смерті,ⁱ проте не тільки самі продовжують займатися ними, але й схвалюють тих, хто це робить.

2 Отже, людино, якщо судиш когось, то, хоч би ким ти була,^k немає тобі виправдання. Бо коли судиш іншого, то засуджуєш себе, оскільки робиш те саме, що й він.^l **2** А ми знаємо, що Божий суд, який узгоджується з правдою, скерований проти тих, хто займається такими справами.

3 Людино, невже ти думаєш, що, судячи інших за те, чим займаєшся сама, уникнеш Божого суду? **4** Чи, може, ти просто нехтуєш багатством Божої доброти,^m витримкиⁿ і терпеливості,^o бо не знаєш, що Бог добрий і хоче привести тебе до каяття?^o **5** Власною впертістю і нерозка- яним серцем ти накликаєш на себе лють, яку Бог вилле

1:28 *Або «не хотіли мати точне знання про Бога». 1:29 *Або «пожадливісті». 1:30 *Або «винахідливі щодо кривди». 2:4 *Або «терпимості».

РОЗД. 1

а Гл 5:19–21

б 1Пт 4:3

в Пв 5:21

г Тит 3:3

д 1Ів 3:15

е 1Пт 2:1

є Еф 4:31

ж 1Пт 2:1

з Пв 21:18, 21

и Рм 1:21

і Об 21:8

РОЗД. 2

к Рм 2:9

л Мт 7:5

м Рм 11:22

Еф 1:7

н Рм 3:25

о Іс 30:18

п 2Пт 3:9

Друга кол.

а 2Фс 1:7, 8

б Об 6:16, 17

Об 11:18

б Пс 62:12

Пр 24:12

Мт 16:27

в 1Кр 15:53

Об 20:6

г Рм 1:18

Кл 3:6

Єв 10:26, 27

д Ів 4:22

Дії 13:45, 46

е Дії 15:14

є Пв 10:17

2Хр 19:7

Дії 10:34, 35

ж Еф 2:12

з Рм 3:19

и Пв 30:14

Єз 20:11

Як 1:22

і Пс 147:19, 20

к Ів 5:22

Дії 10:42

1Пт 4:5

л Рм 9:6

в день гніву і виявлення його праведного суду.^a **6** Тоді він відплатить кожному за його вчинками.^b **7** нагородить вічним життям тих, хто, витримав виконуючи добрі діла, шукає слави, честі й нетління,^c **8** а на тих, хто схильний до суперечок і, замість того щоб коритися правді, кориться неправедності, він зілле лють і гнів.^d **9** Лихо і страждання чекають кожну людину*, яка чинить кривду,— спочатку юдея, а потім грека. **10** Той же, хто чинить добро, отримає славу, честь і мир— спочатку юдей,^e а потім грек.^e **11** Адже Бог безсторонній.^e

12 Бо всі, хто згрішив, не будучи під законом, загинуть без закону,^f а всі, хто згрішив під законом, за законом будуть суджені.^g **13** І оскільки в Божих очах праведні не ті, хто слухає закон, а ті, хто його виконує, то саме вони будуть визнані праведними.^h **14** Коли ж люди з інших народів, які не мають закону,ⁱ з природи виконують те, чого вимагає закон, то вони, хоча й без закону, є законом самі для себе. **15** Вони показують, що суть закону написана в їхніх серцях, і водночас їхнє сумління свідчить разом з ними, а їхні думки звинувачують їх або ж виправдовують. **16** Усе це станеться в день, коли Бог через Христа Ісуса судитиме таємні справи людей^k згідно з доброю новоною, яку я звіщаю.

17 Тож, якщо ти називаєшся юдеєм,^l покладаєшся на закон, гордишся Богом, **18** знаєш його волю і розумієш, що має неперевершену цінність,

2:9 *Або «душу кожної людини».

бо тебе навчено* Закону,^a **19** і якщо ти переконаний, що ти провідник сліпих, світло для тих, хто перебуває в темряві, **20** що ти виховуєш нерозумних, навчаєш малих дітей і володієш основами знання та правди, які містяться в Законі... **21** Чому ж, навчаючи іншого, ти не навчаєш самого себе?^b Чому проповідуєш: «Не кради»,^b а сам крадеш? **22** Чому говориш: «Не чини перелюбу»,^c а сам чиниш перелюб? Чому, відчуваючи огиду до ідолів, ти грабуєш храми? **23** Хіба, пишаючись законом, ти не ганьбиш Бога тим, що переступаєш Закон? **24** Адже написано: «Через вас зневажається Боже ім'я серед інших народів».^d

25 Обрізання,^e по суті, корисне тільки тоді, коли ти виконуєш закон,^e а якщо переступаєш закон, твоє обрізання стає необрізанням. **26** Отже, якщо необрізаний^f дотримується праведних вимог Закону, то хіба не буде його необрізання вважатися обрізанням?^g **27** І необрізаний, виконуючи Закон, судитиме тебе – того, хто, маючи писаний звід законів та обрізання, переступає закон. **28** Бо справжній юдей не той, хто є ним зовні,^h і справжнє обрізання не є чимось зовнішнім, на тілі.ⁱ **29** Справжній юдей – це той, хто є ним усередині,^h і його обрізання виконане на серці^l за допомогою духу, а не писаного зводу законів.^m Він має похвалу не від людей, а від Бога.ⁿ

3 Яка тоді перевага юдеїв і яка користь від обрізання? **2** Велика в будь-якому розумінні, і передусім тому, що

2:18 * Або «навчено усно».

РОЗД. 2

a Пв 4:8
b Мт 23:2,3
в Вх 20:15
г Пв 5:18
д Іс 52:5
Єз 36:20
е Бр 17:10
є 1Кр 7:19
Гл 5:3
ж Еф 2:11
з Рм 4:9, 10
и Ів 8:39
Об 2:9
і 1Кр 7:19
к Рм 9:6
л Єр 4:4
Дії 7:51
Флп 3:3
М Рм 7:6
н Ів 5:44
1Кр 4:5

Друга кол.

РОЗД. 3

a Пв 4:8
Пс 147:19, 20
Дії 7:38
б Іс 55:10, 11
Ів 8:26
2Тм 2:13
в Чс 23:19
Пс 116:11
г Пс 51:4
д Пс 9:8
Пс 96:13
Пс 98:9
Дії 17:31
е Єв 2:2, 3
є Рм 3:23
Гл 3:22
ж Пр 20:9
Ек 7:20
з Пс 141:3
и Пс 5:9
і Пс 140:3
к Пс 10:7
Як 3:8, 9
л Пр 1:16

юдеям були довірені Божі священні слова.^a **3** Що ж тоді? Якщо декотрим бракувало віри, чи їхнє невірство зведе нанівець Божу вірність? **4** Звичайно, ні! Знайте, що Бог правдивий,^b навіть якщо кожна людина буде неправдива,^b як і написано: «Ти виявишся праведним у своїх словах і переможеш, коли тебе будуть судити».^c **5** Проте якщо через нашу неправедність ще чіткіше видно праведність Божу, то що скажемо? Хіба Бог несправедливий, коли виливає свій гнів? (Говорю людськими поняттями.) **6** Анітрохи! Інакше як Бог судитиме світ?^d

7 Якщо через мій обман правду Бога видно ще чіткіше і це приносить йому славу, то чому мене також судять як грішника? **8** Чому б тоді не сказати: «Робімо зло, щоб вийшло на добро»? Саме такі слова нам приписують деякі люди. Суд проти цих людей справедливий.^e

9 Що ж тоді? Чи ми в ліпшому становищі? Зовсім ні! Бо раніше ми вже довели: як юдеї, так і греки – усі підвладні гріху,^e **10** і про це написано: «Немає праведного, ані одного»;^f **11** немає жодного, хто виявляв би хоч якусь проникливість, немає жодного, хто шукав би Бога. **12** Усі люди відхилилися від прямого шляху, усі стали нікчемними, і немає жодного, хто виявляв би доброту, немає ані одного».^g **13** «Їхнє горло – мов відкрита могила, своїм язиком^h вони говорять неправду». «В їхніх устах гадючка отрута».ⁱ **14** «Уста їхні повні прокляття та гіркоти».^k **15** «Ноги їхні квапляться проливати кров».^l

16 «На стежках їхніх – руйнування й нещастя, 17 і вони не пізнали дороги миру».^а

18 «Вони не мають страху перед Богом».^б

19 А ми знаємо: всі слова Закону сказано до тих, хто під Законом, щоб кожні уста замовкли і весь світ підпав покаранню від Бога.^в 20 Тому жодна людина* не буде визнана праведною перед ним на підставі вчинків,^г яких вимагає закон, бо закон дає нам лише точне знання про гріх.^д

21 Однак тепер стало зрозуміло, що можна досягти Божої праведності^е незалежно від вимог закону, і про це свідчать Закон і Пророки.^е

22 Тож усі, хто має віру, досягають Божої праведності завдяки вірі в Ісуса Христа, оскільки Бог безсторонній.^ж 23 Усі люди згрішили й не можуть віддзеркалювати Божу славу.^з 24 Але Бог наділив їх великим даром,^и коли завдяки своїй незаслуженій доброті визнав їх праведними,^і давши їм визволення на основі викупу, який заплатив Христос Ісус.^к 25 Бог віддав його як жертву для примирення*,^л яке здійснюється через віру в його кров.^м Бог зробив це, аби показати, що був праведний, коли, виявляючи витримку^н, прощав гріхи в минулому, 26 а також щоб показати свою праведність^о у теперішній час, адже він залишається праведним, коли визнає праведною людину, яка вірить в Ісуса.^п

27 Чим же тоді хвалитися? Немає чим. Яким законом? Законом учинків?^р Зовсім ні.

3:20 *Букв. «тіло». 3:25 *Тобто жертву, яка примиряє з Богом. #Або «терпимість».

РОЗД. 3

а Іс 59:7, 8
б Пс 36:1
в Рм 2:12
Рм 5:13
Гл 3:10
г Гл 2:16
Гл 3:11
д Рм 7:9, 13
Гл 3:19
е Рм 1:16, 17
є Іс 53:11
Єр 31:34
Дн 9:24
ж Гл 3:28
з Ек 7:20
и Рм 5:17
і Еф 2:8
к Мт 20:28
1Тм 2:5, 6
1Пт 2:24
л Іс 53:11
2Кр 5:19
1Ів 2:1, 2
1Ів 4:10
м Лв 17:11
Дії 13:39
Еф 1:7
н Пс 89:14
о 1Кр 1:30
1Ів 1:9
п Дії 13:38, 39
Еф 2:8, 9

Друга кол.

а Гл 2:15, 16
Як 2:24
б Дії 17:26, 27
в Дії 10:4
г Іс 54:5
Рм 10:12
Гл 3:14
д Пс 6:4
1Кр 8:6
Еф 4:6
е 1Кр 7:18
є Гл 3:8
ж Мт 5:17
Рм 8:3, 4
Рм 13:10

РОЗД. 4

з Бт 15:6
Гл 3:6
Як 2:23
и Гл 2:15, 16
і Пс 32:1, 2
к Рм 3:30
л Рм 4:3

Законом віри. 28 Бо ми вважаємо, що людина визнається праведною завдяки вірі, незалежно від учинків, яких вимагає закон.^а 29 Невже він є Богом лише юдеїв?^б Хіба він не є Богом і людей з інших народів?^в Безумовно, і людей з інших народів.^г 30 Оскільки Бог дійсно один,^д на основі віри він визнає праведними як обрізаних,^е так і необрізаних.^є 31 Чи ми своєю вірою скасуємо закон? Зовсім ні! Навпаки, ми закон підтримуємо.^ж

4 Якщо це так, то що сказати про здобуток нашого прабатька Авраама? 2 Наприклад, якби Авраам був визнаний праведним на основі вчинків, він мав би чим хвалитися, але не перед Богом. 3 А що говориться в Писанні? «Авраам повірив Єгови*, і це зарахувалося йому як праведність».^з 4 Тепер подумаймо: якщо людина працює, то платня зараховується їй не як вияв незаслуженої доброти, а як щось належне*. 5 Проте якщо людина не покладається на свою працю, а вірить у того, хто визнає грішника праведним, то її віра зараховується їй як праведність.^и 6 Подібно й Давид говорить про щасливу людину, яку Бог визнав праведною незалежно від її вчинків: 7 «Щасливі ті, кому прощено беззаконні вчинки і вибачено* гріхи. 8 Щаслива людина, якій Єгова* не зарахує гріха».^і

9 Тож чи тільки обрізани щасливі, чи також необрізани?^к Бо ми говоримо: «Віра Авраама зарахувалася йому як праведність».^л 10 А за яких

4:3, 8 *Див. додаток А5. 4:4 *Або «як борг». 4:7 *Букв. «покрито».

обставин вона зарахувалася йому як праведність? Коли він був обрізаний чи необрізаний? Не тоді, коли вже був обрізаний, а коли ще був необрізаний. **11** І він прийняв знак^а — обрізання — як печатку* праведності на основі віри, яку мав, коли ще був необрізаний. Тому він і міг стати батьком для всіх, хто, навіть будучи необрізаним, має віру,^б яка зараховується їм як праведність. **12** До того ж він міг стати батьком обрізаних потомків — тих, що не лише тримаються обрізання, але й наслідують віру, яку мав наш батько Авраам,^в коли був необрізаний.

13 Адже обіцянка, що Авраам успадкує світ, була дана йому і його потомству*^г не через закон, а через праведність, яка походить від віри.^д **14** Бо якщо спадкоємцями є ті, хто дотримується закону, то віра стає даремною і обіцянка скасовується. **15** По суті, Закон породжує Божий гнів,^е а де немає закону, там немає і переступу.^є

16 Отже, обіцянка була дана завдяки вірі,— і саме тому це вважається виявом незадоволеної доброти,^ж — щоб вона була певною для всіх його потомків*,^з причому не лише для тих, хто дотримується Закону, але й для тих, хто має таку ж віру, як Авраам, який є батьком усіх нас.^и **17** (Бо так і написано: «Я зробив тебе батьком багатьох народів».)^і Це було на очах Бога, в якого він вірив, Бога, який оживляє мертвих і говорить про те, чого немає, так, на-

4:11 *Або «гарантію; підтвердження». 4:13 *Букв. «насінню». 4:16 *Або «потомства». Букв. «насіння».

РОЗД. 4

а Бр 17:1,2,11

б Рм 4:16
Гл 3:7

в Гл 3:29

г Бр 12:1–3
Бр 17:5,6
Бр 22:17,18

д Єв 11:8

е Рм 3:20
Рм 5:20
2Кр 3:7

є Рм 5:13

ж Рм 3:24

з Рм 9:8
Гл 3:29

и Рм 4:11

і Бр 17:5

Друга кол.

а Бр 15:5
Єв 11:17,18

б Бр 17:17

в Бр 18:11
Єв 11:11,12

г Єв 11:19

д Бр 15:6
Як 2:23

е Рм 15:4

є Дії 2:24
Дії 13:30
1Пт 1:21

ж Мт 20:28

з Іс 53:11,12
2Кр 5:21

РОЗД. 5

и Дії 13:38,39

і Еф 2:14

к 2Кр 5:18
Еф 3:11,12
Єв 10:19л Флп 2:17
1Пт 4:12,13

м Дії 5:41,42

че воно є*. **18** Коли здавалося, що вже немає жодної надії, Авраам усе ж надіявся і вірив, що стане батьком багатьох народів, як було сказано: «Таким численним буде твоє потомство*».^а **19** І, хоча його віра не ослабла, він вважав своє тіло вже омертвілим (адже йому було близько 100 років)^б і Саррину утробу відмерлою*.^в **20** Проте, пам'ятаючи Богу обіцянку, Авраам мав віру і тому не похитнувся. Він зміцнився завдяки своїй вірі, віддав Богові славу **21** і був твердо переконаний: якщо Бог пообіцяв, то спроможний і виконати.^г **22** І «це зарахувалося йому як праведність».^д

23 Однак слова «це зарахувалося йому» були написані не тільки для нього,^е **24** але й для нас — тих, кому це зараховується, оскільки ми віримо в того, хто воскресив з мертвих нашого Господа Ісуса.^є **25** Він був виданий на смерть за наші проступки* і воскрес, щоб ми були визнані праведними.^ж

5 Отже, тепер, коли ми визнані праведними на основі віри,^и будьмо в мирі* з Богом завдяки нашому Господу Ісусу Христу,^і **2** через якого ми також отримали можливість завдяки вірі відчувати незаслужену доброту, в якій перебуваємо.^к Крім того, радіймо* надією одержати славу від Бога. **3** Радіймо* навіть тоді, коли зносимо лиха,^л бо ми знаємо, що вони допомагають розвивати витривалість,^м

4:17 *Або, можливо, «дає існування тому, що не існує». 4:18 *Букв. «насіння». 4:19 *Або «безплідною». 5:1 *Або, можливо, «ми маємо мир». 5:2, 3 *Або, можливо, «ми радіємо».

4 витривалість приносить схвалення в Божих очах,^a схвалення – надію,^b **5** а надія не веде до розчарування.^b Адже Божа любов наповнює наші серця через святий дух, який ми отримали.^c

6 І, коли ми ще були слабами,^d Христос у визначений час помер за безбожних. **7** Навряд чи хтось помре за праведного, хоча за добру людину, можливо, хтось і наважиться померти. **8** А Бог виявляє нам свою любов тим, що Христос помер за нас, коли ми ще були грішниками.^e

9 Оскільки тепер ми визнані праведними на основі його крові,^f то тим більше через нього врятуємось від Божого гніву.^g **10** Бо якщо, будучи ворогами, ми примирилися з Богом через смерть його Сина,^h то тим більше тепер, примирившись, врятуємося завдяки життю його Сина. **11** І радість нам приносить не тільки це, але також єдність з Богом, яку ми маємо завдяки нашому Господу Ісусу Христу, через якого тепер примирилися з Богом.ⁱ

12 Тож, як через одного чоловіка у світ увійшов гріх, а через гріх – смерть,^j і так смерть поширилась на всіх людей, бо всі згрішили...^k

13 Гріх же існував у світі ще до Закону, але коли закону немає, гріх нікому не зараховується.^l **14** Однак від Адама до Мойсея смерть царювала над усіма, навіть над тими, хто не вчинив такого переступу, як Адам, який був подібний до того, хто мав прийти.^m

15 Але з даром не так, як з проступком. Бо якщо проступок одного чоловіка приніс багатьом смерть, то тим біль-

РОЗД. 5

а Як 1:12
б Флп 1:18–20
в ІсН 21:45
г 2Кр 1:22
Гл 4:6
Еф 1:13, 14
д Еф 2:1, 5
е Іс 53:12
Ів 3:16
Еф 2:4, 5
1Пт 3:18
1Ів 4:10
є Дії 13:38, 39
Єв 9:14
ж 1Фс 1:10
з 2Кр 5:18
Кл 1:21, 22
и 2Кр 5:19
і Бт 2:17
Бт 3:6
Бт 3:19
1Кр 15:21
к Пс 51:5
Рм 3:23
л Рм 4:15
м 1Кр 15:45

Друга кол.

а Єв 2:9
б Іс 53:11
Мт 20:28
в Бт 2:17
Бт 3:6
г Бт 3:17–19
д Рм 4:25
е Рм 5:12, 14
є Рм 3:24
ж Об 5:9, 10
Об 20:4
з 1Пт 3:18
Об 1:5, 6
и 1Кр 15:21
і Рм 1:16
1Тм 2:3, 4
к Ів 10:10
л Рм 5:12
м Іс 53:11
Єв 2:10
н Рм 3:20
Гл 3:19
о 1Кр 15:56
л Ів 3:16
1Ів 4:9

ше незаслужена доброта Бога і його дар, даний завдяки незаслуженій доброті одного чоловіка,^a Ісуса Христа, приносять численні блага* багатьом.^b **16** І з даром не так, як з наслідками гріха однієї людини.^b Адже вирок, винесений лише за один проступок, ніс із собою осуд,^c а дар, який люди отримали після багатьох проступків, послужив тому, що їх було визнано праведними.^d **17** Бо якщо через проступок одного чоловіка зацарювала смерть,^e то тим більше ті, хто сповна отримує незаслужену доброту й дар праведності,^f матимуть життя і царюватимуть* завдяки одному – Ісусу Христу.^g

18 Осъ тому, як через один проступок усілякі люди отримали осуд,^h так само через один праведний вчинок* усілякі людиⁱ можуть бути визнані праведними і отримати життя.^k **19** Як через непослух одного чоловіка багато людей стало грішниками,^l так і через слухняність одного чоловіка багато людей стане праведними.^m **20** Закон же з'явився для того, аби можна було побачити більше проступків.ⁿ А там, де гріхів було більше, незаслужена доброта виявлялась ще більше. **21** Для чого? Щоб, подібно як царювали гріх і смерть,^o царювала й незаслужена доброта через праведність, яка веде до вічного життя, завдяки Ісусу Христу, нашому Господу.^p

6 Що ж тоді скажемо? Чи будемо і далі чинити гріх, щоб незаслужена доброта виявлялася ще більше?

5:15 *Або «переповнюють благами».
5:18 *Або «один вчинок, який привів до виправдання».

2 Звичайно, ні! Якщо ми померли для гріха,^a то як будемо продовжувати жити в ньому?⁶ 3 Чи ви не знаєте, що всі ми, хто охрестився в Христа Ісуса,^a охрестилися в його смерть?⁷ 4 Тому ми поховані з ним через хрещення в його смерть,^a щоб, так само як Христос воскрес з мертвих завдяки славі Батька, ми теж жили новим життям.⁸ 5 Якщо ми об'єдналися з ним такою ж смертю,^e як його, то, безперечно, об'єднаємося з ним і таким же воскресінням.^ж 6 Адже ми знаємо, що наша стара особистість була пририта з ним до стовпа,³ аби наше грішне тіло вже не мало над нами влади^и і ми не були рабами гріха.^і 7 Бо той, хто помер, звільнився від* гріха.

8 І якщо ми померли з Христом, то віримо, що також житимемо з ним. 9 Ми знаємо, що воскреслий з мертвих Христос^к більше не помирає,^л смерть уже не панує над ним. 10 Адже він помер, щоб своєю смертю раз і назавжди усунути гріх,^м а тепер він живий і живе для Бога. 11 Подібно й ви вважайте себе померлими для гріха, але живими для Бога завдяки Христу Ісусу.^н

12 Отже, не дозволяйте гріху і далі царювати у ваших смертних тілах^о та не слухайтеся їхніх бажань. 13 І не віддавайте ваших тіл* гріху як зброю неправедності. Натомість представте себе Богові як ті, хто ожив з мертвих, а ваші тіла^п віддайте Богові як зброю праведності.^р 14 Гріх не повинен панувати над ва-

6:7 *Або «отримав відпущення; отримав прощення». 6:13 *Букв. «членів». *Букв. «члени».

РОЗД. 6

а 1Пт 2:24
б Єв 10:26, 27
в 1Кр 12:13
Гл 3:27
г Мр 10:38, 39
1Кр 15:29
д Кл 2:12
е Кл 3:10
1Ів 3:14
є 2Кр 4:10
Флп 3:10
ж 1Кр 15:42, 49
з Гл 5:24
и Кл 2:11
Кл 3:5
і 2Кр 7:1
к Дії 13:34
л Об 1:17, 18
м Єв 9:28
1Пт 3:18
н 1Пт 2:24
о Бт 4:7
п Рм 12:1

Друга кол.

а Рм 7:6
Гл 5:18
Кл 2:13, 14
б Ів 1:17
в Рм 5:21
г 2Пт 2:19
д Ів 8:34
е Рм 6:23
є Ів 8:31, 32
ж 1Пт 2:24
з Рм 12:1
и Рм 8:6
Гл 5:19–21
і Гл 5:22, 23
к 1Кр 9:25
л Бт 2:17
м Мт 25:46
1Пт 1:3, 4
н 1Тм 1:16
1Ів 2:1, 2
Юд 21

ми, бо ви не під законом,^a а під незаслуженою добротою.^б

15 То що ж? Чи будемо чинити гріх, оскільки ми не під законом, а під незаслуженою добротою?^в Звичайно, ні! 16 Хіба ви не знаєте, що коли віддаєте себе комусь у рабство і слухаетесь його, то стаєте його рабами: чи то рабами гріха,^г який веде до смерті,^д чи слухняності, яка веде до праведності? 17 Але нехай лине подяка Богу за те, що ви, хоча й були колись рабами гріха, від усього серця стали слухняними вченню, якому Бог передав вас. 18 І, визволившись від гріха,^е ви стали рабами праведності.^ж 19 З огляду на неміч вашої плоті говорю людськими поняттями. Так само як ви колись віддали свої тіла в рабство нечистоти й беззаконня, щоб чинити беззаконня, тепер віддайте свої тіла в рабство праведності, щоб чинити святість.^з 20 Адже коли ви були рабами гріха, то були вільні від вимог праведності.

21 Який плід ви приносили в той час? Учинки, яких тепер соромитесь, бо вони ведуть до смерті.^и 22 Тепер же, коли вас визволено від гріха і ви стали Божими рабами, вашим плодом є святість,^і а це веде до вічного життя.^к 23 Бо плата за гріх – смерть,^л а дар від Бога – вічне життя^м завдяки Христу Ісусу, нашому Господу.^н

7 Хіба ви не знаєте, брати (звертаюсь до тих, хто знає закон), що Закон панує над людиною, поки вона жива? 2 Наприклад, одружена жінка зв'язана законом зі своїм чоловіком доти, доки той живий, а коли чоловік помер,

вона звільняється від закону свого чоловіка.^а **3** Тож якби за життя свого чоловіка вона стала дружиною іншого, то її назвали б перелюбницею.^б Коли ж її чоловік помер, вона вільна від його закону, тому не буде перелюбницею, якщо стане дружиною іншого.^в

4 Подібно й ви, брати мої, через Христове тіло померли для Закону, щоб належати іншому^г – тому, хто воскрес із мертвих,^д щоб ми приносили плід на славу Богові.^е **5** Бо коли ми жили, керуючись плотськими бажаннями, то грішні похоті, які стали явними завдяки Закону, діяли в наших тілах*, аби ми приносили плід, що веде до смерті.^е **6** Тепер же ми звільнені від Закону,^ж бо, коли йдеться про те, що нас стримувало, ми померли, щоб бути рабами в новому розумінні – рабами за духом,^з а не в старому розумінні – рабами за писаним зводом законів.^и

7 Що ж тоді скажемо? Чи Закон є гріхом? Звичайно, ні! Якби не Закон, я не знав би, що таке гріх.^й Скажімо, я не знав би, що таке пожадливість, якби Закон не говорив: «Не жадай чужого».^к **8** Проте гріх, скориставшись можливістю, яка з'явилася через заповідь, породив у мені всіляку пожадливість, бо без закону гріх був мертвий.^л **9** По суті, у минулому, коли не було закону, я був живий. Але коли з'явилась заповідь, гріх ожив, а я помер.^м **10** І я побачив, що заповідь, яка мала б принести життя,^н вела до смерті. **11** Адже гріх, скориставшись можливістю, яка з'явилася через заповідь, звабив мене

РОЗД. 7

а 1Кр 7:39

б Мт 5:32
Мт 19:9
Мр 10:11, 12
Лк 16:18в 1Кр 7:8, 9
1Тм 5:14

г 2Кр 11:2

д Дії 5:30
2Кр 5:15е Гл 5:22, 23
Кл 1:10

є Як 1:14, 15

ж Рм 10:4
Еф 2:15
Кл 2:13, 14

з Рм 12:11

и Гл 3:10

й Рм 3:20
Гл 3:19к Вх 20:17
Пв 5:21л Рм 4:15
Рм 5:20

м 2Кр 3:6

н Лв 18:5
Лк 10:26–28

Друга кол.

а Пв 4:8
Пс 19:8

б 1Кр 15:56

в Рм 5:13

г Пс 51:5
Ів 8:34
Рм 6:16

д Бт 8:21

е Мт 26:41

є Єр 17:9

ж 2Кр 4:16
Еф 3:16
Еф 4:23, 24з Гл 5:17
Як 4:1

и Ів 8:34

й Рм 6:13
Гл 5:17

і нею вбив. **12** Отже, Закон сам по собі святий і заповідь свята, праведна й добра.^а

13 Тож невже те, що добре, призвело до моєї смерті? Звичайно, ні! Але до неї призвів гріх, щоб було видно, що це гріх і що саме він, послугуючись добром, несе мені смерть,^б аби через заповідь гріх став набагато більшим.^в

14 Адже ми знаємо, що Закон духовний, а я плотський, проданий у рабство гріха.^г **15** І я не розумію, що роблю, бо те, що хочу, не виконую, а роблю те, що ненавижду. **16** Коли ж роблю те, чого не хочу, я погоджуюсь, що Закон добрий.

17 Але тепер уже не я це роблю, а гріх, який живе в мені.^д

18 Адже я знаю: в мені, тобто в моєму тілі, не живе нічого доброго, оскільки я бажаю робити добро, але не можу.^е

19 Бо добро, яке хочу, не роблю, а знову й знову роблю зло, якого не хочу. **20** Якщо ж я роблю те, чого не хочу, то вже не я це роблю, а гріх, який живе в мені.

21 Я розумію, що в моєму випадку діє такий закон: коли хочу робити добро, в мені сидить зло.^є **22** У серці я отримую справжню насолоду від Божого закону,^ж **23** але бачу, що в моєму тілі* діє інший закон, який воює проти закону мого розуму^з й веде мене в полон закону гріха,^и що в моєму тілі*. **24** Нещасна я людина! Хто врятує мене від тіла, яке веде мене до такої смерті? **25** Нехай лине подяка Богові через Ісуса Христа, нашого Господа! Тож своїм розумом я є рабом Божого закону, а тіло – закону гріха.^й

7:5 * Букв. «членах».

7:23 * Букв. «моїх членах».

8 Отже, ті, хто живе в єдності з Христом Ісусом, не підлягають осуду. **2** Бо закон духу, завдяки якому можна жити в єдності з Христом Ісусом, визволяє тебе^а від закону гріха і смерті. **3** Адже те, що не зміг зробити Закон,^б який був слабким^в через плоть, здійснив Бог, пославши свого Сина^г в подобі грішної плоті,^д щоб покінчити з гріхом, і засудивши гріх у плоті. **4** Він зробив це, щоб праведні вимоги Закону виконалися на нас^е – тих, хто живе*, керуючись духом, а не бажаннями плоті.^є **5** Бо ті, хто живе, керуючись бажаннями плоті, зосереджують свої думки на плотському,^ж а ті, хто живе, керуючись духом, – на духовному.^з **6** Тож зосередженість на плотському означає смерть,^и а зосередженість на духовному – життя і мир.^і **7** Якщо хтось зосереджує думки на плотському, він стає Божим ворогом,^к бо плоть не підкоряється Божому закону і, по суті, не може йому підкорятися. **8** Отже, ті, хто живе, керуючись плотськими бажаннями, не можуть подобатись Богові.

9 А ви живете, керуючись не бажаннями плоті, а духом,^л якщо, звичайно, Божий дух справді у вас діє. Але якщо якась людина не має духу Христа, вона не належить Христу. **10** Якщо ж Христос перебуває в єдності з вами,^м то, хоча плоть і мертва через гріх, дух дає життя завдяки праведності. **11** І якщо дух того, хто воскресив Ісуса з мертвих, живе у вас, то він – той, хто воскресив Хрис-

РОЗД. 8

а Ів 8:31, 32
Як 1:25б Рм 3:20
Єв 7:11

в Єв 7:18

г Ів 4:9

д Ів 1:14

е Рм 3:31

є Гл 5:16, 18

ж Гл 5:19–21

з Гл 5:22, 23

и Рм 6:21

і Гл 6:7, 8

к Іс 59:2

л Кн 1:21

л Гл 5:25

м Ів 15:4

Друга кол.

а Дп 2:24

б Еф 2:1, 5

в Гл 5:19–21

г 1Кр 9:27

Гл 5:24

Еф 4:22

Кл 3:5

д Гл 6:7, 8

е Ів 1:12

Ів 3:5

є Гл 4:4–6

ж 1Кр 2:10, 12

2Кр 1:22

з Ів 1:12

Гл 3:26

Ів 3:2

и Лк 12:32

Гл 3:29

і Флп 1:29

Кл 1:24

к 1Кр 15:53

Об 3:21

л 2Кр 4:17

1Пт 4:13

м 1Ів 3:2

н Бр 3:17–19

о Ів 8:31, 32

1Кр 15:22

л 2Кр 5:1, 2

п Гл 4:4, 5

Еф 1:5

Об 21:7

та Ісуса з мертвих,^а – оживить і ваші смертні тіла^б своїм духом, який перебуває у вас.

12 Отже, брати, ми не змушені слухатися плоті і жити, керуючись її бажаннями,^в **13** бо якщо ви живете, керуючись бажаннями плоті, то неодмінно помрете, а якщо вчинки плоті умертвляете^г духом, то будете жити.^д **14** Адже всі, кого веде Божий дух, справді є синами Бога.^е **15** Ви отримали не дух рабства, який знову викликає страх, а дух усиновлення, що й спонукує нас вигукувати: «Авва*, Батьку!»^є **16** Тож Божий дух свідчить разом з нашим духом,^ж що ми Божі діти.^з **17** Якщо ж ми діти, то й спадкоємці – спадкоємці самого Бога і співспадкоємці^и з Христом, якщо тільки разом з ним страждаємо,^і щоб разом і прославитись.^к

18 Тому я вважаю, що страждання, які ми тепер зносимо, – ніщо в порівнянні зі славою, яка стане явною через нас.^л **19** Адже все створіння з нетерпінням чекає на виявлення Божих синів.^м **20** Бо створіння було підкорене марноті^н не з власної волі, а через того, хто його підкорив. Проте він також дав надію, **21** що й самі створіння стануть вільними^о від неволі тління та отримає славу свободу дітей Божих. **22** І ми знаємо, що досі все створіння разом стогне та мучиться. **23** Стогнемо й ми – ті, хто має перші плоди, тобто дух, стогнемо в серці^п і з нетерпінням чекаємо, коли Бог нас усиновить,^р визволить з наших тіл на основі викупу.

8:15 *Євр. або араам. слово, що озн. «Батьку!»

8:4 * Букв. «ходить».

24 І, маючи цю надію, ми були врятовані, але видима надія — не надія, бо якщо людина вже щось бачить, то хіба їй треба надіятись на це? **25** А якщо ми надіємось^а на те, чого не бачимо,^б то продовжуємо палко чекати цього з витривалістю.^в

26 Подібно й дух допомагає нам у нашій слабкості,^г бо, коли треба молитися, ми не знаємо про що, але дух сам просить за нас невисловленими* стогнаннями. **27** А той, хто досліджує серця,^д знає, яке значення несе дух, бо дух просить за святих згідно з Божою волею.

28 Ми знаємо: Бог скеровує всі свої діла на добро тим, хто любить його, тим, хто покликаний згідно з його наміром.^е

29 Бо, кого він визнав спочатку, тих і вибрав наперед, щоб вони були подібними до його Сина,^ж а він став первістком^з серед багатьох братів.^и **30** Більш того, кого він вибрав наперед,^й тих і покликав;^к тих же, кого покликав, він визнав праведними.^л І зрештою, кого він визнав праведними, тих і прославив.^м

31 Що ж тоді скажемо про це? Якщо Бог за нас, хто буде проти нас?^н **32** Невже той, хто не пошкодував навіть власного Сина і віддав його за всіх нас,^о разом з ним не дасть щедро і всього іншого? **33** Хто висуне обвинувачення проти Божих обранців?^п Адже сам Бог визнає їх праведними.^р **34** Хто їх засудить? Адже Христос Ісус помер, більш того, він воскрес, сидить праворуч від Бога^с і благає за нас.^т

8:26 *Або «невимовними».

РОЗД. 8

а 1Пт 1:3, 4
б 2Кр 5:7
в Рм 5:3–5
г лв 14:16, 26
лв 16:7
д Єр 11:20
е Еф 1:9–11
2Тм 1:9
є лв 13:15
Рм 6:5
1Кр 15:49
ж Єв 1:6
з Єв 2:11
и Еф 1:5
й Флп 3:14
1Фс 2:12
Єв 3:1
к Рм 5:18
Тит 3:7
л 2Кр 4:6
м Пс 118:6
1Ів 4:4
н лв 3:16
Рм 3:25
1Ів 4:9
о Іс 50:8
п Дії 13:38, 39
Єв 10:16, 17
р Пс 110:1
с Єв 7:25
1Ів 2:1

Друга кол.

а лв 15:10
б 2Кр 4:8, 9
в Пс 44:22
г лв 16:33
д Еф 6:12

РОЗД. 9

є Вх 4:22
є Дії 3:25
Дії 7:8
ж Вх 24:12
з Рм 4:13
и Дії 26:7
Єв 9:1
й Пв 10:15
к Мт 1:17
л Рм 2:28
Об 2:9
м лв 8:39
Гл 3:29
н Бт 21:12
Єв 11:18

35 Хто відділить нас від Христової любові?^а Чи лихо, чи страждання, чи переслідування, чи голод, чи нагота, чи небезпека, чи меч?^б **36** Наприклад, написано: «Нас убивають за тебе щодня, вважають вівцями, призначеними на заріз».^в **37** Але ми в усьому здобуємо цілковиту перемогу^г завдяки тому, хто нас полюбив. **38** Тож я перекоаний, що ні смерть, ні життя, ні ангели, ні уряди, ні теперішнє, ні прийдешнє, ні сили,^д **39** ні висота, ні глибина, ні будь-яке інше створіння не зможуть відділити нас від любові Бога, яку він виявляє через Христа Ісуса, нашого Господа.

9 Як учень Христа, кажу правду, не обманюю, бо моє сумління під впливом святого духу свідчить разом зі мною: **2** серце моє сповнене великої журби та невпинного болю. **3** Адже я готовий бути проклятим і відлученим від Христа заради братів, своїх родичів за тілом, **4** ізраїльтян. Їх усиновив Бог,^е вони мають славу, угоди,^ж Закон^з і обіцянки;^и також їм доручено священне служіння.^к **5** Вони є нащадками патріархів,^л від яких походить за тілом і Христос.^м Нехай Богу, який є над усім, вічно лине хвала. Амінь.

6 Але це не означає, що Боже слово не збулося, бо не кожен, хто походить від Ізраїля, обов'язково є «Ізраїлем».^н **7** І те, що вони Авраамове потомство*, не означає, що всі вони його діти,^о адже написано: «Обіцяне тобі потомство* прийде через Ісака».^п **8** Тоб-

9:7 *Букв. «насліддя».

то діти за тілом не обов'язково є дітьми Божими,^a а справжнім потомством* вважаються діти за обіцянкою.^b **9** Бо ось яку обіцянку дав Бог: «Я прийду наступного року в цей самий час, і Сарра матиме сина».^c **10** Проте обіцянка була дана не лише в цьому випадку, але й тоді, коли Ревека зачала близнюків від Ісака, нашого прабатька.^d **11** Оскільки до їхнього народження, коли вони ще не зробили ні добра, ні зла,— аби намір Бога щодо вибору і далі залежав не від учинків, а від того, хто кличе,— **12** їй було сказано: «Старший стане рабом молодшого».^e **13** Тому й написано: «Я полюбив Якова, а Ісава зненавидів».^f

14 Що ж тоді скажемо? Невже Бог несправедливий? Звичайно, ні!^g **15** Ось що він говорить Мойсею: «Над ким захочу змилюватися, над тим і змилююсь. І, кому захочу співчувати, тому й співчуватиму».^h **16** Отже, це залежить не від чийогось бажання або зусиль*, а від Бога, який виявляє милосердя.ⁱ **17** Бо, як видно з Писання, Бог сказав фараону: «Ось для чого я залишив тебе при житті: щоб показати на твоєму прикладі свою силу і щоб про моє ім'я розповідали по цілій землі».^j **18** Тож, над ким хоче, він змилюється і, кому хоче, дозволяє стати впертим.^k

19 Тоді ти питаєш мене: «Чому він все-таки докоряє? Адже хто може противитись його волі?» **20** Людино, хто ж ти така, щоб зухвало відповідати Богу?^l Хіба виріб

9:8 *Букв. «насінням». **9:16** *Букв. «не від того, хто бажає, і не від того, хто біжить».

РОЗД. 9

a Ів 1:12, 13

б Гл 4:28

в Бт 18:10, 14

г Бт 25:21, 24

д Бт 25:23

e Мл 1:2, 3
Єв 12:16e Пв 32:4
Йв 34:10

ж Вх 33:19

з Тит 3:4, 5

и Вх 9:16

i Вх 10:1
Вх 14:4

к Йв 40:2

Друга кол.

a Іс 29:16
Іс 45:9б Іс 64:8
Єр 18:6

в 1Фс 5:9

г Рм 11:13
Еф 3:6

д Еф 2:12

e Ос 2:23
Мт 21:43
1Пт 2:10e Ос 1:10
Гл 3:26ж Ос 1:10
Рм 11:4, 5

з Іс 10:22, 23

и Іс 1:9

i Рм 10:20

к Рм 4:11
Флп 3:9

скаже своєму майстру: «Навіщо ти мене зробив таким?»^a

21 Невже ти не знаєш, що гончар має владу над глиною^b і може з тієї ж брили зробити одну посудину для почесного вжитку, а іншу — для непочесного? **22** Бог, бажаючи показати свій гнів і силу, з великою терпеливістю зносить приготовані для знищення посудини гніву, **23** щоб виявити свою безмежну славу на посудинах милосердя,^c які заздалегідь приготовані для слави, **24** тобто на нас, людях, яких він покликав не лише з-посеред юдеїв, але й з-посеред інших народів.^d Що ж на це скажемо? **25** У книзі Осії він говорить щось подібне: «Не свій народ^e я назву “народом моїм” і нелюбу — “улюбленою”,^f **26** і там, де їм було сказано: “Ви не мій народ”, їх буде названо “синами живого Бога”».^g

27 Більш того, про Ізраїль Ісаия вигукує: «Навіть якщо синів Ізраїля буде стільки, як морського піску, врятується лише останок.»^h **28** Бо Єгова* притягне до відповідальності мешканців землі, остаточно і без зволіканьⁱ». **29** Також Ісаия передерік: «Якби Єгова*, Бог військ^j, не залишив нам потомства^k, то ми стали б як Содом, були б схожі на Гоморру».^l

30 Що ж тоді скажемо? Люди з інших народів, хоча й не ставили собі за мету досягти праведності, все-таки досягли її^m — праведності, яка походить від віри.ⁿ **31** Ізраїль же, хоча й намагався виконати закон праведності, не досяг своєї

9:28, 29 *Див. додаток А5. **9:28** *Або «виконає це швидко». **9:29** *Див. глосарій. ^aБукв. «насіння».

мети – не виконав цього закону. **32** Чому? Тому що намагався виконати його не завдяки вірі, а завдяки ділам. Ці люди спіткнулися об «камінь спотикання»,^a **33** як і написано: «Ось я кладу на Сіоні камінь^b спотикання і скелю, яка є перешкодою на їхньому шляху, але той, хто ґрунтує свою віру на ньому, не розчарується».^b

10 Брати, я від усього серця бажаю, щоб вони спаслися,^c і благаю про це Бога. **2** Свідчу їм, що вони намагаються ревно служити Богові,^d але їхня ревність не узгоджується з точним знанням про нього. **3** Бо, не знаючи Божої праведності^e й намагаючись встановити власну,^e вони не підкорились праведності Божій.^f **4** Адже Христос – кінець Закону,^g щоб кожен, хто вірить, міг досягти праведності.^h

5 Мойсей пише про праведність, яка досягається на підставі Закону: «Той, хто виконує їх, завдяки їм житиме».ⁱ **6** А про праведність, яка здобувається через віру, говориться: «Не кажи у своєму серці:» “Хто підніметься в небо?”^j (щоб привести на землю Христа) **7** або “Хто зійде в безодню?”^k (щоб Христа воскресити з мертвих)». **8** Однак що сказано в Писанні? «Слово близько до вас, у ваших устах, у вашому серці».^l Це «слово» віри, яке ми проповідуємо. **9** Бо якщо ти привселюдно звіщаш устами, що Ісус є Господом,^o і віриш у серці, що Бог воскресив його з мертвих, то будеш врятований. **10** Адже, коли людина вірить серцем, це веде до праведності, а коли вона про свою віру при-

РОЗД. 9

a Іс 8:14
Лк 20:17, 18
1Кр 1:23

b Пс 118:22
Мт 21:42

v Іс 28:16
Рм 10:11
1Пт 2:6

РОЗД. 10

г Рм 9:3, 4

д Дії 21:20
Гл 1:14

е Рм 1:16, 17

є Лк 16:15
Флп 3:9

ж Лк 7:29, 30

з Мт 5:17
Рм 7:6

Еф 2:15
Кл 2:13, 14

и Гл 3:24

і Лв 18:5
Гл 3:12

к Пв 9:4

л Пв 30:12

м Пв 30:13

н Пв 30:14

о Дії 16:31

Друга кол.

a 1Кр 9:16
2Кр 4:13
Єв 13:15

b Іс 28:16
Рм 9:33

v Дії 15:7–9
Гл 3:28

г Йл 2:32
Дії 2:21

д Мт 28:19, 20

е Іс 52:7
Еф 6:14, 15

є Іс 53:1
Ів 12:37, 38

ж Ів 4:42

з Пс 19:4
Дії 1:8

и Мт 10:5, 6
Дії 2:14

і Пв 32:21

к Рм 9:30

л Іс 65:1

м Іс 65:2

вселюдно звіщає устами,^a це веде до спасіння.

11 У Писанні говориться: «Жоден з тих, хто ґрунтує свою віру на ньому, не розчарується».^b **12** Адже немає різниці між юдеєм та греком.^b Є один Господь над усіма, і він щедрий* до всіх, хто його кличе. **13** Бо «кожен, хто кличе ім'я Єгови*, спасеться».^c **14** Але як будуть його кликати, якщо в нього не повірили? А як повірять в того, про кого не чули? І як почують без проповідника? **15** І як хтось буде проповідувати, коли його не буде послано?^d Тому написано: «Які гарні ноги тих, хто звіщає добру новину про те, що добре!»^e

16 А втім, не всі послухались доброї новини. Адже Ісая запитує: «Єгови*, хто повірив у те, що почув від нас?»^f **17** Тож віра приходить лише після того, як почують слово,^g а чують тоді, коли хтось розповідає про Христа. **18** Однак я запитую: не вже вони не чули? Таж «по всій землі розходиться їхнє свідчення, до кінців населеної землі лунає їхня звістка».^h **19** Проте я знову запитую: хіба Ізраїль не знав?ⁱ Спершу говорить Мойсей: «Я розпалю у вас ревнощі через тих, хто не є народом; через народ безглуздий викличу у вас лютий гнів».^j **20** А потім Ісая дуже сміливо каже: «Мене знайшли ті, хто не шукав.^k Я виявив себе тим, хто про мене не питав».^l **21** А про Ізраїль він говорить: «Цілий день я простягав руки до народу неслухняного і впертого».^m

10:12 *Або «багатий». **10:13, 16** *Див. додаток А5. **10:16** *Або «у нашу розповідь».

11 Тож я запитую: невже Бог відкинув свій народ?^a Зовсім ні! Адже я також ізраїльтянин, з потомства* Авраама, з племені Веніяміна. **2** Бог не відкинув свій народ, який він визнав спочатку.^b Невже ви не знаєте, що говориться в Писанні про те, як Ілля скаржився Богу на Ізраїль? **3** «Єгови*, ці люди повбивали твоїх пророків, зруйнували твої жертovníки. Залишився я один, і вони намагаються відібрати моє життя^a».^b **4** Але що Бог йому відповів? «Я залишив собі 7000 людей, котрі не схилили колін перед Ваалом».^c **5** Подібно і в наш час є останок,^d вибраний завдяки незаслуженій доброті. **6** Якщо його вибрано через незаслужену доброту,^e то вже не завдяки ділам,^f бо тоді незаслужена доброта не була б уже незаслуженою.

7 І що ж? Саме того, чого Ізраїль прагнув, він не досягнув. Цього досягнули обранці,^ж а чуття решти народу притупилось,^з **8** як і написано: «Бог дав їм дух глибокого сну,^г дав очі, які не бачать, і вуха, які не чувають; і так триває аж донині».^д **9** Також Давид говорить: «Нехай їхній стіл стане для них пасткою, западнею, каменем спотикання і відплатою. **10** Хай їхні очі огорне темрява, щоб вони не бачили, і зроби так, щоб їхня спина зігнулась навзавжди».^ж

11 Тож запитую: чи вони, спіткнувшись, упали? Звичайно, ні! Але оскільки вони зробили хибний крок, у людей з інших народів з'явилась мож-

РОЗД. 11

а 1См 12:22
Єр 31:37

б Вх 19:5
Пс 94:14

в 1Цр 19:2, 14

г 1Цр 19:18

д Рм 9:27

е Еф 1:7
Еф 2:8

є Гл 2:15, 16

ж Ів 1:11, 12

з 2Кр 3:14, 15

и Іс 29:10

і Пв 29:4

к Пс 69:22, 23

Друга кол.

а Пв 32:21
Рм 10:19

б Рм 9:23, 24

в Дії 9:15
Гл 1:15, 16
Еф 3:8

г Дії 28:30, 31
Кл 1:23
2Тм 4:5

д Мт 21:43

е 1Кр 10:12

є Дії 15:14

ж Мт 21:43

з Еф 2:8

и Рм 2:4

і Мт 23:38

ливість спастися, і це розпалює в них ревності.^a **12** Отже, якщо їхній хибний крок означає багатство для світу, а їхнє зменшення – багатство для людей з інших народів,^b наскільки ж більше значення матиме їхня повна кількість!

13 Тепер звертаюся до вас, люди з інших народів: я, апостол для інших народів,^в прославляю* своє служіння,^г **14** намагаючись якось розпалити у свого народу* ревності та врятувати хоча б декого. **15** Адже, якщо те, що Бог відкинув цих людей,^д означало примирення для світу, що тоді означатиме те, що він їх прийме? Хіба не життя для тих, хто був мертвий? **16** Крім того, якщо частина тіста, взята як перші плоди, свята, то святе і все тісто. І, коли корінь святий, святі й гілки.

17 Проте якщо декотрі гілки були відламані і ти, дика оливко, була прищеплена серед тих гілок, щоб залишились, і почала житивитися від соковитого кореня оливки, **18** то не величайся* перед іншими гілками. А якщо величаєшся^а,^б пам'ятай: не ти підтримуєш корінь, а він тебе. **19** Ти скажеш: «Гілки відламали, щоб прищепити мене».^в **20** Це правда! Вони відламані через своє невірство,^ж а ти тримаєшся завдяки вірі.^з Не будь гордою і май страх. **21** Адже якщо Бог не пощадив рідних гілок, то не пощадить і тебе. **22** Тому зверни увагу на Божу доброту^г і суворість. До тих, хто відпав, Бог ставиться з суворістю.^д

11:13 *Або «звеличую». **11:14** *Букв. «свого тіла». **11:18** *Або «не хвалися». ^аАбо «хвалилися».

11:1 *Букв. «насіння». **11:3** *Див. додаток А5. ^аАбо «душу».

Однак до тебе Бог виявляє доброту, але за умови, що ти й далі будеш гідна його доброти, якщо ж ні — теж будеш відсічена. **23** Те саме стосується і їх: коли не залишаться в невірстві, то будуть прищеплені,^a оскільки Бог може прищепити їх знову. **24** Бо якщо тебе зрізали з дикої оливи, а потім усупереч природі прищепили до оливи садової, то наскільки легше прищепити рідні гілки до їхньої ж оливи!

25 Брати, аби ви не були мудрим у власних очах, хоч, щоб ви знали про священну таємницю:^b в частини Ізраїля притупилось чуття, і так буде, поки не набереться повна кількість людей з інших народів, **26** і таким чином врятується весь Ізраїль.^a Бо написано: «Визволитель* прийде з Сіону^c та відверне безбожні звичаї від синів Якова. **27** Я укладу з ними угоду,^d коли заберу їхні гріхи».^e **28** Якщо говорити про добру новину, то вони дійсно вороги, але для вашої ж користі; а якщо говорити про Божий вибір, вони улюблені завдяки обіцянці, даній їхнім прабатькам.^e **29** Адже Бог не буде жалкувати про дари й покликання, що походять від нього. **30** Колись ви були неслухняні Богові,^ж але через їхній непослух^з вам виявлено милосердя.^и **31** Так само й вони неслухняні тепер, — тому вам і виявляється милосердя, — щоб їм самим було виявлено милосердя. **32** Адже Бог дозволив їм усім бути в'язнями непослуху,^и щоб їм усім виявити милосердя.^к

11:26 *Або «спаситель».

РОЗД. 11

а Дії 2:38

б Еф 3:5, 6

в Рм 2:29

Рм 9:6

Гл 3:29

г Пс 14:7

д Іс 59:20, 21

е Іс 27:9

є Пв 10:15

ж Еф 2:1, 2

з Дії 7:51

и Дії 15:7–9

і Рм 3:9

к 1Тм 2:3, 4

Друга кол.

а Іс 40:13

Дн 4:35

б Йв 41:11

РОЗД. 12

в Рм 6:13

г 2Кр 7:1

1Пт 1:15

д 2Тм 1:7

е Еф 4:23, 24

є 1Тм 4:15

ж Пр 16:18

Гл 6:3

1Пт 5:5

з Еф 2:8

и 1Кр 12:12

і 1Кр 12:25

к Еф 3:7

33 О глибину Божого багатства, мудрості і знання! Які ж нез'ясовні присуди його та незабгненні шляхи його! **34** Бо «хто пізнав розум Єгови* і хто може дати йому пораду?»^a **35** Або «хто йому першим щось дав, щоб він мусив повернути?»^b **36** Усе від нього, через нього і для нього. Йому нехай вічно лине слава. Амінь.

12 Тому, брати, з огляду на Боже співчуття, благаю вас: віддайте свої тіла^a як жертву живу, святу^г і приємну Бові, щоб служити* йому, використовуючи свою здатність мислити.^д **2** Більше не дозволяйте цьому світу* формувати вас, натомість перемінюйтеся, обновлюючи свій розум,^є щоб особисто переконатися,^є в чому полягає добра, приємна й досконала Божа воля.

3 Оскільки мені було виявлено незаслужену доброту, звертаюся до кожного з вас: не думайте про себе більше, ніж належить,^ж а думайте так, щоб це свідчило про вашу розсудливість, — залежно від віри, яку Бог дав* кожному з вас.^з **4** Наше тіло має багато частин,^и але не всі вони виконують ту саму роль. **5** Подібно й ми: хоча нас багато, ми одне тіло, яке перебуває в єдності з Христом. Проте окремо ми частини тіла, які належать одна одній.^і **6** Завдяки незаслуженій доброті ми отримали різні дари.^к Отже, якщо хтось з нас має дар прокувати, хай пророкує відповідно до своєї віри, **7** якщо

11:34 *Див. додаток А5. 12:1 *Або «виконувати священне служіння». 12:2 *Або «віку; системі». Див. глосарій, Вік. 12:3 *Або «наділив».

хтось має дар служити, хай служить, якщо дар навчати, хай навчає,^a **8** якщо підбадьорювати*, хай підбадьорює^b, якщо роздавати^c, хай робить це щедро,^d якщо голоувати^e, хай робить це старанно^f, якщо виявляти милосердя, хай робить це з радістю.^g

9 Нехай любов ваша буде нелицемірною.^e Відчувайте огиду до зла,^e горніться до добра. **10** Виявляючи братерську любов, майте ніжні почуття одне до одного. Першими виявляйте одне одному пошану*.^ж **11** Будьте працюючі*, не лінуйтеся^z.^з Духом палайте.^и Служіть Єгови^и як раби.^и **12** Тіштесь надією. У час лиха будьте стійкими.^к Перебувайте в молитві.^к **13** Діліться зі святими, коли вони чогось потребують.^м Будьте гостинні.^м **14** Благословляйте тих, хто вас переслідує,^о благословляйте, а не проклинайте.^н **15** Радійте з тими, хто радіє, і плачте з тими, хто плаче. **16** Думайте про інших так само, як про себе. Не будьте про себе надто високої думки*, а йдіть шляхом смирення.^п Не ставайте мудрими у власних очах.^с

17 Нікому не віддавайте злом за зло.^т Беріть до уваги те, що всі люди вважають* добром. **18** Якщо можливо, наскільки це залежить від вас, будьте в мирі з усіма людьми.^у **19** Любі, не мстїть-

12:8 *Або «настійно захохочувати». *Або «настійно захохоче». ^Або «жертвувати». *Або «брати провід». □Або «ревно». **12:10** *Або «випереджайте одне одного пошаною». **12:11** *Або «старанні; ревні». *Або «у праці не зволікайте». **12:11, 19** ^Див. додаток А5. **12:16** *Або «не виношуйте зверхніх думок». **12:17** *Або «в очах усіх людей є».

РОЗД. 12

а 1Тм 5:17
1Пт 4:10, 11
б 2Тм 4:2
в Пв 15:11
2Кр 8:2
г 1Фс 5:12
1Пт 5:2
д Еф 4:32
е 1Тм 1:5
Як 3:17
1Пт 1:22
е Пс 97:10
Пр 8:13
ж Флп 2:3
з Пр 13:4
и Дії 18:24, 25
і Рм 6:22
к Дії 14:22
л Флп 4:6
1Фс 5:17
м Пр 3:27
1Ів 3:17
н 1Пт 4:9
Зв 8
о Мт 5:44
Лк 6:27, 28
п Як 3:9, 10
р Лк 14:10
Лк 22:24–26
Ів 13:14
Флп 2:3
с Йв 37:24
Пр 3:7
г 1Фс 5:15
1Пт 2:23
1Пт 3:9
у 2Тм 2:24
Єв 12:14
Як 3:18

Друга кол.

а Ль 19:18
Мт 5:39
б Пв 32:35
Єв 10:30
в Пр 25:21, 22
г Вх 23:4
Мт 5:44
Лк 6:27

РОЗД. 13

д Тит 3:1
1Пт 2:13, 14
е Ів 19:10, 11
е Дії 17:26
ж 1Пт 2:13, 14
з 1Пт 3:13
и 1Пт 2:19
1Пт 3:16
і Мт 22:21
Мр 12:17
Лк 20:25
к Пр 24:21
л 1Пт 2:13, 17

ся самі за себе, а дайте місце гніву Божому,^a бо написано: «Помста моя, я відплачу», – говорить Єгова^b.^б **20** Тож, «якщо твій ворог голодний, нагодуй його, а якщо він спраглий, дай напитися. Адже так ти будеш згортати йому на голову розжарене вугілля*».^в **21** Не дозволяй злу перемоги тебе, а завжди перемагай зло добром.^г

13 Нехай кожна людина* підкоряється тим, хто посідає вищу владу,^а бо вся влада від Бога^а і та відносно влада, яку вони мають, саме від нього.^б **2** Отже, кожен, хто чинить опір владі, виступає проти встановленого Богом порядку. А ті, хто виступає проти цього порядку, стягнуть на себе осуд. **3** Адже правителі викликають страх у тих, хто чинить не добро, а зло.^ж Хочеш не боятися влади? Завжди роби добро,^з і отримаєш від неї похвалу, **4** бо правитель – Божий слуга тобі на добро. Проте якщо чиниш зло, то бійся, оскільки він носить меч не даремно. Він Божий слуга, месник, який виливає гнів на* тих, хто чинить зло.

5 Отже, ви маєте вагому причину підкорятися владі не лише через цей гнів, але й через своє сумління.^и **6** Тому ви і податки платите, адже правителі – Божі слуги для народу, які постійно зайняті своїми обов'язками. **7** Тож віддавайте належне всім: хто вимагає податок – тому податок,^и хто данину – тому данину, хто страх – тому страх,^к хто пошану – тому пошану.^л

12:20 *Тобто пом'якшиш його серце і розтопиш його суворість. **13:1** *Або «душа». **13:4** *Або «карає».

8 Не будьте винні нікому нічого, крім любові один до одного,^a бо кожен, хто любить свого ближнього, уже виконує закон.^b 9 Адже звід законів: «Не чини перелюбу,^b не вбивай,^c не кради,^d не жадай чужого»,^e як і будь-яку іншу заповідь, можна підсумувати так: «Люби свого ближнього, як самого себе».^e 10 Любов не завдає ближньому кривди,^ж тому любов є виконанням закону.^з

11 Робіть усе це тому, що знаєте, в яку пору живете: вам уже час пробудитись зі сну,^и бо тепер наше спасіння ближче, ніж тоді, коли ми повірили. 12 Ніч минає, а день наближається. Тож скиньмо із себе вчинки, притаманні темряві,^и та одягнімо зброю світла.^к 13 Поводьмося* пристойно,^л як удень: не віддаваймося буйним гулянкам^м, пияцтву, аморальним ставенням стосункам, розгнужданості^н, чварам і ревностям.^н 14 Натомість одягніться в риси Господа Ісуса Христа^о і не обдумуйте наперед, як задовольнити бажання плоті.^п

14 Щиро приймайте людину, віра якої слабка,^р не висловлюючи суджень про розбіжності в поглядах*.^р 2 Одному віра дозволяє їсти все, інший же, слабкий, їсть лише овочі. 3 Отже, хто їсть, нехай не дивиться звисока на того, хто не їсть, а хто не їсть, хай не судить того, хто їсть,^с адже Бог щиро прийняв і його. 4 Хто ти такий, щоб судити чийогось слугу?*

13:13 *Букв. «ходімо». *Або «п'ятикам». ^aАбо «безсоромним учинкам». Грец. слово *аселґейя* у мн. Див. глосарій. 14:1 *Або, можливо, «внутрішні сумніви».

РОЗД. 13

а Кл 3:14
1Тм 1:5
1Іл 4:11
б Гл 5:14
Як 2:8
в Вх 20:14
Мт 5:27, 28
1Кр 6:9, 10
г Бт 9:6
Пв 5:17
д Вх 20:15
е Вх 20:17
є Лв 19:18
Мт 22:39
ж Лк 6:31
з 2Тм 2:24
и Мт 22:37–40
и 1Кр 21:36
1Фс 5:6
і Еф 5:10, 11
к 2Кр 6:4, 7
Еф 6:11
1Фс 5:8
л 1Пт 2:12
м Еф 4:19
1Пт 4:3
н 2Кр 12:20
о 1Кр 11:1
Гл 3:27
Еф 4:24
п Гл 5:16

РОЗД. 14

р Рм 15:1
1Фс 5:14
с Кл 2:16
т Мт 7:1
Як 4:12

Друга кол.

а 1Кр 4:4
б Гл 4:10
в Кл 2:16
г 1Тм 4:4
д 1Кр 10:31
е 1Кр 6:19, 20
є Пс 146:2
1Пт 4:1, 2
ж 1Фс 4:14
з 1Фс 5:10
Об 1:17, 18
и Лк 6:37
Рм 14:4
і Дії 10:42
2Кр 5:10
к Іс 49:18
л Іс 45:23
м Ек 12:14
Мт 12:36
2Кр 5:10
н Мт 7:1
о Мт 18:6
1Кр 8:9
1Кр 10:32
п Мт 15:11
Дії 10:15
1Тм 4:4

Чи стоятиме він, чи впаде, вирішує його пан.^a І він стоятиме, бо Єгова* може зробити так, щоб він стояв.

5 Хтось вважає один день важливішим від іншого,^b а хтось вважає всі дні однаковиими.^b Тож нехай кожен буде твердо переконаний у своїх рішеннях. 6 Людина, яка відзначає якийсь день, робить це для Єгови*. Так само й людина, яка їсть, їсть для Єгови*, бо дякує за це Богові.^c Той же, хто не їсть, не їсть для Єгови*, і все одно дякує Богу.^d

7 Ніхто з нас не живе лише для себе,^e і ніхто не помирає лише для себе. 8 Адже якщо ми живемо, то живемо для Єгови*^e і, якщо помираємо, помираємо для Єгови*. Отже, чи живемо, чи помираємо, ми належимо Єгови*.^ж 9 Саме тому Христос і помер та ожив: щоб бути Господом як мертвих, так і живих.^з

10 Чому ж ти судиш свого брата?^и Чому дивишся на свого брата звисока? Адже всі ми станемо перед судовим престолом Бога,^и 11 бо напишано: «Клянись собою^к,^к – говорить Єгова*, – переді мною схилиться кожне коліно і кожен язик відкрито визнає, що я Бог».^л 12 Тож кожен з нас сам за себе відповідь перед Богом.^м

13 Тому більше не судімо одне одного.^н Натомість поставімо не давати братові підстави для спотикання і не ставити перед ним перешкоди.^о 14 Як послідовник Господа Ісуса, я знаю і переконаний: ніщо саме по собі не буває нечистим.^п Тільки коли людина вважає щось нечис-

14:4, 6, 8, 11 *Див. додаток А5. 14:11 *Букв. «як живий я».

тим, тоді воно і справді для неї нечисте. **15** Якщо твоя їжа ображає почуття брата, ти вже не йдеш шляхом любові.^а Не губи* своєю їжею того, заради кого помер Христос.^б **16** Тож старайтеся, щоб про добро, яке ви робите, не говорили погано. **17** Бо Царство Боже — це не їжа чи напої,^в а праведність, мир і радість, які дає святий дух. **18** І кожен, хто таким чином служить Христу як раб, є до вгоді Богові та має схвалення від людей.

19 Отже, намагаймося сприяти всьому тому, що веде до миру^г і взаємного зміцнення.^д **20** Перестаньте руйнувати Божу працю лише заради їжі.^е Дійсно, все чисте, але якщо людина їсть і цим дає комусь підставу для спотикання, це згубно* для неї.^є **21** Ліпше не їсти м'яса, не пити вина і не робити нічого такого, через що твій брат може спіткнутися.^ж **22** Нехай віра, яку ти маєш, залишається між тобою і Богом. Щасливий той, хто не осуджує себе за власне рішення. **23** Проте якщо він має сумніви і все-таки їсть, то вже заслуговує осуду, бо робить це всупереч вірі. А все, що всупереч вірі,— гріх.

15 Ми, сильні, повинні носити слабкості несильних,^з а не догоджати собі.^и **2** Нехай кожен з нас догоджає ближньому йому на добро, прагнучи його зміцнити.^з **3** Адже навіть Христос не догоджав собі,^к але, як написано: «Зневага тих, хто тебе зневажає, спадає на мене».^л **4** А все, що було написано раніше, написано нам

14:15 *Або «не руйнуй». 14:20 *Або «неправильно».

РОЗД. 14

а Еф 5:2
б 1Кр 8:10, 11
в 1Кр 8:8
г Мт 5:9
Рм 12:18
д 1Кр 14:12
Ев 10:24
е Рм 14:3
1Кр 8:11
є 1Кр 8:9
ж Рм 14:13
1Кр 8:13
1Кр 10:24

РОЗД. 15

з Рм 14:1
1Фс 5:14
и 1Кр 10:24
і 1Кр 9:22
Флп 2:4
к Мр 10:45
Ів 5:30
л Пс 69:9

Друга кол.

а 1Кр 10:11
2Тм 3:16, 17
2Пт 1:19
б Рм 5:3, 4
в Пс 119:49, 50
Ев 3:6
1Пт 1:10
г 1Кр 1:10
2Кр 13:11
Флп 2:2
1Пт 3:8
д Флп 10, 17
е Ів 6:37
є Мт 15:24
Ів 1:11
ж Бт 22:16–18
Пс 89:3
з Рм 9:23, 24
и 2См 22:50
Пс 18:49
і Пв 32:43
к Пс 117:1
л Об 5:5
М Бт 49:10
н Іс 11:1, 10
Мт 12:21
о Іс 40:31

для науки,^а щоб через витривалість^б і потіху з Писань ми мали надію.^в **5** Тож нехай Бог, джерело витривалості й потіхи, наділить вас таким же складом розуму, який був у Христа Ісуса, **6** щоб ви спільно,^г в один голос* прославляли Бога й Батька нашого Господа Ісуса Христа.

7 Отже, щиро приймайте* одне одного,^д як і Христос прийняв вас,^е і це приноситиме Богові славу. **8** Кажу вам: Христос став служителем обрізаних,^є щоб засвідчити, що Бог правдивий, і підтвердити обіцянки, які Бог дав їхнім прабатькам,^ж **9** а також щоб інші народи прославляли Бога за його милосердя,^з як і написано: «Тому я славитиму тебе серед народів і піснею буду вихвалити твоє ім'я».^и **10** І він знову говорить: «Радійте, народи, разом з його народом».^і **11** І знову: «Вихвалійте Єгови*, всі народи, і нехай вихвалюють його всі племена».^к **12** А Ісая промовляє: «З'явиться Єссєїв корінь,^л встане той, хто буде правити народами».^м На нього народи покладатимуть надію».^н **13** Тож нехай Бог, джерело надії, через вашу довіру до нього сповнить вас усією радістю і миром, щоб завдяки силі святого духу ви збагатились* надією.^о

14 Я ж переконаний, брати мої, що ви й самі сповнені великодушності, що вам не бракує знання і ви можете наставляти* одне одного. **15** Однак про деякі справи я писав вам відвертіше,

15:6 *Букв. «одними устами». 15:7 *Або «привітно ставтеся до». 15:11 *Див. додаток А5. 15:13 *Або «переповнилися». 15:14 *Або «повчати».

аби нагадати про них знову, і робив це тому, що Бог виявив мені незаслужену доброту, **16** щоб я був служителем Христа Ісуса для інших народів.^а Я виконую святу працю, звіщаючи Божу добру новину,^б щоб інші народи могли стати для Бога жертвою приємною, освяченою святим духом.

17 Отже, коли говорити про служіння Богу, то, як послідовник Христа Ісуса, я маю з чого радіти. **18** Бо я не наважусь нічого говорити, крім того, що здійснив через мене Христос, аби інші народи стали слухняними завдяки моїм словам та вчинкам, **19** а також завдяки силі знаків та чуд^в і дії Божого духу. Тож я ґрунтовно проповідував добру новину про Христа від Єрусалима і скрізь до Іллірії.^г **20** І я поставив собі за мету не проголошувати добру новину там, де Христове ім'я вже відоме, щоб не будувати на чужому фундаменті, **21** але, як написано: «Ті, кому не звіщали про нього, побачать, і ті, котрі не чули, зрозуміють».^д

22 Ось чому мені не вдалося прийти до вас, хоч я не раз хотів це зробити. **23** Але тепер у цих краях немає території, де б я не проповідував, і я вже багато* років прагну до вас завітати. **24** Тому я сподіваюся, що по дорозі до Іспанії побачуся з вами. Хочу деякий час поспілкуватися з вами, а потім ви мене трохи проведете. **25** Тепер же я збираюсь вирушити до Єрусалима, щоб там послужити святим,^е **26** адже брати з Ма-

15:19 *Або «передвість». 15:23 *Або, можливо, «кілька».

РОЗД. 15

а Рм 11:13
Гл 2:7,8

б Дії 20:24

в Дії 15:12
2Кр 12:12

г Дії 21:18, 19

д Іс 52:15

е Дії 19:21
Дії 20:22

Друга кол.

а 1Кр 16:1
2Кр 8:1–4
2Кр 9:2, 12

б Гл 6:6
Єв 13:16

в 2Кр 1:11
Еф 6:18
Кл 4:3
1Фс 5:25

г 2Фс 3:1, 2

д Рм 15:26

е 1Кр 14:33
Флп 4:9

РОЗД. 16

с Дії 18:18

ж Рм 12:13
1Ів 3:17

з Дії 18:2
Дії 18:24, 26
2Тм 4:19

кедонії та Ахаїї охоче поділилися своїм майном, зібравши пожертви для святих в Єрусалимі, котрі живуть у бідності.^а **27** Вони зробили це з великим задоволенням, хоча, по суті, були їхніми боржниками. Бо якщо інші народи поділялися зі святими їхні духовні блага, то ці народи також повинні служити їм своїми матеріальними благами.^б **28** Отже, коли я все владнаю і благополучно доставлю їм зібрані пожертви*, то вирушу в Іспанію і заодно завітаю до вас. **29** До того ж я знаю, що прийду до вас з повною мірою благословень від Христа.

30 Брати, пам'ятаючи про віру в нашого Господа Ісуса Христа і про любов, до якої спонукує дух, дуже прошу вас: ревно моліться за мене до Бога,^в що я і сам роблю. **31** Моліться, щоб я міг врятуватися^г від невіруючих в Юдеї і щоб моє служіння для Єрусалима було до вподоби святим.^д **32** Також моліться, щоб, коли на це Божа воля, я прийшов до вас з радістю і разом з вами отримав відсвічення. **33** Нехай Бог, який дає мир, буде з усіма вами.^е Амінь.

16 Хочу представити* вам нашу сестру Фіву, яка служить у кенхрэйському^е зборі. **2** Радо прийміть цю Господню ученицю, як і належить приймати святих. Допмагайте їй у всьому, в чому вона матиме потребу,^ж бо вона захищала багатьох, у тому числі мене.

3 Передайте вітання Присци та Акілі,^з моїм співпрацівникам і учням Христа Ісуса,

15:28 *Букв. «плід». 16:1 *Або «рекомендувати».

4 які заради мене* ризикували головою.^a Їм вдячний не лише я, але й усі збори з інших народів. 5 Передайте вітання зборові в їхньому домі.^b Привітайте мого любого Еленета, який одним з перших в Азії став Христовим учнем. 6 І передайте вітання Марії, яка багато трудилась заради вас. 7 Вітайте Андроніка та Юнія — моїх родичів,^a які були ув'язнені разом зі мною. Їх добре знають апостоли, і вони є Христовими учнями навіть довше, ніж я.

8 Передайте вітання любому Ампліату, учню Господа. 9 Привітайте Урбана, нашого співпрацівника і Христового учня, а також любого Стэхія. 10 Вітайте Апеллеса, який заслугує схвалення як учень Христа. Передайте вітання домашнім Аристовула. 11 Привітайте мого родича Іродіона, а також домашніх Наркісса, котрі є Господніми послідовниками. 12 Передайте вітання Трифені й Трифосі — жінкам, що наполегливо працюють, служачи Господу. Вітайте нашу любов Персиду, адже вона багато трудилась як учениця Господа. 13 Передайте також вітання Рұфу, вибраному служителю Господа, і матері його та моїй. 14 Вітайте Асинкрита, Флегонта, Гермеса, Патррбу, Ерма і братів, що з ними. 15 Передайте вітання Філологу і Юлії, Нерео і його сестрі, а також Олімпію і всім святим, що з ними. 16 Вітайте одне одного святим поцілунком. Передають вам вітання всі збори Христа.

17 Брати, дуже прошу вас: пильнуйте за тими, хто всупе-

16:4 *Або «моєї душі».

РОЗД. 16

a 1лв 3:16

b 1Кр 16:19
Кл 4:15
Флм 2

v Рм 16:11

Друга кол.

a Мт 7:15
Тит 3:10
2лв 10

b 1Кр 14:20

v Бг 3:15
Єв 2:14

г Рм 16:7

d 1Кр 1:14

e Еф 1:9–12
Кл 1:26, 27

e Рм 11:33

реч вченню, яке ви отримали, спричиняє розбрат і дає підстави для спотикання. Таких людей уникайте.^a 18 Адже вони раби не нашого Господа Христа, а власних прагнень*. Такі особи солодкими словами й улесливою мовою зваблюють серця довірливих людей. 19 Ваша слухняність стала помітною для всіх, і це приносить мені радість. Але я хочу, щоб ви були мудрими, коли говорити про добро, а коли говорити про зло — невинними.^b 20 Бог же, який дає мир, незабаром розчавить Сатану^a під вашими ногами. Нехай перебуває з вами незаслужена доброта нашого Господа Ісуса.

21 Передає вам вітання мій співпрацівник Тимофій, а також Луцій, Ясбн і Сосипатр — мої родичі.^г

22 Передаю вам християнські вітання і я, Тертій, що записав цього листа.

23 Передає вам вітання Гай,^d який гостинно приймає і мене, і цілий збір. Вітає вас Ераст, міський скарбник*, і його брат Кварт. 24 *—

25 Нехай лине слава Богові, який може зміцнити вас доброю новиною і звісткою про Ісуса Христа, об'явленням священної таємниці,^e котра довгий час не розкривалася, 26 а тепер стала явною* і відомою через пророчі Писання всім народам для того, щоб, як і наказав вічний Бог, вони виявляли віру і слухались його. 27 Тож Богові — єдиному, хто має мудрість,^e — нехай вічно лине слава через Ісуса Христа. Амінь.

16:18 *Або «животів». 16:23 *Або «управитель». 16:24 *Див. додаток АЗ. 16:26 *Або «відкрилась».

ПЕРШИЙ ЛИСТ ДО
КОРИНФЯН

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Привітання (1–3)
Павло дякує Богу за коринфян (4–9)
Заохочення мати єдність (10–17)
Христос — Божя сила й мудрість (18–25)
Хвалиться лише Єговою (26–31)
- 2 Павло проповідує в Коринфі (1–5)
Перевага Божої мудрості (6–10)
Духовна і плотська людина (11–16)
- 3 Коринфяни все ще плотські (1–4)
Зрощує Бог (5–9)
Божі співпрацівники (9)
Будуйте з вогнетривких матеріалів (10–15)
Ви — Божий храм (16, 17)
Мудрість світу — для Бога безглуздя (18–23)
- 4 Управителі мають бути вірними (1–5)
Смирнення християнських служителів (6–13)
«Не виходьте за рамки написаного» (6)
Християни — театральне видовище (9)
Павло дбає про своїх духовних дітей (14–21)
- 5 Випадок статевої розпусти (1–5)
Трохи закваски заквашує все тісто (6–8)
Грішника потрібно вилучити (9–13)
- 6 Судові справи між християнами (1–8)
Хто не успадкує Божого Царства (9–11)
Прославляйте Бога у своєму тілі (12–20)
«Утікайте від статевої розпусти» (18)
- 7 Поради неодруженим і одруженим (1–16)
Залишайтеся в такому стані, в якому були покликані (17–24)
Неодружені та вдови (25–40)
Переваги безшлюбності (32–35)
Одружуйтеся «тільки в Господі» (39)
- 8 Про їжу, пожертвувану ідолам (1–13)
Для нас є лише один Бог (5, 6)
- 9 Павло, як апостол, подає приклад (1–27)
«Не зав'язуй рота бичу» (9)
«Горе мені, якщо я не проголошую» (16)
Ставайте усім для усіляких людей (19–23)
Самовладання в забігу за життя (24–27)
- 10 Застережливі приклади з історії Ізраїля (1–13)
Застереження про ідолопоклонство (14–22)
Стіл Єгови, стіл демонів (21)
Використовуючи свободу, зважайте на інших (23–33)
«Усе робить на Божу славу» (31)
- 11 «Наслідуйте мене» (1)
Головування і покриття голови (2–16)
Відзначання Господньої вечері (17–34)
- 12 Дари духу (1–11)
Одне тіло, багато частин (12–31)
- 13 Любов — неперевершений шлях (1–13)
- 14 Дар пророкувати і говорити мовами (1–25)
Християнські зібрання мають встановлений порядок (26–40)
Становище жінок у зборі (34, 35)
- 15 Воскресіння Христа (1–11)
Воскресіння — основа віри (12–19)
Воскресіння Христа — заповідь (20–34)
Фізичне тіло, духовне тіло (35–49)
Безсмертя і нетління (50–57)
Будьте зайняті у Господній праці (58)
- 16 Пожертви для християн у Єрусалимі (1–4)
Павло планує свою подорож (5–9)
Заплановані візити Тимофія й Аполлоса (10–12)
Заохочення й вітання (13–24)

1 Павло, покликаний з Божої волі стати апостолом^а Христа Ісуса, і наш брат Состен^б до Божого збору в Коринфі,^в до вас, освячених, щоб перебувати в єдності з Христом Ісусом,^г і покликаних бути святими, а також до всіх усюди, хто кличе ім'я Господа Ісуса Христа,^д Господа їхнього й нашого.

3 Нехай з вами буде незаслужена доброта й мир від Бога, нашого Батька, і від Господа Ісуса Христа.

4 Я завжди дякую моему Богу за вас з огляду на незаслужену доброту, яку він виявив вам через Христа Ісуса, **5** бо завдяки Христу ви збагатились у всьому — у вмінні звіщати слово і в усілякому знанні,^а **6** і свідчення про Христа^б міцно вкоренилося серед вас; **7** тож, поки ви палко чекаєте виявлення нашого Господа Ісуса Христа,^в вам не бракує жодного дару. **8** Бог зміцнить вас до кінця, щоб у день нашого Господа Ісуса Христа^г вас не було в чому звинуватити. **9** Вірний Бог,^д який покликав вас, аби ви мали єдність* з його Сином Ісусом Христом, нашим Господом.

10 Отже, брати, дуже прошу вас ім'ям нашого Господа Ісуса Христа: майте єдність у тому, що говорите. Хай не буде між вами розбрату,^а натомість майте цілковиту єдність у своїх думках і поглядах.^б **11** Бо від Хлб'яних домашніх я дізнався, брати, що між вами існують незгоди. **12** Маю на увазі, що ви говорите: «Я Павлів», «А я Аполлб'сів»,^в «А я Кйфін*», «А я

1:9 *Або «спільність». **1:12** *Кйфу також називали Петром.

РОЗД. 1

а Дії 9:15

б Дії 18:1

в 1Кр 6:11
св 9:13, 14г Мт 12:18, 21
Дії 4:12

д Кл 1:9

е Дії 18:5

є Лк 17:29, 30
2Фс 1:7
1Пт 1:7ж 1Кр 4:5
1Кр 5:5
Об 1:10

з Пв 7:9

и Рм 16:17

і Рм 15:5, 6
2Кр 13:11
Еф 4:1, 3
Флп 2:2к Дії 18:24
1Кр 3:4, 5
1Кр 3:21–23

Друга кол.

а Дії 18:8

б Рм 16:23

в 1Кр 16:15

г Дії 9:15

д Дії 17:18
1Кр 2:14

е Рм 1:16

є Іс 29:14

ж Кл 2:8

з Лк 10:21

и 1Кр 2:14
1Кр 3:18і Мт 12:38
Лк 11:29

к Дії 17:32

л Кл 2:3

Христів». **13** Невже Христос поділений? Хіба це Павло за вас був страчений на стовпі? Чи ви охрестилися в ім'я Павла? **14** Я дякую Богові, що не хрестив нікого з вас, крім Крйспа^а і Гяя,^б **15** тому ніхто не може сказати, що ви були охрещені в моє ім'я. **16** Щоправда, я охрестив також домашніх Стефана.^в А що до інших, то не пам'ятаю, чи хрестив ще когось. **17** Бо Христос послав мене не хрестити, а звіщати добру новину,^г причому не розумними словами*, інакше стовп мук^д Христа був би марним.

18 Бо для тих, хто на шляху до знищення, слова про стовп мук^д є безглуздя,^а а для тих, хто на шляху до спасіння, — виявом Божої сили.^б **19** Адже написано: «Мудрість мудреців погублю і розум розумних відкину*».^в **20** Де мудреці? Де книжники*? Де ті, хто в цей вік* любить посперечатися? Хіба Бог не зробив мудрість світу безглуздя? **21** А Божа мудрість виявилась ось у чому: оскільки світ зі своєю мудрістю^ж не пізнав Бога,^з то Богові було до вподоби врятувати віруючих через безглуздя^д звістки, що проповідується.

22 Бо юдеї просять знаків,^г греки шукають мудрості, **23** а ми проповідуємо Христа, який був страчений на стовпі. Для юдеїв він камінь спотикання, а для людей з інших народів — безглуздя.^д **24** Проте для покликаних — як для юдеїв, так і для греків — Христос є Божою силою й мудрістю,^д

1:17 *Або «мудрістю мови». **1:17, 18** ^д Див. глосарій. **1:19** *Або «відштовхну». **1:20** *Тобто знавці Закону. ^д Або «в цій системі». Див. глосарій.

25 оскільки Боже безглузде мудріше від того, що люди вважають мудрим, і Боже слабке сильніше від того, що вони вважають сильним.^а

26 Брати, ви по собі бачите, що Бог покликав не багато мудрих з людського погляду*,^б не багато сильних і не багато тих, хто знатного походження*,^в 27 але Бог вибрав безглуздих світу, щоб засоромити мудрих, і слабких світу, щоб засоромити сильних.^г 28 Також Бог обрав тих, хто незначний у світі і на кого дивляться звисока, кого вважають нічим*, аби знищити тих, кого вважають кимсь*,^д 29 щоб ніхто* не вихвалявся перед Богом. 30 Бо саме завдяки йому ви перебуваєте в єдності з Христом Ісусом, який став для нас Божою мудрістю і праведністю,^е дав можливість бути освяченими^є і отримати визволення на основі викупу,^ж 31 щоб виконалось написане: «Хто хвалиться, нехай хвалиться Єговою*».^з

2 Брати, коли я прийшов до вас, то, звіщаючи священну таємницю^а Бога, не намагався вразити вас своєю мовою^б чи мудрістю, 2 бо вирішив, що звертатиму вашу увагу тільки на Ісуса Христа, причому страченого на стовпі.^в 3 Крім того, я прийшов до вас слабкий, зі страхом і сильним тремтінням. 4 І коли я говорив та проповідував, то не вживав переконливих мудрих слів, я підтверджував сказане духом і силою Бога,^г 5 щоб ваша віра ґрунтувалася

1:26 *Або «за людськими нормами». *Або «з видатних родин». 1:28 *Або «те, чого немає». *Або «те, що є». 1:29 *Був. «жодне тіло». 1:31 *Див. додаток А5.

РОЗД. 1

а 2Кр 13:4

б Дії 4:13

в Ів 7:48
Як 2:5

г Мт 11:25

д 1Кр 2:6

е Рм 10:4
2Кр 5:21є Ів 17:19
Єв 10:10ж Рм 3:24
Кл 1:13, 14з Єр 9:24
2Кр 10:17

РОЗД. 2

и Еф 3:5, 6
Кл 2:2

і 1Кр 1:17

к Гл 6:14

л Рм 15:18, 19
1Кр 4:20
1Фс 1:5

Друга кол.

а 1Кр 14:20
Еф 4:13
Єв 5:14

б 1Кр 15:24

в Рм 16:25, 26
Еф 3:8, 9г Ів 7:48
Дії 13:27, 28

д Іс 64:4

е Мт 16:17
Мр 4:11
Еф 3:5
2Тм 1:9, 10
1Пт 1:12є Ів 14:26
1Ів 2:27

ж Рм 11:33

з Ів 15:26

и Кл 2:8

і Ів 16:13

не на людській мудрості, а на Божій силі.

6 Однак зі зрілими^а ми ділимося мудрістю, але не мудрістю цього світу* або його правителів, на яких чекає кінець.^б

7 Ми ділимося мудрістю Божою, що виявляється у священній таємниці,^в мудрістю прихованою – говоримо про те, що Бог наперед визначив для нашої слави ще до заснування віків*. 8 І цю мудрість не пізнав жоден з правителів цього світу*,^г бо якби вони пізнали її, то не страшили б* нашого славного Господа. 9 Адже написано: «Око не бачило, вухо не чуло і в серці людському не зароджувалась думка про те, що Бог приготував для тих, хто любить його».^д 10 Нам же Бог виявив це^є через свій дух,^є бо дух досліджує все, навіть Божі глибини.^ж

11 Бо хто з людей знає, що в людині, як не її дух? Так само ніхто не пізнав, що в Богові, крім духу Бога. 12 Ми ж отримали не дух світу, а дух, що походить від Бога,^з аби розуміти все те, чим він нас великодушно обдарував. 13 Про це ми і говоримо, причому не словами, яких навчає людська мудрість,^и а словами, яких навчає дух,^и бо пояснюємо духовні речі духовними словами*.

14 А плотська людина не приймає* того, що від Божого духу, бо для неї це безглуздя; і вона не може пізнати цього, тому що про це потрібно

2:6, 8 *Або «цього віку; цієї системи». Див. глосарій, Вік. 2:7 *Або «систем». Див. глосарій. 2:8 *Або «не втратили б на стовпі». 2:13 *Або «поєднуємо духовні речі з духовними словами». 2:14 *Або «не отримує».

судити з духовного погляду. **15** Натомість духовна людина має свої судження про все,^a а про неї ніхто з людей не судить. **16** «Хто пізнав розум Єгови* і міг би повчати його?»^b Ми ж маємо розум Христа.^a

3 Тож я, брати, не міг розмовляти з вами як з духовними людьми,^г а говорив як з плотськими, як з немовлятами^a в Христі. **2** І годував я вас молоком, а не твердою їжею, бо ви ще не зміцніли. Хоча й тепер ви ще не міцні,^е **3** оскільки дали залишаєтесь плотськими.^с Адже якщо серед вас є ревності та чвари, то хіба ви не плотські^ж і хіба не поводитесь подібно до інших? **4** Бо коли один говорить: «Я Павлів», а інший: «Я Аполлосів»,^з то хіба ви не поводитеся так, як усі інші?

5 Хто ж такий Аполлос? І хто такий Павло? Звичайні служителі,^д завдяки яким ви стали віруючими і які просто виконують працю, доручену Господом. **6** Я посадив,^д Аполлос поливав,^д але зрошував Бог. **7** Тож не має значення ні той, хто садить, ні той, хто поливає, а лише Бог, оскільки зрошує він.^д **8** Хто садить і хто поливає – одне*, але кожен отримує нагороду згідно зі своєю працею.^д **9** Бо ми – Божі співпрацівники, а ви – Божа нива, Божа будівля.^д

10 Завдяки незаслуженій доброті, котру виявив мені Бог, я, як вмільний будівельник*, заклав фундамент,^о однак будує на ньому хтось інший. Але нехай кожен пильнує, як він буде на ньому. **11** Бо ніхто

РОЗД. 2

а Рм 8:5

б Іс 40:13

в Рм 15:5

РОЗД. 3

г 1Кр 2:15

Кл 1:9

д 1Кр 14:20

е Єв 5:12–14

є Рм 8:7,8

ж Гл 5:19,20

з Дії 18:24,25

и 2Кр 3:5,6

Кл 1:23

1Тм 1:12

і Дії 18:4

к Дії 18:26–28

Дії 19:1

л Рм 9:16

м Рм 2:6

1Кр 4:5

Об 22:12

н Еф 2:22

1Пт 2:5

о Рм 15:20

Єв 6:1

Друга кол.

а Пс 118:22

Іс 28:16

Мт 21:42

Еф 2:20

1Пт 2:6

б 1Пт 4:12

в 2Кр 6:16

Еф 2:21

1Пт 2:5

г 1Кр 6:19

д 1Пт 2:5

е Йв 5:13

є Пс 94:11

ж 1Кр 1:12

з Ів 17:9

2Кр 10:7

РОЗД. 4

и Мт 13:11

Рм 16:25,26

не може закласти фундамент замість вже закладеного, яким є Ісус Христос.^a **12** Хтось буде на ньому, використовуючи золото, срібло, дорогоцінне каміння, а хтось – дерево, сіно, соломку; **13** але прийде день, і робота кожного стане явною, бо вогонь виявить усе^о і покаже, хто як будував. **14** І, якщо збудоване людиною вистійть, вона отримає нагороду, **15** а якщо згорить, вона зазнає збитків, хоча сама буде врятована, причому врятована так, наче з вогню.

16 Хіба ви не знаєте, що ви – Божий храм^р і що у вас перебуває дух Бога?^г **17** Хто знищить Божий храм, того знищить Бог, оскільки Божий храм святий, а цей храм – ви.^д

18 Нехай ніхто не обманює себе: коли хтось з вас думає, що він мудрий у цьому світі*, нехай стане безглуздим, і тоді справді буде мудрим. **19** Бо для Бога мудрість цього світу – безглуздя, адже написано: «Він ловить мудрих на їхній же підступності».^е **20** І ще: «Єгова* знає, що міркування мудреців даремні».^с **21** Тож нехай ніхто не хвалиться людьми, бо вам належить усе: **22** чи то Павло, чи Аполлос, чи Кйфа*,^ж чи світ, чи життя, чи смерть, чи теперішнє, чи прийдешнє. Усе належить вам. **23** Ви ж належите Христу,^з а Христос – Богові.

4 Люди мають вважати нас слугами* Христа й управителями, яким довірені священні таємниці Бога.^д **2** А чого очікують від управителів? Щоб вони були вірними.

2:16; 3:20 *Див. додаток А5. 3:8 *Або «мають спільну мету». 3:10 *Або «мудрий керівник робіт».

3:18 *Або «цьому віці; цій системі». Див. глосарій, Вік. 3:22 *Також званий Петром. 4:1 *Або «підвладними».

3 Для мене не так важливо, чи будете мене судити ви або якийсь людський суд. Навіть я сам не суджу себе, **4** бо не відчуваю за собою жодної провини. Але це не означає, що я праведний; мене судить Єгова*.^a **5** Тож не судить^b нічого до відповідного часу, поки не прийде Господь. Він введе на світло таємні справи темряви й виявить наміри серця, і тоді кожен отримає свою похвалу від Бога.^b

6 Брати, усе це я показав на собі* та Аполлосі^c задля вашого блага, щоб на нашому прикладі ви засвоїли правило: «Не виходьте за рамки написано-го» — і щоб ніхто з вас не загордився,^d вважаючи одну людину ліпшою від іншої. **7** Бо чим ти відрізняєшся від інших? І що ти маєш, чого не отримав?^e Якщо ж ти це отримав, то чому вихвалюєшся, ніби не отримав?

8 Ви вже задоволені? Вже багаті? Вже зацарювали^e без нас? Я дійсно хотів би, щоб ви вже зацарювали і щоб з вами царювали й ми.* **9** Бо мені здається, що нас, апостолів, Бог виставив напоказ останніми, як тих, що засуджені на смерть,^f оскільки ми стали театральним видовищем для світу,^g для ангелів і для людей. **10** Ми безглуздіⁱ з огляду на Христа, а ви розсудливі, йдучи за Христом; ми слабкі, а ви сильні; вас шанують, а нас зневажають. **11** І ми досі зносимо голод* і спрагу,^h ходимо бідно вдягнені*, зносимо побої*,^m не маємо даху над головою **12** і при цьому важко трудимось, працюючи

4:4, 19 *Див. додаток А5. 4:6 *Або «переніс на себе». 4:11 *Букв. «нагі». *Або «знущання».

РОЗД. 4

а Пр 21:2
Рм 14:10
Єв 4:13
б Мт 7:1
в Пр 10:9
2Кр 10:18
1Тм 5:24, 25
г 1Кр 1:12
д Рм 12:3
2Кр 12:20
3Ів 9
е Ів 3:27
є Об 20:4, 6
ж 2Тм 2:12
Об 3:21
з Рм 8:36
1Кр 15:32
2Кр 6:4, 9
и Єв 10:33
і 1Кр 3:18
к Флп 4:12
л 2Кр 11:27
м Дії 14:19
Дії 23:2
2Кр 11:24

Друга кол.

а Дії 18:3
Дії 20:34
1Фс 2:9
б Рм 12:14
1Пт 3:9
в Мт 5:44
г 1Пт 2:23
д Гл 4:19
1Фс 2:11
е 1Кр 11:1
Флп 3:17
1Фс 1:6
є 2Тм 1:13
ж 2Кр 13:10

РОЗД. 5

з Еф 5:3
и Лв 18:8
і 2Кр 7:9
к 1Кр 5:13
2Ів 10

власними руками.^a Коли нас ображають, ми благословляємо,^b коли переслідують — терпимо,^b **13** коли на нас зводять наклепи — відповідаємо лагідно*.^c Світ дотепер вважає нас сміттям*^d та непотребом.

14 Я пишу це не для того, щоб засоромити вас, а щоб дати настанови, як улюбленим дітям. **15** Бо ви як учні Христа можете мати хоч 10 000 опікунів*, а батьків у вас небагато; через проповідування доброї новини я став вашим батьком,^e маючи єдність з Христом Ісусом. **16** Тож дуже прошу вас: наслідуйте мене.^e **17** Саме тому я посилаю до вас Тимофія, бо цей служитель Господа став моєю улюбленою і вірною дитиною. Він нагадає вам ті принципи*, якими я керуюсь у служінні Христу Ісусу^e і яких навчаю всюди, в усіх зборах.

18 Дехто з вас загордився, ніби я не прийду. **19** Проте незабаром, якщо на це буде воля Єгови*, я прийду і не лише почую слова цих людей, але й побачу їхню силу. **20** Бо Царство Боже — це не тільки слова, але й сила. **21** Тож чого ви хочете? Щоб я прийшов до вас з різкою* чи з любов'ю та лагідним духом?

5 Мені стало відомо, що серед вас чиниться ставева розпуста*,^z причому така розпуста*, якої не знайти навіть серед інших народів, бо один з вас живе з дружиною свого батька.* **2** І, замість того щоб засмутитисяⁱ й вилучити людину, яка робить таке,^k ви цим

4:13 *Букв. «благаємо». *Або «відходами; мотлохом». 4:15 *Або «вихователів». 4:17 *Або «методи». Букв. «мої шляхи». 5:1 *Грець. порнѣя. Див. глосарій.

гордитесь? **3** Хоча я відсутній тілом, але присутній духом, тому я вже засудив цього чоловіка так, немов був з вами. **4** Коли ви зберетеся з рами в ім'я нашого Господа Ісуса, знаючи, що я завдяки силі нашого Господа Ісуса присутній з вами духом, **5** то передайте такого чоловіка Сатані^а і цим викореніть плотський вплив*, щоб у Господній день був збережений дух збору.^б

6 Недобре, що ви вихваляєтесь. Хіба ви не знаєте, що трохи закваски заквашує* все тісто?^в **7** Позбудьтесь старої закваски, щоб стати новим тістом, оскільки у вас не має бути бродіння*. Адже Христос — наше пасхальне ягня^г — був принесений у жертву.^д **8** Тож святкуймо^е не зі старою закваскою і не з закваскою зла та безбожності, а з прісним хлібом щирості й правди.

9 Я написав вам у листі, щоб ви перестали товаришувати* з розпусниками^ж, **10** але не взагалі з розпусниками^з цього світу,^и чи жадібними людьми, чи здириками, чи ідолопоклонниками, інакше ви мусили б повністю розірвати стосунки зі світом.^к **11** Натомість пишу, щоб ви перестали товаришувати*^л з кожним, хто зветься братом, але є розпусником^м, чи жадібним,^н чи ідолопоклонником, чи лихословом^о, чи п'яницею,^п чи здириком.^р З таким навіть не їжте. **12** Бо хіба це моя справа — судити сторонніх? Чи не ви повинні судити

5:5 * Букв. «для знищення плоті». **5:6** * Або «викликає бродіння». **5:7** * Букв. «ви незаквашені». **5:9, 11** * Або «спілкуватися». **5:9–11; 6:9** ^г Див. глосарій, *Статева розпуста*. **5:11** ^а Або «людиною, яка говорить зневажливо».

РОЗД. 5

а 1Тм 1:20

б 1Кр 1:8

в 1Кр 15:33
Гл 5:9
2Тм 2:16, 17

г Ів 1:29

д 1Пт 1:19, 20
Об 5:12

е Вх 13:7

є 1Ів 2:17

ж Ів 17:15

з Чс 16:25, 26
Рм 16:17
2Ів 10

и Еф 5:5

і Пв 21:20, 21
1Пт 4:3к 1Кр 6:9, 10
Гл 5:19–21**Друга кол.**

а Ек 12:14

б Бр 3:23, 24
Пв 17:7
Тит 3:10
2Ів 10**РОЗД. 6**

в Мт 18:15–17

г Об 2:26, 27
Об 20:4

д Рм 16:20

е Мт 18:17

є Мт 5:39, 40

ж Еф 5:5
Об 22:15

з Об 21:8

и Кл 3:5

і Єв 13:4

к Рм 1:27

л 1Тм 1:9, 10

м 1Кр 5:11

н Пв 21:20, 21
Пр 23:20
1Пт 4:3

о Єв 12:14

своїх, **13** тимчасом як Бог судить сторонніх?^а Тож «вилучить грішника з-поміж себе».^б

6 Невже хтось з вас, маючи суперечку з братом,^в наважується йти в суд до неправедних, а не до святих? **2** Хіба ви не знаєте, що святі судитимуть світ?^г А якщо ви будете судити світ, то хіба вам не під силу розсудити дріб'язкові справи? **3** І хіба не знаєте, що ми будемо судити ангелів?^д Чому б тоді не розсуджувати життєві справи? **4** І навіть якщо вам треба вирішувати якісь життєві справи,^е то чому ви робите суддями тих, до кого збір ставиться неохотно? **5** Кажу це, щоб присоромити вас. Невже серед вас немає ні одного мудрого, хто міг би розсудити своїх братів? **6** Але брат проти брата звертається в суд, причому до невірних!

7 Насправді те, що ви судитесь одне з одним, — це вже для вас поразка. Хіба не ліпше вам бути скривдженими?^є Не ліпше, щоб вас обібрали? **8** Але ви, навпаки, самі кривдите і обираєте, причому своїх братів!

9 Чи ви не знаєте, що неправедні не успадкують Божого Царства?^ж Не обманюйтеся*: розпусники^з, ідолопоклонники,^и перелюбники,^і чоловіки, які дозволяють, щоб їх використували для гомосексуальних зносин,^к чоловіки, які займаються гомосексуалізмом^л, **10** злодії, жадібні люди,^м п'яниці,^н лихослови*, здирики не успадкують Божого Царства.^о

6:9 * Або «не дайте себе обманути». ^а Або «чоловіки, які мають статеві стосунки з чоловіками». Букв. «чоловіки, які лягають з чоловіками». **6:10** * Або «люди, які говорять зневажливо».

11 Щоправда, саме такими були декотрі з вас, проте Бог своїм духом вас обмив,^а освятив^б і визнав праведними^в в ім'я Господа Ісуса Христа.

12 Все мені дозволено*, але не все корисне.^г Все мені дозволено, але я нічому не дам контролювати мене^д. **13** Їжа для шлунка, і шлунок для їжі, однак Бог перетворить усе це в ніщо.^е Тіло не для статевої розпусти*, а для Господа,^в і Господь для тіла. **14** Бог же своєю силою воскресив Господа^з і нас воскресить з мертвих.^ж

15 Хіба ви не знаєте, що ваші тіла – члени Христа?^з Тож чи я візьму члени Христа і зроблю їх членами повії? Ніколи! **16** Хіба не знаєте, що кожен, хто зблизився з повією, є з нею одним тілом? Бо «вони обоє, – каже він, – стануть одним тілом».^и **17** А кожен, хто зближився з Господом, є з ним одним у дусі.^й **18** Утїкайте від статевої розпусти*.^к Будь-який інший гріх, котрий може вчинити людина, – це гріх поза її тілом, а кожен, хто займається статевою розпущою, грішить проти власного тіла.^л **19** Чи ви не знаєте, що ваші тіла – храм^м святого духу, який є у вас і який ви отримали від Бога?^н І ви не належите собі,^о **20** бо куплені за високу ціну.^п Тож прославляйте Бога^р у своєму тілі.^с

7 А тепер про те, про що ви писали: добре, якщо чоловік не торкається жінки*, **2** але оскільки скрізь поширена статевая розпуста*, то нехай

6:12 *Або «законне». ^аАбо «панувати наді мною». **6:13, 18** *Грець. *порнѣя*. Див. глосарій. **7:1** *Тобто не має інтимних стосунків з жінкою. **7:2** *Грець. слово *порнѣя* у мн. Див. глосарій.

РОЗД. 6

а Дії 22:16
Єв 10:22
б Еф 5:25, 26
2Фс 2:13
в Рм 5:18
г 1Кр 10:23
д Рм 14:17
е 1Фс 4:3
є Дії 2:24
Еф 1:19, 20
ж Рм 8:11
2Кр 4:14
з Рм 12:4, 5
1Кр 12:18, 27
Еф 4:15
Еф 5:29, 30
и Бт 2:24
Мт 19:4, 5
й Ів 17:20, 21
к Бт 39:10–12
1Фс 4:3
л Рм 1:24, 27
м 2Кр 6:16
н 1Кр 3:16
о Рм 14:8
п 1Кр 7:23
Єв 9:12
1Пт 1:18, 19
р Мт 5:16
с Рм 12:1

Друга кол.**РОЗД. 7**

а Пр 5:18, 19
б Бт 2:24
Єв 13:4
в Вх 21:10
1Кр 7:5
г Мт 19:10, 11
д 1Кр 7:39, 40
1Кр 9:5
е 1Фс 4:4, 5
1Тм 5:11, 14
є Мт 5:32
Мт 19:6
ж Мр 10:11
Лк 16:18
з 1Кр 7:25, 40

кожен чоловік має свою дружину,^а а кожна жінка – свого чоловіка.^б **3** Хай чоловік віддає належне дружині, а дружина – чоловікові.^в **4** Дружина не має влади над своїм тілом: ця влада належить її чоловікові; так само й чоловік не має влади над своїм тілом: ця влада належить дружині. **5** Не відмовляйте в цьому одне одному, хіба тільки на визначений період і за спільною згодою, щоб присвятити час молитві. І тоді знову будьте разом, аби Сатана не спокушав вас через те, що вам бракуватиме самовладання. **6** Однак сприймайте мої слова як дозвіл, а не як наказ. **7** Мені ж хотілось би, щоб усі були як я. Але кожен має власний дар^г від Бога: хтось – такий дар, а хтось – інший.

8 А всім неодруженим і вдовам кажу: було б ліпше, якби вони залишались як я.^д **9** Проте якщо з них немає самовладання, то нехай одружуються, бо ліпше одружитися, ніж розпалюватися пристрастю.^е

10 Одружених наставляю, точніше не я, а Господь: дружина хай не йде жити окремо від свого чоловіка.^є **11** А якщо вона житиме окремо, нехай залишається неодруженою або помиритися з ним, і чоловік хай не покидає свою дружину.^ж

12 Іншим же говорю, цього разу я, а не Господь:^з якщо брат має невіруючу дружину і вона згідна залишатися з ним, хай він не покидає її. **13** Також, якщо жінка має невіруючого чоловіка і він згідний залишатися з нею, хай вона не покидає його. **14** Бо невіруючий чоловік освячується через

дружину, а невіруюча дружина освячується через нашого брата; інакше ваші діти були б нечисті, а так вони святі. **15** Але якщо невіруючий вирішить піти*, то хай іде. У такому випадку брат чи сестра не зв'язані, адже Бог покликав вас зберігати мир.^a **16** Бо звідки ти знаєш, дружино, чи не врятуєш свого чоловіка?^b Або ти, чоловіче, звідки знаєш, чи не врятуєш свою дружину?

17 Нехай кожен живе так, як Бог покликав його, відповідно до того, чим його наділив Єгова*.^a Цю вказівку я даю у всіх зборах. **18** Хтось був покликаний вже обрізаним?^c Хай не відмовляється від свого обрізання. Хтось був покликаний необрізаним? Хай не стає обрізаним.^d **19** Бо як обрізання, так і необрізання не мають жодного значення,^e головне – виконувати Божі заповіді.^e **20** Нехай кожен залишається в такому стані, в якому був покликаний.^ж **21** Ти був покликаний рабом? Не турбуйся,^з але якщо зможеш стати вільним, то скористайся такою нагодою. **22** Бо кожен учень Господа, що був покликаний як раб, стає вільновідпущеним, який належить Господу.^д Подібно й кожен, хто був покликаний як вільний, є рабом Христа. **23** Ви були куплені за високу ціну,^д тож не ставайте більше рабами людей. **24** Брати, нехай кожен залишається перед Богом в такому стані, в якому був покликаний.

25 А щодо незайманих*, то я не маю жодного наказу від

7:15 *Або «жити окремо». 7:17 *Див. додаток А5. 7:25 *Або «тих, хто ніколи не був одруженим».

РОЗД. 7

а Єв 12:14

б 1Пт 3:1,2

в 1Кр 7:7

г Дії 21:20

д Дії 10:45
Дії 15:1,24
Гл 5:2

е Гл 6:15
Кл 3:11

є Ек 12:13
Єр 7:23
Рм 2:25
Гл 5:6
1Ів 5:3

ж 1Кр 7:17

з Гл 3:28

и Ів 8:36
Флм 15, 16

і 1Кр 6:19,20
Єв 9:12
1Пт 1:18, 19

Друга кол.

а 1Кр 7:12
1Кр 7:40

б Мл 2:16
Мт 19:6
Еф 5:33

в Рм 13:11
1Пт 4:7

г 1Тм 5:8

д 1Тм 5:5

Господа. Але кажу свою думку^a як той, кому Господь виявив милосердя, щоб я був вірний. **26** Тож думаю, що з огляду на теперішні труднощі чоловіку найліпше залишатися як є. **27** Чи ти зв'язаний з дружиною? Тоді не шукай звільнення.^b А якщо ти вже вільний від дружини, не шукай дружини. **28** Але якщо й одружишся, то не вчиниш гріха. І, якщо незаймана людина одружиться, вона теж не згрішить. Однак у таких з'являться нові труднощі в житті*, а я намагаюся вберегти вас від цього.

29 А ще кажу вам, брати: часу залишилось мало.^a Тож відтепер нехай ті, хто має дружину, будуть як ті, хто її не має, **30** хто плаче – як ті, хто не плаче, хто радіє – як ті, хто не радіє, хто купує – як ті, хто нічим не володіє, **31** і хто користується тим, що пропонує світ, – як ті, хто не користується цим сповна; бо сцена цього світу змінюється. **32** Я справді хочу, щоб у вас не було тривоги. Неодружений чоловік тривожиться про Господне: як отримати схвалення від Господа, **33** а одружений тривожиться про світське:^c як отримати схвалення своєї дружини, **34** і він поділений. Також неодружена жінка чи незаймана дівчина тривожиться про Господне:^d щоб бути святою і тілом, і духом, а одружена жінка тривожиться про світське: як отримати схвалення свого чоловіка. **35** А кажу я все це задля вашого блага: не для того, щоб обмежити* вас, а щоб спонукати

7:28 *Букв. «такі матимуть страждання в тілі». 7:35 *Букв. «накинути петлю на».

належно поводитись і завжди бути відданими Господу, слугачи йому без відволікання.

36 Проте якщо хтось вважає, що поводитьсь неправильно, залишаючись неодруженим*, і якщо розквіт його молодості вже минув, то нехай робить, що хоче; він не згрішить. Нехай такі люди одружуються.^a **37** Але якщо хтось постановив у своєму серці залишатися неодруженим* і міцно тримається цього рішення, бо не відчуває потреби одружуватися і має владу над своїми бажаннями, то добре робить.^b **38** Отже, людина, яка одружується*, робить добре, а та, яка не одружується, робить ліпше.^a

39 Дружина зв'язана весь час, поки живе її чоловік.^c Але якщо чоловік засне смертним сном, вона має право виходити заміж за кого хоче, тільки в Господі.^a **40** Проте, думаю, вона буде щасливіша, якщо залишиться як є. А я впевнений, що маю Божий дух.

8 А тепер про їжу, пожертвовану ідолам.^e Усі ми, звичайно, маємо знання.^e Проте знання робить гордим, а любов зміцняє.^ж **2** Коли хтось думає, ніби щось знає, то він ще не знає цього так, як повинен. **3** Але якщо хтось любить Бога, то Бог знає таку людину.

4 Коли ж говорити про споживання їжі, пожертвованої ідолам, то ми усвідомлюємо, що ідол взагалі ніщо³ і є тільки один Бог, іншого немає.^ж **5** Бо, хоча і є так звані боги, — чи то на небі, чи на землі,¹ —

7:36 *Або «зі своєю незайманістю».
7:37 *Або «берегти незайманість».
7:38 *Або «віддає свою незайманість у шлюбі».

РОЗД. 7

а Мт 19:12
1Кр 7:28
б Мт 19:10, 11
в 1Кр 7:32
г Рм 7:2
д Бт 24:2, 3
Пв 7:3, 4
Не 13:25, 26
2Кр 6:14

РОЗД. 8

е Дії 15:20, 29
є Рм 14:14
1Кр 8:10
ж 1Кр 8:13
1Кр 13:4, 5
з Пв 32:21
2Цр 19:17, 18
Єр 16:20
и Пв 6:4
Пс 32:39
і Пс 82:1, 6
Ів 10:34, 35

Друга кол.

а 1Тм 2:5
б Мт 2:10
Мт 23:9
в Дії 17:28
Рм 11:36
г Ів 1:1, 3
Кл 1:15, 16
д Рм 14:14
е 1Кр 10:27, 28
є Рм 14:23
ж Рм 14:17
з Єв 13:9
и Рм 14:13, 20
і Рм 14:15
к 1Кр 10:28, 29
л Мт 18:6
Рм 14:15, 21

РОЗД. 9

м Дії 9:3–5
1Кр 15:7, 8

адже існує багато «богів» і багато «панів», **6** для нас є лише один Бог,^a Батько,^б від якого з'явилося все і для якого ми живемо,^в а також один Господь, Ісус Христос, через якого все з'явилося^г і завдяки якому ми живемо.

7 Однак таке знання мають не всі.^д Бо дехто раніше брав участь у поклонінні ідолам і, споживаючи їжу, ставиться до неї як до чогось пожертвованого ідолу.^е І, оскільки сумління таких людей слабе, воно стає опоганим.^є **8** Проте їжа не може наблизити нас до Бога.^ж Нам не гірше, якщо ми не їмо, і не ліпше, якщо їмо.^з **9** Але уважайте, щоб часом ваше право вибору не стало каменем спотикання для слабих.^и **10** Бо, коли хтось зі слабих побачить, що ти, маючи знання, споживаєш їжу в ідолівському храмі, хіба сумління такої людини не спонукає її теж їсти пожертвоване ідолам? **11** Отже, своїм знанням ти губиш слабу людину — свого брата, за якого помер Христос.^і **12** Коли ви так грішите проти своїх братів і вражаєте їхнє слабе сумління,^к то грішите проти самого Христа. **13** Тому, якщо їжа стає для мого брата каменем спотикання, я ніколи не буду їсти м'яса, аби не дати йому підстави для спотикання.^л

9 Хіба я не вільний? Хіба я не апостол? Хіба я не бачив Ісуса, нашого Господа?^м Хіба ви не плід праці, яку я виконую для Господа? **2** Навіть якщо для інших я не апостол, то для вас, звичайно ж, апостол! Бо ви — печатка, яка підтверджує, що я справді апостол для Господа.

3 Тим, хто мене судить, скажу на свій захист таке: 4 хіба ми не маємо права* їсти й пити? 5 Хіба не маємо права брати з собою віруючу дружину*,^a як це робить решта апостолів, а також брати Господа^b й Кіфа?^a 6 І чи тільки Варнава^c і я не маємо права не заробляти собі на життя? 7 Хто служить у війську за власний рахунок? Хто садить виноградник і не їсть його плодів?^a Або хто пасе отару і не п'є молока, яке вона дає?

8 Чи я говорю, дивлячись на це з людського погляду? Але хіба Закон не говорить так само? 9 Бо в Законі Мойсея написано: «Не зав'язуй рота бичу, коли він молотить зерно».° Хіба це про биків піклується Бог? 10 Чи він все-таки говорить це задля нас? Так, це було написано задля нашого добра, бо і орач, і молотник повинні працювати з надією, що отримають свою частку.

11 Ми посіяли серед вас духовне, то хіба буде несправедливо, якщо пожнемо від вас матеріальне?^e 12 Якщо інші мають право використовувати вас, хіба ми не маємо на це ще більшого права? Але ми не скористалися цим правом*,^ж натомість усе зносимо, аби не створити жодних перешкод у поширенні доброї новини про Христа.^з 13 Хіба ви не знаєте, що чоловіки, які виконують священні обов'язки, їдять те, що належить храму, а ті, хто постійно служить при жертovníку, мають частку

9:4 * Букв. «влади». 9:5 * Або «дружину, яка є сестрою». ^a Також званий Петром. 9:12 * Букв. «владою».

РОЗД. 9

a Мт 19:11

б Мт 13:55
Гл 1:19

в Ів 1:42

г Дії 13:2

д Пв 20:6
Пр 27:18е Пв 25:4
1Тм 5:18є Рм 15:26,27
Гл 6:6
Флп 4:15–17ж Дії 18:3
Дії 20:34
2Фс 3:7,8з 2Кр 6:3
2Кр 11:7

Друга кол.

a Лв 6:14,16
Чс 18:30,31
Пв 18:1б Мт 10:9,10
Лк 10:7,8в Дії 18:3
Дії 20:34
1Кр 4:11,12
2Фс 3:8

г 2Кр 11:8–10

д Єз 3:18

е Гл 2:7
Еф 3:1,2
Кл 1:25є Дії 16:3
Дії 18:18

ж Дії 21:24,26

з Ів 13:34
Гл 6:2и Рм 14:1
Рм 15:1
2Кр 11:29і Дії 19:26
1Фс 2:8

із жертovníка?^a 14 Тому Господь наказував, аби ті, хто звіщає добру новину, за рахунок неї і жили.^b

15 Проте я жодного разу цим не скористався.^в І я написав вам не для того, щоб зробити це тепер, бо мені було б ліпше померти, ніж... Ніхто не забере в мене підстави для того, щоб хвалитися!^г 16 Якщо ж я проголошую добру новину, це не причина хвалитися, це мій обов'язок. І горе мені, якщо я не проголошую доброї новини!^д 17 Якщо я роблю це добровільно, то маю нагороду, і навіть якщо проти власної волі, то так чи інакше мені доручено обов'язки управителя.^е 18 Тож у чому моя нагорода? У тому, що я можу звіщати добру новину безплатно, не зловживаючи владою*, яку маю як проповідник доброї новини.

19 Бо, хоча я ні від кого не залежу, я став рабом для всіх, щоб придбати якомога більше людей. 20 Для юдеїв я став юдеєм, щоб придбати юдеїв,^є для тих, хто під законом, — тим, хто під законом (хоча сам я не під законом), щоб придбати і їх.^ж 21 Для людей без закону я став тим, хто без закону (хоча я не живу без закону Бога, оскільки перебуваю під законом Христа),^з щоб придбати тих, хто без закону. 22 Для слабих я став слабим, щоб придбати слабих.^и Я став усім для усіляких людей, щоб всіма можливими способами врятувати хоча б декотрих. 23 Але роблю все це задля доброї новини, щоб ділитися нею з іншими.^і

9:18 * Або «правами».

24 Хіба ви не знаєте, що в забігу біжать усі учасники, але нагороду отримує лише один? Тож біжіть так, щоб отримати нагороду.^а 25 Кожен учасник змагань* у всьому виявляє самовладання. Однак він робить це, щоб отримати вінок тлінний,^б а ми – нетлінний.^в 26 Тому я біжу не так, ніби не маю мети,^г і скеровую удари не так, ніби б'ю повітря. 27 Але я бичую* своє тіло^д і поневолюю його, немов раба, щоб, проповідуючи іншим, самому часом не втратити схвалення*.

10 Хочу, брати, щоб ви знали, що наші прабатьки всі були під хмарою^е і всі перейшли море.^є 2 Всі вони охрестилися в Мойсея, коли під хмарою пройшли через море, 3 всі споживали той самий духовний харч^ж 4 і пили той самий духовний напій,^з адже пили з духовної скелі, яка йшла за ними і представляла Христа*.^и 5 Незважаючи на це, Бог не був задоволений більшістю з них, і вони загинули в пустелі.^й

6 Усе це – приклад для нас, щоб ми не прагнули того, що завдає шкоди, як прагнули вони.^к 7 І не ставайте ідолопоклонниками, як дехто з них. Бо написано: «Народ сів їсти й пити, а тоді встав, щоб розважатись».^л 8 І не чинімо ставевої розпусти*, як дехто з них; через це в один день їх загинуло 23 000.^м 9 Також не випробовуймо Єгови*,^н як декотрі з них випробовували і загинули від змії.^о 10 І не на-

9:25 *Або «кожен атлет». 9:27 *Або «кара»; суворо виховую». *Або «не стати непридатним». 10:4 *Або «була Христом». 10:8 *Див. глосарій. 10:9, 21 *Див. додаток А5.

РОЗД. 9

а Мт 10:22
Флп 3:14
2Тм 4:7,8

б 2Тм 2:5

в Як 1:12

г Гл 2:2
Флп 2:16
Єв 12:1

д Рм 8:13
Кл 3:5

РОЗД. 10

е Вх 13:21

є Вх 14:21,22

ж Вх 16:14,15

з Вх 17:6

и Чс 20:11
Ів 4:10,25

й Чс 14:29
Чс 14:35

к Чс 11:4,34

л Вх 32:4,6

м Чс 25:1,9

н Пв 6:16

о Чс 21:5,6
Мт 4:7

Друга коп.

а Чс 14:2

б Чс 14:36,37

в Рм 15:4

г Пр 28:14
Лк 22:33,34
Гл 6:1

д 1Пт 5:8,9

е Лк 22:31,32
2Пт 2:9

є Іс 40:29
Флп 4:13

ж Пв 4:25,26
2Кр 6:17
1Ів 5:21

з Мт 26:27,28

и Мт 26:26
Лк 22:19
1Кр 12:18

й Рм 12:5

к Лв 7:15

л Пв 32:17

м Юд 6

рїкаймо, як декотрі з них нарікали^а і загинули від згубника.^б 11 Тож усе, що сталося з ними, служить прикладом і написано як попередження для нас,^в адже за нашого життя прийшов кінець різних віків*.

12 Отже, той, хто думає, що стоїть, нехай стережеться, аби не впасти.^г 13 Ви стикаєтесь лише з тими спокусами, які звичайні для всіх людей.^д Але Бог вірний, і він не дозволить, щоб вас спокушали більше, ніж ви можете витримати,^є а під час спокуси дасть і вихід, щоб ви могли її знести.^є

14 Тому, любі мої, втікайте від ідолопоклонства.^ж 15 Я звертаюсь до вас як до людей розважливих, а про що говорю, судить самі. 16 Хіба чаша подяки, за яку ми дякуємо*, не означає, що ми отримуємо користь від Христової крові?^з І хіба хліб, який ламаємо, не означає, що ми отримуємо користь від Христового тіла?^и

17 Оскільки хліб один, ми, хоча нас і багато, є одним тілом,^й бо всі споживаємо цей один хліб.

18 Подивіться на тілесний Ізраїль: хіба ті, хто споживає жертви, не роблять це спільно з жертвником?^к 19 Що я хочу цим сказати? Що пожертвуване ідолам має якесь значення або що сам ідол має якесь значення? 20 Ні, але я кажу, що жертви, які приносять люди з інших народів, – це жертви для демонів, а не для Бога,^л я ж не хочу, аби ви мали щось спільне з демонами.^м 21 Бо ви не можете одночасно пити чашу Єгови* і чашу демонів, не можете їсти зі «столу

10:11 *Або «систем». Див. глосарій. 10:16 *Букв. «чаша благословення, яку ми благословляємо».

Єгови*»^а і зі столу демонів. **22** Чи, може, «будемо розпалювати в Єгови* ревності?»^б Хіба ми сильніші від нього?

23 Усе дозволено*, але не все корисне. Усе дозволено, але не все зміцняє.^в **24** Нехай кожен шукає користі не для себе, а для іншого.^г

25 Їжте все, що продається на м'ясному ринку, і задля власного сумління ні про що не розпитуйте, **26** бо «Єгови* належить земля і все, що на ній».^д **27** Якщо невірющий запросить вас і ви підете, їжте все, що вам подадуть, ні про що не розпитуючи задля власного сумління. **28** Але якщо хтось скаже вам: «Це було принесено в жертву», не їжте заради людини, яка сказала про це, і заради сумління.^е **29** Я маю на увазі не ваше сумління, а сумління іншої людини. Бо для чого робити так, щоб мою свободу засуджувало сумління когось іншого?^ж **30** Навіть якщо я їм і дякую Богові, то чи варто так робити, якщо інші будуть лихословити мене за це?^з

31 Тож їсте ви, чи п'єте, чи робите щось інше — усе робіть на Божу славу.^и **32** Не давайте підстави для спотикання ані юдеям, ані грекам, ані Божому зборові,^к **33** як і я намагаюся догодити всім і в усьому та шукаю користі не для себе,^л а для багатьох, щоб вони отримали спасіння.^м

11 Наслідуйте мене, як і я наслідую Христа.^н

2 Хочу похвалити вас за те, що в усьому, що ви робите, пам'ятаєте мене і твердо тримаєтесь традицій, які я вам

10:21, 22, 26 * Див. додаток А5. 10:23 * Або «законне».

РОЗД. 10

а Єз 41:22
Мл 1:12

б Вх 34:14
Пв 32:21

в Рм 14:19
Рм 15:2

г 1Кр 10:32, 33
1Кр 13:4, 5
Флп 2:4

д Пс 24:1
1Тм 4:4

е 1Кр 8:7, 10

є Рм 14:15, 16
1Кр 8:12

ж Рм 14:6
1Тм 4:3

з Мт 5:16
Кл 3:17

и Рм 14:13
1Кр 8:13
2Кр 6:3

і Рм 15:2
Флп 2:4

к 1Кр 9:22

РОЗД. 11

л Флп 3:17
2Фс 3:9

Друга кол.

а Рм 14:9
Еф 4:15
Кл 2:10

б Еф 5:23
1Пт 3:1

в 1Кр 15:27, 28

г 1Пт 2:28
Дії 21:8, 9

д Бт 1:27

е Бт 2:22, 23

є Бт 2:18

ж 1Кр 4:9

з Бт 2:21, 22

и 1Кр 8:6

передав. **3** Але хочу, щоб ви знали: кожному чоловікові голова — Христос,^а жінці голова — чоловік,^б а голова Христові — Бог.^в **4** Кожен чоловік, який молиться або пророкує з покритою головою, стягує ганьбу на свою голову. **5** І кожна жінка, яка молиться чи пророкує^г з непокритою головою, стягує ганьбу на свою голову, бо для неї це те саме, що бути з поголеною головою. **6** Тож, якщо жінка не покриває голови, вона має обстригтися. Але якщо для жінки ганьба бути обстриженою чи поголеною, то вона має покривати голову.

7 Чоловік не повинен покривати голову, адже він образ і слава Бога,^д а жінка — слава чоловіка. **8** Бо не чоловік походить від жінки, а жінка — від чоловіка.^е **9** Крім того, не чоловік створений для жінки, а жінка — для чоловіка.^є **10** З цієї причини, а також задля ангелів^ж жінка повинна мати на голові знак підкорення владі.

11 Але серед Господніх учнів ні жінка не існує окремо від чоловіка, ні чоловік — окремо від жінки. **12** Бо, як жінка походить від чоловіка,^з так і чоловік — через жінку, а все — від Бога.^и **13** Судіть самі: чи годиться жінці молитися Богові з непокритою головою? **14** Хіба сама природа не вчить вас, що, коли чоловік має довге волосся, це для нього ганьба, **15** а коли жінка має довге волосся, це для неї слава? Бо волосся дане їй замість покриття. **16** Якщо хтось схильний обстоювати інший звичай, то ні в нас, ні в Божих зборів іншого звичаю немає.

17 Даючи вам ці настанови, я не можу вас похвалити, адже ви збираєтесь разом не на користь, а на шкоду. 18 Почну ось із чого: до мене дійшли чутки, що, коли ви сходитесь збором, між вами є розбрат, і я частково цьому вірю. 19 Серед вас обов'язково будуть і секти,^а щоб також виявилися люди, гідні схвалення.

20 Коли ви збираєтесь всі разом, то не для того, щоб споживати Господню вечерю.^б 21 Бо, перш ніж споживати її, дехто їсть свою вечерю, і виходить, що хтось голодний, а хтось вже п'яний. 22 Хіба ви не маєте домів, щоб їсти й пити? Чи, може, ви зверхньо ставитесь до Божого збору і засоромлюєте тих, хто нічого не має? Що ж вам сказати? Може, похвалити? Ні, за це я вас не похвалю.

23 Бо я отримав від Господа те, що й вам передав: у ніч,^в коли Господа Ісуса мали зрадити, він взяв хліб 24 і, склавши подяку, поламав його та сказав: «Це означає моє тіло,^г яке за вас віддається. Чиніть це на спомин про мене».^д 25 Те саме він зробив і з чашею,^е коли після вечері сказав: «Ця чаша означає нову угоду,^є укладену на підставі моєї крові.»^ж Щоразу, коли її п'єте, чиніть це на спомин про мене».^з 26 Адже щоразу, коли ви їсте цей хліб і п'єте цю чашу, ви звичаєте смерть Господа, поки він не прийде.

27 Отже, хто буде їсти хліб чи пити чашу Господа негідно, завинить проти його тіла та крові. 28 Нехай же людина спочатку ретельно перевірить себе^и і переконається, що гідна їсти хліб та пити чашу,

РОЗД. 11

а Дії 20:29,30
1Кр 14:12
1Тм 4:1
2Пт 2:1

б Лк 22:19, 20

в Мт 26:20
Лк 22:14

г Мт 26:26
Мр 14:22
Рм 7:4
1Кр 10:17

д Лк 22:19

е Мт 26:27
Мр 14:23
1Кр 10:16

є Єр 31:31
Єв 8:8
Єв 9:15

ж Лк 22:20
Єв 9:13, 14
1Пт 1:18, 19

з Вх 12:14

и 2Кр 13:5

Друга кол.

а 1Фс 5:6

б Єв 12:5

в 2Пт 2:20
2Пт 3:7

г 1Кр 11:29

РОЗД. 12

д 1Кр 14:1

е Пс 115:5
Ав 2:18
1Кр 8:4
Гл 4:8
1Фс 1:9

є 1Ів 4:2,3

ж Еф 4:4

з Еф 4:11

и 1Пт 4:11

і 1Кр 14:26

а тоді вже робить це. 29 Бо, хто їсть і п'є, але не усвідомлює значення цього тіла, той стягує на себе осуд. 30 Тому серед вас так багато слабих і хворих, а чимало спить смертним сном*.^а 31 Але якби ми з'ясували, які ми, то не були б суджені. 32 Проте коли Єгова* нас судить, він нас повчає,^б щоб ми не були засуджені разом зі світом.^в 33 Тож, брати мої, коли сходитесь, аби споживати вечерю, чекайте одне одного. 34 Якщо хтось голодний, нехай поїсть вдома, щоб, збираючись разом, ви не стягували на себе осуду.^г Всі ж інші справи я владнаю, коли прийду.

12 Брати, якщо говорити про духовні дари,^д то я не хочу, аби ви були в незнанні. 2 Ви знаєте, що, коли ви були людьми з інших народів*, на вас впливали і втягували в поклоніння безмовним ідолам,^е і ви йшли туди, куди вас вели. 3 Тому хочу, аби ви зрозуміли, що ніхто не скаже під дією Божого духу: «Ісус проклятий», так само як ніхто не зможе сказати: «Ісус є Господом», не будучи під дією святого духу.^є

4 Є різні дари, але дух той самий,^ж 5 різні види служіння,^з але Господь той самий, 6 різні види діяльності*, але Бог, який допомагає кожному виконувати все це,^и той самий. 7 Проте дух виявляється в кожному духу того, щоб принести якусь користь.^і 8 Бо хтось отримує через дух слово* мудрості, хтось – слово знання через той самий дух,

11:30 * Очевидно, йдеться про духовну смерть. 11:32 * Див. додаток А5. 12:2 * Тобто невірними. 12:6 * Або «дії». 12:8 * Або «звістку».

9 хтось — віру^а завдяки тому ж духу, хтось — дар зціляти завдяки цьому духу,^б 10 хтось — дар виконувати могутні діла,^в хтось — дар пророкувати, хтось — здатність розпізнавати, які слова справді натхненні,^г хтось — різні мови,^д а ще хтось — дар перекладати з інших мов.^е 11 Але все це виконує той же дух, наділяючи дарами кожного за своєю волею.

12 Бо тіло одне, але має багато частин, і всі його частини, хоча їх багато, — одне тіло,^в і так само Христос. 13 Усі ми охрестились одним духом і стали одним тілом — чи юдеї, чи греки, чи раби, чи вільні, і всі були напоєні одним духом.

14 Адже тіло складається не лише з однієї частини, а з багатьох.^ж 15 Якщо нога скаже: «Я не рука, тому я не частина тіла», це зовсім не означає, що вона не є частиною тіла. 16 І, якщо вухо скаже: «Я не око, тому я не частина тіла», це теж не означає, що воно не є частиною тіла. 17 Якби все тіло було оком, то чим би ми слухали? А якби все тіло було слухом, то чим би ми нюхали? 18 Але Бог розмістив кожну частину тіла так, як йому було до вподоби.

19 Якби всі вони були тою самою частиною тіла, що б це було за тіло? 20 А так тіло одне, проте частин багато. 21 Око не може сказати руці: «Ти мені не потрібна», і голова не може сказати ногам: «Ви мені не потрібні». 22 Навпаки, саме ті частини тіла, які здаються слабшими, нам дуже потрібні, 23 і ті частини тіла, які, на нашу думку, не такі почесні, ми оточуємо більшою честью.^з Тож про наші непо-

РОЗД. 12

а 1Кр 13:2

б Дії 3:5–8
Дії 28:8,9

в Єв 2:3,4

г 1Ів 4:1

д Дії 10:45,46
1Кр 14:18

е 1Кр 14:26

є Рм 12:4,5

ж Еф 4:16

з Бр 3:7,21

Друга коп.

а Рм 12:10
Гл 6:2
Еф 4:25

б Єв 13:3

в Рм 12:15

г Еф 1:22,23

д Рм 12:4,5

е Еф 2:20

є Дії 13:1

ж Еф 4:11

з Гл 3:5

и Дії 5:16

і Єв 13:17

к Дії 2:6,7

л 1Кр 14:4

м 1Кр 14:5

н 1Кр 14:1

о 1Кр 13:8

РОЗД. 13

л 1Кр 12:8

р 1Ів 4:20

казні частини тіла ми дбаємо більше, 24 тимчасом як привабливим частинам така турбота не потрібна. Проте Бог склав тіло так, що зробив почеснішою ту частину, якій честі бракувало, 25 щоб у тілі не було поділу, а його частини піклувалися одна про одну.^а 26 Якщо одна частина тіла страждає, то з нею страждають усі інші,^б а якщо прославляється, усі інші теж радіють з нею.^в

27 Ви ж — тіло Христа,^г а кожен окремо — частина його тіла.^д 28 І Бог признав усіх у зборі так: спочатку апостоли,^е тоді пророки,^є потім вчителі,^ж після цього ті, хто виконує могутні діла,^з тоді ті, хто має дар зціляти,^и за ними ті, хто надає допомогу, потім ті, хто має здібності керувати,^і а тоді ті, хто говорить різними мовами.^к 29 Хіба ж усі є апостолами? Хіба всі є пророками? Хіба всі є вчителями? Хіба всі виконують могутні діла? 30 Хіба всі мають дар зціляти? Хіба всі говорять мовами?^л Хіба всі є перекладачами?^м 31 Однак докладайте всіх зусиль, щоб отримати* більші дари.^н Але я вам покажу неперевершений шлях.^о

13 Якщо я говорю мовами людськими й ангельськими, але любові не маю, то я став подібним до гонга, що дзвенить, чи до кимвала, що бряжчить. 2 І якщо я маю дар пророкувати й розумію всі священні таємниці та все знання^п і маю таку віру, що можу пересувати* гори, але любові не маю, то я ніщо^р.^р

12:30 *Або «тими, хто тлумачить». 12:31 *Або «ревно шукайте». 13:2 *Або «переставляти». ^аАбо «від мене жодної користі».

3 І якщо я роздам усе своє майно, щоб нагодувати інших,^а чи віддам на смерть своє тіло, щоб похвалитися, але любові не маю,^б то це не принесе мені жодного пожитку.

4 Любов^в терпелива^г і добра.^д Любов не ревнує.^е Вона не вихваляється, не зазнається.^е **5** Не поводить ся непристойно^ж, не шукає власної вигоди^з і не драгується^и.^и Вона не веде лічби образам^і.^і **6** Любов не тішиться неправедністю,^к але радіє правді.^к **7** Любов усе зносить,^л в усе вірить,^м на все надіється,^н все терпить.^о

8 Любов ніколи не згасає*. Що ж до дарів пророкувати, говорити мовами^п або отримувати знання, то вони зникнуть.^п **9** Бо наше знання часткове,^р і пророкуємо ми частково, **10** але коли настане повне, часткове зникне. **11** Коли я був дитиною, то говорив як дитина, думав як дитина і розумів усе як дитина, а ставши дорослим чоловіком, я позбувся рис дитини. **12** Бо тепер ми дивимося в металеве дзеркало і бачимо нечітко*, а тоді будемо бачити чітко*. Тепер я маю часткове знання, а тоді матиму точне^с, як і Бог має точне знання про мене. **13** Однак нині залишаються оці три: віра, надія і любов, а найбільша з них — любов.^р

14 З усіх сил намагайтеся любити одне одного і водночас докладайте всіх зу-

13:4 *Або «довготерпелива». **13:5** *Або «не є грубою». ^аАбо «не дає вивести себе з рівноваги». ^бАбо «несправедливим учинкам». **13:8** *Або «не підводить». ^вТобто чудесним способом розмовляти іншими мовами. **13:12** *Або «розпливчасті обриси». ^гБукв. «лице в лице». ^дАбо «повне».

РОЗД. 13

а Мт 6:2
б 2Кр 9:7
в 1Ів 4:8
г 1Фс 5:14
д Рм 13:10
Еф 4:32
е Гл 5:26
є 1Пт 5:5
ж Рм 13:13
1Кр 14:40
з 1Кр 10:24
Флп 2:4
и Мт 5:39
Як 1:19
і Еф 4:32
Кл 3:13
к Рм 12:9
л 1Пт 4:8
м Дії 17:11
н Рм 8:25
Рм 12:12
о 1Фс 1:3
п Пр 4:18
р Мт 22:37
Рм 13:10

Друга кол.

РОЗД. 14

а 1Фс 5:20
б 1Кр 14:5
в 1Кр 13:2
г 1Кр 12:30
д Йп 2:28
Дії 2:17
Дії 21:8,9
е Гл 1:11,12
Гл 2:2
є 1Кр 12:8

силь, щоб отримати* духовні дари, а особливо дар пророкувати.^а **2** Адже той, хто говорить якоюсь мовою, говорить не до людей, а до Бога, бо ніхто не розуміє почутого,^б хоча така особа розповідає священні таємниці^в за допомогою духу. **3** Той же, хто пророкує, своїми словами зміцняє, підбадьорює і потішає інших. **4** Той, хто говорить мовою, зміцняє себе, а хто пророкує, зміцняє збір. **5** Я хочу, щоб усі ви говорили мовами,^г але було б ліпше, якби ви пророкували.^д Бо той, хто пророкує, більший від того, хто говорить мовами, хіба що він перекладає* свої слова, аби зміцнити збір. **6** Але тепер, брати, якщо я прийду до вас і говоритиму мовами, то яка з мене користь? Хіба що буду послуговуватись об'явленням,^е чи даром отримувати знання,^є чи даром пророкувати або навчати.

7 Те саме можна сказати про неживі предмети, які видають звук, наприклад, про флейту чи арфу. Якщо флейта чи арфа не видає звуків різного тону, то як розпізнати, що на ній грають? **8** Якщо сурма видасть невизначений звук, хто приготується до бою? **9** Так само, якщо ви не використовуєте легкозрозумілої мови, то як знати, про що ви говорите? По суті, ви будете говорити на вітер. **10** Адже у світі є стільки різних мов і жодна з них не є беззмістовною. **11** Бо якщо я не розумію сказаного, то для того, хто говорить, я буду чужинцем, а він буде чужинцем для мене. **12** Так і ви:

14:1 *Або «ревно шукайте». **14:5** *Або «тлумачить».

оскільки щиро прагнете дарів духу, намагайтеся мати вдосталь тих дарів, які зміцнюють збір.^а

13 Отже, той, хто говорить якоюсь мовою, нехай молиться, щоб міг перекладати* свої слова.^б **14** Бо коли я молюся якоюсь мовою, то насправді молюся дарований мені дух, а мій розум залишається безплідним. **15** Що ж тоді робити? Буду молитися не тільки дарованим духом, але й розумом. І співатиму хвалу не тільки дарованим духом, але й розумом. **16** А якщо ти несеш хвалу дарованим духом, то хіба зможе проста людина на твої слова подяки сказати «амін», якщо вона тебе не розуміє? **17** Ти, звичайно, віддаєш подяку правильно, але інша людина при цьому не зміцняється. **18** Я вдячний Богові, що говорю більшою кількістю мов, ніж усі ви. **19** А втім, у зборі ліпше скажу п'ять зрозумілих слів*, щоб навчити^г й інших, ніж десять тисяч слів іншою мовою.^д

20 Брати, хай мислення ваше буде не як у дітей.^е Будьте малими дітьми щодо зла,^ж але мислення майте як у дорослих.^з **21** У Законі написано: «Язиками й устами чужинців я говоритиму до цього народу, але навіть тоді він не захоче слухатись мене», — каже Єгова*.^и **22** Отже, дар говорити мовами — це знак не для віруючих, а для невіруючих,^к тимчасом як пророцтво — знак не для невіруючих, а для віруючих. **23** Тож

14:13 *Або «тлумачити». **14:19** *Або «п'ять слів своїм розумом». ^аАбо «навчити усно». **14:21** *Див. додаток А5.

РОЗД. 14

а 1Кр 12:7
1Кр 14:4, 26

б 1Кр 12:8, 10
1Кр 14:5

в 1Кр 14:4

г Еф 4:14

д Рм 16:19

е Єв 5:13, 14

є Іс 28:11, 12

ж Дії 2:4, 13

Друга кол.

а Іс 45:14
Зх 8:23

б 1Кр 12:8, 10

в 1Кр 14:5

г Дії 13:1

д Єв 10:24, 25

е 1Кр 14:40
Кл 2:5

коли увесь збір зійдеться разом і всі говоритимуть мовами, але придуть прості люди або невіруючі, то хіба вони не назвуть вас божевільними? **24** Проте якщо ви всі будете пророкувати і ввійде якась проста або невіруюча людина, то ваші слова будуть для неї докором і спонукають її добре перевірити себе. **25** Тоді виявляться таємниці її серця і вона впаде ниць та поклониться Богові, кажучи: «Бог дійсно з вами».^а

26 Що ж тоді робити, брати? Коли ви збираєтесь разом, хтось має дар співати псалми, хтось — дар навчати, хтось отримує об'явлення, хтось має дар говорити мовою, а хтось — дар перекладати.^б Нехай все відбувається для зміцнення. **27** І, якщо у зборі говорять мовами, нехай таких буде тільки двоє, зонайбільше троє, і нехай вони говорять по черзі, а хтось перекладає*.^в **28** А якщо перекладача* немає, хай такі мовчать у зборі і говорять лише собі та Богові. **29** Нехай говорить двоє-троє пророків,^г а решта хай слухає, щоб зрозуміти зміст сказаного. **30** Якщо ж у той час хтось інший з присутніх отримує об'явлення, нехай той, хто говорив, мовчить. **31** Бо всі ви можете пророкувати по черзі, щоб усі вчилися і підбадьорувались.^д **32** І пророки повинні контролювати дари духу, які вони отримують. **33** Адже Бог є Богом не безладу, а миру.^е

Як і в усіх зборах святих, **34** нехай жінки мовчать у зборі, бо їм не дозволяється

14:27 *Або «тлумачить». **14:28** *Або «того, хто тлумачить».

говорити.^a Хай вони виявляють покірну,^b як і вчить Закон. **35** Якщо вони хочуть про щось дізнатися, нехай розпитують своїх чоловіків удома, бо для жінки ганьба говорити до збору.

36 Хіба від вас вийшло Боже слово? І чи тільки до вас воно прийшло?

37 Коли хтось думає, що він пророк або обдарований духом, то має визнати: те, що я вам пишу, — це заповідь Господа. **38** Але коли хтось цим нехтує, то й він буде знехтуваний*. **39** Отож, брати мої, докладайте всіх зусиль, щоб пророкувати,^a і водночас не забороняйте говорити мовами.^г **40** Тільки нехай усе відбувається пристойно й організовано*.^a

15 А тепер, брати, хочу нагадати вам добру новину, яку я вам звіщав,^e яку ви прийняли та яку обстоюєте. **2** Якщо ви міцно тримаєтесь цієї новини, то отримуєте спасіння, а якщо ні, то ви стали віруючими даремно.

3 Бо я вам передав у першу чергу те, що сам отримав, — що Христос помер за наші гріхи згідно з Писаннями,^e **4** був похований^ж і згідно з Писаннями на третій день воскрес,^з **5** також що він з'явився Кифі*,^и а потім дванадцятьом.^и **6** Після того він з'явився відразу понад 500 братам,^к більшість з яких досі з нами, а декотрі послули смертним сном. **7** Потім він з'явився Якову,^л тоді всім апостолам.^м **8** А на останку він з'явився мені,^н немовби недоношеному.

14:38 *Або, можливо, «коли хтось не розуміє, він і далі не розумітиме». **14:40** *Або «за встановленим порядком». **15:5** *Також званий Петром.

РОЗД. 14

а 1Тм 2:11, 12

б 1Кр 11:3
Еф 5:22
Кл 3:18
Тит 2:5
1Пт 3:1

в 1Фс 5:20

г 1Кр 14:27

д 1Кр 14:33
Кл 2:5

РОЗД. 15

е Дії 18:1, 11

є Пс 22:15
Іс 53:8, 12
Дн 9:26
1Пт 2:24

ж Іс 53:9
Мт 27:59, 60

з Пс 16:10
Йн 1:17
Мт 28:7
Лк 24:46

и Мт 10:2
Лк 24:33, 34

і Ів 20:26

к Мт 28:16, 17

л Дії 12:17

м Дії 1:3, 6

н Дії 9:3–5

Друга кол.

а Дії 8:3
Гл 1:13

б Дії 4:2
Дії 17:31

в Дії 3:15

г Дії 2:24
Дії 4:10
Дії 13:30, 31

д Рм 4:25
Ев 7:25

е Дії 7:59
1Кр 15:14
1Пт 1:3

є Дії 26:23
Кл 1:18

ж Бт 3:17, 19

з Ів 11:25

9 Бо я найменший серед апостолів і не достойний називатися ним, тому що переслідував Божий збір.^a **10** Але завдяки Божій незаслуженій доброті я є тим, ким є. І він виявив мені незаслужену доброту не даремно, адже я трудився більше, ніж усі вони, а втім, не я, а Божа незаслужена доброта, виявлена мені. **11** Неважливо, чи то я, чи вони, але так ми проповідуємо і так ви повірили.

12 Якщо ж ми проповідуємо, що Христос воскрес з мертвих,^б чому дехто з вас говорить, що воскресіння мертвих немає? **13** Якщо воскресіння мертвих і справді немає, то й Христос не воскрес. **14** А якщо Христос не воскрес, то проповідування наше, без сумніву, даремне і ваша віра також даремна. **15** Крім того, виходить, ми є неправдивими Божими свідками,^в бо свідчили проти Бога, кажучи, що він воскресив Христа,^г якого він не воскрешав, якщо мертві дійсно не воскреснуть. **16** Бо якщо мертві не воскреснуть, то й Христос не воскрес. **17** Якщо ж Христос не воскрес, то віра ваша марна, а ви далі залишаєтесь у своїх гріхах.^д **18** Тоді й ті служителі Христа, що заснули смертним сном, померли назавжди.^е **19** І якщо ми надіємось на Христа тільки в цьому житті, то ми найнещасніші з усіх людей.

20 Однак Христос дійсно воскрес з мертвих. Він перший плід з тих, хто заснув смертним сном.^є **21** Бо, оскільки смерть прийшла через одного чоловіка,^ж воскресіння з мертвих теж прийде через одного чоловіка.^з

22 Бо, як через Адама всі помирають,^a так завдяки Христу всі оживуть.^b **23** Але кожен по черзі: Христос – перший плід,^b а потім, під час його присутності, ті, хто йому належить.^c **24** Після того прийде кінець, коли, покінчивши з усіма урядами та всією владою і силою,^d він передасть Царство своєму Богові й Батькові. **25** Адже він має царювати, поки Бог не покладе всіх ворогів йому під ноги.^e **26** І з останнім ворогом, смертю, буде покінчено,^e **27** тому що Бог «все підкорив йому до ніг».^ж Але коли говориться: «Все підкорив»,^з це явно не стосується того, хто йому все підкорив.^и **28** Коли ж усе буде підкорене Сину, тоді й сам Син підкориться тому, хто йому все підкорив,^и щоб Бог був усім для всіх.^к

29 Інакше що робити людям, які хрестяться задля того, щоб бути мертвими?^л Чому вони хрестяться задля того, щоб бути мертвими, якщо мертві взагалі не воскреснуть? **30** І для чого ми повсякчас* наражаємося на небезпечу?^м **31** Щодня я дивлюся смерті у вічі, і це така ж правда, як і те, що я надзвичайно радію за вас, учнів Христа Ісуса, нашого Господа. **32** Якщо все так, як з іншими людьми*, то яка мені користь з того, що я боровся зі звірами в Ефесі?^н Якщо мертві не воскреснуть, то «їймо та піймо, бо завтра помremo».^o **33** Не обманюйтеся. Погане товариство псує корисні звички*.^п **34** Отямтеся і поведітьесь праведно та не ходіть у гріху, бо дехто з вас не знає Бога.

15:30 *Або «щогодини». 15:32 *Або, можливо, «з людського погляду». 15:33 *Або «добрі звичаї».

РОЗД. 15

а Рм 5:12

б Рм 5:17

Рм 6:23

в Об 1:5

г Мт 24:3

1Фс 4:16

д Дн 2:44

е Пс 110:1,2

е Об 20:14

ж Пс 8:6

Еф 1:22

з Єв 2:8

и 1Пт 3:22

і Ів 14:28

к 1Кр 3:23

л Рм 6:4

м Рм 8:36

2Кр 11:23–27

н 2Кр 1:8

о Іс 22:13

п Пр 13:20

1Кр 5:6

Друга кол.

а 1Ів 3:2

б Мт 28:3

Лк 24:4

в Єв 2:6,7

г Бт 1:16

д Рм 2:6,7

е Кл 3:4

е Об 20:4

ж Бт 2:7

з Ів 5:26

1Тм 3:16

и Бт 2:7

і Ів 3:13

к Флп 3:20,21

л Бт 5:3

м Рм 8:29

Говорю це, щоб вас присоромити.

35 А втім, хтось може сказати: «Як воскреснуть мертві? В якому тілі вони встануть?»^a **36** Нерозумна людино! Те, що ти сієш, не оживе, якщо спочатку не помре. **37** І сієш ти не тіло, що вже розвинулось, а голе зерно – чи пшеничне, чи ще якесь. **38** Але Бог дає йому таке тіло, яке забажає, причому кожному зернятці своє тіло. **39** Не всі тіла однакові: в людей одне тіло, в худоби інше, в птахів інше і в риби інше. **40** Є тіла небесні,^б і є тіла земні,^в проте в небесних тіл слава одна, а в земних – інша. **41** У сонця одна слава, в місяця інша,^г а в зірок ще інша, і зірка від зірки відрізняється славою.

42 Так само й з воскресінням мертвих. Сіється тлінне, воскресає нетлінне.^д **43** Сіється в ганьбі, воскресає в славі.^е Сіється в слабості, воскресає в силі.^е **44** Сіється тіло фізичне, а воскресає тіло духовне. Якщо є тіло фізичне, то є і духовне. **45** Тож написано: «Перший чоловік Адам став живим створінням*».^ж Останній Адам став життєдайним духом.^з **46** Однак спочатку йде не духовне. Спочатку йде фізичне, а потім вже духовне. **47** Перший чоловік був із землі і створений з пороку,^и другий чоловік – з неба.^и **48** Яким є перший, створений з пороку, такими є й інші, створені з пороку, і, яким є небесний, такими є й інші небесні.^к **49** І подібно як ми носили образ створеного з пороку,^л так будемо носити й образ небесного.^м

15:45 *Або «душею».

50 Проте кажу вам, брати, що плоть і кров не можуть успадкувати Божого Царства і тління не успадкує нетління. **51** Говорю вам священну таємницю: не всі ми заснемо смертним сном, але всі змінимосся^а — **52** умить, як оком змигнути, під час останньої сурми. Бо сурма подасть звук^б — і мертві воскреснуть нетлінними, і ми змінимосся. **53** Бо тлінне мусить одягтися в нетління^в і смертне — в безсмертя.^г **54** А коли тлінне одягнеться в нетління і смертне — в безсмертя, тоді сповниться написане: «Смерть знищена* назавжди».^д **55** «Де, смерте, твоє перемога? Де, смерте, твоє жало?»^е **56** Жало, що породжує смерть, — це гріх,^в а сила гріха — Закон*.^ж **57** Але нехай лине подяка Богу за те, що він дає нам перемогу через нашого Господа Ісуса Христа!^з

58 Отже, мої улюблені брати, будьте стійкими,^и непохитними, завжди зайнятими^й в Господній праці і знайте, що ваш труд у служінні Господу не марний.^к

16 Стосовно того, як збирати пожертви для святих,^л дотримуйтеся вказівок, які я дав зборам у Галатії. **2** Нехай кожен з вас у перший день тижня відкладає щось відповідно до своїх можливостей, щоб, коли я прийду, не треба було вже нічого збирати. **3** А коли я прийду, то тих, кого ви порекомендуєте в листах,^м пошлю віднести ваш щедрий дар до Єрусалима. **4** Якщо ж і мені треба

15:54 * Букв. «поглинута». **15:56** * Або «Закон дає гріху його силу».

РОЗД. 15

а 1Фс 4:17
б 1Фс 4:16
в Рм 2:6, 7
г 2Кр 5:4
д Іс 25:8
Об 20:6
е Ос 13:14
є Рм 6:23
ж Рм 3:20
Рм 7:12, 13
з Ів 3:16
Дії 4:12
и Кл 1:23
Єв 3:14
2Пт 3:17
і Рм 12:11
к 2Хр 15:7
1Кр 3:8
Об 14:13

РОЗД. 16

л Дії 24:17
Рм 15:26
2Кр 8:3, 4
м 2Кр 8:19

Друга кол.

а Дії 19:21
2Кр 1:15, 16
б Дії 20:2
в Дії 19:1
г Дії 19:10, 11
д Дії 16:1, 2
е Флп 2:19, 20
є Дії 18:24, 25
ж 1Фс 5:6
з 1Кр 15:58
Флп 1:27
и Дії 4:29
і Еф 6:10
Кл 1:11
к 1Кр 13:4
1Пт 4:8
л Флп 2:29, 30
1Фс 5:12
1Тм 5:17
м 1Кр 1:16

буде піти туди, то я піду разом з ними.

5 Але я прибуду до вас після того, як перейду через Македонію,^а тому що проходитиму цим краєм. **6** Можливо, я зупинюся або навіть переїзжаю у вас, і потім ви трохи проведете мене туди, куди я піду. **7** Бо я не хочу побачитися з вами лише мимохідь, а сподіваюсь, якщо дозволить Єгова*, залишитися у вас на якийсь час.^б **8** А до П'ятидесятниці я пробуду в Ефесі,^в **9** бо переді мною відкрилися широкі двері, а з ними й доступ до діяльності,^г хоча противників багато.

10 Якщо ж прибуде Тимофій,^д дивіться, щоб серед вас йому нічого було боятися, оскільки він, як і я, виконує працю Єгови*.^е **11** Тож нехай ніхто не дивиться на нього звисока. Проведіть його з миром, щоб він прибув до мене, бо я чекаю на нього з братами.

12 Що стосується нашого брата Аполлоса,^в я дуже прошу його піти до вас з братами. Він не планував приходити тепер, але коли з'явиться нагода, він обов'язково прийде.

13 Пильнуйте,^ж міцно стійте у вірі,^з будьте мужні*,^и зміцнюйтесь.^й **14** Усе, що робите, робіть з любов'ю.^к

15 Брати, ви знаєте, що домашні Стефана — це перші плоди Ахайї і що вони присвятили себе служінню святим. Тож дуже прошу вас: **16** підкоряйтеся таким людям і всім, хто співпрацює і трудиться з нами.^л **17** Я радію, що зі мною Стефан,^м Фортунат

16:7, 10 * Див. додаток А5. **16:13** * Або «поводьтеся як чоловіки».

і Ахаїк, бо вони підтримують мене за вашої відсутності. **18** Вони відсвіжили і мій дух, і ваш. Тож цінують таких чоловіків.

19 Передають вам свої вітання збори в Азії. Шлють вам сердечні християнські вітання Акіла і Пріска та збір в їхньому домі.^a **20** Вітають вас усі брати. Вітайте одне одного святим поцілунком.

РОЗД. 16

а Рм 16:3,5

Флм 2

21 Вітаю вас і я, Павло, пишучи це власною рукою.

22 Якщо хтось не любить* Господа, хай буде проклятий. Прийди ж, Господи! **23** Нехай з вами буде незаслужена доброта Господа Ісуса. **24** І хай з усіма вами, хто перебуває в єдності з Христом Ісусом, буде моя любов.

16:22 *Або «не відчуває прив'язаності до».

ДРУГИЙ ЛИСТ ДО

КОРИНФЯН

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Привітання (1, 2) Потіха від Бога в усіх лихах (3–11) Павло змінює свої плани щодо подорожі (12–24) 2 Павло наміряється принести радість (1–4) Грішника потрібно простити й поновити (5–11) Павло в Троаді й Македонії (12, 13) Служіння — триумфальний похід (14–17) Ми не торгуємо Божим словом (17) 3 Рекомендаційні листи (1–3) Служителі нової угоди (4–6) Значно більша слава нової угоди (7–18) 4 Світло доброї новини (1–6) Розуми невіруючих засліплені (4) Скарб в глиняних посудинах (7–18) 5 Прагнення вдягти небесний дім (1–10) Служіння, пов'язане з примиренням (11–21) Нове створіння (17) Посли замість Христа (20) 6 Правильно використовувати Божу доброту (1, 2) Павло описує своє служіння (3–13) Не впрягайтесь у нерівне ярмо (14–18)	7 Очистьмося від того, що опоганує (1) Павло радіє за коринфян (2–4) Тит приносить добру звістку (5–7) Смуток і каяття, які до вподоби Богові (8–16) 8 Збір пожертв для християн в Юдеї (1–15) Тит прийде в Коринф (16–24) 9 Давайте з правильних спонук (1–15) Бог любить того, хто дає з радістю (7) 10 Павло обстоює своє служіння (1–18) Наша зброя не тілесна (4, 5) 11 Павло і преславні апостоли (1–15) Труднощі, яких Павло зазнає як апостол (16–33) 12 Видіння Павла (1–7а) Павлові «в тіло дано колючку» (7б–10) Не гірший від преславних апостолів (11–13) Павлова турбота про коринфян (14–21) 13 Завершальні застереження і заохочення (1–14) «Постійно перевіряйте, чи ви у вірі» (5) Виправляйтесь; будьте однодумні (11)

1 Павло, який з Божої волі став апостолом Христа Ісуса, і наш брат Тимофій^а до Божого збору в Коринфі, а також до всіх святих по цілій Ахайї.^б

2 Нехай з вами буде неzasлужена доброта й мир від Бога, нашого Батька, і від Господа Ісуса Христа.

3 Нехай лине хвала Божові і Батькові нашого Господа Ісуса Христа^в — Батькові глибокого співчуття^г та Богові усіякої потіхи.^д

4 Він потішає^е нас у всіх випробуваннях^ж,^з щоб ми могли потішатися^и тих, хто зносить різні випробування^к, ділячись з ними тією потіхою, яку самі отримуємо від Бога.^л

5 Бо, так само як ми багато страждаємо за для Христа,^м через Христа ми отримуємо багато потіхи.

6 Тож якщо ми зносимо випробування^н, то робимо це заради вашої потіхи й спасіння.

А якщо ми отримуємо потіху, то для того, щоб ви були потішені, і це допомагає вам встояти в таких же стражданнях, які зносимо ми. **7** Тому надії, які ми пов'язуємо з вами, не марні, адже ми знаємо: якщо ви разом з нами страждаєте, то разом з нами отримуєте й потіху.^о

8 Брати, хочемо, щоб ви знали про лихо, яке трапилося з нами в провінції Азія.^п Там ми зазнали величезних утисків — це було понад наші сили, і ми навіть сумнівались, чи взагалі залишимося живими.^к **9** Правду кажучи, ми думали, що отримали смертний вирок. Усе це сталося для того, щоб ми покладались не на

1:4 *Або «підбадьорює». ^аАбо «лихах». 1:4, 6 *Або «лиха».

РОЗД. 1

а Дії 16:1, 2
Флп 2:19, 20

б 1Фс 1:8

в Ів 20:17

г Вх 34:6
Пс 86:5
Мих 7:18

д Іс 51:3
Рм 15:5

е Пс 23:4
2Кр 7:6

ж Еф 6:21, 22
1Фс 4:18

з Рм 15:4
2Фс 2:16, 17

и 1Кр 4:11–13
Кл 1:24

к Рм 8:18
2Тм 2:11, 12

л Дії 20:18, 19

м 1Кр 15:32

Друга кол.

а 2Кр 12:10

б Пс 34:7, 19
2Тм 4:18
2Пт 2:9

в Флп 1:19
Флп 22

г Дії 12:5
Рм 15:30–32

д 1Кр 2:4, 5

е 1Кр 16:5, 6

себе, а на Бога,^а який воскресшає з мертвих. **10** Він рятував і ще рятуватиме нас від смертельної загрози; ми впевнені, що він рятуватиме нас і далі.^б **11** Ви також можете допомогти, палко молячись за нас.^в Тоді багато хто дякуватиме за нас — за ласку, яку ми отримуємо завдяки молитвам багатьох*.^г

12 Адже ми хвалимося ось чим: з чистим сумлінням можемо сказати, що, живучи в цьому світі, ми поводитись — особливо з вами — зі святістю й щирістю, яку маємо від Бога, і керувались не людською мудрістю,^а а Божою незаслуженою добротою. **13** По суті, ми не пишемо вам нічого, крім того, що ви можете прочитати* і зрозуміти, і я сподіваюсь, що ви будете розуміти це повністю^в. **14** Певною мірою ви вже розумієте, що можете нами хвалитися, так само як ми будемо хвалитись вами в день нашого Господа Ісуса.

15 Будучи в цьому впевнений, я хотів спершу прийти до вас, щоб потім ви мали другу нагоду відчувти радість*. **16** Бо я збирався відвідати вас по дорозі в Македонію, а повертаючись звідти, зупинитись у вас ще раз. Потім ви відправили б мене до Юдеї.^е **17** Коли я мав такий намір, хіба я ставився до нього легковажно? Хіба я планую щось так, як це роблять люди, і говорю: «Так, так», а потім: «Ні, ні»? **18** Бо, так само як можна покладатися на Бога,

1:11 *Або «завдяки багатьом молитовним обличчям». 1:13 *Або, можливо, «ви вже добре знаєте». ^аБув. «до кінця». 1:15 *Або, можливо, «ви двічі отримали пожиток».

ви можете вірити, що, кажучи «так», ми не маємо на увазі «ні». **19** Син Божий, Ісус Христос, про якого ми, тобто я, Силуан* і Тимофій,^a проповідували вам, не був «так» і при цьому «ні». У його випадку «так» було «так». **20** І, хоч би скільки було Божих обіцянок, завдяки йому вони стали «так».^b Тому й «амінь» ми говоримо на славу Богові^c саме через нього. **21** А той, хто нас помазав і запевняє, що як ви, так і ми належимо Христу,—це сам Бог.^d **22** Також він поставив на нас печатку^e і на знак того, що має настати*, дав у наші серця дух.^f

23 Тож нехай Бог буде свідком проти мене*: я досі не прийшов у Коринф тільки тому, що пошкодував вас. **24** Це не означає, що ми пануємо над вашою вірою.^g Швидше ми ваші співпрацівники, які сприяють вашій радості, а стоїте ви завдяки своїй вірі.

2 Щодо мого наміру прийти до вас знову, то я не хочу приходити засмученим. **2** Бо якщо я завдам смутку вам, то хто мене підбадьорить? Ті, хто і сам сумний? **3** Я писав вам для того, щоб, прийшовши, не засмутитись через тих, за кого мав би радіти. Адже я впевнений: те, що приносить радість мені, приносить радість і вам. **4** Бо коли я писав вам, то робив це з нестерпним болем, великою тугою на серці та слізьми на очах. Проте я писав не для того, щоб вас засмутити,^h а щоб ви знали, як сильно я вас люблю.

1:19 *Також званий Силою. **1:22** *Або «як перший внесок (завдаток); як гарантію того, що має настати». **1:23** *Або «моєї душі».

РОЗД. 1

a Дії 18:5

b Рм 15:8

в Об 3:14

г 1Ів 2:20, 27

д Еф 4:30

e Рм 8:23
2Кр 5:5
Еф 1:13, 14e Єв 13:17
1Пт 5:2, 3

РОЗД. 2

ж 2Кр 7:8, 9

Друга кол.

a 1Кр 5:1

б Лк 15:23, 24

в Єв 12:12

г Рм 12:10

д Лк 22:31
2Тм 2:26e Еф 6:11, 12
1Пт 5:8

e Дії 16:8

ж Гл 2:3
Тит 1:4

з 2Кр 7:5

и Ів 15:19
2Кр 4:3
1Пт 2:7, 8

5 Коли ж хтось і завдав комусь смутку,^a то не мені — не хотів би перебільшувати, але певною мірою всім вам. **6** Йому достатньо докору, який він отримав від більшості братів. **7** Тепер же вам ліпше з готовністю простити й потішити цього чоловіка,^b щоб його не охопив* надмірний смуток.^c **8** Тож настійно вас заохочую: запевніть його у своїй любові.^d **9** Той лист я написав також для того, щоб переконатися, чи в усьому ви слухняні. **10** Якщо ви щось комусь прощаєте, прощаю і я. По суті, якщо я щось комусь і прощав, то — Христос цьому свідок — робив це заради вас, **11** щоб Сатана нас не перехитрив*,^e а бо його задуми^f нам відомі.^g

12 Коли я прибув до Троади,^h щоб звіщати добру новину про Христа, і переді мною відчинились двері в служінні Господу, **13** то я* був дуже занепокоєний, бо не знайшов Тіта,^h свого брата. Тому я попрощався з братами і вирушив до Македонії.ⁱ

14 Нехай лине подяка Богові, який завжди веде нас у тріумфальному поході разом з Христом і всюди через нас поширює* пахощі знання про себе. **15** Адже ми для Бога — приємні пахощі новини про Христа; і їх відчують як ті, хто на шляху до спасіння, так і ті, хто на шляху до знищення. **16** Для останніх ми запах* смерті,^j що веде до смерті,^k а для перших — пахощі життя, що ведуть до життя. І хто відповідно підготовлений для такого служіння?

2:7 *Або «поглинув». **2:11** *Або «не обманув». ^aАбо «наміри; плани». **2:13** *Букв. «мій дух». **2:14** *Або «робить відчутними». **2:16** *Або «пахощі».

17 Ми. Бо, на відміну від багатьох, ми не торгуємо* Божим словом,^а а, будучи послідовниками Христа, говоримо з усією щирістю, як ті, кого послав Бог, і Бог цього свідок.

3 Чи не починаємо ми знову самі себе рекомендувати? Чи нам, як декотрим людям, потрібні рекомендаційні листи для вас або від вас? **2** Нашим листом є ви;^б він написаний на наших серцях, і його знають та читають усі. **3** Адже добре видно, що ви — лист Христа, котрий написали ми, служителі.^в І цей лист написано не чорнилом, а духом живого Бога, не на кам'яних таблицях,^г а на тілесних — на самих серцях.^д

4 Ми можемо сказати це з упевненістю, яку маємо перед Богом завдяки Христу. **5** А втім, те, що ми маємо відповідну підготовку, не наша заслуга, ми не вважаємо, що досягли цього власними зусиллями; наша відповідна підготовка від Бога.^е **6** Саме завдяки йому ми маємо таку підготовку, яка дає нам можливість бути служителями нової угоди^є — служителями не писаного зводу законів,^ж а духу. Бо писаний закон засуджує на смерть,^з а дух оживляє.^и

7 Коли ж звід законів, який несе із собою смерть і який був вирізблений на каменях,^і з'явився в такій славі, що сини Ізраїля не могли навіть подивитись на Мойсееве обличчя, бо воно випромінювало славу^к — славу, що мала зникнути, **8** то хіба не має бути оточене ще більшою славою те, завдяки чому можна отримати

2:17 *Або «не заробляємо на; не отримуємо прибутку з».

РОЗД. 2

а 2Кр 4:2

РОЗД. 3

б 1Кр 9:2

в 1Кр 3:5

г Вх 31:18

Вх 34:1

д Пр 3:3

Пр 7:3

е Вх 4:12, 15

Флп 2:13

є Єв 8:6

ж Рм 13:9

з Гл 3:10

и Ів 6:63

і Вх 31:18

Вх 32:16

к Вх 34:29, 30

Друга кол.

а Дії 2:1, 4

1Пт 4:14

б Вх 34:35

в Пв 27:26

г Рм 3:21, 22

д Кл 2:16, 17

е Вх 19:16

Вх 24:17

є Єв 12:22–24

ж 1Пт 1:3, 4

з Вх 34:33–35

и Рм 11:7

і Ів 12:40

к Рм 7:6

Еф 2:15

л Дії 15:21

м Рм 11:8

н Вх 34:34

о Ів 4:24

л Іс 61:1

Рм 6:14

Рм 8:15

Гл 5:1, 13

р 2Кр 4:6

Еф 4:23, 24

Еф 5:1

дух?^а **9** Бо якщо славним був звід законів,^б який несе із собою осуд,^в то те, завдяки чому можна досягти праведності, матиме значно більшу славу!^г **10** Дійсно, навіть те, що колись було прославлене, втратило свою славу з появою більшої слави.^д **11** Бо якщо у славі з'явилося те, що мало бути усунене,^е то наскільки ж більшою повинна бути слава того, що залишається!^є

12 Оскільки в нас є така надія,^ж ми маємо велику свободу мови. **13** І ми не робимо так, як Мойсей; він закривав обличчя покривалом,^з щоб сини Ізраїля не могли дивитися на мету* того, що мало бути усунене. **14** Однак їхні розуми були притуплені.^и І навіть сьогодні, коли читається стара угода, те саме покривало залишається незнятим,^і оскільки усувається воно лише завдяки Христу.^к **15** По суті, коли сьогодні читаються писання Мойсея,^л покривало залишається на їхніх серцях.^м **16** Проте коли людина навертається до Єгови*, покривало знімається.^н **17** Якщо говорити про Єгову*, то він — Дух,^о а де дух Єгови*, там свобода.^п **18** І, коли ми, наче дзеркала, відображаємо з незакритими обличчями славу Єгови*, ми всі перемінюємось і набуваємо такого самого образу, образу чимраз славнішого^р, і тоді стаємо саме такими, якими робить нас Єгова* — Дух^а.^р

4 Тож, оскільки ми через виявлене до нас милосердя виконуємо таке служіння,

3:13 *Або «кінець». 3:16—18 *Див. додаток А5. 3:18 *Букв. «від слави до слави». ^аАбо, можливо, «робить нас дух Єгови».

ми не падаємо духом. **2** Більш того, ми відкинули ганебні таємні вчинки. Ми не вдаємося до підступності та не розбавляємо Божого слова,^а а натомість рекомендуємо себе кожній людині*, виявляючи правду, і Бог цьому свідок.^б **3** Але якщо добра новина, яку ми звіщаємо, і закрита покривалом, то лише для тих, хто йде шляхом знищення,— **4** для невіруючих, яким бог цього світу^в засліпив розуми,^г щоб їх не сягнуло сяйво^д славної доброї новини про Христа,^е який є образом Бога.^є **5** Бо ми проповідуємо не про себе, а про те, що Ісус Христос — це Господь, а ми — раби, які служать вам задля Ісуса. **6** І сам Бог, який сказав: «Нехай з темряви засяє світло»,^є осяяв наші серця і через лице Христа освітив їх^ж славним знанням про себе.

7 Проте скарб^з цей ми маємо в глиняних посудинах*, і щоб було чітко видно, що силу, яка перевершує людську, ми отримали від Бога, вона походить не від нас.^і **8** В усюму нас утискають, але ми не загнані в кут, ми розгублені, але не залишені у безвиході*,^к **9** нас переслідують, але ми не покинуті,^л ми повалені, але не знищені.^м **10** У своєму тілі ми завжди зносимо смертельні страждання, завдані Ісусу,^н щоб і життя Ісуса виявилось в наших тілах. **11** Бо заради Ісуса нас, живих, знову й знову віддають на смерть,^о щоб і життя його виявилось в наших смертних тілах. **12** От-

4:2 * Букв. «сумлінно кожної людини».
4:4 * Або «цього віку; цієї системи». Див. глосарій, Вік. * Або «світло». **4:7** * Або «глеках». **4:8** * Або, можливо, «у відчай».

РОЗД. 4

а 2Кр 2:17
Гл 1:9

б 2Кр 6:3, 4

в Ів 14:30
Еф 2:2
1Ів 5:19

г 2Кр 11:14

д Іс 60:2
Ів 8:12

е Кл 1:15
Єв 1:3

є Бр 1:3

ж 1Пт 2:9

з 2Кр 4:1

и Іс 64:8
Дії 9:15
1Кр 15:47

і 2Кр 12:9, 10
Флп 4:13

к 1Кр 10:13

л Єв 13:5

м Об 2:10

н Флп 3:10
1Пт 4:13

о Рм 8:36
1Кр 4:9
1Кр 15:31

Друга кол.

а Пс 116:10

б 1Кр 6:14

в 2Тм 2:10

г Мт 5:12
Рм 8:18

д 2Кр 5:7
Єв 11:1

РОЗД. 5

е 2Пт 1:13, 14

є 1Кр 15:50
Флп 3:20, 21

ж Рм 6:5
Рм 8:23
1Кр 15:48, 49

з 1Кр 15:43, 44
Флп 1:21

же, в нас діє смерть, а у вас — життя.

13 А оскільки ми маємо такий дух віри, про який написано: «Я вірив, тому й говорив»,^а ми також віримо, тому й говоримо, **14** знаючи, що той, хто воскресив Ісуса, воскресить з Ісусом і нас та поставить разом з вами перед ним.^б **15** Бо все це ради вас, аби щедра незаслужена доброта виявлялася ще рясніше, оскільки дедалі більше людей складають Богові подяку і цим несуть йому славу.^в

16 Тож ми не падаємо духом. І, навіть якщо наше фізичне тіло нищиться, наша внутрішня людина, безумовно, день у день обновлюється. **17** Бо, хоча наші страждання* короткочасні й легкі, вони приносять нам славу, яка набуває дедалі більшої величі^г і триватиме вічно.^д **18** Ми ж тим часом зосереджуємо погляд не на видимому, а на невидимому,^е бо видиме скоро минує, а невидиме вічне.

5 Крім того, ми знаємо, що наш земний дім, теперішній намет, зруйнується*^є і ми отримаємо будівлю від Бога — нерукотворний вічний дім^є на небі. **2** А в теперішньому домі* ми стогнемо і прагнемо вдягти дім, приготований для нас^з на небі^{з, ж}. **3** щоб, одягнувши його, нам не виявитися нагими. **4** Перебуваючи в теперішньому наметі, ми стогнемо під тягарем. Це не означає, що ми хочемо скинути з себе цей намет. Ми просто прагнемо одягнути інший,^з аби смертне було поглинуте

4:17 * Або «випробування». * Букв. «ваги». **5:1** * Або «розпадеться». **5:2** * Або «житлі». * Або «вдягти наше житло, що». * Або «наше небесне житло».

життям.^а **5** А приготував нас до цього Бог,^б давши нам свій дух на знак того, що має стати*.^в

6 Тож ми ніколи не втрачаємо мужності й знаємо, що поки живемо* в тілі, то не перебуваємо з Господом.^г **7** Адже ми ходимо вірою, а не тим, що бачимо. **8** І все ж ми не втрачаємо мужності й хотіли б не бути вже в тілі, а оселитися з Господом.^д **9** Тому немає значення, де ми живемо, з ним чи без нього, наша мета — завжди йому догоджати. **10** Адже всі ми повинні стати* перед судовим престолом Христа, щоб кожному було відплачено згідно з тим, що він робив у тілі — добро чи зло.^е

11 Отож, розуміючи, що нам треба мати страх перед Господом, ми перекожливо навчаємо інших, і Бог добре знає нас*. Сподіваюсь, що й ви^ж добре знаєте нас^з. **12** Ми не починаємо себе знову рекомендувати. Ми просто даємо вам підстави похвалитися нами. Тоді ви матимете що відповісти людям, котрі вихваляються тим, що зовні, а не тим, що є в серці.^к **13** Якщо ми не мали здорового глузду,^л то для Бога. А якщо ми при своєму розумі, то для вас. **14** Нас спонукує Христова любов, бо ми дійшли такого висновку: якщо один помер за всіх,^м то й усі померли. **15** А помер він за всіх, щоб усі, хто живе, жили вже не для себе,^н а для того, хто за них помер і воскрес.

5:5 *Або «як перший внесок (завда-ток); як гарантію того, що має настати».

5:6 *Букв. «поки наш дім». 5:10 *Або «бути виявленими». ^аАбо «щось негідне». 5:11 *Або «ми виявлені Богові». ^бБукв. «ваше сумління». ^вАбо «ми виявлені перед вами».

РОЗД. 5

а 1Пт 1:3, 4

б Еф 2:10

в Рм 8:23

Еф 1:13, 14

г Ів 14:3

д Флп 1:23

е Об 22:12

є 2Кр 10:10

ж 2Кр 11:1, 16

з Іс 53:10

Мт 20:28

1Тм 2:5, 6

и Рм 14:7, 8

Друга кол.

а Мт 12:50

б Ів 20:17

в Гл 6:15

г Рм 5:10

Еф 2:15, 16

Кл 1:19, 20

д Дії 20:24

е Рм 5:6

1Ів 2:1, 2

є Рм 4:25

Рм 5:18

ж Мт 28:19, 20

Дії 13:38, 39

з Еф 6:19, 20

и Флп 3:20

і Єв 4:15

Єв 7:26

к Рм 1:16, 17

РОЗД. 6

л 2Кр 5:20

м Рм 2:4

н Іс 49:8

о 1Кр 9:22

л 2Кр 4:1, 2

16 Отже, відтепер ми не дивимось на жодну людину з тілесного погляду.^а Навіть якщо раніше ми дивилися на Христа з тілесного погляду*, то тепер, звичайно, не дивимось.^б **17** Тож якщо хтось перебуває в єдності з Христом, то є новим створінням.^в На зміну старому прийшло нове. **18** І все це від Бога, який через Христа примирив нас із собою^г та доручив нам служіння, пов'язане з примиренням.^д **19** Іншими словами, Бог через Христа примиряє із собою світ^е і не залічує людям їхніх проступків.^є І цю звістку примирення Бог доручив нам.*

20 Отже, ми — послі^ж замість Христа,^з так, ніби Бог через нас звертається до людей із закликком. І замість Христа ми благаємо: «Примиріться з Богом». **21** Того, хто не вчинив гріха,^и він заради нас зробив жертвою за гріх*. І завдяки йому ми стаємо праведними в Божих очах.^к

6 Співпрацюючи з ним,^л ми також заохочуємо вас, щоб ви не випустили з уваги мети, з якою Бог виявив до вас незаслужену доброту.^м **2** Адже Бог говорить: «Я почув тебе в час прихильності, у день спасіння тобі допоміг».^н І саме тепер час особливої прихильності! Саме тепер день спасіння!

3 Ми не даємо жодної підстави для спотикання, щоб наше служіння було бездоганне.^о **4** Натомість ми у всьому рекомендуємо себе як Божі служителі:^п коли витривало зносимо багато випробувань,

5:16 *Букв. «ми знали Христа за тілом». 5:21 *Або «зробив гріхом».

зазнаємо лиха, скрути і труднощів,^a **5** коли нас б'ють, кидають до в'язниць,^b коли залишаємось витривалими у час заворушень, трудимось, ночами не змикаємо очей та подовгу залишаємось без їжі,^b **6** коли дотримуємось чистоти, коли сповнені знання, терпеливості,^c доброти,^d святого духу, нелицемерної любові,^e **7** коли вживаємо правдиві слова, покладаємось на Божу силу,^e тримаємо зброю праведності^ж і в правій^з, і в лівій руці^з, **8** коли нас славлять і ганьблять, критикують і хвалять. Люди вважають, що ми обманщики, хоча ми завжди говоримо правду, **9** що ми невідомі, хоча нас упізнають, що ми помираємо^ж, хоча ми й далі живемо,^з що ми покарані^ж, хоча нас і досі не страшили,^н **10** що ми сумуємо, хоча ми завжди радісні, що ми бідні, хоча ми багатьох робимо багатими, що ми нічого не маємо, хоча ми володіємо всім.^л

11 Коринфяни! Ми говоримо до вас відверто^ж, наші серця широко відкриті. **12** Ми не стримуємо своєї любові до вас^ж,^к а ви стримуєте свої ніжні почуття до нас. **13** Отже, звертаюся до вас як до власних дітей: також широко відкрийте свої серця^ж у відповідь.^л

14 Не впрягайтесь у нерівне ярмо^ж з невіруючими.^н Бо що може бути спільного між праведністю і беззаконням?^н

6:7 *Можливо, для нападу. ^жМожливо, для захисту. **6:9** *Або «заслуговуємо смерті». ^жАбо «нас повчають». **6:11** *Або «відкрили свої уста, щоб говорити до вас». **6:12** *Або «вам не тісно у нашій любові». **6:13** *Або «розширтесь». **6:14** *Або «не єднайтесь».

РОЗД. 6

а 2Кр 11:23
б Об 2:10
в 2Кр 11:25, 27
г Кл 3:13
1Фс 5:14
д Еф 4:32
е Рм 12:9
є 1Кр 2:4, 5
ж 2Кр 10:4
Еф 6:11
з 2Кр 4:10, 11
и Дії 14:19
2Кр 4:8, 9
і Флп 4:13
Об 2:9
к 2Кр 12:15
л 1Пт 2:17
1Ів 4:20
м Вх 23:32, 33
Пв 7:3, 4
1Цр 11:4
1Кр 7:39
н Як 4:4

Друга кол.

а Еф 5:7, 8
б Мт 4:10
Об 12:7, 8
в 1Кр 10:21
г 1Кр 10:14
д 1Кр 3:16
е Вх 29:45
є Лв 26:11, 12
Єз 37:27
ж Іс 52:11
Єр 51:45
Об 18:4
з Єз 20:41
2Кр 7:1
и 2См 7:14
і Іс 43:6
Ос 1:10
Ів 1:12

РОЗД. 7

к 2Кр 6:16
л Рм 12:1
1Тм 1:5
1Тм 3:9
1Ів 3:3
м Рм 12:10
2Кр 6:12, 13
н Дії 20:33, 34
2Кр 12:17
о Флп 2:17
Флп 7
л Дії 20:1

Або що спільного між світлом і темрявою?^а **15** Яка згода між Христом і Веліалом?^б **16** І що спільного між віруючим^в і невіруючим^г? **16** Крім того, що спільного між Божим храмом та ідолами?^г Адже ми — храм живого Бога,^а а він сказав: «Буду перебувати серед них^е і ходитиму серед них. Я буду їхнім Богом, а вони будуть моїм народом».^є **17** «Тож вийдіть з-поміж них та відділіться,— говорить Єгова*,— і більше не торкайтесь нечистого^ж,^ж і тоді я вас прийму».^з **18** «Я стану вам батьком,^з а ви станете мені синами і дочками»^и,^и — каже Всемогутній Єгова*».

7 Тож, любі, оскільки ми маємо такі обцянки,^к очистмо себе від усього, що опоганює тіло і дух,^л та вдосконалюймо свою святість, виявляючи Божий страх.

2 Відведіть для нас місце у своїх серцях.^м Ми нікого не скривдили, нікого не розбеситили, нікого не використали у власних інтересах.^н **3** Говорю це не для того, щоб вас осудити. Бо, як я вже казав, ви завжди в наших серцях, незалежно від того, живемо ми чи помираємо. **4** Звертаючись до вас, я маю велику свободу мови. Я дуже пишаюся вами, я втішений і безмежно радію, хоча ми зносимо стільки утисків.^о

5 Прийшовши в Македонію,^п ми* не мали спокою, але зазнавали різних утисків: зовні була боротьба, всередині —

6:15 *Від євр. слова, що озн. «нікчемний». Стосується Сатани. ^жАбо «вірною людиною». ^аАбо «яку частку віруючий має з невіруючим». **6:17, 18** *Див. додаток А5. **7:5** *Букв. «наше тіло».

побоювання. **6** Проте Бог, який потішає пригнічених,^a потішив нас присутністю Тїта, **7** і не лише його присутністю, але й тим, як ви його потішили. Адже він приніс звістку про вашу тугу за мною, ваш смуток і щиру турботу* про мене. Тож я ще більше зрадів.

8 Бо навіть якщо я засмутив вас своїм листом,^b то не жалкую. Хоча я спочатку і жалкував (побачивши, що ви все ж засмутились через цей лист, правда, ненадовго), **9** але тепер радію. І радію не тому, що ви засмутились, а тому, що цей смуток привів до каяття. Оскільки ж ви засмутились так, як до вподоби Богові, то не зазнали через нас жодної шкоди. **10** Адже смуток, який Богові до вподоби, веде до каяття і зрештою до спасіння, він не викликає жалю.^c А смуток, притаманний цьому світові, веде до смерті. **11** Бо подивіться, які плоди приніс смуток, що до вподоби Богові: він породив у вас велику старанність, обурення, страх, прагнення, ревність, ви очистились і виправили все зло!^d Таким чином ви показали, що в усьому є чистими*. **12** Насправді я написав вам не заради того, хто вчинив це зло,^e і не заради скривдженого, а щоб і Бог, і всі, хто є серед вас, побачили ваші старання заради нас. **13** Саме тому ми були потішені.

Але, крім цього, ми ще більше зраділи, коли побачили радість Тїта, адже всі ви відсвіжили його дух. **14** Бо якщо я колись і хвалився вами перед ним, то не був засоромлений,

7:7 *Букв. «і ревність». 7:11 *Або «цнотливими; невинними».

РОЗД. 7

a 2Кр 1:3,4

b 2Кр 2:4

в Пс 32:5
1Ів 1:9

г Мт 3:8

д 1Кр 5:5

Друга кол.

a 2Кр 2:9
Ев 13:17

РОЗД. 8

b Рм 15:26

в Дії 11:29
2Кр 9:7

г Мр 12:43,44

д Рм 15:25,26
1Кр 16:1
2Кр 9:1,2

е 2Кр 12:18

є 1Тм 6:18

оскільки тепер він сам переконався, що вся наша похвала — правда, як і все те, що ми говорили вам. **15** І, коли він пригадує ту слухняність, котру ви всі виявляли,^a і те, як ви його прийняли зі страхом і тремтінням, його ніжні почуття до вас стають ще сильнішими. **16** Я радію, що в усьому можу покладатися на вас*.

8 А тепер, брати, хочемо розповісти вам про незаслужену доброту, яку Бог виявив зборам у Македонії.^b **2** Під час важкого випробування вони зазнали страждань, але зберегли велику радість і, незважаючи на крайнє убозтво, показали, що багаті, виявивши виняткову* щедрість. **3** Запевняю вас: вони зробили все можливе,^c і навіть більше.^d **4** Вони самі звернулись до нас і настійно благали про можливість виявити щедрість і разом з іншими послужити святим, надавши їм допомогу.^e **5** І вони віддали не лише те, на що ми розраховували, а передусім віддали самих себе — як Господу, так і нам з Божої волі. **6** Отже, ми заохотили Тїта^e завершити розпочату серед вас справу, щоб ви могли виявити таку ж щедрість. **7** Ми знаємо, що коли говорити про віру, вміння звіщати слово, знання, неослабну ревність та нашу любов до вас, то ви у всьому цьому справді багаті. Тож будьте багаті й стосовно щедрості.^f

8 Я пишу це не для того, щоб дати вам наказ, а щоб ви побачили ревність інших і щоб переконатися у щирості вашої любові. **9** Ви ж знаєте,

7:16 *Або, можливо, «можу бути сповнений мужності завдяки вам». 8:2 *Або «переповнившись».

яку незаслужену доброту виявив наш Господь Ісус Христос: він, хоч і був багатим, заради вас став бідним,^а щоб завдяки його бідності ви могли розбагатіти.

10 Ось що я думаю про цю справу:^б вона буде вам лише на пожиток, бо ще рік тому ви взяли за неї, причому очоче. **11** Тож завершіть розпочату справу, щоб ви не тільки мали готовність, але й відповідно до своїх можливостей довели цю справу до кінця. **12** Адже якщо є готовність, то дари особливо приємні, причому береться до уваги те, що людина має, а не те, чого вона не має.^в **13** Бо я не хочу, щоб іншим було легко, а вам важко. **14** Натомість хочу, щоб завдяки рівномірному розподілу ваш теперішній надлишок доповнив те, чого бракує їм, а їхній надлишок доповнив те, чого бракує вам. Тоді в усьому буде рівномірність, **15** бо написано: «Хто мав багато, той не мав забагато, а хто мав мало, не мав замало».^г

16 Нехай лине подяка Божові за те, що таке ж бажання щиро турбуватися про вас він вклав у серце Тіта,^д **17** і той радо відгукнувся на заохочення. Але він прийде до вас з власної волі, бо й сам цього дуже хоче. **18** Разом з ним ми посилаємо брата, якого всі збори хвалять за те, що він робить для поширення доброї новини. **19** Більш того, він отримав від зборів призначення супроводжувати нас і допомогти передати цей щедрий дар, яким ми маємо розпорядитися на славу Господу, довівши, що готові прийти на допомогу іншим. **20** Тоді ніхто не зможе нам ні в чому до-

РОЗД. 8

а Мт 8:20
Фмн 2:7

б 1Кр 7:25

в Пв 16:10, 17
Пр 3:27, 28

г Вх 16:18

д 2Кр 12:18

Друга кол.

а 1Кр 16:1

б Пр 3:4
1Пт 2:12

в 1Пт 1:22
1Пт 2:17

РОЗД. 9

г Рм 15:26
1Кр 16:1
2Кр 9:12

рікнути стосовно ваших щедрих пожертв, якими ми маємо розпорядитися.^а **21** Адже ми «намагаємось робити все чесно не лише перед Єговою*, але й перед людьми».^б

22 Також ми посилаємо з ними ще одного нашого брата, який дуже старанно виконує різні завдання, і ми не раз у цьому пересвідчилися. А в цій справі він ще старанніший, оскільки цілковито впевнений у вас. **23** Якщо в когось виникнуть питання щодо Тіта, то знайте, що він мій товариш* і співпрацівник, котрий, як і я, служить для вашого блага. А якщо будуть питання щодо наших братів, то вони апостоли зборів та слава Христа. **24** Тож доведіть, що любите їх,^в і покажіть зборам, чому ми хвалилися вами.

9 Що ж до служіння святим,^г то писати про це зайве, **2** бо я знаю про вашу готовність і хвалюся нею перед македонянами. Я розповідаю їм, що брати з Ахайї вже рік як готові допомогти, і більшість з них була дуже заохочена вашою ревністю. **3** Усе ж посилаю до вас братів, щоб наші слова похвали про вас не були даремні і щоб ви могли показати свою готовність, про яку я згадував. **4** Інакше якщо македоняни прийдуть зі мною і побачать, що ви не готові, то нам – а тим більше вам – буде соромно, що ми були у вас настільки впевнені. **5** Тож я подумав, що варто заохотити братів прийти до вас заздалегідь і допомогти підготувати обіцяний щедрий дар. Тоді він буде щедрим даром, а не чимось вимушеним.

8:21 *Див. додаток А5. **8:23** *Букв. «спільник».

6 Щодо цього кажу: кожен, хто сіє скупю, скупю й жатиме, а хто сіє щедру, той і жатиме щедру.^a **7** Тому нехай кожен робить так, як постановив у серці, а не з примусу чи неохоче*,^b оскільки Бог любить того, хто дає з радістю.^a

8 Крім того, Бог може рясно злити на вас усю свою незаслужену доброту, щоб ви завжди мали в усьому достаток, а також щоб вам всього вистачало для кожного доброго діла.^c **9** (Як написано: «Він щедру ділиться з іншими, він допомагає бідним. Праведність його залишається повіки».)^d **10** Отже, той, хто дає вдосталь насіння сіячеві та щедру годує всіх хлібом, дасть і вам насіння для сіви, дасть дуже багато, та примножить плоди вашої праведності.) **11** Ви з усякого погляду збагачуєтесь, щоб в усьому бути щедрими, і завдяки нашим зусиллям така щедрість спонукує людей складати Богові подяку. **12** Адже це служіння має не лише цілковито задовольняти потреби святих,^e але й переповнюватися численними виразами подяки Богові. **13** Коли вони бачать результати цього служіння, пов'язаного з наданням допомоги, то прославляють Бога, бо ви підкоряєтесь добрій новині про Христа, а свідчивши це привселюдно, а також даєте щедрі пожертви для них та для всіх інших.^e **14** Крім того, вони палко моляться за вас Богові і виявляють до вас любов, бо знають, якою неперевершеною незаслуженою добротою він вас обдарував.

9:7 * Або «шкодюючи».

РОЗД. 9

а Пр 11:24
Пр 19:17
Пр 22:9
Ек 11:1
Лк 6:38

б Пв 15:7, 10

в Вх 22:29
Пр 11:25
Дії 20:35
Єв 13:16

г Пр 28:27
Мн 3:10
Флп 4:18, 19

д Пс 112:9

е Рм 15:26, 27
2Кр 8:14

є Мт 5:16
Єв 13:16
Як 1:27
1Ів 3:17

Друга кол.

РОЗД. 10

а Мт 11:29, 30

б 1Кр 2:3

в 2Кр 10:10

г Мт 26:52
1Тм 1:18, 19

д 2Кр 6:4, 7

е 1Кр 1:19, 20
1Кр 3:19, 20
2Тм 2:24, 25

є 1Тм 1:20

ж Єв 13:17

15 Тож нехай лине подяка Богові за його невимовний дар.

10 Тепер я, Павло, звертаюся до вас з лагідністю і добротою Христа.^a Коли я з вами, то здаюся вам неприємним,^b проте коли відсутній, ви вважаєте мене сміливим.^b **2** Тож, благаю, подбайте, щоб я, перебуваючи з вами, не був змушений діяти зі сміливістю і вжити очікуваних мною рішучих заходів щодо тих, хто думає, ніби ми поводимося потілесному. **3** Бо, хоча ми живемо в тілі, ми не воюємо потілесному, **4** наша зброя не тілесна.^c Навпаки, завдяки Богу ми маємо сильну зброю^d — таку, що здатна повалити будь-яку твердиню. **5** Адже ми обертаємо нанівець хибні ідеї та все високодумне, що суперечить знанню про Бога,^e а також беремо в полон усляку думку, щоб зробити її слухняною Христу. **6** І, як тільки ви покажете свою цілковиту слухняність, ми будемо готові покарати тих, хто виявить будь-який непослух.^e

7 Ви дивитесь лише на зовнішню цінність. Коли хтось переконаний, що належить Христу, то хай ще раз подумає про таке: як він належить Христу, так і ми належимо йому. **8** І навіть якщо мені доведеться забагато хвалитися владою, якою Господь наділив нас для того, щоб зміцнювати вас, а не руйнувати,^ж то я не буду засоромлений. **9** Не хочу, щоб ви подумали, ніби я намагався залякати вас своїми листами. **10** Бо дехто говорить: «Його листи вагомі й переконливі, але коли він присутній серед нас, то не справляє особливого вражен-

ня; коли ж починає говорити, то взагалі нема що слухати».

11 Проте хай такі люди знають: що ми говоримо* в листах, коли відсутні, те й зробимо#, коли будемо з вами.^а

12 хоча ми й не наважуємось порівнювати себе чи ставити себе на рівень з тими, хто сам себе рекомендує.^б Бо вони, міряючи себе власною міркою і порівнюючи себе із самими собою, нічого не розуміють.^в

13 Ми ж не будемо хвалитися тим, чого було досягнуто за межами призначеної нам території, а обмежимося територією, яку нам відміряв* Бог і яка сягає аж до вас.^г **14** Бо ми не виходимо за межі того, що нам доручено, наче ми не дійшли до вас. Адже ми були першими, хто дійшов до ваших країв з доброю новиною про Христа.^д **15** Ні, ми не хвалимося чужою працею – тим, чого було досягнуто за межами призначеної нам території, а натомість плекаємо надію, що, в міру того як ваша віра зростатиме, зростатиме й те, що ми зробили в межах своєї території. Тоді ми зробимо ще більше **16** і зможемо проголошувати добру новину не лише у ваших краях, щоб не хвалитися тим, що вже зроблено на чужій території. **17** «Але хто хвалиться, нехай хвалиться Єговою*».^е **18** Бо схвалення отримує не той, хто сам себе рекомендує,^в а той, кого рекомендує Єгова*.^ж

11 Я дуже хотів би, щоб ви терпіли мене навіть такого, трохи нерозсудливого. Хоча ви й так мене терпите.

10:11 *Букв. «якими ми є на слові».
#Букв. «такими будемо й на ділі».
10:13 *Або «виділив мірою». **10:17, 18** *Див. додаток А5.

10:11 *Букв. «ревністю». #Або «цнотливу».
11:3 *Або «цнотливості». **11:8** *Букв. «обкрадав». #Або «підтримку».

РОЗД. 10

а 2Кр 13:2

б 2Кр 5:12

в Пр 26:12
Гл 6:3г Дії 9:15
Гл 2:8д 1Кр 3:10
1Кр 4:15е Єр 9:24
1Кр 1:31

є Лк 18:10–14

ж 1Кр 4:5
2Тм 2:15

Друга кол.

РОЗД. 11

а Мр 2:19
Еф 5:23
Об 21:2, 9б Бт 3:4, 5
Ів 8:44в 1Тм 6:3–5
Єв 13:9
2Пт 3:17

г Гл 1:7, 8

д 2Кр 11:23

е 2Кр 10:10

є Дії 18:3
1Кр 9:18

ж Флп 4:10

з Флп 4:15, 16

и 1Фс 2:9

і 1Кр 9:14, 15

2 Адже я ревную за вас ревностями* від Бога, бо особисто заручив вас з одним нареченим – Христом – і хочу представити вас йому як чисту#, незайману дівчину.^а

3 Але боюсь, щоб – як це сталося з Євою, яку підступно спокусив змії,^б – ви у своєму мисленні не піддалися зіпсуттю і не втратили щирості й чистоти*, які маєте виявляти перед Христом.^в **4** Бо коли хтось приходить і проповідує іншого Ісуса – не того, якого проповідували ми, або коли ви отримуете від когось інший дух – не той, який вам було дано раніше, або ж коли хтось приносить вам іншу добру новину – не ту, яку ви вже прийняли,^г то таких людей ви з готовністю терпите.

5 А я вважаю, що нічим не гірший від ваших преславних апостолів.^д **6** Бо, може, красномовством я і не відзначаюсь,^е проте знань мені точно не бракує, і ми це показували в усьому всіма способами.

7 Хіба я згрішив тим, що, бажаючи звеличити вас, сам упокорився і без жодної винагороди з радістю звіщав вам Божу добру новину?^в

8 По суті, аби служити вам, я обтяжував* інші збори, приймаючи їхню допомогу#. **9** Коли я був у вас і опинився в нужді, то ні для кого не став тягарем, адже тоді прийшли брати з Македонії і повністю задовольнили всі мої потреби.^з Тож я справді намагався і далі намагатимусь ні в чому не бути для вас тягарем.^и **10** Я не переставати му хвалитись^і по всій Ахайї,

11:2 *Букв. «ревністю». #Або «цнотливу».
11:3 *Або «цнотливості». **11:8** *Букв. «обкрадав». #Або «підтримку».

і це настільки ж певно, як те, що в мені перебуває правда Христова. **11** Але чому я нічого не брав від вас? Чи тому, що вас не люблю? Бог знає, що я вас люблю.

12 Однак я і далі робитиму те, що робив дотепер.^а Бо так я не даватиму приводу хвалитися тим, хто шукає підстав*, аби довести, що вони рівні нам у тому^в, чим хваляться. **13** Бо такі чоловіки – лжеапостоли; вони вводять інших в оману та видають себе за апостолів Христа.^б **14** І не дивно, адже сам Сатана видає себе за ангела світла.^в **15** Тож немає нічого дивного в тому, що його служителі теж видають себе за служителів праведності. Однак в кінці вони отримають те, що заслужили.^г

16 Кажу ще раз: нехай ніхто не вважає мене нерозсудливим. Але навіть якщо у ваших очах я і нерозсудливий, то прийміть мене таким, щоб я теж міг трохи похвалитися. **17** Те, що я говорю, говорю не за прикладом Господа, а як нерозсудлива людина, яка самовпевнено хвалиться. **18** І, оскільки багато хто вихваляється тим, що важливе з плотського* погляду, буду хвалитись і я. **19** Адже, будучи такими «розумними», ви радо терпите нерозсудливих. **20** По суті, ви терпите кожного, хто вас поневолює, хто пожирає ваше майно, хто відбирає те, що вам належить, хто звеличується над вами чи б'є вас в обличчя.

21 Кажу це нам же на сором, бо може здаватися, ніби ми слабкі.

11:12 *Або «приводу». ^вАбо «становищі». 11:18 *Або «людського».

РОЗД. 11

а 1Кр 9:11, 12

б Рм 16:17, 18
2Пт 2:1в Гл 1:8
2Фс 2:9г Мт 16:27
Флп 3:18, 19
2Тм 4:14

Друга кол.

а Дії 22:3

б Рм 11:1
Флп 3:4, 5в Рм 11:13
1Кр 15:10

г Дії 16:23, 24

д Дії 9:15, 16
2Кр 6:4, 5
1Пт 2:20, 21

е Пв 25:3

є Дії 16:22

ж Дії 14:19

з Дії 27:41

и Дії 20:3
Дії 23:10

і Дії 14:5, 6

к Дії 13:50

л Дії 20:31

м 1Кр 4:11

н 2Кр 6:4, 5

о 2Кр 2:4
Кл 2:1

Але якщо інші поведуться сміливо, то – говорю як нерозсудливий – я теж поводжуся сміливо. **22** Вони євреї? І я єврей.^а Ізраїльтянин? Я теж ізраїльтянин. Потомки* Авраама? Я теж.^б **23** Вони служителі Христа? Кажу як божевільний: я тим більше. Я більше трудився,^в частіше був ув'язнений,^г мене били стільки разів, що не злічити, я часто опинявся перед лицем смерті.^д **24** Від юдеїв я п'ять разів отримав по 40 ударів без одного.^е **25** Тричі мене сікли різками,^є раз каменували,^ж тричі я пережив корабельну аварію,^з день і ніч провів у відкритому морі. **26** Я часто бував у дорозі, не раз потрапляв у небезпеки через річки, попадав у руки грабіжникам, натерпівся як від свого народу,^и так і від людей з інших народів.^і Крім того, я опинявся в небезпеці у містах,^к у пустелях, на морі та серед фальшивих братів. **27** Я важко трудився, нерідко ночами не змикав очей,^л зазнавав голоду і спраги,^м мені часто бракувало їжі,^н я був у холоді та без одягу*.

28 Крім усіх цих труднощів ззовні, мені день у день не дає спокою* ще й тривога про всі збори.^о **29** Чи є тось слабкий, поряд з ким не почувався б слабким і я? Або, коли доводять когось до спотикання, хіба я не спалахую гнівом?

30 Тож, якщо вже хвалитися, я буду хвалитися тим, що виявляє мою слабкість. **31** Бог і Батько Господа Ісуса – той, кому має вічно линути хвала, – знає, що я не обманюю. **32** У Дамаску намісник

11:22 *Або «потомство». Букв. «насінення». 11:27 *Букв. «та в наготі». 11:28 *Або «на мене щодня тисне».

царя Арети стеріг місто, щоб схопити мене, **33** але мене спустили в кошику* через вікно в міському мурі,^a і я врятувався з його рук.

12 Я змушений хвалитися. І, хоча це не принесе жодної користі, я розкажу ще й про надприродні видіння^b та об'явлення, які мені дав Господь.^b **2** Знаю одного чоловіка, який перебуває в єдності з Христом. Він 14 років тому був раптово забраний на третє небо, хоча я не знаю, в тілі чи поза тілом, це Богу відомо. **3** Тож я знаю такого чоловіка, який — в тілі чи поза тілом, не знаю, це Богу відомо,— **4** був забраний у рай та чув слова, які неможливо говорити і які людині не дозволено промовляти. **5** От таким чоловіком я буду хвалитись; собою ж хвалитися не буду, хіба що своїми слабкостями. **6** Але якщо в мене і виникне бажання похвалитися, це не буде з мого боку нерозсудливо, адже я казатиму правду. Проте я стримуюсь від цього, щоб ніхто, дивлячись на мене чи слухаючи мене, не приписував мені забагато **7** лише через те, що я отримав такі надзвичайні об'явлення.

А щоб я надто не звеличувався, мені в тіло дано колючку,^c ангела Сатани, щоб постійно бити* мене. Отже, її дано мені, щоб я надто не звеличувався. **8** Я тричі благав Господа, щоб він цю колючку усунув, **9** але він сказав: «Достатньо тобі незаслаженої доброти, яку я вже виявляю, бо тоді, коли ти слабкий,

11:33 *Або «кошику з лози». **12:7** *Або «бити кулаком».

РОЗД. 11
a Дії 9:24, 25

РОЗД. 12
b Дії 2:17

в Дії 22:17, 18

г Гл 4:13

Друга кол.

a Іс 40:29

b Флп 4:13

в 2Кр 11:23

г 2Кр 6:4

д Дії 14:3
Дії 15:12
Рм 15:18, 19

е 1Кр 9:11, 12
2Кр 11:9

е Дії 20:33

ж 1Кр 4:14

з 2Кр 1:6
Кл 1:24
1Фс 2:8
Єв 13:17

и 2Кр 11:9

ти отримувеш мою силу повною мірою».^a Тож я з великим задоволенням хвалитимусь своїми слабкостями, щоб наді мною, немов намет, залишалася сила Христа. **10** Тому мені приємно задля Христа терпіти слабкості, образи, скруту, переслідування і труднощі. Бо, коли я слабкий, тоді я сильний.^b

11 Я став нерозсудливим. Ви мене до цього змусили, бо це ви мали б мене рекомендувати. Адже я нічим не гірший від ваших преславних апостолів, навіть якщо я ніхто.^b

12 Але ви й самі бачили докази того, що я апостол: мою велику витривалість,^c знаки, чуда* та могутні діла.^d **13** У чому ви були обділені в порівнянні з іншими зборами? Лише в тому, що я не став для вас тягарем.^e Вибачте мені великодушно цю провину.

14 Я збираюсь прийти до вас уже втретє. Але я не буду для вас тягарем, бо ваше майно мені не потрібне^e — мені потрібні ви. Адже не діти* повинні відкладати щось для батьків, а батьки для дітей.

15 Я ж з великою радістю віддам за вас* усе, навіть самого себе.^g Тож, якщо я люблю вас так сильно, невже я не заслуговую, щоб мене любили не менше? **16** Хоч би як там було, я вас не обтяжував.^h Проте ви все одно кажете, що я був «хитрий» і впіймав вас «підступністю». **17** Наприклад, я посилав до вас братів. Хіба я використав хоча б когось із них, щоб збагатитися за ваш рахунок? **18** Я дуже просив Тита прийти до вас і послав з ним ще одного брата. Хіба

12:12 *Або «передвістя». **12:15** *Або «ваші душі».

Тит нажився на вас?^а А хіба в нас були не однакові спонуки? Хіба ми йшли не одним шляхом?

19 Невже ви весь цей час думаєте, що ми захищаємося перед вами? Ми говоримо перед Богом як Христові послідовники. І все це, любі, робимо, щоб вас зміцнити. **20** Бо я боюсь, що, прийшовши, побачу вас не такими, як я хочу, а ви побачите мене не таким, як ви хочете. Натомість серед вас будуть чвари, ревності, вибухи гніву, незгоди, безлад, ви будете обмовляти одне одного, пліткувати та виявляти гордість. **21** Також боюся, коли я прийду знову, мій Бог засоромить мене на ваших очах і мені доведеться сумувати через тих багатьох, хто піддався гріху, але не покався у своїй нечистоті, статевій розпусті* й розгнузданості^б.

13 Ось я збираюся прийти до вас уже втретє. «Кожна справа має бути підтверджена свідченням* двох чи трьох свідків».^б **2** Хоча зараз я далеко від вас, сприйміть мої слова так, ніби я разом з вами вдруге. Отже, заздалегідь попереджаю всіх, особливо тих, хто колись піддався гріху: якщо прийду знову, то нікого не пошкодую. **3** Адже ви шукаєте доказів того, що через мене говорить Христос, який не виявляє слабкості щодо вас, а, навпаки, діє з великою силою. **4** Справді, він був слабким, і його стратили на стовпі, але завдяки Божій силі він знову живий.^в Подібно й ми слаб-

12:21 *Грец. *порнѣя*. Див. глосарій. ^аАбо «безсоромній поведінці». Грец. *асѣлгѣя*. Див. глосарій. **13:1** *Букв. «устами».

РОЗД. 12

а 2Кр 8:6

РОЗД. 13

б Пв 19:15
Мт 18:16

в Рм 6:4
1Пт 3:18

Друга кол.

а 2Тм 2:11, 12

б 1Кр 6:14

в 1Кр 11:28
Гл 6:4

г 1Кр 4:21

д 2Кр 1:3, 4

е Флп 2:2

є 1Фс 5:13
Як 3:17
1Пт 3:11
2Пт 3:14

ж 1Кр 14:33

кі, як і він був свого часу, але ми будемо жити разом з ним^а завдяки Божій силі, яка діє на вас.^б

5 Постійно перевіряйте, чи ви у вірі, ретельно випробуйте себе.^в Невже ви не усвідомлюєте, що Ісус Христос перебуває в єдності з вами? Звичайно, він не перебуватиме в єдності з вами, якщо ви втратили Боже схвалення. **6** Я щиро сподіваюсь, ви зрозумієте, що й ми не втратили його схвалення.

7 Крім того, ми молимося до Бога, щоб ви не робили нічого поганого. Наша мета не в тому, щоб показати себе гідними схвалення, а в тому, щоб ви чинили добро, навіть якщо інші нас не схвалюватимуть. **8** Адже ми нічого не можемо зробити проти правди, а лише для правди. **9** Безумовно, ми завжди радіємо, коли ви сильні, навіть якщо при цьому ми слабкі. І ми молимося, щоб ви виправилися, в чому необхідно. **10** Тому я й пишу все це, поки мене з вами немає, щоб, коли буду з вами, мені не довелося бути суворим,^г використовуючи владу, яку Господь дав мені, щоб зміцнювати, а не руйнувати.

11 Наостанку, брати, заохочую вас: завжди радійте, виправляйтеся, цінуйте потіху, яку отримуєте від інших,^д будьте однодумні,^е живіть у мирі,^є і тоді Бог любові й миру^ж буде з вами. **12** Вітайте одне одного святим поцілунком. **13** Усі святі передають вам вітання.

14 Нехай з усіма вами перебуває незаслужена доброта Господа Ісуса Христа, любов Бога та святий дух, який ми отримуємо разом.

ЛИСТ ДО
ГАЛАТІВ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Привітання (1–5) Іншої доброї новини немає (6–9) Добра новина, яку звіщає Павло, походить від Бога (10–12) Навернення Павла і рання діяльність (13–24) 2 Павло зустрічається з апостолами в Єрусалимі (1–10) Павло виправляє Петра (Кифу) (11–14) Визнані праведними лише завдяки вірі (15–21) 3 Віра і вчинки, яких вимагає Закон (1–14) Праведний буде жити завдяки своїй вірі (11) Авраам отримав обіцянку не за Законом (15–18) Потомство Авраама — Христос (16) Походження й мета Закону (19–25)	Божими синами є ті, хто має віру (26–29) Потомство Авраама — ті, хто належить Христу (29) 4 Більше не раби, а сини (1–7) Турбота Павла про галатів (8–20) Агар і Сара — дві угоди (21–31) Вишній Єрусалим вільний і є нашою матір'ю (26) 5 Християнська свобода (1–15) Ходіть згідно з духом (16–26) Учинки плоті (19–21) Плід духу (22, 23) 6 Носіть тягарі одне одного (1–10) Що людина посіє, те й пожне (7, 8) Обрізання не має значення (11–16) Нове створіння (15) Закінчення (17, 18)

1 Павло, апостол, призначений не за рішенням людей і не людиною, а Ісусом Христом^а і Богом, нашим Батьком,^б який воскресив його з мертвих, **2** і всі брати, що зі мною, до зборів Галатії.

3 Нехай буде з вами незаслужена доброта й мир від Бога, нашого Батька, і від Господа Ісуса Христа. **4** Він віддав себе за наші гріхи,^в щоб врятувати нас від теперішнього злого світу*^г згідно з волею нашого Бога і Батька,^д **5** якому належить слава на віки вічні. Амінь.

6 Я дивуюсь, що ви так швидко відвертаєтесь* від то-

1:4 *Або «злого віку; злої системи». Див. глосарій, Вік. 1:6 *Або «що вас так швидко забирають».

РОЗД. 1

а Дії 9:15
Дії 26:15, 16

б Дії 22:14, 15

в 1Ів 2:1, 2

г Ів 15:19

д 1Тм 2:3, 4

Друга кол.

а 2Кр 11:3, 4
Гл 5:7

б Гл 5:10

го, хто покликав вас незаслуженою добротою Христа, і слухаєте інакшу добру новину.^а **7** Проте інакшої доброї новини немає, є лише ті, хто завдає вам клопотів^б і хоче перекрутити добру новину про Христа. **8** Але навіть якби хтось із нас або ангел з неба проголосував вам якусь іншу добру новину, а не ту, яку ми проголосували вам спочатку, то нехай буде проклятий. **9** Ми вже говорили вам раніше, і я ще раз повторюю: хоч би хто вам звіщав якусь іншу добру новину, а не ту, яку ви прийняли, нехай буде проклятий.

10 Кого я намагаюся схилити на свій бік: людей чи Бога? Хіба я намагаюся догоджати

людям? Якби я все ще догждав людям, то не був би рабом Христа. **11** Тож знайте, брати, що добра новина, яку я звіщаю, не є чимось людським,^a **12** бо я отримав її не від людини і не був навчений про неї: я здобув її завдяки об'явленню, яке дав Ісус Христос.

13 Ви, безперечно, чули, як я поводився колись, сповідуючи юдаїзм,^b як сильно* переслідував і руйнував Божий збір.^c **14** Я робив в юдаїзмі більший поступ, ніж багато моїх ровесників з того народу, оскільки значно ревніше обстоював батьківські традиції.^d **15** Проте коли Богові, який дозволив мені народитися на світ* і покликав мене своєю незаслуженою добротою,^e стало до вподоби, **16** щоб я виявив його Сина, звіщаючи іншим народам добру новину про нього,^f то я не пішов відразу радитися з якоюсь людиною*. **17** Не вирушив я також до Єрусалима,— до тих, хто став апостолом раніше від мене,— а попрямував до Аравії, після чого повернувся в Дамаск.^g

18 Потім, через три роки, я пішов до Єрусалима,^h щоб побачитися з Кйфою*,ⁱ і пробув з ним 15 днів. **19** Але більше нікого з апостолів я не бачив, тільки Якова,^j Господнього брата. **20** Я пишу вам і запевняю перед Богом, що не обманюю.

21 Після того я відвідав деякі місцевості в Сирії та Кілікій.^k **22** Але збори в Юдеї, що перебувають в єдності з Хри-

1:13 *Букв. «понад міру». 1:15 *Або «який відділив мене від утроби матері». 1:16 *Букв. «з тілом і кров'ю». 1:18 *Також званий Петром.

РОЗД. 1

a 1Фс 2:13

b Дії 23:6

в Дії 8:3
Дії 9:1, 2
Дії 22:4
Дії 26:9–11г Дії 22:3
Флп 3:4–6

д 1Кр 15:10

e Дії 9:15
Рм 11:13

e Дії 9:19

ж Дії 9:26

з Ів 1:42
1Кр 15:5и Мт 13:55
Дії 12:17

i Дії 9:29, 30

Друга кол.

a Гл 1:13

b Дії 8:3

РОЗД. 2

в Дії 9:27

г Дії 15:1, 2

д 2Кр 2:13

e Дії 16:3

e Дії 15:1, 24

ж 2Кр 3:17
Гл 5:1

з Гл 4:9

и Гл 2:14

i Гл 2:9

к Дії 22:21
Рм 11:13
1Тм 2:7

том, ніколи не бачили мене в обличчя. **23** Вони лише чули від інших: «Чоловік, що раніше нас переслідував,^a тепер звіщає добру новину про віру, яку сам колись руйнував».^b **24** Тож, дізнавшись про мене, вони почали прославляти Бога.

2 Потім, через 14 років, я знову пішов в Єрусалим з Варнавою,^c взявши із собою Тита.^d **2** Я вирушив туди тому, що отримав об'явлення, і виклав шанованим братам добру новину, яку проповідував серед інших народів. Я зробив це у вузькому колі, щоб не виявилось, що я біжу чи біг даремно. **3** Проте навіть Тита,^e який був зі мною, вони не змушували обрізатися,^f хоча він і грек. **4** А виникло це питання через фальшивих братів, які непомітно ввійшли до нас,^g вони прокралися і вишукують, як би обмежити нашу свободу,^h котру ми маємо як служителі Христа Ісуса, і повністю поневолити нас.ⁱ **5** Ми ні на мить* їм не поступились і не підкорилися,^j щоб ви й далі могли триматися правди, яку вам принесла добра новина.

6 Що ж до братів, які здавалися дуже шанованими,^k — хоч би ким вони були, для мене це не має значення, адже Бог судить про людину не по тому, як вона виглядає,— то вони не сказали мені нічого нового. **7** Навпаки, побачивши, що мені довірена добра новина для необрізаних,^l як і Петру для обрізаних,— **8** бо той, хто наділив Петра силою, необхідною для апостольського служіння обрізаним, наділив нею

2:5 *Букв. «годину».

і мене для служіння людям з інших народів,^а — **9** і дізнавшись про виявлену мені незаслужену доброту,^б Яків,^в Кйфа* та Іван, які вважалися стовпами, потиснули нам з Варнавою^г руку на знак готовності співпрацювати^д. Отже, ми мали йти до інших народів, а вони — до обрізаних. **10** Вони лише попросили нас пам'ятати про бідних, і я з усіх сил намагався робити й це.^а

11 Проте коли Кйфа*^е прийшов в Антіохію,^е я відверто виступив проти нього^ж, бо він явно поводився неправильно^з. **12** Адже до того, як прибули чоловіки від Якова,^ж він їв з людьми з інших народів,^з а після цього перестав та почав їх уникати зі страху перед обрізаними.^и **13** Інші юдеї лицемірили* разом з ним, тож навіть Варнава пішов у них на повіді й почав лицемірити^и. **14** Коли ж я побачив, що вони йдуть всупереч правді, яку принесла добра новина,^и то сказав Кйфі* перед усіма: «Якщо ти, хоча і юдей, живеш, як люди з інших народів, а не як юдеї, то чому змушуєш людей з інших народів жити за юдейськими звичаями?»^и

15 Ми, будучи юдеями за походженням, а не грішниками з інших народів, **16** знаємо, що людина визнається праведною не на підставі вчинків, яких вимагає закон, а лише завдяки вірі^и в Ісуса Христа.^и І ми повірили в Христа Ісуса, щоб нас було визнано праведними завдяки вірі в Христа, а не завдяки вчин-

2:9, 11, 14 * Також званий Петром. 2:9 ^аАбо «спільності». 2:11 ^аАбо «зустрівся з ним лицем в лице». ^аАбо «заслужував осуду». 2:13 ^аАбо «прикидався». ^аАбо «прикидатися».

РОЗД. 2

а Дії 9:15
б Еф 3:8
в Дії 15:13
г Дії 13:2
Дії 15:25
д Дії 11:29, 30
1Кр 16:1
е Ів 1:42
є Дії 11:25, 26
Дії 15:35
ж Дії 12:17
з Дії 10:26, 28
Дії 11:2, 3
и Дії 21:20, 21
і Дії 10:34, 35
к Дії 15:10
Дії 15:28, 29
л Рм 1:17
Як 2:23
м Дії 13:39
Рм 5:17
1Кр 6:11

Друга кол.

а Рм 3:20–22
б Рм 7:9
в Рм 6:6
Гл 5:24
г 1Пт 4:1, 2
д 2Кр 5:15
е 1Тм 2:5, 6
є Ів 1:17
ж Гл 3:21
Єв 7:11

РОЗД. 3

з Гл 5:7
и 1Кр 1:23
і Еф 1:13
к Гл 4:9, 10
л 1Кр 12:8–10

кам, бо жодна людина* не буде визнана праведною на підставі вчинків, яких вимагає закон.^а **17** Але якщо з'ясується, що ми — ті, хто прагне, щоб Бог визнав їх праведними через Христа, — також грішники, чи це означає, що Христос є служителем гріха? Звичайно, ні! **18** Якщо я знову будую те, що колись зруйнував, то показую, що я той, хто переступає закон. **19** Я помер для закону завдяки закону,^б щоб ожити для Бога. **20** Тепер я прибитий до стовпа разом з Христом,^в і вже не я живу,^г а в єдності зі мною живе Христос. І справді, будучи в тілі, я живу завдяки вірі в Божого Сина,^д який полюбив мене і віддав за мене самого себе.^е **21** Я не відкидаю* Божої незаслуженої доброти,^є адже якщо праведність можна здобути завдяки закону, то Христос, по суті, помер даремно.^ж

3 О нерозумні галати! Хто так погано вплинув на вас?^з Адже свого часу вам так добре все пояснили про Ісуса Христа, прибитого до стовпа!^и **2** Хочу запитати* вас лише одне. Як ви отримали дух: завдяки вчинкам, яких вимагає закон, чи завдяки вірі в почуте?^и **3** Невже ви настільки нерозумні? Почавши з духовного*, тепер закінчуєте плотським*?^и **4** Невже ви знесли стільки страждань даремно? Якщо так, то це дійсно було б даремно! **5** Коли ж говорити про того, через кого ви отримуєте дух і хто здійснює серед вас могутні діла,^и то чому він це робить: через ваші вчинки,

2:16 * Букв. «тіло». 2:21 * Або «не відштовхую». 3:2 * Букв. «дізнатися від». 3:3 * Букв. «в дусі». * Букв. «довершуетесь в тілі».

яких вимагає закон, чи через вашу віру в почуте? **6** З Авраамом було так: він «повірів Єгови*, і це зарахувалося йому як праведність».^а

7 Ви, безперечно, знаєте: синами Авраама є ті, хто тримається віри.^б **8** Писання, яке передбачало, що Бог визнає праведними людей з інших народів завдяки вірі, заздалегідь розвістило добру новину Авраамові: «Через тебе всі народи отримають благословення».^в **9** Отже, ті, хто тримається віри, одержують благословення разом з Авраамом, який мав віру.^г

10 Усі, хто покладається на вчинки закону, є під прокляттям, бо написано: «Проклятий кожен, хто не тримається всіх вказівок, записаних у сувої із Законом, і не виконує їх».^д **11** Крім того, очевидно, що Бог нікого не визнає праведним на підставі закону,^е бо «праведний буде жити завдяки своїй вірі».^є **12** А Закон не вимагає віри, оскільки «кожен, хто виконує їх, завдяки їм житиме».^ж **13** Христос же викупив нас^з і звільнив^и від прокляття Закону, оскільки став прокляттям замість нас, адже написано: «Проклятий кожен, хто висить на стовпі».^г **14** Усе це було для того, щоб через Христа Ісуса Авраамові благословення зійшли на інші народи^к і щоб завдяки своїй вірі ми отримали обіцяний дух.^л

15 Брати, наведу вам приклад із життя: як тільки угода стає чинною, навіть якщо вона укладена людиною, її ніхто не скасовує і до неї більше не вносять доповнень.^з **16** Аврааму ж і його потомст-

3:6 * Див. додаток А5.

РОЗД. 3

а Бт 15:6
Рм 4:3
Як 2:23

б Рм 4:11, 12

в Бт 12:3
Бт 18:18

г Рм 4:16, 17

д Пв 27:26
Дії 15:10
Як 2:10

е Гл 2:15, 16

є Ав 2:4
Рм 1:17
Єв 10:38

ж Лв 18:5
Пв 30:16
Рм 10:5

з 1Кр 7:23

и Мт 26:27, 28
Єв 9:15

і Пв 21:23
Дії 5:30

к Еф 2:15, 16

л Йл 2:28

Друга кол.

а Бт 12:1–3
Бт 12:7

б Бт 13:14, 15
Бт 17:7
Бт 22:17, 18
Бт 24:7

в Мт 1:17

г Вх 12:40, 41

д Бт 22:17

е Рм 3:20

ж Ів 1:29
Рм 10:4

з Дії 7:38, 53
Єв 2:2

и Вх 20:19
Пв 5:5
Ів 1:17

к Рм 10:4

л Мт 5:17

і Дії 13:39
Рм 5:1
Рм 8:33

к Кл 2:17

л Єв 8:6

ву* були дані обіцянки.^а Не говориться: «І твоїм нащадкам^б», як про багатьох. Натомість сказано: «І твоєму потомству^в», як про одного, а ним є Христос.^г **17** Скажу вам ще таке: Закон, який з'явився через 430 років^д після того, як Бог уклав угоду, не скасовує її, а отже, не скасовує і обіцянки. **18** Бо якщо спадщина дається за законом, то це вже робиться не за обіцянкою, а Бог великодушно обдарував нею Авраама через обіцянку.^г

19 Навіщо тоді Закон? Він був доданий, щоб виявляти переступи^а до приходу потомства*,^є яке отримало обіцянку. І цей Закон було передано через ангелів^є рукою посередника.^ж **20** Однак там, де є тільки одна сторона, посередника не треба, а Бог лише один. **21** Тож чи Закон суперечить Божим обіцянкам? Звичайно, ні! Бо який був даний закон, котрий міг би дарувати життя, то праведності, по суті, досягали б саме завдяки закону. **22** А так Писання віддало все під варту гріха, щоб обіцянку могли отримати ті, хто вірить в Ісуса Христа.

23 Однак до приходу віри закон стеріг нас, і ми були віддані під варту, чекаючи часу, коли віра мала виявитися.^з

24 Отже, Закон став нашим опікуном*, який вів до Христа,^и щоб ми були визнані праведними завдяки вірі.^і **25** А тепер, коли віра прийшла,^к ми вже не перебуваємо під наглядом опікуна*.^л

26 Тож, оскільки всі ви маєте віру в Христа Ісуса, ви є

3:16 * Букв. «насі́нню». ^б Букв. «насі́нням». 3:19 * Букв. «насі́ння». 3:24 * Або «вихователем». 3:25 * Або «вихователя».

Божими синами.^а **27** Бо всі ви, хто охрестився в Христа, одягнулися в нього.^б **28** Тепер немає ні юдея, ні грека,^в ні раба, ні вільного,^г ні чоловіка, ні жінки,^д бо, перебуваючи в єдності з Христом Ісусом, ви всі – одне.^е **29** Більш того, якщо ви належите Христу, то ви справді потомство* Авраама,^є – спадкоємці^ж з огляду на обіцянку.^з

4 Тож кажу: поки спадкоємець ще дитина, він зовсім не відрізняється від раба, хоч і є паном усього. **2** Він підкоряється доглядачам та управителям до дня, встановленого наперед батьком. **3** Подібно й ми, доки були дітьми, залишалися поневолені принципами цього світу.^а **4** Але в кінці відведеного часу Бог послав свого Сина, якого народила жінка^а і який перебував під законом.^б **5** Він, прийшовши, викупив і визволив тих, хто перебував під законом,^в щоб ми були всиновлені Богом.^г

6 І, оскільки ви сини, Бог послав у наш серця дух^а свого Сина. Цей дух кличе: «Авва*», Батьку!»^б **7** Отже, ти вже не раб, а син; якщо ж ти син, то завдяки Богу і спадкоємець.^в

8 Проте коли ви ще не знали Бога, то були рабами богів, як і насправді не є богами. **9** Тепер же, коли ви пізнали Бога, точніше, коли Бог пізнав вас, як ви можете повертатись до марних,^а нічого не вартих принципів цього світу, як можете прагнути знову стати їхніми рабами?^б **10** Ви скрупульозно дотримуетесь днів, місяців,^в пір і років. **11** Боюся, що всі мої зусилля, витрачені на вас, були марні.

3:29 *Букв. «насіння». 4:6 *Євр. або араам. слово, що озн. «Батьку!»

РОЗД. 3

а Ів 1:12
Рм 8:14
б Рм 13:14
Еф 4:24
в Рм 10:12
г 1Кр 12:13
Кл 3:10, 11
д Дії 2:17
1Пт 3:7
е Ів 17:20, 21
є Рм 9:7, 8
ж Рм 8:17
з Бг 22:18

РОЗД. 4

и Кл 2:8
Кл 2:20–22
і Ів 1:14
Єв 2:14
к Мт 5:17
л 1Кр 7:23
Гл 3:13
м Ів 1:12
Рм 8:23
н Ів 14:26
Рм 5:5
о Рм 8:15
п Рм 8:17
Гл 3:29
Еф 1:13, 14
р Рм 8:3
Єв 7:18, 19
с Кл 2:20–22
т Кл 2:16

Друга кол.

а Гл 1:14
б Дії 23:5
Гл 6:11
в 1Кр 4:15
1Фс 2:11
Флм 10
г Бг 16:15
д Бг 21:2, 3
е Бг 16:1, 2

12 Благаю вас, брати: станьте такими, як я, бо і я колись був подібний до вас.^а Ви нічим не скривдили мене. **13** Більш того, ви знаєте, що перша нагода звіщати вам добру новину з'явилась у мене через мою хворобу. **14** І, хоча моя недуга була для вас випробуванням, ви не ставились до мене зі зневагою і відразою*. Навпаки, ви прийняли мене як Божого ангела, як Христа Ісуса. **15** Де ж радість, яку ви мали? Бо я впевнений: раніше, якби ви могли, то виняли б власні очі й віддали б мені.^б **16** Невже через те, що я кажу вам правду, я став вашим ворогом? **17** Ці люди ревно намагаються переманити вас на свій бік, але не з добрих спонук. Вони хочуть відлучити вас від мене, щоб ви з готовністю йшли за ними. **18** Добре, якщо вами так сильно цікавляться заради якоїсь хорошої справи і якщо це роблять завжди, а не лише тоді, коли я перебуваю з вами, **19** мої дітоньки,^в заради яких я знову зношу пологові муки, чекаючи, поки у вас не сформується* Христос. **20** Як би мені зараз хотілося бути з вами! Тоді наша розмова була б інакшою; бо я не знаю, що з вами робити.

21 Тепер звертаюсь до тих, хто хоче бути під законом: хіба ви не чуєте, що говорить Закон? **22** Наприклад, написано, що Авраам мав двох синів: одного від служниці,^г а іншого від вільної.^д **23** Той, що від служниці, народився звичайним шляхом*,^е

4:14 *Або «і не плювали на мене». 4:19 *Або «не набуде форми». 4:23 *Букв. «за тілом».

а той, що від вільної,— завдяки обіцянці.^а **24** І все це має символічне значення. Жінки означають дві угоди: та, що з гори Сінай,^б народжує дітей для рабства, вона подібна до Агар. **25** Отже, Агар представляє Сінай,^в гору в Аравії, і символізує нинішній Єрусалим, оскільки він зі своїми дітьми перебуває в рабстві. **26** Натомість вишній Єрусалим вільний, і він є нашою матір'ю.

27 Адже написано: «Радій, неплідна жінко, яка не народжувала, радісно вигукуй, жінко, що не зазналапологових мук, бо в покинутій більше дітей, ніж у тої, що має чоловіка».^г **28** Ви ж, брати, подібно до Ісака, є дітьми за обіцянкою.^д **29** Але як було тоді, коли народжений звичайним шляхом* переслідував народженого завдяки духу,^е так само є і тепер.^е **30** Однак що каже Писання? «Прожени служницю та її сина, бо син служниці ніколи не буде спадкоємцем із сином вільної».^ж **31** Тож ми, брати, діти не служниці, а вільної.

5 Христос визволив нас, щоб ми мали саме таку свободу. Тож стійте твердо^з і не дайте знову запрягти себе в ярмо рабства.^и

2 Послухайте, я, Павло, кажу вам: якщо обріжетеся, то не отримаєте жодної користі від Христа.^і **3** Я знову свідчу кожному чоловікові, який обрізається, що він повинен виконувати весь Закон.^к **4** Ви відділені від Христа,— я звертаюсь до тих людей, які прагнуть, щоб їх визнали праведними на основі закону,^л

4:29 * Букв. «за тілом».

РОЗД. 4

а Бт 17:15, 16

б Вх 19:20

Вх 24:12

в Вх 19:18

г Іс 54:1

д Рм 9:8

Гл 3:29

е Бт 21:9

е Гл 5:11

2Тм 3:12

ж Бт 21:10

РОЗД. 5

з 1Кр 16:13

Флп 4:1

и Дії 15:10

і Гл 6:12

к Рм 2:25

Гл 3:10

л Рм 3:20

Друга кол.

а 1Кр 7:19

Гл 6:15

Кл 3:10, 11

б 1Кр 9:24

Гл 3:3

в 1Кр 5:6

1Кр 15:33

2Тм 2:16–18

г Ів 17:20, 21

д Гл 1:7

е 1Кр 1:23

е 1Пт 2:16

ж 1Кр 9:19

з Льв 19:18

Мт 7:12

Мт 22:39

Рм 13:8, 9

Як 2:8

и Як 3:14

і Як 4:1, 2

к Рм 8:5, 13

л Рм 6:12

1Пт 2:11

ви покинули його незаслужену доброту. **5** А ми завдяки духу палко чекаємо обіцяної праведності, яка походить від віри. **6** Бо коли йдеться про Христа Ісуса, то не має значення ні обрізання, ні необрізання,^а а тільки віра, яка виявляється через любов.

7 Ви бігли добре.^б Хто перешкодив вам і далі слухатися правди? **8** Той, хто вас кличе, не переконував вас так поводитись. **9** Трохи закваски заквашує все тісто.^в **10** Я впевнений, що ви — ті, хто перебуває в єдності з Господом,^г — не будете думати інакше; а той, хто завдає вам клопотів,^д — хоч би хто він був, — зазнає кари, якої заслужив. **11** Якби я, брати, і далі проповідував обрізання, хіба мене продовжували б переслідувати? Адже тоді стовп мук* вже не був би каменем спотикання.^е **12** А ті, хто намагається ввести вас у замішання, нехай взагалі каструються*.

13 Брати, ви покликані до свободи; лише не використуйте її, щоб задовольняти плотські бажання,^е а з любові служіть один одному як раби.^ж **14** Бо весь Закон виконується в* одній заповіді: «Люби свого ближнього, як самого себе».^з **15** А якщо ви і далі гризете й пожираєте одне одного,^и то дивіться, щоб ви одне одного не понижили.^і

16 Кажу вам: продовжуйте ходити згідно з духом,^к і не піддастесь жодному плотському бажанню.^л **17** Бо плоть

5:11 * Див. глосарій. 5:12 * Або «стануть скопцями». Це зробило б їх непридатними виконувати закон, який вони обстоювали. 5:14 * Або, можливо, «зводиться до».

у своїх бажаннях перечить духу, а дух — плоти; вони протидіють одне одному, і тому ви не чините того, що хочете.^а **18** Крім того, якщо вас веде дух, то ви не під законом.

19 Учинки плоти явні. Це статева розпуста*,^б нечистота, розгнзуданість*,^в **20** ідолопоклонство, спиритизм*,^г ворожість, чвари, ревності, вибухи гніву, незгоди, розбрат, сектантство, **21** заздрість, пияцтво,^д буйні гулянки* і подібне.^е Про це я вже перестерігав і знову перестерігаю: ті, хто чинить таке, не успадкують Божого Царства.^є

22 А плід духу — це любов, радість, мир, терпеливість*, доброта, великодушність*,^ж віра, **23** лагідність, самовладання.^з Проти цього немає закону. **24** До того ж ті, хто належить Христу Ісусу, прибили до стовпа плоть разом з її пристрастями і бажаннями.^и

25 Якщо ми живемо згідно з духом, то і далі дозволяймо духу вести нас.^й **26** Не ставаймо пихатими,^к не підштовхуймо одне одного до суперництва^л і не маймо заздрості одне до одного.

6 Брати, навіть якщо людина ступить на хибний шлях і не усвідомить цього, ви, духовно зрілі, намагайтесь виправити її в душі лагідності.^м Але пильнуйте за собою,^н щоб і вам не спокуситися.^о **2** Не переставайте носити тягарі одне одного,^п і так будете виконувати закон Христа.^р

5:19 *Грець. *порнейа*. Див. глосарій. *Або «безсоромна поведінка». Грець. *аселгѣйа*. Див. глосарій. **5:20** *Або «чаклунство; використання наркотиків». **5:21** *Або «пятики». **5:22** *Або «довготерпіння».

РОЗД. 5

а Рм 7:15, 19
Рм 7:23

б 1Кр 5:9
Еф 5:3
Кл 3:5
Об 2:20

в Мр 7:21, 22
Еф 4:19
2Гл 2:2
Юд 4

г Лв 19:26, 31
Пв 18:10, 11

д Пв 21:20, 21
Іс 5:11

е 1Пт 4:3

є 1Кр 6:9, 10

ж Еф 5:9

з Як 3:17

и Рм 6:6

й Рм 8:4

к Флп 2:3

л Ек 4:4

1Кр 4:7

Гл 6:4

РОЗД. 6

м Пр 15:1
Кл 3:12

1Тм 6:11

Тит 3:2

н 1Кр 10:12

о Як 3:2

л 1Фс 5:14

р Ів 13:34

Ів 15:12

1Ів 4:21

Друга кол.

а Рм 12:3

б 2Кр 13:5

в Гл 5:26

г Рм 14:4

2Кр 5:10

д Мт 10:9, 10

Лк 10:7

Рм 15:27

1Кр 9:11, 14

є Рм 2:6–8

є Рм 8:6, 13

ж Єв 3:14

Єв 12:3

Об 2:10

з Як 2:10

и 1Кр 2:2

3 Коли ж хтось вважає себе важливим, хоча насправді він ніщо,^а він обманює самого себе. **4** Проте хай кожен перевіряє власні вчинки.^б Тоді він буде радіти лише особистим досягненням, не порівнюючи себе з іншими.^в **5** Адже кожен нестиме власну ношу*.^г

6 Більш того, нехай кожна людина, яку навчають* Божого слова, ділиться всіляким добром з тим, хто її навчає*.^д

7 Не обманюйтесь: Бог не той, з якого можна насміхатися, бо що людина посіє, те й пожне.^є **8** Адже той, хто сіє з думкою про свою плоть, пожне від плоти тління, а хто сіє з думкою про дух, пожне від духу вічне життя.^є **9** Тому, роблячи добро, не знеохочуймося, бо у свій час пожнемо, якщо не виснажимося*.^ж

10 Тож, поки є можливість*, чинімо добро всім, а особливо одновірцям.

11 Подивіться, якими великими літерами я власноруч пишу вам.

12 Усі, хто змушує вас обрізатися,— це люди, які хочуть добре виглядати зовні*, аби тільки їх не переслідували за стовп мук* Христа. **13** Бо навіть ті, хто обрізається, не дотримуються Закону.^з Вони хочуть, щоб ви обрізалися, і тоді в них буде підстава вихвалитися вашим тілом. **14** Я ж ніколи не хвалитимусь нічим, крім стовпа мук* нашого Господа Ісуса Христа,^и через якого весь світ став мертвим* для

6:5 *Або «ношу відповідальності». **6:6** *Або «навчають усно». *Або «навчав усно». **6:9** *Або «не опустимо рук». **6:10** *Букв. «визначений час». **6:12** *Або «які хочуть справляти добре враження в тілі». **6:12, 14** *Див. глосарій. **6:14** *Або «страченим на стовпі».

мене, а я — мертвим для світу. **15** Бо не має значення ані обрізання, ані необрізання;^а важливим є лише нове створіння.^б **16** А з усіма, хто поводитися за цим правилом, з Ізраїлем Божим,^в хай перебуває мир і милосердя.

РОЗД. 6

а 1Кр 7:19
Гл 5:6
Клн 3:10, 11
б 2Кр 5:17
Еф 2:10
в Рм 9:6

Друга кол.

а 2Кр 4:10
Флп 3:10

17 Тож надалі хай ніхто не завдає мені клопотів, бо я ношу на своєму тілі тавро Ісусового раба.^а

18 Хай незаслужена доброта нашого Господа Ісуса Христа буде з духом, який ви, брати, виявляєте. Амін.

ЛИСТ ДО

ЕФЕСЯН

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Привітання (1, 2) Духовні благословення (3–7) Все буде зібране в Христі (8–14) «Система управління» в кінці визначених часів (10) Печатка — дух, «даний наперед як знак» (13, 14) Павло дякує Богу за віру ефесян і молиться за них (15–23) 2 Оживлені разом з Христом (1–10) Стіна, яка розділяла, зруйнована (11–22) 3 Священна таємниця стосується людей з інших народів (1–13) Люди з інших народів — співспадкоємці з Христом (6) Вічний намір Бога (11)	Молитва про те, щоб ефесяни мали проникливість (14–21) 4 Єдність Христового тіла (1–16) Люди, які стали дарами (8) Стара і нова особистість (17–32) 5 Чиста мова й поведінка (1–5) Поводитися як діти світла (6–14) Наповнюватися духом (15–20) Якнайліше використовувати час (16) Поради чоловікам і дружинам (21–33) 6 Поради дітям і батькам (1–4) Поради рабам і панам (5–9) Повне озброєння від Бога (10–20) Завершальні вітання (21–24)

1 Павло, який з Божої волі став апостолом Христа Ісуса, до святих в Ефесі,^а до вірних, які перебувають в єдності з Христом Ісусом.

2 Нехай з вами буде незаслужена доброта й мир від Бога, нашого Батька, і від Господа Ісуса Христа.

3 Хай лине хвала Богу і Батькові нашого Господа Ісу-

РОЗД. 1

а Об 2:1, 3

Друга кол.

а Еф 2:6

б Еф 5:25–27

в Рм 8:28
2Фс 2:13
1Пт 1:2

г Рм 8:15, 29
Рм 8:23

са Христа за те, що він злив на нас, учнів Христа, всілякі духовні благословення у небесах.^а **4** Адже Бог вибрав нас до заснування світу, щоб ми були в єдності з Христом і залишалися святими й непорочними^б перед Богом, виявляючи любов. **5** Бо за своїм бажанням і волею він вибрав нас наперед,^в щоб усиновити

через Ісуса Христа **6** і щоб йому линула хвала за славу незаслужену доброту,^a якою він великодушно обдарував нас через свого улюбленого Сина.^b **7** Завдяки йому ми отримуємо через його кров визволення на основі викупу^c – прощення наших проступків^d згідно з багатством Божої незаслуженої доброти.

8 Бог ясно обдарував нас цією незаслуженою добротою і наділив усією мудрістю та розумінням*, **9** виявивши нам священну таємницю^a своєї волі. За своїм бажанням він задумав **10** у кінці визначених часів запровадити систему управління*, завдяки якій буде зібране в Христі все, що на небі і що на землі.^e Так, усе буде зібране в Христі, **11** в тому, з ким ми перебуваємо в єдності і з ким були призначені спадкоємцями.^e Бог, який виконує все так, як вирішує за своєю волею, вибрав нас наперед відповідно до свого наміру, **12** щоб через нас – тих, хто спершу мав надіятися на Христа, – линула слава і хвала Богові. **13** І ви теж поклали надію на нього, коли почули слово правди – добру новину про те, як можна отримати спасіння. Завдяки йому ви, повіривши, отримали печатку^ж – обіцяний святий дух, **14** даний наперед як знак* нашої спадщини,^з щоб власність Бога^а була визволена^а на основі викупу йому на славу і хвалу.

15 Тому і я, почувши про вашу віру в Господа Ісуса і про любов, яку ви виявляє-

РОЗД. 1

- а Рм 3:24
б Ів 3:35
в Дії 20:28
Рм 3:25
Об 5:9
г Дії 13:38
Кл 1:14
Кл 2:13
д Рм 16:25, 26
е Флп 2:9, 10
Кл 1:19, 20
є Рм 8:17
Еф 3:5, 6
ж 2Кр 1:22
Еф 4:30
Об 7:4
з 2Кр 5:5
1Пт 1:3, 4
и 1Пт 2:9
і Рм 8:23
1Тм 2:5, 6

Друга кол.

- а Кл 1:9
1Тм 2:3, 4
б 1Пт 1:3, 4
в 2Кр 13:4
г Пс 110:1
Дії 7:55
д Дії 4:12
Флп 2:9–11
е Пс 8:6
1Кр 15:27
Єв 2:8
є Мт 28:18
Еф 5:23
Кл 1:18
ж Рм 12:5
Еф 4:16

РОЗД. 2

- з Кл 2:13
и Рм 12:2
Еф 4:17
і Ів 12:31
к 1Кр 2:12
л 1Кр 6:9–11
м 1Пт 4:3
н Ів 3:36

те до всіх святих, **16** не перестаю дякувати за вас. Я повсякчас згадую вас у молитвах, **17** щоб Бог нашого Господа Ісуса Христа, славний Батько, наділив вас духом мудрості й здатністю розуміти те, що він вам виявляє, тимчасом як ви набуваєте точне знання про нього.^a **18** Він просвітив очі вашого серця, щоб ви знали, до якої надії він покликав вас, яке славне багатство зберігає як спадщину для святих^б **19** і яка неперевершена сила діє на нас, віруючих.^в Могутність цієї сили **20** виявилася, коли він воскресив Христа з мертвих і посадив його праворуч від себе^г в небесах, **21** набагато вище від усякого уряду, влади, сили, панування та всіякого імені^д не тільки в цьому віці*, але й у прийдешньому. **22** Бог також все підкорив йому до ніг^е і зробив його головою над усім на благо збору,^є **23** який є його тілом,^ж повнотою того, хто наповнює все у всьому.

2 Крім того, Бог оживив вас, мертвих через свої проступки й гріхи,^з **2** в яких ви колись жили, як прийнято у світі в цей вік*,^и підпорядковуючись правителю влади повітря,^і тобто духу,^к який тепер діє в синах непослуху. **3** Колись усі ми, перебуваючи серед них, поводились згідно зі своїми плотськими бажаннями^л і виконували волю плоті і думок,^м а також, подібно до інших, були з природи тими, хто заслуговує* гніву.^н

1:21 *Або «цій системі». Див. глосарій.
2:2 *Або «тримаючись шляху цього світу; згідно з системою цього світу». Див. глосарій. **2:3** *Букв. «дїтьми».

1:8 *Або «здатністю тверезо мислити».
1:10 *Або «покерувати справами».
1:14 *Або «перший внесок (завдаток); гарантія того, що має настати».

4 Але Бог, щедрий на милосердя,^а через свою велику любов до нас^б **5** оживив нас разом з Христом, коли ми були мертвими через проступки,^в — а врятовані ви завдяки незаслуженій доброті. **6** Крім того, нас, учнів Христа Ісуса, він воскресив разом з ним і посадив з ним у небесах,^г **7** аби у прийдешніх віках* показати неперевершене багатство своєї незаслуженої доброти, виявивши ласку до нас — тих, хто перебуває в єдності з Христом Ісусом.

8 Завдяки цій незаслуженій доброті ви були врятовані через віру,^д і це не ваша заслуга, а Божий дар. **9** І справді, це сталося не на основі вчинків,^е щоб ніхто не мав підстав вихвалитися. **10** Ми Божий виріб* і створені^є завдяки єдності з Христом Ісусом,^ж щоб виконувати добрі вчинки, які Бог наперед для нас визначив.

11 Тож пам'ятайте, що за тілом ви були людьми з інших народів, і обрізані, яким люди зробили тілесне обрізання, колись називали вас необрізаними. **12** У той час ви були без Христа, відчужені від ізраїльського народу, і, оскільки ви були сторонніми, вас не стосувались угоди, пов'язані з обіцянкою;^з також у цьому світі ви не мали надії та перебували без Бога.^и **13** І, хоча колись ви були далекими від Бога, тепер ви маєте єдність з Христом Ісусом і стали близькими до Бога завдяки крові Христа. **14** Бо він є нашим миром;^і він той,

2:7 *Або «прийдешніх системах». Див. глосарій. 2:10 *Або «плід його праці».

РОЗД. 2

а Пс 145:9

б Рм 5:8
1Ів 4:9, 19

в Кл 2:12, 13

г Еф 1:3

д Рм 4:16

е Рм 3:20

є Гл 6:15

ж Еф 1:3, 4

з Рм 9:4

и Іс 65:1

і Кл 1:19, 20

Друга коп.

а Кл 3:11

б Льв 20:26
Кл 2:13, 14в 1Кр 12:12
Гл 3:28

г Єв 12:2

д Дії 10:28

е Еф 2:12

є Флп 3:20

ж 1Тм 3:15
Єв 3:6

з 1Кр 12:28

и Іс 28:16

і Кл 2:19

к 1Кр 3:16
1Кр 6:19

л 1Пт 2:5

РОЗД. 3

М Еф 4:1

н 1Кр 9:16, 17
Кл 1:25, 26

хто поєднав дві групи в одне ціле^а і зруйнував стіну, яка їх розділяла.^б **15** Своїм тілом він поклав край ворожості, Закону, який складався із заповідей і постанов, щоб в єдності з собою створити з двох груп одну нову людину,^в встановити мир **16** і через стовп мук*^г повністю примирити з Богом обидва народи в одному тілі, бо собою він знищив ворожість.^д **17** Прийшовши, він звістив добру новину про мир як вам, далеким від Бога, так і тим, хто близький до Бога, **18** оскільки через нього ми — обидва народи — маємо вільний доступ до Батька завдяки одному духу.

19 Тому ви більше не сторонні й не чужинці,^е а співгромадяни^є святих і члени сім'ї Бога,^ж **20** ви збудовані на фундаменті апостолів та пророків,^з і наріжним каменем цього фундаменту є сам Христос Ісус.^и **21** У єдності з ним ціла будівля, всі частини якої гармонійно з'єднані,^і виростає у святий храм для Єгови.*^к **22** У єдності з ним також і з вас будується дім, де Бог перебуватиме своїм духом.^л

3 Тому я, Павло, ув'язнений^м заради Христа Ісуса і вас, людей з інших народів... **2** Якщо, звичайно, ви чули про доручені мені обов'язки управителя^н Божої незаслуженої доброти, котрі я отримав задля вас, **3** про те, що через об'явлення мені була виявлена священна таємниця, як я вже писав у кількох словах. **4** Отож, читаючи це, ви можете побачити, що я розу-

2:16 *Див. глосарій. 2:21 *Див. додаток А5.

мію священну таємницю^а про Христа. **5** За минулих поколінь ця таємниця не була виявлена синам людським так, як тепер, коли Бог через дух відкрив її святим апостолам і пророкам.^б **6** А полягає вона в тому, що завдяки добрій новині люди з інших народів, маючи єдність з Христом Ісусом, будуть співспадкоємцями, а також частинами одного тіла^в і співчасниками обіцянки. **7** Я став служителем цієї таємниці завдяки незаслуженій доброти Бога. Цей дар я отримав завдяки дії Його сили.^г

8 Я, менший від найменшого серед усіх святих,^а отримав незаслужену доброту,^б щоб звіщати іншим народам добру новину про неосяжні багатства Христа **9** і показувати всім людям, як здійснюється управління священною таємницею,^в котру з давніх-давен зберігав Бог*, творець усього. **10** А все це для того, щоб урядам і владам у небесах тепер було виявлено через збір* надзвичайно багатогранну мудрість Бога^г **11** згідно з його вічним наміром, який він визначив щодо Христа,^д нашого Господа Ісуса. **12** Саме через нього ми маємо цю свободу мови і завдяки вірі в нього можемо з упевненістю наближатися до Бога.^е **13** Отже, прошу вас: не падайте духом через те, що я зазнав страждань заради вас, бо вони приносять вам славу.^ж

14 Тому я схилию коліна перед Батьком, **15** якому кожна родина на небі і на зем-

3:9 * Букв. «була схована в Богові».

РОЗД. 3

а 1Кр 4:1
Еф 6:19
б Рм 11:25
Рм 16:25, 26
в Еф 2:15, 16
г Кл 1:25–27
д 1Кр 15:9
е 1Тм 1:13, 14
є Еф 1:9, 10
ж 1Пт 1:10, 12
з 1Пт 2:9
и Еф 1:11
і Ів 14:6
Єв 4:15, 16
к 2Тм 2:10

Друга кол.

а 2Кр 4:16
б Ів 14:23
в Кл 2:6, 7
г Кл 1:23
д Рм 8:35
е Кл 1:29
є Мр 11:24

РОЗД. 4

ж Флм 9
з Флп 1:27
и Мт 11:29
Рм 12:3
Флп 2:3
1Пт 5:5
і 1Фс 5:14
к 1Кр 13:4
л 1Кр 1:10
Кл 3:15
м Рм 12:5
н 1Кр 12:4
о 1Пт 1:3, 4
п 1Кр 8:6
1Кр 12:5, 6
р 1Кр 12:11

лі завдячує своїм ім'ям. **16** Я молюся, щоб він, як той, хто має безмежну славу, силою свого духу допоміг вам зміцнити свою внутрішню людину,^а **17** а також щоб завдяки вашій вірі у ваших серцях перебував Христос і ви мали любов.^б Будьте вкорінені^в й утверджені на непохитному фундаменті,^г **18** щоб ви змогли до кінця збагнути разом з усіма святими, що таке ширина, і довжина, і висота, і глибина, **19** щоб ви пізнали Христову любов,^д котра стоїть вище від знання, і були наповнені всією повнотою, яку дає Бог.

20 А тому, хто своєю силою, що діє в нас,^е спроможний зробити незрівнянно більше від усього, про що ми просимо або що можемо собі уявити,^є **21** нехай лине слава через збір і через Христа Ісуса з покоління в покоління на віки вічні. Амінь.

4 Отже, я, ув'язнений* заради Господа, благаю вас поводитись так, щоб бути гідними^а свого покликання: **2** виявляйте цілковиту смиренність,^б лагідність і терпеливість,^в з любов'ю терпіть одне одного^г **3** і з усіх сил намагайтесь зберігати єдність духу в узах миру.^д **4** Є одне тіло^е і один дух,^є так само як і одна надія,^ж до якої ви були покликані, **5** один Господь,^з одна віра, одне хрещення, **6** один Бог і Батько всіх, котрий над усіма і діє через усіх та в усіх.

7 Що ж до незаслуженої доброти, то ми отримали її відповідно до того, як кожного з нас наділив цим даром Христос.^п **8** Тому сказано:

«Піднявшись у височину, він узяв полонених; він дав людей, які стали дарами».^а **9** А що означає слово «піднявшись»? Хіба не те, що він перед тим сходить додолу, на землю? **10** Той, хто зійшов, піднявся^б набагато вище від усіх небес,^в щоб наповнити все.

11 Тож він дав одних як апостолів,^г інших як пророків,^д ще інших як проповідників доброї новини*,^е а ще інших як пастирів і вчителів,^е **12** щоб вони виправляли* святих, служили іншим і зміцняли Христове тіло,^ж **13** поки всі ми не досягнемо єдності* у вірі та в точному знанні про Божого Сина і не станемо дорослою* людиною,^з досягнувши повноти зрілості Христа. **14** Тож більше не будьмо дітьми, яких через підступність людей і хитрий обман кидає, мов на хвилях, і носить туди-сюди кожен вітер вчення.^и **15** Натомість говорімо правду і виявляймо любов, тоді ми зможемо в усьому зростати до зрілості, підкоряючись Христу, який є головою.^й **16** Від нього йдуть інші частини тіла;^к вони гармонійно поєднуються і взаємодіють за допомогою різних суглобів, які виконують необхідні функції. Якщо кожна окрема частина тіла діє належно, це сприяє росту цілого тіла, а зміцнюється воно завдяки любові.^л

17 Тому кажу це і закликаю вас перед Господом: не поводьтеся більше так, як по-

4:11 *Або «євангелія». **4:12** *Або «навчали». **4:13** *Або «спільності». ^аАбо «зрілою».

РОЗД. 4

а Пс 68:18
1Кр 12:28
Еф 4:11

б Дії 1:9
1Тм 3:16

в Єв 9:24

г Мт 10:2–4

д 1Кр 12:28

е Дії 21:8

е Дії 13:1
Як 3:1

ж 1Кр 14:26

з 1Кр 14:20

и Єв 13:9

й 1Кр 11:3
Кл 1:18

к 1Кр 12:27

л Кл 2:19

Друга кол.

а Рм 1:21

б 1Пт 4:3

в Гл 5:19

г Рм 6:6
Кл 3:9

д Рм 7:23

е Пс 51:10
Рм 12:2

е Кл 3:10

ж Зх 8:16
Кл 3:8, 9
Об 21:8

з Рм 12:5

и Пс 4:4

й Ль 19:17
Кл 3:13

к Як 4:7

водяться відповідно до свого марного* способу мислення люди^а з інших народів.^б **18** Їхній розум огорнула темрява, і через своє незнання та черствість* сердець вони відчужені від життя, джерелом якого є Бог. **19** Втративши будь-яке почуття сорому, вони віддалися розгнuzданості*,^в щоб ненаситно чинити всляку нечистоту.

20 Але ви дізналися, що Христос не такий, **21** якщо ви справді чули його і були навчені згідно з правдою, якої вчив Ісус. **22** Вас вчили, що потрібно відкинути стару особистість,^г яка відзеркалює ваш колишній спосіб життя і псується через підступні бажання.^д **23** І далі працюйте над тим, щоб мислити по-новому*,^е **24** а також одягніть-ся в нову особистість,^е що створена за Божою волею та відзеркалює справжню праведність і відданість.

25 Отже, тепер, коли ви вже відкинули обман, нехай кожен з вас говорить правду своєму ближньому,^ж бо ми частини тіла, які належать одна одній.^з **26** Гнівайтесь, але не грішіть;^и не допускайте, щоб сонце зайшло, поки ви ще роздратовані,^й **27** не давайте Дияволу нагоди впливати на вас*.^к **28** Хто крав, нехай більше не краде, хай він наполегливо працює, виконуючи своїми руками корисну

4:17 *Або «порожнього; суєтного».

4:18 *Букв. «притупленість». **4:19**

*Або «безсоромній поведінці». Грец. *аселґейа*. Див. глосарій. **4:23** *Або «оновлюйте силу, яка керує вашим мисленням». Букв. «оновлюйтеся духом вашого розуму». **4:27** *Або «не давайте місця Дияволу».

працю,^а щоб мати чим поділитися з нужденними.^б **29** Нехай з ваших уст не виходить жодне гниле слово,^в а лише добре, яке при потребі може зміцнити, принести пожиток слухачам.^г **30** І не засмучуйте* Божого святого духу,^д печаткою якого ви позначені^е до дня, коли будете визволені на основі викупу.^є

31 Відкиньте всіляку озлобленість,^ж гнів, лютість, крик та образливу мову,^з а також усе, що завдає шкоди.^и **32** Натомість будьте добрі одне до одного, виявляйте сердечне співчуття^і та з готовністю прощайте одне одного, як і Бог через Христа вас простив.^к

5 Тож наслідуйте Бога,^л бо ви його улюблені діти, **2** і продовжуйте жити в любові,^м подібно до Христа, який полюбив нас*^н і віддав себе за нас* як приношення, як жертву, як приємні пахощі Богові.^о

3 Нехай статева розпуста*, всіляка нечистота і жадібність навіть не згадуються серед вас,^п бо це не личить святому.^р **4** Не личить також ганебна поведінка, безглузда балаканина і непристойні жарти;^с натомість віддавайте Богові подяку.^т **5** Адже ви самі знаєте і добре розумієте, що жоден розпусник*,^у нечистий чи жадібний,^ф який, по суті, є ідолопоклонником, не має спадщини в Царстві Христа й Бога.^х

6 Нехай ніхто не обманює вас марними словами, бо за

4:30 *Або «не завдавайте жалю». **5:2** *Або, можливо, «вас». **5:3** *Грец. *порнійа*. Див. глосарій. **5:5** *Див. глосарій, *Статева розпуста*.

РОЗД. 4

а 2Фс 3:10
б Дії 20:35
1Фс 4:11, 12
в Мт 15:11
Як 3:10
г Кл 4:6
д Іс 63:10
е Еф 1:13
є Рм 8:23
ж Як 3:14
з Кл 3:8
и Тит 3:2
і Кл 3:12
1Пт 3:8
к Мт 6:14
Мт 18:35
Мр 11:25

РОЗД. 5

л Мт 5:48
Лк 6:36
м 1Кр 16:14
н Ів 13:34
1Ів 3:23
о Вх 29:18
п 1Кр 5:11
Кл 3:5
р 1Фс 4:3
с Кл 3:8
т 1Фс 5:18
у Дії 15:28, 29
ф 1Тм 3:8
Тит 1:7
х 1Кр 6:9, 10
Гл 5:19, 21

Друга кол.

а Мт 5:16
Ів 12:36
1Пт 2:9
б Гл 5:22, 23
в Рм 12:2
г Рм 13:12, 13
2Кр 6:14
д Еф 2:1
Кл 2:13
е Ів 8:12
є Кл 4:5
ж Рм 12:2
1Фс 4:3
1Пт 4:2
з Іс 5:11
и Як 5:13
і Пс 33:2, 3
к Дії 16:25
Кл 3:16
л 1Фс 5:18
М Кл 3:17

все це на синів непослуху спаде Божий гнів. **7** Тому не ставайте їхніми спільниками, **8** бо, хоча колись ви були темрявою, тепер, завдяки єдності з Господом, ви є світлом.^а Поводьтеся як діти світла, **9** адже плід світла – це всіляка великодушність, праведність і правда.^б **10** Постійно перевіряйте, що до впадоби^в Господу, **11** і, замість того щоб знову брати участь у безплідних ділах, притаманих темряві,^г викривайте їх. **12** Бо про те, що вони роблять потаємно, соромно навіть згадувати. **13** А втім, усе, що викривається*, стає явним завдяки світлу, бо все, що стає явним, є світлом. **14** Ось чому говориться: «Прокиньтесь, ті, хто спить, встаньте з мертвих,^д і Христос зіллє на вас світло».^є

15 Отже, пильнуйте й поводьтеся не як немудрі, а як мудрі, **16** якнайліпше використовуючи час*^є бо дні злі. **17** Тому більше не будьте нерозумними, а постійно досліджуйте, в чому полягає воля Єгови*.^ж **18** І не впивайтесь вином,^з що доводить до розгугу*. Натомість наповнюйтесь духом. **19** Розмовляючи одне з одним*, читайте псалми, вихваляйте Бога, співайте духовних пісень. Також співайте* Єгови*, вихваляйте його мелодійним співом^і у своїх серцях* **20** і завжди віддавайте за все подяку^к Богу та Батькові в ім'я нашого Господа Ісуса Христа.^м

5:13 *Або «отримує докір». **5:16** *Букв. «випулюючи визначений час». **5:17, 19** *Див. додаток А5. **5:18** *Або «некерованості». **5:19** *Або, можливо, «із собою».

21 Підкоряйтеся одне одному,^а маючи страх перед Христом. **22** Нехай дружини підкоряються своїм чоловікам,^б як Господу, **23** бо чоловік — голова дружини,^в як і Христос — голова збору^г та спаситель цього тіла. **24** Отже, як збір підкоряється Христу, так і дружини мають в усьому підкорятися своїм чоловікам. **25** Чоловіки, не переставайте любити своїх дружин,^д подібно як і Христос полюбив збір і віддав себе за нього,^е **26** щоб освятити його, очистивши обмиванням у воді за допомогою Божого слова,^ж **27** і поставити перед собою у всій пишноті, без жодної плями, зморшки чи чогось подібного,^з щоб він був святий і непорочний.^и

28 Так само чоловіки повинні любити своїх дружин, як власне тіло. Чоловік, який любить свою дружину, любить самого себе, **29** адже ніхто ніколи не відчуває ненависті до свого тіла*, а, навпаки, годує його та плекає, як і Христос — збір, **30** бо ми є частинами його тіла.^л **31** «Тому покине чоловік батька і матір та приліпиться до* своєї дружини, і вони обоє стануть одним тілом».^м **32** Ця священна таємниця* велика. Я говорю про Христа і про збір.^н **33** Отже, кожен з вас має любити свою дружину^о так, як самого себе, а дружина має глибоко поважати свого чоловіка.^п

6 Діти, будьте слухняні своїм батькам,^р пам'ятаючи про єдність з Господом, бо ро-

5:29 *Букв. «плоті». 5:31 *Або «залишиться з».

РОЗД. 5

а Флп 2:3
1Пт 5:5
б Кл 3:18
Тит 2:4,5
1Пт 3:1
в Рм 7:2
г 1Кр 11:3
д 1Пт 3:7
е Дії 20:28
є Ів 17:17
ж Тит 2:13,14
з Еф 1:4
Кл 1:21,22
и Рм 12:5
Еф 1:22,23
і Бт 2:24
Мт 19:5
к Еф 1:9,10
Кл 1:26,27
л Еф 3:5,6
м Кл 3:19
н 1Пт 3:5,6

РОЗД. 6

о Пр 1:8
Пр 6:20
Кл 3:20

Друга кол.

а Вх 20:12
Пв 5:16
Пр 20:20
Пр 23:22
Мт 15:4
б Кл 3:21
в Пр 13:24
г Пв 6:6,7
Пр 3:11
Пр 19:18
Пр 22:6
д 1Тм 6:1
1Пт 2:18
е Кл 3:22
є Лк 10:27
ж 1Кр 10:31
з Кл 3:23,24
и 1Кр 7:22
і Еф 3:16
к Рм 13:12
л 2Тм 4:7
м 2Пт 2:4

бити так — праведно. **2** «Шануй батька і матір»^а — це перша заповідь, до якої було дано обіцянку: **3** «Щоб добре велося тобі* і щоб довго ти жив на землі». **4** Батьки*, не дражте своїх дітей,^б а виховуйте їх, повчаючи^в і наставляючи^г згідно з волею Єгови^д.^г

5 Раби, слухайтеся своїх земних* панів,^а як Христа, зі страхом і тремтінням, від щирого серця. **6** Робіть це не лише тоді, коли вас бачать, і не для того, щоб догодити людям*.^б Але, як Христові раби, виконуйте Божу волю від усієї душі^в.^в **7** Служіть рабами^г зі щирістю, як для Єгови,^ж а не для людей, **8** адже ви знаєте, що, хоч би яке добро хтось робив — раб він чи вільний, Єгова^д віддасть йому тим самим.^з **9** І ви, пани, поведіться з ними так само, без погроз, бо ви знаєте, що і над ними, і над вами є в небесах Пан,^и а він безсторонній.

10 Наостанку кажу: продовжуйте зміцнитися^а завдяки Господу та його могутній силі. **11** Одягніться в повне озброєння^б від Бога, щоб ви могли твердо протистояти хитрощам* Диявола, **12** бо ми ведемо боротьбу^в не проти крові й плоті, а проти урядів, влади, світових правителів цієї землі, проти злих духовних сил^г у небесах. **13** Тому

6:3 *Або «щоб ти процвітав». 6:4 *«Батьки» — мн. від слова «батько». #Або «даючи вказівки; напучуючи». Букв. «у вкладанні розуму». 6:4, 7, 8 ^аДив. додаток А5. 6:5 *Букв. «тілесних». 6:6 *Букв. «не показним служінням, як ті, хто догоджає людям». #Див. глосарій. 6:11 *Або «підступним планам».

візьміть повне озброєння від Бога,^а щоб ви могли чинити опір у день злий і, виконавши все, вистояти.

14 Отже, твердо стійте, підперезавшись правдою, як поясом,^б одягнувши нагрудник праведності^в **15** і взувши ноги в готовність звіщати добру новину про мир.^г **16** Крім усього цього, візьміть великий щит віри,^а яким зможете погасити всі вогненні стріли* Злого.^в **17** Також візьміть шолом спасіння^в і духовний меч*, тобто Боже слово,^ж **18** при кожній нагоді в душі звертаючись до Бога з усілякими молитвами^з і благаннями. Тож постійно пильнуйте і благайте за всіх святих. **19** Моліться також за мене, щоб, коли я відкривати-

6:16 *Або «дротики». **6:17** *Букв. «меч духу».

РОЗД. 6

а 2Кр 6:4, 7

б Іс 11:5

в Пр 4:23

Іс 59:17

г Іс 52:7

Рм 10:15

д 1Ів 5:4

е 1Пт 5:8, 9

в Іс 59:17

1Фс 5:8

ж Єв 4:12

з Кл 4:2

Юд 20

Друга кол.

а Кл 4:3

б 2Кр 5:20

в 2Тм 4:12

Тит 3:12

г Кл 4:7, 8

му уста, мені були дані слова і щоб я міг сміливо проголосувати священну таємницю, пов'язану з доброю новиною,^а — **20** саме заради цієї новини я в ланцюгах виконую обов'язки посла,^б — щоб я міг говорити про неї зі сміливістю, як і повинен це робити.

21 А про мене і про те, як у мене справи, вам розповість Тихик,^в улюблений брат і вірний служитель Господа.^г

22 Я посилаю його до вас саме для того, щоб ви знали, як у нас справи, і щоб він потішив нас ваші серця.

23 Хай панує серед братів мир і любов з вірою від Бога, нашого Батька, і від Господа Ісуса Христа. **24** Незаслужена доброта нехай буде з усіма тими, хто має нетлінну любов до нашого Господа Ісуса Христа.

ЛИСТ ДО

ФІЛІППІЙЦІВ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Привітання (1, 2) Подяка Богові; молитва Павла (3–11) Добра новина поширюється попри труднощі (12–20) Жити для Христа, а якщо померти — це надбання (21–26) Поводитися так, щоб бути гідними доброї новини (27–30) 2 Християнське смирення (1–4) Упокорення і підвищення Христа (5–11) Працювати над тим, щоб отримати спасіння (12–18)	Сяяти, немов світила (15) Плани послати Тимофія та Епафродита (19–30) 3 Не покладатися на тіло (1–11) Усе — втрата заради Христа (7–9) Тягнутися до мети (12–21) Громадянство на небесах (20) 4 Єдність, радість, належні думки (1–9) Ні про що не тривожитися (6, 7) Вдячність за дари філіппійців (10–20) Завершальні вітання (21–23)

1 Павло і Тимофій, раби Христа Ісуса, до всіх святих, які перебувають в єдності з Христом Ісусом і мешкають у Філіппах,^a зокрема до наглядачів і служителів збору.^б

2 Нехай з вами буде незаслужена доброта й мир від Бога, нашого Батька, і від Господа Ісуса Христа.

3 Я завжди дякую моему Богові, коли згадую вас **4** у кожній палкій молитві. Я з радістю молюся за всіх вас,^в **5** бо ви сприяєте* поширенню доброї новини з першого дня й досі. **6** Я впевнений, що той, хто почав у вас добру справу, завершить її до дня Христа Ісуса.^г **7** І я маю всі підстави так думати про кожного з вас, бо всі ви залишаєтесь у моему серці, і вам, як і мені, Бог виявив незаслужену доброту. Адже ви підтримуєте мене і тоді, коли я в тюремних кайданах,^д і тоді, коли потрібно захищати і законно утверджувати добру новину.^е

8 Бог свідок, я сильно тужу за всіма вами і плекаю до вас такі ж ніжні почуття, які виявляє Христос Ісус. **9** Тому невинно молюся, аби ваша любов ще більше збагачувалась^ж точним знанням^з і повною розважливістю,^и **10** аби ви могли визначати, що є важливішим.^й Тоді ви до Христового дня залишатиметесь бездоганими і не будете давати іншим підстав для спотикання,^к **11** а також зможете завдяки Ісусу Христу ясно приносити плоди праведності.^л А це у свою чергу буде на славу й хвалу Богові.

1:5 * Або «берете участь у».

РОЗД. 1

а Дії 16:12

б 1Тм 3:1,8

в 1Фс 1:2

г Флп 2:13

д 1Кр 1:8

е Еф 3:1
Флп 1:13
Кл 4:18
2Тм 1:8
Флм 13є Дії 24:10,14
Дії 25:10–12

ж 1Фс 3:12

з Ів 17:3

и Єв 5:14

й Рм 12:2

к Рм 14:13,21

л Ів 15:5

Друга кол.

а Еф 3:1

б Дії 28:30,31

в Флп 1:7

г 2Кр 1:11

д Ів 15:26

е Рм 14:8
1Пт 4:16

є Гл 2:20

ж 1Фс 4:14
2Тм 4:8
Об 14:13

12 Брати, хочу, щоб ви знали: те, що зі мною трапилось, посприяло поширенню доброї новини, **13** бо ціла преторіанська гвардія та всі інші дізнались, що мене закували у в'язничні кайдани^a за віру в Христа.^б **14** І більшість братів, які служать Господу, ще відважніше розповідають про Боже слово і не мають страху, бо мої тюремні кайдани додали їм впевненості.

15 Щоправда, дехто проповідує Христа, керуючись здрістю та маючи дух суперництва, проте інші роблять це з доброї волі **16** і звіщають про Христа з любові, бо знають, що я був призначений захищати добру новину.^в **17** Перші ж роблять це не з чистих спонук, а тому, що схильні до суперечок. Вони хочуть завдати мені труднощів, поки я закутий у кайдани. **18** І що з цього виходить? Лише те, що — з правильних спонук чи ні — про Христа звіщають, і це приносить мені радість. Тож я і далі радітиму, **19** знаючи, що це приведе до мого спасіння завдяки вашим благанням^г і завдяки підтримці духу Ісуса Христа,^д **20** адже я дуже сподіваюсь і плекаю надію, що мені не буде чого соромитись, а навпаки, я з повною свободою мови звеличуватиму Христа своїм тілом, як це було і раніше, незалежно від того, житиму я чи помру.^е

21 Бо якщо я житиму, то житиму для Христа,^є а якщо помру, то це буде для мене надбання.^ж **22** Якщо я надалі житиму в тілі, то моя праця принесе ще більше пло-

дів. Однак що саме я вибрав би, цього не скажу. **23** Я розриваюсь між одним і другим, тому що прагну звільнитись і перебувати з Христом,^а бо це, звичайно, набагато краще.^б **24** Але важливіше, щоб заради вас я залишився в тілі. **25** Я дуже добре це розумію, тому знаю, що залишусь і перебуватиму з усіма вами задля вашого поступу й вашої радості, яка походить від віри. **26** І коли я знову буду з вами, вас, як послідовників Христа Ісуса, переповнюватиме велика радість.

27 Тільки поведьтєся* так, щоб бути гідними доброї новини про Христа^в і щоб, незалежно від того, чи прийду і побачу вас, чи ні, я чув, що ви залишаєтесь непохитними в одному дусі й однодушно^г, пліч-о-пліч боретєсь за віру в добру новину, **28** а також ні в чому не даєте противникам себе злякати. Для них це доказ їхнього знищення,^д для вас же — доказ спасіння;^е все це від Бога. **29** Адже ви удостоїлися честі не лише вірити в Христа, але й страждати за нього.^є **30** Тому ви берете участь у боротьбі, котру досі веду і я,^ж як ви бачили самі і як чуєте тепер від інших.

2 Отже, якщо ви, будучи в єдності з Христом, підбадьорюєте інших, якщо з любов'ю потішаєте їх, маєте духовну спільність*, сердечність і співчуття, **2** то доповніть мою радість: майте однакове мислення, однакову

1:27 *Або «поведьтєся як громадяни». *Або «одностайно». 2:1 *Букв. «спільність духу».

РОЗД. 1

а 2Тм 4:6

б 2Кр 5:6, 8

в Еф 4:1, 3
Кл 1:10г Рм 15:5, 6
1Кр 1:10

д 2Фс 1:6

е Лк 21:19
2Фс 1:4, 5

є Дії 5:41

ж Дії 16:22, 23
1Фс 2:2

Друга кол.

РОЗД. 2

а 1Кр 1:10
2Кр 13:11
1Пт 3:8б Флп 1:15, 17
Як 3:14, 16

в Гл 5:26

г Мт 23:11
Еф 4:1, 2
Еф 5:21

д 1Кр 13:4, 5

е 1Кр 10:24
1Кр 10:32, 33є Мт 11:29
Ів 13:14, 15ж Кл 1:15
Єв 1:3

з Ів 14:28

и Іс 53:2, 3

і Ів 1:14

к Ів 10:17
Єв 2:9
Єв 5:8

л Гл 3:13

м Іс 52:13
Дії 2:32, 33н Дії 4:12
Еф 1:20, 21

о Ів 5:22, 23

п Рм 10:9

любов і цілковиту єдність*, будьте однодумні.^а **3** Не робіть нічого через схильність до суперечок^б або пихатість.^в Натомість будьте смиренними і вважайте одне одного вищим від себе,^г **4** дбаючи не лише про власні інтереси,^д а й про інтереси інших.^е

5 Майте такий самий склад розуму, як і в Христа Ісуса:^є **6** він, хоча й був у Божому образі,^ж навіть не допускав думки про зазіхання, тобто про те, щоб бути рівним Богові.^з **7** Навпаки, він відмовився від усього, прийняв образ раба^и і став людиною*.^і **8** Більше того, коли він прийшов як людина*, він упокорився і залишався слухняним навіть до смерті^к — смерті на стовпі мук.^л **9** Саме тому Бог підніс його на вище становище^м і великодушно дав йому ім'я, вище від будь-якого іншого імені.^н **10** Він зробив це для того, щоб перед Ісусовим ім'ям схилилось кожне коліно — ті, хто на небі, хто на землі і хто під землею,^о — **11** і щоб кожен язик відкрив визнав, що Ісус Христос — це Господь^п на славу Бога, нашого Батька.

12 Любі мої, ви завжди були і залишаєтесь слухняними, і не лише під час моєї присутності, але й тепер, коли мене немає поряд, причому робите це ще з більшою готовністю. Отже, продовжуйте так само зі страхом і тремтінням працювати над тим, щоб отримати спасіння. **13** Пам'ятайте:

2:2 *Або «будьте об'єднані душею».

2:7 *Букв. «набув подоби людини».

2:8 *Букв. «опинився у вигляді людини». *Див. глосарій.

саме Бог, роблячи те, що йому до вподоби, зміцнює вас, щоб ви мали і бажання, і силу діяти. **14** Продовжуйте робити все без нарікань^а і суперечок.^б **15** Тоді будете бездоганними і невинними, непорочними дітьми Бога^в серед зіпсованого і збоченого покоління,^г в якому ви сяєте, немов світила у світі,^д **16** міцно тримаючись слова життя.^е Завдяки цьому я матиму підставу для радості в день Христа, бо знатиму, що біг і трудився не даремно. **17** А втім, навіть якщо я виливаюсь, немов вилівна жертва,^є на жертву святого служіння, до якого вас спонукала віра, я тішуся і радію з усіма вами. **18** Так само і ви тіштеся та радійте зі мною.

19 Я ж сподіваюсь, якщо на це буде воля Господа Ісуса, незабаром послати до вас Тимофія,^ж щоб, почувши новини про вас, я підбадьорився. **20** Адже я не маю більше нікого з таким складом розуму, хто б так широко подбав про ваші потреби. **21** Бо всі інші дбають про власні інтереси, а не про інтереси Ісуса Христа. **22** Вам же відомо, як він себе зарекомендував: він, немов дитина^з з батьком, служив зі мною, поширюючи добру новину. **23** Тому саме його я хочу послати, тільки-но побачу, як складуться в мене обставини. **24** Більше того, я впевнений, що коли на це буде воля Господа, то і сам невдовзі прийду до вас.^и

25 Але тепер вважаю за необхідне послати до вас Епафродіта, моего брата, співпрацівника і соратника — вашого

РОЗД. 2а 1Кр 10:10
1Пт 4:9

б 1Тм 2:8

в Еф 5:1

г Пв 32:5

д Мт 5:14
Еф 5:8,9
1Пт 2:9,12е Ів 6:68
Єв 4:12є Чс 28:6,7
2Кр 12:15
2Тм 4:6
Єв 13:15
1Пт 2:5ж 1Кр 4:17
1Кр 16:10

з 2Тм 1:2

и Флм 22

Друга кол.

а Флп 4:18

б 1Кр 16:18
1Фс 5:12,13

в Флм 10,13

РОЗД. 3г 2Кр 13:11
Флп 4:4
1Фс 5:16

д Гл 5:2

е Єр 4:4
Рм 2:29
Кл 2:11є Гл 6:14
Єв 9:13,14

посланця, якого ви відправили служити моїм потребам.^а **26** Він прагне побачитись з усіма вами і дуже засмутився через те, що ви почули про його хворобу. **27** Він і справді захворів, навіть мало не помер. Проте Бог змилосердився над ним, і не лише над ним, але й наді мною, щоб я не журився ще більше. **28** Тому я хочу якнайшвидше послати його до вас, щоб, зустрівшись із ним, ви знову раділи, а я менше тривожився. **29** Отже, прийміть його сердечно, зі щирою радістю, як і заведено серед тих, хто служить Господу, і дорожить такими людьми.^б **30** Бо він мало не помер за працю Христа*, ризикуючи своїм життям^в, щоб підтримати мене за вашої відсутності, оскільки ви не могли послужити мені.^г

3 Наостанку, брати мої, нехай єдність з Господом і далі приносить вам радість.^г Мені неважко писати вам про те саме, і для вас це служитиме захистом.

2 Стережіться псів! Стережіться тих, хто заподіює шкоду! Стережіться тих, хто калічить тіло!^а **3** Бо справжнє обрізання^в маємо ми, оскільки виконуємо священне служіння за допомогою Божого духу, хвалимося Христом Ісусом^є і не покладаємося на тіло, **4** хоч я, як ніхто інший, маю всі підстави покладатися на тіло.

Якщо ж хтось вважає, що має підстави покладатися на

2:30 * Або, можливо, «Господа». ^а Або «наражаючи свою душу на небезпеку».

тіло, то тим більше я. **5** Адже я обрізаний восьмого дня,^a походжу з ізраїльського народу, з племені Веніяміна, мої батьки – євреї.^b Коли говорити про закон, я був фарисеєм,^b **6** коли говорити про ревність, я був гонителем збору,^c коли говорити про праведність, яка ґрунтується на законі, то в цьому я показав себе бездоганим. **7** Однак те, що для мене було надбанням, я вважаю втратою* заради Христа.^d **8** Більше того, я все вважаю втратою, оскільки знання про Христа Ісуса, мого Господа, є набагато ціннішим. Заради Христа я погодився з втратою всього і вважаю це купою сміття*, щоб моїм надбанням був Христос **9** і щоб досягти єдності з ним, ставши праведним не завдяки дотриманню Закону, а завдяки вірі^e в Христа.^e Така праведність походить від Бога і ґрунтується на вірі.^ж **10** Моя мета – пізнати його і силу його воскресіння,^з а також розділити з ним його страждання,^и погодившись на таку ж смерть, як він,^и **11** аби, якщо це можливо, я зміг отримати ранне воскресіння з мертвих.^и

12 Не говорю, що я вже отримав бажане чи став досконалим. Я лише докладаю зусиль,^и щоб здобути те, заради чого мене обрав* Христос Ісус.^и **13** Брати, я не вважаю, що вже здобув бажане. Але скажу одне: забуваючи те, що позаду,^и і тягнучись до того, що попереду,^о **14** я намагаюсь досягти мети – отримати

3:7 *Або, можливо, «охоче покинув».

3:8 *Або «відходами; мотлохом». **3:12** *Букв. «схопив».

РОЗД. 3

а Бг 17:12

Лв 12:3

б 2Кр 11:22

в Дії 23:6

Дії 26:4,5

г Дії 8:3

Дії 9:1,2

Гл 1:13

д Мт 13:44

е Рм 4:5

е Гл 2:15, 16

ж Рм 3:20–22

з 1Кр 15:22

2Кр 13:4

и Рм 8:17

2Кр 4:10

Кл 1:24

і Рм 6:5

к 1Фс 4:16

Об 20:6

л Лк 13:24

м 1Тм 6:12

н Лк 9:62

о 1Кр 9:24

Друга кол.

а 2Тм 4:8

Єв 12:1

б Єв 3:1

в 1Кр 14:20

Єв 5:14

г 1Кр 4:16

2Фс 3:9

д Рм 8:5

Як 3:15

е Еф 2:19

е Ів 18:36

Еф 2:6

Кл 3:1

ж 1Кр 1:7

1Фс 1:10

Тит 2:13

Єв 9:28

з 1Кр 15:27

Єв 2:8

и 1Кр 15:42, 49

РОЗД. 4

і 1Фс 2:19

к Флп 1:27

л Рм 15:5, 6

1Кр 1:10

2Кр 13:11

Флп 2:2

1Пт 3:8

мати нагороду^a небесного поклонання,^b яке Бог дає через Христа Ісуса. **15** Тож нехай кожен з нас, хто є зрілим,^a має такий склад розуму. Коли ж ви маєте про щось іншу думку, Бог виявить, який склад розуму у вас повинен бути. **16** Зрештою, залежно від того, який ми зробили поступ, продовжуймо йти тим самим шляхом.

17 Брати, усі разом наслідуйте мене.^г Придивляйтесь до тих, хто живе за прикладом, який ми вам подали.

18 Адже багато людей – про них я вже не раз згадував, а тепер роблю це зі слізьми на очах – поводяться як вороги Христового стовпа мук*.

19 Їхній кінець – знищення, їхній бог – шлунок, вони гордяться тим, чого мали б соромитися. Вони думають тільки про земне.^з **20** А наше громадянство^о на небесах,^е звідки ми палко чекаємо спасителя, Господа Ісуса Христа.^ж **21** Завдяки великій силі, якою він може все собі підкорити,^з він змінить наше слабе тіло, щоб воно було подібним до його славного тіла.^и

4 Брати мої, я люблю вас і сильно тужу за вами. Ви радість моя і вінок.^і Любі мої, як я вам і говорив, залишайтеся непохитними^к як послідовники Господа.

2 Я дуже прошу Еводію і дуже прошу Синтихію, щоб вони, як послідовниці Господа, були однодумні.^л **3** А тебе, вірного співпрацівника*, прошу: допомагай цим жінкам, адже заради доброї новини

3:18 *Див. глосарій. **4:3** *Букв. «широкого напарника в ярмі».

вони боролись* пліч-о-пліч зі мною, з Кліментом та іншими моїми співпрацівниками, чії імена записані в книзі життя.^а

4 Завжди радійте, служачи Господу. І ще раз кажу: радійте!^б

5 Нехай про вашу поміркованість*^в знають усі. Господь близько. **6** Ні про що не тривожтесь,^г але завжди з будь-якими проханнями звертайтеся у молитвах і благаннях до Бога,^д а словлюючи йому також вдячність. **7** Тоді Божий мир,^е який неможливо збагнути розумом, берегтиме завдяки Христу Ісусу ваші серця^є та вашу здатність вислати*.

8 Наостанку, брати, не переставайте роздумувати про* все, що правдиве, що заслугує серйозної уваги, що праведне, чисте^ж, що викликає почуття любові, про що схвально говорять, що чесно-тливие і гідне хвали.^з **9** Тримайтеся того, чого навчилися і що прийняли, почули та побачили завдяки мені.^и Тоді Бог миру буде з вами.

10 Як послідовник Господа, я безмежно радію, що ви знову стали думати про мене.^к Ви й раніше про мене думали, але не мали можливості це показати. **11** Говорю так не тому, що я в нужді, бо я навчився незалежно від обставин задовольнятися тим, що маю*.^л **12** Я знаю, як жити в нестатках* і як жити в достатку. Я навчився в усьому і за різних обставин бути задоволеним,

4:3 *Або «докладали великих зусиль». 4:5 *Букв. «поступливість». 4:7 *Або «ваші розуми; ваші думки». 4:8 *Або «брати до уваги; обмірковувати». *Або «цнотливе». 4:11 *Або «бути задоволеним».

РОЗД. 4

а Пс 69:28
Лк 10:20

б Пс 64:10
1Фс 5:16

в Тит 3:2
Як 3:17

г Мт 6:25
Лк 12:22

д Ів 16:23
Рм 12:12
1Пт 5:6, 7

е Ів 16:33
Рм 5:1

є Кл 3:15

ж Кл 3:2

з Флп 3:17

и 2Кр 11:8, 9

і 1Тм 6:6, 8
Єв 13:5

к 1Кр 4:11
2Кр 6:4, 10
2Кр 11:27

Друга кол.

а Іс 40:29
2Кр 4:7
2Кр 12:9, 10

б 2Кр 11:8, 9

в Флп 2:25

г Вх 29:18

д 2Кр 9:8

е Флп 1:12, 13

осягнув таємницю того, як бути ситим і як зносити голод, як мати достаток і як обходитися без усього. **13** Все мені під силу завдяки тому, хто мене зміцнює.^а

14 Все-таки ви добре зробили, що підтримали мене в час лиха. **15** Адже ви, філіппійці, знаєте, що після того, як ви вперше почули добру новину і я пішов з Македонії, жоден збір, крім вас, не приєднався до мене у справі, пов'язаній з даруванням і прийманням.^б **16** Бо, коли я перебував у Фессалоніках, ви не один раз, а двічі посилали мені допомогу. **17** Не те, щоб я прагнув якогось дару, просто хочу побачити плоди, які також можна буде записати на ваш рахунок. **18** А втім, я маю все, чого потребую, і навіть більше. Особливо тепер, коли Епафродит^в передав ваш дар – приємні пахощі,^г прийнятну жертву, яка подобається Богу, я маю всього вдосталь. **19** А мій Бог, який володіє славним багатством, повністю задовольнить усі ваші потреби^д через Христа Ісуса. **20** Йому, нашому Богу і Батькові, нехай буде слава на віки вічні. Амінь.

21 Передайте мої вітання усім святим, що перебувають в єдності з Христом Ісусом. Брати, котрі тепер зі мною, також шлють вам вітання. **22** Передають вам вітання всі святі, а особливо ті, що з дому цезаря.^е

23 Незаслужена доброта Господа Ісуса Христа нехай буде з духом, який ви виявляєте.

ЛИСТ ДО
КОЛОССЯН

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Привітання (1, 2) Подяка за віру колоссян (3–8) Молитва про духовний ріст (9–12) Христос відіграє головну роль (13–23) Павло наполегливо працює заради збору (24–29) 2 Христос — Божа священна таємниця (1–5) Стережіться обманщиків (6–15) Дійсність — це Христос (16–23)	3 Стара і нова особистість (1–17) Умертвіть пороки (5) Любов — досконалі узи єдності (14) Поради християнським сім'ям (18–25) 4 Поради панам (1) «Перебувайте в молитві» (2–4) Поводьтеся мудро зі сторонніми (5, 6) Завершальні вітання (7–18)

1 Павло, який з Божої волі став апостолом Христа Ісуса, і наш брат Тимофій^а 2 до святих і вірних братів, які живуть у Колоссах і перебувають в єдності з Христом.

Нехай з вами буде незаслужена доброта й мир від Бога, нашого Батька.

3 Молячись за вас, ми завжди дякуємо Богові, Батькові нашого Господа Ісуса Христа, **4** бо ми чули про вашу віру в Христа Ісуса і про любов, яку виявляєте до всіх святих. **5** Ви маєте її завдяки надії, сповнення якої чекає вас у небі.^б Про цю надію ви чули раніше, коли вам звіщали правду — добру новину, **6** що прийшла до вас. Ця добра новина приносить плід і поширюється як по всьому світі,^в так і серед вас з того дня, коли ви почули правду про Божу незаслужену доброту і отримали про неї точне знання. **7** Цього ви навчилися від нашого улюбленого Епафра́са.^г Він, як і ми, є рабом

РОЗД. 1

а 1Кр 4:17

б 2Тм 4:8
1Пт 1:3, 4

в Кл 1:23
1Тм 3:16

г Кл 4:12, 13
Флм 23

Друга кол.

а Еф 1:15, 16

б Флп 1:9

в 2Тм 2:7
1Ів 5:20

г Еф 1:17
2Пт 1:2

д Еф 3:14, 16

е Рм 8:17
Еф 1:13, 14

та вірним служителем Христа і виконує працю замість нас.

8 Крім того, він розповів нам про любов, яку ви розвиваєте за допомогою духу*.

9 Ось чому ми, відколи почули про це, не припиняємо молитися за вас^а і просити Бога, щоб ви наповнилися точним знанням^б про його волю і мали всю мудрість та духовне розуміння,^в **10** щоб ви могли поводитися гідно перед Єговою* і в усьому йому догоджати, приносячи плід в усякому доброму ділі і зростаючи в точному знанні про Бога.^г **11** Нехай Бог, який володіє славною силою,^д дасть і вам усю необхідну силу, щоб ви стійко все зносили з радістю і терпеливістю, **12** дякуючи Батькові за те, що він допоміг вам стати людьми, які гідні отримати частку в спадщині святих,^е що перебувають у світілі.

1:8 * Букв. «любов у дусі». **1:10** * Див. додаток А5.

13 Він врятував нас з-під влади темряви^а й переніс у царство свого улюбленого Сина, **14** завдяки якому ми отримуємо визволення на основі викупу — прощення наших гріхів.^б **15** Він образ невидимого Бога,^в народжений першим з усього створіння.^г **16** Через нього було створене все інше на небі і на землі, видиме і невидиме:^д чи то престоли, чи панування, чи уряди, чи влада. Усе інше створене через нього^е й для нього. **17** Він був перед усім іншим,^є і все інше почало існувати за його посередництвом. **18** Він голова тіла, тобто збору.^ж Він початок, первісток з мертвих,^з щоб стати першим у всьому. **19** Адже Богу було до вподоби, щоб у ньому перебувала вся повнота^и **20** і щоб через нього примирити із собою все інше^і як на землі, так і на небі, уклавши мир на підставі крові,^к яку він пролив на стовпі мук*.

21 І саме вас, тих, що колись були ворогами Бога, відчуженими від нього, бо ваші думки зосереджувались на лихих вчинках, **22** тепер він примирив із собою завдяки смерті того, хто пожертвував своїм людським тілом, примирив, щоб поставити вас перед собою святими й непорочними людьми, яких немає в чому звинуватити,^л **23** якщо, звичайно, ви будете залишатися у вірі,^м стійкі^н та утверджені на її фундаменті,^о і не віддалитеся від надії, яку ви отримали, коли почувли добру новину. Ця новина проповідувалась усьому створінню під небом,^п і я, Павло, став її служителем.^р

1:20 * Див. глосарій.

РОЗД. 1

а Еф 2:1, 2
б Еф 1:7
в Ів 4:24
Ів 10:30
Ів 14:9
1Тм 1:17
г Об 3:14
д Ів 1:3
е Ів 1:10
Єв 1:2
є Ів 17:5
ж Еф 1:22
з 1Кр 15:23
Об 1:5
и Кл 2:3, 9
і 2Кр 5:19
Еф 1:10
к Лв 17:11
л 1Кр 1:8
м Об 2:10
н 1Кр 15:58
Єв 3:14
о 1Кр 3:11
п 1Тм 3:16
р Еф 3:8

Друга кол.

а Еф 3:1
б Дії 9:16
Флп 3:10
в Еф 1:22, 23
г 1Кр 9:16, 17
д Еф 3:5–7
Еф 5:32
е Лк 8:10
1Кр 2:7
є Рм 16:25, 26
ж Еф 3:8, 9
з Рм 8:18
и Еф 4:13
і Флп 4:13

РОЗД. 2

к Кл 4:16
л 2Кр 1:6
м Кл 3:14
н 1Кр 2:7
Еф 3:5, 6
о 1Кр 1:30
1Кр 2:16

24 Тепер я радію, страждаючи за вас.^а Я зношу ті муки Христа, яких моєму тілу ще залишилось зазнати заради його тіла,^б тобто збору.^в **25** Я став служителем цього збору, тому що Бог доручив мені бути управителем^г задля вас, щоб я міг повною мірою проповідувати про Боже слово, **26** про священну таємницю,^д яка була прихована протягом минулих віків*^е і поколінь. Тепер же вона виявлена його святим.^є **27** Бог забажав показати серед інших народів славі багатства, які з нею пов'язані.^ж Ця священна таємниця — Христос в єдності з вами, ваша надія прославитись разом з ним.^з **28** Саме про нього ми звіщаємо, наставляючи і з усією мудрістю навчаючи кожну людину, щоб представити кожного перед Богом як зрілого послідовника Христа.^и **29** Заради цієї мети я з усіх сил наполегливо працюю і роблю це за допомогою його могутньої сили, яка діє в мені.^і

2 Хочу, щоб ви зрозуміли, яку величезну боротьбу я веду заради вас і тих, що в Ладикії,^к а також заради всіх, хто не бачив мене особисто*. **2** Я роблю це, щоб потішити їхні серця^л і щоб усі вони були гармонійно поєднані в любові.^м Завдяки цьому вони можуть отримати всі багатства, що походять від розуміння правди, в якому вони повністю впевнені, і здобути точне знання про Божу священну таємницю, якою є Христос.^н **3** У ньому старанно заховані всі скарби мудрості й знання.^о

1:26 * Або «минулих систем». Див. глосарій. 2:1 * Букв. «не бачив мого лица в тілі».

4 Кажу вам усе це, аби вас ніхто не ввів в оману переконливими доводами. 5 Хоча я і відсутній тілом, все ж духом перебуваю з вами, радіючи, що серед вас існує порядок^а і що ви твердо вірите в Христа.^б

6 Тож, оскільки ви прийняли Христа Ісуса, Господа, і далі ходіть в єдності з ним. 7 Вкорінюйтеся в ньому, будуйте себе на ньому^в та залишайтеся твердими у вірі,^г як вас і навчено. І нехай вас переповнює вдячність.^д

8 Стережіться, щоб вас ніхто не полонив* філософією чи оманливими й пустими ідеями,^е що ґрунтуються на людських традиціях, на принципах, за якими живе цей світ, а не на вченні Христа. 9 Адже саме в Христі з усією повнотою втілена Божа природа.^е 10 Тож ви отримали повноту завдяки тому, хто є головою всякого уряду й влади.^ж 11 Завдяки стосункам з ним вам також було зроблено обрізання, яке виконується не руками і яке усуває грішну плоть.^з Саме так і повинні бути обрізані служителі Христа.^и 12 Адже, прийнявши таке ж хрещення, як він, ви були з ним поховані,^й і завдяки стосункам з ним ви також були воскреснені разом з ним,^к бо повірили в те, що здійснив своєю силою Бог, який воскресив його з мертвих.^л

13 І вас, хоча ви й були мертві через проступки та необрізання, Бог оживив разом з ним.^м Він великодушно простив усі наші проступки^н 14 і зробив недійсним* рукопис-

2:8 *Або «не захопив, немов здобич». 2:14 *Або «стер».

РОЗД. 2

а 1Кр 14:40

б 1Кр 15:58
Єв 3:14в Еф 2:20
Еф 3:17

г Мт 7:24, 25

д Еф 5:20
1Фс 5:18е Еф 5:6
Єв 13:9

є Кл 1:19

ж Еф 1:20, 21
1Пт 3:22

з Рм 6:6

и Рм 2:29
Флп 3:3

й Рм 6:4

к Еф 2:6
Кл 3:1л Дії 2:24
Еф 1:19, 20

м Еф 2:1, 5

н Дії 2:38

Друга кол.

а Вх 34:27
Пв 31:24–26
Єв 7:18

б Еф 2:14, 15

в Рм 7:10
Гл 3:10г Гл 3:13
Єв 9:15
1Пт 2:24д 1Ів 5:4
Об 3:21

е Рм 14:3, 17

є Пс 81:3

ж Рм 14:6

з Єв 8:5
Єв 10:1и 1Ів 14:6
Єв 9:11, 12

й Флп 3:14

к Еф 1:22, 23

л Еф 2:21
Еф 4:16м Гл 4:3
Кл 2:8н Еф 2:15
Кл 2:14

о Мт 15:9

ний документ,^а який складався з різних постанов^б і протидіяв нам,^в та усунув його зі шляху, прибивши до стовпа мук*.^г 15 Завдяки цьому* він оголив уряди і владу та виставив їх напоказ, повівши в тріумфальному поході як переможених.^д

16 Тож нехай жодна людина не судить вас за те, що ви їсте чи п'єте,^е або в питанніях, пов'язаних з відзначенням якогось свята, новомісяччя^є чи суботи.* 17 Усе це — тінь майбутнього,^з а дійсність* — це Христос.^и 18 Хай вас не позбавить нагороди^й жодна людина, яка знаходить насолоду в удаваній смиренності і поклонінні ангелам*. Такі люди «стоять на»^к тому, що нібито бачили, безпідставно пишаються через своє плотське мислення 19 і не тримаються міцно голови^л — того, хто живить ціле тіло всім необхідним і через кого воно гармонійно поєднується за допомогою суглобів та зв'язок. Завдяки йому тіло росте, і цей ріст дає Бог.^м

20 Якщо ви померли разом з Христом і звільнилися від принципів, якими керується цей світ,^н чому тоді живете так, немовби і далі належите до світу, продовжуючи підкорятись постановам^о на зразок: 21 «Не бери, не куштуй, не торкайся»? 22 Вони стосуються того, що нищиться внаслідок використання, і ґрунтуються на людських заповідях та вченнях.^п

2:14 *Див. глосарій. 2:15 *Або, можливо, «йому». 2:17 *Букв. «тіло». 2:18 *Або «ангелів». *Термін, пов'язаний з язичницькими таїнствами чи обрядами посвячення.

23 Ці постанови мають вигляд мудрості, і, керуючись ними, люди поклоняються на власний розсуд та удають із себе смиренних, виснажуючи своє тіло,^а але це зовсім не допомагає в боротьбі з бажаннями плоті.

3 Проте якщо ви воскресли з Христом,^б то не переставайте шукати те, що вгорі, де праворуч від Бога сидить Христос.^в **2** Постійно зосереджуйтесь на тому, що вгорі,^г а не на земному.^д **3** Бо ви померли, і ваше життя заховане у Христа, оскільки це узгоджується з Божою волею. **4** Коли ж виявиться Христос – наше життя,^е тоді виявитесь із ним у славі й ви.^є

5 Тож умертвіть пороки, котрі народжуються у ваших земних тілах:^ж ставево розпуть, нечистоту, нестримну похоть,^з згубні прагнення і жадібність, яка є ідолопоклонством, **6** оскільки за все це приходять гнів Божий. **7** І ви колись так поводитись*, ведучи старий спосіб життя*.^и **8** А тепер відкиньте лютя, гнів, зло,^і образливу мову.^к І непристойні слова^л не повинні виходити з ваших уст. **9** Не обмінюйте одне одного.^м Скиньте із себе стару особистість*^н разом з її поведінкою **10** та одягніться в нову особистість,^о яка завдяки точному знанню обновлюється за образом того, хто її створив.^п **11** Тоді вже немає ні грека, ні юдея, ні обрізання, ні необрізання, ні чужинця, ні скіфа*, ні раба,

3:5 *Грець. *порнейа*. Див. глосарій. **3:7** *Або «ходили». *Або «живучи так». **3:9** *Букв. «людину». **3:11** *Це слово вживалося стосовно нецивілізованих людей.

РОЗД. 2
а 1Тм 4:3

РОЗД. 3

б Еф 2:6
в Пс 110:1
1Пт 3:22
г Флп 3:20
Флп 4:8
1Пт 1:13
д 1Ів 2:15
е Ів 11:25
є 1Кр 15:42,43
ж Мр 9:43
Гл 5:24
з 1Кр 6:18
Еф 5:3
и 1Кр 6:9–11
Еф 2:3
Тит 3:3
і 1Пт 2:1
к Еф 4:31
л Еф 5:3, 4
м Еф 4:25
Об 21:8
н Еф 4:22
о Рм 12:2
Еф 4:24
п Бт 1:26, 27
1Пт 1:16

Друга кол.

а Гл 3:28
б 1Пт 2:9
в Флп 2:1, 2
г Рм 12:16
д Тит 3:2
е Еф 4:1, 2
1Фс 5:14
є Пр 19:11
Еф 4:32
1Пт 4:8
ж Мт 18:15
з Мт 6:14
Мр 11:25
и 1Ів 3:23
і 1Кр 13:4–7
к Ів 14:27
Флп 4:7
л 1Кр 14:26
м Еф 5:19
н 1Кр 10:31
о Еф 5:22
1Пт 3:1
п Еф 3:5
1Пт 3:7
р Еф 4:31
с Пр 6:20
Лк 2:51
Еф 6:1
т Еф 6:4

ні вільного, але всім у всьому є Христос.^а

12 Тому, як Божі обранці,^б святі та улюблені, одягніться в ніжне співчуття,^в доброту, смиренність,^г лагідність^д і терпеливість.^е **13** Продовжуйте терпіти і з готовністю прощати одне одного,^є навіть якщо маєте підстави на когось поскаржитись.* Оскільки Єгова* з готовністю простив вас, робіть так і ви.^з **14** А на додаток до всього цього одягніться в любов,^и бо вона – досконали узи єдності.^і

15 Нехай у ваших серцях панує* мир Христа,^к адже ви були покликані, щоб мати цей мир та бути одним тілом. І виявляйте вдячність. **16** Нехай слово Христове наповнює вас усією своєю мудрістю. Не припиняйте навчати й підбадьорювати* одне одного псалмами,^л словами хвали Богу та духовними піснями вдячності^а, співаючи Єгови* у своєму серці.^м **17** Усе, що говорите або чините, нехай буде в ім'я Господа Ісуса. Через нього також дякуйте за все Богові,^н нашому Батькові.

18 Дружини, підкоряйтеся своїм чоловікам,^о як це личить послідовницям Господа. **19** Чоловіки, не переставайте любити своїх дружин^п і не зліться* на них.^р **20** Діти, в усьому будьте слухняні батькам,^с бо це приємно Господу. **21** Батьки*, не дратуйте* своїх дітей,^т щоб вони не занепади духом^а. **22** Раби, в усьому

3:13, 16 *Див. додаток А5. **3:15** *Або «ваші серця контролює». **3:16** *Або «наставляти». ^аАбо «милозвучними духовними піснями». **3:19** *Або «не будьте різкі». **3:21** *«Батьки» — мн. від слова «батько». *Або «не обурюйте; не сердіть». ^аАбо «не знеохотились».

слухайтесь своїх земних* панів,^a і робіть це не лише тоді, коли вони вас бачать, і не для того, щоб догодити людям^a, а від широго серця, зі страхом перед Єговиою^a. **23** Хоч би що ви робили, робіть це від усієї душі*, як для Єгови^a,^b а не для людей, **24** бо ви знаєте, що саме від Єгови^a отримуєте спадщину, яка буде для вас нагородою.^b Служіть своєму Пану, Христу, як раби. **25** А хто чинить зло, обов'язково отримає відплату за свої зла вчинки,^c оскільки Бог безсторонній.^d

4 Пани, поведьтєся зі своїми рабами праведно і справедливо, бо ви знаєте, що у вас також є Пан на небі.^e

2 Перебувайте в молитві,^e будьте в цьому пильними; молячись, висловлюйте вдячність.^ж **3** Водночас моліться і за нас,^з щоб Бог відчинив двері й ми могли проповідувати слово та розповідати священну таємницю про Христа. За неї я закутий у тюремні кайдани.^и **4** Моліться, щоб я звіщав її настільки зрозуміло, наскільки повинен.

5 Поведьтєся мудро зі сторонніми, якнайліпше використовуючи час*.^и **6** Нехай ваші слова завжди будуть люб'язні, приправлені сіллю,^к щоб ви знали, як відповідати кожній людині.^л

7 А про те, що в мене нового, вам розповість Тихик,^м мій улюблений брат та вірний служитель, котрий, як і я, є рабом Господа. **8** Я посилаю його для того, щоб ви знали,

3:22 *Букв. «тілесних». ^aБукв. «не вчинками показного служіння, як ті, хто догоджає людям». **3:22—24** ^aДив. додаток А5. **3:23** *Див. глосарій. **4:5** *Букв. «викупляючи визначений час».

РОЗД. 3

а Еф 6:5, 6
Тит 2:9
1Пт 2:18

б Лк 10:27
Рм 12:11

в Еф 6:8
1Пт 1:3, 4

г Рм 2:6
Гл 6:7

д Рм 2:11
1Пт 1:17

РОЗД. 4

е Еф 6:9

є Лк 18:1
Рм 12:12
Еф 6:18

ж Кл 3:15
1Фс 5:18

з Рм 15:30

и Еф 6:19, 20
Флп 1:7

і Еф 5:15, 16

к Мт 5:13
Мр 9:50

л 1Пт 3:15

м Еф 6:21, 22

Друга кол.

а Флп 10

б Дії 19:29
Дії 20:4
Дії 27:2

в Дії 12:12
Дії 15:37
Флп 23, 24

г Рм 15:7

д Кл 1:7, 8

е Лк 1:3
Дії 1:1

є Флп 23, 24

ж Рм 16:5
1Кр 16:19

з 1Фс 5:27

и Флп 1, 2

і 2Фс 3:17

к Флп 1:7
Флп 9

як у нас справи, і щоб він потішив ваші серця. **9** Він приїде разом з Онїсимою,^a моїм вірним улюбленим братом, який колись був у вас. Вони розкажуть вам про все, що у нас відбувається.

10 Шле вам вітання ув'язнений зі мною Аристарх,^б а також Марко,^в двоюрідний брат Варнаві (ви отримували настанову сердечного прийняти,^г якщо він до вас приїде). **11** Вітає вас також Ісус, званий Юстом. Усі ці чоловіки — з обрізаних, лише вони співпрацюють зі мною в інтересах Божого Царства, і вони стали для мене джерелом великої потіхи*. **12** Шле вам вітання Епафрас^д — один з ваших, раб Христа Ісуса. Він завжди ревно молиться за вас, щоб ви залишилися зрілими й твердо переконаними в усій волі Бога. **13** І я можу підтвердити, що він докладає величезних зусиль заради вас і заради тих, хто в Лаодикії та Гієраполі.

14 Шле вам вітання і Лука,^е улюблений лікар, та Димас.^є **15** Передайте мої вітання братам у Лаодикії, а також Німфі і збору в її домі.* **16** Коли прочитаєте цього листа, подбайте, щоб його прочитали^з також у зборі лаодикійців, а ви прочитайте лист, написаний до них. **17** І скажіть Архіпу:^и «Пильнуй за тим, щоб належно виконувати служіння, яке ти прийняв як послідовник Господа».

18 Я, Павло, вітаю вас, пишучи це власною рукою.^л Не забувайте про мої тюремні кайдани.* І нехай з вами буде незаслужена доброта.

4:11 *Або «опорою».

ПЕРШИЙ ЛИСТ ДО
ФЕССАЛОНІКІЙЦІВ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Привітання (1) Подяка за віру фессалонікійців (2–10) 2 Служіння Павла у Фессалоніках (1–12) Фессалонікійці приймають Боже слово (13–16) Павло прагне побачити фессалонікійців (17–20) 3 Стурбований Павло чекає в Афінах (1–5) Тимофій потішає своєю звісткою (6–10) Молитва за фессалонікійців (11–13)	4 Застереження про ставеву розпусту (1–8) Любть ще повнішою мірою (9–12) «Не втручати в чужі справи» (11) Мертві, що перебувають в єдності з Христом, воскреснуть першими (13–18) 5 Прихід дня Єгови (1–5) «Мир і безпека!» (3) Пильуйте, будьте тверезими (6–11) Заохочення (12–24) Завершальні вітання (25–28)

1 Павло, Силуан*^a і Тимофій^b до збору фессалонікійців, що перебуває в єдності з Богом, нашим Батьком, і Господом Ісусом Христом.

Нехай з вами буде незаслужена доброта й мир.

2 Ми завжди дякуємо Богові, коли згадуємо всіх вас у молитвах,^c **3** бо постійно пам'ятаємо ваше діло віри і працю, що ви виконуєте з любові, а також вашу витривалість, яку перед нашим Богом і Батьком ви маєте завдяки надії на нашого Господа Ісуса Христа. **4** Адже ми знаємо, улюблені Богом брати, що він вибрав вас, **5** бо добра новина, яку ми свого часу проповідували вам, не зводилась до самих лише розмов, а мала могутній вплив, супроводжувалась дією святого духу і несла тверде переконання. А ви знаєте, якими стали ми серед вас вам на добро. **6** Ви наслідув-

РОЗД. 1

^a Дії 15:22
1Пт 5:12

^b Дії 16:1,2

^c 2Фс 1:11,12

^г 1Пт 1:3,4

Друга кол.

^a 1Кр 11:1
Флп 3:17
2Фс 3:9

^b 1Пт 2:21

^c 1Фс 2:14

^г 2Фс 1:4

^д 1Кр 10:14
1Кр 12:2
Гл 4:8
1Ів 5:21

^е Дії 1:10,11
Тит 2:13

^є 1Фс 5:2
2Пт 3:12

РОЗД. 2

^ж Дії 17:1,4

те і нас,^a і Господа,^b оскільки попри багато страждань прийняли слово^c з радістю, яку дає святий дух, **7** і стали добрим прикладом для всіх віруючих у Македонії та Ах'аїї.

8 По суті, не лише слово Єгови* донеслося завдяки вам до мешканців Македонії та Ах'аїї, але й про вашу віру в Бога стало відомо всюди.^г Тож нам вже немає потреби ще щось говорити. **9** Адже вони самі постійно розповідають про те, як ми вперше прийшли до вас і як ви покинули своїх ідолів^а та навернулись до Бога, щоб стати рабами живого й правдивого Бога **10** і чекати його Сина з небес,^є котрого він воскресив з мертвих,— Ісуса, який рятує нас від прийдешнього гніву.^є

2 Брати, ви самі, безперечно, знаєте, що наш прихід до вас не був даремний.^ж **2** Як ви чули, спочатку ми зазнали

1:1 * Також званий Силою.

1:8 * Див. додаток А5.

страждань і знуцання у Філіппах,^a але з допомогою нашого Бога набралися сміливості* звіщати вам Божу добру новину,^b стикаючись з великою протидією[#]. **3** Бо ми не гронтуємо своє настійне захоочення на помилкових поглядах, не даємо його з нечистих спонук і не стараємось вас обманути. **4** Оскільки ми маємо схвалення від Бога і отримали від нього доручення проповідувати добру новину, ми говоримо, намагаючись догоджати не людині, а Богові, який переверіє наші серця.^b

5 Як ви знаєте, ми ніколи не використували улесливих слів і не прагнули нажитися на вас, приховавши свої спонуки.^c І Бог цьому свідок! **6** Ми не шукали слави від людей, ані від вас, ані від інших, хоча, як апостоли Христа, могли обтяжити вас великими витратами.^d **7** Навпаки, ми були лагідні з вами, немов мати, що годує своїх немовлят і ніжно дбає про них*. **8** І, плекаючи до вас ніжні почуття, ми постановили* передати вам не лише Божу добру новину, але й самих себе^{d, e}, тому що дуже полюбили вас.^e

9 Брати, ви, безперечно, пам'ятаєте нашу важку і невтомну працю. Адже, проповідуючи вам Божу добру новину, ми ніч і день працювали, щоб не обтяжувати жодною з вас великими витратами.^ж **10** І ви, і сам Бог – свідки того, якими відданими, праведними та бездоганними були ми серед вас, віруючих. **11** Ви

2:2 *Або «мужності». ^aАбо, можливо, «серед великої боротьби». 2:7 *Або «пестить їх». 2:8 *Букв. «були дуже раді». ^аАбо «свої душі».

РОЗД. 2

а Дії 16:12
Дії 16:22–24

б Дії 17:1,2

в Пр 17:3
Єр 11:20

г Дії 20:33

д 2Кр 11:9
2Фс 3:8, 10

е Ів 15:13

є Ів 13:35

ж Дії 18:3
Дії 20:34
2Кр 11:9
2Фс 3:8, 10

Друга кол.

а 1Кр 4:15

б Дії 20:31

в Еф 4:1
Кл 1:10
1Пт 1:15

г Лк 22:28–30

д 1Пт 5:10

е 1Фс 1:2,3

є Дії 17:5

ж Дії 2:22, 23
Дії 7:52

з Мт 23:34

и Лк 11:52
Дії 13:49, 50

і Рм 1:18

к 1Фс 5:23
2Фс 1:4

добре знаєте, що ми обходились з вами, неначе батько^a зі своїми дітьми: не переставали настійно захоочувати кожного з вас, утішати вас і спонукувати,^b **12** щоб ви і далі поводитись гідно перед Богом,^в який покликав вас до свого Царства^г й слави.^д

13 Тому ми постійно дякуємо Богові,^е бо ви, почувши від нас слово Боже, прийняли його не як слово людини, а як те, чим воно є насправді,— як слово Бога, що й діє у вас, віруючих. **14** І ви, брати, наслідуйте Божі збори в Юдеї, що перебувають в єдності з Христом Ісусом. Адже ви постраждали від рук своїх земляків,^є як і вони страждають від рук юдеїв, **15** котрі вбили навіть Господа Ісуса^ж і пророків, а також переслідували нас.^з Вони не догоджають Богові, а лише усім шкодять, **16** заважаючи нам проповідувати людям з інших народів, щоб ті могли врятуватись.^и І так вони доповнюють міру своїх гріхів. Проте його гнів нарешті вилився на них.^і

17 Брати, коли ми ненадово з вами розсталися*,— хоча серцем і далі були з вами,— ми палко прагнули вас^к побачити і доклали для цього всіх зусиль. **18** Саме тому ми — точніше я, Павло,— не лише один раз, а двічі намагалися прийти до вас, але Сатана щоразу ставав на нашому шляху. **19** Бо що є нашою надією, радістю чи вінком тріумфу перед нашим Господом Ісусом під час його присутності? Хіба не ви?^к **20** Безперечно, ви наша слава і радість.

2:17 *Або «вас втратили». ^кБукв. «ваше обличчя».

3 Отже, коли ми більше не могли це зносити, то вирішили, що ліпше нам самим залишитися в Афінах,^а **2** а до вас послали Тимофія,^б нашого брата й Божого служителя*, який проголошує добру новину про Христа. Ми хотіли, аби він допоміг вам бути стійкими[#] і потішив вас, зміцнивши цим вашу віру, **3** щоб через ці лиха ніхто не похитнувся*. Ви ж самі знаєте, що нам їх не уникнути[#].^в **4** Коли ми ще були з вами, то неодноразово попереджали, що нам доведеться зносити лихо. І вам відомо, що так і сталось.^г **5** Тож, коли я більше не міг це зносити, я послав його довідатися, чи ви залишаєтесь вірними^д і чи Спокусник^е часом вас не спокусив, бо тоді наша праця була б даремною.

6 І от Тимофій щойно повернувся від вас^е і приніс добру новину про вашу вірність та любов, про те, що ви завжди тепло згадуєте нас і прагнете побачитись з нами, як і ми з вами. **7** Тому, незважаючи на всі наші нещастя* і лиха, нас потішає те, що ви, брати, залишаєтесь вірними.^ж **8** І ми відновлюємо свої сили*, якщо ви залишаєтесь стійкими як послідовники Господа. **9** Бо чим можна віддячити нашому Богові за вас, за ту велику радість, яку маємо перед ним, дивлячись на вас? **10** Ми ніч і день з надзвичайною ревністю молимося, щоб побачити вас* і додати те, чого бракує вашій вірі.^з

3:2 *Або, можливо, «Божого співпрацівника». ^аАбо «укріпив вас». **3:3** *Букв. «не заколивався». ^бАбо «що ми призначені для цього». **3:7** *Букв. «нужду». **3:8** *Букв. «ми живемо». **3:10** *Букв. «ваше обличчя».

РОЗД. 3

а Дії 17:15

б Дії 16:1, 2
Рм 16:21
1Кр 16:10в Дії 14:22
1Кр 4:9
1Пт 2:21

г 1Фс 2:14

д 1Фс 3:2

е Мт 4:3
2Кр 11:3

е Дії 18:5

ж 2Фс 1:4

з 2Фс 1:3

Друга кол.

а 1Фс 4:9
2Фс 1:3

б 1Кр 1:8

в 1Фс 2:19
1Фс 5:23
2Фс 2:1, 2

РОЗД. 4

г Кл 1:10
1Пт 2:12д Ів 17:19
Еф 5:25–27
2Фс 2:13
1Пт 1:15, 16

е Еф 5:3

е Рм 6:19

ж Кл 3:5
2Тм 2:22з 1Кр 6:18
Еф 5:5и Пс 79:6
Еф 4:17, 19
1Пт 4:3і Єв 12:14
1Пт 1:15, 16

к 1Кр 6:18, 19

л 1Ів 3:24

11 Тож нехай сам Бог, наш Батько, а також Ісус, наш Господь, дадуть нам можливість прийти до вас. **12** І хай Господь допоможе вам зростати в любові і дедалі більше сповнюватись любов'ю один до одного^а і до всіх, так само як і ми сповнені любові до вас. **13** Цим він зміцнить ваші серця і зробить їх бездоганно святими перед нашим Богом^б і Батьком під час присутності нашого Господа Ісуса^в з усіма його святими.

4 Наостанку, брати, просимо вас і закликаємо іменем Господа Ісуса: оскільки ви отримали від нас настанови про те, як треба жити, щоб догоджати Богові,^г – що ви й робите, – продовжуйте їх застосовувати ще повнішою мірою. **2** Бо ви знаєте настанови*, які ми вам передали від Господа Ісуса.

3 Адже Божа воля полягає в тому, щоб ви були святими^д і стримувались від статевої розпусти*.^е **4** Кожен з вас має знати, як зберігати власне тіло* у святості^е й честі.^ж **5** і не віддаватися ненаситній, нестримній похоті,^з подібно до народів, котрі не знають Бога.^и **6** Ніхто не повинен виходити за межі дозволеного і кривдити свого брата, вдаючись до такої поведінки, бо Єгова* карає за все це. Про це ми вже говорили і чітко вас попереджали. **7** Адже Бог покликав нас не для нечистоти, а для святості.^і **8** Тому той, хто зневажає це, зневажає не людей, а Бога,^к який наділяє вас своїм святим духом.^л

4:2 *Або «накази». **4:3** *Грец. *порнѣя*. Див. глосарій. **4:4** *Букв. «посудину». **4:6** *Див. додаток А5.

9 Що ж до братерської любові,^a то про це немає потреби писати вам, бо ви самі навчені Богом любити одне одного.^b **10** По суті, саме так ви ставитесь до всіх братів по цілій Македонії. Але ми дуже просимо вас, брати: виявляйте любов ще повнішою мірою. **11** Поставте собі за мету вести спокійне життя,^a не втручатися в чужі справи^c та працювати своїми руками,^d як ми і навчали вас. **12** Це допоможе вам поводитись пристойно в очах сторонніх^e і ні в чому не мати потреби.

13 До того ж, брати, ми не хочемо, щоб ви залишались у незнанні щодо тих, хто спить смертним сном,^c не хочемо, щоб сумували, як інші люди, котрі не мають надії.^ж **14** Бо якщо ми віримо, що Ісус помер і воскрес,^з то також віримо, що Бог приведе разом з ним і тих, хто заснув смертним сном, будучи в єдності з Ісусом.^и **15** На підставі слова Єгови* ми говоримо, що ті з нас, хто буде живий під час присутності Господа, аж ніяк не випередять тих, хто заснув смертним сном. **16** Бо сам Господь зійде з неба з наказом, з голосом архангелаⁱ та з Божою сурмою, і мертві, що перебувають в єдності з Христом, воскреснуть першими.^к **17** Потім ті, хто залишатиметься живим, будуть разом з ними забрані в хмарах,^л щоб у повітрі зустрітись з Господом,^м і з того часу ми завжди перебуватимемо з ним.^н **18** Тож не переставайте потішати одне одного цими словами.

4:15; 5:2 * Див. додаток А5.

РОЗД. 4

а Рм 12:10
б Ів 13:34, 35
1Пт 1:22
1Ів 4:21
в 2Фс 3:11, 12
г 1Пт 4:15
д 1Кр 4:11, 12
Еф 4:28
2Фс 3:10
1Тм 5:8
е Рм 12:17
є Ів 11:11
Дії 7:59, 60
1Кр 15:6
ж 1Кр 15:32
з Рм 14:9
1Кр 15:3, 4
и 1Кр 15:22, 23
Флп 3:20, 21
2Фс 2:1
Об 20:4
і Юд 9
к 1Кр 15:51, 52
л Дії 1:9
м 2Фс 2:1
н Ів 14:3
Ів 17:24
2Кр 5:8
Флп 1:23
Об 20:6

Друга кол.

РОЗД. 5

а Сф 1:14
б Мт 24:36
2Пт 3:10
в Пс 37:10
Єр 8:11
г Ів 12:36
Рм 13:12
Еф 5:8
д Ів 8:12
Клн 1:13
1Пт 2:9
е Рм 13:11
є Мт 24:42
ж 1Пт 5:8
з Рм 13:13
и Еф 6:14–17
і 2Фс 2:13
к Рм 5:8
л 1Фс 4:16, 17
м Рм 1:11, 12
Рм 15:2
н Флп 2:29, 30
1Тм 5:17
Єв 13:7
о Мр 9:50
2Кр 13:11

5 А про часи і пори, брати, немає потреби вам писати, **2** бо ви самі дуже добре знаєте, що день Єгови*^a прийде так само, як злодій вночі.^b **3** Коли люди говоритимуть: «Мир і безпека!» – тоді, подібно якпологові мукисхоплюють вагітну жінку, на них зненацька прийде знищення.^в **4** Але ви, брати, не перебуваєте в темряві, тому цей день не захопить вас, немов злодій, **5** адже всі ви сини світла і сини дня.^г Ми не належимо ані ночі, ані темряві.^d

6 Тож не спімо, як решта людей,^е а пильнуймо^є та будьмо тверезими.^ж **7** Бо ті, що сплять, сплять уночі і ті, що напиваються, напиваються вночі.^з **8** Ми ж належимо днів, тому будьмо тверезі і вдягнімо нагрудник віри й любові та шолом надії на спасіння.^и **9** Адже Бог вибрав нас не для того, щоб ми зазнали його гніву, а щоб отримали спасіння^к через нашого Господа Ісуса Христа, **10** який помер за нас,^л щоб ми – чи пильнуємо, чи спимо* – жили разом з ним.^м **11** Тому продовжуйте підбадьорювати* та зміцнити одне одного,^н як ви, власне, й робите.

12 Також, брати, просимо: поважайте тих, хто трудиться і бере серед вас провід у Господній праці, тих, хто наставляє вас. **13** І за все, що вони роблять, виявляйте їм надзвичайно глибоку пошану з любов'ю.^о Живіть у мирі один з одним.^п **14** Крім того, брати, дуже просимо вас застерігати*

5:10 *Або «спимо сном смерті». 5:11 *Або «потішати». 5:14 *Або «наставляти».

тих, хто поводитьсь негідно,^а втішати пригнічених*, підтримувати слабких, бути терпеливими до всіх.^б **15** Дивіться, щоб ніхто з вас не віддавав кривдою за кривду,^в а, навпаки, постійно намагайтесь чинити добро як один одному, так і всім іншим.^г

16 Завжди радійте.^д **17** Безперестанку моліться.^е **18** За все дякуйте.^є Бог бажає, щоб ви, як послідовники Христа Ісуса, так робили. **19** Полум'я духу не гасить.^ж **20** Не ставтеся зі зневагою до пророцтв.^з **21** Усе перевіряйте,^и міцно тримайтесь того, що добре. **22** Стримуйтеся від усякого зла.^і

5:14 *Або «знеохочених». Букв. «малодушних».

РОЗД. 5

а Льв 19:17
2Тм 4:2
б 1Кр 13:4
Гл 5:22
Еф 4:1, 2
Кл 3:13
в Мт 5:39
г Рм 12:17, 19
д 2Кр 6:4, 10
Флп 4:4
е Лк 18:1
Рм 12:12
є Еф 5:20
Кл 3:17
ж Еф 4:30
з 1Кр 14:1
и 1Ів 4:1
і Йв 2:3

Друга кол.

а 1Кр 1:8
б Рм 15:30
в Кл 4:16

23 Хай сам Бог миру повністю вас освятить. Також, брати, нехай ваш дух, душа* й тіло будуть здорові з усякого погляду та залишатимуться бездоганними під час присутності нашого Господа Ісуса Христа.^а **24** Той, хто дає вам покликання, вірний, і він обов'язково це зробить.

25 Брати, не переставайте молитися за нас.^б

26 Привітайте всіх братів святим поцілунком.

27 З усією серйозністю зобов'язую вас перед Господом прочитати цього листа всім братам.^в

28 Нехай з вами буде незаслужена доброта нашого Господа Ісуса Христа.

5:23 *Або «життя». Див. глосарій.

ДРУГИЙ ЛИСТ ДО

ФЕССАЛОНІКІЙЦІВ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- Привітання (1, 2)
Віра фессалонікійців зростає (3–5)
Помста на неслухняних (6–10)
Молитва за збір (11, 12)
- Беззаконник (1–12)
Заохочення твердо стояти (13–17)

- Перебувайте в молитві (1–5)
Застереження про негідну поведінку (6–15)
Завершальні вітання (16–18)

1 Павло, Силуан* і Тимофій^а до збору фессалонікійців, що перебуває в єдності з Богом, нашим Батьком, і Господом Ісусом Христом.

2 Нехай з вами буде незаслужена доброта й мир від Бо-

1:1 *Також званий Силою.

РОЗД. 1

а 2Кр 1:19

Друга кол.

а 1Фс 3:12
1Фс 4:9, 10

б 1Фс 2:19

га, нашого Батька, і від Господа Ісуса Христа.

3 Брати, ми зобов'язані завжди віддавати за вас Богові подяку. І це правильно, адже ваша віра надзвичайно зростає і у всіх вас росте любов один до одного.^а **4** Тож ми пишаємось вами^б перед

Божими зборами, бо ви є витривалими та маєте віру в усіх переслідуваннях і труднощах*, які зносите^а.^а **5** Це доводить, що Божий суд праведний, і завдяки цьому ви будете визнані гідними Божого Царства, за яке і страждаєте.^б

6 Адже буде праведно, коли Бог відплатить лихом тим, через кого ви зазнаєте лиха.^в

7 А вам – тим, хто зносить лихо, так само як і нам, він дасть полегшення під час виявлення Господа Ісуса,^г який з'явиться з неба разом зі своїми могутніми ангелами.^д **8** в полум'яному вогні й спровадить помсту на тих, хто не знає Бога і не слухається доброї новини про нашого Господа Ісуса.^е **9** Вони зазнають суду й покарання – будуть знищені назавжди^ж – і зникнуть з-перед лиця Господа та його величної сили, **10** коли він прийде, щоб прославитися разом зі своїми святими і щоб у той день ним заохплювалися всі, хто виявляв віру, бо серед вас наше свідчення було прийняте з вірою.

11 Саме тому ми завжди молимося за вас, аби наш Бог визнав вас гідними його покликання^з і своєю силою довершив усе добро, яке йому до вподоби, і всяке діло, до якого вас спонукує віра, **12** щоб ім'я нашого Господа Ісуса прославилось через вас і щоб ви прославилися в єдності з ним згідно з незаслуженою добротою нашого Бога і Господа Ісуса Христа.

2 Коли ж говорити про присутність нашого Господа Ісуса Христа^и і про те, що ми

1:4 *Або «лихах». ^аАбо «в яких ви залишаєтесь витривалими».

РОЗД. 1

а 1Фс 1:6
1Фс 2:14
1Пт 2:21

б Дії 14:22
Рм 8:17
2Тм 2:12

в Рм 12:19
Об 6:9, 10

г Лк 17:29, 30
1Пт 1:7

д Мр 8:38

е Рм 2:8

ж 2Пт 3:7

з Рм 8:30

РОЗД. 2

з Мт 24:3

Друга кол.

а 1Фс 4:17

б 1Ів 4:1

в Сф 1:14
2Пт 3:10

г 1Тм 4:1
2Тм 2:16–18
2Тм 4:3
2Пт 2:1
1Ів 2:18, 19

д Мт 7:15
Дії 20:29, 30

е 2Пт 2:1, 3

ж Дії 20:29, 30
1Кр 11:18, 19
1Ів 2:18

з Іс 11:4
Об 19:15

и 1Тм 6:13–15
2Тм 4:1, 8

к 2Кр 11:3

и Мт 24:24

к Мт 24:11

л Мт 24:5
1Тм 4:1
2Тм 4:3, 4

будемо зібрані, щоб перебувати з ним,^а то просимо вас, брати: **2** не втрачайте відразу здоровий глузд і не поспішайте тривожитися через якийсь нагнене твердження*,^б усне повідомлення чи лист, начебто написаний нами, суть яких зводиться до того, що день Єгови^в вже настав.

3 Нехай ніхто і ніяк не введе вас в оману*, бо цей день не надійде, поки не прийде відступництво^г й не стане явним беззаконник,^д син загибелі,^е **4** противник, який звеличується над кожним так званим богом чи об'єктом поклоніння*. Він сяде в Божому храмі, видаючи себе за бога. **5** Хіба ви не пам'ятаєте, що я говорив про це, коли ще був з вами?

6 Тепер ви знаєте, що стримує його, але у свій час він стане явним. **7** Насправді ж таємниця беззаконня вже діє,^ж але вона буде таємницею тільки доти, доки той, хто тепер його стримує, не піде зі шляху. **8** Саме тоді стане явним беззаконник, якого Господь Ісус знищить духом своїх уст* і усуне виявлення^з своєї присутності. **9** А присутність беззаконника за підтримки Сатани^и буде супроводжуватися могутніми ділами, фальшивими знаками, чудами*^и **10** і всіляким обманом, породженим неправедністю.^к Усе це буде спрямоване на тих, кого чекає загибель – відплата за те, що вони не прийняли любові до правди, завдяки якій могли б врятуватися. **11** Ось чому Бог дозволяє, щоб, піддавшись впливу омани, вони повірили брехні^л

2:2 *Або «через дух». Див. глосарій, Дух. ^аДив. додаток А5. 2:3 *Або «не спокусить вас». 2:4 *Або «благоговіння». 2:9 *Або «передвістями».

12 і зрештою всі були засуджені за те, що не вірили правді, а знаходили задоволення в неправедності.

13 Ми ж зобов'язані завжди дякувати Богу за вас, брати, яких любить Єгова*, оскільки Бог, освятивши вас^а своїм духом, від початку вибрав вас^б для спасіння завдяки вашій вірі в правду. 14 Він покликав вас до цього через добру новину, яку ми звіщаємо, щоб ви отримали славу нашого Господа Ісуса Христа.^в 15 Тож, брати, твердо стійте^г і далі тримайтеся традицій, яких вас було навчено^д — чи то усно, чи в листі від нас. 16 Нехай сам наш Господь Ісус Христос, а також Бог, наш Батько, який полюбив нас^е і, виявивши незаслужену доброту, дав вічну потіху та непохитну надію,^є 17 потішать ваші серця і допоможуть вам бути стійкими* в кожному доброму ділі й слові.

3 Наостанку, брати, молитесь за нас,^ж щоб слово Єгови* швидко поширювалось^з і прославлялось, як це й відбувається у вас, 2 а також щоб ми врятувалися від небезпечних та лихих людей,^и бо не всі мають віру.^і 3 Але Господь вірний, і він зміцнить вас та буде захищати від Злого. 4 Ми ж, як послідовники Господа, впевнені, що ви виконуєте й далі будете виконувати наші настанови. 5 Нехай Господь продовжує скеровувати ваші серця до того, щоб любити Бога^к і виявляти витривалість^л заради Христа.

6 Повчаємо вас, брати, ім'ям нашого Господа Ісуса Христа,

2:13; 3:1 *Див. додаток А5. 2:17 *Або «зміцнять вас».

РОЗД. 2

а Ів 17:17
1Кр 6:11
1Фс 4:7
б Ів 6:44
Рм 8:30
в 1Пт 5:10
г 1Кр 15:58
1Кр 16:13
д 1Кр 11:2
е 1Ів 4:10
є 1Пт 1:3, 4

РОЗД. 3

ж Рм 15:30
1Фс 5:25
Єв 13:18
з Дії 19:20
1Фс 1:8
и Іс 25:4
і Дії 28:24
Рм 10:16
к 1Ів 5:3
л Лк 21:19
Рм 5:3

Друга коп.

а 1Фс 5:14
б 1Кр 11:2
2Фс 2:15
2Фс 3:14
в 1Кр 4:16
1Фс 1:6
г Дії 20:34
д Дії 18:3
1Кр 9:14, 15
2Кр 11:9
1Фс 2:9
е Мт 10:9, 10
1Кр 9:6, 7
є 1Кр 11:1
Флп 3:17
ж 1Фс 4:11, 12
1Тм 5:8
з 1Фс 5:14
и 1Тм 5:13
1Пт 4:15
і Еф 4:28
к 2Фс 3:6
л 1Фс 5:14
м Ів 14:27
н 1Кр 16:21
Кл 4:18

щоб ви сторонилися кожного брата, який поводить себе негідно,^а всупереч традиції*, яку ви^б перейняли від нас.^в 7 Бо ви самі знаєте, в чому нас треба наслідувати,^г оскільки ми не поводитися серед вас негідно 8 і не їли даром*.^г Навпаки, ми ніч і день важко трудилися, щоб не обтяжити жодного з вас великими витратами.^д 9 І робили ми це не тому, що не маємо влади.^е Ми хотіли дати вам приклад, гідний наслідування.^є 10 Адже коли ми ще були у вас, то наказували: «Якщо хтось не хоче працювати, нехай і не їсть».^ж 11 Бо ми чуємо, що деякі серед вас поведуться негідно:^з зовсім не працюють, а лише втручаються в те, що їх не стосується.^и 12 Таким наказуємо і даємо настійне заохочення в Господі Ісусі Христі, щоб вони спокійно працювали та їли те, на що самі заробляють.^і

13 А ви, брати, невтомно чиніть добро. 14 Однак коли хтось не слухається того, що ми написали в цьому листі, майте такого на замітці й перестаньте спілкуватися з ним,^к аби він засоромився. 15 Проте не дивіться на нього як на ворога, а продовжуйте наставляти^л як брата.

16 Нехай же сам Господь миру завжди дає вам мир у всьому.^м Господь хай буде з усіма вами.

17 Я, Павло, вітаю вас, пишучи власною рукою,^н і це є знаком у кожному листі. Це мій почерк.

18 Нехай з усіма вами буде незаслужена доброта нашого Господа Ісуса Христа.

3:6 *Або «настановам». *Або, можливо, «вони». 3:8 *Або «не заплативши».

ПЕРШИЙ ЛИСТ ДО
ТИМОФІЯ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Привітання (1, 2) Застереження проти фальшивих учителів (3–11) Незаслужена доброта до Павла (12–16) Цар вічності (17) Веди добру боротьбу (18–20) 2 Молитва за всіляких людей (1–7) Один Бог, один посередник (5) Відповідний викуп за всіх (6) Поради для чоловіків і жінок (8–15) Одягатися скромно (9, 10) 3 Вимоги до наглядачів (1–7) Вимоги до служителів збору (8–13) Священна таємниця відданості Богу (14–16) 4 Застереження про вчення демонів (1–5)	Як бути добрим служителем Христа (6–10) Фізичні вправи і відданість Богу (8) «Пильнуй... за тим, як навчаєш» (11–16) 5 Як ставитися до молодих і літніх (1, 2) Потрібно підтримувати вдів (3–16) Піклуватися про членів сім'ї (8) Шануй старійшин, які наполегливо працюють (17–25) «Вживай трохи вина через... проблеми зі шлунком» (23) 6 Раби мають шанувати своїх панів (1, 2) Фальшиві вчителі і любов до грошей (3–10) Поради для Божої людини (11–16) Збагачайся добрими ділами (17–19) «Бережи довірене тобі» (20, 21)

1 Павло, який став апостолом Христа Ісуса за наказом Бога, нашого Спасителя, і Христа Ісуса, нашої надії,^а **2** до Тимофія*,^б щирої дитини^в по вірі.

Нехай з тобою буде незаслужена доброта, милосердя і мир від Бога, нашого Батька, і від Христа Ісуса, нашого Господа.

3 Коли я збирався в Македонію, то заохочував тебе залишитися в Ефесі. Заохочую до цього і тепер, щоб ти наказував декому не поширювати інших учень, **4** не звертати уваги на байки^г та не зосереджуватись на родоводах. Це не принесе жодної користі,^д а лише породжує різні припущення замість того, щоб зміцнювати віру чимось, що похо-

1:2 *Озн. «той, хто шанує Бога».

РОЗД. 1

а 1Пт 1:3, 4

б Дії 16:1, 2
Флп 2:19, 20

в 1Кр 4:17

г 1Тм 4:7
2Тм 4:3, 4
Тит 1:13, 14

д 1Тм 6:20
2Тм 2:14

Друга кол.

а Рм 13:8

б Гл 5:6

в 1Тм 6:20
2Тм 2:16–18

г Як 3:1

д Гл 3:19

дить від Бога. **5** Мета ж цієї настанови* — любити^а з чистого серця, керуючись чистим сумлінням і нелицемірною вірою.^б **6** Деякі люди відвернулись від цього і втягуються в пусті балачки.^в **7** Вони прагнуть бути вчителями^г закону, але не розуміють ані того, що говорять, ані того, на чому твердо наполягають.

8 Ми ж знаємо: Закон чудовий, якщо тільки застосовувати його належно* **9** й увсімломлювати, що він створений не для праведників, а для людей беззаконних^а і бунтівливих, безбожних і грішних, людей, які не виявляють відданості* та оскверняють святе,

1:5 *Або «цього наказу». 1:8 *Букв. «законно». 1:9 *Або «відданості любові».

для вбивць,— у тому числі тих, хто вбиває батьків і матерів,— **10** для розпусників*, чоловіків, які займаються гомосексуалізмом^а, викрадачів людей, брехунів і тих, хто порушує клятву^б та хто чинить все інше, що суперечить здоровому^в вченню,^г **11** яке пов'язане зі славною доброю новиною цасливого Бога, що була мені довірена.^д

12 Я вдячний Христу Ісусу, нашому Господу, який наділив мене силою. Дякую, що він визнав мене вірним, доручивши виконувати служіння.^е **13** Хоча раніше я був богозневажником, гонителем і зухвалою людиною,^ж мені було виявлено милосердя, бо я поведився так через незнання і брак віри. **14** Але я повною мірою отримав незаслужену доброту нашого Господа, а також віру і любов, яку маю завдяки стосункам з Христом Ісусом. **15** Надійними і гідними повного довір'я є такі слова: Христос Ісус прийшов у світ, щоб врятувати грішників,^з з яких я найбільший.^и **16** Незважаючи на це, мені було виявлено милосердя, щоб на мені, на прикладі найбільшого грішника, Христос Ісус міг показати всю свою терпеливість тим, хто віритиме в нього і чекатиме на вічне життя.^і

17 А Цареві вічності* — нестлінному,^к невидимому,^л єдиному Богові^м — нехай буде честь і слава на віки вічні. Амінь.

18 Тимофію, дитино моя, доручаю тобі цю настанову*

1:10 *Див. глосарій, *Статева розпуста*.
*Або «чоловіків, які мають статеві стосунки з чоловіками». Букв. «чоловіків, які лягають з чоловіками». ^аАбо «неправдиво клянуться». ^бАбо «корисному». **1:18** *Або «цей наказ».

РОЗД. 1

а 2Тм 1:13
Тит 1:7,9
б Гл 2:7,8
в Дії 9:15
2Кр 3:5,6
г Дії 8:3
Дії 9:1,2
Гл 1:13
Флп 3:5,6
д Лк 5:32
2Кр 5:19
1Ів 2:1,2
е Дії 9:1,2
1Кр 15:9
є Ів 6:40
Ів 20:31
ж Пс 10:16
Пс 90:2
Дн 6:26
Об 15:3
з Рм 1:23
и Кл 1:15
і Іс 43:10
1Кр 8:4

Друга коп.

а 2Тм 2:3
б 1Тм 1:5
в 2Тм 2:16–18
г 1Кр 5:5,11

РОЗД. 2

д Мт 5:44
е Єр 29:7
є Юд 25
ж Іс 45:22
Дії 17:30
Рм 5:18
1Тм 4:10
з Пс 6:4
Рм 3:30
и Єв 8:6
Єв 9:15
і 1Кр 11:25
к Дії 4:12
Рм 5:15
2Тм 1:9,10
л Мт 20:28
Мр 10:45
Кл 1:13,14
м Дії 9:15
н Гл 2:7,8
о Гл 1:15,16
п Пс 141:2
р Як 1:20
с Флп 2:14
г 1Пт 3:3,4

згідно з пророцтвами про тебе, щоб завдяки їм ти і далі вів добру боротьбу,^а **19** зберігаючи віру й чисте сумління,^б яке декотрі відкинули, через що їхня віра розбилась, немов корабель об скелі. **20** До таких належать Гіменей^в та Олександр, яких я передав Сатані,^г аби через покарання* вони навчилися не зневажати Бога.

2 Отже, перш за все я дуже прошу благати, молитися, прохати і дякувати за всіляких людей, **2** у тому числі за царів та за всіх, хто обіймає високе становище*,^д щоб ми могли вести спокійне і тихе життя з повною відданістю Богові та серйозністю.^е

3 Це добре та приємне в очах нашого Спасителя, Бога,^є **4** який хоче, щоб усілякі люди врятувалися* і набули точного знання правди. **5** Є один Бог^ж і один посередник^и між Богом та людьми^к — людина, Христос Ісус,^л **6** що віддав себе як відповідний викуп за всіх*,^м і про це свого часу має бути дано свідчення. **7** І заради такого свідчення^н я призначений проповідником та апостолом,^о — я кажу правду, не обманюю, — мене призначено навчати про віру і правду інші народи.^п

8 Тож хочу, щоб у кожному місці чоловіки молилися, з відданістю підносячи руки,^р без гніву^с і суперечок.^д **9** Також жінки мають одягатися належно*, скромно і з розсудливістю^ф. Хай прикрашають себе не вишукано заплетеним волоссям, золотом, перлами чи дуже дорогим одягом,^г

1:20 *Або «повчання». **2:2** *Або «має владу». **2:6** *Або «всіляких людей». **2:9** *Або «пристойно». ^аАбо «зі здоровим глуздом».

10 а добрими вчинками, як і належить жінкам, котрі стверджують, що віддані Богу.^а

11 Нехай жінка вчиться мовчки*, з повною покорою.^б

12 Я не дозволяю жінці навчати чи мати владу над чоловіком, їй треба мовчати*.^в

13 Бо першим був створений Адам, а потім вже Єва.^г

14 Також не Адам був обманий, а жінка. Саме вона, цілковито повіривши обману,^д вчинила переступ.

15 Але для жінки буде захистом народжування дітей,^е якщо тільки вона* і далі перебуватиме у вірі, любові та святості й виявлятиме розсудливість*.^є

3 Ці слова гідні довір'я. Якщо чоловік прагне бути наглядачем,^ж то бажає доброго діла.

2 Наглядач має бути бездоганим, чоловіком однієї дружини, поміркованим у звичках, розсудливим*,^з організованим, гостинним,^и здатним навчати,^и

3 він не повинен бути п'яницею^к чи вдаватися до насилля*, а натомість має бути поміркованим*^л, не сварливим,^л не грошолобом,^л

4 добре головувати* у своїй сім'ї, мати покірних і серйозних дітей.^о

5 (Бо якщо чоловік не знає, як головувати* у власній сім'ї,

то як він зможе дбати про Божий збір?) 6 Хай це не буде той, хто став віруючим недавно,^п щоб він не загордився і не отримав присуду, винесеного Дияволу.

7 Крім того, про нього мають добре відгукувати*^п

2:11 *Або «у спокої; у тиші». 2:12

*Або «залишатися тихою; залишатися спокійною». 2:15 *Букв. «вони». *Або «здоровий глузд». 3:2 *Або «мати здоровий глузд». 3:3 *Або «бити інших». *Букв. «поступливим». 3:4, 5 *Або «керувати».

РОЗД. 2

а Пр 31:30

б Еф 5:24

в 1Кр 14:34

г Бт 2:18, 22
1Кр 11:8

д Бт 3:6, 13

е 1Тм 5:14

є 1Тм 2:9, 10

РОЗД. 3

ж Дії 20:28
Тит 1:5–9

з Рм 12:3

1Пт 4:7

и Дії 28:7
1Пт 4:9

і 1Тм 5:17

2Тм 2:24

Тит 1:7, 9

к Рм 13:13

л Флп 4:5
Як 3:17

м Рм 12:18

Як 3:18

н Єв 13:5

1Пт 5:2

о Еф 6:4

п 1Тм 5:22

Друга кол.

а Дії 22:12
1Фс 4:11, 12

б Дії 6:3
Тит 1:7

1Пт 5:2

в 1Тм 1:5

1Тм 1:18, 19

2Тм 1:3

1Пт 3:16

г 1Пт 2:12

д 1Тм 5:13

е Тит 2:3–5

є Єв 3:6

ж Ів 1:14
Флп 2:7

з 1Пт 3:18

и 1Пт 3:19, 20

і Кл 1:23

к Кл 1:6

тися* сторонні,^а щоб він не стягнув на себе докору* і не потрапив у пастку Диявола.

8 Служителі збору теж повинні бути серйозними, не дволичними*, не віддаватися надмірному вживанню вина, не бути жадібними до нечесної наживи,^б 9 але з чистим сумлінням* триматися священної таємниці віри.

10 Спочатку їх треба випробувати, щоб побачити, чи придатні* вони для таких обов'язків, і, якщо вони бездоганні,^г нехай виконують служіння.

11 Подібно і жінки мають бути серйозними, не наклепниками,^д поміркованими у звичках, вірними у усьому.^е

12 Служитель збору має бути чоловіком однієї дружини, а також повинен добре головувати над своїми дітьми, у власній сім'ї. 13 Бо чоловіки, які добре виконують служіння, здобувають собі хорошу репутацію і можуть з великою свободою мови говорити про віру, пов'язану з Христом Ісусом.

14 Пишу це, хоча сподіваюся незабаром до тебе прийти.

15 Але якщо і затримаюсь, ти вже знатимеш, як поводитися в Божій сім'ї[–] у зборі Бога живого, а цей збір є стовпом та опорою правди.

16 Священна таємниця відданості Богу, безперечно, велика: «Він був виявлений у тілі,^ж визнаний праведним у душі,^з він з'явився ангелам,^и про нього проповідували серед інших народів,^и йому повірили у світі,^к він був забраний у славі».

3:7 *Або «він повинен мати добру репутацію серед». *Або «ганьби». 3:8 *Або «не бути неправдивими у мові». 3:10 *Або «відповідають вимогам».

4 А натхнене слово* чітко говорить, що в майбутньому настануть часи, коли дехто відпаде від віри, бо звертатиме увагу на оманливі натхнені твердження[#] і вчення демонів. **2** Це відбудеться через лицемірство людей, які говорять брехню^б і сумління яких немовби припечене залізним тавром. **3** Вони забороняють одружуватися^в і наказують стримуватися від їжі,^г яку Бог створив для того, щоб усі, хто має віру і точне знання правди, споживали її^а з подякою. **4** Адже все, що створено Богом, чудове,^б і не можна нічого відкидати, якщо ми приймаємо це з вдячністю,^в **5** бо воно освячується завдяки Божому слову та молитві.

6 Даючи братам ці поради, ти будеш добрим служителем Христа Ісуса – служителем, що живить себе словами віри й доброго вчення, якого ти старанно дотримуєшся.^ж **7** Проте відкидай сповнені зневаги байки,^з подібні до тих, які можна почути від старих жінок. Натомість постав собі за мету бути відданим Богу і вправляйся в цьому. **8** Бо фізичні вправи* корисні лише де в чому, а відданість Богу корисна в усьому, оскільки несе з собою обіцянку життя теперішнього і майбутнього.^з **9** Ці слова надійні та гідні повного довір'я. **10** Саме заради цього ми наполегливо працюємо і докладаємо всіх зусиль,^и бо надіємось на живого Бога, Спасителя^к всіляких людей,^л особливо вірних.

11 Продовжуй давати такі накази й навчати цього.

4:1 * Букв. «дух». # Букв. «оманливі духи». **4:8** * Або «підготовка».

РОЗД. 4

а 2Фс 2:1,2
2Тм 4:3,4
2Пт 2:1

б Діт 20:29,30
2Тм 2:16
2Пт 2:3

в 1Кр 7:36
1Кр 9:5

г Рм 14:3

д Бт 9:3
Рм 14:17
1Кр 10:25

е Бт 1:31

є Діт 10:15

ж 2Тм 2:15

з 1Тм 6:20
Тит 1:13,14

и Ів 17:3

і Лк 13:24

к Юд 25

л 1Тм 2:3,4

Друга коп.

а Кл 4:16
1Фс 5:27

б Діт 6:5,6
Діт 13:2,3
Діт 19:6
2Тм 1:6

в 2Тм 4:2

г 1Кр 9:22

РОЗД. 5

д Лв 19:32

е 1Тм 5:16

є 1Тм 5:8

ж Мт 15:4
Еф 6:2

з Як 1:27

и 1Кр 7:34

і Лк 2:36,37

12 Нехай ніхто ніколи не дивиться звисока на твою молодість. Натомість будь для вірних прикладом у мові, поведінці, любові, вірі й чистоті*. **13** Поки я не прийду, наполегливо займайся прилюдним читанням,^а а також настійно захоочуй* і навчай. **14** Не занедбуй свого дару, який ти отримав згідно з пророцтвом, коли рада старійшин покляла на тебе руки.^б **15** Розмірковуй над цим, будь весь у цьому, щоб твій поступ був явний для всіх. **16** Постійно пильнуй за собою і за тим, як навчаєш.^в Тримайся цього, бо, роблячи так, ти врятуєш і себе, і тих, хто тебе слухає.^г

5 Старшого чоловіка суворо не критикуй,^а а розмовляй з ним, немов з батьком. З молодшими чоловіками розмовляй, як з братами, **2** з літніми жінками – як з матерями, з молодшими – як з сестрами, з усією чистотою.

3 З увагою стався до* вдів, справжніх вдів^б. **4** Якщо ж вдова має дітей чи внуків, то нехай вони насамперед навчаться у своїй сім'ї виявляти відданість Богу^в і віддавати належне батькам та дідусям з бабусею,^ж бо це Богові до владоби.^з **5** Справжня вдова, опинившись у нужді, покладає надію на Бога^и та день і ніч перебуває в благаннях і молитвах.^і **6** А вдова, котра віддається плотським насолодам, мертва, хоча вона й жива. **7** Отже, щоб вдови були бездоганними, і далі давай ці настанови*.

4:12 * Або «цноті». **4:13** * Або «підбадьорій». **5:3** * Букв. «шануй». # Або «вдів, які справді в нужді»; тобто вдів, яких немає кому підтримати. **5:7** * Або «накази».

8 Без сумніву, якщо хтось не піклується про своїх, особливо про членів сім'ї, той зрікся віри і гірший, ніж невіруючий.^a

9 До списку має бути внесена лише та вдова, якій не менше 60 років, яка була дружиною одного чоловіка 10 і здобула хорошу репутацію за добрі вчинки,^b якщо виховала дітей,^c виявляла гостинність,^d мила ноги святим,^e допомагала знедоленим^f і сумлінно виконувала всяке добре діло.

11 А молодших вдів не внось до списку. Адже, коли їхні статеві бажання стають перепоною між ними і Христом, вони воліють вийти заміж. 12 Вони стягнуть на себе осуд, відмовившись від віри, яку виявили раніше*. 13 Водночас такі вдови зникають нічого не робити та ходять від одного дому до іншого. Вони не лише нічого не роблять, але й пліткують, втручаються в чужі справи^e і говорять те, що не треба. 14 Саме тому хоч, щоб молодші вдови виходили заміж,^ж народжували дітей,^з дбали про сім'ю і не давали противникам жодної нагоди критикувати нас. 15 Бо де-хто вже збочив з правильної дороги та пішов за Сатаною. 16 А коли якась віруюча жінка має удовілих родичок, нехай допомагає їм. Тоді збір не буде обтяжений і зможе допомогати справжнім вдовам*.^и

17 Старішини, які добре головують,^и гідні подвійної шани,^к особливо ті, що наполегливо працюють у слові й навчанні.^к 18 Бо в Писанні ска-

5:12 *Або «колишньої обіцянки». 5:16 *Або «вдовам, які справді в нужді»; тобто вдовам, яких немає кому підтримати.

РОЗД. 5

а Мт 15:4–6

б Дії 9:39

в 1Тм 2:15

г Єв 13:2
1Пт 4:9

д Ів 13:5, 14

е 1Тм 5:16
Як 1:27

є 2Фс 3:11

ж 1Кр 7:8, 9

з 1Тм 2:15

и Пв 15:11
1Тм 5:5
Як 1:27

і 1Пт 5:2, 3

к Дії 28:10
Єв 13:17л 1Фс 5:12
Єв 13:7

Друга кол.

а Пв 25:4
1Кр 9:7, 9б Лв 19:13
Мт 10:9, 10
Лк 10:7
Гл 6:6в Пв 19:15
Мт 18:16

г 1Ів 3:9

д 1Кр 15:34
Тит 1:7, 9
Тит 1:13
Об 3:19е Лв 19:15
Як 3:17є Дії 6:5, 6
Дії 14:23
1Тм 3:2, 6
1Тм 4:14ж ІсН 7:11
Єв 4:13

з Мт 5:16

и 1Кр 4:5

РОЗД. 6

і Рм 13:7
Еф 6:5
Кл 3:22

к 1Пт 2:13, 14

зано: «Не зав'яжуй рота бику, коли він молотить зерно»,^a а також: «Робітник гідний своєї платні».^b 19 Звинувачення на старшого чоловіка* не приймай, якщо його не підтвердять два чи три свідки.^в

20 Тим, хто ходить у гріху,^г докоряй^г на очах у всіх, щоб застерегти інших*. 21 Перед Богом і Христом Ісусом та вибраними ангелами з усією серйозністю наказую тобі дотримуватися цих настанов, поводячись неупереджено і залишаючись безстороннім.^є

22 Ніколи ні на кого не покладай рук поспішно*.^є Не бери участі в чужих гріхах. Завжди залишайся чистим.

23 Більше не пий води*, а вживай трохи вина через твої проблеми зі шлунком і часті хвороби.

24 Гріхи декотрих людей явні для всіх і ведуть прямо до осуду. Що ж до гріхів інших людей, вони виявляться пізніше.^ж 25 Явні для всіх і добрі вчинки,^з але навіть якщо їх не видно відразу, вони все одно не залишатимуться прихованими.^и

6 Нехай ті, хто несе ярмо рабства, і далі вважають своїх власників гідними всієї шани,^и аби про Боже ім'я та вчення ніхто не говорив зневажливо.^к 2 Ті ж, у кого власники віруючі, тим більше не повинні ставитися до них нешанобливо, адже це брати. Навпаки, нехай вони служать ще з більшою готовністю, бо від їхнього служіння пожиток отримують віруючі, улюблені брати.

5:19 *Або «старішину». 5:20 *Букв. «щоб інші мали страх». 5:22 *Тобто нікого не признавай поспішно. 5:23 *Або «пий не лише воду».

Не переставай навчати цього й давати такі настійні заохочення. **3** Якщо хтось поширює інші вчення і не погоджується ані зі здоровими* настановами,^a які походять від нашого Господа Ісуса Христа, ані з вченням, що узгоджується з відданістю Богу,^b **4** то така людина загордилася і нічого не розуміє.^b Вона одержима* дискусіями та суперечками про слова.^c Все це призводить до заздрості, чвар, наклепів*, нездорових підозр **5** та постійних сварок через дрібниці. У ці сварки втягуються люди, які мають зіпсований розум,^d далекі від правди і думають, що відданість Богу – це можливість отримати якусь користь.^e **6** І справді, можна отримати велику користь, якщо виявляти відданість Богу^e і задовольнятися тим, що маєш*. **7** Бо ми нічого не принесли у світ і нічого не зможемо винести.^ж **8** Отже, якщо маємо їжу* й одяг*, будьмо цим задоволені.^з

9 А ті, хто має мету розбагатіти, потрапляють у пастку* й піддаються спокусі та багатством безумним і шкідливим бажанням, які ведуть до знищення і загибелі.^и **10** Бо любов до грошей – це корінь усілякого зла. Плекаючи таку любов, деякі дозволили, щоб вона відвела їх від віри, і завдали собі безліч страждань.^к

11 Але ти, Божа людино, утікай від такого. Намагайся виявляти праведність, відданість Богу, віру, любов, витри-

РОЗД. 6

а 2Тм 1:13
б Тит 1:1,2
в 1Кр 8:2
г 2Тм 2:14
Тит 1:10
Тит 3:9
д 2Кр 11:3
2Тм 3:8
Юд 10
е 1Пт 5:2
є 1Тм 4:8
ж Йв 1:21
Пс 49:16, 17
з Пр 30:8,9
Єв 13:5
и Мт 13:22
і Пр 28:20,22
Як 5:1
к Мт 6:24

Друга кол.

а Пр 15:1
Мт 5:5
Гл 5:22, 23
Кл 3:12
1Пт 3:15
б Мт 27:11
Ів 18:33, 36
Ів 19:10, 11
в 2Фс 2:8
2Тм 4:1, 8
г Об 17:14
Об 19:16
д Єв 7:15, 16
е Дії 9:3
Об 1:13, 16
є Ів 14:19
1Пт 3:18
ж Мт 13:22
Мр 10:23
з Ек 5:19
Мт 6:33
Як 1:17
и Рм 12:13
2Кр 8:14
Як 1:27
і Мт 6:20
к Лк 16:9
л 2Тм 1:13, 14
2Тм 3:14
2Тм 4:5
м 1Кр 2:13
1Кр 3:19
Кл 2:8

валість і лагідність.^а **12** Веди добру боротьбу віри, міцно вхопися за вічне життя, до якого тебе покликано і про яке ти чудово свідчив перед багатьма людьми.

13 Наказую тобі перед Богом, який зберігає усьому життя, та перед Христом Ісусом, який дав чудове свідчення перед Понтієм Пилатом:^б **14** виконуй цей заповідь, залишаючись незаплямованим і бездоганим, до виявлення нашого Господа Ісуса Христа,^в **15** яке у визначені часи покаже щасливий та єдиний Володар. Він – Цар над царями і Пан над панами.^г **16** Тільки він має безсмертя^д і перебуває в неприступному світлі;^е його жодна людина не бачила й бачити не може.^є Йому належить шана та вічна могутність. Амінь.

17 Повчай тих*, хто багатий у теперішньому світі^ж, щоб вони не були зарозумілими^з і щоб покладали надію не на багатство непевне,^и а на Бога, який рясно дає нам усе для задоволення.^к **18** Також говори, щоб вони робили добро, збагачувались добрими ділами, були щедрі та готові ділитися,^л **19** збираючи собі скарб – добру основу на майбутнє,^м щоб міцно вхопитися за справжнє життя.^н

20 Тимофію, бережи довірене тобі,^о відвертайся від пустої балаканини, яка опоганує святе, а також від суперечностей того, що лише називають знанням.^п **21** Дехто, хизуючись таким знанням, відійшов від віри.

Нехай з вами буде незаслужена доброта.

6:17 *Або «наказуй тим». ^аАбо «теперішньому віці; теперішній системі». Див. глосарій, Вік. ^бАбо «не були про себе високої думки».

6:3 *Або «корисними». **6:4** *Або «має нездорову пристрасть до». ^аАбо «образливої мови». **6:6** *Або «бути задоволеним». **6:8** *Або «засоби для існування». ^аАбо «притулок». Букв. «накриття».

ДРУГИЙ ЛИСТ ДО ТИМОФІЯ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Привітання (1, 2) Павло дякує Богу за віру Тимофія (3–5) «Розпалюй, наче вогонь, дар Божий» (6–11) Тримайся здорових слів (12–14) Друзі і вороги Павла (15–18) 2 Передавай звістку підготовленим людям (1–7) Страждання за добру новину (8–13) Правильно послуговайся Божим словом (14–19) Утікай від бажань, властивих молоді (20–22) Як поводитися з противниками (23–26)	3 Скрутні часи в останні дні (1–7) З точністю наслідуй Павла (8–13) «Перебувай у тому, чого навчився» (14–17) «Усе Писання натхнене Богом» (16) 4 «Старанно виконуй своє служіння» (1–5) Невідкладно проповідуй слово (2) «Я вів добру боротьбу» (6–8) Особисті прохання (9–18) Завершальні вітання (19–22)

1 Павло, який з Божої волі став апостолом Христа Ісуса згідно з обіцянкою життя, яке можна отримати через Христа Ісуса,^a **2** до Тимофія, улюбленої дитини.^b

Нехай з тобою буде незаслужена доброта, милосердя і мир від Бога, нашого Батька, і від Христа Ісуса, нашого Господа.

3 Дякую Богові, якому я з чистим сумлінням служу* подібно до моїх прабатьків. Я безперестанку згадую тебе у своїх благаннях ніч і день. **4** Пригадуючи твої сльози, я прагну побачити тебе, щоб сповнитись радістю. **5** Я пам'ятаю твою нелицемірну віру,^a яка була спочатку у твоєї бабусі Лоїди і матері Євнїкїї і яку, впевнений, ти маєш і далі.

6 Тож нагадую тобі: розпалюй, наче вогонь, дар Божий,

1:3 * Або «виконую священне служіння».

РОЗД. 1

a Ів 3:16
Ів 6:40, 44
1Пт 1:3, 4
б 1Кр 4:17
в 1Тм 4:6

Друга кол.

a 1Тм 4:14
б Рм 8:15
1Фс 2:2
в Лк 24:49
Дії 1:8
г Рм 1:16
д Кл 1:24
2Тм 2:3
е Флп 4:13
Кл 1:11
е Еф 1:4
Єв 3:1
ж Еф 2:5
Еф 2:8
Тит 3:5
з Ів 1:14
Єв 2:9
и 1Кр 15:54
Єв 2:14
і Рм 1:16
к Ів 5:24
1Ів 1:2
л 1Пт 1:3, 4
м Дії 9:15
1Тм 2:7

який ти отримав завдяки тому, що я поклав на тебе руки.^a

7 Адже Бог дав нам не дух боягузтва,^b а дух сили,^b любові й розсудливості. **8** Тому не соромся ані свідчення про нашого Господа,^г ані мене, ув'язненого заради нього. Натомість будь готовий зносити лихо^a за добру новину, покладаючись на силу від Бога.^в **9** Він врятував нас і покликвав святим покликанням^с не за наш вчинки, а відповідно до свого наміру та незаслуженої доброти,^ж яку ми отримали через Христа Ісуса ще до прадавніх часів. **10** Тепер же вона стала очевидною через виявлення нашого Спасителя, Христа Ісуса,^з який покінчив зі смертю^и і за допомогою доброї новини^і пролив світло на життя^к й нетлінність.^л **11** І для проголошення цієї новини я призначений проповідником, апостолом та вчителем.^м

12 Саме тому я зношу ці страждання,^a але не соромлюсь,^b бо знаю того, в кого повірив. Я впевнений: він зможе до того дня оберігати все, що я залишив під його опіку.^a 13 Продовжуй триматися зразка* здорових[#] слів,^c почутих від мене, з вірою і любов'ю, які ми маємо завдяки єдності з Христом Ісусом. 14 Той скарб, що тобі довірено, охороняй за допомогою святого духу, який перебуває в нас.^a

15 Ти знаєш, що в провінції Азія^a всі відвернулись від мене, у тому числі Фігел та Гермоген. 16 Хай Господь обдарує милосердям домашніх Онисифора,^c бо він часто приносить мені відсвіження і не соромився моїх в'язничних ланцюгів. 17 Навпаки, коли він був у Римі, то зробив усе можливе, щоб знайти мене, і знайшов. 18 Нехай Господь дозволить йому в той день отримати милосердя Єгови*. А про всю допомогу, яку він надавав мені в Ефесі, ти й сам добре знаєш.

2 Отже, ти, дитино моя,[#] і далі черпай силу в незаслуженій доброті, яку приносить єдність з Христом Ісусом. 2 Те, що ти чув від мене і що підтвердили багато свідків,^a передавай вірним людям, котрі у свою чергу будуть відповідно підготовлені, щоб навчати інших. 3 Як добрий воїн[#] Христа Ісуса, будь готовий зносити лихо.ⁱ 4 Жоден воїн не починає займатися* життєвими справами, які приносять прибуток^a, якщо

1:13 *Або «обрису». ^aАбо «корисних». 1:18 ^aДив. додаток А5. 2:4 ^aБукв. «не вплутується в». ^aАбо, можливо, «щоденними справами».

РОЗД. 1

а Дії 9:16
Еф 3:1

б 2Кр 4:2

в 2Тм 4:8

г 1Тм 6:3,4
Тит 1:7,9

д Рм 8:11

е Дії 19:10

є 2Тм 4:19

РОЗД. 2

ж 1Тм 1:2

з 2Тм 3:14

и 1Тм 1:18

і 2Тм 1:8

Друга кол.

а 1Кр 9:25

б Дії 2:24

в Дії 2:29–32
Дії 13:23
Рм 1:3

г Дії 9:16
Флп 1:7

д Кл 4:3,4

е 2Кр 1:6
Еф 3:13
Кл 1:24

є Рм 6:5,8

ж Об 3:21
Об 20:4,6

з Мт 10:33
Лк 12:9

и 2Тм 4:2

хоче отримати схвалення того, хто взяв його на військову службу. 5 Навіть в іграх, коли людина змагається не за правилами, то не отримує вина.^a 6 Рільникові, який важко працює, належить першому спожити плоди. 7 Постійно роздумуй над моїми словами, і Господь обов'язково дасть тобі в усьому розуміння*.

8 Пам'ятай, що, згідно з добою новою, яку я проповідую, Ісус Христос воскрес із мертвих^b і був потомком Давида*.^a 9 Заради цієї новини я страждаю і мене ув'язнено, як злочинця.^c Проте Боже слово не ув'язниш.^a 10 Саме тому я далі в усьому зберігаю витривалість заради обранців,^a щоб вони теж отримали спасіння через Христа Ісуса, а також вічну славу. 11 Гідними довіря є такі слова: якщо ми померли разом з ним, то, безсумнівно, разом будемо й жити;^c 12 якщо залишаємось витривалими, то разом з ним будемо й царювати;[#] якщо ж зречемось його, то і він зречеться нас.^a 13 І якщо ці ми невірні, то він залишається вірним, бо не може зректись самого себе.

14 Постійно нагадуй їм про це і навчай* їх перед Богом не сперечатись про слова, бо такі суперечки не приносять жодної користі, а лише завдають шкоди[#] тим, хто слухає. 15 Роби все можливе, щоб показати себе перед Богом людиною, гідною схвалення, працівником, якому немає чого соромитися і який правильно послуговується словом правди.[#] 16 А пусту балаканину,

2:7 *Або «розважливості». 2:8 *Букв. «з Давидового насіння». 2:14 *Букв. «давай ґрунтовне свідчення». ^aАбо «руйнують; перекидають».

яка опоганює святе,^a відкидай, бо через неї* дедалі більше зростатиме безбожність. **17** Їхнє слово буде ширитися, як гангрена. До них належать Гімєній та Філет.^b **18** Ці чоловіки відступили від правди, кажучи, що воскресіння вже відбулось,^a і руйнують віру декотрих. **19** Однак Бог заклад міцну основу, вона стоїть непорушно і має на собі, немов печатку, такі слова: «Єгова* знає тих, хто належить йому»^г і «Нехай кожен, хто кличе ім'я Єгови»,^d відкине неправедність».

20 У великому домі є не лише золоті й срібні посудини*, а й дерев'яні та глиняні, одні для почесного вжитку, інші для непочесного. **21** Тож якщо хтось тримається подалі від цих інших посудин, то сам буде знаряддям* для почесного вжитку — освяченим, корисним для свого власника, приготвленим для кожного доброго діла. **22** Тому втікай від бажань, властивих молоді; натомість намагайся йти шляхом праведності, віри, любові та миру разом з тими, хто з чистим серцем кличе Господа.

23 Крім того, відкидай безглузді й беззмістовні суперечки,^e адже сам розумієш, що вони закінчуються сварками. **24** Рабові ж Господньому не потрібно сваритися. Навпаки, він має бути з усіма люб'язний*,^e підготовлений, щоб навчати інших, повинен панувати над собою, коли його кривдять,^ж **25** і з лагідністю повчати тих, хто налаштований недоброзичливо.^з Можли-

2:16 *Або «них». 2:19 *Див. додаток А5. 2:20 *Або «приладдя». 2:21 *Або «приладдя»; посудиною». 2:24 *Або «тактовний».

РОЗД. 2

a 1Тм 4:7
1Тм 6:20

b 1Тм 1:20

в 1Кр 15:12

г Чс 16:5

д Іс 26:13

e 1Тм 1:3, 4
1Тм 4:7
Тит 3:9

є 1Фс 2:7

ж Мт 5:39

з Пр 15:1
Гл 6:1
Тит 3:2
1Пт 3:15

Друга кол.

a 1Тм 2:3, 4

b Ів 13:27
Дії 5:3
1Тм 1:20

РОЗД. 3

в Мт 24:3
1Тм 4:1
2Пт 3:3
Юд 17, 18

г Мт 7:15
Мт 7:22, 23

д Вх 7:11, 12
Вх 9:11

во, Бог дозволить їм покаятись*, і вони здобудуть точне знання правди.^a **26** Тоді вони отямляться і вирвуться з пастки Диявола, бо зрозуміють, що він зловив їх живцем, щоб вони виконували його волю.^b

3 Тож знай, що в останні дні^в прийдуть скрутні часи, коли жити буде дуже важко. **2** Бо люди будуть самолюбними, грошолобними, хвалюватими, пихатими, сповненими зневаги, неслухняними батькам, невдячними. Вони не виявлятимуть відданості **3** і природної любові, будуть незговірливими, наклепниками, а також позбавленими самовладання і агресивними, не любитимуть великодушності, **4** крім того, будуть зрадниками, свавільними, гордими, вони любитимуть задоволення, а не Бога **5** і матимуть вигляд побожності, але зречуться її сили.^г Відвертайся від таких. **6** З-посеред таких людей з'являються чоловіки, котрі хитро проникають у сім'ї та роблять своїми полонянками слабих, обтяжених гріхами жінок, що піддаються різним бажанням **7** та постійно вчать, але ніяк не можуть набути точного знання правди.

8 І як Янній та Ямврій противлялися Мойсею, так і ці люди противляться правді. Розум їхній повністю зіпсований, і, коли говорити про віру, вони не заслуговують схвалення. **9** А втім, вони більше нічого не досягнуть, бо їхнє безумство* стане явним для всіх, як було з тими двома чоловіками.^d **10** Ти ж з точністю

2:25 *Або «змінити мислення». 3:9 *Або «безглуздя».

наслідуєш мене в навчанні і способі життя,^a маєш таку саму мету, віру, терпеливість, любов, витривалість, **11** знаєш про переслідування і страждання, які мені довелось пережити в Антіохії,^b Іконії^a та Лістрі.^c Я стійко зносив ці переслідування, і з усіх них Господь мене врятував.^d **12** По суті, всі, хто хоче виявляти відданість Богу і жити в єдності з Христом Ісусом, також будуть переслідувані.^e **13** А лихі люди і обманщики чинитимуть дедалі більше зло. При цьому вони вводитимуть в оману інших і самі будуть введені в оману.^f

14 Однак ти перебувай у тому, чого навчився і в чому тебе переконали,^g бо ти знаєш, від кого навчився, **15** та пам'ятаєш, що від самого народження^h ти обізнаний зі святими писаннями.ⁱ Вони можуть зробити тебе мудрим, і ти отримаєш спасіння через віру в Христа Ісуса.^j **16** Усе Писання натхнене Богом^k і корисне для того, щоб навчати,^l докоряти, виправляти і поєвчати в праведності,^m **17** завдяки чому Божа людина буде в усьому вправна й цілковито споряджена до кожного доброго діла.

4 З усією серйозністю наказую тобі перед Богом та Христом Ісусом, який має судитиⁿ живих і мертвих,^o через виявлення Христа^p і його Царство.^q **2** проповідуй слово,^c роби це невідкладно* як у сприятливий, так і у важкий час, докоряй,^r напучуй, настійно заохочуй і при цьому повною мірою виявляй терпеливість та послуговайся мис-

РОЗД. 3

a 1Кр 4:17
2Тм 1:13
б Дії 13:50
в Дії 14:1, 5, 6
г Дії 14:19
д 2Кр 1:10
е Мр 16:24
Ів 15:20
Дії 14:22
є 2Фс 2:11
1Тм 4:1
ж 2Тм 1:13
з Пр 22:6
и Дії 16:1, 2
і Ів 5:39
к Ів 14:26
2Пт 1:21
л Рм 15:4
м 1Кр 10:11

РОЗД. 4

н Ів 5:22
Дії 17:31
2Кр 5:10
о Ів 5:28, 29
Дії 10:42
л 1Тм 6:14, 15
1Пт 5:4
р Об 11:15
Об 12:10
с 2Тм 2:15
т 1Тм 5:20
Тит 1:7, 9
Тит 1:13
Тит 2:15

Друга кол.

a 2Тм 2:24, 25
б 1Тм 1:9, 10
в 1Тм 4:1
г 2Тм 1:8
2Тм 2:3
д Рм 15:19
Кл 1:25
е Чс 28:6, 7
є Флп 1:23
ж 1Кр 9:26
1Тм 6:12
з Флп 3:14
и 1Кр 9:25
Як 1:12
і Ів 5:22
к 1Пт 5:4
Об 2:10
л Кл 4:14
Флм 23, 24
м Еф 6:21
Кл 4:7

тецтвом навчати.^a **3** Бо настане час, коли люди будуть нетерпимі до здорового* вчення.^b Керуючись власними бажаннями, вони збиратимуть довкола себе вчителів, які б влещували їм вуха.^c **4** і відвернуться від правди та будуть слухати байки. **5** Ти ж зберігай тверезість у всьому, стійко знось труднощі,^d займайся працею проповідника доброї новини*, старанно виконуй своє служіння.^e

6 Бо я вже вливаюсь, немов виливна жертва,^f і час могло визволення^g неминує наближатись. **7** Я вів добру боротьбу,^h у забігу досягнув фінішу,ⁱ віру зберіг. **8** Відтепер на мене чекає вінок праведності,^j яким Господь, праведний суддя,^k винагородить мене того дня,^l і не лише мене, але й усіх, хто полюбив його виявлення.

9 Зроби все можливе, щоб прийти до мене якнайшвидше, **10** бо Димас,^m полюбивши теперішній світ*, покинув мене і пішов у Фессалоніки. Крискент пішов у Галатію, а Тит – у Далмацію. **11** Тільки Лука залишився зі мною. Приведи із собою Марка, бо я потребую його допомоги в служінні. **12** А Тіхикаⁿ я відправив до Ефеса. **13** Коли будеш іти до мене, принеси накидку, яку я залишив у Карпа в Троаді, а також сувої, особливо пергаменти*.

14 Олександр, мідник, заподієв мені багато кривди, але Єгова* відплатить йому за

4:3 *Або «корисного». ^a Або «говорили їм те, що вони хочуть почути». **4:5** *Або «євангелія». **4:10** *Або «теперішній вік; теперішню систему». Див. глосарій, Вік. **4:13** *Тобто шкіряні сувої. **4:14** *Див. додаток А5.

4:2 *Або «завзято».

його вчинками.^а **15** Стережися його і ти, бо він дуже протинився нашим словам.

16 Під час мого першого захисту ніхто не став на мій бік, але всі вони покинули мене. Хай на них не ляже відповідальність за це. **17** Однак Господь стояв поряд зі мною і давав мені силу, щоб через мене праця проповідування була виконана до кінця та щоб усі народи почули цю звістку;^б і я був врятований з лев'ячої пащі.^в **18** Господь мене врятує від усякого зла і дасть спасіння, щоб я був

РОЗД. 4

а Пс 28:4
Пс 62:12
Пр 24:12

б Дії 9:15

в Пс 22:21

Друга кол.

а Об 20:4

б Рм 16:3

в 2Тм 1:16

г Дії 19:22

д Дії 21:29

у його небесному Царстві.^а Йому слава на віки вічні. Амінь.

19 Передай вітання Прісци й Акілі^б та домашнім Онисифора.^в

20 Ераст^г залишився в Коринфі, а Трохим^д захворів, тож я не взяв його з собою, коли пішов з Мілэта. **21** Зроби все можливе, щоб прийти до зими.

Передає тобі вітання Еввул, а також Пуд, Лин, Клавдія та всі брати.

22 Господь нехай буде з духом, який ти виявляєш. Хай з вами буде його незаслужена доброта.

ЛИСТ ДО ТИТА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- Привітання (1–4)
Тит має призначати старійшин на Криті (5–9)
Докоряй бунтівливим людям (10–16)
- Розсудливе вчення для молодих і старших (1–15)
Треба відкидати безбожність (12)
Ревність до добрих діл (14)

- Належне підкорення (1–3)
Треба бути підготовленим для добрих справ (4–8)
Уникай безглуздих дискусій і сектанства (9–11)
Особисті настанови і вітання (12–15)

1 Павло, Божий раб, який став апостолом Ісуса Христа і має таку ж віру, як Божі обранці, а також точне знання правди, що узгоджується з відданістю Богу. **2** В основі цього лежить надія на вічне життя,^а давно обіцяне Богом, який не може говорити неправду.^б **3** Коли надійшов призначений час, він виявив

РОЗД. 1

а Рм 6:23

б Чс 23:19

Друга кол.

а Дії 9:15

своє слово через доручене мені проповідування.^а Це сталося за наказом нашого Спасителя, Бога. **4** Пишу Титові, щирій дитині, з якою ми поділяємо одну віру.

Нехай з тобою буде незаслужена доброта й мир від Бога, нашого Батька, і від Христа Ісуса, нашого Спасителя.

5 Я залишив тебе на Криті, щоб ти виправив недоліки* і, подорожуючи з міста до міста, призначав старійшин, як я тебе вчив. 6 Призначати можна тих, хто бездоганний, чоловік однієї дружини, у кого віруючі діти, які не були звинувачені в розгулі* чи бунтарстві.^a 7 Бо наглядач, як Божий управитель, має бути бездоганним, не свавільним,^b не дратівливим,^b він не повинен бути п'яницею чи вдаватися до насилля*, не може бути жадібним до нечесної наживи, 8 натомість він має бути гостинним,^c любити великодушність, бути розсудливим*,^d праведним, відданим^e і виявляти самовладання.^e 9 Що ж до мистецтва навчати, то він повинен міцно триматися правдивого слова*,^f щоб міг і підбадьорювати^g здоровим^h вченням,^h і докорятиⁱ тим, хто суперечить цьому вченню.

10 Бо є чимало бунтівливих людей, базік і обманщиків. Це зокрема ті, хто тримається обрізання.ⁱ 11 Таким треба закривати уста, оскільки вони заради нечесної наживи руйнують цілі сім'ї, навчаючи того, чого не повинні. 12 І один з них, їхній же пророк, сказав: «Критяни – закоренілі брехуни, небезпечні звірі, ледачі ненажери».

13 Це свідчення правдиве. Тому й далі докоряй їм суворо, щоб вони були здорові у вірі, 14 не звертали уваги на юдейські байки і заповіді тих, хто відвертається від правди.

1:5 *Або «те, чого бракує». 1:6 *Або «буйній поведінці». 1:7 *Або «бити інших». 1:8 *Або «мати здоровий глузд». 1:9 *Або «надійної звістки». #Або «настійно заохочувати». 1:9; 2:1 ^Або «корисним».

РОЗД. 1

а 1Тм 3:2-7

б 2Пт 2:10

в Як 1:19

г 1Пт 4:9

д Рм 12:3
1Тм 3:2

е 1Тм 2:8

є 2Тм 2:24
Як 3:13

ж 1Тм 4:16
1Тм 6:3, 4

з 1Тм 1:9, 10
2Тм 1:13

и 1Тм 5:20
2Тм 4:2
Тит 1:13
Об 3:19

і Дії 15:1

Друга кол.

а Рм 14:14

б Мт 15:11

в Мт 7:16-18

РОЗД. 2

г 1Тм 4:16
2Тм 1:13

д 1Кр 14:34, 35
1Пт 3:1, 2

е Рм 12:3
1Пт 5:5

є 2Тм 2:15

ж Кл 3:8

з 1Пт 2:15

и Еф 6:5
1Тм 6:1
1Пт 2:18

і Еф 4:28

15 Для чистих людей усе чисте,^a а для опоганених і безвірних ніщо не чисте, адже і розум, і сумління таких людей опоганені.^b 16 Вони привселюдно звіщають, що знають Бога, але своїми вчинками зрікаються його,^b бо є гидкими, неслухняними та непридатними для жодного доброго діла.

2 Ти ж і далі говори те, що узгоджується зі здоровим^h вченням.^g 2 Нехай чоловіки похилого віку будуть поміркованими у звичках, серйозними, розсудливими, здоровими у вірі, любові й витривалості. 3 Так само і жінки похилого віку нехай поведуться побожно, не зводять наклепів, не будуть поневолені надмірною кількістю вина, а навчають добра; 4 хай радять* молодим жінкам любити своїх чоловіків, любити своїх дітей, 5 бути розсудливими, чистими, працьовитими господинями*, виявляти великодушність і підкорятися своїм чоловікам,^d аби ніхто не говорив про Боже слово зневажливо.

6 Також заохочуй молодих чоловіків бути розсудливими^g 7 і сам подавай у всьому приклад добрих діл. З усією серйозністю навчай того, що чисте*,^e 8 використовуючи здорову* мову, за яку ніхто не критикуватиме,^f щоб противники були засоромлені, не маючи підстав говорити на нас щось погане^g. 9 Нехай раби в усьому підкоряються своїм власникам* і намагаються догоджати їм, нехай їм не перечать, 10 не крадуть у них,ⁱ а будуть гідними цілковитої довіри, щоб

2:4 *Або «навертають на розум; вчать». 2:5 *Або «дбати про свій дім». 2:7 *Або, можливо, «навчай з чистотою». 2:8 *Або «корисну». #Або «негідне».

у всьому прикрашати вчення нашого Спасителя, Бога.^а

11 Бо виявилась Божа незаслужена доброта, яка несе спасіння усіляким людям.^б

12 Вона вчить нас відкидати безбожність та світські прагнення,^в у теперішньому світі* жити розсудливо, в праведності та відданості Богові,^г **13** чекаючи сповнення щасливої надії^д і славного виявлення великого Бога, а також нашого Спасителя, Ісуса Христа, **14** який віддав себе за нас,^е щоб звільнити* нас^є від усілякого беззаконня і щоб очистити для себе – як свою особливу власність – народ, ревний до добрих діл.^ж

15 Продовжуй говорити про це та настійно заохочувати* і докоряти, маючи повну владу.^з Хай ніхто не дивиться на тебе звисока.

3 І далі нагадуй, щоб вони підкорялися їй були слухняні урядам і тим, хто має владу,^и щоб були готовими до кожного доброго діла, **2** ні про кого не говорили зневажливо, щоб не були сварливими, а натомість були поміркованими*,^і сповна виявляючи лагідність до всіх людей.^к **3** Бо і ми колись були нерозумними, неслухняними, зведеними на хибний шлях, рабами різних прагнень і задоволень, жили у злі та заздрості, були гидкими й ненавиділи одне одного.

4 Проте коли наш Спаситель, Бог, виявив доброту^л і любов до людей **5** (не за праведні вчинки, які ми робили,^м а згідно зі своїм милосердям),^н

2:12 *Або «теперішньому віці; теперішній системі». Див. глосарій, *Вік*. **2:14** *Букв. «випупити». **2:15** *Або «та підбадьорювати». **3:2** *Букв. «поступливими».

РОЗД. 2

а Мт 5:16
б Рм 5:18
в 1Ів 2:16
г Рм 12:2
д 1Пт 1:13
е Мт 20:28
1Тм 2:5, 6
є Еф 1:7
Кл 1:13, 14
ж Еф 2:10
Єв 9:14
з 2Тм 4:2

РОЗД. 3

и Мр 12:17
Рм 13:1
1Пт 2:13, 14
і Флп 4:5
Як 3:17
к Пр 15:1
Гл 6:1
Еф 4:1, 2
1Тм 6:11
2Тм 2:24, 25
1Пт 3:15
л Лк 6:35
Рм 2:4
Еф 4:32
м Пв 9:5
Рм 3:10
Гл 3:21
н Рм 5:15, 21
Рм 6:23

Друга кол.

а Рм 5:18
б 1в 3:5
Рм 8:23
2Кр 5:17
в Дії 2:33
г Рм 3:24
Гл 2:15, 16
д Рм 8:17
е Рм 6:23
є 1Тм 1:3, 4
1Тм 6:3–5
ж 1Кр 11:19
Об 2:6
з 2Тм 4:2
и Рм 16:17
2Ів 10
і Дії 20:4
Еф 6:21
2Тм 4:12
к 1Кр 9:14
Гл 6:6
Єв 13:16
л 1Кр 9:11
м Кл 1:10

він врятував нас через обмивання, завдяки якому ми ожили,^а і через оновлення святим духом.^б **6** Цей дух він рясно* злив на нас через Ісуса Христа, нашого Спасителя,^в **7** щоб ми, будучи визнані праведними завдяки його незаслуженій доброті,^г стали спадкоємцями^д відповідно до надії на вічне життя.^є

8 Слова ці гідні довір'я, і я хочу, щоб ти постійно наголошував на всьому цьому, аби ті, хто повірив Богові, зосереджували свій розум на виконанні добрих справ. Усе це добре і корисне для людей.

9 Проте тримайся подалі від безглуздих дискусій, дослідження родоводів, суперечок і сварок про Закон, бо вони некорисні та марні.^є **10** А людини, яка поширює сектантство,^ж після того як ти наставиш* її перший і другий раз, уникай.^и **11** Знаючи, що вона збочила зі шляху та грішить; вона сама себе засудила.

12 Коли пришло до тебе Артému або Тїхика,^і зроби все можливе, щоб прийти до мене в Нікополь, бо я вирішив там перезимувати. **13** Добре споряди в дорогу Зѐну, обізнаного в Законі, та Аполлбаса, щоб їм нічого не бракувало.^к **14** Нехай і наші вчаться виконувати добрі справи і допомагати, коли виникає крайня потреба,^л щоб їхнє служіння не було безрезультатним*.^м

15 Усі, хто зі мною, шлють тобі вітання. Передай і мої вітання тим, хто любить нас і перебуває у вірі.

Нехай з усіма вами буде незаслужена доброта.

3:6 *Або «щедро». **3:10** *Або «попередиш». **3:14** *Букв. «безплідним».

ЛИСТ ДО
ФИЛИМОНА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

Привітання (1–3)

Любов і віра Филимона (4–7)

Павло благає за Онисима (8–22)

Завершальні привітання (23–25)

1 Павло, ув'язнений^а за віру в Христа Ісуса, і Тимофій,^б наш брат, до Филимона, нашого улюбленого співпрацівника, **2** а також до Апфії, нашої сестри, до Архіпа,^в нашого соратника, і до збору у твоєму домі.^г

3 Нехай з вами буде незаслужена доброта й мир від Бога, нашого Батька, і від Господа Ісуса Христа.

4 Я завжди дякую моєму Богові, коли згадую тебе в молитвах,^а **5** бо постійно чую про твою віру й любов, що ти маєш до Господа Ісуса і до всіх святих. **6** Молюся, щоб віра, яку ти поділяєш з іншими, спонукала тебе усвідомити, скільки всього доброго ми маємо завдяки Христу. **7** Почувши про твою любов, я відчув велику радість і втіху, адже ти, брате, зігрів серця* святих.

8 Саме тому, хоча я маю велику свободу мови завдяки єдності з Христом і можу наказати тобі зробити те, що належить, **9** все ж благаю тебе на основі любові, бо я, Павло, вже старий, а тепер ще й в'язень за віру в Христа Ісуса, **10** благаю за мою дитину, Онисима,^в якому я став бать-

7 * Або «відсвіжив ніжні почуття».

а Еф 4:1

б Дії 16:1,2
Єв 13:23

в Кл 4:17

г Рм 16:5
1Кр 16:19

д Еф 1:15,16
1Фс 1:2

е Кл 4:9

Друга кол.

а 1Кр 4:15

б Еф 6:19,20
Флп 1:7

в 2Кр 9:7

г 1Кр 7:22

д 1Тм 6:2

ком,^а перебуваючи у в'язниці*.

11 Колись він не приносив тобі користі, але тепер корисний і для тебе, і для мене. **12** Я відсилаю до тебе його, наче віддаю власне серце*.

13 Я хотів би залишити його в себе, щоб він служив мені замість тебе, поки я ув'язнений за добру новину.^б

14 Проте нічого не хочу робити без твоєї згоди, щоб твій добрий учинок був не з примусу, а з доброї волі.^в **15** Можливо, тому він і втік ненадовго*, щоб тепер ти прийняв його назавжди, **16** вже не як раба,^г а як когось більшого від раба,— як улюбленого брата,^д яким він став особливо для мене. Наскільки ж більше він має бути таким для тебе: він тобі і раб, і брат у Господі. **17** Тож, якщо ти вважаєш мене другом*, тепло приймай його, як прийняв би мене. **18** Крім того, якщо він у чомусь скривдив тебе або щось тобі винен, запиши це на мій рахунок. **19** Я, Павло, пишу власноруч: цей борг поверну. Не кажу вже про те, що ти в боргу переді мною навіть

10 * Букв. «в кайданах». 12 * Або «мої ніжні почуття». 15 * Букв. «на годину». 17 * Букв. «спільником».

за самого себе. **20** Так, брате, оскільки ми маємо спільну віру в Господа, зроби мені послугу; як послідовник Христа, зігрій моє серце*.

21 Я пишу тобі, бо впевнений, що ти послухаєшся і зробиш навіть більше, ніж я кажу.

22 А заодно приготуй мені житло, бо сподіваюсь, що зав-

20 * Або «відсвіжі мої ніжні почуття».

Друга кол.

а Фпп 2:24

б Кл 1:7

Кл 4:12, 13

в Дії 19:29

Дії 27:2

Кл 4:10

г 2Тм 4:10

д Кл 4:14

дяки вашим молитвам мене повернуть до* вас.^а

23 Передає тобі вітання Епафрас,^б мій спів'язень у єдності з Христом Ісусом, **24** а також Марко, Аристарх,^в Димас^г і Лука,^д мої співпрацівники.

25 Незаслужена доброта Господа Ісуса Христа нехай буде з духом, який ви виявляєте.

22 * Або «звільняйте для».

ЛИСТ ДО

ЄВРЕЇВ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Бог промовляє через Сина (1–4) Син вищий за ангелів (5–14) 2 Приділяйте особливу увагу почутю (1–4) Усе підкорене Ісусу (5–9) Ісус та його брати (10–18) Керівник, завдяки якому вони отримують спасіння (10) Милосердний первосвященик (17) 3 Ісус більший за Мойсея (1–6) Усе збудував Бог (4) Застереження проти браку віри (7–19) «Сьогодні, якщо ви чуєте його голос» (7, 15) 4 Небезпека не увійти в Божий відпочинок (1–10) Заохочення увійти в Божий відпочинок (11–13) Боже слово живе (12) Ісус — великий первосвященик (14–16) 5 Ісус вищий від первосвящеників з-поміж людей (1–10) На подобу Мелхиседека (6, 10) Навчився слухняності зі страждань (8) Відповідальний за вічне спасіння (9) Застереження проти незрілості (11–14)	6 Наполегливо йдімо до зрілості (1–3) Ті, хто відпав, знову прибивають Сина до стовпа (4–8) Впевненість у надії (9–12) Надійність Божої обіцянки (13–20) Обіцянка і клятва Бога — незмінні (17, 18) 7 Мелхиседек — незвичайний цар і священник (1–10) Вищість Христового священства (11–28) Христос спроможний принести цілковите спасіння (25) 8 Намет — відображення того, що в небі (1–6) Нова угода протиставляється старій (7–13) 9 Священне служіння у земній святині (1–10) Христос входить у небо зі своєю кров'ю (11–28) Посередник нової угоди (15) 10 Тваринні жертви не усувають гріхів (1–4) Закон є тінню (1) Христос принесений у жертву раз і назавжди (5–18) Новий і живий шлях (19–25)

- Не переставаймо збиратися разом (24, 25)
 Застереження проти свідомого гріха (26–31)
 Щоб залишитись витривалим, потрібна впевненість і віра (32–39)
- 11 Визначення віри (1, 2)
 Приклади віри (3–40)
 Без віри неможливо догодити Богові (6)
- 12 Ісус — Вдосконалювач нашої віри (1–3)
 Велика хмара свідків (1)

- Не ставтеся зневажливо до повчання від Єгови (4–11)
 Випрямляйте стежки для своїх ніг (12–17)
 Наближення до небесного Єрусалима (18–29)
- 13 Завершальні заохочення і вітання (1–25)
 Не забувайте про гостинність (2)
 З пошаною ставтеся до шлюбу (4)
 Слухайте тих, хто бере провід (7, 17)
 «Приносьмо Богові жертву хвали» (15, 16)

1 У давні часи Бог за багатьох обставин і багатьма способами говорив до наших прабатьків через пророків.^a
2 А тепер, наприкінці цих днів, він промовляв до нас через Сина,^b якого признав спадкоємцем усього^c і через якого створив різні віки*.^d
3 Він – віддзеркалення слави Бога,^e точно відображення його сутності,^e і він підтримує все могутнім словом. Очистивши нас від гріхів,^e він сів на височині праворуч від Величного.^ж
4 Він успадкував ім'я, славетніше від імен ангелів,^з і став набагато вищим від них.^и

5 Наприклад, кому з ангелів Бог колись говорив: «Ти мій син, нині я став твоїм батьком»,ⁱ а також: «Я стану йому батьком, а він буде мені сином?»^к
6 А щодо часу, коли він знову приведе свого Первістка^л на населену землю, він каже: «Нехай всі Божі ангели вклоняться* йому».

1:2 *Або «системи». Див. глосарій. 1:6 *Або «віддають шану».

РОЗД. 1

- a* Вх 24:3
 Чс 12:8
 Єр 7:25
б Мт 17:5
в Пс 2:8
г Ів 1:3
 1Кр 8:6
 Кл 1:16
д Ів 1:14
 Ів 17:5
е Кл 1:15
 Єв 9:26
ж Пс 110:1
 Дії 2:32, 33
 Дії 7:55
з Дії 4:12
и Еф 1:20, 21
 Флп 2:9, 10
 1Пт 3:22
і Пс 2:7
к 2См 7:14
 Мр 1:11
 Лк 9:35
 2Пт 1:17
л Ів 1:14
 Рм 8:29
 Кл 1:15

Друга кол.

- a* Пс 91:11
 Лк 22:43
б Пс 104:4
в Мт 28:18
 Об 3:21
г Іс 61:1
 Лк 3:21, 22
 Лк 4:18
д Пс 45:6, 7
 Єс 102:25–27
е Пс 110:1
 Мт 22:44
ж Пс 34:7
 Пс 91:11
 Дії 5:18, 19

7 Крім того, про ангелів він говорить: «Він робить своїх ангелів духами і своїх служителів^a полум'яним вогнем».^b

8 А про Сина каже: «Бог є престолом твоїм^в повк-віків, а жезл твого Царства – це жезл праведності*». **9** Ти полюбив праведність і зненавидів беззаконня, тому Бог, твій Бог, помазав тебе^г олією радості більше, ніж твоїх товаришів».^д

10 А також: «На початку ти, Господи, заклав основи землі і руками своїми створив небеса. **11** Вони цезнуть, а ти існуватимеш завжди, вони зносяться, наче вбрання. **12** Ти згорнеш їх, як накидку, як одяг, і вони будуть замінені. Ти ж не змінюєшся, роки твої ніколи не закінчатся».^е

13 І про кого з ангелів він колись казав: «Сиди праворуч від мене, поки не покладу твоїх ворогів тобі під ноги*»?^з
14 Хіба всі вони не є духами для святого служіння,^и посланними служити тим, хто має успадкувати спасіння?

1:8 *Або «справедливості». 1:13 *Букв. «як підніжок для твоїх ніг».

2 Саме тому необхідно приділяти особливу увагу почасти, ^а щоб нас ніколи не віднесло течією. **2** Бо якщо слово, сказане через ангелів, ^в було незмінним, а будь-який переступ чи непослух стягував справедливе покарання, ^г **3** то як ми врятуємось, якщо знехтуємо таким великим спасінням? ^д Адже про нього спочатку говорив наш Господь, ^е а потім це підтвердили нам і ті, хто чув його. **4** Бог теж це засвідчив знаками, чудами*, різними могутніми ділами^є і дарами святого духу, які давав згідно з власною волею.^ж

5 Бо не ангелам він підкорив прийдешню населену землю,^з про яку ми розповідаємо. **6** Навпаки, хтось зі свідків колись написав: «Хто така людина, що ти пам'ятаєш її, чи син людський, що ти піклуєшся про нього?» **7** Ти зробив його трохи нижчим від ангелів, увінчав його славою і честю, поставив над ділами рук своїх **8** і все підкорив йому до ніг». Підкоривши йому все,^к Бог нічого не залишив непідкореним.^л Однак поки що ми не бачимо, щоб йому було підкорене все.^м **9** Проте бачимо, що Ісус, якого було зроблено трохи нижчим від ангелів,^н тепер увінчаний славою і честю за те, що він зазнав смерті,^о аби згідно з Божою незаслушеною добротою скуштувати її заради кожної людини.^п

10 Адже було доречним, щоб той, заради кого і через кого все існує, приводячи багатьох синів до слави,^р через страждання зробив досконалим Керівника,^с завдяки якому вони отримують спасіння.^т

2:4 *Або «передвістями».

РОЗД. 2

а Лк 8:15
б Пс 73:2
в Єв 3:12
г 2Пт 3:17
д Гл 3:19
е Пв 4:3
ж Юд 5
з Єв 10:28, 29
к Мр 1:14
л Єв 1:22
м 1Кр 12:11
н Дії 17:31
о 2Пт 3:13
п Пс 144:3
р і Пс 8:4–6
с Мт 28:18
т 1Кр 15:27
у Фі 1:22
л 1Пт 3:22
м Пс 110:1
н Флп 2:7
о Об 5:9
п Іс 53:5, 8
р Рм 5:17
с 1Тм 2:5, 6
д Рм 8:18, 19
е 2Кр 6:18
ж Лк 24:26
з Єв 5:8
т Дії 5:31
у Єв 12:2

Друга кол.

а Ів 17:19
б Єв 10:14
в Ів 20:17
г Мт 12:50
д Рм 8:29
е Пс 22:22
ж Іс 8:17
з Іс 8:18
д Іс 1:14
е Йв 1:19
ж Бт 3:15
з Лк 10:18
д Ів 8:44
е Ів 3:8
ж Об 12:9
з Іс 25:8
д Рм 8:20, 21
е 1Кр 15:26
ж і Гл 3:29
з Флп 2:7
д Рм 3:25
е Ів 2:1, 2
ж Ів 4:10
з Рм 5:10
д Єв 4:15
е Об 7:25
ж Об 3:10

РОЗД. 3

л Флп 3:14
п Фс 2:12
р Єв 8:1
с Ів 8:29
т Чс 12:7
у Мт 17:1, 2

11 Бо всі — як той, хто освячує, так і ті, що стають освяченими,^а — беруть початок від одного батька.^б Тому він не соромиться називати їх братами,^в **12** кажучи: «Я звичати-му твоє ім'я братам своїм, посеред збору тебе вихвалитиму піснюю». **13** Крім того, він сказав: «Буду покладатися на нього»,^г а також: «Я і діти, яких дав мені Єгова*».^д

14 А оскільки «діти» є з крові і плоті, він став таким же,^е щоб своєю смертю знищити того, хто спроможний заподіювати смерть,^ж тобто Диявола,^з **15** а також щоб звільнити всіх тих, хто через страх перед смертю ціле життя перебував у рабстві.^к **16** Бо допомагає він не ангелам, а потомству* Авраама.^л **17** Отже, він мав у всьому уподібнитися до своїх «братів»,^м щоб стати милосердним і вірним первосвященником, який служить Богу, і скласти жертву примирення^н за* гріхи народу.^о **18** І оскільки він сам зазнав страждань, зносячи випробування,^п то може допомогти й тим, хто також їх зносить.^р

3 Отже, святі брати, ті, хто отримав небесне покликання,^а розміркуйте про апостола і первосвященника, якого ми визнаємо, про Ісуса.^б **2** Він був вірний тому, хто призначив його,^в як свого часу в усьому Божому домі був вірний Мойсей.^г **3** Але він* гідний більшої слави,^д ніж Мойсей, оскільки той, хто будує дім, має більшу славу, ніж сам дім.

2:13 *Див. додаток А5. 2:16 *Букв. «наслідню». 2:17 *Або «скласти жертву, яка покриває; примирити». 3:1 *Або «запрошення». 3:3 *Тобто Ісус.

4 Безперечно, кожен дїм хтось збудував, а той, хто збудував усе,— Бог. **5** Мойсей був вірним слугою в цілому Божому домі, і його служіння вказувало на те*, про що мали звіщати в майбутньому. **6** А Христос був вірним сином,^a поставленим над домом Бога. Ми його дїм,^b якщо справді будемо до кінця непохитно триматися своєї свободи мови та надії, якою хвалимось.

7 Тому святий дух говорить:^a «Сьогодні, якщо ви чуєте його голос, **8** стережіться, щоб ваше серце не зачерствіло, як це було тоді, коли ваші прабатьки викликали в мене лютий гнів,— у день випробування в пустелі,^г — **9** коли вони випробовували мене і сумнівалися в мені, хоча 40 років бачили мої діла.^д **10** Тому я відчув огиду до цього покоління і сказав: “Їхні серця постійно відступають від мене, і вони не пізнали моїх доріг”. **11** Тож я поклявся у гніві своєму: “Не ввійдуть вони у мій відпочинок”».^e

12 Стережіться, брати, щоб ніхто з вас ніколи не відійшов від живого Бога і не розвинув у собі злого серця, в якому немає віри.^e **13** Навпаки, щодня підбадьорюйте одне одного, поки це «сьогодні» ще триває,^ж щоб ніхто з вас не зачерствів серцем через гріх, який вводить в оману. **14** Адже ми матимемо частку* з Христом, лише якщо будемо до самого кінця міцно триматися тієї впевненості, яку мали на початку,^з **15** як сказано: «Сьогодні, якщо ви чуєте його голос, стережіться, щоб ваше серце

3:5 * Або «було свідченням того». **3:14** * Або «спільність».

РОЗД. 3

a Мт 17:5

б 1Пт 2:5

в 2См 23:2
Дії 1:16

г Вх 17:7

д Вх 16:35
Чс 32:13
Пс 95:9е Чс 14:22, 23
Пс 95:7–11

є Єв 2:1

ж Пс 95:7

з Об 2:10

Друга кол.

a Пс 95:7,8

б Вх 17:1–3
Чс 14:2,4в Чс 14:11
Пв 32:21г Чс 14:22, 23
Чс 14:28–30
Юд 5

д Єв 4:6

РОЗД. 4

e Єв 3:12, 13

є Мт 4:23
Дії 15:7
Кл 1:23ж Пс 95:11
Єв 3:11

з Вх 31:17

и Бт 2:2, 3

i Пс 95:11

к Чс 14:30
Пв 31:27

не зачерствіло, як це було тоді, коли ваші прабатьки викликали в мене лютий гнів».^a

16 Бо хто були ті люди, котрі чули і все-таки викликали в Бога лютий гнів? Хіба не всі ті, кого Мойсей вивів з Єгипту?^б

17 І до кого 40 років Бог відчував огиду?^в Хіба не до тих, хто згрішив і помер у пустелі?^г

18 І кому він поклявся, що вони не ввійдуть у його відпочинок? Хіба не тим, хто був неслухняний? **19** Тож, як бачимо, вони не ввійшли, бо не мали віри.^д

4 Тому, оскільки обіцянка увійти в його відпочинок ще в силі, пильнуймо*, щоб нікого з нас не вважали негідним її.^e **2** Адже добру новину чули як ми,^є так і вони. Однак їм почуте слово не принесло користі, тому що вони не мали такої віри, як ті, хто прислухався. **3** Бо ми — ті, хто виявляє віру, — входимо в його відпочинок. І про них він сказав: «Тож я поклявся у гніві своєму: “Не ввійдуть вони у мій відпочинок”»,^ж хоча його праця була завершена ще від часу заснування світу.^з **4** Бо ось що він сказав про сьомий день в одному уривку: «І сьомого дня почав Бог відпочивати від усієї своєї праці»,^и **5** а тут він знову говорить: «Не ввійдуть вони у мій відпочинок».ⁱ

6 Оскільки ж деякі ще мають увійти в нього, а ті, що першими почули добру новину, не ввійшли через непослух,^к **7** він знову визначає певний день, вживаючи після такого довгого часу в Давидовому псалмі слово «сьогодні», як було сказано вище:

4:1 * Букв. «будьмо в страху».

«Сьогодні, якщо ви чуєте його голос, стережіться, щоб ваше серце не зачерствіло». ^a **8** Бо якби Ісус Навин^b привів їх до місця відпочинку, то Бог не говорив би потім про ще один день. **9** Тож для Божого народу все ще залишається суботній відпочинок. ^a **10** Адже людина, яка ввійшла у Божий відпочинок, так само відпочиває від своєї праці, як Бог — від своєї. ^c

11 Тому з усіх сил намагаймося ввійти у цей відпочинок, щоб ніхто не пішов таким же шляхом непослуху. ^a **12** Бо слово Бога живе і справляє могутній вплив, ^e воно гостріше від усякого обосічного меча^c та проникає настільки глибоко, що розділяє душу* й дух*, суглоби й кістковий мозок, і спроможне розпізнавати думки та наміри серця. **13** І немає такого створіння, яке було б невидиме для нього,^ж але все оголене й повністю відкрите перед очима того, перед ким ми маємо відповісти.^з

14 Тож, маючи великого первосвященника, який увійшов до небес, Ісуса, Сина Божого,^д не припиняймо привселюдно звіщати про нього.^г **15** Бо ми маємо не такого первосвященника, який не міг би співчувати нашим слабкостям,^к а такого, який подібно до нас був випробуваний у всьому, проте залишився безгрішним.^д **16** Отже, наближаймося зі свободою мови^м до престолу незаслуженої доброти, щоб, коли нам потрібна буде допомога, Бог наділив нас милосердям і незаслуженою добротою.

4:12 * Див. глосарій.

РОЗД. 4

a Пс 95:7,8

b Вх 24:13
Пв 1:38

в Мр 2:28

г Бг 2:2,3

д Пс 95:11

e Єр 23:29
1Фс 2:13

є Еф 6:17

ж Пс 7:9
Пс 90:8
Пр 15:11

з Дл 17:31
Рм 2:16
Рм 14:12

и Мр 1:11

і Єв 10:23

к Іс 53:4
Єв 2:17

л Єв 7:26
1Пт 2:22

м Еф 3:11,12
Єв 10:19–22

Друга кол.

РОЗД. 5

a Вх 40:13

б Лв 5:6

в Лв 9:7
Лв 16:6

г Вх 28:1

д Ів 8:54

e Пс 2:7
Дл 13:33

є Пс 110:4

ж Лк 22:44
Ів 12:27

з Мт 26:39
Флп 2:8

и Єв 7:28

і Ів 3:16

к Пс 110:4

5 Бо кожен первосвященик, взятий з-поміж людей, призначається служити Богу^a заради їхнього блага, щоб приносити дари й жертви за гріхи. ^b **2** Він може виявляти співчуття* до тих, хто чогось не розуміє або помиляється^д, оскільки сам має^а слабкості **3** і через це повинен складати приношення за свої гріхи, так само як за гріхи народу.^б

4 Ніхто сам себе не удостоює такої честі, а має її лише тоді, коли отримує покликання від Бога, як це було з Аароном.^г **5** Подібно і Христос не сам себе прославив,^д ставши первосвящеником; його прославив той, хто сказав йому: «Ти мій син, нині я став твоїм батьком». ^e **6** А в іншому уривку він говорить: «Ти повіки священик на подобу Мелхиседека». ^є

7 Живучи на землі*, Христос із сильним голосінням та слізьми звертався з палкими молитвами й проханнями^ж до того, хто міг врятувати його від смерті, і був прихильно вислуханий за свій побожний страх. **8** Він, хоча й був сином, навчився слухняності зі своїх страждань.^з **9** Після того як його було приведено до досконалості,^д він став відповідальним за вічне спасіння всіх слухняних йому,^і **10** адже Бог назвав його первосвящеником на подобу Мелхиседека.^к

11 Ми маємо багато чого сказати про нього, але все це важко пояснити, оскільки ваш слух притупився. **12** Хоча тепер* ви вже мали б бути вчителями, ви знову потребуєте,

5:2 *Або «лагідність; поміркованість». ^aАбо «хто свавільний». ^бАбо «підвладний». 5:7 *Букв. «у дні свого тіла». 5:12 *Букв. «з огляду на час».

щоб хтось від самого початку взявся навчати вас основ^а Божих священних слів, і вам знову потрібне молоко, а не твердий харч. **13** Бо кожен, хто продовжує харчуватися молоком, не обізнаний зі словом праведності, тому що він дитина.^б **14** А тверда їжа – для зрілих людей, які привчили свій розум* розрізняти добро і зло.

6 Тому, залишивши позаду початкові вчення^а про Христа, наполегливо йдімо до зрілості,^г а не закладаймо ще раз фундамент, навчаючись знову про каяття в мертвих учинках, віру в Бога, **2** різні хрещення, покладання рук,^д воскресіння мертвих^е та вічний суд. **3** І ми будемо йти до зрілості, якщо тільки Бог дозволить.

4 А щодо тих, кому вже раз було дане просвітлення,^е хто спробував небесного дару, на кого було вилито святий дух **5** і хто скуштував чудового слова Бога й сили, яка виявлятиметься в прийдешньому світі*, **6** але відпав,^ж то їх неможливо знову привести до каяття. Адже вони самі знову прибивають до стовпа Божого Сина і виставляють його на привселюдну ганьбу.^з **7** Бо якщо земля п'є дощ, що часто зрошує її, а потім родить рослини, які використовуює рільник, то вона отримує благословення від Бога. **8** Але якщо земля приносить терни й будяки, від неї відмовляються. Така земля близька до прокляття, і зрештою її випалюють.

5:14 *Або «чуття». 6:5 *Або «прийдешньому віці; прийдешній системі». Див. глосарій, Вік.

РОЗД. 5

а Єв 6:1

б Еф 4:14

РОЗД. 6

в Єв 5:12

г 1Кр 14:20
Еф 4:13
Єв 5:14

д Дії 8:17

е Мт 22:31
Ів 5:28, 29
Ів 11:25є Еф 1:18
Єв 10:26

ж 1Ів 2:19

з Єв 10:29

Друга кол.

а Єв 10:32, 33

б Єв 3:14
1Пт 1:3, 4в Рм 12:11
Об 2:4

г Бт 22:16

д Бт 22:17

е Бт 31:53

є Гл 3:29

ж Чс 23:19
Тит 1:2

з 1Пт 1:3, 4

и Льв 16:2, 12
Єв 9:7
Єв 10:19, 20

і Єв 4:14

к Пс 110:4
Єв 5:6

9 Що ж до вас, любі, то ми, хоча й говоримо так, переконані: ви у ліпшому становищі, у вас є те, що потрібно для спасіння. **10** Адже не є Бог несправедний, щоб забути вашу працю і любов, яку ви виявляли до його імені,^а служачи святим як раніше, так і тепер. **11** Ми ж хочемо, щоб кожен з вас залишався наполегливим і завдяки цьому до самого кінця мав цілковиту впевненість у надії,^б **12** щоб ви не стали ледачими,^в а наслідували тих, хто завдяки вірі й терпеливості успадковує обіцяне.

13 Коли Бог давав обіцянку Аврааму, то поклявся собою,^г бо не міг поклястися кимось більшим, **14** і сказав: «Я неодмінно поблагословлю тебе і обов'язково тебе розмножу».^д **15** Авраам виявляв терпеливість і отримав цю обіцянку. **16** Бо люди клянуться кимось більшим, і їхня клятва, як правова гарантія, кладе край усякій супереччі.^е **17** Так і Бог, вирішивши ще чіткіше показати тим, хто мав успадкувати обіцянку,^є що його намір* незмінний, дав гарантію цього^ж, поклявшись, **18** щоб ті дві незмінні речі, в яких Бог не може говорити неправду,^ж стали для нас – тих, хто втік у сховок, – великим підбадьоренням, яке допоможе міцно вхопитися за дану нам надію. **19** Для нас ця надія^з – немов якір для душі*, певна й міцна. Вона входить за завісу,^и **20** куди заради нас увійшов наш попередник, Ісус,^и який назавжди став первосвящеником на подобу Мелхиседека.^к

6:17 *Або «задум». # Або «втрутився». Букв. «став посередником». 6:19 *Або «для нашого життя».

7 Цей Мелхиседék — цар Саліма, священник Всевишнього Бога — зустрів та поблагословив Авраама, коли той повертався після розгрому царів,^a **2** і Авраам дав* йому десяту частину всього. Поперше, його ім'я перекладається як «цар праведності»; крім того, він цар Саліма, тобто «цар миру». **3** Не маючи ні батька, ні матері, ні родоводу, ні початку днів, ні кінця життя, він, уподібнений до Божого Сина, залишається священником назавжди*.^b

4 Подивіться, який великий був цей чоловік, котрому Авраам, голова родини*, дав десятину з найліпшої здобичі.^c **5** Щоправда, чоловіки з Левієвих синів,^d які отримують становище священників, відповідно до Закону мають наказ збирати десятини з народу,^e тобто зі своїх братів, хоча ті є нащадками* Авраама. **6** Але цей чоловік, який за родоводом не мав з ними нічого спільного, взяв десятину в Авраама, якому було дано обіцянки, і поблагословив його.^f **7** Немає сумніву, що більший благословляє меншого. **8** Тож у першому випадку десятини отримують смертні люди, а в другому — той, про кого засвідчено, що він живе.^g **9** І можна сказати, що через Авраама навіть Левій, який отримує десятини, сам заплатив їх, **10** коли Авраам зустрівся з Мелхиседéком,^h бо Левій мав стати майбутнім нащадком* Авраама.

7:2 *Букв. «виділив». 7:3 *Або «постійно». 7:4 *Або «патріарх». 7:5 *Букв. «вийшли зі стегон». 7:10 *Букв. «ще був у стегнах».

РОЗД. 7

а Бт 14:17–20

б Пс 110:4

в Бт 14:20

г Вх 40:12, 15

д Чс 18:21, 26
Пв 14:28е Бт 12:7
Бт 14:18–20
Бт 17:6
Бт 22:17

є Єв 7:3

ж Бт 14:18

Друга кол.

а Рм 3:20
Єв 7:19
Єв 9:9
Єв 10:1

б Пс 110:4

в Рм 3:27
1Кр 9:21
Гл 6:2
Кл 2:13, 14

г Чс 18:6, 7

д Бт 49:10
Мт 1:1, 3
Лк 3:23, 33е Єв 3:1
Єв 7:26

є Пс 110:4

ж Рм 6:9
1Тм 6:16

з Пс 110:4

и Рм 8:3
Єв 9:9
Єв 13:9і Дії 13:38, 39
Гл 2:15, 16
Єв 10:1

к 1Пт 1:3, 4

л Ів 14:6
Єв 4:16

11 Отож, якби досконалість досягалась завдяки священству левітів^a (адже воно було особливістю Закону, даного народами), то чи була б потреба з'являтися ще одному священнику, про якого говориться, що він буде на подоби Мелхиседéка,^b а не на подоби Аарона? **12** Але оскільки змінюється священство, потрібно, щоб змінився й Закон.^c **13** Бо чоловік, про котрого все це говориться, належав до іншого племені, з якого ніхто не виконував служіння при жертвовнику.^d **14** Адже відомо, що наш Господь походив від Юди,^e а Мойсей нічого не казав про те, що священники походять з цього племені.

15 І це виявилось ще ясніше, коли з'явився інший священник,^f подібний до Мелхиседéка;^g **16** цей священник став таким не на основі закону, згідно з яким все залежало від тілесного походження, а на основі сили, завдяки якій має незнищенне життя.^h **17** Адже про нього було засвідчено: «Ти повіки священник на подоби Мелхиседéка».ⁱ

18 Отже, попередні заповіді мали бути скасовані як слабкі й неефективні.^j **19** Бо Закон нічого не зробив досконалим.^k Досконалість принесло запровадження ліпшої надії,^l через яку ми наближаємося до Бога.^m **20** А оскільки при цьому не обійшлося без клятви **21** (адже є чоловіки, котрі стали священниками без клятви, а він став священником через клятву, яку стосовно нього дав той, хто сказав: «Єгова* присягнув і не змінить

7:21 *Див. додаток А5.

свого рішення*: “Ти повіки священник”»),^а **22** то Ісус став гарантією* ліпшої угоди.^б **23** Крім того, священниками мало ставати багато чоловіків, заступаючи один одного,^в бо смерть не дозволяла їм займати таке становище постійно. **24** А оскільки він живе вічно,^г то має священство без жодного наступника. **25** Тож він спроможний принести цілковите спасіння тим людям, які наближаються до Бога через нього, бо він завжди живий, щоб благодати за них.^д

26 Саме такий первосвященик нам потрібен: відданий, невинний, непоганений,^е відділений від грішників, піднесений вище від небес.^є **27** На відміну від тих первосвящеників, він не має потреби щодня приносити жертви,^ж спершу за свої гріхи, а потім за гріхи народу,^з бо він зробив це раз і назавжди, коли приніс у жертву самого себе.^и **28** Адже Закон призначає первосвящениками людей, що мають слабкості,^і а слово клятви,^к яка з'явилась після Закону, призначає Сина, якого назавжди було зроблено досконалим.^л

8 Ось яка суть того, про що ми говоримо: ми маємо такого первосвященика,^м і він сів праворуч від престолу Величного на небесах.^н **2** Він є служителем святого місця^о і правдивого намету, який поставив Єгова*, а не людина. **3** Бо кожен первосвященик призначається, щоб приносити дари і жертви; тому було потрібно, аби й він мав

7:21 *Або «і не буде жалкувати». 7:22 *Або «був даний як запорука». 8:2, 8—11 *Див. додаток А5.

РОЗД. 7

а Пс 110:4
б Єр 31:31
Мт 26:27, 28
1Кр 11:25
Єв 8:6
Єв 9:15
Єв 12:22, 24
в 1Хр 6:4
г Лк 1:33
Єв 7:15, 16
д Рм 8:34
1Тм 2:5
Єв 9:24
1Ів 2:1
е Іс 53:9
1Пт 2:21, 22
є Еф 1:20, 21
1Пт 3:22
ж Чс 28:3
з Лв 9:8, 15
и Рм 6:10
Єв 9:28
Єв 10:14
і Лв 16:11
к Пс 2:7
Пс 110:4
л Єв 2:10
Єв 5:9

РОЗД. 8

м Єв 3:1
Єв 7:26
н Пс 110:1
Єв 1:3
о Єв 9:8, 24

Друга кол.

а Еф 5:2
б Єв 7:14
в Кл 2:16, 17
Єв 10:1
г Єв 9:9, 24
д Вх 25:9, 40
Вх 26:30
Чс 8:4
е 1Тм 2:5
є 1Кр 11:25
Єв 7:22
Єв 9:15
Єв 12:22, 24
ж Пс 110:4
Рм 8:17
з Єв 7:11, 18
и Вх 12:51
і Рм 2:29
к 2Кр 6:16
л Єр 31:31–34

що принести.^а **4** Якби він залишався на землі, то не був би священником,^б бо тут вже є люди, які за Законом приносять дари. **5** Їхнє священне служіння є лише відображенням і тінню^в того, що в небі.^г Подібно й Мойсей, коли мав спорудити намет, отримав від Бога наказ: «Дивись, зроби все за зразком, який було показано тобі на горі».^д **6** Ісусові ж було доручено величніше служіння, бо він є ще й посередником^е ліпшої угоди,^є яка законно утверджена на ліпших обіцянках.^ж

7 Якби та перша угода була бездоганною, то не потрібно було б другої.^з **8** Він же докоряє народу, кажучи: «“Ось надходять дні,— говорить Єгова*,— коли я укладу з нащадками Ізраїля і нащадками Юди нову угоду. **9** Вона буде не така, як угода, яку я уклав з їхніми прабатьками в день, коли взяв їх за руку, щоб вивести з єгипетського краю.” Але через те, що вони не залишалися в моїй угоді, я перестав піклуватися про них”,— говорить Єгова*».

10 «“І от угода,— говорить Єгова*,— яку я укладу після тих днів з нащадками Ізраїля: я укладу свої закони в їхні розуми і напишу ці закони на їхніх серцях.^і І я стану їхнім Богом, а вони будуть моїм народом.”

11 І жоден з них більше не буде навчати свого земляка і брата свого, кажучи: «Пізнайте Єгову*!») Бо всі вони, від малого до великого, знатимуть мене. **12** Я прошу їхніх неправедні вчинки і більше ніколи не пригадаю їхніх гріхів”.^л

13 Кажучи «нова угода», він робить попередню застарілою.^а А те, що застаріле і відживає свій вік, близьке до зникнення.^б

9 Попередня угода містила закони про священне служіння і святе місце на землі.^в

2 Там був споруджений перший відділ намету, в якому стояв світільник,^г стіл, а також були викладені хліби представлення,^д і він називався Святе.^е

3 А за другою завісою^є був відділ намету, який називався Найсвятіше.^ж 4 Там була золота курільниця^з й ковчег угоди,^и повністю покритий золотом.^і Усередині ковчега була золота посуда з манною,^к Ааронова палиця, що пустила бруньки,^л і таблиці^м угоди, 5 а на ковчезі – славні херувими, тінь яких падала на кришку^н примирення*. Однак тепер не час вдаватися в подробиці стосовно цього.

6 І, відколи все це так було споруджено, священники регулярно входять у перший відділ намету, щоб виконувати обов'язки, пов'язані зі священним служінням.^о 7 А в другий відділ раз у рік входить лише первосвященик,^п і входить не без крові.^р Він приносить її за себе^с та за гріхи народу,^т скоєні через незнання. 8 Так святий дух чітко показує, що, поки стояв перший намет, шлях у святе місце ще не був відкритий.^у 9 Цей намет є наочним прикладом, який стосується теперішнього часу,^ф і згідно з цим розпорядком приносяться дари й жертви.^х Проте вони не можуть дати людині, яка служить* Богу, бездоганно

9:5 *Або «місце для примирення». 9:9 *Або «виконує священне служіння».

РОЗД. 8

а Рм 10:4
Єв 7:12
б Кл 2:13, 14

РОЗД. 9

в Вх 25:8
г Чс 4:9
д Вх 40:22–24
е Вх 26:33
є Вх 36:35
ж Вх 26:31, 33
з Лв 16:12
Об 8:3
и Вх 40:21
і Вх 25:10, 11
к Вх 16:33
л Чс 17:10
м Вх 32:15
н Вх 25:18, 22
Чс 7:89
о Лв 24:3, 4
п Лв 16:2
р Вх 30:10
Лв 16:14
с Лв 16:6, 11
т Лв 16:15
у Єв 10:19, 20
ф Кл 2:16, 17
Єв 8:5
Єв 10:1
х Лв 23:37, 38

Друга кол.

а Гл 3:21
Єв 7:11, 19
б Вх 30:17–19
в Чс 19:13
г Єв 12:24
Єв 13:20
д Дн 9:24
Мт 20:28
1Тм 2:5, 6
е Лв 16:6, 15
є Чс 19:9, 17, 19
ж 1Пт 1:18, 19
з 1Ів 1:7
и Рм 12:1
і Лк 22:20
1Тм 2:5
Єв 12:22, 24
к Рм 8:17
л Мт 20:28

чисте сумління.^а 10 Вони пов'язані лише з їжею, напоями та різного роду церемоніальними обмиваннями*.^б Такі вимоги закону стосувалися тіла^в і були накладені до визначеного часу, коли все мало бути доведено до ладу.

11 Коли ж з'явився Христос – первосвященик, який повинен був принести ті блага, котрі ми тепер маємо, він увійшов у величніший і досконаліший намет, нерукотворний, тобто той, що не належить до цього творіння. 12 Він раз і назавжди увійшов у святе місце – не з кров'ю козлів і молодих биків, а з власною кров'ю^г – та здобув для нас вічне визволення*.^д 13 Бо якщо кров козлів, биків^е і попіл з телиці, яким кропили тих, хто був опоганений, освячували людей настільки, що Бог вважав їх чистими,^є 14 то наскільки ж більше кров Христа,^ж який завдяки дії вічного духу приніс себе непорочним Богу, очистить наше сумління від мертвих учинків,^з щоб ми служили* живому Богові!^и

15 Ось тому Христос і є посередником нової угоди,^л щоб завдяки його смерті покликані отримали обіцянку про вічну спадщину,^к оскільки на основі викупу їх було визволено^н від переступів, учинених під попередньою угодою. 16 Бо, де є угода з Богом, там має настати смерть людини, яка її уклала*, 17 тому що угода набирає сили лише після смерті. Отже, поки людина,

9:10 *Букв. «різними хрещеннями».

9:12 *Букв. «викуплення».

9:14 *Або «виконували священне служіння».

9:16 *Або «посередника при укладанні угоди».

яка уклала угоду*, жива, ця угода не чинна. **18** Зрештою, і попередня угода набула чинності* не без крові. **19** Адже Мойсей, ознайомивши цілий народ з усіма заповідями Закону, взяв кров молодих биків і козлів, воду, а також яскраво-червону вовну й гісоп та покропив книгу* і весь народ, **20** кажучи: «Це кров угоди, якої Бог наказав вам дотримуватися». **21** Так само він покропив кров'ю намет і все, що мало використовуватися у святому служінні. **22** Тож за Законом майже все очищається кров'ю,^а і без пролиття крові немає прощення.^г

23 Тому було необхідно, щоб земне відображення^а небесного очищалося саме так,^е а для небесного потрібні значно ліпші жертви. **24** Бо Христос увійшов не в рукотворне святе місце,^е зроблене на зразок дійсного,^ж а в саме небо,^з щоб з'явитися перед* Богом задля нашого блага.^и **25** Він не повинен був багато разів приносити себе в жертву, як первосвященик, котрий з року в рік входить у святе місце^і з чужою кров'ю. **26** Інакше йому б довелося багато разів страждати ще від заснування світу. А він виявився раз і назавжди при закінченні віків*, щоб усунути гріх, принісши в жертву самого себе.^к **27** Тож, подібно як люди мають один раз померти, а потім отримати присуд, **28** так і Христос був принесений в жертву раз і назавжди, щоб понести гріхи багатьох.^л А коли він з'я-

9:17 *Або «посередник при укладанні угоди». **9:18** *Букв. «була запроваджена». **9:19** *Або «сுவій». **9:24** *Букв. «перед лицем». **9:26** *Або «систем». Див. глосарій.

РОЗД. 9

а Вх 24:6–8

б Вх 29:12
Лв 8:15

в Лв 17:11

г Лв 9:7–9

д Єв 8:5
Єв 9:9

е Лв 16:19, 20

є Єв 8:1, 2

ж Кл 2:16, 17

з Єв 6:19, 20
Єв 9:12и Лв 16:15
Рм 8:34

і Лв 16:2, 34

к Дн 9:24
Єв 7:27
1Пт 3:18л Іс 53:12
Рм 6:10
1Пт 2:24

Друга кол.

а 2Тм 4:8
Тит 2:13

РОЗД. 10

б Єв 8:5

в Кл 2:16, 17

г Єв 7:19
Єв 9:9

д Лв 16:34

е Пс 40:6

є Пс 40:8

ж Пс 40:6–8

з Гл 1:4

и Єв 13:12

виться вдруге, то вже не для того, щоб усунути гріх*; і його побачать ті, хто з нетерпінням очікує, що він принесе їм спасіння.^а

10 Закон є лише тінню^б прийдешніх благ,^в а не самими благами, тому він* через одні й ті самі жертви, які приносяться постійно, з року в рік, ніколи не зможе зробити досконалыми тих, хто наближається до Бога.^г **2** Інакше хіба ці жертви не перестали б приносити? Адже якби ті, хто виконує священне служіння, один раз очистились, то вже не усвідомлювали б своєї гріховності*. **3** Але ці жертви навпаки з року в рік служать нагадуванням про гріхи,^д **4** бо гріхи неможливо усунути кров'ю биків і козлів.

5 Тому, приходячи у світ, він говорить: «Жертви й приношення ти не захотів, але приготував мені тіло. **6** Цілопалення й приношення за гріх ти не схвалив». **7** Тоді я сказав: «Ось я прийшов (і про мене написано в сувої*) виконувати волю твою, Боже». **8** Сказавши спочатку: «Ти не захотів і не схвалив жертв, приношень, цілопалень та приношень за гріх» — жертв, які складаються за Законом, **9** потім він говорить: «Ось я прийшов виконувати волю твою». **ж** Тож він скасовує перше, щоб встановити друге. **10** Відповідно до цієї волі^з ми були освячені завдяки тому, що тіло Ісуса Христа було раз і назавжди принесене в жертву.^и

9:28 *Або «мати справу з гріхом». **10:1** *Або, можливо, «люди». **10:2** *Або «не мали б нечистого сумління через свої гріхи». **10:7** *Букв. «сувої книги».

11 До того ж кожен священик день у день стає на своє місце, щоб виконувати святе служіння,^a і багато разів приносить ті самі жертви,^b які ніколи не зможуть повністю усунути гріхи.^c **12** А цей чоловік раз і назавжди приніс одну жертву за гріхи, а потім сів праворуч від Бога.^d **13** Й відтоді чекає, поки його вороги не будуть покладені йому під ноги.^e **14** Бо одним жертвоприношенням він назавжди зробив досконалими тих, що стають освяченими.^f **15** Крім того, нам свідчить і святий дух, бо, сказавши спочатку: **16** «От угода,— говорить Єгова*,— яку я укладу з ними після тих днів. Я вкладу свої закони в їхні серця і напишу ці закони в розумах їхніх»,^g **17** він додає: «А гріхів їхніх та беззаконних учинків більше ніколи не пригадаю». **18** Коли ж гріхи прощено, уже немає потреби складати приношення за гріх.

19 Отже, брати, оскільки завдяки крові Ісуса ми маємо можливість сміливо* входити у святе місце³ шляхом, **20** який він відкрив* нам, новим та живим шляхом через завісу,^h тобто його тіло, **21** і оскільки над Божим домом стоїть великий священик,ⁱ **22** наближаймося до Бога зі щирим серцем і твердою вірою, очистивши* свої серця від заплямованого сумління^k та обмивши тіла чистою водою.^l **23** Наполегливо звіщаймо всім про свою надію і будьмо в цьому непохитні,^m бо

10:13 *Букв. «як підніжок для його ніг». **10:16, 30** *Див. додаток А5. **10:19** *Або «впевнено». **10:20** *Букв. «запровадив». **10:22** *Букв. «покропивши», тобто покропивши кров'ю Ісуса.

РОЗД. 10

a 1См 2:27,28

b Вх 29:38
Чс 28:3в Єв 7:18
Єв 10:1

г Рм 8:34

д Пс 110:1
1Кр 15:25

е Єв 7:19

є Єр 31:33
Єв 8:10ж Єр 31:34
Єв 8:12

з Єв 9:8,24

и Мт 27:51

і Зх 6:13
Єв 3:6

к 1Ів 1:7

л Еф 5:25,26

м 1Кр 15:58
Кл 1:23

Друга кол.

а Кл 3:23
1Тм 6:18б Пв 31:12
Дії 2:42в Іс 35:3
Рм 1:11,12г Рм 13:11
2Пт 3:11,12

д 2Пт 2:21

е Мт 12:32
Єв 6:4–6
1Ів 5:16

є Іс 26:11

ж Пв 17:6

з Мт 26:27,28
Лк 22:20

и Єв 6:4–6

і Пв 32:35,36

к 2Кр 4:6
Єв 6:4

той, хто дав обіцянку, вірний. **24** Зважаймо одне на одного*, щоб спонукувати[#] до любові й добрих діл.^a **25** і не переставаймо збиратися разом,^b як у деякого ввійшло у звичку, а підбадьорюймо одне одного,^c і робімо так дедалі більше, оскільки бачимо наближення цього дня.^d

26 Бо якщо, отримавши точне знання правди, ми свідомо ходимо в гріху,^e то вже не залишається жертви за гріхи,^f **27** а лише якесь страшне очікування суду і палючий гнів, що готовий пожерти противників.^g **28** Кожен, хто зневажає Закон Мойсея, помирає на підставі свідчення двох або трьох,^ж і йому немає пощади. **29** Тож подумайте, наскільки більшого покарання буде заслуговувати людина, яка потоптала Сина Божого та вважає чимось звичайним кров угоди^з – кров, котрою була освячена,— і яка зухвало зневажила дух незаслуженої доброти!^и **30** Бо ми знаємо того, хто сказав: «Помста моя, я відплачу», а також: «Єгова* судитиме свій народ». **31** Як же страшно потрапити в руки живого Бога!

32 Завжди пам'ятайте минулі дні, коли ви, отримавши просвітлення,^к залишалися стійкими у великій боротьбі і зносили страждання. **33** Іноді вас привселюдно* зневажали й завдавали вам лиха, а іноді ви поділяли страждання^л тих, хто зносив такі випробування. **34** Ви і співчутливо ставилися до ув'язнених,

10:24 *Або «підключимося одне про одного; будьмо уважні одне до одного». [#]Або «заохочувати; схилити». **10:33** *Букв. «як у театрі». ^аАбо «стояли пліч-о-пліч з».

і радісно сприймали пограбування свого майна,^а знаючи, що маєте власність ліпшу, не минушу.^б

35 Тому не відмовляйтеся від своєї сміливості*, бо вона принесе велику нагороду.^в

36 Адже вам потрібна витривалість,^г щоб, виконавши Божу волю, отримати обіцяне.

37 Бо ще «зовсім трохи»,^д і «той, хто надходить, прийде і не забариться».^е **38** «А мій праведний буде жити завдяки своїй вірі»^є і «якщо він відступить від мене, то буде мені* не до вподоби».^ж **39** Ми ж не з тих, хто відступає, щоб бути знищеним,^з а з тих, хто вірить, щоб зберегти своє життя*.

11 Віра — це обґрунтоване сподівання того, на що надіються,^и чіткий вияв* того, що реально, хоча й невидиме. **2** Саме завдяки їй люди в давні часи* отримали свідчення, що Бог їх схвалює.

3 Завдяки вірі ми усвідомлюємо, що віки* були упорядковані словом Бога і ввидиме виникло з невидимого.

4 Завдяки вірі Авель приніс Богові ціннішу жертву, ніж Каїн.^і Завдяки цій вірі йому було дано свідчення, що він праведний, оскільки Бог схвалив* його дари;^к і завдяки вірі він, хоча й помер, усе ще говорить.^л

5 Завдяки вірі Енох^м був перенесений, щоб не бачити смерті, і його неможливо було ніде знайти, оскільки Бог переніс його,^н але до перенесення він отримав свідчення,

10:35 *Букв. «свободи мови». **10:38** *Або «моїй душі». **10:39** *Або «свої душі». **11:1** *Або «переконливий доказ». **11:2** *Або «наші прабатьки». **11:3** *Або «системи». Див. глосарій. **11:4** *Або «дав свідчення, визнавши».

РОЗД. 10

а Мт 5:12
б Лк 16:9
в Мт 10:32
1Кр 15:58
г Лк 21:19
Як 5:11
д Іс 26:20
е Ав 2:3
2Пт 3:9
є Ів 3:16
Рм 1:17
ж Ав 2:4
з 2Пт 2:20

РОЗД. 11

и Єв 11:13
і Бт 4:5
к Бт 4:4
л Бт 4:8, 10
м Бт 5:22
Юд 14
н Бт 5:24

Друга кол.

а Пс 58:11
Сф 2:3
Мт 5:12
Мт 6:33
б Бт 6:8, 9
в Бт 6:13, 17
г Бт 6:14
д Бт 6:22
2Пт 2:5
е Рм 4:9, 11
є Бт 12:1, 4
ж Бт 23:4
з Бт 17:6
Бт 26:3
Бт 28:13
и Бт 12:8
і Єв 11:16
к Бт 17:17
Бт 21:2
л Рм 4:19
м Бт 21:5
н Бт 22:17
1Цр 4:20
о Бт 47:9
л Ів 8:56

що догодив Богові. **6** По суті, без віри неможливо догодити Богові, бо кожен, хто наближається до Бога, повинен вірити, що він є*, а також ви-нагороджує тих, хто його наполегливо шукає.^а

7 Завдяки вірі Ной,^б отримавши попередження від Бога про те, чого ще ніхто не бачив,^в виявив побожний страх і збудував ковчег^г для порятунку своїх домашніх. Цією вірою він засудив світ^д і став спадкоємцем праведності, що походить від віри.

8 Завдяки вірі Авраам,^е коли був покликаний, послухався і вирушив до місця, яке мав отримати в спадщину; він вийшов, хоча й не знав, куди йде.^є **9** Завдяки вірі він жив чужинцем в обіцяному краю, як у чужому.* Він разом з Ісаком та Яковом, спадкоємцями тієї самої обіцянки,^з мешкав у наметах,^и **10** бо чекав міста з справжнім фундаментом, творець* і будівничий якого — Бог.^і

11 Завдяки вірі також Сарра, хоча була вже не в тому віці, щоб народжувати, отримала силу зачати потомство*,^к оскільки вважала вірним* того, хто обіцяв. **12** Тому від одного чоловіка, причому майже мертвого,^л народилося стільки дітей,^м як зірок на небі, як піщиною на березі моря,^н що їх не злічити.

13 Усі ці люди помирали, зберігши віру, хоча й не дочекалися сповнення обіцянок,^о але вони здалека побачили^п й прийняли їх. Вони відкрито визнавали, що є

11:6 *Або «існує». **11:10** *Або «архітектор». **11:11** *Букв. «насіння». *Або «гідним довір'я».

чужинцями і тимчасовими жителями в краю свого перебування. **14** Ті, хто так говорить, показують, що прагнуть бути в місці, яке має стати їхньою власною домівкою. **15** І якби вони постійно згадували місце, звідки вийшли,^а то знайшли б можливість повернутися. **16** Але вони прагнуть ліпшого місця – того, що пов'язане з небом. Тому Бог не соромиться, коли вони називають його своїм Богом,^б оскільки він приготував їм місто.^в

17 Завдяки вірі Авраам, коли був випробований,^г по суті, приніс у жертву Ісака, – цей чоловік, який охоче прийняв обіцянки, збирався скласти в жертву єдинородного сина,^д – **18** хоча йому було сказано: «Обіцяне тобі потомство* прийде через Ісака».^е **19** Однак він вважав, що Бог спроможний навіть воскресити Ісака з мертвих, і йому було повернено сина з рук смерті, що послужило прикладом.^є

20 Завдяки вірі Ісак поблагословив Якова^ж й Ісава,^з говорячи про те, що мало настати.

21 Завдяки вірі Яків перед смертю^и поблагословив обох синів Йосипа^й і поклонився, спираючись на кінець своєї палиці.^к

22 Завдяки вірі Йосип наприкінці своїх днів розповів про вихід синів Ізраїля і дав вказівки* стосовно своїх кісток^л.^м

23 Завдяки вірі батьки Мойсея, не злякавшись царського наказу,^н переховували його три місяці після народження,^о оскільки бачили, що дитя дуже гарне.^п **24** Завдяки вірі

РОЗД. 11

а Бт 11:31
б Вх 3:6, 15
в Єв 11:10
Єв 12:22
г Бт 22:1, 2
д Бт 22:9, 10
Ів 3:16
е Бт 21:12
є 1Кр 10:11
ж Бт 27:27–29
з Бт 27:38–40
и Бт 47:29
й Бт 48:15, 16, 20
к Бт 47:31
л Бт 50:24, 25
Вх 13:19
м Вх 1:16, 22
н Вх 2:2
о Дії 7:20

Друга кол.

а Вх 2:11
б Вх 2:10
в Вх 12:51
г Вх 10:28
д 1Тм 1:17
е Вх 12:21–23
є Вх 14:22
ж Вх 14:27, 28
з ІсН 6:15, 20
и ІсН 6:17
й Сд 6:11
к Сд 4:6
л Сд 13:24
м Сд 11:1
н 1См 16:13
о 1См 3:20
л Сд 7:12, 22
р 2См 7:8, 12
с Сд 14:5, 6
1См 17:34–36
Дч 6:21, 22
г Дч 3:23–25
у 2Цр 6:15, 16
ф Сд 16:28
1Цр 18:46
х Сд 11:32

Мойсей, коли виріс,^а відмовився називатись сином фараонової дочки.^б **25** Він хотів радше зазнавати знущань з Божим народом, ніж отримувати тимчасове задоволення від гріха. **26** Для нього ганьба, яку він зносив як помазанець*, була більшим багатством, ніж скарби Єгипту, тому що він пильно дивився на винагороду. **27** Завдяки вірі він покинув Єгипет,^в але не зі страху перед гнівом царя,^г адже залишався стійким, немов бачив Невидимого.^д **28** Завдяки вірі він відзначив Пасху та покropив кров'ю одвірки, аби нищитель не завдав шкоди* первісткам серед Божого народу.^є

29 Завдяки вірі народ перейшов Червоне море, немовби суходолом,^є а коли на це наважилися єгиптяни, їх поглинули води.^ж

30 Завдяки вірі впали мурі Єрихона, після того як народ сім днів обходив їх довкола.^з **31** Завдяки вірі повія Раях не загинула з тими, хто виявляв непослух, бо з миром прийняла розвідників.^и

32 Що ж до цього додати? Мені просто не вистачило б часу, якби я почав розповідати про Гедеона,^к Барак,^л Самсона,^м Іфтаху,^н Давида,^о а також про Самуїла^п та інших пророків. **33** Завдяки вірі вони здобували перемогу над царствами,^р сприяли утвердженню праведності, отримували обіцянки,^с закривали пащі левам,^д **34** долали силу вогню,^е рятувалися від вістря меча;^ф вони, будучи слабкими, одержували велику силу,^г ставали могутніми на війні,^з розбивали ворожі

11:18 * Букв. «насіння». 11:22 * Або «наказ». * Або «поховання».

11:26 * Букв. «Христос». 11:28 * Букв. «не торкнувся».

війська.^a **35** Жінки завдяки воскресінню отримували своїх померлих.^b Інші зазнавали катувань, бо не погоджувались отримати визволення ціною якогось викупу, адже вони хотіли мати ліпше воскресіння. **36** Ще іншим довелося зносити випробування, коли з них глузували, бичували їх і навіть заковували в кайдани^a та кидали у в'язниці.^c **37** Їх каменували,^d випробовували, перепилювали*^e; вони гинули від меча,^e блукали в овечих і козячих шурах,^e зносячи нужду, лихо^ж і знущання.^з **38** Ті, кого світ був не гідний, поневірялися по пустелях, горах, печерах^и і підземеллях.

39 Усі вони, хоча й отримали завдяки вірі свідчення, що Бог їх схвалює, не дочекалися сповнення обіцянки, **40** оскільки Бог передбачив дати нам щось ліпше,ⁱ і вони не могли досягти досконалості без нас.

12 Тож, оскільки довкола нас є така велика хмара свідків, скиньмо й ми всякий тягар і гріх, який легко нас облутує,^к і витривало біжімо в забігу, який нам визначено,^л **2** пильно придивляючись до Ісуса – Керівника^м і Вдосконалювача нашої віри. Заради радості, яка очікувала його, він зніс смерть на стовпі мук*, знехтувавши ганьбою, і сів праворуч від Божого престолу.^н **3** І справді, глибоко роздумуйте про того, хто стійко зніс ворожі слова грішників,^о якими вони самі собі шкодили. Тоді ви не втомитесь і не опустите рук*.^п

11:37 *Або «розпилювали на частини».
12:2 *Див. глосарій. **12:3** *Або «ваші душі не знесиляться».

РОЗД. 11

a Сд 4:16

б 1Цр 17:22–24
2Цр 4:32, 34

в Єр 20:2

г Єр 37:15

д 2Хр 24:20, 21

е 1Цр 19:10

є 2Цр 1:8

ж 1Цр 19:2

з 1Цр 22:24
Єр 38:6и 1Цр 18:4
1Цр 19:9i Єв 2:3
Єв 3:1
Єв 7:22

РОЗД. 12

к Єв 3:12

л 1Кр 9:24, 26
Флп 3:13, 14м Ів 14:6
Дії 5:31
Єв 2:10н Пс 110:1
Єв 10:12

о Мт 27:39

п Гл 6:9

Друга кол.

а Пр 3:11, 12

б 2См 7:14
Єв 2:10

в Пр 13:24

г Як 4:10

д 1Пт 1:15, 16

е Іс 35:3

є Пр 4:26

4 Борючись із цим гріхом, ви ще не чинили опору до крові. **5** До того ж ви зовсім забули настійне заохочення, скероване до вас як до синів: «Сину мій, не стався зневажливо до повчання від Єгови* й не опускай рук, коли він тебе виправляє, **6** бо кого Єгова* любить, того і повчає. Він навіть карає* кожного, кого приймає як сина».^a

7 Усе, що ви стійко зносите, застосовується для вашого повчання*. Бог ставиться до вас як до синів.^b А якого сина батько не повчає?^в **8** Якщо всі ви не отримуєте такого повчання, то ви незаконнонароджені діти, а не сини. **9** Крім того, наші земні батьки* нас повчали, і ми ставилися до них з повагою. Тож хіба нам не треба ще охочіше підкорятися Батькові, який дає нам духовне життя, і завдяки цьому жити?^г **10** Адже протягом короткого часу вони повчали нас так, як їм здавалося правильним. Коли ж повчає він, це йде нам на користь, бо в такому разі ми можемо мати частку в його святості.^d **11** Щоправда, жодне повчання у цей час не здається чимось радісним, а радше завдає болю*, однак пізніше навченим через нього приносить мирний плід праведності.

12 Отже, зміцніть опущені руки та ослаблі коліна^e **13** і продовжуйте виправляти стежки для своїх ніг,^e щоб кульгаве не вивихнулось, а, навпаки, зцілилось. **14** Намагайтесь мати мир з усіма людь-

12:5, 6 *Див. додаток А5. **12:6** *Букв. «бичує». **12:7** *Або «щоб вас навчити». **12:9** *Букв. «батьки нашого тіла». **12:11** *Або «смутку».

ми,^a а також бути освяченими*,^b оскільки без цього ніхто не побачить Господа. **15** Постійно пильнуйте, щоб ніхто з вас не залишився без Божої незадоволеної доброти і щоб не проріс жоден отруйний корінь, який би спричинив проблеми і опоганив багатьох.^a **16** Пильнуйте, щоб серед вас не було жодного розпусника* або того, хто не цінує святе, подібно до Ісава, який проміняв права первородства на миску їжі.^г **17** Як ви знаєте, пізніше, бажаючи успадкувати благословення, Ісав отримав відмову. Хоча він плакав^д і робив усе, щоб рішення* змінилося, це було даремно*.

18 Тож ви наблизились не до гори, яку можна відчувати на дотик^e і яка палала у полум'ї,^e не до темної хмари, густої темряви й бурі.^ж **19** і не до звуку сурми^з чи голосу,^и який промовляв слова. Почувши цей голос, люди благали, щоб їм вже нічого не говорили,^і **20** бо їх уже і так налякав наказ: «Навіть якщо тварина торкнеться гори, її треба каменувати».^к **21** І справді, це видноще було таким страшним, що Мойсей сказав: «Я боюся і тремчу».^л **22** Але ви наблизились до гори Сіон^м та міста живого Бога – небесного Єрусалима,^н і до міраді* ангелів, **23** які зібрані разом,^o і до збору первістків, які записані на небесах, і до Бога, Судді всіх,^п і до духовного життя^р праведних, яких було приведено до досконалості,^с **24** і до Ісуса – посередника^т нової уго-

12:14 *Або «святими». **12:16; 13:4** *Див. глосарій, *Статеву розпусту*. **12:17** *Тобто батькове рішення. *Букв. «він не знайшов для цього місця». **12:22** *Або «десятиків тисяч».

РОЗД. 12

а Пс 34:14
Рм 12:18
Рм 14:19
б Рм 6:19
1Фс 4:3,4
Єв 10:10
в Пв 29:18
г Бт 25:32,34
д Бт 27:34
е Вх 19:12
є Вх 19:18
ж Вх 19:16
з Вх 19:19
и Пв 4:11,12
і Вх 20:18,19
к Вх 19:12,13
л Пв 9:19
м Об 14:1
н Об 21:2
о Дн 7:10
п Бт 18:25
Пс 94:2
Іс 33:22
р Єв 12:9
с Єв 10:14
т 1Тм 2:5
Єв 9:15

Друга кол.

а Мт 26:27,28
б Бт 4:8,10
в Єв 1:2
Єв 2:2–4
г Вх 19:18
д Ор 2:6
е Пв 4:24

РОЗД. 13

є 1Фс 4:9
1Пт 1:22
ж Рм 12:13
1Тм 3:2
з Бт 18:2,3
Бт 19:1–3
и Кл 4:18
і Рм 12:15
к Пр 5:16,20
Мт 5:28
л Пр 6:32
1Кр 6:9,10
1Кр 6:18
Гл 5:19,21

ди,^a і до крові для кроплення, яка промовляє ліпше, ніж кров Авеля.^б

25 Дивіться, не відмовляйтесь слухати* того, хто говорить. Бо якщо не врятувалися люди, які відмовлялися слухати того, хто давав їм Боже попередження на землі, то тим більше не врятуємось ми, якщо відвернемося від того, хто говорить з небес.^в **26** Тоді від його голосу здригнулася земля,^г тепер же він обіцяє: «Я ще раз затрясу – і не лише ще землею, але й небом».^д **27** Слова «ще раз» вказують на усунення того, що хитається, що створене, аби залишилось непохитне. **28** Отже, знаючи, що ми отримаємо непохитне Царство, промажуймо отримувати незадоволену доброту, завдяки якій ми можемо служити* Богові так, як йому до владоби, з побожним страхом і благоговінням. **29** Бо наш Бог є нищівним вогнем.^е

13 Нехай між вами і далі паує братерська любов.^є **2** Не забувайте про гостинність*,^ж бо завдяки їй декотрі, самі того не знаючи, прийняли ангелів.^з **3** Пам'ятайте про тих, хто у в'язниці*,^и немовби ви були ув'язнені з ними,^і і про тих, над ким знущаються, бо й самі ви в тілі.^л **4** Нехай кожен з пошаною ставиться до шлюбу, а подружнє ложе хай не буде опоганене,^к тому що Бог судитиме розпусників* і перелюбників.^п

12:25 *Або «не виправдовуйтеся перед; не хутуйте». **12:28** *Або «виконувати священне служіння». **13:2** *Або «доброту до сторонніх». **13:3** *Букв. «зв'язаних; тих, хто в кайданах». *Або, можливо, «немовби ви страждали з ними».

5 Виявляйте своїм способом життя, що ви не маєте любові до грошей,^a натомість задовольняйтесь тим, що у вас є.^b Адже він сказав: «Я ніколи тебе не покину й ніколи тебе не покину».^b **6** У такому разі ми зможемо сміливо говорити: «Єгова* – мій помічник, я не буду боятися. Що зробить мені людина?»^г

7 Пам'ятайте про тих, хто бере провід серед вас^a і хто навчив вас Божого слова, і, роздумуючи про добрі результати, яких вони досягають у своєму житті, наслідуйте їхню віру.^g

8 Ісус Христос той самий – і вчора, і сьогодні, і завжди.

9 Не дозвольте, щоб вас звабили різні чужі вчення, бо серце ліпше зміцняти незаслуженою добротою, а не їжею*, адже вона не приносить пожитку тим, хто надає їй надто великого значення.^c

10 У нас є жертovníк, з якого не мають права їсти ті, хто виконує священне служіння в наметі.^ж **11** Адже тіла тварин, чия кров первосвященник вносить у святе місце як приношення за гріх, спалюють поза табором.^з **12** Тому Ісус, щоб освятити народ своєю кров'ю,^и також зазнав страждань за брамою міста.^и **13** Тож вийдімо до нього поза табір, зносячи зневагу, яку зносив він.^к **14** Бо тут ми не маємо постійного міста, а з нетерпінням чекаємо міста прийдешнього.^л **15** Через Ісуса завжди приносимо Богові жертву хвали,^м тобто плід наших уст,^н що привселюдно звіщають його ім'я.^o

13:6 *Див. додаток А5. **13:9** *Тобто правилами про їжу.

РОЗД. 13

а 1Тм 6:10

б Пр 30:8,9
1Тм 6:8

в Пв 31:6,8

г Пс 118:6
Дн 3:17
Лк 12:4д 1Тм 5:17
Єв 13:17е 1Кр 11:1
2Фс 3:7є Рм 14:17
1Кр 8:8
Кл 2:16ж 1Кр 9:13
1Кр 10:18

з Лв 16:27

и Єв 9:13,14

і Ів 19:17

к Рм 15:3
2Кр 12:10
1Пт 4:14л Єв 11:10
Єв 12:22м Лв 7:12
Пс 50:14,23н Пс 69:30,31
Ос 14:2

о Рм 10:9

Друга кол.

а Рм 12:13

б Флп 4:18

в 1Фс 5:12

г Еф 5:21
1Пт 5:5

д Дії 20:28

е 2Кр 1:12

є 1Пт 5:4

ж Дії 27:1

16 Крім того, не забувайте робити добро й ділитися з іншими тим, що маєте,^a бо такі жертви дуже приємні Богу.^b

17 Слухайтеся тих, хто бере провід серед вас,^в і будьте покірні,^г бо вони безперестанку дбають про вас* як ті, хто має за це відповісти.^д Тоді вони робитимуть це з радістю, а не зітхаючи, що завдавало б вам шкоди.

18 Продовжуйте молитися за нас, бо ми впевнені, що маємо чисте* сумління, оскільки в усьому бажаємо поводитись чесно.^e **19** І особливо прошу вас молитися, щоб я швидше повернувся до вас.

20 Тож нехай Бог миру, який воскресив з мертвих нашого Господа Ісуса – великого пастиря^є овець, що приніс Богові кров вічної угоди, – **21** спорядить вас усім необхідним для виконання його волі і нехай здійснює в нас через Ісуса Христа те, що приємне в його очах. Йому слава на віки вічні. Амінь.

22 Дуже прошу вас, брати: терпеливо вислухайте ці слова заохочення, бо я написав вам короткого листа. **23** Хочу, щоб ви знали, що нашого брата Тимофія вже звільнено. І якщо він невдовзі приїде, то буде зі мною, коли ми побачимося з вами.

24 Передайте мої вітання всім, хто бере провід серед вас, а також усім святим. Шлють вам вітання ті, що в Італії.^ж

25 Хай з усіма вами буде незаслужена доброта.

13:17 *Або «ваші душі». **13:18** *Букв. «добре».

ЛИСТ
ЯКОВА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Привітання (1) Стойкість робить людину щасливою (2–15) Випробувана віра (3) Безупинно просить з вірою (5–8) Прагнення веде до гріха і смерті (14, 15) Кожен добрий дар походить згори (16–18) Слухайте і виконуйте слово (19–25) Чоловік, який дивиться в дзеркало (23, 24) Чисте і неопоганене поклоніння (26, 27) 2 Упередження — це гріх (1–13) Любов — царський закон (8) Віра без учинків мертва (14–26) Демони вірять і тремтять (19) Авраам названий другом Єгови (23)	3 Необхідно приборкувати язик (1–12) Не багато братів має ставати вчителями (1) Мудрість, що згори (13–18) 4 Не будьте другом світу (1–12) Протистійте Дияволу (7) Наблизьтесь до Бога (8) Застереження проти гордості (13–17) «Якщо Єгова захоче» (15) 5 Застереження для багатих (1–6) Бог благословляє терпеливість і витривалість (7–11) Нехай ваше «так» означає «так» (12) Молитва віри має силу (13–18) Допомагайте грішнику повернутися (19, 20)

1 Яків,^a раб Бога і раб Господа Ісуса Христа, до 12 племен, розпорошених по світі.

Вітаю!

2 Радійте, брати мої, коли стикаєтесь з різними випробуваннями,^b **3** адже ви знаєте, що ваша випробувана віра виробляє витривалість.^c **4** Але нехай витривалість доводить свою справу до кінця, щоб ви з усякого погляду були досконали й здорові та ні в чому не мали нестачі.^d

5 Тож, якщо комусь із вас бракує мудрості, нехай безупинно просить у Бога,^e який усім дає щедро та без дорікання*,^e і тоді отримає її.^e **6** Але нехай просить з вірою,^f ані-

РОЗД. 1

a Мт 13:55

b Мт 5:11, 12

в 1Пт 1:6, 7

г 1Кр 14:20

Еф 4:13

д 1Цр 3:9

Мр 11:24

1Іс 3:22

е Мт 7:11

е Пр 2:3–6

Ів 15:7

1Іс 5:14

ж Мт 7:7

Друга кол.

a Мт 21:22

Єв 11:6

b Як 4:8

в Як 2:5

г 1Тм 6:17

д Іс 40:6, 7

Мт 19:24

трохи не сумніваючись,^a бо той, хто сумнівається, подібний до морської хвилі, яку вітер носить і кидає в різні боки. **7** Ясна річ, така людина не повинна сподіватися, що отримає щось від Єгови*;^b **8** вона нерішуча^c й нестійка на всіх своїх дорогах.

9 Хай незаможний брат радіє* своєму звеличенню,^b **10** а багатий — своєму приниженню,^г бо багатий зникне, як польова квітка. **11** Адже, коли сходить сонце, воно приносить палючу спеку і висушує рослину, тоді цвіт її опадає та гине її зовнішня краса. Подібно буде і з багатим: він зів'яне на своєму шляху.^d

1:7 * Див. додаток А5. 1:9 * Букв. «хвалиться».

1:5 * Або «не шукаючи недоліків».

12 Щаслива людина, яка стійко зносить випробування,^а бо, здобувши схвалення, отримає вінок життя,^б який Єгова* обіцяв тим, хто любить його.^в **13** Під час випробування хай ніхто не говорить: «Мене випробовує Бог», тому що Бога неможливо випробовувати злом і сам він нікого злом не випробовує. **14** Але кожен випробовується, коли його захоплює та зваблює* власне прагнення.^г **15** Тоді прагнення, ставши здатним родити*, породжує гріх, а вчинений гріх несе смерть.^д

16 Не обманюйтеся, мої любі брати. **17** Кожен добрий дар, кожен досконалий дарунок походить згори,^е від Батька небесних світл,^в який анітрохи не змінюється,^ж як це буває з мінливою тінню. **18** За своєю волею він породив нас словом правди,^з щоб ми були свого роду першими плодами з-посеред його створінь.^и

19 Знайте, брати мої любі: кожна людина повинна бути швидкою до слухання, повільною на слова,^й повільною на гнів,^к **20** оскільки, гніваючись, людина не сприяє утвердженню Божої праведності.^л **21** Отже, відкиньте всляку мерзоту і найменші залишки зла*^м та в душі лагідності прийміть слово, яке прищеплюється вам і може врятувати вас.^н

22 Будьте виконавцями слова,^о а не лише слухачами, які самі себе обманюють фальшивими міркуваннями. **23** Бо, якщо хтось є слухачем слова,

1:12 *Див. додаток А5. **1:14** *Або «ловить, як на наживку». **1:15** *Букв. «зачавши». **1:21** *Або, можливо, «велике зло». *Або «ваші душі».

РОЗД. 1

а Мт 5:10
Як 1:2
б 2Тм 4:8
1Пт 5:4
Об 2:10
в Як 2:5
г Бт 3:6
1Ів 2:16
д Рм 5:21
е Мт 7:11
є Єр 31:35
2Кр 4:6
ж Мн 3:6
з Ів 1:12, 13
Рм 8:28
Еф 1:13, 14
2Фс 2:13
1Пт 1:23
и Об 14:4
і Пр 10:19
Пр 17:27
к Ек 7:9
Мт 5:22
л Як 3:18
м Кл 3:8
1Пт 2:1
н Льв 18:5
1См 15:22
Мт 7:21
1Ів 3:7

Друга кол.

а Лк 6:46
Як 2:14
б Пс 19:7
в Мт 7:24
Лк 11:28
Ів 13:17
г Пс 39:1
Пр 12:18
Пр 15:2
1Пт 3:10
д Пв 14:29
Пв 27:19
Пс 68:5
е Іс 1:17
1Тм 5:3
є Ів 29:12, 13
Іс 58:7
ж 1Кр 5:7
Як 4:4
Об 18:4

РОЗД. 2

з 1Тм 5:21
Як 3:17
и Льв 19:15
і Гл 3:28
к Пв 1:17

а не виконавцем,^о він подібний до чоловіка, який розглядає в дзеркалі своє обличчя*. **24** Він дивиться на себе, відходить і відразу забуває, який він. **25** Коли ж хтось вдивляється в досконалий закон,^б що несе свободу, і перебуває в ньому, то він не забудькуватий слухач, а виконавець діла, і він буде щасливий у тому, що робить.^в

26 Якщо хтось вважає, що правильно поклоняється Богу*, але не стримує^г язика,^г то він обманює своє серце і його поклоніння даремне. **27** Чисте і непоганене поклоніння* в очах нашого Бога і Батька полягає в тому, щоб піклуватися сиротами^д і вдовами,^е коли вони зносять лихо,^в а також зберігати себе незаплямованими світом.^ж

2 Брати мої, хіба скажеш, що ви тримаєтесь віри нашого славного Господа Ісуса Христа, якщо до одних людей ви ставитесь ліпше, ніж до інших?^з **2** Бо коли на ваше зібрання приходять один чоловік із золотими перснями на пальцях та в розкішному вбранні, а інший бідний, у заношеному одязі, **3** і ви з прихильністю дивитесь на розкішно вдягненого й кажете йому: «Сідай ось тут, на добре місце», а бідному говорите: «Постій» чи «Сідай он там, біля мого підніжка»,^и **4** то хіба не поділяєте людей на групи за їхнім становищем^і і чи не стаєте суддями, які виносять ганебні рішення?^к

5 Послухайте, брати мої любі. Хіба Бог не вибрав тих,

1:23 *Або «природні риси свого обличчя». **1:26** *Або «що є релігійним». *Або «не загнудує». **1:27** *Або «релігія».

кого світ вважає бідними, щоб вони були багаті вірою^a і стали спадкоємцями Царства, яке він обіцяв тим, хто любить його?⁶ **6** А ви зневажаєте бідних. Хіба не багаті гноблять вас^a і тягнуть в суди? **7** Хіба не вони говорять зневажливо про добре ім'я, яке ви носите? **8** Якщо ви виконаєте царський закон з Писання: «Люби свого ближнього, як самого себе»,^г то робите дуже добре. **9** Проте коли й далі ставитеся до одних людей ліпше, ніж до інших,^д то чините гріх, і за такий переступ закон вас засуджує*.^е

10 Адже людина, яка дотримується цілого Закону, але оступається в чомусь одному, стає винною у всьому.^е **11** Бо той, хто сказав: «Не чини перелюбу»,^ж також сказав: «Не вбивай»,^з Тож якщо ти не чиниш перелюбу, але вбиваєш, то переступаєш закон. **12** Тому постійно говоріть і поведіться так, як ті, кого буде суджено за законом вільного народу*.^и **13** Бо людина, яка не виявляє милосердя, буде суджена без милосердя.^и Милосердя здобуває перемогу над судом.

14 Брати мої, коли хтось говорить, що має віру, але при цьому не має вчинків, то яка з того користь?^и Хіба може така віра його врятувати?^и **15** Якщо брат чи сестра не має у що вдягнутися* або ж з дня на день їм не вистачає їжі, **16** а хтось із вас скаже: «Ідіть з миром, грійтесь та їжте досита», але не дасть необхідного для тіла, то яка користь від цього?^и **17** Так і віра, якщо не має вчинків, сама по собі мертва.»

2:9 *Або «докоряє». 2:12 *Букв. «законом свободи». 2:15 *Букв. «нагі».

РОЗД. 2

а Об 2:9
б Лк 22:28–30
в Дії 13:50
г Льв 19:18
Мт 22:39
Рм 13:10
д Як 2:1
е Льв 19:15
е Пв 27:26
Гл 3:10
ж Вх 20:14
Пв 5:18
з Вх 20:13
Пв 5:17
и Як 1:25
і Пр 21:13
Мт 5:7
Мт 6:15
Лк 6:36
к Тит 3:8
Як 1:25
л 1Кр 13:2
м Пв 15:7,8
Мт 25:35,36
Лк 3:11
Рм 12:13
1Тм 5:4
Як 1:27
1Ів 3:17
н Мт 7:21
Ев 10:24

Друга кол.

а Мт 8:28,29
Лк 4:33,34
б Бт 22:9,12
в Ев 11:17
г Бт 15:6
Рм 4:3
Гл 3:6
д 2Хр 20:7
Іс 41:8
е ІсН 2:1,15
ІсН 6:17
Ев 11:31
е Пс 146:4
ж Рм 10:10
Як 2:17

РОЗД. 3

з Лк 12:48
и 1Цр 8:46
Пр 20:9
1Ів 1:8

18 Однак хтось скаже: «Ти маєш віру, а я – вчинки. Покажи мені свою віру без учинків, а я покажу тобі свою віру вчинками». **19** Ти віриш, що є один Бог? Дуже добре робиш. Але демони теж вірять і тремтять.^а **20** А ти, нерозумний, взагалі колись думав про те, що віра без учинків марна? **21** Хіба не на підставі вчинків був визнаний праведним наш батько Авраам, після того як приніс на жертвовник свого сина Ісака?^б **22** Як бачиш, його віра була активною та супроводжувалася вчинками, і завдяки вчинкам вона удосконалилась.^в **23** Тож сповнилися такі слова з Писання: «Авраам повірив Єгови*, і це зарахувалося йому як праведність».^г Крім того, він був названий другом Єгови*.^д

24 Отже, як бачите, людина визнається праведною завдяки вчинкам, а не лише завдяки вірі. **25** Хіба не так само повія Рахав була визнана праведною завдяки вчинкам, коли гостинно прийняла посланців, а потім відіслала їх іншим шляхом?^е **26** І справді, як тіло без духу* мертве,^е так і віра без учинків мертва.^ж

3 Нехай не багато з вас, брати мої, стають вчителями, бо ми знаємо, що ми, вчителі, отримаємо суворіший* присуд.^з **2** Адже всі ми часто спотикаємось*.^и Якщо хтось не спотикається в слові, він досконалий, спроможний загнудати все своє тіло. **3** Бо коли ми вкладаємо вудила в рот коневі, щоб він слухався нас, то керуємо і цілим його тілом. **4** Подібно і з кораблем:

2:23 *Див. додаток А5. 2:26 *Або «дихання». 3:1 *Або «важчий». 3:2 *Або «робимо помилки».

хоча він великий і його жемуть сильні вітри, він скеровується маленьким стерном туди, куди забажає стерновий.

5 Так само і язик – він малий орган, але сильно вихвалюється. Подивіться, як мало вогню потрібно, щоб підпалити величезний ліс! **6** Язик також є вогнем.^a Серед наших органів він представляє світ неправедності, бо опоганює все тіло^b та запалює весь життєвий шлях*; сам же він запалюється від геєни^c. **7** Бо всіляких звірів, птахів, плазунів*, морських створінь можна приборкати, що люди й роблять. **8** Проте язик не може приборкати жодна людина. Він нестримне зло, повне смертоносною отрути.^d **9** Ним ми вихваляємо Єгову*, нашого Батька, і ним же проклинаємо людей, які створені «на Божу подобу». **10** З тих самих уст виходять благословення і прокляття.

Недобре, брати мої, щоб так було.^a **11** Чи б'є з одного джерела і прісна*, і гірка вода? **12** Брати мої, хіба може фігове дерево приносити оливки, а виноградна лоза – фіги?^e Так само й солоня вода не може перетворитися на прісну.

13 Хто серед вас мудрий і має розуміння? Нехай він покаже це своїми добрими вчинками, поводячись з лагідністю, яка породжується мудрістю. **14** Але якщо ви маєте в серці гіркі ревності^f і схильність до суперечок*,^g

3:6 * Букв. «колесо народження (початку)». ^a Див. глосарій. **3:7** * Або «створінь, що повзають». **3:9** * Див. додаток А5. **3:11** * Букв. «солонка». **3:14, 16** * Або, можливо, «самолюбні амбіції».

РОЗД. 3

- а Пр 16:27
Мт 12:36, 37
б Пс 39:1
Мт 15:11, 18
Мр 7:23
в Пс 140:3
Пр 12:18
Пр 18:7
г Бт 1:26, 27
д Еф 4:29
е Мт 7:16
є Рм 13:13
1Кр 3:3
ж Еф 4:31

Друга кол.

- а 1Кр 13:4
б 1Кр 2:14
Флп 3:19
в Пр 14:30
Гл 5:19–21
г Рм 12:9
1Тм 5:1, 2
д 2Кр 13:11
1Фс 5:13
2Пт 3:14
е 1Тм 3:3
Тит 3:2
є Гл 5:22, 23
ж Як 2:9
з 1Пт 1:22
и Іс 32:17
Єв 12:11
і Мт 5:9
1Пт 3:11

РОЗД. 4

- к Рм 7:23
Гл 5:17
Як 3:14
1Пт 2:11
л Мт 5:22
Як 3:16
м 2Хр 19:2
Ів 15:19
Ів 17:14
Ів 18:36
1Ів 2:15
1Ів 5:19
н Бт 6:5
Бт 8:21
о Пс 138:6
п Пр 3:34
1Пт 5:5
р Єв 12:9
1Пт 2:17
1Пт 5:6
с Еф 4:27
Еф 6:11

то не вихвалюйтесь^a і не обманюйте, діючи всупереч правді. **15** Це не та мудрість, яка походить згори, а земна,^b тваринна, демонічна. **16** Бо де ревності і схильність до суперечок*, там буде безлад і всяка підлість.^c

17 А мудрість, що згори, передусім чиста,^d потім мирна,^e поміркована*,^f готова слухатися, повна милосердя і добрих плодів,^g безстороння,^h нелицемірна.ⁱ **18** Крім того, плід праведності сіється за мирних умов^j для тих*, хто творить мир.ⁱ

4 Звідки війни і сварки між вами? Хіба вони виникають не через плотські бажання, що воюють усередині вас*?^к **2** Ви бажаєте, але не маєте. Вбиваєте й жадаєте чужого, але не можете отримати. Ви сваритесь і воюєте.^л Не маєте, бо не просите. **3** А коли й просите, не отримуєте, бо просите з неправильних спонук – щоб задовольнити свої плотські бажання.

4 Перелюбники*, хіба ви не знаєте, що дружба зі світом – це ворожнеча з Богом? Отже, хто хоче бути другом світу, той робить себе ворогом Бога.^м **5** Чи, думаєте, Писання даремно каже: «Дух, який оселився в нас, постійно із заздрості чогось прагне?»^н **6** Але незаслужена доброта, яку Бог виявляє, більша. Тому говориться: «Бог пихатим противиться,^o а смиренним виявляє незаслужену доброту».^п

7 Отже, підкоріться Богови^р та протистійте Дияволу,^c і він

3:17 * Букв. «поступлива». **3:18** * Або, можливо, «тими». **4:1** * Букв. «у ваших членах». **4:4** * Або «ви, невірні».

утече від вас.^а **8** Наблизьтесь до Бога, і він наблизиться до вас.^б Очистьте руки свої, грішники,^в і серця свої,^г нерішучі. **9** Журіться, сумуйте й плачте.^д Нехай сміх ваш обернеться на жалобу, а радість — на відчай. **10** Смиренно підкоріться Єгови*,^е і він вас звеличить.^є

11 Брати, перестаньте обмовляти одне одного.* Кожен, хто обмовляє чи судить брата, обмовляє і судить закон. Якщо ж ти судиш закон, ти вже не виконавець закону, а суддя. **12** Є лише один Законодавець та Суддя,^з який може врятувати і знищити.^и А ти хто такий, щоб судити свого ближнього?

13 Тепер послушайте ви, що кажете: «Сьогодні або завтра підемо в те місто і залишимо там на рік. Будемо вести справи й отримувати прибутки»,^к **14** хоча не знаєте, що з вами буде завтра.^л Бо ви імла, яка ненадовго з'являється, а потім зникає.^м **15** Натомість ви мали б казати: «Якщо Єгова* захоче,^н то будемо живі й зробимо те чи інше». **16** А ви гордитесь тим, що зухвало вихвалюєтесь. Усе це вихваляння — зло. **17** Тому коли хтось знає, як робити те, що правильне, але не робить, то чинить гріх.^о

5 А тепер послушайте ви, багаті: плачте і ридайте, бо на вас насуваються нещастя.^п **2** Ваші багатства згнили, а вбрання ваше поїла міль.^р **3** Ваше золото й срібло поіржавіло. І ця іржа буде свідченням проти вас та роз'їсть ваше тіло. Те, що ви назбирали, в останні дні стане подібне до вогню.^с **4** Ось невпинно во-

4:10, 15; 5:4, 10, 11 *Див. додаток А5.

РОЗД. 4

а Мт 4:10, 11
Лк 4:13
б Іс 44:22
Іс 55:6, 7
в Іс 1:16
г Ілв 3:3
д Йн 2:12
е 2Хр 7:14
2Хр 33:12, 13
є Пр 29:23
Мт 23:12
ж Лв 19:16
Пр 17:9
з Іс 33:22
и Мт 10:28
і Мт 7:1
Лк 6:37
Рм 14:4
к Лк 12:18–20
л Пс 39:6
Пр 27:1
Ек 6:12
м Йв 14:1, 2
Пс 102:3
1Пт 1:24
н Дії 18:21
Єв 6:3
о Лк 12:47
Іс 9:41
Іс 15:22

РОЗД. 5

л Пр 11:28
Лк 6:24
Лк 18:25
р Мт 6:19
Лк 12:33
с Єв 7:19

Друга кол.

а Лв 19:13
Пв 24:14, 15
Єр 22:13
Мн 3:5
б Єр 12:3
в Мт 24:3
г Пв 11:14
Єр 5:24
д Єв 6:12
е 1Фс 3:13
є 1Кр 4:5
ж Мт 5:12
з Єв 6:12
и 2Хр 36:16
і Як 1:2–4
к Йв 1:20, 21
л Йв 42:10
м Пс 103:8
Лк 6:36
н Мт 5:34–37
о Пс 50:15

лає затримана вами плата, що належить робітникам, які зібрали врожай з ваших полів. І крики жінок про допомогу дійшли до вух Єгови*, Бога військ*.^а **5** Ви жили на землі в розкошах, для власного задоволення, і відгодовували свої серця на день забою.^б **6** Ви засуджували, ви вбивали праведного. Хіба він не протривав вам?

7 Тож, брати, виявляйте терпеливість до часу присутності Господа.^в Рільник терпеливо чекає цінного плоду землі, доки не підуть ранні й пізні дощі.^г **8** І ви теж терпіть,^д зміцняйте свої серця, бо присутність Господа наблизилась.^є

9 Брати, не нарікайте* один на одного, щоб не підпасти під осуд.^є Пам'ятайте: Суддя стоїть перед дверима. **10** Брати, за приклад того, як зносили лихо* й виявляли терпеливість,^з візьміть пророків, які говорили в ім'я Єгови*.^и **11** Ми вважаємо щасливими* тих, хто залишається витривалим.^і Ви чули про витривалість Йова* і про те, як завдяки Єгови* обернулися справи,^л і ви побачили, що Єгова* дуже ніжний у виявленні почуттів^а та милосердний.^м

12 Передусім, брати мої, перестанте клястися — чи то небом, чи землею, чи будь-чим іншим. Нехай ваше «так» означає «так», а «ні» — «ні»,^н щоб вам не підпасти під осуд.

13 Чи хтось із вас зносить труднощі? Нехай перебуває в молитві.^о Чи в когось із вас добрий настрій? Хай співає

5:4 *Див. глосарій. 5:9 *Або «не стогніть; не скаржтесь». Букв. «не зітхайте важко». 5:11 *Або «благословенними». ^аАбо «дуже співчутливий».

псалми.^а **14** Чи хтось із вас хворіє? Нехай покличе старійшин збору^б і хай вони помоляться над ним, намастивши його олією^в в ім'я Єгови*. **15** Тоді молитва віри вилікує хворого^г, і Єгова* підійме його. І, якщо він учинив гріхи, буде йому прощено.

16 Тож зізнавайтесь один перед одним у гріхах^г і моліться один за одного, щоб отримати зцілення. Благання праведника має велику силу*.^д

5:14, 15 *Див. додаток А5. **5:15** ^аАбо, можливо, «стомленого». **5:16** *Букв. «має багато сили, коли воно в дії».

РОЗД. 5

а Кл 3:16
б Дії 20:28, 35
1Пт 5:2
в Пс 141:5
Мр 6:13
Лк 10:34
г 2См 12:13
Пс 32:5
Пр 28:13
1Іа 1:9
д 1См 12:18
1Цр 13:6

Друга кол.

а 1Цр 17:1
б 1Цр 18:42, 45
в Гл 6:1
г 1Тм 4:16

17 Ілля був чоловіком з такими ж почуттями, як у нас, але коли він ревно помолився, щоб не йшов дощ, дощу в тому краю не було три роки й шість місяців.^а **18** Тоді він помолився знову, і небо дало дощ, а земля принесла свій плід.^б

19 Брати мої, якщо когось із вас відвели від правди, а інший наверне його, **20** знайте, що той, хто наверне грішника з хибного шляху,^в врятує його* від смерті й покриє безліч гріхів.^г

5:20 *Або «його душу».

ПЕРШИЙ ЛИСТ ПЕТРА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- Привітання (1, 2)
Народження знову і жива надія (3–12)
Як слухняні діти, будьте святі (13–25)
- Розв'яжіть прагнення до слова (1–3)
З живого каміння будується духовний дім (4–10)
Живіть у світі як чужинці (11, 12)
Належне підкорення (13–25)
Христос — приклад для нас (21)
- Дружини і чоловіки (1–7)
Будьте чуйні; шукайте миру (8–12)
Страждання за праведність (13–22)

- Будьте готовими захищати свою надію (15)
Хрещення і чисте сумління (21)
- Живіть для Божої волі, як Христос (1–6)
Усьому наблизився кінець (7–11)
Коли страждаєте як християни (12–19)
  - Пасіть Божу отару (1–4)
Будьте смиренні та пильні (5–11)
Всі тривоги покладіть на Бога (7)
Диявол — немов рикаючий лев (8)
Завершальні слова (12–14)

1 Петро, апостол^а Ісуса Христа, до тимчасових жителів, розпорошених у Північній, Галатії, Каппадокії, Азії та Віфінії, вибраних **2** за передбаченням Бога,^в нашого Батька,

РОЗД. 1

а Мт 10:2
б Дії 2:5, 9
в Рм 8:29
Друга кол.
а 2Фс 2:13
б Єв 12:22, 24

освячених духом,^а щоб бути слухняними й покровенними кров'ю Ісуса Христа.^б

Бажаю вам ще повнішою мірою відчувати незаслужену доброту і мир.

3 Хай лине хвала Богу і Батькові нашого Господа Ісуса Христа, бо він виявив велике милосердя: народив нас знову^а і через воскресіння Ісуса Христа з мертвих^б дав живу надію,^в 4 а також спадщину нетлінну, неопоганену й нев'янучу.^г Вона зберігається в небі для вас^д — 5 для тих, кого завдяки вірі Божа сила охороняє для спасіння, яке готове виявитися в останній час. 6 І ви дуже радієте цьому, навіть якщо вам доводиться ненадовго засмутитися через різні випробування,^е 7 щоб ваша випробувана віра^є — набагато цінніша від золота, яке, хоча й випробовується* вогнем, все одно нищиться, — послужила для похвали, слави й честі під час виявлення Ісуса Христа.^ж 8 Хоча ви ніколи його не бачили, ви його любите. Хоча ви не бачите його тепер, зате вірите в нього й безмежно радієте невимовно і величезною радістю, 9 досягаючи мети своєї віри — свого спасіння*.^з

10 Саме з цим спасінням пов'язані ретельні пошуки і старанні дослідження пророків, які пророкували про незаслужену доброту, призначену для вас.^и 11 Вони досліджували, на який час і на яку пору вказував стосовно Христа дух,^і що був у них, коли свідчив наперед про страждання, яких мав зазнати Христос,^к і про його подальшу славу. 12 Їм було відкрито, що служили вони не собі, а вам, звіщаючи те, що ви тепер чуєте від людей, які за допомогою посланого з неба святого духу

1:7 *Або «очищається». 1:9 *Або «спасіння своїх душ».

РОЗД. 1

а 1Пт 1:23

б 1Кр 15:20

в Об 20:6

г 1Кр 15:53
2Тм 1:10
1Пт 5:4д Ів 14:2
2Тм 4:8е 2Кр 4:17
2Тм 3:12

є Як 1:2, 3

ж 2Фс 1:7

з Рм 6:22

и Мт 13:17

і Дн 9:24–27

к Іс 53:5

Друга кол.

а Ів 15:26
Дії 2:4

б Лк 12:35

в Еф 5:17
1Пт 4:7г Пв 28:9
Рм 12:1
Єв 12:14д Лв 11:44
Лв 19:2
Лв 20:7, 26

е Пв 10:17

є 2Кр 7:1

ж 1Кр 6:20

з Іс 53:12
Єв 9:14и Вх 12:5
Лв 22:20
Ів 1:29
1Кр 5:7і Ів 17:5
Еф 1:4

к Кн 1:26, 27

л Ів 14:6

м Дії 2:24

н Єв 2:9

о Рм 12:9
1Іс 3:17

п 1Тм 1:5

проголошують вам добру новину.^п І саме в це з великим бажанням вдивляються ангели.

13 Отже, підготуйте свої розуми до діяльності*,^б у всьому залишайтеся тверезими.^в Покладайте надію на незаслужену доброту, яку ви отримаєте під час виявлення Ісуса Христа. 14 Як слухняні діти, більше не дозволяйте, щоб вас формували бажання, які ви колись мали через незнання, 15 але подібно до Святого, що вас покликав, будьте святі у всіх своїх вчинках,^г 16 оскільки написано: «Будьте святі, бо я святий».^д

17 І якщо ви звертаєтесь до Батька, який безсторонньо судить^є кожного за його вчинками, то поведіться зі страхом,^є поки ви є тимчасовими жителями. 18 Адже ви знаєте, що не чимось тлінним — сріблом або золотом — вас було звільнено*^ж від марного способу життя, який ви перейняли від прабатьків^з, 19 а дорогоцінною кров'ю Христа,^и як кров'ю бездоганного та незаплямованого ягняти.^и 20 Щоправда, про нього було передбачено ще до заснування світу,^к однак виявився він наприкінці часів заради вас.^к 21 Через нього ви вірите в Бога,^л який воскресив його з мертвих^м і дав йому славу,^л щоб ви мали віру в Бога і поклали на нього надію.

22 А тепер, коли ви, послулавшись правди, очистили себе* і маєте завдяки цьому нелицемірну братерську любов,^о сильно, від усього серця любіть одне одного.^п

1:13 *Букв. «підпережіть стегна свого розуму». 1:18 *Букв. «викуплено». #Або «за традицією». 1:22 *Або «свої душі».

23 Бо ви народилися знову^а не від тлінного, а від нетлінного насіння*^б через слово живого й вічного Бога.^в **24** Адже «кожна людина* — як трава, і вся її слава — як польовий цвіт; трава засихає, і цвіт опадає, **25** а слово Єгови* триває вічно». ^г І це «слово» — добра новина, яку вам звіщали.^д

2 Тож відкиньте всяке зло,^е обман, лицемірство, заздрість та всі обмови. **2** Як новонароджені немовлята,^є розвиньте прагнення до незрозумілого* словесного мого, щоб завдяки йому рости й отримати спасіння,* **3** якщо тільки ви скуштували*, що Господь добрий.

4 Коли ви приходите до нього, живого каменя, що відкинений людьми,^ж але вибраний Богом і дорогоцінний в його очах,^з **5** то з вас самих, як із живого каміння, будується духовний дім,^и щоб ви стали святим священством і через Ісуса Христа приносили духовні жертви,^й приємні Богові.^л **6** Бо в Писанні говориться: «Ось я кладу на Сіоні камінь вибраний, дорогоцінний, наріжний камінь основи; і той, хто вірить у нього, ніколи не розчарується*».^м

7 Отже, для вас він дорогоцінний, бо ви вірите. Але для невірюючих «камінь, який відкинули будівельники,^н став головним наріжним каменем*»,^о **8** а також «каменем спотикання і скелею, яка є перешкодою на їхньому шляху».^п Вони спотикаються, бо не слухаються

1:23 *Тобто насіння, яке може прорости, або давати плоди. **1:24** *Або «кожне тіло». **1:25** *Див. додаток А5. **2:2** *Або «чистого». **2:3** *Або «відчули». **2:6** *Букв. «не буде осоромлений». **2:7** *Букв. «головою рогу».

РОЗД. 1

а Ів 3:3
2Кр 5:17
1Пт 1:3
Ів 3:9
б Ів 3:6
в Ів 6:63
Як 1:18
г Іс 40:6–8
д Тит 1:3

РОЗД. 2

е Гл 5:16
Як 1:21
є Мр 10:15
ж 2Тм 3:15
з Іс 53:3
Ів 19:15
и Іс 118:22
Іс 42:1
Мт 21:42
Дії 4:11
і Еф 2:21
к Єв 13:15
л Рм 12:1
м Іс 28:16
н Іс 69:8
о Пс 118:22
Мт 21:42
Лк 20:17
Дії 4:11
л Іс 8:14

Друга кол.

а Об 5:10
Об 20:6
б Вх 19:5,6
Ів 7:6
Ів 10:15
Мн 3:17
в Іс 43:20, 21
г Еф 5:8
Кл 1:13
д Ос 1:10
Дії 15:14
Рм 9:25
е Ос 2:23
є 1Пт 1:17
ж Рм 8:5
Гл 5:24
з Гл 5:17
Як 4:1
и Рм 12:17
1Тм 3:7
і Мт 5:16
Як 3:13
к Рм 13:1
Еф 6:5
Тит 3:1
л 1Пт 2:17
м Рм 13:3, 4
н Тит 2:7, 8
о Гл 5:1
л 1Кр 7:22
р Гл 5:13
с Ів 19:32
Рм 12:10
Рм 13:7
г Ів 2:10
Ів 4:21
у Пс 111:10
Пр 8:13
2Кр 7:1
ф Пр 24:21
х Еф 6:5
Кл 3:22
1Тм 6:1
Тит 2:9

слова. Саме для цього вони й призначені. **9** Але ви «рід вибраний, священство царське, народ святий,^а люди, які стали особливою власністю,^б щоб усюди звіщати про чудові риси*»^в того, хто покликав вас із темряви до свого дивовижного світла.^г **10** Колись ви не були народом,^д а тепер ви Божий народ;^є колись вам не виявлялось милосердя, а тепер виявляється.^є

11 Любі, дуже прошу вас як чужинців і тимчасових жителів:^є стримуйтеся від плотських бажань,* котрі воюють проти вас*.^з **12** Завжди добре поведіться серед інших народів,^и аби ті, хто буде звинувачувати вас як злочинців, побачили ваші добрі вчинки/ і прославили Бога в день, коли він здійснить перевірку.

13 Задля Господа підкоряйтеся всякому людському устрою*^к — чи владі царя,^л як вищого, **14** чи владі намісників, які посланих від нього, щоб карати злочинців і хвалити тих, хто чинить добро.^м **15** Бо воля Божа полягає в тому, щоб ви чинили добро і цим припиняли* беззмістовні розмови нерозумних людей.^н **16** Будьте як вільні,^о але використовуйте свою свободу як Божі раби,^п а не прикривайте* нею зло.^п **17** Шануйте всляких людей,^с любіть усе братство,^г бійтеся Бога,^у ставтеся з пошаною до царя.^ф

18 Нехай слуги, виявляючи в усьому належний страх, підкоряються своїм панам^с — не тільки добрим і поміркова-

2:9 *Букв. «чесноти», тобто риси і вчинки, гідні хвали. **2:11** *Або «проти душі». **2:13** *Або «створінню». **2:15** *Букв. «одягали намордник на». **2:16** *Або «не виправдовуйте».

ним*, але й тим, кому важко догодити. **19** Адже якщо людина стійко зносить труднощі* й несправедливо страждає, прагнучи мати чисте сумління перед Богом,^a вона догоджає йому. **20** Бо якщо ви зносите побої за свої гріхи, то яка з цього користь?^b Якщо ж ви зносите страждання за добрі діла, то догоджаєте Богові.^b

21 По суті, до цього ви й покликані, бо сам Христос постраждав за вас,^c залишивши приклад, щоб ви точно йшли його слідами.^d **22** Він не вчинив жодного гріха,^e і в устах його не було знайдено обману.^c **23** Коли його ображали*,^ж він не відповідав тим самим*,^з коли страждав,^и то не погрожував, а ввірів себе тому, хто судить^и праведно. **24** Він сам, віддаючи власне тіло, взяв наші гріхи^и із собою на стовп*,^л щоб ми могли померти для* гріхів та жити для праведності. І «його ранами ви зцілилися». **25** Бо ви були як заблукані вівці,^н а тепер повернулися до пастиря^о і наглядача ваших душ*.

3 Так само ви, дружини, підкоряйтеся своїм чоловікам,^п щоб тих, хто не слухається святого слова, ви могли без слів здобути своїми вчинками.^п **2** коли вони побачать вашу чисту поведінку^с і глибоку повагу. **3** І нехай вас прикрашає не те, що видно відразу: заплетене волосся, золоті прикраси^т чи гарний одяг, **4** а те, що є в серці людини, її нетлінне вбрання спокійного і лагідного духу,^у який має

2:18 * Букв. «поступливим». 2:19 * Або «горе; біль». 2:23 * Або «лихословили». * Або «не лихословив у відповідь». 2:24 * Або «дерево». * Або «покінчити з». 2:25 * Або «вашого життя».

РОЗД. 2

а Рм 13:5
б 1Пт 4:15
в Мт 5:10
Дії 5:41
1Пт 4:14
г 1Пт 3:18
д Мт 16:24
Ів 13:15
е Ів 8:46
Єв 4:15
є Іс 53:9
ж Мт 27:39
з Іс 53:7
Рм 12:21
и Єв 5:8
і Єр 11:20
Ів 8:50
к Лв 16:21
л Фмн 2:8
м Іс 53:5
н Іс 53:6
о Пс 23:1
Іс 40:11

РОЗД. 3

л Рм 7:2
1Кр 11:3
Еф 5:22
р 1Кр 7:16
с 1Пт 2:12
т Пр 11:22
у Еф 4:24
кл 3:10, 12
1Тм 2:9, 10

Друга кол.

а Бт 18:12
Еф 5:33
б Пр 3:25
Фмн 1:28
в Еф 5:25
г Гл 3:28
д 1Кр 1:10
Фмн 2:2
е Рм 12:10
є Рм 15:5
Кл 3:12
ж Рм 12:17
1Фс 5:15
з 1Пт 2:23
и Рм 12:14
1Кр 4:12
і Як 3:8
к Пр 8:13
л 3Ів 11
м 1Фс 5:13
Як 3:17
н Ів 3:22
о Пс 34:12–16
л Рм 13:3, 4

надзвичайну цінність у Божих очах. **5** Бо так само колись і святі жінки, які покладали надію на Бога, прикрашали себе, підкоряючись своїм чоловікам. **6** Подібно Сарра слухалась Авраама і називала його паном.^a А ви її дочки, коли тільки чините добро і не піддаєтеся страху.^b

7 Ви, чоловіки, так само продовжуйте жити з ними, керуючись знанням*. Віддавайте їм пошану^в як посудині слабшій, жіночній, бо і вони є спадкоємцями^г незаслуженого дару життя, і тоді не буде перешкод вашим молитвам.

8 І наостанку, майте всі єдність думок*,^д будьте чуйні, виявляйте братерську любов, сердечне співчуття,^е будьте смиренні.^є **9** Не віддавайте кривдою за кривду^ж та образою за образу,^з а, навпаки, благословляйте,^и бо саме для цього ви покликані. Тоді ви успадкуєте благословення.

10 Адже «хто хоче насолоджуватися життям і бачити добрі дні, має берегти свій язик від зла,^а уста від обману. **11** Хай така людина відвертається від зла^а і робить добро,^л шукає миру та підтримує його.^м **12** Бо очі Єгови* дивляться на праведних і вуха його прислухаються до їхніх благань,^н а від тих, хто чинить зло, Єгова* відвертає своє обличчя».^о

13 По суті, хто заподіє вам шкоду, коли ви будете ревні до добрих учинків?^п **14** Навіть якщо вам і доведеться постраждати за праведність,

3:7 * Або «будучи уважними до них; виявляючи до них розуміння». 3:8 * Або «будьте однодумні». 3:12 * Див. додаток А5.

ви будете щасливі.^a Не бійтеся того, чого бояться вони*, і не тривожтеся.^b **15** Натомість у своїх серцях освячуйте Христа як Господа і завжди будьте готовими виступити на захист своєї надії перед кожним, хто вимагатиме її обґрунтування. Тільки робіть це з лагідністю^c та глибокою повагою.^d

16 Зберігайте чисте сумління,^e щоб люди, які наговорюють на вас,— хоч би що вони говорили,— були осоромлені,^e побачивши вашу добру християнську поведінку.^e **17** Бо ліпше страждати за добрі вчинки,^f якщо на це Божа воля, ніж за погані.^g **18** Адже Христос, щоб привести вас до Бога,^h раз і назавжди помер за гріхи,ⁱ праведний за неправедних.^k Він був умертвлений у тілі,^l але оживлений в душі,^m **19** після чого пішов проповідувати кинимим до в'язниці духам,ⁿ **20** які в минулому виявляли непослух. Тоді, за часу Ноя, Бог терпеливо чекав*,^o поки будувався ковчег,^o в якому кілька людей, тобто вісім душ^p, були безпечно переведені через воду.^p

21 До цього подібне хрещення, яке рятує тепер і вас (не усуненням бруду з тіла, а проханням до Бога про чисте сумління),^q рятує завжди воскресінню Ісуса Христа. **22** Піднявшись на небо, він перебуває праворуч від Бога,^r який підкорив йому ангелів, усяку владу і силу.^r

4 Оскільки Христос, будучи в тілі,^s зазнав страждань, ви теж озбройтеся таким умонастроєм*, адже той,

3:14 *Або, можливо, «не бійтеся їхніх погроз». **3:20** *Букв. «Божа терпеливість чекала». *Або «осіб». **4:1** *Або «рішучістю; твердим наміром».

РОЗД. 3

a Мт 5:11, 12
Дії 5:41
1Пт 2:19
b Мт 10:28
в Пр 15:1
2Тм 2:24, 25
Тит 3:1, 2
г Кл 4:6
д Дії 23:1
Дії 24:16
1Тм 1:5
1Тм 1:18, 19
1Тм 3:9
e Тит 2:8
e Рм 12:21
1Пт 2:12
ж 2Кр 1:7
Кл 1:24
з 1Пт 4:15
и 2Кр 5:18
i Єв 9:28
к Рм 5:6
л 1Кр 15:50
м 1Тм 3:16
н 2Пт 2:4
Куд 6
o Бр 6:2, 3
п Бр 6:14
р Бр 7:13, 23
с Єв 9:14
Єв 10:22
т Дії 110:1
Дії 7:55
Єв 10:12
у Мт 28:18
1Кр 15:25
Еф 1:20, 21
Флп 2:10, 11
Єв 1:6

РОЗД. 4

ф Флп 2:8

Друга кол.

a Рм 6:11
Кл 3:5
1Ів 3:6
б 2Кр 5:15
в Гл 2:20
Еф 5:17
г Тит 3:3
д Рм 13:13
1Кр 5:11
Гл 5:19, 21
Еф 4:17–19
e 1Пт 3:16
e Дії 10:42
Дії 17:31
2Тм 4:1
Об 20:12
ж Еф 2:1
з Рм 12:3
1Тм 3:2
Тит 2:6
и Кл 4:2
i Кл 3:14
к Пр 10:12
Пр 17:9
1Кр 13:4, 7
л 2Кр 9:7
Єв 13:2
м Рм 12:6–8
н Іс 12:2
Еф 3:20

хто страждає в тілі, перестася грішити,^a **2** щоб решту свого часу в тілі жити не для людських прагнень,^a а для Божої волі.^a **3** Бо досить, що в минулому ви чинили волю інших народів:^r віддавалися розгнуданості* й нестримній похоті, напивалися, влаштовували буйні гулянки^r, п'яні вечірки та займались беззаконним ідопоклонством.^r **4** Оскільки ви вже не біжите з ними тим самим зіпсутим шляхом розгулу, вони вкрай здивовані та говорять про вас зневажливо.^s **5** Але ці люди відповідатимуть перед тим, хто готовий судити живих і мертвих.^s **6** З цієї причини добра новина звідчалась і мертвим,^h щоб у Божих очах вони були живими і жили згідно з духом, навіть якщо люди, які мислять потілесному, їх засуджують.

7 А втім, усьому наблизиться кінець. Тож будьте розсудливими^z й пильуйте*, щоб не занедбувати молитов.^z **8** І найважливіше, всім серцем любіть одне одного,ⁱ бо любов покриває безліч гріхів.^k **9** Гостинно приймайте одне одного, але при цьому не нарікайте.ⁿ **10** Якою мірою кожен з вас отримав дар, такою і використовуйте його, служачи одне одному як добрі управителі, які отримали Божу незаслужену доброту, що має багато різних виявів.^m **11** Якщо хтось говорить, нехай робить це так, як треба говорити Божі слова; якщо хтось служить, нехай робить це так, як має робити людина, що покладається на силу від Бога.ⁿ

4:3 *Або «безсоромним учинкам». Грец. слово *аселґейа* у мн. Див. глосарій. *Або «пиятики». **4:7** *Або «будьте насторожі; будьте обережні».

Тоді в усьому буде прославлений Бог^а через Ісуса Христа. Йому належить слава і могутність на віки вічні. Амінь.

12 Любі, коли зазнаєте страждань, які, наче вогонь, випробовують вас, то не дивуйтеся,^б ніби з вами відбувається щось незвичайне. **13** А навпаки, радійте,^в що можете такою мірою поділяти страждання Христа,^г щоб радіти й веселитися також під час виявлення його слави.^д **14** Якщо вас ганьблять* за Христове ім'я, то ви щасливі,^е бо на вас перебуває дух слави, дух Божий.

15 Якщо хтось з вас постраждає, то хай це буде не через скоєння убивства, крадіжки, якогось іншого злочину і не через втручання в чужі справи.^є **16** А коли хтось страждатиме як християнин, нехай не соромиться,^ж адже, носячи це ім'я, він прославляє Бога. **17** Бо настав визначений час для суду, який розпочинається з Божого дому.^з Якщо ж він розпочинається найперше з нас,^и що тоді буде з тими, хто не слухається Божої доброї новини?^і **18** «І якщо праведний ледве врятується, то що буде з безбожником і грішником?»^к **19** Нехай же ті, хто страждає з Божої волі, вірять себе* вірному Творцеві і чинять добро.^л

5 Тому звертаюся до старійшин, які є серед вас, бо я теж старійшина, свідок страждань Христа, і поділятиму з ним славу, що має виявитися в майбутньому.^м Благаю* вас: **2** пасіть доручену вам Божу

4:14 *Або «ображають». **4:19** *Або «своєї душі». **5:1** *Або «настійно заохочую».

РОЗД. 4

а 1Кр 10:31

б 1Пт 5:9

в Дії 5:41

г Як 1:2

г Рм 8:17

2Кр 4:10

2Тм 3:12

д 1Пт 1:7

е Як 1:12

Як 5:11

є 1Тм 5:13

1Пт 2:20

ж Кл 1:24

Єв 12:2

з Єв 3:6

и 1Кр 11:32

і 2Фс 1:7,8

к Пр 11:31

Мт 7:13,14

л 2Тм 1:12

РОЗД. 5

м Рм 8:18

Друга кол.

а Іс 40:11

Іс 21:16

Дії 20:28

б Іс 10:11

в 1Тм 3:2,3

г 2Кр 1:24

д Флп 3:17

е Єв 13:20

є 1Кр 9:25

2Тм 4:8

1Пт 1:3,4

ж Еф 5:21

Як 3:17

з Пр 3:34

Іс 57:15

Як 4:6

и Мт 23:12

Лк 14:11

і Мт 6:25

к Пс 55:22

л 1Фс 5:6

м Лк 22:31

н Еф 6:11

Як 4:7

о Дії 14:22

2Тм 3:12

п 2Кр 4:17

1Фс 2:12

р 2Фс 2:16,17

с Еф 6:10

т Дії 15:27

отару,^а служачи наглядачами* не з примусу, а добровільно,^б так, як Богові до вподоби, не через любов до нечесної наживи,^в а з завяттям, **3** не пануючи над отарою,^г Божою власністю*, а подаючи їй приклад.^д **4** Коли ж стане явним головний пастир,^е ви отримаєте нев'янучий вінок слави.^є

5 Так само і ви, молодші чоловіки, підкоряйтеся старшим*,^ж Усі ж ви у стосунках одне з одним одягніться^з в смиренність, тому що Бог пихатим противиться, а смиренним виявляє незаслужену доброту.^и

6 Тож смиренно підкоріться під могутню руку Бога, щоб він у свій час вас звеличив,^и **7** і всі свої тривоги* покладіть на нього,^к бо він дбає про вас.^к **8** Будьте тверезими й пильними!^л Ваш противник, Диявол, ходить довкола, немов рикаючий лев, який хоче когось пожерти*.^м **9** Але протистійте йому,^н залишаючись міцними у вірі, і знайте, що з такими ж стражданнями стикається все ваше братство у світі.^о **10** А після ваших недвогих страждань Бог усієї незаслуженої доброти, який покликав вас, послідовників Христа, до своєї вічної слави,^п довершить ваше навчання. Він зміцнить вас,^р зробить вас сильними^с і утвердить вас. **11** Йому належить могутність повіки. Амінь.

12 Я написав вам кілька слів, у чому допоміг мені Силоуан*,^т якого я вважаю вірним

5:2 *Або «дбайливо наглядаючи за нею». **5:3** *Букв. «спадком». **5:5** *Або «старійшинам». *Або «підпережіться». **5:7** *Або «турботи; переживання». **5:8** *Або «шукає, кого б пожерти». **5:12** *Також званий Силою.

братом; написав, щоб підбадьорити та з усією серйозністю засвідчити, що ви справді маєте незаслужену доброту Бога. Твердо стійте в ній. **13** Передає вам вітання та, що

Друга кол.

у Вавилоні, вибрана, як і ви, а також Марко,^а мій син. **14** З любов'ю вітайте одне одного поцілунком.

Мир усім вам, хто перебуває в єдності з Христом.

РОЗД. 5

а Дії 12:12

ДРУГИЙ ЛИСТ ПЕТРА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Привітання (1)
Тримайтеся свого покликання (2–15)
Риси, якими потрібно доповнювати віру (5–9)
Ще більша впевненість у пророчому слові (16–21)
- 2 З'являться лжевчителі (1–3)
Суд для лжевчителів (4–10а)
Ангели вкинені в тартар (4)

- Потоп; Содом і Гоморра (5–7)
Опис лжевчителів (10б–22)
- 3 Насмішники не зважають на прийдешнє знищення (1–7)
Сгова не зволікає (8–10)
Подумайте, якими потрібно бути вам (11–16)
Нові небеса і нова земля (13)
Стережіться, щоб вас не звели (17, 18)

1 Сімон Петро, раб і апостол Ісуса Христа, до тих, хто завдяки праведності нашого Бога, а також Спасителя Ісуса Христа отримав таку ж дорогоцінну віру, як і ми*.

2 Бажаю вам ще повнішою мірою відчувати незаслужену доброту і мир через точне знання^а про Бога та Ісуса, нашого Господа. **3** Адже Божя сила наділила* нас усім необхідним, щоб вести життя, зосереджене на відданості Богу, бо ми здобули точне знання про того, хто покликав нас^б своєю славою і чеснотою.

4 Завдяки їм він наділив* нас

1:1 *Або «віру, яка несе такі ж переваги, як і наша». 1:3 *Або «обдарувала». 1:4 *Або «обдарував».

РОЗД. 1

а Кл 1:9

б Ів 17:3

Друга кол.

а Лк 22:29, 30

Ів 14:2

Гл 3:29

б 1Кр 15:53

1Пт 1:3, 4

1Ів 3:2

Об 20:6

в Флп 2:12

2Тм 2:15

Єв 4:11

Юд 3

г Флп 4:8

д Ів 17:3

Єв 5:14

е 1Кр 9:25

2Тм 2:24

є 2Пт 2:9

ж 1Фс 4:9

з Тит 3:14

цінними та величними обіцянками,^а щоб через них ви прилучилися до Божої природи,^б звільнившись від зіпсуття, яке існує у світі через неправильні бажання*.

5 Саме тому, докладаючи всіх зусиль,^в свою віру доповнюйте чеснотою,^г чесноту — знанням,^д **6** знання — самовладанням,^е самовладання — витривалістю, витривалість — відданістю Богу,^є **7** відданість Богу — братерською любов'ю, а братерську любов — любов'ю до всіх.^ж **8** Бо якщо ви все це маєте і воно переповнює вас, то ви не будете бездіяльними чи безплідними*^з

1:4 *Або «похіть». 1:8 *Або «неефективними».

у застосуванні точного знання про нашого Господа Ісуса Христа.

9 А кожен, хто цього не має, є сліпим, закриває очі від світла*^а і забув, що вже очищений від своїх давніх гріхів.^б **10** Отож, брати, робіть усе можливе, щоб триматися свого покликання^в та вибрання. Продовжуючи робити все це, ви ніколи не впадете^г **11** і будете великодушно наділені* можливістю ввійти у вічне Царство^д нашого Господа і Спасителя Ісуса Христа.^е

12 Тому я маю намір завжди нагадувати вам про це, хоча ви це знаєте і утверджені в правді, яка у вас. **13** Але поки я ще перебуваю в цьому наметі*^е, то вважаю за правильне пробуджувати вас нагадуваннями.^ж **14** Знаючи, що незабаром цей намет буде знятий, як і виявив мені наш Господь Ісус Христос.^з **15** Я і далі робитиму все можливе, щоб, коли відійду, ви могли згадувати те, що я говорив.

16 Ми розповідали вам про силу й присутність нашого Господа Ісуса Христа не на основі хитросплетених байок, а на основі того, що були очевидцями його величі.^и **17** Бо він отримав від Бога, Батька, честь і славу, коли велична слава донесла йому такі слова: «Це Син мій улюблений. Я ним задоволений».^і **18** І ці слова ми чули з неба, коли були з ним на святій горі.

19 Отже, ми ще більше впевнені у пророчому слові,

1:9 *Або, можливо, «є сліпим, короткозорим». **1:11** *Або «щедро забезпечені». **1:13** *Тобто земному тілі. **1:17** *Букв. «такий голос».

РОЗД. 1

а 1Ів 2:9
Об 3:17
б Єв 9:14
в Єв 3:1
г 2Тм 4:7,8
д Дн 2:44
е Лк 16:9
Ів 3:5
є 2Кр 5:1
ж Рм 15:15
Юд 5
з Ів 21:18
и Мт 17:2
Мр 9:2
Лк 9:29
і Пс 2:7
Мт 17:1,5
Мр 9:7
Лк 9:35

Друга кол.

а Пс 119:105
Ів 1:9
б Чс 24:17
Об 22:16
в 2Тм 3:16
г 2См 23:2
Дії 1:16
Дії 28:25
1Пт 1:11

РОЗД. 2

д Мт 24:24
1Тм 4:1
е 1Кр 6:20
є Юд 4
ж Іс 52:5
з Юд 4
и 2Пт 3:9
і Бг 6:4
Еф 6:12
к 1Пт 3:19,20
л Юд 6
м Бг 7:23
н Бг 6:9
Єв 11:7
о Бг 8:18
л 2Пт 3:6

і ви добре робите, що звертаєте на нього увагу як на світильник,^а котрий світить у темному місці (поки не завітає день і не зійде ранкова зоря)^б у ваших серцях. **20** Адже перш за все ви знаєте, що жодне пророцтво в Писаннях не походить від чийогось власного тлумачення. **21** Бо пророцтво ніколи не з'являлося з волі людини,^в але люди говорили від Бога, керовані* святим духом.^г

2 Проте як серед ізраїльського народу з'являлися лжепророки, так і серед вас з'являться лжевчителі.^д Вони потай впровадять згубне сектантство і навіть згубяться власника, який купив їх,^е і цим стягнуть на себе швидке знищення. **2** Багато хто наслідуватиме розгнудані* таких людей,^є і через них говоритимуть зневажливо про дорогу правди.^ж **3** Також вони з жадібністю будуть використовувати вас у власних інтересах, вдаючись до обману. Але врок, який чекає на них з давніх часів,^з не бариться і їхнє знищення не дрімає.^и

4 Звичайно, Бог не стримався від покарання ангелів, які згрішили,^і а кинув їх у тартар*^к закувавши в кайдани^л густої темряви, щоб зберегти для суду.^н **5** І він не стримався від покарання стародавнього світу,^м а зберіг Ноя, проповідника праведності,^і і з ним ще сімох,^о коли спровадив потоп на світ безбожних людей.^п **6** Також він засудив міста Содом і Гоморру,

1:21 *Букв. «несені». **2:2** *Або «безсоромні учинки». Грец. слово *аселґвіа* у мн. Див. глосарій. **2:4** *Див. глосарій. *Або, можливо, «кинувши в ями».

спопеливши їх^а та показавши безбожним приклад того, що станеться.^б **7** Але він врятував праведного Лота,^в котрого доводила до відчаю розгнuzданість* беззаконників, **8** бо цей праведник, живучи серед них, день у день мучив свою праведну душу* через їхні беззаконні вчинки, які бачив і про які чув. **9** Отже, Єгова* знає, як рятувати з випробування відданих йому людей,^г а неправедних зберігати для знищення в день суду,^д **10** особливо тих, хто прагне опоганити тіло інших^е і не поважає* владу.^є

Зухвали і свавільні, вони не бояться зневажливо говорити про славних, **11** тимчасом як ангели, хоча й переважають їх силою та могутністю, з поваги до^ж Єгови* не звинувачують їх образливими словами.* **12** Ці люди зневажливо висловлюються про те, чого не знають.^з Вони подібні до нерозумних тварин, які керуються інстинктом і народжуються* для того, щоб їх зловили і погубили. Їхній згубний шлях доведе їх до знищення, **13** вони стягнуть на себе лихо як відплату за те, що йдуть лихим шляхом.

Вони отримують задоволення від того, що розкошують^и навіть серед білого дня. Це плями й вади. Вони впиваються* своїми обманними вченнями, бенкетуючи разом з вами.^і **14** Їхні очі повні перелюбу* і не можуть

2:7 *Або «безсоромна поведінка». Грец. *аселге́йа*. Див. глосарій. **2:8** *Див. глосарій. **2:9, 11** *Див. додаток А5. **2:10** *Або «дивитися звисока на». **2:11** *Або «перед». **2:12** *Або «з природи народжуються». **2:13** *Або «з нестримною насолодою віддаються».

РОЗД. 2

а Бт 19:24, 25

б Юд 7

в Бт 19:15, 16

г Пс 34:19
1Кр 10:13
2Тм 4:18
Об 3:10д Рм 2:5
2Пт 3:7

е Юд 7

є Вх 22:28
Юд 8

ж Юд 9

з Юд 10

и Рм 13:13

і Юд 12

к Мт 5:28

Друга кол.

а Чс 22:5, 6
Юд 11
Об 2:14б Чс 22:7
Не 13:2в Чс 22:31, 34
Чс 31:8

г Чс 22:28

д Юд 12, 13

е Юд 16

є 2Пт 2:14

ж 1Пт 2:16

з Рм 6:16

и 2Пт 1:4

і Єв 6:4–6
Єв 10:26к Лк 12:47
Ів 15:22

л Пр 26:11

опиратися гріху, вони зваблюють нестійких людей*. Серце їхнє привчене до жадібності. Це прокляті діти. **15** Вони покинули прямий шлях і були введені в оману. Вони пішли шляхом Валаама,^а Бебрового сина, який полюбив плату за лихі вчинки,^б **16** але отримав докір за своє беззаконня.^в Безмовна в'ючна тварина, заговоривши людським голосом, перешкодила цьому прокопу вчинити безумство.^г

17 Це безводні джерела, імла, яку жене шалена буря; для них приготовлена безпросвітна темрява.^д **18** Вони промовляють пишні, але пусті слова. Граючи на плотських прагненнях,^е вони своєю розгнuzданістю* зваблюють тих, кому тільки-но вдалося звільнитися від людей, що йдуть хибним шляхом.^є **19** Вони обіцяють їм свободу, хоча самі є рабами тління,* адже хто ким* переможений, той тому і раб.^ж **20** І справді, якщо завдяки точному знанню про Господа й Спасителя Ісуса Христа вони звільнились від мерзот світу,^з а потім знову втягуються в те саме і дозволяють себе перемогти, то останнє для них гірше від першого.^и **21** Ліпше б вони взагалі не отримали точного знання про шлях праведності, ніж, здобувши його, відвернулися від переданої їм святої заповіді.* **22** На них сповняються слова правдивого прислів'я: «Пес повертається до своєї блювоти, а вимита свиня йде качатися в багні».^л

2:14 *Або «душі». **2:18** *Або «безсоромними учинками». Грец. слово *аселге́йа* у мн. Див. глосарій. **2:19** *Або «чим».

3 Любі, пишу до вас уже другого листа. У ньому, як і в першому, нагадуванням пробуджую у вас здатність ясно мислити,^a **2** щоб ви пам'ятали слова, сказані раніше* святими пророками, а також заповідь Господа й Спасителя, передану через ваших апостолів. **3** Перш за все знайте, що в останні дні прийдуть на смішники зі своїми насмішками. Вони будуть поводитися згідно зі своїми прагненнями^b **4** і говоритимуть: «Де його обіцяна присутність?»^b Адже з того часу, як наші прабатьки послули смертним сном, усе залишається так само, як було від початку творіння».^c

5 Вони свідомо не хочуть зважати на те, що в давнину були небеса і земля, яка за словом Бога виступала щільною масою з води і серед води,^d **6** чим і був знищений тодішній світ, коли був затоплений водою.^e **7** А теперішні небеса і земля, згідно з тим самим словом, призначені для вогню та зберігаються на день суду й знищення безбожних людей.^e

8 Однак, любі, нехай не проходить повз вашу увагу те, що для Єгови* один день — як тисяча років, а тисяча років — як один день.^ж **9** Єгова* не зволікає з виконанням своєї обіцянки,^з як декому здається, а виявляє до вас терпеливість, бо не хоче, щоб хтось був знищений, він хоче, щоб усі прийшли до каяття.^г **10** Проте день Єгови*^г прийде, як злодій,^к і тоді небеса з ревом^д проминуть,^г а найдрібніші час-

3:2 *Або «те, що було передречене». **3:8—10, 12** *Див. додаток А5. **3:10** *Або «зі свистом».

РОЗД. 3

а Рм 15:15
2Пт 1:13

б Юд 17, 18

в Єр 17:15
Мт 24:48
Лк 12:45

г Єз 12:22, 27

д Бт 1:6, 9

е Бт 7:11, 23
Мт 24:38, 39

є Пв 7:10
2Фс 1:7–9

ж Пс 90:4

з Ав 2:3

и Рм 2:4

і Йл 2:31
Сф 1:14

к 1Фс 5:2

л Об 21:1

Друга кол.

а Пс 37:10
Іс 13:9
Сф 1:18
Об 6:14

б Сф 1:14

в Іс 34:4

г Іс 65:17
Іс 66:22
Об 21:1

д Іс 11:4, 5

е 2Кр 13:11

є Рм 2:4

ж Мт 24:24
Еф 4:14

тинки зруйнуються від великого жару, земля ж і всі діла на ній будуть викриті.^a

11 І якщо все це так зруйнується, то подумайте, якими потрібно бути вам. Ваша поведінка має бути святою, і вам необхідно на ділі виявляти відданість Богу, **12** чекаючи дня^ж Єгови* і твердо пам'ятаючи про^д нього.^б Тоді небеса будуть знищені^в в полум'ї, а найдрібніші частинки, сильно розжарившись, розплавляться. **13** Але ми за його обіцянку чекаємо нових небес і нової землі,^г на яких перебуватиме праведність.^д

14 Отже, любі, оскільки ви чекаєте цього, робіть усе можливе, щоб він зрештою знайшов вас незаплямованими, непорочними і в мирі.^є **15** А терпеливість нашого Господа вражайте за спасіння, як вам і писав наш улюблений брат Павло за даною йому мудрістю,^є **16** причому писав про це у всіх своїх листах. Однак у них є важкозрозумілі думки, котрі люди ненавчені* та нестійкі перекручують — як і решту Писань — собі ж на загибель.

17 Отже, любі, оскільки ви знаєте про все це наперед, стережіться, щоб ці беззаконники не звели вас своїм обманом і щоб ви не втратили стійкості*.^ж **18** Натомість продовжуйте зростати в незаслужений доброті нашого Господа і Спасителя, Ісуса Христа, і в знанні про нього. Нехай йому належить слава як тепер, так і повік-віків. Амінь.

3:12 *Букв. «присутності дня». ^дАбо «палко прагнучи». Букв. «прискорюючи». **3:16** *Або «які не мають знання». **3:17** *Або «стабільності».

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1 Слово життя (1–4) Ми ходимо у світлі (5–7) Необхідно зізнаватися у гріхах (8–10) 2 Ісус — жертва примирення (1, 2) Виконуймо його заповіді (3–11) Стара і нова заповідь (7, 8) Чому написаний лист (12–14) Не любіть світу (15–17) Застереження про антихриста (18–29) 3 Ми — Божі діти (1–3) Діти Бога і діти Диявола (4–12) Ісус має розладнати діла Диявола (8) Любімо одне одного (13–18)	Бог більший від наших сердець (19–24) 4 Перевіряйте натхнені твердження (1–6) Знаймо і любімо Бога (7–21) «Бог є любов» (8, 16) У любові немає страху (18) 5 Завдяки вірі в Ісуса перемагаємо світ (1–12) У чому полягає любов до Бога (3) Упевненість в силі молитви (13–17) Будьте пильні у злому світі (18–21) Весь світ — у владі Злого (19)

1 Про того, хто був від початку, кого ми чули, кого бачили на власні очі, за ким спостерігали і кого торкалися своїми руками, про слово життя^а **2** (так, нам було виявлене життя, і ми бачили вічне життя,^б про яке свідчимо^в та розповідаємо вам; воно походило від Батька й було виявлене нам), **3** про того, кого ми бачили й чули, розповідаємо і вам,^г щоб ви теж мали з нами єдність*. А ми маємо єдність з Батьком та його Сином, Ісусом Христом.^д **4** І ми пишемо про це, щоб відчутти радість сповна.

5 Ми почули від нього звістку і проголошуємо її вам: Бог є світло^е і в ньому* немає жодної темряви. **6** Якщо

1:3 *Або «спільність». **1:5** *Або «в єдності з ним».

РОЗД. 1

a Ів 1:4
Ів 6:68

б Ів 17:3

в Ів 21:24
Діт 2:32

г Ів 15:26, 27
Діт 4:20

д Ів 17:20, 21

е Як 1:17

Друга коп.

a 2Кр 6:14
Еф 5:8
Тит 1:16
1Ів 2:4

б Рм 3:25
Еф 1:7
Єв 9:14
Єв 10:12
Об 1:5

в 1Цр 8:46
Ек 7:20

г Пс 32:5
Пр 28:13
Як 5:16

ми стверджуємо: «Ми маємо з ним єдність», але ходимо в темряві, то обманюємо і не перебуваємо в правді.^а

7 Проте якщо ми ходимо у світлі,— так само як він є у світлі,— то маємо єдність одне з одним і кров Ісуса, його Сина, очищає нас від усякого гріха.^б

8 Якщо ми стверджуємо: «Ми не маємо гріха», то вводимо самі себе в оману^в і правди немає в нас. **9** Якщо ж ми зізнаємось у гріхах, то він простить їх та очистить нас від усякої неправедності,^г бо він вірний і праведний. **10** А коли стверджуємо: «Ми не грішимо», то робимо його обманщиком і його слова немає в нас.

2 Дітоньки мої, пишу це вам, щоб ви не вчинили гріха. А якщо хтось і згрішить,

то ми маємо помічника* — Ісуса Христа,^а праведника, який перебуває з Батьком.^б **2** Він є жертвою примирення^в за* наші гріхи,^г і не тільки за наші, але й за гріхи цілого світу.^д

3 Якщо ми завжди виконуємо його заповіді, то знаємо, що пізнали його. **4** Той, хто говорить: «Я пізнав його», а заповідей його не виконує, є брехуном, і правди в ньому немає. **5** А хто його слова дотримується, у тому любов до Бога дійсно стала досконалою.^е Це допомагає нам розуміти, чи ми залишаємося з ним в єдності.^є **6** Хто говорить, що перебуває з ним в єдності, той зобов'язаний жити так, як він.^ж

7 Любі, пишу вам заповідь не нову, а стару, яку ви мали від початку.^з Ця стара заповідь — слово, яке ви чули. **8** Водночас пишу вам нову заповідь, якої дотримувався він і якої тримаєтесь ви, бо темрява минає і вже сяє правдиве світло.^и

9 Хто говорить, що перебуває у світлі, а брата свого ненавидить,^і той і досі в темряві.^к **10** Хто ж любить брата свого, той залишається у світлі^л й не має жодної підстави для спотикання. **11** А хто ненавидить брата свого, той перебуває в темряві, він ходить у темряві^м і не знає, куди йде,^н бо темрява засліпила йому очі.

12 Пишу вам, дітоньки, бо ваші гріхи прощені заради його імені.^о **13** Пишу вам, батьки, бо ви пізнали того, хто є від початку. Пишу вам, юнаки,

РОЗД. 2

а Рм 8:34
б Єв 7:25
в 1Тм 2:5
г 1Кр 5:7
г Іс 53:5
Рм 3:25
1Тм 1:15
Єв 2:17
1Пт 2:24
1Ів 4:10
д Мт 20:28
Ів 1:29
е 1Ів 4:18
є Ів 14:20
Ів 17:21
ж Ів 13:15
1Пт 2:21
з Ів 13:34
2Ів 5
и Ів 1:9
Ів 8:12
і Еф 4:31
Кл 3:8
к 1Кр 13:2
1Ів 3:15
л Еф 5:8
м 1Ів 4:20
н Ів 12:35
о Лк 24:47
Дії 4:12
Дії 10:43

Друга кол.

а Як 4:7
1Ів 5:19
Об 12:10, 11
б Ів 17:25
в Еф 6:10
г ЗІв 3
д Рм 8:37
е Рм 12:2
1Кр 7:31
Тит 2:11, 12
є Мт 6:24
Як 4:4
ж Мт 5:28
Рм 13:14
з Бт 3:6
Пр 27:20
Мт 4:8
и 1Кр 7:31
1Пт 1:24
і Пс 37:29
Мт 7:21
Ів 6:40
к 2Фс 2:3
2Пт 2:1
л 2Фс 2:7
2Ів 7
Юд 4
м Дії 20:30
н 1Кр 11:19
о 2Кр 1:21
1Ів 2:27
л Ів 8:31, 32
р Ів 8:44
с 1Ів 4:3
2Ів 7
г 1Ів 2:18
у Ів 5:23
2Ів 9
ф Рм 10:9, 10
х 1Ів 4:15

бо ви перемогли Злого.^а Пишу вам, дітоньки, бо ви пізнали Батька.^б **14** Пишу вам, батьки, бо ви пізнали того, хто є від початку. Пишу вам, юнаки, бо ви сильні,^в у вас перебуває слово Бога^г і ви перемогли Злого.^д

15 Не любіть ані світу, ані того, що у світі.^е Якщо хтось любить світ, у ньому немає любові до Батька,^є **16** бо все, що у світі,— прагнення плоти,^ж прагнення очей^з та вихвалляння своїми статками*,— походить не від Батька, а від світу.

17 І світ минає, і його прагнення,^и а хто виконує Божу волю, той залишається вічно.^і

18 Дітоньки, це остання година. Ви вже чули, що йде антихрист,^к і навіть тепер з'явилось багато антихристів,^л з чого ми знаємо, що це остання година. **19** Вони були серед нас, але покинули нас, оскільки не були такими, як ми.*^м Якби вони були такими, як ми, то залишилися б з нами. Проте вони пішли, щоб стало зрозуміло, що не всі такі, як ми.^н **20** А ви отримали помазання від Святого,^о і всі ви маєте знання. **21** Пишу не тому, що ви не знаєте правди,^п а тому, що знаєте її, і тому, що від правди не походить жоден обман.^р

22 Хіба не брехун той, хто заперечує, що Ісус є Христос?^с Такий є антихристом;^т він відкидає і Батька, і Сина. **23** Кожен, хто відкидає Сина, не перебуває в єдності і з Батьком.^у А кожен, хто визнає Сина,^ф перебуває в єдності і з Батьком.^х

24 Що ж до вас, то нехай те,

2:1 *Або «захисника». 2:2 *Або «жертвою, яка покриває; тим, чим можна умилювати».

2:16 *Або «майном». 2:19 *Або «не були нашими».

що ви чули від початку, залишається у вас.^a Коли те, що ви чули від початку, залишатиметься у вас, то й ви будете перебувати в єдності із Сином та з Батьком. **25** І ось що він особисто пообіцяв нам – вічне життя.^b

26 Пишу все це про тих, хто намагається ввести вас в оману. **27** Що ж до вас, то отримане від нього помазання^a залишається у вас. І ви не потребуєте, щоб вас хтось навчав. Бо помазання від нього не є обманом, воно правдиве і навчає вас про все.^c Тому, як воно і навчило вас, залишайтеся в єдності з ним.^d **28** Тож, дітоньки, залишайтеся з ним в єдності, щоб, коли він виявиться, ми мали свободу мови^e і через сором не відступили від нього під час його присутності. **29** Якщо ви знаєте, що він праведний, то усвідомлюєте, що кожен, хто ходить у праведності, народився від нього.^c

3 Подивіться, яку любов виявив нам Батько,^ж дозволивши нам називатися Божими дітьми!^з І ми справді його діти. Світ не знає нас тому,^и що не пізнав його.^і **2** Любі, тепер ми діти Бога,^к але ще не виявлено, якими ми станемо в майбутньому.^л Проте ми знаємо: коли він виявиться, ми будемо подібними до нього, оскільки побачимо його таким, яким він є. **3** І кожен, хто надіється на нього, очищується,^м щоб бути чистим, як і він.

4 Кожен, хто ходить у гріху, ходить і в беззаконні, а гріх – це беззаконня. **5** Ви також знаєте, що він виявився, аби забрати наші гріхи,^н а в ньо-

РОЗД. 2

a Ів 14:23
2Ів 6
б Ів 17:3
1Ів 1:2
в 2Кр 1:21
1Ів 2:20
г Ів 14:26
Ів 16:13
д Ів 17:21
е 1Ів 4:17
є 1Пт 1:23
1Ів 4:7

РОЗД. 3

ж Ів 3:16
з Ів 1:12, 13
и Ів 15:19
і Ів 17:25
к Рм 8:15, 16
Еф 1:5
л 1Кр 15:49
Флп 3:20, 21
м 2Кр 7:1
н Ів 16:21, 22
Іс 53:11
Ів 1:29

Друга кол.

a Рм 6:12
б Бт 3:14
Ів 8:44
в Ів 16:33
Єв 2:14
г 1Ів 5:18
д 1Пт 1:23
е 1Ів 4:8
є Ів 13:34
1Ів 2:7
2Ів 5
ж Бт 4:8
з Бт 4:5
и Бт 4:4
Єв 11:4
і Мт 5:11
Ів 15:18
2Тм 3:12
к Ів 5:24
Рм 8:2
л 1Ів 2:10
м Ів 3:36
н Мт 5:21, 22
Еф 4:31
о Бт 9:6
Чс 35:31
Об 21:8
п Ів 3:16
Ів 13:1
Ів 15:13

му гріха немає. **6** Кожен, хто перебуває в єдності з ним, не ходить у гріху;^a жодна людина, яка ходить у гріху, не бачила його і його не пізнала. **7** Дітоньки, нехай ніхто вас не введе в оману. Той, хто ходить у праведності, є праведним, як і він праведний. **8** Хто ходить у гріху, той від Диявола, бо Диявол грішить від початку*.^b А Син Божий виявився для того, щоб розладнати^в діла Диявола.^в

9 Кожен народжений від Бога, не ходить у гріху,^г оскільки в ньому перебуває Боже насіння*. Тож він вже не може ходити в гріху, бо народився від Бога.^д **10** Діти Бога і діти Диявола пізнаються ось по чому: кожен, хто не ходить у праведності, не від Бога, як і той, хто не любить свого брата.^е **11** Пригадайте звістку, яку ви чули від початку: ми маємо любити одне одного.^є **12** Ми не повинні бути такими, як Каїн, котрий був від Злого і вбив свого брата.^ж Чому ж Каїн його вбив? Бо Каїнові вчинки були неправедні,^з а вчинки брата – праведні.^з

13 Не дивуйтесь, брати, що світ вас ненавидить.^и **14** Ми знаємо, що перейшли від смерті до життя,^и бо любимо братів.^л Хто не любить, той залишається мертвам.^м **15** Кожен, хто ненавидить свого брата, є вбивцею,^н а ви знаєте, що жоден убивця не має вічного життя.^о **16** Ми зрозуміли, якою насправді є любов, завдяки тому, що він віддав за нас своє життя*.^п

3:8 *Або «відтоді, як почав». ^вАбо «знищити». **3:9** *Тобто насіння, яке може прорости, або давати плоди. **3:16** *Або «душу».

Тож і на нас лежить обов'язок віддавати своє життя* за братів.^а **17** А якщо хтось має все необхідне для життя і бачить свого брата в нужді, але не хоче виявити до нього співчуття, то хіба він має любов до Бога?^б **18** Дітоньки, любимо не словом і язиком,^в а ділом^г і правдою.^д

19 Саме тоді ми зрозуміємо, що ми від правди, і запевнимо* своє серце в Божій прихильності,— **20** хоч би за що воно засуджувало нас,— адже Бог більший від наших сердець і знає все.^е **21** Любі, якщо серце не засуджує нас, ми можемо звертатися до Бога зі свободою мови,^є **22** і все, чого просимо в нього, отримуємо,^ж бо виконуємо його заповіді і робимо те, що приємне в його очах. **23** А заповідь його така: ми повинні вірити в ім'я його Сина, Ісуса Христа,^з і любити одне одного,^з як він і наказав нам. **24** Кожен, хто виконує його заповіді, перебуває в єдності з ним, а він — в єдності з такою людиною.^и І завдяки духу, який він нам дав, ми знаємо, що він перебуває в єдності з нами.^к

4 Любі, не кожному натхненному твердженню* вірте,^л а перевіряйте, чи натхненні твердження^л від Бога,^л бо у світі з'явилося багато лжепророків.^л

2 Ось як зрозуміти, чи натхненне твердження від Бога: кожне твердження, яке визнає, що Ісус Христос прийшов у тілі, походить від Бога,^о **3** а кожне твердження,

3:16 *Або «душу». 3:19 *Або «переконаємо». 4:1 *Букв. «не кожному духу». ^а Букв. «чи духи».

РОЗД. 3

а Ів 13:15
Рм 16:3, 4
1Фс 2:8
б Ів 15:7, 8
Лк 3:11
Рм 12:13
Як 2:15, 16
1Ів 4:20
в Рм 12:9
г Як 1:22
Як 2:17
д 1Пт 1:22
е Єв 4:13
є Єв 4:16
1Ів 5:14
ж Пс 34:15
Мт 7:8
1Пт 3:12
з Ів 6:29
и Ів 13:34
і 1Ів 2:24
к Ів 14:23

РОЗД. 4

л 2Фс 2:1, 2
1Тм 4:1
м Об 22:6
н 2Пт 2:1
о Ів 1:14
1Кр 12:3
Об 19:10

Друга кол.

а 1Ів 2:22
б 2Фс 2:7
1Ів 2:18
в Дії 20:29, 30
г 1Ів 5:4
д Ів 17:21
е Еф 2:2
є 1Ів 5:19
ж Ів 15:19
з Ів 10:27
и Ів 8:47
і 1Ів 4:1
к 1Пт 1:22
л 1Ів 4:16
м Вх 34:6
Мих 7:18
1Ів 4:19
н Ів 1:14
о Ів 3:16
Рм 5:8
Рм 8:32
1Ів 5:11
п 1Кр 5:7
р Рм 3:25
Єв 2:17
Єв 9:26
1Ів 2:1, 2
с Мт 18:33
Ів 15:12
Рм 13:8
1Ів 3:16
т Вх 33:20
Ів 1:18
Ів 4:24
Ів 6:46
у 1Ів 2:5

яке не визнає Ісуса,— не від Бога.^а Це натхненне твердження від антихриста.^б Ви чули, що воно мало з'явитися, і тепер воно вже у світі.^в

4 Дітоньки, ви від Бога і перемогли їх.^г Бо той, хто в єдності з вами,^д більший від того, хто в єдності зі світом.^е

5 Вони від світу,^є тому говорять те, що притаманне світу, і світ їх слухає.^ж **6** А ми від Бога. Кожен, хто пізнає Бога, нас слухає,^з а кожен, хто не від Бога, не слухає.^и Це допомагає відрізнити натхненне твердження правди від натхненого твердження омані.^і

7 Любі, продовжуймо любити одне одного,^к бо любов — від Бога, і кожен, хто любить, народжений від Бога та знає Бога.^л **8** Хто не любить, той не пізнав Бога, оскільки Бог є любов.^м **9** Божа любов до нас виявилась у тому, що Бог послав у світ свого єдинородного Сина,^н щоб ми отримали через нього життя.^о **10** Не в тому любов, що ми полюбили Бога, а в тому, що він полюбив нас і послав свого Сина як жертву примирення^п за* наші гріхи.^п

11 Любі, якщо Бог нас так полюбив, ми теж зобов'язані любити одне одного.^с **12** Бога ніхто ніколи не бачив.^т Якщо ми любимо одне одного, то Бог перебуває з нами і його любов стає в нас досконалою.^у **13** Ми перебуваємо в єдності з ним, а він — в єдності з нами, і ми це знаємо завдяки тому, що він наділив нас своїм духом. **14** До того ж ми самі бачили і свідчимо,

4:10 *Або «жертву, яка покриває; те, чим можна умилостивити».

що Батько послав свого Сина як спасителя світу.^а **15** Хто визнає Ісуса Божим Сином,^б з тим Бог перебуває в єдності, а він – в єдності з Богом.^в **16** Ми пізнали любов, яку Бог відчуває до нас, і повірили в неї.^г

Бог є любов,^а і, хто постійно виявляє любов, той перебуває в єдності з Богом, а Бог – в єдності з ним.^б **17** Саме так любов стає в нас досконалою, щоб ми мали свободу мови^в в день суду, бо, який Христос, такі в цьому світі й ми. **18** У любові немає страху.^ж Досконала любов відкидає^з страх, бо страх стримує. Хто ж має страх, той не досягнув досконалості в любові.^з **19** Ми любимо, бо він полюбив нас першим.^ж

20 Якщо хтось каже: «Я люблю Бога», а брата свого ненавидить, то він брехун.^з Бо, хто не любить брата,^ж якого бачить, той не може любити Бога, якого не бачить.^л **21** І він дав нам таку заповідь: кожен, хто любить Бога, повинен любити також свого брата.^ж

5 Кожен, хто вірить, що Ісус є Христос, народився від Бога,^ж і кожен, хто любить того, хто дав життя, любить і народженого від нього. **2** Ми розуміємо, що любимо Божих дітей,^з якщо любимо Бога і виконуємо його заповіді. **3** Адже любов до Бога полягає в тому, щоб ми виконували його заповіді,^л а ці заповіді не обтяжливі,^п **4** бо кожен, хто народжений від Бога, перемагає світ.^з І саме завдяки нашій

4:17 *Або «впевненість». **4:18** *Або «проганяє». **5:4** *Букв. «все, що».

РОЗД. 4

а Мт 1:21
лв 3:17
лв 12:47
Дії 5:31
б Рм 10:9
в 1лв 2:23, 24
г лв 3:16
д 1лв 4:8
е лв 17:21
є Єв 4:16
1лв 2:28
ж Рм 8:15
з 1лв 2:5
и 1лв 4:10
і 1лв 2:4
к 1лв 3:17
л 1лв 4:12
м Мт 22:37, 39
лв 13:34
лв 15:12

РОЗД. 5

н лв 3:3
1Пт 1:3, 23
1лв 3:9
о лв 1:12, 13
Рм 8:14
л 1лв 14:23
п Пв 30:11
Мкх 6:8
с лв 16:33
1лв 5:18

Друга кол.

а Еф 6:16
2Тм 4:7
Об 12:10, 11
б 1лв 4:4
в лв 20:31
г Мт 3:13
д Дії 20:28
Еф 1:7
1Пт 1:19
е Мт 3:16
лв 1:32, 33
є Лк 3:22
Лк 4:18
ж Лк 3:21
з Єв 9:14
и лв 3:33
і лв 17:3
к лв 5:26
л лв 3:36
м 1лв 1:2
н лв 20:31
о Єв 4:16
1лв 3:21
л Пр 15:29
п Лк 11:13
лв 14:13

вірі ми здобули перемогу над світом.^а

5 Хто може перемогти світ?^б Хіба не той, хто вірить, що Ісус – Син Божий?^в **6** Саме він, Ісус Христос, прийшов через воду і кров, не тільки з водою,^г але з водою та з кров'ю.^д І дух свідчить,^е оскільки дух – це правда. **7** Бо є три свідки: **8** дух,^е вода^ж та кров,^з і всі три в згоді між собою.

9 Якщо ми приймаємо свідчення людей, то тим більше маємо приймати набагато надійніше свідчення Бога. Бо це свідчення, яке дає Бог, свідчення про його Сина. **10** Хто вірить у Божого Сина, той має свідчення в собі. А хто не вірить у Бога, робить його обманщиком,^ж оскільки не повірив у свідчення, яке дав Бог про свого Сина. **11** І це свідчення таке: Бог дарував нам вічне життя,^і а це життя – в його Сині.^к **12** Хто перебуває в єдності з Сином, має вічне життя, хто ж не перебуває в єдності з Божим Сином, не має вічного життя.^л

13 Пишу все це, аби ви знали, що маєте вічне життя,^м бо ви вірите в ім'я Божого Сина.^н **14** І, коли ми звертаємось до Бога, то маємо впевненість*:^о хоч би що ми просили згідно з його волею, він слухає нас.^п **15** Коли ж ми знаємо, що він слухає всі наші прохання, то усвідомлюємо, що отримаємо все, що просимо, бо просили це в нього.^п

16 Коли хтось побачить, що його брат вчинив нестерпний гріх, то попросить за такого брата, і Бог дасть

5:14 *Або «свободу мови».

йому життя.^а Говорю про тих, хто вчинить не смертельний гріх. Але є також смертельний гріх,^б про який не кажу молитися. **17** Усяка неправедність — це гріх,^в однак є гріх не смертельний.

18 Ми знаємо, що жоден народжений від Бога не ходить у гріху, але його береже той, хто народився від Бога*, і Злий його не схопить^г.

5:18 *Тобто Ісус Христос, Божий Син. ^гАбо «за нього міцно не вхопиться».

РОЗД. 5

а Як 5:15
1Ів 1:9
б Мт 12:31
Мр 3:29
Лк 12:10
Єв 6:4–6
Єв 10:26
в 1Ів 3:4
г Ів 17:15

Друга кол.

а Мт 13:19
Лк 4:6
Ів 12:31
б 1Тм 3:16
в Ів 17:20, 21
г Ів 17:3
д 1Кр 10:14

19 Ми знаємо, що ми від Бога, а весь світ лежить у владі Злого.^а **20** Також ми знаємо, що Син Божий прийшов^б і дав нам проникливість*, щоб ми пізнали правдивого Бога. І через його Сина Ісуса Христа ми перебуваємо в єдності з правдивим Богом.^в Він правдивий Бог і вічне життя.^г **21** Дітоньки, стережіться ідолів.^д

5:20 *Букв. «здатність розуміти; розумові здібності».

ДРУГИЙ ЛИСТ ІВАНА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

Привітання (1–3)

І далі ходіть у правді (4–6)

Стережіться обманщиків (7–11)

Не вітайтеся (10, 11)

Плани прийти і вітання (12, 13)

1 Старший чоловік* до вибраної пані та її дітей, яких я щиро люблю, і не лише я, але й усі, хто пізнав правду. **2** Ми любимо вас, бо правда перебуває в усіх нас і буде з нами вічно. **3** Незаслужена доброта, милосердя і мир від Бога, нашого Батька, та від Ісуса Христа, Батькового Сина, перебуватимуть в нас разом з правдою і любов'ю.

4 Я дуже радію, бо довідався, що дехто з твоїх дітей ходить у правді^а згідно з тою заповіддю, яку дав наш Батько.

5 Тож пишу тобі, пані, і прошу

1 *Або «старійшина».

а 2Кр 4:2
3Ів 3

Друга кол.

а Ів 13:34
Ів 15:12
1Пт 4:8
1Ів 2:7
б Ів 14:21
1Ів 2:5
в Мт 7:15
Дії 20:29, 30
2Фс 2:3, 7
2Пт 2:1
Об 2:2
г 1Ів 4:2
д 1Ів 2:18, 22
1Ів 4:3
Юд 4
е Єв 10:35

виконувати заповідь не нову, а ту, яку ми мали від початку: любити одне одного.^а **6** А любов полягає в тому, щоб ми й далі ходили, дотримуючись його заповідей.^б Отже, згідно з заповіддю, яку ви чули від початку, ви маєте і далі ходити в любові. **7** Бо у світі з'явилося багато обманщиків^в — людей, які не визнають, що Ісус Христос прийшов у тілі.^г Той, хто так вважає, — обманщик та антихрист.^д

8 Пильнуйте, щоб ви не втратили всього того, над чим ми працювали, а щоб отримали нагороду сповна.^е **9** Кожен, хто рветься вперед

і не залишається в Христовому вченні, не має єдності з Богом.^а Хто ж залишається в цьому вченні, той має єдність і з Батьком, і з Сином.^б

10 Якщо хтось приходить до вас і не приносить цього вчення, не приймайте такого у своєму домі^в і не вітайтеся з ним.

11 Бо той, хто з ним вітається,

а Ів 14:6
Ів 15:6
3Ів 9

б Єв 3:14
1Ів 2:23

в Пв 17:2–5
Рм 16:17
1Кр 5:11

ся, стає спільником в його лихих вчинках.

12 Хоч я маю багато чого написати вам, але не хочу робити це чорнилом на папері, бо сподіваюсь прийти і поговорити особисто, щоб радість ваша була повною.

13 Діти твоєї сестри, вибраної, передають тобі вітання.

ТРЕТІЙ ЛИСТ ІВАНА

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

Привітання і молитва (1–4)
Похвала Гаю (5–8)
Честолюбний Діотреф (9, 10)

Про Димитрія добре відгукуються (11, 12)
Плани прийти і вітання (13, 14)

1 Старший чоловік* до лютого Га́я, якого я щиро люблю.

2 Любий брате, молюся, щоб ти був здоровий і щоб тобі в усьому добре велось, як тобі* ведеться і тепер. **3** Бо я дуже зрадив, коли брати прийшли і засвідчили, що ти тримаєшся правди, і тішуся, що продовжуєш ходити в ній.^а

4 Не маю більшої радості*, ніж чути, що мої діти і далі ходять у правді.^б

5 Любий брате, ти вірний у всьому, що робиш для братів, навіть незнайомих.^в **6** Вони перед збором дали свідчення про твою любов. Споряди їх, будь ласка, в дорогу так,

1 *Або «старійшина». **2** *Або «твоєї душі». **4** *Або, можливо, «підстави буту вдячним».

а 2Ів 4

б 1Кр 4:15
2Тм 1:2
Тит 1:4
Флм 10

в Єв 13:2

Друга кол.

а Тит 3:13

б 1Кр 9:11, 12

в Мт 10:41
Флм 22
1Пт 4:9

г Рм 12:13

д Дії 20:29, 30

е Рм 12:10
Флм 2:3
Єв 13:17

є Пс 101:5
Пр 6:16, 19

ж Дії 15:25, 27
Еф 6:21
Флм 2:19
Кл 4:7
Тит 1:5

як належить з погляду Бога.^а **7** Бо вони вирушили заради його імені і нічого не взяли^б від людей з інших народів. **8** Тому ми зобов'язані виявляти до таких людей гостинність,^в щоб стати співпрацівниками в правді.^г

9 Я написав дещо зборові, але Діотрэф, який в усьому любить бути першим серед них,^д нічого від нас не приймає з повагою.^е **10** Тож якщо я прийду, то пригадаю те, що він робить, поширюючи про нас злісні чутки*.^є Але йому цього мало. Він і сам не приймає братів*^з з повагою, і тих, хто хоче прийняти їх, намагається зупинити й вигнати зі збору.

10 *Букв. «наговорює на нас злими словами».

11 Любий брате, наслідуй не погані приклади, а добрі.^а Хто чинить добро, той від Бога,^б а хто чинить зло, той Бога не бачив.^в 12 Про Димитрія добре відгукуються всі вони, а також свідчить сама правда. Подібно свідчимо й ми, і ти знаєш, що наше свідчення правдиве.

а Рм 12:9
1Пт 3:11

б 1Ів 3:9

в 1Ів 3:6, 10

13 Я ще мав багато чого написати, але не хочу робити це чорнилом і пером, 14 бо сподіваюсь незабаром побачитися з тобою і поговорити особисто.

Мир тобі!

Друзі передають тобі свої вітання. Привітай від мене усіх друзів поіменно.

ЛИСТ

ЮДИ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

Привітання (1, 2)
Суд для лжевчителів (3–16)
Михайл сперечається з Дияволом (9)

Пророцтво Еноха (14, 15)
Перебувайте в Божій любові (17–23)
Слава належить Богу (24, 25)

1 Юда, раб Ісуса Христа і брат Якова,^а до покликаних,^б яких любить Бог, наш Батько, і які зберігаються для Ісуса Христа.^в

2 Бажаю вам ще повнішою мірою відчувати милосердя, мир і любов.

3 Любі, хоча я прагнув написати вам про наше спільне спасіння,^г але вважаю за необхідне у своєму листі заохотити вас наполегливо боротися за віру,^д дану раз і назавжди святим. 4 Бо до вас прокралися деякі люди, що, згідно з Писаннями, віддана призначені на осуд. Це люди безбожні, які використовують незаслужену доброту нашого Бога для виправдання розгнужданості^е і зрікаються

а Мт 13:55
Мр 6:3
Гл 2:9
Як 1:1

б Єв 3:1

в Ів 17:15

1Пт 1:5

г Єв 2:3

д Еф 6:11

1Тм 1:18, 19

1Тм 6:12

е Гл 5:19

Друга кол.

а Дії 20:29, 30

2Пт 2:1

б Вх 12:41

в Чс 14:35

1Кр 10:1, 5

Єв 3:16, 19

г Бт 6:1–4

1Пт 3:19, 20

д Лк 8:30, 31

2Пт 2:4

Об 20:1, 2

е Бт 19:4, 5

Лв 18:22

є Бт 19:24

2Пт 2:6

своїми вчинками нашого єдиного власника* й Господа, Ісуса Христа.^а

5 Хоч ви й так вже все знаєте, хочу нагадати вам, що Єгова*, врятувавши свій народ з єгипетського краю,^б потім знищив тих, хто не виявляв віри.^в 6 І ангелів, які не зберегли свого початкового становища, а покинули своє місце проживання,^г він тримає у вічних кайданах під покровом густої темряви для суду великого дня.^д 7 Подібно Содом і Гоморра та довколишні міста погрузли в статевій розпусті* і віддалися неприродним плотським бажанням;^е вони стали для нас застережливим прикладом, зазнавши суду й покарання вічним вогнем.^є

4 *Або «безсоромної поведінки». Грец. *аселґейа*. Див. глосарій.

4 *Або «пана». 5 *Див. додаток А5. 7 *Див. глосарій.

8 І все ж ці люди також живуть мріями, опоганюють тіло, не поважають владу і зневажливо говорять про славних.^a

9 Але навіть коли архангел^b Михаїл^c сперечався з Дияволом про Мойсеєве тіло^d і не погоджувався з ним, він не наважився засудити його образливими словами,^e а сказав: «Нехай Єгова* докорить тобі».^e 10 Однак ці люди зневажливо говорять про все, чого насправді не розуміють,^e вони й далі розбещуються, віддаючись тому, що сприймають лише інстинктивно, як нерозумні тварини.^ж

11 Горе їм, бо вони пішли стежкою Каїна,^з заради винагороди пустилися хибним шляхом Валаама^и і, подібно до Корея, загинули через бунтівну мову!^и 12 Вони — підводні скелі, коли бенкетують з вами на товариських гостинах*;^к пастирі, котрі годують себе без страху;^л безводні хмари, що їх туди-сюди носить вітер;^м дерева, які навіть пізньої осені не мають плодів, двічі померлі^н і вирвані з корінням; 13 бурхливі морські хвилі, що піняться своїм соромом;^н блукаючі зірки, для яких приготовлена вічна безпросвітна темрява.^о

14 Про них пророкував також Енох,^п сьомий у родоводі від Адама, кажучи: «Ось Єгова* прийшов з мірадами^п своїх святих ангелів,^п 15 щоб над усіма виконати суд^с і засудити всіх безбожних за їхні злі вчинки, скоєні нечестиво, і за всі обурливі слова, які говорили на нього безбожні грішники».^т

9, 14 *Див. додаток А5. 12 *Або «бенкетах любові». #Або «повністю мертва». 14 #Або «десятьками тисяч».

a Вх 22:28
2Пт 2:10
3Ів 9, 10
б 1Фс 4:16
в Дн 10:21
Дн 12:1
г Пв 34:5, 6
д 2Пт 2:11
е 3х 3:2
є Юд 19
ж 2Пт 2:12
з Бт 4:5, 8
1Ів 3:12
и Цс 22:32
2Пт 2:15, 16
Об 2:14
і Цс 16:3, 32
1Тм 1:20
к 2Пт 2:13
л Єз 34:8
м 2Пт 2:17
н Іс 57:20
о Єв 6:4–6
Об 21:8
п Бт 5:21, 22
р Пв 33:2
Дн 7:10
3х 14:5
с 2Фс 1:6
т Мт 12:36

Друга кол.

a 1Кр 10:10
Флп 2:14
б 2Пт 2:18
в Як 2:9
г Дії 20:29, 30
1Тм 4:1
2Пт 2:1
2Пт 3:2, 3
д Рм 16:17
3Ів 9, 10
е Рм 8:26
Еф 6:18
є Ів 15:10
Рм 8:38, 39
ж Тит 3:7
1Ів 1:2
1Ів 2:25
з Мт 5:7
Мт 9:13
Як 2:13
и Як 1:6
і Гл 6:1
Як 5:19, 20
к Гл 5:19–21
л Рм 8:33
Еф 1:4
Кл 1:22

16 Це люди, які нарікають,^a скаржаться на свою долю і поводяться відповідно до власних прагнень;^б їхні уста пишномовно вихваляються, і водночас вони лестять іншим* заради власної користі.^в

17 А ви, любі, пригадайте слова, сказані раніше* апостолами нашого Господа Ісуса Христа. 18 Вони говорили вам: «В останній час з'являться насмішники, котрі будуть поводитися згідно зі своїми нечестивими прагненнями».^г 19 Це ті, хто спричиняє розбрат,^д люди плотські*, які не мають духовності^е. 20 Ви ж, любі, зміцнюйтесь на основі своєї найсвятішої віри і моліться у святому дусі,^е 21 щоб перебувати в Божій любові,^е тимчасом як з думкою про вічне життя^ж чекаєте милосердя нашого Господа Ісуса Христа. 22 Також продовжуйте виявляти милосердя^з до тих, хто має сумніви;^ж 23 рятуйте їх,^и захоплюючи з вогню. Виявляйте милосердя і до інших, але робіть це зі страхом, ненавидячи навіть одяг, заплямований плоттю.^к

24 А тому, хто спроможний охоронити вас від спотикання і поставити бездоганним^л та у великій радості перед своєю славою*, 25 єдиному Богу, нашому Спасителю, через Ісуса Христа, Господа нашого, нехай належить слава, велич, могутність та влада в усі минулі віки, тепер і вічно. Амінь.

16 *Або «захоплюються особистостями». 17 *Або «те, що було перед-речене». 19 *Або «тваринні». #Букв. «духу». 24 *Або «у своїй славній присутності».

ОБ'ЯВЛЕННЯ,

ДАНЕ ІВАНУ

КОРОТКИЙ ЗМІСТ

- 1 Об'явлення від Бога, передане через Ісуса (1–3)
Привітання семи зборам (4–8)
«Я Альфа і Омега» (8)
Іван потрапив у Господній день (9–11)
Прославлений Ісус у видінні (12–20)
- 2 Звістки для Ефеса (1–7), Смирни (8–11), Пергама (12–17), Тіатири (18–29)
- 3 Звістки для Сард (1–6), Філадельфії (7–13), Лаодикії (14–22)
- 4 Видіння про небесну присутність Єгови (1–11)
Єгова сидить на престолі (2)
24 старійшини на престолах (4)
Чотири живі істоти (6)
- 5 Сувій із сімома печатками (1–5)
Ягня бере сувій (6–8)
Ягня достойне зняти печатки (9–14)
- 6 Ягня знімає перші шість печаток (1–17)
Переможець на білому коні (1, 2)
Вершник на вогняно-червоному коні забирає мир (3, 4)
Вершник на вороному коні приносить голод (5, 6)
Вершник на білому коні має ім'я Смерть (7, 8)
Іван бачить біля жертівника вбитих (9–11)
Великий землетрус (12–17)
- 7 Чотири ангели тримають нищівні вітри (1–3)
144 000 отримують печатки (4–8)
Великий натовп у білому вбранні (9–17)
- 8 Знято сьому печатку (1–6)
Сурмлять перші чотири сурми (7–12)
Проголошення про три горя (13)
- 9 П'ята сурма (1–11)
Одне горе минуло, йде ще два (12)
Шоста сурма (13–21)
- 10 Сильний ангел з невеликим сувоєм (1–7)
«Зволікання більше не буде» (6)
- Священна таємниця буде довершена (7)
Іван з'їдає невеликий сувій (8–11)
- 11 Два свідки (1–13)
Вони пророкують у мішковині 1260 днів (3)
Убиті й не поховані (7–10)
Повернені до життя через три з половиною дні (11, 12)
Друге горе минуло, йде третє (14)
Сьома сурма (15–19)
Царська влада нашого Господа і його Христа (15)
Ті, хто губить землю, будуть вигублені (18)
- 12 Жінка, дитина чоловічої статі і дракон (1–6)
Михайл воює проти дракона (7–12)
Дракон скинений на землю (9)
Диявол знає, що йому залишилося мало часу (12)
Дракон переслідує жінку (13–17)
- 13 З моря виходить семиголовий дикий звір (1–10)
Із землі піднімається дворогий звір (11–13)
Образ семиголового звіра (14, 15)
Знак і число дикого звіра (16–18)
- 14 Ягня і 144 000 (1–5)
Звістки трьох ангелів (6–12)
Ангел у піднебессі з доброю новиною (6, 7)
Щасливі ті, хто помирає в єдності з Христом (13)
Збір двох земних урожаїв (14–20)
- 15 Сім ангелів із сімома карами (1–8)
Пісня Мойсея і Ягняти (3, 4)
- 16 Сім чаш Божого гніву (1–21)
Вилиті на землю (2), на море (3), на ріки й джерела (4–7), на сонце (8, 9), на престол дикого звіра (10, 11), на Євфрат (12–16) і на повітря (17–21)
Божа війна в Армагеддоні (14, 16)

17 Присуд над «Вавилоном Великим» (1–18) Велика повія сидить на багрянному дикому звірові (1–3) Звір був, зараз його немає, але він підніметься з безодні (8) Десять рогів воюватимуть з Ягням (12–14) Десять рогів зненавидять повію (16, 17) 18 Падіння «Вавилона Великого» (1–8) «Вийди з неї, народе мій» (4) Жалоба після падіння Вавилону (9–19) Радість у небесах після падіння Вавилону (20) Вавилон буде кинутий у море, як камінь (21–24) 19 Вихваляйте Яг за його присуди (1–10) Весілля Ягняти (7–9)	Вершник на білому коні (11–16) Велика Божа вечеря (17, 18) Дикий звір переможений (19–21) 20 Сатана закований на 1000 років (1–3) Правителі, які царюватимуть з Христом 1000 років (4–6) Сатану звільнено і знищено (7–10) Мертвих суджено перед білим престолом (11–15) 21 Нове небо та нова земля (1–8) Вже не буде смерті (4) Створено все нове (5) Опис нового Єрусалима (9–27) 22 Ріка води життя (1–5) Завершення (6–21) «Хай всі... беруть воду життя даром» (17) «Прийди, Господи Ісусе» (20)

1 Об'явлення*, передане Ісусом Христом, яке дав йому Бог,^a аби виявити його рабам,^b щоб незабаром має відбутися. Ісус послав свого ангела і через нього показав у символічних образах це об'явлення його рабові Івану,^c **2** який свідчив про слово Бога й про свідчення Ісуса Христа – про все, що бачив. **3** Щасливий той, хто читає вголос, і ті, хто чує слова цього пророцтва та виконує написане в ньому,^d бо визначений час уже близько.

4 Іван до семи зборів^e у провінції Азія:

Нехай з вами буде незаслужена доброта й мир від «того, хто є, хто був і хто має прийти»^f та від семи духів,^g що перед його престолом, **5** а також від Ісуса Христа – «Свідка вірного»,^ж «первістка з мертвих»^з і «Правителя земних царів».^и

1:1 * Або «відкриття; виявлення».

РОЗД. 1

а Дн 2:28
 б Ам 3:7
 в Од 7:3, 4
 г Мт 10:2
 Мр 1:19
 Ів 21:20
 д Пс 1:2
 Ік 11:28
 Ів 13:17
 Як 1:22
 е Од 1:11
 Ов 1:8
 Ов 4:8
 Ов 11:17
 е Од 4:5
 ж Од 3:14
 з Кл 1:18
 и Пс 89:27
 1Тм 6:15
 Од 19:16

Друга кол.

а Ів 15:9
 б Єв 9:14
 1Пт 1:18, 19
 Ів 1:7
 в Вх 19:6
 Ік 22:28–30
 г 1Пт 2:5
 Од 5:9, 10
 Од 20:6
 д Мт 26:64
 Мр 13:26
 е Мт 24:30
 е Іс 48:12
 Од 21:6
 Од 22:13
 ж Вх 6:3
 з Мт 10:22
 Мт 24:9
 и Лк 12:32
 Рм 8:17
 2Тм 2:12

Тому, хто нас любить^a і власною кров'ю звільнив від гріхів,^b **6** хто сформував з нас царство^c та зробив нас священиками^г свого Бога й Батька, – йому нехай належить слава і могутність повіки. Амінь.

7 Він прийде з хмарами,^d і його побачить кожне око, в тому числі й ті, хто його проколов. Тоді через нього всі племена землі з горя битимуть себе в груди.^e Так, амінь.

8 «Я Альфа і Омега*,^c – говорить Єгова^d Бог, – той, хто є, хто був і хто має прийти, Всемогутній».^ж

9 Я, Іван, послідовник Ісуса і ваш брат, який разом з вами стійко зносить лихо^з та, як і ви, матиме частку в царстві,^и був на острові Патмос за те, що розповідав про Бога

1:8 * Або «А і Я». Альфа і омега — це перша і остання літери грец. алфавіту.
^ж Див. додаток А5.

й свідчив про Ісуса. **10** Сповнений духу, я потрапив у Господній день і почув позаду себе гучний голос, подібний до звуку сурми. **11** Цей голос говорив: «Запиши у свій те, що бачиш, і пошли сімом зборам: в Ефѣс,^а Смірну,^б Пергам,^в Тіатіру,^г Сърди,^д Філадельфію^е та Лаодикю».^є

12 Коли я обернувся, аби подивитися, хто це говорить зі мною, то побачив сім золотих світильників,^ж **13** а посеред світильників — когось подібного до сина людського.^з Він був одягнений у вбрання, що сягало до стіп, і був оперезаний на грудях золотим поясом. **14** Голова його та волосся були білі, як біла вовна, як сніг, а очі — як вогняне полум'я.^и **15** Його ноги були подібні до чистої міді,^і розжареної в печі, і голос нагадував шум багатьох вод. **16** У правій руці він тримав сім зір,^к з уст його виходив обосічний меч,^л гострий і довгий, а обличчя було наче сонце,^м що сяє в zenіті. **17** Коли я побачив його, то впав йому до ніг, немов мертвий.

Тоді він поклав на мене праву руку й сказав: «Не бійся. Я Перший^н і Останній,^о **18** а також той, що живе.^п Я був мертвий,^р а тепер живу й житиму повік-віки.^с Я маю ключі від смерті й могили».^т **19** Тож запиши, що ти бачив, що є і що станеться після того. **20** Священна ж таємниця семи зір, які ти бачив у моїй правій руці, і семи золотих світильників така: сім зір представляють ангелів семи зборів, а сім світильників — сім зборів.^у

1:18 *Або «гадесу», тобто спільної могили людства. Див. глосарій.

РОЗД. 1

а Еф 1:1
 б Об 2:1
 в Об 2:8
 г Об 2:12
 д Об 2:18
 е Об 3:1
 ж Об 3:7
 з Об 3:14
 и Об 1:20
 і Об 2:18
 к Об 1:20
 л Ис 49:2
 м Мт 17:1,2
 н Дії 26:23
 о Кл 1:18
 п Об 1:5
 р Об 2:8
 с 1Кр 15:45
 т 1Пт 3:18
 у Рм 6:9
 ф 1Тм 6:16
 г Мт 16:18
 в Ів 6:54
 з Ів 11:25
 у Мт 5:16
 ф Інн 2:15

Друга кол.

РОЗД. 2

а Об 1:20
 б Дії 19:1
 в Еф 1:1
 г Об 1:12, 13
 д Дії 20:29, 30
 е 2Кр 11:13
 ж Ів 4:1
 з Гл 6:9
 и 1Пт 4:14
 к Об 3:19
 л Об 3:10
 м Об 2:16
 н 1Кр 11:19
 о Об 2:15
 п Мт 11:15
 р Об 2:17, 29
 с 1Ів 5:4
 т Рм 2:6, 7
 у Об 2:10
 ф Об 1:13, 17
 г Рм 14:9
 в 2Кр 6:4, 10
 з 1Тм 6:18, 19
 и Як 2:5
 л Об 3:9
 п Мт 10:28
 с Рм 2:6, 7
 т 2Тм 4:7, 8
 у Як 1:12
 ф Об 20:4

ОБ'ЯВЛЕННЯ 1:10 – 2:11

2 До ангела^а збору в Ефѣсі^б напиши: «Так говорить той, хто тримає в правій руці сім зір і ходить поміж сімома золотими світильниками:^в

2 «Я знаю вчинки твої, і твій труд, і витривалість, і те, що не терпиш злих людей і що випробував тих, хто називає себе апостолами,^г але ними не є; ти побачив, що вони обманщики. **3** До того ж ти виявляєш витривалість і не знесилився,^д хоча багато зніс за моє ім'я.^е **4** Але є в мене щось проти тебе: ти покинув любов, яку мав на початку.

5 Тому пригадай, що ти мав, але втратив^ж, покайся^з і роби те, що раніше. А коли не покаєшся, то я прийду і усуну твої світильники^и з місця, де він стоїть.^к **6** Однак є в тобі щось добре: ти, як і я, ненавидиш діла секти Никоблі.^л **7** Хто має вуха, нехай слухає, що дух говорить зборам: «Переможеві^м я дам можливість їсти плоди з дерева життя,^н яке в Божому раю»».

8 До ангела збору в Смірні напиши: «Так говорить «Перший і Останній»,^п який був мертвий і ожив:^р **9** «Знаю про твоє горе та бідність, хоча насправді ти багатий.^с Також знаю про богозневагу тих, хто називає себе юдеями, але, по суті, вони не юдеї, а синагога Сатани.^т **10** Не бійся страждань, яких ти маєш зазнати.^у Диявол кидатиме декого з вас до в'язниці. Все це спаде на вас для того, щоб ви були випробувані до кінця, і ви 10 днів будете зносити лихо. Будь вірний до смерті, і я дам тобі вінок життя.^ф **11** Хто має вуха,

2:5 *Букв. «звідки ти впав».

нехай слухає,^a щоб дух говорить зборам: “Переможцеві^b друга смерть не завдасть жодної шкоди”^c».^b

12 До ангела збору в Пергамі напиши: “Так говорить той, хто має обосічний меч, гострий і довгий:”^г **13** «Знаю, що ти живеш там, де престол Сатани, але міцно тримаєшся мого імені^d та не зрікся віри в мене^e навіть за днів Антипи, мого вірного свідка,^e який був убитий^ж у вашому місті – там, де живе Сатана.

14 Однак я маю дещо проти тебе: є в тебе ті, хто тримається вчення Валаама,^з який навчив Балаака,^з як поставити синам Ізраїля камінь спотикання – як спонукати їх їсти пожегнуте ідолам і чинити статеву розпусту*.^и

15 Крім того, у тебе є ті, хто тримається вчень секти Никіоли.^к **16** Отже, покайся. Якщо ж ні, то я скоро прийду і воюватиму з ними довгим мечем своїх уст.”

17 Хто має вуха, нехай слухає, щоб дух говорить зборам.^м “Переможцеві” дам схованої манни^o та білий камінчик. На ньому буде написане нове ім'я, якого не знає ніхто – тільки той, хто його отримувє”^п.

18 До ангела збору в Тіатірі^п напиши: “Так говорить Син Божий, очі якого – немов вогняне полум'я,^п а ноги – немов чиста мідь.”^с **19** «Я знаю вчинки твої, твою любов, віру, служіння та витривалість і знаю, що останні твої вчинки численніші від перших.

20 Однак я маю проти тебе ось що: ти поблажливо ставишся до тої жінки, Єзавелі,^т

РОЗД. 2

а Об 13:9
б 1в 5:5
в Об 20:6
Об 20:14
Об 21:8
г Об 1:13, 16
Об 19:15
д Мр 13:9
Об 2:3
е Лк 12:8
1в 2:23
є Дії 1:8
ж Мт 24:9
з Чс 31:16
2Пт 2:15
Юд 11
и Чс 22:4
і Чс 25:1, 2
Дії 15:28, 29
Еф 5:5
к 2Пт 2:1
Об 2:6
л Об 1:13, 16
м Об 2:7
н 1в 5:5
Об 3:12
о Вх 16:15, 31
Пс 78:24
Єв 9:4
п Дії 16:14
р Об 19:12
с Об 1:13–15
т 1Цр 16:31
2Цр 9:22

Друга кол.

а 1Кр 5:11
Гл 5:19
Еф 5:5
б Об 22:12
в 1в 8:44
г Об 3:11
д Пс 2:8, 9
Мт 19:28
Лк 22:28–30
Об 3:21
Об 20:4
е Об 12:5
Об 19:15
є Об 22:16

РОЗД. 3

ж Об 1:4
Об 4:5
з Об 1:13, 16
и Як 2:26

яка називає себе пророчицею. Вона навчає і вводить в оману моїх рабів, спонукуючи їх чинити статеву розпусту*^a та їсти пожегнуте ідолам. **21** Я дав їй час для каяття, але вона не хоче покаятись у своїй статевій розпусті*. **22** Тому я скоро кину її на ложе недуги, а тим, хто чинить з нею перелюб, завдам великого лиха, якщо вони не покаються в тому, що поводитись як вона. **23** Дітей же її вб'ю, вразивши смертельною хворобою, щоб усі збори знали: я досліджую найпотаємніші думки* й серця і відплачу кожному з вас за вашими вчинками.^б

24 Тепер же звертаюсь до решти з вас у Тіатірі – до всіх, хто не приймає цього вчення і не пізнав так званих “глибин Сатани”:^в я не кладу на вас жодного іншого тягаря, **25** лише міцно тримайтеся того, що маєте, поки я не прийду.^г **26** Переможцеві, який до самого кінця буде наслідувати мої вчинки, я дам владу над народами.^д **27** як і я отримав владу від Батька. Тож він пастиме людей залізним жезлом,^е і вони будуть розбиті, неначе глиняний посуд. **28** Я дам йому також ранкову зорю.^є **29** Хто має вуха, нехай слухає, щоб дух говорить зборам»^ж.

3 До ангела збору в Сárдах напиши: “Так говорить той, хто має сім Божих духів^ж і сім зір:^з «Я знаю про вчинки твої. Якщо подивитися на твоє ім'я*, ти ніби живий, хоча насправді ти мертвий.”

2:21 *Грець. *порнейа*. Див. глосарій.
2:23 *Або «найглибші почуття». Букв. «нірки».
3:1 *Або «репутацію».

2 Тож будь пильний^а і зміцни те, що залишилося, але мало не померло, бо я побачив, що твої діла не довершені перед моїм Богом. **3** Тому постійно пам'ятай*, що ти отримав і чув. Зберігай це і покайся.^б Будь певний: якщо не прокинешся, то я прийду, як злодій,^в і ти зовсім не знатимеш, о котрій годині це станеться.^г

4 Однак є у тебе в Сърдах декілька осіб*, які не опоганили свого вбрання.^д Вони ходитимуть зі мною в білому,^е бо гідні цього. **5** Переможець^є буде одягнений в біле вбрання,^ж і я ніколи не зітру* його імені з книги життя,^з але визнаю його ім'я перед моїм Батьком та його ангелами.^и **6** Хто має вуха, нехай слухає, що дух говорить зборам*».

7 До ангела збору у Філадельфії напиши: «Так говорить святий^і і правдивий,^к який має ключ Давида^л й відчиняє так, що ніхто не зачинить, і зачиняє так, що ніхто не відчинить: **8** «Я знаю про твої вчинки. Ось я відчинив перед тобою двері,^м які ніхто не може зачинити. Знаю, що ти маєш трохи сили, а також зберіг моє слово і не зрікся мого імені. **9** Я зроблю так, що прийдуть і поклоняться* тобі в ноги ті, хто належить до синагоги Сатани. Вони називають себе юдеями, але насправді обманюють, бо вони не юдеї.» Тоді вони пізнають, що я тебе полюбив. **10** Оскільки ти зберіг слово про мою витривалість*,^о

3:3 *Або «дбай про те». **3:4** *Бувк. «декілька імен». **3:5** *Або «не викреслю». **3:9** *Або «віддадуть шану». **3:10** *Або, можливо, «наслідував приклад моєї витривалості».

РОЗД. 3

а Лк 21:34
Еф 5:15
1Фс 5:6
б 2Кр 7:11
в Об 16:15
г Мт 24:42
Лк 12:37, 39
д Як 1:27
е Об 6:11
є 1Ів 5:4
ж Об 4:4
Об 19:8
з Флп 4:3
и Лк 12:8
і 1Ів 6:69
Єв 7:26
к Об 3:14
Об 19:11
л Іс 22:22
Лк 1:32
м 1Кр 16:9
2Кр 2:12
н Рм 2:28
Об 2:9
о Лк 8:15
Лк 21:19
2Тм 2:12
Єв 10:36
Єв 12:3

Друга кол.

а 2Фс 3:3
б Об 2:16
в Як 1:12
Об 2:10
г Об 22:3, 4
д Єв 12:22
Об 21:2
е Об 14:1
Об 19:12
є Кл 4:16
ж 2Кр 1:20
з 1Ів 3:7
1Тм 6:13
Об 1:5
и 1Ів 1:14
Об 19:11
і Пр 8:22
Кл 1:15
к 2Кр 9:2
л Пр 25:13
м Ос 12:8
н Об 16:15
о Пс 19:8
л 1Тм 6:17–19
р Пр 3:12
с Об 2:5
Об 3:3

я у свою чергу збережу тебе в годину випробування,^а яке спіткає всю населену землю, щоб випробувати її мешканців. **11** Я прийду дуже скоро.^б Міцно тримайся того, що маєш, аби ніхто не забрав у тебе вінка.^в

12 Переможеця я зроблю стовпом у храмі мого Бога, і ніщо вже його звідти не усуне. Я напишу на ньому ім'я мого Бога^г та ім'я Нового Єрусалима — міста мого Бога,^д яке сходить від нього з неба, також напишу своє нове ім'я.^е **13** Хто має вуха, нехай слухає, що дух говорить зборам*».

14 До ангела збору в Лаодикії^є напиши: «Так говорить Амін^ж, свідок^з вірний і правдивий,^и початок Божого творіння!» **15** «Я знаю про твої вчинки, що ти ні холодний, ні гарячий. Ліпше б ти був або холодний, або гарячий. **16** А оскільки ти просто теплий — ні гарячий,^к ні холодний,^л — я збираюся виплюнути тебе зі своїх уст. **17** Ти кажеш: «Я багатий,^м розбагатів і не маю ні в чому потреби», але не знаєш, що насправді ти нещасний, жалюгідний, бідний, сліпий і голий. **18** Тому раджу тобі купити в мене золота, очищеного вогнем, щоб розбагатити, і біле вбрання, щоб одягнутись і не показувати сорому своєї наготи,^н а також мазь для очей,^о щоб ти помазав нею очі та зміг бачити.^п

19 Я докоряю всім, кого люблю*,^р а також повчаю їх. Отже, будь ревний і покайся.^с

3:19 *Або «до кого відчуваю прив'язаність».

20 Ось я стою біля дверей та стукаю. Якщо хтось почує мій голос і відчинить двері, я ввійду в його дім та буду вечеряти з ним, а він – зі мною.

21 Перемождеві^а дозволюю сісти зі мною на мою престолі,^б як і я, перемігши, сів^в з Батьком на його престолі.
22 Хто має вуха, нехай слухає, щоб дух говорить збо-раем^в»).

4 Після того я глянув і побачив у небі відчинені двері. І голос, який я чув раніше і який був подібний до звуку сурми, промовив до мене: «Підіймися сюди, і я покажу тобі, що має статись». **2** Відразу опинившись під дією духу, я побачив у небі престол, а на престолі хтось сидів.^г **3** Той, хто сидів, був подібний до каменя яшми^а і сердоліку^в; довкола ж престолу сяяла веселка, схожа на смарагд.^е

4 Також довкола престолу було 24 престоли. На них сиділи 24 старійшини,^е одягнуті в біле вбрання, а на їхніх головах я побачив золоті корони. **5** Від престолу виходили блискавки,^ж голоси і громи.^з Перед престолом горіли сім вогненних світильників, які представляють сім Божих духів.^и **6** Також перед престолом було ніби скляне море,^й подібне до кришталю.

Посередині престолу* та довкола нього я побачив чотири живі істоти,^к які мали безліч очей спереду і ззаду. **7** Перша жива істота була подібна до лева,^л друга – до молодого бика,^м третя^н мала обличчя як у людини, а чет-

4:3 *Або «дорогоцінного червоного каменя». **4:6** *Або «посередині з престолом».

РОЗД. 3

а 1Ів 5:4
Об 12:11
б Мт 19:28
Лк 22:28–30
Об 2:26
в Єв 10:12

РОЗД. 4

г 1Цр 22:19
Іс 6:1
Єз 1:26,27
Дн 7:9
Дії 7:55
д Об 21:10,11
е 1Ів 1:5
е Об 4:10
Об 5:8
Об 11:16
Об 19:4
ж Єз 1:13
з Вх 19:16
и Об 1:4
Об 5:6
й Вх 30:18
1Цр 7:23
к Єз 1:5–10
л Пр 28:1
Іс 31:4
м Йв 39:9–11
Об 6:3
н Об 6:5

Друга кол.

а Об 6:7
б Йв 39:27,29
Єз 1:10
в Єз 10:9,12
г Іс 6:2,3
д Об 1:4
е Пс 90:2
Дн 12:7
е Об 5:8
ж Мт 5:16
Об 14:7
з Об 19:10
и Об 5:13
Об 7:12
Об 11:17
Об 12:10
й Об 10:6

РОЗД. 5

к Об 4:2,3
л Бт 49:9,10
Єв 7:14
м Іс 11:1,10
Рм 15:12
н 2См 7:8,12
Об 22:16
о Ів 16:33

верта^а була схожа на орла в польоті.^б **8** У кожній з чотирьох живих істот було по шість крил, вони всюди – навколо та знизу – мали очі.^в Ці істоти без упину, день і ніч, говорять: «Святий, святий, святий Єгова* Бог,^г Всемогутній, той, хто був, хто є і хто має прийти».^д

9 Щоразу, коли живі істоти віддавали славу, честь і подяку тому, хто сидить на престолі й живе повік-віки,^е **10** 24 старійшини^е падали на коліна перед тим, хто сидить на престолі й живе повік-віки, і поклонялися йому. Вони кидали свої корони перед престолом, кажучи: **11** «Єгова*, Боже наш, ти достойний слави,^ж честі^з й сили,^и бо ти все створив^й і з твоєї волі все почало існувати та було створене».

5 І я побачив у правій руці того, хто сидів на престолі,^к сувій, списаний з обох боків* і запечатаний сімома печатками. **2** Тоді побачив я сильного ангела, який проголошував гучним голосом: «Хто достойний зламати печатки сувою та розгорнути його?» **3** Але ні на небі, ні на землі, ні під землею не було нікого, хто міг би розгорнути сувій і подивитись, що в ньому. **4** Я сильно заплакав, бо не знайшлося нікого гідного розгорнути сувій і подивитись, що в ньому. **5** Проте один зі старійшин сказав мені: «Не плач. Ось Лев із племені Юди,^л корінь^м Давида,^н здобув перемогу,^о тому може зняти сім печаток із сувою та розгорнути його».

4:8, 11 *Див. додаток А5. **5:1** *Букв. «зсередини і з тильного боку».

6 Потім я побачив, що коло* престолу серед чотирьох живих істот і серед старійшин^а стояло ягня,^б ніби заколене.^в Воно мало сім рогів та сім очей, а ці очі представляють сім Божих духів,^г посланих у всі кінці землі. 7 Ягня відразу пішло і взяло сувій з правої руки того, хто сидів на престолі.^д 8 Коли Ягня взяло сувій, то чотири живі істоти і 24 старійшини^е попадали на коліна перед ним. Кожен старійшина мав арфу, також вони мали золоті чаші, наповнені фіміамом. (Фіміам символізує молитви святих.)^є 9 Вони співали нову пісню:^ж «Достойний ти взяти сувій і зняти з нього печатки, бо ти був заколений та кров'ю своєю купив для Бога людей^з з усіх племен, мов, народів і націй.» 10 Ти сформував з них царство^и та зробив їх священиками нашого Бога,^і і вони царюватимуть^л над землею».

11 Тоді я глянув і почув голоси багатьох ангелів, що були довкола престолу, та голоси живих істот і старійшин. Їхня кількість – міради міриад* і тисячі тисяч.^м 12 Вони промовляли гучним голосом: «Ягня, яке було заколене,^н гідне того, щоб мати могутність, мудрість і силу та отримати багатство, честь, славу і благословення».^о

13 І я почув, як усі створіння на небі, на землі, під землею^п і на морі – усі вони – говорили: «Тому, хто сидить на престолі,^р і Ягнят^с нехай належать благословення, честь,^т слава і могутність

5:6 *Або «в центрі». 5:11 *Або «десяти тисяч десятиків тисяч».

РОЗД. 5

а Еф 1:22
б Іс 53:7
в Іс 1:29
Г Пт 1:19
в Іс 19:30
Об 5:12
г Об 1:4
д Пс 47:8
Іс 6:1
е Об 5:14
Об 19:4
є Пс 141:2
Об 8:4
ж Пс 33:3
Пс 144:9
Іс 42:10
Об 14:3
з Мт 26:27, 28
1Кр 6:20
Єв 9:12
1Пт 1:18, 19
и Об 14:4
і Лк 12:32
Лк 22:28–30
к Вх 19:6
1Пт 2:9
Об 1:5, 6
л Мт 19:28
Об 20:4, 6
Об 22:5
м Дн 7:9, 10
н Іс 53:7
Об 5:6
о Мт 28:18
п Флп 2:9, 10
р Об 4:2, 3
с Іс 1:29
Об 7:17
т Іс 5:23
1Тм 6:16

Друга кол.

а 1Пт 4:11

РОЗД. 6

б Об 5:6
в Об 5:5
г Об 4:7
д Об 19:11
є Об 14:14
е Пс 45:4
Пс 110:1, 2
Об 12:7
Об 17:14
ж Об 4:7
з Мт 24:7
Лк 21:10
и Об 5:5
і Об 4:7
к Мт 20:2
л Мр 13:8
м Об 4:7

повік-віки».^а 14 Чотири живі істоти сказали: «Амінь!» І старійшини впали на коліна та поклонилися.

6 Потім я побачив, як Ягня^б зняло одну із семи печаток,^в і почув, як одна з чотирьох живих істот^г сказала громовим голосом: «Прийди!» 2 Тоді я глянув і побачив білого коня,^д а вершник, який на ньому сидів, мав лук. Йому було дано корону,^е і він виїхав, щоб перемагати й здобути остаточно перемогу.^є

3 Коли Ягня зняло другу печатку, я почув, як друга жива істота^ж сказала: «Прийди!» 4 Вийшов інший кінь, вогняно-червоний. Вершнику, який на ньому сидів, було дозволено забрати мир із землі, щоб її мешканці вбивали одне одного, і він отримав великий меч.^з

5 Коли Ягня зняло третю печатку,^и я почув, як третя жива істота^і сказала: «Прийди!» Я глянув і побачив коня вороного, а вершник, який на ньому сидів, мав у своїй руці терези. 6 Я почув щось подібне на голос, що лунав серед чотирьох живих істот: «Кварта* пшениці за денарій^ж» і три кварта ячменю за денарій, а оливкової олії та вина не марнуй^з».^л

7 Коли Ягня зняло четверту печатку, я почув голос четвертої живої істоти:^м «Прийди!» 8 Я глянув і побачив коня білого, а вершник, який на ньому сидів, мав ім'я Смерть. Слідом за ним прямувала Могила*. Вони отримали

6:6 *Див. додаток Б14. #Рим. срібна монета, яка становила денну платню. Див. додаток Б14. ^Або «не завдавай шкоди». 6:8 *Або «Гадес», тобто спільна могила людства. Див. глосарій.

владу над чвертю землі, щоб убивати довгим мечем, голодом,^a смертельною хворобою та вигублювати, насилаючи земних звірів.^b

9 Коли Ягня зняло п'яту печатку, я побачив біля підніжжя жертовника^a душі*^г вбитих за Боже слово і за свідчення, яке вони давали.^d **10** Вони вигукували: «Всеволодний Господи, святий і правдивий,^e доки ти будеш стримуватися, коли вже почнеш судити мешканців землі й помстишся за нашу кров?»^e **11** І кожен з них отримав довге біле вбрання.^ж Також їм було сказано ще трохи відпочити, поки не стане повною кількість рабів, їхніх братів, котрі невдовзі будуть убиті, як і вони.^з

12 Далі я побачив, як Ягня зняло шосту печатку, після чого відбувся великий землетрус. Сонце стало темним, немов чорна мішковина*, а весь місяць став як кров.^и **13** І зорі небесні упали на землю, як падають незрілі плоди фігового дерева, коли його розхитує сильний вітер. **14** Тоді небо згорнулось, як сувій,^і і зникло, а кожна гора та кожен острів були забрані зі своїх місць.^к **15** Після того земні царі, високі урядовці, воєначальники, багаті, сильні, кожен раб і кожен вільний сховалися в печерах та серед гірських скель.^л **16** Вони казали до гір та скель: «Упадійте на нас^м і сховайте нас від обличчя того, хто сидить на престолі,^н і від гніву Ягняти.»^o **17** Адже прийшов вели-

6:9 *Очевидно, стосується їхньої крові, пролітої біля жертовника. Див. глосарій. **6:12** *Ймовірно, мішковина з козячої шерсті.

РОЗД. 6

а Лк 21:11

б Єр 15:2,3
Єз 14:21в Лв 4:7
Об 8:3

г Лв 17:11

д Мт 24:9,14
Ів 18:37
Об 17:6
Об 20:4

е 1Ів 5:20

є Пв 32:43
Лк 18:7
Об 19:1,2

ж Об 3:5

з Мт 24:9
Дії 9:1
2Кр 1:8и Йл 2:31
Мт 24:29

і Іс 34:4

к Об 16:20

л Іс 2:10,19

м Ос 10:8
Лк 23:30

н Об 4:2,3

o Об 5:6

Друга кол.а Сф 1:14,18
Рм 2:5

б Йл 2:11

РОЗД. 7в 2Кр 1:22
Еф 1:13
Еф 4:30

г Об 9:4

д Об 14:1,3

е Рм 2:29
Рм 9:6
Гл 6:16
Об 21:12

є Бт 41:51

ж Іс 2:2
Об 15:4

кий день їхнього гніву,^a і хто зможе встояти?»^b

7 Після того я побачив чотирьох ангелів, що стояли на чотирьох кутах землі. Вони міцно тримали чотири вітри землі, аби жоден з них не дув ні на землю, ні на море, ні на жодне дерево. **2** І побачив я іншого ангела, який піднімався зі сходу сонця* і в якого була печатка живого Бога. Він гучним голосом крикнув до чотирьох ангелів, яким дозволено заподіювати шкоду землі та морю: **3** «Не завдавайте шкоди ні землі, ні морю, ні деревам, поки не поставимо печатки^в на чоло рабам нашого Бога.»^г

4 Тоді я почув, скільки є тих, хто отримав на чоло печатку, – 144 000.^d Вони вибрані з кожного племені Ізраїлевих синів.^e

5 З племені Юди печатку отримало 12 000,

з племені Рувіма – 12 000,

з племені Гада – 12 000,

6 з племені Асіра – 12 000,

з племені Нефталіма –

12 000,

з племені Манасії^є – 12 000,

7 з племені Симеона – 12 000,

з племені Лівія – 12 000,

з племені Іссахара – 12 000,

8 з племені Завулбона – 12 000,

з племені Йосипа – 12 000,

з племені Веніяміна печатку отримало також 12 000.

9 Далі я глянув і побачив великий натовп людей, яко-го ніхто не міг порахувати. Ці люди були з усіх націй, племен, народів та мов.^ж

7:2 *Або «зі сходу».

Одягнені в довге біле вбрання,^a вони стояли перед престолом та Ягням, а в руках тримали пальмове листя.^b **10** І вони вигукували: «Спасінням ми завдячуємо нашому Богові, який сидить на престолі,^c та Ягняті!»^d

11 Усі ангели стояли довкола престолу, старійшин^e і чотирьох живих істот. Вони впали ниць перед престолом та поклонились Богу, **12** говорячи: «Амінь! Нашому Богу по-вік-віки належить хвала, слава, мудрість, подяка, честь, могутність і сила.»^e Амінь».

13 Тоді один зі старійшин промовив до мене: «Хто ці люди, одягнені в біле довге вбрання,^c і звідки вони прийшли?» **14** І я відразу відповів йому: «Мій пане, ти ліпше знаєш». А він сказав мені: «Це ті, хто пережив велике лихо.»^ж Вони випали свій одяг та вибили його в крові Ягняті.^з **15** Тому вони стоять перед престолом Бога та день і ніч служать* йому в його храмі. І той, хто сидить на престолі,^и розтягне над ними свій намет.^і **16** Вони вже ніколи не відчуватимуть голоду чи спраги, і їх не буде палити ні сонце, ні спека,^к **17** бо Ягня,^л що стоїть коло* престолу, пастиме їх^м та водитиме до джерел води життя.^н І Бог витре кожну сльозу з їхніх очей».^o

8 Коли Ягня^п зняло сьому печатку,^р в небі приблизно на півгодини запала тиша. **2** І я побачив сім ангелів,^с які стояли перед Богом; їм було дано сім сурем.

3 Прийшов ще один ангел і став біля жертовника.^т Він

7:15 *Або «виконують священне служіння». 7:17 *Або «в центрі».

РОЗД. 7

а Об 7:14
б Льв 23:40
лв 12:13
в Об 4:2,3
г Дп 4:12
Об 5:6
д Об 4:4
Об 11:16
е Об 4:11
е Об 7:9
ж Мт 24:21
Мр 13:19
з Ів 1:29
Еа 9:14
1Ів 1:7
Об 1:5
и Об 4:2
і Пс 15:1
Об 21:3
к Пс 121:6
Іс 49:10
л Об 5:6
м Ів 10:11
н Об 22:1
о Іс 25:8
Об 21:4

РОЗД. 8

л Об 6:1
р Об 5:1
с Об 15:1
т Вх 30:1,3

Друга кол.

а Об 5:8
б Об 9:13
в Пс 141:2
Лк 1:10
г Вх 19:16
Об 4:5
д Об 8:7,8
Об 8:10,12
Об 9:1,13
Об 11:15
е Об 16:2
е Вх 9:23–25
Пс 97:3,5
ж Іс 17:12,13
Іс 57:20
з Вх 7:20
и Об 16:1,3
і Об 16:1,4
к Ам 5:7
л Об 16:1,8
м Вх 10:22

мав золоту посудину* для фіміаму, і йому було дано багато фіміаму,^a аби він складав його разом з молитвами всіх святих у жертву на золотому жертовнику,^b що перед престолом. **4** Дим фіміаму піднісся з руки ангела до Бога разом з молитвами^a святих. **5** Відразу після цього ангел взяв посудину для фіміаму, наповнив її вогнем із жертовника і кинув на землю. Тоді вдарили громи, пролунали голоси, спалахнули блискавки^г і стався землетрус. **6** І сім ангелів із сімома сурмами^d приготувалися сурмити.

7 Засурмив перший ангел, і з'явився град та вогонь, перемішані з кров'ю, і все це було кинуте на землю.^o Тому третина землі, третина дерев і вся зелена трава згоріли.^e

8 Засурмив другий ангел, і щось подібне до великої гори, охопленої вогнем, було кинуте в море.^ж Тоді третина моря перетворилась у кров,^з **9** третина живих створінь* у морі померла,^и а третина човнів розбилась.

10 Засурмив третій ангел, і велика зоря, що горіла, як світильник, упала з неба на третину річок та на водні джерела.^і **11** Ім'я цієї зорі — Полин. Тож третина вод перетворилась у полин, і, оскільки води згіркли, багато людей померло.^к

12 Засурмив четвертий ангел, і третина сонця,^л третина місяця і третина зірок були уражені, щоб третина з них потемніла^м і щоб третина дня та третина ночі були без світла.

8:3 *Або «курильницю». 8:9 *Або «створіння, які мають душу».

13 І побачив я орла, що летів у піднебессі, та почув, як він гукав: «Горе, горе, горе^а мешканцям землі, бо ось-ось мають засурмити інші три ангели!»^б

9 Засурмив п'ятий ангел,^в і я побачив зорю, що впала з неба на землю. Цій зорі було дано ключ від входу* в безодню.^г **2** Вона відкрила вхід^д в безодню, і з цього входу*, не наче з великої печі, піднявся дим, від якого потемніло сонце^е й повітря. **3** З диму вийшла на землю сарана.^ж Вона отримала таку ж владу, яку мають земні скорпіони. **4** Сарані було сказано не завдавати шкоди ні земній рослинності, ні зелені, ні жодному дереву, а лише людям, які не мають на чолах Божої печатки.^з

5 Крім того, сарані було дозволено мучити їх п'ять місяців, але не вбивати. Їхні муки нагадували муки, яких завдає скорпіон,^и коли жалить людину. **6** У ті дні люди шукатимуть смерті, але їм так і не вдасться її знайти, і вони будуть прагнути померти, але смерть утече від них.

7 Своїм виглядом сарана була схожа на підготовлених до бою коней,^й на головах мала щось подібне до золотих корон, а обличчя її були наче людські, **8** волосся – як у жінки, а зуби – як у лева.^к **9** Вона мала нагрудники немовби із заліза. Шум її крил був як гуркіт колісниць з кінями, що мчать у бій.^л **10** Кожна з них мала також хвіст із жалом, як у скорпіона, а у хвості – владу шкодити людям п'ять місяців.^м **11** Сарана мала над собою царя, анге-

9:1, 2 *Або «ями». 9:2 #Або «яму».

РОЗД. 8

а Об 9:12
Об 11:14

б Об 8:2

РОЗД. 9

в Об 8:2

г Лк 8:30, 31
Об 9:11
Об 20:1–3

д Йп 2:2, 10

е Вх 10:12

ж Об 7:2, 3

з Об 9:10

и Йп 2:4, 5

к Йп 1:6

л Йп 2:4, 5

м Об 9:5

Друга кол.

а Об 9:1
Об 20:1–3

б Об 8:13

в Об 8:6
Об 11:15

г Об 8:3

д Об 16:1, 12
Об 17:1, 15

е Пр 28:1

є Пс 115:4–7

ла безодні.^н Єврейською його ім'я – Авадд'он*, а грецькою – Аполліон#.

12 Одне горе минуло. Далі йдуть ще два.^о

13 Засурмив шостий ангел,^п і я почув, як від рогів золотого жертovníка,^р який був перед Богом, пролунав один голос. **14** Він сказав шостому ангелу, який тримав сурму: «Розв'яжи чотирьох ангелів, зв'язаних коло великої річки Євфрат».^с **15** Тож було розв'язано чотирьох ангелів, підготовлених для тієї години, дня, місяця і року, щоб вони вбили третину людей.

16 У кінному війську було дві міриادی міриад* вершників; я чув це число. **17** Коні й вершники виглядали у видінні так: вони мали вогняно-червоні, бузково-сині та жовті, як сірка, нагрудники, голови коней були як голови левів,^т а з їхніх ротів виходив вогонь, дим і сірка. **18** Від тих трьох кар – вогню, диму й сірки, що виходили з їхніх ротів, – загинула третина людей. **19** Влада коней – в їхніх ротах і хвостах, бо їхні хвости подібні до змії і мають голови, якими вони завдають шкоди.

20 А решта людей – ті, хто не загинув від трьох кар, – не покаюлися в ділах своїх рук і не перестали поклонятися демонам та золотим, срібним, мідним, кам'яним і дерев'яним ідолам, які не можуть бачити, чути й ходити.^у **21** Ці люди не покаюлись ні у вбивствах, ні у спіритизмі, ні в ставевій розпусті*, ні в крадіжках.

9:11 *Озн. «знищення». #Озн. «нищитель». 9:16 *Або «20 000 разів по 10 000», тобто 200 000 000. 9:21 *Грец. *порнейя*. Див. глосарій.

10 І я побачив іншого сильного ангела, що сходить з неба. Він був огорнений* хмарою, а над головою в нього сяяла веселка. Його обличчя було наче сонце,^a а ноги[#] — як вогняні стовпи. **2** У руці він тримав невеликий розгорнений сувій. І він поставив праву ногу на море, а ліву на землю. **3** Ангел крикнув гучним голосом, подібним до рику лева.^b Коли він крикнув, почувлися голоси семи громів.^b

4 Після того як заговорили сім громів, я приготувався писати, але почув з неба голос: «Запечатай те, що промовили сім громів, і не записуй ці слова». **5** Ангел, який стояв на морі і на землі, підняв до неба праву руку **6** й поклявся тим, хто живе повік-віки,^a що створив небо і все, що в ньому, землю і все, що на ній, та море і все, що в ньому:^e «Зволикання більше не буде. **7** А в ті дні, коли приготується засурмити^c сьомий ангел,^ж буде довершена священна таємниця^g Бога, яку він проголосив як добру новину своїм рабам, пророкам».^h

8 Потім я почув голос з неба,ⁱ який знову заговорив до мене: «Йди візьми розгорнений сувій з руки ангела, який стоїть на морі і на землі».^к **9** Я пішов до ангела та попросив у нього невеликий сувій. Він сказав мені: «Візьми його і з'їж».^л У животі в тебе стане від нього гірко, але в роті він буде солодкий, як мед». **10** Я взяв з руки ангела невеликий сувій і з'їв його.^м У роті він був солодкий, як мед,^н проте коли я з'їв його, у животі стало

10:1 *Або «наряджений у». [#]Букв. «стопи».

РОЗД. 10

а Мт 17:1,2

б Об 5:5

в Вх 19:16

Об 4:5

Об 11:19

г Об 10:8

д Пс 90:2

Об 4:9

е Вх 20:11

Не 9:6

Пс 146:6

є Об 11:15

ж Об 8:6

з Мр 4:11

и Ам 3:7

і Об 10:4

к Об 10:1,2

л Єз 2:8

м Єр 15:16

н Пс 119:103

Єз 3:1–3

Друга кол.

РОЗД. 11

а Єз 40:3

б Об 21:2

в Об 13:5

г Зх 4:3,11

д Зх 4:12

Мт 5:14

е Зх 4:14

є Лк 4:25

ж 1Цр 17:1

Як 5:17

з Вх 7:19

и Об 12:17

Об 13:7

і Об 11:11

гірко. **11** Тоді я почув слова: «Ти маєш знову пророкувати про народи, нації, мови і про багатьох царів».

11 Після того я отримав тростину,^a подібну до палиці*, і почув такий наказ: «Встань, вимірй святиню Божого храму, жертвник і тих, хто там поклоняється. **2** А подвір'я, що лежить за святиною храму, залиш та не вимірй, бо воно віддане іншим народам. Вони топтатимуть святе місто^b 42 місяці.^b **3** Я накажу своїм двом свідкам, щоб упродовж 1260 днів вони пророкували, одягнені в мішковину». **4** Ці свідки зображені двома оливковими деревами^г й двома світильниками,^д вони стоять перед Господом землі.^e

5 Якщо хтось захоче скривдити свідків, з їхніх уст вийде вогонь та пожере їхніх ворогів. Якщо хтось захоче завдати їм шкоди, то саме так буде вбитий. **6** Вони мають владу замкнути небо,^є щоб у дні їхнього пророкування не йшов дощ.^ж Крім того, вони мають владу перетворювати води на кров^з і вражати землю усіяними карами, коли захочуть.

7 Після того як вони закінчать свідчити, дикий звір, що виходить з безодні, розпочне з ними війну, переможе їх і вб'є.^н **8** Їхні трупи лежатимуть на головній вулиці великого міста, яке символічно називається Содом і Єгипет,— там, де також стратили на стовпі їхнього Господа. **9** Тоді люди з усіх народів, племен, мов і націй будуть дивитися на їхні трупи три з половиною дні^і й не дозволять

11:1 *Або «мирильної палиці».

покласти їх у гробницю. **10** Мешканці землі будуть радіти і святкувати з приводу смерті двох пророків і посилатимуть одне одному дарунки, бо ці пророки їх мучили.

11 Через три з половиною дні в них увійшов дух життя від Бога,^a і вони встали на ноги. І великий страх огорнув тих, хто це бачив. **12** Потім вони почувли, як гучний голос з неба промовив до них: «Підніміться сюди». Тож вони піднялися в хмарі до неба, і їхні вороги бачили їх*. **13** У той час стався великий землетрус, і десята частина міста впала. Від землетрусу загинуло 7000 осіб, а решта налякалась і віддала славу Богові небес.

14 Друге горе^b минуло. Скоро прийде третє.

15 Засурмив сьомий ангел,^b і в небі пролунали гучні голоси: «Тепер царська влада над світом належить нашому Господу^c і його Христу,^d і він царюватиме повік-віки».^e

16 Тоді 24 старійшини,^e які сиділи на престолах перед Богом, попадали ниць та поклонились Богові, **17** говорячи: «Дякуємо тобі, Єгово* Боже, Всемогутній, той, хто є і хто був,^ж бо ти взяв у свої руки велику владу й почав царювати.^з **18** Але народи розгнівались, і прийшов твій гнів, а також настав визначений час судити мертвих і дати нагороду^и твоїм рабам, пророкам,^и і святим, а також тим, хто боїться твого імені, простим і видатним, та вигубити тих, хто губить землю*».^к

11:12 *Або «дивилися на це». **11:17** *Див. додаток А5. **11:18** *Або «знищити тих, хто нищить землю*».

РОЗД. 11

а Єз 37:5, 10

б Об 9:12

в Об 8:6

г 1Хр 29:11

Пс 22:28

Дн 4:17, 34

Об 12:10

д Пс 2:6

Дн 7:13, 14

Лк 1:32, 33

Лк 22:28, 29

2Пт 1:11

е Пс 145:13

Дн 2:44

е Об 4:10

ж Об 1:4

Об 16:5

з Пс 99:1

Зх 14:9

Об 19:6

и Єв 11:6

і Ам 3:7

Єв 1:1

Як 5:10

к Бт 6:11

Друга коп.

а Єв 8:1, 2

Єв 9:11

б 1Цр 8:1, 6

РОЗД. 12

в Бт 3:15

г Об 12:9

Об 20:2

д Йв 38:7

е Бт 6:2

Юд 6

е Бт 3:15

ж Об 11:15

з Пс 2:9

Пс 110:2

Об 19:15

и Об 12:14

і Дн 10:13

Дн 12:1

Юд 9

к Об 12:3

Об 20:2

л Бт 3:1

2Кр 11:3

Об 12:14

19 Після того святиня Божого храму^a в небі розкрилась, і в ній стало видно ковчег його угоди.^б Тоді спалахнули блискавки, почувлися голоси, вдарили громи, стався землетрус і почав падати великий град.

12 Тоді на небі з'явився великий символічний образ: жінка,^в одягнена* в сонце. Під її ногами був місяць, а на голові – корона з 12 зір. **2** Вона була вагітна і кричала від болю та пологових мук.

3 На небі з'явився ще один символічний образ: великий вогняно-червоний дракон,^г який мав 7 голів і 10 рогів, а на головах його було 7 діадем*.

4 Його хвіст потягнув третину небесних зір^д і скинув їх на землю.^е Сам же дракон не відходив від жінки,^е яка от-от мала народити, щоб, як тільки вона народить, пожерти дитину.

5 І вона народила сина,^ж дитину чоловічої статі, що буде пасти всі народи залізним жезлом.^з Дитину було забрано* до Бога і до його престолу. **6** А жінка втекла в пустелю, де Бог приготував для неї місце. Там її мали годувати 1260 днів.^и

7 І вибухнула на небі війна: Михайл*^и разом зі своїми ангелами воював проти дракона. Дракон і його ангели воювали, **8** але не перемогли*, і вже не було їм місця на небі. **9** Тож скинений був великий дракон,^к змії стародавній,^л

12:1 *Або «наряджена». **12:3** *Або «царських вінців». **12:5** *Або «схоплено». **12:7** *Озн. «хто є як Бог?» **12:8** *Або, можливо, «але він [тобто дракон] зазнав поразки».

який називається Диявол^а і Сатана^б та вводить в оману всю населену землю.^в Він був скинений на землю^г разом зі своїми ангелами. **10** Я почув гучний голос на небі:

«Тепер настало спасіння,^д сила і Царство нашого Бога^е та влада Христа його, бо скинутий той, хто день і ніч обвинувачує братів наших перед нашим Богом!^є **11** Вони перемогли його^ж завдяки крові Ягняти^з і завдяки звістці, яку проголошували^и,^з і не полюбили свої душі^и навіть перед лицем смерті. **12** Тому радійте небеса й ті, хто на них перебуває! Горю землі та морю,^к бо до вас зійшов Диявол, який надзвичайно лютує, знаючи, що йому залишилось мало часу».^л

13 Коли ж дракон побачив, що його скинуто на землю,^м то почав переслідувати жінку,^н яка народила сина. **14** Проте жінка отримала два великих орлиних крила,^о щоб полетіти в пустелю у підготовлене для неї місце. Там, подали від змія,^п її мали годувати впродовж часу, часів і півчасу*.^р

15 Тоді змії вивергнув зі своєї пащі воду, наче ріку, щоб потопити в ній жінку. **16** Але на допомогу жінці прийшла земля: вона відкрила свої уста й поглинула ріку, яку вивергнув дракон. **17** Тож дракон розлютився на жінку і вирушив воювати з позostalими з її потомства*.^с які виконують Божі заповіді та мають доручення свідчити про Ісуса.^т

12:11 *Букв. «слову їхнього свідчення». ^аАбо «своє життя». Див. глосарій. **12:14** *Тобто трьох з половиною часів. **12:17** *Букв. «насіння».

РОЗД. 12

а Мт 4:1
Ів 8:44
Єа 2:14
Рк 4:7
1Пт 5:8
б 1Хр 21:1
Йв 1:6
3х 3:2
Мт 4:10
Ів 13:27
Рм 16:20
2Фс 2:9
в 2Кр 4:4
2Кр 11:14
Еф 2:2
1Ів 5:19
г Лк 10:18
Об 12:13
д Рм 13:11
Єв 9:28
1Пт 1:5
е Об 11:15, 17
Ів 1:9
3х 3:1
ж 1Ів 2:14
з 1Пт 1:18, 19
и Дії 1:8
2Тм 1:8
Об 1:9
і Мт 16:25
Лк 14:26
Дії 20:24
к Іс 57:20
Іс 60:2
Об 17:15
л Мт 24:34
Рм 16:20
2Тм 3:1
2Пт 3:3
м Лк 10:18
Н Бр 3:15
Об 12:1
о Вх 19:4
Іс 40:31
п Бр 3:1
2Кр 11:3
р Об 12:6
с Бр 3:15
т Мт 24:9
Дії 1:8
Об 1:9
Об 6:9

Друга кол.

РОЗД. 13

а Об 11:7
Об 13:18
б Іс 57:20
Об 21:1
в Об 12:9
г Лк 4:6
д Об 13:14
е Об 11:2, 3
є Дн 7:25
ж Об 12:12
з Об 12:17
и Об 3:5
Об 21:27
і Іс 53:7
Мт 27:50
Об 5:6, 12
к Мт 11:15

ОБ'ЯВЛЕННЯ 12:10 – 13:10

13 І став він* на морському піску.

Після того я побачив дико-го звіра,^а що виходив з моря^б та мав 10 рогів і 7 голів. На рогах його було 10 діадем^в, а на головах – написано богозневажні імена. **2** Звір, якого я бачив, був подібний до леопарда, однак лапи його були як у ведмеда, а паща – як у лева. Дракон^г дав цьому звірові силу, престол і велику владу.^г

3 Я побачив, що одна голова звіра була немовби смертельно поранена, але смертельна рана загоїлась,^д і всі мешканці землі в захваті пішли вслід за звіром. **4** І люди поклонились дракону, бо він дав дикому звірові владу, і поклонилися також звіру, кажучи: «Хто може зрівнятися з диким звіром і вступити з ним у бій?» **5** Звіру було дано уста, які говорять гучні й богозневажні слова. Також він отримав владу діяти 42 місяці.^є **6** Тож він відкрив свою пащу, щоб зневажати Бога,^є його ім'я, його оселю і навіть тих, хто живе в небесах.^ж **7** Йому було дозволено воювати зі святими й перемогти їх.^з Він отримав владу над кожним племенем, народом, мовою і нацією. **8** Йому будуть поклонятися всі мешканці землі. Їхні імена, починаючи від заснування світу, не вносяться у сувій життя,^и який належить заколеному Ягнятю.^и **9** Хто має вуха, нехай слухає.^к **10** Кому належить піти в полон, той піде. Хто уб'є мечем*, той повинен загинути

13:1 *Тобто дракон. ^аАбо «царських вінців». **13:10** *Або, можливо, «якщо когось уб'ють мечем».

від меча.^а Це вимагає від святих^б витривалості^в і віри.^г

11 Тоді я побачив ще одного дикого звіра, що піднімався із землі. Він мав два роги, подібні до рогів ягняти, але говорив як дракон.^д

12 Він послуговується владою першого звіра^е на його ж очах і змушує землю та її жителів поклонятися першому дикому звірові, в якого загоїлась смертельна рана.^е **13** І він виконує великі чуда, навіть посилає з неба на землю вогонь на очах у людей.

14 Цей звір вводить в оману жителів землі чудами, які йому дозволено виконувати перед диким звіром. Він також каже жителям землі зробити образ^ж звіра, який був поранений мечем, але жив.^з **15** І було йому дозволено вдихнути в образ дикого звіра дихання*, щоб цей образ міг говорити й робити так, щоб убивали всіх, хто відмовляється поклонятися образу звіра.

16 Він змушує всіх людей – простих і видатних, багатих і бідних, вільних і рабів – прийняти знак на праву руку або на чоло,^и **17** щоб ніхто не міг ні купувати, ні продавати, крім того, хто має цей знак – ім'я^л дикого звіра або число його імені.^к **18** Тут потрібна мудрість: хто має проникливість, нехай вирахає число дикого звіра, бо це число людське*. А число звіра – 666.^л

14 Тоді я глянув і побачив, що на горі Сіон^м стоїть Ягня,^н а з ним – 144 000.^о На їхніх чолах написано його ім'я та ім'я його Батька.^п

13:15 *Або «дух». 13:18 *Або «число людини».

РОЗД. 13

а Мт 26:52

б Дн 7:18

1Кр 6:2

Об 20:6

в Мт 24:13

Єв 10:36

Єв 12:3

г Об 2:10

д Об 16:13

Об 20:2

е Об 13:1

е Об 13:3

ж Об 19:20

Об 20:4

з Об 13:3

и Об 14:9,10

Об 16:2

Об 19:20

і Об 14:11

к Об 15:2

л Дн 3:1

РОЗД. 14

м Пс 2:6

Єв 12:22

1Пт 2:6

н Ів 1:29

Об 5:6

Об 22:3

о Об 7:4

п Об 3:12

Друга кол.

а Пс 33:3

Пс 98:1

Пс 149:1

Об 5:9

б Об 4:6

в Об 4:4

Об 19:4

г Об 7:4

д 2Кр 11:2

Як 1:27

Як 4:4

е 1Пт 2:21

е 1Кр 6:20

1Кр 7:23

Об 5:9

ж Як 1:18

з Еф 5:25–27

Юд 24

и Мт 24:14

Мр 13:10

Дії 1:8

і 2Пт 2:9

к Вх 20:11

Пс 146:6

л Іс 21:9

Об 17:18

Об 18:21

м Єр 51:7,8

Об 17:1,2

Об 18:2,3

н Об 13:1

о Об 13:15, 16

п Пс 75:8

Об 11:18

Об 16:19

2 Я почув звук, який долинав з неба і нагадував шум багатьох вод та сильний гуркіт грому. Цей звук був подібний до голосу співаків, які грали на арфах. **3** Вони співають ніби нову пісню^а перед престолом, чотирма живими істотами^б і старійшинами.^в Цієї пісні не міг навчитися ніхто, крім 144 000,^г куплених із землі. **4** Це ті, хто не опоганив себе жінками; вони незаймані.^д Це ті, що йдуть за Ягням, хоч би куди воно йшло.^е Вони куплені^е з-поміж людей як перші плоди^ж для Бога та Ягняти. **5** В їхніх устах не знайдено жодного обману, і вони непорочні.^з

6 Потім я побачив іншого ангела, який летів у піднебесі*. Він мав вічну добру новину, яку проголошував жителям землі: кожній нації, племені, мові та народу.^и **7** Він вигукував: «Виявіть страх перед Богом і віддайте йому славу, бо настала година суду його.^л Тож поклоняйтеся тому, хто створив небо, землю, море^к та водні джерела».

8 Я побачив, як летів інший, другий ангел. Він говорив: «Упала! Упала столиця, Вавилон Великий,^п що змусила всі народи пити вино пристрасті*, вино своєї статевої розпусти!^п»^м

9 За ними летів ще один, третій ангел, який вигукував: «Якщо хтось буде поклонятися дикому звіру^н та його образу і матиме знак на чолі або на руці,^о **10** то він також питиме нерозведене вино гніву Бога, налите в чашу його люті.^п

14:6 *Або «в повітрі; над головою».

14:8 *Або «гніву». ^пГрець. порнѣя. Див. глосарій.

Його будуть мучити вогнем і сіркою^а перед святими ангелами та Ягням. **11** А дим їхніх мук підніматиметься повік-віки.^б Тож ті, хто поклоняється дикому звіру та його образу і на кому є знак його імені,^в не матимуть спокою ні вдень ні вночі. **12** Це вимагає витривалості від святих,^г які виконують Божі заповіді і міцно тримаються віри^а в Ісуса».

13 Далі я почув голос із неба: «Напиши: щасливі ті, хто віднині помирає в єдності з Господом.^о Так, — каже дух, — нехай вони відпочинуть від своєї праці, бо пам'ять про їхні діла йде слідом за* ними».

14 Тоді я побачив білу хмару, на якій сидів хтось подібний до сина людського.^с У нього на голові була золота корона, а в руці — гострий серп.

15 Зі святині храму з'явився ще один ангел, який гукав до того, хто сидів на хмарі: «Замахнися серпом і жни, бо надійшла година жнив, земний урожай вже повністю дозрів».^ж **16** Отже, той, хто сидів на хмарі, скерував серп на землю, і земля була вижата.

17 Тоді зі святині храму, що на небі, з'явився інший ангел. Він теж мав гострий серп.

18 Ще один ангел вийшов від жертвника. Він мав владу над вогнем і вигукнув до того, хто мав гострий серп: «Замахнися своїм серпом і позбей грона земної виноградної лози, бо вони вже повністю дозріли».^з **19** Ангел скерував свій серп на землю і зрізав земну виноградну лозу, після чого кинув її до великої давильні Божого гніву.^д **20** Виноград у цій давильні топтали за міс-

14:13 * Або «бо їхні діла йдуть разом з».

РОЗД. 14

а Об 21:8
б Мт 25:46
2Фс 1:9
Об 19:3
в Об 13:16–18
Об 16:2
Об 20:4
г Об 13:10
д Єв 10:38
е 1Кр 15:51, 52
1Фс 4:16, 17
є Дн 7:13
ж Мт 13:30
з Йл 3:13
и Об 19:11, 15

Друга кол.

РОЗД. 15

а Об 16:1
б Об 16:17
в 1Цр 7:23
Об 4:6
г Об 2:7
д Об 13:15
е Об 13:18
є Вх 15:1
Пв 31:30
ж Ів 1:29
з Вх 15:11
Пс 111:2
Пс 139:14
и Вх 6:3
і Пв 32:4
Пс 145:17
к Єр 10:10
1Тм 1:17
л Єр 10:6, 7
м Пс 86:9
Мн 1:11
н Дії 7:44
Єв 8:1, 2
Єв 9:11
Об 11:19
о Об 15:1
п Пс 75:8
Єр 25:15
Об 14:9, 10
р Вх 40:34, 35
1Цр 8:10, 11
Іс 6:4
Єз 44:4
с Об 15:1

том. З неї потекла кров, яка піднялась аж по вудила коней і розлилась на 1600 стадіїв*.

15 Я побачив на небі ще один символічний образ, великий і дивовижний — сім ангелів^а із сімома карами. Ці карі останні, бо ними закінчується Божий гнів.^б

2 І я побачив щось подібне до скляного моря,^в перемішаного з вогнем. Також я побачив тих, хто здобуває перемогу^г над диким звіром, його образом^а і числом його імені.^о Вони стояли біля скляного моря й тримали Божі арфи. **3** Вони співали пісню Мойсея,^с раба Божого, та пісню Ягнтя:»^ж

«Великі й дивовижні діла твої,^з Єгово* Боже, Всемогутній!^п Праведні та правдиві дороги твої,^і Царю вічності!^к **4** Єгово*, хіба може хтось не боятися тебе і не прославляти твого імені? Адже лише ти відданий!^н Усі народи придуть і поклоняться перед тобою,^м бо для них стала явною праведність твоїх постанов».

5 Потім я побачив, як відкрилась на небі святиня намету свідчення.^п **6** Зі святині з'явилися сім ангелів із сімома карами.^о Ангели були одягнені в чистий і блискучий лляний одяг та оперезані на грудях золотими поясами. **7** Одна з чотирьох живих істот дала сімом ангелам сім золотих чаш, наповнених гнівом Бога,^п який живе повік-віки. **8** І святиня наповнилась димом через Божу славу^р й силу. Тож ніхто не міг увійти до святині, поки сім ангелів не закінчили виливати сім кар.^с

14:20 * Прибл. 296 км. 1 стадій — 185 м. Див. додаток Б14. 15:3, 4 * Див. додаток А5.

16 І я почув зі святині гучний голос,^а який говорив сімом ангелам: «Ідіть та вилийте на землю сім чаш Божого гніву».^б

2 Перший ангел пішов і вилив свою чашу на землю.^в Тоді в людей, які мали знак дикого звіра^г та поклонялися його образу,^д з'явилися жакливі болючі нариви.^е

3 Другий ангел вилив свою чашу на море.^е Через це воно перетворилось у кров,^ж подібну до крові мерця. І померло все, що було в морі,^з — кожне живе створіння*.

4 Третій ангел вилив свою чашу в ріки й водні джерела,^и і вони теж перетворились у кров.^і **5** Я почув голос ангела, що має владу над водами: «Боже, ти той, хто є і хто був,^к Відданий,^л ти праведний, бо виніс такі присуди.^м **6** Оскільки вони пролили кров святих і пророків,^н ти їх самих напоїв кров'ю.^о Вони заслуговують цього».^п **7** Далі я почув, як заговорив жертovníк: «Єгово* Боже, Всемогутній,^р правдиві та праведні твої присуди».^с

8 Четвертий ангел вилив свою чашу на сонце,^т якому було дозволено палити людей вогнем. **9** І палила людей сильна спека, але вони все одно зневажали ім'я Бога, якому підвладні всі ці карі. Вони не покаялись і не віддали йому слави.

10 П'ятий ангел вилив свою чашу на престол дикого звіра. Тоді його царство огорнула темрява.^у І люди почали кусати собі від болю язики, **11** однак і далі зневажали Бога небес за весь цей біль та

16:3 *Або «душа». **16:7** *Див. додаток А5. *Або «судові рішення».

РОЗД. 16

а Об 16:17
б Цф 69:24
Сф 3:8
в Об 8:7
г Об 13:16, 18
д Об 13:15
Об 19:20
е Вх 9:10
е Об 8:8
ж Вх 7:20
з Іс 57:20
и Об 8:10
і Вх 7:20
Пс 78:44
к Об 1:4
л Пс 145:17
Об 15:4
м Пс 32:4
Пс 119:137
н Пс 79:3
о Іс 49:26
л Об 18:20
р Вх 6:3
с Пс 19:9
Пс 119:137
Об 19:1, 2
т Об 8:12
у Вх 10:21
Іс 8:22

Друга кол.

а Об 9:13, 14
б Єр 50:38
в Іс 44:27, 28
г Об 12:3
д Об 13:11, 13
е Об 19:19
е Іс 13:6
Єр 25:33
Єз 30:3
Йлн 1:15
Йлн 2:1, 11
Сф 1:15
2Пт 3:11, 12
ж 1Фс 5:2
2Пт 3:10
з Лк 21:36
и Об 3:18
і 2Хр 35:22
3х 12:11
Об 19:19
к Об 16:1
л Єз 38:19
Дн 12:1
Єв 12:26
м Об 17:18
н Об 18:2
о Єр 25:15
Об 15:7
л Об 6:14

нариви і не покаялись у своїх вчинках.

12 Шостий ангел вилив свою чашу на велику ріку Євфрат,^а і вода в ній висохла.^б Так була підготовлена дорога для царів,^в що зі сходу сонця*.

13 Потім я побачив, як з пащ дракона,^г дикого звіра й лжепророка виходять три нечисті натхнені вислови*, подібні до жаб. **14** Ці вислови натхнені демонами і виконують чуда.^д Вони виходять до царів усієї населеної землі, щоб зібрати їх на війну,^е яка відбудеться у великий день Всемогутнього Бога.^е

15 «Ось іду, як злодій.^ж Щасливий той, хто не спить^з і стереже своє вбрання, щоб не ходити голим і щоб ніхто не бачив його сорому».^и

16 І вони зібрали їх на місце, яке єврейською називається Армагеддон*.^і

17 Сьомий ангел вилив свою чашу на повітря. І зі святині, з престолу, почувся гучний голос:^к «Сталось!»

18 Тоді спалахнули блискавки, пролунали голоси, вдарили громи і відбувся сильний землетрус.^л Такого сильного і великого землетрусу не було від часу створення людини на землі. **19** Велике місто^м розколось на три частини, а міста народів обернулися в руїни. І Бог пригадав столицю, Вавилон Великий,^н щоб дати їй чашу з вином його лютого гніву.^о **20** Крім того, кожен острів утік і гір вже не було.^п **21** Потім з неба на людей почав падати великий

16:12 *Або «зі сходу». **16:13** *Букв. «нечисті духи». **16:16** *Грець. *Гар Магеддон*, походить від євр. вислову, що озн. «гора Мегіддо».

град вагою з талант*.^a І люди зневажали Бога за цю кару, за град,^b бо вона була надзвичайно велика.

17 Один із семи ангелів, що мали сім чаш,^a прийшов і сказав мені: «Підійди, я покажу тобі присуд над великою повією, яка сидить на багатях водох.»^г **2** З нею чинили ставеву розпусту* земні царі,^д а мешканці землі впилися вином її статевої розпусти*».^е

3 Тоді силою духу він пере-ніс мене в пустелю. Там я побачив жінку, що сиділа на багрянному дикому звірові, який був повний богозневажних імен і мав 7 голів та 10 рогів.

4 Жінка була одягнена в пурпурне^е та багряне вбрання і прикрашена золотом, дорогоцінним камінням і перлами.^ж В руці вона тримала золоту чашу, наповнену мерзотами й нечистотами своєї статевої розпусти*.^з **5** На її чолі було написано ім'я, яке є таємницею: «Вавилон Великий, мати повій^з та земних мерзот».^и **6** І я побачив, що ця жінка була п'яна від крові святих та крові Ісусових свідків.^і

Побачивши її, я дуже здивувався. **7** Тож ангел сказав мені: «Чому ти дивуєшся? Я розкрию тобі таємницю цієї жінки» й дикого звіра, на якому вона їде і який має 7 голів та 10 рогів.^л **8** Дикий звір, якого ти бачив, колись був, але зараз його немає. Однак незабаром він підніметься з безодні,^м і він має бути знищений. А мешканці землі, чії імена, починаючи від заснування світу, не вносяться у сувій

16:21 *1 грец. талант — 20,4 кг. Див. додаток Б14. 17:2 *Див. глосарій. 17:2, 4 *Грец. *порнейа*. Див. глосарій.

РОЗД. 16

а Йв 38:22,23

б Вх 9:24

РОЗД. 17

в Об 16:1

г Єр 51:13

Об 17:15

Об 19:2

д Як 4:4

Об 18:9

е Єр 51:7

Об 14:8

Об 18:3

е Лк 16:19

ж Об 18:11,12

Об 18:19

з Об 19:2

и Об 18:5

і Об 6:9

Об 18:24

Об 19:2

к Об 17:5

л Об 17:3

м Об 20:1

Друга кол.

а Вх 32:32

Пс 69:28

Флп 4:3

б Об 17:7

в Об 17:8

г Ів 1:29

Об 5:6

д Об 19:11,15

е Мт 28:18

Дії 2:36

1Тм 6:15

е Рм 16:20

ж Іс 57:20

Єр 51:13

з Об 17:12

и Об 17:8

і Об 17:7

к Льв 21:9

Об 18:8

л Існ 11:19,20

Пр 21:1

м Об 17:12

н Об 17:5

життя,^а будуть дуже дивуватися, коли побачать, що цей звір колись був, зараз його немає, а потім все-таки з'явиться.

9 Тут потрібен розум з мудрістю. Сім голів^б представляють сім гір, на яких сидить жінка. **10** Крім того, вони представляють сім царів: п'ять з них уже впало, один є тепер, а інший ще не прийшов. Коли ж він прийде, то залишиться ненадовго. **11** А дикий звір, який колись був, але зараз його немає,^в — це теж цар, восьмий. Він походить із семи попередніх і буде знищений.

12 Десять рогів, що ти бачив, представляють 10 царів, які поки що царство не отримали. Проте вони отримають царську владу разом з диким звіром на одну годину. **13** Всі вони думають однаково, тому віддають свою силу й владу дикому звірові. **14** Вони воюватимуть з Ягням,^г яке їх переможе,^д бо є Паном над панами і Царем над царями.^е Переможуть їх також покликані, вибрані й вірні, які є разом з ним».^е

15 Він сказав мені: «Води, що ти бачив, на яких сидить повія,— це народи, натовпи, нації та мови.»^ж **16** Десять рогів,^з що ти бачив, а також дикий звір^и зненавидять повію,^і спустошать та обнажать її, з'їдять її тіло і повністю сплять її вогнем.^к **17** Адже Бог дав їм до серця здійснити його задум,^л тобто їхній один задум, щоб вони віддали своє царство дикому звірові,^м поки не сповняться Божі слова. **18** А жінка,^н котру ти бачив, представляє велике місто, яке має царську владу над земними царями».

18 Потім я побачив ще одного ангела, який сховався з неба і мав велику владу. Його слава осяяла землю. **2** Він вигукнув сильним голосом: «Вона впала! Столиця Вавилон Великий впала!^a Вона стала оселею демонів і пристановищем кожному нечистому духу* й кожному нечистому та огидному птахові!^b **3** Бо всі народи стали жертвою вина пристрасті*,^c вина її статевої розпусти^d. Земні царі чинили з нею статево розпусту,^e а купці^f землі розбагатіли завдяки її величезній та безсоромній розкоші».

4 Тоді я почув з неба інший голос: «Вийди з неї, народе мій,^g якщо не хочеш бути спільником у її гріхах і зазнати кари, посланих на неї.^h **5** Бо гріхи її досягли до самого неба,ⁱ і Бог пригадав її несправедливі вчинки*.^j **6** Відплатить їй, зробивши те саме, що вона робила іншим,^k удвічі відплатить за всі її діла.^l У часі,^m в якій вона готувала напої,ⁿ приготуйте для неї вдвічі більше напою.^o **7** Якою мірою вона прославляла себе й безсоромно розкошувала, такою ж мірою завдайте їй мук і спровадьте на неї жалобу. Бо у своєму серці вона постійно повторює: «Сиджу як цариця. Я не вдова і ніколи не побачу жалоби».^p **8** Саме тому в один день придуть на неї кари: смерть, жалоба та голод, і вона буде повністю спалена вогнем,^q адже Єгова* Бог, який засудив її, сильний.^r

18:2 *Або, можливо, «диханню; подиху; натхненому твердженню». **18:3** *Або «гніву». ^aГрець. *порне́йа*. Див. глосарій. ^bАбо «мандрівні купці». **18:5** *Або «її злочини». **18:8** *Див. додаток А5.

РОЗД. 18

a Іс 21:9
Єр 51:8
Об 14:8

b Іс 13:21
Єр 50:39

v Єр 51:7

г Об 17:1,2

d Іс 48:20
Іс 52:11
Єр 50:8

e Єр 51:6,45
2Кр 6:17

e Єр 51:9

ж Об 16:19

з Єр 50:29
2Фс 1:6

и Пс 137:8
Єр 50:15

i Пс 75:8

к Об 16:19

л Іс 47:7-9

м Льв 21:9

н Єр 50:34

Друга кол.
а Дн 4:30

9 А земні царі, які чинили з нею статево розпусту* та жили з нею в безсоромній розкоші, ридатимуть і побиватимуться за нею, побачивши дим від вогню, в якому вона згоряє. **10** Через страх перед її муками вони стоятимуть осторонь та говоритимуть: «Яке горе! Яке горе, велика столиця,^a сильна столиця Вавилон, бо за одну годину виконано над тобою суд!»

11 Також будуть ридати за нею і журитися купці землі, бо вже не буде кому купувати весь їхній товар: **12** все золото, срібло, дорогоцінне каміння, перли, тонке лляне полотно, пурпурну тканину, шовк і багряну тканину, всілякі вироби з пахучого дерева і всілякі вироби зі слонової кістки, з цінної деревини, міді, заліза, мармуру, **13** а також корицю, індійські прянощі, фіміам, пахучу олію, ладан, вино, оливкову олію, добірне борошно, пшеницю, велику худобу, овець, коней, вози, рабів і життя* людей. **14** Добірні плоди, яких ти* бажала, зникли, а все, що в тебе було вишукане й пишне, щезло раз і назавжди.

15 Купці, які торгували всім цим товаром і розбагатіли завдяки їй, теж стоятимуть здалека через страх перед її муками. Вони будуть ридати і журитися, **16** голосячи: «Яке горе! Яке горе! Велика столиця була одягнена в тонке лляне полотно, пурпурне та багряне вбрання, розкішно прикрашена золотими оздобами, дорого-

18:9 *Див. глосарій. **18:13** *Або «душі». **18:14** *Або «твоя душа».

цінним камінням і перлами,^a **17** але за одну годину було спустошене таке величезне багатство!¹

І всі капітани, і всі люди, які подорожують морем, і моряки, і всі, хто заробляє морським промислом, стояли здалека **18** й вигукували, дивлячись на дим від вогню, в якому вона згоряє: “Яке ще місто може зрівнятися з великою столицею?” **19** Посипаючи порохом свої голови, вони ридали, журилися та голосили: “Яке горе! Яке горе! Велика столиця, в якій завдяки її розкоші розбагатіли всі, тоді мав на морі кораблі, була спустошена за одну годину!”^b

20 Тож радійте небеса,^a а також святі,^c апостоли й пророки, адже заради вас Бог виніс їй присуд!»^d

21 Тоді сильний ангел підняв камінь, подібний до великого жорна, і кинув його в море, кажучи: «Так само стрімко буде кинута велику столицю Вавилон, і її вже ніколи не буде.» **22** Більше ніхто не почує в тобі голосу співаків, які грають на арфах, музикантів, флейтистів і сурмачів. Уже не знайдеться в тобі жодного ремісника, що займається якимось ремеслом; не почують також звуку жорна. **23** Вже ніколи не засяє в тобі світло жодного світильника, не пролунає голос нареченого чи нареченої. Бо твої купці були впливовими людьми на землі, а твоїм спіритизмом^e були введені в оману всі народи. **24** У цьому місті знайдено кров пророків, святих^ж і всіх убитих на землі».^з

РОЗД. 18

a Об 17:4

б Іс 47:11

в Єр 51:48

г Об 14:12

д Пв 32:43
Рм 12:19
Об 6:9, 10
Об 19:1, 2

е Єр 51:63, 64

є Іс 47:9
Гл 5:19, 20ж Об 6:9, 10
Об 16:5, 6з Бт 9:6
Єр 51:49

Друга кол.

РОЗД. 19

а Пс 150:6

б Пв 32:4
Пс 19:9
Об 15:3в Пв 32:43
2Лк 9:7
Пс 79:10
Об 18:20, 24

г Пс 117:1

д Іс 34:10

е Об 4:4

є Об 4:6

ж Пс 106:48

з Пс 134:1
Пс 135:1

и Пс 115:13

і Пс 113:1

к Пс 97:1
Іс 52:7
Об 11:15

л Вх 6:3

м Іс 61:10
Еф 5:25–27
Об 14:4н Мт 22:2
Мт 25:10

19 Після того я почув гучний голос ніби великого натовпу на небі. Він вигукував: «Вихваляйте Яг*!^{1a} Спасіння, слава і сила належать нашому Богові, **2** тому що присуди його правдиві й праведні.^б Адже він виконав присуд над великою повією, яка своєю статевою розпустою* розбестила землю, а також помстився за кров своїх рабів, яка є на її руках».^в **3** Відразу після того він вигукнув удруге: «Вихваляйте Яг*!^г І дим від неї піднімається повим-віки».^д

4 А **24** старійшини^е й чотири живі істоти^є впали на коліна та поклонилися Богу, який сидить на престолі, і вигукнули: «Амінь! Вихваляйте Яг*!»^ж

5 Тоді з престолу пролунав голос: «Вихваляйте нашого Бога, усі його раби,^з прости та видатні,— усі, що бояться його».^и

6 І почув я голос, подібний до голосу великого натовпу і до шуму багатьох вод та гуркоту сильних громів: «Вихваляйте Яг*,^і бо зацарював Єгова^к, наш Бог,^к Всемогутній!»^л

7 Тож радіймо й тішмося та віддаваймо йому славу, адже настало весілля Ягняти і його майбутня дружина вже готова до шлюбу. **8** Їй було дозволено вдягтися в блискуче й чисте вбрання з тонкого лляного полотна, бо це полотно представляє праведні вчинки святих».^м

9 Далі він сказав мені: «Напиши: “Щасливі запрошені на весільну вечерю Ягняти”,^н —

19:1, 3, 4, 6 * Або «Алілуя». Яг — скорочена форма імені Єгова. **19:2 *** Грец. *порнейа*. Див. глосарій. ^a Букв. «від її руки». **19:6 *** Див. додаток А5.

а тоді додав: — Ці Божі слова правдиві». **10** І я впав йому до ніг, щоб поклонитися. Але він сказав мені: «Вважай, не роби цього!^a Я лише раб, як і ти й твої брати, котрі свідчать про Ісуса.^b Богові поклоняйся!^b Адже свідчення про Ісуса є метою* пророцтв». ^г

11 Я глянув і побачив розкриті небо та білого коня.^d А той, хто на ньому сидів, має ім'я Вірний^e і Правдивий.^e Він праведно судить і воює.^ж

12 Його очі — вогняне полум'я,^з а на голові в нього багато діадем*. Він має написане ім'я, якого не знає ніхто, крім нього. **13** Одягнений він у вбрання, заплямоване* кров'ю, а ім'я його — Слово^и Боже.

14 Слідом за ним на білих конях їхали небесні війська, одягнені в біле й чисте вбрання з тонкого лляного полотна. **15** З його уст виходить меч,^і довгий і гострий, щоб ним уражати народи, і він пастиме їх залізним жезлом.^к Також він топтатиме виноград у давилні лютого гніву Всемогутнього Бога.^л **16** На його вбранні, на стегні, написано ім'я — Цар над царями і Пан над панами.^м

17 Крім того, я побачив ангела, який стояв у променах сонця й вигукував до всіх птахів у піднебессі*: «Летіть сюди, збирайтеся на велику Божу вечерю,^н **18** їжте тіла царів, тіла воєначальників, тіла сильних,^o тіла коней та їхніх вершників^п і тіла всіх інших: вільних і рабів, простих і видатних».

19:10 *Або «натхненням». **19:12** *Або «царських вінців». **19:13** *Або, можливо, «покроплене». **19:17** *Або «в повітрі; над головою».

РОЗД. 19

а Дії 10:25, 26
б Об 22:8, 9
в Мт 28:19, 20
Дії 1:8
г Мт 4:10
Ів 4:23
г Лк 24:27
Дії 10:43
1Пт 1:10, 11
д Об 6:2
е Об 1:5
е Ів 1:14
Об 3:14
ж Іс 11:4, 5
Єв 1:8, 9
з Об 1:13, 14
и Ів 1:1
і 2Фс 2:8
Об 1:13, 16
к Пс 2:9
Об 2:26, 27
л Йл 3:13
Об 14:19, 20
м Мт 28:18
Флп 2:9–11
1Тм 6:15
Об 17:14
н Єз 39:4, 17
о Єз 39:18
п Єз 39:20

Друга кол.

а Об 16:14, 16
б Об 16:13
в Об 13:16, 17
г Об 13:15
д Мт 10:28
2Пт 2:6
Юд 7
Об 20:14
е Об 6:2
є Об 2:16
ж Єз 39:4

РОЗД. 20

з Об 9:1
и Об 12:3
і Бт 3:1
к Ів 8:44
л Зх 3:1
Об 12:9
м Об 9:11
н Об 20:7
о Об 13:15–17
п Мт 19:28
Лк 22:28–30
2Тм 2:12
Об 1:6
р Дії 24:15
с 1Кр 15:23, 52
Флп 3:10, 11
1Фс 4:16

19 Тоді я побачив дикого звіра і земних царів з їхніми військами, які зібрались, щоб воювати проти того, хто сидів на коні, та проти його війська.^a **20** І був схоплений дикий звір та лжепророк^b — той, хто в присутності звіра виконував чуда, вводючи в оману людей, які мали знак дикого звіра^c і які поклонялися його образу.^г Обидва вони були вкинуті живими у вогняне озеро, що палає сіркою.^d **21** А всіх інших убив той, хто сидів на коні;^e він погубив їх довгим мечем, який виходив з його уст.^e І всі птахи наситились їхніми тілами.^ж

20 Потім я побачив ангела, який сходив з неба і мав у руці ключ від безодні^з й великий ланцюг. **2** Він схопив дракона,^и змія стародавнього,^і який є Дияволом^к і Сатаною,^н і закував його на 1000 років. **3** Цей ангел кинув його в безодню,^м закрив її та поставив печатку, щоб той більше не вводив в оману народи, поки не закінчиться 1000 років. Після того дракон має бути звільнений на короткий час.^п

4 Тоді я побачив престולי. Тим, хто на них сидів, була дана влада судити. Я побачив душі* страчених^р за те, що вони свідчили про Ісуса й розповідали про Бога, а також тих, хто не поклонявся ані дикому звірові, ані його образу і не отримав знак на чоло й руку.^o Вони ожили і царювали з Христом^п 1000 років. **5** (А решта померлих^р не ожила, поки не закінчилася 1000 років.) Це перше воскресіння.^c **6** Щасливі й святі всі,

20:4 *Див. глосарій і прим. до Об 6:9.
^р Букв. «страчених сокирою».

хто має участь у першому воскресінні:^а над ними друга смерть^б не матиме жодної влади.^в Вони будуть священиками^г Бога та Христа і царюватимуть з ним 1000 років.^д

7 Коли ж закінчиться 1000 років, Сатану відразу буде звільнено з в'язниці. 8 Він вийде, щоб вводити в оману народи, Гоба і Магоба, і щоб зібрати їх на війну. Це народи з чотирьох кутів землі, і їх буде як морського піску. 9 Вони пішли в наступ по всій землі й оточили табір святих і улюблене місто. Однак з неба зійшов вогонь і пожег їх.^е 10 А Диявол, який вводив їх в оману, був укинений в озеро вогняне й сірчане, де вже були дикий звір^ж та лжепророк.^з Їх мучитимуть* день і ніч повік-віки.

11 Потім я побачив великий білий престол і того, хто на ньому сидів.^а З-перед його лица втекли земля і небо:^б їм уже не було місця. 12 Крім того, я побачив мертвих, видатних і простих, які стояли перед престолом, а також розгорнені сувої. Тоді розгорнувся ще один сувій – сувій життя.^в Мертвих було суджено за їхніми вчинками^г згідно з тим, що записано в суvoях. 13 Море віддало мертвих, що в ньому, і смерть та могила* віддали мертвих, що в них, і ті були суджені – кожен згідно зі своїми вчинками.^д 14 Після того смерть^е і могила* були вкинені в озеро вогняне,^ж яке представляє другу смерть.^з 15 Також

20:10 *Або «вони будуть обмежені; вони будуть ув'язнені». 20:13, 14 *Або «г'адес», тобто спільна могила людства. Див. глосарій.

РОЗД. 20

а Об 14:13
б Об 2:11
Об 20:14
в 1Кр 15:54
г 1Пт 2:9
д Об 1:6
Об 5:9, 10
е 2Цр 1:10
е Об 13:1
ж Об 19:20
з Об 4:2, 3
и 2Пт 3:7
і Вх 32:33
Пс 69:28
Дн 12:1
к Ів 5:28, 29
л Дії 10:42
м Іс 25:8
1Кр 15:26
н Мт 5:22
Мт 18:9
о Об 2:11
Об 20:6
Об 21:8

Друга кол.

а Пт 10:7
Об 17:8

РОЗД. 21

б Іс 65:17
Іс 66:22
2Пт 3:13
в 2Пт 3:10
Об 20:11
г Іс 57:20
д Об 3:12
е Об 19:7
е Єз 37:27
ж Об 7:17
з Іс 25:8
1Кр 15:26
и Іс 35:10
Іс 65:19
і Об 4:2, 3
к 2Пт 3:13
л Об 1:8
Об 22:13
м Пс 36:9
Іс 55:1
Об 7:17
Об 22:1
н 1Ів 5:10
о 1Ів 3:15
л Еф 5:5
р Ів 8:44
с Об 19:20
т Пт 10:7
Ев 10:26, 27
Об 2:11
Об 20:6

в озеро вогняне вкинули кожного, хто не був записаний у книгу життя.^а

21 І я побачив нове небо та нову землю,^б бо колишнє небо і земля проминули,^в і моря вже не було. 2 Також я побачив святе місто, Новий Єрусалим, що сховався з неба від Бога^д й був приготовлений, немов наречена, яка прикрасила себе для майбутнього чоловіка.^е 3 Тоді я почув з престолу гучний голос: «Ось намет Бога з людьми, і він житиме з ними. Вони будуть його народом, і сам Бог буде з ними.^ж 4 Він витре кожну сльозу з їхніх очей,^з і вже не буде ні смерті,^а ні жалоби, ні голосіння, ні болю.^б Колишнє минуло».

5 А той, хто сидів на престолі,^в сказав: «Ось я творю все нове,^г – і додав: «Напиши, бо ці слова надійні* і правдиві». 6 Потім він знову промовив до мене: «Вони сповнилися! Я Альфа і Омега*, початок і кінець.^д Кожному спраглому я дам можливість даром напитися з джерела води життя.^е 7 І упадне все це кожен, хто перемагає. Я буду йому Богом, а він мені – сином. 8 Що ж до бязуватих і тих, хто не має віри,^ж мерзенних через свою нечистоту, вбивць,^з розпусників*,^а тих, хто займається спиритизмом, ідолопоклонників та всіх обманщиків,^б то їхня частка – озеро, що палає вогнем і сіркою.^в Це означає другу смерть».^г

9 Один із семи ангелів, котрі мали сім чаш, наповнених

21:5 *Або «гідні довіря». 21:6 *Або «А і Я». Альфа і омега – це перша і остання літери грец. алфавіту. 21:8 *Див. глосарій, *Статєва розпушта*.

сімома останніми карами,^а підійшов і сказав мені: «Ходімо, я покажу тобі наречену, дружину Ягняти».^б **10** Тож під дією духу він переніс мене на велику й високу гору і показав святе місто Єрусалим, що сходило з неба від Бога^в **11** і мало Божу славу.^г Воно сяяло подібно до надзвичайно цінного каменя, яшми, що блищить, немов чистий криштал.^д **12** Це місто оточував міцний і високий мур з 12 брамами, при яких стояло 12 ангелів. На брамах були написані імена 12 племен Ізраїлевих синів. **13** Три брами були на сході, три – на півночі, три – на півдні і три – на заході.^е **14** Крім того, фундамент міського муру складався із 12 каменів, на яких було написано імена 12 апостолів^є Ягняти.

15 А той, хто зі мною говорив, тримав золоту мірильну тростину, щоб виміряти місто, брами й мур.^ж **16** Місто було збудоване у вигляді квадрата: довжина така ж, як ширина. І цією тростиною він виміряв місто; довжина, ширина і висота однакові – 12 000 стадіїв*. **17** Він також виміряв мур, який мав 144 лікті* за людською і за ангельською мірами. **18** Мур же був збудований із золота, чистого, як прозоре скло. **19** Фундаменти міського муру були оздоблені всілякими дорогоцінними каменями: перший фундамент був з яшми, другий – із сапфіру, третій – з халцедону, четвертий – зі смарагду, **20** п'ятий – із сардоніксу, шостий –

21:16 *Прибл. 2220 км. 1 стадій – 185 м. Див. додаток Б14. 21:17 *Прибл. 64 м. Див. додаток Б14.

РОЗД. 21

- а Об 15:1
б Об 19:7
в Єв 12:22
Об 3:12
Об 21:2
г Іс 60:1,2
д Вх 24:9,10
е Об 22:14
є Мт 10:2–4
Лк 6:13–16
Дії 1:13
ж Єз 40:3,5
з Об 4:3
Об 21:10,11

Друга коп.

- а Вх 6:3
б Іс 60:19,20
Об 22:5
в Ів 1:9
Дії 26:13,15
Єв 1:3
г Іс 60:3
д Іс 60:11,20
е Іс 60:5
є Пс 5:6
Іс 52:1
1Кр 6:9,10
Гл 5:19–21
Об 21:8
ж Дн 12:1
Флп 4:3
Об 13:8

РОЗД. 22

- з Єз 47:1
и Ів 1:29
і Єз 47:12
к Об 3:21

із сердоліку, сьомий – з хризоліту, восьмий – з берилу, дев'ятий – з топазу, 10-й – з хризопазу, 11-й – з гіацинту, 12-й – з аметисту. **21** А за 12 брам слугувало 12 перлин; кожна брама – це одна перлина. Крім того, в місті була головна вулиця із золота, чистою, як прозоре скло.

22 Храму в ньому я не бачив, бо його храм – Єгова* Бог, Всемогутній,^а а також Ягня. **23** І місто не потребувало, щоб у ньому світило сонце чи місяць, бо його освітлювала Божа слава,^б а світільником було Ягня.^в **24** Завдяки його світлу ходитимуть народи,^г і царі землі приноситьимуть туди свою славу. **25** Брами його вдень ніколи не зачинятимуться, а ночі там не буде взагалі.^д **26** І будуть приносити туди славу й честь народів.^е **27** Проте в нього не зможе потрапити жодна опоганена річ і не увійде жоден, хто чинить мерзоту і вдається до обману.^є Туди ввійдуть лише ті, хто записаний до сувою життя, який належить Ягняті.^ж

22 І він показав мені ріку води життя,^з чисту, як криштал. Вона текла від престолу Бога та Ягняти* **2** посеред головної вулиці. По обидва береги ріки росли дерева життя, що приносять плоди щомісяця – 12 разів на рік. А листя дерев служило для зіцлення народів.^и

3 Там більше не буде жодного прокляття. У місті стоятиме престол Бога та Ягняти,^к і раби Бога будуть служити* йому. **4** Вони будуть бачити

21:22 *Див. додаток А5. 22:3 *Або «виконувати священне служіння».

його обличчя^а й матимуть на чолах його ім'я.^б **5** Ночі вже не буде,^в і вони не потребуватимуть світильників чи сонячного світла, адже на них проливатиме світло Єгова* Бог,^г і вони царюватимуть повік-віки.^д

6 Він промовив до мене: «Ці слова надійні^е і правдиві.^є Єгова* – Бог, який надихав пророків,^є – послав свого ангела, щоб показати своїм рабам те, що незабаром має відбутися. **7** Я скоро прийду.^ж Щасливі всі, хто дотримується слів пророцтва із цього сувою».^з

8 Тож я, Іван, на власні очі все це бачив і чув. І коли я почув та побачив це, то впав до ніг ангела, який все мені показував, і хотів йому поклонитись. **9** Однак він сказав мені: «Вважай, не роби цього! Я лише раб, як і ти й твої брати, пророки, а також ті, хто дотримується слів із цього сувою. Богові поклоняйся».^и

10 Далі він промовив до мене: «Не запечатуй слів пророцтва із цього сувою, бо визначений час близько. **11** Хай неправедний і далі чинить неправедність, а нечистий нехай і далі занечищується. Але праведний хай далі чинить праведність, а святі хай далі освячуються.

12 “Я скоро прийду, і я маю з собою нагороду, я відплачу кожному згідно з його ділами.^і **13** Я Альфа і Омега*^к,^к пер-

22:5, 6 * Див. додаток А5. 22:6 # Або «гідні довір'я». 22:13 * Або «А і Я». Альфа і омега — це перша і остання літери грец. алфавіту.

РОЗД. 22

а Мт 5:8
б Об 14:1
в Об 21:25
г Іс 60:19, 20
1Ів 1:5
д Дн 7:18
Об 3:21
е Тит 1:2
є 2Тм 3:16
ж Об 16:15
Об 22:20
з Ів 13:17
Об 1:3
и Мт 4:10
Дп 10:25, 26
Об 19:10
і Пс 62:12
Іс 40:10
Рм 2:6
к Іс 44:6
Іс 48:12
Об 1:8
Об 21:6

Друга кол.

а 1Ів 1:7
б Об 2:7
в Об 21:10, 12
г Гл 5:19–21
Еф 5:5
Об 21:8
д Іс 11:1, 10
Іс 53:2
Єр 23:5
Єр 33:15
Об 5:5
е Чс 24:17
Об 2:28
є Об 21:9
ж Ів 4:14
з Іс 55:1
Ів 7:37
Об 7:17
Об 21:6
и Пв 4:2
Пв 12:32
Гл 1:8
1Ів 4:3
2Ів 9
і Об 15:1
к Об 2:7
л Об 21:2
м Об 3:11
Об 22:7

ший і останній, початок і кінець. **14** Щасливі ті, хто виправ свій одяг,^а щоб мати право споживати плоди з дерев життя,^б а також можливість увійти в місто через його брами.^в **15** А за містом — пси* й ті, хто займається спиритизмом, розпусники^г, вбивці, ідолопоклонники та всі, хто любить обман і постійно обманює».^г

16 “Я, Ісус, послав свого ангела, щоб заради зборів свідчити вам про все це. Я корінь і потомок Давида,^д яскрава ранкова зоря”.^є

17 Дух і наречена^є говорять: «Прийди!» І нехай кожен, хто чує, скаже: «Прийди!» І хай кожен спраглий прийде.^ж і хай всі, хто хоче, беруть воду життя даром.^з

18 «Свідчу кожному, хто чує слова пророцтва з цього сувою: коли хтось додасть щось до цього,^в Бог додасть йому кар, записаних у цьому сувої;^и **19** коли ж хтось забере якісь слова з пророцтва в цьому сувої, Бог забере його частку в усьому, про що написано в цьому сувої,— не дозволить споживати плоди з дерев життя^к і не впустить до святого міста.^л

20 Той, хто свідчить про все це, каже: “Я скоро прийду”».^м

«Аміль! Прийди, Господи Ісусе».

21 Нехай зі святими перебуває незаслужена доброта Господа Ісуса.

22:15 * Тобто ті, хто чинить огидне в Божих очах. # Див. глосарій, *Статева розпуста*.

Таблиця біблійних книг

Книги Єврейських Писань (написані до нашої ери)

Назва книги	Письменник(и)	Місце написання	Написання закінчено (до н. е.)	Описаний період (до н. е.)
Буття	Мойсей	пустеля	1513	від створення («на початку») до 1657
Вихід	Мойсей	пустеля	1512	1657–1512
Левіт	Мойсей	пустеля	1512	1 місяць (1512)
Числа	Мойсей	пустеля і моавські рівнини	1473	1512–1473
Повторення Закону	Мойсей	моавські рівнини	1473	2 місяці (1473)
Ісуса Навина	Ісус Навин	Ханаан	бл. 1450	1473 – бл. 1450
Суддів	Самуїл	Ізраїль	бл. 1100	бл. 1450 – бл. 1120
Рут	Самуїл	Ізраїль	бл. 1090	11 років правління суддів
1 Самуїла	Самуїл; Гад; Натан	Ізраїль	бл. 1078	бл. 1180–1078
2 Самуїла	Гад; Натан	Ізраїль	бл. 1040	1077 – бл. 1040
1 Царів	Єремія	[Юда і	[1 сувій	бл. 1040–580
2 Царів	Єремія	Египет	[580	
1 Хронік	Ездра	Єрусалим (?)	[1 сувій	[(крім 1 Хр 1–9) бл. 1077–537
2 Хронік	Ездра	Єрусалим (?)	[бл. 460	
Ездри	Ездра	Єрусалим	бл. 460	537 – бл. 467
Неемії	Неемія	Єрусалим	після 443	456 – після 443
Естер	Мордехай	Сузи, Елам	бл. 475	493 – бл. 475
Йова	Мойсей	пустеля	бл. 1473	понад 140 років між 1657 і 1473
Псалми	Давид та інші		бл. 460	
Прислів'я	Соломон; Агур; Лемуїл	Єрусалим	бл. 717	
Еклезіаста	Соломон	Єрусалим	до 1000	
Пісня над піснями	Соломон	Єрусалим	бл. 1020	
Ісаї	Ісая	Єрусалим	після 732	бл. 778 – після 732
Єремії	Єремія	Юда; Єгипет	580	647–580
Плач Єремії	Єремія	біля Єрусалима	607	
Єзекіля	Єзекіль	Вавилон	бл. 591	613 – бл. 591
Даниїла	Даниїл	Вавилон	бл. 536	618 – бл. 536
Осії	Осія	Самарія (область)	після 745	до 804 – після 745
Йоїла	Йоїл	Юда	бл. 820 (?)	
Амоса	Амос	Юда	бл. 804	
Овдія	Овдій		бл. 607	
Йони	Йона		бл. 844	
Михея	Михей	Юда	до 717	бл. 777–717
Наума	Наум	Юда	до 632	
Авакума	Авакум	Юда	бл. 628 (?)	
Софонії	Софонія	Юда	до 648	
Огія	Огій	відбудований Єрусалим	520	112 днів (520)
Захарія	Захарій	відбудований Єрусалим	518	520–518
Малахії	Малахія	відбудований Єрусалим	після 443	

Таблиця біблійних книг

Книги Грецьких Писань (написані протягом нашої ери)

Назва книги	Письменник	Місце написання	Написання закінчено (н. е.)	Описаний період
Матвія	Матвій	Ізраїль	бл. 41	2 до н. е. – 33 н. е.
Марка	Марко	Рим	бл. 60–65	29–33 н. е.
Луки	Лука	Кесарія	бл. 56–58	3 до н. е. – 33 н. е.
Івана	апостол Іван	Ефес або околиці	бл. 98	(крім вступу) 29–33 н. е.
Дії	Лука	Рим	бл. 61	33–бл. 61 н. е.
Римлян	Павло	Коринф	бл. 56	
1 Коринфян	Павло	Ефес	бл. 55	
2 Коринфян	Павло	Македонія	бл. 55	
Галатів	Павло	Коринф або Антіохія (в Сирії)	бл. 50–52	
Ефесян	Павло	Рим	бл. 60–61	
Філіппійців	Павло	Рим	бл. 60–61	
Колоссян	Павло	Рим	бл. 60–61	
1 Фессалонікійців	Павло	Коринф	бл. 50	
2 Фессалонікійців	Павло	Коринф	бл. 51	
1 Тимофія	Павло	Македонія	бл. 61–64	
2 Тимофія	Павло	Рим	бл. 65	
Тита	Павло	Македонія (?)	бл. 61–64	
Филимона	Павло	Рим	бл. 60–61	
Євреїв	Павло	Рим	бл. 61	
Якова	Яків (Ісусів брат)	Єрусалим	до 62	
1 Петра	Петро	Вавилон	бл. 62–64	
2 Петра	Петро	Вавилон (?)	бл. 64	
1 Івана	апостол Іван	Ефес або околиці	бл. 98	
2 Івана	апостол Іван	Ефес або околиці	бл. 98	
3 Івана	апостол Іван	Ефес або околиці	бл. 98	
Юди	Юда (Ісусів брат)	Ізраїль (?)	бл. 65	
Об'явлення	апостол Іван	Патмос	бл. 96	

[Імена письменників декотрих книг та місця написання точно не відомі. Багато дат лише приблизні. Скорочення «бл.» означає «близько».]

Скорочення у примітках

арам.	арамейський	надп.	надпис
букв.	буквально	озн.	означає
див.	дивіться	пор.	порівняйте
грец.	грецький	прибл.	приблизно
євр.	єврейський	прим.	примітка
ж. р.	жіночий рід	рим.	римський
мн.	множина	с. р.	середній рід
муз.	музичний	ч. р.	чоловічий рід

Покажчик біблійних слів

Скорочення назв біблійних книг дивіться на сторінці 40.

А

АВБА, Рм 8:15 **А.**, Батьку!
АВЕЛЬ, Бт 4:8 Кайн накинувся на **А.**
Мт 23:35 від крові праведного **А.** до
АВГАЙЛ, 1См 25:3 **А.** була розважлива і гарна
АВРААМ, Бт 21:12 Бог сказав **А.**: Послухайся її
2Хр 20:7 свого друга **А.**
Мт 22:32 Бог **А.**, Бог живих
Рм 4:3 **А.** повірив, це зарахувалося як
АДАМ, Бт 5:5 Проживши 930 років, **А.** помер
1Кр 15:22 як через **А.** всі помирають
1Кр 15:45 Останній **А.** став
1Тм 2:14 не **А.** був обманений, а жінка
АЗАЗЕЛЬ, Лв 16:8 який з козлів буде для **а.**
АКИПА, Дії 18:2 зустрів юдея, на ім'я **А.**
АЛПУЯ. Див. **ВИХВАЛЯЙТЕ ЯГ.**
АЛКОГОЛЬНИЙ НАПІЙ, Пр 20:1 **а.**— буйний
АЛЬФА, Об 1:8 **А.** і Омега
АМІНЬ, Лв 27:15 весь народ скаже: **А!**
1Кр 14:16 на слова подяки сказати **а.**
2Кр 1:20 **а.** на славу Богові через нього
АНАНІЙ, Дії 5:1 **А.**, з дружиною Сапфірою
АНГЕЛ, Бт 28:12 **а.** піднімалися і спускалися
2Цр 19:35 **а.** вбив 185 000 воїнів
Ів 4:18 вади знаходить у своїх **а.**
Пс 34:7 **А.** Єгови табором стає
Дн 3:28 послав свого **а.** та врятував
Ос 12:4 Боровся [Яків] з **а.**
Мт 13:41 пошле **а.**, і ті позбирають
Мт 22:30 вони подібні до **а.** у небі
Мт 24:31 **а.** зберуть його обранців
Дії 5:19 **а.** відчинив двері в язичці
Дії 12:11 послав **а.** і врятував мене
1Кр 4:9 театральним вивидищем для **а.**
1Кр 6:3 ми будемо судити **а.**
Єв 13:2 самі не знаючи, прийняли **а.**
1Пт 1:12 вдивляються **а.**
Юд 6 **а.** не зберегли початкового становища
АННА, Лк 2:36, 37 пророцтва **А.**, 84 роки
АНТИХРИСТ, 1Ів 2:18 з'явився багато **а.**
АПОЛЛОС, Дії 18:24 **А.**, чоловік красномовний
АПОСТОЛ, Мт 10:2 імена його 12 **а.**
Дії 15:6 **а.** і старійшини зібралися
1Кр 15:9 найменший серед **а.**
2Кр 11:5 не гірший від преславних **а.**
АРАРАТ, Бт 8:4 ковчег зупинився на горах **А.**
АРЕОПАГ, Дії 17:22 Павло став посеред **А.**
АРМАГЕДДОН, Об 16:16 єврейською називається **А.**
АРТЕМІДА, Дії 19:34 закричали: **А.** велика!
АРХАНГЕЛ, 1Фс 4:16 з голосом **а.**
Юд 9 **а.** Михаїл сперечався
АСТРОЛОГ, Мт 2:1 до Єрусалима прийшли **а.**
АХАН, Існ 7:1 **А.** взяв те

Б

БАГАТИЙ, Лв 19:15 Не ставай на бік людини **б.**
Єр 9:23 хай **б.** не хвалиться багатством
Лк 14:12 влаштуєш обід, не клич **б.**
2Кр 6:10 бідні, хоча багатьох робимо **б.**
1Тм 6:17 хто **б.**, щоб не були зарозумілими
Об 3:17 Ти кажеш: **Я б.**
БАГАТСТВО, Пр 11:4 **Б.** не допоможе в день люті
Пр 11:28 Хто покладається на **б.**, впаде
Пр 30:8 Не давай ні бідності, ні **б.**
Єк 5:10 хто любить **б.**, не насититься
Іс 60:5 прийдуть до тебе **б.** народів

Іс 61:6 будете споживати **б.** народів
Єз 28:5 примножив **б.**, серце стало пихатим
Мт 6:24 Не можете бути рабами Бога і **б.**
Мт 13:22 **б.**, яке вводить в оману
Лк 16:9 здобуйте друзів **б.** неправедним
БАГРЯНИЙ, Іс 1:18 якщо гріхи мов **б.** тканина
БАЖАННИЙ, 1Хр 28:9 Бог знає всі думки та **б.**
Пс 37:4 здійснить усі **б.** твого серця
Пс 51:12 пробуди в мені **б.** слухати тебе
Пс 84:2 **б.** бути на повітрях Єгови
Гл 5:16 не піддається плотському **б.**
Єф 1:5 за своїм **б.** він вибрав нас
Єф 2:3 згідно зі своїми плотськими **б.**
Флп 2:13 щоб ви мали і **б.**, і силу
2Тм 2:22 від **б.**, властивих молоді
1Пт 2:11 стримуйтеся від плотських **б.**
БАКАТИ, Рм 7:18 **б.** робити добро, але
БАРУХ, Єр 45:2 говорить Єгова про тебе, **Б.**
БАТЬКИ, Лк 18:29 покинув би заради Царства **б.**
Лк 21:16 вас будуть видавати навіть **б.**
2Кр 12:14 не діти повинні відкладати для **б.**
Єф 6:1 будьте слухняні своїм **б.**
Кл 3:20 у усьому будьте слухняні **б.**
БАТЬКО, Бт 2:24 покине чоловік **б.** і матір
Пс 2:7 нині я став твоїм **б.**
Пс 89:26 Ти мій **Б.**, мій Бог
Пс 103:13 Як **б.** милосердний до синів
Іс 9:6 зватимуть його Вічний **б.**
Мт 6:9 **Б.** наш, що на небесах
Мт 23:9 нікого на землі не називайте **б.**
Лк 2:49 я маю бути в домі свого **Б.**
Лк 15:20 **б.** побіг йому назустріч
Ів 5:20 **Б.** любить Сина та показує
Ів 10:30 Я і **Б.**— одне
Ів 14:6 Ніхто не приходить до **Б.**, якщо
Ів 14:9 Хто бачив мене, той бачив **Б.**
Ів 14:28 **Б.** більший від мене
Ів 14:28 я йду до **Б.**
БАЧИТИ, Ів 1:18 Ніхто з людей не **б.** Бога
Ів 14:9 Хто **б.** мене, той **б.** Батька
Кл 3:22 не лише тоді, коли вони вас **б.**
БАШТА, Пр 18:10 Ім'я Єгови — міцна **б.**
БЕЗБОЖНИЙ, Іс 26:10 **б.** праведності не навчиться
БЕЗПЛУЗДИЙ, Пс 14:1 **Б.** говорять: Нема Єгови
БЕЗПЛУЗДЯ, Пр 19:3 **Б.** людині викривлює
Лк 24:11 слова жінок здавалися **б.**
1Кр 3:19 мудрість цього світу — **б.**
БЕЗДІЯЛЬНИЙ, 2Пт 1:8 то не будете **б.**
БЕЗДОГАННИЙ, Тит 1:7 наглядач має бути **б.**
БЕЗДУМНИЙ, Пр 12:18 **Б.** слово ранить, як меч
БЕЗЗАКОНИЙ, Лк 22:37 Він був зарахований до **б.**
2Фс 2:3 стане явним **б.**
БЕЗЗАКОННЯ, Мт 7:23 Відійдять, хто чинить **б!**
Мт 24:12 через рист **б.** охолоне любов
2Фс 2:7 тасмниця **б.** вже діє
БЕЗЛАД, 1Кр 14:33 Бог є Богом не **б.**, а миру
БЕЗОДНЯ, Об 11:7 дикий звір, що виходить з **б.**
Об 17:8 Дикий звір підніметься з **б.**
Об 20:3 ангел кинув його в **б.**
БЕЗПЕКА, Іс 32:17 Праведність принесе **б.**
БЕЗПЕЧНО, 1Цр 4:25 Усі дні Соломона жили **б.**
Пр 3:23 Тоді ти ходитимеш **б.**
БЕЗПЛАТНО, 1Кр 9:18 звівати добру новину **б.**
БЕЗПЛІДНИЙ, Вх 23:26 не буде **б.** жінки
Пв 7:14 У вас не буде **б.**

БЕЗПОМІЧНИЙ, Пс 40:17 я б. і бідний
БЕЗСОРОМНО, Рм 1:27 Вони поводяться б.
БЕЗСТОРОННІЙ, Пв 10:17 Бог б.
 Дії 10:34 розумію, що Бог б.
БЕЗСТРАШНИЙ, Пр 28:1 праведний б., наче лев
БЕЗУМНИЙ, Йв 6:3 тому мої слова б.
БЕЗУПИННО, Дії 5:42 б. навчали й звіщали
БЕНКЕТ, Іс 25:6 б. для всіх народів
БЕТЕЛЬ, Бт 28:19 назвав це місце б.
БЕЦАЛЕЛЬ, Вх 31:2 Я вибрав б.
БИК, Вх 21:28 Якщо б. вдарить рогами
 Пв 25:4 Не зав'язуй рота б.
 Пр 7:22 йде, наче б. на зарі
 Ос 14:2 хвалу уст, немов молодих б.
 1Кр 9:9 Хіба про б. піклується Бог?
БИТВА, 1См 17:47 Це б. Єгови
БИТИ, Ів 19:3 вони б. його по щокрах
 2Кр 6:5 нас б., кидають до в'язниць
БИЧУВАТИ, 1Кр 9:27 я б. своє тіло
БИГ, Ек 9:11 швидкі не завжди перемагають у б.
БИГТИ, 1Кр 9:24 б. так, щоб отримати нагороду
 Гл 5:7 Ви б. добре. То перешкодив
БИДА, 2См 22:7 У час б. я кликав Єгови
 Йв 36:15 визволяє знедоленого в час б.
БІДНИЙ, 1См 2:8 Він підносить б. з попелу
 Пр 69:33 Єгова вислухує б.
 Лк 4:18 звіщати добру новину б.
 Ів 12:8 б. завжди з вами
 2Кр 6:10 ми б., багатьох робимо багатими
 2Кр 8:9 Христос заради вас став б.
 Гл 2:10 лише пам'ятати про б.
БІДНІСТЬ, Пр 30:8 Не давай ні б., ні багатства
 Бій, 1Кр 14:8 хто приготується до б.?
БІЛЬ, Рм 9:2 серце сповнене невпинного б.
БІЛЬШИЙ, Ів 14:28 Батько б. від мене
 1Ів 3:20 Бог б. від наших сердець
БІЛЬШІСТЬ, Вх 23:2 Не їди за б.
 Єр 8:6 шлях, яким іде б.
БЛАГАННЯ, Як 5:16 Б. праведника має велику силу
БЛАГАТИ, Рм 8:34 Христос Ісус б. за нас
 Рм 12:1 б. вас: віддайте свої тіла
 2Кр 5:20 ми б.: Примириться з Богом
 1Тм 2:1 б., молитися
 Флм 9 б. тебе на основі любові
БЛАГО, Пв 8:16 щоб це пішло вам на б.
 1Кр 7:35 кажу задля вашого б.
БЛАГОСЛОВЕННИЙ, Сд 5:24 Ял. б. серед жінок
 Ів 12:13 Б. той, хто йде в ім'я Єгови
БЛАГОСЛОВЕННЯ, Пв 30:19 пропоную б. або
 Пр 10:22 Б. від Єгови збагачує
 Мл 3:10 чи я не зілля стільки б.
БЛАГОСЛОВЛЯТИ, Чс 6:24 Нехай Єгова б. тебе
 Лк 6:28 б. тих, хто вас переслідує
 Рм 12:14 Б. тих, хто вас переслідує
БЛИЖНІЙ, Лк 10:27 Люби б., як самого себе
 Лк 10:36 хто з цих трьох став б.?
БЛИЗЬКИЙ, Пс 145:18 Єгова б. до всіх, хто
БЛИСКАВКА, Мт 24:27 як б. з'являється й освічує
 Лк 10:18 Сатана впав з неба, немов б.
БЛИСКУЧИЙ, Іс 14:12 упав ти з неба, б.
БЛУД, Див. СТАТЕВА РОЗПУСТА.
БЛУКАТИ, Пс 119:176 Я б., мов загублена віця
 Іс 53:6 Усі ми б., як віці
БОГ, Пв 10:17 Єгова — Б. над богами
 Мт 27:46 Б. мій, чому ти мене покинув?
 Ів 1:18 Ніхто з людей не бачив Б.
 Ів 17:3 знати тебе, єдиного Б.
 Ів 20:17 Я йду до Б. свого й Б. вашого
 1Кр 8:4 є тільки один Б.
 2Кр 4:4 б. цього світу засліпив розуми
 Еф 4:6 один Б. і Батько всіх
 1Ів 4:8 Б. є любов
БОЖЕВІЛЬНИЙ, Ів 10:20 говорили: Цей чоловік б.

БОЖЕ СЛОВО, Мр 7:13 позбавляєте сили б.
БОРГ, Пс 37:21 Неправедний бере в б. і не повертає
 Мт 6:12 прости нам б. наші
БОРЖНИК, Пр 22:7 б.— раб тому, хто дає в борг
 Рм 1:14 б. як мудрим, так і нерозумним
БОРОТИСЯ, Дії 5:39 що за б. із самим Богом
 Юд 3 наполегливо б. за віру
БОРОТЬБА, Еф 6:12 ведемо б. не проти крові
 1Тм 6:12 Веди добру б. віри
БОЯГУЗТВО, 2Тм 1:7 Бог дав нам не дух б.
БОЯТИСЯ, 2Хр 20:15 Не б. цього полчища
 Пс 56:4 на Бога надіюсь, я не б.
 Іс 41:10 Не б., бо я з тобою
 Лк 12:4 не б. тих, хто вбиває тіло
 Об 2:10 Не б. страждань
БРАТ, Пр 17:17 в нещасті стає рідним б.
 Пр 18:24 друг, більше прив'язаний, ніж б.
 Мт 13:55 Яків, Йосип, Симон і Юда не його б.?
 Мт 23:8 усі ж ви — б.
 Мт 25:40 що зробили одному з найменших б.
 1Кр 5:11 з кожним, хто зветься б., але
БРАТЕРСЬКА ЛЮБОВ, Рм 12:10 Виявляючи б.
БРАТСТВО, 1Пт 2:17 любіть усе б.
 1Пт 5:9 все ваше б., у світі
БРЕХНЯ, 2Фс 2:11 щоб вони повірили б.
БРЕХУН, Пс 101:7 б. не стояти переді мною
 Пр 19:22 ліпше бути бідняком, ніж б.
 Ів 8:44 Диявол б. і батько брехні
БУДУВАТИ, Пс 127:1 Якщо Єгова не б. дому
 Лк 17:28 продавали, садили й б.
 1Кр 3:10 нехай пильнує, як він б.
БУДЬ ЛАСКА, Бт 15:5 Подивись, б., на небо
БУНТАР, Чс 20:10 Мойсей сказав: Послухайте, б.!
БУНТАРСТВО, 1См 15:23 б.— як ворожіння
БУНТІВНИК, Пр 24:21 з б. не водися
БУНТУВАТИ, Дії 17:7 Усі вони б. проти цезаря
БУТИ, 2Пт 3:11 якими потрібно б. вам

В

ВААЛ, Єр 19:5 синів як цілопалення для В.
ВАВИЛОН, Бт 11:9 отримало назву В.
 Єр 51:6 Утікайте з В.
 Єр 51:30 Воїни В. припинили воювати
 Єр 51:37 обернеться В. на купу каміння
 Об 17:5 В. Великий, мати повій
 Об 18:2 Столиця В. Великий впала
ВАПТНА, Вх 21:22 вдарять в. жінку і вона
 1Фс 5:3 як муки схоплюють в. жінку
ВАДА, Лв 22:21 тварину без жодної в.
ВАЖЛИВИШИЙ, Мт 23:23 нехтуєте тим, що в. в Законі
 Флп 1:10 визначати, що є в.
ВАЛААМ, Чс 22:28 ослиця сказала В.
ВАЛТАСАР, Дн 5:1 цар В. влаштував бенкет
ВАРНАВА, Дії 9:27 на допомогу прийшов В.
ВАРТОВА БАШТА, Іс 21:8 стою на в.
ВБИВАТИ, Вх 20:13 Не в.
 Чс 35:6 міг утекти кожен, хто в.
 Ів 16:2 хто в. вас, буде думати
ВБОГИЙ, Пс 9:18 в. не буде назавжди забутий
ВВІРЯТИ, Пс 31:5 У твою руку в. свій дух
 1Пт 2:23 в. себе тому, хто судить
 1Пт 4:19 в. себе Творцеві
ВВОДИТИ в ОМАНУ, Мт 24:24 щоб в. навіть обранці
ВДИВЛЯТИСЯ, 1Пт 1:12 з бажанням в. ангели
ВДОВА, Пс 146:9 підтримує сиріт і в.
 Мр 12:43 бідна в. вкинула обірті, ніж
 Лк 18:3 в., що постійно приходила
 Як 1:27 піклується сиротами і в.
ВДЯЧНИЙ, 1Тм 1:12 Я в. Христу Ісусу
ВДЯЧНІСТЬ, Кл 3:15 І виявляєте в.
ВЕДМЕДИЦЯ, Іс 11:7 В. буде пастися з коровою

ВЕДМІДЬ, 1См 17:37 визволяв мене з пазурів в.

ВЕЖА, Бт 11:4 Побудуймо собі в.

Лк 13:4 тих 18, на яких впала в. в Сілоамі

ВЕЛЕТЕНЬ, Бт 6:4 на землі були в.

ВЕЛИКИЙ НАТОВП, Об 7:9 побачив в. людей

ВЕЛЬМОЖА, Дії 8:27 зустрів єфіопського в.

ВЕРБЛОД, Мт 19:24 легше в. пролізти крізь

ВЕСЕЛКА, Бт 9:13 даю своєю в. в хмарі

ВЕСІЛЛЯ, Ів 2:1 у Кані відбувалося в.

Об 19:7 настало в. Янгіяту

ВЕСІЛЬНИЙ, Мт 22:2 царя, який влаштував в. бенкет

ВЕСТИ, Пс 48:14 Бог в. нас вічно

Гл 5:25 дозволяймо душу в. нас

ВЗАЄМНО, Рм 1:12 щоб ми підбадьорилися в.

ВЗАЄМОДІЯТИ, Еф 4:16 в. за допомогою різних суглобів

ВЗАМІН, Мт 16:26 що дасть людина в. за життя?

ВЗЯТИСЯ, Вх 36:2 серце спонукало в. за роботу

ВИБРАТИ, Пв 30:19 пропоную в. життя або смерть

ІсН 24:15 в. сьогодні, кому служити

ВИБЛИТИ, Об 7:14 випрала свій одяг та в.

ВИБІР, Рм 9:11 намір Бога щодо в. залежав

ВИГОДА, 1Кр 13:5 [любів] не шукає власної в.

ВИГУБИТИ, Об 11:18 в. тих, хто губить землю

ВИДАВАТИ, Мт 15:9 в. людські заповіді за Божі

ВИДІННЯ, Дн 10:14 це в. стосується майбутнього

ВИЗВОЛЕННЯ, Лк 21:28 наближається ваше в.

ВИЗВОЛИТИСЯ, Рм 6:18 в. від гріха, ви стали

ВИЗНАЧАТИ, Флп 1:10 в., що є важливішим

ВИЗНАЧЕНИЙ ЧАС, Ав 2:3 сповнитися у в.

Лк 21:24 в. для народів

ВИКИДЕНЬ, Вх 23:26 не буде жінки, в якій в.

ВИКЛИКАТИ ДУХІВ, Пв 18:11 не звертається до того, хто в.

ВИКОНАВЕЦЬ, Як 1:22 Будьте в. слова

ВИКОНУВАТИ, Мт 5:17 Не скасувати Закон, а в.

Ів 14:15 Якщо любите мене, будете в.

Рм 7:15 те, що хочу, не в.

ВИКРАДАЧ, Пв 24:7 в. має померти

ВИКУП, Пс 49:7 не зможе дати Богові в.

Мт 20:28 віддати життя як в.

Рм 8:23 визволити на основі в.

ВИКУПИТИ, Пс 49:7 жоден не зможе в. брата

Ос 13:14 Я в. свій народ від могил

ВИЛИВАТИ, Пс 62:8 в. йому своє серце

ВИЛИВНА ЖЕРТВА, Флп 2:17 виливаюсь, немов в.

ВИЛКУВАТИ, Лк 4:23 Лікарю, в. самого себе

ВИЛУЧИТИ, 1Кр 5:13 в. грішника з-поміж себе

ВИМАГАТИ, Пв 10:12 чого в. від тебе Єгова?

Ів 23:12 старанніше, ніж він в.

Лк 12:48 дано багато, в. багато

ВИНАГОРОДЖУВАТИ, Рт 2:12 Нехай Єгова в. тебе

Єв 11:6 він в. тих, хто його шукає

ВИННИЙ, 1См 22:22 в. у смерті

Рм 13:8 Не будьте в. нічого, крім

ВИНО, Лв 10:9 не пийте ні в., ні

Пс 104:15 в., яке серце звеселяє

Пр 20:1 В.— глузливе

Пр 23:31 Не приглядайся до червоного в.

Ек 10:19 в. робить життя радісним

Іс 25:6 бенкет, на якому очищене в.

Ос 4:11 і в. зацьмарюють розум

Ів 2:9 воду, яка перетворилася на в.

ІТм 5:23 вживай трохи в.

ВИНОГРАДНА ЛОЗА, Мих 4:4 кожен під своєю в.

Ів 15:1 Я — правдива в.

ВИНОГРАДНИК, Іс 65:21 насадять в. і їстимуть

Мт 20:1 найняти робітників у свій в.

Мт 21:28 Сину, попрацюй сьогодні у в.

Лк 20:9 чоловік посадив в.

ВИПАДОК, Ек 9:11 мас вплив час і в.

ВИПОРОЖНЕННЯ, Пв 23:13 закопати свої в.

ВИПРАВДАННЯ, Ів 15:22 їхньою гріху в. немає

Рм 1:20 таким людям немає в.

Юд 4 для в. розгнуданості

ВИПРАВЛЯТИ, Пв 8:5 Єгова в. вас, як батько

Пс 94:12 Щаслива людина, яку ти в.

Гл 6:1 намагайтесь в. в душі лагідності

Еф 4:12 щоб вони в. святих

ВИПРАВЛЯТИСЯ, 2Кр 13:11 звжди радійте, в.

ВИПРОБОВУВАТИ, Пв 13:3 Єгова в. вас, щоб

Пр 27:21 похвала в. людину

Мл 3:10 і так в. мене, будь ласка

Дії 5:9 змовилися в. дух Єгови?

1Кр 10:9 не в. Єгову, як декотрі

1Тм 3:10 в., чи придатні вони

ВИПРОБУВАНИЙ, Як 1:3 ваша в. віра

ВИПРОБУВАННЯ, Лк 8:13 коли пора в., відпадають

Лк 22:28 залишалися зі мною у моїх в.

Як 1:2 Радійте, коли стикаєтесь з в.

Як 1:12 Щаслива людина, яка зносить в.

ВИРОК, 2Кр 1:9 думали, що отримали смертний в.

ВИСЛУХАТИ, Пр 18:13 Якщо хто відповідає, не в.

ВИСНАЖИТИСЯ, Гл 6:9 пожнемо, якщо не в.

ВИСНОВОК, Ек 12:13 Ось в. з усього сказаного:

ВИСОКИЙ, Рм 12:16 Не будьте про себе в. думки

ВИСОКОШАНОВНИЙ, Дії 24:3 в. Феліксе

ВИТРАТИ, Лк 14:28 хто спершу не порухає в.

ВИТРИВАЛІСТЬ, Лк 21:19 своєю в. збережете життя

Рм 5:3 допомагають розвивати в.

Як 1:4 в. доводить свою справу

Як 5:11 Ви чули про в. Йова

ВИТРИВАЛО, Лк 8:15 в. приносять плід

ВИТРИМУВАТИ, Мт 24:13 хто, до кінця, спасеться

ВИХВАЛЯЙТЕ ЯГ, Пс 146:1 В! Нехай усе має ство

Пс 150:6 усе, що дихає, в!

Об 19:1 великий натовп вигукував: В!

ВИХВАЛЯННЯ, 1Ів 2:16 та в. своїми статками

ВИХВАЛЯТИ, Пр 27:2 в. люди, а не власні уста

ВИХІД, 1Кр 10:13 під час спокуси дасть і в.

ВИХОДИТИ, Іс 52:11 в. і не торкайтесь нечистого!

Об 18:4 в. з неї, народе мій

ВИХОДИТИ ЗАМІЖ, 1Кр 7:39 в., тільки в Господі

ВИШУКАТИ СТРАВИ, Дн 1:5 в. з царського столу

ВИЩИЙ, Рм 13:1 хто посадає в. владу

Флп 2:3 вважайте одне одного в.

ВИЯВИТИ, Лв 5:1 Якщо почує, але не в.

Рм 5:8 Бог в. нам своєю любов

1Кр 2:10 Бог в. через свій дух

ВИЯВЛЕННЯ, Рм 8:19 чекає на в. Божих синів

ВИЦЯ, Пс 100:3 Його народ і в. його пасовища

Іс 53:7 Його вели, наче в. на зарі

Єз 34:12 Я дбатиму про своїх о.

Мт 25:33 поставити він о. праворуч

ВІДВАЖНІШЕ, Флп 1:14 в. розповідають про Боже слово

ВІДВІДАТИ, Дії 15:36 в. братів, як у них справи

ВІДВОЛІКАННЯ, 1Кр 7:35 служачи Господу без в.

ВІДДАВАТИ, Мт 22:21 В. кесареві кесарю

2Кр 12:15 Я в. за вас усе, навіть себе

ВІДДАНА ЛЮБОВ, Вх 34:6 Єгова сповнений в.

Пс 13:5 покладаюся на твою в.

Пс 136:1—26 Його в. вічна

Ос 6:6 Мені до влодоби в., не жертви

ВІДДАНІЙ, 1См 2:9 охороняє тих, хто в. йому

2См 22:26 З в. ти поводився віддано

Пс 16:10 не допустиш, щоб твій в.

Пс 37:28 Єгова в. своїх не покине

1Тм 4:7 постав за мету бути в. Богу

ВІДДАНІСТЬ, Мих 6:8 щинувати в. і скромно ходити

ВІДДАНІСТЬ БОГУ, 1Тм 4:8 в. корисна в усьому

1Тм 6:6 користь, якщо виявляти в.

2Тм 3:12 хто хоче виявляти в., переслідуювані

ВІДДАТИ ГОЛОС, Лк 23:51 Цей чоловік не в.

ВІДДІЛИТИ, Мт 25:32 він в., як пастух

Рм 8:39 не зможе в. від любові Бога

ВІДКИНУТИ, Єр 8:9 Вони в. слово Єгови
ВІДКРИТИ, Мт 11:25 заховав від мудрим, в. дітям
 Єф 3:5 в. її апостолам і пророкам
ВІДМОВЛЯТИ, Пс 84:11 Сгова не в. у добрі
 Пр 3:27 Не в. у добрі
 1Кр 7:5 Не в. в цьому одне одному
ВІДМОВЛЯТИСЯ, Флп 2:7 він в. від усього
ВІДНОСИТИ ТЕЧІЮ, Єв 2:1 щоб нас ніколи не в.
ВІДОКРЕМЛЮВАТИСЯ, Пр 18:1 Хто в., догоджає
 собі
ВІДОМНИЙ, 2Кр 2:11 його задуми нам в.
ВІДПЛАТИТИ, Пс 116:12 Чим я в. Єгови
 Пр 20:22 Не кажи: Я в. за зло!
 Рм 12:19 Помста моя, я в.
 2Фс 1:6 в. лихом тим, через кого ви
ВІДПОВІДАТИ, Пр 15:28 розмірковує перед тим,
 як в.
 Іс 65:24 вони покличуть, я в.
 Рм 14:12 кожен за себе в. перед Богом
 Кл 4:6 щоб ви знали, як в.
ВІДПОВІДЬ, Пр 15:1 Лягідна в. лють відвертає
 Пр 15:23 радіє, даючи правильну в.
ВІДПОЧИВАТИ, Лк 12:19 В., жк, пий і веселися
ВІДСВІЖАТИ, Мт 11:28 Прийдіть, я в. вас
ВІДСВІЖЕННЯ, Дії 3:19 щоб прийшли часи в.
ВІДСТУПАТИ, Єв 10:39 хто в., щоб бути знищеним
ВІДСТУПНИК, Пр 11:9 в. доводить до загибелі
ВІДСТУПНИЦТВО, 2Фс 2:3 поки не приїде в.
ВІДШКОДУВАТИ, Вх 21:36 він має в. збитки
ВІЙНА, Пс 46:9 він припиняє в.
 Ос 2:18 припино в. в цьому краї
 Об 12:7 вибухнула на небі в.
 Об 16:14 щоб зібрати їх на в.
ВІЙСЬКО, Зх 4:6 Не в. і не силою, а моїм духом
 Об 19:14 за ним їхали небесні в.
ВІКНО, Дії 20:9 Святий сидів на в., заснув
ВІЛЬНИЙ, Ів 8:32 правда зробить вас в.
ВІНОК, Мт 27:29 сплівши терновий в.
 1Кр 9:25 щоб отримати в. тлінний
ВІРА, Лк 17:6 в. з гірчичне зернятко
 Лк 18:8 чи знайде він в. на землі?
 Рм 1:17 праведний буде жити завдяки в.
 Рм 4:20 зміцнився завдяки в.
 2Кр 5:7 ходимо в., а не тим, що бачимо
 Єф 4:5 один Господь, одна в.
 2Фс 3:2 не всі мають в.
 2Тм 1:5 пам'ятаю твою величезну в.
 Єв 11:1 В.— це обругування сподівання
 Єв 11:6 без в. неможливо догодити Богові
 Як 2:26 в. без учинків мертва
 1Пт 1:7 ваша випробувана в.
ВІРИТИ, Пс 27:13 Що було б, якби я не в.
 Ів 3:16 хто виявляє, що в. у нього
 Ів 20:29 Щасливі ті, хто не бачив, але в.
 2Кр 4:13 Я в., тому й говорив
 2Фс 2:12 за те, що не в. правді
ВІРНИЙ, Лк 16:10 в. у найменшому, у великому в.
 1Кр 4:2 Щоб управителі були в.
 1Кр 10:13 Бог в., і він не дозволить
 Об 2:10 Будь в. до смерті
ВІРНИСТЬ, Ав 2:4 буде жити завдяки в.
ВІРСАВІЯ, 2См 11:3 В., дружина Урії
ВІСТКА, Пр 25:25 Добра в. з далекого краю
ВІТАТИСЯ, 2Ів 10 не в. з ним
ВІПЕР, Ек 11:4 спостерігає за в., не буде жати
 Мт 7:25 подули в. й налетіли на дім
 1Кр 14:9 ви будете говорити на в.
 Єф 4:14 носить кожен в. венчя
 Об 7:1 тримали чотири в. землі
ВІФЛЕЄМ, Мих 5:2 В. Єфрато, з тебе вийде той
ВІЧНЕ ЖИТТЯ, Дн 12:2 прокинеться: одні для в.
 Лк 18:30 в. в прийдешньому віці — в.
 Ів 3:16 не загинув, а отримав в.
 Ів 17:3 мати в. означає знати тебе

Дії 13:48 правду, яка веде до в.
 Рм 6:23 дар від Бога — в.
 1Тм 6:12 міцно вхопився за в.
ВІЧНІСТЬ, Ек 3:11 вклав в. у їхнє серце
ВІЧНО, Бт 3:22 щоб не з'яла й не жила в.
 1Пт 1:25 слово Єгови триває в.
ВІШУН, Льв 19:31 не радиться з в.
ВКРОРИНОВАТИСЯ, Кл 2:7 В. в ньому, будуйте
ВЛАДА, Пр 28:16 Керівник, який зловживає в.
 Іс 9:7 Його в. поширяться всюди
 Мт 28:18 Дана мені вся в.
 Лк 4:6 дам тобі в. над усіма ними
 Лк 4:6 [Диявол] сказав: ця в. передана мені
 Рм 13:1 підкоряється тим, хто посідає вищу в.
 1Кр 9:18 звещати, не зловживаючи в.
 Тит 3:1 слухняні тим, хто має в.
 2Пт 2:10 тих, хто не поважає в.
ВЛАСНІСТЬ, Вх 19:5 становте мою особливою в.
 Єв 10:34 в. ліпшу, ніж у мене
ВМІННЯ МИСЛИТИ, Пр 1:4 надилти юнаків в.
ВНУТРІШНІЙ, 2Кр 4:16 в. людина обновлюється
 Єф 3:16 зміцнити свою в. людину
ВОВК, Іс 11:6 в. буде поряд з ягням
 Мт 7:15 всередині вони хижі в.
 Лк 10:3 послаю вас як ягнят поміж в.
 Дії 20:29 до вас ввійдуть люті в.
ВОГОНЬ, Єр 20:9 мов палючий в. в моїх кістках
 Мт 25:41 вічний в., приготований Дияволу
 1Кр 3:13 в. покаже, хто як будовав
 2Тм 1:6 розпалюй, наче в., дар
 2Пт 3:7 небеса і земля призначені для в.
ВОДА, Чс 20:10 вивели вам в. з цієї скелі?
 Пр 20:5 Думки в серці — глибокі в.
 Пр 25:25 прохолодна в. для втомленої душі
 Іс 55:1 Прийдіть до в., усі спрагли!
 Єр 2:13 покинув мене, джерело живої в.
 Єр 50:38 в. висохнуть
 Зх 14:8 з Єрусалима потечуть живі в.
 Ів 4:10 він дав би тобі живий в.
 Об 7:17 водитиме до джерел в. життя
 Об 17:1 повію, яка сидить на багатьох в.
ВОІН, Єр 20:11 Сгова зі мною як в.
 2Тм 2:4 Жоден в. не починає займатися
ВОЛОСІНА, Лк 21:18 в. не владє з вашої голови
ВОЛОССЯ, Мт 10:30 в. на голові порохаване
 1Кр 11:14 чоловік має довге в., це ганьба
ВОЛЯ, Пс 40:8 Виконувати в. твою — насолода
 Пс 143:10 Навчи читини твою в.
 Мт 6:10 Нехай виконується твоя в.
 Мт 7:21 а той, хто чинить в. Батька
 Лк 22:42 хай виконується не моя в., а твоя
 Ів 6:38 виконувати не власну в.
 Дії 21:14 Нехай на все буде в. Єгови
 Рм 12:2 присмна й досконала Божа в.
 1Фс 4:3 Божа в. полягає в тому
 1Ів 2:17 виконув Єжову в., залишається вічно
 1Ів 5:14 просили згідно з його в.
ВОРОГ, Пс 110:2 Іди поміж своїх в. і підкоряй
 Мт 5:44 не переставайте любити в.
 Мт 10:36 в. людини стануть домашні
 Рм 12:20 якщо твої в. голодний, нагодуй
ВОРОЖИТИ, Пв 18:10 Нехай жоден з вас не в.
ВОРОЖІННЯ, Чс 23:23 жодне в. не зашкодить
 Ізраїлю
ВОРОЖНЕЧА, Бт 3:15 в. між тобою і жінкою
ВОРОТА, Мт 7:13 Входить вузькими в.
ВОСКРЕСИТИ, Ів 6:39 щоб в. їх в останній день
 Дії 2:24 Але Бог його в.
ВОСКРЕСІННЯ, Мт 22:23 садукєї говорять, що
 немає в.
 Мт 22:30 при в. не одружуватимуться
 Ів 5:29 вийдуть для в. життя
 Ів 11:24 воскресне, коли настане в.
 Ів 11:25 Я — в. і життя

Дії 24:15 **в.** праведних і неправедних
 1Кр 15:13 Якщо **в.** немає, то й Христос
ВОЮВАТИ, 2Хр 20:17 Вам не потрібно буде **в.**
 Іс 2:4 більше не будуть учитися **в.**
ВПАСТИ, Ек 4:10 Коли один **в.**, інший допоможе
 1Кр 10:12 нехай стережеться, аби не **в.**
ВПЕВНЕНИЙ, 2Фс 3:4 Ми ж **в.**, що ви
ВПЕРТО, Дії 19:9 **в.** відмовлялись вірити
ВПІВАТИСЯ, Еф 5:18 не **в.** вином
ВПОКОРИТИСЯ, Мт 18:4 хто **в.**, як ця мала дитина
ВПРАВНИЙ, Пр 22:29 бачив людину, **в.** в роботі?
ВРАЗИТИ, 1Кр 2:1 не намагався **в.** своєю мовою
ВРОДА, Пр 6:25 Не жадай її **в.**
ВРЯТУВАТИ, Мт 16:25 хто хоче **в.** своє життя
 Лк 19:10 Син людський прийшов **в.**
 1Тм 4:16 **в.** і себе, і тих, хто тебе слухає
ВРЯТУВАТИСЯ, Мт 24:22 яби не скоротились дні,
 не **в.**
ВСЕ, Флп 4:8 про **в.**, що правдиве, що заслуговує
ВСЕВИШНІЙ, Пс 83:18 чие ім'я Єгова, тільки ти **В.**
 Дн 4:17 щоб кожен знав: **В.** є Правителем
ВСЕВЛАДНИЙ ГОСПОДЬ, Пс 73:28 зривов **В.** Єгови
 сховком
 Дії 4:24 **В.**! Ти створив небо, землю
ВТІХА, Пр 8:30 день у день була його **в.**
 Лк 8:14 **в.** життя поглинають їх
ВТІШИТИСЯ, Ср 31:15 Рахіль плаче і не хоче **в.**
ВТОМЛЕНИЙ, Пр 25:25 прохолодна вода для **в.** душі
ВТОМЛОВАТИСЯ, Іс 40:28 Він ніколи не **в.**
 Іс 40:31 будуть ти — і не **в.**
 Єв 12:3 Тоді ви не **в.** і не опустите рук
ВТРАТА, Флп 3:7 що було надбаням, вважаю **в.**
ВТРАЧАТИ, 2Фс 2:2 не **в.** здоровий глузд
ВТРУЧАННЯ, 1Пт 4:15 через **в.** в чужі справи
ВТРУЧАТИСЯ, 1Фс 4:11 не **в.** в чужі справи
 1Тм 5:13 плікують, **в.** в чужі справи
ВУГІЛЛЯ, Рм 12:20 згорти на слову розжарене **в.**
ВУЗЬКИЙ, Мт 7:13 Входить **в.** ворітьми
ВЧИНОК, 1Пт 3:1 без слів здобути своїми **в.**
ВЧИТЕЛЬ, Пс 119:99 більше проникливості, ніж у **в.**
 Еф 4:11 інших як пастирів і **в.**
 2Тм 4:3 **в.**, які б влещували вуха
ВЧИТИСЯ, 2Тм 3:7 постійно **в.**, але ніяк не
В'ЯЗНИЦЯ, Мт 25:36 я був у **в.** — ви провадили
 Дії 5:18 кинули апостолів до **в.**
 Дії 5:19 ангел відчинив двері **в.**
 Дії 12:5 Петро був у **в.**, збір молився
 Дії 16:26 фундамент **в.** захитався
 Єв 13:3 Пам'ятайте про тих, хто у **в.**
 Об 2:10 Диявол кидатиме вас до **в.**

Г

ГАВРИЙЛ, Лк 1:19 Г. стоїть перед Божим лицем
ГАДЕС, Див. **МОГІЛА**.
ГАМАЛІЛ, Дії 22:3 освіту біля ніг Г.
ГАНЕБНИЙ, Еф 5:4 г. поведінка, балаканина
ГАНЬБИТИ, Мт 5:11 Щасливі, коли люди г. вас
ГАРАНТІЯ, Дії 17:31 дав г., воскресивши
ГАРМОНІЙНО, Еф 4:16 вони г. поєднуються
ГАРНО, Вх 4:10 я ніколи не вмів г. говорити
ГЕДЕОН, Сд 7:20 Меч Єгови і Г.!
ГЕБНА, Мт 10:28 тіло і душу погубити в г.
ГЕХАЗИ, 2Цр 5:20 Г. подумав: Побіжу за ним
ГІВОН, ІсН 9:3 Жителі Г. також почули
ГІДНИЙ, Мт 10:37 той мене не г.
 Лк 15:19 не г. називатися твоїм сином
 Еф 4:1 бути г. свого поклонання
 Флп 1:27 бути г. доброї новини
 2Фс 1:5 будете визнані г. Царства
 Єв 11:38 кого світ був не г.
ГІДНИЙ ДОВІР'Я, Пс 33:4 в усіх ділах він г.
ГІДНО, Кл 1:10 поводитися г. перед Єговою
ГІЛКА, Ів 15:4 г. не приносить плодів, якщо
ГІРКО, Мт 26:75 вийшов та г. заплакав

ГІРКОТА, Пр 14:10 Серце знає свою г.
ГІРЧИЦНИЙ, Лк 13:19 подібне до г. зернятка
ГІСТЬ, Пс 15:1 хто може бути г. у наметі твоєму?
ГЛИБИНА, Рм 11:33 Г. Божого багатства, мудрості
 1Кр 2:10 дух досліджує Божі г.
 Еф 3:18 до кінця збагнути, що таке г.
ГЛИНА, Іс 45:9 Хіба скаже г. Гончареві
 Іс 64:8 Ми г., ти наш Гончар
 Дн 2:42 частково з заліза і частково з г.
ГЛУЗУВАТИ, Лк 22:63 почали г. з нього, бити
ГЛУПОТА, Пр 22:15 Г. прив'язана до серця хлопця
ГЛУХИЙ, Лв 19:14 Не проklinай г.
 Іс 35:5 вуха г. будуть чути
 Мр 7:37 Завдяки йому г. можуть чути
ГНИЛИЙ, Еф 4:29 Нехай не виходить г. слово
ГНІВ, Пс 37:8 Відкинь г. і полиш лють
 Кл 3:8 відкиньте г., образливу мову
ГНІВЛИВИЙ, Пр 14:17 г. поводиться нерозумно
ГНЮБИТЕЛЬ, Ек 4:1 Іхні г. мали силу
ГОВОРИТИ, Пр 17:9 хто постійно г. про переступ
ГОВОРИТИ МОВАМИ, 1Кр 13:8 Що ж до дарів г. або
 1Кр 14:22 г.— знак не для віруючих
ГОДИНА, Мт 24:36 про день чи г. не знає ніхто
ГОДУВАТИ, Ів 21:17 Ісус відказав: Г. моїх овечок
ГОЛГОФА, Ів 19:17 Місце Черепи, єврейською — Г.
ГОЛИТИ, Лв 21:5 не повинні г. голову
ГОЛІАФ, 1См 17:4 єдинокорець Г.
ГОЛОВА, Бт 3:15 розчавить тобі г.
 Дн 2:32 Г. статуї була з золота
 1Кр 11:3 жінці г.— чоловік
 Еф 5:23 Христос — г. збору
 Еф 5:23 чоловік — г. дружини
ГОЛОВУВАТИ, Рм 12:8 якщо г., старанно
ГОЛОД, Пс 37:19 в час г. будуть ситі
 Ам 8:11 г. не через брак хліба
 Мт 24:7 буде г.
ГОЛОДУВАТИ, Іс 65:13 Мої слуги будуть їсти, а ви г.
ГОЛОС, 1Пт 19:12 почувся спокійний, тихий г.
 Ів 5:28 хто в гробниці, почують його г.
 Ів 10:27 вівці слухаються мого г.
ГОЛУБ, Мт 3:16 немов г., сходить Божий дух
 Мт 10:16 будьте невинні, як г.
ГОМОРРА, Бт 19:24 Єгова поспав на Содом і Г.
ГОМОСЕКСУАЛІЗМ, 1Кр 6:9 які займаються г.
ГОНЧАР, Іс 64:8 Ми глина, ти наш Г.
 Рм 9:21 г. має владу над глиною
ГОРА, Бт 7:20 Вода піднялась над г.
 Пс 24:3 Хто може зійти на г. Єгови?
 Іс 2:3 зійдемо на г. Єгови
 Іс 11:9 не чинитимуть лиха на всій святій г.
 Дн 2:35 став великою г. і наповнив землю
ГОРДИЙ, Пр 16:5 Той, хто г. у серці,— гідний Єгови
ГОРДІСТЬ, Пр 8:13 Я ненавиджу г.
 Пр 16:18 Загибелі передув. г.
ГОРЕ, Пс 90:10 Життя наше повне г.
 Іс 5:20 г. тим, хто зло називає добром
 1Кр 9:16 г., якщо я не проголосую
 Об 12:12 Г. землі та моря
ГОРНУТИСЯ, Пв 10:20 Бійтеся Єгови, до нього Г.
 ІсН 23:8 Г. лише до Єгови
 Рм 12:9 г. до добра
ГОРОБЕЦЬ, Мт 10:29 двох г. за одну монету
ГОСПОДАР, Мт 9:38 благодіте Г. жнив
ГОСПОДНЯ ВЕЧЕРЯ, 1Кр 11:20 щоб споживати Г.
ГОСПОДЬ, Мт 7:22 Г., г., хіба не твоїм ім'ям
 Мт 22:44 Сказав Єгова моему Г.
 1Кр 7:39 виходити заміж, тільки в Г.
ГОСТИННИЙ, Рм 12:13 Будьте г.
 Тит 1:7, 8 наглядач має бути г.
ГОСТИННИЙ, Єв 13:2 Не забувайте про г.
 Зів 8 зобов'язані виявляти г.
ГОСТИННО, 1Пт 4:9 Г. приймайте одне одного
ГОТОВИЙ, Мт 24:44 Тому й ви будьте г.

ГОТОВНІСТЬ, 2Кр 8:12 якщо є г., то дари
Еф 6:15 г. звіщати добру новину

ГРА, Пр 10:23 ганебна поведінка — наче г.

ГРABУВАТИ, Лв 19:13 не г. ближнього

ГРИЗТИ, Гл 5:15 якщо ви г. одне одного

ГРИХ, Бт 4:7 тебе підстерігає г.
Пс 32:1 Щаслива людина, якій вибачено г.
Пс 38:18 через свій г. сильно стривожився
Іс 1:18 якщо г. мов багряна тканина
Іс 38:17 Усі г. мої ти кинув за спину
Іс 53:12 він поніс г. багатьох
Ер 31:34 ніколи не пригадаю їхніх г.
Мт 18:15 Якщо брат учинить г., піди
Мр 3:29 на ньому тяжіє вічний г.
Ів 1:29 Агня Боже, що покінчить з г. світу!
Дії 3:19 покайтесь, щоб г. були стерті
Рм 3:25 коли прощав г. в минулому
Рм 5:12 через одного чоловіка увійшов г.
Рм 6:7 хто помер, звільнився від г.
Рм 6:14 Г. не повинен панувати
Рм 6:23 плата за г.— смерть
1Тм 5:24 г. інших виявляться пізніше
Як 4:17 знає, але не робить, чинить г.
Як 5:15 якщо учинив г., буде йому прощено
1Ів 1:7 кров Ісуса очищає від г.
1Ів 5:17 Усяка неправедність — г.

ГРІШИТИ, 1Цр 8:46 немає людини, яка б не г.
Єз 33:14 якщо грішник перестане г.

ГРІШНИК, Пс 1:5 г. не залишаться серед громади
Пс 37:10 г. уже не буде
Пр 15:29 Слова далекий від г.
Іс 57:21 Немає миру для г.
Лк 15:7 радості за одного г., який кається
Лк 18:13 Боже, будь ласкавим до мене, г.
Ів 9:31 Бог не слухає г.
Рм 5:8 Христос помер, коли ми були г.

ГРОМАДА, Пс 68:11 велика г. жінок звіщає

ГРОМАДЯНСТВО, Флп 3:20 наше г. на небесах

ГРОШІ, Ек 7:12 г. дають захист, але мудрість
Ек 10:19 г. задовольняють потребу
Ів 13:10 любов до г.— корінь зла
Єтм 6:5 що ви не маєте любові до г.

ГРУДИ, Пр 5:19 Нехай її г. приносять тобі задоволення
Іс 40:11 ягнят носитиме біля г.

ГУЛЯНКА, Рм 13:13 не віддаваймося буйним г.
Гл 5:21 пияцтво, буйні г.

Г

ГНІТ, Іс 42:3 тліючого г. не загасить

ГРУНТ, Мт 13:23 насіння падає на добрий г.

Д

ДАВАТИ, Дії 20:35 Більше щастя в тому, щоб д.

ДАВИД, 1См 16:13 Самуїл помазав Д.
Лк 1:32 престол його батька Д.
Дії 2:34 Д. на небо не піднявся

ДАВНІЙ ДНЯМИ, Дн 7:9 і сів Д.

ДАЛЕКОГЛЯДНИЙ, Пр 12:23 д. тримає знання при собі
Пр 14:15 д. обмірковує кожен крок
Пр 22:3 Д. бачить небезпеку і ховається

ДАНО, Лк 12:48 д. багато, вимагатимуть багато

ДАР, Рм 6:23 д. від Бога — вічне життя
Рм 12:6 ми отримали різні д.
1Кр 7:7 кожен має власний д. від Бога
Еф 4:8 дав людей, які стали д.
Як 1:17 Кожен добрий д. згори

ДАРЕМНИЙ, Іс 45:19 ваші зусилля будуть д.

ДАРЕМНО, Мт 15:9 д. поклоняються мені

ДАРОМ, Мт 10:8 Д. отримали — д. давайте
Об 22:17 хай беруть воду життя д.

ДБАТИ, Пс 41:1 Щаслива людина, яка д. про
нужденного
1Фс 2:7 немов мати, що ніжно д.
1Пт 5:7 бо він д. про вас

ДВЕРІ, Ів 20:19 з'явився Ісус, за зачиненими д.
1Кр 16:9 широки д., доступ до діяльності
Об 3:20 стою біля д. та стукаю

ДВОЄ, Лк 10:1 70 і послав їх по д.

ДЕМОН, Дії 16:16 в якій був дух, д. ворожіння
1Кр 10:20 жертви для д., а не для Бога
1Кр 10:21 не можете їсти зі столу д.
Як 2:19 д. теж вірять і тремлять

ДЕНАРІЙ, Лк 7:41 заборгував йому 500 д.

ДЕНЬ, Пс 84:10 Один д. на подвір'я твоїх кращиків
Єз 4:6 Д. за рік, д. за рік
Мт 24:36 про д. той не знає ніхто
2Пт 3:8 один д.— як тисяч років

ДЕНЬ ЄГОВИ, Іл 2:1 бо надходить д.!
Ам 5:18 Що принесє вам д.?
Сф 1:14 Великий д. близько!
1Фс 5:2 д. прийде так, як злодій вночі
2Фс 2:2 що д. вже настав
2Пт 3:12 твердо пам'ятаючи про д.

ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ, Бт 40:20 фараон святкував д.
Мт 14:6 відзначали д. Ірода

ДЕРЕВО, Бт 2:9 д. знання добра і зла
Бт 2:9 д. життя посередині саду
Пс 1:3 мов д., посаджене біля водних потоків
Іс 61:3 названі великими д. праведності
Єз 47:12 По обох берегах будуть рости д.
Дн 4:14 Зрубайте д. і пообтинайте
Об 2:7 дам їсти плоди з д. життя
Об 22:14 можливість споживати з д. життя

ДЕСЯТИЙ, Не 10:38 левіти мають віддавати д. частину

ДЕСЯТИНА, Мл 3:10 Принесіть цілу д. в комору

ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ, Вх 34:28 він записав Д.

ДЖЕРЕЛО, Пс 36:9 У тебе д. життя

Єр 2:13 покинув мене, Д. живої води

ДЗЕРКАЛО, 1Кр 13:12 дивимось в металеве д.
2Кр 3:18 наче д., відображало славу
Як 1:23 розглядає в д. своє обличчя

ДИВОВИЖНО, Пс 139:14 я д. створений

ДИТИНА, Пс 31:12 Збирайте чоловіків, жінок, д.
Сд 13:8 навчить, як виховувати д.
Пс 8:2 Словами з уст д.
Іс 11:6 і мала д. їх водитиме
Мт 11:16 д., які сидять на ринковій площі
Мт 18:3 якщо не станете як малі д.
Мт 19:14 Облиште д. і не заважайте їм
Лк 9:47 взяв д., поставив біля себе
Лк 10:21 заховав від мудрих, відкрив Д.
Рм 8:21 славу свободу д. Божих
1Кр 7:14 інакше ваші д. були б нечисті
1Кр 13:11 думав як д. і розумів усе як д.
1Кр 14:20 Будьте малими д. щодо зла
2Кр 12:14 не д. повинні відкладати для батьків
Еф 6:1 Д., будьте слухняні батькам
1Ів 3:2 тепер ми д. Бога

ДИХАННЯ, Бт 2:7 вдихнув у ніздрі д. життя

ДИХАТИ, Пс 150:6 усе, що д., вихвалє Яг

ДИЯВОЛ, Мт 25:41 вічний вогонь, приготований Д.
Лк 8:12 приходять Д. і забирає слово
Ів 8:44 Ваш батько — Д.
Еф 4:27 не давайте Д. нагоди
Еф 6:11 протистояти хитрощам Д.
Як 4:7 протистійте Д., і він утече
1Пт 5:8 Д., немов рикаючий лев
1Ів 3:8 щоб розладнати діла Д.
Об 12:12 Горе, бо до вас зійшов Д.
Об 20:10 Д. був укинений в озеро

ДІВЧИНА, 2Цр 5:2 взяла в полон маленьку д.
Мт 25:1 можна прирівняти до 10 д.
Мр 5:42 Д. зараз же піднялась

ДІДУСЬ, 1Тм 5:4 віддавати належне д.

ДІЛА, Пс 104:24 Які ж численні д. твої, Слово!
Ів 14:12 виконуватиме д. навіть більш

ДІЛИТИСЯ, Рм 12:13 Д. зі свяtimi

ДІМ, 2См 7:13 Він побудує **д.** для мого імені
 Пс 27:4 хочу перебувати в **д.** Єгови
 Пс 101:2 ходитиму в непорочності у **д.** своєму
 Пс 127:1 Якщо Єгова не буде **д.**
 Іс 56:7 називатиметься **д.** молитви
 Іс 65:21 побудують **д.** й житимуть
 Лк 2:49 я маю бути в **д.** Батька
 Ів 2:16 Досить робити з **д.** Батька **д.** торгівлі!
 Ів 14:2 У **д.** Батька є багато осель
 Дії 5:42 від **д.** до **д.** безупинно навчали
 Дії 7:48 не проживає в рукотворних **д.**
 Дії 20:20 привселюдно та від **д.** до **д.**
 2Кр 5:1 нерукотворний **д.** на небі
 Єв 3:4 кожен **д.** хтось збудував
ДИНА, Бт 34:1 **д.** не раз приходила до
ДІЯЛЬНІСТЬ, 1Пт 1:13 підготуйте розуми до **д.**
ДІЯТИ, Еф 4:16 Якщо кожна частина тіла **д.** належно
ДОБРА НОВИНА, Іс 52:7 гарні ноги того, хто несе **д.**
 Мт 24:14 що **д.** будуть проповідувати
 Лк 4:43 я повинен звіщати **д.**
 Рм 1:16 Я не соромлюся **д.**
 1Кр 9:16 горе, якщо не проголошую **д.**!
 1Кр 9:23 роблю все задля **д.**
ДОБРІЙ, Бт 1:31 все зроблене ним — дуже **д.**
 Пр 11:17 **д.** чинить собі добро
 Пр 31:29 Багато є **д.** жінок, але
 Рм 5:7 за **д.** людину навчаться померти
ДОБРО, Бт 3:5 як Бог: будете знати, що є **д.**
 Пв 10:13 дотримуваясь заповідей на **д.**
 Рм 7:19 **д.**, яке хочу, не роблю
 Гл 6:10 чинімо **д.** всім, а особливо
ДОБРОВІЛЬНИЙ, 1Хр 29:17 народ дає **д.** приношення
ДОБРОВІЛЬНО, 1Пт 5:2 насіть Божу отару **д.**
ДОБРОТА, Пр 31:26 закон **д.** в неї на язиці
 Дії 28:2 поставились з величною **д.**
ДОВІРА, Тит 2:10 будуть гідними цілковитою **д.**
ДОВІРИТИ, Лк 16:11 хто ж **д.** вам правдиве?
ДОВОДИТИ, Дії 17:3 **д.**, послаючись на Писання
ДО ВПОДОБИ, Ів 8:29 роблю те, що йому **д.**
 1Кр 12:18 розмістив так, як йому **д.**
ДОГОДЖАТИ, Рм 15:1 а не **д.** собі
 Рм 15:2 Нехай кожен **д.** ближньому
 Рм 15:3 Христос не **д.** собі
 1Кр 10:33 намагаюся **д.** всім і в усьому
 Гл 1:10 Хіба намагаюся **д.** людям?
 Еф 6:6 не для того, щоб **д.** людям
 Кл 1:10 щоб в усьому йому **д.**
ДОЗВОЛЕНО, 1Кр 6:12 Все мені **д.**, не все корисне
ДОЗНАЗ, Дії 17:2 наводлячи **д.** з Писань
ДОКІР, Пр 3:11 до **д.** не стався з огидою
 Пр 27:5 Ліпше відверти **д.**
 Ек 7:5 Ліпше вислуховувати **д.** мудрого
ДОКОРЯТИ, Пс 141:5 **д.** мені, це наче олія
 Пр 29:1 хоча йому не раз **д.**
ДОЛЯ, Іс 65:11 для бога **д.** наповнює келихи
ДОПОМОГА, Пс 46:1 **д.** в часи лиха
ДОПУСТИТИ, 2Лр 10:16 не **д.** суперництва з Єговою
ДОРІКАТИ, Пр 27:11 відповісти йому, хто мені **д.**
ДОРОГА, Пр 16:25 **д.** здається правильною
 Іс 30:21 Ось та **д.**, ідіть нею
 Мт 7:14 й тісна **д.** ведуть до життя
 Мт 13:4 трохи насіння впадо при **д.**
 Ів 14:6 Я — **д.**, і правда, і життя
 Дії 9:2 хто належить до цієї **д.**
ДОРОГОЦІННИЙ, 1Пт 1:19 **д.** кров'ю Христа
ДОРОЖИТИ, Ів 12:25 Хто **д.** своїм життям
 Флп 2:29 **д.** такими людьми
ДОРОСЛИЙ, 1Кр 14:20 мислення майте як у **д.**
 Еф 4:13 поки не станемо **д.** людяною
ДОСИТЬ, 1Пт 4:3 **д.**, що в минулому ви
ДОСКОНАЛИЙ, Пв 32:4 Скеля, його діла **д.**
 Пс 19:7 Закон Єгови **д.**
 Мт 5:48 будьте **д.**, як ваш Батько
 Єв 2:10 зробив **д.** Керівника

ДОСЛІДЖЕННЯ, 1Пт 1:10 старанні **д.**
ДОСЛІДЖУВАТИ, Пв 13:14 розгляньте справу,
 старанно **д.**
 Пр 25:2 слава царів — справу **д.**
 Дн 12:4 Багато хто старанно її **д.**
 Дії 17:11 щодня ретельно **д.** Писання
ДОСТАТОК, Лк 12:15 навіть якщо людина має **д.**
ДОСТОЙНИЙ, Мт 10:11 шукайте **д.** людей
 Об 4:11 Єгово, ти **д.** слави
ДОТОРНУТИСЯ, Мт 8:3 **д.** до нього і сказав: Хочу!
ДОТРИМУВАТИСЯ, Мт 28:20 навчаючи їх **д.** всього
ДОЧКА, Іл 2:28 будуть пророкувати сини та **д.**
 Лк 8:49 Твоя **д.** померла
 Дії 21:9 чотирьох **д.**, які пророкували
 2Кр 6:18 ви станете мені синами і **д.**
ДОЩ, Бт 7:12 **д.** лив на землю 40 днів
 Пв 11:14 буду давати **д.** осіні й весняні
 Пв 32:2 настанови поллються, як **д.**
 Іс 55:10 як **д.** та сніг падають з неба
 Мт 5:45 **д.** на праведних і неправедних
ДРАКОН, Об 12:9 скинний був великий **д.**
ДРАТІВЛИВИЙ, Пр 21:19 сварливою і **д.** дружиною
ДРАТУВАТИ, Еф 6:4 не **д.** своїх дітей
 Кл 3:21 не **д.** своїх дітей
ДРАТУВАТИСЯ, 1Кр 13:5 не шукає вигоди і не **д.**
ДРАХМА, Лк 15:8 має 10 **д.** і загубить одну
ДРОВА, Пр 26:20 немає **д.**, вогонь гасне
ДРУГ, 2Хр 20:7 свого **д.** Авраама
 Пс 25:14 Єгова стає близьким **д.**
 Пр 3:32 для праведних він близький **д.**
 Пр 14:20 в багатого **д.** чимало
 Пр 16:28 наклепник розділяє **д.**
 Пр 17:17 Справжній **д.** любить повсякчас
 Пр 18:24 **д.**, більше прив'язаний, ніж брат
 Пр 27:6 Рани, завдані **д.**, свідчать про
 Лк 16:9 здобуйте **д.** багатством неправедним
 Ів 15:13 віддає за **д.** своє життя
 Ів 15:14 мої **д.**, якщо виконуєте
 Як 2:23 Авраам названий **д.** Єгови
 Як 4:4 хто хоче бути **д.** світу
ДРУГА СМЕРТЬ, Об 2:11 **д.** не завдасть шкоди
 Об 20:6 **д.** не матиме влади
 Об 20:14 озеро, яке представляє **д.**
ДРУЖИНА, Бт 2:24 приліпляє до **д.**
 1Цр 11:3 700 **д.** та 300 наложниць
 Пр 5:18 радій **д.** своєї молодості
 Пр 12:4 Добра **д.**— корона для чоловіка
 Пр 18:22 Хто знайшов хорошою **д.**, той
 Пр 21:19 ніж зі сварливою **д.**
 Пр 31:10 Хто добру **д.** знайде?
 Ек 9:9 Насолоджуйся життям зі своєю **д.**
 Мл 2:15 не зраджуйте **д.** своєї молодості
 1Кр 7:2 нехай кожен чоловік має свою **д.**
 1Кр 9:5 брати з собою віруючу **д.**
 Еф 5:22 Нехай **д.** підкоряються чоловікам
 Еф 5:28 любити **д.**, як власне тіло
ДУМАТИ, Мт 24:44 о годині, про котру не **д.**
 Рм 12:3 не про себе більше, ніж
 Флп 3:19 Вони **д.** тільки про землю
ДУМКА, Пс 26:2 очисть мої найпоетамніші **д.**
 Пс 139:17 Як же я ціную **д.** твої!
 Пр 20:5 **д.** в серці — глибокі води
 Іс 55:8 мої **д.**— то не ваші **д.**
 2Кр 10:5 беремо в полон усляку **д.**
ДУХ, Чс 11:25 взяв частину **д.**
 1См 16:13 Давид завдяки **д.** сповнявся силою
 2См 23:2 Через мене говорив **д.** Єгови
 Пс 51:10 дай новий непохитний **д.**
 Пс 51:17 Прийма жертва — пригнічений **д.**
 Пс 104:29 забираеш у них **д.**, вони гинуть
 Пс 146:4 Виходить **д.**, повертається в землю
 Ек 12:7 **д.** повернеться до Бога
 Іс 61:1 **Д.** Єгови на мені
 Іл 2:28 вилюй свій **д.** на всіляких людей

Зх 4:6 не силою, а тільки моїм **д.**
 Мт 3:16 немов голуб, сходить Божий **д.**
 Мт 12:31 зневажливі слова проти **д.**
 Мт 26:41 **д.** бадьорий, але плоть слабка
 Лк 23:46 у твої руки ввіряю свій **д.**
 Ів 4:24 Бог є **д.**
 Ів 16:13 **д.** правди керуватиме вами
 Рм 8:16 Божий **д.** свідчить з нашим **д.**
 Рм 8:26 **д.** сам просить за нас
 2Кр 3:17 він — **д.**, а де **д.** Сгови, там
 Гл 5:16 ходити згідно з **д.**
 Гл 5:22 плід **д.** — це
 Гл 6:8 хто сіє з думкою про **д.**
 1Пт 3:18 але оживлений в **д.**

ДУХОВНИЙ, Мт 5:3 усвідомлює **д.** потреби
 Рм 1:11 поділитися з вами **д.** даром
 1Кр 2:15 **д.** людина має свої судження
 1Кр 15:44 воскресє тіло **д.**
 Еф 6:12 боротьбу проти злих **д.** сил
ДУША, Чс 31:28 по одній **д.** з кожних 500
 Єз 18:4 **д.**, яка грішить, помре
 Мт 22:37 Люби Сгову всією **д.**
 Еф 6:6 виконуйте Божу волю від усієї **д.**
 Кл 3:23 Хоч би що робили, від усієї **д.**
ДУШЕВНИЙ БІЛЬ, Пр 17:25 безглузді приносять **д.**
ДЯКУВАТИ, Пс 92:1 добре **д.** тобі, Сгово
 Ів 11:41 Батьку, **д.**, що ти почув мене
 1Кр 1:4 Я завжди **д.** моєму Богу

Е

ЕВОДИЯ, Флп 4:2 прошу **Е.** і Синтихию
ЕДЕМ, Бт 2:8 Бог посадив сад в **Е.**
ЕЗДРА, Езд 7:11 **Е.** — священнику й переписувачу
ЕНОХ, Бт 5:24 **Е.** завжди ходив з Богом
ЕПДЕМІЙ, Лк 21:11 буде голод та **е.**
ЕПИЛЕПТИК, Мт 4:24 **е.** і паралізованих, і він зціляв
ЕФЕС, 1Кр 15:32 боровся зі звірами в **Е.**

Є

ЄВНУХ, Іс 56:4 **Є.**, які додержуються субот
ЄГИПЕТ, Мт 2:15 **Є.** покликав сина свого
ЄГОВА, Вх 3:15 **Є.** Це моє ім'я навки
 Вх 5:2 Хто такий **Є.?**
 Вх 6:3 ім'я **Є.**, я повиністю їм не розкрив
 Вх 20:7 Не вживай імені **Є.** нешанобливо
 Пв 6:5 Люби **Є.** всім серцем
 Пв 7:9 **Є.** — правдивий і вірний Бог
 Пс 83:18 чие ім'я **Є.**, тільки ти Всевишній
 Іс 42:8 Я — **Є.**, це моє ім'я
 Ос 12:5 **Є.**, Бог військ. **Є.** — його пам'ятне ім'я
 Мл 3:6 я — **Є.**, я не змінююся
 Мр 12:29 **Є.**, наш Бог, — один **Є.**
ЕДИНОРОДНИЙ, Ів 1:18 **є.** бог пояснив
 Ів 3:16 віддав свого **є.** Сина
ЕДНІСТЬ, Пс 133:1 добре, коли брати живуть у **є.**!
 1Кр 1:10 майте **є.** у тому, що говорите
 Еф 4:3 зберігати **є.** духу в узах миру
 Еф 4:13 поки всі не досягнуть **є.**
 Флп 2:2 майте цілковиту **є.**

ЄЗАВЕЛЬ, 1Цр 21:23 Пси з'їдає **Є.**
 Об 2:20 поблажливо ставився до **Є.**
ЄРЕМІЯ, Єр 38:6 **Є.** вкинули до водозбору
ЄРУСАЛИМ, ІсН 18:28 місто євусеян, тобто **Є.**
 Дн 9:25 наказ відбудувати **Є.**
 Мт 23:37 **Є.**, **Є.**, ти вбивася пророків
 Лк 2:41 звичай ходити в **Є.** на Пасху
 Лк 21:20 побачите, що **Є.** оточений
 Лк 21:24 народи топтатимуть **Є.**
 Дії 5:28 Своїм вченням наповнили **Є.**
 Дії 15:2 в **Є.** до апостолів і старійшин
 Гл 4:26 вишний **Є.** вільний
 Єв 12:22 наблизились до небесного **Є.**
 Об 3:12 ім'я Нового **Є.**
 Об 21:2 Новий **Є.**, немов наречена

ЄСЕЙ, 1См 17:12 **Є.** мав вісьмох синів
 Іс 11:1 3 пня **Є.** виростє галузка

Ж

ЖАДАТИ, Вх 20:17 Не **ж.** дружини ближнього
 Ів 14:15 ти **ж.** побачити діло своїх рук
ЖАДІБНИЙ, 1Кр 5:11 звється братом, але є **ж.**
 1Кр 6:10 **ж.** не успадкують Царства
ЖАДІБНІСТЬ, Лк 12:15 остерігайтесь всілякої **ж.**
 Кл 3:5 **ж.**, яка є ідолопоклонством
ЖАЛОБА, Ек 7:2 Ліпше їти в дім **ж.**
ЖАЛЬ, Мт 9:36 він проймавса до них **ж.**
 Мт 20:34 Пройнявшись **ж.**, Ісус торкнувся
ЖАРТУВАТИ, Бт 19:14 зятям здавалося, що він **ж.**
ЖАТИ, Ек 11:4 дивитись на хмари, не буде **ж.**
 2Кр 9:6 хто сіє скупо, скупо й **ж.**
ЖАХ, Пс 91:5 Не злякаєшя ні **ж.** вночі
ЖЕЗЛ, Бт 49:10 В Оди залишатиметься **ж.**
 Пс 2:9 розбі'єш їх залізним **ж.**
 Об 12:5 пасти народи залізним **ж.**
ЖЕНИТИСЯ, Мт 24:38 до Потопу люди **ж.**
ЖЕРЕБОК, Пс 22:18 ділять вбрання й кидують **ж.**
ЖЕРТВА, 1См 15:22 Послуж ліпший від **ж.**
 Пс 40:6 **ж.** й приношення ти не прагнув
 Пс 51:17 Приемна Богові **ж.** — це
 Пр 15:8 **ж.** неправедних — гідота для Сгови
 Ос 6:6 віддана любов, а не **ж.**
 Рм 12:1 віддайте свої тіла як **ж.** живу
 Єв 13:15 приносью Богові **ж.** хвали
ЖЕРТОВНИК, Бт 8:20 Ной збудував **ж.**
 Вх 27:1 квадратний **ж.** з акації
 Мт 5:24 залиш дар перед **ж.**
 Дії 17:23 **ж.** Невідомою Богові
ЖИВИЙ, Дн 6:26 він — Бог **ж.** і вічний
 Лк 20:38 Бог не мертвих, а **ж.**
 1Фс 4:15 **ж.** під час присутності Господа
 Єв 4:12 слово Бога **ж.**
ЖИТИ, Ів 14:14 помре, чи буде **ж.** знову?
 2Кр 5:15 **ж.** вже не для себе
ЖИТИ ОКРЕМО, 1Кр 7:10 дружина хай не йде **ж.**
ЖИТТЯ, Пв 30:19 пропоную вибрати **ж.**
 Пс 36:9 У тебе джерело **ж.**
 Лк 9:24 хто хоче врятувати своє **ж.**
 Ів 5:26 як Батько має в собі **ж.**
 Ів 10:10 отримати **ж.** і вітатися без кінця
 Ів 11:25 Я — воскресіння і **ж.**
 Дії 20:24 не вважаю своє **ж.** важливим
ЖІНКА, Бт 3:15 ворожнечу між тобою і **ж.**
 Пв 31:12 Збирайте народ і чоловіків, **ж.**
 Пр 31:3 Не давай своїй сили **ж.**
 Ек 7:26 гіркшою за смерть є **ж.**, яка
 Об 12:1 **ж.**, одягнена в сонце
ЖИВНО, Мт 9:37 **ж.** велике, робітників мало
ЖОРСТОКИЙ, Пр 11:17 **ж.** стягує на себе бід
 Пр 12:10 в неправедних милосердя **ж.**
ЖУРБА, Пс 31:10 **ж.** полгинеє моє життя

З

ЗАБАРИТИСЯ, Іс 46:13 спання не з.
ЗАБИГ, 2Тм 4:7 у з. досягнув фінішу
ЗАБОРОНИТИ, Дії 5:28 Ми суворо з. вам
ЗАБУТИ, Пв 4:23 Пильнуйте, щоб не з.
 Пс 119:141 та не з. я наказів твоїх
 Іс 49:15 Хіба з. мати своє немовля?
 Флп 3:13 з. те, що позаду
 Єв 6:10 не є Бог неправедний, щоб з.
ЗАВЕРШИТИ, Дії 20:24 Найголовніше — з. шлях
ЗАВМИРАТИ, Пс 143:4 серце моє з.
ЗАВТРА, 1Кр 15:32 їймо та пиймо, бо з. помремо
ЗАВТРАШНІЙ, Пр 27:1 Не хвалися з. днем
ЗАВ'ЯЗУВАТИ, Пв 25:4 Не з. рота бичу
ЗАПУШТУВАТИ, Мр 4:19 тривога з. слово
ЗАГУБИТИСЯ, Лк 15:24 мій син з., але знайшовся
ЗАГУБЛЕНИЙ, Пс 119:176 блукаю, мов з. візця
 Єз 34:4 ви з. не шукали

ЗАДОВОЛЕНИЙ, Лк 3:22 Син мій. Я тобою з.
1Тм 6:8 маємо їжу й одяг, будьмо з.

ЗАДОВОЛЬНЯТИ, Пс 145:16 з. бажаня всього живого

ЗАДОВОЛЬНЯТИСЯ, Флп 4:11 незалежно від обставин з.

ЗАДУМ, Пс 146:4 того ж дня його з. гинуть
Об 17:17 Бог дав їм до серця його з.

ЗАДРИТИ, Пс 37:1 не з. злочинцям
Пс 106:16 вони стали з. Мойсею

ЗАЙНЯТИЙ, 1Кр 15:58 будьте з. в Господній праці

ЗАНВАСКА, Мт 13:33 Царство подібне до з.
1Кр 5:6 трохи з. завашує все тісто

ЗАНКІНЧЕННЯ, Мт 28:20 буду з вами до з. віку

ЗАКОН, Пс 19:7 З. Єгови досконалий
Пс 40:8 з. твій у мене в серці
Пс 94:20 замишляє лихо в ім'я з.
Пс 119:97 Як я люблю з. твій!
Єр 31:33 я вкладу в них свій з.
Ав 1:4 з. втрачу силу
Рм 7:22 насолоду від Божого з.
Рм 10:4 Христос — кінець з.
Рм 13:8 любить ближнього, виконує з.
Гл 3:24 з. став нашим опікуном
Гл 6:2 так будете виконувати з. Христа
Як 2:8 Якщо виконуете царський з.

ЗАКОНОТВЕРДЖУВАТИ, Флп 1:7 з. добру новину

ЗАКОНОДАВЕЦЬ, Як 4:12 лише один з. та Суддя

ЗАКХЕЙ, Лк 19:2 З., головний збирач податків

ЗАЛЕЖАТИ, Рм 12:18 наскільки з. від вас, будьте в мирі

ЗАЛИШАТИСЯ, Мт 14:20 з. 12 повних кошків
Лк 22:28 Ви з. зі мною у випробуваннях
1Ів 2:17 виконує Божу волю, з. вічно

ЗАЛІЗО, Пр 27:17 Як з. гострий з., так
Іс 60:17 замість з.— срібло
Дн 2:43 як глина не тримається з.

ЗАЛЯКАТИ, Флп 1:28 не дасте противникам себе з.

ЗАМИШЛЯТИ, Пс 94:20 з. лихо в ім'я закону

ЗАМІТКА, 2Фс 3:14 майте такого на з.

ЗАНЕДУВАТИ, 1Тм 4:14 Не з. свого дару

ЗАНЕПАСТИ ДУХОМ, Кл 3:21 щоб вони не з.

ЗАОХОЧЕННЯ, Дії 13:15 якщо маєте слово з.

ЗАПЕЧАТАНИЙ, Дн 12:9 слова з. до часу кінця

ЗАПЛАКАТИ, Мт 26:75 вийшов та гірко з.

ЗАПОВІДЬ, Мт 22:40 На двох з. тримається Закон
Мр 12:28 Як з. найперша?
Мр 12:31 Немає з., більшої від цих
1Ів 13:34 Даю вам нову з.

ЗАПРОШЕНИЙ, Мт 22:14 з. багато, вибраних мало

ЗАРАХОВАНИЙ, Лк 22:37 був з. до беззаконників

ЗАРІЗ, Пс 44:22 віцями, призначеними на з.
Іс 53:7 вели, наче віцею на з.

ЗАРОДОК, Пс 139:16 Очі твої бачили мій з.

ЗАСЕЛЕНИЙ, Іс 45:18 створив землю, щоб була з.

ЗАСЛІПИТИ, 2Кр 4:4 бог цього світу з. розуми

ЗАСМУЧЕНИЙ, Мт 5:4 Щасливі з.

ЗАСМУЧУВАТИ, Еф 4:30 не з. Божого святого духу

ЗАСМУЧУВАТИСЯ, Пс 37:8 не з. і не чини зла
2Кр 7:9 з. так, як до впади Богів
Флп 2:26 [Епафродит] дуже з. через

ЗАСНУВАННЯ, Мт 25:34 Царство, приготоване від з. світу

ЗАСОРОМИТИ, 1Кр 4:14 не для того, щоб з. вас

ЗАСТЕРІГАТИ, Єз 33:9 Якщо ж ти з. грішника

ЗАТРИМУВАТИСЯ, Ав 2:3 Навіть якщо воно з., чекай
Лк 12:45 скаже: Пан мій з.

ЗАТРАСИТИ, Ог 2:7 Я з. всіма народами

ЗАХАРІЙ 1, Лк 11:51 до крові з., якого вбили

ЗАХАРІЙ 2, Езд 5:1 пророки Олій та з.

ЗАХАРІЙ 3, Лк 1:5 священник, на ім'я з.

ЗАХИСТ, Ек 7:12 мудрість дає з., як і гроші
1Пт 3:15 готовими виступити на з.

ЗАХИЩАТИ, Флп 1:7 з. і законно утверджувати

ЗАЧЕРСТВІТИ, Єв 3:13 не з. серцем через гріх

ЗБАГАЧУВАТИ, Пр 10:22 Благословення від Єгови з.

ЗБЕРІГАТИ, 1Фс 4:4 з. власне тіло у святості

ЗБИРАТИСЯ, Єв 10:25 не переставаймо з. разом

ЗБИРАЧ ПОДАТКІВ, Мт 18:17 буде для тебе як з.
Лк 18:11 дякую, що я не такий, як той з.

ЗБІДНІТИ, Пр 30:9 щоб не з. та не почав крasti

ЗБИЖНЯ, Пс 72:16 Земля дасть багато з.

ЗБІР, Пс 40:9 у великому з. я звіщаю
Мт 18:16 на щій скелі збудую свій з.
Дії 20:28 щоб ви пасли з. Бога
Рм 16:5 вітання з. в їхньому домі

ЗБОРИ, Лв 23:4 Це святі з.

ЗБОЧЕННЯ, Лв 18:23 Це з.

ЗБОРА, Іс 54:17 Жодна з., зроблена проти тебе
2Кр 10:4 наша з. не тілесна

ЗВАЖЕНИЙ, Дн 5:27 ти був з. на терезах

ЗВИНУВАННЯ, 1Тм 5:19 З. на старшого чоловіка не приймай

ЗВІР, Лв 26:6 прожени з краю лютих з.
Єз 34:25 повиганяю лютих з.
Дн 7:3 З моря вийшли чотири з.
Ос 2:18 укладу угоду з польовими з.

ЗВІСТКА, Пс 112:7 Не злякається поганій з.
Дн 11:44 його стривожать з.

ЗВІЩАТИ, Рм 10:10 коли про свою віру з.
1Кр 11:26 щоразу з. смерть Господа, поки
Єв 10:23 Наполегливо з. про свою надію

ЗВОЛІКАТИ, 2Пт 3:9 Єгова не з. з виконанням обіцянки

ЗВ'ЯЗАНИЙ, Мт 16:19 уже буде з. на небесах

ЗВ'ЯЗУВАТИ, Бт 22:9 з. Ісаку руки й ноги

ЗГАДАТИ, Ів 14:13 визначив час і про мене з.!

ЗГАДУВАТИСЯ, Іс 65:17 минуле вже не буде з.
Еф 5:3 навіть не з. серед вас

ЗГОДА, 1Кр 7:5 хіба за спільною з.

ЗГРІШИТИ, Бт 39:9 Як могу з. проти Бога?!

2См 12:13 Давид: Я з. проти Єгови
Рм 3:23 Усі люди з.
1Ів 2:1 якщо хто з і., то

ЗДИВОВАНИЙ, 1Пт 4:4 ви вже не бижите, вони з.

ЗДІБНИЙ, Вх 18:21 вибери з. і надійних чоловіків

ЗДІСНОВАНИЙ, Пр 13:12 Сподівання, яке довго не з.

ЗДОБИЧ, Єр 39:18 твоє життя буде тобі за з.

ЗДОЛАТИ, Єр 1:19 не з. тебе, бо

ЗДОРОВИЙ, 2Тм 1:13 триматися зразка з. слів
Тит 2:1 узгоджується зі з. вченням

ЗЕВС, Дії 14:12 Барнаву почали називати з.

ЗЕМЛЕТРУС, Лк 21:11 Відбудуватимуться сильні з.

ЗЕМЛЯ, Бт 1:28 розмножуйтесь і наповняйте з.
Вх 9:29 вся з. належить Єгови
Ів 38:4 Де ти був, коли я засновував з.?
Пс 37:11 сумирні успадкують з.
Пс 37:29 Успадкують праведні з.
Пс 104:5 з. не буде зрушена
Пс 115:16 з. він дав синам людським
Пр 2:21 тільки праведні житимуть на з.
Іс 45:18 створив з., щоб була заселена
Мт 5:5 лагідні успадкують з.

ЗЕМЛЯК, 1Фс 2:14 постраждали від рук своїх з.

ЗІБРАНИЙ, Еф 1:10 усе буде з. в Христі

ЗІЗНАВАТИСЯ, Пс 32:5 з. з. тобі в гріху
Пр 28:13 хто з. і їх покидає
Як 5:16 з. один перед одним у гріхах
1Ів 1:9 Якщо з. у гріхах, то

ЗІНИЦЯ, Пс 17:8 Бережи мене, як з. ока
Зх 2:8 торкається з. моего ока

ЗІРКА, Пс 147:4 Він рахує кількість з.
Мт 24:29 Відразу після лиха з. впадуть
Об 2:1 в правій руці сім з.

ЗІТХАННЯ, Іс 35:10 смутки і з. минуть

ЗІТХАТИ, Єз 9:4 знак людям, які з. і стогнуть

ЗЛАМАНІЙ, Пр 29:1 впертий буде раптово з.

Іс 66:2 буду зважати на з. духом

ЗЛИЙ, 1Ів 5:19 весь світ легить у владі **З**.

ЗЛИТИСЯ, Кл 3:19 і не з. на них

ЗЛО, Бт 3:5 знати, що є добром, що з.

Пс 37:9 всі, хто чинить з., будуть знищені

Іс 5:20 Горе тим, хто називає з. добром

Рм 7:19 роблю з., якого не хочу

Рм 12:17 не віддавайте з. за з.

1Фс 5:22 Стримуйтеся від усякого з.

ЗЛОБА, Лев 19:18 не затаюй з.

ЗЛОВЖИВАТИ, 1Кр 9:18 не з. владою, яку маю

ЗЛОДИЙ, Пр 6:30 якщо з. краде через голод

Пр 29:24 Хто є спільником з., той

Мт 6:20 де з. не вдираються

Мт 24:43 якої сторожі приїде з.

1Кр 6:10 з. не усладують Царства

1Фс 5:2 день Єгови приїде, як з. вночі

ЗМИЛОСЕРДИТИСЯ, Мт 16:22 **з.** над собою, Господи

ЗМІЙ, Бт 3:4 з. сказав жінці:

Ів 3:14 як Мойсей підніс з. в пустелі

ЗМІНОВАТИСЯ, Мл 3:6 я — Єгова, я не з.

ЗМИЦЕННЯ, Рм 14:19 що веде до взаємного з.

1Кр 14:26 все відбувається для з.

ЗМИЦНОВАТИ, Іс 35:3 з. ослаблі руки

Іс 41:10 **З.** я тебе й допоможу

Лк 22:32 коли повернешся, з. братів

Дії 14:22 вони з. учнів

1Кр 1:8 Бог з. вас

1Кр 8:1 знання робить гордим, любов з.

1Кр 10:23 Усе дозволено, не все з.

Флп 2:13 Бог з. вас

ЗМИЦНОВАТИСЯ, 1См 30:6 він з. завдяки Єгови

1Кр 16:13 будьте мужні, з.

Юд 20 з., на основі найявітішої віри

ЗМУЧЕНИЙ, Іс 40:29 Він з. дає силу, а безсилому

Іс 50:4 правильно відповісти з.

ЗМУШЕНІ ВИЗНАТИ, ЦО Я — ЄГОВА, Єз 39:7 народи

будуть з.

ЗНАК, Чс 23:23 Проти Якова немає зловісних з.

Єз 9:4 постав з. на чола людям

Мт 24:30 Потім з'явиться з. Сина людського

Лк 21:25 на сонці, місяці будуть з.

2Кр 1:22 з. того, що має настати, дух

Еф 1:14 як з. нашої спадщини

2Фс 2:9 супроводжуватися фальшивими з.

Об 13:17 крім того, що має цей з.

ЗНАННЯ, Пр 1:7 Страх перед Єговою — початок з.

Пр 2:10 з. стане приємним для

Пр 24:5 завдяки з. людина

Ін 11:9 земля буде наповнена з. про Єгову

Дн 12:4 правдиве з. збільшиться

Ос 4:6 За те, що ти відкинув з.

Лк 11:52 ви забрали ключ до з.

1Кр 8:1 з. робить гордим

ЗНАТИ, Іс 5:13 за те, що не з. мене

Єр 31:34 Бо всі вони з. мене

ЗНАТИЙ, 1Кр 1:26 не багато тих, хто з. походження

ЗНАХОДИТИ, Пс 119:176 блукаю, мов загублена

вівця. **З.** свого слугу

ЗНЕВАЖАТИ, 2См 12:14 ти сильно з. Єгову

Іс 53:3 Люди з. й уникали його

1Фс 4:8 хто з., це з. не людей, а Бога

ЗНЕВАЖЛИВИЙ, Мр 3:29 з. слова проти святого

духу

ЗНЕНАВИДИТИ, Пс 45:7 Ти з. зло

Ів 15:25 Вони безпідставно з. мене

ЗНЕЩАККА, Лк 21:34 щоб той день не захопив з.

ЗНЕОХОЧУВАТИСЯ, Пр 24:10 Якщо ти з. в день лиха

Гл 6:9 роблячи добро, не з.

ЗЕСИЛЮВАТИСЯ, Пс 31:10 Через провину я з.

Іс 40:28 Єгова ніколи не з.

ЗНИЩЕННЯ, 2Пт 3:7 на день суду й з. безбожних

ЗНИЩУВАТИ, Єз 21:27 Я з., з., з. корону

Мт 25:46 Вони будуть назавжди з.

2Фс 1:9 будуть з. назавжди — і зникнуть

ЗНОСИТИ, Ав 1:13 ти не з. неправедності

Рм 9:22 Бог з. посудини гніву

1Пт 2:20 Якщо з. страждання за добрі діла

ЗОВНІШНІЙ, 1См 16:7 Не дивися на його з.

ЗОВНІШНЯ ЦІННІСТЬ, 2Кр 10:7 Ви дивитесь на з.

ЗОЛОТИЙ, Дн 3:1 Навуходоносор зробив з. статую

ЗОЛОТО, Єз 7:19 Ні срібло, ні з. не врятує їх

ЗОСЕРЕДЖЕНІСТЬ, Рм 8:6 з. на духовному — життя

ЗОСЕРЕДЖУВАТИСЯ, Кл 3:2 з. на тому, що вгори

ЗРАДЖУВАТИ, Мл 2:15 не з. дружину своєї

молодості

Мт 26:21 один з вас з. мене

ЗРАДЛИВИЙ, Єр 17:9 серце вкрай з.

ЗРАЗОК, 2Тм 1:13 триматися з. здорових слів

Єв 8:5 зроби все за з.

ЗРІКАТИСЯ, Пр 30:9 щоб не переситився і не з. тебе

Мт 16:24 з. себе, візьме стовп мук

Мр 14:30 ти трічи з. мене

Дії 26:11 намагався змусити з. переконав

Тит 1:16 своїми вчинками з. Бога

ЗРІЛИЙ, Гл 6:1 ви, духовно з., намагайтесь

Єв 5:14 тверда їжа — для з. людей

ЗРІЛИСТЬ, Єв 6:1 наполегливо йдімо до з.

ЗРОЗУМІТИ, Не 8:8 допомагали народу з. читане

Пс 119:27 Допоможи з. значення назавіс

ЗРОЗУМІТЬ, ЩО Я — ЄГОВА, Вх 7:5 мешканці

Єгипту з.

ЗРУЧНИЙ, Лк 4:13 Диявол став чекати з. нагоди

ЗУПИНИТИСЯ, Ів 37:14 з. і подумай про Божі діла

ЗУСИЛИЯ, 2Пт 1:5 докладаючи всіх з.

ЗУХВАЛИЙ, Пс 19:13 стримай від учинків з.

ЗУХВАЛІСТЬ, Пр 11:2 За з. приходить безчестя

ЗУХВАЛО, Пв 17:12 Якщо хто з. поведеться з.

ЗУЦІЛЕННЯ, Об 22:2 листя для з. народів

ЗУЦІЛЯТИ, Пс 147:3 з. тих, у кого серце розбите

Лк 9:11 хто потребував зцілення, з.

Лк 10:9 з. хворих і говорив: Царство

ЗУЦІЛЯТИСЯ, 2Хр 36:16 не залишилося надії, що

вони з.

Дії 5:16 всі до одного з.

I

ІВАН 1, Мт 21:25 З якого джерела І. отримав владу?

Мр 1:9 І. охрестив Ісуса в Йордані

ІВАН 2, Ів 1:42 Ти Симон, І. син

ІВАН 3, Мт 4:21 Зеведеєвого сина та його брата І.

ІДОЛ, Вх 20:4 Не роби собі різьбленого І.

Пс 115:4 Іхні І.— срібло і золото

1Ів 5:21 Дітонки, стережіться І.

ІДОЛОПОКЛОННИК, 1Кр 6:9 І. не усладують

Царства

ІДОЛОПОКЛОНСТВО, 1Кр 10:14 втікайте від І.

ІЗРАЇЛЬ, Бт 35:10 твоє ім'я буде І.

Пс 135:4 І. став особливою власністю

Гл 6:16 з І. Божим хай перебуває мир

ІЛІЙ, 1См 1:3 служили священиками сини І.

ІЛЛЯ, Як 5:17 І. був з такими ж почуттями

ІМЛА, Як 4:14 ві І., яка ненадого з'являється

ІМ'Я, Бт 11:4 Так ми прослаavimo своє І.

Вх 3:13 вони запитують: Яке його І.?

Вх 3:15 Єгова. Це моє І. навки

Вх 9:16 щоб про моє І. розповідали

Вх 20:7 Не вживай І. нешановливо

1См 17:45 іду на тебе в І. Єгови

1Хр 29:13 вихваляємо твоє славетне І.

Пр 9:10 хто знає І. твоє, покладатимуться

Пс 79:9 ради І. свого

Пр 18:10 І. Єгови — міцна башта

Пр 22:1 Добре І. лише за багатство

Єк 7:1 Лише добре І., ніж дорогоцінна олія

Єр 23:27 змусити мій народ забути моє І.

Єз 39:25 з ревністю захищу своє святе і.
Мл 1:11 моє і. буде звеличуватися
Мл 3:16 хто роздумує про його і.
Мт 6:9 нехай освячується твоє і.
Ів 12:28 Батьку, прослав своє і.
Ів 14:14 Коли попросите щось в моє і.
Ів 17:26 Я виявив ім твоє і.
Дії 4:12 Бог більше нікому не дав такого і.
Дії 15:14 щоб вибрати народ для свого і.
Рм 10:13 хто кличе і. Єгови, спасеться
Флп 2:9 і., вище від будь-якого іншого і.
ІНТЕРЕСИ, 2Кр 7:2 не використали у власних і.
Флп 2:4 дбаючи не лише про власні і.
Флп 2:21 всі інші дбають про власні і.
ІНШІ ВІВЦІ, Ів 10:16 Я маю також і.
ІСАВ, Бт 25:34 і. знехтував правом первородства
Єв 12:16 не цінує святе, подібно до і.
ІСАК, Бт 22:9 зв'язав і. руки
ІСНУВАТИ, Ів 7:28 хто мене послав, дійсно і.
ІСУС, Мт 1:21 маеш назвати його і.
ІСУС НАВИН, Вх 33:11 слуга і помічник і.
ІТИ, Мт 4:20 залишили сіті і п. за ним
Ів 6:19 Ісуса, який і. по морю
Ів 10:27 Мої вівці і. за мною
1Кр 7:15 якщо невірничий вирішить п.
Об 14:4 ті, що й. за Янґам

І

ІЖА, Ів 4:34 Моя і.— виконувати волю
Дії 14:17 давав дощ і достало і.
1Кр 8:13 якщо і. стає каменем спотикання
ІСТИ, 1Кр 5:11 З таким навієм не і.
2Фс 3:10 не хоче працювати, нехай не і.
ІФТАХ, Сд 11:30 і. пообіцяв

Й

ЙОВ, Йв 1:9 Хіба й. боїться тебе просто так?
Як 5:11 чули про витривалість й.
ЙОНА, Ін 2:1 Опинившись у череві риби, й.
ЙОНАТАН, 1См 18:3 й. уклав з Давидом угоду
1См 23:16 й. пішов до Давида в Хореш
ЙОРДАН, ІсН 3:13 води й. зупиняться
2Цр 5:10 обмиєся сім разів у й.
ЙОСАФАТ, 2Хр 20:3 й. налякався
ЙОСИП, Бт 39:23 з й. був Єгова
Лк 4:22 Хіба це не й. син
ЙОСІЯ, 2Цр 22:1 й. царював 31 рік

К

КАІН, 1Ів 3:12 не бути таким, як К.
КАЛЕВ, Чс 13:30 К. намагався заспокоїти
Чс 14:24 в К. був інший дух
КАЛІКА, Мт 15:31 к. стають здоровими
КАМІННЯ, Лк 19:40 якщо замовкнуть, кричатиме к.
КАМІНЬ, Дн 2:34 від гори відколовся к.
Мт 21:42 К., який відкинули будівельники
КАНА, Ів 2:1 у К. відбувалося весілля
КАРА, Вх 11:1 наведу на фариса це одну к.
Об 18:4 якщо не хочеш знати к.
КАРТИСЯ, Лк 15:7 за одного грішника, який к.
КАРТЯ, Дії 26:20 вчинки, які свідчать про к.
Рм 2:4 Бог хоче привести тебе до к.
2Кр 7:10 смутку веде до к.
КВАПІТИСЯ, Пр 19:2 хто к., той грішить
КВАПЛИВИЙ, Пр 29:20 бачив людину, к. у словах?
КВІЧКА, Мт 23:37 хотів зібрати, як к. курчат
КЕРІВНИК, Пр 28:16 К., який зловживав владою
Дії 3:15 Ви вбили К.
Єв 12:2 К. і Вдосконалювач нашої віри
КЕРІВНИЦТВО, Пр 11:14 Коли немає мудрого к.
КЕСАР, Мт 22:17 чи платити к. податок?
Мр 12:17 Віддавайте кесареви к.
КИДАТИ, Єф 4:14 дїтьми, яких к., мов на хвилях
КИФА, 1Кр 15:5 що він з'явився К.
Гл 2:11 К. прийшов, я виступив проти нього

КИМНАТА, Іс 26:20 Народе мій, увійди до к.
КИНЕЦЬ, Іс 46:10 кажу, який буде к.
Мт 24:14 а тоді прийде к.
Ів 13:1 продовжував любити їх до к.
КИНЬ, Об 6:2 побачив білого к., а вершник
Об 19:11 глянув і побачив білого к.
КІР, Езд 6:3 К.: Нехай буде відбудований
Іс 45:1 до свого помазанця К.
КИСТКА, Пр 25:15 лагідний зявк ламає к.
Єр 20:9 мов полум'я в моїх к.
Ів 19:36 Жодна к. його не буде зламана
КИСТЬ, Бт 2:23 нарешті к. від к. моїх
2Цр 13:21 тіло торкнулось к. Єлисея
Пс 34:20 Він береже всі к. праведного
КЛИКАТИ, Рм 10:13 хто к. ім'я Єгови
КЛЮЧ, Мт 16:19 дам тобі к. від Царства
Лк 11:52 забрали к., до знання
Об 1:18 маю к. від смерті й могили
КЛЯТИСЯ, Бт 22:16 К. собою,— говорить Єгова
Мт 5:34 вам кажу: не к. взагалі
КМІПЛИВИЙ, Лк 16:8 управитель виявився к.
КМІПЛИВИШИЙ, Лк 16:8 сини цього віку к., ніж
КНИГА, Вх 32:33 того і зтру з к.
ІсН 1:8 Нехай ця к. Закону завжди
Ек 12:12 написанню к. немає кінця
Мл 3:16 писалася пам'ятка к.
Об 20:15 не був записаний у к. життя
КНЯЗЬ, Пс 45:16 поставиш їх к. по всій землі
Іс 9:6 зватимуть його К. миру
Іс 32:1 к. правитимуть справедливо
Дн 10:13 к. перського царства чинив опір
КОБРА, Іс 11:8 гратиметься над горою к.
КОВЧЕГ, Бт 6:14 зроби собі к.
Вх 25:10 Зробіть з акації к.
2См 6:6 Узза підтримав к.
1Хр 15:2 крім левітів, не може переносити к.
КОЗЕЛ, Мт 25:32 як відділяє овець від к.
КОЛЕСО, Єз 1:16 за будовою кожне к.
КОЛІСНИЦЯ, Сд 4:13 900 к. із залізними косами
2Цр 6:17 довкола Єлисея повно к.
КОЛЮЧА, 2Кр 12:7 мені в тіло дано к.
КОНТРОЛОВАТИ, 1Кр 6:12 нікому не дам к. мене
КОРАБЕЛЬ, 1Тм 1:19 віра розбіллася, немов к.
КОРАБЕЛЬНА АВАРІЯ, 2Кр 11:25 тричі пережив к.
КОРЕЙ, Чс 26:11 К. сини не загинули
Юд 11 подібно до К., загинули
КОРИСНИЙ, Іс 48:17 Я навчав тебе про к.
Дії 20:20 розповідати вам про ким.
1Кр 6:12 але не все к.
2Тм 3:16 натхнене Богом і к.
КОРИСТУВАТИСЯ, 1Кр 7:31 хто к. тим, що пропонує
світ
КОРИСТЬ, Пр 14:23 Усяка праця приносить к.
1Кр 10:24 шукає к. не для себе, а для іншого
КОРИТИСЯ, Лк 2:51 Ісус далі к. ім
КОРИННЯ, Гл 8:13 приймають, однак не мають к.
КОРНИЛИ, Дії 10:24 К. покликав родичів
КОРОНА, Пр 12:4 Добра дружина — к.
КОРОТКОЧАСНИЙ, 2Кр 4:17 страждання к. й легкі
КОШАРА, Ів 10:16 інших овець, не належать до
цієї к.
КОШИК, Мт 14:20 вийшло 12 повних к.
КОШТОВНОСТІ, Ор 2:7 к. з усіх народів придуть
КРАЙ, Лв 23:22 не доминайте поля до к.
Іс 66:8 Хіба народиться к. за один день?
КРАПЛИНИ РОСИ, Пс 110:3 молодь, яка мов к.
КРАСА, Пр 31:30 к. скороминуща
Єз 28:17 Через к. серце стало пихатим
КРАСТИ, Вх 20:15 Не к.
Пр 30:9 щоб не почав к.
Єф 4:28 Хто к., нехай не к.
КРИВЕ, Ек 1:15 К. не вирівняє
КРИК, Єф 4:31 Відкиньте лютість, к.
КРИЛО, Пр 2:12 під к. якого ти прийшов

КРИНИЦЯ, Пр 5:15 Пий воду з власної к.
КРИТИКУВАТИ, 2Кр 6:8 коли нас к. і хвалять
 1Тм 5:1 Старшого чоловіка не к.
КРОВ, Бт 9:4 Не їйте м'яса з к.
 Лв 7:26 не їйте жодної к.
 Лв 17:11 життя тіла — в к.
 Лв 17:13 повинен випустити з нього к.
 Пс 72:14 к. їхня буде дорогою в його очач
 Єз 3:18 плату за його к. вимагатиму від тебе
 Мт 26:28 це означає мою к. угоди
 Мт 27:25 Нехай його к. буде на нас
 Дії 15:29 стримуватися від к.
 Дії 20:26 я чистий від к. всіх людей
 Дії 20:28 придбав к. власного Сина
 Еф 1:7 через його к. визволення
 1Пт 1:19 дорогоцінною к. Христа
 1Ів 1:7 к. Ісуса очисає від гріха
 Об 18:24 У цьому місті знайдено к. святих
КРОВОТЕЧА, Мт 9:20 12 років страждала від к.
КРОК, Єр 10:23 Не в волі людини скерувати к.
КРУГ, Іс 40:22 хто перебуває над к. землі
КУЛЬГОВИЙ, Іс 35:6 к. стрибатиме, як олень
 Мл 1:8 приносите к. тварину
КУПЕЦЬ, Мт 13:45 к., який шукає перлин
 Об 18:3 к. землі розбагатіли
КУПИТИ, Об 5:9 кров'ю своєю к. людей
КУПЛЕНИЙ, 1Кр 7:23 були к. за високу ціну

Л

ЛАГДНИЙ, Пр 25:15 л. язик ламає кістку
 1Фс 2:7 л. з вами, немов мати
 1Пт 3:4 спокійного і л. духу
ЛАГДНО, 1Кр 4:13 наклепи — відповідаємо л.
ЛАЗАР, Лк 16:20 жебрака, на ім'я Л.
 Ів 11:11 Наш друг Л. заснув
 Ів 11:43 Л., вийди!
ЛАСКА, Іс 26:10 не навчаться, навіть якщо виявити л.
ЛЕВ, 1См 17:36 бивав л., і в ведмедя
 Пс 91:13 будеш наступати на л. й кобру
 Іс 11:7 л. істиме солому
 1Пт 5:8 Диявол, немов рикаючий л.
 Об 5:5 л. із племені Юди
ЛЕВИЙ, Мл 3:3 очистить синів Л.
ЛЕВИТИ, Вх 32:26 біля нього зібралися всі л.
 Чс 3:12 л. належатимуть мені
 2Хр 35:3 л., які навчали весь Ізраїль
ЛЕВ'ЯЧИЙ, Дн 6:27 врятував Даниїла від л. пазурів
ЛЕДАР, Пр 10:26 Що дим для очей, те л.
 Пр 19:24 л. у миску опускає руку
 Пр 20:4 Через негоду л. не йде орати
ЛЕДАЧИЙ, Пр 19:15 л. людина буде голодна
 Мт 25:26 Лихий і л. рабе
ЛЕДВЕ, 1Пт 4:18 якщо праведний л. врятується
ЛЕОПАРД, Іс 11:6 л. лежатиме з козеням
 Дн 7:6 іншого звіра, схожого на л.
ЛЕСТИТИ, Пр 29:5 Чоловік, який л. ближньому
 Юд 16 л. заради власної користі
ЛЖЕПРОРОКИ, Мт 7:15 л. в одежі овечій
 Мт 24:11 З'являться багато л.
 Мр 13:22 л. чинитимуть чуда
ЛЖЕХРИСТИ, Мт 24:24 з'являться л. і лжепророки
ЛИСИЙ, 2Цр 2:23 Іди звідси, л.!
ЛИСИНА, Лв 13:40 з'являється л., то він чистий
ЛИСИЦЯ, Мт 8:20 л. мають нори, Син же людський
ЛИСТА, Єз 47:12 л.— для зілляння
 Мт 24:32 випускають л., близько літо
ЛИХО, Пс 23:4 не боюся л., бо ти зі мною
 Пс 46:1 допомога завжди в часи л.
 Пр 3:25 Не будеш лякатись раптового л.
 Мт 24:21 настане велике л.
 Рм 5:3 л. допомагають розвивати витривалість
 Рм 12:12 У час л. будьте стійкими
 Об 7:14 ті, хто пережив велике л.
ЛІДІЯ, Дії 16:14 л., жінка з міста Тіатри

ЛІКАР, Лк 5:31 Здоровим л. не потрібний
ЛІКИ, Пр 12:18 язик мудрих — це л.
 Пр 17:22 Радієє серце — добрі л.
ЛІКОТЬ, Мт 6:27 продовжити життя на л.?
ЛІЛІЯ, Лк 12:27 Подивись, як ростуть л.
ЛІНУВАТИСЯ, Рм 12:11 Будьте працюючі, не л.
ЛІНОХ, Пр 6:6 Іди до мурашки, л.
ЛІТО, Мт 24:32 ви знаєте, що близько л.
ЛІЧБА, 1Кр 13:5 не веде л. образам
ЛІЧИТИ, Пс 90:12 Навчі нас так л. дні
ЛОВИТИ, Лк 5:10 ти будеш л. людей
ЛОВЦІ ЛЮДЕЙ, Мт 4:19 я зроблю вас л.
ЛОГІЧНИЙ, Дії 9:22 наводив л. докази, що Ісус
ЛОЖЕ, Єв 13:4 подружжє л. не буде опоганене
ЛОЖЕ НЕДУТИ, Пс 41:3 підтримає її на л.
ЛОТ, Лк 17:32 Пам'ятайте про Л. дружини
 2Пт 2:7 врятував праведного Л.
ЛУКА, Кл 4:14 Л., улюблений лікар
ЛЮБИТИ, Лв 19:18 ближнього, як себе
 Пв 6:5 Л. Єгови всім серцем
 Мт 10:37 Хто л. батька більше, ніж мене
 Мт 22:37 Л. Єгови всім своїм
 Ів 3:16 Бог настільки л. світ
 Ів 13:1 продовжував л. їх до кінця
 Ів 13:34 л. одне одного
 Ів 14:15 Якщо ви л. мене, то
 Ів 21:17 Симоне, чи ти л. мене?
 Кл 3:19 не переставайте л. своїх друзин
 1Ів 2:15 Не л. ані світу, ані того
 1Ів 3:18 л. не словом і язиком, а
 1Ів 4:20 хто не л. брата, не може л. Бога
 Об 3:19 Я докорю всім, кого л.
ЛЮБОВ, Псн 8:6 л. сильна, як смерть
 Мт 24:12 у більшості охолоне л.
 Мр 10:21 Ісус, проиньвшись до нього л.
 Ів 15:13 Немає більшої л. від
 Рм 8:39 відділити нас від л. Бога
 Рм 13:8 Не будьте винні нічого, крім л.
 Рм 13:10 л. є виконанням закону
 1Кр 8:1 знання робить гордим, л. зміцняє
 1Кр 13:2 якщо л. не маю, то ніщо
 1Кр 13:8 л. ніколи не згасає
 1Кр 13:13 л. найбільша з них — л.
 1Кр 16:14 Усе робить з л.
 2Кр 2:8 запевнить його у своїй л.
 Кл 3:14 л.— досконали ззи єдності
 1Пт 4:8 л. покриває безліч гріхів
 1Ів 4:8 Бог є л.
 1Ів 5:3 л. до Бога полягає в тому, щоб
 Юд 21 щоб перебувати в Божій л.
 Об 2:4 покинув л., яку мав на початку
ЛЮБ'ЯЗНИЙ, 2Тм 2:24 має бути з усіма л.
ЛЯКАТИ, Мих 4:4 ніхто не буде їх л.
ЛЯКАТИСЯ, Ів 31:34 Хіба я л. натовпу?

М

МАГІЯ, Пв 18:10 не займається м.
 Дії 19:19 які займалися м., спалили сувої
МАГОГ, Єз 38:2 Гога з краю М.
МАЙБУТНЄ, Пр 24:20 негідники не мають м.
МАЙНО, Пс 62:10 коли м. ваше примножиться
 Лк 14:33 хто не розпроцається з м.
 Єв 10:34 радісно сприймали пограбування м.
МАЙСТЕР, Пр 8:30 я м. біля нього була
МАКЕДОНІЯ, Дії 16:9 Прийди до М. та допоможи
МАЛА ОТАРА, Лк 12:32 Не лякайся, м.
МАЛТЬА, Дії 28:1 острів називається М.
МАНАСІЯ, 2Хр 33:13 м. молився до Бога
МАННА, Вх 16:31 назвали цей хліб м.
 Існ 5:12 м. вже не з'являлася
МАРІЯ 1., Мр 6:3 Хіба він не тєся, син М.
МАРІЯ 2., Лк 10:39 М. сіла біля ні Господа
 Лк 10:42 М. вибрала ліпшу частку
 Ів 12:3 М. взяла пахучі олії

МАРІЯ 3., Мт 27:56 **М.** Магдалина
Лк 8:2 **М.**, з якої вийшло сім демонів

МАРІЯ 4., Мт 27:56 **М.**— мати Якова і Йосія

МАРІЯ 5., Дії 12:12 до дому **М.**, матері Івана

МАРКО, Кл 4:10 **М.**, двоюрідний брат Варнави

МАРНИЙ, 1Кр 15:58 ваш труп у служінні не **М.**
Еф 4:17 **м.** способом мислення

МАРНО, Іс 65:23 Не будуть трудитися **м.**

МАРНОТА, Ек 1:2 **м.** марно!

МАРТА, Лк 10:41 **М.**, ти тривожишся

МАТИ, Вх 20:12 Шануй батька і **м.**
Пс 27:10 Навіть якщо батько й **м.** покинуть
Пр 23:22 не зневажай своєї **м.**
Лк 8:21 Моя **м.** і мої брати — це
Ів 19:27 учневі Ісус сказав: Ось твоя **м.**!
Гл 4:26 вишній Єрусалим є нашою **м.**
Як 2:15 брат чи сестра не **м.** у що вдягнутися

МЕД, Вх 3:8 край, що тече молоком і **м.**
Пр 25:27 Недобре переїдати **м.**

МЕНА, Пс 119:96 заповидь твоя не має **м.**
1Фс 4:6 не виходити за **м.** дозволеного

МЕЛХИСЕДЕК, Бт 14:18 **М.**, цар Салима
Пс 110:4 священник на подобу **М.**

МЕНСТРУАЦІЯ, Лв 15:19 Якщо в жінки буде **м.**
Лв 18:19 коли вона нечиста через **м.**

МЕНШИЙ, Лк 9:48 хто поведеться як **м.**

МЕРЗОТА, Мт 24:15 **м.**, яка спричиняє спустошення

МЕРТВИЙ, Ек 9:5 **м.** нічого не знають
Лк 15:24 мій син був **м.**, але ожив
Лк 20:38 Бог не **м.**, а живих
Еф 2:1 оживив вас, **м.** через гріхи
1Фс 4:16 **м.**, що в єдності з Христом

МЕСІЯ, Дн 9:25 до приходу **М.** Провідника
Дн 9:26 через 62 тижні **М.** буде вбитий
Ів 1:41 Ми знайшли **М.**
Ів 4:25 Я знаю, що має прийти **М.**

МЕТА, 1Кр 9:26 не так, ніби не маю **м.**

МЕЧ, 1См 17:47 Єгова рятuje не **м.** і не списом
Іс 2:4 перекуть **м.** на лемеші
Мт 26:52 візьмуться за **м.**, від **м.** загине
Еф 6:17 візьміть духовний **м.**
Єв 4:12 слово Бога гостріше від **м.**

МИЛОСЕРДНИЙ, Пв 4:31 Єгова — **м.** Бог
1Хр 21:13 бо він дуже **м.**
Пс 78:38 Але він був **м.**, прощав
Мт 5:7 Щасливі **м.**
Лк 6:36 Завжди будьте **м.**
Як 5:11 Єгова дуже ніжний та **м.**

МИЛОСЕРДЯ, Не 9:19 через своє **м.** ти не покинув
Пр 28:13 знається, тому буде виявлено **м.**
Іс 55:7 Нехай повернеться, і він виявить **м.**
Мт 9:13 Я хочу **м.**, а не жертви
Як 2:13 **М.** здобуває перемогу над судом

МИЛУВАТИСЯ, Пс 27:4 **м.** його храмом

МИНУЛЕ, Іс 65:17 **м.** вже не буде згадуватись

МИР, Пс 29:11 поблагословить свій народ **м.**
Пс 37:11 сповна насолодиться **м.**
Пс 72:7 **м.**, аж поки світлितиме місяць
Пс 119:165 **М.** у тих, хто любить закон
Пр 17:1 Ліпше шматок хліба і **м.**
Іс 9:7 **м.** не буде кінця
Іс 57:21 Немає **м.** для грішників
Іс 60:17 призначу **м.** твоїм надгладцем
Єр 6:14 **М.**! **М.**! — а **м.** немає
Мр 9:50 зберігайте між собою **м.**
Ів 14:27 Я залишаю вам **м.**, свій **м.**
Рм 5:1 будьмо в **м.** з Богом
Рм 8:6 зосередженість на духовному — **м.**
Рм 12:18 будьте в **м.** з усіма
Флп 4:7 Божий **м.** берегатиме ваші серця
1Фс 5:3 **м.** і безпека! — приїде знищення
1Пт 3:11 шукає **м.** та підтримує його
Об 6:4 дозволено забрати **м.** із землі

МИРОТВОРЕЦЬ, Мт 5:9 Щасливі **м.**

МИСЛЕННЯ, 1Кр 14:20 **м.** не як у дітей

МИСЛИТИ, Еф 4:23 щоб **м.** по-новому

МИСТЕЦТВО НАВЧАТИ, 2Тм 4:2 послугуйтеся **м.**

МИТИ, Ів 13:5 почав **м.** учням ноги

МИТЬ, Пс 30:5 гнів його лише на **м.**
Іс 26:20 Заховайся на **м.**, поки

МИХАІЛ, Дн 10:13 **М.**, один з найвищих князів
Дн 12:1 У той час встане **М.**
Об 12:7 **м.** разом зі своїми ангелами

МИНА, Лк 19:16 Пане, твоя **м.** принесла 10
МИРА, Єр 30:11 покараю до належної **м.**
Лк 6:38 якою **м.** міряєте, такою

МІРАДИ, Об 5:11 Їхня кількість — **м.** **М.**

МІРІАМ, Чс 12:1 **М.** та Аарон почали нарікати

МІСТО, Лк 4:43 Це й іншим **м.** я повинен звіщати
Єв 11:10 чекав **м.** зі справжнім фундаментом

МІСТО-ХОВИЩЕ, Чс 35:11 будуть для вас **м.**
ІсН 20:2 Виберіть собі **м.**

МІСЯЦЬ, Іл 2:31 **м.** обернеться на кров
Лк 21:25 на сонці, **м.** будуть знаки

МОВА, Бт 11:7 змишаймо їхню **м.**
Єр 3:9 дам народам чисту **м.**
Зх 8:23 десятеро чоловіків з усіх **м.**
Дії 2:4 заговорили різними **м.**
Об 7:9 з усіх племен, народів та **м.**

МОВЧАТИ, Пс 4:4 Промовляйте у серці й **м.**
Пс 32:3 Коли я **м.**, кістки мої спорохнївали
Ек 3:7 час **м.** і час говорити
Іс 53:7 як ягня **м.** перед стрижіями

МОГИЛА, Ів 14:13 який ти сховав мене у **м.**
Ек 9:10 в **м.** немає ні праці
Іс 13:14 викуплю свій народ від **м.**
Дії 2:31 він не буде залишений у **м.**
Об 1:18 ключі від смерті й **м.**
Об 20:13 смерть та **м.** віддали мертвих

МОЖЛИВИЙ, 2Тм 2:15 Роби все **м.**, щоб
2Пт 3:14 робить усе **м.**, щоб

МОЖЛИВІСТЬ, Гл 6:10 поки є **м.**, чинімо добро

МОЙСЕЙ, Чс 12:3 **М.** був найумирнішою людиною
Пс 106:32 через них **М.** зазнав лиха
Дії 7:22 **М.** був сильний у слові

МОЛИТВА, Пс 65:2 Ти **м.** вислухавуєш
Пс 141:2 Нехай **м.** моя буде як фіміам
Пр 15:8 м. праведних йому до вподоби
Пр 28:9 навіть його **м.** гідкі
Рм 12:12 Перебувайте в **м.**
Єв 5:7 Христос звертався з палкими **м.**
Як 5:15 **м.** віри вилікує хворого
1Пт 3:7 не буде перешкодою вашим **м.**
Об 8:4 Дим фіміаму з **м.** святих

МОЛИТИСЯ, 2Цр 19:15 [Єзекій] почав **м.**
Дн 6:13 Він трічч на день **м.**
Мт 5:44 **м.** за своїх гонителів
Мт 6:9 Віж **м.** так
Мр 1:35 Рано-вранці Ісус пішов **м.**
Мр 11:24 **м.**, вірте, що вже отримали
Лк 5:16 ходив у віддалену місцевість **м.**
Дії 12:5 Петро у в'язниці, а збір **м.**
Рм 8:26 треба **м.**, ми не знаємо про що, але
1Фс 5:17 Безперестанку **м.**
2Фс 3:1 брати, **м.** за нас

МОЛОДЕЦЬ, Мт 25:21 **М.**, добрий і вірний рабе!
МОЛОДИЙ, Єр 1:7 Не кажи: Я ще **м.**

МОЛОДИСТЬ, Ів 33:25 тіло стане свіжішим, ніж у **м.**
1Тм 4:12 Нехай не дивиться звискока на твою **м.**

МОЛОДО, Пс 110:3 **м.**, яка мов краллини роси

МОЛОКО, Вх 3:8 край, що тече **м.** і медом
Іс 60:16 питимеш **м.** народів
Єв 5:12 вам знову потрібне **м.**
1Пт 2:2 прагнення до нерозваженого **м.**

МОРЕ, Вх 14:21 вітер гнав **м.**, води розділились
Іс 57:20 гірщини подібно до розбурханого **м.**

МОРОК, Сф 1:15 день темряви й м.
МОТУЗКА, Ек 4:12 м. потраїма не швидко розірветься
 Іс 54:2 Подовж м. намету
МСТИТИСЯ, Рм 12:19 не м. самі за себе
МУДРИЙ, Пр 3:7 Не будь м. у власних очах
 Пр 13:20 Хто з м. ходити, стане м.
 Пр 27:11 Будь м., мій сину
 Іс 5:21 Горе тим, хто м. у власних очах
 Мт 11:25 ти заховав це від м.
 1Кр 1:26 не багато м. з людського погляду
 Еф 5:15 поводьтеся як м.
МУДРИСТЬ, Пс 111:10 Страх перед Єговою —
 початок м.
 Пр 2:6 Єгова дає м.
 Пр 2:7 Він наділяє праведних м.
 Пр 3:21 Бережи м. і не втрачай
 Пр 4:7 Найважливіше — це м.
 Пр 8:11 м. ліпша від коралів
 Пр 24:3 Дім будувється м.
 Ек 7:12 м. зберігає життя
 Ек 10:10 м. допомагає досягти успіху
 Мт 11:19 м. доводить праведність вчинками
 Лк 21:15 я дам вам такі слова й м.
 Рм 11:33 глибино Божого багатства, м.
 1Кр 2:5 ґрунтувалася не на людський м.
 2Кр 2:6 не м. цього світу
 1Кр 3:19 м. цього світу — безглуздя
 Кл 2:3 У ньому всі скарби м.
 Як 1:5 якщо комусь бракує м.
 Як 3:17 м., що згори, мирна
МУДРІШИЙ, Пс 119:98 робить мене м. за ворогів
 Пр 9:9 Навчи мудрого, і він стане м.
МУЖНИЙ, ІсН 1:7 будь м. і дуже сильний
 1Кр 16:13 Пильнуйте, будьте м.
МУЖНІСТЬ, 2Кр 5:6 ми не втрачаємо м.
МУКА, Ів 6:2 якби м. мої були зважені
 Мл 1:13 Ви говорите: Яка то м.!
МУР, ІсН 6:5 і м. падають
 Єз 38:11 у поселення, не захищених м.
 Іл 2:7 як воїни, видираються на м.
МУРАШКА, Пр 6:6 Іди до м., ліноху
 Пр 30:25 м. влітку заготовлюють поживу
МУЧИТИСЯ, Рм 8:22 досі все створіння м.
М'ЯСО, Пр 23:20 хто об'їдається м.

Н

НАБЛИЖАТИСЯ, Пс 73:28 мені приємно н. до Бога
 Як 4:8 Н. до Бога, і він н. до вас
НАВУХОДНОСОП, Дн 2:1 Н. побачив сні
НАВЧАННЯ, 1Пт 5:10 Бог довершить ваше н.
НАВЧАТИ, Пв 6:7 Наполегливо н. своїх синів
 Сд 13:8 Маноах: Нехай н., як виховувати
 Езд 7:10 Ездра приготував серце, щоб н.
 Пс 143:10 Н. мене чинити твою волю
 Пр 9:9 Н. мудрого, і він стане мурашім
 Пр 22:6 Н. хлопця дороги, і він не зійде
 Іс 48:17 Я н. тебе про корисне
 Єр 31:34 більше не буде н. брата
 Мл 2:7 уста священця мають н.
 Мт 7:28 вражені тим, як він н.
 Мт 7:29 н. як той, хто має владу
 Мт 28:20 н. їх тримуватися всього
 Ів 7:16 чого я н., не від мене
 Рм 2:21 Чому, н. іншого, ти не н. себе?
 1Тм 2:12 не дозволяю жінці н.
НАВЧАТИСЯ, Пв 4:10 Збери народ, щоб н.
 Ів 7:15 не н. у школах
 Флп 4:9 Тримайтеся того, чого н.
НАВЧЕНИЙ, Іс 54:13 сини твої будуть н. Єговою
НАГАДУВАННЯ, Пс 119:24 Люблю я твої н.
НАГАДУВАТИ, 2Пт 1:12 маю намір н. вам
НАГЛЯДАЧ, Іс 60:17 Я призначу вам твоїм н.
 Дії 20:28 святий дух признає вас н.
 1Тм 3:1 Якщо чоловік прагне бути н.

1Пт 2:25 пастиря і н. ваших душ
 1Пт 5:2 служачи н. добровільно
НАГОРОДА, 1Кр 9:24 н. отримую лише один
 Кл 2:18 Хай вас не позбавить н.
 Кл 3:24 від Єгови отримайте н.
НАГРУДНИК, Еф 6:14 одягнувши н. праведності
НАДИНИЙ, Вх 18:21 вибери здібних і н. чоловіків
 Пс 19:7 Нагадування Єгови н.
НАДІЯ, Рм 8:24 видима н.— не н.
 Рм 12:12 Тіштесь н.
 Рм 15:4 через витривалість мали н.
 Еф 1:18 до якої н. він покликав вас
 Еф 2:12 у цьому світі ви не мали н.
 Єв 6:19 н.— немов якрі
НАДІЯТИСЯ, Пс 56:11 на Бога н., я не боюся
 Пс 146:5 Щаслива людина, яка н. на Єгову
 Пр 3:5 Н. на Єгову всім серцем
НАДЛОМЛЕНИЙ, Іс 42:3 Очеретини н. не доломить
НАІВНИЙ, Пр 14:15 Н. вірити кожному слову
НАІН, Лк 7:11 Ісус вирушив до міста Н.
НАЙЛІПШИЙ, Пр 3:9 Шануй Єгову — віддавай н.
НАЙМЕНШИЙ, Лк 16:10 Хто вірний у н., той
НАЙНЕЩАСЛИВИЙ, 1Кр 15:19 то ми н. з усіх людей
НАЙПОТАЄМНИШИЙ, Об 2:23 досліджую н. думки
НАКЛЕП, Лв 19:16 Не поширюй н. серед
 1Кр 4:13 зводять н.— відповідаємо лагідно
НАКЛЕПНИК, Пр 16:28 н. розділяє друзів
НАЛЕЖАТИ, Рм 12:3 не думайте про себе більше,
 ніж н.
 Рм 14:8 чи помираємо, ми н. Єгови
 1Кр 6:19 ви не н. собі
НАЛЕЖНЕ, 1Кр 7:3 Хай чоловік віддає н. дружині
НАЛОЖНИЙ, 1Цр 11:3 700 дружин та 300 н.
НАМАГАТИСЯ, Лк 13:24 З усіх сил н. увійти
НАМЕТ, ІсН 18:1 поставили в Шіло н. зборів
 Пс 15:1 хто може бути гостем у н. твоєму?
 Іс 54:2 Подовж мотузки н.
 Дії 18:3 таке ж ремесло — виготовляв н.
 2Кр 12:9 наді мною, немов н., сила Христа
 Об 21:3 н. Бога з людьми
НАМІР, Пр 16:4 Усе Єгова приготував для свого н.
 Рм 8:28 хто покликаний згідно з його н.
 Рм 9:11 н. Бога щодо вибору залежав
 Еф 3:11 згідно з його вічним н.
НАПЕВНЕ, Ек 7:14 щоб люди не могли знати н.
НАПИСАНИЙ, Рм 15:4 все, що було н. раніше
 1Кр 4:6 Н. не виходьте за рамки н.
НАПОВНЮВАТИ, Бт 1:28 розмножуйтеся і н. землю
НАПОКАЗ, Мт 6:1 не виставляйте праведності н.
 1Кр 4:9 апостолів виставив н. останніми
НАПОЛЕГЛИВИЙ, Єв 6:11 щоб кожен залишався н.
НАПРИКНІТ, Іс 2:2 Н. днів гора дому Єгови
НАРІЧЕНА, Об 21:9 н., дружини Пляти
НАРІЗНИЙ КАМІНЬ, Пс 118:22 став головним н.
 Еф 2:20 н. фундаменту є сам Ісус
НАРІКАННЯ, Чс 14:27 Я чую всі н. ізраїльтян
 Флп 2:14 Продовжуйте робити все без н.
НАРІКАТИ, 1Кр 10:10 не н., як декорти
 Іуд 1:6 Це люди, які н.
НАРОД, Бт 22:18 всі н. здобудуть благословення
 Вх 19:6 царством священників і н. святим
 Пс 33:12 Щасливий н., чий Бог — Єгова
 Іс 66:8 Хіба з'явиться н. в одну мить?
 Мт 21:43 Царство буде дане н., який
 Мт 24:7 Повстане н. на н.
 Мт 25:32 Перед ним зберуться всі н.
 Лк 21:24 визначені для н. часи
 Дії 17:26 Від одного чоловіка створив усі н.
 1Пт 2:9 рід вибраних н. святий
НАРОДЖЕННЯ, Ів 14:1 н. жінкою живе недовго
НАРОДЖЕННЯ, Пс 51:5 Від н. на мені провина
 2Тм 3:15 від самого н. ти обізнаний
НАРОДИТИ, Іс 66:7 Не встига відчувати муки, як н.
 1Пт 1:3 н. нас знову

НАСИЛЛЯ, Бт 6:11 Земля наповнилась н.
 Пс 5:6 бридишся тими, хто чинить н.
 Пс 11:5 того, хто любить н.
 Пс 72:14 Від н. він визволить

НАСІННЯ, Лк 8:11 н.— це Боже слово

НАСЛІДОК, Пр 27:12 недосвідчена страждає від н.

НАСЛІДУВАТИ, 1Кр 11:1 Н. мене, як я н. Христа
 Еф 5:1 н. Бога, бо ви його діти
 Єв 13:7 н. їхню віру

НАСМІХАТИСЯ, 1См 17:26 н. з війська живого Бога
 Єр 20:7 Вони н. наді мною
 Лк 18:32 з нього будуть н. і знущатись
 Гл 6:7 Бог не той, з кого можна н.

НАСМІШНИК, 2Пт 3:3 в останні дні прийдуть н.

НАСОЛОДА, Пс 1:2 н. в законі Єгови
 Пс 40:8 Виконувати волю твою — н.
 Рм 7:22 отримую н. від Божого закону

НАСТРАНДАТИСЯ, Дії 14:22 н., перш ніж увійдемо в Царство

НАТАН, 2См 12:7 Н.: Цей чоловік — ти!

НАТОВА, Ів 31:34 Хіба я лякався н.?
 Дії 17:5 зібрали н. та зчинили галас

НАТХНЕНИЙ, 2Тм 3:16 Усе Писання н.

НАТХНЕННЯ, 1Хр 28:12 план, що отримав під н.

НАУКА, Рм 15:4 написано нам для н.

НАЧАЛЬНИК, Ів 12:42 багато н. повірило в нього

НЕБЕЗПЕКА, Пр 22:3 бачить н. і ховається
 2Кр 11:26 олинявся в н. у містах

НЕБЕСА, Пс 19:1 Н. звіщають про Божу славу
 2Пт 3:13 чекаємо нових н. і нової землі

НЕБО, Пс 8:3 Коли діявся н. у н.
 Ів 3:13 людина не піднімалась на н.
 Пс 12:2 раптово забраний на третє н.

НЕВДЯЧНИЙ, Пр 29:21 Якщо розпещувати, стане н.

НЕВИДИМИЙ, Рм 1:20 Його н. риси чітко видно
 2Кр 4:18 зосереджуємо погляд на н.
 Єв 11:27 немов бачив Н.

НЕВИКОНАНИЙ, 1Цр 8:56 жодне слово не залишилось н.

НЕВИРАЗНИЙ, 1Кр 14:8 Якщо сурма видасть н. звук

НЕВИД, Мт 13:47 Царство подібне до н.

НЕВИДКЛАДНО, 2Тм 4:2 роби це н.

НЕВІРУЮЧИЙ, 1Кр 6:6 в суд, причому до н.!
 1Кр 7:12 якщо брат має н. дружини
 2Кр 6:14 у нерівне ярмо з н.

НЕПІДНО, 1Кр 11:27 пити чашу н.
 1Фс 5:14 тих, хто поводиться н.

НЕПІВЛИВИЙ, Пс 103:8 Єгова н.

НЕДАЛЕКО, Дії 17:27 він н. від кожного з нас

НЕДБАЛИСТЬ, Дн 6:4 Даниїл не допускав н.

НЕДБАЛО, Єр 48:10 н. виконує доручення Єгови

НЕДОСВІДЧЕНИЙ, Пс 19:7 робить н. мудрим
 Пр 22:3 н. страждає від наслідків

НЕДОСТОЙНИЙ, Дії 13:46 вважаєте себе н. вічного життя

НЕДУГА, Іс 53:4 сам поніс наші н.

НЕЗАЙМАННИЙ, 1Кр 7:25 А щодо н., не маю наказу

НЕЗАСЛУЖЕНА ДОБРОТА, Ів 1:17 н. завдяки Ісаю Христу
 1Кр 15:10 виявив н. не даремно
 2Кр 6:1 Бог виявив н.
 2Кр 12:9 Достатньо тобі н.

НЕЗНАННЯ, 1Тм 1:13 жив у н. й поведився так

НЕЗНАЧНИЙ, Пс 119:141 Я н. і зневажений
 1Кр 1:28 Бог обрав тих, хто н.

НЕЛИЦЕРНИЙ, Рм 12:9 Нехай любов будє Єгови

НЕМОЖЛИВИЙ, Бт 18:14 Хіба є щось н. для Єгови?

НЕМОЖЛИВО, Бт 18:25 н., щоб ти знищив праведного
 Мт 19:26 Для людей н., але для Бога

НЕНАВИДИТИ, Пс 97:10 хто любить Єгову, н. зло
 Пр 6:16 шість речей, які н. Єгова
 Пр 8:13 Страх перед Єговою — н. зло
 Ам 5:15 Н. зло і любьть добро

Мт 24:9 за ім'я моє вас будуть н.
 Лк 6:27 робити добро тим, хто вас н.
 Ів 7:7 Світ н. мене, бо я свідчу
 1Ів 3:15 хто н. брата, є вбивцею

НЕНАВИСТЬ, Лв 19:17 Не май н. до свого брата

НЕОБАЧНИЙ, Пр 14:16 безглузда — н. і самовпевнена

НЕОДРУЖЕНИЙ, 1Кр 7:8 всім н. і вдовам кажу
 1Кр 7:32 Н. тривожиться про Господне

НЕОСВІЧЕНИЙ, Дії 4:13 люди н. і прості

НЕПЕРЕВЕРШЕНИЙ, 1Кр 12:31 яч покажу н. шлях

НЕПЛИДНИЙ, Іс 54:1 Радісно вигукуй, н. жінко

НЕПОРОЧНИСТЬ, 1Хр 29:17 ти любиш н.
 Ів 27:5 Поки не помру, не відречусь від н.
 Пс 25:21 н. і праведність охороняють
 Пс 26:11 Я ходитиму в н.

Пс 101:2 в н. серця у домі своєму

НЕПРАВДА, Тит 1:2 Богом, який не може говорити н.

НЕПРАВДИВИЙ, Мт 26:59 н. свідчення проти Ісуса

НЕПРАВЕДНИЙ, Пр 15:8 Жертва н.— гідота
 Пр 29:2 панує н., люди стогнуть
 Дії 24:15 воскресіння праведних і н.
 1Кр 6:9 н. не успадкують Царства

НЕПРИРОДНИЙ, Іуд 7 віддалися н. бажанням

НЕПРИСТОЙНИЙ, Еф 5:4 балаканина і н. жарти
 Кл 3:8 відкиньте н. слова

НЕРІШУЧИЙ, Як 1:8 вона н. й нестійка

НЕРОЗУМНИЙ, Лк 12:20 Н., цієї ночі

НЕСИЛЬНИЙ, Рм 15:1 несити слабкості н.

НЕСПОВНЕНИЙ, Іс 55:11 не повернеться до мене н.

НЕСПРАВЕДЛИВИЙ, Рм 9:14 Невже Бог н.?

НЕСПРАВЕДЛИВО, Пс 32:4 ніколи не поведеться н.
 1Пт 2:19 якщо н. страждає

НЕСТИ, 1Хр 15:13 Першого разу ви не н. його

НЕСТРИМАННИЙ, Пр 19:19 Н. людина змушена платити

НЕТЕРПЛИВИЙ, Пр 14:29 н. виставляє безглузда

НЕТІПНИЙ, 1Кр 15:42 воскресає н.

НЕТІПНЯ, 1Кр 15:53 тілне мусить одягтися в н.

НЕФІЛІМ. Див. ВЕЛЕТЕНЬ.

НЕЧЕСНИЙ, Пр 15:27 Хто має н. прибутки, стягує

НЕЧИСЛЕННИЙ, Іс 60:22 Н. стане тисячею

НЕЧИСТИЙ, Лв 13:45 вигукують: Н.! Н.!
 Ів 14:4 народити чистого від н.?

НЕЧИСТОТА, Рм 1:24 не стримував їх від н.
 Кл 3:5 статеву розпусту, н.

НЕЩАСНИЙ, Рм 7:24 Н. я людина!

НИВА, 1Кр 3:9 ви — Божа н.

НИЩИТИСЯ, 2Кр 4:16 наше фізичне тіло н.

НИЖНИЙ, Кл 3:12 одягніться в н. співчуття
 Як 5:11 Єгова дуже н. у виявленні

НИКЧЕМНИЙ, Пс 101:3 Не поставлю перед очима речей н.
 Лк 17:10 Ми н. раби

НИМИЙ, Іс 35:6 язик н. співатиме з радості

НИНЕВІЯ, Ін 4:11 не повинен пошкодувати Н.?

НІЧ, Пс 19:2 н. за н. передають знання
 Рм 13:12 Н. минає, день наближається

НІЩО, Гл 6:3 вважає себе важливим, хоча він н.

НІЯКОВО, Езд 9:6 н. піднімати обличчя до Бога

НОВИЙ, Іс 42:9 я звіщаю щось н.
 Ів 13:34 Даю вам н. заповідь
 Дії 17:21 говорили і слухали про щось н.
 Об 21:1 н. небо та н. земля
 Об 21:5 Ось я творю все н.

НОГИ, Іс 52:7 гарні н. того, хто несе добру новину
 Ів 13:5 почав мити учням н.
 Рм 16:20 розчавить Сатану під вашими н.

НОЙ, Бт 6:9 Н. ходив з Богом
 Мт 24:37 Як було за днів Н., так

НОСИТИ, Рм 15:1 н. слабкості несильних

НОША, Гл 6:5 кожен нестиме власну н.

НУЖДЕННИЙ, Пс 41:1 Щаслива людина, яка дбає про н.

О

ОББИРАТИ, Лв 19:13 не о. свого ближнього
1Кр 6:7 Не ліпше, щоб вас о.?

ОБВИНУВАЧЕННЯ, Рм 8:33 Хто висуне о. проти

ОБВИНУВАЧУВАТИ, Об 12:10 день і ніч о. братів

ОБГОВОРЕННЯ, Пр 15:22 немає о., плани розладнуються

ОБДУМУВАТИ, Рм 13:14 не о. наперед

ОБЕРЕЖНИЙ, Пр 14:16 Мудра людина о.
Мт 10:16 будьте о., як змії

ОБЕРГАТИ, Пр 4:23 о. своє серце, бо
Ів 17:12 я о. їх заради

ОБІТНИЦЯ, Пв 23:21 Якщо даси Єгови о.

ОБЦЯНКА, Пс 15:4 не відступається від своєї о.
2Кр 1:20 хоч би скільки було Божих о.
Єв 10:23 той, хто дав о., вірний

ОБЛИЧЧЯ, 2Кр 3:7 не могли подивитись на Мойсееве о.

ОБМАН, Пс 34:13 бережить уста від о.
Еф 4:25 коли ви вже відкинули о.
2Пт 2:3 вдаючись до о.

ОБМАНОВАТИ, Кл 3:9 Не о. одне одного

ОБМАНОВАТИСЯ, Гл 6:7 Не о.: Бог

ОБМЕЖИТИ, 1Кр 7:35 не для того, щоб о. вас

ОБМИТИ, Пс 51:2 о. мене від провини
1Кр 6:11 Бог своїм духом вас о.

ОБМИТИСЯ, 2Цр 5:10 о. сім разів у Йордані

ОБОВ'ЯЗОВО, Вх 19:8 Ми о. зробимо

ОБОВ'ЯЗОК, Ек 12:13 в цьому весь о. людини
Дії 1:20 його о. наглядача візьме інший
1Ів 3:16 о. віддавати життя за братів

ОБРАЖАТИ, Пс 78:40 о. його у безводному краю
1Пт 2:23 Коли його о., він не

ОБРАЗ, Бт 1:26 Створило людину на наш о.

ОБРАЗА, Пр 19:11 вона не зважає на о.

ОБРАЗЛИВА МОВА, Еф 4:31 Відкиньте гнів, о.

ОБРАНЦІ, Мт 24:22 задля о. дні будуть скорочені
Мт 24:31 ангели зберуть його о.

ОБРІЗАННЯ, Рм 2:29 о. виконане на серці
1Кр 7:19 о., необрізання не мають значення

ОБТЯЖЛИВИЙ, 1Ів 5:3 ці заповіді не о.

ОБТЯЖУВАТИ, 1Фс 2:6 о. вас великими витратами

ОБТЯЖУВАТИСЯ, Лк 21:34 щоб ваші серця не о.

ОВЕЧКА, 2См 12:3 не було нічого, крім о.
Ів 21:16 Паси моїх о.

ОГИДА, Рм 12:9 Відчувайте о. до зла

ОГИДНИЙ, Чс 21:5 стала ненависною ця о. Їжа

ОПЛЯДАТИ, 2Кр 16:9 Єгова о. очима всю землю

ОПЛЯДАТИСЯ, Лк 9:62 поклала руку на плуг та о.

ОГРУБІТИ, Мт 13:15 серце тих людей о.

ОДЕРЖИМИЙ, 1Тм 6:4 Вона о. дискусіями

ОДИН, 1Кр 8:6 о. Бог, Батько, о. Господь, Ісус

ОДНОВІРЕЦЬ, Гл 6:15 це чинило добро о.

ОДНОСТАЙНО, Дії 15:25 ми о. вирішили

ОДРУЖУВАТИСЯ, Бт 27:46 Якщо і Яків о. на
Мт 22:30 при воскресінні не о.
1Кр 7:9 ліпше о., ніж розпалюватися
1Кр 7:36 Нехай такі о.
1Кр 7:38 яка не о., робить ліпше

ОДЯГ, Бт 3:21 Бог зробив довгий о.

ОДЯГНЕНИЙ, Пр 7:10 вишла жінка, о. як повія

ОЖИВЛЕНИЙ, 1Пт 3:18 але о. в дуці

ОЖИВЛЯТИ, Іс 57:15 о. дух прижнених

ОЗБРОЄННЯ, Еф 6:11 Одягніться в повне о.
Еф 6:13 візьміть повне о.

ОЗЕРО, Об 19:20 у вогняне о., що палає сіркою

ОЗЛОБЛЕНІСТЬ, Еф 4:31 Відкиньте всіляку о.

ОЗНАКА, Мт 24:3 яка о. твоєї присутності?

ОКО, Пс 115:5 мають о., але не бачать
Пр 15:3 О. Єгови — всюдю
Мт 5:38 О. за о. і зуб за зуб
Мт 6:22 якщо о. зосереджене
1Кр 2:9 О. не бачило, вухо не чуло

1Кр 12:21 О. не може сказати руці
1Кр 15:52 умиць, як о. змигнути
2Кр 6:5 ноцями не змикаємо о.
2Кр 11:27 не змикав о., зазнавав голоду
Об 3:18 щоб помовав о. та зміг бачити

ОЛИВА, Мт 25:4 взяли пляшечки з о.

ОЛИВКА, Пс 52:8 буду як пишна о.
Рм 11:17 ти, дика о., прищеплена

ОЛИВКОВА ГОРА, Лк 22:39 пішов до о.
Дії 1:12 О.: поблизу Єрусалима

ОЛІЯ, 1Цр 17:16 Не закінчувалося ні борошно, ні о.
Мр 14:4 Нашо марнувати таку о.?

ОПАН'ЯТАТИСЯ, 1Цр 8:47 якщо він, о., повернеться
Лк 15:17 О., він сказав

ОПАНОВАНИ ДЕМОНАМИ, Мт 8:28 два чоловіки, о.

ОПЕРЕЗАТИ СТАН, Іс 11:5 Він о. праведністю

ОПОГАНОВАТИ, 2Кр 7:1 від усього, що о. тіло

ОПОРА, Пр 3:26 Єгова буде твоєю о.

ОПУСКАТИ РУКИ, 2Кр 15:7 будьте сильні та не о.

ОРГАНІЗОВАНИЙ, 1Тм 3:2 Наглядч має бути о.

ОРГАНІЗОВАНО, 1Кр 14:40 нехай усе
відбувається о.

ОРЕЛ, Іс 40:31 ширятимуть на крилах, мов о.
ОСВЯТИТИ, 1Цр 9:3 Дім, який ти побудував, я о.
Єр 1:5 перш ніж ти народиться, я о. тебе
Єз 36:23 Я о. своє величчє ім'я

ОСВЯЧЕНИЙ, Єв 12:14 Намагайтесь бути о.

ОСВЯЧУВАТИСЯ, Лк 11:2 нехай о. твоє ім'я

ОСЕЛ, 3х 9:9 твій цар їде на о.

ОСКВЕРНЯТИ, Єз 39:7 не дозволю о. своє ім'я
Ослиця, Чс 22:28 Єгова відкрив уста о.

ОСНОВА, Рм 2:20 володіш о. знання та правди

ОСОБИСТІСТЬ, Еф 4:24 одягніться в нову о.
Кл 3:9 Скиньте із себе стару о.

ОСОРОМЛЕНИЙ, Пс 25:3 Усі, хто на тебе надіється,
не будуть о.

ОСТАННІ ДНІ, 2Тм 3:1 в о. придуть скрутні часи

ОСУД, 1Кр 11:29 той стягне на себе о.

ОТАРА, Лк 12:32 Не лякайся, мала о.

ОХОЧЕ, Пс 110:3 Твій народ о. піде

ОХРЕСТИТИ, Мт 3:13 прийшов Ісус, щоб Іван о. його

ОХРЕСТИТИСЯ, Дії 2:41 о. приблизно 3000 осіб
Дії 8:36 Що зважає мені о.?

ОЧИСТИТИ, Пс 51:2 Обмий мене та о.
3х 13:9 я о. цих людей, як срібло
2Кр 7:1 о. себе від усього, що

ОЧИСТИТИСЯ, Дн 12:10 Багато хто о., вибілється

ОЧИЩЕНИЙ, Ів 15:3 о. завдяки словам

ОЧІКУВАННЯ, Лк 21:26 мліти від страху та о.

ОЧІКУВАТИ, Мих 6:8 Чого Єгова о. від тебе?

П

ПАВЛО. Див. також САВЛ.
1Кр 1:12 говорите: Я П.

ПАПІН, Єр 23:5 дам Давидові праведний п.

ПАДАТИ ДУХОМ, 2Кр 4:1 ми не п.
2Кр 4:16 Тож ми не п.

ПАПАТИ, Рм 12:11 Духом п.

ПАМ'ЯТАТИ, Пс 8:4 хто людина, що ти п. її?
Єк 12:1 п. про Творця у дні молодості
На 1:7 Він п. тих, хто шукає притулку
Єв 10:32 Завжди п. минулі дні

ПАМ'ЯТНА ГРОБНИЦЯ, Ів 5:28 хто перебуває в п.

ПАН, Пв 10:17 Єгова — П. над п.
Мт 6:24 не може бути рабом двох п.
Рм 14:4 чи впаде, вирішує його п.
1Кр 8:5 існує багато богів і багато п.
Кл 4:1 у вас також є П. на небі

ПАНІКА, Іс 28:16 хто вірить, не буде охоплений п.

ПАНУВАТИ, Бт 1:28 п. над усіма створіннями
Бт 3:16 чоловік п. над тобою
Пс 119:133 нехай наді мною не п. зло
Пр 16:32 хто п. над собою, сильніший від
Пр 29:2 коли п. неправедний, стогнущ

Ек 8:9 людина **п.** над людиною на шкоду
Рм 6:14 Гріх не повинен **п.**
2Тм 2:24 **п.** над собою, коли кривдять
ПАРАЛІЗОВАНИЙ, Лк 5:24 він сказав **п.**: Встань
ПАСОВИЩЕ, Іс 30:23 пастиць на просторому **п.**
ПАСТИ, Дії 20:28 наглядачами, щоб ви **п.** збір
1Тт 5:2 **п.** доручену вам отару
ПАСТИР, Пс 23:1 Єгова — мій **п.**
Єз 34:2 **п.**, які пасуть самих себе!
Єз 37:24 вони матимуть одного **п.**
Зк 13:7 Вразь **п.**, і отара розпорозиться
Ів 10:11 **п.** добрий, готовий віддати життя
Ів 10:14 **п.** добрий. Я знаю овець
Ів 10:16 одна отара й один **п.**
Еф 4:11 ще інших як **п.** і вчителів
ПАСТКА, Пс 91:3 врятує від **п.** пахлолова
Пр 29:25 Страх перед людиною — **п.**
Лк 21:34, 35 щоб день не захопив, немов **п.**
ПАСТУХ, Іс 40:11 дбайте про отару, наче **п.**
Мт 9:36 як вівці без **п.**
ПАСХА, Вх 12:11 Це **п.** для Єгови
ПАСХАЛЬНИЙ, Вх 12:27 **п.** жертва для Єгови
1Кр 5:7 Христос — наше **п.** ягня
ПЕЇНЬ, Іс 11:1 3 **п.** Єссея виросте галузка
Дн 4:15 **п.** з коринням залиште
ПЕРВІСТОК, Вх 11:5 помре кожен **п.**
ПЕРВОСВЯЩЕНИК, Єв 2:17 милосердним і
вірним **п.**
ПЕРЕВІРЯТИ, Пс 26:2 Єгова, **п.** і випробуй мене
Пр 21:2 Єгова **п.** серця
2Кр 13:5 **п.**, чи ви у вірі
Гл 6:4 хай кожен **п.** власні вчинки
Еф 5:10 **п.**, що до влободі Господу
1Фс 5:21 Усе **п.**, тримайтеся того, що
1Ів 4:1 **п.**, чи натхнені твердження
ПЕРЕВ'ЯЗАТИ, Іс 61:1 Він послав мене **п.** рани
Єз 34:16 поверну заблукану, **п.** поранену
ПЕРЕКЛАДАЧ, 1Кр 12:30 Хіба всі є **п.**?
ПЕРЕКОНАЛИ, Рм 4:21 твердо **п.**: Бог спроможний
Рм 8:38 **п.**, що ні смерть, ні життя
Рм 15:14 Я ж **п.**, брати мої, що ви
Кл 4:12 твердо **п.** в усій волі Бога
ПЕРЕКОНАННЯ, 1Фс 1:5 несла тверде **п.**
ПЕРЕКОНАТИ, 2Тм 3:14 і в чому тебе **п.**
ПЕРЕКОНИЛИ, 1Кр 2:4 не вживав **п.** мудрих слів
ПЕРЕКОНИЛИ, 2Кр 5:11 ми **п.** навчаємо інших
ПЕРЕЛЮБ, Вх 20:14 Не чини **п.**
Мт 5:28 уже вчинив **п.** у серці
Мт 19:9 хто одружується з іншою, чинить **п.**
ПЕРЕЛЮБНИК, 1Кр 6:9 **п.** не успадкують Царства
ПЕРЕМАГАТИ, Ів 16:33 будьте відважні: я світ **п.**!
Рм 12:21 завжди **п.** зло добром
ПЕРЕМІНОВАТИСЯ, Рм 12:2 **п.**, обновлюючи розум
ПЕРЕМОГА, Рм 8:37 цілковито **п.** завдяки
Об 6:2 перемагати й здобути остаточно **п.**
ПЕРЕМОЖЕЦЬ, Об 2:7 **п.** дам їсти плоди з дерева
ПЕРЕПИСУВАТИ, Пв 17:18 нехай **п.** собі Закон
ПЕРЕПЛАВЛЕННЯ, Дн 11:35 щоб відвалюєло **п.**
ПЕРЕСЛІДУВАННЯ, Мт 13:21 як настає **п.**, падає
Мр 4:17 коли зазнають **п.**, падають
Мр 10:30 у час, коли знеситиме **п.**
ПЕРЕСЛІДУВАТИ, Пс 119:86 Люди **п.** мене без
причини
Мт 5:10 Щасливі ті, кого **п.**
Ів 15:20 **п.** мене, будуть **п.** й вас
Дії 22:4 Я **п.** тих, хто належить до
Рм 12:14 Благословляйте тих, хто вас **п.**
1Кр 4:12 коли **п.** — терпимо
2Кр 4:9 нас **п.**, але ми не покинути
ПЕРЕСТЕРІГАТИ, Єз 3:17 від мого імені **п.** їх
ПЕРЕХИТРИТИ, Єр 20:7 Ті **п.** мене, Єгово
ПЕРЛИНА, Мт 7:6 не кидайте **п.** свиням
Мт 13:45 подібне до купця, який шукає **п.**

ПЕРШИЙ, Мт 19:30 багато **п.** стануть останніми
Мр 9:35 Хто хоче бути **п.**
Кл 1:15 народжений **п.** з усього створіння
ПЕРШІ ПЛОДИ, Рм 8:23 ті, хто має **п.**, дух
ПЕС, Пр 26:17 хто **п.** за вуха хлапця
2Пт 2:22 **п.** повертається до своєї блювоти
ПЕТРО, Мт 14:29 **п.** пішов по воді
Лк 22:54 **п.** йшов позаду на відстані
Ів 18:10 **п.** вихопив меч і відсік
Дії 12:5 **п.** був у в'язниці, а збір
ПЕЧАТКА, Псн 8:6 Поклади мене, мов **п.**
2Кр 1:22 поставив на нас **п.**
Еф 1:13 повіривши, отримали **п.**
Об 7:3 поки не поставимо **п.** на чолас
ПЕЧЕРА, Мт 21:13 робите з нього **п.** розбійників
ПИЛАТ, Ів 19:6 **п.**: Я не бачу за ним вини
ПИЛИП, Дії 8:26 ангел Єгови сказав **п.**
Дії 21:8 **п.**, проповідника, одного із семи
ПІЛЬНУВАТИ, Мт 26:41 **п.** й безупинно молись
Лк 21:36 **п.** і посвяччас благаїте
Дії 20:28 **п.** за собою та за отарою
1Кр 16:13 **п.**, міцно стійте у вірі
Еф 5:15 **п.** й поведьтєся як мудрі
1Тм 4:16 **п.**, за собою і як навчаєш
1Пт 4:7 **п.**, щоб не занедбувати молитов
ПИСАННЯ, Мт 22:29 не знаєте ні **п.**, ні
Лк 24:32 докладно поясновав **п.**
Дії 17:2 вів розмови, наводячи докази з **п.**
Дії 17:11 шодня ретельно досліджуючи **п.**
Рм 15:4 через потіху з **п.** мали надію
2Тм 3:16 Усе **п.** натхнене Богом
ПИХАТИЙ, Як 4:6 Бог **п.** противиться
ПИХАТИСТЬ, Флп 2:3 Не робіть нічого через **п.**
ПИШАТИСЯ, 2Фс 1:4 ми **п.** вами
ПІВДЕННИЙ ЦАР, Дн 11:11 розлютіться **п.**
Дн 11:40 **п.** буде з ним боротися
ПІВЕНЬ, Мт 26:34 перш ніж проспіває **п.**, зречешся
ПІВНІЧНИЙ ЦАР, Дн 11:7 проти фортеці **п.**
Дн 11:40 **п.** налетить з колісницями
ПІДБАДЬОРОВАТИ, Кл 3:16 Не припиняйте **п.**
Тит 1:9 **п.** здоровим вченням
Єв 10:25 збиратися разом, **п.**
ПІДБАДЬОРОВАТИСЯ, Дії 28:15 Побачивши їх,
Павло **п.**
Рм 1:12 щоб ми **п.** взаємно
1Кр 14:31 щоб усі вчилися і **п.**
ПІДБІРАТИ, Лв 19:9 не **п.** того, що залишилось
Рт 2:8 не ходи **п.** колоски на інше поле
ПІДГАНЯТИ, Бт 33:14 щоб не **п.** ні худоби, ні дітей
ПІДГОТОВКА, 2Кр 3:5 ми маємо відповідну **п.**
ПІДГОТОВЛЕНИЙ, 2Тм 2:2 будуть **п.**, щоб навчати
ПІДЗЕМЕЛЛЯ, Дн 6:7 буде викинений у **п.** з левами
ПІДКОРЯТИ, 1Кр 15:27 все **п.** йому до ніг
ПІДКОРЯТИСЯ, Дії 5:29 Ми повинні **п.** владі Бога
Рм 13:1 **п.** тим, хто посідає вищу владу
1Пт 2:13 **п.** владі царя, як вищого
ПІДНИМАТИСЯ, Ів 3:13 жодна людина не **п.** на небо
ПІДСТАВА ДЛЯ СПОТИКАННЯ, Рм 14:13 не давати **п.**
Флп 1:10 не будете давати **п.**
ПІДСТУПНИЙ, Пр 3:32 **п.** людина гідка Єгови
ПІЗНАВАТИ, Гл 4:9 коли Бог **п.** вас
ПІКЛУВАТИСЯ, 1Кр 12:25 щоб частини **п.** одна про
одну
1Тм 5:8 Якщо хтось не **п.** про членів сім'ї
ПІНХАС, Чс 25:7 Коли **п.** побачив, то відразу
ПІСНЯ, Не 12:46 в **п.** прославляли Бога
Пс 98:1 Заспівайте Єгови **п.** нову
Мт 26:30 заспівавши хвалебні **п.**, пішли
Дії 16:25 Павло та Сила вихваляли Бога **п.**
Кл 3:16 та духовними **п.** вдячності
ПІСОК, Бт 22:17 стане численним, як **п.**
Об 20:8 їх буде як морського **п.**
ПІСТ, Іс 58:6 **п.**, який я схвалюю
ПІЧ, Дн 3:17 Бог зможе врятувати нас з **п.**

ПЛАВИЛЬНИК, Мл 3:3 Він сяде мов п.
ПЛАКАТИ, Ос 12:4 Він п. і благав про ласку
 Лк 6:21 Щасливі, хто п. тепер
 Рм 12:15 п. з тими, хто п.
ПЛАН, Вх 26:30 святий намет згідно з п.
 1Цр 6:38 все, що передбачалося п.
 Пр 15:22 немає обговорення, п. розлагоджують
 Пр 19:21 Багато п. у серці людини
ПЛАТА, Бт 31:7 10 разів змінював п.
 Єр 22:13 відмовляйтеся давати п.
 Рм 6:23 п. за гріх — смерть
ПЛАЧ, Пс 6:6 моя постіль мокра від п.
 Іс 65:19 уже не чутимуть п.
ПЛЕКАТИ, Еф 5:29 годув його та п.
ПЛЕМЕНА, Бт 49:28 12 п. Ізраїля
ПЛІД, Бт 3:3 З нього п. не ікте
 Мт 7:20 по їхніх п. розпізнає їх
 Мт 21:43 народу, який приносить п.
 Лк 8:15 витривало приносить п.
 Ів 15:2 очищає, аби давала більше п.
 Ів 15:8 якщо приносите багато п.
 Гл 5:22 п. духу — це любов
ПЛІПКУВАТИ, Пр 20:19 з тим, хто любить п.
 1Тм 5:13 п., втручаються в чужі справи
ПЛІЧ-О-ПЛІЧ, Сф 3:9 п. служили йому
ПЛОТСЬКИЙ, 1Кр 2:14 п. людина не приймає
 1Кр 3:3 далі залишається п.
 Кл 2:18 пишанося через п. мислення
ПЛОТЬ, Рм 8:5 керуючись бажаннями п.
 1Кр 15:50 п. і кров не можуть успадкувати
 Гл 5:19 Учинки п. явні
ПЛУГ, Лк 9:62 покляла руку на п. та оглядається
ПЛЮВАТИ, Мт 26:67 п. Ісусові в обличчя
ПОБЛАГОСЛОВИТИ, Бт 1:28 Бог п. їх
 Бт 32:26 Не відшуку, поки не п.
ПОБУДУВАТИ, Іс 65:21 Люди п. доми й житимуть
ПОВАГА, Пр 5:9 щоб не втратив п. в людей
 1Пт 3:2 вашу чисту поведінку і п.
 1Пт 3:15 виступити на захист з глибокою п.
ПОВАЖАТИ, Еф 5:33 дружина має п. чоловіка
 1Фс 5:12 п. тих, хто бере провід
ПОВАЛИТИ, 2Кр 10:4 задати п. будь-яку твердиню
ПОВЕДІНКА, 1Пт 3:16 осоромлені, побачивши
 добру п.
ПОВЕРНУТИСЯ, Йл 2:12 п. до мене всім серцем
 Мл 3:7 п. до мене, і я п. до вас
ПОВЕРТАТИ, Пс 37:21 Неправедний бере і не п.
ПОВЕРХОВО, Ів 7:24 Перестаньте судити п.
ПОВІКИ, Пс 37:29 п. будуть жити на землі
 Ек 3:14 усе, що робить Бог, залишиться п.
ПОВІЛЬНИЙ, Як 1:19 п. на слова, п. на гнів
ПОВІТРЯ, 1Кр 9:26 не так, ніби б'ю п.
 Еф 2:2 правителю влади п.
ПОВІЯ, Пр 7:10 жінка, одягнена як п.
 Лк 15:30 промарнував з п. масток
 1Кр 6:16 хто зблизвився з п.
 Об 17:1 п., яка сидить на водах
 Об 17:16 зненавидять п., спустошать
ПОВІСТЮ, 2Хр 16:9 чиясь серце п. віддане
ПОВНІЩИЙ, 1Фс 4:1 застосовувати п. мірою
 1Фс 4:10 виявляйте любов п. мірою
ПОВОДИТИСЯ, 1Пт 2:12 добре п. серед народів
ПОВЧАННЯ, Пр 1:7 безглузді нехтують п.
 Пр 3:11 не відкидай п. від Єгови
 Єв 12:11 п. у цей час не здається радісним
ПОВЧАТИ, Пр 19:18 П. свого сина, поки
 Об 3:19 кого люблю, п. їх
ПОГАНЕ, Чс 14:36 говорили п. про край
 Тит 2:8 не маючи підстав говорити п.
ПОГЛЯД, Рм 14:1 про розбіжності в п.
ПОГРАБУВАННЯ, Єв 10:34 сприймали п. свого
 майна
ПОГРОЖУВАТИ, 1Пт 2:23 коли страждав, то не п.

ПОГРОЗА, Еф 6:9 так само, без п.
ПОДАТОК, Мт 17:25 від кого царі беруть п.?
 Лк 20:22 чи дозволено платити кесарю п.?
 Лк 23:2 забороняє платити п. цезарю
 Рм 13:6 Тому ви і п. платите
 Рм 13:7 хто вимагає п.— тому п.
ПОДОВЖУВАТИ, Іс 54:2 П. мотузки намету
ПОДУМАТИ, Бт 24:63 [ісак] пішов у поле, щоб п.
ПОДЯКА, Пс 95:2 Прийдімо з п.
 Еф 5:20 віддавайте за все п. Богу
ПОДЯКУВАТИ, Дії 28:15 Побачивши їх, Павло п.
 Богові
ПОЕТИ, Дії 17:28 ваші п. говорили
ПОЖАРТУВАТИ, Пр 26:19 Так я п.!
ПОЖАТИ, Ос 8:7 сіють вітер, томи п. бурю
 Гл 6:7 що людина посіє, те й п.
 Гл 6:9 у свій час п., якщо не виснажимося
ПОЖЕРТВА, 1Хр 29:9 народ давав п.
 2Хр 31:10 почав приносити п.
ПОЖИВА, Пс 145:15 ти даєш ім п. своєчасно
 Мт 24:45 своєчасно давати ім п.
 Ів 6:27 Праційте не заради п.
ПОЗАЗДРИТИ, Пс 73:3 п. я пихатим
ПОЗИКА, Пр 11:15 Хто ручається за п.
ПОЗИЧАТИ, Пр 19:17 виявляє ласку знедоленому, п.
 Єгови
 Лк 6:35 без відстоєтків п.
ПОЗОСТАТИ, Об 12:17 вирушити воювати з п.
ПОКАЗУВАТИ, Пс 32:8 Я п. дорогу, якою маєш іти
 Ів 5:20 Батько п. Синові все
ПОКАРАННЯ, Пр 23:13 Не залишай хлопця без п.
 Ек 8:11 Оскільки п. не приходить швидко
ПОКАЯТИСЯ, Дії 3:19 п. та наверніться, щоб
 Дії 17:30 звіщає людям, щоб вони п.
 Об 16:11 зневажали Бога і не п.
ПОКИДАТИ, Пр 31:8 він ніколи тебе не п.
 1См 12:22 Єгова не п. свого народу
 Пс 27:10 Навіть якщо батько й мати п.
 Пс 37:28 Єгова відданих своїх не п.
 Іс 1:28 хто п. Єгову, загине
 Мт 19:29 кожен, хто п. дім, чи братів
 Ів 8:29 він не п. мене, бо я завжди
 Єв 13:5 не полишу й ніколи тебе не п.
ПОКІРНИЙ, Єв 13:17 будьте п.
ПОКЛАДАТИСЯ, Пс 9:10 хто знає ім'я твоє, п.
 Пс 62:8 та на нього, виливай йому
 Пс 84:12 щаслива людина, яка п. на тебе
 Пс 146:3 Не п. на князів
 Пр 3:5 на власне розуміння не п.
 Пр 28:26 Безглуздий п. на своє серце
 Єр 17:5 Проклятий, хто п. на людину
 2Кр 1:9 п. не на себе, а на Бога
 1Пт 4:11 п. на силу від Бога
ПОКЛИКАННЯ, Еф 4:1 бути гідними свого п.
ПОКЛОНЯТИСЯ, Мт 4:10 П. лише Єгови, Богу твоєму
 Ів 4:24 п. в душі та в правді
ПОКОЛІННЯ, Мт 24:34 не проміне це п.
ПОКРИВАЛО, 2Кр 3:15 п. залишається на серця
ПОКРИВАТИ, 1Кр 11:6 якщо жінка не п. голови
 ПОЛЕ, Мт 13:38 п.— це світ
 Ів 4:35 п. побілили
ПОЛЕГШЕННЯ, 2Фс 1:7 А вам дасть п.
ПОЛИВАТИ, 1Кр 3:6 Я посадив, Аполлос п.
ПОЛИШЕНИЙ, Пр 29:15 дитина, п. на себе саму
ПОВОЛА, Сф 2:2 доки день не пролетів, як п.
ПОЛОН, 2Кр 10:5 беремо в п. усяляку думку
ПОЛУМ'Я, 1Фс 5:19 П. духу не гасить
ПОЛЮБИТИ, Гл 2:20 Божого Сина, який п. мене
 1Ів 4:10 Не ми п. Бога, а він п.
ПОЛЮВАННЯ, Лв 17:13 Якщо хтось піде на п.
ПОМАЗАНЕЦЬ, Пс 2:2 царі повстали проти п.
 Пс 105:15 Не торкайтеся моїх п.

ПОМАЗУВАТИ, 1См 16:13 Самуїл п. Давида

Іс 61:1 Єгова п. мене звіщати

ПОМИРАТИ, Бт 3:4 Ні, ви не п.

Ів 14:14 Якщо п., чи буде жити знову?

Ів 11:25 навіть якщо й п., оживе

Ів 11:26 хто вірить у мене, ніколи не п.

Рм 14:8 чи п., ми належимо Єгови

2Кр 5:15 жили для того, хто за них п.

Об 14:13 хто п. в єдності з Господом

ПОМИРИТИСЯ, 1Кр 7:11 неодруженою або п.

ПОМІРКОВАНІСТЬ, Флп 4:5 про васу п. знають усі

ПОМІНЧИК, Ів 14:16 він дасть вам іншого п.

Ів 14:26 п., святий дух, навчить

ПОМСТА, Пв 32:35 П. моя, я відплачу

2Фс 1:8 спровадить п. на тих

ПОБОЄЦІЯТИ, Сд 11:30 Іфтах п.

ПОПЕРЕДЖЕННЯ, Єз 33:4 хто знехтує п., то його кров

1Кр 10:11 написано як п. для нас

ПОПРОСИТИ, Мт 6:8 знає до того, як ви п.

Ів 14:13 все, що п. в моє ім'я

ПОРА, Дн 2:21 Він зміноє часи й п.

Дії 1:7 Вам не дано знати часи й п.

1Фс 5:1 А про часи і п.

ПОРАДНИК, Пр 15:22 коли багато п.— плани здійснюються

Іс 9:6 зватимуть його Чудовий п.

ПОРАНЕНИЙ, Об 13:3 одна голова смертельно п.

ПОРАХУВАТИ, Лк 14:28 не сяде й не п. витрат

ПОРІВНЮВАТИ, Гл 6:4 не п. себе з іншими

ПОРІЗ, Лв 21:5 не робити п. на тілі

ПОРІЗНИТИ, Мт 10:35 прийшов п. сина з батьком

ПОРОЖНЕЧА, Іс 41:29 долини — вітер і п.

ПОРОЖНІЙ, Пв 16:16 не з'являється з п. руками

ПОРОХ, Бт 2:7 створив із п. людину

Бт 3:19 ти п. і до п. вернешся

Пс 103:14 пам'ятає, що ми п.

Іс 40:15 народи — мов п. на шальках

ПОРОЧНИЙ, Дн 6:4 в ньому не було нічого п.

ПОРУЧИТИСЯ, Пр 17:18 погоджується п.

ПОРЯДОК, Лк 1:3 постановив по п. написати

ПОРЯТУНОК, Ес 4:14 п. з іншого джерела

ПОСАДИТИ, 1Кр 3:6 Я п., Аполол поливав

ПОСЕРЕДНИК, 1Тм 2:5 п. між Богом та людьми

ПОСИЛАТИ, Іс 6:8 Ось я! П. мене!

ПОСІЯТИ, Гл 6:7 що людина п., те й поже

ПОСКАРЖИТИСЯ, Кл 3:13 підстави на когось п.

ПОСЛАНЕЦЬ, Мл 3:1 Ось я висилаю п.

ПОСЛУЖИТИ, Мт 20:28 Син людський прийшов п.

ПОСЛУХ, 1См 15:22 П. ліпший від жертви

ПОСМІЯТИСЯ, Пс 2:4 з них п., Єгова висміє

ПОСОЛ, 2Кр 5:20 п. замість Христа

ПОСПАТИ, Пр 6:10 Трохи п., трохи подрімаєш

ПОСТАРИТИ, Пс 37:25 я був молодий, а тепер п.

ПОСТИТИ, Лк 18:12 Я п. двічі на тиждень

ПОСТИНО, Дн 6:16 Бог, якому ти п. служиш

ПОСТРАЖДАТИ, 1Пт 3:14 якщо доведеться п.

ПОСТУП, Флп 3:16 зробили п., продовжуємо

1Тм 4:15 щоб п. був явний для всіх

ПОСУДИНА, Дії 9:15 цей чоловік — вибрана п.

Рм 9:21 п. для почесного вжитку

ПОСУХА, Єр 17:8 У рік п. не стривожиться

ПОТІХА, Рм 15:4 щоб через п. з Писань

2Кр 1:3 Богові усіялої п.

ПОТІШАТИ, Пс 94:19 Коли тривоги, ти п. мене

Пр 27:11 Будь мудрий, мій сину, і п.

Іс 49:13 Єгова п. свій народ

Іс 61:2 п. всіх, хто в жалобі

2Кр 1:4 щоб ми могли п.

ПОТІШЕНИЙ, Мт 5:4 засмучені будуть п.

ПОТОМСТВО, Бт 3:15 мій п. твоїм і п. іі

Бт 22:17 обов'язково розмножу твоє п.

Іс 65:23 п., яке благословив Єгова

Гл 3:16 твоєму п., а ним є Христос

Гл 3:29 ви справді п. Авраама

ПОТОП, Бт 9:11 п. більше не знищить

Мт 24:38 як у дні до п.

2Пт 2:5 спровадив п. на світ безбожних

ПОТОПАТИ, Єв 10:29 п. Сина Божого

ПОТРЕБУВАТИ, Рм 12:13 Діліться зі святими, коли чогось п.

ПОХВАЛА, Пр 27:21 п. випробує людину

ПОХВАЛИТИ, 1Кр 11:2 Хочу п. вас за те

ПОХИТНУТИСЯ, 1Фс 3:3 щоб ніхто не п.

ПОХІТЬ, Рм 1:26 керуватися ганебною п.

Рм 1:27 чоловіки розпалилися п.

Кл 3:5 нечистоту, нестримну п.

1Фс 4:5 не віддаватися ненасистій п.

ПОЦІЛУНОК, Лк 22:48 зраджуєш Сина

людського п.?

ПОЧАТОК, Іс 46:10 кажу від п., яким буде кінець

Мт 24:8 це п. нестерпних мук

ПОЧЕСНИЙ, 2Тм 2:20 посудини для п. вжитку

ПОЧИНАННЯ, Зх 4:10 Не зневажайте день

скромних п.

ПОЧУТИ, Рм 10:14 як п. без проповідника?

ПОЧУТТЯ, Як 5:17 Ілля з такими п., як у нас

ПОШАНА, Рм 12:10 Першими виявляйте п.

1Фс 5:13 виявляйте їм глибоку п.

ПОЯСНОВАТИ, Не 8:8 п. Закон і розтлумачували

Ів 6:24 п., у чому провина моя

Ів 1:18 п., яким Він є

Дії 17:3 п., посилаючись на Писання

ПРАВДА, Пс 15:2 п. говорити у серці

Пс 119:160 П.— суть твого слова

Пр 23:23 Купи п. і ніколи не продавай

Ів 4:24 поклоняться в душі та в п.

Ів 8:32 пізнаєте п., і п. зробить вільними

Ів 14:6 Я — дорога, і п., і життя

Ів 16:13 дух п. керуватиме вами

Ів 17:17 Освяті їх п. Твоє слово — п.

Ів 18:38 Пилат запитав: Що таке п.?

2Кр 13:8 нічого не можемо проти п.

Еф 4:25 нехай кожен говорить п.

2Пт 1:12 ви утверджені в п.

Зів 4 мої діти ходять у п.

ПРАВДИВИЙ, Ів 17:3 тебе, єдиного п. Бога

ПРАВЕДНИЙ, Ів 1:8 Іов п. і непорочний

Пс 34:19 Багато трудючись у п.

Пс 37:25 не бачив, щоб п. був покинутим

Пс 72:7 За його днів процвітаєтме п.

Пс 141:5 Якщо вразить мене п.

1Пт 3:12 очі Єгови дивляться на п.

ПРАВЕДНИК, Пр 24:16 п. може сім разів упасти

ПРАВЕДІТЬ, Бт 15:6 Бог зарахував як п.

Пс 45:7 Ти полюбив п.

Іс 28:9 мешканці навчаються п.

Іс 60:17 призначу п. твоїм начальником

Сф 2:3 Шукайте п., шукайте сумирності

2Пт 3:13 на яких перебуватиме п.

ПРАВЕДИНО, Іс 32:1 Цар шарюватиме п.

ПРАВИЛО, Гл 6:16 хто поведеться за цим п.

Пс 2:5 коли змагається не за п.

ПРАВИТЕЛЬ, Дн 4:17 щоб кожен знав: Всевишній є п.

Ів 12:31 п. цього світу буде вигнаний

Ів 14:30 надходить п. цього світу

Дії 4:26 п. зібралися проти Єгови та

ПРАВЛІННЯ, Дн 4:34 його п.— п. вічне

ПРАВО, Єз 21:27 хто має на неї законне п.

ПРАВОСУДДЯ, Ів 34:12 Всемогутній не

викривлює п.

ПРАГНЕННЯ, Рм 16:18 раби власних п.

Як 1:14 зваблює власне п.

1Пт 2:2 п. до словесного молока

1Ів 2:16 п. плоти, п. очей

ПРАГНУТИ, Пс 84:2 п. бути на подвір'ях Єгови

Рм 1:15 я п. звіщати добру новину

ПРАЦЬОВИТИЙ, Рм 12:11 Будьте п., не лінуйтеся
ПРАЦЮВАТИ, Ів 5:17 Мій Батько досі п.
 Ів 6:27 П. не заради поживи, як псується
 Еф 4:28 нехай не краде, хай п.
 1Фс 2:9 ми ніч і день п.
 2Фс 3:10 не хоче п., нехай і не їсть
ПРАЦЯ, Ек 2:24 тишитися своєю тяжкою п.
ПРЕДСТАВИТИ, Рм 6:13 п. буде Богові як
ПРЕКРАСНИЙ КРАЙ, Дн 11:45 святою горою П.
ПРЕОБРАЗИТИСЯ, Мт 17:2 Ісус п. перед ними
ПРЕСТОЛ, Пс 45:6 Бог є п. твоїм повік-віків
 Іс 6:1 Єгова сидів на високому п.
 Дн 7:9 побачив, як поставили п.
 Мт 25:31 Син людський сяде на свій п.
 Лк 1:32 Єгова дасть йому п. Давида
ПРИБИТИ, Мр 15:25 Коли його п., була третя година
ПРИБУТОК, Пр 15:27 Хто має нечесні п.,
 Ек 5:10 той не насититься п.
ПРИБАВЛИВІСТЬ, Пр 31:30 П. оманлива, і краса
ПРИВОДИТИ, Ів 6:44 якщо мій Батько не п. її
ПРИГНІЧЕНИЙ, 1См 1:15 Перед тобою п. жінка
 Пс 34:18 Єгова близький до тих, у кого п. дух
 Пс 51:17 Примна жертва — це п. дух
 Пр 18:14 хто витримає п. дух?
 Іс 57:15 Я перебуваю разом з п.
 1Фс 5:14 вітшати п., підтримувати
ПРИГНОБЛЕННЯ, Ек 7:7 п. може довести
 мудрого до
ПРИГОТУВАТИ, Ів 14:2 йду п. вам місце
ПРИГОЗИТИ, Дії 4:17 п. їм і накажимо
ПРИСМІЙНИЙ, Єз 18:32 не п. смерть жодної людини
ПРИСМНО, Пс 147:1 вихвалити Бога, як це п.
ПРИЗНАЧАТИ, Тит 1:5 щоб ти п. старійшин
ПРИЙМАТИ, Ів 2:10 Хіба п. від Бога тільки добре?
 Ів 8:37 ви не п. мого слова
 Рм 14:1 Щиро п. людину, віра якої
 Рм 15:7 щиро п. одне одного
ПРИКЛАД, Мт 13:34 Ісус розповідав за
 допомогою п.
 Мр 4:2 за допомогою п. став навчати
 Ів 13:15 я дав вам п.
 1Кр 10:6 Усе це — п. для нас
 1Тм 4:12 Будь для вірних п.
 Як 5:10 за п. візьміть пророків
 1Пт 2:21 Христос постраждав, залишивши п.
 1Пт 5:3 подаючи отарі п.
ПРИКМЕТА, Пв 18:10 не шукає п., щоб передбачати
ПРИКРАЩАТИ, Тит 2:10 у всьому п. вчення Бога
 1Пт 3:3 п. не те, що видно відразу
ПРИЛПІТИСЯ, Бт 2:24 п. до дружини
ПРИМИРЕННЯ, Рм 3:25 як жертву для п.
 1Ів 2:2 Він є жертвою п.
ПРИМИРИТИ, 2Кр 5:19 Бог п. із собою світ
ПРИМИРИТИСЯ, Мт 5:24 Спочатку п. з братом
 Рм 5:10 ми п. з Богом
ПРИМИРИТИ З БОГОМ, Ів 16:34 раз у рік
 священник п.
ПРИНИЖЕНИЙ, 1См 2:8 Він піднімає п. з пороху
 Іс 57:15 щоб оживляти дух п.
ПРИНЦИП, 1Кр 4:17 нагадає вам п., якими
 Гл 4:9 марних п. цього світу
ПРИПІНЯТИ, 1Пт 2:15 п. розмови нерозумних
ПРИПУЩЕННЯ, 1Тм 1:4 лише породжує п.
ПРИРІВНОВАТИ, Іс 46:5 До кого мене п.?
ПРИРІВНОТИ, Рм 1:26 замінили п. статеві стосунки
 на протиприродні
 Рм 1:27 відмовились від п. статеви стосунків
ПРИСКИЛЛА, Дії 18:26 П. та Акила взяли до себе
ПРИСКРИТИ, Іс 60:22 Я, Єгова, п. це свого часу
ПРИСТОЙНО, Рм 13:13 Поводьмося п., як удень
 1Кр 14:40 нехай усе відбувається п.
ПРИСУТНІСТЬ, Мт 24:3 яка ознака твоєї п.?
 Мт 24:37 Як за днів Ноя, так під час п. Сина
 2Пт 3:4 Де його обіцяна п.?

ПРАЦЬОВИТИЙ – ПРОЩЕННЯ

ПРИТУПЛЮВАТИСЯ, Єв 5:11 оскільки ваш слух п.
ПРИХИЛНІСТЬ, 2Кр 6:2 час особливої п.
ПРИХОВАНІЙ, Лк 8:17 немає п., що не виявиться
ПРИХОВУВАТИ, Пр 28:13 Хто п. свої переступи
ПРИХОДИТИ, Іс 55:1 П. до води, усі спрагли!
 Мт 19:21 п. та будь моїм учнем
 Ів 7:29 Я його знаю, бо п. від нього
 Об 22:17 хто чує, скаже: П.
ПРИЧИНА, Ек 7:25 знайти п. всього
 Рм 13:5 маєте вагому п. підкорятися
ПРИЯТЕЛЬ, Пс 55:13 мій п., якого добре знаю
ПРОВІНА, Ів 6:24 пояснить, у чому п. моя
 Пс 40:12 п. численніші, ніж волосся
 Пс 130:3 якби ти вищукував п.
 Іс 53:5 його замучили за наш п.
ПРОВІД, 1Фс 5:12 поважайте тих, хто бере п.
 Єв 13:7, 17 тих, хто бере п. серед вас
ПРОВІДНИК, Мт 23:10 не називайтеся п.
ПРОКАЖЕНИЙ, Ів 13:45 П. буде вигукувати:
 Нечистий!
ПРОКАЗА, Дн 12:10 п. вразила Міріам
 Лк 5:12 чоловік, весь укритий п.
ПРОКЛЯТИ, Чс 23:8 Як я можу п. тих?
 Ів 2:5 він точно п. тебе
 Ів 2:9 дружина сказала: П. Бога і помри!
 Рм 12:14 благословляйте, а не п.
ПРОКЛЯТИЙ, Ів 7:49 не знають Закону, вони п.
ПРОКОЛОТИ, Зх 12:10 дивитися на того, кого п.
ПРОКРАСТІСЯ, Юд 4 до вас п. деякі
ПРОМАРНУВАТИ, Лк 15:13 молодий син п. майно
ПРОМОВА, Дії 15:32 підбадьорили багатьма п.
ПРОНИКЛИВИЙ, Пр 19:11 П. людина стримує гнів
 Дн 12:3 П. люди засяють, як небозвід
ПРОНИКЛИВІСТЬ, Пс 119:99 більше п., ніж у
 вчителів
ПРОПОВІДНИК, Дії 21:8 Пиліпа, п. доброї новини
 Рм 10:14 як почують б. п.?
 2Тм 4:5 займайся працею п.
 2Пт 2:5 Ноя, п. праведности
ПРОПОВІДУВАТИ, Мт 9:35 Ісус п. добру новину
 Мт 24:14 цю добру новину будуть п.
 Лк 8:1 Ісус пішов, п. і звіщаючи
 1Фс 2:16 заважаючи нам п.
 2Тм 4:2 п. слово, невідкладно
ПРОРОК, Пв 18:18 Я дам їм п. з-посеред братів
 1Цр 18:4 Овдій узяв 100 п., сховав
 Єз 2:5 знатиому, що серед них був п.
 Ам 3:7 не виявляти таємниці п.
 Ам 7:14 Я не був п., ані сином п.
 Дії 10:43 всі п. свідчать про нього
ПРОРОКУВАТИ, Іл 2:28 будуть п. ваші сини та дочки
ПРОРОЧТВО, 2Пт 1:20 жодне п. в Писаннях не
 2Пт 1:21 п. не з'являлося з волі людини
ПРОРОЧИЙ, 2Пт 1:19 влєвнені у п. слові
ПРОСИТИ, Пс 2:8 П.— і дам тобі народи
 Мт 7:7 Невпинно п.— і отримаєш
 Еф 3:20 більше від усього, про що п.
 1Ів 5:14 п. згідно з його волею
ПРОСТИЙ, Дії 4:13 люди неосвічені й п.
ПРОТИ, Рм 8:31 Якщо Бог за нас, хто п. нас?
ПРОТИВНИК, Лк 21:15 яким п. не зможуть перечити
 1Кр 16:9 хоча п. багато
 Флп 1:28 не дасте п. себе злякати
ПРОТИДІЙ, 1Фс 2:2 стикаючись з великою п.
ПРОХАННЯ, Пс 20:5 Нехай Єгова сповнить твоє п.
ПРОЩАТИ, Не 9:17 Бог, який охоче п.
 Пс 25:11 п. мою провину, хоча велика
 Пс 103:3 Він п. всі твої провини
 Пр 17:9 Хто п. переступ, шукає любові
 Іс 55:7 хай повернеться, і він п.
 Мт 6:14 якщо ви будете п., то й Батько
 Мт 18:21 скільки разів п.?
 Кн 3:13 Слова з готовністю п. вас
ПРОЩЕННЯ, Мт 26:28 за багатьох для п. гріхів

ПТАХ, Мт 6:26 Поспостерегайте уважно за п.
ПТАХОЛОВ, Пс 91:3 врятує тебе від пастки п.
ПУСТЕЛЬНИЙ, Іс 35:1 п. рівнина буде радіти
 Іс 35:6 п. рівнини потечуть потоки
ПУСТЕЛЯ, Іс 35:6 У п. проб'ється вода
 Іс 41:18 Оберну п. на ставки
ПШЕНИЦЯ, Мт 13:25 посіяв серед п. бур'яни
П'ЯНИЦЯ, Пр 23:21 П. і ненажера збіднюють
 1Кр 5:11 зветься братом, але є п.
 1Кр 6:10 п. не усаджують Царства

Р

РАБ, Пр 22:7 боржник — р. того, хто дає
 Мт 24:45 Хто ж вірний і розсудливий р.
 Мт 25:21 Молодець, добрий і вірний р.!
 Лк 17:10 Ми нікчемні р.
 Ів 8:34 хто чинить гріх, є р. гріха
 1Кр 7:23 не ставайте р. людей
 Гл 5:13 служіть один одному як р.
РАДІСНИЙ, 1Хр 28:9 служи Богу з р. душею
РАДІСІТЬ, 1Хр 29:9 народ має р.
 Не 8:10 р., яку дає Єгова, — твердиня
 Ів 38:7 ранкові зорі разом вигукували з р.
 Пс 37:4 Єгова буде для тебе р.
 Пс 100:2 Служіть Єгови з р.
 Пс 137:6 моєю найбільшою р.
 Іс 65:14 Мої слуги будуть вигукувати з р.
 Лк 8:13 з р. приймають слово, однак
 Лк 15:7 р. за грішника, який кається
 Ів 16:22 вашої р. не відбере ніхто
 Рм 15:13 нехай Бог сповнить вас р.
 2Кр 9:7 Бог любить того, хто дає з р.
 Флп 3:1 і далі приносить вам р.
 1Фс 1:6 з р., яку дає святий дух
 Єв 12:2 Заради р., яка очікувала його
 Зів 4 Не маю більшої р., ніж
РАДІТИ, Пс 149:4 Єгова р. народом своїм
 Пр 8:30 р. перед ним посвячас
 Ек 8:15 нічого ліпшого, ніж їсти, пити й р.
 Дії 5:41 пішли із Синедриону, р.
 Рм 5:3 Р., коли зносімо лиха
 Рм 12:15 Р. з тими, хто р.
 Флп 4:4 Завжди р., служачи Господу
РАЙ, Лк 23:43 ти будеш зі мною в Р.
 2Кр 12:4 був забораний у р.
РАМКА, 1Кр 4:6 Не виходьте за р. написаного
РАНА, Пр 23:29 У кого р. без причини?
 Пр 27:6 Р., завдані другом, свідчать про
 Іс 53:5 завдяки його р. ми зцілилися
РАХІЛЬ, Бт 29:18 служити сім років за Р.
 Єр 31:15 Р. плаче за своїми синами
РЕБРО, Бт 2:22 з р. створив жінку
РЕВЕКА, Бт 26:7 Р. була дуже приваблива
РЕВНИЙ, Тит 2:14 народ, р. до добрих діл
РЕВНОСТЬ, Пс 69:9 Р. до твого дому з'їдає мене
 Іс 37:32 Р. Єгови, Бога військ, здійснить це
РЕВНО, Рм 10:2 намагаються р. служити, але
РЕВНОЦІ, Пр 6:34 р. запалюють у чоловіка лють
 Пр 14:30 р.— гнилина для кісток
РЕВНУВАТИ, 1Кр 13:4 Любне не р.
РЕКОМЕНДУВАТИ, 2Кр 4:2 р. себе кожній людині
 2Кр 6:4 у всьому р. себе як
РЕТЕЛЬНО, 1Кр 11:28 Нехай р. перевірить себе
РЕХАВІЦІ, Єр 35:5 перед р. чаши, наповнені вином
РИБА, Ін 1:17 звелі р. проковтати Іюну
 Ів 21:11 вони зловили 153 р.
РИЗНУВАТИ, Рм 16:4 які заради мене р. головою
РИНКОВА ПЛОЩА, Дії 17:17 розмовляв на р.
РІВНИЙ, Пс 26:12 Нога моя стоїть на р. місці
 Флп 2:6 про те, щоб бути р. Богові
РІВНОМІРНИСТЬ, 2Кр 8:14 Тоді в усьому буде р.
РІГ, Дії 7:7 четвертий звір має 10 р.
 Дн 8:8 великий р. зламався
РІДНИТИСЯ, Пв 7:3 Не р. з ними

РІЗКА, Пр 13:24 Хто стримує р., ненавидить сина
РІЗКИЙ, Пр 15:1 р. слово викликає гнів
РІЗНИЦЯ, Мл 3:18 ви побачите р. між
РІК, Чс 14:34 40 днів, день за р.
РІКА, Об 12:16 земля поглинула р.
 Об 22:1 р. води життя
РОБІТНИК, Лк 10:7 р. гідний своєї плати
РОБОТА, Не 4:6 вкладали в р. все серце
РОДИНА, Еф 3:15 якому кожна р. завдячує
РОДИЧ, Дії 10:24 Корнілий покликав своїх р.
РОЗБАВЛЯТИ, 2Кр 4:2 не р. Божого слова
РОЗБАГАТАТИ, 1Тм 6:9 хто має мету р.
РОЗБИТИЙ, Пс 34:18 близький до всіх, у кого р.
 серце
 Пс 147:3 Зціляє тих, у кого серце р.
РОЗБРАТ, Рм 16:17 за тими, хто спричиняє р.
 1Кр 1:10 Хай не буде між вами р.
РОЗБУДИТИ, Ів 11:11 Лазар заснув, я йду р.
РОЗВАНЛИВІСТЬ, Мт 24:15 читачеві потрібна р.
РОЗВ'ЯЗУВАТИ, Мт 18:18 а що, на землі
РОЗГНУЗДАНІСТЬ, Гл 5:19 нечистота, р.
 2Пт 2:7 Лота доводила до відчаю р.
РОЗДИРАТИ, Іл 2:13 Р. своєї серця
РОЗДОРІЖКА, 1Цр 18:21 Доки будете стояти на р.?
РОЗДРАТОВАНИЙ, Еф 4:26 не допускайте, щоб
 сонце зайшло, поки ви р.
РОЗДУМИ, Пс 19:14 р. моего серця
РОЗКВІТ, 1Кр 7:36 якщо р. молодості минув
РОЗКОШУВАТИ, Об 18:7 вона безсоромно р.
РОЗЛУЧЕННЯ, Мл 2:16 я ненавиджу р.
РОЗЛУЧИТИСЯ, Мт 19:9 р. не через ставеу розпусту
 Мр 10:11 Хто р. з дружиною і одружується
РОЗМІРКОВУВАТИ, Пс 77:12 р. про діла твої
 Пр 15:28 Серце праведного р.
 1Тм 4:15 Р. над чим, будь весь у цьому
РОЗМОЖУВАТИСЯ, Бт 1:28 Народжіть дітей, р.
РОЗМОВА, Пр 14:23 самі р. ведуть до злиднів
РОЗПЕЩУВАТИ, Пр 29:21 Якщо р., стане невдячним
РОЗПИНАТИ, Див. **СТОВП**.
РОЗПОВІДАТИ, Вх 9:16 щоб про моє ім'я р.
РОЗПУСНИК, 1Кр 5:9 перестали товаришувати з р.
 1Кр 6:9 р. не усаджують Царства
РОЗРАДИТИ, Ів 2:11 поспівувати Іюві і р.
РОЗРАДНИК, Ів 16:2 Усі ви погані р.!
РОЗРІВАТИСЯ, Флп 1:23 Я р. між одним і другим
РОЗРІЗНЯТИ, Пв 11:47 р. між чистим і нечистим
 Єв 5:14 привчили розум р. добро і зло
РОЗСМІЯТИСЯ, Бт 18:13 Чому Сарра р.?
РОЗСУДЛИВИЙ, Мт 24:45 Хто ж вірний і р. раб
РОЗУМ, Мт 22:37 Люби Єгови всім р.
 Рм 7:25 своїм р. я є рабом Божого закону
 1Кр 2:16 Ми маємо р. Христа
РОЗУМІННЯ, 1Цр 3:11 ти просив р.
 Пр 3:5 на власне р. не покладайся
 Пр 4:7 обов'язково набувай р.
 Дн 11:33 даватимуть багатьом р.
РОЗУМНИЙ, Лк 10:21 заховав від мудрих та р.
РОЗЧАРУВАННЯ, Рм 5:5 надія не веде до р.
РОЗЧАРУВАТИСЯ, Рм 9:33 той, хто ґрунтує віру на
 ньому, не р.
РОЛЬ, Рм 12:4 не всі виконують ту саму р.
РОСА, Пв 32:2 слова мої спадуть, як р.
РУЙНУВАТИ, Рм 14:20 Перестаньте р. Божу працю
РУКА, Вх 8:19 Це р. Божя!
 Вх 31:18 таблиці, написані Божою р.
 Пс 145:16 Ти р. своєю відкриваєш
 Іс 35:3 зміцнить ослаби р.
 Іс 41:10 буду підтримувати тебе правою р.
 Зх 14:13 піднімає на ближнього р.
 Мт 6:3 ліва р. не знає, що робить права
РУНО, Сд 6:37 роса впаде тільки на р.
РЯТУВАТИ, 2Хр 20:17 стійте і побачите, як р. Єгова
 Іс 59:1 Рука Єгови не закоротка, щоб р.
 2Пт 2:9 Єгова знає, як р.

С

САВЛ, Дії 7:58 до ніг чоловіка, на ім'я С.
Дії 8:3 С. намагався знищити збір
Дії 9:1 С. палав ненавистю
Дії 9:4 С., —, навіщо мене переслідуюш?
САД, Бт 2:15 поселив в Едемському с.
САДИТИ, Іс 65:22 не будуть с., щоб інший
САМ, Ів 16:32 розбіжтеся, мене залиште с.
САМАРІЯ, 2Цр 17:6 ассирійський цар захопив С.
Ів 4:7 Прийшла набрати води жінка з С.
САМАРЯНИН, Лк 10:33 с. пройнявся жалем
САМОВДОВОЛЕНІСТЬ, Пр 1:32 безглуздих
знищить с.
САМОВЛАДАННЯ, 1Кр 7:5 що вам бракуватиме с.
Гл 5:22, 23 плід духу — с.
САМОВПВЕННИЙ, Пр 14:16 безглузда —
необачна і с.
САМОВПВЕНІСТЬ, 1См 15:23 с.— те саме, що
магія
САМСОН, Сд 13:24 назвала його С.
САМУЇЛ, 1См 1:20 Анна назвала С.
1См 2:18 С. служив, хоча був ще хлопчиком
САРАНА, Іс 40:22 мешканці — немов та с.
Іл 1:4 що лишилися після нащестя с.
САРРА, Бт 17:19 С. народить тобі сина
1Пт 3:6 С. слухалась Авраама
САТАНА, Ів 1:6 Серед них прийшов і С.
Зх 3:2 Нехай Сгова докорить тобі, С.
Мт 4:10 Відійди, С.! Бо написано
Мт 16:23 сказав Петру: Відійди, С.!
Мр 4:15 приходить С. і забирає посяєне
Рм 16:20 розчавить С. під вашими ногами
1Кр 5:5 передайте такого чоловіка С.
2Кр 2:11 щоб С. нас не перехитрив
2Кр 11:14 С. видає себе за ангела світла
2Фс 2:9 беззаконника за підтримки С.
Об 12:9 який називається Диявол і С.
Об 20:2 схопив С. і зауважав на 1000 років
САУЛ, 1См 15:11 жалкую, що призначив С.
СВАВІЛЛЯ, Пр 1:32 Недосвідчених погубить с.
СВАВІЛЬНИЙ, 2Пт 2:10 Зухвалі і с.
СВАРИТИСЯ, 2Тм 2:24 Рабові Господньому не
потрібно с.
СВАРКА, Пр 15:18 негнівлива утихомирює с.
Пр 17:14 перш ніж вибухне с., піди геть
СВИНЯ, Лк 8:33 демони ввійшли у с.
Лк 15:15 послав його пасти с.
2Пт 2:22 вимита с. йде качатися в багні
СВДОК, Пр 19:15 свідченням двох чи трьох с.
Іс 43:10 Ви мої с., — каже Сгова
Мт 18:16 свідченням двох чи трьох с.
Дії 1:8 будете моїми с. в Єрусалимі
Об 1:5 Ісуса Христа — С. вірного
Об 11:3 1260 днів два с. пророкували
СВДОМО, Єв 10:26 якщо с. ходимо в гріху
СВДОЦТВО, Пс 24:1 напише с. про розлучення
Мт 19:7 дати дружині с. про розлучення
СВДЧЕННЯ, Пс 19:4 по всій землі розходиться с.
Мт 24:14 будуть проповідувати на с.
Дії 10:42 і давати ґрунтовне с.
Дії 28:23 давав ґрунтовне с. про Царство
СВДЧИТИ, Лк 3:8 плоди, що с. про каяття
Ів 7:7 світ ненавидить мене, бо я с.
Ів 18:37 прийшов, щоб с. про правду
СВІТ, Лк 9:25 здобує с., але втратить
Ів 15:19 Якби ви належали до цього с.
Ів 17:16 Вони не належать до с.
1Ів 2:15 Не любть ані с.
1Ів 2:17 І с. минає, і його прагнення
СВІТИЛА, Флп 2:15 сяєте, немов с. у світі
СВІТИЛЬНИК, Пс 119:105 Твоє слово — с.
Мт 6:22 Око — с. для тіла
Мт 25:1 10 дівчат, які взяли с.

СВІТЛО, Пс 36:9 завдяки твоєму с. ми
Пс 119:105 Твоє слово — с. для стежки моєї
Пр 4:18 стежка праведних — наче с.
Іс 42:6 с. для народів
Мт 5:14 Ви — с. для світу
Мт 5:16 ваше с. нехай світить
Ів 8:12 Я с. для світу
2Кр 4:6 Нехай з темряви засяє с.
СВОБОДА, Рм 8:21 славу с. дітей Божих
2Кр 3:17 де дух Сгови, там с.
1Пт 2:16 не прикривайте с. зло
2Пт 2:19 обіцяють їм с., хоча
СВЯТЕ, Вх 26:33 відділите С. від Найсвятішого
СВЯТИЙ, Лв 19:2 Будьте с., бо я с.
Дн 7:18 с. отримують царство
1Пт 1:15 будьте с. у всіх своїх вчинках
Об 4:8 С., с., с. Єгова Бог
СВЯТИЙ ДУХ, Пс 51:11 не забирай свого с.
Лк 1:35 С. злине на тебе
Лк 3:22 зійшов с., немов голуб
Лк 11:13 Батько дасть с. тим, хто
Ів 14:26 с. навчить і нагадає
Дії 1:8 коли на вас зійде с.
Дії 2:4 всі словнилися с.
Дії 5:32 с., Бог дає тим, хто підкоряється
Еф 4:30 не засмучуйте Божого с.
СВЯТИЙ НАМЕТ, Пс 78:60 покинув с. у Шіло
Пс 84:1 який прекрасний твій с.!
СВЯТИНА, Вх 25:8 зробилять для мене с.
Пс 73:17 поки не прийшов у Божу с.
СВЯТО, Лв 23:4 Це с. для Сгови
СВЯЩЕННИК, Пс 110:4 с. на подобу Мелхиседека
Ос 4:6 відкинув знання, не буду с.
Мих 3:11 с. навчають за плуш
Мл 2:7 уста с. мають навчати
Дії 6:7 багато с. навертали с.
Об 20:6 будуть с. і царюватимуть 1000 років
СВЯЩЕННА ТАЄМНИЦЯ, Рм 16:25 с., котра не
розкривалася
Еф 3:4 я розумію с.
СВЯЩЕНСТВО, 1Пт 2:9 с. царське, народ святий
СЕДЕНІЯ, Єр 52:11 С. Навуходоносор осліпив
СЕКРЕТ, Пр 25:9 не розповідай того, що тобі
сказали по с.
СЕКТА, Дії 28:22 скрізь виступають проти цієї с.
СЕКТАНТСТВО, Тит 3:10 яка поширює с.
2Пт 2:1 потай впровадить с.
СЕРЦЕ, Бт 6:5 нахили думок у с. лихі
Пв 6:6 Накази бережи у своєму с.
1Цр 8:38 кожен знає біль свого с.
2Хр 16:9 чис с. повністю віддане йому
Езд 7:10 Ездра приготував своє с.
Пс 51:10 створи в мені чисте с.
Пс 51:17 с. пригичене ти не відкинеш
Пр 4:23 оберігай своє с.
Пр 17:3 Сгова досліджує с.
Пр 17:22 Радісне с.— добрі ліки
Пр 28:26 Безглузди покладаєть на своє с.
Єр 17:9 с. вкрай зрадливе
Єр 17:10 Я, Сгова, досліджу с.
Єр 31:33 напишу закон на їхніх с.
Мт 15:19 Із с. походять вбивства, крадіжки
Мт 22:37 Люби Єгову всім с.
Лк 6:45 чим переповнене с., те говорять
Лк 12:34 де ваш скарб, там буде с.
Лк 21:34 щоб ваші с. не обтяжувалися
Лк 24:32 Хіба наші с. не палали?
Дії 16:14 Єгова відкрив її с.
Рм 6:17 від усього с. стали слухняними
Рм 7:22 У с. отримую насолоду
Єв 3:12 не розвинув у собі злого с.
1Ів 3:20 Бог більший від наших с.
СЕСТРА, Пс 27:22 хто лягає з рідною с.

СИВИНА, Пр 16:31 С.— це гарна корона
СИДИТИ, Пс 110:1 С. праворуч від мене, поки
СИЛА, Ів 42:2 все, що задумуєш, тобі під с.
 Пс 29:11 дасть с. своєму народові
 Пс 84:7 йдуть далі, набираючи с.
 Пр 3:27 якщо у твоєї с. допомогти
 Пр 17:22 пригнічений дух виснажує с.
 Іс 40:29 Він змученому дає с.
 Іс 40:31 хто надіється на Єгови, відновлять с.
 Зх 4:6 не с., а тільки моїм духом
 Мр 5:30 відчув, що з нього вийшла с.
 Мр 12:30 любі Єгови всією с.
 Ів 12:38 кому Єгова виявив с. ?
 Дії 1:8 зйде дух, ви отримаєте с.
 2Кр 4:7 с., яка переведе людську
 2Кр 12:9 отримуваш мою с. повною мірою
 Флп 4:13 Все мені під с. завдяки
 Об 3:8 Знаю, що ти маєш трохи с.
СИЛЬНИЙ, ІсН 1:7 будь мужній і дуже с.
 Іс 35:4 Будьте с., не лякайтесь!
 2Кр 12:10 коли я слабкий, тоді я с.
СИМОН, Дії 8:18 С. запропонував гроші
СИН, Бт 6:2 с. Бога стали брати за друзин
 1См 8:3 с. Самуїла не йшли його слідами
 Ів 38:7 с. Бога голосно вихваляли його
 Пс 2:12 Шануйте с., щоб Бог
 Пр 13:24 стримує різку, ненавидить с.
 Пр 15:20 С. мудрий приносить радість
 Іс 54:13 с. твої будуть навчені Єговою
 Іс 66:8 гора Сіон народила с.
 Мт 3:17 Це с. мій улюблений
 Лк 15:13 молодший с. промарнував
 Рм 8:14 всі, кого веде дух, є с. Бога
СИНЕДРИОН, Дії 5:41 пішли із с., радіючи
СИН ЛЮДСЬКИЙ, Дн 7:13 йшов хтось подібний на с.
 Мт 10:23 як прийде с.
 Лк 21:27 побачать с.
СИРОТА, Вх 22:22 Не утискайте с.
 Пс 68:5 батько він дия с.
 Як 1:27 плікуватися с. і вдовами
СИЛЬ, Мт 5:13 Ви — с. землі
 Кл 4:6 слова будуть приправлені с.
СІНАЙ, Вх 19:20 Єгова спустився на с.
СІНАХЕРІБ, 2Цр 19:16 С., звелів насміхатися з Бога
СІОН, Пс 2:6 Поставив я царя на с.
 Пс 48:2 С., місто Величного Царя
 Іс 66:8 гора С. народила синів
 Об 14:1 на горі С. стоїть Ягня, з ним 144 000
СІП, Лк 5:4 там закінить с. дія лову
СІЯТИ, Пс 126:5 Хто с. зі слізьми
 Ек 11:6 С. зерно вранці й до вечора
СКАЛКА, Мт 7:3 с. в оці брата, а колоду
СКАРБ, Пр 2:4 розшукувати, мов с.
 Пр 10:2 С., нечесно набути
 Мт 6:21 де твій с., там серце
 Мт 13:44 Царство подібне до с.
 Лк 6:45 з доброго с. виносить добро
 Лк 12:33 невечерний с. у небесах
 2Кр 4:7 с. в глиняних посудинах
СКАРЖИТИСЯ, Юд 16 люди, які нарікають, с.
СКАСУВАТИ, Іс 14:27 хто може його с. ?
СКЕЛЯ, Пс 32:4 Він — с., його діла
 Мт 7:24 побудував свій дім на с.
СКЕРОВУВАТИ, Єр 10:23 не в волі людини с. кроки
 Рм 8:28 Бог с. всі свої діла на добро
СКЛАД РОЗУМУ, Флп 2:5 с., як і в Христа
 Флп 2:20 нікого з таким с.
СКОПЕЦЬ, Мт 19:12 с. від народження
СКРИВДЖЕНИЙ, 1Кр 6:7 Хіба не лише бути с. ?
СКРОМНИЙ, Пр 11:2 зі с. мудрість
 Зх 4:10 Не зневажайте день с. починає
СКРОМНО, Мих 6:8 і с. ходити зі своїм Богом
 1Тм 2:9 жінки мають одягатися с.
СКРУТНИЙ, 2Тм 3:1 прийдує с. часи, коли

СКУПИЙ, Пв 15:7 щоб ти не став с.
 Пр 23:6 Не їж хліба у с.
СКУШТУВАТИ, Пс 34:8 С., який добрий Єгова
 1Пт 2:3 ви с., що Господь добрий
СПАБНИЙ, Рм 14:1 приймайте людини, віра якої с.
 1Кр 1:27 Бог вибрав с. світу
 2Кр 12:10 коли я с., тоді я сильний
 1Фс 5:14 підтримувати с., бути терпеливими
СПАБНІСТЬ, Рм 15:1 носити с. несильний
СПАШНИЙ, 1Пт 3:7 як посудини с., жіночній
СПАВА, Ів 12:43 с. від людської любові більше
 Рм 3:23 не можуть відзеркалювати Богу с.
 Рм 8:18 ніщо в порівнянні зі с., яка
 1Кр 10:31 усе робить на Божу с.
 Об 4:11 Єгова, ти достойний с.
СПАВНИЙ, 2Пт 2:10 зневажливо говорити про с.
СПИЗЬНИЙ, Пс 73:18 на с. поставив ти їх
СПІД, 1Пт 2:21 щоб ви точно йшли його с.
СПІПНИЙ, Лв 19:14 не став перешкоди перед с.
 Іс 35:5 очі с. прозріють
 Мт 15:14 Це с. провідники
СПІПОТА, Бт 19:11 вразили с. всіх чоловіків
СПОВО, Пр 25:11 С., сказане своєчасно
 Іс 55:11 с. з м'яких уст матиме успіх
 Лк 8:12 Диявол забирає с. з серцею
 Ів 1:1 На початку було С.
 Ів 17:17 Твоє с.— це правда
 Дії 18:5 віддався проповіданню с.
 Флп 2:16 міцно тримаючись с. життя
 1Фс 2:13 почувши від нас с. Боже
 2Тм 2:15 правильно послугуйтеся с.
СПОВО БОГА, Іс 40:8 с.— вічне
 Єв 4:12 с. живе і справляє вплив
СПУГА, Іс 42:1 Ось мій с., якого підтримую
 Іс 65:13 Мої с. будуть їсти, а ви
 Мр 10:43 хочє бути великим, повинен стати с.
СПУЖИТЕЛЬ, 2Кр 3:6 можливість бути с.
 2Кр 6:4 рекомендуємо себе як Божі с.
СПУЖИТЕЛЬ ЗБОРУ, 1Тм 3:8 С. повинні бути
СПУЖИТИ, ІсН 24:15 виберіть с., кому с.
 1См 2:11 хлопчик став с. Єгови
 1Хр 28:9 с. йому цілим серцем
 Пс 100:2 С. Єгови з радістю
 Дн 7:10 Тисяча тисяч с. йому
 Рм 12:1 як жертву живу, щоб с.
 Флп 3:1 для вас це с. захистом
 1Пт 4:10 використовуйте дар, с.
СПУЖИННЯ, Дії 20:24 завершити шлях і виконати с.
 Рм 11:13 я прославляю своє с.
 2Кр 4:1 через милосердя виконуємо с.
 2Кр 6:3 щоб наше с. було бездоганне
 1Тм 1:12 визнав вірним, доручивши с.
 2Тм 4:5 старанно виконуй своє с.
СПУХАННЯ, Як 1:19 швидко до с.
СПУХАТИ, Пр 1:5 Мудрий с. та приймає
 Єз 2:7 чи с. вони тебе, чи ні
 Мт 17:5 Син мій улюблений, С. його
 Лк 10:16 Хто с. вас, с. мене
 Лк 10:40 Марта не с., була зайнята
 Ів 6:60 Як таке можна с. ?
СПУХАТИСЯ, Вх 24:7 зробимо все і будемо його с.
 Пс 51:12 пробуди бажання с. тебе
 Ів 3:36 Сина не с., життя не побачити
 Дії 4:19 чи правильно с. вас, а не Бога ?
 Рм 16:26 щоб виявляли віру і с.
 Еф 6:5 Раби, с. своїх панів
 Єв 13:17 С. тих, хто бере провід
СПУХНЯНИЙ, 1Цр 3:9 дай своєму служі с. серце
 Рм 6:17 від усього серця стали с.
 Флп 2:8 залишався с. навіть до смерті
СПУХНЯНІСТЬ, Рм 5:19 через с. одного чоловіка
 Єв 5:8 навчився с. зі своїх стродань
СПЪОЗА, 2Цр 20:5 почув молитву і побачив твої с.
 Пс 6:6 обливаю ліжко с.

Пс 126:5 Хто сіє зі с., жатиме з радістю
 Ек 4:1 Я бачив с. пригноблених
 Дії 20:19 служив Господу зі с.
 Дії 20:31 не переставав зі с. наставляти
 Єв 5:7 Христос із с. звертався
 Об 21:4 витре кожному с. з їхніх очей

СМЕРТНИЙ, Пс 8:4 хто така с. людина, що ти
 1Фс 4:13 тих, хто спить с. сном

СМЕРТЬ, Рт 1:17 залишуся з тобою до с.
 Пс 89:48 Хто з людей не побачить с.?
 Іс 25:8 Єгова знищить с. назавжди
 Єз 18:32 не приємна с. жодної людини
 Ос 13:14 Де, с., твої жала?
 Ів 8:51 хто слухається, не побачить с.
 Рм 5:12 так с. поширилася на всіх
 Рм 6:23 плата за гріх — с.
 1Кр 15:26 за останнім ворогом, с., буде покіненно
 Єв 2:9 Ісус знав с. заради кожної людини
 Єв 2:15 тих, хто через страх перед с.
 Об 21:4 і вже не буде ні с.

СМИРЕННИЙ, Зх 9:9 Він с. і їде на осли
 Як 4:6 пихатим противиться, а с.

СМИРЕННО, Як 4:10 С. підкориться Єгови
 1Пт 5:6 с. підкориться під руку Бога

СМИРЕННЯ, Пв 8:2 щоб навчитися с. і випробувати
 Пр 15:33 славі перед с.

СМІЛИВІСТЬ, Еф 6:20 щоб говорити зі с.
 1Фс 2:2 з допомогою Бога набралися с.

СМІЛИВО, Дії 4:31 говорити слово с.

СМІТЯ, 1Кр 4:13 Світ вважає нас с.
 Флп 3:8 вважаю це купую с.

СМІХ, Пр 14:13 під час с. може боліти серце

СМУТОК, Пс 78:41 завдавали с. Святому Ізраїля
 Іс 51:11 с. і зітхання минуть
 2Кр 2:7 щоб його не охопив надмірний с.
 Сніг, Іс 1:18 гріхи стануть білими, наче с.

СНОВИДИННЯ, Ек 5:3 через заклопотаність
 бувають с.

СОБАКА, Ек 9:4 живому с. ліпше, ніж
СОДОМ, Бт 19:24 послав на С. сірчаний дощ
 2Пт 2:6 засудив міста С. і Гоморру
 Юд 7 С. і Гоморра стали прикладом

СОКИРА, Ек 10:10 Якщо с. тупа

СОЛОДКИЙ, Рм 16:18 с. словами зваблюють

СОЛОМА, Іс 65:25 лівостиме с.
 1Кр 3:12 буде, використовуючи с.

СОЛОМОН, 1Цр 4:29 Бог дав С. мудрості
 Мт 6:29 навіть С. у своїй славі не

СОЛЯНИЙ, Бт 19:26 стала с. стовпом

СОН, Рм 13:11 час пробудитись зі с.

СОНЛИВІСТЬ, Пр 23:21 с. одягне в ляхміття

СОНЦЕ, ІсН 10:12 С., зупинись над Гівоном!
 Мт 24:29 с. потемніє і місяць
 Дії 2:20 С. обернеться на темряву

СОРОМ, Еф 4:19 Втративши почуття с.

СОРОМИТИСЯ, Мр 8:38 Хто буде с. мене
 Рм 1:16 Я не с. доброї новини
 2Тм 1:8 не с. ані свідчення
 2Тм 2:15 праціником, якому немає чого с.
 Єв 11:16 Бог не с., коли вони називають його
 1Пт 4:16 коли страждатиме, нехай не с.

СОРОМНО, Езд 9:6 с. піднімати обличчя до Бога

СПАДКОЄМЦЬ, Рм 8:17 Якщо ж ми діти, то і с.
 Гл 3:29 потомство Авраама — с.

СПАДЩИНА, Чс 18:20 Я — твоя частка і с.
 Пс 127:3 Діти — с. від Єгови
 Еф 1:18 зберігає як с. від святих
 1Пт 1:4 с. нетлінну, неопоганену

СПАСИТЕЛЬ, 2См 22:3 мєє укрита, с.
 Дії 5:31 Бог зробив Керівником та С.

СПАСІННЯ, Пс 3:8 Єгово, ти даєш с.
 Дії 4:12 ні в кому іншому с. немає
 Рм 13:11 тепер наше с. ближче

Флп 2:12 працювати, щоб отримати с.
 Об 7:10 С. завдячуємо нашому Богови

СПАТИ, 1Фс 5:6 не с., як решта людей
 Об 16:15 Царський той, хто не с.

СПІВАК, 1Хр 15:16 Давид zvolen призначити с.

СПІВАТИ, Пс 96:1 С. Єгови пісню нову
 Еф 5:19 с. духовних пісень

СПІВПРАЦІВНИК, 1Кр 3:9 ми — Божі с.

СПІВЧУВАТИ, Єв 4:15 с. нашим слабкостям

СПІВЧУЛИВИЙ, Вх 34:6 Єгова, милосердний і с.

СПІВЧУТТЯ, 2Кр 1:3 Батькові глибокого с.
 Кл 3:12 одягніться в ніжне с.
 1Ів 3:17 не хоче виявити до нього с.

СПІЗНОВАТИСЯ, Ав 2:3 Воно не с.!

СПІЛКУВАТИСЯ, 2Фс 3:14 перестане с. з ним

СПІЛЬНИЙ, 1Кр 7:5 Не відмовляйте, хіба за с. згодою

СПІРИТИЗМ, Гл 5:20 ідопоклонство, с.

СПОДІВАННЯ, Пр 13:12 С., яке довго не
 здійснюється

СПОКІЙ, Іс 48:18 с. твій бров би як річка
 Іс 54:13 великий с. матимуть сини твої
 Дії 9:31 для збору настав час с.

СПОКІЙНИЙ, Пр 14:30 Серце с.— життя
 Пр 17:27 розважлива людина залишається с.
 Іс 32:18 у с. місяць відпочинку
 1Фс 4:11 за мету вести с. життя
 1Пт 3:4 вбрання с. і лагідного духу

СПОКІЙНО, Ос 2:18 дам своєму народові жити с.

СПОКУСА, Мт 6:13 не допусти, щоб піддалися с.
 Мт 26:41 молись, щоб не впасти в с.
 1Кр 10:13 стикається лише з тими с.

СПОКУШАТИ, Пр 7:21 Вона с. солодкою мовою

СПОМИН, Лк 22:19 Чинить це на с. про мене

СПОНУКИ, Пр 16:2 Єгова перевіряє с.

СПОНУКВАТИ, Вх 35:5 кого серце с. пожертвувати
 Вх 35:21 всі, кого с. серце
 Єв 10:24 хто с. до любові

СПОРЯДЖЕНИЙ, 2Тм 3:17 с. до доброго діла

СПОРЯДИТИ, Єв 13:21 с. вас усім необхідним

СПОТИКАННЯ, Пс 119:165 ніщо не стане для них с.
 Мт 5:29 якщо око доводить до с.
 Мт 13:41 позбирають всіх, хто с. каменем с.
 Лк 17:2 ніщо стати каменем с.
 1Кр 8:13 якщо їжа стає каменем с.
 1Кр 10:32 Не давайте підстави для с.

СПОТИКАТИСЯ, Як 3:2 всі ми часто с.

СПОЧИВАТИ, Дн 12:13 Ти с., але наприкінці днів

СПРАВА, Мт 22:5 пішли собі до своєї с.
 Як 4:13 вести с. й отримувати прибуток

СПРАВЕДЛИВІСТЬ, Йв 40:8 Чи заперечиш мою с.?
 Пс 37:28 Єгова любить с.
 Пр 29:4 с. цар зміцнює країну
 Ек 5:8 бачиш порушення с., не дивуйся
 Лк 18:7 Чи Бог не подбає про с.?
 Дії 28:4 с. не допустила, щоб він жив

СПРАВЕДЛИВО, Іс 32:1 князі правитимуть с.
 Мих 6:8 Лише діяти с., цінувати відданість

СПРАВНИЙ, 1Тм 6:19 міцно вхопитися за с. життя

СПРАГА, Іс 49:10 не відчуватимуть с.

СПРАГЛИЙ, Іс 55:1 Прийдіть, усі с.!
 Ів 7:37 Хто с., нехай приїде

СПРІЯТИ, Рм 14:19 с. тому, що веде до миру

СПРОБУВАТИ, Єв 6:4 хто с. небесного дару

СПРОМОЖНИЙ, Еф 3:20 с. зробити незрівнянно
 більше

СПРОМОЖНІСТЬ, Мт 25:15 дав талантів,
 кожному за с.

СРІБЛО, Пр 2:4 шукати їх, мов с.
 Єз 7:19 с. повикладають на вулиці
 Сф 1:18 с. не зможе врятувати

СТАВАТИ, Вх 3:14 Я С. Тим, Ким Вирушу С.
 1Кр 9:22 Я с. усім для усяких людей

СТАВИТИСЯ, Як 2:9 с. до одних ліпше, ніж до інших

СТАНОВИЩЕ, Мт 22:16 не зважася, в кого яке с.

СТАРАННИЙ, Пр 10:4 руки с. збагачують
Пр 21:5 Плани с. людини ведуть до успіху

СТАРАННІСТЬ, Пр 12:27 с.— цінний скарб

СТАРІСТЬ, Пс 71:9 Не відкажді мене у с.
Пс 92:14 приносимуть п'яід навіть у с.

СТАТЕВА РОЗПУСТА, Мт 15:19 Із серця походять с.
Дії 15:20 щоб стримувалися від с.
1Кр 6:18 Утїкайте від с.
1Кр 10:8 не чинімо с.
Гл 5:19 с., нечистота
Еф 5:3 Нехай с., нечистота не згадуються
1Фс 4:3 щоб стримувалися від с.

СТАТКИ, Пр 18:11 Для багатого с. наче мур

СТАТУА, Дн 2:31 Ти, царю, побачив с.
Дн 3:18 не будемо служити золотий с.

СТВОРЕННЯ, Рм 1:20 видно ще від с. світу

СТВОРЕННЯ, Рм 8:20 с. було підкорене марноті
2Кр 5:17 в єдності з Христом, є новим с.
Кл 1:23 проповідувалася усьому с. під небом

СТВОРЮВАТИ, Бт 1:1 На початку Бог с.
Іс 45:18 с. землю не без наміру
Кл 1:16 Через нього було с. все інше
Об 4:11 ти все с. і з твоєї волі

СТЕНКА, Пр 4:18 с. праведних — наче світло

СТИРАТИ, Дії 3:19 щоб ваші гріхи були с.

СТИНКИЙ, Рм 12:12 У час лиха будьте с.
1Кр 15:58 будьте с., непохитими

СТІП, Дн 11:27 за одним с., говоритимуть брехню
1Кр 10:21 Істи зі с. Єгови

СТІПЬКИ, Пс 40:12 У мене с. провин, що
СТІНА, 1См 18:11 Проб'ю Давида до с!
Дн 5:5 рука почала писати на с.

СТОВП, Бт 19:26 дружина Лота стала соляним с.
Вх 13:22 с. хмари вьдєні і с. вогню вночі
Лк 23:21 На с. його! На с!
Гл 2:9 якї вважалися с.
Гл 3:13 Проклятий, хто висить на с.
1Тм 3:15 збір е с. та опорою правди

СТОВП МУК, Мт 10:38 Хто не приймає свого с.
Лк 9:23 щодня бере свій с.

СТОПН, Вх 2:24 Бог почув їхній с.

СТОПАННЯ, Рм 8:26 дух просить невисловлєними с.

СТОПНАТИ, Єз 9:4 людяма, якї зітхають і с.
Рм 8:22 все створіння разом с.

СТОРОНИТИСЯ, 2Фс 3:6 с. брата, який

СТОРОННИЙ, 1Кр 5:13 тимчасом як Бог судить с.?
Кл 4:5 Поводьтєся мудро зі с.

СТОСУНКИ, Лк 16:8 в с. з іншими кмїтивіші

СТОЯТИ, 1Кр 10:12 хто думає, що с.
1Кр 16:13 Пильнуйте, міцно с. у вірі

СТРАЖДАННЯ, Пс 119:50 Це потїшає мене у с.
Лк 21:25 народи зазнаватимуть с.
Рм 8:18 с.— ніщо в порівнянні
2Кр 4:17 с. короткочасні
Єв 2:10 через с. зробив досконалим
1Пт 5:9 з такими ж с. стикається братство

СТРАЖДАТИ, Пс 119:71 Добре, що я с.
Рм 8:17 якщо разом з ним с.
1Кр 12:26 одна частина с., то з нею усї
Флп 1:29 удостоїлися честї с. за нього

СТРАХ, Бт 9:2 створіння будуть мати с.
Пс 118:6 Єгова зі мною, не матиму с.
Пр 29:25 с. перед людиною — пастка
Іс 44:8 не цїпенїйте від с.
Лк 21:26 Люди будуть мліти від с.
1В 4:18 У любовї немає с.

СТРАХ ПЕРЕД ЄГОВОМ, Пр 19:9 С. чистий
Пс 111:10 С.— початок мудрості
Пр 8:13 С.— ненавидїти зло

СТРАШНО, Єв 10:31 с. потралити в руки Бога

СТРИМУВАТИ, Пр 10:19 хто уста свої с.
2Фс 2:6 знаєтє, що с. його

СТРІЛА, Пс 127:4 с. в руках сильного

СТУКАТИ, Мт 7:7 с.— і вгам відчинятє

СУБОТА, Мт 12:8 Син людський має владу над с.
Мр 2:27 С. з'явилася заради людини
Кл 2:16 пов'язаних з відзначенням с.

СУБОТНИЙ ВІДПОЧИНОК, Єв 4:9 Для Божого народу с.

СУБОТНІЙ ДЕНЬ, Вх 20:8 Пам'ятай, що с. священний
Лк 14:5 не витягне сини чи бика у с.?

СУВИЙ, Дії 19:19 позносили свої с. і спалили
Об 20:12 а також розгорнені с.

СУД, Дн 7:10 С. почав засїдати
Мр 13:9 віддаватимуть вас місцевим с.
Ів 5:22 уєдєтє с. доручив Синовї
1Кр 6:6 брат проти брата звертаєтєся в с.
1Пт 4:17 с. розпочинаєтєся з Божого дому

СУДЯ, Іс 33:22 Єгова — наш С.
Лк 18:2 с., який не боявся Бога

СУДИТИ, Іс 26:9 коли ти с. землю
Мт 7:2 який судом с. ви, таким
Лк 6:37 перестаньте с.— і не с. вас
Лк 22:30 та с. 12 племен Ізраїля
Дії 17:31 визначив день, коли с. землю
Рм 14:4 Хто ти, щоб с. чийогось слугу?
1Кр 6:2 не знаєтє, що святї с. свїт?
Гл 2:6 Бог с. про людину не по тому
Як 4:12 ти хто, щоб с. ближнього?

СУДИТИСЯ, 1Кр 6:7 ви с. одне з одним

СУДОВЕ МІСЦЕ, Ів 19:13 Пилат сів на с.

СУДОВИЙ ПРЕСТОЛ, Рм 14:10 станемо перед с. Бога

СУМ, Ек 7:3 с. робить серце лїпшим

СУМИРНИЙ, Пс 37:11 с. усапуджить землю
Ср 2:3 шукайте Єгови, всі с. землі

СУМЛІННЯ, Рм 2:15 Іхне с. свїдчить разом з ними
1Кр 13:5 але і через своє с.
1Кр 8:12 вражаєтє їхне слабе с.
1Тм 4:2 с. якїх немовби припленєне
1Пт 3:16 Зберїгайте чисте с.
1Пт 3:21 проханням про чисте с.

СУМНИЙ, Пс 38:6 весь день я хожу с.

СУМНІВ, Юд 22 милосердя до тих, хто має с.

СУМНІВАТИСЯ, Мт 21:21 математє віру і не будете с.

СУМУВАТИ, 1Фс 4:13 не хочемо, щоб с. як інші

СУПЕРЕЧКА, Пр 6:19 сїє мї братами с.
Дії 15:39 спалахнула гостра с.

СУПЕРНИЦТВО, Гл 5:26 не підштовхуймо до с.

СХВАЛЕННЯ, 1Кр 7:33 отримати с. своєї дружини
1Кр 9:27 щоб самому не втратити с.
2Тм 2:15 людиною, гїдною с.

СХИЛИТИ, Гл 1:10 Кого намагаюся с. на свій бік

СХИЛЬНИЙ, Бт 8:21 серце ще з юності с. до зла

СХІД, Іс 41:2 Хто підняв того, що зі с.?

СХОВАН, Пс 9:9 Єгова буде безпечним с.
Пс 91:1 Хто живе у с. Всевишнього
Сф 3:12 знайдє с. в іменї Єгови

СХОДИ, Бт 28:12 с., якї сягали до неба

СЦЕНА, 1Кр 7:31 с. цього свїту змінюєтєся

T

ТАБЛИЦІ, Вх 31:18 т. зі Свїдченням

ТАВІТА, Дії 9:36 учєняця, яку звали Т.

ТАЄМНИЦЯ, Пр 20:19 Наклепник розкриває чужї т.
Ам 3:7 нічого не робить, не виявляєтє т.
Флп 4:12 ознагнув т. того, як бути ситим і

ТАК, Мт 5:37 Нехай ваше т. означає т.

ТАК САМО, Дії 1:11 Прийдє втє. як піднімався

ТАЛАНТ, Мт 25:15 дав 5 т., іншому — 2

ТАНЦЮВАТИ, Сд 11:34 вишла його дочка, т.
ТАРТАР, 2Пт 2:4 вкинув їх у т.

ТАРШІШ, Ін 1:3 Йона виривши утєкти до Т.

ТАТУЮВАННЯ, Лв 19:28 не робїть на собі т.

ТВАРИНА, Бт 7:2 Візьми з чистих т.
Лв 18:23 не будеш злягати з т.
Ек 3:19 в людей і в т. один кінць

ТВЕРДИЙ, Кл 2:7 залишайтеся т. у вірі
Єв 5:14 т. їка — для зрілєх

ТВЕРДИНЯ, Пс 18:2 Єгова — т.
 Іс 25:4 стаєш т. для нужденного
 2Кр 10:4 задана повалити будь-яку т.

ТВОРЕЦЬ, Ек 12:1 пам'ятай про Т. у молодості

ТВОРИТИСЯ, Пс 104:30 посланіс свій дух, вони т.

ТВОРИННЯ, Об 3:14 початок Божого т.

ТЕАТРАЛЬНИЙ, 1Кр 4:9 стає т. видовищем

ТЕЛЯ, Вх 32:4 виготовив статую т.
 Іс 11:6 т., лев будуть разом

ТЕМРЯВА, Іс 60:2 т. вкрис землю
 Іл 2:31 Сонце обернеться на т.
 Мт 4:16 Народ, що перебуває у т.
 Ів 3:19 люди полюбили т.
 Еф 4:18 Іхній розум огорнула т.
 1Пт 2:9 покликав вас із т.

ТЕПЛИЙ, Об 3:16 оскільки ти просто т.

ТЕРЕЗИ, Лв 19:36 мають бути точні т.
 Пр 11:1 т. обманливі — гідота для Єгови

ТЕРИТОРІЯ, Рм 15:23 немає т., де б я не проповідував

ТЕРНОВИЙ, Мр 15:17 сплели т. вінок і надягли

ТЕРНОВИЙ КУЩ, Дії 7:30 у т., охопленому полум'ям

ТЕРПЕЛИВИЙ, 1Кр 13:4 Любов т. і добра
 1Фс 5:14 бути т. до всіх

ТЕРПЕЛИВІСТЬ, Пр 25:15 Т. можна прихилити начальника
 Рм 9:22 Бог з т. зносив посудини
 2Пт 3:9 Єгова виявляє до вас т.
 2Пт 3:15 т. Господа вважайте за спасіння

ТЕРПІТИ, Не 9:30 Ти багато років т. іх
 1Кр 4:12 коли переслідують — т.
 Еф 4:2 з любов'ю т. одне одного
 Як 5:8 ви теж т., зміцняйте

ТЕСЛЯ, Мр 6:3 Хіба він не т., син Марії

ТИЖДЕНЬ, Дн 9:24 призначено 70 т.
 1Кр 16:2 у перший день т. відкладає

ТИКВА, Ін 4:10 Тобі стало шкода т.

ТИМОФІЙ, Дії 16:1 учень, на ім'я Т.
 1Кр 4:17 посилаю до вас Т.
 1Тм 1:2 до Т., ширію дитини по вірі

ТИМЧАСОВИЙ, Єв 11:13 чужинцями і т. жителями
 Єв 11:25 ніж т. задоволення від гріха

ТИСЯЧА, Пс 91:7 Т. відає біля тебе
 Іс 60:22 Нечислений стане т.
 2Пт 3:8 один день — як т. років

ТІЛО, Бт 2:24 стануть одним т.
 Ів 33:25 т. стане свіжішим, ніж
 Мт 10:28 Не бійтеся тих, хто вбиває т.
 Мт 26:26 ікте. Це означає моє т.
 Рм 6:13 ваші т. відайте Богові
 Рм 12:1 віддайте свої т. як жертву живу
 1Кр 7:4 не має влади над своїм т.
 1Кр 12:18 Бог розмістив кожну частину т.
 1Кр 15:44 Сіється т. фізичне, а воскресає
 Флп 3:21 змінити наше слабке т.

ТІНЬ, 1Хр 29:15 Наші дні — немов т.
 Пс 91:1 пристановище в т. Всемогутнього
 Кл 2:17 Усе це — т. майбутнього
 Як 1:17 як це буває з мільнівою т.

ТИШИТИСЯ, Ек 2:24 т. своєю тяжкою працею
 Іс 65:13 Мої слуги будуть т., а вас
 Рм 12:12 т. надією

ТОВАРИСТВО, 1Кр 15:33 Погане т. псує

ТОВАРИШУВАТИ, 1Кр 5:9 перестали т. з розпусниками

ТОРГУВАТИ, 2Кр 2:17 ми не т. Божим словом

ТОРКАТИСЯ, Пр 6:29 хто т. й, не уникне кари
 Іс 52:11 не т. нічого нечистого!
 2Кр 6:17 більше не т. нечистого

ТОРОЧКИ, Чс 15:39 т. з синім шнуром

ТОЧНЕ ЗНАННЯ, Рм 10:2 не узгоджується з т.
 Кл 3:10 нову особистість, яка завдяки т.
 1Тм 2:4 щоб усілякі люди набули т.

ТРАДИЦІЯ, Мт 15:3 порушуєте заради т.?
 Мр 7:13 т. позбавляєє сили Божого слова
 Гл 1:14 обстоював батьківські т.

ТРЕМТІННЯ, Флп 2:12 зі страхом і т. працювати

ТРИВОГА, Пр 94:19 т. переповналиє, ти потішав
 Пр 12:25 Т. обтяжує серце людини
 Мр 4:19 т. цього віку, багатство
 Лк 8:14 т., багатство поглинають іх
 Лк 12:25 т. продовжить життя на лікоть?
 Лк 21:34 щоб серця не обтяжувалися т.
 1Кр 7:32 хочу, щоб у вас не було т.
 2Кр 11:28 т. про всі збори

ТРІВОЖИТИСЯ, Іс 41:10 Не т., бо я — твій Бог
 Мт 6:34 Ніколи не т. про завтра
 Мт 10:19 не т., як і що говорити
 1Кр 7:32 Неодружений т. про Господне
 Флп 4:6 Ні про що не т.

ТРИМАТИСЯ, Флп 2:16 міцно т. слова життя

ТРИЦІ, Пв 16:16 Т. на рік всі чоловіки

ТРИУМФАЛЬНИЙ, 2Кр 2:14 веде нас у т. походи

ТРУДНОЩІ, Пс 34:19 Багато т. у праведного
 1Кр 7:28 якщо одружилися, нові т.
 2Фс 1:4 витривалими в усіх т.

ТУЖИТИ, Іс 26:9 усе моє єство т. за тобою
 Флп 1:8 я сильно т. за вами

ТЮРБАН, Єз 21:26 Зніми т. і скинь корону

ТЯГАР, Пс 38:4 провини мої як важкий т.
 Пс 55:22 Свого т. поклади на Єгови
 Пс 68:19 Єгова щодня носить наші т.
 Лк 11:46 накладате на людей важкі т.
 Дії 15:28 не накладати на вас додаткових т.
 Гл 6:2 носите т. одне одного
 Єв 12:1 скиньмо всякий т.
 Об 2:24 не кладу на вас іншого т.

ТЯЖКО, Іс 38:14 Єгово, мені дуже т.!

У

УБИВЦЯ, Ів 8:44 був у. ще від початку

УБОЗТВО, 2Кр 8:2 незважаючи на крайню у.

УГОДА, Бт 15:18 Єгова уклав з Аврамом у.
 Єр 31:31 я укладу нову у.
 Єр 32:12 на очах свідків, які підписали у.
 Лк 22:20 чаша означає нову у.
 Лк 22:29 укладаю з вами у. про царство

УДАЧА, Іс 65:11 стіл для бога у.

УДОСТОІТИСЯ, Дії 5:41 у. зневага за Ісусове ім'я
 Флп 1:29 у. честі страждати за нього

УЗЗІЯ, 2Хр 26:21 Цар У. залишався прокаженим

УЗИ, Еф 4:3 єдність духу в т. миру
 Кл 3:14 любов — досконали у. єдності

УКРИПЛЕННЯ, Лк 19:43 у. із частотою

УКРЕПЛЮВАННЯ, Пр 26:28 в. уста доводять до загибелі
 Рм 16:18 у. мовою зваблюють

УЛОБЛЕННЯ, Мт 3:17 Це Син мій у.

УМЕРТВІТИ, Кл 3:5 у. пороки, котрі народжуються

УМІННЯ, Вх 35:35 наділив іх у. робити

УНИКАТИ, Іс 53:3 Люди зневажали й у. його

УПАСТИ, Пр 24:16 праведник може сім разів у.

УПІВГОЛОСА, Ісх 1:8 читай Закон у.
 Пс 1:2 читає його закон у.

УПІЗНАВАТИ, 2Кр 6:9 ми невідомі, хоча нас у.

УПРАВИТЕЛЬ, Лк 12:42 Хто ж вірний у.?
 1Кр 4:2 чого очікують від у.?

УПРАВЛІННЯ, Єр 1:10 запровадити систему у.

УРІМ І ТУММІМ, Вх 28:30 поклади у.

УСИНОВЛЕННЯ, Рм 8:15 отримали дух у.

УСПАДКУВАТИ, Мт 5:5 ладіні у. землю
 Мт 25:34 у. Царство, приготоване вам

УСПІХ, Ісх 1:8 бо тоді матимеш у.
 1Цр 2:23 Тоді матимеш у. у всьому
 2Хр 20:20 Вірте пророкам — будете мати у.
 Пс 1:3 матиме у. у всьому, що робить
 Іс 55:11 слово з моїх усст матиме у.

УСТА, Пс 8:2 Словами з у. дітей

Пр 10:19 у. свої стримує, дів розсудливо

Іс 29:13 шанують мене своєю у.

Ос 14:2 в жертву хвалу своїх у.

Рм 10:10 коли привселюдно звіщає у.

Єв 13:15 жертву хвали, тобто плід у.

Як 3:10 з тих самих у. виходять благословення

УТВЕРДЖУВАТИ, 1Пт 5:10 Бог у. вас

УТВЕРДЖУВАТИСЯ, Пр 12:3 Жодна людина

не у. злом

УТИСК, Пс 72:14 Від у. й насилля визволить

2Кр 1:8 назвали величезних у.

УТІКАТИ, 1Кр 6:18 У. від ставевої розпущи

УТИШАТИ, 1Фс 2:11 не переставали у. вас

УЧЕНЬ, Мт 28:19 робіть у. людей

Ів 8:31 то ви справді мої у.

Ів 13:35 по любові розпізнають, що ви мої у.

УЧИНОК, Єв 9:14 очистити сумління від мертвих у.

Ф

ФАЛЬШИВИЙ, Гл 2:4 через ф. братів

ФІГОВЕ ДЕРЕВО, 1Цр 4:25 кожен під своїм ф.

Мих 4:4 кожен під своїм ф.

Мт 21:19 в т ж мить ф. засохло

Мр 13:28 Візьміть для прикладу ф.

ФІЛОСОФИ-СТОЙКИ, Дії 17:18 епікурейці та ф.

ФІЛОСОФІЯ, Кл 2:8 не полонив ф. чи

ФІНІШ, 2Тм 4:7 у забігу досягнув ф.

ФОРМУВАТИ, Рм 12:2 не дозволяйте світу ф. вас

1Пт 1:14 щоб вас ф. бажання

ФУНДАМЕНТ, Лк 6:48 на скелі заклад ф.

Рм 15:20 не будувати на чужому ф.

1Кр 3:11 не може закласти ф. замість

Х

ХАБАР, Ек 7:7 х. псує серце

ХВАЛА, 1Хр 16:25 Єгова — гідний х.

Пс 147:1 як це приємно, адже він гідний х.!

ХВАЛИТИ, Пс 22:25 х. тебе у великому зборі

ХВАЛИТИСЯ, 1Кр 1:31 Хто х., нехай х. Єговою

ХВОРИЙ, Іс 33:24 не скаже: Я х.

ХВОРИТИ, Як 5:14 Чи хтось із вас х.?

ХВОРОБА, Мт 9:35 зціляв людей від усіляких х.

ХЕРУВИМ, Бт 3:24 поставив х. і палаючий меч

Єз 28:14 призначив тебе помозаням х.

ХЛІБ, Не 9:15 ти послав їм х. з неба

Пс 37:25 не бачив, щоб його діти просили х.

Іс 55:2 віддасте гроші за те, що не х.

Мт 4:4 Не х. самим повинна жити людина

Мт 6:11 Дай нам х. на цей день

Мт 26:26 Ісус взяв х., поламав

Ів 6:35 Я — х. життя

1Кр 10:17 х. один, ми є одним тілом

ХЛОПЕЦЬ, Пр 22:6 Навчи х. дороги, і він не зійде

ХМАРА, Ек 11:4 дивиться на х., не буде жати

Мт 24:30 Сина людського, який прийдє на х.

Єв 12:1 така велика х. свідків

ХОДИТИ, Мих 6:8 скромно х. зі своїм Богом

Ів 3:6 в єдності з ним, не х. у гріху

ХРАМ, Дії 17:24 не живе в рукотворних х.

ХРАМ. Див. також ДІМ.

Пс 11:4 Єгова перебуває у х.

Пс 27:4 Це х. Єгови, х. Єгови

Єр 7:4 Це х. Єгови, х. Єгови

Єз 41:13 виміряв довжину х.

Мл 3:1 раптово прийдє у свій х. Господь

Мт 21:12 ввійшов у х. і повиганяв

Ів 2:19 Зруйнують цей х., і я за три дні

1Кр 3:16 ви — Божий х.

ХРАМОВІ СЛУГИ, Єзд 8:20 з х., яких Давид

ХРЕСТИТИ, Мт 28:19 х. їх в ім'я Батька

ХРЕЩЕННЯ, Лк 3:3 х. на знак каяття

Рм 6:4 через х. в його смерть

1Пт 3:21 х., яке рятє тепер і вас

ХРИСТІЯНИ, Дії 11:26 вперше почали називати х.

ХРИСТОС, Мт 16:16 Ти — Х., Син Бога

Лк 24:26 Хіба Х. не мав вистраждати?

Ів 17:3 і посланого тобою Ісуса Х.

Дії 18:28 показував з Писань, що Ісус — Х.

1Кр 11:3 голова Х.— Бог.

ХУДОБА, Пр 12:10 Праведний дбає про х.

Ц

ЦАР, Сд 21:25 У ті дні в Ізраїлі не було ц.

1См 23:17 Ти станеш ц., я буду другим

Пс 2:6 Поставив я ц. на Сіоні

Пр 21:1 Серце ц. в руці Єгови

Пр 22:29 Вона стоятиме перед ц.

Іс 32:1 Ц. царюватиме праведно

3х 14:9 Єгова буде ц. над землею

Мт 21:5 Іде твій ц., він сидити на ослі

Мт 27:29 Вітаємо, Ц. юдейський!

Лк 21:12 вас поведуть до ц.

Ів 19:15 Ми не маємо ц., крім цезаря

Дії 4:26 Земні ц. повстали

Об 18:3 ц. чинили з нею ставево розпущу

ЦАРИЦЯ, 1Цр 10:1 Ц. Шєви почула про Соломона

ЦАРСТВО, Вх 19:6 зроблю вас ц. священників

Дн 2:44 небесний Бог встановить ц.

Дн 7:14 дано було йому ц.

Дн 7:18 святі отримають ц.

Мт 4:8 Диявол показав всі ц. світу

Мт 6:10 Нехай прийдє твоє Ц.

Мт 6:33 шукайте найперше Ц.

Мт 21:43 Ц. буде дане народу, який

Мт 24:14 цю добру новину про Ц.

Мт 25:34 усадкуйте Ц., приготоване вам

Лк 12:32 до впадоби дати вам Ц.

Лк 22:29 укладаю з вами угоду про ц.

Ів 18:36 Моє Ц. не належить до світу

Дії 1:6 чи не тепер відновиш ц.?

1Кр 15:24 передасть Ц. своєму Богові

Гл 5:21 хто чинить таке, не усадкують Ц.

Кл 1:13 переніс у ц. свого Сина

Об 1:6 хто сформував з нас ц.

ЦАРСЬКИЙ, Об 11:15 Тепер ц. влада над світом

ЦАРЮВАТИ, Рм 6:12 не дозволяйте гріху ц.

1Кр 15:25 він має ц., поки

Об 5:10 вони ц. над землею

Об 11:15 він ц. повік-віки

ЦВІСТИ, Іс 35:1 пустельна рівнина буде ц.

ЦЕЗАР, Ів 19:12 Якщо відпустиш, ти не друг ц.

Ів 19:15 Ми не маємо царя, крім ц.

Дії 25:11 Я вимагаю суду ц.!

ЦІЛИЙ, 1Хр 28:9 служи Богу ц. серцем

ЦІЛКОВИТА ВИДДАНИСТЬ, Вх 34:14 Єгова вимагає ц.

Псн 8:6 ц. неблаганна, як могила

ЦІЛОПАЛЕННЯ, Лв 7:37 Це закон про ц.

2См 24:24 ц., яке мені нічого не коштувало

Іс 1:11 Досить мені ц.

ЦІНА, 1Кр 7:23 куплені за високу ц.

ЦІННІШИЙ, Мт 6:26 Хіба ви не ц. від них?

ЦІНУВАТИ, Дн 9:23 Бог дуже ц. тебе

1Кр 16:18 Тож ц. таких чоловіків

ЦІПЕНІТИ, Іс 44:8 не ц. від страху

Ч

ЧАРІВНИК, Дії 13:6 Вар-Ісус — ч.

ЧАС, Ек 3:1 На все свій ч.

Ек 9:11 ч. в випадок

Дн 7:25 на ч., часи й півчасу.

Ів 7:8 для мене ч. ще не настав

1Кр 7:29 ч. залишилось мало

Еф 5:16 якнайліпше використовуючи ч.

ЧАСНИК, Чс 11:5 Ми пам'ятаємо ч.!

ЧАСТИНА, 1Кр 12:18 Бог розmistив кожну ч. тіла

ЧАСТКА, Пл 3:24 Єгова — моя ч.

Дн 12:13 встанеш і отримаєш свою ч.

ЧАСТКОВИЙ, 1Кр 13:9 наше знання ч.
ЧАША, Мт 20:22 можете пити ч., яку я питиму?
 Лк 22:20 Ця ч. означає нову угоду
 Лк 22:42 якщо бажаш, забири цю ч.
 1Кр 11:25 Те саме він зробив і з ч.
ЧЕКАТИ, Пс 37:7 Ч. на Єгови в мовчанні
 Пс 73:17 зрозумів, що ч. неправедних
 Мих 7:7 я з готовністю ч. Бога
 Ав 2:3 Навіть якщо затримається, ч. його!
 Лк 3:15 народ ч. Христа, тому
 Рм 8:25 продовжуємо палко ч. з витривалістю
ЧЕРВОНИЙ, Бт 25:30 дай мені тої ч. юшки
ЧЕРГА, 1Кр 15:23 по ч.: Христос
ЧЕРСТВІСТЬ, Мр 3:5 засмутився через ч. серцець
ЧЕСНО, 2Кр 8:21 намагасьмо робити все ч.
 Єв 13:18 в усюмо поводитись ч.
ЧИСТИЙ, Ав 1:13 Очи твої надто ч.
 Сф 3:9 дам народам ч. мову
 Мт 5:8 Щасливі ч. серцем
 Дії 20:26 ч. від крові всіх людей
ЧИТАТИ, Пв 17:19 нехай ч. його всі діти
 Дії 8:30 ти розумієш, що ч.?
ЧІПАТИ, Дії 5:38 не ч. цих чоловіків
ЧЛЕН, Еф 2:19 ви ч. сім'ї Бога
ЧОЛО, Єз 3:9 зробив твоє ч. як алмаз
 Єз 9:4 постав знак на ч.
ЧОЛОВІК, Лв 20:13 Якщо ч. ляже з ч.
 1Кр 7:2 нехай кожен ч. має свою дружину
 1Кр 7:14 невіруючий ч. освячується
 Еф 5:25 Ч., не переставайте любити дружину
 Кл 3:18 Дружини, підкоряйтесь своїм ч.
ЧУЖА ТАЄМНИЦЯ, Пр 11:13 надійна людина ч.
 береже
ЧУЖИЙ, Ів 10:5 не знають голосу ч.
ЧУЖИНЕЦЬ, Вх 22:21 Не знайшався з ч.
 Ч 9:14 Та сама постанова для ч.
 Пв 10:19 любіть ч.
ЧУТКА, Вх 23:1 Не поширюй неправдивих ч.

Ш

ШАНА, 1Тм 5:17 гідні подвійної ш.
ШАНУВАТИ, Вх 20:12 Ш. батька і матір
 Пр 3:9 Ш. Єгови — віддавай найліпше
ШЕОЛ. Див. **МОГИЛА**.
ШЛО, Бт 49:10 поки не прийде Ш.
ШКОДА, Іс 11:9 не читинитимуть ш. і лиха
ШКОПИ, Ів 7:15 Звідки знає, якщо не навчався у ш.?
ШЛУНОК, Флп 3:19 їхній бог — ш.
ШЛЮБ, Єв 13:4 з пошаною ставиться до ш.
ШЛЯХ, Іл 2:7 Кожен тримається свого ш.
 Дії 20:24 завершити ш. і виконати служіння
 Гл 6:1 якщо людина ступить на хибний ш.
ШЛЯХЕТНИШИЙ, Дії 17:11 верійці були ш.
ШЛОМО, Еф 6:17 візьміть ш. спасіння
ШУКАТИ, 1Хр 28:9 Якщо будеш ш. його
 Іс 55:6 Ш. Єгови, поки ще можна
 Єз 34:11 я сам буду ш. своїх овець
 Сф 2:3 ш. Єгови, всі сумирні
 Лк 15:8 замітати дім та старанно ш.
 Ів 4:23 таких поклонників він ш.
 Дії 17:27 щоб вони ш. Бога і знайшли
 Кл 3:1 не переставайте ш. те, що вгорі

Щ

ЩАСЛИВИЙ, Пс 32:1 щ. людина, який прощено
 Пс 94:12 щ. людина, яку виправляеш
 Пс 144:15 щ. народ, чий Бог — Єгова!
 Мт 5:3 щ., хто усвідомлює духовні потреби
 1Тм 1:11 доброю новиною щ. Бога
ЩАСТЯ, Дії 20:35 Більше щ. в тому, щоб давати
ЩЕДРИЙ, Пв 15:8 Будь щ. до нього
 Пр 11:25 щ. житиме в достатку
 1Тм 6:18 щ. та готові ділитися

ЩЕДРО, Пр 11:24 щ. дає, і йому прибуває
 Як 1:5 у Бога, який дає щ.
ЩИРИСТЬ, Еф 6:7 Служіть рабами зі щ.
ЩИТ, Пс 84:11 Єгова — сонце і щ.
 Еф 6:16 візьміть великий щ. віри
ЩОДЕННА ЖЕРТВА, Дн 11:31 і припиняй щ.
 Дн 12:11 від часу, коли припиняй щ.
ЩОКА, Мт 5:39 ударить тебе по правій щ.

Ю

ЮБІЛЕЙ, Лв 25:10 буде для вас Ю.
ЮДА, Бт 49:10 В Ю. залишатиметься жезл
 Мт 27:3 Ю. повернув 30 срібняків
ЮДЕЙ, Зх 8:23 вхопляться за поділ ю.
 Рм 3:29 Невже він є Богом лише ю.?
 1Кр 9:20 Для ю. я став ю.
ЮНАК, Пр 20:29 Слава ю.— їхня сила
ЮНІСТЬ, Пс 71:17 ти з ю. навчав мене
 Мр 10:20 всього цього хотіли триматися з ю.

Я

ЯБЛУКО, Пр 25:11 золоті я. у срібному візерунку
ЯГ, Вх 15:2 Я.— моя сила і міць
 Іс 12:2 Я. Єгова — моя сила
ЯГНЯ, Іс 40:11 він збиратиме я.
 Ів 1:29 Дивіться, ось Я. Боже
 Ів 21:15 любий мене? Годуй моїх я.
ЯЗИК, Пс 34:13 бережіть свій я. від зла
 Пр 18:21 Смерть і життя — у владі я.
 Іс 35:6 я. німого співатиме з радості
 Іс 50:4 Єгова дав мені я. учнів
 Як 1:26 Якщо не стримує я., то
 Як 3:8 я. не може приборкати жодна людина
ЯКІВ 1., Бт 32:24 чоловік почав боротися з я.
ЯКІВ 2., Лк 6:16 Юду, сина Я.
ЯКІВ 3., Дії 12:2 убив Я., Іванового брата
ЯКІВ 4., Мр 15:40 Марія, мати Я. Меншого
ЯКІВ 5., Мт 13:55 хіба Я., Йосип не його брати?
 Дії 15:13 Коли вони закінчили, Я. промовив
 1Кр 15:7 з'явився Я., тоді всім апостолам
 Як 1:1 Я., раб Бога
ЯКІР, Єв 6:19 надія — немов я.
ЯМА, Пр 26:27 Хто я. копає, сам у неї впаде
 Мт 15:14 сліпий веде сліпого, впадує в я.
ЯРМО, 1Цр 12:14 батько поклав тяжке я.
 Мт 11:30 я. моє зручне і ноша легка
 Мт 19:6 що Бог з'єднав одним я.
 2Кр 6:14 Не впрігайтесь у я. з невіруючими
ЯСЛА, Лк 2:7 поклали в я.
Я СТАНУ, Вх 3:14 Я. послав мене до вас

0-9

10, Бт 18:32 Я не знищу навіть ради 10
 12, Мр 3:14 вибрав 12 і назвав апостолами
24, Об 4:4 На них сиділи 24 старійшини
70, Пс 90:10 Життя наше триває 70 років
 Дн 9:2 Єрусалим спустошений 70 років
 Дн 9:24 призначено 70 тижнів
 Лк 10:1 призначив 70 і послав по двос
77, Мт 18:22 не до 7, а до 77 разів
100, Мт 13:8 одне — у 100 разів більше
 Мт 18:12 має 100 овець і одна заблукає
 Мр 10:30 у 100 разів більше домів
300, Сд 7:7 врятую за допомогою 300 чоловіків
500, 1Кр 15:6 з'явився понад 500 братам
666, Об 13:18 число звіра — 666
1000, Об 20:2 закував Сатану на 1000 років
 Об 20:4 царювали з Христом 1000 років
4000, Мр 8:20 розділів сім хлібин на 4000
5000, Мт 14:21 тих, хто їв, було приблизно 5000
144 000, Об 7:4 хто отримав печатку.— 144 000
 Об 14:3 крім 144 000, куплених із землі
185 000, 2Цр 19:35 ангел вбив 185 000

Глосарій біблійних термінів

Список скорочень поміщено на сторінці 1663.

А

Ааронові сини. Нашадки Левієвого онука Аарона. Коли Бог дав Мойсеїв закон, Аарон був обраний першим первосвященником. Сини Аарона виконували священницькі обов'язки у святому наметі і храмі (1Хр 23:28).

Ав. Назва 5-го місяця євр. священного календаря і 11-го місяця світського календаря (після вавилонського вигнання). Тривав з середини липня до середини серпня. У Біблії про цей місяць говориться лише як про «п'ятий місяць», а сама назва не згадується (Чс 33:38; Езд 7:9). Див. додаток Б15.

Авів. Попередня назва 1-го місяця євр. священного календаря і 7-го місяця світського календаря. Його назва озн. «зелене колосся (пшениці)». Тривав з середини березня до середини квітня. Після повернення з Вавилону юдеї назвали його нісаном (Пв 16:1). Див. додаток Б15.

Адар. Назва 12-го місяця євр. священного календаря і 6-го місяця світського календаря (після вавилонського вигнання). Тривав з середини лютого до середини березня (Ес 3:7). Див. додаток Б15.

Азазель. Євр. слово, що, можливо, озн. «козел, який зникає». У День примирення євреї відсилали в пустелю козла для азазеля, щоб він, так би мовити, забрав із собою гріхи, які народ чинив упродовж попереднього року (Лв 16:8, 10).

Азія. У Грецьких Писаннях так називається римська провінція, до складу якої входила західна частина сучасної Туреччини, а також деякі прибережні острови, скажімо Самос і Патмос. Столицю Азії був Ефес (Дії 20:16; Об 1:4). Див. додаток Б13.

Аламот. Муз. термін; озн. «дівчата; молоді жінки». Під цим терміном, імовірно, розуміється сопрано молодих жінок. Очевидно, він вказує на те, що муз. твір або акомпанемент до нього слід було виконувати у високому регістрі (1Хр 15:20; Пс 46, надп.).

Алебастр. Камінь, який видобували біля міста Алебастрон (Єгипет). З нього ви-

готовляли невеликі пляшечки для парфумів. Такі пляшечки зазвичай мали вузьке горло, яке герметично закривали, щоб не вивітрювався цінний аромат (Мр 14:3).

Альфа і Омега. Перша і остання літери грец. алфавіту, які в книзі Об'явлення тричі вживаються разом як Божий титул. У цих віршах вислів «Альфа і Омега» озн. те саме, що «перший і останній» та «початок і кінець» (Об 1:8; 21:6; 22:13).

Аміль. «Нехай буде так» або «безперечно». Це слово походить від євр. кореня *аман*, що озн. «бути вірним, гідним довір'я». «Аміль» говорили на знак згоди з клятвою, молитвою або якимось твердженням. У книзі Об'явлення використовується як титул Ісуса (Пв 27:26; 1Хр 16:36; Об 3:14).

Ангел. Євр. *малах* і грец. *ангелос*. Обидва слова букв. озн. «посланець», але коли стосуються духовних осіб, то перекладаються як «ангел» (Бт 16:7; 32:3; Як 2:25; Об 22:8). Ангели — могутні духовні істоти, яких Бог створив задовго до появи людей. У Біблії їх також названо «святими ангелами», «синами Бога» та «ранковими зорями» (Пв 33:2; Йв 1:6; 38:7). Вони не наділені здатністю розмножуватися, народжуючи собі подібних; кожного з них Бог створював окремо. Налічується понад сто мільйонів ангелів (Дн 7:10). Біблія виявляє, що вони є різними особистостями і мають власні імена. Ангели скромні і не бажають, щоб їм поклонялися; більшість із згаданих у Біблії ангелів навіть не хотіли назвати своє ім'я (Бт 32:29; Лк 1:26; Об 22:8, 9). Вони обіймають різні становища і виконують різні ролі: служать перед престолом Єгови, передають його звістки, заступаються за земних служителів Єгови, виконують Божі присуди, сприяють проповідуванню доброї новини тощо (2Цр 19:35; Пс 34:7; Лк 1:30, 31; Об 5:11; 14:6). В майбутньому вони будуть підтримувати Ісуса у битві Армагеддон (Об 19:14, 15).

Антихрист. Грец. термін, що має подвійне значення. Вказує на того, хто *проти* Христа, або ж на того, хто *замість* нього, тобто

фальшивого Христа. Антихристами можна по праву назвати всіх людей, організації і групи, які неправдиво твердять, що представляють Христа, приписують собі роль Месії або чинять опір Христу і його учням (1Ів 2:22).

Апостол. Основне значення слова — «посланий». Так названо Ісуса і деяких людей, які були послані служити іншим. Найчастіше використовуються щодо 12 учнів, яких Ісус особисто вибрав як своїх представників (Мр 3:14; Дії 14:14).

Арам; арамейці. Нашадки Симового сина Арама, які жили переважно на землях від Ліванських гір до Месопотамії і від гір Тавр на півночі до Дамаска і далі на південь. Ця територія (євр. «Арам») пізніше стала називатися Сирією, а її мешканці — сирійцями (Бт 25:20; Пв 26:5; Ос 12:12).

Арамейська мова. Семітська мова, яка дуже споріднена з єврейською і має той самий алфавіт. Спочатку була мовою лише арамейців, а пізніше стала мовою міжнародного спілкування і торгівлі в Ассирії та Вавилонії. Вона також була офіційною адміністративною мовою Перської імперії (Езд 4:7). Цією мовою написані частини книг Ездри, Єремії і Даниїла (Езд 4:8—6:18; 7:12—26; Єр 10:11; Дн 2:46—7:28).

Ареопаг. Високий пагорб в Афінах, розташований на північному заході від Акрополя. Так називали і верховний суд (раду), який проводив там засідання. Стоїки та епікурейці привели Павла на Ареопаг, щоб він пояснив свої вірування (Дії 17:19).

Армагеддон. Походить від євр. *Гар Мегіддон*, що озн. «гора Мегіддо». Це слово пов'язане з «війною, яка відбудеться у великий день Всемогутнього Бога»; під час неї «царі усієї населеної землі» зберуться і виступлять проти Єгови (Об 16:14, 16; 19:11—21). Див. ВЕЛИКЕ ЛИХО.

Архангел. Озн. «головний ангел». Префікс *арх-* озн. «головний» або «основний». Значення цього слова і те, що воно вживається в Біблії лише в однині, вказує, що існує тільки один архангел. Біблія містить його ім'я — Михаїл (Дн 12:1; Юд 9; Об 12:7).

Аселгейа. Див. РОЗГНУЗДАНІСТЬ.

Астарта. Ханаанська богиня війни і родючості, дружина Ваала (1См 7:3).

Ахайя. У Грецьких Писаннях так називається римська провінція на півдні Греції. До складу цієї провінції, столицею якої був Коринф, входив увесь Пелопоннес і центральна частина континентальної Греції (Дії 18:12). Див. додаток Б13.

Б

Бат. Одиниця ємності рідин. На основі знайдених фрагментів глеків з написом «бат» зроблено висновок, що бат дорівнював прибіл. 22 л. Більшість мір сипких і рідких тіл, згаданих у Біблії, подається у співвідношенні до бата (1Цр 7:38; Єз 45:14). Див. додаток Б14.

Бездоня. Грец. *áβισσος*, озн. «надзвичайно глибокий» чи «безмежний, невимірний». Вживається у Грецьких Писаннях для позначення місця або стану ув'язнення. Це поняття може також означати могилу, але воно не обмежується цим значенням (Лк 8:31; Рм 10:7; Об 20:3).

Бич. Для бичування, про яке йдеться в Грецьких Писаннях, часто використовували бичі з вузлами або гострими предметами на кінцях (Ів 19:1).

Блуд. Див. СТАТЕВА РОЗПУСТА.

Боже Царство. Вислів, який вживається передусім щодо Божої верховної влади, представленої царським урядом його Сина, Ісуса Христа (Мт 12:28; Лк 4:43; 1Кр 15:50).

Бул. Назва 8-го місяця євр. священного календаря і 2-го місяця світського календаря. Походить від кореня, що озн. «плодоносити; приносити врожай». Тривав з середини жовтня до середини листопада (1Цр 6:38). Див. додаток Б15.

Бурдюк. Мішок з цілої шкури тварини (козачої, овечої тощо) для зберігання вина. Вино наливали у нові бурдюки, оскільки під час бродіння виділявся вуглекислий газ, який створював тиск. Новий бурдюк при цьому розтягувався, а старий, задублений,— проривався (ІсН 9:4; Мт 9:17).

В

Ваал. Ханаанський бог, якого вважали володарем небес і богом дощів та родючості. Менших місцевих богів також називали Ваалами. Євр. слово озн. «власник; пан» (1Цр 18:21; Рм 11:4).

Ваді. Долина або русло потоку, яке суше більшу частину року, окрім дощового періоду. Це слово може стосуватися і самого потоку. У деякі потоки впадали

струмки, тому вони не пересихали. Завичай перекладено як «долина» з відповідною приміткою (Бт 26:19; Чс 34:5; Пв 8:7; 1Цр 18:5; Йв 6:15).

Вартовий. Той, хто охороняв людей або майно від можливих небезпек (завичай уночі) і в разі загрози міг подати сигнал тривоги. Часто вартових ставили на міських мурах і баштах, тож вони могли ще здалеку помітити всіх, хто наближався. Групу вартових у війську названо сторожею або вартою. В Ізраїлі пророки, образно кажучи, служили вартовими, оскільки попереджали народ про неминуче знищення (2Цр 9:20; Єз 3:17).

Велике лихо. Грец. слово, перекладене як «лихо», несе думку про горе або страждання через складні обставини. Ісус говорив про небувале «велике лихо», яке станеться в Єрусалимі, а також про «велике лихо», яке спілкатиме все людство, коли він у майбутньому прийде в славі (Мт 24:21, 29—31). Павло описав це лихо як праведний Божий вчинок проти «тих, хто не знає Бога і не слухається доброї новини» про Ісуса Христа. В Об'явленні, розділ 19, описано, як Ісус веде небесні війська проти «дикого звіра і земних царів з їхніми військами» (2Фс 1:6—8; Об 19:11—21). Це лихо переживе «великий натовп людей» (Об 7:9, 14). Див. АРМАГЕДДОН.

Вельзевул. Так названо Сатану, правителя, або князя, демонів. Можливо, це інше написання імені Ваал-Зевул — Ваала, якому поклонялися філістимляни в Екроні (2Цр 1:3; Мт 12:24).

Вигнання. Виселення з рідного краю чи власного дому, часто за наказом заводників. Євр. слово ozn. «відправлення». Ізраїльтяни пережили два великих вигнання. Спочатку асирійці повели у вигнання мешканців північного десятиплеменного царства, а пізніше вавилоняни забрали у вигнання мешканців південного двоплеменного царства. Останок тих, хто пережив ці вигнання, повернувся у свій край за часу перського правителя Кіра (2Цр 17:6; 24:16; Езд 6:21).

Викликання духів. Спілкування нібито з померлими за посередництвом так званого спиритичного медіума (Лв 20:27; Пв 18:10—12; 2Цр 21:6).

Викуп. Плата за визволення з неволі або за звільнення від покарання, страждань,

гріха і навіть деяких обов'язків. Викуп не завжди сплачувався грошима (Іс 43:3). Сплата викупу вимагалася у різних ситуаціях. Наприклад, в Ізраїлі усі первістки чоловічої статі з людей і тварин належали Єгови, і, щоб не віддавати їх для служіння або використання в служінні Богові, потрібно було заплатити викуп, або «ціну викупу» (Чс 3:45, 46; 18:15, 16). Якщо господар мав битливого бика, якого не пильнував, і той бик убив когось, господар могли покарати смертю або ж зобов'язати заплатити викуп, щоб звільнити від цього покарання (Вх 21:29, 30). Але за навмисне вбивство не передбачалося жодного викупу (Чс 35:31). Найбільше уваги в Біблії звернено на викуп, який заплатив Христос: завдяки його жертвої смерті слухняні люди можуть визволитися від гріха і смерті (Іс 49:7, 8; Мт 20:28; Еф 1:7).

Виливна жертва. Вино, яке виливали на жертвник. Цю жертву приносили разом з більшістю інших жертв. Павло вжив цей вислів у символічному значенні, говорячи про своє бажання віддавати себе для служіння на благо співхристиян (Чс 15:5, 7; Флп 2:17).

Віддана любов. Найчастіше це відповідник євр. слова *хесед*, що ozn. любов, до якої спонукує прихильність, бездоганність, відданість і глибока прив'язаність. Часто вживається стосовно Божої любові до людей, але може стосуватися і любові між людьми (Вх 34:6; Рт 3:10).

Відданість Богу. Глибока пошана до Бога Єгови, поклоніння і служіння йому з відданістю його всесвітньому володарюванню (1Тм 4:8; 2Тм 3:12).

Відступництво. Грец. термін *апостасія* походить від дієслова, що букв. ozn. «стояти на віддалі». Цей термін ozn. «відступлення, залишення або бунт». У Грецьких Писаннях «відступництво» вживається переважно щодо тих, хто покинув правдиве поклоніння (Пр 11:9; Дії 21:21; 2Фс 2:3).

Вік. Так перекладено грец. слово *айон*, коли воно стосується періоду, або епохи, що характеризується певними ознаками чи обставинами. Це слово перекладено як «світ», коли йдеться про стан речей у світі загалом або ж про світський спосіб життя (2Тм 4:10). Запровадивши Закон-угоду, Бог дав початок віку, тобто періоду, який дехто називає Ізра-

ільською або юдейською епохою. Віддавши свого сина Ісуса Христа як викупну жертву, Бог започаткував нову епоху, пов'язану насамперед зі збором помазаних християн. Протягом цієї епохи стають реальністю прообрази Закон-угоди. Коли слово «вік» вживається в множині, воно стосується різних епох — чи то минулих, чи прийдешніх (Мт 24:3; Мр 4:19; Рм 12:2; 1Кр 10:11).

Вільний; вільновідпущений. За часів Риму «вільною» була людина, яка народилася вільною і мала усі права громадянина. А «вільновідпущеним» був той, хто звільнявся з рабства. Особи, звільнені формально, отримували римське громадянство, але не мали права обіймати політичні посади. Ті ж, хто був звільнений неформально, отримували свободу від рабства, але їм не надавали всіх громадянських прав (1Кр 7:22).

Вишун. Той, хто твердить, що володіє здатністю передвіщати майбутнє. До таких людей Біблія зараховує жерців-магів, ворожбитів, астрологів тощо (Лв 19:31; Пв 18:11; Дії 16:16).

Вогняне озеро. Символічне місце, яке «палає вогнем і сіркою»; також названо «другою смертю». Це «озеро» призначене для нерозкаяних грішників, Диявола і навіть смерті та могили (гадесу). Той факт, що в ньому опиняється духовне створіння, а також смерть і гадес, яким вогонь не може завдати шкоди, вказує, що це «озеро» є символом не вічних мук, а знищення навіки (Об 19:20; 20:14, 15; 21:8).

Воскресіння. Повернення до життя. Грец. слово *anastasis* букв. озн. «підняття; вставання». У Біблії згадується дев'ять воскресінь, у тому числі воскресіння Ісуса, яке здійснив Бог Єгова. Хоча в інших випадках людей воскрешали Ілля, Єлисей, Ісус, Петро і Павло, чітко видно, що ці чуді виконувались Божою силою. Воскресіння «праведних і неправедних» до життя на землі необхідне для здійснення Божого наміру (Дії 24:15). Біблія також говорить про небесне воскресіння, називаючи його «раннім» або «першим» воскресінням; воно стосується помазаних духом братів Ісуса (Флп 3:11; Об 20:5, 6; Ів 5:28, 29; 11:25).

Г

Гадес. Грец. слово, відповідник євр. слова «шеол». Стосується загальної могили

людства і перекладене як «могила» з відповідною приміткою. Див. МОГИЛА.

Гасило. Інструмент із золота або міді, який використовувався у святому наметі і храмі. Можливо, він нагадував ножиці для підризання гноту (2Цр 25:14).

Геєна. Грец. назва долини Гіннома, розташованої на південь і південний захід від стародавнього Єрусалима (Єр 7:31). Було передчено, що ця долина стане місцем, куди викидатимуть трупи (Єр 7:32; 19:6). Немає доказів того, що в геєну кидали тварин чи людей, щоб спалити живцем або мучити. Тому геєна не може символізувати невидиме місце, де людські душі вічно мучаться у буквальному вогні. Натомість Ісус та його учні використовували це слово як символ вічного покарання — «другої смерті», тобто остаточного знищення, знищення назавжди (Об 20:14; Мт 5:22; 10:28).

Гера. Одиниця ваги, що дорівнювала 0,57 г і відповідала 1/20 шекеля (Лв 27:25). Див. додаток Б14.

Гермес. Грецький бог, син Зевса. Мешканці Лістри помилково прийняли Павла за Гермеса, оскільки вважали цього бога посланцем богів і богом красномовства (Дії 14:12).

Гіггайон. Технічний муз. термін. Вживання цього слова в Псалмі 9:16 може вказувати на те, що воно озн. урочисту інтерлюдію, яку виконували на арфі в низьких тонах, або ж урочисту паузу, яка сприяла роздумам.

Гілеад. Насамперед стосується родючих земель на схід від Йордану, які простягалися на північ і південь від долини Яббок. Іноді так називали цілу територію Ізраїлю на схід від Йордану, де жили племена Рувима, Гада і половина племені Манасії (Чс 32:1; ІсН 12:2; 2Цр 10:33). Див. додаток Б4.

Гін. Одиниця ємності рідин або сама посудина такої ємності. Гін дорівнював 3,67 л. Цей висновок зроблено на основі твердження історика Йосифа Флавія, що гін дорівнював двом аттичним хоям (Вх 29:40). Див. додаток Б14.

Гісоп. Рослина з тонкими гілками і дрібним листям, яку використовували під час обряду очищення, аби покропити щось кров'ю чи водою. Можливо, гісоп — це материнка (*Origanum maru*; *Origanum syriacum*).

У випадку, згаданому в Івана 19:29, гісопом міг бути пучок материнки, причеплений до гілки, або ж рослина за назвою дурра, яка є різновидом сорго звичайного (*Sorghum vulgare*). Дурра має довге стебло, на якому можна було піднести до уст Ісуса губку з кислим вином (Вх 12:22; Пс 51:7).

Пітїт. Муз. термін, точне значення якого невідоме, хоча, здається, він походить від євр. слова *gāt*. Дехто вважає, що «гітїт» може вказувати на мелодію пісень, що виконувалися під час виготовлення вина, оскільки *gāt* озн. «давильня» (Пс 81, надп.).

Гончар. Майстер, який виготовляє посуд та інші вироби з глини. Євр. слово, що перекладається як «гончар», букв. озн. «той, хто формує». Образ гончаря, який має владу над глиною, часто використовується як приклад того, яку владу Єгова має над окремими людьми і цілими народами (Іс 64:8; Рм 9:21).

Господня вечеря. Буквальна вечеря, на якій подавали прісний хліб і вино — символи Христового тіла й крові; влаштовувалась на згадку про смерть Ісуса. Згідно з Біблією, відзначання цієї урочистості, яку ще називають «Спомином», — вимога для християн (1Кр 11:20, 23—26).

Греки. Корінні мешканці Греції або люди, які походять з цієї країни (їхня мова, відповідно, — грецька). У Грецьких Писаннях це слово вживається і в ширшому значенні: воно може стосуватися всіх неєврейських народів або тих, на кого справила вплив грецька мова і культура (Іл 3:6; Ів 12:20).

Д

Давидове місто. Назва, дана місту Євус після того, як Давид завоював його і побудував там царську резиденцію. Також називалося Сіон. Це найстаріша частина Єрусалима, розташована на південному сході міста (2См 5:7; 1Хр 11:4, 5).

Давильня. Зазвичай це були два резервуари (заглибини), з'єднані невеликим каналом. Їх висікали у вапняку, причому один вище за другий. Коли виноград топтали у верхньому резервуарі, сік стікав у нижній. Слово «давильня» вживається також у переносному значенні і стосується Божого суду (Іс 5:2; Об 19:15).

Дагон. Філістимський бог. Походження цього імені точно не відоме, але деякі вчені пов'язують його з євр. словом *dag* («риба») (Сд 16:23; 1См 5:4).

Данина. Плата, яку одна держава (або правитель) давала іншій на знак свого підкорення, щоб зберегти мир чи здобути захист (2Цр 3:4; 18:14—16; 2Хр 17:11). Також вживається щодо податку, який сплачували окремі особи (Не 5:4; Рм 13:7).

Дари милосердя. Дари, які давали нужденним. У Єврейських Писаннях такі дари прямо не згадуються, але в Законі були конкретні вказівки щодо того, як ізраїльтяни мали підтримувати бідних (Мт 6:2).

Дарик. Перська золота монета вагою 8,4 г (1Хр 29:7). Див. додаток Б14.

Демони. Невидимі злі духовні істоти, що мають надлюдську силу. Вони не були створені злими, оскільки в Буття 6:2 їх названо «синами правдивого Бога», а в Юди 6 — «ангелами». Ці ангели самі стали ворогами Бога, виявивши непослух у дні Ноя і приєднавшись до бунту Сатани проти Єгови (Пв 32:17; Лк 8:30; Дії 16:16; Як 2:19).

Денарій. Римська срібна монета вагою прибл. 3,85 г із зображенням Цезаря з одного боку. Це був денний заробіток простого робітника і монета, якою євреї платили римлянам «подушний податок» (Мт 22:17; Лк 20:24). Див. додаток Б14.

День примирення. Найважливіше свято ізраїльтян; інша назва — Йом-Кіпур (від євр. *йом гаккіпурім*, «день покриття»). Відзначалося 10 етаніма. Єдиний день в році, коли первосвященик заходив у Найсвятіше святого намету, а пізніше храму. Там він приносив кров жертв за свої гріхи, гріхи інших левітів та гріхи народу. Крім того, в День примирення ізраїльтяни мали святі збори і постили. Цей день вважався суботою, тож виконувати повсякденну роботу не дозволялося (Лв 23:27, 28).

Дерево життя. Росло в Едемському саду. Біблія не говорить, що його плоди мали життєдайні властивості. Це дерево було символом того, що Бог гарантує вічне життя людині, який він дозволить з'їсти його плід (Бт 2:9; 3:22).

Дерево знання добра і зла. Росло в Едемському саду. Бог використовував його як символ свого права встановлювати для людей норми «добра і зла» (Бт 2:9, 17).

Десятимістя. Група грецьких міст, що спочатку складалася з 10 міст (грец. *Дека́поліс*, від *δέκα*, «десять», і *πόλις*, «місто»). Також власна назва регіону на східному боці Галілейського моря і Йордану, де

розташовувалась більшість цих міст. Вони були центрами грецької культури і торгівлі. Ісус проходить через цей регіон, але немає повідомлень про те, що він заходив у якийсь із цих міст (Мт 4:25; Мр 5:20). Див. додатки А7 і Б10.

Десятина. Десята частина доходу (10 відсотків), яку віддавали або сплачували як обов'язковий внесок, головним чином для релігійних цілей (Мл 3:10; Пв 26:12; Мт 23:23). За Мойсєвим законом, ізраїльтяни щороку віддавали левітам десяту частину плодів землі та приплоду худоби, щоб підтримати їхнє служіння. А левіти давали десяту частину цієї десятини для підтримки ааронського священства. Були також додаткові десятини. Сплата десятини не є вимогою для християн.

Диригент. Євр. слово, перекладене як «диригент», у Псалмах, очевидно, стосується того, хто займався певною обробкою пісень і керував співом. Він навчав левітів-співаків, проводив репетиції і диригував хором під час урочистих подій. Інші переклади вживають вислів «керівник хору» або «головний музикант» (Пс 4, надп.; 5, надп.).

Диявол. Описове ім'я Сатани у Грецьких Писаннях, яке озн. «наклепник». Сатану було названо Дияволом, бо він найбільший наклепник, який фальшиво звинувачує Єгови, знеславлює його добре слово і святе ім'я (Мт 4:1; Ів 8:44; Об 12:9).

Добра новина. У Грецьких Писаннях — це добра новина про Боже Царство і спасіння завдяки вірі в Ісуса Христа (Лк 4:18, 43; Дії 5:42; Об 14:6).

Дорога; шлях. Слова, вжиті у Біблії в символічному значенні щодо поведінки або способу дій, який Єгова схвалює чи засуджує. Про послідовників Ісуса Христа говорили, що вони належать до «Дороги», тобто вони зосереджували своє життя на вірі в Ісуса і наслідували його приклад (Дії 19:9).

Драхма. У Грецьких Писаннях це слово озн. срібну грецьку монету, яка в той час важила 3,4 г. У Єврейських Писаннях згадується золота драхма перського періоду, яка була рівноцінна дариду (Не 7:70; Мт 17:24). Див. додаток Б14.

Дух. Євр. слово *ruah* і грец. *pnéuma*, які часто перекладаються як «дух», мають багато значень. Всі вони стосуються того, що невидиме для людського ока і свід-

чить про існування якоїсь дієвої сили. Обидва слова вживаються щодо 1) вітру, 2) діючої життєвої сили земних створінь, 3) спонукальної сили, яка походить із символічного серця людини і спонукує її говорити або поводитися певним чином, 4) натхнених висловів, що походять з невидимого джерела, 5) духовних істот і 6) Божої діючої сили, тобто святого духу (Вх 35:21; Пс 104:29; Мт 12:43; Лк 11:13).

Душа. Так традиційно перекладають євр. слово *néfesh* і грец. *psíché*. Аналіз вживання цих слів у Біблії приводить до висновку, що здебільшого вони стосуються 1) людей, 2) тварин або 3) життя особи чи тварини (Бт 1:20; 2:7; Чс 31:28; 1Пт 3:20; також прим.). На відміну від того, як слово «душа» використовується в багатьох релігійних працях, Біблія показує: коли мова йде про земні створіння, слова *néfesh* і *psíché* стосуються чогось матеріального, видимого, смертного. У цьому виданні слова *néfesh* і *psíché* найчастіше перекладені згідно з контекстом такими словами, як «життя», «створіння», «особа», «людина», «усе єство» або просто особовими займенниками (наприклад «я» замість «моя душа»). У більшості випадків примітка подає альтернативний варіант перекладу — «душа». Коли слово «душа» вжито в примітці або в основному тексті, його слід розуміти згідно з вищенаведеним поясненням. Робити щось від усієї душі озн. залучити всього себе, робити це всім серцем (Пв 6:5; Мт 22:37). У деяких контекстах ці слова оригіналу можуть озн. бажання особи. Також вони можуть стосуватися мертвої людини або мертвого тіла (Чс 6:6; Пр 23:2; Іс 56:11; Ор 2:13).

Е

Едом. Інше ім'я Ісава, сина Ісака. Нашадки Ісава (Едома) оселилися в Сеїрі — гористому краї між Мертвим морем і затокою Акаба. Цей край став називатися Едомом (Бт 25:30; 36:8). Див. додатки Б3 і Б4.

Елул. Назва 6-го місяця євр. священного календаря і 12-го місяця світського календаря (після вавилонського вигнання). Тривав з середини серпня до середини вересня (Не 6:15). Див. додаток Б15.

Епікурейці. Послідовники грец. філософа Епікура (341—270 до н. е.). Основна ідея їхньої філософії полягала в тому, що найвищим благом у житті є насолода (Дії 17:18).

Етанім. Назва 7-го місяця євр. священного календаря і 1-го місяця світського календаря. Тривав з середини вересня до середини жовтня. Після повернення юдеїв з Вавилону був названий тішрі (1Цр 8:2). Див. додаток Б15.

Ефа. Міра об'єму сипких тіл або сама посудина для вимірювання об'єму зерна. Ефа дорівнювала бату, тобто 22 л (Вх 16:36; Єз 45:10). Див. додаток Б14.

Ефіопія. Стародавня держава на південь від Єгипту. До неї входила найпівденніша частина сучасного Єгипту і північна частина сучасного Судану. Іноді цим словом перекладено євр. «Куш» (Ес 1:1).

Ефод. Частина одягу священників, яка нагадувала фартух. Первосвященик носив особливий ефод, на якому спереду був нагрудник з 12 дорогоцінними каменями (Вх 28:4, 6). Див. додаток Б5.

Є

Євнух. Див. СКОПЕЦЬ.

Євреї. Вперше «євреєм» було названо Аврама (Авраама), і ця назва відрізняла його від сусідів-амореян. Згодом так почали називати нащадків Авраама по лінії його внука Якова (Бт 14:13; Вх 5:3).

Єврейська мова. Мова, якою розмовляли євреї. Цією мовою послуговувався Ісус і його учні (на той час євр. мова запозичила багато арам. слів) (Дії 26:14).

Євфрат. Найдовша і найважливіша річка південно-західної Азії, одна з двох головних річок Месопотамії. Вперше згадується в Буття 2:14 як одна з чотирьох річок Едему. Її часто називали «Ріка» (Бт 31:21). Євфрат був північним кордоном території Ізраїлю (Бт 15:18; Об 16:12). Див. додаток Б2.

Єгова. Поширена форма передачі тетраграми (чотирьох євр. літер Божого імені) українською мовою. У цьому перекладі ім'я Єгова з'являється понад 7000 разів. Див. додатки А4 і А5.

Єгова, Бог військ. Євр. *Йегова цевабт* (букв. «Єгова військ»). Вислів «Єгова, Бог військ» вказує на силу Правителя всесвіту, який має у розпорядженні величезні війська духовних створінь (Пс 103:20, 21; Іс 1:24; Ср 32:17, 18; Рм 9:29).

Єдутун. Значення цього слова невідоме. Воно вживається у надписах до Псалмів 39, 62, 77. Ці надписи могли бути вказів-

ками для виконання псалмів і, ймовірно, зазначали стиль виконання або музичний інструмент. Єдутун — це також ім'я мусиканта-левіта, тож вищезгаданий стиль або інструмент міг бути якимсь чином пов'язаний з ним чи його синами.

Єфрем. Ім'я другого сина Йосипа; згодом цю назву отримало одне з племен Ізраїля. Коли Ізраїль поділився, ціле десятиплемінне царство часто називалося Єфремом, оскільки це плем'я було найвидатніше (Бт 41:52; Єр 7:15).

Ж

Жалоба. Вияв смутку через смерть людини або інше лихо. У біблійні часи жалоба тривала впродовж певного періоду. Під час жалоби люди голосно плакали, носили спеціальний одяг, посипали голову попелом, роздирили на собі вбрання і били себе в груди. Іноді на похорон запрошували професійних плакальників (Бт 23:2; Ес 4:3; Об 21:4).

Жалобна пісня. Ліричний або музичний твір, сповнений туги, скажімо за померлим другом чи близькою людиною; елегія. Також це може бути пісня з різними змінами ритму, яка виражає глибокі почуття (2См 1:17; Пс 7, надр.).

Жеребки. Камінці або шматочки дерева, які використовували для прийняття рішень. Їх кляли у складку одягу або посудину і тоді трясли. Жеребок, який випадав або який витягали, вказував на вибір. Часто до кидання жеребка підходили з молитвою. Слово «жеребок» вживається в буквальному і переносному сенсі і озн. «частка» (ІсН 14:2; Пс 16:5; Пр 16:33; Мт 27:35).

Жертва. Дар, принесений Богові, щоб виразити подяку, визнати провину та відновити з ним добрі стосунки. Починаючи з Авеля, люди приносили різні добровільні жертви, зокрема тварин, а під Мойсеєвим законом жертви стали обов'язковими. Після того як Ісус віддав своє життя як досконалу жертву, тваринні жертви були скасовані. Однак християни і далі приносять Богові духовні жертви (Бт 4:4; Єв 13:15, 16; 1Ів 4:10).

Жертва коливання. Під час цього жертвоприношення священник, очевидно, клав руки під руки ізраїльтянина, який тримав у руках свою жертву, і коливав нею; або ж священник коливав жертву, трима-

ючі її у своїх руках. Ця дія символізувала *принесення жертви Єгови* (Лв 7:30).

Жертва подяки. Мирна жертва, яку приносили, щоб прославити Бога за його дари і віддану любов. При цьому споживали м'ясо тварини, принесеної в жертву, а також прісний хліб та хліб на заквасці. М'ясо слід було з'їсти того самого дня (2Хр 29:31).

Жертовник. Споруда або підвищення, на якому приносили жертви або фіміам під час поклоніння. Жертовники споруджували з землі, каміння, кам'яних брил чи дерева, вкритого металом. У першій кімнаті святого намету і храму був невеликий «золотий жертовник» для спалювання фіміама. Він був зроблений з дерева і покритий золотом. Більший «мідний жертовник» для цілопалень стояв зовні, на подвір'ї (Вх 27:1; 39:38, 39; Бт 8:20; 1Цр 6:20; 2Хр 4:1; Лк 1:11). Див. додатки Б5 і Б8.

Жорна. Знаряддя для розмелювання зерна на борошно; складалося з двох круглих каменів, покладених один на одного. В центр нижнього каменя вставлявся стержень, на якому обертався верхній камінь. У біблійні часи в більшості домів використовували ручні млини, на яких працювали жінки. Оскільки від ручного млина залежало, чи родина матиме хліб на щодень, Мойсеїв закон забороняв брати в заставу млин або його верхній камінь. Для роботи на великих жорнах подібної конструкції використовували тварин (Пв 24:6; Мр 9:42).

3

Завіса. Гарно виткане полотно, на якому були вишиті херувими. Воно відділяло Святе від Найсвятішого у святому наметі і в храмі (Вх 26:31; 2Хр 3:14; Мт 27:51; Єв 9:3). Див. додаток Б5.

Закваска. Речовина, яку додавали до тіста або рідини, щоб викликати бродіння. Здебільшого закваскою називали частину заквашеного тіста, залишену з попереднього замісу. В Біблії часто є символом гріха або зіпсуття, а також невидимого, повсюдного росту (Вх 12:20; Мт 13:33; Гл 5:9).

Закінчення віку. Період, що веде до кінця віку, в якому панує Сатана. Триває одночасно з Христовою присутністю. Під проводом Ісуса ангели «відділять непра-

ведних від праведних» і знищать неправедних (Мт 13:40—42, 49). Ісусових учнів цікавило, коли саме настане «закінчення цього віку» (Мт 24:3). Перед поверненням на небо Ісус пообіцяв своїм послідовникам, що він буде з ними аж до того часу (Мт 28:20).

Закон. Коли це слово написано з великої букви, воно стосується Мойсеєвого закону або перших п'яти книг Біблії. Коли ж з малої букви, то може стосуватися окремих законів Мойсеєвого закону або певних правових норм (Чс 15:16; Пв 4:8; Мт 7:12; Гл 3:24).

Закон Мойсея. Закон, який Єгова дав ізраїльтянам через Мойсея в Сінайській пустелі у 1513 р. до н. е. Перші п'ять книг Біблії часто називали Законом (ІсН 23:6; Лк 24:44).

Застава. Особиста річ позичальника, яку він давав позикодавцю, щоб гарантувати сплату боргу. У Законі Мойсея містилися деякі вказівки щодо застави, які захищали інтереси бідних і беззахисних ізраїльтян (Вх 22:26; Єз 18:7).

Збирання залишків урожаю. Збирання плодів, які свідомо чи несвідомо залишили робітники. Закон Мойсея наказував людям не дожинати збіжжя до самого краю поля і не визбирувати всіх оливок або винограду. Бог дав право бідним, знедоленим, чужинцям, сиротам і вдовам збирати залишки після збору врожаю (Лв 19:9, 10; Рт 2:7).

Збір. Група людей, які збираються з певною метою. У Єврейських Писаннях в основному стосується ізраїльського народу. У Грецьких Писаннях стосується окремих християнських зборів, але частіше — християнського збору в цілому, тобто всіх християн (1Цр 8:22; Дії 9:31; Рм 16:5).

Зевс. Верховний бог політеїстичних греків. У Лістрі Варнаву помилково прийняли за Зевса. Стародавні написи, виявлені біля Лістри, створюють «жерців Зевса» та «Зевса, бога сонця». Корабель, на якому Павло подорожував з острова Мальта, мав на носі фігуру «Сини Зевса», тобто зображення братів-близнюків, Кастора і Поллукса (Дії 14:12; 28:11).

Зів. Попередня назва 2-го місяця євр. священного календаря і 8-го місяця світського календаря. Тривав з середини квітня до середини травня. У єврейському

Талмуді та інших працях, написаних після вавилонського вигнання, його названо іяр (1Цр 6:37). Див. додаток Б15.

Злий. Так названо Сатану Диявола, який противиться Богу і його праведним нормам (Мт 6:13; 1Ів 5:19).

Знак; ознака. Предмет, дія, ситуація або незвичне явище, які вказують на щось або є передвістям чогось (Бт 9:12, 13; 2Цр 20:9; Мт 24:3).

I

Ідол; ідолопоклонство. Ідол — це зображення чи статуя, подоба чогось уявного або реального, яку люди використовують у поклонінні. Ідолопоклонство — це вшанування чи обожнювання ідола, любов до нього або поклоніння йому (Пс 115:4; Дії 17:16; 1Кр 10:14).

Ізраїль. Ім'я, яке Бог дав Якову. Згодом стало збірною назвою усіх його потомків, що жили в якийсь конкретний період. Нащадків 12 синів Якова часто називали синами Ізраїля, народом Ізраїля, мешканцями Ізраїлю або ізраїльтянами. Ізраїлем також називали десятиплемінне північне царство Ізраїля, яке відділилося від південного царства. Згодом це слово почали застосовувати і до помазаних християн, «Ізраїля Божого» (Гл 6:16; Бт 32:28; 2См 7:23; Рм 9:6).

Іллірія. Римська провінція в північно-західній Греції. Павло під час свого служіння дійшов аж до Іллірії, але невідомо, чи він проповідував у цій провінції, чи лише дістався до її кордону (Рм 15:19). Див. додаток Б13.

Ірод. Власне ім'я династії правителів, яких римляни призначали над юдеями. Ірод Великий був відомий тим, що відбудував храм у Єрусалимі і дав наказ вбити дітей, прагнучи смерті Ісуса (Мт 2:16; Лк 1:5). Ірод Архелай та Ірод Антипа, сини Ірода Великого, були поставлені над різними областями батькового царства (Мт 2:22). Антипа був тетрархом (хоча іноді його називали «царем»). Період Ісусового служіння (3,5 роки) припав саме на час правління Ірода Антипи, який був при владі до подій, описаних у 12-му розділі Дії (Мр 6:14—17; Лк 3:1, 19, 20; 13:31, 32; 23:6—15; Дії 4:27; 13:1). Після цього короткий час правив Ірод Агріппа I, онук Ірода Великого. Він був страчений Божим ангелом (Дії 12:1—6, 18—23). Його син, Ірод Агріппа II, правив до часу юдей-

ського повстання проти Риму (Дії 23:35; 25:13, 22—27; 26:1, 2, 19—32).

Ірода прибічники. Відомі також як іродіани. Націоналістична партія, що підтримувала політичний курс династії Іродів, яких призначали римляни. Деякі садукеї, імовірно, належали до цієї партії. Переслідуючи Ісуса, іродіани об'єдналися з фарисеями (Мр 3:6).

K

Кав. Міра сипких тіл, що дорівнювала 1,22 л; визначена на основі співвідношення до бата (2Цр 6:25). Див. додаток Б14.

Капітель. Верхня, зазвичай оздоблена, частина стовпа або колони. Два однакових стовпи, Яхін і Боаз, які стояли перед Соломоновим храмом, були увінчані масивними капітелями (1Цр 7:16). Див. додаток Б8.

Касія. Продукт з кори дерева касії пахучої (*Cinnamomum cassia*), що належить до того ж роду, що й коричне дерево. Касія використовувалась як пахощі і як складник святої олії помазання (Вх 30:24; Пс 45:8; Єз 27:19).

Каяття. У Біблії вказує на зміну мислення, що супроводжується щирим жалем через попередній спосіб життя, неправильні вчинки або через те, чого людина не робила. Щире каяття приносить плоди — поведінка людини змінюється (Мт 3:8; Дії 3:19; 2Пт 3:9).

Камош. Головний бог моавітян (1Цр 11:33).

Керівник. Коли написано з великої літери, це переклад грец. слова, основне значення якого — «головний провідник». Вказує на важливу роль Ісуса Христа у звільненні праведних людей від смертельних наслідків гріха та приведенні їх до вічного життя (Дії 3:15; 5:31; Єв 2:10; 12:2).

Кіслев. Назва 9-го місяця євр. священного календаря і 3-го місяця світського календаря (після повернення юдеїв з Вавилону). Тривав з середини листопада до середини грудня (Не 1:1; 3х 7:1). Див. додаток Б15.

Клятва. Запевнення у правдивості сказаного; урочиста обіцянка зробити щось або стриматись від чогось. Люди часто клялися комусь щогому, особливо Богові. Єгова підтвердив свою угоду з Авраамом, давши йому клятву (Бт 14:22; Єв 6:16, 17).

Книжник. Переписувач Єврейських Писань. За днів Ісуса так називали групу

обізнаних у Законі чоловіків, які противилися Божому Сину (Езд 7:6, прим.; Мр 12:38, 39; 14:1).

Ковчег угоди. Скриня, зроблена з акації і покрита золотом, яка стояла в Найсвятішому відділі святого намету, а пізніше — Соломонового храму. Кришка ковчега була повністю виготовлена із золота, а зверху на ній стояло два херувими обличчям один до одного. У ковчезі зберігалися зокрема дві кам'яні таблиці з Десятьма заповідями (Пв 31:26; 1Цр 6:19; Єв 9:4). Див. додатки Б5 і Б8.

Колодки. Знаряддя для покарання, яким обмежували рухи ув'язненого. Деякі колодки сковували лише ноги, а інші затискали ноги, руки і шию, змушуючи людину перебувати в дуже незручному положенні (Єр 20:2; Дії 16:24).

Кор. Міра сипких і рідких тіл. Дорівнювала 220 л; визначена на основі співвідношення до бата (1Цр 5:11). Див. додаток Б14.

Корал. Тверда, наче камінь, речовина, утворена зі скелетів невеличких морських тварин. Корали бувають різних кольорів, у тому числі червоні, білі та чорні. Їх було особливо багато в Червоному морі. У біблійні часи вони вважалися дуже цінними і з них робили намиста й інші прикраси (Пр 8:11).

Кришка примирення. Кришка ковчега угоди, перед яким у День примирення первосвященик кропив кров'ю тварин, котрих складали як приношення за гріх. Євр. термін походить від дієслова, що озн. «покривати (гріх)» або, можливо, «стирати (гріх)». Кришка примирення була зроблена повністю із золота, а по краях стояло два херувими. Іноді її названо просто «кришка» (Вх 25:17—22; 1Хр 28:11; Єв 9:5). Див. додаток Б5.

Л

Ладан. Загустий сік (смола) дерев і кущів роду босвелія. При спалюванні виділяє солодкий аромат. Ладан був складовою фіміаму, який використовували у святому наметі і храмі. Ладан також клали на хлібне приношення і на кожен стос хлібів представлення у Святому (Вх 30:34—36; Лв 2:1; 24:7; Мт 2:11).

Левіафан. Це, очевидно, водяна тварина, оскільки зазвичай згадується у контексті з водою. В Йова 3:8 і 41:1, ймовірно, мається на увазі крокодил або інша ве-

КОВЧЕГ УГОДИ – МАКЕДОНІЯ

лика і сильна водяна тварина. У Псалмі 104:26, можливо, йдеться про якийсь вид китів. В інших місцях вживається у переносному значенні і не стосується жодної тварини (Пс 74:14; Іс 27:1).

Левій; левіт. Третій син Якова, якого народила його дружина Лія; також назва племені. Від трьох синів Левія пішли три голвні групи левітів. Іноді назва «левіти» застосовувалася до цілого племені, однак зазвичай вона не включала священницького роду Аарона. Племя Левія не отримало наділу в Обіцяному краї, але йому виділили 48 міст на території інших племен (Пв 10:8; 1Хр 6:1; Єв 7:11).

Левірат. Шлюбний звичай, за яким чоловік був зобов'язаний одружитися з вдовою свого померлого брата, котрий не мав синів, і продовжити рід брата. Пізніше цей звичай, який також називається левіратним шлюбом, увійшов до Мойсеевого закону (прим. до Бт 38:8 і Пв 25:5).

Лепта. За часу, описаного в Грецьких Писаннях, це була найменша євр. мідна чи бронзова монета (прим. до Мр 12:42 і Лк 21:2). Див. додаток Б14.

Ліванський гірський хребет. Один з двох гірських хребтів, які утворюють гірську систему Ліванського краю. На заході лежить хребет Ліван, а на сході — Антиліван. Розділяє ці хребти довга родюча долина. Хребет Ліван тягнеться вздовж самого узбережжя Середземного моря, і його вершини в середньому сягають від 1800 до 2100 м. У давнину Ліван був порослий величними кедрами, які дуже цінувалися довоколишніми народами (Пв 1:7; Пс 29:6; 92:12). Див. додаток Б7.

Лікоть. Міра довжини, яка прибл. дорівнювала відстані від ліктя до кіньчика середнього пальця. Ізраїльтяни зазвичай використовували лікоть завдовжки прибл. 44,5 см, а іноді — довгий лікоть, що був довшим на ширину долоні і становив прибл. 51,8 см (Бт 6:15; Лк 12:25). Див. додаток Б14.

Лог. Найменша міра рідин, згадана в Біблії. Згідно з єврейським Талмудом, лог становив 1/12 гіна, тож можна зробити висновок, що він дорівнював 0,31 л (Лв 14:10). Див. додаток Б14.

М

Македонія. Регіон на півночі Греції, який здобув видатне становище за часу

Александра Македонського і залишався незалежним до завоювання його римлянами. Коли апостол Павло вперше відвідав Європу, Македонія була римською провінцією. Павло побував там тричі (Дії 16:9). Див. додаток Б13.

Малкам. Мабуть, те саме, що Молох, головне божество аммонітян (Сф 1:5). Див. МОЛОХ.

Манна. Основна їжа ізраїльтян, яку Єгова давав їм впродовж 40 років у пустелі. Вона щоранку, окрім суботи, чудом з'являлася на землі під шаром роси. Коли ізраїльтяни вперше її побачили, то стали питати: «Що це?» (євр. «ман гу?») (Вх 16:13—15, 35). В інших віршах її названо «небесним зерном» (Пс 78:24), «хлібом з неба» (Пс 105:40) і «хлібом сильних» (Пс 78:25). Ісус також говорив про манну в переносному значенні (Ів 6:49, 50).

Маскіл. Євр. термін невідомого значення, який міститься в надписах до 13 псалмів. Можливо, озн. «поема-роздуми». Дехто вважає, що про його значення може свідчити подібне слово, перекладене як «розсудливо виконувати служіння» (2Хр 30:22, прим.; Пс 32, надп.).

Махалат. Термін, очевидно музичний, вжитий у надписах до Псалмів 53 і 88. Можливо, він пов'язаний з євр. коренем, який озн. «ослабнути; захворіти». Це натякає на сумний тон, що дуже відповідає похмурому змісту цих двох псалмів.

Меродах. Головне божество міста Вавилон. Після того як Хаммурапі, вавилонський цар і законодавець, зробив Вавилон столицею імперії, більшого значення набув і Меродах. Згодом він замінив багатьох попередніх богів і став головним божеством вавилонського пантеону. Пізніше ім'я Меродах (або Мардук) було замінено на титул «Белу» («власник»), і Меродаха стали називати Бел (Єр 50:2).

Месія. Слово, що походить від євр. «помазувати» або «помазанець». Грец. еквівалент цього слова — *Χριστός* («Христос») (Дн 9:25; Ів 1:41).

Миля. Міра довжини, яка вживається лише раз у Грецьких Писаннях, в Матвія 5:41. Імовірно, йдеться про римську милю, яка дорівнювала 1479,5 м. Див. додаток Б14.

Мирна жертва. Жертва, яку людина приносила Єгови, прагнучи мирних стосунків

з ним. Жертву споживала ця людина, її домашні, а також священики, які несли службу, включаючи того, хто здійснював жертвоприношення. Часткою Єгови, так би мовити, був приємний запах диму від спалюваного жиру. Богу також віддавали кров, яка символізує життя. Це було так, немов поклонники Бога і священики споживали їжу разом з Єговию, що свідчило про мирні стосунки між ними (Лв 7:29, 32; Пв 27:7).

Мирра. Ароматична смола різних колючих чагарників або невеликих дерев роду кассіфора. Мирра входила до складу святої олії помазання. Нею ароматизували одяг, постіль та інші речі, її додавали до масажної олії і лосьйонів для тіла. Мирру також використовували, готуючи тіло до поховання (Вх 30:23; Пр 7:17; Ів 19:39).

Мідія; мідійці. Народ, що походив від Яфетового сина Мадая. Мідійці оселилися на Іранському нагір'ї і заснували країну Мідія. Вони об'єдналися з вавилонянами, щоб перемогти ассирійців. У той час Персія була мідійською провінцією. Але внаслідок повстання Кіра утворилася Мідо-Перська імперія, яка в 539 р. до н. е. перемогла Нововавилонську імперію. У 33 р. н. е. мідійці були серед присутніх на святі П'ятидесятниці в Єрусалимі (Дн 5:28, 31; Дії 2:9). Див. додаток Б9.

Мілком. Бог аммонітян; імовірно, те саме, що Молох (1Цр 11:5, 7). Під кінець свого правління Соломон побудував священні звишзя для цього божка. Див. МОЛОХ.

Міна. Також названа «мане» в книзі Єзекіїля. Грашова одиниця і одиниця ваги. Археологічні знахідки свідчать, що міна дорівнювала 50 шекелям, а шекель важив 11,4 г. Тож міна, згадана в Єврейських Писаннях, важила 570 г. Можливо, існувала також царська міна, подібно як існував царський лікоть. Міна, згадана в Грецьких Писаннях, дорівнювала 100 драхмам і важила 340 г, а 60 мін становили талант (Езд 2:69; Лк 19:13). Див. додаток Б14.

Мірильна тростина. Ця тростина була завдовжки 6 ліктів. Якщо рахувати звичайними ліктями, то її довжина становила 2,67 м, якщо ж довгими — 3,11 м (Єз 40:3, 5; Об 11:1). Див. додаток Б14.

Міста-сховища. Міста левітів, де той, хто ненавмисно когось убив, міг знайти схо-

вок від месника за кров. Мойсей та Ісус Навин за наказом Єгови виділили шість таких міст по всьому Обіцяному краю. Прибувши до міста-сховища, людина при міській брамі розповідала старійшинам, що сталося, і після того їй дозволяли залишитися в місті. Щоб такою можливою не скористався той, хто скоїв навмисне вбивство, утікач мав стати перед судом у місті, де сталося вбивство, і довести свою невинність. Якщо втікача визнавали невинним, він повертався у місто-сховище і не мав права виходити за його межі до кінця свого життя або до смерті первосвященника (Чс 35:6, 11—15, 22—29; ІсН 20:2—8).

Міські управителі. У римських колоніях вони були представниками уряду (також відомі як магістрати). Вони мали багато обов'язків, зокрема підтримувати порядок, розпоряджатися казною, судити порушників закону і забезпечувати виконання вироків (Дії 16:20).

Міхтам. Євр. слово, вжите у надписах до шести псалмів (Пс 16, 56—60). Технічний термін, значення якого точно не відоме; можливо, пов'язаний зі словом «напис».

Мішковина. Груба тканина, з якої виготовляли мішки, наприклад для зерна. Мішковию зазвичай ткали з темної козячої шерсті; використовували як традиційний жалобний одяг (Бт 37:34; Лк 10:13).

Могила. Місце поховання померлого. Також може означати загальну могилу людства (відповідник євр. «шеол» або грец. «гадес»), у таких випадках стоїть відповідна примітка. У Біблії зображується як символічне місце або стан повної невідомості і бездіяльності (Бт 47:30; Ек 9:10; Дії 2:31).

Молотьба. Вибивання зерна з колосся і відділення його від полови. Місце для молотьби називається током. Молотити могли вручну за допомогою щіпка, а для більшої кількості зерна використовували спеціальні знаряддя: молотильні дошки або вали. Ці знаряддя тварини тягли по колосках, розкладених на току. Зазвичай тік влаштовували на підвищенні на рівні круглих ділянках, які добре обвівалися вітром (Лв 26:5; Іс 41:15; Мт 3:12).

Молох. Божество аммонітан; імовірно, те саме, що Малкам і Мілком. Це може бути загальний титул, а не ім'я якогось конкретного бога. За Мойсеевим зако-

ном, людину, яка приносила свою дитину в жертву Молоху, карали смертю (Лв 20:2; Єр 32:35; Дії 7:43).

Мут-лабєн. Термін у надписі до Псалма 9. Вважається, що він означав «про смерть сына». На думку деякого, це назва або, можливо, вступні слова відомої пісні, на мотив якої слід було виконувати цей псалом.

Н

Наглядач. Чоловік, основний обов'язок якого бути пастирем збору і дбати про нього. Грецьке слово *епископос* здебільшого несе думку про охорону й турботу. Поняття «наглядач» і «старійшина» (*пресбітерос*) стосуються того самого становища в зборі, причому «старійшина» вказує на духовну зрілість призначеного чоловіка, а «наглядач» — на обов'язки, які він виконує (Дії 20:28; 1Тм 3:2—7; 1Пт 5:2).

Нагрудник. Прикрашена дорогоцінним камінням торбина, яку первосвященик вдягав на груди, коли заходив у Святе. Її названо «нагрудником для суду», оскільки в ній містилися урім і туммим, за допомогою яких дізнавалися про Божі присуди (Вх 28:15—30). Див. додаток Б5.

Надпис. Короткий текст, що передувє псалму і містить інформацію про автора, історичне тло, вказівки для музикантів або мету псалма. (Див. надписи до Псалмів 3, 4, 5, 6, 7, 30, 38, 60, 92, 102.)

Назарянин. Так називали Ісуса, оскільки він виріс у Назареті. Ймовірно, пов'язане з євр. словом, перекладеним в Ісаї 11:1 як «пагін». Пізніше «назарянами» називали і послідовників Ісуса (Мт 2:23; Дії 24:5).

Назорей. Походить від євр. слова, що означає «відокремлений; присвячений; відділений». Дехто сам виявляв бажання стати назореем, а деякого призначав Бог. Чоловік або жінка могли дати обітницю Єгови, що будуть назорейми впродовж певного часу. Той, хто ставав назореем за власним бажанням, мусив дотримуватися трьох основних вимог: не вживати алкогольних напоїв і плодів виноградної лози, не обрізати волосся, а також не торкатися мертвого тіла. Ті ж, кого назорейми призначав Єгова, ставали ними на ціле життя, і Бог давав їм окремі вказівки (Чс 6:2—7; Сд 13:5).

Найсвятіше. Внутрішня кімната святого намету і храму, в якій стояв ковчег угоди;

інша назва — Святе святих. Згідно з Мойсеєвим законом, у Найсвятіше дозволялося входити тільки первосвященику, і то лише раз на рік, у День примирення (Вх 26:33; Лв 16:2, 17; 1Цр 6:16; Єв 9:3).

Наложниця. Другорядна дружина, яка часто була рабинею (Вх 21:8; 2См 5:13; 1Цр 11:3).

Намет зборів. Так називали намет Мойсея і святий намет, який спорудили в пустелі (Вх 33:7; 39:32).

Нард. Рослина (*Nardostachys jatamansi*), а також дорога пахуча олія червонуватого кольору, яку отримують з цієї рослини. Оскільки нардова олія дорого коштувала, її часто змішували з оліями нижчої якості, а іноді підробляли. Цікаво, що, за словами Марка та Івана, на Ісуса було вилито «щирий нард» (Мр 14:3; Ів 12:3).

Наріжний камінь. Камінь, покладений у куті будівлі, де сходилися дві стіни, які він з'єднував, надаючи стійкості. Найважливішим наріжним каменем був наріжний камінь у фундаменті; в громадських спорудах і міських мурах для цієї мети застосовували особливо міцні камені. Цей вислів використано в переносному значенні, коли згадується про заснування землі; Ісуса названо «наріжним каменем... фундаменту» християнського збору, який прирівняно до будівлі (Еф 2:20; Ів 38:6).

Незаслужена доброта. Переклад грец. слова, яке в основному вказує на щось приємне або миле. Це слово часто вживається стосовно щедрого дару або доброзичливого давання. Коли йдеться про Божу незаслужену доброту, це слово вказує на щедрий дар Бога, за який він не сподівається нічого взамін. Отже, це вираз Божої щедрості, щирої любові й доброти до людей. Грец. слово також перекладається як «милість», «прихильність» і «щедрий дар». Таку доброту отримують незаслужено, вона є виключно виявом щедрості дарівника (2Кр 6:1; Еф 1:7).

Нетінеї. Храмові слуги, або служителі, які не були ізраїльтянами. Євр. слово букв. озн. «ті, кого дали», і передає думку про те, що їх дали для служіння в храмі. Очевидно, багато нетінеїв були нащадками гівонітян, яких Ісус Навин призначив «рубати дрова і носити воду для громади та для жертвника Єгови» (ІсН 9:23, 27; 1Хр 9:2; Езд 8:17).

Нефіліми. Брутальні велетні, які були гібридними нащадками матеріалізованих ангелів та людських дочок (Бт 6:4, прим.).

Нехілот. Термін невідомого значення, вжитий у надписі до 5-го Псалма. Дехто пов'язує цей термін з євр. коренем, спорідненим зі словом *халіл* («флейта»), і тому вважає, що «нехілот» стосується якогось духового інструмента. Однак це слово також може вказувати на певну мелодію.

Нечистий. Може стосуватися фізичної нечистоти або порушення законів моралі. Однак у Біблії це слово часто використовується стосовно чогось неприйнятного або нечистого за Мойсеєвим законом (Лв 5:2; 13:45; Мт 10:1; Дії 10:14; Еф 5:5). Див. ЧИСТИЙ; ОЧИЩЕННЯ.

Нитки основи. Поздовжні нитки тканини. Ці нитки йдуть поперемінно під і над поперечними нитками (нитками утоку), переплітаючись з ними під прямим кутом (Сд 16:13, 14).

Нісан. Назва 1-го місяця євр. священного календаря і 7-го місяця світського календаря після вавилонського вигнання (до того називався авів). Тривав з середини березня до середини квітня (Не 2:1). Див. ДОДАТОК Б15.

Новомісяччя. Перший день кожного місяця євр. календаря. У цей день люди збиралися разом, бенкетували і приносили особливі жертви. Пізніше новомісяччя стало важливим національним святом; у цей день люди не виконували жодної роботи (Чс 10:10; 2Хр 8:13; Кл 2:16).

О

Обітниця. Урочиста обіцянка, яку люди на давала Богові, зобов'язуючись виконати якусь справу, принести жертву або дар, розпочати якусь служіння чи стримуватися від чогось, що саме по собі не було протизаконним. Обітниця мала таку ж силу, як клятва (Чс 6:2; Ек 5:4; Мт 5:33).

Обладунки. Захисне спорядження воїна, що складалося з шолома, панцира, пояса, наголінників і щита (1См 31:9; Еф 6:13—17).

Обрізання. Усунення крайньої плоти чоловічого статевого органа. Наказ обрізати був даний Аврааму та його нащадкам і не є вимогою для християн. У різних контекстах це поняття також використовується в переносному значенні (Бт 17:10; 1Кр 7:19; Флп 3:3).

Омер. Міра сипких тіл, що дорівнює 2,2 л; десята частина ефи (Вх 16:16, 18). Див. додаток Б14.

Онікс. Напівдорогоцінний камінь, твердий різновид агату або смугастий різновид халцедону. Онікс має білі смуги, що чергуються з чорними, коричневими, червоними, сірими або зеленими. Використовувався для оздоблення одягу первосвященика (Вх 28:9, 12; 1Хр 29:2; Йв 28:16).

Останні дні. Цей і подібні вислови, як-от «наприкінці днів», використовуються в біблійних пророцтвах щодо часу, коли історичні події досягають свого апогею (Єз 38:16; Дн 10:14; Дії 2:17). Залежно від самого пророцтва, цей період може тривати лише кілька або багато років. Цікаво, що Біблія використовує цей вислів стосовно «останніх днів» теперішнього віку — часу невидимої присутності Ісуса (2Тм 3:1; Як 5:3; 2Пт 3:3).

Очерет. Це слово використовується щодо ряду рослин, які зазвичай ростуть у вологих місцях. У багатьох випадках під «очеретом» мається на увазі арundo очеретяний (Йв 8:11; Іс 42:3; Мт 27:29; Об 11:1). Див. МІРИЛЬНА ТРОСТИНА.

П

Пагорб. Коли написане з великої літери, то є перекладом євр. слова *millo* (походить від кореня, що озн. «наповнювати»). У Септуагінті це слово передане як «ци-тадель». Очевидно, йдеться про географічний об'єкт або якусь споруду в Давидовому місті, однак точно не відомо, що саме це було (2См 5:9; 1Цр 11:27).

Пам'ятна гробниця. Місце поховання, куди клали останки померлої людини. Цим висловом передано грец. слово *mne-mion*, яке походить від дієслова «нагадувати» і вказує на те, що померлу людину пам'ятають (Ів 5:28, 29).

Папірус. Водна рослина, схожа на очерет. Папірус використовували для виготовлення кошків, посуду, човнів тощо. Він також служив матеріалом для письма, і з нього часто робили сувої (Вх 2:3).

Пасха. Щорічне свято, яке відзначалося 14-го дня місяця авіва (пізніше названого нісаном) на згадку про визволення ізраїльтян з Єгипту. На це свято заколювали і пекли ягня (або козеня), яке їли з гіркими травами і прісним хлібом (Вх 12:27; Ів 6:4; 1Кр 5:7).

Первісток. Здебільшого це найстарший син у батька (не перший син у матері). В біблійні часи перший син мав особливе становище в сім'ї і після смерті батька ставав головою родини. Це слово також стосується первістка чоловічої статі у тварин (Бт 25:33; Вх 11:5; 13:12; Кл 1:15).

Первосвященик. За Мойсеевим законом це був головний священик, який представляв народ перед Богом і наглядав за іншими священиками. Також його названо «старшим священиком» (2Хр 26:20; Езд 7:5). Тільки йому дозволялося входити у Найсвятіше — внутрішній відділ святиго намету, а пізніше храму. Це відбувалося лише раз на рік, у День примирення. Слово «первосвященик» застосовується і до Ісуса Христа (Лв 16:2, 17; 21:10; Мт 26:3; Єв 4:14).

Пергамент. Овеча, козяча або теляча шкура, з якої виготовляли матеріал для письма. Він був довговічніший, ніж папірус, і його використовували для біблійних сувоїв. Пергаменти, які Павло попросив Тимофія принести, можливо, були фрагментами Єврейських Писань. Деякі рукописи Мертвого моря були написані на пергаменті (2Тм 4:13).

Перелюб. Добровільні статеві стосунки одруженого чоловіка або жінки з особою, яка не є його/її шлюбним партнером (Вх 20:14; Мт 5:27; 19:9).

Переступ. Порушення встановленого закону; у Біблії вживається як синонім слова «гріх» (Пс 51:3; Рм 5:14).

Персія; перси. Край і народ, що часто згадується в Біблії разом із мідійцями, з якими, очевидно, був пов'язаний. На зорі своєї історії перси займали тільки південно-західну частину Іранського нагір'я. В часи Кіра Великого (за деякими стародавніми істориками, його батько був персом, а мати — мідійкою) перси стали домінувати над мідійцями, хоча імперія залишалася подвійною. У 539 р. до н. е. Кір завоював Вавилонську імперію і дозволив полоненим юдеям повернутися на батьківщину. Перська імперія простягалася від річки Інд на сході до Егейського моря на заході. Юдеї залишалися підданими цієї імперії до 331 р. до н. е., коли Александр Македонський переміг персів. Про Перську імперію згадується у пророцтві Даниїла, а також у книгах Ездри, Неемії та Естер (Езд 1:1; Дн 5:28). Див. додаток Б9.

Перстень з печаткою. Печатка, котру носили на пальці або на шнурку, а шнурок, можливо, вдягали на шию. Був символом влади правителя або урядовця (Бт 41:42). Див. ПЕЧАТКА.

Перші плоди. Найраніші плоди року; перші результати або плоди будь-якої праці. Єгова сказав ізраїльтянам, що йому належатимуть перші плоди (первотини) з-поміж людей і тварин та перші плоди землі. Ізраїльтяни як народ приносили Богу перші плоди на Свято прісного хліба і в П'ятидесятницю. Вислів «перший плід» також вжито в переносному значенні щодо Христа і його помазаних учнів (1Кр 15:23; Чс 15:21; Пр 3:9; Об 14:4).

Печатка. Предмет для створення відтиску (зазвичай на глині або воску), яким засвідчували право власності, достовірність чогось або укладення угоди. Стародавні печатки робили зі шматка твердого матеріалу (каменя, слонової кістки або дерева), на якому вирізьблювали літери або малюнок у дзеркальному відображенні. Слово «печатка» використовується в переносному значенні стосовно чогось, що позначене як достовірне чи належне комусь, або ж чогось захищеного чи таємного (Вх 28:11; Не 9:38; Об 5:1; 9:4).

Писання. Священні книги Божого Слова. Це слово з'являється лише в Грецьких Писаннях (Лк 24:27; 2Тм 3:16).

Пім. Міра ваги, а також плата, яку давали філістимлянам, коли гострили в них різні металеві інструменти. Під час археологічних розкопок в Ізраїлі знайшли кілька кам'яних гир, на яких були написані давньоєврейські приголосні, що складають слово «пім»; їхня середня вага становила 7,8 г — прибіл. 2/3 шекеля (1См 13:20, 21).

Пісня сходження. Надпис у Псалмах 120—134. Хоча існують різні думки щодо значення цього вислову, багато хто вважає, що ці 15 псалмів з піднесенням співали ізраїльтяни, коли підіймалися до Єрусалима, який лежав у горах Юди. Вони ходили туди тричі на рік для відзначення найважливіших свят.

Піст. Повне утримування від їжі протягом певного періоду. Ізраїльтяни постили в День примирення, у час лиха і тоді, коли потребували Божого керівництва. Юдеї встановили чотири щорічні пости на згадку про сумні події своєї історії. Піст не є

вимогою для християн (Езд 8:21; Іс 58:6; Лк 18:12).

Повія. Жінка, яка вступає у позашлюбні статеві стосунки, переважно за платню. Грец. слово *пóρνe* («повія; проститутка») походить від кореня зі значенням «продати». Хоча в Біблії частіше йдеться про жінок-повій, у ній також згадується, що проституцією займалися чоловіки. Мойсеїв закон забороняв проституцію, і плату за неї не дозволялося вносити як пожертву для дому Єгови. На противагу цьому в язичницьких храмах повії були джерелом доходу (Пв 23:17, 18; 1Цр 14:24). Слово «повія» вживається в Біблії і в переносному значенні щодо людей, народів та організацій, які займаються якоюсь формою ідолопоклонства і водночас твердять, що поклоняються Богові. Наприклад, релігійна структура, яку названо «Вавилоном Великим», зображена в Об'явленні повією, оскільки заради влади і наживи вона підтримує зв'язки зі світовими правителями (Об 17:1—5; 18:3; 1Хр 5:25).

Подвір'я. Огороджена територія довкола святого намету, пізніше — одна з обнесених муром ділянок довкола головної будівлі храму. Жертовник для цілопалень був розташований на подвір'ї святого намету, а згодом — на внутрішньому подвір'ї храму. (Див. додатки Б5, Б8, Б11.) У Біблії також згадуються подвір'я палаців та звичайних будинків (Вх 8:13; 27:9; 1Цр 7:12; Ес 4:11; Мт 26:3).

Покладання рук. На людину клали руки, щоб призначити її для особливого завдання або поблагословити, зцілити чи наділити даром святого духу. Іноді руки клали на тварин, перш ніж принести їх у жертву (Вх 29:15; Чс 27:18; Дії 19:6; 1Тм 5:22).

Полба. Нижчий сорт пшениці (*Triticum spelta*), зерно якого важко відділяється від полови (Вх 9:32).

Полин. Ряд дерев'янистих рослин, що мають дуже гіркий смак і сильний запах. Слово «полин» вживається в Біблії у переносному значенні для опису гірких наслідків розпусти, поневолення, несправедливості і відступництва. В Об'явленні 8:11 під «полином» мається на увазі гірка отруйна речовина (Пв 29:18; Пр 5:4; Єр 9:15; Ам 5:7).

Полова. Тверда оболонка зерна, яка відділяється від їстівної частини під час мо-

лотьби і віяння. Полова використовується в образних висловах як символ чогось негідного чи небажаного (Пс 1:4; Мт 3:12).

Помазувати. Основне значення євр. слова — «мазати рідиною». Людину помазували олією на знак присвячення для особливого служіння, а якийсь предмет — для особливого вжитку. У Грецьких Писаннях це слово також стосується вилиття святого духу на людей, які отримали небесну надію (Вх 28:41; 1См 16:13; 2Кр 1:21).

Поперечні нитки. Також називаються нитками утку. Це нитки тканини, які йдуть поперемінно під і над подовжніми нитками (нитками основи) (Лв 13:59).

Порнейа. Див. СТАТЕВА РОЗПУСТА.

Посередник. Особа, яка сприяє встановленню мирних стосунків між двома сторонами. Згідно з Біблією, Мойсей є посередником Закон-угоди, а Ісус — нової угоди (Гл 3:19; 1Тм 2:5).

Посудини для жару. Золоті, срібні або мідні посудини, які використовувалися у святому наметі чи храмі для спалювання пахощів. У них також клали спалені гніоти з золотого світильника і ними виносили вугілля з жертовника. Їх ще названо курильницями (Вх 37:23; 2Кр 26:19; Єв 9:4).

Пошесть. Будь-яке інфекційне захворювання, котре швидко поширюється, може набувати епідемічного характеру і призводити до смерті. Пошесть часто пов'язана з виконанням Божого вироку (Чс 14:12; Єз 38:22, 23; Ам 4:10).

Правдивий Бог. Переклад євр. слів *Ел* або *Елогім* («Бог») з означенням артиклем. У багатьох випадках цей артикль вживається, щоб відрізнити Єгови, єдиного правдивого Бога, від фальшивих богів. Вислів «*правдивий Бог*» точно передає значення цих євр. слів у таких контекстах (Бт 5:22, 24; 46:3; Пв 4:39).

Праведність. У Біблії стосується того, що є правильним згідно з Божими нормами добра і зла (Бт 15:6; Пв 6:25; Пр 11:4; Сф 2:3; Мт 6:33).

Праца. Шкіряний ремінець або смужка, сплетена із сухожилля тварин, комишу, волосу тощо. Праца була розширена посередині, і туди клали камінець або якийсь інший предмет. Один кінець праці закріпляли на руці або зап'ясті, а другий тримали в руці. Працу швидко обертали і тоді вільний кінець відпущали. У війсь-

ках стародавніх народів були пращники (Сд 20:16; 1См 17:50).

Преторіанська гвардія. Група римських воїнів, які служили охоронцями імператора. Ця гвардія здобула великий політичний вплив і могла підтримувати або скидати імператора (Флп 1:13).

Прибічники Ірода. Див. ІРОДА ПРИБІЧНИКИ.

Приготування. Так називали день перед суботою, протягом якого євреї робили необхідні приготування до суботи. Цей день закінчувався в п'ятницю після заходу сонця, і тоді розпочиналася субота, оскільки доба в євреїв починалася ввечері (Мр 15:42; Лк 23:54).

Примирення. В Єврейських Писаннях це поняття пов'язане з принесенням жертв, завдяки яким люди могли наближатися до Бога і поклонятися йому. Щоб досягти примирення з Богом попри гріхи окремих людей чи цілого народу, за Мойсеевим законом слід було приносити жертви, передусім у щорічний День примирення. Ці жертви були прообразом Ісусової жертви, яка повністю і назавжди очистила людей від гріхів і дала можливість примиритися з Єговою (Лв 5:10; 23:28; Кл 1:20; Єв 9:12).

Приношення за гріх. Жертва, яку склали за гріх, скоєний ненавмисно, через слабкість недосконалої плоти. В жертву приносили різних тварин, від вола до голуба, залежно від обставин і можливостей того, хто шукав примирення з Богом (Лв 4:27, 29; Єв 10:8).

Приношення за провину. Жертва, яку людина приносила за свої гріхи. Дещо відрізнялася від інших приношень за гріх. Розкаяний грішник складав приношення за провину, якщо порушував чиїсь права або якщо хотів відновити декотрі гарантовані угодою права, які втратив через свій гріх, та звільнитися від покарання (Лв 7:37; 19:22; Іс 53:10).

Приношення, пов'язане з обітницею. Добровільне приношення, яке складали у зв'язку з певними обітницями (Лв 23:38; 1См 1:21).

Присвятити для знищення. Коли мова йшла про людину, то євр. вислови, вжиті в Біблії, озн., що їй треба було покарати смертю. А коли говорилося про тварин, речі чи нерухоме майно (скажімо поля чи навіть цілі міста), то ці вислови могли

озн., що їх або знищували, або забирали й освячували для використання у священних цілях (у святині чи священниками), залежно від рішення Єгови (прим. до Лв 27:28 і 1См 15:8).

Прислів'я; притча. Мудрий вислів (прислів'я) або коротка розповідь (притча), що містить цінний урок або в стилій формі навчаче важливої істини. У Біблії може виступати у формі загадки. В таких мудрих, лаконічних висловлюваннях використовувалася яскрава мова, а слова нерідко виступали в переносному значенні. Деякі прислів'я ввійшли в повсякденну мову і стали вживатися, щоб виражати глузування або зневагу (Ек 12:9; Єз 17:2; 2Пт 2:22).

Присутність. У Грецьких Писаннях в деяких контекстах це слово озн. присутність Ісуса Христа у царській владі. Його невидима присутність почалася, коли він сів на престол як Месіанський Цар, і триває впродовж останніх днів цього віку. Христова присутність — це не просто прихід, після якого невдовзі настане відхід; присутність триває впродовж певного періоду (Мт 24:3).

Присний хліб. Плаский хліб, приготований без закваски (Пв 16:3; Мр 14:12; 1Кр 5:8).

Прозеліт. Особа, яка навернулася на віру. В Біблії стосується того, хто прийняв юдаїзм; у випадку чоловіків це вимагало обрізання (прим. до Мт 23:15 і Дії 13:43).

Прозорливець. Людина, яку Бог наділяв здатністю розуміти його волю. Очі прозорливця, так би мовити, були відкриті, щоб бачити і усвідомлювати те, що не є очевидним для інших людей. Євр. слово походить від кореня, що озн. «бачити» в прямому або переносному значенні. Люди зверталися до прозорливців за мудрими порадами, коли потрапляли в складні ситуації (1См 9:9).

Проказа; прокажений. Серйозна шкірна хвороба. Проказа, згадана в Біблії, вражала не тільки людей, але й одяг та будинки, тож це слово стосується не лише хвороби, знаної під цією назвою сьогодні. Людину, хвору на цю недугу, називали прокаженою (Лв 14:54; Лк 5:12).

Прокляття. Погроза або побажання зла комусь або чомусь. Прокляття, згадані в Біблії, не слід плутати з лихослів'ям, і вони не завжди висловлювались у сильному гніві. Часто прокляття було офі-

ційною заявою або передреченням про якесь лихо, а коли його проголошував Бог або уповноважена ним особа, воно мало пророче значення і обов'язково сповнялося (Бт 12:3; Чс 22:12; Гл 3:10).

Проконсул. Намісник римської провінції, яка підпорядковувалася сенату. Проконсул мав судову та військову владу і, хоча був підзвітний сенату, обіймав у провінції найвище становище (Дії 13:7; 18:12).

Пророк. Особа, через яку Бог виявляє свої наміри. Пророки були речниками Бога; вони передавали не лише передречення, але й повчання від Єгови, його накази і присуди (Ам 3:7; 2Пт 1:21).

Пророцтво. Натхнена Богом звістка, що була виявленням його волі або проголошенням її. Пророцтво може бути натхненим повчанням, проголошенням Божого наказу чи присуду або ж передбаченням майбутніх подій (Єз 37:9, 10; Дн 9:24; Мт 13:14; 2Пт 1:20, 21).

Псалом. Пісня хвали Богові. Псалми були покладені на музику, і їх виконували Божі служителі, зокрема коли народ сходився в Єрусалимський храм для поклоніння Єгови (Лк 20:42; Дії 13:33; Як 5:13).

Пурим. Щорічне свято, яке відзначалося 14 і 15 адара на згадку про те, як за часів цариці Естер юдеїв було врятовано від загибелі. Слово *пурім* (не євр.) озн. «жеребки». Свято Пурим, або Свято жеребків, отримало свою назву від цього слова, оскільки Гаман наказав кинути пур (жеребок), щоб визначити, в який день здійснити свій намір знищити юдеїв (Ес 3:7; 9:26).

П'ядь. Міра довжини, що прибіл. дорівнює відстані між кінцями розтягнутих великого пальця і мізинця. Якщо брати до уваги ліכות завдовжки 44,5 см, то п'ядь мала становити 22,2 см (Вх 28:16; 1См 17:4). Див. додаток Б14.

П'ятидесятниця. Друге з трьох головних свят, на відзначення яких усі юдейські чоловіки мали приходити до Єрусалима. П'ятидесятниця (озн. «п'ятдесятний [день]») у Грецьких Писаннях — це те саме, що Свято жнив або Свято тижнів у Єврейських Писаннях. Його відзначали на 50-й день, рахуючи від 16 нісана (Вх 23:16; 34:22; Дії 2:1).

Р

Рай. Прекрасний парк або сад. Першим таким садом був Едем; Єгова зробив ю-

го для першої людської пари. З відповіді Ісуса розбійнику, який висів поряд із ним на стовпі мук, видно, що земля стане раєм. У 2 Коринфян 12:4 слово «рай», очевидно, стосується майбутнього раю, а в Об'явлення 2:7 — небесного (Псн 4:13; Лк 23:43).

Ранкова зоря. Остання зірка, що з'являється на східному горизонті перед сходом сонця і провіщає світанок нового дня (2Пт 1:19; Об 22:16).

Рахав. Слово, яке вживається у символічному значенні в книгах Йова, Псалмах та Ісаї (не слід плутати з жінкою, на ім'я Рахав, згадану у книзі Ісуса Навина). У книзі Йова контекст допомагає зрозуміти, що Рахав — це морське чудовисько; в інших віршах Рахав є символом Єгипту (Йв 9:13; Пс 87:4; Іс 30:7; 51:9, 10).

Ріг. Роги тварин використовували як посуд для пиття, як ємність для зберігання олії, чорнила та косметики або ж як музичний чи сигнальний інструмент (1См 16:1, 13; 1Цр 1:39; Ез 9:2, прим.). Слово «ріг» часто вживається в переносному значенні і вказує на силу, завоювання чи перемогу (Пв 33:17; Мих 4:13; 3х 1:19).

Роги жертовника. Виступи у формі рогів на чотирьох кутах деяких жертовників (Лв 8:15; 1Цр 2:28). Див. додатки Б5 і Б8.

Рожен. Довга палиця із загостреним кінцем, якою поганяли худобу. Біблія прирівнює до рожна слова мудрої людини, які заохочують прислухатися до мудрих порад. Вислів «йти проти рожна» взятий з життя. Коли норавливий бик, якого поганяли рожном, противився, то впирався в нього і завдавав собі болю (Дії 26:14; Сд 3:31).

Розгнуданість. Грец. *аселґейя*; стосується вчинків, які є серйозним порушенням Божих законів і свідчать про безсоромний або відверто неважливий склад розуму. Такий спосіб мислення віддзеркалює неповагу або навіть презирство до влади, законів і норм. Це слово не стосується незначних проступків (Гл 5:19; 2Пт 2:7).

С

Садукеї. Провідна релігійна секта юдаїзму, що складалася з багатих аристократів і священників, які мали великий вплив на все, що відбувалося в храмі. Вони відкидали чимало усних традицій, яких дотримувалися фарисеї, і деякі їхні вірування.

РАНКОВА ЗОРЯ – СВДЧЕННЯ

Садукеї не вірили в існування ангелів та воскресіння і протистояли Ісусу (Мт 16:1; Дії 23:8).

Сажень. У Біблії — лінійна міра для визначення глибини води; дорівнювала 1,8 м (Дії 27:28). Див. додаток Б14.

Самарія. Місто, яке впродовж припл. 200 років було столицею північного десятиплемінного царства Ізраїля; так само називали всю територію цього царства. Самарія була побудована на горі з однойменною назвою. За часу Ісуса Самарією називалась область, що лежала між Галілеєю на півночі та Юдеєю на півдні. Зазвичай Ісус не проповідував у тій області, але іноді, проходячи нею, він розмовляв з місцевими жителями. Петро використав другий символічний ключ від Царства, коли самаряни отримали святий дух (1Цр 16:24; Ів 4:7; Дії 8:14). Див. додаток Б10.

Самаряни. Це слово спочатку стосувалося ізраїльтян, які мешкали в північному десятиплемінному царстві. Але після того, як у 740 р. до н. е. асирійці завоювали Самарію, так стали називатися й іноземці, яких вони поселили в тому краї. За днів Ісуса ця назва мала не так етнічне чи політичне забарвлення, як релігійне: вона зазвичай стосувалася членів релігійної секти, яка процвітала в районі стародавнього Сихема і Самарії. Деякі вірування прихильників цієї секти дуже відрізнялися від вірувань юдеїв (Ів 8:48).

Сарана. Комаха з родини саранових, яка мігрує великими роями. За Мойсеевим законом вона вважалася чистою і придатною для їжі. Величезні рої сарани, які пожирали все на своєму шляху і завдавали неймовірних збитків, були справжнім лихом (Вх 10:14; Мт 3:4).

Сатана. Євр. слово, що оз. «противник». Коли в тексті оригіналу вживається з означенням артиклем, то стосується Сатани Диявола, головного Божого ворога (Ів 1:6; Мт 4:10; Об 12:9).

Сатрап. Намісник, або правитель, провінції у Вавилоні та Персії. Сатрапів призначав цар, і вони були головними правителями призначеної їм території (Езд 8:36; Дн 6:1).

Свідчення. Слово «Свідчення» зазвичай стосується Десяти заповідей, написаних на двох кам'яних таблицях, які отримав Мойсей (Вх 31:18).

Святе. Перший і найбільший відділ святого намету або храму (був також внутрішній відділ, Найсвятіше). У святому наметі в цьому відділі був золотий світильник, золотий жертвник для спалювання фіміаму, стіл з хлібами представлення та золоте приладдя, а в храмі там був золотий жертвник, 10 золотих світильників і 10 столів з хлібами представлення (Вх 26:33; Єв 9:2). Див. додатки Б5 і Б8.

Святий; святість. Риса, якою володіє Єгова і яка відображає його природу. Слово «святість» вказує на стан абсолютної моральної чистоти, священність (Вх 28:36; 1См 2:2; Пр 9:10; Іс 6:3). Коли йдеться про людей (Вх 19:6; 2Цр 4:9), тварин (Чс 18:17), речі (Вх 28:38; 30:25; Лв 27:14), місця (Вх 3:5; Іс 27:13), відрізки часу (Вх 16:23; Лв 25:12) чи роботи (Вх 36:4), то жите в оригіналі євр. слово передає думку про відмежування, винятковість або присвячення святому Богові, відокремленість для служіння Єгови. У Грецьких Писаннях слова, перекладені як «святий» і «святість», також вказують на відокремленість когось або чогось для Бога. Ці слова використовуються і щодо чистої поведінки (Мр 6:20; 2Кр 7:1; 1Пт 1:15, 16).

Святий дух. Невидима сила, якою Бог поспігується для виконання свого наміру. Цей дух є святим, оскільки він походить від Єгови, який найвищою мірою чистий і праведний, і оскільки Бог використовує його для здійснення своєї святої волі (Лк 1:35; Дії 1:8).

Святий знак присвячення Богові. Блискуча пластинка з чистого золота, на якій був вирізьблений напис єврейською: «Єгова — святий». Вона була прикріплена спереду до тюрбана первосвященика (Вх 39:30). Див. додаток Б5.

Святий намет. Переносний намет для поклоніння, який використовували ізраїльтяни після виходу з Єгипту. У ньому стояв ковчег угоди Єгови, який символізував Божу присутність. Намет був місцем поклоніння Богові і жертвоприношень. Іноді святий намет називали «наметом зборів». Він складався з дерев'яних рам і був покритий лляними покривалами, на яких були вишиті херувими. Цей намет ділився на дві кімнати: перша називалася Святе, а друга — Найсвятіше (ІсН 18:1; Вх 25:9). Див. додаток Б5.

Святиня. Так називали місце для поклоніння, святе місце, але найчастіше — святий намет або храм в Єрусалимі. Це слово також вживається стосовно Божого місця перебування в небесах (Вх 25:8, 9; 2Цр 10:25; 1Хр 28:10; Об 11:19).

Свято жнив; Свято тижнів. Див. П'ЯТИДЕСЯТНИЦЯ.

Свято наметів. Інші назви — Свято місце для тимчасового притулку і Свято збору врожаю (тривало з 15 до 21 етаніма). Євреї відзначали його з нагоди збору врожаю в кінці сільськогосподарського року. Це був радісний час, коли віддавали подяку Єгови за рясні врожаї. Протягом свята люди жили в наметах з гілок і листя, схожих до навісу; це нагадувало їм про вихід з Єгипту. Одне з трьох свят, на відзначення яких чоловіки мали приходити до Єрусалима (Лв 23:34; Езд 3:4).

Свято присвячення. Щорічна урочистість на згадку про очищення храму після того, як Антіох Епіфан опоганив його. Свято починалося 25 кіслева і тривало 8 днів (Ів 10:22).

Свято прісного хліба. Перше з трьох головних щорічних свят в Ізраїлі. Починалося 15 нісана, наступного дня після Пасхи, і тривало 7 днів. На згадку про вихід з Єгипту ізраїльтяни їли тільки прісний хліб (Вх 23:15; Мр 14:1).

Священик. Чоловік, що був офіційним представником Бога перед людьми, яким служив і яких навчав про Бога і його закони. Він також представляв людей перед Богом, приносячи жертви, заступаючись і молячись за них. До запровадження Мойсеевого закону священиком для своїх домашніх служб голова сім'ї. Під Мойсеевим законом чоловіки з родини Аарона, з племені Левія, утворювали священство, а інші левіти допомагали їм. Із введенням у дію нової угоди духовний Ізраїль став народом священиків, а Ісус Христос — його первосвящеником (Вх 28:41; Єв 9:24; Об 5:10).

Священна паля. Євр. слово *ашерá* озн. 1) священну палю, яка символізувала Ашеру, ханаанську богиню родючості, або 2) ідола цієї богині. Такі палі, очевидно, були вертикальні і зроблені, принаймні частково, з дерева. Це могли бути звичайні дерева або стовпи без жодного різьблення (Пв 16:21; Сд 6:26; 1Цр 15:13).

Священна таємниця. Частина Божого наміру, прихована до певного часу, яку Бог відкриває лише тим, кому хоче (Мр 4:11; Кл 1:26).

Священне служіння. Чиєсь служіння (або праця), яке є священним, оскільки безпосередньо пов'язане з поклонінням Богу (прим. до Рм 12:1 і Об 7:15).

Священний стовп. Вертикальний стовп, зазвичай кам'яний. Очевидно, це був фалічний символ Ваала або інших фальшивих богів (Вх 23:24).

Секта. Група послідовників якогось лідера або прихильників певної доктрини, які дотримуються своїх особливих вірувань. Це слово використовувалося щодо двох основних відгалужень юдаїзму — фарисеїв і садукеїв. Нехристияни називали християн «сектою» або «сектою назарян», можливо, вважаючи, що вони відкололися від юдаїзму. Згодом секти утворилися в християнському зборі; книга Об'явлення згадує «секту Николи» (Дії 5:17; 15:5; 24:5; 28:22; Об 2:6; 2Пт 2:1).

Села. Технічний термін, що використовується в музиці або при декламації. Вживається в книгах Псалмів і Авакума. Може означати паузу у співі, музиці або і в одному, і в другому; її робили для того, щоб дати можливість слухачам подумати або щоб підкреслити щойно висловлену думку. Грецька Септуагінта перекладає це слово як *діапсалма*, що означає «музична інтерлюдія» (Пс 3:4; Ав 3:3).

Серафими. Духовні створіння, які перебувають довкола престолу Єгови в небесах. Євр. слово *серафім* букв. означає «палаючі» (Іс 6:2, 6).

Сея. Міра сипких тіл, що дорівнювала 7,33 л; визначена на основі співвідношення до брата, міри рідин (2Цр 7:1). Див. додаток Б14.

Син Давидів. Так часто називали Ісуса. Цей вислів підкреслює, що він є Спадкоємцем угоди про Царство, яка мала виконатися одним з нащадків Давида (Мт 12:23; 21:9).

Син людський. Вислів, який вживається в Євангеліях прибл. 80 разів. Стосується Ісуса Христа і показує, що, народившись у тілі, він став людиною, а не просто був матеріалізованою духовною істотою. Цей вислів також виявляє, що Ісус мав сповнити пророцтво, записане в Даниїла

7:13, 14. В Єврейських Писаннях фраза «син людський» застосовується до Єзекіїля і Даниїла та підкреслює різницю між цими смертними речниками і святим Автором їхньої звітки (Єз 3:17; Дн 8:17; Мт 19:28; 20:28).

Синагога. Слово, що означає «збирання; зібрання», але в більшості віршів стосується будівлі або місця, де юдеї збиралися, щоб читати Писання, навчати, виголошувати проповіді і молитися. В Ізраїлі за днів Ісуса синагога була в кожному містечку, а у більших містах їх могло бути декілька (Лк 4:16; Дії 13:14, 15).

Синедрион. Юдейський верховний суд в Єрусалимі. За часу Ісуса до його складу входив 71 член, у тому числі діючий та колишні первосвященники, члени родин священників, старійшини, голови племен і родів, а також книжники (Мр 15:1; Дії 5:34; 23:1, 6).

Сирія; сирійці. Див. АРАМ; АРАМЕЙЦІ.

Система. Див. ВІК.

Сіван. Назва 3-го місяця євр. священного календаря і 9-го місяця світського календаря (після вавилонського вигнання). Тривав з середини травня до середини червня (Єс 8:9). Див. додаток Б15.

Сіон; гора Сіон. Інша назва Євуса, міста-фортеці євусеян, що розташовувалося на південно-східному пагорбі Єрусалима. Захопивши Сіон, Давид побудував там свою царську резиденцію; після того це місто почали називати «Давидовим містом» (2См 5:7, 9). Сіон став особливо святою горою для Єгови, коли Давид переніс туди ковчег. Пізніше назва «Сіон» включала територію храму на горі Морія, а іноді стосувалася цілого Єрусалима. У Грецьких Писаннях часто вживається у символічному значенні (Пс 2:6; 1Пт 2:6; Об 14:1).

Сірт. Назва двох великих заток на узбережжі Лівії (Північна Африка). Стародавні мореплавці боялися їх через небезпечні піщані мілини, розташування яких під впливом течій постійно змінювалося (Дії 27:17). Див. додаток Б13.

Скопець. Букв. означає «кастрований чоловік». Оскоплених чоловіків при царському дворі часто признавали піклуватися про царицю і наложниць або прислужувати їм. (Таких чоловіків ще називали євнухами.) У ширшому значенні це слово також означало не буквального

скопця, а будь-якого чиновника при царському дворі. В переносному значенні воно вжито стосовно тих, хто «сам себе робить скопцем заради небесного Царства», тобто виявляє самовладання, щоб більше служити Богові (Мт 19:12; Ес 2:15; Дії 8:27, прим.).

Служитель збору. Переклад грец. слова *діаконос*, яке часто передається і як «служитель» або «слуга». «Служитель збору» — це помічник ради старійшин збору. Щоб виконувати таке почесне служіння, потрібно відповідати біблійним вимогам (1Тм 3:8—10, 12).

Соломонова колонада. За днів Ісуса це був критий перехід на східному боці зовнішнього подвір'я. Вважається, що ця колонада залишилася від Соломонового храму. У Біблії згадується, що «якось узимку» Ісус проходжувався цією колонадою, а ранні християни збиралися там для поклоніння (Ів 10:22, 23; Дії 5:12). Див. додаток Б11.

Спіритизм. Віра в те, що духи померлих переживають смерть тіла і можуть спілкуватися з живими, зокрема через людину (медіума), яка особливо сприйнятлива до їхнього впливу. Грец. слово, перекладене як «спіритизм» (*фармакія*), букв. озн. «використання наркотиків». Це слово почали пов'язувати зі спиритизмом, оскільки в стародавні часи ті, хто займався чаклунством, вживали наркотики, коли хотіли викликати демонські сили (Гл 5:20; Об 21:8).

Старійшина; старший чоловік. Загалом чоловік зрілого віку, але в Біблії переважно стосується чоловіка, наділеного певними обов'язками або повноваженнями у громаді чи в цілому народі. Слово «старійшина» також вжито в книзі Об'явлення щодо небесних створінь. Грец. слово *пресбітерос* перекладено як «старійшина», коли йдеться про тих, хто бере провід у зборі (Вх 4:29; Пр 31:23; 1Тм 5:17; Об 4:4).

Старший священик. Термін, що в Єврейських Писаннях вживається взаємозамінно зі словом «первосвященик». У Грецьких Писаннях цей термін, очевидно, стосується впливових священиків і, можливо, включає первосвящеників, зміщених зі становища, а також голів 24 священницьких груп (2Хр 26:20; Езд 7:5; Мт 2:4; Мр 8:31).

Статева розпушта. Грец. *порне́йя*, термін, що вказує на будь-які незаконні статеві стосунки. Включає в себе перелюб, проституцію, статеві стосунки між неодруженими особами, гомосексуалізм і скотолозтво. У книзі Об'явлення вживається в переносному значенні щодо релігійної повії, яку названо «Вавилоном Великим»; так описано її зв'язки зі світовими правителями заради влади і наживи (Об 14:8; 17:2; 18:3; Мт 5:32; Дії 15:29; Гл 5:19). Див. ПОВІЯ.

Стовп. Вертикальна колода, яку в деяких народах використовували для страсти і/або для того, щоб виставити напоказ тіло страченого як пересторогу для інших чи для публічного приниження. Ассирійці, що були відомі своєю жорстокістю під час війн, страчували полонених, насаджуючи їх на палю, при цьому їм встромлювали через живіт в грудну клітку. Однак за юдейським законом, людину, винну в такому серйозному гріху, як богохульство чи ідолопоклонство, спочатку вбивали (каменували або іншим способом), а тоді тіло вішали на стовп або дерево, і це служило застережливим прикладом для інших (Пв 21:22, 23; 2См 21:6, 9). Римляни іноді просто прив'язували жертву до стовпа, і через кілька днів вона помирала від болю, спраги, голоду або спеки. В інших випадках, як-от у випадку з Ісусом, руки і ноги людини прививали до стовпа (Лк 24:20; Ів 19:14—16; 20:25; Дії 2:23, 36). Див. СТОВП МУК.

Стовп; колона. Вертикальна частина споруди, яка служить підпорою, або щось у вигляді колони. Іноді ставили на згадку про якісь історичні події. Стовпи як елементи конструкції використовувалися у храмі та царських будівлях Соломона. Язичницькі народи ставили священні стовпи у релігійних цілях; ізраїльтяни іноді наслідували їх у цьому (Сд 16:29; 1Цр 7:21; 14:23). Див. КАПІТЕЛЬ.

Стовп мук. Переклад грец. слова *стаурос*, що озн. «прямий вертикальний стовп; палля». На такому стовпі було страчено Ісуса. Немає доказів, що це грец. слово означало хрест, подібний до того, який язичники використовували як релігійний символ протягом багатьох століть ще до Христа. Вислів «стовп мук» повністю передає зміст вжитого в оригіналі слова, *стаурос*, оскільки воно використо-

вусться також тоді, коли йде мова про муки, страждання і ганьбу, яких мають зазнавати Ісусові послідовники (Мт 16:24; Єв 12:2). Див. СТОВП.

Стоїки. Грец. школа філософів, які вважали, що можна здобути щастя, живучи в злагоді з природою і керуючись розумом. На їхню думку, справді мудра людина байдужа до болю і насолод (Дії 17:18).

Субота. Від євр. слова, що озн. «відпочивати; припиняти». Це сьомий день євр. тижня (від заходу сонця в п'ятницю до заходу в суботу). Деякі інші святкові дні у році, а також кожен 7-й і 50-й роки теж називалися суботою. В суботній день не можна було працювати; лише священики могли виконувати своє служіння у святині. В суботній рік земля мала лежати під паром, а євреї не мали права вимагати від своїх ближніх сплати боргів. Обмеження, які Мойсеїв закон накладав стосовно суботи, були поміркованими, однак релігійні провідники згодом додали багато власних правил, тому за часу Ісуса Христа дотримуватися суботи було дуже складно (Вх 20:8; Лв 25:4; Лк 13:14—16; Кл 2:16).

Сувій. Довгий аркуш пергаменту або папірусу, списаний з одного боку, який зазвичай накручували на дерев'яний стержень. Біблійні книги записували або переписували на сувой, адже за часу написання Біблії це була поширена форма рукопису (Єр 36:4, 18, 23; Лк 4:17—20; 2Тм 4:13).

Судді. Чоловіки, яких Єгова призначав, щоб рятувати свій народ у час до панування царів Ізраїля (Сд 2:16).

Судний день. Особливий день, або період, протягом якого Бог притягує до відповідальності окремі групи, народи або ціле людство. Для одного це може бути час виконання смертного вироку, якого вони заслуговують, а для інших — час, коли вони отримають визволення і вічне життя. Ісус Христос і апостоли згадували про майбутній «Судний день», що стосуватиметься не лише живих, але й тих, хто помер у минулому (Мт 12:36).

Судове місце. Зазвичай це було підвищення просто неба, до якого вели сходи. Там засідали чиновники, які зверталися до народу й оголошували свої рішення. У Біблії також вживаються вислови «судовий престол Бога» і «судовий престол Хрис-

та», які символізують устрій Єгови для здійснення суду над людьми (Рм 14:10; 2Кр 5:10; Ів 19:13).

Судові урядники. У Вавилонії так називали державних урядників у підвладних округах, які знали закони і мали певну судову владу (Дн 3:2).

Сурма. Металевий духовий інструмент, на якому грали і подавали сигнали. Як написано в Числа 10:2, Єгова наказав зробити дві срібні сурми, які мали використовуватися для подачі особливих сигналів: щоб скликати громаду, згорати табір або оголошувати війну. Ці сурми, ймовірно, були прямими і не мали вигину, як роги, що виготовлялися з рогів тварин. Сурми невідомої конструкції були серед муз. інструментів, на яких грали у храмі. Звук сурем часто символічно супроводжував проголошення вироку Єгови або інших важливих подій, спричинених Богом (2Хр 29:26; Езд 3:10; 1Кр 15:52; Об 8:7—11:15).

Т

Талант. Найбільша євр. одиниця ваги і грошова одиниця. Дорівнювала 34,2 кг. Грец. талант був менший і важив прибл. 20,4 кг (1Хр 22:14; Мт 18:24). Див. додаток Б14.

Таммуз. 1) Ім'я божества, якого оплакували в Єрусалимі єврейки-відступниці. Вважається, що Таммуз насправді був царем, якого після смерті стали шанувати як бога. У шумерському тексті його названо Думузі і він виступає як чоловік або коханець богині родючості Інани (вавилонської Іштар) (Єз 8:14). 2) Назва 4-го місяця євр. священного календаря і 10-го місяця світського календаря (після вавилонського вигнання). Тривав з середини червня до середини липня. Див. додаток Б15.

Тартар. Вжите в Грецьких Писаннях слово, яке озн. стан приниження, подібний до ув'язнення; туди Бог «вкинув» у дні Ноя неслухняних ангелів. У 2 Петра 2:4 дієслово *тартаро* («вкидати в тартар») не вказує на те, що «ангелів, які згрішили» вкинуто в міфічний тартар (підземну в'язницю і місце темряви, де ув'язнено менших богів). Натомість воно передає думку про те, що Бог їх позбавив їхнього становища у небі і обов'язків, які вони виконували. Бог допустив, щоб вони піддалися розумовій деградації, подібній до суцільної темряви, тож вони відрізані від духовного світла і розуміння

Божих намірів. Їх чекає похмура майбутнє: як показує Біблія, вони будуть знищені навіки разом зі своїм правителем, Сатаною Дияволом. Отже, тартар — це стан повного приниження тих бунтівних ангелів. Це не те саме, що «безодня», згадана в Об'явленні 20:1—3.

Таршіські кораблі. Спершу так називали кораблі, які плавали в Таршіш (сучасна Іспанія). Згодом, імовірно, цей вислів став означати великі кораблі, що могли плавати на далекі відстані. Соломон і Йосафат використовували такі кораблі для торгівлі (1Цр 9:26; 10:22; 22:48).

Тевет. Назва 10-го місяця євр. священного календаря і 4-го місяця світського календаря (після вавилонського вигнання). Тривав з середини грудня до середини січня. У більшості випадків його названо просто «десятим місяцем» (Єс 2:16). Див. додаток Б15.

Терафіми. Родинні божки або ідоли, через яких шукали прикмет (Єз 21:21). Деякі мали розміри і форму людини, а інші були значно менші (Бт 31:34; 1См 19:13, 16). Як свідчать археологічні знахідки з Месопотамії, володіння терафімами визначало, хто в родині отримує спадок. (Можливо, тому Рахіль забрала терафіми свого батька.) Але малоімовірно, що такий звичай був в Ізраїлі. Все ж у часи судів та царів терафіми використовували як ідолів; вірний цар Йосія знищив їх разом з іншими атрибутами ідолопоклонства (Сд 17:5; 2Цр 23:24; Ос 3:4).

Тішрі. Див. ЕТАНІМ і додаток Б15.

Тюрбан. Головний убір у вигляді шматка тканини, що обмотувався навколо голови. Первосвященик носив тюрбан з тонкого льону; спереду його тюрбана була золота пластина, прикріплена синім шнуром. Царі одягали тюрбан під корону. Йов вжив це слово в переносному значенні, коли порівняв свою справедливість до тюрбана (Вх 28:36, 37; Йв 29:14; Єз 21:26).

У

Угода. Офіційна домовленість між людьми або між людьми і Богом, якою встановлюється зобов'язання зробити щось або утриматись від чогось. Іноді лише одна сторона брала на себе зобов'язання виконати певні умови (одностороння угода, яка, по суті, була обіцячкою). В інших випадках обидві сторони зобов'язувалися дотриматись умов (двостороння уго-

да). Окрім угод, укладених між Богом і людьми, Біблія згадує угоди між людьми, між племенами, народами та певними групами. Деякі угоди мають далекосяжні наслідки, скажімо угоди, укладені Богом з Авраамом, Давидом, ізраїльським народом (Закон-угода) та з Ізраїлем Божим (нова угода) (Бт 9:11; 15:18; 21:27; Вх 24:7; 2Хр 21:7).

Узвишшя; священне узвишшя. Місце для поклоніння, яке зазвичай влаштовували на верхів'ях пагорбів чи гір або ж на зроблених людиною підвищеннях. Хоча на таких узвишшях іноді поклонялися Богові, найчастіше вони згадуються у зв'язку з язичницьким поклонінням фальшивим божествам (Чс 33:52; 1Цр 3:2; Єр 19:5).

Урім і туммім. Предмети, які первосвященик використовував подібно до жеребків, щоб дізнатися волю Єгови в питаннях, які стосувалися всього народу. Урім і туммім були в нагруднику первосвященика, коли він входив у святий намет. Імовірно, їх перестали використовувати після того, як вавилоняни зруйнували Єрусалим (Вх 28:30; Не 7:65).

Ф

Фараон. Титул єгипетських царів. Біблія подає імена п'ятьох фараонів: Шішак, Со, Тіргак, Нехо і Хофра. Імена інших вона не називає, зокрема тих, які неодноразово згадуються в розповідях про Авраама, Мойсея та Йосипа (Вх 15:4; Рм 9:17).

Фарисей. Провідна релігійна секта юдаїзму в I ст. н.е. Фарисей не походив з священницького роду, але суворо дотримувалися Закону в найменших деталях і надавали усній традиції такого ж значення, як Закону (Мт 23:23). Вони протвистали будь-якому впливу грецької культури. Будучи дослідниками Закону і традицій, мали великий вплив на народ (Мт 23:2—6). Деякі фарисей були членами Синедріону. Часто сперечалися з Ісусом про різні традиції та дотримання суботи; засуджували його за спілкування з грішниками і збирачами податків. Де-хто з фарисей став християнином, у тому числі Павло з Тарса (Мт 9:11; 12:14; Мр 7:5; Лк 6:2; Дії 26:5).

Філістея; філістимляни. Приморський край на півдні Ізраїля. Його заселили вихідці з Криту, яких стали називати філістимлянами. Давид підкорив їх, але вони залишилися незалежними і постійно во-

рогували з ізраїльтянами (Вх 13:17; 1См 17:4; Ам 9:7). Див. додаток Б4.

Фіміам. Суміш ароматичних смол і бальзамів, яка повільно згоряла, виділяючи приємний аромат. Для використання у святому наметі і храмі виготовляли особливий фіміам з чотирьох складників. Він удень і вночі горів у Святому на жертвовнику для спалювання фіміама, а в День примирення його спалювали у Найсвятішому. Фіміам символізував приємні Богові молитви його вірних служителів. Спалювання фіміама не вимагалось від християн (Вх 30:34, 35; Лв 16:13; Об 5:8).

Х

Халдея; халдеї. Спочатку так називали край і народ, що населяв дельту Тигру і Євфрату, а з часом ці назви поширились на цілу Вавилонію та її мешканців. Слово «халдеї» також стосується освіченого класу людей, які вивчали природничі науки, історію, мови й астрономію та займалися магією і астрологією (Езд 5:12; Дн 4:7; Дії 7:4).

Ханаан. Внук Ноя і четвертий син Хама. Одинадцять племен, які пішли від Ханаана, з часом заселили територію східного Середземномор'я між Єгиптом і Сирією. Цю територію назвали «ханаанським краєм» (Лв 18:3; Бт 9:18; Дії 13:19). Див. додаток Б4.

Херувими. Ангели, що обіймають високе становище і виконують особливі доручення; відрізняються від серафимів (Бт 3:24; Вх 25:20; Іс 37:16; Єв 9:5).

Хліби представлення. Дванадцять хлібів, викладених у два стоси (по шість у кожному) на столі у Святому відділі святого намету і храму. Також названі «хлібами, які клали у стоси». Ці приношення Богові замінювали щосуботи свіжими хлібами, а попередні забирали, і їх можна було споживати, але тільки священикам (2Хр 2:4; Мт 12:4; Вх 25:30; Лв 24:5—9; Єв 9:2). Див. додаток Б5.

Хомер. Міра сипких тіл, що дорівнювала кору і становила 220 л; визначена на основі співвідношення до бата (Лв 27:16). Див. додаток Б14.

Хорив. Гористий край довкола гори Сінай та інша назва цієї ж гори (Вх 3:1; Пв 5:2). Див. додаток Б3.

Храм. Будівля у Єрусалимі, яка стала центром поклоніння ізраїльтян, замінивши пе-

реносний святий намет. Перший храм був побудований Соломоном і зруйнований вавилонянами. Другий храм побудував Зоровавель після повернення з Вавилону, і пізніше Ірод Великий перебудував його. У Біблії храм часто називається «домом Єгови» (Езд 1:3; 6:14, 15; 1Хр 29:1; 2Хр 2:4; Мт 24:1). Див. додатки Б8 і Б11.

Хрещення. Грец. слово озн. «занурення [під воду]». Ісус наказав своїм послідовникам охрещуватися. У Біблії згадується також Іванове хрещення, хрещення святим духом, хрещення вогнем тощо (Мт 3:11, 16; 28:19; Ів 3:23; 1Пт 3:21).

Християнин. Назва послідовників Ісуса Христа, яку їм дав Бог (Дії 11:26; 26:28).

Христос. Титул Ісуса, від грец. *Χριστός*; відповідник євр. слова, що перекладається як «Месія» або «Помазанець» (Мт 1:16; Ів 1:41).

Ц

Цариця небес. Титул богині, якій поклонялися ізраїльтяни-відступники у часи Єремії. Дехто вважає, що це була вавилонська богиня Іштар (Астарта). Ім'я її шумерської попередниці, Інання, озн. «Цариця небес». Вона була не лише богинею неба, але й богинею родючості. В одному написі, знайденому в Єгипті, Астарту також названо «Володаркою небес» (Єр 44:19).

Цвіль. Будь-яке з численних захворювань рослин, викликане грибком. Припускають, що цвіль, згадана в Біблії,— це пухляк (Puccinia graminis) (1Цр 8:37).

Цезар. Власне ім'я однієї з римських родин, яке стало титулом римських імператорів. У Біблії згадуються імена трьох цезарів: Августа, Тиберія і Клавдія. Хоча ім'я Нерон не вживається в Біблії, деякі біблійні згадки про цезаря стосуються саме його. В Грецьких Писаннях слово «цезар» (або «кесар») також використовується як символ світської влади або держави (Мр 12:17, прим.; Дії 25:12).

Цілопалення. Тваринна жертва, яку приносили Богові, повністю спалюючи на жертвовнику. Жодна частина тварини (бика, барана, козла, горлиці чи молодого голуба) не залишалася для того, хто приносив цю жертву (Вх 29:18; Лв 6:9).

Ч

Чари. Використання сили, що приписується злим духам (2Хр 33:6).

Чистий; очищення. В Біблії ці слова стосуються не лише фізичної чистоти; вони вказують на підтримування або відновлення стану бездоганності, незапльованості, звільнення від усього, що забруднює, робить гіршим або псує морально чи духовно. У Мойсеевому законі ці слова стосуються церемоніальної чистоти (Лв 10:10; Пс 51:7; Мт 8:2; 1Кр 6:11).

Чудеса; могутні діла. Дії або явища, які здійснюються за допомогою незанихнутих сил і приписуються надприродному джерелу. Слова «знак» і «передвістя» іноді вживаються в Біблії як синоніми цих висловів (Вх 4:21; Дії 4:22; Єв 2:4).

Ш

Шеват. Назва 11-го місяця євр. священного календаря і 5-го місяця світського календаря (після вавилонського вигнання). Тривав з середини січня до середини лютого (3х 1:7). Див. додаток Б15.

Шекель. Основна євр. одиниця ваги і грошова одиниця. Вага шекеля становила 11,4 г. Вислів «святий шекель», можливо, вказував на те, що вага мала бути точною або ж мала відповідати еталону ваги, який зберігався у святому наметі. Також міг існувати царський шекель: це міг бути або еталон ваги, який зберігався в палаці, або шекель, що відрізнявся від звичайного (Вх 30:13).

Шемініт. Муз. термін, що букв. озн. «восьмий» і міг вказувати на низький муз. регістр або тональність. Коли цей термін стосувався муз. інструментів, то, імовірно, йшлося про ті інструменти, на яких виконували басові партії. Коли ж стосувався пісень, то, можливо, йшлося про муз. акомпанемент у низькому регістрі і відповідний спів (1Хр 15:21; Пс 6, надп.; 12, надп.).

Шеол. Євр. відповідник грец. слова «гадес». Перекладається як «могила» з відповідною приміткою, щоб відрізнити загальну могилу людства від буквального місця поховання (прим. до Бт 37:35; Пс 16:10; Дії 2:31).

Щ

Щипці. У святому наметі і в храмі використовувалися щипці із золота, якими гасили полум'я світильників (Вх 37:23).

Ю

Ювілей. Кожен 50-й рік, рахуючи від входу ізраїльтян в Обіцяний край. У цей рік зем-

ля мала лежати під паром, а рабів-євреїв слід було відпустити на волю. Продані спадковій землі повертали назад. Ювілейний рік був, так би мовити, святковим роком, роком звільнення. Завдяки Ювілею народ повертався до стану, який мав, коли Бог сформував його (Лв 25:10).

Юда. Четвертий син Якова, якого народила його дружина Лія. У своєму передсмертному пророцтві Яків передрік, що з Юдиного роду вийде великий правитель, який правитиме довгий час. Ісус, як людина, походив від Юди. Юдою теж називалося одне з племен Ізраїля, а пізніше — південне царство. Царство Юди складалося з племен Юди і Веніяміна, його підданими також були священники і левіти. Воно займало південну частину країни, і на його території був Єрусалим і храм (Бт 29:35; 49:10; 1Цр 4:20; Єв 7:14).

Юдей. Після падіння десятиплеменного царства Ізраїля так називали людину з племені Юди (2Цр 16:6). А після вавилонського вигнання це слово почало застосовуватися щодо всіх ізраїльтян, які повернулися на батьківщину, незалежно від племені (Езд 4:12). Згодом по цілому світі «юдеями» стали називати ізраїльтян, щоб відрізнити їх від язичницьких народів (Єс 3:6). Павло вжив це слово в переносному сенсі, коли говорив про те, що національність не має значення в християнському зборі (Рм 2:28, 29; Гл 3:28).

Я

Яків. Син Ісаака і Ревеки. Згодом Бог дав йому ім'я Ізраїль, і він став патріархом ізраїльського народу (або ізраїльтян, яких пізніше називали юдеями). В Якова було 12 синів, від яких пішло 12 племен Ізраїля. Слово «Яків» вживалося також стосовно народу Ізраїль (Бт 32:28; Мт 22:32).

Ярмо. Дерев'яна палиця або дерев'яні бруски, з'єднані у вигляді рами, яку одягають на шию двох тяглових тварин (звичай великої рогатої худоби), щоб впрягти їх у віз чи сільськогосподарське знаряддя. У давнину ярмо часто одягали на рабів для перенесення тягарів, тому ярмо також символізує рабство або підкорення іншій особі, гніт і страждання. Скинути чи зламати ярмо озн. звільнитися від залежності, утиску або експлуатації (Лв 26:13; Мт 11:29, 30).

Додаток А

Принципи перекладу Біблії	A1
Особливості цього видання	A2
Як Біблія дійшла до наших днів	A3
Боже ім'я у Єврейських Писаннях	A4
Боже ім'я у Грецьких Писаннях	A5
Пророки і царі Юди та Ізраїля	A6
Головні події земного життя Ісуса	A7

Біблія була написана давньоєврейською, арамейською та давньогрецькою мовами. Сьогодні повну Біблію або її частини можна читати понад 3000 мов. Більшість людей, які читають Біблію, не розуміють мов оригіналу, тому користуються перекладами. Якими принципами слід керуватись при перекладі Біблії і як вони були застосовані під час праці над виданням «Біблія. Переклад нового світу»?

Дехто вважає, що дослівний, підрядковий переклад найточніше передає думки, виражені мовою оригіналу. Але це не завжди так. Розгляньмо кілька причин.

- Немає двох мов з однаковою граматику, лексикою та будовою речень. Знавець єврейської мови професор С. Р. Драйвер написав, що мови «різняться не лише граматичною і семантичною структурою, але й... способом вираження думок у реченні». Люди, які розмовляють різними мовами, думають по-різному. «Тому,— продовжує професор Драйвер,— кожна мова має свою будову речень».
- Біблійна єврейська, арамейська і грецька мови мають свою лексику і граматику, тому дослівний переклад Біблії сучасними мовами не завжди зрозумілий, а іноді навіть спотворює думки оригіналу.
- Значення слова чи виразу часто залежить від контексту.

У деяких уривках можна передати думку буквально, але це слід робити дуже обережно.

Ось кілька прикладів, які показують, що дослівний переклад може призвести до неправильного розуміння.

- У Святому Письмі слова «спати» і «засинати» можуть вказувати як на фізичний сон, так і на смертний сон (Матвія 28:13; Дії 7:60). Якщо мається на увазі смерть, перекладачі Біблії можуть використати такий вислів, як «заснути смертним сном». Тоді відразу зрозуміло, про що йде мова (1 Коринфян 7:39; 1 Фессалонікійців 4:13; 2 Петра 3:4).
- В Ефесян 4:14 апостол Павло вжив вислів, що буквально перекладається так: «у грі людей у (гральні) кості». Ця давня ідіома стосується шахрайства під час гри в кості. У більшості мов буквальный переклад буде незрозумілим. Але якщо перекласти цю ідіому висловом «підступність людей», то думка буде зрозуміла.
- У Римлян 12:11 вживається грецький вислів, який буквально означає «до кипіння духу». Дослівний переклад не передає правильної думки, тому в цьому виданні його передано висловом «палати духом».
- Ісус у своїй відомій Нагірній проповіді сказав слова, які часто перекладають так: «Блаженні вбогі духом» (Матвія 5:3). Однак буквальный переклад у багатьох мовах затемнює думку. У читача може скластися враження, що йдеться про психічно неврівноважених чи про нерішучих людей. Але насправді Ісус хотів показати, що щастя залежить не від задоволення фізичних потреб, а від усвідомлення людиною того, наскільки їй потрібні вказівки і поради Бога (Луки 6:20). Тому ці слова було б точніше передати так: «Щасливі ті, хто усвідомлює свої духовні потреби» або «ті, хто розуміє, що потребує Бога» (Матвія 5:3, «Новий Завіт сучасною англійською мовою»).
- У багатьох контекстах єврейське слово, яке перекладається як «ревності», означає гнів через підозру у зраді близької людини або заздрість, викликану добробутом іншої людини (Прислів'я 6:34; Ісаї 11:13). Але те саме єврейське слово може вживатись у позитивному значенні і перекладатись як «ревність». Наприклад, Єгова виявляє «ревність», коли захищає своїх служителів

ΟΙ ΠΤΩΧΟΙ
ΤΩ ΠΝΕΥΜΑΤΙ
МАТВІЯ 5:3

Буквально:
«вбогі духом»

Думка: «ті, хто
усвідомлює свої
духовні потреби»

або «вимагає цілковитої відданості» (Вихід 34:14; 2 Царів 19:31; Єзекіїля 5:13; Захарія 8:2). Це слово також може означати «ревність», яку виявляють вірні Божі служителі, коли справа стосується Бога і поклоніння йому, або ж передавати думку про нетерпимість до суперництва з Богом (Псалом 69:9; 119:139; Числа 25:11).

- У єврейській мові слово «рука» має також інші значення. Залежно від контексту воно може перекладатися такими словами, як «влада», «щедрість» тощо (2 Самуїла 8:3; 1 Царів 10:13; Прислів'я 18:21). У «Перекладі нового світу» англійською мовою використано понад 40 способів передачі цього слова.

Отже, переклад Біблії полягає не в тому, щоб у кожному випадку передавати єврейські чи грецькі слова тими самими відповідниками. Перекладачі повинні старанно добирати слова, які найліпше передають думки оригіналу. Речення також слід будувати відповідно до правил мови перекладу, щоб текст легко читався.

Разом з тим не слід занадто вільно перефразовувати текст. Якщо перекладач дозволяє собі переказувати біблійний текст на основі власних поглядів, то може спотворити значення тексту. Річ у тім, що перекладач може привнести своє помилкове розуміння або випустити важливі деталі. Щоправда, вільні переклади Біблії легко читати, проте надто великий відхід від тексту позбавляє читача можливості дізнатись, що насправді сказано в оригіналі.

На точність перекладу можуть впливати релігійні переконання перекладача. Наприклад, у Матвія 7:13 сказано: «Широкі ворота і простора дорога ведуть до знищення». Деякі перекладачі, мабуть під впливом своїх вірувань, переклали словом «пекло» грецьке слово, яке насправді означає «знищення».

Перекладач має також враховувати, що Біблія була написана мовою простих людей — рільників, пастухів і рибалок (Неемії 8:8, 12; Дії 4:13). Тому добрі переклади Біблії

71

Єврейське слово
йад звичайно
перекладається
як «рука», але
залежно від
контексту може
перекладатися
словами «влада»,
«щедрість» та
багатьма іншими
способами

є зрозумілими для щирих людей незалежно від їхнього походження. У таких перекладах загалом вживаються точні, прості, легкозрозумілі слова замість слів чи виразів, які були б незнайомі пересічному читачеві.

У багатьох сучасних перекладах Біблії перекладачі дозволили собі випустити Боже ім'я, Єгова, хоча це ім'я міститься у стародавніх рукописах. (Дивіться додаток А4.) Часто ім'я замінюють таким титулом, як «Господь», а іноді взагалі приховують той факт, що Бог має ім'я. Наприклад, у деяких перекладах слова Ісусової молитви, записаної в Івана 17:26, звучать так: «Я об'явив їм тебе», а в Івана 17:6: «Я відкрив тебе тим, кого ти дав мені». Однак точний переклад молитви Ісуса такий: «Я виявив їм *твоє ім'я*» і «Я виявив *твоє ім'я* людям, яких ти дав мені».

У передмові до першого англійського видання «Перекладу нового світу» говорилося: «Наш переклад не є парфразою Святого Письма. Ми намагалися зробити переклад якомога буквальнішим, дотримуючись при цьому правил сучасної англійської мови. Але ми старались не спотворювати думок буквальним перекладом і не ускладнювати розуміння тексту». Тож Комітет перекладу Біблії нового світу обрав зважений підхід: коли це не спотворювало змісту оригіналу, вживалися прямі відповідники слів, а в інших випадках підбиралися більш природні і зрозумілі слова, які передають думку оригіналу. Завдяки цьому Біблія легко читається і читач може не сумніватись у тому, що зміст натхненого тексту залишився незмінним (1 Фессалонікійців 2:13).

Добрий переклад

- освячує Боже ім'я і відновлює його там, де йому належить бути в біблійному тексті (Матвія 6:9);
- точно передає натхнені Богом думки (2 Тимофія 3:16);
- передає зміст буквально, якщо це не порушує норм слововживання і побудови речень мови перекладу;
- правильно передає значення слів чи виразів, якщо буквальний переклад спотворює або затемнює думку;
- використовує природну легкозрозумілу мову, приємну для читача (Неемії 8:8, 12).

«Християнські Грецькі Писання. Переклад нового світу» англійською мовою було видано у 1950 році, а повне видання «Святе Письмо. Переклад нового світу» — у 1961 році. Відтоді цей точний і легкозрозумілий переклад з мов оригіналу було перекладено понад 180 мовами, і його читають десятки мільйонів людей.

Комітет перекладу Біблії нового світу розуміє, що потрібно використовувати таку мову, яка б торкалася серця сучасного читача. Тому в роботі над цим виданням відводилась важлива роль стилю мови і слововживанню. Ось деякі принципи, якими керувалися перекладачі.

- **Сучасна, зрозуміла мова.** Застарілі слова були замінені сучаснішими. Наприклад, замість слова «блудниця» вживається слово «повія» (Буття 38:15), замість слова «блуд» — «статева розпуста» (Галатів 5:19—21).

Слово «насіння» у давньоєврейській і грецькій мовах може означати не тільки «насіння рослини», але й «людське потомство», або «нащадки», а також «сім'я». Оскільки слово «насіння» в сучасній мові більше не вживається стосовно людей, замість нього в цьому виданні вжито інші слова, які в різних контекстах передають потрібну думку (Буття 1:11; 22:17; 48:4; Матвія 22:24; Івана 8:37). У віршах, пов'язаних з обіцянкою, даною в Едемі і записаною в Буття 3:15, здебільшого вживаються слова «потомок» або «потомство».

- **Зрозумілий переклад біблійних понять.** Єврейське слово «шеол» і грецьке слово «гадес» (або «ад») у Біблії означають спільну могилу людства. Слово «шеол» багатьом людям незнайоме, а слово «гадес» ще й має подвійне значення, оскільки вживається в грецьких міфах. Тож обидва слова було перекладено словом «могила», адже саме про могилу йшлося в тексті оригіналу. Слова «шеол» і «гадес» у цьому виданні подано у примітках (Псалом 16:10; Дії 2:27).

Єврейське слово *нефеш* і грецьке слово *псіхе* в багатьох перекладах передаються словом «душа». Ці слова можуть мати такі значення: 1) особа, 2) життя особи, 3) живе створіння, 4) бажання особи, а іноді навіть 5) мертва людина. Тому в цьому виданні ці слова перекладено відповідно до контексту. У багатьох випадках додається примітка: «Або “душа”». (Дивіться, наприклад, Буття 1:20; 2:7; Левіт 19:28; Псалом 3:2; Прислів'я 16:26; Матвія 6:25.) У деяких поетичних або добре знаних контекстах слово «душа» вживається у тексті, але до нього додається примітка, яка містить посилання на глосарій або зазначає інше можливе значення (Повторення Закону 6:5; Псалом 131:2; Прислів'я 2:10; Матвія 22:37).

Слово «нирки» вживається у тих віршах, в яких воно стосується органа людського тіла. Але там, де воно вживається у переносному значенні, скажімо у Псалом 7:9; 26:2; Об'явлення 2:23, в тексті передано потрібну думку — «найглибші почуття» або «найпотамніші думки» — і додано примітку з буквального значенням.

Слово «серце», як у єврейській, так і в грецькій мові, має і буквальне, і переносне значення, тому воно переважно перекладається буквально. Але в тих місцях, де значення було б незрозумілим, це слово перекладено за змістом. Наприклад, у книзі Прислів'я вираз, який буквально перекладається як «бракує серця», передано виразом «бракує розсудливості», і до нього додано примітку з буквальним значенням (Прислів'я 6:32; 7:7). Такий самий підхід був застосований до таких слів, як «жир», «тіло» і «ріг» (Буття 45:18; Еклезіаста 5:6; Йова 16:15). Пояснення подібних слів можна знайти в глосарії.

• **Граматичний рід іменників.** У єврейській і грецькій мовах іменники мають чоловічий і жіночий рід, а в грецькій ще й середній рід. Іноді спроби передати рід іменників можуть призвести до втрати потрібної думки. Як у єврейській, так і в грецькій мові іменники у множині переважно мають чоловічий рід, причому

не тільки тоді, коли вони стосуються самих чоловіків, але й тоді, коли стосуються і чоловіків, і жінок. Наприклад, вираз «сини Ізраїля» може стосуватися 12 синів Якова, але частіше він стосується всього ізраїльського народу — і чоловіків, і жінок (Буття 46:5; Вихід 35:29). Тож у цьому виданні вираз «сини Ізраїля» часто передається словом «ізраїльтяни», яке показує, що йдеться про цілий народ. Так само єврейський вираз «хлопчик без батька» передано як «сирота»; це показує, що може йтися про дітей обох статей. Однак коли йдеться про Бога і його Сина, а також ангелів чи демонів, ми вживаємо слова чоловічого роду, так само, як у мовах оригіналу.

• **Велика і мала літера.** У цьому виданні займенники, які вживаються стосовно Бога, написані переважно з малої літери. Як виняток, велика літера вживається, коли необхідно уникнути незрозумілості чи двозначності, скажімо, якщо поряд стоять кілька іменників у тому самому роді й числі і неясно, на кого вказує той чи інший займенник. (Дивіться Псалом 99:5; Прислів'я 21:1.) У такому разі займенник, який стосується Бога Єгови, пишеться з великої літери.

Також у цьому перекладі вислів «святий дух» пишеться з малої літери, оскільки, як видно з Біблії, святий дух — це Божа діюча сила, а не особа, яка має ім'я (Псалом 104:30; Матвія 3:16).

Крім того, слова «Сатана» і «Диявол», як описові імена невидимої духовної особи, пишуться з великої літери. Дехто вважає, що Сатана, або Диявол,— це безособова зла сила, символ зла чи просто зло в людських серцях. Проте Боже Слово чітко показує, що Сатана — це особа. Варто зазначити, що в єврейському тексті у віршах Йова 1:6—12 і 2:1—7, в яких розповідається про розмови між Богом Єговою і Сатаною, вживається вираз *гасСатан* (слово «Сатана» з означенням артиклем). Це вказує на те, що йдеться про реальну особу, Божого противника. До того ж Ісус Христос не раз згадував на ім'я цю злу істоту (Луки 10:18; 22:31; Матвія 25:41).

Інші особливості цього видання

У цьому виданні Біблії використовується ряд приміток. Їх можна поділити на такі групи:

«Або»	Варіант перекладу тексту з єврейської, арамейської або грецької, який передає ту саму загальну думку (Буття 1:2, прим. до «діюча сила»; Ісуса Навина 1:8, «упівголоса»).
«Або, можливо»	Варіант перекладу, який підтверджується авторитетними джерелами і передає де-що іншу думку (Буття 21:6, «сміятися зі мною»; Захарія 14:21, «ханаанця»).
«Букв.»	Дослівний переклад з єврейської, арамейської чи грецької або основне значення слова в мові оригіналу (Буття 30:22, «завагітніла»; Вихід 32:9, «впертий»).
Значення слів і додаткова інформація	Значення імен (Буття 3:17, «Адам»; Вихід 15:23, «Мара»); інформація про одиниці виміру (Буття 6:15, «лікті»); пояснення вжитого в тексті займенника (Буття 38:5, «він»), вказівка на допоміжну інформацію в додатках і глосарії (Буття 37:35, «могила»; Матвія 5:22, «гесна»).

На початку цього видання міститься «Вступ до Божого Слова». У ньому стисло подано головні біблійні вчення. Відразу після тексту Біблії поміщено «Таблицю біблійних книг», «Показчик біблійних слів» і «Глосарій біблійних термінів». Глосарій допомагає читачу зрозуміти, в якому значенні вживаються деякі слова і вислови в Біблії. Додаток А містить: «Принципи перекладу Біблії», «Особливості цього видання», «Як Біблія дійшла до наших днів», «Боже ім'я у Єврейських Писаннях», «Боже ім'я у Грецьких Писаннях», хронологічну шкалу «Пророки і царі Юди та Ізраїля» і таблицю «Головні події земного життя Ісуса». Додаток Б містить карти, таблиці та іншу інформацію для поглибленого вивчення Біблії.

Перед початком кожної книги Біблії подано короткий зміст з посиланням на розділи і вірші, що допомагає скласти загальне уявлення про книгу. Посередині кожної сторінки міститься колонка з паралельними посиланнями. У цьому виданні наведено посилання лише на ті біблійні вірші, які тісно пов'язані між собою.

Біблія — це книга від Бога. Він її автор, і він подбав про те, щоб вона дійшла до наших днів.

Під його натхненням було написано:

«Слово нашого Бога — вічне»

(Ісаї 40:8).

Це твердження правдиве, хоча до наших днів не збереглося оригінальних рукописів Єврейських та Арамейських Писань* або Грецьких Писань. Тож які є підстави вважати, що текст Біблії сьогодні відповідає натхненому оригіналу?

РОЛЬ ПЕРЕПISУВАЧІВ У ЗБЕРЕЖЕННІ БОЖОГО СЛОВА

Слід зазначити, що Єврейські Писання збереглися передусім завдяки давній традиції, початок якій поклав Бог, коли звелів переписувати текст[#]. Єгова наказав, щоб ізраїльські царі переписували собі Закон (Повторення Закону 17:18). Крім того, Бог доручив левітам зберігати Закон і навчати народ (Повторення Закону 31:26; Неемії 8:7). Після вавилонського вигнання з'явилися переписувачі, або книжники (соферими) (Ездри 7:6, примітки). З бігом часу ці переписувачі створили численні копії 39 книг Єврейських Писань.

Століттями книжники скрупульозно переписували ці книги. У середні віки цю традицію продовжили єврейські переписувачі, відомі як масорети. Найдавніший повний масоретський рукопис — це Ленінградський кодекс, який датується 1008—1009 роками. Як відомо, в середині XX століття серед рукописів Мертвого моря знайшли приблизно 220 біблійних рукописів і фрагментів, що були більш ніж на

---

* Далі Єврейські Писання.

[#] Переписування було необхідне зокрема тому, що текст писався на нетривких матеріалах.

1000 років старші від Ленінградського кодексу. Порівняння рукописів Мертвого моря і Ленінградського кодексу виявило важливий факт: хоча у тексті рукописів Мертвого моря є певні відмінності, жодна з них не впливає на зміст.

А як збереглися 27 книг Грецьких Писань? Вони були написані апостолами та іншими першими учнями Ісуса Христа. Продовжуючи традицію єврейських переписувачів, перші християни створили копії цих книг (Колоссян 4:16). Незважаючи на спроби римського імператора Діоклетіана та інших знищити всі рукописи перших християн, тисячі стародавніх рукописів і фрагментів збереглися до наших днів.

Християнські рукописи були також перекладені іншими мовами. Перші переклади Біблії були зроблені зокрема такими давніми мовами, як вірменська, грузинська, ефіопська, коптська, латинська і сирійська.

ЄВРЕЙСЬКІ І ГРЕЦЬКІ ТЕКСТИ, ЯКІ ВЗЯТО ЗА ОСНОВУ ПЕРЕКЛАДУ

Слова і вислови у стародавніх рукописах Біблії дещо різняться. Звідки ж тоді відомо, яким був текст оригіналу?

Розгляньмо приклад. Вчитель може попросити 100 учнів переписати один розділ з книжки. Навіть якщо оригінал розділу буде втрачено, його текст можна відновити, порівнявши 100 копій. При переписуванні учні можуть зробити

якісь помилки, але навряд чи всі помилки будуть однакові. Так само вчені, порівнюючи тисячі фрагментів і копій давніх біблійних книг, можуть визначити, де переписувачі помилились і яким був текст оригіналу.

Які є підстави вважати, що біблійний текст оригіналу дійшов до нас незмінним? Ось що зазначив про Єврейські Писання вчений Вільям Г. Грін: «Можна з упевненістю сказати, що текст жодної іншої стародавньої праці не дійшов до нас настільки ж точним». А про Грецькі Писання, які ще називають Новим Завітом, біблієст Ф. Ф. Брюс написав: «Існує набагато більше доказів на користь автентичності Нового Завіту, ніж тих, що підтверджують автентичність творів класичних авторів, достовірність яких ніхто навіть не думає піддавати сумніву». Він також додав: «Якби Новий

«Можна з упевненістю сказати, що текст жодної іншої стародавньої праці не дійшов до нас настільки ж точним»

Розділ 40 книги Ісаї в рукописах Мертвого моря (датовані 125—100 роками до н. е.)

При порівнянні з єврейськими рукописами, написаними приблизно через 1000 років, виявилось, що в тексті були лише незначні зміни, здебільшого у написанні слів

Розділ 40 книги Ісаї в Алеппському кодексі, цінному єврейському масоретському рукописі приблизно 930 року

Завіт був збіркою нерелігійних творів, у його автентичності ніхто б не сумнівався».

Єврейський текст. За основу видання «Єврейські Писання. Переклад нового світу» (1953—1960) англійською мовою було взято «Biblia Hebraica» Рудольфа Кіттеля. З того часу у світ вийшов оновлений єврейський текст, а саме «Biblia Hebraica Stuttgartensia» і «Biblia Hebraica Quinta», в яких було враховано результати досліджень рукописів Мертвого моря та інших стародавніх рукописів. У головному тексті відтворено Ленінградський кодекс, а в примітках порівнюються варіанти тексту з інших джерел, таких, як самарійське П'ятикнижжя, рукописи Мертвого моря, грецька Септуагінта, арамейські таргуми, латинська Вульгата і сирійська Пешітта. При підготовці цього видання «Перекладу нового світу» використовувалися «Biblia Hebraica Stuttgartensia» і «Biblia Hebraica Quinta».

Грецький текст. Наприкінці XIX століття вчені Б. Ф. Весткотт і Ф. Дж. Е. Горт зробили порівняння доступних на той час біблійних рукописів та фрагментів та підготували грецький стандартний текст, який, на їхню думку, найточніше передавав текст оригіналу. В середині XX століття Комітет перекладу Біблії нового світу взяв цей стандартний текст за основу для свого перекладу. Були використані також інші давні папіруси, які датуються II і III століттями. Відтоді стала доступно більша кількість папірусів. Крім того, такі стандартні тексти, як текст Нестле — Аланда і текст Об'єднаних біблійних товариств, були видані з урахуванням нових наукових досліджень. Деякі результати цих досліджень було використано в цьому виданні.

Згадані тексти показують, що деякі вірші Християнських Грецьких Писань насправді були додані переписувачами, вони ніколи не містилися у тексті натхнених Писань. Але оскільки поділ тексту Біблії на вірші використовувався вже у XVI столітті, у більшості перекладів зберігається загальноприйнята нумерація віршів, хоча текст доданих віршів пропускається. Ось деякі з них: Матвія 17:21; 18:11; 23:14; Марка 7:16; 9:44, 46; 11:26; 15:28; Луки 17:36; 23:17; Івана 5:4; Дії 8:37; 15:34; 24:7; 28:29; Римлян 16:24. У цьому виданні біля номера кожного пропущеного вірша подано примітку.

Цілком очевидно, що довге закінчення у Марка 16 (вірші 9—20) і коротке закінчення у Марка 16, а також фрагмент

Івана 7:53—8:11 були відсутні у тексті оригіналу. Тому вони не ввійшли у це видання*.

Текст цього видання Біблії приведено у відповідність до тексту, що серед вчених вважається найближчим до оригіналу. Наприклад, згідно з деякими рукописами у вірші Матвія 7:13 говориться: «Входьте вузькими ворітьми, бо широкі *ворота* і простора дорога ведуть до знищення, і багато хто входить ними». У попередніх виданнях «Перекладу нового світу» слово «ворота» не було включене в текст. Однак ретельне дослідження рукописів показало, що слово «ворота» було в оригіналі. Тому в цьому виданні Біблії зроблено відповідну зміну. Подібні зміни є і в інших віршах. Проте ці зміни незначні і жодна з них суттєво не впливає на зміст Божого Слова.

* Додаткову інформацію стосовно того, чому ці уривки вважаються пізнішими вставками, можна знайти у примітках видання «New World Translation of the Holy Scriptures—With References», опублікованого у 1984 році.

2 Коринфян 4:13—5:4
на папірусі приблизно
200 року

Боже ім'я у Єврейських Писаннях

Боже ім'я, записане чотирма єврейськими приголосними ליה, згадується у Єврейських Писаннях приблизно 7000 разів. У цьому виданні ці чотири літери, котрі називають тетраграмою, передано як «Єгова». Це ім'я у Біблії згадується набагато частіше за інші імена. У Біблії під натхненням було записано багато титулів Бога, таких, як «Всемогутній», «Всевишній» та «Господь», але тетраграма — це єдине особисте ім'я, яким названо Бога.

Бог Єгова сам хотів, щоб у Біблії вживалося його ім'я. Наприклад, він надихнув пророка Йоїла написати: «Кожен, хто кличе ім'я Єгови, спасеться» (Йоїла 2:32). А одного з псалмоспівців Бог спонукав написати: «Хай люди знають, що ти, чие ім'я Єгова, тільки ти Всевишній над усією землею» (Псалом 83:18). Боже ім'я згадується приблизно 700 разів в одній тільки книзі Псалмів, яка містить поетичні тексти, що призначалися для співу та декламації. Чому ж Божого імені немає у багатьох біблійних перекладах? Чому у цьому перекладі використано саме форму «Єгова»? І що означає Боже ім'я Єгова?

Чому Божого імені немає у багатьох біблійних перекладах? Причин є кілька.

Дехто вважає, що Всемогутньому Богу не потрібне ім'я. На інших, очевидно, справила вплив юдейська традиція уникати вживання Божого імені, можливо, через страх осквернити його. Є й ті, хто вважає, що, оскільки точно не відомо, як вимовлялося Боже ім'я, ліпше вживати такі титули, як «Господь» і «Бог». Проте цим аргументам бракує переконливості. Розгляньмо чому.

- Ті, хто наполягає на тому, що Всемогутньому Богу не потрібне ім'я, ігнорують простий факт: перші копії Божого Слова, у тому числі створені ще до приходу Христа, містять

יהוה

Боже ім'я, написане давньоєврейськими літерами, що використовувались перед вавилонським вигнанням

יהוה

Боже ім'я, написане єврейськими літерами, що використовувались після вавилонського вигнання

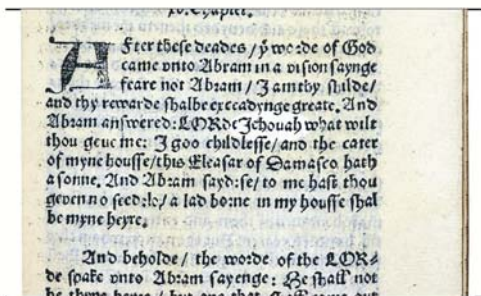
Боже особисте ім'я. Як уже згадувалося, Бог хотів, щоб його ім'я було в його Слові, і воно міститься в ньому приблизно 7000 разів. Отже, немає жодних сумнівів, що Бог хоче, аби ми знали і вживали його ім'я.

- Перекладачі, які усунули Боже ім'я, спираючись на єврейську традицію, не беруть до уваги важливого факту. Хоча деякі єврейські переписувачі не вимовляли цього імені, вони не усунули його зі своїх копій Божого Слова. У стародавніх рукописах, знайдених у Кумрані біля Мертвого моря, Боже ім'я вживається багато разів. Деякі перекладачі пояснюють, що там, де вони великими літерами пишуть титул «ГОСПОДЬ», в оригіналі міститься Боже ім'я. Тоді постає питання: чому ці перекладачі дозволили собі замінити Боже ім'я на інші слова або усунути його з Біблії, коли вони самі ж визнають, що воно з'являється в біблійному тексті тисячі разів? Хто дав їм таке право? Хай скажуть вони самі.
- Ті, хто твердить, що Боже ім'я не слід вживати тому, що невідомо, як саме його колись вимовляли, водночас без застережень уживають ім'я Ісус. Але учні Ісуса в I столітті вимовляли його ім'я не так, як християни сьогодні. Християни єврейського походження, очевидно, називали його «Єшúa». Єврейський відповідник титулу «Христос» — це «Машіах», тобто «Месія». Грекомовні християни називали його «Ієсус Хрістос», а християни, які розмовляли латинською мовою, — «Ієсус Крістус». Переклад Ісусового імені грецькою був під натхненням записаний у Біблії, і це показує, що перші християни цілком правомірно вживали ту форму імені, яка була поширена у їхній мові. Комітет перекладу Біблії нового світу вважає, що є вагомими підстави вживати форму «Єгова», навіть якщо вона не зовсім відповідає вимові Божого імені у давньоєврейській мові.

Чому в «Перекладі нового світу» використано форму «Єгова»? Чотири літери тетраграми (יהוה) можна передати приголосними *ЙГВГ*. У давньоєврейській мові голосні літери не передавалися на письмі, тому тетраграма не містить голосних літер. Люди, які говорили давньоєврейською, при читанні легко підставляли у слова голосні звуки.

Приблизно через 1000 років після написання Єврейських Писань єврейські переписувачі запровадили систему знаків, що показували, які голосні треба вимовляти під час читання. Однак на той час серед євреїв поширився забобон, який забороняв вимовляти вголос Боже особисте ім'я, і вони замінювали його іншими словами. Переписуючи тетраграму, вони,

Боже ім'я у Буття 15:2
з П'ятикнижжя,
перекладеного
Вільямом Тиндалем,
1530 рік

Ймовірно, додавали до чотирьох приголосних літер Божого імені голосні літери слів, якими *замінювали* Боже ім'я. Тому рукописи, в яких використовувались знаки на позначення голосних літер, не допомагають визначити, як єврейською вимовлялося Боже ім'я. Дехто вважає, що воно вимовлялося «Ягве», а дехто пропонує інші варіанти. В рукописі Мертвого моря, в якому міститься частина книги Левіт грецькою мовою, Боже ім'я транслітероване як «Iao». Окрім цієї форми, грецькі письменники давнього часу трималися таких форм, як «Iae», «Iabé», «Iaué». Проте немає підстав наполягати на якомусь одному варіанті. Ніхто не знає, як саме у давнину Божі служителі вимовляли це ім'я єврейською мовою (Буття 13:4; Вихід 3:15). Але відомо, що Бог неодноразово називав своє ім'я, спілкуючись зі своїм народом, що євреї зверталися до нього на ім'я і що вони вживали Боже ім'я у своїх розмовах (Вихід 6:2; 1 Царів 8:23; Псалом 99:9).

Чому ж тоді в «Перекладі нового світу» вжито форму «Єгова»? Тому що саме ця форма Божого імені вже століттями поширена в багатьох мовах.

У Біблії англійською мовою Боже особисте ім'я вперше з'явилося 1530 року в П'ятикнижжі, яке переклав Вільям Тиндаль (Тиндейл). Він ужив форму «Iehouah». З часом англійська мова змінилась, тож змінилось і написання Божого імені. Наприклад, 1612 року Генрі Ейнсворт використав форму «Iehovah» у своєму перекладі книги Псалмів. Потім, у 1639 році, у переглянутому виданні цієї праці, надрукованому разом з П'ятикнижжям, використовувалась форма «Jehovah». У 1901 році перекладачі «Американського стандартного перекладу» вжили форму «Jehovah» всюди, де Боже ім'я було в єврейському тексті.

Авторитетний біблеїст Джозеф Ротергам у своїй праці «Дослідження Псалмів», опублікованій 1911 року, пояснив, чому він вжив «Jehovah» замість «Yahweh». Він хотів використати «форму імені більш знайому (і при цьому цілком прийнятну) широкому колу читачів Біблії». У 1930 році вчений Е. Ф. Кіркпатрік висловив подібну думку стосовно використання форми «Jehovah». Він сказав: «Сучасні знавці граматики наполягають на тому, що ім'я слід читати як “Yahveh” або “Yahaveh”»; однак форма JEHOVAN глибоко вкоренилась в англійській мові, і важливе значення має не точна вимова, а визнання того, що це — Власне Ім'я, не просто загальна назва “Господь”».

В українському «Перекладі нового світу» використано форму «Єгова» з огляду на те, що вона загальновідома і вживається в українській мові принаймні з першої половини XVII століття. Боже ім'я у цій формі вживали такі перекладачі і письменники, як М. Драгоманов, П. Загребельний, П. Куліш, І. Огієнко, М. Старицький, Леся Українка, І. Франко, Г. Хоткевич, Т. Шевченко та інші.

Що означає ім'я Єгова? У єврейській мові ім'я Єгова походить від дієслова, яке означає «ставати», і, як вважає чимало вчених, саме від каузативної (причинної) форми цього дієслова. Тому Комітет перекладу Біблії нового світу дотримується думки, що Боже ім'я означає «Він спричиняє ставати». Погляди вчених стосовно значення цього імені розходяться, тож не можна бути категоричними. І все ж згадане значення влучно описує Єгову як Творця усього і Виконавця свого наміру. Він не тільки створив усесвіт і дав життя розумним істотам, але й у міру того, як розвиваються події, продовжує виконувати свою волю.

Отже, значення імені Єгова не обмежується значенням дієслова, вжитого у Вихід 3:14, де говориться: «Я Стану Тим, Ким Вирішу Стати» (в примітці: «Я Виявлюся Тим, Ким Я Виявлюся»). Ці слова не повністю передають значення Божого імені. Вони розкривають лише одну з граней особистості Бога — показують, що він стає тим, ким потрібно за тих чи інших обставин, щоб виконати свій намір. І, хоча ім'я Єгова містить цю думку, воно означає більше, ніж те, що він вибирає, ким стати. Воно також означає, що Бог має вплив на те, що відбувається з його творінням, і сприяє виконанню свого наміру.

יהוה

Тетраграма, ЙГВГ:
«Він спричиняє ставати»

יהוה

Дієслово ГВГ:
«ставати»

Боже ім'я у Грецьких Писаннях

Біблеїсти визнають, що Боже особисте ім'я, тетраграма (יהוה), з'являється в тексті оригіналу Єврейських Писань майже 7000 разів. Однак, на думку багатьох, Боже ім'я не вживалося в тексті оригіналу Грецьких Писань. Через це в більшості сучасних перекладів Біблії ім'я Єгова не використовується в Грецьких Писаннях, які ще називають Новим Завітом. Більшість перекладачів використовують титул «Господь» замість Божого особистого імені, навіть коли перекладають цитати з Єврейських Писань, які містять тетраграму.

«Переклад нового світу» з цього погляду відрізняється від більшості інших перекладів. В ньому ім'я Єгова з'являється у Грецьких Писаннях загалом 237 разів. Перекладачі вирішили вживати Боже ім'я з огляду на дві важливі причини. 1) Доступні сьогодні грецькі рукописи не є оригіналами. Більшість з тисяч копій були створені щонайменше через два століття після написання оригіналу. 2) У той час переписувачі вже замінювали тетраграму грецьким словом «Кіріос» (що означає «Господь») або копіювали рукописи, в яких це було зроблено раніше.

Комітет перекладу Біблії нового світу дійшов висновку, що існують переконливі докази того, що тетраграма містилась в оригіналах грецьких рукописів. Ось які факти було взято до уваги.

- **Тетраграма містилась у тексті копій Єврейських Писань, які були поширені за днів Ісуса та апостолів.** Дехто намагався заперечити цей факт. Однак він був остаточно доведений після того, як біля Кумрану знайшли копії Єврейських Писань, що датуються I століттям.
- **У часи Ісуса та апостолів тетраграма також містилась у грецькому перекладі Єврейських Писань.** Протягом століть вчені вважали, що тетраграми не було в Септуагінті, грецькому перекладі Єврейських Писань.

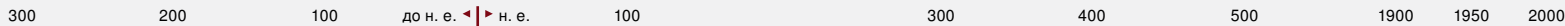
Але в середині ХХ століття вчені дослідили дуже старі фрагменти рукописів Септуагінти, які використовувались у часи Ісуса. У цих фрагментах міститься Боже особисте ім'я, написане єврейськими літерами. Отже, у дні Ісуса копії Писань грецькою мовою містили Боже ім'я. Але в IV столітті у таких основних рукописах Септуагінти, як Ватиканський кодекс і Сінайський кодекс, Божого імені вже не було в тексті від Буття до Малахії (там, де воно було в перших рукописах). Тому не дивно, що копії, зроблені після IV століття, не містили Божого імені у Новому Завіті, тобто Грецьких Писаннях.

- **Грецькі Писання показують, що Ісус часто вживав Боже ім'я і відкривав його іншим.** У своїй молитві до Бога він сказав: «Я виявив твоє ім'я людям, яких ти дав мені зі світу»,— і додав, що робитиме це і в майбутньому (Івана 17:6, 11, 12, 26).
- **Грецькі Писання — це натхнене продовження священних Єврейських Писань, тому зникнення Божого імені з тексту видається дивним.** Приблизно у середині I століття учень Яків сказав: «Симеон докладно розповів, як Бог уперше звернув увагу на інші народи, щоб вибрати з них народ для свого імені» (Дії 15:14). Слова Якова були б нелогічними, якби в I столітті ніхто не знав і не вживав Божого імені.
- **У Грецьких Писаннях вживається скорочена форма Божого імені.** В Об'явлення 19:1, 3, 4, 6 Боже ім'я є складовою слова «алілуя», яке з єврейської перекладається як «вихваляйте Яг». «Яг» — це скорочена форма імені Єгова. Багато імен, які згадуються у Грецьких Писаннях, містять в собі Боже ім'я. Наприклад, як свідчать довідники, ім'я Ісуса означає «Єгова є спасіння».
- **Давні юдейські джерела вказують на те, що християни єврейського походження використовували Боже ім'я у своїх рукописах.** У Тосефті, збірці усних законів, укладеній приблизно в 300 році, говориться про те,

---

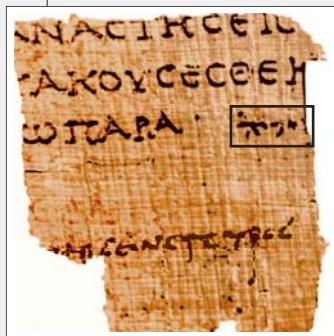
У своїй молитві до Бога Ісус сказав: «Я виявив твоє ім'я людям, яких ти дав мені зі світу»,— і додав, що робитиме це і в майбутньому

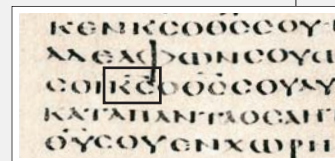
Повторення Закону 6:4
Папірус Неша
II або I століття до н. е.

Давній єврейський текст,
в якому двічі вживається
Боже ім'я

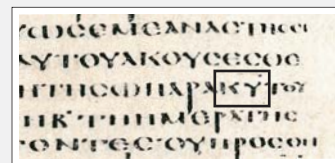

Уривок з Повторення Закону 18:15, 16
Папірус Фуада 266
I століття до н. е.

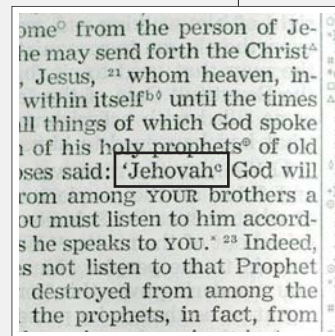
Грецький переклад, Септуагінта,
в якому Боже ім'я написано
єврейськими літерами

Повторення Закону 18:15, 16
Александрійський кодекс
V століття

Боже ім'я замінено
абrevіатурами КС і КУ,
якими позначали грецьке
слово «Кіріос» (Господь)

Дії 3:22, цитата з Повторення Закону 18:15
«Переклад нового світу»
XX століття

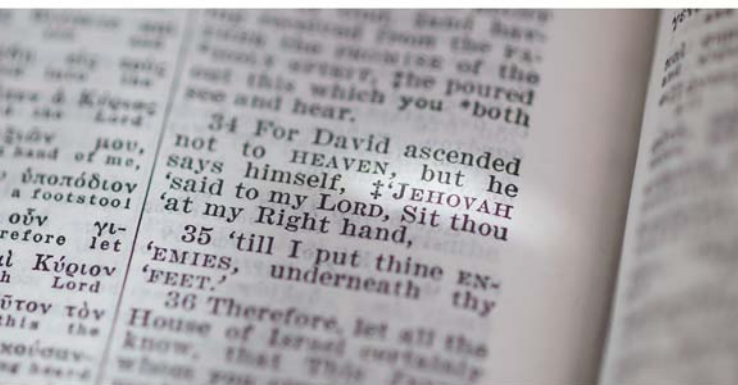
Боже ім'я відновлено
у «Перекладі нового світу»

що слід робити з християнськими рукописами, які могли загорітися в суботу: «Книги євангелістів та книги *мінів* [вважається, що «мінами» називали християн з євреїв] не рятують від пожежі. Нехай ці книги горять там, де вони є, разом з Божим ім'ям у них». У тому ж джерелі цитуються слова раббі Йосе з Галілеї, який жив на початку II століття. Він говорив, що в інші дні тижня «з них [християнських рукописів] слід вирізати Боже ім'я і ховати ці вирізки, а решту спалювати».

• Деякі біблеїсти визнають, що Боже ім'я, очевидно, вживалося в Грецьких Писаннях у цитатах з Єврейських Писань. У словнику «Анкор Байбл», у підзаголовку «Тетраграма у Новому Завіті», говориться: «Існують підстави вважати, що тетраграма, тобто Боже ім'я, Ягве, містилася в деяких або в усіх цитатах зі С[тарого] З[авіту], які було вжито в перших примірниках Н[ового] З[авіту]». Біблеїст Джордж Говард сказав: «Оскільки тетраграма вживалась у копіях грецької Біблії [Септуагінті],

якими послуговувалась рання церква, логічно вважати, що ті, хто писав Н[овий] З[авіт], цитуючи з Писань, зберігали тетраграму у біблійному тексті».

- **Авторитетні перекладачі Біблії вживали Боже ім'я у Грецьких Писаннях.** Деякі перекладачі робили це ще задовго до виходу «Перекладу нового світу». Ось кілька прикладів: «Дослівний переклад Нового Завіту» Германа Гейнфеттера (1863); підрядковий переклад «Емфетік дайаглотт» Бенджаміна Вільсона (1864); «Послання Павла сучасною англійською мовою» Джорджа Баркера Стівенса (1898); «Послання св. Павла до римлян» Ві-

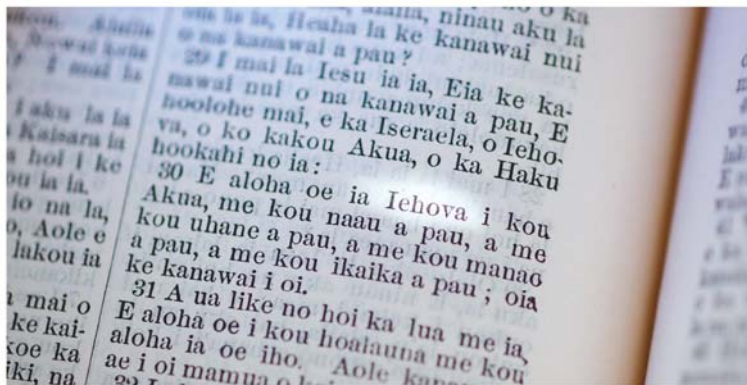
Боже ім'я в Дії 2:34, підрядковий переклад
«Емфетік дайаглотт» Бенджаміна Вільсона (1864)

льяма Ганіона Разерфорда (1900); «Листи Нового Завіту» Вільяма Вонда, єпископа Лондона (1946). Крім того, в іспанському перекладі на початку ХХ століття Пабло Бессон вжив ім'я «Jehová» в Луки 2:15 і Юди 14, а також близько 100 разів у примітках до віршів, у яких воно мало б міститися. Ще раніше, починаючи з ХVІ століття, у перекладах Грецьких Писань єврейською мовою тетраграма вживалась багато разів. Принаймні в 11 перекладах німецькою мовою «Єгова» або «Ягве» вживається у Грецьких Писаннях, а ще чотири переклади до-

дають Боже ім'я в дужках після слова «Господь». Понад 70 німецьких і деякі українські переклади містять Боже ім'я у примітках і коментарях.

- **Боже ім'я вживається у Грецьких Писаннях у перекладах понад 100 мовами.** Чимало перекладів мовами народів Азії, Америки, Африки, Європи та островів Тихого океану неодноразово вживають Боже ім'я. (Див. перелік на сторінках 1742, 1743.) Ті, хто працював над цими перекладами, вирішили вживати Боже ім'я, і для цього у них були підстави, подібні до тих, що згадувалися вище. Деякі з цих перекладів з'явилися нещодавно. Наприклад, у Біблії мовою ротума (1999) форма Божого імені «Jihova» вживається 51 раз у 48 віршах. У перекладі тоба-батацькою мовою (1989), якою розмовляють в Індонезії, форму «Jaḥowa» вжито 110 разів.

Отже, існують вагомі підстави для відновлення Божого імені, Єгова, у Грецьких Писаннях. Саме це зробили перекладачі, які працювали над «Перекладом нового світу». Вони глибоко поважають Боже ім'я і переконані, що не мають права усувати те, що містилося у тексті оригіналу (Об'явлення 22:18, 19).

Боже ім'я в Марка 12:29, 30, переклад гавайською мовою

Боже ім'я у перекладах Грецьких Писань різними мовами і діалектами

Мова або діалект: **Боже ім'я**

авабакал: Yehóa	керво: lehova
англійська: Jehovah	кіпсігіс: Jehoba
анейтьюм: Ihova	кірибати: lehova
аравакська: Jehovah	корейська: 여호와 (Йохоуа)
бангі: Yawe	коса: Yehova
бенга: Jéhova	куануа: leova
болія: Yawe	кусаїє: Jeova
бубе: Yehovah	лаоська: ເຢໂຫວາ (Єрова)
буллоом-со: Jehovah	лево: Yehova
валлійська: lehofah	леле: Jehova
вампаоаг: Jehovah	лінгала: Yawe
га: lehowa	лого: Yehova
гавайська: lehova	лонволвол: Jehovah
гаха-чинська: Zahova	луба: Yehova
гібаріо (діалект керво): lehova	лувале: Yehova
гіндустані: Yihováh	лугбара: Yehova
гребо: Jehova	луїмбі: Yehova
дакота: Jehowa	луна: Yeoba
добу: leoba	лунда: Yehova
дуала: Yehowa	луо: Yawe
еве: Yehowa	малагасійська: Jehovah; lehôvah
ефате (північна): Yehova	мало: Iova
ефік: Jehovah	маркізька: lehova
єврейська: יהוה (ЙГВГ)	маршалльська: Jeova
занде: Yekova	маскелінес: Iova
зулу: Jehova; YAHWE	ментавай: Jehoba
іла: Yaave	м'єне: Yeôva
іліку (діалект лусенго): Yawe	мізо: Jehovan; Jihova'n
індонезійська: YAHWEH	міріам: lehova
іспанська: Jehová; Yahvé; YHWH; Yahweh	місіма-панеаті: lehova
кала-лагав-я: lehovan	могаук: Jehovah
каланга: Yehova; Yahwe	монго: Yawe; Yova
календжин: Jehovah	мортлок: Jioua
	моту: lehova

мпонгве (діалект м'єне): **Jehova**
мускогі: **Cehofv**
навахо: **Jiho'vah**
нага (ангамі): **Jihova**
нага (коньяк): **Jihova**
нага (лхота): **Jihova**
нага (мао): **Jihova**
нага (північна ренгма): **Jihova**
нага (сангтам): **Jihova**
нанді: **Jehova**
нариньєрі: **Jehovah**
науру: **Jehova**
нгандо: **Yawe**
ндау: **Jehova**
нембе: **Jehovah**
ненгоне (марє): **Iehova**
нідерландська: **Jehovah**
німецька: **Jehovah; Jehova**
нтомба: **Yawe**
нукуоро: **Jehova**
польська: **Jehowa**
португальська: **láhve**
раротонга: **Jehova; Iehova**
ререп: **Iova**
ротума: **Jihova**
сакао: **Ihova; Iehova**
самоа: **Ieova**
сенгеле: **Yawe**
сенєка: **Ya'wën**
сєсуто: **Yehofa**
сіє: **Iehöva**
сонге: **Yehowa**
сранан-тонго: **Jehova**
сукума: **Yahuwa; Jakwe**

таїтянська: **Iehova**
тайська: **ยะโฮวา** (Яхова)
теке-ебоо: **Yawe**
темне: **Yehófa; Yehofa**
тоаріпі: **Jehova; Iehova**
тоба-батацька: **Jahowa**
тонга: **Jehova**
тонганська: **Jihova; Sihova**
трук: **Jiowa**
тсвана: **Jehofa; Yehova; Yehofa**
урипів: **Iova**
умбунду: **Yehova**
фанг: **Jehöva**
фіджійська: **Jiova**
французька: **IHVH, yhwë**
хірі-моту: **Iehova**
хорватська: **Jehova**
хочанк (віннебаго): **Jehowa**
чакобо: **Jahué**
черокі: **Yihowa**
чілуба: **Yehowa**
чіппева: **Jehovah**
чокто: **Chihowa**

(У перекладі Грецьких Писань багатьма іншими мовами і діалектами Боже ім'я вживається у примітках або коментарях.)

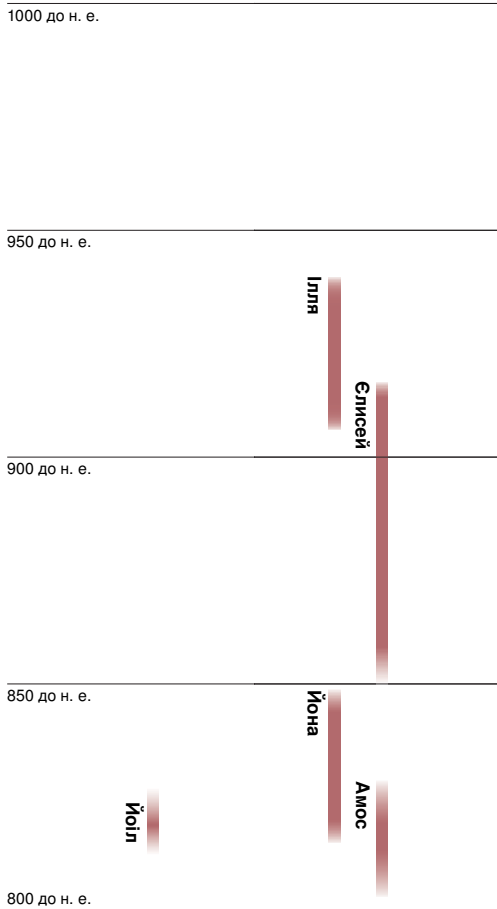
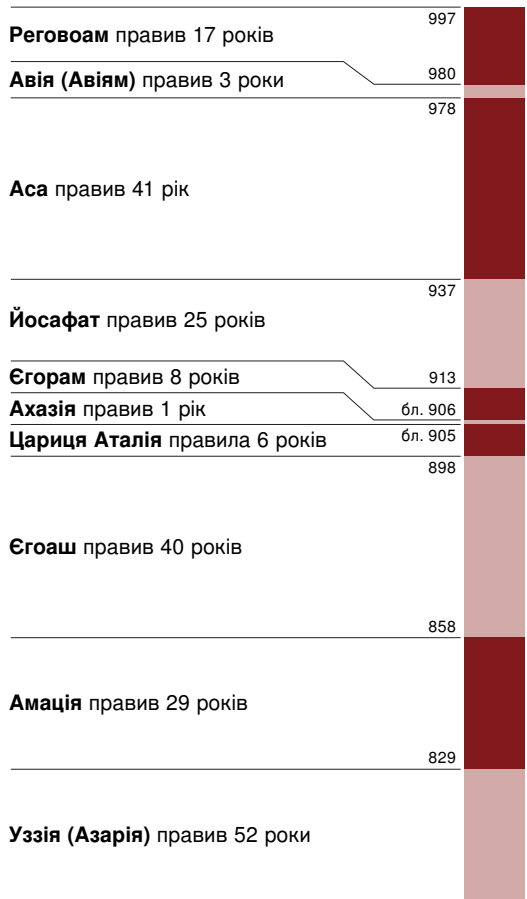

Понад 120 мов

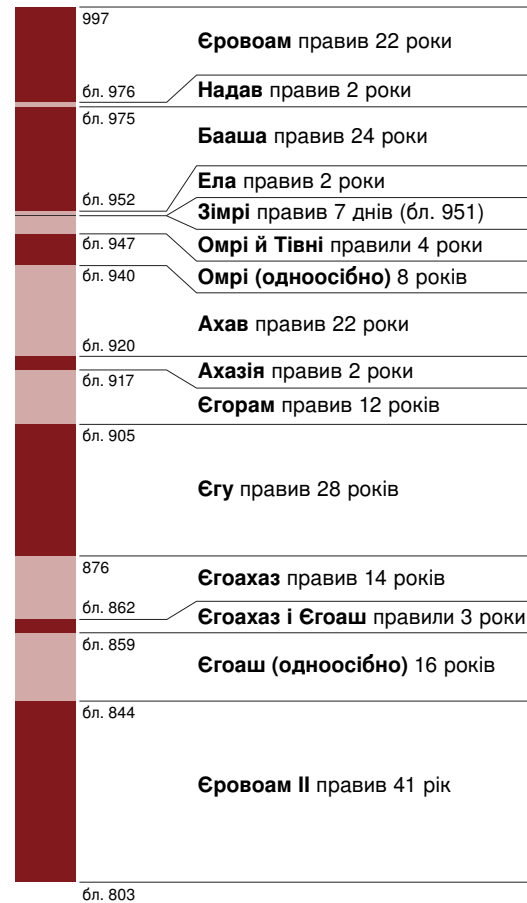

Пророки і царі Юди та Ізраїля

Царі **південного** двоплемінного царства Юди

Царі **північного** десятиплемінного царства Ізраїля

Царі **південного** царства
(Продовження)

Уззія (Азарія) правив 52 роки

Йотам правив 16 років

Ахаз правив 16 років

Езекія правив 29 років

Манасія правив 55 років

Амон правив 2 роки

Йосія правив 31 рік

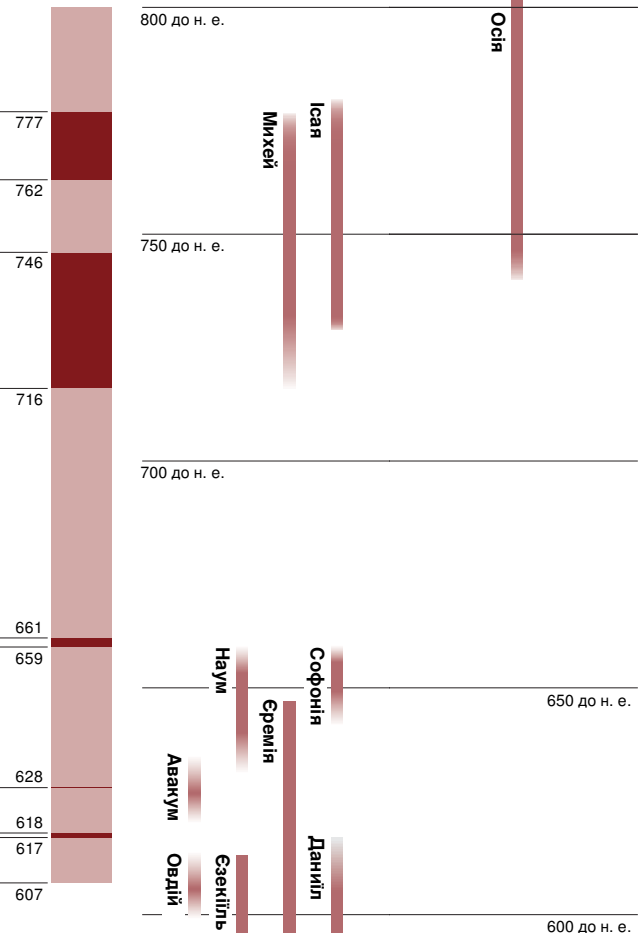
Єгоахаз правив 3 місяці

Єгояким правив 11 років

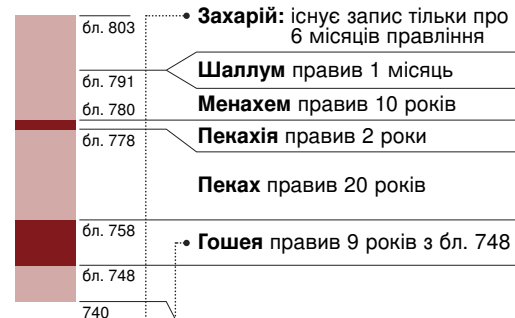
Єгояхін правив 3 місяці і 10 днів

Седекія правив 11 років

Вавилоняни на чолі з Навуходоносором зруйнували Єрусалим і храм. Седекію, останнього царя з роду Давида, скинули з престолу

Царі **північного** царства
(Продовження)

• **Захарій**: існує запис тільки про 6 місяців правління

Шаллум правив 1 місяць

Менахем правив 10 років

Пекахія правив 2 роки

Пеках правив 20 років

• **Гошея** правив 9 років з бл. 748

бл. 748

740

Ассирія завойовує Самарію, підкорює Ізраїль; північне десятиплемінне царство Ізраїля припиняє своє існування

Очевидно, Гошея бл. 748 року цілковито утвердився на троні або, можливо, отримав підтримку ассирійського царя Тіглатпаласара III

Мабуть, правління Захарія почалось раніше, але утвердилось воно, очевидно, бл. 792 року

Головні події земного життя Ісуса

Чотири Євангелія у хронологічному порядку

Кожну таблицю супроводжує карта, на якій показано, де ходив і проповідував Ісус. Стрілки на картах зазначають напрям, а не конкретний маршрут. Скорочення «бл.» означає «близько».

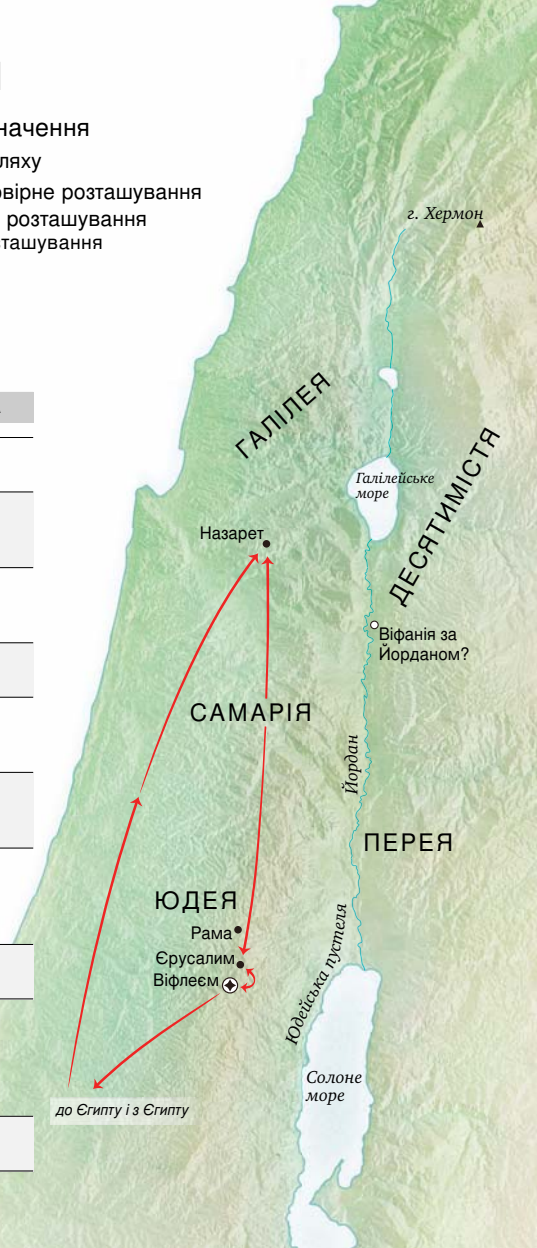
Події, що передували Ісусовому служінню

ЧАС	МІСЦЕ	ПОДІЯ	МАТВІЯ	МАРКА	ЛУКИ	ІВАНА
3 р. до н. е.	Єрусалим, храм	Ангел Гавриїл передрікає Захарію народження Івана Хрестителя			1:5–25	
бл. 2 р. до н. е.	Назарет; Юдея	Ангел Гавриїл передрікає Марії народження Ісуса; вона відвідує свою родичку Єлисавету			1:26–56	
2 р. до н. е.	Пагориста місцевість Юдеї	Народився Іван Хреститель, йому дають ім'я; Захарій пророкує; Іван житиме в пустельних місцях			1:57–80	
2 р. до н. е., бл. 1 жовт.	Віфлеєм	Народження Ісуса; «Слово стало тілом»	1:1–25		2:1–7	1:1–5, 9–14
	Поблизу Віфлеєма; Віфлеєм	Ангел проголошує добру новину пастухам; ангели вихваляють Бога; пастухи відвідують немовля			2:8–20	
	Віфлеєм; Єрусалим	Ісуса обрізають (8-й день); батьки приносять Його у храм (після 40 днів)			2:21–38	
1 р. до н. е. або 1 р. н. е.	Єрусалим; Віфлеєм; Єгипет; Назарет	Візит астрологів; сім'я втікає до Єгипту; Ірод убиває хлопчиків; сім'я повертається з Єгипту й оселяється в Назареті	2:1–23		2:39, 40	
12 р. н. е., Пасха	Єрусалим	12-літній Ісус ставить запитання вчителям у храмі			2:41–50	
	Назарет	Повертається до Назарета; і далі кориться своїм батькам; навчається теслярської справи; у Марії підростають ще четверо синів, а також дочки (Мт 13:55, 56; Мр 6:3)			2:51, 52	
29 р., весна	Пустеля, річка Йордан	Іван Хреститель починає своє служіння	3:1–12	1:1–8	3:1–18	1:6–8, 15–28

Карта 1

Умовні позначення

- ⊕ Початок шляху
- Досить імовірне розташування
- Приблизне розташування ? точне розташування невідоме

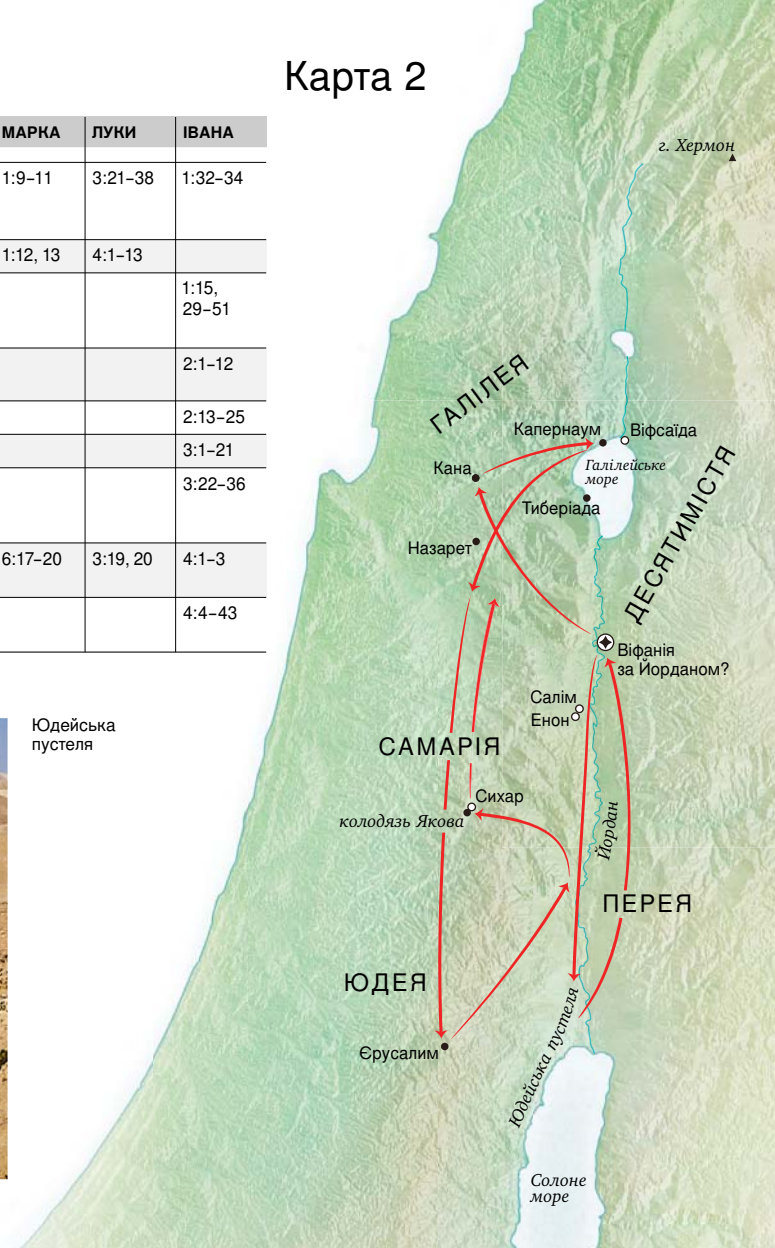
Початок Ісусового служіння

ЧАС	МІСЦЕ	ПОДІЯ	МАТВІЯ	МАРКА	ЛУКИ	ІВАНА
29 р., осінь	Йордан, можливо, у Віфанії за Йорданом або її околицях	Хрещення і помазання Ісуса; Єгова проголошує, що Ісус — його Син і що він ним задоволений	3:13–17	1:9–11	3:21–38	1:32–34
	Юдейська пустеля	Диявол спокушає Ісуса	4:1–11	1:12, 13	4:1–13	
	Віфанія за Йорданом	Іван Хреститель свідчить про те, що Ісус — Ягня Боже; перші учні Ісуса				1:15, 29–51
	Кана галілейська; Капернаум	Перше чудо на весіллі; перетворює воду на вино; відвідує Капернаум				2:1–12
30 р., Пасха	Єрусалим	Очищає храм Розмовляє з Никодимом				2:13–25 3:1–21
	Юдея; Енон	Ходить по селах Юдеї, учні хрестять людей; Іван Хреститель востаннє свідчить про Ісуса				3:22–36
	Тибєриада; Юдея	Івана ув'язнено; Ісус їде до Галілеї	4:12; 14:3–5	6:17–20	3:19, 20	4:1–3
	Сихар у Самарії	По дорозі до Галілеї навчає самарян				4:4–43

Юдейська пустеля

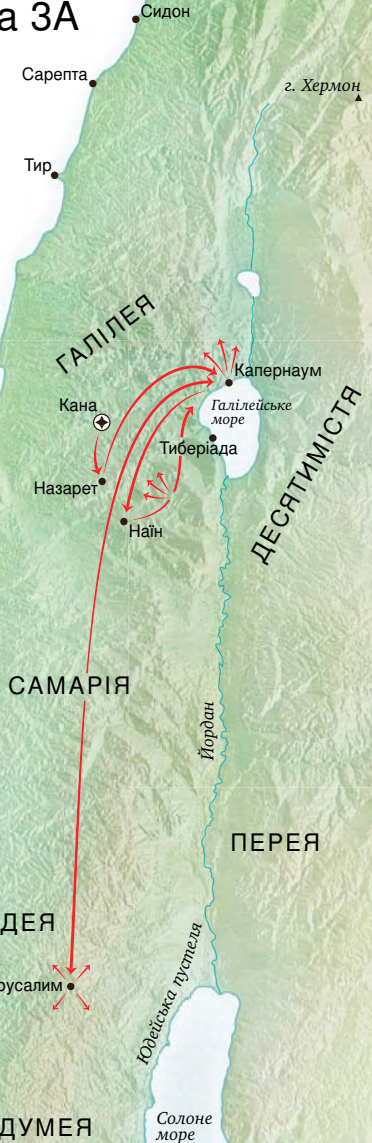
Карта 2

Широкомасштабне служіння Ісуса в Галілеї

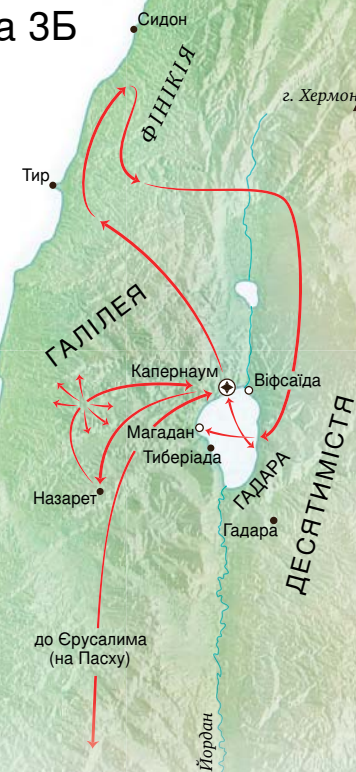
ЧАС	МІСЦЕ	ПОДІЯ	МАТВІЯ	МАРКА	ЛУКИ	ІВАНА
30 р.	Галілея	Ісус вперше проголошує, що «наблизилося Царство небесне»	4:17	1:14, 15	4:14, 15	4:44, 45
	Кана; Назарет; Капернаум	Зцілює сина царського слуги; читає з сувою Ісаї; іде до Капернаума	4:13–16		4:16–31	4:46–54
	Галілейське море, поблизу Капернаума	Кличе чотирьох учнів: Симона та Андрія, Якова та Івана	4:18–22	1:16–20	5:1–11	
	Капернаум	Зцілює Петрову тещу та інших	8:14–17	1:21–34	4:31–41	
	Галілея	1-ша подорож з 4 учнями	4:23–25	1:35–39	4:42, 43	
		Зцілює прокаженого; за Ісусом ідуть натовпи	8:1–4	1:40–45	5:12–16	
	Капернаум	Зцілює паралізованого	9:1–8	2:1–12	5:17–26	
		Кличе Матвія; тість зі збирачами податків; запитання про піст	9:9–17	2:13–22	5:27–39	
	Юдея	Проповідує у синагогах			4:44	
	31 р., Пасха	Єрусалим	Зцілює хворого у Бетзаті; юдеї шукають нагоди вбити Ісуса			
По дорозі з Єрусалима (?)		Учні зривають колоски в суботу; Ісус «має владу над суботою»	12:1–8	2:23–28	6:1–5	
Галілея; Галілейське море		Зцілює чоловікові руку в суботу; за Ісусом ідуть натовпи; зцілює багатьох людей	12:9–21	3:1–12	6:6–11	
Г. біля Капернаума		Вибирає 12 апостолів		3:13–19	6:12–16	
Біля Капернаума		Виголошує Нагірну проповідь	5:1–7:29		6:17–49	
Капернаум		Зцілює слугу сотника	8:5–13		7:1–10	
Наїн		Воскрешає сина вдови			7:11–17	
Тиберіада; Галілея (Наїн або околиці)		Іван посилає учнів до Ісуса; правду відкрито малим дітям; зручне ярмо	11:2–30		7:18–35	
Галілея (Наїн або околиці)		Гршниця виливає олію на його ноги; приклад про боржників			7:36–50	
Галілея		2-га проповідницька подорож з 12-ма			8:1–3	
	Виганяє демонів; непростимий гріх	12:22–37	3:19–30			
	Знак, даний через Йону	12:38–45				
	Приходять його мати і брати; говорить, що учні — його родичі	12:46–50	3:31–35	8:19–21		

Карта 3А

ЧАС	МІСЦЕ	ПОДІЯ	МАТВІЯ	МАРКА	ЛУКИ	ІВАНА
31 р. або 32 р.	Околиці Капернаума	Ісус наводить приклади про Царство	13:1–53	4:1–34	8:4–18	
	Галілейське море	Утихомирює бурю	8:18, 23–27	4:35–41	8:22–25	
	Гадара	Посилає демонів у свиней	8:28–34	5:1–20	8:26–39	
	Очевидно, Капернаум	Зцілює жінку від кровотечі; воскрешає дочку Яїра	9:18–26	5:21–43	8:40–56	
	Капернаум (?)	Зцілює сліпих і німого	9:27–34			
	Назарет	Його знову не приймають у рідному місті	13:54–58	6:1–5		
	Галілея	3-тя подорож по Галілеї; розширює діяльність, посилавши апостолів	9:35–11:1	6:6–13	9:1–6	
	Тиберіада	Ірод відрубав голову Івану Хрестителю; Ірод спантеличений через Ісуса	14:1–12	6:14–29	9:7–9	
32 р., незадовго до Пасхи (Ів 6:4)	Капернаум (?); пн.-сх. берег Галілейського моря	Апостоли повертаються з проповідування; Ісус годує 5000 чоловіків	14:13–21	6:30–44	9:10–17	6:1–13
	Пн.-сх. берег Галілейського моря; Генісарет	Люди хочуть зробити Ісуса царем; він іде по морю; зцілює багатьох	14:22–36	6:45–56		6:14–21
	Капернаум	Каже, що він «хліб життя»; багато учнів покидають Ісуса				6:22–71
32 р., після Пасхи	Очевидно, Капернаум	Викриває людські традиції	15:1–20	7:1–23		7:1
	Фінікія; Десятимістя	Зцілює дочку сиропінікійки; годує 4000 чоловіків	15:21–38	7:24–8:9		
	Магадан	Знак, даний через Йону	15:39–16:4	8:10–12		

Карта ЗБ

На березі Галілейського моря

(Інші назви: озеро Генісарет і Тиберіадське море)

- ❶ Утихомирює бурю
- ❷ Посилає демонів у свиней
- ❸ Годує 5000 чоловіків
- ❹ Іде по морю
- ❺ Годує 4000 чоловіків
- ❻ За традицією місце Нагірної проповіді

ЧАС	МІСЦЕ	ПОДІЯ	МАТВІЯ	МАРКА	ЛУКИ	ІВАНА
32 р., після Пасхи	Галілейське море; Віфсаїда	Пливучи в човні до Віфсаїди, Ісус застерігає про фарисейську закваску; зцілює сліпого	16:5–12		8:13–26	
	Околиці Кесарії Філіппової	Ключі від Царства; передрікає свою смерть і воскресіння	16:13–28	8:27–9:1	9:18–27	
	Очевидно, г. Хермон	Преображення; лунає голос Єгови	17:1–13	9:2–13	9:28–36	
	Околиці Кесарії Філіппової	Зцілює хлопця, опанованого демоном	17:14–20	9:14–29	9:37–43	
	Галілея	Знову передрікає свою смерть	17:22, 23	9:30–32	9:43–45	
	Капернаум	Податок — срібна монета з рота риби	17:24–27			
		Найбільший у Царстві; приклади про загублену вівцю і про слугу, який не простив	18:1–35	9:33–50	9:46–50	
	Галілея — Самарія	У дорозі в Єрусалим говорить учням залишити все задля Царства	8:19–22		9:51–62	7:2–10

Служіння Ісуса в Юдеї

32 р., Свято наметів	Єрусалим	Навчас на святі; охоронцям доручено схопити його				7:11–52
		Говорить: «Я світло для світу»; зцілює сліпого від народження				8:12–9:41
	Очевидно, Юдея	Висилає 70-х; повертаються радісні			10:1–24	
	Юдея; Віфанія	Приклад про милосердного самарянина; у домі Марії і Марти			10:25–42	
	Очевидно, Юдея	Знову вчить взірцевої молитви; приклад про наполегливого друга			11:1–13	
			Виганяє демонів за допомогою Божої сили; знак, даний через Йону		11:14–36	
		Обідає у фарисея; засуджує лицемірство фарисеїв		11:37–54		
Приклади про нерозумного багача, про вірного управителя			12:1–59			
	У суботу зцілює скорчену жінку; приклади про гірчичне зернятко, про закваску		13:1–21			
32 р., Свято присвячення	Єрусалим	Приклад про доброго пастиря і кошари; юдеї хочуть закидати його камінням; іде у Віфанію за Йорданом			10:1–39	

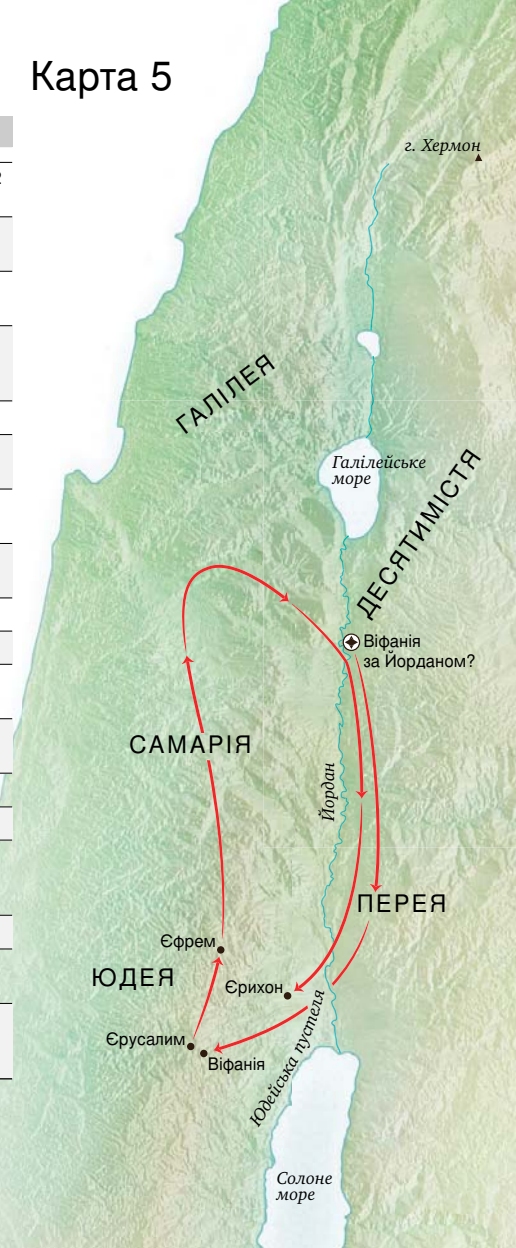
Карта 4

Служіння Ісуса на східному боці Йордану

Карта 5

ЧАС	МІСЦЕ	ПОДІЯ	МАТВІЯ	МАРКА	ЛУКИ	ІВАНА
32 р., після Свята присвячення	Віфанія за Йорданом	Вирушає туди, де хрестив Іван; багато людей повірило в Ісуса				10:40–42
	Перея	Навчає в містах і селах по дорозі в Єрусалим			13:22	
		Заохочує входити через вузькі двері; оплакує Єрусалим			13:23–35	
	Очевидно, Перея	Навчає смиренності; приклади про найпочесніші місця, про запрошених, які відмовились прийти			14:1–24	
		Ціна учнівства			14:25–35	
		Приклади про загублену вівцю, загублену монету, блудного сина			15:1–32	
		Приклади про неправедного управителя, про багача і Лазаря			16:1–31	
		Навчає про спотикання, прощення і віру			17:1–10	
	Віфанія	Смерть і воскресіння Лазаря				11:1–46
	Єрусалим; Єфрем	Змова вбити Ісуса; іде звідати				11:47–54
Самарія; Галілея	Зцілює 10 прокажених; говорить про те, як прийде Боже Царство			17:11–37		
Самарія або Галілея	Приклади про наполегливу вдову, про фарисея і збирача податків			18:1–14		
Перея	Про одруження і розлучення	19:1–12	10:1–12			
	Благословляє дітей	19:13–15	10:13–16	18:15–17		
	Запитання багатого чоловіка; приклад про робітників у винограднику та однакову платню	19:16– 20:16	10:17–31	18:18–30		
Очевидно, Перея	Передраїкає свою смерть утретє	20:17–19	10:32–34	18:31–34		
	Прохання дати Якову та Івану місця в Царстві	20:20–28	10:35–45			
Єрихон	Проходячи через Єрихон, зцілює двох сліпих; відвідує Закхея; приклад про 10 мін	20:29–34	10:46–52	18:35– 19:28		

Останній період служіння Ісуса в Єрусалимі

ЧАС	МІСЦЕ	ПОДІЯ	МАТВІЯ	МАРКА	ЛУКИ	ІВАНА
33 р., 8 нісана	Віфанія	Ісус приходить за шість днів до Пасхи				11:55–12:1
9 нісана	Віфанія	Марія виливає олію йому на голову і ноги	26:6–13	14:3–9		12:2–11
	Віфанія — Вітфагія — Єрусалим	Ісус урочисто в'їжджає у Єрусалим, їде на ослі	21:1–11, 14–17	11:1–11	19:29–44	12:12–19
10 нісана	Віфанія — Єрусалим	Проклинає фігове дерево; вдруге очищає храм	21:18, 19; 21:12, 13	11:12–17	19:45, 46	
	Єрусалим	Старші священники і книжники шукають нагоди вбити Ісуса Лунає голос Єгови; Ісус передрикає свою смерть; невірство юдеїв — виконання пророцтва Ісаї		11:18, 19	19:47, 48	12:20–50
11 нісана	Віфанія — Єрусалим	Засохле фігове дерево	21:19–22	11:20–25		
	Єрусалим, храм	Його владу ставлять під сумнів; приклад про двох синів	21:23–32	11:27–33	20:1–8	
		Приклади про жорстоких виноградарів, про весільний бенкет	21:33–22:14	12:1–12	20:9–19	
		Відповідає на запитання про Бога і кесаря, про воскресіння, про найбільшу заповідь	22:15–40	12:13–34	20:20–40	
		Запитує, чи Христос — син Давида	22:41–46	12:35–37	20:41–44	
		Горе книжникам і фарисеям	23:1–39	12:38–40	20:45–47	
		Помічає жертву вдови		12:41–44	21:1–4	
	Оливкова гора	Дає ознаку своєї присутності	24:1–51	13:1–37	21:5–38	
Приклади про 10 дівчат, про таланти, про овець і козлів		25:1–46				
12 нісана	Єрусалим	Змова юдейських провідників	26:1–5	14:1, 2	22:1, 2	
		Юда планує зрадити Ісуса	26:14–16	14:10, 11	22:3–6	
13 нісана (четвер пополуночі)	Єрусалим та околиці	Ісус готується до останньої Пасхи	26:17–19	14:12–16	22:7–13	
14 нісана	Єрусалим	Пасха з апостолами	26:20, 21	14:17, 18	22:14–18	
		Миє ноги апостолам				13:1–20

Карта 6

ЮДЕЯ

Єммаус
Єрусалим
Вітфагія
Віфанія

Єрихон

Солоне море

г. Хермон

ГАЛІЛЕЯ

Галілейське море

ЧАС	МІСЦЕ	ПОДІЯ	МАТВІЯ	МАРКА	ЛУКИ	ІВАНА
14 нісана	Єрусалим	Ісус викриває Юду як зрадника і відправляє його	26:21–25	14:18–21	22:21–23	13:21–30
		Започатковує Господню вечерю (1Кр 11:23–25)	26:26–29	14:22–25	22:19, 20, 24–30	
		Передрикає, що Петро зречеться його і апостоли розпорощаються	26:31–35	14:27–31	22:31–38	13:31–38
		Обіцянка про помічника; приклад про виноградну лозу; заповідь любити; остання молитва з апостолами				14:1–17:26
	Гефсиманія	Муки в саду; зрада і арешт Ісуса	26:30, 36–56	14:26, 32–52	22:39–53	18:1–12
	Єрусалим	Анна допитує Ісуса; суд перед Кайяфою, Синедріоном; Петро зрікається його	26:57–27:1	14:53–15:1	22:54–71	18:13–27
		Зрадник Юда повісився (Дії 1:18, 19)	27:3–10			
Перед Пилатом, потім перед Іродом і знову перед Пилатом		27:2, 11–14	15:1–5	23:1–12	18:28–38	
Пилат пробує звільнити його, євреї просять відпустити Варавву; засуджений до страти на стовпі мук		27:15–30	15:6–19	23:13–25	18:39–19:16	
(бл. 15:00, п'ятниця)	Голгофа	Помирає на стовпі мук	27:31–56	15:20–41	23:26–49	19:16–30
	Єрусалим	Тіло знімають зі стовпа і кладуть у гробницю	27:57–61	15:42–47	23:50–56	19:31–42
15 нісана	Єрусалим	Священники і фарисеї ставлять варту біля гробниці і опечатують її	27:62–66			
16 нісана	Єрусалим та околиці; Еммаус	Воскресіння Ісуса; з'являється учням п'ять разів	28:1–15	16:1–8	24:1–49	20:1–25
після 16 нісана	Єрусалим; Галілея	Знову з'являється учням (1Кр 15:5–7; Дії 1:3–8); дає вказівки; доручає робити людей учнями	28:16–20			20:26–21:25
25 іяра	Оливкова гора, поблизу Віфанії	Вознесіння Ісуса, 40-й день після його воскресіння (Дії 1:9–12)			24:50–53	

Додаток Б

	Звістка, що міститься в Біблії	Б1
--	--------------------------------	----

Карти	Буття. Подорожі патріархів	Б2
--------------	----------------------------	----

Умовні позначення	Вихід з Єгипту	Б3
• Досить імовірно розташування	Завоювання Обіцяного краю	Б4
○ Приблизне розташування ? точне розташування невідоме	Заселення Обіцяного краю	Б6
— Дорога	Царство Давида і Соломона	Б7
Усі карти орієнтовані на північ	Світові держави з книги Даниїла	Б9
Назви, які мали міста в один період, відокремлено комами	Ізраїль у часи Ісуса	Б10
Назви, які мали міста у різні періоди, відокремлено дужками	Поширення християнства	Б13

Схеми	Святий намет і первосвященик	Б5
	Храм, побудований Соломоном	Б8
	Храмова гора в I столітті	Б11

Календар	Тиждень перед смертю Ісуса	Б12
	Єврейський календар	Б15

Міри	Купівля і продаж	Б14
-------------	------------------	-----

Звістка, що міститься в Біблії

Бог Єгова має право володарювати. Його правління найліпше. Його намір стосовно землі і людства обов'язково сповниться.

Після 4026 року до н. е.

«Змій» ставить під сумнів право Єгови володарювати і його спосіб правління. Єгова обіцяє, що з'явиться «потомство», або «насліддя», яке зрештою розчавить змія, тобто Сатану (Буття 3:1–5, 15, примітка). Однак Єгова дозволяє, щоб люди якийсь час під впливом змія правили самостійно.

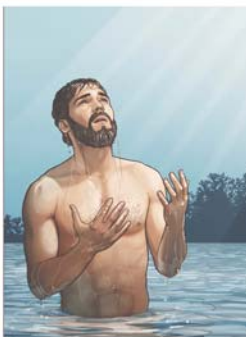
1943 рік до н. е.

Єгова каже Аврааму, що обіцямим «потомством» стане його нащадок (Буття 22:18).

Після 1070 року до н. е.

Єгова запевняє царя Давида, а згодом його сина Соломона, що обіцямим «потомство» походитиме з їхнього роду (2 Самуїла 7:12, 16; 1 Царів 9:3–5; Ісаї 9:6, 7).

29 рік

Єгова вказує на Ісуса як на обіцямим «потомство», спадкоємця Давидового престолу (Галатів 3:16; Луки 1:31–33; 3:21, 22).

33 рік

Змій, Сатана, образно кажучи, ранив обіцямим «потомство», добившись смерті Ісуса. Єгова воскресить Ісуса до життя на небі і приймає цінність Ісусового досконалого життя, завдяки чому Адамові нащадки можуть отримати прощення гріхів і вічне життя (Буття 3:15; Дії 2:32–36; 1 Коринфян 15:21, 22).

1914 рік або невдовзі після цього

Ісус скидає змія, Сатану, на землю на короткий час (Об'явлення 12:7–9, 12).

Майбутнє

Ісус ув'язнює Сатану на 1000 років, а після того знищує його — образно кажучи, розчавлює йому голову. Початковий намір Єгови щодо землі і людства сповняється, його ім'я очищене від наклепу, правомірність його володарювання доведено (Об'явлення 20:1–3, 10; 21:3, 4).

Буття. Подорожі патріархів

Створено Адама 4026 до н. е.
Угода з Авраамом 1943 до н. е.
Смерть Йосипа 1657 до н. е.

4000 до н. е. 2000 до н. е. до н. е. / н. е. 2000 н. е.

ВЕЛИКЕ МОРЕ

Сидон
Тир
Дан
Дамаск
Аштерот-Карнаїм

Мегіддо
Дотан
Сихем
Пенуїл

Ханаан
Суккот
Пенуїл
Бетель
Гілеад

Віфлеєм
Хеврон
Моав

Газа
Хеврон
Герар
Беер-Шева

Египетська вади
Шур
колодязь Беер-Лакхай-Рої
Кадеш
Ен-Мішпат

Едом
СЕїР
Авіп
Теман

пустеля Паран
Боцра
Теман

Ель-Паран (Елат)

Харан

Кархеміш

Алеппо

Ебла

Хамат

Тадмор (Пальміра)

Хова

Евфрат

Марі

Ніневія

Калах

Ашшур

Хіздегаль (Тигр)

Вавилон

Ерек

Ур

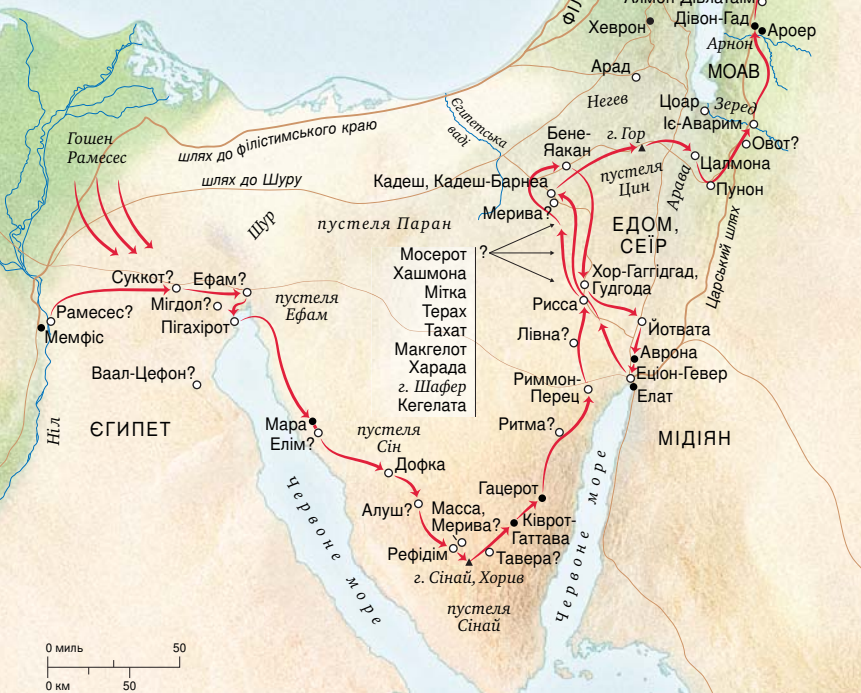
0 миль 100
0 км 100

Вихід ізраїльтян з Єгипту
Закон-угода Мойсея 1513 до н. е.

Ісуса Навина призначено
наступником Мойсея 1473 до н. е.

4000 до н. е. 2000 до н. е. до н. е. / н. е. 2000 н. е.

ВЕЛИКЕ МОРЕ, ФІЛІСТИМСЬКЕ МОРЕ

0 миль 50
0 км 50

— Можливий маршрут виходу

Завоювання Обіцяного краю

Ізраїль входить у Ханаан 1473 до н. е.
Завойовано більшу частину краю 1467 до н. е.

4000 до н. е.   2000 до н. е.   до н. е. / н. е.   2000 н. е.

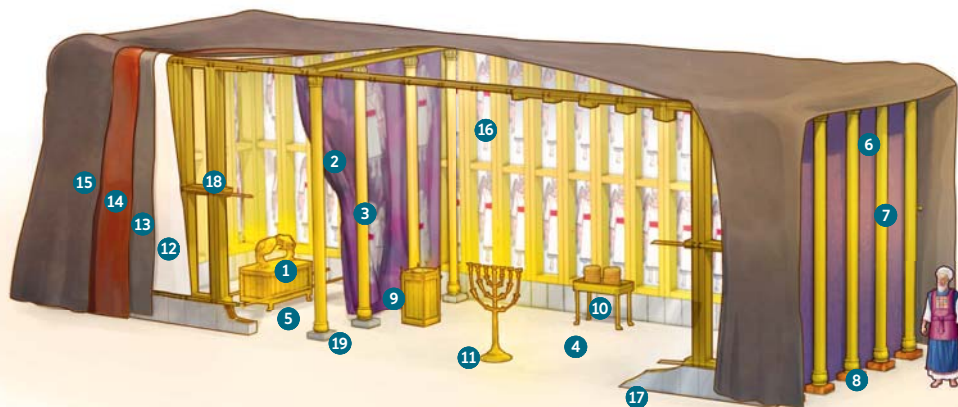
ВЕЛИКЕ МОРЕ,
ЗАХІДНЕ МОРЕ

— Напрямок походу
■ Ханаан

пустелі
Аравійського
п-ва

Святий намет і первосвященик

Первосвященик

У книзі Вихід, розділ 28, детально описано одяг ізраїльського первосвященика

- 1 тюрбан (Вх 28:39)
- 2 святий знак присвячення Богові (Вх 28:36; 29:6)
- 3 онікс (Вх 28:9)
- 4 ланцюжок (Вх 28:14)
- 5 нагрудник для суду з 12 дорогоцінними каменями (Вх 28:15–21)

6 ефод і тканий пояс (Вх 28:6, 8)

7 синя безрукава сорочка (Вх 28:31)

8 нижній край з дзвіночками і гранатами (Вх 28:33–35)

9 довга льня сорочка з шаховим візерунком (Вх 28:39)

10

11

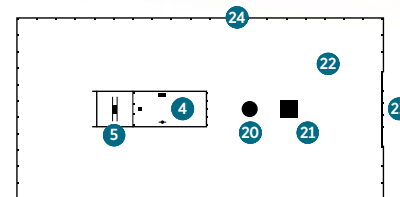
Святий намет

- 1 ковчег (Вх 25:10–22; 26:33)
- 2 завіса (Вх 26:31–33)
- 3 стовп для завіси (Вх 26:31, 32)
- 4 Святе (Вх 26:33)
- 5 Найсвятіше (Вх 26:33)
- 6 заслона (Вх 26:36)
- 7 стовп для заслони (Вх 26:37)
- 8 мідна підставка із заглибиною (Вх 26:37)
- 9 жертвник для спалювання фіміаму (Вх 30:1–6)
- 10 стіл для хлібів представлення (Вх 25:23–30; 26:35)

- 11 світильник (Вх 25:31–40; 26:35)
- 12 льняне полотнище (Вх 26:1–6)
- 13 полотнище з козячої вовни (Вх 26:7–13)
- 14 накриття з баранячих шкур (Вх 26:14)
- 15 накриття з тюленьячих шкур (Вх 26:14)
- 16 рама (Вх 26:15–18, 29)
- 17 срібна підставка із заглибиною для рами (Вх 26:19–21)
- 18 поперечка (Вх 26:26–29)
- 19 срібна підставка із заглибиною (Вх 26:32)

- 20 мідна умивальниця (Вх 30:18–21)

- 21 жертвник для цілопалення (Вх 27:1–8)
- 22 подвір'я (Вх 27:17, 18)
- 23 вхід (Вх 27:16)
- 24 льняні завіси (Вх 27:9–15)

Заселення Обіцяного краю

Розподіл землі після завоювання краю 1467 до н. е. Саул помазаний на царя 1117 до н. е.

Судді

- 1 Отнійл
- 2 Егуд
- 3 Шамгар
- 4 Барак
- 5 Гедеон
- 6 Тола
- 7 Яір
- 8 Їфтах
- 9 Івцан
- 10 Елон
- 11 Авдон
- 12 Самсон

ВЕЛИКЕ МОРЕ,
ЗАХІДНЕ МОРЕ

- Міста, відділені для Симеона
- Міста, відділені для Манасії
- Міста-сховища

0 Миль 20
0 км 20

Царство Давида і Соломона

Правління Давида 1077–1038 до н. е. Правління Соломона 1037–998 до н. е.
Угода з Давидом бл. 1070 до н. е.

4000 до н. е. 2000 до н. е. до н. е. / н. е. 2000 н. е.

- ▭ Царство Давида
- ▭ Царство Соломона
- Ввіз
- Вивіз

з Таршішу:
золото, срібло, слонова кістка,
мавпи, павичі

з Тира:
кедрове та ялівцеве
дерево, золото

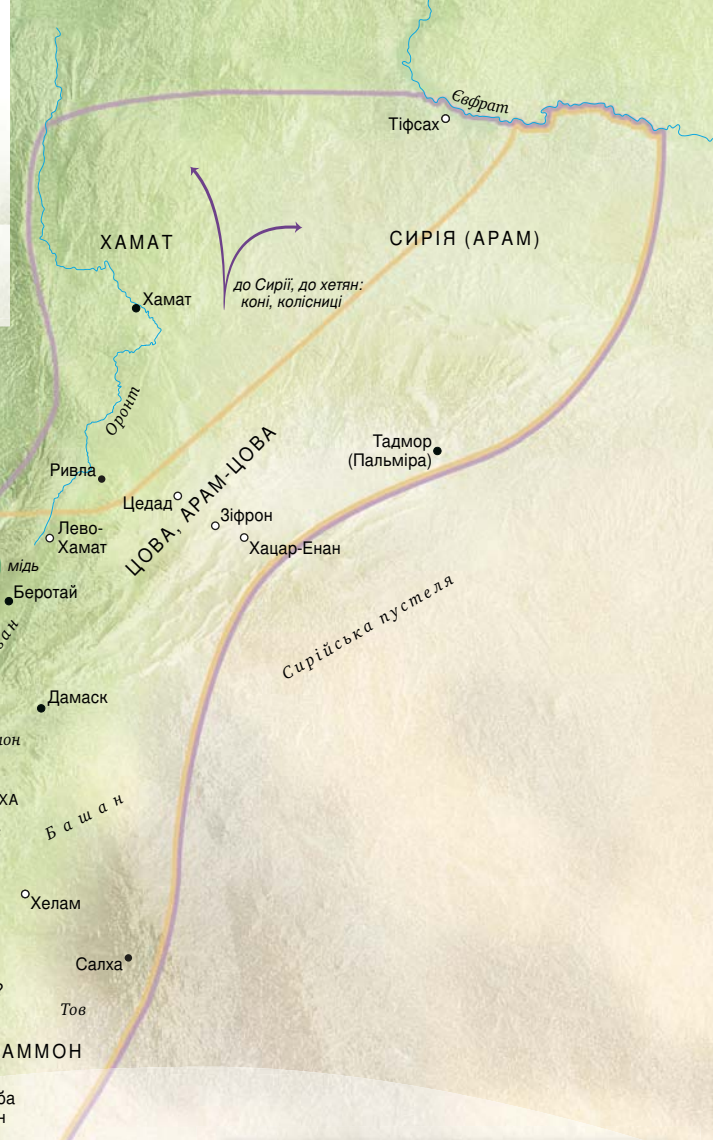
до Тира:
ячмінь, пшениця,
вино, оливкова олія

Сидонська вода

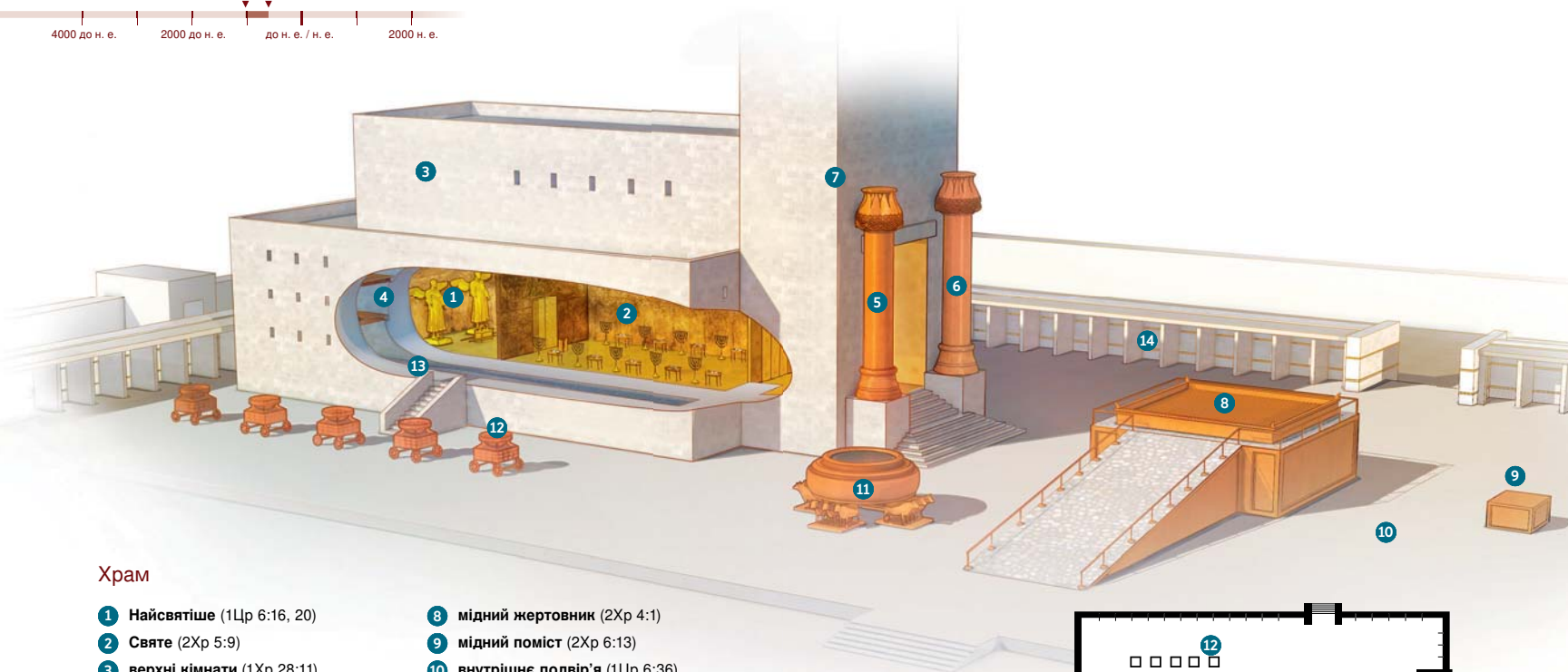
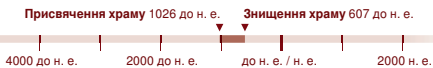
з Єгипту:
коні, колісниці

з Офіру:
золото, дорогоцінне
каміння, дерево

з Аравії:
золото, срібло

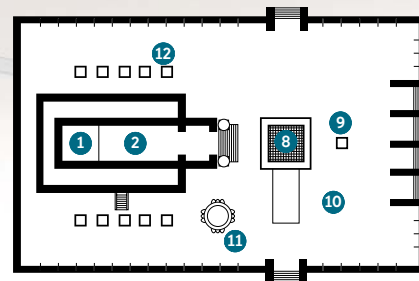

Храм, побудований Соломоном

Храм

1	Найсвятіше (1Цр 6:16, 20)	8	мідний жертвник (2Хр 4:1)
2	Святе (2Хр 5:9)	9	мідний поміст (2Хр 6:13)
3	верхні кімнати (1Хр 28:11)	10	внутрішнє подвір'я (1Цр 6:36)
4	бічні кімнати (1Цр 6:5, 6, 10)	11	море, вилите з металу (1Цр 7:23)
5	Яхін (1Цр 7:21; 2Хр 3:17)	12	візки (1Цр 7:27)
6	Боаз (1Цр 7:21; 2Хр 3:17)	13	бічний вхід (1Цр 6:8)
7	притвор (1Цр 6:3; 2Хр 3:4) (висота невідома)	14	їдальні (1Хр 28:12)

Світові держави з книги Даниїла

Вавилон знищує Єрусалим 607 до н. е.

4000 до н. е.   2000 до н. е.   до н. е. / н. е.   2000 н. е.

Вавилон

Даниїла 2:32, 36–38; 7:4
607 до н. е. Цар Навуходоносор знищує Єрусалим

Мідо-Персія

Даниїла 2:32, 39; 7:5
539 до н. е. Завойовує Вавилон
537 до н. е. Кір видає указ про повернення євреїв до Єрусалима

Греція

Даниїла 2:32, 39; 7:6
331 до н. е. Александр Македонський завойовує Персію

Рим

Даниїла 2:33, 40; 7:7
63 до н. е. Править над Ізраїлем
70 н. е. Знищує Єрусалим

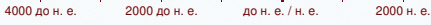
Англо-Америка

Даниїла 2:33, 41–43
1914–1918 Під час Першої світової війни з'являється Англо-Американська світова держава

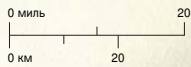

Ізраїль у часи Ісуса

Народження Ісуса 2 до н. е.
Смерть Ісуса 33 н. е.

- Територія, де правив Ірод Архелай, а пізніше римський намісник Понтій Пилат
- Територія, де правив Ірод Антипа
- Територія, де правив Філіпп
- Міста Десятимістя

Хримова гора в I столітті

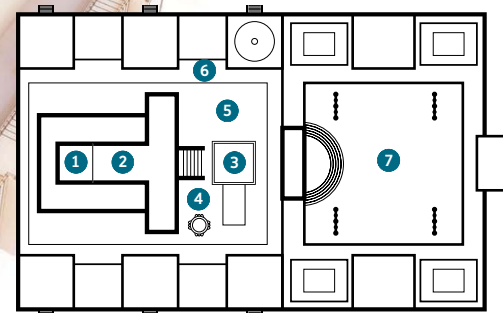
Закладено фундамент
другого храму 536 до н. е.

Знищення храму 70 н. е.

4000 до н. е.   2000 до н. е.   до н. е. / н. е.   2000 н. е.

Храм

1	Найсвятіше	7	подвір'я жінок
2	Святе	8	подвір'я язичників
3	жертвник для цілопалень	9	перегородка (<i>сорег</i>)
4	море, вилите з металу	10	Царська колонада
5	подвір'я священників	11	Соломонова колонада
6	подвір'я Ізраїля	12	фортеця Антонія

Тиждень перед смертю Ісуса

ЗАХІД СОНЦЯ ▶

У єврейів день починався і закінчувався із заходом сонця

Смерть Ісуса 33 н. е.

2000 до н. е. до н. е. / н. е. 2000 н. е.

Єрусалим та околиці

- 1 храм
- 2 Гефсиманський сад (?)
- 3 палац намісника
- 4 дім Кайяфи (?)
- 5 палац, в якому перебував Ірод Антипа (?)
- 6 купальня Віфесда
- 7 купальня Сілоам
- 8 зал Синедріону (?)
- 9 Голгофа (?)
- 10 Акелдама (?)

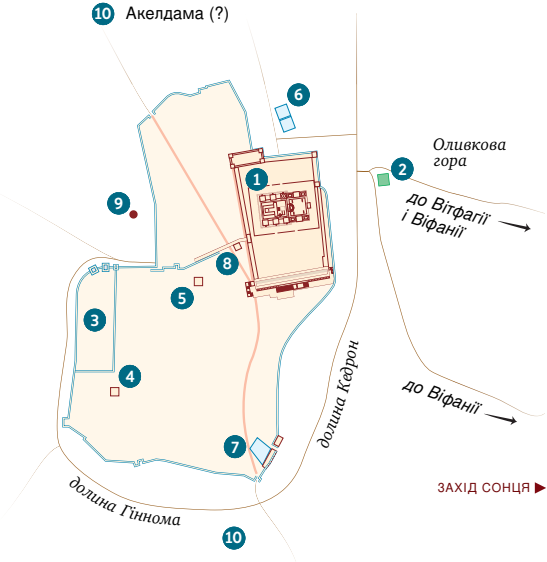
СХІД СОНЦЯ ▶

Оливкова гора

до Віфгагі і Віфанії

до Віфанії

ЗАХІД СОНЦЯ ▶

8 нісана (субота)

- Прибуває у Віфанію за шість днів до Пасхи

Івана 11:55–12:1

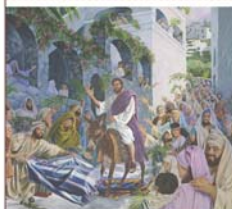
9 нісана

- На обіді в Симона прокаженого
- Марія намащує Ісуса нардом
- Юдеї приходять до Ісуса і Лазаря

Матвія 26:6–13

Марка 14:3–9

Івана 12:2–11

- Урочистий в'їзд у Єрусалим
- Навчає у храмі 1

Матвія 21:1–11, 14–17

Марка 11:1–11

Луки 19:29–44

Івана 12:12–19

10 нісана

- Ночує у Віфанії

- Іде вдосвіта у Єрусалим
- Очищує храм
- 3 неба лунає голос Єгови

Матвія 21:18, 19; 21:12, 13

Марка 11:12–19

Луки 19:45–48

Івана 12:20–50

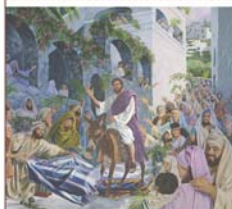
11 нісана

- Навчає у храмі, наводячи приклади
- Засуджує фарисеїв
- Помічає жертву вдови
- На Оливковій горі передрікає падіння Єрусалима і дає ознаки своєї майбутньої присутності

Матвія 21:19–25:46

Марка 11:20–13:37

Луки 20:1–21:38

12 нісана

13 нісана

14 нісана

15 нісана (субота)

16 нісана

- Відзначає Пасху з апостолами
- Миє ноги апостолам
- Відправляє Юду
- Започатковує Господню вечерю

Матвія 26:20–35

Марка 14:17–31

Луки 22:14–38

Івана 13:1–17:26

- Зрада й арешт у Гефсиманському саду 2
- Апостоли втікають
- Допит перед Синедріоном у домі Кайяфи 4
- Петро зрікається Ісуса

Матвія 26:36–75

Марка 14:32–72

Луки 22:39–65

Івана 18:1–27

- Спокійний день з учнями
- Юда планує зраду

- Петро та Іван роблять приготування до Пасхи
- Ісус та інші апостоли приходять пізніше

- Знову стає перед Синедріоном 6
- Ісуса ведуть до Пилата, 3 потім до Ірода 5 і знову до Пилата 4
- Смертний вирок і страта на Голгофі 7
- Помирає близько третьої години пополудні
- Тіло знімають і ховають

Матвія 27:1–61

Марка 15:1–47

Луки 22:66–23:56

Івана 18:28–19:42

- Пилат дозволяє поставити варту біля могили Ісуса

- Воскресіння
- З'являється учням

Матвія 27:62–66

Матвія 28:1–15

Марка 16:2–8

Луки 24:1–49

Івана 20:1–25

Матвія 26:1–5, 14–16

Марка 14:1, 2, 10, 11

Луки 22:1–6

Матвія 26:17–19

Марка 14:12–16

Луки 22:7–13

Поширення християнства

Подорожі Павла

- бл. 47–48 н. е. 1-ша місіонерська подорож
- бл. 49–52 н. е. 2-га місіонерська подорож
- бл. 52–56 н. е. 3-тя місіонерська подорож
- - - бл. 59–61 н. е. 1-ше ув'язнення в Римі

- Вихідний пункт подорожей
- Міста, згадані в книзі Об'явлення

Вилиття святого духу П'ятидесятниця 33 н. е.

4000 до н. е.   2000 до н. е.   до н. е. / н. е.   2000 н. е.

0 миль   150
0 км   150

Міри рідин

кор (10 батів / 60 гнів)
220 л

бат (6 гнів)
22 л

гін (12 логів)
3,67 л

лог (1/12 гіна)
0,31 л

Міри сипких тіл

хомер (1 кор / 10 еф)
220 л

ефа (3 сеї / 10 омерів)
22 л

сея (3 1/3 омера)
7,33 л

омер (1 1/2 кава)
2,2 л

кав
1,22 л

кварт
1,08 л

Міри довжини

двога тростина (6 довгих ліктів)
3,11 м

тростина (6 ліктів)
2,67 м

сажень
1,8 м

довгий лікоть
(7 долонь)
51,8 см

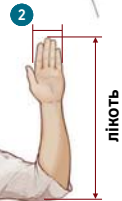
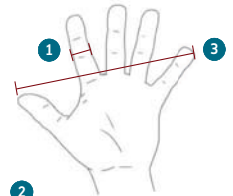
лікоть
(2 п'яді / 6 долонь)
44,5 см

короткий лікоть
38 см

1 палець (1/4 долоні)
1,85 см

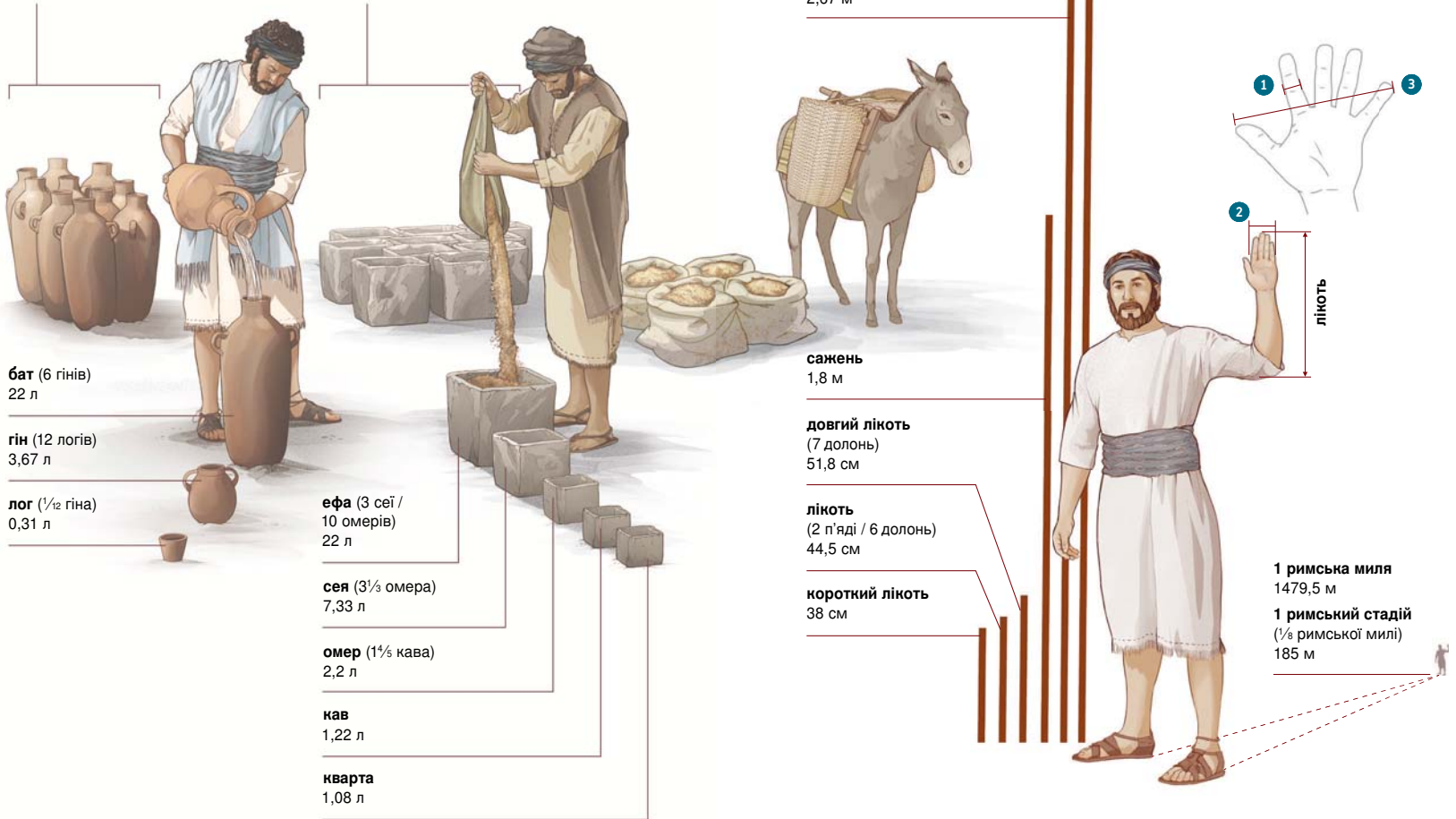
2 долоня (4 пальці)
7,4 см

3 п'ядь (3 долоні)
22,2 см

1 римська миля
1479,5 м

1 римський стадій
(1/8 римської милі)
185 м

Грошові одиниці в Єврейських Писаннях та їхні вагові еквіваленти

гера ($\frac{1}{20}$ шекеля)
0,57 г
10 гер = 1 бека

бека
5,7 г
2 беки = 1 шебель

пім
7,8 г
1 пім = $\frac{2}{3}$ шекеля

шебель
11,4 г
50 шекелів = 1 міна

міна
570 г
60 мін = 1 талант

талант
34,2 кг

гиря в 1 шебель

дарик
(перський, золотий)
8,4 г
Ездри 8:27

фунт (римський)

327 г
Івана 12:3

«Фунт пахучої олії — дуже дорогого широго нардуну»

міна
100 драхм
340 г
Луки 19:13
= платня приблизно за 100 днів

талант
60 мін
20,4 кг
Матвія 18:24
Об'явлення 16:21
= платня приблизно за 20 років

Грошові одиниці в Грецьких Писаннях та їхні вагові еквіваленти

лепта
(єврейська; мідна чи бронзова)
 $\frac{1}{2}$ квадранса
Луки 21:2

квадранс
(римський; мідний чи бронзовий)
2 лепти
Матвія 5:26

асарій
(у Римі та провінціях; мідний чи бронзовий)
4 квадранси
Матвія 10:29

денарій
(римський, срібний)
64 квадранси
3,85 г
Матвія 20:10

драхма
(грецька, срібна)
3,4 г
Луки 15:8

дидрахма
(грецька, срібна)
2 драхми
6,8 г
Матвія 17:24

тетрадрахма
антіохійська

тетрадрахма тирська
(тирський срібний шебель)

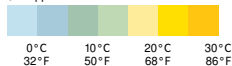
тетрадрахма
(грецька, срібна; ще називали срібним статером)
4 драхми
13,6 г
Матвія 17:27

платня за 1 день
(12 годин)

платня за 2 дні

платня за 3 дні

платня за 4 дні

КАВТ.	НІСАН (АВІВ)	14 Пасха 15–21 Свято прісного хліба 16 Приношення перших плодів	Йордан розливається через дощі, танення снігу 	Ячмінь
ТРАВ.	ІЯР (ЗІВ)	14 Друга Пасха	Починається посушлива пора, небо переважно ясне 	Пшениця
ЧЕРВ.	СІВАН	6 Свято тижнів (П'ятидесятниця)	Літня спека, ясна погода 	Пшениця, ранні фігі
ЛИП.	ТАММУЗ		Спека посилюється, місяцями випадає багато роси 	Перший виноград
СЕРП.	АВ		Найспекотніший місяць 	Літні плоди
ВЕР.	ЕЛУЛ		Спека продовжується 	Фініки, виноград і фігі
ЖОВТ.	ТІШРІ (ЕТАНІМ)	1 Свято сурмлення 10 День примирення 15–21 Свято наметів 22 Уроцисте зібрання	Кінець літа, починаються ранні дощі 	Оранка
ЛИСТ.	ХЕШВАН (БУЛ)		Невеликі дощі 	Оливки
ГРУД.	КІСЛЕВ	25 Свято присвячення	Дощі посилюються, мороз, сніг у горах 	Зимівля отар
СІЧ.	ТЕВЕТ		Найхолодніший місяць, дощі, сніг у горах 	З'являється рослинність
ЛЮТ.	ШЕВАТ		Холод слабшає, дощі продовжуються 	Зацвітає мигдаль
БЕР.	АДАР	14, 15 Пурим	Часті грози з градом 	Льон
	ВЕАДАР	Місяць, який додавали сім разів на 19 років		